

PATROLOGIÆ

CURSUS COMPLETUS,

SEU

BIBLIOTHECA UNIVERSALIS, INTEGRÆ, UNIFORMIS, COMMODA, OECONOMICA,
OMNIUM SS. PATRUM, DOCTORUM, SCRIPTORUMQUE ECCLESIASTICORUM

SIVE LATINORUM, SIVE GRÆCORUM,

QUI AB ÆVO APOSTOLICO AD ÆTATEM INNOCENTII III (ANN. 1216) PRO LATINIS
ET AD PHOTII TEMPORA (ANN. 891) PRO GRÆCIS FLORUERUNT:

RECUSIO CHRONOLOGICA

OMNIUM QUÆ EXSTITERE MONUMENTORUM CATHOLICÆ TRADITIONIS PER DUODECIM PRIMA
ECCLESIAE SÆCULA ET AMPLIUS,

JUXTA EDITIONES ACCURATISSIMAS, INTER SE CUMQUE NONNULLIS CODICIBUS MANUSCRIPTIS COLLATAS,
PERQUAM DILIGENTER CASTIGATA;

DISSERTATIONIBUS, COMMENTARIIS, VARIISQUE LECTIONIBUS CONTINENTER ILLUSTRATA;

OMNIBUS OPERIBUS POST AMPLISSIMAS EDITIONES QUÆ TRIBUS NOVISSIMIS SÆCULIS DEBENTUR ABSOLUTAS
DETECTIS AUCTA;

INDICIBUS PARTICULARIBUS ANALYTICIS, SINGULOS SIVE TOMOS SIVE AUCTORES ALICUIUS MOMENTI
SUBSEQUENTIBUS, DONATA;

CAPITULIS INTRA IPSUM TEXTUM RITE DISPOSITIS, NECNON ET TITULIS SINGULARUM PAGINARUM MARGINEM SUPERIOREM
DISTINGUENTIBUS SUBJECTAMQUE MATERIAM SIGNIFICANTIBUS, ADORNATA;

OPERIBUS CUM DUBIIS, TUM APOCRYPHIS, ALIQUA VERO AUCTORITATE IN ORDINE AD TRADITIONEM
ECCLESIASTICAM POLLENTIBUS, AMPLIFICATA;

DUCENTIS ET AMPLIUS INDICIBUS LOCUPLETATA; SED PRÆSERTIM DUOBUS IMMENSIS ET GENERALIBUS, ALTERO
SCILICET RERUM, QUO CONSULTO, QUIDQUID NON SOLUM TALIS TALISVE PATER, VERUM ETIAM UNUSQUISQUE
PATRUM, ARSQUE ULLA EXCEPTIONE, IN QUODLIBET THEMA SCRIPSERIT, UNO INTUITU CONSPICIATUR;

ALTERO SCRIPTURÆ SACRÆ, EX QUO LECTORI COMPERIRE SIT OBIIVM QUINAM PATRES ET
IN QUIBUS OPERUM SUORUM LOCIS SINGULOS SINGULORUM LIBRORUM SCRIPTURÆ VERSUS,

A PRIMO GENESEOS USQUE AD NOVISSIMUM APOCALYPSIS, COMMENTATI SINT:

EDITIO ACCURATISSIMA, CÆTERISQUE OMNIBUS FACILE ANTEPONENDA, SI PERPENDANTUR, CHARACTERUM NITIDITAS,
CHARTÆ QUALITAS, INTEGRITAS TEXTUS, PERFECTIO CORRECTIONIS, OPERUM RECUSORUM TUM VARIETAS

TUM NUMERUS, FORMA VOLUMINUM PERQUAM COMMODA SIBIQUE IN TOTO PATROLOGIÆ DECURSU CONSTANter

SIMILIS, PRETHI EXIGUITAS, PRÆSERTIMQUE ISTA COLLECTIO, UNA, METHODICA ET CHRONOLOGICA,

SEXCENTORUM FRAGMENTORUM OPUSCULORUMQUE HACTENUS HIC ILLIC SPARSORUM,

PRIMUM AUTEM IN NOSTRA BIBLIOTHECA, EX OPERIBUS ET MSS. AD OMNES ÆTATES,

LOCOS, LINGVAS FORMASQUE PERTINENTIBUS, COADUNATORUM.

SERIES GRÆCA,

IN QUA PRODEUNT PATRES, DOCTORES SCRIPTORESQUE ECCLESIAE GRÆCÆ
A S. BARNABA AD PHOTIUM.

ACCURANTE J.-P. MIGNÈ,

Bibliothecæ Cleri universæ,

SIVE

CURSUM COMPLETORUM IN SINGULOS SCIENTIÆ ECCLESIASTICÆ RAMOS EDITORE.

PATROLOGIA, AD INSTAR IPSIUS ECCLESIAE, IN DUAS PARTES DIVIDITUR, ALIA NEMPE LATINA, ALIA GRÆCO-LATINA.
LATINA, JAM PENITUS EXARATA, VIGINTI-QUINQUE ET DUCENTIS VOLUMINIBUS MOLE SUA STAT, MOXVE POST
PERACTOS INDICES STABIT, AC QUINQUE-VIGINTI-CENTUM ET MILLE FRANCIS VENIT. GRÆCA DUPLICI EDITIONE
TYPIS MANDATA EST. PRIOR GRÆCUM TEXTUM UNA CUM VERSIONE LATINA LATERALIS AMPECTITUR, ET AD DUO-
DECIM ET CENTUM VOLUMINA UNA CUM INDICIBUS PERVENIET; POSTERIOR AUTEM HANC VERSIONEM TANTUM EXHI-
BET, IDEOQUE INTRA OCTO ET QUINQUAGINTA VOLUMINA RETINEBITUR. UNUNQUODQUE VOLUMEN GRÆCO-LATINUM
OCTO, UNUNQUODQUE MERE LATINUM QUINQUE FRANCIS SOLUMMODO EMITUR: UTROBIQUE VERO, UT PRETHI HUIUS
BENEFICIO FRUATUR EMPTOR, COLLECTIONEM INTEGRAM SIVE GRÆCAM SIVE LATINAM COMPARET NECESSE ERIT;
SÆCUS ENIM CUJUSQUE VOLUMINIS AMPLITUDINEM NECNON ET DIFFICULTATES VARIA PRETHIA ÆQUABUNT. ATTAMEN,
SI QUIS EMAT INTEGRÆ ET SHORSIM COLLECTIONEM GRÆCO-LATINAM, VEL EAMDEM EX GRÆCO LATINE VERSAM, TUM
QUODQUE VOLUMEN PRO NOVEN VEL PRO SEX FRANCIS OBTINEBIT.

PATROLOGIÆ GRÆCÆ TOMUS CIII.

PHOTIUS CONSTANTINOPOLITANUS PATRIARCHA.

EXCUDERATUR ET VENIT APUD J.-P. MIGNÈ EDITOREM,

IN VIA DICTA D'AMBOISE, OLIM PROPE PORTAM LUTETIÆ PARISIORUM VULGO D'ENFER
NOMINATAM, SEU PETIT-MONTROUX, NUNC VERO INTRA MŒNIA PARISIENSIA.

PATENT OFFICE

UNITED STATES OF AMERICA

INVENTOR: [Faint text, likely the name of the inventor]

BY: [Faint text, likely the name of the attorney or agent]

WITNESSES: [Faint text, likely the names of witnesses]

NOTARY PUBLIC: [Faint text, likely the name of the notary]

DATE: [Faint text, likely the date of the filing]

FILED: [Faint text, likely the location of the filing]

RECEIVED: [Faint text, likely the date of receipt]

EXAMINED: [Faint text, likely the date of examination]

APPROVED: [Faint text, likely the date of approval]

SIGNED: [Faint text, likely the name of the official]

IN WITNESS WHEREOF, I have hereunto set my hand and seal.

ATTEST: [Faint text, likely the name of the official]

NOTARY PUBLIC: [Faint text, likely the name of the notary]

DATE: [Faint text, likely the date of the filing]

FILED: [Faint text, likely the location of the filing]

RECEIVED: [Faint text, likely the date of receipt]

EXAMINED: [Faint text, likely the date of examination]

APPROVED: [Faint text, likely the date of approval]

SIGNED: [Faint text, likely the name of the official]

IN WITNESS WHEREOF, I have hereunto set my hand and seal.

ATTEST: [Faint text, likely the name of the official]

NOTARY PUBLIC: [Faint text, likely the name of the notary]

DATE: [Faint text, likely the date of the filing]

FILED: [Faint text, likely the location of the filing]

RECEIVED: [Faint text, likely the date of receipt]

EXAMINED: [Faint text, likely the date of examination]

APPROVED: [Faint text, likely the date of approval]

SÆCULUM IX, ANNUS 891.

ΦΩΤΙΟΥ,

ΠΑΤΡΙΑΡΧΟΥ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΩΣ,

ΤΑ ΕΥΡΙΣΚΟΜΕΝΑ ΠΑΝΤΑ.

PHOTII,

CONSTANTINOPOLITANI PATRIARCHÆ,

OPERA OMNIA

IN CLASSES QUINQUE DISTRIBUTA :

EXEGETICA, DOGMATICA, PARÆNETICA, HISTORICA, CANONICA;

CURIS VARIORUM, NEMPE :

CHRISTOPHORI WOLFII, ANG. ANT. SCOTTI, FRANC. COMBESII, CARD. BARONII, STEWARTII, RICHARDI MONTACUTII, ANTIMII REMNICENSIS EPISCOPI, FR. SCORSI, JOANN. BAPT. COTELERII, JUSTELLI, VOELLI, FONTANI, CORDERII, ANDRÆ SCHOTTI, CRAMERI, CARD. ANG. MAII, JAGERI, EMMANUELIS BEKKERI, JOSEPHI HERGENROTHER,

JAM ANTEA LUCE DONATA, PARTIM NUNC PRIMUM EDITA;

ACCURANTE ET DENUO RECOGNOSCENTE J.-P. MIGNE,

Bibliothecæ Cleri universæ,

SIVE

CURSUM COMPLETORUM IN SINGULOS SCIENTIÆ ECCLESIASTICÆ RAMOS EDITORE

TOMUS TERTIUS.

VENEUNT 4 VOL. 42 FRANCIS GALLICIS.

EXCUEBATUR ET VENIT APUD J.-P. MIGNE EDITOREM,
IN VIA DICTA D'AMBOISE, OLIM PROPE PORTAM LUTETIÆ PARISIORUM VULGO D'ENFER
NOMINATAM, SEU PETIT-MONTRouGE, NUNC VERO INTRA MOENIA PARISINA.

1860

8133

ELENCHUS

AUCTORUM ET OPERUM QUI IN HOC TOMO CIII CONTINENTUR.

PHOTIUS CONSTANTINOPOLITANUS PATRIARCHA.

Myriobiblon sive Bibliotheca (eodd. 1-249).

col. 9

ΦΩΤΙΟΥ ΜΥΡΙΟΒΙΒΛΟΝ Η ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ.

PHOTII MYRIOBIBLON SIVE BIBLIOTHECA.

NOBILISS. ET AMPLISS. VIRIS
QUIRINO RECHLINGERO, MARCO VELSERO;
AUGUSTÆ VINDELICORUM DUUMVIRIS PRÆFECTIS
SEPTEMVIRUMQUE COLLEGIO,

DOMINIS AC PATRONIS PLURIMUM OBSERVANDIS S. P.

Photius ille, omnium eruditorum tanto *petitus ambitu*, tanto *datus (a)*, tandem e tenebris erutus exit. Etsi enim ea sunt nostra tempora, quibus non injuria dubites, plusne commodi an incommodi respicienda litteraria sibi habeat polliceri; propterea quod alibi bella, alibi eruditæ doctrinæ contemptus atque odium, ruinam aliquam minari videantur: tamen cum ab annis haud ita multis, præter expectationem, diversis e locis, et quidem nonnullis parum pacatis et tranquillis, complures, notæ optimæ, veterum auctorum libri in lucem prodierint, atque etiam nunc quotidie proferantur; animum nequaquam despondendum duxerim. Verum id quidem est, sæculum illud aureum, quod aiunt, fuisse *ἡγεμονικόν*, alterum, *θυμικόν* quibus et sapientiæ et fortitudinis laude homines in primis excelluerunt: sed neque hoc tempore, quod *ἐπιθυμητικόν* indignant, sapientum virorum exempla, virtuteque heroica prædilectorum desunt: *Ἀρχαὶ δ' ἀρετῶν* (ut Lyrici verbis utar) *ἀμυρόνται, ἀλλασσόμεναι γενεαὶ ἀνδρῶν, σθένος*. Nimirum omnibus sæculis aliqui divinitus excitantur, qui disciplinas liberales propagatum eunt, quæ solæ genus hominum salvum atque incolume conservant. Quo feliciorē hanc ætatem nostram judico, quæ cum alii scriptores antiqui revixerunt, tum inter cæteros ille ipse (quem dixi) in omni genere doctrinarum præstantissimus scriptor Photius. Cui ut a lumine nomen, ita luce tandiu carendum fuisse, demoror; auctori, cujus et Myriobiblo theologi, medici, historici, oratores, philologi denique uberrimum fructum et jucundissimum capere possunt. Id quod eulogia docent, quæ huic operi nunc primum a nobis edito præponenda curavimus. Nam Eclogas, cum censuris, non ex iis duntaxat libris, qui sunt in manibus fere omnium, Photius attulit: sed longe plura ex illorum monumentis ἀποσπασμάτια, qui vel temporum injuria prorsus amissi, vel quorundam βιβλιοτάων invidia nonnisi blattis expositi sunt. Neque ex sacris tantum, sed et exteris scriptoribus. Tam enim horum prædest lectio, judicium si adhibeatur, quam Moysi non obfuit Ægyptiorum, Danieli Chaldeorum, D. Paulo Græcorum disciplinas cognovisse, Israelitis denique vasa ex Ægypto in Palestinam secum transtulisse. Ideo summa hic fide, qui delectus haberi, unde plus minusve expectari possit, Photius ostendit. Hoc opus varia et multiplici tam rerum quam verborum refertum suppellectile, viri nobilissimi, cur A. V. consecratum velim, multæ causæ sunt. In hac enim urbe illi renasci, characteris elegantia exornari, e vestra illustri Bibliotheca vulnera quædam sanari, accessiones denique fieri, contigit. In hac musæ et gratiæ domicilium noctæ creduntur, quod ii gubernacula reipublicæ teneant, qui ab ineunte ætate litteris omnibus dediti hoc genus laborum et probant, et eos adjuvare gestiunt, qui omnem in eodem operam ponunt. In hac, vestro auspicio, recentibus iisque pervenustis typis alia atque alia utriusque linguae *πονήματα*, brevi temporis spatio, excusa sunt. In hac denique nunquam defuerunt viri, quorum auctoritate codd. mss. et impressorum thesaurus augetur atque ornaretur. Inter quos huic quoque Photiano operi locum decernere A. V. neque patrocinio, quo hactenus, elementer complecti ut dignetur, oro etiam atque etiam. Bene valete, viri amplissimi, publice et privatim incolumes, ac perpetuo florentes.

Augustæ Vind. xii Kal. April. Ann. MDCI.

A. V. O.

DAVID HOESCHELIUS, Augustanus.

(a) Sen. Med. 59^a.

NOBILISSIMO MARCO VELSERO, CÆSARIS CONSILIARIO,

REIPUB. AUGUSTANÆ DUMVIRO PRÆFECTO,

AND. SCHOTTUS ANTUEP. DE SOCIETATE JESU, LIB. MER. DD.

Si magnum illud militantis in terris Ecclesiæ columen B. Hieronymum presbyterum non pignit, Marce duumvir, catalogum ecclesiasticorum texere scriptorum, ex Eusebio Cæsariensi, ac scriptis cujusque, cur pudere me debeat, aut poenitere laboris immensi, tædiique constanter absorpti in Photianæ *Bibliothecæ* interpretatione, quam tibi volens dedico consecroque, nondum equidem animadvertere possum. Ille jam inde ab initio nascentis Ecclesiæ telam orsus, altiusque a capite arcessens, sacrorum Ecclesiæ scriptorum seriem ad sua usque tempora produxit, ut legitima et pura a spuris, et a palea triticum posteri segregarent. Hunc dein gloriosum, publiceque utilem laborem, variarum gentium auctores continenter pertendendum rati, de suæ quisque gentis scriptoribus catalogos conscripsit. In Iberia quidem Isidorus atque Ildefonsus sanctissimi viri; in Gallia Gennadius Massiliensis, et Honorius Augustodunensis; in Belgio nostro Sigebertus Gemblacensis; in Germaniæ nuper Trithemius abbas, excussis omnibus omnium bibliothecarum angulis, id præstiterunt. In Græcia vero primis illis, ut ætate, sic et eruditione fortasse æqualis Photius, hanc cum sacrorum, tum externorum *Bibliothecam* concinnavit librorum, quos a se lectos, Tarasii fratris rogatu recensuit, dum in Syria Constantinopolitani imperatoris orator versaretur, idque prius (ut ex opere quisque mecum judicabit), quam aulica ambitione corruptus, præcipitavit. Verum hoc utilior quam reliquorum in Occidente post Hieronymum Photii hic labor exstitit, ut majus etiam longe quam cæterorum simul omnium volumen excrevit, quod non recensent modo veterum, qui in manus inciderunt scripta, sed et eclogas inde permultas, seu excerpta, totidem verbis, enumeratione sola minime contentus, transcripsit: forte quod animo provideret, menteque præsigiret, fore ut temporum injuria plerique, ut accidit, interciderent funditusque perirent, quorum certe ne nomina quidem, nedum ingenii monumenta, absque Photio esset, nostram ad ætatem pervenissent. Quod opus seu thesaurum verius, pridem exoptatum, ac diu multumque frustra investigatum, cum Tarracone Procli Chrestomathia Latine a me reddita, velut ex ungue leonem, æstimare cœpissem, nactus tandem Romæ sum. Describendum enim arbitratu meo permisit, quem honoris causa libenter nomino, illustrissimus Ascanius Columna, purpuratorum patrum ornamentum. Post vero cum id diligenter ad variorum exemplarium fidem comparatum, typographus Augustanus elegantibus typis evulgasset, efflagitavit pene convicio familiares, quibus multum et vellem et deberem, ut Latina donare civitate promptuarium eruditionis, quo ad plures emanaret utilitas, pro virili contenderem. Cessi ergo amicorum precibus victus, et periculose plenum opus alexæ aggressus, ad exitum tandem, Deo vires animumque suppeditante, constanter adduxi. Quid sim assecutus, secutus certe, tuum, vir doctissime, lectorisque non imperiti judicium esto. Num quid amplius? Etiam. Patrocinium adhæc laboris plane Herculei, more institutoque majorum, abs te potissimum justis de causis imploro. Quod enim Græce apud vos Photius lumen primum aspexerit, Latinam quoque interpretationem subjungendam jus fasque censui, tum quod Augustanæ bibliothecæ nomen commune invitarit: quæ bibliotheca Vindelicorum, civitatis Germaniæ vere Augustæ, cum alios alia ad spectandam urbis civiumque elegantiam moveant, me potissimum, ob librorum calamo in membranis exaratorum et copiam, et vetustatem, in sui admirationem rapuit detinuitque. Ad quam quidem ornandam respublica vestra catalogum exemplarium quæ possideret, per Europam disseminasse non contenta, doctos etiam homines inusitata et prorsus singulari humanitate invitavit quo eos ipsos libros invicem conferendo, ac veluti gladiatorum paria committendo, in hominum lucem aspectumque commodo publico producant. Quod utinam exemplum dynastæ ac reges secuti, in iisdem pedem vestigiis ponerent, ac libros sanctorum Patrum ineditos cognosci atque evulgari sinerent; ne plures longe Græcarum litterarum usum interpretando revocarent, nec amplius veluti muta tacerent, quæ in densis hodie tenebris, tineas pascendo, delitescunt. Sed id optare citius quam sperare liceat; nisi si Velsierorum similes exoriantur, qui concordissimi fratres (vos enim bona venia appello Antoni, Matthæ, ac Paule) rem litterariam longe lateque provehitis, disciplinarum pœneria profertis, doctisque hominibus doctissimi ipsi opem re consilioque ferre non cessatis: ut jam ubique gentium non sit Phœbo gratior ulla,

Quam quæ Velseri præscripsit pagina nomen.

Te, te igitur, Marce, quæso obtestorque, ut qua cœpisti benevolentia, nostra complecti ne graveris; extetque apud posteros pace tua, meæ in te observantiæ memorisque animi hoc qualecunque monumentum; quod locum, si videbitur, in Bibliotheca vestra, ex qua cum tot aliis Græcæ typis prodiiit, Latine quoque reperiat. Si quis autem ex his vigiliis fructus ad alios legendos perveniet, quod studium quidem certe, ad interpretationem locis obscuris faciem scholiis allucendo, tibi amice magne, grata posteritas acceptum reformat. Soles enim ἀχλὺς τοὺς θύρας παρέχειν σοφοῖς ἀνδράσι, quod de se apud Philostratum Vespasianus Aug. proficitur, cum sis ipse spirans quedam Bibliotheca. Suscipe itaque adversus obtrectatorum calumnias, operis vigiliarumque nostrarum libens volensque tutelam. Sic tibi illucescant, Deum venerans precor, inenuntis anni MDCVI Kalendæ feliciter. Antuerpiæ.

ΜΑΞΙΜΟΣ Ο ΜΑΡΓΟΥΝΙΟΣ, ΤΑΠΕΙΝΟΣ ΚΥΘΗΡΩΝ ΕΠΙΣΚΟΠΟΣ.

ΤΟΙΣ ΤΩΝ ΛΟΓΩΝ ΕΡΑΣΤΑΙΣ, ΕΝ ΤΟΙΣ ΚΑΛΟΙΣ ΕΠΙΔΟΣΙΝ.

"Άλλοι μὲν ἄλλους τῶν περὶ τὴν σοφίαν περιττῶν θαυμαζόντων, καὶ ἡ ἑκαστος ἔχει ἐπιτηδεϊότητος καὶ δυνάμει, ταύτῃ πλεχέτω τούτων ἑκάστου καὶ τὰ ἐγκώμια, εἴτε τὴν ἐν λόγοις ἐπαίρων δεινότητα, εἴτε τὸ ἀνθρῶν καὶ κεκομψευμένον τῆς φράσεως, εἴτε τὸ περὶ τὴν φιλοσοφίαν ἐμβριθές τε καὶ ὅλως ἐξηκριω- μένον καὶ πάγιον· ἐμοὶ δὲ πρὸς τοὺς ἄλλους παντὶς ἄξιος ἐγκωμίου καὶ μάλα ὁ σοφώτατος ἑκαῖνος καὶ ἱερὸς, πολλὰκις ἔδοξε Φώτιος. Οὐ μόνον οὐτοι τοὺς τῆς ἱερᾶς Ἐκκλησίας ἐμπιστευθεὶς οἶακας, τὸ τοῦ Χριστοῦ λογικὸν ποίμνιον εἰς νομάς εἰσῆγέ τε καὶ ἐξῆγε σωτηριώδεις εὐσεβεῖς τε τῇ πάνυ διατρέφειν, καὶ βίου κατακαλλύνων ὁρθότητι· ἀλλ' οὐ καὶ πᾶσαν μεταθῶν παιδείαν πάντας τοὺς ἐπ' αὐτοῦ πολλῶν τῷ μέσῳ ὑπερ- ηκόντισε. Μαρτυροῦσιν αὐτοῦ τὸ πολὺ τῆς σοφίας οἱ πανηγυρικοὶ τῶν λόγων, οἳς τηλικαύτῃ ἐνέθηκε τὴν χάριν καὶ τὴν γλυκύτητα, ὥς δεινὸν εἶθεσθαι τοὺς ἐντυγχάνοντας τὴν ὁπωσοῦν ἀπὸ τούτων ἀπαλλαγῇ. Οὕτω τὰς τῶν ἀκουόντων καταθέλει ψυχὰς ταῖς τῶν οἰκείων σειρήνων σωστικάς· ἐκφυδαί, καὶ τῷ τῶν πίστειων ἐφελευστικῷ τὸ τῆς πειθοῦς αὐταῖς ἐγγενῆσθαι καταναγκάζει θέλητρον. Τοιαῦτα καὶ αἱ θαυμασταὶ τούτου πρὸς διαφόρους ἐπιστολαί. Τὸ δὲ πρὸς τὰς τῶν ἀποριῶν λύσεις ἔτοιμον, ἄλλως τε καὶ ὅσαι ἐπὶ τὴν ἱερὰν τείνουσι φιλοσοφίαν, καὶ τὸ τῆς θείας Γραφῆς, ἐν οἷς μάλιστα μυστικώτερον τι ἐναποκίχρυνται, ἀγγίζουν τε καὶ διερμηνευτικόν, τίς τῶν τῶν Ἀμφιλοχίων αὐτῷ πεπονημένῳ συγγράμματι ἐντυχόν, οὐκ ἂν εἰκότως θαυμάσειεν; ἀλλὰ γὰρ καὶ τὴν περὶ τὴν ἱστορίαν ἀκρίβειαν, καὶ τὸ τῆς σοφίας ποικίλον, καὶ τὸ περὶ τὴν κρίσιν τῶν τοῖς ἄλλοις συντεθειμένων ἐντεχνόν τε ἅμα καὶ εὐκρινέστατον, ἢ μετὰ χειρὸς αὕτη βιβλος, τοῖς τοῦτ' ἂν ἐλομένοις καταμαθεῖν, ἐπιδείξει τρανότατα· πολλὴν μὲν τοῖς περὶ τοὺς λόγους καὶ τὴν ἐξω φιλοσοφίαν καταγινομένοις τὴν ὠφέλειαν προξενούσα· τοσαύτην δὲ καὶ τοῖς τῆς ἱερᾶς ἀντεχομένοις θρησκείας χορηγοῦσα τὴν λυσιτέλειαν, ὥς πάμπορὸν τινα ὅσον ταύτην εἶναι χώραν, ποικίλοις μὲν κομῶσαν τοῖς καρποῖς, καὶ τοῖς ἀνθεσιν, οὐχ ἥττον δὲ τῇ γεύσει τῶν ὄρεπομένων τὴν αἰσθῆσιν κορηνύσαν, ἢ τῇ ὄψει καὶ τῇ ὁσμῇ καθηδύνουσάν τε καὶ κατατέρπουςαν. Ταύτην οὖν φιλοφρόνως δεξάμενοι, πολλὰς τῷ σοφώτατῳ Ἐσχαλίῳ τῆς χάριτας ἔχοιτε, τοῦτο καὶ μόνον αἱ διὰ μελέτης ἔχοντι, ὅπως χρησίμὸν τι καὶ τῷ κοινῷ τῶν λογίων ἐπωφελεῖς ἐκδιδῶται καὶ μάλιστα. Ἐρρωσθε ἐν Χριστῷ Σωτῆρι, κατὰ τὸ α, χ' ἔτος τὸ σωτήριον, Ἰουλλίου τρίτῃ φθίνοντος.

ERUDITORUM ALIQUOT

DE PHOTIO PATRIARCHA CONSTANTINOPOLITANO JUDICIA

ZONARAS *Annalium* Tom. III.

Προχειρίζεται δὲ πατριάρχῃν τὸν Φώτιον, ἄνδρα τῶν ἐπισήμων πρωτοασκηρῆτις τότε τυγχάνοντα, καὶ ἐν λόγοις ὀνομαστότατον. In ejus locum sufficit Photium, virum insignem, primarium a secretis, et eruditio- nis nomine celeberrimum.

CEDREUS.

Ὁ Βάρδας Φώτιον, ἄνδρα ἐπὶ σοφίᾳ γνώριμον, πρωτοασκηρῆτην τηλικαῦτα ὑπάρχοντα, προχειρίζεται πατριάρχῃν. Bardas ergo Photium, celebrem sapientia virum, et secretariorum eo tempore principem, patirarcham creat.

FRANCISCUS TURRIANUS Proœmio in *Apostolicas Constitutiones Clementis Romani*.

Photius Constantinopolitanus in *Bibliotheca* sua, sic enim appellat volumen ingens de libris a se lectis, etc.

Photius incredibilis lectionis et acris judicii auctor.

Eruditissimus et incredibili lectione auctor, etc. In eo præsertim opere quod *Bibliothecam* de libris a se lectis nominavit, in quo tam accurate, tam acri ingenio, tam considerate, tam docte, tam distincte, tam libere de tanta multitudine et varietate librorum judicium facit, ut nihil animadversione dignum prætermisuisse videatur.

Quam sit autem grave in hoc judicio et quantæ auctoritatis Photii testimonium, intelligere licet et existimare, etc. Tum in primis ex *Bibliotheca*, sic enim inscripsit, ut paulo ante dixi, ingens volumen de libris omnis generis a se lectis, in quo ita fere cujusque argumentum, et genus styli ac doctrinæ dis-

cernit et notat, ut qui summas illas legat, totos libros et ingenia auctorum nosse sibi videatur. Quis igitur nostrae aetatis se cum Photio conferre audeat, sive ingenium ejus spectemus, sive πολυμαθίαν et πολυπειρίαν;

Ex litteris Joannis Livinei ad D. H.

Photii scriptum urgeri, puto vehementer e re literaria esse. Est enim varium, et omnibus ingeniis ac studiis valde serviens. Deinde quanti aestimas, scire nos saltem quot bonorum scriptorum in omni genere doctrinae, qui viro illi φιλολογώτατος visi lectique, naufragium fecerimus.

Ex litteris Jos. Scaligeri ad eundem.

Utinam, mi Hoescheli, in Photii editione exornanda te juvare possem. Librum quidem totum in duos tomos distinctum, manu Henrici Stephani scriptum olim legi, opus varium, ex cujus editione incertum, majorne redundatura sit in te gloria, an in alios utilitas. Certe tam egregium scriptum non alio editore dignum erat, quam te, qui tot bonorum auctorum editione et eruditionem tuam et propensum in literas animum testari volueris. Neque ego, neque Vulcanius noster te juvare in hoc possumus, qui nulla exemplaria ejus libri habemus. Sed si habes, ut dicis, duo, puto te omnibus aliis aequo animo carere posse.

Ex litteris Isaaci Casauboni ad eundem.

Ain' tu autem? esse te in eo ut Photii *Bibliothecam* edas? o munus vere munificum! o te liberalem! facile est ex iis quae sunt edita de illius libris tanquam ex unguibus leonem aestimare.

ISAACUS CASAUBONUS DAVIDI HÆSCHELIO S. P. D.

Photium tuum quanta poteram diligentia inter aulicos strepitus, avidissime certe percurri. Ostendi etiam munus tuum doctis magnisque viris: quorum in hac regia urbe numerus haudquaquam pœnitendus. Omnes tibi et præstantissimo Velsero gratias agere immortales, quorum auctoritate et industria utilissimum scriptorem proximo autumno se habituros sperant. Principem inter hujus ordinis viros locum obtinet præses Thuanus: quem ego virum divinitus datum censeo sæculo isti in exemplum pietatis, integritatis, probitatis, et ut uno verbo dicam πάσης ἀρετῆς καὶ καλλοῦς ψυχῆς. Sunt et multi alii quae in aula, quae in senatu Parisiensi λαμπρόντας ἀστέρες ὡς vestri studiosissimi, et purioris litteraturae amantissimi. Omnes hi Photium vestrum cupidissime expectant, eximie autem Franciscus Pithæus, de quo nuper scripseram, esse in ejus manibus Photii exemplar, collaturum me tuum codicem cum illo: et excerptas inde γραφὰς διαφόρους isthuc missurum. Neque ab illo neque a me insuper habita ea cura, sed paucorum foliorum comparatione didicimus, nihil aut parum omnino auxilii ad ornandam tuam editionem a Pithæi libro esse expectandum. Quare aliud censeo agamus. Equidem si domi in Museo meo quae sunt a te missa legissem, aut otii plusculum habuissem ad id negotium, plura et meliora in eo Scriptore observassem et tecum communicassem. Sed crede mihi serio affirmanti, nihil occupatius, nihil a studiis alienius ea vita, quam in hac aula hactenus viximus. Ut scires tamen etiam in summis hisce occupationibus Photium tuum nobis esse lectum, paucula quaedam illevimus huic chartae, quae tum nobis in mentem venerunt. Nam gravius aliquid frustra nunc a me expectaveris. Vale, vir doctissime, et me constanter ama. Lutetiae Parisiorum 5 Kalend. Junias mdc.

EX NOTIS ANDREAE SCHOTTI,

AD CHRESTOMATHIAM PROCLI.

Ἀνεγνώσθη, lectum est, vel Ἀνεγνώσθησαν, lecta sunt. Sic de singulis a se cum judicio lectis libris Photius patriarcha Constantinopolitanus ἐν τῇ Βιβλιοθήκῃ τῶν ἀνεγνωσμένων αὐτοῦ βιβλίων loquitur, ut oculato testi fides habeatur. Nec enim ex aliorum sermone, vel obiter, et tanquam per transennam inspecto opere, ut fere hoc sæculo, de toto opere judicium sibi ferendum existimabat, sed a capite ad calcem perfectio, libere judicat censor et criticus gravissimus, summi et ingenii et iudicii, de scriptoribus ducentis amplius et septuaginta, philologis, poetis, historicis, oratoribus, philosophis et theologis: qui maximam partem, temporumne injuria, an majorum incuria, perierunt. Et quidem de styli caractere, scriptorum numero, et titulis, quae γνήσια, quae ψευδεπίγραφα, quid laude, et imitatione, quid contra vituperatione dignum in singulis deprehendisset, sine furo et odio, more majorum, pronuntiat. Denique qua quisque tempestate floruerit, cæteraque, longum esset enim ire per singula, audacter dijudicat.

J. LIPSIUS MARCO VELSERO S. M. D.

Senecam nostrum a te acceptum, et vere acceptum, id est, gratum fuisse, gaudeo. Annon esset, scriptor optimus viro optimo? Quod ais desiderare quosdam reliqua: pauca sunt, et hodie mos obtinet reliquatores esse, imo conturbatores. Deitur venia, aut certe mora aliqua, valetudini: et fortasse altera editio dabit. Sunt et in illis libris, quae volenti haud peribunt. At tu de elogio debere profiteris. Et sic

loqueris? iudicio, dicere debebas: et ideo nihil debere. Mihi crede, ut si juratus in senatu sententiam dicerem, sic dixi. Amo te jamdudum, mi Velsere, sed affectus illam animi lucem non obtinebat. Sed, heus, est quod communi litteratorum nomine commendemus, vel petamus. Andreæ Schotti, magni amici nostri, Photius, Latinus jamdiu apud vos est, et quando ipse lucem, nos eum videbimus? Certe inter paucos ille scriptor meretur: qui solus tot clarissimorum ingeniorum monumenta a fato eripuit: toto dico fato, et saltem nomina et scriptorum velut membra servavit. Quam multos ille legit, ex iis elegit, et, ut sic loquar, defloravit, quos nosse nobis aliter non esset? E sacris, profanis, tractatoribus, historicis, oratoribus, poetis, et nihil est in Græca omni litteratura, aut ut verius dicam, libraria, quod ille vir non libarit. Pulcherrimus mos in mensa legendi, vel audiendi: sed iste pulchrior utiliorque, annotandi, censendi, excerptendi. Photius fecit, et qui ad nos pervenerunt, solus. David Hoeschellius vester, et vestris etiam auspiciis, Græcum primitus, et varie atque industrie castigatum, dedit: sed nosti quo ventum sit ignavia ævi, pauci hæc legunt aut capiunt, et nisi Latina addantur, pene dicam non dedisse. Ergo A. Schottus, vir bono publico natus, allaboravit, et Latinum totum dedit, et tibi commisit. Ecce jure te flagitamus. Fac quod soles et natus es, rem publicam vel privatæ tuæ damno juva. Mi Velsere, da hanc operam, etsi quam trepidis et pene desperatis Europæ rebus! Pannonia, et jam Illyricum finitimum, sollicitos nos habent:

Quo pondus istud verget? ubi ponet minas?

Ubique, stemus, et in honesto firmi, omnem fati vim excipiamus, imo vincamus, id est, feramus.
Vale. Lovanii, postridie Natalis Dominici, anno MDCVI.

IN PHOTIANÆ BIBLIOTHECÆ INTERPRETATIONEM,

A R. P. ANDREA SCHOTTO DE SOCIETATE JESU LATINE EDITAM.

Feder. Jamotius, Med.

Σκότος ἀπὸ σκοτίου φερώνυμός ἐστιν ὁμίχλης
Φῶτιος ὡς λαμπροῦ κληδόνα φωτὸς ἔχει.
Τίνδ' ἐπισὴ καὶ Σκότος ἀπήγαγεν ἀγλῶς αἰνῆς
Φωτικὰ λαμπρῶν γράμματα φωτὶ νέφ.
(Τοῖσι παλαιγενέων σφραγίσσαστο Φῶτιος ἀνδρῶν
Μνήματα, τιμήσας στίγμασιν ἀμφαδίοις)
El θέμις ἀτρεκέεσσι πανατρεκές οὐνομα θείναι,
Ὅς ποτε Σκότος ἔην, Φῶτιος ἄλλος ἔοι.

Franc. Schottus Jure consultus ac senator Antuerp.

Photi scripta, prius qui cæco carcere clausus,
Horridus, invisus, nocte latebat iners,
Eluxit quoniam dias in luminis oras,
Frater amande, animi dimidiumque mei,
Gratulor et lætor, prisco dehinc more parentum
Grates grata velit solvere posteritas.
Lux tenebræ hic fausto conspirant omine, lucens
Namque obscura prius Bibliotheca patet.
Lux micat e tenebris en mutua: noxque vicissim
Lumen, et atra dies a jubare accipiunt.
Fallor an aspiciam pulsa caligine ocelli
Lucem, mente Deum justitiæque jubar?
Photi munus erit tot lecta volumina Graium,
Schotti erit hæc Latio reddita posse legi.

Joannes Bochijs S. P. Q. Antuerpiensi a Secretis.

Nil nisi nomen habens a lumine, luminis expertus
Photius, et tenebris obrutus atque sitis,
Squallebat, tineasque diu pascebat inertes
Abditus, et patriis sedibus exsul erat.
Aspectuque carens hominum, procul orbe latebat
Hesperio, clausus carcere, lucis inops.
At Schotus obscuris nomen qui ducit ab umbris
(Mira cano tenui carmine, vera tamen)
Eruit in densa positam caligine lucem:

Schottus ab obscura ducit caligine nomen
Photius ut clari luminis omen habet.
Cum tamen hunc Schottus tenebrosis eximat umbris,
Lumine cum lustret Photica scripta novo:
(Scripta quibus censor veterum monumenta virorum
Photius obsignat liberiore nota)
Vera licet veris si ponere nomina rebus
Qui modo Schottus erat, Photius alter erit.

Sic reparant tenebræ lumina, noxque diem.
Œdipodionix redeunt ænigmata Sphingis,
Nec sua nostra minus sæcula monstra ferunt.
Quisquis at umbrarum sub nomine clara tuetur,
Quæ Schotus illustri lumina mente tegit,
Lusquisque viri raras examinat artes,
Quas stupet et Latium, Græcia tota stupet:
Non mirum est illam radios emittere, dicet,
Lampada, lumen habet Photius unde suum.
Nec rutilas præferre faces mirabitur umbram,
Quæ lucem hanc aliis pluribus ante tulit.
Salvete, o tenebræ, fulgenti luce corusca,
Sit satis hoc vestris muneris esse decus:
Photius in medium quod purior exeat orbem,
Lux e nube, redux carcere, nocte jubar.

Maximilianus Vriendius senatus Gandavensi a Secretis.

Res mira, at vera est, non claro lumine Schottum
Clarorem a nebulis spargere posse suis.
Ducis et expertem decus et jubar addere luci.
Scriptaque tot veterum detenebrare patrum.
Mentior, at vetus ille novus modo Photius, olim
Clarus, at inde ævo nubilus atque situ.
Qui patria de nocte novas modo lucis in oras
Emica, Ausonix illustris honore togæ:
Ille suo solus dignam pro vindice causam

Dicet, et accepti luminis usque memor,
 Uni plus *Schotto* debere fatebitur, ipsi
 Quam sibi, quam soli, quam patrioque solo.
Jeremias Pietsenæus jure-consultus.
 Quis credat *cæcis* progignere posse tenebras
Lumina, *Phœbeis* lucidiora oculis?
 Non ego, non *physica* quisquam de gente sacerdos,
 Ullaque non *Sophiæ* docta magisteria.
 Hoc nisi jam nobis jussisset credere *Schottus*,
Photius et cæcis lucidus a tenebris.
 Qui nunc *Schotti* opera (ante nitentia nubilus ora, et
 Multis dente ævi saucia vulneribus)
 Integrior patri prodiit redimitus amictu.
 Neg minus *Ausonia* clarior in tunica.
 Non secus ac noctis nigra cum veste videmus
 Obnuptum Solem, vel pluviis nebulis,
 Veste tenebrarum scissa, et sudo æthere, tela
 Eficere hesterna lucidiora die.
 Quare dum roseo fulgebit lucifer ore,
 Et veniet fuscum nox adoperta caput,
Photi ab illustri radiabit lumine *Schottus*,
 Et *Schotti* cæcis *Photius* a tenebris.

Αδελφ.

Ite pii manes, et *Photi* nobile lumen
 Judici, qua sol porgit utramque facem.
Schottus te *Hesperis*, *Schottus* te sacrat *Eois*,
Schottus et *Eois* gratus et *Hesperis*.
 Cuncta videns nimirum hæc mundo scita dabat mens
 Stare loco mundi prima elementa jubens,
 Ut cæco lux alma chaos viduata serenet

Omnia, tum lucem nox inimica premat:
 Inque vicem noctis nova lux superenatet æquor,
 Et niteat veteri grata parente magis.
 In veterum molem scriptorum *Photius* olim
 Indiderat lucem, *judicii* radio:
 At radium excipiens textit longinqua vetustas:
Schottus ab ingenio rettulit ecce diem.
 Nunc tandem portis mundi bipatentibus infer,
 Damnatum tenebris nobile *Photii* opus.
Photius ingenti potuit clarere nitela:
 Sed mage præsidii lumine *Schotte* tui.
 Ite pii manes *Schotto* duce, et auspice *Schotto*,
 Semiadaperta prius, nunc adaperta via est.

Αδελφ.

Nomen habes, *Scote*, a tenebris, a lumine nomen
Photius: ille librum, conficis ipse notas.
 Umbra fit interpretis lucis, quis crederet unquam?
 Hoc lucem est tenebris gignere, nocte diem.
 Quas non discutiet tua lux, o *Scote*, tenebras.
 Si lucem illustrat nominis umbra tui!

Αδελφ.

Dum tua præclaros auctores scripta recensent,
 Hos inter *Scotto* debuit esse locus.
 Quid facias, docte o *Photi*, cum tempora nostra
 Sint procul a vestris dissita temporibus?
 Ne dubita: *Scottus*, quo nunc interprete prodis,
 Quot celebras homines, tot subit ipse locos.
 Si te, *Scotte*, potes transacta in sæcula ferre,
 An taceant nomen secla futura tuum?

AND. SCHOTTI SOC. JESU. IN PHOTII BIBLIOTHECAM

ΠΡΟΛΕΓΟΜΕΝΑ.

Qui sibi scriptores antiquos interpretandi partes
 olim sumpserunt, ut qui Platonem atque Aristotelem
 philosophorum principes illustrandos Græci
 consuerunt, Alexander Aphrodisieus, Themistius,
 Simplicius, Proclus, Olympiodorus, Ammonius, et
 Philoponus, ii fere præfari solent copiose, de
 auctore, scripto, argumento, modo ac methodo, or-
 dine et tempore; tum de seipsis, suaque opéra, et
 ita re flagitante, interdum de causis suscepti operis
 disserunt. Idem mihi more institutoque majorum
 in præsens, etsi *μετάφρασις*, non ut illi *παρά-
 φρασις* asseram, visum est-faciendum. Equidem non
 Ignorabam, simul atque arduam hanc *Photianæ Bi-
 bliothecæ* Latine interpretandæ provinciam efflagi-
 tantibus amicis suscepti, fore plerosque qui id mihi
 vitio verterent, parumque me dignum existimarent,
 cæsa inter et porrecta, quod aliis, alienis in vesti-
 giis pedem ponere. Quorum autem in reprehensio-
 nem noster hic labor incurreret, ii fere duorum gene-
 rum sunt. Alii enim me reprehendunt; plures Pho-
 tium infesti damnabunt: utrisque, si potero, fa-
 ciam satis; certe si id non consequar, dabo pro

virili operam, ut a legendo minime deterreantur.
 Principio itaque de me, paucis tamen, et sine fuco
 ac modeste: mox de Photio videbimus. Inaudieram
 pridem, unum et item alterum in Iberia Græcarum
 litterarum peritissimum, Photii *Bibliothecam* e
 Græco in Latinum sermonem commodo publico
 convertere cœpisse, sed cœpisse tantum, ac vix
 dimidia operis parte supersedissee, sive Græci ex-
 emplaribus mendis deterritos, seu laboris fuga in tanta
 voluminis, cum mole, tum varietate, seu denique
 utraque de causa cessisse. Romæ quoque tertium
 perfecisse quidem narrabant, sed ad edendum ad-
 duci non potuisse. Græcum itaque codicem magno
 ære nactus, constantiam a Deo precatus, urgendum
 opus assidue ad extremum, si qua hinc ad alios uti-
 litas rediret, existinavi. Neque me fugiebat, ex
 quo interiores hæc litteras tractavi, quam diffi-
 cile sit bonum agere interpretem, alienique sensus
 metaphrasten, ut, nisi par sis in utrisque orationis
 facultate, justam reprehensionem non effugas:
 quoque major hac in re de bonis Græcis Latina bona
 efficientium raritas, eo difficilior provincia doctis

hominibus, qui eam ipsi plerumque refugiant, censeatur, ut ad hanc diem usquequaque qui satisfacerint, vix singulos singulae ætates tulisse videantur: cum decem amplius Aristotelis *Ethica Nicomachia*, totidemque *Rhetorica*, nostra parentumque memoria interpretari sint conati, quod in singulis qui antecessissent, posteriores aliquid desiderarent. Quidni igitur posterorum de me iudicium reformidem? Elaboravi equidem, quoad ejus fieri potuit, ut non sensa modo verbis comprehensa sequerer (a-secutusne sim alii statuent), et non tam verba numerarem, quam sensum ex fide bona appenderem, sed etiam, ut res ipsas, fontesque auctorum a Photio lectorum studiose investigarem. Verum cum eorum plerique temporum injuria intercederint, eo molestior interdum labor interpretandi existit, ut hæriolandum nonnunquam fuerit, dum, qui adhuc latent scriptores, Photii opera in apertum proferantur, quod ut ceptum nuper, ita futurum amplius doctorum hominum investigatione non diffido. Diversorum item scriptorum tanta varietas, quanta est in omni philologia, oratoria, historia cum sacra, tum profana, in philosophia, arte medica, ac denique scientiarum regina theologia, negotium quoque facessivit, quod Deo bene juvante tandem superavimus. Auxit et rei difficultatem in singulis auctoribus *χρῆσις*; idque Hermogenis potissimum de ideis methode: quæ ut Aristotelea ac Tulliana longe subtilior est, ita admiratores quidem plurimos sed imitatores paucos hodie reperit. Præter Dionysium enim *Italicarum* in *Rhetoricis*, et Ulpianum Græcum Demosthenis explanatorem, quotus eam quisque hoc sæculo tractat? Trapezuntii olim talem *Rhetoricam* cum stupore vidit Italia; duos fortasse Germania numerarit, Sturmium et Erythræum; Gallia Julium Scaligerum libris *De poetica*; Hispania unum literis cognitum laudare potest Pet. Joannem Nunnesium rhetorem ac philosophum, editis *Rhetoricorum* lib. IV, Hermogenis quidem præceptionibus, et Aphthonii ac Theonis, sed Tullianis exemplis. Sunt autem Hermogenis idearum genera septem *Σαφήνεια*, *Μέγεθος*, *Κάλλος*, *Γοργότης*, *Ἡθος*, *Ἀλγύθεια*, *Δεινότης*. Deinde *Σαφήνεια* dividit in *Καθαρότητα*, καὶ *Εὐκρίνειαν*; tandem τὸ μέγεθος in sex alias formas partitur: in *Εὐμνότητα*, *Τραχύτητα*, *Λαμπρότητα*, *Σφοδρότητα*, *Ἀκμήν* καὶ *περιβολήν*; post mortatam orationem quatuor melitur dicendi formis: τῇ *Ἀφελείᾳ*, *Πλοκότητι*, *Δριμύτητι* καὶ *Ἐπιεικειᾳ*. Dici etiam vix potest quantum hic tædii absorbendum, cum quot quantisque mendorum monstris conflictandum fuerit, vix ut amplius Herculem fabulosum illum heroa in Augiæ stabulo perpurgando laborasse existimem.

Ad stylum quod attinet, qui in Photio pro re nata varius existit, equidem sic temperavi, ut terso castoque sermone Latino, hoc est Romano, si possem, dicerem, sensaque mentis perspicue representarem. Nam vel Tullii umbram, ob dicendi

perspicuitatem juxta ac suavitatem, libens amplexor, præ horrido illo, hujus ævi atque obscuro, quale Heracliti *σχοταίου* fuit, orationis genere. Scholia rei illustrandæ ad oram καὶ ταυτολογούμενα identidem apposui, sumpto subsidio a memoria lectioneque scriptorum veterum: et in critico hoc genere similia invicem componendo, digitum ad fontem, quod aiunt, intendere potius, quam transcribere pretium operæ duxi. Interdum tamen longiora paulo scholia adhibui, cum aut antidoto opus fuit, sique erant refellendi, qui in alia omnia discedunt, aut plurà ejusdem auctoris attulimus, ut eorum ex parte laborem minuerem, qui vel ecclesiasticos annales magno Ecclesiæ commodo moliantur, vel auctores ipsos longe quam antea auctiores melioresque dabunt. Cum autem enumeratio ac censura Photio esset principio duntaxat proposita, post, quasi metanœa ductus, eidem placuit Excerpta atque adeo opuscula describere, et in totum alterum cohicere, mentis augurio, quantum conjicio, fore ut pleraque scripta temporum longinquitate fatiscerent, aut funditus perirent. Nec sefellit augurium. Plerique enim auctores qua hominum incuria, qua vetustatis omnia vastantis injuria, intercederunt. Quamobrem in Excerpta illa longiora pauciores notas in extremo opere apponendas curavi, ut in Plutarchi, Aristidis, Memnonis, et Agatharchidæ ἀποσπασμάτια: quorum interpretes eruditos, ut non contempsim, sic et illorum observationes admisi. In Ctesiae Persicis atque Indicis, ne sis nescius, diversam interpretationem adhibui et illustravi ab ea, quæ in extremo Herodoto typographorum Στεφάνου opera circumfertur. Et vero curis secundis, posterorumque industriæ aliquid hic fuit relinquendum. Nam quod vere togatorum ait doctissimus M. Varro in lege Mornia: «*Ut in bona segete neque nullum est spicum nequam, neque in mala non aliquid bonum*; ita nemo est reprehensus (inquit, vi *De lingua Latina*), qui e segete ad spicilegium reliquit stipulam. Si quid autem hic peccatum, homo enim sum, ne moliciæ te

*Offendant maculae, quas aut incuria fudit,
Aut humana parum cavit natura.*

Quæso quoque rogoque doctiores, quibus hæc non elaboravi, ut meliora proferant: quod tantum abest ut laturus sim moleste, ut gratiam sim etiam habiturus maximam; nosque doceant, maledictis modo et calumniis abstineant, studiis φιλανθρωπίας nedum Christiano homine indignis. Valeant vero qui tantum sibi falsæ laudis arrogant, quantum de aliis per nefas detrahunt: Illis ego vetus illud accinam: Ἰσοὺ Πόθος ἰσοὺ, καὶ τὸ πρῶμα.

Habes de interpretatione; venio ad alterum, gravius tamen ac difficilius ad profligandum quæstionis caput, de Photio Constantinopolitano ejusque scriptis, ut hanc *Bibliothecam* erroris labe vacare demonstrem. Ac primum de moribus videamus, hinc de ingenii monumentis, quæ, paucis

deemptis, ad hanc diem in tenebris nimis diu delituerunt, nunc illustris juxta ac docti dumviri Marci Velseri auspiciis utraque lingua exeunt, non levi proventu fructuque, ut spero et opto, bonarum artium ac disciplinarum, quo pauciores hoc sæculo, cætera felicitum ingeniorum feraci, interiores literas, Græcas præsertim, pertractant. Auctores ejus vitæ recensendæ laudamus, ne quid falso commenti videamur, de Græcis antiquis, ac pene æqualibus, Zonaram, Glycam, Manassem, Nicetam, Europalantam, quique hunc magnam partem transcripsit Cedrenum, Metrophanis item et Styliani epistolas, acta denique synodi octavæ legitimæ. Exstaret Nicephori Callisti liber *Annalium ecclesiasticarum* tertius et vicesimus, quo de Photio, ejusdem ævi rebus gestis diserite pertractatur, non admodum laboraremus, sed extremi illi libri temporum calamitatem, cæteris salvis, minime effugerunt: nisi forte in Græciæ, quæ libertatem suam, studio-rumque ardorem pridem decoxit, angulo aliquo, pulvere, situ, ac squalore obsiti, ut alia plurima veterum scripta, delitescant. Ab Ignatio igitur patriarcha narrationis initium paulo altius repetamus.

Nicephori Augusti, ejus qui Irenem Augustam imperio expulit, ex filia Eutropia atque Michaelæ imperatore cognomento Rangabe, nepos fuit Ignatius. Hunc in minori ætate, et Theophylactum fratrem majorem natu, virilibus exsecuit; quo facto, repetendi imperii, quamvis paterni atque aviti, spe penitus arcebantur: præterea Ignatium monachi ritu tendendum curavit. Timeat enim tyrannidis vis non minus quam metuatur necesse est, nec minus sit ipsa sollicita quam subditi. Omnino rebus commutatis, imperioque ad Theophilum Michaelis Trauli filium devoluto, Theodora Theophili uxor, cum viro defuncto imperium pro Michaelæ filio Porphyrogeneta procuraret, fama quæ de Ignatii virtutibus celebris erat, permota, et alioqui pro muliebri ingenio nobilissimi viri calamitatem miserata, nulla ipsius culpa, aliena tantum pravitate contractam, Methodio Constantinopolitano patriarcha vita functo, Ignatium salutis anno DCCCXLVII, magna bonorum omnium gratulatione, substituendum curavit. Initia ac media læta fuerunt, par spei fructus. Seenta est major Porphyrogenetæ ætas, qua sui compos, vitiiis mancipatus, matre Theodora rerum procuracione amota, Bardæ seque et imperium regendum permisit, nulla famæ cura, pravo homini perditus juvenis: sed in reliqua nequitia eam tamen laudem meruit, quod litterarum professores stipendiis de publico designato, Constantinopoli erudiendæ juventuti constituit, Leone scholis præfecto, magni nominis ea tempestate philosopho. Cæterum Bardam Cæsarem creatum, et acceptam potestatem non publica salute, sed scelus licentia definientem, usque eo, ut uxore repudiata cum nuru sua stupri consuetudinem haberet, piorum cætu Ignatius anathematis ignominia notatum ex-

pulit, ac veluti Baptistes alter Hierosolim increpavit. Magnus sane vir, sed meliorem sæculo dignus. Perculit ea severitas impotentem hominis animum, ut quem revereri, atque ut medicum amare debuerat, synodo facta episcopatu spoliatum in Mytilenem insulam relegavit. Substituatur per nefas Photius *πρωτοεπαρχης* Zonaræ, usitata sequiori sæculo voce, a Commentariis et Senator urbanus anno Christi DCCCLIX, hoc est, post undecimum patriarchatus Ignatii, de foro repente in Ecclesiæ præfecturam translatus. Raptim omnia et perturbata sunt facta, neque quid legibus sanctum est considerant, ira et ambitione pessimis consultoribus agitati. Nicolaus Romanus Pontifex eo nomine primus, rei gestæ nuntio commotus, episcopos duos Rodoldum et Zachariam Constantinopolim mittit, cum potestate sacrarum imaginum hostes (quæ pestis late in Oriente grassabatur) novis edictis coercendi, atque in Ignatii causa ejus legati, ut cognitione instituta, visa modo explorataque, in re præsentii renuntiarent. Adjungit litteras ad Augustum sigillatim, quæ exstant, in Photium gravissimas: contra fas nequique, atque omnia vetustatis exempla in Ecclesiæ præfecturam irrupisse, ex profano repente Christi pastorem gregis prodidisse, vero præsertim pastore superstite. Legati fraude inducti, studiove principibus gratificandi, Ignatium jure damnatum videri prævaricando pronuntiant. Nicolaus quidem atroci nuntio famæque percussus prævaricationis factum legatorum accusavit. Omnino ea temeritate pronuntiandi magis Ignatii causa confirmari visa est, prorsus ut Barda Cæsare deinceps, et Michaelæ Augustus insidiis Basilii Macedonis sublati, Adrianus II pontifex Romanus Nicolai defuncti vestigiis incedens, synodo Constantinopoli habita cum episcoporum, anno salutis DCCCLXXXVIII (quæ inter generales octava germana est, Græcæque ac Latine studio Matthæi Raderi nostræ societatis presbyteri, post Anastasii Bibliothecarii versionem, lucem nuper aspexit), Photio amoto, Ignatius ut restitueretur perfecit. Pontifex sane magni animi neque minoris consilii, qui exacta senem ætate, rebus quamvis gerendis inutilem, maluit Ecclesiæ gubernaculis restitui, quam concedere, ut novo ac damnato exemplo disciplinæ labefactandæ aditus relinqueretur. Etsi Nectarius, Tarasius Photii patruus, ejusque successor Nicephorus, et in Occidente Ambrosius e laicis repente episcopi sint creati. Hæc ille præstitit. Ignatii vero subsecuta morte, nova Constantinopoli synodus *ἐκστρεψα* Photium restituit anno DCCCLXXXVII, episcoporum CCCLXXXIII, in pristinum locum, initio consensu Rom. Pont. Joannis VIII, uti ejus synodi sessio prima declarat, his verbis: *Quod Dominus noster Apostolicus admittit dominum Photium in patriarcham, testatur Pontificalis stola a summo Pont. domino nostro Joanne ad eum missa: quam propterea direxit, ut omnes intelligant, et certo sciant, dominum Photium recipi a*

summo pontifice in patriarchum. Cumque hoc dixisset, dedit Photio pontificalem stolam, humerale indumentum, penulam, et sandalia. Hæc synodus: argumento conciliatæ initio cum Joanne pontifice gratiæ: qui cum eo nomine, ut parum virilis, audiret male, re mature cognita, in ambonem publicum progressus, Photium, veteri anathemate repetito, diris iterum devovit. Quare Ecclesiam ille præpostere, primum quidem occupatam, diu tenere non potuit. A Leone Augusto, cognomento Philosopho, qui patri Basilio successit loco motus, in Armeniarum monasterium anno DCCLXXXVI ad vitæ exitum (sic arbitror) sive a Catholicis coactus, seu sponte, incertum, secessit. Santabarenii amicitia in primis fraudi illi damnoque fuit, venefici ac præstigiatoris, multaque scelera alia in ficta sanctitatis specie tegentis. Sic Augustus putabat; alii, in his ipse Augusti pater, in sanctissimis monachis numerare soliti erant. Sic sunt hominum judicia cum temporibus alternantia. Tamen si aliæ causæ afflictæ sunt, ut jure pelli videretur, illa existit verissima: pœnis scelerum agentibus divina vindicta, atque male occupati honoris conscientia delere præcipitem, Stephano Augusti fratre in ejus locum subrogato. Is controversiæ inter Romanos et Constantinopolitanos pontifices, nobilis cum primis atque diuturnæ, exitus fuit. Is Photii pseudopatriarchæ casus. Adhuc, brevi tamen vitæ Photianæ scenam seu tragœdiam verius utcumque exhibui, qui his patriarchatum pernefas, repugnante pont. max., pulso Ignatio, invasit, his quoque abdicare coactus: privatus tandem et inglorius secedens periit. Nunc elogium ejus, permixtis tamen virtuti vitis, e Niceta Paphlagonæ in Vita B. Ignatii patriarchæ apponam: Ἦν δὲ οὗτος ὁ Φώτιος οὐ τῶν ἀγενῶν τε καὶ ἀνοήτων, ἀλλὰ καὶ τῶν εὐγενῶν κατὰ σάρκα καὶ περιγενῶν, σοφία τε κοσμητικῇ, καὶ συνέσει τῶν ἐν τῇ πολιτείᾳ στροφομένων εὐδοκίμουτατος πάντων ἐνομίζετο. Γραμματικῆς μὲν γὰρ καὶ ποιήσεως, ῥητορικῆς τε καὶ φιλοσοφίας, καὶ δὴ καὶ λατρικῆς, καὶ πάσης, ὀλίγου δαίν, ἐπιστήμης τῶν θύραθεν. Τοσούτον αὐτὸ τὸ περιῶν, ὥς μὴ μόνον σχεδὸν φάναι τῶν κατὰ τὴν αὐτοῦ γενεᾶν πάντων διενεγκεῖν, ἥδη δὲ καὶ πρὸς τοὺς παλαιοὺς αὐτὸν διαμιλλᾶσθαι. Πάντα γὰρ συνέτρεχον ἐπ' αὐτῷ ἡ ἐπιτηδεύσεως τῆς φύσεως, ἡ σπουδῇ. ὁ πλοῦτος, δι' ὃν καὶ βίβλος; ἐπ' αὐτὸν ἔρρει πᾶσα. Πλέον δὲ πάντων, ὁ τῆς δόξης ἔρως δι' ὃν αὐτῷ οὐκ ὀκνῶντες ἄσπρον περὶ τὴν ἀνάγνωσιν ἐμμελῶς περὶλαχότι. *Erât Photius homo minime obscurus aut ignobilis, sed claris et illustribus oriundus natalibus, rerumque civilium et politicarum usu prudentique et sapientia clarissimus; grammaticæ quoque literariæ et carminis pangendi, dicendique laude, quin et philosophiæ et medicinæ, atque omnium prope liberalium disciplinarum externarum studio, cognitioneque tantopere floruit, ut ævi sui facile princeps haberetur: imo et cum veteribus jam posset componi. Omnia quippe confluerant in illum: aptitudo quædam, et naturæ vis et felicitas, opes, quibus*

sibi librorum omnium maximam copiam comparabat; ei quod præ cunctis, gloriæ laudisque cupido, qua flagrans, totas noctes, ut lectioni assidue vacaret, insomnes ducebat. Idemque Nicetas graphice eum visque coloribus depingit. Ex quo, scriptisque Græcorum omnium, ampliss. Cæsar card. Baronius, sacræ pater historiæ tomo *Annalium Ecclesiast.* X, sua est mutuatus. Equidem non sum adeo demens, mentisque inops, ut Photii vitia defendenda aut flagitia excusanda suscipiam. Jam enim judicatus est. Gravis certe ira odiumque atque ambitio, hominem cætera sæculi sui doctissimum, egerunt tandem præcipitem. Hinc illæ lacrymæ. Aula nimirum quæ multis hodieque mentem eripit, et infatuat, Photium quoque excæcavit, ut non injuria vetus poeta, nescio quis, aula exire, qui pius esse volet, suadeat.

Illud mihi in præsentia de *Bibliotheca*, quæ in manibus est, pace piorum præfari testarique liceat, scriptam a Photio videri, idem effici, dum Cæsaris legatum in Assyria agens, nondum patriarchatus dignitatem per nefas ambiit. Argumenta sunt principio de sacrarum imaginum cultu passim illum catholico ritu et sentire et prædicare. ut in Evagrio codice 29; in synodo Sidetana, cod. 52; in Clemente Alexandrino, cod. 110; in Lucio Charino, cod. 114; in Pierio, cod. 119; in Procopio Gazæo, cod. 160. Deinde, quod summos Rom. Ecclesiæ pontifices, sanctosque Occidentis Patres B. Leonem, Irenæum, Ambrosium, Augustinum, cæteros, hoc in opere honorifice semper appellet. Tertio quod initio septem enumeret synodos singularique tractatu, tom. I *Conciliorum*, octavam autem veram, qua restitutus in patriarchium Ignatius, Adriani II auctoritate, ac ne alteram quidem ληστρικὴν, cui ipse flagitiose præfuit, damnataque, ut diximus, est et explosa, nusquam hic nominet (citatur tamen, etsi præpostere a Joanne Zonara, Theodoro Balsamone, et Gratiano in *Decretis*, c. 7, η. 1, c. *Hæc nequaquam* 45); jactaret hand dubie, prædicaretque, ut suo plerumque perire sores indicio consuevit, ac tegere olli flammam præcordiis harentem quin evomeret nequisset. Quidam tamen homines eruditi, quibus ut assentire nondum mihi imperare potui, secessus opportunitate, cum iterum abdicare patriarchatu coactus esset, invitatum, ad scribendum accessisse arbitrantur, quo solatio litterarum animi curis gravem sustentaret, molestiasque omnes in librorum lectione et suavitate deponeret. Mihi vero, salva amicitia, verior sententia prior videatur. Tantum de descriptionis tempore, illud modo ἐν παρόδῳ adjiciam, centesimo amplius anno post Ignatii Photiiq. ævum, in eadem Byzantina sede resedisse Joannem Xiphilinum Trapezuntium, montis Olympi monachum, annis xi, mens. vii, cuius exstant Augustorum Vitæ e Dione Cassio; qui Dion ea in parte epitomes opera mutilatus intercidit, quemadmodum et T. Livius multo maximam partem abbreviatoris culpa, ut Justini compendio Pompeium

Trogum a stirpe amisimus. Post etiam Theodosio, cui Maximi cognomentum Nicetes tribuit, patriarcheum tenente, Eustathius Thessalonicensis episcopus, cum Manuele Constantinop. imperatore contentionem super Deo Mahometi habuit; cuius et in Homerum poetarum prope Deum, et Dionysii Afri περιήγησιν explicationes uberes, et multiplices doctrina refertas hodieque legimus, non autem Photius, ut ætate prior. Poetas ceteroquin, quos hoc in opere non attigit haud præterisset, nisi quod fabulosas narrationes, quæ ad historiam pertinere videantur, delibavit. Redeo a diverticulo domum. Demus scelestissimum mortalium Photium exstitisse, turbasse Orientis Ecclesiam, ad defectionemque in προεδρία contentionem Græcos primum sollicitasse, quandoquidem vero nullum in hoc opere ejus criminis vestigium appareat, contra plurima occurrant, quæ scriptorum nemo ne attigit quidem, nedum pertractavit, quæ, obsecro, invidia sit repudiare omnino, ac rejicere, et ne digito quidem tangere velle, cum acerrimos fidei Christianæ perduelles Porphyrium, Lucianum, Eunapium, et Zosimum legamus. Hic vero Ecclesiæ orthodoxæ capitulum Rom. pontificum encomia reperies, beatorum Cælestini, Leonis, ac Gregorii: ut et Latinorum Patres Ambrosios, Augustinos, alios, laudari diximus. Hæreses, sectariosque passim, ut diris devotos execrandosque, fugiendos Photius monet: Eunomios, inquam, Novatianos, Basilium Cilicem, Philostorgium Arianum, ipsumque adeo scelesti Arii caput.

Offenditur quoque non nemo titulo *Bibliothecæ*, in speciem arrogantiore. Neque enim volumen unum bibliothecam, ut nec mortalium unum, collegium efficere plano pronuntiat. Reprehendat alius Μυριόβιβλον, inscribi, ac veluti in limine quod aiunt impingat. At meminerit, ut *sexcentos* Romane, sic et Græce mille pro infinitis dicis gratia adhiberi. Priori vero respondeo, si veterum exempla requirat (recentium enim bibliothecarum pleni sunt omnes omnium plutei, plena pulpita), Apollodori Atheniensis se Photius ac Diodori Siculi auctoritate, qui et sic inscribunt, tueatur. Cæterum justius titulum hunc scriptionibus appendit: quod, cum fabulosas deorum hominumque narrationes venditent, hic sacros juxta ac profanos scriptores homo Christianus, jucunda quadam vicissitudine tedium omne levante, partim recenseat sigillatim, judiciumque ferat, partim Excerpta accurate exhibeat librorum, qui temporibus interciderunt: Βιβλιοθήκην jure indigitando, quod Ægypti reges librorum optimorum cumulum Ψυχῆς λαρσεῖον, *Animi medicinas*, teste Diodoro, nominarint, et Asinius Pollio apud Plinium Romæ bibliothecam dedicando, ingenia hominum rem publicam fecerit. Hoc autem in genere titulorum sudatum antiquitus, ut, quod in mercibus vinoque solet, edera appensa labor commendaretur. Tironis Tullii vigilæ, quæque exstant prudentem in jure responsa, pandectæ, inscripti. Omnigenam historiam, copiarumque cornu Phavorinus,

Hesychius illustris atque Ælianus sua nuncupant. Cestum seu a deæ balteo, sive a pugilum armis, Julius Africanus et Celsus, in quem styli acumen Origenes strinxit, scripta nominarunt, qui et Origenes *Stromata* scripserat, ut *Stromatea* Clemens Alexandrinus ab argumento varie picto, siragulisque belluati operis, quibus Themistocles hominis sermonem comparare solitus. B. Cyrillus Alexandrinus, et ipse Glaphyra suum in Pentateuchum, et alterum περί ὁμοουσιῶν Commentarium librorum quatuordecim *Thesaurum* nominavit (quales esse libros omnes Domitius Piso ante exoptarat). Ut et novem Musarum nominibus Herodotus et Cephalion apud hunc ipsum Photium scripta distinxerunt. Taceo, prudens; sunt enim prope innumerales reliquos, qui titulis operi additis mira varietate inserunt, tantumque sibi indulgendum rati, quantum sua quisque miraretur ac prædicaret. Neque libris modo *Bibliothecæ* titulus datus, sed hoc amplius, et hominibus, ut Dionysium Longinum rhetorem Ennapius Sardonius ἐμφύχον βιβλιοθήκην, *spirantem Bibliothecam vivumque adeo Musæum* appellare non dubitat.

Verum de veterum Græcorum Romanorumque bibliothecis non describo, scrinia compilans, otioque abutens, quæ nuper Belgii ocellus Lipsius noster diserte ad nobiliss. virum Carolum Croium disseruit; Analecta duntaxat cærollarii vice damus.

Missis itaque Paulo Æmilio, L. Corn. Sulla et L. Lucullo librorum servandorum (ut generosos maxime homines decuit, semperque decebit) studio, T. Pomponius Atticus elegans et ipse Romanus inter et splendidis bibliothecam instruens Hermathenis, aliisque statuis atque imaginibus ornavit. Quin et de imaginibus in bibliothecis collocari solitis, paucis est versibus commentatus. Ad quem et animo fratris loco conjunctissimus M. Tullius: « Libros, inquit, tuos conserva, et noli desperare eos meos facere posse: quod si assequor, supero Crassum divitiis, atque omnium vicos et prata contemno. » Quid? prætereo Asinii Pollionis illam e Dalmatarum manubiis publicatam Romæ bibliothecam, Cæsarem quoque a C. Julio inchoatam, perfectamque ab Augusto, Octaviam ac Palatinam sileo, Trajani præterea Ulpian. Adrianus enim imp. Pompeiano et Commodo coss. cum insignes et plurimas ædes Athenis Atticis fecisset, et ægonem instituisset, si fastis Cassiodori fides, bibliothecam miri operis exstruxit. Juliani adhuc, τοῦ παραβάτου, cætera eruditi, in libris colligendis studium exstitit. Testis ipse locuples Epist. ad Ecdicium Ægypti præfectum: Ἄλλοι μὲν ἱππῶν, ἄλλοι δὲ ὀρνέων, ἄλλοι θηρίων ἐρῶσιν. ἐμοὶ δὲ βιβλίον κτήσεως ἐκ παιδαρίου δεῖνός ἐντέτης πόθος. *Quidam equis, alii avibus, nonnulli feris voluptatem capiunt; ego jam inde a puero librorum cupiditate flagravi.* Hujus Augusti Bibliothecam vicissim Jovianus, hortante conjuge, et adiutante Theophilo eunucho, ringenti-

bus interim Antiochenis, ut auctor est Suidas, cremavit. Externa quid commemorem, Ægyptios, et Attalicos reges colligendis libris magnificos? notum Ptolemæum Philadelphum septingentorum millium librorum cumulum contulisse, qui cumulus Alexandrino, prohi dolor! tumultu conflagravit. Equis adeo in litteris hospes, qui LXX interpretum sacras Litteras ex Hebræo ejusdem jussu vertentium historiam ignoret? Tacitus tamen sine flagitio præterire non possum, quantum studii in conquirendis libris regio atque heroico animo ideum Ptolemæus posuerit, ut est a Galeno medicorum principe lib. 1 *De natura hominis*, rursusque lib. III *Epidem.* Hippocratis memoriæ proditum, Atheniensibus nimirum, frumenti inopia annonæque charitate laborantibus, non prius frumentum concessisse (quod esset Ægyptus Græciæ, ut Sicilia Italiæ fertilitate sua horreum) quam tragicorum principum Æschyli, Sophoclis atque Euripidis describendorum copiam fecissent. In qua quidem re ea fide versatum, ut præter vecigalium immunitatem, xv talenta iisdem pignori dederit, quam quidem pecuniam post libens volensque dono misit, et exempla descripta remisit. Nam de Aristotelis Peripateticæ scholæ principis ac Theophrasti bibliotheca a Neleo Corisci F. coempta, et hæreditus, ne ab Attalicis regibus auferretur, humi defossa, quia nuper in Parallelis disseruimus, verbum non addam. Clearchi quoque Heracleæ Ponticæ primi tyranni, ejus qui Platonis et Isocratis auditor exstitit, bibliotheca a Memnone apud hunc ipsum Photium mire prædicatur, cujus laudis adorea cæteros omnes tyrannos longo post se reliquerit intervallo. Sed unde digressi paululum, eo redeamus. Tumultuarium quidem opus, ne quid taciturnitate prævaricari videar, Photianam hanc *Bibliothecam* exstitisse hæc indicant; eadem sæpe repetita, hiatus interdum, atque hiulca loca, neglectus stylus, rejecta denique in alteram operis partem librorum, quos jam recensuerat, excerpta longiora. Ad oram quoque nonnulla collocata; et, quod mireris, eosdem libellos κατὰ μέρος pene repetitos, ut Dionysii Ægei *Dictyaca*, Hieroclis et Himerii aliorumque non pauca, prorsus ut credam Photium memoria sua juvanda potius quam ut

cæteris promiscue prodesset, hoc opus consarcinasse, aut certe postremam manum non adjecisse, lima nitidiori opere futuro. Aulicis nimirum negotiis, atque ambitione transversim raptum, mentem alio, alio aures divisisse.

Hactenus de Photii vita, et *Bibliotheca* lectorum librorum: restat ut cætera ejus scripta in vulgus edita, quo vel in hoste virtutem miremur, recenseam. Scripsit in B. Pauli Epistolas Commentarium: unde pleraque hausta in Catenam suam Eusebinius transtulit, ut non contemnendum theologum agnoscas: quod eo gratior doctis hominibus (qui eo se adjutos in Paulo explanando fateantur ingenue) labor hic existat, quo difficiliores in iis epistolis nodos occurrere B. Petrus apostolatus collega pronuntiavit. Exstant et Photii opera *Canones apostolorum, conciliorumque veterum leges sacrosanctæ* in volumen unum corpusque collecta, distinctaque capitibus, quod et *Nomocanona* nominavit, opus spissum et varium, multæque lectionis, visiturque Græce in Germanicæ bibliothecis; quod Theodorus Balsamon illustrandum censuit, verteruntque Latine Gentianus Hervetus, homo Gallus, itemque Belga Henricus Aglyæus. Qualem inter Latinos diligentiam Burchardus Vormatiensis, Ivo Carnotensis, ac Gratianus monachus imitati sunt longo intervallo, haud minore operæ pretio. Edidit et septem œcumenicorum conciliorum acta, visunturque principio conciliorum tomis digestorum, quæ Græce in Belgicis bibliothecis calamo exarata asservantur. Epistolæ ejus in Augustana bibliotheca habentur. Encyclicam ad patriarchales Orientis sedes, sive ejus est, seu Sisinnii, ut quidam putant, apostolica sedes, ut et prædatoriam ejus synodum, merito damnat. Exstat item epistola ad Michaellem Bulgarorum principem, a Franc. Turriano Societatis nostræ eruta, Latineque redita, ut et *sex dissertationes de divinitate et incarnatione*, legunturque tomo V *Lectionum Antiq.* Henrici Canisii jureconsulti clariss. Huc acedunt et ejusdem Photii *Tractatus de voluntatibus in Christo*, quæ dicuntur γνωμικά θελήματα eodem Turriano interprete. Sed jam vela contrahamus, et Photium scriptores varie recensentem audiamus; linguis animisque favete.

Facultas R. P. Provincialis Societatis Jesu, per superiorem Germaniam.

Hanc Photianæ Bibliothecæ ex Græco versionem, interprete P. Andrea Schotto, Societatis nostræ sacerdote, ab aliquot Patribus Græcarum litterarum peritis visam et probatam, ego Georgius Roseffius, Societatis Jesu per Germaniam superiorem provincialis, potestate mihi ab admodum R. P. N. generali Claudio Aquaviva concessa, typis mandari permitto: cui rei hoc testimonio manu mea subscripto, et sigillo munito, fidem facere volui. Augustæ, Kalendis Septembris. Anno MDCV.

GEORGIUS ROSEFFIUS.

INDEX AUCTORUM BIBLIOTHECÆ PHOTIANÆ

ALPHABETI SERIE ET CODICUM NUMERO ASCRIPTO.

A

Achilles Tatius. De rebus Leucippes et Clitophon-
tis libri viii, cod. LXXXVII.

Acta disputationis hæreticorum, coram Joanne
patriarcha Constantinopolitano, cod. XXIV.

Adriani Isagoge S. Scripturæ, cod. II.

Adriani declamationes, cod. C.

Ænesidemi Ægei de Pyrrhoniis libri viii, cod.
CCXII.

Æschinis orationes iii et epistolæ xi, cod. LXI
et CCLXIV.

Actii Amideni operis medici libri xvi, cod.
CCXXI.

Agatharchidæ Histor., cod. CCXIII. Inde excerpta,
cod. CCL.

Alexandri Admirabilium collectio, cod. CLXXXVIII.

Amyntianus in Alexandrum M. et alia, cod. CXXXI.

Andocidæ orationes, cod. CCLXI.

Andronicianus contra Eunomiano, cod. XLV.

Anonymus contra Judæos et Quartadecimanos,
cod. CXV.

Anonymi testimoniorum de Christo e gentium
scriptis libri xv, cod. CLXX. — Pythagoræ Vita
cod. CCXLIX. — S. Gregorii Vita, cod. CCLII. —
Martyrium vii puerorum sub Decio, cod. CCLIII.
— Martyrium Timothei apostoli, cod. CCLIV. —
Martyrium S. Demetrii, cod. CCLV. — Acta SS. Me-
trophani et Alexandri, cod. CCLVI. — Vita et
martyrium Pauli episc. Constantinop., cod. CCLVII.
— Vita et certamen magni Athanasii, cod. CCLVIII.

Antiphontis Atheniensis rhetoris orationes, cod.
CCLIX.

Antonii Diogenis Incredibilium de Thule insula
libri xxvi, cod. CLXVI.

Aphthonii Sophistæ declamationes, cod. CXXXIII.

Apologæ de Origene et ejus dogmatibus libri v,
cod. CXVII.

Appollinarius Hierapolita De pietate et veritate
adversus gentes, cod. XIV.

Apollodori grammatici Bibliotheca, cod. CLXXXVI.

Appiani Alexandrini Historiæ Romanæ libri xxiv,
cod. LVII.

Aristidis oratio Panathenaica, cod. CCLVI. —
Ejusdem orationes quatuor pro rhetorica, cod.
CCXLVII. — Ejusdem oratio pro Quatuorviris, cod.
CCXLVIII.

Arriani Parthica et in Epictetum sermones, cod.
LVIII. — Ejusdem de Alexandri M. rebus gestis
libri vii, et Indica, cod. XCI. — De rebus post Ale-
xandrum gestis libri x, cod. XCII. — Ejusdem
Bithynica, cod. VIII et XCIII. — Ejusdem Gesta
Dionis ac Timoleontis in Sicilia, cod. XCIII.

Asterii Amasiæ episc. homiliæ variae: 1. Sermo
de penitentia; 2. In Stephanum protomartyrem;

3. De eo qui in latrones incidit; 4. de Phariseo
et Publicano; 5. De Zacchæo; 6. De filio prodigo;
7. De centurionis servo; 8. De jejuniis; De cæco a
nativitate; 10. De Jairo, et muliere sanguinis pro-
fluvio laborante, cod. CCLXXI.

Athanasii (S.) epistolæ, cod. XXXII. — Ejusdem
in Ecclesiasten, et Cantica canticorum commenta-
rius, cod. CXXXIX. Ejusdem contra Arium libri v,
cod. CXL.

Auctoris incerti de sacro Paschæ festo volum. iii,
cod. CXVI.

B

Basilii Cilicis Eccles. Historiæ libri iii, cod. XLII.
— Ejusdem contra Joannem Scythopolitam libri xvi,
cod. CVII.

Basilii Magni confutationis Eunomii hæretici libri
iii, cod. CXXIX. — Ejusdem Ascretica, cod. CXIIV
et CXCI. Ejusdem Hexaameron, cod. CXLI. — Item
orationes ethicæ, cod. CXLIH. — Epistolæ, cod.
CXLIH.

Basilii Seleuciæ episc. orationes xv. Et Vita pri-
mæ martyris Theclæ, cod. CLXVIII.

Boethii vocum Platoniarum Collectanea, cod.
CLIV. — Ejusdem de dubiis apud Platonem vo-
cibus opusculum, cod. CLV.

C

Cæsius presbyter De universo, cod. XLVIII.

Cæsarii capita ecclesiastica, cod. CCXX, CCX.

Candidi Historiarum libri iii, cod. LXXIX

Cassiani monachi Regulæ monachorum Ægypti.
De octo (vitiosis) cogitationibus, libellus trium colla-
tionum, cod. CXCVII.

Cephalæonis Musæ, sive historiæ epitomes libri ix,
cod. LXVIII.

Charini (L.) Periodi apostolorum, cod. CXIV.

Choricii Sophistæ declamationes variae, cod. CLX.
Christianorum liber, Octateuchi expositio li-
bris xii, cod. XXXVI.

Chrysippi Hierosolymorum presb. historia de
Gamaliele et Nicodemo, cod. CLXXI.

Chrysostomi. Vide Joannis.

Clementis Alexandrini presb. scripta, et Hypo-
typoseon sive disputationum libri viii, cod. CIX. —
Ejusdem liber contra gentes, et Pædagogi libri iii,
cod. CX. — Ejusdem Stromatei libri viii, cod.
CXI.

Clementis Rom. pontificis Constitutiones aposto-
lorum, Recognitiones et alia, cod. CXII et CXIII. —
Ejusdem Epistolæ ad Corinthios ii, cod. CXXXVII.

Cononis in Philoponum invectiva, cod. XXIII.

Cononis narrationes I, cod. CLXXXVI.

Ctesiae Cnidii Persicarum rerum libri xxiii. —
Ejusdem fragmenta — Ejusdem Indicorum liber,
cod. LXXX.

Cyrilli (B.) Alexandr. contra Nestorium libri v. codd. XLIX, et CLXIX. Ejusdem Thesaurus, cod. CXXXVI. Epistolæ variae ac Scholion de incarnatione Unigeniti, cod. CLXIX.

D

Damascii Incredibilium libri iv, cod. CXXX. De Vita Isidori, cod. CCXLII.

Demosthenis orationes, cod. CCLXV.

Dexippi De rebus post Alexandrum gestis libri iv. — Epitome historica usque ad Claudii imperium et Scythica, cod. LXXXII.

Diadochi Photicæ veteris Epiri episc. definitiones x, et capita c, cod. CCI.

Dinarchi orationes, cod. CCLXVII.

Diodori Lexicon e decem oratoribus, cod. CL.

Diodori Siculi Historiarum libri XL, cod. LXX. Indequ excerpta, cod. CCXLIV.

Diodori Tarsensis episc. varia de Spiritu sancto argumenta, cod. CII. — Idem contra fatum, cod. CCXXXIII.

Diogenis Antonii. Vide Antonii.

Dionis Cassii Historiarum libri xxx, cod. LXXI.

Dionis Chrysostomi orationes LXXX, cod. CCIX.

Dionysii Aegæi Dictyaca, codd. CLXXXV et CCXI.

Dionysii Halicarnassei Historiarum libri xx, cod. LXXXIII. Ejusdem historiarum synopseos libri v, cod. LXXXIV.

Ælii Dionysii Halicarnassei dictionum Atticarum libri x, cod. CLII.

Dorothei de vocibus externorum more usurpatis libellus, cod. CLVI.

E

Ephræm (S.) patriarchæ Theopolitani orationes variae, cod. CCXXXVIII.

Ephraim Syri homiliæ XLIX, cod. CXCVI.

Epiphani (S.) Panariorum libri vii, cod. CXXII. — Ejusdem Ancoratus, cod. CXXIII. — Ejusdem de mensuris et ponderibus liber, cod. CXXIV.

Evagrii Scholastici ecclesiast. Hist. libri vii, cod. XXIX.

Eudociæ Augustæ metaphrasis metrica in Octateuchum, cod. CLXXXIII. — Ejusdem metaphrasis metrica in Zachariam et Daniele prophetas, et in B. Cyprianum martyrem, lib. III, cod. CLXXXIV.

Eugenii in Philoponum invectiva, cod. XXIII.

Eulogii Alexandrini archiepisc. contra Novatianos libri v, cod. CCVIII. — Indequ excerpta, cod. CCLXXX. — Ejusdem contra Severum et Timotheum hæreticos lib., cod. CCXXX. — Item contra Theodosium et Severum hæreticos Acephalos liber, cod. CCXXVI. — Ejusdem oratio invectiva in Theodosianos et Cainitas cod. CCXXVII. — Ejusdem orationes xi, cod. CCXXX.

Eunapii Chronicorum post Dexippum libri xiv, cod. LXXVII.

Eunomii hæretici libellus, cod. CXXXVII. — Ejusdem refutationis B. Basilii libri III. Item epistolæ XL, cod. CXXXVIII.

Eusebii declamationes cod. CXXXIV.

Eusebii Cæsariensis episc. scripta pleraque, codd. IX, X, XI, XII, XIII. Ejusdem Ecclesiast. historie libri x, cod. XXVII. — Item contra Hieroclem, cod. XXXIX. Ejusdem Apologie pro Origene libri vi, cod. CXVIII. — Ejusdem de Vita Constantini Magni libri iv, cod. CXXVII.

Eusebii episcopi Thessalonice contra Andream quemdam inclusum libri x, cod. CLXII.

Eustratii Magnæ eccles. presb. de animis vita functorum tractatus III, cod. CLXXI.

Exemplar actorum ab Occidentis episcopis contra Nestorianos et Pelagianos, cod. LIV.

G

Galenus de sectis medicorum, cod. CLXIV.

Gelasius Cyzicenus Cæsareæ Palæstinæ episc., synodi primæ scriptor, cod. XV. — Ejusdem Hist. Ecclesiast. libri III, cod. LXXXVIII. — Ejusdem proœmium in adiutamentum ad Ecclesiast. Historiam Eusebii Pamphili, cod. LXXXIX. — Ejusdem liber contra Anomæos, cod. CII.

Georgius episc. Alex. de Vita B. Chrysost. cod. XCVI.

Germani patriarchæ CP. Apologia pro Gregorio Nysseno, cod. CCXXXIII.

Gregorii Nysseni pro S. Basilio fratre contra Eunomium opera duo, codd. VI et VII.

H

Heliodori Aethiopicōv libri x, cod. LXXIII.

Helladii Besantini Chrestomathie, codice CCLXXIX.

Helladii Lexicon, cod. CXLV; forte ejusdem.

Heraclæani episc. Chalcedonis contra Manichæos libri xx, cod. LXXXV.

Hermias Sozomenus. Vide Sozomenus.

Herodian Historiarum libri vii, cod. XCIX.

Herodoti Halicarnassei Historiarum libri ix, cod. LX.

Hesychii Illostis Milesii omnigenæ atque Romanæ historie libri vi. — Item res a Justino seniore imp. gestæ, cod. LXIX.

Hesychii presb. Constant. in æneum serpentem sermones iv, cod. LI.

Hesychii presb. Hierosolym. Encomium in S. Thomam apostolum, cod. CCLXIX. — Item in Jacobum et Davidem psalmographum, cod. CCLXXV.

Hieroclis de providentia et fato libri vii, cod. CCXIV. — Ejusdem de Providentia excerpta cod. CCLI.

Himerii Sophistæ declamationes, cod. CLXV. Indequ excerpta, cod. CCXLIII.

Hippolyti libellus contra hæreses, cod. CXXI.

Hippolyti episc. et mart. Interpretatio Danielis, et homilia de Christo et Antichristo, cod. CCII.

Hyperidis orationes, cod. CCLXVI.

I

Irenæi adversus hæreses libri v, cod. CXX.

Iscæ orationes LXIV, cod. CCLXIII.

Isidori Vita Vide Damascius.

Isocratis orationes XXI indeque excerpta, cod. CGLIX. — Et epistola IX, cod. CLIX. Ejusdem ad Archidamum epistola nunc primum edita, *ibid.*

J

Jamblichi de rebus Rhodanis et Sinonidis libri XVI, cod. XCIV.

Joannis Carpathii consolatorius ad Indiarum monachos centum capitum, cod. CCI.

Joannis (S.) Chrysostomi in mortem et ascensionem Christi, itemque in Pentecosten orationes XXV. — Ejusdem epistolae ad Olympiadem et alios, cod. LXXXVI. Ejusdem homiliarum in Genesin volumina tria, cod. CLXXIII, CLXXIII, CLXXIV. Ejusdem oratio in S. Paulum, cod. CCLXX. — Et in XI martyres, cod. CCLXXIV. Homiliae, de Spiritu sancto; in Natalem Christi; in dictum, *Sufficit tibi gratia mea*, et, *Si qua ergo in Christo nova creatura*; de poenitentia, cod. CCLXXVII.

Joannis Moschi Pratum, sive Hortulus novus, cod. CXCI.

Joannes Philoponus de resurrectione, cod. XXI. — Idem in Hexaemeron, cod. XLIII. — Indeque excerpta, cod. CCXL. — Et contra quartam synodum, LV. — Ejusdem libellus contra Joannem patriarcham CP., cognomento Scholasticum, cod. LXXV. Idem contra Jamblichi opus de simulacris, cod. CCXV.

Joannis presbyteri Aegaeae Eccles. historiae libri V, cod. XLI. — Idem contra quartam synodum, cod. LV.

Joannis Scythopolitae contra Eutychianos libri XII, cod. XCV.

Joannis Stobaei Eclogarum, Apophthegmatum, et vitae praeeptionum libri IV, cod. CLXVII.

Jobii monachi Commentarii de Verbo incarnato libri IX, capita XLV, cod. CCXXII.

Josephus et Caius presbyter De universo, cod. XLVIII.

Josephi Judaei De bello Judaico libri VII, cod. XLVII. — Ejusdem Antiquitatum Judaicarum libri XX, cod. LXXVI. — Et excerpta cod. CCXXXVIII.

Juliani Lexicon e decem oratoribus, cod. CL.

Julii Africani historia et alia, cod. XXXIV.

Justi Tiberiensis Judaeorum regum Chronicon, cod. XXXIII.

Justini martyris Apologia pro Christianis, quaestiones, et alia, cod. CXXV.

L

Leontii episc. Arabissi sermo de creatione et Lazaro redivivo, cod. CCLXXII.

Lesbonactis orationes politicae, cod. XVI; apud Themistium, cod. LXXVI.

Lexicon purae Ideae, gravis styli, sermonis politici, cod. CXLVI, CXLVII, CXLVIII.

Lexica varia in decem Graec. oratores, a cod. CXLV usque CLIX.

Libanii sophistae orationes et epistolae, cod. XC.

Lucii Patrensis Metamorphoses, cod. CXXIX.

Luciani opera varia, cod. CXXIX.

Lycurgi orationes, cod. CCLXVIII.

Lysiae orationes, cod. CCLXII.

M

Malchi Sophistae Byzantinae historiae libri VII, cod. LXXVIII.

Marci monachi Asceticorum libri VIII; et adversus Melchisedecitas lib. I, cod. CG.

Martyrium. Vide Anonymi.

Maximi declamationes, cod. CXXXV.

Maximi (B.) monachi et confessoris quaestionum e sacra Scriptura CLXIV solutiones, cod. CXCH. — Ejusdem epistolae XXVII, cod. CXCH. — Ejusdem liber asceticus, et centuriae de dilectione, cod. CXCH. — Ejusdem epistola ad Georgium Eparchum: Theologicorum Moraliumque capitum centuriae sive libri II, et epistolae V, cod. CXCI. — Ejusdem epist. ad Marianum et Dialogus cum Pyrrho de duabus in Christo voluntatibus, cod. CXCV.

Memnonis historica excerpta de Heracleae Ponticae tyrannis, cod. CCXXIV.

Methodii (S.) episc. et mart. liber de resurrectione, cod. CCXXXIV. — Ejusdem de creatis, cod. CCXXXV. — Item de libero arbitrio, cod. CCXXXVI. — De castitate, cod. CCXXXVII.

Metrodori calculus paschalis, cod. CXV.

Modestus archiepisc. Hierosolym. in Marias unguenta ferentes et Hypapanten, cod. CCLXXV.

Mæridis Atticista, cod. CLVII.

N

Nicephori (S.) patriarchae Constant. Historica epitome, cod. LXVI.

Nicias monachus contra Philoponum. Severum, et contra gentes, cod. L.

Nicomachi Gerasini theologiae arithmeticae libri II, cod. CLXXXVII.

Nili monachi de oratione capita CLIII, cod. CCI. — Ejusdem orationes in resurrectionem et ascensionem Domini, cod. CCLXXVI.

Nonnosii Historia legationum, cod. III.

O

Olympiodori Historiarum libri XXII, cod. LXXX.

Oratores (in) decem Graecae Lexica varia, a cod. CXLV usque ad CLIX.

Oribasii medici Galeni compendium ad Julianum imp., cod. CCXVI. — Ejusdem medicinalium collectorum ad Julianum imp. libri LXX, cod. CCXVII. — Ejusdem compendium ad Eustathium filium libri IV, cod. CCXVII. — Ejusdem ad Eunapium libri IV, cod. CCXIX.

Origenis De principiis libri IV, cod. VIII.

P

Palladii declamationes, cod. CXXXII.

Pamphili martyris Apologiae pro Origene libri V, cod. CXVIII.

Pamphilæ Historiæ miscellæ libri viii, cod. CLXXV.
 Pausaniæ Lexicon, cod. CLIII.
 Philippi Sidelæ Christianæ historiæ libri xxiv, cod. XXXV.

Philonis Judæi legum sacrarum Allegoria et viri civilis vita, hoc est, de Joseph., cod. CIII. — Ejusdem Essenorum et Therapeutarum vivendi ratio, cod. CIV. — Ejusdem Caius imp. reprehensus et Flaccus reprehensus, aliaque scripta, cod. CV.

Philostrati Tyrri de vita Apollonii Tyanei libri vii, cod. XLIV. — Indeque excerpta, cod. CCXII. Ejusdem Lexicon e decem oratoribus, cod. CI.

Philostorgii Ecclesiasticæ Historiæ libri xii, cod. IX.

Phlegontis Tralliani Olympicorum et Chronicorum collectio, cod. XCVII.

Phrynichi Arabii apparatus oratorii libri xxxvi, cod. CLVIII.

Pierii presb. scriptorum libri xii, cod. CXIX.

Plutarchi vitæ Parallelæ, cod. CCXLV. — Ejusdem vitæ decem Græciæ oratorum a cod. CCLIX ad CCLXIX.

Pollionis Lexicon, cod. CXLIX.

Polycarpi mart. Epistola ad Philippenses, col. CXXXVI.

Praxagoræ Atheniensis de rebus Constantini Magni libri duo Ionica dialecto, cod. LXII.

Procli Chrestomathia de Poetica, cod. CCXXXIX.

Procopii Cæsariensis rhetoris Historiarum libri viii, cod. LXIII.

Procopii Gazæi Homericorum versuum metaphrases, cod. CLX.

Procopii Sophistæ Scholæ commentariorum in Octateuchum, et in libros Regum ac Paralipomena, cod. CCVI. — Idem in Isaiam prophetam, cod. CCVII.

Provinciarum imperii post Alexandri Magni obitum divisio a variis facta, ex Arriano, Dexippo, Justino et Q. Curtio cod. LXXXII.

Ptolemæi Hephæstionis Novarum historiarum libri vi, cod. CX.

R

De republ. libri vi, cod. XXXVII.

S

Sergii confessoris historia, cod. LXVII, CLXI.

Socratis Eccles. Historiæ libri vii, cod. XXVIII.

Sopatri excerptorum variorum libri xii, cod. CLXI.

Sophronii pro sancto Basilio adversus Eunomium, cod. V.

Sophronii patriarchæ Hierosolym. synodica epist. cod. CCXXXI.

Sotion De fluminibus, etc. cod. CLXXXIX.

Sozomeni Hist. Eccles. libri ix, cod. XXX.

Stephanii Gobari Trithemite hæretici Oppositarum quæstionum liber, cod. CCXXXII.

Synesii Cyrenæi scripta, cod. XXVI.

Synodus iii, iv, v, vi, vii ; codd. XVI, XVII, XVIII, XIX, XX.

Synodus Sidelana, aliaque contra Messalianos, cod. LII.

Synodus ad Quercum illegitima contra B. Joan. Chrysostomum, cod. LIX.

T

Themistii in Philoponum invectiva, cod. LXXIII.

— Ejusdem orationes civiles xxxvi, cod. LXXIV. —

Ejusdem Apologia pro S. Theophobio, cod. CVIII.

Theodorus Tarsensis. Vide Diodorus.

Theodorus presb. de scriptis S. Dionysii Areopagitæ, cod. I.

Theodori Antiocheni pro S. Basilio adversus Eunomium libri xxv, cod. IV. — Ejusdem interpretatio Geneseos, cod. XXXVII.

Theodori monachi Alexandrini adversus Themistium libri iii, cod. CVIII.

Theodori Mopsuestiæ de Persarum magia libri iii, cod. LXXXI.

Theodoretii Hist. Eccles. libri v, cod. XXXI.

— Ejusdem contra hæreticos libri xxvii, cod. XLVI.

— Rursumque quinque, cod. LVI. — Et Eranistiæ

libri iii, cod. XLVI. — Ejusdem interpretatio Dani-

ielis, Octateuchi expositio, et in libros Regum ac Paralipomenon, cod. CCLV. — In xii prophetas

minores, cod. CCV. — Item in S. Joan. Chrysostomum libri v, cod. CCLXXII.

Theodosius monachus contra Joan. Philoponum, cod. XXII.

Theognosti Alexandr. et sacrorum librorum interpretis, Hypotyposeon libri vii, cod. CVI.

Theonis archiatri Alexandrini Homo, cod. CCXX.

Theophanis Byzantii Historiarum lib. x, cod. CCIII.

Theophrastus de animalibus quæ colores mutant. — De nervorum resolutione. — De animi de-

fectione. — De vertigine. — Quare cruda ova con-

verti non possint. — De lassitudine. — De animan-

tibus quæ cum copia visuntur. — De animantibus

quæ invidia laborare falso dicuntur. — De sudoribus.

— De apibus, cod. CCLXXXVIII.

Theophylacti Simocattæ Historiarum libri viii, cod. LXV.

Theopompi Historiarum libri LIII, cod. CLXXVI.

Timæi Lexicon vocum Platoniarum, cod. CLI.

V

Victorini Lampadii F. orationes consulares, cod. CI.

Vindanii Anatolii Beryti Collectaneorum de agriculturæ disciplina libri xii, cod. CLXII.

Vitæ SS. Patrum qui magni Antonii tempore flo-ruerunt, cod. CXCVIII.

Z

Zosimi comitis Historiarum libri vi, cod. XCVIII.

AUCTORUM PHOTIANÆ BIBLIOTHECÆ SERIES

CLASSIBUS ET ALPHABETO DISTINCTA.

Philologi, Grammatici et Lexicographi.

Apollodorus Athen. cod. CLXXXVI. — Boethus, CLIV, CLV. — Diodorus, CL. — Ælius Dionysius Halicarnassensis, CLII. — Dorotheus, CLVI. — Helladius Besantinus, CXLV. — Julianus, CL. — Mœrides, CLVII. — Pollio, CXLIX. — Pausanias, CLIII. — Phrynichus Arabs, CLVIII. — Soter, CLXI. — Timæus, CLII.

Metrica

Eudocia Centones Homerici, CLXXXIII, CLXXXIV. — Procli Chrestomathia, CCXXXIX. — Procopii Gazæi Homerica metaphrasis CLX.

Oratores.

Andocides, CCLXI. — Æschines, LXI, CCLXIV. — Dinarchus, CCLXVII. — Isocrates, CLIX, CCLX. — Lysias, CCLXII. — Antiphon, CCLIX. — Demosthenes, CCLXV. — Hyperides, CCLXVI. — Isæus, CCLXIII. — Lyeurgus, CCLXVIII. — Aphthonius sophista, CXXXIII. — Aristides CCLVI, CCXLVII, CCXLVIII. — Choricus sophista, CLX. — Dion Chrysostomus, CCXI. — Eusebius CXXXIV. — Adrianus imper. C. — Himerius, CLXV, CCXLIII. — Lesbonactes XVI. — Libanius sophista, XC. — Lucianus Samosatensis, CXXIX. — L. Malchus Sophista, LXXVIII. — Palladius, CXXXII. — Victorinus Lampadius. CI.

Historici sacri

Basilus Ciliæ, XLII. — Charinus CXIV. — Chrysippus presb. CLXXI. — Evagrius, XXIX. — Eusebius XXVII, CXXVII. — Eustratius, CLXXI. — Georgius Alex. episc. XCVI. — Hermias Sozomenus, XXX. — Hesychius Illustris, LXIX. — Joan. presb. Ægeates XLI. — Joan. Moschus, CXCIX. — Fl. Josephus Judæus, XLVII, LXXVI, CCXXXVIII. — Metrodorus, CXV. — Nicephorus, LXVI. — Philippus Sidaia, XXXV. — Philo Judæus, CIII. — Philostorgius, XL. — Sergius CLXI. — Theodoretus, XXXI. — Theophanes Byzantius, LXIV, CCIII.

Profani.

Agatharchides, CCXIII, CCL. — Alexander, CLXXXVIII. — Amyntianus, CXXXI. — Antonius Diogenes, CLXVI. — Applanus, LVII. — Arrianus, XCI, XCII, XCIII. — Candidus, LXXIX. — Cephalæon, LXVIII. — Conon, CLXXXVI. — Ctesias Cnidius, LXXII. — Dexippus, LXXXII. — Diodorus Siculus, LXX, CCXLIV. — Dion Cassius, LXXI. — Dionysius Halicarnassensis, LXXXIII, LXXXIV. — Eumapius, LXXVII. — Heliodorus, LXXIII. — Herodianus, XCIX. — Herodotus Halicarnassensis, LX. — Julius Africanus, XXXIV. — Justus Tiberiensis, XXXIII. — Memnon, CCXXIV. — Nonnosus, III. — Olympiodorus, LXXX. — Pamphilus, CLXXV. — Philostratus, XLIV, CCXLI. — Phlegon Trallianus, XCVII. — Plutarchus, CCXLV. — Praxagoras Athen. LXII. — Procopius Rhetor, LXIII. — Ptolemaus Hephestio, CX. — Theophy-

lactus Simocatta LXV. — Theopompus, CLXXXVI.

Medici et Philosophi.

Ænesidemus Ægeus, CCXII. — Aetius Amidenus, CCXXI. — Caius presb. XLVIII. — Damascius, CXXX, CCXLII. — Dionysius Ægens, CLXXXV, CCXI. — Galenus, CLXIV. — Hierocles, CCXIV, CCLI. — Joan. Philoponus, XXI, XLIII, CCXV. — Joan. Stobæus, CLXVII. — Nicomachus Gerasenus, CLXXXVII. — Oribasius, CCXVII. — Sotion, CLXXXIX. — Themistius, LXXIV. — Theon Archiater, CCXX. — Theophrastus, CCLXXVIII. — Vindalius Anatolius, CLXII.

Theologi.

Adriani, al. Andronichi Isagoge, II. — Andronicianus, XLV. — Apollinarius, XIV. — Athanasius, XXXII, CXXXIX, CXL. — Asterius Amasiæ episc. CCLXXI. — Basilus Magnus, CXXIX, CXLII. — Basilus Seleuciensis, CLXVIII. — Cassianus, CCXVII. — Cæsarius, CCX. — Jo. Chrysostomus CP. episc., LXXXVI, CLXXXIII, CLXXXIV, CCLXX, CCLXXIV, CCLXXXVII. — Clemens Alexandr. CIX, CX, CXI. — Clemens Rom. CXII, CXIII, CXXXVII. — Conon, CLXXXVI. — Cyrillus Alexandr. episc. XLIX, CXXXVI, CLXIX. — Diadochus Photicæ episc. CCIX. — Diodorus Tarsensis, al. Theodorus, CXI. — Ephræm Theopolita, CCXXXVII. — Ephraim Syrus, CXCVI. — Epiphanius, CXXII. — Eugenius, XXIII. — Eulogius, CCVIII, CCXXV, CCXXXVI, CCXXXVII, CCXXX, CCLXXX. — Eusebius episc. Thessal. CLXII. — Gelasius, LXXXIX, CII. — Germanus patriarcha CP., CCXXXIII. — Gregorius Nysenus, VI, VII. — Heracleanus, LXXXV. — Hesychii duo, LI, CCLXIX, CCLXXV. — Hippolytus episc. CCII. — Hippolytus Irenæi discipulus, CXXI. — Jobius Monachus, CCXXII. — Joan. Carpathius, CCI. — Joan. Seythopolita, XCV. — Irenæus episc. Lugdun. CXX. — Justinus martyr, CXXX. — Leontius episc. CCLXXII. — Marcus monachus, CC. — Maximus monachus et confessor, CLXIV, CXIII, CXCI, CXCV. — Methodius episc., CCXXIV, CCXXXV, CCXXXVI, CCXXXVII. — Modestus episc. Hieros. CCLXXV. — Nicias monachus. L. — Nilus monachus, CLIII, CCLXXVI. — Origenes, VIII. — Pamphilus martyr, CXVIII. — Pierius presb. CXIX. — Polycarpus martyr, CXXVI. — Procopius, CCVII. — Sophronius patriarcha Hierosolym., CCXXXI. — Stephanus Gobarus, CCXXXII. — Synesius Cyrenæus episc. XXVI. — Synodi varæ, XVI, XVII, XVIII, XIX, XX, LII. — Theodorus Antioch. IV, XXXVIII. — Theodorus monachus, CVIII. — Theodorus presb. I. — Theodosius monachus, XXII. — Theognostus, CVI.

Eroticæ Scriptores.

Achilles Tatius Alexandr. LXXXVII. — Antonius Diogenes, CLXVI. — Heliodorus, LXXIII. — Jamblichus, XCIV. — Lucius Patrensis, CXXXI.

INDEX CODICUM MSS.

AB EMMANUELE BEKKERO COLLATORUM IN RECENSIONE QUÆ PRODIIT BEROLINI AN. 1824.

A. Codex olim Bessarioneus, nunc inter Venetos sancti Marci 450, membranaceus, forma maxima, foliis 537, paginis bipartitis, versibus fere tricenis senis, iisque litterarum vicenarum senarum, vel tricenarum. Manus similis Aristophani Ravennati. In prima pagina post indicem (Φωτίου ἀρχιεπισκόπου Κωνσταντινουπόλεως καὶ οἰκουμένου πατριάρχου) versus vacuum, deinde epistola ad Tarasium: in secunda pagina et deinceps foliis tribus summaria codicum, qui numerantur σον' vel post correctionem σοθ' (corrector enim sancti Chrysostomi cum ab initio unus codex esset, σος', duos fecit, σος' et σον'): folio quinto ἀπογραφὴ καὶ συναριθμήσεις, etc.

B. Codex Parisiensis Regius 1266, bombycinus, forma quadrata, paginis 434 versuum tricenorum quaternorum quinquorumve, non antiquus. Margo subinde madore corruptus. Incipit, post folia tria lacera et inversa, ab illis in cod. 230 (p. ed. Rothom. 845, 40) καὶ ἔστι θεὸς ἀληθινός. Eiusdem codicis caret iis quæ sunt inter διαστο (p. 877, 24) et δυνάμενον εἶναι (p. 885, 51): quippe folia tria inter paginas 20 et 21 ita evulsa sunt, ut paucorum versuum paucae supersint litteræ. Deinde post Stephanum Germanum (p. 908) non Methodium ponit sed Proclum, idque exemplo Bessarionei. In Josepho ubi editur ἐνοχλήσας (p. 969, 12) — ἐπιστεύοντο (p. 980 ima), vacuum habet folium inter paginas 84 et 85. Himerium non ultra illud περιέχεται (p. 1125, 20) ponit, Aristidem ad χερσὶν ἔσθι (p. 1245, 4): deinde paginas vacuas habet quinque inter p. 225 et 226. Hunc ego cum A ita comparavi, ut dissensum notarem, consensum omitterem.

C. Codex Parisiensis Regius 1236, chartaceus, forma maxima, foliis 369, paginis versuum tricenorum septenorum, manu Joanni Rhoso simili. Deest epistola ad Tarasium.

D. Codex Parisiensis Regius 1227, chartaceus, forma maxima, paginis versuum tricenorum, manu Angelo Vergείο sinili. Incipit ab Ἀπογραφῇ, desinit in illis (p. R. 53, 10) ἐπὶ Σεσώστριδος.

ΦΩΤΙΟΥ ΜΥΡΙΟΒΙΒΛΟΝ Η ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ.

PHOTII MYRIOBIBLON SIVE BIBLIOTHECA

LIBRORUM QUOS PHOTIUS PATRIARCHA CONSTANTINOPOLITANUS
LEGIT ET CENSUIT.

EX RECENSIONE EMMANUELIS BEKKERI ET EX INTERPRETATIONE ANDRÆ SCOTTI

QUAM TYPIS MANDAVIT LAURENTIUS MAURRY, ROTHOMAGI AN. 1653.

[1-5] Ἀπογραφὴ καὶ συναριθμήσεις τῶν ἀνεγνωσμένων ἡμῶν βιβλίων, ὧν εἰς κεφαλαιώδη διαγγραφοὶν ὁ ἡραπηνέρος ἡμῶν ἀδελφὸς Ταράσιος ἐζητήσατο. Ἔστι δὲ ταῦτα, εἰκοσι δέοντων ἐν ἐνὶ, τριακόσια.

Φώτιος ἡραπηνέρος ἀδελφῷ Ταράσιῳ ἐν Κυρῷ χαίρειν.

Ἐπειδὴ τῷ τε κοινῷ τῆς προσέλευς καὶ τῇ βασιλεῖ ψήφω προσεβύειν ἡμᾶς ἐπ' Ἀσσυρίους αἰρεθέντας ἡγήσας τὰς ἐποθέσεις ἐκείνων τῶν βιβλίων, οἷς μὴ παρένυχες ἀναγινωσκομένοις, πρᾶξῃναι σοι, ἀδελφῶν φίλτατέ μοι Ταράσιε, ἵν' ἔχῃς ἅμα μὲν τῆς διαλέξεως ἢν βαρέως φέρεις

A 1 Descriptio atque enumeratio lectorum a nobis codicum. Quorum per summa saltem capita, cognitionem quæsiuit charissimus frater noster Tarasius. Sunt ii, viginti et uno demptis, trecenti.

Photius, (1) dilecto fratri suo Tarasio, in Domino salutem.

Cum primum ab universo senatu, ipsoque adeo imperatoris suffragio, legatus in Assyriam detectus sum, eorum tibi codicum perivisi argumenta describi, amantissime frater, quorum recitationi non interfuisses. Cupiebas enim habere tu, cum hujus molestæ adeo tibi disjunctionis nostræ solatium aliquod, tum

NOTÆ.

* Pag. ed. Genæv. et Rothomag.

(1) Hanc epist. habes ad calcem editionis August., p. Gr. 892.

PATROL. GR. CIII.

leviter saltem effictam ac generalem cognitionem eorum voluminum, quæ nondum apud nos præsentibus audientesque legisses. Ea sunt in universum, uno duntaxat supra decimam quintam partem dempto, trecenta (2), tot enim, nisi fallor, te absente legi contigit. Librarius igitur nacti, tuoque voto ac desiderio quasi debitum solventes, edimus aliquando, quotquot horum argumentorum memoria nostra conservaret: serius id quidem forsitan, quam ardens illud tuum desiderium flagransque cupiditas postulabat: attamen citius quam aliorum quispiam sperare poterat. Hoc autem ordine singula sibi argumenta succedent, quo eadem hæc memoria præoccuparit. Præsertim, cum difficile haudquaquam sit (si quis ita malit) seorsim omnia quæ ad historiam faciunt, et rursus quæ ad alium atque alium scopum, describere eoque juxta propriam speciem in unum conjicere. Verum superflua illud contentione esse ratus, sequor promiscuam absque discrimine varietatem. Movet enim in plerisque identidem impetum desiderii atque ad memoriam nescit offerre fastidium. Quod si quandoque tibi, dum ipsamet studiosius tractabis volumina, brevior videbitur, aut minus accurata quorundam argumentorum hic esse facta mentio, ne id mireris velim: nam unum aliquem librum singulatim legenti, argumentum ejus animo complecti, illudque, memoriæ ac litteris mandare, non pœnitendum ei opus est, qui id modo velit; at complura simul, idque post temporis aliquod intervallum, accurate meminisse, hoc ego non adeo arbitror esse facile. Jam vero quæcumque in lectis illis libris obvia sunt, et neque tuas forsitan, ob insitum tuis facilitatem fugerunt curas, his ne nos quidem tantum studii quantum cæteris adhibuimus: sed eorum major accuratio de industria est prætermissa. An autem aliud quidpiam non inutile una cum his argumentis supra tuam petitionem accedat, id tui melius intelliges. Utilia sane tibi hæc modo edita futura sunt, cum summam eorum tibi memoriam refrigerent, quæ tunc per te legendo percurristi: tu ut citius reperias si quid in iis quæras; quin etiam ut facilius assequaris ea quæ forte nondum intelligentia perceperis.

I'.

Theodorus presbyter, de scriptis S. Dionysii Areopagitæ (3).

Lectus est Theodori presbyteri liber quo docet

A'.

Θεοδώρου πρεσβυτέρου, ἐπὶ τῇ ῥησὶ, ἢ τοῦ ἀγίου Διονυσίου βιβλίου.

D

[1 H'']. Ἀνεγνώσθη Θεοδώρου πρεσβυτέρου, ἐπὶ

VARLE LECTIONES.

¹ πλεον. 5. i. e. vulgata: quam ubi simpliciter pono, receptæ a me lectionis auctor est A. ² ἀναφ.] hinc in A altera incipit primæ paginæ columnæ: cujus versus primi, majore ex parte membrana recentiori coopti, ultra principia legi non possunt. Iis igitur quot litteræ deesse videbantur, tot posui puncta. Nam quæ editor Rothomagensis sufficit, nec sententiam explent nec spatium. ἀναφ.] ἀναγράφειν καὶ κατ' οἰκείον Roth. εἶδος συνεμβάλλειν Roth. ³ τιμίας] φιλοτιμίας. Roth. ⁴ μάλλον] μάλλον εἶναι Roth. ⁵ ἀξί] ἀξίω τὸ ἀδιάφορον Roth. ⁶ δέ] τε Roth. ⁷ ἐν] ἐμπροσθί γάρ ἐν Roth. ⁸ ὁρμ.] ὁρμήν τινα Roth. ⁹ μί] μνήμην Roth. ¹⁰ δέ] ἀξιόλογον Roth. καὶ τότε i. e. καὶ ταῦτα. μεταξὺ A: μὲν 5. ¹¹ εἴτε] an legendum εἴτε?

¹² Numeri Romani codices representant. ¹³ Pag. edit. Hæsch.

NOTÆ.

(2) Id est, 279. Quod autem in Indice Græco σ' seu 280, notata reperiantur, id ex eo fortassis accidit, quod ibi ut apparet πθ', s. 89, numerus omisus fuerit.

(3) Exstaret utinam Theodorus iste, De legiti-
mis B. Dionysii Areopagitæ libris, aut quam vellem inde tibi ἐπιτομή excerpta Photius, ut alibi minus fortasse necessaria, representasset. Quoniam vero

A παραμύθιον, ἅμα δὲ καὶ ὡς οὐκ εἰς ἀποδὲς ἡμῶν ἀνέγνως εἰ καὶ διασυνωπτικὴν τινὰ καὶ κοινωτέραν τὴν ἐλήγησιν (ταῦτα δὲ ἐστὶ πεντεκαίδεκάτῳ μέρει τῶν τριακοσίων ἐφ' ἐπὶ καὶ οὐ πλέον¹ ἀπολείποντα· τοσαῦτα γάρ, οἶμαι, τῆς σῆς οὐ τοχόντα παρουσίας ἀναγνώσθηναι συνέπεσον), ὅψε μὲν ἴσως τοῦ σοῦ διαπύρου πόθου καὶ τῆς θερμῆς αἰτήσεως, θάττω δὲ ἡ δὴ ἄν τις ἄλλος ἐλπίσεις, τυχόντες ὑπογραφῶς, δὴς αὐτῶν ἡ μνήμη διέσωζε, τὸν σὸν ὥσπερ ἀφοσιούμενοι πόθον καὶ τὴν ἀξίωσιν, ἐκδεδώκαμεν. Οὕτω δὲ τὰ ξῶς αἱ ὑποθέσεις ἐπιλήφονται, ὥς ἂν ἐκάστην αὐτῶν ἡ μνήμη προβάλοι, οὐ χαλεπὸν δὲ καὶ εἰ τις ἔλοιτο ἰδίᾳ μὲν τούτων δὴς τῆς ἱστορίας ἐστὶν, ἰδίᾳ δὲ δὴς πρὸς ἄλλον καὶ ἄλλον σκοπὸν B ἀναφ.² . . εἶδος. . . ἀλλὰ περὶ τῆς. . . τιμίας μάλλον.³ . . νομίζω ἀξί.⁴ . . δὲ καὶ τὸ κοινώλον. . . ἐν⁵ πολλοῖς καὶ πολλὰς ὁρμ.⁶ . . καὶ κόπον οὐκ οἶδε τίς τειν εἰς μί.⁷ . . εἰ δὲ σοὶ ποτε κατ' αὐτὰ γενομένη τὸ εὐχὴ καὶ φιλοπορονυμῶν τινὰ ὑποθέσεων ἐλλειπῶς ἡ οὐκ εἰς τὸ ἀκριβὲς δόξουσιν ἀπομνημονεύσθαι, μηδὲν θαυμάσιον. Μίαν γὰρ ἐκάστην βιβλίον ἀναλεγόμενῳ τὴν ὑπόθεσιν συλλαθεῖν καὶ μνήμη καὶ γραφῇ παραδοῦναι δέ.⁸ . . ἔργον ἐστὶ τῷ βουλομένῳ· ὁμοῦ δὲ πλειόνων, καὶ τότε χρόνον μεταξὺ διασφύδντος, εἰς ἀνάμνησιν μετὰ τοῦ ἀκριβοῦς ἐφοικέσθαι οὐκ οἶμαι ῥῶδιον εἶναι. Ἡμῶν δὲ [4 G. et R.] καὶ ὅσον ἐπιπολάζει τῶν ἀνεγνωσμένων καὶ οὐδὲ τὰς σὰς διὰ τὸ πρόχειρον ἴσως διαπέφυγε μελέτας, οὐδὲ C τούτοις τὴν ἐπὶ τοῖς ἄλλοις ὁμοίαν ἐθέμεθα φροντίδα, ἀλλὰ κατὰ τὸ ἐκούσιον τὸ ἀκριβὲς αὐτῶν ὑπερσφύθῃ. Εἰ δέ τι καὶ ἄλλο χραιώδες καὶ τῆς σῆς αἰτήσεως ἐπὶ πλέον ταῖς ὑποθέσεσι συνεισπίπτει, αὐτὸς μάλλον συνήσεις. Χρησιμεύσει δὲ σοὶ δηλονότι τὰ ἐκδεδωμένα εἰς τε κεφαλαιώδη μνήμην καὶ ἀνάμνησιν τῶν εἰτε¹¹ κατὰ σπαντὸν ἀναλεξάμενος ἐπὶ ἡλδης, καὶ εἰς ἔτοιμον εὐρεσιν τῶν ἐν αὐτοῖς ἐπιχρονυμένων, οὐ μὴν ἄλλα καὶ εἰς εὐχερστεράν ἀνάληψιν τῶν οὐκ τὴν ἀνάγνωσιν τῆς σῆς συνδέσεως ὑπελθόντων.

γνησία ἡ τοῦ ἁγίου Διονυσίου βίβλος. Διελύοντο δὲ ἐν τῇ λόγῳ ἐνστάσεις τέσσαρες, μία μὲν οὗτις εἰ ἦν γνησία, πῶς οὐκ ἐμνήσθησαν τῶν ἐν αὐτῇ ῥητῶν τε καὶ χρήσεων τινῶν τῶν μεταγενεστέρων Πατέρων; Δευτέρα δέ· οὗτις Εὐσέβιος ὁ Παμφίλου ἀναγραφὴν ποιησάμενος τῶν συγγεγραμμένων τοῖς μακαρίοις Πατράσιν ἡμῶν βιβλίων οὐδεμίαν ταύτης μνήμην ἐποίησατο; Τρίτη δέ· οὗτις πῶς τῶν κατὰ προκοπὴν ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ καὶ διὰ μακροῦ τοῦ χρόνου αὐξηθέντων παραδόσεων ἡ βίβλος; αὕτη λεπτομερῆ τὴν ἐξηγήσιν ποιεῖται; Ὁ μὲν γὰρ μέγας Διονύσιος σύγχρονος ἦν, ὡς ὅλῳ ἐκ τῶν Πράξεων, τοῖς ἀποστόλοις· ἃ δὲ ἡ βίβλος περιέχει, τὰ πλεῖστα τῶν κατὰ προκοπὴν καὶ ἐς ὑστέρον ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ αὐξηθέντων παραδόσεων ἐστὶν ἀναγραφὴ· ἀπίθανον οὖν, φησὶ¹², μᾶλλον δὲ κακοπλάστον, τὰ μετὰ πολὺν χρόνον τῆς τελευτῆς τοῦ μεγάλου Διονυσίου ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ αὐξηθέντα Διονύσιον ὑπολαμβάνειν ἀναγράφαι. Τετάρτη δέ· πῶς μνηστὰς τῆς τοῦ θεοφόρου Ἰγνατίου ἐπιστολῆς ἡ βίβλος; Ὁ μὲν γὰρ Διονύσιος τοῖς τῶν ἀποστόλων ἐν-ἡκάστες χρόνους, Ἰγνάτιος δὲ ἐπὶ Τραϊανοῦ τὸν διὰ μαρτυρίου ἡθλοῦσεν ἄνθρωπος· ὅς καὶ πρὸ βραχὺ τῆς τελευτῆς ταύτης τὴν¹³ ἐπιστολὴν, ἥς ἡ βίβλος μνημονεύει, γράφει. Ταῦτα οὖν τὰς τέσσαρας ἀπορίας διαλύσαι ἐπαγωνισάμενος, βεβαίως τὸ γὰρ ἐπ' αὐτῷ γνησίαν εἶναι τοῦ μεγάλου Διονυσίου τὴν βίβλον.

B.

Ἀδριανῷ Εἰσαγωγὴ τῆς Γραφῆς.

Ἀνεγνώσθη Ἀδριανῷ Εἰσαγωγὴ τῆς Γραφῆς. Χρήσιμος τοῖς εἰσαγομένοις ἡ βίβλος.

Γ.

Νοννόσου Ἱστορία.

[5R.] Ἀνεγνώσθη Νοννόσου Ἱστορία, ἐν ᾗ διαλαμβάνεται προσβία αὐτοῦ πρὸς τὴν Αἰθίοπας καὶ Ἀμερίτας¹⁴ καὶ Σαρακηνοὺς, τὰ ισχυρότερα τῶν τότε ἐθνῶν, ἐπὶ δὲ καὶ πρὸς ἄλλα ἀνατολικά ἐθνη. Ἰουστινιανὸς δὲ τὸ¹⁵ ἐνηκαῖον τὴν Ρωμαϊκὴν περιεῖπε πολιτείαν· φυλάρχος δὲ τῶν Σαρακηνῶν ἐχρημάτιζε Κάϊσος, ἀπόγονος Ἀρέθα, καὶ αὐτοῦ φυλάρχος γεγε-

A germanum esse sancti Dionysii opus. Solvuntur autem quatuor potissimum argumenta. Primum quidem: Si genuinum est, cur sanctorum Patrum nemo, qui post secuti sunt, ex eo libro sententias aut testimonia citavit? Alterum vero: Quomodo Eusebius Pamphili, sanctorum Patrum scripta enumerans, hujus nullam fecerit mentionem? Tertium: Quomodo traditionum earum, quæ in Ecclesia per incrementa et dinturni temporis spatia creverunt, liber hic sigillatim texat narrationem? Quæ Magnus enim Dionysius, ut ex Actis patet, apostolorum æqualis fuit; hic verò liber earum maxime traditionum descriptionem continet, quæ postea sensim in Ecclesia invaluerunt. Non igitur verisimile videri ait, imo falso confictum, quæ longo post tempore a morte magni Dionysii in Ecclesia orta sint atque excreverint, ea Dionysium describenda suscepisse. Quartum: Cur epistolam beati Ignatii hic liber citat? Dionysius enim [ut diximus] apostolorum temporibus floruit: Ignatius vero Trajano Augusto imperante martyrii certamen certavit, et paulo ante mortem eam epistolam, quam hic liber citat, conscripsit. Quatuor his igitur argumentis controversa dissolvere studeat Theodorus, elicique pro virili legitimum illum esse magni Dionysii partum.

II.

Adriani Isagoge S. Scripturæ.

Lecta est Adriani Introductio in sacram Scripturam. Utilis liber his qui ad eam primum aggre-

III.

Nonnosi Historia legationum.

Lecta est Nonnosi Historia, qua legationem suam complectitur ad Æthiopas, et Homeritas, atque Saracenos susceptam, populos tum potentissimos: et ad alias item Orientis gentes. Justinianus Romanum tunc imperium tenebat: præfectus vero Saracenorum Kaisus erat (3°), Arethæ nepos: qui et ipse præfectus ille fuit, ad quem Nonnosi avus ab-

VARIE LECTIONES.

¹² malim φασί. ¹³ τὴν add. A. ¹⁴ Ἀμερίτας] γρ. καὶ Ὀμηρίτας· οἱ γὰρ ἐξ ἀρχῆς βασιλεῖς δι' ὁμήρων ἐπιστοῦντο τὴν τούτων ὑποταγὴν mg. A. ¹⁵ τὸ add. A.

NOTÆ.

nostræ tempestatis sectarii eadem recipiendo iterant, ac veluti ab inferis revocant, quatuor hisce argumentis breviter respondebo. Copiosius alii, ut ad Hilduinum, Caroli Magni æqualis, Areopagiticæ Mathæus Galenus, et ad Pachymere paraphrasim Godofr. Tilmannus: denique tomo II Annalium ecclesiasticorum ad annum Christi 109, illustriss. Caesar card. Baronius, sane de omni sacra antiquitate, atque adeo militante in terris Ecclesia, Dei sponsa, optime meritis. Primo igitur a SS. Patribus nunquam advocari B. Dionysium inficiamur. Laudat enim frequenter B. Cyrillus Alexandrinus, Origenes, Damascenus, Agatho et Gregorius I pontifices, alique. Nam et Maximus martyr, Michael Syngelus, et Georgius Pachymerius non modo defendunt a calumniis, sed et scholiis eruditiss. illustrant. Adde quod infra quoque in non recenti opere, sanctis scriptoribus annuumeratus legatur, cod. 251. II. Eusebii Pamphili silentium suspectum merito esse

D debet, quod Arianismo infectus ille, ejus scripta recensere idcirco cavet, quia vel uno S. Dionysio Arii causam jugulari posse videret. III. Cereemonias vero ritusque Ecclesiæ jam inde ab apostolorum temporibus exortas, ac veluti per manus traditas in Ecclesiam promanasse, atque in hæc usque tempora apud pios homines perdurasse, nemo negabit, nisi qui, ab Ecclesia Catholica Romana desciscientes, in novatorum castra transfugerunt: docetque copiose Franc. Turrianus noster, itemque Baronius card. tomo I Annalium, de Essenis agens. IV. Quod vero B. Ignatii martyris epistolam citat, qui Trajano imperante martyr oblit, nemini mirum videbitur, qui ex eodem illo Baronio B. Dionysium ad ea usque tempora pervenisse, certo cognovit. Sed nos de his cōν Θεῷ copiosius libro de scriptis sanctorum Patrum in dubium revocatis, ac vindicatis.

(3°) De quo Procop. lib. I de bello Pers. inf. cod. LXIII paulo ante fin., et lib. II.

φασί δὲ οἱ καὶ τὰ θηρία πρὸς τοὺς ἀνθρώπους, οὐ μόνον δὲ ἀλλὰ καὶ αὐτὰ πρὸς ἀλλήλα. Λέγεται δὲ καὶ ἄλλα πολλὰ παράδοξα καὶ μύθων οὐδὲν διαλλάττοντα.

[8 R.] "Οἱ δισοτηχναί φησι τὴν Ἀδουλίαν τῆς Αὐξουμέως" ἢ ἡμερῶν ὁδόν. Ἀποῦσι δὲ εἰς τὴν Αὐξουμιν Νοννόσω τε καὶ τοῖς μετ' αὐτὸν μέγιστον ἐφάνη θέαμα περὶ χωρίον Αὐθην προσονομαζόμενον (κεῖται δὲ ἡ Αὐθὴ ἐν μέσῳ τῆς τε τῶν Αὐξουμιτῶν καὶ τῆς τῶν Ἀδουλιτῶν πόλεως), ἐλεφάντων πλῆθος οὐκ ὀλίγον, ἀλλὰ [5 H.] σχεδὸν ὡς χιλιᾶδων πέντε. Ἐνέμοντο δὲ οὗτοι οἱ ἐλεφάντες ἐν πεδίῳ μεγάλῳ καὶ πελάζειν αὐτοῖς οὐδενὶ τῶν ἐγγυρίων ἦν εὐκόλον, οὐδὲ εἰργεῖν τῆς νομῆς. Τοῦτο μὲν οὖν μεταξὺ τῶν θέαμα αὐτοῖς προσεγγόνει.

Χρὴ δὲ καὶ τὰ περὶ τῆς κράσεως τῶν ἀέρων εἰπεῖν, οἷα ἀπὸ τῆς Αὐθῆς ἐπὶ τὴν Αὐξουμιν διαδέχεται. Ἐναντίας γὰρ περὶ τὴν θέρος καὶ χειμῶνα διάκειται. Τοῦ γὰρ ἡλίου τὸν Καρκίνον τε καὶ Λέοντα καὶ Παρθένον διερχομένου μέχρι μὲν τῆς Αὐθῆς, ὥσπερ καὶ παρ' ἡμῖν, θέρος τε καὶ ξηρότης διακρατεῖ τὸν αἶρα, ἀπὸ δὲ τῆς Αὐθῆς ἐπὶ τὴν ἄλλην Αἰθιοπίαν χειμῶν ἐπικτεταί σφοδρὸς, οὐ δὲ ὅλης ἡμέρας, ἀλλὰ γὰρ ἀπὸ μεσημβρίας ἀρχόμενος ἐκαστοῦ, συννεφεῖ τε τὸν αἶρα ποῖων καὶ θυμῶν βαγδαίους τὴν χώραν ἐπικλύζων. Τηνικαῦτα δὲ ἄρα καὶ ὁ Νεῖλος πολλὰ ἐπὶ τὴν Αἰγύπτου ἐρχόμενος πελαγίζει τε καὶ κατάρθει τὴν γῆν, ὅτε δὲ ὁ ἥλιος τὸν Αἰγύπτου κερῶν τε καὶ ὕδροχόον καὶ ἰχθυῶς ἐπιπορεύεται, ἀνάπαλιν ὁ αἶρ τοῖς μὲν Ἀδουλιταῖς μέχρι τῆς Αὐθῆς θυμῶν ἐπικλύζει τὴν χώραν, τοῖς δὲ ἀπὸ τῆς Αὐθῆς μέχρι Αὐξουμέως καὶ τῆς ἄλλης Αἰθιοπίας θέρος τε καὶ τὰ ὅρατα τηνικαῦτα τοῦτοις ἡ γῆ παραδίδωσιν.

"Οἱ ἀπὸ τῆς Φαρσᾶν πλέοντι τῷ Νοννόσω, ἐπὶ τὴν ἐσχάτην τῶν νήσων κατηγτηκότες, τοιοῦτε τι συνέβη, θαῦμα καὶ ἀκούσαι. Ἐνέτυχε γὰρ τιτι μορφὴν μὲν καὶ ἰδέαν ἔχουσιν ἀνθρωπίνην, βραχυτάτοις δὲ τὸ μέγεθος καὶ μέλας τὴν χροάν, ὅπῃ δὲ τριχῶν δεδασυμένους διὰ παντὸς τοῦ σώματος" εἶποντο δὲ τοῖς ἀνδράσι καὶ γυναῖκες παραπλήσια καὶ παιδάρια ἔτι βραχυτέρα τῶν παρ' αὐτοῖς ἀνδρῶν. Τυμνοὶ δὲ ἦσαν ἅπαντες· πλὴν δέρματι τιτι μικρῷ τὴν αἰδὼ περιεκάλυπτον εἰ προσεθεκότες ὁμοίως ἄνδρες τε καὶ γυναῖκες. Ἀγριοὶ δὲ οὐδὲν ἐπαδεκνυντο οὐδὲ ἀνημερον, ἀλλὰ καὶ φωνὴν εἶχον μὲν ἀνθρωπίνην, ἄγνωστον δὲ παντάπασιν τὴν διάλεκτον τοῖς τε περιόικοις ἅπασιν καὶ πολλῶν πλέον τοῖς περὶ τὸν Νόννοσον. Διέζων δὲ ἐκ θαλαττίων ὁστρέων καὶ ἰχθύων τῶν ἀπὸ τῆς θαλάσσης εἰς τὴν νῆσον ἀποβρίπτομένων. Θάρσος δὲ εἶχον οὐδὲν, ἀλλὰ καὶ ὀρώντες τοὺς καθ' ἑμᾶς ἀνθρώπους ὑπέπτησον, ὥσπερ ἡμεῖς τὰ μελὶ τῶν θηρίων.

hunc degere fabulantur. Narrat et alia multa inopinata, et (11) fabulis non absimilia.

Adulin scribit ab Autumi quindecim itinere dicrum distare. Proficiscenti vero Auxumin Nonnoso cum suis, maximum hoc objectum spectaculum, ad regionem Aven dictam, quae media est inter Auxumin et Adulin urbes, elephantorum nimirum multitudo non modica, imo millia ferme quinque. Pascebant hi elephanti maximo in campo, propiusque accedere nemini 3a incolarum facile erat, neque passu prohibere. Hoc illis interim spectaculum occurrit.

De caeli quoque constitutione dicere oportet, quae est ab Ave ad Auxumin: contra enim aestas illie et hiems accidit. Nam, sole Cancrum, Leonem et Virginem obeunte, ad Aven usque (nil ei nobis) aestas est, summaque caeli siccitas. At ab Ave Auxumin versus, et reliquam Aethiopiam, hiems est vehementis, non integro quidem illa die, sed quae (12) a meridie semper et ubique incipiens, coactis nubibus aerem obducit, et horrendis imbribus oram illam inundet. Quo etiam tempore Nilus late Aegyptum pervadens, maris in modum terram irrigat. Cum autem sol Capricornum, Aquarium et Pisces perambulat, aer vice versa Adultis in Aven usque imbribus regionem inundat, iis vero qui ab Ave Auxumin, caeteramque Aethiopiam versus jacent, aestas est, et maturos jam fructus terra praebet.

Naviganti a Pharsa Nonnoso, et ad extremam usque insularum delato, tale quid occurrit, vel ipso auditu admirandum. Incidit enim in quosdam forma quidem et figura humana, sed brevissimos (13) et cutem nigros totumque pilosus corpus. Sequebantur viros aequales feminae, et pueri adhuc breviores. Nudi omnes agunt, pelle tantum brevi adulescentes verenda tecti, viri pariter ac feminae, agrentes nihil neque efferum quid praeseferentes. Quin et vox illis humana, sed omnibus, etiam accolis, prorsus ignota lingua, multoque amplius Nonnosi sociis. Vivunt marinis ostreis, et piscibus e mari ad insulam projectis. Audaces minime sunt, ut, nostris conspectis hominibus, quemadmodum nos visa ingenti fera, metu perculsi fuerint.

VARIAE LECTIONES.

"αὐξουμένης Α. "μετ' ἐπὶ p. 3 a 34. "ὡς Α: ὅσον ζ. "αἰγυόρωτα pr. Α. "τὸ om. Α. "μέλας: μελανὴν Α. "Νόννοσον, ut saepe, Α. "ὁστρέων ζ. "ὑπέπτησαν ζ.

NOTAE.

(11) Ctesiam fortassis imitatus, a quo nonnulla mutuari videtur.

(12) Simile quid in Indicia refert Ctesias Cni-

dus inf. cod. LXXII.

(13) De Pygmaeis inf. Ctesias in Indicia cod. LXXII. Juvenalis quoque, Plinius et Paulinus.

IV.

Theodori Antiocheni pro sancto Basilio (14) adversus Eunomium libri xxv.

Lecti sunt Theodori Antiocheni pro Basilio adversus Eunomium libri viginti quinque (15). Est illi phrasis non usquequaque perspicua; sensibus tamen ^{3b} et argumentis nimium quantum densus, sacrae Scripturae testimoniis egregie abundat. Ad verbum fere Eunomii rationes refellit, imperitum eum valde externarum disciplinarum, multoque magis nostrae theologiae, pluribus ostendens. Hic vero Mopsuestiae, ut puto, episcopus fuit.

V.

Sophronii de eadem re liber.

Lectus similiter Sophronii pro Basilio contra Eunomium liber, Theodoro apertior, et multo doctior ac brevior. Neque enim per omnia Eunomium persequitur, sed illa potissimum exagitat atque refellit, quae summa capita haeresis Eunomii continere videbantur. Charactere usus est distinguente ac definiente: et ut plurimum solutus illi minimeque vinculus sermo, non ingratus tamen, imo et logicis argumentationibus perquam floridus est.

VI.

Gregorii Nysseni ejusdem argumenti opera duo.

Lectus est Gregorii Nyssae episcopi similiter pro Basilio adversus Eunomium liber (16). Stylus illi, si cui rhetorum, illustris, et jucunditate auribus instillans. Sed nec ipse quidem ordine Eunomii scriptum reprehendit. Quamobrem et Theodoro concisior est, et Sophronio latior; abundat enim enthymematibus atque exemplis. Illud autem vere pronuntiaverim, quantum Gregorius venustate, splendore et mirifica jucunditate antecellit Theodoro, tantum etiam argumentorum copia et ubertate eundem vincere connititur.

VII.

Lectum est alterum ejusdem Gregorii Nysseni opus, de eadem ipsa re: in quo rationibus validioribus cum Eunomio manus conserens, eum vi expugnat, omnia impietatis firmamenta labefactans. Venustas vero orationis, et splendor jucunditate mistus, etiam in hoc opere decenter se ostendit.

VIII.

Origenis De Principiis libri iv.

Lecti sunt Origenis (17) De Principiis libri iv. Horum primus de Patre, et Filio, et Spiritu sancto agit. Quo in libro plurima blasphemiae scribit: ut,

VARIAE LECTIONES.

³¹ μὲν om. A. ³² ante συντομώτερος cum A omisi συνετώτερος καί. ³³ νύσσης A. ³⁴ αὐτὸς οὐ A. ³⁵ ἐπιλέγει γ. ³⁶ γὰρ δὲ γὰρ γ.

NOTÆ.

(14) Jam vita functo, ut doceris inf. cod. CXXXVIII.
(15) Infra cod. CLXXVII, in fin., libros 28 scripsisse commemoratur.
(16) Exstant ejus libri xiii adversus Eunom. in

Θεοδώρου Ἀντιοχείως ὑπὲρ Βασιλείου κατὰ Εὐνομίου, λόγοι κε'.

Ἀνεγνώσθη Θεοδώρου Ἀντιοχείως ὑπὲρ Βασιλείου κατὰ Εὐνομίου ἐν λόγοις κε'. Ἔστι δὲ τὴν μὲν ³¹ φράσιν οὐ πᾶν λαμπρὸς, ταῖς δὲ διανοίαις καὶ τοῖς ἐπιχειρήμασι λίαν πυκνός, καὶ ταῖς Γραφικαῖς ἀριστοπλουτῶν μαρτυραῖς. Κατὰ λέξιν δὲ σχεδὸν τῶν Εὐνομίου λόγων τὴν ἀνασκευὴν ποιεῖται, ἀμαθὴ τε λίαν τῶν τε θύραθεν μαθημάτων καὶ πολλῶν μᾶλλον τῆς καθ' ἡμᾶς θεοσοφίας διὰ πολλῶν ἐπιδεικνύς. Ὁ δὲ Μοφουεστίας γεγωνὺς ἐπίσκοπος οὗτός ἐστιν, οἶμαι.

E.

Σωφρονίου ὑπὲρ Βασιλείου κατὰ Εὐνομίου.

Ἀνεγνώσθη ὁμοίως Σωφρονίου ὑπὲρ Βασιλείου κατὰ Εὐνομίου. Σαφέστερος μὲν Θεοδώρου καὶ πολλῶν συντομώτερος ³², καὶ οὐδὲ [4 H.] πᾶσι τοῖς Εὐνομίου ἐπεζῶν, [9 H.] ἀλλ' ἐκείνα γυμνάζων καὶ ἐλέγχῳ καθυποβάλλων, ἃ δοκεῖ συνεκτικὰ καὶ κεφάλαια τῆς Εὐνομίου αἰρέσεως εἶναι. Ἀφοριστικῶς δὲ κέχρηται χαρακτῆρι, καὶ ὡς ἐπίπαν ἀπόλυτός ἐστιν αὐτῷ καὶ ἀσύνδετος ὁ λόγος, οὐκ ἄχαρις δὲ, ἀλλὰ καὶ λογικοῖς ἐπιχειρήμασι περιηρησιμένους.

Γ.

Γρηγορίου Νύσσης ὁμοίως ὑπὲρ Βασιλείου κατὰ Εὐνομίου.

Ἀνεγνώσθη Γρηγορίου Νύσσης ³³ ὁμοίως ὑπὲρ Βασιλείου κατὰ Εὐνομίου. Τὴν μὲν φράσιν, εἰς ἄλλος ῥητόρων, λαμπρὸς καὶ ἡδονῆς ὡς ἀποστάζων, οὐ μέντοι καθεξῆς οὐδ' αὐτὸς ³⁴ τὴν Εὐνομίου γραφὴν ἀπελέγει ³⁵. Διὸ καὶ συντομώτερός ἐστι Θεοδώρου, Σωφρονίου δὲ πλατύτερος. Πλεονάζει γάρ ³⁶ τοῖς ἐνθυμήμασι καὶ τοῖς παραδείγμασιν. Ἔστι δὲ ἀδεκάστως εἰπεῖν ὡς ὅσον υπερβάλλει κάλλει τε καὶ λαμπρότητι καὶ τῷ ἡδυτάτῳ Θεόδωρον, τοσούτον ἐκείνου τοῦτον τὸ πλῆθος τῶν ἐπιχειρημάτων καὶ τὸ γόνιμον εἰς τὸ προέχειν ἐκδιάζεται.

Ζ.

Ἀνεγνώσθη ἑτέρα πραγματεία τοῦ αὐτοῦ Γρηγορίου Νύσσης περὶ τῆς αὐτῆς ὑποθέσεως, ἐν ἣ λογικώτερον Εὐνομίου συμπλακεῖς κατὰ κράτος αἰρεῖ, πάντα σαθρῶσας τῆς δυσσεβείας αὐτοῦ τὰ ἐχυρώματα. Τὸ δὲ κάλλος τοῦ λόγου καὶ ἡ σύγκρατος λαμπρότης γλυκύτητι κἀναυθα διαπρεπῶς ἐπιδείκνυται.

D.

H.

Ἀριτέλους τὸ Περὶ Ἀρχῶν, λόγοι δ'.

Ἀνεγνώσθη Ἀριτέλους τὸ Περὶ Ἀρχῶν, λόγοι δ', ὧν ὁ μὲν πρῶτος περὶ Πατρὸς, καὶ Υἱοῦ, καὶ ἁγίου Πνεύματος· ἐν ᾧ πλείστα βλασφημεῖ, τὸν μὲν Υἱὸν

biblioth. Vaticana, Boica et alibj.

(17) Lege de his D. Baron. card. tom. V ad A. C. 597. Exstat elegans epistola B. Hieronymi ad Avitum de cavendis Origenis Περὶ Ἀρχῶν erroribus.

αὐτὰ Εὐ-

σι.Ιε.Ιου

ν μὲν αἱ

καὶ τοῖς

ἁριστα

ων Εὐνο-

τε λίαν

λλον τῆς

ς. Ὁ δὲ

ἐστίν,

μου.

σι.Ιε.Ιου

ρου καὶ

.] πᾶσι

υμνάζων

ικὰ καὶ

οριστικῶς

ἀπολύτως

αρις δὲ,

ος.

ου κατὰ

ος ὑπὲρ

αἱς ἄλλοις

ζων, οὐ

ου γρα-

στι Θεο-

ει γὰρ αἱ

ἔστι δὲ

αἱ τε καὶ

τοσοῦτον

ν καὶ τὸ

Γρηγο-

ῆ λογι-

αἶρε',

ὀχυρώ-

τος λαμ-

βειδίκου-

λόγοι δ',

αὐτοῦ

ἐν τῷ

] οὐ Α.

ad A.

ymi ad

coribus.

ὅπῃ τοῦ Πατρὸς πεποιησθαι λέγων, τὸ δὲ Πνεῦμα ὑπὸ Α Filium a Patre factum, Spiritum a Filio : et Patrem quidem per omnia quæ existunt pervadere : Filium vero ratione duntaxat prædita : Spiritum autem ea tantum quæ salva facta sunt. Tradit et alia nimium absurda, impietatisque plena : animarum 4a migrationes et animata sidera, pluraque id genus alia nugatus. Primo itaque libro fabulose disserit de Patre, et (ut ipse appellat) de Christo, et de sancto Spiritu : insuper et de naturis ratione præditis. Secundo vero, de mundo, rebusque in eo conditis : præterea unum eundemque esse Deum legis et prophetarum : unum item esse Veteris et Novi Testamenti Deum : de Salvatoris incarnatione : eundem spiritum in Moysæ, et aliis prophetis, sanctisque apostolis fuisse. Ad hæc de anima, de resurrectione, de pœna, de præmiis. Tertio de arbitrii libertate : qua ratione diabolus, contrariæque potestates, juxta Scripturarum doctrinam, cum humano genere pugnent : mundum item ortum habere, et corruptioni obnoxium esse, ut qui a tempore initium sumpserit. Quarto item libro de fine ultimo : divinas esse Scripturas : de ratione denique legendi et intelligendi Scripturas.

Θ.

Εὐσεβίου Καισαρείας ἐπισκόπου.

Ἀνεγνώσθη Εὐαγγελικῆ Προπαρασκευῆς Εὐσεβίου λόγοι ιε', ἐν οἷς ὡς ἐπίπαν τὴν Ἑλληνικὴν ματαιολογίαν ἐλέγχει, καὶ ὡς ἀσύμφωνοι [12 R.] αὐτοὶ πρὸς ἐκτελεῖς διετέλεσαν. Μένονται δὲ ἐν ἀρχῇ τοῦ πεντεκαιδεκάτου λόγου [5 R.] καὶ ἐν τῷ τέλει ἑτέρας πραγματείας, ἣν Εὐαγγελικὴν Ἀπόδειξιν ἐξονομάζει αἱ, ἀκόλουθον οὖσαν τῇ Εὐαγγελικῇ Προπαρασκευῇ, ὅτι ἡ μὲν Ελεγχὶς ἐστὶ σχεδὸν τῆς Ἑλληνικῆς πλάνης, ἡ δὲ βεβαίωσις τοῦ κηρύγματος τοῦ εὐαγγελικοῦ.

Ρ.

Ἀνεγνώσθη Εὐσεβίου ἡ Εὐαγγελικὴ Ἀπόδειξις ἐν βιβλίοις κ'.

ΙΑ.

Ἀνεγνώσθη Εὐσεβίου Ἑκκλησιαστικῆ Προπαρασκευῆς ἐν βιβλίοις..., ἐν οἷς ἐκλογαί.

ΙΒ.

Ἀνεγνώσθη Εὐσεβίου Ἑκκλησιαστικῆ Ἀπόδειξις ἐν βιβλίοις...

ΙΓ.

Ἀνεγνώσθη Εὐσεβίου Ἑλέγχου καὶ Ἀπολογίας λόγοι δύο, καὶ ἕτεροι δύο, οἵτινες πρὸς τοὺς προτέρους δύο ἐν τισὶ βήτοις παραλλάσσοντες ἐν τοῖς ἄλλοις τῇ τε λέξει καὶ τῇ διανοίᾳ οἱ αὐτοὶ εἰσιν. Εἰσάγει δὲ ὡς ἀπὸ τῶν Ἑλληνικῶν τινὰς ἀπορίας κατὰ τῆς ἀμωμῆτου θρησκείας ἡμῶν, καὶ ταύτας καλῶς, εἰ καὶ μὴ ἐν πᾶσι, ἐπιλύεται αἱ. Τὴν δὲ φράσιν οὐκ ἐστίν

A Filium a Patre factum, Spiritum a Filio : et Patrem quidem per omnia quæ existunt pervadere : Filium vero ratione duntaxat prædita : Spiritum autem ea tantum quæ salva facta sunt. Tradit et alia nimium absurda, impietatisque plena : animarum 4a migrationes et animata sidera, pluraque id genus alia nugatus. Primo itaque libro fabulose disserit de Patre, et (ut ipse appellat) de Christo, et de sancto Spiritu : insuper et de naturis ratione præditis. Secundo vero, de mundo, rebusque in eo conditis : præterea unum eundemque esse Deum legis et prophetarum : unum item esse Veteris et Novi Testamenti Deum : de Salvatoris incarnatione : eundem spiritum in Moysæ, et aliis prophetis, sanctisque apostolis fuisse. Ad hæc de anima, de resurrectione, de pœna, de præmiis. Tertio de arbitrii libertate : qua ratione diabolus, contrariæque potestates, juxta Scripturarum doctrinam, cum humano genere pugnent : mundum item ortum habere, et corruptioni obnoxium esse, ut qui a tempore initium sumpserit. Quarto item libro de fine ultimo : divinas esse Scripturas : de ratione denique legendi et intelligendi Scripturas.

ΙΧ.

Eusebii Cæsariensis episcopi (17*) scripta pleraque.

Lecti sunt Evangelicæ præparationis Eusebii libri quindecim : quibus ut plurimum inanem gentium doctrinam vellicat, quamque dissoni ipsi inter se perpetuo fuerint. Meminit vero initio libri decimi quinti, et in eodem extremo, alterius operis, quod Evangelicam Demonstrationem nominat, quæ post Evangelicam Præparationem consequitur : quod hæc quidem reprehensio fere sit erroris gentium, illa vero confirmatio præconii evangelici.

Χ.

Lecti sunt Eusebii Evangelicæ Demonstrationis libri viginti (18).

ΧΙ.

Lecti sunt et Eusebii (19) Ecclesiasticæ Præparationis libri.... in quibus excerpta sunt.

ΧΙΙ.

Lecti sunt item Eusebii Ecclesiasticæ Demonstrationis libri....

ΧΙΙΙ.

Lecti sunt Eusebii Confutationis et Apologie libri duo. Alteri item duo, qui a prioribus duobus cum assertionibus quibusdam differant, in cæteris dicendi genere, ac sensu lidem sunt. Affert vero, ut ab ethnicis profecta, argumenta quedam adversus sinceram nostram religionem : eademque recte, 4b licet non per omnia, refellit. Phrasi neque

VARIE LECTIONES.

* μόνον ζ. ** αὐτῷ μυθολογούμενος λόγος περὶ ζ. *** μωτεῖ ζ. **** ὀνομάζει ζ. ***** ἀπολύεται ζ.

NOTÆ.

(17*) Plura enumerat B. Hieron. in Catalogo cap. 81, et ex illo Sophron. ac Suid.

(18) Hodie decem duntaxat leguntur.

(19) Utrumque hoc opus Ecclesiast. Præparat. ac Demonstrat. intercedit, neque meminit B. Hieron.

Jucundus uspiam neque perspicuus : homo tamen multa doctrinæ est : tametsi mentis acumine, affectuumque constantia, quantum in dogmatum accurata tractatione est opus, indigeat. Etenim et hic eum pluribus locis blasphemum in Filium videas, eundemque secundam causam appellantem, ac summum imperatorem ; aliaque id genus Ariani furoris germina apparent. Constantini Magni temporibus floruisse clarum est, fuisseque sancti martyris Pamphili virtutis ardentem amatorem, unde et Pamphili cognomen adeptum esse quidam affirmant.

XIV.

Apollinaris Hierapolita De Pietate et Veritate, adversus gentes.

Lectus est Apollinaris (20) *adversus gentes, De Pietate, itemque De Veritate.* Hierapolita est scriptor hic, ejus quæ in Asia Hierapoleos creatus episcopus : floruit vero Marci Antonini Veri Romæ imperantis temporibus. Vir sane præstans, et phrasi usus non posnitenda. Ferunt et (21) alia ipsius scripta commemoratu digna circumferri, sed quæ in meas nondum manus pervenerint.

XV.

Gelasius synodi primæ scriptor.

Lecta et (22) *primæ synodi actio*, tribus comprehensa libris. Gelasii titulum (23) opus profert : nec tam actio quam historia est. Sermo vilis et humilis, nisi quod minima quæque in synodo gesta narret.

XVI.

Synodus tertia.

Lecta est (24) *actio tertiæ synodi*, constans fere epistolis divi Cyrilli ad Nestorium, et impii hujus vicissim ad illum.

XVII.

Synodus quarta.

Lecta est *actio quartæ synodi*, variis quidem libris comprehensa, actionibus vero quindecim : quibus Dioscorus et Eutyches damnati, anathemate cum ipsis percussio et Nestorio ; sanctus vero Flavianus etiam post mortem innocens judicio declaratus est ; uti quoque Eusebius Dorylæi episcopus, et Theodoretus, et ibas. Gesta sunt et alia quedam singulatim, et pietatis doctrina confirmata.

οὐδαμῶς οὕτως ἡδὺς οὕτως λαμπρότητι χαίρων. Πολυμαθὴς δὲ ἐστὶν ὁ ἀνὴρ, εἰ καὶ τὴν ἀγγέλοιαν καὶ τὸ σταθῆρὸν τοῦ ἡθους, ὡς παρὰ τὴν ἀκρίβειαν τὴν ἐν τοῖς δόγμασιν, ἐνδείστερος· καὶ γὰρ κιν τοῦτοις ἐν πολλοῖς ἐστὶν αὐτὸν ἰδεῖν τὸν υἱὸν βλαστημοῦντα, καὶ δεύτερον αὐτὸν καλοῦντα καὶ ἀρχιστράτηγον καὶ ἄλλα τινὰ τῆς Ἀρειανικῆς λύσεως βλαστήματα. Ἀπὸ τοῦ ὡς ἐπὶ Κωνσταντίνου τοῦ μεγάλου οὗτος ἦν ἡγεσία. Γέγονε δὲ καὶ τῆς Παμφίλου τοῦ ἱερομάρτυρος ἀρετῆς διάπυρος ἑραστής, δι' ἣν αἰτίαν φασὶ τινες αὐτὸν καὶ τῆς τοῦ Παμφίλου ἐπωνυμίας μετασχηκεῖν.

IA.

Ἀπολινάριου ἐπισκόπου τῆς ἐν Ἀσίᾳ Ἱεροπόλεως πρὸς Ἑλληνας, καὶ Περὶ Εὐσεβείας καὶ Ἀληθείας.

Ἀνεγνώσθη Ἀπολινάριου πρὸς Ἑλληνας καὶ Περὶ Εὐσεβείας καὶ Περὶ Ἀληθείας. Ἐστὶ δὲ Ἱεροπολίτης· ὁ συγγραφεὺς, τῆς ἐν Ἀσίᾳ Ἱεραπόλεως ἐπίσκοπος· ἦν ἡγεσία δὲ ἐπὶ Μάρκου Ἀντωνίνου ὁ Βῆρου βασιλέως Ῥωμαίων. Ἀξιόλογος δὲ ὁ ἀνὴρ καὶ φράσει ἀξιολόγῳ κεχρημένος. Λέγεται δὲ αὐτοῦ καὶ ἕτερα συγγράμματα ἀξιωμακόμενα εἶναι, οἷς οὕτω ἡμεῖς ἐνετύχομεν.

IE.

Πρακτικὸν τῆς πρώτης συνόδου.

Ἀνεγνώσθη Πρακτικὸν τῆς πρώτης συνόδου ἐν τρισὶ τόμοις. Γελασίῳ δὲ ἔφερε τὸ βιβλίον ἐπιγραφήν ὡς, ὁ μὲλλον ὑπάρχων πρακτικὸν ἢ ἱστορικόν. Εὐταῖς δὲ καὶ ταπεινὴς τὴν φράσιν, πλὴν γε λεπτομερῶς διέξεισι τὰ ἐν τῇ συνόδῳ.

IG.

Πρακτικὸν τῆς τρίτης συνόδου.

Ἀνεγνώσθη Πρακτικὸν τῆς τρίτης συνόδου σχεδὸν τι δι' ἐπιστολῶν τοῦ τε θεοῦ πρὸς Νεστόριον καὶ Κυρίλλου καὶ τοῦ δυσσεβοῦς ἐκείνου πρὸς αὐτὸν συντεθειμένων.

IZ.

Πρακτικὸν τῆς τετάρτης συνόδου.

Ἀνεγνώσθη Πρακτικὸν τῆς τετάρτης συνόδου, ἐν βιβλίοις μὲν διαφόροις, πράξει δὲ ἑα', [13 R.] ἐν αἷς Διόσκορος μὲν καθήρηται καὶ Εὐτυχῆς, ἀναθέματι δὲ σὺν αὐτοῖς ὑπεβλήθη καὶ Νεστόριος, Φλαβιανὸς δὲ ὁ ἐν αἰσίοις καὶ μετὰ θάνατον δεδικαιώται, Εὐσέβιος τε ὁ Δουραλαίου καὶ Θεοδώρητος καὶ Ἰβας. Ἐπράχθη δὲ καὶ ἕτερα τινὰ ἐπὶ μέρους, καὶ τὸ τῆς εὐσεβείας ἐκράτουντο φρόνημα.

VARLE LECTIONES.

²² ἔπλον δὲ ὡς ζ. ²³ Ἀντωνίου ζ. ²⁴ Ἀνεγ. καὶ πρακτικὸν ζ. ²⁵ νεστόρειον Α. ²⁶ Δουραλαίου καὶ Θεοδώρητος ζ. ²⁷ ἐκράτουντο ζ. cf. p. 5 a 18. ἐβεβαίωσαν.

NOTÆ.

(20) Cujus et B. Hieron. meminit in Catalogo, cap. 26. Alius ab hoc et posterior multo fuit Laodicens ille Syrus, de quo Suidas. Sozomen. lib. 4, cap. 17; Soerat. lib. III, cap. 13.
(21) Vide Niceph. lib. IV, cap. 11 et 32.
(22) De septem synodis œcumenicis Photii ex-

stat Libellus tom. I Concil., qui et Græce alibi itemque anonymi duo.

(23) De quo infr. copiosius cod. LXXXVII.

(24) Quarum infr. quoque mentio cod. CLXXIX pag. 196. Ipsam vero synodum habemus editam Græce et Latine Theod. Feltæ interprete.

III.

Πρακτικὸν τῆς πέμπτης συνόδου.

[6 H.] Ἀνεγνώσθη Πρακτικά τῆς πέμπτης συνόδου, ἐν οἷς τὰ λεγόμενα τρία κεφάλαια ἐτραχταίσθη τὰ περὶ Ὀριγένους, καὶ ἀνεθεματίσθη αὐτὸς καὶ τὰ συγγράμματα αὐτοῦ τὰ περὶ Διοδώρου Ταρσοῦ καὶ Θεοδώρου τοῦ Μοψουεστίας, καὶ αὐτοὶ ὁμοίως ἀνεθεματίσθησαν. Ἀνεθεματίσθη δὲ καὶ Θεοδορήτου τὰ κατὰ τοῦ Κυρίλλου γραφέντα κεφάλαια β'. Ἐγένοντο ²⁵ δὲ καὶ περὶ ταύτης πράξεις τινὲς περὶ τῆς Ζωώρα καὶ Ἀνθίμου τοῦ ἐκ Τραπεζούντος τὸν Κωνσταντινουπόλεως θρόνον ὑπελθόντος, ²⁶ ἄλλαι τε τιναί, αἱ ταύτῃ συμπεριέχονται ²⁷.

IV.

Πρακτικὸν τῆς ἑκτης συνόδου.

Ἀνεγνώσθη Πρακτικά τῆς ἑκτης συνόδου, ἐν πράξεσιν..., ἐν αἷς Σέργιος, Κύρος, Πύρρος Κωνσταντινουπόλεως ἀνεθεματίσθησαν, μεθ' ὧν Ὁνώριος Ῥώμης, Πολυχρόνιος καὶ ἑτεροὶ σὺν αὐτοῖς, ἐν θέλημα καὶ μίαν ἐνέργειαν ἐπὶ Χριστοῦ εἰπεῖν τολμήσαντες. Τὸ δὲ τῆς ἀληθείας δόγμα ἐβεβαίωσαν.

K.

Πρακτικὸν τῆς ἑβδομῆς συνόδου.

Ἀνεγνώσθη Πρακτικά τῆς ἑβδομῆς συνόδου, ἐν πράξεσιν..., ἐν αἷς ἡ τῶν Εἰκονομάχων αἵρεσις ἐθριαμβεύθη καὶ τῶν ὀρθοδόξων διέλαμψεν ἡ πίστις.

KA'.

Ἰωάννου Φιλοπόρου ὁ Περὶ Ἀραστάσεως λόγος.

Ἀνεγνώσθη Ἰωάννου Φιλοπόρου ὁ Περὶ Ἀραστάσεως λόγος ἐν τόμοις..., ἐν οἷς τὴν τῶν σωμάτων ἀνάστασιν ἀναιρεῖ πολλά τε ἀπερισκέπτως λέγει, ἐπιχλευάζων καὶ τοὺς μακαρίους καὶ ἁγίους Πατέρας ἡμῶν.

A

XVIII.

5a Synodus quinta.

Lectæ quoque actiones quintæ synodi, quibus tractatum *De tribus*, ut vocant, *capitalis* (25) : de Origene, qui cum scriptis suis anathemate damnatus : de Diodoro Tarsensi, et Theodoro Mopsuestia, qui et ipsi similiter excommunicati. Anathemate quoque damnata, quæ Theodoretus adversus Cyrillum capita scripsit duodecim. Gesta sunt ante hanc quædam de Zoor, et Anthimo illo, qui ex Trapezuntina Constantinopolitana sedem invasit : aliæque præterea, quæ hæ ipsa synodo comprehenduntur.

XIX.

Synodus sexta

B

Lecta sunt acta sextæ synodi, actionibus (26) : quibus Sergius, Cyrus, Pyrrhus Constantinopolitanus damnati; Honorius (27) autem Romanus, Polychronius, alique cum illis, unam voluntatem, unamque operationem in Christo asserere ausi : veritatis vero dogma confirmatum (28).

XX.

Synodus septima.

Lecta sunt gesta septimæ synodi, actionibus (29) : quibus de Iconomachorum hæresi triumphus ductus, et orthodoxorum fides inclaruit.

XXI.

Joannes Philoponus De Resurrectione.

Lectus Joannis Philoponi *De Resurrectione* liber tomis... (30) quibus corporum resurrectionem rejicit, et multa inconsiderate jactat, SS. etiam Patrum auctoritatem risu insectari ausus.

VARIE LECTIONES.

²⁵ ἐγένοντο ζ. ²⁶ ἐπελθόντος ζ. ²⁷ περιέχονται ζ.

NOTÆ.

(25) De quibus legendus card. Baron. t. VII Annal.

(26) Act. 18, ut D. Baron t. VIII, ad annum Chr. 680 et 681.

(27) Honorius autem Romanus. Antidotum huic calumniae veneno adhibendum. Neque enim Honorius pontifex, a sui sæculi scriptoribus laudatus, cum Monothelitæ de una in Christo voluntate sensit, ut S. Maximus mariyr, ex ore etiamnum superstitis scribæ pontificii, in Dialogo cum Pyrrho testatum reliquit : sed invidia quadam adducti Græci quod suos patriarchas plurimos hæc in synodo errorum convictos moleste ferrent, hanc notam Romanæ sedi (cujus nunquam fides, promittente Christo, defecit) per nefas inurere tentarunt. Igitur quod in plerisque aliis solemne iis fuit, ac manifeste sæpius deprehensum, fraude ac fide Græca etiam hanc synodum, addendo, curtando et mutando inquinaverunt. Cujus rei idoneos laudare testes possumus, atque adeo plurimos omni exceptione majores. En tibi unum de multis exemplum. Theodorus, patriarcha CP., erroris in hac ipsa synodo convictus, et abdicare coactus, una cum Macario Antiocheno patriarcha, cum primum post Gregorii sibi successi mortem, edita fidei legitima professione, postliminio restitutus est, suo sublato nomine, Honorii Pont. R., ab omni hæresi alieni, nomen, parva litterarum mutatione subjecti, pluraque Harpyis unguibus contaminavit. Ejus rei auctorem habemus

Anastasium Bibliothecarium. Et quivis actiones legens facile deprehendat, cum alias sæpe interlocutum sit, hic re tam gravi non excussa, legatos nullum pro pontifice verbum fecisse. Imo et Agathonis epistolam synodus probando, et Honorium damnando, secum ipsa profecto stolidè nimis pugnaret. Atque his nixa fundamentis fabula, ad hæreticos usque eo manavit, ut et catholicos quosdam in fraudem induxerit.

Plura te, lector, legere cupiam, consultis ampliss. cardinali Roberto Bellarmino, t. I *Controv.* III, lib. iv, cap. 11, et Cæsare Baronio tom. VIII *Annalium Eccles.* ad annos Christi 680 et 681 : et Stanislaus Hosio, lib. III *Contra Brentium*. Mitto Franc. Torrianum, lib. de vi, vii et viii synod. Albertum Pigium lib. IV *Hierarchia*, cap. 8, et Joan. Hessel. lib. *De cathedra Petri firmitate*, cap. 11, et Onuphrium Panvinium ad Honorium Platinæ.

(28) Præsertim comperta Polychronii presbyt. ac monachi monothelitæ in mortuo excitando impostura, quam leges actione 15 apud Baron. card.

(29) Act. 7, ut Acta testantur, quæ legas apud card. Baron. t. IX. Octavam synodum hic non recenseri, argumentum est de multis, scriptam hanc a Photio Bibliothecam ante exortos de patriarchatu tumultus.

(30) Legendus Niceph. lib. xviii, cap. 47.

XXII.

Theodosius monachus contra Philoponum.

Lectæ est Theodosii monachi eorum, quæ a Joanne Philopono adductæ sunt citationum adversus corporum resurrectionem, elaborata *Confutatio*; in qua et loca sacræ Scripturæ sanctorumque Patrum adducit, quibus Joannis amentia refellitur.

XXIII.

Cononis, Eugenii, et Themistii in Philoponum invectione.

Lectæ sunt Cononis, Eugenii (31), et Themistii *Adversus Joannis Philoponi de carnis Resurrectione deliramenta Invectione*, quibus acriter adeo ipsum insectantur, ut etiam omnino a Christiana fide abhorre hominem affirmant, licet 5^b in eo cum illo sentirent, quod nec ipsi reciperent Chalcedonense concilium.

XXIV.

Acta disputationis hæreticorum coram Joanne patriarcha CP.

Lectus liber Acta continens disputationis initæ coram (52) Joanne regie urbis episcopo, Justino imperante, inter Cononem et (53) Eugenium Trithemias (54), et Paulum ac Stephanum, qui et ipsi Hæsitantium (55) de numero erant. Hic visuntur Conon, et Eugenius Philopono patrocinari. Cum enim Paulus et Stephanus ab ipsis postularent, ut Philopono anathema dicerent, recusarunt. Quin et proferunt testimonia, quod cum Severo et Theodosio ipsorum præceptoribus, eadem sentiret. Hi quidem multas in theologicis piis voces adhibent, ut Trinitatem consubstantialiorem esse, ejusdemque naturæ, et unum Deum, unamque divinitatem; blasphemant vero, dum aint Patrem et Filium et Spiritum sanctum partiales esse substantias, propriasque divinitates, et proprias naturas. Ita secum ipsi, et cum veritate pugnant, alia plura id genus deliramenta proferunt.

XXV.

S. Joannis Chrysostomi in mortem et ascensionem Christi, itemque in Pentecosten orationes.

Legimus Chrysostomi nomine inscriptum librum, *Notationes in mortem Christi*. Sunt autem breves orationes duæ et viginti. Habentur et in eodem volumine similes: *In ascensionem Domini* alie duæ et viginti; et in *Pentecosten* quoque orationes septemdecim.

VARIE LECTIONES.

³¹ ματαιότητος ζ. ³² ματαολογίαν ζ. ³³ αὐτοῖ] οὗτοι Α. ³⁴ φαίνεται Α. ³⁵ Φιλόπον] Φιλιππον pr. Α. ³⁶ σχόλιον ζ. ³⁷ λόγῳ ζ.

NOTÆ.

(31) Cujus non semel meminit Nicephor. Callist. Themistius autem idem videtur ille, adversus quem scripsit Theodorus monach. inf. cod. CVIII. Card. porro Baron. pro Eugenio Evagrium habet, tom. VII. ad a. Ch. 535.

(32) Fuit hic Joannes III, cognomento Scholasticus, sub Justino minore, de quo etiam inf. cod. LXXV. Baron. card. t. VII, ad a. C. 564.

(33) Evagrium nominat D. Baron. card. ad annum Christi 535, tom. VII.

KE

Θεοδοσίου μονάζοντος κατὰ τοῦ Φιλοπόνου περὶ Ἀναστάσεως λόγος.

Ἀνεγνώσθη Θεοδοσίῳ μονάζοντος τῶν [16 R.] τῷ Φιλοπόνῳ Ἰωάννῃ παραληφθέντων χρήσεων κατὰ τῆς τῶν σωμάτων ἀναστάσεως ἐσπουδασμένη Ἀνατροπῇ, καὶ παράθεσις ῥητῶν Γραφικῶν τε καὶ πατρικῶν εἰς ἐλεγχον τῆς Ἰωάννου ματαιοπονίας ³¹.

ΚΓ.

Κόνωνος, καὶ Εὐγενίου, καὶ Θεμιστίου κατὰ τῆς αὐτῆς τοῦ Ἰωάννου πραγματείας.

Ἀνεγνώσθη Κόνωνος καὶ Εὐγενίου καὶ Θεμιστίου Κατὰ Ἰωάννου, τὴν περὶ ἀναστάσεως αὐτοῦ ματαιοπονίαν ³² σπηλιτεύοντων· ἐν οἷς πολλὴν αὐτοῦ καταδρομὴν ποιοῦνται, ὥστε καὶ ἀλλότριον λέγειν αὐτὸν παντελῶς τοῦ δόγματος τῶν Χριστιανῶν. Καίτοι καὶ αὐτοὶ ³³ τῆς αὐτῆς αὐτῷ δόξης ἐκοινώνουν, τὴν ἐν Χαλκηδόνι, ὡς ἐκεῖνος, οὐ παραδεχόμενοι σύνοδον.

ΚΔ.

Πρακτικὰ ἐπὶ παρουσίᾳ Ἰωάννου ἐπισκόπου Κωνσταντινουπόλεως.

Ἀνεγνώσθη βιβλίον ἔχον πεπραγμένα συστάνα παρὰ τῷ τῆς βασιλεὺς ἐπισκόπῳ Ἰωάννῃ, Ἰουστίνου βασιλευδόντος· ἅτινα συνέστησαν μετὰ Κόνωνος καὶ Εὐγενίου τῶν Τριθεϊτῶν καὶ Παύλου καὶ Στεφάνου, καὶ αὐτῶν τῆς τῶν διακρινόμενων αἰρέσεως τυγχανόντων. Ἐν ᾧ φαίνονται ³⁴ Κόνων καὶ Εὐγένιος ἀντιποιοῦμενοι τοῦ Φιλοπόνου· τῶν γὰρ περὶ Παῦλον καὶ Στέφανον ἀπαιτούντων αὐτοὺς ἀναθεματίσαι τὸν Φιλόπονον ³⁵, οὗτοι οὐκ ἠνέσχοντο, ἀλλὰ καὶ προσκόμζον μαρτυρίας ὡς συνφθὰ Σεθέρῳ καὶ Θεοδοσίῳ τοῖς ἐαυτῶν φρονεῖ διδασκάλοις. Οὗτοι δὲ τὰς μὲν ἄλλας περὶ τὴν θεολογίαν λέγουσι φωνὰς εὐσεβεῖς, Τριάδα ὁμοούσιον καὶ ὁμοφυῆ, καὶ Θεὸν ἓνα, καὶ μίαν θεότητα· βλασφημοῦσι δὲ λέγοντες μερικὰς οὐσίας καὶ ἰδικὰς θεότηας καὶ ἰδικὰς φύσεις [7 H.] τὸν Πατέρα καὶ τὸν Υἱὸν καὶ τὸ ἅγιον Πνεῦμα, ἐαυτοῖς τε καὶ τῇ ἀληθείᾳ μαχόμενοι. Καὶ ἅλλα ἅτα ληροῦσι παραπλήσια ταύτης τῆς ματαιότητος.

ΚΕ.

Τοῦ Χρυσοστόμου εἰς τὸν θάνατον, καὶ εἰς τὴν ἀνάληψιν, καὶ εἰς τὴν Πεντηκοστήν.

Ἀνεγνώσθη τοῦ Χρυσοστόμου ἐπιγραφὴν ἔχον Σχόλια ³⁶ εἰς τὸν θάνατον, λόγοι ³⁷ μικροὶ εἴκοσι δύο. Καὶ ἐν τῷ αὐτῷ λόγῳ παραπλήσιοι *Εἰς τὴν ἀνάληψιν τοῦ Κυρίου* κβ', καὶ ἔτι *Εἰς τὴν Πεντηκοστήν* ὡσαύτως λόγοι ιζ'.

ΚΓ'.

Α

XXVI.

Συνεσίου επισκόπου Κυρήνης περί βασιλείας, και περί άλλων τινών.

Synesii Cyrenæi scripta.

Ἀνεγνώσθη ἐπισκόπου Κυρήνης (Συνέσιος αὐτῷ ὄνομα) Περὶ Προνοίας, Περὶ βασιλείας καὶ περὶ άλλων τινῶν· τὴν μὲν φράσιν ὕψηλός καὶ ὀγκον ἔχων, ἀποκλίνων δὲ καὶ πρὸς τὸ ποιητικώτερον³⁶.

Lectæ sunt episcopi Cyrenes, cui Synesio nomen, de Providentia, et De regno (36), aliisque nonnullis orationes. Stylus illi sublimis quidem et grandis, sed qui ad popularem (37) simul dictionem aliquantum inclinēt.

Ἀνεγνώσθησαν³⁸ δὲ αὐτοῦ καὶ ἐπιστολαὶ διάφοροι, χάριτος καὶ ἡδονῆς ἀποστάζουσαι μετὰ τῆς ἐν τοῖς νοήμασιν ἰσχύος καὶ πυκνότητος.

Lectæ sunt et ejusdem epistolæ variae (38), venustate ac dulcedine fluentes, cum sententiarum robore ac densitate.

Ἦν δ' οὗτος ἐξ Ἑλλήνων, φιλοσοφία σχολάζων· ὃν φασὶ πρὸς τὸν θειασμὸν τοῦ Χριστιανισμοῦ νεύσαντα τὰ μὲν ἄλλα παραδέχεσθαι εὐπειθῶς, τὸν [17 R.] δὲ περὶ ἀναστάσεως³⁹ οὐκ ἐθέλειν προσέσθαι λόγον. Ἄλλ' οὖν καὶ οὕτω διακειμένον ἐμύσῃαν τε τὰ ἡμέτερα καὶ ἐτι καὶ ἀρχιερισύνης ἤξιωσαν, πρὸς τὴν ἄλλην τοῦ ἀνδρὸς καλοκαγαθίαν καὶ τὸ καθαρὸν ἀφωρῶντες τοῦ βίου, καὶ ὅτι οὐκ ἂν οὕτω βιοῖς ἀνθρώπος τὸ τῆς ἀναστάσεως οὐκ ἑλλαμφθεῖν φέγγος. Καὶ τῆς ἐλπίδος οὐκ ἐφεύσθησαν· ῥῆστα γὰρ αὐτῷ, ἐπεὶ ἀρχιεράτευσσε, καὶ τὸ τῆς ἀναστάσεως εἰς πίστιν ἀπεκατέστη⁴¹ δόγμα. Ἐπικρίνεται δὲ Κυρήνην, ὅτε Θεόφιλος Ἀλεξανδρείας ἐπιστάται.

Prodiit hic e gentiliū philosophorum schola, quem aiunt ad divinam Christianorum doctrinam inclināntem, alia quidem facile recepisse, sed, quod equidem haud scio an aliunde (39), certe ex epistola ipsius ad Theophilum manifeste deprehenditur, de resurrectione dogma suscipere noluisse. Verum ita sentiens (40), nostris tamen est dogmatibus initiatus, imo etiam summo sacerdotio dignus habuit, cum ad aliam viri probitatem, pariterque actam vitam respectu habito, tum quod non posset non, qui sic homo vitam instituisset. ³⁹ resurrectionis lumine illustrari. Nec ea spes fefellit. Facillime enim simul atque episcopus creatus est, resurrectionis etiam doctrinam credidit (41). Cyrenem vero præsidebat.

ΚΖ'.

Εὐσεβίου Ἐκκλησιαστικὴ Ἱστορία ἐν τόμοις ι'.

Ἀνεγνώσθη Εὐσεβίου Ἐκκλησιαστικὴ Ἱστορία ἐν τόμοις δέκα. Ἀρχεται ἀπὸ παρουσίας Χριστοῦ τοῦ ἀληθινοῦ Θεοῦ ἡμῶν, καὶ διέρχεται τὰ κατὰ⁴² τοὺς τυράννων⁴³ χρόνους ἐπιμελέστερον, καὶ καταλήγει μέχρι τῆς Κωνσταντίνου βασιλείας τοῦ Μεγάλου, λεπτότερον δὲ τὰς Ἐκκλησιαστικὰς ἐπὶ αὐτοῦ τε καὶ ὑπ' αὐτοῦ ἐπρυτανεύθη ἀναγραφόμενος.

C

ΚΗ'.

Σωκράτους Ἐκκλησιαστικὴ Ἱστορία.

Ἀνεγνώσθη Σωκράτους Ἐκκλησιαστικὴ Ἱστορία, ἐφεξῆς οὕσα τῆς Εὐσεβίου· ἀρχεται μὲν γὰρ ἀπὸ τῆς Κωνσταντίνου βασιλείας, καὶ κατέειπεν ἕως τῆς τοῦ νιου Θεοδοσίου βασιλείας. Ὁ δὲ συγγραφεὺς παρὰ⁴⁴ Ἀμμωνίῳ καὶ Ἑλλαδίῳ τοῖς Ἀλεξανδρεῦσι γραμματικοῖς φοιτῶν ἐτι παῖς ὢν τὰ τῆς γραμματικῆς ἐδιδάσκετο, Ἑλληνιστάς οὖσι καὶ διὰ στάσιν ἐκπεσοῦσι τῆς πατρίδος καὶ ἐν Κωνσταντινουπόλει διατρίβουσιν. Περιέχει δὲ ἡ βίβλος χρόνον ἑτῶν ρμ'· ἡ δὲ πᾶσα ἱστορία ἐν τόμοις αὐτῷ συντίθεται ἐπτά. Ἡ

Socratis Ecclesiastica Historia libri vii.

Lectæ est Socratis Ecclesiastica Historia, Eusebium proxime excipiens: ducto quidem initio a Constantini imperio, et ad Theodosii minoris tempora perducendo.

Scriptor hic Ammonium et Heliadium, Alexandrinos grammaticos frequentans, etiamnum puer grammaticam edoctus est ab ethnicis doctoribus, ob seditionem patria profugis, et Constantinopoli agentibus. Continet vero hoc opus centum quadraginta annorum res gestas, omnique adeo historia

VARIE LECTIONES.

³⁶ πολιτικώτερον γ. ³⁸ ἀνεγνώσθη Α. ³⁹ post Ἀναστάσεως quæ vulgo tanquam Photii verba ponuntur (τοῦτο εἰ μὲν καὶ ἄλλοθεν, οὐκ οἶδα, τῶς δὲ ἀπὸ τῆς πρὸς Θεόφιλον αὐτοῦ ἐπιστολῆς ἀριθμῶς καταλαμβάνεται), ea in mg re habet Α. ⁴¹ ἀποκατέστη γ. ⁴² τὰ κατὰ Α: τὰ ἐν τοῖς κατὰ γ. ⁴³ τυράννων] imo τῶν τυράννων. ⁴⁴ παρὰ] περὶ Α.

NOTÆ.

(36) Ut de insomniis, calvitie, dono, constitutione, cæterisque a Gul. Cant. una cum Hymnis Græce et Latine vulgatis. Vide Suid. et Niceph. lib. xiv, c. 55.

(37) Al. poeticam.

(38) CLX numerat Niceph. supr.

(39) Epist. 105, quæ est ad Eutropium fratrem, inter alias opiniones philosophicas Christianis dogmatibus adversantes, Theophilo non ignorandum

scribit, longe se ab eo abesse, ut vulgi opinionibus de resurrectione consentiat.

(40) Finxisse hanc opinionem sanctissimum virum, ad effugiendum hac arte onus episcopale, demonstrat Baron. card. tom. V ad a. Ch. 410.

(41) Eam quam solerter Platónico philosopho cuipiam persuaserit, docebit te Limonarii Joann. Moschi Evirati cap. 195 lectu dignissimum.

septem est libris comprehensa. Stylus illi non admodum splendidus, sed nec in dogmatibus valde accuratus est.

XXIX.

Evagrii Scholastici Ecclesiasticæ Historiæ libri vii.

Lectæ Evagrii Scholastici, ex præfecti, nati Epiphaniæ, urbe Cœlesyriæ, *Ecclesiastica Historia libris sex* : inchoans a fine Socratis et Theodoretii historiæ, pertingensque ad Mauricii annum duodecimum (42-43) imperii. Stylus huic non ingratus : tametsi interdum redundare quodammodo videatur, certe in doctrinæ veritate cæteris historicis accuratior est. Habet autem et de imaginibus quædam exempla.

XXX.

Hermiæ Sozomeni Historiæ Ecclesiasticæ libri ix.

Lectæ est Hermiæ Sozomeni Salaminii, scholastici, *Ecclesiastica Historia libri novem* : quam nuncupat Theodosio minori. Auspicatur a consulatu Crispi, ejusque patris Constantini, et perducit ad Theodosii minoris imperium. Hic Constantinopoli jus olim dicebat ; estque Socrate in stylo præstantior : a quo etiam in narrationibus quibusdam dissentit.

XXXI.

Theodoretii Historiæ Eccles. libri v.

6 Lectæ est Theodoretii *Historia ecclesiastica*. Omnium quos proxime nominavi convenientem magis historiæ stylum adhibet. Clarus enim et grandis est, minimeque redundans : nisi quod translationibus interdum audacius, pene inepte utatur. Hic etiam quam cæteri fusius secundæ synodi gesta commemorat : quæ alii tanquam in concursu, dicis gratia, et obiter fere narrant, quasi de ea loqui refugiant. Veruntamen ne ipse quidem omnia sigillatim referi. Historiam inchoavit ab hæresi Arii, pertextique et ipse ad Theodosii minoris tempora, et usque ad Diodori (44) excessum, quando Constantinopoli (45) sacrorum antistes Sisinnius fuit.

XXXII.

S. Athanasii epistolæ.

Lectæ Athanasii *epistolæ variorum* (quas inter et de ejus secessu, tanquam Apologia, collocantur nonnullæ), eleganter simul et splendide, clareque compositæ : persuadendi insuper vi, ac venustate floridæ, ut jucundum sit, quam ibi Apologiam scribit, audire.

δὲ φράσις οὐδὲν ἔχει ἀξιδιόλογον. Ἀλλὰ καὶ ἐν τοῖς δόγμασιν οὐ λίαν ἐστὶν ἀκριβής.

ΚΘ.

Εὐαγρίου Σχολαστικοῦ Ἐκκλησιαστικῆ Ἱστορίας.

Ἀνεγνώσθη Εὐαγρίου Σχολαστικοῦ ἀπὸ ὑπάρχων, πόλεως δὲ ἐπιφανοῦς τῆς κατὰ τὴν Κοίλην Συρίαν, Ἐκκλησιαστικῆς Ἱστορίας ἐν τόμοις ἑξᾶρχῃ ποιούμενῃ τὸ τέλος τῆς Σωκράτους καὶ Θεοδορήτου ἱστορίας, καὶ κατιούσα μέχρι τῆς βασιλείας Μαυρικίου, ἔτος δωδέκατον ἐν τῇ βασιλείᾳ διανύοντος. Ἔστι δὲ τὴν φράσιν οὐκ ἀχάρις, εἰ καὶ πᾶς περιττεύεσθαι ἐνίοτε δοκεῖ· ἐν τῇ δὲ τῶν δογμάτων [8 H.] ὀρθότητι ἀκριβῆς τῶν ἄλλων μᾶλλον ἱστορικῶν. Ἐχει δὲ καὶ χρήσεις περὶ εἰκόνων.

Α'.

Σαλαμῶντος Ἐρμείου Σωζομένου Ἐκκλησιαστικῆς Ἱστορίας ἐν λόγοις θ'.

Ἀνεγνώσθη Σαλαμῶντος Ἐρμείου Σωζομένου Σχολαστικοῦ Ἐκκλησιαστικῆς Ἱστορίας ἐν λόγοις θ'. Προσφωνεῖ δὲ τὴν ἱστορίαν πρὸς Θεοδοσίον τὸν νέον. Ἀρχεται δὲ ἀπὸ τῆς ὑπατείας Κρίσπου καὶ τοῦ πατρὸς Κωνσταντίνου, καὶ κατεῖσι μέχρι τῆς τοῦ νέου Θεοδοσίου βασιλείας. Οὗτος δὲ δίκας ἦν λέγων ἐν Κωνσταντινουπόλει. Ἔστι δὲ Σωκράτους ἐν τῇ φράσει βελτίων, διαφωεῖ δὲ αὐτῷ καὶ κατὰ τινὰς ἱστορίας.

ΑΑ'.

Θεοδορήτου Ἐκκλησιαστικῆς Ἱστορίας.

[20 R.] Ἀνεγνώσθη Θεοδορήτου Ἐκκλησιαστικῆς Ἱστορίας.

Πάντων τῶν εἰρημένων κατάλληλον φράσιν τῇ ἱστορίᾳ μᾶλλον οὗτος ἐπέθηκε· σαφὲς τε γὰρ καὶ ὑψηλὸς καὶ ἀπείριτος, πλὴν ἐτι ἐνίοτε ταῖς μεταφοραῖς παραδόλως καὶ ὥσπερ ἀπειροκάλως ἐχρήσατο. Οὗτος καὶ πλατύτερον τῶν εἰρημένων τὰ περὶ τῆς δευτέρας συνόδου διέλαβε, σχεδόν τι τῶν ἄλλων ὥσπερ μόνον διὰ τῆς ἐπιδρομῆς ἀφοσιουμένων, ἀλλ' οὐ βουλομένων τι περὶ αὐτῆς εἰπεῖν· πλὴν ἄλλὰ καὶ οὗτος οὐ πάντα λεπτομερῶς λέγει. Ἀρχεται δὲ τῆς ἱστορίας ἀπὸ τῆς Ἀρείου αἰρέσεως, καὶ καταλήγει μέχρι τῆς Θεοδοσίου τοῦ νέου βασιλείας καὶ μέχρι τῆς Διοδώρου ταυευτῆς, ἥνικα καὶ Κωνσταντινουπόλεως Σισίννιος ἤρχεν.

ΑΒ'.

Ἀθανασίου ἐπιστολαί.

Ἀνεγνώσθησαν Ἀθανασίου ἐπιστολαὶ διάφοροι, ἐν αἷς ἐμφέρονται καὶ αἱ τῆς γεγεννημένης αὐτοῦ φυγῆς ὥσπερ Ἀπολογίαν περιέχουσαι, κομψῶς τε καὶ λαμπρῶς καὶ ἐτι σαφῶς συντεθειμέναι, καὶ τὸ πιθανὸν μετὰ τοῦ χαρίεντος ἀνθούσαι· ἥδονῃ τῇ ἐκτεθεῖν Ἀπολογία ἀκούειν.

VARIE LECTIONES.

⁶⁶ σαλαμῶντος Α. cf. Vales. de Vita et Scriptis Socratis et Sozomeni p. (ed. Amstel.) 5. ⁶⁷ ἀφωσιωμένων ζ.

⁶⁸ ἀνεγνώσθη Α. ⁶⁹ ἥδονῃ (omisso ἀκούειν) ζ.

NOTÆ.

(42-43) Card. Baron. δέκατον legit tom. III, ad annum 394.

(44) Θεοδώρου hic reponendum ex auctoritate

Theodoretii lib. v, cap. ult.

(45) Vide inf. cod. XXXV, in Phil. Sideta.

ΑΓ.

Ιούστου Τιβεριέως Χρονικόν.

Ἀνεγνώσθη Ἰούστου Τιβεριέως Χρονικόν, οὗ ἡ ἐπιγραφή, Ἰούστου Τιβεριέως Ἰουδαίων βασιλέως τῶν ἐν τοῖς στέμμασιν. Οὗτος ἀπὸ πόλεως τῆς ἐν Γαλιλαίᾳ Τιβεριάδος ὤρματο. Ἀρχεται δὲ τῆς ιστορίας ἀπὸ Μωϋσέως, καταλήγει δὲ ἕως τελευτῆς Ἀγρίππα τοῦ ἐβδόμου μὲν τῶν ἀπὸ τῆς οἰκίας Ἑρώδου, ὁστάτου ὃς ἐν τοῖς Ἰουδαίων βασιλεῦσιν, ὃς παρέλαβε μὲν τὴν ἀρχὴν ἐπὶ Κλαυδίου, ῥύξθη δὲ ἐπὶ Νέρωνος καὶ ἔτι μᾶλλον ὑπὸ Οὐεσπασιανοῦ, τελευτᾷ δὲ ἔτι τρίτῳ Τραϊανῷ ὃς, οὗ καὶ ἡ ιστορία κατέληξεν. Ἔστι δὲ τὴν φράσιν συντομιωτάτος τε, καὶ τὰ πλείστα τῶν ἀναγκαιοτάτων παρατρέχων. Ὡς δὲ τὰ Ἰουδαίων νοσῶν, Ἰουδαῖος καὶ ὁ αὐτὸς ὑπάρχων τὸ γένος, τῆς Χριστοῦ παρουσίας καὶ τῶν περὶ αὐτὸν τελεσθέντων καὶ τῶν ὑπ' αὐτοῦ τερατουργηθέντων οὐδένος ὅλως μνήμην ἐποίησας. Οὗτος παῖς μὲν ἦν Ἰουδαίου τινὸς ὄνομα Πίστου ὃς, ἀνθρώπων δὲ, ὡς φησιν Ἰωσήπος, κακούργητος, χρημάτων τε καὶ ἡδονῶν ἤττων. Ἀντεπιλατρεύσας δὲ Ἰωσήπου, καὶ πολλὰς κατ' ἐκείνου λέγεται ἐπιβουλὰς ῥάψαι· ἀλλὰ τὸν γε Ἰωσήπον, καίτοι ὑπὸ χεῖρα πολέμου λαβόντα τὸν ἐχθρὸν, λόγους μόνον ἐνειδίσαντα ἀπαθὴ κακῶν ἀφαιναί. Καὶ τὴν ιστορίαν δὲ, ἣν ἐκεῖνος [9 H.] ἔγραψε, πεπλασμένην τὰ πλείστα φασὶν τυγχάνειν, καὶ μάλιστα οἷς τὸν Ῥωμαϊκὸν πρὸς Ἰουδαίους διέξεισι πόλεμον καὶ τὴν Ἱερουσολύμων ἄλωσιν.

ΑΔ'.

Ἀφρικανῷ Ἱστορικῷ.

Ἀνεγνώσθη Ἀφρικανῷ Ἱστορικῷ. Οὗτός ἐστιν ὃ καὶ τοὺς λεγομένους Κεστοὺς ἐν λόγοις συντάξας ἰδ' ὅτι ἔστι δὲ σύντομος μὲν, ἀλλὰ μηδὲν τῶν ἀναγκαίων ιστορηθῆναι παραλιμπάνων. Ἀρχεται δὲ ἀπὸ τῆς Μωσαϊκῆς κοσμογενείας, καὶ κατείσιν ἕως τῆς Χριστοῦ παρουσίας. Ἐπιτροχάδην δὲ διαλαμβάνει καὶ τὰ ἀπὸ Χριστοῦ μέχρι τῆς Μακρίνου τοῦ Ῥωμαίων βασιλέως βασιλείας, [21 H.] ὅτε αὐτῷ, ὡς φησι, καὶ ἥδε ἡ συγγραφή συνετελείτο, ἐτῶν οὐσα μψαχ'. Τεῦχη δὲ τὸ βιβλίον πέντε.

Οὗτος καὶ πρὸς Ὀριγένην γράφει περὶ τοῦ κατὰ Σωσάνναν διηγήματος, ὡς οὐκ εἴη αὐτῷ ἐν τοῖς Ἑβραϊκοῖς ἀνεγνωσμένον, καὶ ὡς οὐδ' ἀκόλουθον τῇ Ἑβραϊκῇ ἐτυμολογίᾳ οὐτε τὸ ἀπὸ τοῦ πρίνου πρίσαι οὐτε τὸ ἀπὸ τοῦ σχίνου σχίσαι· ὃ καὶ ἐπιλυόμενος Ὀριγένης ἀντέγραψε.

VARIE LECTIONES.

ὁστάτου ζ. ὁ Τραϊανῷ τοῦ αὐτοῦ Dodwellus ap. Spanhem. ad Joseph. de Vita sua 1 : Δομestianῷ Aldrich. ad Joseph. B. Jud. 2, 14, 4. Ἰουδαῖος τε καὶ ζ. τὸ οὐκ. Α. ὁ δὲν Α : malim οὐδ'. πιστοῦ ζ. πεπλασμένον ante ἦν ponit A. Legendum Iorlasse φησι. ὁ δὲ Suidas v. Ἀφρικανός. κοσμογενίας ζ. τοῦ βιβλίου ζ. cf. col. 56 : τοσοῦτοι δὲ ὄντες τὸ βιβλίον τυγχάνουσι. σωσάναν Α. οὐκ ἦν αὐτὸς ζ. οὐκ ζ. ἐπιλυόμενος ing editionum : ἐπιλαβόμενος Α.

NOTÆ.

(46) Meminit in Catalogo B. Hieron. cap. 14 : Josephus item in Vita sua et Stephanus περὶ πόλεων, Suid. aliique.

(47) Vide Biblioth. Sixti Senens. lib. viii, hæres.

Α

XXXIII.

Justi Tiberiensis Judæorum regum Chronicon.

Lectum est Justi Tiberiensis (46) Chronicon, cuius inscriptio : *Justi Tiberiensis regum Judæorum qui coronati fuerunt*. Hic e Tiberiade Galilææ oppido ortum nomenque traxit. Auspicatur historiam a Moyse, perducitque ad exitum usque Agrippæ septimi e familia Herodis, et Judaicorum regum postremi, qui regnum sub Claudio accepit : crevit sub Nerone, ampliusque dein sub Vespasiano : obit autem tertio Traiani anno, quo et historie finis ducitur. Stylus huic maxime concisus, et pleaque relatu cum primis necessaria præterminit. Communi autem Hebræorum vitio laborans, Judæus genere cum esset, de Christi adventu, deque iis quæ ipsi acciderunt, aut de miraculis ab illo patrat, nullam prorsus fecit mentionem. Parentem Hebræum quemdam habuit, cui Plato nomen : mortaliū ipse, ut Josephus ait, nequissimus, et pecunie cupiditati ac libidini serviens. Contendit idem in republica cum Josepho, cui multas struxisse insidias fertur : Josephus tamen, 7a etsi saepenumero hostem comprehendisset, verbis duntaxat castigatum, impune abire permisit. Historiam vero, quam texuit, magnam partem confictam aiunt, eaque potissimum quibus Romanorum adversus Judæos bellum et Hierosolymorum excidium persequitur.

XXXIV.

Julii Africani historia, et alia.

Legimus Africani illius Historiam, qui Cestus, ut nominant, libris quatuordecim composuit. Concisus quidem est, nihil tamen cognitu necessarium omittit. Incipit a mundi creatione apud Moysen, pervenitque ad usque Christi adventum. Succincte quoque commemorat gesta jam inde a Christi ætate, usque ad Macrini imperatoris tempora : quo tempore, ut idem affirmat, hoc Chronicon absolutum est, annorum scilicet quinquies mille, septingentorum et viginti trium. Opus universum voluminibus quinque continetur.

Hic et ad Origenem scriptis de Susannæ historia (47), quod in Hebræorum libris non legatur, minimeque conveniens sit Hebræo veriloquio illud, Ἀπὸ τοῦ πρίνου πρίσαι, καὶ ἀπὸ τοῦ σχίνου σχίσαι. Quæ excipiens Origenes, scripto refellit.

Hic et ad Origenem scriptis de Susannæ historia (47), quod in Hebræorum libris non legatur, minimeque conveniens sit Hebræo veriloquio illud, Ἀπὸ τοῦ πρίνου πρίσαι, καὶ ἀπὸ τοῦ σχίνου σχίσαι. Quæ excipiens Origenes, scripto refellit.

Hic et ad Origenem scriptis de Susannæ historia (47), quod in Hebræorum libris non legatur, minimeque conveniens sit Hebræo veriloquio illud, Ἀπὸ τοῦ πρίνου πρίσαι, καὶ ἀπὸ τοῦ σχίνου σχίσαι. Quæ excipiens Origenes, scripto refellit.

6 : Jac. Pamal. ad cap. 4 Tertull. De corona milit. et Bened. Perer. nostrum Præfat. lib. xvi Comment. in Dan. Africani epist. cum resp. Orig. exstat in editione operum Origenis.

Scriptis quoque Africanos ad Aristidem, ubi quæ de Salvatoris nostri genealogia Matthæum inter et Lucam dissensio putabatur, nullam esse demonstrat.

XXXV.

Philippi Sidetæ Christianæ Historiæ libri xxiv.

Lectum Philippi Sidetæ opus, cuius titulus *Christiana Historia*, ducto inde initio : « In principio creavit Deus cælum et terram. » Et persequitur Mosaicæ historiæ quædam succincte, quædam copiose : multis ubique verbis usus. Primus autem liber tomos continet quatuor et viginti : similiter et reliqui tres et viginti libri, quos quidem hactenus vidimus (48-49). Multum admodum verborum, sine ulla tamen urbanitate aut gratia profundit : quin et satietatem affert, aut potius molestiam : aique ostentationis plus habet quam utilitatis. Inseruit et plurima historiam nihil attinentia, ut non tam historiam esse, quam alienorum negotiorum tractationem (adeo inepte effunditur) dixeris. *Æqualis* fuit 7b Sisinnii, et Procli (50), episcoporum Constantinopolis. Atque in hac quidem historica descriptione sæpe Sisinnium perstringit (51); quod (ut ferunt) dum idem munus (52) uterque obiret, et eloquentia primas tenere Philippus videretur, Sisinnius tamen in patriarchalem sedem (55) prælatus fuerit (54).

XXXVI.

Christianorum liber, Octateuchi expositio libris xii.

Lectus liber est, qui inscribitur *Christianorum Liber, Octateuchi expositio*. Pamphilo cuidam dedicavit eum auctor, qui Iustini Romanorum im-

A Γράφει δὲ Ἀφρικανὸς καὶ πρὸς Ἀριστείδην, ἐν οἷς ἱκανῶς τὴν νομιζομένην διαφωνίαν παρὰ Ματθαίου καὶ Λουκᾶ περὶ τῆς τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν γενεαλογίας σύμφωνον ἔδειξεν.

AΕ.

Φιλίππου Σιδετού Χριστιανικὴ Ἱστορία.

Ἀνεγνώσθη βιβλίον Φιλίππου Σιδετού, οὗ ἡ ἐπιγραφή *Χριστιανικὴ Ἱστορία*. Ἀπάρχεται δὲ ἀπὸ τοῦ, « Ἐν ἀρχῇ ἐποίησεν ὁ Θεὸς [τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν⁵¹], » καὶ διέξεισι τὰ μὲν συντέμνων τὰ δὲ πλατύων τὴν Μωσαϊκὴν Ἱστορίαν, ὅμως οὖν πολλοὺς ἐν παντὶ λόγους ἀναλίσκων. Ἡ πρώτη οὖν αὐτοῦ βιβλος λόγους περιέχει⁵² καὶ ὡσαύτως δὲ καὶ αἱ ἄλλαι αὐτοῦ καὶ βιβλοι ἀνὰ λόγους καὶ, ὡς τέως ἡμεῖς ἔβωμον. Ἔστι δὲ πολὺς τὰς λέξεις, οὐκ ἀστείος δὲ οὐδὲ ἐπιχαρις, ἀλλὰ καὶ προσκορὴς, μᾶλλον δὲ καὶ ἀγῆς. καὶ ἐπιδεικτικὸς μᾶλλον ἢ ὠφέλιμος, καὶ παρεντιθεὶς⁵³ ὡς πλείστα μὲν πρὸς τὴν Ἱστορίαν συντείνοντα, ὡς οὐδὲν μᾶλλον Ἱστορίαν εἶναι ἢ πραγμάτων ἑτέρων τὴν πραγματείαν διὰ λήψιν· οὕτως ἀπειροκάλως ἐκκίχεται. Σύγχρονος δὲ Σισιννίου καὶ Προκλου, οἱ Κωνσταντινουπόλεως ἐπεσκόπησαν. Ἐν δὲ τῇ αὐτοῦ τῆς Ἱστορίας συγγραφῇ πολλὴν καταδρομὴν Σισιννίου ποιεῖται, ὅτι τὸν αὐτὸν κλῆρον ἄμφω πληροῦντων, καὶ λόγοις πρωτεύειν Φιλίππου δοκοῦντος, Σισιννίου, φασίν, εἰς τὸν ἀρχιερατικὸν θρόνον ἐξελεχταί⁵⁴.

AΓ.

C *Βιβλίον, οὗ ἐπιγραφή, Χριστιανῶν βιβλος, ἔρμηνεα εἰς τὴν Ὀκτάτευχον.*

Ἀνεγνώσθη βιβλίον, οὗ ἡ ἐπιγραφή *Χριστιανῶν βιβλος, ἔρμηνεα εἰς τὴν Ὀκτάτευχον*. Παμφίλῳ δὲ τινι προσφώνει τὸ βιβλίον. Ἦν δὲ τὰς ἰουστίνου

VARIE LECTIONES.

⁵¹ τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν om. A. ⁵² περιέχει λόγους 5. ⁵³ παρεντιθεὶς 5. ⁵⁴ ἐξελέχεται A. ⁵⁵ χριστιανῶν 5. cum librum ab Allatio quoque Christiano cuidam s. Christiano datum nunc inscribi Κοσμά χριστιανικὴν τοπογραφίαν, monet Fabricius B. Gr. i. 4, p. 343 ed. Harles.

NOTÆ.

(48-49) Nam 37 edidisse auctor est Socrates, et ex illo Niceph.

(50) Cum quibus, ut et cum Nestorio, de sede Constantinopolitana contendit. Auctores Socrates et Nicephorus.

(51) Iuno et episcopus qui ordinasset, et populum qui elegisset. Socrat. lib. vii, cap. 29.

(52) Presbyterii.

(53) Defuncto Attico.

(54) Visum est inserere Socratis lib. vii *Eccles. Histor.* cap. 27, quod huic pene geminum sit, et ex comparatione operæ pretium fiat : « Philippus Sidetæ ortus fuit. Hæc quidem est civitas Pamphylia, in qua etiam Trophilus (Troilus melius habet Niceph.) sophista natus dicitur, cui se Philippus cognatum esse gloriatus est. Hic Philippus cum esset diaconus, Joannis (Chrysostomi) episcopi consuetudine, qua multum usus est, impulsus, in studiis litterarum permultum operis et laboris collocavit, multosque et varios cujusque generis libros in unum collegit, atque Asiaticum dicendi genus studiose imitatus, multa conscripsit. Et quo Juliani imp. libros reselleret, opus etiam, quod *Historiam Christianam* inscribendo composuit, inque triginta sex libros distribuit. Singuli libri tomos complures continent, adeo ut omnes simul prope mille numero sint. Ar-

gumentum etiam ejusque tomi totum ipsum adæquat. (Nicephorus hic duo distinxisse opera, observo : *Opus*, inquit, *magnificum*, in quo *Juliani contra sacra Biblia scriptum everit, reliquit. Aliud quoque volumen composuit, quod Christianam historiam nominavit.*) Hoc opus non *Historiam Ecclesiasticam*, sed *Christianam* inscripsit, multasque et varias in eo

D congressit materias : eo quidem consilio, ut se doctrinæ philosophorum non expertem fuisse declararet. Quapropter præceptiones grammaticas, astronomicas, arithmeticas et musicas crebro citat. Quin etiam insulas, montes, et alias res non magni momenti describit; unde opus inflatum et plenum inanis ostentationis factum est. Quare si quid ego judico, neque doctis, neque indoctis prodesse poterit. Quippe indocti insolentem illam, et nimio artificio elaboratam dicendi rationem, quæ in eo est, animum advertere nequeunt; docti autem crebram eorundem verborum repetitionem, quæ in illo usurpatur, condemnabunt. Cæterum quisque de libris illis pro arbitratu suo judicium faciat. Ordinem vero temporum, quibus res gerebantur, ab eo confusus esse, audeo quidem affirmare. Nam temporibus Theodosii commemoratis, ad tempora (Magni, addit Niceph.) Athanasii episcopi recurrit. Quod quidem ab illo sæpissime factum est. »

τοῦ Ῥωμαίων ⁸⁸ βασιλέως ἡμέραις ἑνακαμάζων. Ἀπάρχεται μὲν ⁸⁷ οὖν ⁸⁸ ὑπὲρ ⁸⁹ τινων ἐκκλησιαστικῶν δογμάτων Γραφικαῖς, ὡς ἐδόκει, μαρτυρίαις ἀγωνίζεσθαι· ἐστὶ δὲ ταπεινὸς τὴν φράσιν καὶ συντάξεως οὐδὲ τῆς κοινῆς μετέχων. Ἀλλὰ καὶ τινὰ κατὰ τὴν ἱστορίαν [24 R.] ἀπίθανα συντίθησι· διὰ καὶ μυθικώτερον μᾶλλον ἢ ἀληθέστερον ἡγεῖσθαι τὸν ἀνθρωπον δίκαιον. Ὑπὲρ ὧν δὲ δόγματα ἐνίσταται, ἐστὶ ταῦτα, ὅτι ὁ οὐρανὸς οὐκ ἐστὶ ἡ γῆ, ἀλλ' ὁ μὲν ὡσεὶ καμάρα, ἡ δὲ ἑτερομήκης, καὶ κεκδύνηται τὰ πέρατα [10 H.] τοῦ οὐρανοῦ πρὸς τὰ πέρατα τῆς γῆς, καὶ ὅτι πάντες οἱ ἀστέρες κινουνται ἀγγέλων αὐτοῖς τῇ κινήσει διακονούντων, καὶ ἑτέρὰ τινὰ τοιαῦτα. Ποιεῖται καὶ ὡς ἐν παρεκδόσει μνήμην τῆς Γενέσεως ⁹⁰ καὶ τῆς Ἐξόδου, διατρίβει δὲ τῇ διηγῆσει καὶ τῇ θεωρίᾳ ὡς ἐπίπαν τῆς σκηνῆς· ἐπιτρέχει δὲ καὶ τοὺς προφήτας, χάκειθεν τοὺς ἀποστόλους. Λέγει δὲ, ὅτι τὸ μέγεθος ἔχει ὁ ἥλιος δύο κλιμάτων, καὶ ὅτι οἱ ἄγγελοι οὐκ εἰσὶν ἐν τῷ οὐρανῷ, ἀλλὰ μόνον ὑπὸ ⁹¹ τὸ στερέωμα καὶ μεθ' ἡμῶν, καὶ ὅτι ὁ Χριστὸς ἀνελθὼν ἀπὸ τῆς γῆς εἰς τὸ μεταξὺ τοῦ οὐρανοῦ καὶ τοῦ στερώματος· εἰσῆλθε, καὶ ὅτι τοῦτο ἐστὶ καὶ μόνον ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν. Λέγει δὲ καὶ ἄλλα τινὰ ἀλλόκοτα. Προσφωνεῖ δὲ τοὺς μὲν ἐξ αὐτοῦ λόγους Παμφίλῳ τινί· τῶν δὲ λοιπῶν ἐξ (οἱ γὰρ πάντες αὐτοῦ δώδεκά εἰσι) τὸν μὲν ἔβδομον Ἀναστασίῳ, ἐν ᾧ ὅτι ἀκατάλυτοι εἰσιν οἱ οὐρανοί, τὸν ὄγδον δὲ, ὅς ἐστιν εἰς τὴν φθὴν Ἐξελίχῳ καὶ εἰς τὸν ἀναποδισμὸν τοῦ ἡλίου, Πέτρῳ προσφωνεῖ, ἐν ᾧ ὅτι ὑπεμνημάτισα ⁹² τὰ ἄσματα τῶν ἁμαρτιῶν λέγει. Οἱ δὲ λοιποὶ τέσσαρες οὐ πρὸς τι πρόσωπον αὐτῶ συντάγσαν.

ΛΖ.

Περὶ πολιτικῆς.

Ἀνεγνώσθη Περὶ πολιτικῆς ⁹³ ὡς ἐν διαλόγῳ, Μηνᾶν πατριχίον καὶ Θωμᾶν βεφερενδόριον ⁹⁴ τὰ διαλεγόμενα εἰσάγων πρόσωπα. Περιέχει δὲ ἡ πραγματεία λόγους ἐξ, ἐν οἷς καὶ ἕτερον εἶδος πολιτείας παρὰ τὰ τοῖς παλαιοῖς εἰρημένα εἰσάγει, ὃ καὶ καλεῖ δικταρχικόν. Ἐπιμέμμεται δὲ τῆς Πλάτωνος δικαίως πολιτείας. Ἦν δ' αὐτοῖς πολιτείας εἰσάγουσιν, ἐκ τῶν τριῶν εἰδῶν τῆς πολιτείας δέον αὐτὴν συγκρίσθαι φρεσὶ, βασιλικῇ καὶ ἀριστοκρατικῇ καὶ δημοκρατικῇ, τὸ εἰλικρινὲς αὐτῇ ἐκάστης πολιτείας συνεισαγωγούσης, χάκειν τὴν ὡς ἀληθῶς ἀρίστην πολιτείαν ἀποτελοῦσης.

ΛΗ.

Θεοδώρου Ἀντιοχέως ἑρμηνεία τῆς Κτίσεως.

Ἀνεγνώσθη Θεοδώρου Ἀντιοχέως, οὗ ἡ ἐπιγραφή, Ἑρμηνεία τῆς Κτίσεως· ἐν τόμοις ἐπτά ἡ πρώτη βιβλὸς ἐπεραίνετο. Τὴν δὲ φράσιν οὕτως ⁹⁵ λαμβρόδ.

VARIÆ LECTIONES.

⁸⁸ τοῦ τῶν Ῥωμαίων ζ. ⁸⁷ μὲν om. pr. A. ⁸⁸ οὖν om. A. ⁸⁹ ὑπὲρ ἀπὸ A. ⁹⁰ μνήμην καὶ τῆς ζ. ⁹¹ ὑπὸ A : ὑπὲρ ζ. Cosmas, p. 286 : ἅμα ἡμῖν ἐν τῷ χώρῳ τοῦτ' διαγούσι, καὶ οὕτω τις ἐξ αὐτῶν ἡξιώθη τῶν ἀνω τῶς τυχεῖν ei p. 313 : τὰ ἀστέρα πάντα κάτωθεν ἐστὶ τοῦ στερώματος — κενούμενα ὑπὸ D τῶν ἀοράτων δυνάμεων. Καὶ ἐκ τούτου διδασκόμεθα ἐπένεικα τῶν ἀστέρων ἄγγελον μὴ ὑπερβαίνειν. ⁹² ὅτι καὶ ὑπερμ. ζ. ⁹³ Ang. Maius ad Cic. de republica p. xvi. ⁹⁴ βαιφερενδόριον ζ. ⁹⁵ οὐδὲ ζ.

NOTÆ.

(54) Vide B. Basilij orat. 3 Hexæm. et D. Ambros. (55) Plato, Aristoteles, Polybius, lib. vi, et Plu-

tarchus singulari libello, Heraclides quoque Ponticus, et Nicol. Damascenus.

C

XXXVII.

De Republica libri vi.

3a Lectus De Republica Liber, Menam patri- cium et Thomam referendarium per dialogum lo- quentes introducens. Continet opus hoc libros sex, quibus δικταρχικόν, ut hic appellatur, novum poli- tiæ genus, diversum ab iis quæ (55) veteres pro- diderunt, introducitur : ac Platonis respublica non immerito reprehenditur. Quam vero personæ illæ politiæ afferunt, ex tribus politiæ speciebus, regia nimirum, et optimatum, ac popularium, componi oportere aiunt : ut cum harum quælibet, quod pu- rum atque sincerum habet, huc contulerit, hæc tandem vere optima reipublicæ forma constituatur.

XXXVIII.

D

Theodori Antiocheni interpretatio Genesæos.

Lectus Theodori Antiocheni liber est cum hæc inscriptione : Interpretatio Genesæos ; libris septem tomus primus absolvitur. Stylus illi neque illustris,

neque valde perspicuus. Fugiens vero, quantum in A ipso est, allegorias, et historiarum duntaxat expositionem tractans, putide nimis eadem identidem repetit, et ingratus atque fastidiosus legenti accidit. Quin et Nestorii sententiam, quamvis illo prior fuerit, tacite vomit. Hic est Theodorus ille Mopsuestiae, a quo saepenumero constat, (56) Joannem Philoponum (ut ipsemet fatetur) rationem hujusmodi interpretationis bona fide ac serio exegisse, in suo De universi creatione opere.

XXXIX.

Eusebii contra Hieroclem.

Lecta est Eusebii Pamphili *Confutatio brevis* (57) librorum Hieroclis de Apollonio Tyaneo.

XL.

Philostorgii *Ecclesiasticæ Historiæ libri xii.*

Lecta est Philostorgii (58) Ariani veluti *Historia Ecclesiastica*. Narrat fere contraria omnibus ecclesiasticis historicis, laudibus extollens, quos novit Arianismo infectos, et conviciis orthodoxos perfundens: ut esse hoc ejus opus non tam historia videatur, quam hæreticorum laudatio, cum nuda et aera vituperatione atque accusatione Catholicorum. Stylus illi comptior, et poeticis sine tædio, minimeque ingratissimis vocibus utitur. Tropi quoque ac verba significantia, gratiam ipsi cum jucunditate conciliant: nisi quod interdum temere ipsis, vel nimium detortis utendo, in frigidum et importunum sermonem incidit. Ornatur ab eo B varie oratio, vel ad satietatem; ita ut in obscuritatem, nec eam semper gratam, occulte trahatur auditor: in multisque non incommode loquitur sententias. Incipit autem ab Arii studio in hæresim ac primo incepto, usque ad Aetii (59) impiissimi hominis revocationem. Aetius hic ab ipsis una sententibus hæreticis, quod illos impietate superaret (ut ipse Philostorgius vel invidus referi) ministerio submotus, postea ab impiissimo Juliano imperatore (60) revocatus, humaniterque acceptus est. Et hæc quidem ipsius historia uno volumine sex libros complexa, ad hoc usque tempus progreditur. Ipse vero scriptor mendax est, et fabulis minime abstinens, prædicatque doctrinæ maxime causa Aetium et Eunomium, quasi soli repurgassent pietatis dogmata tempore contaminata, prodigiose hoc ipsum mentiundo: signorum autem, et vitæ gra-

oüte λίαν σαφές, φεύγων δὲ τὸν δυνατὸν αὐτῷ τρέπον τὰς ἀλληγορίας, καὶ κατὰ τὴν ἱστορίαν τὴν ἐρμηνείαν ποιοῦμενος. Ταυτολογεῖ δὲ τὰ πλείστα, καὶ ἀχαρὲς πως καὶ ἀηδὴς εἶναι δοκεῖ, ἀλλὰ καὶ τὸ Νεστορίου δόγμα, εἰ καὶ πρὸ Νεστορίου ὑπῆρχεν, ὑπερευγόμενος. Οὗτος δὲ ἐστὶν ὁ Μοψουεστίας, ὃν καὶ πλείστα εὐθύνας Ἰωάννης ὁ Φιλόπονος, ὡς αὐτὸς φησι, τῆς τοιαύτης ἐρμηνείας ἐν οἰκείῳ τῷ εἰς τὴν κτίσιν πονήματι ἐδείχθη σπουδαίως εἰσπραττόμενος.

AΘ'.

Εὐσεβίου τοῦ Παμφίλου πρὸς τοὺς ὑπὲρ Ἀπολλωνίου τοῦ Τυανέως Ἱεροκλέους λόγους.

Ἀνεγνώσθη Εὐσεβίου τοῦ Παμφίλου ἀνασκευαστικὸν βιβλίον πρὸς τοὺς ὑπὲρ Ἀπολλωνίου τοῦ Β Τυανέως Ἱεροκλέους λόγους.

Μ'.

Φιλοστοργίου Ἀρειανοῦ Ἱστορικόν.

Ἀνεγνώσθη [25 R.] Φιλοστοργίου, Ἀρειανοῦ τὴν θρησκείαν, ὡς ᾄθην Ἐκκλησιαστικὴ Ἱστορία. Ἱστορεῖ δὲ τὰναντία σχεδὸν ἅπασιν τοῖς ἐκκλησιαστικοῖς ἱστορικοῖς. Ἐξάγει τοὺς Ἀρειανίζοντας ἅπαντας, λοιδορίας πλύνει τοὺς ὀρθοδόξους, ὡς εἶναι τὴν ἱστορίαν αὐτοῦ μὴ ἱστορίαν μᾶλλον, ἀλλ' ἐγκώμιον μὲν τῶν αἱρετικῶν, ψόγον δὲ γυνόν καὶ κατηγορίαν τῶν ὀρθοδόξων. Ἔστι δὲ τὴν φράσιν [14 H.] κομψὸς καὶ ποιητικὰς, ἀλλ' οὐ κατακόρυς οὐδ' ἀχαρίτοις ὡς λέξαι κεχρημένος. Καὶ ἡ τροπὴ δὲ αὐτῷ τῷ ἐμφατικῷ τὴν χάριν μετὰ τοῦ ἡδέος ἐφέλκεται· πλὴν ἐνίοτε παραβλῶς αὐταῖς καὶ πλείστον ἀποτετραμμέναις χρώμενος εἰς ψυχολογίαν καὶ ἀκαιρολογίαν ἐκπίπτει. Περιβέβληται δὲ αὐτῷ ποικίλως ὁ λόγος καὶ ἐν κόρῳ, ὡς εἰς τὸ σαφές καὶ οὐκ ἀεὶ χάριν τὸν ἀκροατὴν ὑποσύρσεται. Ἐν πολλοῖς δὲ καὶ οἰκείως γνωμολογεῖ. Ἱστορεῖ δὲ τὰ ἀπὸ τῆς Ἀρείου περὶ τὴν αἵρεσιν σπουδῆς τε καὶ κατάρξεως μέχρι τῆς Ἀετίου τοῦ δυσσεβεστάτου ἀνακλήσεως. Οὗτος δὲ Ἀέτιος παρ' αὐτῶν μὲν τὴν συναιρεσιωτῶν, διὰ τὸ κακίωνος ὑπερβαλίσθαι ὡς τῇ δυσσεθείᾳ, ὡς αὐτὸς οὗτος καὶ μὴ βουλόμενος ἱστορεῖ, τῆς διακονίας καθηρέθη, ὑπὸ δὲ τοῦ δυσσεβεστάτου Ἰουλιανοῦ ἀνεκλήθη τε καὶ φιλοφρόνως ἐδεξιώθη. Καὶ ἡ μὲν ἱστορία αὐτοῦ δι' ἐνὸς βιβλίου, τόμοις ἑξ συμπληρουμένη, μέχρι τοῦδε πρᾶσι τοῦ χρόνου. Ἔστι δὲ ὁ ἀνὴρ ψευδολόγος τε καὶ οὐδὲ μυθολογίας ἀπεχόμενος. Ἐξάγει δὲ ἐν μὲν λόγοις μάλιστα Ἀέτιον καὶ Εὐνόμιον, μόνους ἀνακαθάραι τὰ τῆς εὐσεβείας ὅλγματα τῷ χρόνῳ συγχεωσμένα τερατεύμενος ἐν τεραστίοις

VARIE LECTIONES.

** libri Ἱεροκλέως. * malim ἀχαρίτως. ** ἐμφαντικῷ corr. A. ** ὑπερβάλλεσθαι γ. ' ὁ libris deest.

NOTÆ.

(56) Inf. cod. XLIII.

(57) Septem eos fuisse colligere licet ex libello Eusebii, qui adhuc superest, hac inscriptione: « Eusebii Pamphili Cæsareæ episc. confutatio scriptorum Hieroclis, Tyaneum Christo Servatori comparantis. »

(58) Meminit ejus Suidas in Leontio Tripolitano, allata et narratione quadam ex hac Philostorgii historia; rursumque in Phlegone Tralliano; Niceph.

Callist. lib. 1, c. init., Deo invisum nominat, recitaturque ex eodem de Eunomio quædam libro xii, cap. 29 fin.

(59) De quo plurima scitu digna non uno loco scripta reliquit Nicephor. Callist. in Histor.

(60) Ejus hac de re ad Aetium ipsum scripta epistola hodie exstat, cum cæteris ejusdem imper. Græce et Latine edita Parisiis.

δὲ καὶ βίῳ Εὐσέβιον τὸν Νικομηδείας, ὃν καὶ Μέγαν ἀποκαλεῖ, καὶ Θεόφιλον τὸν Ἰνδὸν καὶ ἄλλους πλείονας. Κατηγορεῖ δὲ Ἀκακίου μάλιστα, τοῦ Καισαρείας τῆς κατὰ Παλαιστίνην ἐπισκοπήσαντος, δεινότητά τε ἀνυπέβλητον καὶ πανουργίαν^α ἄμαχον, μεθ' ὧν καὶ πάντων φησὶ κατισχύσαι τῶν τε δημοφρονεῖν δοκούντων, εἰς ἔχθραν δὲ τινα καταστάντων, καὶ τῶν τάναντία θρησκευόντων.

Καὶ ταῦτα μὲν μοι ἤδη ἀνέγνωστο, μετ' οὐ πολὺ δὲ ἐν ἄλλῳ βιβλίῳ καὶ ἕτεροι αὐτοῦ λόγοι εἰς, ὡς συμπληροῦσθαι αὐτοῦ τὴν σύμπασαν πραγματείαν ἐν λόγοις ἰβ'. ὧν αἱ ἀπαρχαὶ συντιθέμεναι τὸ τοῦ συγγεγραφέως ἀπαρτίζουσι Φιλοστοργίου ὄνομα. Κάττεισι δὲ μέχρι τῶν Θεοδοσίου τοῦ Νέου χρόνων, κατ' ἐκείνων τὸν χρόνον παυόμενος καθ' ὃν Οὐαλεντινιανῇ τῇ Νέῃ, τῇ Πλακιδίᾳ καὶ Κωνσταντίνου^β υἱῷ, Ὀνωρίῳ τελευτήσαντος Θεοδοσίου τῆς τῆς Ῥώμης σκήπτρα τῇ ἀδελφίδι ἐνεχείρισεν.

Οὗτος δὲ ὁ Φιλοστοργίος, καίτοι κατὰ τῶν ὀρθόδοξων λυσσῶν, Γρηγορίου μὲν τοῦ Θεολόγου καθάψασθαι οὐκ ἐτόλμησεν, ἀλλὰ καὶ τὴν παιδείαν καὶ ἄκων συνομολογεῖ, Βασιλείῳ δὲ τοῦ Μεγάλου ἐπεχείρησεν ὁφθαί μῶμον, δι' οὗ λαμπρότερον εἰδείξ. Τὴν μὲν γὰρ ἰσχὺν καὶ τὸ κάλλος τῆς ἐν ταῖς πανηγύρεσιν ὁμιλίας ὑπ' αὐτῆς τῆς τῶν πραγμάτων ἐναργείας εἰδίδωθαι συμπεθέγγεσθαι, θρασὺν δὲ αὐτὸν ὁ θεόδικος ἀποκαλεῖ καὶ ἀντιλογικῶν λόγων ἄπειρον, ὅτι, φησὶν, ἀπετόλμησεν Εὐνομίῳ ταῖς συγγραφαῖς ἀντιτάξασθαι.

MA'.

Ἰωάννου Ἐκκλησιαστικὴ ἱστορία.

[28 R.] Ἀνεγνώσθη Ἰωάννου Ἐκκλησιαστικὴ ἱστορία. Ἀρχεται ἀπὸ τῆς Θεοδοσίου τοῦ Νέου βασιλείας, ἀπ' αὐτῆς ποῦ τῆς Νεστορίου βλασφημίας καὶ καθαιρέσεως, καὶ κάττεισι μέχρι Ζήνωνος καὶ τοῦ καθαιρέσεως Πέτρου τοῦ αἰρετικοῦ, ὃς τὸν Ἀντιοχικὸν ὑψήρπασε θρόνον. Ἔστι δὲ οὗτος τὴν φράσιν σαφὴς καὶ ἀνθρῶς. [12 H.] Διέρχεται δὲ τὴν τρίτην σύνοδον τὴν ἐν Ἐφέσῳ λεπτομερῶς. Ἀλλὰ καὶ τὴν μετὰ ταύτην ἐν αὐτῇ συναγελασθεῖσαν, τὴν ληστρικὴν λέγω· ἦν οὗτος θειάζει, καὶ τὸν ταύτης ἡγεμόνα διόσκορον καὶ τοὺς σὺν αὐτῷ. Διέξεισι δὲ καὶ τὴν ἐν Καλχηδόνι^γ σύνοδον, διασύρων ταύτην. Ἐξ ὧν ἐστὶ συμβαλεῖν Ἰωάννην εἶναι τὸν πατέρα τοῦ βιβλίου τὸν πρεσβύτερον τὸν Αἰγατέην, ὃς καὶ ἰδίως ὡς αἰρετικὸς κατὰ τῆς ἐν Καλχηδόνι συνόδου βιβλίον συνέταξε. Τῆς μέντοι γε ἱστορίας αὐτοῦ δέκα τυγχάνουσι τόμοι,

VARIE LECTIONES.

^α καχουργίαν ζ. ^β Κωνσταντίου Schottus. ^γ Καλχηδόνι ζ. sic et infra.

NOTÆ.

(61) Per ἀποστιγχίδα, ut Plautinarum argumenta comœdiarum, et Niceph. Callisti XVIII, *Hist.* libri, capitaque Ethica Basilii Maced.

(62) Lege Olympiod. inf. cod. 80 in fine et Niceph. lib. xiv, c. 7.

(63) Constantii ex historicorum cæterorum fide leges, eundemque errorem etiam alibi in hoc Photio corriges.

(64) Lege de his, et Apollinario Laodicensi,

PATROL. GR. CIII.

A tia laudat Eusebium Nicomedie episcopum (quem etiam Magnum nominat) et Theophilum Indum, aliosque complures. Reprehendit ad hæc Acacii in primis Cesareæ Palæstinæ episcopi severitatem intolerandam, et inexpugnabilem versutiam: quibus artibus ait eum omnibus prævaluisse, tam qui cum illo sentirent, licet mutuo flagrant odio, quam qui contrariam de religione sententiam sequerentur.

Et hæc quidem in præsens legimus. Post non diu in alio volumine sex reliqui reperti, ut implevisse totum opus duodecim libris videatur: quorum (61) librorum principes litteræ si connectantur, scriptoris Philostorgii nomen conficiunt. Pervenit ad Theodosii usque Minoris tempora: ac tum desinit, cum mortuo Honorio, Theodosius (62) Romani imperii sceptrâ Valentiniâno Minori, Placidia et Constantini (63) filio, patrueli suo tradidit.

Quantumvis autem Philostorgius hic in orthodoxos fureret, in Gregorium (64) tamen, Theologi cognomento, incurere non est ausus, ejus doctrinam vel invitum prædicat: sed Basilio Magno calumniam texere conatus est; qua tamen clarum magis reddidit. Vim enim et venustatem agendi in Panegyricis ipsa rerum evidentia coactus est confiteri: atiamen temerarium ipsum homo timidus appellare non veretur, quod contentiosarum orationum rudis, ut ait, Eunomium scriptis oppugnare sit ausus.

XLI.

Ἰωαννὶς Πρεσβυτέρῳ Ἐγεατῇ Ecclesiasticῇ ἱστορίᾳ libri v

Lecta est Joannis Ecclesiastica Historia: quam a Theodosii Minoris imperio inchoavit, atque ab ipsa Nestorii blasphemiam, et e sede deturbatione: perduxitque ad Zenonem usque et Peiri hæretici (65), qui Antiochenam sedem per nefas occupat depositionem. Hujus clarus est et floridus stylus. Refert vero, singula excutiendo, tertiam synodum, quæ in Epheso est habita: quin et alteram ibidem coactam, ληστικὴν [id est, prædatoriam ac latrocinantem] appellatam, quam hic scriptor divinam facit, ut et ejus præsidem Dioscorum cum asseclis. Narrat item Chalcedonense concilium, sed non sine probris, atque calumniis. Unde colligere liceat Joannem presbyterum Ægeatem libri auctorem esse, qui, uti hæreticus (66), peculiare adversus Chalcedonensem synodum opus composuit.

Philostorgii hujus ἀποσπασμάτων apud Suid. in Basilio quid ad verbum reperies repetitum in Apollinario.

(65) Qui et *Gnapheus*, seu *Fullo* dictus: itemque *impius*, apud Candidum historicum, inf. p. 103, diversus ab illo Mongo Alexandrinæ Eccles. perturbatore, de quo ad seq. vid. Niceph.

(66) De quo inf. cod. 35.

Hujus historiæ libri decem sunt, ut ille ipse pollicetur, quorum quinque duntaxat legere mihi contigit, historiam continentes (ut jam dixi) a Nestorii blasphemiam, usque ad Petri hæretici e sede dejectionem.

XLII.

Basilii Cilicis Ecclesiasticæ historiæ libri III.

Leeta est Basilii Cilicis *Historia ecclesiastica* (67). Incipit ab interitu Simplicii urbis Romæ episcopi, qui ad Acacium Constantinopolitanum scripsit ne cum Petro qui Mongus cognominatus est, et tunc Alexandriam corrumpere, communicaret. Hic enim Petrus sanctam Chalcedone habitam synodum publice atque in Ecclesia anathemate damnavat. Per quem et Acacius (recte quidem initio contra ipsum permotus) post, quod ab illo non abhorret, hæretici opinionem apud multos non effugit, a Romanis vero etiam sede motus est, quæ res sub Zenone iterum regnante agitata (68). Auspicatur itaque ab his quidem temporibus, pervenitque ad Anastasii imp. excessum, qui septem et viginti annos, mensesque tres, ut hic scribit, imperavit cujus imperium excepit Justinus Thrax, ut ibidem refert. Verum ibi fere hic liber absolvitur, a Zenone usque ad Anastasii exitum, et Justinii electionem pertingens. Refert item alios duos a se libros fuisse conscriptos, primum et tertium: et illum quidem ab imperio Marciani ducto initio, ad Zenonem usque perducit, unde et secundum sit auspicatus; tertium vero hujus alterius **9b** libri finem excipere, a Justinii temporibus incipiendo.

Est hic scriptor, ad stylum quod attinet, non valde accuratus, sed ei sui interdum dissimilis. Affert autem maxime episcoporum ultro citroque missas epistolas, quo narrationi suæ, ut affirmat, fidem conciliat: quæ cum immensum reddant volumen, in magno tamen verborum acervo vix modicam afferunt historiam, et narrationis insuper perspicuitas, vi atque copia eorum quæ interjiciuntur, rescinditur.

XLIII.

Joan. Philoponus in Hexaemeron.

Legimus Joannem Philoponum (69) in *Hexaemeron*, quo in libro purus est et clarus, seque ipse dicendi modo vincit, atque ut Basilio Magno plurimum fere consentit, sic per omnia Theodoro Mopsuestiæ repugnat, qui idem ipse argumentum aggressus, *Interpretationem Genesios* (70), librum inscripsit, cujus opiniones Philoponus reprehendens, contra nissus est.

Α ὡς καὶ αὐτὸς ἐκείνος ἐπαγγέλλεται. Ὡν ἡμῖν τοῦ πέντε γέγονεν ἀναγνώσας, περιέχοντας (ὡς ἐφημεν) ἀπὸ τῆς Νεστορίου βλασφημίας μέχρι τῆς τοῦ αἰρετικοῦ Πέτρου καθαιρέσεως.

MB.

Βασιλείου Κιλίκος Ἐκκλησιαστικὴ ἱστορία.

Ἀνεγνώσθη Βασιλείου Κιλίκος Ἐκκλησιαστικὴ ἱστορία. Ἀρχεται ἀπὸ τῆς τελευταίας Σιμπλικίου τοῦ Ῥώμης, ὃς πρὸς Ἀκάκιον τὸν Κωνσταντινουπόλεως ἔγραψεν ἀποστῆναι τῆς πρὸς Πέτρον τὸν Ἀλεξάνδρειαν* λυμαινόμενον κοινωνίας, ᾧ ἐπὶ κλην Μογγός· οὗτος γὰρ τὴν ἐν Καλιχρόνι ἁγίαν σύνοδον δημοσίᾳ καὶ ἐν Ἐκκλησίᾳ ἀνεθεματίζε. Δι' οὗ καὶ Ἀκάκιος καλῶς πρότερον κατ' αὐτοῦ κεκινημένος, ὕστερον οὐκ ἀποστρεφόμενος· αἰρετικὸν δόξαν παρὰ πολλοῖς ἐκτῆσατο, τοῖς δὲ Ῥωμαίοις καὶ ὑπὸ καθαιρέσειν ἔπεσεν. Ἐπὶ Ζήνωνος δὲ τὸ δεύτερον ταῦτα ἐπράττετο. Ἀρχεται μὲν οὖν ἐκ τῶνδε τῶν χρόνων, καὶ κάτεισι μέχρι τελευταίας Ἀναστασίου, ὃς εἰκοσιεπτὰ ἔτη καὶ μῆνας τρεῖς, ὡς οὗτος φησιν, ἐν τῇ βασιλείᾳ διήρκεσεν· μεθ' οὗ Ἰουστίνου τὸν Θράκα ἀναρρήθηναι γράφει βασιλεία. Ἄλλ' ἡ μὲν βίβλος· αὕτη ἐνταῦθά που τὴν Γραφὴν ἱστήσιν, ἀπὸ Ζήνωνος μέχρι τῆς τελευταίας Ἀναστασίου καὶ τῆς Ἰουστίνου ἀναρρήσεως κατιούσα. Λέγει δὲ οὗτος ὡς εἴψαν αὐτὴ καὶ ἑτεραι δύο πεπονημένα βιβλοὶ, πρώτη καὶ τρίτη· ὧν τὴν μὲν ἀπὸ Μαρκιανοῦ τοῦ βασιλέως ἀρχεσθαι, καταλήγειν δὲ ἕως Ζήνωνος, ἀφ' οὗ τὴν ἀρχὴν ἡ δευτέρα ἐπεποιήτο, τὴν δὲ τρίτην ποιεῖσθαι· προσέμιον τὸ τέλος **C** τῆς δευτέρας καὶ ἀπὸ τῆς βασιλείας Ἰουστίνου ἀρχεσθαι.

* Ἔστι δὲ ὁ συγγραφεὺς οὗ λίαν τὴν φράσιν ἀπηκριβωμένος, ἀλλὰ καὶ ἀνωμάλως ἔχων πρὸς ἑαυτὸν. Κέχρηται δὲ μάστιγα ταῖς παρ' ἀλλήλων τῶν ἐπισκόπων στελλομέναις ἐπιστολαῖς, εἰς πίστιν (ὡς φησιν) ὧν αὐτὸς γράφει· αὗ καὶ πολὺς τιχον ποιοῦσι τὸ βιβλίον καὶ ἐν πληθεὶ λόγων ὀλίγην συνάγον ἱστορίαν· διὸ καὶ τὸ σαφές τῆς ἱστορίας τῷ πληθεὶ περικλύπεται τῶν παρεντιθεμένων.

MI.

Ἰωάννου τοῦ Φιλοπόπου εἰς τὴν ἑκτην ἡμέραν.

Ἀνεγνώσθη Ἰωάννου τοῦ Φιλοπόπου εἰς τὴν ἑξῆς-μερον. Ἔστι δὲ ἐν τούτῳ τῷ βιβλίῳ καθαρὸς [29 R.] καὶ σαφὴς καὶ κρείττων τῇ λέξει ἑαυτοῦ, καὶ συμφωνῶν σχεδὸν ἐν τοῖς πλείστοις Βασιλείῳ τῷ Μεγάλῳ, ἀντιτίπτων δὲ δι' ὅλου τῷ Μοψουεστίας Θεοδώρῳ, ὃς τὴν αὐτὴν ὑπόθεσιν ἐνυπάρχοντος Ἑρμηνείας τῆς κτίσεως τὸ βιβλίον ἐπέγραψεν· οὗ τὰς δόξας διελέχων ὁ Φιλόποπος τὴν ἐναντίαν ἐπράπετο.

VARIAE LECTIONES.

* τὸν τὴν Ἀλεξάνδρειαν **C**. * πρὸς] καὶ πρὸς **A**. * συνάγον **A** : συναγαγεῖν **C**.

NOTÆ.

(67) Meminit hujus Niceph. Callist. lib. 1, cap.

init. Ejus etiam est cod. 117 inf.

(68) Lege card. Baron. *Annal.* tom. VI, ad A. C.

484.

(69) Hujus operis excerpta invenies inf. cod. 140.

(70) Sup. cod. 38.

ΜΑ.

Φιλοστράτου Τυρίου εἰς τὸν Ἀπολλωνίου τοῦ
Τυανέως βίον λόγος η'.

Ἀνεγνώσθη Φιλοστράτου Τυρίου Εἰς τὸν τοῦ
Ἀπολλωνίου τοῦ Τυανέως [13 H.] βίον λόγος ὀκτώ.
Ἔστι δὲ τὴν φράσιν σαφὴς ἐπιχάρις * τε καὶ ἀφοριστι-
κός, καὶ βρώων γλυκύτητος, καὶ τῷ ἀρχαϊσμῷ καὶ
ταῖς καινοπρεπεστέραις τῶν συντάξεων ἐμφιλοτιμού-
μενος.

Ἰστορεῖ δὲ τὸν Ἀπολλώνιον πρὸς τε Ἰνδοῦς, οὓς
καλεῖ καὶ Βραχμᾶνας, ἀπίεσαι, ἐξ ὧν καὶ πλεῖστα
τῆς παρ' αὐτοῖς θεοσοφίας ἐκμαθεῖν, καὶ πρὸς τοὺς
Αἰθιοπῶν σοφοὺς, οὓς καὶ Γυμνοῦς ὀνομάζει, ὅτι *
γυμνοὶ τὸν βίον ὅλον διαγούσι, μηδὲ] τοῦ ἀέρος δι-
οχλοῦντος αὐτοῦς εἰς περιβολὴν ἔλθειν. Πολλῷ δὲ φησι
τοὺς Ἰνδῶν τῶν ἐν τῷ Αἰθιοπία σοφῶν προέχειν, ὅτι
τέ φησι πρὸς ἀκτίνα οἰκοῦντες ἡλίου μᾶλλον εἰσι τὴν
διάνοιαν ὀρεῖς καὶ καθαροὶ, καὶ ὅτι καὶ χρόνῳ προ-
ήκοντες.

Τῷ μέντοι Ἀπολλωνίῳ οὐδὲν ὅλως φησὶ τελεσθῆ-
ναι, οἷα ὁ μυθώδης αὐτῷ χαρίζεται λόγος· φιλόσοφον
ὁ εἶναι καὶ ἐγκρατῆ βίον ἀποσεμνύνει ¹⁰ αὐτὸν βιούν-
τα, ὅτε καὶ Πυθαγορικὴν ἐπιδεικνύμενον φιλοσοφίαν
ἐν τε ἤθεσι καὶ ἐν δόγμασι. Τὸν δὲ θάνατον αὐτοῦ
ἀδηλόν τε καὶ πολλοῖς διαφωνοῦμενον λέγει γενέσθαι,
αὐτοῦ ἐκείνου τοῦτο σπουδάζαντος· καὶ γὰρ καὶ ζῶντα
ἔτι λέγειν ¹¹ ὡς δεῖ τὸν σοφὸν τοὺς πολλοὺς λαθόντα
βιώναι, εἰ δὲ μὴ, κἂν γοῦν ἀποβιῶναι λαθόντα· τάφον
δὲ αὐτοῦ μηδαμοῦ γῆς ἐγνώσθαι. Λέγει δὲ αὐτὸν μά-
λιστα χρημάτων κρείττω γενέσθαι, ὡς καὶ τὴν κτῆ-
σιν αὐτοῦ τῷ τε ἰδίῳ ἀδελφῷ καὶ ἑτέροις καταλιπεῖν
καὶ παρὰ μηδενὸς τῶν ἐπ' ¹² ἐξουσίαις, καίτοι πολλὰ
ἀξιοῦντων, πεισθῆναι ¹³ λαβεῖν χρήματα. Φησὶν ¹⁴
αὐτὸν τὸν ἐν Ἐφέσῳ λειμῶν ¹⁵ καὶ προῖδεν καὶ γεγο-
νότα παῦσαι. Καὶ λέοντα δὲ ἰδεῖν, καὶ εἰπεῖν ὡς ἡ
τοῦ Ἀμάσιδος τοῦ Αἰγυπτίων βασιλέως ψυχὴ ἐν τῷ
θηρίῳ εἴη, ὑπέχουσα δίκην τῶν βεβιωμένων· καὶ
Ἐμπουσαν ἐλέγξει ἐν ὑποκρίσει ἐταίρας ἐρᾶν Με-
νίππου προσηποιομένην· καὶ κόρην ἐν Ῥώμῃ ἄρτι
τεθνάναι δοκοῦσαν ἐπαναστρέφει τῷ βίῳ· καὶ λῦσαι
τὸ σκέλος ἐν τῷ δεσμοτηρίῳ ὄντα δεδεμένον· καὶ
ἀπολογήσασθαι μὲν πρὸς Δομιτιανὸν ¹⁶ ὑπὲρ τε αὐτοῦ
καὶ Νερούα, ὃς μετὰ Δομιτιανὸν Ῥωμαίων ἐβασίλευ-
σεν, ἀφανισθῆναι δὲ μετὰ τὴν ἀπολογίαν τοῦ δικα-
στηρίου καὶ πρὸς Δημήτριον καὶ Δάμιν, οὕτω καὶ
συνθήμενον αὐτοῖς, παραγενέσθαι, οὐ διὰ χρόνου,
παρατυχία δὲ, καίτοι ὁδὸν ἡμερῶν τινῶν ¹⁷ διεστηκό-
τας. Ταῦτα μὲν περὶ αὐτοῦ ¹⁸ ἀναπλάττει, οὐ μέν-
τοι γε ὡς εἴη τελεστής, εἰ τινα διετέλεσσο τῶν ἐνίοις
διαθρυλουμένων ὑπ' αὐτοῦ πεποιθῆσθαι τελεσμάτων·

VARIAE LECTIONES.

* ἀσαφὴς ἐπιχάρις δὲ Hamaker. lect. Philostrat. fasc. 1. p. VI. * ὅτι] ὅτι καὶ ζ'. ¹⁰ ἀποσεμνύνει mg
editorum : scripti ἀποσεμνύνειν. ¹¹ ἔτι λέγειν mg : ἐπιλέγειν A. ¹² ἐπ' mg : libri ὑπ'. ¹³ πεισθῆναι.
¹⁴ φησὶν add. A. ¹⁵ λειμὸν ζ'. ¹⁶ Δομιτιανὸν ζ'. ¹⁷ τινῶν] malim τριῶν. vid. Vit. Apollonii 7, 41.
¹⁸ αὐτοῦ ζ'. εἴ] ἡ A.

NOTÆ.

(71) Quæ Græce atque Lat. exstat cuius etiam
excerpta lesse infr. cod. 241.

(72) Philo, Laertius, et Lucianus *Gymnosophistas*
nominant.

(73) Inf. in excerptis cod. 241. Ἀδὲς βρώτας, εἰ

A

XLIV.

Philostrati Tyrii de vita Apollonii Tyanei libri viii.

Legi Philostrati Tyrii *De vita Apollonii Tyanei* (71)
libros octo. Stylo usus est aperto, gratioso, con-
ciso, pleno etiam dulcedine, ac cum ex prisci lo-
quendi formis, tum ex recentioribus elegantius
laudem quaerit.

Narrat Apollonium ad Indos (quos et Brachmanas
nominat) profectum esse, ex quibus pleraque di-
vinæ eorum sapientiæ didicerit. Profectum item ad
Æthiopum sapientes, quos et Γυμνοὺς appellat (72),
quod nudi ætatem perpetuo transigant, et ne cœli
quidem tempestate atque inclementia vexati
B amictum induant. Indorum autem sapientes
longe ait his antecellere, tum quod solis radiis
propiores, mente sunt magis acuta, et pura, tum
ex eo quoque, quod ætate sint priores.

Ab Apollonio porro eorum nihil omnino gestum
refert, quæ fabulose de ipso narrantur : tantum
philosophicam quamdam temperatamque ejus vita
extollit, qua Pythagoream sectam, cum moribus
tum doctrina expresserit. Mortem ipsius obscuram
fuisse, et a multis varie narratam scribit, studiosè
hoc ipsum Philostrato agente. Etenim et viventem
(73) dicere solitum, sapientem oportere fallere omnes,
ac latere in vita, id si nequeat, mori saltem la-
tentem debere. Sepulcrum ejus nusquam ostendi.

C ¹⁰ Addit et divitiarum mirificum contemporem
fuisse, ut et suas ipse possessiones germano fratri
aliisque sponte concesserit, et a nemine potentio-
rum pecunias acceperit, quantumvis illi multa
merenti obtruderent. Famem Ephesi longe ante
providisse, et oriam sustulisse. Leone forte viso,
dixisse Amasydis Ægyptiorum regis animam,
pœnas vitæ scelerum dantem, in feram illam com-
migrasse. Empusam (74) item deprehendisse, sub
persona meretricis Menippi se amore captam sin-
gentem. Puellam Romæ pridem exspirare visam,
in vitam revocasse. Solvisse compedes sibi, dum
in carcere constrictus teneretur. Apud Domitianum
imp. causam dixisse, pro se et Nerva, qui Domi-
tiano in imperio successit, causaque dicta e foro
D evanuisse, et ad Demetrium, ac Damin (sic cum iis
pacto inito) nullo temporis spatio, sed momento,
accessisse, licet dierum aliquot itinere distantes.
Talia de ipso Philostratus comminiscitur. Negat
tamen pro initiatoribus habendum, propterea quod
eorum operum quædam effecerit, quæ ab illo con-

δὲ μὴ, Ἀδὲς ἀποθανόν. In quod Epicuri dictum sin-
gularis exstat Plutar. libellus.

(74) De empusa fusius agit Lil. Gyrædus, *Hist. deo.*
Syntag. 12, vide et Phavor. in *Lexico*.

fecta a quibusdam jactabantur : sed per philosophiam, ac vitæ puritatem hæc etiam, quæ ipse mox narraverit, ab illo profecta fingit. Quin potius exosum magis, ac veneficis, non vero magicæ arti deditum fuisse.

Jam de Indis omnia iste, maxima absurda, fideque indigna consuit. Dolia enim apud istos statuit, plena imbrium et ventorum, quibus datum sit regionem compluere in imbrium penuria, iterumque discussis imbribus siccare, dum alternis aquam ventumque e dolis suppeditant. His similia, demæntiæ plena, et alia plurima prodigiose confingit, itaque libris octo omnis ab illo vanissimi laboris opera consumitur.

XLV.

Andronicianus contra Eunomianos.

Lecti sunt Androniciani *Adversus Eunomianos libelli duo*. Promittit quidem in præcæmiis grandia, quæ tamen non præstitit, in altero præsertim libro. Philosophiæ hic perstudiosus est, cum moribus, tum mente, atque dicendi forma; religione vero Christianus.

XLVI.

Theodoreti Contra hæreticos libri xxvii; et Eraniæ libri iii.

Lecti Theodoreti episcopi Cyri libri septem et viginti, *Adversus varias propositiones*. 106 Primus liber agit contra asserentes, unius fuisse naturæ Deum Verbum, et quod ex semine David sumpsit principium, itemque adversus eos, qui divinitati passiones attribuunt. — Secundus liber, cum eisdem e Scriptura manum validius conserit. — Tertius, de eadem re disputat. — Quartus, sanctorum Patrum continet doctrinam, de gloriosa incarnatione Domini nostri Jesu Christi Filii Dei. — Quintus, hæreticorum colligit opiniones, quas componit cum opinione eorum, qui in Christo duas naturas minime agnoscunt, et ostendit magnam eos inter se affinitatem habere. — Sextus, ponit unum esse Filium Dominum nostrum Jesum Christum. — Septimus, epistolæ locum tenet, quibus volumen primum absolvitur. — Octavus vero, contra eos, qui multitudine duntaxat veritatem dijudicant. — Nonus, in eos, qui jactant non oportere e Scripturis aut loqui, aut querere, sed fidem suam sibi sufficere. — Decimus, in male objicientes illud : « Verbum caro factum est. » — Undecimus, adversus prohibentes duas capere in incarnatione naturas. — Duodecimus, in eos qui asserunt dicentem, aliud esse Verbum, aliud esse carnem, duos filios profiteri. — Decimus tertius, contra dicentes, quod idem sit Christum hominem agnoscere, atque in hominem spem collocare. — Decimus quartus, adversus enuntiantes : « Passus est sine passione. » — Decimus quintus, in eos, qui dicunt : « Passus est uti

A φιλοσοφία δὲ καὶ βίου καθαρότητι, καὶ ἅπερ αὐτοὺς ἐφησεν, ἐκείνων εἰσάγει διαπεπραγῆναι ἀπεχθάνεσθαι δὲ μᾶλλον μάγους καὶ φαρμακοὺς¹⁹, μὴ ὅτι γε αὐτὸν τῇ μάγῳ²⁰ προσανακείσθαι τέχνη.

Περὶ δὲ τῶν Ἰνδῶν οὗτος τὰ πάντα²¹ παραλογώτατα καὶ ἀπιστότατα διαβραβύδει· πίθους γὰρ αὐτοῖς πλήρεις ὕμνων καὶ ἀνέμων δοὺς ὕειν τὴν χώραν ἀνομβρίας ἐπεχούσης, [32 R.] ἐξικμάζειν²² τε αὐτὰ καταβρῆγνυμένων ὕμνων ταῖς ἐκ²³ πίθων ἀνὰ μέρος χορηγίας κυρίους ἐκάθισε, παραπλήσια τοῖς ἀνοίαις μεστέα καὶ ἑτέρα πλείστα τερατευσάμενος. Ἐν ὁκτώ δὲ λόγοις ἡ πᾶσα αὐτῷ τῆς ματαιοπορίας σπουδὴ κατηνάλωται.

ME.

B Ἀνδρονικιανοῦ πρὸς Εὐνομιανούς λόγοι βραχεῖς δύο.

[14 H.] Ἀνεγνώσθησαν²⁴ Ἀνδρονικιανοῦ πρὸς Εὐνομιανούς λόγοι βραχεῖς δύο. Ὑποσχέται μὲν οὖν ἐν προοίμιοις μεγάλα, οὗ τοιαῦτα δὲ ἃ διέρχεται, καὶ μάλιστα γὰρ ἐν τῷ δευτέρῳ λόγῳ. Ἔστι δὲ οὗτος φιλοσοφίας ἐραστής τῷ τε ἥθει καὶ τῇ διανοίᾳ καὶ τοῦ λόγου τῷ σχήματι, Χριστιανὸς δὲ τῷ σεβάσματι.

MC.

Θεοδωρήτου ἐπισκόπου Κύρου λόγοι κζ'. πρὸς διαφόρους θέσεις.

Ἀνεγνώσθη Θεοδωρήτου ἐπισκόπου Κύρου λόγοι κζ' πρὸς διαφόρους θέσεις· ὧν ὁ μὲν πρῶτος λόγος πρὸς τοὺς λέγοντας μίαν φύσιν γεγενῆσθαι τὸν Θεὸν Λόγον καὶ τὴν ἐκ σπέρματος Δαβὶδ ληφθεῖσαν ἀπαρχὴν καὶ προσάπτοντας τὰ πάθη τῇ θεότητι, ὁ δὲ δεύτερος πρὸς τοὺς αὐτοὺς γραφικώτερον συμπλεκόμενος, καὶ ὁ τρίτος περὶ τῆς αὐτῆς ὑποθέσεως. Ὁ δὲ τέταρτος διδασκαλίας τῶν ἁγίων Πατέρων περιέχει περὶ τῆς ἐνδόξου οἰκονομίας τοῦ δεσπότου ἡμῶν Χριστοῦ τοῦ Υἱοῦ τοῦ Θεοῦ. Ὁ μὲντοι πέμπτος αἰρετικῶν δόξας ἀθροίζει, καὶ παρατίθεισιν αὐτάς τῇ δόξῃ τῶν μὴ ὁμολογούντων ἐπὶ Χριστοῦ δύο φύσεις, καὶ δείκνυσιν πολλὴν πρὸς ἀλλήλους διασώζοντας τὴν συγγένειαν. Ὁ δὲ ἕκτος διαλαμβάνει ὅτι εἰς ἐστὶν²⁵ Ὑἱὸς ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς ὁ Χριστός. Ὁ ἕβδομος ἐπιστολῆς ἐπέχει τόπον· ἐν οἷς τὸ πρῶτον συνεληροῦτο²⁶ βιβλίον. Ὁ δὲ ὀγδοὺς²⁷ πρὸς τοὺς πλήθει μόνῳ κρίνοντας τὴν ἀλήθειαν. Ὁ ἕνατος πρὸς τοὺς λέγοντας μὴ δεῖν ἀπὸ τῶν Γραφῶν ζητεῖν ἢ λαλεῖν, ἀλλ' ἀρκεῖσθαι τῇ παρ' ἑαυτοῦ πίστει. Ὁ ι' πρὸς τοὺς προβάλλοντας κακοήθως τὸ ὅ Ὁ λόγος σὰρξ ἐγένετο. Ὁ ια' πρὸς τοὺς κωλύοντας δύο φύσεις ἐπὶ τῆς ἐνανθρωπήσεως ἐκλαμβάνειν. Ὁ ιβ' πρὸς τοὺς λέγοντας ὅτι ὁ λέγων ἄλλο μὲν τὸν λόγον ἄλλο δὲ τὴν σάρκα δύο υἱοὺς λέγει. Ὁ ιγ' πρὸς τοὺς λέγοντας ὅτι τὸ καὶ ἀνθρωπὼν γινώσκειν τὸν Χριστὸν ταῦτόν ἐστι τῷ καὶ εἰς ἀνθρώπων ἔχειν τὰς ἐκπιδάς. Ὁ ιδ' πρὸς τοὺς λέγοντας ἐπαθεν ἀπαθῶς. Ὁ ιε' πρὸς τοὺς λέγοντας ἐπαθεν ὡς ἡθελῆσεν. Ὁ ις' πρὸς τοὺς λέγοντας ὅτι χρὴ δέχεσθαι τὰς φωνὰς καὶ μὴ ἀκοπεῖν τὰ δι' αὐτῶν σημαίνόμενα, ὡς

VARIE LECTIONES.

¹⁹ φαρμάκοις ζ. ²⁰ μάγῳ, nisi fallor, A. ²¹ πάντα πάντων corr. A. ²² ἐξεκμάζειν A, vulgata pro γραφῇ apponita. ²³ ἐκ] ἰμο ἐκ τῶν. ²⁴ ἀνεγνώσθη A. ²⁵ ἐστὶν add. A. ²⁶ συμπληροῦται ζ. ²⁷ ὀγδοὺς καὶ πρὸς ζ.

πάντας ὑπερβαίνοντα. Ὁ ιζ' πρὸς τοὺς λέγοντας ἔπα-
θεν ὁ Λόγος σαρκί. Ὁ ιη' πρὸς τοὺς λέγοντας τολᾶν
δώσουσιν οἱ Ἰουδαῖοι δίκην, εἰ μὴ Θεὸν ἐσταύρωσαν;
Ὁ ιθ' πρὸς τοὺς λέγοντας Ἰουδαῖός ἐστιν ὁ μὴ Θεὸν
ἐσταυρῶσθαι λέγων. Ὁ κ' πρὸς τοὺς λέγοντας ὅτι καὶ
ἀγγελοι ἐπὶ τοῦ Ἀβραάμ ἐσθλόντες οὐ πάντως σαρ-
κὸς φύσιν ἐπεφέροντο. Ὁ κα' πρὸς τοὺς σμιχρύνοντας
ἐκαστον θαῦμα τῷ ἀρνεῖσθαι τὴν σάρκα. [33 R.] Ὁ
κβ' πρὸς τοὺς ζημιούντας ἡμῶν τὸ γένος τῷ μὴ λέ-
γειν ἐκ τῆς φύσεως ἡμῶν εἰληφθαι τὴν ἀπαρχήν. Ὁ
κγ' πρὸς τοὺς λέγοντας πιστεύειν ἀπλῶς ὅς²² λέγουσι
καὶ μὴ κατανοεῖν τί πρέπον ἢ ἀπρεπές. Ὁ κδ' πρὸς
τοὺς ἀναιροῦντας τὴν τῶν φύσεων διαφορὰν μετὰ τὸ
πάθος καὶ τὴν ἀνάληψιν. Ὁ κε' ἀνακεφαλαιώσας τῶν
κατὰ μέρος ῥηθέντων. Ὁ κς' περὶ τῆς ὑστερον μη-
νυθείσης συνθέσεως ἥτοι συνοπισώσεως. Ὁ κζ' περὶ
τοῦ κατὰ τὸν κοινὸν ἄνθρωπον ὑποδείγματος. Ἀλλοι
δὲ καὶ ἐκ μόνης αὐτῶν τῆς ὑποθέσεως, ποιοὶ τῶν εἰ-
ρημένων λόγων τὸ ὁρθόδοξον κρατύνουσι φρόνημα,
[15 H.] καὶ τίνες ἐκχλίνουσιν.

— Vicesimus quintus, summatis ea repetit, quæ per partes hactenus tradita
sunt. — **IIa** Vicesimus sextus, de post-manifestata compositione seu consubstantiatione. -- Vice-
simus septimus, de eo quod secundum communem hominem est, exemplo. Clarum vero vel ex solo ar-
gumento quinam ex suprascriptis libris orthodoxam corroborant doctrinam, quique ab ea discedant.

Ἐτι ἐν τῷ αὐτῷ τεύχει ἀνεγνώσθησαν²³ τοῦ αὐτοῦ
λόγοι τρεῖς, μέλεις τῶν προειρημένων. Ἐρανιστῆς ἢ
Πολύμορφος ἐφεροντὲς πειραφῆν. Ὡς ὁ μὲν πρῶτος, ὅτι
ἀτρεπτος ὁ Θεὸς Λόγος ὁ δεῦτερος, ὅτι ἀσύγχυτος ἢ
ἑνωσις. ὁ τρίτος, ὅτι ἀπαθής ὁ Θεὸς Λόγος. Ἐτι καὶ
τέταρτος, ἐν ᾧ συλλογισμοῖς τῆς αὐτῆς ὑποθέσεως
ὑπεραγωνίζεται. Οὗτοι δὲ οἱ τρεῖς λόγοι ἐν διαλόγῳ
εἰσὶν αὐτῷ διεσκευασμένοι, οἱ δὲ ἄλλοι καταλογαδῆν.
Σαφὴς δὲ ἐστὶν ἐν ἅπασιν τὴν φράσιν, ὡς εὐκρινῆς καὶ
καθαρὴς, καὶ οὐκ ἀμοιρῶν τοῦ ἡδέος, καταλλήλως τε
τοῖς νοήμασιν ἐνευθυνόμενος²⁴.

MZ.

Ἰωσήπου Ἰουδαίου τὰ κατὰ Ἰουδαίους πάθη,
καὶ ἡ τῆς Ἱερουσαλὴμ ἁλώσεως.

Ἀνεγνώσθη Ἰωσήπου Ἰουδαίου τὰ κατὰ Ἰουδαίους
πάθη, ἐν οἷς ἢ τε τῆς Ἱερουσαλὴμ ἐπὶ τέλει τῶν λό-
γων ἁλώσεως καὶ ἡ τῆς Μασάδας πολέωντος, πρὸ δὲ
τούτων ἢ τῶν Ἰωταπάτων, ἐν ᾗ καὶ αὐτὸς Ἰωσήπος
ἦλθ, ἐπὶ δὲ Γισχάλων²⁵ ἁλώσεως καὶ ἁλλῶν Ἰουδαϊκῶν
φρουρίων ἐρημία. Ἔστι δὲ αὐτῷ²⁶ τὸ σύνταγμα ἐν
λόγοις ἑπτά. Καθαρὸς τὴν φράσιν, καὶ ἀξίωμα λόγου
μετὰ εὐκρινείας καὶ ἡδονῆς δεῖνός ἐκφῆναι, πιθανός
τε ταῖς δημηγορίαις καὶ ἐπίχαρις, κἀν ἐπὶ τάναντία
ὁ καιρὸς καλῇ χρῆσασθαι τῷ λόγῳ, δεξιῶς καὶ γόνιμος
ἐνθυμημάτων ἐφ' ἑκάτερα, καὶ γνωμολογικὸς δὲ ὡς

VARIE LECTIONES.

²² οὗς ζ. ²³ ἀνεγνώσθη τοῦ αὐτοῦ. A, ἀνεγνώσθησαν αὐτοῦ ζ. ²⁴ εὐθυνόμενος ζ. ²⁵ γισχάλων A.
²⁶ αὐτὸς ζ.

NOTÆ.

(75) Emendicator redditur a Gentiano Herveto ex ipsius Theodoretī Præfat. *Sodalem* ego voco, quasi
simul edalem, et ejusdem participem symbolæ.

A voluit. — Decimus sextus, in asserentes oportere voces ipsas accipere; non autem earum sensa, ut quæ omnium captum excedant, considerare. — Decimus septimus, adversus dicentes: « Verbum per carnem passum est. » — Decimus octavus, contra asserentes, quales Judæi pœnas daturi fuissent, si Deum cruci non affixissent. — Decimus nonus, in affirmantes Judæum illum esse, qui Deum minime crucifixum asserat. — Vicesimus, contra aientes, angelos eos, qui apud Abrahamum cibum sumpserunt, non continuo etiam carnis naturam attulisse. — Vicesimus primus, adversus eos, qui nracula singulatim extenuant, dum carnem negant. — Vicesimus secundus, adversus eos, qui humano generi damnum irrogant, dum concedere nolunt ex nostra natura principium sumptum esse. — Vicesimus tertius, contra jactantes, credere simpliciter iis, quæ dicuntur; et non attendere, quid decens sit, aut indecens. — Vicesimus quartus, adversus tollentes naturarum differentiam, post passionem et ascensionem. — Vicesimus quintus, summatis ea repetit, quæ per partes hactenus tradita sunt. — **IIa** Vicesimus sextus, de post-manifestata compositione seu consubstantiatione. -- Vicesimus septimus, de eo quod secundum communem hominem est, exemplo. Clarum vero vel ex solo argumento quinam ex suprascriptis libris orthodoxam corroborant doctrinam, quique ab ea discedant. Adhuc in eodem ipso Volumine legi tres ejusdem libros superioribus majores. Titulum præferunt ἑρανιστῆς (75), ἢ Πολύμορφος (id est, *sodalis*, seu *multiformis*). Horum primus, Deum Verbum immutabile esse docet. Alter, inconfusam, minimeque mistam unionem esse. Tertius impassibilem sive imperturbabilem esse Deum Verbum. Accedit quartus, in quo syllogismis hæc eadem argumenta relexit. Atque hi quidem libri per dialogum ab ipso conscripti sunt, reliqui vero continenti, ac perpetua serie. Stylus ei in omnibus perspicuus (est enim distinctus ac purus) neque jucunditatis expers: proportionem vero sensibus exuberat.

XLVII.

Josephi Judæi de libro Judaico libri vii.

Legi Josephum Judæum, *De Judaicæ gentis calamitate atque interitu*. Quo in libro extremo Hierosolymorum excidium narrat, et Masadæ oppidi: et ante hæc Jotapatorum, in quo et ipse Josephus captus; præterea Gischalorum eversionem, et aliorum Judaicorum munimentorum desolationem. Sunt autem hujus operis libri septem. Candidus illi sermo, qui rationum pondus atque momentum cum puritate ac jucunditate exprimere possit. In concionibus persuadendi vi præditus est, ac gratosus, tum etiam cum suadet opportunitas orationem in con-

trariam partem flectere. Dextere quoque et copiose entihymematis in utramque partem utitur, sententiasque, si quis alius, adhibet. Orationi insuper affectum imprimendi, et concitandi motus, eosdemque mox leniendi, est peritissimus.

Multa vero signa atque prodigia Hierosolymæ excidium præcessisse commemorat. Bovem ad sacrificium ductam agnum peperisse. Lucem in templo splenduisse. Vocem exinde auditam : « Hinc abeamus. » Templi portas, quas ne viginti quidem viri aperire poterant, sponte patuisse. Exercitum vesperi visum armis indutum. Virum, cui nomen Jesus Ananiæ, nihil aliud annis sex et mensibus tribus sonuisse, tanquam furore percitum, quam identidem : « Væ, væ, Jerusalem, » eundemque cum ea de causa verberibus quoque caderetur, præter hanc unam vocem, nullam emisisse aliam. Hunc item urbis excidio cum interesset, eandemque apud se vocem ingeminaret, lapidis ictu **II** ab hoste occisum esse.

Atque hæc quidem ante urbem captam signa monstrata fuere, intestini vero belli seditio et hostes urbem everterunt. In zelotarum enim factionem et sicariorum divisi, se mutuo Judæi interfecerunt, ipsumque adeo reipublicæ corpus vulgus, ab utrisque acerbè est atque crudeliter dilaniatum. Fames item sic urbem invasit, ut et ad alia flagitia homines impulsæ fuerint, et mulier suum ipsa filium comederit. Pestis adhæc famem excipiens, satis omnibus clare ostendit, divinæ id iræ opus esse, ac Dominicæ denuntiationis minarumque, fore nimis ut urbs funditus eversa periret.

XLVIII.

Josephus, vel Cains Presbyter. De universo.

Lectus est, Josephus *De universo* ; qui liber alibi inscriptus legitur, *De universi causa* ; in aliis vero libris, *De universi natura*. Suntque libelli duo, quibus secum pugnare Platonem docet. De anima quoque materia, et resurrectione (76) Alcinoû, ut absurde ac falso disserentem, reprehendit, suas vero ipse de his thesibus opiniones opponit ; docetque Judæorum nationem longe esse, quam Græcorum antiquiorem. Putat compositum hominem ex igne, terra, aqua, ac præterea e spiritu, quem animam appellat. De quo spiritu hisce verbis usus est : Hujus principem partem apprehendens, una cum corpore formavit, et per omnia membra artusque viam ipsi patefecit. Qui spiritus corpori conformatus, totumque pervadens, eadem forma, qua corpus hoc spectatur, insignitus est : naturam vero frigidiorem habet, ad tria illa, per quæ corpus compactum est. Hæc ille, non satis apte ad Hebræorum de hominis natura doctrinam, neque satis e dignitate reliquorum a se diserte scriptorum elocutus. De mundi quoque generatione per compendium

Α εἰ τις ἄλλος, καὶ πᾶθι τῷ λόγῳ παραστῆσαι ἱκανώ-
τατος, καὶ ἐγείραι πάθος καὶ πρᾶναι δοκιμώτατος.

Πολλὰ δὲ σύμβολα καὶ σημεῖα λέγει προὔπαρξαι τῆς Ἱερουσαλὴμ ἀλώσεως· βούν τε γὰρ ἐπὶ θυσίαν ἀγομένην ἄρνα τεκεῖν, καὶ φῶς ἀναλάμψαι ἐν τῷ ναῷ, καὶ φωνῆς ἐκείθεν ἐπακοῦσαι· Μεταβαίνωμεν ³³ ἐντεῦθεν, καὶ τὰς τοῦ ἱεροῦ πύλας οὐδ' ὑπὸ ἀνδρῶν εἰκοσιν ἀνοιγομένας αὐτομάτως ἀνεῷχθαι, καὶ στρατὸν ἐσπέρως ἐπιφαίνεσθαι ὅπλοις περιπεφραγμένον, καὶ ἀνθρωπῶν τινα (ὄνομα αὐτῷ ὁ τοῦ Ἀνανίου Ἰησοῦς) μὴδὲν ἄλλο ἐπιφθέγγεσθαι ἐπὶ ἔτη ς' καὶ ³⁴ μῆνας γ', ὥσπερ βεβαχθευμένον ὄντα ἐπ' αὐτὸ τοῦτο, ἢ τὸ αἰ τῇ Ἱερουσαλὴμ· ὅς καὶ ὑπὲρ τούτου αἰκισθεὶς πλὴν ταύτης τῆς φωνῆς οὐδὲν ἄλλο ἀπεκρίνατο, ἐν αὐτῇ τε τῇ ἀλώσει παρὼν καὶ αὐτῷ ³⁵ τὴν τοιαύτην φωνὴν ἐπειπόν, λθῶ βληθεὶς ὑπὸ τῶν πολεμίων, ἐτελεύτησε.

[36 R.] Τὰ μὲν οὖν προειχθέντα τῆς ἀλώσεως σημεῖα ταῦτα· ἡ στάσις δὲ τῶν ἐμφυλίων ἢ οἱ πολέμοι τὴν πόλιν ἐπόρθησαν. Εἰς ζηλωτὰς γὰρ αὐτοὺς καὶ σικαρίους διαστήσαντες ἀλλήλους τε ἐφθείρον, καὶ τὸ κοινὸν σῶμα ὁ δῆμος ὑπ' ἁμφοῖν πικρῶς τε καὶ ἀνθρωπείως ἐσπαράτετο. Λιμός τε οὕτω κατέστη ὥς καὶ εἰς ἄλλα μὲν παράνομα τοὺς ἀνθρώπους ἐκδιαιτηθῆναι, καὶ γυναῖκα δὲ τὸ οἶκετον τέκνον θοιγῆσασθαι. Καὶ τῷ λιμῷ ὁ λοιμὸς συνεπιλαβόμενος ἐδείκνυ πᾶσιν ἐμφανῶς θεομηνίας ἔργον καὶ τῆς δεσποτικῆς προρρήσεως καὶ ἀπειλῆς τὴν τῆς πόλεως ὑπάρξει πανωλεθρίαν καὶ ἀλώσιν.

MR.

Τοῦ αὐτοῦ μᾶλλον δὲ Γαβὺ Προεστυτέρου, περὶ τῆς τοῦ παντός.

Ἀνεγνώσθη Ἰωσήπου Περὶ τοῦ παντός, ὃ ἐν ἄλλοις ἀνέγνων ἐπιγραφόμενον Περὶ τῆς τοῦ παντός αἰτίας, ἐν ἄλλοις δὲ Περὶ τῆς τοῦ παντός οὐσίας. [16 H.] Ἔστι δὲ ἐν δυοῖν λογείοις. Δείκνυσιν δὲ ἐν αὐτοῖς πρὸς αὐτὸν στασιάζοντα Πλάτωνα, ἐλέγχει δὲ καὶ περὶ ψυχῆς καὶ ὕλης καὶ ἀναστάσεως Ἀλκίνοον ἀλόγως τε καὶ ψευδῶς εἰπόντα, ἀντείσταται δὲ τὰς οἰκείας περὶ τούτων τῶν ὑποθέσεων ὁξέας, δείκνυσί τε προσδύτερον Ἑλλήνων πολλῷ τὸ Ἰουδαίων γένος. Δοξάζει δὲ συγκρίσθαι τὸν ἀνθρώπον ἐκ πυρὸς καὶ γῆς καὶ ὕδατος, καὶ ἔτι ἐκ πνεύματος, ὃ καὶ ψυχὴν ὀνομάζει. D Περὶ οὗ πνεύματος αὐταῖς λέξεσιν οὕτω φησὶ· Τούτου τὸ κυριώτερον ἀνελόμενος ἅμα τῷ σώματι ἐπλάσει, καὶ διὰ παντὸς μέλους καὶ ἄρθρου πορεύσεται αὐτῷ κατεσκευάσεν ³⁶. ὃ τῷ σώματι συμπλασθέν καὶ διὰ παντὸς διεικνούμενον τῷ αὐτῷ εἰδὲι τοῦ βλέπομένου σώματος τετύπεται, τὴν οὐσίαν δὲ ψυχρότερον ὑπάρχει πρὸς τὰ τρία, δι' ὧν τὸ σῶμα συνήρμωστοι. Οὕτω μὲν οὖν ἀναξίως τῆς τε τῶν Ἰουδαίων περὶ ἀνθρώπου φυσιολογίας ταῦτα εἰπόν καὶ τῆς ἄλλης αὐτοῦ περὶ τούτων λόγου ἀσκήσεως, διέξεισι καὶ περὶ τῆς

VARIÆ LECTIONES.

³³ μεταβαίνωμεν ς. ³⁴ καὶ om. A. ³⁵ αὐτῷ] αὐτὸς esse videtur in A. ³⁶ παρεσκευάσεν A.

NOTÆ.

(76) Cujus de comparat. Platon. et Aristot. libellus Græce atque Latine in medio est.

κοσμογονίας· κεφαλαιωδώς. Περὶ μέντοι Χριστοῦ τοῦ ἀληθινοῦ Θεοῦ ἡμῶν ὡς ἔγγιστα θεολογεῖ, κλησὶν τε αὐτὴν ἀναφθεγγόμενος Χριστοῦ, καὶ τὴν ἐκ πατρὸς ἄφραστον γέννησιν ἀμέμπτως ἀναγράφων. Ὁ τινὰς ἰσως καὶ ἀμφιδοξεῖν, ὡς Ἰωσήπου εἴη τὸ συνταγματίον, ἀναπαύσειεν. Οὐδὲν δὲ τὸ τῆς φράσεως αὐτῷ πρὸς τὰ ὑπόλοιπα τοῦ ἀνδρὸς ἀποδεῖ.

Εὐρον δὲ³⁷ ἐν παραγραφαῖς ὅτι οὐκ ἔστιν ὁ λόγος Ἰωσήπου, ἀλλὰ Γαίου τινὸς πρεσβυτέρου ἐν Ῥώμῃ διατρίβοντος, ὃν φασὶ συντάξαι καὶ τὸν *Λαβύρινθον*³⁸· οὐ καὶ διάλογος φέρεται πρὸς Πρόκλον τινὰ ὑπέρμαχον τῆς τῶν Μοντανιστῶν αἵρέσεως. Ἀνεπιγράφου δὲ καταλειφθέντος τοῦ λόγου φασὶ τοὺς μὲν Ἰωσήπου ἐπιγράφαι, τοὺς δὲ Ἰουστίνου τοῦ μάρτυρος, ἄλλους δὲ Εἰρηναίου³⁹, ὥστε καὶ τὸν *Λαβύρινθον* τινες ἐπιγράφαν Ὀριγένης. Ἐπεὶ Γαίου ἐστὶ πόνημα τῇ *Β* δὲ θεῶν τοῦ⁴⁰ συντεταχότος τὸν *Λαβύρινθον*, ὡς καὶ αὐτὸς ἐν τῇ τέλει τοῦ *Λαβυρίνθου* διεμαρτύρατο ἑαυτοῦ εἶναι τὸν *Περὶ τῆς τοῦ παντὸς οὐσίας λόγον*. Εἰ δ' ἕτερος καὶ οὐχ οὗτός ἐστιν, οὐπω μοι γέγονεν εὐδῆλον. Τοῦτον τὸν Γαίου πρεσβύτερόν φασὶ γεγενῆσθαι τῆς κατὰ Ῥώμην [37 R.] Ἐκκλησίας ἐπὶ Οὐίκτορος καὶ Ζεφυρίνου τῶν ἀρχιερέων, χειροτονηθῆναι δὲ αὐτὸν καὶ ἐθνῶν ἐπίσκοπον. Συντάξαι δὲ καὶ ἕτερον λόγον ἰδίως κατὰ τῆς Ἀρτέμεινος αἵρέσεως, καὶ κατὰ Πρόκλου δὲ σπουδαστοῦ Μοντανῶ σπουδαίαν διάλεξιν⁴¹ συντεταχέναι, ἐν ἣ τρισκαίδεκα μόνας ἐπιστολάς ἀριθμεῖται Παύλου, οὐκ ἐγκρίνων τὴν πρὸς Ἑβραίους.

MΘ'.

Τοῦ ἐν ἀγίοις Κυρίλλου τοῦ Ἀλεξανδρείας, κατὰ τῶν *Νεστορίων βλασφημιῶν λόγος* ε'.

Ἀνεγνώσθη τοῦ ἐν ἀγίοις Κυρίλλου τοῦ Ἀλεξανδρείας⁴² κατὰ τῶν τοῦ *Νεστορίου βλασφημιῶν*, ἐν λόγοις πέντε. Φυλάττει δὲ καὶ τούτοις τῶν οἰκείων λόγων τὸν χαρακτήρα καὶ τὸ ἰδίωμα, σαφέστερος δὲ ἐστὶ τοῦ πρὸς Ἑρμεῖαν καὶ τοῦ *Περὶ τῆς ἐν Πνεύματι λατρείας*. Ὁ δὲ λόγος αὐτῷ πεποιημένος καὶ εἰς ἰδιόζουσαν ἰδέαν ἐκθεδιασμένος, καὶ ὅλον λελυμένη καὶ τὸ μέτρον ὑπερорῶσα ποιήσις.

N.

Νικίου μοναχοῦ κατὰ τῶν τοῦ Φιλοπόνου κεφαλαιῶν ζ'.

[17H.] Ἀνεγνώσθη Νικίου μοναχοῦ κατὰ τῶν τοῦ⁴³ Φιλοπόνου κεφαλαιῶν ἐπτά, ὧν διεμνημόνευσεν ἐν τῷ ναλουμένῳ αὐτοῦ λόγῳ *Διαίτητης*. Ἔστι δὲ τὴν φράσιν ἀπλοῦς καὶ σύντομος καὶ ταῖς ἀντιρρήσεσιν ἱκανὸς καὶ ἀπείριτος.

Ἀνεγνώσθη δὲ τοῦ αὐτοῦ καὶ κατὰ τοῦ *δυσσεβοῦς Σεβήρου*, ἐπὶ δὲ καὶ κατὰ Ἑλλήνων λόγοι δύο.

VARIAE LECTIONES.

³⁷ δὲ om. A. ³⁸ εἰρηνέου ζ. ³⁹ τοῦ A : αὐτοῦ ζ. ⁴⁰ δι' Ἀλεξίν] δὲ λέξιν A. ⁴¹ ἀλεξανδρείως A. ⁴² τοῦ om. A.

NOTAE.

(77) Vide B. Hier. in *Catalogo*, c. 59, et Euseb. lib. vi, c. 14; et lib. ii, cap. 24.

(78) De qua lege Theodoret. atque Niceph.

(79) Quae item sententia tribuitur Hippolyto inf.

Cod. 121.

(80) Exstant hodie xvii Dialogi *De adoratione in spiritu et veritate*, Romae editi interp. Aut. Agellio episc.

disserit. De Christo autem vero Deo aptissime loquitur, quando et ipsam Christi appellationem illi attribuit, et inenarrabilem ex Patre generationem citra reprehensionem describit. Quae res ambigendi fortasse cuipiam causam praebet, sitne hoc Josephi opusculum : etsi nihil dicendi genere a reliquis ejusdem scriptis discedit.

Comperi adnotatum fuisse, non esse Josephi hoc opus, sed Caii cujusdam presbyteri Romae agentis, quem et auctorem faciunt *Labyrinthi* : cujus etiam dialogus est adversus Proclum quemdam, haeresis Montanistarum defensorem. Cum enim sine titulo opus relictum esset, alii quidem Josepho inscriptum referunt alii Justino martyri, nonnulli Irenaeo, quemadmodum et *Labyrinthum* Origeni quidam tribuere. Alioqui Caii est opus ejusdem revera, qui *Labyrinthum* composuit 12a, quando ille ipse in extremo *Labyrintho* testatum reliquit, esse se libri *De universi natura* auctorem. Verum hic ne liber ille sit, de quo agitur, an alius, nondum mihi liquet. Hunc Caium (77) presbyterum Romanae Ecclesiae fuisse affirmant, sub Victore et Zephyrino pontificibus, ordinatumque et gentium episcopum, scripsisse quoque peculiarem alium librum contra Artemonis haeresim (78), et adversus Proclum, Montani studiosum, accuratam disputationem, in qua tredecim duntaxat B. Pauli epistolae enumeret (79), non recepta in censum ea, quae est ad Hebraeos.

XLIX

C Beati Cyrilli Alexandrini contra Nestorium libri v.

Lectus est B. Cyrillus Alexandriae episcopus *Adversus blasphemias Nestorii*, libris quinque. Servat in his quoque suum dicendi characterem, et sermonis proprietatem. Clarior vero est quam ad Hermiam scribens, aut in libris *De adoratione in Spiritu* (80). Sermo illi confictus, et ad propriam dicendi formam contortus, ac veluti solutum numerosque negligens metrum.

L.

Nicias monachus contra Philoponum, Severum, ac gentes.

Lectus Nicias monachus, *Contra Philoponi capita septem*, quorum meminerat in libro quem inscripsit *Διαίτητην* (hoc est, *arbitrium*, seu *cognitorem*), stylus ipsi simplex atque concisus, et responsionibus satisfaciens, minimeque redundans.

Legi ejusdem et *Contra impium Severum* adhuc etiam *Contra gentes libros duos*.

LI.

Hesychii presbyteri Constant. In æneum serpentem libri IV.

Lecti sunt Hesychii presbyteri Constantinopolitani *In æneum serpentem libri quatuor*. Sermo illi ad ostentationem comparatus, et concitandis affectibus meditatus videbatur. Hic orationes finguntur Moysis ad populum, et hujus vicissim ad Moysen artificiosa alloquia. Dei quoque ad Moysen et populum, et horum utriusque rursum ad Deum, precatationis atque excusationis forma sermones compositi. **126** Quibus orationibus magnam libri partem consumit, ingens mole volumen efficiens. Porro Scriptor ipse, quantum ex hoc opere dijudicare licet, in orthodoxis est numerandus.

LII.

Synodus Sidetana, alique contra Messalianos.

Lecta synodus Sydæ habita adversus hæresim Messalianorum (81), hoc est, Euchetarum seu Adelpianorum. Præfuit synodo Amphiloehius, Iconii episcopus, considentibus et aliis viginti quinque episcopis. In eodem ipso libro lecta est ipsius synodi ad magnum Flavianum, episcopum Antiochiæ, Synodica epistola, rerum gestarum rationem reddens.

Quapropter etiam ipse Flavianus synodum indixit adversus eosdem illos hæreticos, accedentibus tribus episcopis; Biza Seleuciæ (82), et Marutha (83) gentis Supharenorum, et Sami, ad quos se cum presbyteri, tum diaconi ad triginta conjunxerunt. Nulit hæc synodus Adelphiū pœnitentiam profitentem, hæresimque abjurantem admittere: quod neque ea hæreseos abjuratio, neque pœnitentia, vera atque ex animo facta probaretur. Hæresis hujus auctores fuisse Adelphiū, quem dixi, neque monachorum, neque sacerdotum in ordinem lectus, sed plebeius, ac privatus, et Sabbas, monachorum habitum præferens, quem ex rei eventu ἀπόκοπον (hoc est, *Resectum*) nominarunt: aliter item Sabbas, et Eustathius venerandus; et Dadoes, et Semesones (83*), dæmonis zizania, alique his adherentes. Condemnatus vero Adelphiū, ejusque sectatores: neque pœnitentiæ locum (quamvis, ut diximus, quæsierint) propterea repererunt, quod, quos anathemate tanquam Messalianos condemnarant, cum his veluti consortibus scripto communicare deprehensi sunt.

Porro scripsit Flavianus ad Osroinenses epistolam, ea quæ gesta essent, edocentem, in qua etiam hæreticos punitos, et excommunicatos refert, responsumque est, acceptis ab episcopis litteris, et Flaviano pro his gratiæ actæ, atque assensum.

VARIAE LECTIONES.

⁸¹ ὀρθοδόξων ζ. ⁸² εἰκονίου Α. ἐπισκόπων κε' ἐν ζ. ⁸³ βύζου στ. ⁸⁴ Σίδδας ζ. sic et infra. ⁸⁵ εἰδο-
τηνός κυρρ. Α. αἰδεσμός pr: αἰδέσιμος ζ. ⁸⁶ δαδός καὶ σημεσώνης ζ. ⁸⁷ βόλην ζ.

NOTÆ.

(81) De qua vide Theodoret. lib. iv, c. 10; et Niceph. lib. xi. cap. 15, S. Epiph. (82) S. Basilio.

(83) Ille forsitan Mesopotamiæ episc. in Hist. de rebus D. Chrysost. valde celebratus. (83*) Symeon Theodoretus atque Niceph.

A

NA.

Ἐνυχίου πρεσβυτέρου Κωνσταντινουπόλεως ἐς τὸν χαλκοῦν ὄφιν, λόγοι δ'.

Ἀνεγνώσθη Ἐνυχίου πρεσβυτέρου Κωνσταντινουπόλεως *Εἰς τὸν χαλκοῦν ὄφιν* λόγοι δ'. Ἔστι δὲ ὁ λόγος ἐς ἐπίδειξιν διασκευασμένος καὶ ἐν ἡθοποιᾷ εἶδει μεμελετημένος, ἐν οἷς δημηγορεῖται τε διατυπώνεται τοῦ Μωϋσεως πρὸς τὸν λαόν, καὶ αὐτῶν πάλιν κατασχηματίζονται, πρὸς τὸν Μωϋσεῖα διαλαλία, ἔτι δὲ καὶ τοῦ θεοῦ πρὸς τε Μωϋσεῖα καὶ τὸν λαόν, καὶ τούτων ἐν τύπῳ δεήσεων καὶ ἀπολογίας ἐκπεποιημένοι λόγοι· ἐν οἷς καὶ ὁ πολλὸς αὐτῷ κατηνάλωται τοῦ βέλλου λόγος, πολὺστιγον ὄγκον ἡμπεριειληφώς. Ὁ δὲ γε ἀνήρ, ὡς ἔστιν ἐκ τοῦδε αὐτοῦ τεκμηριῶσαι τοῦ συντάγματος, τῶν ὀρθοδόξων ἐστίν.

B

NB.

Σύνοδος γενομένη ἐν Σίδῃ κατὰ αἰρέσεως τῶν Μεσαλιανῶν, ἤγουν Εὐχιτῶν.

Ἀνεγνώσθη σύνοδος γενομένη ἐν Σίδῃ κατὰ τῆς αἰρέσεως τῶν Μεσαλιανῶν ἤγουν Εὐχιτῶν ἡτοι Ἀδελφιανῶν· ἐξήρχε δὲ τῆς συνόδου Ἀμφιλόχιος ὁ τοῦ Ἰκονίου⁸⁴, συνεδρευόντων αὐτῷ καὶ ἑτέρων ἐπισκόπων τὸν ἀριθμὸν πέντε καὶ εἴκοσι. Ἐν τῇ αὐτῇ δὲ βέλλῳ ἀνεγνώσθη τῆς αὐτῆς συνόδου πρὸς τὸν μέγαν Φλαβιανὸν τὸν Ἀντιοχείας ἐπιστολὴ συνοδική, τῶν πεπραγμένων ποιουμένη τὴν διδασκαλίαν.

Διόπερ καὶ αὐτὸς συναθροίζει σύνοδον κατὰ τῶν αὐτῶν αἰρετικῶν, συμπαρόντων μὲν αὐτῷ ἐπισκόπων τριῶν, Βίζου⁸⁵ τοῦ Σελευκείας καὶ Μαρουθᾶ τοῦ Σουφαρηνῶν ἔθνους καὶ Σάμου· πρεσβύτεροι δὲ καὶ διάκονοι συμπάρησαν μέχρι τριάκοντα. Ἐν ταύτῃ τῇ συνόδῳ μετάνοιαν ἐπαγγελλόμενον τὸν Ἀδελφίον [40 R.] οὐκ ἐδέξαντο, οὐδὲ τὴν αἵρεσιν ἀπαρνούμενον προσήκοντο· οὐδὲ γὰρ ἐκ καρδίας, οὔτε ἡ τῆς αἰρέσεως ἀρνήσις, οὔτε ἡ μετάνοια ἐπεδείκνυτο. Ἦσαν δὲ οἱ ταύτης γεννήτορες τῆς αἰρέσεως Ἀδελφίος τις ὁ ῥηθεὺς, οὔτε μοναστῶν οὔτε ιερῶν ἐγκατελειγμένος κλήρῳ, ἀλλ' ἐν λαϊκοῖς ἐξεταζόμενος, καὶ Σάδας⁸⁶ τὸ τῶν μοναχῶν ὑπεισδύς σχῆμα, ὃν ἐκ τῆς πράξεως ἐκάλουν ἀπόκοπον, καὶ ἑτέρος Σάδας, καὶ Εὐστάθιος Ἐδεσηνός⁸⁷ καὶ Δαδῶς καὶ Συμεώνης⁸⁸, τῶν πονηρῶν τὰ ζιζάνια, καὶ ἑτέροι τούτοις συμπαραφύμενοι. Κατεκρήθη δὲ Ἀδελφίος καὶ οἱ σὺν αὐτῷ, καίτοι μετανόας τόπον, ὡς ἔφημεν, ἐπιζητούντες· πλην ταύτης οὐκ ἔτυχον, διότι ἐγγράφως, οὐς ἀνεθεμάτισαν ὡς Μεσαλιανούς, τοῦτοις ὡς ἑμάρψαν ἐπαρά-
θησαν κοινωνήσαντες.

D

συμφωνία. Ἐγραψε δὲ καὶ Ἀττιώσις ὁ Ἀρμενίας ἐπίσκοπος, διαπυνθάνομενος τὰ περὶ τῶν Μεσαλιανιτῶν καὶ ἔγραψεν αὐτῇ ἡ περὶ αὐτῶν συνοδικὴ ψῆφος καὶ ἀπόφασις. Ἐγραψε δὲ ὁ μέγας Φλαβιανὸς καὶ Ἀρμενίῳ τινὶ ἐπισκόπῳ περὶ τῆς αὐτῆς ὑποθέσεως δευτέρῳ· ἐν δὲ τῇ δευτέρᾳ ἐπιστολῇ [18 H.] καὶ ὁ ἔγκλησιν προσάγει, ὅτι προστασίας τινὸς παρ' αὐτοῦ οἱ Μεσαλιανῖται τυγχάνουσιν. Ἐγραψε μὲντοι καὶ ὁ Κωνσταντινουπόλεως Ἀττικὸς τοῖς ἐν Παμφυλίᾳ ἐπισκόποις, ἵνα πανταχόθεν τοὺς Μεσαλιανούς ὡς ἀγῆ καὶ μύση ἀπελαύνουσιν· ἐτι δὲ ὁ αὐτὸς καὶ πρὸς Ἀμφιλόχιον τὸν Σίδης ὁμολῶς.

Ἐγραψε δὲ καὶ Σισίνιος ὁ Κωνσταντινουπόλεως καὶ Θεόδωτος ὁ Ἀντιοχείας κοινὴν ἐπιστολὴν πρὸς Βερνιανὸν καὶ Ἀμφιλόχιον καὶ λοιποὺς τοὺς ἐν Παμφυλίᾳ ἐπισκόπους, ἧς ἡ ἐπιγραφὴ, «Τοῖς θεοφιλεστάτοις συλλειτουργοῖς Βερνιανῷ καὶ Ἀμφιλόχιῳ, καὶ πᾶσι τοῖς ἐν Παμφυλίᾳ ἐπισκόποις, Σισίνιος καὶ Θεόδωτος καὶ πᾶσα ἡ ἁγία σύνοδος ἡ κατὰ δέαν⁸¹ χάριν συγκροτηθεῖσα ἐν τῇ μεγαλοπόλει Κωνσταντινουπόλει τῆς χειροτονίας ἕνεκα τοῦ θεοφιλεστάτου καὶ ἀγιωτάτου⁸² ἐπισκόπου Σισινίου, θεσπίσματος τοῦ εὐσεβεστάτου καὶ φιλοχρίστου ἡμῶν βασιλέως Θεοδοσίου, ἐν Κυρίῳ χαίρειν. » Ἐν ταύτῃ τῇ συνοδικῇ ἐπιστολῇ καὶ Νέων ἐπίσκοπος ἐξεφώνησεν, ὡς εἰ τις μετὰ τὸν ἀναθεματισμὸν φωραθεῖ τῷ χρόνῳ ἢ διὰ βρῆμάτων ἢ διὰ πραγμάτων εἰς τὴν ὑπόψιν τῆς νόσου ταύτης ἐμπίπτει, μὴκέτι λοιπὸν αὐτὸν χώραν ἔχειν, μηδ' ἂν μυριάκις ἐπαγγέλλεται⁸³, τὴν τάξιν ἀναπληροῦν τῶν μετανοούντων· συγκινδυνεύειν⁸⁴ δὲ αὐτῷ καὶ τὸν συγκροτοῦντα αὐτὸν, εἴτε ἐπίσκοπος, εἴτε ἄλλος τις εἴη. Ἐγράψεν δὲ καὶ ἐπιστολὴ Ἰωάννου Ἀντιοχείας⁸⁵ πρὸς Νεστόριον περὶ τῶν Μεσαλιανιτῶν. Ἐξήνεγκε δὲ καὶ ὅρον ἡ ἁγία καὶ οἰκουμένη σύνοδος, ἡ ἐν Ἐφέσῳ τρίτη, ἀπογυμνώσασα αὐτῶν⁸⁶ καὶ τὰ ἐν τῷ λεγομένῳ αὐτῶν βιβλίῳ ἀσκητικῷ βλάστημα καὶ αἰρετικὰ κεφάλαια, καὶ καθυποβαλοῦσα τῷ ἀναθέματι. Ἐγραψε δὲ καὶ Ἀρχέλαος ὁ Καισαρείας τῆς Καππαδοκίῶν ἐπίσκοπος ἀναθεματισμοὺς εἰκοσιτέσσαρας τῶν κεφαλαίων αὐτῶν. [41 R.] Συνέταξε δὲ κατ' αὐτῶν καὶ Ἡρακλείδης ὁ Νύσσης ἐπίσκοπος ἐπιστολὰς δύο, ὧν ἐν τῇ δευτέρᾳ καὶ χρησις φέρεται τῆς ἀρχαιότητος τῶν σεπτῶν εἰκόνων.

Ἐγραψε δὲ χρόνῳ ὑστερον καὶ Γερρόντιος, πρεσβύτερος καὶ ἡγουμένος τῶν ἐν Γλίτιδι μοναχῶν, πρὸς Ἀλύπιον ἀρχιεπίσκοπον τῆς ἐν Καππαδοκίᾳ Καισαρείας, ἐγκλήματα κατὰ Λαμπετίου κινῶν, ὃς καὶ πρῶτος τῆς εἰρημένης αἰρέσεως ἰσχυρὸς ἐκκλέψαι τὸ τῆς ἱερωσύνης καὶ ὑπελθεῖν ἀξίωμα, βέβηλος ὢν καὶ ἀπάτεων. Ἀλύπιος δὲ⁸⁷ τὰ γραφέντα δεξάμε-

A Scripsit et Litoius (84) Armeniæ episcopus, de Messalianis interrogans, missumque ad illum synodicum de illis decretum atque sententia. Scripsit quoque magnus Flavianus Armenio cuidam episcopo, 13a iterum de eadem ipsa re: qua quidem altera epistola, etiam queritur et expositulatur, patrocini apud ipsum aliquid Messalianitas invenire. Scripsit et Atticus Constantinopolitanus episcopis in Pamphylia existentibus, ut undique Messalianos veluti sacros ac detestandos exturbarent. Quin et idem ad Amphiloichium Sidæ præsentem similiter scripsit.

Sisinnius item Constantinopolitanus, et Theodotus Antiochenus, communem epistolam ad Berinianum, et Amphiloichium, cæterosque in Pamphylia episcopos scripsere, cujus epistolæ hæc inscriptio est: « Deo charissimis sacrorum collegis, Beriniano, et Amphiloichio, omnibusque adeo in Pamphylia episcopis, Sisinnius, atque Theodotus et universa sancta synodus, quæ Dei gratia, in magna urbe Constantinopolitana coacta est, consecrandi gratia Deo amantissimi episcopi Sisinnii, jussu et auctoritate pientissimi, et Christo chari Imperatoris nostri Theodosii, salutem in Domino. » In ea ipsa synodica epistola Neon episcopus exclamavit, ut, si quis post anathematismum ullo tempore deprehensus fuerit, re aut verbo, in suspicionem malæ hujus sectæ incidisse, nunquam postea locum teneat, ne si millies quidem pœnitentibus constitutas pœnas luiturum se polliceatur. C Pari cum hoc periculo et eum subjicit, qui consentiat applaudatque, sive episcopus, sive quis alius ille fuerit. Missa quoque epistola Joannis (85) Antiocheni ad Nestorium, de Messalianitis. Fecit item decretum (de hoc ipso Adelphio hæretico) sacra et œcumenica synodus Ephesina tertia, quæ et illum cum blasphemis capitibusque hæreseos, quotquot in illorum libro Ascetico essent, detexit, et anathemati subjecit. Scripsit et Archelaus Cæsareæ Cappadociæ episcopus quatuor et viginti anathematismos capitum ipsorum. Composuit adversus illos et Heraclidas Nyssenus episcopus duas epistolas: quarum in altera etiam testimonium quoddam affertur pro antiquitate sacrarum imaginum.

D Insequenti vero tempore Gerontius quoque presbyter et præfectus monachorum in Glitide, scripsit ad Alypium archiepiscopum Cæsareæ Cappadociæ querelas varias adversus Lampetium, qui primus ex dicta hæresi subripere solum 13b sacerdotii dignitatem, ac subire potuit, - profanus ipse cum esset, atque impostor. Quare Alypius, acceptis lite-

VARIE LECTIONES.

⁸¹ καὶ om. A. ⁸² θεάν] θεοῦ A. ⁸³ καὶ ἀγιωτάτου add. A. ⁸⁴ ἐπαγγέλλεται A. ⁸⁵ συγκινδυνεύει C. ⁸⁶ ἀντιοχέως A. ⁸⁷ αὐτὸν C. ⁸⁸ δὲ A: καὶ C.

NOTÆ.

(84) Letoius Ecclesiæ Melitensis episc. Theodoro lib. iv Hist. cap. 10, Latioius, Niceph. (85) Patriarchæ accipio, qui S. Theodoto suc-

cessit, atque ad Nestorium scripsisse legitur. Niceph. lib. xiv, cap. 35.

ris, ad Hormizam Comanes episcopum, quæ de Lampetio spargerentur, excutienda misit. Accusationis erant capita hæc : Puellam ulnis amplexum atque exosculatum fuisse. Ipsum Lampetium nar- rasse, Hierosolymis se cum diaconissa percasse; accedentibus dein nonnullis qui morbo medicinam quærerent, adducite, dixisse, pulchram mihi puellam, ostendamque tibi sanctimoniam : eos item, qui statis horis psallerent, sæde irrisisse, et convitiis insectatum, tanquam legi adhuc servientes ; aliaque multa id genus nefaria in illo accensata, quæ a Messalianis et sunt, et dicuntur. Quemadmodum et nos, inquit, dum pro virili conamur quosdam abducere ab hoc errore, qui nuper istinc pullulare cœpit, ingentem sane putredinem perturbationum, atque improbitatis, eorum depascere animos deprehendimus. Verum hic Lampetius, Hormiza episcopo iudice, et Gerontio presbytero actore, partim testibus convictus, partim sua ipse confessione reus, omnium calculis sacerdotii dignitate submovetur : assentiente etiam Alypio Cæsariensi, qui miserum illum (deceptus ipse) presbyterum ordinarat. Idem vero sceleratissimus Lampetius librum quemdam composuit, quem *Testamentum* nominavit, cui impietatis suæ dogmata quedam inspersit, eum librum Severus, qui Antiochenam invasit sedem, presbyter etiam existens refutavit. Alpheus tamen quidam, Rhinocorurorum episcopus, Lampetium *Apologia* defendit, quasi nihil eorum, de quibus accusaretur, aut dixisset, aut fecisset. Etsi autem in edito quodam a se libro Alpheus iste nihil, quantum cognoscere licet, calumniatur, abdicare nihilominus tanquam sentiens cum Lampetio, coactus est. Alter Alpheus, præceptor cognominis, a Timotheo Alexandrino presbyter ordinatus, ob eandem hæresim submovetur, ut Ptolomæi, Rhinocorurorum quoque episcopi, ad eundem ipsum Timotheum relatione testatur.

LIII.

Synodus Carthaginensis et Scripta quædam contra Pelagium, atque Celestium.

Lectus liber, seu *Synodus adversus Pelagium et Celestium* (86), Carthagine in summa æde habita, Honorio Felice Occidentis imperii clavum tenente. **14a** Præsedit in ea Aurelius episcopus, et Dotianus Pientesii primæ sedis Byzacænæ provinciæ : quibus adfuert variis e provinciis sacerdotio præstantes viri, numero ducenti quatuor et viginti.

Damnat hæc synodus anathemate eos, qui assererent (87) Adamum mortalem esse conditum, non autem prævaricationis causa, morte multatum. Similiter et eos, qui recens natos infantes baptismo

Α νος, πρὸς τὸν ἐπίσκοπον Κομάνης Ὁρμίζην ἐπιστέλλει τὰ περὶ Λαμπητίου ἐξετάσαι λεγόμενα. Καὶ ἦν τὰ ἐγκαλούμενα, ὅτι κόρην κατὰ στόμα φιλῶν ἐνηγκαλίζετο, καὶ ὅτι αὐτὸς ἐκεῖνος ἔφη Λαμπέτιος ἐν Ἱερουσολύμοις μετὰ τινος διακονίσσης ἐξαμαρτεῖν, καὶ ὅτι προσελθόντων ⁸⁶ τινῶν καὶ νοσήματος ἰασιν ἐξαιτουμένων ἔφη, « φέρε μίαν κόρην πρὸς ἐμὲ καλὴν, καὶ δεῖξω σοὶ ἀγνυσύνην, » καὶ ὅτι τοὺς τὰς ὥρας ψάλλοντας ἐξεμυκτήριζε καὶ διέσυρεν ὡς ὑπὸ νόμον ἐπιτυχάνοντας. Καὶ ἄλλα ἅττα ἀθέμιτα διεβέβλητο, ἃ τοῖς Μεσσαλιανοῖς καὶ ποιεῖται καὶ λέγεται, καθὼς καὶ ἡμεῖς, ὡς οὐδὲν τε ἡμῖν, τινὰς τῆς τοιαύτης πλάνης ἀπάγοντες, [19 H.] ἀρτὶ βλαστάνειν ἐκείθεν ἀρξαμένης ⁸⁷, πολλὴν σηπεδόνα παθῶν καὶ κακίας τὰς ἐκείνων ψυχὰς ἐπιδοσκομένην ἐωράκαμεν. Ἀλλ' **B** ὃ γε Λαμπέτιος Ὁρμίζου μὲν τοῦ ἐπισκόπου δικάζοντος, Γερωντίου δὲ τοῦ πρεσβυτέρου κατηγοροῦντος, καὶ τὰ μὲν διὰ μαρτύρων ἐξελεγχθεὶς, τὰ δὲ τῷ οἰκείῳ στόματι περιπαρεῖς, ἀπάσαις ψήφοις τῆς ἱερουσύνης καθήρηται, συμψήφου γεγεννημένου καὶ τοῦ Καισαρείας Ἀλυπίου, ὃς καὶ τὸν δεῖλαιον ἐκείνου ἐξαπατηθεὶς εἰς τὸν τοῦ πρεσβυτερίου ⁸⁸ βαθμὸν ἐτύγγανε προσηνοχῶς. Οὗτος δὲ ὁ τρισαλιτήριος Λαμπέτιος καὶ λόγον τινὰ συνέθηκεν, ὃν καὶ *Διαθήκη*ν ἐπεκάλεσεν, ἐν ᾗ καὶ τινὰ ⁸⁹ τῆς δυσσεβείας αὐτοῦ ἐνέσπαρται· ἦν καὶ Σεδῆρος ⁹⁰ ὁ τὸν Ἀντιοχικὸν θρόνον ὑπαισθὺς, ἐπὶ πρεσβυτέρων ἐπέχων τάξιν ⁹¹, ἀνέτρεψεν. Ἀλφειδὺς ⁹² μέντοι τις ἐπίσκοπος Ῥινοκορούρων ⁹³ ὑπεραπολογεῖται Λαμπητίου ὡς μηδὲν ὧν ἐνεκλήθη ἢ εἰπόντος ἢ ποιήσαντος· ἐκθέμενος δὲ καὶ λόγον τινὰ οὐδὲν ἐν αὐτῷ, ὅσον ἔστι συνιδεῖν, βλασφημεῖ· καθήρηθ' ἔμνητοι γε ὡς τὰ Λαμπητίου φρονῶν. Καὶ Ἀλφειδὺς δὲ τις ἄλλος, ὁμώνυμος τῷ καθηγῆτῃ, χειροτονηθεὶς πρεσβύτερος ὑπὸ Τιμοθέου τοῦ Ἀλεξανδρείας ⁹⁴, διὰ τὴν αὐτὴν καθήρηθ' αἵρεσιν, ὡς ἡ τοῦ Πτολεμαίου τοῦ Ῥινοκορούρων ἐπισκόπου πρὸς Τιμόθεον τὸν προειρημένον ἐκδιδάσκει ἀναφορά.

NT.

Σύνοδος κατὰ Πελαγίου καὶ Κελεστίου ἐν Καρθαγίνῃ συστάσα.

Ἀνεγνώσθη βιβλίον ἡ *Κατὰ Πελαγίου καὶ Κελεστίου* ⁹⁵ σύνοδος ἐν Καρθαγίνῃ συστάσα ἐν τῇ μεγάλῃ ἐκκλησίᾳ Φαύστου Ὁνωρίου τὸ τῆς ἐσπερίου βασιλείας φρουροῦντος ἀξίωμα· ἐξῆρχε δὲ ταύτης τῆς συνόδου Αὐρήλιος ⁹⁶ ἐπίσκοπος καὶ Δοτιανὸς ⁹⁷ Τεπτεντεσίου ⁹⁸ τοῦ πρώτου θρόνου ⁹⁹ ἐπαρχίας Βυζακηνῆς, οἷς συνήδρευον ἐκ διαφόρων ἐπαρχιῶν ¹⁰⁰ ἄνδρες διαπρέποντες ἱερουσύνῃ, τὸν ἀριθμὸν οὐκ οἶσιν.

Αὕτη ἡ σύνοδος τοὺς θνητὸν πλασθῆναι τὸν Ἀδὰμ λέγοντας [44 R.] ἀλλὰ μὴ ἐκ παραβάσεως τοῦτο ¹⁰¹ καταδικασθῆναι ἀναθεματίζει· ὡσαύτως τοὺς τὰ

VARIE LECTIONES.

⁸⁶ ἐλθόντων Α. ⁸⁷ ἀρξαμένης Α. ⁸⁸ πρεσβυτέρου Σ. ⁸⁹ τινὰ τῶν τῆς Σ. ⁹⁰ σευῆρος Σ. ⁹¹ τάξιν ἐπέχων Σ. ⁹² ἀλφειδὺς Α. sic et infra. ⁹³ ρινοκορούρων Α. sic et infra. ⁹⁴ ἀλεξανδρέως Α. ⁹⁵ κελεστίου Α. ⁹⁶ αὐρήλιος Α : ἀβρήλιος Σ. ⁹⁷ Δοτιανὸς] διὰ τινος Α. ⁹⁸ τεπτεντεσίου Α : τοῦ τε πτεντεσίου Σ. ⁹⁹ πρώτου θρόνου] πρωτοθρόνου corr. Α. ¹⁰⁰ ἐπαρχίας βυζακηνῆς Α : βυζακηνῆς ἐπαρχίας Σ. ¹⁰¹ τοῦτον Σ.

NOTÆ.

(86) Cujus epistol. synodalem habes t. II Operum D. August. epist. 90.

(87) Quam sententiam quoque tenuisse dicitur Theodorus Antiochenus inf. cod. 177.

βρέφη τὰ ἀρτίτοκα μὴ χρεῖαν ἔχειν βαπτίσματος ἀ-
διὰ τὸ μὴ ἔλκειν αὐτὰ προγονικὴν ἀμαρτίαν τὴν ἐξ
'Αδὰμ ἀναθεματίζει. Καὶ τοὺς λέγοντας μέσον τόπον
κολάσεως καὶ παραδείσου, εἰς ὃν καὶ τὰ ἀβάπτιστα
βρέφη μετατιθέμενα ᾔην μακαρίως, καὶ τούτους οὖν
ἀναθεματίζει. "Ετι δὲ καὶ ἕτερα ἐξ ἀναθεματίζει πα-
ραπλήσια τούτοις κεφάλαια, ἃ τοῖς Πελαγιανισταῖς
καὶ Κελεστιανοῖς προσθεύεται.

"Εγραψε δὲ καὶ Θεοδοσίος καὶ Ὀνώριος οἱ βασι-
λεῖς πρὸς Αὐρήλιον ¹⁴ ἐπίσκοπον κατὰ τῶν αὐτῶν.
"Εγραψε μετὰ ¹⁵ ταῦτα καὶ Κωνσταντίνος ὁ Πλακι-
δίας ἀνὴρ, Οὐαλεντινιανὸς δὲ τοῦ μικροῦ πατὴρ, περὶ
τοῦ ἐξορισθῆναι Κελέστιον τὸν αἰρετικόν. Ἐγραψε δὲ
τὴν κατ' αὐτοῦ ψῆφον πρὸς Οὐλοσιανὸν ¹⁶ [20 H.]
ἐπαρχον πόλεως. "Εγραψε δὲ καὶ Λέων ὁ Ῥώμης
περὶ τῶν ἐπιστρέφόντων Πελαγιανιστῶν, ὅπως ὀφεί-
λουσιν ἐπιστρέφοντες δεχθῆναι, ὅτι ἐγγράφως αὐτῶν
τὸ φρόνημα ἀναθεματίζοντες. Ἀλλὰ καὶ ἐν τῇ πρὸς
Νεστορίαν Κελεστίνου τοῦ ἐπισκόπου Ῥώμης ἐπι-
στολῇ ἡ κατ' αὐτῶν ἔγκειται διαβολή. "Εγραψε δὲ ὁ
αὐτὸς τοῖς ἐν Γαλλίαις ἐπισκόποις περὶ τοῦ τοῦ
ἀγίου Διόγυστου πίστεως καὶ κατὰ τῶν ἀλαζονευο-
μένων ἐπὶ τῇ τῆς αἵρέσεως ἐξουσίᾳ. "Εγραψε δὲ καὶ
Ἰερώνυμος πρεσβύτερος πρὸς Κτησιφῶντα κατὰ
τῶν λεγόντων ἀπάθειαν ἦν κατὰ Πελαγίαν. Οὗτος
δὲ ὁ Παλάγιος μοναχὸς ἦν, μαθητὴν κτησάμενος τὸν
Κελέστιον.

hæresis licentia nimis elati insolescerent. Scripsit etiam Hieronymus presbyter ad Ctesiphontem con-
tra asserentes ἀπάθειαν (id est impassibilitatem) (94) vel imperturbationem) seu contra Pela-
gion. Hic autem Pelagianus monachus fuit, Celestium discipulum nactus.

NII.

C

LIV.

"Ετέρα σύντομος κατὰ τῆς Πελαγιανῆς καὶ Κελε-
στιανῆς αἵρέσεως.

Ἀνεγνώσθη Κατὰ τῆς Πελαγιανῆς καὶ Κελεστι-
ανῆς αἵρέσεως, οὗ ἡ ἐπιγραφή, Ἰσα πεπραγμένων
ἐν τοῖς δυτικοῖς ἐπισκόποις κατὰ τῶν Νεστοριανῶν
δογμάτων. Ἐν ᾧ γέγραπται ὡς ἡ Νεστοριανὴ καὶ
Κελεστιανὴ αἵρεσις ἡ αὐτὴ ἐστίν. Φέρει δὲ καὶ μάρ-
τυρα Κύριλλον τὸν Ἀλεξανδρείας, γράφοντα πρὸς
Θεοδόσιον τὸν βασιλέα ὡς ἡ αὐτὴ ἐστὶν αἵρεσις ἡ
Νεστοριανὴ τῇ Κελεστιανῇ. Δῆλον δὲ, φησὶν οἱ
μὲν γὰρ Κελεστιανοὶ περὶ τοῦ σώματος ἦτοι τῶν
μελῶν τοῦ Χριστοῦ, τούτεστι τῆς Ἐκκλησίας, ἀπο-
θρασύνονται ὅτι περ οὐχὶ ὁ Θεὸς, τούτεστι τὸ Πνεῦμα
τὸ ἅγιον, τὴν τε πίστιν αὐτοῖς καὶ πάντα τὰ πρὸς
ζωὴν καὶ εὐσέθειαν καὶ σωτηρίαν διαιρεῖ ἰδίᾳ ἐκά-
στω, καθὼς βούλεται, ἀλλ' ὅτι περ ἡ κατατεταγμένη
τοῦ ἀνθρώπου φύσις, ἡ διὰ τὴν παράδοσιν καὶ τὴν

minime indigere dicerent, quod illos peccato origi-
nis ex Adamo non putarent obnoxios. Eos quoque
qui affirmarent, medio quodam loco paradysum in-
ter et inferos non baptizatos infantes beate vivere.
Sex item alia his affinia capita, quæ a Pelagianistis
et Celestianis traduntur, anathemate patres jugu-
lant.

Scripserunt vero et Theodosius, et Honorius im-
peratores contra eosdem hæreticos ad Aurelium
episcopum. Post hæc etiam Constantinus (88),
Placidie conjux, Valentiniani minoris pater, de
Celestio hæretico in exsilium bellendo scripsit (89)
decretum ad Volusianum urbis præfectum. Qui qui-
dem Volusianus, sanctæ (90) Melanæ patruus, cum
gentibus quidem tunc sentiebat : at dum eum mors
legatum Constantinopoli agentem invaderet, ad or-
thoxam fidem transiit, baptizatusque est a B. Proclo
Constantinopolitano. Quo item tempore illam san-
ctam mulierem forte convenit, cum ipsa Hierosoly-
mis in regiam urbem advenisset. Scripsit et Leo
Romanorum Pont. de Pelagianistis conversis, oport-
tere, si jam redeuntis recipi velint, scriptis tabulis
errorem suum detestari. In epistola quoque Cele-
stini Roman. Pontificis ad Nestorium, iidem hære-
tici reprehenduntur. Scripsit idem et ad Galliarum
episcopos de fide B. Augustini, et contra eos, qui

Exemplar Actorum ab Occidentis episcopis contra
Nestorianos, et Pelagianos.

Lectus est liber Contra Pelagianam et Celestia-
nam hæresim, cujus hæc inscriptio : Exemplar Ac-
torum (92) ab Occidentis episcopis adversus Nesto-
riana dogmata. Hic refert eandem esse Nestorianam
et Celestianam hæresim : testemque laudat Cyril-
lum Alexandrinum episcopum, 14b ad Theodo-
sium imp. Nestorianam et Celestianam hæreses
conspirare scribentem. Planum id est, inquit, Co-
lestiani enim de corpore, seu membris Christi, hoc
est de Ecclesia petulanter ista jactant : non Deum
ipsum, id est Spiritum sanctum, fidem ipsis, omnia-
que ad vitam, pietatem et salutem necessaria ;
privatim dividere unicuique, prout velit, sed con-
stitutam hominis naturam (quæ per transgressionem,
et peccatum beatitudine excidit, atque a Deo separata,

VARIE LECTIONES.

¹⁴ ἀβρίλιον ζ. ¹⁵ Ἐγραψε δὲ μετὰ ζ. ¹⁶ post Οὐλοσιανὸν vulgo hæc addunt : οὗτος ἦν θεῖος τῆς
ἀγίας Μελάνης (με cod.) ἐλληνοφρων, ἐν δὲ τῷ ἀποθνήσκειν μεταθήμενος πρὸς τὸ ὁρθόδοξον καὶ φωτισθεὶς
παρὰ τοῦ ἀγίου Προκλου τοῦ Κωνσταντινουπόλεως· αὐτοῦ γὰρ εὐρίθη πρέσβις ἀποσταλεῖς, ὅτε καὶ τῇ
ἀγίᾳ ἐνέτυχεν ἐξ Ἱεροσολύμων καταλαβούσῃ τὴν βασιλίδαν τῶν πόλεων, quæ in mg. habet A, a re. manu
addita.

NOTÆ.

(88) Constantius, ut jam alias notatum.
(89) Quod apud D. Baron. legitur, tom. V Annal.
ad A. Ch. 4207, initio.
(90) Melanæ, cujus Vita in Metaphr. ult. Janu.
ei Sur. tom. I.

(91) Ita hoc loco D. Hieron. reddidit tom. II.
(92) Ἰσαπεπραγμένων. Eadem forma, qua in ter-
tia generali synodo, quæ Ephesi habita passim oc-
currit. Ἰσον γράμματος, Ἰσον ἀποφορίας, Ἰσον ὑπο-
μνήματος, pro exemplari, aut descriptio.

morti tradita est) pro merito voluntatis uniuscujusque; Spiritum sanctum et appellare, et repellere. Nestoriani vero de ipso etiam corporis capite Christo, eadem sentire, et affirmare audent. Asserunt enim, quandoquidem nostræ Christus naturæ sit particeps factus, et Deus omnes homines similiter salvos fieri velit, unumquemlibet, etiam per arbitrii sui libertatem, proprium peccatum corrigere, et Deo dignum se facere. Quamobrem qui ex Maria sit editus, non esse Verbum, sed ex ea genitum, ob naturalis voluntatis dignitatem, habere verbum concomitans: cum sola ista nobilitate, et eadem appellatione communicet cum ratione filiationis.

Porro hæc quidem Pelagiana, seu Celestiana hæresis, non in Oriente duntaxat viguit, sed etiam Occidentem pervasit, et Carthagine in Africa ab Aurelio atque Augustino deprehensa, et convicta, variisque publice conciliis damnata. Ejecti vero qui cum his sentirent, tanquam hæretici, extra Ecclesiam, temporibus episcoporum Theophili Alexandriæ, et Innocentii urbis Romæ, tam a Romanis, quam Africanis, cæterisque Occidentis episcopis. Attamen Pelagius hic, in ea synodo quæ in Palestina (95) convenit, cui quatuordecim præsules intererant, absolutus est, cum alia quidem objectorum capitum, ut stulta, omnino abnegasset, atque damnasset, alia vero a se quidem dicta confessus esset, non eo tamen sensu, quo accusatores illa interpretarentur: at prout cum Ecclesiæ catholicæ doctrina conspirarent. Accusatores erant Neporus, et Lazarus, Gallici episcopi, 15^a qui quæstioni de illo habitæ non interfuere, ob alterius eorum invaletudinem veniam precati, ne se sisterent. Sic Augustinus (94) in iis quæ ad Aurelium Carthaginis episcopum scripsit, refert.

Post sancti Augustini mortem cæperunt quidam in clero impium illud dogma asserere; male etiam loqui de Augustino, atque adeo convitiis incessere, tanquam arbitrii libertatem tollendam docuisset. Verum Celestinus pontifex Romanus, de sancto viro, et contra eos qui hanc hæresim resuscitarent, ejus oræ episcopis scribens (95), errorem nuper revocatum cohibuit. Cum temporis dein progressu sectæ hujus homines per hæresis suæ abjurationem Ecclesiæ restituti essent, iterum malum ab illis principium sumpsit, ut Septimo episcopo renascens eadem lues, antequam longius serperet, fuerit reprimenda, datis ad Leonem (96); Romæ tum sedem apostolicam tenentem, litteris, qui Leo ferventi zelo

A ἁμαρτίαν τῆς μὲν μακαριότητος ἀπεσοῦσα καὶ τοῦ Θεοῦ χωρισθεῖσα, τῇ δὲ θανάτῳ παραδοθεῖσα, αὕτη κατὰ τὴν τῆς προαιρέσεως ἀξίαν τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον καὶ προσκαλεῖται καὶ ἀπωθείσθαι· οἱ δὲ Νεστοριανοὶ καὶ περὶ αὐτὴν τὴν τοῦ σώματος κεφαλὴν, τὸν Χριστὸν, τὴν αὐτὴν διάνοιαν καὶ τόλμαν ἔχουσι. Λέγουσι γὰρ ὅτι ἐπεὶ τῆς ἡμετέρας φύσεως ἐστὶν ὁ Χριστὸς, ὁ δὲ Θεὸς πάντας ἀνθρώπους ὁμοίως θέλει σωθῆναι καὶ οἰκεία προαιρέσει [45 R.] ἕκαστον τὸ ἑαυτοῦ πταίσμα ἱκανοθῶσασθαι καὶ ἄξιον ἑαυτὸν αὐτοῦ ποιῆσαι, διὰ τοῦτο οὐκ ἐστὶν ὁ Λόγος ὁ τεχθεὶς; ἀλλ' ὁ γέννηθεις ἐκ Μαρίας διὰ τὴν τῆς φυσικῆς προαιρέσεως ἀξίαν εἶχεν ἐπόμενον τὸν λόγον, μόνῃ τῇ ἀξίᾳ καὶ τῇ ὁμουνυμίᾳ κεκοινωνηκὼς λόγῳ τῆς υἱότητος.

B Αὕτη μέντοι ἡ Πελαγιανὴ ἦτοι Κελεστιανὴ αἵρεσις ἤκμασεν ἐν τῇ ἀνατολῇ, διεδόθη δὲ καὶ ἐν τῇ δύσει. Καὶ ἐν μὲν τῇ Καρταγίνῃ ⁷⁹ τῆς Ἀφρικῆς διηλέγχθη καὶ ἐπωρήθη ὑπὸ τοῦ Ἀδρηλίου καὶ Αὐγουστίνου, ἀπεκρυσθὴ δὲ διαφόροις συνόδοις. Ἐξεβλήθησαν δὲ καὶ οἱ οὗτω φρονούντες τῆς Ἐκκλησίας ὡς αἰρετικοὶ ἐν τοῖς χρόνοις Θεοφίλου τοῦ Ἀλεξανδρείας καὶ Ἰνοκентίου Ῥώμης ὑπὸ τοῦ Ῥωμαίου καὶ Ἀφρων καὶ τῶν λοιπῶν δυτικῶν ἐπισκόπων. Ὁ μέντοι Πελάγιος ἐν Παλαιστίνῃ συνόδῳ συστάσης (τεσσαρεσκαίδεκα ⁸⁰ δὲ τὴν σύνοδον ἐπλήρουν ἀρχιερεῖς) ἡθωώθη, πᾶ μὲν τῶν κεφαλαίων παντελῶς ἐξαρνησάμενος ὡς μωρὰ καὶ ἀναθεματίσας, τὰ δὲ εἰρηκέναι μὲν φήσας, οὐχὶ δὲ ὡς οἱ κατήγοροι ἐξελέγησαν, συμφώνως δὲ μᾶλλον C τῇ καθολικῇ Ἐκκλησίᾳ. Οἱ μέντοι κατηγοροῦντες αὐτοῦ Νέπορος ἦν καὶ Ἀλέξανδρος οἱ Γάλλοι ἐπίσκοποι, οἱ οὐδὲ παρεγίνοντο ἐν τῇ ἐξετάσει αὐτοῦ, διὰ τὴν κάκωσιν θατέρου αὐτῶν τὴν παρουσίαν παραιτησάμενοι. Οὕτως Αὐγουστίνος ἐν τοῖς πρὸς Ἀδρηλίον τὸν Καρταγίνης πάπαν διέβησιν.

[21 H] Μετὰ μέντοι γε θάνατον τοῦ ἐν ἁγίοις Αὐγουστίνου ἤρξαντο τινες τῶν ἐν τῇ κλήρῳ τὸ μὲν δυσσεβεῖς κρατύνειν δόγμα, κακῶς δὲ λέγειν Αὐγουστίνον καὶ διασύρειν ὡς ἀναίρεσιν τοῦ αὐτεξουσίου εἰσηγησάμενον· ἀλλὰ καὶ Κελεστίνος ὁ Ῥώμης ὑπὲρ τοῦ τοῦ Θεοῦ ἀνδρὸς καὶ κατὰ τῶν ἀνακινούντων τὴν αἵρεσιν τοῖς ἐγγυρίοις γράφων ἐπισκόποις, τὴν κινουμένην πλάνην D ἐστῆσεν. Χρόνῳ δὲ παρίοντος καὶ τῶν ἀπὸ τῆς αἰρέσεως διὰ τὸ ἀναθεματίσαι τὴν οἰκίαν αἵρεσιν τῇ Ἐκκλησίᾳ παραδεχθέντων, πάλιν ἐξ αὐτῶν ἀρχὴν ἐλάμβανε τὸ κακόν· ἀλλὰ Σέπτιμος ἐπίσκοπος ἀρχομένης τῆς λύμης ἐπέσχε τὴν φορὰν, γράψας πρὸς Λέοντα τὸν Ῥώμης τηλικαῦτα προσεδρεύοντα, ὥς διαπύρῳ ζήλῳ κατὰ τῆς δυσσεβείας ἠγωνίσαστο. Μετ'

VARIE LECTIONES.

⁷⁹ αὐτοῦ A : αὐτὸς C. ⁷⁸ ἀλλ' οἱ ἀλλ' ὅτι A. ⁷⁹ χαρταγίνῃ A, qui et infra χαρταγίνης. ⁸⁰ δεκατέσσαρες C.

NOTÆ.

(95) Diospoli. V. D. Baron. tom. V, ad an. Ch. 415.

(94) Forte lib. *De gestis Pelagii*, cujus ipse meminit lib. II *Retract.* cap. 4. Verum is putatur

intercedisse.

(95) Quæ Epist. exstat tom. VII B. Augustin.

(96) Ejus nominis primum.

οὐ πολὺ δὲ πάλιν ὥσπερ ἀναφύειν τῆς πικρᾶς ρίζης ἀνασχύντουσας, ἐν τῇ Ῥώμῃ τινὲς ὑπὲρ τῆς αἵρέσεως ἐπαρρησιάζοντο· ἀλλὰ Πρόσπερος τις, ἀνθρώπος ὡς ἀληθῶς τοῦ Θεοῦ, λιβέλλους κατ' αὐτῶν ἐπιδοκῶς ἀφανεῖς αὐτοὺς ἀπειργάσατο, ἔτι Ἀέοντος τοῦ προεირημένου τὸν Ῥωμαϊκὸν θρόνον ἰθύνοντας. Ἀνεθεματίσθη δὲ αὕτη ἡ αἵρεσις καὶ ἐν τῇ Ἐφεσίων ἀγίᾳ συνόδῳ. Ἀνεθεματίζει δὲ καὶ Ἰωάννης ὁ Ἀλεξανδρεὺς ἐν τῇ πρὸς Γελάσιον τὸν Ῥώμης ἀπολογία οὐ μόνον τὴν Πελαγίαν ἡρεσιν, ἀλλὰ καὶ Παλάγιον καὶ Κελέστιον, καὶ ἔτι Ἰουλιανὸν, ὃς καὶ αὐτῶν ἐγνώσθη διάδοχος.

NE'

Ἰωάννου τοῦ Φιλοπόνου κατὰ τῆς ἀγίας καὶ οἰκουμένης τετάρτης συνόδου.

Ἀεγνώσθη Ἰωάννου τοῦ Φιλοπόνου, μᾶλλον δὲ Ματαιοπόνου, κατὰ τῆς ἀγίας καὶ οἰκουμένης τετάρτης συνόδου. Ἐνοίεσσι τὴν μὲν φράσιν ὁμοίος [48H.] ἑαυτῷ, ὥθειν δὲ πειράται ἀνασχύντως τὴν σύνοδον εἰς τὸ Νεστορίου φρόνημα, καὶ λέγει καταδέξασθαι τὴν σύνοδον τὸν ἀνεθεματισμὸν Νεστορίου ὅτε μὴδὲν ἡγουμένην εἰς ἀνθρώπων ἐξαμαρτεῖν ἐπικυρώσει δόγματός, ὃ καὶ αὐτὸς ὁ βαλλόμενος τῷ ἀνεθέματι πάντων ὑπερετίμα⁸¹ καὶ ἔστεργε, πρᾶγμα πλάττων καὶ τερατεύμενος, ὃ τῆς ἐκείνου φρενὸς καὶ τῆς ἀσθητικτοῦ γνώμης καθέστηκεν ἄξιον. Τοιαῦτα μὲν κατὰ ταύτης ματαιολογίᾳ καὶ θρασύνεται, ἐν τμήμασι δὲ τέσσαρσι ποιεῖται τὴν ὅλην κατ' αὐτῆς κυμῶδιαν, οὐδὲν πιθανὸν ἢ διανοίας λέγων ἐχόμενον.

Ἀεγνώσθη δὲ ἐν τῷ αὐτῷ καὶ Ἰωάννου ἄλλου, τὴν ὁρησιακὴν Νεστοριανὴν, κατὰ τῆς αὐτῆς ἀγίας τετάρτης συνόδου. Οὗτός ἐστι ὁ Αἰγατίας, δυσσεβὴς μὲν, καλλιεπεία δὲ καὶ τῷ ἡδέι μετὰ τῆς σαφηνείας καὶ λαμπρότητος κεχρημένος.

NG'

Θεοδώρητου Κύρου κατὰ τῶν αἱρέσεων.

Ἀεγνώσθη Θεοδώρητου Κύρου κατὰ τῶν αἱρέσεων τῶν ἀπὸ Σίμωνος ἀρξαμένων καὶ μέχρις ὧν ἐκείνος τὴν ἀκμὴν κατεῖλε τὴν βλάστην προβαλλομένων⁸². Προσφωνεῖ ταῦτα Σπορακίῳ εἰς αἰτησιν τῆς τοιαύτης φιληκολας καταστάσει. Κατέρχεται δὲ μέχρι Νεστορίου καὶ τῆς αἵρέσεως αὐτοῦ, ἄκρατον [22 H.] αὐτοῦ καταχέων τὸν ἑλεγχον. Πρόεισι δὲ καὶ μέχρι τῆς Εὐτυχιανῆς αἵρέσεως. Ἐν δὲ τῷ πέμπτῳ λόγῳ (τοσοῦτοι δὲ ὄντες τὸ βιβλίον τυγχάνουσι) τῶν θεῶν καὶ ἑρῶν δογμάτων τὴν ἐπιτομὴν⁸³ ἐν παραθέσει ποιησάμενος πρὸς τὰς αἱρετικὰς ἀδόλοσχας, τὸ ἀσύγχυτον⁸⁴ αὐτῆς καὶ καθαρὸν ἐπιδεικνύει καὶ ἀμώμητον. Ἔστι δὲ τὴν φράσιν σαφὴς καὶ ἀπείριτος.

VARIE LECTIONES.

⁸¹ περιετίμα ζ. πρᾶττων ζ. ⁸² malim προβαλλομένων, ⁸³ ἐπιστολὴν corr. A : δ' ἐπιτομὴν ζ. ⁸⁴ ἀσύχυτον ἄσύχριτον A.

NOTE.

(97) Quatuor, quos habes extremo tom. VII B. Aug.

(98) Consule D. Baron. tom. V *Annal.*

(99) Consule D. Baron. tom. IV *Annal.* (1) Meminit sup. cod. 41.

LV.

Joannes Philoponus et Joannes Aegaeus contra quartam synodum.

Lectus est liber Joannis Philopónou (98), aut potius Ματαιοπόνου [id est, *laboris amantis*, sen potius *amantis*,] *Adversus sacram et œcumenicam quartam synodum*. Hic stylo sui similis est (99). Impingere vero impudenter conatur ei synodo Nestorii sectam, atque ab illa hujus anathematismum receptum esse, quod nihil se putaret in hominem peccare quando dogma [ejus] sancitur. Quod factum etiam ipse anathemati subjectus Nestorius omnibus rebus anteporat, admetque, hoc agendo, atque prodigiose fingendo, quod ejus ingenium mentisque instabilitatem deceat. Ac tales quidem hic scriptor nugæ audacter jactitans, quatuor partibus totam comœdiam adversus synodum absolvit, re nulla fide digna, neque adeo sanæ mentis allata.

^{15b} Lectus est in eodem volumine et Joannis alterius de secta Nestorii (1), *Contra eandem sacram quartam synodum liber*. Cujus auctor Aegæus ille est, impius quidem homo, cæterum verborum splendore ac suavitate, cum perspicuitate et claritate usus.

LVI.

Theodoreti contra hæreses libri v.

Lectus Theodoreti episcopi Cyri liber contra hæreses, quotquot a Simone Mago ad ipsius usque jam confirmatam ætatem egerminarant. Dedicat hunc Sporacio postulanti ita audire: et pergit porro ad Nestorium, ejusque hæresim, cujus meram fundit reprehensionem; ad ipsam quoque Eutychianam hæresim progrediens. In quinto vero libro (tot enim hocce conficiunt opus) divinorum rectorumque dogmatum epitome per comparisonem cum hæreticorum fabulis facta, quam non confusum præ illis, sed sincerum, atque irreprehensibile catholicum dogma sit, demonstrat. Stylus huic perspicuus, minimeque redundans.

LVII.

A

NZ.

Appiani Alexandrini Historiæ Romanæ libri xxiv.

Lecta est Appiani Romana historia, (2) tribus quidem voluminibus, libri vero quatuor et viginti. Quorum primus de septem Regibus, Romulo, Numa Pompilio (3), Anco Hostilio, et altero Anco Marcio, Numæ nepote, Tarquinio, Servio Tullio (4), et Lucio Tarquinio agens, eorum opera, resque gestas continet. Horum regum primus, auctor licet urbis Romæ, ac conditor fuerit, et paterno potius animo, quam tyrannice imperaverit; cæsus tamen est, vel (ut aliis placet) disparuit. Alter, nihilo præcedente in imperando inferior, ac forte præstantior, vitam exacta ætate finivit. Tertius fulmine ictus est. Quartus morbo vita decessit. Quintus a pastoribus jugulatus perijt. Sextus similiter cæsus, vitam morte commutavit. Septimus et urbe et regno ob tyrannidem exactus est. Inde soluto regno, ad consules imperium translatus. Hæc quidem primus liber complectitur: unde inscriptio, *Romanorum Regalis*. Secundus liber habet, quæ in reliqua Italia, excepta ea, quæ ad mare Ionium est, gesta sunt: ejus titulus: *Romanorum Italica*. Sequens liber Romanorum bella cum Samnitibus refert (quæ gens copiosa, expugnataque difficilis, ut vix annis octoginta Romani bello subigere poterint) quæque gentes cum illis bellum gesserint. Inscrubitur: *Romanorum Samnitica*. Quartus vero, quod cum Gallis Romanorum bella referat, inscribitur: *Romanorum Italica*. Sic et reliqui ordine libri. Quintus, *Romanorum Sicula, et Insularis*; quod cum Siculis et Insulanis gesta commemoret. Sextus, *Romanorum Iberica*. Septimus, *Romanorum Hannibatica*; quod cum Hannibale Punicum bellum referat. Octavus, *Libyca, Punica et Numidica*. Nonus, *Romanorum Macedonica*. Decimus, *Romanorum Græca et Ionica*. Undecimus, *Romanorum Syriaca et Parthica*. Duodecimus, *Romanorum Mithridatica*. Et hæc tenus quidem quæ adversus exterarum gentium Romanis edita facinora, bellaque gesta, narrantur; eademque hoc ordine per libros distributa sunt. Quæ vero inter se Romani tumultuantes bella gesserunt, deinceps libri commemorant, quorum inde titulus: *Civilium Bellorum primus, secundus, tertius*, et ordine ad nonum usque librum, qui in universum primus est et vicesimus. Liber autem vicesimus secundus, inscribitur *Ekatontæstia* (id est, annorum centuria.) Insequens liber, *Dacica*. Vicesimus quartus, *Arabica*. Atque ista universæ historiæ partitio est. Bellorum autem civilium libris ea primum continentur, quæ Marius et Sylla inter se

Ἀππιανοῦ Ῥωμαϊκὰ ἐν βιβλίοις κδ'.

Ἀνεγνώσθη Ἀππιανοῦ Ῥωμαϊκὴ ἱστορία, ἐν μὲν ταύχῃ τριῶν, λόγους δὲ κδ'. Ὡς ὁ μὲν πρῶτος τόμος τῶν ἐπὶ τὰ βασιλείων, Ῥωμύλου, Νουμά Πομπιλίου, Ἀγκου Ὀστίλου, καὶ Ἀγκου ἐτέρου τοῦ καὶ Μαρκίου, ἐπιγόνου Νουμά, Ταρκυνίου, Ἐρουίου Τυλλίου, καὶ Ταρκυνίου Λευκίου τοῦ Ταρκυνίου, τούτων τῶν ἐπὶ ἔργα τε καὶ πράξεις περιέχει. Ὡς ὁ πρῶτος κτίστης τῆς Ῥώμης καὶ οἰκιστὴς γεγονὼς, ἄρξας τῆς πατρικῆς μάλλον ἢ τυραννικῆς, ὅμως ἐσφάγη, ἢ ὡς ἄλλοι φασίν, ἡφανίσθη. Ὁ δὲ δεύτερος οὐδὲν ἤττον βασιλευκῶς, εἰ μὴ καὶ μάλλον, τὸν ἑαυτοῦ βίον ἐτελεύτησε ζήσας. Ὁ δὲ τρίτος ἐκαραυνώθη· νόσῳ δὲ τὸν βίον ὁ τέταρτος ὑπεξῆλθεν. Ὁ δὲ πέμπτος ὑπὸ ποιμένων ἐσφάγη, καὶ ὁ ἕκτος ὁμοίως σφαγὴ κατέστρεψε τὸν βίον. Ὁ δὲ ἑβδόμος καὶ τῆς πόλεως καὶ τῆς βασιλείας παρανομῶν ἐξηλάθη· ἐξ οὗ τῆς βασιλείας καταλυθείσης εἰς τοὺς ὑπάτους τὰ τῆς ἀρχῆς μετετέθη. Ἄ μὲν οὖν ὁ πρῶτος λόγος περιέχει, ταῦτα ἐστὶ· ἐπιγράφεται δὲ Ῥωμαϊκῶν βασιλική· ὁ δὲ δεύτερος τὰ εἰς τὴν ἄλλην Ἰταλίαν χωρὶς τῆς παρὰ τὸν κόλπον τὸν Ἰόνιον· οὗ ἡ ἐπιγραφή Ῥωμαϊκῶν Ἰταλική. Ὁ δὲ ἐφεξῆς περιέχει τὸν πρὸς τοὺς Σαννίτας Ῥωμαίων πόλεμον, ἔθνος μέγα τε καὶ χαλεπὸν πολέμοις γεγονὸς, ὅπερ ἐν ἑτασιν ὀδοῶντο Ῥωμαῖοι πολεμοῦντες μόλις ὑπεγγάγοντο, σὺν αὐτοῖς δὲ καὶ ὅσα αὐτοῖς συνεμάχῃ ἔθνη· ἐπιγράφεται δὲ Ῥωμαϊκῶν Σαννιτικὴ. Ὁ δὲ τέταρτος, ἐπὶ τὸν πρὸς Κελτοὺς περιέχει Ῥωμαίων πόλεμον, ἐπιγράφεται Ῥωμαϊκῶν [49 R.] Κελτικὴ. Καὶ οἱ λοιποὶ κατὰ τὸν αὐτὸν λόγον, ὁ μὲν πέμπτος Ῥωμαϊκῶν Σικελικὴ καὶ νησιωτικὴ, ἐπὶ πρὸς Σικελούς· καὶ νησιώτας· ὁ δὲ ἕκτος Ῥωμαϊκῶν Ἰβηρικὴ· ὁ δὲ ἑβδόμος Ῥωμαϊκῶν Ἀννιβαιτικὴ, ἐπὶ τὸν πρὸς Ἀννίβαν τὸν Καρχηδόνιον περιέχει πόλεμον, ὁ ὀγδοὺς Ῥωμαϊκῶν Αἰθιοπικὴ, Καρχηδορικὴ καὶ Νομαδική· ὁ δὲ ἑνατος Ῥωμαϊκῶν Μακεδονικὴ· ὁ δὲ δέκατος Ῥωμαϊκῶν Ἑλληνικὴ καὶ Ἰωνικὴ· ὁ δὲ ἐνδέκατος Ῥωμαϊκῶν Συριακὴ καὶ Παρθικὴ· ὁ δὲ δωδέκατος Ῥωμαϊκῶν Μιθριδάτειος. Καὶ τὰ μὲν πρὸς ἀλλοφύλους Ῥωμαίοις ἐπιδεδειγμένα ἔργα τε καὶ οἱ πόλεμοι ἐν τούτοις καὶ οὕτω τυγχάνει τοῖς λόγοις ἐν ταῦτα διηρημένα· ὅσα δὲ αὐτοὶ Ῥωμαῖοι πρὸς ἀλλήλους ἐστασίασαν καὶ ἐπολέμησαν, αἱ ἐφεξῆς βίβλοι δηλοῦσιν, ἐπιγραφὴν δεξάμενα ἐμφυλίων πρῶτη, ἐμφυλίων δευτέρα, καὶ ἑξῆς μέχρι τῆς ἐμφυλίων μὲν ἐνάτης, τῆς δὲ ὅλης ἱστορίας εἰκοστῆς πρώτης. Ὁ δὲ εἰκοστὸς δεύτερος λόγος ἐπιγράφεται Ἐκατονταεστία, ὁ δὲ ἐφεξῆς Δακικὴ, καὶ ὁ εἰκοστὸς τέταρτος Ἀρβιδιος.

VARIE LECTIONES.

ἢ τοῦ Ταρκυνίου add. A. ἢ βασιλευκῶς εἰς Casaubonus. ἢ ζήσας, deest annorum numerus Hoeschelius. ἢ κατέστρεψε ζ. ἢ οὖν om. A. ἢ τὰ εἰς τὴν ταῦτα ἐστὶν A: περιέχει τὰ εἰς τὴν ζ. ἢ Ἰόνιον ζ. ἢ κελτοὺς A: τοὺς κόλπους ζ. ἢ πρὸς τοὺς σικελούς ζ. ἢ ἀνιβατον x. A. ἢ λυδική ζ. ἢ πολέμιοι A. ἢ πρώτη — β A: πρῶτος — δεύτερος ζ. ἢ καὶ ὁ A: ὁ δὲ ζ. ἢ ἀρβιδιος ζ.

NOTÆ.

(2) De qua et Suidas: eandemque ad verbum pene descriptam ē Plut. Vitis observarunt docti. (3) Lege Tullo, ex Livio, Dionys. Halicarn. et

alii.

(4) Quod serva natus esset. Dionys. Halicarn lib. iv.

Οὕτω μὲν τῆς ὁλῆς ἱστορίας ἡ διαιρέσις. Ἐμπερι-
έχεται [23 II] δὲ τοῖς ἐμφυλίοις πρῶτον μὲν τὰ περὶ
Μάρκον καὶ Σύλλαν ἀλλήλοιν ἐκπολεμησάντων, ἔπ-
εῖτα τὰ¹ περὶ Πομπήϊον καὶ Ἰουλίου τὸν Καίσαρα,
καὶ τοῦτοιν ἐς ἀλλήλους στασιασάντων καὶ μεγάλας
μάχαις προραγόντων, ὅτε καὶ ἡ τύχη πλέον Ἰουλίῳ
ροπήν παρασχούσα ἐς νῦτα καὶ φυγὴν Πομπήϊον
ἔτρεψεν· ἐφεξῆς δὲ τὰ περὶ Ἀντωνίων² καὶ Ὀκταύτου
Καίσαρα, τὸν καὶ Αὐγουστον, πρὸς τοὺς ἀνδροφό-
νους τοῦ προτέρου Καίσαρος, καθ' ὃν καιρὸν καὶ
πολλοὶ τῶν ἐπισήμων Ῥωμαίων δίκης ἀπάσης χωρὶς
τὴν ἐπὶ θανάτῳ ἀπήχθησαν· τελευταῖον δὲ ἃ ἐς ἀλ-
λήλους συνέπεσον³, Ἀντωνίων φημι⁴ καὶ Αὐγουστον,
οἱ πόλεμοις κρατεροῖς ἀλλήλους διεπολέμησαν, καὶ
πολλῶν στρατοπέδων φθορὰν ἀνειργάσαντο, εἰ καὶ
Αὐγούστῳ ὕστερον ἡ νίκη ἐμβλέψασα ἔρημον συμ-
μάχων εἰς Αἴγυπτον φυγάδα τὸν Ἀντώνιον ἤλασεν,
ἐφ' ἧς καὶ αὐτοχειρίᾳ τὸν βίον κατέστρεψεν. ὧτινι
τῶν ἐμφυλίων ὄντι λόγῳ⁵ τελευταίῳ καὶ Αἴγυπτον
μαίων ἐς μοναρχίαν καὶ Αὐγουστον ἐπανέδραμεν.

Ἀρχεται μὲν οὖν τῆς ἱστορίας ἀπὸ Αἰνείου τοῦ
Ἀγχίσου τοῦ Κάπυος· ὃς ἐν τῷ Τρωϊκῷ ἤμασε⁶
πολέμῳ, μετὰ δὲ τὴν ἄλωσιν τῆς Τρωίας ἐφυγε,
καὶ μετὰ μακρὰν πλάνην καταπλεῖ⁷ ἐς τινὰ τῆς Ἰτα-
λίας αἰγιαλὸν, Λώρεντον ἐπικαλούμενον, ἐνθα καὶ
στρατόπεδον αὐτοῦ δεῖκνυται, καὶ τὴν ἀκτὴν ἀπ' ἐκεί-
νου Τροίαν καλοῦσιν. Ἦρχε τότε Ἀδοριγίνων τῶν
τῆς Ἰταλῶν Φαῦνος⁸ οὗ τοῦ Ἀρεως, ὃς καὶ ζεύγνυσιν
Αἰνεία τὴν θυγατέρα αὐτοῦ Λαουινίαν, καὶ γῆν δι-
δωσιν ἐκ περιόδου σταδίων τετρακοσίων⁹. Ὁ δὲ πό-
λιν ἔκτισε¹⁰, καὶ ἀπὸ τῆς γυναικὸς Λαουίνου ἐπ-
ωνόμασε. Τρίτῳ δὲ ἔτει τοῦ Φαῦνου τελευτήσαντος,
ἐκδέχεται τὴν ἀρχὴν ὁ Αἰνείας κατὰ τὸ κῆδος, καὶ
τοὺς Ἀδοριγίνας ἀπὸ τοῦ κηδεστοῦ Λατίνου Φαῦνου
Λατίνους ἐπωνόμασε. Τρίτῳ δὲ ἔτει πάλιν διὰ Λαουι-
νίαν τὴν γυναῖκα ὑπὸ Ῥουτούλων τῶν Τυρρήνων,
προμηνηστευθεῖσαν αὐτῶν τῷ βασιλεῖ, ἀναίρεται πο-
λέμου νόμῳ ὁ Αἰνείας, καὶ τὴν ἀρχὴν διεδέξατο Εὐ-
ρυλέων, Ἀσκάνιος μετονομασθεὶς, ὃς ἐγεννήθη τῷ
Αἰνείᾳ ἐκ Κρεούσης [52 R.] τῆς Πριάμου, τῆς ἐν
Ἰλίου γενομένης αὐτῷ γυναικὸς· οἱ δὲ ἐκ τῆς Λαουι-
νίας Ἀσκάνιον αὐτῷ γεννηθῆναι φασί, τὸν διάδοχον
τῆς ἀρχῆς. Ἀσκανίῳ δὲ τελευτήσαντος ἔτει τετάρτῳ
μετὰ τὴν Ἀλθῆς οἰκισιν¹¹ (καὶ γὰρ καὶ οὗτος ἔκτισε
πόλιν, Ἀλθὴν καλέσας, καὶ ἀπὸ Λαουινίας τὸν λαὸν
μετόπισεν) ἐκδέχεται τὴν ἀρχὴν Σιλούιος¹². Καὶ
Σιλούιος παῖδα Αἰνείαν Σιλούϊον φασιν, Αἰνείου δὲ
Λατίνον Σιλούιον, τοῦ δὲ Κάπυος, Κάπυος δὲ Κάπετον
γενέσθαι, Κάπετου δὲ Τιβερτίον, τοῦ δὲ Ἀγρίππαν¹³,
τοῦ δὲ Ῥωμύλον. Καὶ τόνδε¹⁴ μὲν βληθῆναι κεραυνῷ¹⁵
οὐ γενέσθαι παῖδα Ἀδεντίνον, Ἀδεντίνου δὲ Πρόξαν
γενέσθαι. Καὶ πᾶσι δὲ τὸν Σιλούϊον ἐπώνυμον εἶναι.
Τῷ δὲ Πρόξᾳ δύο ἐγενέσθην υἱοὶ¹⁶, πρεσβύτερος μὲν

A belligerantes patrarunt. Deinde quæ Pompeius et
Julius Cæsar gesserunt, postquam etiam hi factio-
nibus inter se contendere, præliisque ingentibus
confligere cœperunt; quando et fortuna Julio fa-
vens, terga dare ac fugere Pompeium adegit. Post
ab Antonio et Octavio Cæsare, qui et Augustus
dictus, gesta cum Cæsaris Julii percussoribus, qua
etiam tempestate plerique Romanorum illustres,
indicta causa, ad mortem raptabantur. Denique et
quæ inter ipsos acciderunt, Antonium, inquam et
Augustum, horrendis invicem bellis cum multorum
exercituum strage confligentes: et si ab Augusto
tandem victoria stetit, qua etiam a sociis desertus
Antonius, in Ægyptum profligatus, ubi manum sibi
afferens, vitam abruptit. Quo item librorum belli
civilis 16° ultimo Ægyptus describitur, ut in Ro-
manorum potestatem venerit: utque res Romana
in unius Augusti imperium reciderit.

Historiæ totius initium ducitur ab Ænea, filio
Anchisæ, filii Capyis, qui Trojano bello interfuit,
Ilioque captio atque everso fugit, et variis jaciatus
erroribus, ad Italiæ quoddam litus se applicuit,
quod Laurentium dictum; ubi et castra illius osten-
duntur, et ex ipso ora illa maritima Trojana nomi-
natur. Imperabat tum ibi Aboriginibus Italiæ popu-
lis Faunus, Martis filius: qui et Æneæ nuptum
filiam suam Laviniam dedit, quadringentaque (5)
circum circa terræ stadia attribuit, ubi Æneas op-
pidum ædificavit, quod ab uxoris Laviniae nomine La-
vinium vocavit. Tertio abhinc anno, extincto
Fauno, imperium nactus Æneas est, jure affinitatis;
et Aborigenes ob affinitatem Latini Fauni Latinos
nominavit. Tertio iterum anno a Rutulis populis
Tyrreniæ propter Laviniam, illorum Regi antea
desponsam, bello tollitur Æneas; imperiumque
Euryleon suscepit, Ascanius cognominatus. Hic
Æneæ ex Creusa Priami filia, quam in Ilio uxorem
habuerat, filius fuit, etsi alii ex Lavinia natum illi
Ascanium ferunt, regni successorem. Mortuo dein
Ascanio, quarto post anno quam Albam condiderat,
(etenim et hic oppidum condidit, quod Albam nomi-
navit, atque eo ex Lavinio coloniam deduxit) Syl-
vius regni habenas accepit: hujus Sylvii filium
Æneam Sylvium faciunt, Æneæ dein filium Lati-
num Sylvium nominant: cujus filium Capyn, Ca-
pyis vero Capetum fuisse aiunt, et Capeti Tiberi-
num, hujus rursus Agrippam, cujus Rómulum
filium ferunt, fulmine sublatum, relicto filio Aven-
tino, ex quo Procas. Hisce omnibus Sylvii memo-
rant additum cognomentum. Procae duo erant liberi;
natu major Nemtor (6), minor Amulius dictus.

VARIE LECTIONES.

¹ ἔπειτα δὲ τὰ ζ. ² Ἀντωνίων καὶ ὅτι κατὰ Ἀδριανόν. ζ. ³ συνέπεσον ζ. ⁴ ante φημι cum A
omisi τέ. ⁵ λόγῳ ὄντι ζ. ⁶ Ῥωμαίους ζ. ⁷ ἤμασε A. ⁸ κατέπλει A. ⁹ δίδωσι γῆν—σταδίων τριῶν ζ.
¹⁰ πόλιν τε ἔκτισε — γυναικὸς λαουινίας λαουτίνον ζ. ¹¹ οἰκισιν Hæschelius: libri οἰχησιν. ¹² σιλούϊος
ζ. ¹³ ἀγρόπαν A. ¹⁴ τόνδε A: τὸν ζ. ¹⁵ υἱῷ ζ.

NOTÆ.

(5) Lego τετρακοσίων.

(6) Vulgo Numitor.

Cam major natu patris morte regnum hæreditate suscepisset, junior vi et per nefas illi ademittit, fratrisque filium Egestum sustulit, filiam vero Rheam Sylviam sacerdotem, ne qua liberorum spes esset, fecit. Et Nemetorem quidem, 17a licet frater vitæ insidiaretur, morum comitas, multaque modestia periculo exemit: at Rheam, quod contra sacerdotii legem peperisset, Amulius, ut puniret, comprehendit, duos vero filios ex ea natos in vicinum fluvium, cui Tiberis nomen est, præcipitandos pastoribus tradidit. Liberorum nomen Romus, et Romulus (7), ab Ænea per matrem genus trahentes. Incertum enim parentem detestati, Æneæ magis nomine gloriabantur.

Auspiciatur ergo, uti diximus, historiam ab Ænea, obiter ad hos usque progressus, sed a Romulo urbis conditore accurate singula persecutus, perducit ad Augustum, imo, sparsim saltem, et in transcurso, usque ad Trajanum.

Appianus hic genere Alexandrinus fuit, Romæque initio causas egit: mox dignus habitus qui imperatorum nomine provinciam administraret. Stylus illi tenuis, ac minime redundans: sed historiam quoad ejus fieri potest, veram textit, et militaris disciplinæ, si quis alius, enarrator est. Oratione dejectos militum animos erigere, et ardentiores mitigare, affectusque exprimere, ac si quid aliud imitari dicendo licet, optime novit. Floruit autem Trajani et Adriani temporibus.

LVIII.

Arriani Parthica, Bithynica, et alia.

Lecti sunt Arriani (8) Parthicorum libri septemdecim. Hic item omnium optime res gestas (9) Alexandri regis Macedonum conscripsit. Aliud item opus in gratiam Bithyniæ patriæ (hinc enim natus est) composuit, Bithynicorum titulo. Ediderat et ab Alanis gesta; quem librum Alanicam inscripsit. In primo illo opere bella a Parthis et Romanis gesta refert, ductu atque auspiciis Trajani imperatoris. Vult Parthos a Scythiis originem ducere: Macedonum autem imperium excussisse, cum pridem servitutem serviissent, Persis una rebellantibus, hac potissimum de causa. Arsaces et Teridates fratres erant Arsacidæ, ex filio Arsacæ Phriapita geniti. Hi Phereclum ab Antiocho rege (quem deum cognomento appellabant) ejus oræ Satrapam constitutum, quod altero fratrum abuti per vim fœde conaretur, contumeliam non ferentes, necarunt; 17b consiliis etiam aliis quinque. Gentem itaque Macedonum pellentes, imperium ipsi abriperunt, magnamque

Νεμέτωρ, νεώτερος δὲ Ἀμούλιος. Λαβόντος δὲ τοῦ πρεσβυτέρου παρὰ τοῦ πατρὸς τελευτῶντος τὴν ἀρχὴν, ὁ νεώτερος ὕβρει καὶ βίᾳ κατέσχευεν ἀφελόμενος. Καὶ τὸν μὲν [24 H.] παῖδα τοῦ ἀδελφοῦ ἔγεστον κτείνει, τὴν θυγατέρα δὲ ῥέαν Σιλουίαν¹¹ ἱέρειαν, ἵνα ἅπαις διαμελῇ, καθίστησι¹⁷. τὸν μέντοι Νεμέτωρα τῆς εἰς τὸ σῶμα ἐπιβουλῆς¹⁸ ἢ τῶν ἡθῶν ἐξεῖλε¹⁹ πρῶτης καὶ ἡ πολλὴ ἐπιείκεια. Ἀλλ' ἡ Σιλουία ἔκυε παρὰ τὸν νόμον, καὶ τὴν μὲν Ἀμούλιος ἐπὶ κολάσει συνελάμβανε, δύο δὲ παῖδας ἐκ τῆςδε γενομένους ποιμήσιν ἔδωκεν, εἰς τὸν πλησίον ποταμὸν ἐμβαλεῖν τὰ βρέφη· Θύδρις ἦν νομα τῷ ποταμῷ, Ῥώμος δὲ καὶ Ῥωμύλος οἱ παῖδες, ἐξ Αἰνείου ἔλκοντες μητρὸθεν τὸ γένος· τὸ γὰρ τοῦ φύντος²⁰ ἀδελφον²¹.

Ἀρχεται μὲν οὖν, ὡς εἴρηται, ἡ ἱστορία ἐν ἐπιδρομῇ ἀπὸ Αἰνείου ἀρχὴ τῶν παίδων· ἀπὸ δὲ Ῥωμύλου τοῦ οἰκιστοῦ λεπτομερῶς ἅπαντα διεξιούσα²² κάτεισι μέχρι τοῦ Σεβαστοῦ, σποράδην δὲ καὶ ἐξ ἐπιδρομῆς καὶ ἕως Τραϊανοῦ.

Οὗτος δὲ ὁ Ἀππιανὸς τὸ μὲν γένος ἦν Ἀλεξανδρεὺς, ἐν Ῥώμῃ δὲ τὰ πρῶτα δίκαις συνηγόρει, ἔπειτα δὲ καὶ βασιλέων ἐπιτροπεύειν ἤξιώθη. Ἔστι δὲ τὴν φράσιν ἀπείριτος²³ καὶ ἰχνὺς, τὴν δὲ ἱστορίαν, ὡς οἶόν τ' ἐστὶ, φιλαλήθης, καὶ στρατηγικῶν διὰ τῆς ἱστορίας μεθόδων, εἰ καὶ²⁴ τις ἄλλος, ὑποφύτης, ἐπιδρατε²⁵ λόγους τεταπεινωμένον φρόνημα στρατοῦ καὶ διαπραῦναι φλεγμαίνον καὶ πάθος δηλώσαι καὶ εἴ τι ἄλλο λόγους ἐκμιμήσασθαι ἀριστος. Ἠκμασε δὲ ἐν τοῖς χρόνοις Τραϊανοῦ καὶ Ἀδριανοῦ.

NH'.

C

Ἀρρίανου Παρθικά.

Ἀνεγνώσθη Ἀρρίανου Παρθικά ἐν βιβλίοις ιζ'. οὗτος δὲ συντάττει πάντων ἄμεινον καὶ τὰ κατὰ Ἀλέξανδρον τὸν Μακεδόνα, ἐπὶ δὲ καὶ ἄλλην πραγματείαν, τὰ πάτρια τῆς Βιθυνίας, ἐξ ἧς καὶ αὐτὸς ἐφυ, ἐπιγράψας τὸ βιβλίον Βιθυνιακά· συγγράφεται δὲ καὶ τὰ κατὰ Ἀλανοὺς, ἣν ἐπέγραψεν Ἀλανικάην. Διέρχεται δὲ ἐν ταύτῃ²⁶ τῇ πραγματείᾳ τοὺς πολέμους, οὓς ἐπολέμησαν Ῥωμαῖοι καὶ Πάρθοι Ῥωμαίων αυτοκράτορος ὄντος Τραϊανοῦ. Φησὶ δὲ τὸ Πάρθων γένος Σκυθικόν, ἀποστῆναι δὲ τῆς τῶν Μακεδόνων ἐπικρατείας, ὅμα Περσῶν καταστραφέντων πάλαι δουλωθὲν, δι' αἰτίαν τοιαύτην. Ἀρσάκης καὶ Τηριδάτης ἦσθη ἀδελφῶ Ἀρσακίδαι, τοῦ υἱοῦ Ἀρσάκου τοῦ Φριαπίτου ἀπόγονοι. Οὗτοι Φερεκλέα τὸν ὑπὸ²⁷ Ἀντιόχου τοῦ βασιλέως (θεὸν αὐτὸν ἐπὶ κλην ὠνόμαζον), [53 R.] ἀλλ' οἳ γε Ἀρσακίδαι τὸν ὑπὸ Ἀντιόχου σατράπην αὐτῶν²⁸ τῆς χώρας καταστάντα Φερεκλέα, ἐπεὶ τὸν ἕτερον τῶν ἀδελφῶν ἐπαίρασε βιασάμενος, οὐκ ἐνεγκόντες τὴν

VARIE LECTIONES.

¹¹ σερούαν στ. ¹⁷ καθίστησι καὶ τὸν στ. ¹⁸ σῶμα τοῦ ἀδελφοῦ ἐπιβουλῆς στ. ¹⁹ ἐξεῖλε corr. A. ²⁰ φύσαντος Schweighæuserus, sed et infra p. R 680, 31 παῖς καὶ ὀφύς. cf. p. 165, 16. 173, 53. 613, 37. ²¹ post ἀδελφον quæ adieciuntur, βεβελυτόμενον τοῦτοφ μάλλον ἐγκυχώμενοι ἦσαν, om. ACE. ²² διεξιούσα καὶ κάτ. A. ²³ καὶ add. B. ²⁴ αὐτῇ A. ²⁵ ἀπὸ A. ²⁶ αὐτῶν A: αὐτῆς στ.

NOTE.

(7) Vulgo *Remus*.
(8) Nicomediensem facit hunc scriptorem Suidas in Arriano, quem lege.

(9) Libris viii, qui hodieque exstant. Octavus tamēn peculiari titulo *Indica* inscribitur. Vide inf. cod. 91.

ὕβριν ἀνελόν τε τὸν ὑδρίσαντα, καὶ ἑτέροις πάντα τὴν πρᾶξιν ἀνακοινωσάμενοι καὶ τὸ ἔθνος Μακεδόνων ἡ ἀπέστησαν, καὶ καθ' ἑαυτοὺς ἤρξαν, καὶ ἐπὶ μέγα δυνάμειος ἤλασαν, ὥς καὶ Ῥωμαίοις ἀντιρρόπους μάχας θέσθαι, ἐνίοτε δὲ καὶ μεθ' ἑαυτῶν τὴν νίκην ἔχοντας τοῦ πολέμου ἀπελθεῖν. Πάρθους δὲ φησιν ἐπὶ Σεσώστριδος τοῦ Αἰγυπτίων βασιλέως καὶ Ἰανδύσου τοῦ Σκυθῶν ἀπὸ τῆς σφῶν χώρας Σκυθίας εἰς τὴν νῦν μετοικῆσαι· οὗς ὁ Γωμαιῶν αὐτοκράτωρ Τραϊανὸς κατὰ κράτος ταπεινώσας, ὁποσπόνδους ἀφῆκεν, αὐτοὺς αὐτοῖς τὸν βασιλεὺς κατὰστησάμενος.

Οὗτος ὁ Ἀρριανὸς φιλόσοφος [25 H.] μὲν ἦν τὴν ἐπιστήμην, εἰς τῶν ὁμιλητῶν Ἐπικτήτου, κατὰ δὲ τοὺς χρόνους Ἀδριανοῦ καὶ Ἀντωνίνου τοῦ Πίου καὶ Μάρκου τοῦ Ἀντωνίνου ἐγνωρίζετο· ἐπὶ νόμαζον δὲ αὐτὸν ἐκνοφῶντα νέον. Διὰ δὲ τὸ τῆς παιδείας ἐπιστήμον ἄλλας τε πολιτικὰς ἀρχὰς ἐπιστάθῃ, καὶ εἰς τὸ τῶν ὑπάτων ἀνέβῃ τέλος. Ἐγραψε δὲ βιβλία καὶ ἑτερα, τῶν μὲν Διατριβῶν Ἐπικτήτου τοῦ διδασκάλου ὅσα ἴσμεν βιβλία ὀκτὼ, τῶν δὲ Ὀμιλῶν τοῦ αὐτοῦ Ἐπικτήτου βιβλία δώδεκα. Ἰσχυὸς δὲ τὴν φράσιν ἐστὶ καὶ μιμητὴς ὡς ἀληθινὸς ἐκνοφῶντος. Φασι δὲ αὐτὸν καὶ ἑτερα γράφειν, ἃ οὐπω εἰς ἡμετέραν ἀφίκετο γνῶσιν. Δῆλον δὲ ὡς οὐδὲ ρητορικῆς σοφίας τε καὶ δυνάμειος ἀπελείπετο²⁷.

NΘ'.

Σύνεδρος ἡ κατὰ τοῦ ἐν ἁγίοις Ἰωάννου παρανόμως συστάσα.

Ἀνεγνώσθη συνόδου τῆς παρανόμως κατὰ τοῦ ἐν ἁγίοις Ἰωάννου τοῦ Χρυσοστόμου συγκροτηθείσης, ἐν ᾗ ὑπῆρχον κατάρχοντες Θεοφίλος τε ὁ²⁸ Ἀλεξανδρείας, Ἀκάκιος ὁ Βεροίας²⁹, Ἀντίοχος ὁ Ἡτολεμίδος, καὶ ὁ Σεθριανὸς Γαβάλων, καὶ Κυρίνος ὁ Καλχηδόνος³⁰, οἱ τὰ μάλιστα δυσμενῶς ἔχοντες πρὸς τὸν ἄνδρα. Οἱ ἅμα πάντα, καὶ κριταὶ καὶ κατήγοροι καὶ μάρτυρες ἦσαν. Ἐν ὑπομνήμασι δὲ ταῦτα³¹ ἐπράχθη ἡ³²· ἀλλὰ τὰ μὲν δυσκαίδεκα κατὰ τοῦ ἁγίου, τὸ δὲ τρισκαίδεκατον περιέχει τὰ κατὰ Ἡρακλείδου τοῦ εἰς Ἐφεσον ὑπ' αὐτοῦ χειροτονηθέντος, οὐπὲρ οὐδὲ τὴν καθαίρεσιν ἴσχυσαν τελειῶσαι, ἑτέρων τινῶν κωλύσαντων. Ὁ δὲ κατήγορος Ἡρακλείδου τῆς Μαγνήτων πόλεως ἐπίσκοπος ἦν ὀνόματι Μακάριος. Ὁ δὲ τοῦ μακαρίου Ἰωάννου προφανὴς ἐχθρὸς καὶ πρῶτος κατήγορος Ἰωάννης ὁ διάκονος αὐτοῦ ἦν. Κατηγόρει δὲ τοῦ Χρυσοστόμου ὅτι τε³³ αὐτὸν ἔδειχεν, ἀφορίσας αὐτὸν, εἰσὶ τὸν οἰκεῖον παῖδα Εὐλάλιον ἔσυψε· δεύτερον δὲ, ὅτι Ἰωάννης τις μοναχὸς ἐξ ἐπιτροπῆς τοῦ Χρυσοστόμου ἐτυπτήθη, ὡς φησι, καὶ ἐσύρῃ καὶ μετὰ τῶν δαιμονίων ἐσιδη-

A sunt potentiam consecuti; ut et cum Romanis æquo sæpe Marte contenderint, interdum etiam victoria bello potiti superiores discesserint. Narrat ad hæc Parthos Sesostridis Ægyptiorum regis tempore, et Iandusi Scytharum, ex Scythia in eum, quem nunc tenent, locum demigrasse: quibus Trajanus Romanorum imp. per vim fractis, sædere iecto, regem constituit.

Hic Arrianus, professione philosophus, unus in Epicteti familiaribus, Adriani, et Antonini Pii, et Marci Antonini imperatorum temporibus viguit; et ob singularem doctrinam (novi Xenophontis cognomentum adeptus) cum aliis in republica magistratus gessit, tum ad ipsum quoque consulatum aliquando pervenit. Scripsit et alia volumina: *Dissertationum Epicteti præceptoris* (10), quos novimus, libros octo: *Sermonum* vero ipsius Epicteti libros duodecim. Exillis illi dicendi character, et revera Xenophontis imitator est. Alia item scripsisse ferunt; quæ tamen ad manus meas nondum pervenerunt. Certum sane illud, rhetoricæ nequaquam sapientiæ ac facultatis imperitum fuisse.

LIX.

Synodus [ad Quereum (11)] illegitima, contra B. Joannem Chrysostomum.

Lectum est illegitime coactum adversus sanctum Joannem Chrysostomum conciliabulum: cui præsidēs adfuerunt Theophilus Alexandriæ, Acacius Berrhææ (12), Antiochus Ptolemæidis (13), Severianus Gabalorum, et Cyrinus Chalcedonis (14), episcopi: qui, infesto in illum animo cum essent, simul omnia et iudices, et accusatores, et testes erant. Tredecim hæc actionibus peracta: duodecim quidem contra sanctum Chrysostomum, ter tiadecima contra Heraclidem, quem Ephesiis ille ordinarat episcopum: hujus tamen depositionem validam reddere, aliis nonnullis prohibentibus, minime potuerunt. Heraclidæ accusator Macarius quidam nomine fuit, Magnetum episcopus; beati Joannis vero palam hostis, primusque accusator Joannes, ejus diaconus. Accusat hic primo Chrysostomum actione illatæ sibi injuriæ; quod se ejecisset^{13a} ob domesticum puerum Eulalium pulsatum. Alterum erat crimen quod Joannes (15) quidam monachus jubente Chrysostomo verberatus esset, ut ait, ac raptatus, ferreaque catena dæ-

VARIE LECTIONES.

²⁷ ἔθνος τῶν Μακεδ. ζ. ²⁸ ἀπέλιπετο Α. ²⁹ ὁ post te add. Α. ³⁰ βερρόλας ζ. ³¹ Καλχηδόνος ζ. ³² ταῦτα Α: αὐτά ζ. ³³ ἡ Α: δέκα πρὸς τοῖς τρισίν ζ.

NOTÆ.

(10) Hodie quatuor duntaxat libros Arriani in Epicteti *Enchiridio* legimus.

(11) Locus erat trans mare, sic vocatus, Rufini suburbium, inquit Pallad. Helenopolitanus episcopus, αὐτόπτης rerum B. Chrysostomi primusque descriptor.

(12) Excitatum hujus in Joannem odium refert Palladius, quod cum venisset in urbem, honesto careret hospitio.

PATROL. GR. CIII.

(13) Quorum facinora (inquit Chrysost. in sua ad pseudosynod. epist. apud Pallad.) sæculi quoque theatra canunt. Vide Pallad. atque Niceph.

(14) Illic a Deo immissam postea pœnam, lege apud Niceph. c. 14, sub fin.

(15) De iis fortassis unus, qui Longos fratres accusaturi, ab Theophilo submissi fuerant. De quibus Pallad.

moniacorum more astictus. Tertium, quod pretiosarum rerum magnam vim dividendisset. Quartum crimen, quod marmora S. Anastasie, quæ Nectarius illi ecclesie marmoribus ornandæ reliquerat, ipse vendidisset. Quintum, quod per contumeliam appelleret clericos viles, corruptos, suis usus sponte paratos, triobolaresque. Sextum, quod sanctum Epiphanium delirum et parvulum demonium appellavit. Septimum, quod Severiano (16) calumniam struxisset, incitatis contra eum decanis (17). Octavum, quod sycophantiis plenum librum in eorum conscripsit. Nonum, quod totius cleri habito conventu, tres diaconos citavit, Acacium, Edaphium, et Joannem, et quasi humerale ipsius furati essent, accusavit; querens, utrum et ad alium illud usum aliquem cepissent. Decimum, quod Anionium sepulcrorum violatorem convictum, episcopum ordinavit. Undecimum, quod Joannem comitem in tumultu militari ipse prodiderit. Duodecimum, quod neque incedens ad templum, neque ingrediens, Deum precatus sit. Decimum tertium, quod sine altari diaconorum et presbyterorum ordinationes fecerit. Decimum quartum, quod una ordinatione quatuor simul episcopos creavit. Decimum quintum, quod mulieres suscipiat (18), solus cum solis, aliis omnibus foras emissis. Decimum sextum, quod hæreditatem a Thecla relictam, per Theodulum vendiderit. Decimum septimum, quod Ecclesie redditus nemo noverit quo abeant. Decimum octavum, quod Sarapionem (19) accusatum, causamque etiam tum dicentem, presbyterum ordinavit. Decimum novum, quod communicantes cum orbe universo (20), ipsius voluntate inclusos, et in custodia mortuos, contempserit, ut ne corpora quidem ipsorum sepulture mandanda curarit. Vicesimum, quod injuria sanctissimum Acacium affecerit, et ne ad colloquium quidem ipsum admiserit. Vicesimum primum, quod Porphyrium presbyterum Eutropio, ut in exilium pelleret, tradiderit. Vicesimum secundum, quod item Berenium sacerdotem contumeliis multis male acceptum dediderit (21). Vicesimum tertium, quod illi scilicet balneum succendatur, et ubi laverit, Sarapion claudat labrum, ita ut alius nemo lavel. Quartum et vicesimum, quod sine testibus 18b multos ordinavit. Quintum et vicesimum, quod solus (22) esset,

A ρόφωρσι· τρίτον, ὅτι τὰ χειμῆλια 35 πλῆθος πολὺ διέπρασε· τέταρτον, ὅτι τὰ μάρμαρα τῆς ἁγίας Ἀναστασίας, ἃ 36 Νεκτάριος εἰς μαρμάρωσιν τῆς ἐκκλησίας ἐναπέθετο, οὗτος διέπρασε· πέμπτον, ὅτι τοὺς κληρικούς ἀτίμους καὶ διεφθαρμένους καὶ αὐτοπαράχρητους 37 καὶ τριβολιμαίους ὕβριζει· ἕκτον, ὅτι τὸν ἅγιον Ἐπιφάνιον λῆρον ἐκάλει 37 καὶ δαιμονίαριον· ἑβδομον, ὅτι κατὰ Σεθერიανοῦ συσκευῆν ἐποίησατο, [56 R.] κινήσας κατ' αὐτοῦ τοὺς δεκανοὺς· ὄγδοον, ὅτι καὶ κατὰ τοῦ κλήρου συκοφαντικὴν βιβλίον κατεσκεύασεν· ἔνατον, ὅτι συγκροτήσας συνέδριον παντὸς τοῦ κλήρου ἔστησε τρεῖς διακόνους, Ἀκάκιον, Ἐδάριον, Ἰωάννην, κατηγορήσας ὡς τὸ μαφώριον 38 αὐτοῦ κλέψαντας, λέγων Μη καὶ εἰς ἄλλο τι αὐτὸς ἔλαβον· δέκατον, ὅτι Ἀντώνιον ἐλεγχθέντα συμ-
B βωρύχον χειροτόνησεν ἐπίσκοπον· ἐνδέκατον, ὅτι Ἰωάννην τὸν κόμητα ἐν τῇ στάσει τῶν στρατιωτῶν αὐτὸς κατεμήνυσεν· δωδέκατον, ὅτι οὔτε προλὼν ἤδυστο εἰς τὴν ἐκκλησίαν οὔτε εἰσιῶν· τρισκαίδέκατον, ὅτι ἀνευ θυσιαστηρίου χειροτονία· διακόνων καὶ πρεσβυτέρων ἐποίησε· τεσσαρεσκαίδέκατον, ὅτι ἐν μιᾷ χειροτονίᾳ [26 H.] τέσσαρας ἐπισκόπους ἐποίησε· πεντεκαίδέκατον, ὅτι δέχεται γυναῖκας μνηστρούμενα 39, πάντας ἐκβάλλων 39· ἕξω· ἑξακαίδέκατον, ὅτι τὴν κληρονομίαν τὴν ἀπὸ 40 Θέκλας καταλειφθεῖσαν πέπρακε διὰ Θεοδοίου· ἑπτακαίδέκατον, ὅτι τὰ προσόδια τῆς Ἐκκλησίας οὐδεὶς οἶδε ποῦ ἀπῆλθεν· ὀκτωκαίδέκατον ὅτι Σαραπίωνα ὑπὸ ἐγκλημα ὄντα πρεσβύτερον χειροτόνησεν· ἑννεακαίδέκατον, ὅτι τοὺς κοινωνικούς τῆς οἰκουμένης κατὰ γνώμην αὐτοῦ ἔγκλεισθέντας [καὶ τελευτήσαντας ἐν τῇ] φυλακῇ ὑπερείδε, καὶ οὐδὲ προπέμψαι 41 τὰ σκηνώματα αὐτῶν κατηξίωσεν 42· εἰκοστὸν, ὅτι τὸν ἀγιώτατον Ἀκάκιον ὕβρισε καὶ οὔτε λόγου μετέδωκεν αὐτῷ· εἰκοστὸν πρῶτον, ὅτι Πορφύριον τὸν πρεσβύτερον παρέδωκεν Εὐτροπίῳ ἐξορισθῆναι· εἰκοστὸν δεύτερον, ὅτι καὶ Βανέριον 43 πρεσβύτερον παρέδωκε μεθ' ὕβρεως πολλῆς· εἰκοστὸν τρίτον, ὅτι αὐτῷ μόνῳ λουτρὸν ὀποκαίεται, καὶ μετὰ τὸ λούσασθαι αὐτὸν Σαραπίων ἀπολύει 44 τὴν ἐμβασιν, ὥστε ἄλλον τινὰ μὴ λούεσθαι· εἰκοστὸν τέταρτον, ὅτι πολλοὺς ἀμαρτύρως χειροτόνησεν· εἰκοστὸν πέμπτον, ὅτι μόνος ἐσθίει ἀσώτως, ζῶν Κυκλάπων βίον· εἰκοστὸν ἕκτον ὅτι αὐτὸς κατηγορεῖ, αὐτὸς μαρτυρεῖ, αὐτὸς ἀποφαίνεται (καὶ ὅλον ἐκ τῶν περὶ Μαρτύριον τὸν πρωτοδιάκονον, καὶ ἐκ τῶν περὶ Προαιρέσιον, φασί, τὸν Λυκίας ἐπίσκοπον)· εἰκο-

VARIE LECTIONES.

35 τῶν χειμῆλιων Α. 36 ἃ] ἃ δς. 37 αὐτοπαράκλητους mg. ediorum. 37 ἀπεκάλει ζ. 38 ὁμοφώριον ζ. 39 μόνος πρὸς μόνος ζ. 39 ἐκβάλων ζ. 40 ἀπὸ] præstat ὑπὸ. 41 προπέμψαι pos. αὐτῶν ponit ζ. 42 ἤξιωσεν ζ. 43 Βερένιον ζ. 44 ἀποκαίεται mg. edd.

NOTÆ.

(16) De quo vide Niceph. lib. xiii, cap. 9, sub fin, et Georg. Alexand. infr. cod. 96.

(17) Δεκανοί, S. Epiphani. lib. iii extremo contra hæres. i., οἱ τὰ σώματα περιστέλλοντες τῶν κοιμωμένων. Et Novel. 69, qui cum ἀκολουθοῖς, καὶ ἀσκητρίαις, καὶ κανονικαῖς κάμνουσι περὶ τὴν τῶν λειψάνων ἐκφορὰν.

(18) Olympiadem atque Nicetam, et alias beato Joanni ministrantes intelligit.

(19) Vide Socratem lib. vii.

(20) Τοῦ κοινωνικούς τῆς οἰκουμένης, quos sequentis libelli c. 10, κοινωνικούς τῆς Ἐκκλησίας, id est, καθολικούς, Isaacius vocat. Illos nempe ait a Theophilo submissos Catholicæ communionis monachos, Longorum fratrum, velut Origenistarum accusatores. Certum id ex Palladio, et Georg. Alex. infr. cod. XCVI.

(21) Berthæensem episc.

(22) Causas affert Georg. Alexand. in vita inf. cod. XCI.

σὺν ἔδωμον, ὅτι γρόνθον ἔδωκε Μέννωνι ἐν τοῖς Ἀποστολοῖς, καὶ βέοντος τοῦ αἵματος ἐκ τοῦ στόματος αὐτοῦ προήνεγκε τὰ μυστήρια· εἰκοστὸν ὄγδοον, ὅτι ἐν θρόνῳ ἀποδύεται καὶ ἐνδύεται καὶ πᾶσι τοῖς ἁγίοις εἰκοστὸν ἔννατον, ὅτι καὶ χρήματα τοῖς ὑπ' αὐτοῦ χειροτονουμένοις ἐπισκόποις δίδωσιν, ἵνα δι' αὐτῶν καταπονή τοῦ πλῆθους.

ipsius manante, nihilominus eucharistiæ obtulerit exiit et induitur, et pastillum (24) edit. Vicesimum nonum, quod episcopis a se ordinatis pecunias largiatur, ut per illos laboribus clerum opprimat.

Τὰ μὲν κατὰ ⁴⁸ τοῦ ἁγίου κεφάλαια ταῦτα· ἐκείνος δὲ τέταρτον προσκληθεὶς οὐ παρεγένετο, δηλοποιήσας τοῖς προσκαλουμένοις, ὅτι· «Εἰ τοὺς προφανεῖς ἐνθροῦς ἀπὸ τῆς τάξεως τῶν κρινόντων παραστέλλετε ⁴⁷ ἐτοιμὰς εἶμαι καὶ παραγενέσθαι, καὶ ἀπολογεῖσθαι, εἰ τίς τί μου κατηγορεῖ· εἰ δὲ τοῦτο ποιεῖν οὐ βούλεσθε, ὁσάκις ἀναποστείλιτε, οὐδὲν πλέον ἀνυποθήσεται.» Ἐξήτασαν δὲ, ὡς ἐνόμισαν, ἐκ τῶν κεφαλαίων τούτων τὸ πρῶτον καὶ τὸ δεύτερον, εἰτα ἤρξαντο περὶ Ἡρακλείδου καὶ Παλλαδίου τοῦ Ἐλενοπούλου τῶν ἐπισκόπων ἐξετάζειν καὶ ἐπέδωκε ⁴⁸ λίβελλον πάλιν ὁ μοναχὸς Ἰωάννης, οὗ ὁ διάκονος Ἰωάννης ἐν ταῖς κατὰ τοῦ Χρυσοστόμου κατηγορίας ἐμνήσθη, ἐγκάλων κατὰ Ἡρακλείδου· ὅτι Ὀριγενεαστὴς ἐστίν, [57 R.] καὶ ὅτι κλέπτεις ἐρωρήθη ἐν Καισαρείᾳ τῆς Παλαιστίνης, ἱμάτια τοῦ διακόνου Ἀκυλίνου κλέπτων, καὶ ὅτι αὐτὸν, φησὶν, ὁ ἐπίσκοπος Ἰωάννης τοιοῦτον ὄντα εἰς Ἐφεσον ἔχειροτόνησεν. Ἐνεκάκις ⁴⁹ δὲ καὶ κατ' αὐτοῦ τοῦ Χρυσοστόμου, ὡς πολλὰ κακὰ παθὼν χάριν τῶν Ὀριγενεαστῶν διὰ Σαραπίωνος καὶ παρ' αὐτοῦ ἔκειντο ⁵⁰. Εἰτα τούτων ἐξετασθέντων ἐξητάσθη πάλιν τὸ ἔννατον κεφάλαιον τῶν ἐγκλημάτων, εἰτα τὸ εἰκοστὸν ἔδωμον.

Εἰτα πάλιν κατηγορήσεν Ἰσαάκιος ⁵¹ ἐπίσκοπος τοῦ Ἡρακλείδου ὡς Ὀριγενεαστοῦ καὶ ὡς μὴ παραδεχόμενος [27 H.] Ἐπιφάνιῳ τῷ ἁγιωτάτῳ μήτε εἰς εὐχὴν μήτε εἰς συνουσίαν. Ἐπέδωκε δὲ ὁ αὐτὸς Ἰσαάκιος καὶ λίβελλον κατὰ τοῦ Χρυσοστόμου, περιέχοντα ταῦτα· πρῶτον, περὶ τοῦ πολλάκις μνημονευθέντος Ἰωάννου τοῦ μοναχοῦ, ὅτι ἰδὼν διὰ τοῦς Ὀριγενεαστάς καὶ ὅτι ἐσιδηροφόρησε· δεύτερον, ὅτι ὁ μακάριος Ἐπιφάνιος διὰ τοῦς Ὀριγενεαστάς Ἀμμώνιον, Εὐθύμιον, Εὐσέβιον, καὶ Ἡρακλείδην, καὶ Παλλάδιον οὐκ ἠθέλησε κοινωνῆσαι· τρίτον, ὅτι τὴν φιλοξενίαν ἀθετεῖ, μοναστίαν ἐπιτηδεύων· τέταρτον, ὅτι ἐπ' ἐκκλησίας λέγει τράπεζαν Ἐρινύων πεπλη-

A intemperanter Cyclopi vitam degens. Vicesimum sextum, quod idem ipse accuset, idemque testis sit, ac iudex. Planum id esse ex illis, quæ cum Martyrio archidiacono, et cum Proæresio Lyciæ episcopo gesta referantur. Vicesimum septimum, quod pugno (23) contuderit Memnonem in Apostolorum sacra æde, et sanguine ex ore mysteria. Vicesimum octavum, quod in throno

B Hæc accusationis in sanctum virum capita sunt: qui quidem quartum appellatus non comparuit, citantibus (25) respondens: «Si apertos hostes iudicium ordine submoveritis, præsto, inquit, sum, neque sistam; ut si quis me accusarit, causam dicam: sin id facere detrectaveritis, quoties citabitis, nihil proficietis.» Examinarunt itaque, ut putabant, horum omnium caput primum ac secundum. Hinc cæperunt in Heraclidem, et Palladium Helenopolis (26), episcopos ambos, conquerere: et Joannes monachus (cujus Joannes diaconus [27] in suis beati Chrysostomi accusationibus meminerat) libellum illidem porrexit, accusans Heraclidem quod Origenista esset, et Cæsareæ Palestine in furto deprehensus fuisset, Aquilini diaconi vestimenta furatus; et quamvis talis esset, inquit, Joannes episcopus Ephesiorum eum episcopum ordinavit. Accusat præterea ipsum Chrysostomum, quod multa Origenistarum causa adversa passus sit a Sarapione, quodque hunc ille a se miserit. Horum itaque cognitione peracta, inquisitum deinceps est in caput nonum accusationum, mox in vicesimum septimum.

C Postea rursus Isaacius (26) episcopus Heraclidem accusat ut Origenistam, minimeque susceptum a sanctissimo Epiphania, neque in preceptionis, neque in ciborum communionem. Protulit et idem Isaacius libellum contra Chrysostomum, hæc fere continentem: Primum, de Joanne monacho, sæpius jam nominato, quod propter Origenistas vapulasset, et ferro vinctus fuisset. Secundum, quod beatus Epiphanius propter hos Origenistas (29), Ammonium, Euthymium, Eusebium, Heraclidem, et Palladium, communicare cum illo noluisse. Terrium, ^{19a} quod hospitalitatem, solus quotidie cibum capiens, desereret. Quartum, quod in Ecclesia dicat, men-

VARIE LECTIONES.

⁴⁸ πατρίων γ. ⁴⁹ μὲν οὖν κατὰ γ. ⁵⁰ παραστέλλετε Α. ⁵¹ ἀπέδωκε γ. ⁵² ἐγκάλει. ⁵³ post ἔκειντο cum Α omisi ἀπέστειλεν. ⁵⁴ Ἰσαάκιος Α, et p. 18 a 29 Ἰσαάκιον.

NOTÆ.

(23) Γρόνθον ἔδωκε, συγκαμπτόμενον τῶν δακτύλων, ut describit Theophylact. et vet. gloss. reddidit pugnum.

(24) Post divinorum mysteriorum perceptionem addit Niceph. lib. xiii, cap. 9, ex Palladio et aliis. Propter sputum nimium. Idemque cæteris suis se tradunt, qui B. Chrysost. res scripserunt.

(25) Discrepat nonnihil B. Joannis responsio, quæ est apud Niceph. lib. xiii, cap. 15 ext.

(26) Cujus insignis ille Dialogus in manibus de B. Chrysost. vita.

(27) Supra cap. 2.

(28) D. Baron. ad annum Christi 405, tom V. legit hic Acacius episcopum Heraclidem, etc. Fortassis Isaacius ille monachus, quem una cum Theophilo Alexandriam venisse refert Niceph. lib. xiii, c 17. Pallad. eundem Syrylum circumforaneum, falsorum monachorum ducem appellat.

(29) Omittit fortassis Dioscorum, quartum in Longis fratribus, ad censuram, quod is ante synodum inchoatam mortuus esset, teste Niceph. lib. xiii, c. 15. De quibus etiam inf. c. 96 circa med.

sam esse furiarum plenam. Quintum quod in Ecclesia se ita jactet : *Depereo, insanio* (30). Sextum, oportuisse illum interpretari, quænam illæ furie essent ; et quid sit, *Depereo, insanio* ; has enim Ecclesia voces ignorat. Septimum, quod licentiam peccantibus præbeat, sic docens : « Si iterum peccasti, pœniteat iterum : et quoties peccaveris, veni ad me, ego te sanabo (31). » Octavum, quod in Ecclesia docens blasphemet, Christum orantem ideo non esse auditum, quod non ut oportet, orasset. Nonum, quod ad seditionem populum concitaret (32), etiam adversus synodum. Decimum, quod ex gentibus quosdam, qui Christianos valde afflixissent, suscepisset, et in Ecclesia haberet, atque defenderet (33). Undecimum, quod aliorum invadat (34) provincias, ordinetque ibidem episcopos (35). Duodecimum, quod episcopos injuria afficiat et *ἐκπιδάτους* (36), domo sua pellijubeat. Decimum tertium, quod clericos inusitatis injuriis contumeliisque affecerit. Decimum quartum, quod aliorum deposita vi rapuerit. Decimum quintum, quod sine conventu, præterque cleri mentem, ordinet. Decimum sextum, quod (37) Origenistas receperit : communicantes (38) vero eam Ecclesia monachos, etsi commendatitias litteras afferrent, in carcerem coniectos non dimiserit : quin et in eo morientes, ne inviserit quidem. Decimum septimum, quod aliena municipia nondum inanimata, imo et accusata, episcopos ordinavit. Decimum octavum, quod ipsum hunc Isaacium male sæpe multarit.

Harum accusationum primum caput, quod id antea (ut rebatur) examinatum esset, excutere noluerunt ; at in secundum et septimum inquisitionem. Mox tertium quoque accusationis a Joanne diacono factæ caput examinatur. In eo capite Arsarius archipresbyter (38*), qui ipsi Chrysostomo successit, et Atticus presbyter (39), nescio quo modo testes adhibiti, contra beatum Chrysostomum testimonium dixerunt ; ut et Elpidius presbyter. Iidem, et cum ipsis etiam Acacius presbyter, in quartum criminationis caput testati sunt. Postquam ita excussa fuere hæc, prædicti presbyteri, ac præter eos Eudæmon et Onesimus, sententiam

A ρωμένην πέμπτον, ὅτι καυχᾶται ἐκ' ἐκκλησίας λέγων Ἐρῶ, μαίνομαι, καὶ ὅτι ὀφείλει ἐρμηνεύσαι τίνες εἰσὶν Ἐρινύες, καὶ τί ἐστὶ τὸ λέγειν, Ἐρῶ, μαίνομαι· ἡ γὰρ Ἐκκλησία οὐκ οἶδε ταῦτα· ἔκτον, ὅτι ἀδειαν παρέχει τοῖς ἀμαρτάνουσι, διδάσκων, « Ἐάν πάλιν ἀμάρτης, πάλιν μετανοήσον, καὶ ὁσάκις ἀν ἀμάρτης, ἔλθε πρὸς με, καὶ ἐγὼ σε θεραπεύσω »· ἕβδομον, ὅτι βλασφημεῖ ἐκ' ἐκκλησίας, λέγων ὅτι ὁ Χριστὸς προσευχόμενος οὐκ εἰσηκούσθη, ἐπεὶ μὴ θεόντως προσήύξατο ὁ ὕδωρον, ὅτι τοῖς λαοῖς ὑποβάλλει στασιάζειν κατὰ τῆς συνόδου· ἑννατον, ὅτι Ἕλληνας πολλὰ κακὰ τοῖς Χριστιανοῖς διαθεμένους ὑπεδέξατο καὶ ἔχει ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ καὶ προτίσεται αὐτῶν· δέκατον ὅτι ἐπιδαίνει ἀλλοτρίαις ἐπαρχίαις καὶ χειροτονεῖ ἐπισκόπους· ἑνδέκατον, ὅτι ὀβριζει τοὺς ἐπισκόπους καὶ ἐκπιγγάτους καλεῖ ἐκκληθῆναι τῆς οἰκίας αὐτοῦ· δωδέκατον, ὅτι τοὺς κληρικοὺς ἐξεναι ὕδρεσιν ὀβριζει· τρισκαίδεκατον, ὅτι παραθήκας ἀλλοτρίας ἤρπασε βίβλ'· τεσσαρεσκαίδεκατον ὅτι ἀνευ συνεδρίου καὶ παρὰ γνώμην τοῦ κλήρου ποιεῖ τὰς χειροτονίας· πεντεκαίδεκατον, ὅτι τοὺς μὲν Ὀριγενιστάς ἐδέξατο, τοὺς δὲ κοινωνικοὺς τῆς Ἐκκλησίας μετὰ συστατικῶν ἐλθόντας γραμμάτων καὶ ἐν τῇ φυλακῇ βληθέντας οὐκ ἐξέλειτο, ἀλλὰ καὶ ἀποθανόντας ἐν αὐτῇ οὐδ' ὅλως ἐπισκέφατο· ἑξακαίδεκατον, ὅτι δοῦλους ἀλλοτρίους μὴ πῶ ἐλευθερωθέντας, ἀλλὰ καὶ διαβεβλημένους ἐχειροτόνησεν ἐπισκόπους· ἑπτακαίδεκατον, ὅτι αὐτὸν τοῦτον Ἰσαάκιον πολλὰ παρ' αὐτοῦ συνέβη κακοθῆναι.

C

Τούτων οὖν τῶν κατηγοριῶν τὸ μὲν πρῶτον ἀτα δὴ προσετασθῆν, ὡς ἐνόμιζον, οὐκέτι ἐξητάσθῃ, τὸ δὲ δευτέρον ἐξητάσθῃ καὶ τὸ ἕβδομον. Ἐἴτα ἐξητάσθῃ πάλιν τὸ τρίτον ἐγκλημα τῶν ὑπὸ τοῦ διακόνου Ἰωάννου ἐπιδοθέντων. Ἐν τούτῳ δὲ τῷ κεφαλαίῳ καὶ Ἀρσάκιος ὁ πρῶτοπρεσβύτερος, ὁ αὐτὸν τὸν Χρυσόστομον διαβεβλημένος, καὶ Ἀττικὸς ὁ πρεσβύτερος οὐκ οἶδ' ὅπως μάρτυρες ἴστησαν καὶ τοῦ ἁγίου καταμαρτύρησαν· καὶ Ἐλπίδιος δὲ ὁ πρεσβύτερος. [60 R.] Οἱ αὐτοὶ δὲ καταμαρτύρησαν, καὶ σὺν αὐτοῖς καὶ ὁ πρεσβύτερος Ἀκάκιος, ἐπὶ τῷ τετάρτῳ κεφαλαίῳ. Τούτων οὖν ἐξετασθέντων αὐτοὶ τε οἱ προειρημένοι πρεσβύτεροι, καὶ Εὐδαίμων ἐτι καὶ Ὀνήσιμος, ἡτοῦν

D

VARIAE LECTIONES.

³⁰ Ἐκκλησίας ζ. ³¹ καὶ A : ἔκτον ζ. ³² ἔκτον A : ἕβδομον ζ. ³³ ἀμαρτάνης ζ. ³⁴ ἕβδομον A : ὁ ὕδωρον ζ. ³⁵ ὅτι εἰ ὁ A. ³⁶ ὁ ὕδωρον A : ἑννατον ζ. ³⁷ στασιάζειν καὶ κατὰ ζ. ³⁸ ἑννατον A : δέκατον ζ. ³⁹ ὅτι ὀβριζει — δωδέκατον om. A. ⁴⁰ οὐδ' ὅλως A : οὐκ ζ. ⁴¹ ἑξακαίδεκατον ζ.

NOTÆ.

(30) Quædam exempli. hæc verba superiori cap. 5, continenter adiungunt.

(31) Socrat. lib. vi. cap. 21. Vide B. Basil. *De pœnit.* et S. Epiphan. *Contra Novat.*

(32) Lege Niceph. lib. xiii. cap. 16 et 17.

(33) Ἐνδέκατον in Græco legendum.

(34) Niceph. lib. xiii. cap. 9.

(35) Hoc cap. in Baron. *Annal.* lib. desideratur.

(36) Represento vocem ignotam atque inauditam,

si quis forsitan aliquid ex ea recte exsculpat.

(37) Longos fratres intelligit.

(38) Ad accusandos Longos, a Theoph. Constantinop. missus, ut ex Palladio constat, et Georg. Alexand. inf. cod. XCVI.

(39) Nicephorus eum suis depingit coloribus, lib. xiii. cap. 28.

(39) Idem puto, qui Arsacio successit, de quo Niceph. supr. c. 29.

το ἐπιταχῦναι τῇ ἀποφάσει, καὶ πρῶτος τῆς συνόδου Α Paulus Heracleæ episcopus, omnes sententiam dicere voluit, statutumque ut ipsis visum, beatum virum sede pellendum, incipiente Gymnasio episcopo, et finiente Theophilo Alexandrino, numero omnes quinque et quadraginta. Post missa est ad clerum Constantinopolitanum, tanquam e synodo, epistola de Chrysostomi e throno dejectione. Relatio quoque ad imperatores facta. Ad hæc tres oblati libelli, a Gerontio (41), Faustino, Eugnomonio, qui se injuste a Joanne episcopatu motos querebantur. Imperatorum vicissim ad synodum missum est rescriptum. Atque in his fere duodecima actio consumitur. Nam decima tertia, ut diximus, ea continet quæ ad Heraclidem Ephesi episcopum pertinebant.

Σ.

Ἡροδότου Ἱστοριοῦν Λόγοι Θ.

Ἀνεγνώσθη Ἡροδότου Ἱστοριῶν λόγοι Θ', κατὰ ἀριθμὸν καὶ ἐπωνυμίαν τῶν ἐννέα Μουσῶν. Ἰωνικῆς δὲ διαλέκτου κανὼν ἂν οὗτος ἔη, ὡς Ἀττικῆς Θεουκυδίδης. Κέχρηται δὲ μυθολογίαις καὶ παρεκβάσει πολλαῖς, δι' ὧν αὐτῷ ἡ κατὰ διάνοιαν γλυκύτης διαρρέει, εἰ καὶ πρὸς τὴν τῆς ἱστορίας κατὰληψιν καὶ τὸν οἰκεῖον αὐτῆς καὶ κατάλληλον τύπον ἐνίοτε ταῦτα ἐπισκοτεῖ, οὐκ ἐθελούσης τῆς ἀληθείας μύθοις αὐτῆς ἀμαυροῦσθαι τὴν ἀκρίβειαν, οὐδὲ πλέον τοῦ προσήκοντος ἀποπλανᾶσθαι ταῖς παρεκβάσεσιν.

Ἀρχεται δὲ τῆς ἱστορίας ἀπὸ τῆς Κύρου βασιλείας, τοῦ πρώτου Περσῶν βασιλεύσαντος, ὅθεν τε ἐφυ καὶ ὅπως ἐτάφη τε καὶ ἠυζήθη καὶ ἐβασίλευσε· καὶ κάττεισι μέχρι τῆς Ξέρξου βασιλείας καὶ τῆς κατὰ τῶν Ἀθηναίων ἐπελάσεως καὶ τῆς φυγῆς τῆς ἐκείθεν. Τέταρτος δὲ ἐστὶν ἀπὸ Κύρου Ξέρξης· δεύτερος γὰρ Καμβύσης καὶ τρίτος Δαρείος. Ὁ γὰρ μεταξὺ Σμέρδης ὁ Μάγος οὐκ ἀριθμεῖται τούτοις, ἀτε δὴ τύραννος καὶ οὐ προσήκουσαν αὐτῷ ἀρχὴν δόλερ καὶ ἀπάτη ὑπέλθων. Δαρείου δὲ διάδοχος ὁ υἱὸς Ξέρξης, ἐφ' οὗ ἡ ἱστορία καταλήγει, οὐδὲ μέχρι τέλους τῆς αὐτοῦ προελθούσας βασιλείας. Ὁ δὲ Ἡρόδοτος ἐν αὐτοῖς τούτοις ἤκμασε τοῖς χρόνοις, ὡς ἄλλοι τε καὶ ὁ Σικελιώτης Διόδωρος ἱστορεῖ. Λέγεται δὲ ἀναγινωσκόμενης αὐτῷ τῆς ἱστορίας κομιδῇ νέον ὄντα παρὰ τῷ πατρὶ Θεουκυδίδῃ ἀκούσαι καὶ δακρύσαι· τὸν δὲ Ἡρόδοτον ἀποφύνασθαι· «Ὡς εἴη ὁ παῖς, ὧ Ὀλοῦρε, ὁ πὺς, ὀργῶσαν ἔχων τὴν φύσιν πρὸς μαθήματα».

ΞΑ.

Ἀισχίνου Λόγοι γ', ἐπιστολαὶ θ'.

Ἀνεγνώσθη Ἀισχίνου οἱ τρεῖς Λόγοι, ὁ Κατὰ Τι-

VARIE LECTIONES.

⁶⁶ ἔδοξεν ζ. ⁶⁷ βασιλεύουσι ζ. ⁶⁸ ἡ post καὶ add. Α. ⁶⁹ ἐρρέθη ζ. ⁷⁰ οὗτος ἂν ζ. ⁷¹ Σμέρδης.

⁷² ἀνεγνώσθησαν ζ.

NOTÆ.

(40) Propterea, opinor, quod patriarcha soleret ab Heracleæ metropolitā ep. manus impositionem accipere quia Byzantium in hujus episcopatu olim fuit, auctore Cyropalat. De offic. Constantinop.

(41) De quo Niceph. lib. xiii, c. 9, initio.

(42) In pugna ad Mycalen, et Sesti oppugnatione scribendi finem fecit, inquit Diod. lib. xi Biblioth.

accelerari postularunt. Itaque 19⁶ synodi (40) præses Paulus Heracleæ episcopus, omnes sententiam dicere voluit, statutumque ut ipsis visum, beatum virum sede pellendum, incipiente Gymnasio episcopo, et finiente Theophilo Alexandrino, numero omnes quinque et quadraginta. Post missa est ad clerum Constantinopolitanum, tanquam e synodo, epistola de Chrysostomi e throno dejectione. Relatio quoque ad imperatores facta. Ad hæc tres oblati libelli, a Gerontio (41), Faustino, Eugnomonio, qui se injuste a Joanne episcopatu motos querebantur. Imperatorum vicissim ad synodum missum est rescriptum. Atque in his fere duodecima actio consumitur. Nam decima tertia, ut diximus, ea continet quæ ad Heraclidem Ephesi episcopum pertinebant.

LX.

Herodoti Halicarnassei Historiarum libri ix.

Leguntur Historiarum Herodoti libri novem, numero et nomine totidem Musarum. Hic Ionicæ dialecti norma esse queat, ut Atticæ Thucydides. Fabulas adhibet, crebrasque digressiones, per quas sensus ipsi atque sententiæ dulcelo finit: quamquam pro historiæ modo, proprioque ipsius, et conveniente caractere, hæc ipsa interdum obscuritatem pariant, recusante veritate fabulis suam obfuscari accurationem, aut plus æquo a re proposita scriptorem digredi.

Aspicatur historiam a Cyri imperio, qui primus Persarum regnum tenuit, unde natus, quomodoque educatus creverit, atque regnarit: et pertingit ad usque Xerxis imperium, ejusque contra Athenienses expeditionem ac fugam. Quartus vero a Cyro rex fuit Xerxes: nam secundus Cambyses erat, et tertius Darius. Qui enim interfectus est Smerdis Magnus, his non annumeratur, quod tyrannus fuerit, sibi que minime debitum regnum, dolo malo ac fraudibus occupavit. Darii successor, Xerxes filius fuit, in quem historia desinit (42), neque ad regni ejus finem usque progressa, quia his temporibus Herodotus ipse floruit, ut inter cæteros et Diodorus Siculus testatur. Thucydidem (43) ferunt eum adolescens admodum apud patrem astans, hunc suam Historiam recitantem audiret, illacrymasse, Herodotumque de illo subjecisse: «Quam est tuus filius, Olure, ardenti ad discendum ingenio!»

LXI.

Æschinis orationes iii et epistolæ ix (44).

20ª Leguntur Æschinis orationes tres, contra

Timarchum, quæ princeps est orationum ejus, A *et Falsæ legationis*. Tertia vero et última *Contra Ctesiphontem*. Tres enim duntaxat legitimas esse hasce ferunt : epistolas vero novem (45). Quamobrem nonnulli orationes ejus *Gratias* nominarunt, cum ob orationis gratiam tum a numero *Charitum*; *Musas* vero epistolas dixerunt, a numero novem *Musarum*. Circumfertur et ejus alia oratio, *Deliaea lex* inscripta; quam tamen *Cicilius* (46) non recipit, sed ad alterum *Æschinem* Atheniensem (47), ejus æqualem, hanc orationem, ut partum, refert.

Æschines hic unus est in decem Græciæ oratoribus : qui accusatus aliquando a *Demosthene* male obite legationis, damnatus ideo non est, quod *Eubulus*, homo popularis, cui subservierat aliquando *Æschines*, *Demosthenem* una oppugnans, tantum effecerit, ut antequam dicendi finem *Demosthenes* fecisset, *judices* exsurgenter. Post vero cum reprehendisset *Æschines* decretum (48), ac si contra legem scriptum esset, quod ex *Ctesiphontis* sententia (49), *Demosthenis* bono scriptum fuerat; et multam ipse sibi præfuisse, ni contra legem scriptum esse ostenderet : hoc non ostenso, ut promiserat, patria cessit. Quare ad *Alexandrum* (50) *Philippi* filium in Asia belligerantem fugere animum induxit; sustinuit tamen, auditio ejus obitu, et cognito plenos esse turbarum successores. Ad *Rhodium* igitur adnavigavit, in eaque diutius hærens insula, pueros docuit. Mirantibus vero auditoribus, hærentibusque, tantus orator cum esset, quomodo a *Demosthene* victus cessisset : « Si, inquit, bestiam ipsam (*Demosthenem* nimirum feram appellans) audissetis, non utique hæsitaretis (51). » Fertur ibi primus et *fictiones*, et quas ferunt *declamationes*, illo in otio composuisse. Senex demum e *Rhodo* in *Samum* migravit, fatisque concessit. Obscuris natus est parentibus; patre quidem *Atrometo*, matre vero *Glaucothea* sacerdote (52). *Frates* duos habuit, *Aphobetum* et *Philocharin*. Initio, tertiarum (53) partium *histrionem* egit (54), ut erat vocalis : deinde *tabellio* senatui fuit; post vero non diu ad rempublicam se contulit : fuitque *Athenis* *Atticis* *Philippicam* partum studiosus; qua etiam de causa a *Demosthene*

μάχην, δ; ἐστὶ καὶ πρῶτος τῶν αὐτοῦ λόγων, καὶ ὁ *Παραπρεσβείας*. τρίτος δὲ καὶ ἡ τελευταῖος ὁ *Κατὰ Κτησιφῶντος*. Τρεῖς γὰρ μόνους αὐτοῦ φασὶ ἡ γνησίους εἶναι, καὶ ἐννέα ἐπιστολάς· διὰ τοὺς μὲν λόγους αὐτοῦ τινες *Χάριτας* ὀνόμασαν διὰ τὸ χάριν τοῦ λόγου καὶ τὸν ἀριθμὸν τῶν *Χαρίτων*, *Μούσας* δὲ τὰς ἐπιστολάς [61 R.] διὰ τὸν ἀριθμὸν τῶν ἐννέα *Μουσῶν*. Φέρεται δὲ αὐτοῦ καὶ ἄλλος λόγος, ὁ *Δηλιακὸς νόμος*· οὐκ ἐγκρίνει δὲ αὐτὸν ὁ *Καϊκίλιος* ἡ, ἀλλ' Αἰσχίνην ἄλλον σύγχρονον τοῦδε Ἀθηναῖον τὸν πατέρα εἶναι τοῦ λόγου φησίν.

Οὗτος ὁ Αἰσχίνης εἰς τὴν τῶν δέκα ρητόρων. Κατηγορηθεὶς δὲ παραπρεσβείας ὑπὸ Δημοσθένους οὐχ ἐλάλῃ, ἀλλ' ἔτι Εὐδούλου τοῦ δημαγωγοῦ, ὃ ὑπερέστησε, συναγωνισαμένου αὐτῷ κατὰ Δηλιακὸς ἐν τῇ παρασκευάσει τοὺς δικαστὰς ἀναστῆναι ἐκ τοῦ Δημοσθένους λόγοντος. Ὑστερον δὲ κατηγορήσας τοῦ ψευφίσματος ὡς παρανόμου, ὁ κατὰ Κτησιφῶντος ἔγραψε Δημοσθένει, καὶ ὅρισας τὸ πρόστιμον [29 H.] αὐτὸς ἑαυτῷ, ἐὰν μὴ δεῖξῃ παράνομον, μὴ δεῖξας ἡ ὡς ὡς ὑπέσχετο ἐξέπεσε τῆς πατρίδος. Καὶ πρὸς μὲν Ἀλέξανδρον τὸν Φίλιππου ἐν Ἀσίᾳ στρατεύοντα φεύγειν ὁρμηθεὶς ἐπέσχεθῃ, τὸν ἐκείνου θάνατον ἀκούσας καὶ μεστοὺς θυρόδων τοὺς ἐκείνου μαθὼν διαδόχους, εἰς Ῥόδον δὲ πλεύσας κατέμεινε χρόνον, ἐν ᾧ τοὺς νέους ἐπαίδευε. Θαυμάζοντων δὲ τῶν ἀκρατῶν, καὶ ἀπορούντων ὅπως τοσαύτην ἔχων δύναμιν τοῦ γράφειν ὑπὸ Δημοσθένους ἡττήθη, ἔφη· « Εἰ ἤκούσατε τοῦ θηρίου ἐκείνου (θηρίον καλῶν τὸν Δημοσθένην), οὐκ ἂν ὑμῖν τοῦτο ἡπόρητο. » Λέγεται δὲ οὗτος πρῶτος ἐκείσε σχολάζων τὰ πλάσματα καὶ τὰς λεγομένας μελέτας συνθεῖναι. Γηράσας δὲ ἀπὸ Ῥόδου εἰς Σάμον μετέστη, κακεὶ τελευτᾷ. Ἦν δὲ πατὴρ μὲν Ἀτρωμήτου, μητὴρ δὲ Γλαυκοθέας τῆς ἱερείας, ἀσήμεον γένους· ἀδελφὸς δὲ εἶχε δύο, Ἀρόδῃον καὶ Φιλόχαριν. Τὸ μὲν οὖν πρῶτον ἐπιτραγωνίσαι μεγαλόφωνος ὢν, ἔπειτα ἐγγραμμάτευε τῇ βουλῇ, καὶ κατ' ὄλγον ἐπὶ τὸ δημαγωγεῖν προήλθε. Τῆς δὲ τῶν Φιλιππιζόντων ἐν Ἀθῆναις μόρας ἦν· διὸ καὶ διεπολιτεύετο Δημοσθένει. Διακοῦσαι δὲ αὐτὸν Πλάτωνος καὶ Ἀνταλκίδας φασὶ μαθητεῦσαι, καὶ εἶναι ἡ τι καὶ ἑκατέρου δεῖγμα διὰ τῶν Αἰσχίνου λόγων ἡ, τὸ μέγεθος τῶν ὀνομάτων καὶ τὴν σεμνότητα ἡ τῶν πλάσμάτων. Διονυσίους δὲ ποτε ὁ σοφιστὴς ἐντυχὼν τῷ κατὰ Τιμ-

VARIE LECTIONES.

⁷¹ δὲ ὁ καὶ ε. ⁷² φησὶ Α. ⁷³ Κικίλιος Α. Κικίλιος ε. ⁷⁴ δεῖξαι ε. ⁷⁵ δεῖξας δὲ ὡς ε. ⁷⁶ εἶναι τι καὶ Αἰσχίνην ἐκ ε. ⁷⁷ διὰ τῶν — λόγων Α : τὸν — λόγον ε. ⁷⁸ ἡ σεμνότης Α.

NOTE.

(45) Nunc 12 leguntur.

(46) Forte Cælius, ejus oratoris meminit Plut. in *Vita Demosth. et Dionys. Halicarn.* Epist. ad pop. *Deliaeam* autem hanc etiam Plutarch. *Æschini* abjudicat lib. *De decem orat.*

(47) *Socraticum* cognomento, de quo ei hic seq. pag. et Suid.

(48) Refert idem ἀνώνυμος *vita* *Æschinis* scriptor : « Ὅτι ἡδυνήθη κινήσαι τὴν κατηγορίαν Εὐδούλου συναγωνισαμένου, etc.

(49) Emendo, ὁ κατὰ Κτησιφῶντα ἔγραψε Δημοσθένει, vel trajecta voce, ὁ ὑπὲρ Δημοσθένους ἔγραψε Κτησιφῶν.

D (50) Vide Plin. opuscul. 10, orat. in *Æsch.*

(51) Vide Plin. *Histor.* lib. vii, c. 50; et Plin. *Secund.* lib. ii, epist. 3, et Auct. Vide *Æsch.* ἀνώνυμον.

(52) Ἱέρεια, alibi τελεστρία, quasi *initiatrix* : apud Suid.

(53) Cic. *Divina* in *Verr.* sic reddit τὸν ἐπιτραγωνιστὸν, qui rarius ad agendum regrediebatur, quam qui *secundarium* esset. Idem *Tertiarius* quoque dictus legitur.

(54) Quod ei *Demosth.* exprobravit. orat. *De falsa legat.*

ἀρχου λόγῳ, καὶ τὴν ἀρχὴν ἀναγνούς τοῦ προοιμίου⁷⁹, « Οὐδένα πώποτε οὔτε γραφὴν γραφάμενος οὔτε ἐν εὐθυαίαις λυπήσας, » — « Εἴθε πολλοὺς ἐγράψω, ἔφη, εἴθε πολλοὺς ἐλύπησας, ἵνα πλείους καταλειποῦς ἐτύχῃ- νας λόγους! » οὕτως ἤσθη τῷ χαρακτῆρι τοῦ ῥητο- ρος.

habuit, incidisset, lecto procemii ejus hoc principio, « Equidem nulli unquam aut in judicio peri- culum creavi, aut in rationibus exigendis molestus fui, » dixisse fertur : « Utinam multis saepe perien- lum creasses ; utinam multis molestus fuisses, ut multas id genus orationes nobis reliquisses (57) ! »

Adro est oratoris hujus caractere delectatus.

Ἔστι δὲ ὁ λόγος αὐτῷ ὥσπερ αὐτοφύης καὶ αὐ- τοσχέδιος, οὗ τοσοῦτον διδοὺς τὴν τέχνην ἀποθαυμά- ζειν⁸⁰ τοῦ ἀνδρὸς ὅσον τὴν φύσιν· καὶ γὰρ ὅσα δει- νότητος ἔχεται, ταῦτα ἔστιν εὐρεῖν παρὰ τοῖς λόγοις αὐτοῦ, καὶ ἃ φύσεως μᾶλλον ἔστι δειγμάτα. Περὶ τῆς γὰρ τὴν ὀνομασίαν ἔστιν ἀφελῆς καὶ εὐσημος, καὶ περὶ τὴν τῶν λόγων σύνθεσιν οὔτε ἀγαν ἄτονος ὥσπερ Ἰσοκράτης, οὔτε πεπιεσμένος καὶ συνεσφιγμένος ὥσπερ ὁ Λυσίας· πνεύματι δὲ καὶ τόνῳ οὐδὲν Ἀημο- σθένους ἀπολείπει. Σχήματι δὲ κέχρηται διανοίας τε καὶ λέξεως, οὗ πρὸς τὸ δοκεῖν τι σὺν τέχνῃ λέγειν, ἀλλὰ πρὸς τὸ ἀναγκαιότατον τοῖς ὑποκειμένοις πράγμασι. Διὸ καὶ ἀπάνουργός πως ὁ λόγος εἶναι δοκεῖ, καὶ ὡς τὰς ἐν πλήθει ῥητορείας καὶ τοὺς ἰδιω- τικοὺς λόγους⁸¹ μάλιστα ἐμπρέπων· καὶ γὰρ οὐδὲ ἐπιχειρήμασιν οὐδὲ ἐνθυμήμασι συνεχῆς τις καὶ λίαν [64 R.] ἐκδεδιασμένος. Τὸν μέντοι Λυσανίου Αἰσχίνην ἄλλοι τε καὶ Φρόνιχος⁸² μᾶλλον, ὃν καὶ Σω- κρατικὸν καλοῦσιν, εἰς τοὺς ἀρίστους ἔγχρινει, κα- νόνα μετὰ γὰρ τοὺς πρώτους Ἀττικοῦ λόγου τοὺς ἐκείνου ἀποφαινόμενος λόγους⁸³.

A civili contentione dissensit. Platonis quoque audi- torem, et Anatalcidæ (55) discipulum fuisse ferunt : et sunt utriusque rei indicio 20^b Æschinis ora- tiones, cum verborum granditate, tum gravitate inventionis. Dionysius vērò sophista (56), cum forte in ejus orationem, quam adversus Timarchum

Est ejus oratio tanquam sponte nata et extempora- nea ; non tantam artis, quantam ingenii ipsius admi- rationem concitans. Etenim cum grandia omnia in ejus orationibus reperias, tum quæ maxime naturæ præstantiam ostendant. In vocibus enim simplex et candidus, clarus tamen, et in orationum com- positione, neque valde languidus ut Isocrates, neque contractus et astrictus ut Lysias : ipso insuper spiritu ac contentione nihil Demostheno inferior. Schematibus præterea cum sententiarum, tum verborum ita usus est, non tam ut arte, quam pro subjectæ rei ac negotii necessitate, dicere vi- deatur. Quamobrem et simplex atque inelaborata ejus apparet dictio, ac veluti populari orationi, et privato sermoni maxime conveniens. Non enim vel in ratiocinationibus, vel in enthymematis mul- tus, nimiumque coactus. Cæterum Æschinem (58), Lysaniæ filium, quem et Socraticum nomi- nant, cum alii plures, tum Phrynichus (59) potissi- mum, in optimis oratoribus, ut regulam statuunt, ejusque orationes post Attici sermonis principes collo- cāt.

ΣΒ΄.

Πραξαγόρου Ἀθηναίου τῆς κατὰ τὸν Μέγαν Κων- σταντίνου ἱστορίας βιβλία β΄.

[30 H.] Ἀνεγνώσθη Πραξαγόρου⁸⁴ τοῦ Ἀθηναίου τῆς κατὰ τὸν Μέγαν Κωνσταντίνου ἱστορίας βιβλία δύο. Ἐν οἷς λόγοις διέξεισιν ὅτι ὁ πατὴρ Κωνσταν- τίνου Κωνσταντῖνος Βρετανίας ἐβασίλευσε⁸⁵, Μαξι- μίνος δὲ τῆς Ρώμης καὶ τῆς ἄλλης Ἰταλίας καὶ Σι- κελίας, ὁ δὲ ἑτερος Μαξιμίνος τῆς τε Ἑλλάδος καὶ τῆς κάτω Ἀσίας καὶ Θράκης· Διοκλητιανὸς γὰρ, ὁ καὶ τῶν ἄλλων πρεσβύτατος, τῆς τε Βιθυνίας ἤρχε καὶ τῆς Ἀραβίας καὶ τῆς Λιβύης καὶ τῆς Αἰγύπτου, ὅσην ὁ Νεῖλος ἐπερχόμενος ἄρδει. Τὸν οὖν Κωνσταν- τίνον ὁ πατὴρ πέμπτει παρὰ⁸⁶ Διοκλητιανὸν εἰς Νι- κομήδειαν παιδευσθῆσόμενον. Παρὼν δὲ, φησὶ, Μαξι- μίνος ὁ τῆς κάτω Ἀσίας βασιλεύων εἰς ἐπιβουλὰς ὥρμησε τοῦ νέου, καὶ πρὸς μάχην λένοντι ἀγρίῳ

LXII.

Praxagoræ Atheniensis de rebus Constantini Ma- gni libri ii.

Lecti sunt Praxagoræ Atheniensis *De gestis Con- stantini Magni* historiarum libro duo : quibus nar- rat Constantini patrem Constantium Britannicæ et Hispaniæ (60) imperasse ; Maximinum Romæ (61), et cæteræ Italiæ, atque Siciliæ regnum tenuisse : alterum vero Maximinum Græciam, Macedoniam, minoremque Asiam, ac Thraciam occupasse : Dio- cletianum autem, qui cæteros ætate anteibat, Bi- thyniam habuisse ; Arabiam item, et Africam, atque Ægypti omnem oram quam Nilus affluit. Igi- tur Constantinum pater ad Diocletianum Nicome- diam erudiendum misit. Aderat tum forte Maximi- nus ille, qui inferiori Asiæ imperitabat, et insidias adolescenti tendere animum inducens, ad pugnam

VARIÆ LECTIONES.

⁷⁹ προοιμίου ὡς οὐδένα — γραφάμενος ὥσθην οὔτε γ. ⁸⁰ ἀποθαυμ. τὴν τέχνην γ. ⁸¹ ταῖς — ῥητορείαις καὶ τοῖς ἰδιωτικοῖς λόγοις γ. ⁸² ποτὶ λόγους ἢ ὅτι οἱ μαργαρίται — πολλὸ ἐν τῇ χρήσει ponit A quæ p. 22a leguntur. ⁸³ Πραξαγόρου] πραξαγόρου τοῦ πραξαγόρου A. ⁸⁴ Βρετανίας καὶ Σικελίας ἐβασ. γ. ⁸⁵ παρὰ A : πρὸς γ.

NOTÆ.

(55) Inf. cod. CCLXIV et in Plutarchi Decem oratoribus Leodamantis auditor dicitur. Suidæ vero Alcudamantis Eleatæ.

(59) Inf. cod. CLVIII.

(60) Ἰβηρίας hoc loco pro Σικελίας legendum, historie monent.

(61) Maximianum, Maximinum et Licinium imp. videtur confundere.

(56) Cujus vitam habes apud Laert. lib. ii.

(57) Inf. cod. CLVIII.

(58) Cujus vitam habes apud Laert. lib. ii.

cum **21a** fero lepne ineundam composuit. Ille vero feram superans, occidit, deprehensusque insidiis, ad patrem confugit : quo vita simul et imperio functo, regnum filius excepit.

Eo politus, Gallos et Germanos, gentes finitimas ac barbaras, in potestatem redegit. Cognito dein impotenter ac tyrannice subditis imperare Maxentium (hic post Maximinum Romæ dominabatur), expeditionem adversus eum suscepit, pœnas tyrannidis in subditos exacturus. Mox prælio superior, in fugam tyrannum convertit. Ille vero fugiens, quem hostibus per dolum interitum machinatus est, ipse reperit, in foveam, quam aliis paraverat, delatus. Hujus caput Romani a corpore resectum, hastæque impositum, per urbem gestabant : et victori Constantino libentes se ac volentes etiam hujus regni incolæ dederunt.

Audito rursum Licinium quoque crudeliter et inhumane suis abuti, cui pars illa imperii obvenerat, quam Maximinus (is qui Constantino per leonem insidiâ struxerat) tenebat, mortemque obiebat : non ferens intolerandam civibus vim atque injuriam inferri, copias item contra hunc eduxit, quo tyrannidem legitimo commutaret imperio. Licinius vero, intellecta in se expeditione, metu percussus, immanitatem texit, humanitatisque speciem præferens, jurejurando etiam se obstrinxit, clementem deinceps subditis futurum, quæque fœdere icto promississet, integre servaturum. Quamobrem bello tunc imperator abstinnit. Post tamen (ut conquisecere improbitas nequit) violati jurisjurandi reum, atque in omne flagitiorum genus delapsus, ingentibus præliis oppugnans, Nicomediæ inclusus, obsedit. Hinc supplicis habitu ad Constantinum fugienti, ademptum imperium est, et Constantino Magno traditum. Sic, quæsito pridem digno imperatore, sibi tandem ille jam dicta imperia omnia vindicavit. Patrium enim regnum hæreditatis jure adlit, Romanum etiam, everso Maximino (62), Græciæ quoque ac Macedoniæ, minorisque Asiæ, exuto, ut diximus, regno Licinio. Verumtamen et alterius partis, cui Diocletianus præfuerat, imperium sibi adjunxit. Nam etiam hanc **21b** belli jure Maximino ademptam tenebat, qui Diocletiano successerat, Licinius. Victor itaque, et unum ex omnibus imperium constans, mox Byzantium cognominem sibi civitatem fecit. Refert autem Praxagoras, tametsi gentium sectæ adherens, omni virtutum atque honestatis genere, omnique adeo felicitate, omnes omnino qui antecesserint imperatores, facile obscurasse Constantinum : quibus et duo ipsius Historiarum libri terminantur.

καθίστησι τὸν νεανίαν· ὁ δὲ τὸ μὲν θηρίον κρατῆσας ἀνέλε, τῆς δὲ ἐπιβουλῆς αἰσθόμενος φεύγει πρὸς τὸν πατέρα. Οὗ τὸν βίον λιπόντος ὁ παῖς ἐκδέχεται τὴν βασιλείαν.

Ταύτης δὲ ἐπιβᾶς Κελτοὺς καὶ Γερμανοὺς, ἔθνη πρόσοικα καὶ βάρβαρα, κατεστρέψατο. Ἀσπλῶς δὲ καὶ βαρέως τὸν ὑπηκόων ἄρχειν Μαξιμίντιον μαθὼν (οὗτος δ' ἄρ' ἦν μετὰ Μαξιμίνον τῶν ἐν Ῥώμῃ καταστάς κύριος), ἐστράτευσεν ἐπ' αὐτὸν, δίκα· τῆς εἰς τοὺς ἀρχομένους παρανομίας πραττόμενος. Καὶ μάχῃ νικήσας ἐς φυγὴν ἔτρεψε. Φεύγων δὲ, ἦν τοῖς πολεμίοις αὐτοῦ ἀπωλείας ἐδολορράφει μηχανὴν ⁸⁶, ταύτην εὗρατο τοῦ βίου καταστροφὴν, τῇ παρ' αὐτοῦ κατασκευασθείσῃ διώρυγι περιπεσών. Τὴν μὲν τοῦτο κεφαλὴν τινες τῶν Ῥωμαίων ἀποτεμόντες καὶ εὖλῃ ἀρτήσαντες τὴν πόλιν περιπόλευον. Κωνσταντίνῳ δὲ καὶ ἥδε ἡ βασιλεία προθύμως καὶ χαίρουσα προσεχώρησεν.

Ἐπεὶ δὲ καὶ Λικίνιον ὁμῶς καὶ ἀπανθρώπως τοῖς ὑπηκόοις ἀποκεκρημένον ἐπυνθάνετο (οὗτος δὲ τῆς μοίρας ἔκλειν· ἐβασίλευσεν, ἥ· Μαξιμίνος ὁ τὴν ἐπιβουλὴν Κωνσταντίνῳ διὰ τοῦ λέοντος προσενεγκὼν ἐπιστάτης, αὐτοῦ τὸν βίον λιπόντος), οὐκ ἐνεγκὼν ὁμοφύλων ὕβριν ἀφόρητον ἐστράτευεν ἐπ' αὐτὸν, τῆς τυραννίδος αὐτὸν εἰς τὴν βασιλικὴν ἄρχειν μεταστήσόμενος ⁸⁷. Λικίνιος δὲ τὴν τοῦ βασιλέως ἐπιστρατεῖαν ἀκούσας καὶ δέσας, ἐκρυπτεῖ τε τὴν ὁμότητα φιланθρωπίας ⁸⁸ προσήματι, καὶ ὄρκους ὀπείτεινεν ἀγαθὸν τε ἑαυτὸν τοῖς ὑπὸ χεῖρα παρασχεῖσθαι καὶ **C** ἄς ἔθετο σπονδὰς συντηρεῖν ἀπαραβάτους. Διὸ τότε μὲν ὁ βασιλεὺς ἀπέστη τοῦ πολεμεῖν· ὕστερον δὲ, ἐπεὶ κακίᾳ ἡρεμῖν οὐχ οἶα τέ ἐστι, καὶ τῶν ὄρκων ἡφειδνχότα καὶ ἐς πᾶν κακότητος ἐληλακίτα καταπολεμήσας μάχαις καρτεραῖς ⁸⁹ καὶ ἐν τῇ Νικομηδείᾳ συγκλίσας ἐπολιόρκει. Κάκειθεν ἐν ἱκίτου πρὸς βασιλεῖα καταφυγόντα στήματι κατέλειπεν ⁹⁰ ἡ βασιλεία, καὶ συνέβη τὸν Μέγαν Κωνσταντίνον, τῆς μεγάλης ἀρχῆς τὴν ἀξίον ἐπιζητούσης, εἰς ἑαυτὸν τὰς εἰρημνέας βασιλείας ἐπισπάσασθαι· τῆς τε γὰρ πατρῴας κληρονόμος ἐγένετο, καὶ τῆς Ῥωμαίων κατὰ λύσας Μαξιμίνον, Ἑλλάδος τε καὶ Μακεδονίας [65 R.] καὶ τῆς κάτω Ἀσίας παραλίνας τῆς ἀρχῆς τὸν ἐρήθεντα Λικίνιον. Οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ τῆς ἄλλης μοίρας, ἥ· ἤρχε Διοκλητιανῶς, αὐτὸς ⁹¹ ἀνεδέσαστο [31 H.] τὸ κράτος· ὁ γὰρ Λικίνιος καὶ ταύτην εἶχεν ὅφ' ἑαυτὸν, Μαξιμίνου ⁹² πολέμου νόμῳ ἀφελὼν, ὃς Διοκλητιανοῦ διάδοχος ἐγεγόνει. Κρατυνόμενος ⁹³ οὖν καὶ μίαν δειξας τὴν σύμπασαν βασιλείαν, κτίζει τὸ Βυζάντιον ἐπώνυμον ἑαυτοῦ. Φθινὸν οὖν ὁ Πραξαγόρας, καίτοι τὴν θρησκείαν Ἑλληνὴν ὄν, οὐκ ἀπόση ἀρετῇ καὶ καλοκαγαθίᾳ καὶ παντὶ εὐτυχίματι πάντας τοὺς πρὸ αὐτοῦ βεβασλευκότας ὁ βασιλεὺς Κωνσταντίνος ἀπεκρύψατο. Ἐν οἷς αὐτοῦ καὶ οἱ δύο συμπαρατιούνται λόγοι.

VARIE LÉCTIONES.

⁸⁶ τοῖς πολ. — μηχανὴν A : αὐτὸς τοῖς πολεμίοις ἐδολορράφει μηχανὴν τῆς ἀπωλείας γ. ⁸⁷ μεταστησάμενος. ⁸⁸ ὁμότητα καὶ φιανθρωπίας γ. ⁸⁹ κρατεραῖς γ. ⁹⁰ κατέλειπεν γ. ⁹¹ αὐτὸς add. A. ⁹² Μαξιμίνον Casaubonus. ⁹³ κρατυνόμενος A.

NOTÆ.

(62) Imo verius Maxentio, ex historia fide,

Ἔτος δὲ τῆς ἡλικίας ἦγε δεύτερον καὶ εἰκοστὸν Ἀ Πραξαγόρας, ὡς αὐτὸς φησιν, ὅτε ταῦτα συνέγραψε. Συνεγράφατο δὲ ὁ αὐτὸς καὶ ἑτέρα βιβλία δύο Περὶ τῶν Ἀθηνησιν βασιλευσάντων, ἔτος ἀνυπὸνενναεκαδέκατον. Συνέταξε δὲ καὶ ἑτέρα βιβλία ἐξ Εἰς τὸν τῶν Μακεδόνων βασιλέα Ἀλέξανδρον, τριακοστὸν πρῶτον ἐλαύνων ἑαυτόν. Ἔστι δὲ τὴν φράσιν σαφὲς καὶ ἥδὺς, ὀλίγον δὲ τοῦ δέοντος ἀνωτέρορος. Κέχρηται δὲ Ἰωνικῇ ⁹³ διαλέκτῳ.

ΣΓ.

Προκοπίου ῥήτορος ἱστορικῆ βιβλίου.

Ἀνεγνώσθη Προκοπίου τοῦ ῥήτορος ἱστορικὸν ἐν βιβλίοις ὀκτώ. Ἰστορεῖ δὲ τὰ ἐπὶ Ἰουστινιανοῦ συν- ενεργήεντα πρὸς τε Πέρσας Ῥωμαίοις καὶ πρὸς Βαν- δήλους ⁹⁴ καὶ Γότθους, ἃ Βελισάριος ⁹⁵ στρατηγῶν διεπράξατο μάλιστα· ὃ καὶ τὰ πολλὰ ὁ ῥήτωρ συνῶν τὴν ἱστορίαν ἐξ ὧν ὅφει παρῆλθε συνεγρά- φατο.

Ἐν μὲν οὖν τῷ πρώτῳ βιβλίῳ διέξεισιν ὡς ἀποβίου Ἀρκάδιος ὁ Ῥωμαίων βασιλεὺς Θεοδοσίῳ τῷ παιδί. Ἰσδιγέρην τὸν ⁹⁶ Περσῶν βασιλέα κηδεμόνα κατέλι- πεν ἐν ταῖς διαθήκαις· ὁ δὲ ταύτας δεξάμενος ἐπ- ετρέψε τοῦ παιδὸς σωφρόνως καὶ Θεοδοσίῳ τὴν βα- σιλείαν διεσώσατο. Εἶτα Οὐαραράννης τὸν Ἰσδιγέρην τελευτήσαντα διαδεξάμενος, ἐστράτευσεν ἐπὶ Ῥω- μαίους· Ἀνατολίῳ δὲ τοῦ τῆς Ἑφῆς στρατηγοῦ πα- ρὰ Θεοδοσίου εἰς Πέρσας ἐπὶ πρεσβείᾳ σταλέντος Οὐαραράνης ὁ Περσῶν βασιλεὺς τὴν πρεσβείαν δεξά- μενος ὑπέστρεψε σπονδὰς θέμενος. Εἶτα Περὸς ⁹⁷ ὁ Περσῶν βασιλεὺς, Ἰσδιγέρην ἄλλον τὸν Οὐαραράνου παῖδα διαδεξάμενος, ἐπολέμησε πρὸς Οὐννοὺς, ἔθνος οὕτω καλούμενος Ἐφθαλίτας, οὓς καὶ Λευκοὺς κα- λοῦσι· λευκοὶ γάρ εἰσι καὶ οὐκ ἀμφορι τὰς ὅφει, οὐδ' ὅμοιοι τοῖς ἄλλοις Οὐννοῖς· οὕτε γὰρ νομαδικοὶ εἰσιν οὕτε ἀγριοί, ἀλλὰ πολιτεία τε νομικῶν χρῶνται καὶ ὑπὸ τῶν βασιλεία τάττονται. Προσοικοῦσιν δὲ ⁹⁸ πρὸς βορρᾶν ἀνεμὸν Πέρσαις· διὸ καὶ ὀροθεσίῳ ἐνῆκα ἐπὶ τοῖς Ἐφθαλίταις Περὸς ⁹⁹ ἐστράτευσεν. Ἀλλὰ τὸ μὲν πρῶτον δυσχωρίαις περιπεσὼν ἐκ προνοίας τῶν Ἐφθαλιτῶν, αἰσχυρῶς, καὶ μολὶς σπονδὰς θέμενος ὑπέστρεψε· προσεκύνησε γὰρ ἅτε κύριον τὸν βασι- λέα τῶν Ἐφθαλιτῶν, καὶ μήποτε ἐπιστρατεύειν δι- ομοσάμενος ἀπηλλάγη. Παρασπονδήσας δὲ ὑπερὸν καὶ ¹⁰⁰ ἐπιστρατεύσας ἀκλεῶς ἅμα τῷ παντὶ στρατῷ διεσφάρη, τάφροις τιτὶ καὶ διώρυξιν ¹⁰¹ περιπεσὼν δι- εσκευασμένοις, τέταρτον δὲ καὶ εἰκοστὸν τῆς βασι- λείας αὐτοῦ ἐλαύνων ἑαυτόν· ἐν ᾧ καὶ τὸν πολυ- θρόλῳ ¹⁰² μάργαρον, ὅσπερ ἐξ ὠτὸς τοῦ δεξιῦ Περ- ϶ου ἀπεκρέματο, συνέδη ἀφανισθῆναι.

[68 R.] « Ὅτι οἱ μαργαρίζαι καὶ μάργαροι λέγον- ται καὶ μαργαρίζαι. Εὐρήται γὰρ ὁ μάργαρος παρὰ

VARIÆ LECTIONES.

⁹³ δὲ καὶ Ἰωνικῇ ζ. ⁹⁴ Βανδήλους Α. ⁹⁵ Βελισάριος ζ. et hic et infra. ⁹⁶ τὸν] τῶν Α. ⁹⁷ ὀροθετῶν Α. ⁹⁸ καὶ om. Α. ⁹⁹ διωρύξεις Α. ¹⁰⁰ πολυθρόλῳ ζ.

NOTÆ.

(62*) Suid. Illustrii cognomentum illi tribuit, pa- triamque Cesaream Palestin. Lege ibi plura.

(63) Scribam fuisse Belisar. testis Suid.

(64) Vide inf. cod. LXIV.

(65) Nomades dicuntur Plin. lib. v, cap. 3, a per-

Annos natus erat duos admodum et viginti Prax- agoras, ut de se ipse testatur, cum hæc commen- taretur. Scripserat et libris duobus *De regibus Athenarum*, annum agens undevicesimum. Compo- suit quoque *Historiarum* libros sex *De rebus gestis Alexandri Magni regis Macedonum*, primo et tri- cesimo ætatis anno. Stylus illi apertus est ac ju- cundus; nonnihil tamen æquo languidior. Ionica vero et ipse usus est dialecto.

LXIII.

Procopii rhetoris *Historiarum* libri viii.

Leguntur Procopii (62*) rhetoris *Historiarum* libri octo. Narrat quæ sub Justiniano imperatore Romani cum Persis, Vandalis ac Gothis gesserunt, ductu potissimum Belisarii, belli imperatoris : cum quo rhetor (63) hic diu multumque familiariter versatus, quæ oculis spectaverat, memoriæ man- davit.

Primo itaque libro isthæc commemorat. Ar- cadius Romanorum imperator, vita functus, Theodosio filio tutorem Isdigerdam regem Persarum testamenti tabulis reliquit. Quibus ille tabulis acceptis, puerum liberaliter eduxit, regnumque illi sartum tectum servavit. Inde Vararanes, Isdigerda mortuo, succedens, contra Romanos bellum movit; verum Anatolio, duce Orientis, ad Persas in lega- tionem a Theodosio misso, Vararanes Persarum rex, legatione audita, domum icto sædere revertit. Post hæc Perozes Persarum rex, Isdigerdam alte- rum, Vararane filium, excipiens, iis Hunnis bellum intulit, qui Ephthalitæ (64) et Candidi nominantur : sunt enim albi coloris : utque egregia specie, sic et cæteris Hunnis dissimiles. Neque Numidarum (65) ritu vagantur, vel agrestes sunt; sed civilem inter ipsos societatem legibus tument, regibusque suis subjiciuntur. Hi ad boream Persis finitimi sunt; 22 a quamobrem etiam finium terminorumque causa in Ephthalitis Perozes exercitum duxit; se l Ephthalitarum vafricie, ad iniqua primum loca de- latus, ignominiose et vix salutem pactus, rediit. Adorans enim, tanquam dominum, Ephthalitarum regem; et nunquam postea bellum se moturum ju- rejurando confirmans, evasit. Rupto tamen ille postea sædere, ductisque iterum copiis, sæde simul cum omni exercitu perit, fossis quibusdam ac pu- teis ab hoste comparatis haustus, cum quartum et vicesimum regnaret annum; quando et celebratus ille unio, quem dextera gestabat aure, perit.

« Margaritæ (66), et margari, et margaridæ di- cuntur. Invenitur enim Margatus hic apud Proco-

mutandis pabulis.

(66) Hoc scholion, alieno loco in exempl. Græco prioris editionis collocatum, huc tanquam in suam sedem retraximus.

pium rhetorem, aliosque classicos scriptores. Margaritæ est apud Praxagoram, Ionicum scriptorem, libro secundo *Historiarum de vita Constantini Magni*, et alios item auctores. Margaritæ vero frequens est, et a multis usurpatum.

Dehinc post Perozen Cabades, minimus natu filius, regnum excepit. Is violatarum legum reus factus, in custodiam, cui Lethes nomen, ab ipsis Persis missus, uxoris tandem fraude dilapsus, ad Euthalitis confugit: quorum cum ingentem collegisset exercitum, quem in Persas duxit, regnum sine pugna recuperavit: et Blasen Perozi fratrem jam tum pro se regnantem, desertum a suis captumque, oleo ferventi in oculos misso (sic enim Persis solemne est) excæcavit. Quæ insuper Pacurium inter Persarum regem et Arsacen Armeniorum contigerunt, deque magorum consilio Pacurio contra Arsacen dato, nisi fabulosa hæc sunt, scripsit auctor.

Idem ille Cabades Euthalitis ingenti ære obstrictus, ab Anastasio imper. pecuniam mutuam postulavit. Quam ubi non impetravit, nulla alia de causa repentina incursione bonam Armeniæ partem vastavit, Amidamque obsedit. Dum vero ab ea, potiundæ spe amissa, recedit, fœdum meretricularum spectaculum iterandæ obsidionis causam præbuit. Ira igitur ac furore percitus Cabades in obsidione perdurans, urbem vi expugnat, civesque servos esse jubet. Postea tamen plerosque captivos gratis domum remisit, quos et Anastasius omni est benevolentiae genere complexus.

Cognito vero Amidam obsideri, ingentes admodum adversus Persas Anastasius 22^b copias misit, creatis ducibus Areobindo Orientis duce, qui Olybrii, ejus qui paulo ante in Occidente imperaverat, gener erat: Celere item magistro, Patricio quoque Phryge, et Hypatio cognato patruæ. Ad quatuor autem hosce duces accesserunt et Justinus, qui Anastasii imperium excepit, alii plurimi bello præstantes viri. Exercitum tantum nunquam a Romanis in Persas missum ferunt. At dum moram cunctando pectunt, capta civitas est, neque simul omnes cum Cabade, concerta manu, conflixerunt; sed seorsim singuli turpiter victi, multis suorum desideratis, discesserunt. Tandem tamen, ductis ad Amidam copiis, urbem cinxerunt, diuque hærentes Romani, Persas inclusos, et rerum inopia laborantes, ad septem annorum inducias compulerunt, auctoribus Celere Romano et Aspevede Persa.

Taurus Cilicum mons per Cappadocas primum; et Armenios sese extendit, ac terram, quos vocant, Persarmeniorum; dehinc per Albanos porrigitur, et Iberos, et quascunque alias sui juris gentes, quæ Persis dicto audientes, iis in locis habitant. Præter-

Α τε Προκοπίη τῷ ῥήτορι καὶ ἄλλοις * ἀξιολόγοις, τὴ δὲ μαργαρίται παρὰ τε Πραξαγόρα ἰωνίζοντι ἐν τῇ Περὶ τὸν Μέγαρ Κωνσταντίνου δευτέρου ἱστορίᾳ, καὶ παρ' ἄλλοις. Οἱ δὲ μαργαρίται σὺνήθες καὶ πολλὴ ἐν τῇ χρήσει. »

Εἶτα μετὰ Περὸζην ὁ νεώτατος; [32 II.] υἱὸς Καβάδης ὡς ἐβασίλευσεν, ὅπως τε * παρανομῶν εἰς τὴν τῆς Ἀθήνης φρούριον ὑπ' αὐτῶν Περσῶν ἐνετέθη, ὅπως τε λαθὼν διὰ τῆς γυναικὸς εἰς τοὺς Ἐφθαλίτας ἀπέδρα, καὶ ὅπως ἐκείσε κηδεύσας, στρατῷ μεγάλῳ Ἐφθαλιτῶν ἐπὶ Πέρσας ἐλάσας, ἀμαχητὶ τὴν ἀρχὴν ἀνεκτήσατο, καὶ Βλάσιν * τὸν Περὸζου ἀδελφὸν ἀντ' αὐτοῦ βασιλεύσαντα ἐρημον λαθὼν τῶν ἀμυνομένων ἐξετύφλωσε, ζέον ἔλαιον τοῖς ὀφθαλμοῖς ἠνεργήσας ** ἐπερχίας * τρόπον γὰρ τῷδε Πέρσαι τυφλοῦσιν. Τὰ τε περὶ Πακουρίου τοῦ Περσῶν βασιλέως καὶ Ἀρσάκου Ἀρμενίων τῆς τε τῶν ἑσποιδῶν ὑποθήκης κατὰ Ἀρσάκου τῷ Πακουρίῳ γεγεννημένης, εἰ μὴ μῦθος ταῦτα συνέθετο.

* Ὅτι Καβάδης ὁ προειρημένος ὄρων Ἐφθαλίταις χρήματα Ἀναστάσιον βασιλέα ἡταιτό οἱ δανείσαι, τοῦ δὲ μὴ δόντος ἀνευ ἄλλης αἰτίας; ἄθροον πολλὰ τῆς Ἀρμενίας κατέδραμε καὶ Ἀμίαν ἐπολιόρκει, ἀπορήσας δὲ ἀνεχώρει, ἀναχωροῦντι δὲ ἡ τῶν ἐταιριζῶν γυναικῶν αἰσχροπραγμοσύνη αἰτία τῆς ὑποτροφῆς; κατέστη, καὶ πολιορκήσας θυμῷ καὶ ὀργῇ Καβάδης τὴν τε πόλιν κατὰ κράτος ἔσχε καὶ τοὺς ἐν αὐτῇ ἠδραποδίσατο. Ὑστερον δὲ πολλοὺς τῶν αἰχμαλώτων ἀφῆκε προίκα, οὓς καὶ Ἀναστάσιος ἐς τὰ μάλιστα ἐφιλοφρονήσατο.

* Ὅτι πολιορκουμένη Ἀμίαν μαθὼν Ἀναστάσιος στρατεύματος πλῆθος λίαν κατὰ Περσῶν ἔσται, στρατηγούς ἐπιστήσας Ἀρεδινδόν τε τὸν Ἐφάσ στρατῶν, δὲ ἦν Ὀλυβρίου * κηδεστῆς τοῦ μικροῦ πρόσθεν τῆς Ἐσπείρας βασιλεύσαντος, Κέλερά τε τὸν μάγιστρον, Πατρίκιόν τε τὸν Φρύγα, καὶ Ὑπάτιον τὸν οἰκίῳ ἀδελφιδού. Οὗτοι μὲν οὖν στρατηγοὶ τέσσαρες, σὺν ἡν αὐτοῖς καὶ Ἰουστίνος ὁ μετὰ Ἀναστάσιον βασιλεύσας *, ἄλλοι τε πολλοὶ καὶ ἀγαθοὶ τὰ πολέμια * στρατεύματα γὰρ τοιοῦτον οὐποτε ἐπὶ Πέρσας * Ῥωμαῖοις φασὶ ξυστῆναι, ἀλλ' ὑστερησάντων ἡ πόλις ἑάλω, καὶ οὐχ ἅμα Καβάδης πολεμήσαντες, ἀλλὰ χωρὶς ἕκαστοι, ἀκλεῶς ἀπηλλέγκησαν, πολλοὺς τῶν οἰκείων ἀποβαλόντες. Ὑστερον δὲ ἐς Ἀμίαν ἀφικόμενοι ἐπολιόρκουν τὴν πόλιν * χρονοτριβοῦντων δὲ, οἱ ἐντὸς Πέρσαι, ἦδη δὲ καὶ ἀπορούμενοι, ἐς σπονδὰς Ῥωμαῖοις ἔτισιν ἐπὶ συνέδωσαν, Κέλερος μὲν ὑπὲρ Ῥωμαίων, Ἀσπευέδου δὲ ἀντὶ Περσῶν αὐτὰς ποιησαμένων.

* Ὅτι τὸ Κιλίκιον * ὄρος ὁ Ταῦρος ἀμείβει μὲν τὰ πρῶτα Καππαδόκας, καὶ Ἀρμενίους καὶ τῶν Περσαρμενίων τὴν γῆν, εἰτα Ἀλβανούς, καὶ Ἰβήρας, καὶ ὅσα ἄλλα αὐτόνομα ἔθνη καὶ Πέρσαι; κατήκοα ταύτῃ φηκνται. Ὑπερβάντι δὲ τοὺς Ἰβήρων * ὄρους ἀτρα-

VARIE LECTIONES.

* post ἄλλοις cum A omisi ts. * τε A: δὲ C. * βλάστην C. * ἀνεργήσας C. * Ὀλυμπίου C. * βασιλεύς C. * Κίλικος A. * Ἰβήρους A.

πὺς ἐκ
κοντα
τινα κ
δεμία
ποίη
ἐκ [6
ἔστι
καὶ χ
οὐ δὴ
ἐς τὴν
τῆς π
καὶ Ἰ
μόνος
τῆς δ
Ἰβήρ
δὲ τιν
εἰς τὰ
"Οπα
πύλας
λακτῇ
ἡμέρα
νος, ἡ
εχειρί
θυμίας
Καβά
τοὺς
ἐπὶ α
ματο
των, κ
Περσα
πόλις,
περιθ

* Ὅτι
δυναν
των τ
διεδέξ
παῖδ
γράμ
αἰτού
αἰτήσ
ἐπιδο
Πρόκ
τὰ δὲ
οὐκ ἔ
εἶναι
περὶ ἡ
Σέση
λησαν
Βεδδ
πεπο
λὼν π
* π
Διόρ
ρ. A

(67
(68
Qu. n

πὸς ἐστὶν ἐν στενοχωρίᾳ πολλῇ ἐπὶ σταδίου πεντήκοντα⁹ ἐξικνουμένη, αὕτη τε ἡ ἀτραπὸς ἐς ἀπότομόν τινα καὶ ὁλοῦς ἄβατον τελευτᾷ χώρον· δίοδος γὰρ οὐδεμίᾳ φαίνεται, πλὴν γε δὴ ὅτι ὡς περ τινὰ χειροποίητον πυλῶνα ἐνταῦθα ἡ φύσις ἐξεύρεν, ἣ Κασπία ἐκ [69 R.] παλαιῶν ἐκλήθη. Τὸ δὲ ἐνθὲνδε πεδία τέ ἐστιν ἱππῆλατα καὶ ὕδατων πολλῶν ἀτέχνως ἐμπλεα, καὶ χώρα πολλὴ ἱππόβοτός τε [35 H.] καὶ ἄλλως ὕπτια, οὐ δὴ τὰ Οὐννων ἔθνη σχεδόν τι πάντα ἔδρυται ἄχρι ἐς τὴν Μαιωτῶν διήκοντα λίμνην. Οὐ δὴ ἦν μὲν διὰ τῆς πυλῶνος, ἥς ἀρτί ἐμνήσθη, ἰωσιν ἐς τὰ Περσῶν καὶ Ῥωμαίων ἦθη, ἀκραιφνεῖσι τοῖς ἱπποῖσι, ἰστανταί· μόνοις γὰρ τοῖς εἰρημείοις πεντήκοντα¹⁰ σταδίοις τῆς δυσχωρίας ταλαιπωροῦνται, οἷπερ ἐς¹¹ τοὺς Ἰθνηρίας ὄρους, ὡς περ ἐβρήθη, διήκουσιν· ἐπ' ἄλλας δὲ τινὰς ἐξίδους ἰόντας πόνω τε πολλῷ καὶ μόλις εἰς τὰ Περσῶν καὶ Ῥωμαίων ἦθη παραγίνονται. Ὅπερ ἔπειθ' ὁ Φιλίππου Ἀλέξανδρος κατενόησε, πύλας τε ἐν χώρῃ τῇ εἰρημένῃ ἐτεκτῆνατο καὶ φυλακτήριον κατεστήσατο. Τοῦτο ἐν ταῖς Ἀναστασίου ἡμέραις Ἀμβαζούκης κατεῖχεν, Οὐννος μὲν τὸ¹² γένος, Ῥωμαίοις δὲ καὶ Ἀναστασίῳ φίλος, ὃς καὶ ἐν ἐσχέρειζεν Ἀναστασίῳ¹³ τὰς πύλας. Ὁ δὲ τῆς μὲν προθυμίας ἀπεδέχετο, οὐκ ἀνεδέχετο δὲ τὴν φροντίδα. Καθάδης δὲ τελευτήσαντος Ἀμβαζούκου ἐδιάσατο τοὺς παῖδας· καὶ τὰς πύλας ἔσχεν. Ἀναστάσιος δὲ, ἐπεὶ αἱ πρὸς Καθάδην ἐγένοντο σπονδαί, πόλιν ἐδεῖματο ἐν χωρίῳ Δαρᾶς· ἔχυρ' ἂν¹⁴ Περσῶν οὐκ ἐθελόντων, καὶ ἑτέραν πόλιν ἐν Ἀρμενίοις, ἐγγυτάτω τῶν Περσαρμενίας ὁρίων, ἥτις πρὶν ἐκαλεῖτο Θεοδοσίου πόλις, ἃτε Θεοδοσίου πόλει· αὕτη ἀξίωμα ἀντὶ κώμης περιθεμένου.

Ὅτι Ἀναστασίου τελευτήσαντος, καίτοι πολλῶν ὄντων τῶν πρὸς γένους¹⁵ ἀξίων τῆς βασιλείας, πάντων ταύτης ἀπεληλαμένων Ἰουστίνος τὴν ἀρχὴν διεδέξατο. Πρὸς δὲν Καθάδης, Χοσρόη τῷ νεωτάτῳ παιδί τὴν βασιλείαν μέλλων ἀσφαλῶς καταλιπεῖν¹⁶, γράμματα ἔγραψεν υἱοποιηθῆναι αὐτῷ τὸν Χοσρόην αἰτούμενος. Ἰουστίνος δὲ περιχαρὴς¹⁷ ἐδέξατο τὴν αἴτησιν, ἀλλὰ γε δὴ καὶ Ἰουστινιανὸς ὁ ἀναψὺς, ἥδη ἐπίδοξος ὢν τὴν βασιλείαν ἐκδέεσθαι¹⁸. Ἀλλὰ Πρόκλου τοῦ κυαίστορος¹⁹ ταῖς συμβουλαις μετέμελε τὰ δόξαντα, καὶ Χοσρόης ἐσποιητὸς υἱὸς Ἰουστίνου²⁰ οὐκ ἐγένετο· τὸν γὰρ υἱὸν ἔρασκε καὶ κληρονόμος εἶναι τῆς πατρὸς ἀρχῆς νόμιμον. Ἐπὶ δὲ τοὺς περὶ Χοσρόην λόγους· καὶ τὴν εἰρήνην Περσῶν μὲν Σέσσης ὁ Καθάδην σώσας πάλα καὶ Βεόδης²¹ ἐστάλησαν, Ῥωμαίων δὲ Ρουφίνος καὶ Ὑπάτιος. Καὶ Βεόδης μὲν Σέσσην Πέρσαις ἐνδιαβάλων ἀνείρεσθαι πεποίηκε, Ρουφίνος δὲ Ὑπάτιον εἰς βασιλέα διαβαλὼν παραυθῆναι τῆς ἀρχῆς παρεσκεύασεν.

VARIE LECTIONES.

⁹ πεντήκοντα A : 55. ¹⁰ ἐξήκοντα C. ¹¹ εἰς C. ¹² τὸ οὐκ A. ¹³ Ἀναστασίῳ A. ¹⁴ Δαρᾶς· ἔχυρ' ἂν : Δαρᾶς καὶ Ἀγχοῦ C. ¹⁵ γένος C. ¹⁶ καταλ. ἀπρ. C. ¹⁷ περιχαρὴς C. ¹⁸ ἀναδέεσθαι A. ¹⁹ κυαίστορος A : κοκίστορος C. ²⁰ Ἰουστίνου C. ²¹ Βεόδης C.

NOTÆ.

(67) al. quinquaginta.

(68) De Caspiis portis geographi videndi, et Qu. ut. Curt., Arrianus, etc.

A gresso vero Iberorum fines, semita quædam occurrit angustissima, stadiis fere sexaginta (67) producta, quæ in abruptum quemdam penitusque invium desinit locum : ubi neque transitus apparet ullus, præterquam porta tanquam manu constructa, ibidem a natura constituta, quæ Caspia (68) antiquitus dicta. Ultra eam portam campi sunt equitationi accommodi, et nativis aquis referti, ac regio multa equis pascendis, et plana : ubi Hunnorum feregentes omnes habitant, usque ad Mæotidem pertinentes paludem. Hi si quando per Caspiam portam (cujus modo memini) in Persarum et Romanorum regionem tendunt, integris equis quam incitatissimo cursu feruntur. Nam sexaginta his duntaxat, quæ diximus, stadiis cum loci difficultate conflictantur, quotquot ad Iberiæ fines penetrare volunt : cum tamen per alios quosdam exitus profecti, magno labore ægre aliquando in Persarum ac Romanorum oram perveniant. Quod ubi Alexander Philippi filius animadvertit, portas in dicto loco exædificavit : præsidioque ibidem relicto, munivit. Id munimentum Anastasii imperatoris temporibus Ambazuces tenuit, domo Hunnus, Romanorum et Anastasii amicus, qui et portas illas eidem principi tradidit. **23a** Ille benevolentiam quidem suscepit, at loci curam non item. Itaque Cabades, mortuo Ambazuce, defectis per vim ejus liberis, portas occupavit. Anastasius, pactis cum Cabade induciis, urbem [de suo nomine,] Persis repugnantibus, ædificavit in regione Daras et Anchu : alteram item in Armenia, proxime ad Persarmeniæ fines, quæ prius Theodosiopolis dicta, quod Theodosius imp. urbis dignitatem ignobili vico attribuisse.

Anastasio vita functo, quamvis multi generis claritate imperio digni reperirentur, cæteris repulsam passis, Justinus succedit : ad quem Cabades, quo filio natus minimo Chosroæ regnum tuto relinqueret, literas dedit, adoptari ab ipso Chosroen postulans. Justinus postulantis votum libenter accepit, ut et Justinianus sororis ejus filius, qui regni hæres sperabatur. Sed Procli quæstoris consiliis sententiam mutarunt, neque a Justino Chosroes est adoptatus. Legibus enim filios bonorum patris successores, suosque hæredes existere aiebat. Hinc pro Chosroe et pace, a Persis Seoses, qui Cabaden pridem servarat, et Beodes (69), a Romanis vero Rufinus, et Hypatius, legati missi. Et Beodes quidem Seosem apud Persas calumniatus, vita privandum curavit. Rufinus vero Hypatium apud imperatorem insimulando, magistratu dejecit.

(69) Aliter *Mehodes*, in Procopio, Raphaelæ Volaterrano interprete.

Quod inter Bosporum et Chersonem dierum viginti medium interjacet spatium, Hunni incolunt : qui suis olim legibus degentes, in Justini nuper potestatem venerunt : ut jam Cherson Romani terminus imperii esset. Accesserunt et Iberi Justino imper. una cum Gurgogene (70) eorum duce, a Persis male tractati. Qua de causa Romanos inter et Persas bellum exarsit.

Vivens etiamnum Justinus in societatem imperii ascivit Justinianum, qui, mortuo avunculo, solus imperio potitus est. Belisarius et Sittas prætoriani milites fuerunt, quo tempore Justinianus copias ducebat : a Justino vero militibus in Daras præfectus Belisarius datus est : cum et Procopius hic scriptor a consiliis illi additus. Imperante post solo **23** Justiniano, dux Orientis creatus Belisarius in Persas movere jussus est. Cabades Perozen genere Persam, dignitate meranem, exercitui suo præfecit. Cum autem uterque exercitum circa Daras haberet, Belisario Perozes denunciavit, paratum sibi in urbe balneum haberet : lavare enim postero die velle. Quamobrem Romani ad pugnam fortiter se compararunt. In acie dein utriusque exercitu constituto, Andreas quidam Byzantius, gymnasticis (71) exercitationibus atque palæstræ Byzantii præfectus (qui et Buzæ, militum cum Belisario tribuno, domesticus hærebat, Buzæ corpus in balneo curare solitus), cum ad singulare certamen provocatum esset, ignotus omnibus, his depugnando victor decessit, ceptumque prælium finierunt. Post iterum commisso inter eos prælio, Romani longe superiores evaserunt, cum ingenti Persarum clade. Quo factum est, ut cum Romanis exinde justo prælio dimicare detrectarint, incursiones tamen utrinque faciat.

αὐτοῦ οὐκέτι ἤθελον ἐκ τοῦ εὐθέως μάχην διενεγκαῖν ἅς ἐγίνοντο.

Cabades alterum in Armeniam Romanis subditam exercitum misit, qui ex Persarmenis, et Sannitis [al. Sapritis], et Sberis (72) constabat. His Mermeroes copiis præfectus. Dorotheus vero Armeniæ dux, et Sittas, qui et toti huic Romano exercitui præfuit, manu cum hoste conseria, pauci majores longe copias superarunt : unde et domum Persæ fugerunt. Hac occasione Romani cum alia Persicæ regionis occuparunt loca, tum Pharaugium, quod vocant, ceperunt, unde aurum Persæ effodientes, regi pendunt. Zani vero, Sanni antiquitus appellati, liberi, et latronum ritu vicina popalantes loca, Sitta duce victi, in jus nostrum, ditionemque concedentes, Christiani facti sunt, et

Ἄ Ὅτι μεταξύ ὁ Βοσπόρου καὶ Χερσῶνος, αὖ διέχουσιν ἀλλήλων ὁδὸν ἡμερῶν εἴκοσι τὰ ἐν μέσῳ Οὐννικὰ ἔθνη αὐτόνομα ὄντα πρότερον Ἰουστινῷ κατήκον γέγονεν· ἡ δὲ Χερσὼν ἐσχάτη τῆς Ῥωμαϊκῆς ὑπὸ γῆς Προσεχώρησαν δὲ καὶ Ἰβήρας Ἰουστινῷ ἅμα Γουργήνῃ ᾧ τῷ σφῶν ἡγεμόνι, ὑπὸ Περσῶν τάλαιπορούμενοι. Καὶ ὑπὲρ αὐτῶν Ῥωμαίοις καὶ Πέρσαις ἡρέθη πόλεμος.

Ἄ Ὅτι ἐτι ζῶν Ἰουστίνος Ἰουστινιανὸν κοινωνὸν τῆς βασιλείας ἐποίησατο, τελευτήσαντος δὲ τοῦ θεοῦ ἐς μόνον Ἰουστινιανὸν τὰ τῆς ἀρχῆς περιελήλυθε. Βελισάριος δὲ καὶ Σίττας ὁδοφύρῳ ἦσθη Ἰουστινιανῷ ἐπὶ στρατηγούντος. [34 H.] Ἐπὶ δὲ Ἰουστινιανῶν ἐν Δαρὰς καταλόγων Βελισάριος ἀρχὸν κατέστη, [72 R.] ὅτε καὶ Προκόπιος ὁ συγγραφεὺς σύμβουλος αὐτῷ ἡρέθη. Μοναρχήσαντος δὲ Ἰουστινιανοῦ Βελισάριος τῆς ἑω στρατηγὸς καταστάς ἐπὶ Πέρσαις στρατεύειν ἐτάκτο. Καθάδης δὲ Περσῶν ἀνδρὰ Πέρσην, μὴρᾶνῃν δὲ τὸ ἀξίωμα, τοῦ οἰκείου στρατοῦ ἡγεμόνα κατέστησατο· καὶ ἅμω τὰ στρατεύματα περὶ Δαρὰς ἐστρατοπεδεύσαντο. Καὶ Περσῶν Βελισάριον ἐδήλου ἐν παρασκευῇ τὸ ἐν πόλει βαλάνειον ἔχειν· βούλεσθαι γὰρ αὐτὸν λούσασθαι τῇ ὑστεραίᾳ. Αὐτὸ δὲ Ῥωμαῖοι τὰ ἐς τὴν συμβολήν ᾠκρατῶν, ἐξηρτῶντο. Παρατάξις δὲ γενομένη ἐκατέρω στρατεύματος, Ἀνδρέας τις Βυζάντιος παιδοτρέτης καὶ παλαίπτερος ἐν Βυζαντίῳ προσετῆκώς, ὃς δὲ καὶ ἐν τοῖς τοῦ Βούζου τοῦ στρατηγούντος Βελισάριου οἰκείοις ἐτύγγανεν, ἅτε τοῦ Βούζου σώματος ἐν βαλάνειῳ ἐπιμελούμενος, οὗτος προκλήσεως ἐς μονομαχίαν γεγεννημένης λαθὼν ἅπαντας, δευτέρον μονομαχίας, ἐνίκησε, καὶ ἀρξαμένοι τοῦ πολέμου διελύθησαν. Ὑστερον δὲ πάλιν συστάντος αὐτοῖς πολέμου πολλῶν καθυπέρτεροι Ῥωμαῖοι ἐγένοντο καὶ Περσῶν πολλοὺς ἐβρόντη φόνος, καὶ ἀπὸ Ῥωμαίων, ἐφοδοὶ δὲ ἐξ ἐπιβρομῆς ἀμφοτέρω

Ἄ Ὅτι Καθάδης ἄλλο στρατεύμα ἐς Ἀρμενίαν τῇ Ῥωμαίοις κατήκον ἐπέμφεν, ὃ δὲ στρατεύμα Περσῶν Ἀρμενίων καὶ Σαννιτῶν καὶ Σαβίρων ἦν· τούτῳ τῷ στρατῷ Μερμερόης ἡγήτο. Δωρόθεος δὲ ὁ Ἀρμενίας στρατηγός, καὶ Σίττας, ὃς παντὸς ἐφροσῆκε τοῦδε τοῦ Ῥωμαϊκοῦ στρατεύματος, συμβαλόντες τοῖς πολεμοῖς ὀλίγοι πολὺ πλείονων ἐκράτησαν ἐξ οὗ δὲ καὶ ἐπὶ οἴκου ἦν τῇδε Πέρσαις ἀνεχώρησαν. Τότε καὶ ἄλλα μὲν Περσικὰ χωρία Ῥωμαῖοι κατέσχον, κατέσχον δὲ καὶ τὸ Φαράγγιον καλούμενον, ὅθεν δὲ καὶ τὸν χρυσὸν Πέρσαις ὀρύσσοντες βασιλεῖς φέρονται. Καὶ Τζάνοι δὲ, οἱ πάσαι Σάνοι καλούμενοι, αὐτόνομοι ὄντες καὶ ληστρικώτερον τοῖς πλησιοχώροις κατατρέχοντες, ὑπὸ Σίττα καταστρατηγῇ

VARIE LECTIONES.

Ἄ ὅτι τὰ μεταξύ Α. Ἄ Γουργογένειος. Ἄ ἡρέθη Α. malim ἡρῆθη. Ἄ Σίτας. Ἄ Δάρας Α, qui sic et infra. Ἄ μὴρᾶν. Ἄ post ὑστεραίᾳ enim Α omisi ἐρη. Ἄ libri συμβουλήν. ἐξηρτῶντο. Ἄ πολλοὺς Α : πολλοὺς. Ἄ ἐς Ῥωμαίους Α : Ῥωμαίους. Ἄ Σαβίρων. Ἄ ol add. Α. Ἄ Σάνοι Α : Σάνοι. Ἄ alibi legitur Ἰσχυροί. Casaubonus. Ἄ τοῖς πλησιοχώροις.

NOTÆ.

(70) *Gurgenes* est in Procopio Volaterrani.
(71) Παιδοτρέτης, magister exercitor, apud Plaut.

Trinum.
(72) Ita quoque Hunni vocati sunt.

θόντες εἰς τὸ ἡμέτερόν τε μεταβληθέντες Χριστιανοὶ ἄ γεγόνασι καὶ κατήκοι Ῥωμαῖοι, ὥς καὶ ἐς λόγους στρατοῦ Ῥωμαϊκοῦ κατατάττεσθαι.

Ὅτι Καβάδης ἀμφὺ τῶν στρατευμάτων αὐτοῦ ἤττηθέντων ἐν ἀπορίᾳ ἦν, Ἀλαμούνδαρος δὲ ὁ τῶν παρὰ Πέρσαις Σαρακηνῶν βασιλεὺς, ἀνὴρ ὢν δεινὸς τὰ πολέμια καὶ δραστήριος, ὃς³⁸ ἐς γόνυ τὰ Ῥωμαίων ἐκλίνε πράγματα ἔτεσι πεντήκοντα, οὗτος ὑπέβeto Καβάδῃ ἐς Ἀντιόχειαν τότε ἀφύλακτον οὖσαν καὶ τὰ ταύτη³⁷ χωρία ἐσβαλεῖν. Ἰνούς δὲ Βελισάριος κατὰ τάχος ὑπηντίαζε, στρατεύμα Ἰσαύρων καὶ Ἀρέθαν τὸν³⁹ τῶν παρὰ Ῥωμαίοις Σαρακηνῶν βασιλέα ἅμα τοῦ οἰκείου συνεπαγόμενος λαοῦ⁴⁰. Ἀλαμούνδαρος δὲ καὶ Ἀζαρέθης ὀβριωθήσας ἐπ' οἴκου ἀπεχώρει· καὶ Βελισάριος εἶπετο, οὗτι⁴¹ ἐς χεῖρας ἔλθειν προαιρούμενος, τὴν διώκων δὲ σχηματιζόμενος.^B Ἀλλὰ τό γε πλῆθος ἐλοιδορεῖτο αὐτῷ, [35 H.] πρῶτον μὲν οὐκ εἰς τὸ ἐμφανές· ἐπεὶ δὲ ἐμφανῶς⁴² ἐκάκιζον, ἄκων συγκροτεῖ τὸν πόλεμον. Καὶ τὰ μὲν πρῶτα πιπτόντων ἑκατέρωθεν ἀγχύμαλος ἡ μάχη ἐγένετο, ἔπειτα δὲ τραπέντος τοῦ περὶ Ἀρέθαν λαοῦ καὶ τῶν Ἰσαύρων κατὰ κράτος ἐνίκων Πέρσαι⁴³· καὶ εἰ μὴ ἀπὸ τοῦ ἵππου καταβὰς Βελισάριος τοῖς καταλελειμμένοις συνετάττετο καὶ ἡμύνητο, ἅπαντες ἂν διεφθάρησαν. Ἀζαρέθης⁴⁴ μέγνοι ὁ Περσῶν στρατηγὸς· ὑποτρέψας πρὸς⁴⁵ Καβάδην οὐκ ἀπώνατο τῆς [73 R.] νίκης· πολλοὺς γὰρ ἦν καὶ αὐτὸς ἀποβαλὼν ἐν τῇ μάχῃ, εἰ καὶ πολὺ πλείους τῶν ἀντιπάλων διεφθάρησαν· διὸ ἐν τοῖς ἀτίμοις ἐτέλει.

Ὅτι Βελισάριον ὁ βασιλεὺς ἐς⁴⁶ Βυζάντιον μετακαλεσάμενος, ἐφ' ᾧ ἐπὶ Βανδάλους⁴⁷ στρατεύσεις, Σίτταν φυλάζοντα⁴⁸ τὴν Ἐφῶν ἀπέστειλεν· ἐν ᾧ καὶ Πέρσαι κατὰ Ῥωμαίων ἐσβάλλουσι, καὶ Καβάδου τελευτήσαντος ὁ παῖς Χοσρόης τὴν βασιλείαν ἐκδέχεται. Ρουφίνος δὲ καὶ Ἀλέξανδρος καὶ Θωμᾶς σὺν Ἑρμογένει παρὰ Χοσρόην παραγίνονται ἐπὶ πρεσβείαν· οἳ τὴν εἰρήνην ἀπέραντον ἔηρσε θέσθαι δέκα καὶ ἑκατὸν κεντηναρίοις. Ἀλλὰ τότε μὲν ἀπρακτοὶ διελύθησαν, ὕστερον δὲ τὴν ἀπέραντον εἰρήνην ἐσπέσαντο, ἕκτον ἤδη ἔτος τὴν βασιλείαν Ἰουστινιανοῦ ἔχοντος. Καὶ Ῥωμαῖοι μὲν τὰ τε χρήματα καὶ τὸ Φαράγγιον καὶ Βῶλον⁴⁹ τὸ φρούριον Πέρσαις παρέδωκαν, Πέρσαι δὲ Ῥωμαίους τὰ τε Λαζικῆς ὄρια καὶ Δάγαριν⁵⁰, ἄνδρα ἀγαθὸν τὰ πολέμια, ἀν' αὐτοῦ ἕτερον κεκοιμημένοι⁵¹ οὐκ ἀφανῆ ὄνδρα. Εὐθὺς μέντοι ἑκατέρω βασιλεῖ ἐπιβουλὴν ξυνηνέχθη γενέσθαι πρὸς τῶν ὑπῆκόων. Καὶ Χοσρόην μὲν ἄτε θορυβώδη καὶ ἄτακτον ὁ Περσῶν μισήσας λεῶς, Καβάδην τὸν Ζάμου τοῦ ἀδελφοῦ παῖδα βασιλεῖα σφίσι ἐβούλευσαντο στήσασθαι· ἀλλὰ γνούς ὁ Χοσρόης Ζάμην⁵² τε τὸν ἀδελφὸν καὶ τοὺς ἄλλους ἀδελφούς ἅμα

A Romanis parent, ut etiam in horum castris una permisti militarint.

Cabades, amisso utroque exercitu, animi pen-debat. Sed Alemundarus Persicorum Saracenorum rex, vir bello acer ac strenuus, res Romanorum valde infregit, annis quinquaginta. Hic Cabadi suggessit, **24 a** Antiochiam praesidio nudatam, finitimaque invaderet. Belisarius, re cognita, quam maturrime occurrit, eductis Isaurorum copiis, et Aretha Romanarum partium Saracenorum rege, qui suam ipse gentem ductabat. Alamundarus vero, et Azarethes metu percussus, retro domum se recepit. Et Belisarius pone sequebatur, non tam cum hoste manus conserere cupidus, quam ut eum insequi se fingeret: donec multis vulgi conviciis, primum quidem clam, deinde etiam palam lacescit, invitatus ad pugnam descendit. Cadentibus initio multis utrinque, ac caesis, anceps diu pugna fuit; versis dehinc in fugam Arethae copiis, atque Isauris, a Persis summa virtute pugnantibus, victoria stetit: ut nisi ex equo ad pedes Belisarius desiliisset, ac reliquis sese adiungendo auxilium attulisset, debellatum eo die esset, caesi-que ad unum omnes internecione fuissent. Attamen Azarethes Persarum dux, domum ad Cabaden reversus, victoriae fructum non tulit. Suorum enim multos in praelio amiserat, licet adversariorum plures cecidissent. Quamobrem inhonoratis adnumeratus est.

C Evocat Constantinopolim Justinianus imperatorem Belisarium, ut inde in Vandalos expeditionem suscipiat: Orientique custodem Settam imposuit. Hisce temporibus et Persae cum Romanis concurrerunt, et, Cabade mortuo, filius Chosroes regni habenas suscepit. Missi ergo ad eum legati, Rufinus, Alexander, Thomas, et Hermogenes: quibus pacem velle se facere dixit perpetuam, centenariorum nimirum centum et decem, Verum re tum infecta discesserunt: nec nisi postea constituta pactaque pax illa est perpetua, imperante sextum (73) jam annum Justiniano. Per eam Romani pecunias, Pharangium, et Bolum arcem Persis reddiderunt, etsi vicissim Romanis Laziorum in finibus oppida, et Dagarem, virum bello strenuum (tradito pro eo et altero non ignobili viro) remiserunt. Mox utrique imperatori structae insidiae a subditis. Chosroen quidem, ut turbulentum intemperantisque ingenii virum, Persae invisum cum habent, Cabaden Zamae fratris ejus filium, regem sibi facere constituunt. Quo cognito, Chosroes Zamen **24 b** fratrem, reliquosque germanos, et conjurationis socios necat. Sic tranqui-

VARIAE LECTIONES.

³⁸ ὃς add. A. ³⁷ ταύτη apographum Stephani: ταύτης γ. ³⁹ τὸν om. A. ⁴⁰ τῷ οἰκείῳ — λαῷ γ. ⁴¹ οὕτε γ. ⁴² ἐπὶ ἀφανῶς γ. ⁴³ ἐνίκων Πέρσαι κατακράτος γ. ⁴⁴ Ἀζαρέθης γ. ⁴⁵ πρὸς A: εἰς γ. ⁴⁶ εἰς γ. ⁴⁷ Βανδύλους A. ⁴⁸ φυλάξαντα γ. ⁴⁹ βόλων. ⁵⁰ Δαγάρην γ. ⁵¹ αὐτοῦ δὲ καὶ ἕτερον κεκοιμη- μένον γ. ⁵² Ζάμον γ.

NOTAE.

(73) Septimo imperii anno, inquit Procop.

lata res est, quiesque data. Cabades tamen, Zamæ filius, admodum adolescens, prudentia Chanarangi Adergi-Dubantæ (74) cædem effugit, quo nomine hic postea a Chosroe est interfectus. Justiniano quoque imper. plebs Romæ insidias comparavit, creato imperatore (tametsi repugnaret) Hypatio Anastasii ejus, qui imperarat, patruuele, nata seditione, ortoque tumultu e contentione ludorum circensium. (75). Cæsar itaque Justinianus, Belisario et Mundo ducibus usus, Hypatium occidit, multosque conjurationis hujus socios sustulit, plane ut civium tunc ad triginta millia occuberint. Imperatori suppetias afferebant Boraides, et Justus Justiniani fratris filius.

In eo ipso libro narrat de Triboniano, qui e Pamphylia genus duxit, et quæstoris munus oblit, deque avaritia ejusdem, ac blandiloquentia. De Joanne item Cappadocum præfecto prætorio, ejusque vitii plurimis. Ut Antonina Belisarii conjux per Euphemia filiam ejus callide Joannem circumvenerit, et insidias imperatori struere patefecerit : utque demum, Eusebio Cyzici episcopo ex insidiis occiso, impii sceleris consors habitus, corpore quæstionibus cruciato, inclementer tandem ac sevre proscriptus sit.

Libro secundo *Rerum Persicarum* ista refert. Chosroen invidia stimulatam, quod Africæ ditionem Romani tenerent, pacisque propterea fœdera solverent parantem, Vitiges, Gotthorum rex, per Ligures quosdam legatos, dein et per Basacum collocutus, magis inflammavit. Quo cum item tempore Armenii a Romanis defecissent, Sitta duce pugnando interempto, Persisque se permisissent, perpetua illa, ut vocant, pacis fœdera rumpere Chosroes, bellumque gerere animum induxit. Justinianus imperator, re cognita, Anastasium legatum misit hortatum ne pacem solveret. Eadem tempestate et Vitiges a Belisario captus, Constantinopolim est missus. Chosroes nihilominus Romanorum fines invadens Surorum oppidum cepit, Surinosque in servitutem abduxit. **25** Sed tandem undecim captivorum millia ducentis aureis permutans, liberos omnes dimisit, Candido Sergiopolis episcopo pecuniam pollicito : qui cum promissis non staret, ad justam dissolutionem adactus est. Chosroes dein Hierapolim obsidere cœperat, cum illi Bertheus episcopus (cui Magno nomen) pondō argenti duo millia promisit. Solvit itaque obsidionem rex,

τῶν μετασχόντων ⁷⁷ τῆς βουλῆς ἀναλὼν τὴν στάσην ἐπαυσα. Καθ' ὅδου δὲ ὁ Ζάμου⁷⁸, κομιτῇ νέος ὢν, προνοίᾳ Χαναράγγου τοῦ Ἀδέργου δουδάνδου ⁷⁹ ἐφυγε τὸν θάνατον· καὶ ὁ Χαναράγγης ὕστερον διὰ τοῦτο⁸⁰ ὑπὸ Χοσρόου ἀνήρηται. Ἰουστινιανὸν δὲ ὁ ὄμιος ἐπιβουλεύων Ἰγπάτιον ἄκοντα, τὸν Ἀναστασίου τοῦ βεβασιλευκότος ἀδελφίδου, βασιλεὺς σφῶν ἀνηγόρευσα⁸¹, ἀρξάμενοι τῆς ἐπιβουλῆς καὶ τῆς στάσεως ἀπὸ τῆς ἐν τοῖς ἱπποδρομίοις ἔριδος· βασιλεὺς δὲ Ἰουστινιανὸς, Βελισαρίῳ τε καὶ Μούνῳ τοῖς στρατηγοῖς χρώμενος, τὸν τε Ἰγπάτιον καθέψε καὶ πολλοὺς τῶν στασιωτῶν ἀνέλεν, ἄχρι καὶ τρεῖς μυριάδας τοῦ ἀναγρεθέντος λαοῦ συντελοῦντος. Συνέπραττον δὲ τῷ βασιλεὶ Βοραΐδης ⁸² καὶ Ἰούστοι, οἱ αὐτοῦ ἀναψοί.

Ἐν αὐτῷ δὲ τῷ λόγῳ περὶ Τριβωνιανοῦ τοῦ ἐκ Παμφυλίας ἔλκοντος τὸ γένος διέξεισιν, ὅς τῃ κομιστῶρος⁸³ διεῖπεν ἀρχὴν, περὶ τε τῆς φιλοχρηματίας καὶ τῆς ἄλλης αἱμαλίας, καὶ περὶ Ἰωάννου τοῦ ἐπαρχοῦ τοῦ ἐκ Καππαδοκίᾳ, τῆς τε πανουργίας καὶ ἀπληστίας καὶ μέθης καὶ τῆς ἄλλης κακότητος· ὅπως τε Ἀντωνίνα ἡ τοῦ Βελισαρίου γυνὴ δι' Εὐφημίας τῆς αὐτοῦ θυγατρὸς φρεναπατήσασα Ἰωάννην [56 H.] ἐπιβουλὸν ἐδειξε βασιλεῶς, ὅπως τε ὕστερον, Εὐσεβίου τοῦ ἐπισκόπου Κυζίκου ἐξ ἐπιβουλῆς ἀναγρεθέντος, συνεργὸς ὑπονοηθεὶς τοῦ μιάσματος ἡκίστη τὸ σῶμα καὶ ἀκλεῶς⁸⁴ ἐξορίᾳ πικρῇ καὶ τελευταίᾳ παρεδόθη.

Ὅτι ἐν τῷ δευτέρῳ λόγῳ διέξεισιν ὅπως τε Χοσρόην μελετῶντα λύσαι τὰς σπονδὰς διὰ τὴν τῶν Ῥωμαίων κατὰ Λιβύην⁸⁵ ἐπικράτειαν (ῥόθον γὰρ ἐβόλλετο) Οὐτίγης⁸⁶ ὁ τῶν Γότθων βασιλεὺς διὰ τινων Λιγούρων κοινολογησάμενος· μάλλον ἐπώτρυνεν εἰτα καὶ Βασσάκου⁸⁷ ἄμα τῶν Ἀρμενίων ἀποστάντων μὲν⁸⁸ Ῥωμαίων καὶ Σίτταν τὸν στρατηγὸν ἐν μάχῃ ἀνελόντων, Πέρσαις δὲ προσχωρησάντων, τὰς ἀπεράντους σπονδὰς⁸⁹ καλουμένας λύσας Χοσρόης πολεμεῖν ἔγνω, [76 R.] Ἰουστινιανὸς δὲ μαθὼν παραίνεσιν αὐτῷ δι' Ἀναστασίου προσήγε μὴ παρασπονδεῖν. Ἐν τούτῳ καὶ Οὐτίγης αἰχμάλωτος παρὰ Βελισαρίου εἰς Βυζάντιον ἀνεπέμφθη. Χοσρόης δὲ τὰ Ῥωμαίων ὄρια καταδραμὼν τὴν Σούρων πόλιν εἴλε καὶ Σούρηνας⁹⁰ ἡγεραποδίστατο. Ὑστερον μέντοι εἰς διασχίλους⁹¹ καὶ μυρίους ὄντας τοὺς αἰχμάλωτους δοῖν ὁμολογίᾳ κενητῶν ἀφῆκεν ἅπαντας. Κανδίδου τοῦ ἐπισκόπου Σεργιουπόλεως ἐκτίσαι τὸ χρέος ὑποσχόμενον⁹²· ὁ δὲ τῆς ὑποσχέσεως ἀλογήσας τὴν δικαίαν εἰσπράττετο ἔκτισιν. Χοσρόης δὲ τὴν Ἱερὰπολιν πολιορκεῖν ἀρξάμενος, ἐπὶ ὁ Βεροίας⁹³ αὐτῷ ἐπίσκοπος ἀργύρου σταθμὰ διαχίλια ἔθετο, ἀπέστη τῆς πολιορκίας, ὁμολογίᾳ καὶ

VARIE LECTIONES.

- ⁷⁷ τοῖς μετασχούσις. ⁷⁸ Ζαμουῦ Α. ⁷⁹ Δουνάντου ζ. ⁸⁰ διὰ τοῦτο ὕστερον ζ. ⁸¹ Ἰουστινιανὸν ζ. ⁸² ἀνηγόρευσα ζ. ⁸³ Βαραΐδης ζ. ⁸⁴ τὴν τοῦ κομιστῶρος ζ. ⁸⁵ ἀνηλεῶς ζ. ⁸⁶ τῶν αἰν. Α. ⁸⁷ Λιβύων Α. ⁸⁸ ὁ Ὑτίγης ζ. ⁸⁹ Βασάκου ὅτε ἄμα ζ. ⁹⁰ μὲν μὲν τῶν ζ. ⁹¹ καλουμένας σπονδὰς ζ. ⁹² Σύρον — Συρίνους ζ. ⁹³ χιλίους ζ. ⁹⁴ ὑποσχόμενον ζ. ⁹⁵ Βερόρίας ζ.

NOTE.

(74) « Adeo Quadubadi, » est in Procopio Latino.

(75) Populus ubique factione Veneta et Prasina divisus erat. (PROCOPIUS.)

πάσης ἀποστῆναι τῆς Ἑφας, εἰ δέκα χρυσοῦ κεντηνάρια λάβοι. Βούζης δὲ ὁ τῆς Ἑφας στρατηγός, ἀνίστασθαι αὐτὸν οὐκ οἰόμενος τῷ Χοσρόῳ, ὥς καὶ καίσε περιεπλανᾶτο. Χοσρόης δὲ ἐπὶ Βέροιαν στρατεύσας ἦγει μὲν πολλὰ χρήματα, λαθὼν δὲ διασχίλια σταθμὰ ἀργυρίου ἄλλα τοσαῦτα προσετίθει, μὴ διδόντων ⁷¹ δὲ ἰσχυρῶς ἐπολιόρκει. Τοῦ δὲ σφῶν ἐπισκόπου παραγενομένου ⁷² (Μέγας ἦν ὄνομα αὐτῷ) καὶ Χοσρόην λιπαροῦντος τοὺς μὲν Βεροιαίους κακῶν ἀπαθεῖς ἀφῆκεν ἵεναι, ὅπῃ φίλον ἐκάστη εἴη· οἱ δὲ στρατιῶται οἱ πλείστοι ἐκόντες εἶποντο στρατεύμενοι Χοσρόῳ, ὅτι αὐτοὺς ὁ βασιλεὺς τῶν συντάξεων ἀπεστέρει. Χοσρόης δὲ, ἐπεὶ χρήματα Ἀντιοχείς αἰτήσας οὐκ ἔλαβεν, ἐπολιόρκει τὴν Ἀντιόχειαν· σφοδρῶς δὲ πολιορκουμένης Θεοκτιστος καὶ Μελάτζης, ἅμα τῶν ἐπομένων αὐτοῖς ἀπὸ τοῦ Λιβάνου στρατιωτῶν, ὑπελθόντες ἔφυγον, καὶ οὕτω Χοσρόης ἀταλαιπώρως Ἀντιόχειαν περιεστήσατο καὶ τοὺς ἐν αὐτῇ ἡδραποδίστατο. Πρέσβειον δὲ παρ' αὐτὸν ἠχόντων Ἰωάννου τοῦ Ρουφίνου καὶ Ιουλιανοῦ τοῦ γραμματέως τῶν ἀπορρήτων, καὶ πολλῆς δικαιολογίας ἀναματαξὺ αὐτῶν τε καὶ Χοσρόου γεγεννημένης, τέλος ἀλλήλοις συνέβησαν ἐφ' ᾧ Χοσρόην ἐν μὲν τῷ παραυτίκα κεντηνάρια πενήτηκοντα παρὰ ⁷³ Ῥωμαῖν λαθόντα, πέντε δὲ φερόμενον ἐπέτειον ἄλλον ⁷⁴ δασμὸν εἰς τὸν πάντα αἰῶνα, μὴδὲν αὐτοὺς ἐργάσασθαι περαιτέρω κακόν· πρέσβεις τε πάλιν παρὰ βασιλεὺς στελλομένους τὰς ἀμφὶ τῇ εἰρήνῃ ⁷⁵ σπονδὰς ἐμβεβαιώθησεν. Ἀλλὰ καίτοι ταῦτα [37 II.] θέμενος Χοσρόης, ἐπὶ τε τὴν Ἀπάμεϊαν ἦει ⁷⁶, Θωμᾷ τότε ἀρχιερατεύοντος, καὶ χρήματα μέγιστα εἰσεπράττετο· τέλος τὰ τε ἱερὰ καὶ τὰ ἀναθήματα πάντα λαθὼν ἀπὼν ὄχετο. Ἐν ᾧ καὶ περὶ τῶν τιμίων καὶ ζωοποιῶν ξύλων τεθαυματουργῆται. Εἰρηται καὶ ὅπως Χοσρόης ἱπποδρόμιον ἐκεῖ ἐθεάσατο. Ἄλλ' ἐκεῖθεν Χοσρόης ἐπὶ Χαλκίδα πάλιν ⁷⁷ ἐπορεύετο, ὑπὲρ ἧς δύο λαθὼν κεντηνάρια ⁷⁸ παρὰ τῶν οἰκούντων ἀπολιόρκετον εἶσε. Καὶ ἐπὶ Ἐδεσσαν δὲ ⁷⁹ πορευθεὶς, δύο λαθὼν κεντηνάρια, τισὶ δὲ καὶ θεοσημείαις ἀπειληθεὶς, ἀπολιόρκετον εἶσε κακείνην. Αὕτη ἐστὶν Ἐδεσσα, ἐν ᾗ Ἀβγαρὸς τε καὶ τὰ περὶ Ἀβγαρον πάλαι πρὸς Χριστοῦ ἐπράχθη. Οὗτος δὲ ὁ Ἀβγαρος καὶ παρ' Ἀβγουστον τὸν τότε Ῥωμαῖν αυτοκράτορα παραγεγὼς φίλος τε ἐς τὰ μάλιστα ἐχρημάτισε, καὶ τὴν ἐς τὰ οἰκεία ἐπ' αὐτὸν σοφίᾳ κατεπράξατο. ⁸⁰ Ἀλλ' ὁ γε Χοσρόης ἐξ Ἐδέσσης ἀπάρας ἐπορεύετο. Τότε καὶ [77 R.] Ἰουστινιανὸς ἔγραψε τοῖς πρέσβεσιν, ἐπιτελέσειν τὰ συντεθέντα ὁμολογῶν. Χοσρόης

A pollicitus adhuc omni adeo Orientis Romanorum ditione se excessurum, si mille auri pondo caperet. Interea Buzes, dux Orientis, viribus suis dimissus, cum Chosroe pugnare detrectans, circumcirca oberrabat. Ergo Berhœæ admoio exercitum, Chosroes pecuniarum nimium quantum postulavit, acceptisque pondo argenti millibus duobus, altæum tantum exegit : quam quia cives suam non pendebant, valide urbem oppugnat. Verum accedente Magno oppidi episcopo, et Chosroen deprecante, Berhœenses immunes liberosque abire permisit, quo quisque vellet. Hinc plerique etiam militum ad Chosroen sua sponte transierunt, quod stipendiis eos imperator fraudasset. Ab Antiochenis similiter pecuniam Chosroes postulans, nec impetrans, arce Antiochiam cinxit. Cumque rex urgeret obsidium, Theoctistus et Mulatzes, una cum iis militibus quos a Libano secum duxerant, clam urbem egressi, fugerunt. Ita Chosroes sine labore Antiochiam ad deditiorem compulsi, civesque in servitutem redegit (76). Inde legati ad illum missi, Joannes Rufini filius, et Julianus secretorum scriba : multisque ultro citroque de æquis conditionibus habitis sermonibus, tandem convenit : ut Chosroe (77) statim Romani quinque aureorum millia numerarent, quingentos vero aureos quotannis, tributū alterius nomine, perpetuo penderent, nihil se deinceps molestiæ allaturum promittenti : utque missi iterum ab imperatore legati, pacis conventa firmarent. Verum etiam his ita compositis, Chosroes Apameam profectus, ubi Thomas episcopus præsidebat, magnam ei pecuniarum vim impetravit, ac tandem sacra vasa, templisque dedicata universa secum auferens, discessit : inter quæ circa adorandæ ac vivificæ crucis lignum miraculum contigit (78). Narratur etiam ludos equestres ibidem spectasse : Inde ad Chalcidem urbem progressus est, et ⁷⁹ ducentis aureis ab incolis exactis, sine obsidione recessit. Venit hinc Edessam, et tantundem abstulit : ac signis quibusdam divinis deterritus, hanc quoque urbem non obsedit. (Hæc Edessa illa est in qua Augarus (79), quæque in illo antiquitus per Christum patrata ; idemque hic Augarus, qui ad Augustum, tunc Romanorum imperatorem profectus, amico eo in primis usus, ut illi ad suos redire non nisi solertia quadam sit datum). Sic igitur Chosroes Edessa discessit. Ea etiam tempestate legatis suis Justinianus rescripsit, paratum se pacta conventa pacis

VARIAE LECTIONES.

⁷¹ διδόντων ζ. ⁷² παραγενομένου Α. ⁷³ παρὰ πρὸς Α. ⁷⁴ ἄλλον Α : μᾶλλον ζ. ⁷⁵ τὴν εἰρήνην ζ. ⁷⁶ ἦει Α : εἴη ζ. ⁷⁷ πόλιν ζ. ⁷⁸ κεντηνάρια λαθὼν ζ. ⁷⁹ δὲ add. Α.

NOTÆ.

(70) Addit Procop. « Urbemque præter templa incendiit. »

(77) Ut Chosroes in præsens quinquaginta millia nummum aureorum ac totidem quotannis perpetuo accipiat, neque eos ultra lacescat. (Sic Procop. Volutat. lib. II.)

(78) Ζωοποιῶν ξύλων. Apparente desuper ignis

jubare.

(79) De quo D. Baron. tom. I, ad an. Chr. 31, ex Damasceno lib. IV *Orthod. fidei*, cap. 17, ubi Abagarus nominatur. Et lib. I *Contra Iconomachos*. Euseb. lib. c. 15, Agbarus ; aliis Acbarus. Vide et Sur. 16 Aug.

perficere. Chosroes nihilominus Constantiæ pecuniam imperavit, et Daras delatus, urbem cinxit, quam tamen, Martino duce hanc propugnante, de obsidionis successu diffidens, non oppugnavit, sed acceptis mille argenti pondo, in Persidem concessit. Antiochenos vero in recens a se condita urbe in Assyria (quæ diei itinere a Ctesiphonte distabat, et *Antiochia Chosroæ* appellabatur) una omnes habitare jussit, tanta benevolentia significatione ac gratia in eos usus, ut principum gemini, præterquam sibi, parere voluerit hippodromis quoque, aliisque voluptatibus illorum animos ibi oblectans.

Belisarius ex Italia dux revocatus, adversus Chosroem et Persas ineunte: vere missus, et in Mesopotamia versans, nudum fere ab armis exercitum, et ad Persarum nomen trepidantem, accurate armavit, animavitque. Chosroes vero (Lazis eum invitantibus, qui cum suo duce Gunaze, jam Persis sese adjunxerant, propterea quod sordidus (80) Joannes cauponaretur, atque tributa exigere), adversus Petras urbem movit: quæ urbs Colchidis maritima est, ad Pontum Euxinum sita. Hanc dum obsidet, quandiu quidem Joannes superstes fuit, nihil profecit, cum vero Jaculo Joannes jugulum trajectus periret, urbem occupavit. Inquilinos tamen ab injuria liberos dimisit. Sponsione enim illos in deditionem accepit, et solius Joannis bona plurima, quæ monopolis ille quæsierat, invasit omnia. Belisarius interim sibi frustra tentata, Sisaurorum urbem (81) obsidens, vique oppugnans, pacis conditionibus cepit, et Bleschamen ducem 26a, Persarumque viros gravissimos ibi captos, Constantinopolim misit. Arethas quoque cum exercitu contra Assyrios missus, eam oram deprædatus est: unde magna pecuniarum vi ab Arethæ sociis parata, ad Belisarium redire directarunt. Belisarius ipse, tentato morbis exercitu, et rebus ab Arethæ gestis nondum cognitis, Rhacithango insuper et Theoctisto discedere parantibus, ad Phœnicum oram custodiendam, quam Alamandarus vastabat, sic e Persarum regione domum revertit, et Constantinopolim ad Justinianum Augustum accersitus est (82).

LXIV.

Theophanis Byzantii Historiarum libri x.

Lecti sunt Theophanis Constantinopolitani *Historiarum* libri decem, quorum primus initium ducit ab isto Persico bello, quod ruptis jam fœderibus iis exortum est, quæ Justinus (83) imperator et Cho-

δὲ ἐτι Κωνσταντινίου χρήματα σισαπράττετο, καὶ ἐπὶ Δαρὰς ἐλθὼν ἐπολιόρκει τὴν πόλιν, Μαρτίνου τοῦ στρατηγοῦ ἔνδον μαχομένου. Ἀπορήσας δὲ τῆς πολιορκίας, καὶ χίλια στάδια ἀργυρίου ** λαβὼν, ἐς τὰ Περσῶν ἤθι ἐχώρει, καὶ τοὺς Ἀντιοχείας ἀπαντας *, πόλιν ἐν Ἀσσυρίοις ** δευμάμενος ὁδὸν ἡμέρας ἀπὸ Κτησιφώντος διέχουσας, Ἀντιόχειαν τε τὴν Χοσρόδου κατέσας, ἐν αὐτῇ συνήκισε **, πολλὴ φιλοφροσύνη καὶ χάρις ἐς αὐτοὺς χρησάμενος, καὶ οὐδὲν ὑποκαίσθαι αὐτοὺς * τῶν ἀρχόντων πλὴν ἑαυτῷ ὁσπίτας, ἱπποδρομίας τε καὶ ταῖς ἄλλαις ἐψυχαγωγῶν τέρφεσιν.

Ὅτι Βελισάριος ἐξ Ἰταλίας μετακληθεὶς στρατηγὸς ἐπὶ Χοσρόην καὶ Πέρσας ἄμα ἦν: ἀρχομένην ἐστῆλθ, καὶ ἐν Μεσοποταμίᾳ γενόμενος ἀνὸ πλὸν ὄντα σχεδὸν τι τὸν στρατὸν καὶ κατεπηχότα τὸ Περσῶν ὄνομα ὠπλιζέ τε ἐπιμελῶς καὶ ἐπεθάρρυνε. Χοσρόης δὲ, λαβὼν αὐτὸν ἐπαγομένον, ἄτε δὴ ** αὐτῶν τι καὶ Γουδάζου ** τοῦ σφῶν ἡγεμόνος Πέρσαις προσχωρηκότων διὰ τὴν Ἰωάννου φορολογίαν τε καὶ καπηλείαν, ἐπὶ Πέτρας τὴν πόλιν, ἐπιβαλασσίαν οὖσαν ἐν Κόλχοις πρὸς τῷ Εὐξείνῳ καλουμένῳ Πόντῳ, ἠπέφρετο, καὶ ταύτην πολιορκῶν, ἕως μὲν Ἰωάννης περὶ τὴν, οὐδὲν ἦνουν, ἐπεὶ δὲ βέλει τρωθεὶς τὸν τριχλὸν ἐτελεύτησε, τὴν πόλιν παρεστήσατο. Τοὺς μέντοι ἐνοικοῦντας ἀπαθείς κακῶν ἀφῆκεν · ὁμολογίᾳ γὰρ αὐτοὺς προελάβετο, καὶ μόνα τὰ τοῦ Ἰωάννου χρήματα, ἅπερ ἀπὸ τοῦ μονοπωλίου αὐτῷ συνελεχτο, ἔλυστο πολὺ πλῆθος * ὄντα. Βελισάριος δὲ Νισίβιδος μὲν ἀποπειράσας οὐδὲν ἴσχυσε, τὴν Σισαύρων δὲ πόλιν ** πολιορκήσας καὶ βιασάμενος ὁμολογίᾳ παρεστήσατο, Βλησάμην τε ** τὸν στρατηγὸν καὶ τοὺς λογιωτάτους Περσῶν ἐν αὐτῷ λαβὼν ἐς τὴν Βυζάντιον ἐπέμφε. Καὶ Ἀρέθαν ἄμα στρατῷ ἐν Ἀσσυρίοις ** πέμψας τὰ ἐκείνην * χωρίᾳ ἐλθίζετο · ἐξ ἧς χρήματα πολλὰ οἱ περὶ Ἀρέθαν περιβαλλόμενοι οὐκ ἠθέλον ὑποστρέφειν ἐπὶ Βελισάριον. Βελισάριος δὲ τοῦ σταυροῦ νοσοῦντος καὶ τῶν περὶ Ἀρέθαν ἀγνοουμένων, καὶ Ῥεχιδάγγου καὶ Θεοκτίστου ἀποπειρῆσθαι ** μελλόντων ἐς φυλακὴν τῶν περὶ Φοινίχην [38 H.] ** χωρίων, ἃ ὑπὸ Ἀλαμουνδάρου κατεστρέχετο **, εἰς ταῦτα ἐξ ἡθῶν τῶν Περσῶν εἰς τι οἰκίστα ἐπανήκει, καὶ ἐς Βυζάντιον παρὰ βασιλέως μετεπέμπετο **.

D

ΕΛ.

Θεοφάνους Βυζαντίου ἱστορικοί λόγοι ι'.

Ἀνεγνώσθη Θεοφάνους Βυζαντίου ἱστορικῶν λόγων δέκα. Ἀρχεται δὲ * ὁ πρῶτος λόγος ἀπὸ τοῦ Περσικοῦ πολέμου τοῦ συστάτος μετὰ τὴν διάλυσιν τῶν σπονδῶν, ἐς Ἰουστινιανὸς * ὁ βασιλεὺς καὶ Χοσρόης

VARIAE LECTIONES.

** ἀργύρου Α. * πάντας ζ. ** Ἀσσυρία ζ. ** συνήκισε Schottus: libri συνήκισε. * αὐτοὺς post πλὴν ponit Α. ** ἐς Α: ἐξ ζ. ** Γουδάζου ζ. ** πολυπληθῆ ζ. ** ante πόλιν in Α lacuna quatuor litterarum. ** τ Α: δὲ ζ. ** πρὸς Ἀσσυρίους ζ. ** ἐκείας ζ. ** ἀποπειρῆσθαι ζ. ** Φοινίκων Α. ** κατεστρέφετο ζ. ** post μετεπέμπετο in Α lacuna trium columnarum. ** δὲ add. Α. ** Ἰουστίνος ζ.

NOTÆ.

(87) Cognomento Zibus.
(82) Τὴν Σισαύρων πόλιν, Procop. Σισαυρόνων. Fortassis idem locus Sisarbanum inf. vocatur a

Theophil. Simocate lib. iii.
(82) *Besamaches* Procopia, et *Bleschamms*
(83) *Al. Justinianus* supr. Procop. ii *De be. lo Pers.*

137
ὁ Π
τὸς
δευτ
νου
μέχ
δὲ ἐν
Ἰου
καί
εἰσι
εχθ
νίαν
μένο
μία
κακ
Ο
κοι ν
Πέρ
δὲ ἐν
στίν
τοὺς
νησά
υστερ
υχεῖ
καὶ τ
Ο
σιλεύ
οὐπω
Σηρ
ἐν νάρ
τοῦ ἐα
φύλλ
φύλλ
τὴν τε
νος ὕσ
τὰρ Τ
λιμένα
εἶχον,
οὐ καί
νικήσα
ται δὲ
νικήσα
Ἰου
σθον
τοὺς Τ
τὸ Βυζ
πας, φ
βίους ν
καὶ τόν
Μηράν
πόλιν α
Διέεισ
νου * κα
αὐ
ρίνου ε

(84)
(85)
cod. s

ὁ Περσῶν ἀλλήλοις ἐθεντο, ἔλυσε δὲ Χοσρόης τε αὐτὸς καὶ Ἰουστίνος διάδοχος Ἰουστινιανοῦ καταστάς, δευτέρου ἔτους τῆς ἀρχῆς αὐτῷ [80 R.] περιουμέ-
νου^α. Ἀρχόμενος δὲ ἐντεῦθεν τῆς ἱστορίας κάτεισι
μέχρι δεκάτου ἔτους αὐτοῦ τοῦ πολέμου. Μένηται
δὲ ἐν τῷδε τῷ πρώτῳ τοῦ βιβλίου λόγῳ καὶ τὰ κατὰ
Ἰουστινιανὸν ἱστορησά· οὐ μὴν ἀλλὰ δὴλός ἐστιν ὡς
καὶ ἐφεξῆς τῶν δέκα λόγων ἑτέρους συνέταξε. Διέ-
ξις δὲ ἐν μὲν τῷδε τῷ λόγῳ ὅπως αἱ σπονδαὶ συν-
εχύθησαν, Ἰουστίνου μὲν διὰ Κομεντιόλου Σουα-
νίαν παρὰ Χοσρόου ἀπαιτούντος, αὐτοῦ δὲ ὑποπιθε-
μένου, οὐ μέντοι διδόντος^β, ὅπως τε ἡ Μεσοποτα-
μία πᾶσα ἐσείσθη, προοίμιον τῶν ἐπελευστομένων
κακῶν γενομένη.

Ἵτι τὰ^γ πρὸς Ἑὺρον ἄνεμον τοῦ Τανάιδος Τούρ-
κοι νέμονται, οἱ πάλαι Μασσαγέται^δ· καλούμενοι, οὓς
Πέρται οἰκείᾳ γλώσσῃ *Kermichionas* φασί. Καὶ αὐτοὶ
δὲ ἐν τῷ τότε δῶρα καὶ πρέσβεις πρὸς βασιλέα Του-
στίνον ἔστειλαν, δέμενοι μὴ ὑποδέξασθαι αὐτὸν^ε
τοὺς Ἀδάρους· ὁ δὲ τὰ δῶρα λαθὼν καὶ ἀντιφιλοφρο-
νησάμενος ἀπέλυσεν εἰς τὰ οἰκεία. Τοῖς δὲ Ἀδάρου
ὑπερτον ἐλθοῦσιν, καὶ Παννονίαν οἰκῆσαι καὶ εἰρήνης
τυχεῖν δεομένοις, διὰ τὸν πρὸς τοὺς Τούρκους λόγον
καὶ τὰς συνθήκας οὐκ ἐσπεύτατο.

Ἵτι τὴν τῶν σκωλήκων γένεσιν ἀνὴρ Πέρσης βα-
σιλεύοντος Ἰουστινιανοῦ ἐν Βυζαντίῳ ὑπείδειξεν,
οὕτω πρότερον ἐγνωσμένην Ῥωμαίοις. Οὗτος δὲ ἐκ
Σηρῶν ὀρηθεὶς ὁ Πέρσης τὸ σπέρμα τῶν σκωλήκων
ἐν νάρθηκι λαθὼν μέχρι Βυζαντίου διεσώσατο, καὶ
τοῦ ἑαρος ἀρξαμένου ἐπὶ τὴν τροφὴν τῶν συκαμίνων
φύλλων ἐπαφῆκε τὰ σπέρματα· τὰ δὲ τραφέντα τοῖς
φύλλοις ἐπεροφύησέ τε καὶ ἔλλα ἐιργάσατο. Ὡν
τὴν τε γένεσιν καὶ τὴν ἐργασίαν ὁ βασιλεὺς Ἰουστι-
νος ὑπερτον τοῖς Τούρκοις ὑποδείξας ἐδάμνησεν· οἱ
γὰρ Τούρκοι τότε τὰ τε Σηρῶν ἐμπορία καὶ τοὺς
λιμένας κατεῖχον. Ταῦτα δὲ πρὶν μὲν Πέρσαι κατε-
ῖχον, Ἐφθαλάνου δὲ τοῦ Ἐφθαλιτῶν βασιλέως, ἐξ
οὗ καὶ τὸ γένος ἔσχε τὴν κλησιν, Περόζην καὶ Πέρσας
νικήσαντος ἀφῆρέθησαν μὲν τούτων οἱ Πέρσαι, δεσπό-
ται δὲ κατέστησαν Ἐφθαλίται· οὓς μικρὸν ὑπερτον μάχῃ
νικήσαντες Τούρκοι ἀπέλυν ἐξ αὐτῶν καὶ ταῦτα.

Ἰουστίνος δὲ Ζήμαρχον ἐς τοὺς Τούρκους πρέ-
σβυν ἀπέστειλεν· ὃς καὶ λαμπρῶς ἐσιτάσας τε
τοὺς Τούρκους καὶ ἐς τὰ μέγιστα φιλοφρονηθεὶς ἐς
τὸ Βυζάντιον ἐπανήει. Διὸ καὶ ὁ Χοσρόης ἐπ' Αἰθίο-
πας, φίλους ὄντας Ῥωμαίοις, τοὺς πάλαι μὲν Μακρο-
βίους νῦν δὲ Ὀμηρίτας· καλουμένους, ἐστράτευσε,
καὶ τὸν τε^ε βασιλέα τῶν Ὀμηριτῶν Σανατούρχην διὰ
Μηράνους τοῦ Περσῶν στρατηγοῦ ἐξώγρησε, τὴν τε
πόλιν αὐτῶν ἐξέπόρθησε, καὶ τὸ ἔθνος παρεστήσατο.
Διέξεισι δὲ καὶ ὅπως Ἀρμένιοι [39 H.] ὑπὸ Σουρή-
νου^ζ κακούμενοι, καὶ μάλιστα περὶ τὴν εὐσέβειαν,

A sroes Persarum rex invicem constituerant. Solve-
rant ea Chosroes ipse, et Justinus (84), Justiniani
jam successor, exeunte altero imperii anno.
Hinc ergo narrationem auspicatus, pergit ad
annum usque belli decimum. Meminit vero hoc ipso
primo voluminis libro, scripsisse quoque se quæ
sub Justiniano gesta sunt, imo et plures eum decem
hisce subjunxisse libros, satis manifeste apparet.
Narrat autem hoc libro, qua ratione pacta conventa
sint dissoluta, cum Justinus per Comentiolum
Suaniam a Chosroe repeteret, ipse vero verbo qui-
dem promitteret, non tamen re præstaret. Refert
et in tota Mesopotamia terram movisse, initium ni-
mirum calamitatum, quæ subsequæ sunt.

B In Oriente ad Tansim Turci degunt, qui Masa-
getæ antiquitus dicti, a Persis sua lingua *Kermi-
chiones* appellantur. Hi tempestate hac legatos cum
muneribus ad Justinum imp. legarunt, ne Abaros
reciperet obsecrantes. Ille munera libenter accepit,
omnique adeo benevolentiae atque humanitatis ge-
nere complexus domum remisit. Cumque Abari
mox accessissent (qui Pannoniam habitare, paco-
que frui Romanorum precabantur) ob datam Turci-
cis fidem, pactasque conditiones, repulsam tulerunt.

C Bombycum (85) originem homo quidam Persa,
Justiniano imperante, Constantinopoli ostendit, nun-
quam antea Romanis cognitam. Hic Persa e Serum
regione profectus, vernium semen ferula inclusum,
Constantinopolim saluum deportavit 26b, ac vete-
ineunte in alimentum mori foliis semina imposuit·
quæ foliis nutrita, et in alas se induerunt, et mire
cæperunt operari. Ergo bombycum ortum, texendi-
que artificium cum post Turcis Justinus imperator
ostendisset, vehementer obstupuerunt; nam Serum
illi tum enporia portusque tenebant, quæ Persæ
prius tenuerant. Ephthalanus enim Ephthalitarum
rex (a quo et appellationem universum genus traxit)
Perozen et Persas cum vicisset (86), submoti his
locis Persæ, rerum vero positi sunt Ephthalitæ,
quos post paulo Turci prælio superantes, his etiam
finibus pepulerunt.

D Justinus Zemarchum ad Turcos legatum misit:
qui et publice eos epulis excipiens, omnique adeo
officii genere exceptus, Constantinopolim remissus
est. Quamobrem etiam Chosroes in Æthiopus, ami-
cos populi Romani (olim Macrobios, nunc Homeri-
tas appellatos) expeditionem suscepit, regemque
Homeritarum Sanaturcen, opera Meranis Persarum
ducis, vivum cepit, urbeque eorum direpta, incol-
as subjugavit. Armenii a Surina male accepti (ma-
xime in pietatis religionisque negotio) Surinam
conjuratone facta per Vardanum, (cujus fratrem

VARIE LECTIONES.

^α αὐτοῦ A. ^β διδόντος C. ^γ τὰ] libri et. ^δ μασαγέται C. ^ε αὐτῶν pr. A. ^ε τε add. A. ^ζ Ζου-
ρίνου et Σουρίναν C.

NOTÆ.

(84) *Justinus junior.*

(85) De his et Theophyl. Simocates lib. vii, inf.
cod. sec. et Procop. lib. iv; Niceph. quoque

PATROL. GR. CIII.

lib. xvii. cap. 32.

(86) Vide supr. Procop. princ. cod. 63.

Manuelem ille interfecerat) et alium quemdam Ver-
dum occiderunt; et a Persis deficientes ad Roma-
nos transiere, relictoque oppido quod incolebant,
Dubii nomine, in Romanorum regionem commigra-
runt. Atque hæc ipsa potissimum causa Persis
fuit rumpendi fœderis, induciarumque cum Roma-
nis. Desciverunt post hos statim etiam Iberes, et
Gorgene ipsos ducente, ad Romanos transierunt.
Metropolis autem Iberorum Tiphilis tunc erat.

Marcianus Justinī imp. patruelis, Orientis dux
jam renuntiatus, in expeditionem adversus Chosroen,
octavo imp. Justinī ann. missus est. Joannes
vero Armeniæ dux et Meranes Persarum, qui et
Baramanes, exercitum colligebant. Et Armeni-
is quidem socios se conjunxerunt, Colchi,
Abasgi, et Saroes rex Alanorum: Meranæ verò
Sabiri (87), et Dagaues et Dilmaina gens. Marcia-
nus ad Nisibenorum urbem, signis collatis, Mera-
nem in fugam convertit: eoque prælio mille et
ducentos cecidit, 27a viros cepit septuaginta,
Romanis septem duntaxat desideratis. Mox Nisibe-
norum mœnia obsidione cinxit. Chosroes, re mature
cognita, quadraginta equitum millia, peditum vero
amplius centum conduens, auxilium ferre, et cum
Romanis configere properavit. Interea loci apud
imperatorem Marcianus affectati imperiī accusatur,
et calumniæ fidem adhibens Justinus, exercitus eum
imperio submovit, Theodorumque Justiniani filium
Tziron cognomento, suffecit. Illic turbatis rebus,
Romani quoque obsidionem solverunt, et Chosroes
Daras oppugnatam urbem vi cepit.

LXV.

Theophylacti Simocatte Historiarum libri viii.

Lecti sunt Theophylacti extracti, et Scribæ
octo libri *Historiarum*. Est hic Theophylactus domo
Ægyptius. Dictio illius Veneris aliquid habet, nisi
quod figuratis vocibus, et allegoricis sensibus putide
nimis ac frequenter ad satietatem usus, in frigi-
ditatem quamdam ac juveniles ineptias dilabatur.
Verumtamen et sententiarum illa interjectio minus
opportuna, diligentiam arguit et curiosam, et super-
vacaneam. Cætera bonus, in reprehensionem non
incurrit. [Auspiciatur à Mauricii imperio, pergitque
dum Phocas creatus imperator est.

Libro primo hæc narrat (88): Mauricius a Tibe-
rio tunc imperante renuntiatus imperator est (89),

VARIE LECTIONES.

* τῆς γ. * Μηράνης γ. * Σαρῆς γ. * Δαβάνες καὶ τὸ Διλιμνιτῶν Labbens. ¹⁰ πολεμίσας γ.
¹¹ Νισιδινῶν Α. ¹² post ἄνδρες in Α lacuna quinque vel sex litterarum. ¹³ Νισιδινῶν Α. ¹⁴ ἱππέας Α.
¹⁵ Ῥωμαίοις γ. ¹⁶ καὶ βασιλεὺς πεισθεὶς Α, καὶ πεισθεὶς ὁ βασιλεὺς γ. ¹⁷ post παρεστήσατο in Α ver-
sus quatuordecim vacui. ¹⁸ ἤκοι γ.

NOTÆ.

(87) lidem forte, qui sup. Saberi a Procop. dicti.
(88) Nicephor. Callistus eadem narrat lib. xviii
eccles. Historiæ, c. 45.

Α τὸν τε Σουρήναν ὁμοφρονήσαντες διὰ Οὐαρδάνου, οὗ
τὸν ἀδελφὸν Μανουὴλ ἐτύγγανεν ἀνελὼν, καὶ δι' ἐτί-
ρου τινὸς Οὐάρδου ἀνελὼν, καὶ Περσῶν ἀποστάντες
Ῥωμαίοις προσεχώρησαν, τὸ Δούδιος τὸ πόλισμα,
ἐν ᾧ κατόχουν, ἀπολιπόντες καὶ πρὸς τὰ Ῥωμαίων
ἦθη γενόμενοι: καὶ τοῦτο μάλιστα γέγονε τῆς τῶν
Περσῶν πρὸς Ῥωμαίους σπονδῶν καταλύσεως αὐτίον.
Ἀπέστησαν δὲ παραυτίκα καὶ Ἰβηρες, καὶ προσεχώ-
ρησαν Ῥωμαίοις, Γοργένους αὐτῶν ἡγεμονεύοντος·
ἦν δὲ τῶν Ἰβήρων τότε ἡ Τίφιλις * μητρόπολις.

* Οἱ Μαρκιανὸς ὁ τοῦ Ἰουστίνου τοῦ βασιλέως ἐξ-
ἀδελφός, τῆς ἑω χειροτονηθείς στρατηγός, εἰς τὸν
πρὸς Χοσρόην πόλεμον ὁδὸν ἔτει τῆς Ἰουστίνου
βασιλείας ἐξαποστέλλεται. [81 R.] Ἰωάννης δὲ ὁ τῆς
Ἀρμενίας στρατηγός καὶ Μιρανῆς * ὁ τῶν Περσῶν,
ὁ καὶ Βαραμανῆς, τὴν στρατείαν συνήθροισαν. Καὶ
τοῖς μὲν Ἀρμενίοις συνεμάχουν Κόλχοι, Ἀδασγοὶ
καὶ Σαρῶς * ὁ Ἀλανῶν βασιλεὺς, τῷ δὲ Μιράνῃ
Σάβιροι καὶ Λαγάνες * καὶ τὸ Διλιμνιτῶν ἔθνος. Πολε-
μήσας ¹⁰ δὲ ὁ Μαρκιανὸς τὸν Μιράνῃ περὶ τὴν Νισι-
δηνῶν ¹¹ πόλιν αὐτὸν μὲν εἰς φυγὴν ἔτρεψεν, ἀνελὼς
δὲ ἐν τῇ μάχῃ χιλίους καὶ διακοσίους, καὶ ζῶντες
ἐλήφθησαν ο'. Ῥωμαίων δὲ ἄνδρες ¹² ἀνιηρέθησαν
ζ' * ἐπολιόρχει· τε ἦδη καὶ τὸ τῶν Νισιδηνῶν ¹³ τετ-
χος. Χοσρόης δὲ ταῦτα μαθὼν τεσσαράκοντα μὲν
χιλιάδας ἱππέων ¹⁴, πεζῶν δὲ ὑπὲρ τὰς ἑκατὸν συν-
αγεῖρας ἡπαίγετο βοηθεῖν καὶ πολεμεῖν Ῥωμαίους ¹⁵.
Ἐν τούτῳ δὲ διαβάλλεται ὁ Μαρκιανὸς τῷ βασιλεὶ ὡς
ἐρῶν τυραννικός, καὶ ὁ βασιλεὺς ¹⁶ πεισθεὶς αὐτὸν
μὲν παρέλυσεν τῆς ἀρχῆς, Θεόδωρον ἀντικαταστήσας
τὸν τοῦ Ἰουστινιανοῦ παῖδα, Τζίρον ἐπέκλην. Ἀτα-
ξίας δὲ διὰ ταῦτα συμβάσης τῆς τε πολιορκίας Ῥω-
μαῖοι ἀπέσχοντο, καὶ Χοσρόης τὸ Δαρὰς πολιορκήσας
παρεστήσατο ¹⁷.

ΞΕ΄.

Θεοφυλάκτου ἀπὸ ἐπάρχων καὶ ἀντιγραφῆς,
λόγοι ὀκτώ.

Ἀνεγνώσθη Θεοφυλάκτου ἀπὸ ἐπάρχων καὶ ἀντι-
γραφῆς ἱστοριῶν λόγοι ὀκτώ. Ἔστι δὲ οὗτος ὁ Θεο-
φύλακτος τῷ γένει Αἰγύπτιος. Ἡ μέντοι φράσις
αὐτῷ ἔχει μὲν τι χάριτος, πλὴν γε δὴ ἡ τῶν τρο-
πικῶν λέξεων καὶ τῆς ἀλληγορικῆς ἐννοίας κατα-
κορῆς χρῆσις εἰς ψυχρολογίαν τινὰ καὶ νεανικὴν
ἀπειροκαλίαν ἀποτελεῖται. Οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ ἡ τῆς
γνωμολογίας οὐκ ἐν καιρῷ παρενβήκη φιλοτιμίας
ἐστὶ περιέργου καὶ περιττῆς. Τὰ δ' ἄλλα οὐ τι ἐ-
μῶμον ἦκει ¹⁸, Ἀρχεται δὲ ἀπὸ τῆς ἀρχῆς τοῦ Μω-
ρισίου, καὶ κατεῖσι μέχρι τῆς Φωκᾶ ἀναβρέ-
σεως.

Ἐν μὲν οὖν τῷ πρώτῳ λόγῳ διέξεισιν ὅπως ὁ Μω-
ρίκιος ὑπὸ Τιβερίου τοῦ βασιλέως ἀναγορεύεται

¹⁹ κοι-
vocali
βαροι Α.
γ. ²¹ ε
πράσσον-
ing Α.

(90) Ν
(91) Ν

βασιλεὺς, Ἰωάννου κατ' ἐκεῖνο καιροῦ τῆς Κωνσταν-
τινουπολιτῶν Ἐκκλησίας προσετηκότος· ὅσα τε εἰς
νοθεσίαν εἶπε Μαυρικίου, Ἰωάννη τῷ κυριαστορί¹⁹
χρῶμενος ὑπογράφῃ τῶν λόγων, ὃς πρὸς τὴν αὐτὴν
Μαυρικίον καὶ τὸν δῆμον τὴν ἐν τῷ λόγῳ πρᾶξιν
ἐτάχθη πληροῦν τοῦ βασιλείως· ὅπως τε αὐτῷ τὴν
θυγατέρα κατενεγύησεν²⁰· ὅπως τε τῇ ὑστεραίᾳ τῆς
Μαυρικίου ἀναβρῆσεως ἐτελεύτησε, καὶ ὡς πρὶν ἢ
τελευτῆσαι αὐτὸν εἶδεν ὅψιν λέγουσαν αὐτῷ, Τάδε σοι,
Τιθέριε, τὸ τρισάγιον [40 H.] λέγει· Οἱ τύραννοι τῆς
ἀσεβείας²¹ ἐπὶ τῆς σῆς βασιλείας οὐ φοιτήσουσι
χρόνοι. Ἦν δ' ἄρα ταῦτα²² ἐκεῖνα τραγικῶς τινὸς
προαγόρευσις τῆς ἀνὰ τὸν παλαμναῖον Φωκᾶν ἀνο-
σιουργοῦ τυραννίδος· ἔτι δὲ καὶ ὡς πρὸς Ἀθάρου
ἤδη μικρῷ πρόσθεν τὸ Σίρμιον πολιορκήσαντας Μαυ-
ρικός σπονδὰς ἔθετο, ἀν'²³ ἔτος ἕκαστον τοῖς βαρ-
βάροις συνθέμενος ἐγκαταβάλλεσθαι δι' ἐμπορείας²⁴
ἀργύρου τε καὶ ἐσθῆτος χρυσοῦ χιλιάδας π'. Αἱ μέχρ' ἐν
ἐκαστῶν δύο διήρκεσαν, ὑπὸ τῆς βαρβαρικῆς ἀπλη-
στίας λυθεῖσαι· εἰκοσι γὰρ χιλιάδων χρυσοῦ ὁ βάρ-
βαρος προσθήκην ἐζήτει. Ἐξούλως γέγονε τῶν σπον-
δῶν· καὶ ἀλλοικεῖται ὑπὸ τῶν βαρβάρων Σιγγηδῶν ἢ
πόλις καὶ Ἀδγούστα καὶ τὸ Βιμινάκιον, πολιορκεῖται
δὲ καὶ Ἀγγίλιος πόλις. Καὶ προσεβύοντο Ἑλπίδιος
καὶ Κομεντίολος· Ῥωμαῖον πρέσβεις πρὸς τὸν τῶν
Ἀθάρων Χαγάνον, [84 R.] καὶ ἀτιμούνται, ἅτε δὴ
Κομεντίου παρῶντισσάμενον πρὸς τὸν βάρβαρον.
Τοῦ δὲ ἐπιγενομένου ἔτους πάλιν Ἑλπίδιος πρὸς τὸν
Χαγάνον διαπρεσεύεται ἐπὶ τῷ καὶ τὰς εἰκοσι
χιλιάδας προστεθῆναι, καὶ λαβὼν Ταργήτιον²⁵ τινα
ἀπὸ τῶν Ἀθάρων ἐς Βυζάντιον ἦκεν. Ἐπεὶ δὲ οἱ
βάρβαροι²⁶ πολλὰ τῶν Ῥωμαίων ἐληίζοντο, Ταργή-
τιος εἰς Χαλκίδα νῆσον ἐξορίζεται, μηνῶν ἕξ τῇ
ἐξορίᾳ παρατείνων. Στρατηγὸς δὲ αἰρεθείς²⁷ Κο-
μεντίολος κατὰ Σκλαθῆνων ἠνδραγαθήσας. Καὶ ὅπως
πάλιν ὁ Χαγάνος τὰς σπονδὰς οὐκ ἔχει. Καὶ περὶ
Βουκολόβρα²⁸ τοῦ μάγου· πόρθησις τε πλείστων
πόλεων Ῥωμαϊκῶν ὑπὸ τῶν βαρβάρων.

Εἶτα τὸν πόλεμον διέξεισι τῶν Περσῶν καὶ Ῥωμαίων
τὸν ἐπὶ τὸν Νύμφιον ποταμὸν τὸν τε γάμον Μαυρικίου
καὶ Κωνσταντίνης τῆς Τιβερίου θυγατρὸς. Διαλαμβά-
νεται δὲ καὶ περὶ τοῦ γενομένου ἐμπρησμοῦ, ὃς²⁹ ἐν τῷ
φύρῳ κατὰ τὰ προόμια τῆς βασιλείας Μαυρικίου³⁰
συνέβη, καὶ περὶ τῆς ἀναίρεσεως Παυλίνου τοῦ περὶ
τοῦ θαύματος τοῦ κατὰ τὴν κόγχην Γλυκερίας τῆς
μάρτυρος, ὅπως τε Ἰωάννης ὁ πατριάρχης, φιλαν-
θρωπότερον δοκοῦντος ἔχειν τοῦ βασιλέως, αὐτὸς πυρὶ
παράδοθῆναι τὸν γόητα διςχυρίζετο, παρυσφαιωνίτῳ
λόγῳ καὶ τὴν ἀποστολικὴν ρῆσιν³¹· καὶ ὅτι Παυλίνος
τε καὶ ὁ παῖς, κοινῶν δὲ ὢν τῆς ἀσεβείας, τὴν ἐπὶ

A Joanne eadem tempestate Constantinopolitanæ Ec-
clesiæ sedem tenente. Præcepta quædam imperator
Mauricio dedit, Joannis questoris ad eam rem ope-
ra usus, qui ad Mauricium ipsum, populumque
verba facere, imperatoris loco jussus est. Filiam
Mauricio Tiberius despondit, posteroque die quam
creatus Mauricius est, hic vita decessit (90). Morti
vicinus visum vidit, hac edita voce : Tibi, o Tibe-
ri, Trinitas Deus nuntiat, impietatis tyrannica
tempora, te imperante, minime ventura. Denuntia-
bat nimirum tragediam nefariæ tyrannidis a cru-
deli Phoca sceleratoque occupandæ. Cum Abaris,
qui jam Sirmium obsidere cœperant, inducias Mau-
ricius fecit, ea lege, ut Barbaris quotannis cum
pecunia numerata, tum vestibus, 27b auri pondo
millia octoginta penderet. Quæ, cum biennium in-
ducia servatæ fuissent, barbarica quadam et inex-
plebili cupiditate solutæ sunt : viginti enim millia
amplius (ut centum essent) additamenti vice postu-
labant. Hinc postissimum ruptæ induciæ, captivæ
que a Barbaris Singedon oppidum, Augusta item,
et Viminacium ; obsessa et Anchialos urbs. Missi
Romanorum legati Elpidius, et Comentiolus ad
Abarorum Chaganum, qui, quod liberius locutus
apud Barbarum Comentiolus esset, contumeliose
accepti. Vertente anno, Elpidius rursus ad Chaga-
num in legationem profectus, viginti se millia
additurum quotannis pollicetur : et Targetium
quemdam legatum ab Abaris accipiens, Constanti-
nopolim misit. Postquam vero Abari Romanorum
agros, prædas magnas agentes, diripissent, in
Chalcidem insulam Targetius deportatur, sex men-
sium illi exsilio decreto. Comentiolus deinde ad-
versus Sclavos dux creatus, rem præclare fortiter
gessit. Pacem iterum cum Romanis Chaganus
turbat. Refer auctor de Boscolobra mago, et de
multarum urbium Romanorum per Barbaros expu-
gnatione.

Narrat porro Persarum Romanorumque prælium
ad Nymphium flumen (91). Nuptias item Mauricii,
et Constantiæ Tiberii filia: Refert et incendium
in foro natum, sub initium imperii Mauricii Augu-
stii (92). De Paulini venefici nece, et miraculo in
pelvi Glyceriæ martyris. Quomodo et Joannes pa-
triarcha, quod Caesaris lenior esset sententia, igni-
bus esse tradendum præstigiatores pronuntiavit,
Apostoli etiam verbis in testimonium adhibitis,
(De veneficiis). Quare Paulinus cum filio, impietatis
æque reo, ense percussus, capitis pœnas dederunt.
Adhæc de præsidio Aphumorum, et Achæ. In eodem

VARIE LECTIONES.

¹⁹ κυριαστορί. ²⁰ κατηγγύησεν. ²¹ εὐσεβείας pr. A. ²² ταῦτα add. A : in quæ sit ultima sequentis
vocabuli littera, non liquet. ²³ ἀνὰ. ²⁴ ἐμπορίας. ²⁵ Ταργήτιον et infra Ταργήτιος. ²⁶ βάρ-
βαροι A : ἄβαροι. ²⁷ προαιρεθείς. ²⁸ Βοσκολόβρα. ²⁹ ὃς A : ὡς. ³⁰ Μαυρικίου βασιλείας
ς. ³¹ εἰ θέλεις μὴ φοβεῖσθαι τὴν ἐξουσίαν, τὸ ἀγαθὸν ποιεῖ καὶ τὰ ἐξῆς· καὶ ἐκδικός ἐστι τῷ τὸ κακὸν
πράσσοντι· ὡ γὰρ εἰκῇ τὴν μάχαιραν φορεῖ. (Rom. xiii, 5.) ταύτην, οἱ μὲν φησὶν ἀποστολικὴν ρῆσιν
mg A.

NOTÆ.

(90) Niceph. lib. xlix, c. 7.

(91) Niceph. lib. xviii, cap. 8.

(92) Ibid. cap. 31.

libro Persarum Romanorumque pugna commemoratur, utque Joannis filius Barbarorum astu oppressus fuerit (95). Magnus item ille terræ motus, qui sub initium quoque principatus Mauricii accidit: deque ejusdem consulatu (94). Ut Philippicus, Cæsaris ducta filia **28** a Gordia gener, Orientis imperii dux renuntiatus: resque præclare ac fortiter gesserit: deque egressu Romani exercitus e Media, utque aquæ penuria vehementer Romani laborarint. Ut item Arzaninen regionem, Romanorum dux in prædam suis dederit, deque Romani exercitus fortitudine: et uti Persarum dux quidquid ad Martyropolim agrorum est vastavit. Legatio etiam Persarum pna, et item altera ad Romanos. Et hæc quidem libro 1.

Libro secundo, de monte Izala agit: deque insultatione atque jactantia Persarum Cardarigæ, exercitus apud eos ducis. De pugna item Philippici, et Romanorum cum Cardariga, et Persis ad Arzamonem pugnata: utque Philippicus non manufactam imaginem gestans obierit, lustrarique exercitum, ac victoria perillustris penes Romanos fuerit: et uti imago illa non manufacta, ad Simeonem Amidæ episcopum cum veneratione missa sit: Barbarorum agrum Romani deprædati sunt, fugitque Cardagiras ad urbem Daras. Darenī ab urbe ipsum profligarunt, viribus hostium jam fractum. De Romanis militibus e Quarto Partheorum legione vulneratis: ita vocante eos, qui Berrhææ urbe Syriæ, commorabantur. Romanorum expeditio in Arzaninem regionem, Maruthas et Jovius ejus oræ duces ad Philippicum, et Romanos defecerunt. Privatas copias Cardarigas, quibus Romanos ex insidiis adoriretur, collegit. Heraclius (ejus Heraclii, qui post imperator fuit, pater) a Philippico ad hostem speculatum emissus mirifice servatus est. De Zaberta homine Persa hic agitur, utque a Chlomarorum oppugnatione cessarint Romani. Adhuc de effusa turpique Philippici fuga, turbatoque ordine Romani exercitus. De morbo quo Philippicus correptus est, et de Heraclio, Heraclii post imperatoris patre, in exercitus curam advocate, utque in meridianos Medos Romanorum exercitum subimperator ille duxerit, et vere ineunte, **28** in Persarum agros Romani irruerint. Complectitur et hic liber, ut contra Abaros Comentionis expeditionem susceperit, subimperatores nactus Maximum et Castum, utque rebus ab iis præclare adversus Abaros gestis, vivus tandem Castus in hostium venerit potestatem: utque Ansimuth

θανάτῳ ἀπήχθησαν, ξίφει τὸν βίον καταστρεψάμενοι ²². Ἐτι τε περὶ τῶν Ἀφούμων καὶ Ἀκβᾶς τῶν φρουρίων ἐμπεριέχεται δὲ τῷ λόγῳ μάχῃ Ῥωμαίων καὶ Περσῶν, καὶ ὅπως ὁ Ἰωάννης ²³ καταστρατηγείται ὑπὸ τῶν βαρβάρων. Ἐτι δὲ καὶ ὁ μέγας σεισμός ²⁴ ὁ γενόμενος κατὰ τὴν ἀρχὴν τῆς ἀναγορεύσεως Μαυρικίου, καὶ περὶ τῆς ὑπατείας αὐτοῦ. Ὅπως τε ²⁵ Φιλιππικὸς, ὁ ἐπ' ἀδελφῇ τοῦ βασιλέως Γορδία γαμβρὸς, τῆς ἐφ' αὐτῆς δυνάμεως προχειρίζεται στρατηγός, καὶ ἀνδραγαθίᾳ ²⁶ αὐτοῦ, ἀναχωρήσας τε ἐκ τῆς Μηδικῆς τῶν Ῥωμαίων, καὶ ὅπως ἀνυδρία τὸ Ῥωμαϊκὸν ἐκινδύνευσεν, ὅπως τε τὴν Ἀρζανηνὴν χώραν ὁ Ῥωμαίων στρατηγὸς προνομή παραβέδωκεν, ἀριστεία τε τῆς Ῥωμαίων δυνάμεως, καὶ ὅπως τὰ κατὰ τὴν Μαρτυρόπολιν ὁ Περσῶν στρατηγός.

Β Ἐν δὲ τῷ δευτέρῳ διαλαμβάνει περὶ τοῦ θρύου τοῦ Ἰζαλά ²⁷, περὶ τε τῆς κατὰ τὸν Καρδαρήγαν ²⁸ τὸν τῶν Περσῶν στρατηγὸν ἀλαζονείας, ὅπως τε Φιλιππικὸς ²⁹ τε καὶ [41 H.] Ῥωμαίων πρὸς τὸν Καρδαρήγαν ³⁰ καὶ Πέρσας μάχῃ περὶ τὸ Ἀρζίμων ³¹ συνέστη, καὶ ὅπως ὁ Φιλιππικὸς τὴν ἀχειροποίητον εἰκόνα φέρων περιεῖχε καθαγιάζων τὸ στράτευμα, καὶ ὡς νίκη ἐπιφανεστάτῃ τότε Ῥωμαίων ἐγένετο, ὅπως τε ἡ ἀχειροποίητος πρὸς Συμεώνην τὸν ἐπίσκοπον Ἀμίδης ³² μετὰ σεβασμίουτος ἀποστέλλεται. Σκυλεύεται δὲ ὑπὸ Ῥωμαίων τὸ βάρβαρον, καὶ γεύγεται ὁ Καρδαρήγαν ³³ ἐπὶ τὸ Δαρὰς ³⁴, καὶ ὅπως οἱ Δαρηνοὶ ἀπὸ τοῦ ἄστεος αὐτὸν ἀποπέμπονται διὰ τὸ κατὰ κράτος ἡγηθῆναι. Ὅπως τε ὁ Ῥωμαίων στρατιώτης τὸ σῶμα κατετέρωτο ³⁵ ἦν δὲ τῆς τῶν Κουαρτοπαρθῶν τάξεως, οὕτω καλουμένων τῶν ἐν Βερσίξ πόλει τῆς Συρίας τὰς διατριβάς ποιουμένων. Περὶ τε τῆς ἐπιστρατείας Ῥωμαίων ³⁶ κατὰ τῆς Ἀρζανηνῆς, καὶ ὅπως Μαρουθᾶς καὶ Ἰώδιος οἱ ἡγεμόνες αὐτῆς αὐτομολοῦσι πρὸς Φιλιππικὸν καὶ Ῥωμαίους. Καὶ περὶ τῆς ἰδιωτικῆς δυνάμεως τῆς συναθροισθείσης ὑπὸ τοῦ Καρδαρήγαν ³⁷ εἰς τὸ ἐξαπατῆσαι Ῥωμαίους. [85 H.] Καὶ ὅπως Ἡράκλειος ³⁸ ὁ Ἡρακλείου τοῦ αὐτοκράτορος πατὴρ ὑπὸ τοῦ Φιλιππικοῦ ἐπὶ κατασκοπῇ τῶν πολεμίων ἀποσταλὲς παραδόξως διασώζεται. Καὶ περὶ Ζαβέρτα τοῦ Πέρσου, καὶ ὅπως τῆς τῶν Χλομαρῶν ³⁹ πολιορκίας Ῥωμαῖοι ἀπέσχοντο. Ἐτι δὲ περὶ τῆς ἀθρόας καὶ ἀλόγου φυγῆς Φιλιππικοῦ, καὶ τῆς γενομένης ἀταξίας τοῖς ⁴⁰ Ῥωμαϊκοῖς ἐκστρατεύμασι. Περὶ τε τῆς ἐνεχθείσης τῷ Φιλιππικῷ νόσου, καὶ ὅτι Ἡράκλειος ὁ Ἡρακλείου τοῦ αὐτοκράτορος πατὴρ τὰς φροντίδας τῆς ἡγεμονίας ἀναδέχεται ⁴¹. Ὅπως τε τοῖς μεσημβρινοῖς τῆς Μηδικῆς προσβάλλει ὁ τῆς Ῥωμαίων δυνάμεως

VARIE LECTIONES.

²² πολλοὶ καταστρεψόμενοι? ²³ Ἰωάννου γ. ²⁴ ὁ post σεισμός add. A. ²⁵ τε ὁ Φιλ. γ. ²⁶ καὶ αἱ ἀνδρ. γ. ²⁷ Ἰζαλά γ. ²⁸ Καδαρήγαν γ. ²⁹ καὶ ante P. om. A. ³⁰ Ἀρζιμών γ. ³¹ ἀμίδης γ. ³² Καρδαρήγας γ. ³³ δάρας A. ³⁴ Ῥωμαίων καὶ κατὰ τῆς ἀρζανίνης γ. ³⁵ Καρδαρήγας γ. ³⁶ χλομαρῶν γ. ³⁷ τοῖς om. A. ³⁸ ἀνεδέχτο γ.

NOTÆ.

(93) Niceph. lib. xviii, cap. 15.

(94) Ibid. 10.

ὑποστράτηγος· καὶ ὡς ἔαρος ὥρᾳ προσβάλλουσι Ἀ
 Ῥωμαῖοι κατὰ τῆς Περσῶν πολιτείας· διαλαμβάνει
 τε ὡς Κομεντιόλος κατὰ τῶν Ἀδάρων ἐκστρατεύει,
 ἔχων ὑποστράτηγους Μαρῖνον καὶ Κάστον, καὶ ὡς
 εὐδοκίμοισιν οὗτοι κατὰ τῶν Ἀδάρων, ὕστερον δὲ
 ζωγρεῖται ὁ ἄσος. Καὶ ὅτι Ἀνσιμούθ τὸν
 ἔξαρχον τῆς περσικῆς Ῥωμαίων δυνάμεως οἱ Ἀδαροι
 ζωγρίαν ἔλαβον, καὶ κατέδραμον τὰ ἀνὰ τὴν Θράκην
 αἱ δυνάμεις αὐτῶν. Καὶ Κομεντιόλου διάσκεψις εἰ
 χρή ἐπιτίθεσθαι τοῖς ἄσος, καὶ δημηγορία
 ἐπὶ τὸ δεῖν ἐπιτίθεσθαι, καὶ ἀντιδημηγορία. Ὅπως
 φωνὴ ἐμπεσοῦσα τῷ στρατῷ τῶν Ἀδάρων ἀπραχτόν
 τὴν τοῦ ἄσος Κομεντιόλου ἐπιθέσιν τὴν κατὰ τοῦ Χα-
 γάνου εἰργάσατο. Καὶ περὶ Βουσσά τοῦ στρατιώτου,
 ὅπως τε ἄσος κυνηγῶν ἐάλω ὑπὸ τῶν Ἀδάρων, καὶ
 ὅπως ὑπὸ τῶν ὁμοφύλων ὑπεροφθελὲς πρῶτος διὰ
 τοῦτο τοῖς Ἀδάρους πολιορκητικὰ ὄργανα ἐδίδαξε
 κατασκευάζεσθαι. Ὅπως τε ὑπὸ τοῦ Χαγάνου πολ-
 ιορκεῖται Βερρόη, καὶ ὅπως ἀποτυγχάνει τοῦ ἐγχει-
 ρήματος. Ὅπως τε Διοκλητιανοῦ πόλιν ὁ αὐτὸς
 πολιορκήσας ἀπραχτεῖ. Καὶ ὅπως ὁ βασιλεὺς Μαυ-
 ρίκιος ὑπὸ τοῦ ἀγελαίου πλήθους τῶν Βυζαντινῶν
 ἐλοιδορεῖτο διὰ τὰ ἀπὸ τῶν βαρβάρων συμβεβηκότα
 περὶ τὴν Εὐρώπην δυστυχήματα, ὅπως τε ἐκπέμπει
 στρατηγὸν τὸν Ἰωάννην, ὃν ἐπεκάλου Μυστάκωνα ἄσος,
 ὑποστράτηγον αὐτῷ καταστησάμενος Δρόκτιωνα, ὃς
 καὶ πολιορκουμένης ὑπὸ τῶν Ἀδάρων τῆς Ἀδριανουπόλεως
 [42 H.] διεσώσατο. Διαλαμβάνει δὲ καὶ ὅπως ὁ
 ἔλιν, καὶ περὶ τοῦ Βεϊουδάς φρουρίου, καὶ ὅπως παραδόξῃ
 ἀριστείᾳ Σάπρος τοῦ στρατιώτου εἶλον
 τὸ φρούριον Ῥωμαῖοι. Καὶ τὴν ἐνδομίαν δὲ Φιλιππικοῦ
 περὶ τὸ βασιλεῖον ἄστος.

Ὁ δὲ τρίτος λόγος διέξεισιν ὅπως χειροτονεῖται ὁ
 ἀντὶ Φιλιππικοῦ στρατηγὸς ὁ Πρίσκος τῆς ἑφας
 δυνάμεως, ὅπως τε Φιλιππικὸς διαφρονούμενος
 Πρίσκῳ πρὸς Ἡράκλειον ἐγραψεν ἐμφανίσαι τῷ
 στρατῷ τῶν σιτήσεων αὐτῶν τὴν μείωσιν, καὶ ὅτι
 Πρίσκος προσπελάζων τῷ στρατοπέδῳ οὐκ ἀπέβη
 τοῦ ἵππου κατὰ τὸ παλαιὸν ἔθος καὶ οὕτως ἠσπά-
 σατο τὸ στρατιωτικόν· διὸ τὸ ἄσος στρατιωτικόν,
 ὅτι τε αἱ σιτήσεις ὑπετέμνοντο καὶ ὅτι ἡτιμούντο,
 ἐστασίαζον. Καὶ Πρίσκος ἐλιφρέδα ἄσος τὴν ἀχει-
 ροποίητον δι' αὐτῆς ἐκλιπαρεῖν τὸ πλῆθος ἐτίχναζεν·
 οἱ δὲ καὶ ταύτην λίθοις ἔβαλον. Διὸ φεύγει μὲν ἐν Κων-
 σταντίνῃ Πρίσκος, καὶ αἰρεῖται ὑπὸ τῆς στρατιᾶς ἄσος
 Γερμανὸς αὐτοῖς στρατηγὸς ἀκούσιος· καὶ ταύτης
 τῆς τυραννίδος κρατούσης πολλὰ παρὰ Περσῶν
 συμφορὰ τοῖς Ῥωμαίοις ἐναπετίκοντο. Διὸ καὶ βα-
 σιλεὺς παύει μὲν Πρίσκον, ἀναποστέλλει δὲ [88 R.]
 Φιλιππικὸν πόλιν στρατηγόν. Ἡ δὲ στρατιά καὶ
 πρὸς αὐτὸν ἐστασίαζε. Καὶ πολιορκεῖται μὲν Κων-
 σταντινίᾳ ὑπὸ Περσῶν, ρύεται δὲ τῶν κινδύνων ἐπι-
 στάντος αὐτῇ Γερμανοῦ. Καὶ πόλεμος Πέρσας καὶ

A pedestrium copiarum Romanarum tributum, Abari
 vivum cepit, et in Thraciam incursionem exer-
 citus eorum fecerit, Comentiolo interim delibe-
 rante, an Abaris occurreret: habitaque est in eam
 sententiam concio, et altera item contra, ne se
 hosti objiceret. Quomodo ortus in castris Abaro-
 rum rumor, Comentioli adversus Chaganum irru-
 ptionem irritam fecerit. De Busa milite, qui in ve-
 natione ab Abaris captus, et a suis neglectus con-
 temptusque, Barbaros eam ob causam oppugnand-
 arum urbium machinas fabricare primus docuit.
 Uti Chaganus Beroen obsederit, sed nihil profece-
 rit. Similiter et Diocletiani urbem oppugnari, ne-
 que teperit tamen. Mauriciū imperatorem Con-
 stantinopoli ab incondita Byzantium plebe convi-
 ciis exceptum. quod ob res infelicitate cum Barbaris
 gestas, Europa afflicta esset. Misisse itaque Joan-
 nem, cognomento Mystacona, belli ducem, Droctone
 ipsi subimperatore attributo: qui obsessam ab
 Abaris Adrianopolim, pugna cum hoste commissa
 praesens servavit. Complectitur etiam hic liber, ut
 arcem Persarum quamdam vi capere Heraclius sit
 aggressus: et de Bejudaeis, sic dicto castello, utque
 incredibili Saperis militis fortitudine, Romani praes-
 idium occuparint. Denique ut Philippicus in regia
 urbe Constantinopoli remanserit.

B
 Tertio libro. In Philippici locum Orientalis mili-
 tiae dux suffectus Priscus: cui Philippicus invi-
 dens Heraclio scripsit, commeatum exercitui, ciba-
 riaque minueret. Priscus quoque in castra profe-
 ctus, non (94) ad pedes veteri more, ex equo desiliens
 milites salutavit. Itaque exercitus, tum quod an-
 nona accisa esset atque angusta (95), tum quod
 sine honore esset ab illo habitus, militari seditione
 tumultuatus est. Priscus (96) eliphrepha non mani-
 facta illa imagine ipsis tradita, placare per eam
 gregarium militem tentavit: sed illam etiam lapi-
 dibus petierunt. Igitur 29a Constantinam fugit.
 Invitus interim ab exercitu dux elegitur Germanus.
 Dum haec per vim atque tumultum geruntur, mul-
 tis interim Romani a Persis calamitatibus afflicti.
 D Quare Prisco imperator dignitatem adimit, ejusque
 in locum Philippicum iterum ducem mittit. Sed et
 his rursum, turbato exercitu, tumultuatum. Con-
 stantina (97) a Persis obsessa. periculisque, Germano
 suppetias ferente, eximitur. Praelium Romanos in-
 ter et Persas ad Martyropolim commissum. Victoria

VARIE LECTIONES.

ἄσος add. A. ἄσος A: τότε C. ἄσος add. A. ἄσος τε καὶ C. ἄσος μουστάκωνα C. ἄσος Ἀδριανουπό-
 λεως C. ἄσος διὸ καὶ τὸ C. ἄσος ἐλιφρέδα C. ἄσος στρατιᾶς mg: στρατείας C. ἄσος Μαρτυρούπολιν A.

NOTÆ.

(94) Vide cl. V. Justi Lipsii epistol. in notis ad
 exemplar. Græcum.

(95) Niceph. lib. 1, cap. 11, aliam tumultus hujus
 causam reddit.

(96) De aurea imagine accipiendam vocem bar-
 baram ἐλιφρέφα seu ἐλιφρέδα, quidam hic notarunt.

(97) Niceph. lib. xviii, cap. 14.

illustri eo die penes Romanos fuit, Maruza Persarum duce, cum tribus suorum millibus, ad intereccionem cæso, captis vero mille. Reconciliato, Aristobuli opera, cum imperatore exercitu, ad arcem Giligerdorum virtus captivorum militum enituit : et Gregorius (98) Antiochiæ episcopus, suscepta legatione, Philippicum restituit exercitui. Martyropolis, Sittæ fraudibus a Persis capta (99). Philippicus officio deficitur, suffectusque ab imperatore Mauricio in ejus locum Comentiolus, cui mandatum commissumque bellum est Persicum, Getæ sive Scavi, ea tempestate, vicina Thrasia populabantur : Roma adversus Longibardos arma indubat : Africa quoque Maurusios superavit (1). Comentiolo duce, pugatum juxta Sisarbanum (2), prope Nisibin, a Persis atque Romanis. Romani (3) militari virtute superiores evasere, Heraclio hastam fortiter tum vibrante. Cecidit eo prælio Phraates ipse Persicarum copiarum dux, castrisque direptis opima spolia lecta. Baram (4), Turcis devictis, magnas ex eis opes Hormisdæ regi suppeditavit, et stricto gladio Suanie minatus est. Romani autem, ductante Romano quodam nomine, conserta manu cum exercitu Barami, collatisque inter se signis, viribus fortiores, illustrem retulere victoriam. Hormisdas ob cladem acceptam, per opprobrium contumeliamque, Baramo vestem misit muliebrem. Hic contumeliam vicissim et injuriam ulturus, datis ad eum litteris (5), inscripsit : Chrosroes filia (non filio) Hormisdæ. Hoc bello et Armenii, Sabbatii persuasione adducti, Joannem (6) ducem suum sustulerunt, et ad Persas deficere parabant. Comentiolus interim ab imperatore missus, et militarem sedat tumultum, et Sabbatium Constantinopolim ducti, qui ad bestias ibi damnatus, Cæsaris tamen clementia morti eripitur. Hormisdas Saramen adversus Baramum mittit : pugnaque victum **29b** Saramen Baramus elephantis devorandum objecit, et palam contra Hormisdam arma tulit. Hic Baramus eo honoris ante defectionem fuerat evectus, ut ei a rege secundo nemo omnium dignitate antecelluerit. Curpalatæ enim (7), ut Romanis dicitur, summo magistratu functus est. Recensentur hoc quoque libro obiter, quæ temporibus longe antiquioribus gesta fuerunt : breviterque narrantur ea, quæ sub Justiniano et Tiberio augustis evenerunt. Hormisdæ quoque Persarum regis crudelitas exponitur, et Persarum regum series a capite arcessitur. Atque hæc quidem libre tertio.

A Ῥωμαίους κατὰ τὴν Μαρτυρόπολιν⁹⁸ γίνεται, καὶ νικῶσι Ῥωμαῖοι λαμπρῶς. ἅτε τοῦ Περσῶν στρατηγοῦ Μιρῶζα καὶ τρισχιλίων πεσόντων, χιλίων δὲ ζωγρηθέντων. Καὶ διαλλάσσεται πρὸς τὴν αὐτοκράτορα δι' Ἀριστοβούλου τὸ στρατόπεδον· γίνεται τε κατὰ τὸ φρούριον Γίληγερδων⁹⁹ τῶν δεσποτῶν Ῥωμαίων ἀριστεία. Καὶ Γρηγόριος ὁ Ἀντιοχείας ἀρχιερεὺς Φιλιππικὸν διὰ πρεσβείας ἀποκαθίστησι τῷ στρατεύματι. Ἀλίσκεται δὲ ὑπὸ Περσῶν ἡ Μαρτυρόπολις διὰ Σίττα δόλην, καὶ ἀποχειροτονεῖται Φιλιππικὸς, καὶ Κομεντιόλος ἀντ' αὐτοῦ τὸν Περσικὸν ὑπὸ τοῦ αὐτοκράτορος πιστεύεται πόλεμον. Οἱ δὲ Γέται ἥτοι Σκλάβοι τὰ περὶ τὴν Θράκην ἐλυμαίνοντο, ἡ Ῥώμη δὲ πρὸς τοὺς Λογγιβάρδους⁹⁹ ἀνθωπλίζεται, καὶ Λιθίη τῶν Μαυρουσιῶν περιγίγνεται. Κομεντιόλου δὲ στρατηγούντος συμπλέκονται περὶ τὸ Σισάρβανον πλησίον Νίσισος Πέρσαι καὶ Ῥωμαῖοι, καὶ νικῶσι κατὰ κράτος Ῥωμαῖοι, Ἡρακλείου περιφανῶς ἐνευδοκιμούντος τῷ δόρati· πίπτει γάρ καὶ αὐτὸς ὁ τῶν Περσῶν στρατηγὸς Φραάτης, καὶ σκυλεύεται τὸ πολέμιον. Ἐτι δὲ διαλαμβάνει ὅπως ὁ Βαρὰμ Τούρκους καταπολέμησας, καὶ πολλὴν πλοῦτον Ὀρμισδᾷ τῷ βασιλεῖ ἐκείθεν χορηγήσας, ἤρε τὴν μάχαιραν καὶ κατὰ Σουανίας· Ῥωμαῖοι δὲ Ῥωμανοῦ στρατηγούντος· συμπλέκονται Βαρὰμ καὶ τῷ ὑπ' αὐτῷ⁹⁹ στρατῷ, καὶ κατὰ κράτος νικῶσι. Καὶ ὡς διὰ τὴν ἥτταν Ὀρμισδᾷ τῷ Βαρὰμ ἐπινειδίζων γυναικεῖαν ἐστειλὲν ἐσθήτα· ὁ δὲ ἀνθῶδριζε, θυγατέρα Χοσρῶου, ἀλλ' οὐχ υἱὸν Ὀρμισδᾶν τοῖς γράμμασιν ἐπιγραφόμενος. Ἐν ᾧ καὶ Ἀρμένιοι ὑποθήκαις Σαββατίου τὸν⁹⁹ μὲν σφῶν στρατηγὸν Ἰωάννην ἀναίρουσι, [43 H.] προσχωρεῖν δὲ Πέρταις ἐγχειροῦσι. Κομεντιόλος δὲ σταλὲς ὑπὸ τοῦ βασιλέως τὴν τε στάσιν κατευνάζει καὶ Σαββάτιον⁹⁹ εἰς Βυζάντιον ἀγει· ὁ δὲ θηρίους βορὰ γενέσθαι καταδικάζεται, φιλοφρονεῖται δὲ βασιλικῇ τοῦ θανάτου ἀπολύεται. Ὀρμισδᾷ δὲ Σαρὰμην κατὰ Βαρὰμ ἀποστέλλει· Βαρὰμ δὲ μάχῃ νικήσας Σαρὰμην ἐλεφάντων βορὰν ἐποίησεν καὶ ἀναφανθὲν κατὰ Ὀρμισδᾶ παρατάσσεται. Ὁ δὲ Βαρὰμ ἐπὶ τοσοῦτο⁹⁹ δόξης ἦν κεχωρηκὸς πρὶν⁹⁹ ἢ μελετῆσαι τὰ τῆς ἀποστασίας ὡς μετὰ γε βασιλέα μηδένα τῶν πάντων μείζονα δόξαν ἔχειν αὐτοῦ· ὁ γὰρ κουροπαλάτην⁹⁹ Ῥωμαῖοι καλοῦσι, ταύτης ἀπῆλκε τῆς τιμῆς. Ἐμπεριέχεται δὲ τῷ λόγῳ καὶ ἀναδρομῇ τῶν συγκυρησάντων περὶ τοὺς πρεσβυτέρους χρόνους, καὶ σύντομος ἀφήγησις τῶν κινημένων ἐπὶ τῆς βασιλείας Ἰουστινίου καὶ Τιβερίου τῶν αὐτοκρατόρων, καὶ περὶ τῆς ὁμότητος Ὀρμισδοῦ τοῦ Περσῶν βασιλέως, καὶ τῆς Περσικῆς γενεαρχίας ἀφήγησις. Ταῦτα μὲν καὶ ὁ γ'.

VARIÆ LECTIONES.

⁹⁸ γίληγερδων ζ. ⁹⁹ λαγγιβάρδους habere videtur A. ⁹⁹ ὑπ' αὐτὸν ζ. ⁹⁹ τὸν καὶ τὸν ζ. ⁹⁹ Σαββάτιον ing : libri συμβάτιον. ⁹⁹ τοσοῦτον A, τοσοῦτον ζ. ⁹⁹ πρὶν τὸ πρὶν A. ⁹⁹ ἦν γὰρ κουροπαλάτου ζ.

NOTE.

(98) Oratio Gregorii est apud Niceph. lib. xviii, cap. 15 et 16.

(99) De Sitta vero transfuga cap. 17, et hic inf. (1) Qui a Græcis Maurusii appellantur, eos Romani et indigenæ Mauros vocant. Strabo lib. xvii.

(2) Sisaurorum urbem sup. nominare Procop. lib. ii videtur.

(3) Niceph. lib. xviii, cap. 18.

(4) Varanus hic est Niceph. lib. xviii, cap. 19.

(5) Niceph. *ibid*.

(6) Cujus et sup. mentio lib. i.

(7) Qui antea, prætore præfectus. Latine dictus. Tu lege Pet. Fabri Semost. lib. i, cap. 1, et duo seqq.

Ὁ δὲ τέταρτος διαλαμβάνει, ὅπως τε Πέρσαις ὁ Ἀ
ἐμφύλιος ἐκρατύνετο πόλεμος, καὶ ὅσα συνεκύ-
ρῃσεν⁶⁷ κατὰ τὴν τυραννίδα Βαρὰμ τρόπαιά τε καὶ
εὐτυχήματα· καὶ ἡ τοῦ Φερεχάνους ἀναίρεσις καὶ ἡ
Ζαδέσπρα προσχώρησις⁶⁸· ὅπως τε ὑπὸ Βινδόου καθ-
αιρεῖται τῆς βασιλείας Ὁρμίσδας· ὅπως τε ἦγθησε
δέσμιος ὢν δημηγορῆσαι, καὶ ὡς δημηγορεῖ· ὅπως
τε Βινδόης δημηγορεῖ, καὶ κατασφάζεται ἐνώπιον
Ὁρμίσδα ὁ [89 R.] παῖς καὶ τεμαγίζεται ἡ βασίλις,
καὶ τυφλοῦται καὶ αὐτὸς Ὁρμίσδας· ὅπως τε ὕστε-
ρον ὑπὸ τοῦ παιδὸς Χοσρόου, ὃν ἐστῆσαντο Πέρσαι
βασιλεῖα, ῥοπάλοις ἀναιρεῖται· Ἐπικράτειά τε τῆς
τυραννίδος Βαρὰμ, καὶ φυγὴ Χοσρόου τοῦ Περσῶν
βασιλέως, ὅπως τε ἐπὶ τὸ Κιρκήνσιον ὁ Περσῶν βα-
σιλεὺς παραγίνεται, προσχωρήσας Μαυρικίῳ τῷ αὐ-
τοκράτορι, ὅπως τε διαπρεσβεύεται πρὸς αὐτόν. Περὶ
Παρὰμ δὲ πάλιν, ὅπως τεχνάζόμενος ὑπ' αὐτῶν ἀναρ-
βηθῆναι βασιλεὺς καὶ μὴ τυχὼν ἐαυτὴν ἀνηγόρευσε
βασιλεῖα. Ὅπως ὁ βασιλεὺς Χοσρόην ἐπὶ τὴν ἱερὰν
πόλιν μετὰγει, βασιλεῖον αὐτῷ θεραπεῖαν συστήσας
μενος. Καὶ περὶ τῶν συγκυρησάντων Βαρὰμ καὶ
Χοσρόην πρὸ τῆς Ῥωμαϊκῆς συμμαχίας, καὶ ὡς δια-
πρεσβευσάμενος Βαρὰμ πρὸς τὸν αὐτοκράτορα Μαυ-
ρίκιον ἀποπέμπεται, διαπρεσβεύεται δὲ πάλιν Χοσρόης
καὶ τυγχάνει. Ὅπως ὁ βασιλεὺς τὸν τῆς Μελιτινῆς⁶⁹
ἱερὰ ἄμα⁷⁰ Γρηγορίῳ τῷ Ἀντιοχείας ἀρχιερεῖ
πρὸς Χοσρόην ἐξέπεμψε. Περὶ τῆς δολοφονίας Βα-
ρὰμ, ἣν Ζαμέρδης καὶ Ζωανάμδης⁷¹ συνεσκευάσαντο,
καὶ περὶ τοῦ φόνου τὸν εἰς τοῦτο συμπραξαμένον.
Περὶ Βινδόου τοῦ Πέρσου, καὶ ὅπως δραπετεύει Περ-
σίδα, τῆς κατὰ Βαρὰμ ἐπιβουλῆς κοινωνὸς γεγονώς.
Ὅπως ἡ Μαρτυρόπολις ὑπὸ Χοσρόου ἀποδίδεται
Ῥωμαίοις, καὶ περὶ τῆς⁷² Σίττα διὰ πυρὸς ἀναιρέσεως, καὶ ἑορταστικῇ τοῦ ἐπισκόπου Μελιτινῆς
(δομετιανῶς ὄνομα αὐτῷ) ἐπὶ τῇ ἀναλήψει τοῦ ἁγίου.

Ὁ δὲ πέμπτος διέξεισιν, ὅπως Χοσρόης ὁ Περσῶν
βασιλεὺς ἀπορίᾳ τὴν ψυχὴν κατατρυχόμενος ἐπρέ-
σθευε τὸν ἐν μάρτυσι Σέργιον, ὃν καὶ τὰ λοιπὰ [44 H.]
βάρβαρα πρεσβεύουσιν ἔθνη, λύσιν τῶν δυστυχίμα-
των εὐρεῖν· καὶ ὡς σταυρῷ χρυσῷ λιθοκλήτῳ ἐτί-
μησεν· ἐντεῦθεν τε Ζαδέσπρας διὰ Ῥοσά δολοφονεῖ-
ται Βλησχάνους ὑποθήκαις, καὶ τὰλλα θυμῆρ Χο-
σρόην συναντᾷ. Περὶ τοῦ ἐκδανεισθέντος χρυσίου
Χοσρόην τῷ Περσῶν βασιλεῖ ὑπὸ Μαυρικίου τοῦ αὐ-
τοκράτορος, καὶ ὡς χειρογραφεῖ Χοσρόης τὸ δά-
νεισμα. Πρεσβεία τε Χοσρόου ἐφ' ᾧ ἀποστῆναι Κο-
μεντιόλον τῆς ἡγεμονίας, καὶ χειροτονία Ναρσοῦ ἀντὶ
Κομεντιόλου, καὶ συμμαχία Ῥωμαίων κατὰ τοῦ τυ-
ράννου Βαρὰμ. Καὶ περὶ τῶν βασιλικῶν δώρων τῶν
σταλάντων Χοσρόην ὑπὸ τοῦ αὐτοκράτορος· καὶ ὅπως
τὰς κλεῖς τοῦ Δαρὰς ὁ Χοσρόης διὰ τοῦ πρέσβεως

Quartus liber ista complectitur. Uti apud Persas
bellum invaluerit intestinum, quæque in Barami
tyrannide acciderint victoriæ, ac res secundæ. Cæ-
dem item Pherechani, successumque Zadespræ.
Quomodo a Bindoe (8) regno exutus Hormisdas, e
vinculis causam dicere postularit, causaque dicta,
concionatus sit et Bindoes. In Hormisdæ oculis ju-
gulatus filius, regina (9) quoque in partes dissecta :
ipse excæcatus Hormisdas : post etiam a Chosroe
filio suo, quem Persæ regem sibi constituerant,
sustibus necatus est. Tyrannidis Barami potentia,
et Chosroe Persarum regis fuga, utque ad Circe-
sium delatus, ad Mauricium imperatorem tendens
legationem ad eum miserit. Rursum de Baramo,
uti dum astu ageret, ut rex ab illis crearetur, nec
voti fieret compos, regem se ipse pronuntiarit.
Quomodo Cæsar Hierapolim deduxerit Chosroem,
addita etiam familia rege digna (10). De iis, quæ
gesta Chosroem inter et Baramum, antequam cum
Romanis fœdus fieret : utque ad Mauricium imp.
legatione missa, Baramum repulsam tulerit, Cho-
sroes contra impetrarit. De legatione Domitiani (11),
Meletinæ episcopi, et Gregorii præsulis Antiochiæ,
ab imperatore ad Chosroem missa. De nece Ba-
ramo per fraudem a Zanierda et Zoanamba parata,
eorumque cæde, qui rei conscii fuissent. De Bindoe,
homine Persa, utque e Perside fugerit, quod per-
cussorum Barami socius esset; de Martyropoli a
Chosroem Romanis reddita 30 a, deque Sitta (12).
flammis exusto. Oratio item solemnibus publice de
recepta urbe habita a Domitiano Melitensium
præsule. Et de his quatuor liber.

En οἷς καὶ ὁ τέταρτος λόγος.

Quintus Liber continet, ut animi dubius, et æger
Chosroes, Persarum rex, beatum Sergium martyrem
veneratus sit, quem et Barbaræ nationes honore
afficere consuevissent, quo malorum liberationem
reperiant. Utque cruce aurea (13), margaritis dis-
tincta, eum honorarit : indeque Zadespræ fraudu-
lenta per Rhosam cædes, consilio Bleschanis, alia-
que, quæ ex animi sententia Chosroæ obvenerint.
De auri pecunia mutua Chosroæ Persarum regi a
Mauricio imper. data, ejusdemque regis chirographo
acceptæ pecuniæ. Legatio item Chosroæ ut Comen-
tiolo exercitus præfectura adimeretur. Narsen (14)
ergo Comentiolus successorem habuit : fœderatum-
que Romanorum adversus Baram tyrannum bellum.
De regis Chosroæ ab imperatore missis muneribus,
utque claves urbis Daras ille per Dolbam legatum

VARIE LECTIONES.

⁶⁷ συνεκύρωσε ζ. ⁶⁸ προχώρησις ζ. ⁶⁹ Μελιτινῆς ζ. ⁷⁰ ἄμα τῷ Γρηγ. ζ. ⁷¹ Ζωανάμδης ζ.
⁷² τῆς τοῦ στ.

NOTÆ.

- (8) Niceph. lib. xviii, cap. 19.
(9) Ut et Roxane apud Ctesiam in Persicis infr.
(10) Cum multis muneribus regis, inquit Nice-
phor. lib. xviii, cap. 20.
(11) Mauricii cognati Niceph. ibidem.
(12) In crucem actum Sitam refert Niceph. lib.

xviii, cap. 20, et prius etiam lapidibus obrutum
Evagr. lib. vi, cap. 48.

(13) Niceph. lib. xviii, cap. 21 ; et lib. xvii, cap.
17.

(14) Ibid. cap. 20.

Cæsari remiserit. Oratio Domitiani Melitinae episcopi, qua hortatur Romanos, ut belli societatem fœdusque incant cum Chosroe contra Baram, quæ item ante congressum ac prælium Romanorum cum Persis felicia Chosroi secundaque evenerint, utque thesauros regios cum regia ipsa Persica Chosroes receperit per Bindoen. Conjunctio Romanorum copiarum cum ex Armenia, tum ex Oriente. Pugna cum Baramo, victoriaque valde memoranda Romanorum. Quo in prælio, Nagsis ductu, capti et Turci, qui tum in fronte crucis signum gestabant (15), quod sibi impresserant, ut ipsimet narrabant, depellendæ sic olim luis pestilentis causa. Quæ item in Perside a Golinduch acta, quamque illa vitam monasticam egerit austere (16). Chosroe in pristinam regiam postliminii reditus, quæque dona Sergio martyri miserit. Ad eundem sanctum virum legato ejusdem, ut ex Hierem, quæ religione Christiana erat, liberos suscipere, et quomodo voti compos redditus, dona iterum egregia templo ejus martyris dedicarit. Chosroes tyrannidis consortes, atque adeo Bindoen ipsum, ut qui in regem manum armarat, mortis pœna vindicavit. De iis quæ prænuntiavit Chosroes, (16^b) fore, **30^b** ut Romani tyrannide pressi tumultuarentur. Legatio Probi Chalcedonensis præfecti: et de imagine Deiparæ Virginis, quæque in ea legatione acciderint. Imperatoris ad Anchialum Europæ urbem profectio (17), et quod ei in sue oblatum portentum (18); utque domum ad palatium revertit, cum Persica legatio, cui Zalamban præerat, jam advenisset. Et in his liber quintus. "Ὅπως τε ὑπέστρεψεν εἰς τὰ βασίλεια ὁ αὐτοκράτωρ, πρὸς τοὺς καὶ ὁ πέμπτος λόγος.

Libro sexto hæc insunt: uti exeuntem ex urbe Augustum, marina tempestas exceperit: utque ad Heracleam (19), dum ibi commoratur, monstrosus partus natus: infans manibus, et oculis carens, adhæc et supercilliis ac palpebris, ad femur piscis cauda appendente: et quomodo sublatum hoc monstrum. De tribus illis Sclavis, citharas importantibus, qui ex Oceani partibus ad Chaganum missi ferebantur, et a Mauricio imperatore spectati sunt. Legatio item Francorum ad Cæsarem, qua stipendio ne illi militaturos polliciti, repulsi sunt. Bos, et Bettus legationem hanc a Theodoricho missi obibant. De grege cervorum; utque ingens quidam telo ictus in silvam se contulerit: insequente vero hastifero, et altero item Gepædo (20), ut hic illum

A Δόξα ἡ παραδέδωκε τῷ βασιλεῖ. Δημηγορία τοῦ Δομετιανοῦ Μελιτηνῆς, προτρέπουσα τὸ Ῥωμαϊκὸν συμμαχεῖν Χοσρόῃ κατὰ Βαράμ· καὶ περὶ τῶν συγκαυρησάντων αὐτοῦ συμπολικῶν Ῥωμαίων τε καὶ Περσῶν Χοσρόῃ, καὶ ὅπως οἱ βασιλικὸι θησαυροὶ τὰ τε Περσικὰ βασίλεια ἀποκαθίσταται Χοσρόῃ διὰ Βινδόου. Ἐνωσις τῶν Ῥωμαϊκῶν δυνάμεων Ἀρμενίας τε καὶ τῆς Ἑφῆς, καὶ μάχη κατὰ Βαράμ, καὶ νίκη Ῥωμαίων περιφανεστάτη· ἐν ἡ μάχῃ, Ναρσοῦ στρατηγοῦντος, καὶ Τοῦρκοι συνεληφθῆσαν, οἱ ἐπὶ τῶν μετώπων τὸν τύπον ἔφερον τοῦ σταυροῦ, ὃ ἐπέθεντο, ὡς ἐκείνοι διηγούντο, εἰς ἀπαλλαγὴν τῆς πάλαι προσπεσούσης αὐτοῖς λοιμικῆς νόσου. Τὰ κατὰ τὴν Γολινδοῦχ ἐν Περσίδι γεγόνота, καὶ ὅσον ἐκείνη βίον ἀσκητικὸν ἠγωνίσαστο. **B** Ἐπανάσεις τε Χοσρόου εἰς τὰ οικεῖα βασίλεια. Καὶ περὶ τῶν σταλέντων δώρων παρὰ Χοσρόου Σεργίῳ τῷ μάρτυρι. Πρεσβεία τε τοῦ αὐτοῦ πρὸς τὸν αὐτὸν ἄγον, ὥστε ἐκ τῆς Σιερὲμ Χριστιανὴ δὲ ἐτύγγανεν αὐτῇ. [92 R.] Καὶ ἐπιτυχία τε τῆς αἰτήσεως, καὶ δώρων πολυτελῶν ἀποστολὴ παρ' αὐτοῦ εἰς τὸν νεὸν τοῦ μάρτυρος. Ὅπως τε Χοσρόης τοὺς κεκοινωνηκότας τῇ τυραννίδι καὶ Βινδόῃν αὐτὸν, ὡς κατὰ βασιλείῳ χεῖρας ἄρπαντα, θανάτῳ διώλεσε. Περὶ τῶν προαγορευθέντων ὑπὸ Χοσρόου, καὶ ὡς στασιάζει τὰ Ῥωμαίων πράγματα τυράννοις δουλεύοντα. Πρεσβεία τε πρὸς τοῦ Καλχηδόνο, πρὸς τοῦ αὐτοκράτορος ἐπὶ τὴν τῆς Εὐρώπης Ἀγχιάλον, καὶ περὶ τοῦ συναντήσαντος αὐτῶν ἐν οὐ φάσματος. **C** πρὸς τοὺς Περσικῆς ἐπιστάσης διὰ Ζαλαβζάν. Ἐν οἷς καὶ ὁ πέμπτος λόγος.

Ὁ δὲ ἕκτος λόγος περιέχει, ὅπως ἀπὸ τῆς πώλεως ἐξόντι τῷ βασιλεῖ ἐνέσκηψε κλύδων θαλάττιος. Ὅπως τε περὶ Ἡράκλειαν, ἐκείσε τοῦ βασιλέως διατρίβοντος, τέρας ἐγενήθη, παιδίον μῆτε χεῖρας μῆτε ὀφθαλμοῦ ἔχον μῆτε ὀφθαλμοῦ μῆτε βλέφαρα, πρὸς δὲ τῷ ἰσχυρῷ ἰχθύος οὐρὰ ἀπεκρέματο· καὶ ὅπως τὸ τέρας ἀνῆρητο. Περὶ τῶν τριῶν Σκλαβηνῶν τῶν κιθάρας ἐπιφερομένων, οἱ ἐκ τῶν μερῶν τοῦ Ὀκεανοῦ ἐλθόντες πρὸς τὸν Χαγάνον ἀπεστάλθαι· οἱ καὶ [45 H.] ἐνεφανίσθησαν Μαυρικίῳ τῷ βασιλεῖ. Πρεσβεία τε φράγκων πρὸς τὸν βασιλέα ἐφ' ᾧ συμμαχεῖν ἐπὶ δώροις, καὶ ἀποστροφῇ τῆς αἰτήσεως· Βόττος καὶ Βέττος οἱ πρὸς τοὺς βασιλεῖς, ὃ δὲ ἀποστελλας ἐνόματι Θεοδώριχου. Περὶ τῆς ἀγέλης τῶν ἐλάφων, καὶ ὅπως ἡ μέζων βάλλεται καὶ εἰς λόχμην τινὰ φεύγει, καὶ ὡς

VARIÆ LECTIONES.

⁷³ δόξα ε. ⁷⁴ συγκαυρησάντων ε. ⁷⁵ τῆς add. A. ⁷⁶ libri ἐπαλλαγὴν. ⁷⁷ τῆς add. A. ⁷⁸ Ἱερὲμ ε. ⁷⁹ καὶ add. A. ⁸⁰ Καλχηδόνο ε. ⁸¹ ἐκδήμια τε A: καὶ ἐκδήμιαν ε. ⁸² Ζαλαβζάν ε. ⁸³ ἐγενήθη ε. ⁸⁴ φράγκων A.

NOTÆ.

(15) Narrat eadem Niceph. lib. xviii, cap. 20.
(16) Lege Vitam apud Niceph. lib. xviii, cap. 25, a quo tamen nonnihil recedit Gr. Menolog. 41 Jul.
(16^a) Niceph. lib. xviii, cap. 27.
(17) Niceph. ibid. cap. 28.
(18) Georg. Cedren. canini hic partus monstrosi meminit. An ergo xυνὶ forte an hoc loco pro ὅτ

legas.

(19) Niceph. lib. xviii, cap. 35.

(20) Ὑπὸ Γεπάτιδος infra Gepades populi nominantur, ab hoc auctore ut et Suid. Γήπαιδες, scribit etymol. οἱ λεγόμενοι Λογγίβαρδοι οἱ οὖν Γετίπαιδες, εἰ Γετῶν παῖδες εἰ recentior quidam Græcus: οἱ Οὐγγροι ἐλεγόντο τὸ παλαιὸν Γήπαιδες.

ἐπιδιώκεται ὑπὸ τινος τῶν δορυφόρων ⁸⁵ καὶ ἐτέρου ^A τινὸς Γήπειδος ⁸⁶, ὅπως τε ὁ δορυφόρος διὰ τὰ περι αὐτὸν χρύσεια δολοφονεῖται, καὶ ὡς χρόνῳ μακρῷ ὑστερον ὁ Γήπαις δολοφονησάτω φωραθεὶς πυρὶ παρα- δίδεται. Στρατεία Ἀβάρων κατὰ Ῥωμαίων καὶ πο- λιορκία Σιγγιδόνος τῆς πόλεως, χειροτονία τε Πρίσκου τοῦ στρατηγοῦ, καὶ ὅπως τοῦ κατὰ τὴν Εὐρώπην πο- λέμου τούτου προεστῆζατο, Καὶ ὅπως ὁ Χαγάνος εἰς Δριζίπερα γενόμενος τὸν νεὺν Ἀλεξάνδρου τοῦ μάρ- τυρος ἐπυρπόλησε ⁸⁷, καὶ ὅπως ἐν Τζουρουλῶν ⁸⁸ τῇ πόλει Ῥωμαῖοι συγκλεισθέντες ὑπὸ τοῦ Χαγάνου πολιορκοῦνται, ὅπως τε ὅλῳ φανακίζει τὸν βάρβα- ρον ὁ Μαυρίκιος καὶ τῆς πολιορκίας ἀπάγει. Πρε- σβεΐα ⁸⁹ τε Ἀβάρων πρὸς Ῥωμαίους, καὶ ὅσα τῶν Ἀρδαγαστῶν ἐκ τῆς Ῥωμαίων ἀπήντησε δυνάμει, εἰ: δὲ καὶ τὰ κατὰ τὸν Τατίμερ ⁹⁰. Ἀνδραγαθία τε ^B τοῦ Ῥωμαίων ταξιάρχου Ἀλεξάνδρου, καὶ ἀνδρα- γαθία Ῥωμαίων, καὶ Σκλαβηνῶν ἀναίρεσις, ἐφεδός τε Σκλαβηνῶν κατὰ Ῥωμαίων. Περὶ τῶν τεχνθέντων τεράτων πρὸ τοῦ αἵματος ⁹¹ τῆς βασιλίδος, ὡς ⁹² τὸ μὲν ἦν ⁹³ τετράπουον παιδίον, τὸ δὲ δικόρουπον. Ὅπως Πρίσκος ἀποχειροτονεῖται τῷ δοῦναι ⁹⁴ τῷ Χαγάνῳ ἀπὸ τῆς τῶν Σκλαβηνῶν ⁹⁵ λείας, καὶ Πέ- τρος ἀντιχειροτονεῖται στρατηγὸς τῆς κατὰ τὴν Εὐρώπην μάχης· καὶ περὶ Θεοδώρου τοῦ πρέσβεως, σταλέντος ⁹⁶ πρὸς τὸν Χαγάνον ὑπὸ τοῦ Πρίσκου, τῆς τε περὶ αὐτὸν παιδείας καὶ δεξιότητος. Ἐν οἷς καὶ ὁ ἕκτος λόγος.

Ὁ δὲ ἕβδομος λόγος διαλαμβάνει περὶ τῆς γεγενη- μένης ἀταξίας ταῖς Ῥωμαίων δυνάμειν, ἀριστεῖαν τε Ῥωμαίων κατὰ Σκλαβηνῶν ἦτοι Γετῶν· Γέται γάρ τὸ παλαιὸν ἐκαλοῦντο. Καὶ περὶ τῶν ἐν Ἀσίμῳ ⁹⁷ τῇ Θρακίᾳ πόλει Πέτρῳ τε καὶ τοῖς πολιταῖς συμβεβη- κόντων. Καὶ ὡς Πιράγαστος ὁ τῆς τῶν Σκλαβηνῶν δυνάμειν φύλαρχος ἀνήρῃται· [93 R.] καὶ ἀνδραγα- θία Ῥωμαίων. Περὶ τῆς ἀνυδρίας τῆς παρακολουθη- σάσης ταῖς Ῥωμαίων δυνάμειν. Καὶ ὅπως τοῦ Πέ- τρου καταπολεμηθέντος ὑπὸ Σκλαβηνῶν ⁹⁸ Πρίσκος αὐθις γίνεται στρατηγός. Θάνατος Ἰωάννου τοῦ Νη- στεύτου Κωνσταντινουπόλεως, καὶ περὶ τῶν ἐκθα- νεισθέντων ⁹⁹ αὐτῷ χρημάτων ὑπὸ Μαυρικίου, καὶ περὶ τοῦ ἐν τῇ ὁμολογίᾳ χειρογραφήματος, καὶ ὅπως διὰ τιμῆς ἦγεν ὁ φιλευσεθῆς ὡς ἀληθῶς αὐτοκράτωρ τὰ εὐρεθέντα τῷ ἀρχιερεὶ μετὰ θάνατον ῥάκιν. Περὶ τῶν Μαυρουσίων τῶν συστραφέντων κατὰ Καρχηδό- νος; τῆς πόλεως, καὶ ὅπως τῇ τοῦ Γενναδίου τόλμῃ ὁ πόλεμος ἐσβεστοί. Καὶ περὶ τοῦ κομήτου τοῦ φανέν- τος ἐπὶ ἡμέρας πολλὰς. Περὶ τοῦ ἐμφυλίου πολέμου ^D τοῦ γενομένου τοῖς Τούρκοις, καὶ ἐν ἐκθεσίαις τὰ περὶ τῆς τῶν Τούσκων πολιτείας. Καὶ ὡς τὸν ἐθνάρχην τῶν

Ab aurea ornamenta ex insidiis interfecerit, et longo post intervallo cardis reus deprehensus, flam- mis traditus. Abarorum contra Romanos expeditio, urbisque Singidonis obsidium. Uti Priscus (21), belli dux delectus, et militiæ Europæ præfectus sit. Ut Chaganus Driziperam delatus beati Alexan- dri martyris templum obsederit: et quomodo Tzurulo oppido inclusos Romanos Chaganus cinxe- rit: utque Mauricius astu deceptum Barbarum ab obsidione averterit. Missa ab Abaris ad Romanos legatio, et quæ Ardagastus ab exercitu Romano acceperit incommoda, præterea quæ sub Tatimero acta. Alexandri Tribuni militum fortitudo, Roma- norumque res fortiter gestæ, et Sclavorum interit- us, horumque vicissim in Romanos impetus. De monstris ad regiam urbem natis (22), infantes, unus biceps, alter quadrupes. Uti Prisco imperium fuerit abrogatum (23), quod partem prædæ e Sclavis abductæ ^{31a} Chagano donasset, utique pro Mli Petrus Europæo bello dux præficiatur. De Theodoro item legato ad Chaganum a Prisco ire jusso, et de ejus doctrina, atque rerum gerendarum dexteri- tate. Et in his liber sextus.

Libro septimo agitur de turbatis Romanorum ordinibus, eorumdemque rebus fortiter gestis contra Sclavos, sive Getas: hoc enim nomine antiquitus appellati sunt. De iis quæ in ignobili quodam Thra- ciæ oppido Petro et incolis acciderunt: utque Scla- vorum præfectus Piragastus sit interfectus. De militum Romanorum virtute, licet aquarum ingenti penuria premerentur. Petro a Sclavis pugna supe- rato, Priscus iterum belli imperator delectus est. Obitus Joannis cognomento Jejunitatis (24), patri- archæ Constantinopolitani; deque mutuo a Mau- ricio imperatore accepta pecunia, datoque æris accepti confessique chirographo; quantoque in pretio vere pius augustus ille relictas a prasule post mortem pannosas vestes (25) habuerit. De Maurisiorum adversus Charthaginem expeditione, utque Gennadii fortitudine bellum illud extinctum sit. De cometa, qui dies complures visus est. De intestino apud Turcos, et civili bello: accessit de eorumdem republica narratio, ut Turcorum Cha- ganus (26), Ephthalitarum principe interfecto, to- tam eam gentem subegerit: ut Agarenorum adhæ-

VARIE LECTIONES.

⁸⁵ τῶν δορυφόρων A: δορυφόρος. ⁸⁶ Γήπειδος A. ⁸⁷ ἐπολιόρχησε. ⁸⁸ Τζουρουλῶν. ⁸⁹ πρέ- σβεις A. ⁹⁰ Τατίμερον. ⁹¹ αἵματος. ⁹² ὡς] καὶ pr. A. ⁹³ ἦν om. pr. A. ⁹⁴ τῷ δοῦναι — ἀν- τιχειροτονεῖται add. A. ⁹⁵ Σκαυήνων A sic et infra. ⁹⁶ σταλ.] τοῦ σταλ. A. ⁹⁷ ἀσήμεν στ. ⁹⁸ ὑπὸ Σκαυήνων A, ὑπὸ τῶν Σκλαβηνῶν. ⁹⁹ ἐνθανεισθέντων. ¹ ἐσβετο. ² πολέμου om. A.

NOTÆ.

(21) Niceph. hæc eadem lib. xviii, cap. 28.

(22) Ibid. cap. 35.

(23) Ibid. cap. 25.

(24) Quartii hujus nominis, de quo legendus Ba- ron. card. tom. VII et VIII.

(25) Niceph. lib. XIX, cap. 34, lectulum addit li-

gneum. Hic non recte a quibusdam cum Joanne Ele- mosynario Alexandrino confunditur. Minus etiam recte pro sancto habitus a suis, teste D. Baron. i. VIII Annal. ad an. Ch. 595, ex B. Gregorii Magni auctoritate.

(26) Niceph. lib. xviii, cap. 30.

ei Colchorum gentem trecentarum millium strage ceciderit, utque insurgentem adversus se Turum interfecerit, quo nomine victoriae nuntiam epistolam Mauricio imp. scripserit. Idem Abaros quoque sub jugum victos misit. Refert et de gentibus, quæ Taugas incolunt, et de Nucri, in quas devicti Abari dispersi sunt (27). Item de Var, et Chuni, quorum pars magna jam inde a Justiniani temporibus, in Europa sedes habent, Abarosque sese nominarunt. Turcorum regionem terræ motui, ac pesti minime obnoxiam. De monte qui Aureus sit dictus, ac de ipsa urbe, Taugas. De bombycibus (28), qui ex se vestes gignunt sericas, et quod serici (29) ingens gignatur ad Chuddam urbem, **31^b** quam appellant, copia, quæque in illis vermibus glomerandis fieri solita. De Indis, qui candido sunt corpore. Disceptatio Chagani cum Prisco, de Singidonensibus in servitute abducendis, Priscique contraria sententia, utque eam urbem Priscus servavit. Quæ per Dalmatiam Barbari gesserint quasque urbes everterint. Quomodo Gundoes a Prisco adversus Barbaros in Dalmatiam missus, res fortiter gesserit.

Undevicesimo imperii Mauricii anno Monachus quidam mortem illi, liberisque ejus (30) prædixit. Stricto enim gladio, a foro ad palatii vestibulum procurrens, Mauricium una cum liberis ferro occisum iri denuntiat. Quin et Herodianus quidam imperatori eventura prænuuntiavit (31): famem scilicet illam, quæpost in castris orta. Ut incredibili Chaganus humanitate esurienti exercitui quinque dierum iuducias concesserit, quibus absque metu Barbarorum commeatus annonaque ferretur Romanis, utque vicissim a Prisco donis honoratus, in proxima Mysiæ loca discesserit. In Mysia Chaganus cum Comentiolo signis collatis conflavit, perfidiaque Comentioli Romanorum exercitus, clade accepta, cæsus a Barbaris est, fuga interim dilapso Comentiolo: quem ad Driziperam urbem (32) deletum cives, ut transfugam repellunt: quare inde ad Muros *longos*, quos vocant, ille se recepit. Barbari porro pone insequentes Driziperam capiunt, et Alexandri martyris templo incenso, corpus capsæ extrahentes contumeliis afficiunt (33). Verum divina mox ultio martyris est violatorum consecuta. Septem enim Chagani filii una die, inguinum morbo correpti, perierunt. Comentiolus in his turbis Constantinopoli hæret. Barbaris interim ad Muros *longos* propius accedentibus. Unde tantus

A Ἐφθαλιτῶν³ ὁ Χαγάνος τῶν Τούρκων ἀνελὼν καὶ δουλῶσας τὸ ἔθνος⁴, ἐπὶ δὲ καὶ τοὺς Ὀγῶρ⁵ τὸ ἔθνος καὶ δὴ καὶ τοὺς Κόλχους ἀχρι τριάκοντα μυριάδων διέφθειρεν. Ἄλλα καὶ τὸν ἐπαναστάντα [46 H.] αὐτῇ Τουρούμ ἀνελὼν ἐπινίκιον ἐπιστολὴν Μαυρικίῳ τῇ αὐτοκράτορι ἐστειλεν· ἐδουλῶσατο δὲ καὶ Ἀδάρους. Διέβησι δὲ καὶ περὶ τῶν κατὰ τὴν Ταυγὰς⁶ ἔθνων καὶ περὶ τοῦ Μουκρί⁷, ἐν οἷς οἱ Ἀδανοὶ ἡττηθέντες διεσπάρησαν. Καὶ περὶ τοῦ Οὐάρ καὶ Χουνί⁸ τῶν ἔθνων, ἐξ ὧν ἐπὶ Ἰουστινιανοῦ ἀπόμοιρα τῶνδε τῶν ἔθνων ἐνδύμει τῇ Εὐρώπῃ, οἱ καὶ Ἀδάρους ἐαυτοὺς ἐπεφύμισαν. Καὶ ὡς ἡ Τούρκων χώρα σεισμοῦ καὶ λοιμοῦ ἀπειρατος⁹. Περὶ τε τοῦ χρυσοῦ λεγομένων ὅρους, καὶ περὶ τῆς Ταυγὰς, περὶ τε τῶν σκωλήτων τῶν τικτόντων τὴν ἐσθῆτα τὴν σπηρικὴν, καὶ ὡς πολλὰ B ἐστὶ περὶ τῶν λεγομένων Χουδδάν ἢ τῆς μετὰξω¹⁰ γένεσις, καὶ τὰ περὶ αὐτὴν νόμιμα. Καὶ περὶ¹¹ τῶν Ἰνδῶν τῶν λευκῶν τὸ σῶμα. Διάβησι πρὸς τὸν Πρίσκον Χαγάνου περὶ ἀνδραποδισμοῦ τῆς¹² Σιγγιδόνας καὶ ἀντιλογία Πρίσκου πρὸς αὐτὸν, καὶ ὅπως ὁ Πρίσκος Σιγγιδόνα σώζει τὴν πόλιν. Ὅσα τε κατὰ Δαματίαν οἱ βάρβαροι διεπράξαντο καὶ πόλεις ἐπώρυσαν, ὅπως τε ὁ Γουνδούς¹³ παρὰ Πρίσκου σταλὲς κατὰ τῶν ἐν Δαλματία βαρβάρων ἤρριστευσεν.

Ὅτι τῷ ἑνεακαίδεκάτῳ ἔτει τῆς βασιλείας Μαυρικίου προαγορεύει μοναχὸς τις τὸν αὐτοῦ θάνατον καὶ τῶν τέκνων· ἔξιος γὰρ γυμνώσας, ἀπὸ τοῦ περὶ μέχρι τῶν προαυλίων τῶν ἀνακτόρων διαδραμὴ αὐτὸν τε Μαυρικίον καὶ τὰ τέκνα ἔξιοι τεθνάναι τὴν ἡγόρευσεν. Ἀλλὰ καὶ Ἡρωδιανὸς τις ἐνόματι¹⁴ C βασιλεὶς διεῖπε τὰ συμβεβηκότα. Περὶ τοῦ συμβεβηκότος¹⁵ τοῖς στρατεύμασι, καὶ ὡς ὁ Χαγάνος περὶ δόξης φιλανθρωπίας πενήθμερος σπονδὰς τοῖς λαμοῖσι ἐβητο, ὡς ἂν ὁ ἐπιστιγισμὸς ἀπὸ τῶν βαρβάρων τοῖς Ῥωμαίοις ἀδεῆς ἔσοιτο· καὶ ὡς ἀρώμασιν¹⁶ Πρίσκου φιλοτιμηθεὶς ἐπὶ τὰ κατὰ Μυσίαν ἐχώρησεν. Ὅς συνήψεν ὁ Χαγάνος περὶ τὴν Μυσίαν πρὸς Κομεντιόλον μάχην, ἐπιβουλὴ δὲ Κομεντιόλου διαφύγειται ὑπὸ τῶν βαρβάρων τὸ Ῥωμαϊκόν. Καὶ περὶ Κομεντιόλου, καὶ πρὸς Δριζίπερα¹⁷ τὴν πόλιν περὶ γίνεται, καὶ ἀποπέμψαντες τῆς πόλεως ὡς φύγαντες πρὸς τὰ μακρὰ παραγίνεται τείχη. Οἱ δὲ βάρβαροι κατόπισιν ἰόντες πρῶτον τὰ Δριζίπερα αἰρούσι, τὸν Ἀλεξάνδρου τοῦ μάρτυρος ἐμπρήσαντες νεκρὸν τὸ σῶμα τῆς θήκης ἐκσύραντες ὕδρισαν. Θύε δίκη μετῴθησε τοὺς ὕδριστάς τοῦ μάρτυρος· [18] ἐπὶ γὰρ παῖδες τοῦ Χαγάνου ἐν ἡμέρᾳ μιᾷ βρωτοῦ περιλφθέντες ἐτελεύτησαν. Κομεντιόλος δὲ μετὰ βορῶν ἐνδύμει τῇ Κωνσταντινουπόλει, οἱ δὲ

VARIÆ LECTIONES.

³ τῶν Ἐφθαλιτῶν τῶν ἀδελφῶν ἦτοι τῶν Ἐφθαλιτῶν A. ⁴ καὶ δουλῶσας τὸ ἔθνος A : τὸ ἔθνος ἔδωσατο ζ. ⁵ Ὀγῶρ A : Ἀγάρ ζ, Labbeus Ἀδασγῶν vel Ἀδάρους. ⁶ Ταύγας. ⁷ Μουκρί στ. ⁸ Χουνί χουνιτῶν A. ⁹ ἀπειρατος ζ. ¹⁰ μετὰξω ζ. ¹¹ καὶ τὰ περὶ A. ¹² τῆς A : τοῦ ζ. ¹³ Γουνδούς ὀνόματι add. A. ¹⁴ λιμοῦ corr. A : λοιμούς ζ. ¹⁵ δωρήμασιν Scaliger. ¹⁷ Δριζίπερα ζ. sic et infra

NOTÆ.

Vide Suidam voce Σῆρες et Συρικῇ.

(50) Niceph. lib. xviii, cap. 15.

(51) Ibid.

(52) Vide quæ notavimus sup. ad 6 hujus auct.

(53) Niceph. lib. xviii, cap. 28.

(27) Nicephor. lib. xviii, cap. 50.

(28) De hisetiam supra in Theophane Byzantio, et Procop. lib. iv, et Nicephor. l. xviii, cap. 50.

(29) Τῆς μετὰξω. Μεταξὺ sericum esse crudum nondum lotum, neque tinctum, sed αὐτοφύε: ex qua vestimenta serica conficiantur docent lexicographi.

¹⁸ Ἀδ

derim δε

τίλου α

phum S

(53*)

rodottum

(54) A

(55) I

βαροι τοῖς μακροῖς πλησιαζουσι τεύχεσι. Καὶ οἱ τοῦ Βυζαντίου ἐπὶ τοσοῦτον ἔδεισαν, ὥς καὶ καταλιπεῖν Εὐρώπην καὶ πρὸς τὴν Ἀσίαν περαιωθῆναι διεμελέτησαν. Πρεσβεύεται δ' οὖν ὁμῶς· ὁ βασιλεὺς πρὸς τὸν Χάγανον δι' Ἀρμάτωνος, καὶ δώροις λαμπροῖς καὶ προσθήκαις χρυσοῦ χιλιάδων εἰκοσι πείθει μόλις τὴν εἰρήνην δέξασθαι, λέγοντα· Κρίναι ὁ Θεὸς ἀνὰ μέσον Χαγάνου καὶ Μαυρικίου καὶ ἀνὰ μέσον Ῥωμαίων καὶ Ἀδάρων¹⁸. Περὶ τῶν φανέντων ἀνθρωπομόρφων τεράτων ἐν τοῖς Νειλώϊσι ὕδασι, καὶ περὶ τῆς τοῦ Νεῖλου ἀναβάσεως δόξαι διάφοροι. Ὁ δὲ συγγραφεὺς Ἀγαθαρχίδου¹⁹ τοῦ Κνιδίου [47 Η.] τῇ δόξῃ προστίθεται· φησὶ δὲ οὕτω· ἀν' ²⁰ ἔτος ἕκαστον ἐν τοῖς κατὰ τὴν Αἰθιοπίαν μεγάλους καὶ συνεχεῖς γίνεσθαι ὁμοθροῦς ἀπὸ θερινῶν τροπῶν μέχρι τῆς ἰσημερίας τῆς ἐν τῷ μετοπώρῳ γινομένης καθ' ἕκαστα· εὐλόγως οὖν τὸν Νεῖλον ἐν μὲν τῇ χειμῶνι συστέλλεσθαι, κατὰ φύσιν ἔχοντα ῥύσιν ἀπὸ μόνων τῶν ἑαυτοῦ πηγῶν, κατὰ δὲ τὸ θέρος διὰ τοὺς ἐκείθεν ἐκχεομένους εἰς αὐτὸν ὁμοθροῦς λαμβάνειν τὴν αὐξησιν. Ταῦτα μὲν²¹ καὶ ὁ ἔβδομος.

Ὁ δὲ ὀγδοὸς λόγος διαλαμβάνει ὅπως ὁ Χοσρόης διὰ τὰς ἐπιδρομὰς τῶν Σαρακηνῶν τῶν ὑπὸ Ῥωμαίοις τακτομένων λύσαι τὰς σπονδὰς ἐνεγέρησε, Γεωργίου δὲ πρὸς αὐτὸν σταλέντος αἰ σπονδαὶ μεμενῆκασιν· καὶ Γεώργιος ἀτιμάζεται ὡς εἰπόντος Χοσρόου διὰ Γεώργιον ἀλύτους²² τηρεῖν τὰς σπονδὰς, ἀλλ' οὐ διὰ τὸν βασιλεῖα Μαυρικίου. Ὅπως τε Κομεντιόλος προδοσίας κρίνεται, καὶ διαλλαγαὶ τῶν Ῥωμαϊκῶν στρατευμάτων πρὸς αὐτὸν, καὶ ὅπως αὖθις ὑπὸ τοῦ αὐτοκράτορος στρατηγὸς στέλλεται. Μάχη²³ Ῥωμαίων καὶ Ἀδάρων, στρατηγούντος Πρίσκου καὶ²⁴ Κομεντιόλου, καὶ Κομεντιόλου μὲν ἀπομάχου διὰ τινὰς προσποιήσεις ὄντος, Πρίσκου δὲ τῷ στρατοπέδῳ παρόντος Ἀριστεῖα Ῥωμαίων καὶ ἀναιρέσεις τῶν Ἀδάρων μέχρι τεσσάρων χιλιάδων. Δευτέρα μάχη, καὶ ἀναιρέσεις τῶν αὐτῶν ἄχρι χιλιάδων ἑνέα. Τρίτη μάχη, καὶ ἐν τῶν αὐτῶν ὄλεθος μέχρι πεντεκαίδεκα χιλιάδων. Τετάρτη μάχη, καὶ νίκη πάλιν Ῥωμαίων λαμπρὰ, καὶ ἀναιρέσεις Ἀδάρων²⁵ ἅμα Γηπαίων²⁶ χιλιάδων τριάκοντα. Πέμπτη μάχη, καὶ νίκη Ῥωμαίων, καὶ ἀναιρέσεις Ἀδάρων, καὶ ἄλλωσι τῶν μὲν ζωγρηθέντων Ἀδάρων τρισχιλίων, ἄλλων δὲ βαρβάρων τετρακισχιλίων, καὶ ἑτέρων διςχιλίων καὶ διακοσίων, καὶ Σαδίνων²⁷ χιλιάδων ὀκτώ· ἐξ ὧν ὁ Χαγάνος ἀπατήσας τὸν αὐτοκράτορα τοὺς ζωγρηθέντας Ἀδάρους ἀνέλαβε. Περὶ τῆς Κομεντιόλου μελαγχολίας, καὶ ὅπως τῇ τούτου ἀβουλᾷ πλήθος Ῥωμαίων, πρὸς Φιλιππούπολιν ἀπαίροντος²⁸, τῷ κρῦει διώλοντο. Ὁ Πέτρης αὖθις στρατηγὸς τῆς Εὐρώπης ὑπὸ τοῦ

A Constantinopolitanos terror invasit, ut de Europa deserenda, et in Asiam transmittendo deliberarent. Legationem itaque extemplo imperator per Harmatonam ad Chaganum mittendam censuit, splendidisque muneribus, et viginti millium auri pondo accessione, pacem ægre redemit: dicente illo: «Judicet Deus Chaganum inter et Mauritium, romanos item inter 32^a ac Barbaros.» De monstis (33^a) humana forma in Nilo flumine visis, deque Nili incremento atque eluvione variae discrepantesque sententiæ. Hic vero scriptor Agatharchidæ Gnidio assentitur (34^a). Quotannis enim ille ait in Æthiopix locis magnos continentesque cæli imbres decidere ab æstivo solstitio, ad usque autumnum æquinoctium. Non sine causa itaque angustius hieme Nilum fluere, quod suas B duntaxat e fontibus snapte natura natas vebat undas; at æstate, decurrentibus in Nilum ex Æthiopia imbribus, crescere nimium quantum, atque augeri. Et hæc quidem libro septimo.

Octavus hæc fere complectitur: Chosroen ob illorum Saracenorum (35), qui Romanis parebant, incursionem, rumpere inducias conatum, Georgii tamen legatione persuasum, fœdus sartum tectum servasse; Georgium (36) vero Cæsaris indignationem incurrisse, quod Chosroes dixisset se, Georgii potissimum gratia, non imperatoris Mauricii causa, ratam pacem fecisse, ut Comentiolus prodicionis reus actus, mox Romanorum sibi militum animos, conciliavit; atque eam ob rem dux iterum exercitus ab imperatore creatus sit. Romanorum pugna commemoratur et Abarorum, Prisco et Comentiolo ducibus: Comentiolo tamen nescio quid causante, et a pugna abstinente, Prisco vero copias ducente. Militum Romanorum fortitudo, et Abarorum cædes quatuor millium. Prelum item alterum, eorundemque Abarorum millium novem strages. Tertia pugna cum quindecim millium clade Abarorum. Quartum rursus prælum illustrem Romanis victoriam concessit, cæsis ad internecionem Abarorum et Gepædum (37) triginta milibus. Quinta in pugna penes Romanos victoria quoque stetit: cæsi captique Abari, ac vivi quidem in potestatem venere ad tria millia, cæterorum Barbarorum quatuor; aliorum ad hæc duo millia et ducenti, et Sclavorum octo millia. Postea tamen Chaganus, decepto Mauricio imperatore, vivos Abaros recepit. De Comentioli præfractore mœrore (38); utque ejus temeritate Romanorum copix, quas ad Philipopolim proficisci jubebat, frigore sint extinctæ. Quo-

VARIE LECTIONES.

¹⁸ Ἀδάρων A: βαρδάρων ζ. ¹⁹ Ἀγαθαρχίδου Schottus: libri ἀναρχίδου. ²⁰ ἀνὰ ζ. post Αἰθιοπίαν addiderim ὅρσαν cullato Diodoro Sic. i, 41. ²¹ μὲν οὖν καὶ ζ. ²² ἀλύτους A: αὐτοὺς ζ. ²³ alterum καὶ Κομεντιόλου adl. A ²⁴ Ἀδάρων A: βαρδάρων ζ. ²⁵ γηπέδων A. ²⁶ Σαλαβήνων mg. ²⁷ ἀπαίροντες apographum Stephani.

NOTÆ.

(33^a) Niceph. lib. xviii, c. 26. De Nilo vide Herodotum et Melam.
(34^a) Al. Anarchidæ.
(35^a) Duplicis generis Saracenos alios Persis, Romanis alios junctos didicisti ex Procop. supra.
(36^a) Niceph. lib. xviii, cap. 37.
(37^a) Vide sup. ad 6 hujus auctoris.
(38^a) Niceph. lib. xviii, cap. 37.

modo Petrus iterum belli dux totius Enropæ, ab imperatore creatus sit. **32^b** De nuptiis Theodosii filii Mauricii (39), et filiae Germani. Urbem regiam fame ea tempestate laborasse; precesque in Ecclesia fundente Mauricio, plebem esse tumultuatam (40). De ejus mansuetudine ac lenitate, militumque ablegatione; utque eodem sint die revocati. Petrum ab Augusto missum, ut omni ope atque opere Thracicas copias ad oppositam Istri ripam distineret (41); deque divinitus Petrum appellante voce. Tumultuantem rursus in castris Romanorum, et contra Mauriciū factio instituta, electo ab incondita multitudine Phoca (42). Petrus fuga interim salutem querit, et seditionis ad imperatorem rumor deferitur. Plebs autem a Sergio atque Cosma tribunis plebis primum incitata, novis studere rebus incipit; reperiuntque Prasinorum M. D. Venetorum vero trecenti duntaxat. Hinc plebeiis donativa Mauricius præbuit. Sequitur ad tumultuantes milites ejusdem legatio, et legationis repulsa; utque regiam urbem præsidio munierit. Exercitus ad Theodosium Mauricii F. legatio, ipsum, aut socerum illius germanum dari sibi imperatorem postulans. Ejus rei nuntius ad Mauricii aures accidit, indeque suspectio in Germanum, ut tyrannidis auctorem. Minæ, minarumque Augusti in Germanum per Theodosium generum delatio: et Germani in Deiparæ templum, ut in asylum fuga (43). Hinc Cyros, et Stephanus eunuchus (qui Caesaris liberis morum præfectus fuerat) ad Germanum missi, ut templo digrederetur; sed irrita legatio fuit. Fustibus cæsus Theodosius a parente Mauricio, quod socero suas minas indicasset. Germani e templo B. Virginis ad Sanctæ Sophiæ transitus, et iterata, ut inde digredietur, hortatio; sed qua nihil persuadetur, Andrea quodam egressum dissuadente, dum precandi gratia templum frequentat (44). Turbæ iterum, incendiūque Urbane domus Constantinī, patricii, quem Lardyn vulgo cognominabant (45). Mauricii æstuatio ac fuga, utque exorta maris tempestas fugam ipsi interciderit (46). Theodosii filii ad Chosroem missio, reductioque Nicæa ex indicio annuli **33^a**, quem filio parens Mauricius signi tesserae loco tradiderat. Urbanorum ad tyrannum, in quibus et Hebdomites erat; concursus. Imperium Germanus affectans voto excidit, Prasinis se cum creaturos imperatorem negantibus, quod, ut ipsi affirmabant, factionis esset Venetorum (47). Ergo Phocas deinde in templo B. Joannis, quod est in Septimo, impera-

αὐτοκράτορος προχειρίζεται. Περί τε τοῦ γάμου τοῦ παιδὸς Θεοδοσίου τοῦ παιδὸς Μαυρικίου ἐπὶ τῇ θυγατρὶ Γερμανοῦ. Καὶ περὶ τῆς σιτοδείας τῆς γενομένης τῇ βασιλίδι τῶν πόλεων, καὶ τῆς συμβάσεως ἀνέξιας τῶν δῆμων λιτανεύοντος τοῦ βασιλέως, καὶ περὶ τῆς μακροθυμίας αὐτοῦ, καὶ ἐξορίας τῶν στρατιωτικῶν καὶ μοναχικῶν ἐπανόδου. Ὅπως Μαυρίκιος ἐπέστειλε **33^a** Πέτρον παντὶ τρόπῳ τὰς Θρακίας [97 R.] δυνάμεις εἰς τὸ ἀντιπέρας τοῦ Ἰστρου διατρίβειν, ὅπως θεία προσέπεσεν ὁμῇ τῷ Πέτρῳ. Καὶ ὅπως σὺν ταῖς Ῥωμαϊκαῖς εἰσέβρῃσε **33^a** δυνάμεις, καὶ Ῥαννὸς συνέστη κατὰ τοῦ αὐτοκράτορος, Φωκά τοῦ τυράννου ὑπὸ τοῦ πλήθους ἀναβρῆθέντος. Ὅπως τὸ φεῦγε Πέτρος, καὶ ὅπως ἡ στάσις διαγέλλεται τῷ βασιλεῖ. Καὶ ὅπως τὰ πρῶτα διὰ τῶν δημάρχων Σεργίου καὶ Κοσμά πολυπραγμονοῦν τὸ πλῆθος τῶν δῆμων, καὶ εὐρίσκεται Πρασίνων μὲν αἶψ', Βενέτων δὲ ἐνναυσίων **31^a**, καὶ ὅπως τοῖς δημοτικοῖς **33^a** φιλοτιμίας παρήσχετο. Προσεβία τε τοῦ αὐτοκράτορος πρὸς τὰς σιαζούσας δυνάμεις, καὶ [48 H.] ἀποστορῶν τῆς πρεσβείας· ὅπως τε περιφρουρεῖ τὴν βασιλίδι τῶν πόλεων. Προσεβία τε τῶν στρατευμάτων πρὸς Θεοδοσίον τὸν Μαυρικίου υἱὸν, ἀξιούσα ἡ αὐτὸν ἡ πενθερὸν Γερμανὸν βασιλεῖα σφῶν ἀναβρῆθῆναι. Γνωσὶς τε τούτων εἰς Μαυρικίον ἀγρυμνῆν, καὶ ὑπὸν εἰς Γερμανὸν ὡς αἰτιὸν τῆς τυραννίδος, καὶ ἀπειλὴ καὶ μὲνυσις τῆς βασιλικῆς ἀπειλῆς διὰ τοῦ γαμέρος Θεοδοσίου, καὶ καταφυγὴ Γερμανοῦ πρὸς τὸν υἱὸν τῆς Θεομήτορος. Τῶν Κύρου καὶ Στεφάνου τοῦ εὐνοχου **33^a**, ὃς ἐπίτροπος ἐτέτακτο τοῖς βασιλέως πατὴρ πρὸς Γερμανὸν ἀποστολὴ εἰς τὸ ἐξελεθεῖν αὐτὸν ναοῦ καὶ ἀπραξίαν· καὶ ἡ διὰ βλάβδων μαρτυρικῶν Θεοδοσίου τοῦ παιδὸς ὑπὸ τοῦ πατρὸς ἐνεκα τῆς πρὸς πενθερὸν καταμηνύσεως. Καὶ μεταφορτικῶς Γερμανοῦ ἀπὸ τοῦ νεῦ τῆς Θεομήτορος ἐπὶ τὴν ἁγίαν Ὑφρίαν, καὶ πάλιν πρόσκλησις ἐπὶ τὸ ἐξελεθεῖν, καὶ ἀπειθεῖν, Ἀνδρέα **31^a** τινὸς συνεχῶς φοιτῶντος ἐν λιτανείαις τὴν ἐξοδὸν κεκλιμῆτος, ὁδούβοι τε καὶ ἐμπρησμοὺς τῆς κατὰ τὴν πόλιν οἰκίας Κωνσταντίνου τοῦ πατρικίου, ὃν Λαρόδυν **33^a** ἐπεκάλει τὰ πλῆθη καὶ ἀπορίαν Μαυρικίου καὶ ἀπόδρασις. Ὅπως κλύδων γεγονότος ἐγκοπὴν πρὸς τὴν ἀπόδρασιν λαμβάνει. Καὶ ἀποστολὴ Θεοδοσίου τοῦ παιδὸς πρὸς Χοσρόην καὶ ὑποστορῶν πάλιν ἀπὸ Νικαίας τῇ ἐπιειδεῖ τῇ δακτυλίῳ, ὃ ἦν εἰς σύνθημα τῷ πατρὶ παρὰ τοῦ πρὸς ποιηθέν. Ὅπως τε πρὸς τὸν τύραννον οἱ ἀστυς **33^a**, ἐν οἷς ἦν καὶ ὁ Ἑδομίτης **33^a**, προσελησαν. Ὅπως τε Γερμανὸς κατασκευάζων ἑαυτῷ ἡ βασιλείαν ἀποτυγχάνει, τῶν Πρασίνων ἀπειθήσαν

VARIE LECTIONES.

33^a ἔσταλλε ζ. **33^a** εἰσεβρῇσε ζ. **33^a** τε add. A. **31^a** ἐνναυσίων τ' ζ. **33^a** τοῖς δημοτικοῖς A: τῆς δημοτικῆς ζ. **33^a** εὐνοχῶν A: ἡμιάρθρος ζ. **33^a** Ἀνδρέου ζ. vide Anecd. nostra, p. 115
33^a ἀστυς ζ. **33^a** ἦν add. A. **33^a** Ἑδομίτης A: Ἑδομήτης ζ.

NOTÆ.

- (39) Niceph. lib. xviii, cap. 37.
 (40) Ibid. cap. 38.
 (41) Niceph. Christum ipsum in somnis apparuisse, Mauriciūque appellasse narrat.
 (42) Niceph. lib. xviii, cap. 39.
 (43) Niceph. ibid.
 (44) Ibid.
 (45) Ibid. cap. 40.
 (46) Podagra quoque dolores Nicephor. adjungit.
 (47) Niceph. ibid.

τὴν ἀνέκρινον τῶν ναυτικῶν τὰ βασιλικὰ. Ἐρί, καὶ ὑπὸ Ἀμύνῃ τὴν τυράννῳ. Ἀναβρῆσιν πατρὸς, ριστίαν ἀναβρῆσιν αὐτοῦ, καὶ τῶν βοσκῶν καὶ αὐτῶν προνοίας τῶν κοίτων ὅς περὶ χαίρας, ζήτην τῆς πείρας [49 H.] τὸ Ῥωμαῖον ἐκείνῳ. Ἀναβρῆσιν Θεοδοσίου Πέτρου δὲ πλῆθος καὶ κείας ἐδὲ καλλιγὰ ἀπὸ δεινῆς Μαυρικίου ρῆσαι **33^a** τοῖς Βυζ. Καὶ ὅπως τῶν ἐρατῶν τῆς τῶν καὶ ὡς Μυστίας ἐπὶ ναυ **33^a** τῆς θυγατρὸς τοῦ τυράννου

33^a τὴν ἀνάγνωστον memorat

(48) Ibid.
 (49) Ibid.
 Zonar. in
 (50) Ibid.
 (51) Ibid.

τὴν ἀνάρρῃσιν διὰ τὸ τῆς αἰρέσεως αὐτὸν εἶναι, ὡς ἂν
 ἐκείνῳ ἔφασκον, τῶν Βενέτων. Εἶτα ἀναγόμενους ἐν
 τῷ ναῷ τοῦ ἁγίου Ἰωάννου ἐν τῷ Ἐδύμῳ τοῦ Φωκά·
 Κυριακὸς δὲ τηλικαῦτα τοὺς τῆς βασιλείδος ἀρχιερα-
 τικοὺς ἐγχεχεῖριστο νόμους. Εἰσοδὸς τε Φωκά πρὸς
 τὰ βασίλεια, καὶ ἀνάρρῃσις Λεοντίας τῆς γυναικὸς
 Φωκά. Καὶ περὶ τὴν⁴⁹ τόπων στάσιν τῶν δημάρχων
 ἔρις, καὶ ὠθισμὸς Κοσμᾶ τοῦ δημάρχου τῶν Βενέτων
 ὑπὸ Ἀλεξάνδρου, καὶ ὕβρις εἰς Ἀλέξανδρον⁵⁰. Καὶ
 μῆμῃ Μαυρικίου, ὡς οὐκ ἀπέθανε, καὶ διὰ τοῦτο τοῦ
 τυράννου πρὸς τὸν φόνον τοῦ βασιλέως· μέλλον⁵¹ ὁρμῇ.
 Ἀναίρεσις τε τῶν τοῦ βασιλέως παίδων ἐνώπιον τοῦ
 πατρὸς ἐν τοῖς Εὐτροπίου, καὶ φιλοσοφία καὶ εὐχα-
 ριστία τοῦ βασιλέως, καὶ αὐτοῦ ἐκείνου διὰ Λιλίου
 ἀναίρεσις. Καὶ περὶ τῆς ἐπὶ Ἡρακλείου τοῦ βασι-
 λέως εὐρεθείσης διαθήκης Μαυρικίου τοῦ αὐτοκράτο-
 ρος⁵². Ὅπως τε τὰ σώματα τῶν βασιλέων τῷ θαλατ-
 τῇ ῥοθίῳ παρεδόθησαν. Ἐπιτάφιος τε εἰς Μαυρί-
 κιον· καὶ ὅπως τὰς ἀντιδόσεις τῶν παρανομηθέντων
 αὐταῖς εἰς Μαυρικιον αἱ Ῥωμαῖκαὶ δυνάμεις κρίσει
 προνοίας θέλει ἐλάμβανον, ὡς ἐν ὀλίγῳ χρόνῳ μὴδὲνα
 τῶν κοινωνησάντων τῆς τυραννίδος ἐκ τοσούτου πλη-
 θους ὑπολειφθῆναι, [100 R.] ἀλλ' οἱ μὲν λοιμῷ, οἱ
 δὲ πυρὶ οὐρανίῳ, οἱ δὲ καὶ στόματι διεφθάρησαν μα-
 χαίρας, ὥστε ἦνικα Ἡράκλειος ὁ βασιλεὺς πρὸς Ῥα-
 ζᾶτην τὸν Πέρσην ποιεῖν ἔγνω, ἔκταξιν τῆς στρα-
 τείας ποιησάμενος δύο μόνους εὗρεν ὑπολειπμένους
 [49 II.] τῆς φιλοτυράννου πληθους, καὶ τότε ἤρξατο
 τὸ Ῥωμαϊκὸν κατὰ Περσῶν ἐνισχύνειν· μέχρι γὰρ ἂν
 ἐκείνοι περιῆσαν, ἡ νίκη τοῖς Πέρσαις ἐνηυλίζετο.
 Ἀναίρεσις ὑπὸ τοῦ τυράννου δι' Ἀλεξάνδρου Θεο-
 δοσίτου τοῦ βασιλέως τοῦ αὐτοκράτορος παιδὸς, καὶ
 Πέτρου καὶ Κομεντιόλου καὶ Κωνσταντίνου τοῦ Λαρ-
 δῦ· πλάνη τε περὶ Θεοδοσίου, ὡς οὐ πεφόνευσται. Καὶ
 ὅπως κατὰ τὴν⁵³ Ἀλεξάνδρειαν τὰ ἀγάλματα τῆς οὐ-
 κείας ἔδρας ἀποφοιτῶντα προηγόμενον⁵⁴ τὰ γεγονότα
 καλλιγράφῃ τιλ, κατὰ τὸ Τυχαιὸν οὕτω καλούμενον,
 ἀπὸ δεξιῶν πρὸς τὰ ἄριστα διερχομένην⁵⁵. Ὅπως τε ὁ
 Μαυρίκιος λέγεται τρίτην μοῖραν τῶν φόρων συγχο-
 ρῆσαι⁵⁶ τοῖς ὀνηχοῖς, καὶ τριάκοντα δοῦναι τάλαντα
 τοῖς Βυζαντίοις εἰς νεουργίαν τοῦ τῶν ὕδατων ὁλοῦ.
 Καὶ ὅπως ἐφιλοτιμεῖτο λαμπρῶς τοὺς τῶν μαθημά-
 των ἑραστάς. Καὶ περὶ τῶν γεγονότων παραδόξων
 τῆς τῶν αἱμάτων ρύσεως Εὐφημίας τῆς μάρτυρος,
 καὶ ὡς Μαυρίκιος πειράσας μέλλον τὸ θαῦμα δι' ἀπι-
 στίας ἐπίστωσε. Καὶ ὅπως ὁ τυράννος Κωνσταντί-
 ναν⁵⁷ τὴν τοῦ βασιλέως Μαυρικίου γυναῖκα ἅμα ταῖς
 θυγατρᾶσιν ἐν ἰδιωτικῇ οἰκίᾳ ἐνέκλεισε. Πρεσβεία
 τοῦ τυράννου πρὸς Χοσρὼν τὸν Περσῶν βασιλέα,

tor renuntiatur, Cyriaco regie urbis patriarcha (48),
 Phocæ in regiam ingressus, et Leontie ejus ux-
 oris, ut augustæ consalutatio. Tribunorum plebis
 ingens tum de locorum statione contentio atque
 altercatio. Cosmæ partis Venetæ tribuni plebis ab
 Alexandro propulsatio, et injecta mentio, nondum
 obiisse Mauricium. Quo factum, ut impetu quodam
 ad imperatoris cædem tyrannis se proriperit. Hinc
 cædes liberorum Augusti in parentis oculis ad Eu-
 tropii (49). Animi sapientia Cæsaris, actis Deo
 gratiis; utque a Lillio percussus obierit. Legitur et
 testamentum Mauricii Heraclio imperante inventum.
 Quomodo regia corpora marinis commissa flucti-
 bus; et funebri in Mauricium laudatio, utque di-
 vine judicio providentiæ (50), Romani milites,
 eorum, quæ in Mauricium flagitiose patrarunt, pœ-
 nas dederint, quod post non diu, cædis, tyranni-
 disque sociorum nemo, in tanta multitudine, super-
 fuerit: peste enim alii, alii cælesti igne, ferro
 cæteri ad unum omnes perierunt: atque adeo
 Heraclius post paulò rerum potitus, cum Rasate
 Persa bellum gesturus, delectu habito, vix duos ex
 illis partium studiosis relictos reperit. Actum demum
 Romani Persis superiores esse cœperunt, qui, dum
 illi nefarii supersites essent, a Persis victi semper
 discesserant. Cædes a tyranno per Alexandrum
 intentata Theodosio, Augusti filio; Petro item et
 Comentiolo; atque Constantino, Lardy cogno-
 mento (51). Falsus etiam rumor de Theodosio exor-
 tus est, quasi is tum non fuisset interfectus. Quo-
 modo Alexandriæ statuæ suis sedibus sponte motæ,
 quæ Byzantii accidissent nuntiarint calligrapho
 cuidam per Tychæum transenti cum a cæna domum
 reverteretur (52). Ut Mauricius tertiam vectigalium
 portionem subditis remisisse feratur: triginta
 quoque Byzantinis donasse talenta, reficiendis
 aqueductibus 33 b. Quo honore premioque di-
 sciplinarum studiosos publice affecerit (53). Quæ in
 fluxu sanguinis Euphemie martyris admiranda ac-
 ciderint: utque Mauricius, rei periculo facto, quod
 initio non credidisset, miraculum magis confirma-
 rit (54). Ut Phocas tyrannus Constantiam, Mauricii
 augusti conjugem, cum filiabus, privatæ domui in-
 cluserit. Phocæ ad Chosroen Persarum regem missa
 legatio: sed irrita. Ruptæ enim induciæ sunt, Cho-
 sroe prætexente, quod Mauricius juste vindica-
 ret (55). Sic Lilius, qui legatus erat, re infecta
 domum retro revertit. Cædes Alexandri rerum
 novarum Phocæ socii, eo nomine suspecti,

VARIÆ LECTIONES.

⁴⁹ τὴν τὴν τῶν ζ. ⁵⁰ καὶ ὕβρις εἰς Ἀλέξανδρον add A. ⁵¹ μέλλον A: πάλιν ζ. ⁵² αὐτοκράτορος
 ἀνάγκωσις. ὅπως ζ. ⁵³ διὰ ζ. sed ejusmodi minutas ut nunquam sine codice mutavi, ita non amplius
 memorabo. ⁵⁴ τὴν add. A. ⁵⁵ προηγόμενος. ⁵⁶ διερχομένην A. ⁵⁷ συγχωρεῖν ζ. ⁵⁸ Κωνσταντίναν ζ.

NOTÆ.

(48) Ibid.
 (49) Subaudio Portum, qui erat Chalcedone ex
 Zonar. init. Phocæ.
 (50) Niceph. l. xviii, cap. 41.
 (51) Ibid. cap. 41.

(52) Ex matutina vigilia, inquit Diae.
 (53) Niceph. l. xviii, cap. 42.
 (54) Ibid. cap. 41.
 (55) Ibid. cap. 43.

quasi Theodosium, Mauricii filium, quem occidit, A καὶ ἀποτυχία, κατάλυσις τε τῶν σπονδῶν προφασ-
servasset. Atque hic universæ finis historiæ (56). ζομένου Χοσρόου τὴν δόξαν διεκδικεῖν Μαυρικίου.
καὶ οὕτως ὁ Ἀδριανὸς (οὗτος γὰρ ὁ πρεσβεύων ἦν) ἀνεχώρησεν ἀπρακτος. Ἀναίρεσις Ἀλεξάνδρου τοῦ
συννεωτερίσαντος τῷ Φωκῇ, δι' ὑπνόνειον ὅτι Θεοδόσιον τὸν Μαυρικίου παῖδα, ὃν ἀνέλες, περιποιήσατο. Ἐν
οἷς καὶ τῆς ὅλης ιστορίας τὸ πέρας.

LXVI.

S. Nicephori patriarchæ Constantinopolitani
historica Epitome.

Lecta Epitome historica (57) Nicephori Constan-
tinopolitanæ sedis antistitis. A Mauricii imp. inter-
itu ducit initium, tenditque ad Leonis et Irenes
conjugium. Nihil stylus habet supervacaneum aut
obscurum: verborum delectu, orationisque compo-
sitione neque nimis dissoluta, neque contra nimis
astricta, anxie est usus; sed qualia adhibere possit
rhetor quisvis, vel perfectus revera orator. Vitat
enim nove ficta, neque antiquitate usuque pro-
bata præterit. Jucunditas adhæc illi gratiam concil-
liat in dicendo. Denique, ut verbo expediam, ple-
rosque, qui antecesserunt, historica descriptione
transeundo obscurat, nisi quod nimia brevitate non
videatur omnes venustatis partes explevisse.

LXVII.

Sergii Confessoris Historia.

Lecta est Sergii (58) Confessoris Historia. Incipit
a Michaelis imp. rebus gestis, recurritque ad impia
et nefaria Copronymi facinora: a quibus porro nar-
rare ex ordine pergit ad octavum usque Michaelis
annum, res ab eo partim in republica, partim in
Ecclesia gestas. Quin et quæ militiæ gessit, quidque
de rebus divinis senserit, accurate recenset.

Dictio ejus imprimis perspicua, et non affectate
exornata, cum verborum significato atque compo-
sitione, tum cætera orationis dispositione, ut ex
tempore fusus illi sermo quodammodo videatur.
Oratio enim nativa venustate florida nullam formæ
34a mutationem ex anxia nimis accuratatione ad-
misit. Qualis maxime dictio, quod et studio illi fuit,
ecclesiasticam historiam decet.

LXVIII.

Cephalæonis Musæ, sive Historicæ Epitomes libri ix. D

Lecta et Cephalæonis historica Epitome (59): cu-

VARIÆ LECTIONES.

καὶ τὰς A: τὰς τε C. ** Κεφαλαίωνος C. cf. p. R. 104, 45 et 341, 34. adde Allatium de patria Homeri
c. i, et Niebuhr. de Eusebio Armen. (in Actis academ. Berolin. a. 1820-21), p. 43.

(56) Exstant hi Theophylacti libri viii De vita
Mauricii imp. Græce compositi: quot nuperrime La-
tinos fecit Augustæ Vindel. P. Jacobus Pontanus
noster, de re literaria pridem optime meritis. Cir-
cumferuntur et hæc ejusdem Sinocattæ, a nobis
reperta. Physica problemata, Legationum excerpta
ex libris illis historiarum: item Epistolæ mistæ, ab
Aldo majore olim epistolarum Græcarum volumini
insertæ. Meminit hujus sophistæ Snidas ac Cedre-
nus: et hinc Nicephorum Callistum pleraque vitæ
Mauricii sublegisse observando ad oram notavi.

EΓ.

Νικηφόρου τοῦ ἐν ἀγίοις ἀρχιεπισκόπου Κων-
σταντινουπόλεως Ἱστορικὸν σύντομον.

Ἀνεγνώσθη Ἱστορικὸν Σύντομον Νικηφόρου τοῦ
ἐν ἀγίοις Κωνσταντινουπόλεως ἀρχιερέως. Ἀρχεται
ἀπὸ τῆς ἀναίρεσεως Μαυρικίου, καὶ κάτεισι μέχρι
τῆς εἰς γάμον κοινωνίας Λέοντος καὶ Εἰρήνης. Ἔστι
δὲ τὴν φράσιν ἀπερίττος τε καὶ σαφής, καλλιλεξίς
τε καὶ συνθήκη λόγου οὕτε λελυμένη οὕτε αὖ πάλιν
συμπιεσμένη περιέργως κεχρημένος, ἀλλ' οἷα ἂν
χρησαίτο ὁ ῥητορικὸς ὡς ἀληθῶς καὶ τέλειος ἀνὴρ.
τὸ τε γὰρ νεωτεροποιεῖν ἐκκλίνει, καὶ τὸ ἀρχαϊότρο-
πον καὶ ἐξησκημένον οὐ παρατρέχει. Ἐτι δὲ καὶ
ῥῥδονή κέκραται αὐτοῦ σὺν χάριτι τοῖς λόγοις. Καὶ
ὅπως πολλοὺς ἐστὶ τῶν πρὸ αὐτοῦ ἀποκρυπτόμενος
τῆδε τῆς ἱστορίας τῇ συγγραφῇ, εἰ μὴ τῷ τὸ λίαν
συντετριμμένον οὐχ ὁλόκληρον δόξει διαπεραίνειν τὴν
χάριν.

EZ.

Σεργίου τοῦ Ὁμολογητοῦ στηλιτευτικὸν τῶν
εἰκονομάχων.

Ἀνεγνώσθη Σεργίου τοῦ Ὁμολογητοῦ. Ἀρχεται
ἀπὸ τῶν τοῦ Μιχαὴλ πράξεων, [101 R.] καὶ ἀνατρέ-
χει ἐπὶ τὰ τοῦ Κοπρωνύμου ἀθέμιτα καὶ ἐδδελυμέ-
να ἔργα, καὶ κάτεισιν ἐκείθεν ἐφεξῆς διεξιὼν μέχρι
τοῦ ὀγδόου ἔτους αὐτοῦ Μιχαὴλ, τὰς αἰ τε κατὰ τὴν
πολιτείαν καὶ τὰς κατὰ τὴν Ἐκκλησίαν ἀναγραφόμενος
αὐτοῦ πράξεις, οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ ἃ κατὰ πόλεμον αὐτῷ
ἐνηνέχθη, καὶ οἷος ἐτύγχανε τὴν δόξαν περὶ τοῦ
Θείου, πάντα λεπτομερῶς διεξιὼν.

Ἔστι δὲ τὴν φράσιν, εἴπερ τις, σαφηνεία καὶ τῷ
ἀπεριέργῳ κοσμούμενος ἐν τε τῷ εὐσήμε τῶν δι-
ξεων καὶ τῇ συνθήκῃ καὶ τῇ ἄλλῃ τοῦ λόγου οἰκono-
μία, ὥστε δοκεῖν καὶ αὐτοσχέδιᾳ πως αὐτῷ συγγεγρά-
φθαι ἑμψύτῃ γὰρ ὁ λόγος ἀνθῶν χάριτι τὴν ἐκ
περιεργίας οὐ τι προσήκατο μόρφωσιν. Διὸ καὶ πρί-
πων ὁ λόγος ἐκκλησιαστικῇ μάλιστα ἱστορίᾳ ὁ καὶ
βούλεται.

EΗ.

Κεφαλλωνος Σύντομον Ἱστορικόν.

[50 H.] Ἀνεγνώσθη Κεφαλλωνος Σύντομον Ἱστο-

" Πολυ-
5. " δὲ
" δὲ ἀντε-
" τέρφοι

(60) Qu-
(61) Str-
hunc Cepha-
(62) Qu-

ρικόν. Ἀρχεται ἀπὸ τῆς βασιλείας Νίνου καὶ Σεμι-
ράμειος, καὶ κάτεισι μέχρι τῶν τοῦ βασιλέως Ἀλε-
ξάνδρου χρόνων. Συμπεραίνεται δὲ αὐτοῦ ἡ ἱστορία
ἐν λόγοις θ' κατ' ἐπωνυμίαν τῶν θ' Μουσῶν, Κλειούς,
Θαλείας, Πολυμνίας, Μελπομένης, Τερψιχόρης,
Εὐτέρπης, Καλλιόπης, Ἐρατοῦς, Οὐρανίης· ἐν
ἧ καὶ τὰ κατὰ Ἀλέξανδρον τὸν Μακεδόνα διέξει-
σιν.

Ἔστι δὲ τὴν φράσιν Ἰωνίζων, καὶ τοῦ προσήκοντος
πλέον τῇ συντομίᾳ ἀποχρώμενος, οὐδ' ἄλλο οὐδὲν
ἄξιον θαυμάσαι καὶ ζηλωσαι ἐνδεικνύμενος πλὴν τῆς
κατὰ τὴν ἱστορίαν μαθήσεως. Οὗτος τὸ μὲν γένος
αὐτοῦ καὶ πατρίδα, ὡς αὐτὸς ἐκεῖνός φησιν, ὥσπερ
Ὁμηρος, ἀποσωπᾷ, ὅτι δὲ διατρίβων ἐν Σικελίᾳ φυ-
γῆς ἕνεκα τὴν ἱστορίαν συνέταξεν, ἀποφαινεται, τὸ
μὲν ἀναγκαῖον, πατρίδα εἰπεῖν καὶ γένος, παρὲς, τὸ
δὲ καὶ μικροφυλίαν ἐμφαίνειν ἐν μνήμῃ πεποικηώς.
Καὶ τὸ ἐκ τῶσων δὲ καὶ τῶσων συνειλέχθαι αὐτῷ τὴν
ἱστορίαν σεμνύνεσθαι οὐ πάνυ ψυχρὴς τὸ μικρολόγον
τε καὶ τὴν παιδαριώδη φιλοτιμίαν ἀποσειομένης
ἀπόδειξις. Φησὶ δ' ὁμοῦ τὸν πρῶτον αὐτῷ τῆς ἱστο-
ρίας συνειλέχθαι ἐκ λόγων μὲν ^α φο', ὧν πατέρας λ'
καὶ α' ἀπομνημονεύει· τὸν δὲ δευτέρον ἐκ βιβλίων σή',
συγγραφῶν δὲ κε'· καὶ τὸν τρίτον δὲ ἐκ βιβλίων
μὲν ^χ γ', συγγραφῶν δὲ κς'· τὸν μὲντοι τέταρτον
ἐκ βιβλίων μὲν ων', συγγραφῶν δὲ λβ'· καὶ τὸν
πέμπτον δὲ ^ε εκ βιβλίων μὲν σ', συγγραφῶν
δὲ κς'· τὸν δὲ ἕκτον ἐκ βιβλίων μὲν... συγγρα-
φῶν δὲ... τὸν δὲ ἑβδομον ἐκ βιβλίων μὲν... συγγρα-
φῶν δὲ... τὸν δὲ ὀγδοον ἐκ βιβλίων μὲν... συγγρα-
φῶν δὲ... καὶ τὸν ἕνατον δὲ ^ε εκ βιβλίων μὲν... συγγραφῶν δὲ τριάκοντα· ἐν οἷς καὶ ἡ Κεφαλίωνος
ἱστορία.

ΣΘ.

Ἡσυχίου Ἰλλουστρίου καθολικὴ Ἱστορία.

Ἀνεγνώσθη μοι ^α βιβλίον ἱστορικὸν ὡς ἐν συν-
όψει κοσμητικῆς ἱστορίας· ὁ δὲ συγγραφεὺς Ἡσύχιος ὁ
Ἰλουστρίος ^α, Μιλήσιος μὲν ἐκ πατρίδος, παῖς δὲ
Ἡσυχίου καὶ Φιλοστορίας ^α, καθ' ὃ καὶ ἡ ἐπιγραφή
τοῦ βιβλίου μετὰ τοῦ ^α ἱστορίας Ῥωμαϊκῆς τε καὶ
παντοδαπῆς τυγχάνει. Ἀρχεται μὲν οὖν ἀπὸ τῆς
τοῦ Βῆλου τοῦ Ἀσσυρίων βασιλέως βασιλείας, κά-
τεισι δὲ μέχρι τῆς τελευταίας Ἀναστασίου, ἧς Ῥω-
μαίων γέγονεν αὐτοκράτωρ [104 R.]. Ἔστι δὲ σύντο-
μος καὶ καλλιπεπῆς· λέξει τε γὰρ ^α ἀνθηρᾷ καὶ εὐσήμῳ
κέχρηται, καὶ ἡ συνθήκη τοῦ λόγου κατὰ λόγον αὐ-
τῷ ἡρμοσμένη· κυριολογίᾳ μὲν μάλιστα χαίρων·
εἰ δὲ πού καὶ τρέφοιτο ^α, τῷ τε εὐσήμῳ καὶ ἐμφα-
τικωτάτῳ τῆς λέξεως ἦδυνε μὲν τῇ τροπῇ τὸν

A Jus accessit initium a Nino, et Semiramide, pergit-
que ad Alexandri Magni tempora. Libris novem uni-
versa comprehensa est historia, inditis totidem Mu-
sarum nominibus, Clius, Thalia, Polymnia, Mel-
pomenes, Terpsichoræ, Euterpes, Calliopes,
Eratus (60), et Urania, quo in opere et Alexandri
regis Macedonnm gesta refert.

B Ionica dialecto est usus; tanta quoque citra deco-
rum brevitate adhibita, ut præter nudam gestarum
rerum narrationem, nihil mirandum, aut imitandum
afferat. Genus et patriam, ut et ipse non inficiat-
tur, Homeri exemplo, premit silentio. In Sicilia ta-
men exsili causa degentem, historiam scripsisse
apparet. Quod ergo necessarium erat, patriam et
genus profiteri id omisit (61), quod autem abjecti
est animi indicium, [exsili] memorie prodidit.
Animi quoque nondum prorsus inanem puerilem-
que gloriam repudiantis, magnum satis argumentum
est, e quot quantisque scriptoribus historia collecta
sit, jactare. Ait enim compositum librum primum e
libris quingentis et septuaginta, quorum auctores
unum et triginta commemorat. Librum vero secun-
dum e libris ducentis et octo, scriptorum xxv. Ter-
tium e libris xc, scriptoribus vero sex et viginti.
Quartum e xxxvi scriptorum libris octingentis et
quinquaginta. Quintum, e ducentis libris, quorum
scriptores sex et viginti. Sic de reliquis (62). Nonum
e libris... collectum affirmat, scriptoribus vero
triginta. Atque hæc fere Cephalæonis historia.

LXIX.

C

Hesychii illustris Milesii historiæ omnigenæ, atque
Romanæ libri vi et res a Justino seniore imp.
gestæ.

Lectus et historicus liber (auctore Hesychio (63)
illustri, patria Milesio, Hesychii et Sophiæ filio) qui
veluti comprehensio quædam est totius de mundo
historiæ, ut inde quoque titulus *Romanæ* simul, et
omnigenæ historiæ inscriptionem præferat. Incipit
a Belo 346 Assyriorum rege, et in Anastasij Ro-
manorum imperatoris excessum desinit. Concisus
est atque disertus. Nam et dictione usus florida
ac significante, et ipsa orationis structura pari est
ratione ab illo elaborata, dum verborum maxime
gaudet proprietate. Sicubi vero dictionem signifi-
cantem, etiam cum maxima emphasi, sectatur ita
sua translatione auditorem oblectat, ut nihilo ob-
securius, quin forte clarius, rem ob oculos ponat

VARIE LECTIONES.

^α Πολυμνίας γ. ^{αα} ἀποσειομένης Α. ^{αα} αὐτῷ add. Α. ^{αα} μὲν ἐκ λόγων γ. ^{αα} μὲν add. Α. ^{αα} λς
γ. ^{αα} δὲ add. Α. ^{αα} μὲν om. Α. ^{αα} κς' κα' vel κδ' (incertum enim) Α. lacuna eadem in AC.
^{αα} δὲ ante ἐκ add. Α. ^{αα} μοι add. Α. ^{αα} Ἰλουστρίος Α. ^{αα} Σοφίας γ. ^{αα} τοῦ add. Α. ^{αα} γὰρ om. pr. Α.
^{αα} τρέφοιτο γ.

NOTÆ.

(60) Qui liber inf. advocatur cod. 161.

(61) Strabo lib. xiii, in Troade Gergethium fuisse
hunc Cephalonem docet ut et Suidas.

(62) Quatuor hic librorum calculus auctorum

eorundem tomorum periiit.

(63) De quo legendus Suidas. Exstat Græco-latina
hujus epitome Catalogi virorum doctrinæ laude cla-
rorum alphabeti serie typis Plantinianis edita.

quam si nulla figura usus fuisset. Veritatis præterea se hic inprimis studiosum promittit.

Cæterum opus sex in partes divisum. Primus liber, quæ bellum Trojanum antecesserunt, refert. Secundus, ab Illo capto ad Romam usque conditam, gesta. Tertius, quæ ab urbe condita sub regibus acciderunt, donec consulibus Romæ creatis regnum esse desiit, commemorat; Olympiade circiter sexagesima octava. Quartus, ex quo consules Romæ præfuerunt, hoc est, a sexagesima octava Olympiade usque ad CLXXXII, cum consules, Julio Cæsare solum imperante, esse desierunt. Quinto libro ea narrantur, quæ a Julii Cæsaris imperio usque dum Byzantinæ urbis gloria ac virtus ad summum perducta est, contigerunt, Olympiade CCLXVIII inchoante. Sexto libro, ex quo Constantinum Constantinopolis magno suo bono nacta est imperatorem, usque ad Anastasii excessum gesta narrat; quem Cæsarem scriptor hic clementia, ac benignitate (61), nescio quomodo, multis antecelluisse prædicat: cuius obitus in undecimam indicit indictionem, Magno consule sine collega. Temporum vero periodus, qua historia illa absolvitur, annorum est CXC.

Legimus item ejusdem Hesychii (65) alterum opus Justinii imperat. res gestas continens: quomodo Anastasio mortuo successit Justinus, et hujus vicissim imperium Justinianus exceperit, aliaque annis aliquot sub eo gesta. Ne cætera scriptor memoria mandaret, revocatus est morte Joannis filii, quæ mentem hominis adeo perculit, ut commentandi scribendique conatum infregerit.

LXX.

35a Diodori Siculi Historiarum libri XL.

Legimus Diodori Siculi Historiarum libros quadraginta, qui universam quamdam mundi continent historiam. Est Cephalione longe uberior, saltem cum eadem refert, ut et Hesychio illustri. Stylo utitur perspicuo, nec affectato, sed qui historiam maxime deceat. Neque etiam, ut sic dixerim, nimium atticissat, aut antiquarius est supra modum, neque contra ad humile dicendi genus se demittit: sed mediocri forma sermonis delectatur, figuratam orationem, aliaque vitans; nisi quod de gentium diis, et heroibus, poetarum more, fabulatur. Ducit historiae initium a Græcorum, Barbarorumque fabulis temporibus, pergitque ad inchoatum bellum, quod cum Gallis Romani gessere: qua tempestate C. Julius Cæsar (cui ob res gestas Divi cognomen tum addidere Romani) plurimas, maximeque belli-

A ἀκροσθῆν, οὐδὲν δὲ ἤττον, εἰ μὴ καὶ μᾶλλον σαφέως τὸ πρᾶγμα, ἢ εἰ μὴ ἐτέτραπτο, παρεστήσατο. Ὑποσχίνεται δὲ καὶ ἀληθείας εἶναι φροντιστής.

Διαιρεῖται δὲ αὐτῷ τὸ σπουδασμα εἰς τμήματα ἑξ, ὧν τὸ μὲν πρῶτον τμήμα περιέχει τὰ πρὸ τῶν Τρωϊκῶν, τὸ δὲ δεύτερον τὰ ἀπὸ Ἰλίου ἀλώσεως ἕως τῆς κτίσεως Ῥώμης, τὸ δὲ τρίτον τὰ ἀπὸ τῆς κτίσεως Ῥώμης μέχρις οὗτο⁶⁶ Ῥωμαίοις ἢ τῶν ὑπᾶτων εἰσῆλθῃ ἡγεμονία καταλύσασι τοὺς βασιλεῖς, κατὰ τὴν ὁγδόην καὶ ἐξηκοστὴν Ὀλυμπιάδα· τὸ δὲ τέταρτον, ἐξ οὗ περ Ῥωμαίων ἡγήσαντο ὑπατοί, ἤτοι ἀπὸ τῆς ὁγδόης καὶ ἐξηκοστῆς Ὀλυμπιάδος, μέχρι δευτέρας καὶ ὁδοηκοστῆς καὶ ἑκατοστῆς [51 H.] Ὀλυμπιάδος, οὗ καὶ ἐληξεν ἡ τοιαύτη ἀρχὴ Ἰουλοῦ τοῦ Καίσαρος μοναρχήσαντος. Τὸ δὲ πέμπτον τμήμα περιέχει τὰ ἀπὸ τῆς Ἰουλοῦ τοῦ Καίσαρος μοναρχίας μέχρις οὗτο Βυζάντιον ἐπὶ μέγα δόξης ἰσχύος⁶⁷ ἦρθῃ, Ὀλυμπιάδος ἐβδόμης καὶ ἐβδομηκοστῆς καὶ διακοσιοστῆς Ἰσταμένης. Τὸ δὲ ἕκτον, ἐξ οὗ βασιλεῖα Κωνσταντίνου πόλις εὐτύχησε⁶⁸ Κωνσταντίνου, μέχρι τῆς Ἀναστασίου τελευτῆς, ὃν οὗτος ὁ συγγραφεὺς πρᾶτῃ καὶ⁶⁹ ἡμερότῃ, οὐκ οἶδ' ὅπως, πολλῶν ἀποσεμνύνει διενεγκεῖν· οὗ συνέπεσεν ἡ τελευτὴ κατὰ τὴν ἐνδεκάτην ἰνδικτιῶνα, Μάγνου μόνου⁷⁰ ὑπατεύοντος. Ἡ δὲ περιτοχὴ τῶν χρόνων χιλίων καὶ ἐνεήκοντα καὶ ἑκατόν. Ἐν οἷς καὶ ἡ συγγραφή.

Ἀνεγνώσθη δέ μοι καὶ ἑτέρα τῶν αὐτοῦ βιβλίων, ἐν ἧ περιείχετο τὰ τε Ἰουστινίου πρᾶχθέντα, ὅπως τε Ἀναστασίου τελευτήσαντος αὐτοὺς ἀνεβρόθη. Εἶτα καὶ τὴν Ἰουστινιανοῦ τοῦ μετὰ Ἰουστίνου ἐστὶν ἀνάβρῃσιν κατεῖν, καὶ τὰς ἄλλας πράξεις μέχρις ἐτῶν τινῶν⁷¹ τῆς αὐτοῦ βασιλείας. Καὶ τὸ λοιπὸν ὁ συγγραφεὺς ἐπασχέθη, θανάτῳ τοῦ παιδὸς Ἰωάννου τὴν ψυχὴν καιρίαν βληθεὶς καὶ τῆς πρὸς τὸ γράφειν ὀρμῆς ἐκκοπεῖς.

O.

Διοδώρου Σικελιώτου Ἱστορικόν.

Ἀνεγνώσθη⁷² μοι Διοδώρου Σικελιώτου βιβλίον Ἱστορικὸν ἐν λόγοις μ', οἰκουμένην περιέχουσιν Ἱστορίαν. Ἔστι δὲ πολλῷ πλατύτερος τοῦ τε Κεφαλιῶνος, ἐν οἷς τοὺς αὐτοὺς χρόνους συμβαίνει αὐτοῖς ἀναγράφειν, καὶ τοῦ Ἡσυχίου τοῦ Ἰλλυσστρίου⁷³. Κέχρηται δὲ φράσει σαφεῖ τε καὶ ἀκόμψῃ καὶ ἱστορίᾳ μάλιστα πρεπούσῃ, καὶ μὴτε τὰς (ὧς ἂν εἴποι τις) λίαν ὑπερητυκισμένας ἢ ἀρχαιοτρόπους διώκων συντάξεις, μὴτε πρὸς τὴν καθωμυλημένην⁷⁴ νεύων παντελῶς, ἀλλὰ τῷ μέσῳ τῶν λόγων χαρακτηρίζων, φεύγων τε τροπὰς καὶ τᾶλλα, πλὴν τῶν παρ' Ἑλλήσι μυθολογούμενων θεῶν τε καὶ ἡρώων, ὅσα τὸ ποιητικὸν ἔθος⁷⁵ νέμεται. Ἀρχεῖται μὲν οὖν τῆς ἱστορίας ἀπὸ τῶν μυθολογούμενων παρ' Ἑλλήσι καὶ βαρβάρους, ἐξῆς διὼν μέχρι τῆς ἀρχῆς τοῦ στανάντος πολέμου Ῥωμαίοις τε καὶ Κελτοῖς, καθ' ὃν

VARIAE LECTIONES.

⁶⁶ οὗτο] ὅτε A. ⁶⁷ ἰσχύος] malim καὶ ἰσχύος. ⁶⁸ εὐτύχησεν C. ⁶⁹ τῆς] καὶ τῆς C. ⁷⁰ καὶ] τε καὶ C. ⁷¹ μόνον C. ⁷² τινῶν] fortasse legendum τριῶν. ⁷³ ἀνεγνώσθη βιβλίον διοδ. σικ. C. ⁷⁴ Ἰλλυσστρίου A. ⁷⁵ καθωμυλισμένην C. ⁷⁶ ἔθνος Stephanus et Cassianus.

NOTÆ.

(64) Fortasse ob Chrysargyron, tributii genus, sublatum, aliqui minime militaris.
(65) Cujus nulla est apud Suidam mentio.

χρόνον Γάιος Ἰούλιος Καῖσαρ, ὃ διὰ τὰς πράξεις αὐτοῦ ἐπὶ τὴν ἱστορίαν ἐγένετο Ῥωμαῖοι, κατεπαλήμηνος τὰ πλείστα καὶ μαχίμωτα τῶν Κελτῶν ἔθνη· ἐν τριάκοντα δὲ ἔτεσιν, ὡς αὐτὸς φησί, περὶ ταύτην ἐπόνησε τὴν ἱστορίαν, τόπους τε πολλοὺς ἀμείνων χάριν πολυμαθίας, καὶ ταλαιπωρίας ὅσα εἰκὸς ἐντυχάνων. [103 R.] Σικελιώτης δὲ ὢν ἐξ Ἀγυρίου τὸ γένος ἔσχε, καὶ διὰ τὴν ἐπιμειλίαν τῶν Ῥωμαίων πολλὴν ἐμπειρίαν τῆς Ῥωμαίων εἰληφώς διαλέκτου ἀκριβῶς ἀνέλαβετο.

Ἐν μ' δὲ βιβλίοις τὴν ἑλὴν συμπεριαινόμενος πραγματείαν ἐν μὲν ε' ταῖς πρώταις τὰς πρὸ τῶν Τρωϊκῶν πράξεις τε καὶ μυθολογίας ἐκτίθεται, ἐν δὲ ταῖς ἐφεξῆς ια' τὰς ἀπὸ τῶν Τρωϊκῶν κοινὰς πράξεις εὐρήσεις ἀναγεγραμμένας ἕως τῆς τελευταίας Ἀλεξάνδρου τοῦ Μακεδόνων βασιλείας. Ἐν δὲ ταῖς ὀπολοιποῖς κγ' βίβλοις αἱ λοιπαὶ τυγχάνουσι πράξεις ἀναγεγραμμέναι, μέχρις ὅτου Ῥωμαῖοι πρὸς Κελτοὺς ὁ πόλεμος συνεβράχη, καθ' ὃν ἡγούμενος Γάιος Ἰούλιος Καῖσαρ [52 H.] ἐκράτησε μὲν τῶν πλείστων καὶ μαχίμων παρὰ Κελτοῖς ἔθνην τῷ πολέμῳ προεβίβασε δὲ τὴν ἡγεμονίαν τῆς Ῥώμης μέχρι τῶν Βρεταννικῶν νήσων· ἐν οἷς καὶ ἡ ἱστορία τελευτᾷ.

ΟΑ'.

Κασσιανοῦ Κοκκιανοῦ ἢ Κοκκίου Δίωτος Ἱστορικοί λόγοι ζ'.

Ἀνεγνώσθη βιβλίον Κασσιανοῦ Κοκκιανοῦ ἢ Κοκκίου Δίωτος, ἐν λόγοις π'. Ἀρχεται μὲν ἀπὸ τοῦ Αἰνείου ἐπὶ τὴν Ἰταλίαν ἐκ Τροίας καθόδου καὶ τῆς κτίσεως Ἀλμπόλεως καὶ Ῥώμης, διέρχεται δὲ καθέξῃς, ἀποπαυόμενος εἰς τὴν τοῦ Ἀντωνίνου, ὃν Ἐλαγάδαλον ἀπεκάλουν, σφαγὴν· τοῦτον δὲ καὶ Τιθερίνον καὶ Σεβανάπαλον καὶ Ψευδαντινῶν καὶ Ἀσύριον ὃ ἀπὸ τῶν αὐτῶν πραττομένων ἐπωνόμαζον. Οὐ μόνον δὲ ἀλλὰ καὶ εἰς τὴν ἀρχὴν κατέειπεν Ἀλεξάνδρου, δ'· Ἀντωνίνου σφαγέντος (σὺν αὐτῷ γὰρ τὸ κράτος εἶχεν, ἀναληφθεὶς ὑπ' αὐτοῦ) μόνος τὸν ἐπ' αὐτῷ μελετηθέντα κινδύνον φυγῶν τὴν βασιλείαν ἐκδέχεται. Τοῦτον φησὶ τὸν Ἀλεξάνδρον καὶ συνοπατεύσαι αὐτῷ ὁ συγγραφεὺς τὸ δεῦτερον, καὶ τὸ ὑπὲρ τῆς ἀρχῆς κατὰ τὸ προσήκον ἀνάλωμα φιλοτιμίᾳ τῇ ἐς τὸν συνύπατον αὐτὸν τὸν αὐτοκράτορα ἀναλῶσαι. Οὗτος δ' ὁ συγγραφεὺς Περιγᾶμου καὶ Σμύρνης (Μακρίνος αὐτῷ τὴν ἀρχὴν ὁ αὐτοκράτωρ ἐγχέριζε) ἐπεσάτησεν, ἔπειτα τῆς Ἀφρικῆς ἡγεμόνευσεν, εἰτα Παννονίας ὃ ἤρξε, καὶ ὑπατεύσας τὸ δεῦτερον, ὡς ἐβλήθη, οἰκαδὲ ἀπῆρε παρειμένος ἐπὶ τῇ τῶν ποδῶν ἀβρωσίᾳ, ἔχει δὲ λοιπὸν, ὡς καὶ τὸ δαιμόνιον αὐτῷ, φησί, προείπεν ἐν Βιθυνίᾳ διατρίβοντι, βιωσόμενος.

Ἐκ τ' ἀνδροκτασίης ὃ ε' α' αἵματος ἐκ τοῦ κυδοίου.

VARIÆ LECTIONES.

77 ἄλλης πόλεως Schottus. 78 ἀσύριον Α. 79 τὸ βιβλίον δεῦτερον ζ. 80 πανονίας Α. 81 Ἐκ τ' ἀνδρ.] Hom. II. II, 164.

NOTÆ.

(66-67) De quibus 25 modo exstant, et ultimorum 45. excerpta per Joannem Xiphilinum.

(68) Herodiano, *Elagabalus*, Eutrop. *Heliogabalus*. Vide quæ notata in Indice Lat. ad Dionem.

PATROL. GR. CIII.

cosas Gallorum nationes debellavit. Triginta annos, ut de se fatetur, huic scribendæ historiæ impendit, variis interim regionibus discendi gratia peragratis, periculisque, ut sit, obitis ac superatis. Siculus vero fuit, Agyrus [urbe] genus repetens; qui longo Romanorum usu ac familiaritate, et linguam calluit, et præcipuas quasque res ab ea gente feliciter infeliciterve gestas accurate collegit.

πάσας τὰς ἡγεμονικὰς αὐτῆς πράξεις καὶ πάθου

Libris quadraginta historiam complexus est universam: quorum sex prioribus, quæ ante Trojani belli tempora acciderunt, fabulosaque commemorat. Undecim vero insequentibus, quæ a capio Illo ubique gentium acciderunt, litteris consignata reperies, usque ad Alexandri Magni obitum. Reliquis tribus et viginti libris, quæ deinceps evenerunt, memoriæ prodita leges; dum exortum est Romanorum cum Gallis bellum, ductu Julii Caesaris gestum; qui plerasque et fortissimas eorum gentes debellavit, Romanumque provexit Imperium in Britanniam usque: in qua expeditione historia desinit.

LXXI.

Dionis Cassii Historiarum libri LXXX.

Legimus Dionis Cassiani Cocceiani seu Cocceii Historiarum libros octoginta (66-67): Hic inchoando ab *Æneæ* 35^b in Italiam adventu, et Alba urbe, ac Roma condita, tendit continenter, Alvens in Antonini, ejus qui Elagabalus est cognominatus (68), eadem: quem et Tiberinum, et Sardanapalum, et Pseudantoninum, atque Assyrium, a flagitiis nominarunt. Quin et ad Alexandri principatum pervenit, qui percusso Antonino quicum imperarat, ab illo in societatem ascitus solus, periculum sibi comparatum effugiendo, sceptrum susceperat. Hunc Alexandrum consulatum iterum secum gessisse scriptor refert, sumptusque, quos in magistratus (69) administrationem Dionem impendisse oportuit, imperatorem ipsum, collegam nimis honorandi cupidum, contulisse. Idem quoque historicus a Macrino imperatore Pergamo ac Smyrnæ præfectus, post in Africa dux fuit. Paunoniam hinc administravit; consulque iterum, ut dictum est, creatus, revertit domum pedibus jam æger, vitæ reliquum ibi (quod in Bithynia agenti genius ille, ut ait, prædixerat) victurus

Extra hominum eadem, sine sanguine, et absque tumultu.

Patria illi Nicæa Bithyniæ: quam ex parte palus, Ascania dicta, circumluit. Grandis ejus sermo, et timidus, eo quod rerum ingentium sensa afferat. Veteris item ipsi constructionis sermo plenus, verborumque, quæ rerum magnitudini respondeant. Periodi parenthesisibus tractatæ, et hyperbatorum opportunus usus. Numeri porro, et intercisio, etsi accurate adhibita, ob orationis tamen perspicuitatem, obiter legentibus non sunt manifesta. In narrationibus præterea et concionibus, Thucydides maxime est æmulus; nisi quod ad perspicuitatem magis tendit: cætera fere Thucydides illi norma est ac regula.

LXXII.

Ctesia Cnidii Persicarum rerum libri xxiii.

Lectæ Ctesia Cnidii Persica, in libros distributa tres supra viginti. Attamen prioribus sex libris Assyriorum res, et quæcunque Persicum imperium antecesserunt, complexus, non nisi a septimo deinceps res Persicas narrare pergit. Ipso itaque septimo libro, octavo item ac nono, decimo, undecimo et duodecimo, ad tertium usque decimum, quæ ad Cylum, et Cambysem, ac Magum (70-71) illum, itemque ad Darium et Xerxem pertinent, descripsit; in omnibus propemodum Herodoto (72) adversatus, 36^a quem (ut posterior illo scripsit) mendacem in multis, et fabularum confectorem facit. De se vero prædicat, eorum quæ scribit majorem partem coram vidisse; cætera, quæ videre non licuerit, ab ipsismet Persis accepisse, atque ita ad historiarum scribendam accessisse. At non ab Herodoti tantummodo historia discedit, sed ab ipso etiam Xenophonte Grylli filio alicubi dissentit. Floruit illius Cyri temporibus, qui Dario (73) et Parisatide genitus, frater fuit Artaxerxis (74), ejus ad quem Persicum regnum devenit.

Mox ergo refert de Astyge (75), quem et Astygan vocat, nulla Cylum (76) ipsi generis propinquitate junctum fuisse. Fugisse autem Astygan a Cyri conspectu in Ecbatana, ibique in ipsis regiarum ædium criseranis ab Amyti filia, et ejus viro Spitama occultatum, latuisse. At supervenientem Cylum: non e Spitama solum, atque Amyti, sed ex eorum quoque liberis Spitace et Megaberne, quæstiones de Astyga per tormenta exerceri imperasse. Ipsum igitur Astygan, ne pueri nepotes ejus causa torquerentur, sese prodidisse, ca-

Ἄ "Ἐσχε δὲ πατρίδα τὴν ἐν Βιθυνίᾳ Νίκαιαν, ἣν κατὰ μέρῃ ἡ καλουμένη λίμνη Ἀσκανία περιλιμνάζει. Ἔστι δὲ τὴν φράσιν μεγαλοπρεπῶς τε καὶ ἐς ὄγκον διεσκευασμένος, ὅτι καὶ μεγάλων ἔργων ἐννοίας ἀπαγγέλλει. Ἀρχαίων τε αὐτῷ συντάξεων ὁ λόγος μεστός καὶ λέξεων πρεπουσῶν μεγέθει ³³ περίοδοι τε μετὰ παρενθέσεων παρατεταμέναι, ³⁴ καὶ ὑπερβατῶν εὐκαιρὸς χρήσις. Ῥυθμός τε καὶ ἀναπαύσεις ³⁵ εἰς ἐπιμείλειαν ἡσκημένα διὰ τὸ σαφὲς οὐκ ἔστι τοῖς ἀπλῶς ἀναγινώσκουσιν ἐμφανῆ ³⁶. Ἐν δὲ γε ταῖς ³⁷ δημηγορίαις ἀριστος καὶ μιμητὴς ³⁸ Θουκυδίδου, πλὴν εἴ τι πρὸς τὸ σαφέστερον ἀφορᾷ. Σχεδὸν δὲ πάν τοις ἄλλοις Θουκυδίδης ἐστὶν αὐτῷ ὁ κανὼν.

OB.

B

Κτησίον τοῦ Κνιδίου τὰ Περσικά.

Ἀνεγνώσθη βιβλίον Κτησίον τοῦ Κνιδίου τὰ Περσικά, ἐν βιβλίοις κγ'. Ἄλλ' ἐν μὲν [108 R.] τοῖς πρώτοις ζ' τὰ τε Ἀσσύρια ³⁹ διαλαμβάνει καὶ ὅσα πρὸ τῶν Περσικῶν, ἀπὸ μέντοι τοῦ ζ' τὰ Περσικά διεξέρχεται. Καὶ ἐν μὲν τῷ ζ' καὶ ἡ' καὶ ι' καὶ ια' καὶ ιβ' καὶ ιγ' διέξεισι, τὰ περὶ Κύρου καὶ Καμβύσου καὶ τοῦ μάγου Δαρείου τε καὶ τοῦ Ξέρξου, σχεδὸν ἐν ἅπασιν ἀντικείμενα Ἡρόδοτῳ ἱστορῶν, ἀλλὰ καὶ φεύσθην αὐτὸν ἀπέλγχνον ⁴⁰ ἐν πολλοῖς καὶ λογοποῖν ἀποκαλῶν · καὶ γὰρ νεώτερος μὲν ἐστὶν αὐτοῦ, φησὶ δὲ αὐτὸν τῶν πλείωνων, ἃ ἱστορεῖ, αὐτόπτην γενόμενον ἢ παρ' αὐτῶν Περσῶν, ἔνθα τὸ ὄρῳ μὴ ἐνεχώρει, αὐτῆσιν καταστάντα, οὕτω τὴν ἱστορίαν συγγράφει. Οὐχ Ἡρόδοτῳ δὲ μόνῳ τάναντία ἱστορεῖ, [53 H.] ἀλλὰ καὶ πρὸς Ξενοφῶντα τὴν Γρύλλου ἐπ' ἐνίων διαφωνεῖ. Ἠκμασε δὲ τοῖς χρόνοις Κύρου τοῦ ἐκ Δαρείου καὶ Παρυσάτιδος, δὲ ἀδελφὸς Ἀρτοξέρξου ⁴¹, εἰς ὃν ἡ Περσικὴ βασιλεία κατήλθεν, ἐτύγχανεν.

C

Φησὶν οὖν αὐτίκα περὶ τοῦ Ἀστυάγου ὡς οὐδὲν αὐτοῦ Κύρος πρὸς γένος ἐχρημάτιζεν · οὗτος δὲ αὐτὸν καὶ Ἀστυγαν ⁴² καλεῖ. Φυγεῖν δὲ ἀπὸ προσώπου Κύρου Ἀστυγαν Ἐκβατάνους ⁴³, καὶ κρυφθῆναι ἐν τοῖς κριοκράνοις ⁴⁴ τῶν βασιλείων οἰκημάτων, κρυφάντων αὐτὸν τῆς τε θυγατρὸς Ἀμύτιος ⁴⁵ καὶ τοῦ ἀνδρὸς αὐτῆς Σπιτάμα. Ἐπιστάντα δὲ Κύρον ἐπιτάξει ἀνακρίνειν διὰ στρεβλώσεων Σπιτάμαν τε καὶ Ἀμύτιν ⁴⁶, ἀλλὰ καὶ τοὺς παῖδας αὐτῶν Σπιτάκην τε καὶ Μεγαβέρνην, περὶ Ἀστυγα · τὸν δὲ αὐτὸν προσαγγεῖλαι, ἵνα μὴ δι' αὐτὸν στρεβλωθεῖ.

VARIE LECTIONES.

³³ μεγέθεις. ³⁴ παρατετραμμένας. ³⁵ ἀνάπαυσις. ³⁶ ἐμφανὲς Α. ³⁷ ταῖς ἱστορίαις καὶ δημηγορίαις. ³⁸ καὶ μιμητὴς ἀριστος. ³⁹ Ἀσσύρια Α. ⁴⁰ ἀπέλγχνον Α: ἀποκαλῶν. ⁴¹ Ἀρταξέρξου. ⁴² Ἀστυγαν. ⁴³ sic et infra. ⁴⁴ αὐτὸν Ἐκβατάνους cum pr. Α omisi ἐν. ⁴⁵ κριοκράνοις. ⁴⁶ Ἀμύντιος. ⁴⁷ καὶ τὴν Ἀμύντιν.

NOTÆ.

(70-71) Sphendataten inf. nominat. Herodot. Smerden.

(72) Qui de quatuor hisce dontaxat scripsit: Ctesias vero his alios quinque adiecit.

(73) Dariam hunc, non Darium, in iis quæ sequentur vocat.

(74) De quo infra hic auctor.

(75) De Astyge, Amyti, Oebare et Petesaca (ut libi scribitur), vide ex Ctesia quæ breviter excerpit Joan. Tzetzes in Chyladib. histor. lib. 1, in fine.

(76) Cyrus hic Major.

σαν οἱ παῖδες. Αἰφθέντα δὲ πῖσαις παχέαις ὑπὸ Οἰ-
 ἄρα^α δεῖναι, λυθῆναι δὲ ὑπ' αὐτοῦ Κύρου μετ'
 οὐ πολὺ καὶ ὡς πατέρα τιμῆθηναι, καὶ τὴν θυγατέρα
 Ἀμύτιν^β πρότερον μὲν μητρικῆς ἀπολαύσαι ἱτιμῆς,
 ἔπειτα δὲ καὶ εἰς γυναῖκα ἀχθῆναι τῷ Κύρῳ, Σπιτά-
 μα^γ τοῦ ἀνδρὸς αὐτῆς ἀνηρημένου, ὅτι ἐβύσατο
 ἀγνοεῖν εἰπὼν ἱρευνώμενον Ἀστυγαν. Ταῦτα λέγει
 Κτησίας περὶ Κύρου, καὶ οὐχ οἷα Ἡρόδοτος. Καὶ
 ὅτι πρὸς Βακτρίους ἐπολέμησε, καὶ ἀγχώματος ἡ
 μάχη ἐγένετο· ἐπεὶ δὲ Βάκτριοι Ἀστυγαν μὲν πατέρα
 Κύρου γεγεννημένον, Ἀμύτιν δὲ μητέρα καὶ γυναῖκα
 ἔμαθον, αὐτοὺς ἐκόντες Ἀμύτι καὶ Κύρῳ παρέδο-
 σαν. Καὶ ὅτι πρὸς Σάκας ἐπολέμησε Κύρος, καὶ συν-
 ἔλαβεν Ἀμώργην τῶν^δ Σακῶν μὲν βασιλέα, ἄνδρα
 δὲ Σπαρέθρη, ἥτις καὶ μετὰ τὴν ἀλυσιν τοῦ ἀνδρὸς
 στρατὸν συλλέξασα ἐπολέμησε Κύρῳ, ἀνδρῶν μὲν
 στρατεύματα τριάκοντα μυριάδας ἐπαγομένη, γυναι-
 κῶν δὲ εἴκοσι, καὶ νικᾷ Κύρον, καὶ συλλαμβάνει
 ζωγρίαν μετὰ καὶ ἄλλων πλείστων Παρμίων τε τὸν
 Ἀμύτιος ἀδελφὸν καὶ τρεῖς αὐτοῦ παῖδας· δι' οὓς
 ὕστερον καὶ Ἀμώργης ἠφέθη^ε, ἐπεὶ κακέαις ἠφ-
 ἔθησαν.

Καὶ ὅτι στρατεύει Κύρος ἐπὶ Κροίσον καὶ πόλιν¹
 Σάρδεις, συνεργὸν ἔχων Ἀμώργην. Ὅπως τε² βουλῇ
 Οἰδάρᾳ Περσῶν εἰδωλὰ ξύλινα ἀνὰ τὸ τεῖχος φανέντα
 εἰς δῖος μὲν κατέστησε τοὺς ἐνοικοῦντας, ἤλω δὲ διὰ
 ταῦτα καὶ αὐτὴ ἡ πόλις. Ὅπως τε πρὸ τῆς ἀλώσεως
 δίδοται ὁ παῖς Κροίσου ἐν ὁμήρου λόγῳ, δαιμονίου
 φαντάσματος ἀπατήσαντος Κροίσον· ὅπως τε δολοφ-
 ραφούντος Κροίσου ὁ παῖς κατ' ὀφθαλμοὺς ἀναιρεί-
 ται· καὶ ὅπως ἡ μήτηρ τὸ πάθος ἰδοῦσα αὐτὴν τοῦ
 τεύχους ἀποκρημνίζει [109 R.] καὶ θνήσκει³. Ὅπως
 τε ἀλώσεως τῆς πόλεως πρὸς τὸ ἐν τῇ πόλει ἱερὸν τοῦ
 Ἀπόλλωνος καταφεύγει ὁ Κροῖσος, καὶ ὡς τρεῖς ἐν τῷ
 ἱερῷ πεδηθεὶς ὑπὸ Κύρου λύεται τρίτον ἀοράτως,
 καίτοι σφραγιδῶν τῷ ἱερῷ ἐπιχειμένον καὶ τούτων
 τὴν φυλακὴν Οἰδάρᾳ ἐμπειστευμένου· ὅπως τε οἱ
 συνδούμενοι Κροίσῳ τὰς κεφαλὰς ἀπετέμνοντο ὡς
 καταπροδιδόντες λύεσθαι Κροίσον· καὶ ὅτι ἀναληφθεὶς
 ἐν τοῖς βασιλείοις καὶ δεθεὶς ἀσφαλέστερον βροντῶν
 καὶ σκηπτῶν ἐπενεχθέντων λύεται πάλιν, καὶ τότε
 μόλις ὑπὸ Κύρου ἀφίεται· Ἐξ οὗ καὶ περιείπετο,
 [54 H.] καὶ ἔδωκε Κύρος Κροίσῳ πόλιν μεγάλην Βα-
 ρήνην⁴ ἑγγὺς Ἐκδατάνων, ἐν ᾗ ἦσαν ἱππεῖς μὲν
 πεντακισχίλιοι, πελτασταὶ δὲ καὶ ἀκονισταὶ καὶ το-
 ξόται μύριοι.

cum aliis eum humanitatis officiis prosecutum esse,

ptumque gravibus ab Œbara compedibus oneratum)
 fuisse; solum tamen non ita multo post ab ipso
 Cyro, parentisque loco habitum observatumque:
 quin et Astygæ ipsius filiam Amytin pro matre
 primum in honore a Cyro habitam, eidemque tandem
 nupsisse; post virum ejus Spitamam interfectum,
 propterea quod dum quæreretur Astygias, ignorare
 se illum mentitus fuisset. Hæc de Cyro Ctesias, ab
 iis diversa quæ Herodotus commemorat. Addit, ad-
 versus Bactrios Cyrum bellum gessisse, et æquo
 Marte cum ipsis prælium commisisse. Bactrios
 dein, intellecto Astygian Cyro patrem factum,
 Amytin vero matrem atque uxorem, ultro sese li-
 bentesque Amyti ac Cyro dedidisse. Narrat item
 Cyrum bellum Sacis intulisse (77), regemque ipso-
 rum Amorgen, Sparethræ reginæ maritum cepisse.
 Hanc ergo, marito capto, exercitum collegisse, at-
 que adversus Cyrum bellum, suscepisse, eductisque
 in aciem virorum trecentis, mulierum ducentis
 millibus, Cyrum superasse, et virum cum aliis
 plurimis, Parmysen Amytis fratrem, ac ternos ejus
 liberos, cepisse. Horum autem causa postea Amor-
 gen liberum dimissum, quod ipsi prius omnes
 liberati fuissent.

Scribit æque Cyrum, Amorgæ adjutum ope Cræ-
 sum atque Sardis urbem bello petivisse. Quo-
 modo etiam Œbaræ consilio (78) lignea Persarum
 simulacra 36^b per muros exhibita, et incolis ter-
 rorem incusserint, et urbis capiendæ causam dede-
 rint. Quo item pacto ante captam urbem, pro ob-
 side Cræsi filius datus fuerit, cum Cræsus ipse
 antea divino quodam spectro deceptus fuisset.
 Rursus quomodo dolos nectente Cræso, in parentis
 oculis [obses] filius sit interfectus; utque mater
 filii cædem intuita, e muro sese præcipitem egerit,
 nec tamen occubuerit. Ut post captam urbem ad
 Apollinis, quæ ibi erat, ædem Cræsus confugerit,
 perieritque (79). Ut tertium in templo victus a
 Cyro Cræsus, tertium etiam fallente oculos
 fascino solutus sit, quamvis pluribus templum es-
 set sigillis obsignatum, Œbara ipso ad horum cu-
 stodiam appposito. Ut et illis qui cum Cræso vin-
 cli una fuerant, capita sint amputata, quod eorum
 proditiōne vinculis solutus esse Cræsus putaretur.
 Cræsum in regiam adductum, firmiusque vinctum,
 cum fulmina atque tonitrua irruissent, iterum
 fuisse solutum, ac tum demum a Cyro ægre esse
 liberum dimissum. Ex eo itaque tempore Cyrum
 tum urbem ei magnam, Barenen nomine (80),

VARIE LECTIONES.

^α Οἰδάρᾳ γ. ^β Ἀμυντιν πρῶτον γ. ^γ Σπιταμᾶ γ. ^δ τῶν] malim τόν. ^ε ἀφελθῇ ἀφελθῆσαν γ.
¹ πόλιν] πόλεις Α. ² τε] τε τῇ γ. ³ καὶ οὐ θνήσκει γ. ⁴ Κροῖτος, καὶ θνήσκει, καὶ ὡς. ⁵ βαρήνην Α.

NOTÆ.

(77) De Sacis et hoc Cyri bello varia scripsit
 Strabo, lib. II.

(78) Joan. Tzetz. Hist. lib. I.

(79) Negante hinc particulam in præcedentem
 versum perperam translatam plane mihi persua-
 deo. Alii ommissa voce Cræsus, hæc ad ejus uxorem

referunt.

(80) Hinc forsitan Steph Byzant.: Βαρήνη, πόλις
 Μηδίας, ἑγγὺς Ἀγδατάνων. Qui et de hujus vocis
 scriptura: Κτησίας παντοχού τῶν Περσικῶν, τὰ
 παρὰ Μήδοις Ἀγδατὰνα διὰ τοῦ α γράφει· παρὰ δὲ
 τοῖς ἀρχαίοις διὰ τοῦ ε. Vide alibi plura.

prope Echatana delisse, in qua quinque essent equitum, peltatorum vero jaculatorumque et sagittariorum ad decem millia.

Refert præterea, Petisacam eunuchum, magna A apud Cyrum auctoritate pollentem, in Persas amandatū, qui Astyigan a Barcaniis adduceret, quod cum ipse, tum Amytis filia parentem videre exoptaret. OEbaran autem consilium Petisacæ delisse, ut in deserto loco aliquo Astyigan relictum fame sitique conficeret; illudque etiam ita factum esse. Verum scelere per somnia patefacto, Petisacam a Cyro, identidem illud exposcenti Amyti, ad supplicium deditum esse. Illam oculos primum semiviro exculpuisse, tum pellem detraxisse, ita denique in crucem egisse. Hinc OEbaran, ne idem aliquando pateretur veritum (etsi certo illi affirmaret Cyrus, nihil se ejusmodi unquam permissurum), decem nihilominus dierum inedia ipsum sibi mortem conscivisse. Jam ipsum Astyigan splendide cum primis atque magnifice sepultum fuisse; intactum quippe feris ejus cadaver locis illis desertis permansisse, quod illud ibi leones, dum Petisacas reversus auferret, conservassent.

Cyrus in Derbices (81), quorum tum rex Amorceus, exercitum ducit; at illi ex insidiis productis elephantis, Cyri equitatum in fugam convertunt. Ipse ibi Cyrus ex equo decidit, et Indus quidam (Derbicibus enim Indi opem in bello serebant, atque ab his illi, quos ducebant, elephantis acceperant). 37^a Indus igitur ille Cyrum delapsus jaculo sub coxa in femore vulneravit, quo ille ex vulnere postea moritur. Ipsum autem tum adhuc vivum familiares sui sustulerunt, atque in castra concesserunt. Occubuerunt hoc in prælio Persarum multi, neque Derbicum pauciores. Decem enim etiam horum millia cecidere. Amorges ibi, accepto de Cyro nuntio, propere ad Persas accedit, Sacarum ducens equitum viginti millia. Prælio ergo Persas inter ac Derbices conserto, a Persis atque Sacis fortissime pugnantibus victoria stetit. Occumbit Derbicum rex ipse Amorceus cum duobus filiis. Ceciderunt et Derbicum triginta millia, Persarum novem.

Cyrus vero sub mortis tempus filium natu maximum Cambysen regem creat: juniorem dein (82), Tanyoxarcem nomine, Bactriorum (83) dominum ipsiusque regionis, necnon Choramniarum, Parthiorumque, et Carmaniorum constituit, immunesque suas sibi regiones a tributo habere jubet. D E Spitamæ vero liberis, Spitaden (84) Derbicibus præfecit, Megabernem Barcaniis, eosque Amyti matri in omnibus parere præcipit. Datis etiam dextris, et inter se, et cum Amorge amicitiam inire voluit, fausta illis omnia precatus, qui in mu-

Ἐτι διαλαμβάνει * ὡς ἀποστέλλει Κύρος ἐν Περσίδι Πετεσάκην τὸν εὐνούχον *, μέγα παρ' αὐτῷ δυνάμενον ἐνέγκαι ἀπὸ Βαρκανίων Ἀστυίγαν · ἐπὶ οὗτοι γὰρ αὐτὸς τε καὶ ἡ θυγάτηρ Ἀμύτις τὸν πατέρα ἰδεῖν. Καὶ ὡς Οὐδάρης βουλευεῖ Πετεσάκην * ἐν ἐρήμῳ τόπῳ καταλιπόντα Ἀστυίγαν λιμῷ καὶ δίψει ** ἀπολέσαι · δ' ** καὶ γέγονε. Δι' ἐνυπνίων δὲ τοῦ μίσματος μηνυθέντος Πετεσάκας, πολλάκις αἰτήσαμένης Ἀμύτιος, εἰς τιμωρίαν παρὰ Κύρου ἐκδίδοται · ἡ δὲ τοὺς ὀφθαλμοὺς ἐξορύξασα καὶ τὸ δέρμα περιδείρσασα ἀνεσταύρωσεν. Οὐδάρης δὲ δεδιδὼς μὴ τὰ ὅμοια πείσεται **, καίτοι Κύρου μὴδὲν τοιοῦτον ἰσχυρίζομένου παραχωρεῖσθαι, αὐτὸς μὲν ** ἀποκατεργήσας δι' ἡμερῶν δέκα ἑαυτὸν ἐξήγαγεν, Ἀστυίγας δὲ μεγαλοπρεπῶς ἐτάφη. Καὶ ἐν τῇ ἐρήμῳ δὲ ἀδρωτὸς αὐτοῦ διέμενεν ὁ νεκρὸς · λέοντες γὰρ αὐτοῦ, φησί, μέχρι Πετεσάκην ** πάλιν ἔλθειν καὶ ἀναλαβεῖν ἐφύλαττον τὸν νεκρόν.

C Κύρος δὲ στρατεύει ἐπὶ Δέρβικας Ἀμοραῖον βασιλεύοντος αὐτῶν. Καὶ ἐξ ἐνέδρας οἱ Δέρβικες ἰσχύουσιν ἐλέφαντας, καὶ τοὺς ἵππους Κύρου τρέπουσι. Καὶ πίπτει καὶ αὐτὸς Κύρος ἐκ τοῦ ἵππου, καὶ Ἰνδὸς ἀνὴρ (συνεμάχουν γὰρ ** Ἰνδοὶ τοῖς Δέρβικασι) **, ἐξ ὧν καὶ τοὺς ἐλέφαντας ἔφερον), οὗτος ** ὁ Ἰνδὸς πεπωκότα Κύρον βάλλει ἀκοντίῳ ὑπὸ τὸ ἰσχύον εἰς τὸν μηρόν · ἐξ οὗ καὶ τελευτᾷ. Τότε δὲ ζῶντα ἀνελόμενοι αὐτὸν οἱ οἰκεῖοι ἐπὶ τῷ στρατόπεδον ἦσαν. Ἀπέθανον δὲ ἐν τῇ μάχῃ καὶ Περσῶν πολλοὶ καὶ Δέρβικων ἴσοι · μύριοι γὰρ καὶ αὐτοί. Ἀμόργης δὲ περὶ Κύρου ἀκούσας σπουδῇ παραγίνεται, ἔχων Σακῶν εἰςμυρίους ἱππέας. Καὶ πολέμου συρραγέντος Περσῶν καὶ Δέρβικων νικᾷ κατὰ κράτος ὁ Περσικὸς καὶ Σακῶν στρατὸς, ἀναιρεῖται δὲ καὶ ** ὁ τῶν Δέρβικων βασιλεὺς Ἀμοραῖος καὶ αὐτὸς καὶ οἱ δύο παῖδες αὐτοῦ. Ἀπέθανον δὲ Δέρβικων μὲν τρισμύριοι, Περσῶν δὲ ἑνακισχίλιοι **, καὶ προσεχώρησεν ἡ χώρα Κύρῳ. Ἰτα regio illa in Cyri ditionem concessit.

C Κύρος δὲ μέλλων τελευτᾷν Καμβύσην μὲν τὸν πρῶτον υἱὸν βασιλεῖα καθίστη, Τανυοξάρκην δὲ τὸν νεώτερον ἐπέστησε ** δεσπότην Βακτριῶν καὶ τῆς χώρας καὶ Χοραμνίων καὶ Παρθίων καὶ Καρμανίων, ἀτελεῖς ἔχειν τὰς χώρας διορισάμενος. Τῶν δὲ Σπιτάμα παιδῶν Σπιτάκην ** μὲν Δέρβικων ἀπείδειξε σατράπην, Μεγαβέρην δὲ Βαρκανίων · τῇ μητρὶ δὲ πάντα πείθεσθαι προσέτατε. Καὶ Ἀμόργην φίλον τοῦτοῖς τῶν δεξιῶν ἐμβολλομένων ἐποίητο, καὶ ἀλλήλοις [112 R.] καὶ τοῖς μὲν ἐμμένουσι ταῖς πρὸς ἀλλήλους εὐνοίαις ἀγαθὰ πύχετο, ἐπὶ πᾶσι δὲ τοῖς χειρῶν ἀρ-

VARIE LECTIONES.

* Ἐτι δὲ καὶ λαμβάνει γ. * Πετεσάκην γ. * εὐνούχον Α : ἡμιάρθενος γ. * Πετεσάκην γ. ** δέλη γ. ** δ' add. Α. ** πῆσεται Α. ** μὲν] ὅμως γ. ** πετισάκα γ. ** γὰρ] γὰρ καὶ γ. ** Δέρβικασι Α. ** δ] οὐδ' ὁ γ. ** καὶ add. Α. ** ἐνεακισχίλιοι γ. ** ἐπέστη γ. ** Σπιτάκην. vid. p. 36 a 16.

NOTÆ.

(81) Derbices, inquit Steph. Byzant., populus est Hircania vicinus. Apollonius per duplex ce scribit Ctesias vero Derbios vocat, aut Terbissos. (82) Smerden Cyri perpetuo Herodotus nominal. (83) Videndus de his Stephan. et Strabo. (84) Spitacen supra.

ξουσιν ἀδίκων. Ταῦτα εἶπας ²² ἐτελεύτησε τρίτη **A**
 ὕστερον ἀπὸ τοῦ τραύματος ἡμέρᾳ. βασιλεύσας ἔτη λ'.
 Ἐν οἷς ὁ ια' ²³ Κτησίου λόγος τοῦ Κνιδίου.

Ἀρχεται δὲ ὁ ιβ' ²⁴ ἀπὸ τῆς Καμβύσου βασιλείας.
 Οὗτος βασιλεύσας ἀπέστειλε τὸν τοῦ πατρὸς νεκρὸν
 διὰ Βαγαπάτου τοῦ εὐνούχου ²⁵ εἰς Πέρσας ταφῆναι ²⁶,
 καὶ τάλλα, ὡς ὁ πατὴρ ὤρισεν ²⁷ διωκῆσθαι. Μέγισ-
 στον δὲ παρ' αὐτῷ ἡδύνατο [55 H.] Ἀρταςύρας
 Ἰρκανίος, τῶν δὲ εὐνούχων ²⁸ Ἰζαδάτης ²⁹ τε καὶ
 Ἀσπαδάτης καὶ Βαγαπάτης, ὃς καὶ παρὰ τῷ πατρὶ
 μέγιστος ἦν μετὰ ³⁰ τὸν Πετησάχα θάνατον. Οὗτος
 στρατεύει ἐπ' Αἰγυπτον καὶ τῶν Αἰγυπτίων τὸν βα-
 σιλεῖα Ἀμυρταῖον, καὶ νικᾷ Ἀμυρταῖον, Κομβάφωος ³¹
 τοῦ εὐνούχου ³², ὃς ἦν μέγα δυνάμενος παρὰ τῷ Αἰ-
 γυπτίων βασιλεῖ, καταπροδόντος τὰς τε γεφύρας
 καὶ τάλλα τῶν Αἰγυπτίων πρᾶγματα, ἐφ' ᾧ γενέσθαι
 ὑπαρχος Αἰγύπτου. Καὶ γέγονε· ταῦτα γὰρ αὐτῷ
 Καμβύσης διὰ Ἰζαδάτου τοῦ Κομβάφωος ἀνεῖλου
 συνέθετο, καὶ αὐτὸς δὲ ³³ οἰκισφώνως ὕστερον. Ζω-
 γρίαν δὲ λαθὼν τὸν Ἀμυρταῖον οὐδὲν ἄλλο κακὸν
 εἰργάσατο ἢ οἷς εἰς Σούσα ἀνάσπαστον σὺν ἑξακισ-
 χίλοις Αἰγυπτίοις, οὓς αὐτὸς ἡρετίσαστο, ἐποίησαστο.
 Καὶ τὴν Αἰγυπτον δὲ πᾶσαν ὑπέταξεν. Ἀπέθανον δὲ
 ἐν τῇ μάχῃ Αἰγυπτίων μὲν μυριάδες πέντε, Περσῶν
 δὲ ἑπτακισχίλιοι ³⁴.

Μάγος δὲ τις Σφενδαδάτης ³⁵ ὄνομα, ἀμαρτήσας
 καὶ μαστιγωθείς ὑπὸ Τανυοξάρκου, ἀφικνεῖται πρὸς
 Καμβύσῃν ἐνδιαβάλλων τὸν ἀδελφὸν Τανυοξάρχῃν ὡς
 ἐπιβουλεύοντα αὐτῷ· καὶ σημεῖον εἶδίδω τῆς ἀπο-
 στάσεως, ὡς εἰ κληθεῖν ἔλθειν, οὐκ ἂν ἔλθοι. Ἀλλοί
 τοίνυν ὁ Καμβύσης ἔλθειν τὸν ἀδελφόν· ὁ δὲ, χρείας
 ἄλλης, ἀπαυτούσης μένειν, ἀνεβάλετο. Παρήρησάζε-
 ται ³⁶ ταῖς διαβολαῖς πλεόν ὁ μάγος. Ἀμύτις δὲ ἡ
 μήτηρ τὰ τοῦ μάγου ὡς ἦν ὑπονοοῦσα, ἐνουθεῖται Καμ-
 βύσῃν τὸν υἱὸν μὴ πείθεσθαι· ὁ δὲ ὑπεκρίνετο μὴ
 πείθεσθαι, ἐπειθετο δὲ μάλιστα. Διαπεμφαμένου δὲ
 τρίτον Καμβύσου πρὸς τὸν ἀδελφὸν παραγίνεται.
 Καὶ ἀσπάζεται μὲν αὐτὸν ὁ ἀδελφός, οὐδὲν ³⁷ δὲ ἤτ-
 σον ἀνελεῖν ἐμελέτα· κρύφα δὲ Ἀμύτις εἰς πρᾶξιν
 ἀγαγεῖν τὴν μελέτην ἔσπευδε. Καὶ λαμβάνει πέρρας
 ἡ πρᾶξις· ὁ γάρ τῳ μάγος· βουλῆς τῷ βασιλεῖ κοι-
 νωνῶν βουλευεῖ τοιοῦτον· Ὅμοιος ἦν αὐτὸς ὁ μάγος **D**
 κάρτα τῷ Τανυοξάρχῃ ³⁸· βουλευεῖ τοιγαροῦν αὐτὸν
 μὲν ἐν τῷ φανερῷ, ὡς δὴθεν ἀδελφῷ βασιλεῶς κατ-
 εἰπόντα, τὴν κεφαλὴν προστάξαι ἀποτυμῆσθαι, ἐν δὲ
 τῷ κρυπτῷ ἀναιρεθῆναι Τανυοξάρχῃν, καὶ τὴν ἐκεί-
 νου στολὴν ἀμφιασθῆναι τὸν μάγον, ὥστε καὶ τῷ
 ἀμφιάσματι νομίζεσθαι Τανυοξάρχῃν. Καὶ γίνεται
 ταῦτα· αἵματι γὰρ ταύρου, ὃ ἐξέπιεν, ἀναιρεῖται
 Τανυοξάρχῃς, ἀμφιάζεται δὲ ὁ μάγος καὶ νομίζεται

ina perstarent benevolentia, dirisque illos devo-
 vens qui priores injuriam illaturi essent. Ista
 locutus, vivere desit, tertio ab accepto vulnere die,
 cum annos jam regnasset triginta. Hic finis unde-
 cimi Ctesiae Cnidii librorum.

Duodecimus liber a Cambysis regno inchoatur.
 Hic, regnum adeptus, patris mox corpus
 per Bagapatem eunuchum in Persidem sepeliendum
 misit, reliquaque ex patris decreto administravit.
 In iis autem qui plurimum auctoritate apud Cam-
 bysen valebant, Artasyras erat Hircanius, atque ex
 eunuchis Izabates, et Aspadates, et qui apud patrem
 etiam maximus fuerat, Bagapates. Hic enim post Peti-
 sacæ mortem exercitum adversus Ægyptum, ipsum-
 que Ægyptiorum regem Amyrtæum ducebat, quem et
 superavit, cum ei Combapheus, qui apud Ægyptio-
 rum regem multum poterat, pontes ac cæteras
 Ægyptiorum res prodidisset, quo ipse [per Camby-
 sen] Ægypti præfecturam consequeretur. Id quod
 et obtinuit. Nam hæc ita ei Cambyses constituerat,
 per Izabaten primum Combaphei patruelem, et suis
 ipse verbis postea. **37b** Vivus autem Amyrtæus
 cum in Cambysæ potestatem venisset, aliud ille
 nullum incommodum accepit, quam quod in Susa
 cum sex Ægyptiorum millibus, quos ipsemet dele-
 gisset, ablegatus sit. Universa est itaque subacta
 Ægyptus, occisis in prælio Ægyptiorum millibus
 quinquaginta, Persarum septem.

Magus interim quidam, cui Sphendadatzæ (85)
 nomen erat, cum fuisset ob delictum a Tanyoxarce
 verberibus multatus, ad Cambysen accedit, atque apud
 eum fratrem struxisse in ipsum insidias calum-
 niatur. Addit argumentum rebellionis: non ven-
 turum Tanyoxarceen, si advocetur. Jabet igitur Cam-
 byses fratrem ad se venire. Ille, ut tum forte alia res
 quæpiam manere suadebat, venire distulit. Ergo magus
 eum audacius ex eo eriminari. Amytis interea mater,
 id quod ferat de mago suspicata, Cambysen filium
 admonebat, ne quæm fidem mago haberet. Et ange-
 bat rex, nihil se horum credere, cum tamen cre-
 deret maxime. Tertium igitur a Cambyse accer-
 situs frater, venit tandem: et amplexatus est eum
 rex, nihilo tamen secius de illo insidioso cogi-
 tans. Maturat autem clam matre Amyti media-
 tum facinus ad exitum perducere: quod equidem
 perfectum est. Etenim magus, consilium cum rege
 communicans, tale hoc suggessit. Simillimus Ta-
 nyoxarceæ magus ipse cum esset, suadet ut palam
 quidem atque in propatulo, tanquam falso regii
 fratris delatori caput sibi amputari jubeat; clam
 vero atque in occulto Tanyoxarceen ipsum interfici
 curet, et illius sibi vestem indui, ut ex ipso etiam
 vestitu pro Tanyoxarce haberi possit. Atque ita fa-

VARIE LECTIONES.

²² εἰπόντα γ. ²³ ια' πρῶτος Α. ²⁴ ιβ' δευτερος Α. ²⁵ εὐνούχου Α: ἡμιάρρενος γ. ²⁶ ταφῆναι νεκρὸν.
 καὶ γ. ²⁷ ὤριστο γ. ²⁸ εὐνούχων Α: ἡμιάρρενων γ. ²⁹ Ἰζαδάτης Α. ³⁰ ἦν. καὶ μετὰ γ. ³¹ Κομβά-
 φωος γ. ³² ἡμιάρρενος γ. ³³ δὲ ante οἷς. αἰδ. Α. ³⁴ post ἑπτακισχίλιοι cum Α omisi δύο. ³⁵ Σφενδα-
 δατης γ. ³⁶ παρρ. δὲ ταῖς γ. ³⁷ ἀδελφός ἐπει οὐδὲν γ. ³⁸ τανυοξάρχῃ Α.

NOTÆ.

(85) Smerden magum constanter Herodotus vocat.

ctum est. Taurino (86) enim hausto sanguine Tanyoxarces interit, et illius indutus vestem magus, pro Tanyoxarce agnoscitur, diuque latet omnes, præter Artosyran, Bagapaten, atque Izabaten. His quippe solis rem aperire Cambyses ausus est. Rex inde Labyzum, qui inter Tanyoxarce eunuchos facile primus erat, et præter hunc alios ad se vocat: magum in illa veste sedentem exhibet, et numquid hunc Tanyoxarce agnoscerent, interrogat. Ad quæ Labyzus: Et quemnam, inquit, alium agnosceremus? adeo texit magum corporis habitusque similitudo. Mititur ergo in Bactrios, omniaque haud aliter quam si ipsemet esset Tanyoxarces, administrat. Post quintum tandem annum res tota per Tybetheum eunuchum, **38a** quem magus pulsaverat, Amyti exponitur. Postulat hæc sibi Sphendadaten a Cambyse dedit. At rex dedere noluit: quamobrem diras illi imprecata, epotoque veneno, moritur. Accidit deinde ui, sacra operante Cambyse, cum victimæ jugularentur, sanguis non fluere; qua sane ex re animo concidere cœpit; ac magis etiam postea, quando ei Roxane carentem capite puerum peperit; et magi renuntiarent, nullum ab eo regni successorem relictum iri, hisce monstris portendi. Quin et astans noctu in somnis mater, minasque ob perpetratam cædem intentans, longe maxime regem perculit. Cum itaque Babylonem venisset, atque ibi parvum lignum cultro poliens, quo tempus falleret, femoris musculum percussisset, undecimo post die mortem obiit, cum annos regnasset duodeviginti.

Bagapates autem et Artasyras consilium, antequam Cambyse moreretur, inierunt, de regno ad magum deferendo; et vero post illius mortem de mulere. Corpus Cambyse Izabates sumptum in Persidem auxit. Unde aliquando reversus, regnantem jam sub Tanyoxarce nomine magum prodere apud universum exercitum, atque infamare aggressus, in templum confugit, verum inde extractus, capite pœnas luit. Hinc septem inter Persas illustres viri una adversus magum conspirare, Onophas, Idernes, Norodabares, Mardonius, Barises, Ataphernes, et Darius Hystaspe filius. Hi cum primi inter se fidem dedissent, post etiam Artasyras assumitur, et Bagapates præterea, qui claves omnes regiarum ædium in potestate habebat. Septem ergo illi, Bagapate opera, in regias ædes ingressi, dormientem cum Babylonia pellice magum offendunt. Quos ille, ut vidit, subito prosiliit, et cum nullum sese telum bellicum offerret (clam enim omnia Bagapates subtraxerat), sedile forte aureum confregit, ejusque arrepto pede pugnare cœpit, dum tandem a se-

A Τανουξάρκης. Καὶ λαμβάνει πάντας ἐπὶ πολλὸν χρόνον, πλὴν Ἀρτασύρα καὶ Βαγαπάτου ³⁸ καὶ Ἰζαβάτου· τοῦτοι γὰρ μόνοις Καμβύσης ἐθάρρῃσι τὴν πρᾶξιν. Λάβυζον ³⁹ δὲ τῶν εὐνούχων ⁴⁰ τὸν πρῶτον, οἱ ἦσαν Τανουξάρκῳ, προσκαλεσάμενος ὁ Καμβύσης καὶ τοὺς ἄλλους, ὑποδείξας ⁴¹ τὸν μάγον ὡς ἐσχημάτιστο καθεζόμενον, τοῦτον ἐφη νομίζετε Τανουξάρκην; Ὁ δὲ Λάβυζος θαυμάσας καὶ τίνα ἄλλον, ἐφη, νομιοῦμεν; [113 R.] τοσοῦτον ἐλάνθανε τῇ ὁμοιότητι ὁ μάγος. Ἐκπέμπεται οὖν εἰς Βακτρίας, καὶ πράττει πάντα ὡς Τανουξάρκης. Πέντε δὲ ἐνιαυτῶν διελθόντων, μηνύεται ἡ Ἀμύτις τὸ δρᾶμα διὰ Τιθέθους τοῦ εὐνούχου ⁴², ὃν ὁ μάγος τυπτήσας ἐτύγχανε· καὶ αἰτεῖ τὸν Σφενδαδάτην ⁴³ παρὰ Καμβύσου· ὁ δὲ οὐ δίδωσιν. Ἡ δὲ ἐπαρτάι, καὶ πιοῦσα φάρμακον τελευτᾷ. Θύει ὁ Καμβύσης, καὶ τῶν ἱερῶν σφαιζομένων αἶμα οὐκ ἀπορρίπτει, [56 H.] καὶ ἄθυμει. Καὶ τίχτει αὐτῇ ἡ Ῥωξάνη παιδίον ἀκέφαλον, καὶ πλεον ἄθυμει· καὶ οἱ μάγοι λέγουσιν αὐτῇ τὴν τῶν τεράτων δήλωσιν, ὅτι οὐ καταλείψει ⁴⁴ τῆς ἀρχῆς διὰδοχον. Καὶ ἐπίσταται αὐτῇ ἡ μήτηρ ἐν νυκτὶ ἀπειλοῦσα τῆς μαιφονίας, καὶ πλεον ἄθυμει. Ἀφικόμενος δὲ εἰς Βαβυλῶνα, καὶ ξένον ξυλάριον μαχαίρα διατριβῆς χάριν, παλεῖ τὸν μηρὸν εἰς τὸν μῦν, καὶ ἐνδεκαταῖος τελευτᾷ, βασιλεύσας δυοῖν δέοντα εἰκοσι.

C Βαγαπάτης δὲ καὶ Ἀρτασύρας, πρὶν ἢ Καμβύσης τελευτήσῃ, ἐδουλεύσαντο βασιλεύσαι τὸν μάγον· καὶ ἐβασίλευσαν ⁴⁵ ἐκείνου τελευτήσαντος. Λαβῶν δὲ τὸ Καμβύσου σῶμα Ἰζαβάτης ⁴⁶ ἦγεν εἰς Πέρσας. Τοῦ μάγου δὲ βασιλεύσαντος ἐπ' ὀνόματι τοῦ Τανουξάρκου ἦκεν Ἰζαδάτης ἐκ Περσίδος, καὶ κατεπαῶν τῇ στρατιᾷ πάντα ⁴⁷ καὶ θριαμβεύσας τὸν μάγον κατέφυγεν εἰς τὸ ἱερὸν, ἐκεῖθεν τε συλληφθεὶς ἀπετμήθη. Ἐντεῦθεν ἐπὶ τῶν Περσῶν ἐπίσημοι συνέθεντο ἀλλήλοις κατὰ τοῦ μάγου, Ὀνόφας, Ἰδέρνης, Νοροδαβάτης ⁴⁸, Μαρδόνιος, Βαρίσης ⁴⁹, Ἀταφέρνης καὶ Δαρείος Ὑστάσπεω. Τούτων ἀλλήλοις πίστει δόντων προσλαμβάνεται καὶ ὁ Ἀρτασύρας, εἰτα καὶ ὁ Βαγαπάτης, ὃς τὰς κλεῖς πάσας τῶν βασιλείων εἶχε. Καὶ εἰσελθόντες διὰ τοῦ Βαγαπάτου οἱ ἐπὶ εἰς τὰ βασιλεια εὐρίσκουσι τὸν μάγον παλλαχῇ Βαβυλωνίᾳ συγκαθεύδοντα. Ὡς δὲ εἶδεν, ἀνεπήδησε, καὶ μηδὲν εὐρὸν τῶν πολεμικῶν ὀργάνων (πάντα γὰρ ὁ Βαγαπάτης λάθρα ὑπεξήγαγε) διφρὸν χρύσειον συντρίψας καὶ λαβὼν τὸν πόδα ἐμάχετο, καὶ τέλος κατακέντηθεῖς ὑπὸ τῶν ἐπὶ ἀπέθανε, βασιλεύσας μῆνας ἐπτά.

VARIÆ LECTIONES.

- ³⁸ Βαγαπάθου γ. ³⁹ Λάβυζον—Λάβυζος γ. ⁴⁰ ἡμιάρρηνον γ. ⁴¹ ὑποδ.] καὶ ὑποδ. γ. ⁴² ἡμιάρρηνος γ. ⁴³ Σφενδαδάτης γ. ⁴⁴ οὐκ ἐγκαταλείπει γ. ⁴⁵ libri ἐβασίλευσαν. ⁴⁶ Ἰζαδάνης γ. ⁴⁷ πάντα Α : πάση γ. ⁴⁸ Νοροδαδάτης γ. ⁴⁹ Βαρίσης γ.

NOTE

(86) Venenosum eum esse docent medici, et non alio veneno exincti Midas, Themistocles, alii. Vide infr. cod. 190, lib. III, Ptolem. Hephaest.

Βασιλεῦς δὲ τῶν ἐπὶ τὸ Δαρεῖος, τοῦ Ἰππου, καθὰ A ptem illis viris confossus occubuit, septimo regni συνέκειτο ἀλλήλοις, πρώτῳ ⁸¹ μηχανῇ τινι καὶ τέχνῃ, aditi mense. ἐπειδὴν ὁ ἥλιος πρὸς ἀνατολὰς ἐγένετο, χρεμετίσαντος. Ἀγεται τοῖς Πέρσαις ἑορτὴ τῆς μαγοφωνίας, καθ' ἣν Σφενδάβης ὁ μάγος ἀνήρηται.

Δαρεῖος προστάσσει τάφον ἑαυτῷ κατασκευασθῆναι ἐν τῷ διασφύρει, καὶ κατασκευάζεται. Ἐπιθυμήσας δὲ ἰδεῖν αὐτὸν ὑπὸ τοῦ τῶν Χαλδαίων καὶ τῶν γονέων καλύπτεται. Οἱ δὲ γονεῖς ἀνελεῖν βουλευθέντες, ἐπεὶ οἱ ἱερεῖς εἶδον ὅφρως ⁸² οἱ ἀνέλκοντες αὐτοὺς, καὶ ἐφοβήθησαν, καὶ φοβηθέντες ἀφήκαν τὰ σχοινία, ἔπισαν καὶ ἐτελεύτησαν. Καὶ ἀλυπήθη Δαρεῖος λίαν, καὶ ἀνετηθήθησαν αἱ κεφαλὰι τεσσαράκοντα ὄντων τῶν ἀνελκόντων.

parentes ejus ascendere voluerunt ⁸³, sed in præceps acti mortui conciderunt, cum ad serpentium aspectum funes terribili remisissent, qui eos sursum trahebant, sacerdotes, quæ res ingentem Dario moerorem attulit, et vero capita illis quadraginta viris amputata sunt, qui hos attraxerant.

Ὅτι ἐπιτάσσει Δαρεῖος Ἀριαράμῃ ⁸⁴ τῷ σατραπῇ B Καππαδοκίας ἐπὶ Σκυθίας διαβῆναι καὶ ἀνδρας καὶ γυναῖκας αἰχμαλωτῖσαι· ὁ δὲ διαβὰς πενηκοντόροις ἅψμαλῶτισε. Συνέλαβε δὲ καὶ ἀδελφὸν τοῦ βασιλέως τοῦ Σκυθῶν Μασαγέτην ⁸⁵, ἐπὶ κακῶσει εὐρὼν παρὰ τοῦ οἰκείου ἀδελφοῦ δεδεμένον. [116 R.] Σκυθάρης ⁸⁶ δὲ ὁ Σκυθῶν βασιλεὺς ὀργισθεὶς ἐγράψεν ὁρίζων Δαρεῖον, καὶ ἀντεγράψη αὐτῷ ὁμοίως. Στράτευμα δὲ ἀγείρας Δαρεῖος π' μυριάδας, καὶ ζεύγας τὸν Βόσπορον καὶ τὸν Ἰσθρὸν, διέβη ἐπὶ Σκυθίας, ὁδὸν ἐλάσας ἡμερῶν ιε'. Καὶ ἀντίπεμπον ἀλλήλοις τόξα. Ἐπικρατέστερον δ' ἦν ⁸⁷ τὸ ⁸⁸ τῶν [57 H.] Σκυθῶν· διὸ καὶ φεύγων Δαρεῖος διέβη τὰς γεφυρώσεις, καὶ ἔλυσε σπεῦδον πρὶν ἢ τὸ ὅλον διαβῆναι στράτευμα. Καὶ ἀπέθανον ὅτῳ Σκυθάρειω ⁸⁹ οἱ καταλειφθέντες ἐν τῇ Εὐρώπῃ μυριάδες ὀκτώ. Δαρεῖος C δὲ τὴν γέφυραν διαβὰς Χαλκηδονίων ⁹⁰ οἰκίας καὶ ἱερὰ ἐνέπρησεν, ἐπεὶ τὰς πρὸς αὐτοῖς γεφυράς ἐμελέτησαν λύσαι, καὶ ὅτι τὸν βωμὸν, ὃν περὶ ⁹¹ Δαρεῖος κατέθετο ἐπ' ὀνόματι διαβατηρίου Διὸς, ἠφάνισαν. Ἀδῆτις δὲ ἐπανίων ἐκ Πόντου καὶ τοῦ Μηδικοῦ ⁹² στόλου ἡγούμενος ἐπὶ ὁρμῇ νήσους καὶ τὴν Ἑλλάδα. Ἐν Μαραθῶνι δὲ Μιλτιάδης ὑπαντιάσκει, καὶ νικᾷ τοὺς βαρβάρους, καὶ πίπτει καὶ αὐτὸς Ἀδῆτις· καὶ οὐδὲ τὸ σῶμα Πέρσαις αἰτησαμένους ἐδόθη. Δαρεῖος δὲ ἐπανελθὼν εἰς Πέρσας καὶ θύσας καὶ ἡμέρας νοστήσας ἅ' τελευτᾷ, ζήσας μὲν ἔτη οβ' ⁹³, βασιλεύσας δὲ ἔτη λα'. Ἀπέθανε δὲ καὶ Ἀρτασούρας. Καὶ ὁ Βαγαπάτης δὲ τὸ σῆμα Δαρείου παρακαθίσας ἔτη ζ' ἐτελεύτησε.

ginta morbum, vita functus est, cum annos vixisset LXXII, post regnum aditum triginta et

VARIÆ LECTIONES.

⁸¹ πρῶτον ζ. ⁸² ὅφρως om. pr. A. ⁸³ Ἀριαράμης ζ. ⁸⁴ Μασαγέτην ζ. ⁸⁵ Σκυθαρχῆς ζ. ⁸⁶ δ' ἦν om. pr. A. ⁸⁷ τὸ om. A. ⁸⁸ Σκυθάρων ζ. ⁸⁹ καρχηδονίων ζ. ⁹⁰ περὶ ἄνθρωπον ζ. ⁹¹ Μηδικοῦ A: ποτικῶ ζ. ⁹² οβ' A: ιβ' πρὸ τοῦ βασιλεῦσαι ζ.

NOTÆ.

(87) Herodotus lib. III, et Agathias, lib. II.

(88) Lege Persepoles arcis descriptionem apud Diodor. Sicul. lib. XVII *Biblioth.* ubi βασιλικὸν ὄρος hunc locum vocat. Potentiores autem in montibus fere sepeliri solitos, multa veterum scriptorum testimonia docent.

(89) *Jongynum* nominat Justin. lib. XII.

(90) De arcu ab Æthiopum rege sic ad Cambysen

D misso, lege Herod. lib. III, post init.

(91) Solemne quippe gentibus fuit, transitus causa diis sacrificare. Sic Lucull. apud Plut. Euphrati taurum fecit.

(92) Marathonica pugna nihil unquam celebratum magis, 300 ad eam describendam occupatis doctis ingeniiis, Plutarcho teste.

unum. Oblit item extremum vitæ diem Artasyras; Bagates etiam cum septem ad Darii sepulchrum resedisset annos.

Regnum excipit Xerxes filius, apud quem magnam oblinet auctoritatem Artapanus, Artasyrae filius, æque ut hujus pater apud regis patrem olim oblinuerat: itemque Mardonius ille priscus. De eunuchis autem potentia præstabat Natacas. Uxorem deinde ducit (93) Xerxes Amistrin, Onophae filiam: ex qua illi filius nascitur Dariæus, et post duos annos alter, Hystaspes nomine; itemque tertius, Artaxerxes: duæ quoque filiae, quarum altera de avia nomine Amytis dicta; altera Rhodogune (94).

Xerxes adversus Græcos expeditionem suscepit, tum quod 39^a Chalcedonenses dissolvere pontem, ut modo dictum est, conati essent: tum quod aram, quam Darinus excitarat, disturhassent; tum etiam quod Datin Athenienses occidissent, ejusque cadaver tradere recusassent. Verum antea Babylonem proficisci, et Belitanae (95) sepulchrum inspicere voluit; et insepexit, Mardonio adjuvante, sed urnam olei non potuit (quemadmodum scriptum fuerat) implere. Inde Ecbaiana profecto Xerxes nuntius affertur de Babyloniorum defectione, deque Zopyro, belli apud illos duce, ab eisdem necato. Atque hunc quidem in modum de his loquitur Ctesias, aliter atque Herodotus. Quæ vero de Zopyro ille refert (hoc uno excepto quod mula ipsius pepererit), cætera saltem noster hic auctor confecta narrat per Megabyzum qui Xerxes gener, ducta ejus filia Amyti, jam factus erat. Ita Babylon per Megabyzum capta, cum Xerxes, præter alia multa, molam donavit auream sex talentorum pondi: quod munus apud Persas omnium habetur regiorum munerum præstantissimum. Xerxes itaque Persico exercitu coacto (constabat is, præter currus, millibus hominum octingentis, et trirē-
mibus mille), cum Abydum ponte junxisset, in Græciam copias duxit. Ibi primum Demaratus Lacedæmonius ad eum accessit, atque una trajecit, et ne Lacedæmonia rex invaderet, impedit. Inde per Artapanum, decem hominum millia ducentem, conflixit Xerxes ad Thermopylas cum Leonida Lacedæmoniorum duce; quo in prælio cæcæ misere sunt Persarum copiae, e Lacedæmonis vix duobus aut tribus desideratis. Viginti postea millia in aciem educi jubet, qui et ipsi superantur. Cum autem verberibus in pugnam adacti, victi nihilominus etiam tunc fuissent, quinquaginta postridie millia educi præcepit. At cum ne hi quidem aliquid effecissent, pugnare ultra destitit. Thessalus et Tra-

A Βασιλεύει Σέρξης ὁ υἱὸς ὁ, καὶ Ἀρτάπανος ὁ Ἀρταςύρα παῖς γίνεται θυγατρὸς πατρὸς αὐτοῦ ὡς ὁ πατὴρ παρὰ τῷ πατρὶ, καὶ Μαρδόνιος ὁ παλαιός· εὐνούχων ὁ δὲ μέγιστον ἡδύνατο Νατάκας ὁ. Γαμῆ δὲ Σέρξης Ὀνόφα ὁ θυγατέρα Ἀμιστριν ὁ, καὶ γίνεται αὐτῷ παῖς Δαρειαῖος ὁ, καὶ ἕτερος μετὰ δύο ἔτη Ὑστάσπης, καὶ ἑτὶ Ἀρτοξέρξης ὁ, καὶ θυγατέρες δύο, ὧν ἡ μὲν Ἀμύτις κατὰ τὴν ἐνομασίαν τῆς μάμμης, ἡ δὲ Ῥοδογούνῃ.

Ὁ δὲ δὴ Σέρξης στρατεύει ἐπὶ τοὺς Ἕλληνας, ὅτι τε Καληχρόνιοι ὁ λῦσαι τὴν γέφυραν, ὡς ἤδη εἰρηται, ἐπειράθησαν, καὶ ὅτι τὸν βωμὸν οὗ ἐστῆσε Δαρεῖος καθέλιον, καὶ ὅτι Ἀδριν Ἀθηναῖοι ἀνέβλινον καὶ οὐδὲ τὸν νεκρὸν ἔδοσαν. Πρώτερον δὲ εἰς Βαβυλῶνα ἀφικόμενος, καὶ ἰδεῖν ἐπεθύμησε τὸν Βελιτανὰ τάφον, καὶ εἶδε διὰ Μαρδονίου, καὶ τὴν πύλον ἐλαίου ὁ οὐκ ἴσχυσεν, ὥσπερ καὶ ἐγγράπτο, πληρῶσαι. Ἐξελαύνει Σέρξης εἰς Ἐκβάτανα, καὶ ἀγγέλλεται αὐτῷ ἀπόστασις Βαβυλωνίων καὶ Ζωπύρου τοῦ στρατηγοῦ αὐτῶν ὑπὸ σφῶν ἀναίρεσις. Οὕτω καὶ περὶ τούτων φησὶ Κτησίας, καὶ οὐχ ὡς Ἡρόδοτος· ὁ δὲ περὶ Ζωπύρου ἐκεῖνος λέγει, πλὴν ὅτι ἡμίονος αὐτῷ ἔτεκεν, ἐπεὶ τὰ γε ἄλλα Μεγαβύζου οὗτος λέγει διαπράττειν, ὅς ἦν γαμβρὸς ἐπὶ τῇ θυγατρὶ Ἀμύτι τοῦ Σέρξεως. Οὕτω μὲν ἦν διὰ τοῦ Μεγαβύζου Βαβυλών. Δίδωσι δὲ ὁ αὐτῷ Σέρξης ἄλλα τε πολλὰ καὶ μύλην χρυσοῦν ἐξ ἑλκουσαν τάλαντα· ὁ τιμωτάτων τῶν βασιλικῶν δούρων παρὰ Πέρσας ἱστί. Σέρξης δὲ συναγαγεῖρας στρατιᾶν ὁ Περσικὴν, ἀνευ τῶν ἀρμάτων ὀγδοήκοντα μυριάδας, καὶ τριήρεις χίλας, ἤλαυνεν ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα, ζευγὺς τὴν Ἀβυδὸν. Δημάρταος δὲ ὁ Λακεδαιμόνιος παρέγένετο ἤδη πρῶτον, καὶ συνῆν αὐτῷ ἐν τῇ διαβάσει, [117 R.] καὶ ἀπέργε τῆς εἰς Λακεδαιμόνα ἐφόδου. Σέρξης δὲ προσβάλλει ἐν Θερμοπύλαις Λεωνίδα τῷ στρατηγῷ τῶν Λακεδαιμονίων δι' Ἀρτάπανου, ἔχοντος μυρίους· καὶ κατεκόπη τὸ Περσικὸν πλῆθος, τῶν Λακεδαιμονίων δύο ἢ τριῶν ἀναιρεθέντων. Εἶτα προσβαλεῖν καλεῖται μετὰ διαμυρίων, καὶ ἥττα γίνεται· κἀκείνων. Εἶτα μαστιγούνται ἐπὶ τῷ ὁ πολέμῳ, καὶ μαστιγούμενοι ἑτὶ [58 H.] ἡττώντο. Τῇ δὲ ὑστεραίᾳ καλεῖται μάχεσθαι μετὰ πεντακισμυρίων· καὶ ἐπεὶ οὐδὲν ἦνεν, ἔλυσεν τότε τὸν πόλεμον. Θώραξ δὲ ὁ Θεσσαλὸς καὶ Τραχινίων οἱ θύνατοι, Καλλιᾶδης καὶ Τιμαφέρνης παρήσαν στρατιᾶν ἔχοντες. Καλέσας δὲ Σέρξης τοὺς τε καὶ τὸν Δημάρταον καὶ τὸν Ἥγιαν τὸν Ἐφέσιον, ἔμαθεν ὡς οὐκ ἂν ἡττηθεῖαν Λακεδαιμόνιοι, εἰ

VARIE LECTIONES.

ὁ υἱὸς αὐτοῦ καὶ ὁ. ὁ ἡμισφῆρονος ὁ. ὁ Νατάκας ὁ. ὁ Ὀνόφα Α. ὁ Ἀμιστριν ὁ. ὁ Δαρειαῖος Α. ὁ Ἀρτοξέρξης ὁ. ὁ Καληχρόνιοι ὁ. ὁ ἐλαίας Α. ὁ δὲ om. Α. ὁ στρατιᾶν ing.: στρατεῖαν ὁ. ὁ δὲ add. Α. ὁ τὸ ὁ.

NOTÆ.

(93) Xerxem et Amistrin Scaliger Assaerum et Estherem interpretatur, quod Nic. Serarius con-
fuit.

(94) Rhodogunes ejusdam Persicæ imaginem habes apud Philostratum, lib. II, icon. 5.

(95) Legendus Ælian. lib. XIII Πουλιᾶς, cap. 3.

μή κυκλωθείσαν. Ἦγούμενον δὲ τῶν δύο Τραχινίων διὰ δυσβάτου στρατὸς Περσικὸς διαλήλυθε, μυριάδες τέσσαρες, καὶ κατὰ νότου γίνονται τῶν Λακεδαιμονίων· καὶ κυκλωθέντες ἀπέθανον μαχόμενοι ἀνδρείως ἅπαντες. Σέρξης δὲ πάλιν στρατεύμα πέμπει κατὰ Πλαταιῶν, μυριάδας β', ἡγούμενον ἑ αὐτοῖς Μαρδόνιον ἐπιστήσας· ὅθβατοι δ' ἦσαν οἱ κατὰ Πλαταιῶν τὸν Σέρξην κινούμεντες. Ἀντιστρατεύει δὲ Πausanias ὁ Λακεδαιμόνιος, τριακσίτους μὲν ἔχων Σπαρτιήτας, χιλίους δὲ τῶν περιόικων, ἐκ δὲ τῶν ἄλλων πόλεων χιλιάδας ἑξ'· καὶ νικάται κατὰ κράτος ἡ Περσικὴ στρατιὰ, καὶ φεύγει τραυματισθεὶς καὶ Μαρδόνιος. Οὗτος ὁ Μαρδόνιος πέμπεται συλῆσαι τὸ τοῦ Ἀπολλωνος ἱερὸν παρὰ Σέρξου, κάκει, φησί, θνήσκει χαλᾶζης ἐπιπεσούσης παχείας· ἐφ' ἣ λίαν Σέρξης ἐλυπήθη. Σέρξης δὲ ἐπ' αὐτὰς Ἀθήνας ἐλάυνει, καὶ Ἀθηναῖοι πληρώσαντες ἑκατὸν δέκα τριήρεις φεύγουσιν εἰς Σαλαμίνα. Καὶ Σέρξης τὴν πόλιν κενὴν αἰρεῖ καὶ ἐμπύρρησι ἑ, πλὴν τῆς ἀκροπόλεως· ἐν αὐτῇ γὰρ ἔτι τινὲς ὑπολειφθέντες ἐμάχοντο. Τέλος κάκεινον νυκτὶ φυγόντων κάκεινῃ συνέφλεξαν ἑ. Ὁ δὲ Σέρξης αὐτόθεν ἐλθὼν ἐπὶ στενωπύτατον ἑ τῆς Ἀττικῆς (Ἡράκλειον ἑ καλεῖται), ἔχωννυε χῶμα ἐπὶ Σαλαμίνα, πεζῇ ἐπ' αὐτὴν διαβῆναι διανοοῦμενος. Βουλῇ δὲ Θεμιστοκλέους Ἀθηναῖοι καὶ Ἀριστείδου τοξόται μὲν ἀπὸ Κρήτης προσκαλοῦνται καὶ παραγίνονται, εἰτα ναυμαχία Περσῶν καὶ Ἑλλήνων γίνεται, Περσῶν μὲν ναῦς ἔχοντων ὑπὲρ τὰς χίλας, στρατηγούντος αὐτοῖς Ὀνόφρα, Ἑλλήνων δὲ ἐπτακσίτας. Καὶ νικῶσιν Ἕλληνας, καὶ διαφθεύονται Περσικαὶ πεντακσίται νῆες, καὶ φεύγει Σέρξης, βουλῇ πάλιν καὶ τέχνῃ Ἀριστείδου καὶ Θεμιστοκλέους· ἐν δὲ ταῖς λοιπαῖς ἀπάσαις μάχαις ἀπέθανον Περσῶν δώδεκα μυριάδες. Σέρξης δὲ περσάς εἰς τὴν Ἀσίαν, καὶ ἀπελαύνων εἰς Σάρδεας, ἐπεμπε Μεγάδουζον τὸν ἐν Δελφοῖς ἱερὸν συλῆσαι· ἐπεὶ δὲ ἐκεῖνος παρηγεῖτο, ἀποστελλεται Ματάκας ἑ ὁ εὐνούχος, ὅθρει τε φέρων τῷ Ἀπολλωνί καὶ πάντα συλῆσων· καὶ δὴ οὕτω ποιήσας πρὸς Σέρξην ὑπέστρεφεν.

qui templum Delphicum diriperet; sed directavit ille facinus; quare Matacas eunuchus injurias Apollini illaturus, omniaque exsilaturus mittitur: qui confectis ita rebus, ad regem reversus est.

Σέρξης ἑ ἀπὸ Βαβυλῶνος εἰς Πέρσας παραγίνεται, καὶ Μεγάδουζος κατὰ τῆς γυναικὸς τῆς Ἰδίας Ἀμύτιος, ἡ θυγάτηρ, ὡς προσέφηται, Σέρξου ἐτύγχανεν, ὡς μεμοιχευμένης λόγου· ἐκίνει. Καὶ ἐπιτιμᾶται Ἀμύτις λόγοις ὑπὸ τοῦ πατρὸς, καὶ ὑποσχέται σὺφρονεῖν.

Ἀρτάπανος ἑ δὲ μέγα παρὰ Σέρξῃ δυνάμενος μετ' Ἀσπαμίτρου ἑ τοῦ εὐνούχου ἑ, [120 R.] καὶ αὐτοῦ μέγα δυναμένου, βουλευόμενοι ἀνελεῖν ἑ Σέρξην, καὶ ἀναιροῦσι, καὶ πείθουσιν Ἀρτοξέρξην ἑ τὸν υἱὸν ὡς Δαρειαῖος ἑ αὐτὸν ὁ ἕτερος παῖς ἀνελε.

A cheniensium principes Calhades atque Timaphernes, cum exercitu aderant. His Xerxes ad se vocatis, unaque Demarato, et Hegia Ephesio, nulla ratione vinci posse Lacedæmonios intellexit, nisi copiis cincti in orbem pugnare cogantur. Quadraginta ergo Persarum millia, ducibus Tracheniensibus illis duobus, per Invia transgressi, a tergo Lacedæmonios adoriuntur, qui hoc pacto circumdati, fortiter pugnantes ad unum omnes occubere. Mittit rursus exercitum Xerxes adversus Platæenses centum et 396 viginti millium, duce Mardonio. Theban autem regem in Platæenses concitabant. Mardonio occurrit Pausanias Lacedæmonius, Spartanos non nisi trecentos, accolas mille, et ex aliis urbibus ad sex millia secum ducens. Ibi Persico exercitu superato, Mardonius vulneratus aufugit. Idem hic Mardonius ad diripiendam Apollinis ædem a Xerxe missus, ingenti oppressus grandine interit, magno admodum regis dolore. Xerxes deinde Athenas ipsas petit cum exercitu. Verum Athenienses, centum et decem triremibus instructis, ad Salaminam insulam fugerunt. Urbem itaque vacuam cum cepisset, incendit; præter solam arcem, quam aliquot adhuc ibi relicti propugnabant. Sed cum tandem et hi noctu fugissent, etiam illam exussit. Rex inde ad angustissimum Atticæ locum, quem Heracleum appellant, profectus, aggerem Salaminam versus ducere cœpit, eo consilio, ut pedestri ad insulam itinere transire aliquando possit. At ex Themistoclis Atheniensis et Aristidæ consilio sagittarii ex Creta accersuntur et veniunt; deinde et navali pugna Persæ cum Græcis congrediuntur. Ducebant illi naves supra mille, quibus Onophas præerat, hi septingentas. Vincunt tamen Græci, et quingentas Persæ naves amittunt. Ipse quoque Xerxes consilio rursus et arte Aristidis atque Themistoclis, fugam arripit, interfectis de Persico exercitu, omnibus hisce præliis, non minus centum viginti millibus. Cum autem in Asiam rex trajecisset, et Sardes pergeret, Megabyzum designat,

In Persiam interim Xerxes Babylone venerat cum Megabyzus uxorem suam Amytin (quæ, ut jam antea dictum, Xerxæ filia erat) adulterii insinuat, quamobrem illa acriter a parente increpita, spondet se castam esse.

Artapanus item, qui plurimum apud Xerxen auctoritate valebat, et cum eo Aspamitres eunuchus (qui ipse quoque plurimum apud regem poterat) de Xerxe interficiendo consilium agitant, eademque patrunt 40a. Artaxerxæ interim filio persua-

VARIE LECTIONES.

ἡγούμενον δὲ αὐτοῖς γ. ἑ χιλιάδας ἑξ.] γ. Α. ἑ ἐμπύρρησι γ. ἑ συνέφλεξαν γ. ἑ στενωπύτατον γ. ἑ Ἡρ. δ Ἡρ. γ. ἑ Ματάκας idemne qui supra (p. 38 b) Νατάκας? ἑ Σέρξης δὲ ἀπὸ γ. ἑ Ἀρτάξερξος γ. ἑ ἀνελεῖν ἀναιρεῖν Α. ἑ Ἀρταξέρξην γ hic et infra. ἑ Δαρειαῖος Α, qui sæpe ita.

dent, a Darizo altero filio patrem esse necatum. Adducitur ergo ab Artapano in Artaxerxæ domum Dariæus, multo cum clamore identidem pernegans se parricidam esse, is tamen capite plexus moritur nihilominus.

Artaxerxes (96) deinde Artapani opera regno possitor. Attamen etiam hujus vitæ Artapanus idem insidias tendit, et communicato cum Megabyso consilio (qui jam ob suspectam adulterii uxorem suam Amytin, magno in mœrore versabatur), jurejurando sibi mutuo cavent. Verum re tota Megabyzi indicio prodita, eodem mortis genere quod Artaxerxes tollendus fuerat, Artapanus ipse tollitur, atque adeo quæcumque in Xerxem ac Dariæum perpetrata fuerant, patefunt omnia. Quare Aspamitres (97) quoque, qui Xerxis atque Dariæi cædis conscius fuerat, acerbo in primis ac duro (98) mortis genere, adhibitis per scapham tormentis, afficitur. Post Artapani mortem pugna exoritur inter conjurationis illius socios reliquosque Persas: qua in pugna Artapani filii cadunt, Megabyzo quoque graviter saucio. Quem hujus casum Artaxerxes, itemque Amytis et Rhodogune, ipsarumque mater Amistris vehementer luxerunt. Tandem tamen, etsi ægre admodum, insigni diligentia Apollonidæ Coi medici servatus est.

Desciscunt ab Artaxerxe Bactra, una cum satrapa Artapano altero et pugnatur æquo utrinque Marte. Sed cum jamfaltero inito prælio in Bactriorum faciem ventus spiraret, superior Artaxerxes efficitur, atque in ejus ditionem Bactria concedit universa.

Defecit et Ægyptus, Inaro Lydio, alteroque Ægyptio quodam defectionis auctoribus, et omnia bello gerendo necessaria comparantur. Quin et Athenienses Inaro petenti quadraginta naves submitunt. Quamobrem Artaxerxes ipse in hanc expeditionem proficisci cogitabat. Verum id ei amicis dissuadentibus, Achæmenidem fratrem cum peditum millibus quadringentis, et navibus octoginta in Ægyptum mittit. Confligit Inarus cum Achæmenide; superant Ægyptii; Achæmenides ipse ab Inaro percussus moritur, corpusque ad Artaxerxen mittitur. In mari quoque victoriam Inarus obtinuit, magnam ibi gloriam indepto Charitimide, qui quadraginta illarum navium, quæ ab Atheniensibus advenerant, præfectus erat. Nam ex quin-quaginta navibus Persicis, viginti cum ipsis hominibus captæ sunt, reliquæ triginta periere. 40b Mittitur post hæc Megabyzus adversus Inarum, qui ad copias quæ reliquæ fuerant, alium ducebat exercitum ducentorum millium, cum navibus tre-

Καὶ παραγίνεται Δαρειαῖος ἄγόμενος ὑπὸ Ἀρταπάνου εἰς τὴν οἰκίαν Ἀρτοξέρξου. πολλά [59 H.] βοῶν καὶ ἀπαρνούμενος ὥς οὐκ εἴη φονεὺς τοῦ πατρὸς, καὶ ἀποθνήσκει.

Καὶ βασιλεύει Ἀρτοξέρξης σπουδῇ Ἀρταπάνου. Καὶ ἐπιβουλεύεται πάλιν ὑπ' αὐτοῦ, καὶ λαμβάνει κοινωνὸν τῆς βουλῆς Ἀρτάπανος Μεγάδουζον ἥδη λελυπημένον ἐπὶ τῇ ἰδίᾳ γυναικὶ Ἀμύτι διὰ τὴν τῆς μοιχείας ὑπόληψιν· καὶ ὅρκοις ἀλλήλους ἀσφαλίζονται. Ἀλλὰ μὲν πάντα Μεγάδουζος, καὶ ἀναιρεῖται Ἀρτάπανος ὃ τρόπῳ ἐμελλεν ἀναιρεῖν Ἀρτοξέρξην. Καὶ γίνεται πάντα θῆρα τὰ εἰργασμένα ἐπὶ Σέρξῃ καὶ Δαρειαῖῳ, καὶ ἀπόλλυται πικρῶ καὶ κακίστῃ θανάτῳ Ἀσπαμίτῃς, ὃς ἦν κοινωνὸς ἐπὶ τοῖς φόνοις Σέρξου καὶ Δαρειαίου· σκαφεύεται γὰρ καὶ οὕτως ἀναιρεῖται. Μάχῃ δὲ γίνεται μετὰ τὸν θάνατον Ἀρταπάνου τῶν τε συνομοτῶν αὐτοῦ καὶ τῶν ἄλλων Περσῶν, καὶ πίπτουσιν ἐν τῇ μάχῃ οἱ τρεῖς τοῦ Ἀρταπάνου υἱοί, τραυματίζεται δὲ καὶ Μεγάδουζος ἰσχυρῶς· καὶ θορνεί Ἀρτοξέρξης καὶ ἡ Ἀμύτις καὶ ἡ Ῥοδογούνη καὶ ἡ μήτηρ αὐτῶν Ἀμῆστρις, καὶ μόλις πολλῇ ἐπιμελείᾳ περισώζεται Ἀπολλωνίδου ἱατροῦ τοῦ Κῆρου.

Ἀρίστανται Ἀρτοξέρξου Βάκτρα καὶ ὁ σατράπης, ἄλλος Ἀρτάβανος· καὶ γίνεται μάχῃ ἰσοπαλῆς. Καὶ γίνεται πάλιν ἐκ δευτέρου, καὶ ἀνέμου κατὰ πρόσωπον Βακτριῶν πνεύσαντος νικᾷ Ἀρτοξέρξης, καὶ προσχωρεῖ αὐτῇ πᾶσα Βακτρία.

Ἀρίστανται Αἴγυπτος, Ἰνάρου Λυδίου ἄνδρες καὶ ἑτέρου Αἰγυπτίου τὴν ἀπόστασιν μελετήσαντος, καὶ εὐτρεπίζεται τὰ πρὸς πόλεμον· πέμπουσι καὶ Ἀθηναῖοι αἰτησαμένου αὐτοῦ τεσσαράκοντα νῆας. Καὶ μετὰ αὐτὸς Ἀρτοξέρξης ἐκστρατεύσας, καὶ τῶν φίλων οὐ συμβουλευόντων πέμπει Ἀχαιμενίδην τὸν ἀδελφόν, τεσσαράκοντα μὲν μυριάδας ἐπαγόμενον στράτευμα πεζικόν, νῆας δὲ π'. Συμβάλλει πόλεμον Ἰναρος πρὸς Ἀχαιμενίδην, καὶ νικῶσιν Αἰγύπτιοι, καὶ βάλλεται Ἀχαιμενίδης ὑπὸ Ἰνάρου, καὶ θνήσκει, καὶ ἀποπέμπεται ὁ νεκρὸς αὐτοῦ εἰς Ἀρτοξέρξην. Ἐνίκησεν Ἰναρος καὶ κατὰ θάλατταν, Χαριτιμίδου εὐδοκίμησαντος, ὃς τῶν ἐξ Ἀθηνῶν μ' νηῶν ἐχρημάτισε· ναύαρχος καὶ ὁ Περσῶν νῆας, αἱ μὲν αὐτοῖς ἀνδράσιν ἐλήφθησαν, αἱ δὲ λ' διεφθάρησαν, εἰτα πέμπεται κατὰ Ἰνάρου Μεγάδουζος, ἐπαγόμενος ἄλλο στράτευμα πρὸς τῇ ὑπολειφθέντι, μυριάδας κ', καὶ νῆας τ', καὶ ἐπιστάτην αὐταῖς Ὀρίσκον, ὥς εἶναι χωρὶς τῶν νηῶν τὸ ἄλλο πλήθος ὃ μυριάδας· Ἀχαιμενίδης γὰρ ὅτε ἔπεσε, δέκα μυριάδες αὐτῇ.

VARIE LECTIONES.

Ἔ. Ἀρτοξέρξης ζ. Ἔ. Ἀρτοξέρξου corr. A : Δαρειαίου ζ. Ἔ. ἀπαρνούμενος A : παραινούμενος ζ. Ἔ. Ἀπολλωνίδου Stephanus : libri Ἀπολλωνίου. Ἔ. Ἀυδίου immo Λίδου. vid. Thucyd. I, 104. Ἔ. θάλασσαν ζ. Ἔ. χαρισιμίδου A. Ἔ. ἐχρημάτισε ζ. Ἔ. libri αὐτοῖς. Ἔ. Ὀρίσκον ζ.

NOTE.

(96) Longimanus cognomento.

(97) Paulo ante Spamitres dictus.

(98) Habes id a Plutarcho descriptum in Vita Artaxerxæ, mox a principio.

(99) mater.

ἐξ ὧν ἤγε μ', συνδιεφθάρσαν. Γίνεται οὖν μάχη A
κρατερὰ, καὶ πίπτουσιν ἀμφοτέρωθεν πολλοὶ, πλείους
δὲ Αἰγύπτιοι, καὶ βάλλει Μεγάβυζος εἰς τὸν μηρὸν
Ἰναρον¹, καὶ τρέπεται, καὶ νικῶσι Πέρσαι κατὰ
κράτος. Φεύγει δὲ πρὸς τὴν Βύβλον Ἰναρος (πόλις *
Ἰσχυρὰ ἐν Αἰγύπτῳ αὕτη), καὶ οἱ Ἕλληνες δὲ μετ'
αὐτοῦ, ὅσοι μὴ ἐν τῇ * μάχῃ καὶ μετὰ Χαριτιμβίου
ἀπέθανον. [121 R.] Προσχωρεῖ δὲ Αἴγυπτος πλὴν
Βύβλου πρὸς Μεγάβυζον. Ἐπεὶ δὲ ἐκεῖνη ἀνάλωτος
ἐδόκει, σπένδεται πρὸς Ἰναρον καὶ τοὺς Ἕλληνας,
ἐξακισχίλους ὄντας καὶ ἐτι πρὸς, ὁ Μεγάβυζος, ἐφ'
ὃ μὴδὲν κακὸν παρὰ βασιλείῳ [60 H.] λαβεῖν, καὶ
τοὺς Ἕλληνας, ὅτε βούλονται, πρὸς τὰ οἰκία ἐπαν-
ελθεῖν. Καθίστησι δὲ τῆς Αἰγύπτου σατράπην Σαρτά-
μαν⁴. Καὶ λαβὼν Ἰναρον καὶ τοὺς Ἕλληνας παρα-
γίνεται πρὸς Σέρξην, καὶ εὐρίσκει λίαν κατὰ Ἰναροῦ B
τεθυμωμένον, ὅτι τὸν ἀδελφὸν Ἀχαιμενίδην ἀπεκτο-
νῶς εἶη. Δηγεῖται τὰ γεγονότα Μεγάβυζος⁵, καὶ
ὡς πίστεις θοῦς Ἰνάρῳ καὶ τοῖς Ἕλλησι Βύβλον
ἐλθεῖν· καὶ ἐξαιτεῖται λιπαροὺς βασιλεῖα περὶ τῆς
αὐτῶν * σωτηρίας, καὶ λαμβάνει, καὶ ἐξάγεται⁶
τέλος τῇ στρατιᾷ ὡς Ἰναρος καὶ οἱ Ἕλληνες οὐδὲν
κακὸν πεύσονται⁷.

fuerant, omnia narrat, et quomodo fide Inaro Græcisque data Byblum ceperit: precibus dein multis
apud regem instando, ut salvos eos esse vellet, postulata impetrat: tandemque ad exercitum de-
fertur, Inarum ac Græcos nihil mali esse passuros.

Ἀμύτις δὲ ὑπὲρ τοῦ παιδὸς Ἀχαιμενίδου⁸ δεινὰ
ἐποιεῖτο, εἰ μὴ τιμωρήσαιντο⁹ Ἰναρον καὶ τοὺς
Ἕλληνας· καὶ αἰτεῖται ταῦτα βασιλεῖ, ὁ δὲ οὐκ
ἐνδίδωσιν· εἶτα Μεγάβυζ¹⁰, ὁ δὲ ἀποπέμπεται.
Εἶτα ἐπεὶ διώχλει τὸν υἱὸν, κατειργάσατο, καὶ πέντε
παρελθόντων ἐτῶν λαμβάνει τὸν Ἰναρον παρὰ βασι-
λείῳ καὶ τοὺς Ἕλληνας. Καὶ ἀνεσταύρωσε μὲν ἐπὶ
τρίσσι σταυροῖς¹¹ πενήτην καὶ δὲ Ἕλληνων, ὅσους
λαβεῖν ἴσχυσε, τοῦτον ἔσπευε τὰς κεφαλὰς. Καὶ
ἐλυπήθη λύπην σφοδρὰν Μεγάβυζος, καὶ ἐπένθησε,
καὶ ῥητήσατο ἐπὶ Συρίαν τὴν αὐτοῦ χώραν ἀπέναι·
ἐνταῦθα λάθρα καὶ τοὺς ἄλλους τῶν Ἑλλήνων προ-
έπεμπε. Καὶ ἀπῆσι, καὶ ἀπέστη βασιλεῖος, καὶ
ἀθροίζετο μεγάλην δύναμιν, ἅκρι τε¹² μυριάδων χωρὶς
τῶν ἱππέων καὶ τῶν πεζῶν. Καὶ πέμπεται Οὐσίρις,¹³
κατ' αὐτοῦ σὺν κ' μυρίσι, καὶ συνάπτεται πόλεμος,
καὶ βάλλουσιν ἀλλήλους Μεγάβυζος καὶ Οὐσίρις, ὁ
μὲν ἀκοντίῳ, καὶ τυγχάνει Μεγάβυζος εἰς τὸν μηρὸν
καὶ τιτρώσκει ἅκρι δακτύλων δύο, ὁ δὲ ὡσαύτως
ἀκοντίῳ τὸν τοῦ Οὐσίριος μηρὸν· εἶτα βάλλει εἰς D
τὸν ὦμον, κάκεινος πίπτει ἐκ τοῦ ἵππου, καὶ περι-
σχὼν Μεγάβυζος προστάσσει ἀναλαβεῖν καὶ περισώ-
σαι. Ἐπιπτον δὲ πολλοὶ τῶν Περσῶν, καὶ ἐμάχοντο
ἀνδρείως οἱ τοῦ Μεγάβυζου παῖδες Ζώπυρος καὶ
Ἀρτύφις¹⁴, καὶ νίκη γίνεται Μεγάβυζῳ κραταία.

centis, quibus Oriscus præerat: ut præter naves,
reliquæ copię quingentorum millium numerum
explerent. Nam cum Achæmenides cecidit, e qua-
dringentis millibus quæ duxerat, centum una millia
perierant. Pugnatur itaque modo acriter, ac mul-
tis utrinque cadentibus, plures tamen Ægyptii oc-
cumbunt. Inarum tandem Megabyzus in femore
vulnerat, atque in fugam vertit: et viribus Persæ
fortiores facti vincunt. Fugiens autem Inarus,
Byblum se recepit (urbs hæc in Ægypto est admo-
dum munita) et cum eo Græci omnes, quicunque
vel in prælio, vel cum Charimitide cæsi non fuerant.
Qua ex re præter Byblum, Ægyptus universa ad
Megabazi partes se adjunxit. Et quoniam Byblus
expugnari non posse videbatur, Megabyzus cum
Inaro et Græcis, quorum erant supra sex millia;
fide data paciscitur, nullum eos a rege incommo-
dum accepturos, ac Græcos etiam, cum liberet,
domum reversuros. Sartaman igitur cum Ægypto
præfēcisset, assumpto secum Inaro Græcisque ad
Artaxerxen proficiscitur: quem invenit Inaro ve-
hementer iratum, quod is Achæmenidem regis fra-
trem interfecerat. Porro Megabyzus, quæ gesta

Enimvero Amytis (99), præ dolore ex filii Achæ-
menidis interitu, indignam rem fore arbitrabatur,
nisi cum Græcis Inarus quoque pœnas sibi daret;
quare ab rege sibi illos poposcit; verum ille non
tradidit; deinde ab ipso Megabyso, sed æque
repellit: donec tandem, dum filio molesta esse
non desinit, quod optabat confecit, quintumque
post annum Inarum pariter et Græcos a rege acce-
pit. Et crucibus quidem tribus (1) illum suffixit:
de Græcis vero quinquaginta (tot enim capere po-
tuit) capita curavit amputari. Magno ergo Mega-
byzus dolore luctuque oppressus, ut sibi in Syriam
regionem suam proficisci liceret, petiit, quo jam
occulte cæteros Græcorum præmiserat, eoque ali-
quando profectus, a rege descendit, magnas omnino
copias colligens, ad centum usque et quinquaginta
millia, seorsum equitum peditumque. Adversus
eum 41a Osiris mittitur cum ducentis millibus.
Conserta dein manu, mutuo sese vulnerant Osiris
ac Megabyzus: ille jaculo Megabyzi femur attingens,
duos alium digitos vulnus inflixit; hic itidem
jaculo Osiris primum femur, deinde et humerum
ita percussit, ut etiam ex equo ceciderit: at com-
plexus eum Megabyzus, sublatus servari iussit.
Multi illic Persæ ceciderunt, Zopiro atque Artiphio

VARIE LECTIONES.

¹ Ἰνάρῳ A. ² πόλις δὲ Ἰσχ. C. ³ τῇ αὐτῇ A. ⁴ Σαρτάμαν C. ⁵ γγ. πάντα Μεγ. C. ⁶ αὐτοῦ C.
⁷ ἐξάγεται τέλος] infra (p. 41 a 30.) τέλος ἔπεμπε. ⁸ πῆσονται A. ⁹ ἀχαιμενίδους A. ¹⁰ τιμωρήσει
τὸν Ἰναρον C. ¹¹ Μεγάβυζον C. ¹² Οὔσιρις C. sic et posthæc. ¹³ Ἀρτύφιος C.

NOTE

(99) P. Amistris illa Onophæ filia, Artaxerxæ mater.

(1) Ita Plut. in Artaxerxe refert Mesabata cor-
pus transversum tribus fuisse fixum crucibus.

Megabyzi filiis strenue pugnantibus, ingentique Megabyzus potitur victoria. Osirin autem omni cura conservare studet, quem etiam ad Artaxerxen, ipsum repelentem, dimisit. Mittitur deinde et alter adversus Megabyzum exercitus, unaque Menostrates, Artarii filius: erat Artarius Babylonis satrapa, et Artaxerxes ipsius frater. Concurrent iterum exercitus: sed Persæ fugiunt, et Menostates in humero a Megabyzo percutitur, post etiam in capite, at non lethali vulnere, sagittam excepit. Fugit tamen cum suis omnibus, et Megabyzo illustrem victoriam concedit. His rebus ita gestis, monet Megabyzum per legatos Artarius, cum rege ut paciscatur. Ille se pacisci quidem cum rege paratum ostendit, non tamen ad eum proficisci, sed in sua manere provincia velle. Hæc regi nuntiantur, quem Artoxares, e Paphlagonia eunuchus, ipsaque adeo Amistris hortantur, propere ut paciscatur. Ipse itaque Artarius, et Amytis uxor, unaque Artoxares, vicesimum jam agens annum, et Osioros filius Petisas, qui et Spitamæ pater, mittuntur. Hi multis sermonibus ac juramentis securum Megabyzum reddentes, ægre tamen persuadent, ut ad regem proficiscatur. Cui tandem reverso, rex significavit, veniam se illi eorum quæ admiserat, dare. Egressus post hæc aliquando ad venationem rex, a leone invaditur, quem in sublime sese attollentem, jaculo percutiens Megabyzus interficit. Id factum graviter tulit Artaxerxes, quod antequam ipse feram nactus esset, eam Megabyzus confecisset; quare caput ei abscindi imperat. Sed Amistris, et Amytis, et aliorum precibus, mortis ei poena condonata, ad urbem quamdam Cyrtæ nomine, circa mare Rubrum, relegatur. Artoxares quoque eunuchus, quod sæpius apud regem pro Megabyzo liberius locutus fuisset, in Armeniam mittitur exsulatum. At Megabyzus, quinque in exsilio transactis annis **41** pisagan sese simulando (pisagas autem Persis dicitur *leprosus*, ad quem nemini omnium accedere permittitur), aufugit, domumque ad Amytin reversus, ægre tandem agnitus est. Hinc per Amistrin atque Amytin cum rege reconciliatur: qui eum, uti antea, suæ mensæ participem fecit. Verum cum sex jam et septuaginta vixisset annos, magno regis cum dolore mortuus est.

Post Megabyzi mortem, cum multis admodum viris Amytis consuescebat, ut ante eam mater quoque Amistris. Appollonides ergo, Cous ille medicus, cum Amytis leviter ægrotaret, et ejus ipse amore captus esset, fore dixit ut ea in pristinam valetudinem restitueretur, si cum viris congregaretur, nam vulvæ vexari morbo. Quæ cum illi ars ex voto successisset, atque cum ea concubuisset, ubi feminam contabescere animadvertit, abstinuit a consuetudine. Igitur illa, morte accedente, matri indixit, Appollonidem ut ulcisceretur. Hæc regi ipsi Artaxerxi rem omnem exposuit, et quomodo

A Περιποιείται Ουσίριν επιμαλῶς, καὶ ἀποπέμπει τοῦτο αἰτησάμενον πρὸς Ἀρτοξέρξην. Πέμπεται δὲ κατ' αὐτοῦ ἑτέρα στρατιὰ, καὶ Μενοστάτης ὁ τοῦ Ἀρταρίου παῖς· ὁ δὲ Ἀρτάριος σατράπης μὲν ἦν Βαβυλῶνος, Ἀρτοξέρξου δὲ ἀδελφός. Καὶ συμβάλλουσιν ἀλλήλοις, καὶ φεύγει ἡ Περσικὴ στρατιὰ, καὶ Μενοστάτης βάλλεται εἰς τὸν ὦμον ὑπὸ Μεγαβύζου, εἴτα εἰς τὴν κεφαλὴν τοξεύεται οὐ καιρίαν, φεύγει δὲ ὁμοῦς αὐτὸς καὶ οἱ μετ' αὐτοῦ, καὶ νίκη λαμπρὰ γίνεται Μεγαβύζῳ. Ἀρτάριος δὲ πέμπει πρὸς Μεγαβύζον, καὶ παραίνει σπείσασθαι βασιλεῖ· ὁ δὲ ὅλοι σπείσασθαι μὲν βούλεσθαι καὶ αὐτὸν, οὐ μέντοι παραγενέσθαι πρὸς βασιλῆα, ἀλλ' ἐφ' ᾧ μένει ἐν τῇ αὐτοῦ ¹⁴. Ἀπαγγέλλεται ταῦτα βασιλεῖ, καὶ συμβουλεύουσιν Ἀρτοξέρξης τε ὁ Παφλαγῶν εὐνοῦχος, **B** ἀλλὰ καὶ ἡ Ἀμῆστρις, σπουδῇ σπείσασθαι. Πέμπεται οὖν Ἀρτάριος τε αὐτὸς καὶ Ἀμύτις· ἡ γυνὴ καὶ Ἀρτοξέρξης ἐτῶν ἦδη ὦν ἑκοστί, καὶ Πετίσας ¹⁵ ὁ Οὐσίριος καὶ Σπιτάμα πατήρ. [124 R.] Πολλοὶς ὁν ὄρκους καὶ λόγοις πληροφορησάντες Μεγαβύζον μολὶς δῆμος πείθουσι πρὸς βασιλῆα παραγενέσθαι, καὶ βασιλεὺς τέλος [61 H.] ἐπεμπε παραγενομένην συγγνώμην ἔχειν τῶν ἡμαρτημένων. Ἐξέρχεται βασιλεὺς ἐπὶ θήραν, καὶ λέων ἐπέρχεται αὐτῷ, μεταῶρον δὲ φερομένου τοῦ θηρίου βάλλει ἀκοντίῳ Μεγαβύζος καὶ ἀναίρει· καὶ ὀργίζεται Ἀρτοξέρξης διὰ πρὶν ἢ αὐτὸς τύχῃ Μεγαβύζου ἔβαλε ¹⁶, καὶ προτάσσει τὴν κεφαλὴν τὸν Μεγαβύζον ἀποτηνῆναι. Ἀμῆστρις δὲ καὶ Ἀμύτιος καὶ τῶν ἄλλων τῇ παραίτησι τοῦ μὲν θανάτου βύεται, ἀνάσπαστος δὲ γίνεται εἰς τὴν Ἐρυθρὰν ἐν τινὶ πόλει, ὀνόματι Κύρται. **C** Ἐξορίζεται δὲ καὶ Ἀρτοξέρξης ὁ εὐνοῦχος εἰς Ἀρμενίαν, οὗ πολλὰκις ὑπὲρ Μεγαβύζου βασιλεῖ ἐπαφρησιάζατο. Ὁ δὲ Μεγαβύζος πέντε διατριψάς τῇ ¹⁷ ἐξορίᾳ ἔτη ἀποδιδράσκει, ὑποκριθεὶς τὸν ¹⁸ πιάσαν πιάγα· δὲ λέγεται παρὰ Πέρσαις ὁ λεπρός, καὶ ἐστὶ πῖσιν ἀπρόσιτος. Ἀποδράς οὖν παραγίνεται πρὸς Ἀμύτιν καὶ τὸν οἶκον, καὶ μολὶς ἐπιγινώσκειται. Καὶ δι' Ἀμῆστριος καὶ Ἀμύτιος ¹⁹ καταλλάσσεται ὁ βασιλεὺς, καὶ ποιεῖ αὐτὸν ὥς τὸ πρόσθεν ὁμοτρέπεσον. Ζήσας δὲ ἔξ καὶ ἑβδομήκοντα ἔτη ἀπέθανε, καὶ κάρτα ἡχέσθη βασιλεὺς.

participem fecit. Verum cum sex jam et septuaginta

D Τελευτήσαντος δὲ Μεγαβύζου κάρτα ἦν Ἀμύτις ἀνδράσιν ὁμιλοῦσα, καὶ πρό γε ταύτης καὶ ἡ μήτηρ Ἀμῆστρις ὁμοίως. Ὁ δὲ Ἀπολλωνίδης ὁ ἱατρός ὁ Κῶος, ἐπεὶ ἀσθενῶς εἶχεν Ἀμύτις, εἰ καὶ βληχρῶς ²⁰ καὶ οὐκ ἰσχυρῶς, ἐκείνος δὲ ἡράσθη αὐτῆς, ἔφη εἰς τὴν ὕψιν αὐτὴν ἐπαυελθεῖν, ἐν ἀνδράσιν ὁμιλῆσαι· τῆς γὰρ ὑστερας εἶναι τὸ νόσημα. Ἐπεὶ δὲ αὐτῷ ἐξεγένετο τὸ ἐπιτήδευμα καὶ ὤμλει αὐτῇ, ἡ δὲ ἄνθρωπος ἡμαρτάνετο, ἀπέστη τῆς συνοουσίας. Τελευτῶσα δὲ οὖν ἐπήγγειλε τῇ μητρὶ ἀμύνασθαι Ἀπολλωνίδην. Ἡ δὲ ἀπήγγειλε πάντα Ἀρτοξέρξῃ τῷ ²¹ βασιλεῖ, ὅπως τε ὤμλει καὶ

VARIE LECTIONES.

¹⁴ αὐτοῦ ζ. ¹⁵ Πετίσας ζ. ¹⁶ ἔβαλλεν A. ¹⁷ τῇ ἐν τῇ ζ. ¹⁸ τὸν εἰς τὸν ζ. ¹⁹ Ἀμύτιος δι' Ἀμύτιος ζ. ²⁰ ἀβληχρῶς ζ. ²¹ τῷ om. pr. A.

ἔπως ἀπέστη ὁδρίσας, καὶ ὅπως ἡ θυγάτηρ ἐπήγαγεν, Ἀπολλωνίδην ἀμύνασθαι· ἐκεῖνος δὲ τῇ μητρὶ τὸ παριστάμενον αὐτῇ πράττειν ἐπατρέπει. Ἡ δὲ λαβοῦσα ἔθηκε τὸν Ἀπολλωνίδην δυοὶ μῆσι κολλάζουσα, ἔπειτα ζῶντα κατέρυξεν, ὅτε καὶ Ἀμύτις ἀπέθανεν.

Ζῶπυρος δὲ ὁ Μεγαβύζου καὶ Ἀμύτιος παῖς, ἐπεὶ αὐτῷ ὁ πατήρ καὶ ἡ μήτηρ ἐτελεύτησεν, ἀπέστη βασιλεὺς καὶ εἰς Ἀθήνας ἀφίκετο, κατὰ τὴν τῆς μητρὸς εἰς αὐτοῦς εὐεργεσίαν. Εἰς Καῦνον δὲ ἄμ' αὐτῶν ἐπομένῳν εἰσέπλευσε, καὶ ἐκέλευσε παραδίδόναι τὴν πόλιν. Καῦνιοι δὲ αὐτῷ μὲν παραδίδόναι τὴν πόλιν ἔφασκον, Ἀθηναῖοι δὲ τοῖς συνεπομένοις οὐκ ἔπει. Εἰσιόντι δὲ Ζωπύρῳ εἰς τὸ τεῖχος λίθον Ἀλκίδης Καῦνιος ἐμβάλλει εἰς τὴν κεφαλὴν, καὶ οὕτω Ζῶπυρος ἀποθνήσκει. Ἀμῆστρις δὲ ἡ μάμμη τὸν Καῦνιον ἀνεσταύρωσεν. Ἀποθνήσκει δὲ καὶ ἡ Ἀμῆστρις κάρτα γραῦς γενομένη. Καὶ Ἀρτοξέρξης δὲ ἀποθνήσκει μ' καὶ β' ἔτεια βασιλεύσας. Τελευτᾷ ἱστορία ιζ', ἀρχεται ιη'.

Ἀρτοξέρξου δὲ τελευτήσαντος Σέρξης ὁ υἱὸς βασιλεύει, ὃς μόνος ἦν γνήσιος ἐκ Δαμαστίας, ἣ ἐν αὐτῇ τῇ ἡμέρᾳ, ἐν ἣ καὶ Σέρξης ἐτελεύτησεν, ἀπέβη. Βαγόραζος δὲ τὸν νεκρὸν τοῦ πατρὸς καὶ τῆς μητρὸς ἀπήγαγεν εἰς Πέρσας. Ἐπτακαίδεκα δὲ νόθους υἱοὺς ἔσχεν ὁ Ἀρτοξέρξης, ἐξ ὧν ἔστι καὶ Σκυδιανὸς [62 H.] ὁ ἐξ Ἀλογούνης τῆς Βαβυλωνίας, καὶ Ὀχος, [125 R.] καὶ Ἀρσίτης ὁ ἐκ Κοσμαρτιδηνῆς, καὶ αὐτῆς Βαβυλωνίας ὁ δὲ Ὀχος ὕστερον καὶ βασιλεύει. Ἐτι δὲ παῖδες αὐτοῦ πρὸς τοῖς εἰρημένοισι καὶ Βαγαπαῖος καὶ Παρύσατις ἐξ Ἀνδρίας, καὶ αὐτῆς Βαβυλωνίας· αὕτη ἡ Παρύσατις Ἀρτοξέρξου καὶ Κύρου μήτηρ ἐγένετο. Τὸν δὲ Ὀχον ζῶν ὁ πατήρ Ὑκρανίων σατράπην ἐποίησε, τοῖς αὐτῷ καὶ γυναῖκα Παρύσατιν ὄνομα, ἥτις ἦν Σέρξου μὲν θυγάτηρ, ἀδελφὴ δὲ οἰκία. Ὁ δὲ Σκυδιανὸς προσποιησάμενος Φαρνακίαν τὸν εὐνοῦχον, ὃς ἦν μετὰ Βαγόραζον καὶ Μενεστάνην καὶ ἑτέρους τινας, μεθύοντος ἐν εὐρετῇ τινὶ τοῦ Σέρξου καὶ καθύπνουτος ἐν τοῖς βασιλείοις εἰσελθόντες ἀποκτείνουσιν αὐτὸν, τεσσαρακοστῆς καὶ πέμπτης ἡμέρας διαγενομένης ἀπὸ τῆς τοῦ πατρὸς τελευτῆς. Συνέβη οὖν ἀμφοτέρους ἅμα εἰς Πέρσας ἀποκοιμισθῆναι· αἱ γὰρ ἀγοῦσαι τὴν ἀρμάμαζαν ἡμίονοι, ὥσπερ ἀναμέλυνουσαι καὶ τὸν τοῦ παιδὸς νεκρὸν, οὐκ ἤθελον πορεύεσθαι, ὅτε δὲ κατέλαβε, σὺν προθυμίᾳ ἀπήσαν.

Βασιλεύει δὲ Σκυδιανὸς, καὶ γίνεται Ἀζαβαρίτης αὐτῷ Μενεστάνης. Ἀπὼν δὲ Βαγόραζος καὶ ὕποστρέφας πρὸς Σκυδιανὸν, ἐπεὶ παλαιὰ αὐτοῖς ἔχθρα ὕπετύφετο, ὥς δῆθεν ἀνευ τῆς αὐτοῦ γνώμης τοῦ πατρὸς

filia velle de Apollonide supplicium sumi, sibi indicasset. Rex, quidquid matri visum agendi fecit potestatem: quæ cum vinctum Apollonidem integro bimestri excruciasset, vivum postea defodi, eodem ipso tempore curavit, quo Amytis diem suum obiit.

Zopyrus autem, Megabyzi et Amytis filius, utroque orbatus parente, a rege descendit, Athenasque profectus est, propterea quod mater ejus Athenienses olim beneficiis affererat Caunum ergo ipse, navibus cum asseclis delatus, tradi sibi urbem postulat. Caunii tradere se ipsi quidem urbem paratos responderunt; qui vero ipsum sequebantur Atheniensibus, nequaquam. Quare in Zopyri muros subeuntis caput, saxum Alcides Caunius conjecit, ex quo ille ictu mortuus est. Caunium hunc Amistris avia cruci affixit: ac tandem ipsa quoque senio confecta decessit. Quin et Artaxerxes vita abiit, cum duos et quadraginta regnasset annos. Atque hic finis septimi decimi Historiarum libri, inchoaturque octavus decimus.

Regnum Artaxerxæ defuncti filius Xerxes excipit, solus legitimus e conjuge Damaspia, quæ ipso illo die quo Xerxes [postea] vita decessit. Bagorazus vero patris matrisque corpus in Persiam avexit. 42a Septemdecim huic Artaxerxæ spurii filii fuerunt, in quibus Secyndianus, ex Alogune Babylonia: et Ochus, atque Arsites; ille ex muliere quadam Martidene nomine, etiam ipsa Babylonia; Ochus autem hic post etiam regno potitur. Porro præter jam dictos ipsius æque liberi fuere, Bagapæus et Parysatis ex Andia, item Babylonia. Hæc Parysatis Artaxerxæ postea Cyrique mater fuit. Ochum pater, dum adhuc in vivis esset, Hyrcaniorum satrapam constituerat, data ei uxore cui Parysati nomen, quæ Xerxæ filia, ipsiusque Ochi soror erat. Seryndianus vero, ascito sibi Pharnacyo eunucho (qui Bagorazo et Menostane (2), ac quibusdam aliis auctoritate inferior erat), cum Xerxes die quadam festo ebrius in regia dormiret, ingressi una eum interficiunt, quadragesimo quinto a patris morte die. Ita evenit, ut amborum simul corpora in Persiam aveherentur. Quæ enim antea mulæ currum [cum Artaxerxæ cadavere] protracturæ, tanquam filii quoque cadaver exspectarent, progredi noluerant, eodem, postquam ista contigerunt, magna cum alacritate sunt iter ingressæ.

Ita regno potius Secyndianus, Menostanem sibi creat Azabariten: reversumque deinde Bagorazum; quando vetus inter eos simultas ardebat, prætexens quod absque suo consilio patris cadaver

VARIÆ LECTIONES.

²² τῆς om. A. ²³ ἅμα τῶν ἐπομένων A: ἅμα τοῖς ἐπομένοις C. ²⁴ δὲ om. A. ²⁵ τελευτᾷ — ιη' τελ. ἱστορ. ιζ' ἀρχεται ιη' A: τέλος τῆς ιζ' ἱστορίας, ἀρχὴ δὲ τῆς ιη' C. cf. p. 43 b 1. ²⁶ Ἀρταξέρξου δὲ τελευτ. C. ²⁷ Σκυδιανὸς C. hic ei posthac. ²⁸ ἐκ γυναικὸς Μαρτιδηνῆς C. ²⁹ ἡ om. A.

NOTE.

(2) Supra Menestates.

ibi reliquisset, lapidibus obrui imperavit. Quod factum exercitus moleste admodum tulit: neque ullis largitionibus ille efficere potuit, ut non eum tuum ob Xerxæ fratris, tum ob Bagorazi eadem, vehementer odissent. Dimittit postea Secyndianus qui Ochum accerseret. Qui se venturum sæpius pollicitus, non tamen venit, donec multis tandem munitis copiis, regnum occupaturus putaretur. Et vero Arbarius, equitum Secyndiani præfectus, ab eo ad Ochum deficit, post hunc Egypti satrapa Arxanes: quin et Artoxares ab ipsa usque Armenia ad Ochum accessit: cui etiam invito citarii (3) hi imposuere. Ochus ergo regnum adit, mutatoque nomine Dariæus appellatur (4). Hic dolis mox juramentisque, Parysatidis monitu, Secyndianum aggreditur: ac multum licet Menostanes hortaretur, ne juramentis Secyndianus crederet, neve cum fallacibus hominibus pactum ullum iniret, credit tamen. Capitur itaque, et in cinerem 42b conjectus moritur, cum menses sex (5), et dies quindecim regnasset.

Solus inde regnat Ochus, qui et Dariæus, apud quem auctoritate valebant tres eunuchi: maxime quidem Artoxanes, post hunc Artibazanes, tertio loco Athous. Sed uxorem potissimum in consilium adhibebat: ex qua jam ante aditum regnum binos suscepit liberos, Amistrin filiam, et filium Arsacean, qui mutato post nomine Artaxerxes (6) dictus. Parii autem ipsi et alterum filium jam regnans uxori, cui a sole Cyri (7) nomen imponitur: deinde Artosten, aliosque deinceps ad tredecim usque liberos. (hæc scriptor hic ex ipsamet se audivisse Parysatide refert.) Verum cæteri quidem cito vivere desierunt, superstitiis relictis iis, quos modo nominavimus, cum quarto insuper filio, cui Oxendæ nomen fecerunt.

Defecerunt a rege germanus ejus frater Arsites, eodem patre eademque matre prognatus, et Megabyzi filius Artyphius. Mittitur adversus hos Artasyras, belloque Artyphium invadens, duobus e præliis victus abiit: tertio deinde congressus, Artyphium superat, et quos ille secum habebat Græcos ita muneribus ad se pellexit, ut tandem cum tribus admodum Milesiis relictus fuerit. Quare jurejurando fideque ab Artasia data, regi sese dedit. Parysatis vero regi ad Artyphium interficiendum incitato id consilii dedit, illo ut tempore non occideret: per eam enim fraudem etiam Arsiten ipsum sese dediturum; ubi hic quoque deceptus captusque esset, tum demum tempus utriusque necandi. Et vero ita factum est, dum ei consilio

Α λιπὼν τὸν νεκρὸν αὐτοῦ, προστάξει βασιλεὺς λιθολευστοῦ ἐγεγενῆναι· ἐφ' ᾧ ἡ στρατιὰ εἰς λύπηνηκατηνέχθη. Ὅ δὲ δῶρα αὐτῇ εἰδίδου· οἱ δὲ ἐμίσουν αὐτὸν, ὅτι τε τὸν ἀδελφὸν Σέρξην ἀπεκτόνει καὶ ὅτι Βαγόραζον διαπέμπεται Σεκυδιανὸς προσκαλούμενος Ὀχον· ὃ δὲ ὑπίσχεσθαι μὲν, οὐ παραγίνεται δέ. Καὶ γίνεται τοῦτο πολλάκις. Τέλος περιβάλλεται Ὀχος πολλὴν στρατιάν, καὶ ἐπιδοξὸς ἦν βασιλεύειν. Ἀφίσταται Ἀρβάριος ὁ τῶν ἱππέων Σεκυδιανοῦ ἀρχὼν πρὸς Ὀχον, εἰτα Ἀρξάνης ὁ Αἰγύπτου σατράπης· καὶ Ἀρτοξάρχης δὲ ὁ εὐνούχος· ἐξ Ἀρμενίας ἦκε πρὸς Ὀχον. Καὶ ἐπέθεντο αὐτῷ τὴν χίταριν, οὗτι ἐκόντος. Βασιλεὺς Ὀχος, καὶ μετονομάζεται Δαρεῖαιος. Καὶ μετέρχεται ἀπάτῃ καὶ ὄρκους, ὑποθήκην Παρυσάτιδος, τὸν Σεκυδιανὸν, πολλὰ Μενουστάνους· παραινοῦντος Σεκυδιανὸν μὴ πιστεύειν τοῖς ὄρκους, μὴδὲ σπένδουσι τοῖς ἐξαπατῶσι. Πείθεται δ' ὅλον θῶκος, καὶ ἀλλοικετοῖ, καὶ εἰς τὴν σποδὸν ἐμβάλλεται καὶ ἀπόλλυται βασιλεύσας· ἡμέρας· ἐξ, ἡμέρας· δεκαπέντε.

Βασιλεὺς οὖν μόνος Ὀχος ὁ καὶ Δαρεῖαιος. Εὐνούχοι δὲ τρεῖς ἥδυναντο παρ' αὐτῷ, μέγιστον μὲν Ἀρτοξάρχης, δευτέρου δὲ Ἀρτιδαρξάνης, καὶ τρίτος Ἀθῶος. Ἐχρητο δὲ συμβούλῳ μάλιστα τῇ γυναικί· ἐξ ἧς πρὸ τῆς βασιλείας δύο ἔσχε τέκνα, Ἀμῆστριν θυγατέρα καὶ Ἀρσάκην υἱὸν, ὃς ὑστερον μετωνομάσθη Ἀρτοξέρξης. Τίττει δὲ αὐτῷ ἑταρὸν υἱὸν βασιλεύουσα, καὶ τίθεται τὸ ὄνομα αὐτοῦ ἀπὸ τοῦ ἡλίου Κύρον· εἰτα τίττει Ἀρτόστην, καὶ ἐφεξῆς ἑστὶν παῖδων δεκατριῶν. Καὶ φησὶν ὁ συγγραφεὺς αὐτὸς παρ' αὐτῆς ἐκείνης τῆς Παρυσάτιδος ταῦτα ἀκούσαι. Ἀλλὰ τὰ μὲν ἄλλα τῶν τέκνων ταχὺ ἀπεβίω, οἱ δὲ περιγεγονότες οἱ τε προφύθιντες τυγχάνουσι καὶ ἔτι τέταρτος υἱός, Ὁξένδρας ὠνομασμένους.

Αφίστανται βασιλεὺς Ἀρσίτης ὁ οἰκαῖος ἀδελφεός, ὁμοπάτριος καὶ ὁμομήτριος, καὶ Ἀρτύφιος ὁ Μεγαθύου. Πέμπεται [65 H.] Ἀρτασύρας κατ' αὐτῶν, καὶ πολεμεῖ Ἀρτύφιον, καὶ δουὶ μάχαις Ἀρτασύρας ἡττάται. [128 R.] Εἰτα πάλιν συμβαλὼν νικᾷ Ἀρτύφιον, καὶ ὑπάγειται τοὺς σὺν αὐτῷ Ἕλληνας δώροισι, καὶ καταλιπνόντα αὐτῷ Μιλήσιοι μόνου τρεῖς. Τέλος ὄρκους καὶ πίστει λαβὼν παρὰ Ἀρτασύρας, ἐπειδὴ ὁ Ἀρσίτης οὐκ ἐφαίνετο, προσεχώρησε βασιλεῖ. Παρύσατις δὲ βουλευέται βασιλεῖ, ὁρμῶντι πρὸς τὸν Ἀρτύφιον θάνατον, μὴ ἀνελεῖν τέως· ἔσσεσθαι γὰρ τοῦτο ἀπάτην καὶ εἰς τὴν προσχώρησιν τοῦ Ἀρσίτη· ἐπειδὴ δὲ κάκεινος ἀπατηθεὶς ἀλῶ, δεῖν τότε ἄμω διαχρησασθαι. Καὶ γέγονεν οὕτως, εὐδοθεσίης τῆς συμβουλῆς, καὶ ἐμβάλλεται εἰς τὴν σποδὸν Ἀρτύφιος.

VARLE LECTIONES.

33 ἡ add. A. 34 οἱ αὐτοὶ A. 35 ὁ εὐνούχος add. A. 36 ἐκόντις γ. 37 δαρεῖαιος γ. 38 πολλὰ μὲν Ὀσά· νους γ. 39 βασιλεύσας add. A : idem hoc loco reposuit quæ vulgo v. 3, post Δαρεῖαιος leguntur, μῆνας γ' ἡμέρας ιε'. 40 Ἀρτοξάνης γ. 41 Ἀρτιδαρξάνης γ. 42 μάλιστα τῇ γυναικί συμβούλῳ γ. 43 οἱ δὲ A.

NOTÆ.

(3) De citari, sive cidari, lege doct. Brissonium in Persicis, lib. 1.
(4) Aliis Darius Nothus dictus.
(5) Sequor versionem editam, quæ locum hunc

ex historiæ ratione restituit.
(6) Cognomento Μνήμων.
(7) Cyrus hic minor est.

καὶ Ἀρσίτης· καίτοι Ἀρσίτην ὁ βασιλεὺς οὐκ ἐβού-
λετο ἀπολέσαι⁴⁴. Ἄλλ' ἡ Παρύσας τὰ μὲν πείθουσα τὰ
δὲ βιαζομένη ἀπώλεσε. Κατελεύσθη δὲ καὶ Φαρνα-
κύας⁴⁵ ὁ συνανελὼν Σκυδιανῶν Σέρξην. Ἀνγρέθῃ
δὲ καὶ Μενυστάνῃς ὅφ' ἑαυτοῦ, ἤδη πρὸς θάνατον
συλλαμβανόμενος.

Ἀφίσταται Πισούθνης, καὶ ἀποστέλλεται κατ'
αὐτοῦ Τισαφέρνης καὶ Σπιθραδάτης⁴⁶ καὶ Παρμίσης.
Ἀντεπεξήκει δὲ Πισούθνης, ἔχων καὶ Λύκωνα τὸν
Ἀθηναῖον ἅμα Ἑλλήνων⁴⁷ ὧν ἐκεῖνος ἤρχε. Λαμβά-
νουνσι δὲ οἱ τοῦ βασιλέως στρατηγοὶ χρήμασι⁴⁸ Λύκωνα
καὶ τοὺς Ἑλλήνας, καὶ ἀφιστῶσι Πισούθνου· εἰτα δόν-
τες αὐτῷ πίστει καὶ λαβόντες ἄγουσι παρὰ βασιλέα.
Ὁ δὲ εἰς τὴν σποδὸν ἐνέβαλε, Τισαφέρνῃ⁴⁹ δούς τὴν
Πισούθνου σατραπείαν. Ἐλαβε δὲ Λύκων καὶ πόλεις
καὶ χώρας ὑπὲρ τῆς προδοσίας.

Ἀρτοξάρχης ὁ εὐνούχος⁵⁰, ὃς μέγα ἡδύνατο παρὰ
βασιλεῖ, ἐπιβουλεύει βασιλέα, θέλων αὐτὸς βασιλεῦ-
σαι· πάγωνα γὰρ καὶ ὑπὸ ῥήνῃ προστάζειν αὐτῷ
γυναῖκα κατασκευάζει, ἵνα ὡς ἀνὴρ φαίνοιτο. Δι' ἧς
καὶ καταμηνύεται καὶ συλλαμβάνεται. Καὶ παραδί-
δοται Παρυσάτιδι, καὶ ἀναίρεται.

Ἀρσάκης⁵¹ ὁ τοῦ βασιλέως παῖς, ὁ καὶ ὕστερον
μετονομασθεὶς Ἀρτοξέρξης, γαμέει τὴν Ἰδέρνω
θυγατέρα Στάτειραν⁵², τὴν δὲ τοῦ βασιλέως θυγα-
τέρα ὁ τοῦ Ἰδέρνω υἱός· Ἀμῆστρις ἦν ἡ θυγάτηρ,
τῇ δὲ ταύτης νομφίῳ ὄνομα⁵³ Τεριτοῦχης, ὃς καὶ
τοῦ πατρὸς τελευτήσαντος ἀντ' αὐτοῦ σατράπης κατέ-
στη. Ἦν δὲ ὁμοπατρία αὐτῷ ἀδελφῇ Ῥωξάνῃ,
καλὴ τῇ εἶδει καὶ τοξεύειν καὶ ἀκοντίζειν ἐμπειρο-
τάτῃ. Ἐρῶν δὲ ταύτης ὁ Τεριτοῦχης καὶ συγγινώ-
μενος ἐμίσει Ἀμῆστριν, καὶ τέλος ἐμβάλειν αὐτὴν
εἰς σάκκον⁵⁴ καὶ κατακνηθῆναι ὑπὸ τριακοσίων
ἀνδρῶν, μεθ' ὧν καὶ τὴν ἀπόστασιν ἐμελέτησεν⁵⁵,
ἐβουλεύσατο. Ἀλλὰ τις Οὐδιάρχης⁵⁶ ὄνομα, ἰσχυρὸν
ἔχων παρὰ Τεριτοῦχην, καὶ γράμματα παρὰ βασι-
λέως πολλὰς ὑποσχέσεις ἔχοντα, εἰ περὶ σωθείη αὐτῷ
ἡ θυγάτηρ, δεξάμενος, ἐπιτίθεται καὶ ἀναίρει Τερι-
τοῦχην, γενναῖως ἐν τῇ ἐπανάστασι ἀνδρὶσάμενον
καὶ πολλοὺς ἀποκτείναντα⁵⁷· μέχρι γὰρ χ' καὶ ζ'
φασιν αὐτὸν ἀποκτείναι. Ὁ δὲ υἱὸς τοῦ Οὐδιάρχου
Μιθραδάτης⁵⁸, ὁ πασιπότης ὧν Τεριτοῦχου καὶ μὴ

oriatu respondit exitu, et uterque in cinerem
conjicitur (8), etsi Arsiten rex perditum noluit,
quod tamen Parysatis partim precibus, partim vi,
aliquando effecit. Pharnacyas quoque, qui cum Se-
cyndiano Xerxem occiderat, lapidibus obrutus : et
Menostanes ipse sibi mortem conscivit, cum jam
ad eadem comprehenderetur.

Desciscit Pisuthnes, in quem Tissaphernes mit-
titur, atque Spithradas, et Parmises. Tenditque
adversus hos Pisuthnes, Lyconen Atheniensem,
cum Græcis quorum ille dux erat, secum educens;
verum acceptis a regis ducibus pecuniis, Lycon
Græcique Pisuthnem deserunt, quem duces deinde,
fide data 43a acceptaque ad regem perducunt. Qui
ipsum in cinerem conjecit, ejusque satrapiam
Tissaphernæ tradidit. Lycon interim urbes inte-
gras ac regiones pro hujusce proditiōis mercede
accepit.

Artoxares quoque, qui plurimum apud regem
poterat, regnandi cupiditate adactus, insidias regi
moliitur. Hic eunuchus cum esset, barbam sibi
mystacasque ut conficeret, uxori imperavit, quo
vir esse putaretur, ab ea ipse proditus capitur, et
Parysatidi traditus necatur.

Regis autem filius Arsaces, qui Artaxerxæ postea
nomen tulit, Stateiram Idernæ filiam uxorem acci-
pit, et hujus vicissim filius regis filiam. Hæc Ami-
stris, ejus sponsus Terituchnes dicebatur, qui et
in patris demortui locum satrapa creatus est. Erat
huic soror eodem patre genita, Roxane nomine,
quæ cum forma, tum sagittandi jaculandique peri-
tia præstabat : cujus amore captus Terituchnes,
ususque consuetudine, Amistrin scilicet oderat, ut
eam tandem in saccum conjicere statuerit, a tre-
centis ita viris, cum quibus ille defectionem medi-
tabatur, confodiendam. Verum Udiastes quidam,
qui auctoritate apud Terituchnem pollebat, ei li-
teras jam a rege acceperat promissis plenas, si sua
ipsi filia servaretur incolumis, Terituchnem inva-
dit atque interficit, cum prius ipse fortiter invaso-
ribus resistens, eorum multos stravisset, septem
enim supra triginta mactasse traditur. Ipsius au-
tem Udiastæ filius Mithridates, qui Terituchnæ
armiger erat, nec turbis hisce interfuerat, ubi

VARIE LECTIONES.

⁴⁴ ἀπολέσθαι γ. ⁴⁵ φαρνακύτας Α. ⁴⁶ Σπιθραδάτης γ. ⁴⁷ Ἑλλήσιν γ. ⁴⁸ χρήματα γ. ⁴⁹ Τισαφερνί-
δης τὴν γ. ⁵⁰ ὁ εὐνούχος Α : δὲ γ, additis (just βασιλεῦσαι) ἐκτομίας ὑπάρχων. ⁵¹ Ἀρσάκης δὲ ὁ γ.
⁵² στατειραν Α. ⁵³ ὄνομα om. pr. Α. ⁵⁴ σάκον Α. ⁵⁵ μελετήσασα γ. ⁵⁶ Οὐδιάρχης γ. ⁵⁷ ἀποκτείν-
οντα γ. ⁵⁸ μιτροδάτης Α.

NOTÆ.

(8) Eodem nec mortis genere sublatus quoque
Secyndianus supra et infra Pisuthnes. Brisson. in
Persici, vivos exustos censet. Lycophronis sane
scholiastes φλέγουσαν σποδὸν exponit πυρκαϊάν
καὶ καῦσιν. (Sed numquid vivos flammis tradere
licebat, saltem noxios, apud quos mortuum quid,
aut cænum, in ignem conjiciens morte puniebatur,
ut refert Strabo, lib. xv extr.? An forte in Pyræ-
theiorum copioso cinere, ibidem descripto, extinctos
hæos suspicari liceat.—Præter mentem meam accidit,
ut hæsitatio nostra prima de cinerum supplicio hoc
loco expressa sit. Nam ecce tibi clarissime descri-

psit Valerius Max. lib. ix, cap. 2, *Externorum histo-
ria sexta*, quo supplicii genere perierint qui hic
ἐμβάλλεσθαι εἰς τὴν σποδὸν dicuntur, quod etiam
Ovid. in lib. v. 321 in his versiculis indicat :

Utque necatorum Darii fraude secundi,
Sic tua succensus devoret ossa cinis.

Dixeris et beatum Hieronymum olim hanc ipsam
phrasin, alterius Machabæorum libri cap. xiii, n. 6,
legisse, cum de sacrilego illo Menelao eodem hoc
supplicii genere necato, vulgata ejus versio refert :
Inde in cinerem dejici jussit sacrilegum. SCHOTUS.

facinus intellexit, multas patri diras imprecatus est, captamque Zarin urbem, Terituchmæ filio conservavit. At Parysatis matrem Terituchmæ, fratresque Metrosten atque Helicum, sorores item duas, quas prater Stateiram habebat, vivas defodi jussit (9-10); et ipsam Roxanen (11) vivam item secari. Tantundem de Stateira, Arsacæ filii uxore, rex conjugi imperavit. At cum Arsaces multis matrem patremque lacrymis atque planctibus mitigasset, postquam ipsa 43b Parysatis flexa est, etiam rex poenam illi condonavit, hoc addito ad uxorem, fore aliquando ut eam valde prœniteret.

εχώρησε καὶ Ὀχος ὁ Δαρειαῖος⁸⁸, εἰπὼν Παρυσάτιδι:

Decimo nono deinde libro refert, ut Ochus Darius ex morbo mortuus sit Babylone, cum annos regnasset quinque supra triginta. Arsaces, idemque Artaxerxes (12) mutato nomine, regnum deinde suscipit; et exacta retro (per cervicem) lingua Udiastæ execatur, atque ita moritur, Mithridate ejus filio pro parente satrapa creato: quæ quidem Stateiræ studio non sine magno Parysatidis dolore peracta sunt. Tissaphernes criminatur Cyrum apud Artaxerxem fratrem; mox ille ad matrem confugit, atque ab objecto crimine absolvitur. Hac ergo a fratre affectus ignominia Cyrus, ad satrapiam suam recedit, ac de rebellione cogitat. Criminatur Oronden Satibarzanes cum Parysatide consuetudinem habere, cum alioquin castissime viveret. Morte igitur multatur Orondes, et mater regi indignatur, venenoque Teriteuchmæ filium necat. De eo quoque sit hic mentio, qui parentem contra legem per ignem sepelivit (13). Unde etiam Hellenicus atque Herodotus mendacii arguuntur. Desicit a fratre Cyrus, Græco simul et barbarico collecto exercitu (14). Porro Clearchus Græcorum dux erat. Synnensis vero Cilicis rex utrumque, Cyrum dico et Artaxerxem, in bello adjuvabat. Cyrus suum, et Artaxerxes vicissim suum exercitum cohortatus est. Clearchus Lacedæmonius, idemque Græcorum dux, et Menon Thessalus, quorum uterque Cyrum sequebatur, assidue inter se dissidebant, propterea quod Cyrus in omnibus Clearchi consilio uteretur, nulla Menonis habita ratione. Cum multi ab Artaxerxe ad Cyrum transfugerent, nullus tamen ab hoc ad illum transibat. Quam etiam ob causam Artabarius, cum ad Cyrum sese adungere statuisset, eoque nomine accusatus esset, in cinerem coniectus est.

A παρὼν, ἐπεὶ ἔμαθε, πολλὰ τῷ πατρὶ κατηράσαστο, καὶ πόλιν Ζάριν καταλαβὼν ἐφύλασσε ταύτην τῷ παιδί τοῦ Τεριτοῦχμου. Ἡ δὲ Παρύσατις τὴν τε μητέρα τὴν Τεριτοῦχμου καὶ τοὺς ἀδελφοὺς Μιτροστήν⁸⁸ καὶ Ἠλίκον καὶ τὰς ἀδελφὰς, δύο οὕσας χωρὶς τῆς Στατείρας⁸⁹, ζῶσας ἐκέλευσε καταχῶσαι, τὴν δὲ [64 H.] Ῥωξάνην ζῶσαν κατατεμεῖν· καὶ ἐγένετο. Ὁ δὲ βασιλεὺς εἶπε τῇ γυναικὶ Παρυσάτιδι ποιῆσαι ὁμοίως καὶ Στατείραν τὴν Ἀρσάκου γυναῖκα τοῦ παιδός· [129 R.] ἀλλ' ὁ γὰρ Ἀρσάκης πολλὰ τὴν μητέρα καὶ τὸν πατέρα δάκρυσι καὶ κόπαισι ἐξελυσάμενος⁹⁰, ἐπεὶ⁹¹ ἡ Παρύσατις ἐπικάμφθη, συν- πολλὰ μεταμελήσειν αὐτὴν⁹². Τελευτᾷ⁹³ ἡ γυνή⁹⁴.

Ἐν δὲ τῇ 10^ῃ ἱστορίᾳ διελκιδάνει ὡς Ὀχος ὁ Δαρειαῖος⁸⁸ ἀπέθανεν ἀσθενήσας ἐν Βαβυλῶνι, ἐτὶ βασιλεύσας τριάκοντα πέντε, βασιλεῦσι δὲ Ἀρσάκης ὁ μετονομασθεὶς Ἀρτοξέρξης. Καὶ ἐκτεμένεται ὁ Οὐδιάστης τὴν γλῶτταν, καὶ ἐξελαύνεται ταύτην ἐξ ὀπισθεν, καὶ θνήσκει· ὁ δὲ παῖς αὐτοῦ Μιτραδάτης ἀνελὶ τοῦ πατρὸς καθίσταται σατράπης. Ἐπράχθη δὲ ταῦτα σπουδῇ Στατείρας, καὶ ἡνίοτο Παρύσατις. Διαβάλλεται Κύρος ὑπὸ Τισσαφέρνους πρὸς Ἀρτοξέρξην τὸν ἀδελφόν, καὶ καταφεύγει Παρυσάτιδι τῇ μητρὶ, καὶ ἀπολύεται τῆς διαβολῆς. Ἀπελύνει Κύρος ἡτιμωμένους παρὰ τοῦ ἀδελφοῦ πρὸς τὴν οἰκίαν στρατείαν, καὶ μελετᾷ ἐπανάστασιν. Διαβάλλει Σατιβαρζάνης Ὀρόνδην, ὡς Παρυσάτιδι μίγνυται, καίτοι λίαν αὐτῆς συμφρονούσης· καὶ ἀναιρεῖται Ὀρόνδης, καὶ ὀργίζεται ἡ μήτηρ τῷ βασιλεῖ, ὅτι Παρύσατις φαρμάκῳ διαφθείρει τὸν Τεριτοῦχμου υἱόν. Καὶ περὶ τοῦ θάψαντος τὸν πατέρα διὰ τοῦ πυρὸς παρὰ τὸν νόμον· ἐξ οὗ καὶ Ελεγχος Ἑλληνικοῦ καὶ Ἡροδότου, ὡς ψεύδονται. Ἀπίστασις Κύρου ἀπὸ τοῦ ἀδελφοῦ, καὶ συναγωγὴ Ἑλληνικοῦ στρατεύματος καὶ βαρβαρικοῦ, καὶ στρατηγῶν Κλέαρχος Ἑλλήνων. Ὅπως τε Συνένσεις⁹⁵ ὁ Κιλικίων βασιλεὺς ἀμφω συνεμάχει, Κύρῳ τε καὶ Ἀρτοξέρξει. Ὅπως τε Κύρος τῇ ἰδίᾳ στρατείᾳ καὶ Ἀρτοξέρξης πάλιν τῇ οἰκίᾳ παρήνεσαν. Κλέαρχος δὲ ὁ Λακεδαιμόνιος, ὃς ἦρχε τῶν Ἑλλήνων, καὶ Μένων ὁ Θετταλὸς, οἱ μετὰ Κύρου ἦσαν, αἱ διάφοροι ἀλλήλοις ἐτύγχανον, δίδωσι τῷ μὲν Κλέαρχῳ ἅπαντα ὁ Κύρος συνεβούλευε, τοῦ δὲ Μένωνος λόγος οὐδεὶς ἦν. Ὡτομόλουν δὲ ἀπὸ μὲν Ἀρτοξέρξου πρὸς Κύρον πολλοὶ, πρὸς δὲ Ἀρτοξέρξην ἀπὸ Κύρου οὐδεὶς· διὸ καὶ Ἀρταβάριος⁹⁶ προσχωρήσει Κύρῳ μελετήσας καὶ διαβληθεὶς εἰς τὴν σποδὸν ἐνεβλήθη.

VARIE LECTIONES.

⁸⁸ Μητρώστην γ. ⁸⁹ στρατεία; Α. ⁹⁰ ἐξελαύνμενος γ. ⁹¹ ἐπεὶ δὲ ἡ γ. ⁹² δαρειαῖος Α. ⁹³ αὐτὴν] nonne αὐτῇ? ⁹⁴ τελευτᾷ] τέλος τῆς γ. ⁹⁵ post γη cum Α omisi ἱστορίας. ⁹⁶ δαρειαῖος Α. ⁹⁷ Συνένσεις γ. ⁹⁸ Ἀρταβάριος] ὁ βάρβαρος Α.

NOTE.

(9-10) Usitato apud Persas supplicio, ut ex Herod. non uno loco discimus.

(11) Quod genus supplicii multis etiam post sæculis apud eam gentem usurpatum, ut quando regina Hormisdæ regis uxor τετεμαχίσθαι dicitur supra

(12) Mnemon cognominatus cujus vitam accurate descripiam habemus apud Plut.

(13) Herodot. Thalia, et Strabo lib. xv.

(14) Cyri hanc adversus fratrem rebellionem persecutus est diligentissime. Xenophon, lib. i et ii Ἀραβόσεως.

Προσβολή Κύρου πρὸς τὴν βασιλείῳ στρατιάν, A καὶ νίκη Κύρου· ἀλλὰ καὶ θάνατος Κύρου ἀπειθοῦν-
τος· Κλέαρχον, καὶ αἰκισμὸς τοῦ σώματος Κύρου ὑπὸ
τοῦ ἀδελφοῦ * Ἀρτοξέρξου· τὴν τε γὰρ κεφαλὴν καὶ
τὴν χεῖρα, μετ' ἧς τὸν Ἀρτοξέρξην ἔβαλεν, αὐτὸς
ἀπέτεμε καὶ ἐθριάμβευσεν. Ἀναγώρησις Κλέαρχου
τοῦ Λακεδαιμονίου ἅμα τῶν σὺν αὐτῷ ** Ἑλλήνων
τῆς νυκτὸς, καὶ τῶν τῆς Παρυσάτιδος πόλεων **
μῖα· κατάληψις· εἰτα σπονδαὶ βασιλείῳ πρὸς τοὺς
Ἕλληνας. Ὡς Παρυσάτις εἰς Βαβυλῶνα ἀφίκετο
πενθοῦσα Κύρον, καὶ μόλις ἐκομίσατο τὴν κεφαλὴν
αὐτοῦ καὶ τὴν χεῖρα, καὶ ἔθαψεν, καὶ ἀπέστειλεν
εἰς Σούσα. Τὰ περὶ Βαγαπάτου τοῦ ἀποτεμνόντος
προστάξει βασιλείῳ τὴν κεφαλὴν ἀπὸ τοῦ σώματος
Κύρου, ὅπως ἡ μήτηρ μετὰ βασιλείῳ κύβοις ἐπὶ
συνθήκαις παίξασα καὶ νικήσασα ἔλαβε Βαγαπάτην, B
καὶ ὁν τρέπον τὸ δέρμα περιαιρεθείς ἀνεσταυρίσθη *
ὑπὸ [65 H.] Παρυσάτιδος, ὅτε καὶ τὸ πολὺ ἐπὶ Κύρῳ
πένθος αὐτῇ * ἐπαύσατο διὰ τὴν πολλὴν τοῦ Ἀρτο-
ξέρξου δίησιν. [150 R.] Ὡς Ἀρτοξέρξης δῶρα ἔδωκε
τῷ ἐνέγκαντι τὸν Κύρου πῖλον, καὶ ὡς τὸν Κἄρα
τὸν δοκῶντα Κύρον βαλεῖν * Ἀρτοξέρξης ἐτίμησε,
καὶ ὡς Παρυσάτις τὸν τιμηθέντα Κἄρα αἰκισαμένην
ἀπέκτεινεν. Ὡς Ἀρτοξέρξης παρέδωκεν αἰντησαμένην
Μιτραδάτην * Παρυσάτιδι, ἐπὶ τραπέζῃς μεγαλαυ-
χήσαντα ἀποκτείνει· Κύρον **, κάκεινῃ λαβοῦσα
πικρῶς * ἀνέβλε. Ταῦτα * ἡ ιδ' καὶ κ' ἱστορία.

Ἐν δὲ τῇ κα' καὶ β' καὶ γ', ἧτις καὶ τῆς διης
πέραις ἐστὶν ἱστορίας, τὰδε περιελίπτται **, ὡς Τι-
σσαφέρνης ἐπιβουλεύει τοῖς Ἕλλησι, καὶ προσεταιρι-
σάμενος Μένωνα τὸν Θησσαλὸν δι' αὐτοῦ Κλέαρχον C
καὶ τοὺς ἄλλους στρατηγούς ἀπάτη καὶ ὅρκους ἐχει-
ρώσατο, τοῦ Κλέαρχου καὶ προσειδομένου καὶ ἀπο-
κρουσμένου τὴν ἐπιβουλήν· ἀλλὰ τό τε πλῆθος διὰ
Μένωνος ἀπατηθὲν κατηνάρχησε καὶ ἄκοντα Κλέαρ-
χον πρὸς Τισσαφέρην παραγενέσθαι, καὶ ἠρόμενος
ὁ Βοιωτὸς αὐτὸς ῥῆθι προαλοῦς ἀπάτη συμπαρῆναι.
Ὡς εἰς Βαβυλῶνα πρὸς Ἀρτοξέρξην Κλέαρχον
καὶ τοὺς ἄλλους ἀπέστειλεν ἐν πέδαις, καὶ ὡς ἐπὶ
θείῳ Κλέαρχου ἅπαντες συνεβρόντησαν. Ὡς Κτησίας
αὐτὸς· ἱατρὸς ὢν Παρυσάτιδος πολλὰ Κλέαρχον ἐν τῷ
θεσμοτηρίῳ ὄντι πρὸς ῥῆσιν καὶ θεραπείαν δι'
αὐτῆς ἐπραξε· καὶ τῶν ἡδονῶν ἂν Παρυσάτις ἔλυσσε
καὶ ἀφήκεν, εἰ μὴ Στάτειρα τὸν ἄνδρα Ἀρτοξέρξην
ἀνέπεισε τοῦτον ἀναιρεθῆναι. Καὶ ἀνηρέθη Κλέαρ- D
χος, καὶ τέρα· ἐπὶ τῷ σώματι συνέστη· αὐτομάτως
γὰρ ἐπ' αὐτῷ τάφος, μεγίστου πνεύσαντος ἀνέμου,
ἐπὶ μέγα ἡρμῆνος ἐπισυνέστη. Ἀνηρέθησαν δὲ καὶ
οἱ σὺν αὐτῷ ἀναπεμφθέντες Ἕλληνες πλὴν Μένω-
νος.

Λοιδωρία Παρυσάτιδος πρὸς Στάτειραν, καὶ ἀναι-
ρεσις διὰ φαρμάκου τοῦτον διασκευασθέντος τὸν
τρέπον· ἐφύλαττετο γὰρ Στάτειρα λίαν μὴ παθεῖν δ

Cyrus in regium exercitum impressionem facit,
victoriaque potitus, dum Clearchum audire non
vult, deinde occumbit. Indignis modis a fratre Ar-
taxerxe in Cyri corpus sævitum, nam et caput, et
manum ipsam, qua regem hic percussisset, abscedit,
eamque velut in triumpho circumtulit. Recedit 44a
cum suis Græcis nocte Clearchus Lacedæmonius,
unamque de Parysatidis urbibus occupat. Ita rex
sœdus cum Græcis init. Parysatis Babylonem profecta
est, Cyrum lugens, ejus vix tandem caput atque
manum recuperare potuit; quæ illa functorum more
curavit, et Susa misit. De Bagapate (pergit narrare
auctor) qui regis jussu caput Cyri a trunco ampu-
tarat: quomodo item regis mater, cum filium in
talorum lusu vicisset, Bagapaten (15) ex pacto obti-
nuerit, et quomodo idem, detracta pelle (16), in cru-
cem deinde a Parysatide sit actus, quo item tempore
viagnum illa suum e Cyri morte luctum compressit,
multis ad id Artaxerxæ precibus adducta. Uti Arta-
xerxes dona illi largitus sit, qui Cyri tiam attule-
rat: et Carem item illum honorifice exceperit, qui
Cyrum a se vulneratum putabat, utque illum ipsum
misere excruciatum Parysatis interfecerit. Ut rex
potenti Parysatidi Mithridatem quoque condonarit,
qui se interfecisse Cyrum gloriatus in mensa fuerat:
uique hunc abreptum crudeliter necarit. Hæc libro
xix atque xx narrantur.

Vicesimo autem primo, itemque xxi et xxii (qui
totius etiam historiæ finis est) ista continentur. Quo-
nam pacto Tissaphernes Græcis insidias struxerit,
ascitoque in socium sibi Menone Thessalo, per eum
dolo ac juramentis Clearchum cæterosque duces in
suam redegerit potestatem; etsi Clearchus insidias
prævideret, atque amoliri conaretur. Sed tum vul-
gus per Menonem deceptum, Clearchum vel invitum
coegit ad Tissaphernem accedere: tum Proxenus
quoque Bœotius, jam antea dolo circumventus, hoc
eum facere hortabatur. Clearchum ille cum cæteris
vinctos compedibus, Babylonem misit ad Artaxerxen,
ubi omnes ad Clearchum conspiciendum accurre-
runt. Ctesias ipse, medicus tum Parysatidis, multa
per eam illi humanitatis officia exhibuit. Et vero
vinculis virum Parysatis exemisset, dimisissetque,
ni Stateira maritum Artaxerxen ad eum interficien-
dum hortando compulisset. Necatus ergo Clearchus,
ad ejus cadaver portentum hocce exstitit, quod,
flante vento vehementissimo, magnæ altitudinis
tumulus sponte sua supra illud coierit. Interfecti
insuper quoi quot cum eo missi fuerant Græci, solo
Menone excepto.

Conviciis Parysatis Stateiram proscindit, quam et
venenò sustulit, hunc in modum præparato. Cavebat
sibi Stateira diligenter 44b ab eo malo, quod tamen

VARIÆ LECTIONES.

* τοῦ ἀδελφοῦ C. ** τοῖς Ἕλλησι C. ** πόλεως A. * ἀνεσταυρίσθη C. * αὐτῇ C. * βαλεῖν Κύρον C.
* Μιθριδάτην C. * Κύρον τὸν Κύρον C. * πικρῶς ἂν ἀνέβλε C. * ταῦτα καὶ ἡ C. * διελίσταται C.

NOTÆ.

(15) Plut. in Artaxer. vocat Mesabaten.

(16) Pari supplicio affectus sup. Petisacas.

ei aliquando contigit (17). Cultielli alterum latus veneno illinitur, cæteris eo partibus non contactis, hoc cultello parva adinstar ovi ovicula (*rhindacen* Persæ appellant) in duas secatur partes, et veneno intactam partem sibi assumptam Parysatis comedit, infectam alteram Stateiræ porrexit. Hæc igitur, ut illam ipsam quæ porrexerat, suam vidit partem comedentem, neque ita quidquam potuisset mali suspicari, etiam ipsa cœpit una mortiferum venenum comedere. Hinc matri succenset rex, ministrantesque ipsi eunuchi comprehensi torquentur atque necantur. Ginge præterea comprehenditur, quæ Parysatidi familiaris erat, iudicioque de ipsa instituto, iudicium quidem sententiis innocens absoluitur, sed tamen a rege damnatur; quare et hæc cruciatibus inflictis necatur, qua de causa et Parysatis filio, et hic vicissim matri succenset. Post annos octo palmis obitus Clearchi tumulus apparuit, quas ibi clam Parysatis, quo tempore ille mortuus est, per inservientes sibi eunuchos defoderat.

Causæ ob quas ab Evagora rege Salaminis Artaxerxes dissenserit Evagoræ nuntii ad Ctesiam, ut ab Abuleta epistolas acciperent : et Ctesia ad ipsum epistola de reconciliando ipsum cum Anaxagora Cypriorum rege. Nuntiorum Evagoræ adventus in Cyprum, redditæque Evagoræ, quas ad ipsum Ctesias dederat, litteræ Cononis ad Evagoram oratio de adeundo ad regem, et Evagoræ epistola de honoribus, quibus ab illo fuerat affectus. Cononis ad Ctesiam epistola, et tributum ab Evagora regi datum. Epistolas Ctesias accipit, qui de Conone cum rege collocutus, epistolam ad illum mittit. Traduntur Satibarzanæ munera ab Evagora missa, nuntiique in Cyprum perveniunt. Cononis epistola ad regem ac Ctesiam, Lacedæmoniorum nuntii ad regem missi ab eo retenti sunt. Regis ad Cononem ac Lacedæmonios epistola, quam Ctesias ipse tulit. Conon a Pharnabazo classi præfectus est. Ctesia in Cnidium patriam suam, deindeque Lacedæmonem adventus. Ejus disceptatio adversus Lacedæmoniorum legatos apud Rhodum, et 45a ut Epheso dimissus fuerit Bactra. Indicæ regionis mansionum, dierum, atque parasangarum enumeratio, Catalogus item regum inde a Nino et Semiramide ad usque Artaxerzen : quibus et hoc opus absolvitur (18).

Scriptoris huius Ctesia candidus est ac valde simplex sermo, quo etiam fit ut non injucundus accidat. Usus vero dialecto est Ionica, etsi non per omnia, ut Herodotus, sed in quibusdam tantummodo vocibus. Neque etiam in diverticula quæ-

A πέπονθε. Μαχαίριον τὸ ἐν μέρος ἐπαλείφεται τῷ φαρμάκῳ, τὸ δὲ λοιπὸν οὐ μεταίχ. Τούτῳ τέμνεται ὀρνίθιον μικρὸν, μέγεθος ἴσον ὥστ' ῥυνδάκην. Πέρσαι τὸ ὀρνίθιον καλοῦσι. Τέμνεται δὲ δίχα, καὶ τὸ μὲν καθαρεύον τοῦ ἰού ἡμῖς αὐτῇ⁷⁸ λαβοῦσα Παρύσατις ἐσθίει. τὸ δὲ προσομιλήσαν τῷ φαρμάκῳ ὀρέγει Σταταίρα· ἣ δὲ, ἐπειδὴ⁷⁹ ἐσθίουσαν τὴν ἐπιδοῦσαν ἑώρα τὸ ἡμῖς, μὴδὲν συνιδεῖν δυνήθεισα καὶ αὐτὴ συνεσθίει τοῦ θανάτου τὸ φάρμακον· ὀργὴ δὲ ταῦτα τοῦ βασιλέως πρὸς τὴν μητέρα, καὶ σύλληψις τῶν εὐνούχων αὐτῆς⁸⁰ καὶ αἰκισμὸς καὶ ἀναίρεσις. Καὶ ἐτι σύλληψις Γίγγης, ἣ ὤκειλτο Παρυσάτιδι, καὶ κρίσεις ἐπ' αὐτῇ, καὶ ἀθώωσις μὲν παρὰ τῶν κριτῶν, καταδίκη δὲ παρὰ βασιλέως, καὶ αἰκισμὸς Γίγγης καὶ ἀναίρεσις, καὶ ὀργὴ δὲ τοῦ Παρυσάτιδος πρὸς τὸν υἱὸν κάκεινον πρὸς τὴν μητέρα. Καὶ τὸ χῶμα δὲ τοῦ Κλεάρχου δι' ἐτῶν ὀκτώ μεστὸν ἐφάνη φοινίκων, οὗς ἦν κρύφα Παρύσατις, καθ' ὃν καιρὸν ἐκαίνος ἐτελεύτησε, διὰ εὐνούχων⁸¹ καταχῶσασα.

Αἰτίαι δι' ἃς Εὐαγόρα βασιλεῖ Σαλαμῖνος βασιλεὺς Ἀρτοξέρξης διηνέχθη. [66 H.] Καὶ ἀγγελοὶ Εὐαγόρα πρὸς Κτησίαν ὑπὲρ τοῦ λαβεῖν παρὰ Ἀβουλήτου τὰς ἐπιστολάς, καὶ Κτησίῳ πρὸς αὐτὸν ἐπιστολὴ περὶ τοῦ διαλλαγῆναι αὐτὸν Ἀναξαγόρᾳ τῷ Κυπρίῳ βασιλεῖ. Τῶν παρὰ Εὐαγόρα ἀγγέλων εἰς Κύπρον [133 R.] ἀφίξεις καὶ τῶν παρὰ Κτησίῳ γραμμάτων ἀπόδοσις Εὐαγόρᾳ. Καὶ Κόνωνος πρὸς Εὐαγόραν λόγος ὑπὲρ τοῦ πρὸς βασιλέα ἀναστῆναι, καὶ Εὐαγόρα ἐπιστολὴ περὶ ὧν ἡξιοῦθ' ὑπ' αὐτοῦ. Καὶ Κόνωνος πρὸς Κτησίαν ἐπιστολὴ καὶ βασιλεῖ παρὰ Εὐαγόρα φόρος, καὶ τῶν ἐπιστολῶν Κτησίᾳ ἀπόδοσις. Κτησίῳ λόγος πρὸς βασιλέα περὶ Κόνωνος καὶ ἐπιστολὴ πρὸς αὐτόν. Τῶν παρὰ Εὐαγόρου δώρων ἀπόδοσις Σατιβαρζάνῃ, καὶ τῶν ἀγγέλων τῶν εἰς Κύπρον ἀφίξεις, καὶ Κόνωνος ἐπιστολὴ πρὸς βασιλέα καὶ Κτησίαν. Ὡς ἐτηρήθησαν οἱ παρὰ Λακεδαιμονίων ἀγγελοὶ πεμφθέντες πρὸς βασιλέα. Βασιλέως ἐπιστολὴ πρὸς Κόνωνα καὶ Ἀλακεδαίμονιους, ἃς⁸² Κτησίας αὐτὸς ἐκόμισεν. Ὡς ὑπὸ Φαρναβάζου ναύαρχος Κόνων ἐγένετο. Κτησίῳ εἰς Κνίδον τὴν πατρίδα ἀφίξεις καὶ εἰς Λακεδαίμονα, καὶ κρίσις πρὸς τοὺς Λακεδαιμονίων ἀγγέλους ἐν Ῥόδῳ⁸³, καὶ ἀφεις. Ἀπὸ Ἐφέσου μέχρι Βάκτρων καὶ Ἰνδικῆς ἀριθμὸς σταθμῶν, ἡμερῶν, παρασαγγῶν. Κατάλογος βασιλέων ἀπὸ Νίνου καὶ Σεμιράμεως μέχρι Ἀρτοξέρξου. Ἐν οἷς καὶ τὸ τέλος.

Ἔστι δὲ οὗτος ὁ συγγραφεὺς σαφὴς τε καὶ ἀφελὴς ἄνθρωπος, διὸ καὶ ἥδονῃ αὐτῷ σύγκρατος ἐστὶν ὁ λόγος. Κέχρηται δὲ τῇ Ἰωνικῇ διαλέκτῳ, εἰ καὶ μὴ δι' ὅλου, καθάπερ Ἡρόδοτος, ἀλλὰ κατ' ἐνέας τινὰς λέξεις. Οὐδὲ πρὸς ἑκτροπὰς δὲ τινὰς ἀκαίρους, ὥσπερ ἐκαί-

VARIE LECTIONES.

⁷⁸ ἴσον A : ὅσον C. ⁷⁹ ῥυνδάκην C. ⁸⁰ αὐτῇ C. ⁸¹ ἐπὶ C. ⁸² τῶν ὑπηρετούντων εὐνούχων αὐτῇ C. ⁸³ post εὐνούχων cum A omisi τῶν ὑπηρετούντων αὐτῇ. ⁸⁴ καὶ πρὸς Λακ. ⁸⁵ ἃς A : ἦν C. ⁸⁶ Ῥόδῳ A : λόγῳ C.

NOTÆ.

(17) Hoc ipso circumventum fuisse dolo a consanguineo suo L. Verum imp. sinxerunt quidam, ut refert Aurel. Victor. in *Hist. August.* in Anton. Philosopho.

(18) A Nino id et Semiramide inchoatum, ad magistratum usque Ithyelis, id est, Olym. xcv an. 3 deduxisse Ctesiam auctor est Diod. lib. xiv, pag. 421, edit. Græc.

ως, ἀπάγει τὸν λόγον. Τῶν μὲντοι γε μύθων, ἐν οἷς Ἄδης ἀκρίβητος λειδοῦνται, οὐδ' οὗτος ἀφίσταται, καὶ μάστιχα ἐν τοῖς ἐπιγραφομένοις αὐτῷ Ἰνδικά. Ἡ δὲ ἡδονὴ τῆς ιστορίας αὐτοῦ τὸ πλεῖστον ἐν τῇ τῶν διηγημάτων αὐτοῦ γίνεται διασκευῇ, τὸ παθητικὸν καὶ ἀπροσδόκητον ἐχούσῃ πολὺ καὶ τὸ ἐγγὺς τοῦ μυθώδους αὐτῇ διαποικίλλειν. Καὶ διαλελυμένος δὲ ἐστὶ πλέον τι τοῦ δέοντος αὐτῷ ὁ λόγος, ὥς καὶ εἰς ἰδιωτισμὸν ἐκπίπτειν. Ὁ δὲ τοῦ Ἡροδότου λόγος ταύτῃ τε καὶ τῇ ἄλλῃ τοῦ ἔπους δυνάμει καὶ τέχνῃ κανὼν ἐστὶν Ἰωνικῆς διαλέκτου.

dam, ut ille importune sermonem avertit, quam a fabulis quas illi probrose objicere audeat, ne ipse quidem abstinere, in eo praesertim libro, quem Indica inscripsit. Jucunditas vero historiae magnam illi partem in narrationum posita est apparatus, qui multum habet et vehementiae, et inexpectati; quanquam illa etiam rebus pene fabulosis magna cum varietate exornatur. Oratio illi plus aequo dissoluta, ut et in idiotismum trivialeque sermonem incidat. Herodoti autem stylus hac ipsa et simili orationis virtute atque artificio, Ionica dialecti norma est ac regula.

Sequuntur eclogae variae Scholiorum loco.

REGUM PERSICORUM SERIES EX CTESIA.

Reg.	Uxor.	Liberi.	Regnavit.	Mortuus.
I. Cyrus.	Amytis.	Cambyzes et Tanyoxarces.	an. xxx.	Ex vulnere in praelio accepto.
II. Cambyzes.	Roxane.		an. xviii.	Casu ictus suomet cultello.
III. Sphendardates Magus, aliis Smerdes.			mens. vii.	A VII conjuralis interfectus.
IV. Darius Hystaspæ F.		Xerxes.	an. xxxi.	Post XXX dierum morbum.
V. Xerxes.	Amistris.	Dariusus, Hystaspes, Artaxerxes, Achæmedides, Artarius, Amytis et Rhodogune.	an. xxxii.	Ab Artapano et Spamiro repletus.
Artapanus Xerxæ percussor ab aliis hic inseritur, et dicitur regnum tenuisse mens. vii. Eadem morte, qua Artaxerxem statuerat e medio tollere.				
VI. Artaxerxes, Longimanus appellatus.	Damaspia	Xerxes, solus legitimus; spurii XVII, inter quos Secyndianus et Ochus postea in regnum successerunt.	an. xlii.	Morte naturali.
VII. Xerxes alter.			dies xlv.	Secyndiani et Pharnacæ manu.
VIII. Secyndianus, aliis Sogdianus.			mens. vi.	In cinerem conjectus.
IX. Ochus, qui et Dariusus, Darius Nothus aliis.	Parysatis	Arsaces, Cyrus, Artostes, Oxendras, et alii XIII, qui cito vita abierunt. Amistris filia.	an. xxxv.	Ex morbo, Babylone.
X. Arsaces, (demque mutato nomine Artaxerxes, aliis Mne-Stateira.		Adversus hunc Cyrus frater consurgens, in praelio occubuit. Reliqua hujus dabit Plutarch. in Artaxerxe.		

Quatuordecim porro Persicorum regum brevem tibi Catalogum exhibebit noster P. Benedictus Pererius Comment. in Daniel, lib. xii, initio.

ECTESIAE PERSICIS VARIORUM AUCTORUM EXCERPTA.

Clemens Alexandrinus Stromateo I.

Assyriorum res multis annis Græcorum rebus antiquiores sunt, ut ex dictis Ctesiae constat.

Athenagoras Legatione pro Christianis.

Propter Dercetum [Semiramidis matrem] et columbas, et Semiramida venerantur Syri. Quod enim fieri nequit, in columbam versa est Semiramidis, ut habet fabula apud Ctesiam.

Apud Athenæum Dipnosoph. XII.

Ctesias libro Persicorum tertio scribit, omnes quidem quoque in Asia regnarint, luxui et voluptatibus deditos fuisse, sed præ cæteris Ninyam, Nini et Semiramidis filium. At certe hic quoque voluptatibus domi indulgebat, ita ut a nemine conspiceretur, præterquam ab eunuchis, et suis uxoribus. Talis autem erat et Sardanapalus, quem alii Anacindaraxis, alii Anabaxaris filium fuisse memorant. At cum Arbaces, genere Medus, unus e ducibus qui illi suberant, egisset cum Parameize, etc.

Paulo post de eodem Sardanapalo.

Ctesias autem narrat ipsum ad bellum devenisse, et cum collecto numero exercitu ab Arbace regno ejectus esset, mortem obiisse, cum seipsum cremasset, exstructio rogo ad quatuor jugerum altitudinem: cui imposuerat lectos aureos et ac totidem mensas, et quidem aureas. Struxerat autem in ipsa pyra cœnaculum pedum centum, ex lignis: atque hic quoque lectos straverat, in quibus cum uxore cubuli: pel-

hees autem in aliis. Filios enim tres, et duas filias, cum malum rerum suarum videret, antea miserat in urbem Ninum, ad eum qui ibi regnabat, dederatque illis tria talentorum auri millia. Texerat autem illud ædificium trabibus magnis et crassis, quin etiam multa ligna, et ea quidem crassa, circumposuerat, ita ut nullus pateret exitus: quin etiam talentorum auri imposuerat illi mille myriades, argenti decies mille: nec non vestes et purpuras, et omne genus eorum, quæ ad cultum corporis pertinent. Quæ cum fecisset, accendere pyram iussit, quæ per quindecim dies ardebat. At qui fumum videbant mirabantur, ac putabant illum sacrificare: soli vero eunuchi rem noverant. Sardanapalus igitur, qui prodigiose voluptatibus deditus fuerat, quam potuit generosissime vitam finivit.

Non multo post.

Ctesias vero Annarum regis præfectum, et qui Babylonis regionis imperium obtinuerunt, veste et ornatu muliebri usum esse tradit, et ad eum cœnantem, cum regis servus esset, accedere solitas centum quinquaginta psallentes et cœnantes mulieres. Psallebant autem hæc, et cœnabant illo cœnante.

Apud Demetrium Phalereum in libro qui Περὶ ἐργων καὶ κατὰ φύσιν vocatur.

Stryaglius quidam Medus, cum ex equo Sacidem mulierem deiecisset (apud Sacas enim mulieres eodem quo Amazones modo præliantur) eamque et formosam, et ætate florentem esse vidisset, salvam dimisit. At percusso postea cœdere, cum illa, quam aliqui deperibat, potiri non posset, statuerat quidem inedia vitam finire: scribit tamen prius illi hanc epistolam, qua expostulat: *Ego te servavi, et tu per me servata es. At ego per te perii.*

Stephanus Byzantius voce Δουβάτοι ex Ctesia Persicorum X.

Regio iuxta eum adjacet Dyrbaeorum, beata plane gens, dives atque iusta; nam neque injuriam cuiquam inferunt, neque mortem. Quod si forte per viam aut aurum invenerint, aut aliud quidquam.....

Athenæus Dipnosophist. X.

Amynias quoque in libro qui Ξαφιοῖς inscribitur, Tapyrorum gentem ita vino deditam esse tradidit, ut ne ad unguendum quidem alia re ulla quam vino utatur. Eadem autem et Ctesias commemorat in libro, quem de Asiaticis tributis scripsit: qui et iustissimos esse illos tradit.

Apollonius Histor. mirab. XX.

Ctesias libro rerum Persicarum decimo, camelos esse in ea regione prodi, quarum pili mollitie lanas Mithias æquant. Sacerdotesque et alios proceres vestes ex iis confectas gestare.

Ex Steph. Byzant.

Choramnei, Persica agrestium hominum natio. (Ctesias Persicorum X). Tanta vero celeritate est genus illud hominum agrestium, ut cervos ipsos insequendo capiat; aliaque multa de his narrat.

Apud Athenæum, Dipnosophist. lib. II.

Rex Persarum, ut scribit libro I Herodotus, aquam in potum suum secum vehit a Choaspi fluvio, qui Susa superfluit: atque ex hoc solo bibit. Hujus autem aquæ decoctæ plena vasa argentea portantes plurimi currus, rotarum quatuor, quos muli trahunt, ipsum sequuntur. At Ctesias Cnidius narrat etiam quomodo regia hæc Choaspis fluvii aqua coquatur, et quomodo vasis imposita, portetur ad regem; additque illam et levissimam et suavissimam esse.

Apud eundem, Dipnosoph. IV.

Rex autem Persarum (ut scribunt Ctesias, et Dinon in Persicis) cum virorum millibus quindecim cœnabat, et in cœnam quadraginta talenta insumebantur.

Apud eundem, libro II.

Ctesias autem Carmaniam oleum acanthinum producere, et eo regem uti, ait. Qui etiam in libro, quem *De Asiaticis tributis* scripsit, cœnæ regis apparatus describens, neque piperis, neque acetii meminit, quod unum inter condimenta est optimum.

Et libro XI.

Verum repudianda sunt nobis fictilia pocula. Apud Persas enim, ut testatur Ctesias, quemcunque rex inhonoratum esse voluerit, fictilibus poculis utitur.

Apud eundem, Dipnosoph. XIII.

Quin etiam Cambysi suscipiendæ in Ægyptum expeditionis (ut scribit Ctesias) causa fuit mulier. Nam cum Ægyptias mulieres in congressu præstare cæteris intellexisset, ad Amasim Ægypti regem misit unam ex ejus filiabus in uxorem poscens. At hic e suis quidem unam haud misit: suspicatus illi non habitum iri honorem uxori debitum, sed pallacæ: verum Apriæ filiam Neutein. Exciderat autem regno Apries, propter cladem in pugna adversus Cyrenenses acceptam, et ab Amasi fuerat interfectus. Cambyzes Neuteidis consuetudine delectatus, et valde in amorem ejus illectus, omnia ex illa discit; et cum orasset eum, ut cædem Apriæ patris ulcisceretur, persuadet ut bellum Ægyptiis inferat.

Ejusdem libro X.

Ctesias autem, apud Indos regi non licere inebriari tradit. At vero apud Persas regi conceditur inebriari die uno, in quo sacrificant Mithræ.

Libro XIV.

Berosus autem Babylonicorum lib. I, decima sexta die mensis Loi, festum Babylone quinque dierum apatio celebrari ait, Sacæas dictum: per quod tempus solere dominos famulis parere: unumque ex his domui præesse, veste, quæ regie similitudinem referebat, indutum: quem et Zoganem appellari meminit istius festi Ctesias quoque libro *Persicorum* secundo.

Ex Xenophonte, lib. I De expeditione Cyri.

Cum Cyrus una cum his esset, regem et globum qui illum circumstabat conspiciatur. Ac statim contere se non potuit : sed hæc locatus, *Video hominem*, in eum invadit, et infesta hasta per lorica pectus verberat : ut refert Ctesias medicus, qui et vulnus illud se curasse dicit. Dum autem regem ferit, in eum nescio quis tragulam magno impetu jaculatur, et sub oculo vulnerat. Hic pugnantibus rege et Cyro, illisque qui circa illos erant, quam multi quidem ceciderint eorum qui regem circumstabant, Ctesias commemorat (apud illum enim erat) : Cyrus autem et ipse occubuit, et octo fortissimi eorum qui latus ejus cingebant, super illo jacebant.

Ex Plutarcho in Artaxerxis Vita.

Ctesia narratio, ut brevibus multa perstringam, hujusmodi est.

Cyrus, trucidato Artaxerxe, equum in regem permisit, et hic in illum, silentio uterque. Occupat Cyri amicus Arius ferire regem, nec sauciavit eum : rex missa lancea a Cyro aberravit, Tissaphernem autem fidum Cyro et fortem virum percussit atque interemit. Cyrus intorto per lorica regis jaculo, vulnus pectori illius ingessit, duos digitos altum. Unde ille ictus vi defluxit ex equo ad terram. Fuga et tumultu cohortis regis edito, rex assurgens, cum paucis (inter quos Ctesias) tumultum vicinum cepit, ubi tenuit se quietum. Cyrum inter hostes volitantem equus ferox longe abstulit : nec tenebris jam cognoscebatur ab hostibus, et ab amicis quærebatur. Erectus autem victoria, ardorisque et fiducia plenus, per medios vehabatur hostes, clamans : « Cedite, miseri. » Dum hoc identidem lingua Persica clamat, pars venerabundi decedunt ei via. Ibi cum tura capiti ejus defluisset, prætercurrens adolescens Perses (Mithridati nomen erat) tempus Cyri jaculo secundum oculum ferit, inscius qui sit. Eructante vim sanguinis vulnere, captus Cyrus vertigine et sopore collabitur. Equus fugiens oberrat. Stratum equi prolapsus caput comies illius, qui Cyrum percussit, sanguine redundans. Cyrum ex plaga ægre tandem colligentem se assistentes eunuchi pauci alteri equo imponere, quo eriperent eum. Quem equitandi impotentem, pedibusque conicientem ire, sustinentes ducebant : corpore quidem, ob vulnus in capite acceptum gravem cespitantemque ; sed victorem arbitrantem se, quod fugientes audiret, Cyrum regem alta voce appellantes, atque ut parceret ipsis orantes. Interea Canni quidam homines, tenues inopesque, qui humilium ministeriorum gratia regis castra sequebantur, confusi forte ut amici fuere cum illis qui circa Cyrum erant. Ili ut tandem punicea sagula eorum advertere (cum regii haberent omnes candida) intellexerunt hostes esse. Ita anus eorum ausus est, ignarus qui esset Cyrum jaculo a tergo ferire. Vulnerata poplitis vena prolapsus Cyrus, tempus simul saucium ad saxum offendit : unde animam exhalavit.

Apud Demetrium Phalereum libro Περὶ ἑρμηνείας.

Oportet autem quæ facta sunt, non statim fieri facta esse ; sed paulatim suspensum tenendo audire, et nobiscum angere cogendo. Quod Ctesias in allato de Cyri morte nuntio facit. Nec enim nuntius, simul atque ad Parysatim venit, ei Cyrum mortuum esse dicit : hæc enim est, quæ Seythica oratio appellatur. Sed primum quidem, victoria positum eum nuntiavit : quæ verba illi gaudium anxietati. mistum attulerunt. Postea vero interrogat rex : At quomodo se nunc gerit ? Tunc ille : Fugæ se dedit, inquit. Hic ille sermonem excipiens : Tissaphernes horum ei malorum est auctor, inquit. Rursusque interrogat : Cyrus vero ubi nunc est ? Respondet nuntius : Ubi fortes viros diversari decet.

Ex Plutarcho in Vita Artaxerxis.

Eduxerat autem Artaxerxes (ut Ctesias auctor est) in aciem quadringena millia : Dinon et Xenophon multo plures fuisse, qui confidere, memorant. Initio caesorum numero Ctesias novem millia capitum relata perhibet ad Artaxerxem ; sibi vero non minus viginti millia visos, qui ceciderant. Verum hæc in controversia fuisse. Illud vero jam Ctesias nobile est mendacium, qui se cum Zacynthio Phayllo, et quibusdam aliis missum refert ad Græcos. Nam Xenophontem non latuit agere in regis contubernio Ctesiam. Si quidem meminit ejus, et constat hosce libros eum voluisse. Quare nuntium eum, et tantæ legationis interpretem non præterisset tacitus, qui Phayli Zacynthii mentionem faciebat. Sed mire scilicet ambitiosus Ctesias. Nec secius Laconum et Clearchi studiosus, passim in historia aliquas etiam sibi ipse attribuit partes : in quibus cum est, multa et præclara de Clearcho commemorat, et de Lacedæmone.

Postquam autem Clearchum, aliosque duces interposito jurejurando circumvenit Tissaphernes, comprehensusque et vinculis strictos ad regem misit : rogatum refert se a Clearcho Ctesias, ut pectinis copiam sibi faceret. Quo accepto, curasse eum caput, oblectatumque pectinis usu. Annulum item suum, amicitia mutua ad necessarios et familiares Lacedæmone suos insigne, sibi dedisse. Insculptas in pala fuisse caryatidas saltantes. Cibaria quæ Clearcho mittebantur, a cæneptivis militibus interversa et consumpta, pauca vero ei illis relicta Clearcho. Cui etiam rei adhibuisse se remedium Ctesias narrat, effecisseque ut copiosiora mitterentur Clearcho, ac militibus separatim præberentur alia ; atque hæc subministrasse, et suppeditasse ex beneficio et sententia Parysatidis. Cum mitteretur quotidie Clearcho inter cibaria, perna, orasse ipsum Clearchum ac subjecisse, modicum pugionem ut in carnem conditum clam sibi mitteret, neque sineret ut regie fata sua paterent atrocitati ; ceterum abnuisse metu se. Regem deprecanti matri pro Clearchi incoluntate, jurejurando annuisse : verum impulsu inde Stateræ cunctos fuisse ab eo præter Menonem trucidatos. Hinc Stateræ tetendisse Parysatidem insidias, virusque ei concinnasse. Verum parum probabilia asserti, et conjuncta cum absurda causa, infacius admisisse adeo nefarium, atque in periculum sese præcipitavisse Parysatidem Clearchi gratia, sustinentem justam regis conjugem, liberorumque consortem ad regnum educatorum, necare. Cæterum non obscure exaggerat hæc ad Clearchi commendandam memoriam. Etenim attexit hoc quoque, duces obruncatos cæteros fuisse a canibus et alitibus laniatos Clearchi cadaveri venti procellam cumulum terræ excitasse, atque iniecisse corpori, idque contexisse : quo loco enato palmeto, brevi eximium nemus exerevisse, ac locum eum inumbrasse : itaque magna ductum poenitentia regem, quod virum diis charum peremisset Clearchum. Parysatis ergo (cum odium jam inde ab initio atque amulationem concepisset in Stateram, quod cerneret potentiam suam, nonnisi a rege se reverente et honorate prolificisci, illius vero amore et fide stabilem firmamque esse) instruxit ei insidias, de summa, uti arbitrabatur, aleam jaciens. Ancillam habebat fidam, quæ plurimum apud ipsam poterat, Gigim dictam : quam administram veneni Dinon tradidit fuisse, consciam modo et quidem invitam Ctesias. Illum qui venena dedit, hic Belitarum appellat, ille Melantum. Instituentes autem ex superiobus suspitionibus ac similitudine, congregari denovo, et una cenare, cum metu tamen et cautione

iisdem epulis atque ab iisdem utebantur paratis. Nascitur apud Persas exigua avis, quæ omni caret excremento habetque intestina omnia adipe differta : unde vento arbitrantur et rore hoc animal vivere : rhytaces dicitur. Hanc autumat Ctesias cultello, quam altero latere illeverat toxico, dissecuisse Parysatidem, atque infecisse alteram partem veneno, suam partem sinceram et puram ori ingestam ipsam mandisse, Stateiræ vero dedisse virulentam. Dinon, non Parysatidem, sed Melantiam medicatas carnes secuisse cultro, et Stateiræ apposuisse. Cum animam igitur magnis cum cruciatibus et doloribus ageret mulier, et ipsa offerebat maleficium, et suspicionem regi adversus matrem attulit, feritatem illius, et animum implacabilem cognoscenti. Unde quæstioni extemplo intentus, ministros matris et structores corripuit, ac tormentis lacera- vit : et Gigim diu Parysatis in cubiculo suo tenuit, deposcentique denegavit regi. Verum cum postea orasset illa, ut domum nocte dimitteretur, certior factus rex, locatis insidiis comprehendit Gigim, eamque rei capitalis damnavit.

Ælianus, de animalium natura, lib. vii, cap. 1.

Susidas boves numerandi scientiam tenere Ctesias scribit. Nam Susis regi singulæ quotidiæ centum cados in hortos sicciore, et minus riguos hauriunt. Quem quidem laborem, sive quod eis sit certus et constitutus, sive etiam quia diu multumque in eo se exercuerunt, promptissime obeunt, nullam enim ad opus remollescere videres. At si supra quem diximus centenarium numerum, vel unum cadum institeris subvehere, nullis jam eas, inquit, vel blanditiis inducere, vel verberibus adigere ad id poteris.

Apud eundem, lib. xvi, cap. 46.

Porro Ctesias Gnidius refert, in flumine cui nomen Argades, quod ad Persicam Sittacen est, serpentes abunde gigni, capite albas, reliquo corpore nigras, quatuor cubitorum longitudinem habere, et quos percusserint interimere. Interdum eas haudquaquam videri solere, sub aqua natales : noctu vero vel aquam haurientibus, vel lintea lavantibus, perniciem afferre. Multi enim huc ad- giungunt, aut propter aquæ deficientis necessitatem, aut quod negotiis impediti interdum vestes abluere non quiverint.

Apud Diodor. Siculum lib. ii Biblioth. aliquoties item citatum Ctesiam reperies : uti et apud Joan. Tzetzen in Chiliadib. et arpoecrationem in Lexico.

Ctesiae Cnidii Indicorum liber.

Legi et Indica Ctesiae, magis etiam Ionice libro singulari descripta. Refert Indum fluvium (19), qua est angustissimus, quadraginta patere stadia, qua latissimus, ducenta. Indos solos, cæteros fere mortales universos multitudine superare. Scribit de verme quodam, qui in flumine est, et solum quidem hunc de cæteris animalibus, in eo nasci, Ultra Indos nullos habitare homines. Per Indicam præterea regionem nunquam pluere : sed flumen eam rigare. De *pantarba* (20) sigillari gemma : atque inter cætera ut hæc LXXVIII sigillares gemmas, lapidesque pretiosos in flumen coniectos (erant ea Bac- etrii ejusdani institoris) invicem sibi adhærentes retraxerit. De elephantibus, qui muros dissol- vunt, (21) atque evertunt. De parvis simiis, quarum caudæ ad quatuor cubitos protenduntur. De maxi- mis gallis gallinaceis (22). De *bittaco* ave (23), hu- mano sermone ac voce prædita : accipitris eam esse magnitudine et fronte purpurea, barbamque ge- stare nigram : alioqui ad collum cærulei coloris est, ad modum cinnabaris. Hominis item in morem In- dice hanc avem loqui : imo et Græce, si hunc quoque sermonem docta fuerit.

A

Κτησίου τοῦ Κριδίου τὰ Ἰνδικά.

[144 R.] Ἀνεγνώσθη δὲ αὐτοῦ καὶ τὰ Ἰνδικά, ἐν ἐνὶ βιβλίῳ, ἐν οἷς πολλὸν Ἰωνίζει. Λέγει περὶ τοῦ Ἰνδοῦ ποταμοῦ τὸ μὲν στενὸν αὐτοῦ εὖρος μ' σταδίων εἶναι, τὸ δὲ πλατύτετον ⁸⁷ καὶ διακοσίων. Λέγει περὶ αὐτῶν ⁸⁸ τῶν Ἰνδῶν ὅτι πλείους σχεδὸν συμ- πάντων ἀνθρώπων. Περὶ τοῦ σκόληκος ⁸⁹ τοῦ ἐν τῷ ποταμῷ, ὃ καὶ μόνον τῶν ἄλλων θηρίων ἐν αὐτῷ γίνεσθαι. Περὶ τοῦ μὴ οἰκεῖν ἐπὶ καίνα αὐτῶν ἀνθρώ- πους. Ὅτι οὐχ ὕει, ἀλλ' ὅπῃ τοῦ ποταμοῦ ποτίζεται ἡ Ἰνδική. Περὶ *παντάρβας* τῆς σφραγίδος, καὶ ὡς ⁹⁰ σφραγίδας ἀπορρίψειας καὶ τιμίους λίθους εἰς τὸν ποταμὸν, ἅτινα ἦν τοῦ Βακτρίων κατήλου, αὐτῇ ⁹¹ ἀνελκυσεν ἐχομένας ἄλλῃλων. Περὶ τῶν τετρακατα- λυτῶν ἐλεφάντων. Περὶ τῶν μικρῶν πιθήκων τῶν ἐχόντων οὐρὰς τετραπῆχεις, καὶ ⁹² περὶ τῶν ἀλε- κτρούων τῶν μεγίστων, καὶ περὶ τοῦ ὀρνέου τοῦ βιττάκου, ὅτι γλώσσαν ἀνθρωπίνην ἔχει [67 II.] καὶ φωνὴν, μέγεθος μὲν ὅσον ἰέραξ, πορφυρεὸν δὲ πρόσ- ωπον, καὶ πύγωνα φέρει μέλανα, αὐτὸ δὲ ⁹³ κυάνειν ἐστὶν ὡς ⁹⁴ τὸν τράχηλον ὥσπερ κιννάβαρι· διαλέ- γεσθαι δὲ αὐτὸ ὥσπερ ἀνθρώπων, Ἰνδιστί, ἂν δὲ Ἑλληνιστί μάθη, καὶ Ἑλληνιστί.

VARIE LECTIOES.

⁸⁷ πλατύτετον Stephanns : πλατύτερον ζ. ⁸⁸ περὶ τῶν αὐτῶν ζ. ⁸⁹ τοῦ σκόληκος cf. Schneiders Aristotel. H. A. I. 4, p. 474. ⁹⁰ οὐ ζ. ⁹¹ αὐτῇ A. ⁹² καὶ add. A. ⁹³ δὲ καὶ ζ. ad αὐτὸ cf. αὐτοῖ p 46 b 10. ⁹⁴ ὡς] ὡς . . . , ἐρυθρὸν δέ ?

NOTÆ.

(19) Hic ipse locus ita citatus legitur ab Arriano lib. v *De expedit. Alexandri*. At Ctesias quidem as- serit Indi, qua angustissimus is est 40 stadiorum la- titudine ripas inter se distare ; qua vero latissimus etiam centum summum stadiorum spatium inter- medium esse.

(20) Ignem etiam exstinxisse refert Heliod. infr. col. 73. Vide et Philostrat. *De vita Apollonii*,

lib. iii.

(21) Pectore suo, cum rex Indicorum jubet, iis incumbendo. Lege cap. 29 *Æliani De animal.* lib. xvii, ubi plura de his.

(22) Hinc sumpsisse videtur quæ de iisdem re- fert *Ælian. De animal.* lib. xvi, cap. 2.

(23) Psittacum vocant alij. Meminit inf. quoque Olympiodorus, cod. 80, et *Ælian.* non semel.

Περὶ τῆς κρήνης τῆς πληρουμένης ἀν' ἔτος ὕγρου ἅρουσι, ἐξ ἧς ἕκαστον πρόγοι²⁴ ὁστράκινους ἀν' ἔτος ἀρύοντάς· ὁστράκινους δὲ δεῖ εἶναι, ἐπεὶ πηγνύται ὁ χρυσοῦς ἀπαρυόμενος, καὶ ἀνάγκη τὸ ἀγγεῖον θλάειν καὶ οὕτως ἐξαγαγεῖν²⁵ αὐτόν. Ἡ δὲ κρήνη τετραγωνὴς ἐστίν, ἐκκαίδεκα μὲν πηχῶν ἡ περίμετρος, τὸ δὲ βάθος ὀργυιὰ· ἐκάστη δὲ προχοή τάλαντον ἔλκει. Καὶ περὶ τοῦ ἐν τῷ πυθμένι τῆς κρήνης σιδήρου, ἐξ οὗ καὶ δύο ξίφη Κτησίας φησὶν ἐσχαλκῆναι, ἐν παρὰ βασιλέως καὶ τὸ ἄλλο²⁶ παρὰ τῆς τοῦ βασιλέως μητρὸς Παρυσάτιδος. Φησὶ δὲ περὶ αὐτοῦ ὅτι πηγνύμενος ἐν τῇ γῇ νέφους καὶ χαλάζης καὶ πηγεσθῆρων ἐστὶν ἀποτρόπαιον²⁷· καὶ ἰδεῖν αὐτὸν ταῦτά φησι βασιλέως δις ποιήσαντος.

Περὶ τῶν κυνῶν τῶν Ἰνδικῶν, ὅτι μέγιστοί εἰσιν, ὡς καὶ λέοντες μάχεσθαι. Περὶ τῶν ὀρνῶν τῶν μεγάλων, ἐξ ὧν ἡ τε σαρκὸς ὀρύσσεται καὶ οἱ δοῦγες καὶ αἱ ἄλλαι σφαργίδες. Ὅτι ἀλέα πολλή, καὶ ὅτι ὁ ἥλιος δεκαπλάσιον τὸ μέγεθος ἢ ἐν ταῖς ἄλλαις χώραις αὐτὸς ἑαυτοῦ φαίνεται, καὶ πολλοὶ ἐνταῦθα τῷ πνίγει φθειρόνται. Καὶ θάλασσαν φησὶν αὐτόθι οὐδὲν ἑλαττόν²⁸ τῆς Ἑλληνικῆς· τὸ δὲ ἀνω αὐτῆς ἕως τεσσαρῶν δακτύλων θερμὸν εἶναι, ὥστε μὴ ἰχθὺν ζῆν προσπελάσαντα τῷ θερμῷ, ἀλλὰ κάτωθεν διαίτασθαι.

Ὅτι ὁ Ἰνδὸς ποταμὸς ῥέων διὰ πεδίων καὶ δι' ὀρέων βεῖ, ἐν οἷς καὶ ὁ λεγόμενος Ἰνδικὸς κάλαμος²⁹ φύεται, πάχος μὲν ὅσον δύο³⁰ ἄνδρες περιωργυμμένους περιλάβοιεν, τὸ δὲ ὕψος ὅσον μυριοπόρου³¹· νεὼς ἱστίος· εἰσὶ καὶ ἑπὶ μελίκους καὶ ἐλάττους, οἷους εἰκόδῃ ἐν ὄρει μεγάλῃ. Εἶναι δὲ τῶν καλάμων καὶ ἀρβύνας καὶ θηλείας. Ὅ μὲν οὖν ἀρβύνην ἐντεριώνην οὐκ ἔχει· καὶ ἐστὶ χάρτα ἰσχυρὸς, ἥ δὲ θήλεια ἔχει. Καὶ περὶ τοῦ μαρτιχόρα τοῦ ἐν αὐτοῖς ὄντος θηρίου, ὡς τὸ πρόσωπον τοιαύτως³² ἀνθρώπων μέγεθος μὲν ἐστὶν ὥσπερ λέων, καὶ χροῖαν ἑρυθρὴν ὡς κιννάβαρι, [145 R.] τρίστιχοι δὲ ὀδόντες· ὅσα δὲ ὥσπερ ἀνθρώπου, καὶ ὀφθαλμοὺς γλαυκοὺς ὁμοίους ἀνθρώπων, τὴν δὲ κέρκον ἔχει οἶαν περ σκορπίος ὁ ἡπειρώτης, ἐν ἧ καὶ τὸ κέντρον ἔχει, μελίζω ὑπάρχουσαν³³ πῆχους³⁴. Ἐχει δὲ καὶ ἐκ πλαγίου τῆς κέρκου ἔνθα καὶ ἔνθα κέντρα, ἔχει δὲ καὶ ἐπ' ἄκρῳ ὥσπερ σκορπίος κέντρον. Καὶ τοῦτω μὲν, ἐὰν προσέλθῃ τις, κεντεῖ τῷ κέντρῳ, καὶ πάντως ὁ κεντηθεὶς ἀποθνήσκει· ἐὰν δὲ τις πόρρωθεν μάχῃται πρὸς αὐτόν, καὶ ἔμπροσθεν ἱστάς τὴν οὐρὰν ὥσπερ ἀπὸ τόξου βάλλει τοῖς κέντροις, καὶ ὀπισθεν ἐπ' εὐθείας

A Agit de fonte (24), qui humido quotannis auro ita impleatur, ut centum ex eo urcei fletiles anni spatium hauriantur. Fictiles autem esse urceos propterea oportere, quod haustum mox ^{45b} aurum concrescat, ut ad illud educendum vas ipsum confringere necesse sit. Fontem ipsum quadratum esse refert, sedecim cubitorum ambitu uniusque altitudine: singulis porro urceis singula talenta auri extrahi. De ferro, quod in hujus fontis fundo reperitur, ex quo duos se habuisse aliquando gladios ipse Ctesias commemorat, unum a rege (25), alterum a Parysatide regis ipsius matre sibi donatum. Ferri autem hujus eam esse vim, ut in terram depactum nebulas, et grandines, turbinesque avertat, hoc semel se iterumque vidisse, cum rex ipse ejus rei B periculum faceret.

De canibus Indicis (26) tantæ magnitudinis, ut cum ipsis quoque leonibus certamen ineant. De magnis illis montibus, ex quibus cum sardo, tum onyches etiam, atque aliæ gemmæ effodiuntur. Ingentem illic sævire æstum, solemque ipsum decuplo quam in aliis regionibus majorem videri: ac multos in ea regione mortales æstu præfocatos extingui. Mare ibi nihilominus quam Græcum flatu tumere: vero id in summo, ad quatuor usque digitorum altitudinem, fervidum esse: adeoque pisces juxta calorem illum vivere nullo modo posse, sed in imis degere.

Indum fluvium per campestria delatum, ipsos quoque montes interlabi, in iisque locis nasci calamum (27), quem vocant Indicum, tantæ crassitudinis, quantam duo simul homines expansis ulnis complecti possint, altitudinis vero, quanta est mali ingentis onerariæ navis. Esse tamen inter hos calamos majores minoresque, quemadmodum in magno aliquo monte accidere solet. In marem item feminamque eosdem distingui, et illum quidem admodum esse validum ac firmum, sine medulla, quam tamen habet femina. De regionis illius animali scribit mantichora (28) dicto: humanum id referre vultum, leonis magnitudine, colore cinnabaris in modum rubente. Triplicem illi esse dentium ordinem, aures humanis similes, et oculos æque nostro more glaucos, caudam item cubitali majorem habere, qualem scorpius terrestris, D in qua et aculeus, etsi aliqui illa per transversum etiam spinis aspera sit. Aculeum item in vertice gerere, ut scorpius, eoque accedentes ita pungere, ut nec mortem ullo pacto, quicumque percussus fuerit, evadere possit. Jam si quis eminus cum hoc

VARIE LECTIONES.

²⁴ προγοαί ζ. ²⁵ ἐξαγείν ζ. ²⁶ τὸ ἄλλο A: ἐν ζ. ²⁷ ἀποτρόπαιος ζ. ²⁸ πρᾶσιαι ἐλάττωα ²⁹ δύο ζ. ³⁰ μυριαμφόρου Lobeck ad Phrynich p. 662. ³¹ τοικός ζ. ³² ὑπάρξουσα ζ. ³³ πῆχews ζ.

NOTÆ.

(24) Falsa hæc esse ait Philostrat. lib. III *De vita Apollonii*.

(25) Artaxerxes τῷ Mnemone.

(26) Ἄλιαν lege, lib. IV *De animal.* cap. 19, qui sua hinc petivisse videtur.

(27) Ἄ Arundini indicæ arborea amplitudo, inquit Plin. lib. XVI, cap. 36, quo te, lector, re-

mitto.

(28) Et hoc esse mendacium vult Philostr. *Ælian.* lib. IV, *De animal.* cap. 21, postquam multis de Mantichora egit, penes Ctesiam fidem omnium esse vult. Meminit et Pausan. hujus Ctesianæ narrationis in *Bæotic.* Plin. item, lib. VIII, cap. 21, apud quos mantichora legitur.

animali pugnam ineat, **46a** non minus ab anteriori illud parte caudam prætendendo, inde velut ab arcu emissas sagittas, aculeos suos spargere atque ferire, quam a posteriore parte rectam illam protendendo, ad iugeri autem spatium jaculari, omnesque quos attingit certissimo interficere, uno duntaxat excepto elephante, ipsos vero aculeos pedali esse longitudine, tenuissimique funis latitudine. Addit martichora, Græcis ἀνθρωποφάγον (id est, hominivorum) significare, quod homines ut plurimum vescatur. Unguibus etiam hoc animal, non tantum aculeis pugnare, atque hos jaenlando emissos identidem renasci. Magnam item esse horum animalium quæ elephantis vecti in illud contorqueant.

De summa Indorum justitia, itemque de moribus ac ritibus eorum. De (29) loco illo sacro, quem in tractu inhabitabili ejus regionis sub solis lunæque nomine venerantur : quo nonnisi quindecim dierum itinere a Sardus monte perveniri possit. Solem illic annis singulis per dies triginta quinque lentius urendo refrigerare. ne scilicet dum celebrant festum ac revertuntur, etiam adurantur. Nec tonitrua, nec fulgura, nec pluvias ullas in India esse, sed ventos bene frequentes ac turbines, qui etiam abripiant quidquid apprehenderint. Solem orientem in plerisque Indiæ locis, alteri diei parti frigus, alteri vehementem æstum asferre (30). Non a sole, sed a natura Indos esse nigros : esse enim inter illos viros quosdam ac mulieres, etsi pauciores, supra omnes alios candidissimos. Atque adeo ejusmodi Indas duas et Indos quinque a se visos auctor refert. In confirmationem porro ejus, quod supra de sole dixerat, triginta eum et quinque dies in India frigidiores auram asferre, addit : ignem etiam illum, qui ex Ætna erumpit (31), medium regionis tractum, quod is justorum hominum sit, nequaquam infestare, cum tamen alia circum loca infestet. Quin et apud Zacynthum pisces inveniri fontes, ex quibus insuper pix educatur. In Naxo quoque fontem esse, e quo vinum, et quidem suavissimum emanet [ita Phasidis fluvii aquam (32), si justum ipsa diem in vase aliquo conservetur, in suavissimum vinum commutari]. Ignem præterea esse in Lycia (33), non procul Phaselide, perpetuum, noctes atque dies sine intermissione ardentem, et eum aqua non exstingui, sed magis accendi : imo tamen illum exstingui. [Hoc item modo assidue in Ætna atque Prusa ignem ascendere.]

Narrat præter ista, in media India homines reperiri nigros, qui Pygmæi appellantur (34). Eadem hos, qua Indi reliqui, lingua uti, sed valde esse parvos, ut maximi duorum cubitorum, et plerique unius

ἀποτεινών. Βάλλει δὲ ὅσον πλέθρον ε.ς μήκος, καὶ πάντα, οἷς ἂν βάλῃ, πάντως ἀποκτείνει, πλὴν ἐλεφαντος. Τὰ δὲ κέντρα αὐτοῦ ἐστὶ τὸ μὲν μήκος ὅσον ποδίατα, τὸ δὲ πλάτος ὅσον σχοῖνος λεπτότατος. Μαρτιχόρα δὲ Ἑλληνιστὶ ἀνθρωποφάγον, ὅτι πλείστα ἐσθίει ἀναιρῶν ἀνθρώπους· ἐσθίει δὲ καὶ τὰ ἄλλα ζῶα. Μάχεται δὲ καὶ τοῖς θύοις καὶ τοῖς κέντροις· τὰ δὲ κέντρα πάλιν φησὶν, ἐπειδὴν ἐκτοξευθῇ, ἀναφύεσθαι. Ἔστι δὲ πολλὰ ἐν τῇ Ἰνδικῇ. Ἀποκτείνουσι δὲ αὐτὰ τοῖς ἐλέφασιν ἐποχοῦμενοι ἄνθρωποι κάλειθεν βάλλοντες.

aculeis pugnare, atque hos jaenlando emissos identidem renasci in India, eaque testis ab hominibus confici,

Περὶ τῶν [68 H.] Ἰνδῶν, ὅτι δικαιοῦνται, καὶ περὶ τῶν ἐθνῶν καὶ νομίμων αὐτῶν. Περὶ τοῦ ἱεροῦ χωρίου τοῦ ἐν τῇ αἰουκτῇ, ὃ ἐπ' ὀνόματι τιμῶσιν ἡλίου καὶ σελήνης· ἐν ᾧ διὰ 12 ἡμερῶν ἀπὸ τοῦ θρόνου τῆς σαρδούης τις παραγίνεται. Καὶ ὅτι 12 ἡμέραις ὁ ἥλιος φύγει ἐκείσε τοῦ ἐνιαυτοῦ διὰ τὴν ἑορτήν, ἵνα 10 ἀφελκτο αὐτὴν τελέσωσι καὶ ὑποστρέψωσιν. Ὅτι βρονταὶ καὶ ἀστραπαὶ καὶ θετοὶ οὐκ εἰσὶν ἐν τῇ Ἰνδικῇ, ἀνεμοὶ δὲ πολλοὶ καὶ πρηστήρες πολλοὶ 11, καὶ ἀρπάζουσιν ὅ τι ἂν λάθωσιν. Ὁ δὲ ἥλιος ἀνίσχων τὸ ἡμισυ τῆς ἡμέρας ψυχὸς ποιεῖ, τὸ δ' ἄλλο λανθάνειν ἐν τοῖς πλείστοις τῶν τῆς Ἰνδικῆς τόπων. Ὅτι οἱ 12 Ἰνδοὶ οὐχ ὑπὸ τοῦ ἡλίου εἰσι μέλανες, ἀλλὰ φύσει· εἶναι γὰρ φησὶν ἐν αὐτοῖς καὶ ἀνδρας καὶ γυναῖκας λευκοτάτους πάντων, εἰ 13 καὶ ἐπ' ἑτατον ἰδεῖν δὲ καὶ αὐτὸν τοιαύτας Ἰνδὰς δύο γυναῖκας καὶ πέντε ἀνδρας 14. Ὅτι πιστώσαι τὰ περὶ τοῦ ἡλίου βουλόμενος, ὥς ἐν 12 ἡμέραις ἐν Ἰνδῇ φύγει, λέγει ὅτι καὶ τὸ πῦρ ἐκ τῆς Ἀττικῆς βέον τὸν μέσον χώρον, ἅτε δικαίων ἀνδρῶν ὄντα 15, οὐ φθείρει φθίρον τὰ ἄλλα· καὶ ἐν Ζακύνθῳ κρηνίδας ἰχθυοφόρους εἶναι ἐξ ὧν αἶρεται πίσσα, καὶ ἐν Νάξῳ κρήνην ἐξ ἧς οἶνος ἐνίοτε βεῖ καὶ μάλα ἡδύς· καὶ ὅτι πῦρ ἐστὶν ἐγγὺς Φασηλίδος ἐν Λυκίᾳ ἀθάνατον, καὶ ὅτι ἀεὶ καλεῖται ἐπὶ πέτρας καὶ νύκτα καὶ ἡμέραν, καὶ ὕδατι μὲν οὐ σβέννυται, ἀλλὰ ἀναφλέγει, φορτυῶ δὲ σβέννυται.

Ὅτι ἐν 12 μέσῃ τῇ Ἰνδικῇ ἄνθρωποι εἰσι μέλανες, καλοῦνται 17 πυγμαῖοι, ὁμόγλωσσοι τοῖς ἄλλοις 18 Ἰνδοῖς· μικροὶ δὲ εἰσι λίαν, οἱ μακρότατοι αὐτῶν πηχέων δύο, οἱ δὲ πλείστοι ἐνδὸς ἡμίσεως πηχεος 19.

VARIAE LECTIONES.

*πάντας οὓς ἂν βάλλῃς. * τιμῶσιν in mg. habet A. * τῆς σαρδούης τὸ θρος A. * ἡμέρας γ. 10 ἵνα] ἵνα μή γ. 11 πολλοὶ] ποικίλοι? 12 εἰ add. A. 13 εἰ A. * ἡ γ. 14 ἀνδρας πέντε γ. 15 ὄντα] ὄντων A. 16 ἐν om A. 17 καὶ καλ. γ. 18 τοῖς ἄλλοις ὁμόγλωσσοι γ. 19 ἡμίσεος πηχεος γ.

NOTÆ.

(29) Simile quid habet Nonnosus sup. Cod. 5.

(30) Nonnosus sup. idem fere narrat.

(31) Illum forte quem εὐσεδῶν χώραν appellatum fuisse, docebit infr. Canon. narrat. 45.

(32) E Bavarico codice ista uncis inclusa inseri hic, atque alibi, non ingratum fore putavi.

(33) « Flagrat in Phaselide mons Chimæra, » inquit Plin. dum hunc Ciesiæ locum affert lib. II, cap. 106.

(34) Similia Nonnosus sup. Et de Pygmæis Plin. videndus, Solinus et Juvenalis.

Κόμην δὲ ἔχουσι μακροτάτην, μέχρις ἢ ἐπὶ τὰ γόνατα καὶ εἰ κατώτερον, καὶ πύγωνα μέγιστον πάντων ἀνθρώπων· ἐπειδὴν οὖν τὸν πύγωνα μέγαν ὡς ὥσων, [148 R.] οὐκ εἶ ἀμφιέννυνται οὐδὲν ἱμάτιον, ἀλλὰ τὰς τρίχας τὰς μὲν ἐκ τῆς κεφαλῆς ὁπισθεν καθέναντι πολὺ κατω τῶν γονάτων, τὰς δὲ ἐκ τοῦ πύγωνος· ἔμπροσθεν μέχρι ποδῶν ἐλκομένας, ἔπειτα περιπυκασάμενοι τὰς τρίχας περὶ ἅπαν τὸ σῶμα ζώννυνται, χρώμενοι αὐτοὺς ἀντὶ ἱματίου. Αἰδοῖον δὲ μέγα ἔχουσιν, ὥστε φαίνειν τῶν σφυρῶν αὐτῶν, καὶ παχύ. Αὐτοὶ δὲ ὡς σιμοὶ τε καὶ ἀλαχροί. Τὰ δὲ πρόδατα αὐτῶν ὡς ἄρνες, καὶ οἱ ὄνοι καὶ αἱ βόες ὡς σκεθὸν ὅσον κριοί, καὶ οἱ ἱπποὶ αὐτῶν καὶ ἡμίονοι καὶ τὰ ἄλλα κτήνη πάντα οὐδὲν μεζῶ κριῶν. Ἔπονται δὲ τῷ βασιλεὶ τῶν Ἰνδῶν τούτων τῶν πυγμαίων ἄνδρες τρισχίλιοι· σφόδρα γὰρ εἰσι τοξόται. Δικαιοῦνται δὲ εἰσι καὶ νόμοισι χρώνται ὥσπερ καὶ οἱ Ἰνδοί. Αἰγούς τε καὶ ἀλώπεκας θηρεύουσιν, οὗ τοῖς κύνειν, ἀλλὰ κόραξι καὶ ἰκτίσι καὶ κορώναις καὶ ἀετοῖς. Ὅτι λίμνη ἐστὶν ἐν αὐτοῖς (σταδίων ὀκτακοσίων ἢ περίμετρος), ἐν ᾗ ἀνέμου μὴ πλείοντος ἐπάνω τῆς λίμνης ἔλαιον ἐπίσταται· καὶ πλοιαριοὶ πλείοντες δι' αὐτῆς ἐκ μέσης αὐτῆς σκαφίους τοῦ ἐλαίου ἀπαρύνονται καὶ χρώνται. Χρώνται δὲ καὶ σησαμίω. Ἐχει δὲ ἡ λίμνη καὶ ἰχθύας. Καὶ τῷ καρύνῳ δὲ χρώνται· κρεῖσσον δὲ τὸ λίμναλον.

Ἔστι δὲ αὐτῷ ἀργυρὸς πολλὸς καὶ ἀργύρεα μέταλλα, οὐ βαθέα· ἀλλὰ βαθύτερα εἶναι φασι [69 H.] τὰ ἐν Βάντροις. Ἔστι δὲ καὶ χρυσοὺς ἐν τῇ Ἰνδικῇ χώρα, οὐκ ἐν τοῖς ποταμοῖς εὐρισκόμενος καὶ πλυόμενος, ὥσπερ ἐν τῷ Πακτωλῷ ποταμῷ, ἀλλ' ὅρη πολλὰ καὶ μεγάλα, ἐν οἷς οἰκοῦσι γρύπες, ὄρεα τετράποδα, μέγεθος ὅσον λύκος, σκέλη καὶ θυγχεῖς οἷον λέων· τὰ ἐν τῷ ἄλλῳ σώματι περὶ μέλανα, ἐρυθρὰ δὲ τὰ ἐν τῷ στήθει. Δι' αὐτοὺς δὲ ὁ ἐν τοῖς ὄρεσι χρυσοὺς πολλὸς ὧν γίνεται δυσπρόριστος.

Ὅτι τὰ πρόδατα τῶν Ἰνδῶν, καὶ αἱ αἰγες μεζῶς ὄνων εἰσὶ, καὶ τίκτουσι ἀνὰ τεσσάρων καὶ ἑξ ὥς ἐπὶ τὸ πολὺ. Ἐχουσι δὲ οὐράς μεγάλας· διὸ τῶν τοκάδων ἀποτέμνουσιν, ἵνα δύνωνται ὀχεύεσθαι. Ὅτε δὲ οὗτε ἡμέρος οὗτε ἄγριος ἐστὶν ἐν τῇ Ἰνδικῇ. Οἱ δὲ φούινες οἱ ἐν Ἰνδοῖς καὶ οἱ τούτων βάλανιοι τριπλάσιοι τῶν ἐν Βαβυλῶνι. Καὶ ποταμόν φησιν ἐκ πέτρης ρέοντα μέλι.

VARIÆ LECTIONES.

ἢ μέχρις A : μέχρι καὶ ζ. ἢ μέγα ζ. ἢ δὲ τε ζ. ἢ αἱ βόες καὶ οἱ ὄνοι ζ. ἢ καὶ οἱ ἡμίονοι ζ. ἢ κτήνη πάντα A : πάντα ζῶα. ἢ ὥσπερ οἷσπερ ? ἢ λαγῶοις ζ. ἢ σησάμω ζ. ἢ ἀργύρεα ζ. ἢ τέσ-
capa ζ.

NOTÆ.

(35) *Ælian. lib. xvi, cap. 37, Hist. animal.* Pygæis Indicis totum illud pumili pecoris genus attribuit.

(36) Quo autem modo hæc aves venari doceant Indi, ex Ctesia tradit *Ælian. lib. iv, cap. 26, De nat. animal.*

(37) Meminit hujus loci Antigonus, *Mirabil. narrat. 165.*

A duntaxat cubiti cum dimidio altitudinem non excedant. Comam *46b* alere longissimam, ad ipsa usque genua demissam, atque etiam infra, cum barba longiore, quam apud ullos hominum : quæ quidem ubi illis promissior esse cœperit, nulla deinceps vestie uti ; sed capillos multo infra genua a tergo demissos, harbamque præter pectus ad pedes usque defluentem, per totum corpus in orbem constipare et cingere, atque ita pilos ipsis suos vestimenti loco esse. Veretrum illis esse crassum et longum, quod ad ipsos quoque pedum malleolos pertingat. Pygmæos hosce simis esse naribus et deformes. Ipsorum item oves agnorum (35) nostrorum instar esse ; boves et asinos arietum fere magnitudine, equos item mulosque et cætera jumenta omnia nihilo esse nostris arietibus majora. Tria horum pygmæorum millia Indorum regem in suo comitatu habere, quod sagittarii sint peritissimi. Summos esse justitiæ cultores, iisdemque quibus Indi reliqui, legibus parere. Venari quoque lepores vulpesque, non canibus, sed corvis, milvis, cornicibus, aquilis adhibitis (36). Lacum apud eos esse octingentorum stadiorum ambitu (37) ; cui oleum [nostro simile] supernatet, quoties nullus aspirat ventus ; per hunc ergo lacum parvulis navigiis vectos, ex ejus mediotulio scaphis oleum ad usum haurire. Uti quidem et ex sesamo expresso oleo, ut et e nucibus ; præstantius tamen esse illud e lacu haustum. Pisces nihilominus habere hunc lacum.

Abundare quoque scribit hanc regionem argento, neque profundas ejus esse fodinas, sed Bactrias ipsas venas altiores haberi. Quin et aurum habere Indiam : non quod in fluminibus reperiat, inveniturque, ut fit in Pactolo flumine ; sed quod multi vastique montes suppedient, in quibus quod gryphes (38) habitent (aves quadrupedes, lupi magnitudine, leoninis cruribus atque unguibus, pennis toto corpore nigris, at in pectore rubris) hinc scilicet, quod ibi tanta copia sit aurum, difficulter adeo obtineri.

Indorum oves, caprasque asinis esse nostris majores, et plurimum quaternos, imo et senos parere. Caudas vero adeo habere magnas (39) ut fetis amputandæ sint, quo maremmittere possint. Porcum (40) item neque cicurem neque silvestrem tota India reperiri. Palmas Indicas, earumque fructus triplo esse quam apud Babulonios majores. Insuper et fluvium ibi quemdam e petra melle fluere.

(38) De gryphibus hæc, et auri colligendi modo lege cap. 27, lib. iv, *Ælian. De animal.*

(39) Cubitum totum latas, ut hinc expressit *Ælian. lib. ii, De animal. cap. 3.*

(40) Addit *Ælian. lib. xvi, cap. 37.* ex hoc Ctesia loco, suilli generis usum Indos detestari, et tantopere ab eo vescendo, quam ab humanis carnibus abhorre.

47^a Multa refert de Indorum justitia, et in suum A regem benevolentia, deque illorum mortis contemptu. Fontem quoque apud eos esse ait, cujus aqua, simul-
aque hausta fuerit, casei in morem coaguletur. Hujus autem coagulati si cui ad tres obolos contri-
veris, atque in vulgari aqua bibendos dederis, indi-
care mox illum quæcunque admisit (41). Eo enim
die mente alienatum insanire. Uti ergo eo regem
in accusatis, quoties certo cognoscere velit, an ob-
jectorum criminum affines sint. Et si quidem edi-
derint crimen, imperare ut inedia mortem accer-
sant : si vero nihilprehendatur, liberos dimitti.

Indorum neminem aut capitis, aut oculorum, aut
dentium dolore vexari; neminem oris pustulas, aut
penitus ullum putrescens ulcus pati.

[De Seris ferri aut, itemque de ulterioribus Indis (42), immania prorsus illos habere corpora, ut
tredecim ibi cubitos alti viri reperiantur, quorum æque vita (43) ducentesimum excedat annum (43).
Visos et in Gaitæ fluminis quadam parte ferinos homines, hippopotami sere cute, quam ne tela qui-
dem perfoderent. In illa ipsa India (ut ferunt) ad intimas marinæ infusæ partes, prælongas gestæ
caudas incolas (44), quales vel satyris appingi solerent.]

Serpentem apud Indos esse quendam memorat,
spithamæ longitudine, pulcherrimæ purpuræ spe-
cie, capite candidissimo, nullisque omnino denti-
bus : quem in aestuosissimis illis montibus, ex qui-
bus sardo [gemma] effoditur, venatores capiunt.
Hunc non mordere quidem, sed quemcunque locum
vomitu suo consperserit, eum necessario putredine
vitari. Eundem per caudam suspensum duplex
emittere venenum electri specie prius, et alterum
nigrum; illud vivo effluere, hoc mortuo. Prius item
illud, si sesami tantum grani quantitate detur, con-
festim interficere; ejus qui illud sumpserit cerebro
per nares effluente : alterum vero si detur, lentam
conficiat.

Avem (45) describit δίκαιρον appellatum (δίκαιον,
id est, justum), Græce dixeris, perdicis ovo non ma-
jorem : hanc sua effodere excrementa, ne inveniri
possint. Quod si de inventis, quantum sesami gra-
rum est, quispiam biberit, mane somno corripi,
sensusque expertem dormire, quoad occidente sole
moriatur.

Esse et ibi lignum parebum dictum (46), oleæ
magnitudine, quod in regis duntaxat hortis repe-
riatur, neque florem ullum, neque fructum produ-
cens. Quindecim id tantum habere sub terra radi-
ces; sed eas ita crassas, ut tenuissima brachii
crassitudinem exæquet. Hujus ergo radices si par-
tem aliquam vel spithamam longam sumpseris, qui-

Πολλὰ δὲ λέγει περὶ τῆς δικαιοσύνης αὐτῶν, καὶ
τῆς περὶ τὸν σφῶν βασιλεία εὐνοίας, καὶ τῆς τοῦ βα-
νάτου καταφρονήσεως. Λέγει δὲ ὅτι πηγὴ ἐστὶ, καὶ
ἐπειδὴν τις ἀρύσῃ τὸ ὕδωρ αὐτῆς, πήγνυται ὡς περὶ
τυρὸς. Τοῦτου οὖν τοῦ πηκτοῦ ὅσον τρεῖς ὀβολοὺς ἐάν
τρίβας διῶς ἐν ὕδατι πιεῖν, ἐξαγγέλλει πάντα ὅσα ἐπι-
ραξῇ· παραφρονεῖ γὰρ καὶ μαίνεται ταύτην τὴν ἡμέραν.
Χρᾶται δὲ αὐτῷ ὁ βασιλεὺς ἐφ' ὧν κατηγορουμένων
τάληθες εὐρεῖν ἐθέλησιν· κἂν μὲν ἐξεῖπῃ, προστάσ-
σεται ἀποκαρτερῆσαι, ἂν δὲ μὴδὲν ἐλεγχθῇ,
ἀφίεται.

Ὅτι, φησὶν, ὡς ²¹ Ἰνδῶν οὐδεὶς κεφαλὰ γαίῃ οὐδὲ
ὀφθαλμοῖς οὐδὲ ὀδονταλγεί, οὐδὲ ἐλκοῦται τὸ στόμα,
οὐδὲ σηπεδὸνα οὐδεμίαν ἴσχει· ἡ δὲ ζωὴ αὐτῶν ῥα

B καὶ λ' καὶ ν' καὶ σ' οἱ τὰ πλείστα βιοῦντες.

Ἔστιν ὅφρις σπιθαμιαῖος ἐναυτοῖς, [149 R.] τὸ δὲ εἶδος
αὐτοῦ ὡς ἡ καλλίστη πορφύρα, ἡ δὲ κεφαλὴ λευκοτάτη
ὀδόντας δὲ οὐδ' ὀλως ἔχει. Θηρεύεται ἐκτῶν καυματο-
δεστώντων ὀρέων, θένει ἡ σαρδῶ ὀρύσσεται. Οὗτος δάκνει
μὲν οὐ, ὅπου δ' ἂν κατεμέσῃ, τοῦτο τὸ χωρίον πάντως
σῆπεται. Ποιεῖ δὲ φάρμακον διττὸν ἀπὸ τῆς οὐρᾶς κρε-
μάμενος, ἤλεκτροειδὲς καὶ μέλαν. Καὶ τὸ μὲν ζῶντος
ἀπορρέει, τὸ δὲ μέλαν θανόντος· καὶ τὸ μὲν ὅσον σῆσα-
μον, διδόμενον ὃ ζῶντος ἐρβρυσεν, αὐτίκα φθίρει
τοῦ ἐγκαφάλου τοῦ πόντος διὰ τῶν ῥινῶν ἀπορρέου-
σαντος, τὸ δὲ ἄλλο διδόμενον εἰς φθίσιν ἀπάγει καὶ
δι' ἐνιαυτοῦ μόλις διόλλυσι.

C tabem adducere, quæ vix anni spatio hominem

Καὶ ὄρνενον, φησὶν, ἐπικαλούμενον δίκαιρον ²², ὅπερ
Ἑλληνιστὶ δίκαιον σημαίνει, τὸ μέγεθος ὅσον πέρ-
δικος ὦν, τοῦτο τὸν ἀπόπατον κατορύσσει, ἵνα μὴ
εὐρεθῇ· εὐρίσκόμενον δὲ ἂν ποθῇ αὐτοῦ ὅσον σηοά-
μου ἑωθεν, ὕπνος ἐπιλαμβάνει, καὶ καθεύδει μὴδὲν
αἰσθανόμενος, καὶ θύοντος τοῦ ἡλίου τελευτᾷ.

Καὶ ξύλον ἐστὶ, πάρηθον καλούμενον, τὸ μέγεθος
ὅσον ἐλαία· ἐν τοῖς βασιλείοις μόνοις ²³ εὐρίσκεται
κῆποις· οὕτε ἄνθος φέρει οὕτε καρπὸν, δεκαπέντε δὲ
μόνας ῥίζας ἔχει, καὶ ταύτας παχείας κατὰ γῆς.
Ἔστι δὲ τὸ πάχος αὐτῆς ὅσον βραχίων, τὸ λεπτότα-
τον. Αὐτῇ ἡ ῥίζα ὅσον σπιθαμὴ λαμβανομένη, οὐ ἂν
προσάχθῃ, πάντα ἔλκει πρὸς ἑαυτὴν, χρυσὸν, ἀργυ-

VARIE LECTIONES.

²¹ φησὶν ὡς A : φησὶ τῶν C. ²² δὲ om. A. ²³ δίκαιρον C. ²⁴ μόνον C.

NOTÆ.

(41) An huc forte facit Antigoni Narrat. mirab.
160 Ctesiam scribere, in Æthiopia fontem aquam
habere instar cinuabaris rubentem, quæ pota vecor-
des reddat.

(42) Addita et hæc e Bavarico Cod. quæ præter-
mittenda non duxi.

(43) De Seris Lucian. quoque proditum refert ad

trecentessimum eos vitæ annum pertingere.

(44) Vide inf. p. seq.

(45) Plura excerpit de hac avicula Ælian. lib. iv,
cap. 41, De animal.

(46) Apud Apollonium, cum hujus loci mentio-
nem facit (Hist. mirabil., 17), πάρηθον hodie le-
gitur.

ρον, χαλκὸν, λίθους, καὶ ἄλλα πάντα πλὴν ἡλεκτροῦ· εἰ δὲ ὅσον πήχεος ³³ ἡ ῥίζα ληφθῇ, ἔλκει καὶ ἄρνας καὶ ὄρνεις· ταύτη γὰρ καὶ ³⁴ τὰ πλείστα τῶν ὀρνέων θηρεύουσι· καὶ ἐὰν [70 H.] βούλη καὶ ὕδωρ πῆξαι ὅσον χόα, τῆς ῥίζης ἐμβάλων ὅσον ὀβολὸν πῆξεις αὐτὸ, καὶ ἐὰν οἶνον, ὡσαύτως, καὶ ἔξεις τῇ χειρὶ αὐτὸ ὡς περ κηρόν· τῇ δὲ ὑστεραῖα διαχεῖται. Δίδεται δὲ κοιλιακοῖς βοήθημα.

coagulare velis, obolum unum hujus radices in aquam conjectum, eam coacturum: idem et in vino eventurum, ut manu etiam velut certam tenere possis, postridie tamen solutum iri. Addit etiam cœliaci auxiliari.

Ἔστι δὲ καὶ ποταμὸς διαρρέων διὰ τῆς Ἰνδικῆς, οὗ μέγας μὲν, ἀλλ' ὥς ἐπὶ δύο σταδίου τὸ εὖρος· ὄνομα δὲ τῷ ποταμῷ Ἰνδιστὶ μὲν Ὑπαρχος, Ἑλληνιστὶ δὲ *Γέρωρ πάντα τὰ ἀγαθὰ*. Οὗτος τοῦ ἐνιαυτοῦ ἡμέρας ἡλεκτρον καταρρέει. Φασὶ γὰρ ἐν τοῖς ὅρεσι δένδρα εἶναι ὑπερέχοντα τοῦ ὕδατος· ὕδατι γὰρ ρεῖται τὰ ὄρη· εἴτα ὥρα ἐστὶν ὅτε δάκρυα φέρει, ὡς περ ἀμυγδαλὴ ἢ πίκυς ἢ ἄλλο τι δένδρον, μάλιστα δὲ εἰς ἡμέρας τοῦ ἐνιαυτοῦ· εἴτα ἀποπίπτει τὰ δάκρυα ταῦτα εἰς τὸν ποταμὸν καὶ πηγνύται. Τῷ δενδρέφω δὲ τοῦτῃ ὀνόμα· ἐστὶν Ἰνδιστὶ σιπαχώρα ³⁷. Ἑλληνιστὶ σημαίνει· *γλυκὺν ἡδύ*. Κάκειθεν οἱ ³⁸ Ἰνδοὶ συλλέγουσι τὸ ἡλεκτρον. Φέρειν δὲ καὶ καρπὸν τὰ δένδρα βότρως, ὡς περ ἀμπέλος, ἔχειν ³⁹ δὲ τὰς ῥώγας ὡς περ κάρυα τὰ Ποντικά.

Ἐν τοῖσδε τοῖς ὅρεσι φησὶν ἀνθρώπους βιοτεύειν ⁴⁰ κυνὲς ἔχοντας καρφαλὴν· ἐσθῆτας δὲ φοροῦσιν ἐκ τῶν ἀγρίων θηρίων, φωνὴν δὲ διαλέγονται οὐδεμίαν, ἀλλ' ὠρύονται ὡς περ κύνες, καὶ οὕτω συνίσσιν αὐτῶν τὴν φωνήν. Ὀδόντας δὲ μείζους ἔχουσι κυνὲς, καὶ τοὺς ὀνυχας ὁμοίους κυνὲς ⁴¹, μακροτέρους δὲ καὶ στρογγυλωτέρους. Οἰκοῦσι δὲ ἐν τοῖς ὅρεσι μέγρι τοῦ Ἰνδοῦ ποταμοῦ. Μέλανες δὲ εἰσι καὶ δίκαιοι πάνυ, ὡς περ καὶ οἱ ἄλλοι Ἰνδοὶ, οἷς καὶ ἐπιμίγνυνται. Καὶ συνίσσι μὲν τὰ παρ' ἐκείνων λεγόμενα, αὐτοὶ δὲ οὐ δύνανται διαλέγεσθαι, ἀλλὰ τῇ ὠρυγῇ ⁴² καὶ ταῖς χερσὶ καὶ τοῖς δακτύλοις σημαίνουσιν, ὡς περ οἱ κωφοὶ ⁴³. Καλοῦνται δὲ ὑπὸ τῶν [125 R.] Ἰνδῶν καλίστριοι, ὅπερ ἐστὶν Ἑλληνιστὶ κυνοκέφαλοι. Τὸ δὲ ἔθνος ἐστὶν ἕως δώδεκα μυριάδων. Παρὰ δὲ τὰς πηγὰς τοῦ ποταμοῦ τούτου ⁴⁴ ἐστὶ πεφυκὲς ἄνθος πορφυροῦν, ἐξ οὗ πορφύρα βάπτεται οὐδὲν ἥττον ⁴⁵ τῆς Ἑλληνικῆς, ἀλλὰ καὶ πολὺ εὐανθεστέρα.

Ὅτι αὐτῷ ἐστὶ γινόμενα θηρία τὸ μέγεθος ὅσον κύνθαρος, ἐρυθρὰ ⁴⁶ δὲ ὡς περ κιννάβαρι· πόδας δὲ ἔχει μακροὺς σφόδρα. Μαλακὸν δὲ ἐστὶν ὡς περ

A buscunque eam rebus admoveris, omnia mox ad se rapturam, aurum, argentum, aes, lapides, cæteraque, præter solum electrum. Sin cubitum longam partem resecueris, jam agnos etiam [et boves, ac cætera animalia] ipsasque adeo aves ad se pertracturam. Nam ⁴⁷ b hujus potissimum auxilio maximam, quas venientur, avium partem incolas capere. Quin etiam, si aquæ vel congium integrum

Interlui quoque Indiam flumine non ita magno, lato videlicet duo fere stadia (47). Ὑπαρχος Indis esse fluvio nomen, quod Græce efferas, *Γέρωρ πάντα τὰ ἀγαθὰ*, [id est, *offerens bona omnia*]. Triginta diebus hunc per annos singulos succinum in undis vehere: narrari enim in montibus (qui et ipsi aluantur aqua), exstare ex aqua arbores, quæ certo anni tempore, maximeque per triginta continuos dies, amygdalæ, pinus, similisque arboris in morem, lacrymis emittant, quæ in profluentem delapsæ concrecant. Vocari eam arborem Indica lingua *sipacora*, quæ vox Græce significet *γλυκὺν*, vel *ἡδύ*, [id est, *dulce, suave*]. Hinc itaque succinum suum Indos colligere. Vitis item instar racemos ferre arbores pro fructu: earumque acinos ponticæ nucis magnitudine esse.

Degere iisdem hisce in montibus homines memorat canino capite (48), qui ferarum pellibus vestiantur. Sermone hos nullo uti, canum tantum more latratum edere, atque ita mutuo sese intelligere. Dentes illis esse quam canibus majores, et caninos similiter ungues, sed longiores ac rotundiores. Montes incolere ad Indum fluvium usque, et colore esse nigro, insignesque justitiæ cultores, cæterorum Indorum more, inter quos versentur. Intelligere quoque quæ ab Indis dicantur, licet ipsi loqui minime possint, ut propterea latratu, manibus, atque digitis signa dent, quemadmodum fere surdi ac multi solent. Vocari hos ab Indis *calystrios* (49), quod Græci dicerent *κυνοκεφάλους*, id est *canicipites* [canibus eosdem vesci crudis], totiusque gentis capita numerari ad centum et viginti millia. Addit ad hujus fluminis, [jam proxime descripti] fontes, florem nasci purpureum, ex quo purpura tingitur, Græcia ipsa nihilo inferior, imo multo floridior.

Ibidem et animalia (50) nasci scarabæi magnitudine, instar cinnabaris rubentia, quæ pedes habeant longissimos, et vermium instar mollia sint: nasci

VARIE LECTIONES.

³³ πήχεως ζ, ut solet. ³⁴ καὶ ne habeat A an aliud quid non liquet. ³⁷ σιπαχώρα ζ. ³⁸ οἱ om. A. ³⁹ ἔχει A. ⁴⁰ φασὶν — βιωτεύειν A. ⁴¹ ὁμοίως κυνῶν ζ. ⁴² ὠρυγῇ ζ. ⁴³ post κωφοὶ cum A omisi, quæ vulgo adduntur, καὶ ἄλλοι. ⁴⁴ τούτου τοῦ ποταμοῦ ζ. ⁴⁵ ἥττον A. ⁴⁶ δὲ post ἐρυθρὰ add. A.

NOTÆ.

(47) Hypobarus legitur apud Plin. lib. xxxvii, cap. 2 extr. ubi et *universa ferre bona* ex hoc Ctesie loco restituas.

(48) Exseripsit hæc (ut Indicorum Ctesie aliaque pleraque) Ælianus lib. iv, cap. 46, *Hist. anim.*

(49) Pro mendacio hæc habet Philostrat. Refert ea tamen ex Ctesia. Plin. lib. vii, cap. 2.

(50) Leges hæc apud Ælianium quoque, lib. iv, cap. 46, *De animal.*

hæc in illis arboribus quæ succinum ferunt, earum-
que fructus ad eum modum depascere atque vitare,
quo phthires apud Græcos viles perdere ac vastare
solent. 48a Indos itaque animalibus hisce contri-
tis punicea sua saga tunicasque, et quidquid præter-
ea velint, inficere, tinctura longe quam Persica
præstantiore,

Narrat insuper hos cynocephalos in montibus ha-
bitantes nullum exercere opificium; sed de vena-
tione vivere, ferasque quas occiderint ad solem tor-
rere. Magnam nihilominus pecoris copiam alere,
caprarumque et ovium: quarum quidem ovium lac
atque oxygala pro potu illis sit. Vesci tamen etiam
sipachoræ fructu; e qua [uti dictum est arbore],
succinum emanat; dulcem enim illum esse. Hunc
item illos fructum arefactum in corbes constipare,
ad eum modum quo uvas passas Græci. Eisdem
illos cynocephalos ratem quoque extemporariam
construere, qua impositum huius fructus onus, ut
et purpuræ (sed purgato prius ejus flore) itemque
electri, ad ducenta et sexaginta talenta, quotannis
avehant: additis talentis totidem illius pigmenti,
quo infectores puniceum colorem inducunt. Electri
præterea mille talenta quotannis ad Indorum regem
advehere. Imo et alia plura devehere ad Indos ve-
nalicia, pro quibus vicissim panes, farinam et xylinas
vestes accipiant. Habere quoque enses venales, qui-
bus ipsi ad venatum utuntur, cum arcibus et jacu-
lis; peritissimos enim esse jaculandi atque sagiti-
tandi, et præterea etiam, quod montes habitent al-
tos atque inaccessos, bello insuperabiles. Regem
ipsis pro munere quinto quoque anno præbere tre-
centa arcuum totidemque jaculorum millia; jam
peltarum centum viginti, et gladiatorum quinquaginta
millia. Nullas item apud hos esse domos, sed
in antris degere. In venatione jaculis potissimum
feras, vel sagittis petere; easdemque persequendo,
quod cursus velocitate præstent, etiam assequi. Ho-
rum uxores semel duntaxat per mensem; cum men-
strua patiuntur, lavare; alias nunquam. Neque
vires unquam omnino lavare, sed manus tantum-
modo abluere. Oleo tamen ex lacte confecto ter
saltem mensibus singulis ungi, et pellibus deinde
abstergi. Veste ad hæc uti, non villosa, sed e gla-
bris maceratisque pellibus quam tenuissimis, ipsos
æque atque uxores: exceptis forte ditissimis inter
eos, et iis quidem paucis, qui lineos gestent ami-
ctus. Nec item lectorum novisse usum eos, qui ex-
temporaneos sibi toros extruant. Hunc apud eos
ditissimum haberi, qui plurimum habeat pecoris,
ac reliquas opes his propemodum esse similes.
Caudam (51) insuper habere omnes, tam viros quam
mulieres, supra clunes, caninæ similem, nisi quod major sit, et pilis densior. Quadrupedes item

Α σκώληξ. Καὶ γίνεται ταῦτα ἐπὶ τῶν δένδρων τῶν τῷ
ἡλεκτρον φερόντων, καὶ τὸν καρπὸν κατεσθίει αὐτῶν
καὶ διαφθείρει, ὡς περ ἐν τοῖς Ἑλλήσιν οἱ φθίρες τῆς
ἀμπέλου. Ταῦτα οὖν τὰ θηρία τριβόντες οἱ Ἴνδοι
βάπτουσι τὰς φοινικίδας καὶ τοὺς χιτῶνας καὶ ἄλλο
ὅ τι ἂν βούλονται. Καὶ εἰσι 41 βελτίων τῶν παρὰ
Πέρσαις βαμμάτων.

Ὅτι οἱ κυνοκέφαλοι οἰκοῦντες ἐν τοῖς ὄρεσιν οὐκ
ἐργάζονται, ἀπὸ θήρας δὲ ζῶσιν· ὅταν δὲ ἀποκτεί-
νωσιν αὐτὰ, ὁπτιῶσι πρὸς τὸν ἥλιον. Τρέφουσι δὲ καὶ
πρόβατα πολλὰ καὶ αἰγας καὶ ὄρους 42, πίνουσιν δὲ
γάλα καὶ ὀξύγαλα τῶν προβάτων. Ἐσθίουσι δὲ καὶ τὸν
καρπὸν τοῦ σιταχόρου, ἀπ' οὗ τὸν ἡλεκτρον (γλυκὺς
γάρ ἐστι)· καὶ ξηραίνοντες αὐτοὺς σφυρίδας συβρί-
πτουσιν, ὡς περ ἐν τοῖς Ἑλλήσιν τὴν ἀσταρίδα 43. Οἱ δὲ
κυνοκέφαλοι σχεδὸν ποιησάμενοι καὶ ἐπιθέντες ἀπ-
άγουσι 44 φόρτον τούτου καὶ τῆς πορφύρας, τὸ ἄθος
καθαρὸν πώψαντες, [καὶ τοῦ ἡλεκτροῦ 45] 5' καὶ ο'
[91 H.] τάλαντα τοῦ ἐνιαυτοῦ, καὶ ὅτε 46 τὸ φοινι-
κιδὸν βάπτεται, τοῦ φαρμάκου ἑτέρα τσσαῦτα. Καὶ
ἡλεκτροῦ χλῖα τάλαντα ἀπάγουσι κατ' ἐνιαυτὸν τῷ
Ἰνδῶν βασιλεῖ. Καὶ ἑτέρα δὲ κατὰγοντες πωλοῦσι τοῖς
Ἰνδοῖς πρὸς ἄρτους καὶ ἄλφιτα καὶ ζύλινα ἱμάτια.
Πωλοῦσι δὲ καὶ ξίφη, οἷς χρῶνται πρὸς τὴν τῶν
θηρίων ἀγρῶν, καὶ τόξα καὶ ἀκόντια· πάντα γὰρ καὶ
δεινοὶ εἰσιν ἀκοντίζειν καὶ τοξεύειν. Ἀπολέμητοι δ'
εἰσι διὰ τὸ οἰκεῖν αὐτοὺς ὄρεα ἄβυσσος καὶ ὕψηλά.
Δίδουσι δὲ αὐτοῖς διὰ πέμπτον ἔτους δῶρα ὁ βασι-
λεὺς, ἃ μὲν μυριάδας τόξων, καὶ ἀκοντίων τσσαῦτα,
παιτῶν δὲ 15', καὶ ξίφη δὲ πεντακισμύρια. Τούτοις τοῖς
κυνοκεφάλοις οὐκ εἰσὶν οἰκίαι, ἀλλ' ἐν σπηλαίοις δια-
τῶνται. Θηρεύουσι δὲ τὰ θηρία τοξεύοντες καὶ ἀκοντι-
ζόντες, καὶ διώκοντες καταλαμβάνουσι· ταχὺ γὰρ τρέ-
χουσι. Λούονται δὲ αἱ γυναῖκες αὐτῶν ἅπας τοῦ μηνός,
ὅταν τὰ καταμήνια αὐταῖς; 47 Ἐσθ, ἄλλοτε δ' οὐ· οἱ δὲ
ἄνδρες οὐ λούονται μὲν, τὰς δὲ χεῖρας ἀπονίζονται.
Ἐλαίῳ δὲ χρίονται 48 τρίς τοῦ μηνός, τῷ ἀπὸ τοῦ
γάλακτος γινόμενῳ, καὶ ἐκτριβόνται δέρματι. Τὴν
δὲ ἐσθῆτα ἔχουσιν οὐ δασεῖαν, ἀλλὰ φιλῶν τῶν
μασθημάτων, ὡς λεπτοτάτων, καὶ αὐτοὶ καὶ
αἱ γυναῖκες αὐτῶν. Οἱ δὲ πλουσιώτατοι αὐτῶν
λινὰ φοροῦσιν· οὗτοι δ' εἰσὶν ὀλίγοι. Κλίνειν δὲ
αὐτοῖς οὐκ εἰσὶν, ἀλλὰ στιβάδας ποιοῦνται. Οὗτος δ'
αὐτῶν πλουσιώτατος νομίζεται εἶναι, ὃ ἂν πλείστα
πρόβατα ἢ ἡ δὲ ἄλλη οὐσία παραπλησία. Οὐρὰν δὲ
ἔχουσι πάντες, καὶ ἄνδρες καὶ γυναῖκες, ὑπὲρ τῶν
ισχύων, ὁσπερ κύνων, μελίζονα δὲ καὶ δασυτέραν. Καὶ
μίσγονται ταῖς γυναῖξιν τετραποδιστὶ, ὡς περ οἱ
κύνες· [153 R.] ἄλλως δὲ μιγῆναι αὐτοῖς ἐστὶν
αἰσχυρόν. Δίκαιοι δὲ εἰσι, καὶ μακροβιώτατοι πάντων
ἀνθρώπων· ζῶσι γὰρ ἔτη ρ' καὶ ο', ἐνίοι δὲ αὐτῶν
καὶ σ'.

VARIAE LECTIONES.

47 καὶ εἰσι A : εἰσι δὲ καὶ 5. 48 ὄρους A : ὄς 5. 49 σταρίδα 5. 50 ἀπάγουσι A. 51 ἡλεκτρον om. pr. A.
52 ὅτε 5. 53 ἀσῆς 4. 54 χρῶνται 5.

NOTÆ.

(51) Caudatorum hominum meminit quoque Plin. lib. vii, cap. 2 in fine.

hos, eorum more, cum 48^b mulieribus congregari, aliumque congregandi modum omnem pro turpi habere. Justissimos eosdem esse, vitæque reliquos inter homines longissimos. Vivere namque ad centesimum utque ei septuagesimum, nonnullosque ad ducentesimum quoque annum.

Υπερ δὲ τούτων ἑτέρους φασὶ βιώτευσιν, ἂν αὖ A Hos ultra scribit habitare alios supra 80^{vi} illius τῶν πηγῶν τοῦ ποταμοῦ. Οὗτοι ὅτι οἱ ἄνθρωποι fontes, reliquorum Indorum instar nigros, qui neque ipsi quidquam operentur. Quin nec cibo eos vesci ullo, aut aquam bibere; pecoris tantum magnam alere copiam, bonum, caprarum, ovium; horum lac bibere, ac nihil præterea. Infantes præterea, qui apud hos nascantur, non habere perforatam corporis sui sedem, neque per eam excrementa ejicere; nam eisi clunes habeant, anus tamen ipse coaluit. Itaque nihil ipsos quidem per annum excernere; sed caseosum quid, illudque non conspissatum, at seculentum tantummodo, per urinae meatum ejicere. Quod si lacte mane poto, etiam in meridie adhiberint, dulcem apud eos inveniri radicem quamdam, quæ lac illud in eorum ventre coagulari non sinat. Hujus ergo esu vomitum sibi vesperi provocare, per quem omnia facile ejiciant.

Ὅτι εἰσὶν ὄνοι ἄγριοι ἐν τοῖς Ἰνδοῖς, ἴσοι ἵπποις καὶ μείζους· λευκοὶ δὲ εἰσι τὸ σῶμα, τὴν κεφαλὴν πορφύροι, καὶ ὀφθαλμοὺς ἔχουσι· κυανέους. Κέρας δὲ ἔχει ἐν τῷ μετώπῳ, ἐνὸς πήχεος· τὸ μέγεθος. Καὶ ἔστι τὸ μὲν κάτω τοῦ κέρατος, ὅσον ἐπὶ δύο παλαιστάς πρὸς τὸ μέτωπον, πᾶν λευκόν· τὸ δὲ ἐπάνω ὡς ἔστι τοῦ κέρατος. Τοῦτο δὲ φοινικοῦν ἔστιν, ἐρυθρὸν πᾶν· τὸ δὲ ἄλλο τὸ ἐν τῷ μέσῳ μέλαν. Ἐκ τούτων οἱ πίνοντες (κατασκευάζουσι [92 H.] γὰρ ἐκπώματα) σπασμῷ, φασίν, οὐ λαμβάνονται οὔτε τῇ ἱερᾷ νόσῳ, ἀλλ' οὐδὲ φαρμάκοις ἀλίσκονται, οὔτ' ἂν προσιπῶσιν οὔτ' ἂν τῷ φαρμάκῳ ἐπιπιῶσιν ἢ οἶνον ἢ ὕδωρ ἢ ἄλλο τι ἐκ τῶν ἐκπωμάτων. Οἱ μὲν οὖν ἄλλοι ὄνοι καὶ ἡμεροὶ καὶ ἄγριοι καὶ τᾶλλα μώνυχα θηρία πάντα ἀστραγάλους οὐκ ἔχουσιν· οὐδὲ χολὴν ἐπὶ τοῦ ἥπατος· οὗτοι δὲ καὶ ἀστράγαλον καὶ χολὴν ἐπὶ τοῦ ἥπατος ἔχουσι, τὸν δὲ ἀστράγαλον κάλλιστον ὢν ἐγὼ ἐώρακα, οἶόν· περ βοῶς καὶ τὸ εἶδος καὶ τὸ μέγεθος· βαρὺς δ' ὡς μόλιδος, τὴν δὲ χροᾶν ὡς περ κιννάβαρι, καὶ διὰ βάθους. Ταχύτατον δὲ ἔστι τὸ ζῶον τοῦτο καὶ ἀκινετώτατον· οὐδὲν δὲ οὔτε ἵππος· οὔτε ἄλλο τι διωκόμενον καταλαμβάνει. Ἀρχεται δὲ τρέχον βραδύτερον ὅσον δ' ἂν πλέον· χρόνον τρέχῃ, ἐντείνεται δαιμονίως καὶ μάλλον καὶ θάσσον τρέχει. Ἄλλως μὲν οὖν ἄθληράτον ἔστι τὸ ζῶον τοῦτο· ὅταν δὲ τὰ τέκνα μικρὰ ὄντα περιάγωσιν ἐπ' αὐτὴν βοτάνην καὶ ὑπὸ ἱππέας πολλῆς περιληφθῶσιν, οὐ βούλονται φεύγειν καταλιπόντες τοὺς πῶλους, ἀλλὰ μάχονται καὶ κέρατι καὶ λακτίσμασι καὶ δῆγμασι, καὶ πολλοὺς καὶ ἵππους καὶ ἄνδρας ἀπολλύουσιν, ἀλίσκονται δὲ καὶ αὐτοὶ τοξευόμενοι καὶ ἀκοντιζόμενοι· ζῶντα γὰρ οὐκ ἂν λάβοις. Τὰ δὲ κρέα διὰ τὴν π-

B coagulari non sinat. Hujus ergo esu vomitum sibi vesperi provocare, per quem omnia facile ejiciant. Asinos (62), scribit, habet India silvestres, equis ipsis pares, et quandoque majores: qui totum albi corpus, caput solum habent purpureum, oculosque caeruleos. Cornu illis cubitale media procedit fronte [cujus scobs in potu datur, tueturque a mortiferis venenis.] Ejus inferior frontique proxima pars, ad duorum palmorum spatium egregie candida, suprema in acumen desinens, cum summo robore punicea est; quæ vero inter has media intercedit, nigra. Jam qui ex his bibunt (nam et in pocula torrantur ea cornua) ille neque spasmo, ut ferunt, corripiuntur, nec morbo sacro. Imo nec veneno possunt lædi ullo, qui modo ante vel post illud haustum, vinum, aquam, aut aliud quidpiam ex hisce poculis bibant. Ac cum cæteri quidem sive mansueti, sive silvestres asini, aliæque quibus solida ungula est, animalia omnia, neque talos habeant, neque in jacore fel, hæc tamen utraque in his invenire est, et talum certe omnium, quos equidem viderim, pulcherrimum, bovis falo et specie, et magnitudine similem, sed instar plumbi gravem, et minui colore ad intima usque rubentem. Velocissimum quoque est hoc animal ac robustissimum: ut nec equus, nec aliud ullum assequi hoc persequendo possit. Et remissius quidem initio currere solet: sed miro quodam modo, quo diutius currit, eo incitatur magis, ut plus atque velocius currat. Quod igitur alias nunquam per venationem capi posset, ubi suos pullos adhuc parvulos 49^a ad pascua circumducere cepit, multo cingitur equitatu: ac dum relietis pullis fuga sibi consulere non vult, sed cornu, calcibus, morsibus ita certat, ut multos cum equos,

VARIE LECTIONES.

ἑτέρους ζ. ἑβιώτευσιν A. ὅτοι A: αὐτοὶ ζ. οἱ καὶ οἱ ζ. καὶ et ἔχουσι om. A. πίνοντες ζ. τοῦ φαρμάκου A. οὐκ ἔχουσιν add. rc. A. οὔτοι ἔχουσιν αὐτοὶ ζ. πλέονα Stephanus. οὖν om. A. κέρασι ζ.

NOTÆ.

(52) Totam hanc narrationem, mutatis duntaxat aliquot vocabulis, retulit Elian. in cap. 52, lib. iv, De animal.

ium viros interimat, sagittis tandem ac jaculis confossum (cum vivum nequeat) capitur. Carnes ob amaritatem edi non possunt. Neque vero ob aliud animal venantur.

Indorum in flumine vermis nascitur (55), ait, specie quidem illi non absimilis, qui innasci ficui arbori solet: sed cubitos septem longus (etsi alius alio major, minorque) et ita crassus, ut eum decem annorum puer utroque vix brachio amplecti queat: duos tantummodo habet dentes, supra unum, alterum infra; his quicquid prehenderit, devorat. Interdum in cœno luminis commorans, noctu tantum egreditur. Quod si tum forte in bovem aut camelum inciderit, morsu correptum in flumen trahit, totumque præter solum ventrem, vorat. Capitur grandi hamo cujus ferreis catenis hædum sive agnum alligaverint. Captum (54) per dies triginta suspensum tenent, suppositis vasis, distillantque interea temporis ex eo liquoris tantum, quantum decem cotylæ Atticæ capiant. Post diem tricesimum vermem ipsum abijciunt, oleumque probe ac tuto reconditum ad solum Indorum regem afferunt; nam aliorum nemini aliquid hujus olei apud se habere licet. Cuiunque autem rei hocce oleum fuerit superfusum, eam accendit; adeoque ligna ipsa atque animalia comburit: neque aliter extinguī potest, quam multi crassique luti injectu.

Sunt apud Indos arbores cedro aut cupresso proceritate pares, palmæ foliis; paulo tamen latioribus et absque sinu sive axilla. Florem habent lauri masculæ similem, sed fractum nullum ferunt. Nomen illis Indice Carpion, Græce μυροφόρα. Distillant ea hac non admodum frequenti arbore, olei, cujusdam guttæ, quas lana de trunco abstersas in lapideos deinde alabastros exprimunt. Modice illud rubrum est, et crassiusculum suavissimi prorsus odoris, quem etiam ad quintum usque stadium diffundi aiunt. Soli autem regi, ejusque propinquis id habere conceditur. Ex eo cum Indorum rex ad Persarum regem aliquid misisset, vidisse 49b se narrat Ctesias, talemque odorem percepisse, qualis neque verbis exprimi, neque cum alio ullo conferri posset.

Casuum item ac vinum omnium suavissimum habere hos narrat, idque se gustando expertum didicisse.

Fons, ait, in Indiis est quadrata forma, quinque circiter ulnarum ambitu. Hujus aqua ita intra saxum continetur, ut a labro ad ipsam trium cubitorum spatium intercedat, aqua vero ipsa trium similiter ulnarum altitudinem teneat. Lavant in ea (cum

Α κρόττα δδρωτα εστι. Θηρευεται δε των κερδων και των αστραγαλων ενεκεν.

quidpiam, quam propter solum cornu et talos hoc

"Οτι εν τῷ ποταμῷ των Ἰνδῶν σκώληξ γίνεταί το μὲν εἶδος, οἰόνπερ ἐν ταῖς συκαῖς εἰσθε γίνεσθαι, τὸ δὲ μήκος πῆχεις ἑπτὰ, καὶ μαῖζους δὲ καὶ ἐλάτους· τὸ δὲ πᾶχος δεκαετία παῖδα μόλις φασὶ ταῖς χερσὶ περιλαβεῖν. Ἐχουσι δὲ ὀδόντας δύο, ἓνα ἄνω καὶ ἓνα κάτω· [156 R.] καὶ ὁ τι ἂν λάβῃσι τοῖς ὀδοῖσι, κατασθίουσι. Καὶ τὴν μὲν ἡμέραν ἐν τῇ ἰλῷ τοῦ ποταμοῦ διαιτῶνται, τῇ δὲ νυκτὶ ἐξέρχονται, καὶ ἐάν τι ἐντύχῃ ἢ ἐν τῇ γῇ βοὴ ἢ καμήλιον καὶ ὅσα, συλλαβὼν ἔλκει εἰς τὸν ποταμὸν, καὶ πάντα κατασθίει πλην τῆς κοιλίας. Ἀγρεύεται δὲ ἀγκίστρῳ μεγάλῳ, ἐριφον ἢ ἄρνα ἐνδυσάντων καὶ ἀλύσει σιδηραῖς ἐναρμωσάντων. Ἀγρεύσαντες δὲ τριάκοντα ἡμέρας κρεμῶσιν αὐτὸν καὶ ἀγγεῖα ὑποτιθέασι, καὶ ρεῖ ἐξ αὐτοῦ ὅσον δέκα κοτύλας Ἀττικᾶς τὸ πλήθος. Ὅταν δὲ παρέλθωσιν αἱ τριάκοντα ἡμέραι, ἀποβρίπτουσι τὸν σκώληκα, καὶ τὸ ἐλαῖον ἀσφαλίσμενοι ἄγουσι τῷ βασιλεὶ μόνον των Ἰνδῶν. Ἄλλῳ δὲ οὐκ ἔξεστιν ἐξ αὐτοῦ ἔχειν. Τοῦτο τὸ ἐλαῖον, ἐφ' ὃ ἂν ἐπιχυθῇ, ἀνάπτει, καὶ καταφλέγει ξύλα καὶ ζῶα, καὶ ἄλλως οὐ σθένυνται εἰ μὴ πληρὸν πολλῶν τε καὶ παχέϊ.

"Οτι εστι δένδρα ἐν Ἰνδοῖς ὅφηλά ὡς περ κέδρος ἢ κυπάριττος, τὰ δὲ φύλλα ὡς περ φοινῆς, ὀλίγον πλατύτερα· καὶ μασηγαλίδας οὐκ ἔχει. Ἀνθεῖ δὲ ὡς περ ἡ ἄρσιν δάφνη, καρπὸν δ' οὐκ ἔχει. Ὀνομάζεται δὲ Ἰνδοῖσι μὲν κάρπιον, Ἑλληνιστὶ δὲ μυροφόρα. Ἐστὶ δὲ σπάνια. Ρέουσι δὲ ἐξ αὐτοῦ ἐλαίου σταγόνες, οὗς ἔριον ἀναψῶντες ἀπὸ τοῦ δένδρου ἀποπιέζουσιν εἰς ἀλαβάστρους λιθίνους. Ἐστὶ δὲ τὸ μὲν χρῶμα ἀτρέμας ὑπέρυθρον καὶ ὑπόπαχον, ὅζει δὲ πάντων [95 H.] ἡδιστον· ὅζειν δὲ φασιν αὐτὸ καὶ ἐπὶ πέντι σταγείους. Μόνῳ δὲ βασιλεὶ κτητὸν ἐστι τοῦτο καὶ τοῖς συγγενέσιν αὐτοῦ. Καὶ ἐπεμψεν ὁ Ἰνδῶν τῷ Περσῶν βασιλεὶ, καὶ φησιν ἰδεῖν αὐτὸ Κτησίας, καὶ ὀσφρανθῆναι ὁσμῆς οἷας οὔτε εἰπεῖν ἦν οὔτε εἰχῶσαι.

"Οτι τὸν τυρὸν καὶ τὸν οἶνον πάντων ψηστὶ γλυκύτατον, ὡς αὐτὸς, ψηστὶ, φαγὼν διὰ πείρας ἔμαθεν.

"Οτι κρήνην ἢ ἐν Ἰνδοῖς ψησιν, ὅσον πάντα ὀργυῖον ἢ περίμετρος, τετράγωνος δὲ. Ἐστὶ δὲ τὸ ὕδωρ ἐν πύτρᾳ· βάθος δὲ εἶναι μέχρι τοῦ ὕδατος τριῶν πηχῶν, τὸ δὲ καθ' ὕδατος τριῶν ὀργυῶν. Λούονται δὲ ἐν αὐτῷ οἱ ἐπισημότατοι των Ἰνδῶν, καὶ ἄνδρες

VARIE LECTIONES.

ἢ μᾶλλον τῷ Ἰνδῷ. ἢ πῆχεων ζ. ἢ ἐάν τι ἐντύχῃ Α: τοῦτων δὲ ἂν ἐντύχῃ τινα ζ. ἢ ἐνδυσάντων τῷ ἀγκίστρῳ καὶ ζ. ἢ αὐτὸ Α. ἢ δ] ὧ Α. ἢ κυπάρισσος ζ. ἢ οὐς] ποῖνε ἂς? ἀνάψαντες ζ. ἢ καὶ ἐπεμψεν Α: ἐπεμψε δὲ ἐξ αὐτοῦ ζ. ἢ φασιν ζ. ἢ κρήνην ζ. ἢ τετράγωνος οἶν. ζ.

NOTÆ.

(55) Hæc ipsa, atque alia de hoc verme plura, excerptis ex Ctesia Elian. lib. v, cap. 3, De animal.
(54) Idem de eo et Philostratus refert.

καὶ παῖδες καὶ γυναῖκες· καλυμδῶσι δὲ ἐπὶ πόδας ῥίπτοντες ἑαυτοὺς. Ὅταν δὲ εἰσπηδῶσιν, ἐκβάλλει αὐτοὺς τὸ ὕδωρ ἄνω. Οὐκ ἀνθρώπους δὲ μόνον ἀναρρίπτει, ἀλλὰ καὶ ἄλλο ὃ τι ἀν' ἧ ζωῆν ἐκρίπται εἰς τὸ ἕρπρον, καὶ ζῶν καὶ τεθνηκὼς, καὶ ἀπλῶς πάντα τὰ ἐμβαλλόμενα πλὴν σιδήρου καὶ ἀργύρου⁷⁹ καὶ χρυσοῦ καὶ χαλκοῦ· ταῦτα δὲ δέχεται κάτω. Ἔστι δὲ τὸ ὕδωρ πᾶν ψυχρὸν καὶ ἥδῃ πλεῖν· ψῶρον δὲ παρέχει μέγαν, ὥσπερ ζέον ἐκ λέβητος. Καθαίρει δὲ τὸ ὕδωρ τοῦτο ἀλφούς καὶ ψωριῶντας. Καλεῖται δὲ Ἰνδοσί *Ballādē*. Ἑλληνιστὶ δὲ ὠφέλιμη.

Ἐστὶν⁸⁰ ἐν τοῖς ὄρεσι τοῖς Ἰνδοῖσι, ὅπου ὁ κάλαμος αὐτῶν φύεται, ἄνθρωποι τὸ πλῆθος αὐτῶν ἄχρι καὶ τριῶν μυριάδων. Τούτων αἱ γυναῖκες ἀπαξ τίκτουσιν ἐν τῇ βίῳ, καὶ τὰ τικτόμενα ὀδόντας ἔχει καὶ τὰ ἄνω καὶ τὰ⁸¹ κάτω πᾶν καλοῦς· καὶ τὰς τρίχας⁸² τὰς τε ἐν τῇ κεφαλῇ καὶ ταῖς ὀφρύσι πολιάς⁸³ ἔχει πάντα ἐκ γενετῆς, καὶ τὰ θῆλεα⁸⁴, καὶ τὰ ἄρρενα. Μέχρι μὲν οὖν λ' ἐτῶν λευκάς ἔχει ἑκαστος τῶν ἀνθρώπων ἐκείνων τὰς τρίχας καθ'⁸⁵ ὅλου τοῦ σώματος, ἄρχονται δὲ ἐκείθεν μελαινέσθαι· ἐξήκοντα δὲ ἐτῶν γενομένους⁸⁶ ἔστιν ἰδεῖν αὐτοὺς πάσας ἔχοντας μελαίνας⁸⁷, [157 R.] ἔχουσι δὲ οὗτοι οἱ ἄνθρωποι ἀνὰ ἑκτὸν δακτύλους ἐφ' ἑκατέρᾳ⁸⁸ χεὶρ, ὡσαύτως ἀνὰ ὀκτὼ καὶ τοῖς ποσὶ, καὶ ἄνδρες καὶ γυναῖκες ὡσαύτως. Εἰσὶ δὲ σφόδρα πολεμισταί, καὶ βασιλεῖς τῶν Ἰνδῶν ἔπονται τοξόται τούτων πεντακισχίλιοι καὶ ἀκοντισταί. Τὰ δὲ ὠτά φασι τετρακαῦτα ἔχειν, ὥστε τοὺς βραχίονας αὐτῶν ὑπ' αὐτῶν καλύπτεσθαι μέχρι τῶν ἀγκῶνων, καὶ ὀπισθεν τὸν νῶτον ὑπ' αὐτὰ⁸⁹ συγκαλύπτειν· τὸ δὲ οὗς τὸ ἕτερον τοῦ ἑτέρου διγγάνει.

Est autem in Æthiopia stupendi prorsus roboris animal quoddam *crocottas* (57) appellatum, vulgo *cynolyceus*. Ferunt id humanam imitatum vocem, ex nomine noctu homines evocare, et accedentes devorare, habere idem leonem magnanimitatem, equi velocitatem, et tauri robur, ac ferro quidem expugnari. In Eubœa quoque Chalcidica felle carere illius loci oves, carnesque harum admodum esse amaras, ut ne canes quidem iis vesci queant. Aiunt et ultra Maurusias fauces æstate complui regionem, hieme torreri. In Cyoniorum præterea regione fontem esse quemdam, qui pro aqua oleum scaturiat, quo etiam incolæ ad cibos omnis generis utantur. In regione adhæc, cui Metatridæ nomen, non ita prope mare, esse fontem, qui media nocte vehementissime exundans, magnam ejiciat piscium copiam in terram, ut nec colligendis iis incolæ sufficientes, maximam partem in siccò fetere sinant.

Ταῦτα γράφων καὶ μυθολογῶν Κτησίας λέγει τὰ δληθίστατα γράφειν, ἐπάγων ὡς τὰ μὲν αὐτὸς ἰδὼν γράφειν, τὰ δὲ παρ' αὐτῶν μαθὼν τῶν ἰδόντων⁹⁰, πολλὰ δὲ τούτων καὶ ἄλλα θαυμασιώτερα παραλιπεῖν διὰ τὸ μὴ δοῦναι τοῖς μὴ θεασαμένοις⁹¹ ἅπιστα συγγράφειν. Ἐν οἷς καὶ ταῦτα⁹².

VARIE LECTIONES.

⁷⁹ καὶ ἀργύρου post. χαλκοῦ ponit. ζ . ⁸⁰ ἔστιν A ⁸¹ τὰ adl. A. ⁸² καὶ τρίχας ἐν τῇ ζ . ⁸³ πολιάς A : πεπολιωμένοις. ⁸⁴ θῆλεια ζ . ⁸⁵ καθ' ζ καὶ A : δι' ζ . ⁸⁶ γενομένους ζ . ⁸⁷ post μελαίνας cum A omisi τρίχας. ⁸⁸ ἐκάστη ζ . ⁸⁹ ὑπ' αὐτὰ A : ἅπαντα ζ . ⁹⁰ ἰδόντων A : εἰδόντων ζ . ⁹¹ θεασαμένοις A : ταῦτα θεασαμένοις ζ . ⁹² ἐν οἷς καὶ ταῦτα om. C. addit ing. re. A : ἐθέλω μὲν ψεύδεσθαι λέγειν καὶ αὐ-

NOTÆ.

(55) Antigonus Hist. mirab. 163, hanc narrationem attingit additque ἀν' τι ἐμπέσῃ πλάγῳ, ὀρθῶν, ἐνβαλεῖν. Vitiose autem ibi legi, τὰ εἰς αὐτὴν ἀφιεμένα καταδύχεσθαι, omissa negatione pro μὴ κατὰ δέχεσθαι; ex hoc, puto, Ctesiae loco intelliges.

(56) Vide supra in pr. h. cod. Plin. lib. vii, c. 2.

(57) Assutum hoc e cod. Bavarico, si forte huc pertineat.

(58) Hujus etiam Diodorus Sicul. meminit lib. iii Bibl. cap. 5, legendum Æliani cap. 22, lib. vii De natura animal.

Heliodori *Æthiopicon libri x.*

Legimus Heliodori *Æthiopica*. Opus est dramaticum, ea phrasi, quæ argumentum conscriptum deceat; multa etenim est in eo sine affectatione simplicitas atque jucunditas. Affectibus præterea rerum partim præsentium, partim speratarum, aut insperatarum, temperata narratio est, salute sæpenumero præter opinionem in mediis calamitatibus allata. Verba quoque adhibentur significantia, et pura, quæ si interdum, ut par est, in figuram deflectantur, perspicua tamen sunt, evidenterque propositam rem exhibent. Periodi etiam, pro subjecta re, aptæ, quippe aliquanto breviores contractionesque. Compositio denique, ut cætera omnia, narrationi ipsi accommodata, qua viri quidem feminæque refertur amor, sed qui castitatis præferat desiderium, custodiamque accuratam.

Dramatis hujus argumentum auctori præbuere Theagenes et Chariclea, caste inter se ac pudice amantes, cum ulro citroque jactati errarunt, et capti etiam identidem, fidem tamen conjugalem constanter servarunt. Ergo nomina horum adducuntur, et summam quiddam passi sunt egerunt. Atheniensium festus dies, quo, Chariclea sacerdote, Theagenes cursu certat. Ab oculis tunc natus invicem amor ortusque ex eo morbus in Chariclea, quæ rapta, non invita, e domo Charicliis, qui parens habebatur. Raptor vero, opera Calasiridis, Theagenes. Abnavigatio atque impulsio in Zæcynthum. Navarchus Caricleæ amore capitur, et ficta promissio facta a Chalasiride conjugii. In littore Chariclea hospitio accepta, et indicium factum a piscatore, qui receperat, Trachinum quemdam, latronum præfectum, virginis raptum meditari. Hinc Calasiridis fuga et Charicleæ: quos Trachinus insectatus, navem capit, capisque amore est, et Chariclea nuptias velle fingit. Expostulatio Theagenis ut fratris, Calasiridis vero ut parentis, qui et voti compotes redditi. Maris hinc tempestate subortæ, et naufragium vitant 50b, et ad quamdam Ægypti oram navem appellant. Charicleæ nuptiarum a Trachino facta mentio, et Calasiridis ficti parentis promissa atque deceptio, nuptiali epulo instituta. Peloris amor, incitante Calasiride, et contentio Trachini et Peloris super Chariclea. Strages hinc tandem nata, mutuaque latronum internecio, quam ipsa quoque Chariclea mittendis in illos telis multum promovit. Luctus Charicleæ super Theagene vulneribus strato. Aliorum iterum latronum incur-

Ηλιοδώρου Αἰθιοπικόν.

Ἀνεγνώσθη Ἡλιοδώρου Αἰθιοπικόν. Ἔστι δὲ τὸ σύνταγμα δραματικόν, φράσει δὲ προποῖση τῇ ὑποθέσει κέχρηται· καὶ γὰρ ἀφαίρει καὶ γλυκύτητι [94 H.] πλεονάζει. Καὶ πάθει δὲ τὰ μὲν παροῦσι, τὰ δὲ ἐλπιζομένοις, τὰ δὲ καὶ ἀνεπιτότοις διαποικιλεται ἡ διήγησις, καὶ παραδόξους ἐκ συμφορῶν σωτηρίας, λήξας τε εὐσήμους καὶ καθαλαῖς. Καὶ εἴ που, ὡς εἶδος, καὶ ταῖς εἰς τροπὴν κλινούσαις ἀποχρήσαιοτο, εὐσημοὶ τέ εἰσι καὶ ἐναργῶς παριστώσαι τὸ προκείμενον. Περίοδοι σύμμετροι καὶ πρὸς τὸ βραχύτερον οἷα δὲ συσταλλόμεναι. Καὶ ἡ συνθήκη δὲ καὶ τὰλλα τῷ λόγῳ ἀνάλογα. Ἐρωτα μὲν ἀνδρὸς ὑφαίνει καὶ γυναικὸς, σωφροσύνης δὲ δείκνυσιν πόθον καὶ φυλακὴν ἀκριβῆ.

Καὶ ἔστιν αὐτῷ ἡ τοῦ δράματος ὑπόθεσις Χαρίκλεια καὶ Θεαγένης, σώφρονες ἀλλήλων ἐρασταί, καὶ πλάνη τούτων καὶ αἰχμαλωσία παντοδαπὴ καὶ φυλακὴ τῆς σωφροσύνης. Τὰ δὲ ἐμφερόμενα ὀνόματα καὶ ὡς ἐν κεφαλῇ τὰ πάθη καὶ αἱ πράξεις, ἑορτὴ Ἀθηναίων καὶ Χαρίκλεια ἱερατεύουσα καὶ Θεαγένης σταδιοδρόμος, καὶ πρὸς ἀλλήλους ἔρως ἀπὸ τῆς ὁφείας, καὶ νόστος Χαρικλείας ἀπὸ τοῦ ἔρωτος, καὶ ἀρπαγὴ ταύτης ἐκούσης ἀπὸ Χαρικλέους, δὲ ἐνομιζέτο αὐτῇ πατὴρ. Θεαγένης δ' ἦν ὁ ἥρπакὼς διὰ Καλασιρίδος. Ἀπόπλους καὶ κατάπλους ἐπὶ Ζάκυνθον, καὶ ἔρως τοῦ ναυάρχου πρὸς Χαρίκλειαν, καὶ πεπλασμένη παρὰ Καλασιρίδος τοῦ γάμου ὑπόσχεσις, καὶ κατάλυσις παρὰ τὸν αἰγισμὸν τῶν περὶ Χαρικλείαν, καὶ μήνυσις παρὰ τοῦ ὑποδεξαμένου ἀλτίως ὅτι Τραχινὸς ὁ λήσταρχος ἀρπαγὴν τῆς κόρης βουλευέται, καὶ ἀπόπλους διὰ τοῦτο Καλασιρίδος καὶ τῶν περὶ Χαρίκλειαν, [160 H.] καὶ ἐπιβίωξις Τραχινού, καὶ κατάληψις τῆς νεώς, καὶ ἔρως Τραχινού, καὶ ὑπόκρισις εἰς συγκατάθεσιν Χαρικλείας, καὶ ἐξαίτησις Θεαγένους ὡς ἀδελφοῦ, ὡς δὲ πατρὸς Καλασιρίδος, καὶ ἐκπλήρωσις τῆς αἰτήσεως, καὶ τρικυμία θαλάσσης, καὶ διαφυγὴ ναυαγίων, καὶ προσδρμησις μέρεσι τοῖς τῆς Αἰγύπτου, καὶ Τραχινὸς τοῦ γάμου Χαρικλείας μνημονόκομος, καὶ Καλασιρίδος ὁ δῆθεν πατὴρ ὑπισχνόμενος, καὶ ἀπάτη. καὶ γαμήλιος εὐωχία, καὶ Πέλωρος ἔρως Καλασιρίου παροτρύνοντος, καὶ ἔρις Τραχινού καὶ Πέλωρος περὶ Χαρικλείας, καὶ τέλος σφαγὴ καὶ ἀπώλεια παρ' ἀλλήλων τῶν ληστῶν συνεργοῦσης καὶ Χαρικλείας τῇ ἐκείνων ἀπωλείᾳ τοῖς τοξεύμασι, καὶ θρήνος Χαρικλείας ἐπὶ Θεαγένῃ τραύμασι κείμενον. Ἀποῦν

VARIE LECTIONES.

τὸς τὴν τοιοῦτον Κνίδιον συγγραφέα, ἀλλ' ἐξ ὧν ἀπισχυρίζονται οἱ παρὰ τοῖς ἀνατολικωτέροις μερσιν ἐμφιλογησαντες ἡμέτεροι ἑωρακέναι, καὶ τοῦ νεκροῦ δὲ σώματος, δ' οὐ πρὸ πολλοῦ Ἰταλοὶ τινες διακρίσαντες ἐνταυτοῖς, ἀνθέλικομαι φάναι ἴσως ἀληθεύειν αὐτόν. αἰθιοπικά γ: cf. cod. 94. Ἰαμβλίχου δραματικόν. καὶ ante ἐλπι. ponit. γ. ἔκ] δὲ ἐκ γ. πρὸς Α: εἰς γ. συσταλλόμεναι add. Α. πατὴρ. καὶ εἰσαγ. γ. παρὰ Α: περὶ γ. Καλασιρίδος γ. malim Θεαγένει — κείμενον.

NOTÆ.

(58') Contra refert Lucian. lib. 1, *Veræ histor.* Ctesiam de Indis scripsisse & μήτε αὐτὸς εἶδε, μήτε ἄλλου εἰπόντος ἤκουσε.

Κνί
ἀπορ
γυναι
αὐτῶ

(59) E
ση.
(60) T
P

πάλιν ἄλλων ἐφοδός, καὶ τούτων ἐπὶ Χαρίκλειᾳ ἑκ-
 πληξίς, εἰτα σὺλληψις αὐτῆς καὶ Θεαγένους, καὶ
 ἀπαγωγὴ πρὸς Θύαμιν, ὃς ἐπῆρχε τῶν Βουκόλων
 ληστῶν· τοῦτο γὰρ αὐτοῖς ὄνομα, ὅσοι τὴν νῆσον
 ὄκουν. Ἐρᾷ πάλιν Θύαμιν Χαρίκλειας, καὶ ὁ Θεα-
 γένης εἰς ἀδελφὸν ὀνομάζεται. Ἐπιδρομὴ κατὰ τῶν
 Βουκόλων καὶ πόλεμος, καὶ σφαγὴ τῶν Βουκόλων, καὶ
 φυγὴ Θυάμιδος, καὶ φυγὴ Ἑρμοῦθις. Κνήμων καὶ
 Θεαγένης³ καὶ ἐν τῷ σπηλαίῳ Χαρίκλεια, καὶ Θίσθη
 κατὰ τὰς εἰσόδους τοῦ σπηλαίου ἐσφαγμένη καὶ
 κειμένη νεκρά, καὶ Θεαγένους ὡς⁴ ἐπὶ Χαρίκλειᾳ
 πένης ἀφόρητον, ἕως ἐνδοθεν Χαρίκλεια [95 H.]
 ἀνεβόησε. Καὶ ἀπορία ἐπὶ τῆς Θίσθης τῇ σφαγῇ⁵,
 καὶ Ἑρμοῦθις ἐπ' αὐτῇ ὀδυρόμενος. Καὶ ἀποπορεία⁶
 Κνήμωνος καὶ Ἑρμοῦθις, καὶ δι' ἐτέρας Χαρίκλειας
 καὶ Θεαγένους, καὶ Κνήμων ἀπολιμπάνων Ἑρμο-
 θιν. Καὶ συναντήσις Καλασίριος καὶ Κνήμωνος, καὶ
 διήγησις τῶν συμπεσόντων ἀλλήλοις, Κνήμων μὲν
 περὶ Θίσθης καὶ Δημαινίτης⁷ τῆς μητρίδος καὶ τοῦ
 ἐξοστραχισμοῦ καὶ τῆς ἄλλης δυστυχίας, Καλασίρις
 δὲ περὶ Χαρίκλειδος καὶ περὶ Χαρίκλειας καὶ Θεα-
 γένους. Καὶ θρήνος ἐπὶ τούτοις. Εἰτα Κνήμων εὐαγ-
 γελιζόμενος ὅτι σώζονται Χαρίκλεια καὶ Θεαγένης,
 καὶ ὅτι Θύαμις αὐτὸν τε καὶ κείνους εἶχε. Ναυσικλῆς
 ἄγων Χαρίκλειαν, παρ' ἣ καὶ Καλασίρις ὄκει, ἐν⁸
 ὀνόματι Θίσθης⁹ καὶ ταραχὴ διὰ Θίσθην Κνήμω-
 νος (ῥῖδει γὰρ αὐτὴν τεθνηκυῖαν), καὶ χαρὰ ἐπὶ Χα-
 ρίκλειαν¹⁰. Ἐπιζήτησις πρώτῃ Θεαγένους, καὶ γά-
 μος Κνήμωνος καὶ Ναυσικλείας. Καὶ ἀποδημία
 Καλασίριος σὺν Χαρίκλειᾳ ἐπὶ τὴν Θεαγένους ζήτη-
 σιν. Καὶ γραῦς καταλαβανομένη ἐπὶ παιδί¹¹ κατὰ
 πόλεμον πεσόντι κωκύουσα καὶ μαγγανεύει¹² τὸν
 τοῦ παιδὸς ἐπερωτώσα νεκρὸν· καὶ Χαρίκλεια καὶ
 Καλασίρις ὀρώντες τὰ¹³ ποιούμενα. Ἐρώτησις πάλιν
 βιαία πρὸς τὸν νεκρὸν, εἰ περισωθεῖται αὐτῇ¹⁴ ὁ
 ἑτερος υἱός· καὶ ὅρα κατὰ τῆς μητρός, ὅτι βιάζεται
 καὶ ὅτι πράττει ἀθέμιστα¹⁵, καὶ ὅτι καὶ¹⁶ ὁ ἑτε-
 ρος υἱὸς σφαγῆσεται¹⁷, αὐτὴ δὲ πρὸ ἐκείνου ἀνθ' ὧν
 ἀθέμιτο εἰς τὸν νεκρὸν ἔδρασε. Καὶ σφαγὴ τῆς γραῖς,
 κλάσματι βορατίου ἀκούσης περιπεσούσης.

Θύαμις καὶ Θεαγένης καὶ τὸ ἄλλο ληστρικὸν σύν-
 ταγμα ἐπὶ πόλιν Αἰγυπτίου Μέμφιν, ἐπὶ ἀναζητήσει
 τῆς ἱερουσύνης, ἣν αὐτὴν¹⁸ ἀρελὼν ὁ νεώτερος εἶχεν
 ἀδελφὸς Πετοσίρις· καὶ θόρυβος περὶ τὴν πόλιν.
 Καὶ Ἀρσάκη προκαθημένη καὶ παύειν ἐπιχειροῦσα
 τὸν πόλεμον, [161 R.] καὶ μονομαχεῖν ἀλλήλοιν τοῦν
 ἀδελφοῖν ἐπιτρέπουσα, καὶ τῷ νικῶντι τὴν ἱερου-
 σύνην ἀρμόζειν δικάζουσα. Μάχη τῶν ἀδελφῶν καὶ
 ἀκντος Πετοσίριος· ἀπειρος γὰρ οὗτος ἦν πολέμου,

A sus, qui aspectu Charicleæ consternati animo, eam
 deinde rapiunt cum Theagene, et ad Thyamin ad-
 ducunt. Is erat latronum Bucolorum (59) (sic enim
 appellabantur, qui eam insulam tenebant) præfectus.
 Ardet et hic Charicleam, Theagenesque frater no-
 minatur. Impetus item in Bucolos fit, pugnaque
 excitata, horum oritur cædes : Thyamis fuga dilap-
 sus, Hermuthis (60) quoque, et Cnemou, atque
 Theagenes. Chariclea interim illo in antro [ad
 quod abducta fuerat] remansit, ad cuius ostium cæca
 jacebat Thisbe, qua visa tanquam super Chariclea
 ingens Theagenis dolor exstitit, donec ex imo antro
 Chariclea acclamaret. De Thisbes cæde hæsitatio,
 et super ea Hermuthis luctus, ac fletus (61). Abitus
 Cnemonis atque Hermuthis, aliaque ex parte Cha-
 ricleæ atque Theagenis. Cnemon ab Hermuthi dis-
 cedens Calasiridi occurrit ; narrat utrinque, que-
 cunque acciderint ; Cnemon quidem de Thisbe,
 et Demænete (62) noverca, deque exsilio per testu-
 larum suffragia, præter alia adversa : Calasiris
 vero de Charicle et Chariclea, atque Theagene.
 Utrunque comploratio ob hæc ipsa mala. Mox Cne-
 mon lætum narrat nuntium, Theagenem et Charic-
 leam superstites etiamnum esse ; se enim cum il-
 lis in Thyami manibus fuisse. Nausicles autem,
 apud quem et Calasiris habitabat, Charicleam addu-
 cit, sub Thisbes nomine. Ad hujus ergo nomen tur-
 batur Cnemon, quod nosset eam mortem obisse :
 verum mox gaudium oritur super Chariclea. Inves-
 tigatio primum Theagenis, nuptiaque Cnemonis,
 et Nausicleæ. Calasiridis item peregrinatio cum
 Chariclea, ut Theagenem inveniant. Anus depre-
 hensa, quæ filium bello extinctum lamentaretur,
 magicisque artibus ac superstitione filii cadaver
 consuleret : aspicientibus 51a Calasiride et Cha-
 riclea quæ fierent. Interrogat illa iterum diris ad-
 hibitis cadaver, alterne filius viveret, et impreca-
 tur mortuus matri, quod viageret, ac per nefas ; al-
 terum ergo filium occisum iri, sed illam prius, eo
 quod injuriam mortuo fecisset. Venitque interitus,
 per haste fragmentum invite morientis.

Thyamis et Theagenes cum reliqua latronum
 manu in Ægypti orbem Memphim ibant, ut sacer-
 dotium ille a fratre Petosiri natu minore occupatum,
 D repeteret. Hinc tumultus ad urbem excitatus. Ar-
 sace ad urbem sedens, ab armis discedere, duello
 vero fratres configere jubet, victorem sacerdotio
 dignum idoneumque fore iudicans. Singulare de-
 hinc fratrum certamen, Petosiri invito, utpote ar-
 mis ferendis insueto, Thyamide contra belligeranti

VARIE LECTIONES.

³ Κνήμωνος καὶ Θεαγένους γ. ⁴ καὶ add. A. ⁵ ὡς delet A. ⁶ τῇ σφαγῇ Hoeschelios : libri τῆς σφαγῆς.
⁷ ἀπορία γ. ⁸ δημαινίτης γ. ⁹ ἐν τῷ γ. ¹⁰ Θίσθης γ. ¹¹ ἴμο Χαρίκλειᾳ ¹² παιδίω γ. ¹³ μαγ-
 γανεύει γ. ¹⁴ ὀρώντες καὶ τὰ γ. ¹⁵ αὐτῆς γ. ¹⁶ ἀθέμιτα γ. ¹⁷ καὶ ante ὁ add. A. ¹⁸ σφαγίζεται γ.
¹⁹ αὐτῶν γ.

NOTÆ.

(59) Bucolorum in Ægypto meminit Strabo, lib.

xvii.

(60) Thermuthis est in libris excussis.

(61) Lego ἀπὸ πορείας, uti exigit Heliodori narratio.

(62) Libri editi secundam syllabam per diphthon-
 gum exprimunt Demænete.

periti-simo. Fratrem hic itaque tergum vertere, abjectisque armis se proripere cogit. Insectatur Thyamis, et urbem sæpius cursu ambiunt. Thyamin Theagenes sequitur, quem visum deperit Arsace, Oroondati conjux. Superveniunt Calasiris et Chariclea. Et ille quidem liberos cognito in mutuam eadem ruere (Calasiridis enim filii Thyamis ac Petosiris erant) accurrit, et clamore sublato, ægre eadem inhibuit, quod vix parentem liberi agnoscerent. Chariclea ibi in Theagenem incidit, ac positus deinde armis, sacerdotium Thyamis adeptus a patre est, qui mox vita decessit.

En iterum insidiæ Arsaces in Theagenem adolescentem, et Charicleam. Cybeles quoque ancillæ promptum ad omnia obsequium, domum Arsaces eos evocantis, hujus quoque amor in Theagenem immodicus, machinis omnibus nequitie adhibitis, viisque quæsitis omni delinimentorum genere. Præsum huc accedit consilium Cybeles, quæ venenatum Charicleæ poculum miscuit, sospite tamen Chariclea, sibi necem attulit venefica. Cruciatu atque ærumna Theagenis et Charicleæ, quod Arsaces amorem Theagenes detrectaret. Chariclea ignis pœna condemnatur, sed is Pantarbes (65), lapidis beneficio exstinguitur. Sic evasit in præsentia Chariclea. Arsace interim furibunda necem in posterum diem machinatur Charicleæ. Oroondates, Arsaces maritus, mittit [Bogoam eunuchum] qui noctu hos juvenes secum sumpsit. **51^b** Sic enim imperatum fuerat, postquam Cybelis filius, spe potiundi Charicleæ nuptiis frustratus, quæcunque ab Arsace patratæ essent, ad herum profectus nuntiasset omnia.

Æthiopum mox irruptio, raptusque Theagenis et Charicleæ, atque ad Hydaspem Æthiopum regem abductio narratur, et ut ille quidem Soli deo, Chariclea vero Lunæ consecratur victima. Hinc certamina et sacrificia, præsentibus Sisimithro, gymnosophistarum principe, cum suis gymnosophistis, atque Persina regis uxore. Postulat Chariclea sui defendendi potestatem fieri apud Hydaspem. Causa dicta est, judicante Sisimithro, testibusque superstitibus probantibus, Hydaspis ac Persinæ filiam esse Charicleam. Regi non satis persuadetur; qui etiam sic hostiam, patriæ legi moribusque obsecutus, credere illos parat. Populus contradicit. Sic sursum libera abire jussa Chariclea, quæ quidem liberatio incredibilem omnibus peperit lætitiā. Sed iterum Charicleæ discrimen creatum. Theagenes vincitus, ut hostia aris adhuc destinatur. Variæ multæque eo nomine apud parentem preces, sed ille liberationem Theagenis, impunitatemque abnuit. Animo itaque externata Chariclea, omnia quæ sibi et Theageni adversa accidissent, matri enar-

Α Θάμις δὲ ἐγεγόναι ἐμπειρότατος. Αἰὶ καὶ τρέπεται τὸν ἀδελφόν. Ὅ δὲ πάντα βίβας φεύγει, καὶ ἐπιδοῦναι καὶ Θάμις, καὶ κυκλοῦται πολλάκις ἡ πόλις ὑπὸ τοῦ δρόμου. Καὶ παρέπεται Θεαγένης Θυάμιδι, καὶ ἐρᾷ τούτον ἰδοῦσα Ἀρσάκη ἡ Ὀροονδάτου ¹⁸ γυνή. Καὶ καταλαμβάνει Καλάσιρις καὶ Χαρίκλεια. Καὶ ὁ μὴ ἰδὼν τοὺς παῖδας κατ' ἀλλήλων φονῶντας (παῖδας γὰρ Καλασίριδι Θάμις καὶ Πετόσιρις) προστρέχει, ἀναβοᾷ, μὴ τις ἐπέσχε τὸν θάνατον μὴ τις τῶν παίδων αὐτὸν ἐπεγνωκῶτων· ἡ δὲ Χαρίκλεια ἐπιπίπτει Θεαγένηι. Καὶ τοῦ πολέμου συσταλέντος ¹⁹ δέχεται Θάμις τὴν ἱερωσύνην παρὰ ²⁰ πατρός, αὐτὸς δὲ τελευτᾷ.

Ἄλλῃ πάλιν ἐπιβουλὴ Ἀρσάκης κατὰ τῶν νεανῶν Θεαγένης καὶ Χαρίκλειας, καὶ Κυβέλης τῆς θεῆς παῖδος αὐτῆς πρόθυμος εἰς πάντα ὑπουργία, καὶ πρόσκλησις αὐτῶν ἐπὶ τὴν οἰκίαν Ἀρσάκης, καὶ ἔρωσ αὐτῆς πρὸς Θεαγένην ἀκατάσχετος, καὶ μηχαναὶ πᾶσαι καὶ μέθοδοι κακώσεων τε καὶ θεραπειῶν, καὶ ἐπιβουλὴ [96 H.] Κυβέλης διὰ φαρμάκου κατὰ Χαρίκλειαν. Σωτηρία Χαρίκλειας· καὶ ἀναίρεσις, δι' ὧν ἀναίρειν ἐμελέτησε, Κυβέλης. Στρέβλωσις καὶ κάκωσις Χαρίκλειας καὶ Θεαγένης, ὅτι μὴ συντίθεται πρὸς τὸν Ἀρσάκη ἐρωτᾷ ὁ Θεαγένης· καὶ Χαρίκλειας εἰς πῦρ καταδίχη, καὶ τοῦ πυρός διὰ τῆς παντάρβης τοῦ λίθου κατὰθεσις, καὶ τῆς Χαρίκλειας τέως ἀφεςις, καὶ Ἀρσάκη μαινομένη καὶ θάνατον ἐξ αὐρίου Χαρίκλειαν εὐτρεπίζουσα. Ἀποστολή Ὀροονδάτου τοῦ ²¹ τῆς Ἀρσάκης ἀνδρός, καὶ ἀνέληψις διὰ τῆς νυκτὸς τῶν νεανῶν· τοῦτο γὰρ προετέτακτο, ἐπεὶ ὁ παῖς τῆς Κυβέλης ἀποτυχὼν τῷ πρὸς Χαρίκλειαν γάμῳ, πάντα, ὅσα τῇ Ἀρσάκῃ διαπραχτό ²², πρὸς τὸν δεσποτὴν ἀπάρας ἀπήγγειλεν.

Ἐπίθεσις τῶν Αἰθίοπων, καὶ ἀπάγῃ Θεαγένης καὶ Χαρίκλειας, καὶ πρὸς Ὑδάσπην τὸν βασιλεὺς τῶν Αἰθίοπων ἀπαγωγὴ. Εἶτα ἀφίερωσις τούτων ἐκ τῆς τυβήνης, τὴν μὲν τῇ Σελήνῃ, τὸν δὲ τῇ Ἥλῃ. Εἶτα ἀγῶνες καὶ θυσίαι, καὶ Σισιμίθρου τοῦ πρώτου τῶν γυμνοσοφιστῶν καὶ αὐτῶν παρυσία, καὶ Περσίνης τῆς γυναῖκος τοῦ βασιλέως. Καὶ αἰτησις Χαρίκλειας ἵνα δικαιολογηθῇ Ὑδάσπῃ, καὶ δικαιολογία καὶ κρίσις Σισιμίθρου καὶ μαρτυρία ὅτι Χαρίκλεια παῖς εἴη Ὑδάσπου καὶ Περσίνης. Πείθεται μὴς Ὑδάσπης. Ἀλλὰ καὶ οὕτως ἀγειν ἐμελλεν εἰς θυσίαν τιμῶν τὸν πᾶντων νόμον. Ὅ δὲ δῆμος ἀπηγόρευε, καὶ ἀφίεται Χαρίκλεια, καὶ χαρὰ πάντων ἐπὶ τῇ ὁφέσει. Ἀγὼν πάλιν ἄλλος Χαρίκλειαν, Θεαγένης ἐκ δέσμιος ἐπὶ τῇ θυσίᾳ, καὶ λόγοι περὶ αὐτοῦ ²³ πρὸς τὸν πατέρα πολλοὶ καὶ ποικίλοι, τοῦ δὲ πατρὸς ἀπενευσίς ἐπὶ τῇ ἀδωκῶσι Θεαγένης, καὶ ἀδμησί Χαρίκλειας, καὶ πρὸς τὴν μητέρα ἐξαγόρευσις πάντων, ὅσα αὐτῇ συνήχθη καὶ Θεαγένηι. Καὶ ἀρσεία Θεαγένης ἐπὶ τῷ ταύρῳ, καὶ τοῦ δήμου τέφρις. Ἐτι ἀριστία ἐν τῇ πρὸς τὸν Αἰθίοπα τὸν μὲν

VARIE LECTIONES.

¹⁸ Ὀροδάτου ζ. ¹⁹ συστάντος ζ. ²⁰ περὶ ζ. ²¹ τοῦ add. A. ²² διεπράκτο ζ. ²³ περὶ αὐτοῦ vulgo μετὰ ρονυμ.

NOTÆ.

(65) De qua vide Ctesia Indica supr., et Philostr. lib. III de Vita Apollonii.

(64) Em
(65) Tri
cap. 21,
episcopatu
sua hæc E
supprime
(66) Hu
(a) Orati

γιστον πάλη, καὶ νίκη λαμπρά, καὶ χρότος τοῦ δήμου· [164 R.] ἀλλ' ἔτι πρὸς τὴν θυσίαν καὶ μετὰ τοὺς στεφάνους Θεαγένης ἀγόμενος. Χαρίκλῆς ἀπὸ Ἀθη-
νῶν πρὸς αὐτὸ τὸ στάδιον ἐπιστάμενος ²¹, καὶ τὸν βασιλέα τὴν νομιζομένην αὐτῷ θυγατέρα αἰτούμενος. Καὶ συγκατάθεσις βασιλέως δίδεται, ἂν αὐτὸς εὖρῃ· ὁ δὲ οὐχ ἠῤῥισκεν ²². ἀρπαγὴ τε ὑπὸ αὐτοῦ καὶ συρμὸς Θεαγένους, καὶ βοή, ὡς Οὐτός· ἔστιν ὁ τὴν ἐμὴν ἀρπάσας ἐξ Ἀθηνῶν θυγατέρα, καὶ κρίσις, καὶ τέλος· ἀθώωσις καὶ Θεαγένους Σισιμίθρου ἐπικρίναν-
τος καὶ μηκέτι τὴν ἐπ' ἀνθρώπων ἐλευθέρῃ θυσίαν γίνεσθαι διατυπώσαντος. Εὐφροσύνη πάντων καὶ θυμῆδία πολλή, καὶ Θεαγένης καὶ Χαρίκλεια ²³ μετὰ μυρίους κινδύνους ἀλλήλους ἀπολαμβάνοντες, καὶ τὰς ἱερωσύνας ἡ μὲν παρὰ τῆς μητρὸς, ὁ δὲ παρὰ τοῦ πατρὸς τοῦ ἐκδεχόμενοι, καὶ θύοντες, καὶ πρὸς τοὺς γάμους εὐτρεπίζόμενοι.

reuntur. Sacerdotiis itaque illa quidem matris, hic soceri beneficio acceptis, et re divina facta, nuptias adornant.

Taῦτα δὲ συνέγραψε Φοινῆς ἀνὴρ Ἀμινδηνός ²⁴ Θεοδορίου παῖς· Ἡλιόδωρος· ἐν οἷς καὶ τὸ τέλος. Τοῦτον δὲ καὶ ἐπισκοποῦ ²⁵ τυχεῖν ἀξιώματος ὑστε-
ρόν φασιν.

ΟΔ'.

Θεμιστίου πολιτικοὶ λόγοι· λς'.

[97 H.] Ἀνεγνώσθησαν Θεμιστίου Λόγοι πολιτικοὶ λς', ὧν εἰσι καὶ οἱ πρὸς Κωνσταντίον τὸν βασιλέα καὶ εἰς Οὐάλαντα καὶ Οὐαλεντινιανὸν τὸν νέον, ἀλλὰ καὶ εἰς Θεοδοσίον, τοὺς βασιλεῖς, ἐπαίνους αὐτῶν καὶ ἐγκώμια περιέχοντες. Ἔστι δὲ τὴν φράσιν σα-
φὴς καὶ ἀπέρριτος καὶ ἀνθηρὸς, καὶ λέξεισι πολιτι-
καῖς καὶ εἰς τὸ σεμνόν τι ἐπικλινοῦσαις χρώμενος. Ἡκμαζε δὲ μάλιστα ἐν τοῖς Οὐάλαντος ²⁶ χρόνοις, ὡς καὶ τῶν αὐτοῦ λόγων δῆλον· ἐπὶ δὲ Κωνσταντίου ἔτι νέος ἦν, ὅψ' οὐ καὶ ἐνετάγη τῇ τῶν Ῥωμαίων γερούσι, ὡς καὶ ἡ πρὸς αὐτὴν τὴν ἐν Ῥώμῃ γερού-
σαν ὑπὲρ αὐτοῦ παρὰ τοῦ βασιλέως ἐπιστολὴ ἀπο-
σταλεῖσα ²⁷ ἡγήτο. Πατὴρ δὲ ἦν Θεμιστίου Εὐγένιος, καὶ αὐτὸς φιλοσοφῆσας.

Τοῦτου τοῦ Θεμιστίου εἰς πάντα τὰ Ἀριστοτελικά φέρονται ὑπομνήματα· οὐ μόνον δὲ ἀλλὰ καὶ μετα-
φράσεις αὐτοῦ, εἰδομεν, εἰς τὸ χρησιμὸν ἐπιτετυμη-
μένας, τῶν τε Ἀναλυτικῶν καὶ τῶν Περὶ ψυχῆς βι-
βλίων καὶ τῶν Τῆς φυσικῆς ἀκροάσεως καὶ ἐτέρων τοιοῦτων. Εἰσὶ δὲ καὶ εἰς τὰ Πλατωνικά αὐτοῦ ἐξ-
ηγητικοὶ πόνοι, καὶ ἀπλῶς ἑραστής ἐστι καὶ σπου-
δατῆς φιλοσοφίας.

VARIAE LECTIONES.

²¹ ἀφιστάμενος ζ. ²² εὖρισκεν ζ. ²³ Θεαγένους καὶ Χαρίκλειας ζ. ²⁴ Ἀμινδηνός] Εμεσηνός corr. A.
²⁵ ἐπισκόπου ζ. ²⁶ Οὐάλαντος ζ. ²⁷ ἀποσταλεῖσα ἐπιστολῇ ζ.

NOTÆ.

(64) Emisenus est in edito Heliodoro extremo.

(65) Triacē in Thessalia; auctores Socrat. lib. v, cap. 21, et Niceph. lib. xii, cap. 34. Addit hic, episcopatum deponere maluisse Heliodorum, quam sua hæc Ἐρωτικά, olim in adolescentia conscripta, supprimere.

(66) Hujus Orationes Græce dedit H. St. Alias

(a) Orationem xxxviam edidit Ang. Mai. a. 1816.

A rat. Theagenes interim taurum fortiter pugnando superavit, ingenti spectantis plebis voluptate : Æthiopum item maximum palestra vicit, illustrique victoria parta, plausum etiam populi meruit. Ducitur nihilominus ad aras coronatus, ut hostiæ instar cadat Theagenes. Charicles tum forte Athenis profectus, huic stadio astabat filiamque uti credebat suam ab ipso rege postulat. Spondet rex daturum si amissam reperisset. Verum illam non inveniebat. Arripitur deinde, trahiturque Theagenes ab Charicle clamante : Hic meam Athenis rapuit filiam. Lata denique sententia, qua et Theagenes tandem inden-
nissus est declaratus, ipso etiam adjudicante Sisi-
mithro, neve posthac humanis victimis mortalium damno litaretur statuente. Gaudio hinc cuncti atque
B lætitia exsultare, Theagenes etiam et Chariclea, quod tot tantisque defuncti periculis invicem pot-
fuerunt.

Hæc quidem Heliodorus Theodosii F. domo Phœnix Amindenus (64), conscripsit, finivitque historiam : quem etiam episcopi (65) post dignitate auctum ferunt.

LXXIV.

52a Themistii orationes civiles xxxvi (a).

Lectæ sunt Civiles orationes (66), Themistii sex et triginta. Harum alie ad Constantinum imper. habitæ : in Valentem quoque, et Valentinianum mi-
nore, sed et in Theodosium August. laudibus eos encomiis-
que celebrantes. Sermo illi apertus, super-
vacaneis carens, ac floridus. Verbis unus quidem est vulgaribus, sed in gravitatem aliquantulum flexis. Floruit potissimum Valente rerum potito, ut vel orationes ipsæ loquuntur. Constantio imperante, juvenis etiamnum erat, a quo et in senatum Romæ lectus est, quemadmodum Cæsaris de illo ad senatum Rom. missa epistola fidem facit. Pater Themistio Eugenius nomine, qui et ipse philosophiæ operam dedit.

Hujus Themistii in omnia fere Aristotelis scripta feruntur, non solum Commentaria, sed etiam Me-
taphrases (67), utiliter et compendio scriptæ : ut Analyticorum, ut librorum De anima, et Physi-
cæ auscultationis, similiumque operum. Platonis etiam quædam exposuit : cætera philosophiæ amans in primis, ac perstudiosus.

præterea ἀνεκδότους apud Petr. Pantinum, amicum singularem, vidimus. Legendus et D. Baron. card. tom. IV Annal. eccles.

(67) Exstat hodie Paraphrasis in Aristot. lib. viii Φυσικῆς ἀκροάσεως Græce atque Latine. Item in lib. De cælo, De anima, parvæque (ut vocant) Natura-
lia. Lege Suidam.

Lesbonactis orationes politicae xvi.

Lectæ sunt et Lesbonactis *Orationes politicae* sedecim (68). Hic autem Lesbonax ...

LXXV.

Joan. Philononi Libellus contra Joannem patriarch. CP. cognom. Scholasticum (69).

Legi Joan. Philononi Libellum adversus ea, quæ pro certo dogmate, *De sancta ac consubstantiali Trinitate* divine tradidit B. Joannes Scholasticus, archiepiscopus, Constantinopolitanus in oratione sua Catechetica, quam Justino [minore] imperante habuit prima indictione (70).

Dictionis genere sui similis est, perspicuus videlicet, nihilque intensum habens, aut grave; verum argumentationis forma, non impius modo, sed et putidus, atque imbecillus est, ut ne umbratili quidem veritatis specie, propria potuerit colorare adversus pios sophismata. Naturas etenim atque essentias, deosque commentus, nullas inde non ore infrenato in Christianam (71) fidem blasphemias vomit istod identidem: « Unum quam multa significat (72) » anxie nimis, nimiumque minute consectans. Ita per suam artificiosam, ut illi quidem videtur, nugacitatem, vel pueriles potius ineptias, mystagogiam nostram theologicam nihili se facere, insolenter jactavit. At non 52b in hoc solum argumentandi genere infirmus est, ac demens, sed et in aliis omnibus suis, quorum quidem auctor est, scriptis. Excipio illa, quæ, aliorum inventa compilans, sibi vindicavit. Longissime enim infra eos auctores est, qui falsum norunt a vero dijudicare, et ad ipsa sensorum acumina pertingere. Quæ ergo sibi subtilitatis arrogat, servant illa quidem scriptorum characterem: attamen sunt in iis nonnulla, maligno improboque orationis veluti victu quodam atque apparatu ab ipso corrupta, id quod germanum erat in ipsis auctoribus, ac masculum, amiserunt: suntque iis similia compositis, quæ quidem natura optima, ob cibi tamen victusque rationem, illegitimum quid, et improbum præ se ferunt. Verumtamen in hoc ipso libro sanctorum Patrum dicta colligit: ut Gregorii cognomento Theologi, et Basilii Magni, Athanasii item illius variis malis exerciti, quam habet propositam, minime promoveant.

LXXVI.

Fl. Josephi Antiquitatum Judaicarum libri xx.

Legimus Flavii Josephi *Judaicæ antiquitatis* li-

VARIE LECTIONES.

⁶⁸ λόγῳ] αὐτοῦ λόγῳ c. ⁶⁹ καὶ θεότητας add. A. ⁷⁰ τούτοις ἐστὶ τοῖς ἐπιχειρήμασιν A: τούτων τοῖς ἐπιχειρήμασιν ἐστὶν c. ⁷¹ ὡς οἰεῖται A: προσοίεται c. ⁷² ὡς οἰεῖται A: προσοίεται c. ⁷³ ὡς οἰεῖται A: προσοίεται c. ⁷⁴ ὡς οἰεῖται A: προσοίεται c. ⁷⁵ ὡς οἰεῖται A: προσοίεται c.

NOTÆ.

(68) Lesbonactis duæ leguntur Orationes: politica una, de bello Corinthio; altera protreptica, ad pugnam cum Lacedæmoniis. Historiam referi Thucyd. lib. vii. Antiquior hic illo Lesbonacte est, quem sub Augusto philosophum egisse scribit Suidas.

(69) Hujus Joannis patriarchæ mentio est supr. cod. 24. Quem sanctum dictum puta ex formula tantum Græcorum. Vide D. Bar. tom. VII.

(70) Ἐπὶ τῆς πρώτης ἐπιμελήσεως Glossarium

A. Λεσβώνατος λόγος πολιτικός ις'.

Ἀνεγνώσθησαν δὲ καὶ Λεσβώνατος Λόγος πολιτικός δεκάξ. Οὗτος; δὲ ὁ Λεσβώνας...

OE.

Ἰωάννου τοῦ Φιλοπόρου πρὸς τὸν Ἰωάννην ἀρχιεπίσκοπον Κωνσταντινουπόλεως.

Ἀνεγνώσθη Ἰωάννου τοῦ Φιλοπόρου βιβλιόδιον κατὰ τῶν ἐνθὺς δογματισθέντων Περι τῆς ἀγίας καὶ ὁμοουσίου Τριάδος ὑπὸ τοῦ ἐν ἀγίοις Ἰωάννου ἀρχιεπισκόπου Κωνσταντινουπόλεως, τοῦ ἀπὸ Σχολαστικῶν, ἐν τῷ Κατηχητικῷ λόγῳ ¹, ὃν εἶπεν ἐπὶ τῆς πρώτης ἐπιμελήσεως βασιλεύοντος Ἰουστίνου.

Ἔστι δὲ τὴν φράσιν ὁμοίως αὐτῷ· σαφὲς τε γὰρ καὶ οὐδὲν μετέχον τόνου ἢ σεμνότητος. Τοῖς ἐπιχειρήμασι δὲ οὐ μόνον ἀσεθῆς, ἀλλὰ καὶ λίαν σαθρὸς καὶ ἀνίσχυρος [165 R.] καὶ μὴδ' ἐπιπολαίῳ φαντασίᾳ τῆς ἀληθείας τὰ οἰκία θνητοῦ ἐπιγρῶσαι κατὰ τῆς εὐσεβείας σοφίσματα· φύσει γὰρ καὶ οὐσίᾳ καὶ θεότητι ² καὶ θεοῦ πλασάμενος, ἐντεῦθεν ἀθυροστομία πᾶσαν βλασφημίαν τῆς Χριστιανῶν καταχέει ³ πίστει, τὸ « ἐν πόσᾳ σημαίνει » συμπερολογῶν καὶ τῆς τεχνικῆς αὐτοῦ, ὡς οἰεῖται ⁴, ματαιολογίας, μᾶλλον δὲ παιδαριώδους ἀπειροκαλίας, τὴν θεολογικὴν ἡμῶν ἐξουθενεῖν ἐφρουράτο μυσταγωγίαν. Οὐ μόνον δ' ἐν τούτοις ⁵ ἐστὶ τοῖς ἐπιχειρήμασιν ἀσεθῆς καὶ ἀνόητος, ἀλλὰ καὶ ἐν τοῖς ἄλλοις ἅπασιν αὐτοῦ συντάγμασιν, ὧν ἐστὶν αὐτῷ πατήρ, ἀλλὰ μὴ ἀλλαχόθεν ἐκκλέψας τὰς εὐρέσεις ὑπεβάλλετο ⁶, λίαν ἐστὶν ⁷ ἀπώκισμένος τῶν συνιδεῖν ἐχόντων τὸ ψεῦδος ἢ τῆς ἀληθείας καὶ τῶν εἰς ⁸ ὁριμότητα τεινόντων νοημάτων ἐφάπασθαι. Ἄ δ' ἐστὶν αὐτῷ ὑποβολιμαία, οἷσται μὲν τῶν φύντων τὸν χαρακτήρα, πλὴν ἐστὶ καὶ ἂ τῇ μοχθηρᾷ παρ' αὐτοῦ διαίτη καὶ διασκευῇ τοῦ λόγου τὸ γενναῖον καὶ ἀρβενωπὴν τῶν γεννησμένων ἀπεβάλλετο ⁹, καὶ ἐστὶν ὥσπερ σύνθετα, ψυὴν μὲν δριστα, τροφή δὲ καὶ διαίτη τὸ νόθον καὶ μοχθηρὸν ὑποφαίνοντα. Πλὴν ἄλλ' ἐν γε τούτῳ τῷ λόγῳ καὶ Πατέρων ῥήσεις παραφέρεται, τοῦ τε Θεολόγου Γρηγορίου καὶ τοῦ μεγάλου Βασιλείου Ἀθανασίου τε τοῦ πολυάθλου καὶ τοῦ ἐν ἀγίοις Κυρίλλου· ἀλλ' οὐδὲν αὐτῷ συντελοῦσιν οὐδ' αὐταὶ εἰς τὸν προκειμένον καὶ ἡσθετημένον σκοπόν.

D.

OΓ'.

Φλαβίου Ἰωσήφου Ἰουδαϊκῆς ἀρχαιολογίας λόγος κ'.

[98 H.] Ἀνεγνώσθη Φλαβίου Ἰωσήφου Ἰουδαϊκῆς

[98 H.]

Ἰουδαϊκῆς ἀρχαιολογίας λόγος κ'. ¹ ὡς οἰεῖται A: προσοίεται c. ² ὡς οἰεῖται A: προσοίεται c. ³ ὡς οἰεῖται A: προσοίεται c. ⁴ ὡς οἰεῖται A: προσοίεται c. ⁵ ὡς οἰεῖται A: προσοίεται c. ⁶ ὡς οἰεῖται A: προσοίεται c. ⁷ ὡς οἰεῖται A: προσοίεται c. ⁸ ὡς οἰεῖται A: προσοίεται c. ⁹ ὡς οἰεῖται A: προσοίεται c.

NOTÆ.

vetus indictionem interpretatur. Sup. in Hesychio ἐνδεκάτην ἰνδιξιῶνα extulit.

(71) Hinc atque aliunde merito, ut a fide Christiana abhorrens traducitur a Conone et sociis sup. cod. 25.

(72) Τὸ ἐν πόσᾳ σημαίνει, συμπερολογῶν. Quo fere modo apud Cassiod. in vita B. Chrysost. legimus Arianos cecinisse. « Ubi sunt, qui dicunt tria virtute unum? »

ἱρχαιολογίας, ἐν λόγοις κ'. Ἀρχεται ἀπὸ τῆς Μωυ-
σῆος κοσμογονίας, τὰ πολλὰ συνάδων τῇ Μωυσέως
συγγραφῇ ⁴⁰, ἔστι δὲ ἔνθα ἀλλοιότερον συγγραφόμε-
νος. Κάτεισι δὲ μέχρι τῆς ἀρχῆς τοῦ πρὸς Ῥωμαίους
Ἰουδαίων πολέμου· ἐβασίλευε δὲ τότε τῶν Ἰουδαίων
Ἀγρίππας ⁴¹ τοῦ Ἀγρίππα τοῦ μεγάλου πατρὸς, ὁ, Ἰη-
σοῦν τὸν τοῦ Γαμαλιῆλ τὴν ἀρχιερωσύνην ἀφελόμενος
δίδωσι Ματθία τῷ ⁴² Θεοφίλῳ. Πρῶτος δὲ Ἀντίοχος
καὶ ὁ στρατηγὸς αὐτοῦ Λυσίας, ἀφ' οὗ τοῖς Ἰουδαίοις
ἀρχιερωσύνης ἐγνώσθη ἀξίωμα, εἰς ταύτην τὴν τολμη-
ρὰν κατέστη ἐγχείρησιν· τὸν γὰρ Ὀνίαν, ὃς Μενέλαος
ἐπὶ κλην, τὴν ἀρχιερωσύνην ἀφελόμενος καὶ ἀνελόντος,
εἶτα καὶ τὸν παῖδα τῆς διαδοχῆς ἀπελάσαντος, καθ-
ιστάσιν Ἰακίμον ⁴³, γένους μὲν τοῦ Ἀαρῶνος ⁴⁴, οὐκ
ὄντα δὲ τῆς οἰκίας ταύτης. Πρὸ δὲ τούτου διὰ βίου
ἀρχιερατεύειν νενόμιστο ⁴⁵ ἀπὸ Ἀαρῶνος ἀρξάμενος, ^B
καὶ παῖς πατρὸς ⁴⁶ τὴν τιμὴν διεδέχετο. Τελευ-
τήσαντος δὲ Ἰακίμου ⁴⁷, τρισὶν ἐνιαυτοῖς ἀρχιερα-
τεύσαντος, ἔμεινεν ἡ πόλις ἐνιαυτοὺς ἑπτὰ χωρὶς
ἀρχιερέως. Ὁ δὲ τοῦ Ἀσαμωναίου ἔγγονος ⁴⁸ Ματ-
θαίας ⁴⁹ καὶ οἱ τοῦτου παῖδες, τὴν προστασίαν τοῦ
ἔθνους πιστευθέντες καὶ πολεμήσαντες Μακεδόσιν,
Ἰωνάθην ἀρχιερέα καθιστῶσιν. Ἐξ ἧς γενεᾶς ἦν
καὶ Ἰούδας ὁ ἐπικληθεὶς Ἀριστόβουλος, ὃς καὶ πρῶ-
τος διὰ δόγμα περιέθετο, ἀρχιερεὺς ⁵⁰ αὐτὸς ἅμα
καὶ βασιλεὺς χρηματίσας. Καὶ ἐπιδοὺς ἐνιαυτὸν
ἕνα, διάδοχον ἔσχε καὶ τῆς βασιλείας καὶ τῆς ιερα-
τικῆς ἀρχῆς τὸν ἀδελφὸν (Ἀλέξανδρος αὐτῷ ὄνομα),
[168 R.] ὃς ἐπεβίω τῇ ἀρχῇ ἔτη κγ'. Καὶ διεδραμεν
ἡ βασιλεία μετὰ τῆς ἀρχιερωσύνης τοῖς ἀπὸ Ἀσα-
μωναίου σωζομένη μέχρις Ὑρκανοῦ, ὃν Πομπήιος
ὁ Ῥωμαίων στρατηγὸς, πορλήσας τὰ Ἱεροσόλυμα,
τὴν μὲν βασιλείαν ἀφελαιτο ⁵¹, ἀρχιερατεύειν δὲ τοῦ
ἔθνους κατέλιπεν· ἄρξας δὲ πάντα ἔτη ⁵² τριάκοντα
καὶ τρία αἰχμάλωτος ὑπὸ Φαρναβάζου καὶ Πακρόρου
τῶν τῆς Παρθυνῆς δυναστῶν γίνεται, καὶ καθίστα-
ται ὑπ' αὐτῶν ὁ τοῦ Ἀριστοβούλου ἀδελφὸς υἱὸς Ἀν-
τίγονος βασιλεὺς. Ὅν τρεῖς μῆνας καὶ τρία ἔτη
ἄρξαντα Σόστριος ⁵³ ὁ Ῥωμαίων στρατηγὸς καὶ Ἡρώ-
δης ὁ πρῶτος, ὁ τοῦ Ἀντιπάτρου τοῦ Ἀσχαλωνίτου
τοῦ ἱεροδούλου καὶ τῆς Κύπριδος τῆς Ἀραβίσης
παις, ἐξεπολιόρχησαν. Ἀντώνιος δὲ εἰς Ἀντιόχειαν
ἀναχθέντα ἀνέβη. Καὶ παύεται [τὸ] Ἀσαμωναίων ⁵⁴
γένος, καὶ λαμβάνει τὴν τῶν Ἰουδαίων βασιλείαν
παρὰ Ῥωμαίων Ἡρώδης· ὃς τοῖς τυχοῦσι νέμων ^D
τὴν ἀρχιερωσύνην καὶ τοῖς διαδόχοις αὐτοῦ τὸ αὐτὸ
τοῦτο ποιεῖν ἀρχὴν γέγονε καὶ παράδειγμα. Κά-
τεισιν οὖν, ὥσπερ εἴρηται, ὁ συγγραφεὺς ἐν τοῖς
εἰκοσι βιβλίοις, ἀρξάμενος ἀπὸ τῆς κοσμογονίας,
μέχρι τῆς ἀρχῆς τοῦ τελευταίου πρὸς Ῥωμαίους
Ἰουδαίων πολέμου, καθ' ὃν καιρὸν Ἰουδαίων μὲν
ἐβασίλευεν ὑπὸ Ῥωμαίων καταστάς Ἀγρίππας ὁ τοῦ

A
brox XX. A mundi creatione apud Mosen initium
ducit, qui cum etsi magnam partem concinit, in-
terdum tamen diversus abit, pergitque usque ad
bellum cum Romanis Judaicum. Judæis tum rex
imperabat Agrippa, Agrippæ Magni F. qui Jesum
Gamalielis F. pontificatu dejecit, suffecitque Mat-
thiam Theophili F. Quo audaciæ post cognitam
Hebræis sacerdotii dignitatem primus omnium An-
tiochus ejusque dux Lysias conanda progressus est.
Oniam enim illi, cui Menelao cognomentum fuit,
pontificio submoverunt necaruntque: quin et filium
paternæ dignitatis successionē privarunt, subrogato
Jacimo (73) e genere quidem Aaronis, sed alterius
familie. Olim vero per omnem vitam Pontificatum
gerere, jam inde ab Aaronis temporibus, et filium
in demortui patris dignitatem succedere lex jube-
bat. Mortuo autem post triennii pontificatum Jacimo,
septennio deinde civitas pontifice caruit. Quare
cum ex Asamonæi (74) stirpe Matthiæ (75) hujus-
que filius gentis Judaicæ esset credita præfectura,
bellumque iidem cum Macedonibus gessissent, Jo-
natham pontificem creant. Ex qua stirpe et Judas
cognomento Aristobulus fuit, qui et 53^a diadema
capiti primus imposuit. Regis ergo idem hic jure
simul, et sacerdotii usus, anno uno superstes, suc-
cessorem reliquit regi simul et pontificatus (fra-
trem, cui Alexandro nomen. Gessit hic imperium
annos septem et viginti. Ab hoc pervenit deinceps
regnum cum sacerdotio, Asamonæi posteris serva-
tum, ad Hyrcanum usque, quem Romanorum dux
Pompeius, captis Hierosolymis, regno quidem spo-
liavit, sacerdotium tamen summum Judaicæ gentis
gerere permisit. Præfuit in universum annos tres
et triginta, cum sub Pharnabazo et Pacoro Par-
thorum præfectis captus est, suffectusque ab illis rex
Aristobuli fratris filius Antigonus. Hunc ipsum, cum
annos tres, totidemque menses imperasset, Sosius
quidem Romanorum dux et Herodes primus (is qui
Antipatri Ascalonitæ sacerdotis, et Cypridis Ara-
biæ filius fuit) debellarunt. Antonius autem Antio-
chiam perductum necavit. Ita finem Asamonæa so-
boles habuit, et imperium Judæorum a Romanis
Herodes sumpsit. Ille cuius pontificatum præbens,
successoribus, ut idem auderent, caput exstitit at-
que exemplum. Pertingit itaque, ut supra diximus,
hic scriptor libris viginti, ab orbe condito auspi-
catus, ad initium usque belli ultimi Judæorum cum
Romanis: qua tempestate in Judæa regnavit, auc-
toritate Romanorum, Agrippæ, Agrippæ F. Syriæ
vero ac Judææ præfectus fuit Gesius Florus, is qui
Albino successit; cujus impotentem dominatum,
crudelitatemque Judæorum natio non ferens, tu-

VARIÆ LECTIONES.

⁴⁰ γραφῇ C. ⁴¹ τῷ τοῦ C. ⁴² καθιστῶσιν Ἰακίμον C. ⁴³ Ἀαρὼν, C. ⁴⁴ νενόμιστο add. A.
⁴⁵ παρὰ τοῦ πατρὸς C. ⁴⁶ Ἰακείμου C. ⁴⁷ οἱ—ἐγγονοὶ C. ⁴⁸ ματαθίας C. ⁴⁹ ὁ δὲ ὁ C. ⁵⁰ ἀφελαιτο C.
⁵¹ ἔτη om. A. ⁵² Σόστριος C. cf. Hudson. ad Joseph. B. Jud. i proœm. 7. ⁵³ Ἀσαμωναίων C. ⁵⁴ τοῦτο.
ποιεῖν ἀρχὴν τοῦτο ἀρχὴ A, τοῦτο ποιεῖν καταλείπων ἀρχὴ C.

NOTÆ

(73) Al. Alcimo, vel Jacchimo.

(74) De his multa doctiss. Oriolanus episc. Jo-

seph. Stephanus in cap. Machabæor.

(75) Al. Matathias.

multuari cœpit, melius esse rata multis simul et in libertate, quam lente ac paulatim, et in servitute extinguī. Altero certe præfecturæ Flori, Neronis vero decimo anno, bellum agitari cœptum, finisque est Josephi Historiæ : de cujus stylo supra dicere memini.

τροπῆς, δωδέκατον δὲ τῆς Νέρωνος ἀρχῆς, ὅτε ὁ πόλεμος ἐλάμβανε κίνησιν· ἐν οἷς καὶ τῆς ἱστορίας τῆς πέρας. Οἷος δὲ τὴν φράσιν ἐστίν, ἔμπροσθεν εἰρηται.

Genus illi Judaicum, et sacerdos ipse, patris quoque stirpem e sacerdotibus longa majorum serie ducebat : nam mater regii sanguinis fuit ex Asamoneorum illa sobole, quæ diutissime inter contribules sacerdotio posita summo, et regno. Natus ergo Josephus ex illa matre, et Matthia, 53^b anno primo Cæsaris Romani imperatoris, jam inde a teneris unguiculis philosophiæ studiis sese dedit. Annum deinde attingens sextum decimum, animum quoque ad Judæorum sectas appulit (tres (76) autem numerantur) omnesque magno animi studio persecutus est, ut omnium capto experimento, optimam tandem amplecteretur. Atque hæc fere sectæ illæ : Pharisei, Sadducei et Esseni (77). Quas cum percurrisset, in solitudinem secedit, ibique viro tres annos utitur (78), qui solitariam erat vitam austere pridem complexus, cui vestimentum arborum folia, alimentum vero herbe sponte natæ præbebant : et frigida insuper sæpius interdiu noctuque lavabat, puritatis continentięque gratia. Hinc ad undevicesimum ætatis annum urbem repetiit, Phariseorum potissimum hæresim secutus, quam ei fere similem faciunt (79), quæ apud gentes Stoica est appellata. Annum agens postea tricesimum, ab Hierosolymitanis ad Galilæam procurandam mittitur. Jam enim turbati res cœperant Judæorum, multisque ipsi agitari tumultibus. Dein Galilæorum ductor creatus, rempublicam bene gessit, et multas variasque æmulum (80) in republica administranda insidias evitavit. Cum inimicis etiam moderatius agendo, non raro eos in suam redegit potestatem. Bellum item, quod adversus Romanos invitus suscepit, fortiter Iotapitis sustinuit. Vivus tamen in Vespasiani, Romanorum copiis præfecti, potestatem venit : quem in se humanum sensit, ac perbenignum jam tum, et vero amplius postquam Romanum obtinuit imperium : neque solum illum talem expertus est, sed etiam liberos ejus Titum ac Domitianum, qui parentis

A Ἀγρίππῃ, ἐπαιτρόπῃ δὲ τῇ· Συρίας καὶ Ἰουδαίας Γέσιος· Φλώρος, Ἀλβίνου διάδοχος· οὗ τὴν κακουργίαν καὶ ὀμότητα τὸ Ἰουδαίων ἔθνος οὐ φέροντες· ἐστασίασαν, [99 H.] κρείσσον ἡγησάμενοι ἀθρόον καὶ σὺν ἐλευθερίᾳ ἢ κατ' ὀλίγον καὶ σὺν δουλείᾳ ἀπολίσσθαι. Δεύτερον δ' ἦν ὁ ἔτος τῆς Φλώρου ἐπι-

Ἔστι δὲ ὁ ἰώσηπος γένος μὲν Ἰουδαῖος ἱερεὺς καὶ ἐξ ἱερῶν τὰ πρὸς πατρός· ἀνωθεν καταγόμενος, ἐκ βασιλείου δὲ ὁ φυλῆς ὑπὸ τῆς μητρὸς· τῶν γὰρ Ἀσαμωναίου παιδῶν, οἱ ἐπὶ μακρότατον τῶν ὁμοφύλων ἱεράτευσάν τε καὶ ἐβασίλευσαν, ἡ γεννησαμένη ἀπόγονος. Γίνεται δὲ ὁ ἐξ αὐτῆς καὶ Μαθίου κατὰ τὸ πρῶτον ἔτος τῆς Γαβου Ῥωμαίων ἡγεμονίας Ἰώσηπος, ἐκ νέας μὲν φιλολογῶν· περὶ δὲ τὸ ἑκκαίδεκατον ἔτος γεγονὼς ἐπέβαλε καὶ ταῖς παρὰ Ἰουδαίους αἰρέσεσι (τρεις δ' εἰσὶ) καὶ πάσας εὐτόμως μετῆι ὑπὲρ τοῦ πατῶν πείραν εὐληφῶτα ἐλέσθαι τὴν ἀμείνω. Εἰσὶ δ' αἱ αἰρέσεις Φαρισαῖοι Σαδδουκαῖοι καὶ Ἑσσηνοί· ἃς διαλθὼν ἐξεῖσιν ἐπὶ τὴν ἔρημον, κάκει συνδιατρίβει ἀνθρώπων τινὶ τὸν ἐρημικὸν ἀθλοῦνται βίον ἐπὶ ἑτητρία. Ἦν δὲ τῷ ἀνθρώπῳ ἐσθῆς μὲν ἐκ δένδρων, καὶ τροφῇ τῶν αὐτοφυῶν αἰβοῦνται, καὶ ψυχροῦ ὕδατος λουτρὸν πολλάκις καὶ τῆς ἡμέρας· καὶ τῆς νυκτὸς πρὸς ἀγνείαν. Ἐκείθεν περὶ τὸ ἑννεακαίδεκατον ἔτος ἐπάνεισι πρὸς τὴν πόλιν, τὴν Φαρισαίων αἰρεσιν στέργων, ἦν καὶ τῇ παρ' Ἑλλησί φασιν ὁμοικεῖναι ἐπιλεγομένην Στωικῇ. Εἶτα περὶ τὸ τριακοστὸν ἔτος πέμπεται παρὰ τῶν Ἱεροσολυμιτῶν τῶν ἐν Γαλιλαίᾳ προνοήσων ὁ ἀρχὴν γὰρ παραχρῆς ἰδέχεται τὰ Ἰουδαίων, πολλαὶ ἀταξίαις ἤδη συναλλοιούμενων. Εἶτα καὶ στρατηγὸς τῶν περὶ τὴν Γαλιλαίαν χειροτονθεὶς εὐ τε προσετῆ τοῦ ἔθνους, καὶ μυρίας καὶ ποικιλωτάτας ὑπὸ τῶν ἀντιπολιτευομένων ἐπιβουλὰς ὑποστάς [169 R.] πάσας ἐξέφυγε, καὶ μετρίως τοῖς ἐχθροῖς ἔχων ὑπερβυσίους⁸² πολλάκις ἐχρήσατο. Καὶ τὸν πρὸς Ῥωμαίους πόλεμον ἄκων ἀναδεξάμενος καὶ ἀνδρείως διενεγκὼν, ἐν Ἰωταπάτοις⁸³ ὁμοῦς ζωρεῖ⁸⁴· ὅτεσπασαν⁸⁵ Ῥωμαίων τότε στρατηγοῦντι ἀλίσκεται. Εἶτα τυγχάνει λίαν εὐμενοῦς αὐτοῦ τότε τε καὶ ἐπὶ πλέον Ῥωμαίων ἀρξάντος, οὐκ αὐτοῦ δὲ μόνου ἀλλὰ καὶ τῶν παιδῶν Τίτου καὶ Δομετιανοῦ ἐκ διαδοχῆς⁸⁷ βεβασίλευκῶν, ὡς καὶ τῆς Ῥωμαϊκῆς τυχεῖν πολιτείας καὶ πάντων ἐν ἀφθονίᾳ καταστήναι. Ἀπηρτίσθη ἡ ἱστορία νῦν⁸⁸ ἄγοντι

VARIÆ LECTIONES.

⁸⁰ δ' ἦν A : δὴ ζ. ⁸¹ δ' add. A. ⁸² ἐκ βασ. ζ. ⁸³ δὴ A : δὴ οὐν ζ. ⁸⁴ φασιν] malim φησιν. cf. Joseph. Vit. 2 extr. ⁸⁵ προνοησόμενος ζ. ⁸⁶ προέστη ζ. ⁸⁷ μέτριοις A. ⁸⁸ ὑπερβυσίους A, ὑπερβυσίους ζ. ⁸⁹ ἰωταπάτοις ζ. ⁹⁰ ζωρεῖα corr. A : ζωρεῖαν ζ. ⁹¹ τότε τε A : τε τότε ζ. ⁹² κατὰ διαδοχὴν ζ. ⁹³ τῆς οἰκ. A. ⁹⁴ ἡ] δὲ ἡ ζ.

NOTÆ.

(76) De quibus copiose D. Baron. card. initio tom. 1. *Annal. eccles.* Et noster Nicol. Serrarius singulari suo *Tribæsesium* opusculo.

(77) Vide Philonem Judæum lib. *Quod omnis probus liber*, in med. et lib. *De vita contemplativa*, toto. Suid. quoque vocibus Ἑσσηνοὶ et Φαρισαῖοι.

(78) Cui nomen Bano, teste Josepho lib. *De vita sua*, initio.

(79) Hinc forte et illa Stoica dogmata a Philone tractata singulis libellis : *Omnes probos esse liberos, et omnes improbos esse servos.*

(80) In quibus Justus Tiberiensis de quo sup. cod. 35.

ἐνιαυτὸν, Ῥωμαίων Δομετιανοῦ ἔτος τῆς ἀρχῆς δ'γον-
το; ⁷⁰ τρισκαίδεκατον.

Ab eo historię scriptio sexto et quinquagesimo ætatis anno, imperii vero Domitiani Romani Augusti tertio decimo.

OZ.

Εὐναπίου Χρονικῆς Ἱστορίας τῆς μετὰ Δέξιππου,
λόγοι ις'.

Ἀνεγνώσθη Εὐναπίου Χρονικῆς Ἱστορίας τῆς μετὰ Δέξιππου, νέας ἐκδόσεως, ἐν βιβλίοις τεσσαρεσκαίδεκα ⁷¹. Ἀρχεται μὲν τῆς ἱστορίας ἀπὸ τῆς Κλαυδίου βασιλείας, ἐς δὲ Δέξιππου ⁷² ἡ ἱστορία καταλήγει, ἀποτελευτᾷ δὲ εἰς τὴν Ὀνωρίου καὶ Ἀρκαδίου τῶν Θεοδοσίου παίδων βασιλείαν, ἐκείνων τὸν χρόνον τέλος τῆς ἱστορίας ποιησάμενος, δὲ Ἀρσάκιος μὲν, τοῦ χρυσοῦ τῆς Ἐκκλησίας στόματος Ἰωάννου ἀπειλαθέντος, εἰς τὸν ἀρχιερατικὸν θρόνον ἀνηγγόμενος ⁷³ ἐπράτευεν, ἡ δὲ τοῦ βασιλεύοντος Ἀρκαδίου γυνὴ κατὰ γαστροῦ ἔχουσα καὶ ἀμβλώτασα τὸν βίον ἀπέλειπεν. Οὗτος ὁ Εὐνάπιος Σαρδιανὸς μὲν [100 H.] γένος; ἐστὶ (τὰς γὰρ ἐν Λυδίᾳ Σάρδεις ἔσχε πατρίδα), δυσσεβὲς δὲ τὴν θρησκείαν ὧν (τὰ Ἑλλήνων γὰρ εἶμα) τοὺς μὲν εὐσεβεῖα τὴν βασιλείαν κοσμήσαντας παντὶ τρόπῳ καὶ ἀνίδην κακίζων διασύρει, καὶ μάλιστα γὰρ τὸν μέγαν Κωνσταντῖνον, ἐξαίρει δὲ τοὺς δυσσεβεῖς, καὶ τῶν ἄλλων πλείον Ἰουλιανὸν τὸν Παραβάτην, καὶ σχεδὸν τι τὸ τῆς ἱστορίας αὐτῷ εἰς τὸ ἐκείνου ἐγκώμιον συντεθεὲν ἐξεπρόφη.

Ἔστι δὲ καλλιπὴς τὴν φράσιν, εἰ περιέλοι τις αὐτοῦ τῶν λόγων τὸ ἀλεκτρονῶδες καὶ ἐλαφιδέστερον καὶ σιωδέστερον, καὶ δέκα ⁷⁴ τοὺς ἱερακῶδεις καὶ κερακῶδεις καὶ πιθηκῶδεις, καὶ τὸ ποταμῶδες δάκρυον, καὶ τὰ ὅμοια· τούτοις γὰρ καὶ τὴν ἄλλην τῶν ὁνομάτων περιλυμαίνεται καὶ διανοθεύει εὐγένειαν. Καὶ τροπαῖς μὲν κίχρηται παραβόλως, ὅπερ ὁ τῆς ἱστορίας οὐκ ἐθέλει ⁷⁵ νόμος· ἀφαίρεται δὲ τὸ λυποῦν. Ἡ τῆς λέξεως ἑμφασις τὰ πολλὰ καὶ ἀστεϊότης. Τῇ συνθήκῃ δὲ καὶ τῷ σαρφεῖ πρὸς ἱστορίαν καὶ ταῖς περιόδοις συμμέτρως καὶ οἰκείως ἔχει· πλὴν ἐνιαχοῦ δικανικώτερον μᾶλλον ἢ ἱστορικώτερον μεστοῖ καὶ περιβάλλει τὸν λόγον. Νευτερίζει δ' οὐκ ὀλίγα καὶ περὶ τὰς συντάξεις, πλὴν οὐκ εἰς τὸ ἄχαρι οὐδ' εἰς τὸ ταῖς μεθόδοις ⁷⁶ λαθεῖν ἐπιδοῦναι.

Δύο δὲ πραγματείας τὴν αὐτὴν περιεχούσας ἱστορίαν συνεγράφατο, πρώτην καὶ δευτέραν, καὶ ἐν μὲν τῇ πρώτῃ πολλὴν κατὰ τῆς καθαρᾶς ἡμῶν τῶν Χριστιανῶν πίστεως κατασπεῖρει βλασφημίαν, καὶ τὴν Ἑλληνικὴν ἀποσεμνύνει δεισιδαιμονίαν, πολλὰ τῶν εὐσεβῶν βασιλέων καταπτύμενος· ἐν δὲ τῇ δευτέρᾳ, ἣν καὶ Νέαν ἐκδοσιν ἐπιγράφει, τὴν μὲν πολλὴν ὕβριν καὶ ἀσελγείαν, ἣν κατὰ τῆς εὐσεβείας

A imperium ordine exceperunt, ut et Romana sit civitate donatus, multisque opibus auctus. Absoluta

Ab eo historię scriptio sexto et quinquagesimo ætatis anno, imperii vero Domitiani Romani Augusti tertio decimo.

LXXVII.

Eunapii Chronicorum post Dexippum libri xiv.

Lecti sunt Eunapii (81) novę Chronicorum post Dexippum editionis libri quatuordecim. Narrationis initium a Claudii Cęsar. imperio ducit, in quem Dexippi historia finitur, desinitque in Honorii et Arcadii liberorum Theodosii tempora, ut tunc historię suę terminum ponat, quando Arsacius, ^{54a} Joann. Chrysostomo exterminato, solum episcopi occupavit, Arcadiique imperatoris uxor gravida, et mox abortiens, vita decessit. Eunapius hic Sardinus genere (Sardibus enim Lydię natus) quod gentium dogmata sequeretur, non parum impius fuit. Qui ergo pietate singulari imperium ornarunt, ens omnino largiter vellicat, atque iraducit, maximeque omnium (82) Constantinum Magnum; impios contra extollit, ac prę cęteris Julianum Apostatam, ut fere ad hunc laudandum historicum hocce opus elaborasse videatur.

Pulchra ejus dictio, si quis ista exceperit: Ἀλεκτρονῶδες, καὶ ἐλαφιδέστερον, καὶ σιωδέστερον, καὶ δὴ καὶ τοὺς ἱερακῶδεις, καὶ κερακῶδεις, καὶ πιθηκῶδεις, καὶ τὸ ποταμῶδες δάκρυον. Id est: Gallinaceosum, magis cervinum, magisque suillum, accipitrosi, corvosi, simiosi, et lacryma fluminosa, et id genus alia. His enim ahisque vocibus generosum dicendi genus corrumpit, atque adeo adullerat. Tropos ad hæc pręter modum adhibet, quod historię lex vetat. Eximit autem molestiam ut plurimum dicendi vis, et urbanitas. Compositione vero, et perspicuitate, ac periculis ad historiam accommodata ac proprie utitur, nisi quod interdum juridice magis, quam historice implet, textique orationem. Innovat non pauca in construendo, verum id non ingrate, neque ut periculis reprehendendis ansam præbeat.

Duos autem tomos, qui eandem Historiam complectantur, scripsit, primum, et secundum. Ac priori quidem, multis in sinceram Christianę nostrę fidei doctrinam blasphemis conjectis, gentium contra detestandum errorem magnifice commendat, multa quoque piorum imperatorum facta mordens. Altero vero tomo, quem et novam editionem vocat, ingentem illam conviciorum turbam, quam in

VARIÆ LECTIONES.

⁷⁰ ἔγοντος ζ. ⁷¹ τεσσαρακαίδεκα ζ. cf. Boissonad. Eunap. p. xi. ⁷² Δέξιππου ζ. ⁷³ δέκα] δὴ καὶ Max. Margarius: ἴ Α. ⁷⁴ οὐ θέλει ζ. ⁷⁵ περιόδοις ζ.

NOTÆ.

(81) Eunapii exstant *Sophistarum vita* Gręcolat., typis Plantiniani, et in Germania, aditibus ejus *lectionum fragmentis*, ex his *Chronicorum* libris, quos ob maledicentiam in Christianam religionem

divina quadam providentia intercidisse arbitror.

(82) Ut et Zosimus de quo inf. cod. 98. Quera D. Baron. t. II *Annal. eccles. passim* refellit.

Christianam pietatem petulantius antea sparserat, A ἐσκέδαζεν, ὑποτέμνεται, [172 R.] τὸ δὲ λοιπὸν τῆς συγγραφῆς σῶμα συνείρα; Νέαρ ἐκδοσιν, ὡς ἔφημεν, ἐπιγράφει, εἰ πολλὰ τῆς ἐκείσε λύσεως ὑποφαίνουσιν. Ἀμφοῖν δὲ ταῖς ἐκδόσεσιν ἐν παλαιαῖς ἐνετύχονεν βιβλίοις, ἰδίως ἐκατέραν ⁷⁶ ἐν ἐτέρῳ τεύχει καὶ ἐτέρῳ συντεταγμένην· ἐξ ὧν αὐτὸν καὶ τὴν διαφορὰν ἀναλεξάμενοι ἐγνωμεν. Συμβαίνει οὖν ἐν τῇ νέᾳ ἐκδόσει πολλὰ τῶν χωρίων διὰ τὰς γεγεννημένας τῶν βητῶν περικοπὰς ἀσφαλῶς ἐκκαίεσθαι, καίτοι φροντιστὴς ἐστὶ τοῦ σαφοῦς· ἀλλ' ὅτε τρόπῳ λέγειν οὐκ ἔχω, μὴ καλῶς κατὰ τὰς περικοπὰς ἀρμόσας τοὺς λόγους ἐν τῇ δευτέρᾳ ἐκδόσει τὸν νοῦν λυμάνεται ⁷⁷ τῶν ἀναγινωσκομένων. Ἐν οἷς καὶ τὸ τέλος.

LXXVIII.

B

OH.

Malchi Sophistæ Byzantine Historie libri vii.

Lecti sunt Malchi (83) Sophistæ Historie Byzantine libri septem. Auspicatur ab eo tempore, quo morbus Leonem (84) imperatorem septimo decimo imperii anno exstinxit. Narrat igitur Zenonis inaugurationem, atque ut idem extorris imperio atque privatus vixerit, ut item Basiliscus, illi suffectus, purpuram deinde posuerit. Mox Zenonis ad imperium reditum, eademque ejus quem dixi Basilisci, uxore etiam ac liberis, iniqua lege, una trucidatis. Armatum (85) quoque, qui Zenonem reduxerat, similem accepisse mercedem, cum is ab Onulpho (86) neci datus est. Refert item Theuderichi (87) Otharii F. seditionem: Theuderichi Malamiri F. amicitiam, et cum illo altero Theudericho bellum: certamen etiam adversus Zenonem, et Marciani rebellionem, et ante hanc Berinæ socrus [in Zenonem] insidias, Marcianique perpetuum exsilium. Rursum Berinæ priores Hillo paratas insidias (88), utque Epidamnium Theuderichus Malamiri F. fraude occupavit. Hæc ubi retulit, res quoque Romanorum attingit: finisque septimi libri mors est nepotis, qui Glycerium Cæsarea potestate exiit, Romanorumque invasit imperium, et clericorum ritu illum attonsum, pro imperatore episcopum constituit (89), a quo demum insidiis petitus, periiit. Ii septem historiarum libri, etiam præcedentes (90) plures ab eo libros fuisse conscriptos, indicant, et initium libri primi de septem idem ostendit. Quin et deinceps historiam persecuturum fuisse, si lon-

Μάλχου σοφιστοῦ Βυζαντιανὰ βιβλία ζ'.

Ἀνεγώσθη Μάλχου σοφιστοῦ Βυζαντιανὰ ἐν βιβλίοις ἐπτά. Ἀρχεται μὲν ἐξ οὗ Λέοντα τὸν βασιλέα ἡ νόσος ἐπίαζε, τοῦτο δὲ τῆς βασιλείας ἑτος ἑπτακαίδεκατον παρετίετο· διέρχεται δὲ τὴν τε Ζήνωνος ἀνάβρῃσιν, καὶ τὴν ὑπερόριον τῆς βασιλείου δόξης διατριβὴν, καὶ τὴν Βασιλίσκου ἀνάβρῃσιν, καὶ τὴν τῆς ἀλουργίδος ἀπόθεσιν, καὶ τὴν ἐπὶ ⁷⁸ τῇ βασιλείᾳ πάλιν καθόδον Ζήνωνος, τὴν τε τοῦ προειρημένου Βασιλίσκου διὰ ξίφους ἀναίρεσιν, ἧς καὶ γυνὴ καὶ τέκνα παρανόμῳ χρίσει ἐκοινώνησαν. Καὶ ὅτι Ἀρμάτος ⁷⁹ ὁ Ζήνωνα καταγινὼν τοιαύτης ἀντιμισθίας ἀπάνωτο, διὰ Ὀνούλφου ⁸⁰ δεξάμενος τὴν σφαγὴν. Διαλαμβάνει [101 H.] δὲ καὶ τὴν Θεουδέριχου τοῦ Ὀττιαρίου στάσιν, καὶ τὴν Θεουδέριχου τοῦ Μαλαμείρου φιλίαν, καὶ τὸν πρὸς τὸν τοῦ ⁸¹ Ὀττιαρίου Θεουδέριχον πόλεμον, καὶ τὴν κατὰ Ζήνωνος πάλιν στάσιν ⁸², καὶ τὴν Μαρκανοῦ ἐπανάστασιν, καὶ πρὸ γε τούτου τὴν τῆς πενθερᾶς Βηρίνης ἐπιβουλήν, καὶ τὴν διὰ τοῦτο ⁸³ φυγαδεύειν τὴν αἰδιον, καὶ τὴν κατὰ Ἰλλοῦ πρότερον ἐπιβουλήν Βηρίνης συσκευασθεῖσαν, καὶ τὴν Ἐπιδάμνου ⁸⁴ ὑπὸ Θεουδέριχου τοῦ Μαλαμείρου ἐν δόλῳ κατὰσχισιν. Ταῦτα διεξιὼν διέξεισι καὶ τὰ ἐπὶ Ῥώμῃς καὶ τέλος τοῦ ἑβδόμου λόγου ποιεῖται τὸν Νέπωτος θάνατον, ὃς ἐκβαλὼν τῆς ἀρχῆς Γλυκερίον τὴν τε ⁸⁵ Ῥωμαϊκὴν ἰσχὴν περιβάλετο, καὶ εἰς σχῆμα κείρας κληρικῶν ἀντὶ βασιλείας ἀρχιερέα κατέστησεν· ὅφ' οὗ καὶ ἐπιβουλεύει ἀνηρηται. Οὗτοι οἱ ζ' τῆς ιστορίας λόγοι καὶ προηγουμένους ⁸⁶ ὑποφαίνουσιν αὐτῶν λόγους ἄλλους διαπεπονησθαι· καὶ ἡ ἀπαρχὴ δὲ τῶν

VARIE LECTIONES.

⁷⁶ quidni ἐκατέρα — συντεταγμένη? ⁷⁷ τὸν γὰρ νοῦν ἐκλαμβάνεται ζ. ⁷⁸ ἐπὶ A: ἐν ζ. ⁷⁹ ἀρμάτιος corr. A. ⁸⁰ Ὀνούλφου re A, ροιούλφου vel νοιούλφου pr. ⁸¹ τοῦ add. A. ⁸² πάλιν στάσιν A: πάλιν ζ. ⁸³ διὰ τοῦτο A: τούτου ζ. ⁸⁴ ἐπιδάμνου ζ. ⁸⁵ τε. A: τότε ζ. ⁸⁶ προηγουμένους ζ.

NOTÆ.

(83) Malchus, Syrorum lingua designat regem, teste Eunapio *De vitis Sophistarum*, in Porphyrio. De hoc porro Malcho lege Suidam, qui Byzantium eum sophistam facit.

(84) Seniore, de quo hujus Malchi χρίσιν habes a Suida excerptam in Leone imp.

(85) Al. Harmatius dicitur. Ut apud Suid. ubi de ipso plura.

(86) In frustra dissectam refert infr. cod. seq.

(87) Sic plerique vocant Græci codices, et scriptores, recte, ex etymo Gotthico, pro Virtutibus opulento.

(88) Quas refert infr. Candidus cod. seq.

(89) Episcopum Portnensem ordinavit, ait Paulus diaconus, lib. xvi *Histor. miscellæ*.

(90) Lego προηγουμένους Suid. a Constantino ad Anastasium usque produxisse historiam testatur.

ἐπὶ τὸ πρῶτον λόγον τοῦτο παραδελοῖ· οὐ μὴν ἄλλὰ καὶ ἐπομένους, εἰ τὸ ζῆν προσῆν τῷ συγγραφεῖ, ὡς τοῦ ἑβδόμου λόγου τὸ πέρας ἐνδείκνυσιν.

Ἔστι δ' ὁ συγγραφεὺς Φιλαδελφεὺς, εἴ τις ἄλλος, κατὰ συγγραφὴν ἱστορίας ἁριστος, καθαρὸς, ἀπεριττος, εὐκρινὴς, λέξων ταῖς ἀνθηροτάταις καὶ εὐσῆμοις καὶ εἰς ὅγκον τινὰ ἀνηγμέναις χρώμενος· καὶ ⁸⁷ οὐδὲ αἱ καινοπραπεῖς αὐτῷ, ὅσαι τὸ ἐμφατικὸν καὶ εὐχρον καὶ μεγαλεῖον ἔχουσι, παραδλέπονται ⁸⁸· καὶ ὅλως ⁸⁹ κανὼν ἐστὶν ἱστορικοῦ λόγου. Σοφιστὴς δ' ἦν τὸ ἐπιτήδευμα, καὶ ῥητορικῆς εἰς ἄκρον ἑλλητικῶς, καὶ τὴν θρησκείαν οὐκ ἐξω τοῦ Χριστιανικοῦ θιάσου ⁹⁰.

08.

Κανδίδου Ἱστορίας λόγος γ'.

[173 R.] Ἀνεγνώσθησαν Κανδίδου Ἱστορίας λόγους τρεῖς. Ἀρχεται μὲν τῆς ἱστορίας ἀπὸ τῆς Λέοντος ἀναρρήσεως, ὅς ἦν ἐκ Δακίας μὲν τῆς ἐν Ἰλλυριοῖς, στρατιωτικῇ παραγγελίας τάγματι καὶ τελῶν ἄρξας τῶν ἐν Σηλυμβρίᾳ, τὴν βασιλείαν δὲ ⁹¹ σπουδῇ Ἀσπαρος ἔγχειρισθεῖς, ὅς ἦν Ἀλανὸς μὲν ⁹² γένος, ἐκ νεαρῶς δὲ στρατευσάμενος ἡλικίας, καὶ παιδοποιησάμενος ἐκ τριῶν γάμων Ἀρδαβούριον, Πατρίχιον, Ἑρμενάριχον, καὶ θηλείας δύο. Ποιεῖται μὲν ὁ συγγραφεὺς, ὡς εἴρηται, ἀρχὴν τῆς ⁹³ ἱστορίας τὴν ἀρχὴν τῆς Λέοντος βασιλείας, τελευτᾷ δ' εἰς τὴν ἀναγόμευσιν Ἀναστασίου. Ἔστι δὲ πατρίδος μὲν Ἰσαυρίας, ὡς αὐτὸς φησὶ, τῆς τραχείας, ἐπιτήδευμα δὲ ἔσχεν ὑπογραφεῖς τῶν ἐν Ἰσαύροις πλείστον ἰσχυσάντων. Τὴν δὲ θρησκείαν Χριστιανὸς ἦν καὶ ὀρθόδοξος· τὴν τε γὰρ τετάρτην σύνοδον ἐπαίνους στέφει, καὶ τοὺς ⁹⁴ κατ' αὐτῆς καινοτομοῦντας καθάπτειται δικαίως. Τὴν δὲ φράσιν οὐκ ἔχει πρέπουσαν λόγῳ ἱστορικῷ. Ταῖς τε γὰρ ποιητικαῖς λέξεσιν ἀπέροχάτως τε κέχρηται καὶ μειρακλιωδῶς, καὶ ἡ συνθήκη αὐτῷ εἰς τὸ τραχύτερον καὶ δύσχρον ἐκδιθυραμβοῦται, ὥσπερ αὐτὸς πάλιν εἰς τὸ ἐκλειυμένον τε καὶ ἐκμελὲς ὑπιάζει. Νεωτερίζει δὲ καὶ ταῖς συντάξεσιν, οὐκ εἰς τὸ γλαφυρὸν μᾶλλον καὶ ἐπαφρόδιτον, ὥσπερ ἑταῖροι, ἀλλ' ὥστε δυσχερὲς ἀκοῦσαι καὶ τοῦ ἡδέος ὑπερέρτος. Πλὴν αὐτὸς ἑαυτοῦ πολὺ βελτίων ἐνιαχοῦ τοῖς λόγοις πάντα γινόμενος, συμμιγῇ τὴν ἱστορίαν καὶ ἐξ ἀνομοιοτάτων ἀρμόζων ἀλίσκεται. [102 H.] Οὗτος ἰσχυρίζεται τὴν Ἰσαυρίαν ἀπὸ τοῦ Ἡσαύ λα-
βεῖν τὴν ἐπωνυμίαν.

Διέρχεται δὲ ἐν μὲν τῷ πρώτῳ λόγῳ τὴν Ἀσπαρος καὶ τῶν παίδων αὐτοῦ δυναστείαν, τὴν ἀνάρρησιν διὰ τοῦ Ἀσπαρος Λέοντος, τὸν συμβάντα τῇ πόλει ἐμπρησμόν, καὶ ὅσα Ἀσπαρι περὶ τούτου ἐπὶ τὸ κοινῇ συμφέρον διαπέπρακται. Καὶ περὶ Τιτιανῷ ⁹⁵

VARIE LECTIONES.

⁸⁷ καὶ omA. ⁸⁸ παραδλέπονται:] παραδλέπονται ὥσπερ... τὸ... καὶ τοιαῦθ' ἐστὶν A. ⁸⁹ ὅλος γ. ⁹⁰ θειασμοῦ A. ⁹¹ δὲ om. A. ⁹² μὲν] μὲν τὸ γ. ⁹³ τῆς ἰστ.] τὴν ἰστ. A. ⁹⁴ τῶν — καινοτομοῦντων A: ⁹⁵ Τατιανῷ Labbeus.

NOTE.

(91) Τελῶν ἄρξας τῶν ἐν Σηλυμβρίᾳ. Thraciæ urbs est Selymbria, de qua Stephan. Strabo, et alii.

(92) Qui cum parente Ardaburio Valentinianum

A gior vitæ usura contigisset, extremo libro septimo significat.

Philadelphensis est hic scriptor, et si quis alius in historia scribenda præstantissimus, utpote purus, minime redundans, non confusus, verbis maxime floridis, ac significantibus usus, quæ ad magnitudinem ac pompam aliquam tendant, ne novatis quidem vocibus, quando ille vehemens quid et sonorum, aut grandiatem aliquam habent, prætermisiss. Itaque quantusquantus est, norma historici sermonis est, **55a** sophistam vero agens, ad rhetoricæ summum apicem pervenit, inter Christianos religionis cultu recensendus.

LXXIX.

Candidi Historiarum libri iii.

Lecti sunt Candidi historici libri tres. Inchoat historiam ab electione Leonis, qui e Dacia Illyrica oriundus, cum militari agmini (91) Selymbrianisque cohortibus præesset, Asparis studio imperium adeptus est. Hic Aspar genere Alanus erat, a pueritia militiam secutus (92), qui ternis nuptiis totidem filios, Ardaburium, Patricium, Ermenarichum (93) duasque filias sustulit. Incipit ergo, uti diximus, historicus ab initio Leonis imperatoris desinit vero cum Anastasius imperator renuntiatus est. Patria illi ea Isauria est, ut ipse fateatur, quæ Trachea [sive aspera] dicitur. Tabellio fuit vitæ instituto sub iis qui apud Isauros poterant plurimum: religione vero Christianus, et quidem orthodoxus. Quartam enim synodum laudibus ornat, meritoque perstringit eos, qui eam oppugnant. Stylium habet historiæ non satis accommodatum. Nam et poetarum phrasibus sine delectu, ac juveniliter abutitur, et compositio ejus durior et absona, ditthyramborum ritu, quæ alias iterum in dissolutum atque inconcinnum dilabitur. Constructiones innovat non ad ornatum majorem ac venustatem, ut reliqui solent, sed ita, ut auditu molestus fiat, omnisque adeo expers suavitatis. Interdum autem se ipso verbis melior prorsus evadens, promiscuam historiam, etiam ex admodum dissimilibus, concinnare deprehenditur. Hic Isauriam ab Esau nomen mutuat dicere audet.

Primo libro narrat Asparis, liberorumque ejus potentiam, et Leonis per Asparem electionem. De urbis conflagratione exorta, quæque hic ab Aspare, reipublicæ commodo gesta sint. De Titiano et Viviano, utque de illis Aspar cum imperatore con-

imp. reduxit, teste Olympiodoro infr. cod. 80 in fin.

(95) Hermonarichus, Armenericus idem vocatur.

ienderit, et quæ ac qualia inter eos verba tum A
jactata sint. Imperatorem ea ex causa cum Isaurorum genere societatem iniisse, per Tarasicodisam Rsumbladeoti F. quem etiam (Zenonem mutato nomine vocatum) generum sibi ascivit, cum is priorem conjugem, mortalium lege amisisset, Ardaburium item, 55^b quo imperatori adversaretur, Isauros æque suarum partium facere constituisse: atque Martinum quemdam, Ardaburii familiarem, Tarasicodisæ indicasse, quæcunque in imperatorem machinaretur Ardaburius. Quomodo exinde asperius in dies crescente mutua suspicione, Leo imperator Asparem sustulit, ejusque liberos, Ardaburium et Patricium Cæsarem: et si Cæsar excepta plaga inopinatus saluus evasit, vixitque; et alius item de Asparis filiis Armenrichus (94), quod B
abes-et tum forte a patre, cædem perinde effugit. Tarasicodisam ergo sibi generum, data Ariadna filia, imperator ascivit, Zenonemque nominatum (95), exercitus in Oriente ducem creavit. Refert deinde quæ in Africa secunda adversaque gesserit Basiliscus. Leonem quoque multa volentem molientemque, quo Zenonem generum imperatorem renuntiaret, plebe repugnante, minime id quidem efficere potuisset: sed paulo ante obitum, nepotem ex Ariadna et Zenone natum, creasse: ita post Leonis excessum a Leone filio Zenonem patrem, assentiente senatu, esse imperatorem coronatum. Hinc Isaurorum stemma per series descripsit auctor, atque illos esse Esau posteros ac sobolem C
studiose persuadere conatur. Ut a Verina deceptus Zenon (96), fugerit cum uxore ac matre ex urbe, imperioque: utque Verina spe adjungendi sibi Patricium magistrum, foreque ut imperaret, generum suum [Zenonem] fugaverit per fraudem, quæ tamen spes eam fefellerit, cum ii, qui in magistratu erant, Basiliscum ejus fratrem imperatorem renuntiarent. De Isaurorum incredibili Constantinopolitana in urbe cæde, utque post nepotem Romanorum imperatorem, Orestes pater Augustulum Romano præfecerit imperio. Et hæc fere libro primo narrat Candidus.

Altero vero libro ista. Patricius magister, qui cum Verina consuetudinem habebat, indignante ipso Basilisco, periit. Eapropter in fratrem Verina odio concepto, ac Zenonem opibus ad recuperandum imperium adjuvans, extrema quæque a fratre pertulit, ac nisi e templo Armatus eam clam subduxisset, forte et ipsa e medio sublata fuisset. Cum Basilisci deinde uxore (97) adulteratus Armatus, ad summam pervenit potentiam, adeo ut tandem ei bellum, quod adversus Zenonem gerebatur,

καὶ Βιθιανού, καὶ ὡς περὶ αὐτῶν διηγήθη Ἀσπαρ καὶ ὁ βασιλεὺς, καὶ ὅσα εἰς ἀλλήλους ἀπεφθέγγοντο. Καὶ ὡς ὁ βασιλεὺς διὰ τοῦτο ἡταιρίσατο τὸν Ἰσαύρων γένος διὰ Ταρασικοδίσσα⁹⁴ Ῥουσσυμβλαδεώτου, ἐν καὶ Ζήνωνα μετονομάσας γαμβρόν ἐποίησατο, τὴν προτέραν γυναῖκα θανάτου νόμῳ ἀποβαλόντα. Καὶ ὡς Ἀρδαβούριος εἰς τὸ ἐναντίον μελετῶν τῷ βασιλεὶ καὶ αὐτὸς οἰκειοποιήσασθαι τοὺς Ἰσαύρους διενεόθη⁹⁵ καὶ ὅτι Μαρτίνος, οἰκείος ὢν Ἀρδαβουρίου, μὴνύει Ταρασικοδίσσα ἀπερ Ἀρδαβουρίῳ⁹⁶ κατὰ βασιλείως ἐτυρεῦστο· καὶ ὡς ἐντεῦθεν ἐς τὸ τραχύτερον τῆς ἐς ἀλλήλους ὑπονοίας⁹⁷ προΐουσης ἀναίρει Ἀέων ὁ βασιλεὺς Ἀσπαρα καὶ τοὺς παῖδας, Ἀρδαβούριον καὶ Πατρίκιον τὸν Καίσαρα. Ἀλλ' ὁ μὲν Καίσαρ τῶν πληγῶν ἀνενηγκῶν παραδόξως διεσώθη καὶ διέζησεν. Ἀλλὰ καὶ ὁ ἕτερος τῶν παίδων Ἀρμενέριχος οὐ συμπάρων τῷ φύντι τὸν φόνον τότε διέφυγε. Ταρasicodίσσαν δὲ γαμβρόν θυγατρὶ Ἀριάδνῃ Ἀέων ὁ βασιλεὺς ποιεῖται, καὶ μετονομάζει Ζήνωνα, στρατηγὸν τῆς Ἑω χειροτονήσας. Καὶ τὰ κατὰ Ἀφρικὴν Βασιλίσκου εὐτυχήματά τε καὶ δυστυχήματα. Καὶ ὡς Ἀέων πολλὰ βουλευθείς καὶ διαμηγανησάμενος Ζήνωνα τὸν γαμβρόν ἀνειπεῖν βασιλεῖ, τῶν ὑπηκόων μὴ παραδεχομένων, [176 R.] οὐκ ἴσχυσε. Καὶ ὡς πρὸ τελευταίης αὐτοῦ τὸν ἐγγονον μὲν αὐτοῦ ἐκ Ζήωνος φύντα τῇ Ἀριάδνῃ· καὶ ὡς μετὰ τελευταίην Ἀέοντος ὁ παῖς Ἀέων Ζήνωνα τὸν πατέρα, συναινέσει τῆς βουλῆς, βασιλεῖα⁹⁸ ἐστῆψε. Λεπτομερὲς τε τῆς Ἰσαύρων γένεαλογίας ἀφήγησις· καὶ ὡς εἴησαν ἀπόγονοι τοῦ Ἡσαύ, πολλὰ σπουδὴ καὶ διήγησις. Ὅπως τε Ζήνων ὑπὸ Βηρίνης ἀπατηθείς φεύγει γυναῖκα ἅμα καὶ μητρὶ τῆς πόλεως καὶ τῆς βασιλείας· καὶ ὡς Βηρίνα, ἐλπίδι τοῦ συναφθῆναι Πατρίκιῳ τῷ μαγίστρῳ καὶ βασιλεύειν αὐτὸν⁹⁹ τὸν γαμβρόν αὐτῆς¹⁰⁰ φυγαδεύσασα ἐξ ἀπάτης, καὶ αὐτὴ τῆς ἐλπίδος ἐσφάλη, τῶν ἐν τέλει Βασιλίσκου τὸν σφῆτις ἀδελφὸν ἀναιπόντων βασιλεῖα. Περὶ τε τῆς Ἰσαύρων ἐν Κωνσταντινουπόλει ἀμυθῆτου σφαγῆς. Καὶ ὡς μετὰ Νέπωτα βασιλεῖα Ῥώμης Αὐγουστούλου ὁ πατὴρ Ὀρέστης Ῥώμης κατεπράξατο βασιλεύειν. Ταῦτα ὁ πρῶτος λόγος.

Ὁ δὲ δεύτερος, ὅπως Πατρίκιος ὁ μάγιστρος, ὁ Βηρίνη συμφειρόμενος, ἐπαγανακτήσαντος αὐτῷ Βασιλίσκου ἀπεβίω, καὶ διὰ τοῦτο Βηρίνα δι' ἔχθρας πρὸς τὸν ἀδελφὸν καταστὰς, καὶ Ζήνωνι διὰ χρημάτων τὴν τῆς βασιλείας ἀνάληψιν συμπράττουσα, τὰ ἔσχατα ἔπασχεν ὑπὸ¹⁰¹ τοῦ ἀδελφοῦ, καὶ εἰ μὴ διέκλεμεν αὐτὴν Ἀρμάτος¹⁰² ἐκ τοῦ ναοῦ, τάχα ἂν καὶ διεφθάρη. Ὡς¹⁰³ [103 H.] Ἀρμάτος τῇ γαμετῇ¹⁰⁴ συναφθεῖρος βασιλίσκου ἐπὶ μέγα δυναστείας ἤρθη, καὶ ὡς ὕστερον τὸν κατὰ Ζήνωνος πιστευθείς

VARIE LECTIONES.

⁹⁴ τὸ τὸ τῶν ζ. ⁹⁵ Τηρasicodίσσα ζ. ⁹⁶ Ἀρδαβούριος ζ. ⁹⁷ ἐπινοίας Α. ⁹⁸ Ἀέων λαβὼν ὁ Α. ⁹⁹ βασ. καὶ βασ. ζ. ¹⁰⁰ αὐτῶν ζ. ¹⁰¹ αὐτῆς ζ. ¹⁰² ὑπὲρ ζ. ¹⁰³ ἀρμάτος pr. Α ἀρμάτιος corr. ¹⁰⁴ καὶ ὡς ζ. ¹⁰⁵ γαμετῇ Α: γυναῖκα sic et infra. ζ.

NOTÆ.

descripsit Suid. in Verina.

(97) Zenonide. Lege plura voce Ἀρμάτιος, Ἀρμάτος apud Suid.

(94) Al. Ermenarichus.

(95) Multis de hoc Suid.

(96) Duas ipsi Constantinopoli erectas columnas

πόλεμον ἀπέκλινεν ἐπὶ συνθήκαις δι' Ἰλλοῦ πρὸς αὐτὸν, καὶ εὐδοκιμῶν ἐπὶ Ζήνωνος, ὡς καὶ τὸν υἱὸν Βασιλίσκου Καίσαρα Ἰδεῖν, ὕστερον ἐκρυσουργήθη, καὶ ὁ παῖς ἐκ τοῦ * Καίσαρος εἰς τοὺς ἐν Βλαχέρναις ἀναγνώστας ἐτέλεσεν. Ὡς πρὸ τούτων Βασιλίσκος Μάρχον τὸν ἴδιον υἱὸν Καίσαρα ἀνείπεν ¹⁰, εἶτα καὶ βασιλεῖα. Καὶ ὡς Ἰλλοὺς συνέβη Ζήνωνι εἰς φιλίαν, καὶ πάλιν ἀναλαθεῖν παρεσκεύασε τὴν βασιλείαν. Καὶ ὡς καταστασιασθεὶς βασιλεὺς σὺν τῇ γυναικὶ Ζηωνίδι καὶ τέκνοις καταφεύγει εἰς τὴν Ἐκκλησίαν, χάκειθεν ἀπάτῃ Ἀρμάτου ἐκδιληθεὶς ἐξορίζεται εἰς Καππαδοκίαν, εἶτα παγγενεῖ ¹¹ κατασφάζεται. Ὡς Πέτρου τοῦ δυσσεβοῦς τὰς τῆς Ἀνατολῆς ταρασσόντος Ἐκκλησίας Κάλανδιωνα Ζήνων ὁ βασιλεὺς εἰς τὸ ἱερᾶσθαι Ἀντιοχείας ἀπέστειλε ¹², καὶ δεόμενος χρημάτων ἐκ μηνυμάτων ἐπέτυχε, καὶ πολλοὶ νεωτέρων τε καὶ αὐτοῦ καὶ ἐαλωκότες δίκην ἔδοσαν. Ὡς Ἰλλοὺς πολλὰ τῇ Ῥωμαίων συνήνεγκε πολιτείᾳ ταῖς τε κατὰ πόλεμον ἀνδραγαθίαις καὶ ταῖς κατὰ πόλιν φιλοτιμίαις τε καὶ δικαιοπραγίαις. Ὡς μετὰ τὴν ἀναίρεσιν τοῦ βασιλέως Νέπωτος Ῥώμης καὶ τὸν διωγμὸν τοῦ μετ' αὐτὸν Αὐγουστούλου Ὀδοάκρου Ἰταλίας καὶ αὐτῆς ἐκράτησε Ῥώμης· καὶ στασιασάντων αὐτῶν δυσμικῶν Γαλατῶν, διαπρεθευσσάμενων τε αὐτῶν καὶ Ὀδοάκρου πρὸς Ζήνωνα, Ὀδοάκρου μᾶλλον ὁ Ζήνων ἀπέκλινεν. Ὡς Ἀλανὸς τις Ἰλλοῦν ἀνελεῖν βουληθεὶς καὶ πλήξας Ἐπινίκιον εἶπεν, ὅς ἦν οἰκτιρὸς Βηρίνη, τὴν ἀναίρεσιν υποθέσθαι· καὶ ὡς ἐξεδόθη Ἐπινίκιος Ἰλλοῦ· καὶ ὡς ὑποσχέσει καὶ ἀμνηστίας ¹³ καὶ εὐεργεσιῶν ἐξείπε πάντα Ἐπινίκιος, ὅσα ἐπεβούλευε Βηρίνα κατὰ Ἰλλοῦ· [177 R.] καὶ ὡς Ζήνων Βηρίναν διὰ τοῦτο ἐκδίδωσιν, ὁ δὲ αὐτὴν εἰς προῦριον Κιλικίας ὑπερορίσας ἡσπαλίσατο. Ὡς Παμπρεπίῳ τῷ δυσσεβεῖ διὰ Μάρσου Ἰλλοὺς φιλιωθείς ἅπαντα κατὰ μικρὸν συνέχευε τὰ αὐτοῦ. Ὡς ἐμφύλιος συνέστη Ζήνωνι ¹⁴ πόλεμος ἐξάρχοντος Μαρκιανοῦ καὶ Προκοπίου, υἱῶν τοῦ βασιλεύσαντος Ῥώμης Ἀνθεμίου· καὶ κρατήσαντος Ζήνωνος δι' Ἰλλοῦ πρεσβύτερος μὲν Μαρκιανὸς ἐχειροτονήθη, ὁ δὲ Προκόπιος πρὸς Θεοδώριχον τὸν ἐν Θράκῃ διέφυγε. Καὶ ὡς ὑπερορίσθεις Μαρκιανὸς ἐν Καππαδοκίᾳ καὶ διαφυγῶν ἐτάραξε τὴν κατ' Ἀγκυραν Γαλατίαν, εἶτα συλληφθεὶς εἰς Ἰσαυρίαν διωκίσθη. Καὶ ὡς ἡ πρὸς Ἰλλοῦν ἔλθρα τῷ βασιλεῖ συνέστη καὶ ἠύξῃθη. Οὕτω μὲν ¹⁵ καὶ ὁ δευτέρως.

Isauriam est relegatus. In Hillum quoque ab imperatore odium conceptum est, auctumque. Atque hæc libro secundo prodita.

Ὁ δὲ τρίτος ἄλλα τε περιέχει, καὶ ὡς εἰς τὸ ἐμφανὲς Ἰλλοὺς ἐπαναστῆς Ζήνωνι βασιλεῖα Λεόντιον σὺν Πηρίνῃ ἀνείπεν, ὅπως τε δυσπραγήσαντες ἐπολιερχήσαν καὶ ἀλόντες ἀπετμήθησαν, καὶ τὰλλα ἕως τῆς Ζήνωνος τελευτῆς.

VARIE LECTIONES.

* ἐκ τοῦ Α· ἀπὸ ζ. ¹⁰ εἶπεν Α. ¹¹ παγγενῇ Α. ¹² ἀπέσταλκε ζ. ¹³ ἀμνηστίας ζ. ¹⁴ Ζήνωνι τῷ Ζήνωνι ζ. ¹⁵ μὲν οὖν om. Α.

NOTÆ.

(98) Zenonis hunc Magum fuisse scripsit Suid.
(99) Malchus sup ab Onulpho interfectum ait.

(1) Hæreticus, supr. cognominatur, cod. 41; alibi Fullo, Antiochenæ sedis raptor.

(2) Quem lege apud Suid. in Zenone.

A creditum fuerit, ad quem tamen certis pactis Hilli (98) opera conditionibus, defecit. Sub Zenone igitur tanti cum esset nominis Armatus, ut et filium Basiliscum Cæsarem viderit, post nihilominus in frusta discerptus est (99) et puer ipse ex Cæsare inter lectores in Blachernis profiteri cœpit. Basiliscus ante hæc Marcum filium Cæsarem crearat, ac post etiam imperatorem. Hillus cum Zenone conciliata amicitia imperium eidem recuperare studuit. Basiliscus itaque a seditiosis superatus, cum Zenonide conjuge, ac liberis in templum se recepit, unde Armati fraudibus extractus, et in Cappadociam relegatus, mox cum tota stirpe cæsus est. Cum Petrus (1) ille impius Orientis turbaret Ecclesias, misit Zeno imperator Calandionem, ut Antiochenæ sedis episcopus sacraretur. Cum item pecunia indigeret imperator, quærendæ illi pecuniæ rationes ostensæ sunt. Multi rebus novis contra illum studentes, capti pœnas dederunt. Multa Hillus Romanæ reipublicæ contulit, cum militiæ rebus fortiter gestis, tum domi honestis studiis, ac iustitiæ cultu. Post interemptum Romanum Cæsarem nepotem, et ejus successorem Augustulum expulsum, Odoacer Italia, atque ipsa adeo urbe potitus est. Rebel-
lantibus autem huic Occidentis Gallis, et legatione ab ipsis, aliaque ab Odoacro ad Zenonem missa, in Odoacrum magis Zenonis animus inclinavit. Alanus quidam occidere Hillum conatus, cum eum percussisset, ab Epinicio, qui erat Verinæ domesticus, subornatum se ad cædem ait, itaque traditus Hillo Epinicius est, qui data fide et oblivionis, et premiorum, ordine cuncta enarravit, quæ in Hillum Verina moliretur. Quare Zeno Verinam Hillo tradidit, qui eam in Cilitiæ castellum ablegavit, atque ita tutum sese reddidit. Hillus Pamprepio, homini impio, Marsi opera, factus carus, paulatim omnia ipsius negotia perturbavit. Civile Zenoni bellum fuit, atque intestinum insurgentibus Marciano et Procopio, filiis ejus qui Romæ imperaverat Anthemii quos cum Hillus Zenonis auspiciis devicisset, Marcianus quidem natu grandior ordinatus est presbyter : Procopius vero ad Theuderichum in Thraciam confugit. Quin et extorris in Cappadocia Marcianus, fuga elapsus, quæ ad Ancyræm pertinet Galatiam, turbavit, donec captus in

56^b Tertius deinde liber cum alia continet, tum quomodo palam in Zenonem Hillus insurrexerit, Leoniumque imperatorem Verina renuntiaverit, utque re infelicitè gesta, obsessi captique capite truncati sint, aliaque ad (2) exitum usque Zenonis.

LXXX.

A

Π.

Olympiodori historiarum libri xxi.

Lecti sunt *Olympiodori Historiarum libri duo* et viginti, ducto initio ab Honorii Romani imperatoris consulatu septimo, et Theodosii secundo: deducitque historiam ad id usque tempus, quo Valentinianus, Placidæ et Constantii filius, Romanus imperator declaratus est. Scriptor hic ortum ducit Ægyptiacis Thebis, professione poeta, ut de se fatetur, religione vero gentium imbutus. Dictio illi clara; remissa tamen ac dissoluta, et in protritiam devoluta verborum affluentiam. Oratio itaque indigna ut historię adnumeretur: cujus ipse fortasse conscius, non historiam hanc a se adornari, sed materiam duntaxat, seu Commentarium Historię suppeditari contendit. Adeo informis ac specie carens, etiam ipsemet dictionis suæ character visus est. Et vero nulla idea hic enitet, nisi quis eum alibi simplicitati accedere contendat; etsi neque hanc attingat, dum nimis humili ac vili dictionis genere usus, in idiotismum plebeiumque sermonem prorsus delabitur. Et licet *Sivam* suum ipse opus appellet, libris tamen distinguit, præfationibusque ornare nititur. Historiam inscribit Theodosio [Minori] imperatori qui Arcadii filius, Honorii ac Placidie patruelis fuit.

Narrat itaque Stelichonem ad magnam pervenisse potentiam, cum eum Theodosius Magnus parens ipse, suis liberis Arcadio atque Honorio tutorem imposuisset, ac præterea uxorem Serenam duxisset, a Theodosio æque ipsi desponsam. Post etiam, filia sua Thermantia nuptui Honorio imperatori data, illum sibi generum ascivisse: indeque ad summam prorsus evectum potentiam. Multa pro Romanis cum variis gentibus bella gessisse feliciter, donec sanguinaria (3) immanique Olympii opera (qui per Stelichonem imperatori familiaris factus fuerat) ferro mortem excepit (4).

Addit Alarichum Gothorum præfectum, 57a quem olim evocarat Stelicho, ut Honorio Illyricum armis teneret (hæc enim illi provincia a parente Theodosio in partitione regni obvenerat) tum ob Stelichonis cædem, tum quod promissum illi datum non esset, cinxisse, et cepisse Romam, in eaque urbe incredibilem argenti vim præda avertisse. Quin et Honorii Placidiam (5), Romæ tum agentem, captivam habuisse. Ante captam vero urbem illustrem tum virum, cui Attalo (6)

Ὀλυμπιόδωρον ἱστορίας λόγου κβ'.

Ἀνεγνώσθησαν Ὀλυμπιόδωρου Ἱστορικὸν λόγον κβ'. Ἀρχεται ἀπὸ τῆς Ὀνωρίου τοῦ βασιλέως Ῥώμης τῆς ὑπατείας τὸ ἔβδομον καὶ Θεοδοσίου τὸ δεύτερον ¹⁶, κατέρχεται δὲ μέχρις ἐτοῦ Βαλεντινιανῶς ὁ Πλακιδίας ¹⁷ καὶ Κωνσταντίνου ¹⁸ παῖς εἰς τὴν βασιλείαν τῆς Ῥώμης ἀνεβῆθη [104 H.] ἀρχήν. Οὗτος ὁ συγγραφεὺς Θηβαῖος μὲν ἐστίν, ἐκ τῶν πρὸς Αἴγυπτον Θηβῶν τὸ γένος ἔχων, ποιητὴς ¹⁹, ὡς αὐτὸς φησι, τὸ ἐπιτήδευμα, Ἕλλην τὴν θρησκείαν, σαφὲς μὲν τὴν φράσιν, ἄπνοος δὲ καὶ ἐκλειυμένος καὶ πρὸς τὴν πεπατημένην κατενηνεγμένος χυδαίολογίαν, ὥστε μὴδ' ἀξίος εἰς συγγραφὴν ἀναγράφεσθαι ὁ λόγος. Ὁ καὶ αὐτὸς ἴσως συνιδὼν οὐ συγγραφὴν αὐτῶ ταῦτα κατασκευασθῆναι, ἀλλὰ ὕλην συγγραφῆς ἐκπορισθῆναι διαθεσθαιούται· οὕτως ἀμορφος καὶ ἀνίδεος ²⁰ καὶ αὐτῶ τοῦ λόγου ὁ χαρακτήρ καταφαίνεται. Καὶ γὰρ οὐδεμιᾶ τῶν ἰδεῶν καλλωπίζεται, πλὴν εἴ τις ἐν τισὶ τῇ ἀφελείᾳ πλησιάζειν ἐκδύσσοιτο· τῷ γὰρ λίαν ταπεινῷ καὶ ἐξηυτελισμένῳ καὶ ταύτης ἐκπίπτειν εἰς ἰδιωτισμὸν ὁλως ὑπενήνεκται. Ὑλῃν δὲ αὐτὸς ἱστορίας ταῦτα καλῶν, ὅμως καὶ λόγοις διαιρεῖ καὶ προοιμίους πειράται κοσμεῖν, καὶ πρὸς Θεοδοσίον τὴν βασιλέα, ἧς ἀνεψιὸς ἐχρημάτιζεν Ὀνωρίου καὶ Πλακιδίας, Ἀρχαδίῳ δὲ παῖς, πρὸς τοῦτον τὴν ἱστορίαν ἀναφωνεῖ.

Διαλαμβάνει τοίνυν περὶ Στελίωνος, ὅσην τε περιέβλητο δύναμιν, καταστὰς ἐπίτροπος ²¹ τῶν παιδῶν Ἀρχαδίου καὶ Ὀνωρίου ὑπ' αὐτοῦ τοῦ πατρὸς αὐτῶν Θεοδοσίου τοῦ Μεγάλου, καὶ ὡς Σερῆναν νόμῳ γάμου ἡγάγετο, Θεοδοσίῳ καὶ ταύτῃ αὐτῷ καταγεγενησάντος. Ὅτι τε μετὰ ταῦτα Στελίων εἰς τὴν αὐτοῦ Θερμαντίαν τὴν βασιλέα Ὀνωρίου γαμβρὸν ἐποίησάτο, καὶ ὡς ἐπὶ πλείστον ἐτι μάλλον ἤρθη δυνάμει, καὶ πολλοὺς πολέμους ὑπὲρ Ῥωμαίων πρὸς πολλὰ τῶν ἐθνῶν κατέρωθυσεν· καὶ ὅτι μαιφόνῃ καὶ ἀπανθρώπῃ σπουδῇ Ὀλυμπίου, ὃν αὐτὸς τῇ βασιλεῖ προσωκέωσεν, τὸν διὰ ξίφους ὑπέμεινε θάνατον.

[180 R.] Ὅτι Ἀλάριχος ὁ τῶν Γότθων φύλαρχος, ὃν Στελίων μετεκαλίσσατο ἐπὶ τῷ φυλάξει Ὀνωρίῳ τὸ ²² Ἰλλυρικὸν (τῇ γὰρ αὐτοῦ ἦν παρὰ Θεοδοσίου τοῦ πατρὸς ἐκνεμενημένον βασιλεία), οὗτος ὁ ²³ Ἀλάριχος διὰ τε τὸν φόνον Στελίωνος, καὶ ὅτι ἂ συνέκαιο αὐτῷ οὐκ ἐλάμβανε, πολιορκεῖ καὶ ἐκπορθεῖ τὴν ²⁴ Ῥώμην· ἐξ ἧς χρήματά τε ἀπειρα ἐξεκόμισεν, καὶ τὴν ἀδελφὴν Ὀνωρίου Πλακιδίαν ἐν Ῥώμῃ διαγόρευεν ἡμαλώτισεν. Καὶ πρὸ τῆς ἀλώσεως δὲ ἕνα τινὰ τῶν κατὰ τὴν Ῥώμην ἐπιδόξων (Ἄττα-

VARIE LECTIONES.

¹⁶ τοῦ δευτέρου ζ. ¹⁷ πλακιδίας pr. A. ¹⁸ Κωνσταντίνου Schotius, Syllburgius, Labbeus. ¹⁹ ποιητὴς i. e. operator chymicus. Vid. Fabric. Biblioth. Gr. t. VII. p. 511, ed. Harles. ²⁰ ἀνίδεος libri. ²¹ ἐπίτροπος add. A. ²² τῷ τὸ A. ²³ ὅν δ' ζ. ²⁴ τὴν πόλιν βόμην A.

NOTÆ.

(3) Ita pietate insignem virum Christianum percutit homo ethnicus, ut et Zosimus, lib. v. Laudat tamen binis ad eum datis litteris B. Augustinus, epist. 124, 129.

(4) Manu Heracliani, qui hujus facinoris præcipuum

accepit Africae præfecturam. Ejus et inf. mentio fit ab hoc auctore.

(5) Quæ Gallia Placidia dicta.

(6) Priscus Attalus vocatus est, ut sic Sozomeno lib. ix, cap. 8.

λος ἦν ὄνομα αὐτοῦ) τὴν ἐπαρχότητα τότε διέποντα εἰς βασιλεία ἀνηγόρευσεν. Ἐπράχθη δὲ αὐτῷ ταῦτα διὰ τε τὰς προειρημένας αἰτίας, καὶ ὅτι Σάρων, καὶ αὐτὸν Γότθων ὄντα, καὶ πλήθους μὲν ὄλῳ ἐπαρχοντα (ἄχρι γὰρ σ' ἢ καὶ τ' αὐτῷ ὁ λαὸς ἐξετείνετο), ἄλλως δὲ ἡρωϊκὸν τινα καὶ ἐν μάχαις ἀκαταγώνιστον, τοῦτον ὅτι Ῥωμαῖοι ἡταιρίζαντο δι' ἐχθρας Ἀλαρίχῳ ὄντα, ἀσπονδὸν ἐχθρὸν Ἀλαρίχον²⁵ ἐποίησαντο. Ὅτι ἐν τῇ πολιορκίᾳ τῆς Ῥώμης ἀλλήλοφάγια τῶν ἐνοικούντων ἐγένετο. Ὅτι Ἀλαρίχος ἐτι ζώντος Στελίχωνος μ' κεντηνάρια μισθὸν ἔλαβε τῆς ἐκστρατείας. Ὅτι μετὰ θάνατον Στελίχωνος ἀναιρεῖται ἐναποπνιγείσα καὶ Σερῆνα²⁶ ἡ τοῦτου γυνή, αἰτία νομισθεῖσα τῆς ἐπὶ Ῥώμῃ ἐφόδου Ἀλαρίχου· ἀναιρεῖται δὲ πρότερον μετὰ τὴν [105 H.] ἀναίρεσιν Στελίχωνος²⁷ ὁ ταύτης κάκεινον παῖς Εὐχέρης. Ὅτι τὸ Βουκελλάριος ὄνομα ἐν ταῖς ἡμέραις Ὀνωρίου ἐφέρετο κατὰ στρατιωτῶν οὐ μόνον Ῥωμαίων ἀλλὰ καὶ Γότθων τινῶν· ὡς δ' αὐτῶς καὶ τὸ φουδεράτωρ κατὰ διαφόρου καὶ συμμιγῶς ἐφέρετο πλήθους. Ὅτι Ὀλύμπιος, ὁ ἐπιβουλευσας Στελίχωνα μάγιστρος τῶν ὀφφικίων γέγονεν, εἴτα ἐξέπεσε τῆς ἀρχῆς, εἴτα πάλιν ἐπέθῃ ταύτης, εἴπειτα ἐξέπεσαν, εἴτα ἐκπεσὼν ῥοπίλοις ὑστερον ὑπὸ Κωνσταντίου²⁸, ὃς ἡγάγετο Πλακιδίαν, παιόμενος ἀναιρεῖται, τὰς ἀκοὰς πρότερον ἔκχοις· καὶ ἡ δίκη τὸν ἀνοσιουργὸν εἰς τέλος οὐκ ἀφῆκεν²⁹ ἀτιμώρητον. Ὅτι τῶν μετὰ Ῥοδογαίῳ Γότθων οἱ κεφαλαιῶται³⁰ ὅπτιμα τοὶ ἐκαλοῦντο, εἰς δώδεκα συντείνοντες χιλιάδας, οὗ καταπολεμήσας Στελίχων Ῥοδογαίῳ προσηταιρίσατο. Ὅτι Ἀλαρίχου νόσφ τελευτήσαντος διάδοχος αὐτοῦ Ἀδαούλφος καθίσταται, ὁ τῆς γυναικὸς ἀδελφός. Ὅτι τὸν ξηρὸν ἄρτον βουκελλάτων ὁ συγγραφεὺς καλεῖσθαι φησι, καὶ χλευάζει τὴν τῶν στρατιωτῶν ἐπωνυμίαν, ὡς ἐκ τούτου Βουκελλάριων ἐπικληθέντων.

Ὅτι Κωνσταντίνος εἰς τυραννίδα ἀρθείς προσθεύεται πρὸς Ὀνώριον, ἄκων βιασθεὶς ἀπολογούμενος ἄρξει, συγγνώμην δὲ αὐτῶν καὶ τὴν τῆς βασιλείας ἀξίων κοινωνίαν· καὶ βασιλεὺς διὰ τὰ ἐνοστηκότα δυσχερῆ τέως καταδέχεται τὴν τῆς βασιλείας κοινωνίαν. Κατὰ τὰς Βρεττανίας δὲ ὁ Κωνσταντίνος ἐτύγχανεν ἀνηγορευμένος, στάσει τῶν ἐκεῖσε στρατιωτῶν εἰς ταύτην ἀνηγμένος τὴν ἀρχήν. Καὶ γὰρ ἐν ταύταις ταῖς Βρεττανίαις, πρὶν ἢ Ὀνώριον τὸ ἔθδομον ὑπατεῦσαι, εἰς στάδι ὁρμήσαν τὸ ἐν αὐταῖς στρατιωτικὸν Μάρκον τινὰ ἀνείπον αὐτο-

A nomen, summam praefecturam gerentem, imperatorem renuntiasset. Actaque esse haec ob eas, quas diximus causas, et ob Sarum (7), Gothum item genere, sed paucorum hominum praefectum (vix enim ducentos, aut summum, trecentos ducebat), caetera generosum virum, armisque invictum, quem quod socium sibi Romani adjunxissent, Alarichi infestum hostem, in perpetuum idcirco hunc renuntiasset Sari amicitiae. In hac urbis obsidione mutua carne pastos obsessos. Alarichum, vivente etiamnum Stelichone, militiae mercedem centenarius quadraginta accepisse. Post Stelichonis interitum, suffocatum periisse, et Serenam (8) ejus conjugem, quod Alarichi ad urbem adventus causa exstitisse putaretur. Interfectum antea, interempto jam Stelichone, filium ejus ex Serena Eucherium. Buccellarii (9) vocabulum Honorii imperatoris temporibus tributum militibus, non Romanis solum, sed et Gothis quibusdam. Eodem modo et *foederatorum* nomen attributum incondite, et e diversis conflatae multitudini. Olympium illum, qui Stelichoni insidiatus erat, officiosum magistrum factum, ea post dignitate excidisse. De hinc iterum positum, rursum privatum esse: tandem fustibus a Constantio, qui Placidiam uxorem duxerat, mactatum occubuisse, cum ei ante eadem auriculae resectae fuissent. Ita impium (10) illum non impunum obisse. Gotthorum, qui cum Rodogaiso erant, primarios viros, *optimatos* appellatos ait, duodecim fere millium numero (11), quibus omnibus debellatis, Stelichonem cum Rodogaiso societatem iniisse (12). Alaricho morbi vi extincto successorem datum Adaulphum, uxoris fratrem. 57b Panem sicum scriptor hic bucellatum (13) vocari tradit, illudique militum cognomini, ut qui hinc Buccellarii sint appellati.

Constantinus ad imperium tyrannice sublatus, ad Honorium legatos mittit excusantes, invitum illum, et a militibus coactum, imperium suscepisse; veniam igitur postulare, societatemque imperii. Imperator propter impendentes molestias tantisper suscepit in societatem. Constantinus hic in Britannia renuntiatus fuerat, militari tumultu ad imperium adactus. Etenim ante Honorii consulum septimum, in seditionem illic versus exercitus, Marcum quemdam imperatorem crearet: quo ab ipsis sublato, Gratianus suffectus est. Hic

VARIÆ LECTIONES.

²⁵ Ἀλαρίχος ἐποίησατο ζ. ²⁶ καὶ Σερῆνα A: καιστρίνα ζ. ²⁷ παῖς ὁ Εὐχ. ζ. ²⁸ Κωνσταντίνου ζ. ²⁹ ἀφείκεν ζ. ³⁰ κεφαλαιῶται ζ.

NOTÆ.

(7) Idem alias Asarus appellatur, ut apud Zosim. *inf. cod.* 98.

(8) Σεργίαν lego.

(9) Buccellarii Suidæ Gallo-Græciæ milites. Plura Turneb. lib. xxiv, cap. 16, et lib. xxvi, cap. 15. Vide etiam Constant. Porphyrogenetæ lib. *De Thematib.* ubi sextum describit Buccellariorum fuisse, et præ caeteris Nicol. Rigaltii *Glossar. taxiticum*.

(10) Sir, homo impie, Christianum et laudatum virum appellare audes?

(11) Unde Zosimi calculos de quadringentorum millium exercitu fidem non plane excedere videtur.

(12) Atqui a Stelichone captum atque necatum referunt, Prosper, Cassiodorus, Orosius, et S. Augustinus lib. v de civitate Dei, cap. 29.

(13) Vide supr. paulo Buccellarii, ex Turnebo.

ubi menses quatuor, illis jam fastidio ductis, præterfuisse, interficitur. Tum Constantinus Augusti nomine salutatur. Is Justinum, et Neovigasten, militarium copiarum duces creans, relicta Britannia, cum suis trajecit, venitque Bononiam (14), maritimam urbem sic dictam, primam in Galliae finibus positam. Ibi moratus, Gallum omnem, et Aeytarum (15) militem sibi adjungens, omni est Gallia potius ad Alpes usque, quæ Italian a Gallia separant. Huic filii duo erant, Constans, et Julianus. Illum Caesarem constituit; Julianum deinde eo ipso tempore nobilissimum nominavit.

Ἰταλίας τε ³⁷ καὶ Γαλατίας ³⁸· οὗτος δύο παῖδας ἔσχε, Κωνσταντὰ καὶ Ἰουλιανὸν, ὧν τὸν μὲν Κωνσταντὰ Καίσαρα χειροτονεῖ, εἰτα ὕστερον κατὰ τὰς

Attalus contra Honorium imperans, ad Ravennam castrametatus est, missusque ad illum tanquam ab Honorio imperatore ad imperatorem (16) Jovianus præfectus atque patricius, et Valens, utriusque militiæ dux, et Potamius quæstor, et Julianus notariarum primicerius. Hi Attalo significant ab Honorio sese missos ut cum illo de imperii societate tractent. Abnuvit vero ille: concedere tamen se, ut insulam inhabitet malorum expers Honorius, vel alium certe quem velit locum. Respondet adhæc lætambundus Jovianus, indicatque exutum jam ab Attalo una regni parte Honorium imperatorem. Quare Jovium Attalus increpando, nullum ferre morem dixit, ut spoliari dicendus sit imperator, qui sponte sua imperio abdicaret. Verum Jovianus **58a** saepenumero legatione obita, neque quidquam proficiens, mansit tandem apud Attalum, illiusque patricius est appellatus. Ravennæ inrerim delabatur ad Eusebium (17) præpositum (18) potestas: qui post non diu (19), Allovichi violentia, ac decreto publico, in oculis imperatoris sustibus est occisus. Post etiam dum Alaricho (20) non acquiescit Attalus, et vero maxime Jovii opera, qui Honorii legatos prodiderat, imperio dejecitur manetque privatam apud Alarichum vitam degens. Deinde non multo post iterum imperavit, ac rursus abdicare coactus est. Post hæc tandem ad Ravennam profectus, et summis dexteræ manus digitis truncatus proscribitur. Allovichus item post paulo, quod Eusebium præpositum sustulisset, imperatoris sententia pœnas dedit, atque in ejus conspectu occiditur (21). Constantinus tyrannus, cognita Allovichi morte,

κράτορα· τοῦ δὲ ὑπ' αὐτὸν ³⁹ ἀναιρεθέντος Γρατιανὸς αὐτοῖς ἀντικαθίσταται· ἐπεὶ δὲ καὶ οὗτος εἰς τετράμηνον αὐτοῖς προσκορὴς γεγὼνός ἀπεσφάγη, Κωνσταντίνος τότε εἰς τὴ τοῦ αὐτοκράτορος ἀναδιδάσκεται ὄνομα. [181 R.] Οὗτος Ἰουστίνον καὶ Νεοβιγαστὴν στρατηγούς προβαλλόμενος ⁴⁰, καὶ τὰς Βρετανίας ἑάσας, περαιοῦται ἅμα ⁴¹ τῶν αὐτοῦ ἐπὶ Βονωνίαν, πῶλιν οὕτω καλουμένην, παραθαλάσσιαν καὶ πρώτην ἐν τοῖς τῶν Γαλλῶν ⁴² ὁρίοις καίμενην. Ἐνθα διατρέψας, καὶ ὅλον τὸν Γάλλον καὶ Ἀκύτανον ⁴³ στρατιωτῶν ἰδιοποιήσάμενος, κράτει πάντων τῶν μερῶν τῆς Γαλατίας ⁴⁴ μέχρι τῶν Ἀλπεῶν τῶν μεταξὺ ἔσχε, Κωνσταντὰ καὶ Ἰουλιανὸν, ὧν τὸν μὲν Κωνσταντὰ ἡμέρας καὶ τὸν Ἰουλιανὸν ἡμερῶν ἐπὶ

Attalos βασιλεύσας κατὰ Ὀνωρίου ἐπὶ Πάβενναν ἐκστρατεύεται, καὶ πέμπεται πρὸς αὐτὸν, ὡς ἐκ βασιλείας Ὀνωρίου πρὸς βασιλείαν, Ἰωδιανὸς ⁴⁵ ἐπαρχὸς καὶ πατρικίος, καὶ Οὐάλης στρατηγὸς ἐκατέρως δυνάμεις, καὶ Ποτάμιος ὁ κυαίστωρ, καὶ Ἰουλιανὸς πριμικήριος τῶν νοταρίων· οἱ ἐδῆλουν Ἀττάλῳ ἐπὶ κοινωνίᾳ τῆς βασιλείας ἀπεστάλθαι παρὰ Ὀνωρίου. Ὁ δὲ ἀπένυσεν, ἀλλὰ νῆσον οἰκεῖν ἢ ἑτερόν τινα τόπον, ὃν ἂν βούλοιο, συγχωρεῖν Ὀνώριον, κακῶν ἀπαθῆ. Ἀποκρίνεται δὲ Ἰωδιανὸς ἡσθεῖς, [106 H.] ἐπαγγελλόμενος καὶ σινῶσαι καὶ ἐνὸς μέλους ⁴⁶ τὸν βασιλεῖα Ὀνώριον. Ἐφ' ᾧ ἐπετίμησεν Ἀττάλος Ἰωδιανῷ ⁴⁷, ὡς οὐθενὸς ἔθους ὄντος σινουῶσθαι βασιλείαν ἐκονεῖ τὴν βασιλείαν ἀποτιθέμενον. Ἀλλὰ Ἰωδιανὸς μὲν πολλὰκις πρὸςβαύσας καὶ μὴδὲν ἀνύσας καταμένει πρὸς Ἀττάλῳ, πατρικίος Ἀττάλου ὀνομασθεῖς, μετέρχεται δὲ κατὰ τὴν Πάβενναν ἐπὶ τὸν πρεσβύσιον Εὐσέβιον ἢ δυναστείαν, ὃς μετὰ ἱκανὸν χρόνον Ἀλλοβίχῳ ⁴⁸ ἐπηρεῖα καὶ ὑποθήκη δημοσίᾳ καὶ ἐπ' ὄψεσι τοῦ βασιλέως ῥάβδοις ἀναιρεῖται. Χρόνος ἔρβρευσεν ἱκανὸς, καὶ μὴ πετιόμενος Ἀττάλος Ἀλαρίχῳ, σπουδῇ δὲ μάλιστα Ἰωδιανῷ, ὃς ἦν τὴν Ὀνωρίου πρεσβείαν προδοτικῶς, καθαιρεῖται τῆς βασιλείας, καὶ μένει τὸν ἰδιωτὴν παρὰ Ἀλαρίχῳ βίον ἀνθηρομένης. Ἐπειτα μετὰ χρόνον τινὰ βασιλεύει, εἰτα καθαιρεῖται. Καὶ μετὰ ταῦτα ὕστερον ἐπὶ Πάβενναν παραγεγονὸς καὶ τοὺς τῆς δεξιᾶς χειρὸς δακτύλους ἀκρωτηριασθεὶς ἐξορίᾳ παραπεμπεται ⁴⁹. Ὅτι Ἀλλοβίχος μετὰ βραχὺ, τὴν ἐφ' ᾧ τὸν πρεσβύσιον Εὐσέβιον ἀνέλε δίκην τινὸς, γνῶμῃ τοῦ βασιλέως κατὰ πρόσωπον αὐτοῦ ἀναιρεῖται· καὶ Κωνσταντίνος ὁ τύραννος τὸν Ἀλλοβίχου

VARIE LECTIONES.

³⁷ αὐτοῦ ζ. ³⁸ libri προβαλλόμενος. ³⁹ τῶν Α: τοῖς ζ. ⁴⁰ Παλα τῶν ὄριος ζ. ⁴¹ ἀκύταλλον Α, ἀκύταρον ζ. correxit Schottus. ⁴² Γαλλίας ζ. ⁴³ τε add. Α. ⁴⁴ Γαλλίας ζ. ⁴⁵ Ἰωδιανὸς ζ sic et infra. ⁴⁶ μέρους ζ. ⁴⁷ Ἰωδίφ ζ. ⁴⁸ ἀλοβίχου Α. ⁴⁹ περιπέμπεται ζ.

NOTE.

(14) Burboniam legitur apud Sozomenum lib. ix, cap. 11.

(15) Aquitanum emenda, ex Sozom. supr. et Sigon. lib. x.

(16) Zosimus lib. v extr. Jovium hunc perpetuo vocat, Photii editio inconstantior est.

(17) Sacri cubiculi. Vide Zosimum lib. v, et Sigon. lib. x.

(18) *Δυναστεία*. Jovii ἐπαρχίαν τῆς αὐλῆς hic accipio. Hanc enim secundæ post principem potestatis fuisse, viri docti notarunt.

(19) Eliobichum vocat Sigon. lib. xi, *hist. Occident. imper.* Ebodichum Sozom. lib. ix, cap. 13.

(20) De Africana expeditione legendus Zosimus lib. 6.

(21) Aliter hæc Sozom. lib. ix, cap. 13.

θάνατον μαθὼν, ἐπειγόμενος πρὸς Ῥαβένναν ὥστε σπείσασθαι Ὀνωρίῳ, φοβηθεὶς ὑποστρέψει.

Ὅτι τὸ Ῥήγιον μητρόπολις ἐστὶ τῆς Βρετανίας, ἐξ οὗ φησιν ὁ ἱστορικὸς Ἀλάριχον ἐπὶ Σικελίαν βουλόμενον περαιωθῆναι ἐπισηεῖσθαι· ἀγαλμα γάρ, φησί, τετελεσμένον ἱστάμενον ἐκώλυσε τὴν περαιώσιν. Τετέλεστο δὲ, ὡς μυθολογεῖ, παρὰ τῶν ἀρχαίων ἀποτρόποιον τε τοῦ ἀπὸ τῆς Αἰτνῆς πυρὸς καὶ πρὸς κώλυσιν παρόδου διὰ θαλάσσης βαρβάρων· ἐν γὰρ τῇ ἐνὶ ποδὶ πῦρ ἀκοίμητον ἐτύγγανε, καὶ ἐν τῇ ἐτέρῳ ὕδωρ ἀδιάφθορον. Οὐ καταλυθέντος ὕστερον ἐκ τε τοῦ Αἰτναίου πυρὸς καὶ ἐκ τῶν βαρβάρων βλάβας ἡ Σικελία ἐδέξατο. Κατέστρεψε δὲ τὸ ἀγαλμα Ἀσκληπιὸς ὁ τῶν ἐν Σικελίᾳ κτημάτων Κωνσταντίου καὶ Πλακιδίας· διοικήτης κατὰστάς.

Ὅτι Κωνσταντίνου τοῦ τυράννου καὶ Κώνσταντος τοῦ παιδὸς, ὃς πρότερον μὲν Καίσαρ ἔπειτα ἐξ καὶ βασιλεὺς [184 R.] ἐκαχειροτόνητο, τοῦτων ἡττηθέντων καὶ πεφευγόντων Γερόντιος ὁ στρατηγός, τὴν πρὸς τοὺς βαρβάρους ἀσμένισας εἰρήνην, Μάξιμον τὸν ἑαυτοῦ παῖδα, εἰς τὴν τῶν δομεστικῶν τάξιν ταλοῦντα, βασιλεῖα ἀναγορεύει· εἰτα ἐπιδιώξας Κώνσταντα κατεπρόξατο ἀναιρεθῆναι, καὶ κατὰ πόδας εἰπετο διώκων καὶ τὸν πατέρα Κωνσταντίνου. Ἐν ᾧ δὲ ταῦτα ἐγένετο, Κωνσταντίος καὶ Οὐλφίλῳς ἀποστέλλονται παρὰ Ὀνωρίου κατὰ Κωνσταντίνου, καὶ καταλαβόντες τὴν Ἀρχιλατον, ἔνθα τὰς διατριβὰς ἐποιεῖτο Κωνσταντίνος σὺν Ἰουλιανῇ τῇ παιδί, ταύτην πολιορκοῦσιν· καὶ Κωνσταντίνος καταφυγὼν εἰς εὐκτήριον πρεσβύτερος τότε χειροτονεῖται, ὅρκων αὐτῷ ὑπὲρ σωτηρίας δοθέντων· καὶ τοῖς πολιορκούσιν αἱ πόλαι τῆς πόλεως ἀναπετάννυνται. Καὶ πέμπεται σὺν τῇ υἱᾷ Κωνσταντίνος πρὸς Ὀνώριον· ὁ δὲ μνησικακῶν αὐτοῖς ὑπὲρ τῶν ἀνεψιῶν αὐτοῦ, οὓς ἐτύγγανε Κωνσταντίνος ἀνέλων, πρὶν τριάκοντα τῆς Ῥαβέννης μίλων παρὰ τοὺς ὅρκους προστάττει τούτους ἀναιρεθῆναι. Γερόντιος δὲ παραγενομένου Οὐλφίλῳ [107 H.] καὶ Κωνσταντίνου φεύγει, καὶ καταληφθεὶς, ὅτι ἐγκρατῶς ἤρχε τοῦ οἰκείου στρατοῦ, ὑπ' αὐτῶν ἐκείνων ἐπιδουλεύεται· πῦρ γὰρ κατὰ τῆς οἰκίας αὐτοῦ ἀνῆψαν. Ὁ δὲ πρὸς τοὺς ἐπαναστάντας κρατερῶς ἐμάχητο, ἕνα συναγωνιστὴν ἔχων Ἀλάνον τὸ γένος, εἰς δούλους αὐτοῦ ἀριθμούμενον. Τέλος τὸν τε Ἀλάνον καὶ τὴν γυναῖκα, τοῦτο προθυμωμένους, ἀναιρεῖ, ἐπικατασφάζει δὲ καὶ ἑαυτὸν. Μάξιμος δὲ ὁ παῖς ταῦτα μαθὼν πρὸς τοὺς ὑποσπόνδους φεύγει βαρβάρους.

Ὅτι Ἰωβίνος ἐν Μουνδιακῷ τῆς ἐτέρας Γερμανίας κατὰ σπουδὴν Ἰώαρ τοῦ Ἀλανοῦ καὶ Γυντιάρου, ὃς φύλαρχο· ἐχρημάτιζε τῶν Βουργουντι-

A Ravenam accedens, ut cum Honorio socius iniret (22) metu percussus reverit.

Rhegium metropolim esse (23) Bruttiorum, e qua refert historicus Alarichum, dum in Siciliam trajicere parat, retentum fuisse. Statua enim, inquit, inaugurata, ibi stans trajectum vetabat. Fuerat vero hæc, ut fabulatur, ab antiquis inaugurata, cum ut Ætnæ montis ignes averteret, tum ut maris transitu Barbaros prohiberet. Altero enim pede perpetuum ignem, altero vero perennem aquam gestabat. Ea igitur statua confracta, tandem ex Ætnæo igne (24), et a Barbaris detrimentum Siciliam cepisse. Eversam vero statuam ab Æsculapio, qui in Sicilia possessionum Constantii et Placidie curator erat.

B Constantino tyranno, et Constante filio (qui primum quidem Cæsar, post etiam imperator creatus fuerat victis, fugaque dilapsis, Gerontius belli dux cum Barbaris pace sibi inita filium suum Maximum qui inter domesticos (25) numerabatur, Cæsarem renuntiat. Constantem deinde insecutus, e medio sustulit, ei vestigia consecrans, Constantinum quoque patrem persequabatur. Dum hæc geruntur, Constantinus (26) et Ulphilas ab Honorio adversus Constantinum missi; cumque Arlem pervenissent 58b ubi Constantinus cum Juliano filio agebat, hanc obsident. Constantinus ad templum confugiens, sacerdos ordinatur, jurejurando de salute illi dato; sic urbis portæ obsidentibus militibus apertæ sunt, missusque est cum Juliano filio Constantinus ad Honorium. Ille vero minime ipsis ignoscens, ob interfectos a Constantino cognatos suos (27), ad triginta (28) a Ravenna miliaria, contra jurisjurandi fidem interfici eos jubet. Gerontius dein, accedentibus Ulphila et Constantino, fugam capessit: deprehensusque quod impotentius exercitui præfuisset, suorum insidiis petitus est. Ignem itaque ipsius ædibus injecerant: at ille fortiter in adversarios pugnat, uno adjuvante famulo, qui Alanus erat. Re tamen tandem desperata Alanum illum, suamque uxorem (29), ut ipsi postularant, interimit, ac denique etiam sibi mortem consciscit. Maximus ejus filius, re intellecta, ad federatos confugit Barbaros.

D Jovinius apud Mundacium (30) Germaniæ alterius urbem, studio Goaris Alani, et Guntari Burgundiorum præfecti tyrannus creatus est. Cui ut sese

VARIÆ LECTIONES.

⁶⁶ Βρετανίας γ. ⁶⁷ ἐκώλυσε γ. ⁶⁸ Κωνσταντίνου pr. A. Κωνσταντίου corr. ⁶⁹ αὐτῷ γ. ⁷⁰ Ἰωβίνος γ, sic et infra ⁷¹ Μογουντιακῷ Hoeschelius. ⁷² σπονδῶν A.

NOTÆ.

(22) Anno Christi 411. Car. Sigon.

(23) Omnino Βρετανίας legendum hic.

(24) Ex vana scilicet gentium superstitione.

(25) De Domesticis videndus Curopalat. libello de official. Constantinop. Brisson in lexico, et alii.

(26) Idem qui Placidiam postea conjugem accepit.

(27) Verenianum ac Didymum intelligit, de quibus Zosimus atque Sozomenus, et ex his Sigon. lib. x.

(28) Ad Mincium flumen, Sigon.

(29) Nonnichiam Car. Sigon. vocat.

(30) Moguntiacum debebat scribere Olympiod.

adjungeret Adaulpho auctor fuit Attalus. Et vero hic cum copiis ad illum se confert. Jovinus tamen Adaulphi adventu offensus, obscure, et veluti per ænigmata Attalum accusat; quod adventum suasis-
set. Sarus (51) item ad Jovinium venturus erat; sed Adaulphus cognita re, collectus decem millibus militum, occurrit Saro, viros octodecim aut viginti apud se habenti quem gesta heroica, et stupore digna edentem (52), sentis adhibitis, vivum ægre capere potuerunt, tandemque occidunt. Desciverat autem ab Honorio Sarus, audito Belleridem domesticum suum interfectum; nullam tamen cædis rationem duxisse imperatorem, nec in percussorem inquirendo vindicasse.

Refert item de Donato, et Hunnis, deque regum (53) eorum sagittandi peritia. Seipsum ad illos et Donatum, oratorem missum scriptor ait; multisque maris erroribus, periculisque jactatum, tragice narrat. Donatum quoque jurejurando circumventum contra fas jugulatum esse: et Charatonem inter reges primum, ob cædem ira incensum, imperatoris donis rursus mitigatum, placatumque fuisse. 59a Et hæc quidem prima operis decade continentur.

Alteram vero hinc auspicatur. Jovinus fratrem suum Sebastianum, invito Adaulpho, imperatorem creans, in ejus odium incurrit. Adaulphus itaque per internuntios capita se tyrannorum missurum, pacemque initurum Honorio pollicetur. Illi domum ut redierunt, et jusjurandum præstitum est, Sebastiani mox caput imperatori mittitur. Jovinus etiam ipse ab Adaulpho obsessus se dedit, missusque ad imperatorem est: quem Dardanus præfectus sua manu percussit, interim, utriusque caput extra Carthaginem (54) palis infixum: ubi et Constantini ac Juliani antea resectum; Maximini item et Eugenii, qui sub Theodosio magno tyrannidem affectantes, eundem sunt exitum sortiti. Postulatum est ab Adaulpho, studio maxime Constantii ejus qui illam postea uxorem duxit, Placidiam quam apud se Romæ captam habebat, Honorio fratri ut redderet. Sed quod Adaulpho promissa, præsertim de curanda annona, perfecta non fuissent, neque ipsam reddidit, et pacem bello commutaturus videbatur.

Adaulphus ergo, cum Placidia repeteretur, frumentum vicissim ipse promissum petiit. Cujus conferendi, etsi qui promiserant copiam nullam haberent, nihilo tamen secius consentiunt, si Placidiam reciperent, accepturum. Ad quæ similiter et ipse Barbarus simulatione utebatur. Massilianam interea, sic dictam urbem profectus, dolo eam

Α νων⁵¹, τὴν αὐτὴν ἀνηγορεύθῃ. Πρὸς δὲ⁵² παραγενέσθαι Ἀτταλὸς Ἀδαυλφὸν παραινέει· καὶ παραγίνεται⁵³, ἅμα τοῦ πλήθους. Καὶ Ἰοβίνος ἀνίσταται ἐπὶ τῇ Ἀδαυλφου παρουσίᾳ, καὶ μέμφεται δι' αἰνυγμάτων τῷ παραινέσαντι Ἀττάλῳ τὴν ἀφίξιν. Καὶ Σάρους δὲ ἐυελπίε πρὸς Ἰοβίνον παραγενέσθαι· ἀλλ' Ἀδαυλφὸς τοῦτο μαθὼν προὔπαντιάζει, χιλιάδας δέκα συνεπαγόμενος στρατιωτῶν⁵⁴, ἔχοντι ἄνδρας περὶ αὐτὸν [Ἀσάρῳ⁵⁵] ὀκτωκαίδεκα ἢ καὶ εἰκοσιν. Ὅν ἔργα ἡρωϊκὰ καὶ θαυμάσια ἄξια ἐπιδειξάμενον μὲν, σάκκοις⁵⁶ ἐξώγρησαν, καὶ ὑστερον ἀναιρούσι. Σάρους δ' ἦν ἀποστάς Ὀνωρίου, ὅτι Βελλερίδου, ὃς ἦν αὐτῷ δομέστικος, ἀναιρεθέντος οὐδεὶς λόγος τῷ βασιλεῖ τῆς ἀναιρέσεως οὐδὲ τοῦ φόνου γίνεται⁵⁷ εἰσπραξίς.

Ὅτι διαλαμβάνει περὶ Δονάτου καὶ περὶ τῶν Β Οὐννων, καὶ περὶ τῶν βηγῶν αὐτῶν τῆς εὐφροσύνης τοξείας, καὶ ὡς πρὸς αὐτοὺς καὶ Δονάτον ὁ ἱστορικὸς ἐπρέσβευσεν· καὶ τὴν διὰ θαλάσσης αὐτοῦ πλάνην ἐκτραγῶδει καὶ τὸν κίνδυνον. Καὶ ὅπως ὄρχη Δονάτος ἀπατηθεὶς ἐκθέσμως ἀποσφάζεται, καὶ ὅπως Χαράτων ὁ τῶν βηγῶν πρῶτος ἐπὶ τῷ φόνῳ εἰς θυμὸν ἀνάπτεται, ὅπως τε πάλιν βασιλικοῖς δώροις διαπραύνηται καὶ ἡσυχάζει· ἐν οἷς καὶ ἡ πρώτη τῆς ἱστορίας δεκάλογος.

Ἀρχεται δὲ ἡ δευτέρα ὥδε, ὅτι Ἰοβίνος⁵⁸ παρὶ γνώμην Ἀδαυλφου τὸν ἰδίον ἀδελφὸν Σεβαστιανὸν⁵⁹ βασιλεῖα χειροτονήσας εἰς ἔχθραν Ἀδαυλφῳ κατέστη. Καὶ πέμπει Ἀδαυλφὸς πρὸς Ὀνωρίον [185 R.] πρέσβεις, ὑποσχόμενος τὰς τε τῶν τυράννων κεφαλὰς καὶ εἰρήνην ἀγεῖν. Ὅν ὑποστρεφάντων καὶ ὄρχων μεσιτευσάντων Σεβαστιανὸν μὲν πέμπεται τῷ βασιλεῖ ἡ κεφαλὴ, Ἰοβίνος δὲ ὑπὸ Ἀδαυλφου πολιτορχούμενος ἑαυτὸν ἐκθίδωσι. Καὶ πέμπεται κακείνος τῷ βασιλεῖ, δὴ αὐθεντήσας Δάρδανος ὁ ἐπαρχὸς ἀναιρεῖ· καὶ ἀποτίθενται ἀμφὶ αἱ κεφαλὰι Καρθαγίνῃ⁶⁰· ἐξώθεν, ἐνθα καὶ ἡ Κωνσταντινίου καὶ ἡ Ἰουλιανοῦ ἀπετμήθησαν πρότερον, ἣ τε Μαξιμίνου καὶ ἡ Εὐγενίου, οἱ ἐπὶ Θεοδοσίου τοῦ Μεγάλου τυραννίδι ἐπιθέμενοι εἰς τούτου τέλους κατέστρεψαν. Ἀδαυλφὸς δὲ Πλακιδίαν ἀπαιτεῖτο κατὰ σπουδὴν μάλιστα Κωνσταντινίου, ὃς⁶¹ ὑστερον αὐτῇ καὶ εἰς γάμους ἐξευξεν· ἀλλὰ τὸν πρὸς Ἀδαυλφον ὑποσχέσειν μὴ περαινόμενον⁶², καὶ μάλιστα τῆς σιτοπομπίας, οὗτε ταύτην ἀπεδίδου καὶ εἰς μάχην ἐμελέτα⁶³ τὰ τῆς εἰρήνης διαλύσθαι.

Ὅτι Ἀδαυλφὸς ἀπαιτούμενος Πλακιδίαν ἀνταπῆγει τὸν ὀρισθέντα [108 H.] σίτον. Ἀπόρων δ' ὄντων τῶν ὑποσχόμενων εἰς τὸ δοῦναι, οὐδὲν δὲ ἦτον ὁμολογούντων, εἰ λάβοιεν Πλακιδίαν, παρασχεῖν, καὶ ὁ βάρβαρος τὰ ὅμοια ὑπεκρίνετο, καὶ πρὸς Μασσαλίαν, πόλιν οὕτω καλουμένην, παραγνόμενος δόλῳ ταύτην λαβεῖν ἤλπιζεν. Ἐνθα πληγὴς Βονηφάτιου

VARIE LECTIONES.

⁵¹ Βουργυντιόνων ζ. ⁵² δὲν ὅς γε. A : pr. enim om. ⁵³ τῷ πλήθει ζ. ⁵⁴ στρατιωτῶν ζ. ⁵⁵ Ἀσάρῳ om. fr. A. ⁵⁶ σάκκοις ζ. ⁵⁷ ἐγίνετο ζ. ⁵⁸ Ἰοβίνος A. ⁵⁹ σεβαστιανὸν A. ⁶⁰ καρταγίνης ζ Scholius Tabérii. ⁶¹ ὃς δὲν A. ⁶² περαινόμενον A. ⁶³ ἐμελετάτο A : ἀπειδίδου ζ.

NOTÆ.

(51) Al. *Asarus*. inf. apud Zosimum cod. 98.
(52) Pro σάκκοις lego σάκκους vel σάκκεις.

(53) *Pugnet* Latina voce dixit.
(54) *Rucennam* arbitror legendum.

τοῦ γεννασιότατου βαλόντος ⁵⁴, καὶ μόλις τὸν θάνατον διαφυγὼν, εἰς τὰς οἰκίας ὑπεχώρησε σκηνὰς, τὴν πόλιν ἐν εὐθυμίᾳ λιπὼν καὶ δι' ἐπαίνων καὶ εὐφροσύνης ποιομένην Βοηφάτιον. Ὅτι Ἀδαούλφος τὸν γάμον Πλακιδίας, Κωνσταντίου ⁵⁵ ταύτην ἀπαιτούτος βαρυτέρως προὔτεινεν αἰτήσεις, ἵνα διὰ τὴν ἀποτυχίαν τῶν αἰτήσεων εὐλογον δόξῃ τὴν κατάσχεσιν αὐτῆς πεποιηκέναι.

Ὅτι Κωνσταντίος διαίγματος ⁵⁶ πάλαι γεγονὼς ὑπατος κατὰ τὴν Ῥόθηναν προέρχεται, μεθ' οὗ κατὰ τὴν Κωνσταντινούπολιν ὑπατεύει Κώνστας· καὶ χρυσίον μὲν σύμμετρον καὶ ἱκανὸν πρὸς τὸ τῆς ὑπατείας ἀνάλωμα εὐρηται ἐκ τῶν τοῦ Ἡρακλείου ⁵⁷, δὲ τυραννίδα μελετῶν ἀνήρηται, οὐ μὴν γε τοσοῦτον εὐρέθη ὅσον καὶ ἠλπίζετο. Χρυσίον μὲν γὰρ οὐδὲ μέχρι κεντηναρίων καὶ εὐρηται, ἡ δὲ ἀκίνητος αὐτοῦ οὐσία καὶ αὐτὴ εἰς διαχίλιας λίτρας συνέτεινε. Καὶ ταύτην ἄπασαν τὴν ὑπόστασιν Κωνσταντίος ἐκ μιᾶς αἰτήσεως παρὰ Ὀνωρίου εἰλήφει. Ἦν δὲ Κωνσταντίος ἐν μὲν ταῖς προόδῃς κατηφῆς καὶ σκυθρωπὸς, μεγαλόφθαλμος τε καὶ μεγαλαύχην καὶ πλατυκέφαλος, γεύων δι' ὅλου ἐπὶ τὸν τράχηλον τοῦ φέροντος αὐτὸν ἵππου, καὶ οὕτω ⁵⁸ τῆδε κάκεισε λοζὸν ἐκπέμπων τὸ ὄμμα, ὥς, τὸ τοῦ λόγου, πᾶσι φαίνεσθαι· εἶδος ἀξιὸν τυραννίδος. Ἐν δὲ δείπνοις καὶ συμποσίοις τερπνὸς καὶ πολιτικός, ὥς καὶ ἐρίκειν τοῖς μίμοις πολλάκις παίζεισι πρὸς τῆς τραπίζης.

Ὅτι Ἀδοῦλφῳ σπουδῇ καὶ ὑποθήκῃ Κανδιδιανὸν ὁ πρὸς Πλακιδίαν συντελεῖται γάμος, μὴν δ' Ἰανουάριος ἐνειστήκει, ἐπὶ δὲ τῆς πόλεως Νάρδωνος· ἐν οἰκίᾳ Ἰγγενίου τινὸς πρώτου τῶν ἐν τῇ πόλει· ἔνθα προκαθεσθείσης Πλακιδίας ἐν παστάδι ⁵⁹ τε Ῥωμαϊκῶς ἐσκευασμένη καὶ σχήματι βασιλικῷ συγκαθέζεται αὐτῇ καὶ Ἀδαούλφος ἐνδεδυμένος χλανίδα καὶ τὴν ἑλλην Ῥωμαίων ἐσθῆτα. Ἐν οἷς μετὰ τῶν ἄλλων γαμικῶν δώρων [188 R.] δωρεῖται Ἀδαούλφος καὶ ὡς εὐεχεῖς νεανίας Σηρικὴν ἐνδεδυμένους ἐσθῆτα, γέροντος ἐκάστου ταῖς χερσὶν ἀνὰ δύο μεγίστων δίσκων ⁶⁰, ὧν ὁ μὲν χρυσίου πλήρης, ὁ δὲ τιμίων λίθων, μᾶλλον δὲ ἀτιμῆτων ἐτόγγανεν· ἃ τῆς Ῥώμης ὑπῆρχε κατὰ τὴν ἄλωσιν τοῖς Γότθοις ἀποσυληθέντα. Εἶτα λέγονται καὶ ἐπιθαλάμιοι, Ἀττάλου πρώτον εἰπόντος, εἶτα Ῥουστιχίου ⁶¹ καὶ Φοιβαδίου· καὶ συντελεῖται ὁ γάμος παιζόντων καὶ χαιρόντων ὁμοῦ τῶν τε Βαρβάρων καὶ τῶν ἐν αὐτοῖς Ῥωμαίων.

Ὅτι μετὰ τὴν ὑπὸ Γότθων ἄλωσιν τῆς Ῥώμης Ἀλβίνος ὁ τῆς Ῥώμης ἐπαρχος, ἦδη ταύτης πάλιν ἀποκαθισταμένης, ἔγραψε μὴ ἐξαρχεῖν τὸ χορηγού-

A intercipere tentavit, sed a Bonifacio, nobilissimo viro vulneratus, et vix salvo capite fugiens, in sua se tentoria recepit: urbe omissa, quæ luttitæ plena, laudibus, ac bonis omnibus Bonifacium est) prosecuta. Adaulphus idem de Placidia nuptiis satagens, Constantio eam postulanti graviore prætexit postulationes: ut si compos illarum non fieret, illa iusto retenta videretur.

Constantius olim designatus, consul aliquando Ravennæ creatur, cum quo Constantinopolitanum consulum Constans gerit. Auri vis iusta, sufficiens ad consulatus sumptus (35) tolerandos reperta in Heracliani bonis (36), qui tyrannidis (37) affectatæ nomine est interemptus; etsi tamen tantum pecuniæ repertum non est, quantum speratum erat. B 59b Auri enim nondum duo millia [denariorum] inventa, et immobilium insuper bonorum ad his mille libras. Quas quidem facultates omnes una postulatione ab Honorio Constantius accepit. Erat ipse Constantius, cum prodiret, subtristi vultu ætetrico, ingentibus oculis sublataque cervice, et plano capite, inclinans se omnino in equi, quo vehebatur, collum; et sic huc illuc oblique torquens oculos, ut, quod veteri verbo dicitur, « imperio digna forma (38) », omnibus appareret. In cœnis tamen atque symposiis, iuendus adeo civilisque fuit, ut et cum minimis interdum ad mensam ludentibus contenderet.

Adaulpho, studio ac consilio Candidiani, nuptiæ cum Placidia conveniunt. Januario mense nuptiis dictus dies, Narbone (39) Galliæ urbe, in domo Ingennii eujusdam, primarii ejus urbis viri. Hic digniore loco residente Placidia in atrio, Romano more adornata, habituque regio, assedit ipsi et Adaulphus lena indutus, omnique alio amictu Romano. Inter alia nuptiarum dona, donatur (40) Adaulphus etiam quinquaginta formosis pueris, serica veste indutis, ferentibus singulis utraque manu ingentes discos binos: quorum alter auri plenus, alter lapillis pretiosis, vel pretii potius inæstimabilis, quæ ex Romanæ urbis direptione Gotthi deprælati fuerant. Hinc versus canuntur epithalamii, Attalo præcineute, dein Rustacio (41) atque Phœbadio, nuptiisque finis datus, lusu gaudioque ingenti Barbarorum simul, et Romanorum D qui cum iis erant.

Post Romam a Gotthis captam, Albinus Urbis præfectus, quod jam eadem ad pristinum rediret statum, scripsit non sufficere præbitam populo

VARIE LECTIONES.

⁵⁴ βαλόντος re. A, λαβόντος pr.: βάλλοντος γ. ⁵⁵ Κωνσταντίῳ — ἀπαιτοῦντι γ. ⁵⁶ διαίγματος: Κωνσταντίος γ. ⁵⁷ Ἡρακλίου A. ⁵⁸ οὕτω ing.: libri οὕτω. ⁵⁹ παστάδι A. ⁶⁰ Ῥωμαίων A. ⁶¹ μεγίστους δίσκους. ⁶² Ρουσταχίου γ.

NOTÆ.

(35) Quos et in Dionis Cassii consulum tolerasse Alexandrum Severum supr. retulit. cod. 71.

(36) In fiscum reductis, ut patet ex l. xxi De pen. Cod. Theod.

(37) Vide Oras. lib. vii, cap. 42.

(38) Eurip. in Phœnissis. Πρώτον μὲν εἶδος ἀξιόν

τυραννίδος.

(39) Foro-Cornellii ait auctor Miscellæ Paul. Diaconus lib. xiiii.

(40) Δωρεῖται ὡς εὐεχεῖς νεανίας. Donat etiam reddere pos-is.

(41) Al. Rustacio; malim tamen Rusticio.

partem (42), multitudine jam aucta civitate; addit-
que uno die numerum initum esse civium quatuor-
decim millium.

Adaulphus, nato sibi e Placidia filio, cui Theo-
dosio nomen dedit, Romanam amplius reipublicam
amare videbatur. Verum Constantio, ejusque asse-
clis repugnantibus, ejus et uxoris Placidiae, [pacis
ineundae] conatus frustra fuerunt. Exstinctum au-
tem postea infantem vehementer uterque parens
luxit 60a argenteaque capsula conditum, juxta Bar-
cinionem in templo quodam sepelierunt. Interficunt
deinde et Adaulphus ipse (dum equos suos in sta-
bulo, de more, contemplatur) a Gottho quodam
ejus domestico, Dobbii nomine, cum hanc veteris
odii vindicandi occasionem ille captasset; hujus
enim prior dominus, Gotthicae partis rex, fuerat
ab Adaulpho e medio sublatus. Exinde Dobbium
receptum Adaulphus in suam familiam asciverat:
qui in ultionem prioris domini, alterum hunc, in-
jecta manu violenta, sustulit. Moriens Adaul-
phus fratri suo injunxit, Placidia ut [Honorio]
redderetur; utque, si quo modo possent, Romanæ
sibi gentis concordiam [Gotthi] societatemque
conciliarent. At qui successit Sari frater Singiri-
chus (studio potius ac vi, quam successione, aut
lege creatus) Adaulphi e priore conjuge liberos
vi e sinu Sigisari episcopi abreptos, occidit;
atque ipsam Placidiam reginam, in Adaulphi
scilicet contumeliam, pedibus ante equum una
cum cæteris captivis ambulare coegit, idque toto
illo spatio quod est ab urbe ad duodecimum us-
que lapidem. Septem ille dies cum imperasset,
interemptus est, et Gotthorum dux Valias (44) con-
stituitur.

Refert hic scriptor audisse se e Valerio clari-
simo viro, de argenteis statuīs ad Barbaros ar-
cendos inauguratis (45). Nam Constantii, inquit,
imperatoris temporibus, præfecto in Thracia Va-
lerio, indicium factum thesauri reperiundi. Vale-
rius vero ad locum accedens, sacrum illum esse
religione ex incolis cognovit, et antiquo ritu statuas
ibidem consecratas. Retulit hæc ad imperatorem,
rescriptumque accepit, quo jubebatur indicata illa
bona tollere. Igitur effosso loco, tres solidæ ex
argento fabricatæ repertæ sunt statuae, specie barba-
rica sitæ, et utroque brachio ansato, veste præterea
variegata barbarico ritu indutæ, et comam capite
gestantes atque in septentrionem, quæ barbarorum
regio est, obversæ. Quæ simul atque statuæ sublatae

μενον μέρος τῷ δήμῳ εἰς πλῆθος ἤδη τῆς πόλεως
ἐπιδοῦσθης. Ἐγραψε γὰρ 78 καὶ ἐν μιᾷ ἡμέρᾳ τε-
τέχθαι 79 ἀριθμὸν χιλιάδων δεκατεσσάρων.

[109 H.] Ὅτι Ἀδραυλὸς τεχθέντος αὐτοῦ ἐκ τῆς
Πλακιδίας παιδὸς, ᾧ ἐπέθετο 74 κλησὶν Θεοδοσίον,
πλέον ἡσπάζετο τὴν πρὸς Ῥωμαίους φιλίαν. Κων-
σταντίου δὲ καὶ τῶν περὶ Κωνσταντίον ἀντιπραττόν-
των ἔμεινεν ἀπρακτος ἡ τούτου καὶ 75 Πλακιδίας ὁρμή.
Τελευτήσαντος δὲ τοῦ παιδὸς πένθος μέγα ποιοῦσιν ἐπὶ
αὐτῷ, καὶ θάπτουσιν ἐν λάρνακι καταθέντες ἀργυρᾷ
πρὸ τῆς Βαρχέλλωνος ἐν τινὶ εὐκτερίῳ. Εἰτα ἀναι-
ρεῖται καὶ ὁ Ἀδραυλός, εἰς ἐπιτήρησιν τῶν οἰκείων
ἵππων, ὡς εἴθιστο αὐτῷ, διατρίβων ἐν τῷ ἵππῳ.
Ἀναιρεῖ δὲ αὐτὸν εἰς 76 τῶν οἰκείων Γέθων Δού-
βιος 78 τὸ νόμα, ἔχθραν παλαιὰν καιροφυλακήσας.
Πάλαι γὰρ ἦν ὁ 77 τούτου δεσπότης, μοίρας Γοτθικῆς
βῆξ, ὑπὸ Ἀδραυλοῦ ἀνηρημένος, ἐξ οὗ καὶ τὸν
Δούβιον λαβὼν Ἀδραυλὸς ψευδῶς 79 ὁ δὲ τῷ
πρώτῳ δεσπότη ἀμύνων τὸν δευτέρον διεχρήσατο 78.
Τελευτῶν δὲ Ἀδραυλὸς προσέτατε τῷ ἰδίῳ ἀδελφῷ
ἀποδοῦναι τὴν Πλακιδίαν, καὶ, εἰ τι δύναιτο, τὴν
Ῥωμαίων φιλίαν αὐτοῖς περιποιήσασθαι. Διάδοχος
δὲ ὁ τῷ Σάρου ἀδελφὸς Σιγγέριχος, σπουδῇ μᾶλλον
καὶ δυναστεία ἢ ἀκολουθία καὶ νόμῳ, γίνεται· δὲ τὰ
τε παιδία, ἃ ἐκ τῆς προτέρας γυναικὸς ἐτύγγανεν
Ἀδραυλῷ γεγεννημένα, ἀνέλε, βίβ τῶν τοῦ ἐπισκό-
που Σιγγεσάρου κόλπων ἀποσπᾶσας, καὶ τὴν βασιλίσ-
σαν Πλακιδίαν εἰς ὕβριν Ἀδραυλοῦ ἐκ ποδὸς προηγῆ-
σασθαι τοῦ ἵππου ἅμα λοιπῶν 79 αἰχμαλώτων ἐπ-
έταξε· καὶ τὸ διάστημα ἦν 80 τῆς προπομπῆς ἐκ τῆς
πόλεως μέχρι δωδεκάτου σημείου. Ἐπτα δὲ ἡμέρας
ἄρξας ἀναιρεῖται, ἡγεμὼν δὲ τῶν Γέθων Οὐαλίας
καθίσταται.

Ὅτι ὁ ἱστορικός φησι παρὰ Οὐαλερίου, τινὸς τῶν
ἐπιστημῶν ἀκούσαι περὶ ἀνδριάντων ἀργυρῶν τετε-
λεσμένων 81 εἰς βαρβάρων ἀποκύλυσιν. Ἐν γὰρ ταῖς
ἡμέραις, φησι, Κωνσταντίου τοῦ βασιλέως ἐν τῇ
Θράκῃ Οὐαλερίου ἀρχόντος μηνύσις γέγονεν ὡς θη-
σαυρὸς εὐρεθείη. Οὐαλέριος δὲ παρὰ τὸν τόπον παρα-
γενόμενος μανθάνει παρὰ 82 τῶν ἐπιχωρίων ἱερὸν
εἶναι τὸν τόπον 83, καὶ ἐξ ἀρχαίας τελετῆς ἀνδριάν-
τας ἐν αὐτῷ ἀφιερωσθαι. Εἰτα ἀναφέρει ταῦτα τῷ
βασιλεῖ, καὶ δέχεται γράμμα ἐπιτρέπον αὐτῷ ἀναλα-
βεῖν τὰ μνησθέντα. Ἀνορθέντος τοίνυν τοῦ τόπου
εὐρίσκονται τρεῖς ἀνδριάντες δι' ἑλίου ἐξ ἀργύρου
πεποιημένοι, ἐν 84 σχήματι βαρβαρικῷ 85 κατακει-
μενοὶ καὶ ἐξηγωνισμένοι κατ' ἀμφοῖν ταῖν χερσίν,
[189 R.] ἐνδεδυμένοι δὲ βάρβαρον πεποικιλμένην

VARIE LECTIONES.

78 γὰρ A : δὲ ζ. 79 τετέχθαι ζ. 74 ἐπέθεκε ζ. 75 καὶ τῆς Πλ. ζ. 76 εἰς om. A. 78 Δό-
βιος — Δόβιον ζ. 77 ὁ om. A. 78 διεχειρίσατο ζ. 79 λοιποῖς αἰχμαλώτοις ζ. 80 ἦν] δὲ ἦν ζ.
81 τετελεσμένων] vid. Kuster. ad Suid. v. Μάλεος. 82 παρὰ A : περὶ ζ. 83 τὸν τόπον εἶναι ζ. 84 ἐν
om. A. 85 βαρβαρικῷ ζ.

NOTÆ.

(42) Subandi *frumenti publici*, quod viritum pu-
blice populo Rom. distribuebatur, de quo multa in
impp. rescriptis.

(43) Græce est πρὸ τῆς Βαρχέλλωνος, ut hodie

dicitur: antiquitus vero *Barcinò*, Plinio et Paulino.

(44) Sigon. et alii *Vallia* ediderunt.

(45) Commendare conatur homo ethnicus suam
superstitionem.

ἐσθῆτα, καὶ κομῶντες τὰς κεφαλὰς, νεύοντες ἐπὶ τὸ ἀρκυῖον μέρος, ταυτίσσι κατὰ τοῦ βαρβαρικοῦ χώρου. Ὁν ἀνδριάντων ἀναληφθέντων πάραυτα καὶ μετ' ὀλίγου ἡμέρας πρῶτον μὲν τὸ ⁸⁸ Γότθων ἔθνος ⁸⁹ πᾶσαν ἐπιτρέχει τὴν Θράκην, ἐμελλε δὲ μικρὸν ὕστερον καὶ τὸ τῶν Οὐννων καὶ τὸ τῶν Σαρματιῶν καταδραμεῖσθαι τὸ τε Ἰλλυρικὸν καὶ αὐτὴν τὴν Θράκην· ἐν μέσῳ γὰρ αὐτῆς τε Θράκης καὶ τοῦ Ἰλλυρικοῦ κατέκειτο τὰ τῆς τελευτῆς, καὶ ἐφ' αὐτῶν τριῶν ἀνδριάντων ὁ ἀριθμὸς κατὰ παντὸς ἔθνους ⁹⁰ τετελείσθαι ⁹¹ βαρβάρου.

[110 H.] Ὅτι ὁ ἱστορικὸς περὶ τοῦ οἰκείου διαλαμβάνων διάπλου πολλὰ παθεῖν καὶ δυστυχῆσαι φησι. Λέγει δὲ καὶ εἰς τὰς Ἀθήνας καταβῆαι, καὶ τῇ αὐτοῦ σπουδῇ καὶ ἐπιμελείᾳ εἰς ⁹² τὸν σοφιστικὸν θρόνον ἀναχθῆναι Λεόντιον οὕτω ἐθέλοντα. Λέγει δὲ καὶ περὶ τοῦ τρίβωνος, ὡς οὐκ ἐξῆν κατὰ τὰς Ἀθήνας περιβαλέσθαι αὐτόν τινα, καὶ μάλιστα ξένον, ὃ μὴ ⁹³ τῶν σοφιστῶν ἢ γνώμῃ ἐπέτραιε καὶ αἱ κατὰ τοὺς σοφιστικούς νόμους τελεταὶ ἐδεδαιοντο τὸ ἀξίωμα. Ἦν δὲ ⁹⁴ τὰ τελούμενα τοιαῦτα· Πρῶτον μὲν κατήγοντο ἐπὶ τὸ δημόσιον βαλανεῖον οὓσι νεήλυδες, ἂν τε μικροὶ ἂν τε μεγάλοι. Ἐξ ὧν καὶ οἱ πρὸς τὸν τρίβωνα ἐπιτῆθαι, ἡλικίας ᾗδὲ καιροῦ γεγονότες οὓς εἰς μέσον ἐβαλλόν οἱ κατάρχοντες σχολαστικοί. Ἐἵτα τῶν μὲν ἐμπροσθεν τρεχόντων καὶ κυλούντων, τῶν δὲ ὠθομένων καὶ ἐπερχόντων, πάντων δὲ τῶν κυλούντων ταῦτα βοώντων « Στᾶ, στᾶ, οὐ λούει, » κατακρατεῖν δῆθεν τοῦ ἀγῶνος ἰδούκουν οἱ ἀντιπλοῦντες εἰς τιμὴν τοῦ καταγομένου σχολαστικοῦ, ὅστις μετὰ πολλὴν ὥραν, στάσεως πολλῆς ἐπὶ τοῖς προαχθεῖσιν ἰδίμοις ῥήμασι προγενομένης, εἰσάγεται εἰς τὸν θερμὸν οἶκον καὶ ἀπολούεται· εἵτα ἐνδυσάμενος ἰδέχεται τὴν τοῦ τρίβωνος ἐξουσίαν ⁹⁵, καὶ αὐτόθεν μετὰ τοῦ τρίβωνος ἐκ τοῦ βαλανεῖου ἐν-τίμῳ καὶ περιδόξῳ δορυφορούμενος πομπῇ ἀπῆγει, δαπάνας ἐπιγνοὺς φανεράς εἰς τοὺς τῶν διατριβῶν προστάτας τοὺς λεγομένους Ἀκρωμίτας

Ὅτι οἱ Οὐννᾶλοι τοὺς Γότθους Τρούλους καλοῦσι διὰ τὸ λιμῷ πιεζομένους αὐτοὺς τροῦλαν σίτου παρὰ τῶν Οὐννᾶλων ἀγοράζειν ἐνὸς χρυσίνου ⁹⁶· ἢ δὲ τροῦλα οὐδὲ τρίτον ξέστου χωρεῖ.

Ὅτι κατὰ τὰς Ἰσπανίας τῶν Οὐννᾶλων καταδραμώντων, καὶ τῶν Ρωμαίων εἰς τὰς τεταγισμένας πόλεις καταφυγόντων, τοσοῦτος αὐτῶν λιμὸς κατεκράτησεν ὥς εἰς ἀλληλοφασίαν ἐκδισσθῆναι. Καὶ γυνὴ τέσσαρα τέκνα ἔχουσα πάντα κατέφαγε, πρόσφασιν ἐφ' ἑκάστου ποιουμένη τὴν τῶν ὑπολοίπων τροφήν καὶ σωτηρίαν, ἕως ἂν πάντα καταφαγούσα λίθοις ὅπῃ τοῦ δήμου ἀνῆρέθη.

Ὅτι Εὐπλοῦτιος ὁ μαγιστριανὸς πρὸς Οὐννᾶλιον, ὃς τῶν Γότθων ἐχρημάτιζε φύλαρχος, ἀποστέλλεται

sunt paucos post dies, Gothorum primum gens universam incurrit Thraciam; futuræque post paulo erant Hunnorum ac Sarmatarum incursiones in Illyricum, et ipsam Thraciam: uti Thraciam inter et Illyricum sita sunt hæc consecrationis loca et trium statuarum numerus, adversus omnes gentes barbaras inauguratus videbatur.

De sua scriptor hic navigatione refert multa se adversa pertulisse. Athenas quoque appulisse tradit, suoque studio et cura ad sophisticam etiam sedem evectum Leontium, tametsi id ille nequaquam vellet. Sed et de pallio sophistico (46) memoriæ prodidit, nemini (præsertim vero extero homini), Athenis id gestare licuisse; nisi sophistarum suffragio ejus gestatio illi concessa, dignitasque ista sophistarum legum ritibus esset confirmata. Ritus autem, qui peragebantur, tales erant. Primum ad publicum balneum deducebantur qui novitii advenissent, sive parvi, sive grandiores: atque inter hos etiam il qui per ætatem ad pallium sumendum apti erant, quos in medium protrudebant scholastici, a quibus deducebantur, deinde aliis præcurrentibus atque prohibentibus, aliis protrudentibus, et contra tendentibus: quotquot autem prohibebant vociferantibus: « Sta, sta, non lava, » nihilominus tamen in certamine il videbantur obtinere, qui in honorem scholastici, quem deducebant, obsistentes retrudebant. Tandem post longam moram, multamque ob illata ex more uliro citroque verba contentionem, is qui deducitur, in calidam cellam inducitur, ibique abluitur. At postquam se induit, pallii dignitatem accipit, atque exinde cum pallio e balneo, celebri et honorifica stipatus pompa, digreditur, decretis luculentis sumptibus in scholarum antisites, qui dicuntur Acromitæ (47).

Vandali Gothos appellant Trulos, propterea quod hi enecti aliquando fame, tritici trulam a Vandalis aureo uno redimerant. Trula vero nondum tertiam sextarii partem capit.

Dum Vandali Hispanias vastassent, qui in muratas se urbes Romani receperant, eo inedia adacti sunt, ut invicem se laniando edere cogerentur. Ibi mulier una, quatuor liberorum mater, omnes devoravit; ad singulos prætexens, reliquos se alere, ac salvare velle, donec omnibus absumptis lapidibus a plebe obruta est.

61a Euplatus magistriannus ad Valium (48) Gothorum prefectum mittitur, qui pacis fœdera ini-

VARIÆ LECTIONES.

⁸⁸ τὸ τῶν ζ. ⁸⁹ ἔθνος A: μέρος ζ. ⁹⁰ ἔθνους om. A. ⁹¹ τετελείσθαι ζ. ⁹² εἰς] καὶ εἰς ζ'. ⁹³ ἢ ante τῶν ponit ζ. ⁹⁴ ἦν δέ] cf. Wyttienbach. Eunap. 2. p. 280. ⁹⁵ ἐξουσίαν A: ἀξίαν ζ. ⁹⁶ χρυσίνον ζ.

NOTÆ.

(46) Vide B. Gregor. Nazianz. orat. 20, quæ est de B. Basilio Magno, post init. Eunap. quoque initio Prohæresii, et Jo. Gorop. Becanum lib. iv

Origin.

(47) Οἱ μετίζοντες Hesychio, et quasi superiores. (48) Sup. Valiam vocavit.

ret, Placidiamque reciperet. Ille vero commodè recepit, missaque frumentatione sexcentorum millium, Placidia Euplutio tradita, ad Honorium fratrem remittitur.

Cum Athenis inquiri cœptum esset, quonam modo conglutinari possent libri, discere quærentibus modum glutinis, Philtati, scriptoris hujus socius, in re litteraria bene industrius, ostendit, quare et honoris gratia statuam illi cives collocant.

De Oasi auctor multa narrat incredibilia. De ejus primum temperie : et quod sacro ibi morbo non modo nulli laborent, sed etiam ai qui aliunde adveniant, eo liberentur, ob benignam aeris temperiem. De copiosa deinde quæ ibidem est arena, deque puteis, qui fossione ad ducentos et trecentos, nonnunquam vero etiam ad quingentos cubitos facta, scaturiginis rivos per orificium effundunt : unde per vices ii, qui communi labore opus fecerunt, bauriunt, et arva sua rigant agricolæ. Arbores (40) perpetuo ibi poma ferre et frumentum illic natam omni frumento esse præstantius, niveque candidius. Interdum bis quotannis hordeum ibi seri, millium autem perpetuo ter. Rigare incolas ruscula sua, æstate tertio quoque die, hieme, sexto, atque hinc tantam terræ fertilitatem conciliari. Nunquam ibi cælum nubes contrahere. Ad hæc de horologiis, quæ ibidem conficiuntur. Oasim memorat insulam olim fuisse, atque a continente divisam, eandemque ab Herodoto vocari [Thalia] *Beatorum insulam*; ab Herodoto (50) autem eo qui Orphei ac Musæi conscripsit historiam nominari *Phæacidem* (51). Insulam ante fuisse ex eo conjecturas ducit, quod testæ marinæ, et ostrea lapidibus adhærescentia, in eo monte inveniantur, qui ex Thebaide in Oasim ducit. Deinde etiam, quod perpetuo copiosa ibi arena scatet, tresque Oases replet. Nam etiam ipse (52) tres Oases esse tradit. Duae magnas, anteriorem unam, alteram posteriorem, e regione sibi invicem opposita, centum milliarium **61** spatio interjecto, cum tertia parva, longo interstitio ab alteris duabus separata. Insuper hoc etiam argumento insulam fuisse tradit, quod sæpe numero accidit, ut pisces ab avibus eo delati visantur, aut certe arrosorum piscium reliquæ : ut inde conjectare liceat, non admodum longe abesse mare. Ait (53) autem et Homerum ex vicina huic Thebaide genus ducere.

ἂ ἐφ' ᾧ σπονδὰς τε θέσθαι εἰρηνικὰς καὶ ἀπολαβεῖν τὴν Πλακιδίαν · ὁ δὲ ἐτοίμως δέχεται. Καὶ ἀποσταλέντος αὐτῷ οἴτου ἐν μυριάδι ἐξήκοῦτα ἀπολύεται. Πλακιδία παραδοθεῖσα Εὐπλούτιῳ πρὸς Ὀνώριον τὸν οἰκεῖον αὐτῆς ἀδελφόν.

Ὅτι ζητήματος ἐν ταῖς Ἀθήναις ἀνακύψαντος περὶ τῶν κεκολλημένων ὁ βιβλίων μαθεῖν [192 R.] τοῖς ἐπιζητοῦσι τὸ μέτρον τοῦ κώλου, Φιλτάτιος ὁ τοῦ ἱστορικοῦ ἑταῖρος, εὐφυὲς περὶ γραμματικὴν ἔχων, τοῦτο ἐπέδειξε, καὶ εὐδοκιμήσας τυγχάνει παρὰ τῶν πολιτῶν εἰκόνας.

Ὅτι περὶ τῆς Ὀάσεως ὁ συγγραφεὺς πολλὰ παραδοξολογεῖ, περὶ τε [111 H.] τῆς εὐκρασίας αὐτῆς, καὶ ὅτι οἱ τὴν ἱερὰν νόσον ἔχοντες οὐ μόνον ἐκείσε οὐ γίνονται, ἀλλὰ καὶ ἀλλαχόθεν παραγινόμενοι ἀπαλλάττονται τοῦ νοσήματος διὰ τὴν τοῦ αἵματος εὐκρασίαν. Καὶ περὶ τῆς ψάμμου τῆς πολλῆς ἐκείνης καὶ τῶν ὀρυσσόμενων φρεάτων, ὡς εἰς διακοσίους καὶ τριακοσίους, ἔσθ' ὅτε καὶ εἰς πεντακοσίους πῆχους ὀρυσσόμενα ἀναδελύσσουσιν τὸ βεῖθρον αὐτοῦ τοῦ στομίου προεχόμενον · ἐξ οὗ κατὰ διαδοχὴν ἀρυσόμενοι, ὅσοις κοινὸν γέγονε τὸ ἔργον, τὰς οἰκείας ἀρύρας ποτίζουσιν οἱ γεωργοί. Καὶ ὅτι αἱ ὀπῶραι αἱ τοῖς δένδροις φέρονται, καὶ ὅτι ὁ οἶτος παντὸς κρεῖττον οἴτου καὶ χιόνος λευκότερος, καὶ ὅτι ἔσθ' ὅτε δις τοῦ ἔτους σπείρεται ἡ κριθή, τρίς δὲ αἱ ἡ κέγχρος. Ἀρδύουσι δὲ τὰ γῆδια αὐτῶν ἐν θέρει μὲν διὰ τρίτης ἡμέρας, ἐν χειμῶνι δὲ διὰ ἑκτῆς, ἐξ οὗ καὶ ἡ εὐφορία γίνεται. Καὶ ὅτι οὐδέποτε συννεφία γίνεται. Καὶ περὶ τῶν ποιουμένων αὐτοῦ ὥρολογίων.

Λέγει δὲ ὅτι νῆσος τὸ παλαιὸν ἦν καὶ ἀπεχερσώθη, καὶ ὅτι ταύτην καλεῖ Ἡρόδοτος *Μακάρων νήσον* · Ἡρόδοτος δὲ, ὁ τὴν Ὀρφείως καὶ Μουσαίου συγγραψας ἱστορίαν, *Φαιακίδα* ταύτην καλεῖ. Τεκμηριοῖ δὲ νῆσον αὐτὴν γεγενῆσθαι ἐκ τε τοῦ δοτρακα θαλάσσια καὶ δοτρεα λίθους τοῦ ὄρους προσπεπλασμένα εὐρύσσεσθαι τοῦ ἐπὶ τὴν Ὀασιν ἀπὸ τῆς Θηβαίδος φέροντος, δεύτερον δὲ ψάμαθος πολλὴ ἐπεκχεῖται αἱ καὶ τὰς τρεῖς ἀναπληροῖ Ὀάσεις. Τρεῖς γάρ φησιν Ὀάσεις καὶ αὐτὸς εἶναι, δύο μεγάλας, τὴν μὲν ἐξωτέρω, τὴν δὲ ἐσωτέρω, καταντικρὺ κειμένας ἀλλήλαις, συντείνοντες εἰς ἑκατὸν σημεῖα τοῦ μεταξὺ διαστήματος · ἔστι δὲ καὶ ἄλλη τρίτη μικρὰ, πολλῶ διαστήματι τῶν δύο κεχωρισμένη. Λέγει δὲ εἰς πλείονι τοῦ νῆσον γενέσθαι ὅτι καὶ ὑπὸ ὀρνέων ὀρεσθαι συμβαίνει πολλάκις ἰχθύς φερομένους καὶ ἰχθύων ἄλλοτε λείψανα, ὡς ἐντεῦθεν εἰκάζεσθαι μὴ πολλὸ πόρρω εἶναι τὴν θάλασσαν. Φησὶ δὲ καὶ Ὅμηρον ἐκ τῆς πρὸς ταύτῃ Θηβαίδος ἔλκειν τὸ γένος.

VARIE LECTIONES.

ἡ ἀπολύεται A : ἀποστέλλεται C. ἡ κεκωλωμένην A, altero ω correctio. ἡ κώλου A. ἡ Φιλτάτιος C. ἡ ἀπέδειξε C. ἡ τοῦ νοσήματος post εὐκρασίαν ponit A. ἡ τὰς καὶ τὰς C. ἡ κρεῖστων παντὸς C. ἡ καὶ ὅτι οὐ περὶ A. ἡ αὐτοῖς ὥρολογεῖν A. ἡ πεπλασμένα C. ἡ μεγάλας καὶ τὴν C. ἡ φασί C.

NOTÆ.

(49) Al. Zosim lib. v nec arborem ibi ullam, nec domicilium esse. Vide Notas D. Baron. ad Martyrolog. 12 Junii.

(50) E cujus item libris τῶν κατὰ Ἡρακλέα, frequentia passim adducuntur testimonia.

(51) Alia est Homeri Φαιακία, quæ cæteris Cor-

cyræ dicitur.

(52) Ut antea Strabo lib. xviii *Geograph.* ubi Ἀνάσεις, vel e mss. Ἀδάσεις legitur : Stephano Ἀδάσις.

(53) Ex Calasiris quoque sententia apud Heliod. in *Æthiopis*, lib. iii.

Ἵππας ὁ βασιλεὺς Ὀνῳριος προσελθὼν τὸ ἑνδεκάτον, καὶ σὺν αὐτῷ Κωνσταντίῳ τῷ δευτέρῳ τὸν Πλακιδίαν γάμον ἐπιτελοῦσιν· ἐφ' ᾧ πολλὰ μὲν αὐτῇ ἀνανεοῦσα Κωνσταντίῳ παρεσκεύασε κατὰ τῶν αὐτῆς ὀργίζεσθαι θεραπόντων. Τέλος ἐν τῇ τῆς ὑπατείας ἡμέρᾳ ἀπὸ χειρὸς ταύτης ὁ βασιλεὺς καὶ ἀδελφὸς Ὀνῳριος ἄκουσαν λαθὼν ἐγχειρίζει παραδιδούς Κωνσταντίῳ, καὶ ἐπιτελεῖται εἰς τὸ λαμπρότατον ὁ γάμος. Εἶτα καὶ παῖς αὐτοῖς· τίκεται, ἣν ὀνομάζουσιν Ὀνωρίαν, καὶ ἕτερος πάλιν, ᾧ κλήσιν ἔθεντο Οὐαλεντιανός· δὲ ζῶντος μὲν Ὀνωρίου Νοβελίσσιμος γίνεται βιασαμένης τῆς Πλακιδίας τὸν ἀδελφόν, μετὰ δὲ τὸν θάνατον τοῦ βασιλέως, καὶ εἴ μετὰ τὴν κατάλυσιν τοῦ τυραννίσαντος Ἰωάννου, καὶ Ῥώμης βασιλεὺς ἀποδείκνυται.¹⁰ Ὁ δὲ Κωνσταντίος συμβασιλεύει τῷ Ὀνωρίῳ, αὐτοῦ μὲν χειροτονουμένου, ἀλλὰ σχεδὸν τι¹¹ ἄκοντος. [193 R.] Χειροτονεῖται δὲ καὶ ἡ Πλακιδία Αὐγούστα, τοῦ τε ἰδίου ἀδελφοῦ καὶ τοῦ ἰδίου ἀνδρὸς χειροτονησάντων. Εἶτα πέμψεται πρὸς [112 H.] Θεοδοσίον, δὲ ἀδελφίδους ὧν Ὀνωρίου τῶν πρὸς ἑὺ μερῶν ἐβασίλευεν¹², ἡ ἀνάρρητις μνησμένη τῆς τοῦ¹³ Κωνσταντίου βασιλείας, καὶ μένει ἀπαράδεκτος. Ἐπίσταται νόσος Κωνσταντίῳ, καὶ μετέμελεν αὐτῷ ἡ βασιλεία, ὅτι οὐκέτι ἦν αὐτῷ ἐπ' ἀδελφῶν ὥσπερ πρότερον ἐξίναί τε καὶ ἀπέναι ὅπῃ καὶ ὅπως βούλοιο, καὶ ὅτι οὐκ ἐξῆν χρῆσθαι¹⁴ βασιλεύοντι οἷς ἔθος εἶχε χρῆσθαι πατριόσι. Τέλος ἐπὶ βασιλεύσας μῆνας, ὥσπερ αὐτῷ καὶ ὁ δεινὸς εἶπεν, «Ἐξ ἡδὴ πεπλήρωται καὶ ἄρχονται ἐπὶ τῇ πλειυτικῇ νόσῳ τελευτᾷ, συντελευτήσας αὐτῷ καὶ τῆς κατὰ τὴν¹⁵ ἀνατολὴν ἑργῆς καὶ ὁμής, ἣν ὤδινεν, ὅτι τὴν ἀναγόμεναι αὐτοῦ τῆς βασιλείας¹⁶ οὐ προσήκοντο. Ὅτι Οὐαλίου¹⁷ διαδέχεται.

Ὅτι κατὰ θάλασσαν πολλὰ παθὼν ὁ συγγραφεὺς μόλις διασώζεται. Ἐν ᾧ καὶ περὶ ἀστέρος τινὸς περιτολογεῖ, ἐπιθρίσκοντος τῷ ἱστίῳ τοῦ πλοίου μέλειν αὐτοὺς βυθίζεσθαι· οὐρανίαν δὲ τὸ φανέν παρὰ τῶν ναυτῶν¹⁸ καλεῖσθαι. Λέγει δὲ περὶ φητταχοῦ, ᾧ εἰκοσι ἔτεσιν συνδύηεν, ὡς σχεδὸν τι οὐδὲν τῶν ἀνθρώπων πραττομένων ἀμείμνητον καταλίμπανεν¹⁹. Ὁρῶντό τε²⁰ γὰρ καὶ ἡδὲ καὶ ἐκάλει ἐξ ὀνόματος καὶ τὰλλα ἐπραττεν.

Ὅτι ὁ ἱστορικός φησι διάγοντος αὐτοῦ²¹ κατὰ τὰς²² Θῆβας καὶ τὴν Σοῦνην²³ ἱστορίας ἔνεκα, ἐν ἐπιθυμίᾳ γενέσθαι τοῦς φυλάρχους καὶ προφήτας τῶν κατὰ τὴν Τάλμιν βαρβάρων, ἦτοι τῶν Βλεμνύων, τῆς ἐντυχίας αὐτοῦ· ἐκίνει γὰρ αὐτοὺς ἐπὶ τοῦτο ἡ

A Honorius Augustus undecimum, et Constantius iterum consules creati, Placidia nuptias conciliant. Sed has ipsa nuptias cum vehementer detrectaret, effecit ut ipsius famulis indignaretur Constantius. Tandem nihilominus ipso quo consulatum inivit die, manu ipsam arreptam Honorius imperator frater ejus invitam Constantio in manum tradit, nuptiaque splendide celebrantur. Hinc nata filia, quam Honoriam nominarunt. Filius item, cui Valentiniano nomen datum, qui superstitie etiamnum Honorio, Nobilissimus dictus, impellente fratrem Placidia. Quin et mortuo Honorio, disjectaque Joannis tyrannide, Romanorum idem Augustus creatus est. Constantius vero Honorii in Augustali imperio collega fit, ab illo quidem ipso, sed pene repugnante, constitutus. Placidia quoque Augusta a fratre et marito dicta est. Dein ad Theodosium, qui fratre Honorii genitus Orientis partibus Augustus imperabat, de Constantii imperatoris electione nuntius mittitur, minimeque receptus est. Hinc morbum Constantius contraxit, suscepti poenitens imperii, quod non jam (ut antea) eundirredeundique, quo et quando vellet, libertas esset, neque ludicris, ut moris ejus erat, operam dare jam imperatori permitteretur. Igitur septimo imperii mense (quemadmodum et insomnium sic indicavebat : « Sextus ablit; septimus inchoatur », pleuritide extinctus est : extincta simul cum ipso in Occidentem ira, atque expeditione, quam quod ad imperii societatem admissus non esset, animo agitata. Valia praefecto [Gothorum] morte absumpto, imperium Teuderichus suscepit.

τῷ φυλάρχῳ τελευτήσαντος Θεουδέριχος τὴν ἀρχὴν

Scriptor varia maritimo itinere passus vix salvus evasit. 62a Ubi et prodigiosa quaedam de sidere (54) commemorat, in ipsum navigii malum magno cum pondere ingruente, ut jam mergendi viderentur. Uraniam vero meteoron illud a nautis appellatum. Refert de psittaco, quocum annos ipse viginti vixerit, ut nullam fere humanarum actionum, quam non imitaretur, omiserit. Saltabat enim, et canebat, et suo quemque nomine compellabat, aliaque id genus exprimebat.

Refert item historicus, cum apud Thebas et Soenem (55) lustrandorum locorum, cognoscendique studio versaretur, fama excitatos praefectos ac vates eorum Barbarorum, qui ad Talmin incolunt, quos Blemmyas vocant, ipsius optasse congressum

VARIAE LECTIONES.

¹⁰ imo Οὐαλεντιανόν : supra certe (p. 59 b 37) ᾧ ἐπέθετο κλήσιν Θεοδοσίον. cf. 64 b 17. ¹¹ τὸν post δὲ add. A : quanquam μετὰ θάνατον est p. 4 b 38 et 31 a 20 : μετὰ τελευτὴν p. 55 b 19 : πρὸ τελευτῆς p. 55 b 17. ¹² ἀναδείκνυται γ. ¹³ τι add. A. ¹⁴ ἐβασίλευεν γ. ¹⁵ τοῦ add. A. ¹⁶ ἐξῆν αὐτῷ χρῆσθαι γ. ¹⁷ τὴν om. A. ¹⁸ τῆς βασιλείας αὐτοῦ γ. ¹⁹ Οὐαλίου γ. ²⁰ ναυτῶν A : αὐτῶν γ. ²¹ καταλίμπανας γ. ²² τε add. A. ²³ αὐτοῦ om. A. ²⁴ τὰς add. A. ²⁵ Σοῦνην γ.

NOTE.

(54) Hispani nautae Sant Telma appellare solent.

(55) For. Syenem.

atque colloquium. Abriperunt itaque me, ait, ut A illas quoque regiones perlustrarem, in ipsam usque Talmīn, a meis contribulibus quinque dierum intervallo distantem, ad urbem quæ dicitur Prima. Hæc olim prima Thebaidis urbs, proxime a Barbarico solo aberat, eamque ob causam a Romanis Latino vocabulo Prima nominata, quo etiam nunc nomine vocitatur, quamvis longo jam tempore Barbari eam sibi vindicarint, cum aliis quatuor oppidis Phœnicone, Chiride, Thapide et Talmide. In hac regione smaragdi se fodinas reperisse scribit: unde Ægyptiorum regibus olim smaragdi illa tanta copia suppeditabat. Et hæc quidem Barbarorum vates inspicere invitabant: verum id sine bona regis venia non licebat.

De Libanio quodam admiranda refert, Asianum genere hunc Honorio et Constantio, imperatoribus Ravennam venisse, summumque veneficum ac magum fuisse. Dicit enim professum esse, admiranda posse se absque armatis hominibus adversus Barbaros patrare. At cum deinde experimentum promissi dedisset, et fama longius manans ad ipsas usque Placidiaæ aures rumore detulisset, necatum illum esse, comminante Placidia conjugi Constantio divortium, nisi e vivis tolleretur Libanius præstigiator atque infidelis.

Constantius genere Illyrius fuit, e Panæso urbe Cadix, qui multis obitis jam inde a Theodosii Magni temporibus militiæ muneribus ad summum tandem, uti diximus, imperii apicem evehctus est. Is cum cætera fuit laude dignus, tum quod auri nulla cupiditate flagraret, 62b antequam quidem Placidia conjungeretur. Nam ea uxore ducta, pecuniarum avidus evasit. Ipso ergo mortuo, cum postulatī homines Ravennam undique confluxerunt, quos bonis ille per injuriam exuisset. Verum Honorii, inquit, lenitas, et Placidia cum eo arcta nimis familiaritas, frustra ut essent hæc quærimonia, omnisque adeo juris vis ac potentia, effecit.

Honorii erga sororem insita affectio tanta fuit, ex quo Constantius ejus maritus vita decessit, ut perditæ nimis amando, et asidue os ejus osculando, turpis apud multos consuetudinis suspicionem non effugerit. Sed hic amor in tantum brevi vertit odium, allaborantibus Spadusa (56), atque Elpidia, Placidia nutrice, quibus illa tribuebat plurimum; adjurante item ipsas Leoneo illius curatore (57), ut et seditiones Ravennæ frequenter existerent (adhærebat enim ipsi adhuc Barbarorum turba, cum ex Adaulphi, tum ex Constantii imperatoris conjugii) et vulnera etiam utrinque inferrentur. Donec tandem ob eas ipsas inimicitias, et priori

φήμη. Καὶ Ἐλαβὸν με, φησί, μέχρι³¹ αὐτῆς τῆς Τάλμινος, ὥστε καθεύοντος τοὺς χώρους ἱστορῆσαι, διέχοντας³² ἀπὸ τῶν Φιλῶν³³ διάστημα ἡμερῶν πέντε, μέχρι πόλεως τῆς λεγομένης Πρίμα, ἥτις ἐν παλαιῶν πρώτῃ πόλει τῆς Θεβαΐδος ἀπὸ τοῦ βαρβαρικοῦ ἐτύγγανε³⁴. διδὲ παρὰ τῶν Ῥωμαίων Ῥωμαία φωνῇ Πρίμα ἦτοι πρώτη ὠνομάσθη, καὶ νῦν οὕτω καλεῖται καίτοι ἐκ πολλοῦ οἰκειωθείσα τοῖς βαρβάροις μεθ' ἐτέρων τεσσάρων πόλεων, Φοινικῶνος, Χίριδος, Θάπιδος, Τάλμιδος. Παρὰ τούτους τοὺς χώρους φησὶ καὶ σμαράγδου μέταλλα εἶναι μαθεῖν, ἐξ ὧν τοῖς Αἰγυπτίων βασιλεῦσιν ἡ σμαράγδος ἐπλεόναζε. Καὶ ταῦτα, φησὶν, οἱ προφηταὶ τῶν βαρβάρων προὔτρεπνόν με θεάσασθαι· ἀλλ' οὐκ ἦν τοῦτο δυνατόν γενέσθαι χωρὶς βασιλικῆς προσταξέως.

B "Οτι Λιβάνιον τινὰ τερατολογεῖ, Ἀσιανὸν τὸ γένος, κατὰ τὴν βασιλείαν Ὀνωρίου καὶ Κωνσταντίου ἐπὶ Ῥάβενναν παραγενέσθαι. Ἀκρον δὲ τούτων εἶναι τελεστικόν. Καὶ δύνασθαι δὲ φησὶ καὶ ὑπισχνέσθαι αὐτὸν χωρὶς ὀπλιτῶν καὶ κατὰ βαρβάρων ἐνεργεῖν. Εἴτα πείραν δοῦς, φησὶν, οὕτως τῆς ὑποσχέσεως, καὶ τῆς φήμης δραμούσης ὥστε καὶ Πλακιδίαν τὴν βασιλίδι μαθεῖν, ἀναιρεῖται ὁ τελεστής· ἡ περὶ γὰρ, φησὶν, ἡ Πλακιδία Κωνσταντίῳ χωρισμὸν τοῦ γάμου, εἰ τοῖς ζῶσι Λιβάνιος³⁵ περιλείπεται, ἀνὴρ γόνος καὶ ἀπιστός.

"Οτι Κωνσταντίος Ἰλλυριὸς ἦν τὸ γένος, ἀπὸ Παναΐου³⁶ πόλεως τῆς [113 H.] Καδίας, καὶ πολλὰς στρατείας ἀπὸ τῶν Θεοδοσίου χρόνων τοῦ μεγάλου διαλθὼν ὕστερον καὶ τὴν³⁷ βασιλείαν ἀρχῇ, ὡς C [196 R.] ἐβρίθη, ὑπέδω. Ἦν δὲ τὰλλα μὲν ἐπαινετὴς, καὶ χρημάτων δὲ κρείττων πρὶν ἢ συναφθῆναι Πλακιδίᾳ· ἐπεὶ δὲ αὐτῇ³⁸ συνέζευκτο, εἰς φιλοχρημασίαν ἐξήκειλε. Μετὰ μέντοι τὸν αὐτοῦ θάνατον δεήσεις κατ' αὐτοῦ τῶν ἐκ χρημάτων³⁹ ἀδικηθέντων ἐπὶ Ῥάβενναν πανταχόθεν συνέβρεον· ἀλλ' ἡ τοῦ Ὀνωρίου, φησὶ, κορυφὴ καὶ ἡ τῆς Πλακιδίας πρὸς αὐτὸν οἰκειότης ἀπράκτους αὐτῶν τὰς αἰτήσεις καὶ τὴν ἰσχὺν τοῦ δικαίου ἀπέφηνεν.

"Οτι τοσαύτη διάθεσις Ὀνωρίῳ⁴⁰ πρὸς τὴν οἰκείαν ἀδελφὴν, ἐξ οὗπερ ὁ ταύτης ἀνὴρ Κωνσταντίος ἀπεβίω, παρεμπέφυκε, ὥς τὴν ἀμετρον ἀγάπην αὐτῶν⁴¹ καὶ τὰ συνεχῇ κατὰ στόμα φιλήματα εἰς ὑπόληψιν αἰσχρὰν αὐτοῖς⁴² τοῖς πολλοῖς ἐμβάλειν. Ἄλλὰ τοσαύτη πάλιν αὐτοῖς ἐναπετέχθη ἐχθρὰ σπουδῇ Σπαδοῦσης⁴³ καὶ Ἐλπίδιος (τροφὸς δ' ἦν αὕτη Πλακιδίας), αἷς καὶ τὰ πολλὰ προσείχε, συμπράττοντος αὐταῖς καὶ Λεοντίῳ τοῦ ταύτης κουράτορος, ὥστε στάσεις μὲν πολλάκις ἐν τῇ Ῥαβέννῃ συστήναι (περιτὴν γὰρ καίετο πληθεὺς βαρβάρων ἐκ τῆς πρὸς Ἀδασούλφον συναφείας καὶ ἐκ τῆς πρὸς Κωνσταντίον συζυγίας) καὶ πληγὰς δὲ προσελθεῖν ἐξ ἐκατέρου

VARIÆ LECTIONES.

³¹ μέχρις ε. ³² διέχοντας ε. Labbens διέχοντα vel διεχούσης. ³³ φίλων ε. ³⁴ διετύγγανε ε. ³⁵ Λιβάνιος περιλείπεται τοῖς ζῶσιν ε. ³⁶ ἀπὸ Ναζου Labbens. ³⁷ καὶ εἰς τὴν ε. ³⁸ αὐτῇ add. A. ³⁹ χρημάτων ε. ⁴⁰ Ὀνωρίου ε. ⁴¹ αὐτῶν ἀγάπην ε. ⁴² αὐτοῖς | αὐτῶν A. ⁴³ Σπαδοῦσης καὶ A : σπουδαζούσης ε.

NOTÆ.

(56) Lego Σπαδοῦσης, dum quid certius reperiam.

(57) Palatit forsitan, qui Caropates quoque appellatus. Vide et Brisson. Lexicon.

μέρους. Τέλος ἐκ τῆς ἀναφθείσσης ἐκείνης ἐχθρὰς Α
καὶ τοῦ ἀντιρρόπου τῆς πρὶν φιλίας μίσους εἰς Βυ-
ζάντιον Πλακιδία, τοῦ ἀδελφοῦ ὑπερισχύσαντος, σὺν
τοῖς οἰκείοις πιασὶν ἐξορίζεται. Καὶ μόνος αὐτῇ
Βονηφάτιος τὰ πιστὰ φυλάττειν ἀπὸ τῆς Ἀφρικῆς,
ἧς ἔρχε, καὶ χρήματα ὡς ἐδύνατο ἐπέμπε καὶ ποδῶς
τὴν ἄλλην αὐτὸς ἐσπούδαθεραπείαν, ὕστερον δὲ καὶ εἰς
τὴν τῆς βασιλείας ἀνάληψιν ἅπαντα συνεβί-
λετο.

Ἵτι Ὀνώριος ὕδαρικῷ νοσήματι ἀλούς πρὸ ἐξ
καλανδῶν Σεπτεμβρίων τελευτᾷ· καὶ πέμπονται
γράμματα πρὸς³⁷ τὴν ἀνατολὴν τὴν βασιλεῖαν θάνα-
τον μὴνύοντα. Ἐν ᾧ δὲ ταῦτα ἐπέμποντο, Ἰωάννη·
τις αὐθεντήσας τυραννεῖ. Ἐφ' οὗ καὶ τῆς ἀναρρήσεως
γινομένης³⁸ ἐρρήθη ὥστερ ἀπὸ τίνος προρρήσεως·
προσχθέν³⁹· «Πίπτει, οὐ στήκει.» καὶ τὸ πλήθος ὥστερ
ἀναλύοντες⁴⁰ ἐπὶ τὸ ῥηθὲν⁴¹ ἀναφωνοῦσι· «Στήκει, οὐ
πίπτει.»

Ἵτι Βονηφάτιος ἀνὴρ ἦν ἡρωϊκός, καὶ κατὰ πολ-
λῶν πολλὰκις βαρβάρων ἤρριστευσεν, ἄλλοτε μὲν
σὺν ὀλίγοις ἐπερχόμενος, ἄλλοτε δὲ καὶ σὺν πλείοσιν,
ἐνίοτε δὲ καὶ μονομαχῶν· καὶ ἀπλῶς εἰπεῖν, παντὶ
τρόπῳ πολλῶν βαρβάρων καὶ διαφόρων ἔθνων ἀπήλ-
λαξε τὴν Ἀφρικὴν. Ἦν δὲ καὶ δικαιοσύνης ἐραστὴς
καὶ χρημάτων κρείττων. Ἐπράχθη δὲ αὐτῷ καὶ τι
τοιούτων· Ἀνὴρ τις ἀγροίκος, ἔχων ἀνθοῦσαν γυναικα
τὴν ὥραν, ὑπὸ τίνος τῶν συμμάχων βαρβάρων
ἐμοιχεύετο⁴². Δεῖται τοιγαροῦν Βονηφάτιου, τὴν
ὑβριν ὀλοφυρόμενος. Ὁ δὲ Βονηφάτιος μαθὼν τὸ
διδάστημα τοῦ τόπου καὶ τὸ δόγμα τοῦ ἀγροῦ, ἐν ᾧ τὰ
τῆς μοιχείας ἐπράττετο, τὸν μὲν ἰκέτην⁴³ [114 H.]
τείως ἀπέπεμπε, προστάξας πάλιν τῇ ἐξῆς αὐτῷ
προσελθεῖν, ὅπως δὲ λαθῶν ἅπαντας, καὶ ἐπὶ τὸν
ἀγρὸν ἐλάσας ἐδομοῖκοντα διςτάμενον σταδίοις,
καὶ εὐρὼν τὸν βάρβαρον τῇ μοιχευομένῃ συγκαθεύ-
δοντα, τέμνει τε αὐτοῦ τὴν κεφαλὴν καὶ δι' αὐτῆς
ὕποστρέφει νυκτός. Προσελθόντι δὲ κατὰ τὸ πρόσ-
ταγμα εἰς τὴν αὐρίον τῷ ἀνδρὶ ἐπιδίδωσι τοῦ βαρβά-
ρου τὴν κεφαλὴν, διαπυθνόμενος εἰ ἐπιγινώσκει⁴⁴
αὐτήν. [197 R.] Ὁ δὲ τοῖς παρούσιν ἅμα κατα-
πλαγεῖς καὶ ἀμηχανήσας, ἔπειτα ἐπιγινούς καὶ πολλὰ
τῆς δικαιοσύνης εὐχαριστήσας⁴⁵, σὺν χαρᾷ ἀπῆει.

Ἵτι ἕκαστος τῶν μεγάλων οἰκῶν τῆς Ῥώμης, ὡς
φῆσιν, ἅπαντα εἶχεν ἐν ἑαυτῷ ὅποσα πόλις σύμμε-
τρος ἔδύνατο ἔχειν, ἱππόδρομον καὶ φόρους καὶ ναοὺς D
καὶ πηγὰς καὶ λουτρὰ διάφορα. Διὸ καὶ ὁ συγγρα-
φεὺς ἀπεφθίγγετο.

Εἰ δὲ ὁμοῦ ἄστυ πόλις πόλις ἄστυ μινυρία κεῖθαι⁴⁶.
Ἦσαν δὲ καὶ λουτρὰ δημόσια παμμεγέθη. Αἱ δὲ
Ἀντωνιανὰ οὕτω καλοῦμεναι εἰς χρεῖαν τῶν λου-
μένων καθέδρας εἶχον⁴⁷ παρακειμένας χιλίας ἑξακο-
σίτας, ἐκ μαρμάρου κατεσκευασμένας ξεστοῦ· αἱ δὲ

amori par nunc odium, Constantinopolim Placidia,
fratre praevalente, cum liberis ablegatur. Solus Bo-
nifacius fidem illi servans, cum ex Africa, cui
præerat, pecuniam, ut poterat, submisit, tum ad
alia ei obsequia præsto fuit. Qui post etiam, ut ad
imperium hæc rediret, nihil non fecit, tulitque.

Honorius aquæ intereuntis morbo correptus, ante
diem vi Kal. Septemb. (58) vitam finit, missæque
in Occidentem litteræ, Augusti mortem nuntiantes.
Quæ dum ultro citroque mittuntur, Joannes qui-
dam tyrannidem occupavit, atque ejus inaugura-
tione imperii, tanquam ab aliquo futuræ rei ora-
culo, jactum est: «Cedit, non stat;» quod vulgus
dictum invertens exclamabat: «Stat, non ca-
dit.»

Bonifacius (59) vir erat heroicus, qui cum mul-
tis sæpe gentibus barbaris strenue pugnavit, pan-
cis interdum copiis adhibitis, interdum pluribus,
nonnunquam vero et singulari certamine: et, ut
verbo dicam, barbaras multas, variasque gentes
Africa expulit. Idem justitiæ vel in primis studio-
sus, et abstinens ac pecuniarum contemptor fuit,
a quo etiam hujusmodi aliquando patrum faci-
nus. 63a Rusticus quidam præstanti forma ux-
orem suam cum Barbaro quodam e confœderatis
milite consuescere cognovit, rogavit itaque Boni-
facium, dedecus illud familiæ deplorans, ut opem
ferret. Ille, cognito loci intervallo, et agri nomine,
ubi adulterium patraretur, hominem tum quidem
dimisit, in posterum diem ad se redire jussum.
Noctu autem, insciis omnibus in agrum illum,
septuaginta stadiis dissitum profectus, deprehensi
cum mœcha Barbari caput amputavit, eademque
domum nocte revertit. Redeunti dein, ut manda-
tum fuerat, postridie marito, Barbari caput obtu-
lit, percontatus an novisset. Ille spectaculo per-
cussus, et quasi sensu motus, mox ubi agnovit,
multis justitiæ causa actis gratiis, domum lætes
rediit.

E magnis Romanæ urbis domibus (ut hic refert)
omnia intra se unaquæque habuit, quæcumque me-
diocris etiam urbs habere potuit; hippodromum,
fora, delubra, fontes, varia balnea. Hinc et scriptor
sic exclamat:

Est urbs una domus: mille oppida continet una urbs.
Sed et lavacra publica ingenti prorsus fuere magni-
tudine, e quibus, quæ Antoninianæ nominantur
thermæ, ad commodiorem lavantium usum, mille
sexcenta habuerunt sedilia e marmore polito fabri-

VARIE LECTIONES.

³⁷ πρὸς Α: εἰς C. ³⁸ γινομένην C. ³⁹ προσχθέν C. ⁴⁰ ἀναλύοντες] fortasse leg. ἀλύοντες. ⁴¹ ἐπὶ τὸ ῥηθὲν Α·
τὸ ῥήμα C. ⁴² ἐμοιχεύετο Α: ἔγνω αὐτὴν μοιχευομένην C. ⁴³ οἰκέτην C. ⁴⁴ ἐπιγινώσκει C. ⁴⁵ ἀπαν-
χαριστήσας C. ⁴⁶ κεῖθαι Α: τεύχει C. ⁴⁷ εἶχε C.

NOTÆ.

(58) Discrepat hic calculus ab aliis, nam XVIII
Kal. Septemb. obiisse Honorium tradunt Socrates,
Prosper, Marcellinus et Cassiodorus.

(59) Hic B. Augustino perfamiliaris fuit, ut cre-
bræ utriusque litteræ ostendunt.

caia : Diocletianæ, duplo fere plura : Romanæ vero urbis mœnia ex Ammonis geometriæ dimensionibus, quo tempore Gotthi illam priore incursionem infestaverunt, viginti et unius milliaris spatium in circuitu habere comperta sunt.

Multas Romæ familias annuos redditus e bonis accepisse quadraginta circiter auri centenarios, absque frumento et vino, aliisque ejus generis, quæ tertiam æquabant auri partem, si venderentur. Alteras vero post has, decem aut quindecim centenarios in censu habuisse. Probum Alypii (60) filium in prætura, quam Joannis tyranni temporibus gessit, auri centenarios duodecim expendisse. Symmachum vero oratorem, mediocri censu senatorem, ante captam urbem (63^b) filio Symmacho præturam gerente, centenarios impendisse viginti. Maximum dein, ex opulenti ac beatis unum, in filii præturam quadraginta centenarios impendisse. Septem autem diebus solennes ludos prætores celebrabant.

Scriptor hic Ulyssem ait, non circa Siciliam, sed ad extremas Italiæ oras oberrasse : et trajecto Oceano (61) ad inferos descendisse, atque in eo mari variis illis erroribus jactatum fuisse. Quod multis confirmare nititur. Nos et alios plures legimus (62), in his cum illo consentire.

Remissa est Constantinopoli a Theodosio Placidia cum liberis, adversus Joannem tyrannum (63) : et illa quidem Augustæ nomen, Valentinianus vero Nobilissimi titulum suscepit. Submissus quoque exercitus, bellique imperator utriusque militiæ, Ardaburius nimirum cum Aspare filio, addito et tertio Candidiano. Ad Thessalonicam [cum ventum esset,] Helicon officiorum magister a Theodosio missus, Valentinianum in illa ipsa urbe Cæsaris veste induit, annos natum non amplius quinque. Cum autem ad Italiam pervenissent, Ardaburius a tyranni militibus capitur, missusque ad illum amicitiam cum eodem init. Ejus interim filius [Aspar] una cum Placidia in magna rerum desperatione luctuque versabantur. Sed Candidianus, multis occupatis urbibus, partaque rebus bene gestis nominis claritate, luctum dissipavit animosque reddidit. Cæso dein Joanne tyranno, Placidia una cum Cæsare filio Ravennam iniit. Helion vero magister et patricius Romam invasit omnibusque eo confluentibus, Valentinianum jam septennem veste induit imperatoria; ubi historiæ finis est.

A Διοκλητιανὰ ἐγγὺς διπλασίους. Τὸ τε τεῖχος τῆς Ῥώμης μετρηθὲν παρὰ Ἀμμωνος τοῦ γεωμέτρου, καθ' ὃν καιρὸν Γότθοι τὴν προτέραν κατ' αὐτῆς ἐπιδρομὴν ἔποιήσαντο, εἴκοσι καὶ ἐνὸς μιλίου διάστημα ἔχον ἀπεδείχθη.

Ὅτι πολλοὶ οἰκοὶ Ῥωμαίων προσόδους κατ' ἐνιαυτὸν ἐδίδοντο ἀπὸ τῶν κτημάτων αὐτῶν ἀνὰ μ' χρυσοῦ κεντηνάρια ⁶⁰, χωρὶς τοῦ σίτου καὶ τοῦ οἴνου καὶ τῶν ἄλλων ἀπάντων εἰδῶν, ἃ εἰς τρίτον συνέβαινεν, εἰ ἐπιπράσκετο, τοῦ εἰσφερομένου χρυσίου. Τῶν δὲ μετὰ τοὺς πρῶτους δευτέρων οἰκῶν τῆς Ῥώμης πεντεκαίδεκα καὶ δέκα κεντηναρίων ἢ πρόσδος ἦν. Καὶ ὅτι Πρόβος ὁ παῖς Ὀλυμπίου ⁶¹, τελέσας τὴν οἰκίαν πραιτοῦραν κατὰ τὸν καιρὸν τῆς Ἰωάννου τυραννίδος, δώδεκα κεντηνάρια χρυσοῦ ἀνήλωσε ⁶². Σύμμαχος δὲ ὁ λογογράφος, συγκλητικὸς ὢν τῶν μετρίων, πρὶν ἢ τὴν Ῥώμην ἀλῶναι, τοῦ παιδὸς Συμμάχου πραιτοῦραν τελούντος κ' κεντηνάρια ἔδωκε πάντως. Μάξιμος δὲ, εἰς τῶν εὐπόρων, εἰς τὴν τοῦ υἱοῦ πραιτοῦραν μ' κατεβάλετο κεντηνάρια. Ἐπτά δὲ ἡμέραις οἱ πραιτωρεῖς τὰς πανηγύρεις ἐτέλουν.

Ὅτι ὁ συγγραφεὺς τῷ Ὀδυσσεὶ τὴν πλάνην οὐ κατὰ Σικελίαν φησὶ γεγενῆσθαι, ἀλλὰ κατὰ τὰ πέρατα τῆς Ἰταλίας ⁶¹, καὶ τὴν εἰς ἄδου κάθοδον παρὰ τὸν Ὀκεανὸν γεγενῆσθαι, ἐν ᾧ καὶ ἡ πολλὴ πλάνη. Ἀγωνίζεται δὲ διὰ πολλῶν τοῦτο πειρασθῆναι. Ἡμεῖς δὲ καὶ ἄλλους διαφόρους ἀτέγνωμεν ἐν τοῦτοις αὐτῷ συμφωνοῦντας ⁶².

Ὅτι ἀποστέλλεται ἀπὸ Κωνσταντινουπόλεως παρὰ Θεοδοσίου Πλακιδία ἅμα παιοὶ κατὰ τοῦ τυράννου, καὶ ἐπαναλαμβάνει αὐτὴ μὲν τὸ τῆς Αὐγούστης, ὃ δὲ Οὐαλεντινιανὸς τὸ τοῦ Νωβαλιστίμου ἄξιωμα· συνεκπέμπεται δὲ αὐτοῖς καὶ στρατὸς καὶ στρατοπεδάρχῃ· ἑκατέρως δυνάμεις [115 H.] Ἀρδαβούριος ἅμα τῷ παιδί Ἀσπαρι, καὶ τρίτος Κανδιδιανός. Κατὰ δὲ τὴν Θεσσαλονικὴν Ἡλίων ὁ τῶν ὀφρικήων μάγιστρος παρὰ Θεοδοσίου ἀποσταλεῖ· ἐνδύει ⁶⁰ Βαλεντινιανὸν ἐπ' αὐτῆς Θεσσαλονικῆς τὴν τοῦ Καίσαρος ἐσθῆτα, πέμπτον ἔτος ἄγοντα τῆς ἡλικίας. Κατιόντων δὲ αὐτῶν Ἀρδαβούριος μὲν ἀλίσκεται παρὰ τῶν τοῦ τυράννου, καὶ ἀναπέμπεται πρὸς αὐτὸν, καὶ φιλιᾷ αὐτῷ· ὃ δὲ τούτου παῖς ἅμα Πλακιδίᾳ ἐν ἀθυρίᾳ καὶ λύπῃ ἦσαν· Κανδιδιανὸς δὲ πολλὰς πόλεις αἰρῶν καὶ εὐδοκιμῶν λαμπρῶς τὸ λυποῦν διεσκέδαζε καὶ ἐφυγάγει. Εἰτα σφάζεται ὁ τύραννος Ἰωάννης, καὶ Πλακιδία ἅμα Καίσαρι τῷ παιδί εἰσέρχεται εἰς τὴν Ῥάβενναν. Ἡλίων δὲ ὁ μάγιστρος καὶ πατρικίος καταλῶν τὴν Ῥώμην, [200 R.] καὶ πάντων ἐκεῖσε συνδραμόντων, τὴν βασιλικὴν ἐσθῆτα ἐπταετηρὸν ὄντα ἐνδύει Βαλεντινιανόν. Ἐν οἷς καὶ τὰ τῆς ιστορίας.

VARIE LECTIONES.

⁶⁰ τὸ δὲ τῆς Ῥώμης τεῖχος ζ. ⁶¹ καταδρομὴν ζ. ⁶² κεντηναρίων apographum Stephani. ⁶¹ Ἀλυπίου ζ. ⁶² ἀνάλωσε ζ. ⁶¹ Ῥώμην Α : πόλιν ζ. ⁶² Ἰταλίας], «quid si Hispaniæ legas?» Labbeus, ⁶⁰ συμφωνοῦντας ζ. ⁶² ἐκδύει ζ.

NOTÆ.

(60) Al. Olympii.

(61) Ex Homeri ipsius sententia *Odyss.* A, v. 136, ὃ δ' εἰς πείραθ' ἔκτανε βαθυρρόοιο Ὀκεάνιο.

(62) In quib. forte Strabo lib. 1.

(63) Cuius apud Suid. clementia, prudentia atque moderatio commendantur.

ΠΑ'.

Θεοδώρου πρῶτον περὶ τῆς ἐν Περσίδι μαγικῆς, ἐν λόγοις γ'.

Ἀνεγνώσθη βιβλιδάριον Θεοδώρου Περὶ τῆς ἐν Περσίδι μαγικῆς, καὶ τίς ἡ τῆς εὐσεβείας διαφορά, ἐν λόγοις τριῶν. Προσφωνεῖ δὲ αὐτοὺς πρὸς Μαστούδιν ἐξ Ἀρμενίας ὁμώμενον, χωρεπίσκοπον δὲ τυγχάνοντα. Καὶ ἐν μὲν τῷ πρώτῳ λόγῳ προστίθεται ⁵⁷ τὸ μισρὸν Περσῶν ⁵⁸ δόγμα, ὃ Ζαράδης ⁵⁹ εἰσηγήσατο, ἥτοι περὶ τοῦ Ζουρούμ ⁶⁰, ὃν ἀρχηγὸν πάντων εἰσάγει, ὃν καὶ Τύχην καλεῖ· καὶ ὅτι σπένδων, ἵνα τέχη τὸν Ὀρμίσδην, ἔτεκεν ἐκεῖνον καὶ τὸν Σατανᾶν· καὶ περὶ τῆς αὐτῶν ⁶¹ αἰμομιξίας. Καὶ ἀπλῶς τὸ δυσσεβεῖς καὶ ὑπέραισχρον δόγμα κατὰ λέξιν ἐκθελεῖ ἀνασκευάζει ἐν τῷ πρώτῳ λόγῳ. Ἐν δὲ τοῖς λοιποῖς δυσὶ λόγοις τὰ περὶ τῆς εὐσεβοῦς διέργεται πίστει, ἀπὸ τῆς κοσμογονίας ἀρξάμενος, καὶ περὶ αὐτῆς τῆς χάριτος ὁμολῶς καὶ ἐπιτροχάδην διελθὼν.

Οὗτος ὁ Θεόδωρος ⁶² ὁ Μοψουεστίας εἶναι δοκεῖ· τὴν τε γὰρ Νεστορίου αἵρεσιν, καὶ μάλιστα ἐν τῷ τρίτῳ λόγῳ, κρατύων ⁶³ προσαναφωνεῖ ⁶⁴, ἀλλὰ καὶ τὴν τῶν ἀμαρτωλῶν ἀποκατάστασιν τερατεύεται.

ΠΒ'.

Δεξίππου τὰ μετὰ Ἀλέξανδρον, καὶ ἕτερον Σύντομον ἱστορικὸν καὶ τὰ Σκυθικά.

Ἀνεγνώσθη Δεξίππου τὰ μετὰ Ἀλέξανδρον ἐν λόγοις τέσσαρσιν. Ἀνεγνώσθη δὲ αὐτοῦ καὶ ἕτερον Σύντομον ἱστορικὸν, μέχρι τῆς Κλαυδίου ἐπιτρέχον τὰς κεφαλαιώδεις πράξεις βασιλείας. Ἀνεγνώσθη δὲ αὐτοῦ καὶ τὰ Σκυθικά, ἐν οἷς αἱ ⁶⁵ Ῥωμαίων αὐτῶν καὶ Σκυθῶν ἀναγράφονται πρὸς ἀλλήλους μάχαι τε ⁶⁶ καὶ ἀξιόλογοι πράξεις. Ἔστι δὲ τὴν φράσιν ἀπέρριτος τε καὶ ὀγκῶ καὶ ἀξιωματὶ χαίρων, καὶ ὥς ἂν τι· εἰποι, ἄλλος μετὰ τίνος σαφηνείας Θουκυδίδης, μάλιστα γὰρ ἐν ταῖς Σκυθικαῖς ἱστορίαις.

Ἀρχεται δὲ ἐν τοῖς μετὰ Ἀλέξανδρον ἀπ' αὐτῆς τῆς τοῦ βασιλείας τελευτῆς, καὶ διέξισιν ὅπως εἰς τὸν ἀδελφὸν Ἀλεξάνδρου τὸν Ἀριδαῖον ⁶⁷, ὃς ἦν ἐκ Φιλίνης τῆς Λαρισαίας ⁶⁸ τῷ Φιλίππῳ γεγεννημένος, ἡ τῶν Μακεδόνων ἀρχὴ περιέστη, εἰς αὐτὸν τε καὶ εἰς τὸν μέλλοντα Ἀλεξάνδρου παῖδα τίχτεσθαι ἐκ Ῥωξάνης (ἐν γαστρὶ γὰρ ἔχουσα καταλείπειτο) καὶ

VARIAE LECTIONES.

⁵⁷ ἐκτίθεται γ. ⁵⁸ μ. τῶν Περσῶν γ. ⁵⁹ Ζαρράδης γ. ⁶⁰ Ζαρούμ γ. ⁶¹ τῆς αὐτῆς αὐτῶν γ. ⁶² οὗτος δ' ὁ γ. ⁶³ ἐπικρατύων γ. ⁶⁴ προσαναφωνεῖ γ. ⁶⁵ αἱ αἱ τῶν γ. ⁶⁶ τε add. A. ⁶⁷ Ἀρριδαῖον A. ⁶⁸ Λαρισαίας γ.

NOTÆ.

(64) Quasi ὁ ἐν χώρᾳ ἐπισκόπου ὢν, episcopi vicarius, qui etiam ipse episcopus esset ut ex Antioch. conc. constat. Eum hodie *Suffraganeum* vulgo appellant.

(65) Sarades hic legendum doceor ab Agathia lib. II *De bello Goth.* ubi hoc item nomine Soroastrem Persarum legislatorem vocatum monet. Gnosticorum hæc omnia deliramenta, e confictio ab ipsis revelationum Soroastris libro petita forsitan.

(66) Ὁρομάζην, seu Ὁρομάσθην, et malum Genium Ἀρεμάνιον puto indicari, de quib. Plutar. libel. *De Iside et Osiride*. Vide Brisson. *Persic.* II,

et ibi laudatos.

(67) Αἰμομιξία. Gnosticorum intelligo, Soroastris disciplinam sectantium. Vide nostri Mart. Delirii *Magie. Disquisit.* lib. III, p. 1, q. 24, sect. 2^a auctoribus ibi citatos.

(68) Rhetoris Atheniensis, cui Suid. Herennii cognomentum triboit.

(69) *Chronicorum* hujus scriptoris x ac xi librum citavit Siephan.

(70) Arrianus inf. geminata rr littera, *Arriδαum* perpetuo profert, ut et Plut. in *Alexandro*.

(71) Vide Arrian. inf. cod. 92.

A

LXXXI.

Theodori Mopsuestie de Persarum Magia libri III.

Lecti sunt Theodori *De Persica magia et quid hæc a pio cultu differat*, libelli tres : quos Mastubio Armeno, et chorepiscopum agenti (64), inscribit. Ac primo quidem libro exponit nefandum Persarum dogma, quod Zasrales (65) induxit, sive de Zarvam quem principem diuinum facit, et *Fortunam* appellat. Hunc libatione oblata ut Hormisdam (66) gigneret, et illum, et Satanam præterea genuisse. De eorum insuper ^{64a} sanguinis missione (67). Denique ubi simpliciter impium ac perobscenum dogma ad verbum proposuit, priore illud libro refellit. Reliquis duobus de fidei pia doctrina tractat, ductoque a mundi creatioe exordio, ad ipsam legem gratiæ pari modo cursim delabitur.

Hic Theodorus ille Mopsuestius esse creditur. Nestorii enim hæresim, maxime libro tertio, confirmans citat. Quin et peccatorum in pristinum statum restitutionem constringit.

LXXXII.

Dexippi de rebus post Alexandrum gestis libri IV ; Epitome historica usque ad Claudii imperium et Scythica.

Lecti sunt Dexippi (68) *Rerum post Alexandrum Magnum gestarum* libri quatuor. Lecta et ejusdem altera *Epitome historica*, usque ad imperium Claudii Aug. (69) summa gestarum rerum capita attingens. *Scythica* quoque ejusdem legimus, quibus Romanorum et Scytharum inter se prælia, resque memoratu dignas, commemorat. Oratio ejus ut nihil habet redundans, ita pompam quamdam ac majestatem affectat. Unde quis eum jure dixerit alterum esse, sed cum perspicuitate quadam, Thucydidem; potissimum vero in Scythicis illis historiis.

Rerum post Alexandrum gestarum narrationem ab ipso mox regis excessu inchoat, referitque porro ut ad Alexandri fratrem Aridaeum (70), qui ex Philine Larissæa Philippo natus fuerat, Macedonum regnum deuenit; ad illum, inquam, et Alexandri filium, nasciturum ex Roxana, quæ prægnans relicta fuerat; itemque ad Perdiccam (71) et socios, qui Ma-

redonum iudicio, regum nomine imperium procura-
bant. Narrat deinceps, ut Alexandri sit divisum im-
perium, Asiæ quidem hoc modo. Ptolemæo Lagi filio
totius Ægypti, et Libyæ, et omnis ultra hanc regionis
Ægypto adjacentis, imperium datum. Cleomenes vero
ab Alexandro rege huic Satrapia impositus, vicariam
Ptolemæo præstare operam iussus est. Laomedon
Mitylenæus Syria tenuit; Philotas, Ciliciam; Pithon
vero, Mediam; Eumenes, Cappadociam et Paphlago-
niam, gentesque ad Euxinum pontum sitas, ad us-
que Trapezontem. Antigonus Pamphyliis et Cilici-
bus (72) præfectus est, usque ad Phrygiam. Asan-
dro Cares (75) obvenit; Lydi vero Menandro.
Leonatus Phrygiam, quæ ad 64^b Hellespontum est,
obtinuit. Atque ita quidem Asia distributa. In Eu-
ropa, Thracia, quidem, et Cherronesus Lysi-
macho cessit (74). Antipater autem universæ Ma-
cedoniæ, et Græciæ, Illyriis item, et Triballis, at-
que Agrianis, omnibusque adeo iis, quibus in con-
tinente [Europæa] fuerat ab Alexandro adhuc super-
stitie cum plena et summa potestate imperator præ-
fectus. Curatoris porro officium, quæque ad re-
giam pertinerent tutelam, Cratæro mandata. At quod
summum est apud Macedonas dignitatis culmen, Per-
dicæas Hephestionis chiliarchiam tenuit (75).

Indorum omnium præfecti Porus et Taxiles fuere.
Ac Poro quidem, quæ Indum inter et Hydaspem
flumina jacent; Taxilli vero reliqua sunt attributa.
Pithon (76) alter horum finitimis imperavit, exceptis
Paramisadis (77). Qui vero Indis contermini sunt,
sub Caucasels montibus incolentes, Oxyartæ Bactrio,
Roxanes patri, regendi obtigerunt. Huic Roxanæ
filius natus post Alexandri patris obitum, quem
æque parentis nomine Alexandrum Macedones ap-
pellarunt. Arachosiis et Gedrosiis Sibyrtius præfuit.
Stasanor [al. Stanosor] Soliensis apud Arcios ei
Drangos regnavit. Philippus Sogdianis imperavit,
ut Radapharnes Hyrcaniis, et Neoptolemus Carma-
niæ. Persæ Peucestæ paruerunt. Sogdianorum
quippe regnum Oropius tenuerat, non a patre reli-
ctum, sed ab Alexandro acceptum. Qui postquam
in eam calamitatem incidit, ut perduellionis reus
regno exuendus esset, communicatum cum alio (78)
horum [Sogdianorum] imperium tenuit. Babylonio-
rum vero, ejusque regionis quæ media Tigrim (79)
inter et Euphratem fluvios sita est, ita distributum
imperium, ut illis quidem Seleucus, Mesopotamiæ
vero Archelaus imperaret. Hic itaque gentium, ea-
rumque præfectorum catalogus, postquam Perdicæas

εἰς τοὺς ἀμφὶ Περίδωρον, οἱ κρίσει τῶν Μακεδόνων
ἐπετρόπευον αὐτοῖς τὴν ἀρχήν. Διέξισι καὶ ὅπως ἡ
τοῦ Ἀλεξάνδρου διανεμήθη ἀρχή. [116. H.] Τὰ μὲν
οὖν τῆς Ἀσίας οὕτω. Πτολεμαῖος ὁ Λάγου Αἰγύπτου
πάσης καὶ Λιβύης καὶ τῆς ἐπέκεινα γῆς, ὅσῃς
Αἰγύπτῳ συνάπτεται, ἀρχαὶν ἐτάχθη· ὁ δὲ τῶ βασιλεῖ
Ἀλεξάνδρῳ ἐπὶ τῇ σατραπείᾳ ταύτῃ τεταγμένος
Κλεομένης ὑπαρχος Πτολεμαίῳ ἀποκατίσθη. Λαομέ-
δων δὲ ὁ Μιτυληναῖος Σύρων ἡγεῖσθαι ἀπεφάνθη, καὶ
Φιλώτας μὲν Κιλικίας, Πίθων δὲ Μηδίας, Εὐμένης
δὲ Καππαδοκίας τε καὶ Παφλαγονίας καὶ τῶν ἐπὶ
τὸν Εὐξείνιον πόντον κατεινότων μέχρι καὶ ἐς Τραπε-
ζοῦντα⁷². Ἀντίγονος δὲ Παμφυλίων καὶ Κιλικίων μέ-
χρι Φρυγίας, Καρῶν δὲ Ἀσανδρος, [201 R.] Μέναν-
δρος δὲ Λυδῶν, Λεωνάτος δὲ τῆς ἐφ' Ἑλλησπόντῳ⁷³
Φρυγίας. Καὶ τῶν μὲν Ἀσιανῶν οὕτω, τῶν δ' Εὐρω-
παίων Θράκης μὲν καὶ Χερρόνησου Αὐτίμαχος, Ἀν-
τίπατρος δὲ ἐπὶ πᾶσι Μακεδόσι καὶ Ἑλλήσι καὶ
Ἰλλυριοῖς καὶ Τριβαλλοῖς καὶ Ἀγριαῖσι καὶ ὅσα τῆς
ἡπείρου ἐξέτι⁷⁴. Ἀλεξάνδρου στρατηγὸς αὐτοκράτωρ
ἐτέτακτο. Τὴν δὲ κηδεμονίαν καὶ δὴν προστασία τῆς
βασιλείας, Κρατερὸς ἐπατρόπη, ὃ δὴ πρῶτιστον τι-
μὴ; τέλος παρὰ Μακεδόσι· Περίδικας δὲ τὴν Ἡπει-
στίωνος χιλιάρχῃαν.

Ἦσαν δὲ ἄρχοντες Ἰνδῶν μὲν ἀπάντων Πῶρος καὶ
Ταξιάρχης· ἄλλ' ὁ μὲν Πῶρος οἱ ἐν μέσῳ Ἰνδοῦ ποτα-
μοῦ καὶ Ὑδάσπου νέμονται, Ταξιάρχης δὲ τῶν λοιπῶν.
Πίθων⁷⁵ δὲ τίς τῶν τούτοις ὁμῶρον ἡγεῖτο, πλὴν
Παραμισάδης⁷⁶. Οἱ δὲ συνάπτοντες Ἰνδοῖς, ὅσοι ὅπῃ
τοῖς Καυκάσιος ὄρεσι⁷⁷ νέμονται, Ὀξυάρτη τῷ Βα-
κτρίῳ, ὃς ἦν Ρωξάνης πατήρ, εἰς ἀρχὴν ἀπενεμή-
θησαν· ἥς ἐτέχθη παῖς μετὰ τὸν τοῦ πατρὸς Ἀλεξ-
άνδρου θάνατον, ᾧ τὸ Μακεδόνων πλῆθος τοῦ πα-
τρὸς τὴν προστασίαν Ἀλεξάνδρῳ ἔθεντο. Ἀραγω-
σίῳν δὲ καὶ Γαδρωσίῳν ἐπῆρχε Σιδυρτίος, καὶ Στα-
σάνωρ ὁ Σόλιος Ἀρείῳν καὶ Δράγγῳν ἡγεῖτο. Φίλιπ-
που δὲ ἦν ἀρχὴ Σογδιανῶν καὶ Ραδαφέρνης Ὑρκα-
νίας καὶ Νεοπολέμου Καρμανίας. Πέρσαι δὲ ὅπῃ
Πευκέστη ἐτάχθησαν. Τὴν δὲ Σογδιανῶν βασιλείαν
Ὀρώπιος εἶχεν, οὗ πατρίον ἔχων ἀρχὴν, ἀλλὰ δόντος
αὐτοῦ Ἀλεξάνδρου· ἐπαι δὲ τύχη τις αὐτῷ συνέπεσεν,
ἐπαναστάσεως αὐτῶν φεύγοντι παραλυθῆναι τῆς
ἀρχῆς, τότε κοινῶς αὐτῶν τὴν ἀρχὴν εἶχε. Βαβυλωνί-
ων δὲ καὶ τῆς μέσης τῶν ποταμῶν Τίγρητος καὶ
Εὐφράτου, τῶν μὲν Σέλευκος, τῆς δὲ Μεσοποταμίας
Ἀρχέλαος ἦρχε. Τοσσοῦδε ἀριθμὸς ἐθνῶν τε καὶ
ἐθνῶν ἀρχόντων ἦν, ὅτε Περίδικας μετὰ τὴν
Ἀλεξάνδρου τελευτὴν τὰς ἀρχὰς ἐνεῖμε. Καὶ τὰ ἄλλα

VARIAE LECTIONES.

⁷² πύθων pr. A, πύθων corr. ⁷³ τραπεζοῦντος A. ⁷⁴ Ἑλλησπόντου corr. A : ⁷⁵ ἐξέτι A : ἐξέτι γ.
⁷⁶ πύθων corr. A. ⁷⁷ παραμισαδῶν A : verum est Παραμισαδῶν. ⁷⁸ τὰ Καυκάσια ὄρη γ.

NOTÆ.

(72) Pro his habet inf. *Lyciis* Arrian. cod. 92.
(75) Cassandrum apud Justin. et Curtium leges :
ut et in priore imperii Macedonici divisione apud
Arrianum inf. cod. 92.
(74) Horum triumviratum conferas licet cum Ar-
rianum infr. cod. 92.
(75) Junge hæc cum Perdicæa dignitate, secutus
Arrianum inf. et ita exigunt res de Perdicæa
scriptæ.

(76) Non ille, cui supr. Mediam obvenisse retulit,
sed quem Agenoris filium facit Justinus, et Arrianus
inf. cod. 92.
(77) *Parapamisadas* leges infra apud Arrianum
cod. 92.
(78) Cum Philippo nimirum, cui jam mox So-
gdiani attributi legebantur.
(79) Unde *Mesopotamia* dicta est.

διέξεισιν ἐν πολλοῖς, ὡς καὶ τούτοις, Ἀδριανῷ ⁷⁶ A κατὰ τὸ πλεῖστον σύμφωνα γράφω ⁷⁷.

ab Alexandri excessu imperia distribuit. In cæteris autem plerisque narrationibus, æque ut in his, cum Arriano plurimum Dexippus consentit.

LXXXIII.

ΠΓ.

Διονυσίου Ἀλικαρνασσεύς Ἱστορικὸν λόγον κ'.

Ἀνεγνώσθη Διονυσίου Ἀλικαρνασσεύς ⁷⁸ τοῦ Ἀλεξάνδρου βιβλία ἱστορικῶν λόγων εἰκοσιν. Ἀρχεται ἀπὸ τῆς Αἰνείου μετὰ ⁷⁹ Τροίας ἄλωσης ἐπὶ τὴν Ἰταλίαν ἀφίξειν, καὶ διέξεισιν ἐν πολλῇ λεπτολογίᾳ τὴν τε τῆς Ῥώμης οἰκισιν ⁸⁰ καὶ τὴν Ῥέμου ⁸¹ καὶ Ῥωμύλου γέννησιν καὶ ἀπλῶς ἐφεξῆς ἅπαντα, μέχρι οὗτο Ῥωμαῖοις ὁ πρὸς Πύρρον τὸν Ἠπειρώτην πόλεμος συνῆσθαι. Διέρχεται δὲ καὶ αὐτὸν ἐκεῖνον, καὶ τελευτᾷ ἐς τὴν ρ' καὶ κη' Ὀλυμπιάδα, ἔτους [117 H.] αὐτῆς ἐνεστηχότος ⁸² τρίτου· ὅψ' ἤς καὶ φησιν ἀπάρξασθαι τὸν Μεγαλοπολίτην Πολύβιον τῆς ἱστορίας. Ἦκμασε δὲ οὗτος ἐπὶ τῶν Αὐγούστου χρόνων, καταπλεύσας εἰς Ἰταλίαν ἅμα τῷ καταλυθῆναι τὸν ἐμφύλιον πόλεμον, ὃς αὐτῷ τε Αὐγούστῳ καὶ Ἀντωνίῳ ἐπολεμήθη· διατρίψας δὲ, ὡς φησιν, ἑξ ὅου καὶ εἰκοσι, καὶ τὴν τε ⁸³ Ῥωμαϊκὴν ἐξακριβώσας διάλεκτον, καὶ τὰ παρ' αὐτοῖς ἀρχαῖα ἐκμαθὼν, καὶ πάντα ὅσα πρὸς τὴν ἱστορίαν τείνει παρασκευασάμενος, οὕτως ἀρχεται τῆς πραγματείας. Ἔστι δὲ τὴν φράσιν καὶ τὴν λέξιν καινοπραπῆς καὶ ἐς τὸ ἀναγκαστικὸν· τῶν πολλῶν [204 R.] τὸν λόγον ἐκθισζόμενος· ἡ δὲ κατὰ μέρος διήγησις μετέχειν τε τῆς κατὰ διάνοιαν ἀφελείας ποιεῖ, καὶ οὐδ' εἰς τὸ ἀχαρὶ καὶ σκληρὸν ἐπιτρέπει παρασυρῆναι. Κέχρηται δὲ καὶ παρεκβάσει οὐκ ὀλίγη, τὸν ἀκροατὴν ἀπὸ τοῦ περὶ τὴν ἱστορίαν κόρου διαλαβάνων ταύτῃ καὶ ἀναπαύων καὶ ἀνακινούμενος. Εἰπεῖν δὲ συντόμως, ὅτι καὶ τὸ κομψὸν τοῦ λόγου, τῇ τε κατὰ μέρος ἀφηγήσει καὶ τῇ παρεκβάσει κεκαρμένον συνέπειαν.

ΠΔ.

Τοῦ αὐτοῦ Σύνοψις τῶν εἰρημνῶν η' λόγων.

Ἀνεγνώσθη τοῦ αὐτοῦ Σύνοψις τῶν τῆς ἱστορίας βιβλίων ἐν ε' βιβλίοις· ἐν ᾗ μᾶλλον δοκεῖ αὐτοῦ νομψότερος ⁸⁴ μὲν, ἀφρημένος δὲ τὸ ἥδυνον, εἰ καὶ τῷ χρησίμῳ μᾶλλον διαπρέπει, ἅτε χωρὶς τῶν ἀναγκαίων μηδὲν τῷ λόγῳ καταμινύμενος. Ἄλλ' εἶπεν ἂν τις, ὡς ἂν ἀπὸ σκήπτρου θεμιστεύων, καὶ τῷ ἀπερίττῳ καὶ συντεταγμένῳ, καὶ ἔτι τῇ τε συνθήκῃ καὶ τῇ λέξει, ἥχῳ τινα πέμπων, τραχύτερός πῶς ἐστὶ τοῖς ἀκροαταῖς προσηρόμενος. Πλὴν συνόψει μὲν ὁ λόγος οὐκ ἀνάρμοστος, τῷ δὲ τελείῳ καὶ ἀολκῆρῳ τῆς ἱστορίας οὐτὶ πρόσφορος. Δῆλον δ' ὡς οὗτος ὁ συγγραφεὺς Διωνός τε τοῦ Κορκίου καὶ Ἀπ-

Dionysii Halicarnassei Historiarum libri xx.

Legimus Dionysii Halicarnassei Alexandri filii Historiarum libros (80) viginti. Incipit ab Aeneæ, capta jam Troja, in Italiam adventu, pergitque singulatim narrare (81) Roman conditam, Romulique et Remi ortum, et ordine deinceps universa usque ad Romanorum cum Pyrrho Epirotarum rege bellum (quod ipsum quoque describit), desinitque in olympiadis cxxviii ⁸⁵ annum tertium : a quo tempore historiam inchoasse refert Polybium Megalopolitam. Claruit hic scriptor Augusti imperio; nam finito jam intestino bello quod Augustum inter et Antonium exarserat, in Italiam adnavigavit. Ubi cum annos duos et viginti, ut ipse ait, vixisset, et Latinam linguam accurate (homo Græcos) didicisset (82), omnemque adeo antiquitatem rerum Romanarum vestigasset, paratis denique universis scribendæ historiæ necessariis, ad rem ipsam aggressus est. Stylus ejus atque dictio, quæ novatorem deceat, et vero per insuetam vulgo viam orationem impellit. At rerum singularum minuta explicatio et sensus, illi quamdam simplicitatem affert, et ne ad ingratum sermonem atque asperum abripiatur, vetat. Digressionibus utitur non raro : quare historiæ fastidium levat, reficitque lectorem interdum, ac retinet. Ut autem verbo expellam, orationis elegantia rerum particularium narratione et digressionis temperata, dictionem in asperitatem abluturam lenit.

⁸⁶, τὴν ἐπὶ τὸ τραχύτερον βέπουσαν θεραπεύει

LXXXIV.

Ejusdem Historiarum Synopses libri v.

Lecta est ejusdem librorum viginti Historiarum Synopsis (83), quinque ipsa libris comprehensa : in qua, ut se ipse vincere elegantia videtur, ita quoque omni exutum jucunditate putes. Quæ tamen res ad utilitatem magis facit, dum nihil præter necessaria orationi interserit. Dicas eum tanquam regem cum imperio jus dicere et temperato concisoque dicendi genere, ad hæc etiam compositione ac dictione ipsa vocis quamdam imaginem edere, ut durior quodammodo ex eo ad audientium aures deferatur, quod genus orationis compendio satis aptum, perfectæ atque integræ historiæ minime con-

VARIE LECTIONES.

⁷⁶ Ἀρειανῷ C. ⁷⁷ post γράφω in A versus viginti duo vacui. ⁷⁸ Ἀλικαρνασσεύς C. ⁷⁹ μετὰ τὴν τῆς Τροίας C. ⁸⁰ libri οἰκισιν. ⁸¹ Ῥέμου corr. A. ⁸² ἐνεστηχότος αὐτῆς C. ⁸³ τε add. A. ⁸⁴ κεκαρμένον A. ⁸⁵ μὲν κομψότερος C.

NOTÆ.

(80) Undecim hodie duntaxat leguntur. Vide quæ de hoc scriptore toto i libro operarum prodidit Hen. Steph. in edit. Dionys. Lugdunensi. Vide et Francofurd. edit. Græco-Lat.

(81) Ut et Appian. Alexand. cod. 57, et Sex. Aurelius Victor in origine gentis Rom. Dion. item Cas-

sins supra cod. 71.

(82) Idem de se Plut. testatur initio Vitæ Demosth. et de Diodoro Siculo Photius sup. cod. 70

(83) De qua Henr. Steph. cap. 5 et 7 operæ suæ i in hunc Dionys.

veniat. Illud apparet scriptorem hunc Dione Cassio, A παναυ τοῦ Ἀλεξανδρίου, τῶν τὰς Ῥωμαϊκῶν ἱστορίας συντεταγῶτων, χρόνῳ καθέστηκεν ἀρχαῖον.

LXXXV.

Heracliani (84) *episcopi Chalcedonensis contra Manichæos libri xx.*

Lecti sunt Heracliani (84) Chalcedonensis *episcopi Adversus Manichæos libri viginti.* Oratio illi concisa, minime redundans, atque sublimis, non absque perspicuitate, quam (85) granditas temperat. Atticismum enim cum familiari sermone admiscet, ac 65^b veluti puerorum præceptor, in certamine, plusquam Atticismo, ut sic loquar, contendit. Evertit vero id quod Manichæi appellant *Evangelium* (86), et *Giganteum librum*, atque *Thesaurus*. Recenset item eos, qui ante se in Manichæorum impietatem calamum striperunt. Hegemonium nimium, qui disputationem Archelai adversus ipsum [Manicæum] perscripsit : et Titum (87), qui cum se putavit contra Manichæos scribere, in Addæ (88) magis libros scripsit. Ad hæc et Georgium (89) Laodicensem, qui eadem fere, quibus usus est Titus, argumenta pro veritate adhibet (90). Præterea Serapionem (91) *episcopum Thimucos*. Denique et Diodorum illum (92), qui libris quinque et viginti cum Manichæis certavit : quorum septem prioribus putat quidem *rididum* se Manichæorum *Evangelium* refellere; at non assequitur : dum non illud, sed quod ab Adda scriptum erat, et *modium* appellatur, evertit : reliquis deinde libris ea sacræ Scripturæ loca pure explanans atque declarans, quæ Manichæi ad ea quæ animo concepissent, accommodare solerent. Et hæc de Diodoro. Horum ergo Patrum, ut eos pientissimus Heraclianus nominat, facta mentione, quæcunque in ipsis non satis firmiter pronuntiata sunt, breviter confirmat, quæ prætermissa pie supplet, quæ satis accurate prodita integre citat, cum nominis honorifica appellatione, additis similiter quæ sibi in mentem venerint.

Spirat hic vir philosophicum robur, aliarum quoque artium opibus egregie instructus. Igitur quæ fabulose nugantur Manichæi, validissime evertit, atque ex ipsa etiam rerum, quæ existunt, consideratione, fabulosas ipsorum de Ente nugas refutat.

VARIE LECTIOES.

⁸⁴ Χαλκηδόνης γ. ⁸⁷ καθισταμένου τῷ — ὑπεραττικισμῷ γ. accusativos dedit C. ⁸⁸ ἀσθεσίας A : ἀληθείας γ. ⁸⁹ ἐπιχειρήματα γ. ⁹⁰ ἐπὶ τὸ — ἀνατρέπει γ. ⁹¹ et Ἡρακλειανὸς A. sic infra ⁹² αὐτοῖς ἀσθενῶς γ. ⁹³ τὴν add. A.

NOTÆ.

(84) Cujus inf. honorifica mentio inter Patres orthodoxos, cod. 231.

(85) Horum originem, principes et scripta refert B. Cyrillus Hierosol. catechesi vi; Suid. in *Manes*; et nuper editus Petr. Sculus copiosius in *Hist. de Manich. hæret.*

(86) Cujus specimen apud eund. Cyrill. sup. B. Hieron. cap. 72 *Catal. legendum.*

(87) Bostrenum *episc.* quem fortes adversus Manichæum scripsisse libros auctor B. Hieron. in *Catal.* cap. 102.

(88) Βουζέβιν Cyrillus atque Suidas appellarunt,

HE.

Ἡρακλειανὸν ἐπισκόπου Χαλκηδόνης κατὰ Μανιχαίων βιβλία κ'.

Ἀνεγνώσθη Ἡρακλειανὸν ἐπισκόπου Χαλκηδόνης κατὰ Μανιχαίων ἐν βιβλίοις κ'. Ἔστι δὲ τὴν φράσιν συντεταγμένους καὶ ἀπείριτος καὶ ὕψηλος, οὐδὲ τοῦ σαφοῦς ἐκκλίνων· ἀλλὰ σύγκρατος αὐτοῦ τῷ μεγέθει ἡ σαφής, ὅτε καὶ τῷ Ἀττικισμῷ τὸ καθωμιλλόμενον μιγνύντος καὶ παιδῶν ἡγουμένου εἰς ἀμίλλαν καθισταμένων τὸν, ὡς ἂν εἴποι τις, ὑπεραττικισμόν. Ἀνατρέπει δὲ τὸ παρὰ τοῖς Μανιχαίοις καλούμενον *Εὐαγγέλιον* καὶ τὴν *Γιγάντειον βιβλίον* καὶ τοὺς *Θησαυρούς*. Καταλέγει καὶ ὅσοι πρὸ αὐτοῦ κατὰ τῆς τοῦ Μανιχαίου συνέγραφης ἀθεότητος, Ἡγεμόν τε τὸν τὰς Ἀρχελαῶν πρὸς αὐτὸν ἀντιλογίας ἀναγράφαντα, καὶ Τίτον, ὃς ἔδοξε μὲν κατὰ Μανιχαίων γράφειν, ἔγραψε δὲ μᾶλλον κατὰ τῶν Ἀδδου συγγραμμάτων, ἔτι δὲ καὶ τὸν Λαοδικεῖα Γεώργιον, τοῖς αὐτοῖς σχεδὸν οἷς ὁ Τίτος κατὰ τῆς ἀσθεσίας καχρημένον ἐπιχειρήμασι, καὶ Σεραπίωνα τὸν τῆς Θμουῶς ἐπίσκοπον, καὶ τὸν Διόδωρον, ἐν κ' καὶ ε' βιβλίοις τὸν κατὰ Μανιχαίων ἀγῶνα ἀγωνισάμενον, ὃς διὰ μὲν τῶν πρώτων [118 H.] βιβλίων ἐπὶ τὰ οἰεται μὲν τὸ τοῦ Μανιχαίου Ζῶν *Εὐαγγέλιον* ἀνατρέπει, οὐ τυγχάνει δὲ ἐκείνου, ἀλλὰ ἀνατρέπει τὸ ὑπὸ Ἀδδᾶ γεγραμμένον, ὃ καλεῖται *Μόδιον*· διὰ δὲ τῶν ἐφεξῆς τὴν τῶν Γραφικῶν ῥητῶν, ἃ οἱ Μανιχαῖοι ἐξοικειοῦνται πρὸς τὸ σφίσι βεβουλημένον, ἀνακαθαίρει χρῆσιν καὶ διασαφεί. Καὶ ὁ μὲν Διόδωρος οὕτως. Τούτων δὲ τῶν, ὡς αὐτὸς φησὶν ὁ θεοσεβέστατος Ἡρακλειανὸς, Πατέρων μνήμην πεποιηκὸς, ὅσα μὲν ἀσθενῶς αὐτοῖς εἴρηται, ἐπιστημαίνόμενος παρατρέχει, ὅσα δὲ ἐλλιπῶς, εὐλαβῶς ἀναπληροῖ, καὶ ὅσα ἀρκούντως, ἀδεκάτως ἀποδεχόμενος δι' εὐφημίας ποιεῖται, συντάττων αὐτοῖς καὶ ἄπρ' αὐτῷ διενεσθῆ.

Ἔστι δὲ ὁ ἀνὴρ πνέων καὶ τὴν [205 R.] ἀπὸ φιλοσοφίας ἰσχύν, καὶ τὴν ἀπὸ τῶν ἄλλων μαθημάτων πλουτῶν θεωρίαν· διὸ καὶ τὰ παραλόγως μυθολογηθέντα τῷ Μανιχαίῳ εἰς τὸ σφοδρότατον ἀνατρέπει, ἐξ αὐτῆς τῆς τῶν ὄντων θεωρίας τὴν περὶ τοῦ ὄντος

Niceph. lib. vi, cap. 22, *Addam* cum hoc nostro nominat.

(89) De quo Nicephor. sup. et alibi.

(90) Κατὰ τῆς ἀληθείας. Sed forte Κατὰ τῆς ἀσθεσίας, totidem elementis, et contra impietatem, et respondendum.

(91) Scholasticum cognomento, et B. Antonio charum, teste B. Hieron. *Catal.* cap. 99.

(92) Metropolis Ciliciæ *episc.* Niceph. lib. vi, cap. 32, ubi Eusebius Phœnix etiam contra hos scripsisse.

αὐτῷ μεμυθολογημένην ἀπελέγχων φλωρίαν. Ἐγρά-
φη δὲ αὐτῷ ἡ εἰκοσάδεξις αὕτη ἡ κατὰ τὸν Μανι-
χαίου πρὸς Ἀχιλλίον⁹⁵ αἰτήσάμενον, ὃν καὶ πιστὸν
καὶ ποθεινότατον ἀποκαλεῖ τέκνον· ὁ γὰρ Ἀχιλλεύς⁹⁶,
ὅρων τὴν τῶν Μανιχαίων εἰς πλάτος ἐπιδιδοῦσαν
ἀσέβειαν, ἤγησε τὴν κατ' αὐτῆς ἀναγραφὴν στή-
λην, καὶ εἰς ἀπαράγραπτον ἀναγέγραπται θράμβον.
Ἦν δ' οὗτος ὁ θεοσεβέστατος Ἡρακλείανδς κατὰ τοὺς
χρόνους⁹⁷.

ΠΓ.

Ἐπιστολαὶ τοῦ ἐν ἀγίοις Ἰωάννου τοῦ Χρυσο-
στόμου, ὡς ὑπερορισθεὶς ἔγραψε.

Ἀνεγνώσθησαν ἐπιστολαὶ τοῦ ἐν ἀγίοις Πατρὸς
Ἰωάννου τοῦ Χρυσοστόμου, ὃς μετὰ τὴν ἀδικον καὶ
ἀπάνθρωπον ἐξορίαν πρὸς διαφόρους ἔγραψεν· ἐν
αἷς εἰς τὸ χρεῖσθες μᾶλλον συντείνουσαι αἱ τε πρὸς
τὴν εὐλαβεστάτην Ὀλυμπιάδα τὴν διάκονον αὐτῷ
γεγραμμέναι δεκαεπτὰ, καὶ αἱ πρὸς Ἰννοκέντιον⁹⁸
ἐν Ῥώμῃ, ἐν αἷς καὶ ὅσα αὐτῷ συνήχθη ὥς ἐν
ἐπιστολῇς εἶδει ἐξιστορεῖ. Κέχρηται δὲ καὶ ταύταις
ταῖς ἐπιστολαῖς τῷ συνήθει τοῦ λόγου χαρακτῆρι·
λαμπρὸς τε γάρ ἐστι καὶ σαφὴς καὶ ἀνθὼν μετὰ τοῦ
ἡδέος τὴν πιθανότητα, πλὴν ὅσον ἐμμελέστερόν
πως δοκοῦσιν αἱ πρὸς Ὀλυμπιάδα αὐτῷ συγχεῖσθαι
ἐπιστολαί, εἰ καὶ τοῦ ἐπιστολιμαίου τύπου, τῶν
πραγμάτων τότε εἰς τὴν ἑαυτῶν ἰσχὺν τοὺς τῶν
ῥημάτων νόμους ἐκδιασαμένων, οὐ λίαν ἐγράψαν στοχαζόμεναι.

ΠΔ.

Ἀλεξανδρέως Ἀχιλλέως Τάτιου τῶν περὶ Λευ-
κίππην καὶ Κλειτοφῶντα λόγοι η'.

Ἀνεγνώσθησαν Ἀλεξανδρέως Ἀχιλλέως Τάτιου
τῶν περὶ Λευκίππην καὶ Κλειτοφῶντα λόγοι η'. C
Ἔστι δὲ δραματικὴν, ἑρωτὰς τινὰς ἀτόπους ἐπεισ-
άγον. Καὶ λέξει μὲν καὶ συνθήκῃ δοκεῖ διαπρέπειν·
εὐσύμῃ τε γὰρ καὶ ἐπὶ τροπῇ⁹⁹ οἰκείως τετραμμένη
ὥς καὶ ταύτῃ χρῆτο· ἀφοριστικά τε καὶ σαφεῖς
καὶ τὸ ἡδῶ¹⁰⁰ φέρουσαι αἱ πλείσται περὶοδοί, καὶ τὴν
ἀκοὴν τῷ ἤκῳ λαίνοῦσαι. Ἀλλὰ τὸ γε λίαν ὑπερ-
αισχρον καὶ ἀκάθαρτον τῶν ἐνοπιῶν καὶ τὴν τοῦ γε-
γραφέως φαυλίζει γνώμην¹⁰¹ ἐν πᾶσι καὶ σπουδῇ,
καὶ τοῖς ἀναγινώσκουσιν ἰθέλουσι κατὰ πύστοτον τὴν
ἀνάγνωσιν ποιεῖται καὶ ψευκτὴν. Πολλὴν δὲ ὁμοί-
τητα ἐν τῇ διασκευῇ καὶ πλάσει τῶν διηγημάτων¹⁰²,
πλὴν σχεδόν τι τῶν προσώπων τῆς ὀνομασίας καὶ
τῆς μυσαρᾶς αἰσχρότητος, πρὸς τὰ τοῦ Ἡλιοδώρου
δράματα φυλάττει.

ΠΕ.

Γελασίου ἐπισκόπου Καισαρείας τῆς κατὰ Πα-
λαιστίνην Ἱστορίας Ἐκκλησιαστικῆς λό-
γοι γ'.

[119 II.] Ἀνεγνώσθη βιβλίον, ὡς ἐν ἱστορίας

VARIAE LECTIONES.

⁹⁵ Ἀχιλλίον C. ⁹⁶ Ἀχιλλεύς C. ⁹⁷ post χρόνους in A versus quatuor vacui. ⁹⁸ Ἰννοκέντιον A. ⁹⁹ ἐπὶ
τροπῇ A: ἐπιτροπῇ C. ¹⁰⁰ ἡδῶ οὐ φέρουσαι C. ¹⁰¹ γνώμην] καὶ γνώμην A. πάση σπουδῇ C. ¹⁰² ante πλὴν
cum A omisi ἐμφαίνει.

NOTÆ.

(95) Exstant mss. in Biblioth. Aug.

(96) Exstant hodie Græco-Lat. in Germania nuper
evulgati. Hunc ipsum scriptorem Christianis tan-
dem sacris initiatum episcopum creatum esse me-

morat S. id.

(95) Ἀπορίστει καὶ. Quales fort. a M. Tullio vocan-
tur, « certus et circumscriptus ambitus verborum. »

A Scriptum est autem hocce adversus Manichæos
viginti librorum opus ad Achillium quemdam, qui
id postulat, quem et fidum et charissimum
filium appellat. Perspecto enim Manichæorum im-
pietatem longius serpere, publicis eam scriptis resu-
tari Achillius flagitat. Et certe ad æternum de
hac impietate triumphum, scriptum est hoc opus.
Claruit vero hic pientissimus Heraclianus temporari-
bus.

LXXXVI.

B. Joannis Chrysostomi Epistolæ quas relegatus
scripsit.

Lectæ sunt epistolæ sancti Patris Joannis
Chrysostomi (95), quas injuste atque inhumaniter
relegatus ad varios misit: 66a in quibus
nilissimæ sunt, quas ad piissimam Olympiadem
diaconissam decem et septem conscripsit, et ad
Innocentium Pont. Roman., quibus etiam quæcun-
que pertulit, quantum per epistolam licet, enarrat.
Utitur in his usitata sibi dicendi forma. Clarus
enim est, atque perspicuus, et persuadendi vi cum
jucunditate floridus, nisi quod accuratius videantur
scriptæ ad Olympiadem litteræ: neque enim ad epi-
stolicum illæ stylum usquequaque accommodari
potuerunt, quod rerum ista magnitudo scribendis
legibus vim afferret, easque ad se pertraheret.

LXXXVII.

Achilles Tatius De rebus Leucippes et Clitophonis
libri viii.

Legimus Achilles Tatii Alexandrini De rebus Leu-
cippes et Clitophonis (94) octo libros. Est vero
dramaticum opus, amores quosdam continens in-
tempestivos. Et dictione quidem ac compositione
videtur excellere. Claritudinem enim, atque aptam
translationem, quoties ea utitur, adhibet. Definitæ
præterea (95), et perspicuæ, quæque delectationem
afferant, pleræque sunt periodi, auditum quoque
consonantia quadam lenientes. Verum obscenissimi
ejus, et nimis impuri sensus, cum scriptoris sen-
tentiam in omni re seria elevanti, tum legere volen-
tibus abominandam fugiendamque reddunt lectio-
nem. Exceptis autem nominibus fere personarum,
et detestanda illa obscenitate, magnam omnino
similitudinem videtur in apparatu ac narrationem
fictione cum Heliodori dramate habere.

LXXXVIII.

Gelasii [Cyziceni] Cæsareæ Palæst. episc. Historiæ
ecclesiast. libri iii.

Legimus historiæ forma Res in Nicæna synodo

gestas, libris (96) tribus. Refert auctor Hosium Gordubæ episc. et Bitonem (97) atque Vincentium Romanos sacerdotes, Silvestri Romani pontificis legatos, adfuisse, ipsum quoque Eustathium Antiochenum patriarcham, et Alexandrum presbyterum Metrophanis Constantinopolitani legatum; neque enim hic, ætate confectus (centesimum excedebat annum), adesse poterat. Adfuisse et Alexandrum (98) Alexandriæ antistitem, unā cum Athanasio, qui post etiam ei in episcopatu successit: et præter eos **69** b Macarium Hierosolymorum præsulem, cum magna præterea episcoporum ac sacerdotum multitudine. Indictam autem synodum memorat, anno decimo sexto (99) imperii Constantini; durasseque actiones ejus ad usque ejusdem primum et vicesimum annum cum semestri, ut nimirum sex (1) ipsos annos [Patres] considerint.

Exturbatum ibi refert Arium, et anathematis fulmine confixum, sed inde iterum conatum impetrare admissionem, tentantibus id sæpenumero Eusebio Nicomediensi præsule, et Eutocio (2) Ariano presbytero ordinato, quem posteriorem, animam agens Constantia imperatoris soror, fratri commendarat. Verum eisi Arium isti in Ecclesiam reducere conati fuerint, non permisisse tamen divinam ultionem, hostem hunc Ecclesiæ suæ templo sanctiorique adyto insultare dum lata in eum sententia, in latrinis voluit vitam terminare eodem illo die quo ipse ejusque sectarii et assecræ stauerant illius reditu Dei Ecclesiam, et sacra profanare. Accidisse autem hunc [impii] e vita excessum loco publico, quod a foro proxime latrinæ illæ abessent. Constantinum Magnum gavisum scribit, quod integerimus judex Deus controversiam omnem sententia lata diremisset, misissetque mox ad varios epistolas, quibus justam de Ario vindictam, velut cippo inscriptam omnibus promulgaret. Ita hujus scriptoris narratio consentit cum Athanasio Magno (3), cum Theodoro (4), aliisque plurimis (5). Nonnullis enim tradere visum (6), non Constantini Magni temporibus, sed Constantio filio imperante, tam fædo Arium exitu hominem exuisse. Et hæc quidem

VARIE LECTIONES.

³ τοῦ βιβλίου ζ. ⁴ τότε Α : τοῦ ζ. ⁵ τοῦ Α : αὐτοῦ τοῦ ζ. ⁶ ἐξέτεινεν ζ. ⁷ ἐκκαίδεκάτῃ ζ. ⁸ καὶ add. Α. ⁹ ἐξ] ἐξ ἡμῶν Α. ¹⁰ ὥστε add. Α. ¹¹ τέλειαν ζ. ¹² ἀπαγαγεῖν ζ. ¹³ τὸν ἐχθρὸν οὐκ εἶασε ζ. ¹⁴ δημοσίως ζ. ¹⁵ στηλιτευούσας ζ. ¹⁶ Κωνσταντίου τοῦ παιδὸς ζ.

NOTÆ.

(96) Horum duos nobis Græce et Latine dedit Rob. Pallareus. Tertiū enim loco tres admodum Constantini imp. epistolæ exhibuit. Noster autem Alphons. Pisanus ex hoc opusculo et exemplari quodam Arabico, sanctorumque aliquot Patrum monumentis, quatuor suos de hac synodo libros contexit. Franc. Turrianus Canones elidit.

(97) Βιτώνη hunc video a Græcis appellari, quem in Latinis codicibus Victorem legimus.

(98) Idem ille qui in demortui Metrophanis locum subrogatus, primus est factus Constantinopolit. patriarch. impietatisque antistitem (Arium)-oratione sua sustulit, BB. Athanas. et Greg. Nazianz. auctoribus.

(99) Balforei aque ac Pisani editi. sex menses ad-

Α τύπῳ, τὰ κατὰ τὴν ἐν Νικαίᾳ σύνοδον πραγθέντα· τόμοι δὲ τὸ βιβλίον ³ τρεῖς. Λέγει δὲ τὸν μὲν Ὅσιον τὸν τοῦ Κουδρουδῆς [208 R.] καὶ Βίτωνα καὶ Βικέντιον, Ῥωμαίκοὺς ἱερέας, ἐκ προσώπου Σιδέστρου τοῦ Ῥώμης παρῆναι, Εὐστάθιον δὲ τὸν Ἀντιοχείας αὐτὸν ἔκεινον, Ἀλέξανδρον, ὃς τότε ⁴ πρεσβυτέρου ἀξίωμα εἶχεν, εἰς πρόσωπον τοῦ ⁵ Κωνσταντινουπόλεως Μητροφάνους παρῆναι· ἐκεῖνος γὰρ ἐκωλύετο βαθυτάτῃ γῆρᾳ, ἐπεὶ αὐτῷ ὁ χρόνος τοῦ βίου ὑπὲρ τὰ ἑκατὸν ἐξετείνετο ⁶ ἔτη. Συμπαρῆναι καὶ Ἀλέξανδρον τὸν Ἀλεξανδρείας ἄμα Ἀθανασίῳ, ὃς ὕστερον καὶ διάδοχος τοῦ θρόνου κατέστη. Ἐτι δὲ παρῆναι καὶ τὸν Ἱεροσολύμων Μακάριον καὶ ἄλλο πλῆθος ἀρχιερέων καὶ ἱερέων. Συγκροτηθῆναι δὲ φησι τὴν σύνοδον ἐκκαίδεκάτῃ ⁷ ἔτει τῆς Κωνσταντίνου βασιλείας, παραταθῆναι δὲ ταύτης τὰς πράξεις μέχρι δευτέρου καὶ ⁸ εἰκοστοῦ ἡμῖντος, ἐξ ⁹ δηλονότι ἔτεσι ταύτης συγκροτουμένης.

Φησὶ δὲ καθαιρεθῆναι μὲν Ἀρειον καὶ ἀναθέματι καθυποβληθῆναι, εἶτα πάλιν πειρασθαι ὥστε ¹⁰ παραδεχθῆναι· καὶ τοῦτο πολλάκις ἐπιτηδεύθῆναι δι' Εὐσεβίου, ὃς ἤρχε Νικομηδείας, καὶ δι' Εὐτοκίου δὲ τοῦ Ἀρειανου, πρεσβυτέρου ἔχοντος χειροθεσίαν, ὃν ἡ τοῦ βασιλέως ἀδελφὴ Κωνσταντίνα, τὴν τέλειον ¹¹ ἡμέραν ὑπερχομένη τοῦ βίου, παρέθετο τῷ ἀδελφῷ. Ἀλλ' οὗτοι μὲν ἔσπευον τὸν Ἀρειον ἐπαγαγεῖν ¹² τῇ Ἐκκλησίᾳ· ἡ δὲ θεία δίκη οὐκ εἶασε τὸν ἐχθρὸν ¹³ κατορθώσασθαι αὐτῆς τοῦ νεῶ καὶ τῆς ἐν αὐτῷ παστᾶδος, ἀλλ' ἐν ἀφεδρωσί τὸν βίον ἐδίκασε καταστρέψαι, καθ' ἣν αὐτὸς καὶ οἱ σπουδασταὶ αὐτοῦ ὤρισαν ἡμέραν διὰ τῆς εἰσόδου αὐτοῦ τὴν ἐκκλησίαν βεβηλώσαι τοῦ Θεοῦ καὶ τὰ ἅγια. Καὶ ἡ καταστροφή δὲ δημόσιος ¹⁴ γίνεται· πλησίον γὰρ οἱ ἀφεδρώνες ἐχρημάτιζον τοῦ φόρου. Ἐπ' ᾧ ἡσθῆναι τε τὸν μέγαν Κωνσταντίνον γράφει, ὡς τοῦ ἀδεκάστου χριτοῦ οἷς ἐκρινε λύσαντος ἀμφισβήτησιν πᾶσαν, γράφαι τε αὐτὸν πολλοῖς ἐπιστολάς, τὴν ἐνδικὴν Ἀρείου καταστροφὴν στηλιτεύοντα ¹⁵. Καὶ ὁ μὲν οὕτω φησὶ, συμφωνῶν ἐν τούτῳ Ἀθανασίῳ τε τῷ μεγάλῳ καὶ Θεοδωρίτῃ καὶ ἄλλοις πλείοσιν· ἐνίοις δὲ γράφειν ἔδοξεν οὐχὶ κατὰ τοὺς Κωνσταντίνου ¹⁶ τοῦ Μεγάλου χρόνους, ἀλλὰ τὸν παιδὸς Κωνσταντίου βασιλευόντος οὕτως αἰσχροῦς τὸν Ἀρειον ἐξ ἀνθρώπων ἀφανισθῆναι.

D dit dismissamque synodum ipsis Constantini Aug. Vicennalibus.

(1) Alii tres cum semestri annos duntaxat numerant. D. Baron. card. tom. III Annal. ecclesiast. uno anno esse absolutam Nicænam pertendit.

(2) De cuius fraudibus plura Metaphrast. *De gestis Nicænae synodi*, l. iv, Surii.

(3) Disp. l. adversus Arianos sub fin. et Epist. ad Serapionem tota.

(4) Lib. iv *Epitom. contra hæret.* et lib. i *Hist. Eccles.* cap. 13 et 14.

(5) In quibus Epiphani. et auctor Vitæ Athanasii inf. cod. 258.

(6) Metaphrastæ *Orat. De gestis Nicænae synodi*, tom. VI Surii.

Καὶ ταῦτα μὲν τόδε τὸ βιβλίον· οὐ γὰρ ἐπεγέ-
γραπτο αὐτῷ ἡ κλήσις· τοῦ γράψαντος· Ἐν ἄλλῳ
μέντοι ἔχοντι τὰ αὐτά· Γελασίου τοῦ ἐπισκόπου Καί-
σαρειας τῆς Παλαιστίνης εὗρον τὸ βιβλίον ἐπιγρα-
φόμενον· Ἡ δὲ φράσις εἰς τὸ ταπεινὸν καὶ χυδαῖον
τοῦ λόγου λίαν κατενηνεγμένη.

Τίς ποτε δὲ ἐστὶν ὁ Γελάσιος οὗτος, οὐκ ἔχω σα-
φῶς ἐκμαθεῖν. Μέχρι γὰρ νῦν τριῶν, ὡς ¹⁷ ἐστὶν
εἰκάσαι, Γελασίων καὶ ¹⁸ ἐπισκόπων Καισαρείας τῆς
κατὰ Παλαιστίνην ¹⁹ βιβλίοις ἐνετύχονεν, ἡ πάν-
τως γε δύο. Αἱ δὲ βιβλίοι αἱ ἐνετύχονεν, ἡ μὲν
ἐστὶ· Κατὰ Ἀνομοίων συντεταγμένη, αἱ δὲ ἄλλαι
δύο ἐκκλησιαστικὰς ἀναγράφουσι πράξεις, ὧν μία
ἡ νῦν ὡς ἐν κεφαλῇ ἐπεμνήσθημεν· Ἐχει ²⁰ δὲ
(420 H.) αὕτη, ἐν οἷς αὐτὴν ἐπιγεγραμμένην εὗ-
ρομέν, ἐπιγραφὴν ὡς περ εἴρηται, Γελασίου ἐπισκό-
που Καισαρείας τῆς κατὰ Παλαιστίνην Ἱστορίας
Ἐκκλησιαστικῆς Λόγοι γ'.

[209 R.] Καὶ ἀπαρχεται δὲ οὕτω· Τὰ κατὰ τὴν ἀγίαν Β
καὶ μεγάλῃν καὶ οἰκουμένην τῶν ἐπισκόπων συν-
αθροισθεῖσαν σύνοδον ἐκ πασῶν, ὡς ἐπος εἰπεῖν,
τῶν τοῦ Ῥωμαιοῦ κόσμου ἐπαρχιῶν καὶ Περσίδος,
καὶ ἑξῆς. Καὶ τελευτᾷ δὲ εἰς τὴν τοῦ μεγάλου Κων-
σταντίνου τελευτὴν, ἐν ἣ καὶ τὸ τῆς ἀφάσεως· ἐδέ-
ξατο θεῖον λουτρὸν, τὰς ἐν βίῳ κηλίδας, οἷα εἰκὸς
ἀνθρώπων ὄντα ταύτας ἐφέλκεσθαι ²¹, ἀπολουσάμε-
νος. Τυχεῖν δὲ φησὶ τοῦ βαπτίσματος ὀρθοδόξου
μυσταγωγῆσαντος καὶ τελέσαντος, ἀλλ' οὐχ ὡς τιεῖν
ἔδοξε, τῶν αἱρετικῶν τινὲς χειραπτήσαντος. Ἡ δὲ
γε ἀναβολὴ αὐτῷ τοῦ βαπτίσματος παρετίνατο, ὅτι
οὐκ ἐπιθυμία πλειστής ἦν αὐτῷ τοῖς Ἰορδάνου, βα-
πτισθῆναι. Φησὶ δὲ αὐτὸν ὁ συγγραφεὺς οὗτος ἐπὶ
Βασιλείσκου, ὃς ἐκβαλὼν Ζήνωνα ἐτυράνησεν, ἀκρά-
ζειν, καὶ ἀνεγκωκέναι τὰς τῆς συνέδου πράξεις· ἐν
παλαιαῖς μεμβράναις ἐστὶ κατὰ τὴν πατρὸς οἰκίαν
διατρίβοντα· ὧν τὴν μνήμην ἔχοντα, καὶ ἐξ ἑτέρων
γραμμάτων ὅσα χρήσιμα συναγείροντα ²², τὴν ἱστορίαν
συντάξει. Μνημονεύει δ' οὗτος καὶ ῥητῶν τινῶν Γε-
λασίου τινὸς, Γελάσιον αὐτὸν καὶ Ῥουφίνον ἅμα κα-
λῶν ²³. Λέγει δὲ αὐτοῦ καὶ πατρίδα τὴν Κύζικον, καὶ
πατέρα τῶν κατ' αὐτὴν πρεσβυτέρων ἑνα τινά. Καὶ
οὗτος ²⁴ μὲν ὁ τοῦ βιβλίου πατήρ, καὶ ταῦτα
αὕτη ἡ βίβλος.

ΠΘ'.

Γελασίου ἐπισκόπου Καισαρείας Παλαιστίνης
Προοίμιον εἰς τὰ μετὰ τὴν Ἐκκλησιαστικὴν
Ἱστορίαν Εὐσεβίου τοῦ Πامφίλου.

Ἡ δὲ λοιπὴ βίβλος ἐπιγραφὴν μὲν ἔχει τοιαύτην·

VARIÆ LECTIONES.

¹⁷ ὡς] πρὸς Α, οὐκ C. ¹⁸ καὶ add. Α : ¹⁹ κατὰ Παλαιστίνην Α : ἐν Παλαιστίνῃ γενομένων C. ²⁰ verbo
ἔχει numerum infra (v. 27) omissum, πθ', armonit mg. Α. ²¹ ἐφελκόμενον ταύτας C. ²² συναγεί-
ραντα. ²³ ἅμα καλῶν Α : ἀνακαλῶν C. ²⁴ οὗτος C.

NOTÆ.

(7) Illud forte codicem putat, quem supra loco i
recensuit.

(8) Illustriss. certe Baron. l. VI, ad ann. Chr. 496,
init., eundem demonstrat Gelasium hujus Hist. et
Libelli Adversus Anomæos, sive Eutychem, De duabus
naturis in Christo, auctorem esse. Vide inf. cod. 102.

(9) Eusebii errorem, a multis pridem Græcis La-
tinisque scriptoribus refutatū, sequitur hic Gela-
sius : et hæc forsitan causa omitti in ms. tertii hu-
jus Hist. libri. Vide Bar. card. t. III, ad an. Ch. 314.

A liber ille continebat. In alio tamen exemplari (7),
quo eadem prorsus continebantur, hunc titulum
libro inscriptum reperi : Gelasii Cæsareæ Pa-
læstinæ episcopi. Ipsa porro dictio ad hu-
mitem vilemque stylum plus æquo vergere animi
advertitur.

Verum quis hic Gelasius sit, certo non potui
cognoscere. Trium enim hactenus Gelasiorum
(quos discernere nequeas) Cæsareæ Palæstinæ
episcoporum, vel certe (8) duorum libros legimus.
Quorum quidem librorum unus *Adversus Anomæos*
[hæreticos] conscriptus est : reliqui duo, res
continent ecclesiasticas, alteriusque horum jam
modo est a nobis obiter facta mentio : 67^a cujus
sanæ titulus (ubi quidem illum ascriptum inveni-
mus) is est, quem antea diximus : *Gelasii Cæsa-
reæ Palæstinæ episcopi Ecclesiasticæ Historiæ libri*
tres.

Operis autem ipsius principium ejusmodi est :
Quæ in sancta, magna, et universali episcoporum
synodo; ex omnibus, ut sic dicam, Romani orbis pro-
vinciis, ipsaque adeo Perside congregata, et reliqua.
Desinitque in Constantini Magni obitum, quando
divino remissionis [peccatorum] lavacro susce-
pto (9), vitæ hujus maculas, quas communi morta-
lium sorte contraxisse oportuerat, una eluit. Bap-
timate vero tinctum refert ab orthodoxo sacerdote,
sacroque ritu, non, ut quidam prodiderunt, ab hære-
ticorum aliquo. Longiorē autem hanc baptismati
obvenisse moram, quod ipsis Jordanis fluminis
aquis tingi vehementer optasset. Affirmat hic scri-
ptor sub Basilisco, qui, Zenone pulso, tyrannidem (10)
occupavit, vixisse se, ac legis concilii acta in an-
tiquis membranis conscripta (11), dum adhuc pa-
ternis in ædibus versaretur. Ex horum itaque me-
moria, et ex aliis præterea scriptis, utilia quæque
colligendo, historiam composuisse. Meminit insu-
per, laudatque dicta quædam Gelasii cujusdam quem
ipse Gelasium (12), Rufinum quoque nominat (13).
Suam porro patriam esse ait Cyzicum : patremque
unum de (14) presbyteris ibidem exstitisse. Sic libri
hujus loquitur scriptor, atque hæc liber ipse com-
memorat.

LXXXIX (15).

Gelasii Cæsareæ Palæstinæ episcop. Proœmium in
additamentum ad Ecclesiast. Historiam Eusebii
Pamphili.

Jam alter [rerum ecclesiasticarum, de quo supra

(10) Ann. Christi 466.

(11) Quæ fuissent Dalmatii, Cyzicæporum quon-
dam archiepisc., cujus et Socrates meminisse videtur
lib. vii, cap. 28.

(12) Lib. i, cap. 7. Init. Ὅγε μὲν Ῥουφίνος,
ἔχουν Γελάσιος.

(13) Initio Præfationis.

(14) Ante sacerdotium tamen in conjugio nostrum
Gelasium esse genitum tibi certum sit.

(15) Quem ego numerum, primum omissum, de-

commemini] liber hunc titulum præfert : *Proemium episcopi Cæsareæ Palæstinæ in ea quæ ad ecclesiasticam historiam Eusebii Pamphili adjiciuntur*. Incipit vero hoc modo : « Cæteros quidem, qui ad scribendum animum appulerunt, quique rerum gestarum historias memoriæ prodere statuerunt (16), » et quæ sequuntur.

Prædicat se avunculum habuisse Cyrillum Hierosolymorum episcopum, qui ei sibi ad hæc ipsa scribenda auctor fuerit. Alibi autem legendo hoc quidem comperi, Cyrillum ipsum eum hoc Gelasio (17) Rufini Romani historiam in Græcum vertisse sermonem, non vero propriam suam aliquam condidisse. Illud certum, Gelasium hunc, quando Cyrilli Hierosolymitani æqualis fuit, proximo illo esse ætate priorem. Et hic certe Gelasius disertia quoque dicendi forma ab illo discrepat 67 b : quanquam uterque longe est eo, qui adversus Anomæos scripsit, inferior. Qui quidem episcopus et ipse ejusdem Palæstinæ inscribitur, sed dictione ac varia doctrina, logicisq; rationibus (quibus tamen, nescio qui, non apertissime uti usus) cæteros duos, qui inferiorem ordinem dicendo tenuisse visi sunt, multo intervallo reliquit. An vero horum aliquis hæc idem conscripserit, et opportune collegerit, addideritque reliqua, cognoscere nondum potui.

XC.

Libanii (18) sophistæ Orationes et Epistolæ.

Lecti sunt Libanii tomi duo. Is in fletis suis, quasque exercitationis tantum causa scripsit, orationibus, se ipso est, quam in aliis præstantior. Nimis enim diligens ac curiosus dum esse vult, nativam effusamque sermonis (ut ita dixerim) gratiam ac venustatem in illis aliis corrupti, atque in obsecuritatem delapsus est, multa quidem interpositionibus obscuriora reddendo, quædam etiam ablatis necessariis. Regula est alioqui hoc in genere, ac norma sermonis Attici. Clarum item habet in epistolis (19) scribendis nomen : multaque et varia circumferuntur ab eo conscripta.

XCI.

Arriani De Alexandri Magni rebus gestis libri vii.

Legimus Arriani *De rebus gestis Alexandri Magni* (20) libros septem. Refert ipsum cum Athenien-

A *Προοίμιον ἐπισκόπου Καισαρείας Παλαιστίνης εἰς τὰ μετὰ τὴν Ἐκκλησιαστικὴν Ἱστορίαν Εὐσεβίου τοῦ Παμφίλου, ἀρχεται δὲ οὕτω* : « Τούς μὲν ἄλλους ἐπὶ τὸ συγγράφειν ὠρημένους καὶ τῶν γενομένων τὰς ἱστορίας τῇ μνήμῃ παραπέμπειν ἔγνωκotas, » καὶ ἐξῆς ».

Ἀεὶ γὰρ δὲ αὐτὸν ἀνεψὶν πρὸς μητρὸς Κυρίλλου τοῦ Ἱεροσολύμων, καὶ ὅπ' ἐκείνου προτραπῆναι εἰς τὴνδε τὴν συγγραφὴν. « Ἡμεῖς δὲ εὐρομεν ἀνεγνωκότες ἐν ἄλλοις οἷσι αὐτὸς περὶ Κυρίλλου καὶ Γελασίου οὕτως τὴν Ῥουφίνου τοῦ Ῥωμαίου » μετέφρασαν ἱστορίαν εἰς τὴν Ἑλλάδα γλῶσσαν, οὐ μὲντοι ὅτι » ἰδίαν συνετάξαντο ἱστορίαν. Ἀπλὸν δ' ὅς ἀρχαιότερος ἦν οὗτος τοῦ προειρημένου, εἰ γὰρ κατὰ Κύριλλον ἤκμασε τὸν » **B** Ἱεροσολύμων. Ἄλλ' οὗτος μὲν ὁ Γελάσιος ἐκείνου καὶ τῇ φράσει ἐπὶ τὸ λογιώτερον διαφέρει. Ἐκείνους μὲντοι αὐτῶν πολλὸν τοῦ κατὰ Ἀνομοίων συγγεγραφότος ἐνδείκτερος ὑπάρχει. Ἐπίσκοπος δ' ἄρα καὶ αὐτὸς τῆς αὐτῆς ἐπιγράφεται Παλαιστίνης. Ἄλλ' ἐκείνός γὰρ ὁ Γελάσιος; τῇ τε » φράσει καὶ τῇ πολυμαθείᾳ καὶ ταῖς λογικαῖς ἐφεδοῖς, αἷς οὐκ οὐδ' ὅπως εἰπεῖν καὶ ἀπειροκάλως κατεργήσατο, παρὰ πολλὸν τοῦτους τὴν ἐν τοῖς λόγοις ἐλάττωνα τάξιν ἐπέχειν ἀπελαύνει ». Εἰ δὲ τις τούτων αὐτὸς ὅστις ὁ γράψας, καὶ ταῦτα χρόνῳ συλλέξας » καὶ συναυξήσας τὰ λείποντα, οὕτω μαθεῖν ἔσχον.

Λ'.

Λιβανίου ἐν τεύχεσι β' λόγος καὶ Ἐπιστολαί.

[121 H.] Ἀνεγνώσθη ὁ Λιβάνιος ἐν τεύχεσι δυσὶν. **C** Οὗτος δὲ ἐν τοῖς πλασματικῶς αὐτοῦ [212 H.] καὶ γυμναστικῶς λόγοις μᾶλλον ἔστιν ἢ ἐν τοῖς ἄλλοις αὐτοῦ ἐκείνου χρησιμώτερος : τῇ γὰρ πολλῇ περὶ τοὺς ἄλλους φιλοπονίᾳ τε καὶ περιεργίᾳ τὴν τε ἐμφυτον τοῦ λόγου καὶ αὐτοσχέδιον, ὡς ἂν τις εἴποι, χάριν ἐλυμήνατο καὶ τέρεν, καὶ εἰς τὸ ὁσαυτέρωτον περιέτρεψε, πολλὰ μὲν ἐπισκοπεῖν παρενθήκατος, ὅσα δ' ἀφαιρέσει καὶ τοῦ ἀναγκαίου. Τὰ δ' ἄλλα ἐν τοῖς κανὼν ἔστι καὶ στάθμη λόγου Ἀττικοῦ. Ἔστι δὲ δόκιμος καὶ ταῖς ἐπιστολαῖς. Πολλὰ δὲ αὐτοῦ καὶ παντοδαπὰ συγγράμματα φέρεται.

ΛΑ'.

Ἀρριανοῦ τὰ κατὰ Ἀλέξανδρον ἐν λόγοις β'.

Ἀνεγνώσθη Ἀρριανοῦ τὰ κατὰ Ἀλέξανδρον ἐν λόγοις ἐκτὰ, ἐν οἷς διεξέρχεται τὰς τε πρὸς Ἀθη-

VARIAE LECTIONES.

» καὶ τὰ ἐξῆς γ. » τῶν Ῥωμαίων Α. » ὅτι om. Α. » τὸν Α : τῶν γ. » τε et τῇ om. Α. » αὐτὸ ἀπελαύνει cum Α omisi διαγινωσκόμενους. » Συγγράψας γ.

NOTE.

inde ascriptum, loco non suo, huc traducendum **D** rem. Quem item egregie laudat Theodoret. *Eronistæ* dial. 4, citata ejus concione apparitionis Domini, et B. Hieron. in Catal. cap. 15, ubi Eusebio successisse dicitur, quem Niceph. quod seide pulsus fuerit, non retulit in censum episcoporum.

(16) A Rufino, puta : qui ad hanc histor. Lat. nam a se factam, adiecisse libros decimom atque undecimom, legitur ap. Gennad. *De scriptoribus Eccles.* cap. 17 : et ipsemet Rufin. proficitur ad finem libr. ix. Eusebii enim x libros in novem contraxerat.

(17) Eundem hunc statuo Gelasium quem Niceph. lib. xii, cap. 11, inter laudatos episcopos numerat tertium ab Eusebio Pamphili, et Acacii successore.

(18) De quo Sohil. legend.

(19) Laudat et has Eunapius in Libanii Vita nosque trecentas fore ineditas reperimus.

(20) Extant Græce et Latine ab H. S. excensi, cum Indica historia, eam aliqui 8 hic librum faciunt.

ναίους σπονδῆς καὶ τοὺς ἄλλους Ἕλληνας, ἀνευ μέν-
τοι Λακεδαιμονίων, καὶ τὴν ἐπὶ τὴν Ἀσίαν περαιώ-
σιν, ὅπως τε μάχαις τρισὶ³² κατεστρέψατο Πέρσας,
ἐν Γρανικῷ μὲν τοὺς σατράπας Δαρείου, στρατιὰν
ἄγοντας διςμυρίους μὲν ἱππεῖς, πεζοὺς δὲ παρὰ³³
μικρὸν ἴσους, τοὺτους σύμπαντας καταπολεμήσας,
ἐν Ἰσσοῦ δὲ αὐτὸν τε Δαρεῖον καὶ τοὺς ἄμφ' αὐτὸν
κατὰ κράτος τρεψάμενος, καὶ συλλαβὸν αἰχμαλώτους
παῖδας τε καὶ αὐτὴν γυναῖκα, ἐν Ἀρβήλοισι δὲ ἦτοι
ἐν Γαυγαμήλοισι εἰς τέλος αὐτὸν ἐκνικήσας. Ὅπως τε
φεύγων Δαρεῖος ὑπὸ τῶν οἰκείων ἀνθρώπων, ἀνερρή-
θη δὲ ἀντ' αὐτοῦ ὑπὸ τῶν περὶ αὐτὸν εἰς βασιλέα
Βῆσσο· ὅπως τε ὑστέρον Βῆσσον Ἀλέξανδρος λαβὼν
τῆς εἰς Δαρεῖον τόλμης ἐλυθήσατό τε καὶ ἀνέλεν.
Ἔτι τε ὅπως ἐν μάχαις Ἀλέξανδρος ἐπτάκις ἐτρώθη·
καὶ ὅπως εἴλε τὰ ἐν Παγάσαις³⁴ βασιλεία χρήματα·
καὶ ὅτι πεισθεὶς ὡς Φιλώτας εἴη βουλὴν κατ' αὐτοῦ
μελετών, ἀνέλεν αὐτὸν τε καὶ τὸν πατέρα Παρμενίωνα.
Ἐγένετο δὲ καὶ τῶν Σογδιανῶν βασιλείων κύριος,
καὶ Σκύθας δὲ τοὺς ἐν τῇ Ἀσίᾳ μάχῃ ἐκράτησεν.
Ὅπως τε τὸ τοῦ Κλειτοῦ πάθημα τῷ³⁵ ποτῷ παρ-
ενεχθέντος Ἀλεξάνδρου συνέβη, καὶ οἷον πένθος ἀνα-
νῆλθαι ἐπέδειξάτο. Ἔτι δὲ καὶ ἡ ἐκ παιδῶν κατ'
Ἀλεξάνδρου ἐπιβουλὴ, καὶ ἡ ἐπὶ τούτῳ κολασίς.
Ὅπως τε ἡ ἐν τῇ Σογδιανῇ πέτρα ἐάλω καὶ ἡ γυνὴ
Ὀξυάρτου, ὅς ταύτης τῆς χώρας ἐθαύσειεν· ἀλλὰ
καὶ ἡ θυγάτηρ Ρωξάνη, ἣν ὑστέρον Ἀλέξανδρος
γάμου νόμῳ γυναῖκα ἡγάγετο. Καὶ ὡς Ἀλέξανδρος
ἐκ Βάκτριων ἐπὶ Ἰνδοῦς ἐλάσας μάχαις ἐκράτησε,
καὶ πόλεις αὐτῶν πολιορκίᾳ πολλὰς εἴλεν· ἐν οἷς καὶ
τὴν καλουμένην Ἀορνον παραλαβὼν εἰς τὴν Ἀσκά-
νων³⁶ χώρην ἐμβάλλει. Ἐξεύχθη δὲ αὐτῷ καὶ ὁ Ἰνδὸς
ποταμὸς πλοίοις, καὶ διαβὰς Πῶρον τε τὸν Ἰνδῶν
βασιλέα ἐνίκησε μίᾳ μάχῃ καὶ εἴλε Ζωγρίαν, εἴτα
καὶ φιλοφρονησάμενος πλειόνων ἄρχειν ἢ πρόσθεν
ἔδωκε. Λέγει δὲ ὅτι οἱ Ἰνδοὶ ποταμοὶ, καθάπερ καὶ
ὁ Νεῖλος, θεροῦς μὲν αἰῶνται, χειμῶνος δὲ μειοῦν-
ται. Διαλαμβάνει δὲ καὶ ὅπως ἄλλον τινὰ Πῶρον,
καὶ αὐτὸν Ἰνδῶν βασιλεύοντα, ὃν καὶ εἰς κακίαν
ἐλάσαι λέγει, τοῦτον διώκων Ἀλέξανδρος τὸν Ὑδρά-
ω³⁷ ποταμὸν ἐπεραιώθη, καὶ τοὺς ταύτης οἰκοῦν-
τας Ἰνδοὺς ἐχειρώσατο, καὶ [122 H.] πόλεις αὐτῶν
μεγάλας καὶ πολυανθρώπους ἐκπολιορκήσας ἐπὶ τὸν
Ὑφασιν ποταμὸν ἐχώρει. Ἐπεὶ δὲ διαβαίνειν καὶ
τοῦτον Ἀλέξανδρος [215 R.] ἐμελλεν, ἐς στάσιν
ἐνικήθη τὸ πλῆθος, οὐ φέροντες ἔτι τοὺς πόνους καὶ
τὴν ἀπέραντον ἐκστρατεῖαν· καὶ τοῦτο αἴτιον Ἀλε-
ξάνδρῳ τῆς ἀπ' Ἰνδῶν ὑποστρόφης κατέστη. Ἐν ᾧ
καὶ ὁ πέμπτος τοῦ συγγραφέως ἀποπερατοῦται³⁸
λόγος.

Ἐποστρέφονται δὲ Ἀλεξάνδρῳ, ὡς ὁ ἕκτος ὑπο-
λαμβάνει λόγος, μάχαι τε αὐτῷ καὶ νίκαι γίνονται

A sibus ceterisque Græcis, Lacedæmonis exceptis,
fœdus inivisse, ac dehinc in Asiam trajecisse, præ-
liisque Persas fregisse, et ad Granicum quidem Da-
rii satrapas, copias ducentes equitum viginti millia,
pedites pene totidem, omnes debellasse: ad Issum
vero Darium cum exercitu fudisse fugasseque, et li-
beros, atque adeo uxorem cepisse. In Arbelis, sive
in Gaugamelis tandem et ipsum Darium superasse,
et hunc fugientem a suis occisum esse. Suffectum
deinde ab hisdem in Darii locum regem Bessum,
æque postmodum ab Alexandro captum, et ob auda-
cem in Darium injuriam ludibrio affectum, vitæque
privatum. Adhæc septies Alexandrum inter pu-
gnandum fuisse vulneratum, regiasque in Pâgasis
opes sustulisse (21). Cum item persuasum ei esset
B Philotam insidias moliri, cum parente Parmenione
interficiendum ipsum curasse, Sogdianorum quo-
que regnorum potitum esse, 68a et Asiæ Scythas
prælio vicisse. Clitum ab Alexandro potu correpto,
interemptum, magnumque mox eum facti, ut ad so-
brietatem redierat, mœrorem ostendisse: ad hæc
et Alexandro a pueris structas fuisse insidias,
pœnasque idcirco irrogatas. Petram illam (22),
quæ in Sogdiana regione est, occupatam esse, cap-
ta Oxyarti, qui regioni illi imperitabat, conjuge,
una cum Roxana filia, quam post Alexander uxo-
rem rite duxerit. Alexandrum ex Bactris ad Indos
profectum, pugna illos superasse, urbesque eorum
plurimas obsidione cepisse: in his et Aorno (quæ
dicitur) occupata, in Asacanorum provinciam (23)
C pervenisse. Navibus præterea Indo flumine con-
strato, trajecisse, et Porum Indorum regem uno
devictum prælio, vivum cepisse, humaniterque com-
plexum, latius etiam quam antea regnare jussisse.
Indos fluvios, non secus atque Nilum æstate augeri,
hieme vero minui memorat. Refert item alium
quemdam Porum, Indis quoque imperantem, quem
et facinorosum fuisse ait. Alexandrum vero dum
hunc persequitur, Hydaspem fluvium transivisse,
ejusque accolæ Indos bello superasse: horum quo-
que oppida ingentia, et frequenter habitata armis
cepisse, tetendisseque porro ad Hyphasim (24)
flumen: quod dum transmittere Alexander
pararet, tumultuari militem cepisse, quod nec la-
bores assidue toleraret, nec belli quietem, sinem-
que expeditionis videret. Hac de causa, relicta In-
dia, reverti coactus Alexandrum. Atque hic quin-
tum librum scriptor clausit.

Sexto itaque libro, frequentes ab Alexandro re-
deunte pugnas cum hoste commissas, ingentesque

VARIÆ LECTIONES.

³² τρισὶν A: τισίς. ³³ παρὰ A: κατὰ C. ³⁴ Πασαγάρδαις Schottus. ³⁵ τῷ A: τοῦ τῷ C. ³⁶ Ἀσκά-
νων C. ³⁷ Ὑδράωτην A: Ὑδράσπην C. ³⁸ libri ἀποπερατοῦται. cf. p. R. 600. ima. 704, 9. 903, 46.

NOTÆ.

(21) Emenda ex editis, et ex Strab., Stephano et
aliis, Pasagardis.

(22) Q. Curtius extreme lib. viii.

PATROL. GR. CIII.

(23) Al. Ascanorum.

(24) Al. Hypasis, ut Plin. et Solino. Item Ptolem.
Bybasis, et Strab. Hypanis.

partas victorias commemorat. Quibus in prœliis fortiter dimicantem ad superiora quinque vulnera, alia iterum duo acceperat, ac licet e septimo mortuus videretur, commode tamen fuisse curatum. Ex India revertentem, terrestri ipsum itinere profectum esse, Nearchus (25) altera exercitus parte commissa, ac per mare redire jussu. Convenisse utrasque copias, cum maritimas, tum terrestres ad Carmaniam. A Carmania deinde in Persidem Alexandrum progressum, imperato ut Nearchus in Suisianorum regionem cursum, et ad Tigridis fluminis ostia insisteret. Hanc autem Nearchi navigationem 68^b Ionica describit dialecto Arrianus, eamque proprio titulo *Indica* indigitat.

Alexander post hæc neglectum Cyri sepulcrum (26) adornavit, et Calanum (27) gymnosophistam, qui flammis se committere vellet, quod morbo tentaretur, patrio (28) extingui ritu permisit. Nuptias ad hæc cum suas, tum aliorum splendide celebravit. Ipse (29) quidem natu maximam Darii filiam, Arsinoen nomine duxit, natuque minimam filiarum Ochi, quæ Parysatis dicta. Roxana enim jam antea ducta erat. Drupetin, Darii quoque filiam, Hephæstioni nuptui dedit: Cratero Amastrinam, Ptolemæo vero et Eumeni, Artacanam et Artionem Artabazi filias tradidit; Nearchus Barsines et Meltoris filiam uxorem dedit; Seleuco Spitamenis filiam. Cæteris quoque sociis clarissimas Persarum ac Medorum filias numero fere octoginta stabili connubio junxit, factis Persarum ritu ac jure nuptiis. Macedonum quoque veteranos exauctoratos in Macedoniam misit: et Antipatrum interim recens collectas copias sibi adducere jussit. Dum hæc aguntur, Harpalus regis furatus opes, fuga dilapsus est. Hephæstion item vita defungitur, cujus obitu ingenti mœrore consternatus Alexander est, atque incredibiles (30) in rogum ac justa facienda sumptus fecit. Quo item tempore legati ex Africa et Carthagine ad illum missi: imo ex Italia, ut hic refert. Cujus quidem Italiæ (31) incrementum, illos intuitus, denuntiando prædixit. In Babyloniam eundi cupidus ipsum incessit, et obitum vates (32) denuntiant: cumque inconsiderate quidam in throno ejus consedisset, ex eo jam certius mortem ejus augures prædixerunt. Classem nihilominus profectioni ad

λαμπραὶ ἐν οἷς λαμπρῶς ἀγωνιζόμενος ἐπὶ ταῖς προτέραις πέντε πληγαῖς δύο³⁰ ἐπὶ βάλλεται, ὧν ἐπὶ τῇ ἐβδόμῃ καὶ τελευτῇ ἐδόκει, εἰ καὶ οὐ χαλεπῶς περιεγένετο. Καὶ αὐτὸς μὲν ἐξ Ἰνδῶν ὑποστρέφων διὰ γῆς ἐποικίετο τὴν ἐπάνοδον, Νέαρχος δὲ στρατιᾶν³¹ παρασχὼν ἐπέστρεψε τὴν διὰ θαλάσσης πορείαν· καὶ συμβάλλουσιν ἀλλήλοις τὰ ἀπὸ γῆς καὶ θαλάσσης στρατόπεδα περὶ Καρμανίαν. Ἀπὸ Καρμανίας δὲ Ἀλέξανδρος μὲν³² ἐν Περσίδῃ³³, Νέαρχος δὲ ἐς τὴν Σουσιανῶν γῆν ἐπετράπη ἀποπλεῖν³⁴ καὶ τοῦ Τίγρητος ποταμοῦ τὰς ἐκβολὰς· καὶ διαλαμβάνει τὸν τοῦ Νέαρχου περιπλοῦν Ἰωνικῇ φράσει ἢ ἐπιγραφομένη αὐτῷ ἰδίως Ἰνδική.

Ἀλέξανδρος δὲ καὶ τὸν Κύρου τάφον ἡμελημένον ἐπισκευάζει, καὶ Κάλανον τὸν γυμνοσοφιστὴν αἰτησάμενον εἰς πῦρ εἰσελθεῖν, ὅτι νόσος αὐτὸν ἠνώγει, παρίσχει κατὰ τὰ πάτρια τελευτῆσαι. Ἐπιτελεῖ δὲ καὶ γάμους αὐτοῦ τε καὶ τῶν ἐταίρων³⁵ λαμπροῦς, αὐτὸς μὲν τὴν πρεσβυτάτην τῶν Δαρείου παίδων (Ἀρσινόῃ αὐτῇ³⁶ ὄνομα) ἀγόμενος, καὶ τὴν νεωτάτην δὲ τῶν Ὀχου θυγατέρων (Παρύσατις³⁷ ὀνομάζετο)· Ῥωζάνην γὰρ ἤδη προηγμένη ἐτύγχανε. Τὴν μάλιστα Δρουπέτιν, θυγατέρα καὶ αὐτῇ³⁸ οὖσαν Δαρείου, Ἡφαιστιῶνι δίδωσι, Κρατερῶ δὲ Ἀμαστρίνην³⁹, Πτολεμαίῳ δὲ καὶ Εὐμένει τὰς Ἀρταβάζου παῖδας Ἀρτακάμαν⁴⁰ καὶ Ἀρτώνην, Νέαρχον δὲ τὴν Βαρσίνης καὶ Μέντορος⁴¹ παῖδα, Σελεύκῳ δὲ τὴν Σπιταμένους, καὶ τοῖς ἄλλοις ἐταίροις τὰς δοκιμωτάτας τῶν Περσῶν καὶ Μήδων παῖδας, ἄχρι καὶ ἐς ὀγδοήκοντα. Πέμπει δὲ καὶ τοὺς ἀπομάχους τῶν Μακεδόνων εἰς Μακεδονίαν, ἄλλους ἀντὶ αὐτῶν νεοσυλλέκτους ἀποφέρειν αὐτῷ προστάξας Ἀντίπατρον. Ἐν τούτῳ καὶ Ἀρπαλὸς βασιλικὰ⁴² λαβὼν ὄχητο φεύγων χρήματα. Τελευτᾷ καὶ Ἡφαιστιῶν, ἐφ' ᾧ μέγα πένθος Ἀλέξανδρον ἐποίησεν, καὶ πολυδάπανος ἦ ἐπὶ τῷ σώματι πυρὰ καὶ κηδεία· ἐν ᾧ καὶ πρέσβεις⁴³ Λιβύων⁴⁴ τε καὶ Καρχηδονίων πρὸς αὐτὸν ἀφίκοντο. Καὶ Ἰταλῶν δὲ παραγενέσθαι φησὶ, καὶ ὅτι τὴν αὐξάνειν τῶν Ἰταλῶν ἐς αὐτοὺς ἰδὼν προείπε καὶ ἀπεφῆναιτο. Ὅρμῃ δὲ καὶ ἐπὶ Βαβυλῶνα, καὶ προλέγουσιν αὐτῷ οἱ μάντις τὴν τελευτὴν· καὶ ἐπικαθίζει τις αὐτοῦ τῷ θρόνῳ παραλόγως, ἐξ οὗ μᾶλλον ἐξοιώνιστο τοῖς μάντεσιν αὐτοῦ ἢ τελευτῇ. Παρεσκευάζετο δ' αὐτῷ⁴⁵ ὁμῶς τὸ ναυτικὸν ὡς ἐπὶ Ἀραβάς⁴⁶ τοὺς πολλοὺς, οἱ δὲ

VARIÆ LECTIONES.

³⁰ δύο] libri δεύτερον. ³¹ στρατιάν γ. ³² μὲν add. A. ³³ ἐς Περσίδα γ. ³⁴ ἐπιπλεῖν A. ³⁵ ἐτέρων γ. ³⁶ αὐτῆς. ³⁷ Παρ.] ἢ Παρ. γ. ³⁸ καὶ αὐτὴν θυγατέρα γ. ³⁹ Ἀμαστρίνην γ. ⁴⁰ Ἀρτακάμαν γ. ⁴¹ Μέλτορος γ. ⁴² βασ.] τὰ βασ. A. ⁴³ ante πρέσβεις cum A omisi oi. ⁴⁴ Λιβῶν — Καρχηδόνων γ. ⁴⁵ αὐτῶν A. ⁴⁶ Ἀράβας γ.

NOTÆ.

(25) De quo frequens apud Strab. mentio. (26) Aperuisse commemorat Q. Curtius lib. x. Vid. Strab. lib. xv, sub fin.

(27) *Sphingen* dictum auctor est Plutarch. in Alexandro. A Græcis vero *Calanum* vocatum, quod indico sermone, *Kale*, id est, *salve*, accedentes salutasset. Plura in notis ad Græcum exemplar, quibus adde Philonis locum insignem libello, quod omnis probus liber, et *Ælian.* lib. v Var. hist. cap. 6, et Claud. Guichard Funeral. lib. iii, p. 4.

(28) *Patrio* ait ritu. Apud Indos enim sapientes, inquit Curtius lib. viii, occupare fati diem pulchrum,

et vivos se cremari jubent. Quibus aut segnis ætas, aut incommoda valetudo est, exspectatam mortem pro dedecore vitæ habent. Nec ullus corporibus, quæ senectus solvit, honos habetur. Inquinari putant ignem, nisi qui spirantes recipit.

(29) De nuptiis ista nonnihil turbata, ex vii lib. init. restituenda.

(30) Decies millium talentorum quidam referunt: duodecies vero Diod. lib. xvii; et Justinus lib. vii.

(31) T. Livius legendus lib. ix, ab V. C.

(32) Quamobrem deliberat apud Senecam rhetoricam Suasor. IV. an Babyloniam intret.

μόνον σέβουσι θεούς, Οὐρανὸν καὶ Διόνυσον. Καὶ αὐτὰ παρασκευαζόμενοι, καὶ τῆς νόσου ἥδη ἐπικρατούσης, καταλύει τὸν βίον. Ἡ δὲ τελευτῇ [123 H.] αὐτοῦ ἄλλοις ἄλλως ἀναγγελλοῦνται, καὶ πολλὰ περὶ αὐτῆς⁸⁰ ἐξηγέθησαν διαφωνίαι. Ἐβίω δὲ β' καὶ λ' ἔτη, καὶ τοῦ τρίτου μηνος ἐπελαθεὶν ὀκτώ· ἐθαλίλευσε δὲ τούτων τοὺς τε ὀκτὼ μηνάς καὶ ἔτη ιβ'. Ἐπαινεῖ δὲ αὐτὸν ἐπὶ πάσαις σχεδὸν τι ταῖς ἀρεταῖς ἐς τὰ μάλιστα ὁ συγγραφεύς. Καὶ ὁ ἔβδομος ἀπαρτίζεται λόγος, ὃν ἐκδέχεται βιβλίον ἐν, ἡ Ἰνδική.

[214 R] 1. B.

Τοῦ αὐτοῦ τὰ μετὰ Ἀλέξανδρον, ἐν λόγοις ι'.

Συνεγρᾶφη δὲ αὐτῷ καὶ τὰ μετὰ Ἀλέξανδρον ἐν λόγοις δέκα, ἐν οἷς διαλαμβάνει τὴν τε στάσιν τῆς στρατιᾶς καὶ τὴν ἀνάρρησιν Ἀρρίδιαίου, δὲ ἐκ Φιλίνης τῆς Θεσσαλῆς Φιλίππῳ τῷ Ἀλεξάνδρου πατρὶ ἐγεγέννητο, ἐφ' ᾧ καὶ Ἀλέξανδρον, ὃν ἔμαλλεν ἐξ Ἀλεξάνδρου τίκτειν Ῥωξάνη, συμβασιλεύειν αὐτῷ· δ καὶ γέγονεν εἰς τῷ ἀχθέντος τοῦ παιδός. Τὸν Ἀρρίδιαον δὲ ἀνειπόντες μετινόμασαν Φιλίππον. Διεφάρετο δὲ⁸¹ ἐς ἀλλήλους τὸ πεζὸν καὶ τὸ ἱππικὸν, ὧν οἱ μέγιστοι τῶν ἱππέων καὶ τῶν ἡγεμόνων Περδίκκας ὁ Ὀρόντος καὶ Λεοννάτος ὁ Ἀνθούς⁸² καὶ Πτολεμαῖος ὁ Λάγου, τῶν δὲ μετ' ἐκείνους Λυσίμαχος τε ὁ Ἀγαθοκλέους καὶ Ἀριστόνους ὁ Πεισαίου καὶ Πίθων ὁ Κρατεῦς⁸³ καὶ Σέλευκος ὁ Ἀντιόχου καὶ Εὐμένης ὁ Καρδιανός. Οὗτοι μὲν ἡγεμόνες⁸⁴ τῶν ἱππέων⁸⁵, Μελέαγρος δὲ τῶν πεζῶν. Εἰτα διαπρεσβεύονται πρὸς ἀλλήλους πολλάκις, καὶ τέλος συμβαίνουσιν οἱ τε τὸν βασιλεῖα ἀνειπόντες πεζοὶ καὶ οἱ τῶν ἱππέων ἡγεμόνες, ἐφ' ᾧ Ἀντίπατρον μὲν στρατηγὸν εἶναι τῶν κατὰ τὴν Εὐρώπην, Κρατερὸν δὲ προστάτην τῆς Ἀρρίδιαίου βασιλείας, Περδίκκαν δὲ χιλιαρχεῖν χιλιαρχίας ἥς ἦρχεν Ἡφαιστίων (τὸ δὲ ἦν ἐπιτροπὴ τῆς ξυμπάσης⁸⁶ βασιλείας), Μελέαγρον δὲ ὑπαρχόν⁸⁷ Περδίκκου. Περδίκκας δὲ τὸν στρατὸν καθάρα σκηψάμενος τοὺς ἐπιφανεστάτους τῆς γενομένης συνέλαβε στάσεως, καὶ συλλαβὸν ὡς ἐκ προστάξεως Ἀρρίδιαίου αὐτοῦ παρόντος ἀνέιλε, δέος ἐμποιήσας τῷ λοιπῷ πλήθει. Ἄναιρει δὲ οὐ πολλῷ ὕστερον καὶ Μελέαγρον. Ἐξ ὧν Περδίκκας ὑποπτος ἐς πάντας ἦν καὶ αὐτὸς ὑπέπτευεν. Ὅμως ἐς σατραπείας⁸⁸ ἀναιπεῖν οὐς ὑπέπτευεν, ὡς Ἀρρίδιαίου κελεύοντος, ἔγνω. Καὶ δὴ Πτολεμαῖος μὲν ὁ Λάγου Αἰγύπτου καὶ Λιβύης, καὶ ὅσα τῆς Ἀράβων γῆς ξύνορα Αἰγύπτῳ⁸⁹, ἄρχειν ἐπετάχθη, Κλεομένης δὲ ὁ ἐξ Ἀλεξάνδρου τῆς σατραπείας ταύτης ἄρχειν τεταγμένος Πτολεμαῖῳ ὑ-

ornat, ut in Arabas moturus multitudine innumera- biles, qui duos duntaxat deos, Caelum et Bacchum, colerent. Hæc dum præparat, vi morbi superatus, vita decessit. De ejus excessu varii varie scripserunt, multaque etiam pugnantia prodiderunt (33). Vixit annos duos supra triginta, et menses octo : quibus octo mensibus, annisque duodecim regnavit. Laudatur mirifice ab hęc scriptore Alexander, ob singularem virtutum fere omnium præstantiam, in quo septimus desinit liber, quem *Indica* excipit *Historia*, libro singulari.

XCII.

Ejusdem Arriani *De rebus post Alexandrum gestis* libri X.

69a Scripsitidem *Respost Alexandrum gestas* libris decem, quibus militarem exercitus seditionem com- plectitur, electionemque ea conditione factam Arridæi (34) (quem Philippo patri Alexandri peperit Philine mulier Thessala) ut et Alexander [infans], quem Roxana Alexandro paritura erat, simul regnaret. Quod etiam evenit, edito in lucem infante. Igitur Arridæum regem renuntiantes, Philippum cognominarunt. Tumultuati vero sunt, et invicem dissenserunt pedites equitesque. In quibus et equi- tum, et ducum principes erant Perdicas Oronti F. et Leonnatus Anthæi et Ptolemæus Lagi F. post hos Lysimachus Agathoclis F. et Aristonius Pisæi F. et Pithon Cratevæ F. et Seleucus Antiochi F. et Eumenes Cardianus, qui quidem equitum duces fuere : peditum vero Meleager. Missæ dehinc variæ utrinque legationes : tandemque convenit inter pedites, qui jam antea regem nominarant, et equi- tum duces, ut Antipater in Europa belli imperator esset, Craterus regni Arridæi præfectus, Perdicas vero legionis, quam Hephæstion duxerat, Chiliar- chus (quod quidem regni totius erat procuracionem illi tutelamque committere), Meleager denique Per- dicæ vicarium præfectum ageret. Cum itaque postea exercitum lustrare Perdicas simularet (35), seditionis auctores præcipuos comprehendit, com- prehensosque, tanquam jubente Arridæo, ipsoque inspectante, occidit (36). Quo ex facto terror reli- quos persuasit. Post paulo et Meleagrum interfecit. Hinc suspectus omnibus Perdicas, cæteros quoque ipse suspectos habere cœpit : quos tamen ad præ- fecturas nihilo secius, tanquam Arridæo jubente, provehere statuit. Et vero Ptolemæus Lagi F. Ægypto et Africæ, omnique illi Arabiæ parti quæ Ægypto adjacet, imperare jussus est. Cleomenes autem, qui

VARIÆ LECTIONES.

⁸⁰ αὐτὴν Α. ⁸¹ δὲ Α : γὰρ Σ. ⁸² Ἀντους Σ. ⁸³ ὁ τοῦ Κρατεῖς Σ. ⁸⁴ μὲν οὖν ἡ γ. Σ. ⁸⁵ ἱππέων καὶ Μελ. Σ. ⁸⁶ ξυμπάσης Α : ὅλης Σ. ⁸⁷ ὑπαρχον] adde εἶναι. ⁸⁸ σατραπείαν Σ. ⁸⁹ Αἰγύπτῳ om. pr. Α.

NOTÆ.

(33) Vide *Vitas parallelas nostras* Aristotelis, ac Demosthenis, et Josephi. Stephanum episc. Oriol. *Commentario* ad cap. x *Machabæorum*.

(34) Dexippus sup. cod. 82 unica tantum canina littera *Aridæum* nominat.

(35) Κανάραι quasi expiari dicas. Cujus ritum

notatu dignum apud Curtium legas lib. v, sub finem.

(36) Quando elephantis in conspectu exercitus objecti trecenti, omnes belluarum pedibus protriti sunt. Curt. lib. x.

ab Alexandro satrapa ibi constitutus fuerat, Ptolemaei vicarius praefectus fuit. Syriae deinde quæ huic satrapiae subiacet, Laomedon impositus. Philotas Ciliciae praefectus est, ut Pithon Mediae (37). Eumenes vero Cardianus Cappadociam et Paphlagoniam, quæque Ponto adjacent Euxinio suscepit, ad usque Trapezuntem Sinopensium coloniam. Pamphylis, et Lyciis, magnæque Phrygiae Antigonus datus. Cares **69** b Cassandro obvenerunt; Lydi Menandro: ut Leonnato illa Phrygia, quæ pertinet ad Hellespontum (38), quam ab ipso Alexandro Calas quidam nomine obtinebat, etsi deinde Demarcho commissâ fuerit (39). Ita tunc Asia est distributa.

Per Europam vero, Thraciae quidem et Cheroneso, gentibusque Thraciae finitimis, usque ad mare quod Salmydessum Ponti Euxini urbem attingit, Lysimachus praefectus datur. At quæ ultra Thraciam usque ad Illyricos, Triballos, et Agrianos pertinent, ipsaque adeo Macedonia, et Epirus ad Ceraunios usque montes pertingens, cum Graecia universa Cratero, et Antipatro obvenerunt. Ita hæc divisio facta: nam plurima loca, ut ab Alexandro relicta erant, indigenis parentia praefectis, indivisa permanserunt.

Interea et Roxana prægnans parit filium, quem mox regem militaris turba renuntiavit: et seditio-nibus ab Alexandri excessu omnia replebantur. Etenim Antipater cum Atheniensibus, cæteraque Graecia, quam Leosthenes imperator defendebat, bellum gessit: primumque victus, et in angustias adductus, superior tandem evasit, amisso tamen Leonnato, qui suppetias Antipatro attulerat. Lysimachus quoque cum Seutha Thrace nimis audacter confligit pro imperio. Cum paucis enim pugnans, etsi strenue se gereret, tamen confectus est. Perdiccas item cum Ariarathæ Cappadociae praefecto conseruit, quod Eumeni ibi imperare iusso non cessisset. Uno itaque hic et altero prælio superior, captum illum suspendit, Eumenemque in regnum restituit. Craterus vero Antipatro portans adversus Graeciam auxiliares copias, victoriæ illius auctor, qua victi Graeci, exstitit. Quamobrem utrique dicio audientes, imperata deinceps absque tergiversatione fecerunt. Et hæc quidem libris quinque complectitur.

Sextus refert Demosthenem et Hyperidem Athenienses fugisse, Aristonicum item Marathonium, et Himeræum Demetrii Phalerei fratrem, Æginamque primum venisse, ubi dum versarentur, orante Demade, capitis sententia ab Atheniensibus dam-

Aρχος εἶναι· τῆς δὲ ἐπὶ ταύτῃ⁶⁶ Συρίας Λαομέδων, Φιλώτας δὲ Κιλικίας καὶ Πίθων Μηδίας⁶⁷, Εὐμένης δὲ ὁ Καρδιανὸς Καππαδοκίας καὶ Παφλαγονίας, καὶ ὅσα τοῦ Πόντου τοῦ Εὐξείνου σύνορα ἔσται⁶⁸ ἐπὶ πόλιν Ἑλλάδα⁶⁹ Τραπεζοῦντα, Σινωπέων ἀποικόν· Παμφύλων δὲ καὶ Λυκίων καὶ Φρυγίας τῆς μεγάλης Ἀντίγονος, Καρῶν δὲ Κάσανδρος⁷⁰, Λυδῶν δὲ Μένανδρος, τῆς δὲ ἐφ' Ἑλλησπόντιω Φρυγίας Λεοννάτος, ἣν⁷¹ ἔξ⁷² Ἀλεξάνδρου μὲν Κάλας ὄνομα κατέχει⁷³, ἔπειτα Δήμαρχος ἐπετέτραπτο. Τὰ μὲν κατὰ⁷⁴ τὴν Ἀσίαν ὧδε ἐνεμήθη.

Τῶν δὲ κατὰ τὴν Εὐρώπῃν Θράκης μὲν καὶ Χερσονήσου, καὶ ὅσα Θραξὶ σύνορα ἔθνη, ἔσται ἐπὶ θάλασσαν τὴν⁷⁵ ἐπὶ Σαλμυδεσσὸν τοῦ Εὐξείνου Πόντου [124 H.] καθήκοντα, Λυσιμάχῳ ἡ ἀρχὴ ἐπετέραπτο⁷⁶. τὰ δὲ ἐπέκεινα τῆς Θράκης ὡς ἐπὶ Ἰλλυριοῦς καὶ Τριβαλλοῦς καὶ Ἀγριάνας, καὶ αὐτὴ Μακεδονία καὶ ἡ⁷⁷ ἡμπεῖρος ὡς ἐπὶ τὰ ὄρη τὰ Κεραυνία ἀνήκουσα, καὶ οἱ Ἕλληνες σύμπαντες, Κρατερῷ καὶ Ἀντιπάτρῳ ἐνεμήθη. Καὶ ἡ μὲν νέμῃσις οὕτως· πολλὰ δὲ καὶ ἀδιανέμητα ἔμεινεν ὑπὸ τῶν ἐγγυρῶν ἀρχόντων, ὡς ἐτάχθησαν ὑπὸ Ἀλεξάνδρου, ἐχόμενα.

Ἐν τούτῳ Ῥωξάνῃ κύει καὶ τίκεται, καὶ εἰς βασιλέα τὸ τεχθὲν ἀνέϊπε τὸ πλῆθος. [217 R.] Στάσειον δὲ μετὰ τὸν Ἀλεξάνδρου θάνατον πάντα ἐπληροῦτο. Καὶ πολεμεῖ Ἀντιπάτρος πρὸς τε Ἀθηναίους καὶ τοὺς ἄλλους Ἕλληνας, Λεωσθένους⁷⁸ αὐτοῖς στρατηγούστος· καὶ τὰ πρῶτα ἡττώμενος καὶ εἰς ἀπορίαν συγχλαινόμενος ὑστερον ἐκράτει. Ἀλλὰ πίπτει καὶ Λεοννάτος ἐπιβοηθεῖν δοχῶν Ἀντιπάτρῳ. Καὶ Λυσιμάχος δὲ Σεύθῃ τῷ Θραξὶ πολεμῶν ὑπὲρ τῆς ἀρχῆς παραβόλως (σὺν ὀλγοῖς γάρ) καὶ εὐδοκίμῳ ὁμῶς ἀνῆρέθῃ. Πολεμεῖ δὲ καὶ Περδίκκας Ἀριαράθῃ τῷ Καππαδοκίας, ὅτι Εὐμένης ἀρχεῖν ἐπιτετραμμένῳ τῆς ἀρχῆς οὐκ ἐξίστατο· καὶ δυοὶ νικήσας μάχαις καὶ συλλαβῶν ἐκρέμασεν, Εὐμένην τὴν ἀρχὴν ἀποκαταστήσας. Κρατερὸς δὲ συμμαχῶν Ἀντιπάτρῳ κατὰ τῶν Ἑλλήνων αἰτίος τῆς νίκης, ἥς ἐνίκησαν αὐτοὺς, γέγονεν· ἐξ οὗ καὶ ἅπαντα, ὅπερ ἂν αὐτοῖς Κρατερὸς ἐπέταττε καὶ Ἀντιπάτρος, ἀπροφασίστως ἐπράττετο. Καὶ ταῦτα μέχρι τοῦ πέμπτου βιβλίου.

D Ἐν δὲ τῷ ἕκτῳ διαλαμβάνει ὅπως⁷⁹ ἔξ Ἀθηνῶν οἱ ἀμφὶ Δημοσθένην καὶ Ὑπερίδην⁸⁰ ἐφυγον, Ἀριστόνικός⁸¹ τε ὁ Μαραθώνιος καὶ ἡμεῖς⁸² ὁ Δημητρίου τοῦ Φαληρέως ἀδελφός, τὰ μὲν πρῶτα εἰς Αἰγίαν· ἐκεῖ δὲ διαγόντων θάνατον αὐτῶν κατέγνω το

VARIÆ LECTIONES.

⁶⁶ ἐπὶ ταύτῃ A: ἐπ' αὐτῇ C. ⁶⁷ Μηδίας C. ⁶⁸ ἔσται A: ἔσται C. ⁶⁹ Ἑλλάδα add. A. ⁷⁰ Καρῶν καὶ Κάλας C. ⁷¹ ἣν] ἣν A: ὅν C. ⁷² ἐξ om. A. ⁷³ κατέχειν A. ⁷⁴ μὲν οὖν κατὰ C. ⁷⁵ ἐπὶ τὴν θάλα. A. ⁷⁶ ἐπετέτραπτο C. ⁷⁷ ἡ add. A. ⁷⁸ Λεωσθένους A. ⁷⁹ ὅπως οἱ ἐξ C. ⁸⁰ Ὑπερίδην C. ⁸¹ Ἀριστόνικός A. ⁸² ἡμεῖς C.

NOTÆ

(37) Credo Cratev F. nam Agenoris F. Colonis Macedonum in Indiis præfuit.

(38) Quæ et Phrygia minor Justino lib. xiii,

aliisque.

(39) Curtius, lib. iii, initio, Calam hunc Paphlagoniæ, et Eneis ab Alexandro præpositum ait.

Ἀθηναίων πλῆθος εἰπόντος Δημάδου, καὶ Ἀντίπατρος εἰς ἔργον ἤγαγε τὸ ψήφισμα. Καὶ ὡς Ἀρχίας ὁ Θούριος εἰς τὸν θάνατον αὐτῶν ὑπουργήσας, ἐν ἐσχάτῃ πενίᾳ καὶ ἀτιμίᾳ κατατρίψας ἐτελεύτησε τὸν βίον. Καὶ ὡς Δημάδης οὐ πολλῷ ὕστερον ἐς ἡ Μακεδονίαν ἀχθεὶς ὑπὸ Κασάνδρου ἐσφάγη, τοῦ παιδὸς ἐν τοῖς κόλποις προαποσφαγέντος· αἰτίαν δ' ἐπῆγε ἡ Κασάνδρος, ὅτι τὸν αὐτοῦ πατέρα ἐξυβρίσκειν ἐν οἷς ἔγραψε Περδίκκᾳ σώζειν τοὺς Ἕλληνας ἀπὸ σαπροῦ καὶ παλαιοῦ στήμονος ἡρτημένους, οὕτω τὸν Ἀντίπατρον ἐπιχλευάζων. Δείναρχος δὲ ὁ Κορίνθιος ὁ κατηγορὸς ἦν. Ἀλλ' ὁ γε Δημάδης τῆς αὐτοῦ δωροδοκίας καὶ προδοσίας καὶ ἐς πάντα ἀπιστίας τὴν ἀξίαν ἀπέτισε δίκην.

Διαλαμβάνει δὲ καὶ ὡς Θίβρων ὁ Λακεδαιμόνιος Ἀρπαλον τὸν τὰ Ἀλεξάνδρου χρήματα ζῶντος ἐκείνου ἀρπάσαντα καὶ φυγόντα πρὸς τὰς Ἀθήνας, τοῦτον ἐκείνος ἀποκτείνας, καὶ ὅσα ὑπελείπετο ἡ λαβὼν χρήματα, πρῶτα μὲν ἐπὶ Κυδωνίας τῆς ἐς Κρήτην ἐσάτλῃ, ἔθθεν δὲ ἐς Κυρήνην διέβαλε μετὰ στρατιᾶς εἰς ἐξακισχιλίου συντελούσης· ἐπῆγον δὲ αὐτὸν τῶν ἐκ Κυρήνης καὶ Βαρκεῶν οἱ φυγάδες. Ἐν οἷς πολλαῖς μὲν μάχαις, πολλαῖς δὲ ἐπιβουλαῖς ἄλλοτε μὲν κρατῶν, ἐνίοτε δὲ ἡττώμενος, τέλος φεύγων [125 H.] ὑπὸ Λιθύων τινῶν συνωρίδας ἀγόντων συνελήφθη, καὶ παρ' Ἐπικύδην ἀγεται τὸν Ὀλύμπιον εἰς Τευχεῖρα, ᾧ τὴν πόλιν ἐκείνην Ὀφελλὰς ἐπετετράφη, ἀνὴρ Μακεδὼν, ὃς ὑπὸ Πτολεμαίου τοῦ Ἀδάγου ἐπὶ βοηθείᾳ τῶν Κυρηναίων ἐτιγγανε σταλείς. Οἱ δὲ Τευχεῖριται, Ὀφελλὰς τὴν ἐξουσίαν δόντος, ἤλκισαντο τε τὸν Θίβρωνα καὶ εἰς τὸν τῶν Κυρηναίων ἐπεμψαν κρημασθῆναι λιμένα. Ἐτι δὲ τῶν περὶ Κυρήνην στασιαζόντων Πτολεμαῖος ἐπελθὼν καὶ πάντα καταστησάμενος ὅπως ἀπέκλυσε.

Περδίκκας δὲ Ἀντιγόνῳ ἐπιβουλεύων ἐπὶ δικαστήριον ἐκάλει· ὁ δὲ εἰδὼς ἐπιβουλεύεσθαι [220 R.] οὕτως ὑπήκουσε, καὶ εἰς ἔχθραν ἀλλήλοις κατέστησαν. Ἐν τούτῳ δὲ παρὰ τὸν Περδίκκαν ἐκ Μακεδονίας ἦγον Ἰόλλας τε καὶ Ἀρχίας, ἀγοντες αὐτῷ τὴν Ἀντιπάτρον παῖδα Νίκαιαν εἰς γυναικα. Ἀλλὰ γε καὶ Ὀλυμπιάς ἡ Ἀλεξάνδρου μήτηρ ἐπεμψε παρ' αὐτὸν κατεγγυωμένη τὴν θυγατέρα Κλεοπάτραν. Καὶ ὁ μὲν Εὐμένης ὁ Καρδιανὸς συνεβούλευεν ἀγεῖν Κλεοπάτραν, Ἀλέξανδρος δὲ τῷ ἀδελφῷ εἰς Νίκαιαν ἔπειθεν ἢ συμβουλή· καὶ νικᾷ τὸ Νίκαιαν μᾶλλον ἀγαγεῖν. Οὐ πολὺ δὲ ὕστερον καὶ τὸ περὶ Κυνάνην πάθος συνγενέθη, ὃ Περδίκκας τε καὶ ὁ ἀδελφὸς Ἀλέξανδρος διεπρά-

Α natos, quod decretum Antipater perficiendum curavit. Deinde ut Archias Thurius, qui eorum necem perpetrarat, ad extremam 70a redactus inopiam atque infamiam, vita decesserit : utque Demades non ita multo post in Macedoniam delatus, a Casandro interfectus sit, ejus primum filio in sinu et oculis parentis jugulato. Causam vero cædis Casandrum allegare, quod parentem suum Demades olim injuria affecisset, cum Perdiccæ scripsit, ut Græcos e putrido ac vetere filio pendentes servare vellet ; Antipatrum nimirum his verbis irridendo. Dinarchum (40) Corinthium horum indicium fecisse, atque ita Demadem aliquando avaritiæ ac prodicionis, et in re quaque perfidiæ, meritis dedisse pœnas.

B Refert etiam hæc. Thibro Lacedæmonius Harpalum (qui superstitie etiamnum Alexandro opes ejus furatus, Athenas se receperat) interemit (41), et sublato quidquid illi pecuniarum reliquum erat, primum quidem in Cydoniam Cretæ urbem venit : sed deinde in Cyrenem cum exercitu sex millium trajecit, accersitus ab Cyrenensium Barcensiumque (42) exsulis. Apud quos dum variis pugnis, variisque insidiis, interdum vincit, interdum vincitur, in fuga tandem ab Afris quibusdam bigas agentibus comprehensus, ad Epicydem Olynthium Teuchiram adducitur (43). Huic enim urbem illam curandam commiserat Ophellas, vir Macedo, qui a Ptolemæo Lagi F. Cyrenæis auxilio missus fuerat. Teucheritæ ergo, Ophella illis permittente, Thibronem flagellis cæsum, in Cyrenensium portum de cruce suspendendum mittunt. At cum Cyrenæi nihilominus in rebellionem perstarent, ipse denique Ptolemæus accessit, rebusque omnibus tranquillatis, retro domum adnavigavit.

C Perdiccas insuper Antigonum insidiosè in Jus vocabat, verum ille, ut peti se insidiis cognovit, parere recusavit : atque hinc ortæ invicem inimicitiae. Hoc item tempore e Macedonia Jollas (44) et Archias ad Perdiccam venerunt, adducta in uxorem illi Nicæa Antipatri filia. Quin et Olympias (45), magni Alexandri mater, mittit ad eundem, despondetque Cleopatram filiam. Ibi Eumenes Cardianus Cleopatram ducere suadebat : Alcetæ vero fratris consilium ad Nicææ magis nuptias inclinabat, cujus item sententia pervicit. Post non diu Cynanes (46) cædes accidit, quam Perdiccas, ejusque frater Alcetas intulerunt. Hæc Cynane

VARIÆ LECTIONES.

⁸³ εἰς ζ. ⁸⁴ ἐπῆνεγκε ζ. ⁸⁵ ἀπέλιπετο ζ. ⁸⁶ Κυδωνίαν τὴν ἐν Κρήτῃ ζ. ⁸⁷ εἰς ζ. ⁸⁸ Τευχεῖριται Α. ⁸⁹ Ἀλεξέταρ et infra Ἀλεξέτας ζ.

NOTÆ.

(40) Vide inf. cod. 277, et Plutarch. lib. decem Græciæ Oratorum.

(41) Pausanias tamen in Corinthiacis a servo interfectum scripsit.

(42) A Barce (quæ post Ptolemæis dicta geographis) Barcæi appellati Maroni, Barciæ Ptolemæo, Barcæni Synesio. Hinc etiam Barceus derivatus. Vide Steph.

(43) Quæ Ptolemæo et Melæ Arsinoe est Cyrenaica.

Hæc autem regio Plinio *Pentapolis Libyæ* dicitur.

(44) Antipatri filius, natu minimus, qui Alexandro venenum propinasse traditur ab Arriano ipso aliisque.

(45) Justin. hæc aliter paulo, astu utramque quæsitam, neutram acquisitam, lib. xii.

(46) In edito Arriano hæc *Cyna* vocatur, Athenæo *Cynna* lib. xii. Lege de ea Polyæn. sub fin. lib. viii.

eundem cum Alexandro patrem **70b** Philippum habuit, sed matrem Eurydicen (47), atque Amyntæ illius uxor fuit, quem Alexander e medio sustulit, cum in Asiam, expeditione suscepta, moveret. Idem autem ille interemptus Amyntas, Perdiccæ Philippi fratris filius, Alexandri patrueilis erat. Nunc itaque Cynane filiam suam Adean, quæ post Eurydices cognomen tulit, Arridæo uxorem adducebat, quam et postea duxit, ipso transigente Perdicca, quo per illas nuptias Macedonum sedaretur seditio, quæ ob sublatam Cynanem accensa, abibat in deterius. Antigonus interim in Macedoniam ad Antipatrum et Craterum profugit, sibi que a Perdicca structas insidias exponit, ac tantumdem eum in omnes studiose meditari affirmat. Similiter et Cynanes infortunium tragice exaggerat. Quibus ita expositis, ad bellum ipsos contra Perdiccam gerendum inflammat.

Arridæus quoque Alexandri apud se corpus servans, repugnante Perdicca, ad Ptolemæum Lagi F. accepto corpore proficiscitur (48), a Babylone per Damascus in Ægyptum iter habens. Qui sæpe numero licet a Polemone Perdiccæ familiari impeditus, pervicit tamen, re ex animi sui sententia gesta. Interea Eumenes Perdiccæ munera Sardeis ad Cleopatram attulit: decretumque jam esse Perdiccæ, Nicæa repudiata, ejus in locum Cleopatram ducere, quod ubi innotuit (Menander Lydiæ satrapa Antigono significavit, et per eum Antipatro quoque et Cratero res publicata), eo etiam vehementius illi ad Perdiccam bello persequendum incitati sunt. Antipater itaque et Craterus e Cherroneso Hellespontum trajiciunt, trajectus custodibus clam per legatos deceptis. Mittuntur et ab his ad Eumenum ac Neoptolemum, Perdiccæ obnoxios, legati: quibus Neoptolemus quidem assentitur, Eumenes vero minime.

Hinc Eumeni suspectus esse cæpit Neoptolemus, et bellum inter se gerunt; Quo in bello viribus superante Eumene, fugit cum paucis Neoptolemus ad Antipatrum Craterumque, quibus et persuadet, ut sibi in bello adversus Eumenum socius Craterus daretur. Nec mora, prælio utrique cum Eumene configunt. Dedit vero operam omnem Eumenes, ut ignorarent sui Craterum adversus se belligerare: ne fama adducti, vel castris suis desertis, ad illum transirent, vel certe apud se manentes, **71a** audaciores minus essent. Qui cum illi dolus atque astus processisset, prælio quoque victor evasit. Ergo Neoptolemus ipsius Eumenis scribæ manu cæsus

ἔσαντο. Ἡ δὲ Κυνάνη Φιλίππου μὲν εἶχε πατέρα, ὃν καὶ Ἀλέξανδρος, ἐκ δὲ μητρὸς Εὐρυδίκης ἦν, γυνὴ δὲ Ἀμύντου, ὃν ἔφηθ' Ἀλέξανδρος κτείνειν, ὅποτε εἰς τὴν Ἀσίαν διέβαινον. Οὗτος δὲ Περδίκκου παῖς ἦν, ἀδελφὸς δὲ Φιλίππου Περδίκκας, ὥς εἶναι Ἀμύνταν τὸν ἀνηρημένον Ἀλεξάνδρου ἀνεψιόν. Ἦγε δὲ ἡ Κυνάνη Ἀδέαν τὴν αὐτῆς θυγατέρα, ἥτις ὕστερον Εὐρυδίκη μετωνομάσθη, τῇ Ἀρρίδαῳ εἰς γυναῖκα ἦν καὶ ὕστερον ἡγάγετο Περδίκκα διαπραξαμένου ἐφ' ᾧ παῦσαι τὴν Μακεδόνων στάσιν, ἥτις ἐπὶ τῷ Κυνάνης πάθει ἀναφθεῖσα ἐπὶ μέγα κακοῦ προεχώρει. Ἀντίγονος δὲ ἐς Μακεδονίαν παρὰ Ἀντίπατρον καὶ Κρατερὸν ἔφυγε, καὶ τὴν εἰς αὐτὸν ἐπιβουλὴν, ἣν Περδίκκας ἐβούλετο, διηγῆσται, καὶ ὡς κατὰ πάντων ἡ αὐτῇ αὐτῷ μελέτῃ σπουδάζεται· ἀνεδίδαξέ τε καὶ τὸ τῆς Κυνάνης ἐκτραγωδήσας πάθος. Καὶ ταῦτα διαθέμενος εἰς πόλεμον αὐτῷ τούτους κατέστησε.

Καὶ Ἀρρίδαος δὲ ὁ τὸ τοῦ Ἀλεξάνδρου σῶμα φυλάσσων, παρὰ γνώμην αὐτὸ Περδίκκου λαδὼν, πρὸς Πτολεμαῖον παραγίνεται τὸν Λάγου, ἀπὸ Βαβυλῶνος διὰ Δαμασκού ἐπ' Αἴγυπτον ἐλαύνων· ὃς πολλὰ μὲν ὑπὸ Πολέμωνος τοῦ προσοικειουμένου Περδίκκα κωλυθεὶς ἐνίκησεν ὁμοῦ εἰς τὸ τὴν αὐτοῦ γνώμην ἔργῳ ἐξενεγκεῖν. Ἐν τούτῳ καὶ Εὐμένης παρὰ Περδίκκου ὄντα πρὸς Κλεοπάτραν ἐς Σάρδεεις ἐκόμισε, καὶ οὕτως ἐγνωσμένον εἶη Περδίκκα Νίκαιαν μὲν ἐκπέμπειν, ἀντ' ἐκείνης δὲ αὐτὴν ἀγεσθαι. Οὗ μηνυθέντος (Μένανδρος δὲ ὁ Λυδίας σατράπης ἐμήνυσεν Ἀντιγόνῳ) καὶ δι' αὐτοῦ τοῖς περὶ Ἀντίπατρον καὶ Κρατερὸν δημοσιωθέντος, ἐπὶ μᾶλλον αὐτοῖς τὰ πρὸς Περδίκκην ἐξεπεπλήρωτο. Περαιούται δὲ Ἀντίπατρος καὶ Κρατερὸς ἀπὸ τῆς Χερρόνησου τὸν Ἑλλήσποντον, τοὺς τὸν πόρον φυλάσσοντας διὰ πρεσβείας ὑπαγόμενοι. Προσβέουσιν δὲ καὶ πρὸς Εὐμένην καὶ πρὸς Νεοπτόλεμον, τοὺς ὑπὸ Περδίκκα καὶ [126 H.] Νεοπτόλεμος μὲν πείθεται, Εὐμένης δὲ οὐκ ἀνέχεται.

Ὑποπτεύεται Εὐμῆνι Νεοπτόλεμος, καὶ συγκροτεῖται πρὸς ἀλλήλους πόλεμος, καὶ νικᾷ κατὰ κρίτος Εὐμένης. Φεύγει δὲ Νεοπτόλεμος παρὰ Ἀντίπατρον καὶ Κρατερὸν σὺν ὀλίγοις, καὶ πείθει τούτους ἐπὶ συμμαχίαν κατὰ Εὐμένους ἔλθειν αὐτῷ Κρατερὸν· καὶ πολεμοῦσιν ἄμφω Εὐμῆνι. Καὶ πάντα ποιήσας Εὐμένης ὥστε λαβεῖν τοὺς σὺν αὐτῷ Κρατερὸν αὐτῷ πολεμεῖν, ἵνα μὴ τῇ περὶ αὐτὸν ἀλόντες φήμῃ ἢ προσχωρήσωσιν αὐτῷ ἢ καὶ μένοντες ἀτομότεροι εἶεν, καὶ κρατήσας τοῖς τεχνάσμασι, κρατεῖ καὶ τῷ πολέμῳ· καὶ πίπτει μὲν Νεοπτόλεμος τῇ αὐτοῦ Εὐμένης τοῦ γραμματέως δεξιᾷ, [221 R.] ἀνὴρ στρατιωτικὸς καὶ πολέμοις ἥριστος, Κρα-

VARLE LECTIONES.

⁹⁰ γυνὴ A: γένει C. ⁹¹ ὅτε C. ⁹² θυγατέρα A. ⁹³ κακὸν C. ⁹⁴ τὸ add. A. ⁹⁵ ἔργῳ A: εἰς ἔργον C. ⁹⁶ καὶ A: δὲ καὶ C. ⁹⁷ εἰς C. ⁹⁸ ἐμήνυσεν A. ⁹⁹ δὴ A: δὲ C. ¹⁰⁰ φυλ. καὶ διὰ C. ¹⁰¹ Περδίκκην C. ¹⁰² Εὐμενεῖ C.

NOTÆ.

(47) Athenæus lib. xiii, initio ex Audata Illyrica susceptam Cynanam percipit.

(48) Moribundus enim amicis præceperat ut cor-

pus suum ad Ammonis ferri juberent. Memphim tamen a Ptolemæo translatum est, et inde paucis post annis Alexandriam. Curt. lib. x.

τερὸς δὲ ὑπὸ τινων Παφλαγόνων, ἀπειδῶς πρὸς πάντα μαχόμενος καὶ χωρῶν ὥστε γνωσθῆναι· ἀλλ' ἐφθη πεσὼν μὴ γνωσθεὶς, καίτοι καὶ τὴν καυσίαν τῆς κεφαλῆς ἀφελών. Ἡ μέντοι περὶ στρατιὰ σώα πρὸς Ἀντίπατρον ἐκ τοῦ πολέμου παρεγένετο, ὃ καὶ τὸ πολὺ τῆς ἀθυμίας ἐπεκουφίσα.

Παραγίνεται ἀπὸ Δαμασκού Περδίκκας ἐπ' Αἰγυπτον σὺν τοῖς βασιλεῦσι καὶ τῇ δυνάμει Πτολεμαίων πολεμῆσαι. Κατηγορήσας δὲ Πτολεμαίου, κἀκείνου ἐπὶ τοῦ πλήθους ἀπολουόμενον τὰς ἱατίας, καὶ δόξας μὴ δίκαια ἐπικαλεῖν, ὅμως καὶ τοῦ πλήθους οὐχ ἐκόντος πολεμεῖ. Καὶ δις ἡττηθεὶς, καὶ τραχὺς πρὸς τοὺς⁶ παρὰ Πτολεμαίων ἐθέλοντας χωρῆσαι λίαν καταστάς, καὶ τάλλα⁷ τῇ στρατιᾷ ὑπερογώτερον ἢ κατὰ στρατηγὸν προσφερόμενος, ὑπὸ τοῦ οἰκείου πλήθους τῶν ἱππέων ἀναίρεται, μαχόμενος καὶ αὐτός. Πτολεμαῖος δὲ μετὰ τὴν ἀναίρεσιν Περδίκκου πρὸς τοὺς βασιλεῖς ἐπαραυῶθ' τὸν Νεῖλον, καὶ ῥώρως φιλοφρονησάμενος καὶ τῇ ἄλλῃ θεραπεία, οὐ μόνον δὲ ἀλλὰ καὶ τοὺς ὅσοι ἐν τέλει Μακεδόνων. Ὁ δὲ καὶ τοῖς Περδίκκου φίλοις συναχθόμενός τε δῆλος ἐγένετο, καὶ ὅσοις τι κινδύνου ἔτι⁸ ἐκ Μακεδόνων ὑπέλειπετο, καὶ τούτους ἀπαλλάξαι τοῦ δέους παντὶ τρόπῳ διεσπούδασεν· ἐφ' οἷς παραυτίκα τε καὶ ἐς τὸ ἔπειτα εὐδοκίμων ἐγινώσκετο. Συνεδρίου δὲ κροτηθέντος ἄρχοντες μὲν τῆς πάσης δυνάμεως ἀντὶ Περδίκκου Πίθων⁹ καὶ Ἀρρίδαῖος ἐν τῷ τέως ἀνεβρόθησαν, τῶν δὲ περὶ Εὐμένης τε καὶ Ἀλκίταν¹⁰ ἐς πεντήκοντα κατεγνώσθησαν, μάλιστα ἐπὶ τῇ Κρατεροῦ¹¹ ἀναιρέσει τῶν Μακεδόνων πρὸς αὐτοὺς ἐκπολεμωθέντων¹². Μετεκαλεῖτο δὲ καὶ Ἀντίγονος ἐκ Κύπρου, καὶ Ἀντίπατρος δὲ, ἐπιταχύναι πρὸς τοὺς βασιλέας. Οὕτω δὲ καταλαβόντων¹³ ἡ Εὐρυδίκη Πίθωνα καὶ Ἀρρίδαῖον μὴδὲν ἀνευ αὐτῆς ἡξίου πράττειν. Οἱ δὲ τὰ πρῶτα μὲν οὐκ ἀντεῖπον, ἔπειτα δὲ μὴδὲν αὐτὴν ἐπικοινωνεῖν τοῖς δημοσίοις ἀνέλεγον πράγμασιν· αὐτοῖς γὰρ, ἕως Ἀντίγονος καὶ Ἀντίπατρος παραγίνονται, μελήσειν περὶ πάντων. Ὡν παραγεγονότων εἰς Ἀντίπατρον ἡ δυναστεία περισταταί. Καὶ ὁ στρατὸς αἰτεῖ τὰ παρὰ Ἀλεξάνδρου ὑποσχεθέντα αὐτοῖς¹⁴ ἐπὶ τῇ συστρατείᾳ¹⁵ χρήματα, καὶ Ἀντίπατρος παραυτίκα μὲν μὴδὲν ἔχειν ἀποκρίνεται [127 H] φράζειν ἀκριβῆς, ἐξετάσας δὲ τοὺς τε βασιλείους θησαυροὺς καὶ τοὺς ὅσοι ἀλλαχόθι που κεῖμενοι ὦσι, τηνικαῦτα τὸν δυνατὸν τρόπον μὴ ἂν αὐτοῖς ἐπίμεμπτος νομισθῇ· ἐφ' ᾧ¹⁶ οὐχ ἡδέως ἡ στρατιὰ ἤκουσεν. Εὐρυδίκης δὲ συλλαμβανούσης ταῖς κατὰ Ἀντίπατρον διαβολαῖς τῷ ἀπὸ τοῦ πλήθους ἀχθεῖ στάσις γίνεσθαι. Καὶ δημηγορεῖ Εὐρυδίκη κατ' αὐτοῦ, τοῦ γραμ-

A cecidit, vir caetera militaris, et bello strenuus. Craterus autem in obvium quemque intrepide pugnans, atque ita incedens ut cognosci potuerit, nihilo tamen secius a Paphlagonibus quibusdam incognitus occiditur, tametsi ille maxime causiam capite dejecisset. Attamen pedestres copiae salvae ad Antipatrum e proelio redierunt; quae res animum reddidit, metumque minuit.

Perdiccas Damasco profectus, adversus Ptolemæum Lagi F. dimicaturus, in Ægyptum cum regibus (49) et copiis venit. Ptolemæum itaque cum accusasset, atque ille objecta crimina coram multitudine ita purgasset, ut injuste accusatus videretur, bellum tamen, repugnante licet militum vulgo, Perdiccas infert. Quo in bello jam iterum victus, iisque asperior factus qui ad Ptolemæum transire vellent, caetera etiam in castris superior (50), quam imperatorem deceret, a suis ipse equitibus inter pugnandum occiditur. Ptolemæus vero, sublato Perdicca, ad reges, transmissio Nilo, proficiscitur, donisque allatis, et variis quoque obsequiis tam eos, quam caeteros Macedonum proceres, amanter complexus est. Imo et ipsorum Perdiccae amicorum vicem dolere se palam ostendit: et quibuscunque Macedonibus periculum aliquod imminere videretur, eosdem ille omni opae ratione metu liberare studuit. Quo factum est, ut jam tum, atque in posterum omnium ore laudaretur. Habito dein conventu, Pithon et Arridaeus copiis universis, Perdiccae loco, praefecti renuntiati in praesens sunt, et ex Eumenis atque Alcetae sectatoribus ad quinquaginta damnati, idque maxime ob Craterum interfectum, cum Macedones inter se mutuis proeliis dissiderent. Antigonus adhuc e Cypro evocatus, quin et Antipater, ad reges festinare jubentur. Nondum vero adventantibus illis, Eurydice (51) Pithonem et Arridaeum nihil se inconsulta volebat agere. Qui a primo quidem non repugnarunt: post tamen, nihil illi commune cum republica esse responderunt: sibi, dum Antigonus et Antipater veniant, curae rem fore publicam. Illi igitur cum accessissent, Antipatro summa rei commissa: exercitusque ab Alexandro promissa militum 71 b premio poscit. Antipater, cum in praesentia nihil haberet, æquum postulare respondit: at mox, ut nec justam eorum indignationem incurrere possit, quoad ejus fieri poterit exploratorum thesauros regio, quæque alibi recondita essent: quæ certe ipsius oratio jucunda parum fuit exercitui. Quare cum Eurydice quoque criminationes adversus Antipatrum fove-

VARIAE LECTIONES.

⁶ τὸ αὐτὸ A. ⁷ τὸ πλῆθος C. ⁸ πρὸς τοὺς — ἐθέλοντας A: τοῖς — θελήσας C. ⁹ τὰ ἄλλα C. ¹⁰ ἔτι A: αἰτίων C. ¹¹ Πίθων pr. A. Πύθων corr.: καὶ Πίθων C. ¹² Ἀλκιτέα C. ¹³ Κρατεροῦ ἀναιρέσει A: τοῦ Κρατεροῦ C. ¹⁴ ἐκπολεμωθέντων C. ¹⁵ συστρατεία C. ¹⁶ ὦν C.

NOTÆ.

(49) Arridæo, et Alexandro puero, Roxanes F.
(50) Justin. lib. xiii: « Perdicca plus odium arrogantiae, quam vires hostium nocebant, quam exosi etiam socii ad Antipatrum gregatim pro-

giebant. »

(51) Arridæi conjux, prius Adea dicta, Cynanes filia, sup. Quæ viri valetudine abutens, ejus sibi officia vindicabat. Justin. lib. xiv.

rei, plebe indignante, seditio cooritur. Quo tempore et ipsa in eum concionatur, Asclepiodoro scriba sermonem ejus referente, et præter eam item Attalos. Plane ut vix cædi ereptus Antipater sit, patrocinatedis apud inconditam plebem Antigono et Seleuco, quorum advocacionem Antipater postularat: qui et ipsi propterea non parum de vita periclitati sunt. Morti ergo ereptus Antipater ad suum se recepit exercitum, et equitum præfecti dein evocati convenerunt, vixque tandem seditioni sine dato, Antipatrum rursum, ut antea, summæ præesse rei jubent.

Ibi et ab ipso Asiæ facta divisio est, qua priorem illam partim ratam habuit, partim, ubi temporum necessitas exigeret, innovavit. Nam Egyptum quidem et Libyam, vastamque ultra Africam, et quidquid præterea bello partium ad occidentem solem jacet, Ptolemæi esse pronuntiat. Laomedonti vero Mitylenæo Syriam assignat. Philoxenus (52) Ciliciam; quam antea provinciam sortitus erat, retinuit. Jam inter superiores satrapias, Mesopotamiam et Arbelum Amphimacho regis fratri attribuit: Seleucus vero Babyloniam præficatur. Antigoni, qui primus Perdiccam invaserat, et Mucedonum Argyraspidarum (53) ductor erat, præfectura totius Susianæ data. In Perside Peucestes confirmatur. Carmanix Tlepolemus præponitur, ut Mediæ usque ad Caspias portas Pithon. Philippus Parthis: Ariis vero et Drangenorum regioni, Stasander præfectus venit. Bactrianæ et Sogdianæ Stasamor Soliensis, Arachotarum vero Sibyrtius evenit. Oxyartæ, Roxanes patri, Parapamisadæ dantur: Indorum autem ea ora, quæ Parapamisadis adjacet, Pithoni Agenoris F. tributa. De proximis deinde satrapiis ea quæ ad Indum flumen est, et Patala urbs, quæ in illa India est maxima, 72a Porro regi cessit: at quæ ad Hydaspem flumen pertinet, Taxilæ item Indo, attribuitur, quando non facile esset ipsos dimovere, qui ab Alexandro ipso in imperio constituti, magnam satis potentiam nacti essent. Adhæc qui a Tauro monte ad Boream vergebant, Cappadocas Nicanori attribuit: Magnam vero Phrygiam, Lycaoniam, Pamphyliam, et Lyciam, ut antea, Antigonos retinuit. Cariam Asander (54) accepit. Lydia Clito data, ut Arridæo ea, quæ ad Hellespontum jacet, Phrygia. Pecuniarum Susis colligendæ Antigene præficatur: cui et e Mædonibus, qui maxime tumultuati fuerant, ad tria milia traditi. Corporis præterea regii custodes ac

ματέως Ἀσκληπιοδώρου ὑπηρετησαμένου τῷ λόγῳ· καὶ Ἀτταλὸς δέ. Καὶ ῥύεται μάλιστα Ἀντίπατρος τῆς σφαγῆς, Ἀντιγόνου καὶ Σελεύκου τῇ παρακλήσει· Ἀντίπατρου ἀντιδημηγορησάντων ἐν τῷ πλήθει· οἱ καὶ αὐτοὶ διὰ τοῦτο ἐγγὺς ἐγένοντο τοῦ κινδύνου. Ῥουσθεὶς δὲ Ἀντίπατρος τοῦ θανάτου πρὸς τὸ οἰκεῖον ὑπεχώρησε στρατόπεδον. Καὶ οἱ ἑπαρχοὶ Ἀντίπατρου καλοῦντος πρὸς αὐτὸν ἦγον, καὶ μάλιστα τῆς στάσεως πεπαιυμένης [224 R.] Ἀντίπατρον πάλιν, ὡς καὶ πρόσθεν, ἀρχεῖν ἐβλόντο.

Καὶ ποιεῖται νέμεισιν καὶ αὐτὸς τῆς Ἀσίας, τὰ μὲν τῆς προτέρας νεμῆσεως ἐπικυρῶν, τὰ δὲ τοῦ καιροῦ βιαζομένου νεωτερίζων. Αἰγυπτὸν μὲν γὰρ καὶ Λιβύην καὶ τὴν ἐπέκεινα ταύτης τὴν πολλήν, καὶ διὰ περ ἂν πρὸς τοῦτοις ὄρεον¹⁸ ἐπιτετήσεται πρὸς δυομένου ἡλίου, Πτολεμαῖον εἶναι, Λαομέδοντι δὲ τῷ Μιτυληναίῳ Συρίαν ἐπιτετρέφθαι. Φιλόξενον δὲ ἐπὶ Κιλικίας ἔταξεν, ἣν καὶ πρῶτον εἶχεν. Τῶν δὲ ἄνω σατραπειῶν¹⁷ τὴν μὲν μέσσην τῶν ποταμῶν γῆν καὶ τὴν Ἀρβηλῆτιν Ἀμφιμάχῳ τῷ τοῦ βασιλέως ἀδελφῷ ἐνεῖμε, Σελεύκῳ δὲ τὴν Βαβυλωνίαν προσέθηκεν. Ἀντιγένοι δὲ τῷ πρῶτῳ μὲν ἐπιθεμένῳ Περιδικῶ, τῶν δὲ ἀργυρασπιδῶν Μακεδόνων ἡγουμένῳ, τῆς Σουσιανῆς συμπάσης ἀρχεῖν· Πευκέστῳ δὲ ἑδεδαίου τὴν Περισίδα· Καρμανίαν δὲ Τηλοπόλεμῳ ἐνεῖμε, καὶ Μηδίαν Πίθωνι ἔστ' ἐπὶ πύλας τὰς Κασπίους¹⁹, Φιλίππῳ δὲ τὴν Παρθυαίων γῆν· Ἀρείῳ δὲ καὶ τῆς Δραγγητῶν χώρας Στασανδρόν καθίστη ἡγεμόνα, τῆς δὲ Βακτριανῆς καὶ Σογδιανῆς Στασανόρα τὸν Σόλιον, Ἀραχώτιον δὲ Σιδούριον· καὶ Παραπαμισάδα¹⁹ Ὀξυάρτῃ τῷ Ῥωξάνης πατρὶ, τῆς δὲ Ἰνδῶν γῆς τὰ μὲν σύνορα Παραπαμισάδα¹⁹ Πίθωνι τῷ Ἀγῆνορος, τὰς δὲ ἐχομένας σατραπείας, τὴν μὲν παρὰ²⁰ τὸν Ἰνδὸν²¹ ποταμὸν καὶ Πάταλα τῶν ἐκείνῃ²² Ἰνδῶν πόλεων τὴν μεγίστην Πύρῳ τῷ βασιλεὶ ἐπεχώρησε²³, τὴν δὲ παρὰ τὸν Ὑδάσπην ποταμὸν Ταξιλῇ, καὶ τούτῳ Ἰνδῷ, ἐπὶ μὲν δὲ ῥάδιον μετακινήσαι αὐτοὺς ἐξ Ἀλεξάνδρου τε ἐπιτετραμμένους τὴν ἀρχὴν καὶ δύναμιν ἱκανὴν ἔχοντας. Τῶν δὲ ἀπὸ τοῦ Ταύρου ὄρους ὡς ἐπὶ τὴν ἀρκτον φερόντων Καππαδόκας μὲν Νικάνορι ἐπέτρεψεν, ἐπὶ δὲ Φρυγίας τῆς μεγάλης καὶ ἐπὶ Λυκαοσί τε καὶ Παμφύλοις²⁴ καὶ Λυκίοις, ὡς καὶ πρόσθεν, Ἀντιγόνῳ· Κάριαν δὲ Ἀσάνδρῳ ἐνεῖμε, Λυδία δὲ Κλείτῳ ἐδόθη, καὶ Ἀρρίδα²⁵ Φρυγία ἡ πρὸς Ἑλλησπόντῳ²⁶. Τῇ δὲ κατακομιδῇ τῶν ἐν Σούσις χρημάτων Ἀντιγένην ἔταξε, καὶ τούτῳ τῶν στασιασάντων Μακεδόνων τοὺς μάλιστα τρισχίλους παρέδωκε. Σωματοφύλακας

VARIAE LECTIONES.

¹⁸ ὄρειον A: ὄρειον ζ. maiim uopí: cf. Bast. comment. palæograph. p. 771. ¹⁷ ἑπαρχειῶν A. ¹⁸ Κασπίας ζ. ¹⁹ ἑξόνορα Παραπαμισάδα¹⁹ A. ²⁰ παρὰ A: περὶ ζ. ²¹ Ἰνδῶν ζ. ²² ἐκεῖ ζ. ²³ ἐπεχώρις ζ. ²⁴ Παμφύλοις ζ. ²⁵ Ἑλλησπόντον ζ.

NOTÆ.

(52) Philotas eam quidem supra acceperat in pr. h. cod. et apud Dexippum sup. cod. 83, at orto duces inter dissidio, Philotæ ademptia Philoxeno a Perdicca datur. Justin. ad extremum lib. xii. Eadem ergo provincia, sublato Perdicca, etiam ab Antipatro hic Philoxeno confirmatur.

(53) Ab argenteis ita clypeis appellati quidam Alexandri M. milites, ut refert Justinus lib. xii, et Athenæus lib. xii.

(54) Casander legendum suadent Latini, Justin. et Curt. ipseque Arrian. sup. in pr. huius cod.

δὲ τοῦ βασιλέως Αὐτολύκον τε τὸν Ἀγαθοκλέους [128 A H.] παῖδα καὶ Ἀμύνταν τὸν Ἀλεξάνδρου παῖδα, Πευ-
χέστου δὲ ἀδελφόν²⁶, καὶ Πτολεμαῖον τὸν Πτολεμαίου
καὶ Ἀλέξανδρον τὸν Πολυσπέρχοντος, Κάσανδρον δὲ
τὸν ἑαυτοῦ παῖδα χιλιάρχην τῆς Ἰππου, τῆς δυνάμεως
δὲ τῆς πρόσθεν ὑπὸ Περδίκκῃ τεταγμένης Ἀντίγονον
ἡγεμόνα ἀπέφηνε, καὶ τούτῳ τοὺς βασιλέας φρουρεῖν
τε καὶ θεραπεύειν προστάξας, τὸν πόλεμον ἅμα τὸν
πρὸς Εὐμένη διαπολεμήσαι αὐτῷ αἰρουμένῳ ἐπέτρε-
πεν. Ἀντίπατρος δὲ αὐτὸς πολλὰ ὑπὸ πάντων ἕνεκα
πάντων ἐπαινούμενος ἐπ' οἴκου ἀνεχώρει. Ἐν οἷς καὶ
ὁ θ' ἄλογος.

Ὁ δὲ δέκατος διαλαμβάνει ὡς Εὐμένης τὰ περὶ
Περδίκκῃ μαθὼν, ὅτι καὶ²⁷ πολέμιος ἐψηφίσθη Μα-
κεδόσιν, ἐπὶ πόλεμον παρεσκευάζετο. Καὶ ὡς Ἀλκέ-
τας ὁ Περδίκκου ἀδελφὸς διὰ ταῦτα ἔφυγε. Καὶ Ἄτ-
ταλος ὁ τῆς κατὰ Ἀντιπάτρου στάσεως οὐδενὸς φέρον
τὰ δευτέρα, καὶ αὐτὸς φυγῶν συνέμιξε τοῖς²⁸ ἄλλοις
φυγάσι. Καὶ συνήχθη Ἀττάλῳ στρατὸς, περὶ μὲν
μύριοι, ἱππεῖς δὲ ὀκτακόσιοι. [225 R.] Καὶ ὡς Ἄτ-
ταλος καὶ οἱ σὺν αὐτῷ, ἐπιθέσθαι Κνίδῳ καὶ Καύνῳ
καὶ Ροδίοις ἐπιχειρήσαντες, ὑπὸ Ροδίων καρτερῶς²⁹
ἀπεκρούσθησαν, Δημαράτου ναυαρχοῦντος αὐτοῖς.
Διαλαμβάνει δὲ καὶ ὡς Εὐμένης Ἀντιπάτρου ἐς³⁰
Σάρδεϊς ἰόντος ἐς χεῖρας ἔλθειν ἐγγὺς ἦν, Κλεοπάτρα
δὲ ἡ τοῦ Ἀλεξάνδρου ἀδελφῇ, ἵνα μὴ ἐς τὸ τῶν Μα-
κεδόνων πλῆθος ἐν διαβολῇ³¹ γένηται ὡς αὕτη τὸν
πόλεμον αὐτοῖς ἐπάγουσα, παραινέει καὶ πείθει Εὐ-
μένη ἀποχωρῆσαι τῶν Σάρδεων. Ἄλλ' ὅμως οὐδὲν ἤτ-
τον ὁ Ἀντιπάτρος παραγινόμενος αὐτῇ ἐπανείδιζε³²
τῆς ἐς Εὐμένη καὶ Περδίκκῃ φιλίας. Ἡ δὲ πρὸς τε
ταῦτα κρείσσον ἢ κατὰ γυναῖκα ἀπελογεῖτο, καὶ
πολλὰ ἄλλα ἀντεπεκάλει³³. τέλος δὲ εἰρηνικῶς ἀλλή-
λων ἀπηλλάγησαν. Ὅτι Εὐμένης ἐπελθὼν ἀπροσδόκη-
τος³⁴ τοῖς οὐχ ὑπ' αὐτῷ προσχωροῖς, καὶ λείαν πολ-
λὴν καὶ χρήματα συλλαβὼν, τὸν οἰκεῖον στρατὸν κατ-
επλοῦτε. Διαπρεσεύεται δὲ καὶ πρὸς³⁵ Ἀλκίταν καὶ
τοὺς σὺν αὐτῷ, ἐς ταυτὸν τὰς δυνάμεις συναγαγεῖν³⁶
ἀξιῶν, καὶ οὕτω τοῖς κοινοῖς ἐχθροῖς μάχεσθαι· οἱ δὲ,
ἄλλων ἄλλα συμβουλευσαμένων³⁷, τέλος οὐ πείθονται.
Ὅτι Ἀντίπατρος Εὐμένει μὲν πολεμεῖν τέως οὐκ ἐθάρ-
ρει, κατὰ δὲ Ἀττάλῳ καὶ Ἀλκίτα πέμπει πολεμήσονται
Ἀσανδρον³⁸. καὶ ἀγχωμάλου τῆς μάχης γεγεννημέ-
νης³⁹ ἡττάται Ἀσανδρος. Ὅτι διαφέρεται Κάσανδρος
πρὸς Ἀντίγονον, καὶ παύεται Κάσανδρος τῆς κατὰ
Ἀντιγόνου ἀταξίας Ἀντιπάτρου τοῦ πατρὸς διακω-
λύσαντος. Ὅμως οὖν ὁ Κάσανδρος, περὶ Φρυγίαν συμ-
βαλὼν τῷ πατρὶ, ἀναπείθει μήτε πόρρω τῶν βασι-
λέων ἀποχωρεῖν καὶ Ἀντίγονον δι' ὑπονοίας ἔχειν. Ὁ
δὲ τῇ τε μετριοφροσύνῃ καὶ τῇ ἄλλῃ θεραπείᾳ καὶ
ἀρετῇ τὸν δυνατὸν τρόπον διέλυε τὴν ὑπόνοιαν. Καὶ
Ἀντίπατρος ἐπικλασθεὶς τῆς τε συνδιαβάσεως αὐτῷ

A stipatores nominavit Autolycon, Agathoclis F. et
Amyntam Alexandri F. Peucestæ fratrem : Ptole-
mæum item Ptolemæi F. et Alexandrum Polysper-
chontis F. Casandrum vero suum filium, equitum
chiliarchum ; iisdemque copiis, quibus antea Per-
diccas præfuerat, Antigonum præfectum constituit,
cui etiam regum curam custodiamque mandans,
bellum cum Eumene gerendum atque conficien-
dum volenti commisit. Antipater ipse, valde ab
omnibus ob res bene gestas laudatus, domum re-
vertit. Atque in his nonus clauditur liber.

Decimus porro narrat Eumenem, cognito quæ
Perdiccæ accidissent, seque hostem a Macedonibus
judicatum, quæ ad bellum essent necessaria, com-
parasse, et Alcetam Perdiccæ fratrem, fuga salu-
tem ob hæc ipsa quæsisse. Attalum quoque, qui in
civili ab Antipatro defectione nemini secundus
fuerat, fugientem pariter cæteris sese exsiliis
miscuisse, exercitumque tandem conflasse, peditum
decem millium, equitum octingentorum ; ac
cum his Cnidum, Caunum, et Rhodum invadere
conantem, a Rhodiis fortiter, Demarato apud eos
classis præfecto, repulsum fuisse. Refert etiam
parum abfuisse, cum Sardeis peteret Antipater,
quin ad manus cum eo Eumenes venerit. At Cleo-
patram Alexandri sororem (ne forte apud Macedo-
num vulgus, quasi belli ipsis causa foret, in cri-
meni illa vocaretur) suasisse ac persuasisse Eu-
meni, Sardibus ut abscederet. Antipatrum tamen
eam^{72b} nihilominus cum advenisset, ob amicitiam,
societatemque cum Eumene atque Perdiccæ,
non sine probris atque conviciis increpasse : illam-
que, supra quam ab eo sexu expectari poterat,
sese defendisse aliaque plurima vicissim objecisse,
ac tandem pacatos eos discessisse. Eumenem nec
opinatio in vicinorum eorum agrum, qui ei non
parerent, irrumpentem cum prædam magnam
egisse, tum pecuniæ magnam vim diripuisse,
quibus ille suum exercitum magnopere ditavit.
Nuntios insuper ad Alcetam ejusque socios mis-
sisse, qui copias omnes in unum adducere, atque
ita junctis viribus communem hostem oppugnare
rogarent. Illos vero aliis aliud suadentibus, tan-
dem minime esse assensos. Antipatrum addit cum
Eumene pugnare adhuc non ausum, misisse ta-
men Asandrum (55), quil cum Attalo atque Al-
ceta dimicaret. Certatum esse hic æquo propemo-
dum Marte : sic tamen, ut inferior Asander disces-
serit. Casandrum adhuc ab Antigono dissensisse,
verum animi perturbationem, Antipatro patre inhi-
bente deposuisse. Apud Phrygiam deinde Casan-

VARIÆ LECTIONES.

²⁶ δὲ τὸν ἀδελφόν A. ²⁷ καὶ ὅτι A : ὅτι καὶ ὁ. ²⁸ τοῖς καὶ τοῖς ὁ. ²⁹ κρατερῶς ὁ. ³⁰ εἰς ὁ. sic et
infra. ³¹ ἐν διαβολῇ A : διαβολῇ ὁ. ³² ὠνείδιζε ὁ. ³³ ἀντεπεκάλει ὁ. ³⁴ ἀπροσδόκητως — ὑπ' αὐ-
τῶν ὁ. ³⁵ πρὸς om. A. ³⁶ ἀναγαγεῖν ὁ. ³⁷ βουλευσαμένων ὁ. ³⁸ Ἀσανδρον et Ἀσανδρος ὁ. ³⁹ γενο-
μένης ὁ.

NOTÆ.

(55) Cui Caria provincia obvenerat, ut hic ait pag. 127, et Dexippus pag. 116

drum cum parente congressum, ne a regibus longius discederet, sed Antigonum suspectum haberet, hortatum esse. Illum vero cum temperata sua prudentia, tum variis obsequiis atque virtutibus suspicionem pro virili sustulisse. Mitigatum itaque Antipatrum, de illis copiis, quas in Asiam secum transvexerat, peditum illi [Antigono] Macedonici generis octo millia et quingentos tradidisse, equitum vero externorum parem numerum : elephantorum quoque dimidiam partem, id est septuaginta ; quo facilius bellum cum Eumene conficeret. Ita Antigonum bellum hoc administrare exorsum esse : Antipatrum vero, acceptis regibus, cæterisque copiis, tanquam in Macedoniam tracturum abivisse. Addit iterum ibi tumultuantes milites pecuniam postulas, Antipatrumque promississe, ubi Abydum pervenisset, illam sese curaturum præbiturumque fortasse donativum universum : sin vero, majorem certe partem accepturos. Hac ergo spe lactatos, absque seditione deinceps Abydum usque perduxisse ; unde ipse noctu (deceptis astu militibus) una cum regibus Hellespontum, ad Lysymachum trajecerit : postridie ergo ejus diei, etiam ipsos transiisse, de pecunia poscenda in præsens quiescentes. Atque hæc libri decimi extremum est.

Est sane scriptor hic nemini eorum qui historiam optime contexuerunt postponendus. **73^a** Nam et narrationum brevitate præstat, et importunis digressionibus, aut crebra parenthesi, continentem historiam tenorem minime lædit. Decorum insuper observans, nova orationis compositione magis quam vocabulis usque eo est plane ut alio nullo modo neque clarius, neque dilucidius fieri narratio possit. Dum vero significantes sonantesque ac teretes adhibet dictiones, æqualitate non minus, quam granditate orationem temperat. Verborum item innovatio non est illi longius, sed e propinquo petita, et quæ lumen orationi vel maximum addat, ut sit vocabuli quasi habitus quidam ac gestus potius quam mutatio consuetorum verborum. Quo fit, ut et perspicuitas exoriat, non in hac solum parte, sed etiam in apparatu, ordine, et narrationis maxime compositione : quod ipsum est totum perspicuitatis artificium. Jam usus tractatione simplicium ac rectorum periodorum, vel apud indoctos plerumque reperitur : et vero ad supinum atque humile dicendi genus orationem nimium demittit ; præsertim si merus ille atque impermixtus sit usus. Quod hic noster (etsi ad perspicuitatem illud facere videatur) non admisit unquam. Tropis item ellipseos, non ambitum ipsum verborum coincidendo, sed voces singulas supprimendo ita utitur, ut ne percipiendi quidem defectus vestigium ullum relinquit : idque adeo, ut si quis quod deest addere tentet, supervacaneum potius addidisse, quam defectum supplevisse, merito censeatur. Schematum etiam copia optime orationem suam

Α ἐς τὴν Ἀσίαν δυνάμει πεζοὺς μὲν ἐπιτρέπει αὐτῷ Μακεδόνας ὀκτακισχίλους καὶ πεντακοσίους, καὶ ἱππέας τῶν ἐτέρων¹⁰ ἰσους, ἐλέφαντας δὲ τῶν πάντων τοὺς ἡμίσεας ὅ, ὡς ῥῆθον διαπολεμήσειεν [129 H.] τὸν πρὸς Εὐμένη πόλεμον. Καὶ Ἀντίγονος μὲν τοῦ πολέμου ἤπιετο, Ἀντίπατρος δὲ ἀναλαβὼν τοὺς βασιλεῖς καὶ τὴν ἄλλην δύναμιν ἦει ὡς περαιωσόμενος ἐπὶ¹¹ Μακεδονίαν. Καὶ στασιάζει πάλιν ὁ στρατός, αἰτῶν τὰ χρήματα. Ἀντίπατρος δὲ, ἐπειδὴν ἔλθῃ εἰς Ἀβυδὸν, ὡμολόγησε¹² ποριεῖν αὐτὰ, καὶ διόσιν τυχὸν μὲν πάντα, ὅση ἡ διωρεὰ, εἰ δὲ μὴ, τὴν γε¹³ πλείστην. Καὶ ταύταις αὐτοὺς ταῖς ἐλπίσιν ἀναρτήσας, ἀστασιάζουσιν¹⁴ τὸ λοιπὸν καταλαμβάνει τὴν Ἀβυδὸν. Ἐκεῖ δὲ τέχνην τοῦτους¹⁵ παρακρουσάμενος, νυκτὸς ἅμα τοῖς βασιλεῦσι περαιοῦται τὸν Ἑλλήσποντον παρὰ Λυσίμαχον. Τῇ δὲ ὑστεραίᾳ καὶ αὐτοὶ ἐπεραιώθησαν, ὑπὲρ τῆς ἀπαιτήσεως τῶν χρημάτων παραυτίκα ἡσυχάσαντες. Ἐν οἷς καὶ τοῦ δεκάτου λόγου τὸ τέλος.

Ἔστι μὲν οὖν ὁ¹⁶ ἀνὴρ οὐδενὸς τῶν ἀριστα συνταξαμένων ἱστορίας δευτέρος· ἀπαγγεῖλαι τε γὰρ καὶ μετὰ συντομίᾳς κράτιστος, καὶ παρεκτροπαῖς ἀκαίροις οὐδὲ παρενθήκαις τὸ συνεχὲς τῆς ἱστορίας οὐδαμῶς λυμαινόμενος, καινοπρεπὲς δὲ συνθήκη λόγου μᾶλλον ἢ λέγει, καὶ οὕτως ὥστε μὴ ἂν ἄλλως [228 R.] μῆτε σαφέστερον μῆτε ἐναργέστερον τὸ διήγημα δηλωθῇ. Εὐστῆμυ δὲ καὶ εὐήχῳ καὶ τῷ τῶν λέξεων ἀποκεχρημένους στρογγύλῳ, καὶ τὸ λείπον ἔχει τῷ μέγεθει συγκρινάμενον. Καὶ ἡ καινότης τῶν λέξεων οὐχὶ εἰς τὸ πόρρω νεωτερίζεται, ἀλλ' ἐγγιστά τε καὶ εἰς τὸ ἐμφατικώτατον¹⁷, ὡς σχηματισμὸν εἶναι λέξεως, ἀλλ' οὐχὶ ἐναλλαγὴν συνήθους ὀνόματος. Διὸ καὶ τὸ σαφὲς συνεφέλκεται οὐκ ἐν τούτῳ μόνον, ἀλλὰ¹⁸ καὶ τῇ διασκευῇ καὶ τάξει καὶ καταστάσει μάλιστα τοῦ διηγήματος· ὅπερ ἐστὶ καὶ τῆς σαφήνειας τὸ ἐν τεχνον· ἡ γὰρ τοι χρησις ἢ κατὰ τὰς εὐθείας τῶν περιόδων καὶ τοῖς ἰδιωταῖς πρόσσεται μάλιστα, καὶ εἰς ὑπτιότητα καὶ ταπεινότητα λίαν καταβιβάζει τὸν λόγον, ἄκρως μάλιστα γινόμενη· ὅπερ οὕτως¹⁹ εἰ καὶ τοῦ σαφοῦς εἶναι δοκεῖ, οὐ προσήκατο. Καὶ τῷ ἁλλείποντι δὲ τῶν τρόπων οὕτω κέχρηται, οὐ κατὰ τὰς περιοδικὰς ἁλλείψεις τοῦτο ποιῶν, ἀλλὰ κατὰ γε τὰς τῶν λέξεων, ὥστε μὴδ' ἁλλείπειν διδόναι συναίσθησιν²⁰ καὶ εἰ τις τὸ λείπον ἐπιχειροῖ προσθεῖναι, εἰς τὸ παρῆλθον ἂν ἐπιτεῖναι δοξάι, ἀλλὰ μὴ τοῦ ἁλλείπου ἐξευρεῖν τὴν ἀναπλήρωσιν. Ἀριστα δὲ αὐτοῦ καὶ τὸ πολυσχηματίστον ἔχει, οὐκ ἄρθρον μεταβαλλόμενον ἀπὸ τῆς αὐτοσχηματίστου χρήσεως, ἀλλ' ἡρέμα καὶ ἐξ ἀρχῆς συμπλεκόμενον, ὡς μῆτε τῷ προσκορεῖ ἀνίσχῃ μῆτε τῷ ἀρθρῷ ποιεῖν ἐκταράσσεσθαι²¹. Καὶ ἁπλῶς, εἰ τις κατ' αὐτὸν ἐπὶ τοὺς ἱστορικοὺς ἀναγέσθῃ

VARIE LECTIONES.

¹⁰ ἐταίρων Α. ¹¹ ἐπὶ Α : τὴν Σ. ¹² ὡμολόγει Σ. ¹³ γε Α : τε Σ. ¹⁴ ἀστασιάζον Α. ¹⁵ τοῦτους τέχνη Σ. ¹⁶ ὁ add. Α. ¹⁷ ἐμφατικώτατον Σ. ¹⁸ ἀλλ' ἐν Σ. ¹⁹ οὕτως Α. ²⁰ ἐκταράττεσθαι Σ.

λόγους, πολλοὺς καὶ τῶν ἀρχαίων ἔδοι τῆς αὐτοῦ
τάξεως ἱσταμένους ταπεινότερον.
ab initio statim hæc commiscet. Ita neque satietate molestiam affert, neque repentina mutatione tur-
bat. Denique ut semel dicam, si quis post hunc [lectum] ad cæteros historicos sese contulerit, mul-
tos etiam antiquorum humiliores deprehendat.

adornat. Non enim repente et sinu. omnium ob-
vium ac nativum usum immutat, sed sensim atque

*Libuit hic ἐν τούτῳ subicere regni Macedonici, extincto jam Alexandro, distributionem, ac pene dixerim
sectionem : cum ut uno aspectu sese offerat, tum ut Græcorum Arriani ac Dexippi, Latinorumque Ju-
stini, Curtii atque Orosii dissensio melius appareat.*

DIVISIO PROVINCIARUM IMPERII ALEXANDRI MAGNI A PERDICCÆ FACTA.

Apud Arrianum hic in principio cod. XCII.

Cum prius, ex pacto pedites inter equitesque,

Antipater
Craterus
Perdiccas

Exercitus dux per Europam.
Tutor regni Arridæi.
Tribunus militaris pro Hephæstione constituti fuis-
sent :

Ptolemæus Lagi F.

Cleomenes
Laomedon
Philotas
Pithon
Eumenes Cardianus

imperare jussus

Antigonus
Casander
Menander
Leonnatus

Ægypto, Libyæ, et Arabiæ, quoad hæc Ægypti fines
attingit.
Loco Ptolemæi vicaria potestate.
Syrizæ.
Ciliciæ.
Mediæ.
Cappadociæ, Paphlagoniæ, et Euxino Ponto finitimis,
Trapezuntem usque.
Pamphylis, Lyciis, et Phrygiæ majori.
Caribus.
Lydis.
Phrygiæ, quæ est ad Hellespontum.

Sic Asia partita.

IN EUROPA VERO.

Lysimachus

Craterus

imperare jussus

Thraciæ, Cherroneso, omnibusque Thracibus finiti-
mis gentibus, ad Salmydessum Euxini Ponti.
Omnibus quæ ultra Thraciam sunt locis usque ad
Illyrios Triballos et Agrianas, ipsi quoque Ma-
cedoniæ, et Epiro ad Ceraunios usque montes, et
omnibus Græcis.

ALTERA PROVINCIARUM DIVISIO PER ANTIPATRUM.

Ex eodem Arriano hic in epitome libri noni.

Ptolemæus

Laomedon Mitylenæus
Philoxenus
Amphimachus
Seleucus
Antigenes
Peucestes
Tlepolemus
Pithon
Philippus
Stasander
Stasanor Soliensis
Sibyrtius
Oxyartes Roxanes P.
Pithon Agenoris F.
Porus Indus
Taxiles Indus
Nicanor
Antigonus

accepit

Asander
Clitus
Arridæus

Ægyptum, Libyam, et vastam, quæ has ultra est,
regionem.
Syriam.
Ciliciam.
Mesopotamiam et Arbelem.
Babyloniam.
Susianam satrapiam.
Persida.
Carmaniam.
Mediam usque ad Caspias portas.
Parthæorum regionem.
Aræorum et Drangenorum provinciam.
Bactrianen et Sogdianen.
Arachotos.
Parapamisadas.
Finitimos Parapamisadibus.
Quæ ad Indum fluvium sunt, et Patala urbem.
Provinciam ad Hydaspem fluvium.
Cappadocas.
Phrygiam majorem, Lycaonas, Pamphylis, Lycios,
ut prius.
Cariam.
Lydiam.
Phrygiam ad Hellespontum.

Antigenes

Autolycus Agathoclis F.
Amyntas Alexandri F.
idemque Peucestæ frater
Ptolemæus Ptolemæi F.
Alexander Polysperchon-
tis F.

accepit

Collectionem vectigalium Susianorum.

Regii corporis custodiam.

Casander Antipatri F.
Antigonus

Præturam equitum.
Imperium in Perdicæ olim copias, et regem præ-
sidium.

DIVISIO IMPERII MACEDONICI

Perdicca distribuite.

Apud Dexippum sup. cod. 82.

In ASIA.

Ptolemæo Lagi F.

Cleomeni
Laomedonti Mitylenæo
Philotæ
Pithoni
Eumeni.

obvenit

Antigono
Asandro
Menandro
Leonnato

Ægyptus universa, et Libya, et quidquid ultra Æ-
gyptum attingit.
Ptolemæi vicarium præfectum agere.
Syria
Cilicia.
Media.
Cappadocia, Paphlagonia, et quidquid ad Pontum
Euxinum vergit Trapezuntem usque.
Pamphyl et Cilices usque ad Phrygiam.
Cares.
Lydi.
Phrygia ad Hellespontum.

In EUROPA.

Lysimacho
Antipatro

obvenit

Cratero
Perdicæ

Thracia et Cherronesus.
Omnes Macedones, Græci, Illyrii, Triballi, Agrianes,
et quæcunque in Epiro.
Tutoris ac curatoris regii dignitas.
Chiliarchia Hephæstionis.

Apud INDO.

Pero
Taxilæ
Pithoni alteri
Oxyarti Bactrio
Roxanes patri
Sibyrtio
Sasanori Soliensi
Philippo
Rhadapherno
Neoptolemo
Peucestæ
Oropio
Seleuco
Archelao

obvenerunt

Indum inter et Hydaspem populi.
Indi reliqui.
Indorum finitimi, exceptis Paramisadibus.
Caucaseis subjecti montibus populi, Indis proximi.
Arachosii atque Gadrosii.
Aræi et Drangi.
Sogdiani.
Hyrcania.
Garmania.
Persæ.
Sogdianorum pars.
Babylonii.
Mesopotamia.

MACEDONICARUM PROVINCIARUM PARTITIO,

Apud Justinum libro XIII.

Accipiunt a Perdicca

Ptolemæus
Laomedon Mitylenæus
Philotas cum filio
Acropatos
Alcetas Perdicæ frater
Synus
Antigonus Philippi F.
Learchus
Cassander
Menander
Leonnatus
Lysimachus
Eumenes
Seleucus Antiochi F.
Cassander Antipatri F.
Taxiles
Pithon Agenoris F.

Ægyptum, et Africæ Arabiæque partem.

Syriam.
Ciliciam et Illyricos.
Mediam Majorem.
Mediam Minorem.
Susianam gentem.
Phrygiam Majorem.
Lyciam et Pamphyliam.
Cariam.
Lydiam.
Phrygiam Minorem.
Thraciam, et regiones Pontici maris.
Cappadociam cum Paphlagonia.
Summum castrorum tribunatum.
Præfecturam stipiatorum regis satellitumque.
Res Indum inter et Hydaspem flu.
Colonias in Indiis conditas.

Accipiunt a Perdicca

Parapomenus
Axiarches
Statanor
Amyntas
Scythæus
Nicanor
Philippus
Phratafernes
Neoptolemus
Peucestes
Artous
Archesilaus

Fines Caucasi montis.
Dracas.
Argæos.
Bactrianos.
Sogdianos.
Parthos.
Hyrcanos.
Armenios.
Persas.
Babylonios.
Pelagas.
Mesopotamiam.

DIVISIO IMPERII MACEDONICI A PERDICCÆ FACTA.

Apud Q. Curtium lib. x.

Rex
Ptolemæus
Laomedon
Philotas
Antigonus
Cassander
Menander
Leonnatus
Eumenes

obtineret

Pithon
Lysimachus
Perdiccas

Summam Imperii.
Ægyptum et Africæ gentes, quæ in ditione erant.
Syriam cum Phœnice.
Ciliciam.
Lyciam cum Pamphylia, et majore Phrygia.
Cariam.
Lydiam.
Phrygiam minorem Hellesponto adjunctam.
Cappadociam cum Paphlagonia usque ad Trapezuntam.
Mediam.
Thraciam, appositæque Thraciæ Ponticas gentes.
Præfecturam copiarum, quæ regem sequebantur.

LII.

Τοῦ αὐτοῦ Βιθυνιακὰ ἐκ βιβλίου η'.

[233 R.] Ἀνεγνώσθη τοῦ αὐτοῦ τὰ Βιθυνιακὰ ¹¹ ἐν βιβλίοις ὁκτώ, ἐν οἷς τὰ τε μυθικά τὰ περὶ Βιθυνίας καὶ τὰλλα, ὅσα συνέστη περὶ αὐτήν, εἰς λεπτόν ¹² ἀναγράφει, τῇ πατρίδι δῶρον ἀναφέρων τὰ πάτρια. Νικομήδειον γάρ τι τὸ γένος αὐτοῦ ἐν ταύτῃ τῇ συγγραφῇ διορίζει, ἐν αὐτῇ τε γεννηθῆναι [130 H.] καὶ τραφῆναι καὶ παιδευθῆναι καὶ ἰστέα τῆς Δήμητρος καὶ τῆς παιδὸς αὐτῆς, αἷς καὶ τὴν πόλιν ἀνακείσθαι φησι, χρηματίζουσι. Μέμνηται δὲ ἐν ταύτῃ ¹³ τῇ συγγραφῇ καὶ ἐτέρων πραγματειῶν, ὧν ἡ μὲν ὅσα Τιμολέοντι τῷ Κορινθίῳ κατὰ Σικελίαν ἐπράχθη διαλαμβάνει, [236 R.] ἡ δὲ τὰ Δίῳ τῷ Συρακουσίῳ ὅσα ἀξιοφύγητα ἔργα ἐπετελέσθη, ἡνίκα τὰς Συρακούσας καὶ πᾶσαν Σικελίαν ἀπὸ τοῦ δευτέρου Διονυσίου, ὃς ἦν παῖς τοῦ προτέρου, ἡλευθέρου, καὶ τῶν βαρβάρων, οὓς ὑπὲρ τοῦ βεβαίως τυραννεῖν Διονύσιος ἐπηγάγετο. Φαίνεται δὲ τετάρτην γράφειν τὴν τῆς πατρίδος ἀφήγησιν· μετὰ ¹⁴ γὰρ ¹⁵ τὰ περὶ Ἀλέξανδρον καὶ Τιμολέοντα καὶ Δίῳνα [μετὰ τὰς περὶ αὐτοὺς ἱστορίας] ἥδε αὐτῇ ἡ συγγραφὴ ἐξεπονήθη, ἐξ ¹⁶ ἀρχῆς μὲν, ἀφ' οὗ γράφειν ἰσχυσε, ταύτην ἐνστάσθαι καὶ συντάξαι τὴν ὑπόθεσιν βουλευθέντι, τῆς δὲ παρασκευῆς τῇ ἐνδεῶς αὐτὸν ἔχειν ¹⁷ παρατεινάσης τὸν χρόνον· ταύτην γὰρ αὐτὸς τῆς ἐπὶ τοῦτ' ¹⁸ βραδυτῆτος ἀποδίδωσιν αἰτίαν.

Ἀρχεται μὲν οὖν, ὥσπερ ¹⁹ εἴρηται, ἀπὸ τῶν μυθικῶν τῆς ἱστορίας, κάτεισι δὲ μέχρι τελευτῆς τοῦ

A

XCHH.

Ejusdem Arriani Bithynica.

Legi Bithynica ejusdem libris octo : quibus de Bithynia fabulosas narrationes, cæteraque ad ea pertinentia, accurate perscribit : patriæ nimirum patriam historiam offerens. Nicomedia enim genus se ducere hoc opere ostendit ; ^{73b} eaque in urbe natum, altum litterisque imbutum, sacerdotium Cereris, ejusque filia Proserpinæ (quibus sacram esse urbem scribit) gessisse. Meminit vero hoc ipso in libro et aliorum operum : quorum alterum quidem (56) Timoleonis Corinthii res in Sicilia gestas continet ; alterum vero res Dionis Syracusani, memoratu dignas refert, cum Syracusas hic omnemque adeo Siciliam a Dionysii secundi (qui primi filius fuit) tyrannide liberavit : insuperque et a barbaris, quos ut tyrannidem firmaret, Dionysius eo adduxerat. Apparet vero hoc opus, quo patriam descripsit post Alexandri magni, Timoleonis, et Dionis rerum gestarum historias, quarto loco confectum esse : et initio quidem certe, ex quo animus ad scribendum appulerit, hoc sibi consulto argumentum proposuisse et prælixisse ; verum quod rebus illis hujus apparatus indigeret, tardius absolvisse. Hanc enim ipsemet cessationis tardæque editionis causam affert.

A fabulosis ergo, ut jam diximus, narrationibus ducendum putavit initium, pergitque porro ad ex-

VARIAE LECTIONES.

¹¹ Βιθυνιακὰ A, Βιθυνικά C. cf. p. 17 a 27. ¹² εἰς λεπτόν A : λεπτομερῶς C. ¹³ ταύτῃ] ταύτῃ αὐτῇ A. ¹⁴ μετὰ μετὰ τε C. ¹⁵ γὰρ — μετὰ om. A. ¹⁶ ἐξ] καὶ ἐξ C. ¹⁷ αὐτὸν ἔχειν A : ἔχειν αὐτῶν C. ¹⁸ τοῦτο C. ¹⁹ ὥσπερ εἴρηται post ἱστορίας ponit C.

NOTÆ.

(56) Dionis, qui Timoleonem præcessit, ipsiusque etiam Timoleonis vitam habes apud Plut.

cessum Nicomedis ultimi, qui vita decedens, Romanis regnum testamento reliquit : qui quidem Romani jam inde regibus parere desiderant, ex quo urbe Roma exactus est Tarquinius Superbus.

XCIV.

Jamblichi De rebus Rhodanis et Sinonidis libri xvi.

Lecta est Jamblichi (57) *Actio fictitia*, amores representans. Qui etsi honestius paulo Achille Tatio (58), fortiorum arcana detegit, longe tamen impudentius Heliodoro illo Phœnice. Hi enim tres (59), eodem fere sibi proposito scopo, amatorium argumentum tractarunt; autamen Heliodorus gravius atque decentius : minus vero quam ille decenter hic Jamblichus; obscene vero atque invereccunde Achilles ille, qui Leucippes ac Clitophonis amores libris octo narravit. Cujus etiam fluxa et mollis dictio est, ac si quid in ea plausible, non id ad firmitatem rigoremque, sed ad titillationem quamdam, ut sic loquar, atque lasciviam distortum est. Porro Jamblichus, quod ad verborum et compositionis 74a præstantiam ac narrationum ordinem attinet, dignus sane fuerat, qui rhetoricum suum artificium atque facultatem non in ludicris his fictisque, sed in vel maxime seriis rebus ostenderet.

Personæ ergo dramatis inducuntur Sinonidis et Rhodanes, pulchra uterque forma et conjugii lege ut copulati, sic etiam invicem amantes. Garmus Babylonis rex, amissa conjuge, Sinonidis captus amore, uxorem eam ducere maturabat : rennente vero Sinonide, aureo illa torque vineta est, et Rhodanes propterea (Damæ et Sacæ eunuchis regiis commissio negotii) tollendus in crucem erat. Verum studio Sinonidis inde liberatus, effugit uterque hic crucem, illa nuptias. Idcirco Damæ et Sacæ aures naresque præciduntur, et ad fugitivos investigandos missi, duas in partes divisi, se comparant, propiusque factum est nihil, quam ut ab

A ἐσθάτου Νικομήδους, ὃς τελευτῶν τὴν βασιλείαν Ῥωμαίοις κατὰ διαθήκας ἀπέλιπεν, οὕτω βασιλευμένους μετὰ τὴν τοῦ Ταρχυνίου ἐξέλασιν

74^a.

Ἰαμβλίου δραματικόν.

Ἀνεγνώσθη Ἰαμβλίου 74^a *Δραματικόν*, ἔρωτας ὑποκρινόμενον. Ἔστι δὲ τῇ αἰσχρολογίᾳ τοῦ μὲν Ἀχιλλέως τοῦ Τατίου ἤττον ἐκπομπέων, ἀναιδέστερον δὲ μᾶλλον ἢ ὁ Φοῖνιξ Ἡλιδωρος προσπερόμενος· οἱ γὰρ τρεῖς οὗτοι σχεδὸν τι τὴν αὐτὸν σκοπὸν προθέμενοι ἐρωτικῶν δραμάτων ὑποθέσεις ὑπεκρίθησαν, ἀλλ' ὁ μὲν Ἡλιδωρος σεμνότερόν τε καὶ εὐφημότερον, ἤττον δὲ αὐτοῦ ὁ Ἰαμβλίχος, αἰσχρῶς δὲ καὶ ἀναιδῶς ὁ Ἀχιλλεύς 74^a ἀποχρώμενος. Καὶ ἡ γε λέξις αὐτῷ ῥέουσα καὶ μαλακῇ καὶ ὅσον αὐτῆς ὑπόκροτον, οὐ πρὸς τόνον τινὰ, ἀλλ' ἐπὶ τὸ γαργαλίζον, ὡς ἂν τις εἰποι, καὶ βλακῶδες παρακεκίνηται. Ὁ μὲν γὰρ Ἰαμβλίχος, ὅσα γε εἰς λέξεως ἀρετὴν καὶ συνθήκας καὶ τῆς ἐν τοῖς διηγήμασι τάξεως, καὶ τοῖς σπουδαίοις τῶν πραγμάτων, ἀλλ' οὐχὶ παιγνίοις καὶ πλάσμασιν ἄξιός τῃν τῶν λόγων τέχνην καὶ ἰσχύϊν ἐπιδείκνυσθαι.

Εἰσι δὲ αὐτῷ πεποιημένα τοῦ δράματος πρόσωπα Σινωνίς 74^a καὶ Ῥοδάνης, καλῇ καὶ καλῶς τὴν ὥφιν, νόμῳ γάμου ἔρῳντες ἀλλήλων καὶ δὴ καὶ ζευγνόμενοι, καὶ Γάρμος βασιλεὺς Βαβυλῶνος τῆς αὐτοῦ γυναικὸς θανάτου εἰς ἔρωτα ἀναπτόμενος Σινωνίδος, καὶ πρὸς γάμον ἀγεῖν ἐπιειγόμενος. Ἀνάνειος Σινωνίδος καὶ δεσπὴ χρυσῇ τῆς ἀλύσεως διαπεπλεγμένης, καὶ Ῥοδάνης διὰ τοῦτο, Δάμα καὶ Σάκα τῶν βασιλικῶν εὐνούχων 74^a τὴν πρᾶξιν ἐπιτραπέντων, ἐπὶ σταυροῦ ἀναρτώμενος. Ἀλλ' ἐκεῖθεν καθαιρεῖται σπουδῇ Σινωνίδος, καὶ φεύγουσιν ἀμφω, ὁ μὲν τὸν σταυρὸν, ἡ δὲ τὸν γάμον. Καὶ περτέμνεται διὰ τοῦτο Σάκας καὶ Δάμας 74^a τὰ ὅτα καὶ τὰς ῥίνας, καὶ ἐπὶ

VARIE LECTIONES.

74^a Ἰαμβλίου] οὗτος ὁ Ἰαμβλίχος Σύρος ἦν γένος πατρίθεν καὶ μητρίθεν, Σύρος δὲ οὐχὶ τῶν ἐπικηκῶτων τῇ Συρίᾳ Ἑλλήνων, ἀλλὰ τῶν αὐτοχθόνων, γλώσσαν δὲ Σύραν εἰδὼς καὶ τοῖς ἑκαίνων ἔθασιν ζῶν, ἕως αὐτὸν τροφεὶς, ὡς αὐτὸς φησι, Βαβυλῶνιος λαβὼν Βαβυλωνίαν τε γλώσσαν καὶ ἥθη καὶ λόγους μεταδιδάσκει, ὡς ἓνα τῶν λόγων εἶναι φησιν καὶ ἐν νῦν ἀναγράφει. Αἰγυπτιακισθῆναι δὲ τὸν Βαβυλῶνιον καθ' ὃν καιρὸν Τραϊανὸς εἰσέβαλεν εἰς Βαβυλῶνα, καὶ παρθῆναι Σύρῳ ὑπὸ τῶν λαφυροπώλων. Εἶναι δὲ τοῦτον σοφὸν τὴν βάρβαρον σοφίαν, ὡς καὶ τῶν βασιλέως γραμματέων ἐν τῇ πατρίδι διάγοντα γεγενῆσθαι. Ὁ μὲν οὖν Ἰαμβλίχος οὗτος Σύραν τὴν πατρίον γλώσσαν εἰδὼς, ἐπιμαθὼν καὶ τὴν Βαβυλωνίαν, μετὰ ταῦτα καὶ τὴν Ἑλληνίδα φησιν ἀσκήσει καὶ χρήσει λαβεῖν ὡς ἀγαθὸς ῥήτωρ γένοιτο. mg. A. Jamblichus hic utrumque parentem Syrum habuit, non de illis advenis Græcis, sed de ipsis Syriæ indigenis. Syrorum ergo et lingua est usus, et moribus vixit, donec eum, qui educavit, Babylonius quidam (ut ipsemet narrat) ad se receptum Babylonia quoque lingua, moribusque, ac rhetoricis instruxit : quarum quidem rhetoricarum exercitationum una illa sit, quam hic modo tractat. Captum deinde refert hunc Babylonium, quo tempore Trajanus in Babylonia irrumpit, atque a prædatorum mercatoribus Syro cuidam esse venditum, barbarica sapientia imbuto, quique inter scribas regiois, cum in patria degeret, meruisset. Ipse itaque Jamblichus, cum Syram linguam, quod ei patria esset, bene calleret, ac præterea Babylonicam didicisset, etiam Græca post exercitatum se, rhetoricisque non postremi nomen adeptum esse, prædicat. Alius ergo Jamblichus hic sit necesse, ab illo Porphyrii audire, et Juliani illius impii παραβάτου familiari, item Syro, cujus liber de Pythagoræ Vita Græco-Latinus exstat, quique ab Eunapio Sardonio et Suida describitur. 74^a post Ἀχιλλεύς cum A omisi, quæ vulgo addunt : ὁ κατὰ Λευκίππην καὶ Κλειτοφῶντα ἐρωτικῶς ἐν βιβλίῳ γ' ἠ' ᾤψατο. 74^a Σινωνίς Suid. v. Σίνων. 74^a εὐνούχων A : ἡμιαρρένων γ. 74^a Δάμας καὶ Σάκας γ.

NONÆ.

(57) Eam Βαβυλωνικά vocari solitam docet Suid.
(58) De quo sup. cod. 87 ut de Heliodoro, codice 73.

(59) Vidimus tamen et in Italicis bibliothecis Eustathium quemdam hujus argumenti.

τὴν τούτων ἀποστέλλονται ζήτησιν, καὶ δίχα μερι-
σθέντες [131 H.] ἐπὶ τὴν ἔρευναν τρέπονται. Κατα-
λαμβάνονται ⁶⁵ σχεδὸν τι παρὰ τινος λειμῶνα οἱ περὶ
Ῥοδάνην ὑπὸ τοῦ διώκοντος Δάμα · ἀλιεὺς δ' ἦν ὃς
τοὺς ποιμένας ἐμήνυσεν, οἱ στρεβλοῦμενοι τὸν λει-
μῶνα μόλις δεικνύουσιν. Ἐν ᾧ καὶ χρυσὸν Ῥοδάνης
εὗρισκε, τῆς στήλης τοῦ λέοντος ὑποδηλούμενον τῷ
ἐπιγράμματι.

[237 R.] Καὶ, τράγου τι φάσμα ἐρᾷ Σινω-
νίδος · ἐξ ἧς αἰτίας καὶ οἱ περὶ Ῥοδάνην τοῦ
λειμῶνος ἀπαίρουσι. Δάμας δὲ τὸν ἀπὸ τοῦ λειμῶνος
τῆς Σινωνίδος στέφανον εὐρὺν πέμπει Γάρμῳ παρα-
μύθιον. Φεύγοντες δὲ οἱ περὶ Ῥοδάνην ἐντυγχάνου-
σιν ἐπὶ καλύβης γραὶ τινὶ γυναικί, καὶ κρύπτονται
ὑπ' αὐτῆς ⁶⁶, ὃ διαμπερὲς ⁶⁷ ἦν ὁρωρυγμένον ἐπὶ
σταδίου τριάκοντα · λόχη δὲ τὸ στόμα ἐδέχυστο.
Καὶ οἱ περὶ τὸν Δάμαν ἐφίστανται, καὶ ἀνακρίνεται
ἡ γραῦς, καὶ ξίφος γυμνὴν ἰδοῦσα ἐξέφυγεν. Οἱ δὲ
τοῦ Ῥοδάνους ἴπποι καὶ τῆς Σινωνίδος, οἷς ἐπαχθύντο,
σὺλλαμβάνονται. Καὶ περικλιθίσταται ⁶⁸ στρατὸς τὸ
χωρίον ἐν ᾧ Σινωνίς καὶ Ῥοδάνης ἀπεκρύπτετο,
καὶ καταβρῆγγυται τινος τῶν περιπόλων ἀσπίς ἐκ
χαλκοῦ τοῦ ὀρύγματος ὑπερθεῖν, καὶ τῷ διακένῳ τοῦ
ἦχου τῶν κεκρυμμένων μῆνυσιν γίνεται, καὶ περι-
ορύσσεται τὸ δρυγμα, καὶ πάντα Δάμας βοᾷ. Καὶ γί-
νεται τοῖς ἔνδον συναίσθησις, καὶ φεύγουσιν ὑπὸ τοῖς
τοῦ αὐτροῦ μυχοῖς ⁶⁹, καὶ διεκρίπτουσι πρὸς τὴν
ἐτέραν αὐτοῦ ὀπήν. Καὶ μελιττῶν ⁷⁰ ἀγρίων σμήνη
ἐκείθεν ἐπὶ τοὺς ὀρύσσοντας τρέπεται, καταβρεῖ δὲ
τοῦ μελιτος καὶ ἐπὶ τοὺς φεύγοντας · αἱ δὲ μελισσαι
καὶ τὸ μέλι ἐξ ἐρπετῶν πεφαρμακευμένα τροφῆς,
αἱ μὲν κρούσασαι ⁷¹ τοὺς ἐπὶ τὸ δρυγμα ἡκρωτηρια-
ζον, οὗς δὲ καὶ ἀπέκτειναν. Τῷ δὲ λιμῷ κρατούμενοι
οἱ περὶ Ῥοδάνην διαλιχμησάμενοι ⁷², καὶ τὰς γαστέ-
ρας καταβρῦνέντες ⁷³, πίπτουσι παρὰ τὴν ὁδὸν ὡσεὶ
νεκροί. Φεύγουσιν ὁ στρατὸς τῷ τῶν μελισσῶν πο-
λέμῳ πονοῦμενοι, καὶ τοὺς περὶ Ῥοδάνην ὅμως
διώκουσι, καὶ οὗς ἐδίωκον ὀρώντες ἐβρίμμενους
παρέτρεχον, νεκροὺς τινὰς ὡς ἀληθῶς ὑπολαμβά-
νοντες. Ἐν τούτῳ τῷ αὐτῷ κίερεται τοὺς πλοκά-
μους ἡ Σινωνίς, δι' οὗ ὕδωρ αὐτοῖς ἀνιμῆσονται ·
καὶ τοῦτο εὐρὺν ἐκείσε Δάμας πέμπει τῷ Γάρμῳ,
σύμβολον τοῦ ἐγγὺς εἶναι κἀκείνους συλλαβεῖν. Ἐρ-
βιμμένων δὲ πρὸς ⁷⁴ τὴν ὁδὸν τοῦ τε Ῥοδάνους καὶ
τῆς Σινωνίδος, ὁ στρατὸς παρερχόμενος ὡς ἐπὶ νε-
κροῖς κατὰ τὸ πάτριον ἔθος οἱ μὲν χιτωνίσκους βί-
πτοντες ἐκάλυπτον, ἄλλοι δὲ ἄλλο τι τῶν προσόντων,
καὶ κρεῶν δὲ μέρη καὶ ἄρτου, ἐπέβριπτον · καὶ
οὕτω παρῆλθεν ὁ στρατός. Οἱ δὲ τῷ μέλιτι καρω-
θέντες μόλις ἀνίστανται, κοράκων μὲν τῶν περὶ τὰ
κρέα διεριζόντων Ῥοδάνην, ἐκείνου δὲ Σινωνίδα δια-
ναστήσαντος. Ἀναστάντες οὖν πορεύονται τὴν ἐναν-

A insequente Dama ad pratum quoddam Rhodanes
caperetur. Piscator enim quidam pastores indica-
vit, qui quæstionibus torti, pratum illud vix tan-
dem demonstrant. Quo in prato et aurum Rho-
danes repererat, ab inscriptione (60) columnæ, cui
leo insidebat, ostensum.

Hirci quoque spectrum quoddam Sinonica illic
amare cœpit : quæ causa fuit, ut Rhodanes ex eo
prato excederet. Damas vero, repertam ibi Sino-
nidis coronam solatio Garmo submisit. Ipsi fuga
dilapsi, inciderunt in vetulam quamdam in tugi-
rii habitantem, antrumque subeuntes latent, quod
antrum per stadia omnino triginta effossum, fauces
habebat densis arbustis obstructas. Damas hic
instat, anusque altercatur, sed strictum ut vidit
gladium, exanimata est. Equi quibus vehebatur
Rhodanes atque Sinonis capiuntur, locumque exer-
citus cinxit, in quo se illi absconderant. Disrupto
tum forte unius, qui locum obibat, æreo clypeo, in
superiori defossi antri parte, et per vacuum reso-
nante echo, indicium fit latere nonnullos. Itaque
fossa circumfoditur : et Damas per omnes partes in-
clamat, ut qui intus erant, audierint, atque ad ab-
ditos speluncæ recessus diffugerint, et ad alterum tan-
dem ejus foramen delaberentur. Hic apum agrestium
examen fodientes (milites) invadit, melle interea in
fugitivos defluente. Apes ipsæ ^{74b} ac mel, serpentum
esui, veneno infecta erant ; inde quos illæ ad fossam
pupugerunt, partim labefactarunt, partim etiam or-
ciderunt. Fame ad hæc Rhodanes atque socia coacti,
cum (hujus quoque aliquid) linxissent, postquam
id in ventrem defluxit, ad viam veluti mortui af-
flicti sunt. Copiæ autem illæ obsidentes, cum ab
apibus illatum bellum sustinere non possent, terga
vertunt, Rhodanemque nihilominus persequuntur :
at dum prostratos quos insequerantur vident,
cursu pertranseunt, cadavera revera esse putantes.
In hoc antro crines attonsa est Sinonis, ut iis aqua
ipsis hauriretur, quos repositos inibi Damas Garmo
misit, signum, quo intelligeret, in proclivi esse ut
(fugitivi) capiantur. Stratis utique juxta viam Rho-
dane et Sinonide, tanquam ad mortuos accessit
D exercitus : ac patrio more alii quidem vestes proj-
icientes operiebant, alii vero aliud quid eorum, quæ
ad manum erant, carniū ac panis partem objece-
runt, sicque abscesserunt. Neque vero hi ob mellis
eum veterno capti (61), nisi ægre expergisceban-
tur, dum corvi pro carne inter se pugnantes, Rho-
danem, et hic Sinonida assurgere cogunt. Jam ita-
que excitati, aliam quam exercitus viam ingrediun-

VARIÆ LECTIONES.

⁶⁵ τρέπονται καὶ καταλαμβ. A. ⁶⁶ αὐτρον ζ. ⁶⁷ διαμπερὲς] cf. Suidas h. v. ⁶⁸ περικλίσταται ζ.
⁶⁹ τοὺς — μυχοῖς ζ. ⁷⁰ μελισσῶν ζ. ⁷¹ κρούσασαι ζ. ⁷² διαλιχμησάμενοι ζ. ⁷³ παραβρῦνέντες ζ.
⁷⁴ παρὰ A : περὶ ζ.

NOTÆ.

(60) De leone in cippo lege inf. Ptolem. Hephest.
col. 190. Habes et in Æsopi Vita repertum ex cippi
inscriptione thesaurum.

(61) Negat tamen eam mellis esse vim Adrian.
Turneb. lib. xxviii, cap. 45.

tur, quo minus ii esse, qui quærebantur, agnoscerentur. Inventis deinde asellis duobus, conscendunt ipsi, oneraque imponunt, quæ secum attulerant, ex iis rebus quas velut mortuis exercitus adjecerat. Hinc in diversorium se recipiunt, unde tamen fugientes, juxta plenum forum in aliud diversorium concedunt. Accidit interea fratrum ibi cædes, cujus accusati, post etiam liberantur. Fratrum enim natu major, qui minorem veneno sustulerat, hos quidem accusarat, sed sibi ipsi manus inferendo, omni rursum crimine liberarat. Rhodanes inscius venenum hinc secum aufert; subeuntque post hæc latronis domum, qui in viatores grassabatur, quos et sibi epulandos apponebat. Missi autem huc a Dama milites, postquam latronem comprehenderunt, ignem in ejus domum injecerunt; quo igne et illi comprehensi, ægre admodum mortem evaserunt, per jugulatos et in ignem confectos asinos transitu sibi parato. Visi igitur a militibus noctu, qui domum accenderant, et interrogati quigam essent, umbras seesse eorum, quos latro ille jugulasset, respondent: ita pallore macieque vultus, ac vocis remissione militibus satisfecerunt, terroremque incusserunt. Fugam rursum inde capessentes, **75a** in puellam forte ad sepulcrum elatam inciderunt, atque ad spectandum affluenti se turbæ immiscent. Hic senex Chaldeus propter astans, sepeliri puellam vetat; spirare enim ac vivere etiamnum affirmans, ut res ipsa declaravit. Rhodani etiam vaticinans, prædixit aliquando regnatum. Tumulus ergo puellæ inanis deseritur, multa ibi veste, quæ in sepulcro exurenda fuerat, relicta, cum esculentis ac poculis, quibus Rhodanes cum socia lautius epulati, raptis deinde indumentis quibusdam, sese in eodem sepulcro dormituri collocant. At qui latronis domo ignem injecerant, cum deceptos exorto jam sole se esse animadvertissent, vestigia Rhodanis ac Sinonidis sunt insecuti, rati socios esse latronis. Igitur ad sepulcrum per vestigia delati, cum eos jacere ibi viderent, nihilque moveri (quod somno vinoque sepulti essent) cadavera se videre credebant: neque attigerunt, incerti an eo ferrent vestigia. Discessit inde Rhodanes, flutiumque trajecit, cujus aqua dulcis ac limpida regi (62) quoque Babylonis potum præbebat: ac dum Sinonis ibi vestimenta vendit, quasi sepulcrum expilasset, comprehenditur, et ad Soræchum Soræchi publicani filium, Justi cognomento, pertrahitur, qui regi Garmum mittere eam ob pulchritudinem constituit. Qua de causa fratrum illud venenum Rhodanes atque Sinonis miscuit. Mortem enim optabant potius, quam Garmum videre. Soræcho interim ancilla significat, quid Rhodanes et Sinonis molirentur. Clam igitur

Α τῶν τραπόμενοι τῷ στρατῷ, ἵνα μᾶλλον λάθοιεν μὴ ὄντες οἱ διωκόμενοι. Καὶ εὐρόντες θνους δύο ἐπέβησάν τε καὶ τὰ φορτία ἐπέβηον, ἃ συνεκεκόμεστο αὐτοῖς ἀφ' ὧν ὡσεὶ νεκροῖς ἐπέβριψεν ὁ στρατός. Εἶτα καταίρουσιν εἰς πανδοχεῖον, καὶ φεύγουσιν ἐκεῖθεν, καὶ περὶ πλήθους ἀγορὰν εἰς ἄλλον σταθμὸν καταλύουσι. Καὶ γίνεται τὸ πάθος τῶν ἀδελφῶν, καὶ κατηγοροῦνται φόνου, καὶ [132 H.] ἀφίενται τοῦ πρεσβυτέρου τῶν ἀδελφῶν, ὃς ἀνηρήκει φαρμάκῳ τὸν ὑπερῶν, κατηγορήσαντος μὲν, τῇ δὲ οἰκίᾳ ἀναίρεσει ἀθώωσαντος· καὶ λανθάνει· Ῥοδάνης ἀνελόμενος τὸ φάρμακον. Καταίρουσιν εἰς οἰκίαν ληστοῦ τοὺς παροδίτας ληστεύοντος καὶ τοῦτους ἐαυτῶν ποιούμενου τράπεζαν. Καὶ στρατιωτῶν ὑπὸ τοῦ δάμα σταλέντων, ἐπεὶ ὁ ληστὴς συνελήπτο, πῦρ ἐμβάλεται εἰς τὴν οἰκίαν· καὶ περιλαμβάνονται τῷ πυρὶ, [240 R.] καὶ διαφεύγουσι μόλις τὸν διέθρον τῶν θνῶν σφαγέντων καὶ τῷ πυρὶ εἰς διόδον ἐπιτεθέντων. Καθορῶνται νύκτωρ ὑπὸ τῶν τὸ πῦρ ἐμβαλόντων, καὶ ἐπερωτηθέντες τίνας εἰαν, Εἰδῶλα τῶν ὑπὸ τοῦ ληστοῦ ἀναίρεθέντων, ἀποκρίνονται, καὶ τῇ ὥχρητῃ καὶ λεπτότητι τῆς ὀφείας καὶ τῇ ἀτονίᾳ τῆς φωνῆς ἐπεισάν τε τοὺς στρατιώτας καὶ ἐδειμάτωσαν. Καὶ φεύγουσι πάλιν ἐκεῖθεν ⁷⁵, καὶ καταλαμβάνουσι κόρην ἐπὶ ταφῇ ἀγομένην, καὶ συρρέουσιν ἐπὶ τὴν θείαν· καὶ Χαλδαῖος γέρων ἐπιστάς κωλύει τὴν ταφὴν, ἐμπνουν εἶναι τὴν κόρην εἰτι λέγων· καὶ ἐδείχθη οὕτως. Χρησμοφθεῖ δὲ καὶ τῷ Ῥοδάνει ⁷⁶ ὡς βασιλεύσει. Καταλαμβάνεται κενὸς ὁ τῆς κόρης τάφος, καὶ πολλὰ τῶν πέπλων, ἃ ἐμελλεν ἐπιταφίσθαι τῷ τάφῳ, εἰτι τε σιτία καὶ ποτὰ· καὶ οἱ περὶ Ῥοδάνην τοῦτους εὐωχοῦνται, καὶ λαμβάνουσι τινα καὶ τῶν ἀμφίων, καὶ καθέδουσιν ἐν τῇ τῆς κόρης τάφῳ. Οἱ δὲ τὸ πῦρ τῇ τοῦ ληστοῦ οἰκίᾳ ἐμβαλόντες, ἡμέρας ἐπιλαβούσης ἡκατημέρους ἐαυτοὺς ἐγνωκότες ⁷⁷, ἐδίωκον κατ' ἰχνη Ῥοδάνους καὶ Σινωνίδος, συνεργοὺς αὐτοὺς εἰλάζοντες εἶναι τοῦ ληστοῦ· ἰχνηλατήσαντες δὲ μέχρι τοῦ τάφου, καὶ ἐνιδόντες αὐτοὺς ἐγκειμένους μὲν τῷ τάφῳ, ἀκίνητους δὲ αἵτι ὕπνῳ καὶ οἴνῳ πεπεδημένους, ἔδοξαν νεκροὺς εἶρεν καὶ κατέλιπον, ἀπορούμενοι ὅτι ἐκεῖ τὰ ἰχνη ἔφερεν. Ἀπαίρουσιν ἐκεῖθεν οἱ περὶ Ῥοδάνην, καὶ περὶ σὶ τὸν ποταμὸν, γλυκύν τε θῆτα καὶ διαυγῇ καὶ βασιλεὶ Βαβυλωνίων εἰς πόσιν ἀνακείμενον. Καὶ πιπράσκει Σινωνὶς τὰ ἱμάτια, καὶ συλλαμβάνεται ὡς τάφον συλήσασα, καὶ ἀναφέρεται εἰς Σόραχον ⁷⁸, ὃς ἦν Σοράχου τοῦ τελώνου υἱός, ἐπὶ κλην δὲ αὐτῷ δίκαιος. Καὶ βουλευέται πέμπειν αὐτὴν ἐπὶ βασιλεῖ Γάρμον διὰ τὸ κάλλος, καὶ κερνάται διὰ τοῦτο τὸ τῶν ἀδελφῶν φάρμακον Ῥοδάνει καὶ Σινωνίδι· αἰρετώτερον γὰρ αὐτοῖς ὁ θάνατος ἢ Γάρμον ἰδεῖν. Μηνύεται Σοράχῳ διὰ τῆς θεραπαίνιδος ἅπερ ⁷⁹ εἰς ἔργον ἐμελλε χωρεῖν Ῥοδάνει καὶ Σινωνίδι· καὶ λαθὼν ὁ Σόρα-

VARIE LECTIONES.

⁷⁵ ἐκεῖθεν πάλιν ζ. ⁷⁶ Ῥοδάνη A. sic et infra. ⁷⁷ διεγνωκότες ζ. ⁷⁸ Σηραχ. Suid. v. Ζίνων. ⁷⁹ περ add. A.

NOTE.

(62) E solo Choaspe fluvio aquam hiberi solitum Persarum regem ex Herod. I, et Ctesia Cnidio notavit Athenæus Dipnoso II. Ex maximis autem et lon-

ginquis fluminibus petitam cum thesauris recondere observat e Dione Plut. in Alexand. Vide Brisson. Persic. lib. I.

χρος τὸ τοῦ θανάτου μὲν φάρμακον κενοῖ, πληροὶ δὲ ἅπαντες τὴν κύλικα ὑπνωτικοῦ φαρμάκου· καὶ πίνοντας καὶ ὑπνούντας λαβὼν ἐφ' ἄρμαμάξης ἤλαυνε πρὸς βασιλέα. Πλησιαζόντων δὲ Ῥοδάνης ἐνυπνίῳ⁸⁰ δειματοῦται καὶ βοᾷ καὶ ἐξανιστᾷ Σινωνίδα· ἡ δὲ ξίφει αὐτῆς τὸ στέρνον πλήττει. Καὶ ἀναπνυθάνεται· τὰ κατ' αὐτοὺς ἅπαντα Σόραιχος, καὶ λαβόντες πίστεις ἀπαγγέλλουσι, καὶ λύει αὐτοὺς, καὶ ὑποδείκνυσιν τὸ τῆς Ἀφροδίτης ἱερὸν ἐν τῇ νησίδι, ἐν ᾗ ἐμελλε καὶ τὸ τραῦμα ἡ Σινωνίδος θεραπευθῆσθαι.

Ὡς ἐν παρεκβολῇ δὲ διηγείται καὶ τὰ περὶ τοῦ ἱεροῦ καὶ τῆς νησίδος, καὶ ὅτι ὁ Εὐφράτης καὶ ὁ Τίγρις περιρρέοντες αὐτὴν ποιοῦσι νησίδα, καὶ [133 H.] ὅτι ἡ τῆς ἐνταῦθα Ἀφροδίτης ἱερεῖα τρεῖς ἔσχε παῖδας, Εὐφράτην καὶ Τίγριν καὶ Μεσοποταμίαν, αἰσχράν τὴν ὄψιν ἀπὸ γενέσεως, ὑπὸ δὲ τῆς Ἀφροδίτης εἰς κάλλος μετασκευασθεῖσαν. Δι' ἣν καὶ ἕρις τριῶν ἑραστῶν γίνεται, καὶ κρίσις ἐπ' αὐτοῦς· Βόχορος⁸¹ ὁ κρίνων ἦν, κριτὼν κατ' ἐκείνους καιροὺς ἄριστος. Ἐκρίνοντο δὲ καὶ ἡριζόν οἱ τρεῖς, ὅτι τῷ μὲν ἡ Μεσοποταμία τὴν φιάλην ἐξ ἧς ἔπινεν ἔδωκε, τῷ δὲ τὸν ἀπὸ τῆς κεφαλῆς ἐξ ἀνθέων ἀφελομένη στέφανον περιέθηκε, [241 R.] τὸν δὲ ἐφίλησε. Καὶ τοῦ φιληθέντος κρίσις νικήσαντος οὐδὲν ἔλαττον αὐτοῖς ἡ ἕρις ἤκμαζεν, ἕως ἀλλήλους ἀνέλκον ἐρίζοντες. Λέγει οὖν ὡς ἐν παρενθήκῃ περὶ τοῦ τῆς Ἀφροδίτης ἱεροῦ, καὶ ὡς ἀνάγκη τὰς γυναῖκας ἐκείσε φοιτῶσας ἀπαγγέλλειν δημοσίᾳ τὰ ἐν τῷ ναῷ αὐταῖς ὁρώμενα θνείρα. Ἐν ᾗ καὶ τὰ περὶ Φαρσίου καὶ Φαρσίριδος καὶ Ταναΐδος, (ἀφ' οὗ καὶ Τανάϊς ὁ ποταμός), λεπτομερῶς διεξέρχεται, καὶ ὅτι τὰ περὶ τὸν τόπον καὶ τὴν χώραν τοῦ Ταναΐδος τοῖς κατοικοῦσιν Ἀφροδίτης μυστήρια Ταναΐδος καὶ Φαρσίριδος εἰσιν. Ἐν δὲ τῇ προειρημένῃ νησίδι ῥόδων ἐντραγῶν ὁ Τίγρις τελευτᾷ· κανθαρίς γάρ τοις τοῦ ῥόδου φύλλοις ἔτι συνεπτύγμενος⁸² οὖσιν ὑπεκάθητο. Καὶ ἡ τοῦ παιδὸς⁸³ μήτηρ ἦρωα πεῖθεται γενέσθαι τὸν υἱὸν ἐκμαγεύσασα. Καὶ διεξέρχεται ὁ ἰαμβλικὸς μαγικῆς εἰδῆς, μάγον ἀκρίδων καὶ μάγον λεόντων καὶ μάγον μυῶν· ἐξ οὗ καλεῖσθαι καὶ τὰ μυστήρια ἀπὸ τῶν μυῶν (πρώτην γὰρ εἶναι τὴν τῶν μυῶν μαγικὴν). Καὶ μάγον δὲ λέγει χαλάζης καὶ μάγον ὄρεων, καὶ νεκρομαντείας⁸⁴ καὶ ἔγχαστρίμυθον, ὃν καί, φησιν, ὡς Ἕλληνες μὲν Εὐρυκλέα λέγουσι, Βαβυλώνιοι δὲ Σαχχούραν ἀποκαλοῦσι. Λέγει δὲ καὶ ἑαυτὸν Βαβυλώνιον εἶναι ὁ⁸⁵ συγγραφεὺς, καὶ μαθεῖν τὴν μαγικὴν, μαθεῖν δὲ καὶ τὴν Ἑλληνικὴν παιδείαν, καὶ ἀκμαίνει ἐπὶ Σοαίμου τοῦ Ἀχαιμενίδου τοῦ Ἀρσακίδου, ὃς βασιλεὺς ἦν ἐκ πατέρων βασιλέων, γέγονε δὲ ὁμοῦ καὶ τῆς συγκλήτου βουλῆς τῆς ἐν Ῥώμῃ, καὶ ὑπατος δὲ, εἶτα καὶ βασιλεὺς πάλιν τῆς μεγάλης Ἀρμενίας. Ἐπὶ τούτου γοῦν ἀκμασαι φησὶν⁸⁶ ἑαυτὸν. Ῥωμαίων δὲ διαλαμβάνει βασιλεύειν Ἀντωνί-

A ille mortiferum illud pharmacum abjicit, impletque somnifero potu calicem, quo hausto, ut somno capiti sunt, vehiculis imponuntur ad regem devehendi. Dum propius accedunt, ecce tibi Rhodanes, e somno expectectus, inclamat, excitatque Sinonida, ac mox illa gladio pectus suum vulnerat. Cuncta ibi, quæ ad eos spectarent, percunctatus Soræchus, fide data intellexit universa, vinculisque eos liberat: qui in Veneris ostendit fanum in ea insula, ubi vulnus Sinonidis sanetur.

Narrat porro a re proposita nonnihil digrediens, de delubro illo, atque insula, quam Euphrates et Tigris circumfluentes efficiant. Veneris ibi sacerdotis feminae tres fuisse liberos Euphratem, Tigrim et Mesopotamiam: vultu quidem hanc deformem genitam, sed a Venere post donatam venustate (tanta), ut de ipsa etiam lis exorta tres inter amantes fuerit, decretumque iudicium Borocho, sive Borycho arbitro, qui suo sæculo iudicium præstantissimum habebatur. Addit 75^b contendisse hos tres, iudiciumque subisse, propterea quod huic quidem Mesopotamia cyathum, unde bibere solita, præbuerat; alteri deinde direptum capiti suo floridum sertum circumposuerat; tertio vero osculum intulerat: qui sane tertius iudicio victor cum esset, nihilominus contentionem viguisse, dum certantes mutuis se vulneribus confecissent. Refert igitur veluti digrediens, de Veneris fano, utque necesse fuerit matronas eo accedentes publice enuntiare, quæ in eo delubro cubantibus insomnia visa essent. Ubi et de Pharnucho et Pharsiride, ac Tanaide (unde etiam flumen Tanais) accuratam instituit narrationem: mysteriaque Veneris circa Tanaidem habitantibus, huius esse Tanaisidis, atque Pharsiridis. In insula vero supra scripta, rosas edentem Tigrim extinctum: quod cantharis rosæ foliis invicem adhuc implicatis subsederat; additque post adhibita incantamenta, matrem ipsius persuasum habuisse, Tigrim jam heroem esse factum. Hic Jamblichus magiæ species persequitur; magum enim esse locustarum, et magum leonum, et magum iurium (atque inde etiam τὰ μυστήρια ἀπὸ τῶν μυῶν derivari, cum cæterarum prima murium magia sit), magum quoque grandinis, et magum serpentum, et divinationis, e mortuis, ac ventri loquum, quem, inquit, ut Græci Euryclea (63), sic et Sacchuran Babylonii appellant. Se quoque Babylonium hic scriptor facit, ac magiam didicisse, et Græcorum ei disciplinas adiunxisse: floruisse vero temporibus Soami Achamenidis filii, Arsacæ nepotis: qui rex regibus oriundus, creatus tamen et Romæ senator, imo consul fuerit, ac deinde rex iterum majoris Armeniæ. Huius igitur se ætate vi-

VARIÆ LECTIONES.

⁸⁰ ἐν ὑπνῳ ζ. ⁸¹ Βόχορος] ἡ Βόχορος A post erasum nescio quid. Βόροχος ἡ Βόρυχος ζ. ⁸² συνεπτύγμενος ζ. ⁸³ παιδὸς δὴ μήτηρ ζ. ⁸⁴ νεκρομαντείας ζ. ⁸⁵ ὁ add. A. ⁸⁶ φησὶν ἀκμασαι ζ.

NOTÆ.

(63) Vide Photii epistol. 1, 2, inf. et Delrium *De magia*, lib. 4, cap. 2, quæst. 6.

guisse affirmat, cum Romæ imperium Antoninus (64) haberet. Qui cum Verum imperatorem fratrem simul et generum (suum) mitteret cum Vologæso Parthorum rege bellum gesturum, tum prædixisse et bellum hoc esse oriturum, et quando debellandum esset. Addit Vologæsum quidem ultra Euphratem ac Tigrim flumina victum fugisse, Parthorum vero regionem in Romanorum ditionem concessisse.

Tigris et Euphrates [sacerdotis illius] filii, **76** a persimiles invicem erant, et Rhodanes utrosque forma referebat. Post alterum igitur illum filium, per rosam, uti diximus, enectum, Rhodanes in insulam una cum Sinonide trajecit : et mater Rhodanem aspiciens, inclamat natum suum extinctum revixisse, filiumque pone subsequi eum jubet. Dissimulat hæc Rhodanes, insularum simplicitatem ludificans. Damas interea, quæ Rhodani accidissent, quæque Soræchus cum illo gessisset, indicio cognovit. Index vero ac delator medicus ille fuit, quem Soræchus, ut Sinonidis vulnus curaret, clam submiserat. Capitur hoc nomine Soræchus, et ad Garmum adducitur. Mittitur et delator cum Damas litteris, ad Veneris sacerdotem, quibus Sinonida comprehendere jubetur. Medicus ergo sacre insulæ flumen permeans, seipsum de more camelo appendit, litterasque [jumenti] dextræ auri imponit. Verum delatore illo fluminis undis merso, camelus ad insulam adnavavit, ubi Rhodanes rem totam didicit, sublata e jumenti aure Damæ epistola. Quare fuga inde se proripiunt, occurruntque Soræcho ad Garmum regem ducto, et una in hospitium divertunt. Ibi noctu Rhodanes auri cupiditate injecta, facile persuadet, Soræchi ut custodes jugulentur. [Quo facinore perpetrato,] fugit cum his Soræchus, mutuum hanc prioris suæ beneficentiæ mercedem nactus. Porro Damas comprehendit Veneris sacerdotem, et de Sinonide quæstionem instituit : atque ubi tandem sententia condemnatus est senex, ut e sacerdote carnifex efficiatur, mores quoque carnificis ac consuetudines Euphrates discit. Pater, idemque sacerdos Euphratem pro Rhodane habet appellatque. Fugit et soror Euphratis Mesopotamia. Dein ad Sacan Euphrates ipse adducitur, interrogaturque de Sinonide : pro Rhodane enim habebatur, atque examinabatur. Indicat ergo Sacas Garino regi caprum esse Rhodanem, captandam quoque propediem Sinonida. Euphrates enim quasi Rhodanes esset, in judicio respondet, Sinonida, dum ipse caperetur, fugisse. Coactus nimirum et ipse Sinonida appellare sororem suam Mesopotamiam.

Rhodanes interim et Sinonis una cum Soræcho in fugam versi agricolæ tugurium subeunt, cui filia erat eleganti forma, nuper admodum viduata viro,

nov. Καὶ ὅτε Ἀντωνίνος, φησίν, Οὐῆρον⁸⁷ τὸν ἀποκράτωρα καὶ ἀδελφὸν καὶ κηδεστὴν ἐπεμψε Βολογαίσῳ τῷ Παρθουαίῳ πολεμήσοντα, ὡς αὐτὸς τε προείποι καὶ τὸν πόλεμον, ὅτι γενήσεται, καὶ ὅποι⁸⁸ τελευτήσῃ⁸⁹. Καὶ ὅτι Βολόγαϊσος μὲν ὑπὲρ τὸν Εὐφράτην καὶ Τίγριν ἐφυγεν, ἡ δὲ Παρθουαίων γῆ Ῥωμαιοῖς ὑπήκοος κατέστη.

Ἄλλ' ὁ γε Τίγρις καὶ Εὐφράτης οἱ παῖδες ἐμπερεῖς ἀλλήλοις ἦσαν, καὶ Ῥοδάνης ἀμφοτέροις. Τοῦ δὲ παιδὸς, ὥσπερ ἐφημεν, τῷ ῥόδῳ τελευθέντος, Ῥοδάνης πρὸς τὴν νησίδα ἅμα Σινωνίδι περαιουῖται, καὶ βοᾷ ἡ μήτηρ τὸν τεθνηκότα αὐτῆς υἱὸν ἀναβῆναι, εἰς τὸν Ῥοδάνην ὀρώσα, καὶ κόρην αὐτῷ ἐκείθεν⁹⁰ ἐπεσθαι· συνοποκρίνεται Ῥοδάνης ταῦτα, τῆς τῶν νησιωτῶν κατεντροφῶν εὐθερίας. Μηνύεται Δάμας τὰ περὶ Ῥοδάνην, καὶ ὅσα Σόραιχος περὶ αὐτοῦς ἐπραξε· [244 R.] μηνυτῆς δ' ἦν αὐτὸς ὁ Ιατρὸς, ὃν ὁ Σόραιχος κρύφα πέμψας τὸ τῆς Σινωνίδος [134 H.] ἐθεράπευσεν⁹¹ τραῦμα. Συλλαμβάνεται διὰ⁹² τοῦτο Σόραιχος, καὶ ἀγεται ἐπὶ Γάρμον. Ἀποστέλλεται καὶ αὐτὸς ὁ μηνυτῆς γράμμα Δάμα ἐμφορόμενος πρὸς τὸν τῆς Ἀφροδίτης ἱερεῖα, ἐφ' ᾧ συλλαβεῖν τοὺς περὶ Σινωνίδα. Διαβαίνει τὸν⁹³ ποταμὸν ὁ Ιατρὸς τῆς ἱερᾶς ἐαυτὸν, ὡς ἔθος, ἐξαρτήσας καμῆλου, τὸ δὲ γράμμα τῷ δεξιῷ παρενθεὶς τῶν ὥτων· καὶ τέλος ὁ μηνυτῆς ἐναποπνίγεται τῷ ποταμῷ, διαβαίνει δὲ πρὸς τὴν νησίδα ἡ κάμηλος, καὶ πάντα μανθάνουσιν οἱ περὶ Ῥοδάνην, τὸ τοῦ Δάμα γράμμα τῶν ὥτων ἀνελόμενοι τῆς καμῆλου. Φεύγουσιν ἐκείθεν διὰ τοῦτο, καὶ συναντῶσιν ἀγόμενον Σόραιχον ἐπὶ Γάρμον, καὶ καταλύουσιν ἅμα ἐν πανδοχείῳ. Καὶ τῇ τοῦ χρυσοῦ ἐπιθυμίᾳ νύκτωρ ἀναπείθει Ῥοδάνης, καὶ ἀναιροῦνται οἱ Σοραίχου φύλακες, καὶ φεύγει σὺν αὐτοῖς Σόραιχος, ἀμοιβὴν εὐρὴν τῆς προὑπαρξάσης εὐεργεσίας. Συλλαμβάνει Δάμας τὸν τῆς Ἀφροδίτης ἱερεῖα, καὶ ἀνακρίνεται περὶ Σινωνίδος, καὶ τέλος κατακρίνεται δῆμιος γενέσθαι ἀντὶ ἱερῶς ὁ πρεσβύτερος· καὶ τὰ περὶ τὸν δῆμιον ἔθῃ καὶ νόμιμα. Συλλαμβάνεται Εὐφράτης, ὅτι ὁ πατὴρ καὶ ἱερεὺς, ὡς Ῥοδάνην αὐτὸν ὑπολαβὼν, οὕτως ἐπεκάλει· καὶ φεύγει Μεσοποταμίᾳ ἡ ἀδελφή. Καὶ πρὸς τὸν Σάχαν ἀπάγεται Εὐφράτης, ἀνακρίνεται περὶ Σινωνίδος· ὡς γὰρ Ῥοδάνης ἠτάζετο. Καὶ ἀποστέλλει Σάχας πρὸς Γάρμον ὅτι Ῥοδάνης συνεληφται καὶ Σινωνὶς συλληφθήσεται· ὁ γὰρ Εὐφράτης, ὡς Ῥοδάνης κρινόμενος, ἐφη τὴν Σινωνίδα συλλαμβανομένου αὐτοῦ πεφευγέναι⁹⁴, Σινωνίδα καλεῖν κάκεινος ἐκδιαζόμενος τὴν ἀδελφὴν Μεσοποταμίαν.

Ὅτι οἱ περὶ Ῥοδάνην καὶ Σινωνίδα φεύγοντες ἅμα Σοραίχῳ καταλύουσιν εἰς γεωργοῦ· τῷ δ' ἦν κόρη, θυγάτηρ καλὴ τὴν ὄψιν, ἄρτι χηρωθεῖσα καὶ τῇ

VARIAE LECTIONES.

⁸⁷ Οὐῆρον Casaubonus : οὐκρον ζ. ⁸⁸ ὅποι A : ὅτι πολ ζ. ⁸⁹ τελευτήσῃ ζ. ⁹⁰ ἐκείθεν A : ἐθῆκεν ζ. ⁹¹ ἐθεράπευσεν ζ. ⁹² διὰ A : δὲ ζ. ⁹³ τὸν] δὲ τὸν ζ. ⁹⁴ διαπεφευγέναι ζ.

NOTÆ.

(64) M. Aurel. Antoninus Philosophus.

πρὸς τὸν ἄνδρα εὐνοία τὰς τρίχας περιχειραμένην. Πέμπεται αὕτη τῆς ἀλύσεως τῆς χρυσοῦς ἀπεμπολή-
σαι, ἦν οἱ περὶ Ῥοδάνην ἐκ τῶν δεσμῶν ἐπεφέροντο·
καὶ ἀπείσι πρὸς τὸν χρυσοχόον ἡ τοῦ γεωργοῦ θυγά-
τηρ. Καὶ ἰδὼν ἐκεῖνος τὴν τε ὄψιν τῆς κόρης καλὴν
καὶ τῆς ἀλύσεως τὸ μέρος, ἧς αὐτὸς ἐργάτης ἐτύγ-
χανε, καὶ τὴν κόμην περιτρημένην, ὑπονοεῖ Σινω-
νίδα εἶναι, καὶ πέμπας πρὸς Δάμαν καὶ λαδῶν⁹⁵
φύλακας ἀπερχομένην ἐφύλαττε κρύφα. Ἢ δὲ, ὑπο-
νόησασα τὸ πραττόμενον, φεύγει εἰς ἔρημον κατά-
λυμα· ἐν ᾧ καὶ τὰ περὶ τῆς κόρης τῆς ἐπικαλουμέ-
νη⁹⁶. Τροφίμης καὶ τοῦ δούλου τοῦ ἑρατοῦ καὶ φο-
νέως, καὶ τοῦ κόσμου τοῦ χρυσοῦ, καὶ αἱ ἐκθεσμοί⁹⁷
τοῦ δούλου πράξεις, καὶ τὸ ἑαυτὸν ἐπισφάζει, καὶ τὸ
αἵματόν ἔχει. τὴν τοῦ γεωργοῦ θυγατέρα τοῖς τοῦ
ἑαυτὸν⁹⁸ διαρχησαμένους αἵμασι, καὶ ὁ τῆς κόρης διὰ
ταῦτα φόβος καὶ ἡ φυγὴ, καὶ ἡ ἐκστασις τῶν φυλά-
κων καὶ φυγὴ, καὶ ἡ πρὸς τὸν πατέρα τῆς κόρης
ἀριεῖς καὶ διήγησις τῶν συγκυρησάντων, καὶ φυγὴ
ἐκείθεν τῶν περὶ Ῥοδάνην, καὶ πρὸ τούτων⁹⁹ γράμμα
πρὸς Γάρμον τοῦ χρυσοχόου ὅτι Σινωνὶς εὐρηται·
καὶ ἦν πίστις ἡ ἐξωνηθεῖσα ἀλυσίς πεμπομένη καὶ
τὰ ἄλλα, ἃ περὶ τὴν τοῦ γεωργοῦ θυγατέρα ὑπο-
πετεύετο. Ῥοδάνης [135 H.] ἀπὼν ἐφ' ᾧ φεύγειν
φιλεῖ τὴν κόρην τοῦ γεωργοῦ, καὶ ἀνάπτει εἰς ὄρ-
γην Σινωνὶς διὰ τοῦτο, εἰς ὑπόνοιαν μὲν πρῶτον
ἀφ' ἑαυτῆς τοῦ φιλήματος, [245 H.] ἔπειτα καὶ ἀπὸ
τῶν τοῦ Ῥοδάνους χειλέων ἀφελομένην τὸ αἶμα, ὃ
φιλήσας αὐτὴν περιεκέχριστο, εἰς ἰσχυρὰν πίστιν
καταστᾶσα¹. Ζητεῖ διὰ τοῦτο Σινωνὶς τὴν κόρην
ἀνελεῖν, καὶ ὑποστρέφειν πρὸς αὐτὴν ἡπείετο καθά-
περ τις ἐμμανὴς· καὶ συνέπεται Σόραιχος, ἐπεὶ μὴ
καταστῆναι τῆς μανιῶδους ὁρμῆς ἰσχυρῆς. Καὶ κατ-
αίρουν εἰς πλουσίον τινός, τὸ ἦθος δὲ ἀκολάστου,
Σήταπος αὐτῷ ὄνομα, ὃς ἐρᾷ τῆς Σινωνίδος καὶ
πειρᾷ· ἡ δὲ ἀντερᾶν ὑποκρίνεται, καὶ μεθυσθέντα
τὸν Σήταπον κατ' αὐτὴν τὴν νύκτα καὶ τὴν ἀρχὴν
τοῦ ἔρωτος ἀναρεῖ ξίφει. Καὶ ἀνοῖξαι κελεύσασα τὴν
αὔλιον, καὶ τὸν Σόραιχον ἀγνοοῦντα τὸ πραχθὲν κα-
ταποῦσα, ἐπὶ τὴν τοῦ γεωργοῦ κόρην ἤλαυνετο.
Σόραιχος δὲ, τὴν ἐξοδὸν αὐτῆς μαθὼν, ἐδίωκεν ὀπίσω,
καὶ καταλαμβάνει ἔχων μεθ' ἑαυτοῦ καὶ τῶν Σητά-
που δούλων, οὓς ἦν μισθωσάμενος, ἵνα κωλύσῃ τὴν
σφαγὴν τῆς τοῦ γεωργοῦ κόρης· καταλαβὼν δὲ ἀνα-
λαμβάνει εἰς τὴν ἀρμάμαξαν (πῶς σκεῦαστο γὰρ καὶ
τοῦτο) καὶ ἀπελαύνει ὀπίσω. Ὑποστρεφόντων δὲ αὐ-
τῶν οἱ τοῦ Σητάπου θεράποντες, ἐπεὶ τὸν δεσπότην
ἀνηρημένον ἐθεάσαντο, ἀπήντησαν ὀργισμένοι, καὶ
συλλαβόντες Σινωνίδα καὶ δέσαντες, ἤγον ἐπὶ Γάρ-
μον ὡς ἀνδροφόνον κολασθησομένην. Καὶ Σόραιχος
ἦν ἄγγελος Ῥοδάνει τῶν κακῶν, κόνις τε κατὰ τῆς
κεφαλῆς πασάμενος· καὶ τὸν κἀνδὺν περιεβρῆγγμέ-
νος². Καὶ Ῥοδάνης ἀναρεῖν ἑαυτὸν ὁρμᾷ³· ἀλλ'

A 76b ejusque desiderio crines attonsa. Hæc torquem
illam auream vendere mittitur, quam e vinculis
Rhodanes sibi Sinonis attulerant. Verum ad au-
rifabrum agricolæ filia ut venit, puellâ hic venu-
state, et torquis parte, quam ipse fabricasset, de-
tonsaque coma conspecta, ipsam esse Sinonida
suspiciatur. Mittit igitur ad Damam, assumptisque
custodibus, abscedentem puellam clam observat.
Illa, quid ageretur suspicata, in desertum se recipit
domicilium: ubi et illa, quæ de puella quadam
Trophima nomine, et de servo amante, atque homi-
cida, itemque de mundo muliebri aureo narratur,
contigerunt: nefanda insuper illa servi facinora,
quando et manus ille sibi intulit, ut rustici filia san-
guine aspersa metuique percussa, fugerit, territis
æque, et in fugam versis custodibus. Ad patrem
itaque filia reversa, narrat ea quæ acciderant.
Quare fugam inde capessit Rhodanes. Litteræ autem
ante hæc ad Garmum ab aurifabro missæ fuerant
de reperta Sinonide: fidemque fecerat, cum tor-
ques empta, atque ad eum missa, tum cetera quæ
de rustici ille filia suspicando cogitaret. Rhodanes
hic, dum fuga sibi consilurus discedit, osculum
rustici filiæ offert. Quamobrem ira Sinonis incanduit,
dum in suspicionem primum venit basii, quæ deinde
suspicio (quando ex Rhodanis labiis detersit san-
guinem, qui puellam osculando ei adhæserat) magis
etiam est confirmata. Hinc interimere vult rusti-
cam puellam Sinonis, retroque ad illam sese con-
tulit, furenti similis. Soræchus, quia furibundum
ejus impetum refrenare non posset, insequitur;
succeduntque in domum divitis quidam hominis,
sed perditis moribus, cui Setapo nomen. Hic Sino-
nidis amore captus, pergit eam sollicitare, et illa,
redamare se fingens, ebrium Setapum noctu, et in
amoris initio, ferro conficit; domum deinde sibi
aperiri illa jubet, et rei gestæ ignarum Soræchum
ibi relinquens, ad rustici filiam properat. Verum
cognito Soræchus ejus discessu, pone sequitur, comi-
tesque secum ducit de Setapi servis aliquot, quos
ut agricolæ filiæ eadem prohiberet, mercede con-
duxerat. Assecutus igitur eam carpento imponit
(nam et hoc sibi paraverat) 77a, ac retro reverti-
tur. Redeuntibus autem illis, ceteri servi Setapi,
qui jam interfectum herumprehenderant, furibundi
accurrunt, captamque Sinonida, et vinculis
colligatam, ad Garmum veluti homicidii ream,
pœnasque daturam ducunt. Soræchus ergo, pulvere
aspersus caput, et (65) Persicæ involutus tunicæ, ad
Rhodanem infortunium refert. Ad quæ certe Rhod-
anes necem sibi conscivisset, ni Soræchus obsti-
tisset, Garmus interim, acceptis Socræ litteris de
capto Rhodane, et ab aurifabro de Sinonide retenta,

VARIE LECTIONES.

⁹⁵ λαδῶν A: ἀνελών ζ. ⁹⁶ καλούμενης ζ. ⁹⁷ αἱ ἐκθεσμοὶ τὰς ἐκθέσλους A. ⁹⁸ ἑαυτοῦ διαχειρισα-
μένου ζ. ⁹⁹ πρὸς τοῦτοίς A. ¹ πίστιν καὶ καταστ. ζ. ² περιεβρῆγγμένος ζ. ³ ὁρμᾷ A: τολμᾷ ζ.

NOTE.

(65) τὸν κἀνδὺν περιεβρῆγγμένος Vile Polluc., Bayf. et ante alios doctiss. Brisson. Persicorum i et iii.

gaudio perfusus ad sacrificandum diis accedit, A nuptiasque parat. Præconis item voce ubique denuntiari jubet, ut vincti omnes solvantur atque dimittantur. Ita Sinonis, quæ a Setapi servus in vincula ducebatur, publico decreto soluta, ac missa facta est. Damam præterea occidi Garmus jubet, traditurque illi ipsi carnifici, quem ipsemet ex sacerdote carnificem fecerat. Indignabatur etenim, quod apud alios Rhodanes, ut putabat, ac Sinonis constricti tenerentur. Damæ succedit frater ejus Monasus.

Narratio deinde instituitur de Berenice (66) Ægyptiorum regis filia, deque immani ejus et infando amore, utque ad hujus Mesopotamia colloquium ac familiaritatem pervenerit. Capta itaque post hæc Mesopotamia a Saca, cum fratre suo Euphrate ad Garmum adducitur, qui, litteris aurifabri certior factus aufugisse Sinonida, et illum interfici, et omnes ad hanc custodiendam, atque adducendam lictores missos, una cum uxoris ac liberis, defodi vivos jubet. Canis interim Rhodanis, Hyrcanus appellatus, repertis in abominando illo diversorio miseræ puellæ, ac perditæ amantis illius atque sicarii servi corporibus, hunc primum devorat, mox etiam paulatim puellæ viscera mandebat, cum pater ipse Sinonidis ad eum quoque locum accessit. Agnito igitur Rhodanis cane, et puellam semesam animadvertens, canem quasi Sinonida ulturus mactavit, seque ipse laqueo suspendit, tumulto tamen prius, compositoque reliquo puellæ corpore, inscripto e canis sanguine titulo, *Hic sita est pulchra Sinonis*. Accesserunt huc forte Soræchus et Rhodanes, visoque ad tumultum interfectum canem, et Sinonidis parentem laqueo suspensum; lecto adhæc sepulcri titulo, Rhodanes quidem primum vulnus sibi inflixit, suoque 77b sanguine Sinonidis titulo ascripsit: *Et Rhodanes pulcher*; Soræchus laqueo caput inseruit. Dum autem ultimum Rhodanes vulnus inferre sibi parat, ecce ibi agricolæ filia ingenti clamore accurrit: Non est, inquit, o Rhodane, Sinonis quæ hic jacet. Nec mora laqueum Soræchi discindit, Rhodanique gladium eripit. Hinc narrando, quæ infelici puellæ accidissent, et de auro defosso, ad quod ipsa recipiendum venisset, vix tandem persuadet. Sinonis interea, vinculis expedita, domum fugit agricolæ, furore etiamnum in ejus filiam agitata; qua non reperta, parentem de ea percunctatur. Ille viam monstrat (67), et insequitur ipsa stricto gladio. Ut vero ad Rhodanem prostratum pervenit, illamque [rusici filiam] solam assidentem, et pectoris vulnus refrigerantem, (So-

ἐκώλυσε ὁ Σόραιχος. Ὁ δὲ ὁ Γάρμος Σάκα δεξάμενος γράμμα ὅτιπερ Ῥοδάνης συνεληπται, καὶ παρὰ τοῦ χρυσοχόου ὅτι Σινωνὶς ἔχεται, ἔχαιρέ τε καὶ εἶθε καὶ τοὺς γάμους ἡτοιμάζε, καὶ κήρυγμα ἡπλωτο πανταχοῦ πάντας δεσμώτας λύεσθαι καὶ ἀφίεσθαι· καὶ Σινωνὶς ὑπὸ τῶν Σητάπου θεραπεύοντων δέσμιος ἀγομένη τῷ κοινῷ τοῦ κηρύγματος λύεται καὶ ἀφίεται. Δάμαν δὲ καλεῖται Γάρμος παραδεδῆναι θανάτῳ, καὶ παραδίδεται δημῷ ἐν αὐτῷ; ἀπὸ ἱερέως εἰς τὸν δῆμιον μετέστησεν· ἐδουχεραίνε δὲ τῷ Δάμῳ ὁ Γάρμος, ὅτι παρ' ἄλλοις Ῥοδάνης, ὡς ἐνόμιζε, καὶ Σινωνὶς συνεσθῆσαν. Διάδοχος δὲ Δάμα ὁ ἀδελφὸς καθίσταται Μόναςος.

Διάληψις περὶ Βερενίκης, ἥτις ἦν θυγάτηρ τοῦ βασιλέως Αἰγυπτίων, καὶ τῶν ἀγρίων αὐτῆς καὶ ἐξ ὁσίων ἐρώτων· καὶ ὅπως Μεσοποταμίᾳ συνεγίνετο. Καὶ ὡς ὕστερον ὑπὸ Σάκα συνεληφθῆ Μεσοποταμίᾳ, καὶ πρὸς Γάρμον ἅμα τῷ ἀδελφῷ Εὐφράτῃ ἀπάγεται. Γράμμα δεξάμενος Γάρμος παρὰ τοῦ χρυσοχόου ὡς Σινωνὶς διαπέφυγε, προστάσσει ἑκείνῳ τε ἀναιρεθῆναι καὶ τοὺς ἐπὶ φυλακῇ ταύτης καὶ ἀγωγῇ σταλέντας αὐταῖς γυναῖκα καὶ τέκνοις ζῶντας καταρρυθῆναι. Ὑρκανὸς κύων ὁ τοῦ Ῥοδάνους, εὐρών ἐν ἑκείνῳ τῷ ἀποτροπαίῳ καταγωγῇ τὰ σώματα τῆς τε δυστυχὸς κόρης καὶ τοῦ παλαμναίου καὶ δυσέρωτος δούλου, κατέφαγε πρῶτον τὸ τοῦ δούλου, ἔπειτα κατὰ μικρὸν καὶ τῆς κόρης· καὶ ἐρίσταται τῷ τόπῳ ὁ τῆς Σινωνίδος πατήρ, καὶ [156 H.] τὴν κύνα ὡς εἶη Ῥοδάνους εἰδὼς καὶ τὴν κόρην ἡμιθροῦτον ἰδὼν, σφάζει μὲν ὡς ἐπὶ Σινωνίδι τὴν κύνα, ἀναρτᾷ δὲ καὶ αὐτὴν βρόχῳ, καταχώσας τὸ ὑπόλοιπον τῆς κόρης σῶμα καὶ ἐπιγράφας αἱματι τοῦ κυνός. Ἐνθάδε κατὰκειται Σινωνὶς ἡ καλὴ. Παραγίνονται τῷ τόπῳ Σόραιχος καὶ Ῥοδάνης, καὶ τὸν τε κύνα ἐσφαγμένον τῷ τάφῳ ἰδόντες [248 R.] τὸν τε πατέρα τῆς Σινωνίδος ἀνηρτημένον τὸ τε τοῦ τάφου ἐπιγράμμα, ὁ μὲν Ῥοδάνης πρῶτην πληγὴν αὐτῷ ἐπενεγκὼν προσέγραφε τῷ ἰδίῳ αἱματι ἐπὶ τῷ τῆς Σινωνίδος ἐπιγράμματι. Καὶ Ῥοδάνης ὁ καλός· ὁ δὲ Σόραιχος βρόχῳ αὐτὸν ἐξήπτειν. Ἐν ᾧ δὲ καὶ τὴν τελευταίαν πληγὴν ὁ Ῥοδάνης ἐπάγειν ἤρκετο, ὃ τοῦ γεωργοῦ θυγάτηρ ἐπιστάσα μέγα ἐβόα· οὐκ ἔστι Σινωνὶς, ὦ Ῥοδάνη, ἡ κειμένη. Καὶ δραμούσα κόπτει τε τὸν βρόχον Σοράιχου καὶ τὸ ξίφος ἀφαιρεῖται Ῥοδάνους, καὶ περὶ αὐτὴν μόλις, διηγησάμενη τὰ τε περὶ τὴν δυστυχὴν κόρην καὶ περὶ τοῦ χρυσοῦ τοῦ κατορωρυγμένου, καὶ ὡς ἐπὶ τῷ ἀναλαθεῖν τοῦτο ἤκω. Ἡ δὲ Σινωνὶς ἀπολυθεῖσα τῶν δεσμῶν ἐπὶ τὴν οἰκίαν ἔφθη· τοῦ γεωργοῦ, ἔτι κατὰ τῆς κόρης ἐπιμαινομένη. Μὴ εὐροῦσα δὲ αὐτὴν ἐπηρώτα τὸν πατέρα· ὁ δὲ τὴν ἰδὼν ἔφραζε, καὶ αὐτὴ ἐδίωκεν ὀπίσσω, γυμνώσασα τὸ ξίφος. Ὡς δὲ κατέλαβεν ἐβριμμένον μὲν τὸν Ῥοδάνην, ἑκείνην δὲ μόνην παρακαθημένην¹⁰ καὶ τὸ τραῦμα

VARIÆ LECTIONES.

^a ἐκώλυσε ζ. ^b ὁ δὲ om. A. ^c παρὰ A : περὶ ζ. ^d μεσπ. τε συνεγίνετο A. ^e προσέγραφε ζ. ^f ἔφθη. A : ἔφυγε ζ. ^g παρακαθημένην A : παραμυθουμένην ζ.

NOTE

(66) Ob Berenicen illam, comægratia cantatam a Callimacho atque Catullo, videtur hic nomen illud

assumptum.

(67) Pro ἔφραζε, repono ἔφραζε.

τοῦ στήθους παραψύχουσιν¹¹ (ὁ Σόραιχος γὰρ ἐπὶ Ἀ
ζήτησιν λατροῦ ἐξήει), ὀργῆς τε καὶ ζηλοτυπίας
μᾶλλον ἐμπιπλάται καὶ ὁρμῇ κατὰ τῆς κόρης. Ὁ δὲ
Ῥοδάνης ὑπὸ τῆς βίας κρείττων τοῦ τραύματος γε-
γονώς ὑπήντα καὶ ἐκώλυε τὴν Σινωνίδα, τὸ ξίφος
ἀρπάσας ἀπ' αὐτῆς. Ἡ δὲ ὑπ' ὀργῆς ἐκπηδήσασα
τοῦ καταγωγίου, καὶ δρόμῳ χρωμένη μανιώδει,
τοῦτο πρὸς Ῥοδάνην εἰποῦσα ἀπέβριψε μόνον· «Καλῶ
σε σήμερον εἰς τοὺς Γάρμους γάμους. » Σόραιχος δὲ
παραγενόμενος, καὶ μαθὼν ἅπαντα, παρηγορεῖ μὲν
Ῥοδάνην, καὶ λατρεύσαντες τὸ τραῦμα ἀπολύουσι
μετὰ τῶν χρημάτων τὴν κόρην πρὸς τὸν πατέρα.

Ἀγεται πρὸς Γάρμον Εὐφράτης ὡς Ῥοδάνης, καὶ
ὡς Σινωνίς Μεσοποταμία· ἀγεται καὶ Σόραιχος καὶ
ὁ ἀληθὴς Ῥοδάνης. Καὶ διαγνοὺς ὁ Γάρμος μὴ εἶναι
Σινωνίδα τὴν Μεσοποταμίαν, δίδωσι Ζοδάρῃ παρὰ
ποταμὸν Εὐφράτην καρατομῆσαι¹², ἵνα μὴ, φησί,
καὶ ἑτέρα τις τοῦ τῆς Σινωνίδος ἐπιδατεῦσθι ὀνόμα-
τος. Ὁ δὲ Ζοδάρης ἀπὸ πηγῆς ἑρωτικῆς πῶν καὶ
τῇ Μεσοποταμίας ἔρωτι σχεθεὶς¹³, σῶζει τε ταύ-
την¹⁴, καὶ πρὸς Βερενίκην Αἰγυπτίαν ᾗδῃ, ἅτε τοῦ
πατρὸς τελευτήσαντος, βασιλεύουσιν, ἐξ ἧς ἦν καὶ
ἀφελόμενος, ἀγει· καὶ γάμους Μεσοποταμίας ἡ
Βερενίκη ποιεῖται, καὶ πόλεμος δι' αὐτὴν Γάρμῳ καὶ
Βερενίκῃ διαπελεῖται. Εὐφράτης δὲ παραδίδεται τῷ
πατρὶ ὡς δημίῳ, καὶ ἀναγνωσθεὶς σῶζεται, καὶ πλη-
ροῖ μὲν αὐτὸς τὰ τοῦ πατρὸς ἔργα, ὁ δὲ πατὴρ οὐ
μυαίνεται τοῖς ἀνθρώπων αἵματιν· ὕστερον δὲ, ὡς
τοῦ δημίου κόρη, ἐξέρχεται τοῦ οἰχήματος καὶ δια-
σῶζεται. Ἐν ᾧ καὶ περὶ τῆς συγκαθευδούσης τῇ
δημίῳ, τὰ τε περὶ αὐτὴν ἐπιμὰ τε καὶ νόμιμα, καὶ
περὶ τῆς τοῦ γεωργοῦ θυγατρὸς, [157 H.] ὅπως
ἀνάσπαστος γίνεται, ἐπεὶ Σινωνίς τῇ Συρίας βασιλεῖ
γαμθεῖσα ἔσχεν ἰσχυρὴν ὀργὴν ἐπ' αὐτῇ πληρῶ-
σαι¹⁵. καὶ ὡς δημίῳ ταύτῃ συγκαθεύδειν καταδι-
κάζει· καὶ ὅτι συνεκαθεύδῃσεν ἐν τῷ τῶν δημίων
περιδόλῳ¹⁶ εἰσελθούσα τῇ Εὐφράτῃ, ὅς καὶ ἀντ'
αὐτῆς εἰς τὸ ἐκείνης πρόσωπον ὀποκρίθει· ἐξῆλθε
τοῦ περιδόλου, καὶ ἐκείνῃ ἀντὶ τοῦ Εὐφράτου τὸ ἔρ-
γον ἔπραττε τοῦ δημίου. Καὶ ταῦτα μὲν ὡς προῦ-
βαινε, παραδίδεται δὲ καὶ¹⁷ Σόραιχος ἐπὶ τῷ ἀνα-
σταυρωθῆναι· ὁ δὲ τόπος ὧριστο, ἐνθα Ῥοδάνης καὶ
Σινωνίς τὰ πρῶτα ἠύλίσσαντο, ἐν τῷ λειμῶνι [249 R.]
καὶ ἐν τῇ πηγῇ, ἐν οἷς καὶ τῷ Ῥοδάνει τὸ κεκρυμ-
μένον ἐπεφύρατο χρυσίον, ὃ καὶ ἀπαγομένῳ ἐπὶ τὸν
σταυρὸν Σοραίχῳ μνηύει. Καὶ Ἀλανῶν στρατὸς
ἀπίμισθος Γάρμῳ γεγονώς καὶ ἀπεχθανόμενοι περὶ
τὸν χώρον, ἐν ᾧ Σόραιχος ἔμελλεν ἀνασταυροῦσθαι,
διατρέφουσιν· οἱ καὶ ἀπελάσαντες τοὺς Σόραιχον
ἄγοντας ἔλυσαν. Ὁ δὲ τὸ μνηυθὲν χρυσίον εὐρών,
καὶ τέχνῃ τινὶ καὶ σοφίᾳ ἐκ τοῦ ὀρύγματος ἀνιμώ-
μενος, τοὺς¹⁸ Ἀλανοὺς ἔπειθεν ὡς ὑπὸ θεῶν ταῦτα

ræchus enim medicum accersitum erat) furore et
zelotypia magis incensa, in puellam cum impetu
ruit. At Rhodanes, collectis ad eam violentiam
nonnihil a vulnere viribus, accurrit, avertitque ab
illa Sinonida, et ferrum eripuit. Illa igitur præ ira
domicilio exsiliens, et furibunda procurrens, Rho-
dani tantum hoc obiciens dixit: «Hodie te ad
Garmi nuptias invito.» Soræchus dein reversus,
et re omni cognita, Rhodanem consolatur; curata-
quel plaga, cum pecunia puellam ad parentem re-
mittunt.

Interea Euphrates ad Garmum ducitur, quasi Rho-
danes esset, et pro Sinonide Mesopotamia. Ducitur
et Soræchus, verusque Rhodanes. Verum cognito
Garmus Mesopotamiam non esse veram Sinonida,
Zobara eam tradidit, ad Euphratem fluvium capite
truncandam, ne qua, inquit, alia Sinonidis nomen,
ejus exemplo, falso usurpet. Zobarus tamen Mesopota-
miæ (68) possessus amore, servavit eam, et ad
Berenicem Ægypti, jam patre extincto, reginam
unde ipse olim abductus fuerat, adducit, et Mesopota-
miæ nuptias Berenice facit. Qua etiam de causa
bellum invicem Garmus et Berenice minantur.
Euphrates item parenti suo, ut carnifici, traditus
undique olim abductus fuerat, adducit, et Mesopota-
miæ nuptias Berenice facit. Qua etiam de causa
bellum invicem Garmus et Berenice minantur.
Euphrates item parenti suo, ut carnifici, traditus
ita se humano nullo sanguine pater contaminat.
Post tamen, ut carnificis ille filia et carcere egres-
sus, liber evasit. 78a Ibidem et de carnificis
concubina, ejusque legibus ac moribus, et ut
rustici filia, posteaquam Sinonis, regi Syriæ nupta,
iræ vindicandæ potestatem nacta est, vi abrepta
fuerit, atque damnata ad concumbendum cum car-
nifice. Septum itaque carnificum introiens, cum
Euphrate congressa est: qui ejus personam fingens
pro ipsa e septo egreditur, et illa vicissim pro Eu-
phrate lictoris munere functa est. Et hæc quidem
ita gesta. Soræchus autem cruci affigendus damna-
tur, locusque definitur ubi Rhodanes et Sinonis
hospitati primum fuerant, in prato illo, atque
ad fontem, quibus etiam in locis antea Rho-
danes auri thesaurum deprehenderat, quem nunc
quoque Soræcho, ad patibulum ducto, indicavit.
Alanorum tum forte exercitus, mercede a Gar-
mo fraudatus, et hostiliter in eum animatus, eodem in
loco, ubi cruci affigendus erat Soræchus, conse-
derat. Hic Soræchum, pulsus iis qui eum ad mortem
ducebant, liberavit. Ille vero, reperto quod mon-
stratum erat, auro, atque arte quadam et astu e
fossa deducto, Alanis persuasit, se a diis hæc atque
alia edoctum scire. Paulatim autem eos delinendo
ita assuefecit, ut illum pro rege suo agnoscerent.

VARIÆ LECTIONES.

¹¹ παραψύχουσιν A. ¹² καρατ. | καρατ. αὐτὴν C. ¹³ σχεθεὶς ἔρωτι C. ¹⁴ αὐτὴν C. ¹⁵ ἐπ' αὐτῇ πληρῶ-
σαι A: ἀντιπληρῶσαι C. ¹⁶ εἰς τὸν — περιδόλον C. cf. p. 79, 39: εἰσέρχεται ἐν τῇ πόλει. ¹⁷ καὶ add.
A. ¹⁸ τοὺς A: καὶ τοὺς C.

NOTÆ.

(68) Hinc Suidam corrigas, apud quem Μεσόπηγς, nato, ut solet, ex compendio errore.

bellumque cum Carini exercitu gesserit ac vicerit; A sed hæc post evenerunt. Verum quo tempore ad patibulum Soræchus ducebatur, eodem et Rhodanes ab ipso Garmo coronato atque saltante, ad priorem illam crucem iterum ductus est, atque affixus. Dum autem ibi Garmus largius se ingurgitat, et choream circa crucem una cum tibicinis mulieribus ducens, lætus sese oblectat, litteræ a Saca missæ Garmo redduntur, de Sinonide Syriæ regi etiamnum adolescenti nuptui data. Quo nuntio Rhodanes pendens exhilaratus est : at Garmus ad inferendum sibi necem ruebat : sustinuit tamen, ac mox Rhodanem invitum a cruce, in qua mori maluisset, liberum dimisit, militaribusque ornatum insignibus, ejus belli quod adversus Syriæ regem movebat, imperatorem creat, tanquam amantem adversus rivalem. Sic blande, sed simulate, acceptus a Garmo est. Nam cæteris ille inferioribus ducibus per litteras clam imperavit, si forte victoria potiti, Sinonida vivam cepissent, Rhodanem ut interficerent. Vicit vero Rhodanes, et suam Sinonida recuperavit, ac Babylonij imperavit. Quod et hirundinis augurium antea denuntiavit. Ipso enim præsentē Garmo, cum is 78^b Rhodanem mitteret, et aquila hanc insectatur, et milvus, at licet aquila unguis illa effugerit, a milvo tamen rapta est. Atque hic sedecim (69) librorum finis est.

XCV.

Joannia Scythopolitæ Contra Eutyechianos libri XII.

Lectus est Joan. Scythopolita (70) scholasticus, Adversus Ecclesiæ desertores, sive, Contra Eutychem, et Dioscorum, ejusdemque sectæ assecclas, qui in duabus naturis prædicare Christum recusabant. Rogaverat opus hoc conscribi patriarcha quidam, cui Juliano nomen (71) : quod et libris duodecim absolutum est. Scriptoris autem oratio clara est ac pura, verbisque utitur historico stylo accommodatis. Contra hæresim præterea neque languide pugnat, neque sacre Scripturæ abutitur testimoniis : ac ne logicas quidem, ubi illæ ad rem ipsam pertinent, disputationes prætermittit. Ipse vero auctor hujus sectorum scripti, in quem Scythopolita scribit, nomen suum tegit, titulo duntaxat hoc operi callide (72) præfixo : Adversus Nestorium, ut ipsa nimirum libri inscriptione simpliciores furtim ad legendum alliciat. Fortasse Basilus Cilix est auctor, qui post etiam dramaticum, et dignum sua religione Dialogum contra Joannem composuit.

τε καὶ τὰ ἄλλα ἐκδιδάσκοντο. Καὶ κατὰ μικρὸν ἐλκυσσας ἐθίσεν ⁷⁹ ὥστε σφὼν ἡγεῖσθαι βασιλέα, καὶ πολεμεῖ στρατὸν ⁸⁰ Γάρμου, καὶ νικᾷ, ἀλλ' ὕστερον ταῦτα· ὅτε δὲ Σόραχος ἐπὶ τὸν σταυρὸν ἐπέμπετο, τότε καὶ 'Ροδάνης ὑπ' αὐτοῦ Γάρμου ἐστεφανωμένον καὶ χορεύοντος ἐπὶ τὸν πρότερον σταυρὸν πάλιν ἤγετο καὶ ἀνεσταυροῦτο, καὶ Γάρμος μεθ' αὐτὸν ἅμα καὶ χορεύων περὶ τὸν σταυρὸν σὺν ταῖς αὐλητρίσιν ἔχαιρέ τε καὶ εὐφραίνεται. Ἐν ᾧ δὲ ταῦτα ἐπράττετο, Σάκας πρὸς Γάρμον γράμμα ⁸¹, πέμπει, ὡς Σινωνίδῃ τῇ Σύρων βασιλεῖ, μεираκίῃ ὄντι, γαμεῖται· καὶ 'Ροδάνης ἀνοθεν ἔχαιρε, Γάρμος δὲ ⁸² ἑαυτὸν ἀνελεῖν ὤρμησεν. Ἐπισχῶν δὲ κατὰγει 'Ροδάνην ἄκοντα τοῦ σταυροῦ (θανεῖν γὰρ μᾶλλον ἠρέτο) καὶ κοσμεῖ στρατηγικῶς, καὶ πέμπει τοῦ πολέμου, ὃν πρὸς τὸν τῶν Σύρων ἀνεκίνει βασιλέα, στρατηγὸν ὡς ἐραστὴν κατὰ τοῦ ἀντεραστοῦ, καὶ φιλοφρονεῖται· ὑποῦλος, καὶ γράμμα κρύφιον ⁸³ γράφει τοῖς ὑποστρατήγοις, εἰ νίκη γένηται καὶ συλληφθῇ Σινωνίς, ἀναιρεθῆναι 'Ροδάνην· 'Ροδάνης δὲ καὶ νικᾷ καὶ τὴν Σινωνίδα ἀπολαμβάνει, καὶ βασιλεύει Βαβυλωνίων ⁸⁴. Καὶ τοῦτο χελιδὼν προμηνύει· ταύτην γὰρ, ὅτε παρ' ἡν Γάρμος καὶ συνεξέπεμπε 'Ροδάνην, αὐτὸς ἐδίωκε καὶ ἰκτίνος· ἀλλὰ τὸν μὲν αὐτὸν ἐξέφυγεν, ὁ δὲ ἰκτίνος ταύτην ἤρπασεν. Ἐν οἷς ὁ ⁸⁵ 15^{ος} λόγος ⁸⁶.

L'E.

Ἰωάννου Σκυθοπολίτου σχολαστικοῦ κατὰ Ἐδν-
χιαριστῶν.

C Ἀνεγνώσθη Ἰωάννου Σκυθοπολίτου σχολαστικοῦ Κατὰ τῶν ἀποσχιστῶν τῆς Ἐκκλησίας, ἥτοι Κατὰ Ἐδνυχούς καὶ Διοσκόρου καὶ τῶν τὰ ὅμοια φρονούντων καὶ ἀθετούντων ἐν δύο φύσει τὸν Χριστὸν χρηστέων. Ἀξιοῖ δὲ τὴν συγγραφὴν ἀρχιερεὺς τι· ὀνομα Ἰουλιανὸς συνταγῆναι ⁸⁷· ἐν τόμοις δὲ ἀπάρτιζεται δυοκαίδεκα. Ἔστι δὲ τὸν λόγον ὁ συγγραφεὺς σαφὲς τε καὶ καθαρὸς, καὶ λέξεισι λόγῳ συγγραφικῶν προποῦσαις· χρώμενος, καὶ κατὰ τῆς αἰρέσεως οὐκ ἀσθενῶς ἐπαγωνιζόμενος, καὶ ταῖς γραφικαῖς ἀποχρώμενος μαρτυρίαις μετὰ τοῦ μηδὲ τὰς λογικάς, [158 H.] ὅσαι τείνουσι πρὸς τὴν ὑπόθεσιν, παρατρέχειν ἐφόδους. Ὅδε γε τοῦ τῶν ἀποσχιστῶν συγγράμματος ⁸⁸ πατὴρ, καθ' οὗ καὶ ὁ Σκυθοπολίτης D οὗτος τὴν γραφὴν ἐνεστήσατο, τὸ οἰκτεῖον ἀπέκρυψε ὄνομα, ἐπιγραφὴν καχοῦργον ἐπιθεὶς τῷ γράμματι Κατὰ Νεστορίου, ἵνα τῇ ἐπιγραφῇ τοῦ συγγράμματος κλέπτειν ἔχοι τοὺς ἀπλουστεροὺς εἰς ἀκράβην. Ἰσως δὲ Βασιλείδης ἐστὶν ὁ Κλιξ, ὁ καὶ ὕστερον δραματικὸν καὶ τῆς αὐτοῦ θρησκείας ἐπάξιον κατὰ τοῦ Ἰωάννου ἀτάλογον συμπλάσας.

VARIE LECTIONES.

⁷⁹ ἐθίσας ἐλκυσεν A. ⁸⁰ στρατῶ C. ⁸¹ γράμματα A. ⁸² δὲ om. A. ⁸³ κρυφῶ A. ⁸⁴ Βαβυλωνίων C. ⁸⁵ ὁ A : καὶ C. ⁸⁶ post λόγος in A lacuna est versuum duodecim et columnæ, quam dicimus, totius. ⁸⁷ συγγραφῆναι C. ⁸⁸ γράμματος.

NOTÆ.

(69) Suidas, λθ *Babylonicorum*, hujus auctoris libros numerat.

(70) Idem ille hic videtur, quem Antiochenæ paræcia ex Grammatico presbyterum nominat Marcellinus, et Gennad. *De script. eccles.* cap. 93.

(71) Antiochenum, puto, illum vult, quem impio Fulloni (Petro, inquam, Gnaphæo) suffectum tradit Ouph. Panvin. in *Fastis* ad an. Chr. 460, ex Theod. Lect. lib. i Collect.

(72) Cujus excerptum mox leges cod. 107.

LΓ.

A

XCVI.

Γεωργίου ἐπισκόπου Ἀλεξανδρείας Εἰς τὸν βίον τοῦ Χρυσόστομου.

[252 R.] Ἀνεγνώσθη βιβλίον, τὰ περὶ τὸν Χρυσόστομον ἐπιγραφὴν ἔχον, Γεωργίου ἐπισκόπου Ἀλεξανδρείας· ὅστις δ' ἐστὶν οὗτος, οὐκ ἔχω σαρὲς τι παραστήσαι. Ἔστι μέντοι τὴν φράσιν ἀπλοῦς καὶ εἰς πολλὴν χυδαιότητα κατεννεγμένος, μὴδὲ, τοῦτο δὴ τὸ παρὰ τοῖς γραμματικοῖς κατὰ χεῖρας, τὴν τῶν ὀνομάτων καὶ ῥημάτων σύνταξιν ἡκριθωμένος. Λέγει δὲ ἕκ τε Παλλαδίου (ἐπίσκοπος δὲ ὁ Παλλάδιος, καὶ διαλογικῶ τύπῳ καλῶς τε καὶ ἐσπουδασμένος τὰ περὶ τὸν Χρυσόστομον ἀνεγράφτο), ἕκ τε οὖν τοῦτου φησὶ καὶ Σωκράτους καὶ διαφόρων ἄλλων τὴν ἱστορίαν ἀναλεξάμενον ²⁹ εἰς ἐν συναθροίσασθαι.

Φησὶν οὖν τὸν μέγαν Ἰωάννην παῖδα γενέσθαι Β Σκοῦνδου καὶ Ἀνθούσης· ἐπιφανεῖς δὲ οὗτοι τῶν ἐν Ἀντιοχείᾳ. Ἕλληνας δὲ αὐτοὺς τὴν θρησκείαν ὄντας ὁ ἐξ Ἀρμενίας Μελέτιος, τῇ Ἀντιοχείῳ ἐγκαταστάς ³⁰ Ἐκκλησίᾳ, ἐμίμησέ τε καὶ τοῦ σωτηριώδους μετασχεῖν βαπτίσματος κατηξίωσε, τὸν υἱὸν πρότερον μυσταγωγήσας καὶ βαπτισάμενος ³¹. Παραδίδεται τοῖνυν ὁ μέγας Ἰωάννης φοιτᾶν εἰς διδασκάλου. Εἰς ἄκρον δὲ ταπεινοφροσύνην ³² ἕκ παιδὸς ἤσκει· διὸ οὐδὲ παῖδας, οἷα εἰκὸς τοῦς πλοῦτος καὶ δόξῃ περιβρεομένου, μαλακίζεσθαι, οὐ μὲν οὖν οὕτε ³³ τοὺτους αὐτῷ παρέπεσθαι, ἀλλ' οὐδὲ ἱππάζεσθαι ἤνεχετο. Εἴτα ἐν Ἀντιοχείᾳ τὰ μὲν γραμματικά καὶ ῥητορικά παρὰ Λιβάνιον φοιτῶν ἐπαυδεύετο, παρὰ Ἀνδραγάθιον δὲ τὰ φιλόσοφα. Τελευτήσαντος δὲ τοῦ πατρὸς τοῦ πένθους ἦν τῇ μητρὶ παραμύθιον, πάντων ἀπεχόμενος παιγνίων τε καὶ ἡδονῶν, μόνους δὲ προσανακείμενος τοῖς μαθήματιν.

Ἀπαίρει γοῦν πρὸς τὰς Ἀθήνας, τὰ λείποντα προσλαβεῖν· καὶ ἐν ὀλίγῳ χρόνῳ πάντας ὑπερβαλόμενος ³⁴ διαφρονήθη Ἀνθεμίου, ὃς τῆνικαδὲ ἱερεὺς Ἀθηνᾶς ἐχρημάτιζε καὶ πρῶτος τὸν ἐκεῖ σοφῶν ἐνομίζετο. Ὁ δὲ τῆς πόλεως ἐπαρχος ³⁵ (Δημοσθένης ὄνομα αὐτῷ) μετακαλεῖται πολυτελῶς τὸν σοφὸν Ἰωάννην· ὁ δὲ λίαν εὐτελῶς παραγίνεται. Καὶ λόγων ραγέντων μεταξὺ αὐτοῦ τε καὶ Ἀνθεμίου, κρατεῖ ὁ Ἰωάννης τῇ τε σοφίᾳ καὶ συνέσει καὶ τῇ εὐσεβείᾳ. Καὶ πρῶτον αὐτῷ ³⁶ ἐπιτελεῖται τότε θαῦμα, τὸ ³⁷ τὸν Ἀνθεμίον δαιμονίῳ τε ἄλῳσαι καὶ ἀπαλλαγῆναι γλώσσει καὶ εὐχῇ Ἰωάννου· ὃς καὶ ὑπὸ τοῦ τῆς πόλεως ἐπισκόπου σὺν παντὶ τῷ οἴκῳ ἐβαπτίσατο.

VARIAE LECTIONES.

²⁹ nonne ἀναλεξάμενος? ³⁰ συγκαταστάς ζ. ³¹ malim βαπτίσας. ³² ταπεινοφροσύνης ζ. ³³ οὐδὲ ζ. ³⁴ ὑπερβαλόμενος corr. A : ὑπερβαλλόμενος ζ. ³⁵ ὑπαρχος ζ. ³⁶ αὐτῷ om. A. ³⁷ τὸ add. A.

NOTE.

(73) Integras nobis Parisiis Latine dedit Godefrid. Tilmannus, an. 1557. Easdem integro pæne libro suo xii diligenter persecutus etiam est Nicephorus Callistus. Vide quoque Metaphrasten, et Theodoretum lib. v, cap. 27, cum seqq. atque imprimis Illustris. Baronii card. *Annal.* iv.

(74) Ego illum puto, qui S. Joan. Eleemosynario successit circa an. Chr. 620. Et vero B. Joan. Damasceno priorem satis constat, cum is ex hac vita (non expresso scriptoris nomine) adducat historiam

Georgius episc. Alexandrinus, De vita B. Chrysostomi.

Lectus liber Georgii episc. Alexandriae hac inscriptione : *Res B. Chrysostomi* (75). Qui vero hic Georgius sit (74), non habeo certo affirmare. Dictio certo simplex in humilem admodum stylium delabitur : neque saltem, quod vel litteratoribus in promptu, nominum verborumque accuratam adhibet constructionem. Refert autem ex Palladio episcopo (75), qui dialogi forma pulchre ac studiose Chrysostomi res conscripsit, itemque ex Socrate (76), aliisque nonnullis, historiam a se collectam.

Magnus igitur Joannes (77), nobilibus, apud Antiochiam, parentibus, Secundo atque Anthusa natus est. Meletius vero Armenus, qui Antiochenae tunc Ecclesiae praerat, salubri hos doctrina (cum gentium antea cultum sectarentur) informavit, et salutifero ^{79a} baptismatis lavacro aptos reddidit; eorum tamen filio prius instituto atque baptizato. Joannes itaque ludum frequentare litterarium jussus. Jam inde a puero summam modestiam, animique demissionem praeferebat. Quamobrem, neque pueros, ut solet, divitiis et gloria affluentes, emolli, neque hos se consecrari sinebat, sed neque equo vehi sustinebat. Deinde Antiochiae in grammaticis quidem et rhetoricis Libanio, Andragathio vero in philosophicis operam dedit. Mortuo vero parente, matris in luctu solatium alloquiis attulit, et a ludicris omnibus abstinens, ac voluptate prorsus sibi interdicens, disciplinarum duntaxat studio animum adjuungebat.

Quare Athenas ad uberiores ingenii cultum profectus, brevi caeteris ita antecelluit omnibus, ut et Anthemius, qui tum ibi Minervae sacerdos erat, illi invideret, et sapientes inter principes ipse haberetur. Ergo urbis quoque praefectus, Demosthenes nomine, sapientem hunc Joannem multo cum honore ad se vocabat : ad quem ille magna tamen cum animi demissione atque modestia accedebat. Ibi disputatione forte cum Anthemio instituta, superior Joannes evasit, non doctrina modo et intelligentia, sed pietate quoque. Atque hoc tum ab illo primum est ibi patratum miraculum, quod Anthemius divina Joannis lingua, et precatione convictus

de imagine S. Pauli apost. orat. 1, *De imagin.*, sub fine.

(75) Helenopolitano, quem Latine versum habes tom. I operum B. Chrysost. edit. Paris. cum aliis qui hoc argumentum tractarunt.

(76) Lib. vi, ex quo Niceph. quoque sua, quae de B. Chrysost. scripsit, hausisse constat.

(77) Niceph. lib. xiii, cap. 2; Socrat. lib. vi, cap. 5.

discesserit, ab ipsomet urbis episcopo postea cum omni familia baptismo tingendus. Præfatus autem, quod pridem baptizatus esset, catechesi instruitur magnaue omnino hominum paganorum multitudo ad hos accessit. Jam ipse quoque urbis episcopus Joannem ordinare, et pro se episcopum relinquere in animo habebat.

Ea re cognita, clam ille, ac celeriter in patriam adnavigavit, ubi dum juris dicendi auctoritatem ei cives sui mandare vellent, solitariam vitam prætulit, octavum decimum, non amplius, ætatis annum agens. E condiscipulorum adhuc turba, qui eidem præceptor operam dederant, persuasit tunc Theodoro, qui post Mopsuestiæ episcopus fuit, et Maximo Seleuciæ quoque postea episcopo, rejecta vita quaestoraria ac publica, privatam ac simplicem ut amplecterentur. Plurimum vero (78) Basilio usus est Magno, (non illo altero, ut alii affirmant) quem et Meletius diaconum ordinavit, et Joannes cæteris in amicitia prætulit. Hic 79b ante Joannem mundo cum valedixisset, ad idem vitæ genus amicum quoque accessivit, quem matris hactenus cura impediēbat. Zeno forte tum (79) episcopus Hierosolymis profectus lectorem nunc [nostrum] Antiochenæ Ecclesiæ constituit: cujus et mater post paulo moritur. Patriis ergo ille opibus in egenos distributis, urbeque relicta, in monasterium extra oppidum se dedit, atque ibi speculum ac norma religiosorum omnium.

Hesychius quidam monachus e Syria, futurorum præsciis, duos vidit viros candidis indutos vestibus, quorum alter librum quem, tenebat, claves alter Joanni tradiderit. Ille (80) se Petrum apostolum esse dicebat, alter Joannem theologum. Hæc monachis Hesychius narravit, cavens tamen ne qua ad Joannem perferrentur. Ne suam, inquit, ob humilitatem, nostrum monasterium relinquat. Tunc quoque religiosi eum exercitationibus vehementer exercitum ferunt, et asceticas præterea orationes conscripsisse.

Sed et miracula in hoc monasterio patravit. Civis enim ejusdam capitis partem alteram dolor usque eo invaserat, ut et dexter oculus dependeret; ille ergo, ad Joannem accedens, sanitatem extemplo recepit. Archelaus præterea quidam, divitiis et auctoritate pollens, lepram in facie nactus, jussus in lacu, unde fratres frigidam biberent, lavare, morbo liberatus est: qui, et facultatibus suis distributis, in eodem illo ubi restitutus erat cœnobio, rebus hujus mundi valedixit: ac præter hunc alii plurimi. Quidam Euleus nomine, dæmonis improbitate altero amisso oculo, monachis aggregandus venit: qui et a san-

A Κατηχεῖται δὲ καὶ ὁ ἑπαρχος· πάλαι γὰρ ἦν οὗτος βαπτισθεὶς. Καὶ ἄλλο δὲ πολὺ πλῆθος Ἑλλήνων προσέδραμεν. Ὁ δὲ τῆς πόλεως [139 H.] ἐπίσκοπος ἔμελλε χειροτονεῖν τὸν Ἰωάννην, καὶ ἀντὶ αὐτοῦ καταλειμμένον ἐπίσκοπον. Ὅπερ γούος ἑκείνος, λάθρα καὶ σπουδῇ πρὸς τὴν πατρίδα ἀπέπλευσε.

Τῆς δὲ πόλεως Ἀντιοχείας ἐπὶ δικανικὴν τάξιν ἀγόντων αὐτὸν, αὐτὸς μᾶλλον πρὸς τὸν μονήρη βίον ἀπέκλινε, δέκατον καὶ ὄγδοον τῆς ἡλικίας ἔτος ἀνύων. Τῶν δὲ συμφοιτησάντων αὐτῷ εἰς διδασκάλου ** πείθει τότε ** Θεόδωρον, ὃς ὕστερον Μοφουεστίας κατέστη ἐπίσκοπος, καὶ Μάξιμον (Σελευκεὶς δὲ καὶ οὗτος ἐπισκόπησε) τὸν χρηματιστικὸν βίον διαπύσαντας ** [253 R.] ἐλθεῖν τὸν λιτόν. Τὰ δὲ πολλὰ Βασιλεῖα συνῆν τῷ μεγάλῳ, ἀλλ' οὐχ, ὥς ἑτεροὶ φασιν, ἑτέρῳ· ὃν καὶ διάκονον ὁ Μελέτιος χειροτονεῖ, καὶ τῶν ἄλλων πλέον ὁ Ἰωάννης εἰς φιλιαν προδύκρινεν. Οὗτος προσποτάσσεται Ἰωάννου, καὶ προσκαλεῖται ** τὸν φίλον ἐφ' ᾧ τῆς αὐτῆς μετασχεῖν πολιτείας· ἣ δὲ μήτηρ τέως ἐκώλυε. Ζήνων δὲ ἀπὸ Ἱεροσολύμων ἐλθὼν ὁ ἐπίσκοπος ἀναγνώστην Ἰωάννην τῆς ἐν Ἀντιοχείᾳ Ἐκκλησίας καθίστησι. Τελευταῖα δὲ μετ' οὐ πολὺ ἡ ** μήτηρ Ἰωάννου, καὶ οὗτος καλῶς τὸν πατρῶον σκorpίπας οἶκον **, καὶ τὴν πόλιν λιπὼν, τοῖς ἔξω ταύτης μοναστηρίοις ἑαυτὸν ἐκδίδωσι, καὶ νύνεται αὐτὸς τύπος καὶ κανὼν τῶν μοναζόντων.

C Ὅτι Ἡσύχιος μοναχὸς, Σύρος τῷ γένει, προγνώσεως ἀξιώθεις, θεωρεῖ ἄνδρας λευχειμονοῦντας, ὃν ὁ μὲν κατεῖχε τόμον, ὁ δὲ ἄλλος κλεῖς· καὶ ἐπεδίδουν ἑκάτερος αὐτῶν ταῦτα τῷ Ἰωάννῃ, ὁ μὲν ἑαυτὸν εἶναι τὸν ἀπόστολον Πέτρον, ὁ δὲ λέγων τὸν θεολόγον Ἰωάννην. Καὶ ταῦτα ἀναγγέλλει τοῖς ἐν τῇ μονῇ, ἀτφαλισάμενος μὴ διαγνώσθηναι τῷ Ἰωάννῃ, ἵνα μὴ, διὰ ταπεινοφροσύνην ἄκραν, ταύτης ἡμῶν, φησὶν, ἀναχωρήσῃ τῆς μονῆς. Τότε καὶ μεγάλους αὐτὸν ἀσκητικούς φασι διαπαλαῖσαι ἀγῶνας καὶ ἀσκητικούς συγγράφαι λόγους.

Γίνεται δὲ καὶ ** θάματα ἐν τῷ μοναστηρίῳ παρ' αὐτοῦ. Τίς γὰρ τῶν τῆς πόλεως τὸ ἡμίκρανον τῆς κεφαλῆς ὑπερᾶλγών, ὥστε καὶ τὸν δεξιὸν αὐτοῦ ** ἐκκρέμασθαι ὀφθαλμὸν, προσελθὼν αὐτῷ, παραχρῆμα τυγχάνει τῆς ἰάσεως. Καὶ Ἀρχελάος τις ** τῶν ἐν ἀξιώματι καὶ πλούτῳ περιβλεπτός, λέπραν ἐν τῷ προσώπῳ ἔχων, καλεῖσάμενος ἐκ τοῦ λάκκου, οὗ οἱ ἀδελφοὶ ἐπινον, λούσασθαι, ὕγιης γέγονεν· ὃς καὶ διαδοὺς τὰ ὑπάρχοντα αὐτοῦ, ἐν ᾧ καὶ ἰαθῇ μοναστηρίῳ ἀπετάξεται, καὶ πολλοὶ δ' ἑτεροὶ. Ἄλλος δὲ τις ὀνόματι Εὐκλεος ἐκ δαιμονικῆς ἐνεργείας ** τὸν δεξιὸν ἀπολέσας ὀφθαλμὸν, προσ-

VARIE LECTIONES.

** διδασκάλους ζ. ** τότε] præstat τὸν τε. ** διαπύσαντας βίον ζ. ** προκαλεῖται Α. ** ἡ καὶ ἡ ζ. ** οἶκον Α· πλοῦτον ζ. ** καὶ om. Α. ** αὐτοῦ om. Α. ** τις] τέ τις ζ. ** ἐνεργείας Α· ἐπηρείας ζ.

NOTÆ.

(78) De Basilio B. Chrysos. amicis remitto te ad Baron. card. *Annal.* tom. IV, ad an. Chr. 372 et Notas Claud. Dausqueii nostri in homil. B. Basil. Seleuciens. De Basilio autem Cesareæ Cappadocum hic locutum Georgium, ex ipsius opere integro manifestissimum.

Vide etiam inf. cod. 168.

(79) Gazze, sive Majumæ episcop. Niceph. cap. 2.

(80) Eosdem iterum visos esse morienti, Niceph. lib. xiii, cap. 37, retulit.

ἦλθε μόναται, καὶ ἀποχειρόμενος ^α τὰς τρίχας, προσευχομένου τοῦ ἁγίου ἀπέληψε τὸν ὀφθαλμόν. Γυνή ^β δὲ τις αἰμόφρους ἐπὶ ἑτῇ ἐπὶ τῇ εὐχεῖ τῆς ἰάσεως. Καὶ λέοντα δὲ, ὡς ^γ φησι, πολλοὺς ὁδοιπόρους ἀρπάζοντα, τοῖς αἰτησάμενοις δοῦς τὸ τοῦ σταυροῦ σύμβολον, νεκρὴν ἔδειξεν ^δ ὑπὸ τῷ σταυρῷ.

Ὅτι μετὰ τετραετίαν διὰ τὸν ὄχλον τῶν προσιόντων ἐξέρχεται τῆς μονῆς, καὶ ἐτι ἑτῇ δύο ἐν τινι σπηλαίᾳ αὐπνος τὰ πολλὰ διετέλει, μὴ ἀναπεσὼν [140 H.] ὅλον τὸν χρόνον τῆς διετίας· ἐν ᾧ καὶ νεκρωθεὶς ὑπὸ τοῦ χύους τὰ περὶ τὴν ^ε γαστέρα καὶ τοὺς νεφροὺς, εἰσέρχεται διὰ τὴν νόσον ἐν τῇ πόλει· ἐν ᾧ καὶ χειροτονεῖται ὑπὸ Μελετίου διάκονος, καὶ ὑπηρετεῖ τῷ θυσιαστηρίῳ ἑτῇ πάντε. Γράφει δὲ τότε καὶ τοὺς πρὸς Σταγίριον ^ς τρεῖς λόγους καὶ τοὺς *Περὶ ἱερωσύνης* καὶ τοὺς *Περὶ ἀκαταλήπτου*. Τελευτήσαντος δὲ Μελετίου ἐν Κωνσταντινουπόλει ἀναχωρεῖ πάλιν ἐς θείας Ἰωάννης ἐν τῷ μοναστηρίῳ. Φλαβιανὸς δὲ ἀντὶ Μελετίου καταττάς ἐκ θείας ἀποκαλύψεως χειροτονεῖ πρεσβύτερον, ἀπὸ τοῦ μοναστηρίου εἰς τὴν πόλιν αὐτὸν ἀγαγών, τῆς ἀποκαλύψεως καὶ Ἰωάννην χειροτονηθῆναι καὶ Φλαβιανὸν χειροτονῆσαι ἐπιτροπούσης. Καὶ περισσεύει δὲ ἐπιπτάσα καὶ ὑπὲρ κεφαλῆς τοῦ χειροτονουμένου στάσα ἐδήλου τὴν ἐπ' αὐτῷ θείαν χάριν, ὅση ἔσται. Καὶ διέτριβεν ἐν τῷ τῆς Ἀντιοχείας ἱερατείῳ ἑτῇ β'. [256 R.] Ἦν δὲ διὰ ζῆλον σωτηροσύνης ἐκ νέας ἡλικίας πικρὸς, καὶ θυμῷ μᾶλλον ἢ αἰδοῖ χαριζόμενος. Πολλὰς δὲ ἐν Ἀντιοχείᾳ ἐγγράφους ἐποίησας ἐξηγήσεις, καὶ τοῦ ἐπισκόπου βιασαμένου καὶ αὐτοσχέδιως καθωμί- λησε ^ς τῷ λαῷ ἐπὶ τοῦ ἁμβωνος.

Ὅτι γυναικὸς τινος Εὐκλείας υἱὸς νόσῳ πυρετικῇ βληθεὶς ἀπεγνώσθη, εὐχεῖ δὲ παρὰ Ἰωάννου τῆς ἰάσεως διὰ τοῦ ὕδατος, ὃ ἐκεῖνος σφραγίσας περιβρανθῆναι ἔδωκε. Καὶ γυνὴ δὲ τις τῶν Μαρκιανιστῶν (ἀρχὰς δὲ τινὰς τῶν ἐν τῇ πόλει ὁ ταύτης ἐχειρίσεν ἀνὴρ) δυσεντερικῇ περιπεσοῦσα νόσῳ ἀπέγινωτο, τυχοῦσα δὲ τῆς ἰάσεως αὐτὴ τε καὶ ὁ ταύτης ἀνὴρ σὺν παντὶ τῷ οἴκῳ πρὸς τὴν ὀρθοδοξίαν ἐπέστρεψε, καὶ πολλοὶ ἄλλοι τῶν Μαρκιανιστῶν.

Ὅτι Νεκταρίου Κωνσταντινουπόλεως τελευτήσαντος μετὰ πεμπτος ἀπὸ Ἀντιοχείας ὁ Χρυσόστομος γίνεται, πολλὰ μὲν ἐναντιωθέντων τῶν Ἀντιοχέων (τὸ γὰρ οἶκεον ἀγαθὸν αὐτοὶ καὶ ἔχουσιν ^ς ἡξίου), ἐκνικησάσης δὲ ὁμῶς τῆς βασιλικῆς μεταπέμφεως ^ς. Καὶ χειροτονεῖ τοῦτον ἄκων ὁ τῆς Ἀλεξανδρείας Θεόφιλος· ἐπεσεύοντο γὰρ αὐτῷ, εἰ μὴ πρὸς τὴν χειροτονίαν κατανεύσοι, οἱ τῶν ἐγκλημάτων λίβελλοι. Χειροτονεῖται γοῦν φήψῃ κοινῇ, καὶ δαιμονῶν ἐξ αὐτῆς ^ς τῆς παρ' αὐτοῦ τυγχάνει ἰάσεως.

VARIE LECTIONES.

^α ἀποχειρόμενος τὰς τρίχας προσευχομένου A : ἀποχειρομένου C. ^β γυνή A : καὶ γυνή C. ^γ ὡς add. A. ^δ ἀπέδειξεν ὑπὸ τοῦ σταυροῦ C. ^ε τὴν om. A. ^ς τάγισον pr. A. ^ς καθωμ.1 καὶ καθωμ. C. ^ς καὶ ἔχουσιν] fortasse leg. κατέχειν. ^ς διαπέμφεως C. ^ς ἐξ αὐτῆς A : αὐτίκα C.

NOTÆ.

(81) Hos mire prædicat Suidas.

(82) Addit Nicephorus, lib. xiii, cap. 2, in fine *Περὶ τῶν συνεσάκτων*.

(83) Mire variant hic historici, teste Niceph. lib. xiii, cap. 2 in fine. Siweon Metaphrastes nobiscum facit.

A cito viro detonsus oculum recepit. Mulier quoque sanguinis fluxu annos septem afflicta, valetudinem recuperavit. Leo etiam, ut ferunt, viatores multos abripiebat; at cum rogatus Joannes crucis eis signum impressisset, hujus mox ille vi exanimatus est.

Post quadriennium deinde, ob frequentem accedentium turbam, monasterio excessit, et biennium adhuc in spelunca quadam, insomnis plerumque, nec unquam toto illo tempore humi stratus, delituit. Emortuis autem hic præ frigore iis corporis partibus, quæ ventrem ac renes attingunt, in urbem hoc malo coactus revertit, ubi a Meletio diaconus ordinatus, altari ⁸⁰ a quinque per annos ministravit. Scripsit tum ad Stagirium libros tres, et *De sacerdotii dignitate* (81), et *De incomprehensibili* (82). Verum Meletio Constantinopoli extincto, in monasterium beatus Joannes revertit : quem Flavianus, Meletii in sede Antiochena successor, apparitione divina monitus, e cœnobio in urbem reduciū presbyterum creat (83). Quæ sane visio et Joannem ordinari, et Flavianum ordinare mandabat. Columba item illa advolans, quæ jam ordinandi capiti insedit, quanta Dei gratia replendus ille esset, satis ostendit. Antiochiæ itaque sacris operatus est ad annos duodecim. Erat autem ob ardens probitatis studium jam inde ab adolescentia severus atque asper (84), et iracundiæ potius, quam verecundiæ morem gerens. Varios rursus Antiochiæ conscripsit commentarios : et episcopo urgente ex tempore est de superiore loco ad populum concionatus.

Feminae Euclia nomine illius, febri ad medicorum desperationem correptus, a Joanne curatus est aqua, quam ille cruce signatam ad aspergendum dederat. Mulier item quædam sectæ Marcionistarum (cujus conjux ea in urbe magistratum quemdam gerebat) dysenteria graviter laborans, desperata jacebat : sanitate vero per illum recepta, ipsa cum conjuge, omniique adeo familia, compluresque alii Marcionistæ, hæresi abjurata, ad orthodoxos redierunt.

Nectario deinde Constantinopolitano patriarcha vita functo, evocatur Antiochia Chrysostomus, multum repugnantibus Antiochenis, qui suum ipsi bonum amittere nolebant. Percivit tamen Cæsaris Jussum, ordi- D natque hunc (85) invitus Theophilus Alexandria præsul. Timendi enim erant ei accusationum libelli (86) nisi ordinationi annuisset. At dum ille communi decreto ordinatur, a dæmoniis obsessus quidam ejus ope liberabit.

(84) Suidas eodem, ut et Cassiod.

(85) Quod Isidoro presbyt. Alexandrino hunc episcopatum tradere studeat, Niceph. lib. xiii, cap. 2.

(86) Quos adversus Theophilum oblatos examinatum iri minabatur Eutropius præpositus palatii, ut habet Cassiod. in Vita B. Chrysosti.

Magnus itaque jam ordinatus Chrysostomus illum continuo morem sustulit, quo cœlibatum professi, diversi sexus (87) contubernales apud se alebant. In injustos item, ventrique ac libidini deditos, longis invectus est orationibus. Erat adhæc pauperum ita studiosus, ut hinc a plerisque Eleemosynarius cognominatus sit. Uno dicam verbo, et virtutem omnem docebat, et ab omni vitio deterrebat. Misit autem et in Phœniciam monachos, qui idololatriæ illic etiam num deditos ab errore in viam reduceret: 80b per quos item imperatoris legibus armatos, idolorum fama subvertit, subversienis sumptibus piis aliquot feminis suppeditantibus. Celticam (88) adhæc [militum] turbam Arianismo infectam, ordinatis qui ejus gentis linguam callerent sacerdotibus, orthodoxorum gremio restituit. Ad Istrum insuper misit, qui Noniadas ibi Scythas ab Christianæ fidei veritate volentes adduxerunt. Marcionis præterea hæresim (89), in Oriente tum repullulantem, funditus extirpavit. Nocturnos psalmorum hymnos auxit. Solus vero cibum capere solebat, (90) tum quod vino ob capitis calorem prorsus abstineret (nisi id forte æstate tantum cum rosaceum [91] biberet), tum etiam quod ægro stomacho esset, ut ea fere quæ ipsi apponebantur, non ederet, sed alia pro his appeteret: tertio denique quod frequenter negotiis vacans, absque cibo diem transigeret. Clero autem rigidus nimis atque asper videbatur. Et Serapion (92) ejus diaconus ingentem illi invidiam conflavit. Etsi multos etiam alias ob causas Joannes ab Ecclesia relegavit. Conflictatus deinde Serapion etiam cum Severiano Gabalorum episcopo, ingens hujus excitavit in Joannem odium, quod ad extremum usque spiritum retinuit. Amabatur tamen Joannes singulari studio a populo, ob crebras in templo conationes: ut ipse vicissim sancti Pauli epistolas valde adamabat, quas et explanavit; visusque est a Proclo (93) tribus continuo noctibus Paulus apostolus, suarum illi suggerens epistolarum interpretationem.

Offendit insuper Augustam Joannes propter Theodericum (94) patricium. Ab iniqua enim exactione, quam Augusta exigebat, cum ægre hominem liberasset, illeque post facultatem maximam pariem, ut gratuitum Deo donum, Ecclesiæ pauperibus attribuisset, in iram hinc Eudoxia invidiamque incensa est. Eutropius (95) legem ferendam curarat, ne ad

Ἄ "Οτι ὁ μέγας Χρυσόστομος παραυτίκα τοὺς ἔχοντας συνεισάχτους τοῦ ἔθους ἐξέκοψε, καὶ κατὰ τῶν ἀδίκων καὶ γαστριμάργων καὶ φιληδόνων λόγους μακροὺς κατέτεινεν. Ἦν δὲ καὶ ἐλεημῶν σφόδρα, ἐξ οὗ παρὰ πολλοῖς ἐκ τῆς ἐλεημοσύνης ἐπεκλήθη Ἰωάννης. Καὶ ἀπλῶς πᾶσαν μὲν ἀρετὴν εἰδίδασκε, πάσης δὲ κακίας ἀπέτρεπε. Ἀπέστειλε δὲ καὶ εἰς Φοινίκην μοναχοὺς ἐφ' ᾧ τοὺς ἐν τῇ εἰδωλολατρείᾳ κατεχομένους ἀπαλλάξαι τῆς πλάνης· οὗς καὶ νόμοις ὀπίστας βασιλικοῖς τοὺς ναοὺς τῶν εἰδώλων κατέστρεψε, τῶν ἀναλωμάτων τῶν ἐπὶ καταστροφῇ ἐκ τῶν εὐλαδῶν γυναικῶν παρεχομένων. Καὶ τὸν Κελτικὸν δὲ ὅμιλον ἀρειανίζοντα, ὁμογλώσσους χειροτονήσας, μετέστρεψεν ⁸⁰ εἰς τὴν ὀρθοδοξίαν. Καὶ ἐπὶ τὸν Ἰστρον πέμψας τοὺς νομάδας Σκύθας ἐπὶ τὸν [144 H.] Χριστιανισμὸν ἐκόντας εἰλκύσατο. Καὶ τὴν Μαρκιωνοῦ αἵρεσιν κατὰ τὴν Ἀνατολὴν φουομένην ἐξένευε. Καὶ τὰς νοκτερινὰς ψαλμωδίας ἐπηύξησε. Μόνος δὲ ἦσθιεν, ὅτι τε οἶνον διὰ τὴν τῆς κεφαλῆς θερμὴν οὐκ ἐπινεν, εἰ μὴ ποῦ ἐν τῷ θέρει τὸν ⁸⁰ διὰ ῥόδου ⁸⁰, καὶ ὅτι κακός τις ὢν οὐκ ἐχρήτο τοῖς παρακειμένοις αὐτῷ πολλάκις, ἀλλ' ἀντ' αὐτῶν ἄλλα ἐπέζητει, καὶ τρίτον ὅτι πολλάκις σχολάζων ἄντιος δι' ἡμέρας ἔμενε. Ἐδόκει δὲ τῷ κλήρῳ μάλιστα σκληρὸς εἶναι καὶ τραχύς. Καὶ Σεραπίων δὲ ὁ διάκονος αὐτοῦ πολλοῦ μίσους αὐτῷ γέγονεν αἰτίας. Πολλοὺς δὲ καὶ ὁ ⁸¹ Ἰωάννης ἄλλους δι' ἄλλας αἰτίας τῆς Ἐκκλησίας ἐξέβαλε. Προσχορεύει δὲ Σεραπίων ⁸² καὶ Σεθεριανῷ τῷ Γαβάλῳ, καὶ τίκεται μεγάλη αὐτοῦ πρὸς τὸν Ἰωάννην ἔχθρα, ἣν καὶ μέχρι τέλους συντήρει. Ὁ δὲ λαὸς διὰ τοὺς ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ λόγους σφόδρα ἠγάπα τὸν Ἰωάννην. Ἠγάπα δὲ οὗτος τὰς τοῦ ἁγίου Παύλου ἐπιστολάς, καὶ ἡρμήνευεν αὐτάς· ἐμφανίζεται δὲ Πρόκλῳ ἐπὶ τρεῖς [257 R.] νύκτας ἑμπνεόμενος ὁ μέγας Ἰωάννης ὑπὸ τοῦ Ἀποστόλου ⁸³ εἰς τὴν τῶν ἐπιστολῶν αὐτοῦ ἐρμηνείαν.

Ἄ "Οτι προσχορεύει τῇ Βασιλίδι διὰ Θεοδώριχον ⁸⁴ τὸν πατρίκιον. Τῆς μὲν γὰρ παραλόγου εἰσπράξεως, ἣν ἐποίησε ἡ βασις, μολὶς ἀπαλλάσσει τὸν ἄνδρα· ὁ δὲ δίδωσι τῇς Ἐκκλησίας πτωχείᾳ εὐχαριστήριον τῷ Θεῷ τὸ πολὺ μέρος αὐτοῦ τῆς ὑπάρξεως, ὅφ' οὗ πρὸς κακίαν καὶ διαβολὴν ἀναφλέγεται ἡ Εὐδοξία. Ὅτι Εὐτρόπιος νόμον εἰσάγει τοὺς πρόσφυγας τῆς ἐκκλησίας μὴ τυγχάνειν τοῦ τῆς ἀσυλίας προνομίου, καὶ

VARIE LECTIONES.

⁸⁰ κατέστρεψεν ζ. ⁸⁰ τὸν pr. A : τὸ ζ. ⁸⁰ ῥόδων ζ. ⁸¹ ὁ om. A. ⁸² Σεραπίων A. ⁸³ post ἀποστόλου cum A omisi Παύλου. ⁸⁴ αὐτοῦ add. A. ⁸⁴ Θεοδέρικον corr. A.

NOTÆ.

(87) συνεισάχτους, sive subintroductas, et ἀγάπητας vocabant, de quibus D. Baron. t. V, ann. Chr. 598, et B. Greg. Nazianz., *Carm. ad Virgin.* vers. 96; *Gnomique distic.* vers. 15. Ejusd. item Comment. Nicetas in orat. 43.

(88) *Scythiam* Theodoret. et Niceph. cap. 2, itemque Cassiod.

(89) Apud *Ostroanos* Niceph.

(90) Quo vero consilio id ille fecerit, nemo clare dixit, inquit Niceph. Plures rationes vide apud Pallad. et Metaphr.

(91) διὰ ῥόδων, quod ῥοδίτην vocavit Diosc. lib. v,

(92) De quo Niceph. cap. 9, et Cassiod. init. *Vite B. Chrysost.* Quem etiam acerbius incusat Leo imp. orat. in B. Chrysost. quam hujus Georgii vestigia proxime insectandos, tantum non ad verbum hinc videtur transcripsisse.

(93) Chrysost. hic primum scriba, ac multo post tempore in episcopatu etiam successor. Niceph. lib. xiv. cap. 48.

(94) Theodericum al. vide Metaphr. hic post causam Antonini, Pallad., etc.

(95) Niceph. hæc refert, cap. 4.

μει· οὐ πολὺ καταφυγὼν αὐτὸς τῆς οἰκείας ἀπο-
λιζέει νομοθεσίας. Οὐ ὑπὸ τῷ θυσιαστήριον ἐβριμ-
μένου λόγον ἐλεγκτικὸν διεξῆλθεν ὁ μέγας Ἰωάννης,
καὶ πολλοὺς εἰς μῖσος ἐκίνησεν· ἐδόκει γὰρ ἀφιλαν-
θρώπως λίαν ἐπιπλήττειν τὸν δυστυχούντα. Ὅτι τὸν
Ἀρειανῶν τὰς ἐκκλησίας ἀφείλετο, καὶ τὸν βασιλεῖα
οἰκησάμενος τῆς πόλεως ἐξέβαλε. Καὶ ἀντίρωνα
ἐκείνων ἐπιτηδευσάντων εἰς ἐξαπάτην τὼν ἀπλου-
στέρων αὐτὸς ὑπερέβαλε, συναραμένης τῆς βασι-
λίδος, ὡς καὶ σταυροὺς ἀργυροὺς τοῖς ἀντιφώνοις
παρητήγνυσθαι. Ἀρχὴν δὲ φασὶ τῶν ἀντιφώνων
Ἰγνάτιον γενέσθαι τὸν θεοφόρον, ἀγγέλου τὸ θεοῦ
ὑμνοῦντος τοῦτον τὸν τρόπον ἐκμειψάμενον. Ὅτι
Γαῖνᾶς ὁ Ἀρειανὸς δυνατὸς ὢν ἤτησε τῷ βασιλεῖ
ἐκκλησίαν, καὶ ὁ Ἰωάννης παρῶν μετὰ πολλῆς
ἐπιτίμης τῆς παρῆρας καὶ τὴν αἴτησιν ἀπεκρού-
σας. Χρόνῳ δὲ ὕστερον χεῖρας ἀντάραντος βασιλεῖ
μηδὲν μελλήσας ⁶⁶ ὁ Ἰωάννης, ἀξιούτων τοῦτο πάν-
των, πρὸς αὐτὸν παριγίνεται διαπρεθεύεσθαι,
καὶ παῖσι τότε τὴν ἐπανάστασιν.

Ἰgitur cum copias idem, contra imperatorem insurgens, collegisset, Joannes, nihil veritus, reliquis omni-
bus id postulantiibus, ad barbarum legationem instituit, ac rebellionem compressit.
⁶⁷ Ὅτι Εὐσέβιος ἀπὸ τοῦ Κελσιανοῦ ⁶⁸ ἐπίσκοπος
Οὐαλεντινουπόλεως ⁶⁹ κατὰ Ἀντωνίου ⁷⁰ τοῦ Ἐρε-
σίον λιθέλλους ἐπιδίδωσι. Περιείχετο δὲ τοῖς βι-
βλίοις [142 H.] ἐγκλήματὰ ἐπτά, ἱεροσυλίας τρία·
καὶ ὅτι παῖδα φονεῖα γεγονότα ἀνεπιτίμητον ἔχει
μεθ' ἑαυτοῦ· καὶ ὅτι τὸ διαφέρειν τῇ Ἐκκλησίᾳ τό-
πιον ⁷¹, ὅπερ Βασιλίνα ἡ τοῦ Ἰουλιανοῦ μήτηρ κατέ-
λιπε, πωλήσας ἐσφετερίσας· καὶ ὅτι τῇ γυναικὶ
ἀποταξάμενος συνήπτετο καὶ ἐπαίδουποίησεν ἐξ αὐ-
τῆς· ἐβδόμον δὲ ὅτι ἐπὶ χρήμασι ⁷² χειροτονεῖ. C
Ἐξετάζεται ὡς ⁷³ βαρύτερον τὸ ἐβδόμον, καὶ τῆς
δίκης ἐπὶ πολὺ παρατεινομένης (ἐχρηματίζετο γὰρ
ἐθλοκακεῖν καὶ ὁ κατήγορος), ὁ μὲν Ἀντωνίνος τε-
λευτᾷ, ὁ δὲ μέγας Ἰωάννης πρὸς τὴν Ἐρεσον παρα-
γίνεται, καὶ τοὺς ἐπὶ χρήμασι χειροτονηθέντας συγ-
καταθήμενους, ἐξ ὧν τὰς τὸν ἀριθμὸν, καθαιρεῖ. Καθ-
αιρεῖ δὲ καὶ ἐτέρους ἐξ ἐν τῇ Ἀσίᾳ διὰ τὴν αὐτὴν
νόσον. Καὶ χειροτονεῖ ἀντὶ μὲν Ἀντωνίου Ἡρακλεί-
δην τὸν οἰκεῖον διάκονον, ἐφ' ᾧ καὶ στάσις συμβαί-
νει, καὶ ἀντὶ τῶν λοιπῶν ἐτέρους εὐλαβεῖα καὶ τῇ
ἄλλῃ ἀρετῇ πολὺ διαφέροντας. Ἄλλ' οὗτοι πάντες
ἐξορισθέντες τοῦ Χρυσοστόμου τῶν ἐπισκοπῶν ἀπ-
ηλάθησαν, τῶν κατεγνωσμένων καὶ ἐκδεβλημένων πά-
λιν τοῖς θρόνοις ἐγκαταστάτων.

Ὅτι Σεθηριανὸς ὁ Γαβάλων μαθὼν Ἀντιόχον ἐν D
Κωνσταντινουπόλει παραγεγονότα καὶ [260 R.] χρή-

ecclesiam confugientibus sacri immunitas loci va-
leret. Sed post non diu cum Eutropius ipse ad ec-
clesiam perfuisset, legis suæ fructum tulit. Eo
igitur ad aram prostrato, reprehensionis plenam
orationem adhibuit Joannes, qua plurimorum in se
odium concitavit. Nimis enim inhumane afflictum
hominem accipere visus est. Arianis sacras eccle-
sias ademitt, et, imperatoris implorata ope, Constan-
tinopoli exegit. Antiphonis (96) item [alternis
cantandis,] quibus illi compositis plebem circum-
veniebant, ^{81a} eosdem superavit: ita adjuvante
Angustia, ut et argenteæ cruces ad antiphonorum
cantum decorandum adhiberentur. Cæterum anti-
phonorum originem ad Ignatium illum divinum
hominem referunt, laudes Dei concinentes angelos
hac in re imitantem. Gaius (97) Arianus, cum poten-
tia valeret plurimum, templum Arianis suis in urbe
ab imperatore postulabat. Sed Joannes ibi tum præ-
sens, ingenti cum libertate rem penitus improbat, et
obstititque ne postulata ille obtineret sua. Post
hoc, cum copias idem, contra imperatorem insurgens, collegisset, Joannes, nihil veritus, reliquis omni-
bus id postulantiibus, ad barbarum legationem instituit, ac rebellionem compressit.

Eusebius Valentianopolis post Celbianum episco-
pus, contra Antoninum (98) Ephesiorum antisti-
tem libellos obtulit, quibus ille septem accusationis
capita (99) complexus est: sacrilegia tria; deinde
quod puerum homicidam, quem idcirco ne repre-
hendisset quidem, apud se haberet: tum quod quid-
quid ad Ecclesie utilitatem a Basilina Juliani matre
relictum esset, ipse vendidisset, sibi vindicasset:
quod uxore præterea, quam pietatis antea studio
deservierat, rursus familiariter uteretur, ac sobolem
etiam ex ea sustulisset: septimum denique, quod
pecunia corruptus ordinaret. In septimum autem
crimen, cum id omnium gravissimum videretur,
inquisitum est. At dum iudicium hoc in longum pro-
tenderetur (de industria enim improbe agere etiam
ipse accusator dicebatur), Antoninus interim diem
clausit extremum. Quare magnus Joannes Ephesum
ipse proficiscitur, pecuniaque ordinatos, et crimen
lassos, sex numero, sedibus submovit. Totidem
alios in ea ipsa Asia ob idem crimen episcopatu
expulit. In Antonini vero locum Heraclidem dia-
conum suum suffecit, unde et seditio exorta est. Pro
submotis item illis aliis, pietate, cæterisque virtuti-
bus longe meliores episcopos creavit. Qui tamen
omnes, pulso post in exilium Chrysostomo, episcopatu privati sunt, receptique suis rursus sedibus.

Severianus (1) quidam Gabalorum episcopus,
cognito Antiochum Constantinopolim venisse (2),

VARIÆ LECTIONES.

⁶⁶ libri μελλήσας. ⁶⁷ τὸ κελσιανὸν A. ⁶⁸ Οὐαλεντινουπόλεως C. ⁶⁹ Ἀντωνίου C. ⁷⁰ τόπιον C C, τὸ
πᾶν A. ⁷¹ χρήματα C. ⁷² ante ὡς cum A omisi δέ.

NOTÆ.

(96) Ἀντίφωνα describit Niceph. « Carmina, quæ
alternis per responsionem concinuntur. » Vide to-
tum cap. 8.

(97) De Gaina, lege Niceph. cap. 5 et 6.

(98) Qui apud Nicephor. cap. 9, et semel hic non
recte Antonius appellatur.

(99) Quæ leges apud Pallad. et Metaphr.

(1) Ptolemaidis Syriæ episcop. Niceph.

(2) Niceph. hæc cap. 5, sub fin. Habes autem ex
hoc ipso producta testimonia apud Theodoret. in
Eranista, meminitque Gennad. in Catal. cap. 21.

atque per dicendi gratiam rem auxisse familiarem, A eodem et ipse accessit. Huic igitur Joannes Ephesum proficiscens, suas, dum abesset, docendi in Ecclesia vices commendavit. Hinc ergo imperatori Severianus omnibusque adeo innuit.

A Callitropa (3), pronaucleri ejusdam vidua, iniquæ exigebantur multæ. Paulacius vero **81b** Alexandriæ Augustalis his exprimendis, quæ nummorum quingentorum summam conficiebant, miseram exercebat. Confugit hæc ad Augustam, quæ a Paulacio auri libras centum multæ nomine exegit : e quibus tamen misere huic afflictæ mulierculæ sex tantum et triginta nummi cesserunt. Illa igitur velut in communem tempestate jactatorum portum, ad magnum se recepit Joannem : qui mox dicam Paulacio scripsit de quingentis viduæ aureis persolvendis. Eudoxia hinc similitatem cum Joanne suscepit, liberum dimitti Paulacium satagens ; neque tamen ei mos geritur, sed justa nihilominus postulans justus præsul, quod per nefas ille retinebat, injuria affectæ mulieri restituit. Qua in re et miraculum accidit. Extrahere enim Paulacium dum studet Eudoxia, vel invito Joanne, ecce tibi hastam ferens angelus apparuit, qui missos ab Augusta satellites terrore percellens (4), ne mandata illi persequerentur, effecit. Ex his ergo atque similibus [præclaris beati Joannis facinoribus] Acacius Berrhææ, Theophilus, Antiochus, et Severianus, adjuvante maxime atque præeunte Eudoxia, improba illa in Joannem consilia moliri cæperunt : subsequitis confestim et aliis multis, quibus ille suis increpationibus molestus fuerat.

Theophilus (5) Petrum Alexandriæ archipresbyterum hoc nomine accusavit, quod Manichææ mulieri eucharistiam tradidisset. Hic vero pro sui defensione afferebat, et conversam illam esse, et nonnisi ejus jussu mysteriorum participem factam. Qua in re fidei testem laudavit Isidorum presbyterum, advenis Alexandriæ recipiendis præfectum. Hic ille est, quem ob virtutem Theophilus antea ad Damasum miserat, quique Flaviano (6) amicitiam Roma societatemque attulerat, cum jam vicesimum annum utraque Ecclesia ab altera dissideret. Hic, inquam, Isidorus secundum Petrum testimonium dixit. Quare Theophilus ira incensus, Petrum exemplo Ecclesia submovit, in Isidorum vero illum admirandum virum, quas impuditiæ plenas fluxerat tabulas, protulit, et puerum accusatorem pretio subornavit. Quod ubi facinus deprehensum est, magis etiam iracundia Theophilus excanduit : etsi illa quoque alia ex causa accensa est. Mille enim nummos, quos inopibus distribuendos Theodota tribuerat, Isidorus acceperat et distribuerat, nihil

Α ματα διὰ τὴν ῥητορείαν αὐτοῦ συλλεξάμενον καὶ αὐτὸς παραγίνεται, διδάσκειν δὲ αὐτὸν ἀπαίρων εἰς Ἐφεσον ὁ μέγας Ἰωάννης ἀντ' αὐτοῦ ἐπ' Ἐκκλησίας ⁷³ ἐπιτρέπει, εἰς οὗ καὶ τῷ βασιλεὶ καὶ πᾶσι γνώριμος γίνεται.

⁷⁴ Ὅτι Καλλιτροπὴ τῇ χήρᾳ γυνὴ τινος προναυκλήρου ζημίας εἰσπράττεται παραλόγους. Παυλάκιος δ' ἦν ὁ τῆς Ἀλεξανδρείας αὐγουστάλιος ὁ ταῖς ζημίαις ἐκτρίβων τὸ γύναιον, εἰς πενταχόσια δὲ νομίσματα ἐκεφαλαιούτο ἡ ζημία. Καὶ καταφεύγει αὐτῇ πρὸς τὴν βασιλισσαν, καὶ ἀπαιτεῖται ὁ Παυλάκιος χροσίου λίτρας ἑκατὸν · τὸ δὲ ἐκτετραγυμένον γύναιον, λαμβάνει μόνᾳ λς' νομίσματα. Προστρέχει τοίνυν τῷ κοινῷ τῶν χειμαζομένων λιμένι, τῷ μεγάλῳ Ἰωάννῃ. Ἀγεται παρ' αὐτοῦ ὁ Παυλάκιος ἀπαιτούμενος τὰ πενταχόσια τῆς χήρας νομίσματα. Γίνεται πρὸς αὐτὸν ἡ Εὐδοξία δι' ἔχθρας, ἀνεθῆναι τὸν Παυλάκιον σπεύδουσα καὶ οὐχ ὑπακούουμένη. Ὅμως ἀπαιτήσας ὁ δίκαιος δίδωσι τὸ ἀδίκημα τῇ ἡδίκημένῃ. Ἐν ᾧ καὶ θαῦμα γίνεται · ἀποσπάσαι γὰρ πέμπει ⁷⁵ ἡ Εὐδοξία τὸν Παυλάκιον καὶ ἀκόντος Ἰωάννου, ἄγγελος δὲ λογχοφόρος φανείας καὶ φοβήσας τοὺς ἀποσταλέντας ἀπράκτους ἐποίησεν ⁷⁶. Ἐκ δὲ τούτων καὶ τοιούτων Ἀκάκιος ὁ Βεροίας ⁷⁷ καὶ Θεόφιλος καὶ Ἀντίοχος καὶ Σεθριανὸς συλλαμβανόμενης Εὐδοξίας καὶ προκαταρχομένης σκευωροῦσι ⁷⁸ τὰ κατὰ τὸν Ἰωάννην, πολλῶν καὶ ἄλλων συνεπομένων, οὓς ἐλέγχων ἐλύπει.

⁷⁹ Ὅτι Θεόφιλος Πέτρον τὸν πρωτοπρεσβύτερον Ἀλεξανδρείας ἐν αἰτίᾳ ἐποιεῖτο ὡς γυναῖκα Μανυχαιᾶ ⁸⁰ τῶν μυστηρίων μεταδόντα · ὁ δὲ ἀπελογεῖτο [143 H.] καὶ μεταστειθεῖσθαι αὐτὴν καὶ τῇ ἐκείνου ἐπιτροπῇ τῶν μυστηρίων αὐτὴν ἀξιώσαι, καὶ παρήγε τοῦ λόγου μάρτυρα Ἰσιδωρον τὸν πρεσβύτερον καὶ ξενεδόντων τῆς Ἀλεξανδρείας. Οὗτός ἐστιν ὁ διὰ τὴν αὐτοῦ ἀρετὴν παρὰ Θεοφίλου [πάλαι ⁸¹] πρὸς Δαμασκὸν σταλείς, καὶ κομίσας ἀπὸ Ῥώμης Φλαβιανῷ τὴν ἀποδοχὴν καὶ τὴν πρὸς αὐτὸν κοινωνίαν, ἐπὶ ἑταῖρις εἰκοσι διαφερομένων τῶν δύο Ἐκκλησιῶν πρὸς ἀλλήλας. Ὁ δὲ Ἰσιδωρος ἐμαρτύρει Πέτρω, καὶ ὠργίζεται ὁ Θεόφιλος. Καὶ τὸν μὲν Πέτρον αὐτίκα τῆς Ἐκκλησίας διώκει, κατὰ Ἰσιδώρου δὲ τοῦ θαυμαστοῦ χάρτην ἀσελγείας συμπλάσας προκομίζει καὶ πᾶσα κατήγορον μισθοῦται. Καὶ τοῦ δράματος ἐλεγχθέντος εἰς πλείονα κακίαν ἐκκαίεται ὁ Θεόφιλος. Συνῆπτε ⁸² δὲ αὐτοῦ τὸ πάθος, ὅτι χρήματα ⁸³ λαβὼν μέγχι χιλίων νομισμάτων πτωχοῖς διανεῖμαι (θεοδότη δ' ἦν ἡ παραρχομένη) οὕτω καὶ ἐποίησε, μὴδὲν τούτων Θεοφίλῳ προσαναθέμενος. Φεύγει οὖν διὰ τὴν

VARIE LECTIONES.

⁷³ Ἐκκλησίαν C. ⁷⁴ πέμπει A : σπεύδει C. ⁷⁵ ἐποιεῖ C. ⁷⁶ Βερόλιας C. ⁷⁷ σκευωροῦσι C ⁷⁸ γυναῖκα μανυχαιᾶν A. ⁷⁹ παλαι om. A, habet C. ⁸⁰ συνανῆπται C. ⁸¹ ὅτι καὶ χρήματα C.

NOTE.

(3) Hoc nomine Theognosti vidua, de qua hic inf., sed contra Palladii et Metaphr. auctoritatem, cum quibus Noster quoque sentit.

(4) Duos centuriones cum suis cohortibus addit

L.º August. in Vita B. Chrysost

(5) Narrat hæc Nicephor. cap. 9 et 10.

(6) Antiocheno patriarchæ.

vidua libere multa perorans, adeo nihil profecit, ut etiam Augustam in sui odium concitaret. Quare mandatum dedit, ut cum festo die Exaltationis [sanctæ crucis], qui in decimum quartum Septembris incidit, in templum iniqua imperatrix ventura esset, porte illi clauderentur. Conficitur præsulis mandatum, et pudore suffusa, ira que incensa Augusta, domum revertit; exindeque hæc sancti viri e sede depulsionem, exsilium, aliaque adversa, quæ indignatio suggerebat, machinari cœpit. At vero dum ad templum illa progressa fores sibi obseratas offendit, de comitatu ejus quidam gladium in claudentes stringens, manum sibi subito exaruisse sensit, qui tamen post sancti viri genibus accedens, sanitatem recuperavit.

Magnus quoque Epiphanius (9), quem Theophilus callide deceptum in Joannem incitavit, Constantinopolim veniens, ecclesiasticum quibusdam suis factis ordinem turbavit. Diaconum namque in Septimo (sic enim locus templi Sancti Joannis appellatur) contra canonem ordinavit, deinde sine bona Chrysostomi venia rem divinam fecerat, et Origenis scripta ab eo damnari postularat. Refert vero hunc scriptor noster (quod et in Epiphaniæ Vita legitur), minime consensisse, ut quibusdam placuit, in Chrysostomi expulsionem, licet ab ipsa Augusta eo adigeretur. Meminit idem de pronuntiatibus invicem vaticiniis (10): quibus significabatur neutrum ipsorum visurum aliquando thronum suum. Accidit præterea, priusquam condemnaretur Joannes, ut cognito indignari sibi Eudoxiam, bene longam haberet in malas feminas orationem. Hanc plebs rapiens, in Augustam pronuntiatam interpretabatur. Mox igitur ut Theophilus Constantinopolim advenit, apparatus in magnam athletam Joannem machinationes procedunt. Cumque synodo nunquam interfuisset, Theophilus tamen cum suis decretum in eum tulit, frustra inclamante ipso, ac publice testificante, paratum esse, et ad synodum venire, et ad objecta respondere, modo manifestos ipsius hostes concilio subducerent. Aderant tum Joanni quadraginta adhuc episcopi, adversus Theophilum parati pro ipso pugnare: quos ille quiritanter, cum lacrymis obtestando sedabat, atque hortabatur Ec-

κλον. Ὁ δὲ πολλὰ παρήσιατάμενος ὑπὲρ τῆς χήρας οὐδὲν ἤνυσεν, ἀλλὰ καὶ πρὸς ἔχθραν ἐκίνησε τὴν βασιλίδαν. Προστάσσει δὲ τῇ ἡμέρᾳ τῆς ὁψώσεως (τεσσαρεσκαίδεκάτῃ ἐστὶν αὕτη ⁹¹ τοῦ Σεπτεμβρίου μηνός), ἐπειδὴν ἡ ἀδίκος βασιλὶς προσέρχεται μέλλῃ τῇ ἐκκλησίᾳ, ἀποκλεισθῆναι κατ' αὐτῆς τὰς πόλεις. Καὶ πληροῦται τὸ πρόσταγμα, καὶ καταρχυμένη καὶ περιωρισμένη ἀποπέμπεται ἡ βασιλὶς· καὶ ἦδη ἡ κατὰ τοῦ ἁγίου καθαιρέσεις συνεχροτεῖτο παρ' αὐτῆς καὶ ἡ ἐξορία, καὶ εἰ τι ἄλλο δεινὸν ὁ θυμὸς ἐπέτρεπεν. Ὅτε δὲ τῇ ἐκκλησίᾳ προσιοῦσα τὰς πόλεις κατ' αὐτῆς ἀποκλεισθεῖσα: ⁹² ἐδέξατο, τότε τις τῶν σὺν αὐτῇ ἕξφος κατὰ τῶν ἀποκλειόντων ἐνέτεινε, καὶ ἐξηράνθη τὴν χεῖρα· ὕστερον δὲ προσπεσὼν τῷ θαυμασίῳ Ἰωάννῃ ὕγιης γέγονεν.

[264 R.] Ὅτι ὁ Ἐπιφάνιος ὁ μέγας, ὃν ὁ Θεόφιλος κατὰ Ἰωάννου ἐξηπάτησε, παραγενόμενος ἐν Κωνσταντινουπόλει ἀταξίας ἐποίησε· διάκονον γὰρ ἐν τῷ ἐδόμῳ ⁹³ (οὕτω καλεῖται ὁ τόπος) τῇ ⁹⁴ τοῦ ἁγίου Ἰωάννου ἐκκλησίᾳ παρὰ τὸν κανόνα ἐχειροτόνησε, καὶ χωρὶς τῆς ⁹⁵ τοῦ Χρυσοστόμου γνώμης ἐλειτούργησε, καὶ ἀπήγει ⁹⁶ αὐτὴν τὰ Ὀριγένους ἀναθεματίσαι. Φησὶ δὲ αὐτὸν ὁ συγγραφεὺς (ὥσπερ καὶ ὁ βίος αὐτοῦ λέγει), μὴ συνευδοκῆσαι, καθὼς ἐτέροις ἔδοξε λέγειν, ἐπὶ τῇ τοῦ Χρυσοστόμου καθαιρέσει, καίτοι τῆς βασιλίδος ἐκβιαζομένης. Μνημονεύει δ' οὖν ὁμῶς καὶ οὗτος τῶν ἀμοιβαίων ἀλλήλοις προφητειῶν, ἐν αἷς ἐδόλοτο μηδέτερον ἐπὶ ⁹⁷ τὸν οἰκεῖον ὀφείσθαι θρόνον. Πρὸ δὲ τῆς αὐτοῦ καταδίκης πυθνανόμενος ὄργῃ τὴν Εὐδοξίαν, λόγον διεξέρχεται μακρὸν κατὰ γυναικῶν, καὶ τὸ πλῆθος ἤρπασε τὸ ρηθὲν ἐκλαμβάνοντες εἰς τὴν βασιλίδαν. Καὶ τοῦ Θεοφίλου παραγεγονότος ἀρτυέται τὰ κατὰ τοῦ μεγάλου ἀθλήτου. Καὶ μὴ παρούσας αὐτοῦ τῇ συνόδῳ τὴν ψῆφον οἱ περὶ Θεόφιλον ἤνεγκαν, καίτοι βοῶντος αὐτοῦ καὶ διαμαρτυρομένου ἑτοιμον ⁹⁸ εἶναι καὶ παραγενέσθαι καὶ ἀπολογεῖσθαι, εἰ τοὺς προφανεῖς ἔχθρους τοῦ συνεδρίου ἐκστήσῃσι ⁹⁹. Συνῆσαν δὲ αὐτῷ τεσσαράκοντα ἐπίσκοποι οἱ ¹ καὶ τοῖς περὶ Θεόφιλον ἀπαμάχοντο· ὁ δὲ τούτους ποτινυμένους παρεμβάτη, καὶ παρήγει τῆς [145 H.] Ἐκκλησίας μὴ σχιζέσθαι. Καθαίρεθεις δὲ ἐκπέμπεται εἰς τὸ τοῦ Βοσπόρου Ἰερόν. Καὶ σεισμοῦ θεηλάτου γενομένου πάλιν ἐπὶ τὴν πόλιν κατὰγεται, καὶ ἄκων εἰς τὸν θρόνον ἀνάγεται· οὐ γὰρ ἔφρασκεν ἐθέλειν τῆς ποιμαντικῆς ἀρχῆς ἀπάρχεσθαι πρὶν ἂν εἰς ἐξέτασιν αὐτοῦ τὴν ἀδίκον προτεθῇ καὶ κρίνῃ. Τῆς δὲ Εὐδοξίας μετ' αὐτὴν πολλὸν χρόνον ἀναφλεχθεῖσης, ὅτι ἐπέτιμα αὐτῇ μετὰ

VARIE LECTIONES.

⁹¹ αὕτῃ om. A. ⁹² ἀποκλειούσας A. ⁹³ ἐδόμῳ ζ. post οὕτω cum A omisi γάρ. ⁹⁴ τῆς — ἐκκλησίας ζ. ⁹⁵ τῆς add. A. ⁹⁶ ἀπήγει ζ. ⁹⁷ ἐπὶ A: αὐτῶν ζ. ⁹⁸ ἐτοίμου corr. A. ⁹⁹ ἐκστήσουσι ζ. ¹ οἱ add. A.

NOTÆ.

(9) Niceph. *De Epiphania*, cap. 13.

(10) Quæ et Sozomenus commemorat lib. viii, cap. 15.

(11) Ἰερὸν στόμα, quasi *sacrum os* sive *ostium*, ut Cassiod. vertit. Oppidum ei, statio navium in ostio

Ponti Theodoret. lib. v, cap. 51; et Niceph. cap. 16. Unde profectus, ut Pallad. ait, et agellos ad Bithyniæ Prænetum occupat.

(12) Et cubilis ex eo imperatorii pars corruiisset, ut est auctor Leo imper. in *Vita Chrysost.*

πολλῆς παρρησίας διὰ τὸν ἀνδριάντα, δὲ πλησίον τῆς ἐκκλησίας αὐτῇ ἀνεγέγερτο (θέρυδος γὰρ ἐκεῖθεν πολὺς τῇ ἐκκλησίᾳ ἐτίκτετο), πάλιν τὰ κατὰ τὸν μέγαν Ἰωάννην συσκευάζεται. Ὁ δὲ Θεόφιλος ταύτῃ ἐρμαίῳ, τῇ πράξει περιτυχὼν, αὐτὸς μὲν τὸ τῆς πόλεως μῖσος δεδιὼς, οὐ παραγίνεται· ἐμισθῆθαι γὰρ λίαν, ὅτι μετὰ τὴν Ἰωάννου καθάρειν καὶ τοῖς μακροῖς, δι' οὓς ἐκεῖνῳ ἐπεβούλευεν, ἐκοινώνησε, καὶ τῶν Ὀριγενείων ἀναγνωσμάτων, ἐν οἷς ἐκείνῳ διέβαλλεν, οὐκ ἀπέχετο. Οὐ παραγίνεται οὖν διὰ τὸ μῖσος, πέμπει δ' αὐτῷ αὐτοῦ, μηδ' εἰς κρίσιν ἐτι καλεῖν ἀποθεσπίζον Ἰωάννην, ὥς μετὰ τὴν καθάρειν τολμήσαντα ἱεράσασθαι, τῆς ἐν Ἀντιοχείᾳ συνόδου τῷ μετὰ καθάρεισιν αὐτῷ τὴν ἱερωσύνην ἐκδικήσαντι, οὐδὲ τόπον ὑπολιπούσης ἀπολογίας. Οἱ δὲ γε περὶ Ἰωάννην Ἀρειανῶν ἔλεγον εἶναι καὶ τὸν κανόνα καὶ τὴν σύνοδον, ἐπὶ συσκευῇ Ἀθανασίου ἐκτεθειμένου, ἦν οἱ ἐν Σαρδικῇ ἀπεφώνησαντο ἄκυρον, Ἀθανάσιον οὐκ εἰς ἀπολογία μόνον, ἀλλὰ καὶ εἰς ἱερωσύνην ἅμα Μαρκελλῷ δεξιόμενοι.

reliquerit. Ad quæ Joannis studiosi, Arianorum illum esse canonem consensumque excipiebant, ad insidias duntaxat Athanasio struendas comparatum. Hinc eam ipsam synodum Patres Sardicensis concilii nullam esse censuisse, et Athanasio non solum defendendi sui potestatem fecisse, verum etiam sacerdotium una cum Marcello administrare permisisse.

Κωλύεται μὲν οὖν τότε ὁ Χρυσόστομος ἱεράσθαι καὶ ὅλως πρὸς τὴν ἐκκλησίαν κατέρχεσθαι· ἡ δὲ τῶν Χριστοῦ Γενεθλίων ἑορτὴ ἐνειστήκει, [265 R.] καὶ ἔμεινε μέχρι τῆς ἁγίας Πεντηκοστῆς, καὶ ἐτι πρὸς ἡμέρας πέντε σχολάζων καὶ μηδὲν ὅλως ἐκκλησιαστικὸν διαπραττόμενος. Τότε δὲ τελείως καὶ τῆς ἐκκλησίας καὶ τῆς πόλεως ἐξεβλήθη, καὶ ἐξωρίσθη εἰς Κουκουσὸν, ὅτε καὶ τὸ πῦρ ἀναφθὲν τῆς ἐκκλησίας τοῦ ἁμῶντος πολλὰ τῶν πέριξ κατενεμήσατο. Καὶ πολλοὶ δὲ τῶν κατὰ τοῦ ἁγίου παραδειγματίσθησαν, ἢ νόσοις ἐξαισίοις ἢ συμφοραῖς θεηλάτοις τὸν βίον ἀπορρήξαντες. Ἐξορισθεὶς δὲ εἰς Κουκουσὸν, ὥς οὗτός φησι, καὶ ἐδίδασκε καὶ χειροτόνει πολλοὺς μὲν ἐπισκόπους, πλείους δὲ πρεσβυτέρους καὶ διακόνους. Ἐπετελεῖ δὲ καὶ πολλὰ σημεῖα ἐν τῇ ἐξορίᾳ, ζῶν τε καὶ μετὰ θάνατον. Τελευτᾷ δὲ οὐ μετὰ πολλὴν χρόνον, τοῦ ἐπισκόπου Κομάνων καὶ μάρτυρος Βασιλίσκου τὴν τελευταίαν αὐτῷ προμηνύσαντος, καὶ θάπτεται ἐν τῇ αὐτῇ τοῦ μάρτυρος λάρνακι.

Κατέκριναν δὲ οἱ περὶ Θεόφιλον καὶ Ἡρακλεῖδην τὸν Ἐφέσου, ἀπόντα. Καὶ Σεραπίωνα δὲ ποικίλαις ὑποβαλόντες τιμωρίαις καὶ τῆς ἐπισκοπῆς Ἡρακλείας, ἐν ᾗ αὐτὸν μετὰ τὴν πρώτην τῆς ἐξορίας ἐπάνοδον ἐτύγγανεν ὁ μέγας Ἰωάννης χειροτονήσας,

ralis enim praefecturae curam recipere se velle negabat, priusquam iniquum illud iudicium, propositum excussumque foret. Eudoxia post non diu furore rursum incensa, quod liberius perstricta fuisset, propter statuam, quæ juxta templum posita illi fuerat (magnus enim inde strepitus in templo exortabatur), iterum in beatum hominem calumniae adorantur (13). Quæ sane res, etsi præter spem Theophilo accidit optatissima, veritus tamen ille civium odium, ipse quidem non accessit (valde enim jam invisus esse cœperat, tum quod pulso Joanne, cum Longis tamen fratribus, per quos illi antea insidiabatur, communicasset, tum quod legere ipse Origenis scripta, quo nomine Joannem criminabatur, non desineret) non accessit, inquam, odii metu; sed pro se alium submisit, pronuntiatum, ne in iudicium quidem vocandum Joannem, ut qui post ejectionem sacra obire munia non dubitasset, cum Antiochena synodus post expulsionem sacerdotii munus ad hunc obeunti, nullum defensionis locum

munus ad hunc obeunti, nullum defensionis locum

Igitur prohibent, Chrysostomus sacris ne operetur, neve omnino ad ecclesiam veniat. Christi tum Natalium festus dies instabat (14), mansitque ad festum Pentecostes et dies insuper quinque cessans, et ab omni ecclesiastico abstinens officio. Tum enim omnino et ecclesia pulsus et urbe, Cucusum exsulatum missus est. Quo item tempore et ignis templi primum suggestum corripens (15), multa quoque circumcirca flammis absumpsit. Plerique etiam inimicorum Joannis exempla dederunt, partim sædis morbis, partim divinitus immissa clade vita exuti (16). Cucusum (17) ergo deportatus Joannes (ut hic quidem perhibet scriptor) et docuit ibi pro concione, et ordinavit multos episcopos, ac plures etiam sacerdotes, atque diaconos. Multa item miracula in eo exsilio cum vivus, tum mortuus edidit. Obiit vero non multo post (18), cum episcopus Comanorum (19) Basiliscus, idemque martyr, finem ei secundum quietem prædixisset: conditusque est

D in ejusdem martyris tumulo.

Theophilus autem cum suis condemnarunt Heraclidem **83b** Ephesi episcopum absentem, et Serapionem, multa affectum injuria, Heraclæe episcopato, in quo ipsum magnus Joannes post prius exsiliu reversus ordinavit, ejiciunt. Heraclidæ de-

VARIE LECTIONES.

* πολλῆς add. A. * ἐρμαίᾳ C. * δεδιὼς C. * τὸν — ἐκδικήσαντα A. * ποικίλαις A : πολλαῖς C.

NOTÆ.

(13) Niceph. cap. 18; Soerat. lib. vi, cap. 18; Sozom. lib. viii, cap. 20.

(14) Prædie Paschæ ipso magno Sabbato, hæc cum summa perturbatione confecta esse Pallad. tradit, et ipse Georg. editus a Tilmanno.

(15) Cassiod. Inanis studiosos ecclesiam, intendisse refert, et plures, quos refellit Illustriss. Baro.

Annal. V. ad an. Chr. 404.

(16) Niceph. cap. 22, et Pallad.

(17) Niceph. cap. 26.

(18) Niceph. 37 post med. Sozom. lib. viii, cap. ult.

(19) Leo, imper. etiam S. Lucianum martyri olim ibi B. Basilisco socium, apparuisse una tradit.

inde sufficiunt Victoris (20) tribuni eunuchum, hominem foedissimum. Alios item episcopos numero fere viginti vexatos sedibus submoverunt suis; presbyteros quoque ac diaconos plurimos, et plures etiam laicos, quotquot Joanni addicti esse deferebantur; imo pias etiam matronas, quarum fama celebres fuere Olympias (31) Pentadia, Procla et Sylvana.

Innocentius interim urbis Romæ episcopus valde pro beato Joanne (22) laboravit, etsi frustra consumptus labor est. Misit enim hoc nomine apocriarios, quos hi contumeliose remiserunt. Litteras item scripsit, quibus tamen nihil eorum quæ studiose conabatur perfecti; vix ut tandem Arsacius (25) Joannis nomen in diptycha retulerit. Donec Proclus multo post ejus in urbem corpus attulit. Hæc hactenus.

Scriptor ipse quidem præter historiæ fidem narrasse quidam visus est. Verum quid prohibet utilia lectorum seligere, cætera præterire?

XCVII.

Phlegontis Tralliani Olympicorum et Chronicorum collectio.

Lecta mihi Philegontis Tralliani, ejus qui Adriani Augusti libertus fuit, *Olympicorum et Chronicorum Collectio*. Opus inscribitur Alcibiadi cuidam, qui unus e corporis custodibus Adriani imperatoris fuit. Auspicatur vero a prima Olympiade (24): quod priora, ut et alii fere omnes affirmant, nullum hactenus accuratum verumque scriptorem sint nacta, sed aliter (25) atque aliter ea, in quæ forte inciderunt? Neque inter se convenientia scripserint, etiam ii qui ex hac descriptione gloriam quæsiissent. Initium igitur operis a prima, uti diximus, ducit Olympiade, perrexitque, ut ipse ait, ad Adriani usque tempora (26).

Equidem legi usque ad cxxviii Olympiada, qua victor fuit Hecatomnus Milesius, stadii cursu et re-cursu (27), armato vero cursu ter vicit Hypsioles Sicyonius dolicho, Caius Romanus, et Aritionymias Cous, pentathlo Isidorus Alexandrinus, lucta Aptotus, perio-de Atyanas Hippocratis Atramittei F. pugilatu Sphodrias Sicyonius, paneratio Sosigenes Asianus. Jam puerorum stadio vicit Apollophean Cyparissius, lucta Soterichus Eleus 84a pugilatu Calas Eleus, uti pan-

A καθείδον. Χειροτονοῦσι δὲ ἀντὶ Ἡρακλείδου τὴν τοῦ τριδούνου Βίκτορος εὐτοῦχον, ἀνδρὰ ὑπέραιστρον. Καὶ ἄλλους δὲ ἐπισκόπους, ἐγγὺς τῶν ἑξήκοντι, κακῶσαντες ἀπήλασαν καὶ τῶν ἐπισκοπῶν, προσβυτέρους δὲ καὶ διακόνους πολλοὺς, καὶ λαϊκοὺς πλείους, ὅσοι προσκείμεθα [146 H.] Ἰωάννη διεβάλλοντο· καὶ γυναῖκας δὲ τῶν εὐλαβῶν, ὧν αἱ ἐπίσημοι Ὀλυμπιάς καὶ Πενταδία καὶ Πρόκλη καὶ Σιλβανή.

Ὁ δὲ Ῥώμιος Ἰνοκέντιος ὁ πολλὰ ὑπὲρ τοῦ ἁγίου ἡγωνίσαστο, εἰ καὶ ἀπρακτος αὐτοῦ γέγονεν ἡ σπουδή· καὶ γὰρ καὶ ἀποκρισιαρίους ἐπεμψεν, ἀλλὰ καὶ αὐτοὶ κακῶς ἀπεπέμφθησαν, καὶ γράμματα ἔγραφεν, ἀλλ' οὐδὲν ὧν ἐσπεύδεν ἤνυσεν. Ὑστερον δὲ Νεκτάριος ὁ μόνος ἐντάσσει αὐτοῦ τοὺς διπτύχοις τὸ ὄνομα. Καὶ Πρόκλος δὲ χρόνῳ ὑστερον εἰσάγει αὐτοῦ τῇ πόλει τὸ λείψανον. Καὶ ταῦτα μὲν ὧδε.

Ὁ δὲ συγγραφεὺς οὗτος οὐκ ὀλίγα φαίνεται παρ-ιστορῶν· ἀλλ' οὐδὲν καλοῦσι τοὺς ἀναγινώσκοντες ἐκλεγόμενους τὰ χρήσιμα, τὰ λοιπὰ παρορᾶν.

LZ.

Φλέγοντος Τραλλιανοῦ Ὀλυμπιακῶν καὶ Χρονικῶν συναγωγή.

Ἀνεγνώσθη Φλέγοντος Τραλλιανοῦ, ἀπελευθέρου τοῦ αὐτοκράτορος Ἀδριανοῦ, Ὀλυμπιακῶν καὶ Χρονικῶν Συναγωγῇ. Προσφωνεῖ τὸ σύνταγμα πρὸς Ἀλκιβιάδην τινὰ, ὃς εἰς ἣν τῶν εἰς τὴν φυλακὴν τεταγμένων τοῦ Ἀδριανοῦ. Ἀρχεται δὲ τῆς συναγωγῆς ἀπὸ τῆς πρώτης Ὀλυμπιάδος, διότι τὰ πρότερα, καθὼς καὶ οἱ ἄλλοι σχεδὸν τι πάντες φασίν, οὐκ ἔτυχεν ὁπότε τις ἀκριβοῦς καὶ ἀληθοῦς ἀναγραφῆς, ἀλλὰ ἄλλο τι ἄλλος τῶν ἐπιτυχόντων καὶ ὁ συμφώνως ἔγραφον, ὅσοις καὶ γράφαι πεφιλοτίμηται. Τὴν μὲν οὖν ἀρχὴν τοῦ συγγράμματος, ὥσπερ ἔφημεν, ἀπὸ τῆς πρώτης Ὀλυμπιάδος ποιεῖται· κάτεστι δὲ, ὡς αὐτὸς φησι, μέχρι τῶν Ἀδριανῶν χρόνων.

Ἐμοὶ δὲ ἀνεγνώσθη μέχρι τῆς ροζ' Ὀλυμπιάδος, ἐν ᾗ ἐνίκα Ἑκατόμνος ὁ Μιλήσιος στάδιον καὶ δίαυλον καὶ ὀλίγην, τρίς, Ὑφικλῆς Σικυώνιος· ὀλίγην, Γάιος Ῥωμαῖος [268 R.] ὀλίγην, Ἀριστωνυμίδας ὁ Κῶρος πένταθλον, Ἰσιδωρος Ἀλεξανδρεὺς πάλην, Ἀπτεως περίοδον, Ἀτυάνας Ἰπποκράτους Ἀδραμυτίου παῖς πύξ, Σφοδρίας Σικυώνιος παγκράτιον, Σωσιγένης Ἀσιανὸς παίδων στάδιον, Ἀπολλοφάνης Κυπαρισσιεύς παίδων πάλην, Σωτήριος

VARIAE LECTIONES.

ἡ τῶν post ἐγγὺς om. A. ὁ ἐπισκοπῶν c. cf. v, 2, et p. 81 a. 32. ὁ Ἰνοκέντιος c. ὁ Νεκτάριος A: Ἀρσάχιος C c. ἔτυχεν ὁπότε ἔτυχέ πώ Scaliger. ἄλλοτε ἄλλως c. Ἑκατόμνος c. Ἀριστωνυμίδας A: Ἀριστωνυμίας c. Ἀδραμυτείου c.

NOTÆ.

(20) Niceph. cap. 29, extr. Monstri autem illius flagitia indicabit Pallad.

(21) De quo Niceph. cap. 24. Nebridii quondam præfecti sponsa Pallad., apud quem de eadem plura.

(22) Nicephor. cap. 53 et 54.

(23) Niceph. lib. xiv, cap. extr. Zonar. tom. III, et ipsa Georgii edit. Latina, non Arsacio, sed Artico relatum nomen D. Joan. in diptycha tribuunt. Casiod. item et reliqui.

(24) Suid. Ἐτέθη δὲ πρώτη Ὀλυμπιάς ἐπὶ Σολομῶντος εἰς ἑορτὴν κοσμηκῆν τοῦ Διός.

(25) Unde merito tempus illud μυθικὸν Varro, Censorin. Euseb. August. et alii appellant.

(26) Et Olymp. 229. Suid. auct., ejus anno 2, mortuus Adrian. imp.

(27) Olympica ἀγωνίσματα e Pausan. Eliac. priore libro colligere licet, et descripsit Bud. prioribus in Pandect. Comment.

Ἡλείος παίδων πῦξ, Κάλας Ἡλείος παίδων παγ-
ματίων, Ἐκατόμνωος Μιλήσιος καὶ ὀπλίτην¹⁸ (οὗτος
ἐν τῇ αὐτῇ τὰ τρία ἐστεφανώθη, στάδιον, δίαυλον,
ὀπλίτην), Ἀριστόλοχος ὁ Ἡλείος τέθριππον, Ἀγρή-
μονος Ἡλείου κέλης, Ἑλλανίκου Ἡλείου συναυρῆς,
τοῦ αὐτοῦ πωλικῶν τέθριππον, Κλητία¹⁷ Ἡλείου¹⁸
πωλικῇ συναυρῇ, Καλλίππου Πηλείου πωλικῆς κέλης.

Λεύκολλος δὲ Ἄμιον¹⁹ ἐπολιόρκει, καὶ Μουρή-
ναν ἐπὶ τῆς πολιορκίας καταλιπὼν μετὰ δοῦνι ταγμά-
του αὐτὸς μετὰ τριῶν ἄλλων προήγεν ἐπὶ Καβαίρων,
ὅπου διεχειμάζετο. Καὶ Ἀδριανὸν ἐπέταξε πολεμῆσαι
Μιθριδάτῃ καὶ πολεμήσας ἐνίκησε. Καὶ σεισμοῦ
ἐν Ῥώμῃ γενομένου πολλὰ ταύτης συνέπεσε. Καὶ
ἄλλα δὲ πλείστα ἐν ταύτῃ ξυνηνέχθη τῇ Ὀλυμπιάδι.
Καὶ Ῥωμαίων τῷ τρίτῳ αὐτῆς ἔτει ἀπειτιμύθησαν
μυριάδες ἐνενήκοντα καὶ μία. Καὶ Σινατρούκη τὸν
Πάρθων βασιλεῖα τελευτήσαντα διεδέξατο Φραάτης²⁰
ὁ ἐπικληθεὶς Θεός. Καὶ Φαίδρον τὸν Ἐπικούρειον
διεδέξατο Πάτρων. Καὶ Οὐεργίλιος²¹ Μάρων ὁ
ποιητὴς ἐγεννήθη τοῦτου τοῦ ἔτους, εἰδὸς Ὀκτω-
βρίαις. [147 H.] Τῷ δὲ τετάρτῳ ἔτει Τιγράνης καὶ
Μιθριδάτης ἀθροίσαντες πεζοὺς μὲν τέσσαρας μυριά-
δας, ἱππέας²² δὲ τρεῖς, καὶ τὸν Ἰταλικὸν αὐτοὺς
τάξαντες τρόπον, ἐπολέμησαν Λευκόλλῳ²³ καὶ νικᾷ
Λεύκολλος, καὶ πενταχισχιλοὶ μὲν τῶν μετὰ Τι-
γράνου ἐπεσον, πλείους δὲ τούτων ἡχμαλωτισθῆσαν,
χωρὶς τοῦ ἄλλου σύγκλυδος²⁴ ὄχλου. Καὶ τὸ Καπι-
τώλιον ἐν Ῥώμῃ Κάτλος καθιέρωσε. Καὶ Μέτελλος
ἐπὶ τὸν Κρητικὸν πόλεμον ὀρμήσας, τρία τάγματα
ἔχων, ἦλθεν εἰς τὴν νῆσον, καὶ μάχῃ νικήσας τὸν
Λασθένη²⁵ αὐτοκράτωρ ἀνηγορεύθη, καὶ τειχῆρεις
κατέστησε τοὺς Κρήτας. Καὶ Ἀθηνόδωρος πειρατῆς
ἐξανδραποδισάμενος Δηλίους τὰ τὼν λεγομένων θεῶν
ξάνα διαλυμήνατο· Γάιος δὲ Τριάριος τὰ λεωδη-
μένα τῆς πόλεως ἐπισκευάσας ἐταίρισε τὴν ἄλῃον.

Μέχρι μὲν οὖν ταύτης μοι τῆς Ὀλυμπιάδος ἐν
λόγοις πέντε ἡ ἀνάγνωσις γέγονεν. Ἔστι δὲ τὴν φρά-
σιν οὔτε λίαν χαμαιπετῆς οὔτε τὸν Ἀττικὸν ἐς τὸ
ἀκριβὲς διαισώων χαρακτῆρα. Ἄλλως τε δὲ καὶ ἡ
περὶ τὰς Ὀλυμπιάδας καὶ τὰ ἐν αὐταῖς τῶν ἀγωνι-
σμάτων ὀνόματα καὶ πράξεις²⁶ καὶ ἡ περὶ τοὺς
χρησμοὺς ἀκαιρος φιλοπονία τε καὶ φιλοτιμία, εἰς
κόρον ἀπάγουσα. τὸν ἀκροατὴν καὶ μηδὲν ἄλλο τῶν
ἐν τῷ λόγῳ προκύπτειν συγχωροῦσα, ἀρῇ τε²⁷ τὸν
λόγον δεικνύει· καὶ χάριτος οὐδὲν ἔχειν παρατιθῆσι.
Χρησμοὶ δὲ παντοίοις εἰς ὑπερβολὴν ἔστι κεχηρ-
μένος.

A erat io et armato cursu Iiecatomnus Milesius. Ter
hic eodem ipso die coronatus est, stadio ejusque
recurso, et armato cursu, Aristolochus Eleus qua-
driga victor, equo vero singulari Agemon Eleus. Hel-
lanico Eleo biga cessit, et equuleorum quadriga. Cle-
tiæ Elei equuleorum biga fuit, et Callippi Pelei sin-
gularis equuleus.

Lucullus eo tempore Amisum obsidebat; sed
Murena in obsidione cum duabus legionibus relicto,
ipse cum tribus aliis adversus Cabeiros duxit, et in
hibernis ibidem castra locavit. Idem Adrianum cum
Mithridate confligere jubet, quo etiam prælio supe-
rior fuit. Romæ quoque terra movit, multaque affli-
xit, et alia præterea plurima hæc ipsa Olympiade
contigerunt. Nam anno tertio censeæ sunt Romæ
B myriades (29) nonaginta et una. Sinatruce Parthorum
rege extincto (30), successit Phraates cognomento
Deus; et Phædrum Epicureum mortuum, Patron
excepit. Virgilius item Maro (31) hoc ipso anno Idi-
bus Octobris natus est. Quarto vero hujus Olym-
piadis anno Tigranes et Mithridates, collectis (32)
peditum quadraginta milibus, equitum triginta, in-
structaque Romanorum more acie, cum Lucullo di-
micantes victi sunt: cæsis e Tigranis copiis quin-
que millibus, et his pluribus captis, præter cæteram
hominum colluviem (33), Capitolium Romæ Catu-
lus dedicavit: et ad Creticum (34) bellum profectus
cum triginta legionibus Metellus, insulam eam te-
nuit: ubi et manu cum Laosthene consertia, victor
C Imperator est appellatus, Cretensibus intra oppida
murosque compulsis. Athenodorus pirata Deli inco-
las captivos abducens, deorum, qui vocantur, signa
destruxit; at Cajus quidam Triarius urbis ruta cæsa
instaurans, Delum muro cinxit.

Ad hanc itaque Olympiadem usque libros quin-
que perlegimus. Auctoris stylus neque omnino humi
serpit, neque Atticum usquequaque characterem
servat. Alioquin illa nimis putida ipsius accuratio
atque diligentia in Olympiadicis percensendis, sin-
gulorumque certaminum nominibus, et rebus gestis,
atque ipsis etiam oraculis referendis, non tædium
modo lectori affert, dum per eam reliqua omnia in
hoc libro obteguntur, neque apparere sinuntur:
D verum etiam injucundum propemodum reddit ser-
monem, quique 846 gratiæ nihil habere indicetur
et vero omnis generis deorum responsa sine modo
inculcat.

VARIE LECTIONES.

¹⁸ Μιλ. καὶ ὀπλίτην ζ. ¹⁷ Κλητία ζ. ¹⁸ Πηλείου ζ. ¹⁹ Λεύκολλος δὲ ἄμιονον ζ. ²⁰ Φράτης ζ.
²¹ Οὐεργίλιος ζ. ²² ἱππέων. ζ. ²³ Λευκούλλῳ — Λεύκολλος ζ. ²⁴ συγκλυδοῦς ζ. ²⁵ Λασθένη ζ.
²⁶ καὶ τὰς πράξεις ζ. ²⁷ τε σχεδὸν τὸν ζ.

NOTÆ.

(28-29) Id est, decem millia supra nongenta millia.
(30) *Sanatruce*, huic, ut videtur, cognominem.
Armeniorum quemdam regem citat Suid.

(31) Cn. Pompeio et M. Crasso coss., ut ait Dona-
tus in ejus Vita, anno U. C. 684.

(32) Errorem hic irrepsisse in calculum ex cate-

ris historicis, negantibus parem unquam a sole
visam pugnam, manifestissime constat. Vide vel
Plot. Lucullum.

(33) Συγκλυδὲ ὄχλον ad ministeria destinatos (quo-
rum ad 35 millia fuisse refert Plut.) calones accipio.

(34) De quo L. Florus, lib. III, cap. 7.

SCHOLION. Suidas hujus Phlegonis (ut quidem ille infectit) catalogum textit, librosque Olympiadum sedecim attribuit. E quorum primo libro, hoc quod damus fragmentum, in Germania Græco-Lat. evulgatum, excerptum videtur. Ex xiv vero libro illustre affert testimonium Eusebius in *Chronico*, quod hic etiam apponere placuit.

Exponenda mihi videtur causa, ob quam Olympia institui contigit. Est autem hæc. Post Pisum, Pelopem, atque Herculem, qui primi solemnem conventum ac certamen Olympicum instituerant, cum Peloponnesii eam festivitatem aliquandiu intermisissent, per id scilicet tempus quod ab Iphito ad Corœphum usque Eleum, duodetriginta Olympiadum numeratur, certamenque neglexissent, seditio in Peloponneso fuit coorta. Ibi Lycurgus Spartanus, Prytanei filius, Enropi nepos Sosi pronepos (qui Sosus patrem habuit Prodeum, avum Aristodemum, proavum Aristomachum : fuit autem hic Cledoi filius, cujus pater Hylus, Hercule et Dejanira fuitnatus) et Iphitus Hæmonis, aut (ut alii perhibent) Praxonidæ F. ab Hercule prognati, Eleus domo, ac Cleosthenes Cleonici F. Pisæus, ut populum ad concordiam pacemque reducerent, cum Olympicam festivitatem statuerunt ad pristinam formam redigere, tum certamen gymnicum edere. Itaque Delphos miserunt, qui Deum percunctarentur, an hoc eorum probet consilium. Is respondit, bona eventura, si id exsequantur : jussitque ferias indicii urbibus, quæ certaminis esse vellent participes. Quo oraculo in Græcia renuntiato, discus ejus conscriptus est a Græcorum judicibus, quos ipsi Hellanodicas vocant, formam agendorum Olympiorum indicans. Cæterum Peloponnesios non admodum id certamen gratum habentes, molestæque id ferentes, pestis invasit, frugumque perniciies afflixit. Itaque ii qui ante a societate istorum ludorum desciverant, denuo Lycurgum pestis amolitionem ac remedium poposcerunt. Pythia vero sic respondit :

O qui telluris famosam totius arcem
Mortales inter natuque et laude supremi
Incolitis, quæ fata Dei cano discite jussi.
Neglecta altitonans irascitur ob sacra vobis
Juppiter, immenso qui maximus imperat orbi.
Cujus Olympia vos cultu spoliastis avito :
Quæ princeps Jovis ut Pisis celebraret honorem
Instituit : post huncque Pelops, quo Græcia rege
Floruit, unanimesque habuerunt mania cives,
Ænomaos instituit certamina lumine casso.
Tertius hæc Pelopi satus Amphitruone dicavit.
Tantalidæ, graui servans pia jura nepotis.
Hæc sacra, et ludos abolere hos Juppiter ausis
Iratius pestem immisit diramque, sanemque ;
Verum instauratis cessabunt hæc mala sacris.

« Peloponnesii, ubi hoc eis renuntiatum oraculum fuit, fidem derogantes, denuo communi de sententia miserunt ipsi, qui accuratius deum de oraculo interrogarent. Pythia autem hæc retulit :

O Peloponnesi cives, altaria circum
Ite, sacris factisque animis advertite dicta
Vatum, qui leges et jura paterna sequuntur,
Vatum Eleorum monitis parete volentes.

« Hoc oraculo accepto, Peloponnesii concesserunt Eleis, ut certamen Olympicum instituerent, et ferias urbibus denuntiarent. Porro autem postea temporis Elei cum opitulari vellent Lacedæmonisiis, Elos urbem oppugnantibus, Delphos consultum miserunt : et respondit Pythia in hanc sententiam :

Exsortes belli, patriam defendite vestram,
Et pacis Græcos communia jura doceat
Auctores, anni veniant dum gaudia quinti.

« Hoc oraculo dato, Elei bello abstinerunt, et Olympia curaverunt. Quinque Olympiades ita sunt exactæ, ut coronaretur nemo. Sextum placuit oraculum scitari, an victoribus coronæ essent imponendæ, eamque ob rem missus ad fanum dei rex Iphitus : deus sic est fatus :

Iphite, victorem malo donare caveto.
Verum, sylvestris fructu redimitor olivæ,
Quem circum teneris inclusit aranea filis.

« Cum ergo venisset Olympiam, inque loco multi essent olæastri, unum eorum deprehendens araneis circumdatum, ædificio cinxit : atque ex ea arbore corona data est victoribus. Primus coronatus est Daicles Messenius, Olympiade vii stadio victor. »

Eusebius porro ista refert : « Bithynia terræ motu concussa, et in urbe Nicæna ædes plurimæ corruerunt. Quæ omnia his congruunt, quæ in passione Salvatoris acciderunt. Scripsit super his et Phlegon [*Phlegon emenda*] qui Olympiadarum egregius supputator est, in xiv libro ita dicens : « Quarto autem anno cccii Olympiadis, magna et excellens inter omnes, quæ ante eam acciderant, defectio solis est facta : dies hora sexta ita in tenebrosam noctem versus, ut stellæ cælo visæ sint, terræque motus in Bithynia Nicæne urbis multas ædes subvertit. » Hæc supradictus vir.

Exstat ejusdem Phlegontis libellus ἀξέφαλος *De mirabilibus et longævis*, cum Anton. Liberalis *Metamorphosisibus* et aliis libellis in Germania vulgatus.

XCVIII.

Zosimi Comitis Historiarum libri vi.

Legitur *Historicum opus* libris sex Zosimi comitis, et ex advocato fisci. Impiam hic paganorum

ΛΗ'.

Ζωσίμου Κόμητος Ἱστορικῶν λόγοι ε'.

Ἀνεγνώσθη Ἱστορικὸν λόγους ἐξ Ζωσίμου κόμητος ἀπὸ φυσικοσυνηγόρου 22. Ἔστι τὴν θρησκείαν ἀπο-

VARIE LECTIONES.

22 φυσικοσυνηγόρου Α.

θη· καὶ πολλάκις ἐν πολλοῖς ὁλακτῶν κατὰ τῶν εὐσεβῶν, σύντομος δὲ τὴν φράσιν, [272 R.] εὐκρινὴς τε καὶ καθαρός, οὐδὲ τοῦ ἡδέος ἀπωκισμένος. Ἀρχεται μὲν τῆς ἱστορίας, ὡς ἂν τις εἴποι, ἀπὸ Αὐγούστου, ἐπιτρέχει δὲ πάντας τοὺς μέχρι Διοκλητιανοῦ, φιλὴν ὥσπερ τὴν ἀνάβρῃσιν καὶ τὴν διαδοχὴν αὐτῶν ἀφηγοῦμενος. Ἀπὸ δὲ Διοκλητιανοῦ πλατύτερον περὶ τῶν βεβασιλευσάντων διαλαμβάνει ἐν βιβλίοις πέντε· τὸ γὰρ πρῶτον τοὺς μέχρι Διοκλητιανοῦ ἀπὸ Αὐγούστου ἀριθμεῖται. Καὶ πληροὶ τὴν ἑκτὴν βιβλὸν ἐν ἐκείνοις ἀπαρτιζομένην τοῖς χρόνοις, ἐν οἷς Ἀλάριχος τὴν Ῥώμην τὸ δεύτερον πολιορκῶν, καὶ τῶν ἐνοικούντων ἀπορούμενον, λύει τὴν πολιορκίαν, βασιλεῖα τοῦτοις Ἀτταλὸν ἀνεπαύον. Εἶτα δὲ καὶ τῆς βασιλείας τοῦτον παραλύσας διὰ τὸ μὴ δοκεῖν εὐ διατιθεσθαι τὰ τῆς ἐγκυβερνημένης αὐτῷ βασιλείας, πρὸς Ὀνώριον τὸν βασιλεῖα κατὰ τὴν Ῥαβενναν διατρέχοντα ἐφ' ᾧ σπείσασθαι ἔλετο. Ἀλλὰ Σάρως, Γότθος καὶ αὐτός, διάφορος ὢν Ἀλαρίχου, ἔχων τε ὑπ' αὐτὸν ἄχρι τριακοσίων καὶ προστεθείς Ὀνωρίῳ καὶ συμπολέμειν αὐτῷ κατὰ Ἀλαρίχου διατεινόμενος, ἐμποδῶν ἔστη. Καὶ ἡ μὲν ἑκτὴ αὐτῷ ἱστορία ὧδε τελευτᾷ.

Εἴποι δ' ἂν τις οὐ γράφαι αὐτὸν ἱστορίαν, ἀλλὰ μεταγράφαι τὴν Εὐναπίου, τῷ συντόμῳ μόνον διαφέρουσιν, καὶ ὅτι οὐχ, ὥσπερ ἐκεῖνος, οὕτω καὶ οὗτος Στελλίχωνα διασύρει· τὰ δὲ ἄλλα κατὰ τὴν ἱστορίαν [148 H.] σχεδόν τι οὐ αὐτός, καὶ μάλιστα ἐν ταῖς τῶν εὐσεβῶν βασιλείων διαβολαῖς. Δοκεῖ δέ μοι καὶ οὗτος δύο ἐκδόσεις, ὥσπερ καὶ ἐκεῖνος, πεποιημένας. Ἀλλὰ τοῦτον μὲν τὴν προτέραν οὐκ εἶδον· ἐξ ὧν δὲ, ἢν ἀνέγνωμεν, ἐπέγραφε Νέας ἐκδόσεις συμβαλεῖν ἦν καὶ ἑτέραν αὐτῷ, ὥσπερ καὶ τῷ Εὐναπίῳ, ἐκδοῦσθαι. Σαφὴς δὲ μᾶλλον οὗτος καὶ συντομώτερος, ὥσπερ ἔφημεν, Εὐναπίου, καὶ ταῖς τροπαῖς, εἰ μὴ σπάνιον, οὐ κεχρημένος.

LC.

Ἡρωδιανοῦ ἱστορικοὶ λόγοι η'.

Ἀνεγνώσθησαν Ἡρωδιανοῦ ἱστορικοὶ λόγοι ὀκτώ. Ἀρχεται ἐξ οὗ Μάρκος ὁ Ῥωμαίων βασιλεὺς ἐτελεύτησε, καὶ διέξεισιν ὅπως τε Κόμοδος ὁ Μάρκου υἱὸς ἐβασίλευσεν, ὅπως τε τῶν πατρῶων ἡθῶν ὑπὸ τῶν κολάκων ἐκδεικνύμενος ὑστερον ὑπὸ Μαρκίας τῆς αὐτοῦ παλλακῆς καὶ λαίτου καὶ ἑκλέκτου συσκευασθεὶς ἀνῆρέθη. Καὶ βασιλεύει Περτίναξ πρεσβύτερος καὶ καλὸς τὰ ἥθη· ὃν οἱ στρατιῶται, ἀπεχθανόμενοι τὸ αὐφρον, εἰσδραμόντες ἐν τῇ βασιλικῇ κτείνουσιν οἰκίαν. Καὶ ὅπως Ἰουλιανὸς ὑπὸ τῶν στρατιωτῶν χρήμασι λαβὼν τὴν ἀρχήν, μετ' οὐ πολὺ ταῖς αὐτῶν ἀνῆρέθη χερσίν. Ὅπως τε Νίγρος, ἀνὴρ ἐπεικὴς εἶναι δοκῶν, ζῶντος ἔτι Ἰουλιανοῦ εἰς μοναρχίαν ἤρθη. Καὶ Σεβήρος δὲ, ἀνὴρ ἀγχίνους τε καὶ πό-

A secutus religionem, in pluribus adversus pios sapientius latrat. Alioqui brevis est, dictione perspicuus ac purus, nec suavitatis expertus. Incipiens autem historiam jam inde, ferme dixerim, ab Augusto, et imperatores omnes ad Diocletianum usque percurrens, nudam quasi designationem successionemque eorum commemorat: dum latius tandem a Diocletiano, de iis qui imperio potiti sint, libris quinque tractare pergit. Primus enim liber imperatores ab Augusto ad Diocletianum usque recenset, sextique finis in iis desinit temporibus, quibus Alarichus (36) Romam iterum obsidens, civibus ad inopiam redactis obsidionem solvit, eisque imperatorem dedit Attalum, quem tamen deinde rursus abdicavit imperio, quod regnum sibi traditum minus recte videretur administrare: atque ad Honorium Augustum Ravennae tum agentem foedus cum eo initurum misit. Asarus (37) vero, Gothus et ipse, similitates adversus Alarichum exercens, cum trecentis quibus praerat, Honorianis partibus adjunctus, bellique societatem pollicitus, Alarichi rebus impedimentum objecit. Atque hunc sexti Historiarum libri finem facit.

Dixerit autem aliquis hunc non suam Historiam scripsisse, sed Eunapiam descripsisse, et partim brevitate duntaxat ab illa differre, partim etiam quod Zosimus non, ut ille, Stelliconem conviciis proscindat. Caetera propemodum idem est in historia, pios praesertim imperatores criminando. Arbitror autem duas hunc quoque, sicut et illum, editiones insituisse, etsi priorem hujus editionem non vidi, conjicere tamen ex editionis novae (38), quam nos legimus, inscriptione licet, etiam alteram hunc, sicut et Eunapium, publicasse. Verum magis hic planus est, et brevior, uti diximus, quam Eunapius, figurisque nonnisi raro utitur.

XCIX.

Herodiani historiarum libri viii.

Legimus Herodiani historiarum libros octo. Incipit a Marci [Aurelii Antonini philosophi] Rom. imperatoris excessu, pergitque porro narrare, ut Commodus Marci filius 85a imperium adeptus, a paternis moribus, assentantium opera, degeneravit: tandemque a Marcia pellice, et Laeto atque Electo, paratis insidiis extinctus sit. [Lib. ii.] Pertinax hinc imperium tenuit, grandaevis jam, honestisque moribus. Quem milites, modestiae nomine exosum, in curiam ejus irruentes obtruncant. Hinc Julianus a militibus non diu post emptum pecunia imperium, ipsorum jugulatus manibus, amisit. [Lib. 3.] Niger autem, mitis quantum apparebat vir, superstite etiamnum Juliano ad imperium evectus est. Hunc

VARIAE LECTIONES.

ἢ τῆς A: τέας ζ. ἢ πείσασθαι εἰετο. Ἀλλ' Ἀσάρως ζ. ἢ οἰκίαν ζ. ἢ Σευήρος ζ.

NOTAE.

(36) De his lege Olympiodorum. supra cod. 80, in princ.

(37) Olympiod. supra cod. 80, in princ. Sarum perpetuo nominat.

(38) Aliam hujus epigraphes hanc rationem notavit quidam ad Zosimum: quasi veterum Dionis et Herodiani historia attexuisset.

Severus, vir solers tolerandisque laboribus exercitus, et alioquin astutus, imperii nactus habenas, pugna victum sustulit, et obstantia quæque partim validis præliis, partim callidis artibus superavit. Verum in subditos insolenter redditus est, et morbo extinctus, dum Britannos bello aggreditur. [Lib. iv.] Antoninus inde filiorum ejus natu major, fœdere cum his inito revertit, sociumque imperii, vel invitum sumpsit Getam fratrem: quem post paulo in Juliz utriusque matris sinu interemit. Hic crudelitate, omnique turpitudine vincere omnes contendens, dum circa Syriam versatur, insidiis petitur, quas illi Macrinus cædem veritus, et prævertere conatus, comparavit. [Lib. v.] Sublato igitur Antonino, regnat Macrinus, vir ætate quoque grandævus, ignavus minimeque continens, cætera vero lenis ac mitis. Jam Mesa, quæ Juliz soror erat, duas habebat filias, Socemida, et Mammæam: quarum majori quidem filius erat Bassiani nomine: alteri vero Alexinus: furtivo uterque concubitu ex Antonino, ut ferebatur, geniti. Exercitus autem, minima capta occasione, Bassianum in castris imperatorem renuntiat, addito Antonini (39) cognomento, victusque dein prælio Macrinus, ac fugiens e Phœnicia: atque Syriæ finitimis, Chalcedonem se recepit, Romam inde petere cogitans. Sed qui ex Antonini studiosis ad hoc missi fuerant, anteverunt, caputque resectum revertentes asportarunt. [Lib. vi.] Atque ipse quidem Antoninus dum matri parer, modeste satis imperavit, et Alexinum (40) in filium adoptatum Cæsarem creavit, imposito ei Alexandri nomine. Verum postquam adulatoribus se commisit, ^{85b} nullum turpitudinis atque intemperantiæ genus prætermisit. Quin et Alexandro insidiosi cum cœpisset, a militari manu prohibetur, quos ipse punire propterea meditatus, ab iisdem interficitur. Alexander ergo, Mammææ filius, annos imperavit quatuordecim; recte sane atque elementer, quantum quidem in ipso fuit, et sine ullo omnino sanguine. Sed matris Mammææ, ut hic refert, pecuniarum cupiditate, ac sordibus factum est, ut uterque, Maximo electo, militari seditione necatus sit.

[Lib. vii.] Maximinus post hunc annos fere tres D ferociter ac tyrannice imperavit, homo fastuosus, moribusque sævus. Quamobrem Africæ præfectum a se constitutum, moribus similem, milites ibi tumultuantes, atque in imperatorem insurgentes, Gordianum olim proconsulem, jam octogenarium, imperatorem creant, vel invitum; cujus mox Roma libentibus electionem animis accepit, honores

Α νοις δεινὸς ἐγκαρτερεῖν καὶ βαθυγνώμων ἄλλως, ἀνὴλθὲ τε εἰς τὴν βασιλείαν ἀρχὴν, καὶ Νίγηρον μάχη νικᾷ καὶ ἀναιρεῖ, καὶ πᾶν τὸ ἀντιστατοῦν ἢ μάχαις βίαισις ἢ τέχναις δυσδιαφύκτοις ὑπηγάγετο, καὶ τῶν ὀπηκῶν ἐπὶ τὸ σοβαρώτερον ἤρξε προΐων, καὶ τελευτᾷ νόσῳ τὸν πρὸς Βρεττανῶν ³² διαχειρίζων πόλεμον. Καὶ Ἀντωνίνος ὁ τῶν αὐτοῦ παίδων πρεσβύτερος σπονδὰς πρὸς αὐτοὺς θέμενος ἀναχωρεῖ, καὶ συμβασιλεύοντα καὶ ἄκων λαμβάνει τὸν ἀδελφὸν Γέταν, [275 R.] καὶ μετ' οὐ πολὺ Ἰουλίαν τῆς αὐτῶν μητρός πρὸς τοὺς κόλποις τοῦτον ἀναιρεῖ, καὶ εἰς ὠμότητα καὶ αἰσχρότητα ὑπερβαλέσθαι πάντας φιλονεικήσας περὶ Συρίαν διδάγων ἐπιβουλεύεται· Μακρίνος δ' ἦν ὁ τὴν ἐπιβουλὴν συσχευόμενος ³³, δεδιὼς καὶ αὐτὸς θάνατον καὶ προλαμβάνειν ἀγωνισάμενος. B Ἐπεὶ δὲ ἀνήρτητο Ἀντωνίνος, βασιλεύει Μακρίνος, ἀνὴρ πρεσβύτερος καὶ μελλήτης καὶ οὐδ' ἐγκράτειαν ἀσκών, τὰ δὲ ἄλλα δοκῶν ἐπιεικής. Τῆς δὲ Μέσης, ἥτις ἦν Ἰουλίαν ἀδελφή, δύο θυγατέρας ἔχουσης, Σοαιμίδα καὶ Μαρμαίαν, καὶ τῆς μὲν ἔχουσης παῖδα ὄνομα Βασσιανὸν ³⁴, τῆς δὲ Ἀλεξίνον, οἱ ἐξ Ἀντωνίνου λαθραῖαι μῆξις ἐλέγοντο γεγενῆσθαι, τὸ στρατιωτικὸν, μικρὰς λαβόμενοι προφάσεως, ἐν τῷ σπῶν ἀναγορεύουσι στρατοπέδῳ τὸν Βασσιανόν, μετονομάσαντες ³⁵ Ἀντωνίνον· καὶ μάχαις ἡττηθεὶς Μακρίνος καὶ φεύγων ἐκ τῶν μεθορίων Φοινίκης τε καὶ Συρίας τὴν Χαλκηδόναν κατέλαβε, πρὸς τὴν Ῥώμην ἐκείθεν ἀφικέσθαι διανοούμενος· ἀλλ' ἐπι- καταλαβόντες αὐτὸν ³⁷ οἱ τοῦ Ἀντωνίνου ἐπὶ τοῦτο ³⁸ ἀπεσταλμένοι τέμνουσι τε τὴν κεφαλὴν καὶ ὀπίσω ἀποκομίζουσιν. Ἀντωνίνος δὲ, ἔως μὲν ἐπέθετο τῇ μάμμη, ἐσωφρόνει, καὶ ποιεῖται καὶ τὸν [149 H.] Ἀλεξίνον ³⁹ υἱὸν τε ἅμα καὶ Καίσαρα, εἰς Ἀλέξανδρον μετακληθέντα· ἐπεὶ δὲ τοῖς κόλαξιν αὐτὸν ἐξέδωκεν, οὐδεμίαν ὑπερβολὴν ⁴⁰ αἰσχρότητος καὶ ἀκρασίας ἀπέλιπεν. Ἐπιβουλεύειν δὲ καὶ Ἀλέξανδρον ἐπιχειρήσας ὑπὸ τῶν στρατιωτῶν ἀνεκώπη· ὁ δὲ τοὺς τιμωρήσασθαι διανοηθεὶς ὑπ' αὐτῶν ἀνῆρτήθη. Ἐβασίλευσεν τε Ἀλέξανδρος ὁ Μαρμαίας ⁴¹ ἔτη ἰδ', καὶ τό γε ἐπ' αὐτῷ καλῶς τε καὶ ἐπιεικῶς ἄρξας, καὶ χωρὶς αἱμάτων ὅλως· τῆς δὲ μητρός Μαρμαίας, ὡς ἦσεν, ἢ τε φιλοχρηματίας καὶ τὸ μικρολόγον εἰς σφαγὴν αὐτὸν τὴν ὑπὸ τῶν στρατιωτῶν σὺν αὐτῇ, Μαξιμίνον ἀναβ- ρηθέντος, ἀπήνεγκεν.

D Ἦρχε δὲ Μαξιμίνος ἐπὶ ἑτη τρία ἐμβριθῶς τε ⁴² καὶ τυραννικῶς, ἀνὴρ ὑπερμεγέθης καὶ τὸ ἦθος ὠμός. Διόπερ τὸν Διδύης ὑπάρχοντα ὑπ' αὐτοῦ καταστάνα καὶ ὁμοιον ὄντα τοῖς τρόποις οἱ ἐκείσε στασιάζαντες καὶ ἀνελόντες ⁴³, Γορδιανὸν ἀνθύπατον γεγονότα καὶ ὀγδοηκοστὸν ἄγοντα ἔτος χειροτονοῦσι καὶ ἄκοντα βασιλεῖα. Καὶ ἡ Ῥώμη περιχαρῶς αὐτοῦ τὴν ἀνάβ- ρησιν δεξαμένη, πάσας τοῦ Μαξιμίνου τιμὰς καθ-

VARIÆ LECTIONES.

³² Βρεττανῶνς. ³³ παρασκευάζων. ³⁴ ὀνόματι Βασσιανόν. ³⁵ μετονομ. αὐτὸν Ἀντ. ³⁷ αὐτὸν add. A. ³⁸ τοῦτω. ³⁹ Ἀλεξινόν. A. ⁴⁰ ὑπερβολὴν post ἀκρασίας ponit. ⁴¹ Μαρμαίας. ⁴² τε add. A. ⁴³ ἀνελόντες.

NOTÆ.

(39) Quem Elagabalum, a novo quem colendum suscepit deo, agnominarunt.
(40) Melius Alexitarum.

ελε. Συνανέειπον δὲ αὐτῷ καὶ υἱὸν Γορδιανοῦ Γορδιανὸν βασιλέα. Μαξιμίονος δὲ παρασκευαζομένου πρὸς πόλεμον, καὶ Γορδιανὸς ἅμα τῷ υἱῷ τὴν Καρχηδόνα⁴¹ καταλαβὼν καὶ ἐν ἀπογνώσει τῶν ὅλων γεγωνὼς βρόχῳ ἀνεπαύσατο τοῦ βίου· ὁ δὲ παῖς τῆς πρὸς Μαξιμίονον μάχης κρατουμένης ἀναιρεθεὶς ἠφανίσθη. Οἱ δὲ Ῥωμαῖοι τῷ πάθει τούτων ὑπεραλγῆσαντες, καὶ δεδιότες καὶ μισοῦντες Μαξιμίονον, ἀναγορεύουσιν ἐν Ῥώμῃ Βαλδινόν τε καὶ Μάξιμον· καθ' ὃν στάσεως ὑπὸ τῶν στρατιωτῶν ἀνεγειρομένης συμβασιλεύει τούτοις καὶ Γορδιανὸς, ἀπὸγονος Γορδιανοῦ τοῦ πρώτου, κομιδῇ παῖς, θυγατρὸς υἱός. Καὶ Μαξιμίου ἐξιδόντος κατὰ Μαξιμίονον ἀναιρεῖται Μαξιμῖνος ὑπὸ τῶν οἰκείων στρατιωτῶν, καὶ κομίζεται πρὸς Μάξιμον ἡ κεφαλὴ, εἶτα καὶ πρὸς αὐτὴν Ῥώμην. Οὐ πολὺ τὸ ἐν μέσῳ, καὶ οἱ στρατιῶται στασιάζαντες ἐξάγουσι τῶν βασιλείων Βαλδινόν καὶ Μάξιμον, [276 R.] καὶ πᾶσαν αὐτοὺς αἰκίαν αἰκισάμενοι ἀναιροῦσι, μόνον ἀνεπιόντες βασιλέα Γορδιανόν, περὶ ἑτῆ τρισκαίδεκα γεγονότα· ἐν οἷς καὶ ὁ ὁδὸς τελειοῦται λόγος.

Ἔστι δὲ τὴν φράσιν σαφὲς καὶ λαμπρὸς καὶ ἡδὺς, καὶ λέξει χρώμενος σῶφρονι, μῆτε ὑπεραττικίζουσα καὶ τὴν ἔμφυτον ἐξυδριζούσα χάριν τοῦ συνήθους, μῆτε πρὸς τὸ ταπεινὸν ἐκλελυμένη καὶ τὴν ἐντεχον ὑπερρώσῃ γνῶσιν. Οὗτε δὲ περιτολογίαις ἐστὶ σεμνυνόμενος, οὔτε τι τῶν ἀναγκαίων παραλιμπάνων, καὶ ἀπλῶς⁴² ἐν πάσαις ταῖς κατὰ τὴν ἱστορίαν ἀρεταῖς οὐ πολλῶν ἐστὶ δευτέρως.

P.

Ἀδριανοῦ τοῦ βασιλέως μελέται διάφοροι.

Ἀνεγνώσθη Ἀδριανοῦ τοῦ βασιλέως μελέται διάφοροι, εἰς τὸ μέτριον τοῦ λόγου ἀνηγγμέναι καὶ οὐκ ἀηδεῖς.

PA'.

Βικτωρίου τοῦ Λαμπαδίου ὁπατικοὶ λόγοι.

Ἀνεγνώσθησαν Βικτωρίου τοῦ Λαμπαδίου (Ἀντιοχεὺς δὲ οὗτος) ὁπατικοὶ λόγοι διάφοροι, καὶ βασιλικοὶ δὲ εἰς Ζήνωνα τὸν βασιλέα, ἐφ' οὗ καὶ εἰς βαθὺ γῆρας ἦν [150 H.] ἡλικακῶς. Τὴν δὲ φράσιν τό τε σαφὲς καὶ τὸ ἀπέρριπτον καὶ τὸ σύνθηος ἐπικουσμεῖ.

PB.

Γελασίου ἐπισκοποῦ Καισαρείας τῆς Παλαιστίνης κατὰ Ἀρομολίων. Καὶ Διοδώρου Ταρσοῦ περὶ τοῦ ἁγίου Πνεύματος διάφορα ἐπιχειρήματα.

Ἀνεγνώσθη ἐν μονοβίβλῳ Γελασίου ἐπισκόπου Καισαρείας τῆς Παλαιστίνης, κατὰ Ἀρομολίων. Ἔστι

VARIAE LECTIONES.

⁴¹ Καρχηδόνα C. ⁴² ἀπλῶς] ἀπλῶς ἱστορικῶν A.

NOTÆ.

(41) Male Καρχηδόνα legebatur in textu Græco. Edit. (42) Lege plura apud Suid. et Xiphilinum. Exstant ejus et sententiæ quædam, sive δικαστικὰ responsa in Vet. Glossar.

(43) Exstat hodieque titulo *De duabus naturis in Christo*, sed falso Gelasio pontif. Rom. ascriptus, ut docet illustriss. Baron. card. tom. IV, ad ann. Chr. 496 init.

A que omnes Maximino ademit: Gordiano insuper Gordiani filio in Cæsarem illi allecto. At dum Maximinus bellum adornat, videns Gordianus, (qui jam una cum filio Carthaginem (41) occuparat) in summam rerum omnium desperationem se adductum, laqueo vitam abruptit. Filius vero, commissa dein cum Maximo pugna, interfectus perijt. Romani hic incredibili dolore ex horum interitu percussi, simul metuentes, atque odio Maximinum prosequentes, imperatores Romæ renuntiant Balbinum, et Maximum. In quos ut rursum militaris excitata seditio est, imperavit una cum eis et Gordianus, Gordiani majoris ex filia nepos, admodum adhuc puer. [Lib. viii.] Maximo post adversus Maximinum profecto, interfectus a suis militibus Maximinus est, allatumque caput ejus ad Maximum, et inde Romam. Nec longo interjecto tempore, tumultuantes denuo milites, palatio educentes Balbinum, et Maximum, omnibus contumeliis cruciatibusque affectos interimunt, et uni Gordiano tredecim circiter annos nato imperium mandant. Hoc libri octavi extremum est.

Scriptoris hujus dictio clara est, atque perspicua, quin et jucunda: vocibus autem utitur temperatis, neque supra modum Atticis, quibus nativa illa communis sermonis gratia quodammodo violetur: nec rursus in humilitatem quamdam ita demissis, ut artem omnem illæ fugisse videantur. Ad hæc nec supervacaneis tumet, nec necessarium quid omittit: sed, ut uno verbo absolvam, ^{86a} a omnibus historiæ virtutibus paucis sane cedit.

C.

Adriani Declamationes.

Lectæ sunt Adriani (42) Augusti varix Declamationes, dicendi moderatione temperatæ, nec injucundæ.

CI.

Victorini Lampadii filii Orationes consulares.

Lectæ sunt Victorini Lampadii filii Antiocheni Orationes consulares varix, simul et imperatorum in Zenonis Augusti laudem: quo imperante, ad extremam hic pervenerat senectutem. Dictionem ejus, in qua nihil redundans, perspicuitas, usitataque loquendi modus exornat.

CII.

Gelasii Cæsareæ Palæstinæ episcopi, liber (43) contra Anomæos, Et Diodori Tarsensis de Spiritu sancto argumenta.

Lectus est liber singularis Gelasii Cæsareæ Palæstinæ episcopi adversus Anomæos (44). Hujus

oratio minime superflua, sed gravis ac vehemens, Atticis permista vocibus, et axiomatis accuratus instructa, ne ratiocinationibus quidem indigens, per omnia denique insignis est: tantum putide nimis ac pueriliter, quasi nuper dialecticorum libros inaspexisset, logicæ artis regulis, ipsisque adeo vocibus abutitur: etsi excusationem intempestivi hujus sermonis scripto suo adnectat. Verum id, quod excusatione post noverat indigere, nec iam inde a principio suscipiendum illi fuerat. Quanquam neque ipse libri ordo reprehensione caret.

Continebantur autem hoc eodem libello varia etiam argumenta (45) Diodori Tarsensis *De sancto Spiritu*: quibus et Nestorii labe se jam inde contaminatum ostendit.

CIII.

Philonis Judæi legum sacrarum allegoria, et viri civilis vita.

Lectus est Philonis Judæi *sacrarum legum Allegoria, et De vita viri civilis.*

CIV.

Ejusdem Essenorum et Therapeutarum vivendi ratio.

Lecta et eorum vivendi ratio, qui philosophicum vitæ genus apud Judæos sive contemplando, sive agendo sectati sunt. Hi Esseni (46), illi Therapeutæ appellabantur. Ac proximi quidem non monasteria tantum, atque σεμνεία (has ipsas ille voces adhibet) ædificaverunt, sed etiam vivendi normam iis, qui nunc solitariam degunt vitam præscripserunt.

CV.

Ejusdem Caius (imp.) reprehensus, et Flaccus reprehensus.

Legitur ejusdem liber, cui titulus *Caius repre-*

Α δὲ τὴν φράσιν ἀπερίττος τε καὶ σύντονος⁴⁶ καὶ ἐξηγ-
τικισμέναις λέξεσι κεχρημένος, καὶ ἀξιώμασιν ἀπ-
ηκριβωμένος, καὶ οὐδὲ τοῖς ἐπιχειρήμασιν ἄπορος,
καὶ πάντα καλῶς εἰ μὴ ὅτι κατακόρως καὶ μαιρα-
κιωδῶς⁴⁷, ὡς ἄρτι παρακύπτων εἰς τοὺς διαλεκτι-
κοὺς λόγους, τοῖς τῆς λογικῆς τέχνης καὶ κανόσι
καὶ αὐταῖς ἀπεχρήσατο λέξεσιν, εἰ καὶ ἀπολογίαν
τῆς τοιαύτης ἀκαιρολογίας ἐνυφαίνει τῷ συγγράμ-
ματι· ὅπερ γὰρ εἰς ἀπολογίαν αὐτὸν⁴⁸ καθιστάνειν
ἔγνω, οὐδὲ τὴν ἀρχὴν ἐχρῆν αὐτὸ μεταχειρίζεσθαι.
Καὶ ἡ τάξις δὲ τοῦ λόγου οὐκ ἀνεπίμωμος.

Ἐμπεριέχεται δὲ τῇ δέλτῳ καὶ Διοδώρου Ταρσοῦ
Περὶ τοῦ ἁγίου Πνεύματος διάφορα ἐπιχειρήματα,
ἐν οἷς καὶ τὴν Νεστορίου νόσον αὐτὸς ἐπιδείκνυται
Β προηβρωστικῶς.

PI.

Φιλωνος Ἰουδαίου νόμων ἱερῶν ἀλληγορίαι, καὶ
περὶ βίου τοῦ πολιτικοῦ.

Ἀνεγνώσθη Φιλωνος τοῦ Ἰουδαίου νόμων ἱερῶν
ἀλληγορίαι⁴⁹ καὶ περὶ βίου πολιτικοῦ.

PA.

Τοῦ αὐτοῦ περὶ τῶν παρὰ Ἰουδαίοις φιλοσοφη-
σάντων.

Ἀνεγνώσθησαν δὲ καὶ⁵⁰ τῶν παρὰ Ἰουδαίους φι-
λοσοφούντων τὴν τε θεωρητικὴν καὶ τὴν πρακτικὴν
φιλοσοφίαν βίαι· ὧν οἱ μὲν Ἑσθηνοί, οἱ δὲ θεραπευ-
ταὶ ἐκαλοῦντο, οἱ καὶ μοναστήρια καὶ σεμνεία, ὡς
αὐταῖς λέξεσι λέγει, ἐπήγγυντο, καὶ τῶν νῦν μενα-
ζόντων τὴν πολιτείαν προῦπέγραφον.

PE.

Τοῦ αὐτοῦ Γάτος ψευδόμενος, καὶ Φλάκκος ψε-
υδόμενος.

[277 R.] Ἀνεγνώσθη δὲ αὐτοῦ καὶ λόγος οὗ ἡ

VARIE LECTIONES.

⁴⁶ σύντονος] malim σύντομος. cf. p. 91 a 15. ⁴⁷ μαιρακιωδῶς γ. ⁴⁸ αὐτῶν corr. A. ⁴⁹ ἀλληγορία γ. ⁵⁰ καὶ add. A.

NOTÆ.

(45) Quorum mireris nullam fieri mentionem apud Soidam, in accurato illo hujus viri *Operum Catalogo*.

(46) Esseni. Hos Philo ipse Ἐσσηνοὺς appellat, a sanctitate, ut ait, (Suid. Ἀπὸ τῆς θεωρίας vocare vult Ἐσσηνοὺς, hoc est, θεωρητικούς, quam recte, ipse viderit. Cætera de Essenis diligentissime nuper posuit omnia Nic. Serarius noster, tertio suo *Trihæresium* libro), nomine derivato, lib. *Quod omnis probus liber*. Quo medio libello totam Essæorum vivendi rationem exponit. Et Chrysostomus, hom. XLIV in Act. : Esseni, qui etiam ὁσίοι dicuntur (Latine sancti); hoc enim vult nomen Essenorum a vitæ honestate.

Therapeutæ autem distinctum Essenorum genus, (contra atque aliqui sentiunt) ut aperte constat Philonis illum locum attentius cum libello de vita theoretica comparanti. Et vero ne longius abeam, in limine statim disjungi videas inf. Ἐσσηῶν περὶ διαλεχθεῖς, οἱ τὸν πρακτικὸν ἐξήλωσαν καὶ διεπώνησαν βίον, etc. αὐτίκα καὶ περὶ τῶν θεωρίαν ἀσπασμένων, ἀκολουθία τῆς πραγματείας ἐπόμενος τὰ προσήκοντα λέξω. Subdit post paulo nominis etymon, quod ita Latine redditur : Vocantur enim Therapeutæ Therapeutidesque (hoc est, curatores et cu-

ratrices, sive cultores et cultrices) vero nomine: vel quia profitentur medicinam præstantiorem, nam hæc medetur solis corporibus: illa et animas liberat morbis gravibus, et adversus medelas contumacibus, quos inflixerunt voluptates, concupiscentiæ, dolores, timores, avaritiæ, insipientiæ, iniustitiæ, et cætera perturbationes, vitiorumque agmen innumerabile: vel quia didicerunt a natura, et a sacris legibus, illud Ens colere, quod et bono melius, et uno sincerius, et unitate in generando antiquius est.

Σεμνείον quoque quid fuerit, ex eodem accipe Philone inf., Ἐκάστῳ δὲ [τῶν θεραπευτιῶν] ἔστιν οἶκημα ἱερὸν ὃ καλεῖται σεμνείον καὶ μοναστήριον, ἐν ᾧ μονοῦμενοι τὰ τοῦ σεμνοῦ βίου μυστήρια τελοῦνται, etc. Latine veritas : Therapeutarum vero quilibet ædiculam habet sacram, quam Σεμνείον atque monasterium vocant : in qua solitarii ipsi severioris vitæ mysteriis navant operam : nihil hic inferentes, non potum, non cibum, non aliud ad necessariam corporis sustentationem spectans : sed legem solam, et divinitus edita prophetarum oracula, cum hymnis, cæterisque quibus tum scientiæ, tum pietas augeri ac perfici possit.

ἐπιγραφῇ « Γάιος φερόμενος » καὶ « Φλάκκος ἢ A
 Φλάκκος φερόμενος » ἐν οἷς λόγοις μᾶλλον τῶν ἀλ-
 λων ἢ τε κατὰ τὴν ῥητορείαν ῥώμῃ καὶ τὸ κάλλος
 ἐπιφάνεται⁸¹ αὐτοῦ τῶν λόγων. Ἀμαρτάνει δὲ ἐν
 πολλοῖς, ἰδέας τε ὑποτιθέμενος⁸², καὶ ἄλλ' ἅτα
 τῆς Ἰουδαϊκῆς φιλοσοφίας ἀλλότρια συγγραφόμενος.
 Ἐν δὲ τοῖς χρόνοις ἤκμασε Γαίου τοῦ Καίσαρος,
 πρὸς δὲ καὶ ὑπὲρ τοῦ ἰδίου ἔθνους γράφει πρεσβεῦσαι
 Ἀγρίππα τῆς Ἰουδαίας βασιλεύοντος. Φέρεται δὲ
 αὐτοῦ πολλὰ καὶ ποικίλα συντάγματα, ἠθικὸς λό-
 γους περιέχοντα καὶ τῆς Παλαιᾶς ὑπομνήματα, τὰ
 πλεῖστα πρὸς ἀλληγορίαν τοῦ γράμματος ἐκδισά-
 μενα· ἐξ οὗ, οἶμαι, καὶ πᾶς ὁ⁸³ ἀλληγορικὸς τῆς Γρα-
 φῆς ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ λόγος ἀρχὴν ἔσχεν⁸⁴ εἰσευῆναι.
 Λέγεται δὲ αὐτὸν καὶ τὰ Χριστιανῶν μυθθέντα ὑστε-
 ρον τούτων διὰ τινὰ λύπην καὶ ὀργὴν ἐκπεσεῖν. B
 Ἀλλὰ πρότερόν γε αὐτὸν φασιν, ἐπὶ Κλαυδίου τὴν
 Ῥώμην καταλαβόντα, Πέτρῳ τῷ κορυφαίῳ τῶν
 ἀποστόλων ἐντυχεῖν καὶ φίλος διατεθῆναι, ἐξ οὗ καὶ
 τοὺς μαθητάς⁸⁵ Μάρκον τοῦ εὐαγγελιστοῦ (ἀκροα-
 τῆς δ' ὁ Μάρκος Πέτρου) μνήμης καὶ εὐφημίας
 ἀξιώσαι· ἐκείνους γὰρ λέγειν αὐτόν⁸⁶ φασὶ⁸⁷ παρὰ
 Ἰουδαίους πεφιλοσοφηκέναι. Ὡν καὶ τὰς διατριβὰς
 μοναστήριά τε καλεῖ, καὶ τὸν ἀσκητικὸν διανύειν
 αὐτοὺς ἀνακηρύττει βίον, νηστεία καὶ προσευχῇ καὶ
 ἀκτῆσίᾳ προσανέχοντας.

[151 H.] Ἐστὶ δὲ τὸ γένος ἐξ ἱερῶν καταγόμε-
 νος, Ἀλεξανδρεὺς δὲ τὴν πατρίδα. Τοσοῦτον δ' αὐτὸν
 τοῖς Ἑλληνισταῖς παρασχέιν θαῦμα τῆς ἐν τοῖς λόγοις
 δυνάμεως, ὥς καὶ λέγειν αὐτοὺς· « Ἡ Πλάτων⁸⁸ φι- C
 λωνίζει, ἢ Φίλων πλατωνίζει. »

PQ.

Θεογνώστου Ἀλεξανδρέως λόγοι γ'.

[280 R.] Ἀνεγνώσθησαν Θεογνώστου Ἀλεξαν-
 δρέως λόγοι ἑπτὰ· οὗ ἢ ἐπιγραφῇ, « Τοῦ μακαρίου
 Θεογνώστου Ἀλεξανδρέως καὶ ἐξηγητοῦ ὀπουπώ-
 σεις. » Ἐν μὲν οὖν τῷ πρώτῳ λόγῳ διαλαμβάνει
 περὶ τοῦ Πατρὸς, καὶ ὅτι ἐστὶ δημιουργὸς ἐπιχειρῶν
 δεῖκνυναι, καὶ κατὰ τῶν ὑποτιθέντων συναθροῖν ὕλην
 τῷ Θεῷ. Ἐν δὲ τῷ δευτέρῳ τίθησι μὲν ἐπιχειρήματα
 δι' ὧν δεῖν φησι τὸν Πατέρα ἔχειν Υἱόν, Υἱὸν δὲ λέ-
 γων κτίσμα αὐτὸν ἀποφαίνει, καὶ τῶν λογικῶν μόνον
 ἐπιστατεῖν, καὶ ἄλλ' ἅτα, ὡς περ Ὀρυγένης, ἐπι-

hensus, aliusque Flaccus reprehensus. Quibus in
 libris magis, quam in aliis, 366 dicendi vis
 ejus ac venustas apparet. Peccat tamen non raro
 ideis transmutandis, cæterisque a Judaica secta
 alienis describendis. Floruit Cæsaris temporibus,
 ad quem et pro sua gente (Hebræa) legationem se
 suscepisse scribit, regnante in Judæa Agrippa.
 Circumferuntur ejusdem alia quoque varia
 opuscula (47), quibus disputationes fere de moribus
 continentur, Veterisque Testamenti explanationes,
 ad allegoriam ut plurimum ipsa littera
 aptata. Et vero ab hoc arbitror (48) omnem alle-
 goricum sacræ Scripturæ sermonem in Ecclesiam
 promanasse. Ferunt eundem Christianis etiam saceris
 initiatum, ab his tandem dolore quodam atque
 iracundia descivisse. Verum antea Claudio Augusto
 imperante adita Roma, in beatum Petrum apostolorum
 principem incidisse, eoque usum familiariter;
 atque hinc etiam factum esse, ut et discipulorum
 beati Marci evangelistæ, sancti Petri auditoris,
 mentionem laudationemque posuerit. Hos enim
 (aiunt) apud Judæos philosophicam duxisse vitam,
 iste commemorat: horum domicilia, monasteria
 appellat, eosdemque meditationi deditam vitam je-
 junio, atque precatione degere, nihil interim opum
 possidendo, prædicat.

Duxit autem Philo genus a sacerdotibus, patria
 Alexandrinus, tantamque sibi apud Græcos artis
 dicendi peritia celebritatem peperit, ut vulgo etiam
 sermone illud usurparetur: Aut Plato philonizat,
 aut Philo platonizat (49).

CVI.

Theognosti Alexandrini Hypotyposeon libri vii.

Lecti sunt Theognosti Alexandrini libri septem,
 hac inscriptione: « Beati Theognosti Alexandrini, et
 sacrorum Librorum interpretis Hypotyposes. » Primo
 libro de Patre agit, eumque esse rerum opificem
 ostendere nititur: etiam contra eos, qui materiam
 (50) Deo coeternam faciunt. Libro vero secundo
 argumenta quidam ponit, quibus effici ait
 necessario Patrem habere Filium. At cum Filium
 dicit, creaturam esse ipsum demonstrat, et ratione
 præditis tantum præesse. Ac plura id genus

VARIE LECTIONES.

⁸¹ φαίνεται ζ. ⁸² ὑπερτιθέμενος, ⁸³ ὁ οἶμ. A. ⁸⁴ ἔσχεν ἀρχὴν ζ. ⁸⁵ τοὺς μαθητάς corr. A, τῶν μαθητῶν ζ. ⁸⁶ αὐτόν add. A. ⁸⁷ φασὶ mg.: φησι ζ. ⁸⁸ cl. Suid. vol. 1, p. 11, 10.

NOTÆ.

(47) Innumera, inquit B. Hieronym. Suidas, ἀπειρα.

(48) Per Origenem et Cyrillum Alexandr. ut inter Latinos B. Ambrosius pleraque a Philone mutuatus est.

(49) Beatum Petrum apostolum innotuisse Philoni Eusebius lib. ii Hist. eccl. narrat: Φίλωνα λόγος ἔχει κατὰ Κλαύδιον ἐπὶ τῆς Ῥώμης εἰς ὀμίλιν ἔλθειν Πέτρῳ τοῖς ἐκείσε τότε κηρύττοντι. Tum beatus quoque Hieronymus in Catalogo: Aiunt hunc, cum secunda vice venisset ad Claudium in eadem urbe [Romæ] locutum esse cum apostolo Petro, ejusque

habuisse amicitiam: et ob hanc causam etiam Marci, discipuli Petri, apud Alexandriam sectatores ornasse laudibus. Quæ totidem verbis Suidas, ex Hieronymi uetaphraste Sophronio fortasse, descripsit: Λέγουσι τοῦτον, ὅτε τὸ δεύτερον ἦλθε πρὸς Κλαύδιον ἐν τῇ αὐτῇ πόλει [Ῥώμῃ], διαλεχθῆναι τῷ ἁγίῳ ἀποστόλῳ Πέτρῳ, καὶ τούτου ἐσχληκεῖν φίλιαν, καὶ διὰ τοῦτο τοὺς σπουδαστάς Μάρκον, μαθητὸν Πέτρου, ἐν Ἀλεξανδρείᾳ ἐπεσε κηροσηκέναι.

(50) Ut philosophi quidam veteres, et post Suleiciani sive Hermiani, de quibus August. De heresib. cap. 59.

alia, una cum Origene Filio ascribit (51), sive eadem impietate ductus; sive, ut quis dixerit, illius defendendi studio, exercitationis isthæc gratia, et non ex sua sententia proponens, sive a veritate nonnihil abduci sinens, ob imbecillitatem captumque auditoris, qui nulla fortasse fidei Christianæ cognitione imbutus, **87^a** minus poterat accuratorem de religione cognitionem admittere, ut Filii propterea qualemcumque cognitionem auditori utiliore existimarit esse, quam si omnino nec agnitus ille sit, nec auditus. Verum ut maxime in disputatione hoc pacto rectam sententiam declinare, ab eaque recedere non omnino absurdum, aut reprehensione dignum videatur: (nam ibi pleraque ejus, qui contra disputat, sententia et opinione, ac quasi vi sunt). In scripta tamen oratione, quæ legis instar omnibus in communi proponenda sit, si quis hanc sui purgandi causa, blasphemæ conscriptæ defensionem afferat, is sane ad imbecillum confugiet patrocinium. Jam ut secundo libro, ita et tertio, de Spiritu sancto tractans, argumenta quidem adhibet, quibus Spiritum sanctum esse conatur ostendere; verum cætera, ad modum Origenis libro *De principiis*, etiam hic nugando delirat. Quarto dein libro *de angelis et dæmonibus* inania æque, ut ille, jactitans, exilia ipsis corpora inducit. Quinto vero et sexto pertractat ut Deus hominem induerit, tentatque suo more demonstrare incarnationem Filii fieri potuisse. Multa et hic nugatur, maximeque dum illud asserere audet, imaginatione quidem nostra Filium aliis atque aliis locis circumscribi, re tamen atque actu ipso non esse circumscriptum. Septimo denique libro, quem *De Dei creatione* inscripsit, aliquanto pie magis cum de aliis tractat, tum præsertim de Filio in extrema operis parte.

Dictio ejus plena est, et nihil habet redundans. Vocibus item ut in Attica, minimeque affectata oratione, ita utilis venuste, ut nec in compositione quidem a consueto loquendi modo recedat: imo nec perspicuitatis, et accuracionis causa a magnitudine deflectat. Floruit vero ***

CVII.

Basilii Cilicis contra Joannem Scythopolitam (53) libri xvi.

Lectus est liber Basilii presbyteri Cilicis, adversus Joannem Scythopolitam, cui et Causidici nomen,

A φέρει ⁸⁸ τῷ Υἱῷ, εἰτε ὁμοίως ἐκεῖνον δυσσεβεῖς ἐταλω-
κῶς, εἰτε (ὡς ἂν ⁸⁹ τις εἴποι) ἐκδιασάμενος τὴν
ὕπερ αὐτοῦ ἀπολογία, ἐν γυμνασίας λόγῳ καὶ οὐ
δόξης ταῦτα προσιθεῖς, ἥ καὶ πρὸς τὴν τοῦ ἀκροατοῦ
ἐξίν καὶ ἀσθένειαν, ἀμυήτου παντελῶς, εἰ τύχοι,
ὄντος τοῦ τῶν Χριστιανῶν θειασμοῦ καὶ μὴ δυ-
ναμένου δέξασθαι τὴν τῆς θρησκείας ἀκρίθειαν, ὑπο-
κατασπώμενος τῆς ἀληθείας, καὶ τὴν ὁπωσδήποτε
γνώσιν Υἱοῦ τῆς παντελοῦς ἀνηκολας καὶ ἀγνωσίας
λυσitteλεστέραν νομίζων εἶναι ⁹⁰ τῷ ⁹¹ ἀκροατῇ.
Ἀλλὰ διαλέξει μὲν ἡ τοιαύτη καταφωὴ τοῦ μὴ λέγειν
ὁρθῶς καὶ ἀναχωρήσεις οὐκ ἂν ἀπίθανος οὐδὲ φόγου
ἐχομένη δόξη ⁹²· τὰ πολλὰ γὰρ τῇ τοῦ προσδιαλεγο-
μένου γνώμῃ καὶ δόξῃ καὶ ἰσχυρῇ διαπράττεται· ἐγ-
γράφου δὲ λόγου καὶ κοινοῦ προκεῖσθαι μέλλοντος
B ἅπασιν νόμου ⁹³, εἰ τις τῆς ἐν αὐτῷ βλασφημίας τὴν
προειρημένην εἰς ἀδώσειν ἐπιφέρει ἀπολογία, εἰς
ἀσθενῆ κατέδραμε συνηγορίαν. Ὅσπερ δὲ ἐν τῷ δευ-
τέρῳ, οὕτω καὶ ἐν τῷ τρίτῳ λόγῳ περὶ τοῦ ἁγίου
Πνεύματος διαλαμβάνων τίθησι μὲν ἐπιχειρήματα,
τὴν τοῦ παναγίου Πνεύματος ὑπαρξίν δεικνύειν ⁹⁴
ἀποπειρώμενος, τὰ δ' ἄλλα, ὥσπερ Ὀριγένης ἐν τῷ
Περὶ ἀρχῶν, οὕτω καὶ αὐτὸς ἐνταῦθα παραληρεῖ. Ἐν
δὲ τῷ τετάρτῳ περὶ ἀγγέλων καὶ δαιμόνων ὁμοίως
ἐκεῖνον κανολογεῖ ⁹⁵, καὶ σώματα αὐτοῖς λεπτά ἀμ-
φιέννυσιν. Ἐν δὲ τῷ πέμπτῳ καὶ ἕκτῳ περὶ τῆς
ἐνανθρωπήσεως τοῦ Σωτῆρος διαλαμβάνων ⁹⁶ ἐπι-
χειρεῖ μὲν, ὡς ἔθος αὐτῷ, δυνατὴν εἶναι δεικνύειν ⁹⁷
τὴν ἐνανθρώπησιν τοῦ Υἱοῦ, πολλὰ δὲ ἐν αὐτοῖς κeno-
C φωνεῖ, καὶ μάλιστα ὅταν ἀποτολμᾷ λέγειν ὅτι τὸν
Υἱὸν φανταζόμεθα ἄλλοτε ἐν ἄλλοις τόποις περιγρα-
φόμενον, μόνῃ δὲ τῇ ἐνεργείᾳ μὴ περιγραφόμενον.
Ἐν δὲ τῷ ἑξῆς, ὃ καὶ περὶ Θεοῦ δημιουργίας ἐπι-
γράφει, εὐσεβέστερόν πως περὶ τε τῶν ἄλλων δια-
λαμβάνει, καὶ μάλιστα πρὸς τῷ τέλει τοῦ λόγου περὶ
τοῦ Υἱοῦ.

Ἔστι δὲ τὴν φράσιν ἀπέριτος καὶ βαθὺς, καλλι-
λεξία τε ὡς ἐν Ἀττικῇ καὶ συνήθει χρώμενος λόγῳ
καὶ τοῦ συνήθους οὐδ' ἐν ταῖς συντάξεσιν ἀνακεχωρη-
κῶς. Τοῦ μὲντοι μεγέθους δι' ἐνάργειαν καὶ ἀκρίθει-
αν τῶν ῥημάτων οὐ καταφέρεται. Ἠκμασε ⁹⁸ δὲ (53)...

PZ.

*Βασιλίου πρεσβυτέρου Κιλικίας κατὰ Ἰωάννου
Σκυθοπολίτου* ις'.

[281 R., 152 H.] Ἀνεγνώσθη Βασιλίου, πρεσβυ-
τέρου Κιλικίος, κατὰ Ἰωάννου τοῦ Σκυθοπολίτου, ὃν

VARIE LECTIONES.

⁸⁸ ἐπιφορεῖ A. ⁸⁹ ἂν om. A. ⁹⁰ εἶναι νομίζων λυσitteλεστέραν C. ⁹¹ τῷ add. A. ⁹² δόξῃ οὐδὲ ἐχομένη
φόγου. ⁹³ ἅπασιν νόμου A: νόμου τοῖς πᾶσιν C. ⁹⁴ δεικνύειν ὑπαρξίν C. ⁹⁵ κανολογεῖ C. ⁹⁶ διαλαμ-
βάνειν A. ⁹⁷ δυνατὴν εἶναι δεικνύειν post υἱοῦ ponit C. ⁹⁸ ἡκμασε δὲ om. A, habet C.

NOTÆ.

(51) Supr. cod. 8.
(52) Post Origenem, ut hic indicat Photius, et ex
beato Athanasio colligas, qui utriusque adhibens tes-
timonium, liber in illud Evang.: *Quicumque dixerit
verbum contra Filium hominis*, etc. Origeni hunc
continenter subiungit, et priscum, admirandum,
perquam studiosum appellat, allatis duobus ex eo
fragmentis. Aliibi etiam disertum virum, quando ejus
librum ii Hypotyposeon in Arianos advocat. Ita-

que non absimile vero fuerit his ipsis libris, quod
Clementis item Hypotyposibus accidisse auctor est
in Origenis Apologia Rufinus, ut ab hæreticis in-
terpolati, contaminati fuerint. Dolo certe malo præ-
teritam ab Eusebio maximi hujus viri mentionem,
docet illustris. Baron. i. II *Annal. ad ann. C. 409.*

(53) De Joanne Scythopolita sup. cod. 95. De
Basilio cod 96 et 42.

καὶ διχολόγον λέγει καὶ μυρία ἄλλα αὐτοῦ καταγράφει, ὅτι τε ἐν ὑπονοίᾳ γέγονεν Μανιχαϊσμοῦ, καὶ ὅτι τὴν ἁγίαν Τεσσαρακοστὴν εἰς τρεῖς ἑβδομάδας συγκλείων οὐδὲ ἐν ταύταις τῆς ἐκ ⁷⁰ τῶν πτηνῶν κρεοφαγίας ἀπέχετο, καὶ ὡς Ἑλληνικαῖς τελεταῖς συνέχετο, καὶ ὅτι ὡς ἐπίπαν ὑπὸ γαστριμαργίας ἐλαυνόμενος οὐδέποτε ἐκονίονε τῆς ἱερουργίας τελειομένης, ἀλλὰ μετὰ τὸ Εὐαγγέλιον παισὶν ἅμα τῶν μυστηρίων μετελάμβανε, καὶ παραυτίκα πρὸς τὴν τράπεζαν ἀπέτρεχε. Ταῦτα κατὰ τοῦ ἀνδρὸς σχεδόν τι δι' ὅλης αὐτοῦ τῆς βίβλου κατασπείρων ἐνασφαλμαίνει. Τὸ δὲ σύγγραμμα δραματικὸν ποιεῖται ⁷¹· προσφωνεῖ δὲ αὐτὸ πρὸς τινὰ Λεόντιον αἰτήσαντον. Τὰ δὲ τοῦ δράματος εἰσάγει· πρόσωπα Λαμπαδίου μὲν ὑπερμαχοῦντα αὐτοῦ, Μαρῖνον δὲ τινὰ ὡς ⁷² ὄθεν ὑπὲρ τοῦ Ἰωάννου ἀγωνιζόμενον, ὃς καὶ μετὰ τινὰς διαλέξεις εἰσάγεται αὐτῷ καταγινώσκων μὲν οὐ ἐδόκει προσώπου ὑπερασπίζεσθαι, Λαμπαδίῳ δὲ προστιθέμενος· μεθ' ὃν Ταράσιόν τινὰ τὸν ἀγῶνα ὑπεσέλθειν ὑποκρίνεται, ἐκείνα δὲ τοῦτους καὶ ἐρωτῶν κατασχηματίζων καὶ ἀποκρίνεσθαι, ἃ συνοίσει μὲν αὐτῷ, μῶμον δὲ καὶ ἀπορίαν τῷ συνηγορουμένῳ ὄθεν ἑώρα κατασκευάζοντα. Ἐξαίθεκα δὲ λόγοις τὸ σύγγραμμα διαιρεῖ, καὶ ἐν μὲν τοῖς τρισὶ καὶ δέκα τὸν διαλογικὸν εἰσάγει τύπον, κατὰ τοῦ πρώτου μόνου τῶν Ἰωάννου λόγων τοσαύτην σπουδὴν καὶ πόνον εἰσενεγκάμενος, ἐν δὲ τοῖς λοιποῖς τρισὶ καταδρομὴν ποιεῖται τῶν ἐν τῷ δευτέρῳ καὶ τρίτῳ λόγῳ ρηθέντων τῷ Ἰωάννῃ.

Ἐν μὲν οὖν τῷ πρώτῳ λόγῳ τὸν πρόλογον ἀπαρτίσας, κατὰ δύο κεφαλαιῶν ἵσταται, καθ' ἑνὸς μὲν τοῦ ὅτι ὁ ⁷³ Λόγος ἔπαθε σαρκί, καθ' ἑτέρου δὲ τοῦ ὅτι ταυτὸν ἐστὶ τὸ ⁷⁴ λέγειν Χριστὸν τῷ λέγειν Θεόν. ^C Ἐν δὲ τῷ β' λόγῳ ὅτι τε μάτην ἐλοιδορήθη πειράται δεικνύναι, καὶ ὅτι τὸ, « Ἀναθήσεται ⁷⁵ ῥάβδος ἐκ τῆς ῥίζης Ἰεσσαί, » κακῶς ὁ Σκυθοπολίτης Ἰωάννης ἐξελάβετο. Ἐν δὲ τῷ γ' ὡς ὄθεν συζητεῖ ὅπως δεῖ νοεῖν τὸ· Νῦν ⁷⁶ ἑδοξάσθη ὁ Υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου, καὶ ὁ Θεὸς ἑδοξάσθη ἐν αὐτῷ, » καὶ τὰ ἐξῆς τοῦ ῥητοῦ. Ἐν δὲ τῷ δ, πῶς ἴδιον λέγεται ⁷⁷ τοῦ Θεοῦ τὸ σῶμα, καὶ περὶ ἐνώσεως, καὶ περὶ τοῦ « Ἐχρίσε σε ὁ Θεός, ὁ Θεός ⁷⁸ σου, » καὶ περὶ τοῦ, « Ἐγὼ ἀγιάζω ἑμαυτόν· » ἐν ᾧ λόγῳ καὶ ὁ ⁷⁹ Μαρῖνος τῆς ὡς ὄθεν ἀποστὰς ἀντιλογίας τῷ Λαμπαδίῳ ⁸⁰ συντίθεται. Ἐν δὲ τῷ ε', ἐνθα καὶ ὁ Ταράσιος ἀναδέχεται τὸν ἀγῶνα ἀντὶ Μαρῖνου ὑποκρίνεται, τὰς κατὰ τοῦ Ἰωάννου κατηγορίας ἀναλαμβάνει πικρότερον, καὶ ὁ λόγος αὐτῷ σχεδόν τι ἐν ταύταις καταναλισκείται. Ἐν δὲ ^D τῷ ς' δριμύτερον πῶς κατατρέπει τῆς κατὰ Χριστὸν τὸν Σωτῆρα ἡμῶν ἐνώσεως· καὶ περὶ τοῦ, « Ἐχρίσε σε ὁ Θεός, ὁ Θεός σου, » καὶ ὅπως ἡ κατ' αὐτὸν Ἐκκλησία περὶ τοῦ, « ἐσαρκώθη, » δοξάζει. Ἐν δὲ τῷ η' περὶ τοῦ· « Ὁ Λόγος ⁸¹ σὰρξ ἐγένετο, » εἰς ἀπορίας

et alia sexcenta impingit : ut, in suspicionem Manichææ sectæ venisse : sacrum Quadragesinæ tempus ad tres tantum hebdomadas revocasse, iisdemque nec ab avium carnibus abstinuisse : ad gentium sacra accessisse : ut plurimum præterea ^{87b} ventri plus satis deditum, non absoluto jam sacro communicasse, sed post Evangelium una cum pueris mysteria sumpsisse, statimque ad mensam advolasse. Talia fere toto libro sparsa ac disseminata, pelulant in virum illum jactat. Opus ipsum dramaticum est, Leontio cuidam id efflagitanti inscriptum. Personas fingit hic Lampadium quemdam, qui pro Basilio certet, cum Marino, qui Joannis partes tuendas suscepit. Hunc post dissertationes aliquot. damnato eo, quem defendendum suscepit, ad Lampadium sese adjungentem inducit, ac post eum victum Tarasium quemdam iterum certamen redintegrantem. Ubi illa hos et interrogare, et respondere comminiscitur, quæ cum sibi conductura, tum patrocinant adversario reprehensionem ac perplexitatem paritura viderentur. In sedecim autem libris opus universum dividit : quorum tredecim priores dialogi forma sunt ab eo, contra primum duntaxat Joannis librum, tanto cum studio ac diligentia conscripti : reliquis vero tribus ea oppugnat, quæ in secundo suo et tertio libro Joannesasseruat.

Primo igitur libro post præfationem absolutam, duobus capitibus oppugnandis insisit. Primum quidem illud : « Verbum passum est in carne ¹. » Alterum vero : « Idem est dicere Christum, atque dicere Deum. » Jam secundo libro temere se affectum injuria ostendere conatur : et illud : « Egredietur virga de radice Jessæ ². » Male a Scythopolita Joanne intellectum esse. Tertio deinde libro, de illo scilicet quaerit loco, quomodo intelligendus : « Nunc clarificatus est Filius hominis, et Deus clarificatus est in illo ³, » et quæ ibi sequuntur. Quarto libro, quomodo dicatur proprium esse Dei corpus, tum de unitate, et de illo : « Unxit te Deus tuus ⁴, » et de illo : « Ego sanctifico meipsum ⁵. » Quo in libro Marinus contradicendi partes relinquens scilicet, cum Lampadio consentit. Quinto vero libro, ubi et Tarasius certamen subire Marini loco fingitur, accusationes Joannis acerbius suscipit, totusque adeo liber in ^D iis fere consumitur. Sexto tum libro vehementius etiam invehitur in unionem Christi Servatoris nostri. ^{88a} De illo quoque disputat : « Unxit te Deus, Deus tuus : » docetque quid ipsius Ecclesia censeat de illo : « Caro factum est ⁶. » Libro octavo in varias absurditates præcipitat, dum de illo

¹ I Petr. iv, 1. ² Isa. ii, 1. ³ Joan. xii, 31. ⁴ Psal. xxxiv, 8. ⁵ Joan. xvii, 19. ⁶ Joan. i, 14.

VARIE LECTIONES.

⁷⁰ ἐκ add. A. ⁷¹ δραμ. ῥῥη ποιεῖται C. ⁷² ὡς A : φήσας ὡς C. ⁷³ ὁ add. A. vid. I Petr. iv, 1. ⁷⁴ τὸ om. A. ⁷⁵ ἀναθήσεται] Isa xi, 1. ⁷⁶ νῦν] Joan. xiii, 31. ⁷⁷ λέγεται εἶναι ἴδιον C. ⁷⁸ ὁ Θεός semel ponit C. vid. Psal. lxxv, 8. ⁷⁹ ὁ add. A. ⁸⁰ Λαμπαδίῳ add. rc. A. ⁸¹ ὁ Λόγος] Joan. i, 14.

agit: « Verbum caro factum est », itemque de illo: « Nemo ascendit in cælum, nisi qui de cælo descendit, Filius hominis, qui est in cælo ». Nono libro de illo agit: « Petra autem erat Christus »; et de illo: « Ecce vita vestra suspensa est in oculis vestris ». Rursum de illo: « Porta hæc clausa erit »; quæ omnia impie interpretatur. Decimo vero libro de illo: « Vobis verbum salutis missum est »; deque eo: « Qui Filio suo non pepercit ». Et: « De Verbo vitæ, quod manus vestræ contrectaverunt ». Iterum de illo: « Sic Deus dilexit mundum, ut Filium suum unigenitum daret », et quæ sequuntur. In undecimo libro de illo tractat loco: « Hic Deus noster: non reputabitur alius coram ipso. Deinde in terra visus est, et cum hominibus conversatus est ». Rursum super illo: « Exsurge, Deus, judica terram ». Deque altero loco: « Qui videt me, videt et Patrem ». Tum adversus eos, qui dicerent non posse apostolos propter imbecillitatem audientium verum docere. Duodecimo libro docet unum e Trinitate passum. Et de illo item: « Si enim cognovissent, non ipsum Dominum gloriæ crucifixissent ». Ubi et quod non dicamus duos Christos, infirma malaque ratione defendit: ad suam ipse voluntatem nimirum sensumque defensionem accommodans. Tertio decimo denique libro quærit: Quomodo non sint duo Filii. Et vero ex iis quibus defensionem instituit, duos esse Filios dicere necesse sit. Qua in re Tarasius veluti jam victus silentium tenet. Desinit et Basilus, sive Lampadius studiose interrogare ac respondere. Libri porro tres, quartus decimus, quintus decimus, et sextus decimus, perpetua contexti oratione, in secundum et tertium librum assertionum Joannis Scythopolitæ incurrunt.

Fuit hic Basilus presbyter, ut de se ipse affirmat, Antiochenæ Ecclesiæ, quo tempore thronum ibi tenebat Flavianus (54), Romanique clavum imperii moderabatur Anastasius. Dicitio ejus in dialogis potissimum humilis est, ut nec a vocibus e trivio sumptis sibi temperet. Sed et in compositione parum accuratus, peccare non raro, atque solæcismum facere deprehenditur 88b. Verum uti perspicuus in his esse laboravit, ita quoque in suis adversus pios argumentis vehemens sane est, atque visu tritus, ut omnem plane vitam in hoc vano contra pietatem studio consumpsisse videatur. Etsi vero Nestoriana (55) hæresis infectus est, Nesto-

⁷Joan. i, 14. ⁸Joan. iii, 15. ⁹I Cor. x, 4. ¹⁰Deut. xxviii, 66. ¹¹Ezech. xxxiv, 2. ¹²Act. xiii, 26. ¹³Rom. iii, 32. ¹⁴Joan i, 1. ¹⁵Joan iii, 16. ¹⁶Baruch. iii, 36-38. ¹⁷Psal. lxxxi, 8. ¹⁸Joan, xiv, 9. ¹⁹I Cor. ii, 8.

VARIE LECTIONES.

²⁰οὐδεις] Joan. iii, 15. ²¹ἡ δὲ] I Cor. x, 4. ²²Deut. xxviii, 6. ²³ἡ πόλις] Ezech. xlvi, 1. ²⁴οὐκ ὁ] Act. xiii, 26. ²⁵ὅς τοῦ] Rom. viii, 32. ²⁶ὅτι om. A. ²⁷αἱ χεῖρες] I Joan. i, 1. ²⁸περὶ τοῦ λόγου τῆς ζωῆς] hæc cum ante ὅτι legerentur transposui cum A. ²⁹οὕτως] Joan. iii, 16. ³⁰καὶ τὰ ἐξῆς γ. ³¹εἰτα] Baruch. iii, 30. ³²ἀνάστα] Psal. xxviii, 8. ³³ὁ ἑωρακὼς] Joan. xiv, 9. ³⁴εἰ γάρ] I Cor. ii, 18. ³⁵ὅπως γ. ³⁶αὐτοῦ add. A. ³⁷σαφὲς ἐν τούτοις γ.

NOTÆ.

(54) Ejus nominis secundus circa ann. Christi 500.

(55) Nestorianum hic dici mireris sane cum sup.

A πολλάς ἐκτραχηλίζεται, καὶ περὶ τοῦ· « Οὐδεις » ἀναβέβηκεν εἰς τὸν οὐρανὸν, εἰ μὴ ὁ ἐκ τοῦ [153 H.] οὐρανοῦ καταβάς, ὁ Υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου, ὁ ὢν ἐν τῷ οὐρανῷ. » [284 R.] Ἐν δὲ τῷ θ' περὶ τοῦ· « Ἡ δὲ πέτρα ἦν ὁ Χριστὸς, » καὶ περὶ τοῦ, « Ὁφείσθαι » τὴν ζωὴν ὑμῶν κρεμασμένην πρὸ ὀφθαλμῶν ὑμῶν, » καὶ περὶ τοῦ, « Ἡ πόλις » αὕτη κεκλεισμένη ἔσται, » πάντα ταῦτα δυσσεβῶς ἐκλαμβάνεται. Ἐν δὲ τῷ ι' περὶ τοῦ, « Ὑμῖν » ὁ λόγος τῆς σωτηρίας ἀπεστάλη· » καὶ περὶ τοῦ, « Ὅς τοῦ » ἰδίου Υἱοῦ οὐκ ἐφέλατο, » καὶ, ὅτι « Αἱ χεῖρες » ὑμῶν ἀηλάφησαν, περὶ τοῦ Λόγου τῆς ζωῆς ». » καὶ περὶ τοῦ, « Οὕτως » ἠγάπησεν ὁ Θεὸς τὸν κόσμον, ὥστε τὸν Υἱὸν αὐτοῦ τὸν μονογενῆ, » καὶ ἐξῆς ». Ἐν δὲ τῷ ια' περὶ τοῦ, « Οὗτος ὁ Θεὸς ἡμῶν, οὐ λογισθήσεται ἕτερος πρὸς αὐτόν· » — « Εἰτα » ἐπὶ τῆς γῆς ὤφθη, καὶ τοῖς ἀνθρώποις συνανεστράφη, » καὶ περὶ τοῦ « Ἀνάστα », ὁ Θεὸς, κρίνων τὴν γῆν, » καὶ περὶ τοῦ, « Ὁ ἑωρακὼς » ἐμὲ ἑώρακε τὸν Πατέρα, » καὶ πρὸς τοὺς λέγοντας μὴ δύνασθαι τοὺς ἀποστόλους διὰ τὴν ἀσθένειαν τῶν ἀκούοντων διδάσκειν τὰληθές. Ἐν δὲ τῷ ιβ', ὅτι εἰς τῆς Τριᾶδος ὁ παθὼν, καὶ περὶ τοῦ, « Εἰ γάρ » ἔγνωσαν, οὐκ ἂν τὸν Κύριον τῆς δόξης ἐσταύρωσαν, » καὶ πῶς » οὐ λέγομεν δύο Χριστοὺς ἀσθενῶς καὶ κακοτρόπως ἀπολογεῖται, πρὸς τὸ οἰκεῖον μέντοι συμβαίνουσαν βούλημα τὴν ἀπολογίαν προάγει. Ἐν δὲ τῷ ιγ' περὶ τοῦ πῶς οὐ δύο Υἱοὶ· καίτοι ἐξ ὧν δοκεῖ ἀπολογεῖσθαι, ἀνάγκη λέγειν δύο Υἱούς. Ἐν ᾧ καὶ ὁ Ταράσιος ὡς δῆθεν ἐκνευκημένος συνῆλθε, καὶ παύει καὶ ὁ Βασίλειος ἔχει ὁ Λαμπάδιος τῆς κατὰ πῦσιν καὶ ἀπόκρισιν σπουδῆς τὴν σχολὴν, καὶ ποιεῖται τὸν ιδ', ιε' τε καὶ ις' λόγον διεξοδικωτέρῳ λόγῳ, καὶ κατατρέπει τὸν ἐν τῷ β' καὶ γ' βιβλίῳ εἰρημένων τῷ Ἰωάννῃ.

Ἦν δ' οὗτος ὁ Βασίλειος πρεσβύτερος, ὡς αὐτὸς φησι, τῆς κατὰ Ἀντιόχειαν Ἐκκλησίας, ἀρχιερατεύοντος μὲν τῶν ἐκεῖσε Φλαβianoῦ, Ῥωμαιοῦ δὲ Ἀναστασίου βασιλεύοντος. Ἔστι δὲ τὴν φράσιν γυδαῖος, καὶ μάλιστα ἐν τοῖς διαλογικοῖς αὐτοῦ οὐδὲ τῶν ἐκ τριῶν ῥημάτων ἀπέχεται· ἀλλ' οὐδὲ τὴν σύνταξιν ἀκριβῆς, ὥστε καὶ μέχρι τοῦ σφάλlein καὶ σολοικισμοῖς καχεῖσθαι πολλάκις ἐξάγεται· καὶ τὸ σαφὲς δὲ, ὡς ἐν τούτοις, ἐπετῆδευσε. Τοῖς μὲν κατὰ τῆς εὐσεβείας ἐπιχειρήμασι δριμύς τέ ἐστιν καὶ ἐντριβής, καὶ τὸν ὅλον βίον τούτοις, ὡς εἰκε, τοῖς κατὰ τῆς εὐσεβείας πόνοις ἐγκαταστασας. Καὶ τὴν αἵρεσιν δὲ Nestorίῳ νοσῶν Nestόριον

cod. 9, pro Eutychanis scripsisse hunc adversus Nestorium videatur, ipsumque Scythopolitam contra illos scripsisse constet.

μὲν οὐκ οικειοῦται, Διόδωρον δὲ καὶ Θεόδωρον ἐπιγράφεται Πατέρας. Καὶ κατὰ μὲν τοῦ θεσπεσίου Κυρίλλου εἰς πρόσωπον οὕτως ἀναισχύντως οὐ βλασφημεῖ· τὸν μέντοι γε Ἰωάννην, καθ' οὗ τὴν γραφὴν ἐνεστήσατο, μηδενὶ ἄλλῳ ἢ τοῖς Κυρίλλου φρεσὶν ἐπερείδουσαι ἐξ κεφαλῶν, καὶ τῷ δωδεκάτῳ, φησὶ, μάλιστα, ὃ παρέρχεται τὴν θεοπάθειαν· ἐν οἷς αὐτῷ καὶ ὅ τῆς ματαιοπονίας τὸ τέλος. Τὸ δὲ σύνταγμα αὐτῷ πρὸς Λεόντιον, ὡς ἐφημεν, ἐποιήθη, ὃν ὁσιώτατον καὶ θεοφιλέστατον καὶ Πατέρα ἀποσιμνύνει.

PH.

Θεοδῶρον μονάζοντος Ἀλεξανδρέως κατὰ Θεμιστίου λόγος. Καὶ Θεμιστίου ἀπολογία ὑπὲρ τοῦ ἐν ἁγίοις Θεοφιλίου.

Ἀνεγνώσθη Θεοδῶρον μονάζοντος Ἀλεξανδρέως κατὰ Θεμιστίου, οὗ ἡ ἐπιγραφή, «Ἐλεγχος ὡς ἐν συντόμῳ τῆς ἀνωθεν καὶ ἐξ ἀρχῆς Θεμιστίου κατὰ τῶν ἡμῶν Πατέρων προπετοῦς καὶ ἀλογωτάτης ἐνοστάσεως, ἐκ προφάσεως νῦν ἡμῖν πεποιημένος [285 R.] τῶν προβεβλημένων ὑπ' αὐτοῦ κατὰ τῆς ἀληθείας ζητημάτων τε καὶ [154 H.] προτάσεων, καὶ σαφῆς διευκρίνησις τῆς προκειμένης ὑποθέσεως.» Ἡ μὲν οὖν ἐπιγραφή τοιαύτη βιβλίον μᾶλλον ἢ ἐπιγραφή βιβλίου τυγχάνουσα· ἀμφω δὲ, ὅτε Θεόδωρος καὶ Θεμιστίος, αἱρετικοὶ καὶ τῆς τῶν Θεοπασχόντων μερίδος ὑπάρχουσι, Σεθήρω¹ προσανακείμενοι. Ὁ μὲντοι Θεμιστίος ἡ Καλώνυμος (ἐξονομάζει γὰρ καὶ οὕτως αὐτὸς ἑαυτὸν) καὶ τῆς τῶν Ἀγνοϊτῶν² προστάτης ἐστὶν αἰρέσεως, καὶ λόγον ὑπὲρ τῆς τοιαύτης νόσου συνέγραψεν, ὃν ἐπέγραψε· *Καλώνυμον τοῦ καὶ Θεοφιλίου ἀπολογία ὑπὲρ τοῦ ἐν ἁγίοις Θεοφιλίου*, ἐν ᾧ καὶ Σεθήρω, ᾧ προσανακείται (τοιούτον γὰρ τὸ ψεῦδος καὶ οἱ ἐρασταὶ τοῦ ψεύδους), καθάπτεται. Εὐθύνας δὲ ἐν τῇδε τῇ λόγῳ παρὰ Θεόδωρου εἰσπράττεται· τὰ γὰρ τοῦ Θεμιστίου ἐπιχειρήματα τέσσαρα μὲν ὄντα, τὴν ἄνοιαν δὲ, ὡς ᾤετο, ἐπὶ Χριστοῦ κατασκευάζοντα, καθ' ἐν ὃ Θεόδωρος ταξάμενος, ἕκαστος μυρίαὶ ἀτοπίαις ἐχόμενον³ δεικνυσιν. Εἶτα πάλιν ὁ Θεμιστίος, ὥσπερ τὴν ἥτταν ἀνακαλούμενος, κατὰ Θεόδωρον μονάζοντος ἐγράψε. Καὶ ὁ Θεόδωρος πάλιν ἐν τρισὶ τόμοις τοὺς κατ' αὐτοῦ ἐλέγχους ἀποσκευασάμενος, τὴν οικείαν ἐπὶ τοῦτῳ δόξαν ἀληθῆ παρστήσατο. Ἔστι δὲ τούτων ἑκάτερος τοῦ τε συγγράφειν οὐκ ἀπειρῶς ἔχων, καὶ τὸ σαφὲς μετὰ τοῦ συντόμου καὶ τοῦ καθεστηκότος ἐν λόγοις διώκων⁴.

PΘ.

Κλήμεντος Ἀλεξανδρείας πρεσβυτέρου βιβλία.

Ἀνεγνώσθη Κλήμεντος Ἀλεξανδρέως πρεσβυ-

VARIE LECTIONES.

¹ καὶ om. pr. A. ² ἡμῶν add. A. ³ post Σεθήρω cum A omisi δέ. ⁴ ἀγνοϊτῶν A. ⁵ παρὰ A. περί γ. ⁶ ἐχόμενα A. ⁷ ἐπὶ A : ἐν γ. ⁸ διώκων ἐν λόγοις γ.

NOTÆ.

(56) Hic Tarsensis, sequens Mopsuestiæ episcopus fuit.

(57) Theopaschitæ a Græcis appellati. Vide Niceph. lib. xviii *Historia Ecclesiast.* cap. 51.

(58) Niceph. lib. xviii *Eccles. hist.* cap. 50, non Themistius hic sub Valente philosophus, sed potius Cononius ille in oppugnando Philopono socius vide-

atur, tamen sibi nequaquam vindicat, sed Diodorum (56) atque Theodorum patres laudat. Et contra divinum quidem Cyrillum non tam impudenter in eos blasphematur. Attamen Joannem hunc, in quem stylum strinxit, alii præterea nulli rei, præterquam Cyrilli duodecim capitibus inniti refert, ac duodecimo, ait, maxime, quo Deum ille passum subintroducitur. Atque in his finem accipit frustra ille ab eo susceptus labor. Opus vero, ut supra dicere memini, Leontio dedicat cuidam, quem sanctissimum, Deoque charissimum, et Patrem magnifice prædicat.

CVIII.

Theodori Monachi Alexandrini *Adversus Themistium liber.*

B Themistii *Apologia pro sancto Theophobio.*

Lectus est Theodori Alexandrini monachi *adversus Themistium liber*, cujus hæc inscriptio : Confutatio brevis, qua superioris temporis denovo repetita illa Themistii contra Patres temeraria maximeque absurda contentio refellitur : a nobis nunc elaborata, occasione objectarum ab ipso contra veritatem questionum, atque enuntiationum, cum dilucida explicatione objecti argumenti. Talis hic igitur libri titulus, ut liber potius, quam titulus libri videatur. Uterque vero Theodorus æque ac Themistius, hæretici et partium studiosi fuerunt, eorum qui divinitatem (57) passam esse asseverant, Severo nimirum addicti. Cæterum Themistius, sive Calonymus (hoc enim sibi cognomen quoque addidit) etiam Agnoetarum (58) sectæ caput fuit : de qua et librum conscripsit, affixo titulo : *Calonymi seu Themistii apologia pro sancto Theophobio* (59). Quo in libro ipsum quoque Severum, cui tamen adductus erat (tanta est vis falsitatis, tale et mendacii amantes) perstringens, dictorum a Theodoro rationes exigit. Themistii enim quatuor argumenta illa, quibus se inscitiam in Christo probasse arbitrabatur, Theodorus singularium expendens atque æstimans, singula sexcenta continere absurda ostendit. Hinc rursum Themistius : acceptam veluti cladem reparans, singularem librum in Theodorum conscripsit. Theodorus autem tribus vicissim libris, et 89a quæ ille reprehenderat, refutat, et suam de hac re veram opinionem exponit. Uterque scribens non imperitus, perspicuitatem solida cum vehementia in dicendo sectatus est.

CIX.

Clementis Alexandrini presbyteri Scripta.

Lecta sunt Clementis (59) Alexandrini presbyteri

tria librorum volumina, quorum unius inscriptio est, *Hypotyposes*; alterius, *Stromateus*; tertii vero *Pædagogus*.

Hypotyposeon, sive Dispositionum libri VIII.

Hypotyposes quidem disceptationem continent locorum aliquot Veteris Novique Testamenti, quæ etiam summatim explicat, et interpretatur. Etsi autem recte in quibusdam sentire visus est, in aliis rursus impie omnino fabuloseque disserit. Asserit enim materiam æternam esse, et ideas veluti certis decretis induci fugit. Filium quoque in rebus creatis numerat. Adhæc animarum migrationes, multosque ante Adamum mundos prodigiose comminiscitur. Evam præterea, ex Adamo, non ut sacri libri tradunt, sed obscene atque impie educit. Angelos quoque, cum feminis congressos, liberos inde sustulisse somniat. Quin et Verbum carnem non esse factum, sed ita visum duntaxat. Duo ad hæc Patris Verba finxisse deprehenditur, quorum minus mortalibus sit visum. Imo ne hoc quidem; sic enim scribit: « Dicitur quidem et Filius Verbum æquivoco cum Patrio Verbo. Verum (60) neque hoc illud Verbum est, quod caro factum est, neque etiam Patrium illud Verbum: sed vis quædam ac potestas Dei, tanquam a Verbo ipso profluens, mens effecta, hominum animos pervasit. » Quæ quidem omnia sacre Scripturæ testimoniis aliquot astruere nititur. Quamquam et alia id genus sexcenta blasphemia voce nugatur, seu ipse, sive quis alius (61), ejus personam indutus; plane ut octo ipsos libros hisce blasphemiarum portentis, de iisdem identidem disserendo, ac sparsim atque confuse, veluti stupore percussus Scripturas producendo, repleverit. Universi autem operis scopus fuisse videtur Geneseos, Exodi, Psalmorum, Epistolarum beati Pauli, et catholicarum, ac denique Ecclesiastici interpretatio. Hoc interim fateatur ipse discipulum se fuisse Pantænii. Sed de *Hypotyposibus* hactenus.

CX.

Ejusdem Pædagogi libri III.

Jam *Pædagogus* tribus libris 39b conscriptus, vitam moresque informat; quibus et alium quemdam præmittit, adjungitque singularem librum, quo gentium refellit impietatem (62). Nihil autem simile habent hi omnes cum *Hypotyposibus*, quando et stolidis illis ac blasphemis opinionibus omnino vacant, et dictio ipsa in his floridior ac temperatam quamdam gravitatem non sine jucunditate assurgit, et varia illa, quæ in iis est, rerum cognitio, nihil

Α τέρου τεύχη βιβλίων τρία, ὧν τὸ μὲν ἐπιγραφῇ ἔλαχεν Ὑποτυπώσεις, τὸ δὲ Στρωματεὺς, τὸ δὲ Παιδαγωγός *.

Ὑποτυπώσεων τόμοι ὀκτώ.

Αἱ μὲν οὖν Ὑποτυπώσεις διαλαμβάνουσι περὶ ῥητῶν τινῶν τῆς τε Παλαιᾶς καὶ Νέας Γραφῆς, ὧν καὶ κεφαλαιωδῶς ὡς δὴθεν ἐξηγήσιν τε καὶ ἐρμηνείαν ποιεῖται. Καὶ ἐν τισὶ μὲν αὐτῶν ὀρθῶς δοκεῖ λέγειν, ἐν τισὶ δὲ παντελῶς εἰς ἀσεβεῖς καὶ μυθώδεις λόγους ἐκφέρεται. Ὑλῃν τε γὰρ ἀχρονον καὶ ἰδέας ὡς ἀπὸ τινῶν ῥητῶν εἰσαγομένας δοξάζει, καὶ τὸν ὕβιν εἰς κτίσμα κατὰγει. Ἐτι δὲ μετεμψυχώσει καὶ πολλοὺς πρὸ τοῦ Ἀδάμ κόσμους τερατεύεται· καὶ ἐκ τοῦ Ἀδάμ τὴν Εὔαν, οὐχ ὡς ὁ ἐκκλησιαστικὸς λόγος βούλεται, ἀλλ' αἰσχροῦς τε καὶ ἀθέως ἀποφαίνεται· μίγνυσθαι τε τοὺς ἀγγέλους γυναῖξιν καὶ παιδοποιεῖν ἐξ αὐτῶν ὄνειροπολεῖ, καὶ μὴ σαρκωθῆναι τὸν Λόγον, ἀλλὰ δόξαι. Λόγους τε τοῦ Πατρὸς δύο τερατολογεῖν ἀπελέγχεται, ὧν τὸν ἥττονα τοῖς * ἀνθρώποις ἐπαρῆναι, μᾶλλον δὲ οὐδὲ ἐκείνων· φησὶ γάρ· « Λέγεται μὲν καὶ ὁ Ὑῖος Λόγος, ὁμωνύμως τῷ Πατρὶ καὶ Λόγῳ, ἀλλ' οὐχ ¹⁰ οὗτός ἐστιν ὁ σὰρξ γενόμενος· οὐδὲ μὴν ὁ Πατὴρ Λόγος, ἀλλὰ δύναμις τις τοῦ Θεοῦ, οἷον ἀπόρροια τοῦ Λόγου αὐτοῦ, νοῦς γενόμενος τῶν ἀνθρώπων καρδίας διαπεφοίτηκε. » Καὶ ταῦτα πάντα περᾶται ¹¹ ἀπὸ ῥητῶν τινῶν κατασκευάζει τῆς Γραφῆς. Καὶ ἄλλα δὲ μυρία φλυαρεῖ καὶ βλασφημεῖ ¹², εἰτε αὐτὸς, εἰτε τις ἕτερος τὸ αὐτοῦ προσηυον ὑποκρίθεις. Ἐποιήθησαν δὲ αὐτῷ αἱ βλάσφημι αὐταῖ τερατολογίαι ἐν τόμοις ὀκτώ. Λέγει δὲ καὶ περὶ τῶν αὐτῶν πολλάκις, καὶ σποράδην καὶ συγχυμένως [288 R.] ὥσπερ ἐμπληκτος παράγει τὰ ῥητά. Ὁ δὲ ὅλος σκοπὸς ὡσαύτῃ ἐρμηνεῖται τυγχάνουσι τῆς Γενέσεως, τῆς Ἐξόδου, τῶν Ψαλμῶν, τοῦ θείου ¹³ Παύλου τῶν Ἐπιστολῶν, καὶ τῶν Καθολικῶν, καὶ τοῦ Ἐκκλησιαστοῦ ¹⁴. Μαθητὴς δὲ, ὡς καὶ αὐτός φησι, γέγονε Πανταίνου. Ἀλλὰ ταῦτα μὲν αἱ Ὑποτυπώσεις.

PI.

Τοῦ αὐτοῦ δὲ Παιδαγωγός ἐν τόμοις γ'.

Ὁ δὲ Παιδαγωγός ἐν τρισὶ τόμοις ἐστὶν αὐτῷ διαπεπονημένος, ἡθούς καὶ βίου κατορθωτικῆς. Ἐχει δὲ τούτων καὶ προηγούμενον καὶ συνταττόμενον λόγον ἕτερον, ἐν ᾧ τὴν Ἑλλήνων διέλεγει ἀθεότητα. Οὐδὲν δὲ ὁμοιον ἔχουσι πρὸς τὰς Ὑποτυπώσεις οὗτοι οἱ λόγοι· τῶν τε γὰρ μεταίων καὶ βλασφημῶν ἀπληγαμένοι δοξῶν καθεστήκασι, καὶ ἡ φράσις ἀνθηρὰ καὶ [155 H.] εἰς ὄγκον ἡρμένη σύμμετρον μετὰ τοῦ ἡδέος, καὶ ἡ πολυμάθεια ἐμπρό-

VARIE LECTIONES.

* δὲ ὁ παιδ. A * τοῖς] αὐτοῖς A. ¹⁰ οὐχ] οὐ νῦν A. ¹¹ περᾶται post τινῶν ponit C. ¹² βλασφημεῖ καὶ φλυαρεῖ C. ¹³ τοῦ θείου — ἐπιστολῶν om. pr. A. ¹⁴ ἐκκλησιαστικοῦ C.

NOTÆ.

(60) Pro οὐχ lege οὐδέ, eo quod hic præcesserint: μᾶλλον δὲ οὐδὲ ἐκείνων.

(61) Quod vero similis videatur: Arianos enim plerosque (ut hæretici solent) Clementis scripta inquinasse docet Rufinus Apologia pro Origene. Adde

et reliqua ejus scripta sanæ esse doctrinæ ac prioris styli.

(62) Qui hodie nomine *Protreptici ad gentes*, notior exstat.

πουσα. Μνημονεύει δὲ πρὸς τῷ τέλει καὶ περὶ εἰ-
κόνων.

PIA'.

Τοῦ αὐτοῦ ὁ Στρωματεὺς ἐν τόμοις η'.

Οἱ δὲ Στρωματεῖς εἰσι μὲν καὶ αὐτοὶ ἐν ὀκτώδε-
γοις καθ' Ἑλλήνων καὶ αἰρέσεων τὸν ἀγῶνα εἰσενη-
νεγμένοι, σποράδην δὲ καὶ ὥσπερ οὐκ ἐν τάξει τὴν
τῶν κεφαλαίων παράθεσιν κἀνταῦθα ποιεῖται, καὶ
τὴν αἰτίαν ὥσπερ ἀποδιδοὺς ἐν τῷ τέλει τοῦ ἐβδόμου
λόγου αὐταῖς λέξεσιν οὕτως λέγει· «Τούτων ἡμῖν
προδηγυσμένων, καὶ τοῦ ἡθικοῦ τύπου ὡς ἐν κε-
φαλαίοις ὑπογραφέντος ¹², σποράδην τε, ὡς ¹³ ὑπ-
εσχήμεθα, καὶ διεβρίμμεν τὰ ζώπυρα τῆς ἀληθοῦς
γνώσεως ἐγκατασπειράντων μαθήματα, ὡς μὴ βῆ-
διαν εἶναι τῷ περιτυχόντι τῶν ἀμυήτων τὴν τῶν
ἀγίων εὐρεσιν, καὶ ἐξῆς ¹⁴. Ἡ μὲν οὖν τοῦ ¹⁵ διεβ-
ρίμμενός αὐτὰ κατατάξαι αὐτῷ αἰτία αὕτη, ὡς
φησι, γέγονεν. Εὐρον μέντοι γε ἐν τινι παλαιῷ βι-
βλῳ τὴν αὐτὴν πραγματείαν οὐχὶ Στρωματεῖς μόνον
ἐπιγραφόμενῃ, ἀλλ' ὁλοκλήρως οὕτως, *Τιτοῦ Φλα-
βίου* ¹⁶ *Κλήμεντος πρεσβυτέρου Ἀλεξανδρείας*,
τῶν κατὰ τὴν ἀληθῆ φιλοσοφίαν γνωστικῶν
ὁπομημάτων Στρωματέων α', β', γ', δ', ε', ζ', η',
καὶ θ'. Ἄλλ' ὁ μὲν πρῶτος ¹⁷ μέχρι τοῦ ἐβδόμου τὴν
αὐτὴν ἔχουσιν ἐπιγραφὴν καὶ ἐνιαῖοι τυγχάνουσιν ἐν
ἅπασιν τοῖς βιβλίοις· ὁ μέντοι ὀγδοὺς διάφορός τε
ἐστὶ καὶ τῇ ἐπιγραφῇ καὶ τῷ ἑδάξει. Ἐν τισὶ μὲν
γάρ· *Τίς ὁ σωζόμενος πλούσιος* ἐπιγράφεται, καὶ
ἀρχεται οὕτως· «Οἱ μὲν τοὺς ἐγκωμιαστικοὺς λό-
γους, καὶ ἐξῆς· ἐν τισὶ δὲ Στρωματεὺς ὀγδοὺς ὥσπερ
καὶ οἱ πρὸ αὐτοῦ ἐπτά, ἐπιγράφεται, καὶ ἀπάρχεται·
«Ἄλλ' οὐδὲ οἱ παλαιάτοι τῶν φιλοσόφων, καὶ ἐξῆς.
Αὕτη δὲ ἡ τῶν Στρωματέων βιβλος ἐνιαχοῦ οὐχ
ὀγιῶς διαλαμβάνει, οὐ μέντοι γε ὥσπερ αἱ Ἰγνοτυ-
πώσεις, ἀλλὰ καὶ πρὸς πολλὰ τῶν ἐκεῖ διαμάχεται.

Ἐπαγγέλλεται δὲ καὶ ἄλλα πεποιηθῆαι αὐτῷ συγ-
γράμματα οὐκ ὀλίγα, καὶ γε καὶ ὑφ' ἑτέρων πεποι-
ηέναι μεμαρτυρηταί· *Περὶ τε τοῦ Πάσχα καὶ Περὶ
νῆστεας, καὶ Περὶ κακολογίας, Περὶ κανόνων ἐκ-
κλησιαστικῶν κατὰ τῶν ἀκολουθούντων τῇ τῶν
Ἰουδαίων πλάνῃ, ὃν Ἀλεξάνδρῳ Ἱεροσολύμων ἐπι-
σκόπῳ προσεπέμψεν* ¹⁸. Ἦκμας δὲ Σεδῆρου καὶ Ἀν-
τωνίνου υἱοῦ αὐτοῦ Ῥώμης βασιλευόντων.

PIB', PII'.

Κλήμεντος τοῦ Ῥώμης διαταγὰ τῶν ἀγίων ἀπο-
στόλων, Ἀναγνωρίσαι, καὶ τὰλλα.

[289 R.] Ἀνεγνώσθῃ Κλήμεντος τοῦ Ῥώμης

VARIAE LECTIONES.

¹² ὑπογράφοντος ζ. ¹³ τε, ὡς Α: τίως ζ. ¹⁴ καὶ τὰ ἐξῆς ζ. [sic et infra. ¹⁵ τοῦ αὐτῆ add. re Α.
¹⁶ Φλαβίου Α. ¹⁷ πρῶτος] δ Α: ὀγδοὺς ζ. ¹⁸ post προσεπέμψεν cum Α omisi ἐδοξεν.

NOTÆ.

(63) Facit libenter Photius, ut quæ in piis repe-
rit scriptoribus pro imaginum cultu annotet, quod
vigeret tunc, cum hæc scriberet, Icomachorum
heresis. Vide s. cod. 29, et infr. in Pierio cod. 119.

(64) Τοῦ ἡθικοῦ τύπου, pro quo alii τόπου λε-
γουσι.

(65) Quem titulum totidem elementis apud Euseb.
lego *Eccles. Histor. lib. vi, c. 7.* ex ipsis Clemen-
tis lib. i, iii, et v, extremis verbis, alibi non semel
repetitis.

(66) Cognitione referatarum, sive etiam cognitio-

A habet minus conveniens. Extremo vero libro etiam
de imaginibus commemorat (63).

CXI.

Ejusdem Siromatei libri viii.

Stromateon autem libri quoque octo sunt, adver-
sus paganos atque hæreses pugnam instituentes :
in quibus item sparsim, et non ordine capita recen-
sentur. Cujus quasi rationem reddere in extremo
libro septimo hisce fere verbis videtur : « Hæc cum
a nobis jam antea pertractata sint, et morum illa
rudior formula per summa velut capita, quantum
polliciti sumus, sparsim descripta : iis, quæ ad ve-
ram excitant cognitionem, dogmatibus ita hic illic
inspersis, ut res illas sacras nactus quispiam, qui
mysteriis nostris initiatus non sit, haud facile com-
periat (64) » et quæ sequuntur. Hæc igitur, ut ipse
fatetur, causa fuit, cur ista sine ordine congererit.
Reperi autem in pervetere exemplari hoc opus non
solum Siromateon nomine inscriptum, sed integre
ad hunc modum : *Τιτι Flavii* (65) *Clementis pres-
byteri Alexandrini Gnosticarum* (66) *secundum ve-
ram philosophiam commemorationum Siromateus* i,
ii, iii, iv, v, vi, vii, viii. Ac primi quidem septem
eundem præferunt titulum, iidemque prorsus sunt
in omnibus codicibus. Verum octavus, cum inseri-
ptione, tum rei subjectæ materia, variat. In qui-
busdam enim inscribitur : *Quis dives salvetur* (67),
ejusque principium est : « Qui laudatorias orationes, »
et reliqua. In aliis vero, *Siromateus octavus*, ut et
reliqui septem libri, inscribitur, et incipit : « Sed
neque philosophi antiquissimi, » quæque sequuntur.
Stromateon autem liber hic alicubi non sana tradit ;
non tamen ut *Hypotyposes*. Nam multa etiam quæ
ibi dicta fuerunt, oppugnat.

Feruntur autem ab eodem alia non pauca con-
scripta. Et vero etiam alii (68) composuisse testan-
tur *De paschate, De jejuniis, De obsecratione, De
canonibus ecclesiasticis, et Adversus eos qui Judæo-
rum errorem sequuntur*, 90a, quem Alexandro
Hierosolymorum episcopo nuncupasse videtur. Cla-
ruit vero Severo et Antonino (69) ejus filio Romæ
imperantibus.

CXII, CXIII.

D Clementis Romani pont. Constitutiones apostolorum,
Recognitiones et alia.

Legimus Clementis Romani pont. librorum volu-

mina duo. Horum alteri hic est titulus : *Constitutiones apostolorum per Clementem* (70) continetque synodicos canones illos qui apostolorum cœtui ascribuntur. Alterum autem volumen epistolæ forma Jacobo fratri Domini dedicatur. Habet hoc Acta, quæ dicuntur, *Petri apostoli, et cum Simone Mago dissertationes : Recognitionem adhuc Clementis, ejusque parentis, tum aliorum fratrum*. Quamobrem etiam in quibusdam codicibus hæc ei inscriptio tribuitur : *Clementis Romani Recognitio*, in aliis tamen, ut diximus, epistola præfigitur tanquam ad fratrem Domini Jacobum; et hæc neque eadem, neque ut ab eodem profecta, sed in libris nonnullis, veluti a Petro apostolo ad Jacobum missa, in aliis rursus tanquam a Clemente ad Jacobum, alia atque alia ut modo diximus. Harum prior ostendit ipsummet Petrum res a se gestas conscripsisse, et Jacobo eas postulanti misisse : altera vero refert Clementem Petri jussu easdem res gestas litteris proditas, postquam ille jam ad immortalem commigrasset vitam Jacobo transmisisse. Ex quo conjectura capitur bis fuisse res gestas sancti Petri editas (71), ac cum temporis longinquitate periisset altera, illam Clementis tandem solam perdurasse. In omnibus enim libris, quos quidem videre mihi contigit (non paucos illos certe) post diversas illas epistolas atque inscriptiones, idem omnino sine variatione hoc operis initium reperi : *Ego Clemens, et quæ ordine deinceps sequuntur*. Refertur autem hoc opus absurdis nugis, non sine plurimis ex Arii opinione in Filium blasphemii. Constitutiones porro (72) tribus ex capitibus duntaxat reprehensionem videntur obnoxie. Ex mala nimirum fictione, quam depellere non est admodum difficile : deinde quod contra Deuteronomium criminationes quasdam adducant, quæ et ipsæ dilui facillime possunt : denique ex Arianismo, quem item acarus paulo instando, refellere queas. Liber attamen Actorum Petri (qui de Recognitionibus inscriptus est) perspicuitate ac gravitate, ad hæc puritate 90b et vehementia, aliisque orationis dotibus, rerum item variarum doctrina, tantum Constitutiones ipsas superat, nulla ut hos inter comperatio, ad sermonem quod attinet, fieri debeat.

Hic Clemens (73) ille est, de quo beatus Paulus D in ea quæ est ad Philippenses epistola : « Cum Clemente et reliquis cooperatoribus meis, quorum nomina scripta sunt in libro vitæ. » Scripsit idem magni faciendam ad Corinthios epistolam (74), quæ

A τεύχη βιβλίων δύο, ὧν τὸ μὲν ἐπιγράφεται, *Διαταγὰι τῶν ἀποστόλων διὰ Κλήμεντος*, ἐν ᾧ καὶ οἱ τῶν συνοδικῶν κανόνων τῷ ἀθροίσματι τῶν ἀποστόλων κανόνες ἐπιγραφόμενοι περιέχονται· τὸ δὲ τὴν προσφώνησιν ὡς ἐν ἐπιστολῇ εἶδει πρὸς Ἰάκωβον τὸν ἀδελφὸν ποιεῖται, ἐν ᾧ αἱ τε λεγόμεναι τοῦ ἀποστόλου Πέτρου *Πράξεις* καὶ αἱ *Πρὸς Σίμωνα τὸν Μάγον διαλέξεις*, καὶ ἐτι ὁ *Ἀναγνωρισμὸς Κλήμεντος καὶ τοῦ πατρὸς καὶ τῶν ἄλλων ἀδελφῶν*, διὰ καὶ ἐν τισὶ τῶν βιβλίων ἡ ἐπιγραφή, *Κλήμεντος τοῦ Ῥωμαίου ἀναγνωρισμὸς* ἐπιγράφεται. ἐν τισὶ δὲ, ὡς ἔφημεν, ἐπιστολὴ προτάσσεται ὡς πρὸς τὸν ἀδελφὸν Ἰάκωβον, καὶ αὕτη δὲ οὐχ ἡ αὕτη, οὐδὲ ὡς ἀπὸ τοῦ αὐτοῦ προσώπου προσηνεγμένη, ἀλλ' ἐπὶ μὲν τινῶν βιβλίων ὡς ἀπὸ Πέτρου τοῦ ἀποστόλου πρὸς Ἰάκωβον ἐπεσταλμένη, ἐφ' ἐτέρων δὲ ὡς ἀπὸ Κλήμεντος πρὸς Ἰάκωβον, [156 H.] ἄλλη καὶ ἄλλη, καθὼς προείπομεν. Καὶ ἡ μὲν δηλοῖ Πέτρον τὰς οικείας συγγράφασθαι· πρᾶξεις καὶ πρὸς Ἰάκωβον αἰτησάμενον ταύτας ἀποστεῖλαι· ἡ δὲ διαλαμβάνει ὡς Κλήμης ταύτας κατὰ πρόσταγμα Πέτρου συγγράψαι, χάκεινον πρὸς τὴν ἀγῆρω μεταναστάντος· ἀποστεῖλαι Κλήμης πρὸς Ἰάκωβον. Ἔστιν οὖν εἰκασμὸς διαλαβεῖν ὡς δύο μὲν εἴησαν τῶν Πέτρου Πράξεων ἐκδόσεις γεγεννημέναι, τῷ δὲ χρόνῳ τῆς ἐτέρας διαβρυσίσης ἐπεκράτησεν ἡ τοῦ Κλήμεντος· ἐν πᾶσι γὰρ τοῖς βιβλίοις ἃ εἶδομεν, καίτοι οὐκ ὀλίγων ὄντων, μετὰ τὰς διαφόρους ἐκεῖνας ἐπιστολάς καὶ ἐπιγραφάς τὴν αὐτὴν εὐρομεν ἀπαρallάκτως πραγματείας, ἀρχομένην· *Ἐγὼ Κλήμης*, καὶ τὰ ἐξῆς ἐνταύτοισιν. Μυρίων δὲ ἀποτημάτων ἡ πραγματεία γέμει αὐτῇ, καὶ τῆς εἰς τὸν Ὑδὸν βλασφημίας κατὰ τὴν Ἀρεῖου δόξαν ἐστὶν ἀνάπλεως. Αἱ δὲ γε *Διαταγὰι* τρισὶ μόνους δοκοῦσιν ἐνέχουσθαι, κακοπλάστis, ἣν οὐ χαλεπὸν ἀποσκευάσασθαι, καὶ ὅτι κατὰ τοῦ δευτερονομίου ὕβρεις τινὰς ἐπαφῆσιν, ἃ καὶ βῆστον διαλύσασθαι, καὶ ἐτι Ἀρειανισμῷ, ὅπερ ἄν τις καὶ βιαίως διακρούσαιτο. Ἡ μὲντοι γε τῶν τοῦ Πέτρου *Πράξεων* βιβλος τῷ τε λαμπρῷ καὶ τῇ σεμνότητι καὶ ἐτι τῷ καθαρῷ καὶ συντόνῳ καὶ τῇ ἄλλῃ ἀρετῇ τοῦ λόγου καὶ πολυμαθείᾳ τοσούτων ἔχει πρὸς τὰς *Διαταγὰς* τὸ παραλλάττον, ὡς μὴδὲ συγκρασεῖ τῇ κατὰ τοὺς λόγους πρὸς ἀλλήλας παραβάλλεσθαι τὰς βιβλους.

C Οὗτος ἐστὶν ὁ Κλήμης περὶ οὗ φησιν ὁ θεοπῆσις Παῦλος ἐν τῇ πρὸς Φιλιππησίους Ἐπιστολῇ, « Μετὰ καὶ Κλήμεντος καὶ τῶν λοιπῶν συνεργῶν μου, ὧν τὰ ὀνόματα ἐν βίβῳ ζωῆς. » Οὗτος καὶ ἐπιστολὴν ἀξιόλογον πρὸς Κορινθίους γράφει, ἥτις παρὰ πολ-

VARIE LECTIONES.

90b συγγράφαι c. 90b μεταστάντος c. 90b ἐπιστολῇ] iv, 5.

NOTÆ.

(70) Earum octo libros Græce primum deinde et Latine doctissime explanatos, firmissimeque defensos edidit Franc. Turrianus noster. Eosdem item cum X Recognitionum libris ex Ruffini interpretatione, additis et cæteris quæ tum reperiri potuerunt B. Clement. Operib. dederunt Latine Colonieus. an. 1599.

(71) Recognitionum duo fuisse volumina, in ali-

quibus inter se diversa, testatur etiam Ruffinus. Pref. ad Gaudent.

(72) Franciscus Turrianus, Soc. Jesu, in Clementis Constitutiones apost. Prolegomenis hæc eadem solvit.

(73) Lege B. Hieron. cap. 15, Catal.

(74) Vide Hieronymum De scriptor. ecclesiast. cap. 15, et inf. cod. 126.

λοῖς ἀποδοχῆς ἡξιώθη ὥς καὶ δημοσίᾳ ἀναγινώσκει-
σθαι. Ἡ δὲ λεγομένη δευτέρα πρὸς τοὺς αὐτοὺς ὡς
νόθος ἀποδοκιμάζεται, ὥσπερ ὁ ²² ἐπιγραφόμενος
ἐπ' ὀνόματι αὐτοῦ Πέτρου καὶ Ἀππιωνος πολυστιγος
διάλογος. Τοῦτόν φασιν οἱ μὲν δευτέρον μετὰ Πέτρον
Ῥώμης ἐπισκοπῆσαι ²³, οἱ δὲ τέταρτον· Ἀἴνον γὰρ
καὶ Ἀνάκλητον ²⁴ μεταξὺ αὐτοῦ καὶ Πέτρου Ῥώμης
ἐπισκόπους διαγεγονέναι· τελευτῆσαι δὲ αὐτὸν τρίτῳ
ἔτει Τραϊανῷ.

PIA.

Λευκίου Χαρίνου αἱ τῶν ἀποστόλων Περίοδοι.

[292 R.] Ἀνεγνώσθη βιβλίον, αἱ λεγόμεναι τῶν
ἀποστόλων Περίοδοι, ἐν αἷς περιείχοντο πράξεις
Πέτρου, Ἰωάννου, Ἀνδρέου, Θωμᾶ, Παύλου. Γράφει
δὲ αὐτάς, ὡς ὁλοῖ τὸ αὐτὸ βιβλίον, Λεύκιος Χαρίνος.
Ἡ δὲ φράσις εἰς τὸ παντελὲς ἀνώμαλός τε καὶ παρ-
ηλλαγμένη· καὶ συντάξει γὰρ καὶ λήξει κέχρηται
ἐνίοτε μὲν οὐκ ἡμελημέναις, κατὰ δὲ τὸ πλεῖστον
ἀγοραίοις καὶ πεπατημέναις, καὶ οὐδὲν τῆς ὁμαλῆς
καὶ αὐτοσχεδίου φράσεως καὶ τῆς ἐκείθεν ἐμφύτου
χάριτος, καθ' ἣν ὁ εὐαγγελικὸς τε καὶ ἀποστολικὸς
διαμεμύρωται λόγος, οὐδ' ἶχνος ἐμφαίνων. Γέμει
δὲ καὶ μωρίας πολλῆς καὶ τῆς πρὸς αὐτὸν ²⁵ μάχης
καὶ ἐναντιώσεως. Φησὶ γὰρ ἄλλον εἶναι τὸν τῶν
Ἰουδαίων Θεὸν καὶ κακὸν, οὗ καὶ Σίμωνα τὸν Μάγον
ὑπερέστην καθεστάναι, ἄλλον δὲ τὸν Χριστὸν, ὃν φη-
σιν ἀγαθόν· καὶ φύρων ²⁶ ἅπαντα καὶ συγγένων καλεῖ
αὐτὸν καὶ Πατέρα καὶ Υἱόν. Λέγει δὲ μὴδ' ἐνανθρω-
πῆσαι ἀληθῶς, ἀλλὰ δόξαι, καὶ πολλὰ πολλάκις φα-
νῆναι· ²⁷ τοῖς μαθηταῖς, νέον καὶ πρεσβύτερον πάλιν,
καὶ πάλιν παῖδα, καὶ μέζονα καὶ [157 H.] ἐλάτ-
τονα καὶ μέγιστον, ὥστε τὴν κορυφὴν διήκειν ἔσθ'
ὅτε μέχρις οὐρανοῦ. Πολλὰς δὲ καὶ περὶ τοῦ σταυροῦ
κηνολογίας καὶ ἀτοπίας ἀναπλάττει, καὶ τὸν Χριστὸν
μὴ σταυρωθῆναι, ἀλλ' ἕτερον αὐτ' αὐτοῦ, καὶ κατα-
γελᾶν διὰ τοῦτο τῶν σταυρούντων. Γάμους τε ²⁸ νομί-
μους ἄπει, καὶ πᾶσαν γένεσιν πονηρὰν τε καὶ τοῦ
πονηροῦ λέγει. Καὶ πλάστην τῶν δαιμόνων ἄλλον
ἐκλήρει ²⁹. Νεκρῶν δὲ ἀνθρώπων καὶ βοῶν καὶ κτη-
νῶν ἄλλων ³⁰ παραλογιστάς καὶ μεираκιώδεις τερα-
τεύεται ἀναστάσεις. Δοκεῖ δὲ καὶ κατ' εἰκόνων
τοῖς εἰκονομάχοις ἐν ταῖς Ἰωάννου Πράξεσι δογμα-
τίσειν. Καὶ ἀπλῶς αὕτη ἡ βίβλος μωρία παιδαριώδη
καὶ ἀπίθανα καὶ κακόπλοστα καὶ ψευδῆ καὶ μωρὰ
καὶ ἄλλοις ³¹ μαχόμενα καὶ ἀσεβῆ καὶ ἄθεα πε-
ριέχει· ἣν εἰπὼν τις πάσης αἰρέσεως πηγὴν καὶ
μητέρα οὐκ ἂν ἀποσφαλῇ τοῦ εἰκότος.

PIE.

Ἀνωνύμου κατὰ Ἰουδαίων καὶ Τεσσαρεσκαίδε-
κατιῶν λόγος. Καὶ Μητροδώρου περὶ τῆς τοῦ
ἀγίου Πάσχα ἑορτῆς.

Ἀνεγνώσθη βιβλίον ἀνωνυμον, οὗ ἡ ἐπιγραφή Ἀδ-

VARIAE LECTIONES.

²² ὁ add. A. ²³ ἐπισκοπῆσαι Ῥώμης ζ. ²⁴ ἀνέκλητον A. ²⁵ libri ἐαυτὴν. ²⁶ φύρων ζ. ²⁷ φανῆναι
πλάκις A. ²⁸ δέ ζ. ²⁹ ἐκλήροι ζ. ³⁰ ἄλλων add. A. ³¹ ἄλλοις] immo ἀλλήλοις.

NOTÆ.

(75) Vide D. Baron. tom. I, ad annum Christi 96.

(76) Martyrio coronatum ut docet D. card. Baron. t. II, ad annum Christi 102.

A a plerisque tanto in pretio est habita, adeoque
laudata, ut etiam publice legi solet. At quæ se-
cunda dicitur ad eosdem, ut spuria rejicitur. Quem-
admodum et longa illa disputatio, beati Petri et
Appionis nomen falso præferens. Hunc Clemen-
tem (75) alterum a Petro urbis Romæ episcopum
fuisse quidam autumant, alii vero quartum. Linum
enim et Anacleum inter utrumque pontifices inter-
cessisse, ac tertio demum Trajani imperatoris anno
vitam finisse (76).

CXIV.

Lucii Charini Periodi apostolorum,

Lectus liber est hoc titulo : *Apostolorum Periodi*.
Complectitur Acta Petri, Joannis, Andreæ, Thomæ,
et Pauli, auctore, ut liber ipse ostendit, Lucio Cha-
rino. Dictio ejus omnino inæqualis ac varia :
constructione vero ac vocibus utitur interdum qui-
dem non abjectis, ut plurimum tamen forensibus,
ac protrititis : nec ullum in eo æqualis, et subitaneæ
dictionis, ac nativæ, quæ hinc existere solet gra-
tiæ (quo modo evangelicus et apostolicus sermo
conformatus est) vestigium apparet. Scætet item
stultis, et secum pugnantibus narrationibus. Alium
enim Judæorum Deum, eumque malum esse asse-
rit, cujus Simon Magus minister fuerit, alium rur-
sus esse Christum, quem bonum facit. Omnia ergo
inquinans atque confundens, eundem illum et Pa-
trem vocat et Filium. Jactat vero, neque revera
hominem factum, sed tantum apparuisse. Varia
item forma sæpe discipulis visum, nunc juvenem,
mox iterum senem, rursumque puerum : nunc ma-
jorem, nunc minorem, interdum et maximum, ver-
tice etiam cælum attingentem. Multas etiam super
cruce nugæ fingit atque ineptias, neque Christum
fuisse cruci affixum, sed alium pro eo, et hinc illum
eos, qui in crucem egerant, irridentem facit. Con-
jugia insuper legitima rejicit, omnemque adeo ge-
nerationem malum esse, ^{91a} et a malo asserit,
aliamque demonum formationem comminiscitur.
Mortuorum adhuc hominum, boum, ac jumentorum
absurdas puerilesque resurrectiones prodigiose
fingit. In Actis quoque beati Joannis imaginum
usum cum iconomachis vituperare videitur. Vis
verbo dicam? quantus est liber, puerilia continet
sine numero, et inopinata, maligneque conflictæ, ac
falsa, imo stulta, et inter se pugnantia, impia deni-
que et detestanda tot, ut qui eum omnis hæresis
fontem atque auctorem dixerit, non ille a veritate
vel minimum discesserit.

CXV.

Liber anonymus contra Judæos et Quartadecimanos,
itemque Metrodori Calculus Paschalis.

Legi incerti auctoris librum, qui titulum præfert :

Disputatio adversus Judæos, unaque sentientes hereticos (77), et Quartadecimanos, ut vocant, qui primo Hebræorum mense sanctum Paschæ festum non celebrant (78). Hujus oratio vehemens est, neque redundans, fastu jactantiaque non vacans. Asserit vero sacra quinta (die) legale non edisse Pascha Dominum Jesum Christum (neque enim illum ejus edenti statutum fuisse diem), sed sequenti. Ac neque tum, quæ ederet, ex legis præscripto edisse. Nam neque agnum, neque azyma, neque aliud quidpiam eorum fecisse, quæ legale servantes Pascha, more ritumque majorum observant. Itaque privatam tantum, mysticam illam tamen, vult cenam edisse, atque ex ea discipulis panem, et calicem porrexisse.

Alius item liber conjunctus erat Metrodori cujusdam, *Calculus nimirum de sacro Paschæ festo celebrando novem decennalium cyclorum viginti octo in seipsum quasi in orbem redactus*. Hic autem Metrodorus, quicumque tandem est (nihil enim aliud de illo dicere statui) a Diocletiano, inchoando quingentorum triginta trium annorum dies festos collegit, idque (quantum videtur) secundum accuratam illam, quam vocant, quartæ-decimæ lunæ computationem. Etenim neque hunc Ecclesia, neque vetus traditio dies illos servasse videntur.

CXVI.

Auctoris incerti de sacro Paschæ festo volumen III.

Lectus quoque liber est, qui scriptoris non expresso nomine inscribitur: *De sacro Paschæ festo volumen tertium libris octo.*

Simplici dictione, styloque apertissimo scriptum opus, multa sane atque præclara sensa continet. Scriptior hic libro quarto Metrodorum sæpe reprehendit, ac dum sacris sese Scripturæ testimoniis communit, non paucâ, explanatoris fere methodo, 91b in sex dierum opus utilia hisce de Paschate libris intexit. Dedicat vero Theodoro, quem dilectum fratremque appellat. Scripsit eadem de re alios quoque libros, verum hic uberior est atque utilior; ut qui in re tenui utilia quæque ad rem pertinentia afferat. Nam de bissexto, et mense intercalari, solisque ac lunæ epactis, et enneacædecaeteridibus (79), et de ratione ac via hæc investigandi, singula excutiendo dilucide tradit. De mensibus item, et neomenia, et hebdomade, ejusque diebus, et quinam communes anni appellantur, quique interjecti anni. De curriculo præterea solis octo et viginti annorum, et novemdecim annorum lunæ, ac quarto decimo ejusdem die. Rursum de mensibus lunaribus

Α γος πρὸς Ἰουδαίους καὶ τοὺς μετὰ τούτων αἰρετικούς καὶ τοὺς καλουμένους Τεσσαρεσκαίδεκατίτας, μὴ τῷ πρώτῳ καθ' Ἑβραίους μηνὶ ἐπιτελοῦντας τοῦ ἁγίου Πάσχα τὴν ἐορτήν. Οὗτος μὲν ὁ λόγος σύντομος³⁸ καὶ ἀπέρητος καὶ κόμπου μετέχων. Λέγει μέντοι τῇ ἁγίᾳ Πέμπτῃ μὴ τὸ νομικὸν φαγεῖν Πάσχα τὸν Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστόν· μὴδὲ γὰρ εἶναι τότε τὸν καιρὸν, ἀλλὰ τῇ ἐπιούσῃ. Καὶ ὅτι οὐδὲ νομικῶς τελῶν ἔφαγεν, ἀπερ³⁹ ἔφαγεν, εἰς τὴν ἐπιούσαν· οὕτε γὰρ ἀρνὸν οὐτε ἄζυμα οὐτε ἄλλο τι πράττων, ὅσα οἱ τὸ νομικὸν τελούντες Πάσχα ἔθος ἔχουσι παραφυλάττειν· ἀλλ' ὅτιον μυστικόν φησι δείκνον φαγεῖν, ἐξ οὗ καὶ τοῖς μαθηταῖς ἄρτου καὶ ποτηρίου μεταδοῦναι.

[293 R.] Ἐνεφέρετο δὲ λόγος ἑτερος Μητροδώρου τινὸς, ψήφος ἑνεακαίδεκαετηρίδων κη' εἰς ἐκὼν τὴν ἀνακυκλουμένην περὶ τῆς τοῦ ἁγίου Πάσχα ἐορτῆς. Οὗτος ὁ Μητροδῶρος, ὅστις ποτὲ ἐστὶ (οὐ γὰρ ἄλλο τι ἔγνω εἰπεῖν περὶ αὐτοῦ), ἀπὸ Διοκλητιανοῦ ἀρξάμενος φλγ' ἐτῶν συνήγαγε κατὰ τὴν λεγομένην ἀκριθεῖ τῆς τεσσαρεσκαίδεκάτης ψηφοφορίαν³⁷ ἡμέρας, ὅσα τῷ δοκεῖν, ἐορταστικὰς· καὶ γὰρ οὕτε νῦν ἡ Ἐκκλησία οὕτε ἡ παλαιὰ παράδοσις ταύταις φαίνεται κεχρημένη.

PIQ'.

Ἀνωρύμου περὶ τῆς ἁγίας τοῦ Πάσχα ἐορτῆς λόγος γ'.

Ἀνεγνώσθη βιβλίον, ὅσον ἐπὶ τῷ ὀνόματι τοῦ συνταχτός, ἀνετίγραφον· ἐπὶ τῇ γε βίβλῳ ἐπετίγραπτο· «Περὶ τῆς ἁγίας τοῦ Πάσχα ἐορτῆς λόγος τρίτος, ἐν τόμοις ὀκτώ.» Αὕτη ἡ βιβλος ἀπλὴ μὲν καὶ σαφεστάτῃ συγγέγραπται φράσει, πολλὰ δὲ καὶ καλὰ νοήματα περιέχει³⁸. Οὗτος ὁ συγγραφεὺς ἐν τῷ τετάρτῳ τόμῳ καὶ κατὰ Μητροδώρου ποιεῖται ἐλέγχους, καὶ ταῖς Γραφικαῖς δὲ μαρτυρίαις ὠχύρωται, καὶ πολλὰ τῶν εἰς τὴν Ἐξαήμερον χρησίμων, ὡς ἐν ἑρμηνείαις εὐπῶ, κατὰ τοῦδε τοῖς περὶ τοῦ Πάσχα λόγους συναφαίνει. Προσφώνει δὲ Θεοδώρῳ τὸν λόγον, ὃν ἀγαπητόν τε καὶ ἀδελφὸν ὑπαγορεύει. Πεποίηκε δὲ καὶ ἑτέρας περὶ τῆς αὐτῆς ὑποθέσεως πρότερον³⁹ βιβλους· ἀλλ' αὕτη πλατυτέρα τε καὶ χρησιμωτέρα, ὡς ἐπὶ [158 H.] λεπτῶ πάντα τὰ πρὸς τὴν ὑπόθεσιν χρήσιμα διεξίουςα. Περὶ τε γὰρ βισέξτου⁴⁰ καὶ ἐμβολίου μηνὸς καὶ ἐπακτῶν ἡλίου καὶ ἐπακτῶν σιλήνης καὶ ἑνεακαίδεκαετηρίδων καὶ μεθόδου τῆς τρέψεως αὐτῶν λεπτομερῶς καὶ σαφῶς διαλαμβάνει, καὶ περὶ μηνῶν καὶ νεομηνίας καὶ ἑβδομάδος καὶ τῶν ἐν αὐτῇ ἡμερῶν, τίνες τε κύκλοι⁴¹ ἐνιαυτοῖ προσαγορεύονται καὶ τίνες ἐμβόλιοι ἐνιαυτοῖ, περὶ τε⁴²

VARIE LECTIONES.

³⁸ σύντομος C. ³⁹ ἀπερ ἔφαγεν add. A. ³⁷ ψηφοφορίαν C. ³⁸ περιέχει νοήματα C. ³⁹ πρότερον A. mox τε add. A. ⁴⁰ βισέξτου A. ⁴¹ κύκλοι Rothomag., κοῖνοι Scaliger. ⁴² τε add. A.

NOTE.

(77) Montanistas, Novatianos, Blasium et similes.
(78) Τεσσαρεσκαίδεκατίτας: qui non lunæ cursum, more Judaico, sed solis sequebantur, texte Sozom. lib. vii, cap. 18, 19, et a Victore Papa damnati sunt. Legendus D. Baron. tom. II, ad ann. Chr.

198, et Theodoret. atque Epiphan., Euseb. quoque lib. v, sub fin.

(79) Ἐνεακαίδεκαετηρίδων: quarum auctorem Eusebium facit S. Hieronym. in Hippolyto, lib. De script. ecclesiast., et Beda, De tempore, cap. 42.

δοτικαῖς τοῖς ἀστροῖς ἡλίου καὶ ἑνεακαιδεκατηρίου Ἀ
σελήνης, καὶ τῆς τεσσαρεσκαίδεκάτης αὐτῆς, καὶ
περὶ μηνῶν σεληνιακῶν καὶ μηνῶν ἡλιακῶν, καὶ
νουμηνίας σεληνιακοῦ μηνὸς ^α καὶ ἡλιακοῦ, μηνὸς
τε ὁμαλοῦ τῆς σελήνης καὶ μηνὸς ἀκριβοῦς, καὶ ἀπ-
αριθήσεως τῶν ἐτῶν τοῦ ^β κόσμου. Φησὶ δὲ οὗτος ὅτι
κατὰ μὲν τοὺς ἄλλους τῆς παρουσίας αὐτοῦ ἐνιαυτοὺς
ὁ Κύριος καὶ Θεὸς ἡμῶν ὁ Χριστὸς τὸ νομικὸν ἐπ-
ετέλει Πάσχα, καθ' ὃν δὲ παρεδόθη οὐκέτι· καὶ σκο-
πεῖν χρὴ. Ὁ γὰρ Χρυσόστομος καὶ ἡ Ἐκκλησία καὶ
τότε φησὶν αὐτὸν ἐπιτελεῖσαι τὸ νομικὸν πρὸ τοῦ μυ-
στικοῦ δείπνου.

PIZ.

Ἰπὲρ Ἀριγένους καὶ τῶν αὐτοῦ δογμάτων, τόμοι
πέντε.

Ἀνεγνώσθη βιβλίον ὑπὲρ Ἀριγένους καὶ τῶν αὐτοῦ Β
θεοστυγῶν δογμάτων, ἐν τόμοις ε'. Ἀνεπίγραφον δὲ τὴν
ὀνομασίαν ἐτύγχανε τοῦ συντακτοῦ, τὴν δὲ φράσιν
οὔτε σαφὲς οὔτε καθαρὸν, οὔτε εἰς ἄλλο τι ἀξιόλογον
ἀνηγμένην ^α ἔχον. Ὁ δὲ τοῦ συγγραμματος πατήρ
μάρτυρας ὑπὲρ Ἀριγένους τε καὶ τῶν αὐτοῦ δογμά-
των Διονύσιον προκομίζει τὸν Ἀλεξάνδρου, Δημή-
τριον τε καὶ Κλήμεντα καὶ ἑτέροους πλείους· μέλλον ^β
δὲ τῶν ἄλλων ἀπάντων Παμφίλῳ τε τῷ μάρτυρι ἐπ-
ερεῖσθαι καὶ τῷ Εὐσεβίῳ, ὃς τῆς κατὰ Παλαιστίνην
Καίσαρειας ἐπισκόπησεν. [296 Ρ.] Ἡ δὲ ὑπὲρ αὐτοῦ
ἀπολογία οὐκ ἐστὶ λύσις τῶν ἐπικλημάτων ὡς ἐπὶ
πλείστον ^γ, ἀλλὰ συνηγορία τῆς κατηγορίας· οὕτως
οὐδ' οὗτο· ἀπὸ τῶν αὐτῶν ἐκείνου βλασφημιῶν δοξῶν
τελειῶς. Ψυχὴν τε γὰρ προὑπαρξίν συνομολογεῖ,
Γραφικαῖς καὶ Πατρικαῖς φωναῖς, ὡς εἴπεται, τὴν
ἄλῃρον τοῦτον ἐπισυγκροτῶν, καὶ σωμάτων ἄλλων εἰσ-
άγει ἀνάληψιν. Περὶ μέντοι τῆς ἁγίας Τριάδος οὐδὲν
οὕτως τῶν ἐσφαλμένων λέγει· φησὶ δὲ καὶ περὶ τοῦ
Ἀριγένους μὴδὲν αὐτὸν κατὰ δόξαν ἐσφάλθαι· περὶ
τῆς Τριάδος, ἀντιφερόμενον δὲ τῇ αἰρέσει Σαβελλίου
εἰς μέγα κακοῦ ἡρμένη τότε, καὶ τὴν τῶν προσώπων
Τριάδα ἐναργεστάτην καὶ πολλοῖς τρόποις διαφέρου-
σαν ἀγωνιζόμενον παραστήσαι, πέρα τοῦ ^δ προσ-
ήκοντος· καὶ εἰς τοὐναντίον ἀπενεχθῆναι, ἐξ οὗ δόξει
καὶ τῷ Ἀρειανῷ ἀβῶσθηματι προσελωκέναι ^ε.
Ἰπὲρ μέντοι γε τῶν ἄλλων αὐτοῦ δογμάτων, ὅσοις
μήτε συγκατεθέσθαι ^{στ} τοῦ θαρρῆναι πρόφασιν ἔχει
μήτε τὴν προειρημένην αἰτίαν πορίσασθαι δυνατόν
οἶδε, πολλὴν εἰσάγει σπουδὴν ἀποφθῆναι, ἢ γυμνασίας
αὐτῷ χάριν εἰρῆσθαι, ἢ ὑπὸ τινων ἐτεροδόξων τοῖς
αὐτοῦ συγγράμμασι παρεμβεβληθῆναι. Καὶ προάγει
καὶ αὐτὸν ἐκεῖνον τοῦτο βοῶντα καὶ διατεινόμενον·
φωρᾶσαι γὰρ αὐτὸν φησὶ καὶ ἐπὶ ζῶντα ταύτην κατ'
αὐτοῦ τὴν βιβλιογραφίαν. Ἔστι δὲ, ὃ λέγει μάτην
αὐτοῦ κατηγορηθῆναι, κεφάλαια πεντεκαίδεκα,
[159 Η.] ἅτινα καὶ διαλέγχει διαβολὰς εἶναι, ἐκ

ac solaribus, et neomenia mensis cum lunaris tum
solaris, qui lunari sit par, deque mense exacto ac
justo : de annorum denique mundi supputatione.
Refert idem secundum illos alios adventus sui
annos, Christum Dominum ac Deum nostrum lege
præscriptum Pascha celebrasse, non item eo, quo
proditum est. Quod consideratione sane dignum,
cum Chrysostomus et Ecclesia tunc ipsum doceant
legitimum Pascha perfecisse, antequam mysticam
institueret cœnam.

CXVII.

Apologiæ de Origene, et ejus dogmatibus libri v.

Legimus librum pro Origene, ejusque Deo invis
dogmatibus. Libris quinque opus absolvitur, quod
nec scriptoris nomen in titulo exhibet. Dictio neque
clara est, neque pura, nec laudandum quid præfæ-
rens. Scriptor autem ipse pro Origene ejusque sen-
tentiis hos fere testes laudat, Dionysium Alexandri-
num, Demetrium quoque et Clementem (80), alios-
que plurimos. Præ cæteris vero Pamphilo martyri
innititur, atque Eusebio Cæsareæ Palestinæ epi-
scopo. Cæterum hæc Apologia non solutio est ut
plurimum eorum quæ Origene obijciuntur, sed ac-
cusationis potius astipulatio. Adeo hic a blasphemis
illius opinionibus liber omnino non est. Itaque
et animas ante corpora existere sategitur, sacræ
quoque Scripturæ ac sanctorum Patrum testimo-
niis ad hunc errorem stabiliendum, ut putat, ad-
hibitis : et corporum quoque aliam fingit resump-
tionem. Verum de sancta Trinitate 92a nihil
errorum asserti. Quin etiam hoc assertit de Ori-
gene, nihil eum, quod quidem ad dogma de Trini-
tate attinet, errasse : pugnantem tantum cum Sa-
bellii (81) hæresi, cujus tum improbitas magnopere
sese efferebat, et personarum Triadem, manifestam
maxime multisque modis differentem, demonstrare
conantem, a recto atque officio etiam in contrariam
partem abreptum fuisse videretur. Enimvero pro
aliis ejus dogmatibus, quibus neque satis speciose
assentiri audeat, neque putat posse prædictam cau-
sam aptari, pro hujusmodi, inquam, dogmatibus,
multam adhibet operam, ut demonstret, vel exer-
citationis duntaxat causa hæc ab eo esse dicta, vel
certe ab aliis, qui diversa sentirent, ejus scriptis
inserta fuisse. Testem hujus laudat eum ipsum (82)
hoc clamantem atque contententem, cum viventem
etiamnum ipsum talem deprehendisse fallaciam re-
fert. Ipsa dein capita, ob quæ falso illum accusari
asserit, quindecim in universum numerat : eadem-

VARIE LECTIONES.

^α σεληνιακοῦ μηνὸς] σεληνιακῆς Α. ^β τοῦ et infra καὶ post Ἐκκλ. add. Α ^γ ἀνενηγμένην ζ. ^δ μάλ-
λον] μάλιστα Α. ^ε ἐπὶ τὸ πλείστον ζ. ^{στ} πέρα Α : παρὰ ζ. ^ζ ἐλωκέναι ζ. ^η libri συγκατεθεσθαι.

NOTÆ.

(80) Utrumque etiam Alexandrinum.

(81) Quæ personarum in Trinitate numerum ac
differentiam confundebat.

(82) Epistola quam asserti B. Hieron. Apolog.
lib. II.

que meras esse calumnias, ex ipsiusmet scriptis allatis argumentis, libro quarto convincit : ad quæ item refellenda ubi ad quintum venit librum, cæterorum quoque pro ipso affert testimonia. Ipsa vero capita hæc sunt : aiunt illum docere : 1. Filium non esse invocandum. 2. Neque esse ipsum absolute bonum. 3. Neque Patrem cognoscere, ut seipsum. 4. Rationales naturas in brutorum corpora ingredi. 5. Esse in diversas corporum species migrationem. 6. Christi Servatoris animam non aliam quam ipsiusmet Adami fuisse. 7. Non esse pœnam delictorum sempiternam. 8. Neque carnis resurrectionem. 9. Adhæc magiam malam non esse. 10. Astronomiam eorum quæ sunt causam esse. 11. Unigenitum præterea regnum nullum obtinere. 12. Sanctos [angelos] delapsos in mundum venisse, non ad aliorum obsequium. 13. Denique Patrem ne a Filio quidem videri posse. 14. Cherubim Filii esse cognita. 15. Rursum, quod Dei imago, relata ad illum cuius est imago, quatenus est imago, veritas non est. Hæc fere depellit, uti diximus, quasi falso Origeni objecta, omnique ope ecclesiasticum esse virum et orthodoxum ostendere nititur. At non, bone vir, si quis ostensus est haud omnibus omnino modis impius esse, mox etiam in quibus manifestæ blasphemiae tenetur, pœnam effugiet.

CXVIII.

Pamphili martyris, simul et Eusebii, Apologiæ pro Origene libri iv.

Lecti sunt Pamphili martyris, et 92b Eusebii pro Origene libri sex : quorum quinque sunt a Pamphilo in carcere (83), præsentē etiam Eusebio, elaborati : sextus vero, postquam jam martyr ferro privatus vita, ad unice desideratum Deum migrarat, ab Eusebio est absolutus. Quanquam alii quoque plurimi eo ipso tempore magni nominis viri apologiis Origenem defendendum susceperunt. Aiunt igitur Origenem Severi imperatoris persecutione Leonidæ patri scriptum misisse, quo ad martyrii curriculum eum exaceret : et sane stadium fortiter decurrens ille bravium accepit (84). Addunt ipsummet Origenem summo studio idem certamen suscipere conatum fuisse (85), sed matrem impetum vel ipso invito refrenasse : quod ipsum item epistola quadam sua testatum reliquit. Quin Pamphilus martyr, et alii cum eo plurimi, res Origenis ex illis ipsis, qui hominem viderant, accuratius perscrutati, narrant, eum celebri martyrio tum vita decessisse, cum Cæsareæ Decius suam in Christianos crudelitatem effunderet (85). Alii tamen volunt ad Galli ac Volusiani usque tempora perdurasse, et sexagesimum nonum ætatis

A τῶν αὐτοῦ ἐκείνου συγγραμμάτων ποιούμενος τοὺς ἐλέγχους ἐν τῷ τετάρτῳ τόμῳ, κατὰ δὲ τὸν πέμπτον γενόμενος καὶ ἐτέρων ὑπὲρ αὐτοῦ μαρτυρίας ἀπορραπίζων ταῦτα. Τὰ δὲ κεφάλαιά ἐστι ταῦτα· Φασὶν αὐτὸν παραγγέλλειν μὴ προσεύχεσθαι ⁸¹ τῷ Υἱῷ, καὶ μὴ εἶναι αὐτὸν ἀπλῶς ἀγαθόν, καὶ μὴ γινώσκειν τὸν Πατέρα ὡς αὐτὸν ἑαυτὸν, καὶ τὰς λογικὰς φύσεις εἰς ἀλόγων εἰσκρίνεσθαι σώματα, καὶ εἶναι· μετεσσωμάτωσιν, καὶ ὅτι ἡ τοῦ Σωτῆρος ψυχὴ ἡ τοῦ Ἀδὰμ ἦν, καὶ ὅτι οὐκ ἔστιν αἰώνιος κλάσις οὐδὲ σαρκὸς ἀνάστασις, καὶ ὅτι οὐ κακὸν ἡ μαγία ⁸², καὶ ὅτι ποιητικὴ τῶν πραττομένων ἡ ἀστρονομία, καὶ ὅτι παύεται ὁ Μονογενὴς τῆς βασιλείας, καὶ ὅτι ἐκ καταπτώσεως ἦλθον οἱ ἅγιοι εἰς τὸν κόσμον, ἀλλ' οὐ δὲ ἐτέρων θεραπείαν, καὶ ὅτι ὁ Πατὴρ καὶ τῷ Υἱῷ ἀπαρτος, καὶ ὅτι τὰ Χερουθὶμ ἐπίνονται τοῦ Υἱοῦ εἶναι, καὶ ὅτι ἡ εἰκὼν τοῦ Θεοῦ ὡς πρὸς ἐκεῖνον οὐ ἐστὶν εἰκὼν, καὶ ὅτι ἐκείνων, οὐκ ἔστιν ἀλήθεια. Ταῦτα ἀπελέγχει, ὡς περὶ ἡται, ψευδὲς εἰρησθαι κατὰ Ὁριγένους, καὶ τό γε ἐπὶ τῇ αὐτοῦ σπουδῇ ἐκκλησιαστικὸν καὶ τῶν ὀρθοδόξων ἀποφαίνεται τὸν ἄνδρα. Ἄλλ' οὐκ εἴ τις, ὡ βέλτιστε, μὴ πάντα τοῦ· τρέπον· ἐδείχθη δυσσεβῶν, οὐδ' ἐν ⁸³ οἷς προφανῶς βλασφημίαν τὴν δίκην διαδιδράσκων ἐφθίσεται.

PIII.

Παμφίλου τοῦ μάρτυρος καὶ Εὐσεβίου ὑπὲρ Ὁριγένους τόμοι 5'.

Ἀνεγνώσθη Παμφίλου τοῦ μάρτυρος καὶ Εὐσεβίου ὑπὲρ Ὁριγένους. Τόμοι δὲ τὸ βιβλίον 5', ὧν οἱ μὲν ε' Παμφίλου τὸ δεσποτικὸν οἰκοῦντι συμπάρωντες Εὐσεβίου ⁸⁴ ἐξεπονήθησαν, ὁ δὲ ἕκτος, ἐπεὶ ὁ μάρτυρ· ξίφει ⁸⁵ τοῦ ζῆν ἀπαχθεὶς ἀνέλυσε πρὸς τὸν ἐπὶ τοῦ Θεοῦ· Εὐσεβίῳ λοιπὸν ἀπαρτίζεται. [297 R.] Καὶ ἄλλοι δὲ πλείστοι κατ' ἐκεῖνον καιροῦ καὶ ἀξιολογῶνται ἀπολογίας ὑπὲρ αὐτοῦ συνετάξαντο. Φασὶ δὲ τὸν Ὁριγένην ἐν τοῖς κατὰ Σεβήρον διωγμοῖς γράφει Λεωνίδῃ τῷ ⁸⁶ πατρὶ ἐπαλείφοντα πρὸς τὸν τοῦ μαρτυρίου ὁρόμον, ἐν καὶ καλῶς δραμόντι τῶν βραδίων τυχεῖν ἐξεγένετο, καὶ αὐτὸν δὲ ἀποδύσασθαι σπείδον πρὸς τὸ τῶν αγωνισμάτων στάδιον, τὴν δὲ μητέρα καὶ ἀκοντα δυνήθηναί τῆς ὁρμῆς ἐπισχεῖν· καὶ τοῦτο καὶ αὐτὸς ἐν ἐπιστολῇ οἰκείᾳ ἐπισημαίνεται. Φασὶ δὲ αὐτὸν ὅτε Πάμφιλος μάρτυρ καὶ ἕτεροι πλείστοι, οἵτινες ἀπ' αὐτῶν τῶν ἐωρακῶτων Ὁριγένην τὰ περὶ τοῦ ἀνδρὸς ἡκριβώσαντο, διαβοήτημα μαρτυρίῳ τοῦ βίου ἐξεληλυθέναι ἐπ' αὐτῆς τῆς Καισαρείας Δεκίου τὴν κατὰ τῶν Χριστιανῶν ὀμότητα πνέοντος. Οὐδὲ φασιν αὐτὸν ἕως Γάλλου καὶ Βολουσιανοῦ διαρκέσαντα καὶ ἐξηχστὸν ἔνατον ἔτος ⁸⁷ τῆς ἡλικίας ἀγοντα, ἐν Τύρῳ καὶ τελευτῆσαι καὶ ταφῇ παραδοθῆναι. Ἐστὶ

VARIAE LECTIONES

⁸¹ εὐχεσθαι 5. ⁸² μαγία 5. ⁸³ ἐν add. A. ⁸⁴ συμπ. καὶ Εὐσεβ. 5. ⁸⁵ ξίφει om. pr. A. ⁸⁶ τῷ add. A. ⁸⁷ ἔτος om. A.

NOTÆ.

(83) Communi opera elucubratam hanc *Apologiam* asserit ipse Euseb. lib. vi *Eccles. Hist.* cap. 20. Vide card. Baron. *Annal.* t. II, ad ann. Chr. 256.

(84) Capite truncatus, ut refert Euseb. lib. vi. c. l.

(85) Ibid. Euseb. cap. 3

(86) S. Hieron. De Script. eccles. cap. 54.

δὲ μᾶλλον οὗτος ὁ λόγος ἀληθής, εἰ γε αἱ φερόμεναι αὐτοῦ μετὰ τὸν Δεκίον διωγμὸν⁸⁸ ἐπιστολαὶ οὐκ ἔχουσι τὸ πλαστόν. Παντὸς δὲ μαθήματος ἰδέαν φασὶν αὐτὸν⁸⁹ καὶ μετελθεῖν⁹⁰ καὶ διδάσκειν. Τοῦτον τοίνυν τὸν Ὁριγένην, ὃν καὶ Ἀδαμάντιον ἐπονομάζεσθαι φασιν, ὅτι ἀδαμαντίνους δεσμοῖς ἐψέσσαν οὐς ἂν δῆσειε λόγους, ἀκροατὴν καὶ διάδοχον λέγουσι γενέσθαι Κλήμεντος τοῦ Στρωματέως καὶ τοῦ κατὰ [160 H.] τὴν Ἀλεξανδρείαν ἐκκλησιαστικοῦ διδασκαλείου. Κλήμεντα δὲ Πανταίνου γενέσθαι λέγουσι καὶ ἀκροατὴν καὶ τοῦ διδασκαλείου διάδοχον, Πάνταινον δὲ τῶν τε τοὺς ἀποστόλους ἐωρακῶτων ἀκροάσασθαι, οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ τινων αὐτῶν ἐκείνων διακοῦσαι.

Pantænum rursum iis usum magis, qui apostolos ἔκρυπται Δημήτριος Ἀλεξανδρείας ἐπισκόποι. ὃς Ὁριγένην δι' ἐπαίνων εἶχε καὶ ἐς τοὺς φιλότατους συνέταττεν. Ἀλλ' Ὁριγένης μέλλων⁹¹ ἀπαίρειν εἰς Ἀθήνας, χωρὶς τῆς τοῦ οἰκείου γνώμης ἐπισκόπου, εἰς πρεσβύτερον οὐ δέον⁹² ἀναδιδάσκειν. Θεότεκνος δ' ἦν ὁ κατὰ Καισάρειαν τὴν ἐν Παλαιστίνῃ τὸν ἀρχιερατικὸν χειρίζων νόμον ὁ τῆς Ὁριγένους αὐτοῦργος χειροτονίας, ἔχων συνευδοκοῦντα καὶ τὸν Ἱεροσολύμων Ἀλέξανδρον. Τρίπεται διὰ τοῦτο Δημήτριος εἰς μῖτος τὸ φιλετρον καὶ οἱ ἔπαινοι πρὸς τοὺς φύγους, καὶ σύνδοξος ἀθροίζεται κατὰ Ὁριγένους⁹³ ἐπισκόπων καὶ τινων πρεσβυτέρων. Ἡ δὲ, ὡς ὁ Πάμφιλος φησι, ψηφίζεται μεταστῆναι μὲν ἀπὸ Ἀλεξανδρείας τὸν Ὁριγένην, καὶ μήτε διατρίβειν ἐν αὐτῇ μήτε διδάσκειν, τῆς μέντοι τοῦ πρεσβυτερίου τιμῆς οὐδαμῶς ἀποκεκινήσθαι. Ἀλλ' ὁ γε Δημήτριος ἅμα ταῖς ἐπισκόποις Αἰγυπτίοις καὶ τῆς ἱερουσύνης ἀπεκέρυξε, συνυπογραφάντων καὶ τῇ ἀποφάσει τῶν συμφύφων αὐτῷ γεγενημένων. Φυγαδευθέντα δὲ τῆς Ἀλεξανδρείας τὸν Ὁριγένην⁹⁴ Θεότεκνος ὁ Παλαιστίνης ἀσμένως τε διάγειν ἐν Καισαρείᾳ ὑπεδέξατο, καὶ τοῦ διδάσκειν πᾶσαν ἐξουσίαν ἐνεχείρισε. Καὶ τὰς μὲν αἰτίας, ἐξ ὧν συνέβη τὰς διαβολὰς ἐκτραγῆναι τῷ Ὁριγένει, ταύτας φησὶν.

Τὴν δὲ ὑπὲρ Ὁριγένους ἀπολογίαν, ὡς ἔφημεν, ὁ Πάμφιλος σὺν Εὐσεβίῳ καθειργμένος τῷ οἰκῆματι συναγράψατο, καὶ ταύτην πρὸς τοὺς ἐν μετάλλοις διὰ Χριστὸν τάλαιπωρομένους [300 R.] διεπέμψατο, ὧν ἦν τὸ ἀκροθίνιον Πατερμουθίος, ὁ μετὰ βραχὺ τῆς Παμφίλου ἀναλύσεως διὰ πυρὸς καὶ αὐτὸς σὺν ἐτέροις τὸν βίον τελειωθείς. Ἦν δὲ Παμφίλου διδασκαλὸς ὁ Πέριος, τοῦ ἐν Ἀλεξανδρείᾳ καὶ αὐτὸς προεστηκώς διδασκαλείου· μάρτυς δὲ καὶ ὁ Πέριος ἅμα τῷ ἀδελφῷ Ἰσιδώρῳ τῶν ἀθλητικῶν ἀξιωθέντες στεφάνων, οἷς, ὡς φασι, καὶ νεῶς καὶ οἶκοι ὑπὸ

annum agentem Tyri mortuum, in eademque urbe sepultum. Quæ quidem verior narratio est : si modo germanæ sunt, quæ feruntur, epistolæ illius post Decii persecutionem conscriptæ. Omnes autem omnino disciplinas ipsum et percepisse et docuisse ferunt. Hunc item Origenem (quem etiam Adamantium cognominatum ex eo tradunt, quod (86) rationes, quas colligaret, adamantinis quibusdam quasi vinculis non absimiles viderentur) auditorem fuisse Clementis ejus qui *Stromateus* dictus est, ejusdemque in catechetica schola quæ Alexandriæ erat, successorem. Clementem porro Pantæni fuisse discipulum scholæque successorem : et vidissent : quin et illorum nonnullos audisse.

Cæterum hinc in Origenem excitatam omnem tempestatem commemorant. Demetrius Alexandriæ præsul Origenem multum laudans, in paucis charissimum habebat. At cum hic absque bona episcopi venia Athenas profecturus esset, Theotecnus (87) Cæsareæ Palestinæ tum archiepiscopus, secus eum quam oporteret, presbyterum ordinavit, non improbane factum hoc Alexandro Hierosolymorum episcopo. 93a Hinc Demetrio amor in odium vertit, laudesque mox cum vituperatione commutatæ. Synodus insuper episcoporum coacta et presbyterorum quorundam contra Origenem : quæ, ut Pamphilus refert, decretum fecit Alexandria quidem pellendum Origenem, neque in ea versari aut docere permittendum ; sacerdoti tamen dignitate nequaquam submovendum. Verum Demetrius una cum Ægyptii episcopis aliquot, sacerdotio quoque illum abjudicat, subscribentibus etiam edicto huic, quotquot antea suffragati ei fuissent. Ita igitur Alexandria in exilium pulsum Origenem, Theotecnus Palestinæ episcopus libenter Cæsareæ et degere jussit, et de superiore loco docendi potestatem fecit. Has ille causas affert, ex quibus omnes illæ calumniæ in Origenem eruperint.

Ejus porro Apologiam, ut diximus, Pamphilus una cum Eusebio, communi carcere inclusi, conscripserunt, eademque ad eos, qui pro Christi nomine ad metalla damnati exercebantur, consolationi miserunt, quorum princeps erat Paternuthius (88), qui post Pamphili per martyrium emigrationem, brevi interjecto tempore, flammis et ipse cum aliis vita pulsus est. Pamphili præceptor Pierius fuit, ipse quoque scholæ Alexandrinæ magister, martyrque idem, una cum fratre Isidoro certaminis coronam adeptus est : quibus etiam

VARIÆ LECTIONES.

⁸⁸ διωγμὸν Δεκίου ζ. ⁸⁹ αὐτὸν φασι ζ. ⁹⁰ καὶ ante μετελθεῖν om. pr. A. ⁹¹ μέλλων add. A. ⁹² post δέον cum A omisi δν. ⁹³ κατὰ Ὁριγένους post πρεσβυτέρων ponit ζ. ⁹⁴ τὸν Ὁριγ. τῆς Ἀλεξ. ζ.

NOTÆ.

(86) S. Epiphan. et alii.

(87) Theotestum vocat S. Hieron. lib. *De script. eccles.* cap. 54; et Euseb. lib. vi, *Hist. eccles.* c. 7.

(88) Alius hic videtur. Paternuthius ab eo, qui in Græcorum *Menologio* et *Rom. Martyrologio* 9 Julii sub Juliano Apostata passus dicitur.

templum, domusque a piis hominibus constructa referunt (89). Beatus autem Pamphilus presbyter erat, et Origenis eum pleraque, quibus sacram explanavit Scripturam, sua manu exarasse scribunt (90).

CXIX.

Pierii presbyteri scriptorum libri xii.

Lectum est Pierii presbyteri (quem una cum Isidoro fratre germano martyrii pro Christi nomine certamen subiisse, Pamphili quoque martyris in sacrarum Litterarum studio doctorem, atque Alexandrinæ scholæ præfectum fuisse ferunt) volumen librorum duodecim. Stylus illi clarus, ac perspicuus, et quasi sponte fluens, nihil exquisitum præ se fert, sed velut ex tempore susus, placide ac leniter, sensimque decurrit. Enthymematis autem, si quis alius, maxime abundat. Plurima quoque præter ea quæ in Ecclesia hodie obtinent, veteri fortassis more, tradit. De Patre tamen et Filio pie 93b credit, nisi quod substantias duas, totidemque naturas esse dicit: substantiæ et naturæ nomine (quantum ex iis quæ hunc locum antecedunt et consequuntur, colligitur) pro hypostasi usus; non ita vero, ut qui Ario adherent. Verumtamen de Spiritu sancto periculose nimis, atque parum pie docet, dum hunc inferioris esse gloriæ, quam sit Pater et Filius, affirmat. Habet item testimonium quoddam in eo libro qui inscribitur « in Evangelium Lucæ, » ex quo demonstrare licet, imaginis honorem et irreverentiam, prototypi esse honorem sive irreverentiam. Obscurius deinde etiam hic, secundum Origenis nugæ, indicat animas præexistere. In eo vero libro, quem in Pascha, et Oseam prophetam (91) scripsit, agit quoque de Cherubim (92) a Mose factis, et de Jacobi lapide, ubi factos quidem illos fatetur, at divinæ tantum providentiæ ratione fuisse concessos ungatur: quasi aut nihil fuerint, aut aliud quidpiam fuerint, aut aliud [saltem illa fuerint] quæ facta sunt. Neque enim [inquit] vestigiū aliud præferebant alicujus formæ, sed alarum duntaxat speciem fabulatur illos ferre.

Hic Pierius (93) presbyter fuit Ecclesiæ Alexandrinæ, cum Theonas illi patriarcha præseset, Cæsarque ac Diocletianus Romanum tenerent imperium. Quem eo assiduus labor atque ingenii felicitas provexit, cum magnam insuper non absque utilitate voluptatem in suis ad plebem concionibus

A τῶν εὐσεβοῦντων ἰδρῦθησαν. Ὁ δὲ θεὸς Πάμφιλος πρεσβύτερος ἦν· καὶ πολλὰ δὲ τῶν Ὀριγένους εἰς τὴν θείαν Γραφὴν ἐξηγήσεων ἰδίᾳ χειρὶ λέγουσιν αὐτὸν γεγραφέναι.

PIB'.

Πιερίου πρεσβυτέρου λόγοι διάφοροι.

Ἀνεγνώσθη βιβλίον Πιερίου πρεσβυτέρου, ὃν καὶ σὺν τῷ ἀδελφῷ Ἰσιδώρῳ τὸν ὑπὲρ Χριστοῦ ἀγωνισασθαι φασιν ἀγῶνα, Παμφίλου τε τοῦ μάρτυρος ὑψηλὴν τῶν ἐκκλησιαστικῶν γενέσθαι μαθημάτων καὶ τοῦ κατὰ Ἀλεξάνδρειαν ἡγήσασθαι παιδευτηρίου. Λόγους δὲ τὸ βιβλίον περιεῖχε β'. Ἔστι δὲ τὴν φράσιν σαφὲς τε καὶ λαμπρὸς καὶ ὡς περ βέων τῷ λόγῳ, μηδὲν τε ἐπιμελὲς ἐνδεικνύμενος, ἀλλ' ὡς ἐξ αὐτοσχεδίου ὁμαλῶς τε καὶ λείως καὶ ἡρέμα φερόμενος, τοῖς δὲ ἐνθυμήμασιν, εἴπερ τις ἄλλος, γονιμώτατος. [161 H.] Πολλὰ δὲ ἔξω τῶν νῦν ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ καθεστηκότων, ἀρχαιοτρόπως ἴσως, ἀποφαίνεται· ἀλλὰ περὶ μὲν Πατρὸς καὶ Υἱοῦ εὐσεβῶς πρεσβεῖται, πλὴν ὅτι οὐσίας δύο καὶ φύσεις δύο λέγει τῷ τῆς οὐσίας καὶ φύσεως ὀνόματι, ὡς ὅλῳ ἐκ τῶν ἐπομένων καὶ προηγούμενων τοῦ χωρίου, ἀντὶ τῆς ὑποστάσεως, καὶ οὐχ ὡς οἱ Ἀρείῳ προσανακαίμενοι, χρώμενος. Περὶ μέντοι τοῦ Πνεύματος ἐπισφαλῶς ἴαν καὶ δυσσεβῶς δογματίζει· ὑποβεβηκέναι γάρ αὐτὸ τῆς τοῦ Πατρὸς καὶ Υἱοῦ ἀποφάσεως δόξης. Ἐχει δὲ χρῆσιν εἰς τὸν λόγον οὗ ἐπιγραφεῖ « εἰς τὸ κατὰ Λουκᾶν, » δι' ἧς ἐστὶ παρ-
C ἰστῆν ὅτι ἡ τῆς εἰκόνης τιμὴ καὶ ἡ ἀτιμία τοῦ πρωτοτύπου ἐστὶ τιμὴ ἡ πάλιν ἀτιμία. Ὑπαινίττεται δὲ οὗτος, κατὰ τὸν Ὀριγένους ὅλῳ, καὶ προὑπαρξιν ψυχῶν. Ἐχει δὲ καὶ ἐν τῷ εἰς τὸ Πάσχα καὶ τὸν Ἰωσὴ λόγῳ περὶ τῶν ποιηθέντων Χερουβὶμ τῷ Μωϋσεῖ καὶ περὶ τῆς τοῦ Ἰακώβ στήλης, ἐν οἷς τὴν μὲν ποίησιν αὐτῶν ὁμολογεῖ, οἰκονομίας δὲ λόγῳ συγχωρηθῆναι ματαιολογεῖ, ὡς οὐδὲν ἦσαν, ὡς ἕτερον ἦσαν, ὡς ἕτερον τὰ γέγενημένα, οὐδὲ τύπον ἄλλον ἔφερε μορφῆς, ἀλλὰ μόνον περιγῶν κενολογεῖ φέρειν αὐτὰ σχῆμα.

Οὗτος ὁ Πιέριος πρεσβύτερος ἦν τῆς κατὰ Ἀλεξάνδρειαν Ἐκκλησίας Θεωνᾶ τηλικαῦτα ταύτης ἀρχιερατεύοντος, ἡνίκα Κάρος καὶ Διοκλητιανὸς τὰ Ῥωμαίων σκήπτρα ἔφερον. Καὶ ἐπὶ τοσούτων αὐτὸν ἐλάσαι λέγουσι φιλοπονίας καὶ εὐφυίας καὶ τῆς ἐν πλῆθειν ὁμιλίας τέρεϊν παρέχειν σὺν ὡφε-

VARIE LECTIONES.

⁸⁹ ἰδρῦνθησαν ζ. ⁹⁰ καὶ add. A. ⁹¹ οἱ add. A. ⁹² οὗ ὃ ἡ ζ. ⁹³ ἡ post καὶ add. A. ⁹⁴ post Μωϋσεῖ cum Koth. omisi ὡς οὐδὲν ἦσαν. ⁹⁵ ὡς ἕτερον ἦσαν add. A. ⁹⁶ ἕτερα τὰ ζ. ⁹⁷ οὐδέ A: ὡς οὐδέ ζ. ⁹⁸ καινολογεῖ A.

NOTÆ.

(89) Epiphan. inter cæteros, hæres. 69.

(90) In his et S. Hieronym. De eccles. scriptor. cap. 75 ubi hæc addit: « Sed et in duodecim prophetas xxv Ἐξηγήσεων Origenis volumina manu ejus exarata reperi, quæ tanto amplector et servo gaudio, ut Cræsi opes habere me credam. »

(91) Hujus, inquit B. Hieron., est longissimus

Tractatus de propheta Osee, quem in pervigilio Paschæ habitum sermo ipse demonstrat.

(92) Quæ autem deinceps sequuntur, ex supplemento, quod in Græci exemplaris Notationibus exstabat, translata sunt.

(93) Laudatur et a Niceph. lib. vi, cap. 35 Hist. eccl.

λεία, ὥστε καὶ νέον ὀνομασθῆναι Ὀριγένην· ἦν γὰρ Ἀ
τὸς ἐν τοῖς ἀξιολογώτατοις Ὀριγένης. Διλεκτικὴν
δὲ καὶ ῥητορικὴν αὐτὸν φασὶν ἀσκηθῆναι, καὶ ἐγ-
κρητεία· δὲ καὶ ἐκουσίῳ πτωχείᾳ ἐραστὴν γενέ-
σθαι. Καὶ οἱ μὲν αὐτὸν καὶ μαρτυρίῳ τὸν βίον τε-
λειῶσαι, οἱ ⁷⁸ δὲ μετὰ τὸν διωγμὸν τὸν ὑπόλοιπον τοῦ
ζῆν χρόνον ἐν Ῥώμῃ διαγεγονέναι ⁷⁹.

PK'.

Εἰρηναίου κατὰ αἱρέσεων λόγος πέντε.

Ἀνεγνώσθη βιβλίον Εἰρηναίου ἐπισκόπου Λουγ-
δούνων (ἐν Κελτοῖς δὲ τὰ Λούγδουνα), λόγος ε'· οὗ ἡ
ἐπιγραφὴ Ἑλέγχου καὶ ἀνατροπῆς τῆς ψευδωνύ-
μου γνώσεως, τοῦτο δὲ ἐστὶ κατὰ αἱρέσεων. Ὡς ὁ
πρῶτος, διαλαμβάνων περὶ Θυαλεντίνου [301 R.] καὶ
τῆς κατ' αὐτὸν ἀθέου πλάνης, ἀπάρχεται ὡς περ ἀνα-
ποδίζων καὶ ἀνωθεν διεξιών ἀπὸ Σίμωνος τοῦ μάγου
μέχρι ⁷⁸ Τατιανοῦ, ὃς τὰ πρῶτα μαθητῆς Ἰουστίνου
τοῦ μάρτυρος χρηματίσας ὑστερον εἰς πλάνην ἐξ-
εκυλίσθη ⁷⁹ αἱρέσεως. Ἐπὶ δὲ διαλαμβάνει περὶ τῶν
ἰδίως γνωστικῶν καλουμένων ⁸⁰ καὶ τῶν Καϊνῶν, τὰ
ββαλურὰ αὐτῶν ἐκτιθεὶς δόγματα· ἐν οἷς καὶ ὁ ⁸¹
πρῶτος λόγος. Ὁ δὲ δεύτερος ἀνατροπὴν περιέχει
τῶν τοῖς αἱρεσκόταις ἀσεβῶς δογματιζομένων. Ὁ
δὲ τρίτος καὶ Γραφικὰς κατ' αὐτῶν πρόκομίζει παν-
τοδαπὰς μαρτυρίας. Ὁ δὲ τέταρτος τὰς παρὰ τῶν
αἱρετικῶν προτεινομένας ἀπορίας διαλύει. Καὶ ὁ
πέμπτος δὲ, ὅσα διὰ παραβολῶν ἐλέχθη τε καὶ ἐπρά-
χθη ὑπὸ τοῦ Κυρίου, ἐκ τῶν ὑπολοίπων τῆς σωτη-
ριώδους αὐτοῦ διδασκαλίας καὶ ἐκ τῶν ἀποστολικῶν
ἐπιστολῶν ταῖς αἱρετικαῖς τερβρείαις εἰς Ἑλέγχον
ἀρμόζειν παρίστησι.

Πολλὰ δὲ τοῦ θεσπεσίου Εἰρηναίου καὶ παντοδαπὰ
καὶ ἑτέρα συγγράμματα καὶ ἐπιστολαὶ φέρονται,
εἰ καὶ ἐν τισιν αὐτῶν ἡ τῆς κατὰ τὰ ἐκκλησιαστικὰ
δόγματα ἀληθείας ἀκρίβεια νόθοις λογισμοῖς κιδώ-
λεσται, ἃ χρὴ παρασημαίνεσθαι.

Τοῦτόν φασὶ γενέσθαι Πολυκάρπου μὲν τοῦ ἱερο-
μάρτυρος Σμύρνης ἐπισκόπου μαθητὴν, πρεσβύτε-
ρον δὲ Ποθεινοῦ, οὗ καὶ τῆς ἐπισκοπῆς τῶν Λουγ-
δούνων διάδοχος κατέστη. Βίκτωρ δὲ ἄρα κατ' ἐκείνο
καιροῦ Ῥώμης ἐπισκόπος, πρὸς ὃν καὶ πολλάκις
γράφει, παραινῶν μὴ ἔνεκεν ⁸² τῆς περὶ τοῦ Πάσχα
διαφωνίας τινὰς τῆς Ἐκκλησίας ἀποχωρεῖται.

PKA'.

Ἰππολύτου κατὰ αἱρέσεων βιβλιόριον

Ἀνεγνώσθη βιβλιόριον Ἰππολύτου· μαθητῆς δὲ

VARIÆ LECTIONES.

⁷⁸ ὁ Α. ⁷⁹ Οὗτος... διαγεγονέναι add. Α. eadem C habet in mg. posita : ἐν ἄλλῳ ἀντιγράφῳ οὕτως ἔχον
εὔρηται. ⁸⁰ ἄχρι ζ. ⁸¹ μετεκυλίσθη ζ. ⁸² λεγομένων ζ. ⁸³ ὁ post καὶ add. Α. ⁸⁴ ἐνεκα ζ.

NOTÆ.

(94) B. Hieron. cap. 76 *Catalogi*, ex quo etiam
hic locus conformatus videtur. Et Rom. *Martyrolo-*
gium 4 Novem.

(95) Quem Græcè scripsisse allatis ex Ensebio,
Theodoreto et Epiphano fragmentis, evincit do-
ctiss. Brisson. ad l. Dominicam Cod. *Theodos.*
Etque longe uberius Franc. Feuardentius : ejus
Irenæum vide.

(96) Hujus libri primi magnam partem invenies
apud Epiphan. hæres. 31.

afferret, ut Origenes alter cognominaretur ; erat quip-
pe tunc eorum in numero, qui maximo in pretio habe-
rentur, Origenes. Addunt in dialecticis atque rheto-
ricis versatum, temperantiæ quoque et ultro susceptæ
paupertatis amatorem fuisse. Nec desunt, qui eum
martyrio vitam finisse tradant, etsi alii (94) post per-
secutionem reliquum vitæ Romæ transexisse malint.

CXX.

Irenæi adversus hæreses libri iv.

Legimus scriptorum (95) Irenæi episcopi Lugdu-
nensis (est autem Galliæ Celticæ urbs Lugdu-
num) libros quinque sic inscriptos : *Elenchus atque*
Confutatio falsæ doctrinæ sive contra hæreses. Quo-
rum primus (96) de Valentino agens atque ab impio
ejus errore ducens initium, rursum quasi relato
pede, altiusque origine repetita, narrat porro a
Simone Mago usque ad Tatianum, qui Justini
Martyris primum discipulus, in errorem tandem
hæresis præcipitavit. Dissertit præterea de iis, qui
proprie Gnostici appellantur, itemque de Cainis
(97), execranda illorum ^{94a} dogmata exponens.
Et hæc quidem libro primo. Nam secundo ea re-
fellit quæ ab hæreticis impie asseruntur. Tertius
varia adversus illos affert sacre Scripturæ testi-
monia. Quartus autem ab hæreticis objectas quæ-
stiones diluit. Quintus tandem, quæcunque per
parabolas a Christo dicta factave fuerint, cum ex
reliqua ejusdem salutifera doctrina, tum ex apo-
stolorum epistolis, hæreticorum imposturis refel-
lendis aptissima esse demonstrat.

Plura (98) vero ejusdem sancti Irenæi ac varia
scripta et epistolæ circumferuntur ; etsi in aliqui-
bus ecclesiasticorum dogmatum certa veritas spuris
rationibus fucari videtur, quæ observasse convenit.

Aiunt (98*) hunc Polycarpi ejus qui sanctus martyr
et Smyrnæ episcopus fuit, discipulum fuisse, pre-
sbyterum vero Pothini, cui et in Lugdunensi epi-
scopatu successit. Victor ea tempestate Romæ pon-
tificium tenuit : quem crebris litteris hortatus est
Irenæus, ne ob Paschatis dissensionem ab Ecclesia
aliquos abdicaret (99).

CXXI.

Hippolyti libellus contra hæreses.

Legi libellum Hippolyti (1) (qui Irenæi discipulus

fuit) contra duas et triginta hæreses. Auspicatus a Dositheanis (2) usque ad Noeti (3) et Noetianorum hæreses : quas refert, Irenæo disserente, argumentis profligatas : horumque argumentorum summam colligentem se, libellum hunc conscripsisse. Oratio ejus clara est, ac nonnihil gravis, minimeque redundans, etsi ad Atticum sermonem non tendat. Refert autem cum alia non omnino proba, tum epistolam ad Hebræos non esse Pauli apostoli (4). Ferunt item hunc conciones ad populum, Origenis imitatione, habuisse, illoque familiarissime utentem, tantum esse factum scriptorum ejusdem admiratorem, ut ad divinam Scripturam commentario illustrandam hortando impulerit (5) : additis etiam illi suo sumptu septem notariis, qui dictata celeriter exciperent, totidemque librariis, qui accurate describerent. Hæc igitur subministrantem Hippolytum, sine remissione solitum exigere opus, quod elaborasset Origenes : atque hinc etiam operis exactorem epistola quadam ab eo nominari. Commemorant autem (6) et hunc alia præterea plurima scripsisse.

CXXII.

Sancti Epiphaniî Panariorum libri vii.

94b Legimus sanctissimi episcopi Epiphaniî adversus octoginta hæreses *Panaria*, voluminibus tribus in libros septem distributa. Ducto igitur a barbariano initio, tendit inde usque ad Messalianos (7) : cæteris, qui ante ipsum contra hæreses scripserunt (8), copiosior atque utilior : propterea quod quæ reliqui utilia continebant, hic nequaquam prætermisit ; sed quæcumque præter illa studiose reperire potuit, adjunxit. Dictio ejus humilis, ac plane talis, qualem ejus esse oportuit, qui Atticæ elegantie rationem nullam duceret. Infirmitas vero ut plurimum est in conflictibus adversus impias hæreses susceptis. Est tamen ubi fortiter aggreditur atque irruit, quamvis neque verborum ipsius, neque constructionis proprietas ulla ex parte præstantior efficiatur.

CXXIII.

Ejusdem Ancoratus.

Legimus ejusdem *Ancoratum* (9) quæ quasi comprehensio quædam brevior est *Panariorum*.

A Εἰρηναίου ὁ Ἰππόλυτος. Ἦν δὲ τὸ σύνταγμα κατὰ αἱρέσεων λβ', ἀρχὴν ποιούμενον [162 H.] Δοσιθεανού, καὶ μέχρι Νοητοῦ καὶ Νοητιανῶν διαλαμβάνον⁹³. Ταύτας δὲ φησὶν ἐλέγχους ὑποβληθῆναι ὁμιλοῦντος Εἰρηναίου, ὧν καὶ σύνοψιν ὁ Ἰππόλυτος ποιούμενος τὸδε τὸ βιβλίον φησὶ συνταχέναι. Τὴν δὲ φράσιν σαφὲς ἐστὶ καὶ ὑπόσειμνος καὶ ἀπείριτος, εἰ καὶ πρὸς τὸν Ἀττικὸν οὐκ ἐπιστρέφεται λόγον. Λέγει δὲ ἄλλα τέ τινα τῆς ἀκριβοῦς λειπόμενα, καὶ ὅτι ἡ πρὸς Ἑβραίους Ἐπιστολὴ οὐκ ἐστὶ τοῦ ἀποστόλου Παύλου. Λέγεται δὲ οὗτος καὶ ⁹⁴ προσομιλεῖν τῷ λαῷ κατὰ μίμησιν Ὁριγένους, οὗ καὶ συνήθης μάλιστα καὶ ἐραστὴς τῶν λόγων ὑπῆρχεν, ὡς καὶ προτρέψασθαι αὐτὸν τὴν θεῖαν ὑπομνηματίσαι Γραφὴν, ἐγκαταστήσας αὐτῷ καὶ ὑπογραφέας, ἐπὶ ταχυγράφους καὶ ἑτέρους τοσοούτους γράφοντας εἰς κάλλος, ὧν ἦν καὶ τῆς δαπάνης αὐτοῦ χορηγός· καὶ ταῦτα ὑπηρετούμενος αὐτῷ ἀπατεῖν αὐτὸν ἀπαραιτήτως τὸ ἔργον, ἐξ οὗ καὶ ἐργοδιώκτῃ ἐν μὴ τῶν ἐπιστολῶν παρὰ Ὁριγένους κληθῆναι. Πλείστα δὲ καὶ οὗτος λέγεται συγγεγραφέναι.

PKB.

Ἐπιφανίου ἐπισκόπου ΚΚρον τὰ Παράρια, λέγοι ζ'.

Ἀνεγνώσθη Ἐπιφανίου τοῦ ἀγιωτάτου ἐπισκόπου τὰ Παράρια, ἐν τεύχεσι μὲν γ', τόμοις δὲ ζ', κατὰ αἱρέσεων δὲ π'. Ἀρχεται μὲν ἀπὸ τοῦ βαρβαρισμοῦ, [304 R.] κατεῖσι δὲ μέχρι τῶν Μεσσαλιανῶν. Πάντων δὲ τῶν πρὸ αὐτοῦ κατὰ αἱρέσεων καταβεβληκότων πόνους πλατύτερός τε καὶ χρησιμώτερος, ὅτι ἄπερ τε ἐκείνοις ἐβρόθήν τὸ χρησίμον ἔχοντα, οὗτος οὐ παραλείπει, καὶ εἰ τι προσέξωρεῖν ἡδυνήθη, προσέθηκε. Τὴν δὲ φράσιν ταπεινὸς τε καὶ οἷα εἰκὸς Ἀττικῆς παιδείας ἀμελέτητον τυγχάνειν. Ἀσθενὴς δὲ ἐκ τοῦ ἐπὶ πλείστον ἐν ταῖς κατὰ τῶν δυσσεδῶν αἱρέσεων συμπλοκαῖς· ἐνιαχοῦ μέντοι ἀριστεύει ταῖς ἐπιβολαῖς, εἰ καὶ τῶν ῥημάτων αὐτῷ καὶ τῆς συντάξεως οὐδὲν τὸ ἰδιώμα συμβελτιοῦται.

PKΓ.

Τοῦ αὐτοῦ ὁ Ἀγκυρωτός.

Ἀνεγνώσθη τοῦ αὐτοῦ ὁ Ἀγκυρωτός, σύνοψις ὡς περ τῶν *Παναρίων* ὑπάρχουσα.

VARIE LECTIONES.

⁹³ διαλαμβανόμενον ζ. ⁹⁴ οὗτος καὶ A : καὶ οὗτος ζ.

NOTÆ.

unaque martyrio coronati : de quo D. Baron. tom. II, ad annum Chr. 129; et Nicephor. Callist. lib. iv, cap. 31.

(2) De Dositheo Samaritanorum principe meminit B. Hieron contra Luciferian. et Philastr. in Catalogo hæreseon. Hegesippum quoque vide, et Epiphani. lib. i *Panar.*

(3) Præceptoris Sabellii, de quo vide Epiphani. hæres. 57; et Theodoret. lib. ii *Contra hæres.* Noetianos autem eosdem videri cum Sabellianis, auctor est B. August. *De hæres.* cap. 4.

(4) Discussam hanc controversiam leges apud duos illustriss. cardd. Bellarm. tom. I, cont. i, lib. i,

c. 17; et Baron. tom. I *Annal.*, ad annum Ch. 69.

(5) Eusebius tamen lib. vi, et ex eo B. Hieron. cap. 61 *De Script. eccles.* et Suidas Ambrosio tribuunt illi quem de Marcionis hæresi Origenes converterat : idque potissimum æmulatione hujus Hippolyti factum.

(6) Euseb. lib. vi, cap. 16 *Histor. eccles.* et plura B. Hieron. in Hippolyto, itemque Niceph. Callist. lib. iv, cap. 51.

(7) De quibus sup. cod. 52.

(8) Justino Martyre, Irenæo, Hippolyto, Theodoro quoque.

(9) *Al.* Ancyrotum.

PKA'.

Τὸ αὐτοῦ [περὶ μέτρων καὶ σταθμῶν].

Ἀνεγνώσθη τοῦ αὐτοῦ ⁸⁸.

PKE'.

Ἰουστίνου τοῦ μάρτυρος ἀπολογία ὑπὲρ Χριστιανῶν, ἀπορίαι καὶ ἑτέρα τινά.

Ἀνεγνώσθη Ἰουστίνου τοῦ μάρτυρος Ἀπολογία ὑπὲρ Χριστιανῶν καὶ κατὰ Ἑλλήνων καὶ κατὰ Ἰουδαίων, καὶ ἐστὶ ἑτέρα αὐτοῦ πραγματεία κατὰ τοῦ πρώτου καὶ δευτέρου τῆς φυσικῆς ἀκροάσεως, ἥτοι κατὰ εἶδους καὶ ὕλης καὶ στερήσεως, ἐπιχειρηματικοὶ καὶ βίαιοι καὶ χρειώδεις λόγοι, καὶ κατὰ τοῦ πέμπτου σώματος ὁμοίως, καὶ κατὰ τῆς ἀτέλει κινήσεως, ἣν Ἀριστοτέλης δεινότητι λογισμῶν ἐναπέτεκεν, ἐστὶ τε Ἀπορίων κατὰ τῆς εὐσεβείας κεφαλαιώδεις ἐπιλύσεις.

Ἔστι δὲ φιλοσοφίας μὲν ὁ ἀνὴρ τῆς τε καθ' ἡμᾶς καὶ μάλιστα γὰρ τῆς θύραθεν εἰς ἄκρον ἀνηγγμένος, πολυμαθὴς ⁸⁸ τε καὶ ἱστοριῶν περιβρέζομενος πλούτῳ ῥητορικαῖς δὲ τέχναις οὐκ ἔσχε σπουδὴν ἐπιγρῶσαι τὸ ἔμφυτον αὐτοῦ τῆς φιλοσοφίας κάλλος. Διὸ καὶ οἱ λόγοι αὐτοῦ ἄλλως ὄντες δυνατοὶ καὶ τὸ ἐπιστημονικὸν διασώζοντες, τῶν ἐκείθεν οὐκ εἰσὶν ἀποστάζοντες [163 H.] ἡδυσμάτων, οὐδὲ τῷ ἐπαγωγῷ καὶ θελκτικῷ τοὺς πολλοὺς τῶν ἀκροατῶν ἐφελκόμενοι. Τέσσαρας δὲ πραγματείας κατὰ τῶν ἐθνῶν συνέταξεν, ὧν τὴν μὲν πρώτην Ἀντωνίνῳ τῷ ἐπὶ κλην Πίῳ καὶ τοῖς υἱαῖς τῇ τε συγχλήτῳ ἐπέδωκε ⁸⁹, τὴν δὲ δευτέραν ὁμοίως τοῖς ἐκείνου διαδόχοις. Ἐν δὲ τῇ τρίτῃ περὶ φύσεως δαιμόνων διελκνται. Ὁ δὲ τέταρτος αὐτῷ λόγος, ὁμοίως κατὰ τῶν ἐθνῶν συγχαίμενος, Ἐλεγχος ἐπιγραφὴν ἔχει. Ἔστι δὲ αὐτῷ καὶ ὁ Περὶ Θεοῦ μοναρχίας, καὶ ὁ ἐπιγραφόμενος Ψάλτης, καὶ μὴν ⁹⁰ καὶ Κατὰ Μαρκίανον, ἀναγκαῖοι λόγοι, καὶ ἡ Κατὰ πασῶν αἱρέσεων χρῆσιμος πραγματεία.

Οὗτος υἱὸς μὲν ἔφθ Πρίσκου Βακχείου, πατρίδα δὲ εἶχε Νεάπολιν τὴν ὑπὸ τὴν ἐπαρχίαν τελοῦσαν Παλαιστίνης, ἐν Ῥώμῃ δὲ τὰς διατριβὰς ἔσχε, φιλοσοφῶν καὶ τοῖς λόγοις καὶ τῷ βίῳ καὶ τῷ σχήματι. Διάπυρος δὲ τῆς εὐσεβείας ὡν ἔραστῆς [305 R.] ἔσχε Κρίσκη ⁹¹ ἕνα τινὰ τῶν καλουμένων κυνικῶν ἀντιπολιτευόμενον αὐτῷ καὶ τῷ βίῳ καὶ τῇ θρησκείᾳ. Ὑφ' οὗ καὶ συσκευασθεὶς ἀξίως τῆς ὕλης τοῦ βίου προαιρέσεως καὶ τὴν ἐπιβουλήν συνδίδεχκε ⁹² μαρτυρίου. γὰρ ταύτην ὑπόθεσιν ἐνοστήσας, λαμπρῶς καὶ χαίρων τὸν ὑπὲρ Χριστοῦ θάνατον ἀνεδέξατο.

PKΓ'.

Κλήμεντος ἐπιστολαὶ πρὸς Κορινθίους Β', καὶ Πολυκάρπου ἐπιστολὴ πρὸς Φιλιππησίους.

Ἀνεγνώσθη βιβλιόδιον ἐν ᾧ Κλήμεντος Ἐπιστο-

A

CXXIV.

Ejusdem de mensuris et ponderibus liber.

Legimus ejusdem De mensuris et ponderibus libellum (10).

CXXV.

Justini Martyris Apologia pro Christianis, Quæstiones et alia.

Lecta est (11) Justin Martyris Apologia pro Christianis, cum adversus gentes, tum adversus Judæos. Et præterea alter ejus tractatus contra primum et secundum librum physicæ auscultationis, sive contra formam, materiam et privationem, rationibus epicherematicis ac violentis, quod ex usu est inferens: itidemque Contra quintum illud corpus, motumque sempiternum, quem rationum suarum vi Aristoteles peperit, Quæstionum denique contra [Christianam] religionem summarie solutiones.

Est autem vir ille ad philosophiæ tum nostræ, tum potissimum profanæ summum evectus fastigium, multiplicisque eruditionis et historiarum copia circumfluens. Sed rhetorico artificio nativam philosophiæ suæ pulchritudinem colorare haud studio habuit. Quamobrem etiam oratio ejus, polleat alioqui ac valida, scientificumque servans stylum, rhetoriæ illa condimenta non spirat, nec illecebris et blandimentis vulgus auditorum attrahit. Porro quatuor adversus gentes composuit tractatus: quorum primum Antonino cognomento Pio, filiisque ipsius, ac senatui obtulit. Alterum similiter ipsius successoribus (12): in tertio autem de dæmonum natura disseruit. Quartus denique liber, ^{95a} et ipse contra gentes, Elenchus [sive Refutatio] inscribitur. De Dei insuper monarchia conscriptus ab eo liber est, et alius, cui titulus Psaltes; tum etiam Contra Marcionem libri sunt lectu necessarii, et Contra omnes hæreses utile opus.

Fuit ipse Prisci Bacchiæ filius: patriamque habuit Neapolim, Palestinæ provinciæ. Romæ autem commoratus, sermonibus ibidem ac vita, pariter ut habitu philosophum egit. Itaque ferventi cum esset pietatis amore ac studio incensus, Crescentem quemdam ex iis qui Cynici vocantur, adversarium habuit, cum ipsi, tum vitæ cultuique ac religioni ejus obnitentem: a quo tandem insidiosè accusatus, ita ut toto ipsius vitæ instituto dignum erat, insidias istas pertulit. Martyrii namque hac ansa captata, splendide lætoque animo pro Christo mortem oppetiit.

CXXVI.

Clementis Epistolæ ad Corinthios II, et sancti Polycarpi Epistola ad Philippenses.

Legi libellum, quo Clementis Epistolæ duæ ad

VARIÆ LECTIONES.

⁸⁸ τοῦ αὐτοῦ om. pr. A. deinde lacuna in A versusum 3 1/2, in C 1 1/2. Ed. Roth. [ἄσπει ἴσως περὶ μέτρων καὶ σταθμῶν.] ⁸⁹ πολυμαθὴς ζ. ⁹⁰ ἐπέθηκε ζ. ⁹¹ καὶ post μὴν om. A. ⁹² Κρίσκη corr. A. συνέθηκε ζ.

NOTÆ.

(10) Cujus quædam illustrat Georg. Agricola in suo De mensuris opere.

(11) De quo vide B. Hieron. cap. 24 De scri-

ptoribus eccles., et D. Baron. card. 1. 1 Annal.

(12) Hoc est M. Antonino Vero et L. Aurelio Commodo, ait B. Hieronymus in Catalog.

Corinthios continebantur (13). Quorum prima ipsos accusat, quod seditionibus, turbis ac schismatibus violant, quam inter eos servari oportuerat, pacem concordiamque : hortaturque ab hoc malo temperare. Simplex ejus oratio est ac perspicua, ad ecclesiasticam et inelaboratam accedens dicendi formam. Reprehendat vero hoc in illis quispiam, quod extra Oceanum mundos aliquos colloceat. Deinde forte et illud, quod phœnicem avem unicam tanquam pro verissimo adhibet argumento (14). Tertio, quod summum sacerdotem præsidemque Dominum nostrum Jesum Christum appellans, ne illas quidem Deo convenientes et sublimiores de eo voces pronuntiet, tametsi nec aperte ipsum ulibi in his blasphemet. Altera vero epistola et ipsa institutionem admonitionemque vitæ continet melioris : atque ipso mox initio Christum Deum prædicat, etsi dicta quædam peregrina velut e sacra Scriptura subinducit, quibus ne prima quidem epistola omnino vacat. Interpretationes præterea locorum quorundam alieniores profert. Alioquin ipsa quæ in his epistolis insunt sensa, nonnihil abjecta, continentem quoque seriem ac consequentiam non servant.

Legebatur autem in eodem libello et Polycarpi (15) Epistola ad Philippenses, multis referta admonitionibus, cum perspicuitate ac simplicitate, ecclesiastici more interpretis. Refert quoque 95b divini Ignatii litteras ad illos se misisse, postulatque certior vicissim fieri, si quid forte de eo inaudierint.

CXXVII.

Eusebii Pamphili De vita Constantini M. libri iv.

Leguntur Eusebii Pamphili De vita Constantini Magni August. laudatorii libri quatuor. Continent autem hujus viri cum cæteram vivendi formam,

Ἀλλὰ πρὸς Κορινθίους β' ἐνεφέροντο, ὧν ἡ πρώτη δι' αἰτίας αὐτοῦς ἀγεῖ, στάσει καὶ ταραχαῖς καὶ σχίσμασι τὴν πρόπουσαν αὐτοῖς εἰρήνην καὶ ὁμολογίαν ἐμπολιτεύσθαι λύσαντας, καὶ παραινέει παύσασθαι τοῦ κακοῦ. Ἀπλοῦς δὲ κατὰ τὴν φράσιν καὶ σαφὴς ἐστὶ καὶ ἐγγὺς τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ καὶ ἀπαριέρρου χαρακτήρος. Αἰτιάσαιοτο δ' ἂν τις αὐτὸν ἐν ταύταις ὅτι τε τοῦ Ἀλεξανδρῶν ἐξω κόσμους τινὰς ὑποτίθεται εἶναι, καὶ δεύτερον ἴσως ὅτι ὡς παναληθεστάτῳ τῷ κατὰ τὸν φοῖνικα τὸ θρονεῖν ὑποδείγματι κέχρηται, καὶ τρίτον ὅτι ἀρχιερεὶ καὶ προεστώτῃ τὸν Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστὸν ἐξονομάζων, οὐδὲ τὰς θεοπροπείας καὶ ὑψηλοτέρας ἀφῆκε περὶ αὐτοῦ φωνάς· οὐ μὴν οὐδ' ἀπαραικλύπτως αὐτὸν οὐδαμῇ ἐν τούτοις βλασφημεῖ. Ἡ δὲ δεύτερα καὶ αὐτὴ νοουθεσίαν καὶ παραινέσιν χρειττονος εἰσάγει βίον, καὶ ἐν ἀρχῇ Θεὸν τὸν Χριστὸν κηρύσσει, πλὴν ὅτι ῥητὰ τινὰ ὡς ἀπὸ τῆς θείας Γραφῆς ξενίζοντα παραιοῖται· ὧν οὐδ' ἡ πρώτη ἀπῆλλακτο παντελῶς. Καὶ ἐρμηνείας δὲ ῥητῶν τινῶν ἀλλοκότους ἔχει. Ἄλλως τε δὲ καὶ τὰ ἐν αὐταῖς νοήματα ἐρριμμένα πως καὶ οὐ συνεχῆ τὴν ἀκολουθίαν ὑπέρχε φυλάττοντα.

Ἐν τῷ αὐτῷ δὲ βιβλίῳ ἀνεγνώσθη καὶ Πολυκάρπου Ἐπιστολὴ πρὸς Φιλιππησίους, γέμουσα πολλῆς νοουθεσίας μετὰ σαφηνείας καὶ ἀπλότητος κατὰ τὸν ἐκκλησιαστικὸν τῆς ἐρμηνείας τύπον. Λέγει· δὲ καὶ τὰς ἐπιστολὰς αὐτοῦς Ἰγνατίου τοῦ θεοφόρου ἀπεσταλκέναι, καὶ αἰτεῖται ἀναδιδοῦναι παρ' αὐτῶν εἰ τι περὶ ἐκείνου διακούσαιεν.

PKZ.

Εὐσεβίου τοῦ Παμφίλου ἡ εἰς Κωνσταντίνον τὸν μέγαν βασιλέα τετραβιβλος.

Ἀνεγνώσθη Εὐσεβίου τοῦ Παμφίλου ἡ εἰς Κωνσταντίνον τὸν μέγαν βασιλέα [508 R.] ἐγκωμιαστικὴ τετραβιβλος, ἐν ᾗ περιέχεται ἡ τε τοῦ ἀνδρὸς

VARIE LECTIONES.

91 Χριστὸν τὸν Θεόν ζ. 92 λέγεται Α.

NOTÆ.

(13) De quibus sup. quoque Photius. cap. 113, et B. Hieron. cap. 14.

(14) Adhibent tamen pro carnis resurrectione Patrum plurimi : Tertull. lib. De resurrect. cap. 13, ubi etiam illud Psal. xci, δίκαιος ὡς φοῖνιξ ἀνθήσει, reddere ausus est, Velut Phœnix florebit. B. Ambros. lib. vi in Hexæmer. cap. 23, iterumque lib. De fide resurrect. S. Greg. Nazianz. Carm. ad Virgin. S. Epiphani. Ancorato : atque ex ipsius B. Clem. Constit. lib. v, c. 6 ; B. Cyrill. Catechesi 18, meminitque hujus avis Euseb. lib. iv De Constant. vita ; cui adde gentium scriptorum turbam : Lucian. in Sectis, Plin. lib. x, cap. 11 ; Tacitum, Annal. v ; Aurel. Victor. Histor. Augusta ; Pomp. Melam. lib. iii, cap. 9 ; Solin. cap. 36 ; Claudian. et Auct. Carm. de Phœnice, apud Lactant. ; et de Græcis Xiphilin. in Tiberio ; Herodot. lib. ii ; Herapol. lib. i, cap. 35 et alibi ; Ælian. De animal. nat. lib. vi, cap. 58. Etsi ante Photium dubitando de hac ave locuti sint, B. Clem. supra, cum B. Greg. Naz. orat. de Spiritu sancto quæ est 37 ; B. vero Maximus mariyr. etiam logica dissertatione eandem planissime negavit, ibi ad Petrum illustrem contra Severi dogmata, quem ipsum hic tibi locum e Notis Græcis, sed Latine, appendere placuit. Quod si, ait, avis est

phœnix, etiam animal sit, omnino necesse est. Quod si animal eam esse concedis, primum, non omnino potest illud esse singulare, quantum saltem animal est, nullum enim solum animal. Deinde, si animal est, utique corpus, animatum simul et sensu præditum. Jam si corpus est animatum et sensu præditum, certe etiam generationi atque corruptioni obnoxium erit. Ipsos, si libet, sapienter consule, rerum quæ existunt inspectores, si ferre possit, ut generationi quod obnoxium est atque corruptioni corpus, animatum item ac sensu præditum, singularis esse nature (ad existentiam quod attinet) possit : cum aliorum in his ex aliis successio, evidentissimum sit existendi indicium, certissimisque terminus. Quemadmodum in Scriptura ipsa sacra testatur justio illi Noemo hujus rei certitudinem exhibens, ubi Gen. vii, ait : Ingredere tu et omnis, etc. Itemque ex omnibus volatilibus, etc., in quibus si phœnix, quod alium ille sit animal, numerandus est, sane singularis, quoad existentiam, nature non est, ut Deus ipse pronuntiavit.

(15) Existat ea hodie, vel ex hic indicatis signis nobilibus, Latine cum operibus B. Clementis Rom. Colonie excusa.

ἄλλη πολιτεία ἐξ αὐτῆς πρώτης ἡλικίας ἀρχομένη. Αἱ δὲ οὗτοι πρὸς τὴν ἐκκλησιαστικὴν [164 H.] ἱστορίαν συντελοῦσι πράξεις, μέχρις οὗ τὸν βίον ἀπέλιπεν, εἰς ἐξηκοστὸν καὶ τέταρτον παραταθέντα χρόνον. Ἔστι μὲν οὖν κἀνταῦθα τὴν φράσιν ὁμοίως ἐαυτῷ, πλὴν μικρὸν τε πρὸς τὸ λαμπρότερον ἐκθεδίσσασθαι αὐτῷ ὁ λόγος, καὶ λέξεις εἰς τὸ ἀνθηρότερον ἐνιαχοῦ συναλήφθησαν· τῆς μὲντοι κατὰ τὴν ἐρμηνείαν ἡδονῆς καὶ χάριτος οὐδὲν μέγα, ὥσπερ οὐδὲ ἐν τοῖς ἄλλοις, ἐμφαίνεται. Καταστρώνουσι δὲ ἐν ταύτῃ αὐτοῦ τῇ τετραβίδῳ πάμπολλα χωρία ἐξ ὁλοκλήρου τῆς Ἐκκλησιαστικῆς αὐτοῦ δεκαλόγου ἱστορίας.

Λέγει μὲν οὖν καὶ αὐτὸς ἐν Νικομηδείᾳ τὸν μέγαν Κωνσταντῖνον βαπτίσασθαι, μέχρι τότε τὸν λουτρὸν ἀναβαλλόμενον, ἅτε δὴ ἐν ἐπιθυμίᾳ ποιοῦμενον τοῖς Ἰορδάνου τὸ λουτρὸν ὑποδέξασθαι· τίς δὲ ὁ βαπτιστής, οὐδὲν διασαφεί. Περὶ μὲντοι γὰρ τῆς Ἀρειανῆς αἰρέσεως οὐδὲν σαφὲς ἀπαγγέλλει, οὐδ' εἰ τῆς ὁδοῦ ἐκίνησις εἴχεται, οὐδ' ὅτι μεταβέβηται, ἀλλ' οὐδ' ὅτι φαύλως ἢ ὀρθῶς ἐδόξαζεν Ἀρειος, καίπερ ἀνάγκη ἐχὼν ἐν μνήμῃ ταῦτα ποιήσασθαι, ἅτε δὴ μέγα μέρος ἐπεχούσης τῆς συνόδου τῶν τοῦ μεγάλου πράξεων Κωνσταντίνου, κακείνης πάλιν ἐξαπατιούσης τὴν περὶ τούτων λεπτομερεστάτην ἱστορίαν. Ἀλλὰ στάσιν μὲν ἐμπεσεῖν μεταξὺ Ἀρείου καὶ Ἀλεξάνδρου, τὴν αἵρεσιν οὕτω¹⁶ λέγων καὶ ὑποκρυπτόμενος, ἀποφαίνεται, ἐπὶ τε τῇ στάσει λίαν ἀλγῆσαι τὸν θεοφιλεῖ βασιλεῖ, καὶ ἀγωνίσασθαι διὰ τε ἐπιστολῶν, διὰ τε τοῦ Ὁσίου, ὃς Κουδρόβης ἐπισκοπεῖ, εἰς φιλίαν καὶ ὁμόνοίαν συζεύξαι τὸ στασιάζον τῆς πρὸς ἄλλήλους εἰρήδος ἀφεμένους καὶ τῶν τοιούτων ζητήσεων· ὡς δ' οὐκ ἐπειθε, σύνδοτον πανταχόθεν ἀθροῖσαι καὶ τὴν ἐμπεσοῦσαν ἔριν εἰς εἰρήνην διαλύσασθαι· οὐ μὴν εἰς τὸ ἀκριβὲς καὶ ἐπίδηλον ἀναγράφεται. Οὗτος οὖν ὥσπερ αἰσχυνομένην εἰκίως καὶ μὴ βουλομένην δημοσιεύειν Ἀρειον¹⁷ τὴν τε τῆς συνόδου ἐξηγνηγμένην κατ' αὐτοῦ ψήφον καὶ τῶν συνασθεσάντων αὐτῷ καὶ συνεξωσθέντων τὴν δικαίαν εἰσπραξίν, οὐ μὴν ἄλλ' οὐδ' ἦν θεόθεν πᾶς ὀφθαλμὸς εἶδεν ἐνδοικὸν Ἀρείου καταστροφὴν, οὐδὲν τούτων ἄγων εἰς φῶς, τὴν τε περὶ τῆς συνόδου καὶ τῶν ἐν αὐτῇ πραχθέντων καὶ περὶ αὐτὴν¹⁸ ἱστορίαν παρέδραμε. Διὸ καὶ περὶ τοῦ θεσπεσίου Εὐσταθίου διηγείσθαι μέλλων¹⁹ οὕτε τοῦ ὀνόματος μὲννηται, οὐδ' ὅσα περὶ αὐτὸν ἐτολμήθη καὶ εἰς ἔργον ἀποβέβηκεν· ἀλλ' εἰς στάσιν καὶ παραχρῆν ἀνάγων καὶ ταῦτα, γαληνίας καὶ πάλιν ἐπιλέγει, ἐπισκόπων κατὰ τὴν Ἀντιόχειαν συνδεδραμηκότων σπουδῇ βασιλέως καὶ συνεργίᾳ, καὶ τὸ στασιάζον καὶ παραττόμενον εἰς τὸ εἰρηναῖον μεταβεβληκότων. Ὁμοίως δὲ καὶ ἐν οἷς ὁ πολυάθλος ἐσκαυερῆθη Ἀθανάσιος, εἰς ταῦτα τὴν ἱστορίαν ὁρμήσας ἐπαρεῖναι, στάσεως μὲν

A jam inde a pueritia inchoando, tum quæcumque ad ecclesiasticam pertinentia historiam ille gessit, ad extremum usque finem, hoc est, quatuor et sexaginta annorum spatio. Est porro etiam in hoc opere sui satis in dictione similis, nisi quod nonnihil ad splendorem magis trahitur oratio, vocesque ad floridum alicubi genus tendunt: etsi jucunditatis et gratiæ in explicando modicum adhibere, ut in aliis quoque libris, videtur. Afferuntur verò loca plurima in his quatuor libris ex universa ejus decem librorum *Ecclesiastica Historia*.

Refert ergo hic Nicomediæ baptizatum magnum Constantinum (16), hactenusque lavacrum distulisse, quod in votis haberet in Jordane baptismo tingi: quis vero baptizavit, silentio præterit. De Ariani insuper hæresi prorsus nihil manifeste commemorat, neque an Constantinus illi aliquando adhæserit, neque an eam abjecerit, sed neque an recte, aut secus senserit Arius: tamen si necessitas eum compelleret horum meminisse, quando et magna pars fuit synodus rerum a magno Constantino gestarum, et alioquin illa ipsa vicissim postulare exactissimam his de rebus historiam. Itaque dissensionem quidem ortam Arium inter et Alexandrum commemorat (sic nimirum hæresim appellare ac tegere videtur), ac dissidii hujus gratia valde indolentem pientissimum imperatorem allaborasse, cum per epistolam, tum per Hosium Cordubensis Ecclesiæ episcopum, ut, missa contentione illa mutua, et hujusmodi quæstionibus, ad amicitiam concordiamque dissidentes adigeret: atque ubi non persuasit synodum undique convocasse et natam contentionem pace permutasse. Quæ tamen neque accurate neque perspicue ab eo scribuntur. Quare præ pudore videtur hic Arium, et a synodo factum contra illum decretum, publicare non voluisse, ut nec ejus erroris socios, aut simul expulsores justam ultionem, quin neque illam, 96a quam divinitus sumptam omnia oculus vidit, justam Arii vindictam (17): quando horum nihil in lucem proferens, synodi ipsius rerumque in ea gestarum historiam obiter tantum percurrit. Quo etiam fit, ut de divino Eustathio (18) narraturus, ne nominis quidem meminerit: tantum abest ut quæ in ipsum audacissime machinati sunt (19), reque ipsa præstiterunt, recensuerit. Igitur ad dissensionem duntaxat atque tumultum ea referens, tranquillitatem rursum commemorat episcoporum eorum, qui cum Antiochiam imperatoris studio atque opera convenissent, seditionem turbamque pace commutarunt. Similiter ubi narrationem instituit de

VARIE LECTIONES.

¹⁶ οὕτω Α : δ' οὕτω ζ. ¹⁷ Ἀρείου Α. ¹⁸ καὶ περὶ αὐτὴν add. Α. ¹⁹ μέλλων διηγείσθαι ζ.

NOTÆ.

(16) Supr. cod. 88, et ibi Scholion in fine.

(17) Eam legas supr. cod. 88, circa medium.

(18) Antiocheno episc. quo de Baron. card. tom.

III ad ann. Chr. 340.

(19) Theodoretus ea refert lib. 1 *Hist. eccles.*, cap. 21.

lis quæ in magnum illum athletam Athanasium (30) improbe comparata fuerunt, seditione quidem ac tumultu impletam iterum Alexandriam refert, sed eam episcoporum, qui imperatoris auctoritate niterentur, præsentia placatam fuisse. Neque interim quis seditionem concitarit, aut quænam illa fuerit, neque quo pacto contentionem alii sedarint, omnino manifeste ostendit. Quin fere quotiescunque episcoporum inter ipsos de fidei capitibus contentiones, vel alie denique dissensiones fuerunt, eundem servat in narrando celandi modum.

CXXVIII.

Luciani Opera varia.

Leguntur Luciani (27) *Pro Phalaride* [orationes duæ], et *mortuorum amantiumque dialogi varii*; alii item diversis de rebus libelli, in quibus fere singulis gentium res comice irridet: ut in diis fingendis errorem illorum atque amentiam; in libidinem præterea immoderatum impetum atque intemperantiam; poetarum item apud ipsos prodigiosas opiniones ac fictiones, indeque natum in republica errorem; reliquæ etiam vite inconstantem cursum atque casus: philosophorum ad hæc ipsorum fastu plenos mores, qui nonnisi fictarum inanumque opinionum referti sint; denique gentes tanquam per comædiam, uti diximus, pedestri numerisque soluta oratione irridere studio illi fuit. Ex eorum autem numero esse videtur, qui nihil omnino certi pronuntiant (22). Aliorum enim perstringens atque irridens opiniones, ipse quid sentiat tacet: nisi quis hanc illius fuisse certam opinionem contendat, nihil esse certo de rebus ullis statuendum. Ad stylum quod attinet, longe optimus: dictione usus significante ac propria, quæque efficax dicendi genus deceat. Distinctionis adhæc atque puritatis, æque ut perspicuitatis et aptæ magnitudinis, si quis alius perstudiosus est. Compositionem quoque adeo commode concinnat, ut lector credat non se orationes legere, 96b sed iucundum aliquod carmen, sine manifesto cantu, audientium auribus instillari. Uno verbo, ut repetam, venustissima ejus oratio est, nec satis subjectæ rei decens, quam ille voluit ridendo ludere. Quod autem de iis unus ipse fuerit, qui nihil certo asserent,

Scripti hæc Lucianus prisci stultique peritus:
Stulta etenim, vulgo credita docta tamen.
Ergo nil hominum certo mens concipit unquam;
Ast quod miraris, ridiculum est aliis.

CXXIX.

Lucii Patrensis Metamorphoses.

Lectæ sunt Lucii Patrensis *Transformationum narrationes variae*. Dictio ejus clara, pura et dulcedine delectans: fugiens vero orationis novitatem, supra modum prodigiosas consecratur narrationes,

ἔμπλοσθῆναι πάλιν καὶ ταραχῆς τὴν Ἀλεξάνδρειαν λέγει⁹⁶, καὶ ταύτην προϋθῆναι ἐπισκόπων παρουσίᾳ τὴν βασιλικὴν ἐχόντων συμμαχίαν· οὕτε δὲ τίς ἦν ὁ⁹⁷ στασιάζων, οὐδ' ἦτις ἡ στάσις, ἢ τί καὶ πράξαντες τὴν ἔριν ἐπράβυναν, οὐδὲν οὐδ' ὅπως ποιεῖται ἐπέβηλον. [309 R.] Καὶ σχεδὸν ἐν οἷς [165 H.] ἐπισκόπων πρὸς ἀλλήλους φιλονεικίαι περὶ δογμάτων ἢ περὶ τινῶν ἄλλων διαφωνοῖαι γιγνόμεναι, τὴν αὐτὴν τῆς ἐπικρύψεως ἐν τῇ διηγήσει τύπον διαφυλάττει.

PKH.

Λουκιανὸς διὰφοροὶ λόγοι.

Ἀνεγνώσθη Λουκιανὸς Ὑπὲρ Φαλάριδος, καὶ Νεκρικοὶ καὶ Ἑταιρικοὶ διάλογοι διάφοροι, καὶ ἑτεροὶ διαφύρων ὑποθέσεων λόγοι, ἐν οἷς σχεδὸν ἅπασιν τὰ Ἑλλήνων κωμῳδεῖ, τὴν τε τῆς θεοπλαστίας αὐτῶν πλάνην καὶ μυρίαν καὶ τὴν εἰς ἀσέλγειαν ἀγετον ὁρμὴν καὶ ἀκρασίαν, καὶ τῶν ποιητῶν αὐτῶν τὰς τερατώδεις δόξας καὶ ἀναπλάσεις, καὶ τὸν ἐντεῦθεν πλάνον τῆς πολιτείας, καὶ τοῦ ἄλλου βίου τὴν ἀνώμαλον περιφορὰν καὶ τὰς περιπτώσεις, καὶ τῶν φιλοσόφων αὐτῶν τὸ φιλόκομπον ἦθος καὶ μηδὲν ἄλλο πλὴν ὑποκρίσεως καὶ κενῶν δοξασμάτων μισθόν· καὶ ἀπλῶς, ὡς ἔφημεν, κωμῳδεῖα τῶν Ἑλλήνων ἐστὶν αὐτῷ ἡ σπουδὴ ἐν λόγῳ περὶ. Ἔοικε δὲ αὐτὸς τῶν μηδὲν ὅλως πρεσβεύοντων εἶναι· τὰς γὰρ ἄλλων κωμῳδῶν καὶ διαπαίζων δόξας, αὐτὸς ἦν θειάζει οὐ τίθεισι, πλὴν εἰ τις αὐτοῦ δόξαν ἔρει τὸ μηδὲν δοξάζειν. Τὴν μέντοι φράσιν ἐστὶν ἄριστος, λέξει εὐσήμῳ τε καὶ κυρίᾳ καὶ τῷ ἑμφατικῷ διαπρεποῦσθι κεχρημένος, εὐκρινείας τε καὶ καθαρότητος μετὰ τοῦ λαμπροῦ καὶ συμμετροῦ μεγέθους, εἰ τις ἄλλος, ἑραστής. Συνθήκη τε αὐτῷ οὕτως ἡρμοσται, ὥστε δοκεῖν τὸν ἀναγινώσκοντα μὴ λόγους λέγειν, ἀλλὰ μέλος⁹⁸ τι τερπνὸν χωρὶς ἑμφανοῦς ὥδης τοῖς ὥσιν ἐναποστάζειν τῶν ἀκρατῶν. Καὶ ὅλως, ὥσπερ ἔφημεν, ἄριστος ὁ λόγος αὐτῷ καὶ οὐ πρῶτον ὑποθέσεις, ἀς αὐτὸς ἔγνω σὺν τῷ γελοίῳ διαπαίζει. Ὅτι δὲ αὐτὸς τῶν μηδὲν ἦν ὅλως δοξαζόντων, καὶ τὸ τῆς βίβλου ἐπίγραμμα δίδωσιν ὑπολαμβάνειν· ἔχει γὰρ οὕτως

vel libro inscriptum hoc epigramma satis ostendit:

Λουκιανὸς τὰδ' ἔγραψα, παλαιὰ τε μῦθ' ἀνθρώποις καὶ τὰ δοκοῦντα σοφῶς. Οὐδὲν ἐν ἀνθρώποισι διακριδόν ἐστι νόημα.
Ἀλλ' ὁ σὺ θαυμάσεις, τοῦθ' ἑτέροις γέλως.

PKΘ

Λουκίου Πατρὸς Μεταμορφώσεων λόγοι.

Ἀνεγνώσθη Λουκίου Πατρὸς Μεταμορφώσεων⁹⁹ λόγοι διάφοροι. Ἔστι δὲ τὴν φράσιν σαφὴς τε καὶ καθαρὸς καὶ φίλος γλυκύτης· φεύγων δὲ τὴν ἐν λόγοις καινοτομίαν, εἰς ὁπερβολὴν δίδωκει τὴν ἐν

VARIAE LECTIONES.

⁹⁶ libri λέγεται. ⁹⁷ ὁ et infra οὐδὲν add. A. ⁹⁸ μέρος ζ. ⁹⁹ μεταμορφώσεως ζ.

NOTÆ.

(20) Cujus vitam infr. lege cod. 258.

(21) Videndus de hoc scriptore Suidas aliiq.

(22) Quales Pyrrhonii et Academici, utriusque hinc

σκεπτικὸν καὶ ἀπορητικὸν appellati Videndus Agellus lib. II, cap. 5, et Diog. Laer. in Pyrrhone. Sed quoque Empiricus in Hypotyposibus Pyrrhonianis.

τοῖς διηγήμασι τερατεῖαν, καὶ ὡς ἂν τις εἰποι, ἄλλος ἔστι Λουκιανός. Οἱ δὲ γε¹ πρῶτοι αὐτοῦ δύο λόγοι μόνον οὐ μεταγράψαντες Λουκίῳ ἐκ τοῦ Λουκιανοῦ λόγου δὲ ἐπιγράφεται Λουκίῳ ἡ δρος, ἡ ἐκ τῶν Λουκίου λόγων Λουκιανῶν. Ἔοικε δὲ μᾶλλον ὁ Λουκιανὸς μεταγράφοντι, ὅσον εἰκάζειν· τίς γὰρ χρόνῳ κρείσσωτερος, οὕτω ἔχομεν γινῶναι. Καὶ γὰρ ὡς περ ἀπὸ πλάτους τῶν Λουκίου λόγων ὁ Λουκιανὸς ἀπολεπτόντας, καὶ περιελών ὅσα μὴ ἰδοῖται αὐτῷ πρὸς τὸν οἰκεῖον χρῆσιμα σκοπὸν, αὐταῖς τε λέξεσι καὶ συντάξεσιν εἰς ἓνα τὰ λοιπὰ συναρμόσας λόγον, Λουκίῳ ἡ δρος ἐπέγραψε τὸ ἐκείθεν ὑποσυληθέν. [512 R.] Γέμει δὲ ὁ ἐκαστέρου λόγος πλάσματων μὲν μυθικῶν, ἀβήρητοποιίας δὲ αἰσχροῦ. Πλὴν ὁ μὲν Λουκιανὸς [166 H.] σκώπτων καὶ διασύρων τὴν ἑλληνικὴν δεισιδαιμονίαν, ὡς περ καὶ τοῖς ἄλλοις, καὶ τοῦτον συνέταττεν· ὁ δὲ Λουκίος σπουδάζων τε καὶ πιστὰς νομίζων τὰς ἐξ ἀνθρώπων εἰς ἀλλήλους μεταμορφώσεις τὰς τε ἐξ ἄλλων εἰς ἀνθρώπους, καὶ ἀντίπαλιν καὶ τὸν ἄλλον τῶν παλαιῶν μύθων ὕθλον καὶ φλῆναφον, γραφῇ παρεδίδου ταῦτα καὶ συνύφαινεν.

ΠΑ'.

Δαμασκίου Περὶ παραδόξων λόγοι δ'.

Ἀνεγνώσθησαν Δαμασκίου λόγοι δ', ὧν ὁ μὲν πρῶτος ἐπιγραφὴν ἔχει· Περὶ παραδόξων ποιημάτων κεφάλαια τνβ', ὁ δὲ δεῦτερος· Παραδόξων περὶ δαιμονίων διηγημάτων κεφάλαια νβ', ὁ δὲ τρίτος Περὶ τῶν μετὰ θάνατον ἐπιφαινομένων ψυχῶν παραδόξων διηγημάτων κεφάλαια ξγ', ὁ δὲ τέταρτος καὶ παραδόξων φύσεων κεφάλαια ρε'· ἐν οἷς ἅπασιν ἀλλοτρία τε καὶ ἀπίθανα καὶ κακόπλαστα τερατολογήματα καὶ μωρὰ καὶ ὡς ἀληθῶς ἔβηα τῆς ἀθεότητος καὶ δυσσεβείας Δαμασκίου, δὲ καὶ τοῦ φωτὸς τῆς εὐσεβείας τὸν κόσμον πληρώσαντος αὐτὸς ὑπὸ βαθεῖ σκότῳ τῆς εἰδωλοκρατίας ἐκάθευθε. Κεφαλαιώδης δὲ αὐτῷ ἐν τούτοις ὁ λόγος, καὶ οὔτε ἀκομψὸς οὔτε τὸ σαφὲς ὑπερῶν, ὡς ἐν διηγήμασι τοιούτοις.

ΠΑΑ'.

Ἀμυντιανοῦ εἰς Ἀλέξανδρον τὸν βασιλέα, καὶ ἕτερά τινα.

Ἀνεγνώσθη Ἀμυντιανοῦ Εἰς Ἀλέξανδρον· προσφωνεῖ δὲ τὸν λόγον τῷ αὐτεκράτορι Ῥωμαίων Μάρκῳ, καὶ ἐπαγγέλλεται μὲν ἀξίως εἰπεῖν τῶν Ἀλεξάνδρου πράξεων, ἰδεῖσθαι δὲ προῖον ὡς ἐπαγγέλλαι· μὲν ἔστιν ἐνθερμὸς καὶ τολμητὴς, πληρώσαι δὲ τὴν ἐπαγγελίαν ψυχρὸς καὶ δειλός· πολὺ γὰρ καταδεέστερον καὶ τῶν ἔμπροσθεν εἰρηκότων λέγει

VARIAE LECTIONES.

¹ δὲ γε ἂν habeat A non liquet. ² Λουκίς γ, sic et infra. ³ περὶ om. A. ⁴ ἐπαγγέλλαι rectius scripseris ἐπαγγέλλασθαι.

NOTÆ.

(23) Ut ex Luciano vicissim D. Apuleius Madaurensis, fabulæ Milesiæ Asinum aureum. Vide ejus interpretes.

(24) Damascii sive hujus, sive alterius, philosophica quedam exstant Ἀνέκδοτα in Vaticana Pontificis bibliotheca. Habes item ex ejus Isidori Vita ex-

A ut jure dixeris alterum eum esse Lucianum. Priores certe duo ipsius libri, tantum non descripti sunt a Lucio ex Luciani libro, qui inscriptus est Lucius, vel Asinus, nisi contra ex Lucii libris a Luciano ille transcriptus est. Ac si conjectare licet (neque enim uter tempore prior fuerit, cognoscere hactenus potui) Lucianus potius transcripsisse videtur. Nam quasi copiosiores Lucii libros, resecatis quæ ad proprium pertinere scopum minime videbantur, Lucianus accidisset, iidemque verbis et compositionibus cætera uni aptasset narrationi, Lucium, seu Asinum, quem inde furto compilavit, librum inscripsit. Fabulosarum autem fictionum (23) ac nefandæ turpitudinis pleni sunt utriusque libri, hoc solo discrimine, quod Lucianus, ut cæteros suos libros omnes, ad irridendum atque perstringendum gentium superstitiosum deorum cultum, hunc quoque composuerit; Lucius vero serio agens, et certas ratur hominum in alios transformationes, et brutorum rationis expertum in homines, ac vice versa, aliasque antiquarum fabularum ineptias ac nugas his litteris prodiderit atque contexerit.

CXXX.

Damascii Incredibilium libri iv.

Lecti sunt Damascii (24) libri quatuor, quorum quidem primus sic inscribitur: De incredibilibus fictionibus capita CCCLII. Alter deinde: Incredibilium de demoniis narrationum capita LII. Tertius porro: De animis a morte apparentibus incredibilium narrationum capita LXIII. Quartus (25) denique: Naturarum etiam incredibilium capita CV. In quibus omnibus plurima reperies, quæ neque fieri 97a neque credi possint, male conflictæ et stulta mendaciorum portenta, impio atque atheo Damascio vere digna: qui dum Evangelii lumen orbem terrarum illustraret universum, ipse in densissima idololatriæ caligine immersus jacuit. Brevis ac velut compendiaria hic ejus est oratio, non incompta tamen, neque perspicuitatem, ut in talibus narrationibus solet, negligens.

CXXXI.

Amyntianus in Alexandrum Magnum, et alia.

Lectus est Amyntiani de Alexandri laudibus D liber. Dedicat eum Marco Antonino Romanorum imperatori: prædicatque se stylo res Alexandri gestas æquaturnum. At deprehensus est in orationis progressu calidus quidem et audax promissor, in promisso vero implendo, frigidus atque imbecillus. Multo enim in dicendo iis etiam inferior est, qui

cerpta infra capita 112, et de eadem christi cap. 181. Plura Suidas.

(25) In Græco leg. παραδόξ. διηγημ. κεφάλαια ξγ. Ὁ δὲ τέταρτος, καὶ παραδόξων φύσεων κεφάλαια ρε'.

ante ipsum de Alexandro scripserunt. Tenui atque elumbi usus est dicendi genere. Etsi autem perspicuitate non caret, plurima tamen necessaria prætermittit.

Scriptis idem, cum alios non unius generis libros, tum vitas invicem comparatas; ut Dionysii et Domitiani, libris duobus; Philippi quoque Macedonum regis et Augusti, libris totidem. Fertur ejusdem et de *Olympiadis*, Alexandri matris *Vita* liber singularis.

CXXXII-CXXXV.

Palladii, Aphthonii, Eusebii, et Maximi Declamationes.

Lectæ sunt Palladii (26) *Sophistæ Declamationes variae*, Aphthonii (27) quoque et Eusebii (28) *Sophistarum*, item Maximi *sophistæ Alexandrini*. Verum cæteros Palladius omni dicendi artificio multis partibus superavit.

CXXXVI.

Cyrilli Thesauri.

Leguntur *Cyrilli Thesauri*. Epicherematis refertus est liber, pugnatque valide ac varie cum Arii et Ennomii furibunda rabie. Etenim et logicis argumentis sapienter illorum destruit amentiam, quibus dum sacræ Scripturæ annectit atque testimonio, quam sit illa doctrina futilis omni ex parte divulgat. Adhibet idem nuda quoque sacræ Scripturæ testimonia, ut quo se fastuosi vertant, obsepti undique atque conclusi, non habeant. Est autem inter omnia ejus scripta liber hic maxime perspicuus, iis potissimum, qui logicorum argumentorum sensum capere possunt.

CXXXVII.

Eunomii hæretici libellus.

Legi libellum Eunomii (29), quo 97^b suam ipse prodit impietatem, cujus hic titulus Libellum hunc, quod Eunomianis in admiratione esset, de industria, ne ad alios perveniret, occultatum vix tandem nactus Basilii magnus, fortiter eum ac splendide, omnemque adeo dicendo vim ac facultatem pervadens, everit ac jugulavit. Diceret eum *Babylonicum infantem ad firmam fidei petram allidendo contudisse*, ac putidi cadaveris instar risu dignum ostendisse, quod tantam antea sui admirationem concitaret.

CXXXVIII.

Ejusdem Eunomii Refutationis B. Basilii magni libri III. Item Epistolæ XL.

Lectum ejusdem impii hominis tres libros continens volumen, quod velut confutatio est illarum ineptiarum, quas in ipsius reperiri blasphemias sanctus Basilii demonstrat. Hoc in opere partu-

A περί αὐτοῦ, ἀπὸν δὲ καὶ ἐκλύτῳ χαρακτήρι χρηταί. * Τοῦ μέντοι σαφοῦς οὐ διαπίπτει, πολλὰ δὲ τῶν ἀναγκαίων παραλείπεται.

* Ο αὐτὸς δὲ καὶ ἑτέρους λόγους ἔγραψε διαφόρους, καὶ παραλήλους συνέθηκε βίους, ὥσπερ Διονυσίου καὶ Δομητιανοῦ * ἐν δυσὶ λόγοις, Φιλίππου τε Μακεδόνων καὶ Αὐγούστου ἐν ἑτέροις δυσὶν. * Ἐτι δὲ καὶ Περὶ Ὀλυμπιάδος τῆς Ἀλεξάνδρου μητρὸς λόγον ἔγραψεν

PAB'-PAE'.

Παλλαδίου σοφιστοῦ, Ἀφθονίου, Εὐσεβίου, καὶ Μαξίμου Μελέται.

* Ἀνεγνώσθησαν Παλλαδίου σοφιστοῦ Μελέται διδασκοί, καὶ Ἀφθονίου καὶ Εὐσεβίου σοφιστοῦ καὶ Μαξίμου σοφιστοῦ Ἀλεξανδρέως. Ἀλλὰ τῶν ἄλλων ὁ Παλλάδιος κατὰ πᾶσαν ἀρετὴν τὴν ἐν λόγοις ἐπὶ πλείστον διενήνοχεν.

PAΓ'.

Κυρίλλου οἱ Θησαυροί.

* Ἀνεγνώσθησαν Κυρίλλου οἱ Θησαυροί. Ἐπιχειρηματικὸν ἔστι τὸ βιβλίον, καὶ [313 R.] κατὰ τῆς Ἀρείου καὶ Εὐνομίου λύσεως γενναίως καὶ πολυτρόπως ἀγωνιζόμενον. καὶ γὰρ καὶ λογικαῖς ἐφόδοις ἐπιστημονίως αὐτῶν ἀπελέγχει τὴν ἀνοιαν. καὶ Γραφικῆς αὐταῖς συμπλέκων καὶ συνοφαίνων χρήσεις πανταχόθεν τὸ σαθρὸν αὐτῶν στηλιτεύει τοῦ δόγματος. Τίθησι δὲ καὶ μαρτυρίας ἀπλῶς τῆς Γραφῆς ὁ θεοπέσιος Κύριλλος, εἰς ἀμνηχανίαν αὐτῶν διὰ πάντων συγκρίσεων τὸ φράγμα. * Ἐστὶ δὲ τῶν ἑαυτοῦ λόγων ἐνταῦθα, καὶ μάλιστα τοῖς ἔννοιαν λαβοῦσι τῶν λογικῶν ἐφόδων, σαφέστατος.

PAZ'.

Εὐνομίου τοῦ δυσσεβοῦς βιβλιόδιον.

[167 H.] Ἀνεγνώσθη βιβλιόδιον Εὐνομίου, τῆς οὐ καίας δυσσεβείας ἔκθεσις, οὗ ἡ ἐπιγραφή *..... Τοῦτο τὸ βιβλιόδιον ἐπὶ τοῖς συναίρεσι καὶ Εὐνομίου διὰ θαύματος μὲν ἦγετο, κρύφιον δὲ καὶ ἀνέκφορον τοῖς ἄλλοις εἶναι διεσπούδατο, μόλις ποτὶ ὁ μέγας Βασίλειος ἐπὶ χεῖρας λαβεῖν δυναθείς, γενναίως τε καὶ λαμπρῶς, καὶ εἰ τις ἀρετὴ λόγων καὶ λόγος, διὰ πασῶν ἰλθὼν, ἀνέτρεψέ τε καὶ ἀνεσκεύασεν, ὥσπερ * τὴν νήπιον Βαβυλωνίον τῇ στερέβῃ τῆς ἀληθείας * προσαράξας πέτρῃ, καὶ θνησιμάτων καὶ γέλωτα δείξας τὸ ποτε θαυμαζόμενον.

PAH'.

Τοῦ αὐτοῦ κατὰ τῆς πραγματείας τοῦ ἀγίου Βασιλείου, ἐν ᾗ δυσσεβὲς αὐτοῦ ἀνέτρεψε δόγμα καὶ Ἐπιστολαὶ μ'.

* Ἀνεγνώσθη τοῦ αὐτοῦ δυσσεβοῦς Εὐνομίου βιβλίον, ἐν λόγοις τριτὴν, ὡς δὴθεν τῶν ἀποδοειγμένων κατὰ τῆς βλασφημίας αὐτοῦ τῷ θεῷ Βασιλείῳ ἀτόπων ἑλεγχος. Ταύτην τὴν βίβλον ὠδίνοντα πολλὰς φασιν

VARIE LECTIONES.

* χρηταί AC: κήρηται C. * Δομητιανὸς C. * ἔστι A: δὲ ἔστι C. * post ἐπιγραφὴ lacuna in A versuum 2 1/2, in C litterarum 43 vel 14. * ὥσπερ] Ps. cxxviii, 9. * ἀληθείας A: πίστειος C

NOTÆ.

(26) Suidas inspicendus.
(27) Cujus exstant *Progymnas*, et *Fabula Græcolat.* in Germana edit. ubi plura.

(28) An hic ille Arab. quem ἀντιστοιχεῖσαι ultimo legitimus apud Suidam?
(29) Vide Suid.

αὐτὸν ἐτῶν Ὀλυμπιάδας κατατρίψαι, ἐν οἰκίᾳ αὐτοῦ καθιερῶντα, καὶ λαθραίως μίξει τὸ πονηρὸν ἐκεῖνο τέρας κύντα μόλις εἰς φῶς δι' ἐτῶν ἀμ-
 κλωθρίδων ἐκτρίψαι, θάλλειν τε ἐκείθεν, καὶ μόλις
 καὶ αὐτοῖς τοῖς συμμύστοις ἐπιδεικνύοντα τὸ κῆμα,
 δεδιότα μάλιστα μὴ πως καὶ αὐτὸ ταῖς Βασιλείου
 χερσὶ περιπεσὼν ¹¹ πρὶν ἢ πῆξιν λαβεῖν διασπασθῇ
 καὶ, πρὸ τοῦ ἀνθῆσαι ξηρανθῇ ἄωρον ἀποφθαρέν.
 Διόπερ ἐπιμελῶς καὶ ὥσπερ ὁ τοῦ Κρόνου μῦθος τὸ
 γέννημα καταπίων ἐκρυπτεῖ τε καὶ συνεχέλλυτε,
 μέγχις ἂν ἡ Βασιλείου ζωὴ τῷ ἐπικτήρῳ παρατεινο-
 μένῃ βίῳ τὸν φόβον ἐπέσειεν. Ἐπεὶ δὲ ὁ θεὸς ἐκεῖ-
 νος ἀνὴρ τὴν παροικίαν λιπὼν εἰς τὸν οἶκον καὶ
 οὐράνιον κλήρον ἀνέδραμε, τοῦ πολλοῦ λυθέντος δέους
 ὅψε ¹² τοῦ καιροῦ, δημοσιεύειν ¹³ οὐδὲ τότε πᾶσιν,
 ἀλλὰ τοῖς φίλοις ἐθάρρυσεν. Ὁ περιτυχόντες θεόδω-
 ρος καὶ Γρηγόριος Νύσσης καὶ Σωφρόνιος, ὧν ἐμνή-
 σθημεν ἄνωθεν, πολλαῖς αἰχλαῖς λόγων λωθισάμενοι
 οὐδὲν ἤττον τοῦ προτέρου νεκρὸν καὶ πάσης ἀπόζον
 ἀκαθαρσίας τῷ γεγεννηκότῳ ἀπέβρύσαν. Τὰ μὲν
 οὖν τῆς ἀσελείας οὕτως ἔδωκε δίκην, ὃ δὲ τοῦ λόγου
 χαρακτήρ χάριτος μὲν καὶ ἡδονῆς οὐδ' εἰ τις ἔστιν
 οὐδ' ¹⁴ ἐγγὺς γέγονε τοῦ εἰδέναι, κόμπον δὲ τινα τε-
 ρατώδη καὶ δύστηχον ἦχον φιλοτιμεῖται ψοφεῖν τῶν
 τε συμφώνων τῇ ἐπαλληλίᾳ [316 R.] καὶ τῶν λέξεων
 ταῖς δυσεκφράστοις καὶ πολυσυμφώνοις καὶ τοῦ ποιη-
 τικοῦ τύπου, ἢ μᾶλλον ἀκριβέστερον εἰπεῖν, τοῦ
 διθυραμβικοῦ εἶδους τυγχάνουσαι. Συνθήκη τε αὐτῷ
 ἐκθεδιασμένη καὶ συμπεπασμένη καὶ ἔκκροτος, ὥς
 ἀνάγκην εἶναι τῷ ἀναγινώσκοντι τὰ ἐκεῖνου τύπτειν
 σφοδρῶς τὴν ἀέρα τοῖς χεῖλεσιν, εἰ μέλλοι τραυῶς
 ἀπαγγέλλειν ἃ περιτραχύνων ¹⁵ καὶ συστρέφειν συν-
 θλίβων τε καὶ παρεμβάλλων καὶ ἀκρωτηριάζων
 ἐκεῖνος μόλις συνέταττε. Μακραί τε ἐνίοτε εἰς ἀμε-
 τριαν περίοδοι ἐκτεινόμεναι, καὶ τὸ σκοτεινόν τε
 καὶ ἀδηλον δι' ὅλου κεχυμένον τοῦ συγγράμματος,
 ἵνα δοκῇ τε τοῖς πολλοῖς δυνάμει δεινότητος ἐκφεύ-
 γειν αὐτῶν τὴν κατάληψιν, καὶ ὅσον ἀσθενὲς τῶν
 νοηθέντων (καὶ γὰρ ἐστὶ πολὺ) τῷ ἀσφαεῖ καὶ δυσ-
 καταλήπτῳ ἐπισκιάζειν ἔχῃ [168 H.] καὶ κρύπτειν
 τῆς διανοίας τὰ ἀβρόστηματα. Δοκεῖ δὲ καὶ ταῖς λο-
 γικαῖς ἐπεραιοῦσθαι μεθόδοις, ἄλλους τε διασύρων
 ἐπὶ τούτῳ, καὶ αὐτὸς προθυμούμενος μὲν ἀποκεχρη-
 σθαι τοῖς τοῖς μάλιστα, ὀφθαλμοῖς δὲ καὶ τούτοις
 καὶ οὐδ' εἰς τὸ βλεῖν αὐτῶν ἑλθὼν ἐν πολλοῖς πολ-
 λάκις ἐλεγχόμενος.

ipsa obscuritate, et intelligendi difficultate obtegere, sententiarum celare vitium possit. Videtur vero et
 logicis inniti argumentis, dum partim alios hoc nomine insectatur, partim ipse libentissime iis utitur,
 tametsi frequenter (cum sero hoc studium arripuerit. neque ad ejus intima penetrarit) in multis sæpe
 merito erroris notatur.

Ἀνεγνώσθησαν δὲ καὶ Ἐπιστολαὶ αὐτοῦ πρὸς
 διαφόρους, μέχρι τέσσαράκοντα. Ἀλλὰ καὶ ἐν ταύταις
 τὸ αὐτὸ τῶν λόγων εἶδος λεπτουργῶν, πανταλῶς τοῦ
 τῶν ἐπιστολῶν χαρακτήρος οὐδὲ τοὺς νόμους ἀκού-

A riendo, multas eum annorum Olympiadas tediculum
 inclusum suæ absumpsisse ferunt; ac vix tandem
 post multiorum annorum intervallum, abortiendo
 improbum illum ac prodigiosum, quem fortivis con-
 gressibus conceperat, fetum in lucem ejecisse.
 Quin tunc etiam miserum illic fovendo partum,
 ipsis quoque sectæ assecclis non temere exhibuisse,
 veritum nimirum maxime, nequando et hoc opus
 in Basilii manus prius veniens, quam coalesceret,
 dissiparetur, et antequam floreret, premature
 corruptum marcesceret. Igitur studiose, velut alter
 in fabulis Saturnus, natum devorando texit atque
 abscondit, quandiu quidem Basilius in fluxa ista
 vita degens metum incuteret. Postquam vero vir
 ille divinus, peregrina habitatione relicta, in suam,
 hoc est, in cœlestem commigravit hereditatem, et
 ingenti illo metu discusso, vix tandem sero edendi
 advenit occasio, ne tunc quidem omnibus, sed ami-
 cis duntaxat [evulgare] ausus est. In quem inciden-
 tes Theodorus (30) et Gregorius Nyssenus, atque
 Sophronius (quorum supra (31) est a me habita-
 mentio), multis verborum plagis, non secus quam
 priorém [illum ejusdem libellum] Basilius, con-
 ficientes, jugulatum jam et præ impuritate olidum,
 in auctorem suum conjecerunt. Has itaque tum im-
 pietas pœnas dedit. Ad stylum quod attinet, tan-
 tum is ab omni et gratia et jucunditate remotus
 est, ut ne cognovisse quidem, an tale quid exsta-
 ret, videatur. Jactantiam tantummodo quamdam
 prodigiose ostentat, sonumque dissonum stridendo
 edere affectat, tum consonantium alterna vicissitu-
 dine, tum vocibus pronuntiati difficilibus, et quæ
 multis abundant consonantibus; idque poetico
 more, vel, ut verius dicam, dithyrambico potius
 ritu. Compositio ipsius coacta est, et vi compressa,
 38a atque extusa, ut necesse habeat illius scripta
 legens, aerem vehementer labiis verberare, si modo
 aperte pronuntiare velit, quæ forte nanciscens atque
 contorquens, aut collidens etiam, ac temere inter-
 jiciens, imo et truncans, vix tandem ille conjunxit.
 Longas quoque interdum et immodice productas
 periodos facit: obscuritatem insuper atque incer-
 titudinem per omne opus offundens, cum ut vulgo
 videatur ipsa suæ eloquentiæ vi eorum longe ca-
 ptum excedere; tum ut, quod in ejus sensis atque
 cogitatis imbecillum est (ut est sane plurimum) hæc

Ejusdem quoque *Epistolæ ad varios lectæ numero*
 quadraginta. At dum in his item eandem dicendi
 formam subtiliter affectat, qui omnino epistolice di-
 ctionis nec leges audiverat unquam, nec in iisdem

VARIÆ LECTIONES.

¹¹ ἐμπεσόν C. ¹² ὅψε A: ὅτε C. ¹³ δημοσιεύειν A: τὸ δημοσιεύειν ὑπῆρχεν C. ¹⁴ alterum οὐδ' add. A.
¹⁵ περιτυχάνων C.

NOTÆ.

(30) Antiochenus idemque Mopsuestiæ episc.

(31) Cod. 4, 5, 6.

se exercuerat, publicam per ea infamiae notam incurrit.

CXXXIX.

Beati Athanasii in Ecclesiasten et Cantica canticorum Commentarius.

Legi magni Athanasii in *Ecclesiasten et Cantica canticorum Commentarium*. Dilucide dicit, ut in omnibus suis scriptis. Ad eam tamen (32) epistolaram gratiam et venustatem, quibus secessum excusat suum, quæque ad exsilium pertinent exponit, neque hic liber, neque alius ejus (qui quidem in meas inciderit manus) attingit.

CXL.

Ejusdem contra Arium libri v.

Lecti sunt ejusdem sancti viri contra Arium ejusque dogmata libri quinque.

Hujus dictio perspicua, ut et in cæteris ejus omnibus, sobria item et candida, vehemensque ac profunda, et argumenta valide torquens: ejus vero ubertas in his ac secunditas admodum sane fuit mirabilis. Dialecticis adhæc usus est argumentis, non illis nude propositis, et ipsismet ex ea arte petitis vocibus (quod pueri recentioresque discipuli, juveniliter sese ac gloriose ostentantes, solent), verum philosophorum more, magnificeque prolatis, ac per nudas duntaxat notiones, et has quidem bene ornatas. Sacrae quoque Scripturae testimoniis ac 98b demonstrationibus valide communitur: et ut uno verbo absolvam, solus hic liber ad Arianismum universum refellendum sufficere queat. Imo qui Gregorium Theologum, sanctumque Basilium dixerit ex hoc tanquam fonte haustos egregios illos et limpidos librorum suorum rivos contra eundem errorem profudisse, sane a scopo minime aberravit.

CXLI.

Basilii Magni in Hexaemeron.

Legimus B. Basilium in opus sex dierum (33), [seu de mundi fabrica]. Præstantissimus est in libris omnibus. Pura enim dictione, significante, propria, et omnino civili ac panegyrica, si quis alius, uti novit: sensuumque ordine ac puritate primus, et nemini secundus apparet. Jam persuadendi quoque vim, ac jucunditatem cum perspicuitate amat, atque la ejus fuit oratio, quasi ultro, tanquam e fonte rivulus, scaturiret. Verisimilitudine autem usque eo est usus, ut si quis ejus sermones pro civilis orationis exemplo sibi proposuerit, in iisque sese exercuerit (modo ne eorum, quæ huc conferunt,

A sas¹⁸, μή τί γε τριβείς ἐν αὐτοῖς, εἰς τὸ στήλιτευσθῆναι διέπεισεν.

PAΘ'.

Ἀθανασίου τοῦ μεγάλου ὑπόμνημα εἰς τὸν Ἐκκλησιαστήν καὶ εἰς τὰ Ἑξάματα τῶν ἁγμάτων.

Ἀνεγνώσθη τοῦ μεγάλου Ἀθανασίου Ὑπόμνημα εἰς τὸν Ἐκκλησιαστήν καὶ εἰς τὰ Ἑξάματα τῶν ἁγμάτων. Σαφές¹⁷ μὲν ἐστίν, ὥσπερ πανταχοῦ τῶν λόγων αὐτοῦ, εἰς μέντοι τὴν χάριν καὶ τὸ κάλλος τῶν ἐπιστολῶν, αἱ τὴν ἀπολογίαν αὐτῷ τῆς φυγῆς καὶ τὰ περὶ αὐτὴν ἐξεργάζονται¹⁸, οὔτε τότε τὸ βιβλίον, ἀλλ' οὐδ' ἄλλο τι, ὅσα μὲ τῶν αὐτοῦ εἰδέναι, οὐδὲν ἀναφέρεται¹⁹.

PM'.

B Τοῦ αὐτοῦ κατὰ τῶν τοῦ Ἀρείου δογμάτων ἡ πεντάβιβλος.

Ἀνεγνώσθη τοῦ αὐτοῦ ἁγίου ἡ Κατὰ Ἀρείου καὶ τῶν αὐτοῦ δογμάτων πεντάβιβλος. Τὴν μὲν²⁰ φράσιν σαφές τέ ἐστιν, ὡς καὶ ἐν πᾶσι, καὶ ἀπείριτος καὶ ἀφελής, δριμύς δὲ²¹ καὶ βαθύς καὶ λίαν τοῖς ἐπιχειρήμασιν εὐτονος. Καὶ τὸ γόνιμον δὲ αὐτοῖς ἡλικόν ὅσον καὶ θαυμασίον. Λογικαῖς τε μεθόδοις οὕτι²² γυμνῶς καὶ ἀπὸ τῶν²³ ἐκεῖθεν λείξων, ὥσπερ οἱ παῖδες καὶ ἀρτιμαθεῖς μερακιώδη φιλοτιμίαν ἐπιδεικνύμενοι πράττουσιν, ἀλλ' ἐμφιλοσόφως τε καὶ μεγαλοπρεπῶς καὶ ταῖς ἐννοίαις μόναις, καὶ ταύταις διεσχηματισμέναις, ἀποκέχρηται, Γραφικαῖς τε μαρτυρίαις καὶ ἀποδείξεσιν εἰς τὸ καρτερόν καταωχύρωται. Καὶ ἀπλῶς ἀρκεῖ τὸ βιβλίον τοῦτο κατὰ πάσης Ἀρειανῆς παρατάξεως. Καὶ εἰ τις τὸν Θεολόγον Γρηγόριον καὶ τὸν θεῖον Βασίλειον ἐκ ταύτης ὥσπερ ἀπὸ²⁴ πηγῆς ἀρυσσάμενους φαίη τῆς βίβλου τοῦς καλοὺς ἐκείνους [317 R.] καὶ διειδείη τῶν οἰκειῶν λόγων κατὰ τῆς πλάνης βεῦσαι ποταμούς, οὐκ ἂν, οἶμαι, σφαλείη τοῦ παραδείγματος.

PMA'.

Βασιλείου τοῦ μεγάλου εἰς τὴν Ἑξαήμερον.

Ἀνεγνώσθη Βασιλείου τοῦ θεσπεσίου τὰ εἰς τὴν Ἑξαήμερον. Ἀριστος μὲν²⁵ ἐν πᾶσι τοῖς αὐτοῦ λόγοις ὁ μέγας Βασίλειος· λέξει τε γὰρ καθαρά καὶ εὐσήμῳ καὶ κυρίᾳ καὶ ὁλῶς πολιτικῇ καὶ πανηγυρικῇ δεινός, εἰ τις ἄλλος, χρῆσθαι, νοημάτων τε τάξει καὶ καθαρότητι πρῶτος, ἀλλ' οὐδενὸς δευτέρου ἔδεται²⁶· πιθανότητος δὲ καὶ γλυκύτητος καὶ γε λαμπρότητος ἑραστής, καὶ βῆναι τῷ λόγῳ, καὶ ὥσπερ ἐξ αὐτοσχεδίου πηγάζων τὸ βεῖθρον. Καὶ τῷ πιθανῷ δὲ²⁷ ἐπὶ τοσοῦτον ἦκεν ἀποκεχρημένος, ὡς εἰ τις πολιτικοῦ λόγου τοῦς αὐτοῦ λόγους παράδειγμα ταυτῷ θεῇ, ἔπειτα τούτους ἐκμελετῇ, μηδὲ τῶν

VARIAE LECTIONES.

¹⁸ ἀκούσαι A. ¹⁷ σαφές A: καὶ σαφές C. ¹⁸ αἱ — ἐξεργάζονται A: αἱς — ἐξεργάζεται C. ¹⁹ ἀναφέρεται C. ²⁰ μὲν A: μὲν οὖν C. ²¹ δὲ add. A. ²² οὔτε C. ²³ τῶν add. A. ²⁴ ἀπὸ add. A. ²⁵ μὲν A: δὲ C. ²⁶ ἔδεται an εἰδεται habeat A non liquet: εἰδεται C: om. C. ²⁷ δὲ om. A.

NOTÆ.

(32) Lectæ sunt sup. codic. 32.

(33) Plutarchi libellum, *De animalium natura*, magnam partem æmulum. Sicut vicissim B. Ambro-

sus, *De opere sex dierum*, tractatum ab hoc Basilio est mutuatus.

εἰς τοῦτο συντελούντων δηλονότι νόμων ἀπειρος ἂν ὑπάρχων, οὐδενός²² αὐτὸν ἐτέρου δεήσεσθαι οἶμαι, οὔτε Πλάτωνος οὔτε Δημοσθένους, οἷς οἱ παλαιοὶ ἐνδιατρύβειαν προτρέπονται, εἰς τὸ πολιτικὸν τε καὶ πανηγυρικὸν ῥήτορα γενέσθαι.

PMB.

Τοῦ αὐτοῦ Ἠθικοὶ λόγοι.

[169 H.] Ἀνεγνώσθησαν αὐτοῦ καὶ οἱ λεγόμενοι Ἠθικοὶ λόγοι, ἐν οἷς ἅπασιν ἡ προσηρμημένη ἀρετὴ τῶν λόγων μάλιστα διαφαίνεται.

PMΓ.

Τοῦ αὐτοῦ Ἐπιστολαί.

Ἀνεγνώσθησαν δὲ αὐτοῦ καὶ Ἐπιστολαί, αἵ τε κανονικαὶ καὶ τὸ ἄλλο πλῆθος, ἃς διάφοροις ἐπέστειλεν· ἐξ ὧν τὸ τε ἥθος ἐστὶ τοῦ ἀνδρός, ὅποιον ἦν ἀξιάγαστον, χαρακτηρίσαι, καὶ κανόνα λαβεῖν ἂν ἄλλως²³ τὴν μὴ ἐχῇ, ἐπιστολιμαίου χαρακτήρος²⁴.

PMΔ.

Τοῦ αὐτοῦ Ἀσκητικά.

Ἀνεγνώσθη καὶ τὰ Ἀσκητικά, ἥγουν²⁵ ἀσκητικῆς πολιτείας ὑποθήκαι, καθ' ἃς τις βούλῃ τὴν οὐράνιον οἰκίῃσαι βασιλείαν. Ἐν μέντοι²⁶ παρηλλαγμένον ἐστὶν ἰδεῖν, τὸ καυχῆσθαι αὐτὸν ἐμφάσειν ἐν πολλοῖς κεφαλαίοις.

PME.

Ἑλλαδίου Λεξικόν.

Ἀνεγνώσθη Λεξικόν κατὰ στοιχεῖον Ἑλλαδίου, ὧν ἴσμεν λεξικῶν πολυστιχότατον. Οὐ λέξεων δὲ μόνον ἡ συναγωγὴ, ἀλλ' ἐνίοτε καὶ κομματικῶν τινων χαρακτηριστικῶν λόγων καὶ εἰς κόλου πολλάκις σύνθεσιν ἀπαρτιζομένων. Πεζοῦ δὲ λόγου ἐστὶ τὸ πλεῖστον τῶν λέξεων, ἀλλ' οὐχὶ ποιητικοῦ, ὥσπερ ἡ Διογενειανῶν ἐκπονηθεῖσα συλλογὴ· οὐδὲ κατὰ πάσας τὰς συλλαβὰς τὴν τοῦ στοιχείου τάξιν φυλάττει, ἀλλὰ κατὰ μόνην τὴν ἀρχουσαν. Πολύστιχος δὲ οὕτως ἡ συλλογὴ, ὥστε μὴδ' εἰς πέντε σύμμετρα τεύχη τὴν ὅλην πραγματείαν ἀπαρτίζεσθαι· ἡμεῖς δ' ἐν ἑπτὰ τεύχεσιν αὐτῇ ἐνετύχομεν. [320 R.] Χρήσιμον δὲ τὸ βιβλίον τοῖς²⁷ συγγράφουσι καὶ τοῖς ἄλλως πολυμαθίαν τιμῶσιν· ἔχει γάρ καὶ μαρτυρίας ῥητόρων τε καὶ τῶν εἰς ποιητικὴν μέγα κλέος ἔχόντων.

PMΓ.

Λεξικόν τῆς καθαρᾶς ἰδέας.

Ἀνεγνώσθη Λεξικόν κατὰ στοιχεῖον καθαρᾶς ἰδέας. Μέγα καὶ πολύστιχον τὸ βιβλίον, μᾶλλον δὲ πολύβιβλος ἡ πραγματεία. Καὶ χρήσιμον, εἴπερ τι ἄλλο, τοῖς τὸν χαρακτήρα μεταχειριζομένοις τῆς τοιαύτης ἰδέας.

VARIE LECTIONES.

²² οὐδενός A : καὶ οὐδενός C. ²³ ἄλλως] ἄλλον Casaubonus. ²⁴ ἐπιστολιμαίους χαρακτήρας C. ²⁵ ἥγουν om. A. ²⁶ ἐν μέντοι] ἐν μὲν τοῖς A. ²⁷ τε et infra ἐστιν add. A.

NOTÆ.

(34) Quæ a multis Eustathio Sebastienſi episcopo tribui refert Niceph. lib. ix, cap. 10, et rursus lib. xiii, cap. 29.

(35) Ἐμφάσει, quæ summa quædam capita sunt questionum brevius aut fusius tractandarum.

(35') Ejusdem Helladii Χρηστομαθειῶν librærum

præceptionum rudis sit), nullum aliud præterea, quantum quidem existimo, desideraturus esse videatur; non ipsum quoque Platonem, sive Demosthenem, quos tamen versandos antiqui præcipiunt iis, qui in oratores civiles ac panegyricos evadere cupiant.

CXLII.

Ejusdem Orationes ethicæ.

Legimus ejusdem et morales orationes: in quibus omnibus supradicta dicendi virtus maxime elucescit.

CXLIII.

Ejusdem Epistolæ.

Leguntur ejusdem Epistolæ cum canonicæ, tum reliquæ, sane multæ, ad varios missæ. Ex his et viri mores, quam admirandi fuerint, facile appareat, et norma esse queant (si alia nulla suppetat) conscribendarum epistolarum.

CXLIV.

Ejusdem Ascetica.

Legimus et Ascetica (34), hoc est monasticæ vitæ præceptiones: ex quarum quidem præcepto qui vixerit, cœlesti certe regno aliquando potiatur. Hic unum illud insolitum videas, quod in plerisque capitibus indicationibus (35) sit usus.

CXLV.

Helladii Lexicon.

Legi Lexicon (35') Helladii alphabeti serie conscriptum, maximum eorum quæ novimus Lexicorum, non verborum duntaxat in eo 399a facta collectione, sed interdum etiam incisorum quam elegantissimorum, quæ et perfecta cola non raro adæquant. Voces autem ipsæ maximam partem ex soluta sunt oratione, non evincta numeris, quales habet Diogeniani (36) collectio. Nec item hic ordinem alphabeti per singulas servavit syllabas, sed in ipso duntaxat vocabuli principio. In immensum plane crevit hæc congeries, ut nec quinque justis voluminibus opus integrum contineri queat; nos illud in septem divisum partes nacti sumus. Scribentibus sane perutilis liber, quique variam rerum cognitionem connectantur. Nam et oratorum adhibet testimonia, et eorum præterea, qui in poetica magnam sunt laudem consecuti.

CXLVI.

Lexicon puræ ideæ.

Lexicon legi ideæ puræ litterarum ordine. Magnus est hic liber, ut multi potius, quam unus esse videatur. Utilis autem, si quis alius, iis est, qui hanc ideam tractant.

CXLVII.

Lexicon gravis styli.

Legi *ideā gravioris Lexicon*, quod ipsum quoque in immensum crevit, ut legentibus aptius fore arbitrer, si in duos opus illud aut tres tomos distribuat. Digestum item est litterarum ordine, patetque utile esse iis qui sublimi tumidoque dicendi genere excellere studio habent.

CXLVIII.

Lexicon sermonis politici.

Vidimus *Lexicon civilis sermonis* seorsim, tribus voluminibus, ingens plane opus ac vastum. Utilissimum, si quod aliud, ad præclare rem suam agendam, et ex quo facillime objectiones suppetant. Non enim nunc ediscere, sed adnotare tantum hic B voces, quibus indigeat, legentem oportet: qui quidem non omnino in antiquis scriptoribus legendis hospes sit. Alphabeti ordine hoc item opus contextum est.

CXLIX.

Pollionis Lexicon.

Legimus et Pollionis (37) *Lexicon* alphabeticum. Plurimas quidem voces poeticas continet: pauciores tamen quam Diogenianus, cujus duplo majus opus.

CL.

Juliani, Philostrati Tyrii, et Diodori Lexicon e decem oratoribus.

Legi *Juliani Lexicon*, vocum e decem Græciæ C oratoribus alphabeti serie collectarum. Immensus vero hic item liber, qui cum voces omnium, quæ apud Athenienses (38) 99^b certa atque constituta habebantur, explicat, tum quidquid ad privatam ipsorum historiam pertinens rhetores hi adhibuerunt, sive patrio aliquo more usurparunt. Illud certe manifestum, ad oratorias conciones legendas hoc opus plurimum conferre posse.

Incidimus autem, et in Philostrati Tyrii (39) ejusdem argumenti non ignobile opus: etsi præstantior tamen hic Juliani labor.

Juliano præterea in nullo inferior Diodorus quoque idem argumentum tractavit, nisi quod testimonia plerumque Julianus advocat. Uter vero tempore prior sit (alter enim alterum descripsisse, et D uter ab utroque separatim collectum opus videtur), uter, inquam, ab altero mutuatus sit non habeo dicere.

CLI.

Timæi Lexicon vocum Platoniarum.

Lectum est Timæi ad Gentianum *De vocibus*

A

PMZ.

Λεξικὸν σεμνῆς ιδέας.

Ἀνεγνώσθη *Λεξικὸν σεμνῆς ιδέας*. Εἰς μέγεθος ἐξετάσιντο τὸ τεύχος, ὡς ἄμεινον εἶναι δυοῖ μᾶλλον τεύχεσιν ἢ τρισὶ τοῖς ἀναγινώσκουσι τὸ φιλοπόνημα περιέχεσθαι. Κατὰ στοιχεῖον δὲ ἡ πραγματεία, καὶ ὅλον ὡς χρησίμη τοῖς εἰς μέγεθος καὶ ὄγκον ἐπαίρειν τοὺς λόγους αὐτῶν ἐν τῷ συγγράφειν ἐθέλουσιν.

PMH.

Λεξικὸν τοῦ πολιτικοῦ λόγου.

Ἀνεγνώσθη *Λεξικὸν ἰδίως λόγου πολιτικοῦ*, ἐν τρισὶ τεύχεσι πολυστίχοις. Αὕτη ἡ πραγματεία πλήθει μὲν ἐστὶ πολλῇ, κατορθωθῆναι δὲ χρησιμότητι, καὶ ῥάστη δὲ εἰς ἀντίληψιν, εἰ τις ἄλλη· οὐ γὰρ νῦν μανθάνειν, ἀλλὰ μόνον ἀποσημειώσασθαι τὰς ἐν αὐτῇ λέξεις τὸν ἀναγινώσκοντα δεήσει, εἴπερ μὴ παντάπασιν ἐστὶν ἀνήκοος παλαιῶν ἀναγνωσμάτων. Κατὰ στοιχεῖον δὲ καὶ ὁ πόνος οὗτος.

PMΘ.

Λεξικὸν Πολλίωνος.

Ἀνεγνώσθη Πολλίωνος. ³⁴ *Λεξικὸν* κατὰ στοιχεῖον. Ἐχει πλείστα· μὲν ³⁵ ποιητικὰς λέξεις, ἤττον δὲ Διογενιανῶ· εἰς τὸ διπλάσιον δὲ αὐτῷ τῆς ἐκείνου πραγματείας τὸ φιλοπόνημα παρατίθεται.

PN.

Λεξικὸν τῶν παρὰ τοῖς δέκα ῥήτορσι κεχρημένων, τοῦ Ἰουλιανοῦ, καὶ Φιλοστράτου Τυρίου, καὶ Διοδώρου.

[170 H.] Ἀνεγνώσθη *λεξικὸν Ἰουλιανοῦ* τῶν παρὰ τοῖς δέκα ῥήτορσι λέξεων κατὰ στοιχεῖον. Πολύστιχον δὲ καὶ τοῦτο τὸ βιβλίον, καὶ τῶν τε παρ' Ἀθηναίοις δίκων ³⁶ ἐρμηνεύον τὰ ὀνόματα, καὶ εἰ τι καθ' ἱστορίαν ἰδιάζουσιν αὐτοῖς οἱ ῥήτορες παρελήφασιν ἢ κατὰ τι πάτριον ἔθος ἐπεχρήσαντο. Ὅλον δ' ἐστὶ εἰς τὰς τῶν ῥητορικῶν λόγων συναγνώσεις τὰ μέγιστα ἡ πραγματεία συμβάλλοιτ' ἄν.

Ἐντεύχομεν δὲ καὶ Φιλοστράτου Τυρίου εἰς τὴν αὐτὴν ὑπόθεσιν οὐκ εὐδοκίμω σπουδασματι· ἀλλ' ἄμεινον ὁ Ἰουλιανὸς διεπόνησεν.

Οὐδὲν δὲ ἤττον Ἰουλιανοῦ καὶ Διοδώρου εἰς τὴν αὐτὴν ὑπόθεσιν διεπραγματεύσατο· πλὴν Ἰουλιανῷ ἡ τῶν μαρτυριῶν χρῆσις ἐπὶ πλέον παρατίθεται. ³⁷ Ὅστις δὲ χρόνῳ τῶν δύο πρεσβύτερος (δοκεῖ γὰρ ὥσπερ μεταγραφῇ θατέρῳ τὸ σπουδασμα, ἀλλ' οὐχὶ ἰδίᾳ ἐκατέρῳ αὐτῶν ³⁸ συνεiléχθαι), ἀλλὰ τίς ἐξ ἄλλου μετέγραψε, τῷς οὐκ ἔχω λέγειν.

PNA.

Τιμαίου Λεξικὸν περὶ τῶν παρὰ Πλάτωνα λέξεων.

[321 R.] Ἀνεγνώσθη Τιμαίου πρὸς Γαϊτιανὸν ³⁹

VARIE LECTIONES.

³⁴ Πολλίωνος AC, A, quidem ante lacunam litterarum 12 Ἀλεξανδρέως inserit Hoeschelius. ³⁵ μὲν om. A. ³⁶ δίκων A· ῥητῶν C. ³⁷ αὐτῶν add. A. ³⁸ Γεντιανόν.

NOTÆ.

(37) Alexandrini illius philosophi, cujus mentio apud Suidam suo loco, et in Diodoro Valerio.

(38) Hujus etiam historiam de Vita Apollonii Tyanei habes supr. cod. 44, et excerpta infr. cod. 241;

Suidas tamen τὰ ζητούμενα παρὰ τοῖς ῥήτορσι Philostrati Lemnio tribuit.

(39) Cognomento Valerius, Pollionis F., de quibus videndus Suidas.

περὶ τῶν παρὰ Πλάτῳ λέξεων κατὰ στοιχείον A
βραχὺ πονημάτων ἐν ἐν λόγῳ.

PNB.

Αἰλίου Διονυσίου Ἀλικαρνασσεῶς Ἀττικῶν Ὀνομάτων Λόγοι.

Περιεχέτο ³⁹ δὲ τῷ τεύχει καὶ Αἰλίου Διονυσίου Ἀλικαρνασσεῶς Ἀττικῶν Ὀνομάτων τῆς πρώτης ἐκδόσεως λόγοι πέντε, ἀπὸ τοῦ α μέχρι τοῦ ω τὰς Ἀττικὰς λέξεις κατὰ στοιχείον ἀναγράφοντες. Σκόμῳ δὲ τὸ σύνταγμα προσφωνεῖ. Χρησιμώτατος δ' ὁ πόνος οὗτος τοῖς τε ἀττικίζειν ἔχουσι φροντίδα καὶ τοῖς τῶν Ἀττικῶν συγγραμμάσιν ἐνομιλεῖν προαιρουμένοις. Ὅσαι τε γὰρ ἐπιχωριάζουσι λέξεις τοῖς Ἀθηναίοις περὶ τὰς ἑορτὰς καὶ τὰς δίκας, ἐντεῦθεν ἔστιν ἐκτραθεῖν καὶ εἰ τι ἄλλο ἰδιότροπος αὐτοῖς λέγεται, οὐ χαλεπὸν εὐρεῖν, μάλιστα εἰ τις μὴ τοῖς τῆς πρώτης ἐκδόσεως μόνον τόμους διερευνῇ ἀλλὰ καὶ τῆς δευτέρας ἐκδόσεως, καὶ αὐτοὺς πέντε τόμους ὄντας, καὶ ἀπὸ τοῦ α μέχρι τοῦ ω τὰς Ἀττικὰς λέξεις περιέχοντας, ὅσαι γε ⁴⁰ τῇ προτέρᾳ ⁴¹ οὐ συμπεριελήφθησαν ἢ περιελήφθησαν μὲν, μαρτυρίαις δὲ ταῖς ὁδοῖς οὐκ ἐδεσθαι ὡς ἐν τῇ δευτέρᾳ ἐκδόσει πλατύτερον τε ⁴² καὶ ἀφρονώτερον ⁴³ αἱ μαρτυρίαι παρατίθενται. Ὡς εἰ τις τὰς δύο πραγματείας εἰς ἐν συναγαγεῖν σύνταγμα ⁴⁴ βουλευθεῖη, χρησιμώτερον τε τὸ φιλοτέχνημα ἐπιδείξει καὶ μετὰ ἀσπότης ἐκτελέσει.

PNP.

Πανσανίου Λεξικόν.

Ἀνεγνώσθη δὲ ἐν τῷ αὐτῷ τεύχει Πανσανίου Λεξικόν κατὰ στοιχείον, οὐδὲν ἑλαττον τῶν προειρημένων εἰς τὰς Ἀττικὰς συναναγνώσεις χρησίμων, εἰ μὴ καὶ μᾶλλον. Εἰ γὰρ καὶ ταῖς μαρτυρίαις ἐνδεέστερον ἔχει, ἀλλ' οὐν ἐν τισι τῶν στοιχείων πολὺ ταῖς λέξεσι πλεονάζει, ὥς ἀμφοτέραις ἅμα ταῖς Αἰλίου Διονυσίου Ἀλικαρνασσεῶς πραγματεῖαις τὴν μίαν ταύτην, (καίτοι τῶν χρήσεων ἐπ' ἑλαττον ὥς ἔφημεν ἀπομένην,) ἐξισάζεσθαι τῷ τῆς γραφῆς ὅγκῳ. Εἰ δὲ τις ἐκείναις ταῖς δυσὶν ἐκδόσεσιν καὶ τὴν Πανσανίου ἐγκατατάξας ἐν ἀπεργάσαιο ⁴⁵ σύνταγμα (βῆστον δὲ τῷ βουλομένῳ), οὗτος ἂν εἴη τὸ κάλλιστον καὶ χρησιμώτατον τοῖς ἀναγινώσκουσι τὰς Ἀττικὰς βίβλους σπούδασμα εἰσενηνεγμένος ⁴⁶.

PNΔ.

Βοηθοῦ Λέξεων Πλατωνικῶν Συναγωγῇ.

[171 H.] Ἀνεγνώσθη δ' ἐν τῷ αὐτῷ τεύχει καὶ Βοηθοῦ Λέξεων Πλατωνικῶν Συναγωγῇ κατὰ στοιχείον, πολλὴ τῆς ⁴⁷ Τιμαίου συναγωγῆς χρησιμώτερον. Προσφωνεῖ δὲ Μελάντιον τινὲ τὸ συναγμάτιον.

PNE.

Τοῦ αὐτοῦ περὶ τῶν παρὰ Πλάτῳ ἀπορουμένων Λέξεων.

Συνετάγη δὲ αὐτῷ καὶ ἑτέρον τι Ἀθηναγόρα

VARIE LECTIONES.

³⁹ περιεχόντο C. ⁴⁰ γε] libri τε. ⁴¹ προτερὰ C. ⁴² τε add. A. ⁴³ ἀφρονώτερον apographum Stephani. ⁴⁴ σύνταγμα συναγαγεῖν. ⁴⁵ ἀπεργάσαιο A. ⁴⁶ εἰσενεγκάμενος C. supra (p. 89 b 10) εἰς τὸν ἀγῶνα εἰσενηνεγμένοι. ⁴⁷ τῆς add. A.

NOTÆ.

(40) Quem sæpius advocat Eustath. in Hom.

PATROL. GR. CIII.

(41) Citatur identidem ab Eustath.

14

A apud Platonem alphabeti serie, breve opusculum libri unius.

CLII.

Ælii Dionysii Halicarnassei Dictionum Atticarum libri x.

Continebat idem volumen et Ælii (40) Dionysii Halicarnassei Atticorum Verborum primæ editionis libros quinque : in quibus a prima littera ad ultimam usque Atticas voces elementorum serie collegit. Dedicat opus illud Seymo, laborque hic iis perutilis existit, qui Atticæ linguæ studio tenentur, et in Atticis versantur scriptoribus. Quæcumque enim Atheniensibus patrio more vocabula cum in festis, tum in foro usitata sunt, hinc haurire licet; imo et si quid aliud proprie illi usurpant, facile hic reperias. Idque adeo maxime, si quis non primæ editionis tantum tomos scrutetur, sed et secundæ, quæ et ipsa libros quinque continet, et ab A usque ad Ω Attica nomina complectitur, quæ prima editio non continebat quidem : sed aptis ea scriptorum testimoniis non confirmabat. Copiosius enim in secunda editione, uberiusque veterem loca laudata adhibentur. Quare si quis ex utraque editione unam fabrefecerit, næ ille utilissimum opus nullo negotio exhibuerit.

CLIII.

Pausaniæ Lexicon.

Legi in hoc ipso volumine 100^a Lexicon Pausaniæ (41), litterarum serie concinnatum, nibilo illis prioribus minus Atticæ linguæ studiosis utile futurum, imo et magis. Etsi enim testimoniorum minus asserat, in quibusdam tamen alphabeti litteris plures habet voces, ut cum utroque Ælii Dionysii Halicarnassei opere unum hoc (etsi testimoniorum minus, ut diximus, adhibeat) mole saltem ipsa adæquare liceat. Si vero quis Ælii duabus illis editionibus Pausaniæ quoque librum adjiciens unum corpus effecerit (et facile rotanti fuerit) pulcherrimum hic opus, et utilissimum scriptores Atticos versanti, elaboraverit.

CLIV.

Boethi Vocum Platonicarum Collectanea.

Legimus in eo ipso codice, et Boethi Vocum Platonicarum Collectanea, serie litterarum. Utilius longe hoc opus Timæi Collectione, Melaniæ cuidam inscriptum.

CLV.

Ejusdem opusculum de dubiis apud Platonem vocibus.

Conscripsit et alterum Opusculum Athenagoræ

nuncupatum, cui titulus : *De dubiis apud Platonem vocibus*. Horum libellorum si quis vocabula in unum conferens componat, compositasque Titulo addiderit, is sane magnam Platonis lectoribus utilitatem attulerit.

CLVI.

Dorothei de vocibus externorum more usurpatis libellus.

Lectus ibidem Dorotheus *De externorum more usurpatis vocibus*, alphabeti ordine; quod item utilissimum esse studiosis opus apparet.

CLVII.

Mæridis Atticista.

Lectus ad hæc etiam Mæridis (42) *Atticista* : B qui libellus et ipse litterarum serie decurrit.

CLVIII.

Phrynichi Arabi Apparatus oratorii libri xxxvi.

Legi Phrynichi (43) *Arabii Oratorii apparatus* libros sex et triginta. Collectio est vocum atque incisorum, etsi ex his aliqua, quæ nimirum venuste, et cum novitate non indecenter dicta atque composita fuere, ad membra etiam integra extendantur. Horum pleraque et in Helladii Collectaneis reperias licet : sed ea passim ibi in vasta illa congerie dispersa jacent, hic vero simul id genus collecta. Quando et Phrynicho talia congerere propositum fuit, et Helladius, si quid hujusmodi, dum vocabula simpliciter accumulavit, 100b in communem vocabulorum librum retulit, id tantum cum cæteris una inclusum, ibique relictum voluit. Alphabeti autem hæc etiam ordine digeruntur.

Floruit hic scriptor, imperante Romæ Marco Antonino Augusto ejusque filio Commodo, cui etiam operis initium ita inscribit : « Commodo Cæsari Phrynichus Salutem. » Commodo itaque librum dedicans, dum in sua ad eum Præfatione ad discendi studium hortatur, et opus hoc verbis extollit, septem sese ait supra triginta in illum usque diem composuisse libros, quos et imperatori obtulerit, seque alios totidem præter hos editurum promittit, si longior vitæ usura daretur. Horum nos sex tantum et triginta (44), uti dictum est, legimus, a prima littera ad extremam usque deductos.

Etsi vero imperatori eos libros se offerre ait, variis tamen eisdem nuncupasse constat. Confestim enim primum illorum Aristocli cuidam mittit, eumque velut ludum quemdam natali Aristocli

A προσφωνούμενον σπουδασμάτων, ὃ *Περὶ τῶν παρὰ Πλάτωνα ἀπορουμενῶν λέξεων* ἐπιγράφει. Ὡς εἴ τις τὰς λέξεις εἰς ἓν συναγάγοι, συνεντάσσων καὶ τὰς συνηγμένας τιμαῖα, ἀπηρτισμένην τὴν ὠφέλειαν παράσχοι⁴⁰ τοῖς τὰ Πλάτωνος ἀναγινώσκουσιν ἐθέλουσιν.

PNΓ.

Δωροθέου περὶ τῶν ξένως εἰρημένων λέξεων.

[324 R.] 'Ανεγνώσθη δὲ ἐν τῷ αὐτῷ καὶ Δωροθέου *Περὶ τῶν ξένως εἰρημένων λέξεων* κατὰ στοιχείον. Δῆλον δὲ ὡς οὐκ ἄχρηστον τοῖς φιλοπόνοις τὸ σύνταγμα.

PNZ.

Μοίριδος ἀττικιστής.

'Ετι δὲ καὶ Μοίριδος 'Αττικιστής· κατὰ στοιχείον δὲ καὶ τοῦτο τὸ πονημάτιον.

PNH.

Φρυνίχου 'Αραβίου σοφιστικῆς Παρασκευῆς λόγοι λς'.

'Ανεγνώσθησαν Φρυνίχου 'Αραβίου⁴¹ *σοφιστικῆς Παρασκευῆς λόγοι λς'*. Ἔστι δὲ τὸ βιβλίον λέξεων τε συναγωγὴ καὶ λόγων κομματικῶν, ἐνίων δὲ καὶ εἰς κῶλα παρατεινομένων τῶν χαριέντων· τε καὶ καινοπρεπῶς εἰρημένων τε καὶ συντεταγμένων. Πολλὰ δὲ αὐτῶν ἔστι καὶ ἐν τῇ 'Ελλάδι τῶν λέξεων εὐρεῖν συλλογῇ, ἀλλ' ἔκει μὲν διεσπαρμένα ἐν τῇ πλῆθει τῆς συναγωγῆς, ἐνταῦθα δὲ ὁμοῦ τὰ τοιαῦτα συνηγμένα, ἔπει καὶ Φρυνίχῳ μὲν τὰ τοιαῦτα συναγαγεῖν γέγονε σκοπὸς, 'Ελλάδος δὲ λέξεις ἀθροίζων ἀπλῶς, καὶ εἰ τι τῶν τοιοῦτων συνέταξε, τῷ κοινῷ λόγῳ τῶν λέξεων καὶ ταῦτα συμπεριελήφως· ἐναπέθετο. Κατὰ στοιχείον δὲ καὶ αὕτη ἡ συναγωγὴ.

'Ἦκμασε δὲ ὁ ἀνὴρ ἐν τοῖς χρόνοις Μάρκου βασιλέως Ῥωμαίων καὶ τοῦ παιδὸς αὐτοῦ Κορμύδου, πρὸς ὃν καὶ τὴν ἀπαρχὴν⁴² τοῦ συντάγματος ποιεῖται ἐπιγράφων· « Κορμύδῳ Καίσαρι Φρυνίχος χαίρειν. » Ἀλλὰ Κορμύδῳ τὸ βιβλίον προσφωνῶν, κίχκειν προοιμαζόμενος, καὶ παραίνεσιν φιλομαθείας⁴³ κατατιθέμενος, καὶ ἐξαίρων τῷ λόγῳ τὸ βιβλίον, ἐν οἷς λέγει λς' αὐτῷ μέχρι τοῦ⁴⁴ τότε καιροῦ συντεταχθαι λόγους, οὓς καὶ ἀναθεῖσθαι λέγει τῷ βασιλεῖ, ἐπαγγέλλεται καὶ ἄλλους τοσοῦτους φιλοπονήσεσθαι τῆς ζωῆς αὐτὸν οὐκ⁴⁵ ἀπολιμπανούσης. Ἡμεῖς δὲ, ὡς ἔφημεν, ἐξ καὶ τριάκοντα μόνους ἀνέγνωμεν, ἀπὸ τοῦ α περιλαμβάνοντα· μέχρι τοῦ ω.

'Αλλ' εἰ καὶ τῷ βασιλεῖ φησι τοὺς λόγους ἀναθεῖναι, ὅμως διαφόροις αὐτοὺς φαίνεται προσπεφωνηκώς. Αὐτίκα⁴⁶ τὸν πρῶτον αὐτὸν τοῦτον⁴⁷ λόγον 'Αριστοκλεῖ τινι γράφει, παιδιάν τινα τῇ γενεθλίῳ

VARIE LECTIONES.

⁴⁰ παράσχοιτο τὴν ὠφέλειαν ζ. ⁴¹ ἀρραβίου ζ. ⁴² ἀρχὴν ζ. ⁴³ φιλομαθείας ζ. ⁴⁴ τοῦ om. A. οὐ καταλιμπανούσης ζ. ⁴⁵ αὐτίκα καὶ αὐτίκα ζ. ⁴⁶ αὐτῶν τούτων ζ.

NOTÆ.

(42) Exstare fertur in Vaticana pontificis Bibliotheca.

(43) Lege Petri Nnnesii Præfat. ad Phrynici At-

ticistæ Epitomen, et Suid.

(44) Suidas septem et quadraginta numerat.

ἡμέρᾳ τοῦ Ἀριστοκλέους ἀρμόττουσαν φιλοτιμούμενος γενέσθαι τὴν γραφὴν καὶ συμπαύσθην ⁸⁶ ὅπαρχειν αὐτόν. Ὡσαύτως δὲ καὶ τὸν δεύτερον λόγον αὐτῷ προσφωνεῖ, καὶ δὴ καὶ τὸν τρίτον. Τὸν δὲ τέταρτον Ἰουλιανῷ τινι συμπόλῃ καὶ φίλῳ προσφωνεῖ, καὶ φησιν οὕτως Ἀριστοκλεί μὲν ἐξ ἀρχῆς ὥριστο ἡ πραγματεία προσειρῆσθαι, ἐπεὶ δὲ ἐκείνος βασιλικῷ δόγματι τῆς ἐν Ῥώμῃ μεγάλης βουλῆς ἐγένετο ⁸⁷ κοινωνῶς, τοῦτον ἀντ' ἐκείνου καὶ φίλον καὶ συνουσιαστὴν τῶν καλῶν λαβεῖν, καὶ αὐτῷ καὶ χρητῇ καὶ ἀγγλῶμονι χρῆσθαι τῶν συγγραφομένων. [172 II.] Ἄλλ' οὕτως εἰπὼν καὶ ὑποσχόμενος τὸν πέμπτον ἔμως λόγον Μηνοδώρῳ τινὶ φίλῳ τε καὶ πεπαιδευμένῳ ἀνδρὶ προσφωνεῖ, ὃς καὶ αἰτίαν ἐπήνεγκεν αὐτῷ τοῦ ἐνδεῶς εἰρησθαι τὸ πρὸ τούτου περὶ κρίσεως ⁸⁸ ὀνομάτων πρόβλημα. [325 R.] ἐπιτάξαντος δὲ Μηνοδώρου λέγει τὸν λόγον συντάττειν, ὑστερήσαι δὲ, ὅτι τρία νοσήματα αὐτῷ συμπεσεῖν συνέβη, τὴν σύντροφον τῇ γῆρᾳ στραγγουρίαν, καὶ διωλύγιόν τινα καὶ μακρὰν φρενίτιν, καὶ διὰ γαστρὸς αἱματος ῥύσιν, καὶ ἔτι δὲ καὶ ἕτερα πλείστα τῶν ἀρρώστημάτων· ἂν μέντοι τῶν νοσημάτων ἀπαλλαγῇς ἐπιβίῃ, καὶ τὸ νῦν ἐπίταγμα ἐς πέρας ἀγαγεῖν ὑπαισχνεῖται, καὶ εἰ τι ἄλλο προστάττοι φιλοκαλίας τε καὶ πολυμαθείας καὶ καινότητος ἐχόμενον. Ἀλλὰ καὶ τὸν ἕκτον λόγον τῆς σοφιστικῆς ταύτης παρασκευῆς ἄλλῳ τινὶ πάλιν Τιβερίνῳ προσφωνεῖ.

Καὶ δὴ καὶ τὸν ἕβδομον ἐτέρῳ Μηνοφίλῳ, ὃν καὶ φησι παιδείας εἰς ἄκρον ἤκοντα καὶ ῥήσεις ὁλοκλήρους πρὸς τὰς ἀποδείξεις συντελούσας τοῦ ἕκτου λόγου τῆς *Σοφιστικῆς Παρασκευῆς* παραθεῖναι, καὶ προτρέπειν καὶ αὐτὸν ἐπὶ πλείστον ταύτας ἀθροίζειν τοῖς συγγράμμασι. Τὸν μέντοι ὀδοῶν πάλιν Ἰουλιανῷ ἀνατίθῃσι, καὶ αἰτεῖται αὐτόν, εἰ τι ἀτελὲς εἴρηται, ἅτε δὴ καὶ μετὰ νόσον γράφοντι, ταῦτα διαθεῖναι πρὸς διόρθωσιν. Τὸν δὲ ἐναιὸν Ῥουφίνῳ, ζάγκων αἰτίων μὲν τοῦ ⁸⁹ ἀπάρξασθαι τῆς συγγραφῆς Ἀριστοκλέα γενέσθαι, τοῦ δὲ ἐπὶ πέρας ἰλθεῖν αὐτὸν αἰτίων ⁹⁰ ἕσεσθαι, ὅτι ἐντυχὼν τοῖς γεγραμμένοις τὸ τε χρῆσιμόν συνιδεῖν ἔσχε καὶ ἐπαινεῖσαι τὸν πόνον. Τὸν δὲ δέκατον πάλιν ἐπαναστραφεὶς πρὸς Ἀριστοκλέα συντάττει. Ὅ δὲ ἐφεξῆς Μηνοδώρῳ προσπεφώνηται πάλιν, ἐν ᾧ καὶ Ἀριστείδου τοῖς λόγοις (ὡς φησιν) ἐντυχὼν ἄρτι, τότε ἀκμάζοντος, πολλὴν τοῦ ἀνδρὸς ἐπαινον ποιεῖται, καὶ Μαρκιανόν φησι τὸν χρητικὸν ⁹¹ συγγραφεῖς ὑπερορᾶν μὲν Πλάτωνος καὶ Δημοσθένους, τὰς δὲ Βροῦτου τοῦ Ἰταλοῦ ἐπιστολάς προκρίνειν καὶ κανόνα τῆς ἐν λόγῳ ἀρετῆς ἀποφαίνειν. Ταῦτα δὲ οὗτός φησιν οὐχὶ τὴν τοιαύτην κρίσιν ἀποδεχόμενος, ἀλλ' εἰς τὸ μὴ θαυμάζειν εἰ τινες καὶ τῆς Ἀριστείδου δόξης ἐλάττωνα τὸν ἀν-

clis (45) die accommodum fieri exoptat, quo ille se oblectet. Similiter et alterum librum, imo et tertium eidem inscribit. Quartum dein Juliano cuidam civi suo, atque amico: addens id eo factum, quod Aristocli quidem ab initio opus exhibere destinasset; at postquam Cæsaris decreto Romæ in intimum consilium ascitus esset, hunc sibi pro illo amicum sociumque honesti laboris adoptasse, quo et iudice, et cognitore suorum scriptorum esset usus. Verum ista locutus, atque pollicitus, quintum tamen subinde librum Menodoro cuidam amico, et erudito viro exhibet: qui et reprehenderat, quod parcius antea illam de nominum inflexione quæstionem agitasset. Jubente ergo Menodoro sententiam dicere, hunc se ait librum conscripsisse. Serius autem id præstitisse, quod in tria morborum genera incidisset, in urina nimium stillicidium, senectutis comitem, in diuturnum graveque mentis delirium; et sanguinis e ventre fluxum, morbosque alios quamplurimos. Siquidem autem his aliquando liberatus superasset, et hoc opus ad exitum adducturum se pollicetur, et si quid forte aliud ipse jubeat ab honesta doctæque novitate non alienum. **101a** At sextum nihilominus librum rhetorici hujus apparatus, iterum alii cuidam Tiberino dedicat.

Ut et septimum alteri Menophilo, quem ad summum eruditionis culmen pervenisse ait, et integras etiam loquendi formulas suppeditas, non parum profuturas ad ea comprobanda, quæ sexto hujus *Oratorii Apparatus* libro traduntur. Exhortari ergo etiam hunc ad voces hujusmodi quamplurimas scriptis amplificandas. Octavum rursum Juliano dedicat, rogatque si quid minus perfectum exciderit morbo laboranti, corrigere ne gravetur. Nonum Rufino inscribens, Aristoclem ait huic causam scriptioni dedisse; quod autem ad finem eadem deducta sit, ipsum auctorem futurum; propterea quod hactenus ea quæ hactenus erant edita, et utilitatem eorum agnovit, et labore probaverit. Decimum porro, gradu iterum reducto, ad Aristoclem refert. Sequens quoque Menodoro rursum offertur: ubi et in Aristidis etiam tum vigentis orationes (46) sese incidisse affirmat, ac virum laudibus in cælum tollit. Refert et Marcianum eum qui *Critica* conscripsit, Platone atque Demosthene despecto, Bruti Romani epistolas (47) cæteris antepone, atque hunc pro norma omnis in dicendo virtutis statuere. Quæ quidem a Phrynicho allata sunt, non quod hoc judicium ipse probaret; at ne quis miretur, si quidam Aristidis

VARIÆ LECTIONES.

⁸⁶ συμπαύσθης ζ. ⁸⁷ ἐγένετο ζ. καὶ ante φίλον add. A. ⁸⁸ κρίσεως AC: κινήσεως ζ. ⁸⁹ τοῦ — συγγραφῆς A: τῷ — γραφῆς ζ. ⁹⁰ αἰτίων Scaliger: libri ἄξιον. ⁹¹ χρητικὸν corr. A. χρητικῶν Schottus, χρητικῶν Fabricius.

NOTÆ.

(45) Quo de mittendorum munus nati natali die Alexaud. ab Alex. lib. ii *Genial.* cap. 22; et ibi Tiraquel. Gul. Stuckius, lib. i *Confrat.* cap. 16, noster Mart. de Roa Cord. singulari libello.

(46) De quibus infr. cod. 246. et seq.

(47) Quas a brevitate commendatas refert Plutarch. in ejus Vita init. exstantque 70 a Mithridate olim collectæ et nuper Græce ac Latine evulgatæ in Germania.

gloria supercratum existiment hunc virum, qui ad summum in orationibus gloriæ decus pervenisset. Laesit enim nonnullorum invidia ipsum quoque Aristidem, ut et alios plurimos doctrina excellentes viros. Undecimus quoque idem dicatur Menodoro. Sequentium vero (ne ei nos hic loquacitatis nimiae cum illo incusemur) alius quidem liber Rhigino, alius Aristocli, rursum alius Basididi Milesio Sophistæ nuncupatur: in quo ait, simul ut a morbo recreatus esset, hunc se ad illum scripsisse: postulatque errata, quæ morbi vitio, ut fit, accidissent, lima sua emendat. Reliquos omnes libros, quos quidam nos vidimus, Menophilo rursum usque ad Ω obtulit.

Utile sane hoc opus esse constat, cum scribendum bene dicendi studiosis. Collectas autem a se voces **101b** ad hunc modum discernere se ait, ut aliae oratoribus tribuantur, aliae historicis addicantur, aliae familiari aptentur sermoni; nonnulla etiam vocabula convitiis subserviant, ad hæc et in amatoris adhibeantur. Sinceri deinde et puri et Attici sermonis regulam, normam atque exemplum esse præstantissimum vult, Platonem atque Demosthenem, cum reliquo novem Græciæ oratorum choro, Thucydidem quoque et Xenophontem, et Æschinem (48) illum Lysanii filium Socraticum appellatum. Critiam item Calæschri filium et Antisthenem cum gerinanis ejus orationibus duabus de Cyri et Ulyssis laudibus. E comicis, Aristophanem cum suis (49), ubi quidem Atticos imitentur. De tragicis, Æschylum illum maxime grandiloquum ac Sophoclem suavem, et usquequaque sapientem Euripidem. Hos cæteris omnibus antepont sive oratoribus, sive historicis sive poetis. Ex his tamen rursum cæteris præferi, quos, ait, ne ipse quidem Momus reprehenderit, aut omnino accesserit; non etiam si maxime deus ille, quem Corycæum (50) fabulæ indignant, illis inhiasset. Platonem indicat, Demosthenem, et Lysanii filium Æschinem, propter hujus septem Dialogorum (51) excellentiam: quos etiam quidam scriptis ejus eximientes, ad Socratem referunt. Sed hæc hactenus.

Scriptor hic, si quis alius, varia tinctus est: doctrina, verbosus alioqui, et modum excedendo redundans. Enimvero ipsum hoc opus, nihil necessariorum omitendo, quinta totius parte potuit absolvisse, cum interim ipse, intempestiva sua verborum profusione, inutilem extenderit in vastitatem. Ita dum elegantis ac venustæ orationis silvam aliis

A δὲρα νομίζουσιν, οὕτω κλέους τοῦ ἐν λόγῳ εἰς ἄκρον ἐλάσαντα· ἤφατο γὰρ ὁ φθόνος ὑπ' ἐνίων πεμπομένης καὶ Ἀριστείδου, ὥσπερ καὶ ἄλλων πολλῶν παιδείᾳ διανεγκόντων. Ἀλλ' ὁ μὲν ἐνδέκατος Μηνοδώρῳ ἐπιπεφώνηται· τῶν δὲ ἑφεξῆς, ἵνα μὴ καὶ ἡμεῖς κατ' ἐκεῖνον πολυλογία ἀτρίαν λάβοιμεν, ὁ μὲν Πηγίνῳ ⁵⁵, ὁ δὲ πάλιν Ἀριστοκλεῖ, ὁ δὲ Βασιλεῖδῃ τῷ Μιλησίῳ σοφιστῇ προσεφωνήθη ⁵⁶, ἐν ᾧ φησιν αὐτίκα τοῦ ἀνακύβει τῆς νόσου ποιήσασθαι τὴν πρὸς αὐτὸν γραφὴν, καὶ αἰτεῖται τῶν διὰ τὴν νόσον (ὡς εἰκός) αὐτῷ ἐν τῷ γράμματι παρασφαλέντων ἐπιθεῖναι τὴν διόρθωσιν. Οἱ δὲ λοιποὶ σύμπαντες λόγοι, οὓς ἡμεῖς ἀνέγνωμεν, τῷ Μηνοφίλῳ πάλιν μέχρι τοῦ αὐτετέθησαν.

Χρήσιμον δὲ δηλονότι τὸ βιβλίον τοῖς τε συγγραφέων καὶ ῥητορεύων ἐθέλουσιν. [175 H.] Αὐτὸς δὲ διακρίνεσθαι φησὶ τὰς συνειλεγμένας αὐτῷ φωνὰς τοῦτον τὸν τρόπον· τὰς μὲν γὰρ αὐτῶν ῥητορσιν ἀποδεδοσθαι, τὰς δὲ τοῖς συγγραφεῦσι ⁵⁷, τὰς δὲ συνουσίαις ἐφαρμόζειν, ἐνίας δὲ καὶ εἰς τὰς σκωπτικὰς ὑπάγεσθαι λαλιὰς, ἣ καὶ εἰς τοὺς ἑρωτικούς ἐκφέρεσθαι τρόπους. Εἰλικρινοὺς δὲ καὶ καθαροὺ καὶ Ἀττικῷ λόγῳ κανόνας καὶ στάθμας καὶ παράδειγμά φησιν ἄριστον Πλάτωνά τε καὶ Δημοσθένην μετὰ τοῦ ῥητορικοῦ τῶν ἐννέα χορῶν, Θουκυδίδην τε καὶ Ξενοφῶντα καὶ Αἰσχίνην τὸν Λυσανίου τὸν Σωκρατικόν, [328 R.] Κριτίαν τε τὸν Καλλίστρου ⁵⁸ καὶ Ἀντισθένην μετὰ τῶν γνησίων αὐτοῦ δύο λόγων, τοῦ περὶ Κύρου καὶ τοῦ περὶ Ὀδυσσεύς ⁵⁹. τῶν μέντοι κωμικῶν Ἀριστοφάνην μετὰ τοῦ οἰκείου, ἐν οἷς ἀττικίζουσι, χορῶν, καὶ τῶν τραγικῶν Αἰσχύλον τὸν μεγαλοφώνωτάτον καὶ Σοφοκλέα τὸν γλυκύν καὶ τὸν πάνσοφον Εὐριπίδην. Τούτους προκρίνειν τῶν ἄλλων ἀπάντων καὶ ῥητόρων καὶ συγγραφέων καὶ ποιητῶν, ἐξ αὐτῶν πάλιν προτάττει, οὓς ἂν, φησὶν, οὐδ' αὐτὸς ὁ Μῶμος καταμέμφαιτο, οὐδ' εἰ τις δαίμων ὁ μυθολογούμενος Κωρυκαῖος· εἰ ἐπηγχαῖνοι, χαίρῃσιεν ⁶⁰· οὗτοι δ' εἰσὶ Πλάτων καὶ Δημοσθένης καὶ ὁ τοῦ Λυσανίου Αἰσχίνης δι' ἀρετὴν τῶν ἐπὶ διαλόγων, ἃ καὶ ἀπαιρούμενοι τινες τῶν συγγραμμάτων Σωκράτει προσνέμουσιν. Ἀλλ' ἐν τοσούτῳ περὶ τούτων.

Ἔστι δὲ ὁ συγγραφεὺς, εἰ τις, πολυμαθέστατος, ἄλλως δὲ λόλος καὶ περιττός· καὶ γὰρ καὶ ταύτην τὴν πραγματείαν, μετὰ τοῦ μηδὲν τῶν ἀναγκαίων παραλιπεῖν, ἐνδὸν μὴδ' εἰς πέμπτον ⁶¹ μέρος τοῦ ὅλου συγγράμματος ἀπαρτίσαι, αὐτὸς ἀκαιρολογῶν εἰς πλῆθος ἐξέτεινε δύσχρηστον, καὶ καλοῦ καὶ ὠραίου λόγου ὕλην ἄλλοις συναθροίζων αὐτὸς

VARIÆ LECTIONES.

⁵⁵ Πηγίνῳ γ. cf. Vales. add. in annot. ad Socrat. p. 44. C. ed. Amst. ⁵⁶ προσεφωνήθη γ. ⁵⁷ συγγραφεῦσι Scaliger. ⁵⁸ τοῦ add. A. ⁵⁹ Καλλίστρου γ. ⁶⁰ χαίρῃσιεν A. et corr. C. qui pr. χαρῇσιεν: χωρήσιεν γ. Leichius χωρίσιεν, omisso (ante ἐπηγχαῖνοι ei. ⁶¹ πέμπτον ἐν corr. A, qui quid pr. habuerit, non liquet.

NOTÆ.

(48) De quo item supr. cod. 61.

(49) Veteris comediæ scriptoribus.

(50) Vide Suidam et Adagiam.

(51) Quos in ejus Vita Laert. Diogenes enumerat.

In quibus et Axiochus; seu De morte, ab Harpocrate quoque eidem tributus: etsi hodie, sed falso, Platoni adscribitur. Vide et Suidam in Æschine.

οὐ λαν τοιοῦτω περὶ αὐτῶν ἀπαγγέλλων ἐχρή-
σατο ⁷⁹.

PNΘ'.

Ἰσοκράτους τοῦ ῥήτορος λόγος κα', καὶ ἐπιστο-
λαὶ θ'.

Ἀνεγνώσθη ⁷¹ Ἰσοκράτους τοῦ ῥήτορος λόγος κα' καὶ
Ἐπιστολαὶ θ'. Συμβουλευτικοὶ μὲν τῶν αὐτοῦ λόγων
εἰσιν ὁ τε πρὸς Δημόνικον καὶ ὁ πρὸς Νικοκλέα,
χρησίμους παραινέσεις περιέχοντες, καὶ ἐτι ὁ δεύ-
τερος πρὸς Νικοκλέα καὶ ὁ ⁷² Περὶ τῆς εἰρήνης. Καὶ
ὁ Πανηγυρικός δὲ σκοπὸν ἔχειν ὑποτίθεται τὴν συμ-
βουλὴν, δι' ἣς ὁμόνοιά τε πρὸς ἀλλήλους τοῖς Ἕλλησι
καὶ κοινὸς ὁ πρὸς τοὺς βαρβάρους καταπραγεῖν
πόλεμος · τὸ δὲ πλεῖστον τοῦ λόγου εἰς τὰ τῶν
Ἀθηναίων ἐγκώμια κατατρίβεται. Καὶ ὁ Ἀρεοπα-
γитικός δὲ τῶν συμβουλευτικῶν ἐστὶ, προτρέπων
τοὺς Ἀθηναίους ἐπ' ἀρετὴν ἐξ ἐπαίνου μὲν τῶν προ-
γεγονότων, καταδρομῆς δὲ τῶν ἐτι τῷ βίῳ ⁷³ περιόν-
των. Καὶ ὁ Πλατατικός δὲ συμβουλευτικός ἐστι. Καὶ ὁ
ἐπιγραφόμενος δὲ Ἀρχίδαμος συμβουλευτικός ἐστι ·
παρκαλεῖ ⁷⁴ Λακεδαιμονίους ἐπὶ τὸν κατ' Ἀθηναίων
πόλεμον ὑπὲρ Μεσσηνίων ⁷⁵. Ὁ δὲ Κατὰ τῶν Σοφι-
στῶν ἐπιγραφόμενος κατηγορία τῶν ἀντιπολιτευο-
μένων αὐτῷ ἐστὶ σοφιστῶν. Ὁ δὲ ἐφεξῆς λόγος Βου-
σίριδος αὐτῷ ἐστὶν ἐγκώμιον, ὥσπερ καὶ ἐπιγέγρα-
πται. Ὁ δὲ ἐνδεκάτος Ἐλένης ἐγκώμιον. Καὶ ὁ δω-
δέκατος Εὐαγόρου ἐγκώμιον, ὃς Εὐαγόρας ἐπιγρά-
φεται, προσπεφωνημένος Νικοκλεῖ τῷ υἱεῖ. Ὁ δὲ
ἐπιγραφόμενος Φίλιππος συμβουλευτικός ἐστι, Φι-
λίππῳ συμβουλευσύν τῆς τε τῶν Ἑλλήνων φροντί-
ζειν ὁμονοίας [174 H.] καὶ τῆς κατὰ τῶν ἐν Ἀσίᾳ
βαρβάρων συστρατείας. Ὁ δὲ Παναθηναϊκὸς ἐγκώ-
μιόν ἐστι τῆς Ἀθηναίων πόλεως καὶ τῶν προγόνων,
ὃν ἀπάρξασθαι μὲν φησι συγγράφειν ἐνενήκοντα καὶ
τεττάρων ἐτῶν ἄγων ἡλικίαν, νόστον δὲ χαλεπῆς τρι-
ετίας κατασχούσης ἐν τῷ ἐνενηκοστῷ ἑξῶς εἰς πέ-
ρας ἀγαγεῖν τὸν λόγον. Ὁ δὲ Περὶ τῆς ἀντιδόσεως
ἐπιγραφόμενος λόγος δικανικός τις εἶναι δοκεῖ, καὶ
ἀπολογίαν ἔχων ὡν Λυσίμαχος κακῶς εἶπεν Ἰσοκρά-
την. [329 R.] Δύο δὲ καὶ ὀγδοήκοντα ἐτῶν ὄντι οὗτος
αὐτῷ ⁷⁶ μέγιστος ὢν τῶν ἄλλων ὁ λόγος συνετάγη,
ἐστὶ δ' ὁ λόγος ⁷⁷ σύμμικτος καὶ ποικίλος. μᾶλλον ἢ
οἱ ἄλλοι · παρτίθεται δὲ καὶ τῶν ἄλλων αὐτοῦ λό-
γων περικοπὰς τινὰς, ἐξ ὧν οὐ φθίσκειν τοὺς νέους
ἀλλ' ὠφελεῖν τὸ κοινὸν ἐπιδείκνυσιν αὐτόν. Δικανι-
κὸς δὲ καὶ ὁ πρὸς Καλλιμάχον · ὁμοίως δὲ καὶ ὁ Αἰ-
γινητικός ⁷⁸ ὑπὲρ κλήρου ἀγωνιζόμενος. Τῶν δικα-
νικῶν δὲ καὶ ὁ πρὸς Εὐθύρουν ὑπὲρ Νικίου, καὶ ὁ
Τραπεζιτικός, καὶ ὁ πρὸς Λοχίτην, ὕβρεως καὶ πλη-
γῶν δίκην ἀπαιτῶν. Οὕτω μὲν καὶ τοσούτους ἔγνω-

A accumulat, ne illa quidem ipsa, de qua cæteris
præcepta tradit, recte satis Phrynichus est usus.

CLIX.

Isocratis Orationes xxi. et Epistolæ ix.

Legimus Isocratis oratoris unam supra viginti
Orationes, et Epistolas novem. Deliberativi quidem
generis orationes habet ad Demonium et ad Nico-
cleum, quæ admonitiones continent peritiles; et
alteram item ad Nicocleum, unamque (52) De pace.
Panegyrica autem etsi illa proposita deliberatio videat-
ur, qua Græcis, concordia inter ipsos inita, sociali
bello Barbaros esse oppugnandos persuadetur, **102a** longe
tamen maxima illius orationis pars in
Atheniensium laudibus recensendis consumpta est.
Areopagiticus quoque in suasoriarum numero, **B**
Athenienses ad virtutem incitat, cum a majorum
laudibus, tum eorum reprehensione, qui adhuc
superstitēs essent. Plataicus item deliberatio est,
uti et Archidamus qui inscribitur, Lacedæmonios
ad bellum cum Atheniensibus (53) super Messeniis
gerendum hortatur. At oratio illa Contra Sophistas
inscripta, eosdem a se dissidentes accusat. Sequens
deinde, quod titulus ipse præfert, Busiriden (54)
laudat. Undecima encomium est Helenæ. Duodeci-
ma vero Evagoræ laus, unde et Evagoras inscribi-
tur, Nicoeli ejusdem filio dedicata. Oratio sequens,
cui Philippi titulus est, suasorii rursum generis,
Philippum adhortatur, ut et Græcorum studeat con-
cordiæ, et de communi adversus barbaras Asiæ
gentes expeditione adjuvanda cogitet. Panathenæus
laudatio est urbis Athenarum, majorumque ejus
illustrium: quam se scribere (55) cœpisse ait,
annos jam natum quatuor et nonaginta; morbo
autem gravi triennium vexante, tercio demum ante
centesimo ætatis annum ad exitum eam adduxisse.
Oratio vero, cui De permutatione titulus, judicialis
esse videtur, continetque purgationem eorum, qui-
bus Isocratem Lysimachus esset calumniatus. Hanc
anno ætatis octogesimo secundo; orationum (56)
cæterarum maximam conscripsit, et mistam qui-
dem eam magisque variam, quam e reliquis ullam,
insertis insuper aliarum ejus orationum segmentis
(57), quibus non corrumpere se juventutem, sed
rem juvare publicam ostendit. Forensis æque est
et illa Contra Callimachum; similiter et Aeginetica
de hereditate contendens. Judiciorum quoque sunt,
oratio (58) Adversus Euthymum pro Nicia et Trape-
zitiæ, et Adversus Lochitem, injuriarum plagarum-
que pœnam reposcens. Illas quidem Isocratis ora-

VARIE LECTIONES.

⁷⁹ ἐχρήσατο] add. ζ. ὁ Φρύνιχος. ⁷¹ Ἀνεγνώσθησαν Coras Isocrat. 2, p. μζ'. ⁷² ὁ ante περὶ add. A.
⁷³ βίῳ A: βιβλίῳ ζ. ⁷⁴ παρκαλεῖ AC: καὶ παρκαλεῖ ζ. ⁷⁵ μεσσηνίων A. ⁷⁶ αὐτῷ A: αὐτὸς ζ. ὁ
add. A. ⁷⁷ λόγος καὶ σύμμ. καὶ A. ⁷⁸ αἰγινικός A.

NOTÆ.

(52) Hujus non esse hanc Parænesin, sed alterius
eiusdem Isocratis, disputat M. Ant. Muretus lib.
lecti. et alii.

(53) Imo Thebanis, pene nulla Græcorum elemen-
torum mutatione, κατὰ Θηβαίωv, hic resiliendo.

(54) De quo videndus Blod. Siculus lib. 1, cap.

2 extremo.

(55) Cic. De senectute, et Luc. ἐν Μακρόβιῳ.

(56) Intellige judicialium. Alioquin omnium lon-
gissima Panathenæica, et hinc Panegyrica.

(57) Præsertim Panegyrica, et de pace.

(58) Quæ et Ἀμάρτυρος vulgo inscribitur.

tiones unam et viginti legimus (59). Jam e novem A ipsius epistolis, una est ad Dionysium Siciliæ tyrannum, altera ad Archidamum, duæ ad Philippum, una ad Alexandrum, alia ad Antipatrum. Quin et ad Timotheum, et ad Mitylenæorum magistratus nona.

Cæterum orator iste rhetoricæ artis præceptiones 102^b discipulis tradere maluit, quam ut reliqui novem Græciæ oratores, quos inter et Demosthenes, rempublicam gerere: tametsi ut ante horum tempora dicendi laude clarebat, ita nec eorum temporibus ulli gloria cederet. Maxima est in eo, ut cuivis legenti statim patet, orationis distinctio ac puritas; tantamque in eadem elaboranda accurationem præfert (60), ut in supervacaneum quoque incidit ornatum diligentiamque. Quin operosus nimis hic ejus conatus, non tam argumentis secundum, quam decoris servandi parum studiosum eum declarat. Jam neque lenior saltem affectus ullus, neque simulatione carens sinceritas, neque incitior paulo dicendi ulla vis in eo deprehenditur. Granditatis duntaxat tantum, quantum ad civilem orationem satis est, non male, et pari fere cum perspicuitate ab eo adhibetur. Etsi justo languidior ejus sit oratio, nec parum illa membrorum æqualium ad fastidium usque copia, minutam ejus anxiamque diligentiam arguat. Verum hæc adversus ejus in dicendo præstantiam dicta sint, ad ea tantummodo indicanda, in quibus lapsa, sibi dissimilis ejus virtus fuit. Nam cum quibusdam certe, qui orationes scribere instituunt, comparatus, etiam vitia ipsius in virtutibus numerari queant.

Habes syllabum Isoeratis Orationum, et Epistolarum. Intercidisse autem quædam, idoneos testes habeo. Orationes enim quatuor desiderat Dionysius Halicarnassæus, Cæcilius Romanus septem, undecim Suidas. Epistolarum vero unam ad Antipatrum legit Photius, nos quærimus. Nam ad Archidamum, quæ hactenus latuit e Cod. Ful. Ursini Rom. hominis doctissimi descriptam, et jam Latine utcumque loquentem, volentes damus. Duas autem ad Philippum, et ad Jasonis liberos alteram, invasas Photio, vulgatas observo.

Isoerates Archidamo Lacedæmoniorum regi.

Cognito, Archidame, quam multi te, parentemque tuum (61), cum vestro genere universo (62) laudibus ornare aggressi essent, eam ipsis dicendi materiam, cum faciliis jadmōdum esset et obvia, relinquendam putavi. Illud enim mihi in animo est, hortari te, non ad ejusmodi expeditionem aliquam quales hoc tempore suscipiantur: sed ad ea, ex quibus civitati non minus tuæ, quam Græciæ plane universæ commodorum maximorum auctor futurus sis. Neque vero istud scribendi argumentum delegi, quod nescirem, quidnam esset ad pertractandum facilius: sed ex eo potius, quod certo scirem, quam arduum foret parumque obvium adinvenire tibi, quas geras res, præclaras, magnas, utiles,

μεν Ἰσοκράτους ἑπὶ λόγους, ἓνα καὶ εἰκοσιν ὄντας. Τῶν δ' ἐννέα ἐπιστολῶν αὐτοῦ μία μὲν ἐστὶ πρὸς Διονύσιον τὸν Σικελίας τύραννον, ἑτέρα δὲ πρὸς Ἀρχίδαμον, καὶ πρὸς Φίλιππον δύο, μία δὲ πρὸς Ἀλέξανδρον, καὶ πρὸς Ἀντίπατρον ἄλλη, καὶ δὴ καὶ πρὸς Τιμόθεον, καὶ πρὸς τοὺς Μιτυληναίων ἀρχοντας ἡ ἐνάτη.

Οὗτος μὲν οὖν ὁ ῥήτωρ σοφιστεύειν μᾶλλον ἢ τῶν κοινῶν προστάττειν, ὥσπερ οἱ ἄλλοι ἐννέα ῥήτορες, ὧν καὶ Δημοσθένης ἦν, εἴλετο, καίτοι καὶ πρὸ ἐκείνων τοῖς τῆς ῥητορικῆς ἀκμάζων λόγοις, καὶ κατ' ἐκείνους τὴν ἐπ' αὐτοῖς δόξαν οὐκ ἐλαττούμενος. Κέχρηται δὲ μάλιστα μὲν, ὥς αὐτίκα τοῖς ἀναγινώσκουσι δῆλον, εὐκρινεῖα καὶ καθαρότης, πολλὴν τε ἐπιμέλειαν περὶ τὴν ἐργασίαν τῶν λόγων ἐπιδείκνυται, ὥστε καὶ εἰς περιττὸν αὐτῷ⁸⁰ διεκρίπτειν τὸν κόσμον καὶ τὸ ἐπιμελεῖς. Καὶ αὐτὸ δὲ τὸ τῆς ἐργασίας πλεονάζον παρ' αὐτῷ οὐ τὸ γόνιμον μᾶλλον τῶν ἐπιχειρημάτων ἢ τὸ ἀπειρόκαλον παρίσχει. Ἦθος δὲ καὶ ἀλήθεια καὶ γοργότης οὐδὲ μέτεστιν αὐτῷ⁸¹, μεγέθους δὲ αὐτῷ ὅσον εἰς τὸν πολιτικὸν ἐναρμόζει λόγον, ἀριστα καὶ παραπλησίως κείρεται τῇ σαφηνείᾳ. Ἀτονός δὲ πλεόν τοῦ δεόντος ὁ λόγος. Οὐχ ἥκιστα δὲ αὐτοῦ σμικρολογίαν καὶ τὸ προσκορὲς τῶν περισώσεων αἰτιάται. Ἀλλὰ ταῦτά φημεν πρὸς τὴν ἐν λόγοις αὐτοῦ ἀρετὴν τὸ ἐκρίπτειν⁸² ἐκείνης καὶ ἀνόμοιον ἐνδεικνύμενοι, ἐπεὶ πρὸς γε ἐνίους τῶν⁸³ γράφειν λόγους ἐπιαιρομένων ἀρεταὶ ἂν δόξωσι καὶ τὰ ἐκείνου ἐλαττώματα.

Ἰσοκράτης Ἀρχιδάμῳ, Λακεδαιμονίων βασιλεῖ. Εἰδὼς, ὦ Ἀρχίδαμε, πολλοὺς ὠρμημένους ἐγκωμιάζειν σε, καὶ τὸν πατέρα, καὶ τὸ γένος ὅμῳ· εἰλόμην τοῦτον μὲν τὸν λόγον, ἐπειδὴ λίαν βῆδιος ἦν, ἐκείνους παρακρίπειν· αὐτὸς δὲ σε διανοοῦμαι πορκαλεῖν ἐπὶ στρατηγίας· αὐτὰς δὲ σε διανοοῦμαι πορκαλεῖν νῦν ἐνεστηκυίας· ἀλλ' ἐξ ὧν μεγάλων ἀγαθῶν αἴτιος γενήσῃ καὶ τῇ πόλει τῇ σουτοῦ, καὶ τοῖς Ἕλλησιν ἅπασιν ταύτην δὲ ἐποιήσασθαι τὴν αἵρεσιν, οὐκ ἄγνων τὸν λόγον τὸν εὐμεταχειριστότερον· ἀλλ' ἀκριβῶς εἰδὼς, ὅτι πράξεις μὲν εὐρεῖν καλὰς καὶ μεγάλας καὶ συμφερούσας χαλεπὴν καὶ σπᾶνδόν ἐστιν· ἐπαινεῖσαι δὲ τὰς ἀρετὰς τὰς ὑμετέρας βῆδιος οἷος τ' ἂν ἐγενόμην. Οὐ γὰρ ἴδαι με παρ' ἐμαυτοῦ πορίζεσθαι τὰ λεχθσόμενα περὶ αὐτῶν, ἀλλ' ἐκ τῶν

VARIE LECTIONES

⁷⁹ Ἰσοκράτου A. ⁸⁰ αὐτῷ A : τῷ C. ⁸¹ μετ. παρ' αὐτῷ C. ⁸² ἐκρίπτειν C. ⁸³ ἐνίους τῶν A : ἐνίον C.

NOTÆ.

(59) Una tamen hic sive auctori sive librario excredit, περὶ ζεύγους. De bigis, et una item epistola.
(60) In compositione adeo diligens, ait Quintil.

lib. x. ut cura ejus reprehendatur.

(61) Agesilaum de ejus vita Xenoph. et Plutarch.

(62) Heraclidarum.

ὁμῖν παπραγμένων τοσαύτας ἂν καὶ τοιαύτας ἀπορ-
μῆς ἔλαθον, ὥστε τὰς περὶ τῶν ἄλλων εὐλογίας μὴδὲ
κατὰ μικρὸν ἐναμφίλλους γενέσθαι τῇ περὶ ὁμᾶς ῥη-
θείᾳ. Πῶς γὰρ ἂν τις ἦ τὴν εὐγένειαν ὑπερεβάλλετο
τῶν γενομένων ἀφ' Ἡρακλέους καὶ Διὸς, ἦν πάντες
Ἰσσαι μόνους ὁμῖν ὁμολογουμένως ὑπάρχουσιν· ἡ τὴν
ἀρετὴν τῶν ἐν Πελοποννήσῳ τὰς δωρικὰς πόλεις κτι-
σάντων, καὶ τὴν χώραν ταύτην κατασχόντων·
ἡ τὸ πλῆθος τῶν κινδύνων καὶ τῶν τροπαίων,
τῶν διὰ τὴν ὑμετέραν ἡγεμονίαν καὶ βασι-
λείαν σταθέντων; τίς δ' ἂν ἠπόρησε διεξιέναι βου-
ληθεὶς τὴν ἀνδρείαν ὅλην τῆς πόλεως καὶ σωφροσύ-
νην καὶ πολιτείαν τὴν ὑπὸ προγόνων τῶν ὑμετέρων
συνταχθεῖσαν; πρὸς οὓς δ' ἂν λόγους ἐξεγένητο χρή-
σασθαι περὶ τὴν φρόνησιν τοῦ σοῦ πατρὸς, καὶ τὴν
ἐν ταῖς συμφοραῖς διοίκησιν, καὶ τὴν μάχην τὴν ἐν
τῇ πόλει γενομένην; Ἦς καὶ ἡγεμὼν σὺ καταστάς,
καὶ μετ' ὀλίγων πρὸς πολλοὺς κινδυνεύσας, καὶ πάν-
των διενεγκῶν, αἴτιος ἐγένου τῇ πόλει τῆς σωτη-
ρίας, οὗ κἀλλιον ἔργον οὐδεὶς ἂν ἐπιδείξειεν. Οὐτε
γὰρ πόλεις ἔλειψεν, οὔτε πολλοὺς ἀποκτείναντι τῶν πολε-
μιῶν, οὕτω μέγα καὶ σεμνὸν ἐστίν, ὥς εἴη, τῶν τοιοῦ-
των κινδύνων σῶσαι τὴν πατρίδα μὴ τὴν τυχοῦσαν,
ἀλλὰ τὴν τοσοῦτον ἐπ' ἀρετῇ διενεγκούσαν. Περὶ ὧν
μὴ κομψῶς, ἀλλ' ἀπλῶς διελεῖν· μὴδὲ τῇ λέξει
κοσμησας μόνον, ἀλλ' ἐξαριθμήσας καὶ χυδῶν εἰπὼν,
οὐδεὶς ὅστις οὐκ ἂν εὐδοκίμησειεν.
magnum adeo est, aut honorificum, ut fuit e tantis
quam, sed quæ tantopere virtutis causa emereret.
plene narrando disseruerit, nec cum verborum
minime quidvis effundendo dixerit, qui non ex eo magnam sibi laudem paraverit.

Εγὼ τοίνυν δυνήεις ἂν καὶ περὶ τούτων ἐξαρκούν-
τως διαλεχθῆναι, κἀκεῖνο γινώσκω· πρῶτον μὲν, ὅτι
ῥᾶθὺν ἐστὶ περὶ τῶν γεγενημένων εὐπρόως ἐπιδραμεῖν,
ἢ περὶ τῶν μελλόντων νονευχόντως, εἰπεῖν. Ἐπειθ',
ὅτι πάντες ἄνθρωποι πλείω χάριν ἔχουσι τοῖς ἐπαι-
νοῦσιν, ἢ τοῖς συμβουλευούσι. Τοὺς μὲν γὰρ ὥς
εὐνοὺς ἀποδέχονται· τοὺς δ' ἂν μὴ καλεωσθέντες
παραινοῦσιν, ἐνοχλεῖν νομίζουσιν.

Ἄλλ' ὅμως ἅπαντα ταῦτα προσιδὼς, τῶν μὲν πρὸς
χάριν ἂν ῥηθησομένων ἀπεσχόμεν· περὶ δὲ τοιοῦτων
μέλλω λέγειν, περὶ ὧν οὐδεὶς ἂν ἄλλος τολμήσειεν·
ἡγοῦμενος δεῖν τοὺς [περὶ] ἐπισκεΐας καὶ φρονή-
σεως ἀμφισθετυνέας, μὴ τοὺς ῥάστους προαιρεῖσθαι
τῶν λόγων, ἀλλὰ τοὺς ἐργωδεστάτους· μὴδὲ τοὺς ἡ-
δίστους τοῖς ἀκούουσιν, ἀλλ' ἐξ ὧν ὠφελήσουσι καὶ
τὰς πόλεις τὰς αὐτῶν, καὶ τοὺς ἄλλους Ἕλληνας,
ἐφ' οἷς περ ἐγὼ τυγχάνω νῦν ἐφεστηκώς.

Θαυμάζω δὲ καὶ τῶν ἄλλων τῶν πράττειν ἢ
λέγειν δυναμένων, εἰ μὴδὲ πῶποτε αὐτοῖς ἐπ-
ῆλθεν ἐνθυμηθῆναι, περὶ τῶν κοινῶν πραγμάτων,
μὴδ' ἐλεῆσαι τὰς τῆς ἑλλάδος δυσπραγίας οὕτως
ἀίσχυρως καὶ δεινῶς διατιθεμένης. Ἦς οὐδεὶς παρ-
λέλειπται τόπος, ὅς οὐ γέμει καὶ μεστός ἐστι πολέ-
μου καὶ στάσεων καὶ σφαγῶν καὶ κακῶν ἀναριθμή-
των. Ὡς πλείστον μέρος μετελήφασιν οἱ τῆς Ἀσίας
τὴν παραλίαν οἰκούντες. Οὓς ἐν ταῖς συνθήκαις

cum tamen virtutes vestras laudare non ita magna
cum difficultate potuisssem. Neque enim de meo af-
ferre, quæ de his dicerentur, opus fuisset: quando
ex ipsis per vos gestis rebus, talis mihi ac tanta
dabatur laudandi facultas, ut quæ de aliis prædi-
cantur laudes, ne vel tantillum cum ea conferri
possint, qua vos celebrati estis. Quisnam enim ali-
quando vel ab Hercule Joveque ipso genus ducen-
tium nobilitatem superet, quam omnes æque con-
sentiant in vobis solis inveniri: vel virtutem eo-
rum, qui Doricas in Peloponneso urbes condiderunt,
atque hanc regionem universam tenuerunt: vel
illam præliorum tropæorumque multitudinem, quæ
vestro ductu atque auspiciis facta statutaque sunt?
Quinam etiam dicendi materia deesse possit ei,
qui velit cum fortitudinem ac temperantiam totius
civitatis, tum a vestris majoribus institutum reipub-
licæ statum percensere? Quam item non licuisset
adhibere orationem ad explicandam cum parentis
tui prudentiam, tum ejus in adversis rei gerendæ
rationem, tum illud, quod eo regnante in ipsa urbe
commissum est prælium? In quo tunc quidem præ-
lio, postquam dux tu ipse creatus cum paucis ad-
versus multos pugnando omnibus antecelluisti, ur-
bem simul ipsam servasti. Quo quid præclarior ab
ullo afferri possit? Neque enim vel urbes expu-
gnare, vel hostium magnum numerum interimere
periculis liberare patriam, non illam vulgarem ali-
De quibus nemo non dico cum ostentatione, sed
ornatu, sed enumerando duntaxat, et sine discrimi-

Ego itaque, qui vel de his poteram satis multa
dicere, illud quoque sentio, facilius in præiis esse
de præteritis copiose disserere, quam de futuris
admonendo, verba facere. Omnes deinde homines
majorem habere gratiam suis laudatoribus, quam
consilia suggerentibus, quando illos ut sui stu-
diosos libenter excipiunt, hos vero, si forte injussi
admonent, pro turbatoribus habent.

Quæ etsi omnia satis providi antea, nihilo ta-
men secius ab his, quæ ad gratiam ineundam di-
cenda essent, abstinere volui; de iis tantummodo
dicturus, quæ nemo alius ausit: ratus decere eos,
qui de æquitate atque prudentia cum æqualibus
certant, nequaquam illa sibi deligere, quæ ipsi fa-
cillime oratione persequi possint, sed quæ diffi-
lime persuaderi queant: neque rursum ea quæ au-
ditu sint jucundissima, sed ex quibus emolumentum
plurimum afferant, cum civitatibus suis, tum Græciæ
omnibus, quorum ego modo causa ad te accessi.

Magnam autem hic mihi admirationem concitant
cæteri, quibus vel agendi est, vel dicendi aliqua
facultas, quod nulla unquam de communibus rebus
illorum animos cogitatio subeat, neque infelicis
Græciæ commiseratione deucantur, cujus jam sta-
tus miserandum in modum adeo deformatus est ut
angulus in ea nullus reperiatur, qui non bellorum,
seditionum, cardium, et infinitorum malorum ple-
nus sit. Quorum quidem partem longe maximam

austinent ii qui Asiæ maritima incolunt, et a nobis A
omnibus sœderibus exclusi, non barbaris tantum-
modo gentibus permitti sunt, sed iis item Græcis,
qui etsi lingua nobiscum utantur eadem, a moribus
certe Barbarorum nihil discrepant. Quos equidem,
si quidquam in nobis esset mentis reliquum, ne-
quaquam sineremus per tantam nostram negligenti-
am coire, a quibusvis in expeditionem educi,
majoraque et validiora colligi agmina e vagis, quam
legitimo imperio gubernatis hominibus. Qui cum
exiguam admodum regionis ejus partem, quæ regi
paret, damno afficiant, Græcos potius, ad quas-
cunque accesserint civitates, devastant, dum in
his alios interficiunt, alios suis sedibus pellunt,
alios bonis exuunt. Taceo puerorum ac mulierum
injurias; et forma in his maxime præstantes violari,
cæteras etiam iis quibus corpora sua tegunt, exui,
ut nudæ jam a multis conspiciantur, quas in pere-
grina veste antea nunquam ne ornatus quidem
gratia vidisses, præterquam quod aliquæ in vilibus
præ inopia pannis pereuntes obeant. Quæ cum
tanto hactenus tempore mala durent; nulla tamen
hæc vel civitas ex iis quæ Græcos inter principa-
tum obtinet, vel vir de principibus aliquis molestias
tulit: unum excipio parentem tuum. Solas enim
Agessilaus, quod noverimus, in magno semper
vixit desiderio, tum Græcos in libertatem vindic-
candi, tum belli Barbaris inferendi. Qui tamen et
ipse una saltim adhuc in re aberrasse visus est.
Neque mireris velim, si tecum ego disserens, men-
tionem faciam eorum, quæ minus ille recte sensit.
Nam et libere semper animi sensa proferre soleo, et malim ob justam reprehensionem invidiam
sustinere, quam per immeritam laudem gratificari. Me igitur quæ attingunt, hoc sese modo habent.

Verum ille, qui in cæteris alios superabat om- C
nes, cum esset maxime temperans, idemque justis-
simus, ac reipublicæ studiosissimus, duplicem præ-
se tulit cupiditatem, præclaram illam quidem utram-
que per se, ut apparebat; sed ita invicem dissiden-
tes, nunquam ut simul ambæ confici possent. Cupiebat itaque et cum rege [Persarum] bellum ge-
rere, et amicos, qui ad se confugissent, in civitates
suas reducere, ac negotiis ibi publicis summa cum
potestate præficere. Ergo illud inde sequebatur, ut
et ob studium erga alios, in bellis ac calamitatibus
Græci versarentur, et propter exortam inde rerum
perturbationem, neque otii satis, neque viriam ad
laecessendos bello Barbaros invenirent. Quare vel
ex iis quæ tunc temporis contigerunt, non est
difficile intelligere, non expedire (ubi recta saltem
obtainent consilia) bellum inferre regi prius, quam
Græcos quispiam inter se conciliatos ab hoc con-
tendendi furore abduxerit. Qua de re, ut alias dis-
serui, ita neque modo supersedebo. Tamen si
maxime quidam ex iis qui alios docere se posse
pollicentur, cum sint ipsi doctrinæ omnis expertes,
et mea carpere audent, quæ tamen imitari deside-
rant, amentis forsitan esse dicant, quod Græciæ me
calamitatum cura tangat aliqua, quasi mea ora-
tione melius cum illa agi deinceps possit aut dete-

ἀπαντες ἐκδεδῶκεται οὐ μόνον τοῖς βαρβάροις, ἀλλὰ
καὶ τῶν ἑλλήνων τοῖς τῆς μὲν φωνῆς τῆς ἡμετέρας
κοινωνοῦσι, τῇ δὲ τρόπῳ τῇ τῶν βαρβάρων χρωμέ-
νοις. Οὐδ', εἰ νοῦν ἔχομεν, οὐκ ἂν περιορώμεν ἀθροί-
ζομένους, οὐδ' ὅπῃ τῶν τυχόντων στρατηγούμενον,
οὐδὲ μείζους καὶ κρείττους συντάξεις στρατοπέδων
γυγνομένας ἐκ τῶν πλανωμένων ἢ πολιτευομένων. Οἱ
τῆς μὲν βασιλείας χώρας μικρὸν μέρος λυμαίνονται,
τὰς δὲ πόλεις τὰς ἑλληνίδας εἰς ἣν ἂν εἰσέλθωσιν,
ἀναστάτους ποιοῦσιν, τοὺς μὲν ἀποκτείνοντες, τοὺς
δὲ φυγαδεύοντες, τῶν δὲ τὰς οὐσίας διαρπάζοντες.
Ἐτι δὲ παῖδας καὶ γυναῖκας ὀρίζοντες· καὶ τὰς
μὲν εὐπρεπεστάτας καταισχύοντες, τῶν δ' ἄλλων, ἃ
περὶ τοῖς σώμασιν ἔχουσι περισπῶντες, ὥστε, ἃς
πρότερον οὐδὲ κεκοσμημένας ἦν ἰδεῖν τοῖς ἄλλοις.
Ἐπεὶ ὅν πολλὴν ἤδη χρόνον γυγνομένων οὐτε πόλιν
οὐδεμίαν τῶν προστῆναι τῶν ἑλλήνων ἀξιουσῶν ἡγα-
νάκτησεν· οὐτ' ἀνὴρ τῶν πρωτεύοντων οὐδεὶς βα-
σιλέως ἤνεγκε. Πλὴν ὁ σὸς πατήρ. Μόνος γὰρ Ἀγη-
σίλαος, ὃν ἡμεῖς ἴσμεν, ἐπιθυμῶν ἅπαντα τὸν χρόνον
διετέλεσε τοὺς μὲν ἑλληνας ἐλευθερῶσαι, πρὸς δὲ
τοὺς βαρβάρους πόλεμον ἐξενεγκεῖν· οὐ μὴν ἀλλὰ
καὶ τοὺς ἐνὸς πράγματος διήμαρτε· καὶ μὴ θαυμά-
σιαι, εἰ πρὸς σε διαλεγόμενος μνησθήσομαι τῶν
οὐκ ὀρθῶς ὑπ' αὐτοῦ γνωσθέντων· εἰθισμαὶ τε γὰρ
μετὰ παρρησίας αἰεὶ ποιεῖσθαι τοὺς λόγους. Καὶ δε-
ξαμένην ἀν δικαίως ἐπιτιμήσας ἀπέχεσθαι μᾶλλον, ἢ
παρὰ τὸ προσῆκον ἐπαινεσας χαρίσασθαι. Τὸ μὲν οὖν
ἐμὴν οὕτως ἔχον ἐστίν.

et malim ob justam reprehensionem invidiam
sustinere, quam per immeritam laudem gratificari. Me igitur quæ attingunt, hoc sese modo habent.

Ἐπεὶ οὖν δ' ἐν ἅπασιν τοῖς ἄλλοις διανεγκῶν, καὶ γε-
νόμενος ἐγκρατέστατος, καὶ δικαιοτάτος, καὶ πολεμι-
κώτατος, διττὰς ἔσχεν ἐπιθυμίας. Χωρὶς μὲν ἐκατέ-
ραν καλὴν εἶναι δοκοῦσαν, οὐ συμφωνούσας δ' ἀλλήλαις,
οὐδ' ἅμα πράττεσθαι δυναμένας· ἢ βούλετο γὰρ βασιλεῖ
τε πολεμεῖν, καὶ τῶν φίλων τοὺς φυγόντας εἰς τὰς
πόλεις καταγαγεῖν, καὶ κυρίου καταστῆσαι τῶν
πραγμάτων. Συνέβαιεν οὖν ἐκ μὲν τῆς πραγμα-
τείας, τῆς ὅπερ τῶν ἐτέρων, ἐν κακοῖς καὶ κινδύνοις
εἶναι τοὺς ἑλληνας· διὰ δὲ τὴν ταράχην, τὴν ἐνθάδε
γυγνομένην, μὴ σχολὴν ἔχειν. μηδὲ δύνασθαι πολε-
μεῖν τοῖς βαρβάροις. Ὅστις ἐκ τῶν κατ' ἐκείνων τὸν
χρόνον βῆδιν καταμαθεῖν, ὅτι δεῖ τοὺς ὀρθῶς βου-
λευομένους μὴ πρότερον ἐκφέρειν πρὸς βασιλέα πό-
λεμον, πρὶν ἂν διαλλάξῃ τις τοὺς ἑλληνας, καὶ παύσῃ
τῆς μάχης καὶ τῆς φιλονεικίας ἡμᾶς. Περὶ ἧς ἐγὼ
καὶ πρότερον εἶρηκα, καὶ νῦν ποιήσομαι τοὺς λό-
γους. Καὶ τοὶ τινες τῶν μηδεμιᾶς μὲν παιδείας
μετεσχηκόντων, δύνασθαι δὲ παιδεύειν τοὺς ἄλλους
ὀπισθοπορευομένων, καὶ φέγειν μὲν τὰ ἐμὰ τολμῶντων,
μιμεῖσθαι δὲ γλιχομένων· τάχα ἂν μανίαν εἶναι
φῆσαιεν τὸ μέλειν ἐμοὶ τῶν τῆς ἐλλάδος συμφορῶν,
ὥσπερ παρὰ τοὺς ἐμοὺς λόγους ἢ βέλτων ἢ χειρόν
αὐτὴν πράξουσιν· ὧν δικαίως ἂν ἅπαντες πολλὴν
ἀνανδρίαν καὶ μικροψυλίαν καταγοῖεν ὅτι προσ-
ποιούμενοι φιλοσοφεῖν, αὐτοὶ μὲν ἐπὶ μικροῖς φιλο-

τιμούνται· τοὺς δὲ δυναμένους περὶ τῶν μεγίστων συμβουλευεῖν φρονούντες διατελοῦσιν. Οὗτοι μὲν οὖν βοηθοῦντες ταῖς αὐτῶν ἀσθενείαις, καὶ ῥαθυμίαις ἴσως τοιαῦτ' ἐροῦσιν. Ἐγὼ δὲ οὕτως ἐπ' ἑμαυτῷ μέγα φρονῶ, καί περ ἔτη γεγονώς ὀγδοήκοντα, καὶ παντάπασιν ἀπειρηκώς, ὥστε οἶμαι καὶ λέγειν ἔμοι προσήκειν μάλιστα περὶ τούτων, καὶ καλῶς βεβουλευσθαι πρὸς σὲ ποιούμενον τοὺς λόγους· καὶ τυχόν ὑπ' αὐτῶν γενήσεσθαι τῶν δεόντων. Ἦγούμαι δὲ καὶ τοὺς ἄλλους Ἕλληνας, εἰ δεήσειεν αὐτοὺς ἐξ ἀπάντων ἐκλέεσθαι τὸν τε τῷ λόγῳ κάλλιστα δυνηθέντα παρακαλέσαι τοὺς Ἕλληνας ἐπὶ τὴν τῶν βαρβάρων στρατείαν, καὶ τὸν τάχιστα μέλλοντα τὰς πράξεις ἐπιτελεῖν τὰς συμμέρειν δοξάσας, οὐκ ἂν ἄλλους ἀνὸ ἡμῶν προκριθῆναι. Καὶ τοι πῶς οὐκ ἂν αἰσχροῖν ποιήσαιμεν, οὕτως ἐντίμων ὄντων, ὧν ἅπαντες ἂν ἡμᾶς ἀξιώσαιαν; τὸ μὲν οὖν ἐμὸν ἔλαττόν ἐστιν· ἀποστῆναι γὰρ ἃ γινώσκει τις, οὐ πάντων γαλεπῶν πέφυκε. Σοὶ δὲ προσήκει προσέχοντι τὸν νοῦν τοῖς ὑπ' ἐμοῦ λεγομένοις βουλευσασθαι πότερον ὀλιγορητέον ἐστὶ τῶν ἐλληνικῶν πραγμάτων, γεγονότι μὲν ὥσπερ ὀλίγῳ πρότερον ἐγὼ διήλθον· ἡγεμόνι δὲ λακεδαιμονίων ὄντι· βασιλεῖ δὲ προσαγορευομένῳ· μεγίστην δὲ τῶν ἐλλήνων ἔχοντι δόξαν· ἢ τῶν μὲν ἐνεστώτων πραγμάτων ὑπερ-οπτόν, μεῖζον δ' ἐπιχειρητέον. Ἐγὼ μὲν γάρ ἤμμι χρῆναι σε πάντων ἀφείμενον τῶν ἄλλων, δοῦναι τούτοις προσέχειν τὸν νοῦν· ὅπως τοὺς μὲν Ἕλληνας ἀπαλλάξῃς τῶν πολέμων, καὶ τῶν ἄλλων κακῶν, τῶν νῦν αὐτοῖς παρόντων· τοὺς δὲ βαρβάρους παύσῃς ὀβριζόντας, πλείω κεκτημένους ἀγαθὰ τοῦ προσήκοντος. Ὡς δ' ἐστὶ ταῦτα δυνατὰ, ἐμὸν ἔργον διδάξαι περὶ αὐτῶν ἐστίν.

bellis, ac miseriis, quibuscum hodie conflictantur, qui jam pluribus, quam par sit, bonis abundant. Id

PE.

Χορικίου Σοφιστοῦ λόγῳ διάφοροι, καὶ Προκοπίου σοφιστοῦ Γάζης στίχῳ Ὀμηρικῶν Μεταφράσεις.

[336 R.] Ἀνεγνώσθη Χορικίου σοφιστοῦ Γάζης Μελέται καὶ Συντάξεις λόγων διάφοροι. Οὗτος χαίρει μὲν εὐκρινεῖα καὶ καθαρότητι, εἰς τὸ χρήσιμον δὲ καὶ τῇ περιβολῇ κεχρημένος τῷ τε εὐκαίρῳ καὶ τῷ⁸¹ μὴ εἰς μήκος περιόδου ταύτην παρατείνειν οὐδὲν τῇ σαφηνείᾳ λυμνιέται, ἥθει τε καὶ ἀληθείᾳ συγκέκραται, οὐδὲ τῆς γνωμολογικῆς⁸² σπουδῆς ἀστοχῶν. Ἦ δὲ γε λέξεις αὐτῷ τῶν λογίων [175 H.] οὕσα ἐν πολλοῖς οὐκ αἰεὶ τὸ γνήσιον δίδωκε· ἐπὶ⁸³ ὅτε γὰρ διὰ τὴν ἄκρατον τῆς τροπῆς⁸⁴ ἄκτροπὴν εἰς ψυχρολογίαν ἐκπίπτει. Καὶ πρὸς τὸ ποιητικώτερον δὲ ἔστιν οὗ παρασύρεται. Χρήσιμος δὲ ἐστὶν αὐτὸς ἑαυτοῦ ἄλλον ἐκφράσεις καὶ ἐγκώμια διερχόμενος⁸⁵. Ἔστι δὲ καὶ τῆς εὐσεβείας ἐραστής, τὰ Χριστιανῶν ἔργα καὶ τεμένη τιμῶν· πλὴν οὐκ οἶδ'

A rius. Quos merito sane pusilli nimis, ac parum virilis animi omnes æque censeant; quod se philosophos jactitantes, non solum ipsi parvis e rebus gloriolam aliquam venentur, sed aliis quoque, qui de majoribus consilia suggerere possint, non desinant invidere. Atque illi quidem, imbecillitati et ignavia obsequentes suæ talia forsân dicturi sunt: ego vero, quanquam octogesimum jam natus annum penitus defeci, magnifice tamen adeo de me adhuc sentio, ut potem non tantum mei vel in primis fuisse muneris de his dicere, sed etiam tecum agendo præclara suggessisse consilia, ac fortasse per hæc aliqua recte esse gerenda. Quin et cæteros ego Græcos existimo, si ex omni suorum numero deligendi ipsis essent, cum qui Græcos posset optime

B oratione sua incitare ad invadendos bello Barbaros, tum qui celerrime conficere posset, quæ utiliter gerenda viderentur, nullos omnino alios nobis præposituros. Et vero quomodo non alioqui turpem prorsus rem committereinus, cum honorifica forent adeo illa, quibus nos omnium iudicio ornaremur? Etsi a me quod proficisci potest, minoris id sane momenti est; cum non ita solet esse arduum, suam de re quæpiam sententiam proferre. Cum tuum sit ad ea animum, quæ modo indicavimus, advertentem displicere, Græciene res negligendæ tibi sint, eo quod paulo ante dixi genere nato, Lacedæmoniorum duci, regi quoque declarato, et maximum inter Græcos nomen sustinenti, an potius præsentia sint omittenda negotia, quo his majora suspicias. De quibus sane ego illud sentio, in hæc duo potissimum, cæteris omnibus prætermis- sis, esse tibi incumbendum, ut Græcos hisce liberes: utque barbarorum coerceas insolentiam, autem confieri posse, meas partes duxi commone-

CLX.

Choricli Sophistæ declamationes variae, et Procopii Gazæi Homericorum versuum Metaphrases.

Lectæ sunt Choricli Sophistæ Gazæi *Declamationes Orationumque classes variae* (63). Gaudet hic accurata distinctione atque puritate: ac si quando utilitatis alicujus gratia etiam circumductione utitur, tam eam opportune adhibet, in periodi longitudinem nequaquam excurrendo, nihil ut perspicuitatem lædat. Mitior item affectus apud ipsum egregio candore temperatur, neque tamen ideo a docta recedit diligentia. Selectis utitur plerumque vocibus, etsi non semper genuinum illæ suum servent usum. Interdum enim ob nudam figurarum deflexionem in frigidam incidit dictionem: et est ubi ad poeticum potius stylum delabitur. Vincit autem seipsum, præstantiorque est, dum in descriptionibus ac laudationibus versatur. Religionis item

VARIE LECTIONES.

⁸¹ τῷ post καὶ om. A. ⁸² γνωμονικῆς C. ⁸³ προτροπῆς C. ⁸⁴ διερχόμενος C.

NOTE.

(63) Συντάξεις quales mox quinque numerantur.

amans, Christianorum sacra ritusque veneratur: A δπως διλιγῶριος καὶ λόγιον οὐδενὶ μύθους καὶ ἱστορίας Ἑλληνικάς, οὐ δέον⁸⁸, ἐγκαταμύγνους τοῖς ἑαυτοῦ συγγράμμασιν [337 R.] ἔστιν ὅτε καὶ ἱερολογῶν. Ποικίλα δὲ αὐτοῦ καὶ πολλὰ συγγράμματα φέρεται· πλασματικοῖς τε γὰρ καὶ πανηγυρικοῖς καὶ μονωθῆναι καὶ ἐπιθαλαμίοις καὶ ἀντιβήρητοις ἔστιν αὐτοῦ λόγοις ἐντυχθῆναι καὶ τοιοῦτοις ἑτέροις. Ἦκματε δὲ ἐν τοῖς Ἰουστινιανοῦ χρόνοις. Γέγονε δὲ μαθητὴς Προκοπίου ῥήτορος, ἐνὸς τῶν ἀρίστων, οὐ τοῦ Καισαρίως δὲ, ὅς ἐστι μέγα κτήμα καὶ ὄφελος κατ' ἐκεῖνο καιροῦ τὰς ἱστορικάς⁸⁹ γραφὰς συντάξας ἀείμνηστον αὐτοῦ κλέος τοῖς σπουδαιοτέροις καταλλίλοιπεν· ἐτίρω δὲ τινι προσωμῶλησεν ἐν τῇ αὐτῇ πατρίδι καὶ αὐτῷ λαθόντι σοφιστεύειν, ὃς καὶ εἰς γῆρας ἐλάττα· ἡδέως εἶχεν ὄρῃν ἀνθ' ἑαυτοῦ τὸν ὁμιλῆτην τῆς σχολῆς ἐξηγουμένον. Τοῦτου λόγοι πολλοί⁹⁰· τε καὶ παντοδαποὶ φέρονται, ἄξιον ζήλου καὶ μιμήσεως χρῆμα, καὶ δὴ καὶ βιβλίον ὅλον, *στίχων Ὀμηρικῶν Μεταφράσεις* εἰς ποικιλίας λόγων ἰδίαις ἐκμεμορφωμένα· αἱ μάλιστα τὴν τοῦ ἀνδρὸς περὶ ῥητορικὴν δύναμιν καὶ μελέτην ἱκανὰ πεφύκασιν ἀπαγγέλλειν· οὐ τινοδὰποι δὲ ἔστι δυνατόν μαθητῇ, Χορίκιος μιμητὴς κατὰ τοὺς λόγους γέγονεν. Ἀμφω δὲ ἥστην εὐσεβέες⁹¹, καὶ πᾶσιν τοῖς λόγοις αὐτῶν, οὐδὲ παρέργως, περὶ τῆς ἱερᾶς εἰκονουργίας διαλαβάνουσιν. Γέγονε δὲ Χορικίῳ καὶ ἡ τοῦ διδασκάλου τελευταῖ ἐπιταφίου ὑπόθεσις.

CLXI.

Sopatri Excerptorum variorum libri xxi.

Lectæ sunt *Eclogæ variae doctrinae* libris duodecim Sopatri sophistæ (70). Collegit autem hoc opus e multis et diversis historicis, atque scriptoribus. Primus itaque liber de fabulosis gentium diis agit. Electa hæc ex Apollodori (71) libro tertio *De diis*, qui patria Atheniensis grammaticam docuit. Nec vero e tertio duntaxat libro hæc selegit; sed et e quarto, quinto, ac nono. Item e primo, duodecimo, decimo quinto, et decimo sexto, usque ad quartum et vicesimum. Quibus collectaneis, quæ de diis fabulose ficta sunt, quæque historice warrantur, complectitur universa, ut et de heroibus, ac Dioscuris (72), de iis item, qui apud inferos degunt, aliaque id genus plurima. Colligit hæc quoque e secundo libro Jubæ (73) *De pictura*, et

PEA.

Σωπάρχου Ἐκλογαὶ διὰφοροὶ ἐν βιβλίοις ιβ'.

Ἀνεγνώσθησαν Ἐκλογαὶ διὰφοροὶ ἐν βιβλίοις⁹² ιβ' Σωπάρχου σοφιστοῦ. Συνελεχταὶ δὲ αὐτῷ τὸ βιβλίον ἐκ πολλῶν καὶ διαφόρων ἱστορικῶν καὶ γραμμάτων. Τὸ μὲν οὖν πρῶτον περὶ τῶν παρ' Ἑλλήσι μυθολογουμένων θεῶν διαλαμβάνει· ὃ συνελεχταὶ ἐκ τῶν Ἀπολλοδώρου *Περὶ Θεῶν* γ' λόγου ('Αθηναῖος δὲ ὁ Ἀπολλοδώρος, καὶ γραμματικὸς τὴν τέχνην). Οὐκ ἐκ τοῦ τρίτου δὲ μόνον ἡ διαλογὴ αὐτῷ πεποιήται, ἀλλὰ δὴ καὶ ἐκ δ' καὶ ε' καὶ θ', τοῦ τε⁹³ α' πάλιν καὶ ιβ' ιε' καὶ ις' καὶ μέχρι τοῦ κδ'. Ἐν ἡ συλλογῇ τὰ τε μυθικῶς περὶ θεῶν⁹⁴ διαπλασμένα, καὶ εἰ τι καθ' ἱστορίαν εἴρηται, περιλήψε, περὶ τε τῶν παρ' αὐτοῖς ἡρώων καὶ Διοσκουδ⁹⁵ρων, καὶ περὶ τῶν ἐν αἰδοῦ, καὶ ὅσα παραπλήσια. Ἐτι δὲ καὶ συνελεχταὶ αὐτῷ ἡ βίβλος καὶ ἐκ τοῦ

VARIE LECTIONES.

⁸⁸ δέον ἔν ἔχ. γ. ⁸⁹ ἱστορικάς add. A. ⁹⁰ λόγοι πολλοί vid. Boissonad. ad Marin. p. 76. ⁹¹ εὐσεβέες corr. A. ⁹² βιβλίοις A. ⁹³ τε post τοῦ om. A. ⁹⁴ vs A : καὶ ιε' γ. ⁹⁵ καὶ ante μέχρι add. A. ⁹⁶ θεῶν] αὐτῶν. A.

NOTÆ.

(64) Μονωθῆναι, quas describit Suidas, alique.
(65) Quem *Illustrem* Suidas nominat.
(66) Ut *Historiarum* libros, de quibus sup. cod. 63.
(67) Procopio Gazæ, ex Max. Margunii scholio.
(68) Quos habes infr. cod. 206 et 207.
(69) Qualem scripsisse Dorianem meminit Seneca rhetor Suasor. i, ad quem locum plures notavimus.

(70) Quem Suid. Apameensem, sive Alexandrinum potius putat.
(71) Est hujus mentio infr. cod. 186, in fine, et in Prolegomenis Bened. Ægii ad ejusdem Apollodori Bibliothecam.
(72) Castore, et Polluce.
(73) Lege Suidam de hoc regum doctissimo et multis eruditissime scriptis libris clarissimo.

δευτέρου λόγου τῶν ⁷¹ *Περὶ γραμμικῆς Ἰόδα*, καὶ μὴν ⁷² *καὶ ἡ τῶν Ἀθηναίων τοῦ Ναυκρατίτου Δειπνοσοφιστῶν*. Καὶ ὁ μὲν πρῶτος λόγος ἐκ τούτων ἡθροίσθη καὶ τὰδε περιλαμβάνει.

Ὁ δὲ δεύτερος ἐκ τῶν Σωτηρίδα Παμφίλης *Ἐπιτομῶν* πρῶτου λόγου καὶ καθέξης μέχρι τοῦ δεκάτου, καὶ [176 H] ἐκ τῶν Ἀρτέμωνος τοῦ Μάγνητος *Τῶν κατ' ἀρετὴν γυναικὶ πεπραγματευμένων διηγημάτων*, ἐκ δὲ καὶ ἐκ τῶν Διογένηος τοῦ Κυνικοῦ *Ἀποφθεγμάτων*, καὶ μὴν καὶ ἐξ ἄλλων διαφόρων, ἀλλὰ γε καὶ ἀπὸ ὀγδόου λόγου ⁷³ *τῆς Σαπφούς*· ἐν οἷς καὶ ἡ δευτέρα βίβλος τῶν συλλόγων.

Ὁ δὲ τρίτος λόγος συλλέγεται αὐτῷ ἐκ τῆς Φαωρίνου *Παντοδαπῆς Ὑλῆς* ⁷⁴, ἐκ τῶν ⁷⁵ *καὶ τοῦ ν καὶ τοῦ ξ καὶ καθέξης*, πλὴν τοῦ *τ*, μέχρι τοῦ *ω*, ἐν οἷς ⁷⁶ *διαφοροὶ ἱστορίαι καὶ τῶν κατὰ τὰ ὀνόματα θέσεων αἰτιολογίαι καὶ τοιαῦτα ἕτερα*· εἰς ἃ καὶ ὁ τρίτος αὐτῷ συμπραίνεται λόγος.

Ὁ δὲ τέταρτος αὐτῷ λόγος ἐκ τῆς ἀνεπιγράφοι αὐτῷ βιβλίου *συνηθροίσθη (Θαυμάτων δὲ μόνον ἐπιγράφεται Συναγωγὴ τὸ [340 R.] βιβλίον)* καὶ ἐκ τῶν τοῦ Ἀριστοξένου *Συμμικτῶν ὑπομνημάτων*, οὐκ ἐκ πάντων δὲ, ἀλλ' ἐκ γε τοῦ ἑκακιδεκάτου λόγου μόνου, καὶ ἐκ τοῦ ὀγδόου λόγου τῆς ⁷⁷ *Ῥούφου Δραματικῆς ἱστορίας*· οἷς παράδοξά τε καὶ ἀπίθανά μάλιστα ἐνεστὶν ⁷⁸ *εὐρεῖν, καὶ τραγῳδῶν καὶ κωμῳδῶν διαφορὰς*· πράξεις τε καὶ λόγους καὶ ἐπιτηδεύματα, καὶ τοιαῦθ' ἕτερα. Ἀλλ' ἐν τούτοις μὲν καὶ ὁ τέταρτος.

Ὁ δὲ πέμπτος σύγκειται αὐτῷ ἐκ τῆς ⁷⁹ *Ῥούφου Μουσικῆς ἱστορίας* πρῶτου καὶ δευτέρου καὶ τρίτου βιβλίου ὧν τραγικῶν τε καὶ κωμικῶν ποικίλην ἱστορίαν εὐρήσεις· οὐ μόνον ⁸⁰ *δὲ, ἀλλὰ καὶ διθυραμβοποιῶν τε καὶ αὐλητῶν καὶ κιθαριστῶν, ἐπιθαλαμίων τε καὶ ὕμνων καὶ ὕμνων καὶ ὑπορχημάτων ἀφήγησιν, περὶ τῶν ὀρχηστῶν καὶ τῶν ἄλλων τῶν ἐν τοῖς Ἑλληνικοῖς θεάτροις ἀγωνιζομένων, ὅθεν τε καὶ ὅπως οἱ τούτων ἐπὶ μέγα κλέος παρ' αὐτοῖς ἀναδραμόντες γεγονάσιν, εἴτε ἄρρενες εἴτε καὶ τὴν θῆλειαν φύσιν διεκλήρωσαν*· τίνες τε τίνων ἐπιτηδεύματων ἀρχὴ διεγνώσθησαν, καὶ τούτων δὲ τίνες τυράννων ἢ βασιλέων ἐρασταὶ καὶ φίλοι γεγονάσιν· οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ τίνες τε οἱ ἀγῶνες καὶ ὅθεν, ἐν οἷς ἕκαστος τὰ τῆς τέχνης ἐπεδείκνυτο. Καὶ περὶ ⁸¹ *ἐορτῶν δὲ, ὅσαι πάνδημοι τοῖς Ἀθηναίοις. Ταῦτα δὲ πάντα, καὶ εἴ τι ὅμοιον, ὁ πέμπτος ἀναγινώσκοντί σοι παραστήσει λόγος.*

Ὁ δὲ ἕκτος αὐτῷ συνέλεγχ' λόγος ἐκ τῆς ⁸² *Ῥούφου Μουσικῆς βιβλίου* πέμπτης καὶ τετάρτης, αὐλητῶν δὲ καὶ αὐλημάτων ἀφήγησιν ἔχει, ἀνδρες τε ὅσα ἡύλησαν καὶ δὴ καὶ γυναῖκες. Καὶ Ὅμηρος

vero etiam ex Athenæi Naucratisæ filii *Dipnosophiæ*. Et ex his quidem primus liber composuit, tantumdemque comprehendit.

Aliter deinde liber e Pamphile (74) *Soteridæ filii Epitomarum* libro primo, ac deinceps ad decimum usque, et ex Artemonis Magnetis filii *Narrationibus de recte factis mulierum*. Ad hæc etiam e Diogenis Cynici *Apophthegmatis*, aliisque diversis. Quin et ex octavo libro Sapphus. Quæ secundi libri collectanea sunt.

103^b Tertius tum liber legitur ex *Omnigena Favorini Silva* (75), ex ejus, inquam, N, Ξ, et ordine sequentibus, uno excepto T, usque ad Ω. Variæ hic afferuntur historiæ, et impositorum nomenclum rationes, atque id genus alia, in quæ tertius desinit liber.

Quartus autem ex incerti auctoris libro concinnatus, cujus titulus est : *Admirandorum Collectanea*, et ex Aristoxeni (76) *Miscellaneorum commentariis*, ac ne iis quidem omnibus, sed a decimo sexto duntaxat libro, atque ex octavo libro Ruffi, *Dramaticæ Historiæ*. Hic incredibilia atque inopinata maxime reperias, et cum tragædorum, tum comædorum varia gesta, sermones, vitæque instituta, et similia, ex quibus quartus liber conficitur.

Quintus vero collectus e Ruffi *Musicæ historiæ* libris primo, secundo, et tertio, ubi tragicorum, ac comicorum variam invenies historiam. Quin et dithyrambos scribentium, et aulædorum ac citharædorum, epithalamiorumque carminum, et hymnæorum, atque cantilenarum in chorea enumerationem. Item de saltatoribus, aliisque in Græcorum theatris usitatis certaminibus. Unde item, et quo genere nati fuerint, qui apud ipsos viri sive femine, ad summum in his decus pervenerunt. Quinam etiam singulorum auctores ac principes studiorum extiterint : et qui horum regibus aut imperatoribus in deliciis, et amici fuerint. Hoc amplius, qui lucii, et unde, in quibus artem quisque suam ostendit. De festis quoque diebus, qui a toto Atheniensi populo celebrantur. Hæc igitur omnia, et si quid his forte simile, legentibus quintus liber, exhibet.

Sextus ab illo collectus liber, ex ejusdem Ruffi *Musicæ historiæ* libro quarto, et quinto. Tibicinum vero, et carminum, quæ vel a viris, vel a feminis ad tibiam cantata fuere, narratio instituitur. Home-

VARIE LECTIONES.

⁷¹ τῶν τοῦ Α. ⁷² καὶ ante ἐκ om. Α. ⁷³ λόγου AC : βιβλίου C. ⁷⁴ πύλης C. ⁷⁵ τοῦ ante ξ add. A. ⁷⁶ τῆς τοῦ P. C. ⁷⁷ μάλιστα ἐνεστὶν A : ἐστὶν C. ⁷⁸ διαφορὰς add. A. ⁷⁹ μόνον A : μὴν H. ⁸⁰ αὐτῶν : αὐτοῦ Α.

NOTÆ.

(74) De quo etiam infr. cod. 75, et Suid.

(75) Videndus de hoc Suidas, et frequens ejus

apud Agel. mentio.

(76) Quem vel ex Suida noveris.

rus item, Hesiodus, et Animachus poetae, alique plurimi ex hoc poetarum genere, magnam hujus narrationis partem efficiunt. Addit vero et de feminis vaticinandi arte claris. Quæ item, et unde dietæ Sibyllæ. Atque hæc quidem a Ruso mutuatur. Sumit et e secundo libro **104a** *Haliensicon* Damostrati (77). Quin et ex Diogenis Laertii *De philosophorum vita*, libro primo, quinto, nono, et decimo, ubi philosophorum res exponit. Unde nimirum nata primum divina illa res philosophia, utque vigerit: qui quarum sectarum auctores ac principes exstiterint, quos quisque sui studiosos, aut artis forsitan annulos habuerit, quos singuli mores præ se tulerint, unde genus duxerint; quale ab initio vitæ genus sectati sint, quibusque temporibus floruerint. Hinc de rhetoribus, rebusque ad artem dicendi pertinentibus, ex hoc cognoscas libro licet. Idem etiam ex *Ælii Dionysii* (78) scriptis *De Alexandria urbe* decerptus liber, et ex *Hellanicis Ægyptiacis*. E quibus ubi fabulosa et fictitia multa cum aliorum item magna varietate collegeris, in sexti tandem libri extremum incidēs.

Septimus postea liber ex Herodoti *Historia* velut e floribus eleganter ac varie contextus est.

Octavus autem liber excerpta continet e veteri quodam codice (79), qui ille ipse, cui colligentis haud est ascriptum nomen. Feminas hic recenset, quarum illustris gloria famaue esset: virorum item quorundam præclære gesta, et ab his instituta dicendi artis gratia colloquia. Amicitia quoque vim, et proborum hominum apophthegmata refert. Sublegit hæc Plutarchi opuscula (80): *Quomodo adolescentem audire debeat poetas; De natura et laboribus*. Ut nimirum multi sæpenumero labore vitiosam naturam correxerint; alii contra bonam ignavia corruerint: utque in multis, qui in pueritia tardi omnibus videbantur, atque inepti, flore post ætate acrius ingenium ac perspicacius emicuerit. Librum item, *De inutili recundia; De garrulitate; De iracundia; Quomodo quis ex inimicis utilitatem capiat; De animi tranquillitate; Politicas ipsius præceptiones; De divitiis; Quomodo se quis in virtute proficere sentiat*. Rursum *Valerudinis tuendæ, et Conjugales ejusdem præceptiones*. In quibus plurima reperias cum gesta prædicatione digna, tum ad multa tibi perutilia. Hæc fere octavus liber complectitur.

Jam nonus ex ejusdem similiter Plutarchi libellis compendio factus. Ut ex opusculo *De sera Numinis*

A δὲ αὐτῷ καὶ Ἡσιόδου καὶ Ἀντίμαχος οἱ ποιηταὶ τῆς διηγήσεως μέρος, καὶ τῶν ἄλλων πλείστοι τῶν εἰς τοῦτο τὸ γένος τῶν ποιητῶν ἀναγομένων. Ἐτι δὲ καὶ περὶ γυναικῶν μαντικῶν ἀναγράφει, τίνες τε καὶ ὅθεν αἱ καλούμεναι Σίβυλλαι, καὶ ταῦτα μὲν ὡς ἀπὸ τῶν Πούφου, σύγκειται δὲ αὐτῷ καὶ ἐκ τῶν Δαμοστράτου Ἀλκιευτικῶν δευτέρου λόγου*, καὶ ἐκ τῶν Λαερτίου Διογένης Φιλοσόφων βίων βιβλίου πρώτου καὶ πέμπτου ἐνάτου τε* καὶ δεκάτου, ἐν οἷς τὰ περὶ τῶν φιλοσόφων διέξαισιν, ὅθεν τε τὸ φιλοσοφίας ἱερὸν χρῆμα τὴν ἀρχὴν ἔφυ, καὶ ὅπως ἤκμασε, τίνες τε τίνων αἰρέσεων ἀρχηγοὶ καὶ προστάται κατέστησαν, τίνες τε ἔσχον ἐραστὰς καὶ τίνες ἀντιτέχνους τίνες, πόλιν τε ἕκαστος [177 H.] αὐτῶν ἐπεδείκνυτο ἥθος, καὶ πόθεν εἶλκε τὸ γένος, καὶ οἷον τὸ ἐξ ἀρχῆς ἐπιτήδευμα, καὶ πότε καιροῦ ἤκμασε. Καὶ περὶ ῥητόρων δὲ καὶ ῥητορικῆς τὰ παραπλήσια σοι ἔστιν ἐκείθεν ἀναλαμβάνειν. Ἐτι μὲν** σύγκειται ὁ αὐτὸς λόγος καὶ ἐκ τῶν Ἀλλίου Δίου** *Περὶ Ἀλεξανδρείας*, καὶ ἐκ τῶν Αἰγυπτιακῶν Ἑλλανίζου**, δι' ὧν μυθικά τε καὶ πλάσματικά πολλὰ συλλέξας καὶ διάφορα ἕτερα εἰς τὸ τέλος τοῦ ἔκτου λόγου καταστήσεις.

Ὁ δὲ ἑβδομος αὐτῷ λόγος διήγισται ἐκ τῆς Ἡρόδοτου *Ἱστορίας*.

Ὁ δὲ ὄγδος ἐκ τόμου τινὸς ἀρχαίου ἐκλογαὶ καὶ αὐτὸ τυγχάνει τὸ βιβλίον, οὐκ ἔχον ἐπιγραφόμενον τὸν συνηθροικῶτα· ἐν οἷς τὰς εἰς μέγα δόξης καὶ ὄνομα λαμπρὸν ἀρθείας γυναῖκας καταλέγει, καὶ ἀνδρῶν ἐνίων ἔργα, καὶ ἐπὶ παιδείᾳ λόγων συνουσίας, ἀρετὴν τε αὐ φιλίας, καὶ τῶν σπουδαίων ἀποφθέγματα [341 R]. Σύγκειται δὲ αὐτῷ καὶ ἐκ τῶν Πλουτάρχου *Περὶ τοῦ πῶς δεῖ τὸν νέον ἀκοῦειν ποιημάτων*. *Περὶ τῆς φύσεως καὶ πόρων*, ὅπως τε πολλοὶ πολλάκις πόνη τὴν φύσιν οὐκ εὖ φερομένην ὥρθωσαν, ἕτεροι δὲ καλῶς ἔχουσιν ἐξ ἀμελείας διέψθειραν, ὅπως τε ἔθιοι ἐν μὲν νέοις βραδείας ἐνωρῶντο πᾶσι ἀσύντοι, ἀκμαστάντων δὲ εἰς τὸ ταχὺ καὶ συνετὸν αὐτοῖς ἡ φύσις ἐξέλαμψε· καὶ ἐκ τοῦ *Περὶ δυσωπίας* δὲ λόγου, καὶ *Περὶ ἀδολεσχίας*, καὶ *Περὶ ὀργῆς*, καὶ ἐκ τοῦ *Πῶς ἂν τις ὑπὸ ἐθρῶν ὤφελοῖτο*, καὶ *Περὶ εὐθυμίας* δὲ, καὶ *τῶν πολιτικῶν αὐτοῦ παραγγελμάτων*, *Περὶ τῆς πλοῦτου*, καὶ *Ὅπως ἂν τις συναίσθοιτο ἑαυτοῦ πρὸς ἀρετὴν ἐπιδιδότος*, ἐκ τε τῶν *Υγεινῶν* αὐτοῦ καὶ *γαμικῶν παραγγελμάτων*. Ἐν οἷς ἔστιν εὐρεῖν πλείστα καὶ ἀξιοληπόμενα, λόγους καὶ** ἔργα, καὶ πρὸς πολλὰ σοι χρησιμεύοντα. Ταῦτα μὲν καὶ ἐκ τούτων καὶ** ὁ ὄγδος λόγος.

Καὶ δὴ καὶ ὁ ὄγδος αὐτῷ ὁμοίος ἐκ τῶν Πλουτάρχου συνετμήθη, ἐκ τε τοῦ *Ὅτι βρᾶδιον οἱ***

VARIE LECTIONES.

* ἐκ τοῦ δευτέρου λόγου τῶν Δαμ. ἀλ. ζ. * τε om. pr. A. ** μὲν ζ. ** Δίου A: δι' οὗ ζ. Hoeschellius Διονυσίου. ** Ἑλλανίζου A. ** λόγους καὶ A· ἐν λόγοις ζ. ** καὶ ante ὁ add. A. ** οἱ add. A.

NOTÆ.

(77) Qui et a Suida referuntur. Meminit item *Ælian. Hist. animal. lib. xiii, cap. 21.*

(78) Ἀλλίου Διονυσίου emendo cujus supr. Lexicon Atticarum vocum legas 252.

(79) Superiore pag. forsitan indicatus.

(80) Quorum omnium Catalogum texuit Lamprias a Suida laudatus et nuper divulgatus. — Quæ ante ex his intercederunt, ea tibi asterisco indicanda putavi.

θεοὶ τιμωροῦνται, καὶ δὴ καὶ ἐκ τοῦ βίου Δημη-
τρίου καὶ Βρούτου τοῦ Ῥωμαίου, καὶ ἐκ τοῦ λόγου
δὲ ἐπιγράφεται αὐτῷ, Ἀνδρῶν ἐνδόξων Ἀπο-
φθέγματα, ἐκ τε τοῦ Περί ποταμῶν¹⁸, καὶ
Πῶς ἂν τις διακρίνῃς τὸν κόλακα τοῦ φίλου, καὶ
μὴν καὶ ἐκ τοῦ Κράτητος βίου, Δαίφροντος τε¹⁹
καὶ Πυρδάρου, καὶ ἐκ τοῦ βιβλίου δὲ δ' ἐπιγράφε-
ται αὐτῷ Βασιλέων καὶ στρατηγῶν Ἀποφθέγμα-
τα, σὺν οἷς καὶ ἐκ τῶν Συμποσιακῶν αὐτοῦ ἀπὸ τε
τοῦ πρώτου καὶ ἐφεξῆς μέχρι τοῦ ὀγδόου. Καὶ ἀπὸ
μὲν τῶν Πλούταρχου ἐκ τούτων · συνελεγκται δὲ καὶ
ἐκ τῆς Ῥούφου Ῥωμαϊκῆς Ἱστορίας πρώτου καὶ δευ-
τέρου καὶ τρίτου βιβλίου καὶ τετάρτου, ἐν οἷς ἔστι
περιτυχεῖν πολλοῖς ἀξιολόγοις, εἰ καὶ ἓν αὐτῶν
εἰς μύθους καὶ μακρὸν ἐκπίπτουσι²⁰ λήρον. Ἄλλ' ὥδε μὲν καὶ ὁ ἔνατος.

Ὁ δέκατος δὲ συνηθροίσθη ἐκ τε τῆς Κεφαλίωνος
Ἐρατοῦς, διαλαμβανούσης τὰ κατὰ Ἀλέξανδρον,
καὶ δὴ καὶ ἐκ τῶν Ἀπολλωνίου τοῦ Στωϊκοῦ, ὅσαι
γυναῖκες ἐφιλοσόφησαν ἢ καὶ²¹ ἄλλως τι ἐπιδο-
ξον διέπράξαντο, καὶ δ' ἂς οἰκίαι²² εἰς εὐνοίαν
συνεκράθησαν, καὶ ἐκ τῶν Θεαγέτους δὲ Μακεδονι-
κῶν πατρῶν, ἐκ τε τῶν Πλούταρχου περὶ βίων Νι-
κίου καὶ Ἀλκιβιάδου [178 H], Θεμιστοκλέους τε καὶ
Θησέως καὶ Λουκούργου Σόλωνος τε καὶ Ἀλεξάν-
δρου τοῦ Φιλίππου, ἐκ τε τῶν βίων Κίμωνος καὶ
Περικλέους καὶ Πελοπίδου καὶ Φωκίωνος καὶ Ἀρι-
σταίδου, ὧν τὰ πλεῖστα ἀξιωφύγητά τε καὶ ἀξιόμνη-
μόνευτα. Ἄλλ' ἐν τούτοις μὲν καὶ ὁ δέκατος.

Ὁ δὲ ἐνδέκατος ἔσχε τὴν συναγωγὴν ὁμοίως ἐξ
ὧν Πλούταρχος συνέταξε βίων, Ἐπαμεινώνδου²³ καὶ
Δίωνος καὶ Ἀγισιλᾶου καὶ Ἀγίδος καὶ Κλεομένους,
Εὐμένους τε τοῦ Καρδίου καὶ Φιλοποίμενος καὶ
Τιμολέοντος καὶ Ἀράτου, δὲ δημαγωγὸς καταστάς
τῶν Ἀχαιῶν ἐπτακαίδεκάκις ἐν αὐτοῖς ἐστρατήγη-
σε, μεγάλα πράξεις στρατηγῶν ἔργα · καὶ δὴ καὶ ἐκ
τοῦ βίου Πύρρου τοῦ Ἠπειρώτου, ἀλλὰ μὴν καὶ ἐκ
τῶν Ἀριστοφάνους τοῦ γραμματικοῦ Περί ζῶων
βιβλίου πρώτου καὶ δευτέρου, καὶ ἐκ τῆς²⁴ Ἰδέα
τοῦ βασιλέως Θεατρικῆς Ἱστορίας ἐπτακαίδεκάτου
λόγου. Οὕτω μὲν καὶ ὁ ἐνδέκατος.

Ὁ δὲ δωδέκατος αὐτῷ λόγος συνηθροίσται ἐξ Ἀλ-
λων τε διαφόρων, καὶ ἐκ τῆς Καλλιζένου Ζωγράφου
τε²⁵ καὶ ἀνδριαντοποιῶν Ἀναγραφῆς, καὶ
ἐκ τῶν Ἀριστονίκου²⁶ Περί τοῦ ἐν Ἀλεξανδρείᾳ
μουσείου, καὶ ἐκ τῶν Ἀριστοτέλους Πολιτικῶν,
Θεταλῶν τέ φημι καὶ Ἀχαιῶν καὶ Παρίων [344
R.] Λυκίων τε καὶ Κίων, καὶ ὧν ἐκεῖνος ἀπλῶς ἐν
τοῖς πολιτικοῖς αὐτοῦ διαλαμβάνει · ὧν τὸ χρησι-
μον οὐκ ἄδηλον. Ἄλλ' ἐν τούτοις μὲν Σωπᾶτρε καὶ ὁ δωδέκατος τῶν συλλογῶν πόνος.

VARIE LECTIONES.

¹⁸ ποταμοῦ A. ¹⁹ τε add. A. ²⁰ ἐκπίπτουσι C. ²¹ καὶ post ἢ om. pr. A. ²² οἰκίαι AC: οἰκίας C.
²³ Ἐπαμεινώνδου C. ²⁴ τῆς τῆς τοῦ C. ²⁵ ζωγρ.] καὶ ζωγρ. C. ²⁶ ἀριστονίκον A.

NOTÆ.

(81) Et montibus; exstatque hodie, sed alterius esse Plutarchi critici iudicant.

(82) Quem novem Musarum appellatione historicam Epitomen scripsisse supra retulit Photius cod. 65. Unum autem hinc elementum a fugisse suspicari cum κεφαλαίων ibi dictus sit, nisi apud Suid. κε

vindicta, e Vita Demetrii ac Bruti Romani; ex libro
cujus index est 104b Clarorum virorum Apophthe-
gmata. Ex libello De fluminibus (81); Quomodo as-
sentatorem ab amico discernas. Rursum ex Crate-
tis Vita, Daiphantique, et Pindari: et ex opuscu-
lo, quod Regum atque imperatorum Apophthegmata
inscripsit; atque ex Convivialium ejus Sermonum
libris, a primo ad octavum usque. Hæc fere Plu-
tarchus suppediavit. Allata vero nonnulla e Ruli
Historiæ Romanæ libris, primo, secundo, tertio et
quarto: in quibus occurrent pleraque memoratu
non indigna, tametsi horum quædam in fabulas in-
cidant, et prolixiores nugas. Ita se bonus habet
liber.

B Decimus vero coalluit e Cephalionis (82) Erato,
quo libro Alexandri gesta referuntur. Item ex Apol-
lonii Stoici libris, quæ sint unquam mulieres philo-
sophatæ, quidve aliud præclare gesserint, et per
quas familiæ aliquando in concordiam redactæ, ex
Theagenis quoque Macedonicis patriis. Rursum e Pla-
tarchi Vitis Nicæ, Alcibiadis, Themistoclis, The-
sei, Lycurgi, Solonis et Alexandri Philippi filii. Item
e Vitis Cymonis, ac Lysandri, Demosthenis, Peri-
clis, Pelopidæ, Phocionis, et Aristidæ: quorum ple-
raque memoranda, admirationeque digna. Atque hic
decimus liber est.

Undecimus perinde e Plutarchi Vitis selecta con-
tinet, puta Epaminondæ, Dionis Agesilai, Agidis,
Cleomenis, Eumenis Cardiani, Philopœmenis, Timo-
leontis, et Arati, qui Achæorum creatus tribunus
plebis decies septies copias eorum duxit, multa in eo
imperio præclare gerens. Rursum e Vita Pyrrhi Epi-
rotarum regis. Quin et ex Aristophanis (83) gram-
matici, De animalibus libro primo, et secundo, at-
que ex Historiæ theatricæ (84) Jubbæ regis libro
decimo septimo. Atque his quidem undecimus liber
constat.

Duodecimus denique coæcervatus est e variis: ut e
Callixeni Pictorum ac statuariorum Relatione; ex
Aristonico, De Museo Alexandrino; ex Aristotelis,
Politicis; Thessalorum, inquam, Achæorum, 105a
Pariorum, Lyciorum; Chiorum, atque adeo omnium
D (85) quos ille suis in Politicis commemorat, quorum
non vulgarem esse usum constat. Qua in re Sopatri
labor hoc duodecimo ejus libro consumitur.

φαίων ἢ κεφάλων legeretur.

(83) Cujus apud Suidam mentio.

(84) Hujus operis librum iv ab Athenæo lauda-
tum reperies lib. iv.

(85) Quorum nomina aliquot collegit diligenter Is.
Cas. cod. Laertii lib. v.

Magnam sane utilitatem hæc legentibus lucubratio affert. Etsi enim fabulis, prodigiis, mendaciis, atque incredibilibus, ut sæpius a me dictum, non caret, ex his ipsis tamen, quæ ad variam veluti e penu aliquo promendam doctrinam faciunt, etiam ad virtutem atque honestatem facientia decerpere quam plurima licet. Ad bene dicendi vero facultatem, ut ipsemet ad amicos præfatur, non modicum eadem afferunt emolumentum, insignemque utilitatem legenti pariunt. Dicitio ejus varia, neque unius formæ, tametsi perspicuitatem in omnibus servavit.

CLXII.

Eusebii episcopi (Thessaloniciæ) contra Andream quemdam libri x.

LECTI sunt Eusebii cujusdam, ut dignitate episcopi (86), sic et fide orthodoxi, decem libri adversus Andream quemdam inclusum (87), qui horum illi scribendorum causam dedit. Scripsit enim hic ad Eusebium epistolam, quam παραναγνωστικὸν nominarat (88), jurejurando ipsum ad eam legendam adigens. Qua lecta, Eusebius primum quidem hominem increpat, imperitiam iuxta ejus (89), atque audaciam reprehendens, ostendendo in ipsis etiam syllabis lapsus; et cum versum nullum potuerit sine solœcismo facere, ad scribendum tamen sese extulisse, instituti sui, simul et quietis oblitum. Hæreticam dein illius sententiam pluribus refellere aggreditur. Erat enim ille ex eorum numero, qui ab improba quam tenebant opinione, *Aphtharto doctæ* (90) sunt dicti. Primum itaque ostendit illi rationem esse reddendam, cur in una duntaxat significatione *corruptionis* vocabulo accepto, de solo id peccato dici arbitretur: cum suo vocabulorum usu sancti Patres tradiderint, ad varias omnino res hanc vocem extendi. Secundo, quod immortale, et impatibile, et incorruptibile ex ipsa unione corpus Christi Domini dixerit, quemadmodum et Julianus ausus (91) est asserere, cum tamen in eadem hac affirmet epistola contra Severum et Julianum, hunc a se susceptum esse laborem, ut qui duas naturas, vel substantias duas in Christo dicere non sustineant, neque duas proprietates, neque actiones duas. Tercio quod Adami corpus asserat ante lapsum, neque **105** mortale esse conditum, neque suapte natura corruptibile, ut nimirum ex hoc, pro ipsius opinione, illud item sequeretur, Christum Dominum ex ipsa conjunctione incorruptibile corpus, atque im-

Α Πολλὴν δὲ τὴν χρεῖαν τοῦτο δὴ τὸ φιλοπόνημα τοῖς ἀναγνώσκουσι παρέχεται· εἰ γὰρ καὶ μύθων καὶ τεράτων ψευδῶν τε καὶ ἀπιθάνων, ὥς μοι πολλάκις εἴρηται, οὐ καθαρεύει, ἀλλ' οὖν ἐν οἷς τε εἰς πολυμάθειαν ἐκ τοῦ ἐτοίμου συντελεῖ, καὶ πρὸς ἀρετὴν καὶ καλοκάγαθιαν πλείστα ἐστὶν αὐτῶν ἀπανθίσασθαι, πρὸς τε τὸ βητορεύειν καὶ σοφιστεύειν (ὡς καὶ αὐτοῖς τοῖς ἑταίροις⁸⁶ γράφων προσιμιάζεται) οὐκ ἐλαχίστην φέρει βοήθην⁸⁷, ἱκανὸν εἰς χρεῖαν καθέστηκεν. Ἡ δὲ φράσις αὐτῷ ποικίλη, καὶ οὐ μίαν τὴν ἰδέαν, εἰ καὶ διὰ πάσης τὸ σαφὲς ὤδευεν.

PEB.

Εὐσεβίου ἐπισκόπου κατὰ Ἀνδρέου τινὸς λόγος ε'.

Β Ἀνεγνώσθησαν Εὐσεβίου τινὸς (ἐπισκόπος ἦν⁸⁶ τὸ ἀξίωμα καὶ τὴν πίστιν ὀρθόδοξος) τοῦτον λόγος κατὰ Ἀνδρέου τινὸς ἐκκλησιastoυ συνεγράφησαν, τὴν αἰτίαν λαθόντες ἐκ τοῦ εἰρημένου ἐκκλησιastoῦ. Οὗτος γὰρ ἐγραψεν ἐπιστολὴν Εὐσεβίῳ (παραναγνωστικὸν δὲ καλεῖ τὴν ἐπιστολὴν), ὅρκους αὐτὸν εἰς τὴν ταύτης ἀνάγκῃσιν ἐκκαλοῦμενος· ἦν Εὐσεβίος ἀναγνὼς πρῶτον μὲν τὸν ἀνθρώπον ἐπιτιμᾷ, ἀμαθίαν ἅμα καὶ θράσος ἐπικαλῶν, καὶ δεικνύς καὶ περὶ αὐτὰς πταίνοντα τὰς συλλαβὰς, καὶ ὅτι μὴδένα στίχον ἀσολοικον εἰπεῖν δεδυνημένος, ὃ δὲ καὶ ἐπὶ τὸ συγγράφειν ἤρθη, τοῦ παγγέλματος καὶ τῆς ἐν ἀσκήσει ἡσυχίας ἐπιλεησμένος· εἶτα τὸ αἰρετικὸν αὐτοῦ φρόνημα διὰ πολλῶν ἀπελέγγει. Ἦν δὲ ἅρα τῶν λεγομένων ἀπὸ τῆς φαύλης δόξης τῶν ἐχόντων Ἀσθαρτοδοκητῶν. Καὶ πρῶτον μὲν δείκνυσιν αὐτὸν εὐθύνας ὑπέχοντα, ὅτι μονοστήμαντον τὸ τῆς φθορᾶς ἐξεληφώς ὄνομα ἐπὶ μόνῃς ἀμαρτίας οἰεῖται τάττεσθαι, τῶν ἁγίων Πατέρων ἡμῶν, δι' ὧν ταῖς φωναῖς ἀπεχρήσαντο, κατὰ διαφόρων πραγμάτων [179 H.] τρῦτο τὸ ὄνομα φέρεσθαι παραδεδωκότων. Β' ὅτι⁸⁷ ἀθάνατον καὶ ἀπαθὲς καὶ ἀφθαρτον ἐξ αὐτῆς ἐνώσεως τὸ σῶμα τοῦ Κυρίου, ὥσπερ⁸⁸ ὁ Ἰουλιανὸς, ἐτόλμησεν ἀποφθίνασθαι, καίτοι⁸⁹ διατεινόμενος ἐν αὐτῷ τῷ γράμματι κατὰ Σεδῆρου⁹⁰ καὶ Ἰουλιανοῦ τὸν τοιοῦτον αὐτῷ διαπεπονησθαι πόνον, ἅτε δύο φύσεις ἢ δύο οὐσίας ἐπὶ Χριστοῦ εἰπεῖν ἐκείνων οὐκ ἀνεχομένων, οὐδὲ δύο ἰδιότητας, οὐδὲ δύο ἐνεργείας. Γ' ὅτι πρὸ τῆς παραβάσεως τὸ τοῦ Ἀδὰμ σῶμα οὕτε θνητὸν λέγει διαπεπλάσθαι οὕτε φθαρτὸν φύσει, ἐν⁹¹ ἐκ τούτου καθ' ὅδον αὐτῷ⁹² χωρήσῃ τὸ καὶ τὸν Χριστὸν ἐξ αὐτῆς ἐνώσεως σῶμα ἀφθαρτον ἀνειληφέναι καὶ ἀπαθὲς, δεόν καὶ νοεῖν καὶ λέγειν ὡς τὸ τοῦ

VARIE LECTIONES.

⁸⁶ ἑτέροις ζ. ⁸⁷ βοήθην καὶ ἱκανὸν ζ. ⁸⁸ ἦν Α : οὗτος ἦν ζ. ⁸⁹ ἐπὶ cf. Snidas v. Ἰουλιανὸς Ἀλικαρνασσεύς. ⁹⁰ κυρίου ἐξεῖπεν ὥσπερ ζ. ⁹¹ καίτοι add. Α. ⁹² Σευήρου ζ. ⁹³ αὐτοῦ ζ.

NOTÆ.

(86) Thessaloniciæ, ut te docebit B. Gregor. Mag. epist. 69, lib. 9.

(87) Monachum ad S. Paulum Romæ, ut ibi B. Greg.

(88) Quasi juxta legendum scriptum dicas, quod ex diverso et alitru secus cum aliorum scriptis legatur, ut ea inter se componantur.

(89) Imperitum litterarum, et divinæ Scripturæ

nescium appellat B. Greg. sup.

(90) Quasi dicas *incorruptionis assertores*. De quibus legendus Niceph. lib. xvii, cap. 29.

(91) Episc. Halicarnassensis, qui cum Severo Chalcedonense concilio prædicere abnuens, a Justiniano imp. sede pulsus est, ut ait Liberatus in Breviario, cap. 19.

Ἀδὰμ σῶμα θνητὸν ἦν φύσει καὶ παθητὸν, οὐαὶ δὲ ἅπασι δάνατον διεφυλάττετο καὶ ἀπαθὲς, μέχρῃς ἂν αὐτὸ ἡ παράδασις τῆς φυλακῆς ἀπεγύμνωσεν· οὕτω γὰρ καὶ ὁ τῶν ἁγίων χορὸς ἀποφαινεται. Ἀ' ὅτι τὸν παρόντα κόσμον ἀφάρτον καὶ ἀνώλεθρον λέγει, θεὸν εἰδέναι ὅτι φθαρτὸς ἐστὶ καὶ ἀλλοιωτός. Καὶ ³³ ἔτερα δὲ σὺν τούτοις κεφάλαια κατὰ τὴν πρῶτην ἀντιγραφὴν ὁ ἐπίσκοπος, τὰ μὲν ἀσαφῶς, τὰ δὲ ³⁴ βλασφημῶς ἀπαλέγξας ἔχοντα, διορθωθῆναι παρηγγύησατο ³⁵ τὸν Ἀνδρέαν.

[345 R.] Ὁ δὲ δεξιόμενος τὴν ἐπὶ τῇ διορθώσει παραίνεσιν ἐπὶ τὸ χεῖρον ἀπέκλινε, καὶ βιβλίον δεύτερον συντάξεν, ἐν ᾧ καὶ τὰ προγεγραμμένα αὐτῷ ³⁶ πλατύτερον καὶ (ὡς οἶεται) δι' ἀποδείξεων ³⁷ συγκροτεῖ. Καθ' οὗ δὲ καὶ τὴν εἰρημένην δεκάλογον ὁ εὐσεβὴς Εὐσέβιος συντάττει, δι' ἧς ἐλέγχει ³⁸ μὲν αὐτὸν ὡς μὴ ἀρεσθέντα τῷ τῆς πίστεως ὄρῳ, ὃν αἱ ἁγία ἐξέθεντο σύνοδοι, ἰδίαν δὲ τινα τοιμηρῶς συνταξάμενον ἔκθεσιν πίστεως· εἰτα δὲ καὶ ὅτι πολλὰ τῶν ἁγίων ³⁹ ἀποσπαράξας ῥήτὰ καὶ παραποιησάμενος εἰς τὴν ἰδίαν ὑπόληψιν ἐξεβιάσατο ⁴⁰, καὶ ὅτι ἐναντιοῦται τῇ τε νέᾳ καὶ παλαιᾷ ⁴¹ Γραφῇ καὶ τοῖς ἁγίοις ἡμῶν Πατράσιν ἀφάρτον καὶ ἀνώλεθρον τὸν κόσμον δοξάζων. Ἐτι δὲ καὶ ὅτι τὴν ἀλλοίωσιν καὶ μεταστοιχείωσιν καὶ ρεῦσιν εὐδιάλητα εἶναι λέγει ὥσπερ τὰ ἀπὸ κακίας πάθη, καὶ δὲ καὶ διὰ τοῦτο τὸν ⁴² Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστὸν ἀν- αλλοίωτον καὶ ἀπαθὲς καὶ ἀφάρτον καὶ ἀρρέυστον ἀναλαβεῖν σῶμα. Καὶ πάλιν εἰπόντα διελέγχει ἰδίαν καὶ ἀφάρτον καὶ ἀγέννητον τὸν κόσμον, τὴν δὲ λεγομένην πρὸς τὸ ἰδίον αὐτοῦ μεταστοιχείωσιν μὴ παραδεχόμενον, ἅτε καὶ αὐτῆς τῶν εὐδιάλητων ⁴³ παθῶν παρ' αὐτῷ δογματιζομένης. Καὶ ὅτι τοῦ Ἀδὰμ ἀφάρτον καὶ ἀθάνατον κατὰ φύσιν καὶ ἀπαθὲς διαπλασθῆναι λέγει τὸ σῶμα, καὶ οὗ τοῦτο μόνον, ἀλλ' ὅτι καὶ αὐτὸς ὁ χοῦς ἀφάρτος ἦν, ἐξ οὗ τὸ σῶμα διεπλάσθη. Πάλιν ἐλέγχει αὐτὸν μονοσήμαν- τὸν τὸ τῆς φθορᾶς ὄνομα ἐξειληφότα, ἐν ᾧ καὶ δεικνυσιν ὅτι οὔτε φθορᾶς οὔτε θανάτου οὔτε τοῦ κατὰ κακίαν πάθους, ἀλλ' οὐδὲ τῶν ἀμαρτητικῶν λογι- σμῶν οὐδενὸς τούτων δημιουργὸς ὑπάρχει ὁ θεὸς, εἰ καὶ τῶν φθαρτῶν καὶ τῶν ⁴⁴ θνητῶν οὐσιῶν καθ- ἐστήκη δημιουργός· ἐκεῖνα γὰρ [180 H.] τῶν ἀν- υπάρκτων ⁴⁵ ἐστὶ καὶ καθ' ἑαυτὰ μὴ ἔχοντων ὑπό- στασιν. Ἐτι δὲ διελέγχει αὐτὸν τὸ κυριακὸν σῶμα ἐξ αὐτῆς ἐνώσεως ἀπαθὲς καὶ ἀφάρτον καὶ ἀναλ- λοίωτον ἀποφαινόμενον· ὅπερ ἵνα συστήσῃ, ὡς ἐνό- μισε, δείκνυσιν αὐτὸν καὶ τὴν ἄλλην ἀτοπίαν περὶ τοῦ κόσμου καὶ τοῦ Ἀδὰμ ἀποφθέγγεσθαι. Δεί- κνυσιν δὲ ἐν ταύτῃ ὁ Εὐσέβιος καὶ τὸ τῆς φθορᾶς καὶ

patibile assumpsisse. Ubi sentiendum ipsi fuerat, atque dicendum Adami corpus mortale quidem na- tura sua fuisse, ac patibile, verum divina gratia immortale atque impatibile custoditum, donec eum præviciatio custodia illa p̄m̄avit. Hæc enim con- cōrs est sanctorum Patrum sententia. Quarto, quod hunc mundum incorruptibilem, interitusque exper- tem asserat, cum tenendum sit corruptibilem eum esse, atque mutabilem. Plura id genus alia capita, prima hac responsione episcopus, partim obscure, partim blasphemæ dicta reprehendens, corrigere hæc eadem Andream cohortatus est.

Verum ille, accepta de emendandis suis admoni- tione, in sinistram inclinavit, et deteriora arripuit (92). Alterum enim mōx librum scripsit, quo planius ea quæ prius asseruerat, et (ut arbitrat̄ur) demon- stratione quadam astruit. In quem librum decem hos, uti diximus, pius ille Eusebius conscripsit : quibus probat ipsum non contentum illis fidei ter- minis, quos sacra concilia statuissent, peculiariem quamdam fidei expositionem audacter composuisse : multa quoque sanctorum Patrum dicta decerpta atque adulterata, vi in suam detorsisse sententiam. Veteri ad hæc, et Novo Testamento, sanctis Patribus eum adversari, dum incorruptibilem et expertem interitus mundum asserit. Mutationem præterea illum, transformationem, ac fluxum, reprehendenda esse dicere, non minus quam illæ quæ ex vitiositate ærtum habent perpressiones ; ac Christum propterea Dominum nostrum immutabile corpus, atque im- patibile, et incorruptum, minimeque fluxum assump- sisse. Rursum autem eum reprehendit, dum affir- mat mundum hunc æternum esse, et ingenerabilem atque incorruptibilem ; neque tamen elementorum illam transmutationem recipit, quæ ad æternitatem illius constituendam affertur, utpote quod hæc etiam inter illas passiones sit, quas reprehensibiles illæ esse certo docet. Deinde quod Adamum incorrupto et immortalī suapte vi, et impatibili corpore effi- ctum dicat : hoc amplius addit̄o, ipsum quoque terræ lutum, ex quo formatum corpus erat, corrup- tionis expert̄ fuisse. Reprehendit eundem iterum quod corruptionis vocabulo, unicam duntaxat sub- esse notionem asseruerit. Ubi etiam illud demon- strat, neque corruptionis, **106 a** neque mortis neque vitiosæ alienius passionis, sed neque culpā- darum quidem cogitationum auctorem esse Deum, tametsi corruptibilium ac mortalium substantiarum auctor existat : quod illa de non existentium nu- mero sint, et per se ipsa subsistentiam nullam ha- beant. Carpit item Andream, quod Christi Domini corpus ex ipsa Verbi unitione impatibile, incorru-

VARIÆ LECTIONES.

³³ καὶ om. A. ³⁴ δὲ] δὲ καὶ C. ³⁵ παρηγγύησατο A. ³⁶ αὐτῷ om. pr. A. ³⁷ ἀποδείξεως C. ³⁸ ἐλέγ- χει A : λέγει C. ³⁹ ἁγίων A : ἰδίων C. ⁴⁰ παρεβιάσατο C. ⁴¹ παλαιὰ καὶ νέα C. ⁴² εὐδιάλητα Casau- boinus : libri ἐνδιάλητα. ⁴³ τὸν] καὶ τὸν A. ⁴⁴ τῶν add. A. ⁴⁵ an. forte ἐνυπάρχων?

NOTÆ.

(92) Quare nec multo post damnatus in concil. Rom., ut refert card. Baron. ad ann. Chr. 601, sub an.

patibile, et incommutabile dixerit; ostenditque ipsum ad hoc stabilendum, ut quidem putabat, reliqua illa de mundo, et Adamo absurde tradidisse. Demonstrat autem eodem hoc in opere Eusebius, quot quantisque notionibus corruptionis vocabula in sacris Litteris usurpentur. Etenim dici ait de naturalibus minimeque reprehendendis affectionibus, et de labore, morbo, atque senectute usurpari. Nam et adolescentiæ corruptio senectus est, ut et labores fatigationesque robur corporis destrunt. Dicitur insuper de corporis afflictione in Asceticis, ac spiritali certamine. Sic enim loqui Apostolum: « Licet is, qui foris est, noster homo corrumpatur, tamen is, qui intus est, renovatur de die in diem: » et quæ sequuntur. Adhiberi quoque affirmat in illata corpori afflictione, sive in tabe et plagis, atque punitione. Dici vero et de noxa sive partis sive totius in animantibus, semine ac stirpibus: imo et de morte ipsa. Adhæc de dissolutione usurpari, ac de fluxu corporum, quæ humi conditis accidere solet. Præterea de vitiosa quoque in malum afflictione, sive de peccatis. Tot igitur modis corruptionis nomen adhiberi cum possit, lapsum esse merito Andreæ ostendit, qui unam duntaxat his vocibus subesse significationem tradiderit.

Confirmat deinde hasce suas Reprehensiones elibris sacræ Scripturæ, veteris juxta, ac novi instrumenti: Patrum item lectissimorum sententiis, Athanasii, et trium Gregoriorum, admirandorum, inquam, illius patratoris, et Gregorii Theologi, ac beati Nyseni episcopi. Basilii similiter Cæsareæ antistitis, et Joannis Chrysostomi, Cyrilli Alexandriæ, et Constantinopolitanæ sedis præsulis Procli (93), sancti adhæc martyris Methodii (94), et Codrati (95). Quorundam enim ex his dicta quædam Andreas avulserat, ac perverterat, simulque malitiose, aut imperite interpretando, errorem suum ex illis, ut sibi quidem persuasi, confirmarat. Verum ob hæc omnia, quæ modo dixi, iustas Eusebio pœnas dedit, 106b ob adulterationem (96), inquam, sanctorum Patrum, et improbitatem, atque inscitiam: quodque hæreticorum dicta quædam compilans, sanctis ea Patribus attribuire sit ausus:

Osterdit postea ex his, quæ ineptiendo proferebat, statuere illum certo, nihil Christum Dominum resurgendo mutatum de corruptione in incorruptionem, æque esse impatibilem in humanitate, ut in divinitate: asumque blasphemus appellare cæteros, qui sentirent et dicerent, mortali ac patibile corpore

A καταφθοράς καὶ δὴ καὶ ὅτι τῆς διαφθορᾶς ὄνομα ἐπὶ τῶν καὶ πῶς σηματομενόμενον ἢ θεῖα Γραφή ἀπαδέχεται, καὶ φησιν ὅτι φέρεται μὲν ἐπὶ τῶν φυσικῶν καὶ ἀδιαβλήτων παθῶν, καὶ ἐπὶ τε τῶν ἀπὸ κόπου καὶ καμάρτου καὶ γήρους. καὶ γὰρ φθορὰ μὲν τὸ γήρας νεότητος καὶ οἱ κόποι δὲ καὶ ἀκάματοι τοῦ σωματικοῦ τόνου. Ἐτι δὲ ἐπὶ τῆς τοῦ σώματος ἐν ἀσκήσει καὶ πνευματικοῖς ἀγῶσι ταπεινώσεως· καὶ γὰρ φησιν ὁ Ἀπόστολος· « Εἰ καὶ ὁ ἐξω ἡμῶν ἄνθρωπος φθείρεται, ἀλλ' ὁ ἐξω ἀνακαινύεται, » καὶ ἐξῆς. Φέρεσθαι δὲ φησι καὶ ἐπὶ τῆς ἐγγυμμένης τῷ σώματι ταπεινώσεως ἥτοι τηχεδόνος ἀπὸ τινων αἰκιῶν καὶ κολάσεων· ἐτι δὲ καὶ ἐπὶ τῆς βλάβης τῆς ἐγγυμμένης τοῖς ζωῖσι καὶ σπέρμασι καὶ φυτοῖς, τῆς τε μερικῆς καὶ τῆς καθόλου. Οὐ μὲν ἀλλὰ καὶ ἐπ' αὐτοῦ τοῦ θανάτου τὸ ὄνομα φέρεσθαι, καὶ ἐτι χωρὶς τῶν εἰρημένων ἐπὶ τῆς διαλύσεως καὶ βεύσεως τῶν σωμάτων τῆς ἐν τοῖς τάφοις συμβαινούσης· ἀλλὰ καὶ παρὰ ταῦτα ἐπὶ τοῦ κατὰ κακίαν πάθους ἥτοι τῶν ἀμαρτημάτων. Τσαυταχῶς οὖν τῆς φθορᾶς καὶ καταφθορᾶς καὶ διαφθορᾶς λαμβάνεσθαι δυναμένης [348 R.] εἰκότως διασφάλλεται δεικνύει τὸν Ἀνδρέαν ὡς μονοσήμιος ἀποκεχρημένον ταῖς λέξεσι.

Παρατίθησι δὲ τὰς κατὰ τοὺς ἐλέγχους ἀποδείξεις ἐκ τε τῆς θείας Γραφῆς, Παλαιᾶς τε καὶ Νέας, καὶ ἐκ τῶν λογάδιων Πατέρων, Ἀθανασίου καὶ τῶν τριῶν Γρηγορίων, τοῦ τε θαυματουργοῦ λέγω καὶ τοῦ Θεολόγου καὶ τοῦ θεσπεσίου Νύσσης, Βασιλείου τε τοῦ Καισαρείας καὶ Ἰωάννου τοῦ Χρυσοστόμου Κυρίλλου τε τοῦ Ἀλεξανδρείας καὶ τοῦ Κωνσταντινουπόλεως Πρόκλου, ἀλλὰ δὴ καὶ Μεθοδίου τοῦ ἱερομάρτυρος καὶ Κόδρατου· ὧν ἐνίων καὶ ῥήσις τινὲς ὁ Ἀνδρέας ἀποσπαράξας καὶ παραπλάσας, ἃ δὲ καὶ κακούργως ἢ καὶ ἀνοήτως ἐξεληφώς, ἐκείθεν (ὡς φησι) τὴν οἰκείαν πλάνην ἐκράτουν. Ἀλλὰ πάντων ἔνεκεν τῶν εἰρημένων Εὐσεβίῳ δίδωσι δίκαια, τῆς τε παραποιήσεως φημι καὶ κακούργιας ἢ καὶ ἀνοίας, καὶ ὅτι αἰρετικῶν ῥητὰ τινα παραλεξάμενος τοῖς ἁγίοις ἡμῶν Πατράσιν ἐτόλμησεν ἀναθεῖναι ταῦτα.

Ἐπὶ τούτοις δεικνυσιν αὐτὸν, ἐξ ὧν ἐματαιολόγει, δοξάζοντα ὅτι μὴ ἀλλοιωθεὶς ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς διὰ τῆς ἀναστάσεως ἐκ φθορᾶς εἰς ἀφθαρσίαν ὡσαύτως ἐστὶν ἀπαθὴς κατὰ τὴν ἀνθρωπότητα, ὡς περ ἐστὶν ἀπαθὴς κατὰ τὴν θεότητα, καὶ ὅτι ἐτόλμησε βλασφήμους ἀποκαλεῖσαι τοὺς φρονούν-

VARIE LECTIONES.

καὶ ἀν. τῆς om. A. γήρους G. δὲ καὶ ἐπὶ G. ἐπὶ II Cor. iv, 16. καὶ τὰ ἐξῆς G. ἐπὶ A: καὶ ἐπὶ G. παρὰ A: περὶ G. οὖν add. A. θείας add. A. τε om. A. τε add. A. κατὰ A.

NOTÆ.

(93) De quo Baron. card. V, et Notis ad Martyrol. 24 Octobr.

(94) Cujus meminit B. Hieron. in Catalogo sancti Epiphani. hæres. 64; Suidas Tabulæ sacræ martyrum, 18 Septembr. et infr. Phot.

(95) Pro Quadrati, ut Latini. V. B. Hier. in Catal. Euseb. lib. iv Hist. eccles. cop. 3 et alibi, et Mar-

tyrol. Rom. 26 Maii. De his omnibus lege Niceph.

(96) Sicut et Eusebii hujus apud se depositam ad B. Greg. epistolam corruptit et sermones errorum plenos ejusdem pontif. nomine falso inscripsit, ut propterea damnatum in synodo Romana Greg. anno 12 e superiore discas epist.

τας καὶ λέγοντας θνητῶ καὶ παθητῶ σώματι τὸν Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστὸν ἐν τῷ κόσμῳ πολυτεύσεσθαι, αὐτὸς οὐκ ἐρυθρίων μετὰ νίκην παθῶν καὶ θανάτου καὶ φθορᾶς ἀνείρεσιν παθητὸν τὸ κυριακὸν τερατεύεσθαι σώμα, καὶ ὁ ὡς φαρτολάτρης ἐνυδρίζων τοὺς ὁρθοδόξους λήλθειν αὐτὸν [181 H.] δι' ὧν λέγει παθητολάτρης ἀληθῶς ἀπελεγγόμενος. Ἐντεῦθεν τε παρατίθῃσι πάλιν φωνᾶς ὡς πατρικᾶς, καὶ παρίσθῃσι παθητὸν καὶ θνητὸν καὶ κατὰ τοῦτο φαρτὸν τὸ κυριακὸν σώμα ἕως τῆς αὐτοῦ ἐνδόξου ἀναστάσεως, ἐκείθεν δὲ δι' αὐτῆς μεταβληθὲν εἰς ἀθανάσιαν καὶ ἀπάθειαν. Λέγει δὲ ὡς ματαιολογεῖ φαρτολάτρης ὁ Ἀνδρέας ἐπιφραζὼν τοὺς ὁρθοδόξους· Ἀρεῖω γὰρ καὶ Ἀετίῳ καὶ Εὐνομίῳ, Ἀπολλίναρίῳ τε καὶ Νεστορίῳ, ἀλλ' οὐ τοῖς εὐσεβέσι κατ' ἀλλήλους καὶ οἰκείᾳ ἢ τοιαύτῃ κλήσει. Δογματίζει δὲ καὶ τοῦτο, ὡς ὁ Κύριος καὶ Θεὸς ἡμῶν τὰ φυσικὰ μὲν καὶ ἀδιάβλητα πάθη ὡς τῆς φύσεως Δημιουργὸς ἀνεδέξατο (ἃ οὐδὲ κυρίως πάθη, ἀλλ' ἔργα ἂν εἰκαιότερον καλοῖτο τῆς φύσεως), τῶν δὲ κυρίως παθῶν, ἥτοι τῶν ἀπὸ κακίας, παντελῶς ἀνεπίδεκτος ἦν· καὶ ὅτι οὐχ, ὡς πρὸ τῆς ἀναστάσεως ἦσθε καὶ ἔπινεν, οὕτω καὶ μετὰ τὴν ἀνάστασιν· συνέφαγε καὶ συνέπιε τοῖς μαθηταῖς, ἀλλὰ τὸ μὲν ἔπραττε νόμῳ φύσεως, τὴν βίονσαν σάρκα βρώσει καὶ πόσει ὡς ἀληθῶς ἀνακτεόμενος καὶ περικρατῶν, τὸ δὲ ἐτέλεσεν ὑπερφυῶς δι' οἰκονομίαν, ἵνα τοῖς μαθηταῖς πιστώσῃται, καὶ δι' αὐτῶν πᾶσι πιστοῖς, ὡς αὐτὸ τὸ πεπονηδὸς καὶ σταυρωθὲν ἀνέστη σῶμα, ἀλλ' οὐχ ἕτερον παρ' ἐκείνου, εἰ καὶ πρὸς ἀφθαρσίαν καὶ ἀπάθειαν μεταστοιχειώθη. Ταῦτα φιλοθῶς ἐπιδογματίζόμενος τέλος ἐπιτίθῃσι τῇ δεκαλόγῳ. Ἔστι δὲ σαφὴς καὶ ἀπλοῦς τὴν φράσιν, καθαρότητι χρώμενος, καὶ εἴ που δέοι, καὶ εὐκρινεῖα.

Hæc ubi Eusebius divine docuit, decimum tandem librum absolvit. Stylus ei clarus est, et simplex puroque dicendi genere utitur, atque, ubi opus est,

PCT.

Οὐινδανίου Ἀνατολίου Βηρυτοῦ Συναγωγῇ γεωργικῶν ἐπιτηδευμάτων ἐν τόμοις ιβ'.

[349 R.] Ἀνεγνώσθη Οὐινδανίου Ἀνατολίου Βηρυτοῦ ὡς Συναγωγῇ γεωργικῶν ἐπιτηδευμάτων συνήθροισται δὲ αὐτῷ τὸ βιβλίον ἐκ τε τῶν Δημοκρίτου Ἀφρικανοῦ τε καὶ Ταραντίνου καὶ Ἀπουληίου καὶ Φλωρεντίου καὶ Οὐάλεντος καὶ Λέοντος καὶ Παμφίλου, καὶ δὴ καὶ ἐκ τῶν Διοφάνους Παραδοξῶν· τόμοι δὲ εἰσι τὸ βιβλίον ιβ'. Χρήσιμον δὲ τὸ βιβλίον, ὡς καὶ διὰ πείρας αὐτῆς ἐπὶ πολλῶν εἰδομένων, πρὸς τὰς κατὰ γῆν ἐργασίας καὶ τοὺς γεωργικοὺς πόρους, καὶ σχεδὸν τι χρησιμώτερον τῶν ἄλλων, ὅσοι τῆς αὐτῆς αὐτῇ πραγματείας ἦσαν. Ἐχει δ' ὅμως ἓν καὶ τοῦτο τὸ βιβλίον τερατώδη καὶ ἄπιστα καὶ τῆς Ἑλληνικῆς πλάνης ὑπόπλεα, ἃ δεῖ τὸν εὐσεβεῖ γηπόνον ἐκτερεπόμενον τῶν λοιπῶν, συλλέγειν τὰ χρή-

A versatum in terris Christum Dominum, cum ipse non erubesceret, etiam post speratos cruciatus, et mortem ac corruptionem sublatam, patibile esse Domini corpus prodigioso mendacio asserere, nihil interim advertens, dum orthodoxos Phithartolatrias (97) per injuriam appellat, suis ipsum verbis Patheolotram (98) se revera probare. Addit dein iterum sanctorum Patrum sententias, ostenditque patibile ac mortale, et quod hinc sequitur, corruptibile Christi corpus fuisse, usque ad gloriosam ejus resurrectionem : inde vero immortale atque impatibile per ipsam esse redditum. Vanum item esse Andreæ indicat, qui orthodoxis probrosum Phithartolotram objiciat cognomentum ; in Arim enim, Aetium, Ennomium, Apollinarium atque Nestorium, non in pios, hanc quadrare appellationem. Illud quoque docet Eusebius, Dominum Deumque nostrum, ut naturales, minimeque reprehendendas perpassiones, tanquam naturæ opifex atque architectus assumpsit (quæ non passiones (99) propriæ, sed opera naturæ magis propriæ appellantur), sic propriæ dictas passiones, sive a vilitate profectas, omnino suscipere non potuisse : non item quo ante resurrectionem ederat ac hiberat modo, etiam post resurrectionem cum discipulis una edisse ac hibilisse ; sed prius illud quidem ex naturæ legibus fecisse, fluxam carnem cibo ac potu revera reparando atque corroborando, hoc vero supra naturæ ordinem procurandæ salutis nostræ gratia gessisse, ut discipuli crederent, et per illos fideles omnes, idem omnino corpus, quod cruciatibus excarnificatum, atque in crucem actum fuisset, a mortis surrexisse : neque aliud esse ab illo, quantumvis jam ad incorruptionem et indolentiam transformatum esset.

librum absolvit. Stylus ei clarus est, et simplex

CLXIII.

Vindanii Anatolii Beryti Collectaneorum de agricultura disciplina libri xii.

Legi Vindanii Anatolii Beryti De agricultura disciplina collectanea. 107a Conflans autem hic ab eo liber est e Democriti et Africani atque Tarantini scriptis, Apuleii quoque et Florentii, Valentis, Leonis Pamphili (1); tum vel maxime ex Diophanis Paradosis. Opus duodecim absolvitur libris, utile sane, ut ipsa nos experientia in multis docuit, ad terram excolendam, laboresque rusticos; Quin fere cæteris utilior hic liber, quotquot in ea ipsa re elaborarunt. Continet tamen nonnulla prodigiis similia, fidemque excedentia, et Græcis referta fabulis, quæ præterire pium decet agricolam, cætera quæ usui futura sint, arripientem. Et vero alii omnes, qui de re rustica scripserunt, eadem fere de iisdem, quan-

VARIE LECTIONES.

ὁ add. AC. ὡς πάλιν παρατίθῃσι ζ. ὡς Βηρύτου Α.

NOTÆ.

(97) Quasi dicas Corruptibilicolas.

(98) Pari forma Patibilicolas dixeris.

(99) Theologi nostri in scholis hodie Propassiones

PATROL. GR. CIII.

nominant.

(1) Tres huic Georgicorum libros tribuit Suidas.

tum videre potui, prodiderunt, neque in multis adeo dissentiunt. Quibus autem inter se dissident, in his Leonis experimenta cæteris anteponuntur omnibus.

CLXIV.

Galenus De sectis medicorum.

Legimus Galeni librum *De sectis*. Disserit autem de sectis quæ in arte medica inter se conspirant. Eas tres ait esse potissimas. Unam *logicam* appellatam, quam et *dogmaticam* agnominat, et *analogisticam*. Alteram vero *empiricam* dictam: hanc *observatricem* quoque ac *memorialem* nominat. Tertiam denique *methodicam*. Differunt autem inter se cum aliis rebus, tum inventionis modo. Dogmaticus enim medicus, ex eo quod ratiocinando curandi methodos reperiat, artem suam constituit. Empiricus vero non ratiocinatione, sed experimento atque observatione artem colligit. Jam methodicus, qui et ratione usum se, et experimento proficitur, etsi horum neutro satis accurate utatur, ab utrisque illis merito distinctus censebitur.

Liber hic tres in partes secatur: quarum in prima quidem empiricam atque dogmaticam graphice describit: ubi etiam, qualis utriusque natura sit, ostendit. Altera vero parte duas invicem sectas valde contententes, et de principatu certantes componit. Tertia denique methodicam producit, et quidem cum aliis suprascriptis duabus pugnantem, qualibet e tribus sectis sua jura proferente, et reliquas vincere satagente. Atque hic tertii libri finis est. Illud clarum, opus hoc inter cætera artis medicæ scripta omnibus præferri oportere. Siquidem discere convenit, quæ secta inter omnes optima sit, ut eam deinde secteris. Videtur autem non proprie medicus habendus liber hic, sed procemii vicem præbere, atque ad philosophiam potius pertinere. **107^b** Certum item illud, ad dictionem quod attinet, atque compositionem, purum eum esse, ac venustum. Harum enim ubique formarum studiosus imprimis Galenus extitit, tametsi in plerisque scriptis intempestivis suis sermonibus ac digressionibus, prælongisque periodis non sine molestia libros commisceat, dictorum sensum obscuret, et orationis seriem quodammodo abruptat, lectorem etiam ipsum longioribus hisce deliramentis in negligentiam abducens: quibus saltem vitulis vacat hoc de sectis opus.

CLXV.

Himerii sophistæ Declamationes.

Lectæ sunt Himerii (3) *sophistæ Declamationes* (5) seu *Orationes variae*. Suasoriæ duæ, judiciales tres: quarum etiam edit argumenta (4). Et suasoriarum

συνα. Καὶ οἱ ἄλλοι δὲ τῶν τὰς γεωργικὰς πραγματείας συγγραφεύων σχεδὸν τι τὰ αὐτὰ περὶ τῶν αὐτῶν, ὅσα ἐμὲ εἰδέναι, ἀποφαίνονται, οὐκ ἐπὶ πολλοῖς δὲ διαφωνοῦσιν. Ἐν οἷς δὲ διαπεφωνήκασιν, ἡ τοῦ Λέοντος τῶν ἄλλων προκρίνεται πείρα.

ΠΕΔ'.

Γαληνοῦ περὶ αἰρέσεων.

Ἀνεγνώσθη Γαληνοῦ *Περὶ αἰρέσεων*. Περὶ αἰρέσεων δὲ τῶν κατὰ τὴν λατρικὴν τὴν σύστασιν ἔσχηκνῶν διαλαμβάνει, καὶ φησι τρεῖς κατ' λατρικὴν καθολικὰς αἰρέσεις· συστήναι, τὴν τε καλουμένην *λογικὴν*, ἣν καὶ *δογματικὴν* ἐπονομάζει, ἔτι δὲ καὶ *ἀναλογιστικὴν*· δευτέραν δὲ τὴν καλουμένην *ἐμπειρικὴν*, ἥτις καὶ *τηρητικὴ* καὶ *μνημονευτικὴ* ἐπικαλεῖται· τρίτην [182 H.] δὲ τὴν *μεθοδικὴν*. Διαφέρουσι δὲ ἀλλήλων αὐταὶ ἄλλοις τε καὶ τῷ τρόπῳ τῆς εὐρέσεως· ὁ μὲν γὰρ *δογματικὸς* λόγῳ κεχρημένος καὶ τὰς μεθόδους τῆς λατρείας εὐρίσκων τὴν τέχνην συνίστησιν, ὁ δὲ *ἐμπειρικὸς* οὐκέτι τῷ λόγῳ, ἀλλὰ τῇ πείρᾳ καὶ τῇ τηρήσει· ὁ δὲ *μεθοδικὸς* ἐπαγγελλόμενος καὶ λόγῳ καὶ πείρᾳ κεχρησθαι, ἀκριβῶς δὲ μηδετέρῳ χρώμενος, εἰκότως ἀμφοῖν διοίσει.

Εἰς γ' δὲ τμήματα διαιρεῖται τὸ παρὸν βιβλίον. Καὶ ἐν μὲν τῷ πρώτῳ τὴν σύστασιν τῆς ἐμπειρικῆς καὶ δογματικῆς ἀναγράφει, ἐν ᾧ καὶ ὅποια ἡ ἐκάστη οὐσία διδάσκει· ἐν δὲ τῷ δευτέρῳ εἰσάγει τὰς διὰ διαφιλονεικούσας αἰρέσεις ἀλλήλαις καὶ τῶν ^α πρωτείων ἀμφισθητούσας· ἐν δὲ τῷ γ' τμήματι τὴν καλουμένην εἰσάγει μεθοδικὴν ταῖς προεξηρημέναις δυσὶ μαχομένην, κάκεινας ^β πρὸς ταύτην, ἐκάστης τῶν τριῶν τὰ οἰκεῖα προβαλλομένης δίκα καὶ σπουδούσης εἰς τὴν κατὰ τῶν ὑπολοίπων νίκην. Ἐν οἷς καὶ τὸ τρίτον ἀπαρτίζεται τμήμα. Ἀπὸ δὲ οὗ τὸ βιβλίον τοῦτο τῶν κατὰ τὴν λατρικὴν ἀναγνωσμάτων πάντων προτάττεσθαι ὀφείλει, εἴπερ δεῖ μαθεῖν ποῖα πασῶν ἀρίστη αἶρεσις, εἴθ' οὕτω ταύτη κεχρησθαι. Εἴη δ' ἂν οὐδὲ κυρίως λατρικὸν τὸ βιβλίον, ἀλλὰ προοιμίου τόπον ἔπῃχον καὶ φιλοσοφία μᾶλλον ἀνακαίμενον. Ἀπὸ δὲ οὗ, ὅσα γε ἐπὶ τε λέξει καὶ συντάξει, καθαρὸν ἔστι καὶ εὐκρινές· τούτων γὰρ ἔστιν ἐν πασὶν ὁ Γαληνὸς φροντιστής, εἰ καὶ ἐν πολλοῖς αὐτοῦ τῶν συγγραμμάτων ἀκαιρολογίαις καὶ παρεκτροπαῖς [352 R.] καὶ τῷ τῶν περιόδων σχινοτενεῖ φορτίζων ^γ τὰ βιβλία συγγεῖ καὶ σκοτοῖ τῶν γεγραμμένων τὸν νοῦν, τὴν τε σύμφρασιν οἰοῖται διακόπτων, καὶ εἰς ἀκηδῖαν ἄγων διὰ τοῦ μακροῦ λήρου τὸν ἀκροατὴν· ὧν τῶς τὸ παρὸν βιβλίον ἀπήλλακται.

ΠΕΕ'.

Ἱμερίου σοφιστοῦ Λόγοι διάφοροι.

Ἀνεγνώσθησαν Ἱμερίου σοφιστοῦ *Μελέται*, καὶ ἄλλως *Λόγοι διάφοροι*, ὧν ^α συμβουλευτικαὶ μὲν δύο, δικανικαὶ δὲ μελέται τρεῖς· τούτων δὲ καὶ πρ-

VARIE LECTIONES.

^α καὶ τῶν AC: καὶ περὶ τῶν ζ. ^β κάκεινην ζ. ^γ φροντίζων ζ. ^δ ὧν add. A.

NOTÆ.

(2) Vide Suidam.

(5) Earum excerpta quædam inf. reperies cod.

(4) προθεωρίας, quasi præfationes ad ea quæ dicuntur.

θεωρίας ἐκτίθεται. Καὶ τῶν συμβουλευτικῶν μὲν ἅ
την πρώτην εἰς Ἰπερίδην διατυποῖ⁸⁸ δῆθεν ὑπὲρ
Δημοσθένους συμβουλευούσαν, τὴν δὲ εἰς Δημοσθέ-
νην αὐτὸν ὑπὲρ Αἰσχίνου τὴν συμβουλὴν σχηματί-
ζοντα. Οἱ δὲ λοιποὶ τρεῖς, ὁ μὲν κατ' Ἐπικούρου
διαπλάττεται ἀσεβείας γραφὴν ὥσαντι ψεύγοντος, ὁ
δὲ κατὰ πλουσίου, πένητος ἀνδρὸς οἰκίαν δλην μυ-
σαροῖς κινώσαντος δράμασι, καὶ αὐτὸν εἰσάγει τὸν
πένητα διαγωνιζόμενον· ὁ δὲ τρίτος Θεμιστοκλέα
παράγει βασιλεῖ Περσῶν ἀντιλέγοντα, ἐπειδὴν ὑπο-
σχέσεις ἐκεῖνος προὔτεινεν⁸⁹ ὑπὲρ τῆς τοῦ πολέμου
καταλύσεως.

Οὗτοι δὲ αὐτῷ οἱ λόγοι τὴν τε ἐν λόγοις ἀρετὴν
αὐτοῦ καὶ τῶν νοημάτων τὸ ἀνθηρὸν καὶ ἤκον εἰς
δύναμιν μᾶλλον τῶν ἄλλων δεικνύειν πως ἐμελε-
τήθησαν· περιβολαῖς τε γὰρ κατὰ ζῆλον Δημοσθέ-
λους πλεονάζει, καὶ τῷ πολυσχηματισμῷ ποικίλλε-
ται, καὶ ταῖς ἰδέαις καλῶς τοὺς λόγους κεράννυσι,
τῷ μεγάλῳ⁹⁰ μᾶλλον ὑπόμεινος· καὶ λέξει δὲ χρῆ-
ται, ὅσον μὲν εἰς τύπον [183 H.] καὶ τῇ καθ' ἑαυτὴν
σημασίᾳ καὶ ἐμφράσει, οὐδὲν⁹¹ τοῦ σαφοῦς λειπομέ-
νη· τὸ δὲ λύσεις αὐτὰς ὀνομάτων ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον
εἶναι ξενίζεις μὲν μετὰ τοῦ ἡδέος τὴν ἀκοήν, οὐ μὲν-
τοι τοῖς πολλοῖς ἐπ' ἴσῃ παρέχεται τὴν κατάληψιν.
Σαφὴς δὲ καὶ τοῖς τῆς εὐκρίνεως ἰδιώμασι. Χρώμε-
νος δ', ὡς ἔφη, περιβολῇ τῇ τε κατ' αἰτιολογίαν καὶ
ἄλλως [κεχρημένος⁹²] φαίνεται· γοργοῖς μέντοι
τοῖς σχήμασιν ἀποδίδους τὴν⁹³ ἐντεῦθεν ἀσάφειαν
ἐκκαθαίρει. Καὶ ὑπερβατῶν δὲ καὶ τροπῇ, εἰ καὶ τῆς
περιβολῆς ἐπ' ἑλαττον, ὅμως ἐνταῦθα πολλῇ καὶ εὐ-
φυῶς χρῆται. Καὶ σύντονος ἐν τούτοις καὶ γοργός,
ἔπου δεῖξαι. Ἄλλ' ἐν μὲν τοῖς εἰρημνοῖς λόγοις τοι-
ούτος.

frequentem tamen hic et scite adhibet, non sine contentione atque velocitate, cum quidem ita opus est. Talem igitur se in iis, quas enumeravi, orationibus exhibet.

Ἐφεξῆς δὲ τούτων τάττει τὸν Πολεμαρχικόν, ὃς
ἐγκωμιὸν ἐστὶ τῶν ὑπὲρ ἐλευθερίας πρὸς Πέρσας ἐν
μᾶξῃ πεσόντων καὶ πολέμου ἔπαινος. Μεθ' οὗ ἐστὶν
ὁ Ἀρεοπαγτικὸς ἢ καὶ ἐλευθερωτικὸς Πουφίνου τοῦ
οἰκείου υἱοῦ. Οὗτος οὐ⁹⁴ πλασματικὸς, οὐδ' ὁ ἐφεξῆς,
ἢ εἰς τὸν αὐτὸν υἱὸν τελευτήσαντα μονοδία. Εἴτα
ἐπιθαλάμιος εἰς ἑταῖρον Σεθρὸν· οὐδ' ὁ οὗτος δὲ δη-
λονότι τῶν⁹⁵ πλασματικῶν. Τούτου δὲ πάλιν καὶ
θεωρίαν προκαθίστηναι. Ἐφ' οἷς Διογένης ἢ προ-
πεμπτικὸς· σημνύεται δὲ καὶ οὗτος προθεωρία, καί
γε καὶ ὡς διαλόγῳ τυποῦται πλαττόμενος. Εἴτα πρὸς
τοὺς ἑταῖρους συντακτῆριος, ὅτε ἐξῆι εἰς Κόρινθον.
Πάλιν εἰς Φλαδιανὸν προπεμπτῆριος, προαχθέντα

A quidem primam Hyperidi assignit, quasi super De-
mosthene deliberatio sit. Alteram vero ipsi De-
mostheni, consultationem super Aeschine effor-
manti. Trium reliquarum prima contra Epicurum,
velut impietatis reum instituitur. Altera adversus
divitem, qui pauperis integram domum scelestis
suis facinoribus exhauserat, ipsumque adeo paupe-
rem inducit causam hanc perorantem. Tertia The-
mistoclem facit adversus Persarum regem sententiam
dicentem, quando hic ad amolendum bellum pro-
missa pacis afferebat.

Hæ autem ab eo sunt orationes conscriptæ, ut
in iis quodammodo, plus quam in cæteris, dicendi
vim suam, sententiarumque florem pro viribus ex-
hiberet. Ad imitationem enim Demosthenis circum-
ductionibus (5) abundat, ac multis schematibus varie
distinguitur. Ideis item pulchre orationes temperat,
sublimi se dicendi genere magis effereus. Verbis
ad hæc utitur, quæ (ad formam saltem quod attin-
et) neque ob propriam suam notionem, neque ob
emphasim a perspicuitate recedunt : etsi, quia
nominum dissolutiones (6) ut plurimum sunt,
aures quidem cum jucunditate peregrino suo
sono feriunt : sed non æque a vulgo intelli-
guntur. Clarus quoque est earum rerum ob-
servatione, quæ ad distinctam orationem proprie
pertinent. Utitur etiam, ut diximus, complexione
cuni alibi, tum ubi rei alicujus rationem reddit.
Dum vero incitatis schematibus suam redditio-
nem apponit, simul etiam omnem, quæ ex illis orta
fuerat, obscuritatem tollit. Hyperbatum præterea,
ac tropum, 108a etsi rarius quam complexionem,

Subjicit iis Polemarchicum [ut vocat] : quæ qui-
dem oratio eorum qui pro patriæ libertate cum Per-
sis fortiter pugnando ceciderunt, laudatio est, et
belli simul brevem laudem continet. Hanc excipit
Areopagitica, sive pro libertate Rufini filii, quæ
fictitia non est, ut neque sequens in eundem fi-
lium recens vita functum monodia. Dehinc epitha-
lamius sermo in Severum socium, qui nec ipse
fictitius est, et iterum argumentum præfixum habet.
Deinceps Diogenes, seu Propempticus (7). Hæc quo-
que argumento ornatur ac dialogorum more fictis
personis conformata est. Hinc ad socios Syntacte-
rius (8), quando Corinthum proficiscebatur. Pro-

VARIE LECTIONES.

⁸⁸ ἐκτυποῖ C. ⁸⁹ προτρίνειεν C. ⁹⁰ μεγαλειῶ C. ⁹¹ οὐδὲ C. ⁹² κεχρημένος om. pr. C. ⁹³ τὴν A : τὴν
τε C. Stephanus : libri δ. ⁹⁴ οὐδ' add. A. ⁹⁵ τῶν om. A.

NOTÆ.

(5) περιβολαῖς. De quibus Hermogenes, lib. 1
Idearum.

(6) λύσεις ὀνομάτων, quas Demetrius Phalareus
fieri scripsit λυθέντος ὀνόματος εἰς λόγον οἶον αἰτου
πομπῇ, ἀντὶ αἰτουπομπίας. Vide ibi doctiss.
P. Victorii Comment. et Aristot. Rhetor. lib. iii.

(7) Qui fausti omnis causa ad hominem mox
profecturum habetur.

(8) Idem qui ἀποτακτῆριος, ut docet doctiss. Bil-
lius ad S. Joan. Damasceni orat. De fidelib. defunct.
schol. 48, et S. Greg. Nazian. orat. 52 describitur :
Ὁ ἐν ἐξόδοις τῶν πόλεων ἐπὶ τῶν ἀρχόντων ἀπο-
χαριστικὸς. Vide de hoc, aliisque apud Himerium
orationum generibus, Menandrum sophistam in
Epidicticis.

promptius aut ad Flavianum Asiæ consulem A
factum. Deinde in Pisonem advenam (9). Rursum
Protreptica, quæ et Diogenes inscribitur. Hinc
Schedium (10), ob contentionem in schola exortam.
In Cyprorum adventum. In primum suum e Cappa-
docia auditorem. Mox ingenii quoddam speci-
men, quando ut diceret rogatus recusavit primum:
de quo tamen ipso postea disseruit, Pulchra omnia
etiam esse rara. In Musonium (11) Græciæ procon-
sulem; in Severum quoque advenam, Symplegadæ
præfectum. Hinc sermocinatio (12); in Ursacium
comitem; in Severum sodalem; in Scylacium Græ-
ciæ proconsulem; in Ephesios hospites, ac Mysos,
Leonisque cives; in sodales e patria; in Athenæum
comitem; in Privatum Romanum, qui Ampelii
proconsulis filium instituebat; in reditum Corintho;
in Phœbum Alexandri proconsulis filium; in Arca-
dium medicum et comitem. Oratio quoque pro-
pemptica in amicos, qui nuper venerant; altera
item in Flavianum; Epithalamium quoque dictum
in Panathenæum. Hinc sermocinatio una, et item
altera. Disputatio habita Philippis, cum evocatus
a Juliano imperatore iter illac haberet. Post oratio
habita in urbe, in ipsius Constantinopolis laudem,
ac Juliani Cæsaris. In sacrificium Mythræ (13).
Dissertatio in Sallustium præfectum, cui et argu-
mentum annexum; iterum in Flavianum procon-
sulem; in sodalis sui natalem diem. Sermocinatio
quoque in sanitatem socii; in insidiantes; 108 b
in Basilium proconsulem; in eundem rursum; in
Hermogenem pariter, qui Græciæ proconsulatum
gerabat; in Plotianum iudem proconsulem; iterum-
que in Ampellum (14) proconsulem; in Græciæ pro-
consulem Prætextatum, atque sodales. Hinc ad Ju-
lianum imperatorem discessum adornans. Deinde
Nicomediæ habita oratio hortatu prætoris Pom-
peiani. Mox in advenas; rursum in advenam;
deinde in Zenonem scieum; et in Aphobinum ad-
vecam; in eum qui a Neptuni oraculo reverterat;
in eos pariter qui ex Ionia adventassent; in Ionas
hospites. Ex tempore quoque in sociorum laudem
recitatum. Oratio, quam amico Constantinopolitano
tradidit. Sermo quoque inter amicos post reditum
e patria. De suo docendi munere extemporalis dis-
putatio. Objurgatio eorum qui negligenter oratio-
nes audirent. Schedium in quosdam ad se venti-
lantes discipulos, qui respuere frenos videbantur.
In Cytianum cum sociis, qui cum petulantia eum
audierant, dum schedium suum recitaret. Adhorta-

της Ἀσίας Ὑπατον. Ἐφεξῆς εἰς τοὺς περὶ Πείσωνα
νεῦλυδας. Πάλιν προπεμπτικὸς ἡ Διογένης. Καὶ
σχέδιον ἐφεξῆς ἐπὶ τῇ γενομένῃ στάσει ἐν [353 R.]
τῇ διατριβῇ, εἰς τε τὴν τῶν Κυπρίων ἐπιδημίαν, καὶ
εἰς τὸν πρῶτον ἐκ Καππαδοκίας αὐτοῦ ἀκροασάμε-
νον. Εἶτα ἐπιδείξεις, ὅτε ἀναβαλλόμενος εἰπεῖν ἀξιού-
μενος εἰς αὐτὸ τοῦτο διελεχταί, ὅτι Ὑπάνια τὰ καλὰ.
Καὶ εἰς Μουσώνιον δὲ τὸν ἀνθύπατον Ἑλλάδος, καὶ
εἰς Σεδῆρον νήλυν ἐπιστάντα συμπληγάδι. Εἶτα λα-
λιά, καὶ εἰς τὸν κόμητα Οὐρσάχιον, καὶ εἰς Ξεθῆρον
ἑτερον ἡ, καὶ εἰς Σκυλάκιον ἀνθύπατον Ἑλλάδος,
καὶ εἰς νεῦλυδας Ἐφεσίου καὶ Μουσίου καὶ πόλιν
τοῦ Ἀέοντος. Εἶτα εἰς τοὺς ἐκ πατρίδος ἑταίρους, καὶ
εἰς Ἀθηναιὸν κόμητα, καὶ εἰς Πριεῖστον Ῥωμαίων
παιδεύοντα τὸν παῖδα Ἀμπελίου τοῦ ἀνθυπάτου,
καὶ δὴ καὶ εἰς τὴν ἀπὸ Κορίνθου ἐπάνοδον, καὶ εἰς τὸν
Ἀλεξάνδρου τοῦ ἀνθυπάτου παῖδα Φοῖδον, καὶ εἰς
Ἀρχάδιον τὸν ἱατρὸν καὶ κόμητα. Καὶ προπεμπτή-
ριος εἰς τοὺς προσελθόντας ἑταίρους, προπεμπτικὸς
τε εἰς Φλαβιανὸν καὶ ἐπιθαλάμιος ῥηθεὶς εἰς Παν-
αθήναιον. Εἶτα λαλιά, ἑτέρα λαλιά, καὶ διόλεξις ἐν
Φιλιπποῖς, ὅτε ἀπῆει παρὰ Ἰουλιανοῦ βασιλέως κα-
λούμενος, εἶτα ῥηθεὶς ἐν Κωνσταντινουπόλει ἡ εἰς
αὐτὴν τε τὴν πόλιν ἡ καὶ ἡ Ἰουλιανὸν τὸν βασιλέα,
καὶ εἰς τὴν Μίθρου τελετήν. Διάλεξις εἰς Σαλούστιον
ἐπαρχον, ἥς ἐστι καὶ θεωρία. Εἰς Φλαβιανὸν πάλιν
τὸν ἀνθύπατον, καὶ εἰς τὴν γενέθλιον τοῦ ἑταίρου.
Καὶ λαλιά εἰς τὸ ὑγιαίνειν τὸν ἑταῖρον. Ἐτι δὲ εἰς
τοὺς ἐπιβουλεύοντας, καὶ εἰς τὸν ἀνθύπατον Βασι-
λειον, καὶ πάλιν εἰς τὸν αὐτὸν Βασίλειον. Εἰς Ἐρ-
μογένην τε τὸν τῆς Ἑλλάδος ἀνθύπατον, καὶ εἰς
Πλοκιανὸν τὸν ἀνθύπατον. Πάλιν εἰς Ἀμπελίον τὸν
ἀνθύπατον, καὶ εἰς τὸν ἀνθύπατον τῆς Ἑλλάδος
[184 H.] Πραιτεχστάτον καὶ τοὺς ἑταίρους ἡ. Εἶτα
πρὸς τὸν βασιλέα Ἰουλιανὸν ἀπαίρειν μέλλων. Εἶτα
ἐν Νικομηδείᾳ, προτραπείς ὑπὸ τοῦ ἐκείσε ἀρχόντος
Πομπηζιανοῦ. Μεθ' οὗ εἰς νεῦλυδας. Εἶτα εἰς νή-
λυν. Ἐπὶ τούτοις ὁ εἰς Ζήνωνα τὸν ἑταῖρον, καὶ μετ'
αὐτὸν ἡ εἰς Ἀφοβῖνον νήλυν, καὶ εἰς τὸν ἐκ τοῦ χρη-
σμοῦ τοῦ Ποσειδῶνος φοιτήσαντα, εἰς τε τοὺς ἀπὸ Ἰων-
ίας ἐπιδημήσαντας, καὶ εἰς τοὺς Ἰωνας ξένους ἡ. Καὶ
εἰς τοὺς ἑταίρους σχέδιον ῥηθέν. Καὶ ἦν ἐξέδωκεν
ἑταίρῳ Κωνσταντινουπολίτῃ. Διάλεξις τε ἐν τοῖς ἑταί-
ροις μετὰ τὴν ἀπὸ τῆς πατρίδος ἐπάνοδον, καὶ εἰς
τὴν αὐτοῦ διατριβὴν ἐξ αὐτοσχεδίου διάλεξις. Καὶ
ἐπίπληξις τοῖς ῥαθύμως ἀκροωμένοις τῶν λόγων,
καὶ σχέδιον εἰς τινὰς τῶν φοιτῶντων δόξαντας ἀφη-
νιάζειν, καὶ εἰς τοὺς περὶ Κυτιανὸν ἀτάκτως ἀκού-
σαντας, ὅτε τὸ σχέδιον εἶπε. Καὶ προτροπὴ πρὸς τὸ

VARIE LECTIONES.

ἡ προπεμπτικὸς C. ἡ ἑταῖρον C. ἡ Κωνσταντίνου A : τῇ C. ἡ πόλιν A : Κωνσταντινουπόλιν C.
ἡ τὸν ἀντὶ Ἰουλιανὸν ponit A. ἡ ἑτέρους C. ἡ μετὰ τοῦτον C. ἡ ξένους Ἰωνας C.

NOTÆ.

(9) Hæc illa forsitan est, quæ inter excerpta, In
advenam Egyptium inscribitur inf. cod. 243.

(10) Ex tempore dictum reddit Glossar. vetus,
inf. αὐτοσχέδιον vocat.

(11) De quo Suidas.

(12) λαλιά, de qua multa legas apud Menandrum

Sophist in Epidicticis.

(13) Quem Persæ solem putant. Lege Suid.,
Brisson. et alios : qui hanc vocem per ἰσῆα fere
scripserunt.

(14) Propemptica ad Ampellum inf.

χρηναί τὴν ἐν τοῖς ⁸² λόγοις ποικιλίαν ἀσπάζεσθαι. Α καὶ ἡ μετὰ τὴν τοῦ τραύματος θεραπεύαν διδασκίς. Εἶτα ὁ μετὰ τὴν ἀπὸ Κορίνθου ἐπάνοδον, εἰς τε τὸ γραφεῖον καὶ τοὺς ἑταίρους, καὶ εἰς τὴν Λακεδαιμονίων πόλιν, ὅτε ἐνὶ στρατῷ περὶ τοῦ Ἀμυκλαίου θεῶν ἐφοίτησεν εὐχασθαι. Καὶ οὕτως οὐδεὶς πάντως δημοσίᾳ τὰς ἀκροάσεις ἀπαγγέλλειν. Καὶ λαλῶν ὅτι δεῖ ἐν γυμνασίῳ εἶναι. Καὶ λαλῶν ἐν Κορίνθῳ ἐκδεδομένη.

Τούτους οἶμαι τοὺς λόγους μόνους ⁸³ τοῦ σοφιστοῦ Ἡμερίου, περὶ τοῦ ὄντος, κατὰ πρόσωπον ἡμῶν τὴν σὴν φιλοπορίαν ἀνεγνωκέναι. Ἐν οἷς ἐστὶ πᾶσι τὸν μὲν τῆς λέξεως τύπον καὶ τὸ αὐτὸ σχῆμα φυλάττων, τῇ τε περιβολῇ καὶ τῇ τροπῇ χρώμενος, εἰ καὶ τὸν κόρον οὐκ ἔτεκεν ἡ μετ' εὐφυίας χρήσις καὶ οἰκείωσις τῆς τροπῆς· καὶ κατὰ γε ἐμὴν [356 R.] εἰδῶσιν οὐδεὶς οὕτως ⁸⁴ (οἶμαι) χρησάμενος τῇ τροπῇ καλῶς οὕτω καὶ ἡδέως ἀπῆλλαξε. Παραδείγμασι δὲ ἐξ ἱστορίας τε καὶ ἐκ μύθων παντοδαπῶν μετὰ αὐτοῦ τυγχάνει τὰ γράμματα, ἢ πρὸς ἀπόδειξιν ἢ πρὸς ὁμοίωσιν ἢ πρὸς ἡδονὴν καὶ κάλλος ὧν λέγει, τοῖς αὐτοῦ ἀπευθύνων τὸν λόγον καὶ ποικιλλόμενος. Καὶ τὰ προοίμια δὲ καὶ οἱ ἐπιλογοί, ἐστὶ δὲ οὐ καὶ οἱ ὁλον ἀγώνες ἀπὸ τούτων αὐτῷ διασκευάζονται. Πολλῇ δὲ χέχρηται καὶ τῇ προδιατυπώσει. Ἀλλὰ τοιούτους ὧν ἐν τοῖς λόγοις ἀσέβης (ὧς ὅλην) ἐστὶ τὴν θρησκείαν, εἰ καὶ τοὺς λαθραίους μιμνέται τῶν κυνῶν καθ' ἡμῶν ὀλακτῶν. Ἦκμασι δὲ ἐπὶ Κωνσταντείου καὶ τοῦ δυσσεβεστάτου Ἰουλιανοῦ, καὶ τοῦ ἐν Ἀθήνῃσι κατὰ ῥητορείαν προύστη διδασκαλείου.

ΡΕΣ'.

Ἀντωνίου Διογένητος τῶν ὑπὲρ Θούλην Ἀπίστων λόγοι δ' καὶ κ'.

Ἀνεγνώσθησαν Ἀντωνίου Διογένητος τῶν ὑπὲρ Θούλην Ἀπίστων λόγοι κδ'. Δραματικὸν οἱ λόγοι, σαφὲς ἡ φράσις, καὶ οὕτω καθαρά ὡς ἐπ' ἑλαττον εὐκρινείας δεῖσθαι, καὶ τότε κατὰ τὰς ἐκτροπὰς τῶν διηγημάτων. Ταῖς δὲ ⁸⁵ διανοαῖς πλεῖστον ἔχει τοῦ ἡδέος, αἵ μύθων ἐγγὺς καὶ ἀπίστων ἐν πιθανωτάτῃ πλάσει καὶ διασκευῇ ὅλην αὐτῇ διηγημάτων ποιούμενη.

Εἰσάγεται τοίνυν ὄνομα Δεινίας κατὰ ζήτησιν ἱστορίας ἅμα τῷ παιδὶ Δημοκάρῃ [185 H.] ἀπὸ πλανηθείς τῆς πατρίδος, καὶ διὰ τοῦ Πόντου καὶ ἀπὸ τῆς κατὰ Κασπίαν καὶ Ὑρκανίαν θαλάσσης πρὸς τὰ Ῥήματα καλούμενα ὄρη καὶ τοῦ Τανάϊδος ποταμοῦ τὰς ἐκβολὰς ἀφικνέμενος, εἶτα διὰ τὸ πολλὸν τοῦ ψύχους ἐπὶ τὸν Σκυθικὸν ἐπιστραφέντες ὤκεανόν, καὶ δὴ

tio quoque ad rerum varietatem in dicendo sectandam. Dissertatio post vulneris medelam. Dein oratio post reditum Corintho. In Stylum ac socios. In urbem Laedæmoniorum, quando somnio obsequens, Amiclaeum (15) deum precaturus accessit: et non oportere recitationes omnes publice pronuntiare. Sermocinatio, oporere in gymnasio versari. Altera Corinthi edita.

Has, puto, nec plures orationes Himerii sophistæ fere septuaginta (16), me præsentē, studiose legisti (17). In quibus omnibus eadem dictionis forma, eademque figura servata; circumductionem ita ac tropum adhibet, tædium ut nullum pariat ingeniosus et quasi familiaris relictus troporum usus. Imo nemo hacenus, mea quidem sententia, aut venustius, aut jucundius tropis usus est. Exemplis porro ex historia, fabulisque omnigenis scripta ejus referta sunt, vel ad demonstrationem, vel similitudinem, vel voluptatem, et pulchritudinem rei, de qua agitur: quibus orationem suam et emendatiorem efficit, et varie exornat. Quin et exordia interdum ipsa, atque epilogi, et quæ quasi contentiones (18) (vocat,) his ab eo rebus exornantur: non raro inasper his antea delineatis quæ post tractaturus est. Verum in dicendo talis tantusque cum esset ^{109a} impie tamen de religione sensisse perspicuum est, latenterque mordentes imitatus canes, Christianos allatravit. Vixit Constantio et impiissimo Juliano imperatoribus, atque Athenis eloquentiæ ludo doctior præfuit.

CLXVI.

Antonii Diogenis Incredibilem de Thule insula libri xxiv.

LECTI sunt Antonii Diogenis Incredibilem de Thule (19) insula libri quatuor et viginti. Dramatici sunt, et dictio ipsa ita clara, ita pura, ut minus egeat perspicuitate. Per narrationum quoque diverticula jucunditatis plurimum sensus inest: quando et ad fabulas propius accedit elocutio, et incredibilem narrationum silvam, cum verisimili tamen fictione atque apparatu sibi suppeditat.

Inducitur itaque Dinias quidam nomine, ut exiit historia, una eum filio Demochare patria profugus, qui per Pontum, et a Caspio atque Hyrcanio mari ad Riphæos, ut vocantur, montes, et Tanais fluminis ostia primum delati: ingentibus deinde adacti rigoribus ad Scythicum conversi Oceanum, atque hinc ad Orientalem tendentes, ad

VARIAE LECTIONES.

⁸² τοῖς add. A. ⁸³ μόνους om. C. ⁸⁴ οὕτως C. ⁸⁵ δὲ add. A.

NOTÆ.

(15) Apollinem qui Amyclis Laconicis colebatur. Nam quæ proverbio celebrantur Amyclæ, in Latio fuerant.

(16) Unam supra septuaginta hic numero. Excerpta vero duarum, hoc loco præteritarum, inf. col. 245, colligo, ex Propempeo, et ex oratione in Anatolium cons.

(17) Tarasium fratrem alloquitur.

(18) Vulgo Confirmaciones.

(19) Adi geographos de hac veriora narraturos, et in primis Procop. Gothicorum II; Ortelii Islandiam in Theatro; Petrarci lib. III, epist. I; Gual. Camden, De insulis Britan et alios.

solis orientis partes venerunt; unde circulo facto, A
exterius mare longo tempore, variisque erroribus
circumiere. Errorum socii sunt Carmanes, Me-
niscus et Azolis: atque in Thule denique insula
stationem interim errorum quamdam constitu-
runt. In hac ipsa insula cum Dercyllide quadam
Dinias consuetudinem habuit: quæ genere Tyria,
et claris in ea urbe natalibus orta, cum fratre (20)
Mantinia hoc in loco versabatur. Cum illa igitur
Dinias consuescens, ejus audit fratrisque jactationes,
et quanta mala Paastius (21) quidam, Ægyptius
sacrificulus, intulerit. Hic enim cum vastata ejus
patria, Tyrum migrasset, et hospitio acceptus a
parentibus horum fratrum, Mantiniae atque Der-
cyllidis, benevolus primum in bona de se meritis,
familiamque adeo universam esse videretur: in-
gentibus postea malis domum, hosque et eorum
parentes affecit. Refert deinde quomodo in Rho-
dum, post tantas familie calamitates, cum fra-
tre abducta sit, indeque in Cretam errore delata fue-
rit, mox ad Tyrrenos et rursum inde ad Cimme-
rios, quos nominant, utque apud hos inferos
spectarit, et eorum multa, quæ ibidem sunt, didi-
cerit: Myrio magistra usa, 109b sua quadam
pedisequa, quæ olim vita abierat, et a morte
dominam docebat.

Hæc itaque narrare incipit Dinias Cymbæcuidam
nomine, domo Arcadia, quem commune Arcadum
legatum miserat Tyrum, Diniam ibi rogantes, ut
ad ipsos in patriam suam rediret. At quoniam ip-
sum jam gravis senii ætas prohibebat, fingitur hic
referre, tum ea quæ ipsemet erroribus jaciatus vi-
derat, tum quæ ab aliis conspecta acceperat, quæ-
que a Dercyllide in Thule narrata didicerat: su-
pradictum, inquam, ejus errorem, utque post suum
illa reditum ab inferis, cum Ceryllo et Astræo (jam
enim a fratre segregata erat) ad Sirenes venerit se-
pulerum; et quæ rursum ipsa ex Astræi sermone
cognoverit de Pythagora, et Mnesarcho: qualia vi-
cissim Astræus ex Philotide didicerit, et in oculis
ipsius spectrum, visumque plane fabulosum: et
quascunque rursum Dercyllis ad suos reversa erro-
res retulit, ut in hominum civitatem inciderit in
Iberia, qui noctu quidam viderent: Interdum autem
quotidie cæcutirent. Quæ item ibi Astræus tibia
canens, hostibus eorum fecerit, utque benevoli
inde dimissi in Celtas inciderint, gentem immanem
ac stolidam, quos in equis ipsi effugerint, quæque
in mutato equorum colore acciderint: ut hinc ad
Aquitanos penetrarint, quantosque honores ibi ade-
pti sint Dercyllis atque Ceryllus; et hoc amplius
Astræus, quod oculorum suorum incremento at-

καὶ εἰς τὸν ἔθρον ἐμβαλόντες καὶ πρὸς ταῖς τοῦ ἡλίου
ἀνατολαῖς γεγόνότες, ἐντεῦθεν τε κύκλῳ τὴν ἐκτὸς
περιελθόντες θάλασσαν ἐν χρόνις μακροῖς καὶ ποι-
κilaῖς πλάναις· οἷς συνεφάπτονται τῆς πλάνης
Καρμάνης καὶ Μηρίσκος καὶ Ἀζούλης. Γίνονται δὲ καὶ
ἐν Θούλῃ τῇ νήσῳ, ἐνταῦθα τέως καὶ σταθμὸν^α
ὥσπερ τῆς πλάνης τινὰ ποιοῦμενοι. Ἐν ταύτῃ τῇ
Θούλῃ Δεινίας κατ' ἔρωτος νόμον ὁμιλεῖ Δερκυλλίδι
τινὶ καλουμένῃ, ἥτις γένει μὲν ὀπίηρχε Τυρία τῶν
κατὰ τὴν πόλιν εὐπατριδῶν, ἀδελφῇ^β δὲ συνῆν ὄνο-
μα Μαντίνια. Ταύτῃ Δεινίας ὁμιλῶν ἀναμνησθάνει
τῇν τε τῶν ἀδελφῶν πλάνην, καὶ ὅσα Παάπις^γ τις
Ιερεὺς Αἰγύπτιος, τῆς πατρίδος αὐτοῦ λεηλατηθείσης
καὶ παροικήσας Τύρον καὶ φιλοξενηθεὶς ὑπὸ τῶν
τεκόντων τοὺς ἀδελφούς Δερκυλλίδα καὶ Μαντίνιαν,
B καὶ δόξας τὰ πρῶτα εὐνοῦς εἶναι τοῖς εὐεργέταις καὶ
ὅλῳ τῷ οἴκῳ, μετὰ ταῦτα ὅσα κακὰ τὸν τε οἶκον καὶ
αὐτοὺς καὶ αὐτῶν γονέας εἰργάσατο· ὅπως εἰς Ῥό-
δον ἀπὸ τῆς κατὰ τὸν οἶκον συμφορᾶς σὺν τῷ ἀδελ-
φῷ ἀπήχθη, κἀκεῖθεν εἰς Κρήτην ἐπλανήθη, εἰτα
εἰς Τυρρηνούς, κἀντεῦθεν εἰς Κιμμερίους οὕτω κα-
λουμένους· καὶ ὡς τὰ ἐν Ἄβου παρ' αὐτοῖς ἴδοι καὶ
πολλὰ τῶν ἐκείσε μάθοι, διδασκάλῳ χρωμένη Μύρ-
τω^δ θεραπευαίνῃ οἰκίᾳ, πάλαι τὸν βίον ἀπολι-
πούση καὶ ἐκ τῶν νεκρῶν τὴν δέσποιναν ἀναβιβα-
σκούση.

[357 R.] Ταῦτα τοίνυν ἀπάρχεται Δεινίας διηγεί-
σθαι Κύμβα τινὲς ὀνόματι ἐξ Ἀρχαδίας πατρίδος, ὃν
στελλεῖτε τὸ κοινὸν τῶν Ἀρχαδίων ἐς Τύρον, αἰτού-
μενοι Δεινίαν πρὸς αὐτούς τε καὶ πατρίδα ἐπανα-
C ζεύξαι. Ἐπεὶ δὲ αὐτὸν τὸ βάρος τοῦ γήρεως ἐκώλυν,
εἰσάγεται διηγούμενος ἅπερ τε αὐτὸς κατὰ τὴν
πλάνην θεάσοιτο ἢ καὶ ἄλλων θεασαμένων ἀχέσας,
καὶ ἃ Δερκυλλίδος ἐν Θούλῃ διηγουμένης ἀνέμαθε,
λέγω δὴ τὴν τε^ε προειρημένην πλάνην αὐτῆς, καὶ
ὅπως μετὰ τὴν ἐξ Ἄβου αὐτῆς ἀναχώρησιν σὺν Κη-
ρύλλῳ καὶ Ἀστραίῳ, ἥδη τοῦ^{στ} ἀδελφοῦ διαπα-
σθεῖσα, ἐπὶ τὸν Σειρήνων ἀφίκοντο^ζ τάφον· καὶ ὅσα
πάλιν αὐτῇ ἐξ Ἀστραίου λέγοντος ἤκουσε, περὶ τε
Πυθαγόρου φημὶ καὶ Μητάρρχου· ὅλα τε Φιλώτιδος
αὐτὸς Ἀστραῖος ἤκουσε, καὶ τὸ κατὰ τοὺς ὀφθαλ-
μοὺς^η αὐτοῦ μυθώδεις θέαμα· καὶ ὅσα αὐθις Δερ-
κυλλὶς ἐπὶ τὴν οἰκίαν ἐπανιούσα πλάνην ἀπήγγε-
λεν, ὡς περιπέσοι ἀνθρώπων πόλεις κατὰ τὴν Ἰβηρίαν,
D οἱ ἑώρων μὲν ἐν νυκτί, τυφλοὶ δὲ ὑπὸ ἡμέρᾳ ἐκάστη^θ
ἐτύγγανον· καὶ ὅσα ἐκεῖ Ἀστραῖος αὐλῶν τοῖς πολε-
μίοις ἐκεῖνων εἰργάσατο. Καὶ ὡς ἀφεθέντες εὐμε-
νῶς ἐκεῖθεν περιπεπτόχασι τοῖς Κελτοῖς^ι, ἴθουι
ὡμῶν καὶ ἡλιθίων, ἴππους τε αὐτοὺς ἐξέφυγον, καὶ ὅσα
αὐτοῖς περὶ τῆς κατὰ τὴν χρόαν τῶν ἵππων ἐναλλα-
γῆς ἐγεγονέει. Ὅπως τε κατὰ τοὺς Ἀκυτανούς ἐγέ-
νοντο, καὶ οἷας ἐκεῖ τιμῆς [186 II.] ἀπήλασαν

VARIÆ LECTIONES.

^α καὶ σταθμὸν — ποιοῦμενοι A : σταθμίον — ποιοῦμενα C. ^β ἀδελφῇ C. ^γ Παάπις Παάπις A : παάσιος C. ^δ Μύρτω C : Scaliger Μυρτοί. ^ε τε adl. A. ^{στ} τοῦ om. A. ^ζ ἀφίκοντο prographum Ste-
phani : ἀφίκοντο C. ^η ὀφθαλμοὺς A : ἀδελφούς C C. ^θ ἡμέραν ἐκάστην C. ^ι βελτοῖς A.

NOTÆ.

(20) ἀδελφῇ legendum docent sequentia.

(21) Qui Paapia deinceps perpetuo nominatur.

Δερκυλλίς τε καὶ Κήρυλλος, καὶ ἔτι μᾶλλον Ἀστράτος ἅς
τῇ περὶ τοὺς οἰκεῖους ὀφθαλμοὺς αὐξομενιώσει τὰς
σεληνιακὰς σημαίνων αὐξομενιώσεις, καὶ λύων ἔριδος
τοὺς ἑκείσε περὶ τῆς ἀρχῆς βασιλεῖς, οἱ δὲ οὐντες
κατὰ τὰ τοιαῦτα τῆς σεληνῆς πάθη[μ]αλλήλων ἀντικαθ-
ίσταντο διάδοχοι· δι' ἃ καὶ ὁ ἑκείσε δῆμος τοῖς περὶ
Ἀστράτον ἔχατον.

Ἐντιῦθεν ἐπιμυθεύεται ὅπως τὰ τε ἄλλα Δερκυλ-
λῆς εἶδεν τε καὶ ὤψνεγκε, καὶ ὡς ἐν Ἀρτάδροις ἤχθη,
οὐ γυναικὲς μὲν πολεμοῦσιν, ἄνδρες δὲ οἰκουροῦσι
καὶ τὰ γυναικῶν ἐπιμελοῦνται. Ἐπὶ τοῦτοις οἷα κατὰ
τοὺς Ἀστύρους τὸ ἔθνος αὐτῇ τε καὶ Κηρύλλῳ συν-
εκύρησε, καὶ ἔτι ὅσα ἰδίως Ἀστράτῳ συνηνέχθη,
καὶ ὡς παρ' ἐλπίδας πάσας τοὺς ἐν Ἀστύροις συ-
γνοὺς κινδύνους ἐκπεφευγότες Κήρυλλος σὺν Δερκυλ-
λίδι τὴν δίκην ἤμω, ἣν ἀδικήματος παλαίου ὦφλη-
κὼς ἐτύγχανεν, οὐκ ἀπέφυγεν, ἀλλὰ παρὰ δόξαν^α
πᾶσαν ὡς ἐσώθη τῶν κινδύνων, οὕτω καὶ ἐκρεουργή-
θη. Μετὰ ταῦτα οἷα κατὰ τὴν Ἰταλίαν καὶ Σικε-
λίαν πλανώμενη ἐθεάσατο, καὶ ὡς ἐν Ἐρυκί γε-
νομένη πόλει Σικελίας συλλαμβάνεται καὶ πρὸς
Αἰνησίδημον^β (ἐτυράννει δὲ τότε Λεοντίνων οὗτος)
ἀπάγεται. Ἐν ᾧ πάλιν Παάπιδι τῷ τρισαλιτηρίῳ
περιπίπτει τῷ τυραννοῦντι συνόντι, καὶ τῆς ἀπροσ-
δοκῆτου συμφορᾶς ἀνέλπιστον εὐρίσκει παραμυθίαν
τὸν ἀδελφὸν Μαντινίαν, ὃς πολλὰ πλανηθεὶς, καὶ
πολλῶν ἀπιστοτάτων θεαμάτων περὶ τε ἀνθρώπους
καὶ ἑτέρα ζῶα περὶ τε αὐτὸν ἥλιον καὶ σεληνὴν καὶ
φυτὰ καὶ νήσους μάλιστα ἐξηγητῆς αὐτῇ κατασεύας,
ὑλὴν ἀφθονον παρέσχε μυθοποιίας ἀπαγγέλλειν ὑστε-
ρον τῷ Δεινίᾳ· ἅπερ αὐτὸς συνεῖρων εἰσάγεται^γ
ἐξηγούμενος τῷ Ἀρκάδι Κόμβῳ.

Ἐπειτα ὡς λαβόντες Μαντινίας καὶ Δερκυλλίς
ἐκ Λεοντίνων^δ τὸ Παάπιδος πρῆδρον μετὰ τῶν ἐν
αὐτῷ βιβλίων, καὶ τῶν βοτανῶν [360 R.] τὸ κιβώ-
τιον, ἀπαίρουσιν εἰς Ῥήγιον ἔλκεσθαι εἰς Μεταπόν-
τιον, ἐν ᾧ αὐτοὺς Ἀστράτος ἐπικαταλαβὼν μηνύει
κατὰ πόδας διώκειν Παάπιν. Καὶ ὡς συναπαίρουσιν
αὐτῷ ἐπὶ Θρᾶκας καὶ Μασσαγέτας^ε, πρὸς Ζάμολ-
ξιν τὸν ἑταῖρον αὐτοῦ ἀπὸντι. Ὅσα τε κατὰ ταύτην
τὴν ὁδοπορίαν ἴδοιεν^ς καὶ ὅπως ἐντόχῳ Ἀστράτος
Ζαμόλξει παρὰ Γέτας· ἥδη Θεῷ νομιζομένων· καὶ
ὅσα εἰπεῖν αὐτῷ καὶ δεηθῆναι Δερκυλλίς τε καὶ
Μαντινίας Ἀστράτον ὑπὲρ αὐτῶν ἤξιωσαν· καὶ ὡς
χρησμός αὐτοῖς ἔκειθεν ἐξέπεσεν ἐπὶ Θούλῃν εἶναι
πεπρωμένον ἔλθεῖν, καὶ ὡς ἐς ὑστερον καὶ πατριδὰ
ῥέονται, πρότερόν ἄλλα τε ἐνταλαιπωροῦντες, καὶ
δίκην τῆς ἐς τοὺς τοκέας ἀνοσιότητος (εἰ καὶ ἄκοντες
ἡμάρτον) τινύοντες τῷ τὸν βίον αὐτοῖς εἰς ζῶην καὶ
θάνατον διαμερισθῆναι, καὶ ἤν μὲν ἐν νυκτὶ, νε-

A que decremento, lunæ quoque designaret alterna-
tiones, quodque contentionem dirimeret, duos inter
reges de principatu contententes, qui juxta tales
lunæ vicissitudines invicem succedebant in impe-
rio, ut ob ista etiam populo illi Astræus charus
acceptusque fuerit.

Narrat præter hæc Diniās, Dercyllida cum alia
vidisse atque pertulisse, tum ut ad Artabros (22)
pervenerit, ubi femina bella gerunt, viri autem
domum custodiunt, ac muliebria quæque obeunt
officia : quæ item apud Asturum gentem ipsi Ceryl-
loque contigerint, et quæ Astræo quoque privatim
acciderint : utque præter omnem spem frequentia
apud Asturos pericula eum effugissent Ceryllus cum
Dercyllide, pœnam tamen ille, 110a quam im-
probitatis olim causa commeritus esset, non effu-
gerit, sed ut inopinato pericula hæc evaserit, ita
etiam tandem excarnificatum fuisse. Refert postea
quænam per Italiam Siciliamque oberrans illa vi-
derit. Ut in Eryce Siciliæ civitate comprehensa,
ad Sænisidemum, qui tunc Leontinis imperabat,
adducta fuerit : ubi rursus in Paapidem, sceleratis-
simum illum hominem, apud regem agentem inci-
dit, reperitque nec opinato calamitatis ingentis sola-
tium, Mantiniam fratrem, qui diu multumque
jactatus, varia quoque et incredibilia, quæ cum in ho-
minibus ac cæteris animalibus, tum circa solem
ipsum et lunam, plantasque, et insulas potissi-
mum spectarat, sorori commemoravit, uberemque
admodum præbuit fabularum materiam, quas Di-
niæ postmodum illa referret, quæ hic omnia ipse
connexuisse, et Cymbæ Arcadi retulisse fingitur.

Addit debinc, ut Mantinias cum Dercyllide (Pa-
pidis pera cum libris, herbarumque arcula sublata)
Rhegium e Leontinis trajecerint, indeque Metapon-
tium, ubi eos Astræus assecutus, Paapin vestigia
eorum subsequi significavit, utque Astræum hi in
Thraciam, et Massagetas ad Zamolxin (23) socium
proficiscentem secuti sint. Quid item ille hac in
profectione conspexerit, ac quomodo in Zamolxida
inciderit, apud Getas jam tum pro deo cultum :
quæque dicere, ac postulare pro se Astræum jussa-
runt Dercyllis atque Mantinias ; ut ibi oraculum
illis datum sit, in Thulen insulam deferri fatis
esse destinatum : tandem tamen in patriam redi-
turos, sed cum alia prius adversa passuros, tum
impietatis in parentes (tametsi deliquissent inviti)
pœnas daturos : vitam nimirum ipsis cum morte
alternis vicibus commutatum iri, et noctu quidem
victuros (25), interdiu vero semper mortuos su-

VARIÆ LECTIONES.

^α περὶ ζ. ^β Αἰνησίδημον Leichius p. ix : αἰνισίδημον A : σαινισίδημον C ζ. ^γ Λεοντινίων ζ. ^δ Μασ-
σαγέτας ζ. ^ε Ἰδοί ζ. ^ς Γέτας ζ.

NOTÆ.

(22) Hodie *Cabo de Finistera*, nautarum vulgo
apud Ortel. in *Thesouro*. Meminere Plin., Strabo,
Mela et alii.

(23) Plura de hoc apud Strab. lib. vii, Suidam.
et Herodot. *Melpomene*.

(24) De qua seq. pag.

(25) Qua ratione noctes vixisse 60 supra septin-
gentas sepulcrales docebunt inscriptiones. inf. in
fine hujus codicis.

tuos. Refert insuper, ut hoc audito vaticinio, inde discesserint, Astræo cum Zamolxide summa apud Getas in existimatione relictis: quæ item ad Boream videre admiranda atque audire ipsis contigerit.

Hæc cum omnia Dinias in Thule Dercyllide narrante audisset, eadem nunc referre pergit Cymbæ Arcadi. Ad hæc etiam, ut Paapis, Dercyllidis vestigia insecutus, in ea **110**^b insula ipsis supervenerit, et arte sua magica hoc effecerit, ut interdin morentur, nocte vero accedente reviviscerent, hoc tantum ritu ad illud efficiendum usus, quod publice in illorum faciem conspueret. Thruscanum item quendam, Thule oriundum, Dercyllidis amore captum, viso amatam suam Paapidis malis artibus in eum morbum incidisse, ingentem adeo ex eo cepisse dolorem, ut subito Paapida invadens gladio percusserit, atque interfecerit. Hunc vix tandem Tyrios malorum reperisse exitum. Thruscanum tamen postquam Dercyllida mortuæ similem jacere conspexit, mortem sibi quoque conscivisse. Hæc igitur omnia, et alia id genus plurima, ut eorum sepulchram, et e tumulo reditura, amores Mantiniæ, quæque hinc illis acciderunt, et ejus farinae multa cum Dinias in Thule insula, Dercyllide referente, cognovisset, inducitur nunc eadem Cymbæ Arcadi commemorans. Atque hic tandem finis est tertii et vicesimi libri, Antonii Diogenis *Incredibilem de Thule* inscripti, cum nihil pene, ac nisi pauca tantum ab initio hujus operis de hac insula memorie prodiderit.

Quartus vero et vicesimus liber inducit Azulin narrantem, atque inde etiam Diniam ad ea quæ antea Cymbæ retulisset, Azulidis gesta cumulantem. Quomodo nimirum præstigiarum illarum rationem deprehenderit, quibus Paapis Dercyllida et Mantiniam ludificarat, nocte quidem ut viventes apparent, interdum vero mortui: utque malum illud depulerit, cum modum ac rationem hujus cruciatu, ejusque curandi viam didicisset ex perula Paapidis, quam secum Mantinias atque Dercyllis attulerant. Neque hoc solum, sed et illud reperit, quomodo Dercyllis et Mantinias parentes jacentes ingenti malo liberare possent. Hos enim illi ex Paapidis præscripto, quasi hoc sibi profuturum esset, gravi affecerant incommodo, cum longo eos tempore mortuorum instar jacere fecissent. Accedit hoc, uti Dercyllis, et Mantinias in patriam properant, parentibus ut vitam salutemque redederent.

Dinias interim una cum Carmane et Menisco, separato ab ipsis Azulide, ultra ipsam Thulen etiam oberravit; quo quidem in errore quæ supra Thulen incredibilia viderit, nunc inducitur referre Cymbæ: ea nimirum a se conspecta esse dicens, quæ et

A κρούς δὲ ἐν ἑκάστῃ εἶναι ἡμέρᾳ· εἴτα ὡς τοιοῦτους χρησμοὺς λαβόντες ἀπαίρουσιν ἐκεῖθεν, τὸν Ἀστραῖον σὺν Ζαμολεῖ λείποντες· ὅπῃ Γετῶν δοξαζόμενον καὶ ὅσα περὶ Βορρᾶν αὐτοῖς τεράστια ἰδεῖν καὶ ἀκοῦσαι συνήνεχθη.

Ταῦτα πάντα Δεινίας κατὰ [187 H.] Θούλην ἀκούσας διηγουμένης Δερκυλλίδος εἰσάγεται νῦν ἀπαγγέλλων τῷ Ἀρκάδι Κύμβᾳ. Ἐπὶ τοῦτοις καὶ ὡς Παάπις διώκων μετ' ἱχθῦα τοὺς περὶ Δερκυλλίδα ἐπέστη αὐτοῖς ἐν τῇ νήσῳ, καὶ τὸ πάθος ἐκεῖνος τέχνη μαγικῇ ἐπέθηκε, θνήσκειν μὲν ἡμέρας, ἀναδύσκειν δὲ νυκτὸς ἐπιγινόμενης. Καὶ τὸ πάθος αὐτοῖς ἐνέθηκεν ἐμπύσας αὐτῶν κατὰ τὸ ἐμφανὲς τὸν προσώπων. Καὶ ὡς Θρουσκὰν τις Θούλης, ἱεραστὴς διάπυρος Δερκυλλίδος, ἰδὼν πεσοῦσαν τῇ **B** ἐκ Παάπιδος πάθει τὴν ἐρωμένην καὶ ὑπεραλγῆσας, ἀθρόον τε^a ἐπιστάς, παλεῖ ξίφει ἐκ τοῦ αἰφνιδίου τὸν Παάπιν καὶ ἀναίρει, τοῦτο μάλιστα τῶν μυρίων κακῶν^b τέλος εὐράμενον. Καὶ ὡς Θρουσκὰν δὲ, ἐπὶ Δερκυλλίς ἐκεῖτο δοκοῦσα νεκρὰ, αὐτὸν ἐπικατασφάττει. Ταῦτα πάντα καὶ τούτων ἕτερα πολλὰ παραπλήσια, τὴν τε ταφὴν αὐτῶν καὶ τὴν ἐκεῖθεν ὀπαναχώρησιν καὶ τοὺς ἔρωτας Μαντινίου^c, καὶ ὅσα διὰ τοῦτο συνέβη, καὶ ἕτερα ὅμοια κατὰ Θούλην τὴν νήσον Δεινίας μαθὼν μυθολογούσης Δερκυλλίδος εἰσάγεται νῦν συνοφαίων τῇ Ἀρκάδι Κύμβᾳ καὶ συμπληροῦται Ἀντωνίῳ Διογένει^d ὁ εἰκοστὸς τρίτος λόγος τῶν ὑπὲρ Θούλην ἐπιγραφομένων Ἀπίστον, καίτοι μηδὲν ἢ βραχέα κατ' ἀρχὰς περὶ Θούλης τῆς συγγραφῆς ὑποδηλώσας.

C Ὁ δὲ εἰκοστὸς τέταρτος λόγος εἰσάγει Ἀζουλιν διηγούμενον, κακεῖθεν Δεινίαν τοῖς ἐμπροσθεν αὐτῷ μυθολογηθεῖσι πρὸς Κύμβαν συνεύροντα τὰ Ἀζούλιδος, ὡς κατανοήσοι τῆς γοητείας τὸν τρόπον, καθ' ὃν Παάπις ἐγοητεύετο Δερκυλλίδα καὶ Μαντινίαν νυκτὶ μὲν ζῶντας ἐν ἡμέρᾳ^e δὲ νεκροὺς εἶναι, καὶ ὡς ἀπῆλαξεν αὐτοὺς τοῦ πάθους, τὸν τε τρόπον τῆς τιμωρίας ταύτης καὶ δὴ καὶ τῆς ἰάσεως ἐκ τοῦ πηριδίου ἀνευρὼν τοῦ Παάπιδος, ὃ συνεπεφέροντο Μαντινίας καὶ Δερκυλλίς. Οὐ μόνον δὲ, ἀλλ' εὖρε καὶ ὅπως^f Δερκυλλίς καὶ Μαντινίας ἀπαλλάξειαν μεγάλου κακοῦ τοὺς τοκέας κειμένους, οὓς ὑποθήκας Παάπιδος, [361 R.] ὡς ἂν ἐπὶ τῷ ἐκεῖνον συμφέροντι, αὐτοὶ ἐλυμήναντο, ἵσα κεῖσθαι νεκροῖς μακρὸν χρόνον καταεργασάμενοι. Εἴτα ὡς ἐκεῖθεν Δερκυλλίς ἄμα Μαντινίᾳ ἐπὶ τὴν πατρίδα ἐσπευδὼν ἐπὶ τῇ τῶν τεκόντων ἀναδιώσει καὶ σωτηρίᾳ.

Δεινίας δὲ ἄμα Καρμάνη καὶ Μηνίσκῳ, ἀποχωρήσαντες αὐτοῖς Ἀζούλιδος, πρὸς τὰ ὑπὲρ τὴν Θούλην τὴν πλάνην ἐξέτεινον· καθ' ἣν πλάνην τὰ ὑπὲρ τὴν Θούλην ἀπιστα θεάσασθαι νῦν ἀπαγγέλλων εἰσάγεται Κύμβᾳ, ἐκεῖνα λέγων ἰδεῖν ἃ καὶ οἱ τῆς ἀστροθεά-

VARIE LECTIONES.

^a λιπόντες A. ^b τὸ πρόσωπον C. ^c τε add. A. ^d τούτων μόνων τῶν τυρίων κακῶν — εὐράμενων C. ^e Μαντινίον C. ^f ἐν ἡμέρᾳ A : ἡμέρας C. ^g ὅπως A : πῶς C.

μονος τέχνης σπουδασταὶ ὑποτίθενται, ὅσον ὡς ἔστιν Ἀ
 ἰνίοις δυνατόν κατὰ κορυφὴν τὴν ἄρκτον εἶναι, καὶ
 τὴν νύκτα μνηστῆραν, καὶ ἑλισσόμενοι δὲ καὶ πλέον, καὶ
 ἐξαμνηστῆραν δὲ, καὶ τὸ ἔσχατον ἐνιαυσιαίαν· οὐ μό-
 νον δὲ τὴν νύκτα ἐπὶ τοσοῦτον παρατείνεσθαι, ἀλλὰ
 καὶ τὴν ἡμέραν ταύταις συμβαίνειν ἀνάλογον· καὶ
 ἑτέρα δὲ ἀπαγγέλλει ἰδεῖν ὁμοία. [188 H.] Καὶ ἀν-
 θρώπου δὲ ἰδεῖν καὶ ἑτέρα τινα τερατεύεται, ἃ μὴ
 δεῖς μήτε ἰδεῖν ἔφη μήτε ἀκούσαι, ἀλλὰ μὴδὲ φαν-
 τασίας ἀνετυπώσατο. Καὶ τὸ πάντων ἀπιστότατον,
 ὅτι πορευόμενοι πρὸς Βορρᾶν ἐπὶ σελήνην, ὡς ἐπὶ
 τινα γῆν καθαρωτάτην, πλησίον ἐγένοντο, ἔκει τε
 γενόμενοι ἴθωεν ἃ εἰκὸς ἦν ἰδεῖν τὸν τοιαύτην ὑπερ-
 βολὴν πλασμάτων προαναπλάσαντα. Εἶτα καὶ ὡς ἡ
 Σίβυλλα τὴν μαντικὴν ἀπὸ Καρμάνου ἀνέλαβε. Μετὰ
 δὲ ταῦτα ὅτι εὐχὰς ἰδίας ἕκαστος ἤρξατο, καὶ τοῖς
 μὲν ἄλλοις ἕκαστω συνέπεσον ὥσπερ ἤρξατο, αὐτὸν
 δὲ φησὶν ἔκειθεν ἀφυπνώσαντα εἰς Τύρον εἰς τὸν τοῦ
 Ἡρακλέους νεὼν εὐρεθῆναι, ἔκειθὲν τε ἀναστάντα τὴν
 τε Δερκυλλίδα καὶ τὸν Μαντινίαν ἀνευρεῖν εὖ πεπρα-
 χότας καὶ τοὺς τε γονεῖς τοῦ μακροῦ ἀπαλλάξαντας
 ὕπνου, μᾶλλον δὲ ὀλέθρου, καὶ τὰλλα εὐδαιμονοῦν-
 τας.

suos e longo illo sive somno, sive interitū potius,
 bus vitam facere.

Ταῦτα Κύμβη Δεινίας διεμυθολόγησε, καὶ κυπαρι-
 τίνας δέλτους προεγεγόνων ἐγγράφει ταύτας τὸν
 Ἀθηναῖον Ἑρασινίδην ¹⁰ συνεπόμενον τῷ Κύμβῃ
 (τὴν γὰρ τεχνίτης λόγων) παρεκελεύσατο. Ὑπέδειξε
 δὲ αὐτοῖς καὶ τὴν Δερκυλλίδα· αὐτὴ γὰρ καὶ τὰς
 κυπαριτίνας δέλτους ἤνεγκε. Προσέταξε τε τῷ
 Κύμβῃ διχα ταῦτα τὰ διεμυθολογηθέντα ἀναγράψα-
 σθαι, καὶ θατέραν μὲν τῶν δέλτων αὐτὸν εἶχειν, τὴν
 ἑτέραν δὲ, καθ' ὃν ἀποδιδῶναι καὶ τὴν Δερκυλλίδα
 ἐλπίσιν τοῦ τάφου κιθωτῶν ἐμβαλοῦσαν καταθεῖναι.

Ὁ γοῦν ¹¹ Διογένης, ὁ καὶ Ἀντωνίους, ταῦτα πάντα
 Δεινίαν εἰσαγαγὼν πρὸς Κύμβαν τερατευσάμενον,
 ὅμως γράφει Φαυστίων ὅτι τε συντάττει ¹² περὶ τῶν
 ὑπὲρ Θούλην ἀπίστων, καὶ ὅτι τῇ ἀδελφῇ Ἰσιδώρα
 φιλοκαθῶς ἐχούσῃ τὰ δράματα προσφωνεῖ. Αἰεὶ δὲ
 αὐτὸν ὅτι ποιητὴς ἔστι κωμῳδίας παλαιᾶς, καὶ ὅτι
 εἰ καὶ ἀπίστα καὶ ψευδῆ πλάττει, ἀλλ' οὖν εἶχει ¹³
 περὶ τῶν πλείστων αὐτῷ μυθολογηθέντων ¹⁴ ἀρχαιο-
 τέρων μαρτυρίας, ἐξ ὧν σὺν καμάρῳ ταῦτα συνα-
 θροοῖσι· ¹⁵ προτάττει δὲ καὶ ἕκαστον βιβλίου τοὺς ἀν-
 θρας οἱ τὰ τοιαῦτα προαπεφάνησαν, ὡς μὴ δοκεῖν
 μαρτυρίας χηρεύειν τὰ ἀπίστα. Ἐπιστολὴν μὲν οὖν
 κατ' ἀρχὰς τοῦ βιβλίου γράφει πρὸς τὴν ἀδελφὴν
 Ἰσιδώραν, δι' ἧς εἰ ¹⁶ καὶ τὴν προσφώνησιν αὐτῇ τῶν
 συγγραμμάτων δεικνύται πεποιημένος, ἀλλ' οὖν εἰς-

astrorum studiosi docere solent. Qualia sunt ista :
 habitare quosdam posse sub polo arctico, et noctem
 inveniri unius mensis, aliamque qua breviorē,
IIIa qua longiorē, ut sex etiam mensium, et
 summum anni unius spatium teneat. Neque vero
 noctem solum eo usque produci, sed diem etiam
 ipsum noctibus his proportionē respondere : aliaque
 id genus a se visa nuntiat. Homines item conspexisse
 se, et quādam alia fabulatur, qualia mortalium
 nemo vidit, nec audit, sed ne mente quidem
 effinxit. Hoc autem omnium maxime omnem excedit
 fidem, quod Boream versus profecti ad lunam
 propius, tanquam ad purissimam quādam tellu-
 rem (26), accesserint, indidemque cernere potue-
 rint ea quæ vidisse par est eum qui nugas hujus-
 modi supra fidem confinxerit. Ad hæc et Sibyllam

B vaticinandi artem a Carmane didicisse tradit, ac
 vota post ista quemque sua et preces concepit, et
 atque ut optarant, res dein singulis cecidisse : hinc
 enim e somno ait excitatum se Tyri in templo
 Herculis (27) repertum : unde cum surrexisset,
 ipsam quoque Dercyllida et Mantiniā reperisse,
 cum cætera belle hactenus egisse, tum parente,
 feliciter excitasse (28) beatamque modo in omni-

Hæc Cymbæ Dinias fabulose retulit, prolatisque
 cupressinis tabulis, inscribere eas jubet Erasi-
 nidem Atheniensem, Cymbæ comitem, litterarum
 non imperitum. Ostendit etiam ipsis Dercyllida (hæc
 enim cupressinas illas tabulas attulit) Cymbæque
 negotium dedit, ut duplici exemplo eis hactenus
 narrata inscriberentur : et alteram quidem tabella-
 rum ille penes se haberet : alteram vero Dercyl-
 lida cum e vita decessisset, suo in tumulo capsulæ
 impositam collocaturam.

Diogenes igitur, idemque Antonius, qui hasce
 omnes prodigiis similes fabulas Diniam facit Cymbæ
 narrantem, Faustino tamen scribit : *De incredibi-*
libus se, quæ ultra Thulen essent, scribere, et Isi-
 dora sorori, litteris cum primis dedit, hæc ipsa
 dedicare. Veteris præterea comædiæ poetam se
 profiteretur : ac licet falsa, eaque incredibilia sinxerit,
 habere tamen de his ipsis fabulis testes longe anti-
 quiores, e quorum scriptis summo hæc labore con-
 tulerit. Singulis deinde libris auctores laudat, qui
 eadem antea in litteras miserint, ne teste scilicet
 idoneo carere etiam incredibilia illa viderentur.
 Ipse igitur operis initio epistolam ad Isidoram
 sororem scribit, qua licet hoc **III**b illi volumen
 inscriptum esse ostendat, Balagrū nihilō secius

VARIÆ LECTIONES.

¹⁰ Ἑρασινίδην Ἀθηναῖον Α. ¹¹ γοῦν γὰρ Α : malim δ' οὖν. ¹² συντάττω Α. ¹³ εἶχοις. ¹⁴ μυθολ. αὐτῷς. ¹⁵ addendum ante pronomēn τῶν. ¹⁶ εἰ om. Α.

NOTÆ.

(26) Habitari in luna, eamque esse terram mul-
 tarum urbium et montium dixit olim Xenophanes,
 ut refert Cic., *Acad. Quæst.*, quæst. 4.

(27) Vide Arrian., Curt., Greg., Gyrard. de hoc
 Hercule.

(28) Herbis etiam homines ad vitam revocatos
 fabulatur Plin. lib. xxv, cap. 2, et Apollod. lib. iii
Biblioth. Glaucum Minos filium sic quoque vitæ re-
 stitutum refert.

quemdam ibi uxori suæ, Philæ nomine, Antipatri A
filiz, scribentem narrantemque facit, cum ab
Alexandro Macedonum rege Tyrus caperetur, et
ignis plurima devastaret, venisse ad Alexandrum
militem, qui se peregrinum quid, præterque opi-
nionem indicandum habere diceret. Esse enim quid
extra oppidum spectatu dignum. Regem itaque
assumptis una secum Hephæstione et Parmenione
sociis, militem secutum ad tumulos e lapide subter-
raneos quosdam pervenisse, quorum alius sic esset
inscriptus: *Lysilla vixit annos xxxv*. Alter vero sic:
Mnason Mantiniæ filius vixit annos lxxvi (29), post
lxxi. Alius vero titulus erat: *Arision Philoclii fi-*
lius vixit annos xlvii, post lxi (29). Alius rursus sic
inscriptus lapis: *Mantiniæ Mnasonis filius annos*
vixit xlii, noctesque lx et idcc. Item alius: *Dercyl-*
lis Mnasonis filia annos vixit xxxix noctesque lx. et
idcc. Sextus vero tumulus hoc epigrammate: *Di-*
nius Arcas vixit annos c et xxv. His lectis dum
animi pendent (præterquam in primo tumulo, ejus
clarior erat titulus), ad parietem inciderunt in arcu-
lam e cupresso fabricatam, cui sic inscriptum: *Hospes*
quisquis es, aperi ut discas quæ admiraris.

Aperto igitur ab Alexandri sociis scriniolo, cypa-
rissinas inveniunt tabellas, quas, ut apparet, Der-
cyllis ibi Dinie mandato collocarat. Hæc fere uxori
scribentem Balagrum inducit, quodque cyparissinas
istas tabulas transcribens, eidem conjugii transmi-
serit. Ab hac occasione fertur deinceps oratio ad
cupressinarum lectionem, scriptionemque tabu-
larum, et Dinias quoque adest narrans, quæ præ-
diximus Cymbæ. Ad hunc ergo modum, ac de his
fere rebus dramatis est fictio ab Antonio Diogene
composita.

Videtur autem ipse tempore prior esse iis qui
talia studiose consinxerunt (30), ut Luciano, Lu-
cio (31), Jamblichō (32), Achille Tatīo (33), Helio-
doro (34), atque Damascio (35). Nam et *Verarum*
Luciani *narrationum et transformationum* Lucii fon-
tem hunc et radicem dixeris. Quin et eorum quæ
de Sinionide ac Rodane, de Leucippe ac Clitophonte,
de Chariclea ac Theagene, deque fictis eorum rebus,
erroribus, amoribus quoque et raptu atque periculis
composita sunt, Dercyllis, Ceryllus, Thruscanus ac
Dinias exemplum præbuisse merito censi queant.
Qua vero tempestate 112a fabularum hic auctor,
Diogenes ille Antonius vixerit, non habeo certo
affirmare. Illud tantum conjicere liceat, non ita diu
post Alexandri Magni tempora floruisse. Meminit
item Antiphanis cujusdam se antiquioris, quem id

ἀγεί Βάλαγρον [364 R.] πρὸς τὴν οἰκίαν γυναῖκα,
Φίλαν τοῦνομα, γράφοντα (θυγάτηρ δὲ ἦν Ἀντιπά-
τρου αὐτῇ) ὅτι τῆς Τύρου ὑπὸ Ἀλεξάνδρου τοῦ βα-
σιλέως Μακεδόνων εἰς ἄλωσιν ἐλθούσης καὶ πυρὶ τὰ
πλείστα θαπνῆνθαι στρατιωτῆς ἤκεν ὡς 16 Ἀλέξ-
άνδρον, ξένον τι καὶ παράδοξον λέγων μηνύειν,
εἶναι δὲ τὸ θέαμα τῆς πόλεως ἔξω. Ὁ δὲ βασιλεὺς
Ἠφαιστίωνα καὶ Παρμενίωνα συμπαραλαβὼν ἐλ-
ποντο τῷ στρατιώτῃ, καὶ καταλαμβάνουσιν ὑπογείους
λιθίνους 17 σοροὺς, ὧν ἡ μὲν ἐπεγέγραπτο: « Λυσίλλα
ἔβιω ἔτη πέντε καὶ τριῆκοντα 18, » ἡ δὲ « Μνάσων
Μαντινίου ἔβιω ἔτη γ' καὶ ε' ἀπὸ ἐνὸς καὶ σ', » [489 H.]
ἡ δὲ « Ἀριστίων Φιλοκλέους ἔβιω ἔτη ζ' καὶ μ' ἀπὸ β'
καὶ ν', » ἄλλη δὲ « Μαντινίας Μνάσωνος ἔτη ἔβιω β'
καὶ μ' καὶ νύκτας ε' καὶ ψ', » ἑτέρα δὲ « Δερκυλλίς
Μνάσωνος ἔβιω 19 ἔτη θ' καὶ λ' καὶ νύκτας ε' καὶ ψ', »
ἡ δὲ ἔκτη σορὶς « Δεινίας Ἀρχὰς ἔβιω ἔτη ε' καὶ κ'
καὶ ρ'. » Τοῦτοις διαπορούντες πλὴν τῆς πρώτης σοροῦ
(σαφὲς γὰρ τὸ ἐκείνης ἐπίγραμμα 20) ἐντυγχάνουσι
παρὰ τοίχῳ 21 κιθωτῇ μικρῇ κυπαρίττου πεποιη-
μένῃ. ᾧ ἐνεγέγραπτο: « Ὡ ἐξένη, ὅστις εἰ, ἄνοιξον, ἵνα
μάθῃς ἃ θαυμάζεις. »

Ἀνοίξαντες οὖν οἱ περὶ Ἀλέξανδρον τὸ κιθωτόν,
εὗρισκous τὰς κυπαρίττινας δέλτους, ἃς (ὡς εἰκὶ)
κατέθηκε Δερκυλλίς κατὰ τὰς ἐντολάς Δεινίου. Ταῦτα
Βάλαγρον εἰσάγει τῇ γυναίκί γράφοντα, καὶ ὅτι τὰς
κυπαρίττινους δέλτους μεταγραφάμενος διατέμψει
τῇ γυναίκί. Καὶ λοιπὸν εἰσβάλλει 22 ἐντεῦθεν ὁ λόγος
εἰς τὴν τῶν κυπαρίττινων δέλτων ἀνάγνωσιν καὶ γρα-
φὴν, καὶ πάρεστι Δεινίας Κύμβα διηγούμενος ἅπερ
προέφηται. Οὕτω μὲν οὖν καὶ ἐπὶ τοῦτοις ἡ τῶν
δραμάτων πλάσις τῷ Ἀντωνίῳ Διογένει ἐσχημά-
τισται.

Ἔστι δ', ὡς εἰκεν, οὗτος χρόνος πρεσβύτερος τῶν
τὰ τοιαῦτα ἐσπουδακότων διαπλάσαι, ὅσον Λουκί-
α-νοῦ, Λουκίου, Ἰαμβλίχου, Ἀγίλλεως Τατίου, Ἠλιο-
δώρου τε καὶ Δαμασκίου· καὶ γὰρ τοῦ περὶ ἀληθῶν
διηγημάτων Λουκιανοῦ καὶ τοῦ περὶ μεταμορφώσεων
Λουκίου πηγὴ καὶ ρίζα εἰκεν εἶναι τοῦτο. Οὐ μόνον
δὲ ἀλλὰ καὶ τῶν περὶ Σινωνίδα καὶ Ροδάνην, Λευ-
κίππην τε καὶ Κλειτοφῶντα, καὶ Χαρίκλειαν καὶ
Θεαγένην, τῶν τε περὶ αὐτοὺς πλασμάτων καὶ τῆς
πλάνης ἐρώτων τε καὶ ἀρπαγῆς καὶ κιθῶνων, ἡ
Δερκυλλίς καὶ Κήρυλλος καὶ Θρουσκανὸς καὶ Δεινίας
εἰκόμασι παράδειγμα γεγονέναι. Τὸν χρόνον δὲ, καὶ
ὅν ἤκαμασεν ὁ τῶν τηλικούτων πλασμάτων πατὴρ
Διογένης 23 ὁ Ἀντωνίος, οὕτω τι σαφὲς ἔχομεν λέ-
γειν, πλὴν ἔστιν ὑπολογισσάσθαι, ὡς οὐ λίαν πόρρω
τῶν χρόνων τοῦ βασιλέως Ἀλεξάνδρου. Μνημονεύει

VARIE LECTIONES.

16 ὡς] πρὸς A. 17 λιθίνους] quidni λιθίνας? et infr. κυπαρίττινας. 18 τριῆκοντα ζ. 19 ἔβιω Μνά-
σωνος ζ. 20 ἐκείνης ἦν ἐπίγρ. ζ. 21 τοίχον ζ. 22 ἐμβάλλει ζ. 23 ὁ ante Διογένης ponit A.

NOTÆ.

(29) Jacuerunt enim mortui toto eo tempore quo
Mantiniæ atque Dercyllis in Thulen usque aberrar-
unt, donec post ad horum reditum revixerant, ut
fabulatur supra.

(30) De quibus supra.

(31) Col. 325.

(32) Col. 94.

(33) Cod. 82.

(34) Cod. 75.

(35) Cod. 150.

δ' οὗτος ἀρχαιότερου τινὸς Ἀντιφάνους, ὃν φησι περὶ τοιαῦτά τινα τερατολογήματα κατεσθλακέναι. Ἔστι δὲ ἐν αὐτοῖς καὶ μάλιστα, ὥς ἐν τηλικούτοις πλάσμασι τε καὶ μυθεύμασι, δύο τινὰ θηρᾶσαι χρησιμώτατα, ἐν μὲν ὅτι τὸν ἀδικήσαντά τι, κἂν μυριάκις ἐκφυγεῖν δόξῃ, εἰσάγει πάντως δίκην δεδωκέναι, καὶ δεύτερον ὅτι πολλοὺς ἀναιτίους, ἐγγὺς μεγάλου γεγονότας κινδύνου, παρ' ἐλπίδας ἡ δαίμωνσι πολλάκις διασωθέντας.

PEZ.

Ἰωάννου Στοβαίου Ἑκλογαί. Ἀποφθεγμάτων Ὑποθετικῶν βιβλία δ'.

[365 R.] Ἀνεγνώσθη Ἰωάννου Στοβαίου Ἑκλογῶν²², Ἀποφθεγμάτων, Ὑποθηκῶν, βιβλία τέσσαρα ἐν τεύχεσι δυοῖ. Προσφωνεῖ δὲ ταῦτα, δι' ἐν καὶ τὴν συνάθροισιν φιλοπονησάι βέγει, Σεπτίμιω²³ ἰδίῳ υἱῷ. Ἡ δὲ συναγωγή αὐτῷ ἐκ τε ποιητῶν καὶ ῥητόρων καὶ τῶν κατὰ τὰς πολιτείας [190 H] λαμπρῶς βεβιωκότων ἐγένετο, ὧν (ὥς καὶ αὐτὸς φησι) τῶν μὲν τὰς ἐκλογὰς²⁴ τῶν δὲ τὰ ἀποφθεγμάτων καὶ τινων ὑποθήκας συλλεξάμενος, ἐπὶ τῷ ρυθμίσει καὶ βελτιώσει τῷ παιδί τὴν φύσιν, ἀμαυρότερον ἔχουσαν πρὸς τὴν τῶν ἀναγνώσμάτων μνήμην²⁵, στελεῖται.

Ἔστι δὲ αὐτῷ τὸ μὲν α' βιβλίον φυσικόν. τοῦ δὲ β' τὸ μὲν τι κατ' ἀρχὰς μέρος λογικόν, τὸ²⁶ δὲ λοιπὸν καὶ πλείστον²⁷ ἠθικόν· καὶ τὸ γ' δὲ καὶ τὸ δ', πλὴν ὀλιγίστων, ἠθικά καὶ πολιτικά. Καὶ γὰρ τὸ μὲν α' ἔχει μὲν κεφάλαια Ξ, ὅς καὶ τὰς τῶν παιδῶν ἀρμόζει χρήσεις καὶ χρείας· ταῦτα δὲ εἰσι μετὰ τὸ περὶ Θεοῦ διαλαβεῖν, ὅτι Δημιουργὸς τῶν ὄντων καὶ διέπει τὸ ὅλον τῷ τῆς προνοίας λόγῳ, δεύτερον περὶ τῶν νομιζόντων μὴ εἶναι πρόνοιαν καὶ ἐπομένως ταύτῃ θείας ἐπὶ τῇ τοῦ παντὸς διοικήσει συνάμει, εἰτα περὶ δίκης παρὰ τοῦ Θεοῦ τεταγμένης ἐποπτεύειν τὰ γινόμενα ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων, τιμωρὴν οὖσαν τῶν ἀμαρτανόντων, καὶ περὶ ἀνάγκης θείας, καθ' ἣν ἀπαραίτητως τὰ κατὰ τὴν τοῦ Θεοῦ γίνεται βούλησιν· περὶ τε εἰραμένης καὶ τῆς τῶν γινόμενων εὐταξίας· περὶ τε τύχης ἢ ταυτομάτου, καὶ ὅτι ἀλόγιστος ἢ φορὰ τῆς τύχης· περὶ τε²⁸ χρόνου οὐσίας καὶ μερῶν, καὶ πόσων εἴη αἴτιος· καὶ περὶ Ἀφροδίτης οὐρανίας καὶ ἔρωτος θεοῦ· δέκατον περὶ ἀρχῶν καὶ στοιχείων καὶ τοῦ παντός. Εἰτα περὶ ὕλης, περὶ ἰδέας, περὶ αἰτίων, περὶ σωμάτων καὶ περὶ τῆς²⁹ τούτων τομῆς καὶ περὶ ἐλαχίστου, D περὶ σχημάτων, περὶ χρωμάτων, περὶ μέξεως καὶ κράσεως, περὶ κενοῦ³⁰ καὶ τόπου καὶ χώρας, περὶ

A genus prodigiosis narrationibus simillima conscripsisse ait. Ex ipsis vero potissimum, ut et e cæteris hujus farinae fictæ narrationibus duplex parari, eaque non modica utilitas potest. Primum quidem, quod hinc, etsi qui injuste quidpiam admi-serunt, effugere sæpius videantur, tandem tamen meritis dare pœnas, discas. Insontes deinde multos, ingentibus vicinis periculis, præter spem omnem sæpenumero servari.

CLXVII.

Joannis Stobæi Eclogarum, Apophthegmatum, et vitæ Præceptionum libri iv.

Legimus Joannis Stobæi Eclogarum, Apophthegmatum, et Præceptionum vitæ libros quatuor, voluminibus duobus. Dedica eas, cujus maxime gratia collectos affirmat, Sestimio (36) filio suo. Colligit autem (ut ipsemet indicat) e [philosophis,] poetis, oratoribus, atque ex iis qui in omni republica rebus gestis clarserunt, partim eclogas, partim apophthegmata, partim denique instituendæ vitæ præcepta, quæ instar columnæ alicuius erigere voluit, quo ad hanc rerum lectarum stelen dubium non-nihil filii ingenium componeret, meliusque redderet.

Primus autem liber totus est physicus : alter deinde (37) aliqua sui parte ad sermonem ab initio pertinet : cætera vero, et longe maxima, ethicus est. Tertius denique et quartus, pauca si demas, ethica rursum et politica continent (38). Primus itaque liber capita complectitur ix, ad quæ veterum sententias (39) celebriaque dicta rede-git. Sunt autem ista : Postquam de Deo disse-runt (40), cunctorum eum Opificem esse, et pro-videntia sua gubnare universum. Secundum caput de iis agit, qui providentiam tollunt, divinasque facultates eas, quæ illam ipsam ad universum ad-ministrandum consequuntur. 3. Deinde de consti-tuta a Deo justitia ad hominum facta inspicienda, et peccata punienda. 4. De divina necessitate, qua necessario cuncta quæ ex Dei voluntate sunt, fiunt. 5. De fato, et apto eorum quæ sunt ordine. 6. De fortuna sive casu. 7. Temere huc illuc fortunam ferri. 8. De temporis natura ac partibus, et quot quantarumque rerum causa sit (41). 9. De venere cœlesti et divino amore. 10. De principiis, et elementis, D atque universo. 11. Hinc 112b De materia. 12. De idea. 13. De causis. 14. De corporibus, eorumque sectione, et de minimo. 15. De figuris. 16. De co-

VARIAE LECTIONES.

²² ἐλπίδα ζ. ²³ ἐκλογαί ζ. ²⁴ Σεστίμιω ζ. ²⁵ ἐκλογὰς] ἰσ. γνώμας Stephanus. ²⁶ μνήμην A : στή-λην ζ. ²⁷ τὸ ante μὲν om. pr. A. ²⁸ πλείστον A : πολιτικὸν καὶ ζ. ²⁹ τε add. A. ³⁰ περὶ τῆς] τῆς περὶ A.

NOTÆ.

(36) Suidas (Ἐπίμιον vocat) puto legend. utrobi-que Ἐπίμιον qui et ipse quatuor Stobæi libros nu-merat, quorum vix tres hodie integri circumferuntur.

(37) Sex prima capita, quæ et interciderunt.

(38) Quin et œconomica quædam.

(39) Habes ea omnia, aut pene omnia, Græce et Latine a Gul. Cantero pridem edita, sed aliter ali-qui distincta, et nonnullaqua perturbata, aut varie

sine titulis dispersa, præterquam quod multis in locis corrupta sint ac mutila.

(40) Quod hic intercedit huc male trajectum docet Phot. pag. seq. et nostra fragmenta ἀνέχοντα. Constat idem ex cod. ms. Bibliothecæ Augustanæ.

(41) Emenda hinc in Canteri edit. καὶ πόσων εἴη αἴτιος.

loribus. 17. De mistione et temperamento. 18. De vacuo, loco, et spatio. 19. De motu. 20. De ortu atque interitu. 21. De mundo; et, Animatusne sit ac Providentia regatur, atque ubi principatum habeat, et unde nutriatur. 22. De mundi ordine; et An unum sit universum. 23. De cœli natura ac divisione. 24. De siderum natura, figura, motu, significatione. 25. De solis natura, magnitudine, figura, conversionibus, defectu, signis et motu. 26. De lunæ natura, magnitudine, figura et illustratione, deque eclipsi, ejusdem intervallo (42), ac signis. 27. De lactea via. 28. De cometis, transvolantibus stellis, ac similibus. 29. De tonitruis, fulguribus, fulminibus, igneis turbinibus, et typhonibus (43). 30. De iride, de corona, parelio, ac virgis. 31. Item de nubibus, nebula, pluviis, rore, nive, pruina, et grandine. 32. De ventis. 33. De terra: sitne una, et finita. 34. Quante magnitudinis terra sit, deque ejus situ. 35. De figura ipsius terræ. 36. Fixane terra sit atque immota, an mobilis. 37. De terræ motu. 38. De mari; quonam pacto æstus ejus modo recedat, modo arceat. 39. De aquis. 40. De universo. 41. De natura, causisque ex ea ortis. 42. De animantium generatione, cæterisque (44). 43. Quot sint animantium genera: et, An omnia ratione sensuque prædita? 44. De somno et morte. 45. De stirpibus (45). 46. De animantium nutrimento, edendique appetitu. 47. De natura hominis. 48. De mente. 49. De anima (46). 50. De sensibus, et sensuum objectis: et, An etiam veræ sint sensationes? 51. Quot sint sensus, ejusque naturæ singuli, atque efficacie. 52. De visu, et speciebus visibilibus. 53. De auditu. 54. De odoratu. 55. De gustatu. 56. De tactu. 57. De voce; et, An corporis expers, ac quid sit in ea præcipuum. 58. De imaginatione, ac dijudicandi facultate. Notum vero et quinquagesimum: De opinione. Sexagesimum denique: De respiratione atque [ejus] affectionibus. Et hæc quidem libri primi capita sunt, taliaque continent, ad naturam nimirum pertinentia, pauci dumtaxat initio exceptis, quæ ad metaphysica quispiam rectius retulerit. Per hæc ergo capita, ut diximus, veterum sententias, sive consentientes, sive repugnantes legendas Stobæus apposuit. Hoc ipso tamen libro, antequam ea, quæ modo recensui, aggrediatur capita, **113^a** de aliis duobus disserit. Quorum primum philosophiæ laudatio est, et ea quidem ex variis congesta scriptoribus. Alterum vero de sectis, quæ in ea conspirant. Ubi pariter veterum opinionones de geometria, musica et arithmetica describit.

VARIE LECTIONES.

²² καινού A. ²⁴ και ἐμφάσεως add. A. ²⁵ περί ante τοῖου expungit A. ²⁶ γῆς A: αὐτῆς τῆς γῆς C
²⁷ σεισμοῦ C: θαλάσσης C. ²⁸ καὶ post μετά om. pr. A. ²⁹ καὶ om. A. ³⁰ κατὰ ταύτην C.

NOTÆ.

(42) Addit Cant. liber *Faciem*: de qua Plutarchi in opusculis libellus.

(43) περί πρηστήρων. Vide Plin. lib. II, cap. 48 et seq.

(44) Cujusmodi illa, quæ apud Gul. Canterum

κινήσεως. Εἰκοστὸν δὲ περί γενέσεως καὶ φθορᾶς, περί κόσμου, καὶ εἰ ἐμφυχὸς καὶ προνοία διοικούμενος, καὶ ποῦ ἔχει τὸ ἡγεμονικὸν, καὶ πῶθεν τρέφεται· περί τάξεως τοῦ κόσμου· εἰ ἐν τῷ πᾶσι· περί τῆς οὐρανοῦ οὐσίας καὶ διαιρέσεως· περί οὐσίας ἀστρων καὶ σχημάτων κινήσεως τε καὶ ἐπισημασίας· περί οὐσίας ἡλίου καὶ μεγέθους σχήματός τε καὶ τροπῶν καὶ ἐκλείψεως καὶ σημείων καὶ κινήσεως· περί σελήνης οὐσίας μεγέθους καὶ σχήματος φωτισμῶν τε, καὶ περί ἐκλείψεως καὶ ἐμφάσεως ²⁴, καὶ περί ἀποστημάτων καὶ σημείων· περί γάλακτος· περί κομητῶν καὶ διαττόντων καὶ τῶν τοιούτων· περί βροντῶν, ἀστραπῶν, κεραυνῶν, πρηστήρων, τυφῶνων. Τριακοστὸν δὲ περί ἱριδος, περί ἄλλω καὶ παρηλίου καὶ βάδων, καὶ δὴ καὶ περί νεφῶν, ὀμίχλης, δετῶν, δρόσου, χιόνος, πάχνης, χαλάζης· περί ἀνέμων· περί γῆς, εἰ μία καὶ πεπερασμένη· καὶ [περί ²⁵] τοῖου μεγέθους, καὶ περί θέσεως αὐτῆς, καὶ περί σχήματος γῆς ²⁶. καὶ πότερα μένει ἡ γῆ ἢ κινεῖται· περί τε σεισμῶν ²⁷ γῆς· καὶ περί θαλάσσης, πῶς ἀμπτως καὶ πλημμυραὶ γίνονται· περί ὁδάτων, περί τοῦ παντός, περί φύσεως καὶ τῶν συμβαινόντων ἐξ αὐτῆς αἰτίων, περί τῆς τῶν ζώων γενέσεως, καὶ τὰ ἐξῆς· [368 R.] πόσα γέννη ζώων, καὶ εἰ πάντα λογικὰ καὶ αἰσθητά· περί θινου καὶ θαλάσσιου· περί φωτῶν, περί τροφῆς καὶ ὀρέξεως τῶν ζώων, περί φύσεως ἀνθρώπων, περί [191 H.] νοῦ, περί ψυχῆς, περί αἰσθήσεως καὶ αἰσθητῶν, καὶ εἰ ἀληθεῖς αἱ αἰσθήσεις· πόσα εἰσὶν αἱ αἰσθήσεις, καὶ πόσας οὐσίας καὶ ἐνεργείας ἐκάστη· περί ὁράσεως καὶ κατοπτρικῶν ἐμφάσεων, περί ἀκοῆς, περί ἀσπρήσεως, περί γούσεως, περί ἀφῆς· περί φωνῆς, καὶ εἰ ἀσωμάτος ἡ φωνή, καὶ τί αὐτῆς τὸ ἡγεμονικόν· περί φαντασίας καὶ κριτηρίου· ὅθ' περί δόξης, καὶ ἔ' περί ἀναπνοῆς καὶ παθῶν. Καὶ τὰ μὲν τοῦ αβελίου κεφάλαια τοσαῦτα καὶ περί τούτων, καὶ δηλονότι φυσικὰ, πλὴν ἐνίων τῶν ἐν ἀρχῇ, ἃ μᾶλλον ἂν τις εἰς τὰ ²⁸ μετὰ τὰ φυσικὰ ἀνάξῃ. Τούτοις δὲ, ὡς ἔφημεν, τὰς τῶν παλαιῶν δόξας, εἴτε συμφώνους οὖσας εἴτε καὶ ²⁹ διαφώνους, παρατίθουσιν. Ἐν μέντοι τούτῳ τῷ βιβλίῳ, πρὸ τοῦ τοῖς εἰρημένοις κεφαλαίοις ἐπιθελεῖν, περί δύο κεφαλαίων διαλαμβάνει, ὧν τὸ μὲν ἐπαινός ἐστι φιλοσοφίας, καὶ οὗτος ἐκ διαφόρων αὐτῷ συνηρανισμένος, τὸ δὲ περί τῶν κατ' αὐτὴν ³⁰ συνεστηκυῶν αἰρέσεων. Ἐν ᾧ καὶ περί γεωμετρίας καὶ μουσικῆς καὶ ἀριθμητικῆς δόξας παλαιὰς συναναγράφει.

inscribuntur, *De causis similitudinis parentum, etc*

(45) Iluc refero Canteri illud: *Quomodo stirpes alantur et animalia.*

(46) De qua duodecim tractasse Stobæum indicat Cant. codex.

Τὸ δὲ β' βιβλίον συμπληροῦται μὲν κεφαλαιῶς Γ' καὶ Α' Μ' διαλαμβάνει δὲ πρῶτον μὲν περὶ τῶν τὰ θεῖα ἐρμηνεύοντων, καὶ ὡς εἴη ἀνθρώποις ἀκατάληπτος ἡ τῶν νοητῶν κατὰ τὴν οὐσίαν ἀλήθεια, εἶτα περὶ διαλεκτικῆς, καὶ περὶ ῥητορικῆς, καὶ περὶ λόγου καὶ γραμμάτων, περὶ ποιητικῆς, περὶ χαρακτήρος τῶν παλαιῶν⁴¹, περὶ τοῦ ἠθικοῦ εἵδους τῆς φιλοσοφίας, περὶ τῶν ἐφ' ἡμῖν, ὅτι οὐδεὶς ἐκὼν πονηρὸς, ὅποιον χρὴ εἶναι τὸν φιλόσοφον, ὅτι χρὴ σέβειν τὸ θεῖον, ὅτι τοῖς εὐσεβέσι καὶ δικαίοις βοηθεῖ τὸ κρεῖττον· περὶ μαντικῆς· ὅτι χρὴ περὶ πολλοῦ ποιεῖσθαι τὰς τῶν σοφῶν συνουσίας, ἐκκλίνειν δὲ⁴² τοὺς φαύλους καὶ ἀπαίδευτους· περὶ τοῦ δοκεῖν καὶ τοῦ εἶναι, καὶ ὅτι οὐ τῷ λόγῳ χρὴ κρίνειν τὸν ἄνθρωπον, ἀλλὰ τῷ τρόπῳ· ὅτι οἱ ἄλλοις ἐπιδουλεύοντες ἑαυτοὺς λανθάνουσι καταδύπτοντες· περὶ εὐδοξίας· περὶ γῆμης· ὅτι μέτρον ἀριστον· ὅτι δυσκατόρθωτον ἡ ἀρετὴ, εὐμεταχείριστον δὲ ἡ κακία· ὅτι οὐ χρὴ λόγον ποιεῖσθαι τῆς⁴³ τῶν ἀσυνέτων δοκιμασίας· ὅτι τὴν ὑπόκρισιν, τοῖς κεχρημένοις ἐπιπλαθῆ οὖσαν καὶ πρὸς οὐς γίνεται, τῆς ψυχῆς ἐκδηλῆτόν· ὅτι οὐ χρὴ πολυπραγμονεῖν, φθόνου γὰρ καὶ διαβολικῆς αἰτίαν γίνεται τὸ τοιοῦτον· ὅτι ἐν οἷς πλημμελεῖ τις τὸ μεταμελεῖσθαι κάλλιστον· περὶ λοιδορίας, ὡς οὐκ ἀγαθὸν ὅτι ἐν τῷ λοιδορεῖσθαι χρὴ σκοπεῖν μὴ τοῖς αὐτοῖς περιπεπρωκαμέν ἐλαττώμασι· περὶ ἀνάγκης τῆς κατὰ τὸν βίον· ὅτι εὐκαιρῶς δεῖ πράττειν· περὶ τοῦ βούλεσθαι· ὅτι οὐ δεῖ ὡς ἔτυχεν ἀναβάλλεσθαι· ὅτι τὸ δυστυχεῖναι πολλάκις ἐπωφελὲς γίνεται, καὶ μάλιστα τοῖς ἄφροσι· περὶ ἀγωγῆς καὶ⁴⁴ παιδείας· ὅτι κάλλιστον ἡ φίλια τῶν ἀγαθῶν· [369 R.] ὅτι ἡ ομοιότης τῶν τρώπων τῶν⁴⁵ φίλων ἀπεργάζεται· [192 H.] ὅτι χρὴ ἐν ταῖς δυστυχίαις καὶ τοῖς κινδύνοις μὴ περιορθεῖν τοὺς φίλους· ὅτι οὐ χρὴ συναδικεῖν τοῖς φίλοις· περὶ γνησίων⁴⁶ καὶ ἀδεαίων φίλων· ὅτι χρὴ ταχειας ποιεῖσθαι τὰς πρὸς τοὺς φίλους διαλλαγὰς, τὰ ἁμαρτήματα αὐτῶν ῥᾶον φέροντας μετὰ τῆς ἀμνηστίας⁴⁷· ὅτι ἐν ταῖς δυστυχίαις τοὺς γνησίους τῶν φίλων διαγινώσκωμεν· φιλικὰ παραγγέλματα· περὶ ἐχθρας καὶ τοῦ ὁποῖόν τινα χρὴ εἶναι⁴⁸ πρὸς τοὺς ἐχθρούς· περὶ τοῦ πῶς ἔστιν ἀπ' ἐχθρῶν ὠφελῆσθαι· περὶ τοῦ εὐεργετεῖν· ὅτι μεζῶν ἡ χάρις ἐν καιρῷ δοθεῖσα· περὶ τοῦ ἀντεεργετεῖν· ὅτι τοὺς πονηροὺς οὐ χρὴ εὖ ποιεῖν οὐδὲ παρ' αὐτῶν εὐεργετεῖσθαι, καὶ τὸ τελευταῖον περὶ ἀχαριστίας⁴⁹· Ἐν οἷς καὶ τὰ τοῦ β' κεφάλαια.

Δ 43. De benemerendi studio. 44. Majus esse beneficium quod in tempore confertur. 45. De remunerandis beneficiis. 46. Non esse benigne faciendum

Alter dein liber XLVI absolvitur capitibus (47). Primum quidem de sacrorum interpretibus, et quod a mortalibus spiritualium vera natura comprehendi nequeat. 2. Hinc de arte disserendi. 3. De bene dicendi facultate. 4. De Oratione, ac litteris (48). 5. De arte poetica. 6. De caractere, seu forma orationis. 7. De morum philosophia (49) 8. De iis quæ in nostra sunt potestate. 9. Neminem sponte esse improbum. 10. Qualem deceat esse philosophum. 11. Pietatem erga Deum colendam esse. 12. Piis ac justis Numen auxilio esse. 13. De vaticinio. 14. Sapientum consuetudinem magni esse faciendam : fugiendos vero, ac declinandos improbos atque imperitos. 15. De eo quod videtur tantum, et de eo quod vere est. 16. Non e verbis, sed moribus de homine esse judicandum. 17. Eos qui aliis insidentur, seipsos potius imprudentes lædere. 18. De nominis gloria. 19. De fama. 20. Modum esse optimum. 21. Virtutem ægre parari : vitium contra facile acquiri. 22. Non oportere stultorum iudicii rationem habere. 23. Fictionem sive hypocrisin, quæ non iis tantum apud quos exercetur, sed ipsis quoque fingentibus nocet, ex animo esse pellendam. 24. Curiositatem esse vitandam (50) : præbere enim ansam invidiæ, atque calumniæ (51). 25. Optimum esse respicere, in quibus ipse deliquerit. 26. Convictum minime esse bonum. 27. In conviciando considerandum, ne in eadem ipsi quandoque errata inciderimus. 28. De vitæ necessitate. 29. Opportune res agi debere. 30. De voluntate : non esse eam temere differendam. 31. Adversis affligi summæ sæpenumero utilitati esse : maxime vero imprudentibus. 32. De educatione atque institutione. 33. Optimum bonorum omnium esse amicitiam. 34. Morum similitudinem amicitiam conciliare. 35. In adversis suis atque periculis non esse negligendos amicos. 36. Non esse amicos juvenandos, cum quid injuste faciendum suscipiunt. 37. De fidis atque infidis amicis. 38. Cito esse cum amicis in gratiam redeundum, eorumque vitia ferenda, cum erratorum oblivione. 39. In adversis fides explorari amicos. 40. Præcepta amicitiae. 41. De inimicitiiis, et, 113^b quo se quis modo cum hoste gerat. 42. Qua ratione ex inimicis (52) capi possit utilitas.

VARIE LECTIONES.

⁴¹ τῶν παλαιῶν add. A. ⁴² δὲ om. A. ⁴³ τῆς A : περὶ τῆς C. ⁴⁴ καὶ] περὶ A. ⁴⁵ τὴν add. A. ⁴⁶ περὶ μὴ γν. A. ⁴⁷ ἀμνηστίας C. ⁴⁸ εἶναι χρὴ C. ⁴⁹ εὐχαριστίας C. cf. Gaisford. Stob. 4, append. p. 30 u.

NOTÆ.

(47) De quibus vix tria hæc, primum, septimum et octavum : utcumque integra posteriore *Eglogarum* libro a Cant. edito legas : quinque inter hæc mediis capitibus, partim turbatis, partim aliis reiectis. Reliqua porro 58 hujus libri alterius capita, magno sane damno publico, periisse, vel solæ inscriptiones hæc testantur.

(48) Huc plane pertinent quæ serm. 80, 81 et 82,

in Conradi edit. hodieque leguntur.

(50) Cui rursus capita quinque subijcit Cant. codex, quorum tamen ultimum illud est, quod octavum hic locum obtinet.

(51) Vide Plutarchum libello *De curiositate*.

(52) Lege Luciani libelli. *Non esse calumniæ creandum.*

(52) De quo et Plutarchi libellus.

improbis, neque ab iis beneficium ullum accipiendum. Denique de gratitudine (53). Atque hæc summa capitum secundi libri.

Tertius dehinc capita continet XLII (54). Primum A Ἐν δὲ τῷ γ' περιέχεται κεφάλαια MB, πρῶτον de virtute. Alterum de vitio. 3. De prudentia. 4. De imprudentia. 5. De temperantia. 6. De intemperantia. 7. De fortitudine. 8. De timiditate. 9. De iustitia. 10. De habendi cupiditate atque iniustitia. 11. De veritate. 12. De mendacio. 13. De loquendi libertate. 14. De assentatione. 15. De prodigalitate. 16. De parcimonia [seu tenacitate]. 17. De continentia. 18. De incontinentia. 19. De patientia [seu malorum tolerantia]. 20. De iracundia. 21. De cognoscendo seipsum. 22. De fastu. 23. De cæco sui amore. 24. De conscientia. 25. De memoria. 26. De oblivione. 27. De iurejurando. 28. De perjurio. 29. De laboris studio. 30. De ignavia. 31. De pudore. 32. De impudentia. 33. De silentio. 34. De tempe- siva oratione. 35. De dicendi brevitate. 36. De garrulitate (55). 37. De benignitate. 38. De invidia, 39. De patria. 40. De peregrina terra. 41. De arcanis, et 42. De calumniis.

Quarti denique libri capita hæc sunt. Primum de B Τὰ δὲ τοῦ δ' βιβλίου ἐστὶ ταῦτα, πρῶτον περὶ πολιτείας, δεύτερον περὶ νόμων καὶ ἐθῶν, περὶ δήμου, περὶ τῶν ἐν ταῖς πόλεσι δυνατῶν⁸¹, περὶ ἀρχῆς, καὶ περὶ τοῦ ὁποῖον χρῆ εἶναι τὸν ἀρχοντα, ὅτι κάλλιστον ἢ μοναρχία, ὑποθῆται περὶ βασιλείας, ψόγος τυραννίδος, περὶ πολέμου, περὶ πόλεως, περὶ νεότητος, περὶ στρατηγῶν, καὶ περὶ τῶν κατὰ πόλεμον χραιῶν ὑποθῆται, περὶ εἰρήνης, περὶ γεωργίας, περὶ ἡσυ- χίας, περὶ ναυτίας, περὶ τεχνῶν, περὶ δεσποτῶν καὶ δοῦλων, περὶ Ἀφροδίτης πανδῆμου καὶ⁸² περὶ ἔρωτος τῶν κατὰ τὸ σῶμα ἡδονῶν, περὶ κάλλους, περὶ γάμου, καὶ τὰ ἐξῆς τοῦ κεφαλαίου τούτου. Γα- μικά παραγγέλματα, καὶ περὶ παιδῶν, καὶ τὰ ἐξῆς τοῦ κεφαλαίου τούτου. Καὶ ὅτι χρῆ τοὺς γονεῖς τῆς καθηκούσης τιμῆς καταφύεσθαι παρὰ τῶν τέκνων· C ὁποῖους χρῆ εἶναι τοὺς πατέρας περὶ τὰ τέκνα. Ὅτι κάλλιστον ἢ φιλαδελφία καὶ ἡ περὶ τοὺς συγγενεῖς διάθεσις. Οἰκονομικός. Περί εὐγενείας, καὶ τὰ ἐξῆς τοῦ κεφαλαίου τούτου· περὶ δυσγενείας. Περί πλού- του, καὶ τὰ ἐξῆς τοῦ κεφαλαίου τούτου· περὶ πενίας· σύγκρισις πενίας καὶ πλούτου. Ὅτι ὁ βίος [193 H.] βραχύς καὶ φροντίζων ἀνάμεστος. [372 R.] Περί λῶ- πης, ὅτι λίαν μοχθηρά. Περί νόσου καὶ λήσεως⁸³, περὶ ὑγείας καὶ διαμονῆς αὐτῆς, περὶ λατρῶν. Περί εὐδαιμονίας, περὶ κακοδαιμονίας· ὅτι ἀδέβαιος ἡ τῶν ἀνθρώπων εὐπραξία· περὶ τῶν παρ' ἀξίαν εὐτυχούν- των· περὶ τῶν παρ' ἀξίαν δυστυχούντων· ὅτι δι

VARIÆ LECTIONES:

⁸⁰ ἀσιότηας γ. ⁸¹ δυνατῶν AC: δυναστῶν γ. ⁸² καὶ add. A. ⁸³ λήσεως γ.

NOTÆ.

D in laudem ac vituperationem reperimus.
(59) In Stobæo est hic, *De Militia et viribus corporis*.

(60) Evulgatis libris hoc additum.
(61) In editis legitur præcedenti capite et suban- ditur, *Vituperatio Veneris, et quod malus sit amor, ac multorum malorum auctor*.

(62) De quibus sex habent capita libri editi.

(63) Quæ libri editi per tria distributa capita exhibent.

(64) Tres hic insertos sermones 80, 81, 82, in

libris aliunde irrepsisse, jam sup. indicavimus.

(53) Unica in monade a superiore calculo aber- ravimus. Quem facile errorem corrigit, qui olim hunc librum nobis integrum in lucem dabit.

(54) Quæ totidem et iisdem inscriptionibus *Sermonum* nomine, una cum quarto libro edita fuere sæpius, Græce Venetiis, Græco-Lat. Tiguri non semel ac denique Francoforti cum Ant. Melissa, alii sive gnomologis.

(55) De qua Plutarch. etiam.

(56) Hodie in Stobæo vulgato sermo est 43.

(57) Qui sermo in libris editis non exstat.

(58) Hoc signo notavimus, quæ in editis distincta

γενναίως φέρειν τὰ προσπίπτοντα · ὅτι δὲ τὰς εὐτυχίας προφαίνειν, τὰς δ' ἀτυχίας κρύπτειν. Περὶ ἐλπίδος · περὶ τῶν παρ' ἐλπίδα. Ὅτι οὐ χρὴ ἐπιχαίρειν τοῖς ἀτυχουσιν · ὅτι οἱ ἀτυχούντες χρῆζουσιν τῶν συμπασχόντων. Περὶ γήρως, καὶ τὰ ἐξῆς τοῦ κεφαλαίου τούτου. Περὶ θανάτου, περὶ ζωῆς · σύγκρισις ζωῆς καὶ θανάτου. Περὶ πένθους, περὶ ταφῆς. Παραγορικά · ὅτι οὐ χρὴ παροινεῖν εἰς τοὺς τετελευτηκότας · ὅτι τῶν πλείστων μετὰ θάνατον ἡ μνήμη διαβρεῖ ταχέως.

sunt. 44. Quæcunque accidunt, constanter esse ferenda [hominibus, quorum est ex virtute vitam instituire]. 45. Secundas res ostendi (67), adversas contra legi oportere, [et rebus præstantibus recte utendum]. 46. De spe. 47. De insperatis eventibus. 48. De aliorum infortunio gaudendum non esse. 49. Infelices indigere condolentibus. 50. De senectute (68), eliaque huc spectantia (69). 51. De morte, [et eam evitari non posse]. 52. De Vita. 53. Vita (70) et mors invicem comparata. 54. De luctu. 55. De sepultura. 56. Consolatoria. 57. In vita functos non esse exercendam contumeliam. 58. Plurimorum a morte memoriam cito evanescere.

Ὅμοι τὰ κεφάλαια τοῦ τετάρτου ΝΗ, τῶν δὲ τῶν τεσσάρων βιβλίων ση'. Οἷς παρατίθουσιν, ὡς ἔφημεν, ὁ Ἰωάννης ἐκ τῶν ἐκλογῶν καὶ τῶν ἀποφθεγμάτων καὶ τῶν ὑποθηκῶν ὁδὸς τε καὶ χρήσεις καὶ χρήσις.

Ἀγείρει δὲ ταύτας ἀπὸ μὲν φιλοσόφων, ἀπὸ τε Αἰσχίνου τοῦ Σωκρατικοῦ καὶ Ἀναξάρχου καὶ Ἀναχάρσιδος, Ἀριστωνύμου καὶ Ἀπολλωνίου, Ἀντισθέ- νους καὶ Ἀριστίππου, Ἀρίστωνος καὶ Ἀριστοξένου καὶ Ἀρχύτου, Ἀριστοτέλους, Ἀναξίμανδρου, Ἀναξι- μένου, Ἀρχελάου, Ἀναξαγόρα, Ἀρχαινέτου, Ἀρκεσι- λάου, Ἀρρίανου, Ἀντιπάτρου Ἰστιαίου, Ἀντιφάνους, Ἀπολλοδώρου, Ἀριστάρχου, Ἀσκληπιάδου, Ἀρισταίου, Ἀρχεδήμου Ἐκαταίου, Ἀπολλοφάνους, Αἰγυμίου, Αἰσαρος, Ἀττικῶ, Ἀμελίου, Ἀλβίνου, Ἀριστάνδρου, Ἀρποκρατίωνος, Ἀπελλοῦς, Ἀρισταγόρου, Ἀρι- στομάρτου, Ἀρχιμήδους, Βοηθοῦ, Βιαντος, Βηρώ- σου, Βερωνίχης, Βροτίνου, Βίωνος, Γλαύκωνος, Δημόνακτος, Δημητρίου, Δαμπίππου, Διογένης, Διο- δώρου, Δημοκρίτου, Διοτίμου, Διοκλήδους, Δαμαρμέ- νους, Διδύμου, Δίωνος, Δίου, Εὐκλείδου, Εὐφράτου, Ἐπιχάρμου, Ἐπανδρίδου, Ἐρασιπράτου, Ἐκπώλου, Ἐπικούρου Γαργητίου, Ἐπιχτήτου, Ἐρμού, Ἐμπεδο- κλέους, Ἐπικούρου Ἀθηναίου, Εὐσεβίου, Εὐρύσου, Ἐρατοσθένους, Εὐρυστράτου, Ἐκφάντου, Ἐπιδίκου, Εὐδόξου, Ἐπιγένης, Εὐηνίου, Εὐρυφάμου, Ζαλεύχου,

A gumenti (65). 30. De ignobilitate. 31. De divitiis ; et hujus generis cæteris (66). 32. De inopia. 33. Divitiarum paupertatisque comparatio. 34. Vi- tam esse perbreve, curarumque plenam. 35. De tristitia, ejusque molestia. 36. De morbo 114a et medelis. 37. De valetudine, ejusque permansione. 38. De medicis, et medicina. 39. De felicitate. 40. De infelicitate. 41. Instabilem esse mortalium prosperitatem. 42. De his qui præter meritum fe- lices sunt. 43. De his qui præter meritum infelices

B Hæc quarti libri LVIII capita sunt : cum quatuor ipsorum librorum in universum octo sint supra ducenta (71), quibus, uti diximus, sententias, testi- monia, et chreias ex eclogis et apophthegmatis, ac vitæ præceptis Stobæus proponit.

Philosophi autem, ex quibus ista collegit, hi fere sunt : Ægimæus (72), Æschines Socraticus, Albinus, Amelius, Anacharsis, Anaxagoras, Anaxar- chus, Anaximander, Anaximenes, Antipater Istiæus, Antisthenes, Apelles, Apollodoros, Apollonius, Apol- lophanes, Arcesilaus, Archænetus, Archedemus, Hecateus, Archelaus, Archimedes, Archytas, Aria- nus, Aristagoras, Aristander, Aristarchus, Aristip- pus, Aristobrotus, Ariston, Aristonymus, Aristote- les, Aristoxenus, Asclepiades Aristæi, filius ; Atticus ; Beronice, Berosus, Bias, Bion, Boethus, Brotinus ; Callieratides, Callimachus, Carneades, Cebes, Cha- rondas, Chilon, Chion, Chrysippus, Cleanthes, Cleobulus, Clineas, Clitomachus, Coriscus, Cranior, Critias, Critolaus, Criton, Damarmenes, Damippus, Demetrius, [Democritus,] Demonax, Didymus, Diocles, Diodorus, Diogenes, [Dion,] Diotimus, Dios, Ecphantus, Ecpolus, Empedocles, Epandrides, Epicharmus, Epictetus, Epicurus Gargitius (73), Epicurus Atheniensis, Epidicus, Epigenes, Eras- tratus, Eratosthenes, Erysus (74), Euclides, Eu-

VARIE LECTIONES.

ἡ δ' add. A. ἡ Ἀρειανὸς C ὁ Αἰστιαίου A. Ἀντιφάνους, Ἀρχεδήμου Ἐκαταίου, Ἀπολλοφάνους Αἰγυ- μαίου, omissis infra illis Ἀρχεδ. — Αἰσαρος. ὁ cum C, nisi quod Αἰγυμίου est in C. ἡ αἰκαταίου pr. A. ἡ Ἀποκρατίωνος pr. C. Ἀπέλλου A. Ἀριστοφάνου ὁ. ἡ Βηρόσου ὁ. ἡ Γλαύκωνος A : Γλαύ- τωνος superaddito γ τῷ τ C. Γλαύτωνα; ὁ. ἡ Δημοκρίτου et mox Δίωνος add. A. ἡ Ἐρύσου ὁ.

NOTÆ.

(65) Tribus explicata capitibus in libris editis.

(66) Quæ in duo capita distraxerunt alii.

(67) Inserunt hoc loco vulgati libri caput De pu- sillanimitate.

(68) Divulsa hinc videntur, quæ in editis libris distinctum cap. faciunt : Facilius esse alium admo- nere, quam seipsum.

(69) Libri editi singulari cap. proponunt : Quod senectutis molestiam prudentia tollat, ipsamque multa reverentia dignam effici.

(70) Addunt hic typis excisi caput, De laude mortis.

(71) Atqui sex tantum supra ducenta singulorum

D librorum calculi collecti conficiunt. Erroris ansa fortassis ex numerorum notis obiecta. Cæterum ex his 28 secundi libri, quæ interciderunt, capita de- sideramus.

(72) Commodum tibi fore, lector, arbitratus sum, si neglectum alicubi elementorum ordinem accurate restituerem.

(73) 2. C. H. St.

(74) Nimis sane liberaliter Photius duos nobis offert Epicuros, cum unus idemque ab urbe Athe- niensis dicatur, qui a pago Gargetius est, ut docet Laert. lib. x, init.

doxus, Evenius, Enphrates, Euryphamus, Euristratus, Eusebius, Glauton, Harpocraton, Heraclides, Heraclitus, Herme, **114b** Herophilus, Hierax, Hierocles, Hieronymus, Hippalus, Hippas, Hippodamus, Hipponus, Hypsæus, Ion, Jamblicus, Juncus, Leophanes, Leucippus, Longinus, Lucius, Lysus, Lyncon, Lysis (Epaminondæ præceptor), Maximus, Melissus, Melon, Menechmus, Mendemus, Metopus, Metrocles, Metrodorus, Moderatus, Mnesarchus, Musonius, Naueratus, Naumachius, Nicolaus Nicostratus, Nictis, Numenius, Ocellus, Onatus, Onetor, Panacæus, Panætius, Parmenides, Pempelus, Periander, Perictiones, Phavorinus, Pherecydes, Philoxenus, Phintis, Pittacus, Plato, Platinus, Plutarchus, Polemion, Polybius, Porphyrius, Porus, Posidonius, Protagoras, Pyrrhon, Pythagoras, Pytheas, Pythiades, Reginus, Rufus, Scythius, Seleucus, Serenus, Severus, Socrates, Solon, Sosiodes, Sotion, Speusippus, Sphaerus, Stilpon, Straton, Taurus, Teles, Timæus, Timagoras, Timon, Thales (76), Theagenes, Theages, Themistius, Theobulus, Theocritus, Theodorus, Theophrastus, Thrasillus, Xenocrates, Xenophanes, Zaleucus, Zeno, Zoroaster. **115** vero ex Cynicorum secta, Antisthenes, Crates, Diogenes, Hegesianax, Menander, Monimus, Onesicritus, Polyzelus, Theomnestus, Xanthippus. Igitur philosophi, ex quibus hanc collectionem fecit, isti sunt.

Μενάνδρου, Μονίμου, Πολυζήλου, Ξανθίππου, Θεομνήστου, καὶ τῶν μὲν φιλοσόφων, ἐξ ὧν τὴν συλλογὴν ἐποίησατο, οὗτοι.

Poetæ autem hi : Achæus, Æschylus, Agathon, Alcæus, Alcidas, Alexander, Alexis, Amphis, Anacreon, Anaxandrides, Anaxiles, Andronicus, Antimachus, Antiphanes, Apollodorus, Apollonides, Aralochus, Aratus, Archilochus, Archippus, Aristæus, Aristarchus, Aristocrates, Aristophanes, Aristophon, Asitydamas, Athenodorus, Axinicus, Bacchylides, Bathon, Bion, Bion, Callimachus, Callinus, Carinus, Cercidas, Chæremou, Chares, Chærinus, Cleanthes, Clebinetus, Cleobulus, Clinias, Clitias, Clitonachos, Crantor, Cratinus, Demetrius, Dicæogenes, Dictys, Diodorus, Dionysius, Diphylus, Epicharmus, Eratosthenes, Evenus, **115 a** Euphronion, Euphron, Eupolis, Euripides, Euthydamus, Heliodorus, Heniochus, Hermolochus, Herodes, Hesiodus, Hipponax, Hippothoon, Hippothous, Homerus, Hypobolimus, Hypsæus, Ion, Iophon, Isidorus, Julius, Laon, Leonides, Licymnius, Linus, Lycophron, Melino, Menander, Menip-

A Ζήνωνος, Ζωροάστρου, Ἡρακλείδου, Ἡρακλείτου, Ἡροφίλου, Θεμιστοῦ, Θεοδούλου, Θεανού, Θεάγου, Θεοφράστου, Θεόδωρου, Θάλητος, Θεοκρίτου, Θρασύλλου, Ἰερωνύμου, Ἰππίου, Ἰαμβλίχου, Ἰεροκλέους, Ἰπτάδου, Ἰωνος, Ἰππώνου, Ἰέρακος, Ἰπποδάμου, Ἰππάτου, Ἰούγκου, Κρίτωνος, Κλεοβούλου, Κίδητος, Κορίσκου, Κλειτομάχου, Κριτολάου, Κλινέου, Καρνεάδου, Κλεάνθους, Καλλιμάχου, Κριτίου, Κράντορος, Καλλικρατίδου, Λευκίππου, Λουκίου, Λύσιδος, Λύκου, Λύκιωνος, Λεωφάνους, Λογγίνου, Μαναίχμου, Μητροκλέους, Μετώπου, Μενεδήμου, Μουσωνίου, Μνησάρχου, Μελάσσου, Μητροδώρου, Μίλωνος, [194 H.] Μοδεράτου, Μαξίμου, Νικολάου, Νουμηνίου, Ναυμαχίου, Ναυκράτους, Νικίου, Νικοστράτου, Ξενοκράτους, Ξενοφάνους, Ὀνάτου, Ὀκέλλου, Ὀνήτορος, Παναχαίου, Πιτταχοῦ, Περιάνδρου, [375 R.] Πυθαγόρου, Πλουτάρχου, Πεμπέλου, Πλάτωνος, Παναιτίου, Ποσειδωνίου, Περικτιόνος, Πορφυρίου, Ἡαρμανίδου, Πολέμωνα, Πυθέου, Πύρου, Πολυβίου, Πλωτίου, Πρωταγόρου, Πυθιάδος, Πύρρωνος, Ρούφου, Ρηγίνου, Σόλωνος, Σωτίωνος, Σωσιάδου, Σεργίου, Σωκράτους, Στίλπιωνος, Σπενσιππου, Στράτωνος, Σκυθίνου, Σφαίρου, Σελεύκου, Σεβήρου, Τίμωνος, Τιμαίου, Ταύρου, Τιμαγόρου, Τίλητος, Ὑψαίου, Φιλοξένου, Φιλολάου, Φερακίου, Φαδωρίνου, Φίντιος, Χίλωνος, Χρυσίππου, Χαρίωνδου, Χίλωνος, καὶ Κυνικῶν δὲ Ἀντισθένης, Διογένης, Κράτης, Ἡγησιάνακτος, Ὀνησίκριτου, Μενάνδρου, Μονίμου, Πολυζήλου, Ξανθίππου, Θεομνήστου, καὶ τῶν μὲν φιλοσόφων, ἐξ ὧν τὴν συλλογὴν

Ποιητὰ δὲ Ἀθηνῶν, Ἀναξίλλης, Ἀρχίππος, Ἀπολλωνίδης, Ἀλκιμάχης, Ἀριστάρχος, Ἀντίμαχος, Ἀντιφάνης, Ἀριστάρχος, Ἀρχιλόχος, Ἀχαιοί, Αἰσχύλος, Ἀγάθων, Ἀλέξιος, Ἀριστοκράτης, Ἀμφίς, Ἀλκαίος, Ἀρατος, Ἀστυδάμης, Ἀνδρόνικος, Ἀναξανδρίδης, Ἀριστοφάνης, Ἀράλοχος, Ἀπολλόδορος, Ἀλέξανδρος, Ἀνακρέων, Ἀξίνικος, Ἀριστοφών, Βραχυλλίδης, Βίων, Βίωτος, Βάθων, Δίφιλος, Διονύσιος, Δημήτριος, Δικαιογένης, Διόδωρος, Δίκτυς, Εὐθύδαμος, Εὐπολις, Εὐφρων, Ἐρατοσθένης, Ἐπίχαρμος, Εὐήνος, Εὐφορίων, Ἐρμόδοχος, Εὐριπίδης, Ζήνων, Ζηνόδοτος, Ζώπυρος, Ἡσιόδος, Ἡρώδης, Ἡνίοχος, Ἡλιόδωρος, Θεόδοκος, Θέσις, Θεόγνης, Θεόκριτος, Θελέροφος, Ἰοφών, Ἰππόδοτος, Ἰππώναξ, Ἰσίδωρος, Ἰπποθών, Ἰούλιος, Ἴων, Κλεάνθης, Κλεάντας, Καλλιμάχος, Κριτίας, Κλεόδοτος, Κρατίνος, Κερκείδης, Καλλίνικος, Κλεινίας, Κράντας, Κλειτόμαχος, Λίνος, Λικύμνιος, Λυκόφρων, Λεωνίδης, Λάων, Μενάνδρος, Μύρων, Μοσχίων, Μένι-

VARIÆ LECTIONES.

^{αα} Θεοδόλου C. ^{ββ} Θεανός A. ^{γγ} Θεαγένης C. ^{δδ} Λύγκου A. ^{εε} Λύγκωνος C. ^{στ} Λεοφάνους A. ^{ζζ} Μίλωνος C. ^{ηη} Νικίου A. ^{θθ} Νίχτου C. ^{ιι} Ὀκέλλου A. ^{κκ} Ὀνήτορος C. ^{λλ} Παναχαίου A. ^{μμ} Περικτιόνος A. ^{νν} Πυθέου] vid. Gaisford. Stob. 3, p. 563 (55 a). ^{ξξ} Σωτίωνος C. ^{οο} Σεβήρου] Σεβήρου Σεργίου C. ^{ππ} Σεβήρου Σεργίου Σωκράτους A. ^{ρρ} Ὑψαίου A. ^{σς} Φίντιος C. ^{ττ} Χίλωνος C. ^{υυ} ἐξ ὧν add. A. ^{φφ} Ἀλκιμάχης] vid. Gaisford. 3, p. 459 (5 b). ^{χχ} Ἀράλοχος] vid. Ruhnken. ad Vellei. 1, 5. ^{ψψ} Βαχυλλίδης C. ^{ωω} Βίωτος] vid. Gaisford. 3, p. 104 (5 a). ^{ααα} Δίκτυς] vid. Valckenar. diatrib. Euripid. p. 18. ^{βββ} Θεόδοκος A. ^{γγγ} Θεόδοτος C. ^{δδδ} Θελέροφος C. ^{εεε} Κλεάνους pr. A. ^{ςςς} Κλεάντας C. ^{ζζζ} Κριτίας A. ^{ηηη} Κλειτίας C. ^{θθθ} Καλλίνικος] Καλλίνικος Κρατίας A. ^{ιιι} Λικύμνιος] vid. Valckenar. l. l. p. 17. ^{κκκ} Μύρων om. C, post Μοσχίων ponit C. Μελινῶ A.

NOTÆ.

(76) al. Theano.

πος, Μίσχος, Μίμνερμος, Μελινώ, Μητρόδωρος, Μη-
νόφιλος, Νικόστρατος, Νικόλαος, Νεόφρων, Νικόμα-
χος⁸⁸, Ναυμάχος, Νεοπτόλεμος, Ξενοφάνης, Ξεναρ-
χος⁸⁹, Όμηρος, Όρφεύς, Όλυμπιάς, Πίνδαρος, Παρμε-
νίδης⁹⁰, Ποσειδίππος, Πausανίας, Πολυεΐδης, Πατρο-
κλέους⁹¹, Πείσανδρος, Πανύσιος, Πειρίδους, Πομ-
πίλος, Ριανός, Σοφοκλής, Σωτάδης, Σιμωνίδης, Σω-
σιφάνης⁹², Σιμόλος, Σωσίθεος, Σκληρίος, Σαπφώ,
Σεραπίων, Σωσικράτης, Στάγιμος⁹³, Σώπατρος,
Σθενίδης, Σουσάρων, Στσηγόροχος, Τιμόστρατος, Τι-
μοκλής, Τυρταίος, Τελεσίλλα, Υποβολιμαίος⁹⁴,
Υψίλος⁹⁵, Φίλιππος, Φιλόξενος, Φιλιππίδης, Φρύνι-
χος, Φιλωνίδης, Φιλήμων, Φωκυλίδης, Φίλιππος,
Φοινικίδης, Φιλίσκος, Φερεκράτης, Φανοκλής, Φίντος,
Φιλάτος⁹⁶, Χαϊρήμων, Χοίριλος, Χάρης. [193 H.]
'Αλλὰ καὶ ποιηταί, ὧν χρήσεις⁹⁷ τοῖς κεφαλαίοις
παρέθηκεν, οὗτοι.

ῥήτορες δὲ καὶ ιστοριογράφοι βασιλεῖς τε καὶ
στρατηγοὶ (καὶ γὰρ καὶ ἐκ τούτων μαρτυρίας συν-
ήθοισεν) οἷδε· Ἀριστείδης, Ἀριστοκλῆς, Ἀλιανός,
Ἀσχίνης, Ἀγάθων, Ἀντιφών, Ἀρχέλαος, Γάιος,
Γοργίας, Δημοσθένης, Δημάδης, Δημάρατος, Ἐφ-
ορος, Ζώπυρος, Ἡρόδοτος⁹⁸, Ἡγησιάρχης, Ἡγήσιος,
Θουκυδίδης, Θησεύς, Θεόδωρος, Θράσυλλος⁹⁹, Θεό-
ποιππος, Ἰσοκράτης, Ἰσαῖος, Κορινθιανός, Καλλι-
σθένης, Κλειτοφών, Κτησίας, Λυσίας, Νικίας, Ξενο-
φών, Ὀδριμος¹⁰⁰, [376 R.] Πολύαινος, Πρόδικος,
Πρωταγόρας, Σώπτρατος, Τιμαγόρας, Τρόφιμος,
Υπερείδης¹⁰¹, Φιλόστρατος, Χρύσερμος. Ἀλέξαν-
δρος, Ἀγησίλαος, Ἀγαθοκλής, Ἀντίγονος, Ἄγιος,
Ἀγριππίνος¹⁰², Ἀναξίλαος, Ἀρχίδαμος, Διονύσιος,
Δαρείος, Ἐπαμεινώνδας, Εὐδαμίδας, Θερμοκλῆς,
Φικράτης, Ἰππαρχος, Κότυς, Κλειταρχος, Λυκ-
ούργος, Λεωνίδης, Λάμαχος, Μαλλίας, Περικλῆς,
Πύρρος, Πτολεμαῖος, Σαμίραμις, Σκηπίων, Σκόλλου-
ρος¹⁰³, Τιμήθεος, Φίλιππος, Φωκίων, Φάλαρις, Χά-
ριλλος, Χαρίας¹⁰⁴, Χάρης. Ἀριστοφάνης, Ἀσωπος,
Ἀντιγενίδας, Ἀριστοτέλης, Ἀριστείδης ὁ Δίκαιος,
Ἀλκμαίων ἱατρός, Ἀντύλλος ἱατρός, Ἀρίμνηστος,
Ἀπελλῆς, Βρύσιων¹⁰⁵, Γλαύκων, Γαληνός ἱατρός, Δι-
καίταρχος, Δίων, Διονύσιος, Διοκλῆς ἱατρός, Εὐξί-
θεος, Ἐρμαρχος, Ἐρμιππος, Ἐρυξίμαχος¹⁰⁶, Εὐ-
φρανίας, Ἐρασίπτρατος ἱατρός, Εὐρυφών¹⁰⁷ ἱατρός,
Ἐρατοσθένης, Εὐβούλος, Θεόπομπος, Θεόκριτος,
Θυμαρίδης¹⁰⁸, Θώνων, Ἰπποκράτης ἱατρός, Κάτων,
Κηφισόδωρος¹⁰⁹, Κλεόστρατος, Κλειτόμαχος, Λικύ-
μνιος, Μύσιων¹¹⁰, Μητρόδωρος, Μητροκλῆς, Νικόστρα-
τος, Πραῦσιων, Σιμωνίδης, Σερρίφις, Σωτίων, Σώ-
στρατος, Σπείσιππος.

Ἀλλὰ τὰ μὲν κεφάλαια, οἷς τὰς τῶν παλαιότερων
ῥήσεις ἤρμεσεν Ἰωάννης ὁ Στοβαῖος, καὶ ἐξ ὧν ἀν-
δρῶν, φιλοσόφων τε καὶ ποιητῶν, ῥητόρων τε καὶ

A pus, Menophilus, Metrodorus, Mimnermus, Mo-
schion, Moschus, Myron, Naumachius, Neophron,
Neoptolemus, Nicolaus, Nicomachus, Nicostatus,
Olympias, Orpheus, Panyasis, Parmenides, Patro-
cles, Pausanias, Phanocles, Pherecrates, Philæus,
Philetas, Philemon, Philippides, Philippus, Philis-
cus, Philonides, Philoxenus, Phintys, Phocylides,
Phenicides, Phrynichus, Pindarus, Pisander, Po-
lyides, Pompeius, Posidippus, Rhianus, Sappho,
Serapion, Sclerius, Simonides, Simylus, Sopater,
Sophocles, Sosierates, Sosiphanes, Sositheus, So-
tades, Staginus, Stesichorus, Stehenides, Susaron,
Telessilla, Therelephus, Theocritus, Theognis, The-
spis, Timocles, Timostratus, Tyrtæus, Xenarchus,
Xenophanes, Zeno, Zenodotus, Zopyrus. Verum
B poetæ, quorum sententias his capitibus est persecu-
tus, isti fuerunt.

Rhetores deinde et historici, regesque ac duces,
quando horum quoque testimonia collegit, ii sunt :
Ælianus, Æschines, Agathon, Antiphon, Archelaus,
Aristides, Aristocles, Caius, Callisthenes, Chryser-
mus, Clitophon, Cornelianus, Ctesias, Demades,
Demaratus, Demosthenes, Ephorus, Gorgias, Hegesi-
ades, Hegesius [Herodotus], Hyperides, Isæus, Iso-
crates, Lysias, Nicias, Ombrinus [al. Obrimus], Phi-
lostratus, Polyænus [Prodicus], Protagoras, So-
stratus, Theodorus, Theopompus, Theseus, Thra-
sillus, Thucydides, Timagoras, Trophimus, Xeno-
phon, Zopyrus. [Reges et imp.] Agathocles, Agesi-
laus, Agis, Agrippinus, Alexander, Anaxilaus,
Antigonus, Archidamus, Chares, Charias [al. Cha-
brias], Charillus, Clitarchus, Cotys, Darius, Diony-
sius, 115b Epaminondas, Endamidas, Hipparchus,
Iphicrates, Lamachus, Leonides, Lycurgus, Mallius,
Pericles, Phalaris, Philippus, Phocion, Ptolemæus,
Pyrrhus, Scipio, Scyllurus, Semiramis, Themis-
tocles, Timotheus. [Medici, philosophi, et alii.]
Æsopus, Alcæmon medicus, Antigenidas, Antyllus
medicus, Apelles, Arimnestus, Aristides Justus,
Aristophanes, Aristoteles, Brasson, Cato, Cephisid-
orus, Cleostratus, Clitomachus, Dicæarchus, Dio-
cles medicus, Dion, Dionysius, Erasistratus medi-
cus, Eratosthenes, Eubulus, Euphranias, Euryphron
medicus, Euryximachus, Euxithens, Galenus me-
dicus, Glaucôn, Hermarchus, Hermippus, Hippo-
crates medicus, Licymnius, Metrocles, Metrodorus,
Mysson, Nicostratus, Prausion, Seriphius, Simo-
nides, Sostratus, Sotion, Spensippus, Theocritus
Theopompus, Tymarides, Thynon.

Tot illa capita, in quæ veterum dicta Joannes
contulit Stobæus, et ex his potissimum philosophis,
poetis, oratoribus, regibus atque imperatoribus,

VARIE LECTIONES.

⁸⁸ Νικόμαχος, Νεόφρων C. ⁸⁹ Παρμενίδης Ποσειδίππος C. ⁹⁰ Πατροκλέους AC : Πατροκλῆς C. Πειρίν-
θεος C. ⁹¹ Ξενοφάνης Σωτάτης Σωσιφάνης Σιμωνίδης AC. Σκληρίος C. ⁹² Στάγιμος A. Στάγιος C :
Στάγιος C. ⁹³ Υποβολιμαίος vid. Gaisford. 3, p. 60 (56 a). ⁹⁴ Υψίλος A. Φίλιππος] iunior Φιλητάς. ⁹⁵ Φί-
λιος A. ⁹⁶ χρήσεις A et corr. C : ῥήσεις Genev. par. τ. κσφ. C. ⁹⁷ Ἡρόδοτος add. A. ⁹⁸ Θράσυλλος A.
⁹⁹ Ὀδριμος C. Πρόδικος add. A. ¹⁰⁰ Ἰππερίδης C. ¹⁰¹ Ἀγριππίνος C. ¹⁰² Σκόλλουρος C. ¹⁰³ Χαδρίας αρ-
ographum Stephani. ¹⁰⁴ Βράσσων C. ¹⁰⁵ Εὐρυξίμαχος A : Εὐρυξίμαρχος C. ¹⁰⁶ Εὐρυφών AC : Εὐρύφρων C.
¹⁰⁷ Θυμαρίδης C. ¹⁰⁸ libri. Κηφισόδωρος. ¹⁰⁹ Μύσιων C.

hæc eadem collegit. Cæterum utile hoc opus, cum iis, qui horum scripta operaque legerunt (77), ut eorum per hæc memoria renovetur, tum iis in primis, qui non legerunt, quod assiduo sese in his exercendo, brevi admodum tempore pulchra multa et varia, summam comprehendens, mente recondere cum fructu queant. Communis autem utrisque hæc utilitas accedet, quod quæ investigabunt absque labore, et brevi, ut apparet, inventuri sint, qui se a capitibus his ad fusiores pertractationem conferre volent. Imo et quibusvis dicere, et scribere volentibus perutile hoc opus futurum sit (78).

CLXVIII.

Beati Basilii Seleuciæ episcopi Orationes xv.

Lectæ sunt sancti Basilii episcopi Seleuciæ Orationes quindecim (79). Prima in illud: « In principio fecit Deus cælum et terram. » Post hanc in Joseph, in Adamum, in Cain et Abel, in Abrahamum, in Moysen, Eliam 116a et Jonam. Item nona in Centurionem. Decima in illud: « Navigabant discipuli cum Jesu », et quæ sequuntur. Deinde in illud: « Venite ad me, omnes qui laboratis et onerati estis, et ego reficiam vos », etc. Tum in Publicanum et Phariseum. Itemque in illud: « Dic ut sedeant hi duo filii mei, unus ad dexteram, et alter ad sinistram ». Et in illud: « Quem dicunt homines esse Filium hominis? » Decima quinta in illud: « Tu es qui venturus es, an alium expectamus? »

In quibus quidem ejus orationibus hoc observare licet, magnum eum esse, si quis unquam alius fuit, figuratæ atque incitatæ orationis, parumque artificem. Perspicuitatem nihilominus ac suavitatem retinet. Verum quia nimis in tropis et schematis incitatis, satietatem parit, sive potius, quia tam assiduus in his est ac totus, nihil ut aliud sine modo occurrat, auditori fastidium et calumniandi ansam præbet, atque ad scriptoris ipsius vituperationem incitat, quasi neque naturam arte moderari, neque regula, quod inordinatum erat, digerere possit

¹¹ Luc. viii, 23. ¹² Matth. xi, 28. ¹³ Matth. xx, 21. ¹⁴ Matth. xvi, 13. ¹⁵ Matth. xi, 3.

VARIE LECTIONES.

⁹ ἀναγινώσκουσιν γ. ¹⁰ τὰ συγγράμματα τῶν ἀνδρῶν καὶ συντάγματα γ. ¹¹ εἰ καὶ A: εἰς γ. ¹² οὐ. A. ¹³ συνέπλεον Luc. viii, 23. καὶ τὰ ἐξῆς γ. ¹⁴ δεῦτε Matth. xi, 28. πρὸς με εἰ 5, τὸν οὐ. A. ¹⁵ εἰπέ Matth. xx, 21. ¹⁶ σου add. A. ¹⁷ τίνα Matth. xvi, 13. εἶναι οὐ. A. ¹⁸ πεντεκαίδεκατος corr. A. οὐ Matth. xi, 3. ¹⁹ καὶ τὸ πάρισον γ. ²⁰ διατρέφει γ. ²¹ γοργίω A.

NOTE.

(77) Sequor τὸ ἀνεγινώσκω.

(78) Præsit animus (quid enim vetat ominari?) fore ut ope Photianæ Bibliothecæ, quæ latent, eruantur non pauca, et quemadmodum nunc exiverunt Adrianus, Gelasius, Theophylactus, Simocatta, ac quædam etiam Diodori Siculi, sic quoque spes est, Stobæi Eclogas omnes, capite truncas, alibi vitiosas, turbatas, mutilas, primo maxime et secundo libro, philosophi alicujus opera atque philologi in integram restitutum iri, ut apto illo colligenti ordine servato, majora cum reipublicæ commodò appareant. Et tibi, quod omnium primum, œconomiam librorum, ac singulorum cujus-

A βασιλέων καὶ στρατηγῶν, ταύτας συνήθροισε, τοσαῦτα καὶ ἐκ τοσούτων. Χρήσιμον δὲ τὸ βιβλίον τοῖς μὲν ἀνεγινώσκουσιν ⁹ αὐτὰ τὰ συντάγματα τῶν ἀνδρῶν ¹⁰ πρὸς ἀνάμνησιν, τοῖς δ' οὐκ ἐληφρόσι πείραν ἐκείνων, οὗτι διὰ συνεχούς αὐτῶν μελέτης οὐκ ἐν πολλῷ χρόνῳ πολλῶν καὶ καλῶν καὶ ποικίλων νοημάτων, εἰ καὶ ¹¹ κεφαλαιώδη, μνήμην καρπώσονται. Κοινὸν δ' ¹² ἀμφοτέροις ἡ τῶν ζητουμένων, ὡς εἰκός, ἀταλαίπωρος καὶ σύντομος εὐρεσις, ἐπειδὴν τις ἀπὸ τῶν κεφαλαίων εἰς αὐτὰ τὰ πλάτη ἀναδραμεῖν ἐθέλῃ. Καὶ πρὸς ἄλλα δὲ τοῖς ῥητορεύειν καὶ γράφειν σπουδάζουσιν οὐκ ἄχρηστον τὸ βιβλίον.

PEH.

Τοῦ μακαρίου Βασιλείου Σελευκείας ἐπισκόπου λόγος ιε'.

B 'Ανεγνώσθησαν τοῦ μακαρίου Βασιλείου ἐπισκόπου Σελευκείας λόγοι ιε', πρῶτος μὲν εἰς τό· « Ἐν ἀρχῇ ἐποίησεν ὁ θεὸς τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν », εἶτα εἰς τὸν Ἰωσήφ, εἰς τὸν Ἀδὰμ, εἰς τὸν Κάιν καὶ Ἀβελ, εἰς τὸν Ἀβραάμ, εἰς τὸν Μωϋσῆν, εἰς τὸν Ἠλῖαν, εἰς τὸν Ἰωάν· ἔντατος εἰς τὸν ἐκατοντάρχη, δέκατος εἰς τό· « Συνέπλεον ¹³ οἱ μαθηταὶ τῷ Ἰησοῦ » καὶ ἐξῆς· [377 R. 196 H.] εἶτα εἰς τὸ, « Δεῦτε ¹⁴ πρὸς με, πάντες οἱ κοπιῶντες καὶ πεφορτισμένοι » καὶ ἐξῆς· κάπαιτα εἰς τὸν Τελώνην καὶ τὸν Φαρισαῖον, καὶ εἰς τό· « Εἰπέ ¹⁵ ἵνα οἱ δύο μου υἱοὶ καθίσωσιν, εἷς ἐκ δεξιῶν σου ¹⁶ καὶ εἷς ἐξ ἐξωνύμων », καὶ εἰς τό· « Τίνα ¹⁷ με λέγουσιν οἱ ἄνθρωποι εἶναι τὸν Ὑἱὸν τοῦ ἀνθρώπου; » ἐκκαίδεκατος ¹⁸ δὲ εἰς τό· « Σὺ εἰ ὁ ἐρχόμενος, ἢ ἕτερον προσδοκῶμεν; »

C Ἐν τοῖς οὖν αὐτοῦ τοῖς λόγοις τὸ μὲν τροπικὸν καὶ γοργὸν καὶ πάρισον ¹⁹, εἰπερ ποτὲ τινι καὶ ἄλλῳ, ἔστιν ἰδεῖν αὐτῷ δημιουργούμενον, καὶ τὸ σαφὲς ἐκ καὶ ἡδὺ διατρέχει ²⁰· τὸ δὲ λίαν προσκορὲς τῆς τροπῆς καὶ τῶν γοργίων ²¹· σχημάτων, μᾶλλον δὲ τὸ συνεχὲς καὶ ἄκρατον καὶ ἀδιάπαυστον εἰς ἀγρίαν καὶ διαβολὴν τὸν ἀκροατὴν διεγείρει, καὶ φόβον κινεῖ τοῦ συγγραφῆς οὐκ ἔχοντος, ὡς εἴκοι, τέχνη τὴν φύσιν ρυθμίζει καὶ κανόνι τὸ ἀτακτὸν διατάζει. Πλεονάζων δ' ὁμοῦς ταῖς τροπαῖς, καὶ αὐτὸ τῆς τροπολογίας πηγάζων τὸ εἶδος, οὗτε εἰς ψυχολογίαν, εἰ

D que capitum seriem, et argumentum Photius accurate designet: dein Augustanæ bibliothecæ (cujus multa jam exstant in rem litterariam beneficia) codex calamo exaratus, ut et nostræ neque paucæ, neque contemnenda fragmenta, quæ ex Ant. Augustini V. C. libro descripsimus, magna sane ad id, quod suggerimus, afferent adjumenta. Nunc quoniam in medio palma est, huc Græcæ ac poliæ philosophiæ studiosos invito.

(79) Longe plures exstant hodie Græcæ in Germania evulgatæ, quas nuper Latinas fecit noster Claudius Dausqueius.

μή ὥς ²² ἐλάχιστον, ἐκφέρεται, οὔτε ἀσαφεία σκο-
τίζει τὸ νόημα, ἀλλὰ τῇ βραχύτητι ²³ τῶν κύλων
καὶ τῶν περιόδων καὶ τῇ ἐμφάσει τῶν λέξεων τῆς
τροπολογίας περικυβεῖται τὸ δὲ ὁληπτον. 'Αλλ' οὖν,
ὅπερ ἔφη, ὁ κόρος τὴν χάριν ἀμβλύνει, καὶ τὸ ἀκρα-
τον τῆς τροπῆς τοὺς νόμους τῆς τέχνης οὐκ εἰς παρ-
ήρσιάσασθαι.

significancia facile tollit. Cæterum, ut jam dixi,
troporum affluentia artificii legibus nullam dicendi

Ἔοικε δὲ οὗτος μᾶλλον εἶναι ἢ ὁ Καίσαρ ἐλας μέ-
γας Βασίλειος, ὁ τῷ τρισμακάριστῳ Ἰωάννῃ τῷ
Χρυσοστόμῳ φίλος γεγὼνός καὶ ὁμωρόφιός, πρὸς δὲ
καὶ ὁ περὶ ²⁴ ἱερωσύνης λόγος συντάσσεται· πολλὰ
γὰρ ἴχνη τῶν ἐκείνου καὶ λόγων ²⁵ καὶ νοημάτων,
καὶ μάλιστα τῶν κατὰ τὴν θείαν Γραφὴν, ἐν τοῖς
τοῦ Βασιλείου λόγοις ἐπιφαίνεται, ὥς ἂν ἀπὸ τῆς
αὐτῆς πηγῆς τῶν μαθημάτων ἀρυσσάμενων ²⁶ ἀμφο-
τὰ πρόσφορα. Καὶ τῆς τροπῆς δὲ ἡ κατ' ἐμφαν-
σιν καὶ οἰκείωσιν μεταχειρίσεις τῆς Ἰωάννου συνουσίας
καὶ συναναγνώσεως οὐκ ἐλάχιστον ὑπάρχει τεκμή-
ριον· κέχρηται γὰρ ταύτῃ καὶ ὁ θεὸς ἐκεῖνος ἀνὴρ,
εἰ καὶ κεκραμένη καὶ λίαν ἐπικαιρῶς, καὶ τῇ ἀφε-
λείᾳ τὸν ἐκείθεν ὄγκον μινύς ²⁷ τε καὶ διαλαίνων
εὐφυνῶς, καὶ τὸν ὅλον λόγον πολιτικοῦ λόγου εἰκόνα
ποιούμενος ²⁸.

Ἔστι δὲ Βασίλειος οὗτος ὁ καὶ μέτροις ἐντείνας
τὰ τῆς πρωτομάρτυρος Θέκλης ἔργα καὶ ἄθλα καὶ
νικητήρια· καὶ ἄλλα δὲ αὐτοῦ συγγράμματα φέ-
ρονται ²⁹.

PΣΘ.

Τοῦ ἐν ἀγίοις Κυρίλλου Κατὰ τῶν Νεστορίου
δυσφημιῶν τόμοι ε'. Ἐπιστολαὶ καὶ Σχόλια
περὶ τῆς ἐνανθρωπήσεως τοῦ Μορῶτενους.

Ἀνεγνώσθησαν τοῦ ἐν ἀγίοις Κυρίλλου κατὰ τῶν
Νεστορίου δυσφημιῶν τόμοι ε', ὧν ὁ μὲν πρῶτος
ἀνατρέπει τῆς Νεστορίου βλασφημίας κεφάλαια δέκα,
ὁ δὲ δευτέρος κεφάλαια ἑνὸς, ὁ δὲ τρίτος ζ', ὁ δὲ τέ-
ταρτος ζ', ὁ δὲ πέμπτος καὶ αὐτὸς ζ'. Ἔστι δὲ τὸ
τῆς ἑρμηνείας αὐτῷ εἶδος κατὰ τὴν ἰδιόζουσαν αὐτοῦ
τῶν λόγων ἰδέαν ἐκμετροφωμένον, βραχὺ δὲ τι πρὸς
τὸ ταπεινότερον ὑπενηνεγμένον ³⁰.

[580 R.] Ἐμπεριείχετο δὲ τῇ βίβλῳ καὶ πρὸς αὐ-
τὸν Νεστόριον ἐπιστολὴ, ἐπιχειροῦσα δὴθ' αὐτὸν
μεταπειθεῖν καὶ φιλικῶς διορθοῦσθαι. Ἀλλὰ καὶ
Νεστορίου πρὸς Κύριλλον [197 H.] ἀντίγραφον, τὰ
ἐν τῇ ἐπιστολῇ κεφάλαια ἐμφερόμενα ποιούμενον ἐν

VARIE LECTIONES.

²² ὥς A : εἰς ζ. ²³ τραχύτητι ζ. ²⁴ ὁ περὶ A : περὶ τῆς ζ. ²⁵ καὶ ante λόγων adl. A. ²⁶ ἀρυσ-
σάμενος ζ. ²⁷ μινύς τε καὶ A : μινύεται ζ. ²⁸ ποιούμενος λόγου εἰκόνα ζ. ²⁹ φέρεται ζ. ³⁰ μάλιν
ἀπηνεγμένον. cf. p. 119 a 28.

NOTÆ.

(79) Quod putavit Georg. Alexand. cod. 96 ex So-
crati. lib. vi, cap. 3, et alii. Cum Photio tamen sen-
tit Suidas calamo exaratus Bibliothecæ nostræ so-
ciat. Antwerp. Verum D. Baron. card. t. IV. *Annal.*
Eccles. ad ann. Christi 382 tertium quemdam Basi-
lium querit. Vide quæ notavit noster Claud. Daus-
queius ad beati Basilii Seleuc. quas vertit Oration-
es, initio.

(80) Quamobrem etiamnum hodie Orationes quæ-

A Etsi autem tropis hoc modo abundet, ipsumque
adeo tropologicum dicendi genus fontis in morem
effundat, nunquam tamen ideo vel in frigidum ser-
monem, nisi perraro delabitur, vel obscuritate ali-
qua sensum obumbrat : sed si quid ob tropologiam
intelligi minus commode poterat, id cum accelerata
membra atque periodi, tum dictionum ipsarum
satietas gratiam omnem hebetat, et purorum illa
libertatem concedit.

Hic autem potius Basilii, quam Magnus ille Cæ-
sareæ episcopus (79), videtur beatissimi Chrysostomi
amicus ille, et contubernalis fuisse, ad quem etiam
librum De sacerdotio scriptum miserit. Multa enim
in huius Basilii orationibus vestigia apparent ora-
tionum ac sensuum illius (80), eorum præsertim,
quibus sacram explanat Scripturam ; ut uterque
sibi utilia ex eodem fonte hausisse videatur. Et
vero figurarum ille cum significantia tum familiaris
usus, permagnum est singularis cum Joanne con-
suetudinis, lectorumque librorum ejus argumen-
tum. Utitur enim iisdem et divinus ille vir, licet
moderate et opportune, atque ita, ut et tumorem,
qui ex illis nascitur, simplicitate temperet ingenio-
seque molliat, et orationem suam universam civili
sermoni persimilem efficiat.

116b Idem vero hic Basilii ille est, qui
primæ martyris Theclæ præclare gesta (81), et cer-
tamina, atque victorias me'is persequitur : cujus
item alia scripta [præter ista] circumferuntur.

CLXIX.

Beati Cyrilli Contra Nestorii blasphemias libri v.
Epistolæ variae, et Scholion de incarnatione Uni-
geniti.

Lecti sunt sancti Cyrilli *Adversus Nestorii blas-
phemias* libri quinque, quorum primus quidem cæ-
lumniarum Nestorii capita decem refellit. Alter
deinde quatuordecim. Tertius vero sex. Quartus
denique ac quintus singuli septem. Elocutionem au-
tem ipsam hic ad peculiarem illum suum, quem in
orationibus sequitur, dicendi modum ita confor-
mavit, paululum ut magis ad humile dicendi genus
tendat.

Erat in eodem volumine ad ipsum quoque Nesto-
rium epistola, qua in viam illum reducere, et amice
corrige nititur. Quin et Nestorii ad Cyrillum res-
ponsio, qua capita illa, quæ sua hic epistola com-
plexus fuerat, damnanda esse censet. Altera item

dam promiscue utrique tribuuntur, ut 5d ac tres
seqq. in libris editis.

(81) Est in Bibliothecis hæc Vita Græce Basilio
inscripta, sed soluta oratione non met्रो : edetque
in lucem Petr. Pantinus V. Cl. Porro B. Theclam
templum habuisse celebre admodum Seleuciæ te-
stator beatus Gregor. Naz. in *Carm. de vita sua* et
Nicephor. lib. xvi, cap. 8.

Cyrelli epistola [ibi legebatur] ex Alexandrina synodo ad Nestorium missa, quæ duodecim eum capitum errores abjurare jubebat. Tertia quoque ad Valerium episcopum adversus Nestorium, ejusque dogmata. Item ad Acacium Melitinæ episcopum dogmatica epistola, vel apologia potius uniuersis atque concordia cum Joanne Antiochiæ patriarcha: aliaque variae ejusdem argumenti litteræ, quarum linæ divinam quoque Nicænæ synodi doctrinam explanant. In quibus quidem omnibus, contentiusne agat, an remissius, propriam ubique dicendi formam tenet.

Erat et hic epistola ad Acacium episcopum Scythopolitanum, De emissario (82) capro. Alter item liber sic inscriptus: *Scholion de Unigeniti incarnatione*, quo hæc fere exponuntur: Quid est Christus? Qua ratione intelligendus Emmanuel? Quid est Jesus Christus? Juxta quid Dei Verbum dictum est homo? Juxta quid evacuatum esse Dei Verbum dicitur? Quomodo item Christus unus est? Quomodo etiam unus est Emmanuel? Quamnam dicimus esse exinanitionem (85)? Item de ignito carbone viso ab Isaia ⁸⁶, aliaque præterea, his tamen affinia, capita decem. Permagnum vero legentibus utilitatem liber hic afferre potest.

CLXX.

Anonymi Testimoniorum de Christo e gentium scriptis libri xv.

117^a Legi opus multorum versuum, vel librorum potius (libros enim quindecim quinque voluminibus continebat), in quibus testimonia, locaque integrorum etiam librorum, non modo Græca verum etiam Persica, Thracica, Ægyptia, Babylonica, Chaldaica, quin et Italica, ex iis qui apud singulas harum gentium doctrina clari haberentur: quæ quidem hic scriptor sanctæ, cœlesti atque divinæ Christianorum religioni non inutilia esse conatur ostendere. Cujusmodi assert, de ipsa quoque sanctissima et consubstantiali Trinitate; quomodo nimirum per eosdem illos prædicetur atque enuntietur. Item de Verbi in carne adventu, signisque divinis, et de cruce, cruciatibus ac sepultura, de resurrectione, atque ascensione, et de sanctissimi Spiritus ignitis linguis in discipulos inexplicabili modo superveniente gratia nec non de tremendo Christi Domini nostri secundo adventu, mortuorumque resurrectione ac judicio, et remuneratione eorum quæ in vita quisque gesserit. Ad hæc de universi fabrica, de providentia, de paradiso, deque similibus. Quin et de virtute Christianorum propria et si quid huic finitimum est. De his omnibus

⁸⁶ Isa. vi, 6.

εὐθύναις. Καὶ δὴ ἑτέρα ἐπιστολὴ Κυρίλλου, ὡς ἀπὸ τῆς ἐν Ἀλεξανδρίᾳ συνόδου πρὸς Νεστόριον ἀποσταλίστα, ἥτις ἀναθεματίζεται αὐτὸν ἡξίου ἀναθεματισμοῦς ἰβ' κεφαλαίων. Ἐτι δὲ καὶ ἑτέρα ⁸¹ πρὸς Οὐαλέριον ἐπίσκοπον κατὰ Νεστόριον καὶ τῶν αὐτοῦ δογμάτων· καὶ πρὸς Ἀκάκιον ἐπίσκοπον Μελιτηνῆς δογματικῇ, μᾶλλον δὲ ἀπόλογον περιέχουσα τῆς πρὸς Ἰωάννην τὸν Ἀντιοχείας ἐνώσεως καὶ ὁμολοίας. Καὶ ἑτεραί διάφοροι περὶ τῆς αὐτῆς ὑποθέσεως, ὧν ἐν δυσὶ καὶ τὸ ἐν Νικαίᾳ διερμηνεύει θεόσοφον μάθημα. Ἐν οἷς ἅπασι τῶν οἰκείων λόγων τὸν χαρακτήρα ἐπιτείνων ἡ ἀνίεις ὁμῶς διαφυλάττει.

Συμπεριεῖχτο δὲ καὶ ἡ πρὸς Ἀκάκιον ἐπίσκοπον Σκυθοπόλεως περὶ τοῦ ἀποκομπαίου. Καὶ ἐτι ἑτέρος λόγος, ἐπιγραφόμενος· « Σχόλια ⁸² περὶ τῆς ἐνανθρωπήσεως τοῦ Μονογενοῦς, » ἐν ᾧ διασαφύνεται ⁸³ ταῦτα· Τί ἐστι Χριστός; τίνα τε ⁸⁴ τρόπον προσήκει νοεῖσθαι τὸ Ἐμμανουήλ; Καὶ τί ἐστὶν ἡ-σοῦς ⁸⁵ ὁ Χριστός; καὶ κατὰ τί εἰρηται ἄνθρωπος ὁ τοῦ Θεοῦ Λόγος; Εἰτα κατὰ τί κεκωνῶσθαι λέγεται ὁ τοῦ Θεοῦ Λόγος; Καὶ πῶς εἰς ὁ Χριστός, καὶ πῶς εἰς ὁ Ἐμμανουήλ; Καὶ τίνα λέγομεν εἶναι τὴν ἑνωσιν ⁸⁶; καὶ περὶ τοῦ ἀνθρακος ὃν εἶδεν Ἡσαΐας, καὶ ἑτερα παραπλήσια τοῦτοις ἰ' κεφάλαια. Πολὺ δὲ τὸ χρήσιμον οὗτος ὁ λόγος ἔχει.

PO.

Ἀνεπιγραφον βιβλίον ἐν ᾧ χρήσεις Ἑλληνικαὶ καὶ βάρβαροι τῆς τῶν Χριστιανῶν πίστεως, ἐν λόγοις ιε'.

Ἀνεγνώσθη βιβλίον πολὺστιχον, μᾶλλον δὲ πολὺ-βιβλίον, ἐν λόγοις μὲν ιε', τεύχεσι δὲ ε', ἐν οἷς μαρτυρίαι δέθεν καὶ χρήσεις ὁλοκλήρων λόγων, οὐχ Ἑλληνικαὶ μόναι, ἀλλὰ καὶ Περσικαὶ καὶ Θράκιοι καὶ Αἰγύπτιοι καὶ Βαβυλωνιακαὶ ⁸⁷ καὶ Χαλδαῖκαι καὶ δὴ καὶ Ἱταλοὶ ἐκ τῶν παρ' ἐκάστοις δοκούντων λογίων κατεστρώθησαν, ἃς ὁ συγγραφεὺς συμπερομένας περᾶται δεικνύειν τῇ τῶν Χριστιανῶν ἀφράντη καὶ ὑπερφυῇ καὶ θειοτάτῃ θρησκείᾳ, περὶ τε αὐτῆς τῆς ὑπερουσίου καὶ ὁμοουσίου Τριάδος, ὡς καὶ ὑπ' ἐκείνων κηρύττεται καὶ καταγγέλλεται, περὶ τε τῆς ἐν σαρκὶ τοῦ Λόγου παρουσίας, τῶν τε θεοσημειῶν καὶ τοῦ σταυροῦ καὶ τοῦ πάθους καὶ τῆς ταφῆς καὶ τῆς ἀναστάσεως τῆς τε ἀναλήψεως καὶ τῆς τοῦ παναγίου Πνεύματος πυρίναις γλώσσαις ἐπιχορηγηθείσης τοῖς μαθηταῖς ὑπὲρ λόγον χάριτος, καὶ δὴ καὶ τῆς φοβερᾶς Χριστοῦ τοῦ Θεοῦ ἡμῶν δευτέρας παρουσίας καὶ τῆς τῶν νεκρῶν ἀναβιώσεως καὶ κρίσεως καὶ ἀμοιβῆς ὧν ἕκαστος ἐν βίῳ διεπράξατο. Οὐ μόνον δὲ ἀλλὰ καὶ περὶ ⁸⁸ τῆς τοῦ παντὸς δημιουργίας καὶ προνοίας, παραδείσου τε καὶ τῶν συστοίχων τούτοις, καὶ δὴ καὶ περὶ ἀρετῆς τῆς παρὰ Χριστιανούς ἀσκουμένης, καὶ εἰ τι ταύτης παραπλήσιον, περὶ τού-

VARIE LECTIONES.

⁸¹ ἑτεραί apographum Stephani. ⁸² σχόλια A, σχολ· C, superscriptio λ: σχόλιον C. ⁸³ διασαφίζεται C. ⁸⁴ τε] δὲ C. τὸ A: τὸν C. ⁸⁵ ὁ add. pr. A. ⁸⁶ ἑνωσιν A: κένωσιν C C. Ἡσαΐας cap. VI, 6. ⁸⁷ Βαβυλωνιακαὶ C. ⁸⁸ περὶ add. A.

NOTÆ.

(82) Cujus emissio atque cæremonia Levit. xvi præscripta.

(85) Al. Unionem.

των ἀπάντων ³⁹ Ἕλλησι τε καὶ Αἰγυπτίοις καὶ Χαλδαίοις καὶ τοῖς προσηρημένοις [381 R.] πεφίλοσθησθαί τε καὶ διακεκρυφῆναι ἐν ἰδίῳ αὐτῶν πειράται δεικνύουσι συγγράμμασιν. Οὐ μόνον δὲ ἀπὸ τῶν εἰρημένων ⁴⁰ ἀγείρει καὶ συντίθεισι τὰς μαρτυρίας, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τῶν χειμευτικῶν ⁴¹ Ζωσίμου λόγων (Θηβαῖος δ' ἦν οὗτος Πανοπολίτης) οὐκ ⁴² ἐφείσατο τὰ [198 H.] αὐτὰ κατασκευάζειν· ἐν οἷς καὶ Ἑβραϊκῶν λέξεων ⁴³ ἐκτίθεται σημασίας, καὶ τῶν ἀποστόλων ἕκαστος ἐνθα τε ⁴⁴ τὸ σωτήριο ἐκέρυξε μάθημα, καὶ ἐν ᾧ τόπῳ τῶν ἀνθρωπίνων πόνων ἀνεπαύσατο. Ἐπὶ τέλει δὲ τῶν λόγων καὶ παραίνεσιν ἰδίαν κατατίθεται, γνωμολογίας τε τῶν ἑξῶ καὶ Γραφικῶς λογίους ταύτην συναφάων καὶ διαπιστούμενος· ἐν ᾗ μάλιστα τὸ φιλάρετον τοῦ ἀνδρός καὶ τὸ εἰς εὐσέβειαν ἀδιάβλητον εἶναι ἐπιγνώσκει.

Ἡ δὲ τῶν λόγων αὐτοῦ ⁴⁵ ἰδέα οὐκ ἀφίστηκε τοῦ μηδὲ ἰδέα εἶναι· ἥ τε γὰρ συνήχη ἐν πολλοῖς οὕτως ἀπημέλεται, καὶ ἡ λέξις ἐπὶ τοσοῦτον, ὥστε μηδὲ τῶν ἐκ τριόδου ῥημάτων ἐνίοτε φεῖδεται. Καὶ ὁ νοῦς δὲ τῶν γραφομένων αὐτῷ πολλάκις οὐδὲν ἀμείνων. Καὶ τὸν μὲν τοῦ ἀνδρός πόνον καὶ τὸν σκοπὸν οὐκ ἂν τις εὐγνωμονῶν ἐπιμέμφοιτο, οὐκ ἐπὶ δ' ὁμοίως καὶ τὸ ἔργον. Οὐ ῥητὰ γὰρ μόνον ἐν πολλοῖς καὶ πολλάκις ἀνάρμοστα τοῖς ἡμετέροις θεοῖς δόγμασιν ἐφαρμόζειν ἐκδιάζεται, ἀλλὰ καὶ μύθους καὶ οὐείρους τοὺς παρ' αὐτῶν ἐκείνων τῶν τεκόντων γελωμένους ἂν, εἶγε σωφρονεῖν ἔμελλον. Ὁ δὲ οὐδὲ τοὺς λέγειν παραιτεῖται τῇ ἡμετέρᾳ θεοσοφίᾳ συμφέρεσθαι, ἀλλὰ καὶ σπεύδει τὴν ἐν τοῖς μύθοις καὶ οὐείροις ἀλλόκοτον ἔννοιαν εἰς τὰς ἀληθεῖς καὶ θεοπρεπεῖς καὶ ἀπαραγράπτους καὶ καθαρὰς ἔννοιαι· τοῦ θεοῦ δόγματος ἀνατίθεσθαι· ἐξ ὧν κέρδος μὲν οὐδ' ὅτι οὐν τῇ εὐσεβείᾳ, ἀφορμὰς δὲ λαβῆς κατ' αὐτῆς τοῖς φιλαίτοις οὐκ ἂν ἀλόγως δόξῃ πορίζεσθαι, εἶγε καὶ τὰ μηδὲν προσήκοντα, ἀλλὰ καὶ ὡς πλείστον ἀπεμφαίνοντα, ἐπιχειροῦντάς τινος τῶν ἡμετέρων ἔξουσι δεικνύειν εἰς σύστασιν τῆς ἀπροσδεοῦς καὶ μόνης καθαρῆς καὶ ἀληθοῦς λατρείας ἡμῶν, τὰ ἐκείνων ἐκδιαζομένους καὶ ἐπιχειροῦντας εἰς συμφωνίαν ἀγειν, ἢ πλεον πρὸς τὰ ἡμέτερα ἢ τὸ σκότος πρὸς τὸ φῶς διέστηκεν· ὑπέδω δὲ τὸν πολύμοχθον τοῦτον ὁ ἀνθρώπος πόνον, ὡς αὐτὸς πολλάκις ἐδήλωσεν, ἔνθα δειξας τὸ Χριστιανῶν δόγμα ἐν πᾶσιν ἔθνεσι προκαταγγελλθὲν παρὰ τῶν ἐκάστοις λογίων καὶ προκηρυττόμενον, ἀναπολογητοὺς ἐλέγξῃ τοὺς ἐξ ἔθνων, ὅσοι μὴ τῷ θεῷ προσήλθον κηρύγματι. Καὶ ὁ μὲν σκοπὸς ἐπαινετός, οὐκ ἔδει δὲ δι' ὧν ἦν ἀπορὸν τε καὶ ἀπίθανον, ἀλλὰ δι' ὧν ἐνεχώρει καὶ ἡ πίστις συνεπίπετο, τοῦτον παραινέσθαι.

per dubia et incredibilia confici, sed per ea tantum quorum et facultas ejusmodi esset, et quæ fidem invenient.

A Græcos, Ægyptios, Chaldaeos, et quos nominavi cæteros philosophatos, eademque suis ipsorum scriptis divulgasse, ostendere nititur. Neque vero horum tantummodo testimonia congesta laudat, atque advocat, sed et e frigidis (84) Zosimi libris petita. Thebanus fuit hic Panopolita, qui neque argumentis eadem probare neglexit, in quibus et Hebraicarum vocum significationes exponit, et singuli ubinam locorum apostoli salutarem doctrinam prædicarint, quaque ratione humanis curis ac laboribus sint defuncti. Donec ad finem tandem horum librorum, suam quoque affert admonitionem, quam gentium sententiis, ac Scripturæ locis contextit atque confirmat: in qua potissimum hominis illius cum virtutis studium, tum nulli obnoxiam calumniæ pietatem licet agnoscere.

Ad orationis vero ejus ideam quod attinet, ea nulla esse posse videtur. Nam et compositio ita in plerisque neglecta est, ipsæque adeo dictiones, ut nec a trivialibus interdum verbis absteineat: et eorum item quæ scribit sententia nihilo his aliquando melior evadit. Quare etsi laborem viri, ^{117b} ac scopum cordatus nemo merito reprehendat, ipsum tamen opus non perinde se habet. Non solum enim dissantanea sæpe in multis dicta divinæ nostræ fidei accommodare nititur; verum etiam fabulas ac somnia, quæ vel ab ipsismet, qui prodiderunt scriptoribus, si quid saperent, irrideantur: quæ tamen ille Christianæ nostræ fidei conducere adeo affirmare non veretur, ut studiose quoque fabularum et somniorum alienum sensum in veros, pios, purosque ac sinceros divini dogmatis sensus traducat: unde ut emolumentum omnino nullum veræ religioni attulisse, ita criminandi occasionem cavillantibus præbuisse, non injuria videatur. Ostendere siquidem deinceps gentes poterunt e nostris quosdam, qui ad commendandam religionem nostram (quæ sola pura est ac vera, neque ulla præterea re opus habet) ejusmodi adhibeant, quæ nihil ad rem pertineant, quin maximam potius partem prorsus aliena sint, quia res illorum conciliare cum nostris conentur, a quibus tamen nihilominus, quam a lumine tenebræ, disjunctæ sint. Subiit vero ille ingentem hunc laborem, quod ipse identidem testatur, D ut ostenso, Christianorum doctrinam in omnibus gentibus prænuntiatam fuisse, et ab eloquentissimis quibusque in singulis nationibus prædicatam, inexcusabiles eos omnes inter gentes esse convinceret, qui divinæ non sint assensi doctrinæ. Qui quidem scopus laudandus sane est, etsi non oportebat eum

Ejus autem qui hæc volumina collegit, nomen cognoscere ad hanc diem non potui (nec enim libri,

VARIE LECTIONES.

³⁹ πάντων ζ. ⁴⁰ προσηρημένων ζ. ⁴¹ χειμευτικῶν corr. A. ⁴² οὐκ A: ὅς οὐκ ζ. ⁴³ λέξεων A: λόγων
⁴⁴ τε add. A. ⁴⁵ αὐτῷ ζ.

NOTÆ.

(84) De cuius historia Phot. sup. cod. 88.

quos vidimus, id præferebant); illud tantum, Constantinopoli se cum uxore ac liberis ex ea susceptis habitare, atque post Heraclii tempora vixisse ostendit.

CLXXI.

Eustratii Magnæ eccles. presb., De vita functorum animis tractatus III. — Chrysippi Hierosolymorum presb. Historia de Gamaliel et Nicodemo.

Legimus librum Eustratii Magnæ ecclesiæ presbyteri, qui oratione quidem usus est minime laudabili, sed argumentis non admodum culpandis: et dictio ipsa perspicua est. Tria potissimum illi proposita. Primum quidem, beatorum animas, mox ut corpore solutæ sint, operari: nec beatorum duntaxat, sed et omnino, prout quisque meritis sit, omnium hominum. Animas illas, quæ multis sæpe numero sese, variisq; modis conspiciendas offerunt, in sua quamque natura apparere, nequaquam vero divinam virtutem in formas sanctarum animarum tractatam **118a** operationes illas exhibere. Quid enim fingere attinet seu formas, seu figuras, cum promptius ea possint [a] sanctis illis animis, quæ numini visa sunt, perfici? Quod quidem utrumque caput cum Veteris ac Novi Testamenti locis, tum vero diversorum Patrum testimoniis confirmare nititur. Tertium denique caput hoc studiose persequitur, oblata pro iis (85), qui in fide obierant a sacerdotibus sacrificia, atque donaria, vel preces agnoscunt, supplicationesque, et eleemosynas, pro hisdem factas ad fidelium salutem, ac delictorum remissionem iis valere omnino, pro quibus hæc offerantur. In his autem tertia offerre sacra refert, qui Dominicæ ac triduanæ resurrectionis mysterium in precationis subsidium atque auxilium assument. Novemdialia similiter, quod post octavam a resurrectione diem visus iterum est a discipulis Christus. Præterea quadraginta, quod post dies totidem a discipulis postremum visus, in cælos cum humana nostra naturâ ascendit.

Reperi quoque in eodem illo codice, Pauli in lege **D** magistrum Gamaliel, et credidisse, et baptizatum fuisse. Nicodemum item nocturnum (quondam) amicū, diurnum etiam redditum, martyrioque coronatum, quem et Gamalielis patruelem hæc testatur historia. Baptizatum verò utrumque a Joanne, et Petro, una cum Gamalielis filio, cui Abibo nomen. Beatum igitur Nicodemum a Judæis, cum

A θλίσις, ὅσα εἶδομεν, πλην γε δὴ ὅτι Κωνσταντινουπόλιν ἔκειτο, γυναῖκα τε νόμῳ γάμου συνῴκει καὶ τοῖς ἐξ αὐτῆς αὐτοῦ παῖσι, καὶ ὅτι μετὰ τοὺς Ἡρακλείου χρόνους τὸν βίον διήνυσεν ⁴⁶.

POA'.

Εὐστράτιου πρεσβυτέρου Μεγάλης Ἐκκλησίας Περὶ τριῶν τιμῶν κεφαλαίων διάληψις. — Χρύσιππος πρεσβύτερος Ἱεροσολύμων Περὶ τοῦ Γαμαλιήλ καὶ Νικοδήμου.

[384 R.] Ἀνεγνώσθη βιβλίον Εὐστρατίου πρεσβυτέρου τῆς μεγάλης Ἐκκλησίας, φράσει μὲν συγκαίμενον οὐκ ἐπαινετῇ, λογισμοῖς δὲ οὐ λίαν ψεκτοῖς· σαφὴς δ' ὁ λόγος. Ἡ δὲ πρόθεσις τῷ ἀνδρὶ τρία ταῦτα συστήσαι, ἐν μὲν ὅτι μετὰ τὴν ἀπαλλαγὴν τοῦ σώματος αὐτίκα ἐνεργούσιν αἱ τῶν [199 H.] ἁγίων ψυχαί, οὐ μόνον δὲ τῶν ἁγίων, ἀλλὰ καὶ ἀπλῶς, κατὰ τὴν οἰκειάν ἐκάστη ἀξίωσιν, πᾶσα ἀνθρωπίνη ψυχὴ. Καὶ ὅτι ἐπιπαινόμεναι πολλοῖς πολλάνκις καὶ κατὰ διαφόρους τρόπους ⁴⁷ αἱ ψυχαὶ αὗται κατ' ἰδίαν ὑπαρξιν ἐπιπαινούνται, ἀλλ' οὐχὶ δύναμις τις ⁴⁸ θεία εἰς τύπους σχηματιζομένη τῶν ὁρίων ψυχῶν τὰς ἐνεργείας ἐπιδείκνυσιν· τί γὰρ ὑποκρίσεις δεῖ καὶ σχημάτων καὶ τύπων, ἐνὸν ἐτοιμότερον δι' αὐτῶν ἐκείνων τῶν ἁγίων ψυχῶν τὰ δεδογμένα τῷ κρείττονι ἐπιτελεῖσθαι ⁴⁹; Πειρᾶται δὲ ἑκάτερον τῶν εἰρημένων κατασκευάζειν ἐκ τε χρήσεων τῆς Παλαιᾶς Γραφῆς καὶ τῆς Νέας, καὶ δὴ καὶ μαρτυρίαις διαφόρων Πατέρων. Τρίτον δὲ αὐτῷ κεφάλαιον σπουδάζεται, ὅτι πάντως αἱ ὑπὲρ τῶν ἐν πίστει τελευτώντων τοῖς ἱερεῦσιν ἐπιτελούμεναι ⁵⁰ θυσίαι καὶ προσφοραὶ, ἢ ἄλλως δεήσεις καὶ ἱκεσίαι καὶ ἐλεημοσύναι ὑπὲρ αὐτῶν παρὰ ⁵¹ τῶν πιστῶν, ἐλευθερίαν καὶ πταισμάτων ἄφρεσιν καταπράττονται τοῖς ὑπὲρ ὧν ἐπιτελεῖται ταῦτα· ἐν οἷς καὶ τὰ τρίτα μὲν ἐπιτελεῖσθαι ὡς, λαμβάνοντας τὸ μυστήριον τῆς Δεσποτικῆς καὶ τριημέρου ἐγέρσεως εἰς συνεργίαν καὶ ἐπιδοθῆναι τῆς ἱκεσίας· τὰ δὲ ἐννاتا ὡσαύτως (μεθ' ἡμέρας ⁵² γὰρ ἡ τῆς ἐγέρσεως ὥρθη ⁵³ τὸ δευτερον τοῖς μαθηταῖς ὁ Δεσπότης)· τὰ δὲ τεσσαράκοστὰ ⁵⁴ ὁμοίως, ὅτι μετὰ τοσαύτας ἡμέρας τὸ τελευταῖον τοῖς μαθηταῖς ὁραθεὶς μετὰ τοῦ ἡμετέρου φωράματος ἀνελήφθη.

Εὐρον δὲ ἐν τῷδε τῷ βιβλίῳ καὶ τὸν τοῦ Παύλου κατὰ τὸν νόμον διδασκαλὸν Γαμαλιήλ καὶ πιστεύσαντα καὶ βαπτισθέντα, καὶ Νικοδήμον τὸν νυκτερινὸν φίλον καὶ ἡμερινὸν γεγονότα καὶ μαρτυρίῳ τελευθῆντα, ὃν καὶ ἀνεψιὸν γενέσθαι τοῦ Γαμαλιήλ ἡ ἱστορία διδάσκει· βαπτίσασθαι δὲ ἑκάτερον ὑπὸ Ἰωάννου καὶ Πέτρου, οὐ μόνον δὲ ἀλλὰ καὶ τὸν Γαμαλιήλ παῖδα (Ἀδελφὸς ὄνομα αὐτῷ). Τὸν γοῦν μα-

VARIAE LECTIONES.

⁴⁶ διήνυσεν γ. ⁴⁷ malim τόπους. ⁴⁸ τις, et paulo post δι' αὐτῶν add. A. ⁴⁹ ἐπιμελεῖσθαι A. ⁵⁰ ἐπιμελούμεναι pr. A. ⁵¹ παρὰ A : περὶ γ. ⁵² μεθ' ἡμέρας γὰρ A : καθ' ἡμέρας γ. ⁵³ ὥρθη] ὥρθη Χριστός A. τὸ δευτερον post δεσπότης ponit γ. ⁵⁴ τεσσαράκοντα γ.

NOTÆ.

(85) Antiquum hic mihi morem nota, vita functorum sacrificiis, precibus, atque eleemosynis iuvandi. De quo et S. Joannis Damasceni exstat oratio in qua

etiam tria hæc sacrificandi intervalla observari olim solita videbis.

κάριον Νικάνορον, ἐπεὶ ἐπύθοντο οἱ ⁸⁸ Ἰουδαῖοι βαπτίσασθαι, διὰ τοῦτο πληγαῖς πολλὰς ὑπέβαλον, αἷς στεφάνῳ ἐνανθίσας μετ' ὀλίγον ἐτελείωθη. Ταύτην τὴν ἱστορίαν περιεῖχε μὲν τὸ βιβλίον, Χρυσίππῳ δὲ αὐτὴν ἀντιθεῖναι. Πρεσβύτερος δ' ὁ Χρυσίππος Ἱεροσολύμων, ὃς γράφων ἐγκώμιον εἰς τὸν μάρτυρα Θεόδωρον ὡς ἐν παρεκβάσει Λουκιανοῦ τινος μέμνηται, καὶ αὐτοῦ τῆς αὐτῆς ἐκκλησίας τῶν Ἱεροσολύμων χρηματίσαντος πρεσβυτέρου, ὅτε ὁ Ἰωάννης τῆς ἐκείσε ἀρχιερωσύνης προσετίθει. Οὗτος δ' ὁ Λουκιανὸς ἐν μιᾷ τῶν νυκτῶν, περὶ τρίτην ὥραν, καθ' ὕπαρ ἀλλ' οὐκ ὄναρ, λέγεται τὰ προεξηρημένα μνηθῆναι· ἐπιστάντα γὰρ αὐτῷ τὸν Γαμαλιήλ ταῦτα ἐμφανίσαι, ὡς εἴη μὲν αὐτὸς Γαμαλιήλ, καὶ ὡς ἐβαπτίσαστο, καὶ ὅφ' ὧν, εἴη δὲ καὶ Ἀδίδος ὁ παῖς, καὶ ὡς θῆκη μὲν μιᾷ αὐτοῖς ἐναποτιθέινται, [385 R.] ἐστὶ δὲ καὶ Στέφανος ὁ πρῶτος μαρτύρων κατὰ τὴν ἀνατολικὴν τεθισσαυρισμένος θῆκην· οὐ παρὰ τοὺς πόδας ἐν ἐτέρᾳ θῆκῃ Νικάνορος, ὅσα τε πάθοι [200 H.] καὶ ἐφ' οἷς καὶ ὑπὸ τίνων· ἡ δὲ μετὰ ταῦτα θῆκη αὐτοῦ τε καὶ τοῦ παιδὸς ἐστὶ. Ταῦτα εἰπόντα τὸν Γαμαλιήλ ἐπισκῆψαι τῷ Λουκιανῷ μὴ ἀμελεῖν ἐπὶ τῶν λειψάνων, μὴδὲ ἐᾶν ἡλίψῃ καὶ ὁμοῖς διαφθεῖρεσθαι. Σεισμένον τε γενέσθαι σύνδρομον τῇ ὀπτασίᾳ, καὶ πολλὰς πολλῶν νοσημάτων ἰάσεις ἐπιτελεσθῆναι, τοῦ πρωτομάρτυρος μάλιστα τῆς θῆκῃς τὰ ἰάματα προχεύσης ⁸⁹.

POB-POA'.

Ἰωάννου τοῦ Χρυσοστόμου Ὁμιλίας εἰς τὴν Γένεσιν ξα', ἐν τεύχεσι τρισίν.

Ἀνεγνώσθησαν τοῦ Χρυσοστόμου ὁμιλίας εἰς τὴν γένεσιν ξ' καὶ μία, ἐν τεύχεσι τρισίν, ὧν τὸ μὲν πρῶτον ὁμιλίαν περιεῖχεν κ', τὸ δεύτερον δὲ δεκαεξ', καὶ ⁸⁸ τὸ τρίτον κε'. Ἐμφανίζεται δὲ ἐν τῷ πρώτῳ ὡς ἀπ' ἀρχῆς τῆς τεσσαρακοστῆς ἀρχαίως ὁμιλεῖν μὴ πῶς συναπαρτιθείσης αὐτῆς τοῦς τε α' λόγους τοῦτους καὶ ἄλλους τινὰς γ' ἢ δ', μεταξὺ τῶν εἰς τὴν Γένεσιν λόγων, χρειὰς, ὡς εἰκὸς, παρεμπιπτούσης τῷ λαῷ προσωμύλησεν. Ἐνεστὶ δὲ συνιδεῖν ὡς εἰ καὶ, Λόγοι, ἔχει τὴν ἐπιγραφὴν τὸ βιβλίον (οὕτω γὰρ εἴρον ἐν οἷς ἀνέγνω), ἀλλὰ μᾶλλον εἰκόσασιν ὁμιλίαις, τὰ τε ἄλλα καὶ ὅτι ἐν πολλοῖς πολλάκις ὡς παρόντας [καὶ] ⁸⁹ ὁρῶν τοὺς ἀκροατὰς, οὕτω πρὸς αὐτοὺς ἀποτίνεται καὶ ἐρωτᾷ καὶ ἀποκρίνεται καὶ ὑπισχναίεται, δυναμένου μὲν καὶ ἄλλως ἔχοντος τοῦ λόγου καὶ οὐ καθ' ὁμιλίαν τὰ τοιαῦτα σχηματίζεῖν καὶ ἐνδείκνυσθαι, οὐ μὴν ἀλλὰ τὸ συνεχὲς καὶ ἐπιμύδιον τοῦτο ποιεῖν, καὶ οὐχὶ σὺν οἰκονομίᾳ τινὶ, παρίστησιν ὁμιλίας αὐτοὺς ⁹⁰ εἶναι. Ὁμιλίες δὲ ταύτας τῷ πλήθει, ὡς ἐστὶ μαθεῖν ἐξ αὐτῶν τοῦτων, πολλάκις μὲν καθ' ἑκάστην, ἔσθ' ὅτε δὲ καὶ ὑπὲρ ἡμέραν. Οὕτω μὲν τὸ πρῶτον βιβλίον, ἐν ᾧ αὐτὸς ⁹¹ ὁμιλίας. Τὸ δ' ἕτερον

A baptizatum eum inaudissent, plagis multis percussus; quas cum fortiter ipse tolerasset, e vita post non diu decessisset. Hanc codex iste continebat historiam, eamque Chrysippo ascribebat, Hierosolymorum presbytero, qui in laudatione Theodori martyris, quasi aliud agens, Luciani cuiusdam meminit, ejusdem æque Ecclesiæ presbyteri, quo tempore Joannes presul eam sedem tenuit. Ille Lucianus (86) nocte quadam, hora fere tertia, revera, non in somnis, dicitur ea quæ diximus, didicisse. Hæc enim astantem ipsi Gamalielelem omnia revelasse: **118b** verum nimirum esse se Gamalielelem, a supradictis apostolis, una cum Abibo filio baptizatum, et in eadem capsula collocatum. Esse et Stephanum protomartyrem in theca orientem versus conditum, atque ad ejus pedes in altero scrinio Nicodemum jacere, quæ item per quos, et sub quibus passus esset, indicavit: thecamque post hæc proximam suam ac filii corpus continere. His dictis Gamalielelem præcepisse Luciano, ne posthac reliquias illas in sole, et pluvia corrumpi per negligentiam sinneret. Terræ motum insuper ad hoc visum exortum, multaque plurimorum genera morborum hic curata esse, protomartyris maxime theca medetam afferente.

CLXXII-CLXXIV.

Beati Joannis Chrysostomi Homiliarum in Genesim volumina III.

C Legimus Chrysostomi Homilias in Genesim unam et sexaginta, in tria distributas volumina: quorum primum quidem viginti, alterum deinde sexdecim, tertium quinque et viginti continebat. Significat autem in horum primo, Quadagesimæ statim initio concionari cœpisse, atque ante jejuniū tempus illud decursum, viginti hos sermones una cum aliis item tribus quatuorve, in medio concionum in Genesim (usu ita, ut apparet, veniente) interjectis, ad populum declamitasse. Animadvertas quoque, etsi Orationum nomen præferant bi libri (sic enim in iis reperi exemplaribus, quæ legi), homiliis tamen similes magis esse, cum cæteris rebus, tum quod sæpenumero tanquam præsentem respiciens auditores, sermonem ad eos convertit, interrogat, respondet, ac pollicitationibus utitur. Et ut possit maxime alio in dicendi genere, quam homiliarum isto, similia formare atque exhibere, quia tamen illud assidue constanterque sine ullo dispositionis ordine servat, homilias illas esse satis superque declarat. Habuit autem eas ad populum, ut ex singulis deprehendas, sæpe quotidie, interdum altera.

VARIE LECTIONES.

⁸⁸ οἱ, et infra μεν ante τὸ, τῶν ante Ἱεροσολύμων, ὁ ante Ἰωάννης, αὐτοῖς post μιᾷ add. A. ⁸⁹ προχεύσης A, προσχεύσης C: προσχεύσης γ. Infra (p. R. 513, 52.) σωτηρία καὶ ὠφέλεια τοῖς προσέχουσιν προχέεται. ⁹⁰ δεκαεξ' A: ἐκκαίδεκα γ. ⁹¹ καὶ om. A. ⁹² καὶ om. C. ⁹³ αὐτοὺς AC: αὐτάς γ. ⁹⁴ αὐτὸς AC: καὶ γ.

NOTÆ.

(86) Cujus et de hac ipsa re epistola exstat encyclica. Vide Sur. tom. IV, et D. Baron. tom. V ad annum Christi 415 et Not. Martyr. 5 Augusti.

Ita se primum hoc viginti homiliarum volumen habet. Alterum deinde sedecim orationes complectitur, quarum priores septem durante adhuc Quadragesima habitas, apparet, ut totius Quadragesimæ tempore usque ad hebdomadis sanctæ seriam quartam, viginti septem in Genesim orationes habuisse constet. Neque vero secundi voluminis sermones reliqui novem, et tertii viginti quinque, statim atque continenter **119a** post Pascha habiti. Nam post homiliam feria quarta majoris hebdomadis habitam, quæ in Genesim septima est atque vicesima, concionatus est deinceps de sancta cruce, hinc de proditiōe Judæ: atque ita ordine prout festi dies, sive argumenta inciderunt, homiliæ quoque aptatæ sunt. Jam post resurrectionis homilias in apostolorum Acta continenter verba fecit, quemadmodum ipse octavam supra vicesimam, quæ sequitur in Genesim orationem auspicatus ostendit, quam, ut apparet, cum reliquis [hujus argumenti] longo post tempore habuit. Quinquaginta enim illis in Acta homiliis recitandis unum ferme annum insumpsit, cum non quotidie nam, sed quinto tantum aut septimo die, et aliquando rarius etiam eas recitavit: et quidam, ut ipsemet tradit, cum tertium jam annum præsul esset. Quas vero in Genesim scripsit, quo sint tempore habitæ, non potui cognoscere. Tantum si illas a se habitas homilias sermone illo xxviii meminit, quas tertio episcopatus anno composuit: neque de aliis quam in Acta scriptis, ibi mentionem facit (quod equidem hactenus non potui deprehendere), præsul nimirum cum esset, etiam has contexuerit; viginti quidem et septem secundi anni Quadragesima, cæteras dein triginta quatuor, anno quarto.

Dictio hic illius de more perspicua et pura, splendida insuper ac fluens apparet, multam interim cum sensuum varietatem, tum gratissimorum exemplorum copiam exhibens. In humile tamen hic dicendi genus dictio pronior tanto est ea, qua in homiliis in Acta apostolorum utitur, inferior, quanto hæc a Commentariis in Apostolum ac Psalmos superatur. Cum enim ubique orationem puram, illustrem ac bene dispositam non sine voluptate artificiosè contexat: in his maxime scriptis virtutibus illis, exemplorumque ubertate, atque enthymematum copia, et cum ita opus est, etiam gravitate excellit. Quin, ut semel dicam, verbis hæc monumenta, compositione, methodo, sensibus, et id genus apparatu, præstantissime exornata edidit. Cæterum quænam in Apostoli Epistolas Antiochiæ dum ageret, elaboraverit, et accuratiora quidem illa, quæ item præsul conscripserit, ex illis ipsis facile potest dignosci. Quæ autem ad historiam Commentariorum in Psalmos pertinent, cognoscere nondum licuit, nisi quis forte vim, aliasque dicendi virtutes suspiciens, otiosum illa potius, quam publicis immersum negotiis, elaborasse affirmet. Quod sicubi sententia-

A βιβλίον, ἔχον ἑς λόγους, τοὺς μὲν πρώτους ζ' ἐστὶ τῆς τεσσαρακοστῆς ἐνισταμένης ὑπεδήλου καθομιληθῆναι, ὡς εἶναι τοὺς δι' ὅλης αὐτῷ τῆς τεσσαρακοστῆς μέχρι τῆς μεγάλης τετραδὸς τῶν εἰς τὴν Γένεσιν λόγους κζ'. Οἱ δὲ ὑπολοιποὶ λόγοι ἐννέα τοῦ ἐτέρου βιβλίου καὶ οἱ λοιποὶ κε' τοῦ τρίτου οὐκ εὐθὺς ὡμιλήθησαν, οὐδὲ συνεχῶς μετὰ τὸ Πάσχα. Μετὰ γὰρ τὴν ἐν τῇ μεγάλῃ τετραδὶ ὁμιλίαν, ἥτις ἦν τῶν εἰς τὴν Γένεσιν κζ', ὡμιλῆται αὐτῷ **83** τῇ ἐφεξῆς εἰς τὸν σταυρὸν, εἰτα εἰς τὴν προδοσίαν, καὶ λοιπὸν ἐφεξῆς κατὰ τὰς ἀνακυπτούσας τῶν ἡμερῶν πανηγύρεις τε καὶ ὑποθέσεις ἀναλόγως αἱ ὁμιλίαι ἐγίνοντο. Καὶ μετὰ τὰς περὶ ἀναστάσεως ὁμιλίας ὡμίλησεν εἰς τὰς Πράξεις συνεχῶς, ὡς **84** αὐτὸς ἐκεῖνος ἀρχόμενος τοῦ κη' λόγου τῶν εἰς τὴν Γένεσιν ἐπισημαίνεται· ὅν, ὡς δὴ **B** λον, καὶ τοὺς σὺν αὐτῷ μετὰ πολὺν χρόνον προσωμίλησεν. Αἱ γὰρ εἰς τὰς Πράξεις ὁμιλίαι νε' **85** μὲν εἰσι, σχεδὸν δὲ δι' ὅλου αὐτῷ τοῦ ἐνιαυτοῦ ἐβρῆθησαν· οὐ γὰρ καθ' ἡμέραν ταύτας, ἀλλὰ καὶ ὑπὲρ ε' καὶ ὑπὲρ ζ' [588 R.] καὶ πλείω καθωμίλει. Ἀς δὴ λον αὐτὸς ποιεῖ ὅτι ἀρχιερατεῶν κατὰ τὸ τρίτον ἔτος ὡμίλησε. Τὰς [201 H.] δ' εἰς τὴν Γένεσιν οὐκ ἔσχατον γινώσκει ὅπως ὁμιλήσεται **86**· πλὴν εἰ ἐκεῖνων μέμνηται τῶν ὁμιλιῶν ἐν τῷ κη' λόγῳ ὁμιλήσαι, ἃς διὰ τοῦ τρίτου ἔτους τῆς ἀρχιερωσύνης αὐτοῦ ἐξεργάσατο, ἀλλὰ μὴ ἐτέρων τινῶν παρὰ **87** ταύτας (οὐπω γὰρ τοῦτο ἔγνω), ὅλον ὅτι καὶ ταύτας ἀρχιερατεῶν κατεσκεύασε, τὰς μὲν κζ' τῇ τεσσαρακοστῇ τοῦ δευτέρου ἔτους, τὰς δὲ λοιπὰς λδ' ἐν τῷ τετάρτῳ ἔτει.

C Ἡ δὲ φράσις αὐτῷ μετὰ τῆς συνήθους σαφεινὰς καὶ καθαρῶν καὶ τὸ λαμπρὸν καὶ εὐρυν ἐνδείκνυται, τὸ πολὺχουν τῶν νοημάτων καὶ τὴν τῶν παραδειγμάτων προσφυστάτην εὐπορίαν συνυποφαίνουσα. Ἠλάττωται δὲ ὅμως τῆς ἐν ταῖς Πράξεσι φράσεως ἐπὶ τὸ ταπεινότερον ἀπενηνεγμένη, ὅσον τῶν εἰς τὴν Ἀπόστολον ἐρμηνειῶν καὶ ἐστὶ τῶν εἰς τὸν Ψαλτήρα ὁμνημάτων ἢ ἐν ταῖς Πράξεσιν ὑπολείπεται. Πανταχοῦ γὰρ τοῖς λόγοις αὐτοῦ τὸ καθαρὸν καὶ λαμπρὸν καὶ εὐκρινὲς μετὰ τοῦ ἡδέος τεχνουργῶν, τοῦτοις τε ἐν ταῖς ἀλλοῖς διαπρέπει καὶ τῇ τῶν παραδειγμάτων εὐπορίᾳ καὶ τῇ τῶν ἐνθυμημάτων ἀφρονίᾳ καὶ, εἰ ποὺ δεοί, καὶ δεινότητι, καὶ ἀπλῶς ἐν τε λέξει καὶ συνθήκῃ καὶ μεθόδῳ καὶ νοήμασι καὶ τῇ ὅλῃ **88** κατασκευῇ ἀριστα τάδε τὰς συγγραφὰς ὑπεστήσαστο. Ἀλλὰ τὰς μὲν εἰς τὸν Ἀπόστολον ἔστιν ἐξ αὐτῶν ἐκεῖνων ἐπιγινώσκει, ποῖαι τε αὐτῶν ἐν Ἀντιοχείᾳ διατρίβοντι ἐξεπονήθησαν, αἱ καὶ μᾶλλον διηκριβῶνται, καὶ ποῖαι ἀρχιερατεῦσιν ἐποικήθησαν· τὰς δὲ εἰς τοὺς Ψαλμοὺς οὕτω ἔχοντες ὅσον **89** καθ' ἱστορίαν γινώσκει, πλὴν εἰ τις τὴν δύναμιν καὶ τὴν ἀλλήν ἀρετὴν τοῦ λόγου θαυμάζων σχολάζοντα αὐτὸν μᾶλλον ἀλλ' οὐ πράγμασι κοινοῖς ἐν-

VARLÆ LECTIONES.

83 ἐτέρου A: δευτέρου ζ. **84** αὐτῷ add. A. **85** ὅν om. pr. A. **86** ε' add. A. **87** ὡμίλησεν corr. A. **88** παρὰ A: περὶ ζ. **89** ὅλη A: ὅλη ζ. **90** ὅσον om. C.

στερεόμενον ταύτας φαίη ξεργάσασθαι. Εἰ δὲ τινα τῶν ῥητῶν ἢ ἐρμηνείας ἢ βαθυτέρας θεωρίας δεόμενα οὐκ ἐπιμελῶς ἐπεξήλθεν, οὐ δεῖ θαυμάζειν· ὅσα γὰρ ἢ τῶν ἀκροατῶν ἐχώρει δύναμις καὶ εἰς τὴν ἐκείνων συνέτεινε σωτηρίαν καὶ ὠφέλειαν, οὐδὲν οὐδαμῶς παρήκε. Διό μοι καὶ δεῖ θαυμάζειν ἔπεισι τὸν τρισμακάριστον ἄνθρωπον ἐκείνον, ὅτι καὶ ἐν πᾶσιν αὐτοῦ τοῖς ⁷⁰ λόγοις τοῦτο σκοποῦν ἵπποιετο, τὴν ὠφέλειαν τῶν ἀκροατῶν, τῶν δ' ἄλλων ἢ οὐδ' ὅλως ἐφρόντιζεν ἢ ὡς ἐλάχιστον, ἀλλὰ καὶ τοῦ δόξαι λαθεῖν αὐτὸν ἔνια τῶν νοημάτων καὶ τοῦ πρὸς τὰ βαυτέρα μὴ περᾶσθαι παρεισδύνειν, καὶ εἰ τι τοιοῦτον, ὑπὲρ τῆς τῶν ἀκροαμένων ὠφελείας παντάπασιν ὠλιγώρει.

POE'.

Παμφίλης Συμμίλων ἱστορικῶν ὑπομνημάτων
λόγοι η'.

Ἀνεγνώσθησαν Παμφίλης Συμμίλων ἱστορικῶν ὑπομνημάτων λόγοι η'. Αὕτη ἀνδρὶ μὲν συνήκει, ὡς καὶ αὕτη ⁷¹ τῶν ὑπομνημάτων προοιμιαζομένη ἐπισημαίνεται· ὅ καὶ ιγ' ἔτη ἐκ παιδὸς συμβιούσα ἦδη τῆς ὑπομνηματικῆς ταύτης συγγραφῆς λέγει ἀπάρχεσθαι, [389 R.] συγγράφει δὲ ἅ τε παρὰ τοῦ ἀνδρὸς μάθοι, τὰ ιγ' ἔτη συνεχῶς αὐτῷ συνοῦσα, καὶ μὴδ' ἡμέραν μὴδ' ὥραν ἀπολείπομένη, καὶ ἅ παρ' ἄλλου τινὸς ἀκούσαι [202 H.] συνέβη τῶν παρ' αὐτὸν ἀφικνουμένων (πολλοὺς ⁷² δὲ φοιτᾶν ὄνομα καὶ δόξαν ἔχοντας ἐπὶ παιδείᾳ), καὶ δὴ καὶ ὅσα βιβλίων αὐτὴ ἀνελέξατο. Ταῦτα δὲ πάντα, ὅσα λόγου ⁷³ καὶ μνήμης αὐτῇ ἄξια ἰδοίκει, εἰς ὑπομνήματα συμμιγῇ καὶ οὐ πρὸς τὰς ἰδίας ὑποθέσεις διακεκριμένον ἕκαστον διελεῖν, ἀλλ' οὕτως εἰκῇ καὶ ὡς ⁷⁴ ἕκαστον ἐπῆλθεν ἀναγράφαι, ὡς οὐχὶ χαλεπὸν ἔχουσα, φησι, τὸ κατ' εἶδος αὐτὰ διελεῖν, ἐπιτερπέστερον δὲ καὶ χαριέστερον τὸ ἀναμιγνύμενον καὶ τὴν ποικιλίαν τοῦ μονοειδοῦς νομίζουσα. Χρήσιμον δὲ τὸ βιβλίον εἰς πολυμαθίαν ⁷⁵· εὖροι γὰρ ἂν τις καὶ τῶν ἱστορικῶν οὐκ ὀλίγα ἀναγκαῖα, καὶ δὴ καὶ ἀποφθεγμάτων καὶ ῥητορικῆς ⁷⁶ διατριβῆς ἔνια καὶ φιλοσόφου θεωρίας ποιητικῆς ἰδέας, καὶ εἰ τι τοιοῦτον ἐμπέσοι.

Αἰγυπτία δὲ τὸ γένος ἢ Παμφίλη, ἤκμασε δὲ καθ' οὗς χρόνους ⁷⁷ Νέρων ὁ Ῥωμαίων ἡκμαζεν αὐτοκράτωρ. Ἡ δὲ φράσις, ὡς ἔστιν ἐκ τῶν προοιμίων συλλαβεῖν καὶ ἐν οἷς ἄλλοις που ἰδίῳ τι λέγει, καὶ μέλιστα κατὰ τὴν διάνοιαν, οἷα δὴ καὶ ⁷⁸ γυναικὸς ἔχονον οὖσα, τῆς ἀφελοῦς ἔστιν ἰδέας, οὐδὲ τῇ λέξει πρὸς τὴν ἰδέαν ἀλλοτριουμένη. Ἐν οἷς δὲ τὰ τῶν ἀρχαιότερων ἀπομνημονεύουσα λέγει, ποικιλώτερον αὐτῇ καὶ οὐ καθ' ἐν εἶδος σύγκειται ὁ λόγος.

VARIAE LECTIONES.

⁷⁰ τοῖς om. A. ⁷¹ αὐτῇ C. ⁷² πολλοὺς δὲ φοιτᾶν — ἔχοντας A : πολλῶν ὄντων καὶ — ἔχόντων C. ⁷³ ὅσα λόγου add. A. ⁷⁴ ὡς πρὸς A. ⁷⁵ πολυμαθείαν C. ⁷⁶ ῥητ. καὶ διατρ. C. ⁷⁷ χρόνους ὁ Νέρων C. ἡκμαζεν C. ⁷⁸ καὶ add. A.

NOTÆ.

(87) Pamphilus hujus (sed eam Epidauriam dicens) scripta refert Suidas, et Agell. lib. xv, cap. 471. Commentarium Pamphilæ, 29, laudat. Supraque cod. 161, Epitomarum ejus libri decem referuntur.

(88) Suidas 33 numerat.

(89) Socratidæ ut testatur Suid. in Pamphile ; sive Soteridæ, ut idem in hac voce scripsit,

A rum aliquæ, **119^b** seu interpretationis, seu profundioris indagacionis indigebant, neque tamen diligenter satis eas explanavit mirum id minime videri debet. Quæcunque enim auditorum captui accommodata essent, atque ad eorum salutem et utilitatem pertinerent, ea neutiquam ille prætermittebat. Quamobrem neque admirari sanctissimum virum satis unquam possum, quod perpetuo in omnibus suis scriptis auditorum ita utilitatem, tanquam scopum præfixisse sibi videatur, ut cætera vel omnino neglexerit, vel levissime attigerit. Sed et illud penitus præ auditorum utilitate contempsit, quod alicui vel sensus aliquos ignorasse, vel ad profundiora quædam penetrare refugisse, vel id genus alia præterisse, videri posset.

B

CLXXV.

Pamphilæ historiæ Miscellæ libri viii.

Lecti sunt Pamphilæ (87) *Mistarum historiarum libri commentarii octo* (88). Vixit hæc viro nuptiui data (89), ut ipsa operis initio præfatur : cum quo conjuge annos ipsos tredecim a pubertate conjuncta fuit, et hoc opus meditari cœpit atque conscribere. Scripsit autem, tum quæ ex viro didicit cum quo tredecim, ut diximus, annos conjunctissime vixit, nullo interim die aut hora otiose transacta : tum ea quæ ab aliis accepisset, qui mariti domum plurimi frequentarent, nomine et doctrinæ gloria claris : tum denique quidquid legendo ipsa observasset. Hæc omnia, et quæcunque memoria digna visa sunt, in ^C Commentarium per saturam retulit, et non per proprios singula locos distribuit, sed ut quodque visum est, utque occurrebat, congescit, non quod difficile futurum ipsi esset in suas quæque classes dividere, sed quod jucundius longæque gratius Miscellaneum hoc scriptum, varietatemque, quam generis unius opus existimaret. Utilis sane liber hic omnigenæ doctrinæ. Reperias enim in eo historica non pauca bene necessaria, imo et scite dicta. Rhetorica etiam ac philosophicæ contemplationis quædam, et poeticæ facultatis formas, et si quid hujusmodi forte se offerat.

Ægyptia genere Pamphila hæc fuit, floruitque ea tempestate, cum Nero Romanorum imperium Cæsar tenuit. Dictio vero (quantum ex præmio colligere licet, cumque proprium quid affert, et maxime in sensu) **120^a** ut mulieris propria, simplicis est formæ, ac ne verbis quidem ipsis ab idea sit alienior. At quoties veterum dicta commemoranda colligit, varia ejus oratio est, neque uni formæ accommodata.

CLXXVI.]

Theopompi Historiarum libri LII.

Legimus Theopompi (90) *Opus historicum* librorum trium et quinquaginta, qui reliqui sunt (91). Intercidisse vero sextum, septimum, et nonum, vicesimum atque tricesimum, etiam veteres quidam affirmarunt: neque sane mihi videre hosce contigit. Menophanes autem, vetus et ipse, minimeque contemnendus auctor, ubi de Theopompo disserit, duodecimum quoque periisse scribit, quem tamen nos cum aliis legimus. Narrat duodecimus hic liber res gestas Pacoridis Ægyptiorum regis (92), ut cum Barcæis fœdus inierit, et pro Evagora Cyprio adversus Persas steterit. Qua ratione inopinato Cypriorum imperio potitus sit Evagoras, Audymone Citico (93), qui eam tenebat, capto. Qua arte Græci Agamemnonem secuti Cyprium occuparint, Cinnira cum suis ejecto, quorum posterii reliqui sunt Amathusii. Ut rex cum Evagora bellum gerere animum induxerit, imperatore creato Autophradate Lydiæ satrapa, Navarcho vero Hecatômno (94): et de pace quam palmarii vice Græcis donavit, utque acrius cum Evagora dimicari, ac de navali ad Cyprium pugna (95). Ut Atheniensium civitas in fœdere cum rege inito perseverare studuerit. Lacedæmonii vero, secundis rebus elati, pacta conventa ruperint. Quomodo item sub Antalcida pacis fœdus percusserint. Ut Teribazus bellum gesserit, et Evagoræ insidias struxerit, utque apud regem (96) Evagoras illum accusarit, ac cum Oronte trans-e-g-gerit. Ut a Nectenibi (97) occupato Ægyptiorum regno, ad Lacedæmonios Evagoras legatos miserit, quaque ratione Cyprium bellum confecerit. De Nicocreonte (98), qui insidias locarat, quomodo nec opinato deprehensus sit effugeritque. Quomodo cum ejus filia virgine relicta, et Evagoras et hujus filius Prytagoras (99), clam alterutro concubuerint, Thrasidæo eunucho (qui genere Eleus erat) 120^b vicissim illis subserviente ad puellæ amorem: utque hæc ipsis interitus causa fuerit, Thrasydæo necem illis procurante. Refert dein, qua ratione Acoris Ægyptius cum Pisidis belli societatem inierit, deque ipsorum regione, et de Aspendiis. De medicis quoque Cois, et Cnidiis, quod Ascle-

A

ΡΟΨ'.

Θεοπόμου Λόγοι Ιστορικοί γ' καλ γ'.

Ἀνεγνώσθησαν Θεοπόμου Λόγοι Ιστορικοί· ὃ δὲ καλ γ' εἰσιν οἱ σωζόμενοι αὐτοῦ τῶν ιστορικῶν λό-
γοι· διαπεπτωκέναι δὲ καὶ τῶν παλαιῶν τινες ἔφη-
σαν τὴν τε ἔκττην καὶ ἑβδόμην, καὶ δὴ καὶ τὴν
ἐνάτην καὶ εἰκοστήν καὶ τὴν τριακοστήν. Ἀλλὰ
ταύτας μὲν οὐδ' ἡμεῖς εἶδομεν, Μηνοφάνης δὲ τις τὰ
περὶ Θεοπόμπου διεξιὼν (ἀρχαῖος δὲ καὶ οὐκ εὐκατα-
φρόνητος ὁ ἀνὴρ) καὶ τὴν δωδεκάτην συνδιαπεπτω-
κέναι λέγει· καίτοι αὐτὴν ἡμεῖς ταῖς ἄλλαις συναν-
έγνωμεν. Καὶ περιέχει ὁ δωδεκάτος λόγος περὶ τοῦ
Πακώριος⁷⁹ τοῦ Αἰγυπτίων βασιλέως, ὡς πρὸς τοὺς
Βαρκαίους⁸¹ ἐπέσπειτο, καὶ ὑπὲρ Εὐαγόρου
ἐπράττε τοῦ Κυπρίου, ἐναντία πρᾶττων τῷ Πέρσῃ.
ὅν τε τρόπον παρὰ δόξαν⁸² Εὐαγόρας τῆς Κυπρίων
ἀρχῆς ἐπέβη, Ἀδδύμονα⁸³ κατασχὼν τὸν Κιτιά, ταύτης
ἐπάρχοντα· τίνα τε⁸⁴ τρόπον Ἕλληνες οἱ σὺν Ἀγαμέμνονι τὴν Κύπρον κατέσχον, ἀπελάσαντες
τοὺς μετὰ Κινύρου, ὧν εἰσιν ὑπολιπεῖς Ἀμαθού-
σιοι· ὅπως τε ὁ βασιλεὺς Εὐαγόρᾳ συνεπαίσθη πολε-
μῆσαι, στρατηγὸν ἐπιστήσας Αὐτοφραδάτην τὸν Λυ-
δίας σατράπην⁸⁵, ναύαρχον δὲ Ἐκατόμνον· καὶ
περὶ τῆς εἰρήνης ἦν αὐτοῖς τοῖς Ἕλλησιν ἐδράβευσεν·
ὅπως τε πρὸς Εὐαγόραν ἐπικρατέστερον ἐπολέμει,
καὶ περὶ τῆς ἐν Κύπρῳ ναυμαχίας· καὶ ὡς Ἀθη-
ναίων ἡ πόλις ταῖς πρὸς βασιλέα συνθήκαις ἐπειράτο
ἐμμένειν, Λακεδαιμόνιοι δὲ ὑπέρτοχα φρονούντες
παρέβαινον τὰς συνθήκας· τίνα τε τρόπον τὴν ἐπὶ
Ἀνταλκίδου ἔθεντο εἰρήνην· καὶ ὡς Τιρίδαεις
ἐπολέμησεν, ὅπως τε⁸⁶ Εὐαγόρᾳ ἐπεβούλευσεν,
ὅπως τε αὐτὸν Εὐαγόρας πρὸς βασιλέα διαβαλὼν
συνέβαλε⁸⁷ μετ' Ὀρόντου· [392 R.] καὶ ὡς Νεκτε-
νίδιος παρεληφότος τὴν Αἰγύπτου⁸⁸ βασιλείαν
πρὸς Λακεδαιμονίους πρέσβεις ἀπέστειλεν Εὐαγόρας·
τίνα τε τρόπον ὁ περὶ Κύπρον αὐτῷ πόλεμος διελύθη·
καὶ περὶ [203 H.] Νικοκρέοντος, ὡς ἐπεβούλευσεν,
ὡς παραδόξως ἐφωράθη, ὡς ἐφυγε· καὶ ὡς τῇ
ἐκείνου παιδὶ καταλειφθεῖσῃ κόρῃ Εὐαγόρας τε καὶ
ὁ τοῦτο παῖς Πνυταγόρας, λανθάνοντες ἀλλήλους,
συνεκάθευδον, Θρασυδαίου τοῦ εὐνούχου⁸⁹, ὃς ἦν
Ἥλειος τὸ γένος, αὐτοῖς παρὰ μέρος ὑπηρετούμενος
τῇ πρὸς τὴν κόρην ἀκολασίᾳ· καὶ ὡς τοῦτο αὐτοῖς
αἴτιον ὀλέθρου γέγονε, Θρασυδαίου τὴν ἐκείνων ἀνά-

VARIE LECTIONES.

⁷⁹ καὶ post δὴ om. A. ⁸⁰ Πακώριος] Ἄχωρις Diodoro lib. 15, ut item hic mox Ἄχωρις. Schottus.
⁸¹ Βαρκαίους] βαρβάρους corr. A. ⁸² παρὰ δόξαν A. παράδοξον C. ⁸³ Ἀδδύμονα C. ⁸⁴ τε A: δὲ C. ⁸⁵ σα-
τράπην A: ἑξατράπην C. C. ⁸⁶ priorem τε om. A. ⁸⁷ συνέβαλλον A. at legendum συνέλαβε collato Dio-
doro Siculo 15, 8. ⁸⁸ Αἰγυπτίων C. ⁸⁹ εὐνούχου C. ⁹⁰ ἡμιμόρρενος C. C.

NOTÆ.

(90) De Theopompo legendus Halicarnass. in *Criticis*, et Suidas.
(91) Suidas 72 recenset.
(92) Ἄχωρις Diodor, lib. xv, ut item hic mox Ἄχωρις.
(93) Ἀδδύμονα Θύρσιον vocat Diodorus liber xiv *Biblioth.* ubi etiam plura de Evagora; et in Isocratum *Evagora*.
(94) Carix præfecto apud Diodorum supr. qui et

solus ibi bello præfuisse dicitur.

(95) Quam refert Diodor. lib. xv initio.

(96) Ab Oronte accusatum refert Diodorus supr.

(97) Νεκτανεβός, Diodoro lib. xv extremo.

(98) Ab hoc Cypri tyranno memorat Laert. lib. ix

Anaxarchum philosophum necatum.

(99) *Pythagoras*, Diodoro sup. Isocrati vero *Protagoras*.

ρεσιν καταγεγραμμένου· εἴτα τίνα τρόπον Ἀχωρις ὁ Αἰγύπτιος πρὸς τοὺς Πισίδας ἐποίησάτο συμμαχίαν, περὶ τῆς χώρας αὐτῶν καὶ τῶν Ἀσπενδίων· περὶ τῆς τῶν ἐν Κῷ καὶ Κνίδῳ ἰατρῶν, ὡς Ἀσκληπιάδης⁹⁰, καὶ ὡς ἐκ Σύρνου οἱ πρῶτοι ἀφίκοντο ἀπόγονοι Ποδαλείριου· καὶ περὶ Μόφου τοῦ μάντιος καὶ τῶν θυγατέρων Ῥόδης καὶ Μηλιάδος καὶ Παμφυλίας, ἐξ ὧν ἡ τε Μοφουεστία καὶ ἡ ἐν Λυκίᾳ Ῥοδία καὶ ἡ Παμφυλία χώρα τὰς ἐπωνυμίας ἔλαβον· τίνα τε τρόπον ὕφ' Ἑλλήνων ἡ Παμφυλία κατοικήσθη· καὶ ὁ πρὸς ἀλλήλους πόλεμος⁹¹· καὶ ὡς Λύκιοι πρὸς Περικλέους, ἐπολέμησαν, καὶ οὐκ ἀνῆκαν πολεμούντες ἕως αὐτοὺς τειχῆρεις ποιήσαντες καθ' ὁμολογίαν παρεστήσαντο. Ἄ μὲν οὖν ὁ ἡφανισμένος⁹² Μηνοφάνει δωδέκατος λόγος περιέχει, ταῦτά ἐστιν.

Ἔστι δὲ Θεόπομπος Χίος μὲν τὸ γένος, υἱὸς Δαμοστράτου, φυγεῖν δὲ λέγεται τῆς πατρίδος ἅμα τῷ πατρὶ, ἐπὶ Λακωνισμῷ τοῦ πατρὸς ἀλόντος, ἀνατωθῆναι δὲ τῇ πατρίδι τελευτήσαντος αὐτῷ τοῦ πατρὸς, τὴν δὲ κάθοδον Ἀλεξάνδρου τοῦ Μακεδόνων βασιλέως δι' ἐπιστολῶν τῶν πρὸς τοὺς Χίους καταπραξαμένου· ἐτῶν δὲ εἶναι τότε τὸν Θεόπομπον ε' καὶ μ'. Μετὰ δὲ τὸν Ἀλεξάνδρου θάνατον πανταχόθεν ἐκπεσόντα εἰς Αἰγύπτου ἀφικέσθαι, Πτολεμαῖον δὲ τὸν ταύτης βασιλέα οὐ προσέειπαι τὸν ἄνδρα, ἀλλὰ καὶ ὡς πολυπράγμονα ἀνελεῖν ἐβέλῃσαι, εἰ μὴ τινες τῶν φίλων παραιτησάμενοι διεσώσαντο. Συναχμάσαι δὲ λέγει αὐτὸς ἑαυτὸν⁹³ Ἰσοκράτει τε τῷ Ἀθηναίῳ καὶ Θεοδέκτῃ τῷ Φασηλίῃ καὶ Ναυκράτῃ⁹⁴ τῷ Ἐρωθραίῳ, καὶ τούτους ἅμα αὐτῷ τὰ πρωτεῖα τῆς ἐν λόγοις παιδείας ἔχειν ἐν τοῖς Ἑλλήσιν· ἀλλὰ Ἰσοκράτην μὲν δι' ἀπορίαν βίου καὶ Θεοδέκτην μισθοῦ λόγους γράφειν καὶ σοφιστεῦσιν, ἐκπαιδεύοντας τοὺς νέους κἀκεῖθεν καρπούμενους τὰς ὥφελαις, αὐτὸν δὲ καὶ Ναυκράτην αὐτάρκως ἔχοντα ἐν τούτοις ἀεὶ τὴν διατριβὴν ἐν τῷ φιλοσοφεῖν καὶ φιλομαθεῖν ποιεῖσθαι. Καὶ ὡς οὐκ ἂν εἴη αὐτῷ παράλογον ἀντιποιοῦμένῳ τῶν πρωτείων, οὐκ ἐλαττώνων μὲν ἢ δισμορίων ἐπὶ τὸν τοὺς ἐπιδεικτικὸν τῶν λόγων συγγραφάμενον, πλείους δὲ ἢ ιε' μυριάδας, ἐν οἷς τὰς τε τῶν Ἑλλήνων καὶ βαρβάρων πράξεις μέχρι νῦν ἀπαγγελλόμενας ἔστι λαβεῖν· ἔτι δὲ καὶ διότι οὐδεὶς ἔστι τόπος κοινὸς τῶν Ἑλλήνων οὐδὲ πόλις ἀξιώχρεως, εἰς οὗς αὐτὸς οὐκ ἐπιδημῶν καὶ τὰς τῶν λόγων ἐπιδείξεις ποιοῦμενος οὐχί [204 H.] μέγα κλέος καὶ ὕμνημα τῆς ἐν λόγοις αὐτοῦ κατέλιπεν ἀρετῆς. [395 R] Δ Ταῦτα αὐτὸς περὶ αὐτοῦ⁹⁵ λέγων, τοὺς ἐν τοῖς ἔμ-προσθεν χρόνοις ἔχοντας ἐν λόγοις τὸ πρωτεῦσιν πολὺ καταδεεστεροὺς ἀποφαίνεται τῶν καθ' ἑαυτὸν οὐδὲ τῆς δευτέρας τάξεως ἀξιουμένων⁹⁶, καὶ τοῦτο δῆλον εἶναι φησι καὶ ἐξ αὐτῶν τῶν παρ' ἑκατέροις ἐκπεποιημένων καὶ καταλείμενων λόγων· πολλὴν⁹⁷

πιάδα· sint : quodque e Syrna posterius Podalirii primi accesserint. De Mopso (1) vate, ejusque filibus Rhode, Meliade ac Pamphylia. Ab his Mopsuestiam, et in Lycia Rhodiam, Pamphyliaque regionem nomen accepisse. Ut a Græcis habitari Pamphylia capta, mutuo bello arserit : et quomodo Lycii cum Telmissiis, belli duce Pericle eorum rege, pugnarint : nec manus conserere desierint, donec ipsos intra muros compulsos ad concordiam adegerunt. Hæc duodecimo illo libro, quem Menophanes non vidit, continentur. Τελμισσεῖς, ἡγουμένου αὐτοῖς τοῦ σφῶν βασιλέως ἕως αὐτοὺς τειχῆρεις ποιήσαντες καθ' ὁμολογίαν

Theopompus hic Chius genere fuit, genitus patre Damostrate (2). Patria vero cum parente excessisse fertur, cum Laconum ille rebus studere convictus fuisset, quo mortuo patriæ restitutum aiunt, Alexandro Macedonum rege per epistolam ad Chienses reditum ipsi impetrante, ætatis Theopompi anno quinto et quadragesimo. Verum mortuo dein Alexandro, undique exsulante in Ægyptum venisse narrant, ibique regem Ptolemæum non solum hominem non excepisse, sed etiā velut nimis curiosum tollere de medio voluisse, nisi amicorum precibus servatus fuisset. Æquales (3) suos ipsemet nominat : Isocratem (4) Atheniensem, Theodectem Phaselitem, et Naucratem Erythraum, quos et secum in dicendi facultate principatum in Græcia tenuisse refert. Sed Isocratem quidem rei familiaris angustia, uti et Theodecten, pretio orationes conscripsisse, ac ludo aperto adolescentes informasse, indeque lucrum reportasse : se vero cum Naucræte, quod vitam lueri honeste possent, assidue in his, in philosophia, inquam, ac dicendi facultate exercitum. Neque vero temere se, aut præter rationem primas sibi vindicare, cum demonstrativi generis orationes non pauciores, quam viginti millium versuum conscripserit : quin et 121^a supra quindecim versuum myriadas, in quibus Græcorum ac Barbarorum res gestas hactenus narratas legere liceat. Ad hæc vero nullam esse ait Græciæ alicujus pretii locum urbemve, quo non ipse pervenerit, publiceque perorans magnum decus, ac virtutis in dicendo suæ monumentum reliquerit. Hæc de se ipsis pronuntians, eos qui apud sæculum prius dicendo claruerunt, ætatis (5) suæ oratoribus longe postponit, ac ne in secundis quidem subsistere posse affirmat, clarumque id esse vel e scriptis utrorumque, et orationibus ad posteros transmissis. Crevisse namque immensum quantum sua ætate hanc

VARIÆ LECTIONES.

⁹⁰ Ἀσκληπιάδας. ⁹¹ ἀλλ. συνέστη πόλ. C. c. ⁹² ἡφανισμένος post λόγος ponit c. ⁹³ αὐτὸς ἑαυτὸν λέγει c. ⁹⁴ Ναυκράτῃ c. ⁹⁵ ἑαυτοῦ c. ⁹⁶ καὶ οὐδὲ — ἀξιουμένων c. ⁹⁷ πολλὴν] πάλιν A.

NOTÆ.

(1) De quo et Strabo lib. xiv, ad Colophonem Ionie, alique sæpe.

(2) Damastistratum Suidas nominat.

(3) De quibus vide Dionys. Halicarn.

(4) Quo et præceptore usus teste Cicer, Dionys. atque Plutarchi. Legendus autem de his Suidas.

(5) Simile tractat argumentum sive Fabius, sive Tacitus : Cur ævi sui oratores veteribus concedant.

ipsam dicendi facultatem. Verum quos ætate prioribus nominet, equidem aperte non capio. Non enim credo perstringere audeat Herodotum atque Thucydidem, quibus ille viris longe facundia inferior est. Nisi fortasse Hellenicum (6), aut Philistum historicos innuit, vel Gorgiam, et Lysiam, cæterosque ætati suæ viciniore, obscure significat : quanquam ne hi quidem adeo dicendi inopes fuerunt. Ita Theopompus iudicat.

Ferunt eum una cum Ephoro Isocratis fuisse auditorem, ut et libri ipsi satis declarant. Frequens enim est in Theopompi scriptis Isocraticæ formæ imitatio, tametsi in operis accurate longè a tergo hæreat. Et vero narrandi argumenta præceptorem utrique præbuisse volunt, superioris (7) quidem ætatis Ephoro, Theopompo autem post Thucydidem (8) res Græcorum, pro utriusque scilicet capto, etiam reipsa accommodata. Hinc et Historiarum præcæmia utrisque cum sensibus tum aliis rebus esse simillima, velut ab iisdem stadii carceribus, ad calcem usque historia decurrente. Digressionibus itaque variæ historiæ quamplurimis, historicos suos implet libros Theopompus. Quamobrem et Philippus (9), ille qui cum Romanis bellum gessit, digressionibus hisce sublatis, et Philippi (10) rebus gestis, quas Theopompus (11) scribendas potissimum suscepit, collectis, in sedecim eas duntaxat libros (nihil de suo addens, aut præter digressiones, ut diximus, detrahens) redegit.

Duris autem Samius libro primo Historiarum sic de illo scribit : Ephorus et 121^b Theopompus superioribus longè sunt inferiores. Imitationis enim gratia destituuntur, carentque dicendi venustate, describendo tantum solliciti. Etsi Duris ipse in eadem illa dispositione longè post hos, quos carpit viros, intervallo relinquitur. Verum an huic arroganti Theopompi censura (qua veteribus secundas quidem tribuebat) hoc objecerit, non habeo dicere. Hoc tantum vel maxime contenderim, neutrum ipsorum juste satis reprehendendum fuisse. Clearchus vero Smyrleanus de Isocraticis, opinor, omnibus loquens (hoc enim illi est, in comparatione cum Demosthene non postremas illis dare), ait : Demosthenis quidem orationes militum corpori similes maxime videri, Isocratis vero athletarum (12).

A γὰρ τὴν τοιαύτην παιδείαν ἐπίδοσιν λαβεῖν κατὰ τὴν αὐτοῦ ἡλικίαν. Ἀλλὰ τίνας λέγει τοὺς ἐν τοῖς ἔμπροσθεν χρόνοις, οὐκ ἔχω σαφὲς συμβαλεῖν· οὐ γὰρ δὴ γε τολμῆσαι αὐτὸν ὑπολαμβάνω εἰς Ἡρόδοτον καὶ Θουκυδίδην ἀποτεινέσθαι, πολὺ καὶ αὐτοῦ ἐν πολλοῖς ἔκεινων τῶν ἀνδρῶν ἐλαττωμένου. Ἡ δὲ τάχα πρὸς Ἑλλάνικον καὶ Φιλιστον ἀφορᾷ τοὺς ιστορικοὺς, ἢ Γοργίαν καὶ Λυσίαν καὶ τοὺς τοιοῦτους, ἐγγὺς τῆς αὐτοῦ ἡλικίας προγεγονότας, αἰνίττεται, οὐδ' ἔκεινων τοσοῦτον ἐνδεέστερον ἐχόντων πρὸς τοὺς λόγους. Ἀλλὰ Θεόπομπος μὲν ταῦτα.

Φασι δὲ αὐτὸν τε καὶ Ἐφορον Ἰσοκράτους γενέσθαι μαθητάς. Διὸ καὶ τοῦτο ποιοῦσι καὶ οἱ λόγοι· πολὺ γὰρ ἐν τοῖς Θεοπόμπτου ἢ κατὰ μίμησιν ἰδέσθαι τῶν παρ' Ἰσοκράτει, εἰ καὶ λείπεται τῆς κατὰ τὴν ἐργασίαν ἀκριβείας. Καὶ τὰς ιστορικὰς δὲ ὑποθέσεις τὸν διδάσκαλον αὐτοῖς προβαλεῖν, τὰς μὲν ἀνω τῶν χρόνων Ἐφόρῳ, Θεοπόμπτῳ δὲ τὰς μετὰ Θουκυδίδην Ἑλληνικάς, πρὸς τὴν ἐκατέρου φύσιν καὶ τὸ ἔργον ἀρμοσάμενον. Διὸ καὶ τὰ προοίμια αὐτοῖς τῶν ιστορικῶν τῇ τε διανοίᾳ καὶ τοῖς ἄλλοις ἴσθιν ὁμοιότατα, ὥς ἂν ἀπὸ τῆς αὐτῆς ἀφετηρίας ἐκδραμόντων ἐκατέρου πρὸς τὸ στάδιον τῆς ιστορίας. Πλείσταις μὲν οὖν παρεκβάσεισι παντοδαπῆς ιστορίας τοὺς ιστορικοὺς αὐτοῦ λόγους Θεόπομπος παρατείνει. Διὸ καὶ Φιλίππου ὁ πρὸς Ῥωμαίους πολεμήσας, ἐξελθὼν ταῦτα καὶ τὰς Φιλίππου συνταξάμενος πράξεις, αἰσχυρὸς εἰσι Θεοπόμπτῳ, εἰς 15^α βιβλίου μόνας, μηδὲν παρ' αὐτοῦ προσθεῖς ἢ ἀφελὼν, πλὴν ὥς εἰρηται, τῶν παρεκτροπῶν, τὰς πάσας ἀπήρτισε.

Δοῦρις μὲν οὖν ὁ Σάμιος ἐν τῇ πρώτῃ τῶν αὐτοῦ Ἱστοριῶν οὕτω φησὶν· Ἐφορος δὲ καὶ Θεόπομπος τῶν γενομένων πλείστον ἀπαλείφθησαν· οὔτε γὰρ μιμήσεως μετέλαβον οὐδεμιᾶς οὔτε ἡδονῆς ἐν τῇ φράσει, αὐτοῦ δὲ τοῦ γράφειν μόνον ἐπεμελήθησαν. Καίτοι Δοῦρις καὶ τῆς ἐν αὐτοῖς τοῦτοιος οἰκονομίας, οἷς αἰτιάται, πολλὰ τῶν ἀνδρῶν λειπόμενος· ἀλλ' εἰ μὲν πρὸς τὸν ὑπερήφανον ἐκείνον Θεοπόμπτου λόγον, ὃς τοὺς ἀρχαιότερους οὐδὲ τῶν δευτερείων ἤξιον, τοῦτο ἀπέβριψεν, οὐκ ἔχω λέγειν· πλὴν ὅτι οὐδέτερος αὐτῶν προστηκόντως ἐπαλάβετο, καὶ μάλιστα ἂν διςχυρισάμην. Κλεοχάρης δὲ ὁ Συμυρλεανός, ὑπὲρ τῶν Ἰσοκρατικῶν ἀπάντων, οἶμαι, λέγων (τοῦτο γὰρ ἐστὶ τὸ ἐν τῇ πρὸς τὸν Δημοσθένην συγχεῖσαι μὴ τὰ πόρρω αὐτοῖς παρασχεῖν) φησὶ τοὺς μὲν Δημοσθενικοὺς λόγους τοῖς τῶν στρατιω-

VARIÆ LECTIONES.

^{αα} λαβεῖν φησὶ κατὰ ζ. ^{ββ} ἀν. πολλή? ^{γγ} διδάσκοντα ζ. ^{δδ} ἐκδραμόντων ζ. ^{εε} προγεγονότων Casaubonus. + τῇ add. A.

NOTÆ.

(6) Vide Dionys. Halicarn. *Critica* et Cicero.
(7) Cumanus Ephorus (inquit Diodorus lib. xvi *Biblioth.* ad annum Philippi xx) Historiam suam, cum ad Perinthi oppugnationem pervenisset, desinit. Is in scribenda ea ab Heraclidarum reditu exorsus, Græcorum et Barbarorum res gestas annorum ferme 101 libris 50 describit.
(8) Scriptor ille (de Theopompo refert Diod. lib. xiv *Biblioth.*) a prælio ad Cynossema exorsus ad

quod Thucydides negotium destituerat, sedecim annorum tempus perscripsit.

(9) Demetrii filius, et Macedonicorum regum penultimus.

(10) Amyntæ filii patris Alexandri Magni.

(11) Quod et Diodorus testatur lib. xvi *Biblioth.* ad annum Philippi xviii.

(12) Philippo regi Macedonum hoc dictum tribuit Plutarchus.

τῶν εἰκέναι μάλιστα σώμασι, τοὺς δὲ Ἰσοκρα-
τικούς τοῖς τῶν ἀθλητῶν. Ἀπλὸν δὲ ὡς Θεόπομπος
οὐδενὸς τῶν Ἰσοκρατικῶν εἰς τοὺς λόγους ἀτιμώ-
τερος.

Τὸ μὲν οὖν Θεόπομπος γένος καὶ ἡ παιδεία καὶ
ὁ διδάσκαλος [205 II.] καὶ οἱ συναχμάσαντες καὶ οἱ
λόγοι καὶ ἡ πολιτεία καὶ ἡ ἐν τοῖς λόγοις ἰδέα καὶ
προαίρεσις, κατὰ κεφαλαιώδη ἀπαρίθμησιν, καὶ ὁ
καθ' ἕν ἤκμασε χρόνος, καὶ ὅσα αὐτῷ συνεκύρησε
κατὰ τὸν βίον, ἐπὶ τοσοῦτον.

POZ'.

Θεοδώρου Ἀντιοχέως πρὸς τοὺς λέγοντας φύσει,
καὶ οὐ γνώμῃ, πταίνει τοὺς ἀνθρώπους.

[396 R.] Ἀνεγνώσθη βιβλίον οὗ ἡ ἐπιγραφή, Θεο-
δώρου Ἀντιοχέως * πρὸς τοὺς λέγοντας φύσει, καὶ
οὐ γνώμῃ, πταίνει τοὺς ἀνθρώπους. Διαπεριίνεται
μὲν αὐτῷ ὁ πρὸς αὐτοὺς ἀγὼν ἐν λόγοις ε', πρὸς δὲ
τοὺς ἀπὸ τῆς Δύσεως τοῦτο τὸ νόημα νεοσχηκτάς
γράφει τὸ βιβλίον ὧν καὶ τῆς αἰρέσεως ἀρχηγὸν
λέγει γενέσθαι, ἐκείθεν μὲν ὀρμώμενον, τοὺς δὲ τῆς
Ἀνατολῆς ἐπιχωριάζοντα τόποις, καὶ συντάττοντα
λόγους ὕπερ τῆς καινοποιουμένης αὐτῷ αἰρέσεως
διαπέμπειν τοῖς τὸ πατρῶον ἔδαφος οἰκοῦσιν, ὅφ' ὧν
καὶ πολλοὺς τῶν * ἐκείσε πρὸς τὸ οἰκεῖον φρόνημα
ἐλκύσαι, ὡς καὶ Ἐκκλησίας εἰς τοῦ ἀποτήματος
πληρωθῆναι. Ἀρὰ δὲ τὸν ἀρχηγὸν αὐτῶν (οὗ γὰρ
ἔχω σαφῶς εἰπεῖν) εἶτε ὀνομάζει εἶτε ἐπονομάζει.
Τούτων δὲ πέμπτου Εὐαγγελίου προσαναπλάσαι λέγει,
ἐν ταῖς Εὐσεβίου τοῦ Παλαιστίνου βιβλιοθήκαις ὑπο-
πλαττόμενον εὐρεῖν καὶ ἀπόσασθαι μὲν τῆς θείας
καὶ Παλαιᾶς Γραφῆς ἣν οἱ Ἑβδομήκοντα συνεληλυ-
θότες ἐκδεδώκασι μετάφρασιν, καὶ δὴ καὶ τὴν Συμ-
μάχου καὶ Ἀκύλα καὶ τῶν ἄλλων, ἰδίαν δὲ τινα καὶ
καινὴν ἐπαρθῆναι συντάξει μῆτε τὴν Ἑβραίων
ὥσπερ ἐκείνοι ἐκ παιδὸς ἀσκηθέντα μῆτε τὸν τῆς θείας
Γραφῆς νοῦν ἐκδιδαχθέντα, Ἑβραίων δὲ τισι τῶν
χαμαιπειτῶν ἑαυτὸν ἐκδεδωκότα ἐκείθεν σαβῆσαι
ἰδίαν ἐκδοσὶν ἀναγράφειν. Ἔστι δὲ τὰ τῆς αἰρέσεως
αὐτοῦ, ὡς ἐν κεφαλαίῳ φάναι, ταῦτα · Φύσει, καὶ οὐ
γνώμῃ, πταίνει φασί τ' τοὺς ἀνθρώπους, φύσει δὲ οὐ
κατ' ἐκείνην ἐν ἣ κατὰ πρῶτας δημιουργηθεὶς ὑπ-
έστη ὁ Ἀδάμ (ἐκείνην γὰρ ἀγαθὴν ἀγαθοῦ Θεοῦ ποιη-
μα οὐδ' ἀν φασιν), ἀλλὰ κατ' ἐκείνην ἣν ὕστερον ἀμαρ-
τήσας ἐκληρώσατο, τῇ περὶ τὸ κακὸν πράξει καὶ
ἀμαρτίᾳ κακῇ τ' αὐτ' ἀγαθῆς ἑαυτῷ καὶ θνητῇ
ἀντὶ τῆς ἀθανάτου ἀλλαξάμενος · ταύτῃ τοι καὶ φύσει
γεγονότας κακοὺς ἐκ τοῦ ὑποστήναι φύσει πρότερον
ἀγαθοῦς, ἐν τῇ φύσει, καὶ οὐκ ἐν τῇ προαίρεσει, κε-
κτῆσθαι τὴν ἀμαρτίαν. Δεύτερον ἀκολουθοῦν αὐτοῖς
λέγειν μὴδὲ τὰ παιδία, καὶ ἀρτιγέννητα ἢ, μὴ ἀπηλ-
λάχθαι ἀμαρτίας, ὅτε ἀπὸ τῆς τοῦ Ἀδάμ παραβά-
σεως τῆς φύσεως ἐν ἀμαρτίαις ὑποστάσης, καὶ εἰς
πάν τὸ ἐξ ἐκείνου γένος τῆς ἀμαρτωλῆς (ὡς ἂν εἰ-
ποῖεν * ἐκείνοι) φύσεως παρατεινομένης. Φέρειν τε

A Illud clarum, Theopompum nemine esse Isocratis
discipulorum in dicendo inferiorem.

Cæterum Theopompi genus, institutionem, præce-
ptorem, æquales, libros, civilem vitam, orationum
formam, atque institutum singulatim adnumerando,
quibus denique temporibus vigerit, quæ item illi
in vita contigerint, hactenus exposuerimus.

CLXXVII.

Theodori Antiocheni Contra asserentes peccare homi-
nes natura, non voluntate, libri v.

Lectum est opus Theodori Antiocheni (qui Mo-
psuestus ille episcopus est, ut ex ejus quibusdam
epistolis colligimus) hoc titulo : *Contra asserentes
peccare homines natura, non voluntate*. Ea disputatio
quinque libris absolvitur, quos adversus Occiden-
tales hac labe infectos scripsit. Inde enim oriundum
hæresis hujus auctorem in Orientis modo regionibus
versari, librosque de recens ab se excogitata hæresi
compositos ad populares suos in patriam transmitt-
ere narrat, ut jam ibi multos per hanc artem in
suam pertraxerit sententiam, integrasque adeo
Ecclesias absurdis illis imbuerit opinionibus. Aram
vero illorum librorum auctorem sive nomine, sive
cognomine (13), incertum appellat. Hunc etiam
quintum Evangelium confinxisse, illudque se in
Eusebii Palæstini Bibliothecis reperisse ait. Rejecta
præterea divini ac Veteris Testamenti versione ;
quam Septuaginta interpretes simul convenientes
ediderunt, ut et Symmachi, et Aquilæ, aliorumque
interpretatione, propriam quamdam suam novamque
122a conficere ausum : cum neque Hebraicæ lin-
guæ, ut illi, a puero assuevisset, neque mentem sacræ
Scripturæ didicisset : Hebræis tantummodo quibus-
dam abjectæ sortis in disciplinam se tradidisse, at-
que hinc propriam sibi editionem conscribere ag-
gressum. Sectæ vero illius summa capita hæc sere
sunt Homines natura, non voluntate peccare.
Natura, inquam, non ea qua præditus ab initio
conditusque est Adam (illam enim bonam, et boni
Dei opus esse asserunt), sed ea quam post peccatum
adeptus sit ; quando per prævaricationem atque
peccatum malam pro bona, mortalemque pro im-
mortali commutavit. Hac quippe ratione natura
quoque improbos effectos, qui antea natura boni
fuissent, in natura jam, et non in voluntate pec-
catum sibi acquisivisse. Alterum deinde caput ex
illo deductum. Infantes, tametsi recens natos, pec-
cati immunes non esse, cum ob Adæ prævaricationem,
natura in peccatis constituta, ad omnes ejus
posterios peccatrix (ut ipsi loquuntur) natura pro-
pagetur. Afferre autem ipsos et illud ait : « Ecce in

VARIE LECTIONES.

* Ἀντιοχέως] ὁ Μοψουεστίας ἐστίν, ὡς ἀπὸ τινων ἐπιστολῶν ἐμάθομεν mg. A : om. C. * τῶν add. A.
* φασί add. A. * εἰποῖεν ἂν ζ.

NOTÆ.

(13) Ab infesta forsitan τοῦ, ἀρὰ significatione.

iniquitatibus conceptus sum ¹⁷, » et si quæ sunt A
generis ejusdem, sanctum ad hæc baptisma, sacri-
que corporis communionem in peccatorum remis-
sionem. Quin etiam ipsis infantibus allata hæc præ-
bere, ad propriæ opinionis confirmationem. Neminem
præterea mortalium esse justum. Quod ipsum item ex
eo, quod initio posuerunt, consequitur : « Non enim
justificabitur, inquit Propheta, in conspectu tuo
omnis caro ¹⁸, » et his similia (14). Quartum (o
blasphemias voces et impias !), ne Christum quidem
Deum, assumpta nimirum peccatis infecta natura,
sceleris purum esse. Quanquam et in aliis ipsorum
blasphemiis observare licet, inquit ille, non vere
hos et natura, sed figura duntaxat humanam ipsi
naturam attribuerent. Quintum, matrimonium, vel
certe congregandi cupiditatem, et seminis missio-
nem, omniaque similia, quibus successione genus
humanum propagatur, perversæ naturæ opera esse
asserunt : in quam quidem per peccatum lapsus
Adam, naturæ mox vitio malorum omnium examen
in se suscepit. Hæc sectariorum dogmata sunt.

Porro Theodorus hic recte quidem facit, quod
hæc ipsa detestetur ac rejiciat, interdumque optime
ac valide **122^b** ipsorum absurdas et blasphemias
opinionis refellat, nec non sacræ Scripturæ locis,
quibus illi abusi sunt, proprios sensus adaptando,
ut omnino imperitos redarguat. Verum hoc ei per-
petuum non est : nam et Nestorii sectam in multis
parturire nobis visus est, et Origenis, saltem de
fine suppliciorum, mussitare sententiam. Quod
autem asserit præterea (jam inde ab initio quidem
formatum esse mortalem Adam, sed Deum, ut sci-
licet peccatum odissemus, ita tantum simulasse,
quasi pro peccato poenæ loco mors imposita fue-
rit), mihi sane rectam sententiam nullam asserre,
sed multis potius objectum esse criminationibus,
si quis rationes exigere velit, videtur : quantumvis,
ut ipse dixerit, satis acriter hujusmodi opinio ad-
versus hæreticos pugnet. Non enim, si quid cum
deteriori pugnet, continuo bonum est : etenim ma-
lum quoque secum ipsum pugnat : sed si quid
rectæ rationi consentaneum, manifestumque sit
sacris Litteris, illud demum recipiendum, tanetsi
nulla hæresis ei sententiæ resistere audeat.

Nec illud item ego curiose dictum, et Ecclesiæ
Dei inauditum, in veritatis dogmatibus numerave-
rim, cum duas esse peccatorum remissiones asserit.
Alteram quidem de commissis : alteram vero
(quam nescio qui remissionem quispiam, ut ille
loquitur, appellare possit) impeccantiam (15) ipsam

¹⁷ Psal. I, 7. ¹⁸ Psal. cxlii, 2

VARIÆ LECTIONES.

* ἐν ἁμαρτίαις] Psal. I, 7. ¹⁸ βεβαίωσε φησὶ A : βεβαίωσιν C. ¹¹ οὐ δικ.] Psal. cxlii, 2. ¹² μόνον C.
διαδόντας A. ¹³ ἀπομάχεται A. ¹⁴ τῆς add. A. ¹⁵ τῶν τε πεπρ. C.

NOTÆ.

(14) Πᾶσα σὰρξ. In vulgata edit. πᾶς ζῶν, omnis
vivens.

(15) Ita cum B. Hieron. propeo comment.
in Jerem. recte ἀναμαρτησίαν.

αὐτοὺς τὸ, « Ἐν ἁμαρτίαις » ἐγενήθη, » καὶ εἰ τι
τοιούτων, καὶ αὐτὸ τὸ ἅγιον βάπτισμα καὶ τὴν τοῦ
ἀρχάντου σώματος κοινωνίαν εἰς ἄφεσιν ἁμαρτιῶν ·
καὶ τοῖς βρέφεσιν ἐπιφερόμενα ταῦτα προκομίζειν
ἐπὶ βεβαίωσει, φησὶ ¹⁰, τῆς οἰκείας νομίσεως. Ἐπὶ
δὲ καὶ ὅτι οὐδεὶς ἐν ἀνθρώποις ἐστὶ δίκαιος. Ἀκό-
λουθον δὲ καὶ τοῦτο δηλονότι τῆς ἀπ' ἀρχῆς αὐτῶν
θέσεως · « Οὐ δικαιοθήσεται ¹¹ γὰρ [206 H.] ἐν-
ώπιόν σου, φησὶ, πᾶσα σὰρξ, » καὶ τὰ τοιαῦτα. Τέταρ-
τον (ὡ βλασφημῶν καὶ δυσσεβῶν στομάτων!) ὅτι
οὐδ' ὁ Χριστὸς καὶ Θεὸς ἡμῶν, αἰτε τὴν ἡμαρτημέ-
νην φύσιν προσειληφώς, οὐδ' αὐτὸς ἐκαθάρευσεν ἀπὸ
ἁμαρτίας. Καίτοι ἀλλαχοῦ τῆς βλασφημίας αὐτῶν
ἐστὶν αὐτοὺς ἰδεῖν, ὡς φησιν, οὐδ' ἀληθεία καὶ φύσει,
σχῆματι δὲ μόνον ¹² διδόντας αὐτῷ τὴν ἐνανθρώ-
πισιν. [397 R.] Πέμπτον, ὅτι τὸν γάμον, ἦτοι τὴν
τῆς μίξεως ὁρεξιν καὶ τὴν τοῦ σπέρματος καταβολὴν
καὶ πάντα δὴ τὰ τοιαῦτα, ἀφ' ὧν περ κατὰ διαδοχὴν
τὸ ἡμέτερον γένος αὖξεται, τῆς μοχθηρᾶς ἔργα παρ'
φύσεως, εἰς ἣν διὰ τῆς ἁμαρτίας πεσὼν ὁ Ἀδὰμ τῇ
τῆς φύσεως κακίᾳ τὸν ἐσμὲν ἐδίδετο τῶν κακῶν.
Ἄλλὰ τὰ μὲν τῶν αἰρετικῶν τῶν τοιαῦτα.

Ὁ δὲ Θεόδωρος οὗτος εἰ μὲν ποιεῖ ἀποπεμπόμενος
αὐτὰ, ἐνιαχοῦ δὲ καὶ ἀριστα αὐτῶν καὶ σὺν ἰσχύϊ τὸ
ἀλλόκοτον καὶ βλάσφημον τῶν ὑπολήψεων ἐπιβρα-
πίζει, καὶ ταῖς Γραφικαῖς φωναῖς, ἃς ἐκείνοι κακῶς
ἐξηλάμβανον, τὰς καταλλήλους ἐννοίας ἀρμόζων
ἀμαρθεῖς αὐτοὺς τελείως ἐξελέγχει. Οὐκ αἰετὶ δὲ, ἀλλὰ
τὴν τε Νεστορίου αἵρεσιν ὠδίνων ἡμῖν ἐν πολλοῖς
ᾧπτει, καὶ τὴν Ὀριγένης κατὰ γε τὸ τέλος ὑπο-
φωνεῖν τῆς κολάσεως. Ἐπὶ δὲ οὐδὲ τὸ λέγειν αὐτὸν
ἀπ' ἀρχῆς μὲν θνητὸν πεπλάσθαι τὸν Ἀδὰμ, ἐνδεί-
ξει δὲ μόνον, ἵνα μισήσωμεν τὴν ἁμαρτίαν, σχημα-
τίζουσι οὕτω τὸν Θεόν, ὡς διὰ τὴν ἁμαρτίαν ἀντὶ τι-
μωρίας ἐπιτίθεται ὁ θάνατος, οὐ μὲν οὖν οὐδὲ τοῦ-
τό μοι δοκοῦν εἰς ὁρθοῦς ἀναφέρειν λογισμοὺς, ἀλλὰ
καὶ πολλὰς ὑπέχειν τὰς εὐθύνas, εἰ τις ἀπατεῖν
ἐθέλοι, καὶ, ὡς ἐκεῖνος εἴποι, ἱκανῶς ἡ τοιαύτη δόξα
πρὸς τοὺς αἰρεσιώτας ἀπομάχεται ¹³. Οὐ γὰρ εἰ τι
διαμάχεται τῷ γέροντι, ἀγαθόν · καὶ γὰρ καὶ αὐτῷ
μάχεται τὸ κακόν · ἀλλ' εἰ τι σύμφωνον ὁρθῷ λογι-
σμῷ καὶ γνώριμον ταῖς θείαις Γραφαῖς, τοῦτο ἀπο-
δεκτὸν, καὶ οὐδεμία αἵρεσις μάχεσθαι τολμᾷ πρὸς
αὐτό.

Ἐπὶ δὲ κακῶν οὐκ ἐγκρίνω ἔγωγε τοῖς τῆς ¹⁴
ἀληθείας δόγμασι, περιέργως τε εἰρημένον καὶ οὐδὲ
γνώριμον τῇ Ἐκκλησίᾳ τοῦ Θεοῦ, τὸ δύο ἀφέσεις
ἁμαρτιῶν εἶναι λέγειν, τὴν μὲν τῶν πεπραγμένων ¹⁵,
τὴν δὲ οὐκ οἶδ' ὅπως εἴποι τις ἂν καὶ ἄρεσιν, ὡς
ἐκεῖνος λέγει, αὐτὴν τὴν ἀναμαρτησίαν ἦτοι τὸ μη-

κέτι ἀμαρτάνειν· δεῖ γὰρ ἡμῖν, ὡς εἶκοι, καὶ πλείονων σαφηνιστικῶν λέξεων, ἵνα τὴν καινὴν ἐκείνην ὑποδηλώσωμεν τῶν ἀμαρτιῶν ἄφεσιν· ὅπερ ὁ μὲν ὁρθὸς λόγος ἀναμαρτησίαν οἶδεν, οὗτος δὲ ἄφεςιν ἀμαρτιῶν τελείαν καὶ κυριωτάτην καὶ ἀνείρεσιν καλεῖ ἀμαρτίας παντελῆ. Τίς οὖν ἡ τοιαύτη ἀμαρτιῶν ἄφεςις, καὶ ποῦ διδομένη, καὶ πόθεν ἀρξάμενη; Ἡρξάτο μὲν, φησὶν ¹⁶, ἐμφανίζεσθαι ἀπὸ τῆς κατὰ τὸν Δεσπότην Χριστὸν οἰκονομίας καὶ ἐν ἀρραβῶνός ἡμῖν δίδοσθαι τάξεις, δίδοται δὲ τελείως καὶ ἐπ' αὐτοῖς ἔργοις ¹⁷ ἐν τῇ μετὰ τὴν ἀνάστασιν ἀποκαταστάσει, ὑπὲρ ἧς, ἵνα τύχωμεν, καὶ ἡμεῖς καὶ τὰ βρέφη βαπτίζομεθα. Ἀλλὰ τὰ μὲν μέχρι τοῦτου ὡς σμνὰ, καὶ κεχηγνέναι μόνον οὐχὶ πρὸς τὸ πέρας ἅπαντας παρασκευάζοντα. Εἰπέ δὲ λοιπὸν Καὶ τί τοῦτο; Ὁρθὰ γὰρ σοι παρεχόμεθα τὰ ὅτα. Τίς ἡ τῶν ἀμαρτιῶν ἄφεςις [207 H.] ἡ παντελής ἐκείνη; Οὐκέτι, φησὶ, μετὰ τὴν ἀνάστασιν ἀμαρτησόμεθα. Ἀλλὰ γὰρ ὡς ἐξ οὖων ἡμᾶς κατέσπασας τῶν ἐλπίδων! Ἵνα γὰρ νῦν ἔστω ζητεῖν ὅπως ἔστι λέγειν ἄφεςιν ἀμαρτιῶν τοῦτο, ἐκείνο συντόμως ἔρω· τί οὖν; Διὰ τοῦτο σοι Χριστὸς ἰσαρκώθῃ καὶ ἐσταυρώθῃ, ἵνα μὴ ἐκείθεν ἀναστὰς ἀμαρτήσης; [400 H.] ἡμάρτανον δὲ ἄρα ἐκείθεν οἱ προκαταλύσαντες τὸν βίον, πρὶν ἢ Χριστὸς ἐπιδημήσειεν; Ἀνδὲ μὴ βαπτίζομεθα, ἀμαρτίας ἐτι διαπραζόμεθα σοι ἐκεῖ καὶ ἡμεῖς καὶ τὰ βρέφη; τί δέ; οἱ ἄπιστοι πάντες πάλιν κἀν τῷ μέλλοντι αἰῶνι καὶ κλέψουσιν καὶ πορνεύουσιν καὶ δυσσεβήσουσι καὶ ληστεύουσιν καὶ πᾶσαν αὐτῶν μοχθηρὰν ἐπιθυμίαν πληρώσουσιν; Οὐ γὰρ δικαίως γε αὐτοῖς τῶν ἐνταῦθα πεπλημμελημένων καὶ βαρυτάτα· ἐξεύρες τὰς τιμωρίας.

bunt? Non enim iustas satis vel eorum, quæ hic pericias.

¹⁸ Ἀλλ' ἐξ ὧν ¹⁸ μοι οὐκ ἐγχριτέον αὐτοῦ τὴν τῶν ἀμαρτιῶν ἄφεςιν, ἐνεδειξάμην. Τάχα δ' οὐδ' αὐτὸς ἐκὼν ἐπὶ τοῦτο ἦλθεν, ἀλλ' ἵνα λύσῃ τὴν ἀπορίαν τῶν λεγόντων, διὰ τί τὰ βρέφη κοινωνεῖ τῶν ἀχράντων μυστηρίων; διὰ τί τοῦ βαπτίσματος ἀξιοῦται, εἰ μὴ καὶ αὐτὰ γέμει ἀμαρτιῶν, ἐν τῇ φύσει τῆς ἀμαρτίας κατεσπαρμένης; καὶ γὰρ εἰς ἄφεςιν ¹⁹ ταῦτα δίδοται ἀμαρτιῶν. Ἀλλ' ἐχρῆν καὶ τὴν ἀπορίαν, πολλὰς ἔχουσαν λύσεων ἀφορμὰς, ἐτέρωθεν ἐπιλύσασθαι, καὶ τὰ ἐπόμενα τῇ ἀφέσει τῶν ἀμαρτιῶν αὐτοῦ ἄτοπα ἐπισκοπήσαντα μηδὲν τερατεύσασθαι τοιοῦτον.

²⁰ Ἔστι μὲν οὗτος ὁ Θεόδωρος ὁ καὶ κατ' Εὐνομίου ἐν κ' καὶ ἡ' λόγοις οὐκ ἀγεννῶς ἀγωνισάμενος, τὴν ²⁰ Βασιλείου τοῦ Θεοπεσίτου, μάλλον δὲ τῆς ἀληθείας, κρατύνων δόξαν· ἡ τε γὰρ λέξις καὶ τῶν λέξεων ἡ συνθήκη καὶ ὁ νοῦς τῶν δογμάτων καὶ τὸ πολὺ τῆς ἀνατροπῆς καὶ τᾶλλα κατ' οὐδὲν διαλλάσσει. Ἀσαφὲς δὲ ἐστὶ, καίτοι, λέξει οὐ ξενίζουσα

A sive non amplius peccare. Oportet enim nos, ut apparet, pluribus explanantibus vocabulis uti, ut novam illam peccatorum remissionem declarem. Quod enim recta loquendi ratio *impeccantium* nominat, ille peccatorum veniam perfectam, et maxime ratam, integrumque appellat peccati interitum. Equænam igitur hæc peccatorum remissio, et ubi facta, undeque originem duxit? Cæpit quidem illa manifestare se, ait, ex quo Christus Dominus carnem induit, et arrhabonis nobis loco tradi: perfecte vero datur, cum pro bonis operibus, tum in illa instauratione, quæ post carnis resurrectionem futura est, qua ut potiamur, tam nos, quam recens nati infantes baptizamus. Satis quidem illa, quæ dicta sunt hactenus, præclara, et quæ tantum non inhiare fini omnes jubeant. Dic ergo deinceps: Et quid hoc rei: aures enim tibi arrectas præbeamus. Quænam, inquam, hæc est peccatorum perfecta remissio? Non amplius, inquis, post resurrectionem peccabimus. Quam sane ab ingenti spe nos deturbasti! ut enim nunc quærere omittam; quonam modo dicere liceat, peccatorum remissionem; **123a** illud tantum breviter rogabo: Quid ais? Propterea Christus tibi homo factus est, et cruci affixus, ne tu ibi post resurrectionem iterum pecces? Peccabantne igitur illic, qui vita prius abierunt, quam in mundum Christus veniret? Et si forte non baptizemur, peccabimus ibi adhuc [tuo iudicio] et nos, et infantes? Quid? Infideles omnes, rursumne futuro sæculo, et furabuntur, et fornicabuntur, impieque agent, ac latrocinabuntur, omnemque adeo sui desiderii nequitiam adimplebunt, quantumvis gravissimas pœnas, re-

En tibi ex quibus istam ipsius peccatorum remissionem probare non possim, jam ostendi. Sed fortasse ne ipse quidem volens huc deductus est, tantumque ut dubios sic quærentium nodos dissolvat: Quare pueri sanctissimis mysteriis communicant? Cur baptismate digni judicantur? nisi quia et ipsi peccatis abundant, insito jam in naturam ipsam peccato? In peccatorum enim hæc remissionem conferuntur. Verum oportebat et illam dubitationem, multas alioqui habentem dissolvendi vias, alio modo dissolvere, absurdisque illis, quæ ad ipsius peccatorum remissionem consequuntur, consideratis, nihil ejusmodi prodigiose confingere.

Idem hic Theodorus ille est, qui adversus Eunomium libris octo et viginti (16) non segnitè depugnavit, et sancti Basilii, vel ipsiusmet potius veritatis, sententiam confirmavit. Etenim neque voces, neque vocum compositio, neque dogmatum mens, neque varia illa et fusa refutandi ratio, nec id genus alia quidpiam differunt. Etsi autem dictionibus

VARIE LECTIONES.

¹⁶ φησὶν add. A. ¹⁷ ἔργοις καὶ ἐν ζ. ¹⁸ ἐξ ὧν A: ἐξ ἧς ζ. ¹⁹ καὶ γὰρ καὶ εἰς ζ. ²⁰ τὴν καὶ τὴν ζ.

NOTÆ.

(16) Sup. cod. xxv duntaxat referuntur.

uatur non inusitatis, obscurus tamen est. Quia enim catenatas ut plurimum adhibet periodos, et interpositiones crebras, per quas etiam sensus quam longissime a re proposita recedit: rursum quia nominum obliquis ac participiis redundat, et res easdem frequenter (neque id satis ornate) revolvit ac repetit: quia denique repetitiones illius pluribus, quam narrationes ipsæ (quod omnino sine methodo fit) circumstantiis refertæ sunt, similibusque ex causis non parum obscuritatis scriptis suis aspergit. Apparet autem studiosius versatum fuisse in sacra nostra divina Scriptura, etsi in plerisque a veritate aberrat.

CLXXVIII.

Dioscoridis De materia medica libri vii.

Legimus Dioscoridis *De materia [medica]* volumen **123^b** septem distinctum libris. Quorum in prioribus quinque agit de herbis, stirpibus, aromatis, confectioneque olei et unguenti. Item de animalibus, et de partium illorum utilitate. De arboribus quoque, et succis, ac lacrymis. Præterea de melle, et lacte, atque adipe: deque iis, quæ frumentacea et oleracea vocantur. Ad hæc de radicibus, plantis, arbustis, herbis, et quæcunque ex his vel liquorem vel fructum ad medicam facultatem utilem habent. Quin et de vini generibus, ac de metallicis quæ nominantur, abunde tractat et plurimorum, de quibus dicere instituerat, figuram, naturam, ortus locum, quo investigata citius cognoscantur, accurate describit. Parcius duntaxat usum rei cuiusque, minusque accurate historiam ascribit. Vinorum item varium in his prodit apparatus. Sexto autem libro de his medicamentis disserit, quæ aut noxia sunt, aut salutaria. Septimo denique et hujus operis (18) ultimo, venenatorum animalium historiam scribit, ac per quænam qui in horum aliquod inciderint, aut perfectam medicinam, aut quidquid saltem solatii afferri possit, reperiant. Atque hic operi huic scopus præfigitur. Quod utilissimum sane est, non medicæ tantum facultati deditis, verum etiam philosophicæ ac physicæ speculationi intentis. Jam quotquot post illum de simplicibus medicamentis scripsisse visi sunt, alii librum hunc duntaxat transcripserunt, aliis ne in ipsa quidem sua scriptione accuratio curæ fuit; sed universam de singulis doctrinam discerpserunt, dum formam, naturam et ortum simplicium seorsim colligunt; seorsimque rursum ac divisim usum et utilitatem perscribunt. Alexander [Aphrodisiensis] vero, Paulus [Ægineta], Aetius, similesque ne formæ quidem rationem habuerunt: sed solius usus summa duntaxat veluti ca-

λῶμενος· ἀλλὰ τῷ σχοινοτενέει χρῆσθαι ἐκ τοῦ ἐπὶ πλείστον περιόδους καὶ παρεμβολαῖς ἀλλεπαλλήλοις, δι' ὧν καὶ εἰς μήκιστον ὁ νοῦς ἀποτεινεται τῶν προκειμένων, ταῖς τε τῶν ὀνομάτων πλαγαῖς καὶ ταῖς μετοχικαῖς λέξεσι πλεονάζειν, τὰ αὐτὰ τε πολλάκις καὶ οὐδὲ σὺν κόσμῳ ἐπανακυκλεῖν, καὶ τὰς ἐπαναλήψεις πλεόν τῶν διηγήσεων (ὅπερ ἀμείβοδον παντελῶς) ταῖς περιστάσει μεμεστῶσθαι, καὶ τοῖς τοιούτοις οὐκ ὀλίγον ζόφον τῶν αὐτοῦ γραμμάτων κατασκεδάζει. Ἔοικε δὲ φιλοπονώτερον περὶ τὴν ἱερὰν ἡμῶν καὶ θεῖαν Γραφὴν διατεθῆναι, εἰ καὶ ἐν πολλοῖς παρασύρεται τῆς ἀληθείας.

POH'.

Διοσχορίδου Περὶ ὕλης λόγοι Γ'.

B 'Ανεγνώσθη Διοσχορίδου Περὶ ὕλης βιβλίον ζ' λόγοις διηρημένον. Ἐν μὲν οὖν τοῖς ε' περὶ τε βοτανῶν καὶ φυτῶν διαλαμβάνει ἀρωμάτων τε καὶ σκευασίας ἐλαίων καὶ μύρων, καὶ δὴ καὶ ζῶων καὶ τῆς ἀπὸ τῶν ἐν αὐτοῖς μορίων ὠφέλειας, ἀλλὰ καὶ δένδρων καὶ ὀπῶν καὶ θακρῶν, ἔτι δὲ μέλιτος καὶ γάλακτος καὶ στέατος, καὶ τῶν καλουμένων σιτηρῶν καὶ λαχανικῶν, ῥιζῶν τε ²¹, φυτῶν καὶ θάμνων καὶ βοτανῶν, ὅσα τε αὐτῶν τὸ χυλίσμα εἰς ἱατρικὴν χρεῖαν συντελοῦν ἔχει ἢ τὸν καρπὸν· [208 H.] οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ περὶ ὄνων καὶ τῶν καλουμένων μεταλλικῶν ἐφ' ἱκανὸν διαλαμβάνει. Καὶ τῶν γε πλείστον, ὧν προῦθεο λέγειν, εἰδὸς τε καὶ φύσιν καὶ τόπον γενέσεως εἰς τὸ ἀκριβὲς πρὸς ἐπίγνωσιν τοῦ ζητουμένου ἀναγράφει· ἐπ' ἑλαττον δὲ τὴν χρεῖαν μόνῃ **C** ἢ οὐκ ἀκριβῆ τὴν ἱστορίαν ὑπογράφει. Ὀνῶν δὲ διαφόρους παραδίδωσιν ἐν τούτοις σκευασίας ²². [401 R.] Ἐν μέντοι τῷ ζ' περὶ φαρμάκων διέξεισιν, ὅσα τέ ἐστι τῶν δηλητηρίων καὶ ὅσα τῶν ἀλεξιπικῶν ἐν δὲ τῷ ζ' καὶ τῆς ὕλης προθέσεως τελευταίῃ περὶ τῶν ὑβόλων ζῶων τὴν ἱστορίαν ποιεῖται, οἷς τε οἱ περιπεπωκότες τινὲς τούτων τὴν δυνατόν παραμυθίαν ἢ καὶ τέλος ἐνδρῆσουσι θεραπεῖαν. Ὁ μὲν οὖν σύμψας τοῦ βιβλίου σκοπὸς οὗτος, χρησίμῳ δὲ τὸ βιβλίον οὐ πρὸς ἱατρικὴν φιλοπονίαν ²³ μόνον, ἀλλὰ καὶ πρὸς ἐμφιλύσοφον καὶ φυσικὴν θεωρίαν. Καὶ ὅσοι δὲ μετ' αὐτὸν περὶ ἀπλῶν φαρμάκων ἔδοξαν γράφειν, οἱ μὲν μετέγραψαν μόνον τὸ βιβλίον, οἱ δὲ οὐδὲ κἄν τῇ μεταγραφῇ ²⁴ τὸ ἀκριβὲς διασῶσαι πεφροντίκασιν, ἀλλὰ καὶ ²⁵ κατέτεμον τὸ ἐλόκληρον τῆς περὶ ἐκάστου διδασκαλίας, χωρὶς μὲν εἰδὸς καὶ φύσιν καὶ γένεσιν τῶν ἀπλῶν συναγείροντες, χωρὶς δὲ καὶ μεμερισμένως τὴν χρεῖαν καὶ ὠφέλειαν διαγράφοντες. Ἀλέξανδρος δὲ καὶ Παῦλος καὶ Ἀέτιος καὶ οἱ τοιοῦτοι οὐδὲ τοῦ εἶδους λόγον ἔθεντο, μόνον δὲ τὴν χρεῖαν ἀκρωτηριάσαντες τοῖς ἰδίῳ συντάγμασιν ἐναπέθεντο, εἰ καὶ Παῦλος οὐ μόνον οὐδὲν ὧν

VARIE LECTIONES.

²¹ τε φ.] τε καὶ φ. ζ. ²² διασκευασίας ζ. ²³ φιλοπονίαν A: φιλοσοφίαν ζ. ²⁴ τῇ γραφῇ A: διασῶσαι τὸ ἀκριβὲς πεφρονήκασιν ζ. ²⁵ καὶ add. A.

NOTÆ.

(17) Ut libri editi representant.
(19) Ipse Dioscorides libri vi Proœmio sextum ipsum discrete statuit τῆς ὕλης πραγματείας τελευ-

ταῖον. Septimum autem hunc in duos modo distinctum libros in vulgatis exemplaribus videmus.

Διοσκουρίδης εἶπε τῆς χρείας παρῆται, ἀλλὰ καὶ ὧν ἐκεῖνος οὐκ ἐμνήσθη, οὐκ ὀλίγων ἢ χρεία καὶ τὸ ὑφέλειμον συνηθροῖσθαι. Ἄετιος δὲ μετὰ τοῦ μηδὲν προσθεῖναι, καὶ πολλὰ ὧν Διοσκουρίδης ἔγραφεν οὐκ οἶδα ἀνθ' οὗτου παρῆλθεν. Ἄλλ' οὐδ' ὁ τούτων δοκῶν εἶναι πλατυνικώτερος. Ὅριδάσιος ἅπαντα, ὅσων μνήμην ἔσχε Διοσκουρίδης, ἐν ταῖς ἰδίαις συναγωγαῖς ἀνεγράφετο, ἀλλὰ καὶ τὴν χρεῖαν τοῦ εἰδούς καὶ τῆς φύσεως ἔεμεν. Καὶ Γαληνὸς μετὰ τοῦ πλεῖστα τῶν βοτανῶν παραλιπεῖν, μόνην τὴν δύναμιν ἦτοι τὴν χρῆσιν καὶ ὧν ἐμνημόνευσεν ἔγραψε, ψυχρὰν αἰτίαν τοῦ παραλιπεῖν, εἰδὸς τε καὶ φύσιν αὐτῶν ἀποδεδικώς· καίτοι περὶ τῶν μεταλλικῶν διαλαμβάνων, καὶ περιεργότερον ἢ κατὰ Διοσκουρίδην διέλαθεν, οὐκ ἐλαχίστη μέρει οὐδὲ τοῦ χρησίμου ἐν τούτοις τὸν ἄνδρα παρευδοκίμουμένος, οὐκ ἐπὶ τούτῳ δὲ ἐφ' ὅσον περὶ τῶν βοτανῶν λόγῳ ὁρᾶται τούτου ἀπολειπόμενος. Ὡστε, ὅσα γε ἐμὲ εἰδέναι, εἰς ἐπιγνώσιν εἰδούς τε καὶ φύσεως καὶ γενέσεως οὐκ ἂν τις χρεωδεστέρος ἢ Διοσκουρίδου τύχοι.

Ἔστι δὲ ὁ ἄνθρωπος, ὡς καὶ Γαληνὸς ἐπιμαρτύρεται, Ἀναζαρβεὺς· ἐγὼ δὲ ἐνέτυχόν τινα οἱ Πεδάνιον ἕμα καὶ Ἀναζαρβέα ταῖς ἐπιγραφαῖς ἐπεκάλουν. Πολλῶν δὲ καὶ πρὸ αὐτοῦ τὴν αὐτὴν ὑπόθεσιν συγγεγραφῶτων, ἀκριδέστερος ἀπάντων καὶ χρεωδέστερος περὶ γινώσκειται.

POΘ.

Ἀγαπίου λόγοι γ' καὶ κ'.

[209 H.] Ἀνεγνώσθη τοῦ μισθοῦ καὶ δυσσεβοῦς Ἀγαπίου βιβλίον, λογίδια περιέχον γ' καὶ κ', καὶ ἑτερά τινα κεφάλαια δὴθεν β' καὶ ρ', ἐν οἷς ἅπασιν δεικνύσι μὲν αὐτὸν ὑποκρινόμενον ὄνομα τὸ Χριστιανῶν, οὐδεὶς δ' οὕτω δι' αὐτῶν ἐκεῖνων ἐλέγχεται μισόχριστος ὢν. Προσφωνεῖ δὲ ταῦτα Οὐρανία τινὶ τοῖνομα γυναικί, συμφοροσφορὸν ἀποσεμνύνων αὐτήν. Πάντα γοῦν τάναντία δογματίζων καὶ κρατύνων Χριστιανοίς, [404 R.] ἀρχὴν πονηρὰν αὐθυπόστατον ἀντανίστησιν ἐξ αἰδίου τῷ Θεῷ, ἣν ποτὲ μὲν φέρον, ἄλλοτε δ' ὕλην, καὶ ἄλλοτε δὲ *Satanar* καὶ *διὰβολον* καὶ *ἀρχοντα* τοῦ κόσμου καὶ θεὸν τοῦ αἰῶνος τούτου καὶ μυρίους ἄλλους ἀποκαλεῖ. Ἀνάγκη τε καὶ ἀκοντας τοὺς ἀνθρώπους πταίνει διατείνεται, καὶ τὸ σῶμα τῆς φαύλης μοίρας εἶναι, τῆς θείας δὲ τὴν ψυχῆν, καὶ ὁμοούσιον (φεύ τῆς μονίας!) τῷ Θεῷ. Τὴν δὲ παλαιὰν Γραφὴν κωμῶδεῖ, Μωϋσεῖα αὐτὸν, καὶ τοὺς, προφήτας, καὶ δὴ καὶ τὸν πρόδρομον ὁ τρισάθλιος θυσσημῶν ἀνάπτει τε τούτους καὶ πάντα τὰ ἐν τῇ παλαιᾷ λελεγμένα τε καὶ πεπραγμένα (ὡ τῆς ἀθεότητος!) τῇ χειρὶ καὶ ἀντικειμένη τῷ Θεῷ ἀρχῇ. Καὶ τὸ ἐν παραδείσῳ φυτὸν τὸν Χριστὸν εἶναι τερατολογεῖ, ὃν καὶ χεῖλαι μὲν τιμᾶν ὁμολογεῖ, ἔργους δὲ καὶ δόξαις οὐδ' ἔστι λόγους παραστήσαι.

VARIAE LECTIONES.

ἢ ὀλίγη corr. A. ἢ συνηθροῖσθαι γ. ἢ πλατυνικώτερος γ. ἢ οὐκ] τῶν cod. suprascript. τοῦ, οὐκ A. ἢ Πεδάνιον καὶ Ἀναζαρβέα γ. ἢ ἀπάντων] ἀπ' αὐτῶν A. ἢ τινα add. A. ἢ μυρίους ἄλλους γ. ἢ Μωϋσεῖα γ.

NOTE.

(19) Lib. vi *Simpl. medicam.* Proœmio.

(20) Quo modo in vulgatis hodie legimus Πιδα-

PATROL. GR. CIII.

A *pita libantes*, suis ea scriptis inseruerunt. Quamquam Paulus non solum eorum, quæ Dioscorides tradidit, usum minime omisit, sed et multorum, quorum ille non meminit, usum utilitatemque accumulat. Aetius vero præterquam quod nihil ipse addat, multa insuper, quæ Dioscorides scripserat, nescio quo consilio prætermisit. At neque Orbasius, qui his omnibus uberior esse videatur, omnia quorum Dioscorides meminit, in sua retulit collectanea; sed usum a forma naturaque disjunct. Galenus 124^a item cum herbarum multa genera omiserit, facultatem duntaxat, aut usum earum, quarum quidem meminit, descripsit, frigida sane causa, cur harum et figuram, et naturam prætermiserit, allata. Etsi de metallicis curiosius sane quam Dioscorides egit, non minima ex parte, et quidem utili, virum illum superans, non adeo tamen, quantum herbarum ab illo causa vinci vicissim videtur. Quamobrem mea quidem sententia, ad figuræ, naturæ, atque ortus intelligentiam, Dioscoride nemo facile utilior invenitur.

Scriptor hic, ut et Galenus (19) testificatur, Anazarbensis est. Incidi tamen aliquando in eos libros, qui Pedacii (20) simul et Anazarbei nomen in titulo præferrent. Omnibus autem, qui ante illum multi ea de re scripserunt, accurate atque utilitate antecellere videri (21) studet.

CLXXIX.

Agapii libri xxi.

C Legi Agapii, odio digni atque impii hominis, opus trium et viginti libellorum, et alia præterea capita duo supra centum. Quibus omnibus satis ostendit, falso eum sibi Christiani nomen vindicare, cum tantus nemo omnium Christi osor quantus Agapius vel ex his ipsis libellis, deprehendatur: quos Uranie cuidam seminae sectæ suæ studiique sociæ, uti jactat, inscribit. Cum igitur nullum dogma introducat atque confirmet, quod non Christianæ doctrinæ adversetur, principium quoddam malum per se subsistens, ab æterno esse Deo oppositum vult, quod interdum naturam, materiam nonnunquam, alias etiam Satanam, diabolum, mundi principem, sæculi hujus deum, aliisque sexcentis appellat nominibus. Tradit adhuc, necessario atque invitos peccare homines: et corpus deterioris esse partis, divinæ vero auræ particulam esse animam, atque (o ingentem amentiam!) ejusdem cum Deo naturæ. Vetus dein Testamentum irridet, ac Moysen ipsum cum prophetis; quin et Domini præcursorem miserrimus ille subsannat. Hos autem ipsos, et Veteris Testamenti dicta factaque omnia (o impietatem summam!) malo illi et cum Deo pugnantī principio ascribit. Paradisi quo-

κίου Διοσκουρίδου Ἀναζαρβεῦς περὶ ὕλης ἱατρικῆς. (31) Libri primi Proœmio.

que arborem illam Christum esse fabulatur, quem etsi ore quidem venerari se fingit, factis tamen ipsis et opinionibus, quantum exprimi verbis haud potest, blasphemat. Trinitatem insuper consubstantialem fateri se dicere audet execrandus ille, sed hoc impie ac malitiose, tantumque ut pietatis hisce vocabulis decipiat, simplicius ac **124^b** minus circumspecte ad eum accedentes, utque pestilente dogmatis veneno, ac quasi dulcedine quadam temperata atque commista, hujus illos noxæ confestim adimpleat. Sic et corpus se Christi honorare ac prædicare ait, et Christum cruci affixum, imo ipsam crucem, baptismum, sepulturam, atque resurrectionem ejus, mortuorumque adeo omnium resurrectionem ac judicium; et ut semel dicam, omnia fere pietatis ac Christianæ religionis vocabula ad alios, vel absurdos atque abominandos, vel alienos ac stultos, vel ineptos et incongruos sensus transferens atque traducens, suam ita nititur confirmare impietatem. Tantam vero dolo mistam impietatem meditatus est, ut cum intolerabile odium, bellumque implacabile, cooperante illi diabolo, cum semper Virgine Maria ac matre Christi Dei nostri gerat, Mariæ tamen nomen per simulationem usurpare, eamque matrem Christi mendaciter appellare, nec Dei, nec ullius omnino pudoris metu vereatur. Quamobrem et venerandam salutiferamque Christi crucem mille conviciis lacerans, atque ad Judæos propulsandos telum per blasphemiam appellans, dicere nihilominus impudenter audet, honore dignam se ac veneratione Christi Dei crucem ducere, aliis nimirum appellationibus res perverse enuntians. Sic et corpus et sanguinem Christi fabulatur, non illud, quod Christiani agnoscimus, sed quod rabida ipsius ac furiosa mens confinxit: voces quidem piorum admittendo, res vero ipsas allatrando. De sole præterea et luna sine pudore veluti de diis disserit, ejusdemque cum Deo esse naturæ prædicat: neque sensu hominum lucem percipi, sed sola mente posse intelligi, mentitur homo sensu carens communi. Hinc et incorporea formæque ac coloris expertia hymnis celebrans, cultum illis majestatemque attribuit. Abstinentiam vero a carnibus atque a re uxoria, tanquam a rebus detestandis, maxime ipse detestandus, simulat. Vinum quoque velut ebrietatis causam aversatur, non considerans vino id vitium minime, sed immoderato indecentique usui tribuendum, ut et ciborum omnium, imo et ipsius aquæ immodicus usus nocet. De aere item infelix ille tanquam de deo quopiam disputat, ut columnam eum et hominem hymnis celebrans. Ignem tamen aspernatur terramque, et pejori hæc parte collocat. Sic aliis quoque deliramentis nugisque multis, cum e Græcorum superstitione emendicatis, tum

δὸν βλασφημεῖ. Καὶ Τριᾶδα δὲ ²⁵ ὁμοούσιον ὁ κατάρτος λέγει μὲν ὁμολογεῖν, ἀλλὰ δυσσεβῶς καὶ κακούργως, ἵνα μόνον κλέψῃ τῆς εὐσεβείας τοῖς ῥήμασι τοὺς ἀπλούστερον αὐτῷ ἢ ἀμαθέστερον προσιόντας, καὶ τὸν ὀλέθριον τοῦ δόγματος ἰδὼν τούτοις οἷον γλυκάνας καὶ κερασάμενος ἀθρόον τῆς αὐτοῦ πληρώσῃ λύμῃ. Οὕτω δὲ καὶ σῶμα λέγει τιμᾶν καὶ κηρύσσειν Χριστοῦ, καὶ Χριστὸν ἐσταυρωμένον, καὶ σταυρὸν καὶ βάπτισμα, καὶ ταφὴν Χριστοῦ, καὶ ἀνάστασιν, καὶ νεκρῶν ἀνάστασιν καὶ κρίσιν· καὶ ἀπλῶς σχεδὸν ἅπαντα τὰ τῆς εὐσεβείας καὶ παρὰ Χριστιανοῖς ὀνόματα ἐπ' ἄλλαις ἢ ἐκτόποις καὶ βέλκυται, ἢ ἀλοχότοις καὶ μυραῖς, ἢ ἀναρμόστοις καὶ ἀνακολούθοις ἐννοίαις μεταφέρων καὶ περιτιθεῖς, οὕτω τὴν οἰκίαν ἀσέβειαν πειράται κρατύνειν. Καὶ τοσούτον αὐτῷ τὸ ἄθεον μετὰ τοῦ δολοῦ μεμελέτῃται, ὥστε μῖσος ἄσχετον καὶ πόλεμον ἄσπονδον ἔχοντι κατὰ τῆς Ἀσι-
B παρθένου Μαρίας καὶ μητρὸς Χριστοῦ τοῦ Θεοῦ ἡμῶν ²⁶· ὅμως συμπλέττεται αὐτῇ καὶ Μαρίας ὄνομα, καὶ μητέρα Χριστοῦ τερατολογεῖν αὐτὸ ²⁷ οὐκ ἔστι φόβος Θεοῦ, οὐδὲ τις ὄλιγος αἰσχύνῃ. Διὸ καὶ τὸν τιμιον καὶ σωτήριον τοῦ Χριστοῦ σταυρὸν μυρίαῖς ὕβρεσι βάλλων, καὶ ἀμυντήριον Ἰουδαίων δυσφημῶν, ὅμως ἀναισχυντῇ λέγων τιμῆς ἀξιούν καὶ σεβασμιότητος τὸν σταυρὸν τοῦ Χριστοῦ ²⁸, ἄλλα πράγματα ἑτέροις ὀνόμασι κακούργως ὑποδῶλν. Οὕτω καὶ σῶμα καὶ αἷμα Χριστοῦ οὐχ ὃ ἴσμεν οἱ ²⁹ Χριστιανοὶ, ἀλλ' ὃ ἡ λυσσώδης αὐτοῦ καὶ μανικὴ διάνοια ἀνεπλάσαστο, μυθολογεῖ, τὰς μὲν τῶν εὐσεβῶν λέξεις συνομολογῶν, κατὰ δὲ αὐτῶν τῶν πραγμάτων ὑλακτῶν. C Ἦλιον δὲ καὶ σελήνην ἀναισχύντως θεολογεῖ καὶ ὁμοούσια κηρύττει Θεῷ, οὐκ αἰσθητὴν αὐτῶν τὸ φῶς, [210 H.] ἀλλὰ νοητὸν ὁ ἀναισθητός τερατευόμενος· διὸ καὶ ἀσώματα καὶ ἀσχημάτιστα καὶ ἀχρωμάτιστα αὐτὰ ἐξυμνῶν, τὸ σέβας αὐτοῖς ἀνάπτει. Νηστείας δὲ κρεῶν καὶ γάμων ἀποχὴν ὡς βδελυρῶν ὁ βδελυρώτατος ὑποκρίνεται, καὶ τὸν οἶνον δὲ οἶα δὴ μεθυστικὴν ἀποστρέφεται, οὐ συνορῶν ὡς οὐχ ὁ οἶνός ἐστι μεθυστικὸς, ἀλλ' ἡ ἀμετρος καὶ παρὰ τὸ πρέπον χρήσις, ὥσπερ καὶ τροφῆς ἀπάσης καὶ ὕδατος ἢ παρὰ τὸ μέτρον χρήσις βλαβερὸν. [405 R.] Θεολογεῖ δὲ ὁ δύστηνος καὶ τὸν ἀέρα, κίονα αὐτὸν καὶ ἄνθρωπον ἐξυμνῶν. Τὸ πῦρ δὲ μυσάττεται καὶ τὴν γῆν, εἰς τὴν χεῖρωνα μοῖραν συντάττειν αὐτά. Καὶ ἄλλους D λήσους καὶ φληνάφους πολλοὺς ἐκ τῆς Ἑλληνικῆς ἐρανισάμενος δεισιδαιμονίας καὶ ἐκ τῆς ἰδίας ἀναπλασάμενος τερατείας, φορυτὸν κακῶν καὶ ἀσεβείας ἔσχον τὸ οἰκεῖον παρίσθησι δόγμα. Ἀποσπαράσσων δὲ ῥητὰ τινα τοῦ Θεοῦ ³⁰ Εὐαγγελίου καὶ τῶν ἐπιστολῶν τοῦ θεσπεσίου Παύλου, πειράται στρεβλοῦν αὐτά καὶ πρὸς τὴν οἰκίαν ³¹ δυσσέβειαν ἔλκειν· καὶ ταῖς λεγομέναις δὲ Πράξεσι τῶν δώδεκα ἀποστόλων, καὶ μάλιστα Ἀνδρέου πεποιθώς, ³² δεικνύται, χάκεῖθεν ἔχων τὸ φρόνημα ἡρμένον. Κρατύνει δὲ καὶ τὰς μετεμψυχώσεις, τοὺς μὲν εἰς ἄχρον

VARIE LECTIONES.

²⁵ δὲ om. A. ²⁶ post ἡμῶν cum A omisi, quæ vulgo adduntur, συναργεῖν αὐτῷ τὸν διάβολον. ²⁷ αὐτοῦ ζ. ²⁸ τοῦ Θεοῦ Χριστοῦ ζ. ²⁹ οἱ εἰ 34, δὲ add. A. ³⁰ θεσπεσίου A : θείου ζ. ³¹ οἰκίαν] ἰδίαν A. ³² πεποιθώς — ἔχων A · οὐ μόνον οὐ συντίθεται, ἀλλὰ χάκεῖθεν ἔχει ζ.

ἀρετῆς ἐληλακότας εἰς θεὸν ἀναλύων, τοὺς δ' εἰς ἔσχατον ⁴¹ κακίας πυρὶ διδοὺς καὶ σκότῳ, τοὺς δὲ μέσους πῶς πολιτευσαμένους πάλιν εἰς σώματα καταγων. Κέχρηται δὲ μάρτυσιν ἀπρηυβρισμένους καὶ τοῖς τὴν Ἑλληνα θρησκείαν ἡγαπηκόσι, μάλιστα δὲ Πλάτωνι, πρὸς σύστασιν τῆς ἰδίας θεομαχίας, θεῶν αὐτοῦ καὶ ἱερῶν, ὥσπερ καὶ τὸν παρ' αὐτῷ Χριστὸν καὶ Σωτῆρα, ἀποκαλῶν. Καὶ ἄλλα δὲ πολλῆς ἀνοίας καὶ δόλου καὶ ἀθεότητος ἐμπλεα. Μάχεσθαι δὲ δοκεῖ πρὸς τὴν Εὐνομίῳ κακοδοξίαν, αὐτὸς οὐδ' ἔστιν εἰπεῖν ὅσον ἐκείνου ἀθεώτερον βλασφημῶν. bitatis attigerunt, igni tradendo ac tenebris; alios denique, qui medio quodam modo vitam instituerunt, in corpora iterum revocando. Testibus præterea sine verecundia, etiam iis ad suam stabilendam impietatem utitur, qui gentium religionem fuerunt amplexi, maximeque Platone, divinos illos ac sacros (quibus æque nominibus Christum Servatorem afficit) appellans. Alia quoque affert ingentis amentiae, fraudis, atque impietatis plenissima. In Eunomii item errorem invehit videtur, cum ipse quantum vix credi potest, impie magis quam ille blasphemet.

Ἔστι δὲ τὴν λέξιν καὶ φράσιν ἐνιαχοῦ μὲν οὐκ ⁴² ἀδόκιμος, καὶ μάλιστα ἑκφρασίῃ τινος εἰ που μελετήσῃ, ἐν δὲ τισιν εὐτελὲς καὶ οὐδὲν διεννηγῶς τῶν ἐκ τριδού. Μετεῖχε δὲ καὶ ⁴³ φιλοσόφων τιῶν ὁ δόλιος μαθημάτων, οὐδ' ἐκείνους τὸ ἀνόθευτον καὶ γνήσιον διασώζων, ἀλλὰ πάντα κυκλῶν καὶ συμφύρων. Καὶ κακουργῆσαι μὲν τάληθες καὶ εὐθές ⁴⁴ οὐ πόρρω τοῦ δραστηρίου καὶ δεινότητος, ἐξευρεῖν δὲ καὶ κατανοῆσαι παντελῶς εὐθὲς καὶ ἡλίθιος. Χρησιμεύει δὲ τὸ ἀθεώτατον αὐτοῦ καὶ ἀχρηστότατον σύστημα εἰς ἑλεγχον μόνον καὶ αἰσχύνῃ τῶν τῇ δυσσεβεστάτῃ καὶ ἀθέῳ δόξῃ τῶν Μανιχαίων καὶ αὐτῷ ἐκείνῳ προσανακειμένῳ.

PII.

Ἰωάννου Λαυρεντίου Φιλαδελφῆος τοῦ Λυδοῦ ⁴⁵ πραγματεία γ'.

Ἀνεγνώσθησαν Ἰωάννου Λαυρεντίου Φιλαδελφῆος τοῦ Λυδοῦ πραγματείας τρεῖς, περὶ διοσημιῶν, περὶ μηνῶν, περὶ ἀρχῶν πολιτικῶν. Ἄλλ' ἢ μὲν περὶ διοσημιῶν, ὅσα γε κατ' ἐμὴν κρίσιν καὶ πεῖραν, οὐδὲν ἢ ἐπ' ὀλίγον διενήνοχε μύθων· ἢ δὲ περὶ μηνῶν, εἰ καὶ πολὺ τὸ ἀχρηστον ἔχει, ἀλλ' οὖν πρὸς τὴν τῆς ἀρχαιότητος μάθησιν ἐπιχαρὶ τε καὶ λίαν χρεῖως· ἢ δὲ περὶ πολιτικῶν ἀρχῶν τοῖς περὶ τὰ τοιαῦτα μάλιστα φιλοτιμουμένοις οὐκ [211 H.] ἀκομφον παρέχεται ⁴⁶ τὴν ἱστορίαν.

Κέχρηται δ' οὗτος ὁ συγγραφεὺς τροπαῖς κατακόρως, καὶ παραλόγῳ μὲν ψυχρῶς ἄγαν καὶ παραδόξως, ἔστι δ' ἐνθα οἰκείως καὶ ἐπαφροδίτως. Κάν ⁴⁷ τοῖς ἄλλοις δὲ πολλὴν νοσεῖ τὴν ἀνωμαλίαν, ὑπερόπτης ἐν οἷς οὐδεὶς, καὶ κατεπιτηγῶς πάλιν ἐν οἷς μὴ δεῖ, κόλας τε τῶν περιόντων ἀπροφάσιτος, [408 R.] καὶ τῶν ἀποικομένων, καὶ παρ' ὧν οὐ νομίζει δίκην ὕβρεως πράττεσθαι, εἰς τὸ φορτικώτατον τοὺς μῶμους καταχέειν. Καὶ λέξει μὲν ἔστιν οὐ κέχρηται λογάδι τε καὶ ἐς τὸ ἡτικισμένον ἀνηγμένη, ἔστι δ' ὅπου χαμαιπετεῖ τε

A prodigiose e suo conflictis cerebro, malorum colluviem, atque impietatis apicem, suam stabilit se-
ciam. Divellit et dicta quædam ^{125a} a sacro Evangelio, epistolisque B. Pauli, quæ et ipsa detorquere molitur, atque ad suum trahere impium dogma. Actis item illis, quæ duodecim apostolorum (22) vocantur, et Andreæ maxime, non solum assentitur, sed etiam inde superbia extollitur. Probat insuper animarum migrationes: alios quidem, qui ad summum virtutis culmen pervenerunt, in Deum resolvendo: alios vero, qui summum improbitatis attigerunt, igni tradendo ac tenebris; alios denique, qui medio quodam modo vitam instituerunt, in corpora iterum revocando. Testibus præterea sine verecundia, etiam iis ad suam stabilendam impietatem utitur, qui gentium religionem fuerunt amplexi, maximeque Platone, divinos illos ac sacros (quibus æque nominibus Christum Servatorem afficit) appellans. Alia quoque affert ingentis amentiae, fraudis, atque impietatis plenissima. In Eunomii item errorem invehit videtur, cum ipse quantum vix credi potest, impie magis quam ille blasphemet.

B Dictio ejus et phrasis interdum quidem non contemnenda, præsertim si quid aut describere, aut explicare satagit; in quibusdam rursus vilis, nihilque a trivialibus differens. Attingit et philosophica quædam dogmata miser ille, in quibus tamen germanum nihil aut genuinum retinet, sed omnia miscet atque confundit. Ad depravandum etenim verum rectumque non parum in agendo strenuus, vel in dicendo solers, ad inveniendum atque exco-
gitandum simplex omnino ac stolidus deprehenditur. Prodest autem impium illius atque ineptissimum opus ad reprehendendum duntaxat, pudoremque incutiendum, cum Manichæorum implissimam doctrinam, tum hunc ipsum sectantibus.

CLXXX.

C Joannis Laurentii Philadelphensis Lydi tractatus tres.

Legi Joannis Laurentii Philadelphensis Lydi tractatus tres: *De prodigiis*, *de mensibus*, et *de politicis magistratibus*. At ille *De prodigiis*, mea quidem sententia atque judicio, parum aut nihil a fabulis differt. Alter vero *De mensibus*, etsi inutilia multa continet, ad antiquitatis tamen gratiam atque jucundam cognitionem vehementer prodesse potest. Denique *De magistratibus politicis* liber, iis potissimum, qui ejusmodi ambiunt, non inelegantem affert historiam.

Utitur autem hic scriptor verborum immutationibus ad satietatem, et plerumque frigide nimis atque audacter, etsi interdum quoque proprie ac venuste. ^{125b} In aliis item inæqualitate laborat, dum fastuosum agit, ubi non oportet; et contra abjectus est, ubi et hoc minime decet. Adulator adhæc superstitum inexcussibilis, in mortuorum vero et a quibus vindictam non timeret, reprehensiones, immodice effusus. Dictione præterea utitur interdum quidem selecta, atque Atticorum more sublimi:

VARIAE LECTIONES.

⁴¹ ἔσχατον A: ἄκρον ζ. ⁴² καὶ add. A. ⁴³ εὐθές AC: Rothomag. εὐθύ. ⁴⁴ δεινότητος corr. A: δεινότητος ζ. ⁴⁵ περιέχεται A. ⁴⁶ κάν A: καὶ ζ.

NOTÆ.

(22) De quibus copiose D. Baron. t. I, ad annum Christ. 44.

et est rursum, ubi ea repat humi, atque neglecta A sit, nihilque supra triviale afferat. Verum in libris *De prodigiis*, ac *De mensibus* nemo fortassis idcirco ipsum admodum reprehenderit: quando tamen de politicis agens magistratibus, et historicas referens narrationes, aut aliquos laudandos auscipiens, eandem retinet dicendi inæquabilitatem, cum in dictionibus atque sensibus, tum in compositione scriptorum, nullam ego veniam deinceps ejusmodi vitia mereri video.

Militavit hic vir sub præfectis annum agens vicissimum primum. Aetatis vero quadragesimo causas egit, deinde et matricularius (23) fuit, post quæ tempora et tractatus illos se conscripsisse refert, et imperatoris judicio palatio dignum esse habitum. De tempore quo vixit: Anastasii imperium attingit, B et Justinii transegit, gubernantis insuper post illum Justiniani emetens. Religione vero supersticiosior videtur. Gentilium enim sectam colit simul et fidem nostram, sic tamen, ut lector non facile colligat, utrum sic vere sentiat, an potius veluti in scena ludat.

CLXXXI.

Damascii Damasceni liber, De Isidori philosophi vita.

Lectus est Damascius Damascenus *De Isidori philosophi vita* (24). Liber est multorum versuum, in capita (25) fere sexaginta divisus. Isidori autem vitam scribere instituens, Theodoræ cuidam feminæ opus inscribit, ethnicorum æque cultum sectanti, et philosophicæ doctrinæ, omniumque sive ad poeticam, sive ad grammaticam facultatem spectantium non imperitæ, imo et ad geometricam atque arithmeticam speculationem evectæ; quam una cum junioribus sororibus Isidorus ipse atque Damascius variis docuerant temporibus. Filia hæc fuit 126 a Cyrinæ, atque Diogenis, Eusebii F. Flaviani Nep. qui genus duxit a Sampsigera, et Monimo, a quibus et Jamblichus originem repetit, viris qui primas in idololatrica superstitione iulerunt. Igitur Damascius Isidori vitam huic dedicat, cujus etiam petitio, accedentibus et aliis quibusdam causis, auctorem ad scribendum impulit, ut testatum ipse reliquit. Neque tamen Isidori magis vitam, quam multorum aliorum, qui vel eadem cum eo, vel præcedente ætate floruerunt, una describit: actis quoque eorum ac narrationibus cum digressionibus plurimis ad satietatem adjunctis. Ad religionem porro quod attinet, summe is impius fuit, et novis atque anilibus fabellis animum (26) simul ac sermonem refertum gerens. Quare et sanctam fidem nostram,

καὶ παρεωραμένη καὶ μὴδὲν ἔχουσα τῶν ἐκ τριόδου πλέον. Ἄλλ' ἐν μὲν τῇ περὶ διουσημειῶν καὶ περὶ μηνῶν συγγραφῇ τούτου γε ἔνεκα οὐ μάλα ⁴⁷ ἄν τις ἴσως αὐτὸν νεμεσήσῃ· ὅτε δὲ καὶ πολιτικὰς ἀρχὰς ἀναγράφων, καὶ δὴ καὶ ιστορικοὺς διεξιὼν λόγους, ἀλλὰ καὶ εἰς ἐνίων ἐγκωμία καθιελ: αὐτὸν, τῆς αὐτῆς ἐστὶ φίλος ἀνωμαλίας περὶ τὴν λέξιν καὶ τὸν νοῦν καὶ τὴν σύνταξιν τῶν γεγραμμένων, εἰς οὐδεμίαν λοιπὸν συγγνώμην ὁρῶ τὴν τοιαύτην πλημμελείαν ἀναφερομένην.

Ἑστρατεύσατο δ' οὗτος ὁ ἀνὴρ ὑπὸ τοῖς ὑπάρχουσιν ἄγων ἡλικίας κα', ἔτη δὲ μ' δικολόγος ὢν, εἰτα καὶ ματρικουλάριος ⁴⁸· μεθ' ὃν χρόνον καὶ τὰς εἰρημίας συγγράφαι λέγει ⁴⁹ πραγματείας, καὶ τῆς βασιλικῆς αὐλῆς ψήφῳ βασιλέως ἀξιοῦσθαι. Χρόνος δὲ, καθ' ὃν οὗτος ἰδίῳ ⁵⁰, Ἀναστασίου ἡκτετο τῆς βασιλείας καὶ τὴν Ἰουστίνου ἑπαραίου, μετρῶν καὶ τοῦ μετ' ἐκείνων Ἰουστινιανοῦ. Τὴν δὲ θρησκείαν ὁ ἀνὴρ εἰκοιθεῖσθαι μὲν εἶναι· εἴδεται μὲν γὰρ ⁵¹ τὰ Ἑλλήνων καὶ θειάζει, θειάζει δὲ καὶ τὰ ἡμέτερα, μὴ διδοὺς τοῖς ἀναγινώσκουσιν ἐκ τοῦ ῥάστου συμβαλεῖν πότερον οὕτω νομίζων θειάζει, ἢ ὡς ἐπὶ σκηνῆς.

ΡΠΑ'.

Δαμασκίου Δαμασκηνοῦ εἰς τὸν Ἰσιδώρου τοῦ φιλοσόφου βίον.

Ἀνεγνώσθη Δαμασκίου Δαμασκηνοῦ εἰς τὸν Ἰσιδώρου τοῦ φιλοσόφου βίον· ἐστὶ μὲν οὖν τὸ βιβλίον πολὺστιχον, οἰοῦναι δὲ κεφαλαιῶς ε' ἀπαρτίζεται. Γράφει δὲ τὸν Ἰσιδώρου βίον προθέμενος, Θεοδῶρα τινὲ τὸ σύνταγμα προσπεφώνηκεν, Ἑλλήνα μὲν καὶ αὐτῇ θρησκείαν τιμῶν, μαθημάτων δὲ τῶν τε κατὰ φιλοσοφίαν, καὶ ὅσα περὶ ποιητὰς τε καὶ γραμματικὴν στρέφεται ἐμπειρίαν, οὐκ ἀπείρους ἔχουσα, ἀλλὰ γε καὶ πρὸς γεωμετρικὴν τε καὶ ἀριθμητικὴν ἀνηγμένη θεωρίαν, αὐτοῦ τε Δαμασκίου καὶ Ἰσιδώρου ⁵² τὴν διδασκαλίαν αὐτῇ τε καὶ ταῖς νεωτέραις ἀδελφαῖς κατὰ διαφόρους χρόνους πεποιημένων. Αὐτῇ θυγάτηρ ἐγεγονέει Κυρίνας καὶ Διογένης τοῦ Εὐσεβίου τοῦ Φλαβιανοῦ, ὃς ἐλκε τὸ γένος ἀπὸ Σαμφιγεράμου ⁵³ τε καὶ Μονίμου, εἰς οὗς ἀνάγεται καὶ Ἰάμβλιχος, ἄνδρας τὰ πρῶτα τῆς εἰδωλολατρούσης ἀσεβείας ἀπενεγκαμένους. Τὴν μὲν οὖν βιογραφίαν Ἰσιδώρου ὁ ⁵⁴ Δαμάσκιος αὐτῇ προσφωνεῖ, ἥς καὶ ἡ ἀξίωσις, καὶ ἄλλων τινῶν συναϊτίων γεγενημένων τῆς προτροπῆς, αἰτία κατέστη τῷ συγγραφῇ, [212 H.] καθάπερ αὐτὸς ἐπιμαρτύρεται, τῆς σπουδῆς. Οὐ μὲν γε μᾶλλον Ἰσιδώρου βίον ἢ πολλῶν ἄλλων, τῶν μὲν συνημαχότων τάνδρῃ, τῶν δὲ καὶ προγεγονότων, συναναγράφει, πρᾶξις τε καὶ διηγήματα τούτων συνδιατιθεῖς καὶ πλείστη χρώμενος καὶ κατὰ κόρον τῇ παρεκδρομῇ. Ἐστὶ δὲ τὴν μὲν περὶ τὰ θεῖα δόξαν

VARIE LECTIONES.

⁴⁷ μάλα A: μάλιστα C. αὐτῷ corr. A. ⁴⁸ ματρικουλάριος] κορινικουλάριος Hasius commentar. de Joanne Lydo p. XXII. ⁴⁹ λέγει συγγράφαι C. ⁵⁰ ἰδίῳ C. ⁵¹ γὰρ add. A. ⁵² Ἰσιδώρου καὶ Δαμασκίου C. ⁵³ Σαμφιγεράμου AC: Ζαμφιγεράμου C. ⁵⁴ ὁ add. A.

NOTÆ.

(23) Fisci, fori, an militiæ tabulis hic præfuit? Indices enim et catalogos jurisperiti *matrices*, ac per diminutionem, *matriculas* appellare soliti.
(24) Excerpta inde inf. reperias cap. 242.

(25) Qua etiam distinctione usus dicitur sup. cap. 150.

(26) Quem apparuisse videtur quatuor illis *Paradoxon* libris sup. cap. 150.

εις ἄκρον δυσσεβῆς, καινῶν ⁵⁵ δὲ καὶ γραοπρεπῶν **A** μυσταρίων αὐτὸν τε τὸν νοῦν καὶ τοὺς λόγους πεπληρωμένος· διὸ καὶ τῆς ἱερᾶς ἡμῶν, εἰ καὶ δειλιώσῃ καὶ λαθραισιτέρῃ κακοφροσύνῃ, ὁμῶς οὐκ ἐλιγναις φαίνεται ⁵⁶ καθυλακτῶν εὐσεβείας. [409 R.] Πάντων δ' ὅσους ἐξαίρει τοῖς λόγοις, καὶ κρείττους ἢ κατ' ἀνθρώπων φύσιν θειάζει γεγονέναι ταῖς τε ⁵⁷ τῶν ἐπιστημῶν τελευτάταις θεωρίαις, καὶ τῷ τάχει τῆς διανοίας, τούτων ἑκάστου χρητὴν αὐτὸν ἐπικρασιστῶν ⁵⁸ οὐκ ἔστιν ὅτου μὴ καθήψατο, ἐφ' ἑκάστου τῶν θαυμαζομένων μὴ ἐνδεέστερον ἔχειν, τοῦ μὲν εἰς ἀγγίνοιαν ἐξηρμένου ⁵⁹, ὅτι μὴ πάντα ἀγγίλους, τοῦ δ' εἰς ἐπιστήμας ἀπαρᾶλῃτου, ὅτι μὴ πάντα ἐπιστημῶν, καὶ δὴ καὶ τοῦ εἰς ἀρετὴν ἐγγίζοντος Θεοῦ, ὅτι πολλῶν ἐνδεῆς. Οὕτως ἐκείνων ἑκάστων, οὐς ἄνω φέρων ἐξῆρε, κατασύρων καὶ βίπτων χαμαί, τὸ κράτος αὐατῶν κατὰ πάντων καὶ ἐπὶ πᾶσι λελθόντως ἀνάτρεψι. Διὸ καὶ Ἰσίδωρον οὐχ ἤττον ἐπαίνων ἢ φόβοις περιβάλλων διατελεῖ. Καίτοι γε ἐξ ὧν ἀλλοτρίας τε λογικὰς ἀπορίας καὶ λύσεις ὥς δὴ θαυμασιούς προκομίζει, καὶ ἃς αὐτὸς ἐπὶ τάχει νοῦ καὶ ἀκριβεῖα ἐπιστήμης μέγα φρονῶν εἰς μέσον προάγει, οὕτε τι τῶν περὶ φιλοσοφίαν συνήθων ὑψηλότερον ἔστιν εὑρεῖν τὸν ἀνθρωπινον κατωρθώκοτα, οὕτε μὴν εἰς δεινότητα καὶ ἀγγίσιτροφον διανοίας τάχος, ὅση γε ἀνθρωπίνῃ, μὴ ὅτι ⁶⁰ γε δαιμονία, ἀνηγμένον, ἀλλ' οὐδὲ τινα τῶν μετρίως πως περὶ φιλοσοφίαν ἐχόντων, μὴ τί γε δι' ἀκριβείας ἐντελούς ἡγμένον, οἷς ἐκείνους ἑλλαμπρύνεται, σεμνονόμενον.

Τὴν μέντοι φράσιν ὁ ἀνὴρ κατὰ γε τὸ πλεῖστον **C** αὐτοῦ τῶν λέξεων οὐ πόρρω τείνει τοῦ σαφοῦς. Ἔχει δὲ τι καὶ τῶν ἄλλων ἰδεῶν, ὅσαι χαρακτηρίζονται λέξεσι, τὴν τε τραχειάν φημι, δι' ἧς τραχύνεται ἡ ἡχὴ, καὶ δὴ καὶ ὅση πλατύνει τὴν φωνήν, καὶ τὴν εἰς τὸ ποιητικώτερον, εἰ καὶ σπανιάνει, ἐλευθεριάζουσιν. Καὶ αἱ τροπικαὶ δὲ διαμορφοῦσιν αὐτοῦ τοὺς λόγους, οὐκ εἰς ἀμυστον ψυχρολογίαν ἢ τροπὰς ἀποτόμους ἐκφερόμεναι, ἀλλ' ἔκ γε τοῦ ἐπὶ πλεῖστον τὸ γλυκύ τε καὶ χαρὲν τὸ καθ' ἑαυτὰς παρεχόμεναι. Ἀλλὰ σαφὲς ὧν τῶν πλείστων μέρει τῶν λέξεων ⁶¹, οὐκέτι καὶ τῇ ὅλῃ τοῦ λόγου οἰκονομίᾳ τοιοῦτος καθύστηκεν· ἦ τε γὰρ συνθήκη οὐ συνθήκη μᾶλλον ἢ καινοπρέπεια, καὶ ἡ περιβολὴ χρόνον ἐμποιοῦσα συχρὸν τό τε εἰς σαφήνειαν ἐπηλύτζει προφανόμενον καὶ τὴν ἄλλην ἵτασαν τοῦ λόγου σπουδὴν. Διὸ καὶ **D** χαρίεις ἀν' ἄλλως ὁ λόγος εἶναι δυνατόν, τὴν ὅσην ἀν' ἀναπνοὴς ἦν κεκολασμένων τούτων χάριν παρασχεῖν τοῖς εἰρημνοῖς ἀφήρηται. Καὶ αἱ περιβολαὶ δὲ οὕτε γε δριμύτις διανοίας, [213 H.] οὐδ' ἐπαφρόδιτοι, οὐδὲ τὸ γοργὸν ὑποτρέχουσαι, αἷς ἀν' τις κατὰ τρόπον καὶ καλλωπίσαιοτο, ἀλλὰ τούτων δὴ τῶν κοινῶν καὶ ἐπιπολαίων καὶ οὐδὲ τὸ ἀναγκαῖον τῇ χρήσει καὶ ταῖς περιστάσεσιν ἀναφαίνοντων ⁶² βλαστήματα. Τὰ δὲ σχήματα εἰ μὴ κατὰ τὸ πλεονάζον ἐπὶ μήκιστον ταῖς περιόδοις ἐξετείνετο, οὐτ' ἀν' αὐτὰ τὸ [μῆ] ⁶³

ismetsi timide, tectaque malevolentia, non raro tamen allatrat. Quotquot autem verbis extollit, et qua ob doctrinae excellentiam, qua ob ingenii solertiam supra humanam conditionem, ut divinos celebrat, horum cuiusque iudicem seipsam constituens, nullum non perstringit, in singulis etiam quos laudat, aliquid desiderans: in acri ingenio praedito, quod non per omnia aequae solers sit: in eo qui incomparabili est scientia, quod non omnia sciat; imo et in eo, qui virtute Deo proximus videatur, quod adhuc multa ei desint. Ita singulos eorum, quos in cœlum antea sustulerat, rursum detrahendo humoque allidendo, imperium sibi in omnes et de omnibus latenter arrogat. Quamobrem Isidorum quoque assidue non magis laudat, quam vituperiis onerat. Neque vero ex logicis cum quaestionibus, tum solutionibus, quas vel ex aliis ille pro admirandis, vel de suo pectore (ob celerem mentis agitationem et accuratorem scientiam arroganter sese efferens) in medium producit, quidquam supra eos, qui in philosophia versari vulgo solent, ab hoc homine paulo feliciter confectum reperias; aut rursus ad acumen eum, et volubilem mentis agitationem, quantum saltem homini fas est, nedum quantum Deo, pervenisse, sed neque alia ostentare, quæ vel mediocria in rebus philosophicis sint. Mitto quæ per summam accuratorem deducantur, quibus tamen ille nominibus clarus illustrisque habetur.

Ad stylum quod attinet, pleraque ejus verba non procul a perspicuitate discedunt. Habet item aliquid **126** b aliarum formarum, quæ verbis designantur: asperitatem, inquam, qua pronuntiatione asperior, ac vox quasi planior redditur; et in poeticum præterea usum, raram quidem, sed liberiores evagationem. Tropi vero ita ejus efformant orationem ut in imperitam quamdam ac frigidam elocutionem, aut duriores aliquam immutationem nequaquam deferantur, sed suavitatem ut plurimum et gratiam ex seipsis saltem concilient. Verum ut perspicuus sit, maximam vocum partem, universa tamen orationis serie, non item. Nam et compositio ejus non tam compositio, quam innovatio quædam est: et ipsa porro circumductio assiduam afferens satietatem, non perspicuitatis modo factam spem, verum etiam omne omnino in oratione positum studium obscurat. Quare cum iucunda posset alias oratio esse, omni illa gratia, quam his expolitibus habere poterat, per ea quæ diximus spoliata est. Circumductiones adhuc, neque acriorem sensum aliquem, neque venustatem, neque velocitatem vel obiter attingunt; quibus tamen rebus non inepte quispiam gloriatur: verum communium horum atque levium ornamentorum ne ea quidem hic apparent germina, quæ ad necessarium usum atque circumstantias per-

VARIAE LECTIONES.

⁵⁵ καινῶν] apertius videtur κενῶν. ⁵⁶ φαίνεται] add. A. ⁵⁷ τε add. A. ⁵⁸ ἀποκαθιστῶν C. ⁵⁹ ἐξηρμένου et 28, ἐξῆρεν Scaliger: libri ἐξηρμένου — ἐξῆρει. ⁶⁰ μὴ ὅτι] imo μὴ τί. ⁶¹ τῶν λέξεων μέρει C. ⁶² ἀποφαίνοντων A: ἀποφαίνονται C. ⁶³ μῆ ante κατὰ em. A.

lineant. Jam figuræ, nisi longissime cum redundantia per ambitus extenderentur, nunquam eas vires haberent, quibus a medio decorumque servante temperamento abducerent. Vehementia item atque amarities abunde his inest scriptis: quamquam et illa sæpenumero languescit, non mistione ac temperamento idearum, quod foret optimum, sed defectione dictionum et earum partium quæ eam vim habent, ut phrasim valentiorum reddant ac turgidiorem; quod multis quidem, ejusmodi peculiarem aliquam loquendi formam consecrantibus, contingit: non tamen hoc cum laude iis saltem evenit, qui sustinere supra vires susceptum onus non potuerunt. Hoc igitur esto, ut simpliciter dicam, de ejus dictione judicium: nam in eo, qui vitam conscribit, fuerint et alia fortasse plura advertenda. Quid enim opus ipsi erat granditatis uti forma? legislatoris enim ac præscribentis orationi hoc proprium. Quid dein contentio, tantaque circumductio, et compositionis inusitata ratio? Sed hæc hæc.

Damascius autem in dicendi arte tres ipsos annos Theoni operam dedit, præfuitque rhetoricis exercitationibus annos fere novem. Geometriæ et arithmeticæ 127^a cæterarumque artium doctorem habuit Marinum (27) Athenis Procli successorem. In philosophicis disciplinis, Zenodoro Athenis usus est magistro, qui et ipse post Marinum Proclo successit; Aminonio vero Hermiæ filio (28) Alexandriæ, quem non parum cæteris suæ ætatis philosophis antecellere scribit, et maxime in mathematicis. Hujus in Platonicis se auditorem fuisse Damascius scribit, ut et Ptolemæi magnæ astronomicorum syntaxeos. Dialecticæ tamen exercitationis vimjusu se ac familiaritate Isidori consecutum contendit, quem et in hac ipsa disserendi facultate omnes quotquot illud sæculum tulit, doctos homines obsecrasset commemorat.

CLXXII.

B. Enlogii, archiepisc. Alexandrini, Contra Navatum libri vi.

Lecti sunt B. Enlogii Alexandrini archiepiscopi Contra Navatum (29) et De administratione (30) [ecclesiastica] libri quinque (31). Hominis dictio ad verba quod attinet, fere medioeriter est accurata: D

A κατὰ τὸ πᾶλλον μεγεθύνεσθαι οὕτε τὸ μὴ τὸ ποιχίλον ὡς ἀπενέγκασθαι οὐκ ἂν αὐτὰ τῆς συμμετρίου κράσεως καὶ τὸ πρέπον ἔχουσας ἰσχύιν εἶχεν ἀπαγεῖν. Τὰ μέντοι εὐτονον ὡς καὶ πικρὸν περίεστι τῷ λόγῳ· ἀλλὰ καὶ τοῦτο πολλάκις ἐκλύεται, οὐ μίξει καὶ κράσει τῶν ἰδεῶν, ὅπερ ἀριστον, ἀλλ' ἐπιλείπει καταβιάζομενον ὡς τῶν τεινόντων τὴν φράσιν καὶ διογκούντων λέξεων τε καὶ τῶν ἄλλων μερῶν τῆς τοιαύτης ἰσχύος [412 R.] ὃ πολλοῖς μὲν τῶν γε τὴν τοιαύτην ἰδιότητα ἐπιτετηθευκότων συνέβη, οὐ μὴν πρὸς ἐπαίνου γε τοῖς μὴ διασεσωκόσι τὸν ὑπὲρ ἰσχύιν ἡρμένον φόρτον ἀποβαίνει. Ἀλλὰ ταῦτα μὲν κρίσις, ὡς εἰπεῖν ἀπλῶς γε λόγου τοῦ δὲ βίον γράφοντος τάχα ἂν εἴη καὶ ἕτερα πλείονα. Τί γὰρ αὐτῷ δεήσει μορφή διὰ μεγέθους ἡκουσα; νομοθέτου B γὰρ καὶ προστάττοντος τοῦτο λόγου. Τί δὲ τόνος καὶ περιβολὴ τοσαύτη καὶ τῆς συνθήκης τὸ ἀθηδες; Ἀλλὰ ταῦτα μὲν ἐπὶ τοσούτου.

Ὁ δὲ Δαμάσκιος τὴν τε ῥητορεύουσαν τέχνην ὑπὸ θείῳι τρία ἔτη ὅλα διεπόνθη, καὶ προύστη διατριβῶν ῥητορικῶν ἐπὶ ἔτη θ', γεωμετρίας δὲ καὶ ἀριθμητικῆς καὶ τῶν ἄλλων μαθημάτων Μαρτῖνον τὸν διάδοχον Πρόκλου ἐν Ἀθήναις ἔσχε διδάσκαλον. Τῆς δὲ φιλοσοφίας θεωρίας δὲ τε Ζηνόδοτος αὐτῷ καθηγεμὸν Ἀθήνησι καὶ αὐτὸς ἐγεγόνει (διάδοχος δὲ καὶ οὗτος Πρόκλου, τὰ δεύτερα Μαρτῖνου φέρων), καὶ Ἀμμόνιος ἐν Ἀλεξανδρείᾳ ὁ Ἑρμείου, ὃν οὐ μικρῷ μέτρῳ τῶν καθ' αὐτὸν ἐπὶ φιλοσοφίᾳ φησὶ διαφέρειν, καὶ μάλιστα τοῖς μαθήμασι. Τοῦτον καὶ τῶν Πλατωνικῶν ἐξηγητὴν αὐτῷ γεγενῆσθαι Δαμάσκιος ἀναγράφει, καὶ τῆς συντάξεως τῶν ἀστρονομικῶν Πτολεμαίου βιβλίων. Τῆς μέντοι διαλεκτικῆς τριτῆς τὰς Ἰσιδώρου συνουσίας τὴν ἰσχύιν αὐτῷ διατείνεται παρασχεῖν, ὃν καὶ ἐπὶ τῇ τοιαύτῃ τῶν λόγων δυνάμει πάντας ἀνθρώπους, ὅσους ὁ κατ' ἐκείνην τὴν γενεὰν ἦνεγκε χρόνος, ἀποκρύψασθαι φησιν.

PBB.

Εὐλόγιου, ἀρχιεπισκόπου Ἀλεξανδρείας, κατὰ Ναυάτου λόγοι ε'.

Ἀνεγνώσθη Εὐλόγιου τοῦ ἐν ἁγίοις ἀρχιεπισκόπου Ἀλεξανδρείας κατὰ Ναυάτου καὶ περὶ οἰκονομίας λόγοι ε'. Ἔστι τὴν φράσιν ὁ ἀνὴρ, ὅσα μὲν εἰς λέξιν ἔχει, τοῦ μετρίου πως ἐπ' ἐλαττον ἡκριωμένος, ὅσα δὲ εἰς συντάξεις, ἐγγύς πολλάκις τῶν σολοικιζόντων ἀφίγμενος, τῶν δὲ θείων οὐκ ἀμελέητος Γραφῶν, ἀλλὰ καὶ εὐστόχως αὐταῖς κατὰ τε ὡς Ναυ-

VARIE LECTIONES.

ὡς ποιχίλον A. ὡς ἐντονον γ. τῶν λόγων γ. ὡς κατὰ τὸ βιαζόμενον γ. ὡς κρίσιν A. ὡς τε add. A.

NOTÆ.

(27) Cujus libellus De Procli Diadochi vita in manibus est; lege Suid.

(28) Ad distinctionem hujus ab altero antiquiore Ammonio Sacca, de quo Suidas.

(29) Novatianum hunc fuisse, sed a Novato quodam B. Cypriani presb. seductum (quæ Græcis forte ansa confundendi horum nomina), discēs ex BB. Cornelii, Cypr. Hieron. et aliorum Latinorum scriptis. Vide Epiphaniū hærēsi 59; Theodor. Hærēt. job. lib. iii, et Annal. ii Baron. card., Ni-

cephorum, item Callist. et Snid.

(30) Περί οἰκονομίας. Intelligo potestatem Ecclesiæ in recipiendis lapsis. De οἰκονομία idem inf. quoque cod. 227.

(31) De quibus iterum, sed brevius, inf. cod. 218. Eorum porro excerpta, quæ quidem ad sacrarum Scripturarum expositionem facerent, habes inf. cod. 230. Sextus autem qui ficias de Navato fabulis confutari, contra ipsos potius ejus sectatores scriptus videtur.

ατιανῶν καὶ ἐπ' ἄλλων τινῶν κεκρημένους, πιθανὸς δὲ ὡς ἐν τοιαύτῃ φράσει, διδασκαλικός τε καὶ οὐδ' ἀχαρίς.

Λέγει δὲ τὸν Ναυάτον ὑπὸ Κορνηλίου παπᾶ Ῥώμης ἀρχιεπίσκοπον τῆς Ῥωμαίων καθεστάναι Ἐκκλησίας, εἰς δὲ τὸν τῆς τύπος κρατῶν τελευταῖον τοῦ πάπα τὸν ἀρχιερατικὸν κληρὸν ἐφερε· τὸν γὰρ ἀρχιεπίσκοπον ἐνενόμιστο [214 H] διάδοχον τοῦ ἀρχιερατεύοντος καθίστασθαι. Ἀλλὰ τῷρον⁶⁹ τε νοσῶντα Κορνήλιος (φησὶ) καὶ τῷ οἰκείῳ ἐφεδρεύοντα θανάτῳ μαθὼν, πρεσβύτερον χειροτονεῖ, πάσας τὰς εἰς τὸν⁷⁰ ἀρχιερατικὸν θρόνον φερούσας αὐτοῦ περικόφας ἐλπίδας. Ὁ δὲ καιροφυλακῶν, ἐπεὶ Κορνήλιος ἐπὶ διαφόροις πταίσμασι τινὰς δεξιόμενος εἰς μετάνοιαν καὶ τοῖς ἀνέγκουσιν ἐπιτιμίοις ὑποβαλὼν τῆς τῶν ἀγράντων μυστηρίων κοινωνίας ἤξλωσε, τοῦτο πρόφασιν ἀρπασάμενος ῥήγνυται τε τῆς Ἐκκλησίας, ἐπικαλῶν Κορνηλίῳ τὴν τῶν ἡμαρτηκῶτων παραδοχὴν, καὶ ἰδίας αἰρέσεως ἀρχηγὸν ἀναδείκνυσιν αὐτὸν, Καθαροὺς μὲν τοὺς συναποστάτας ἐπονομάσας, Κορνηλιανούς δὲ τὸ σύμπαν τῆς Ἐκκλησίας πλήρωμα.

[413 R] Ἐν μὲν οὖν τοῖς τέσσαρσι λόγοις κατὰ τῆς αἰρέσεως κοινῶς⁷¹ τοῦ Ναυάτου ἀγωνίζεται ὁ συγγραφεὺς, γραφικὸς αὐτὸν αἰκίζόμενος ῥήμασιν. Ἐν δὲ τῷ πέμπτῳ ἰδίως περὶ τοῦ δεῖν τιμᾶν τὰ τῶν μαρτύρων λείψανα ἐπαγωνίζεται, ὃ μὴ ἀνέχεται πρᾶττειν φησὶ τοὺς ἀνὰ τὴν Ἀλεξάνδρειαν διασπαρέντας Ναυατιανούς, εἴτε τούτων μόνων⁷² καὶ τὴν τοιαύτην νόσον προσνενοσηκότων, εἴτε κοινῶς τῆς αἰρέσεως τοῦτο διαπρεσβεύουσης. Ἐν δὲ ἔκτῳ ἀνατρέπει τὰ παρὰ τοῖς Ναυατιανοῖς λεγόμενα ὑπομνήματα καὶ τὴν ψευδεπίγραφον ἀθλήσιν Ναυάτου ἐπισκόπου· ἐπισκοποῦν γὰρ Ῥώμης τὸν ἀρεσιάρχη ἀποσεμνύνουσιν. Ἔστι δὲ τὰ ὑπομνήματα ταῦτα εἰς ἔσχατον χυδαϊότητος λέξει τε καὶ διανοίᾳ καὶ συνθήκῃ καὶ πᾶσι τοῖς περὶ τὸν λόγον θεωρουμένοις ἐλαύνοντα. Ὑπόθεσιν δ' ἔχει, ἐπὶ βασιλευσσοῦς Ῥωμαίων Δεκίου καὶ Οὐαλεριανοῦ Περέννιος⁷³ δουκηνάριος, πρόσταγμα λαθὼν παρ' αὐτῶν, πάντας τοὺς ἀνὰ τὴν Ῥώμην καὶ τὰς πέριξ ἐπαρχίας Χριστιανούς βαρυτάταις βασάνοις καὶ πικραῖς τιμωρίαις εἰδωλολατρεῖν ἐδιδάξεν. Καὶ πολλοὶ μὲν καὶ ἄλλοι ἐνεδίδουν τῇ βίᾳ, καὶ δὴ καὶ Μακεδόνης ἐπίσκοπος ὢν τῆς κατὰ Ῥώμης, ἔχων ὅφ' αὐτὸν πρεσβυτέρους θ', ὧν εἰς Ναυάτος ἦν· ἄλλ' ὃ γε Μακεδόνης σὺν τοῖς ἡ' ἐπιτέθυκε, μόνου Ναυάτου τὸν ἐλεθρὸν τὸν ψυχικὸν διαφυγόντος. Τὰ μὲν ὑπομνήματα τοῦτο

A site cum adversus Navatianos, tum in aliis quibusdam rebus adhibet. Persuadet item, ut ejus dicendi genius est, docetque ac placet.

Refert autem Navatum (32), Cornelio pontifice, Romanæ esse Ecclesiæ archidiaconum creatum, ad quem ipsum pontificium, pro ejus temporis more, decedente e vita pontifice, deferrebat. Archidiaconum enim succedere summo sacerdoti statutum erat. Verum hunc (ait Eulogius) superbia laborantem Cornelius, et in suam mortem imminentem cum cognovisset, presbyterum ordinat, omnes sic illi ad supremam cathedram perveniendi spes precipiens. Ille vero intentus in occasionem, postquam Cornelius e variis peccatis ad poenitentiam quosdam recepit, et qua par erat poena multatos ad immaculatum mysterium communionem admisit; hac ansa [miser] arrepta, divisus est ab Ecclesia, exprobrans Cornelio quod peccatorum esset receptor, seque ipsum hæresis propriæ declaravit auctorem: Catharos quidem sectæ socios nominans, Cornelianos autem universæ cœtum Ecclesiæ.

In his igitur libris quatuor 127b cum Navati secta in genere scriptor hic pugnans, sacræ Scripturæ locis ipsum misere flagellat: dum quinto singulatim libro martyrum esse reliquias venerandas contendit, quod detrectare per Alexandriam dispersos Navatianos ait: sive hi soli eo morbo laborarint, sive communiter illud hæresis tota profiteretur. At in sexto evertit, qui de Navatiana secta feruntur commentarios, et falso inscriptum Navati episcopi certamen; episcopum (33) enim urbis Romæ fuisse hæresiarcham hunc arroganter jactant. Sunt autem hi commentarii extremæ utilitatis, tum dictionibus ac sensu, tum etiam compositione, omnibusque adeo quæ in sermone spectantur. Eorum illud est argumentum: Imperantibus Romæ Decio et Valeriano, Perennium duccenarium (34), accepto ab ipsis mandato, omnes Romanæ urbis, et circumcirca ditionis Christianos, exquisitis cruciatibus pœnisque acerbis ad idolorum cultum per vim compulisse: et multos quidem alios tormentis cecidisse; in his autem et Macedonium (35), qui tum urbis Romæ episcopus novem sibi subditos presbyteros (36) habebat, in quibus Navatus unus erat. Macedonium ergo hunc cum illis octo sacrificasse, uno Navato animæ mortem effugiente. Hæc commentarii illi referunt,

VARIE LECTIONES.

⁶⁹ τῶρον ζ. ⁷⁰ τὸν add. A. ⁷¹ κοινῶς τοῦ Ναυάτου A: Ναυάτου κοινῶς ζ. ⁷² μόνων — προσνενοσηκότων ζ. ⁷³ Περένιος; A.

NOTÆ.

(32) Vide inf. cod. 280.

(33) Per schisma, cujus hic in Rom. Ecclesia primus auctor adversus Cornelium Pontificem insurrexit.

(34) Ita dicti, instituti ab Augusto judices (Suet. Aug. cap. 32), quod duccena sestertia possiderent. Vide Cl. V. Lavini Torrentii Comment. in Sueton. Claud. cap. 24, et Jac. Pamel. in B. Cypr. epist. 68. Brisson. item in Lexico. Est et militiæ nomen

apud Veget. lib. II, cap. 8.

(35) At nullus hoc nomine unquam Rom. episcop. Quare suspicetur quispiam Macedonii Constantinop. odiose hic ab imperito mendaciorum figulo nomen esse usurpatum, quod crudelitatis illius in Navatianos recentior esset memoria.

(36) Al. Episcopos, non recte. Docent quæ jam pag. ult. et ipsa hujus fabulæ series.

pugnamque Navati per ineptas Perennii interrogationes, stultiioresque Navati responsiones describunt. Addunt cum Navato Marcellum, et Alexandrum Aquileiæ episcopos, Agamemnonem quoque Tiberis episcopum (37), cæterorumque Christianorum quosdam, fide inviolata servata, una habitasse ædiculam ab ipsis exstructam; quod iis, qui idolis immolassent, uti simulque sacris operari recusarent. Refertur et Alexandrinus episcopus (38) ea tempestate summum urbis Romæ præsulatum Navato attribuisse. Atque id quidem commentariorum de certamine Navati est argumentum. Refellit autem hæc libro quinto Eulogius (39), ut diximus, mendacia esse eadem illa falsoque conficta, atque incredibilia ex ipsismet quæ scripta essent, ostendens.

Librorum igitur quinque beati Eulogii hic scopus est. Qui in confutanda illa secta per sacræ Scripturæ loca progressus, explanationes quasdam perutiles attexit, quanquam neque cætera ipsius cum aliorum pia sententia pugnent, 128^a sed accommodate ad sectæ illius refutationem assumpta sint.

CLXXXIII.

Eudociæ Augustæ Metaphrasis metrica in Octateuchum.

Lecta est *Metaphrasis Octateuchi*, heroico carmine condita libris octo, pro translatorum scilicet numero ac divisione librorum. Inscriptio autem codicis ab Eudocia Augusta (40) elaboratum hoc carmen affirmabat, quod, tum quia mulieris, et quidem in imperio deliciis affluentis, tum quia præclarum adeo est, admiratione sane dignum iudicatur. Etenim illustris est hic labor, ut in heroico carmine, si quis unquam alius. At dum artis legibus altius immergitur, in hoc uno (maximo tamen illo ad eorum laudem, qui propius libros vertendos censent) ab arte deficit, quod neque poeticæ libertate, veritatem in fabulas commutando, adolescentum aures demulcere studeat, neque rursum digressionibus auditorem a re proposita abducat, sed ad verbum adeo veteribus illis scriptis suum metrum adaptet, ut iis nihil, qui hæc verset, indigere videatur. Nam et sensuum, nihil quidquam aut diffundendo, aut contrahendo, proprietatem servat assidue; et in verbis, quoad ejus fieri potest, proxima quæque atque simillima confirmat. Quando porro liber hic eam, quæ ex arte versibus orationem struxisset, indicabat, sic fere loquebatur:

VARIE LECTIONES.

³⁷ Τιβούρειος Scaliger. ³⁸ δειμάμενοι A : δομησάμενοι ζ. ³⁹ ἡ καὶ ἡ ζ. ⁴⁰ δὲ μετὰ ταῦτα ζ. ⁴¹ καὶ add. A. ⁴² δ' libri δι'. ⁴³ τῆς add. A. ⁴⁴ μετράκια ζ.

NOTÆ.

(37) Minus recte pro *Tibyris*.

(38) Inf. pag. ult. tres hic nominatos manus Navato imposuisse, summique Pontif. dignitatem in eum contulisse, refert Phot. Et exstat Dionys. tunc Alexandr. archiepisc. Navatum reprehendentis epist. apud Euseb. lib. vi, cap. 37, et alios.

(39) Imo sexto. Ex præcedenti proxime enume-

A λέγει, καὶ τὴν ἀθλήσιν Ναυατοῦ ἐν ἀλλόκοτοις ἐρωτήσεσι Περεννίου καὶ μωροτέραις ἀποκρίσεσι Ναυατοῦ περιγράφει. Φησὶ δὲ ὅτι σὺν Ναυατῷ Μάρκελλος τε καὶ Ἀλέξανδρος ἐπίσκοποι Ἀκυλῆας καὶ Ἀγαμέμνων ἐπίσκοπος Τιβέρεως ³⁷ καὶ ἑτέροι τινες τῶν Χριστιανῶν, ἀπρόδοτον τὴν πίστιν διασωσάμενοι ἅμα συνήκουν, οἰκίσκον τινα ἑαυτοῖς δειμάμενοι ³⁸ οὐ καὶ τοῖς ἐπιτεθυκόσι συνιέναι καὶ συναρᾶσθαι οὐκ ἠνάσχοντο. Τοὺς δὲ περὶ Ἀλεξάνδρειαν ἐπισκόπους τῆνικαυτὰ φησὶ καὶ τὴν ἀρχιερωσύνην τῆς Ῥωμαίων Ἐκκλησίας Ναυατῷ περιβιέναι. Ἡ ³⁹ μὲν τῶν ὑπομνημάτων ὑπόθεσις τῆς ἀθλήσεως Ναυατοῦ τοιαύτη· ἐλέγχει δὲ ταῦτα ⁴⁰ ἐν τῷ πέμπτῳ, ὡς εἴρηται, λόγῳ, κακὸς πλάστα καὶ ψευδὴ καὶ ἀπίθανα ἐξ αὐτῶν δεικνύνων τῶν γεγραμμένων.

B

Ὁ μὲν τῶν ε' λόγων τοῦ ἐν ἀγίοις Εὐλογίου σκοπὸς οὗτος· ἐν δὲ τοῖς πρὸς τὴν αἵρεσιν ἐλέγχους διὰ τῶν [215 H.] Γραφικῶν ῥητῶν προτίων καὶ ἐρμηνείας αὐτοῖς συναφάνει, ἐνιας αὐτῶν πολλὸν τὸ χρεώδες παραχομένως, οὐδὲ τῶν ἄλλων τῇ εὐσεβεὶ δόξῃ μαχομένων, ἀλλὰ καὶ ⁴¹ προσφόρως πρὸς τὸν αἵρέσεως ἐλεγχον παρελημμένους.

ΠΠΓ'.

Εὐδοκίας τῆς βασιλίδος μετὰφρασις τῆς Ὀκτατεύχου.

Ἀνεγνώσθη *Μετὰφρασις τῆς Ὀκτατεύχου*· ἡρῶν δ' ⁴² αὐτὴν μέτρον μετεποίησε. Λόγοι δ' ἦσαν ἡ κατὰ ἀριθμὸν καὶ τομὴν τῶν ἀμειψθέντων, Εὐδοκίας δὲ τῆς βασιλίδος ἐν ἐπιγραφαὶς πόνον ἐλεγεν ἡ βίβλος τοῦ μέτρον. Ὅπερ ὅτι καὶ γυναικὸς καὶ βασιλείᾳ τρωφώσης καὶ οὕτω καλὸν, ἀξίον θαυμάσαι. Σαφῆς μὲν γὰρ ὁ πόνος ὡς ἐν ἡρώφῳ μέτρῳ, εἰ ποῦ τις ἄλλος [416 R.], καὶ νόμοις δὲ τῆς ⁴³ τέχνης βαθύνεται, ἐκαίνο μόνον ταύτης ἁλλείπων, ὃ μέγιστόν ἐστιν εἰς ἐπαινον τῶν ἐγγύς ἀμείβειν λόγους ἀξιούντων· οὐτε γὰρ ἐξουσία ποιητικῇ μύθοις τὴν ἀληθεῖαν τρέπων ἡδύνειν σπουδάσει μετράκιον ⁴⁴ ὥτα, οὐτε ταῖς ἐκβολαῖς τὸν ἀκροατὴν διαπλανᾷ τοῦ προκειμένου, ἀλλ' οὕτω περὶ πόδα τοῦ μέτρον ἔθετο τοῖς ἀρχαίοις ὡς μηδὲν ἐκαίνων δεῖσθαι τὸν τούτοις ἐνομιλοῦντα. Τὰς μὲν γὰρ διανοίας οὕτε παρατείνων οὕτε συστέλλων ἀεὶ φυλάσσει κυρίας· καὶ ταῖς λέξεσι δὲ, ὅπου δυνατόν, τὴν ἐγγύτητα καὶ ὁμοιότητα συνδιαφυλάσσει. Οἷς δ' ἐλεγεν ἡ βίβλος τὴν τὰ μέτρα τοῖς λόγοις τεχνισμένην, ἐλεγεν ὧδε·

D τὰ τοῖς λόγοις τεχνισμένην, ἐλεγεν ὧδε·

ratione et manifestissime ex pag. ult.

(40) De qua multa Niceph. Callist. lib. xiv, cap. 23, et alibi. Zonaras etiam contones Homericos Patricii cujusdam opus imperfectum, ab eadem absolutum scribit: et hodie Græce plerique exstant, ut et Latine redditii, tom. VIII *Bibliotheca S. Patrum*.

Δευτερίην ^α καὶ τήνδε Θεοῦ Θέμιδος κάμει A [βιβλίον

Εὐδοκίῃ βασιλίσσῃ Λεοντιάδῃ εὐπατέρειαν.

Καὶ τοῦ Ἰησοῦ δὲ τοῦ Ναυῆ καὶ τῶν Κριτῶν αἱ ἐπιγραφαὶ συνεπιμαρτύρονται τοῖς εἰρημένοις.

ΡΗΑ.

Τῆς αὐτῆς μετάφρασις τοῦ τε θεοπεσίλου Ζαχαρίου καὶ τοῦ προφήτου Δανιήλ· καὶ λόγοι γ' εἰς τὸν ἄγιον Κυπριανόν.

Ἀνεγνώσθη τῷ αὐτῷ μέτρῳ καὶ τῆς αὐτῆς γλώσσης Μετάφρασις προφητικῶν λόγων, τοῦ τε θεοπεσίλου Ζαχαρίου καὶ τοῦ κλεινοῦ Δανιήλ· ἡ αὐτὴ δὲ χάρις τοῦ τεχνίτου διέπρεπε καὶ τοῦτοις.

Ἐμπεριείχοντο δὲ τῷ τεύχει, τῷ αὐτῷ τοῦ μέτρου χαρακτήρι, λόγοι γ' εἰς μάρτυρα τὸν Κυπριανόν· ἐδήλου δὲ ἅρα τὰ σπουδασματα, ὡς παῖδες μητέρα, τῶν τῆς βασιλίδος καὶ ταῦτα ὠδίνων ἔκγονα εἶναι. Ὃν ὁ μὲν πρῶτος λόγος τὰ τε περὶ τῆς μάρτυρος διέξεισιν Ἰουστίνης, ὅπως τε αὐτὴ εἰς Χριστιανὸς μετατέτακτο, καὶ οἱ τεκόντες δι' αὐτῆς ἠλλάξαντο εὐσέβειαν εἰδωλολατρίας· ὅπως τὴν ἐραστὴν πειράσας καὶ κακῶς ἀπαλλάξας, Ἀγλαΐδας ὄνομα ^α, προσέρχεται Κυπριανῷ μάγον τέχνην ἡσυχαστήν, ἀμύναι τε δεῖται δυσερῶντι καὶ τὴν κόρην αὐτῷ πειθήνιον παρασκευάσαι· καὶ ὡς Κυπριανὸς πάσας τε ^β μεθόδους μάγου τέχνης κινήσας, τοὺς τε βαιοτάτους· καὶ χαλεπωτάτους τῶν δαιμόνων πέμψας ἐπὶ τὴν παρθένον, καὶ ἡσχυμένους καὶ νενικημένους τοῦ σταυροῦ τῷ σύμπῳ ἐξ αὐτῶν ἔκεινον ἀναμαθῶν, ἀφίσταται τε τῆς πρὸς ἔκείνων εὐνοίας, καὶ τὰς μαγικὰς ἀπάσας βίβλους κατακαίει, καὶ τέλος τὰ Χριστιανῶν μυεῖται καὶ βαπτίζεται, καὶ θύρας τῆς ἐκκλησίας πιστεύεται, καὶ ἀξιοθεὶς χαρισμάτων πολλοὺς μὲν νόσων, πολλοὺς δὲ δαιμόνων ἐκάθηρε, καὶ λοιπὸν καὶ τοῦ [216 H.] ἀρχιερατικοῦ ἀξιωματος ἀξιοῦται. Ὁ μὲν οὖν πρῶτος λόγος τοιαῦτα. morbis alios, alios demonibus liberasse, donec tandem archiepiscopi quoque dignitate ornaretur. Et hæc quidem liber habet primus.

Ὁ δὲ δεύτερος ἀπάρχεται μὲν τὴν ἐκ νέας ἡλικίας Κυπριανοῦ περὶ τε τὰ εἰδωλα σπουδὴν καὶ τὴν τῶν δαιμόνων θεραπείαν διηγεῖσθαι, τὸν τε περὶ τὰς μαγείας πόθον καὶ τὴν μελέτην, αὐτὸν ἔκείνων εἰσάγων ἐξηγητὴν· καὶ ὅσα ἄλλα μάθοι περὶ τε βοτανῶν καὶ φυτῶν καὶ ζώων φύσεως παντοδαπῶν· καὶ ὅτι ποικίλων δαιμονίων φασμάτων θεατῆς γένοιτο· καὶ ὅπως ἐξ Ἀθηνῶν εἰς Ἄργος, κακείθεν εἰς Φρυγίαν ἀφίκετο ^α, ἱεροουργὸς τε τῶν δαιμονίων ἀπανταχοῦ καθιστάμενος [417 R.] καὶ πολλὴν συνάσκησιν τῆς μαγικῆς ἀθροισζόμενος· εἰτα προῖων ὡς Αἰγύπτου τε ἐπὶ τοῖς αὐτοῖς ἐπέβη καὶ Ἰνδοῦς ἐπῆλθεν, ὅσα

Scriptis divina deductum hoc lega volumen

Eudocia, illustri regina e stirpe Leonti.

Et vero Jesu Nave, Judiciumque libri inscriptiones illis, quæ jam dicta sunt, testimonium præbent.

CLXXXIV.

Ejusdem Eudociæ Metaphrasis metrica, in Zachariam et Danielem prophetas, et in B. Cyprianum martyrem libri III.

Legi eodem carminis genere atque idiomate, Metaphrasim prophetarum librorum beati Zachariæ et incliti Danielis. Eadem autem artificii venustas hæc quoque exornabat.

Hoc ipso item volumine continebantur, simili versuum forma conscripti, libri tres in laudem B. Cypriani martyris (41) : ostendebantque vel ipsa carmina, ut liberi matrem solent, hunc quoque Augustæ partum esse legitimum. Primus horum liber res beatæ Justinæ martyris persequitur, ut in Christianorum illa numerum adoptata, parentes quoque suos ab idolorum ad veri Dei cultum transtulerit : utque amore quidam ejus captus, frustra illa sollicitata, ad Cyprianum magicis deditum artibus se contulerit, rogans perditæ amanti succurrat, ac puellam sibi obsequentem reddat. Addit 128^b Cyprianum omnes magicæ artis rationes incassum tentantem, violentissimos quosque ac perniciosissimos dæmones oppugnandæ virginis castitati immisisse : hos vero pudore suffusus, victosque sacrosanctæ crucis signo, rejectos fuisse, ut ex illis ipsis cognorit. Quare propensum suum in improbos illos spiritus animum deposuisse, omnesque adeo magicos libros flammis tradidisse. Christiana denique fide imbutum, mox etiam baptizatum esse, ac templi janitorem (42) constitutum. Quin et charismatum dona a Deo accepisse, itaque

Secundus deinde, dum a capite panlo alius res Cypriani arcessit, ipsummet narrantem inducit suum jam inde a pueritia in idola studium, cultumque dæmonum, et discendæ magicæ artis cupiditatem atque conatum. Quænam dehinc alia de herbarum variarum, stirpium, atque animalium natura didicerit, utque varia etiam dæmonum ludibria viderit. Quomodo item Athenis Argos, indeque in Phrygiam profectus, dæmonibus ubique sacrificis constitutus fuerit, ac multam magicæ artis exercitationem collegerit. Pergit adhæc narrare, ut in Ægyptum eorumdem causa

VARIE LECTIONES.

^α δευτερίην Casaubonus : libri δευτερίην. ^β Ἀγλαΐδας ὄνομα add. A. ^γ π. τε καὶ μεθ. γ. ^δ ἀφίκοιτο, ἱεροουργὸς δὲ γ.

NOTE

(41) De utrisque his martyribus *Martyrolog. Rom.* 26 Septemb. et *Græc. Menolog.* 2 Octob. Item D. Gregorius Nazianz. *Orat. in B. Cyprian.* qui duos Cyprianos confundere videtur, ut et Prudentius *Hymn.*

xiii Περὶ στεφάν. ac Metaphrastes.

(42) B. Gregor. Naz. *Orat. in B. Cyprianum* N. οὐχόρον facit.

venerit, atque ad Indos accesserit, quæque ibi inopinata et valde absurda, cum alia, tum simulacra viderit atque observarit. Addit se, cum tricesimum jam ætatis annum attingeret, ad Chaldaeos venisse, eorumque litteris institutum, astrologiam accurate perdidicisse, quæque alia cognitu digna apud illos viderentur. Omnia tandem hæc vidisse refutata, quando stulto seu potius animis pernicioso labore hisce artibus impenso, a Justina martyre repulsus est. Commemorat item hic nonnulla, quibus alium se ipse interdum magicis artibus exhibuit, aliosque interdum transformavit: utque a daemonum cultu discedens, eadæmonem minitantem, et ad desperationem usque territantem senserit, ac quomodo horum sit metu liberatus, cum in pium virum incidisset, cui Timotheo nomen. Quomodo præterea Antiochiæ apud frequens auditorium narraverit, nefanda multa se ac prodigiosa effecisse, quibus homines ita decipiebat, ut pro deo ipsum haberent. Lacrymis itaque ac luctu genas ob hæc humectantem, ex memoria improborum facinorum in salutis desperationem iterum delapsurum fuisse, nisi Eusebius quidam optimus ad pietatem et poenitentiam dux, sacre Scripturæ alloquiis, sacrisque narrationibus, desperationis nebulam dissipans, 129^a claræ spei radiis eum illustrasset, et in domum suam deductum cibum capere jussisset, trium dierum inedia jam maceratum. Refert item, ut in sacrum ab illo templum fuerit adductus, et sua ipse manu coram multitudine magicæ artis suæ libros allatos flammis tradiderit, ac bona insuper sua pauperibus distribuerit, atque ad Christianorum inde cœtum aggregatus sit: Eusebius autem hic, ait, sacerdotii dignitate exornatus erat. Accedit quomodo compos factus non esset, bona quoque fortunæ quam deceptoribus nuntio remisso, Christianis est.

Tertius denique martyrium complectitur beati Cypriani, et claræ virginis Justinæ, qui Diocletiano et Maximino Romæ imperantibus, morte testimonium dixerunt fidei. Una enim ad martyrii lauream abrepti sunt; Cyprianus quidem ex patria et urbe Antiochiæ, cujus etiam archiepiscopatum post Anthimum administrarat; Justina vero Damasco; ibi enim illa, postquam Antiochia migrarat (quæ et ipsa virginis patria erat) palam Christum professæ est. His ita captis, cum impij ille hominis sermonibus nihil moveretur, vinculis in sublime rapti latera raduntur, hæc autem boum nervis cæditur. Verum ubi nihil illi de constantia remittere tyranno videntur, in custodiam eos seorsum reductos compingit. Unde post evocatos, cum verbis frustra tentasset, in æream sartaginem (pice, adipe, ac cera in eadem simul mistis, multoque igne accenso)

Α· ἔκει· παράδοξα καὶ δεινῶς ἄτοπα ἄλλα τε καὶ εἰδωλα εἶδ' ἐτε καὶ ἐξέμαθε· καὶ εἰς τριακονταετίαν αὐτῷ τῆς ἡλικίας τελοῦσης ἐπὶ Χαλδαίους ἦλθε, καὶ τὰ ἐκεῖνων πάντα μνηθεὶς ἀστρολογίαν τε ἡκριδύσατο, καὶ εἰ τι ἄλλο σοφὸν ⁸⁶ νομίζεται παρ' αὐτοῖς. Καὶ οἱ ταῦτα πάντα εἶδεν ἐληλεγμένα καὶ μάταιον, μάλλον δὲ ⁸⁷ ψυχῶλεθρον πόνον, προσβαλὼν ταῖς τέχναις τῇ μάρτυρι 'Ιουστίνῃ ⁸⁸. Διέξεισι δὲ ἐν τούτοις ἕνα ὦν αὐτὸς τε αὐτὸν ταῖς μαγείαις ἄλλοις ἄλλον ἐφάντασεν ἄλλοτε, καὶ ὦν ἑτέρους ἐμόρφωσεν· ὅπως τε τῆς δαιμονίων πλάνης ἀποστάς τὸν πονηρὸν ἀπειλοῦντα ἔσχε καὶ εἰς ἀπόγνωσιν ἐκδειμαίνοντα, καὶ ὡς ἐλύθη τούτων τῆς δειλίας ἐντυχὼν ἀνδρὶ θεοσεβεῖ, ὄνομα Τιμοθέῃ. Ἐπ' Ἀντιοχείας τε εἰς ἐπηκοον ⁸⁹ πολλῶν ὡς ἐξήγγειλεν ἔργα πολλὰ ἀθέμιτα ⁹⁰ καὶ ἐκ τέρσαστα διαπράξασθαι, οἷς ἐθουκόμεν ἐλ ἀνθρώπων καὶ θεὸν αὐτὸν τίθεσθαι· ὅπως τε δάκρυσι καὶ θρήνοις ἐρράινετο, καὶ ἡ μνήμη τῶν ἀθεμίτων ἔργων εἰς ἀνεπιστίαν σωτηρίας αὐτὸν πάλιν ἐρρίπτεν, εἰ μὴ τις Εὐσεβίος, εὐσεβείας ἀριστος καὶ μετανοίας ὑψηλῆς, τοῖς τε θεοῖς λογιῶν ⁹¹ καὶ ταῖς ἱεραῖς ἱστορίαις λύσας τὸ τῆς ἀπογνώσεως νέφος, ἠγάσας λαμπρῶν ἐπιτίθων ἅκτισι, καὶ τροφῇ ἔπεισε μετασχεῖν, εἰς οἶκον ἀγαγὼν ὅλας τρεῖς ἡμέρας ἀπόσιτον διαγεγονότα· ὅπως τε εἰς τὸν θείον ἀγεινέων, καὶ ὅπως αὐτὸς ὁ τεχνίτης τὰς μάγους ἐνώπιον πολλῶν βίβλους πυρὶ δίδωσι φέρων, τὸν τε πλοῦτον πένθην νέμει, καὶ τῆς Χριστιανῶν ἀγέλης ἀξιοῦται· ἱερwsύνης δ' ὁ Εὐσεβίος ἀξίωμα περιέκειτο. Καὶ ὡς Ἀγλαΐδας ὁ τῆς 'Ιουστίνης δεινὸς ἐρασθῆς, ἀποτυχὼν ὦν ἐσπούδαζε, τότε δὴ καὶ αὐτὸς τὸν τε ⁹² πλοῦτον πένθην διανέμει, καὶ τῶν δαιμόνων ὡς ἀπατηλῶν ἀλογήσας τὰ Χριστιανῶν ἀντηλλάξατο. Οὕτω καὶ ὁ δεῦτερος λόγος.

Αγλαΐδας, gravis ille Justinæ prociis, cum volī pauperibus omnia erogaverit, et demonibus tan-

Ο δὲ τρίτος τὸ μαρτύριον τοῦ ἁγίου Κυπριανοῦ καὶ 'Ιουστίνης τῆς καλλιπαρθένου μετρεῖ, οἱ ἑμαρτύρησαν Διοκλητιανοῦ καὶ Μαξιμιανοῦ τὴν Ῥωμαίων ἀρχὴν ἔχοντων. Συνέληφθησαν δ' ἐπὶ τὸ μαρτύριον ὁ μὲν ἐξ Ἀντιοχείας, ἥς καὶ μετὰ Ἀνθίμον τὸν ἀρχιερατικὸν ἔθουε θεσμὸν, τὴν αὐτὴν καὶ πατριὰ λαχὼν, ἡ δὲ ἐκ Δαμασκοῦ· ἔκει γὰρ τῆς Ἀντιόχου μεταστᾶσα (αὕτη δὲ καὶ τῇ παρθένῳ [217 H.] ἐχηρμάτιζε πατρις) τὸν Χριστὸν ἐκήρυσσε λαμπρῶς. Συλλήφθεντες δὲ, ὁ μὲν μὴ πειθόμενος τοῖς τοῦ δεσποῦντος λόγοις μετέωρος δεσμοῖς αἰρεται καὶ τὰς πλευράς ζυεταί ⁹³, ἡ δὲ βουλεύροις τύπτεται. Ὡς δὲ οὐδεμία ἐνδοῖσι ἐν αὐτοῖς ὑπὸ τοῦ τυραννοῦντος ἐνωρᾶτο, φυλακαῖς μὲν τότε κεχωρισμένους καθειργνύει, εἰτα μετακαλεσάμενος, ἐπεὶ λόγους πειρῶν πάλιν ἀπετύγχανεν, ἐν χαλκῷ τηγάνῳ πίσεως ⁹⁴ καὶ στέατος καὶ χρυροῦ βληθέντων καὶ πολλῆς φλογὸς

VARIE LECTIONES.

- ⁸⁶ σοφὸν A : φιλόσοφον C. ⁸⁷ δὲ A : καὶ C. ⁸⁸ post 'Ιουστίνῃ cum A omisi ἀπεκρούσθη. δὲ A : τί C. ⁸⁹ ὑπήκοον A. ⁹⁰ ἀθέμιστα A. ⁹¹ λόγοις C. ⁹² τε add. A. ⁹³ ζέεται C. ⁹⁴ πίσεως A : μετὰ πίσεως C.

ἀναφθείσης ἐμβάλλει τοὺς μάρτυρας Κυρίου. Ἐγ-
καρτερούντων δὲ τῶν ἀθλητῶν τῇ βασάνῃ, μᾶλλον δ'
ὡς ἐν ὁρώσῃ φαιδρῷς Θεὸν ὑπὲρ ὧν ⁸⁸ κρείττους
ἔδυνων ἐγίνοντο δοξαζόντων, [420 R.] Ἀθανασίος τις
ἄθλιος δαιμόνων ἱερεὺς καὶ τοῦ θεοῦ πρότερον
συνήθης Κυρίου, σύνεδρος τε ⁸⁹ τηλικάδε τοῦ
κολάζοντος χρηματίζων, ἀπονοῖα ληφθεὶς ἐτόλμα
βαίνειν ἐπὶ τοῦ πυρὸς, τοὺς οἰκείους ἐπικαλούμενος
θεοὺς ⁹⁰, σμικρύνειν τὸ θαῦμα ἐν τῷ μῆδ' αὐτόν τι
παθεῖν διατεινόμενος. Τὸ δὲ πλεόν ηἰζέτο· αὐτίκα
γὰρ οὗτος πυρὸς βαπάνη καὶ τέφρα ἐδείκνυτο. Ἐξ-
απορήσας δὲ ὁ κολάζων ἀναπέμπειν ἔγνω τοὺς μάρ-
τυρας πρὸς Διοκλητιανὸν, γράψας καὶ ἅ τε πάθοιεν
καὶ ὡς κρείττους πασῶν ⁹¹ εἰσι βασάνων. Ὁ δὲ
ταῦτα ἐν τῇ Νικομήδους διαγνοὺς προστάσσει πρὸς
τῷ παρακειμένῳ τῇ πόλει ποταμῷ (Γάλλος δ' ὀνό-
μαστο) τὰς κεφαλὰς τοὺς μάρτυρας ἀπομηθῆναι.
Συν οἷς καὶ Θεοκτίστος αὐθωρὸν ὤφθη μάρτυς,
Ἐλεγχον εὐρὼν τῆς εὐσεβείας τὸ προσφθίγασθαι
τῷ μάρτυρι Κυρίου. Τὰ δὲ λείψανα τῶν ἁγίων ναῦ-
ται τινες ἀπὸ Ῥώμης ἐπιδημηκότες ἄντι, ὧν ἦν
ἐταῖρος καὶ ὁ μάρτυς Θεοκτίστos, οὗτοι λαθόντες τοὺς
φύλακας ἀνείλοντο καὶ εἰς Ῥώμην ἀπεκόμισαν, ἐν
ᾗ καὶ ναὸς αὐτοῖς περικαλλῆς, ἐγγίζων τῷ Κλαυδίῳ
φόρῳ, ἀνηγέρθη, ἔργον Ῥουφίνης εὐσεβόφρονος, ἧς
τὸ γένος εἰς τὸ Κλαυδίῳ διέβαιναν αἷμα. Ταῦτα καὶ
ὁ ⁹² τρίτος λόγος.

ΡΘΕ.

Διονυσίου Αἰγείας Δικτυακῶν κεφάλαιον ρ'.

Ἀνεγνώσθη ¹ βιβλικὰριον Διονυσίου Αἰγείας, ^C
Δικτυακῶν ἐπιγραφὴν ἔχον, ἐν ᾗ κεφάλαια περιέ-
ληπτο τὸν ἀριθμὸν ρ'. Πρῶτον ὅτι ἐξ ἀμφοτέρων ἡ
τοῦ σπέρματος καταβολὴ καὶ ζωογονία, δεῦτερον ὅτι
οὐκ ἐξ ἀμφοτέρων τρίτον ὅτι ἀφ' ὅλου τοῦ σώματος
ἡ τοῦ σπέρματος ἔκκρισις γίνεται, τέταρτον ὅτι οὐκ
ἀφ' ὅλου, ἀλλ' ἀπὸ τῶν διδύμων ² ὅτι ἡ πέψις
θερμασία γίνεται, ³ ὅτι καὶ ⁴ ἡ πέψις οὐ γίνεται
θερμασία· ⁵ ὅτι τρίψις ἡ πέψις, ἢ καὶ ὅτι οὐ τρίψις
ἡ πέψις· ⁶ ὅτι ἰδιότητι πνεύματος ἡ πέψις, ⁷ καὶ ὅτι
οὐκ ἰδιότητι πνεύματος ἡ πέψις· ⁸ καὶ ὅτι σήψις ἡ πέ-
ψις, ⁹ καὶ ὅτι οὐ σήψις ἡ πέψις· ¹⁰ καὶ ὅτι θερμασίας
ἰδιότητι ἡ πέψις, ¹¹ καὶ ὅτι οὐ χυμῶν ἰδιότητι ἡ πέ-
ψις· ¹² καὶ ὅτι διαφέρει τὸ θερμὸν ποιότητι, ¹³ ὅτι οὐ
διαφέρει τὸ θερμὸν ποιότητι· ¹⁴ ὅτι θερμασία ἡ
ἀνάδοσις, ¹⁵ καὶ ὅτι οὐ θερμασία· ¹⁶ ὅτι ἡ ἀνάδοσις
τὸ τὴν θερμασίαν [218 H.] ἐφ' ἑαυτὴν ἔλκειν, ¹⁷ καὶ
ὅτι οὐκ ἐφέλκεται τὸ θερμὸν κα' ὅτι τῷ πνεύματι
ἡ ἀνάδοσις, ¹⁸ καὶ ὅτι οὐ τῷ πνεύματι ἡ ἀνάδοσις·
¹⁹ καὶ ὅτι τῇ τῶν ἀρτηριῶν παραθέσει ἡ ἀνάδοσις, ²⁰
καὶ ὅτι οὐ τῇ τῶν ἀρτηριῶν παραθέσει ἡ ἀνάδοσις.

VARIAE LECTIONES.

⁸⁸ ὧν A: οὐ γ. ⁸⁹ τε] malim δέ. ⁹⁰ θεοὺς A: θεοὺς καὶ γ. ⁹¹ πασῶν] ἀπάντων A. ⁹² ὁ add. Ἐγ-
γνώσθη — 130 b, 23. ἀνεύθυνον om. A. quippe quæ infra (cod. 211) recurrant. ¹ ὅτι καὶ] immo καὶ
ὅτι.

NOTÆ.

(43) Cuius neque in Rom. Martyrol. aut Græco
Menolog. neque apud D. Nazianz. ulla mentio. Eu-
dociam tamen secutus est Sim. Metaphrast.

(44) Omnia hæc capita totidem pene verbis, addita
duntaxat censura brevissima, repetuntur infr.

A martyres Dei coniecit. Ibi cum athlete illi fortiter
in cruciatibus perdurarent, ac potius velut in rore
Deum, quod tormentis superiores evasisent, læti
laudarent, Athanasius quidam miser, dæmonum sa-
cerdos, beato Cypriano antea per familiaris, et assessor
tum forte iudicis tormenta inferentis, mentis cæci-
tate correptus, ausus est, deos suos familiares invo-
cans, in ignem quoque ingredi, sed dum miraculum
extenuare nititur, si et ipse sine noxa ibidem per-
duraret, magis illud auxit. Confestim enim ab igne
absumptus in cinerem versus est. Hæsitans ergo
iudex, decrevit martyres ad Diocletianum mittere,
et ad eum, tum quæ pertulissent tormenta, tum quem-
admodum pœnis essent omnibus superiores, per-
scribere. Quæ cum imperator Nicomedie intellexis-
set, præcepit martyres ad vicinum urbi flumen,
cui ^{129b} Gallo nomen, capite truncari. Cum his,
et eadem ipsa hora Theoctistus (43) martyri pal-
mam accepit, pietatis suæ hoc solo dato indicio,
quod martyrem Christi salutasset. Reliquias istorum
sanctorum nautæ quidam Roma eo nuper delati,
quibus et Theoctistus martyr usus fuerat familia-
riter, clam custodibus abstulerunt, Romamque ven-
xerunt, ubi et pulchrum ipsis templum Claudii
foro proximum excitatum, opera Rufinæ piæ ma-
tronnæ, quæ generis stirpem a Claudio imperatore
repetebat. Et hæc quidem libro tertio.

CLXXXV.

Dionysii Egei Dictyaca.

Legi bellum Dionysii Egei, cui Dictyaca titu-
lus est, capita (44) centum comprehendentem. Pri-
mum est ab utroque parente semen emitti, gigni-
que animal. 2. Secundum, id non ab utroque fieri.
3. E toto corpore seminis fieri excretionem. 4.
Non e toto corpore, sed e testibus. 5. Concoctio-
nem per calorem fieri. 6. Concoctionem non fieri
per calorem. 7. Per attritum sive subactionem [ali-
menti] concoctionem fieri. 8. Non fieri. 9. Proprio
spiritus [calore] concoctio fit. 10. Id negat. 11.
Putrefactione concoctionem fieri. 12. Negat hoc.
13. Caloris (45) proprietate concoctionem esse.
14. Non succorum proprietate concoctionem fieri.
15. Calorem nativum ad qualitatem pertinere. 16.
Calorem illum ad hanc non pertinere. 17. Per ca-
lorem fieri ciborum digestionem. 18. Idem negat.
19. Digestionem ex eo fieri (46), quod calor ad se
trahat. 20. Non attrahere calorem. 21. Spiritu fieri
digestionem. 22. Idem negat. 23. Arteriarum ap-
plicatione digestionem fieri. 24. Id negat. 25. Quod
per defectum, qui cum vacuitate est, digestio fiat.

cod. 211.

(45) Cod. 211. inf. utriusque horum capitum ad-
versa disputatio indicatur.

(46) Ex cod. 211, lego hic τῷ... ἔλκειν.

26. Non per defectum incertum sive quemcunque digestionem fieri. 27. Glaucedinem ex eo oriri, quod meatus visualis alimento destituatur. 28. Negat id. 29. Per sanguinis illapsus in visuale meatum, glaucedinem fieri. 30. Negat id. 31. Crassitie humorum atque exhalatione glaucedinem fieri. **130^a** 32. Idem inficiatur. 33. Phrenitidem per meningis distensionem, sanguinisque corruptionem fieri. 34. Phrenitidem ita fieri negatur. 35. E caloris nimia abundantia phrenitidem accidere. 36. Quod sequitur caput idem negat. 37. Contingere phrenitidem ex inflammatione. 38. Negatur. 39. Lethargum inflammatione gigni. 40. Mox idem negat. 41. Lethargicum morbum distentione fieri et corruptione. 42. Lethargicum non ob multitudinem, sed ob qualitatem eorum, quæ exhalantur accidere. 43. Edendi bibendique appetitum toto corpore diffundi. 44. Non in toto corpore hunc esse appetitum, sed in stomacho. 45. Edendi bibendique appetitum in imaginatione esse. 46. Sitim nasci ex humorum indigentia. 47. Non in humidorum defectu sitim esse. 48. Duplicem quamdam esse in stomacho operationem. 49. Hoc negat. 50. Exteriore illam cerebri pelliculam, quæ in cavo est, principium esse nervorum. 51. Hoc idem negatur. 52. Pharmaca cum per corpus sparguntur, purgare. 53. Non cum diffunduntur, sed ipso alapsu suo purgare asserit. 54. Pharmacis utendum esse purgativis. 55. Deinde id negat. 56. Venam (47) esse incidendam. 57. Non esse ait. 58. Febri- ciantibus non utiliter porrigi vinum asserit. 59. Recte iis præberi vinum. 60. Febri- ciantibus esse balneum adhibendum. 61. Idem negat. 62. Opor- tere in morborum incrementis clystere uti. 63. Negat id. 64. Utendum esse inunctionibus in principiis. 65. Idem negat. 66. Non esse caput cataplasmatibus curandum, sed olfactoria duntaxat ad- hibenda. 67. Utendum esse in capite cataplasmatibus. 68. Quæ vomitum provocent juvare. 69. Non esse utendum iis quæ vomitum cient. 70. Cor sanguinem non emittere. 71. Tamen id asserit. 72. Cor spiritum non emittere, sed arterias illum attrahere. 73. Cor spiritum emittere, neque ab arteriis attrahi. 74. Cor per se moveri. 75. Idem inficiatur. 76. Arterias ex natura sanguinem continere. 77. **D** Arterias non esse sanguinis receptaculum. 78. Om- nia vasa ubi prominent ac turgent, simpla esse. 79. Receptacula esse texta involucra. 80. Per ner- vos sensum ac **130^b** motum perfici. 81. Id ita fieri negat. 82. Venarum principium cor esse. 83. Idem statim negat. 84. Jecur esse venarum prin- cipium. 85. Mox id inficiatur. 86. Venarum prin- cipium esse ventriculum. 87. Id mox inficias ire non dubitat. 88. Receptaculorum omnium originem esse

A κε' ετι τῇ κατὰ τὸ κενὸν ἀπουσίᾳ ἢ ἀνάδοσις, κ' καὶ ετι οὐ τῇ κατὰ τὸ δῶλον ἀπουσίᾳ ἢ ἀνάδοσις· κ' ετι δι' ἀτροφίαν τοῦ ὁρατικοῦ πόρου ἢ ἀπογλαύκωσις γίνεται, κη' καὶ ετι οὐ δι' ἀτροφίαν τοῦ ὁρατικοῦ πόρου ἢ ἀπογλαύκωσις γίνεται· κθ' ετι κατὰ παρέμ- πτωσιν αἵματος εἰς τὸν ὁρατικὸν πόρον ἢ ἀπογλαύ- κωσις γίνεται, λθ' ετι οὐ κατὰ παρέμπτωσιν αἵ- ματος εἰς τὸν ὁρατικὸν πόρον ἢ ἀπογλαύκωσις γίνεται· λα' ετι καθ' ὑγρῶν πᾶχος καὶ διαπνοῇ ἢ ἀπογλαύ- κωσις γίνεται, λβ' καὶ ετι οὐ καθ' ὑγρῶν πᾶχος καὶ διαπνοῇ ἢ ἀπογλαύκωσις γίνεται· [421 K.] λγ' ετι ἡ φρενίτις κατὰ διάστασιν τῆς μήνιγγος καὶ φθορὰν τοῦ αἵματος γίνεται, λδ' καὶ ετι οὐ διὰ ταύτην ἡ φρενίτις γίνεται· λε' ετι κατὰ θερμασίας πλεονασμῶν ἡ φρενίτις συμβαίνει, λς' καὶ ετι οὐ διὰ τοῦτο· λς' ετι διὰ φλεγμονὴν ἡ φρενίτις συμβαίνει, λη' καὶ ετι οὐ διὰ φλεγμονὴν· λθ' ετι ὁ λήθαργος κατὰ φλεγμο- νὴν γίνεται, μ' καὶ ετι ὁ λήθαργος οὐ γίνεται κατὰ φλεγμονὴν· μα' ετι κατὰ διάστασιν οἱ λήθαργικοὶ καὶ φθορὰν μβ' ετι ληθαργικὸς οὐ παρὰ τὸ πλήθος, ἀλλὰ τὴν ποιότητα τῶν διαπνεομένων συμβαίνει· μγ' ετι περὶ ὅλον τὸ σῶμα ἡ δρεξις τοῦ φαγεῖν καὶ πιεῖν ὑπάρχει, μδ' καὶ ετι οὐ περὶ ὅλον, ἀλλὰ περὶ τὸν στό- μαχον· με' ετι ἡ τοῦ φαγεῖν καὶ πιεῖν δρεξις περὶ διάνοιάν ἐστι· μς' ετι καθ' ὑγρῶν ἐνδειαν γίνεται τὸ δι- ῆφο· μζ' καὶ ετι οὐχ ὑγρῶν ἀλλεῖφει γίνεται τὸ δι- ῆφο· μη' ετι περὶ τὸν στόμαχόν ἐστὶ τις διπλὴ ἐνέρ- γεια, μθ' καὶ ετι οὐχ ἐστὶ διπλὴ τις ἐνέργεια περὶ τὸν στόμαχον· ν' ετι ἡ ἐκτὸς μήνιγξ ἡ ἐν τῷ κοιλώ- **C** ματι ἀρχὴ τῶν νεύρων ἐστὶ· να' ετι οὐχ ἡ ἐκτὸς μή- νιγξ ἀρχὴ τῶν νεύρων ἐστὶ· νβ' ετι ἀναδιδόμενα τὰ φάρμακα καθαίρει, νγ' ετι οὐκ ἀναδιδόμενα τὰ φάρ- μακα, ἀλλὰ κατὰ τὴν πρόσπτωσιν καθαίρει· νδ' ετι χρη- στέον τοῖς καθαριτικοῖς, νε' καὶ ετι οὐ χρηστέον· νς' ετι φλεβοτομίᾳ χρηστέον, νς' καὶ ετι οὐ χρηστέον· νη' ετι οἶνου δόσις οὐ χρησίμη ἐπὶ τῶν πυρεσσόντων, νθ' καὶ ετι οἶνος δοτέος τοῖς πυρεσσουσιν· ξ' ετι τὸ λουτρον τοῖς πυρεσσουσιν ἐπακτέον, ξα' καὶ ετι οὐκ ἐπακτέον· ξβ' ετι δεῖ ἐν ταῖς ἐπιτάσεσι κλύζειν, ξγ' καὶ ετι οὐ δεῖ· ξδ' ετι δεῖ ἐν ταῖς ἀρχαῖς ἐπαλείφει χρησθαι, ξε' καὶ ετι οὐ δεῖ· ξς' ετι οὐ δεῖ καταπλάσ- σιν τὴν κεφαλὴν, ἀλλὰ τοῖς ὀσφραντοῖς μόνους χρη- σθαι, ξζ' καὶ ετι δεῖ^a χρησθαι καταπλάσμασιν ἐπὶ τῆς κεφαλῆς· ξη' ετι ἐμετοποία συμφέρεται, ξθ' καὶ ετι οὐ χρηστέον ἐμετοποίᾳ· ο' ετι οὐκ ἐπιπέμπει ἡ καρδία αἷμα, οα' καὶ ετι ἐπιπέμπει· οβ' ετι οὐχ ἡ καρδία ἐπιπέμπει τὸ πνεῦμα, ἀλλ' αἱ ἀρτηρίαι ἔλ- κουσιν, ογ' καὶ ετι ἡ καρδία ἐπιπέμπει τὸ πνεῦμα, καὶ οὐχ αἱ ἀρτηρίαι ἔλκουσιν· οδ' ετι ἐξ ἐαυτῆς ἡ καρδία κινεῖται, οε' καὶ ετι οὐκ ἐξ ἐαυτῆς ἡ καρδία κινεῖται· ος' καὶ ετι κατὰ φύσιν αἷμα ἐν ταῖς ἀρτηρίαις ὑπάρχει, ος' [219 H.] ετι οὐχ αἵματος ἀγγεῖον αἱ ἀρτηρίαι· οη' ετι πάντα τὰ ἀγγεῖα ἐν τῷ ὅγκῳ ἀπὸ ἐστὶν, οθ' καὶ ετι ἐστὶ τὰ ἀγγεῖα πλέγματα· π' ετι

^a δεῖ] libri οὐ δεῖ.

VARIE LECTIONES.

NOTÆ.

(47) Absunt hæc duo capita cod. 211, quorum loco 13 et 14 capitulis adversa sententia illis propo- nitur. Ita capitulum utrobique numerus idem efficitur.

διὰ τῶν νεύρων αἰσθησὶς καὶ κίνησις ἐπιτελεῖται. πα' καὶ ὅτι οὐ διὰ τῶν νεύρων ἡ αἰσθησὶς καὶ κίνησις ἐπιτελεῖται· πβ' ὅτι ἀρχὴ φλεβῶν ἢ καρδία, πγ' καὶ ὅτι οὐκ ἀρχὴ φλεβῶν ἢ καρδία· πδ' ὅτι ἡπαρ ἀρχὴ φλεβῶν, πε' καὶ ὅτι οὐκ ἡπαρ ἀρχὴ φλεβῶν· πς' ὅτι κοιλία φλεβῶν ἀρχὴ, πζ' καὶ ὅτι οὐκ ἀρχὴ φλεβῶν ἢ κοιλία· πη' ὅτι πάντων τῶν ἀγγείων ἀρχὴ μῆνιγξ, πθ' καὶ ὅτι οὐκ ἀρχὴ πάντων τῶν ἀγγείων ἢ μῆνιγξ· ι' ὅτι πνεύμων ἀρτηριῶν ἀρχὴ, ια' καὶ ὅτι οὐκ ἔστιν ἀρτηριῶν ὁ πνεύμων ἀρχὴ· ιβ' ὅτι ἡ παρὰ τὴν βά-
 χιν ἀρτηρία ἀρτηριῶν ἀρχὴ, ιγ' καὶ ὅτι οὐκ ἡ παρὰ τὴν βάχιν ἀρτηρία ἀρτηριῶν ἀρχὴ· ιδ' ὅτι καρδία ἀρτηριῶν ἀρχὴ, ιε' καὶ ὅτι οὐκ ἔστιν ἀρχὴ ἀρτηριῶν ἢ [424 R.] καρδία· ις' ὅτι οὐκ ἡ καρδία ἀρχὴ νεύρων, ἀλλ' ἡ περιέχουσα τὸν ἐγκέφαλον μῆνιγξ, ιζ' καὶ ὅτι οὐκ ἡ περιέχουσα τὸν ἐγκέφαλον μῆνιγξ ἀρχὴ νεύρων· ιη' ὅτι οὐ περὶ καρδίας τὸ διανοητικόν, ἀλλὰ περὶ καρδίας τὸ διανοητικόν· ρ' ὅτι τὸ διανοητικόν ἔστι περὶ κοιλίαν ἐγκεφάλου.

Ταῦτα μὲν τὸ βιβλιόδιον τῶν Διονυσίου Δικτυακῶν διελέγετο. Οὐκ ἄχρηστον δὲ πρὸς τε γυμνασίαν διαλεκτικὴν καὶ δοξῶν εἰδοσιν ἐνίων ἱατρικῇ θεωρίᾳ οἰκείων. Δοκεῖ δὲ καὶ δοξάζειν· ταί· δόξαις, πλὴν οὐκ ἐν ἀπάσαις ἐκφέρεται πρὸς τὸ πάγιον· καὶ ἀνεύθυνον.

ΠΗΓ.

Κόνωνος διηγήσεις γ', καὶ Ἀπολλοδώρου γραμματικὴ ἢ λεγόμενη Βιβλιόθηκη.

Ἀνεγνώσθη βιβλιόδιον, Κόνωνος Διηγήσεις. Προσφωνεῖ μὲν τὸ πονημάτιον Ἀρχελαῷ Φιλοπάτορι βασιλεῖ, περιέχεται δ' αὐτῷ ἐκ πολλῶν ἀρχαίων συνειλεγμένα γ' διηγήματα.

Ὅν πρῶτον τὰ περὶ Μίδα καὶ Βριγῶν, ὅπως τε θησαυρῷ περιτυχὼν ἀθρόον τε εἰς πλοῦτον ἤρθη, καὶ Ὀρφέως κατὰ Πιέρειαν τὸ ὄρος ἀκροατὴς γενόμενος πολλὰς τέχνας Βριγῶν βασιλεύει. Καὶ ὡς Σειληνὸς περὶ τὸ Βρέμιον ὄρος Μίδου βασιλεύοντος ὤφθη, ὅφ' ὧ καὶ τὸ ἔθνος ὥκει πολυανθρωπώτατον ὄν· καὶ ὡς ἤχθη τὸ ζῶον ἐξηλλαγμένον τὴν ἰδέαν ὡς ἐν ἀνθρώπου φύσει. Καὶ ὅπως αὐτῷ χρυσοὺς ἐγένετο καὶ τὰ εἰς τροφὴν παρατιθέμενα ἅπαντα· καὶ ὡς διὰ τοῦτο πείσας τὸ ὑπῆκοον ἀπ' Εὐρώπης διαβῆναι τὸν Ἑλλησποντον ὑπὲρ Μυσίαν ὥκισε, Φρύγας ἀντὶ Βριγῶν βραχὺ τι παραλλαγήσεως τῆς λέξεως μετονομασθέντας. Μίδας δὲ πολλοὺς ἔχων ἀπαγγέλλοντας αὐτῷ τὰ ὅσα ἐλέγετο τε καὶ ἐπράττετο τοῖς ὑπηκόοις, καὶ διὰ τοῦτο ἐν τῷ ἀνεπιβουλεύτῳ τὴν βασιλείαν ἔχων καὶ εἰς γῆρας ἐλθὼν, μακρὰ ὥτα ἔχειν ἐλέχθη, καὶ κατ' ὀλίγον ἡ φήμη θου ὥτα τὰ μακρὰ μεταποιεῖ, καὶ ἀπὸ τοῦ σκῶψαι τὴν ἀρχὴν ὁ λόγος ἔργον εἶναι ἐπιστεύθη.

VARIE LECTIONES.

Ἀ παρὰ libri περί. * δικάζειν C. * πάγιον C: πανάγιον ζ. * Σειληνὸς παρὰ ζ. βρέμιον A: Βριμίον ζ. * καὶ τὰ — παρατιθέμενα A: τὰ — παραθέμενα ζ. * ὥκισε Kannius: libri ὥκησε.

NOTÆ.

(48) Colloquium quoddam Sileni cum Mida, conscriptum a Theopompo exscripsit Ælian. lib. iii Var. Hist. cap. 18. Capti Sileni meminit et Tuscul. i, ext. (49) Max. Tyriusorat. 31. Lucian. in Votis. Philostrat. lib. i Imag. adagia; Ovid. Metamor. lib. ii.

meninga. 89. Negat hoc. 90. Arteriarum principium esse pulmonem. 91. Sequens mox caput id iusticiatur. 92. Arteriam illam, quæ juxta dorsi spinam est, arteriarum esse originem. 93. Statim id refellit. 94. Cor arteriarum esse principium. 95. Id negat. 96. Non cor esse principium nervorum, sed membranulam, qua cerebrum continetur. 97. Membranulam illam non esse principium nervorum. 98. Non in corde, sed capite intelligendi vim sitam esse. 99. Insequens vero contra, non capite nos, sed corde intelligere vult. 100. Intelligendi vim in cerebri ventriculo sedem habere.

ἢ [424 R.] καρδία· ις' ὅτι οὐκ ἡ καρδία ἀρχὴ νεύρων, ἀλλ' ἡ περιέχουσα τὸν ἐγκέφαλον μῆνιγξ ἀρχὴ νεύρων· ιη' ὅτι οὐ περὶ καρδίας τὸ διανοητικόν, ἀλλὰ περὶ καρδίας τὸ διανοητικόν ἔστι περὶ κοιλίαν ἐγκεφάλου.

B Hæc quidem omnia Dionysius libello *Dictyaco-*rum disseruit: neque is sane infructuosus est labor dialecticæ exercitationi, neque ad opinionum quarundam intelligentiam, quæ medicæ sunt speculationis propriæ. Videtur autem et iudicium de his opinionibus ferre, non per omnia tamen sancte incorrupteque iudicat.

CLXXXVI.

Cononis Narrationes I, et Apollodori Grammatici Bibliotheca

Lectus est libellus Narrationum-Cononis, quod quidem opusculum Archelao Philopatori regi inscriptum, e variis veterum scriptis collectas continet narrationes quinquaginta.

Prima est de Mida et Brigibus, ut in thesaurum ille incidens, ingentes subito sit nactus opes, ut post Orpheum in Pieria monte auditum, variis artibus Brigibus imperarit. Quomodo item Silenus juxta Brimium montem Mida regnante, sit visus, ad quem montem gens iila frequenter habitabat, et quomodo (48) adductum sit illud animans peregrina et inusitata forma, cum tamen humanam naturam atque indolem referret. Quomodo etiam omnia, quæ pro cibis apponebantur, in aurum illi sint conversa (49), utque per hoc persuasis subditis ex Europa in Hellespontum trajicere, ultra Mysiam incoluerit, Phrygibus pro Brigibus (50) parva vocis immutatione suis appellatis. Porro Midas, quod multos (51) haberet internuntios eorum quæ et dicereantur a subditis et gererentur, atque ita tutus ab insidiis usque in extremam ætatem imperium administraret, longas (52) habere aures 131a dictus est: quas etiam paulatim fama in asininas commutavit. Haec e joco initio sumpto, verum esse tandem, quod dicebatur, creditum est.

(50) Herod. lib. vii; Strabo, lib. lxxvii; Cic. De orat. Stephan.

(51) Vide Suid. voce Midas, et ibi multas hujus de auribus famæ opiniones.

(52) Lucian. De non cred. calumn.

Altera narratio de Byblide instituitur. Filia (53) A hæc fuit Mileti, fratrem habens Caunum. Habitarunt vero Miletum (54) Asiæ (55), quæ post quidem Iones illi, qui Athenis cum Neleo (56) profecti erant, tenuerunt, tunc autem Cares (57) eam incolebant, populus frequens, ac vicatim habitans. Caunus (58) hic impotenti correptus amore Byblidis sororis, cum ea potiri non posset, multa licet movisset, terram illam deseruit. Qui ubi non comparuit, doloribus plurimis affecta Byblis, paternam et ipsam domum reliquit, et per desertam diu oberrans, atque ob frustratos amores animo fracta, nexu de zona laqueo, ex nuce seipsam suspendit. Inde lente illa lacrymæ fluxerunt, fonsque hinc enatus, quem Byblida indigenæ nominant. Caunus ipse vagus interim oberrans, in Lyciam tandem pervenit. Huic ipsi Pronoe, una et Naiadibus, flumine emergens, quæ Byblidi accedissent narrat, utque amore sit coacta mori. Suadet insuper sibi ut connubio jungatur, quo ejus oræ regnum occupet, quod in jam jam collatum fuerat. Ita Caunus e Pronoe Ægialum sustulit, qui et ipse regnum, patre defuncto, tenuit : collectoque populo sparsim habitante, urbem flumini impositam exædificavit magnam atque opulentam, quam de patris nomine Caunum (59) appellavit.

Tertia : Ad Ionium mare Scheria insula non procul ab Epiro et Cerauniis montibus sita dicitur. Hæc Phæacas incolas tenuit, qui initio quidem indigenæ fuerunt, imposito huic nationi nomine a quodam ejus regionis rege, donec post Corinthiorum (60) pars eo commigravit nomenque exiade commutavit ut Corcyra (61) diceretur, quæ (62) et maris ibidem imperium habuit. Phæace autem insulæ rege mortuo, liberi ejus Alcinoos et Locrus inter se dissidentes, ita tandem convenerunt, ut Alcinoos quidem Phæacidi imperaret, Locrus vero pretiosas opes mobiles, partemque populi auferens, regione excederet. In Italiam igitur hic adnavigans, a Latino Itolorum rege hospitio acceptus est, qui filiam quoque suam Laurinam eidem nuptiis dedit. 131^b Qua etiam ex causa Phæaces Italicos hosce Locrenses in cognatos asciverunt. Accidit deinde ut Hercules eadem tempestate elegantes Geryonis boves ex Erythia abigens, in Italiam adveniret, atque a Locho humaniter hospitio exciperetur. Has itaque Latinus boves

Δεύτερον τὰ περὶ Βυβλίδος, ὡς παῖς ἦν Μιλήτη, ἔχουσα¹⁰ ἐξ αὐτῆς ἀδελφὸν Καῦνον. Ὅκουν δὲ Μιλήτων τῆς Ἀσίας, ἣν ὕστερον μὲν Ἴωνες καὶ ¹¹ οἱ ἀπ' Ἀθηῶν μετὰ Νηλέως ὁρμηθέντες ὤκησαν, τότε ¹² δ' ἐνέμοντο Κᾶρες, ἔθνος [220 H.] μέγα, κωμητὸν οἰκοῦντες. Καῦνῳ δ' ἔρω, ἐγείρεται ἀμήχανος τῆς ἀδελφῆς Βυβλίδος· ὡς δ' ἀπετύγγανε πολλὰ κινήσας, ἔξεισι τῆς γῆς ἐκείνης. Καὶ ἀφανισθέντος, μυχρῶ δ' αὖτε κατεχομένη ἡ Βυβλὶς ἐκλείπει καὶ αὐτὴ τὴν πατρῴαν οἰκίαν, καὶ πολλὴν ἐρημίαν πλανηθεῖσα, καὶ πρὸς τοὺς ἀτελεῖς ἡμέρους ἀπαγορεύουσα, βρόχον τὴν ζώνην τινὸς καρύας καθάψασα ἑαυτὴν ἀνήρτησεν· ἐνθα δὴ ¹³ κλειούσης αὐτῆς ἐβρύθη τὰ δάκρυα καὶ κρήνην ἀνήκα, Βυβλίδα τοῖς ἐπιχωρίοις ὀνομα. Καῦνος δὲ ¹⁴ πλανώμενος εἰς Λυκίαν φθάσει, καὶ τοῦτ' αὖ Προνόη (Ναῖς δ' ἦν αὕτη) ἀναδύσα τοῦ ποταμοῦ τὰ τε συνεχεχθέντα τῇ Βυβλίδι λέγει, ὡς ἐχρήσατο ¹⁵ ἔρωτι δικαστῇ, καὶ παῖθει αὐτὸν αὐτῇ ἐπὶ τῷ ¹⁶ τῆς χώρας λαβεῖν τὴν βασιλείαν (καὶ γὰρ εἰς αὐτὴν ἀνήπτο) συνοικήσαι. [425 R.] Ὅ δὲ Καῦνος ἐκ τῆς Προνόης τίκτει Αἰγιάλῳ, ὃς καὶ παραλαβὼν τὴν βασιλείαν, ἐπεὶ ὁ πατὴρ ἐτελεύτησεν, ἡθροισέ τε τὴν λαὸν σποράδην οἰκοῦντα καὶ πόλιν ἔκτισεν ἐπὶ τῷ ποταμῷ μεγάλῃ καὶ εὐδαίμονα, Καῦνον ἀπὸ τοῦ πατρὸς ἐπονομάσας.

Τρίτον ¹⁷, ἡ παρὰ τὸν Ἰόνιον πόντον Σχερία νῆσος, οὐχ ἐκὰς οὖσα τῆς ἡπείρου καὶ τῶν Κεραυνίων ὄρων. Αὕτη Φαίακας ἔσχεν οἰκήτορας τὸ πρότερον, αὐτόχθονας, ἔθνος λαχὼν τὴν ἐπωνυμίαν ἀπὸ τινος τῶν ἐπιχωρίων βασιλέως· ὕστερον δ' ἐπέφκησεν ¹⁸ αὐτὴν μοῖρα Κορινθίων, καὶ τό τε ὄνομα εἰς Κέρκυραν μετέβαλε καὶ τῆς περὶ ἐκεῖνα θαλάσσης ἡρξ. Φαίακος δὲ τοῦ τῆς νήσου βασιλεύοντος τελευτήσαντος οἱ υἱεῖς Ἀλκίνοος καὶ Λοκρὸς στασιάζσαντες συνέβησαν πάλιν ἐπ' ᾧ βασιλεύειν μὲν Ἀλκίνοον ¹⁹ τῆς Φαιακίδος, Λοκρὸν δὲ κειμήλια καὶ μοῖραν λαβόντα τοῦ ἔθνους ἀποικίεσθαι τῆς χώρας· ὃς καὶ ἐπὶ Ἰταλίας πλεύσας ξενίζεται παρὰ Λατίνῳ ²⁰ Ἰταλῶν βασιλεῖ, δόντι πρὸς γάμον τὴν ²¹ θυγατέρα Λαυρίνην. Διὰ ταῦτα ὡς συγγενεῖς ²² Φαίακας Λοκροὺς τοὺς ἐν Ἰταλίᾳ προσεποιούντο. Ὅ δὲ Ἡρακλῆς κατ' ἐκεῖνο καιρὸν τὰς τοῦ Γηρύωνος περικαλλεῖς ὄσαι βόας ²³ οὖσας ἐξ Ἐρυθείας ἐλαύνων εἰς ²⁴ Ἰταλίαν ἀφικνεῖται, καὶ ξενίζεται φιλοφρόνως παρὰ τῷ Λοκρῷ· ὃ δὲ ²⁵ Λατίνος πρὸς τὴν θυγατέρα ἐλθὼν καὶ τὰς βού-

VARIAE LECTIONES.

¹⁰ ἔχουσα corr. A : ἔχων ζ. ¹¹ καὶ add. A. ¹² τότε corr. A : τό ζ. ¹³ δὴ add. A. ¹⁴ δὲ A : καί ζ. ¹⁵ ὡς ἐχρήσατο ἔρωτι A : καὶ ὡς ἐχρήσατο τῷ ἔρωτι ζ. ¹⁶ τῷ A : τό ζ. ¹⁷ τρίτον om. A. παρὰ] κατὰ Heynius, cf. νήσους τὰς περὶ τὸ Αἰγαῖον p. R. 457, 2. ¹⁸ Κεραυνίων ὄρων λέγεται αὕτη ζ. ¹⁹ ἐπέφκησεν pr. A : ἐπέφκησεν ζ. ²⁰ ἀλκίνοον μὲν ζ. ²¹ Λακίῳ Dukerus ad Thucyd. 3, 70. ²² τὴν A : καὶ τὴν ζ. ²³ ὡς συγγενεῖς] μὲν ὡς συγγενῶν A. ²⁴ ὄσαι βόας] corr. A. cf. p. R. 968, 42. πάντας ὄσαι τύραννοι ὑπερβαλέσθαι ἰσθόρηται. ²⁵ εἰς — φιλοφρόνως] ἦξε A.

NOTÆ.

(53) Ita quoque Steph. Byzant. *De urbibus*, in voce βύβλος.

(54) De quo Strab. lib. xiv. initio.

(55) Nam et alia Cretica fuit, e qua in hanc cum colonis traductum nomen. Strabo, ibid.

(56) Vide Ælian. lib. viii. cap. 5.

(57) Logo hic τότε δέ.

(58) Vide *Caunius amor*, apud Suid. et in *Adag. Parthen.* quoque ἔρωτικῶν cap. ii.

(59) Ita quoque Stephanus de urb. simulque observa ibi dici refugientem Caunum a Byblide fuisse adamatum. Quod et Ovidius testari videtur.

(60) Lege Strab. lib. vi.

(61) Ab Asopi filia hujus ejusdem nominis. Pausan. *Corinth.*

(62) Ita quoque Thuevd. lib. i, et in Excerpti. et lib. vii Strab.

ιδὼν ἤρασθη τε καὶ ἤλαυνεν. Ὅπερ ἀναμαθὼν Ἑρακλῆς ἐκεῖνον τόξῳ βαλὼν ἀνέειλε, τὰς δὲ βοῦς ἀνεκόμισσε. Λοκρὸς δὲ δεδωὶς περὶ τῷ Ἑρακλεῖ, μὴ τι δεινὸν ὑπὸ Λατίνου πάθῃ (ἦν γὰρ Λατίνος σῶματι γενναῖος καὶ ψυχῇ), ἐξελαύνει ἐπὶ βοηθείᾳ τοῦ ξενισθέντος, ἀμειψάμενος καὶ στολὴν. Ἑρακλῆς δ' ἰδὼν αὐτὸν θέοντα, καὶ νομίσας τινὰ εἶναι ἄλλον πρὸς ἐπικουρίαν σπεύδοντα Λατίνου, βαλὼν ἀτρακτον κτείνει. Ὑστερον δὲ μαθὼν ἀπωλοφύρατο μὲν καὶ τὰ θῆα αὐτῷ ἐπετέλεσε· καὶ μεταστὰς δ' ἐξ ἀνθρώπων ἔχρησε, φάσμα τι φανεῖς τῷ λαῷ, πόλιν οἰκίζειν ἐπ' Ἰταλίας, ἐν ᾧ ἦν τὸ σῆμα τοῦ Λοκροῦ. Καὶ διαμένει τῇ πόλει τοῦνομα, τιμῶσῃ τῇ κλήσει τὸν Λοκρόν. Οὕτω μὲν [321 H.] καὶ ἡ τρίτῃ διήγησις. Ἀλλὰ τί μοι δεῖ μικροῦ μεταγράφειν ταύτας, δέον πολλῷ κειφαλαιωδέστερον ἐπελθεῖν;

Ἡ τοίνυν δ' διήγησις τὰ περὶ Ὀλύνθου τῆς πόλεως καὶ Στρυμόνος τοῦ Θρακῶν βασιλευσάντος ἀπαγγέλλει, οὗ καὶ οὗ παλαι Ἡσιόδους** ποταμὸς ἐπώνυμος· καὶ οἱ παῖδες αὐτῷ τρεῖς γεγόνασιν**, Βράγγας καὶ Ῥῆσος καὶ Ὀλυνθος, καὶ Ῥῆσος μὲν ἐπὶ Τροίαν Πριάμῳ συστρατεύσας ἀναίρεται χειρὶ Διομήδους, Ὀλυνθος δὲ λείοντι συστὰς ἔκουσώς** ἐν τινὶ κυνηγίῳ θνήσκει· καὶ Βράγγας ὁ ἀδελφὸς πολλὰ καταποφύριμνος τὴν συμφορὰν, Ὀλυνθον ὤπερ ἐτελεύτησε τόπῳ θάπτει· εἰς Σιθονίαν δὲ ἀφικόμενος πόλιν ἔκτισεν εὐδαίμονα καὶ μεγάλην, Ὀλυνθον αὐτὴν ἀπὸ τοῦ παιδὸς ὀνομάσας.

Ἡ ε' [τά] περὶ Ῥηγίνου** καὶ Εὐνόμου τοῦ Λοκροῦ τῶν κιθαρωδῶν τὴν ἱστορίαν ποιεῖται, καὶ ὡς εἰς Δελφοὺς ἀφίκοντο· καὶ οἱ ποταμὸν διορίζουσι· Ῥηγίνοι τε καὶ Λοκροὶ (Ἀλγῆ ὄνομα τῷ ποταμῷ) οἱ μὲν ἀφώνους, ἡ δὲ Λοκρὶς ἔδοντας ἔχει τοὺς τέττιγας· καὶ ὡς ἐρίζων Εὐνομος τῷ Ῥηγίνῳ [428 R.] τέττιγος φῶν κρατεῖ τοῦ ἀνταγωνιστοῦ. Ἐπταγάρδου γὰρ τότε τῆς ἀρμονίας οὐσης, καὶ μὴδ' ῥαγείσης τῶν χορδῶν, τέττιξ ἐπιπτάς τῇ κιθάρᾳ τὸ λείπον ἀνεπλήρωσε τῆς φῶνς.

VARIÆ LECTIONES.

** Ἰωνεύς ζ. ** γέγονεν Α. ** ἐκούσιος ζ. ** Ῥηγίνου] Ἀρίστωνος τοῦ Ῥηγίνου Πειννίος.

NOTÆ

(63) Olynthus Thraciæ urbs apud Sithoniam Macedoniae ab Olyntho Herculis filio condita. Steph. Byz.

(64) Aristonem hunc Rheginum citharædum fuisse appellatum, leges cum fabula hac tota apud Strabon. lib. vi, sub finem Italiæ. Et apud Antigonum Mirab. narrat. i. Vide et Clem. Alexand. ipso mox initio Protrep. et lib. iv, Epigr. Græc. Pausan. Eliac. poster. atque Adagia.

(65) Certamen apud Delphos antiquitus fuisse citharædorum, testis Strabo, lib. ix, in Phocidæ.

(66) Usus est hac fabula Photius in quadam sua epistola ad Joannem patricium, exercitum in Græcia ducem, quam si hic tibi apposuerō, non ingratum fore putavi. Εὐνομος ἄδων ἐπεμύνητος, φασίν, ὁ Λοκρός· καὶ ἦδε γὰρ θέλων καὶ κηλούμενος τοὺς ἀκροατάς. Μὴδ' δὲ ποτε ῥαγείσης αὐτῷ χορδῶν, τέττιξ ἐπὶ τὸν πηχυν καθίσας τὸν φθόγγον ἀνεπλήρωσεν τῆς ῥαγείσης χορδῆς, καὶ ἦν Εὐνόμῳ πάλιν ἄδεν, ὡς τὸ πρότερον, ἐμμελῶς· εἰ δὲ γε ἡμῖν ἀντὶ τέττιγος καὶ ξένης φῶνς, τῆς σῆς φιλίας, οὐκ οὐδ' ἔθεν περιβραγείσης, ἀποκαταστήσας πάλιν ἐντεινέας τὴν νευραν, ἰσως ἂν εἰς τὴν προτέραν ἡμῶν ὁλοκληρίαν ὁ βίος ἐπ-

A cum filium invisens forte aspexisset, cupiditate ductus et ipse abegit. Qua re cognita, Hercules telum ipsum trajectory occidit, bovesque recepit. Locrus ibi Herculi metuens, ne quid gravius forsitan a Latino pateretur (qui eccellente erat et animo et corpore), mutata veste in hospitis auxilium egressus est. Hercules vero currentem ipsum intuitus, aliumque esse ratus, qui subsidium ferre Latino maturaret, misso jaculo interimit. Ubi tamen postea rem cognovit, amicum luxit, ac justa illi persolvit, vitæque cum decessisset, populo apparens, urbem in Italia condere eodem loco jussit, ubi Locri sepulchrum fuit. Hinc nomen urbi manet, quæ vel ipso sui nominis vocabulo Locrum honorat. Sic quidem tertia refert narratio. Sed quid ego has ad verbum

B pene transcribo, cum multo sint illæ brevius mihi percurrendæ?

Quarta narrat de Olyntho (63) oppido, et Strymone Thracum rege: quo item nomine fluvius ille appellatus, qui olim Eoneus dicebatur. Huic tres referuntur patris esse filii, Brangas, Rhesus, et Olynthus. In his Rhesus, pro Priamo ad Ilium militans, Diomedis manu cæsus occubuit. Olynthus ultro cum leone in venatione congressus perit, quem Brangas frater infelicem casum vehementer deplorans, eodem, quo cecidit loco sepeliendum curavit. In Sithoniam vero delatus ipse, urbem ibi condidit, felicem sane ac magnam quam Olynthum pueri de nomine nuncupavit.

C Quinta de Rhegino (64) quodam, et Eunomo Locrensi citharædis. Refert hos venisse Delphos (65): Rheginos autem atque Locrenses flumine, cui nomen Alex, separari: et illos quidem mutas, Locrenses vero vocales habere cicadas. Cum Rhegino item contendente Eunomio, cicadæ cantantis auxilio vicisse adversarium. Cum enim septem fidibus cithara esset instructa, unaque chordarum rupta dissiluisse, citharæ advolans cicada reliquum cantus supplevit (66).

ανελθὼν, καὶ συμφωνίαν ἀρίστην ἀναλαβὼν, ἄρτεται τι μέλος εὐδαίμονίας, ἀντὶ τῆς νῦν τραγῳδίας, ἡδὺ καὶ τερπνόν· καὶ τοῖς ἐπειτα τῶν ἀνθρώπων, οὐ γὰρ Εὐνομος κιθαρωδὴς καὶ τέττιξ μουσουργός, μύθου πλάσμα παλαιῶν, ἀλλ' ἀρχιερεὺς Θεοῦ, καὶ φίλος ἔνθεος καὶ καλὸς, εἰς παράδειγμα καὶ παροϊμίαν ἐξαρχέσει ἀληθινῇ. Eunomus, ut aiunt, Locrius de cantu gloriabatur. Et mulcebat sane oblectabatque auditorem. Accidit autem, ut chordarum ejus una [inter canendum] fracta, cicada mos citharæ jugo insidens, ruptæ chordæ sonum suppleret. Quare potuit Eunomus iterum, ut antea, suaviter canere. At vero tu, si jam nobis pro cicada et peregrino cantu, abruptum quo nescio pacto, amicitia tuæ nervum denuo restitutum intenderis, fortassis ad pristinam integritatem vita nostra revocata, optimoque concentu repetitio, suare aliquod atque jucundum melos de hac iragœdia in felicitatem versa, concinet. Quin et pro citharædo Eunomio cum cicada cantatrice, veteris fabulæ figmento, Dei patriarcha, divinusque ejus ac laudandus amicus, magnum satis exemplum celebrequè dictum posteris dabunt.

132 a Sexta narratio de Mopso. Mantus (67) hic A atque Apollinis filius matre extincta, pro sorte velut hereditaria Clarium Apollinis oraculum obtinet. Eadem autem tempestate Calchas Colophonem venit, qua Mopsus oraculum tenens vaticinabatur, post Trojæ excidium errando jactatus. Cum igitur diu multumque inter se contenderent, Amphimachus tandem Lyciorum rex litem diremit. Mopsus enim ad bellum exeuntem prohibuit, victum iri denuntians; Calchas contra victoriam pollicens, ad exeundum hortabatur. At victo deinde Amphimacho, Mopsus majori est honore affectus, Calchas seipsum occidit.

Septima refert Philammonem Philonidis filium, ejus quæ ex Eosphoro et Cleobæa in Atticæ Thorico nata est, excellenti corporis pulchritudine fuisse. B Nympharum itaque unam adolescentis amore captam (68), utrum etiam ex illo gestasse, ac præ verecundia e Peloponneso digressam, et littori [adverso] appulsam Thamyrim (69) peperisse. Qui cum ex ephebis excessit, eam est fidibus canendo laudem consecutus, ut regem eum sibi, tametsi peregrinus esset, Scythæ crearent. Cantu vero cum ipsis Musis contendens, præmiisque victori propositis, illi quidem Musarum conjugium; Musis vero, quod ejus cumque delegissent; canendo superatus, oculorum (70) luminibus orbatus est.

Octava de Proteo Ægyptio vate narrat, cujus filia Theonoe Canobi (is (71) Menelai illius Trojani nauclerus erat) amore capta, voto frustratur. Addit quomodo Canobus formosus adolescens, abeuntibus ex Ægypto, qui ad eam appulerant, Menelao atque Helena, a vipera morsus (72), tibia tabefacta, post non diu interierit, et a Menelao atque Helena in Ægypto sepultus sit: ubi nunc quoque cognominis ei civitas condita est. Quin et ultimum Nili fluminis ostiorum Canobus, vel Canobicum a nauclo illo nomen trahit.

Nona de Semiramide (73) narratio est. Hanc non uxorem, ut alii prodiderunt, sed filiam fuisse Nini tradit: et ut breviter dicam, quæcunque alii (74) Atossæ Assyriæ attribuunt, hic ad Semiramidem omnia retulit: haud scio, an quia duobus eam nominibus appellatam censuit: an eorum quæ de Semiramide narrantur, peritior non fuerit. Refert D

VARIE LECTIONES.

⁶⁷ Μάντης A : μάντις γ. Heynius Μαντούς. ⁶⁸ ἔχρα τὸ μαντεῖον A : μαντεῖον ἐχράτο. cf. p. 156 b 33. ⁶⁹ ἐκώλυεν — προσπαγγέλλον γ. ⁷⁰ ἐπὶ μάλλον] vid. Boerh. in Platon. Min. p. 153 et Schaefer. ad Bosii Ellips. p. 557. ⁷¹ Θωρικῶν A. ⁷² ἐπὶ λυτον γ. ⁷³ καὶ ante τὰς add. A. ⁷⁴ τοῦ M. γάρου Heynius. ⁷⁵ ἡ A. Καὶ ἡ γ. ⁷⁶ Τρώος A : Τρωός γ. unde fuit qui faceret Ἀτρείως. ⁷⁷ καὶ ὡς ὁρμισσάμενων A. ⁷⁸ τοῦ add. τό A : τόν γ. ⁷⁹ Ἀτόσσης Kannius, Αἰτόσσης A : Ἀττόσης γ. ⁸⁰ τῆς add. A. ⁸¹ post ἔχω cum A omisi δέ. ⁸² νομίζεν A.

NOTÆ.

(67) Emendo Μάντους. Strab. lib. xiv Cilic. extrem. Vide quoque ejusdem Ioniam extrem. lib. xiii, et Hesiodum. Lycoph. aliosque.

(68) Argiopam quidam dixere cum Apollon. lib. 1.

(69) Vide Eustat. in Hom. 2. B. Lil. Gyrard. Dial. 2. Natal. comit. Mythol. et Sicul. lib. iii, cap. 5.

(70) Apud Eustath. etiam loquendi facultate prius legitur.

(71) Strabo lib. xvii de Ægypto.

Ἡ γ' ὡς Μόφος ὁ Μάντης⁶⁷ καὶ Ἀπόλλωνος τῆς μητρὸς τελευτήσας ἐκδέχεται κληρὸν τὸ ἐν Κλάρῳ Ἀπόλλωνος μαντεῖον. Κατ' ἐκεῖνο δὲ καιροῦ ἀφικνεῖται Κάλχας εἰς Κολοφῶνα, ἐν ᾧ Μόφος ἔχων ἔχρα τὸ μαντεῖον⁶⁸, μετὰ Τρώας πλανώμενος ἔλθειν. Ἦριζον οὖν ἐπὶ πολὺ ἀλλήλοις, καὶ Ἀμφίμαχος ὁ Λυκίων βασιλεὺς λύει τὴν ἔριν· ἐπὶ πόλεμον γὰρ ἐξίσταται Μόφος μὲν ἐκώλυεν⁶⁹ ἦτταν προαγγέλλον, Κάλχας δὲ ἐπέτρπε νίκην σημαίνων, καὶ ἤτταται, καὶ Μόφος μὲν ἐπὶ μάλλον⁷⁰ ἐτιμήθη, Κάλχας δ' ἐαυτὸν διεχρήσατο.

Ἡ ζ' διηγείται ὡς Φιλάμμων παῖς Φιλωνίδος, ἡ γέγονεν ἐξ Ἑωσφόρου καὶ Κλεοβοίας ἐν Θωρικῷ⁷¹ τῆς Ἀττικῆς, οὗτος ὁ Φιλάμμων ὑπερφύης τὸ κάλλος ἐγένετο. Μία δὲ τῶν θυμῶν ἐρᾷ τοῦ νεανίου, καὶ ἐγκώμων γίνεται. Αἰδομένη δ' ἀπαίρει Πελοποννήσου, καὶ εἰς τὴν ἀκτὴν παραγενομένη τίεται κούρου Θάμυριν, ὃς ἡδύσας ἐπὶ τοσοῦτον ἦκε καθαρυδίας ὡς καὶ βασιλέα σφῶν, καίπερ ἐπηλύτην⁷² ὄντα, Σκύθας ποιήσασθαι. Ἐρίσας δὲ καὶ⁷³ ταῖς Μούσαις ὑπὲρ ᾧδης, καὶ ἀθλῶν τῇ νικήσαντι τεθέντων, ἐκαίην μὲν τοῖς⁷⁴ Μουσῶν γάμοις, ἐκαίνας δὲ δ' ἔλειοντο τῶν αὐτοῦ, ἐξεκότη τοὺς ὀφθαλμοὺς ἡττηθείς.

Ἡ η' διηγείται τὰ περὶ Πρωτέως τοῦ Αἰγυπτίου μάντης, οὗ ἡ θυγάτηρ Θεονόη ἐρασθεῖσα Κανόβου (ἦν δ' οὗτος κυβερνήτης Μενελάου τοῦ Τρώου⁷⁵) ἀποτυχάνει· καὶ ὡς ὁ Κανώβος καλὸς καὶ νέος ἀπαίρωντος Μενελάου [322 H.] ἀπ' Αἰγύπτου καὶ Ἑλένης, καὶ προσορμισσάμενων⁷⁶ τῇ γῇ, ὑπὸ ἐχιδνῆς δηχθείς καὶ σαπὲς τὸ σκέλος μετ' οὐ πολὺ θνήσκει· καὶ Μενέλαος καὶ Ἑλένη θάπτουσιν αὐτὸν ἐπ' Αἰγύπτου, οὗ νῦν ἐπώνυμος ᾠκίσται πόλις. Καὶ τῶν τοῦ⁷⁷ Νεῖλου στομάτων τὸ τελευταῖον ὁ Κανώβος ἡ Κανωβιδὸν ἐκ τοῦ κυβερνήτου τὴν ὀνομασίαν ἔλκει.

Ἡ θ' τὰ περὶ Σεμιράμεις λέγει, καὶ Σεμιράμιν οὐχὶ γυναῖκα κατὰ τοὺς ἄλλους φησὶ Νίνου γενέσθαι, ἀλλὰ θυγατέρα· καὶ λόγῳ ἐνλ, ὅσα οἱ ἄλλοι περὶ Ἀτόσσης⁷⁸ τῆς Ἀσσυρίου ἀναγράφουσι, ταῦθ' ὅτος εἰς Σεμιράμιν ἀναφέρει, οὐκ ἔχω⁷⁹ λέγειν εἴτε δυσὶν ὀνόμασι τὴν αὐτὴν νομίζων⁸⁰ καλεῖσθαι, ἢ τὰ περὶ Σεμιράμεις ἄλλως οὐκ εἰδώς. Λέγει δ' ὡς ἡ

(72) Lege Nicand. Theriac. in Hæmorrhoe; a quo ipse percussus Canobum refert. Helenamque propterea huic serpenti lumbos fregisse. Nicandri narrationem exhibet Ælian. lib. xiv de Animal. cap. 15.

(73) Justinus, lib. 1, Diod. Sicul. lib. ii; Herod. Ælianus alii que de eo pluribus.

(74) Herodotus forte et Ælianus, multique historici.

Σεμίραμις αὐτὴ τῷ υἱῷ λάθρα καὶ ἀγνοοῦσα μίγναισα, A
[429 R.] εἶτα γνοῦσα, ἄνδρα ἐν τῷ φανερῷ ἔσχε, καὶ
ἐξ ἑκείνου, πρότερον βδελυκτὸν ὄν, Μήδοις καὶ Πέρ-
σαις καλὸν καὶ νόμιμον ἔδοξε μητράσι ⁴⁶ μίγνυ-
σθαι.

Ἦ ἔ' δὲ ὡς Σίθων ⁴⁷ ὁ Ποσειδῶνος καὶ Ὀσσης, ὁ
τῆς Θρακίας Χερρόνησου βασιλεὺς, γεννᾷ θυγατέρα
Παλλήνην ἐκ Μενδηίδος νύμφης· ἦν πολλὴν μνη-
στευομένην, ἄθλον ἔκειτο τῷ μάχῃ κρατήσαντι Σί-
θωνος καὶ τὴν κόρην ἔχειν καὶ τὴν βασιλείαν. Ἀναι-
ρεῖται οὖν ὑπὲρ τοῦ γάμου διαβλῶν ⁴⁸ Μέροφ ὁ Ἀνθε-
μουσίας βασιλεὺς καὶ Περιφήτης ὁ Μυγδονίας. Ἐπ-
εῖτα Σίθων ὀρίζει μὴ πρὸς αὐτὸν, ἀλλὰ πρὸς ἀλλήλους
διαμάχεσθαι τοὺς μνηστῆρας, καὶ τῷ νικήσαντι τὸ
αὐτὸ ἄθλον εἶναι. Διαγωνίζεται τοίνυν Δρύας καὶ B
Κλῖτος ⁴⁹, καὶ πίπτει Δρύας δόλῳ Παλλήνης. Οὐ δια-
γνωσθέντος Σίθωνι, ἐμελλε δίκην θάνατον Παλλήνῃ
διδόναι, εἰ μὴ Ἀφροδίτῃ νυκτὸς ἐπιφροήσασα πᾶσι
τοῖς πολίταις τὴν κόρην ἤρπασε θανάτου. Καὶ τε-
λευτήσαντος τοῦ πατρὸς Παλλήνῃ καὶ Κλῖτος τὴν
βασιλείαν ἐκδέχονται ⁵⁰, καὶ ἀπ' αὐτῆς ἡ χώρα Παλ-
λήνη ἐλαβεν ὄνομα.

Ἦ ἰα' τὰ περὶ τῆς Ἡρακλῆος ⁵¹ θυσίας, ἣν Αἰνίδιοι
μετὰ ἀρᾶς θύουσιν αὐτῷ, διέξεισι, καὶ ὡς τὴν ἀρχὴν
ἔσχεν ἀπὸ τίνος ἀροτῆρος· Αἰνίδιου, δέ, ἐπεὶ τρωάς
ἦν· Ἡρακλῆς ὑπὲρ Ὑλλοῦ τοῦ παιδὸς, ὃν κομιδῇ
νέον κατὰ τὴν ὁδὸν συνεπήγετο, ἀντὶ τοῦ ⁵² παρασχεῖν
καὶ προσύδρυσεν. Ἡρακλῆς δὲ χαλεπήνας, ἕνα τῶν
βοῶν κατασφάξας, αὐτὸς τε θοινᾶται καὶ τῷ παιδὶ C
δίδωσιν. Ἡρᾶτο δὲ πόρρωθεν ὁ ἀροτῆρ. Καὶ ὁ Ἡρα-
κλῆς γέλωτι διδοὺς τὰς ἀρὰς, οὐδέποτε ἀπεφθέγγατο
θείας ἡδονῆς ἀπολαύσαι ἢ τῆς μετὰ τῶν ἀρῶν.

Ἦ ἱβ' τὰ περὶ Τρώος τοῦ Ἐριχθονίου τοῦ Δαρδά-
νου διαλαμβάνει, δὲ ἐδασίλευσε τῶν περὶ τὴν Ἰδὴν
χωρίων, καὶ γεννᾷ ἐκ Καλλιρρόης ⁵³ τῆς Σκαμάνδρου
Ἰλιον (ἔξ οὗ τὸ Ἰλιον) καὶ Ἀσάρακον καὶ Γανυμήδην,
ὃν ἤρπασε Ζεὺς. Ἀσάρακος δὲ ⁵⁴ σὺν τῷ πατρὶ Δαρ-
δανίᾳ ἐδασίλευσε, καὶ [221 H.] ἦν τοῦτο τῶν
Τρώων βασιλεῖον. Ἰλιος δὲ, δέ ⁵⁵ κτίζει τὸ Ἰλιον, κρα-
τεῖ μάχῃ Βεβρύκων βασιλεὺς Ἰλίου ὄνομα, καὶ ἐπὶ
μέγα τὸ Ἰλιον αἶρει.

VARIAE LECTIONES.

⁴⁶ μητράσι] ἐπὶ οὐ τὰς μητέρας γαμοῦσιν, ἀλλὰ ταῖς μητρυσὶ μίγνυνται οἱ Πέρσαι ἐως τοῦ νῦν.
ἀπέχονται δὲ τῶν γεννησασμένων, ὡς λέγεται παρὰ τῶν εἰδότην τὰ κατ' αὐτοὺς nig. A. ⁴⁷ Σίθων Heynius:
libri Ofθων. ⁴⁸ διαβλῶν corr. A. ⁴⁹ Κλῖτος G, praestat Κλῖτος. ⁵⁰ ἐκδέχεται A. ⁵¹ Ἡρακλῆος A.
⁵² τοῦ A: τοῦ μή G, et tuetur negationem Schaeferus, Corinth. p. 402. ⁵³ Καλλιρρόης A. ⁵⁴ ἐξ om. A.
⁵⁵ δέ] ὡς A. κρατεῖ] καὶ κρατεῖ A.

NOTÆ.

(74*) Non matres quidem uxores ducunt Persæ, D Parthen. Σδόνα, cap. 6 Ἐρωτικῶν, ubi hanc fabul. su-
sed a genitricibus abstinentes, cum novercis etiam-
num consuetudinem habent, ut narrant Persicarum
rerum periti. Cod. ms. hic ad marg. Clemens
tamen lib. iii *Stromat.* εἰς Ἰλινθίον in Magicis, magos
matribus, filiabus, sororibus commisceri solitos esse
refert Catull. Nam magus ex matre et gnato na-
scatur oportet. Sic vera est Persarum impia religio.
Plura colligit Cælius Rhodiginus, cap. 48, lib. x.

(75) Stephan. Byzan. voce *Pallene* Σδόνα vocat,
PATROL. GR. CIII.

item Semiramidem clam primum, et **132b** igna-
ram cum filio suo concubuisse: sed deinde cognita
re, viri etiam loco publice habuisse. Ex eo itaque
tempore, quod prius execrandum habebatur, Me-
dis ac Persis jus fasque visum, matribus (74*) com-
misceri.

Decima narratio: Oetho (75) Neptuni et Ossæ filius,
Cherronesi Thraciæ rex, filiam ex Mendeide nympha
sustulit Pallenen: quam cum multi ambirent, præ-
mium ei positum est, qui Oethonem pugnando
superasset, ut et filia et regno potiretur. Igitur in-
terfecti pro nuptiis hisce certantes, Merops Anthe-
nusiae, et Periphetes Mygdoniæ reges. Hinc decre-
tum ab Oethone, ne secum amplius, sed inter se
proci dimicaret, idemque victori præmium fore.
Depugnarunt ergo Dryas et Clitus, cæsusque Pallenes
fraude Dryas. Id ubi rescivit Oethonem, pœnas Pallene
morte dedisset, nisi Venus nocte cives omnes ap-
pellans, puellam morti eripuisset. Parente vero
factis extincto, Pallene et Clitus regnum adepti, et a
Pallene (76) regio nomen est mutuata.

Undecima de Herculis sacrificio commemorat, quod
Lindii (77) cum execratione ipsi immolant, utque
originem hoc ab aratore quodam Lindio duxerit:
qui, cum Hercules alimenta pro Hylo puero postu-
laret (quem admodum adhuc juvenem in via sibi
adjunxerat), non tantum cibum non præbuerit, sed
etiam convitiis incesserit. Qua Hercules indignatus
re, alterum boum ejus mactans, cœpit ipse epulari,
et puero porrigere: agricola interim eminus ei im-
precante. Verum Hercules imprecationes irridens,
nunquam se suaviores affirmabat gustasse epulas,
quam quæ imprecationibus conditæ fuissent.

Duodecima quædam continet de Troe (78) Erichtho-
nii filio et Dardani nepote, qui in regione Idæ [monti]
vicina regnavit: genuitque ex Callirrhoe Scamandri
filia Ilium (a quo Ilium nominatum) et Assaracum,
et Ganymedem, quem Jupiter rapuit. Assaracus
hic una cum patre Dardaniæ imperavit, quæ erat
Tromm regi. Ilus autem Ilium exædificavit, vi-
cique pugna regem Bebrycæ, cui Byzæ nomen, et
Ilium in immensum auxit.

(76) De qua in Excerpt. ex fine lib. vii Strab.

(77) Consule Girald. syntag. 10 *Hist. deorum*, vel
potius Lactantii lib. i *Institut.* extrem., cujus et in
Adagiis habes descripta verba ad illud: Αἰνίδιον τὴν
θυσίαν.

(78) Vide Diodori Siculi cap. 42 lib. iv; et
Apollod. lib. iii *Biblioth.*

133^a Decima tertia refert de Æthilla, quæ filia Laomedontis, et Priami soror fuit. Hanc Proteus cum alijs captivis ex Illo navibus avehens, Mendem inter et Scionem post varias tempestates vix naves appellit: cumque aquatum Proteus cum suis omnibus longius a litore ad interiora regionis loca procurreret, tum inter cætera Æthilla reliquas allocuta captivas, Si, inquit, cum Græcis in Græciam abducimur, aurea nobis, quæ ad Trojam pertulimus adversa, videantur. Persuasit itaque navibus ignes immittere (79). Hinc vel invitum cum ipsis Græci in eadem illa regione remanent, urbemque Scionem ibi conditam una habuerunt.

Quarta decima est de Endymione, qui Aethno (80) Jovis filio, et Protogeneia Deucalionis filia natus, binos suscepit liberos, Eurypylen (81) et Ætolum. Hic e Peloponneso patria ditioe excedens (82) in oppositam regionem cum sequentium turba, pulsus Curetibus (85), commigravit: et pro Curetide, Ætolida nominari fecit. Eurypyles vero et Neptuni filius (84) Elis, mortuo avo materno Endymione (85), regnum suscepit, conditamque ab Endymione urbem Elin nominavit.

Quinta decima de Pheneatensibus (86), et Cerere atque Proserpina, quam Pluto raptam matre inscia ad infera regna abduxit, utque Pheneatensibus Ceres, quod ipsi locum ostendissent, qua descenderetur (erat is hiatus in Cyline) (87), cum alia bona sit largita, tum quod nunquam permissura esset, ut centum Pheneatenses in bello caderent.

Sexta decima de Promacho (88) et Leucocoma Gnossii: urbs autem Cretæ Gnossus (89) est. Quomodo Promachus pulchrum Leucocomam adulescentem adamarit; et quomodo labores atque certamina illi magna et periculorum plena proposuerit, quæ omnia Promachus potius diu spe superavit. Qui ubi ne per hæc quidem voti compos evasit, Leucocomam vicissim molestia affecit, quando ultimum suum premium (galea autem erat fama celebrata) alteri cuidam pulchro juveni, Leucocoma spectante, imposuit. Hinc enim zelotypia victus hic, ferro se ipse interemit.

Septima decima. Dicæus et Syleus fratres, Neptuni filii, ad Peleum Thessaliæ montem habita-

A 'H δὲ γὰρ τὰ περὶ Αἰθίλλας διέξεισιν, ἥτις ἦν θυγάτηρ μὲν Λαομέδοντος, ἀδελφὴ δὲ Πριάμου. Ταύτην Πρωτεσίλαος⁸⁸ ἐξ Ἰλίου μετὰ καὶ ἄλλων νηυσὶν ἄγων αἰχμάλωτον⁸⁷, εἰς τὸν μεταξὺ Μένδης καὶ Σκιώνης μετὰ πολλοὺς χειμῶνας μόλις ὁρμίζονται. Καὶ πρὸς ὁδρεῖαν τῶν περὶ Πρωτεσίλαον ἀπάντων τοῦ αἰγιαλοῦ ἀνοθεν πρὸς τὴν χώραν ἀναδραμόντων, ἄλλα τε ἡ Αἰθίλλα ταῖς συναίχμαλῶτισιν εἰποῦσα, καὶ ὡς, εἰ ἀφίκοντο σὺν τοῖς Ἑλλήσιν εἰς τὴν Ἑλλάδα, χρυσὸς ἂν αὐταῖς δόξειε τὰ τῆς Τροίας κακὰ, παῖθαι πῦρ ἐνεῖναι ταῖς ναυσὶ. Καὶ καταμύουσι σὺν αὐταῖς ἐν τῇ χώρᾳ καὶ ἀκοντες οἱ Ἑλληνες, καὶ πόλιν κτίζουσι Σκιώνην, καὶ συνοικίζουσιν.

B 'H δὲ τὰ περὶ Ἐνδυμίωνος ἱστορεῖ, ὅτι τε παῖς ἦν Ἀεθλίου⁸⁰ τοῦ Διὸς καὶ Πρωτογενείας τῆς Δευκαλίωνος, καὶ ὡς δύο τέκνοι, παῖδας Εὐρυπύλῃ καὶ Αἰτωλῶν, ὅς ἐκ Πελοποννήσου τὴν πατρίαν λιπὼν ἀρχὴν εἰς τὴν ἀντίπερα ταύτης γῆν μετὰ τῆς ἐπομένης μοίρας, Κουρήτας ἐκβαλὼν, ὤκησε, καὶ ἀντὶ Κουρήτιδος Αἰτωλίδας⁸¹ καλεῖσθαι δίδωσιν. [452 R.] 'Ο δ' Εὐρυπύλης καὶ Ποσειδῶνος παῖς Ἥλιος⁸⁴ τελευτήσαντος τοῦ μητροπάτορος Ἐνδυμίωνος τὴν βασιλείαν ἐκδέχεται, καὶ τῇ κτισθείσῃ πόλει ὑπὸ Ἐνδυμίωνος Ἥλιν ἐπώνυμον ἔθετο.

C 'H δὲ περὶ Φενεατῶν καὶ Δήμητρος καὶ Κόρης, ἣν Πλούτων ἀρπάσας καὶ λαθὼν τὴν μητέρα εἰς τὰ κάτω βασίλεια ἤγαγε· καὶ ὡς Φενεάταις μηνύσαι Δήμητρι τὸ χωρίον δι' οὗ ἡ κάθοδος (ἣν δὲ τι χάσμα ἐν Κυλλήνῃ⁸⁵) ἄλλα τε ἀγαθὰ ἐχαρίσατο, καὶ μηδέποτε ὑπεριδεῖν ἑκατὸν ἄνδρας⁸⁶ Φενεατῶν ἐν πολέμῳ πασεῖν.

D 'H δὲ τὰ περὶ Προμάχου καὶ Λευκοκόμα τῶν Κνωσσίων (πόλις δὲ Κρήτης ἡ Κνωσσός) διέξεισιν, ὡς ἦρα Πρόμαχος νεανίου καλοῦ τοῦ Λευκοκόμα, ὡς ἄλλα αὐτῷ μεγάλα προὔτεινε καὶ κινδύνων μεστὰ, ὡς πάντα ὑπέστη Πρόμαχος ἐλπίδι τοῦ τυχεῖν, ὡς οὐδ' οὕτω⁸⁸ τυγχάνει, καὶ ἀντιλυπεῖ Λευκοκόμαν, τὸ τελευταῖον τῶν ἄλλων (χράνος δ' ἦν παριδύητον) [ἐν] ἐτέρῳ καλῷ νεανίᾳ ὁρῶντος περιθεῖς τοῦ Λευκοκόμα· καὶ δὲ⁸⁹ οὐκ ἐνεγκὼν τὴν ζηλοτυπίαν εἴφει αὐτὸν διεχρήσατο.

D 'H δὲ, Δικαῖος καὶ Συλεὺς ἀδελφοί, Ποσειδῶνος υἱοί, περὶ τὸ Πήλιον ὄρος τῆς Θεσσαλίας⁸³ ὄκουν.

VARÆ LECTIONES.

⁸⁸ Πρωτεσίλαος] Cononem non Πρωτεσίλαος, sed οἱ περὶ Πρωτεσίλαον scripsisse videri monet Kannius. καὶ **A**: τῶν ζ. ⁸⁷ αἰχμαλώτων ζ. Σκιώνης ζ. ⁸⁰ Ἀεθλίου Kannius: libri Ἀέθνου. ⁸¹ malim Αἰτωλῶν ζ. ⁸⁴ Ἥλιος Heynius. ⁸⁵ Κυλλήνη **A**: Κυλλήνη ζ. ⁸⁶ ἄνδρας ἑκατὸν ζ. ⁸⁸ οὐδ' **A**: δ' οὐδ' ζ. ⁸⁹ δὲ **A**: ὡς ζ. ⁸⁹ τῆς Θεσσαλίας **A**: Θεσσαλίαν ζ.

NOTÆ.

- (79) Stephan. Byzant. eadem in Σκιώνη.
(80) Pausan. lib. i. *Etiac.* et Apollodor. in *Biblioth. Aetlinum* vocant.
(81) Pausan. Eurycyden.
(82) Steph. a Salmoneo Pissa pulsum refert in *Ætol.* Lege et Pausan. sup.
(83) Strabo lib. x.
(84) Pausan. *Eletu.*
(85) Pausan. *Eustrath.*
(86) Steph. *Pheneum* in Arcadia ponit, et quidem

- sub Cyllene monte.
(87) Cylleneum Arcadiæ montem ex Strab. et Steph. intelligo: apud quem Stygis aquæ, Eustat. et alii.
(88) Attingere videntur hanc fabulam Strabo lib. x, ex Theophrasto *De amore*, et Plut. *Ἐρωτικῶν*: apud quos Euxiathetus pro hoc Promacho inducitur.
(89) Minois regia. Hom. et alii. Vide Strab. sup.

Καὶ ἦν ὁ μὲν δίκαιος, καὶ ὡς ὠνομάζετο, οὕτω καὶ ἦν· Συλεύα δὲ ὕβριστήν ὄντα Ἡρακλῆς ἀναιρεῖ, ξενίζεται δ' ὑπὸ δίκαιου, καὶ ἐρᾷ τῆς Συλεύας θυγατρὸς, ἰδὼν αὐτὴν παρ' αὐτῷ τρεφομένην, καὶ ἀγεται εἰς γυναικα. Ἡ δὲ ἀποδημήσαντος Ἡρακλέους⁶⁶ τῷ περὶ αὐτὸν ἔρωτι καὶ πόθῳ βαλλομένη θνήσκει· καὶ ἐπὶ προσφάτῳ τῇ κηδείᾳ ἐπανιών [922 H.] Ἡρακλῆς ἐμελλεν αὐτὸν τῇ πυρᾷ συγκατακαίειν, εἰ μὴ οἱ παρόντες λόγους παρηγοροῦσι μόλις ἐκώλυσαν. Καὶ ἀπελθόντος Ἡρακλέους⁶⁷ τὸ σῆμα τῆς κόρης οἱ πρόσκοι περιδείξαντο, καὶ ἀντὶ μνήματος ἱερὸν Ἡρακλέους ἀπέφηναν.

Ἡ γ', Λοκροὶ μαχόμενοι, ἐπεὶ συγγενὴς αὐτοῖς Ἀίας ἦν, ἐν τῇ παρατάξει χώραν κενὴν ἐώσω, ὡς δῆθεν Ἀίας ἐν ᾗ παρατάττετο. Παρατεταγμένων αὖν ἐν τῇ πρὸς Κροτωνιάτας μάχῃ, Αὐτολέων Κροτωνιάτης ἡβουλῇθ διὰ τοῦ διαλείποντος διεκπεσεῖν⁶⁸ μέρους καὶ κυκλώσασθαι τοὺς πολεμίους. Τρωαῖς δ' ὑπὸ φάσματος τὸν μηρὸν ἀπετρήπῃ⁶⁹, καὶ ἐσφακέλιζεν, ἕως ἂν κατὰ χρησμὸν εἰς τὴν ἐν Πόντῳ Ἀχίλλειον νῆσον (ἔστι δ' αὕτη παραπλευσάντι τὸν Ἰστρον ὑπὲρ τῆς Ταυρικῆς) ἐκείσε παραγεγνώως, καὶ τοὺς τε ἄλλους ἡρώας ἐκμελιζάμενος, μάλιστα δὲ τὴν Ἀλάντος τοῦ Λοκροῦ ψυχὴν, ἰάθη. Κάκειθεν ἐξίοντα⁷⁰ ἀπαγγέλλειν αὐτὸν Στησιχόρῳ Ἑλένη καλεῦσε τὴν εἰς αὐτὴν ἔδειν, εἰ φιλεῖ τὰς ὀφείας, παλινωδῶν. Στησιχόρος δ' αὐτίκα θυμους Ἑλένης συντάττει καὶ τὴν ὀφιν ἀναχομίζεται.

Ἡ δ' ὡς Ψαμάθη ἡ Κροτόπου⁷¹ ἐξ Ἀπόλλωνος κύει, καὶ τεκούσα, ἐπεὶ τὸν πατέρα ἐδεδοίκαί, ἐκτίθεται, Αἴνον ὀνομάσασα. Καὶ ὁ δεξάμενος ποιμὴν ὡς ἴδιον ἀνέτρεψε, καὶ ποτὲ οἱ τῆς ποιμνῆς κύνες διέεπασαν αὐτόν. Ἡ δὲ ὑπερπαθήσασα κατὰφωρος γίνεται τῷ⁷² πατρὶ, καὶ δικάζει αὐτῇ θάνατον, πεπορευθεῖσθαι καὶ καταψεύδεσθαι αὐτὴν Ἀπόλλωνος οἰηθεῖς. Ἀπόλλων δὲ τῷ τῆς ἐρωμένης φόνῳ χολωθείς [433 R.] λοιμὸν κολάζει τοὺς Ἀργεῖους. Καὶ χρωμένους ὑπὲρ ἀπαλλαγῆς Ψαμάθην ἀνέιλε καὶ Αἴνον Ἰάσκεσθαι. Οἱ δὲ τὰ τε ἄλλα ἐτίμησαν αὐτούς, καὶ γύναια ἅμα κόραις ἐπεμπον ὀρνεῖν Αἴνον· αἱ δὲ ὀρνεύουσι ἀντιβολαῖς μιγνύσαι τὰς τε ἐκείνων καὶ τὰς σφετέρως ἀνέκλειον τύχας. Καὶ οὕτως ἦν ἐκπρεπὴς ὁ ἐπὶ Αἴνῳ ὀρνεῖν, ὡς ἀπ' ἐκείνων καὶ τοῖς⁷³ ἐπειτα ποιηταῖς παντὸς πάθους παρενθήκη Αἴνος

bant. In his Dicæus (90) quidem erat, quod nomen quoque præfert, justus : Syleum 133^b vero injuriam (91) aliis inferentem Hercules interfecit. A Dicæo deinde hospitio exceptus, et amore filiae Sylei (92), quam apud illum educari viderat, captus, uxorem eam duxit. Illa interim peregre agentis Herculis desiderio amoreque saucia, interit. Ibi Hercules cum recens mortuæ funeri forte rediens intervenisset, in ignem una cremandum se conjecisset, nisi qui aderant exsequiis, ægre tandem dissuadendo, prohibuissent. Vicini porro, Hercules jam profecto, puellæ sepulcrum ædificio cinxerunt, ac pro monumento fanum Herculis effecerunt.

Octava decima : Locri pugnautes, quod gentis ejusdem Ajax fuerit, in acie instructa vacuum illi locum relinquere solent, perinde ac si in eo ordine constitisset. Ita ergo cum ordinati starent in eo prælio quod ipsis cum Crotoniatis fuit, voluit Autoleon Crotoniates per vacuum illam partem erumpere, hostesque cingere. Verum a spectro vulneratus in femore, fugit atque contabescere cœpit, donec ex oraculo in insulam Ponti Achilleum (quæ Istrum præternaviganti supra Tauricam sita est), delatus, cum alios ibi heroas, tum vero maxime Ajacis Locrensis manes placando, sanatus est. Decedenti autem inde Helena negotium dedit, Stesichoro (95) ut nuntiaret, si oculos aspectumque amaret, palinodiam eorum caneret, quæ in se conspexisset. Stesichorus igitur confestim hymnos in Helenæ laudem composuit, oculorumque lumen recuperavit.

Nona decima : Psamathe (94) Crotopi filia ex Apolline gravida peperit, patremque verita infantem exposuit, Iāni nomine indito. Pastor repertum pro suo educavit, sed gregis canes infantem forte lacerarunt. Illa vero cum dolore ex eo valde commoveretur, deprehenditur a patre, qui corruptam eam, et falso in Apollinem vitium referre arbitratum, capitis damnat. Quare Apollo, ob amatæ cædem ira commotus, peste Argivos vexavit, consultusque de averruncando malo, Psamathe et Linum placandos respondit. Illi vero præter cæteros honores illis exhibitos, feminas etiam cum virginibus ad Linum deplorandum miserunt : quæ cum deplorationes obstationibus miscerent, non illorum solum, sed sua etiam infortunia deplorabant. Adeo autem decenter Linum illæ luxerunt, ut ex eo a poetis (95),

VARIE LECTIONES.

⁶⁶ Ἡρακλέως A : Ἡρακλέος C. ⁶⁷ Ἡρακλῆος C. ⁶⁸ ἐκπεσεῖν C. ⁶⁹ ἀπεσάπη Pierson. Moer. add. et corrig. ad p. 342. ⁷⁰ ἐξίον A. ⁷¹ Ψαμήθη ἡ Κροτόπου A. ⁷² τῷ καὶ τῷ A.

NOTÆ

(90) Dicæam Thracia urbem ab hoc nomen traxisse Steph. tradit in ea voce.

(91) Peregrinos per Aulidem iter facientes, terram fodere compulsi refert Apollod. lib. ii *Biblioth.*

(92) Xenodiceam tamen Sylei filiam una cum patre occisam scribit Apollod. supr.

(93) Vide Isocratis *Encomion Helenæ* ; Suid. et Gyrard. *Hist. poet.* Dion. Chrysost. orat. 11, et alios. Falso autem hanc narrationem referre vult Ptolem.

Hephæst. inf. cod. 190.

(94) Narrationem hanc cum Pausan. in *Attic.* comparare pretium operæ fuerit.

(95) Quod præter Homerum etiam Hesiodus docet apud Eustath. ad vers. 570, *Iliad.* Σ. Ubi plura de Lino, deque appellato ab eo carmine, quod et Αἴλινον est nominatum. Hesychius quoque Αἴνον φῶδης ὄνομα κατὰ μὲν τινὰς ἀπὸ τοῦ κλωστοῦ Αἴνου, notavit. Vide et Thesaur. ling. Græcæ H. St.

qui deinceps secuti sunt, in omni pæne lamentationum genere Linus decantatus inseratur. Quin et mensem **134^a** Arneum (96) appellarunt, quod inter agnos Linus educatus fuisset. Imo sacrificium eidem, festumque diem, Arnida utrumque nominatum, instituerunt, mactantes eo die, quotquot uspiam reperire canes potuissent. At ne sic quidem cessavit malum, donec Crotopus (97) ipse Argos ex oraculo cium nomine inhabitavit.

Vicesima : Theoclus Chalcidensis captus a Bisaltis (Thraciæ hi populi sunt, ex adversum Pallenēs habentes) Chalcidenses (98) occulte accersens, Bisaltas prodidit. Turbarunt itaque primum illi subita sua irruptione Bisaltas, post etiam intra moenia compulso, et Bucoli ac Dolī apud eos captivorum opera urbem capientes, Bisaltas ejiciunt. Bucolum tamen proditorem rupta fide jam data cum occidissent, divina propterea in eos ira irruit, donec ex oraculo pulchrum Bucolo illi monumentum ponentes, et tanquam heroi sacrificantes, malum tandem averterunt.

Vicesima prima : Dardanus et Jason Jovis erant filii ex Electra Atlantis filia, habitabantque Samothraciam insulam. Verum Jason (99) apparens Cereris spectrum fœdare stupro conatus, fulmine ictus interiit. Dardanus autem fratris exemplo conterritus in oppositam terram, ubi agri multi, monsque Ida fuit, ratibus (nondum enim navigiorum usus erat) profectus est. Ea vero tempestate regionem illam tenebat Teucer, Scamandri fluminis et nymphae [Idææ (1)] filius : a quo Teuceri incolæ dicti, et Teucra regio. Cum illo Dardanus sermone habito dimidiam regionis partem accipit : urbemque, ubi ratibus appulsus exscenderat, Dardaniam nomine, ædificavit. Teucro deinde vita functo, omnis ea ora in Dardani ditionem concessit.

Vicesima secunda (2) : Cretensi puero tanquam pro amasio datus est draconis fetus. Hunc eo usque educavit ille, studioseque curavit, dum grandior factus metum etiam incolis injiceret. Coegerunt itaque puerum in solitudinem draconem deferre. Et paruit ille, multum plorans. Tandem vero cum ad venationem aliquando adolescens egressus in latrones incidisset, opemque inclamasset : agnita voce draco, et corporibus sese implicans, prædones occidit, atque adolescentem, veteris signa necessitudinis ostendens, periculo eripuit.

VARIAE LECTIONES.

⁷⁵ ἐν add. A. ⁷⁶ Χαλκίδης μεταπεμφόμενος λάθρα γ. ⁷⁷ libri βουκόλιω καὶ δόλιω αἰχμαλώτῳ — γενημένῳ. correxerunt Kannius et Heynius. ⁷⁸ ἐπέσκηψε γ. ⁷⁹ Ἰάσων Heynius : cf. Car. Ostr. Müller. Orchomen. p. 263. ⁸⁰ ἐποίησε A. ⁸¹ κλαῖον γ. ⁸² περιπτεσ. καὶ ἀνακαλ. γ. ⁸³ βοηθήσαντας Heynius : libri βοηθήσαντας.

NOTÆ.

et Jason legi observandum puto.

(1) Id nymphae nomen, quod hinc forte fugerat, ex Apollodoro et Diod. Siculo lib. iv revocare visum.

(2) Refert hanc etiam *Ælianus Variar. Histor.* lib. xii, cap. 46.

ἄδεται. Μῆν' αὖ τε ὠνόμασαν ἄρνειον, ὅτι ἄρνάσι Δίος· συνανετράφη· καὶ θυσίαν ἄγουσι καὶ ἑορτὴν ὀρνίδια, κτείνοντες ἐν ⁷⁵ ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ καὶ κυνῶν ὄσους ἀν' εὐρωσι. Καὶ οὐδ' οὕτως ἐλόφρα τὸ κακὸν, ἕως Κρότωπος κατὰ χρησμὸν ἔλιπε τὸ Ἄργος, καὶ κτίσας πόλιν ἐν τῇ Μεγαρίδι καὶ Τριποδίσκιον ἐπικαλέσας· κατέφικεν.

reliquit, conditamque urbem in Megaride Tripodis-

⁷⁶ ὡς Θεόκλος ὁ Χαλκιδεύς αἰχμαλώτος ὑπὸ Βισαλτῶν γεγωνῶς (οἱ δὲ Βισάλται Θρακικὸν ἔθνος, ἀντίπερα Παλλήνης οἰκοῦντες), οὗτος Χαλκιδεὺς λάθρα ⁷⁷ μεταπεμφόμενος προδίδωσι Βισάλτας· καὶ αὐτοὶ πρῶτον μὲν τῷ αἰφνιδίῳ ἐτάραξαν Βισάλτας, ⁷⁸ εἰτα ταυχῆρεις ποιήσαντες βουκόλου δόλιω αἰχμαλώτου ⁷⁹ παρ' αὐτῶν γεγεννημένου αἰρούσι τὴν πόλιν, ἐκδιώξαντες τοὺς Βισάλτας. Τὸν δὲ προδότην βουκόλον, παραβάντες τὰς συνθήκας, κτείνουσι. Καὶ μῆνις αὐτοῖς διὰ τοῦτο θεόθεν [223 H.] ἐνέσκηψε ⁸⁰. Καὶ κατὰ χρησμὸν τάφον περικαλλῇ χώσαντες τῷ βουκόλῳ καὶ ὡς ἥρωϊ θύοντες τοῦ κακοῦ ἀπηλλάγησαν.

⁸¹ Ἡ κα', Δάρδανος καὶ Ἰάσων ⁸² παῖδες ἦσθιν Διὸς ἐξ Ἡλέκτρας τῆς Ἀτλαντίδος, καὶ ὄκουν Σαμοθράκην τὴν νῆσον. Ἄλλ' ὁ μὲν Ἰάσων φάσμα Δήμητρος αἰσχυρῶς βουλευθείς, ἐκεραυνώθη, Δάρδανος δὲ ἐπὶ τὰ δελφῶ συγχυθεὶς εἰς τὴν ἀντίπερα γῆν, ἐν ᾗ καὶ πεδία πολλὰ καὶ τὸ ὄρος ἡ Ἰδὴ, σχεδίαι (πλοίων γὰρ χρῆσις οὐδέπω ἦν) διαβαίνει. Εἶχε δὲ τὸ κράτος τότε τῆς χώρας ὁ Σκαμάνδρου τοῦ ποταμοῦ καὶ νύμφης Τεύκρος, ἐξ οὗ Τεύκροί τε οἱ οἰκητορες καὶ Τευκρία ἡ γῆ· ᾧ κατὰ λόγους τυνηλθὼν Δάρδανος λαμβάνει τὴν ἡμίσειαν, καὶ πόλιν, ἐν ᾗ τῆς σχεδίας ἀπέθῃ, κτίζει Δαρδανίαν. Ὑστερον δὲ τελευτήσαντος Τεύκρου ἡ πᾶσα τῆς χώρας εἰς αὐτὸν ἀρχὴ περιήλθεν.

⁸³ Ἡ κβ' μεираκίω Κρητὶ γέννημα δράκοντος ἐραστής δορεῖται. Ὁ δὲ ἐτρεφέ τε καὶ ἐπεμελεῖτο, ἕως ᾗ ἐξήθη καὶ φόβον ἐνεποίησεν ⁸⁴ ὁ δράκων τοῖς ἐπιχωριοῖς· οὗτοι γὰρ τότε ἠνάγκασαν τὸ μεираκίον ἐκθεῖναι τὸ θηρίον ἐπὶ τῆς ἐρημίας, καὶ πολλὰ κλαῖον ⁸⁵ ἐξέθετο. Ὑστερον δ' ἐπὶ θῆραν ἐξελθόντος τοῦ μεираκίου καὶ ληστοῖς περιπεσόντος ⁸⁶, ἀνακαλουμένου τοὺς βοηθήσαντας ⁸⁷, ἀναγνωρίσας ὁ δράκων τὴν φωνὴν τοὺς μὲν ληστοὺς διέφθειρεν, ἐκάστην περιεληθείς, σημεία δὲ τῷ παιδὶ παλαιᾷ αἰσθήσεως ἐνδειξάμενος ἀπαλλάσσει τῆς ἐπιβουλῆς.

(96) Eustath. quoque teste.

(97) Pausan. Coræbo hæc tribuit.

(98) Lege Χαλκιδεῖς.

(99) Lege Steph. voce Dardan. et Strab. lib. vii extremo De Samothrace; Apollod. quoque lib. iii ex quo hæc pæne ad verbum descripta narratio; ubi

Ἡ γ' ὡς Ἀλεξάνδρου τοῦ Πάριδος⁸² καὶ Οἰνώ-
νης, ἣν ἐγῆματο πρὶν ἢ τὴν Ἑλένην ἀρπάσαι, καὶς
Κόρυθος γίνεται, κάλλει νικῶν τὸν πατέρα. Τοῦτον
ἡ μήτηρ Ἑλένη προσέπεμπε, ζηλοτυπίαν τε κινού-
σα Ἀλεξάνδρῳ καὶ κακὸν τι διαμυχανομένη Ἑλέ-
νῃ. Ὡς δὲ συνήθης⁸³ ὁ Κόρυθος πρὸς Ἑλένην ἐγέ-
νετο, Ἀλέξανδρός ποτε παρελθὼν εἰς τὸν θάλαμον
[136 R.] καὶ θεασάμενος τὸν Κόρυθον τῇ Ἑλένῃ
παρεζόμενον καὶ ἀναφλεχθεὶς ἐξ ὑποφίας εὐθὺς
ἀναιρεῖ. Καὶ Οἰνώη τῆς τε εἰς αὐτὴν ὕβρεως καὶ
τῆς τοῦ παιδὸς ἀναιρέσεως πολλὰ Ἀλέξανδρον ἀρα-
σαμένη, καὶ ἐπειποῦσα (καὶ γὰρ ἦν ἐπίνους μαν-
τείας καὶ τομῆς φαρμάκων ἐπιστήμων) ὡς τρωθεὶς
ποτε ὑπ' Ἀχαιῶν καὶ μὴ τυγχάνων θεραπείας δεή-
σεται αὐτῆς, οἶκαζε ᾗ. Ὑστερον δ' Ἀλέξανδρος ἐν
τῇ πρὸς Ἀχαιοὺς ὑπὲρ Τροίας μάχῃ τρωθεὶς ὑπὸ
Φιλοκτήτου καὶ δεινῷ, ἔχων δι' ἀπήνης ἐκομίζετο
πρὸς τὴν Ἴδην, καὶ προεκπέμψας κήρυκα ἔδειτο
Οἰνώῃς· ἡ δὲ ὕβριστικῶς μάλα τὸν κήρυκα διωσα-
μένη πρὸς Ἑλένην ἰέναι Ἀλέξανδρον ἐξωνεῖδιζε⁸⁴.
Καὶ Ἀλέξανδρος μὲν κατὰ τὴν ὁδὸν ὑπὸ τοῦ τραύ-
ματος τελευτᾷ, τὴν δὲ μήπω πεπυσμένην τὴν τελευ-
τὴν μετὰ μελὸς ὅμως δεινὸς⁸⁵ εἶχε, καὶ δρεφάμενη
τῆς πόνος εἶδει φθάσαι ἐπείγομένη. Ὡς δ' ἔμαθε παρὰ
τοῦ κήρυκος ὅτι τεθνήκει καὶ ὅτι αὐτὴ αὐτὸν ἀνή-
ρχεν, ἔκεινον μὲν [224 H.] τῆς⁸⁶ ὕβρεως, λίθῳ τὴν
κεφαλὴν πατάξασα, ἀναιρεῖ, τῷ δ' Ἀλεξάνδρου νε-
κρῷ περιχυθεῖσα, καὶ πολλὰ τὸν κοινὸν ἄμφοιν κα-
ταμεψάμενη δαίμονα, ἑαυτὴν ἀνήρτησε τῇ ζώνῃ.

Ἡ κδ', ἐν Θεσπείᾳ τῆς Βοιωτίας (ἔστι δ' ἡ πόλις
οὐχ ἐκὰς τοῦς Ἑλικῶνος) παῖς ἔφυ Νάρκισσος πάν-
υ καλλὸς καὶ ὑπερόπτης Ἑρωτὸς τε καὶ ἐραστιῶν. Καὶ
οἱ μὲν ἄλλοι τῶν ἐραστῶν ἐρῶντες ἀπηγόρευσαν,
Ἀμεινίας⁸⁷ δὲ πολὺς ἦν ἐπιμένων καὶ δεόμενος· ὡς
δ' οὐ προσίετο ἀλλὰ καὶ ξίφος προσέπεμψεν, ἑαυτὸν
πρὸ τῶν θυρῶν Ναρκίσσου διαχειρίζεται, πολλὰ
καθικατεύσας τιμῶν οἱ γενέσθαι τὸν θεόν. Ὁ δὲ
Νάρκισσος ἰδὼν αὐτοῦ τὴν ὄψιν καὶ τὴν μορφήν ἐπὶ
κρήνης ἰδβαλλομένην τῷ ὕδατι, καὶ μόνος καὶ πρῶ-
τος ἑαυτοῦ γίνεται ἄτοπος ἐραστής. Τέλος ἀμη-
χανῶν, καὶ δίκαια πάσχειν οἴηθεὶς ἀνθ' ὧν Ἀμει-
νίου ἐξύθρισε τοὺς ἔρωτας, ἑαυτὸν διαχρίται. Καὶ
ἐξ ἐκείνου Θεσπείης⁸⁸ μᾶλλον τιμᾶν καὶ γεραίρειν
τὸν Ἑρωτα καὶ πρὸς ταῖς κοιναῖς θεραπαίαις καὶ
ἰδίᾳ θύειν ἐγνώσαν. Δοκοῦσι δ' οἱ ἐπιχώριοι τὸν νάρ-
κισσον τὸ ἄνθος ἐξ ἐκείνης πρῶτον τῆς γῆς ἀνα-
σχεῖν, εἰς ἣν ἐξεχύθη τὸ τοῦ Ναρκίσσου αἷμα.

VARIAE LECTIONES.

⁸² Πάριδος] καὶ Πάριδος Scaliger. ⁸³ συνήθης] μυηθεὶς A. ⁸⁴ ἐξωνεῖδιζε A : διωνεῖδιζε C. ⁸⁵ δεινός
corr. A : θεῖως C. ⁸⁶ τῆς A : ἀντὶ τῆς C. ⁸⁷ ἀπηγορεύθησαν C. Ἀμεινίας A, et infra Ἀμεινίου. ⁸⁸ θεσπείης
A : θεσπίσας C. ⁸⁹ καὶ ante πρὸς add. A.

NOTÆ.

(3) Lege Parthen. Ἑρωτικῶν cap. 4 et 34, et Ly-
cophron. Cassan. ejusque interpr.

(4) A Rheæ edocta, ut vult Apollod. lib. iii, ubi
et plura de his.

(5) Dono Apollinis, ut ipsa sua docet epistola ad
Paridem apud Ovid. in fin.

(6) Hæc Q. Calaber posteriore parte libri sui x,

134^b Vicesima tertia : Alexandri seu Paridis et
Œnones (3) (quam uxorem priusquam Helenam rape-
ret, domum duxerat) filius fuit Corythus, pulchri-
tudine patrem superans. Hunc mater ad Helenam
misit, cum ut Alexandrum ad zelotypiam provoca-
ret, tum ut Helenæ malum machinaretur. Ut ergo
Corythus Helenæ familiarior esse cœpit, superveni-
ens aliquando in thalamum Alexander, et cum
Helenæ filium sedentem conspicatus, ira incensus,
suspectum gnatum occidit. Œnone, et ob hanc in-
juriam, et ob filii interitum, multa Alexandro im-
precata, hoc insuper adjecit (ut erat vacinandi
perita (4), legendarumque herbarum (5) gnara) vul-
neratum eum aliquando ab Achivis, neque medelam
reperientem, se etiam obsecraturum; atque ita do-
mum discessit. Post igitur Paris (6) in pugna pro
Troja adversus Achivos a Philoctete vulneratus,
graviterque saucius, ad Idam curru vehebatur,
præmissoque nuntio, Œnonem deprecatus est.
Hæc contumeliose valde nuntio rejecto, ad Helenam
ire Paridem per convivium jussit. Ille interim per
viam ex vulnere dieni clausit extremum. Antequam
tamen de illius interitu quidquam Œnone inaudis-
set, pœnitentia gravi ducta est, herbisque lectis, cur-
riculo festinabat prævertere. At ubi mortuum esse
jam, et quidem ab ea necatum, nuntius retulit,
hunc primum, lapide in caput impacto, ob illatam
[exprobrando] injuriam occidit, cadaver vero Pari-
dis amplexa, et communem utriusque fortunam diu
C quæta, zona seipsam strangulavit.

Vicesima quarta : In Bæotiæ civitate Thespeia
quæ non longe ab Helicone sita est, puer natus Nar-
cissus, pulcher admodum, sed amoris amatorum-
que contemptor. Quare alii quidem despondere (7)
animum amantes cœperunt : Aminiasque tantum
assiduus erat et pertinax precator. At cum neque
hunc audiret ille, sed gladium insuper mitteret, se
ipse pro Narcissi foribus occidit, deum vehementer
precatus, ultor sibi ut fieret. Narcissus (8) igitur
vultum aliquando suum contemplatus, formæque
simulacrum in aqua fontis apparens, et solus et
primus incipit cæco sui amore flagrare. Ergo con-
sillii tandem inops, et justas sese dare pœnas arbi-
tratus, quod Aminiam amatorem injuria læsisset,
mortem sibi conscivit. Ex eo, responso dato, ut
amor magis honoraretur colereturque, præter com-
munem **135^a** cultum, privatim quoque sacrifi-
care decreverunt. Ea autem incolarum opinio est (9),
primum ex illa terra exstitisse narcissum florem,
in quam effusus Narcissi sanguis fuisset.

paulo aliter describit. Vult enim fato decretum
fuisse ut non nisi ab Œnone Paris curari posset, et
ipsam se in rogum mariti conjecisse, etc.

(7) Sequor τὸ ἀπηγόρευσαν.

(8) Pausan. Bæotic. legendus, et Ovid. Metam.

iii.
(9) Sed vana, ut docet Pausan. Bæotic.

Vicesima quinta. Minos Jovis et Europæ filius A Cretam rex tenuit, Dædalumque (10) quæsiturus classe instructa navigavit in Sicaniam (quæ hodie *Sicilia* dicitur), ubi a Cocali oræ illius regis filiabus est interfectus. Natio hinc Cretensium, regis sui cædem ultura, bellum adversus Siculos suscepit. Sed victi Cretes cum domum redeunt, ad lapygas (11) sunt tempestate delati: ibique tum sedes fixerunt, lapyges pro Cretensibus facti. Post horum pars quædam per seditionem inde expulsa, oraculi responsum illud consulentes acceperunt, ubi quis ipsis terram et aquam præberet, ibi ut habitarent. Atque ita Bottiaeorum terram incoluerunt. Ibi enim pueri, panis cæterorumque condimentorum varia genera per ludum et jocum ex luto fingentes, petentibus ipsis panis loco distribuerunt luteos panes: et illi impletum esse oraculum interpretati, sedem a Macedonum rege postulantes, Bottiaeorum oram habitandam acceperunt, et Cretensium nomen jam tertio cum Bottiaeorum commutantes, portio nunc sunt Macedonum.

Vicesima sexta narrat Apollinis spectrum, cui Carno (12) nomen, Dorienses sequi solitum, ab Hippota (15) quodam e stirpe Herculis tum esse interfectum, cum in Peloponnesum Heraclidæ redirent. Cum ergo propterea peste graviter laborarent, oraculo accepto e castris Hippoten expulerunt. Erat autem spectrum hoc Doriensibus vatis loco. Et Heraclidæ quidem tum in Peloponnesum trajecerunt: Hippotes vero ille oberrans, filium genuit cui ex re Aletæ (14) nomen dedit. Hic ubi ad ætatem virilem pervenit, Dorici populi partem collecta, pulsisque Sisyphidis, qui tum Corinthi reges erant, cum ipsorum sociis Ionibus, urbem illam denuo incolis replet, pergebatque adversus Atticam, cum oraculi responsum eidem datum, victorem fore, si ab Atheniensium rege abstineret (15). Hoc oraculo ab Atheniensibus cognito, Codro septuagenario persuadent, libens se pro patria ut devoveat. Ille veste mutata, quasi lignatorum unus esset, a Doriensi quodam interficitur. Dorienses re postea cognita, de victoria desperantes, cum Atheniensibus pacis fœdera iniungunt.

Vicesima septima refert de rebus Dencalionis, qui in Phthiotide regnavit, deque Græciæ inundatione ejus temporibus: ac de Hellene filio ejus **135b** (quidam Jovis esse dicunt) qui et Dencalione mortuo, in regno successit, habuitque filios tres. Ex his Æeolum natu maximum, merito voluit ejus regionis sceptrum tenere, cui ipsemet antea impe-

ἦ κα' ὡς Μίνως υἱὸς Διὸς καὶ Εὐρώπης, ὁ βασιλεὺς τῆς Κρήτης, κατὰ ζήτησιν Δαιδάλου στόλῳ πλεῖσας εἰς Σικανίαν (αὐτὴ δ' ἐστὶν ἡ νῦν Σικελία) ὅπῃ τῶν Κωκάλου θυγατέρων (ἐβασίλευσε δ' οὗτος Σικελῶν ⁹⁹) ἀναιρείται. Καὶ τὸ Κρητικὸν πολεμεῖ Σικελὸς ὑπὲρ τοῦ βασιλείως, καὶ ἡττᾶται. Καὶ ἐπανοήτες ὑπὸ χειμῶνος ἐξέπεσον εἰς Ἰάπυγας, καὶ αὐτοὶ τότε ἰδρύσαντο, ἀντὶ Κρητῶν γεγονότες Ἰάπυγες. Χρόνῳ δὲ ὕστερον μοῖρ' αὖ τις κατὰ στάσιν ἐκπεσόντας τῆς χώρας χρησμὸν ἔλαβον, ἐνθα ἄντις αὐτοῖς γῆν καὶ ὕδωρ ὀρέξῃ ¹⁰⁰, ἐνταῦθα οἰκίσεσθαι. Καὶ ὥκησαν ¹⁰¹ τὴν Βοττιαίων· ἐκεῖ γὰρ παῖδες ἄρτων εἶδῃ καὶ ἄλλων ὄψων παίζοντες ἀπὸ πηλοῦ καὶ πλάττοντες, αἰτουμένοις ἐπέδωκαν αὐτοῖς ἀντὶ ἄρτων τοὺς πηλῆνους ἄρτους· καὶ οἱ γε τὸν χρησμὸν τετελεσθαι νομίσαντες ἡγήσαντο τὸν βασιλεῖα Μακεδόνων, καὶ ἔλαβον οἰκῆν τὴν Βοττιαίων, [457 R.] καὶ Βοττιαῖοι μὲν τρίτον γένος ἀπὸ Κρητῶν ἀμείψαντες μοῖρα νῦν εἰσὶ Μακεδόνων.

Ἦ κα' διέξεισιν ὡς φάσμα Ἀπόλλωνος, ὀνομαζόμενος Κάρνος, Δωριεῦσιν ἐπόμενον, Ἰππότης τις τῶν ἀπὸ Ἡρακλείους ἀναιρεῖ, ὅτε κατήγεσσαν εἰς Πελοπόννησον Ἡρακλείδαι. Καὶ λοιμοῦ τούτοις προσπεσόντος, χρησμὸν ¹⁰² λαβόντες ἤλασαν τὸν Ἰακτότην τοῦ στρατοπέδου. Μάντις δ' ἦν τὸ φάσμα ¹⁰³ τοῖς Δωριεῦσιν. Ἡρακλείδαις μὲν καθόδος εἰς Πελοπόννησον ἐγένετο· ὁ δ' Ἰππότης ἀλώμενος ¹⁰⁴ τίκεται παῖδα, ἡ τοῦ πράγματος Ἀλήτην καλέσας, ὅς ἀνδρωθεὶς καὶ μοῖραν τοῦ Δωριικοῦ συλλέξας, καὶ Σισυφίδας ἐκβαλὼν Κορίνθου βασιλεὺς ὄντας καὶ τοὺς σὺν αὐτοῖς Ἰωνας, ἀνοικίζει τὴν πόλιν καὶ ἐπῆει κατὰ τῆς Ἀττικῆς, [225 H.] ὅτε καὶ χρησμὸν λαμβάνει νικήσας, εἰ ἀπόσχοιντο τοῦ βασιλείως Ἀθηναῖον. Καὶ τῷ χρησμῷ γνωσθέντος Ἀθηναῖοις, εἰθούσι Κρόβρον ἑβδομηκοντούτην ὄντα ἐκόντα δοῦναι ἑαυτὸν ὑπὲρ τῆς πατρίδος. Καὶ ἀμειψάμενος τὴν στολὴν, ὡς εἰς τῶν ξυλοφόρων ὕφ' ἐνδὸς τῶν Δωριέων ἀναιρεῖται. Καὶ γνόντες ὕστερον Δωριεῖς, καὶ ἀπογόνους τῇ νίκῃ, ἐσπέσαντο Ἀθηναίους.

Ἦ κα' τὰ περὶ Δευκαλίωνος ἀπαγγέλλει, ὅς ἐβασίλευσε ¹⁰⁵ τῆς Φθιώτιδος, καὶ τοῦ κατ' αὐτὸν τῆς Ἑλλάδος κατακλυσμοῦ· καὶ περὶ Ἑλλήνος τοῦ πατρὸς αὐτοῦ, ὃν ἔνιοι τοῦ Διὸς παῖδα εἶναι φασιν, ὅς καὶ διεβέβατο τὴν βασιλείαν τελευτήσαντος Δευκαλίωνος, καὶ τίκεται παῖδας ¹⁰⁶ τρεῖς. Ὡν Ἀἰόλον μὲν τὸν πρῶτον βασιλεῦσιν ἐδικαίωσεν ἥς ἦρχε γῆς.

VARIE LECTIONES.

⁹⁹ Σικελῶν mg.: libri Σικελῶν. ¹⁰⁰ ὀρέξει γ. ¹⁰¹ ὥκησαν γ. ¹⁰² χρησμὸν καὶ χρησμὸν A. ¹⁰³ φάντασμα γ. ¹⁰⁴ ἀλώμενος] cf. Ruhnen. ad Vellej. p. 12. ¹⁰⁵ ἐβασίλευσε γ. ¹⁰⁶ παῖδας om. A.

NOTÆ.

(10) Lege Pausan. *Achaic.* init.

(11) Vide Strab. lib. vi.

(12) Hæc de Carno aliter aliquanto refert Pausan. in *Laconic.*

(13) Quem Phylantii filium facit Pausan. cum

Apollod. lib. ii *Biblioth.*, qui hanc ad Naupactum pertratam eadem tradit.

(14) Quasi *Erronem* a parentis erroribus dixeris.

(15) Pausan. init. *Corinthiac.*

Ἀσωπῷ καὶ Ἐνιπεὶ δυοὶ ποταμοὶς τὴν ἀρχὴν διορισάμενος, ἐξ οὗ τὸ Αἰολικὸν κατὰγεται γένος· Ἀῶρος δ' ὁ δευτέρως μοῖραν τοῦ λαοῦ λαβὼν παρὰ τοῦ πατρὸς ἀποικίζεται, καὶ ὑπὸ τὸν Παρνασσὸν τὸ ὄρος κτίζει πόλεις, Βοῖον, Κυτίνιον⁹⁹, Ἐρινέον, ἐξ οὗ Δωριεῖς· ὁ δὲ νεώτατος Ἀθήναζε⁹⁹ ἀφικόμενος κτίζει τετράπολιν καλουμένην τῆς Ἀττικῆς, καὶ γαμῇ Κρέουσιν τὴν Ἐρεχθέως, καὶ τίχτει ἐξ αὐτῆς Ἀχαιὸν καὶ Ἴωνα. Καὶ ὁ μὲν Ἀχαιὸς ἀκούσιον φόνον ἐργασάμενος ἠλάθῃ, καὶ εἰς Πελοπόννησον ἐλθὼν Ἀχαιῶν κτίζει τετράπολιν, ἐξ οὗ Ἀχαιοί· Ἴων δὲ, θανόντος τοῦ μητροπάτορος, διὰ τε τὴν ἀρετὴν καὶ τὴν ἄλλην ἀξίωσιν αἰρεθεὶς βασιλεύει Ἀθηναίων, ἐξ οὗ Ἴωνες οἱ τε Ἀθηναῖοι ἤρξαντο καλεῖσθαι καὶ τὸ ἄλλο πᾶν Ἴωνικόν.

Ἡ κη' ὡς Τέννης καὶ Ἡμιθέα παῖδες ἦσθη Κύνος βασιλεῖ Τρωάδος, καὶ Κύνος¹ ἀποθανούσης αὐτῇ τῆς γυναικὸς ἐτέραν ἐπιστάγεται· ἡ δ' ἐπιμανεῖσα Τέννη καὶ μὴ τυγχάνουσα καταφεύδεται τοῦ παιδὸς τὰ ἐαυτῆς· καὶ ὁ πατήρ ἀκρίτως εἰς λάρνακα² Τέννην κατακτείνει, ἀλλὰ καὶ τὴν Ἡμιθέαν περιαλγούσαν τὰδελοῦ³, καὶ ἀφίξει τῇ θαλάσῃ. Ἡ δ' εἰς νῆσον ἐκφέρεται, καὶ οἱ ἐπιχώριοι τὴν λάρνακα ἀνακοιμίζονται, καὶ τὸ κράτος τῆς γῆς ἐκεῖνης Ἰσχυοῖς⁴ Τέννης καὶ Ἡμιθέα, καὶ ἡ νῆσος Τένεδος ἀντὶ Λευκόφρου⁵ ὀνομάσθη. Ὁ δὲ Κύνος μεταγνοὺς καὶ ὀρμισάμενος πρὸς τὴν νῆσον, εἰδείτο τοῦ παιδὸς ἀπὸ τῆς νεῶς ἀμνηστὶαν ἔχειν. Ὁ δὲ, ὡς μὴ ἐπιδαίη τῆς νῆσου, πέλεκυν ἀράμενος τὰ πείσματα τῆς νεῶς διακόπτει· [440 R.] καὶ ἀπ' αὐτοῦ οἱ ἄνθρωποι ἐπὶ παντός ἀποτόμου πράγματος τὸν Τέννου πέλεκυν ἐπιλέγουσιν.

Ἡ κθ' ὡς Μάγνητες οἱ Μαγνησίαν τὴν ἐν Ἀσίᾳ νῦν οἰκοῦντες τὸ πρότερον περὶ Πηνειὸν ποταμὸν καὶ τὸ Πήλιον ὄρος φύκησαν, καὶ συνεστράτευσαν⁶ Ἀχαιοὺς κατὰ Τροίης ἡγουμένου αὐτῶν Προθόου, καὶ ἐκαλοῦντο Μάγνητες. Ἐτα δεκάτη⁷ Μαγνήτων ἀνακομιζομένων αὐτῶν ἀπὸ Τροίης οἰκίζει κατ' εὐχὰς εἰς Δελφοῦς. Μετὰ χρόνον δὲ ἀνιστάντες τοῦ ἱεροῦ καὶ κατιόντες ἐπὶ θάλασσαν ἐπεραιώθησαν εἰς Κρήτην⁸. Ὑστερον [226 H.] δὲ βιασθέντες ἀνέστησαν ἐκ Κρήτης, καὶ πλεύσαντες εἰς τὴν Ἀσίαν ἐβρύοντο κακῶν νεόκτιστον οὖσαν τὴν Ἰωνίαν καὶ τὴν Αἰολίδα, συμμαχοῦντες αὐτοῖς κατὰ τῶν ἐπιτιθεμέ-

A raverat, quamque Asopo et Enipeo fluvii disteminaverat. Atque hinc Æolicum genus derivatur. Alter deinde Dorus, accepta a parente populi parte, coloniam alio traduxit, condiditque has ad Parnassi montis radicem urbes, Bœum, Cytinium et Erineum. Ab hoc Doros dicti. Natu denique minimus cum Athenas pervenit (16), Atticæ quam vocant tetrapolim (17) ædificavit, duxitque uxorem Creusam Erechthei filiam, e qua Achæum et Iona (18) sustulit. Achæus hic, cum cædem imprudens patrasset, pulsus, in Peloponnesum venit, condiditque Achaiam tetrapolim. A quo etiam Achæi originem ducunt. Ion vero, mortuo avo materno Erechtheo, cum virtutis, tum reliquæ dignitatis ergo creatus rex, Atheniensibus imperavit. Unde et Iones appellari cœperunt Athenienses, omnisque adeo regio Ionia dicta.

Vicesima octava : Tennes et Hemithea liberi erant Cyeni regis Troadis (19). Cycnus autem mortua conjuge duxit alteram (20), quæ insano Tennes amoris capta, cum potiri non posset, suum crimen falso illi imponens accusavit. Parens igitur indicta causa Tennem filium arcule inclusit, quin et una Hemitheat, fratris infortunio immodice dolentem, atque ita mari commisit. Hæc arcula in insulam quamdam delata, atque ab incolis sublata est, et totius regionis imperio potiuntur Tennes atque Hemithea : ipsa vero insula Tenedos pro Leucophry dici cœpta. Cycnus postea facti pœnitens, et ad insulam profectus, filium precabatur e navi, præteritarum rerum ut oblivisceretur. Ille autem, ne ad insulam appelleret parens, securim arripiens navis retinacula dissecuit. Unde dici cœptum in omni abrupto atque præciso negotio, Tennes (21) bipennem fuisse adhibitam.

Vicesima nona : Magnetes, qui Magnesiam Asiae nunc incolunt, antea ad Peneum flumen montemque Pelium habitaverunt, et adversus Trojam ductu atque auspiciis Prothoi militantes, Magnetes item dicti sunt. Ille postea hos, decimam Troja reportantes, Delphis ex voto collocavit. Post tamen relicto fano, navibusque conscensis, in Cretam transierunt. Inde quoque vi repulsi Cretam deserunt, et in 136^a Asiam adnavigantes, malis afflictam nuper conditam Ioniam atque Æolidem liberant, pugnantes una cum his adversus eos, qui mala illa inferebant. Hinc denique eodem quo nunc sunt

VARIÆ LECTIONES.

⁹⁹ Κτίνιον ζ. ⁹⁹ Ἀθήναζεν ζ. ¹ καὶ Κύνος Α : Κύνος δὲ ζ. ² εἰς λάρνακα Α : λάρνακι ζ. ³ ἀδελοῦ ζ. ⁴ ἀνίσχυοι Α : ⁵ καὶ συνεστρ. Α : συνεστρ. δὲ ζ. ⁶ δεκάτην ζ. ⁷ εἰς Κρήτην] cf. Ruhnkens. ad Vellei. p. 13.

NOTÆ.

(16) Strabo lib. viii, initio Achææ Xuthum nominat, ubi hanc leges historiam.

(17) CEnoen, Probalanthum, Tricorithum, et Marathona, ut refert Steph. et Strabo supr.

(18) Steph. in *Ionia* facit eum ex Atheniens. opinione Apollinis et Creissæ filium.

(19) Strabo lib. xiii Colanarum hunc regem facit,

in Troade tamen. Vide Lycophr. interp. et Servium, ac Pausan. in *Phocicis*. Diodor. quoque Sicul. extremo lib. v.

(20) Philonomen vocat Steph. in *Tenedos* : quem susius hæc tractantem lege, et Adag. opus.

(21) Soidas etiam Τενέδιος ἄνθρωπος et Τινέδιος ξυνήγορος παροιμιαδῶς dici refert.

loco perveniunt, urbemque conduunt, quam veteri A νων. Ἐκεῖθεν ἀφικνουμένηται ἐν ᾧ νῦν εἰσι, καὶ κτίζουσι
de nomine patriæ Magnesiam item nuncuparunt. πόλιν, ἀπὸ τῆς κατὰ τὸ ἀρχαῖον πατριδος Μαγνησίαν
αὐτὴν ἐπικαλέσαντες.

Tricesima de Pithenio (22) Apolloniæ, qui, oves Soli sacras pascens, cum sua incuria sexaginta de grege oves lupi discerpissent, oculis a civibus est orbatu, quare tellus, irato Deo, fructus Apolloniatis non protulit, donec astu et suburbanis prædiis duobus Pithenium placantes et una insuper domo, quam ipsemet elegisset, sterilitatem effugerunt. Erat autem Pithenium illustris genere, sicut et quotquot alii ejus successores sacrarum curam ovium gesserunt. Ipsa vero Apollonia (23) Græca civitas est in Illyrica regione mari adjacens, quam Lous fluvius (24), qui in Ionium mare exit, mediam dividit.

Tricesima prima: Tereus (25), Thracum rex, eorum qui ad Danliam cæteramque Phocida pertinent, uxorem duxit Procne. Pandionis Athenarum regis filiam. Ille postquam insano captus amore, per vim constupravit invitam Philomelam, Procnes sororem, linguam quoque ejus exsecuit, veritus nimium ne factum proderet. At illa peplum texens, dolorem ei suum filis inscripsit. Procne, re cognita, et facinus ulcisci cupiens, filium [Ityn] marito suum epulandum in cæna apposuit. Tum Tereus, ubi vel ex ipsa Procne execerandum convivium didicit, et hanc et sororem veluti facti consciam gladio percussurus insequitur. Illis vero per fabulam inde sublatis, Procne quidem in lusciniæ (26), Philomela vero in hirundinem vertitur, canuntque perpetuo suas illas calamitates. Sed et Tereus in upupam avem, ut fabulæ referunt, mutatus: aiuntque hos, ne aves quidem factos, iram deposuisse, quando upupæ perpetuo hirundines atque lusciniæ insectantur.

Tricesima secunda: De Eurōpā (27) Phœnicis (28) filia e conspectu sublata, utque filios pater ad sororem investigandam dimiserit. In his etiam Cadmus fuit, quicum una et Proteus, Basiridis tyrannidem veritus, ex Ægypto trajecit. Addit quomodo post varios errores nihil inventientes, in Pallenam venerint, utque Proteus, hospitalibus muneribus Clito oblatis, amicitiaque inita 136^b (erat Clitus hic rex prudens et justus Sithonum Thraciæ populorum) filiam ejus Chrysoeoen uxorem duxerit. Bisaltis deinde patria sua eo bello pulsus, quod ipsis a Clito et Proteo illatum est, regionij illi Proteus imperavit, genuitque patris longe dissimiles liberos,

VARIÆ LECTIONES.

ἡλίου A : τοῦ ἡλίου γ. αὐτῶν (vel αὐτοῦ) ἐξήκ. λ. διεσπ. ἀμελ. A : ἀμελ. τοῦτοῦ αὐτῶν ἐξήκ. λ. διεσπ. γ. * ὧν] ἦν corr. A. * αὐτὸς] ultimæ litteræ correctæ in A. ἐπιφ. δ' A : δ' ἐπιφ. γ. * Ἄωος Kamnius. * εἰς τὸ Ἰόνιον ἐκβ. πέλ. A : καὶ οὗτος ἐκβ. εἰς τὸ Ἰόνιον πέλ. γ. * τέμνει γ. * δὲ ὡς μῦθος γ. * εἰς ἔποπα] vid. Wyttienbach. Eunap. 2, p. 186. * αὐτὰς γ. * χελιδόνας καὶ ἀηδόνας γ.

NOTÆ.

(22) Evenium nominat Herodot. Calliope, sub fin. ubi integra hæc narratio legitur.

(23) De quo Strabo, lib. vii in *Illyride*.

(24) Abus. Strab. et Liv.

(25) Pausan. in *Atticis*, et mythologi omnes. Vide quoque *Ælian. Variar. hist.* lib. xii, cap. 20.

(26) Cum hoc sentit Aristoph. in *Arabis*; Apollod. lib. xxxi *Biblioth.* et alii plures.

(27) Vide *Nat. Comit.* et cæteros mythologos.

(28) Apollodorus lib. iii *Biblioth.* init. Agenoris fuisse mavult: ubi et alia quedam aliter quam hic narrata legas.

αὐτῷ, ἀλλ' ὦμοις καὶ πρᾶνόνους, οὓς Ἑρακλῆς ἄ
μισοπόνθηρος ὢν ἀναιρεῖ. Καὶ αὐτοὺς μὲν ¹⁹ ὁ πατήρ
χῶμα ἔχωνσεν, Ἑρακλῆς δὲ (ἦν γὰρ ἐναγής) καθήρε
τοῦ φόνου.

Ἡ γὰρ ὡς Δῆμοκλος ὁ Δελφός γεννᾷ παῖδα ἐκ-
πρεπῆ Σμίκρον ¹⁹ ὄνομα· καὶ ὡς πλεῖ κατά χρησάν
ἐπὶ Μιλήτου, ἔχων μετ' αὐτοῦ καὶ τὸν παῖδα ἐν
ἡλικίᾳ· καὶ ὡς καταλιμπάνει τούτον σπουδῇ τοῦ
ἐκπλεῦσαι καὶ ἀγνοῖα, τρισκαιδέκατον ἔχοντα ἔτος·
καὶ ὡς παῖς Ἑριθάρσου αἰπῶος καταλαμβάνει τὸν
Σμίκρον ἀθυμοῦντα, καὶ ἀγει πρὸς τὸν πατέρα· καὶ
ὁ Ἑριθάρσης οὐκ ἔλαττον τοῦ ἰδίου παιδός, μαθὼν
τὰς τύχας καὶ τὸ ²⁰ γένος τοῦ Σμίκρου, τούτον πε-
ριεῖπει. Καὶ περὶ τοῦ Κύκνου τοῦ συλλήφθεντος ἄμφω
τοῖς πασι, καὶ τῆς Ἑριδός, καὶ τοῦ τῆς Λευκοθέας
φάσματος, ὡς ²¹ εἰποὶ τε τοῖς πασι πρὸς Μιλήσιους
φάναι τιμᾶν αὐτὴν καὶ παῖδων ἀγῶνα γυμνικὸν τε-
λεῖν αὐτῇ· ἡσθῆναι γὰρ αὐτὴν τῇ Ἑριδι τῶν παίδων.
Καὶ ὡς ὁ Σμικρὸς τινος τῶν ἐν Μιλήσιος ἐνδόξων
θυγατέρα γαμεῖ, καὶ αὕτη τίττουσα ὀρᾷ ὅψιν τὸν
ἥλιον αὐτῇ ²² διὰ τοῦ στόματος εἰσδύοντα διὰ τῆς
γαστρὸς ²³ καὶ τῶν αἰδούων διεξελθεῖν· καὶ ἦν τὸ
ῥαγμα τοῖς μάντεσιν ἀγαθόν. Καὶ ἔτεκε κόρον, Βράγ-
χον ἀπὸ τοῦ ὄνειρου καλέσασα, ὅτι ὁ ἥλιος αὐτῆς διὰ
τοῦ βράγχου διεξῆλθε ²⁴. Καὶ ἦν ὁ παῖς κάλλιστος
ἀνθρώπων, καὶ αὐτὸν ἐφιλησεν ἔρασθεὶς Ἄπολλων,
εὐρὼν ποιμαίνοντα, ἐνθα βωμὸς Ἀπόλλωνος φιλοῦ
ἴδρυται. Ὁ δὲ Βράγχος ἐξ Ἀπόλλωνος ἐπίπνους μαν-
τικῆς γεγονώς ἐν Διδύμοις τῷ χωρίῳ ἔχρα. Καὶ μέ-
χρι ²⁵ νῦν χρηστήριον Ἑλληνικῶν ὦν ἴσμεν, μετὰ
Δελφούς κράτιστον ὁμολογεῖται τὸ τῶν Βραγχιδῶν.

Ἡ δὲ ὡς μετὰ τελευτῇ Ἀλεξάνδρου τοῦ Παρίδος
οἱ Πριάμου παῖδες Ἑλένος καὶ Διφροβός ἤριζον ὑπὲρ
τῶν Ἑλένης γάμων, καὶ κρατεῖ βίᾳ καὶ θεραπείᾳ
τῶν δυνατῶν Διφροβός, νεώτερος ὢν Ἑλένου. Ἑλέ-
νος δὲ, τὴν ὕβριν οὐ φέρων, εἰς τὴν Ἰδὴν ἀποχωρή-
σας ἡσύχαζε. Καὶ κατὰ συμβουλὰς ²⁶ Κάλχαντος οἱ
πολιορκούντες Τροίαν Ἑλλήνες λόχῳ τὸν Ἑλένον
συλλαμβάνουσι· καὶ τὰ μὲν ἀπειλαῖς τὰ δὲ δώροις,
πλέον δὲ τῇ πρὸς Τρώας ὀργῇ, ἀποκαλύπτει αὐτοῖς
Ἑλένος ὡς ξυλίνῳ ἵππῳ πεπρωμένον ἔστιν Ἴλιον
ᾧ ὄναι, καὶ τὸ τελευταῖον, ἐπειδὴ Ἀχαιοὶ λάβουσι
τὸ διοπετὲς Ἀθηνᾶς Παλλάδιον, πολλῶν ὄντων τὸ
σμικρότατον. Στέλλονται οὖν ἐπὶ τῇ κλοπῇ τοῦ Παλ-
λάδιου Διομήδης καὶ Ὀδυσσεύς, καὶ ἀναβαίνει ἐπὶ
τὸ τεῖχος ²⁷ Διομήδης, ἐπιβὰς τῶν ὤμων Ὀδυσσεύς·
ὁ δὲ οὐκ ἀνελκύσας Ὀδυσσεά, καίτοι τὰς χεῖρας ὀρέ-
γοντα, ἦει τὴν ἐπὶ τὸ Παλλάδιον, καὶ ἀφελόμενος
αὐτὸ πρὸς Ὀδυσσεά ἔχων ὑπέστρεψε. Καὶ διὰ τοῦ
πεδίου κατιόντων πυθνανόμενῳ [228 H.] ἔκαστα τῷ
Ὀδυσσεὶ Διομήδης, τὸ δόλιον τάνδρος ²⁸ εἰδώς, οὐχ

A crudeles admodum atque injustos, qui post ab Her-
cule, quod improbos valde odisset, occisi sunt. Et
parens ipse tumulum suis effodit, Herculemque
cæde pollutum expiavit.

Tricesima tertia : Democles Delphus filium genuit
insigni forma, cui Smicro (29) nomen, navigavitque
Miletum ad consulendum oraculum, ducto secum filio
annorum tredecim : quem, nimis festinato navigan-
di studio, atque imprudens, ibi reliquit. Inventum
itaque tristem Smicrum, caprarius quidam, Eri-
tharsi filius, ad patrem adducit : qui non secus at-
que suum filium, cognita pueri et conditione et stirpe,
honeste enim apud se habuit. Narrat et de Cycno
cum duobus filiis capto, deque contentione, ac de
Leucotheæ spectro. Quomodo hæc pueris dixerit,
B Milesios ut admonerent, ipsam honorandam, et pue-
rorum certamen gymnicum ipsi exhibendum : lætari
enim se puerorum contentione. Addit etiam, ut Smi-
crus, clari cujusdam apud Milesios viri filium uxore
duxerit, quæ pariens secundum quietem videre
visa sit, solem per os ipsam subire, et per ventrem
atque verenda egredi. Quod visum bonum esse omen
vates interpretati, peperit illa filium, Branchumque
a somnio nominavit, eo quod per fauces ex ipsa sol
egressus esset (30). Hic mortalium formosissimus puer,
ab Apolline est adamatus, cum oves pascentem repe-
risset. Ubi et ara Apollinis amantis consecrata. Bran-
chus vero, Apollinis dono vaticinandi arte donatus,
Didymis oracula reddidit, hodieque, inter omnia
quæ novimus, Græca oracula, Branchidarum ora-
culum (31) post Delphicum maximum prædicatur.

Tricesima quarta. Paride mortuo, Helenus et Dei-
phobus Priami filii super Helenæ nuptiis contende-
runt, vicitque per vim et potentium opem Deiphobus,
ætate licet minor. Helenus ergo, injuriæ impatiens,
in Idam ^{137a} secedens otium egit : ubi Calchantis
suasus, qui Trojam obsidebant Græci ex insidiis eum
capiunt : ille partim minis, partim donis, vel potius
odio Trojæ, Græcis indicavit, ligneo equo Trojam
capiendam, fato esse designatum. Imo et hoc deni-
que, cum Achivi cepissent cælo delapsum (32) illud
Mnervæ Palladium (33), quod inter multa erat mini-
mum. Igitur missi ad Palladium furto auferendum,
Diomedes et Ulysses : evaditque in murum per Ulys-
sis humeros conscendens Diomedes, neque tamen
manus tendentem socium attraxit, sed ad Palladium
abiit, eoque ablato, ad Ulyssem revertit. Ita cum per
plana redirent, interroganti singulatim omnia Ulys-
si, hominis astutiam non ignorans, respondit, non
quod Helenus Palladium indicasset se accepisse, sed
pro eo aliud quoddam. Verum moto forte fortuna

VARIÆ LECTIONES.

¹⁹ μὲν αὐτῷ. A. ²⁰ Σμικρὸς ζ. ²¹ τὸ οἶν. A. ²² ὡς] καὶ ὡς ζ. εἰποὶ A : εἰ τοι ζ. ²³ αὐτῇ τὸν ἥλιον ζ.
²⁴ γαστρὸς δὲ καὶ ζ. ²⁵ ἐξῆλθε ζ. ²⁶ μέχρι τοῦ νῦν ζ. ²⁷ συμβουλὴν ζ. ²⁸ ἐπὶ τὸ τεῖχος] τοῦ τεί-
χους A. ²⁹ τοῦ ἀνδρός ζ.

NOTÆ.

(29) Simerum vocat Lactantius ad vers. 498, lib.
vii Thebaid. Stat. Papin. Ubi plura ex Varrone.

(30) Εἰσῆλθε potius legendum videtur.

(31) De quo Sirabo et Pausan. non semel.

(32) Διοπετὲς. De qua voce lege Suidam.

(33) Vide Suid. et interpr. Virg. Apollod. item lib.
iii Biblioth., ac Dictyn Cretens. lib. v init.

Palladio, agnovit Ulysses illud ipsum esse. Quare a tergo se statuens Diomedis, interfecturus illum, gladium strinxit, quo ipsemet Achivis Palladium afferret. At dum plagam indicurus esset, vidit Diomedes, splendente tum forte luna, ensis vibrati lucem. Ita Ulysses a cæde abstinuit, stringente vicissim gladium Diomede, qui et timiditatem illi exprobrans, et gladii lamina, quod antecedere nollet, humeros verberans, eundem ante se egit. Unde proverbium (35*) natum: *Diomedeia necessitas*, adhiberi solitum in eo, qui aliquid faciat invitus.

Tricesima quinta duos inducit pastores ad Lysum Ephesini agri montem pascentes: qui apud examen in profundo quodam atque ad descendendum perdifficili antro cum vidissent, alter sportulam ad descendendum ingressus est, alter eam e fume suspensam demittebat. Cum autem qui descenderat, mellis atque auri ingentem copiam reperisset, impositum sportulæ onus tertio attrahere sursum jussit. Auro dein deficiente, seipsum deinceps sportam ingredi acclamavit. At postquam insidiarum ipsi suspicio cum verbo illo in mentem venit, lapidem pro se sportæ imposuit, jussitque attrahere. Alter itaque, ut jam paræ ad oram usque spelunçæ onus attraxit, ratus se socium occidere, confestim per præcipitium quoddam sportam præcipitavit, auroque humi defosso, verisimiles de pastore qui desiderabatur, causas interrogantibus commentus est. Hinc cum alter ille in spelunca 137^b pastor nullam salutis viam reperiret, Apollo in somnis jussit, ut acuto lapide sibi corpore lacerato, quietus jaceret. Paruit ille monenti, et vultures tanquam ad cadaver advolantes, unguesque alii comæ, alii vestibus insistentes, in sublime hominem sustulerunt, avexeruntque illæsum in subiectam vallem. Inde profectus in curiam, cuncta magistratui exposuit. Quare Ephesii insidiatorem illum convictum, aurumque defossum vel invitum ostendere coactum [pro meritis] multarunt: injuria vero affecto auri dimidium attribuentes, alterum dimidium Apollini ac Dianæ obtulerunt. Servatus ergo pastor ille, auroque donatus, ad summas pervenit divitias, et aram in summo montis vertice Apollini, Vulturii nomine, in rei gestæ memoriam sempiternam, dedicavit.

Tricesima sexta. Philonomus Lacedæmonius (34), Sparta Doriensibus prodita, Amyclas mercedis loco accepit, in eamque ex Imbro atque Lemno incolas coegit. Qui cum tertia dein ætate seditionem adversus Dorienses excitassent, Amyclis pulsi sunt. Assumptis itaque secum e Spartiatis quibusdam, ducebaturque usi Polide et Delpho, in Cretam adna-

Α ὅπερ ἔφησαν Ἐλενος Παλλάδιον λαβεῖν αὐτόν, ἀλλ' ἀντ' ἐκείνου ἕτερον, ἀποκρίνεται. Κινηθέντος δὲ τοῦ Παλλάδιου κατὰ τινα δαίμονα, γνοὺς Ὀδυσσεὺς αὐτὸ ἐκείνο εἶναι καὶ κατόπιν γεγωνὺς σπᾶται τὸ ξίφος, ἐκείνον μὲν ἀνελεῖν βουλευθεὶς, [444 R.] αὐτὸς δ' Ἀχαιοὺς τὸ Παλλάδιον κομίζειν. Καὶ αὐτοῦ μέλλοντος πληγὴν ἐμβαλεῖν (ἦν γὰρ σελήνη), ὁρᾷ Διομήδης τὴν αὐτὴν τοῦ ξίφους. Ὀδυσσεὺς δ' ἀναιρεῖν μὲν ἀπέσχετο ἀντισπασσάμενος κἀκείνου ξίφος, δεξιάν δ' ὀνειδίσας πλατεῖ τῷ ξίφει οὐκ ἐθέλοντα προΐεται: τύπτων τὰ νῦτα ἤλαυνεν. Ἐξ οὗ ἡ παροιμία ἢ Διομήδεος: ἀνάγκη, ἢ ἐπὶ παντὸς ἀκουσίτου λεγομένη.

Ἡ λε' δύο ποιμένας ὑπὸ Λυσσὸν τὸ ὄρος τῆς Ἐφεσίας γῆς εἰσάγει νέμοντας, οἱ μελισσῶν ἐσθλὴν ἔν τινι βαθεῖ καὶ δυσκαθόδῳ θεασάμενοι σπηλαίῳ, ὃ μὲν ³⁰ εἰς φορμιδα κατεῖναι ἐνέβη, ὃ δὲ καθύει κἀλῶ ἀρτησάμενος, Ὁ κατελθὼν δὲ καὶ τὸ ³¹ μέλι καὶ χρυσὸν πολλὸν εὐρών καὶ τῇ φορμιδί ἕως τριῶν ἐμβαλὼν ³² ἀνιμῶν ἐκέλευεν, ἐπιλείψαντος δὲ ³³ τοῦ χρυσοῦ ἐαυτὸν ἐμβαλεῖν λοιπὴν προσδοήσας, ἐπὶ ἐπιβουλῆς ἔννοια αὐτῷ ἅμα τῷ ῥήματι συνεισθῆι, λίθον ἀνθ' αὐτοῦ τῇ φορμιδί βαλὼν ἐκέλευεν ³⁴ ἀνιμῶν. Ὡς δ' ἔγγυς τῆς στεφάνης ὁ ἀνιμὼν ἀπηωρήσατο, αὐτίκα ὡς διαφθερῶν ³⁵ τὸν ἕτερον ³⁶ ἀφίησι κατὰ τινος φάραγγος, καὶ τὸ χρυσοῖον κατορύζας πιθανὰς ὑπὲρ τοῦ ἀφανοῦς ποιμένος ἐπλάττετο τοῖς πυνθανομένοις τὰς προφάσεις. Ὡς δ' ἦν ἀπορα πανταχόθεν τῶ ἐν τῷ σπηλαίῳ ποιμένι τὰ τῆς σωτηρίας, Ἀπόλλων ὄναρ κελεύει ὀξεῖ λίθῳ τὸ σῶμα ἀμύξαντα κείσθαι ἡρέμα. Τοῦ δὲ πράξαντος τὸ προσταχθὲν γῦπες ὡς ἐπὶ νεκρὸν ἐφιπτάμενοι, καὶ τοὺς θυοῦς οἱ μὲν εἰς τὴν χαίτην, οἱ δ' εἰς τὴν ἐσθῆτα πηξάμενοι, ἐκλούφισον καὶ κατέφερον αὐτὸν κακῶν ἀπαθῆ ἐπὶ τὸν ὑποκείμενον αὐλῶνα. Ἐλθὼν δ' ἐπὶ τὸ ἀργεῖον ἅπαντα φράζει. Καὶ τὸν μὲν ἐπιβουλεύσαντα οἱ Ἐφεσίοι, ἐλεγχθέντα καὶ τὸν χρυσὸν κατορυγμένον καὶ ἀκοντα ἐπιδείξαντα, τιμωροῦνται, τῷ δ' ἡδικομένῳ τὴν ἡμίσειαν τοῦ χρυσοῦ νειμάντες, τὴν ἑτέραν ἡμίσειαν ἱερὰν ἀπέφηναν Ἀρτέμιδι καὶ Ἀπόλλωνι. Ὁ δὲ διασωθεὶς καὶ τῷ χρυσῷ τιμηθεὶς ποιμὴν τῶν τε πάντων πλουσίων ἐγένετο καὶ βωμὸν ἐπ' ἄκρας τῆς κορυφῆς τοῦ ὄρους Ἀπόλλωνος εἰσατο ³⁷ Γυπαίως εἰς μνημεῖον τῶν συνεχεθέντων ὀνομάσας.

Ἡ λς' ὡς Φιλόνωμος ὁ Σπαρτιάτης ³⁸ προδοὺς Λακεδαιμόνα Δωριεῦσι δῶρον ἔχει Ἀμύκλας, καὶ συνοικίζει ταύτην ἐξ Ἰμβρου καὶ Λήμου. Τρίτῃ δὲ γενεᾷ στασιάζαντες πρὸς Δωριέας μετανίστανται [229 H.] Ἀμυκλῶν, συμπαραλαβόντες δὲ καὶ τινὰς Σπαρτιατῶν, ἡγουμένων αὐτοῖς Πόλιδος καὶ Δελφοῦ, ἔπλεον ἐπὶ τῆς Κρήτης. Ἐν τῷ παράπλῳ δὲ τοῦδε ³⁹

VARIAE LECTIONES.

³⁰ ἢ Διομ.] cf. Schol. Platon. p. m. 408. ³¹ ὃ μὲν] ὅμως ὁ μὲν A. ³² καὶ τὸ add. A. ³³ ἐμβαλὼν A. ³⁴ δὲ A: καὶ γ. ³⁵ ἐκέλευεν A. ³⁶ διαφθερῶν γ. ³⁷ εἰσατο] ἑταίρων corr. A. τινος] τῆς Kannius. ³⁸ εἰσατο] ἐδωμήσατο corr. A. ³⁹ cf. Müller. Orchom. p. 516. ³⁹ τοῦδε add. A.

NOTE.

(35*) Quod ipsum alia etiam ratione affert Suidas.

(34) Meminit Strabo lib. viii, initio *Laconia*.

τοῦ στόλου Μῆλον Ἀποδάσμος οἰκίζει, καὶ τὸ τῶν Μηλίων ⁴⁰ γένος ἐνθὲνδε οἰκιοῦται Σπαρτιάτας ⁴¹. Οἱ δὲ λοιποὶ ἅπαντες Γόρτυναν μηδενὸς εἰργοντος λαβόντες, ταύτην ἅμα τῶν περιόικων ⁴² Κρητῶν συνοικίζουσιν.

Ἡ λζ' ὡς ἀπὸ Θάσου τοῦ Κάδμου ἀδελφοῦ Θάσος ἡ νῆσος ὠνομάσθη· ἐκεῖ γὰρ αὐτὸν ὁ ἀδελφός, δοὺς τοῦ στρατοῦ μοῖραν, ἀπολείπει. Καὶ ὡς Κάδμος ὑπὸ τοῦ Φοινίκων βασιλέως, μέγα καὶ αὐτὸς δυνάμενος παρὰ Φοινίξιν, ἐπὶ τὴν Εὐρώπην σταλεῖν. Οἱ δὲ Φοινίκες τότε [445 R.] μέγα τε (ὡς λόγος) ἰσχυον, καὶ πολλὴν τῆς Ἀσίας καταστρεφάμενοι τὸ βασίλειον ἐν Θήβαις ταῖς Αἰγυπτιαῖς εἶχον. Σταλῆναι δὲ Κάδμον οὐχ ὡς Ἑλληνέες φασί, κατὰ ζήτησιν Εὐρώπης, ἣν παῖδα Φοινίκος οὖσαν ἤρπασε Ζεὺς ἐν σχήματι ταύρου, ἀλλ' ἀρχὴν μὲν ἰδιαν ἐν Εὐρώπῃ μηχανώμενον ⁴³ B πλάττεσθαι ἀδελφῆς ἤρπασμένης ποιεῖσθαι ζήτησιν, εἰς οὗ καὶ ὁ τῆς Εὐρώπης μῦθος ἦκεν εἰς Ἑλληνας. Περιπλέων δὲ τὴν Εὐρώπην τὸν μὲν ἀδελφὸν Θάσον, ὡς εἴρηται, τῇ νήσῳ λείπει, αὐτὸς δ' εἰς Βοιωτίαν πλεύσας ἀνεῖσι πρὸς ⁴⁴ τὰς νῦν καλουμένας Θήβας, καὶ οὖν τῇ δυνάμει περιτειχίσας τὸ χωρίον Θήβας ἀπὸ τῆς οἰκείας ἐπωνόμασε πατρίδος. Τῶν δὲ Βοιωτῶν εἰς μάχην αὐτοῖς συμπλακέντων ἤττωνται Φοινίκες, εἰτα κρατοῦσιν ἐνέδραις καὶ προλοχισμοῖς καὶ τῇ ἀήθει τῶν ὅπλων ὄφει· κράνος γὰρ ⁴⁵ καὶ ἀσπίς οὕτω τοῖς Ἑλλήσιν ἐγνωστο. Καὶ κρατεῖ Κάδμος τῆς Βοιωτῶν γῆς, καὶ φυγόντων τῶν διασωθέντων ἐπὶ τὰς οἰκείας πόλεις οἰκίζει Φοινίκας ἐν Θήβαις, καὶ τὴν Ἀρεως ⁴⁶ καὶ Ἀφροδίτης Ἀρμονίαν γαμεῖ. Βοιωτοῖς δὲ πρὸς τὴν ἐκπλήξιν τῶν ὅπλων καὶ τῶν προλοχισμῶν καὶ τῆς ἐνέδρας δόξα παρέστη αὐτοῖς ὅπλοις ἀνεῖναι τῆς γῆς ⁴⁷ τοὺς ἀνδρας, καὶ Σπαρτοὺς ὡς ἐκ τοῦ χωρίου φύντας αὐτοὺς ἐκάλεσαν. Περὶ μὲν ⁴⁸ Κάδμου καὶ Θηβῶν οἰκίσεως ⁴⁹ οὗτος ὁ ἀληθὴς λόγος, τὸ δ' ἄλλο μῦθος καὶ γοητεία ἀκοῆς, velut ex eo ipso loco satos, nominarint. Igitur de

ratio est: altera illa, fabula auriumque praestigia.

Ἡ λη' ὡς Μιλήσιος τις ἀνὴρ, τῆς πατρίδος αὐτοῦ ὑπὸ Ἀρπάγου τοῦ Κύρου ἐν κινδύνῳ οὐσης, εἰς τὸ ἐν Σικελίᾳ Ταυρομένιον ἀπαίρει ⁵⁰, κάκει ψίλλῳ τινὶ τραπέζιτῃ παραθέμενος τὸ χρυσίον οἰκᾷ ἐπὶ λει. Εἰτα δεδούλωτο μὲν Μιλήσιος Κύρου, θεῖνδ' οὐδὲν ἄλλο ὧν ὕψωρᾶτο ⁵¹ ἐπεπόνθει καὶ ὁ Μιλήσιος ἦκεν εἰς Ταυρομένιον ἀνακομισόμενος ⁵² τὴν παρακαταθήκην. Ὅ δὲ λαβὼν ὁμολογεῖ μὲν λαβεῖν, διετίεντο δ' ἀποδεστωμένοι. Ὡς δὲ μετὰ πολλὴν ἔριν καὶ λογομαχίαν ὁ Μιλήσιος εἰς ὅρκον τὸν ἀδικοῦντα [250 H.] προῦκαλεῖτο, ὁ τραπέζιτης μηχανᾷται τοίνυν· Νάρθηκα κοιλίαντας καθάπερ αὐλὴν καὶ συντήξας τὴν παραθήκην ⁵³ τῷ νάρθηκι ἔγχει καὶ ἀσφαλίζεται.

VARIAE LECTIONES.

⁴⁰ Μηλίωνς. ἐνθὲνδε Heynius: libri ἐνθάδε. ⁴¹ Σπαρτιάταις. ⁴² τοῖς περιόικοις Κρησί. ⁴³ μηχανώμενον. ⁴⁴ πρὸς Α: καὶ. ⁴⁵ γὰρ Α: δὲ. ⁴⁶ τοῖς Ἑλλήσιν Α: αὐτοῖς. cf. Müller. Orchom. p. 217. ⁴⁷ Ἀρεως. ⁴⁸ τὴν γῆν Heynius, recte, nisi legendum ἀνιέναι, i. e. prodire. ⁴⁹ μὲν οὖν Κ. ⁵⁰ οἰκίσεως Α. ⁵¹ ἀπῆει. ⁵² ὕψωρᾶτο. ⁵³ ἀνακομισάμενος. ⁵⁴ παρακαταθήκην. ⁵⁵ τῷ τῇ Α.

NOTAE.

(35) Cycladum una Steph. cum ejusdem nominis urbe.

(36) Apollod. Thasum Neptuni filium facit, lib. III

vigarunt. Sed dum classis praeternavigat, Apodasmus Melum (35), habitatoribus instruit, indeque Peliorum genus Spartanosis sibi conciliat. Caeteri omnes, Gortynam, repugnante nemine, occupantes, una cum Cretensium accolis eam incolerunt.

Tricesima septima. A Thaso (36) Cadmi fratre Thasum insulam appellatam refert. Ibi enim illum frater, data exercitus parte, reliquit. Cadmus (37) hic a Phoenicum rege, magnae alioquin et ipse apud Phoenicas auctoritatis, in Europam missus est. Quippe Phoenices eo tempore viribus plurimum ac potentia, ut ferunt, valebant, magna-que Asiae parte in potestatem redacta, regiam sedem Thebis Aegyptiis constituerunt. Missus ergo Cadmus, non (ut Graeci fabulantur) Europam quassituros, quam Phoenicis filiam, tauri mentitus formam Jupiter rapuisset, sed proprium sibi in Europa imperium constituere molitus, raptae sororis investigationem praetexuit. Atque hinc illa de Europa fabula ad Graecos prodit. Europam igitur circumnavigans ille, Thasum fratrem, ut diximus, in ea insula reliquit, ipse in Boeotiam tendens, 138a Thebas illas, quae nunc appellantur, aedificavit, muroque comitum opera cinctum locum a patriis ita Thebis appellavit. Boeotis autem pugna concurrentibus, victi primum Phoenices, per insidias mox, ac stratagemata, et inusitatum armorum aspectum, superiores evaserunt: neque enim galea et scutum fuerunt unquam Graecis ad eam diem cognita. Ita Cadmus, Boeotorum positus regione, fugientibus qui cladi supererant in suas quisque urbes, Thebis Phoenicas, qui incolerent, collocat, ipse Harmoniam Martis ac Veneris filiam uxorem ducit. Boeotorum interim animis, ob armorum illum atque insidiarum metum, haec opinio insedit, cum armis ipsis viros illos e terra exstitisse, ut inde etiam Spartas (38), Cadmo Thebarumque inhabitatione vera haec nar-

Tricesima octava: Milesius quidam, periclitante sub Harpago Cyri filio patria, Tauromenium, Siciliam urbem adnavigavit, ibidemque apud notum quemdam trapezitam auro deposito, domum rediit. Cyrus post haec Miletum in potestatem redegit, nihilque in eam gravius, ut metuerant constituit. Rediit itaque Milesius Tauromenium, ut depositum illud suum reciperet. Ibi mensarius quidem depositum accepisse non abnegabat, sed reddidisse contendebat. Ut vero Milesius, post multas tandem rixas atque contentiones, ad jusjurandum hominem adiecit, trapezita tale quid machinatus est: Ferulam tibiae instar excavans, in eaque depositum lique-

init. Stephan. Thassus geminato sibilo profert.

(37) De Cadmo Pausan. legendus in Boeotic.

(38) Pausan. init. Boeotic. et alibi.

factum infundens, probe obturat. Accedens igitur ad jurandum, ferensque pro scipione ferulam, quasi pedibus ager ea fulciebatur. Antequam tamen juraret, Milesio sibi astanti, veluti mox repetiturus arundinem tradidit. Ita dum manibus sublatis dejerat, se depositum eidem, a quo acceperat, reddidisse, Milesius indignans arundinem projecit, simul etiam hominum fidem defecisse clamans. Tum fracta arundine oculis etiam patuit compositum illud auri causa perjurium. Milesius itaque aurum sibi suum vindicavit: trapezita vero præ verecundia, et quod improbus coram omnibus deprehenderetur, laqueo vitam sibi abruptit.

Tricesima nona. Melanthus ex genere fuit Elidarum, **138^b** qui Pylo et Messanæ jam inde a Neptuno imperarunt. Hunc cum Heraclidæ expulissent, armis regione potiti sunt. Ille Athenas versus ex oraculo discessit, civitateque donatus, claruit ibi in paucis. Accidit autem ut Athenienses cum Bæotis super OEnoe (39) bellum gererent, placnitque singulari regum certamine litem dirimi. Ibi Thymætes (40), qui tum Athenis regnabat, duellum formidans, regno etiam cessit ei, quicumque cum Xantho Bæotorum rege dimicare vellet. Melanthus itaque regni præmio invitatus, pugnandi conditionem accipit, et pacta conficiuntur. Ubi ad manus ventum est, vidit Melanthus visum quoddam imberbis viri specie Xanthum sequi. Ut vero injuste fieri ille exclamavit, quod contra pacta auxiliatorem adduxisset, Xanthus falso sermone turbatus, vertit se: atque ita illico Melanthus lancea tractum transfodit. Sic uno certamine OEnoen Atheniensibus, sibi regnum acquisivit. Certe Erechthidarum genus ad Melanthidas, quo in numero et Codrus erat, ab hoc tractum est. Athenienses vero postea Baccho Melanthidæ (41) ex oraculo fanum dedicarunt, et quotannis rem divinam fecerunt: Jovi insuper deceptoris sacras litantes victimas, quod in pugna dolo fuissent usi.

Quadragesima historia (42) de Andromeda secus narrat, quam Græci fabulantur. Duos fratres fuisse refert, Cephea et Phinea: ac Cephei quidem regnum, Phœnices postea nomen induisse, cum ad eum diem Joppe (43) a maritima civitate appellatum fuisset, habuissetque imperii terminos a mari nostro ad eam usque Arabiam, quæ ad Erythræum mare pertinet. Fuisse item Cepheo insigni pulchri-

A ἐπὶ δὲ τὸν ὄρανον ἰὼν³⁶, κατέχων ὡς βακτηρίαν προ-
φάσει ποδῶν³⁷ ἀσθενείας, τῷ νάρθηκι ἐπιπείθετο·
μέλλων δ' ὀμνύειν πλησίον ἐστῶτι τῷ Μιλήσιῳ, ὡς
αὐτίκα πάλιν ἀναληφόμενος, τὸν νάρθηκα ἐπιβίβα-
σιν. Ὡς δὲ τὰς χεῖρας ἀνασχὼν κατώμνυτο τὴν
παρκαταθήκην ἀποδοῦναι τῷ παραθεμένῳ³⁸, περι-
παθήσας ὁ Μιλήσιος ῥίπτει τὸν νάρθηκα, ἔρβειν ἅμα
ἀνακραγῶν τὴν ἐν ἀνθρώποις πίστιν. Καὶ ὁ νάρθηξ
ἐρρήγγνυτο, καὶ περιφανὲς ἦν πρὸς τὴν ὄψιν τοῦ
χρυσίου τὸ σφίγμα τῆς ψευδορκίας. Καὶ ὁ μὲν Μι-
λήσιος τὸ ἴδιον εἶχεν, ὁ δὲ τραπέζιτης ὑπ' αἰδοῦς καὶ
τοῦ κακίσθαι πρὸς ἀπάντων βρόχῳ τοῦ ζῆν ἐαυ-
τὸν ἐξάγει.

B Ἡ 18^η ὡς³⁷ Μέλανθος γένος μὲν ἦν τῶν Νηλεϊδῶν,
οἱ Πύλου καὶ Μεσσήνης ἀπὸ Ποσειδῶνος ἐδασίλευον.
Τούτον ἀναστῆσαντες Ἡρακλεῖδαι πολέμῳ τὴν γῆν
ἔσχον· ὁ δὲ κατὰ χρησμούς Ἀθήνας ἀφικνεῖται,
καὶ πολέτης γίνεται, καὶ ἦν τῶν τιμωμένων. Ἀθη-
ναῖοις δὲ καὶ Βοιωτοῖς πόλεμος ὑπὲρ Οἰνῆς συν-
ίστατο, [448 R.] καὶ ἐδόκει ἐν τῇ τῶν βασιλέων
μονομαχίᾳ τὴν κρίσιν εἶναι. Θυμολίτης μὲν οὖν βασι-
λεῦον Ἀθηναίων ἐδεδοίκεν τὸν ἀγῶνα, καὶ ἐξίστατο
τῆς βασιλείας τῷ βουλομένῳ διακινδυνεύσαι πρὸς
Ξάνθον, ὃς ἐδασίλευσε Βοιωτῶν. Καὶ Μέλανθος ἐπ'
ἄθλῳ τῆς βασιλείας³⁸ ὑπέρχεται τὸν ἀγῶνα, καὶ
προβαίνουσιν αἱ συνθήκαι. Ἐπεὶ δ' ὁ³⁹ εἰς μάχην
ἦκον, καθορᾷ ὁ Μέλανθος φάσμα τι τῷ Ξάνθῳ ἄνδρα
ἐπόμενον ἀγένειον. Ὡς δ' ἀνεβόησε μὴ δίκαια ποιεῖν
παρὰ τὰς συνθήκας ἐπαγόμενον⁴⁰ βοηθόν, με-
τεστράφη ὁ Ξάνθος, πρὸς τὸ ἀπιστον τοῦ λόγου ἐκ-
πλαγεῖς· καὶ αὐτὸν εὐθὺς ὁ Μέλανθος τῷ δόρατι
βαλὼν κτείνει, καὶ τὴν τε Οἰνὴν Ἀθηναίοις καὶ
ἐαυτῷ τὴν βασιλείαν ἐνὶ περιποίησιν ἀγωνίσματι.
Τὸ μὲν δὴ τῶν Ἑρεχθιδῶν⁴¹ γένος εἰς τοὺς Με-
λανθίδας, ὧν ἦν καὶ Κόδρος, ἀπὸ τούτου μετέπειτα·
Ἀθηναῖοι δ' ὕστερον Διονύσιον Μελανθίδην⁴² κατὰ
χρησμὸν ἱερὸν ἰδρυσάμενον θύουσιν ἀνὰ πᾶν ἔτος, καὶ
τῷ ἀπατορίῳ διὰ ἱερὰ ἀνάπτοντες, ὅτι αὐτοῖς ἐκ
τῆς ἀπάτης ἀγώνισμα ἐγένετο.

C Ἡ μ' ἱστορία τὰ περὶ Ἀνδρομέδας ἱστορεῖ ἐπί-
ρωσ⁴³ ἢ ὡς ὁ Ἑλλήνων μῦθος. Ἀδελφοὺς μὲν γὰρ
δύο γενέσθαι, Κηφέα καὶ Φινέα, καὶ εἶναι τὴν τοῦ
Κηφέως βασιλείαν τότε ἐν τῇ μετονομασθείσῃ μὲν
ὑστερον Φοινίκη, τῇ νικαύτᾳ δ' Ἰώππᾳ⁴⁴ ἀπὸ Ἰώπ-
πης τῆς ἐπιβασιλείου πόλεως τούνομα λαβούσῃ⁴⁵,
καὶ ἦν τὰ τῆς ἀρχῆς ὄρια ἀπὸ τῆς καθ' ἡμᾶς θα-
λάσσης μέχρι Ἀράδων⁴⁶ τῶν πρὸς τὴν Ἐρυθρὰν θά-

VARIE LECTIONES.

³⁶ ἰὼν καὶ κατ. ζ. ³⁷ προφ. τῆς τῶν ποδῶν ζ. ³⁸ περιθεμένῳ ζ. ³⁹ ὡς om. A. Νηλεϊδῶν Leichius
p. ix: libri ἡλιδῶν. ⁴⁰ malim τῇ βασιλείᾳ. ⁴¹ ἐπειδὴ ζ. ⁴² ἐπαγόμενος A. ⁴³ Ἑρεχθιδῶν A: Ἑρι-
χιδῶντων ζ. ⁴⁴ Μελανθίδας: A. ⁴⁵ ἢ καὶ A. post γενέσθαι cum A omisi passim. ⁴⁶ δ' Ἰόππᾳ A: δι' ὅσα ζ.
Heynius δ' Ἰοπίᾳ. ἀπὸ δ' ἀπὸ A. ⁴⁷ λαβούσης A. ⁴⁸ Ἀράδων ζ.

NOTÆ.

(39) Περὶ Κελαινῶν Suid. et Polyæn.

(40) Oxinthe filius qui postremus de Thesidis re-
gnavit. Pausan. *Corinth.* Attingit quoque hanc hi-
storiam Strabo lib. ix init. et maxime Suid. Ἀπα-
τορία. Interp. Aristoph. Polyæn. lib. i, *Stratagem.*
Frontin. lib. ii, cap. 3.

(41) Suidas voce ἀπατορία Dionysium hunc μελα-
νθίδα vocat ex eo quod τραγῆν ἐνημμένος μέλαναν

visus ille post Xanthum apparuerit. Huius tamen
Bacchi ædem Pausan. in *Corinthiac.* apud Træzenios
statuit.

(42) Vide Hyginum Apollodorum, et interpret.
Apollon. Arati, atque Lycophr. Ovid. v *Metamorph.*

(43) Strabo hanc item sententiam affert lib. i, et
iterum xvi; Plinius quoque, Pausan. ac plerique
omnes.

λασαν ὀκνημένον. Εἶναι δὲ τῷ Κηφεὶ καὶ θυγατέρα **A** πάνου καλὴν Ἀνδρομέδαν, καὶ αὐτὴν μνάσθαι Φοινικά τε καὶ τὸν ἀδελφὸν Κηφέως Φινέα. Κηφεὺς δὲ μετὰ πολλοὺς τοὺς ἐφ' ἑκατέρῳ [231 H.] λογισμοὺς ἔγνω δοῦναι μὲν Φοινίκι, ἀρπαγὴ δὲ τοῦ μνηστήρος τὸ αὐτοῦ ἐκούσιον ἀποκρύπτειν· καὶ ἀρπάζεται ἀπὸ τινος νηϊδὸς ἐρήμου ἡ Ἀνδρομέδα, ἐν ᾧ εἰώθει ἀπιούσα θυσίας τῇ Ἀφροδίτῃ θύειν. Φοίνικος δ' ἀρπάζαντος νηΐ (Κητός δ' αὕτη ἐκαλεῖτο, ἡ μίμησιν ἔχουσα τοῦ ζώου ἢ καὶ ⁶⁷ κατὰ τύχην) ἡ Ἀνδρομέδα, ὡς κατὰ ἄγνοιαν τοῦ πατρὸς ἀρπαζομένη, ἀνωλοφράτῳ τε καὶ μετ' οἰμωγῆς τοὺς βοηθῆσοντας ἀνεκαλεῖτο. Περσεύς δ' ὁ Δανάης κατὰ δαίμονα παραπλέων κατίσχει, καὶ πρὸς τὴν πρώτην ὤψιν τῆς κόρης οἰκτεῖ καὶ ἔρωτι συσχεθεὶς τὸ τε πλοῖον, τὸ Κητός, διαφθείρει, καὶ τοὺς ἐμπλέοντας ⁶⁸ ὑπὸ ἐκπλήξεως μόνον οὐχὶ λιθοβόντας ἀναίρει. Καὶ τοῦτο ἔλλαθαι τὸ τοῦ μύθου Κητός καὶ οἱ παγόντες εἰς λίθους ἀνθρωποὶ τῆς ⁶⁹ Γοργόνης τῇ κεφαλῇ. Ἀγεται δ' οὖν γυναῖκα τὴν Ἀνδρομέδαν, καὶ οἰκεῖται αὕτη συμπλέουσα εἰς τὴν Ἑλλάδα τῷ Περσεῖ, καὶ βασιλεύοντος τὸ Ἄργος οἰκεῖται.

Ἡ μὰ ὡς Ἀντανδρὸν ὄκνησαν Πελασγοί, ἀλλ' ὡς μὲν ἐννοίᾳ φασι, δόντος αὐτοῖς Ἀσκανίου λύθρον ἀντ' αὐτοῦ, ἐπεὶ ἐνέδρα συνελήφθη ὑπ' αὐτῶν, καὶ ἀπολυθέντες· διδὼ καὶ Ἀντανδρὸς, ὅτι ἀντὶ ἐνὸς ἀνδρὸς ἔλαβον πόλιν. Ὁ ⁷⁰ δ' Ἀσκάnios υἱὸς μὲν ἦν Αἰνείου, μετὰ δὲ Τροίᾳς ἄλυσιν ἐβασίλευσεν Ἰδης. Οἱ δὲ φασι ἐνταῦθεν οἰκῆσαι ⁷¹ Πελασγοὺς Ἀντανδρὸν. Ἀπόλλωνος καὶ Κρεούσης Ἀνιος γίνεταί παῖς ⁷², τοῦ δὲ Ἀνδρός, ὃς μίαν οἰκήσας τῶν νήσων τὸ ὄνομα λείπει τῇ νήσῳ, [449 R.] κατὰ στάσιν δ' ἐκείθεν ἐκπεσόν, καὶ χωρίον ⁷³ ἰδὼν ὑπὸ τὴν Ἰδην παραπλήσιον Ἀνδρῷ, πολίξει τὸ χωρίον καὶ Ἀντανδρὸν πρὸς τὴν ὁμοιότητα ὀνομάζει. Τὴν δ' Ἀνδρὸν ἔρημον οὖσαν λαὸς Πελασγῶν ἐσπεύξατο ⁷⁴. Καὶ ἡ Κύζικος δὲ Πελασγοὺς ἔσχεν οἰκήτορας· καὶ γὰρ Κύζικος ὁ Ἀπόλλωνος, Πελασγῶν τῶν ἐν Θεσσαλίᾳ βασιλεύων, ὑπὸ Αἰολέων μετὰ Πελασγῶν ἐκπεσόν τὴν χερσόνησον τῆς Ἀσίας πολίξει, δοὺς αὐτῇ καὶ τοῦνομα. Καὶ ἠυξήθη ἐκ ταπεινῆς Κυζίκῃ εἰς μέγα ἡ ἀρχὴ, ἅψ' οὐ Κλείτην τὴν Μέρπος, ὃς τῶν περὶ Πυνδακὸν χωρίων ἐβασίλευε, γυναῖκα ἡγάγετο. Οἱ δὲ μετὰ ⁷⁵ Ἰάσονος ἐπὶ τὸ δέρας ἰόντες κατίσχουσι πρὸς τὴν **D** Κύζικον τῇ Ἀργοί, καὶ μαθόντες οἱ Πελασγοὶ Θεσσαλίᾳ τὴν ναῦν, κατὰ μῆνιν τῆς ἐκβολῆς νυκτὸς ἐμάχοντο τῇ Ἀργοί. Κύζικον δὲ λῦσαι τὴν μάχην

VARIAE LECTIONES.

⁶⁷ καὶ om. A. ⁶⁸ ἐμπλέοντας A : ἐμπεσόντας C. ⁶⁹ τῆς add. A. ⁷⁰ δ A : ὡς C. ⁷¹ οἰκῆσαι A. ⁷² παῖς A : παρὰ C. ⁷³ καὶ τὸ χωρίον A. ⁷⁴ ἐσπεύξατο A : ἐσπεύχασατο C. ⁷⁵ μετὰ add. A.

NOTÆ.

(44) Persei hujus imaginem inspicere apud Philostr. lib. 1 Icon. antepenult.

(45) Strabo, lib. x extrem. Vide Ovid. et mytholog.

(46) Antandrus, inquit Stephan. ab Antandro Æolensium stratego.

(47) Strabo lib. xii extrem. Cyzicum facit insulam, ut Apollon. Argonautic. i. Vide scholiastas.

tudine filiam Andromedam, quam proci ambirent, Phœnix quidam, et ipse Cephei frater Phineus. At Cephæum postquam varia de utroque secum ipse considerasset, Phœnici tandem despondere filiam statuisse, ac per filie raptum consentientem suam voluntatem obtegere. Abreptam igitur fuisse ex deserta quadam insula Andromedam, in quam soleret Veneri sacrificia oblatura secedere. Ita cum Phœnicis hujus rapientis navi (quæ Cetus dicta est, sive a piscis illius similitudine, sive casu aliquo) Andromeda **139a** tanquam insciente patre aveheretur, misere eam ejulasse, opemque cum lacrymis invocasse. Ad ea Perseum (44) Danaes filium forte fortuna præternavigantem, cursum inhibuisse : primoque mox puellæ aspectu, pietate simul, et amore captum : tum navigium illud Ceti nomine expugnasse, et vectores tantum non in lapides præ metu versos, occidisse. Atque hunc illum esse Græcæ fabulæ Cetum, hos homines, Gorgonis (45) viso capite, in saxa mutatos. Perseum igitur Andromedam uxorem accepisse, secumque in Græciam navigio vexisse, atque Argos sub illius imperio habitari cœptum.

Quadragesima prima : Antandrum habitarunt Pelasgi. Verum (ut quidam narrant) ex eo, quod hanc ipsis Ascanius pro redemptionis suæ pretio donasset, cum ex insidiis captus ab his dimissusque fuisset : hinc enim Antandri nomine urbem dixisse, quam ἀντὶ ἐνὸς ἀνδρὸς [pro uno viro] acceperissent. Ascanius autem hic Æneæ filius, fuit, qui capta jam Troja in Ida regnavit. Alii hinc potius referunt Pelasgos Antandrum incoluisse. Ex Apolline, aiunt, atque Creusa gignitur Anius, et ex hoc Andrus, qui unam insularum inhabitans, nomen (46) quoque suum insulæ reliquit. Sed exortis deinde seditionibus hinc exactus, locum quemdam contemplatus est sub Ida, Andro vicinum, in quo urbem ædificavit, quam ob similitudinem Antandrum nominavit. Andrum interim desertum Pelasgorum gens inhabitavit. Ita Cyzicus quoque incolas habuit Pelasgos. Etenim Cyzicus Apollinis filius, Pelasgis, qui in Thessalia erant, imperans, ab Æolensibus cum suis Pelasgis ejectus, in Cherroneso Asiæ (47) urbem de suo nomine extruxit, ibique ex humili magnam in potentiam crevit, postquam Cliten filiam Mero-
D pis, qui vicina Ryndaco (48) loca rex tenuit, conubio sibi junxit. Jasonis (49) postea comites, qui cum illo ad vellus aureum proficiscebantur, Argo

Plin. vult olim insulam ab Alexandro continenti junctam.

(48) Ryndacus, Strab. lib. xii extr. in Cyzico, fluvius est in Propontidem exiens. Stephano etiam urbs Phrygiam inter et Hellespontum.

(50) De quibus Apollon. lib. 1 Argonaut. et Valer. Flacc.

navi ad Cyzicum appulerunt, quam ut Pelasgi A ἐπιστάνατα ἄγνων Ἰάσων κτείνει, πεσόντων καὶ ἄλλων Πελασγῶν. Καὶ ἡ μὲν Ἀργὼ ἐπλεῖ ἐπὶ Κόλ. χους· οἱ δὲ τότε μὲν ὑπερχέσθησαν ἐπὶ τῇ τοῦ βασιλέως τελευτῇ, καὶ τοῖς παρ' αὐτοῖς δυνατοῖς τῇ τῆς πόλεως ἐνεχείρισαν (οὐδὲ γὰρ ἦν παῖς Κυζίκου διάδοχος), ὕστερον δὲ ὑπὸ Τυρρηνῶν Κυζίκου μετα- ἔστησαν, καὶ Τυρρῆνοί τὴν Χερρόνησον ἔσχον. Καὶ τοὺτους Μιλησίων μοῖρα μάχῃ νικήσαντες αὐτοὶ Κόζικον ἔχτησαν.

Tyrrenis, qui, Cherroneso 139^b occupata, et his Cyzicum incoluerunt.

Quadragesima secunda. Gelon Siculus tyrannidem invadere studens, Himeræorum (50) populum colebat, ac pro eo adversus potentiores pugnabat. Unde ipsum plebs adeo adumabat, ut petenti sibi dari corporis custodes, promptissime eos concesserit (51). Stesichorus tamen Himeræus poeta, suspicatus B regnum affectare illum velle, apologum hunc populo recitavit, imaginem eorum, quæ post acciderent malorum. Equus (52), inquit, forte pascens ad fontem bibiturus accedebat, cum cerva interim per agrum illum transiens, et herbam proculcavit, et aquam turbavit. Equus itaque vindictæ admodum cupidus, sed pedum celeritate inferior, venatoris opem imploravit. Ille, si frenum ore acciperet, et tergo sedere pateretur, facillime se hujus injuriam ulturum pollicetur. Quod ubi sic factum est, cerva quidem telis confossa jacuit, sed equus etiam a venatore subjugatum se sensit. Idem, inquit, ego vereor, o Himeræi, ne nunc cum in populari statu sitis, hostibus quidem per Gelonem superiores redamini, sed tandem adhuc eidem Geloni serviat. Grata enim omnis potentia, adversus eum qui dederit, accipienti est, quando hanc ille non amplius tam facile auferre potest, quam antea contulit.

Quadragesima tertia. Ignis Ætnæi crateres (53) tantas aliquando, fluminis instar, flammæ per eam regionem effuderunt, ut Catanzis (urbs autem Græca Siciliæ Catana est) extremum urbis interitum certissimo allaturæ viderentur. Ex ea igitur cives quæm citissime iugientes, aurum alii, alii argentum efferebant, alii vero quæcunque subsidium in exsilio allatura videbantur. Anapias (54) tantum et Amphinomus, præ omnibus parentes senio confectos, humeris impositos fugientes extulerunt. Cæteros D interim flamma adurens extinxit, quæ in horum circuitu ita diffindi visa est, ut insulæ in modum circumeire locus igne liber fieret. Quare Siculi

Ἡ μὲν ὡς Γέλων ὁ Σικελιώτης τυραννίδι ἐπιθέσθαι διανοοῦμενος Ἱμεραίων ἐθεράπευε τὸν δῆμον, καὶ κατὰ τῶν δυνατῶν ὑπερεμάχει, καὶ αὐτὸν ἡγάπα τὸ πλῆθος, καὶ φυλακὴν τοῦ σώματος αἰτοῦντι ὤρματ' ἑδίδου. Στησίχορος δ' ὁ Ἱμεραῖος ποιητὴς, ὑποποτήσας ἐπιχειρεῖν αὐτὸν τυραννίδι, στάς αἶνον [252 H.] ἔλεξεν εἰς τὸ πλῆθος, εἰκόνα τοῦ μέλλοντος πάθους. Ἴππος, φησὶ, νεμόμενος ἐφοῖτα ποιούμεν· ἐπὶ κρήνῃ, ἔλαφος δὲ τὸ πεδίον διαθέουσα ἢ τὴν τι πᾶν κατέσσειε καὶ τὸ νᾶμα ἐτάραττε. Καὶ ὁ ἵππος ποθὼν τὴν ἀδικούσαν τιμωρῆσαι, τάχει δὲ ποδῶν λειπόμενος, ἄνδρα κυνηγέτην ἢ βοῆθὸν ἐκάλει· ὁ δὲ εἰ χαλινὸν δέξοιτο καὶ ἀνασθῆναι, ῥῆστα ἀμύνειν αὐτῷ ὑπισχεῖτο. Καὶ ἐγένετο οὕτως. Καὶ ἡ μὲν ἑλαφος ἀκοντίοις ἔκειτο βληθεῖσα, ὁ δ' ἵππος ῥηθεὶς δουλωμένους τῷ κυνηγέτῃ. Τοῦτ', ἔφη, δίδουκα καὶ ἂν τὸς, ὧ Ἱμεραῖοι, μὴ νῦν δῆμος ὢντες τῶν ἐχθρῶν μὲν διὰ Γέλωνος· περιγένησθε, αὐτοὶ δ' ὕστερον Γέλωνι δουλεύετε· φιλεῖν γὰρ ἅπαντας τὴν δύναμιν τῇ λαβόντι ἐπὶ τὸν δόνατα εἶναι, ὅταν ὥσπερ δοῦναι αὐτῇ μηκέτι ἐκ τοῦ ὁμοίου κομισσασθαι ἔχη.

Ἡ μὲν, οἱ τῆς Αἴτης τοῦ πυρὸς κρατῆρας ἀνέβαν σάν ποτε ποταμοῦ δίκην φλόγα κατὰ τῆς χώρας, καὶ Καταναιοὶς (πόλις δ' Ἑλλάς ἐν Σικελίᾳ ἡ Κατάνη) ἔδοξε παντελὴς ἐσσεῖσθαι φοβρὰ τῆς πόλεως, καὶ ταύτης ἢ φεύγοντες ὡς εἶχον τάχους οἱ μὲν χρυσόν, οἱ δὲ ἀργυρὸν ἔφερον, οἱ δὲ οἱ ἂν τις βούλοιο ἐπικουρήματα τῆς φυγῆς. Ἀναπίας δὲ καὶ Ἀμφίνωμος ἀντὶ πάντων τοὺς γονεῖς γρηραιούς ὄντας ἐπὶ τοῖς ὤμοις ἀναθέμενοι ἐφευγον. Καὶ τοὺς μὲν ἄλλους ἡ φλὸς ἐπικαταλαβούσα ἔφθειρεν, αὐτοὺς δὲ περιεσχέσθη τὸ πῦρ, καὶ ὥσπερ νῆσος ἐν τῇ φλογὶ πᾶς ὁ περὶ αὐτοὺς χώρος ἐγένετο. Διὰ ταῦτα οἱ Σικελιώται τὸν τε χώρον ἐκεῖνον Εὐσεδῶν χώραν ἑκάλεσαν, [452 R.]

VARIE LECTIONES.

⁷⁶ ὤρητο corr. A. ⁷⁷ διελθοῦσα C. ⁷⁸ κυναγέτην A. ⁷⁹ καὶ add. A. ⁸⁰ φιλεῖν Kannius: libri φιλῶν. ⁸¹ ἔχοι A. ⁸² ante ταύτης cum A omisi ἀπό. cf. p. 53 b 25 φεύγει τῆς πόλεως et p. 128 b 20 φυγαῖν τῆς πατρίδος. item p. R. 4169, 25. ⁸³ χώραν] malim χώρον cum Lycurgo § 96 ed. Berolin.

NOTÆ.

(50) Polyæn. lib. x *Strateg.* Syracusan. tyrannum hunc factum scribit, aliaque usum fraude.

(51) Aristot. ii *Rhetor.* refert hæc Stesichorum in Phalaridem recitasse.

(52) Eadem usus fabula Horat. lib. i, epist. 40.

(53) Ita vocant Ætnæ montis fauces illas et ora (ut verit. Lucret. lib. vi), per quæ ignis cinisque vomitur. Vide Arist. *De mundo*, Pausan. in *Phocis*, Plin. lib. iii, cap. 8; Strab. vi *Sicil.* extr.

Val. Max. lib. v, cap. 4; Ælianum Solinum, cap. 11; Claudianum, aliosque; apud quos etiam variorum fratrum nomina deprehendes. Porro de Ætnæ incendio, crateribus, situ, et aliis eo pertinentibus, lege plane admiranda in libello Ant. Philothei de Homodeis, inter scriptores *Italiæ illustrata*.

(54) Strabo, lib. vi *Sicil.* in Catana; Seneca, *De benefec.* lib. iii, cap. 27; Silius, lib. xiv, et auctor Ætnæ in *Catalect.* Virgil.

καὶ λιθίνας εἰκόνας ἐν αὐτῷ τῶν ἀνδρῶν, μνημεῖα ἄνθρωπων⁵⁵ ἐργῶν, ἀνέθεσαν.

Ἡ μὲν ἱστορία φησὶν ὡς Λεωδάμας καὶ Φίτρης ἦσαν ὑπὲρ τῆς Μιλησίων βασιλείας, γένους ἀμφω ὄντες βασιλεῖοι. Τὸ κοινὸν δὲ τῇ ἐκείνων κακούμενοι στάσει τῆς μὲν φιλονεικίας μετὰ πολλὰ πάθη ἐξίσταντο, ἐκρίνον δ' ἐκείνον βασιλεύειν, ὃς Μιλησίους πλείω ἀγαθὰ ἐργάσοιτο. Ἦσαν δ' αὐτοῖς τότε δύο πόλεμοι: Καρυστίους καὶ Μηλιεῖς. Καὶ πρὸς μὲν Μηλίον (αὐτῷ γὰρ ὁ κληρὸς τοῦτον ἐδίδου τὸν πόλεμον) Φίτρης στρατεύσας ἀπρακτὸς ἀναστρέφει· Λεωδάμας δὲ λαμπρῶς κατὰ Καρυστιῶν ἀνδραγαθήσας, καὶ κατακράτος ἐλὼν τὴν πόλιν καὶ ἀνδραποδισάμενος, Μιλήτου ἐπανῆν κατὰ τὰ συγκείμενα βασιλεύει. Αἰχμάλωτον δὲ⁵⁶ κατὰ χρησμὸν γυναῖκα Καρυστιῶν, παῖδα φέρουσιν ὑπομάστιον⁵⁷, μετὰ πολλῶν καὶ ἄλλων ἀναθημάτων, ἃ δεκάτῃ τῶν λαφύρων ἐτύγγαλον, ἀνέπεμψεν ἐν Βραγχίῳ. Αὐτὸς δὲ τότε Βράγχος προὔστηκε τοῦ τε ἱεροῦ καὶ τοῦ μαντείου, ὃς τὴν τε αἰχμάλωτον γυναῖκα ἐνόμισε καὶ τὸν παῖδα αὐτῆς ἔθετο. Ἠξάνε δ' ὁ παῖς οὐ κατὰ λόγον, ἀλλὰ θείᾳ τινὶ τύχῃ, καὶ πλεον ἢ πρὸς τὴν ἡλικίαν ἀπῆντα τὸ εὐσύνετον. Ποιεῖται δ' αὐτὸν ὁ Βράγχος καὶ ἀγγελὸν τῶν μαντευμάτων, Εὐάγγελον ὀνομάσας. [233 H.] Οὗτος ἡβήσας τὸ Βράγχου μαντεῖον ἐξεδέξατο, καὶ ἀρχὴ γένους Εὐαγγελιδῶν παρὰ Μιλησίοις ἐγένετο.

Ἡ μὲν ὡς Ὀρφεύς, ὁ Οἰάγρου καὶ Καλλιόπης μῆς τῶν Μουσῶν, ἐβασίλευε Μακεδόνων καὶ τῆς Ὀδρυσίδος, ἐπετέθεικε δὲ μουσικὴν, καὶ μάλιστα κιθαροψάλιν. Καὶ (φιλόμουσον γὰρ τὸ θρακῶν καὶ Μακεδόνων γένος) ἤρρεσκεν ἐν τούτοις διαφερόντως τῷ πλήθει. Κατέσχε δὲ δόξα ὡς εἰς Ἄδου κατὰ τοῖς ἔρωτι τῆς γυναῖκος Εὐρυδίκης, καὶ ὡς τὸν Πλούτωνα καὶ τὴν Κόρην ψαῖς γοητεύσας δῶρον λαβοῖ τὴν γυναῖκα· ἀλλ' οὐ γὰρ δύνασθαι τῆς χάριτος ἀναβωσκομένης, λαθόμενον τῶν περὶ αὐτῆς ἐντολῶν. Οὕτω δὲ θέλει καὶ κατακτελεῖν αὐτὸν ψαῖς εἶναι σοφόν, ὡς καὶ θηρία καὶ οἰκνοῦς καὶ δὴ καὶ εὐλα καὶ λίθους συμπερινοστεῖν ὑφ' ἡδονῆς. Τελευτᾷ δὲ διασπασαμένον αὐτὸν τῶν θρακῶν καὶ Μακεδόνων γυναικῶν, οὗ οὐ⁵⁸ μετεδίδου αὐταῖς τῶν ὀργίων, τάχα μὲν καὶ κατ' ἄλλας προφάσεις, φασὶ δ' οὖν αὐτὸν δυστυχίσαντα περὶ γυναῖκα πᾶν ἐχθῆραι τὸ γένος. Ἐφοῖτα μὲν οὖν ταχισταῖς καὶ ἡμέραις ὥπλισμένον πλῆθος θρακῶν καὶ Μακεδόνων ἐν Λιθίοροις, εἰς οἶκον ἐν⁵⁹ συνερχόμενον μέγα τε καὶ πρὸς τελετὰς εὐπεποιημένον· ὅπότε δ' ὀργιάζειν εἰσίσαι, πρὸ τῶν πυλῶν ἀπετίθεσαν τὰ ὄπλα. Ὁ αἱ γυναῖκες ἐπιτηρήσασαι, καὶ τὰ

A Piorum regionem locum cum appellarunt, et lapideas in horum virorum monumento statuas, divinorum simul illorum atque humanorum factorum testes, collocarunt.

Quadragesima quarta historia refert quomodo Leodamas et Phitres de Milesiorum regno contenderint, regia uterque stirpe oriundi. Plebs ergo cum per horum contentionem malis vexaretur, post multa tandem incommoda finem rixæ imposuit, **140a** facto decreto, ut qui de Milesiis melius mereretur, is demum regnaret. Erant ipsis duo tunc hostes Carystii et Melienses. Adversus Melum, Phitres (huic enim sorte bellum illud obvenerat) expeditione suscepta, re infecta rediit. Leodamas vero, re contra Carystios naviter ac præclare gesta, urbeque eorum vi expugnata, atque in servitium redacta, Miletum victor reversus, secundum pacta conventa regnavit. Quare ex oraculi præscripto Carystiam feminam captivam infantem uberibus lactantem, cum aliis plurimis donariis, manubiarum decimis, ad Branchidas misit. Ipse vero tunc Branchus (55) et templo et oraculo præerat, qui captivam mulierem magna cura nutritiv (56), ejusque filium adoptavit. Puer ipse non tam hominum usitato modo, quam divina quadam fortuna crevit, et supra ætatem prudens evasit. Fit igitur a Brancho oraculorum nuntius, Evangelus appellatus. Hic jam adulta ætate in oraculo Brancho successit, principiumque fuit et caput Evangelidarum apud Milesios.

C Quadragesima quinta. Orpheus Œagri (57) filius atque Calliopes, quæ una in novem Musis numeratur, Macedonum rex fuit et Odrysidis (58). Musicam hic artem exercuit, maximeque citharisticam (etenim Thracum illud et Macedonum genus musicæ studiosum est vel imprimis), plebi per eam supra modum gratus. Fama autem fuit, ad inferos ipsum amore Eurydices conjugis adductum, descendisse, ibique Plutonium ac Proserpinam cantu sic conciliasse, ut dono uxorem caperet. Verum hac gratia frui, quæ ad vitam illa revocata est, non potuit, quod quæ de ipsa mandata essent, non servasset (59). Adeo autem oblectare cantibusque demulcere peritus erat, ut et feræ et aves, atque adeo ligna ac lapides, cum ipso una præ jucunditate oberrarent. Interfectus autem est lacerantibus ipsum Thressis ac Macedonicis feminis, quod orgia cum illis non communicaret: ac forsitan etiam aliis de causis. Aiunt enim illum de uxore infelicem, muliebrem omnem sexum odisse. Igitur cum statis diebus Thracum ac Macedonum vulgus armis tectum Libellris conveniret in domum magnifice exstructam, et ad

VARIE LECTIONES.

⁵⁵ ἀνδρῶν τῷ μνημείῳ γ. ⁵⁶ δὲ om. A. ⁵⁷ ὑπομάστιον γ. ⁵⁸ οὐ om. pr. A. ⁵⁹ ἐν add. A.

NOTÆ.

(55) De quo supra narrat. 55.

(56) Lego ἐκόμισε.

(57) De Orpheo leges multa præter hæc apud Pausan. in Bæotic. et apud mythologos, ac Suidam.

(58) Quam ad [Thraciam referunt Strabo, et ex eo Stephan.

(59) Virgil. iv Georg.; Apollodor. lib. i init.; Diod. Sicul., lib. iv.

rem divinam comparatam, ibique orgia celebraturi domum ingressi ad portam arma deponerent, observasse hoc mulieres, correptisque armis illis magna ira inflammatas, quod contemnerentur, cum ceteros ibi procumbentes interfecisse, tam 140b Orphea ipsum membratim dissectum, in mare passim projecisse. Pestilentia deinde regionem illam vastante, eo quod de feminis minime sumptum esset supplicium, rogantes incolas lucem depelli, responsum e tripode accepisse: Si Orphei (60) caput repertum humi conderent, fore ut contagio desineret. Ita vix tandem illud ad ostia Meletis fluminis a piscatore quodam esse inventum, etiam tunc canens, nihilque a marinis fluctibus deformatum, nec quidquam eorum passum, quæ solita sint per mortale fatum in hominum cadaveribus foeda exoriri: sed elegans potius ipsum, nativoque sanguine imbutum tanto post tempore viguisse. Caput ergo istud acceptum ingenti tumulo mandasse, monumentumque ipsi modum obtinuit, ut pro divino fano haberetur. honorari solent, etiam ipse colitur. Feminis interim

Quadragesima sexta: Dum Troja expugnaretur, emisit Priamus in Lydiam duos Hectoris filios, Oxyinium et Scamandrum. Capto dein Ilio, Æneas, Anchisæ ac Veneris filius, Græcos fugiens, Idam primo incoluit: sed cum reversi e Lydia Oxynius et Scamander omnia circum Ilium loca ex paterna velut hereditate relicta, sibi vindicarent: assumpto Æneas patre Anchise, et quotquot potuit e profugis solem versus orientem (61) de Veneris matris mandato tetendit. Trajecto igitur Hellesponto, venit ad sinum, qui Thermus est nominatus, ubi Anchisen vita functum sepelit, ipseque oblatum ab incolis regnum recusat. Hinc in Brusiadem (62) regionem profectus est, ubi omnibus, quibuscunque uteretur, expellitis gratusque fuit, ob morum nimirum a Venere inditam suavitatem. Ibi mugiente, quæ ipsum ex Ida sequebatur, bove (sic enim Venus antea mandarat), ejus oræ imperium donantibus incolis suscepit, bovemque matri mactavit. Ad hæc urbem condidit, quæ tunc quidam a conditore Ænea (63), post inflexo nonnihil nomine Æneus (64) dicta. Hæc igitur una narratio, præter alia multa, refertur a Græcis. Altera tamen illa, quæ Romanæ gentis originem ab ipso repetit, et Albæ conditorem facit, simul etiam oraculum, quæ incolere jubebatur, ubi ipse cum sociis sacris operatus, mensam (65) quoque absumpsisset, hæc, inquam, narratio valde jam trita est.

Ἄ ὅπλα ἀρπασάμεναι, ὑπ' ὀργῆς τῆς διὰ τὴν ἀτιμίαν τοὺς τε προσπίπτοντας κατεργάσαντο, καὶ τὴν Ὀρφέα κατὰ μέλη ἐρρίψαν εἰς τὴν θάλασσαν σποράδην. Λοιμὴ δὲ τῆς χώρας, ὅτι μὴ ἀπητήθησαν δίκην αἱ γυναῖκες, καχομένης, δεόμενοι λωφῆσαι τὸ δεινόν, ἔλαβον χρησμὸν, τὴν κεφαλὴν τὴν Ὀρφέως ἀνευρόντας θάψωσι, τυχεῖν ἀπαλλαγῆς. Καὶ μάλιστα αὐτὴν περὶ τὰς ἐκβολὰς τοῦ Μελήτος δι' αἰέως ἀνεύρον ποταμοῦ, καὶ τότε ᾄδουσιν, [453 R.] καὶ μὴδὲν παθοῦσαν ὑπὸ τῆς θαλάσσης, μὴδὲ τι ἄλλο τῶν ὅσα κῆρες ἀνθρώπωνινα νεκρῶν ἀσχηγ φέρουσιν, ἀλλ' ἐπακμάζουσιν αὐτὴν καὶ ζωϊκῶ καὶ τότε αἰματι μετὰ πολλὸν χρόνον ἐπανθοῦσαν. Λαβόντες οὖν ὑπὸ σήματι μεγάλῳ θάπτουσι, τέμενος αὐτῷ περιεῖραντες, ὃ τέως μὲν ἡρώων ἦν, ὕστερον δ' ἐξενίκησεν ἱερὸν εἶναι· θυσίαις τε γὰρ καὶ ὅσοις ἄλλοις θεοὶ τιμῶνται, γεραίρεται. Ἔστι δὲ γυναῖξί πανταλὸς ἄδατον.

heroicum ab initio circumdedit, donec id post. Sacrificiis enim, aliisque rebus quibuscunque omnino inaccessum templum illud est.

Ἡ μὲς ὡς Τροίης πορθουμένης ὕπεκτίθηται Πρίαμος εἰς Λυδίαν δύο παῖδας· Ἐκτορος, Ὀξύνιον καὶ Σκάμανδρον. Ἐπεὶ δὲ τὸ Ἴλιον ἦλιν, Αἰνεάας δ' Ἀγχίστου καὶ Ἀφροδίτης, διαφυγὼν τοὺς Ἀχαιοὺς, τὸ μὲν πρῶτον ὤκει τὴν Ἰδὴν· Ὀξυνίου δὲ καὶ Σκάμανδρου ἐπανελθόντων ἀπὸ Λυδίας καὶ ὡς πατρώας λήξεως μεταποιουμένων τῶν περὶ τὸ Ἴλιον τόπων, ἀναλαβὼν Ἀγχίστην τὸν πατέρα καὶ ὅσους δύναται τῶν συμφυγᾶδων, πρὸς ἤλιον ἀνίσχοντα ὤχετο κατὰ Ἀφροδίτης ἐπίσκηψιν. Διαβὰς οὖν [234 H.] τὴν Ἑλλησποντον, καὶ ἀφικόμενος εἰς Θερμὸν καλούμενον κόλπον, Ἀγχίστην μὲν ἀποθανόντα θάπτει, αὐτὸς δὲ τῶν ἐπιχωρίων δεομένων ὥστε βασιλεύειν αὐτῶν οὐκ ἐδέξατο. Ἔλτα εἰς τὴν Βρουσιάδα γῆν ἔρχεται· πᾶσι δ' ἦν ἐφίμερος, οἷς ἐτυγχάνοι, καὶ χάριν τῆς Ἀφροδίτης. Ἐνταῦθα मुखοσαμένης τῆς συνεπομένης αὐτῷ βοῆς ἐξ Ἰδῆς (τοῦτο γὰρ Ἀφροδίτη ἐπέσκηψε) λαμβάνει τὸ κράτος τῆς γῆς διδόντων τῶν ἐπιχωρίων, καὶ τὴν βοὴν θύει Ἀφροδίτῃ, καὶ κτίζει πόλιν, ἣ τότε μὲν Ἀλνεῖα ἀπὸ τοῦ κτίσαντος, ὕστερον δὲ παρενεγκόντος τοῦ ὀνόματος Αἰνῆος ἐκλήθη. Λόγος μὲν οὖν εἰς οὗτος ὑπὸ Ἑλλήνων ἐπὶ πολλοῖς ἄλλοις λέγεται· ὃ δὲ τὸ Ῥωμαίων γένος εἰς αὐτὸν ἀναφέρων καὶ οἰκιστὴν ποιεῖν Ἀλθεος, καὶ τὸ χρηστήριον ὃ κατοικεῖν ἐπέτρεπεν ὅπου ἂν αὐτὸς ἅμα τῶν σὺν αὐτῷ θύσας μετὰ τῶν σκίων καταφάγοι καὶ τὰς τραπέζας, οὗτος κατημάξεται.

VARIAE LECTIONES.

ἢ κεφ. τοῦ Ο. ἦν ἂν εὐρόντες γ. ἢ καὶ τότε add. A. ἢ ἄλλους om. pr. A. ἢ ni forte πολιορκουμένης malis. cf. p. R. 988, 45 et 989, 22. ἢ ἐλθόντων A. ἢ ἀφικόμενος γ. ἢ τοῦ μὲν κτ. γ. ἢ ἐπρεπε γ. ἢ τῶν τῷ A: τοῖς γ.

NOTÆ.

- (60) Lucian. *Adversus indoct.*
(61) Ἀνίσχοντα errore geographico pro καταδύντα.
(62) An Brusi forte an hæc, illa Macedoniæ pars? Eam ab Emathii filio Bruso nomen habere docet Steph. Byzant.
(63) Apud Steph. etiam Æneada dictam observo,

ibique sepultum Anchisen. Lege Virg. in *Æneid.* init. et ibi Servium cæterosque interpretes.

(64) Ita Plinius et Pomp. Mela, lib. II, eam quoque appellant: et Pausan. *Eliacis.* Aur. Victor etiam in *Orig. gent. Rom.*

(65) Aur. Victor, *De orig. gent. Rom.*

Ἡ μὲν ὥς Ἀλθαϊμένης, τοῦ Ἡρακλειδῶν γένους ἄριστη γενεὰ ἀπὸ Τεμένους⁹⁸, στασιάζει πρὸς τοὺς ἀδελφοὺς (νεώτατος δ' ἦν) καὶ μετανίσταται Πελοποννήσου, στρατὸν Δωριέων ἔχων καὶ τινὰς Πελασγῶν. Ἐστελλόν δὲ καὶ Ἀθηναῖοι τότε τὴν σὺν Ναιλέῳ⁹⁹ τε καὶ τοῖς Κοδρίδαις ἀποικίαν· ὁμοίως δὲ καθ' αὐτοὺς καὶ Λακεδαιμόνιοι τὸν Φιλονόμου λαὸν ἀπώκιζον, ὣν ἡγεῖτο Δελφὸς ὄνομα καὶ Πόλις. Ἐκότεροι οὖν παρεκάλουν Ἀλθαϊμένην συμμετέχειν αὐτοῖς τοῦ ἔργου, οἳ τε Δωριεῖς τοῦ ἐπὶ Κρήτην πλοῦ, ὅτε καὶ αὐτὸν Δωριεὶά ὄντα, οἳ τε Ἴωνες εἰς τὴν Ἀσίαν μετὰ σφῶν περαιωθῆναι. Τῷ δ' οὐδετέρους ἐδόκει συμπλεῖν, ἀλλὰ κατὰ τὸν δοθέντα αὐτῷ χρησμὸν ἐπὶ Δία καὶ Ἥλιον κομιζεσθαι, καὶ παρ' αὐτῶν αἰτεῖν εἰς κατοικίην τῇν· εἶναι δὲ Διὸς μὲν Κρήτην, Ἥλιου δὲ Ῥόδον. Ἀναγόμενος οὖν ἐκ Πελοποννήσου προσίσχαι πρὸς τὴν Κρήτην, καὶ μέρος τοῦ λαοῦ τοὺς βουλομένους αὐτῷ οἰκεῖν καταλείπει· αὐτὸς δὲ τοὺς πλείους ἔχων Δωρικὸν ἔπλει ἐπὶ Ῥόδον. Τὴν δὲ Ῥόδον τὸ μὲν ἀρχαῖον λαὸς αὐτόχθων ἐνέμοντο, ὣν ἦρχε τὸ Ἡλιαδῶν¹⁰⁰ γένος, οὓς Φοίνικες ἀνίστησαν καὶ τὴν νῆσον ἔσχον· [456 R.] Φοινίκων δ' ἐκπιδόντων Κἄρες ἔσχον, ὅτε καὶ τὰς ἄλλας νήσους τὰς περὶ τὸ Αἰγαῖον¹⁰¹ ἔσκησαν. Οὓς ἐπιπλεύσαντες οἱ Δωριεῖς, πολέμῳ τὸ Καρικὸν καταστρεφάμενοι, τρεῖς πόλεις ἔκτισαν, Λίνδον, Ἰήλυσον καὶ Κάμειρον¹⁰². Οἱ μὲν οὖν Δωριεῖς ἀπὸ Ἀλθαϊμένου ἀρξάμενοι μέχρι καὶ δεῦρο καταβεβήκασιν· αἱ δὲ τρεῖς πόλεις εἰς μίαν ἀποκλεισθεῖσα μεγάλην καὶ εὐδαίμονα, ταύτην ὄνομα τῇ νήσῳ Ῥόδον ἔδωσαν καλεῖσθαι.

Ἡ μὲν τὰ περὶ Ῥώμου καὶ Ῥωμύλου διηγεῖται, παραλλάσσουσα πρὸς τοὺς ἄλλους ἐν τισι. Φησὶ δὲ ὡς Ἀμόλιος ἐπιβουλεύσας Νεμέτορα¹⁰³ τὸν ἀδελφὸν κτείνει, καὶ τὴν αὐτοῦ θυγατέρα Ἰλίαν, ἵνα μὴ τέκνοι μὴδ' ἀνδρωθεῖη, τῆς Ἑστίας ἱέρειαν ἀπέχρηνε. Ταύτῃ μυχθεὶς Ἀρης, ἀπολυόμενος τῆς [235 H.] ὁμιλίας, ὅστις τε ἦν ἐδῆλωσε, καὶ ὅτι δύο κάρους τέσσεται ἐξ αὐτοῦ καὶ χρὴ θαρρῆναι. Ἀλλὰ τεκοῦσαν αὐτὴν μὲν Ἀμόλιος εἰς δεσμωτήριον ἔτρυχε βαλὼν, τινὶ δὲ ποιμένι τῶν αὐτῷ πιστῶν τὰ τεχθέντα¹⁰⁴ διαφθεῖραι δίδωσιν. Ὁ δὲ λαθὼν τὸ μὲν μίasma χερσὶν ἰδίαις πρᾶξαι οὐ προσέειτο, εἰς σκάφην δὲ μεθῆκε κατὰ τοῦ Θούβεως¹⁰⁵ φέρεσθαι. Αὕτη δὲ μετὰ πολλὴν φορὰν περὶ προύχουσαν ἥονα κατίσχευται ῥίζαις ἐρινοῦ, ὃς μέγας ἐκέισε ἐπεφύκει¹⁰⁶. Καὶ ἡ σκάφη ἐκείθεν τὰ παιδία πρὸς τὴν ἥονα ἐκβάλλει ἐπὶ μαλακῆς καὶ ψαμμύδους γῆς. Λύκος δὲ νεοτόκος ἐπιτυχάνει τοῖς

Quadragesima septima: Althæmenes (66), Heraclidarum generis soboles (67) 141a a Temene tertia, fratribus dissentiens tumultuabatur. Nam ergo minimus cum esset, Peloponneso discedit, Doriensium secum copias, et Pelasgorum quosdam ducens. Miserunt tum quoque Athenienses coloniam cum Neleo (68), et Codri posteris. Similiter vero et Lacedæmonii eo ipso tempore Philonomi (69) populum alio habitatum miserunt, quem duxit Delphus quidam nomine, et Polis. Utrique Althæmenem in operis societatem vocarunt. Doreis quidem, ut in Cretam una navigaret, quod et ipse Doriensis esset. Iones vero, ut in Asiam secum trajiceret, invitabant. Verum Althæmeni cum neutris sese conjungere placuit, maluitque ex oraculi responso quod acceperat, ad Jovem et Solem proficisci, atque ab his habitandi locum postulare. Cretam autem esse Jovis, Solis Rhodum. Evectus igitur e Peloponneso, in Cretam appulit, populique partem, quæ residere ibi vellet, reliquit. Ipse plurimos secum habens Dorienses in Rhodum adnavigavit: quam quidem insulam antiquitus incolæ ibidem nati tenuerant, Iliadum ipsis gente præposita, quos tamen Phœnices post everterant, et insulam occuparant, Phœnicibus quoque aliquando ejectis, Cares successerant: qua tempestate et alias maris Ægæi insulas incoluerunt. Ad hos ergo adnavigantes Dorienses, armis Cares pepulerunt, tresque urbes condiderunt, Lindum, Ielysum et Camirum. Igitur Dorienses, ducta ab Althæmene origine, ad hanc usque ætatem descenderunt. Tria vero illa oppida in unani magnam, opibusque potentem urbem coa-luerunt, cui et insulæ Rhodi nomen indiderunt.

Quadragesima octava de Romo (70) et Romulo narrat, nonnihil a reliquis diversa. Amulius, inquit, Numitori fratri necem ex insidiis intulit, filiamque ejus Iliam, ne pareret, neve cum viro consuesceret, Vestæ sacerdotem fecit. Hæc tamen a Marte compressa est, qui post congressum, et quis esset declaravit, et geminos parituram prædixit, bono eam animo esse jubens. Verum partu liberatam Amulius patruus in vincula missam compegit: setum autem fido cuidam pastori necandum tradidit. Quem ut accepit, patrare ille suis manibus scelus noluit, sed alveo per Tiberim deportandos imposuit. 141b Alveus autem post multam jactationem tandem circa prominentem ripam caprifici cujusdam, quæ ingens ibi excreverat, radicibus inhæsit, atque inde pueros in ripam, molli et arenoso solo, eiecit. Ibi lupa, quæ recens pepererat,

VARIE LECTIONES.

⁹⁸ Τημένους Kannius. ⁹⁹ Νηλέω γ. ¹⁰⁰ ἑκότεροι οὖν Α: καὶ ἑκότεροι γ. ¹⁰¹ Ἡλιαδῶν Jackson. apud Kannium: libri Ἰλιάδων. ¹⁰² ἰήλυσον Α. ¹⁰³ ἰήλυσον καὶ ἄμιρον Α. ¹⁰⁴ Νουμέτορα γ. ¹⁰⁵ τὰ τεχθέντα add. mg. Α. ¹⁰⁶ θύμβρεως γ. ¹⁰⁷ πεφύκει γ.

NOTE.

(66) Meminit Steph. Byzant. voce κρητηνία, et Strabo, lib. xiv, in Rhodo.

(67) De quo multa Pausan.

(68) Vide Ælian. lib. viii, cap. 5, Var. Hist.

(69) Vide supr. narrat. 36.

(70) Sic quoque Appianus supr. cod. 57 hunc nominat, quem Latini Remum.

in puerulos forte incidit, et circumgressa, vagientibus, manusque tendentibus mammæ præbuit. Ita illi alebantur solo suo casu indignantem lupam compescentes. Hoc ubi vidit Faustus pastor, divinum quid latere ratus, pueros tollit, et pro suis educat. Longo post tempore in eum forte Faustus pastorem incidit, qui exposuerat, reque omni de pueris cognita, narrat jam adultis, regio illos esse stemmate natos, Martisque sobolem, quæque cum matri, tum avo materno acciderant. Erant autem egregia forma, et corporis robore invicti, insignitaque audacia. Extemplo igitur pugiones arreptos vestibus tegunt, Albamque accedunt. Hic quod inexpectatum esset eorum inceptum, Amulium sine corporis custodibus reperiunt, pœnasque exigentes ferro confodiunt, et matrem e custodia educunt. Plebs quoque dextras jungit, regnantque Albæ, et finitimis in locis. Ingenti deinde hominum multitudine ad eos confluente, relicta Alba, urbem novam ædificant, Romamque appellant, quæ nunc, ut sic dicam, mortalium tenet imperium. In eorum porro, quæ tunc acciderunt, fidem ostenditur in Romano foro sacra caprificus, æneis curiæ cancellis circumdata. Tugurium item in Jovis templo /argumentum illius vivendi formæ, quam Faustus tenuit) e quisquiliis et tenerioribus virgultis structum, conservant.

Quadragesima nona : In Anaphe (71) insula, quæ supra Theram jacet non procul Lacedæmone, templum erat Apollini Ægletæ sacrum (72), in quo sacrificabant insulani cum irrisione, tali fere de causa : Jasonem, e Colchide raptam Medea domum redeuntem, valida oppressit tempestas, reque omni desperata, Argivi in navi ad preces volaque confugiunt. Apollo igitur arcum ipsis obtendens, mala omnia avertit, et fulgure e cælo erumpente, insulam subito terra ex imo maris gurgite emisit, in quam desilientes, quod primum eam sol tunc aspexisset, Anapthen ab eventu nominarunt, et tanquam sacram ædem Apollini Ægletæ statuerunt, festumque diem hilare egerunt cum epulis, eo quod incredibile effugissent malum. Medea interim cum suis ancillis, quas ad contractas 142a cum Jasonis nuptias dono (73) acceperat, post vini potum indens, scommatis heroas pervigilio excipiebat. Illi vero convicia vicissim mulieribus regerebant. Unde nata consuetudo, ut insulani isti (habitata enim post Anaphe est) anniversario ritu Apollini Ægletæ invicem conviciantes, festum diem ad illorum imitationem celebrarent.

A παιδίοις, καὶ ἀμφιῶσα κλαυθυροζομένοις καὶ χειρας ὀρέγουσι παρῖχε τὰς θηλάς· τὰ δ' ἐτρέφετο βαρυνομένην ἀναπαύοντα ἐκ τῆς συντυχίας τὴν λύκον. Φαιστώλος δὲ τις ποιμαίνων· τοῦτο ἰδὼν καὶ θεῖον νομίσας, ἀναλαμβάνεται καὶ ὡς ἑαυτοῦ τρέφει τὰ παῖδια. Χρόνῳ δ' ὕστερον περιτυγχάνει τὴν ἐκθεμένῳ ποιμένι, καὶ ἅπαντα παρ' αὐτοῦ μαθὼν τὰ περὶ τῶν παιδίων, ἀπαγγέλλει τοῦτοις ἡδῆσασιν ἦδη ὡς εἴησαν βασιλείου τοῦ γένους καὶ Ἀρεῶς γοναί, καὶ ὅσα ἡ μήτηρ καὶ ὁ μητροπάτωρ πάθοι. Οἱ δὲ (ἦσθη γὰρ 10 καλοὶ τε ὅφει καὶ ῥώμην ἀμαχοὶ καὶ τόλμην γενναῖοι) αὐτίκα ἐγγειρίδια ἀναλαβόμενοι 11 καὶ κρύφαντες ἐπὶ τὴν Ἀλβαν ἐχώρουν, καὶ ἐπιτυχόντες Ἀμολῶν 12 διὰ τὸ ἀπροσδόκητον τῆς ἐπιβουλῆς ἀφύλακτῳ ἐπάγουσι τὴν τιμωρίαν, εἰςφασιν ἀνελόντες, καὶ τὴν μητέρα λύνουσι τῶν δεσμῶν, τὸ πλῆθος δεξιοῦνται 13, καὶ βασιλεύουσιν Ἀλβας καὶ τῶν περὶ αὐτήν. Πολλοὺ δὲ αὐτοῖς προσεβήρυκτος 14 καὶ πλήθους μεταστάτες Ἀλβας κτείρουσι πόλιν, Ῥώμην ἐπονομάσαντες, ἣ νῦν ὡς εἰπεῖν τὸ ἀνθρώπων ἔχει κράτος. Δείκνυνται δὲ μαρτυρία 15 τῶν τότε παρὰ Ῥωμαίοις ἐπὶ τῆς ἀγορᾶς ἐρινεὶς ἱερὰ, τοῦ βουλευτηρίου κυχλίστι χαλκαῖς περιειργομένη, καὶ καλὴ τις ἐν τῇ τοῦ Διὸς ἱερῇ γνώρισμα τῆς Φαιστώλος διαίτης 16, ἣν ἐκ φορυτῶν καὶ νέων φρυγάνων συνιστῶντες διασώζουσιν.

Ἡ μὲν, ὡς ἐν Ἀνάφῃ τῇ νήσῳ (αὕτη δ' ἐστὶν ὑπὲρ νήσου Θήρας, οὐχ ἐκὰς τῆς Λακεδαιμονίων) ἱερὸν Ἀπόλλωνος αἰγλήτου ἱδρυταί, ἐν ᾧ οὐκ οὐδ' αὖτε τῶν παλαιῶν οἱ ἐπιχώριοι θύουσι δι' αἰτίαν τοιαύτην· Ὅτε Ἰάσων ἐκ Κόλχων Μῆδειαν ἀρπάσας οἶκον ἔπλει, χειμῶν αὐτοῦς ἀφατος περιέσχε καὶ ἀμνηστία πᾶσα· εὐχομένων δὲ καὶ πολλὰ τῶν ἐν τῇ Ἀργεῖ δεομένων, Ἀπόλλων, τῶσόν αὐτῶν ὑπερανασχὼν, τὰ δεινὰ διέλυσεν ἅπαντα, [457 R.] καὶ σέλατος ἐξ οὐρανόθεν διαττόντος νήσον ἀνέσχεν ἡ γῆ ἐκ τοῦ βυθοῦ, εἰς ἣν ὀρμισάμενοι, ὡς πρῶτον ὀφθεῖσαν ὕψ' ἡλίου τότε, Ἀνάφην ἀπὸ τῆς συντυχίας ἐκάλεσαν, καὶ ἱερὸν 17 Ἀπόλλωνος Αἰγλήτου ἱδρύσαντο, καὶ εὐφραίνοντο τῆς ἀνελπίστου τῶν κακῶν ἀπαλλαγῆς καὶ 18 ταῖς ἄλλαις εὐωχαῖς. Μῆδεϊα δὲ σὺν ταῖς ἀμφοτέρω γυναιξίν, αἱ δὲ ὄντων ἦσαν γάμων τῶν Ἰάσωνος, παίζουσαι μετὰ μέθην ἔσκωπον τοὺς ἥρωας ἐν τῇ παννυχίδι· οἱ δὲ ἀντετάσασθον τὰς γυναῖκας. Ἐξ οὗτου τοιγαροῦν καὶ Ἀνάφης 19 [256 H.] ὁ λαὸς (ὡς εἰσθῆ γὰρ ἡ νῆσος) ἀνὰ πᾶν ἔτος Ἀπόλλωνι αἰγλήτῳ κερτομοῦντες ἀλλήλους, ἑορτὴν 20 κατὰ μίμησιν ἐκείνων ἀγρῶσιν.

VARIE LECTIONES.

* ποιμένιον A : τῶν ποιμένων C. 10 γὰρ ἀδὴλ. A : idem. om. τε. 11 τόλμην γενν. καὶ αὐτ. C. ἀναλαμβάνοντες A. 12 Ἀμολίῳ A. 13 δεξιοῦνται C. 14 προσβήρυκτος C. 15 μαρτυρία Heynius : qui mox πρὸ τοῦ βουλ. 16 διαίτης A. 17 καὶ ὡς ἱερὸν C. 18 καὶ ὡς ἱερὸν C. 19 καὶ ὡς ἱερὸν C. 20 καὶ ὡς ἱερὸν C. 21 ἀναφῶς A. 22 leg. Ἀναφῶν? 23 ἀλλ. καὶ ἑορτὴν C.

NOTÆ.

(71) De qua Steph. Byzant. Totam porro fabulam leges apud Apoll. Rhodium extremo lib. iv Argonaut. (72) Æglæω scribit Apollod. lib. 1, qui tibi legen-

das hic.

(73) Ab Arete Alcinoi Phæacensium regis uxore, duodecim numero, ut narrat Apollod. lib. 1.

Ἦν ὡς Ἀλέξανδρον τὸν τυράνον Θήβη ἀναίρει ἡ Αὐτοῦ γυνή. Αὕτη δ' ἦν Ἰάσονος μὲν θυγάτηρ, τοῦ ποτὲ Θεσσαλίας ¹¹ τυραννήσαντος, ἀδελφοὺς δ' εἶχε τρεῖς, Τισίφρονος καὶ Λυκόφρονος καὶ Πυθόλαον ¹². ὁμομήτριοι δ' ἦσαν, πατήρ δ' αὐτῶν Εὐάλας ¹³ ἦν. Τοῦτους Ἀλέξανδρος οὗτος ὁ Φερῶν δι' ὑποφίας ἔχων ἐμελέτα ἀναλεῖν· εἰδὼς δ' ὡς οὐκ ἀνάσχοιτο Θήβη περιεῖν τοὺς ὁμομητρίους ἀναιρουμένους ἀδελφοὺς, καὶ αὐτὴν ἐπανάει συνανελεῖν. Καὶ νήφων μὲν ἔκρυβε τὸ βούλευμα, μεθύων δὲ (ἦν γὰρ ἤττων οἶνον) παρεγόμενος τε καὶ ἀπεκάλυπτε. Θήβη δὲ τὸ βούλευμα μαθοῦσα, τοῖς μὲν ἀδελφοῖς ἐγχειρίδια δοῦσα παρασκευάσθαι πρὸς τὴν σφαγὴν παρεκάλει, οἶνον δὲ πολλῷ Ἀλέξανδρον βαπτίσασα καὶ κατευνάσασα ἐκπέμπει τοὺς τοῦ θαλάμου φύλακας, προφάσει ὡς λουτροῖς χρησόμενῃ, καὶ τοὺς ἀδελφοὺς ἐπὶ τὸ ἔργον ἐκάλει. Οἱ δὲ ἀπεδείλυν, καὶ μάλιστα αὐτῶν ὁ νεώτατος ¹⁴. Ἦ δὲ ἄλλα τε διαπειλησαμένη, καὶ ὡς τὸν Ἀλέξανδρον αὐτίκα ¹⁵ ἀνεγερεῖ καὶ καταγορεύσει αὐτῶν τὸν φόνον, θαρρύνει αὐτοὺς ἐκτάσασθαι καὶ κτείνουσι κοιμώμενον τὸν Ἀλέξανδρον. Θήβη δὲ τοὺς ἡγεμόνας τῶν φυλάκων εἰσκαλεσαμένη, καὶ τὰ μὲν ἀπειλαῖς τὰ δ' ἐπαγγελίαις ὑπέλθοῦσα ¹⁶, πείθει συγκατασκευάζειν αὐτῇ τὴν τυραννίδα. Καὶ οἱ μὲν ἐπέτρεπον. Καὶ αὕτη τὴν μὲν ἰσχύϊν δέχεται, τοῦνομα δὲ καὶ τὴν δόξαν τῆς τυραννίδος Τισίφρονι τῷ πρεσβυτάτῳ ¹⁷ τῶν ἀδελφῶν δίδωσι.

Ταῦτα μὲν τῶν Κόνωνος ὡς διηγήσων. Ἀττικὸς δὲ τὴν φράσιν ἐστὶ, ταῖς τε συνθήκαις καὶ ταῖς λέξεσι χαρίεις τε καὶ ἐπαφρόδιτος, ἔχων τε καὶ τοῦ συνεστραμμένου καὶ ἀναγεχωρηκότος τοῖς πολλοῖς.

Ἐν τῷ αὐτῷ δὲ τεύχει καὶ Ἀπολλοδώρου γραμματικοῦ βιβλιόταριον ἀνεγνώσθη μοι· *Βιβλιοθήκη* αὐτῷ ἡ ἐπιγραφή. Περιεῖχε δὲ ¹⁸ τὰ παλαιάτα τῶν Ἑλλήνων, ὅσα τε περὶ θεῶν καὶ ἡρώων ὁ χρόνος αὐτοῖς βορᾶζειν ἔδωκεν, ὀνομασίας τε ποταμῶν καὶ χωρῶν καὶ ἔθνων καὶ πόλεων, ὅθεν, καὶ τὰ ἄλλα ¹⁹ ὅσα εἰς τὸ ἀρχαῖον ἀνατρέχει, καὶ κάτεισι μέχρι τῶν Τρωϊκῶν, καὶ ἀνδρῶν τινων πρὸς ἀλλήλους μάχας καὶ ἔργα ἐπιτρέπων καὶ τῶν ἀπὸ Τροίας πλάντας τινὰς, μάλιστα δ' Ὀδυσσεύς, εἰς ὃν αὐτῷ καὶ ἡ ἀρχαιολογία καταλήγει. Εὐνοφίης δ' ἐστὶ τὰ πολλὰ τοῦ βιβλίου, καὶ οὐκ ἀχρηστος τοῖς τὰ παλαιὰ ἐπὶ μνήμης ἔχον λόγον ²⁰ ποιουμένοις. Ἐχει δὲ καὶ ἐπιγράμμα τὸ βιβλιόταριον οὐκ ἀχομφον τόδε,

[460 R.] Αἰῶνος σπείρημα ²¹ ἀφυσσάμενος ἀπ' ἐμοῖο]

Παίδεις, μύθους γυνῶθι παλαιγενέας,

Quinquagesima narratio: Alexander (74) tyrannus a Thebe conjuge interfectus est. Hæc Jasonis ejus, qui in Thessalia quondam regnarat, filia fuit, fratresque uterinos tres, patre Enlabe (75) genitos, habuit, Tisiphonum, Lycophrona et Pytholaum. Hîs Alexander ille Phægorum suspectos habens, e medio tollere studebat. Cognito autem Theben nequaquam æquo laturam animo uteriuorum suorum fratrum cædem, ipsam quoque interimere decrevit. Sobrius igitur facile consilium tegebat: at vino captus (ebriosus enim erat) rem aperiebat. Ut ergo Thebe consilium illud intellexit, dato singulis fratribus pugione, ad eædem faciendam, ut se comparent, hortatur. Ipsa Alexandrum mero implens et sopiens, dimissis e conclavi custodibus, quæsito colore, quasi in balneo lavare vellet, fratres mox ad facinus incitat. Qui cum timidiùs agerent, et maxime natu minimus, inter alia comminata est, se et Alexandrum confestim excitaturam, et ut cædis reos accusaturam, Sic vi illi ad audendum adacti, dormientem Alexandrum jugulant. Nec mora Thebe, corporis custodum præfectis ad se accersitis, et qua minis, qua pollicitationibus usa, persuadet, sibi ut in acquirendo regno adsint. Illi postulata concedunt, atque ipsa imperium quidem sibi sumpsit, nomen vero titulumque regni Tisiphono fratrum natu maximo concessit.

Hactenus ex quinquaginta illis Cononis narrationibus. Attico nittur sermone; compositione vero ac vocibus gratus est et venustus: habet tamen alicubi contortum quid, atque a vulgi cognitione remotum.

In eodem item volumine legi Apollodori grammatici libellum cui *Bibliotheca* (76) titulus erat. Continebat antiquissimas quasque Græcorum historias, et quæ sive de diis, sive de heroibus temporis ratio dedit opinanda, cum appellationibus fluminum, ^{142b} regionum, gentium et urbium. Hinc et pleraque antiqua, ad ipsa usque Trojana tempora descendens refert. Virorum quoque nonnullorum inter se pugnas, resque gestas commemorat, et capta jam Troja, errores quorundam, præcipue Ulyssis, in quem ejus priscarum rerum narratio terminatur. Compendiosa quædam narratio est maxima hujus libelli pars, iis non inutilis, qui vetera complecti memoria volunt. Ascriptum item erat lepidum istud epigramma:

Smelorum seriem nostra si legeris arte,

Antiqua hinc fiet fabula nota tibi.

VARIÆ LECTIONES.

¹¹ Θεσσαλίας ζ. ¹² Πυθόλαον Hæschelius: libri θόλαον. ¹³ Εὐαλκῆς Α: Εὐλαδῆς ζ. ¹⁴ νεώτερος ζ. ¹⁵ post αὐτίκα cum Α omisi τε, ἀνεγείρει Α. ¹⁶ μετελθοῦσα Α. ¹⁷ πρεσβυτέρῳ Α. ¹⁸ δὲ et mox τε ad Α. ¹⁹ ἄλλα Α: πολλὰ ζ. ²⁰ λόγων μεταποιουμένοις ζ. ²¹ σπείρημα Α.

NOTÆ.

(74) Videndus Cicero *Offic.* II, init.; Valer. Max. lib. IX, cap. 13; Plutarch., *Pelopida*, extremo.

(75) Al. *Evalce*.

(76) Ejus partem in tres divisam libros Bened.

Ægins, Græco-Lat. ed. Romæ. ubi et de variis Apollodori disseritur a Scip. Tertio. Porro lib. XXIV Apollod. hujus περὶ Θεῶν citat tibi Sopater supr. cod. 461 in princ.

Mæonida ne volve volumina, neve elegiam,

*Ne tragicam Musam, ne melicos numeros,
Multisonos Cyclicum versus ne quære: quod in me*

Invenias quidquid maximus orbis habet.

CLXXVII.

Nicomachi Geraseni Arithmeticonum theologicorum libri II.

Legi Nicomachi Geraseni *De arithmetica ad res divinas applicata* libros duos. Quæ quidem inscriptio magnam admirationem, vehementemque amorem concitare queat: cum opus tamen ipsum (ne id ratiocinationes vanas, perditique otii occupationem esse dicam) longe a titulo suo recesserit. Neque enim hic de numeris ab unitate usque ad denarium disserens (quod in arithmetica (77) sua, eique præmissa isagoge præstitit) illa pertractat, quæ numeris suapte natura insunt, utilemque habent contemplationem: sed ea plurimum, quæ noxii sunt ingenii filimenta; et ejus quidem ingenii, quod res ipsas ad suam potius speculationem contentiose aptare studeat, quam quod ad rerum naturam mentis suæ cogitata dirigere conetur. Cæterum quod vir ille rerum, quæ subsistunt, naturam ad numerorum essentiam referre, et huic pariter includere aggressus sit, resecando, addendo, permutando, ac divellendo, interdum quidem res ipsas, nonnunquam etiam illos amicos adeo sibi numeros ac deos, idque vel alteram tantummodo partem, vel certe utramque obeundo: etsi hujus rei multæ essent ipsi reddendæ rationes, in medio tamen id relinquitur. De eo tantum [loquor] quod deos et deas videre numeros exoptans, idque ipsis solum attribuens, secundum propriam cujusque definitamque quantitatem: hanc tamen ipsam non servet integram, dum in deorum ordinem numeros refert, sed (ut antea jam diximus) secando, augendo, vel omnino etiam dissipando, sic tandem ipsos ut plurimum pro diis adoret; destruens interim eam quæ ab initio aderat quantitatem, ut per hanc Deus [aliquis] fiat, 143^a et hac [ipsa rursus] eundem illum spolians. Neque vero aut ineffabilis, aut operta hujusmodi theologia est. Sed hæc ejus sapientior, et amari dignior pars videtur, quod oporteat ingressurum in hanc admirabilem theologiam, altiosque in abscondita ejus penetraturum, geometriæ imprimis rudem non esse, sed numerandi quoque rationem accurate tenere: neque item astrorum inspectionem obiter didicisse, quin potius et in musicis speculationibus, atque adeo illius instrumentis esse exercitatum. Ut enim e numeris deos efficiat, eosdemque omnis essen-

*A Μηδ' ἐς Ὀμηρίην σελῖδ' ἐμβλεπε, μηδ' ἐλ-
γείην,*

*Μὴ τραγικὴν Μοῦσαν, μηδὲ μελογραφίην,
Μὴ κυκλικὸν ζήτηι πολύτρονον στίχον· εἰς ἐμὲ
δ' ἀθρόων ^{αἰ*}*

Εὐρήσεις ἐν ἐμοὶ πάνθ' ὅσα κόσμος ἔχει.

PHIΖ.

Νικομάχου Γερασηνοῦ Ἀριθμητικῶν Θεολογικῶν βιβλία β'.

[237 H.] Ἀνεγνώσθη Νικομάχου Γερασηνοῦ Ἀριθμητικῶν θεολογικῶν βιβλία β'. Ἡ μὲν οὖν ἐπιγραφή οὕτω θαυμάσαι καὶ δριμύν ἐρωτα κινήσαι ἀξία, ὃ δὲ πόνος, ἵνα μὴ λέγω λογισμῶν κενομεδουμένων καὶ ματαιοσκόλων ἔργον, πόρρω τῆς ἐπιγραφῆς διεβρίμμενος. Διαλαμβάνει μὲν γὰρ περὶ τῶν ἀπὸ μονάδος μέχρι δεκάδος ἀριθμῶν, οὐχ ὥστε ἐν τῇ ἀριθμητικῇ αὐτοῦ καὶ πρὸ ταύτης εἰσαγωγῇ, ὅσα τοῖς ἀριθμοῖς φύσει πρόσεσι καὶ θεωρίας ἔχεται σπουδαίας, διεξιὼν, ἀλλὰ τὰ πλεῖστα διανοίας ὡς καθαρυνούσης βλάβης ἀναπλάσματα, καὶ οὐχὶ πρὸς τὴν τῶν πραγμάτων φύσιν τοὺς λογισμοὺς ἰθυνοῦσης, τὰ δὲ πράγματα πρὸς τὰς ἰδίας φαντασίας μεταμειβόμεν φιλονεικεύσης. Ἄλλ' ὅσα μὲν ὁ ἀνὴρ τῶν ὄντων φύσιν εἰς τὴν τῶν ἀριθμῶν ὑπόστασιν ἀναφέρειν τε καὶ συγκατακλείειν διανέστη, περικόπτων, περιτιθείς, ἀμείβων, διασπῶν ποτὲ μὲν τὰ πράγματα ποτὲ δὲ τοὺς φίλους ἀριθμοὺς καὶ θεοὺς, καὶ τοῦτο ἢ παρὰ ^{β*} μέρους ἑκάτερον ἢ καὶ δι' ἀμφοῖν ἰδὼν, καίτοι μεγάλας ὑπέχων εὐθύνας, ὅμως ἐάσθω τοῦτο. Ἄλλ' ὅτι θεοὺς τε καὶ θεὰς ἐπιθυμήσας ἰδεῖν τοὺς ἀριθμοὺς, καὶ τοῦτο διδοὺς αὐτοῖς διὰ μόνην τὴν ἰδιάζουσαν καὶ ὀρισμένην ἑκάστου ποσότητα, ὡς φυλάττει ταύτην ἀκέραιον ἀναφέρειν ^{γ*} εἰς τὸ θεῶν γένος αὐτοῦς, ἀλλ' ὡς καὶ προείπομεν, τέμνων, αἰξῶν, παντοίως κερατίζων, οὕτως αὐτοὺς ἐκ τοῦ ἐπὶ πλεῖστον θεοὺς προσκυλεῖ, τὴν μὲν ἐξ ἀρχῆς φθείρων ποσότητα, ἵνα θεὸς ἢ διὰ ταύτην, ταύτης δ' αὐτὸν ἀποστερῶν· ὃ γὰρ ἀπόρρητος καὶ σκεπτή ^{δ*} ἢ τηλικαύτη θεολογία. Τὸ δὲ σοφώτερον καὶ στέργεσθαι δίκαιον, δεῖ τῷ μέλλοντι τῇ θαυμασίᾳ ταύτῃ ἐμβαθύναι θεολογίᾳ καὶ τῆς κρυφιοτήτος εἰσω διασπῶναι γεωμετρίας μὲν οὐκ ἀμαθῶς ἔχειν, ἐλάσσει δὲ καὶ πρὸς ἀριθμητικὴν ἀκριβολογίαν, οὐδὲ τῇ; ἀστροθεάμονος σοφίας ἐν τῷ παρέργῳ τὴν μάθησιν παποιῆσθαι, καὶ μὴν ^{ε*} καὶ τοῖς μουσικοῖς θεωρήμασι καὶ δὴ καὶ ὀργάνοις ἐγγεγυμνάσθαι. Ἰνα γὰρ τοὺς ἀριθμοὺς θεοποιήσῃ καὶ τῶν ὄντων τῆς οὐσιώσεως αἰτίους ^{ς*} ἀναπλάσῃ, ἀφ' ἑκάστης τῶν εἰρημένων ἐπιστημῶν ἐνιά τινα τῶν θεωρημάτων τῇ περὶ ^{ζ*} τοὺς ἀριθμοὺς ἐνυφαίνει θεοπλαστία, ὣν ἡ ἀγνοα ἐμποδὼν ἂν σταίη πρὸς τὴν τῶν τηλικούτων μουσουργίαν, καὶ μάτριν τὸ πρὸβδουμον ἐπιδείξεται ^{η*} ὁ ταῖς εἰρημέναις μὴ προτελεσθεῖς ἐπιστήμαις. Καὶ δεῖ ἄρα, ὡς εἰκοι, βίον ἀνθρώπου καταρτίζαι καὶ

VARIE LECTIONES.

^{α*} Ἐς με γὰρ ἀθρόων ζ . ^{β*} παρὰ A : περὶ ζ . ^{γ*} ἀναφέρων post γένος ponit ζ . ^{δ*} σκεπτή ζ . ^{ε*} μὴν καὶ A : μὴν ἐν ζ . ^{ς*} αἰτίας ζ . ^{ζ*} περὶ A : πρὸς ζ . ^{η*} ἐπιδείξεται ζ .

NOTÆ.

(77) Cuius libri duo Græce editi Parisiis an. 1558.

προαναλῶσαι τῆς θεολόγου ταύτης τῶν ἀριθμῶν τερατείας, καὶ φιλοσοφῆσαι τοῖς ³⁹ μαθήμασι σπουδαίως, ἵν' ἐξῇ καὶ ματαιολογῆσαι τελείως. Ὡς μὲν οὖν ἐν κεφαλαίῳ, μᾶλλον δὲ πρὸς τὴν ἐπιγραφὴν γράναι, τοιοῦτον ἢ τοῦ Γερασίου Νικομάχου θεολογία.

cunque supradictis disciplinis jam antea imbutus universam iis disciplinis diligenter incumbendo theologia circa numeros, et prodigiosa commenta veniatur, quo delirare tandem penitus tibi concedatur. Tale quid igitur summatum, vel de solo potius titulo loquendo, Nicomachi Geraseni theologia est.

[461 R.] Λέγει δὲ τὴν μονάδα ἄλλα τε οὐκ ὀλίγα τῶν πλασμάτων τῇ περὶ αὐτὴν ἀληθείᾳ καὶ τοῖς προσοῦσι ⁴⁰ φυσικοῖς ἰδιώμασι καταμινύς, καὶ ὡς νοῦς [238 H.] τε εἴη, εἴτα καὶ ἀρσενόθηλος, καὶ θεός, καὶ ὕλη δὲ πως, πάντα χρήματα μινύς ὡς ἀληθῶς, καὶ πανδοχεὺς λοιπῶν καὶ χρηρητικῇ καὶ χάος, σύγχυσις, σύγκρασις, ἀλαμπία, σκοτώδια, χάσμα, Τάρταρος. Καὶ Στύγα δὲ αὐτὴν τερατολογούσιν, καὶ φρικωδίαν καὶ ἀμειβίαν καὶ βάραθρον ὑποχθόνιον, καὶ Λήθην, καὶ σιφρὰν παρθένον, καὶ Ἀελαντα· ἄξων τέ ἐστιν αὐτοῖς καὶ ἥλιος καὶ πυράλιος, καὶ μορφῶ δὲ καὶ Ζανὸς πύργος, καὶ σπερματίτης λόγος, Ἀπόλλων τε καὶ προφήτης καὶ λόγιος. Ἡ δὲ τῶν ὀνομάτων αἰτία ἡ μὲν φρονὸς ἀστάτου καὶ δεισιδαίμονουσης, ἡ δὲ οὐδὲ τῆς παιδαριώδους ἀνατυπώσεως ἀπηλλαγμένη. Ἀλλ' ἡ μὲν μονὰς οὕτω Νικομάχῳ καὶ τοῖς αὐτοῦ διδασκάλοις θεολογεῖται τε ἅμα καὶ βάλλεται ὕβρει.

Ἡ δὲ δυὰς τόλμα τέ ἐστιν αὐτοῖς, καὶ ὕλη, καὶ τῶν ἀνομοίων αἰτία, καὶ μεταίχιμιον πλήθους καὶ μονάδος. Ἐκ συνθέσεώς τε καὶ κατακράσεως μόνῃ ἴσον ποιεῖ, διὸ καὶ ἴση. Ἀλλὰ καὶ ἀνισος, καὶ ἑλλειψις, καὶ πλεονασμός, καὶ μόνῃ ἀσχημάτιστος καὶ ἀόριστος καὶ ἀπειρος, ἀρχὴ τε ἀρτίου μόνῃ, καὶ οὐκ ἀρτίος, οὐ μὴν οὐδ' ἀρτιάκις ἀρτία, οὐδὲ περιστάριος, οὐδ' ἀρτιοπέριτος. Ἀλλὰ τούτων μὲν τὰ πλείω ἐγγύς ἐστι τῇ δυάδι φυσικῇ ἰδιότητι· ἃ δὲ τῆς τερατείας, πηγὴ ἐστὶ πάσης συμφωνίας, καὶ Μουσῶν ἡ Ἑρατώ, καὶ ἁρμονία ⁴¹, καὶ ἐλημοσύνη, καὶ ρίζα, οὐ κατ' ἐνέργειαν πῶ, καὶ δύναμις, καὶ πόδες πολυτιμάκου ⁴² Ἰδης, καὶ κορυφαί, καὶ Φάνης. Ἀλλὰ καὶ ἴσον Δία ⁴³ τὴν δυάδα ἡ μυθοπλαστία θεολογεῖ, καὶ δίκην ⁴⁴, καὶ ἴσιν, καὶ φύσιν, καὶ ῥέαν, καὶ διομάτερα, καὶ πηγὴν διανομῆς· ἐστὶ δ' αὐτοῖς ὡς ῥέα καὶ Φρυγία καὶ Λυβία καὶ Δινδυμήνη, καὶ Δήμητρα καὶ Ἐλευσινία, καὶ Ἀρτεμις, καὶ Ἰμερος, καὶ Δίκτυννα, καὶ Ἀερία, καὶ Ἀστερία, καὶ Δίατα-

lia rerum subsistentium auctores ac causas effingat, e singulis jam nominatis disciplinis theorematum quædam huic deorum effectioni intexit; quorum scilicet ignoratio tanto sit ad hujusmodi mystagiam impedimento futura, ut frustra suam ad discendum alacritatem præ se ferat ille, qui non fuerit. Quare oporteat, ut apparet, ætatem contrivisse, atque consumpsisse, antequam ad hæc veniatur, quo delirare tandem penitus tibi concedatur. Tale quid igitur summatum, vel de solo potius titulo loquendo, Nicomachi Geraseni

De unitate ergo (præter alia figmenta non pauca, quæ rebus de ea veris, naturalibusque proprietatibus in eam quadrantibus admiscet) etiam illud refert: Mentem hanc esse, deinde et viro feminam (78), ac Deum, et materiam quodammodo. Eandem res omnes revera miscere, et deinceps omnium recepticem esse atque capacem, chaos, confusionem, contemperationem, obscuritatem, tenebras, hiatus, Tartarum insuper hanc, imo Styga esse nugantur, et horrorem, atque impermitionem: barathrum quoque subterraneum, Lethen, rigidam virginem (79), et Atlantem. Axis præterea ipsis est, et Sol, et Pyralios, Morpho (80), Jovis arx, ac seminalis ratio. Apollo ad hæc et propheta, et fatidicus. Nominum vero horum ratio, partim a mente est instabili, ac superstitiosa, partim ne a puerili quidem recessit imaginatione. Cæterum unitas hoc pacto a Nicomacho, ejusque præceptoribus simul in deos refertur, et contumelia afficitur.

Dyas deinde, seu binarius, audacia ipsis est ac materia, dissimiliumque causa, et unitatem inter ac multitudinem interstitium. Ex compositione atque permitione solus hic æqualitatem efficit: quare etiam æqualis est, sed et inæqualis est, defectusque et ^{143b} abundantia: solus item informis, et indefinitus, carensque termino. Solus paritatis principium: nec tamen par, neque rursus pariter par, neque impariter par, neque pariter impar. Verum horum plurima affluia sunt naturali binarii ipsius proprietati. Quæ vero ad prodigiosa commenta pertinent, hæc fere sunt. Fons est omnis concentus, et inter Musas Erato, itemque Harmonia. Tolerantia adhæc, radixque, etsi non actu quodammodo, potestas præterea, et pedes fontibus (81) abundantis Idæ, ac vertex, et Phanes (82). Quin et a binario æquum esse Jovem, fabularum hæc siglina theologice disputat: Justitiam (83) ad hæc esse Dyada, et Isin, Naturam, ac Rheam, et

VARIE LECTIONES.

³⁹ τοῖς περὶ τοῖς Α. ⁴⁰ προσοῦσι ζ. ⁴¹ ἁρμονία] ἁρμονία ὡση ὅση ὑπομονή Α. ⁴² πολυτιμάκος ζ. ⁴³ Δία διὰ τὴν ζ. ⁴⁴ ἴσην pr. Α.

NOTÆ.

(78) Ἀρσενόθηλος. Quod de Minerva Orpheus quoque hymno cecinit Ἀρσὴν μὲν καὶ θῆλος ἔφυ.

(79) Σιφρὰν παρθένον. Ita Seneca, Medea, Dianam dixit asperam virginem.

(80) Veneris id apud Lacedæmonios cognomen-

tum, de qua Pausan. Laconic.

(81) Homero quoque nota πολυτιμάξ Ἰδῆ.

(82) Sol hic quibusdam, aliis Amor. Vide Suidam et Gvrald. De Phane Thebæo quodam meminit Pausan. in Corinthiac.

(83) Δίκη de qua mythologi.

Jovis matrem, fontemque distributionis. Est insuper A mos καὶ Ἑστὼ, καὶ μὴν καὶ Ἀφροδίτῃ καὶ Διώνῃ, καὶ Μυχαία καὶ Κυθήρεια, καὶ ἄγνοια καὶ ἀγνωσία, καὶ ψεῦδος καὶ ἀδιοριστία, καὶ ἑτερότης καὶ νεῖκος, καὶ διχοστασία, καὶ μῆρος καὶ θάνατος. Τοιαῦτα μὲν αὐτοῖς καὶ ἡ δοῦς θεολογεῖται.

contentio, dissidium, fatum denique et mors. Sic lere de binario ab ipsis est theologice disputatum.

Ternarius vero primus omnium actu impar est, primusque perfectus numerus, et medietas, ac proportio : qui unitatis vim in actum atque exporrectionem procedere facit. Idem prima est omnium, et quidem propria unitatum coagmentatio. Hinc porro ad physiologiam numerum hunc traducunt. Causa enim est rei tripliciter separabilis, et infinitatem numerorum definiciens : simile quoque, et idem, et ejusdem proportionis, ac determinatum. Verum hæc nondum adeo stolidi, quibus isthæc nequaquam similia. Mens quædam ternarius est, et sapientiæ atque intelligentiæ causa : cognitio ab hæc, quæ numeri est pars maxime propria, musicæ quoque universæ potestas, ac compositio : et vero geometriæ vel maxime. Quin etiam hic rerum ad astronomiam, sive ad cælestium naturam ac scientiam pertinentium vim omnem habet ac continet, eamque ad substantiæ productionem impellit. Virtutes quoque omnes ab hoc numero dependent, atque ab eo proficiuntur. Deinceps quæ ad fabulas spectant refert. Hinc trias ipsis Saturnia est, et Latona, Amaltheiæ cornu. Ophionia (91) item eam esse nungantur ac Thetin, et Harmonia. Hecaten quoque, et Eranam (92) et Charitiam, atque e Musarum choro Polymniam, Plutonemque et Loxiam, Ursam præterea, et Helicen, atque eam (93), quæ aquare non mergitur, Damatramen, Dioscoriam (94), Metin (95), Trigeminam, Tritona, Maris præsidem, Tritogeneiam, Acheloam, Habitatricem, Truncipedem Curetida (96), Crateida (97), 144a Harmoniam, Symbeniam, Gamum, Gorgoniam, Phorciam, Trisamum, et Lydium (98). Talis ipsis ternarius est, atque in tam multos eorum deos refingitur.

Quaternarius item magno ipsis miraculo est, novus deus, et quidem multiplex, vel potius omni-deus. Fons enim ipsis est naturalium effectuum, atque naturæ claviger. Sed et suam hic disciplinis constitutionem ac permansionem affert, atque conciliat ; imo natura ipsa est et varietas. Idem quoque

Ἡ δὲ τριάς ἐστι μὲν πρῶτος, περισσότες κατ' ἐνέργειαν, καὶ τέλειος πρῶτος καὶ μεσότης, καὶ ἀναλογιστήν τε τῆς μονάδος δύναμιν εἰς ἐνέργειαν καὶ ἐπιτάσσιν προχωρεῖν ποιεῖ. Ἀλλὰ καὶ πρωτίστη, καὶ κυρίως μονάδων σύστημα. Εἴτα λοιπὸν ἐνταῦθεν αὐτοῖς πρὸς τὸ φυσιολογικὸν αἰρεται ὁ ἀριθμὸς αἰτία τε γὰρ τοῦ τριχῆ διαστατοῦ, καὶ περατωτικῆ τῆς ἀπειρίας τῆς ἐν ἀριθμῷ, καὶ ὁμοιον, καὶ ταῦτον, καὶ ὁμολογον, καὶ ὠρισμένον. Ἀλλ' οὕτω ταῦτα B φορτικά. Τὰ δ' οὐχ ὁμοία. Καὶ νοῦς τις ἡ τριάς, καὶ εὐβουλίας καὶ συνέσεως αἰτία, καὶ γνῶσις, ἀριθμοῦ τὸ κυριώτατον, μουσικῆς τε πάσης κυρία καὶ σύστασις, καὶ γὰ καὶ γεωμετρίας ἐστὶ μέγιστα. Καὶ μὴν καὶ τῶν κατὰ ἀστρονομίαν καὶ οὐρανίων φύσιν τε καὶ γνῶσιν αὐτὴ τὸ κράτος ἔχει καὶ συνέχει καὶ εἰς οὐσίωσιν ἄγει. Καὶ ἡ ἀρετὴ δὲ πᾶσα ταύτης ἐξηπται καὶ ἐκ ταύτης πρόεισιν. [259 H.] Εἴτα λοιπὸν τὰ μυθώδη. [464 R.] Διὰ ταῦτα αὐτοῖς ἡ τριάς Κρηνία καὶ Γατὼ καὶ Ἀμαλθείας κέρας, Ὀφιόνά τε ἀτὴν τετρατολογοῦσι καὶ θέτιν καὶ Ἀρμονίαν, Ἐκάταν τε καὶ Ἑράναν καὶ Χαριτίαν καὶ Μουσῶν Πολύμνην, Ἀΐδαν τε καὶ Λοξίαν, Ἀρκτον, Ἑλικαν, καὶ ποτὶ βοῶν οὐ δομέναν, Δαματράμην τε καὶ Διοσκορίαν, καὶ Μητιν, καὶ Τριδύμην, Τρίτωναν, Ταλασσοῦχον, Τριτογένειαν, Ἀχελῶον, νάστιν C, καὶ ἀγνιόπεζαν Κουρήϊαν, Κραταΐδα, Ἀρμονίαν, Συμηνίαν, Γάμον, Γοργονίαν, Φορκίαν, Τρίσαμον καὶ Αὐδίον. Οὕτω αὖ μὲν αὐτοῖς καὶ ἡ τριάς καὶ εἰς τοσοῦτους αὐτῶν θεοὺς ἀναπλάττεται. Ἀλλὰ καὶ αὕτῃ φύσις καὶ ἀόλου ἐστὶν αὐτοῖς καὶ

VARIE LECTIONES.

αἰ νάστιν A : νάστιν C. κραταΐδα C. αἰ οὕτω A : οὕτω C.

NOTÆ.

(84) De Dindymene matre Pausan. et Gyrالد. D apud Pansan. in *Messen*.

Syntagm. iv.

(85) Suida quoque θνομα θεάς.

(86) Vide Pausan. et Gyrالد. Syntagm. xii, et reliquos mytholog.

(87) Ἑστὼ. Nisi hic Ἑεστὼ legendum malis. De qua Diogen. Laert. in *Democrit.*, Clemens Alexand., Strom., Hesych. et Suid.

(88) Διώναια, inquit Suid., ἡ Ἀφροδίτῃ, καὶ Διώνῃ ἡ αὐτῇ.

(89) Μυχαία, ἡ Ἀφροδίτῃ. Suidæ, a μύχῃ forsitan.

(90) Ἀδιοριστία, ἀδιοριστον, Suida, ἀδιαχώριστον, Hesych. etiam ἀναμύξ.

(91) Ophioneus Messeniorum vates celebratur

(92) *Erganam* forte legendum. De hac enim Minerva multa Pausan. et illius etiam hic mentio seq. p.

(93) F. vers. major, de qua Hom. *Iliad.* Σ. Οἷα ὁ ἔμμορος ἐστὶ λοστρῶν ὥκαειο. D. H.

(94) Minerva poetis dicitur Διὸς κόρη.

(95) Minervæ matrem eam facit Hesiod. *Theog.*

Vile et Apollod. et Gyrالد. Syntagm. xi.

(96) Empusam forsitan intelligit. Porro de Curetibus θεολογούμενα multa Strabo, lib. x et Pansan. Lege et Gyrالد. Syntag. iii, de Junone Cureti.

(97) Κραταΐς Scyllis mater Hesychio.

(98) Quo nomine Bacchum Nonnus ornât.

Ἡρακλῆς καὶ ἔξαρμα καὶ ἀλκιμοτάτῃ καὶ ἀρβένικῃ καὶ ἀθῆλυντος, Ἑρμῆς τε καὶ Ἥφαιστος καὶ Διώνυσος καὶ Σωρίτας, καὶ Μαιαδεὺς ἡ Μαιάδης (τῆς γὰρ Μαιᾶς υἱὸς ἦτο τῆς δαῖδος ἡ τετράς) καὶ Ἑρσιόνης καὶ Σώκος καὶ Διάκτορος ⁹⁷, καὶ Βασσαρεὺς καὶ διμάτωρ, μητρὸς τετευχὼς δαῖδος, θηλύμορφός τε καὶ ἱπανδρός καὶ ἀρβένουργός καὶ βακχασμὸν ἀνεγείρων ⁹⁸, καὶ Ἀρμονία, καὶ τῶν Μουσῶν ἡ Οὐρανία. Ἀλλ' οὕτω μὲν αὐτοῖς καὶ ἡ τετράς τερατολογουμένη θεολογεῖται, καὶ τὸ α' τῶν θεολογουμένων ἀριθμῶν Νικομάχῳ συναπαρτίζεται βιβλίον.

Ἐν δὲ τῷ β' μετὰ τὸ προϊμιον ἡ πεντάς αὐτῷ πληροῖ τὸν ἀγῶνα. Ἡ γὰρ πεντάς πρώτη μεσότητος τῆς ἀρίστης καὶ φυσικωτάτης ἐμφατικῇ, κατὰ διαζευξιν ἀμφοτέροις πέρασι τοῦ φυσικοῦ ἀριθμοῦ, μονάδι μὲν ὡς ἀρχῇ, δεκάδι δὲ ὡς τέλος συνεζευγμένη, καὶ συλληπτικῇ τῶν ἐν τῇ κοσμικῇ φύσει φαινομένων· καὶ γὰρ κατὰ μὲν τὴν μονάδα ὁ κόσμος ἐρρίβιζται, ἦνυσται δὲ καὶ πέφανται ⁹⁹ κατὰ τὴν δεκάδα. Ἀλλὰ καὶ οἱ προσχεύοντες καὶ μόνον μέρους τῆς δεκάδος. Καὶ τὰ στοιχεῖα δὲ τοῦ παντός κατὰ τὴν πεντάδα· προστίθῃσι γὰρ τοῖς τέσσαρσι καὶ τὸν αἰθέρα, ὁ οὖκ ἂν ἀνέξοιτο ὁμῶν τὴν τετράδα. Καὶ πολλὰ τοιαῦτα. Ἀλλ' οὕτω ταῦτα κομψὰ καὶ σοφὰ, τὰ δ' ἐφεξῆς σκόπει. Ἀνεκία γὰρ ἡ πεντάς καὶ ἀλλοίωσις καὶ φάος καὶ δικαιοσύνη, καὶ ἐλαχίστη ἀκρότης τῆς ζωότητος, καὶ Νέμεσις, καὶ Βουδαστία, καὶ δίκησις καὶ Ἀφροδίτη, καὶ Γαμηλία, καὶ Ἀνδρογυνία ¹⁰⁰, καὶ Κυθήρεια, καὶ Ζωναία, καὶ κυκλιούχος, καὶ Ἀμίδεος, καὶ Ζανὸς πύργος, καὶ Διδυμαία, καὶ ἄζων ἑδραία. Ἀμβροτόν τε αὐτὴν ¹⁰¹ ὀψηολογοῦσι καὶ Παλλάδα, καὶ Κραδεάτην ¹⁰² καὶ Ἀγεμονίαν, καὶ Ἀκρεῦτιν, καὶ ἀτάλαντον, καὶ ἄζυγα, καὶ Ὀρθιδίαν, καὶ Μουσῶν Μελομένην, καὶ ἀμειβομένην ἐπὶ καλῇ, καὶ μέσων μέσῃ καὶ ἀκρότῃ γονίμων. Ἐπὶ τούτοις μὲν οὖν σεμνύνει καὶ τὴν πεντάδα.

Orthiatin (8), Acreotin, æquilibrem, expertem jugi. chraque voce respondentem (10), mediiorumque quinarium extollit.

[240 H.] Ἡ δὲ ἐξὸς εἶδος, εἶδους αὐτῷ αἰτιολογεῖται, καὶ τῇ ψυχῇ μόνος ἀριθμῶν ἀρμόζων, καὶ διάρθρωσις τοῦ παντός ψυχοποιὸς καὶ τῆς ζωτικῆς ἐξέως ¹⁰³ ἐμποιητικῇ (παρὰ καὶ ἐξὸς) καὶ Ἀρμονία

A iis Hercules, et impetus ac maximum robur, virilis potentia, nihilque habens femininum. Mercurius item et Vulcanus, Bacchus, Soritas, Maiadeus, vel Maiades. Est enim Maia filius, hoc est binarii, quaternarius. Eriunius (99) adhæc, et Socus, atque Dioscorus (1). Bassareus (2) insuper, et Bimater (matrem nactus binarium) feminea forma, virilis viriliæ patrans, bacchari faciens. Item Harmonita seu Harmonia, et in Musis Urania. Ad hunc fere modum de quaternario nugando philosophantur, ubi et primi libri theologicæ expositorum a Nicomacho numerorum terminus est.

Altero igitur libro mox a procemio res illi cum quinario numero est. Hic enim primus medietatem optimam, maximeque naturale designat per disjunctionem ab utraque extremitate numeri naturalis: cum interim unitati quidem tanquam principio, denario vero tanquam fini coagmentetur: comprehendere simul potens ea omnia, quæ in mundi natura apparent. Per unitatem etenim mundus tanquam finis radicibus stabilis est; per denarium vero perfectus, atque in lucem productus. Sed id non nisi ad extremam denarii partem [conficitur] cum universi elementa per quinarium [perficiantur, atque in lucem producantur]. Nam etiam æthera ad quatuor illa adjicit: etsi hanc additionem nunquam admittit, si vel in quaternarii, vel multorum similitum laude versaretur. Sed nondum hæc elegantia, aut scita, quæ consequuntur, consideranda sunt. Quinarium enim sive pentas (5) quies est a rixis, et alteratio, jubar quoque ac justitia, minimaque extremitas facultatis vivendi. Nemesi adhæc, et Bubastia (4), jurisdictio, Venus, Gamelia (5), Androgynia (6), Cythereia: Zonæa (7), circulorum præses, Semidea, arx Jovis, Didymæa, et axis stabilis. Hanc etiam divinam esse sublimibus verbis prædicant, et Pallada, et Credeaten, Ductricem (8), Acreotin, æquilibrem, expertem jugi. Orthiatin (9), atque inter Musas Melpomenem, pulchrum, et secundorum culmen. Et sic quidem ille

144b Senarius ab illo formæ forma, ratione red-dita dicitur, et solus inter números animæ accom-modus, atque universi articulatio, animi effector, et qui vitalem appetitum indere solet. Unde etiam

VARIE LECTIONES.

⁹⁷ Διάκτορος ζ. ⁹⁸ post ἀνεγ. καὶ cum Roth. omisi ἀρμονία η. ⁹⁹ πέφ.] πεπέφανται Astius, προσ-
εγέστατον A: πρὸς ἔσχατον ζ. ¹⁰⁰ Ἀνδρογυνία καὶ Ζανὸς πύργος καὶ ζ. ¹⁰¹ αὐτὴν add. A. ¹⁰² Κραδεάτην ζ.
¹⁰³ ἐξέως A: ὀρέξεως ζ.

NOTÆ.

(99) Mercurii epitheta. Lege Notas exemplaris Græci, et Eustath. in Hom.

(1) Quasi Jovis filius dicas, quo modo Apollo, Antholog. διόπαις dicitur.

(2) Bacchi cognomen.

(3) Ἀνεκία, quæ vox etiam alias admittit exposi-tiones.

(4) Bubastin ab Ægyptiis dictam esse Dianam docet Herod. Euterpe, et alii.

(5) De Junone Gamelia sive Nuptiali vide Gyrard. Syntag. iii.

(6) An biforem barbatamque illam Venerem

indicat, quam a Roman. mulieribus erectam de-scribit Suid.?

(7) Ἀπατοῦραν forsitan illam Minervam innuit, cui Trazeniorum virginis zonas ante nuptias dicare solitas scripsit Pausan. Corinthiac. Est et Αυσίζωνη Diana apud Apollon. et alios ut Cinzia Juno apud Festum.

(8) Unde Ἠγεμότης nomine Diana coli cœpta, docebit Pausan. Arcadic.

(9) De Orthia Diana multa Pausan.

(10) Periphrasis est Calliopes, quam hic, alibi nusquam nominat.

senarius Harmonia atque universa natura, et magis proprie ipsamet Venus, cum Iuga, tum nuptialis, et androgynæ theologice ab eo constituitur. Jugalibus adhæc et illecebra: [pax quoque, amicitia, sanitas, et Aemon (10*), ac veritas. Hexada insuper volunt hi Pareas inter Lachesia esse, principiumque ac dimidium totius, et longe jaculantem (11), ac Triviam, Dichroniam (11*), Perseiam (12), Triformem, Amphitriten, Anchidica (13), et de Musarum numero Thaleiam, ac Panaceiam. Ita neque senarius ab ipsis præteritus est, quin deum deamque esse omni studio probaretur.

Jam hebdomas (quid dicas?) confestim fit (14) σεπτὰς ubi si consuetudo (15) Σ forte exteral, trahit hoc facile ex duplici littera Σ, quam ipsa natura ad præcedentis (16) numeri finem veluti sorte attribuit, ut hæc adminiculo adversus vulgi insidias augusto illi numero esset. Atque hæc admiranda illa demonstratio est, qua ita exsistere docet [voce] σεπτὰς, et cultu dignum numerum ἐπτὰ. At rursum etiam (17) hic unitatis est ac denarii medietas. Fortuna item, et Occasio, Minerva, Mars, Acreotis, Agelia (18), Attrytone, et Capta (19) eademque valido (20) patre nata, Tritogeneia, cæsius habens oculos, Alalcomeneia (21), Panteuchia (22), Ergana (23) et multis precibus expetiita, integritas naturæ, Amaltheiæ stirps, Ægis, Osiris, somnus, vox, sonus, et de Musarum numero Clio. Si libet, etiam iudicium, et Adrasteia, et ejusmodi ineptiæ multæ. Sic plane ille adorandus septenarius, ingenti longoque labore, ut magnus multiplexque deus ab ipsis laudibus celebratur.

Octonarius deinde, etsi nequaquam tantam laudem (ne octava quidem ex parte) obtinuit: quando tamen pro deo etiam hic ipsis est, e sede sua non excidit. Adorant enim ipsum quasi summam Harmoniam et Cadmeiam (24) matrem, ac Rheam mulierificam (25), Cybelen, Cybeben Dindymen, urbisque custodem, velut amorem item, atque amicitiam, prudentiam, intelligentiam, Oreiam (26), Themis (27), legem, natum (28) ante exactos menses, et Musarum Enterpen.

Novenarius item posithabetur, et in deitate, et in longa descriptione, qua septenarius in alium

A [465 R.] καὶ οὐλομέλεια ⁵⁵, καὶ κυρίως αὐτῇ ⁵⁶ μάλ-
λον Ἀφροδίτῃ ζυγία τε καὶ γαμηλία καὶ ἀνδρογυ-
νία ⁵⁷ θεολογείται. Ἀλλὰ καὶ ζυγίτις καὶ φιλοτησία
καὶ εἰρήνη καὶ φιλία καὶ ὑγεία, Ἀκμων τε καὶ ἀλ-
θεια. Καὶ μοιρῶν δὲ Ἀλχεσιν αὐτὴν ποιοῦσι. καὶ ἀρ-
χὴν καὶ ἡμισυ παντὸς, καὶ ἐκατηβελέντι, καὶ Τριοδῆτιν,
καὶ Διχρονίαν, καὶ Περσείαν, καὶ Τρίμορπον, καὶ Ἀμ-
φιτρίτην, καὶ Ἀγχιδοίκαν, καὶ Μουσῶν Θάλειαν, καὶ
Πανάκειαν. Οὕτω μὲν οὐδ' ἡ ἐξὰς αὐτοῖς θεὸς εἶναι
καὶ θεοὺς ⁵⁸ διέφυγε φιλοτιμείσθαι.

B Ἡ δὲ ἑβδομάς, τί ἂν τις καὶ εἴποι; εὐθὺς
μὲν γὰρ ἐστὶ σεπτὰς· κἂν τὸ σ' φθεῖροι ἡ συνήθεια,
ἔχει τοῦτο ῥῆστα ἐκ διπλοῦ τοῦ ε', ὅπερ τῷ πρὸ αὐ-
τοῦ ἀριθμῷ ἡ φύσις πρὸς τῷ τέλει ἀπακλήρωσεν, ἢ
ἢ τοῦτο ἐπικουρήμα τῷ σεβαστῷ ἀριθμῷ πρὸς τὴν
ἐπιβουλήν τὴν ἀπὸ τῶν πολλῶν. Τοιαύτη μὲν ἡ ἀπό-
δειξις θαυμαστῇ, ὥς ἐστὶ πάντως ⁵⁹ σεπτὰς καὶ
σεβασμοῦ ἄξιος ὁ ἐπτὰ. Πάλιν δὲ καὶ αὐτὴ μεσότης
μονάδος καὶ δεκάδος, τύχη καὶ καιρὸς, Ἀθηνᾶ καὶ
Ἄρης, καὶ Ἀκρεῶτις, καὶ Ἀγελία ⁶⁰, καὶ Ἀτρυτώνη,
φυλακίτις, ὀβριμοπάτρα, Τριτογένεια, γλαυκῶπις,
Ἀλαλχομένεια, Παντευχία, Ἐργάνη, πολυαρήτη, ὀ-
λομέλεια, Ἀμαλθείας γένος, Αἰγίς, Ὀσίρις, ὄνειρος,
φωνή, ἀδὴ, καὶ Μουσῶν ἡ Κλειώ, εἰ βούλει δὲ, καὶ
κρίσις καὶ Ἀδράστεια καὶ πολλὸς φλύαρος ⁶¹ τοιοῦ-
τος. Οὕτω μὲν ἡ πάνσεπτος αὐτοῖς ἐπτὰς μα-
κροτέρῳ πόνῳ μέγας καὶ πολλὸς θεὸς ἀνομνεῖται.

C Ἡ δὲ ὀκτάς, εἰ καὶ μὴ τοῖς ἰσοῖς μὴδ' ὀγδάρ μέ-
ρει, ἀλλ' οὖν τῷ θεὸς αὐτοῖς εἶναι οὐδ' αὐτὴ τοῦ
θρόνου ἀπερρίφη. Παναρμονίαν γὰρ αὐτὴν προσ-
κυνοῦσι, καὶ Καδμείαν ⁶² μητέρα τε καὶ Πέαν καὶ
Θηλυποιὸν καὶ Κυβέλην, Κυβέλην τε καὶ Δινδύμην
καὶ πολιοῦχον, ἔρωτά τε καὶ φιλίαν, μῆτιν, ἐπίνοιαν,
Ὀρείαν, Θέμιν, νόμον, ἡλιτομήναν, καὶ τῶν Μουσῶν
τὴν Εὐτέρπην.

Καὶ ἡ ἑννάς δὲ ὅσπερ μὲν καὶ τῆς θεοῦτος καὶ
D τῆς μακρὰς συγγραφῆς, οἷς ⁶³ ἡ ἑβδομάς ὑπερήρτο

VARIE LECTIONES.

⁵⁵ οὐλομέλεια A. ⁵⁶ αὐτῇ C. ⁵⁷ ἀνδρογυναια C. καὶ post ζυγίτις add. A. ⁵⁸ θεὰ C. ⁵⁹ πάντως A: οὕτω C. ⁶⁰ ἀγελία libri ἀκρεῶσις C. ⁶¹ καὶ πολυφλύαρος C. ⁶² Καδμείας C. τε add. A. ⁶³ οἷς A: ἧς C.

NOTÆ.

(10*) Enstathio Oceanus, et Saturni pater. Cons. et Varini Lexicon.

(11) ἐκατηβελέντι Dianæ epith.

(11*) Bitempoream Latina forma dicas.

(12) Hecates a patre Perseo, epith. apud Valer. Flac. lib. vi, ex Apol. lib. iii, et Orphæo.

(13) Quasi vicina justitia, et quæ ad manum sit.

(14) Septenio Latina formatione. De septenario autem multa quoque Philo scripsit lib. De creatione mundi, in quibus aliqua his non absimilia M. Varron. Hebdomadam libri intercederunt, quales nuper Fabius Paulinus Venetis dedit.

(15) ἐπτὰ enim vulgo dicimus.

(16) τὸ εἶς intelligit.

(17) Ut supra quinarium.

(18) Lege Eustat. in Hom. et Gyrald. Syntag. xi, voce ἀλαλχομένην Ἀθηνᾶ.

(19) Φυλακίτις. Ovid. inspicendus, xxiv Fast.

(20) ὀβριμοπάτρα rationem nominis docet Eustat.

(21) Gyrald. supr.

(22) Quod omni armorum genere instructa esset.

(23) Multis a Pausan. celebrata.

(24) Semelen, puto, vult.

(25) Θηλυποιόν, ob emasculatos gallos.

(26) Σιδ. ἐν ὅρασι ἀναστρεφόμενῃν.

(27) De qua copiose Steph. Pighius libello singu-

lari.

(28) Ἡλιτομήνην. Bacchum accipio.

πλὴν τῆς δεκάδος ἐγγὺς θεολογεῖται. Ὡκεανὸς γάρ A αὐτοῖς αὕτη περιβρίθεται⁸⁸, καὶ ὀρίζων ἀνυμνεῖται. Προμηθεά τε αὕτην καὶ ὀμόνοϊαν καὶ Περσεΐαν⁸⁹ καὶ Ἄλιον ἱερολογοῦσιν, ἀνείκλιαν, ὁμοίωσιν, Ἠφαιστον, Ἡραν, Διὸς ἀδελφὴν καὶ σύνευον, Ἐκάεργον, Παιδῶνα, Νυκσηΐδα, Ἀγυΐδα, Ἐνυάλιον, Ἀγελείαν, Τριτογένειαν, Ὀμόνοϊαν, Πειθῶ, Κουρήτιδά τε καὶ Κόρην, Ὑπερίωνα⁹⁰, καὶ Μουσῶν Τερψιχόρην.

Ἡ μέντοι δεκάς αὕτη ἐστὶν αὐτοῖς τὸ πᾶν, θεὸς ὑπέρθος καὶ θεὸς θεῶν, ὅτι δέκα χειρῶν καὶ δέκα ποδῶν δάκτυλοι, καὶ δέκα κατηγορίαι, καὶ τοῦ λόγου δέκα μέρη· ἵνα γὰρ ἡ αὐτοῖς πάντα ἡ δεκάς, προστιθέσθαι τοῖς τοῦ λόγου [241 H.] μέρσι προστηγρίαν B καὶ παραπλήρωμα. Τί δεῖ λέγειν ὡς ἐν αὐτῇ περιλαμβάνουσι τὰ τε⁹¹ στερεὰ καὶ τὰ ἐπίπεδα, ἄρτια, περισσά, ἄρτιοπέριστα, τέλεια⁹², πρῶτα καὶ ἀσύνθετα, ἰσότητα καὶ ἀνισότητα, τὰς δέκα σχέσεις, τὰ σφαιρικά, τὰ κυκλικά, γεννητικά, τελειωτικά, ἑναρμόνια, τὰ τοιαῦτα; ἀλλ' ὅπως αὐτοῖς κόσμος ἡ δεκάς καὶ οὐρανός, εἰμαρμένη, αἰὼν, κράτος, πίστις, ἀνάγκη, [468 R.] Ἄτλας, ἀκάμας θεός, Φάνης, Ἥλιος, Οὐρανία, Μνήμη, Μνημοσύνη; καὶ πάντα ἀν οἶμαι τὰ προειρημένα τῶν θεῶν αὐτῶν ὀνόματα τῇ δεκάδι ἀνήψαντο ἀν, εἰ μὴ προλαβόντες⁹³ ἐκείνοι ταῦτα ἰδιοποιήσαντο καὶ συνεχῶς τὰ αὐτὰ κατὰ πάντων λέγειν οὗτοι ἀπώκνησαν, ἐπεὶ ὑπέρθος γε αὐτοῖς ἡ δεκάς, καὶ τὸ κράτος τῆς ἐν ἀριθμοῖς ἔχουσα θεότητος. Διὰ τοῦτο Νικομάχῳ καὶ πολυσταχὸς ὁ περὶ αὕτην πόνος. Εἰ γὰρ καὶ πολλῶν⁹⁴ μακροστιχώτερος ὁ τε τῆς μονάδος καὶ ἑβδομάδος, ἀλλ' ὁ μὲν τῆς μονάδος, ὅτι καὶ περὶ τῶν ἐξῆς ἀριθμῶν οὐκ ὀλίγα διεξέρχεται καὶ προοιμίοις πλατύνεται. Πλὴν ἐν⁹⁵ ἀμφοῖν πολλὰ καὶ περὶ τῆς δεκάδος ἐμφιλοχευεῖ, ὥσπερ καὶ ἐν τῇ περὶ τῆς πεντάδος λόγῳ μικροῦ πρὸς τὸν τῆς ἑβδομάδος παρ-
ισουμένῳ κατὰ μῆκος.

illo numero disputat, inherere : quod idem in quinario facit, de quo æquo pene multis atque de septenario disserit.

Ἀλλὰ γὰρ αὕτη σοι, ὦ φίλτατε ἀδελφῶν, καὶ τῶν Νικομάχου ἀριθμῶν ὡς ἐν κεφαλῇ ἡ πολυδρόλητος καὶ δυσεύρετος θεολογία, οὐ (μὰ τὴν⁹⁶ ὁμῶν ἀγγινοῖαν καὶ φιλοπονίαν) διὰ τὸ ἐν αὐτῇ δυσέμβατόν τε καὶ δυσκατάληπτον μικροῦ τῶν ἀνθρώπων ἀνασχεωρηκυῖα, ἐπεὶ νῦν τὰ τε γεωμετρικὰ καὶ ἀριθμητικὰ καὶ τᾶλλα τῶν μαθημάτων, ὡς καὶ σὺ συνεπίστασαι, πολλοὶ τῶν ἡμᾶς ἐγνωκότων οὐκ ἔλαττον οἶμαι τοῦ παιδὸς Ἑρμείου (οἷδας⁹⁷ πάντως τῆς περὶ ταῦτα θεξιότητα τοῦ Ἀμμωνίου) διακριβοῦσι, καὶ οὐδὲν

VARIÆ LECTIONES.

⁸⁸ περιβρίθεται A : περιεβρίθεται C. Fortasse legendum περιβρίθεται. ⁸⁹ Περσεΐαν A. ⁹⁰ Ὑπερίωνα A : καὶ Ὑπερίωνα C. ⁹¹ τε add. A. ⁹² τέλεια C. καὶ ἀνέκλιαν. et mox τὰ add. A. ⁹³ προβάλλοντες C. ⁹⁴ πολλῶν A. ὁ τε A : οὗτε C. ⁹⁵ ἐν A : ἐν ἐν C. ⁹⁶ οὐ μὰ τὴν] ἡ μὰ τὴν corr. A. οὐ μάτην C. ⁹⁷ οἷδας γὰρ π. C.

NOTÆ.

(29) Ἐκάεργον, id est, Apollinem.
(30) Apollinis epitheton apud Macrobi. lib. i Saturnal. Vide Pansan. et Gyrard. Syntag. vii.
(31) Vide H. St. Thesaur. linguæ Græc.
(32) Ἀκάμας θεός. Quomodo ἀκάμαντα ἦλιον

nimum quantum evectus fuerat : at proximum saltem in divinitate gradum cum octonario obtinet. Circumfunditur enim ab ipsis tanquam Oceanus, atque ut visum liniens circulus [Horizonta Græci vocant] celebratur. Promethea quoque ipsum faciunt, et Concordiam. Perseiam, et Solem indigitant. Quietem quoque a rixis, et similitudinem, Vulcanum, Junonem, Jovis 145a sororem et conjugem, eminus operantem (29) Pæana, Nysseida, Agyrea (30), Enyalium (31), Ageliam, Triogeniam, Concordiam, Suadam, Curetidem, Proserpinam, et Hyperionem, Musarum denique Terpsichorem.

Denarius denique ipsis est universum, Deus summus, et deorum Deus, quod manuum pedumque decem sint digiti, decemque [ut logici vocant] prædicamenta, et orationis partes decem. Omnia enim ipsis decas ut sit, allocutionem cæteris orationis partibus apponunt et supplementum. Quid attinet dicere, complecti illos hic solida, plana, paria, imparia, pariter imparia, perfecta, prima et simplicia, æqualia, inæqualia, decem ipsas habitudines, spherica, circularia, ad genituras atque imitationes spectantia, et his consentientia. Ut iidem ipsis decas sit mundus, cælum, fatum, ævum, potentia, fides, necessitas, Atlas, indefessus deus (32), Phanes, Sol, Urania, Memoria, Mnemosyne. Et vero omnia, opinor, prædicta deorum nomina decadi attribuisent : nisi his ipsis antea occupatis, propria jam illa aliis fecissent, et continenter eadem de singulis dicere pignisset. Quando enim superdeus (33) ipsius denarius est, qui etiam omnem ejus divinitatis vim, quæ in numeris invenitur, obtineat : propterea quoque fusus adeo Nicomachus in hoc describendo esse voluit, quanquam multo adhuc longior sit in monade atque septenario. Verum id ita in monade accidit, quod de reliquis item numeris non modica ibi disputat, et præfationibus insuper extenditur. Ubi et hoc observo, libentius eum sermoni de decade, dum de utroque

En tibi, charissime frater, per summa capita recensitam Nicomachi illam celebrem, reperturque difficilem in numeris theologiam, quæ tamen hercle ob inaccessa pene sua, præcepturque difficilia sensa, nequaquam perspicax vestrum ingenium atque diligentiam extra humanam propemodum conditionem removere potuit : quandoquidem jam geometrica, arithmetica, cæterasque mathematicas disciplinas (ut et tu scis) plerique nobis non ignoti nihilo negligentius, opinor, tractant,

non semel dixit Homerus.

(33) Ὑπέρθος. Quemadmodum ὕψ' ἐν legendum censet Servius illud Virg. semperdeus, aliasque alii.

quam Hermeiz [quondam] filius (neque enim igno-
ras Ammōnii in his artibus dexteritatem); plane ut
nullum ipsos latere possit eorum theorematum,
quæ numerorum huic studio Nicomachus innexuit.
145^b Verum unde hæc defecerunt? Tempus,
opinor, et quod ne utilibus quidem parcat, dum
inutilia quæque facillime labefactantur, validam
invexit consuetudinem invictamque vim, per quam
etiam id commodi acceperit illud Nicomachi stu-
dium, quod pene cum multis utilibus censeretur
accisum ut est, non exiguum (quemadmodum et modo vides, et post etiam, scio, clarius videlbis)
gloriam parit.

CLXXXVIII.

*Alexandri Admirabilium Collectio, et Protagoræ
Geometriæ universi orbis libri vi.*

Lecta est *Admirabilium Alexandri* (34) *Collectio*.
Qui multa quidem prodigiosa hoc volumine atque
incredibilia commemorat, sed alios non incelebres
laudat auctores, qui eadem prius narrarint. Scribit
autem de animalibus, de plantis, de regionibus
nonnullis, de fluminibus, de fontibus et herbis, atque
id genus aliis. Clara ejus est dictio, summamque
cum narret, non omnino jucunditatis expers est.

In hoc eodem volumine Protagoræ quoque *Geo-*
metriæ, quæ *Universi orbis* titulum præ se ferebat,
libri sex continebantur. Horum quinque, etsi non
studiosam, neque (ut postea fecit) accuratam,
Asiæ tamen, et Africæ, quin et Europæ situs descri-
ptionem complectuntur. Sextus vero liber Alexan-
dri quondammodo Collectioni respondet. Describit
enim, quæ in mundo universo paradoxa referun-
tur: quorum pleraque veteribus accepta refert
scriptoribus: plurima etiam a se visa narrat, non
minus omnium opinionem, quam superiora illa ex-
superantia. Perspicua et hujus dictio est, ac brevis
narratio, hoc sexto libro maxime.

CLXXXIX.

Sotion De fluminibus, fontibus, ac lacubus. — *Ni-*
colai Damasceni Morum incredibilium Collectanea.
— *Acestoridæ Mythologiæ politicæ libri iv.*

Legi quæ Sotion (35) sparsim inopinata de fluviis,
fontibus ac lacubus referri scripsit. Respondet et
hic libellus, convenitque cum Protagoræ sexto, et
Alexandri Collectaneis, nisi quod hic de fontibus
tantum et lacubus incredibilia commemoret, cum
illi ejusmodi de aliis etiam plurimis scribant.
Sermo autem non longe ab illorum dictione re-
cessit.

In hoc item volumine lectus est Nicolai liber,
Herodi (36) Judæorum regi inscriptus, quo *Incredi-*
bilium morum Collectio continebatur. Incidit au-

VARIE LECTIONES.

⁷⁷ καὶ ante ποταμῶν om. A. ⁷⁸ δὲ A: γὰρ δὲ ζ. γεωγραφίας Casanbonius. ⁷⁹ ol add. A: cum eodem
post Ἀσίας omisi τε. ⁸⁰ σύστοιχον] στοιχείον A. ⁸¹ μόνων ζ. ⁸² συνανέγνω — λόγον A. ⁸³ συμβαίνει

μὲν εἰς ταῦτον A: καὶ συμβαίνει μὲν ζ.

NOTÆ.

(34) Polyhistoris illius Milesii, de quo Suid. et
Athenæus.

(35) An hic ille forsitan Alexandrinus, qui ab
Athenæo laudatur?

Α αὐτοὺς λάθοι ἂν τῶν θεωρημάτων, & συνεπεισχυλίσαι
Νικόμαχος τῷ περὶ ἀριθμῶν πόνῳ. Ἀλλὰ πόθεν;
Ἐσπάνισεν ὁ χρόνος, οἶμαι, καὶ τὸ μὴ φεῖσεσθαι
τῶν χρησίμων ἐκ τοῦ ῥῆστα τὰ ἀχρηστα φθείρειν
ἔθος ἔλαβε μέγα καὶ ἀμαχον κράτος, καὶ ἐκέρθανεν
ἂν καὶ ἡ Νικομάχου σπουδὴ τὸ μετὰ πολλῶν χρησί-
μων μικροῦ νομίσεσθαι διεφθάρθαι. Ἀλλ' ἐστὶ καὶ
πράττεται, οὐκ ὀλίγην δόξαν, ὡς ὀρᾷ καὶ οἶδα ἔχει
σαφέστερον, ἀποκειραμένη.

perisse. Quanquam hodieque altissimum atque
modo vides, et post etiam, scio, clarius videlbis)

B

PHH.

Ἀλεξάνδρου Θαυμασιῶν Συναγωγῇ, καὶ Πρωτα-
γόρου Γεωμετρίας τῆς οἰκουμένης λόγοι ἐξ.

Ἀνεγνώσθη Ἀλεξάνδρου Θαυμασιῶν Συναγωγῇ.
Λέγει μὲν ἐν τῇ βιβλίῳ πολλὰ τερατώδη καὶ ἀπίστα,
πλὴν ἄλλους τῶν οὐκ ἀφανῶν εἰσάγει ταῦτα προ-
ϊστορήσαντας. Λέγει δὲ περὶ τε ζώων καὶ φυτῶν καὶ
χωρῶν τινων καὶ ⁷⁷ ποταμῶν, καὶ κρηνῶν, καὶ βοτα-
νῶν, καὶ τῶν τοιούτων. Σαφὲς δὲ τὴν φράσιν καὶ
κεφαλαιώδης ἐστὶ, καὶ οὐδὲ τοῦ ἡδέως ἀπεστερη-
μένος.

Ἐν ταύτῃ δὲ καὶ Πρωταγόρου Γεωμετρίας τῆς
Οἰκουμένης ἐπιγραφὴν ἔχον, λόγοι ζ', ὧν τὰ μὲν ε',
εἰ καὶ μὴ σπουδαίως καὶ ὡς οἱ ⁷⁸ ὕστερον ἀκριβῶς,
ἀλλ' οὖν τὴν τῆς Ἀσίας καὶ Αἰθιόπης, ἀλλὰ καὶ Εὐ-
ρώπης περιήγησιν ποιεῖται. Τὸ δὲ ἕκτον σύστοιχόν
πῶς ἐστὶ τῇ Ἀλεξάνδρου Συναγωγῇ· τῶν γὰρ κατὰ
τὴν οἰκουμένην παραδοξολογουμένων ἀναγράφει τὴν
ιστορίαν, ὧν τὰ μὲν εἰς ἀρχαιοτέρους ἀναφέρει,
πολλὰ δὲ καὶ εἰς αὐτοψίαν [242 H.] ἔλκει, οὐκ ἔλαττω
τῶν ἄλλων προβαλλόμενα τὸ παράδοξον. Σαφὲς δὲ
καὶ οὗτος καὶ κεφαλαιώδης κατὰ τὸ ἕκτον τὴν φρά-
σιν μάλιστα.

C

PHΘ.

Σωτῖνος Τῶν σποράδην Περὶ ποταμῶν καὶ κρη-
νῶν καὶ λιμνῶν παραδοξολογουμένων. — *Νι-*
κολάου Παραδόξων ἐθῶν Συναγωγῇ. — *Ἀκιστο-*
ρίδου Τῶν Κατὰ πόλιν μυθικῶν λόγοι δ'.

[469 R.] Ἀνεγνώσθη Σωτῖνος Τῶν σποράδην
D περὶ ποταμῶν καὶ κρηνῶν καὶ λιμνῶν παραδοξο-
λογουμένων. Σύστοιχον καὶ τοῦτο τὸ βιβλιόγραφον τῷ
ἕκτῳ τε τῶν Πρωταγόρου καὶ τῇ Ἀλεξάνδρου Συνα-
γωγῇ, πλὴν ὅτι ἐνταῦθα τὰ περὶ κρηνῶν μόνον ⁷⁹ καὶ
λιμνῶν παραδοξολογούμενα ἱστορεῖται, ἐν ἐκείνοις δὲ
καὶ πλείονων ἄλλων. Ἡ δὲ φράσις παραπλήσιος
ἐκείνοις.

Ἐν ταύτῃ δὲ συνανέγνωσθη ⁸² καὶ Νικολάου λόγοι
Ἡρώδῃ τῷ Ἰουδαίων βασιλεῖ προσπεφωνημένος, ἐν
τῷ Παραδόξων ἐθῶν ἐστὶ Συναγωγῇ. Συμβαίνει ⁸³

(36) Hujus enim ὁπογραφεῖα fuisse Nicolaum scri-
bit quoque Constantinus Porphyrogen. libello *De*
Thematibus Orient.

μὲν εἰς ταῦτόν ἐνίοις τῶν ὑπὸ Ἀλεξάνδρου παρα-
 δέξων συνελεγμένων, καὶ περὶ ὧν δὲ Κόνων συν-
 ἔταξεν, οὐκ ὀλίγα προσέγραψε ⁷⁹. πλὴν ἐν τισι
 παραλλάσσει ταῖς ἱστορίαις, ἑτεροτρόπως αὐτὰ δι-
 εξιών. Τὴν δὲ φράσιν ἐστὶ ⁸⁰ μὲν καὶ αὐτὸς κεφα-
 λαῖώδης, οὐ μὴν οὐδὲ τοῦ σαφοῦς ἀναχωρητικῶς,
 μετέχων δὲ πως καὶ τῶν προειρημένων μᾶλλον συ-
 στροφῆς τινος ⁸¹ καὶ δεινότητος. Λέγει δ' ἕνια μὲν
 πολλοῖς, εἰ καὶ ξενίζοντα εἶη, ὁμοῦ ὁμολογούμενα,
 τινὰ δ' ἀγνοούμενα μὲν, οὐ μὴν ἐκ τοῦ ἐμφανοῦς
 πρὸς μάχην τῷ πιθανῷ καθιστάμενα· ἔφη γὰρ ἔθνων
 ἰδιότροπα τὰ πολλὰ περιηγέλλει· εὐρεῖν δ' ἔστιν ἐν
 αὐτοῖς καὶ τὸ ἀπίθανον προῖσχόμενα. Ὁ ἐκ Δαμα-
 σκού δ' ἔστιν οὗτος, οἶμαι, Νικόλαος, ὁ ἐπὶ τῶν Αὐ-
 γούστου χρόνων ἀκμάσας καὶ φίλος αὐτῷ χρηματίας·
 ἐξ οὗ καὶ πλαχούντων τὴν εἶδος, ἃ διέπεμπε Καίσαρι,
 εἰς τιμὴν τοῦ δεξιουμένου ⁸² νικολάους ὁ Καίσαρ
 ἐκάλεσεν. Οὗτος καὶ Ἀσσυριακὴν ⁸³ ἱστορίαν ἐν πο-
 λυστήρῳ βιβλίῳ, ὅσα παλαιὰν μνήμην ⁸⁴ ἀναγνωσμά-
 των ἔχομεν, καταλείλοιπεν.

Ἐν ταύτῳ δὲ τεύχει συναγεγνώσθη ἐν λόγοις δ'
 Ἀκεστορίδου τῶν κατὰ πόλιν μυθικῶν ⁸⁵. Ἔοικε
 μὲν οὖν οὗτος ὁ ἀνὴρ οὐκ ὀλίγων εὐστοχώτερον τῇ
 ἐπιγραφῇ κεχρησθαι· ἃ γὰρ ἑτεροὶ ἢ οἱ γε μετρίω-
 τεροι μηδὲν ἐπιστημηνάμενοι, ἢ ἐνίοι καὶ ὡς ἀληθῆ
 σπουδαιολογήσαντες ⁸⁶ ἀνεγράψαντο, ταῦθ' οὗτος οὖν
 τῷ φιλαλήθει μύθους καλέσας τὴν περὶ αὐτῶν ἱστο-
 ρίαν ἢ μυθολογίαν, ὡς καὶ αὐτὸς χαίρει λέγων, συν-
 ἐτάξατο. Πολλὰ μὲν οὖν ἔστιν ἐν τούτοις εὐρεῖν, ἃ
 τε συνελέκται Κόνωνι, καὶ Ἀπολλόδωρος ἐν τῇ αὐτοῦ
 εἶπε βιβλιοθήκῃ καὶ Ἀλέξανδρος ἤθροισε καὶ Νικό-
 λαος προσεφώνησε καὶ Πρωταγόρας προδιέλαβεν·
 ἐστὶ δ' Ἀκεστορίδῃ τούτῳ καὶ πολλὰ μὲν τῶν ἐκείνους
 ἀφαιμένων ἀναγεγραμμένα, πλὴν καὶ ἐν πολλοῖς,
 περὶ ὧν οὗτος τε κἀκεῖνοι διεξέρχονται, ἀσύμβατον
 ἔστιν αὐτῶν θεάσασθαι τὴν ἀφήγησιν. Πολλὰ μὲν
 οὖν ὁ ἀνὴρ καὶ ἱστορίαις ἐπιδόξοις μαρτυρούμενα
 ἐν τοῖς αὐτοῦ λόγοις ἀναγράφει, ἐστὶ δ' ἃ καὶ ταῖς
 ἑναργεῖαις τὸ πιστὸν ⁸⁷ ἐνδείκνυσθαι δεδυνήμενα. Καὶ
 εἰκοι μᾶλλον τὸ μυθικὸν οὐκ ἐπὶ διαβολῇ τῶν συν-
 τεταγμένων αὐτῷ ἐπειρησθαι, ἀλλὰ τὸ χαρίεν καὶ
 ψυχαγωγὸν αὐτῶν ἐνδεικνυμένῳ, [472 R.] πλὴν ἄλλ'
 ἔμοιγε χρητὴ εὐγνώμονος ἂν ἀπενέγκοι [245 H.] δό-
 ξαν, ὅτι πολλὰ ψευθεῖ τοῖς γεγεννημένοις συναγράψαι
 μέλλων ἀμφιβολῶν ῥήματι τῆς ἐπιγραφῆς ἀφοσιούται
 τὴν μέμνην. Παραπλήσιος δὲ τὴν φράσιν καὶ οὗτος.

VARIE LECTIONES.

⁷⁹ προσανέγραψε γ. ⁸⁰ ἐστὶ add. A. ⁸¹ τινὸς A : τε γ. ⁸² ἐξιουμένου γ. ⁸³ Ἀσσυριακὴν A. ⁸⁴ παλαιὰς
 μνήμης — ἐχόμενα Scaliger. ⁸⁵ Σκυθικῶν γ. ⁸⁶ δικαιολογήσαντες γ. ⁸⁷ πιστὸν A : πλείστον γ.

NOTÆ.

(57) De quo supra Cod. 187.

(57) Ἐταῖρος habet Athenæus lib. xiv qui pal-
 multe misisse Nicolaum refert : ut et Plutarch. Con-
 versat. lib. viii, cap. 4.

(58) Teste Hesychio illustri in Nicolao, et Suida,
 qui de hoc multa meminit : ejusdem non semel et
 Fl. Joseph.

(59) Monet Suidas, alique ἱστορίας sed καθο-

A tem interdum in eadem inopinata, quæ ab Alexan-
 dro collecta fuerunt, ascriptis etiam non paucis ex
 Cononis (37) narrationibus. Attamen in quibusdam
 historiis, aliter instituta narratione, dissentit. Hu-
 jus quoque oratio 146a summis quasi capitibus
 absolviitur, nec a perspicuitate unquam discedit :
 adhibita interim frequentiore, quam prædicti, inver-
 sione ac gravitate. Refert item nonnulla, quæ licet
 sua novitate turbent, multis tamen in confesso
 sunt : et rursum incognita multa, sed quæ manifesto
 tamen cum veritate non pugnent. Gentium enim
 mores unicuique proprios, ut plurimum commemora-
 rat. Quanquam et in his reperias, quæ mox nullam
 mereri fidem indicent. Damascenus autem hic, uti
 ego existimo, Nicolaus ille est, qui Augusti tempo-
 ribus floruit, eoque est usus familiari (37). A quo (38)
 et placentarum genus nicolaos Cæsar nominabat,
 quas ideo ad hunc ille honoris gratia mittere sole-
 bat, quod parem sibi familiaritate reddidisset. Hic
 idem ingenti volumine Assyriam (39) Historiam,
 quantum potuit ex antiqua memoria legendo asse-
 qui, reliquit.

Eo ipso in codice legimus Acestoridæ *Politicarum
 Fabularum* (40) libros quatuor. Videtur autem hic
 scriptor majore solertia in libri sui titulo usus esse,
 quam plerique alii. Quæ enim cæteri in suis scrip-
 tis, partim moderatiores cum essent, ne indica-
 runt quidem, partim pro veris etiam venditare vo-
 luerunt, eadem hic veritatis studio Fabulas nomina-
 vit, et earum rerum historiam, seu mythologiam
 (quomodo libenter ipse appellat) composuit. Multa
 igitur in his reperias, quæ et Conon collegit, et
 Apollodorus in suam retulit Bibliothecam, conguessit-
 que Alexander, et Nicolaus (41) dedicavit, occupa-
 vitque Protagoras. Acestorides porro plurima quo-
 que ab illis præterita memoriæ mandavit : etsi in
 plerisque, quæ et hic et illi narrant, discrepantem
 videas ipsorum historiam. Plurima igitur hic scrip-
 tor, certis confirmata historiis, suos in libros
 retulit : et vero nonnulla, quæ evidenter ut pluri-
 mum demonstrari queant, ut fabularum vocabulum
 non tam ad calumnianda ejus scripta, quam ad
 eorum gratiam jucunditatemque indicandam addi-
 tum esse videatur. At vero, me iudice, æquus hic
 rerum æstimator haberi mereatur, quod falsa multa
 rebus vere gestis additarum, ambiguo tamen titulo
 reprehensioni satisfecerit. Ad stylum vero quod
 attinet, etiam hic similis est præcedentium.

λικῆς, octogesimum explesse librum. Josephus
 vero etiam ad 124 nos ablegat.

(40) Pro Σκυθικῶν hic, cum mss. aliquot μυθικῶν
 lego : et infra cod. seq. lib. v. Ptolom. Hephesti.
 Antiochi cujusdam τὰ κατὰ πόλιν μυθικά laudata
 vident.

(41) Herodi suo.

CXC.

Ptolemæi Hephæstionis Novæ ad variam parandam eruditionem historiæ libri vi.

Legi Ptolemæi Hephæstionis (42) *Novæ ad variam parandam eruditionem* 146^b *historiæ libros sex.* Operæ pretium sane hoc opus iis attulerit, qui in multijugæ lectione historiæ horas collocare satagunt. Brevi enim tempore ejusmodi collecta simul coalescenda suppeñtat, quæ nonnisi longo temporis intervallo quispiam per libros passim dispersa laboriose comportare possit. Continent autem prodigiosa multa, et falso conflictata: quodque absurdum magis, quarundam etiam fabellarum causas, ob quas vere evenisse putandæ sint, reddere conatur. Ipse tamen earum collector subinanis est, et in arrogantiam proclivis, neque satis urbanus ejus sermo. Dedicat suum opus Tertullæ cuidam; quam non dominam solum nominat, sed eam insuper litteris variæque doctrinæ deditam prædicat. Nonnullos interim reprehendit eorum, qui ante se hoc argumentum non recte tractassent. Etsi pleraque ab ipso enarrata (illa maxime, quæ nec improbabilia sint, nec fide indigna) variam, et cognitu non ingratis scientiam suggerunt.

Primo igitur libro, Sophoclis mortem enarrat, præmissa etiam Protesilai. Dein quoque de Hercule scribit, ut igne vitam sibi abstulerit, quod arcum suum intendere non posset, annos jam natus quinquaginta. De Cræso servato in rogo: de Achillis interitu, de Laide meretrice ossis (43) olivæ haustu extincta. Quæ ubi singulatim retulit, eadem non recte ab aliis antea fuisse tractata docet. Deinceps vero de Alexandro rege commemorat, dum Ephesi Palamedem (44) per dolum occisum in tabula spectaret, turbatum animo fuisse, quod illi per fraudem interempto similis esset Aristoneicus Alexandri in pilæ lusu socius. Tanta nimirum erat Alexandri animi mansuetudo, tantumque amicorum studium. Illud deinde apud Euphorionem (45) in Hyacintho ignoratum:

Solus Coeytus sua vulnera lavit Adonim (46); hoc [ait] significat: Coeytus quidam nomine, Chironis in re medica discipulus, Adonim curavit ab apro sanciatum. Refert item illum, qui apud Herodotum, libro 1 *Historiarum*, ab Adrasto Gordii filio interfectus dicitur, Agathonem fuisse appellatum, et de coturnice quidem contendente occubuisse. Cadmum quoque et Harmoniam in leones esse transformatos (47). Tiresiam ad hæc formam suam se-

A

PL.

Πτολεμαίου τοῦ Ἡφαίστιωνος Περὶ τῆς εἰς πολυμαθίαν καιρῆς ἱστορίας λόγος ζ'.

Ἀνεγνώσθησαν Πτολεμαίου τοῦ Ἡφαίστιωνος Περὶ τῆς εἰς πολυμαθίαν ^α καιρῆς ἱστορίας λόγος ζ'. Χρησίμουν ὡς ἀληθῶς τὸ βιβλίον τοῖς περὶ τὴν ἱστορικὴν πολυμαθίαν πονεῖν ὠρμημένοις· ἔχει γὰρ δοῦναι συνειλεγμένα ^β βραχέϊ χρόνῳ εἰδέναι, ἃ σποράδην τις τῶν βιβλίων ἀναλέγειν πόνον δεδεγμένος μακρὸν κατατρέπει βίον ^γ. Ἐχει δὲ πολλὰ καὶ τερατώδη καὶ κακοπλάστα, καὶ τὸ ἀλογώτερον, ὅτι καὶ ἐνίων μυθαρίων αἰτίας, δι' ἃς ὑπέστησαν, ἀποδίδοναι περιβάται. Ὁ μέντοι τούτων συναγωγῆς ὑπόκρινός τί ἐστι καὶ πρὸς ἀλαζονείαν ἐπτοημένος, καὶ οὐδ' ἀστεῖος τὴν λέξιν. Προσφώνει δὲ τὸ σύνταγμα Τερτύλλῃ τινί, ἣν καὶ ἐξέποιοναν ἀνυμνεῖ καὶ τὸ φιλόλογον αὐτῇ καὶ πολυμαθὲς ἐπιφημίζει. Διαβάλλει δ' ^δ ἐνίων καὶ τῶν πρὸ αὐτοῦ οὐχ ὀυῖως ἐπιβαλόντας τῇ ὑποθέσει. Τὰ γε μὴν πλείστα τῶν ἱστορουμένων ὑπ' αὐτοῦ, καὶ ὅσα τοῦ ἀπιδάνου καὶ ἀπίστου καθαρεύει, παρηλλαγμένην ὁμῶς καὶ οὐκ ἀχαριν εἰδέναι τὴν μάθησιν ἐμπαρέχει.

Περιέχει μὲν οὖν τὸ α' βιβλίον περὶ Σοφοκλέους τῆς τελευταίας, καὶ πρὸ αὐτοῦ περὶ τῆς Πρωτεσιλάου, εἶτα καὶ περὶ τῆς Ἡρακλέους, ὡς πυρὶ αὐτὸν ἀνέειλε μὴ δυνηθεὶς τὸ οἰκεῖον ἐντεῖναι τόξον πενήτη κοντούτης γενόμενος, περὶ τε τῆς Κροίσου ἐν τῇ πυρὶ σωτηρίας, περὶ τε τῆς Ἀχιλλέως τελευταίας, καὶ περὶ Λαίδος τῆς ἐταίρας, ὡς τελευταῖοι ὁστούν ἐλαίας καταπιούσα. Τούτων ἕκαστον διεξιὼν ἀποφαίνεται τοὺς πρὸ αὐτοῦ ἐσφαλμένους τὰ περὶ τούτων ὑπολαβεῖν τε καὶ ἀναγράψαι. Ἐφεξῆς δὲ περὶ Ἀλεξάνδρου τοῦ βασιλέως φησὶν, ὡς ἐν Ἐφέσῳ θεασάμενος Παλαμήδην δολοφονούμενον ἐν πύνακι ἐθουρήθη, διότι ἔφικεν τῷ δολοφονομένῳ Ἀριστόναικος ὁ σφαιριστὴς Ἀλεξάνδρου· τοιοῦτος γὰρ ἦν Ἀλέξανδρος τὸ ἦθος, ἐπεικὴς καὶ φιλέταιρος. Εἶτα οὖν τὸ παρ' Εὐφωρίωνι ἐν Ὑακίνθῳ ἀπορούμενον,

Κωκυτὸς ^α μούνος ἀφ' ἑλκεα νίψεν Ἀδωνιν τοιοῦτόν ἐστι· Κωκυτὸς ὄνομα, Χείρωνος ἐπὶ τῇ ἱατρικῇ μαθητῆς, ἐθεράπευσε ^β τὸν Ἀδωνιν ὑπὸ τοῦ σὸς τραυθέντα. Λέγει δ' ὅτι ὁ παρ' Ἡροδότῃ ἐν τῇ πρώτῃ τῶν Ἱστορίων ὑπὸ Ἀδράστου τοῦ Γορδίου ἀνθρωπημένος Ἀγάθων ἐκαλεῖτο, καὶ ἀναιρεθῆναι αὐτὸν περὶ ὀρυγος φιλονεικούντα. Καὶ ὡς Κάδμος καὶ Ἀρμονία εἰς λέοντας μετεμορφώθησαν, καὶ ὡς Τειρεσίας ἐπτάκις μετεμορφώθη, διὰ τί τε ὑπὸ Κρητῶν

VARIAE LECTIONES.

^α πολυμαθειαν ζ. ^β συνειλεγμένα post χρόνῳ ponit ζ. ^γ βίον A: χρόνον ζ. ^δ δ' om. A. ^ε Κωκυτὸς] Κωκυτὸς τοι Scaliger. ἀφέλκεα A. cf. Meinek. de Euphorion. p. 92. ^β θεραπεύσαι A.

NOTÆ.

(42) Suidas etiam χέννον agnominatum tradit. Lege apud eum plura: observa hic latissimum τοῖς φιλομύθοις ματαιόπονος campum aperiri, dum et tot falsis mendaciores fabulæ procuduntur.

(43) Ut acino uvæ passæ Anacreon teste Plinio, lib. ix, cap. 7.

(44) De quo plurima Philost. *Heroic.* Suid. et

Paus. *Phocic.*

(45) Ab Athenæo iste adductus non semel.

(46) Sic et Propert. *Eleg.* ult. lib. 1, *moriant interna vulnera lavit aqua.*

(47) In angues conversos fingit Ovid. *Metamorphos.* iv.

οὗτος Φόρβαντος κόρη ἐκαλεῖτο. "Οτι Ἐρύμανθος ὁ Ἀπὸλλωνος ἐτυφλώθη, διότι ἴδωι λουμένην⁴⁸ Ἀφροδίτην ἀπὸ τῆς Ἀδωνίδος μίξεως, καὶ Ἀπόλλων μνήσας ἑαυτὸν εἰς σύαγρον μετεμέφρωσε, καὶ τοῖς ὁδοῦσι πλῆξας ἀνέλε τὸν Ἀδωνιν. [473 R.] Διὰ τί [244 H.] ὁ ποιητὴς πελειάδας ἐποίησε τῆς τροφῆς τῶν θεῶν διακόνους, καὶ τίνα Ἀλέξανδρος ὁ βασιλεὺς καὶ Ἀριστοτέλης εἰς τοῦτο εἶπον, καὶ περὶ Ὀμήρου καὶ πελειάδων. "Οτι Ἐπίχαρμος ὁ ποιητὴς ἀπ' Ἀχιλλέως τοῦ Πηλέως εἴλακε τὸ γένος. "Οτι Πάτροκλον ἐξόχως Ὀμηρος ἱππεῖα καλεῖ ὡς παρὰ⁴⁹ Ποσειδῶνος ἐραστοῦ γεγονότος μαθόντα τὴν ἡνιοχί- κην. "Οτι Ὀδυσσεὺς, διότι ὅσα μεγάλα εἶχεν, οὕτως πρότερον ἐκαλεῖτο· ὁ τοῦ δὲ φησι γινόμενον μὴ ἀντισχοῦσαν τὴν μητέρα ἐγκυον οὖσαν κατὰ τὴν ὁδὸν τεκεῖν, καὶ τὸν Ὀδυσσεῖα διὰ τοῦτο οὕτως ὀνομασθῆ-^B ναι. "Οτι Περιτάνους⁵⁰ τις ὄνομα Ἀρχὰς Ἑλένην συνοῦσαν Ἀλεξάνδρῳ ἐν Ἀρχαδίᾳ⁵¹ ἐμολχευσεν, Ἀλέξανδρος δ' αὐτὸν ποιεῖν τῆς μοιχείας εἰσπρα- τόμενος ἐξευνοήγιστε⁵², καὶ ἐξ ἐκείνου Ἀρχάδες τοὺς εὐνούχους⁵³ περιτάνους λέγουσιν. Ὡς Ἀχιλλεῖα μὲν Ἀριστόνικος ὁ Ταραντίνος διατρέθοντα ἐν ταῖς παρ- θένοισι παρὰ Λυκομήδῃ· Κερκυσεῖραν καλεῖσθαι φησιν, ἐκαλεῖτο δὲ καὶ Ἰσσαν καὶ Πυρρῶν καὶ Ἀσπετος⁵⁴ καὶ Προμηθεύς. "Οτι Βοτρυάς ὁ Μύνδιος τοὺς Νιδῆς παῖδας πάντας ὑπὸ Ἀπόλλωνος φησιν ἀνηρῆσθαι. "Οτι Ὀδυσσεὶ ἐπεσθαι διδῶσιν ὁ πατὴρ μνήμονα⁵⁵ Μυῖσκον τοῦνομα, Κεφαλλῆνα. Εἴπετο καὶ Ἀχιλλεὶ μνήμων τοῦνομα Νοήμων, γένει Καρχηδόνιος, καὶ Πατρόκλῳ Εὐδωρος. Ἀντίπατρος δὲ φησιν ὁ Ἀκάν-^C θιος δάρητα, πρὸ Ὀμήρου γράψαντα τὴν Πηλιάδα, μνήμονα γενέσθαι· Ἐκτορος ὑπὲρ τοῦ μὴ ἀνελεῖν ἐταῖρον Ἀχιλλέως. Καὶ Πρωτεσίλαος δὲ φησι δάρ- δινον γενέσθαι, γένος Θεσσαλόν. Καὶ Ἀντιλόχῳ δὲ Χάλκιωνα ὑπασπιστὴν καὶ μνήμονα ὑπὸ Νέστορος συνευχεῖσθαι τοῦ πατρὸς. Ταῦτα μὲν ἐν τῇ α' βίβλῳ τὰ κεφάλαια.

Ἡ δὲ β' περὶ Ἡρακλέους, ὡς μετὰ⁵⁶ τὴν μανίαν ἐλλεβόρῳ καθαρθεῖν ὑπὸ Ἀντικυρέως τοῦ καὶ τὸ φάρμακον εὐρόντος· τὸ ἐν Ἀντικυρῇ τῆς Φωκίδος πλεονάζον, κἂν ἄλλοι ἄλλως αὐτὸν φασὶ καθαρθῆναι. "Οτι Νέστορά φασιν⁵⁷ ἐρώμενον Ἡρακλέους γενέσθαι. "Οτι οὐ Φιλοκτήτης, φησιν, ἀλλὰ Μόρσιμος ὁ Τρα-^D

pius mutasse (48), et cur apud Cretas ipse Phorban- tis sit filia dictus. Erymanthum Apollinis filium excæcatum, quod post congressum cum Adonide lavantem 147a Venerem vidisset, et Apollioem indignatum, apri forma induta, dentibus vulnera- tum necasse Adonim. Quare poeta columbas (49) cibi deorum ministras fecerit, et quid Alexander rex, atque adeo Aristoteles super hac re censuerit: et de Homero ipso atque columbis. Epicharmum poetam ab Achille Pelei filio genus ducere. Patro- clum per excellentiam Equitem ab Homero nomi- nari (50), quasi a Neptuno aurigandi artem didicerit, cum illius hic amator fuit. Ulysses, quod magnas aures haberet, Outin initio appellatum. At quia pluvia aliquando exorta, cum amplius partum ge- stare mater gravida non posset, in via pepererat, Odyssea inde esse nominatum. Arcas quidam Peri- tanus nomine Helenam apud Paridem in Arcadia agentem adulterarat: quare Paris adulterii poenam irrogans, genitalia illi exsecuit. Unde factum, ut Arcades sic affectos atque exsectos περιτάνους vo- cent. Achillem Aristonicus Tarentinus cum virgi- nibus apud Lycomedem versantem Cercyseram appellatum esse scribit. Issan quoque Pyrrham Aspetum, atque Promethea. Botryas item Myndius Niobes liberos omnes ab Apolline interemptos tradit. Ulyssi [ait] monitorem (51) parens addidit Myi- scum nomine, ex insula Cephalenia. Sequebatur et Achillem monitor [Phoenix (52)] nomine, prudens, Calydonius (53) genere: ut et Patroclum Eudoros. Cæterum Antipater Acanthius refert Daretem (54), qui ante Homerum *Iliadem* conscripsit, monitorem fuisse Hectoris, auctoremque ne Achillis socium in- terimeret. Sic Protesilao docet Dardanum affuisse, origine Thessalum: et Antilocho Chalconem Ar- migerum simul, et monitorem a Nestore patre datum. Hæc primi libri capita.

Altero deinde libro de Hercule agit, ut a demen- tia elleboro sit liberatus ab Anticyreo, qui hoc re- medium Anticyræ (55) Phocidis valde frequens primus reperit: etsi alii aliter purgatum memoriæ prodiderunt. A Nestore quoque Herculem adamatum^D narrat. Item non Philoctetem, sed Morsimum Tra-

VARIE LECTIONES.

⁴⁸ λουμένην pr. A: λουομένην c. ⁴⁹ ὡς παρὰ libri ὡσπερ. ⁵⁰ Περιτάνους c. ⁵¹ Ἀρχαδία corr. A: Ἀρχαδί c. ⁵² ἐξευνοήγιστε A: τὰ παιδογόνα ἀπέτεμε c. ⁵³ εὐνούχους A: οὕτω παθόντας καὶ ἐκτετη- μένους c. ⁵⁴ Ἀσπετος Plutarchi locum (Pyrrho i.) apponit Leichius p. x. ⁵⁵ τοὺς A: τῆς c. ⁵⁶ μνήμονα c. Κεφαλλῆνα c. ⁵⁷ κατὰ c. ⁵⁸ φησιν A. οὐ δ' A.

NOTÆ.

(48) Lege Eustath. ad *Odys.* K.

(49) Πελειάδας. Vide Eustath. ad versum 639 *Odys.* M.

(50) Vide Eustath. ad versum 63 *Odys.* M.

(51) Μνήμονα. Pædagogorum id, sive potius con- siliariorum intimorum quales, heroibus addi solitum maxime junioribus. Quales fere hodie gubernatores majoris potestatis significativos appellamus. Quomodo etiam dixit Stat.:

Indomiti Phoenix moderator alumni.

(Syl. v. Epiced. in patrem.)

Similem hinc pædagogorum catalogum (in quo et Phoenix Achilli tributus) lege apud Clem. Alexan.

lib. i. *Pædagogi*, c. 8. Cf. Plutarch. in *Præcept. po- litia*.

(52) Ausus sum celebratissimum apud omnes no- men hic inserere: nihil dubitans quin τὸ νοήμων prudentissimi viri epitheton fuerit.

(53) Sic enim hic malo legere quam Καρχηδόνιος: etsi non ignorem, Scepsum apud Strab. lib. xii, *Thessal.* Ormenium Phœniciis patriam facere.

(54) Dares etiam quidam sacerdos Trojanus ab Homero laudatus *Iliad.* E. At quod in manibus jam de bello Trojano Poema, Dareti falso suppositum censent eruditi.

(55) Vide Proverbia.

ehinium pyram Herculi incendisse. Herculeum præterea, devorato a Nemeæo leone **147^b** digito uno, novem duntaxat digitos habuisse, exstareque tumulum digiti avulsi. Alii tamen pastinacæ (36) piscis aculeo digitum amissum ferunt. Leonem vero ex lapide Lacedæmone videre est digiti tumulo impositum, symbolum nimirum Herculei roboris. Unde mos inolevit in reliquorum quoque sepulcris, lapideos statuere leones. Verum alii aliter de leone in cippo monumentis imposito tradunt. Ex Herculis rogo magnam locustarum vim enatam, quæ regionem veluti peste vastavit, et quo modo ea lues extincta fuerit. Ut Venus propter Adonidem, suum et Herculis amasium, Nessum Centaurum, quas Herculi insidias sterneret, edocnerit. Ut Nireus, Symæus Herculis amasius, contra Heliconium leonem una pugnaret: quidam tamen Herculis filium Nirea faciunt. Quænam sint illæ apud poetam gratiæ, cum quibus Euphorbi crines componit (57). Herculeum a natali Nilum fuisse appellatum asserit: at post servatam Junonem, interfectis qui illam invadebant Anonymo et Peripnoo gigantibus, exinde (quod bellum a Junone profligasset) nomen mutasse. Auderus Herculis amasius, cum de hujus rogo Theseo nuntiasset, ab eodem est interemptus. Dimidium Hydræ caput aureum fuisse, auctor est Aristonicus Tarentinus. Alexander vero Myndius refert, draconem terra genitum una cum Hercule pugnasse, adversus Nemeæum leonem: quem et enutritum (58) ab Hereule, Thebasque ductum in hujus tentorio mansisse, eundemque illum esse, qui pullos (59) passeris cum devorasset, in lapidem conversus fuerit. Argo navem in Ossa Thessaliæ monte Hercules quidem exædificavit: nomen vero ipsi inditum ab Argo, Jasonis filio, qui ipsi in deliciis erat, propter quem etiam ille una cum Jasone ad Scythas adnavigavit. Junonem cum Geryone pugnantiem ab Hercule vulnus accepisse secundum dexterum ubi, et quæ inde consecuta sint. Corythus, genere Iberus atque Herculis amasius, galeam primus fabricavit. Hinc et his armis nomen id primum datum. Sepulcrum illud in Creta, quod Jovis appellatur, Olympi illius Cretensis esse, qui ereptum Saturno Jovem educavit, religionemque edocuit. Verum enim vero nutritorem doctoremque suum Jupiter fulmine, inquit, percussit, quod **148^a** gigantes regnum ejus invadere velle suspicaretur. At cum Jovem postea icti cadaver jam habentem facti pœnituisset, neque posset aliter dolorem lenire, suum saltem nomen

A χίνος ὑψήφην Ἡρακλεῖ τὴν πυράν. Ὅτι Ἡρακλῆς ἀποθρωθέντος αὐτῷ * τῶν δακτύλων ἐνὸς ὑπὸ τοῦ Νεμεαίου λέοντος ἐννεαδάκτυλος γέγονε. καὶ ἐστὶ τάφος τοῦ ἐκκεκομμένου δακτύλου· οἱ δὲ κέντρω τρυγόνος ἀποθελὲν τὸν δάκτυλον ἔφασαν. Λέοντα δ' ἐστὶν ἰδεῖν τῷ τοῦ δακτύλου τάφῳ ἐφεστῶτα λίθινον ἐν Λακεδαίμονι, σύμβολον τῆς τοῦ ἥρωος * ἀλκῆς. Ἐξ ἐκείνου δὲ καὶ τοῖς ἄλλων τάφοις λιθίνους ἐφεστῶσι * λέοντας. Ἄλλοι δ' ἄλλως περὶ τῆς τοῦ λέοντος ἀναστηλώσεως φασιν. Ὡς ἐκ τῆς Ἡρακλέους πυρᾶς ἀκρίδων * πληθος ἀνήρθησαν καὶ λοιμοῦ διέκην τὴν χώραν εἰσόντο, καὶ ὡς ἀνῆρέθησαν. Ὡς Ἀφροδίτη δὲ Ἀδωνιν τὸν αὐτῆς τε καὶ Ἡρακλέους ἐρώμενον Νέσσον τὸν Κένταυρον διδάξει τὴν κατὰ Ἡρακλέους ἐνέθραν. Ὡς Νιρεὺς ὁ Συμαῖος Ἡρακλέους ἦν ἐρώμενος, [245 H.] καὶ συγκατεργάσατο τὸν Ἑλικωνίον λέοντα· οἱ δὲ υἱὸν Ἡρακλέους τὸν Νιρέα φασί. Τίνας αἱ παρὰ τῷ ποιητῇ χάριτες, αἷς παραβάλλει τὰς Εὐφρόβου κόμας. Ὅτι Νεῖλος ὁ Ἡρακλῆς ἀπὸ γενεσῶς φησιν ¹⁰ ἐκαλεῖτο, ἐπεὶ δ' ἦραν ἔσωσαν ἐπερχόμενον αὐτῇ ἀνελὼν τὸν ἀνώμουν καὶ περιπνοὺν Γίγαντα. [476 R.] κατεῖθεν διὰ τὸ ἀπαλαλκεῖν ¹¹ τῆς Ἡρας τὸν πόλεμον μετέβαλε τὴν κλῆσιν. Ὅτι Ἀδῆρος ¹² ὁ Ἡρακλέους ἐρώμενος τὰ περὶ τῆς πυρᾶς αὐτοῦ θησεὶ ἀναγγελίας ὑπ' αὐτοῦ ἀναίρεται. Ὅτι τὴν μέσσην κεφαλὴν τῆς ὕδρας Ἀριστόνικος ¹³ φησιν ὁ Ταραντῖνος χρυσοῖν εἶναι. Ὅτι Ἀλέξανδρος ὁ Μύνδιός φησι δρᾶκοντα γηγενὴ συμμαχῆσαι Ἡρακλεῖ πρὸς τὸν Νεμεαῖον λέοντα, ὃν καὶ ἀνατραφῆναι ὑπὸ Ἡρακλέους, καὶ συνακολουθήσαντα αὐτῷ ἐς Θῆβας ἐν αὐλίδι μέναι· καὶ τοῦτον εἶναι τὸν τοὺς νεοσσοὺς καταφαγόντα τῆς στρουθοῦ καὶ ἀπολιθωθέντα. Ὡς τὴν Ἀργὴν ἐν Ὀσση τῆς Θεσσαλίας Ἡρακλῆς ¹⁴ μὲν κατασκευάζει, ὄνομα δ' αὐτῇ τίθησιν ἀπὸ Ἀργίου τοῦ Ἰάσονος, ὃς ἦν ἐρώμενος αὐτῷ, δι' ὃν καὶ Ἰάσονι τὸν ἐπὶ Σκυθίας συνῆρατο πλοῦν. Ὡς Ἡρα συμμαχοῦσα τῷ Γηρυόνη ¹⁵ τιτρώσκειται ὑφ' Ἡρακλέους κατὰ τὸν δεξιὸν μαζόν, καὶ ὅσα ἐξ ἐκείνου τελεῖται. Ὡς Κόρυθος, Ἰδῆρ τὸ γένος ὢν καὶ Ἡρακλέους ἐρώμενος, πρῶτος κόρυθα κατεσκεύασεν, ἐξ οὗ καὶ τὴν ἐπωνυμίαν λαβεῖν φησι τὸ ὄπλον. Ὡς ὁ ¹⁶ ἐν Κρήτῃ τάφος λεγόμενος τοῦ Διὸς Ὀλύμπου τοῦ Κρητῆς ἐστίν, ὃς παρὰ τοῦ Κρόνου λαβὼν τὸν Δία ἔτρεφε τε καὶ ἐπαίδευε τὰ θεῖα. Ἀλλὰ γὰρ βάλλει (φησὶν) ὁ Ζεὺς τὸν τροφέα καὶ διδάσκαλον κεραυνῷ, ὅτι δὴ τοὺς Γίγαντας αὐτοῦ τῇ βασιλείᾳ ἐπιθέσθαι ὑπετίθετο. Ἀλλὰ βαλὼν καὶ νεκρὸν ἔχων μετεμελεῖτο· μὴ ἔχων δ' ἄλλως τὸ πάθος ἐκκλίνει, εἰδῶσι τὸ ἴδιον ὄνομα τῷ τάφῳ

VARIE LECTIONES.

* αὐτοῦ A. * ἥρωος A : Ἡρακλέους C. * ἐφεστῶσι C. * ἀκρίδος A. ἀνήρθησαν] imo ἀνέπησαν. ¹⁰ φασιν C. ¹¹ ἀπαλαλκεῖν] παλαλκην A. ¹² αὐδῆρος C. ¹³ Ἀριστόνικος A. ¹⁴ Ἡρακλέως A. ¹⁵ Γηρυόνη A. ¹⁶ ὁ add. A : λεγόμενος τάφος C.

NOTÆ

(56) De pastinacæ incurabili morsu, Ælian. variis locis, et alii multi.

(57) *Iliad.* P. vers. 51. De Euphorbo multa Philostr. *Heroic.*

(58) De χειρὲς δει: dracone Atacis Loerii legendus

Philostratus *Heroic.* in Ajace Locr. De aliorum draconibus, alii. Heroibus enim sacros fuisse dracones a multis observatur.

(59) De quibus Homer. *Iliad.* B, v. 531 et seqq. Tu ibi Eustath. lege.

τοῦ ἀνηρημένου. Τίνος ἴ ἐστὶ τὸ ὕπ' Ἀλεξάνδρου Α

interempti sepulcro indidit. Cujus sit hoc dictum ab Alexandro Philippi filio usurpatum :

Πρωτέα, τῇ, πῖε οἶνον ἐπεὶ γάργες ἀνδρόμα, κρέα.

Protea, cape, bibas vinum humana carne refectus (60).

Καὶ πάλιν ἡ Πρωτέα, « Ποῖαν φῶγν εἶχεν ἐν συνηθείᾳ Ἀλέξανδρος ; » καὶ τίνος ἦν ποίημα ; εἰς τίνα ἔγραψεν ἐπικηδεῖον ὁ αὐτὸς Ἀλέξανδρος ὁ Φιλίππου. Ταῦτα καὶ τὰ τοῦ β' κεφάλαια βιβλίου.

Et rursum Proteæ : « Quali consuevit cantione uiti Alexander ? » et « Cujus id fuit poema ? In quemnam epicedium Idem ille Philippi filius Alexander conscripsit ? » Atque hæc secundi libri capita.

Τὸ δὲ γ' περὶ τοῦ Ἰλλίου τοῦ Ἡρακλέους υἱοῦ, ὡς κέρας εἶχε περὶ τὸ ἀριστερὸν μέρος τῆς κεφαλῆς ἐκτεφυκὸς μικρὸν, καὶ τοῦτο λάβοι ὁ Σικυώνιος Ἐπωπεύς, ἐκ μονομαχίας ἀνελὼν αὐτὸν, καὶ κομίσοι ἐν τῷ κέρατι τὸ Στυγὸς ὕδωρ, καὶ βασιλεύσοι τῆς χώρας. Ὅτι περὶ τοῦ ἐν Ἀρχαδίᾳ Στυγὸς ὕδατος οὕτω φασίν, ὡς Δημήτηρ πενθοῦσα τὴν θυγατέρα, ἐπεὶ Ποσειδῶν αὐτὴν ἔν κατηφείᾳ οὖσαν ἐπέστειρε, εἰς ἱππον αὐτὴν μετεμόρφωσε χαλεπήνασα, ἐλθοῦσα δ' ἐπὶ τὴν πηγὴν. καὶ θασσαμένη τὴν μορφὴν ἐστύγησέ τε καὶ τὸ ὕδωρ μέλαν ἐποίησε. Περὶ Ἐκάλης, καὶ πόσαις γέγονεν ἐπώνυμον τοῦνομα. Ὅτι Ἀλεξάνδρου πατὴρ οὐχ ὁ Φίλιππος γένοιτο, ἀλλὰ τις τοῦνομα Δράκων, γένος Ἀρχάς, ἐξ οὗ καὶ τὸν περὶ τοῦ δράκοντος μῦθον ρυθῆναι. Περὶ τοῦ Πτολεμαίου κυνὸς, καὶ ὡς συνεμάχει τῷ δεσπότῃ, [246 H.] καὶ ὡς μετὰ τελευτῇ ἀνασχισθεὶς τὴν καρδίαν εὐρέθῃ ἔχων τετρίχωμένην ἦν δὲ γένος Μολοττῆς, ὄνομα Βριάρεως. Περὶ Πολυδάμαντος. Τί ἐστι τὸ παρὰ τῷ ποιητῇ.

Tertio vero libro de Hyllō Herculis filio commemorat, cornu eum parvum ad lævam capitis partem adnatum habuisse, quod Epopeus Sicyonius, cum in pugna illum occidisset, acceperit, tuleritque in eo Stygis (61) aquam, et regnum oræ illius occupaverit. De Stygis aqua in Arcadia ita narrari, cum Cererem filix raptum lugentem eo ipso mæroris tempore Neptunus sollicitaret, in equam illa sese præ indignatione transformavit. Delata itaque ad fontem, ubi formam hanc suam conspexit, exhorruit, ipsamque aquam nigram reddidit. De Hecale (62), et quam multis illud nomen commune fuerit. Alexandri patrem non Philippum fuisse, sed Arcadem quemdam genere, cui Draconi nomen. Atque hinc illam de dracone fabulam manasse. De Ptolemæi cane, qui pro hero depugnaret, nique a morte sectus habere inventus sit cor pilis obsitura (63). Erat autem genere Molossus, Briarei nomine. De Polydamante. Quid sit apud poetam :

Ut cum Pandarei soboles Chloreis aedon (64) ?

Ὡς δ' ὅτε Πανδάρου κούρη χλωρῆς ἀηδῶν ; καὶ ἐξῆς. Περὶ τοῦ Παλλασίου, ὅτι δύο κλέψαιαν Διομήδης καὶ Ὀδυσσεύς. Περὶ τοῦ καλάμου τοῦ εἰπόντος ὅτι Μίδας ὄνον ἔχει ὧτα. Περὶ τῶν παρὰ Στῆσιγόρῃ ζητούμενων Ἀεσταλλίων ὀρνίθων. Περὶ τῆς παρὰ τὸν ὠκεανὸν Γίγωνας πέτρας, καὶ ὅτι μόνῃ ἀσφοδελῷ κινεῖται, πρὸς πᾶσαν βίαν ἀμετακίνητος οὖσα. [477 R.] Ὅτι Ῥόπαλος υἱὸς Ἡρακλέους ἦν, ὃς ἐν ἡμέρᾳ μιᾷ καὶ ὡς ἦρωϊ τῷ πατρὶ ἐνήγισσε καὶ ὡς θεῷ θύσειεν. Ὅτι Ἀμυράρος ἐκλήθη, ἐπεὶ ἀμφοὶ οἱ τῆς μητρὸς γονεὶς ἠράσαντο αὐτὴν ἀνευ τεκεῖν μόγου. Τίνος ἐστὶν ὁ ὕμνος ὁ ἀδόμενος ἐν Θηβαίοις εἰς Ἡρακλέα, ἐν ᾧ λέγει Διὸς καὶ Ἥρας υἱὸς. Ἐνθα περὶ τῶν κατὰ πόλεις τοὺς ὕμνους ποιησάντων, καὶ ὡς Φιλοστέφανος ὁ Μαντινέως ὁ ποιητὴς ἐξ γενετῆς ἱματιῶν οὐκ ἐχρήσατο, καὶ ὡς Μάτρις ὁ Θηβαῖος ὕμνογράφος μυρσίνας παρ' ὅλον τὸν βίον ἐσπέτετο. Καὶ ὡς Εὐπόμπος τοῦ Σαμίου, ὃς δρᾶκοντα θηρίον τέρας ἔτρεφεν ἀπιστον καὶ εἰπεῖν καὶ ἀκούσαι, τούτου τοῦ Εὐπόμπου παῖδα Δράκοντα τοῦνομα ὀφωπέστατον γενέσθαι.

et quæ sequuntur. De Palladio (65) a duobus, id est, Diomede et Ulysse, furto fuisse sublatum. De calamo (66) sic sonante : *Auriculas asini Midas habet*. De avibus Aestaliis apud Stesichorum quæsitis. De lapide Gigionis juxta oceanum, quodque solo asphodelo moveatur, cum vi nulla alia cieri aut moveri queat. Ropalum Herculis filium fuisse, et hunc una eademque die patri ut heroi parentasse, et ut deo sacrificasse. Amphiarum sic appellatum, quod uterque matris parens precatus sit, ut filix sine labore parere concederetur. Cujus sit hymnus, qui apud Thebanos in Herenlis honorem canebatur, dicebatque ei : *Jovis ac Junonis filii* ; ibidemque de illis qui hymnos per singulas urbes cani solitos composuerunt. Philostephanum 148^b vatem ac poetam jam inde a natali die veste nunquam esse usum. Matrim quoque Thebanum (67) hymnorum scriptorem per omnem vitam myrti baccis assidue victitasse. Eupompum Samium (qui, quod visu audituque incredibile est, ferum admodum monstrum [id

VARIE LECTIONES.

¹⁷ τίνος] fortasse legendum τί. ¹⁸ πάλιν] πολλάκις A : ut cum Stephano legendum videatur πολλὰ περὶ. ¹⁹ αὐτὴν — οὖσαν ἐπέστειρε A : αὐτῆς οὕσης ἐπέστειρε ζ. ²⁰ πηγὴν mg. libri γῆν. ²¹ πόσαις] πόσις A, i. e. πόσις. ²² μετὰ τὴν τελ. ζ. ²³ δὲ τὸ γ. ζ. ²⁴ Πολυδάμαντος ζ. ²⁵ Πανδάρῃς ζ. καὶ τὰ ἐξῆς ζ. ²⁶ παρὰ A : περὶ ζ. ²⁷ ὃς add. A. ²⁸ malim Θηβαίς.

NOTÆ.

(60) *Odys.* ix, vers. 547.
(61) Quo vero vase teneri posset aqua stygia docuimus Vitis comparatis ad *Olymp.* 114, an. 1.
(62) Ovidius, lib. ii, *De remed.* Hecalen feminam pauperem adducit. Suidæ ἡ ἥρωϊς ἡ παρὰ Καλλιμάχου, ἡ πρὸς αὐτὴν καλοῦσα, etc. Politiani *Miscellan.* cap. 24, lege.

(63) Vide inf. in excerptis ex lib. vii Hephesti.
(64) Hom. *Odys.* T, v. 518.
(65) Vide supr. Conon. narrat. 51.
(66) Vide Ovid. *Metamorph.* xi ; Persii *Sat.* i ; et Scholiast. Aristoph. in *Plutum*.
(67) Athen. *Dipnosophist.* ii, Atheniensem facit : is ergo videndus.

CAT. LIBRARY

est] draconem alebat) filium habuisse Draconem nomine, acutissimi visus, plane ut per viginti (68) stadia commodè cerneret. Hunc igitur mille talentis conductum, et Xerxi sub aurea platano assidentem, narrasse quam videret Græcorum ac Barbarorum navalem pugnam, et Arteniisæ (69) fortitudinem. Plesirrhous Thessalum hymnorum scriptorem ab Herodoto adamatum, honorumque hæredem institutum fuisse; eundem etiam exordium libri primi *Historiarum* Herodoti Halicarnassei fecisse: principium enim *Historiarum* Herodoti proprium hoc fuisse: « Persarum doctiores memorant, dissensionum auctores exstitisse Phœnicias. Polyzelus Cyrenæum risisse (70) nunquam: indeque Agelasti cognomentum illi datum. Deorum cultu cæteros omnes superasse ferunt, alii quidem Antigonus Ephesium, alii Lucium Hermionium, cuius et Theophrastus in epistolis meminit. Achilli atque Deidameiæ natos filios duos, Neoptolemum et Oneirum: occisumque ab imprudente Oreste Oneirum in Phocide, cum hic de sigendis tentoriis adversus illum

Disserit deinde et de historicis quibusdam casibus. Amyci sepulcro rhododaphnem (71) innatam ait, quam qui gustassent, pugilatus studio capi solitos. Antodorum itaque, cum ex ea lauro edisset, victorem tredecies coronam retulisse: eundem tamen a Dioscuro Theræo in quarto decimo certamine victum, quemadmodum et ipse Amycus dicitur ab alio Dioscurorum lucta superatus. Cræsum quoque festo Veneris die natum: quo item die Lydi omnes divitiis pompæ nomine illi dæx apponunt. Taurum aliquando sacrificanti patri nuntiatum, natum ipsi esse Themistoclem, et vero hausto (72) idem taurino sanguine perit. Darius Hystaspis filius a matre expositus, equæ uberibus lactatus est, ab Spargapiza equorum pastore: idemque postea hinnitu equi rex creatur. Ibyci poetæ melici servus Hercules (73) nomine, vivus exustus, quod cum latronibus in dominum conspirasset. Orestes Cereris illius festo die, 149a quæ Erinnyis dicta, natus est. Philippus puer etiamnum illas quasi stellas, quas suo decursu desilire advertēbat, vesperi sagittis petere conabatur: et Diognetum vatem prædixisse ferunt, dominaturum multis adolescentem. Et sane Aster (74) illi nomen fuit, qui eidem oculum sagitta eruit. Mersyas tibicen, ille qui pelle (75) exultat

φασίν, ὡς διὰ σταδίων κ' θεωρεῖν βῆδως· ὃν καὶ Σέρξῃ ἐπὶ χιλοῖς συγγενόμενον ταλάντοις καὶ συγκαθεζόμενον ὑπὸ τῇ χρυσῇ πλατάνῳ διηγείσθαι βλέποντα τὴν ἑλλήνων καὶ βαρβάρων ναυμαχίαν καὶ τὴν Ἀρτεμισίας ἀνδρίαν. Καὶ ὡς Πησιρρόος ὁ Θεσσαλὸς ὁ ὕμνογράφος, ἐρώμενος γεγωνὸς Ἡρόδου καὶ κληρονόμος τῶν αὐτοῦ, οὗτος ποιήσῃ τὸ προοίμιον τῆς πρώτης ἱστορίας Ἡρόδου Ἀλικαρνασσεύς. τὴν γὰρ κατὰ φύσιν εἶναι τῶν Ἡρόδου ἱστοριῶν ἀρχὴν «Περσέων οἱ λόγοι φοίνικας αἰτίους γενέσθαι φασὶ τῆς διαφορῆς.» Καὶ ὡς Κυρηναῖος ὁ Πολύζηλος οὐδέποτε γέλασεν· ἐξ οὗ καὶ τὸ ἐπώνυμον αὐτῷ ὁ ἀγέλαστος. Καὶ ὡς ἐπὶ θεοσεβείᾳ πάντων διενεγκέναι οἱ μὲν Ἀντίγονον τὸν Ἐφέσιον, οἱ δὲ Λυκίαν τὸν Ἑρμιονέα, οὗ καὶ Θεόφραστος ἐν ἐπιστολαῖς μνημονεύει, φασίν. Καὶ ὡς Ἀχιλλεύς καὶ Διδομένης δύο ἐγενέσθην παῖδες, Νεοπτόλεμος καὶ Ὀνειρος· καὶ ἀναίρεται κατ' ἀγνοίαν ὑπὸ Ὀρίστου ἐν Φωκίᾳ ὁ Ὀνειρος, περὶ σκηνοπηγίας αὐτῷ μαχεσάμενος.

certare cœpisset. Εἰτα διαλαμβάνει περὶ συνεμπτώσεως ἱστορικῆς, ὡς Ἀμύκου τῷ τάφῳ βοδοδάφνῃ ἐφυ, καὶ οἱ φαγόντες αὐτῆς ἐπεθύμουν πυκτικὴν, καὶ ὡς Ἀντόδωρος φαγὼν αὐτῆς δεκατρεῖς στεφάνους ἀνέλετο, πλὴν ὑπὸ Διοσκόρου τοῦ Θηραίου ἐν τῇ τεσσαρσεκαίδεκάτῃ ἀγωνίᾳ ἡττήθη, ὥστερ καὶ αὐτὸς ὁ Ἀμυκος λέγεται ὑφ' ἐνὸς τῶν Διοσκούρων καταπαλισθῆναι. Καὶ τὸν Κροίσον φασὶ γεννηθῆναι ἐν ἑορτῇ Ἀφροδίτης, καθ' ἣν Λυδοὶ τὸν ἅπαντα πλοῦτον περιτιθέντες αὐτῇ πομπεύουσι. Καὶ ταῦρον θύοντι τῷ πατρὶ ἀπήγγελλται τεχθῆναι Θεμιστοκλῆς, καὶ ταῦρον πιὼν αἶμα ἀπέθω [247 H]. Ὡς ὁ Ἰσάσπου Δαρείος ἐκτεθεὶς ὑπὸ τῆς μητρὸς ἱπποῦ θηλαῖς ἀνέτρεφθη ὑπὸ Σπαργαπίστῃ τῷ ἱπποφορῷ, καὶ ἱπποῦ χρομετισμῷ βασιλεύει. Καὶ ὡς Ἰδύκου τοῦ μελοποιῦ θεράπων, τοῖονομα Ἡρακλῆς, ζῶν ἐκαύθη, συναράμενος τοῖς ληστοῖς κατὰ τοῦ δεσποτίου. Ὡς Ὀρέστis κατὰ τὴν ἑορτὴν τεχθεὶς τῆς Δήμητρος τῆς καλουμένης Ἐριννύος. Ὡς Φίλιππος ἐστὶ παῖς ὢν τοῖς ἀφαλλομένοις τῆς κινήσεως [ὡς] ἀστέρας ἐπιπρᾶτο καθ' ἐσπέραν τοξεύειν, καὶ Διόννητον μὲν εἰπεῖν τὸν μάντιν ἐγκρατῆ πολλῶν τὸ παιδάριον ἔσεσθαι. Ἀστὴρ δ' ἦν ὄνομα καὶ τῷ ἐκκόφαντι αὐτοῦ βέλει τὸν ὀφθαλμόν. Ὡς Μαρσύας ὁ αὐλητής, ὃς ἐξδάρν, ἐν ἑορτῇ Ἀπόλλωνος ἐτέχθη, ἐν ἣ πάν-

VARIE LECTIONES.

τὴν] τῶν A. Ἀλικαρνασσεύς C. Λύκιον C. φασίν om. A. Διδομένης C: συνεμπτώσεως ἀροgraphum Stephani: συνεμπτώσεως C. cf. p. 149 a 14. φασὶ add. A. ἐστὶ ἑταῖρος A. αὐτῷ C.

NOTÆ.

(68) Ita ex Strab. quidam Lynceus per 155 millia passuum perspexit, ut ex Varrone narrat Plin. lib. vii, cap. 21; Val. Max. lib. i, cap. 8; Solin. cap. 6. Vide et quæ narratur inf. de Candauli conjuge in excerptis ex lib. v Hephæstionis.

(69) Quam habes descriptam apud Herodot.

(70) Idem de Anaxagora Clazomenio refert Ælian. τῆς Ποικίλης viii, cap. 15, et de M. Crasso Solin. cap. 4. Cicero semel duntaxat risisse, De finibus v. et Plin. lib. vii, cap. 49.

(71) Describit eam Plin. lib. xvi, cap. 20. Apul. *rosen lauream* dicitur.

(72) Vide Ctes. *Persic.* supr. in Excerpt. ex lib. xii *Persic.*

(73) Heracles.

(74) Lege Suid. in Κάρανος: et Vitas a nobis comparatas Arist. et Demosth.

(75) Ab ipso Apolline, ut refert Xenoph. lib. i. De exped. Cyti.

των τῶν θυομένων ζώων τὰ δέρματα αὐτῶν ἐκδερόμενα ἀνατίθεται. Περὶ Τίτυος ⁷⁷ τοῦ ἐπιβουλεύσαντος Ἀλεξάνδρον ⁷⁸ [480 R.]. Ὡς Κλαύδιον κύουσα ἡ μήτηρ βωλητῶν τοὺς μύκητας ἐπιθυμήσασα ⁷⁹ φάγοι, καὶ Κλαύδιος μύκητας πεφαρμακευμένους φαγῶν ἀποδύῃ. Περὶ Κενταύρου τοῦ Λαμίου, ὡς μοιχεύων ληφθεὶς, οἱ μὲν ὑπὸ Πειρίθου τοῦ εὐνούχου ⁸⁰, οἱ δ' ὑπὸ Θησέως ἀναιρεθῆναι. Οὕτω πολλὰ ταῖς ιστορίαις τῶν συνεμππτῶσεων ἔπεται. Ἀλλὰ καὶ τὸ γ' ἐν τοῦτοις βιβλίον.

Τὸ δὲ δ' διεξέρχεται ὡς Ἑλένη πρώτη ἐπενόησε τὸν διὰ θακτύλων κλῆρον, καὶ Ἀλεξάνδρῳ λαχούσα ἐνίκησε· καὶ ὡς Ἀφροδίτης εἴη θυγάτηρ. Καὶ ὡς Ἑλένης καὶ Ἀχιλλέως ἐν μακάρων νήσοις παῖς πειωτὸς γεγόνει, ἐν δὲ τὸ τῆς χώρας εὐφορον Εὐφορίωνα ἐνόμασαν· καὶ ὡς ἐρᾷ τοῦτου Ζεὺς, καὶ ἀποτυχῶν κεραυνοὶ ἐν Μήλῳ τῇ νήσῳ καταλαβὼν ὠκώμενον, καὶ τὰς νύμφας, οἱ θάψαντες αὐτὸν, εἰς βατράχους μετέβαλε. Καὶ ὡς κυνηγούσαν Ἑλένην ἐνίοι φασιν ἐν τῇ Παρθενίῳ ⁸¹ ὅρει ἀρπασθῆναι ὑπ' Ἀλεξάνδρου, καὶ ἐκπλαγεῖσαν τὸ κάλλος ἀκολουθήσαι ὡς θεῶν. Περὶ τοῦ κροτοῦ ἱμάντος, ὡς λάβοι μὲν αὐτὸν Ἥρας ⁸² παρὰ Ἀφροδίτης δόλῳ δ' Ἑλένη, κλέψοι δ' αὐτὸν ἡ Ἑλένης θεραπαινὶς Ἀστυάνασσα, ἀφ' ἧτοι δ' αὐτὸν ἐξ αὐτῆς πάλιν Ἀφροδίτῃ. Τί ἐστι τὸ παρ' Ὀμήρῳ ⁸³ περὶ τῆς Ἑλένης εἰρημένον·

Πάντων Ἀργείων φωνῇ ἰσχυροῦς ⁸⁴ ἀλόχοισιν. Ὡς Ἥλιου θυγάτηρ καὶ Ἀῆδας Ἑλένη, ἐκαλεῖτο δὲ Λαοντή. Καὶ ὡς κατ' ὀργὴν Ἀφροδίτης τὴν πρὸς ⁸⁵ Μενέλαον τὴν ἀρπαγὴν λέγουσιν Ἑλένης γενέσθαι, ἐπεὶ ὑποσχόμενος Ἀφροδίτῃ ἐκατόμβην ὑπὲρ τοῦ γάμου οὐκ ἀπέδωκε. Περὶ τῆς Ἑλενείου βοτάνης, ἥ ἐν Ῥόδῳ φύεται, οἱ τε ⁸⁶ ἀπὸ τῆς Ἑλένης ἐπωνομάσθη (παρὰ γὰρ τὴν δρῦν ὠψθη φεῖσα, ἀφ' ἧς αὐτὴν ἀπήγγεν Ἑλένη) καὶ ὡς οἱ φαγόντες αὐτῆς πάντως εἰς ἔριν καθίστανται. Ὡς Μενελάου ἡράσθη Ἑλένη, καὶ οὕτως ⁸⁷ ἔγχευεν αὐτὴν. Ὡς ἐνίοι τὴν Ἑλένην φασὶ ⁸⁸ παραγενομένην εἰς Ταύρους τῆς Σκυθίας σὺν Μενελάῳ ἐπὶ τὴν Ὀρέστου ζήτησιν σφαγιασθῆναι ὑπὸ Ἰφιγενείας τῇ Ἀρτέμιδι σὺν Μενελάῳ· [248 H.] οἱ δὲ φασιν ὡς θῆτις αὐτὴν ἀνέλοι ἐν τῷ ἀπόπλῳ τῶν Ἑλλήνων, ἀπειχασθεῖσα φάκῃ. Φασὶ δ' Ἠχὼ μὲν τὴν Ἑλένην τὸ κύριον κληθῆναι ⁸⁹ διὰ τὸ φωνόμενον αὐτὴν γενέσθαι, Ἑλένην δὲ ἀπὸ τοῦ ἐν Ἑλαί ὑπὸ Ἀῆδας τεχθῆναι. Ὅτι δ' ⁹⁰ ἐν Λακεδαιμόνι τόπος τὸ Σανδάλιον ἀπὸ τοῦ τῆς Ἑλένης σανδαλίου, ἐκπεσόντος αὐτῆς ἐν αὐτῷ διωκομένης ὑπ' Ἀλεξάνδρου, ἔλκει τὴν κλῆσιν. Ὡς γένοιτο παῖς

⁷⁷ Τίτυος C. ⁷⁸ Ἀλεξάνδρῳ C. ⁷⁹ ἐπιθυμήσουσα C. ⁸⁰ εὐνούχου A : ἡμιάρβενος C. ⁸¹ παρθενίῳ A. ⁸² αὐτὸν ἡ Ἥρας. ⁸³ Ὀμήρῳ C. ⁸⁴ ἰσχυροῦσαν A. ⁸⁵ τε οἱ. A. ⁸⁶ καὶ οὐ ἔγχευεν αὐτὸν pr. A. ⁸⁷ φασὶ τὴν Ἑλ. C. ⁸⁸ δ add. A.

NOTÆ.

(76) Narrat et Dion. lib. ix, extremo, addens propterea Senecam libellum De huius morte ἀποκομίζοντων ἐνscrispsisse.

A est, auram vitalem haurire cepit eo festo Apollinis, quo die omnium quæ sacrificarentur animantium pelles dereptæ illi dedicabantur. De Tityo, qui Alexandro struxit insidias. Claudium imperatorem gravida gestans mater, boletum fungorum desiderio capta comedit (76), et Claudius fungus veneno infectos devorans perit. De Centauro Lamie filio et adulterans captus sit, quem alii a Peirithoo⁸⁰ eunuchō, alii a Theseo interfectum aiunt. Tales varii in istis historiis casus atque eventa referuntur, quibus etiam liber tertius tandem absolvitur.

Libro autem quarto hæc narratur: Helenam primum excogitasse digitis micando sortitionem, et cum Alexandro sortientem vicisse, fuisseque Veneris filiam. Helena adhæc et Achille filium in Beatorum insulis cum alis natum, quem ob regionis fertilitatem Euphorionem appellavit: ejus autem amore captum Jovem, et minime potentem, fulmine in Melo insula percussisse fugitantem, nymphasque, quod cum terræ mandassent, in ranas commutasse. Helenam quosdam referre ait venantem in virginali monte raptam a Paride, et hujus pulchritudine captam tanquam deum esse secutam: De zona (77) acu picta quam a Venere acceptam Juno dederit Helenæ, a qua rursum ancilla Astyanassa furto sustulerit, donec eam Venus et huic abstulit. Quid sit illud ab Homero de Helena sic dictum:

Argivum uxores imitata est vocibus omnes (78).

Dictum Solis et Leda filiam fuisse Helenam, vocatamque Leontem: raptam autem fuisse ob iratam Menelao Venerem, quod hecatomben pro nuptiis pollicitus, voti reus deæ non solvisset. De Helenio (79) herba, quæ in Rhodo nascitur, ab Helena nomen hanc sumpsisse. Visam enim ad eandem nasci quereum, ex qua se Helena strangularit; quin et eam qui ederint ad rixam omnino concitari. Admātum prius ab Helena Menelaum, sic tandem eam uxorem duxisse. Addit narrare quosdam, in Tauros Scythiæ profectam cum Menelao Helenam ad investigandum Orestem, immolatam ibi hanc ¹⁴⁹ Dianæ una cum Menelao fuisse ab Iphigeneia. Velle tamen alios a Theti, marini formæ vituli induta, sublatam illam, dum Græci navibus domum redirent. Ferunt, ait, Echo proprium Helenæ nomen inditum, quod aliorum illa vocem imitari egregie posset: Helenam vero dictam, quod eam Leda ἐν Ἑλαί [in palude] ediderit. Lacedæmone locum quemdam Sandalium appellatum ab Helenæ sandalio, quod illic exciderit, dum illam Alexander perse-

(77) Legendus Homer. *Iliad.* E. et ejus interpretes.

(78) Homer. *Odys.* Δ, vers. 279.

(79) Describit Plinius, lib. xxi, cap. 10 et 21.

quitor. Sustulisse Alexandrum ex Helena filiam, A
ortaque de nomine contentione, illum quidem
Alexandram, hanc autem Helenam nominari vo-
luisse. Vicisse tandem Helenam talorum jactu su-
periolem, atque ita filiam matri cognominem fac-
tam. quam ab Hecuba, capto jam Ilio, interem-
ptam ferunt. Ab Iliacis usque temporibus, ait,
Helenæ multæ nomen sunt mutuatæ: ut Ægisti et
Clytemnestræ filia, ab Oreste interfecta; Veneris
item in congressu cum Adonide ministra, Epidam-
nii filia, et ab Epidauniis Veneris figura culta, di-
vitias inhiantibus largiens; Faustuli præterea illius
filia, qui Romum et Romulum educandum curavit:
ut et illa est Helena appellata, quæ ternos edebat
quotidie hædos. Dicæarchi quoque Telesini soror,
aliquæ octodecim, in quibus et ea Homero anti-
quior Helena est, quæ bellum Trojanum conscripsit,
Musæi Atheniensis filia: a qua et Homerus (80) ac-
cepisse argumentum creditur, et bilinguem agnum
possedisse. Tityri insuper Ætoli filia, quæ singulari
Achillem certamine provocans, læsit quidem illum,
inflicto mortali pene secundum caput vulnere, sed
ipsa occubuit. Helena quoque in hunc censum re-
fertur illa pingendi perita, Timonis Ægyptii filia,
quæ suis temporibus gestum Issicum bellum peni-
cillo pinxit, et in Pacis templo a Vespasiano impe-
ratore collocata pictura est. Archelaus porro Cy-
prius, Stesichori poetæ amicam unice dilectam
fuisse ait Helenam quamdam, Micynthi filiam: et
discessisse hanc a Stesichoro, atque ad Bupalum se
contulisse: iratum ergo hinc sui contemptu poetam
scripsisse [carmen]: *Helena volens discessit*. Falsam
autem esse vult narrationem illam de Stesichoro
excecato (81). De moly (82) deinde herba apud
Homerum agit, quam e sanguine interfecti in Circes
insula gigantis enatam ferunt, habereque candidum
florem; Circes autem in pugna socium Solem, etiam
150a gigantem interemisse, atque inde, quod
mûlos pugnam significet, inditum herbæ nomen.
Refert quoque Dionysium fuisse Chironis amasium,
et ab eodem comessationes, bacchationesque ac sa-
crificia didicisse. De Myrtilorum (83) patris ac filii
Taraxippo in Olympia. Solum item Neoptolemum
Maciotem (84) oraculum Phemonoes ab Ætho, uno
e fratribus audivisse aiunt, ac de hoc Ætho libro
primo *Historiarum* Herodotum dicere: *Etsi nomen
ejus mihi notum, non tamen memorabo*. De duplici
apud Homerum appellatione, altera apud deos,
altera homines quodque Xanthus solus inter flumina
fuerit Jovis filius. De aliis item duplici præditis no-

A θήλεια ἐξ Ἀλεξάνδρου Ἑλένη, διαφιλονεικῶσαντων
δὲ περὶ τῆς κλήσεως (ὁ μὲν γὰρ Ἀλεξάνδραν, ἡ δ'
Ἑλένην ὀνομάζειν ἤξιον), νικᾷ Ἑλένη, ἀστραγάλοις
λαβοῦσα τὸ κύρος, καὶ ἡ παῖς τῇ μητρὶ ὁμώνυμος
ἐγεγόνει· ταύτην ἀναιρεθῆναι φασιν ὑπὸ Ἑκάδης
ἐν τῇ Ἰλίου ἀλώσει. Ὅτι ἀπὸ τῶν Ἰλιακῶν ὀνομα-
σταὶ γεγόνασιν Ἑλέναι· ἡ Αἰγίσθου καὶ Κλυταιμνή-
στρας θυγάτηρ, ἣν ἀνέλεον Ὀρέστης, καὶ ἡ διακο-
νήσασα Ἀφροδίτῃ ἐν τῇ πρὸς Ἀδωνιν ὁμιλίᾳ, ἡ
Ἐπιδάμνιον⁸⁰ θυγάτηρ, ἣν Ἐπιδάμνιοι ἐν Ἀφρο-
δίτης σχήματι τιμῶσι, χρήματα λιμύττουσιν ἐπιδοῦ-
σαν⁸¹, καὶ ἡ Φαιστύλου θυγάτηρ τοῦ ἀναθρεφάμε-
νου Ῥῶμον καὶ Ῥωμύλον. Καὶ ἡ τρεῖς ἐρίφους
ἐσθίονσα καθ' ἡμέραν Ἑλένη ἱκαλεῖτο, καὶ ἡ⁸² δι-
καίάρχου τοῦ Τελεσίνου⁸³ ἀδελφῆ. [481 R.] καὶ
ἑτέρα δὲ καλεῖται, ὣν καὶ ἡ πρὸ Ὀμήρου Ἑλένη,
ἡ τὸν Ἰλιακὸν συγγραφεμένην πόλεμον, Μουσαίου τοῦ
Ἀθηναίου θυγάτηρ γενομένη· παρ' ἧς καὶ Ὀμη-
ρον λέγεται λαβεῖν τὴν⁸⁴ ὑπόθεσιν· ἣν καὶ κτήσα-
σθαι τὸ διγλωσσὸν ἄνθρωπον· καὶ ἡ Τιτύρου τοῦ Αἰτω-
λοῦ θυγάτηρ, ἥτις εἰς μονομαχίᾳ Ἀχιλλέα προκα-
λεσάμενη⁸⁵ ἐκείνον μὲν κατὰ τῆς κεφαλῆς ἐγγὺς
θανάτου τραύματι⁸⁶ ἔτρωσεν, αὐτὴ δ' ὑπ' αὐτοῦ
ἀνήρηται. Καὶ ἡ ζωγράφος Ἑλένη τοῦ καταλόγου
ἐστὶ τούτου, Τιμῶνος τοῦ Αἰγυπτίου θυγάτηρ, ἥτις
τὴν ἐν⁸⁷ Ἰσσοῦ μάχην, ἐν ἐκείνοις ἀκμάζουσα⁸⁸
τοῖς χρόνοις, ἐγράφε· καὶ ἐν τῇ τῆς Εἰρήνης τεμ-
μένῃ ἐπὶ Οὐδεσπασίανου ἀνέκειτο ἡ γραφή. Ἀρχέλαος
δὲ ὁ Κύπριος Στησιχόρου φησὶ τοῦ ποιητοῦ Ἑλένην
Ἰμεραΐαν ἐρωμένην γενέσθαι, Μιχύθου θυγατέρα·
ἀποστᾶσαν δὲ Στησιχόρου καὶ πρὸς Βούπαλον πο-
ρευθεῖσαν ἀμυνόμενον τῆς ὑπεροφίας τὸν ποιητὴν
γράψαι ὥς⁸⁹ Ἑλένη ἐκοῦσα ἀπ' ἡρᾶς· ψευδὴ δὲ τὸν
περὶ τῆς πηρώσεως εἶναι λόγον. Περὶ τοῦ παρ'
Ὀμήρου μῶλως τῆς βοτάνης, ἣν ἐκ τοῦ αἵματος τοῦ
ἀναιρεθέντος ἐν τῇ Κίρκης νήσῳ Γίγαντος λέγουσι
φῦναι, ἡ καὶ τὸ ἄνθος ἔχει λευκόν· ὅτι ὁ συμμαχῶν
τῇ Κίρκῃ καὶ ἀνελὼν τὸν Γίγαντα ὁ Ἥλιος ἦν· μῶ-
λος δ' ἡ μάχη, ἐξ οὗ καὶ ἡ βοτάνη. Ὡς Διόνυσος⁹⁰
ἐρώμενος Χείρωνος, ἐξ οὗ καὶ μάθοι τοῦς τε κώμους
καὶ τὰς βαρχείας καὶ τὰς τελετάς. Περὶ τοῦ ἐν
Ὀλυμπίᾳ Ταραξίππου καὶ⁹¹ τῶν Μυρτίλλων πατρὸς
καὶ παιδός. Ὅτι τὸν ὑπὸ Φημιονίδης χρησμὸν μόνον
Νεοπτόλεμον τὸν Μακιδόνων παρὰ Αἴθου τινὲς τῶν
Δελφῶν⁹² ἀκούσαι φασιν· περὶ τούτου δὲ τοῦ
Αἴθου καὶ Ἡρόδοτος φησιν⁹³. [249 H.] ἐν πρώτῃ
ιστοριῶν ὅτι Εἰδῶς αὐτοῦ τὸ ὄνομα, οὐκ ἐπιμνη-
σθήσομαι. Περὶ τῆς παρ' Ὀμήρῳ διωνυμίας παρὰ
θεοῖς καὶ ἀνθρώποις, καὶ ὅτι Ξάνθος μόνος ποταμῶν
Διὸς υἱός, καὶ περὶ ἄλλων διωνύμων. Καὶ ὥς ἐν

VARIÆ LECTIONES.

⁸⁰ Ἐπιδάμνιον γ. ⁸¹ ἐπιδιδούσαν γ. ⁸² ἡ add. A. ⁸³ τελεσίνου γ. ⁸⁴ τὴν ἐν ἣν add. A. ⁸⁵ μετα-
καλεσάμενη γ. ⁸⁶ τραυματίαν γ. ⁸⁷ ἐν add. A. ⁸⁸ libri ἀκμάζουσιν. ⁸⁹ ὥς add. A. ⁹⁰ διόνυσος A.
⁹¹ καὶ add. A. ⁹² ἀδελφόν γ. ⁹³ φασιν A.

NOTÆ.

(80) Similem leges narrat. infr. in Excerptis ex
lib. v Hephæst.

(81) Supr. narrat. 16, Conon. Plato in *Phædro*,
et alii.

(82) Hom. *Odys.* K. v. 304, et ejus interpret.

(83) Lege Pausan. *Eliac.* 11, pag. 199 e-lil.
German.

(84) De hac vate Pausan. *Phocias* non semel.

Τυρρηνία φασιν εἶναι Ἄλδς πύργον καλούμενον, ἃ mine. Esse adhæc in Tyrrenia Halls turrim, quæ vocatur, sumpto nomine ab Hali, Tyrrenia venefica, quæ Circes famula cum esset, ex heræ ædibus aufugit. Ad hanc autem delatum Ulyssem, in equum incantationibus commutatum, atque apud eam educatum, donec senio confectus obiit. Ex hac igitur historia etiam nodum illum apud Homerum dissolvi, cum (85) ait :

..... Θάνατος δὲ τοι ἐξ ἁλὸς αὐτῷ.

Ἐν τούτοις μὲν καὶ τὸ δ' βιβλίον.

Ἡ δὲ ε' βιβλος, ὡς μετὰ Ἀμύκου φασιν ἴασων, ἀλλ' οὐχὶ Πολυδεύκης ἐπαγέσατο. Καὶ ὁ χώρος μαρτυρεῖ, Ἰησόνιος αἰχμὴ⁵⁵ καλούμενος· καὶ πηγὴ ἀνατέλλει ἀγχοῦ Ἑλένης καλουμένη⁵⁶. Ἐκ τούτου λύεται καὶ τὸ Κριναγόρου ἐπιγράμμα.

Ἵτι τὸ,

Καὶ⁵⁷ Προκλέους ἱπποὶ χλωρὴν ψαλάκανθαν
[ἔδουσιν,

ἀγνοῦσθαι Καλλιμάχῳ, Εὐδούλου ἐστὶ τοῦ κομικοῦ εἰς Διονύσιον⁵⁸ κωμῳδία· καὶ περὶ τῆς παρωδήσεως τοῦ στίχου. Ἡ δὲ ψαλάκανθα βοτάνη ἐστὶν Αἰγυπτία, ἣτις ἱπποῖς περιαιπτομένη νίκην παρέχει καὶ εὐδαιμονίαν. Φασὶ δὲ ὡς ἡ Ψαλάκανθα νύμφη ἐγένετο ἐν Ἰκαρία τῇ νήσῳ, ἣτις ἐραστὴσα Διονύσου συνέπραξεν αὐτῷ τὴν πρὸς Ἀριάδην ὁμίαν, ἐφ' ᾧ καὶ αὐτῇ συγγένοιτο· καὶ ὡς Διόνυσος μὲν οὐκ ἤδουλήθη⁵⁹, [484 R.] Ψαλάκανθα δ' ἐπεβούλευσεν Ἀριάδνῃ, ὃ δ' ὀργισθεὶς μετεμόρφωσεν αὐτὴν εἰς τὴν πόαν· μεταγνοῦς δὲ ἐπὶ τιμῇ⁶⁰ τοῦ φυτοῦ τῷ Ἀριάδνης αὐτὸ περιέθηκε στεφάνῳ τῷ κατ' ἑστέρην ἐν οὐρανῷ. Τὴν δὲ πόαν οἱ μὲν ἀρτεμισίαν τοικεῖναι, οἱ δὲ μελιλότῃ.

Ὡς Ἀθηνόδωρος ὁ Ἐρετριεὺς ἐν ὀγδόῳ Ὑπομνημάτων φησὶ Θέτιν καὶ Μήδειαν ἐρίσαι περὶ κάλλους ἐν Θεσσαλίᾳ, καὶ κριτὴν γενέσθαι Ἰδομενέα, καὶ προσεῖμαι Θέτιδι τὴν νίκην, Μήδειαν δ' ὀργισθεῖσαν εἰπεῖν, Κρήτες δὲ ψεύσται, καὶ ἐπαράσασθαι αὐτῷ μηδέποτε ἀλήθειαν εἰπεῖν, ὥσπερ ἐπὶ τῆς κρίσεως ἐποίησε· καὶ ἐκ τούτου φησὶ τοὺς Κρήτας ψεύστας νομισθῆναι. Παρατίθεται δὲ ἱστοροῦντα τοῦτο ὁ Ἀθηνόδωρος Ἀντίοχον ἐν δευτέρῳ Τῶν κατὰ πόλιν μυθικῶν. Ὅτι Ἰλος, φησὶν⁶¹, ὁ Λαομέδοντος πατὴρ ἱπποῦριν εἶχε, καὶ τῶν Πριάμου παίδων Μελάνιππος καὶ Ἰδαῖος. Ὡς Ἐάνθος καὶ Βαλλος οἱ Ἀχιλλεύς ἱπποὶ πρότερον Ἰγάντες ἦσαν, καὶ μόνοι Γιγάντων συνεμάχησαν τοῖς θεοῖς κατὰ τῶν ἀδελφῶν. Ὡς περὶ⁶² τὰς Θύλας⁶³ τῆς Σικελίας ναυαγῆσαντος Ὀδυσσεύς ἡ Ἀχιλλεύς ἀσπίς ἐξεβράσθη περὶ τὸ μνημεῖον τοῦ Αἴαντος, καὶ ἀνατεθεῖσα

VARIAE LECTIONES.

⁵⁵ αὐτῇ γ. ⁵⁶ αἰχμῇ cf. Muller. Orchom. p. 267. ⁵⁷ Ἑλένην καλουμένην γ. ⁵⁸ καὶ — ψαλάκανθαν ἔδουσιν Α : καὶ ψαλακάνθαν ἔχουσιν γ. ⁵⁹ Διόνυσον γ. ⁶⁰ ἐβουλήθη γ. ⁶¹ ἐπὶ τῇ τιμῇ γ. ⁶² φησὶν apographum Stephani : φασιν γ. ⁶³ ὡς περὶ] ὥσπερ Α. ⁶⁴ Θύλας] μύλας Scaliger, στήλας Casaubonus πλῆγκτάς Lennepius Phalar. p. 53.

NOTÆ.

(85) *Odyss.* A, v. 153.
(86) Ἀδέσποτον hunc quibusdam videri vocabulum notavit Hesych.

(87) De quo multa Cyrald. *Dialog.* vii, *Hist. poet.* Meminit et Suid.

(88) Vide Proverb. cujus aliam alii causam com-

menti sunt.

(89) Vide supr. notas ad cod. 189, *Acestorida* τὰ κατὰ πόλιν μυθικά lecta videimus.

(90) *Mylos* reponam ego, ex geographorum sententia.

(91) Vide Alciati emblemata 23.

Qui finis quarti libri est.

Quintus post hæc liber ista commemorat. Pugnavit, aiunt, Jason cum Amyco, non autem Pollux. Testatur id regio Jasonia cuspis dicta, et fons juxta manans Helena appellatus. Ex hoc etiam illud Crinagoræ solviitur ἐνὶ τ' αμμά :

..... Mors illius ex mari.

Qui finis quarti libri est.

Quintus post hæc liber ista commemorat. Pugnavit, aiunt, Jason cum Amyco, non autem Pollux. Testatur id regio Jasonia cuspis dicta, et fons juxta manans Helena appellatus. Ex hoc etiam illud Crinagoræ solviitur ἐνὶ τ' αμμά :

Et Procli equi viridem psalacantham (86) habent.

Quod ignoravit Callimachus, cum sit (87) Eobuli comici in Bacchum comœdia. Agit et de parodia versus illius. Psalacantha autem herba est Ægyptia, quæ equis circumligata victoriam præbet et felicitatem. Ferunt, addit, alii Psalacantham nympham fuisse in Icaria insula, quæ Bacchum adamans allaborarit ipsi ad potiendum Ariadna, quod et cum ipsa postea congrederetur, quod ubi Bacchus recusasset, Ariadnæ hanc esse insidiatam, atque illum indignatum, convertisse eam in herbam : pœnitentia tamen postea ductum, honoris ergo plantam illam Ariadnæ coronæ, quæ cœlestia Jam inter sidera translata erat, circumposuisse. Herbam ipsam alios Artemisiz, Meliloto alios similem facere.

Athenodorus [inquit] Eretriensis, octavo libro *Memorabilium* refert, Thetis et Medeam de pulchritudine in Thessalia certasse, arbitrumque adhibuit Idomeneam Thetidi victoriam adjudicasse. Medeam ergo indignabundam, illud protulisse : *Cretenses semper 150b mendaces* (88) : eideumque imprecatam, ne verum unquam diceret, ut ne in hac quidem sententia dixisset. Hinc factum scribit, ut mendaces habeantur Cretenses : adducitque hoc idem narrantem Antiochum (89) lib. ii. *Civilium Fabularum*. Illos, ut narrant, Laomedontis pater, equinis setis comante galea utebatur, ut et e Priami liberis Melanippus et Idæus. Achillis item equi, Xanthus et Balius appellati, gigantes primum fuere, solique gigantum pro diis pugnarunt adversus fratres. Ad Thyas (90) Siciliæ naufragium passo Ulysse, Achillis (91) scutum ad Ajacis monumentum

emersit, et sepulcro appositum postridie fulmine est ictum. Herculem non Nemæi leonis pellem gestasse ait, sed Leonis cujusdam e gigantum numero: ob provocatum ad singulare certamen Herculem ab eodem interemptum: et aurea mala custodiens draco, ait, fratrem habuit leonem illum Nemæum. Irus apud Homerum Boeotius fuit. Candaulæ conjugem, cujus Herodotus (92) nomen retinet, dictam esse Nyssiam. Eam et duplici pupilla, et acutissimi (93) visus fuisse, quod dracontitem lapidem gestaret: ut per ipsas etiam fores Gygen, ad inquirendum egressum, viderit. Quidam tamen ipsam Tudum dictam volunt, alii Clytiam. Abas autem Abro nuncupatam tradit. Ideo vero ejus feminæ nomen ab Herodoto silentio pressum aiunt, quod cum ejus amasius Plesirrhous Nyssiam nomine amicam haberet, Halicarnassæam genere, nec ea potiri, repulsam passus, potuisset, de superiori loco vitam sibi laqueo abrupere. Hinc velut odiosum, ejus ubique nomen refugisse Herodotum. Centauros Herculem fugientes per Tyrseniam fame perisse, suavi Sirenarum (94) cantu deceptos. Abderum Herculis amasium, Patrocli fratrem fuisse. Epipolim Carystiam, Trachionis filiam, muliebrem sexum dissimulantem cum Græcis militasse, sed per Palamedem tandem detectam, a Græcis obrutam esse lapidibus. Quo tempore Alexander Helenam rapiebat, Menelaum Gortynæ, quod Cretensium oppidum est, Jovi hecatomben immolasse. Palamedem pro Agamemnone Græcis imperasse. Cum enim in Aulidem delatus Agamemnon agrestem capram, Dianæ sacram, C

τῇ τάφῳ τῇ ἐπαύριον ἐκεραινώθη. Ὡς δὲ Ἡρακλῆς οὐχὶ τοῦ Νεμεαίου λέοντος δέρας ἡμπίσχετο, ἀλλὰ Λέοντος τινος ἐνὸς τῶν Γιγάντων, ἐπὶ μονομαχίᾳ προκλήσει. ⁷⁶ ὅφ' Ἡρακλέους ἀνηρημένου. [250 H.] Ὡς ἀδελφὸς ἦν ὁ δράκων ὁ τὰ χρυσὰ μῆλα φυλάσων ⁷⁷ τοῦ Νεμεαίου λέοντος. Ὡς ὁ παρ' Ὀμήρῳ Ἴρος Βοιωτὸς ἦν. Ὡς ἡ Κανδαύλου γυνὴ, ἥς Ἡρόδοτος οὐ λέγει τοῦνομα, Νυσία ⁷⁸ ἐκαλεῖτο ἥν καὶ Δίκορον καὶ δευωπεστάτην φασὶ γενέσθαι, τὸν δρακοντίτην κτησαμένην λίθον, διὸ καὶ αἰσθῆσθαι τὸν Γύγην ἐξίοντα ⁷⁹ διὰ τῶν θυρῶν ἄλλοι Τουδοῦν αὐτὴν καλεῖσθαι, οἱ δὲ Κλυτίαν, Ἀβας δὲ Ἀβρῶ ταύτην καλεῖσθαι. Σιγῆσαι δὲ τοῦνομά φασι τῆς γυναικὸς τὸν Ἡρόδοτον, ἐπεὶ ὁ ἐρώμενος Ἡροδότου Πηλεΐδης Νυσίας ⁸⁰ ὀνόματι ἐρασθεὶς, Ἀλικαρνασσίας τὸ γένος, ἐπεὶ μὴ τύχοι τῆς ἑταίρας, οὐκ ἀνεχόμενος ⁸¹ βρόχῳ ἑαυτὸν ἀνήρτησε διὸ ⁸² φυλάξασθαι ὡς ἀπεχθὲς ⁸³ εἶπεν τὸ τῆς Νυσίας ὄνομα Ἡρόδοτος. Ὡς οἱ Κένταυροι φεύγοντες Ἡρακλῆα διὰ Τυρσηνίας λιμῶ διεφθάρσαν, θαλχθόντες ὑπὸ τῆς Σειρήνων ἡδωφωνίας. Ὡς Ἀδδῆρος ὁ Ἡρακλέους ἐρώμενος ἀδελφὸς ἦν Πατρόκλου. Ὡς Ἐπιπὸλῃ ἡ Καρυστία, ἡ Τραχίανος θυγάτηρ, κρύπτουσα τὴν γυναῖκα ἐν φύσιν συνεστρατεύετο τοῖς Ἑλλήσι, μηνυθεῖσα δ' ὑπὸ Παλαμήδους ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων κατελεύσθη. Ὡς Ἀλεξάνδρου ἀρπάζοντος Ἐλένην ⁸⁴ Μενέλαος ἐν Γορτύνῃ τῆς Κρήτης ἐκατόμβην εἶπεν τῷ Διὶ. Ὡς Παλαμήδης ἀντ' Ἀγαμέμνονος Ἑλλήνων βασιλεῖσι ἐν Αὐλίδι γὰρ παραγενόμενος Ἀγαμέμνων αἶψα ἀγρίαν ἱερὰν Ἀρτέμιδος κατατοξεύει, ἀπικίας δὲ γενομένης τοῖς Ἑλλήσι χρᾶ ⁸⁵ Κάλχας λυθῆναι τὸ δεινόν, εἰ θύσειε τὴν θυγατέρα Ἰφιγένειαν Ἀγαμέμνων Ποσειδῶνι· τοῦ δὲ μὴ ἀνασχομένου, ὀργισθέντες οἱ Ἕλληνες ἀφείλοντο αὐτοῦ τὸ κράτος, καὶ κατέστησαν βασιλεῖα Παλαμήδην. [485 R.] Ὡς Φυλοκτήτης ὑπὸ βρωῆς πληγῆς ἀνῆρέθη, καὶ Ἀλέξανδρος ὑπὸ Μενελάου δόρατι τὸν μηρὸν πληγῆς πίπτει. Ὅτι τελευτήσαντος ἀμμητρίου τοῦ Σκηπίου τὸ βιβλίον Τέλλιδος πρὸς τῇ κεφαλῇ αὐτοῦ εὐρέθη· τὰς δὲ Κολυμβώσας Ἀλκράδων ⁸⁶ πρὸς τῇ κεφαλῇ Τυροίνου ⁸⁷ τοῦ Χαλκιδῆος εὐρεθῆναι φασιν ⁸⁸, τοὺς δ' Ὑδροστοδίκας Εὐπολίδος πρὸς τῇ Ἐριάλτου, τοὺς δὲ Εὐνείδας ⁸⁹ Κρατίνου πρὸς τῇ Ἀλεξάνδρου τοῦ βασιλέως Μακεδόνων ⁹⁰, τὰ δ' Ἐργα καὶ τὰς Ἡμέρας Ἡσιόδου πρὸς τῇ τοῦ Σελεύκου τοῦ Νικατοῦς κεφαλῇ. Ὁ μόντος νομοθέτης Ἀρκάδων Κερκίδας

VARIE LECTIONES.

⁷⁶ προκλήσεις γ. ⁷⁷ ὁ φυλ. τὰ χρ. μῆλα δράκων ἀδελφὸς ἦν γ. ⁷⁸ Νυσία γ. ⁷⁹ ἐξίοντα εἰς ζητησὶν εἰς γ. ⁸⁰ Νυσίας γ. sic infra. ⁸¹ ἀνεχόμενης ὑφ' ὅθεν βρόχῳ γ. ⁸² διὸ καὶ φυλ. γ. ⁸³ ἀπεχθὲς γ. ⁸⁴ Ἐλ. ἀρπ. γ. ⁸⁵ κυχρὰ γ. ⁸⁶ Ἀλκράδων Casaubonus. ⁸⁷ τυροίνου A: Τιτανίου γ. Τυνίου Henr. Valesius (apud nos Commentar. crit. in Platonem p. XI) et Nækius (Chæril. Sam. p. 39). non offendit Kusterus Suid. v. Ἀλκράδων. ⁸⁸ εὐρ. φησὶν A: φασὶν εὐρ. γ. τοὺς Valesius: libri τὰς. ⁸⁹ libri εὐνείδας: cf. Muller. Orchom. p. 304. ⁹⁰ μακεδόνων A.

NOTÆ.

(92) Lib. i, ubi omnem pene de Gyge historiam legas.

(93) Vide supr. in excerpt. ex lib. iii.

(94) Vide et seq. pag.

(95) Tragœdiam hanc docuit Eurip.

(96) Τὰς κολυμβώσας: quarum etiam Suidas meminit voce *Alcman*.

(97) Ejus vitam collegit Lil. Gyrardus *Dial. vi*, ut et Cratini.

(98) Ὑδροστοδίκαι, οἱ μὴ βουλευμένοι τὰς δίκας εἰσπαγεῖν, apud Polluc. et Hesyl. vide Sigon. *De magist. Athen.*

(99) Εὐνείδας γένος τι Ἀθηναῖον καθαριστῶν. Vide Hesych. ac Suid. et citantur ab Athen.

συνταφῆναι αὐτῷ τὸ Α καὶ Β⁹⁹ τῆς Ἰλιάδος καλεῖ-
σιν· ὁ δὲ Πομπήιος ὁ Μάγνος οὐδ' εἰς πόλεμον
προτοί⁹⁹ πρὶν ἂν τὸ Α⁹¹ τῆς Ἰλιάδος ἀναγνώσκει,
ζηλωτῆς ὢν Ἀγαμέμνονος· ὁ δὲ Ῥωμαῖος Κικέρων
Μήδειαν Εὐριπίδου ἀναγινώσκων, ἐν φορεῖᾳ φερόμε-
νος, ἀποτυμθεῖν τὴν κεφαλὴν· ὡς Διόγνητος ὁ
Κρής, ὁ πύκτης, νικήσας οὐ λάβοι τὸν στέφανον,
ἀλλὰ καὶ ἐλαθεῖν ὑπὸ Ἡλείων, διότι ὁ νικηθεὶς καὶ
ἀναιρεθεὶς ὅπ' αὐτοῦ Ἡρακλῆς ἐκαλεῖτο ὁμωνυμῶν
τῷ ἥρωι· τοῦτον τὸν Διόγνητον ὡς ἥρωα Κρήτης⁹⁹
τιμῶσιν. Ὅτι τὸ Ὀμηρικόν, τιτρώσκεισθαι μέλλον-
τός,

Οὐδὲ σέθεν, Μενέλαος, θεοὶ μάκαρες λαλῶντο,
τοῦτον τὸν στίχον παρῴδησεν ὁ Πύθιος Μενέδημος
ἀντὶ τοῦ⁹⁹ Μενέλαος. Προσέσθη δὲ τὸ ζήτημα παρὰ Β
Δελφῶν Αὐγούστου τοῦ βασιλέως, πόλον στίχον Ὀμή-
ρου⁹⁹ παρῴδησεν ὁ χρησμός, καὶ τίς ἐστὶν ὁ [251 H.]
ἐν τῷ χρησμῷ ἱστορούμενος. Καὶ ὡς Μενέδημος
Ἡλείος Βουνέα υἱὸν ὑπέδειξεν Ἡρακλεῖ περὶ τῆς
καθάρσεως τοῦ Αὐγέου⁹⁹ κόπρου, ὥστε ἀποστρέ-
φαι τὸν ποταμὸν· ὃν καὶ συμμαχῆσαι Ἡρακλεῖ. Ἐν
τῇ πρὸς Αὐγέαν πολέμῳ φασί, καὶ⁹⁹ ἀναιρεθέντα
ταφῆναι ἐν Λεπρέῳ⁹⁹ παρὰ πύκνης⁹⁹ δένδρῳ.
Ἀγῶνα δὲ θεὸς ἐπ' αὐτῷ Ἡρακλῆς ἐπάλασε Θησεῖ·
ἱσοπαλοῦς δὲ τοῦ ἀγῶνος γενομένου ἐρρήθη⁹⁹ παρὰ
τῶν θεατῶν περὶ τοῦ Θησεῖος· Ἀλλος οὗτος Ἡρα-
κλῆς. Ὅτι Φαντασία τις Μεμφίτις Νικάρχου θυ-
γάτηρ συνέταξε πρὸ Ὀμήρου τὸν Τλιακὸν πόλεμον
καὶ τὴν περὶ Ὀδυσσεύς διήγησιν· καὶ ἀποκτεῖσθαι
φασὶ τὰς βίβλους ἐν Μίμφιδι, Ὅμηρον δὲ παραγε-
νόμενον, καὶ τὰ ἀντίγραφα λαβόντα παρὰ Φανίτου
τοῦ ἱερογραμματέως, συντάξει ἐκεῖνοις ἀκολουθῶς.
Ὡς Ἀδωνίς ἀνδρόγυνος γενόμενος τὰ μὲν ἀνδρεῖα⁹⁹
πρὸς Ἀφροδίτην πράσσειν ἐλέγετο, τὰ θηλυκὰ¹ δὲ
πρὸς Ἀπόλλωνα.

Ὡς Ἀλφειῷ τῷ ποταμῷ γέρας δωρούμενος Ἡρα-
κλῆς, νικήσας ἐν Ὀλυμπίᾳ, ἀπ' αὐτοῦ³ ἐκάλεσε τὸ
ἄλφα καὶ προσέταξε τὼν στοιχείων. Ὅτι φλυαρῶν
οὗτος ὁ μυθογράφος, Μωσῆς, φησὶν², ὁ τὸν Ἑβραίων
νομοθέτης ἄλφα ἐκαλεῖτο διὰ τὸ ἄλφους ἔχειν ἐπὶ
τοῦ σώματος. Γαλέριος δὲ Κράσσος ὁ χιλιάρχος, ὁ
ἐπὶ Τιβερίῳ Καίσαρος, [χιλιάρχος] βῆτα ἐκαλεῖτο
ἡδέως σεύτλῳ χρώμενος, ὁ δὲ βητάκιον καλοῦσι
Ῥωμαῖοι. Καὶ Ὀρπυλλίς δὲ ἡ Κοζικηνὴ ἐταῖρα D
γάμμα. Ἀντήνωρ δὲ ὁ τὰς Κρητικὰς γράφας ἱστο-
ρίας δέλτα διὰ τὸ ἀγαθὸς εἶναι καὶ φιλόπολις· τοὺς
γὰρ Κρήτας τὸ ἀγαθὸν δέλτον καλεῖν⁴. Ἀπολλώνιος
δ' ὁ⁹⁹ ἐν τοῖς τοῦ Φιλοπάτορος χρόνοις ἐπ' ἀστρονο-
μίᾳ περιβόητος γεγὼνός ε⁹⁹ ἐκαλεῖτο, διότι τὸ σχῆμα

A Arcadium legislator Cercidas tumultu suo primum et
secundum Iliados librum inferri jussit. Pompeius
quoque Magnus non prius in expeditiones tende-
bat, quam primum Iliados librum perlegisset,
quod æmulus esset, imitatorque Agamemnonis. Ci-
cero item Romanus Furipidis Medeam evolvens, in
lectica, qua gestabatur, capite truncatus est. Dio-
gnetus Cretensis [ait] pugilatu victor, coronam non
solum non accepit, sed etiam ab Eleensibus pulsus
fuit, propterea quod victus, cæsusque ab illo, com-
muni cum heroe nomine Hercules appellatus est. Hunc
autem Diognetum ut heroa Cretenses colunt. Homer-
cum illum versum de jamjam vulnerando [Menelao]:

Nec, Menelae, tui duxere obliviam Divi;

hunc [inquam] versum per parodiam Pythius, mu-
tato Menelai nomine in Menedemi, usurpavit. Pos-
ita autem fuit questio in cœna Augusti imperatoris
qualem versum oraculum per parodiam enuntiasset,
et quis oraculo referretur. Menedemum Eleensem
Bunee filium ferunt Herculi ostendisse expurgandi
stabuli Augæi rationem, atque adeo flumen avertisse.
Eundem una cum Hercule bello Augæam oppu-
gnasse, interfectum humo esse conditum in Le-
preo, propter piceam arborem. Instituto autem ejus
causa certamine, Herculem ibi cum Theseo cer-
tasse, cumque viribus pares essent, jactatum a
spectatoribus de Theseo: *Alter hic Hercules* (1).
Phantasiam aiunt quamdam Memphitide, Nicarchi
filium ante Homerum 151 b Iliacum bellum et nar-
rationem de Ulysse composuisse (2), depositumque
opus Memphide. Homerum ergo profectum eo, a
Phanite sacro scriba commodato illud accepisse,
ejusque esse ordinem insecutum. Adonis [narrant]
androgynus cum esset, ut vir cum Venere, ut mul-
lier cum Apolline congressus est.

Alpheio item flumini remuneraturus in Olympi-
cis victor Hercules, Alpha ab eo litteram nomi-
navit, primamque omnium collocavit. Nagator (3)
etiam fabularum hic scriptor, dum ait, Moysen (4).
Hebræorum legislatorem alpha idcirco fuisse ap-
pellatum, quod ἄλφῳ [hoc est vitilagine] corpus in-
sectum haberet. Galerius Crassus, imperante Ti-
berio Cæsare tribunus militum beta est appellatus,
quod illa libentius herba uteretur, quæ a Romanis
beta nominatur. Horpyllis vero, Cyzicenum scortum
gamma dicebatur. Antenor, is qui Cretensium hi-
storiam conscripsit, Delta cognominatus est, quod
bonus esset, et civitatis amans. Cretensibus enim
bonum δέλτον significare affirmant. Sic Apollonius,

VARIÆ LECTIONES.

⁹⁹ τὸ πρῶτον καὶ τὸ δεύτερον ζ. ⁹⁹ libri προσέει. πρὶν Α : ἢ πρὶν ζ. ⁹⁹ τὸ λ. Α : τὸ πρῶ-
τον ζ. ⁹⁹ ἥρωα οἱ Κρήτες ζ. ⁹⁹ ἀντὶ Α : καὶ Θεοῦ ἀντὶ ζ. Casaubonus θεὸς ἀντὶ. ⁹⁹ Ὀμήρου.
add. Α. ⁹⁹ libri Αὐγαίου, et mox Αὐγαίων. ⁹⁹ καὶ om. Α. ⁹⁹ ἐν Λεπρέῳ cf. Muller. p. 575. ⁹⁹ πύ-
κνης Α : λεύκη ζ. ⁹⁹ ἐρρήθη ζ. ⁹⁹ ἀνδρεῖα ζ. ⁹⁹ θάλα ζ. ⁹⁹ ἀπ' αὐτοῦ Casaubonus, ἅπαν Α, ἅπαν
caeteri. ⁹⁹ φασὶν Α. ⁹⁹ καλεῖν φασὶν Ἀπολλ. ζ. ⁹⁹ ὁ add. Α. ⁹⁹ ε Α : ἐψιλὸν ζ.

NOTÆ.

(1) Vide proverb. et Plut. *Theseum* init.
(2) Supr. in excerpt. ex lib. iv, similem narrat.
retulit.

(3) Ut ceteri quoque gentium historici.
(4) Lege quæ ad Philon. Περὶ τῶν μετωνομαζο-
μένων notata existant.

Philopatoris temporibus astronomia clarus, Ἐφιδὸν A τοῦ ε * συμπεριφέρεται [488 R.] τῷ τῆς σελήνης, dictus est a figura litteræ E, quæ circumagitur cum luna, in quam ille multum studii contulerat. Salyrus item Aristarchi familiaris Ζῆτα est nuncupatus, ab investigandi rerum causas studio. Narrant et Æsopum ab Idmone hero suo Θῆτα appellatum, quod servili esset indole ac versipellis. Nam Θῆτες servos significat. Cupseli adhæc mater, quod pedibus valga esset, Ἀμῶδα vocata Apollini Pythio. Pythagoram insuper eum, qui numeros omnes descripsit, refert Democrydes a tertia cognominatum esse littera. Et hæc quidem quintus continet liber.

Sextus postea liber capita hæc complectitur. Occisum Penthesilea Achillem, Thetidis matris precibus in vitam revocatum, et Penthesilea interempta, rursum ad Orcum rediisse. Lycophronem in Alexandra poemate dicentem :

Qualis Lucinia sterilis centauricida

Sirenas (5) ibi centauricidas significasse. Helenum Priami filium, dilectum ab Apolline, muneri- que accepisse arcum eburneum, quo Achillem secundum manum feriret; Priamum cum Andromacha, suisque liberis supplicem accessisse 152a ad Achillem pro Hectoris ossibus (6); Thetin sex numero liberos e Peleo susceptos latenti igne sustulisse, tandemque Achillem esse aggressam. Peleum ergo re cognita, vi hunc eripuisse, talo tantum dextri pedis adusto, et apud Chironem collocasse, qui effosso Damysi gigantis corpore, in Palene sito (hic gigantum omnium velocissimus fuerat) sublatoque ejus talo, Achilles aptavit pedi, et medicamentis firmavit. Hunc postea talum excidisse refert, insequente ipsum Apolline, et collapsum sic esse interemptum. Ferunt autem et ab Homero ποδάρκην (7) appellari, quod Arces alas infanti nato Thetis addiderit : ut sit ποδάρκης, quasi in pedibus Arces alas tenens. Arce hæc, aiunt, Thaumantis erat filia, et Iridis soror, quæ utraq;ue alas habuerunt. Bello vero deorum cum Titanibus, desiciscens a diis Arce ad Titanas transfugit : quare profligato jam bello, partaque victoria, Jupiter ei in Tartarum detrussit alas ademit. Ad Pelei deinde et Thetidis nuptias accedens, muneri alas istas Thetidi obtulit, sicut Peleo in nuptiis donasse aiunt Vulcanum ense; Venerem scyphum aureum, qui insculptum habebat Cupidinem; Neptunum equos duos, Xanthum et Balium, Junonem pallium, Minervum tibias, Nerea denique Salem, quem vocant divinum in arcula, qui sal incredibilem habet virtutem ad juvandam edacitatem, edendique appe-

Tὸ δὲ ζ βιβλίον κεφάλαια περιέχει τάδε, ὡς Ἀχιλλεύς ὑπὸ Πενθεσίλειας ἀναιρεθείς, δεηθείσης αὐτοῦ τῆς μητρὸς Θέτιδος, ἀναβῆναι καὶ ἀνελὼν Πενθεσίλειαν εἰς ἕδου πάλιν ὑποστρέψει. Ὡς ἐν τῇ Ἀλεξάνδρῳ Λυκόφρων εἰπὼν 15,

Πολὺ δ' ἀνδρῶν στείρα 15α κενταυροκτόνος,
τὰς Σεϊρήνας κενταυροκτόνους εἶπεν. Ὡς Ἐλένης ὁ Πριάμου Ἀπόλλωνος ἐρώμενος 11 γένοιτο, καὶ ἔλαβε παρ αὐτοῦ δῶρον τόξον ἐλαφάντινον, ᾧ Ἀχιλλεὺς τοξοῦσθαι κατὰ τῆς χειρὸς. Ὅτι μετὰ Ἀνδρομάχης καὶ τῶν υἱῶν αὐτοῦ Πρίαμος ὑπὲρ τῶν Ἑκτορος ὀστέων ἰκέτης ἀφίκετο ὡς Ἀχιλλεὺς 12. Ὡς Θέτις τοὺς ἐκ Πηλέως αὐτῇ γινόμενους παῖδας πύρρῳ λαθραίῳ κατηνάλο, ἐξ γεγονότας· ὡς δὲ [252 H.] καὶ Ἀχιλλεὺς ἐπεχείρησε, γνοὺς Πηλέως ἐξέλκετο τὸν ἀστράγαλον μόνον τοῦ δεξιοῦ ποδὸς κεκαυμένον, καὶ Χείρωνι παρατίθεισιν· ὁ δὲ ἀνορύξας τὸ δαμύσου τοῦ Γίγαντος σῶμα ἐν Παλλήνῃ κείμενον (ταχύτατος δ' ἦν ὁ δαμύσος πάντων γιγάντων) καὶ ἀνελόμενος αὐτοῦ τὸν ἀστράγαλον ἐναρμόζει τῷ Ἀχιλλεῶς ποδί, καὶ φαρμάκοις αὐτὸν σωματοποιεῖ. Τοῦτον δὲ τὸν ἀστράγαλον ἀποπασεῖν δυνάμενον αὐτοῦ ὑπὸ Ἀπόλλωνος, καὶ οὕτως αὐτὸν ἀναιρεθῆναι καταπεσόντα. Φασὶ δὲ ποδάρκην αὐτὸν ὑπὸ τοῦ ποιητοῦ λέγεσθαι, ὅτι φασὶ τῆς Ἀρχῆς τὰ περὰ τὴν Θέτιν περιβεῖναι 13 τῷ παιδί γέννηθέντι, καὶ εἶναι τὸ ποδάρκης ὁ 14 ἐν τοῖς ποσὶ τὰ τῆς Ἀρχῆς περὰ ἔχων. Ἡ δὲ Ἀρχὴ Θαύμαντος ἦν θυγάτηρ, ἧς ἡ ἀδελφὴ Ἰρις περὰ δ' εἶχεν ἑκατέρω. Ἐν δὲ τῷ πρὸς Τιτᾶνας τῶν θεῶν πολέμῳ ἀποπτέσας τῶν θεῶν ἡ Ἀρχὴ πρὸς τοὺς Τιτᾶνας ἦλθε· μετὰ δὲ τὴν νίκην ὁ Ζεὺς τὰ μὲν περὰ αὐτῆς ἀφείλετο, αὐτὴν ταρταρώσας, παραγενόμενος δὲ 15 ἐπὶ τῷ Πηλέως καὶ Θέτιδος γάμῳ δῶρον τὰ περὰ τῇ Θέτιδι προσάγει. Ὡς Πηλεὶ ἐπὶ τῷ γάμῳ φασὶ δωρῆσθαι Ἡφαιστον μὲν μάχαιραν, Ἀφροδίτην δὲ φιάλην ἐγγεγλυμμένην Ἑρωτα χρυσῶν, Ποσειδῶνα δὲ ἱππους Ἐάνθον καὶ Βαλίον, Ἡρᾶν δὲ χλαμύδα καὶ Ἀθηνᾶν αὐλοὺς, Νηρέα δὲ τοὺς

VARIE LECTIONES.

* malim συμφέρεται. * φασιν A : δὲ φασιν C. * καὶ add. A. ** μήτηρ] μηρὸ A. * φασὶ A. * γ' ἐρίτω C. 14 εἶπε C. 15α στείρα] ἦρα A. est v. 670. 11 ἐρώμενος Ἀπόλλωνος C.] 12 ὡς Ἀχ. A : πρὸς Ἀχ. C. 13 παραβεῖναι C. 14 ὁ A : ἀντὶ τοῦ ὁ C. 15 δὲ A : δὲ καὶ C.

NOTE.

(5) Idem indicatum superiore pag.
(6) Vide quæ hic referuntur aliter pleraque narrata apud Apollod. lib. iii *Bibliothec.*

(7) Ὡς ἐξαρχοῦντα τοῖς ποσὶ, καὶ ἐπιπολὺ θέειν δυνάμενον, notavit Eustath.

θείους ἑλας καλουμένους ἐν κοίτι· τούτους δὲ δού-
ναμιν ἔχειν ἀμήχανον πρὸς πολυφαγίαν καὶ δρεξίν
καὶ πέψιν, ἐξ οὗ λύεται σοι καὶ τό·

Πόσσε δ' ἄλλος θείοιο.

Περὶ Ἀχιλλεύου τοῦ γηγενοῦς, καὶ ἀπὸ τῶν Ἰλιακῶν
δοσι ¹⁶ ἐγένοντο Ἀχιλλεῖς περιώνυμοι. Καὶ ὡς οὗτος
ὁ γηγενὴς φεύγουσαν τὴν Ἥραν ἀπὸ τῆς τοῦ Διὸς
μίξεως ὑπέδεξάτο ἐν τῷ αὐτοῦ ἀντρώ, καὶ ἀνέπεισε
συνελθεῖν τῷ Δίῃ· καὶ πρῶτην μίξιν Ἥρας καὶ Διὸς
ταύτην γενέσθαι φασίν. Ὁ δὲ Ζεὺς ἐπηγγελάτο
Ἀχιλλεῖ πάντας τοὺς τῷ [489 R.] ὀνόματι αὐτοῦ
κληθῆ σομένους περιώνυμους ποιήσιν. διὰ τοῦτο καὶ
Ἀχιλλεὺς περιώνυμος ὁ τῆς Θέτιδος. Καὶ ὁ Χείρωνος
δὲ διδάσκαλος Ἀχιλλεὺς ἐκαλεῖτο, ἀπ' οὗ καὶ ὁ
Πηλέως ¹⁷ ἐκλήθη ὑπὸ Χείρωνος. Καὶ ὁ τὸν ὀστρα-
κισμὸν ἐπινοήσας Ἀθήνησιν Ἀχιλλεὺς ἐκαλεῖτο, ^B
υἱὸς Λύσσωνος. Καὶ Διὸς καὶ Λαμίας Ἀχιλλέα φασὶ
γενέσθαι ¹⁸ τὸ κάλλος ἀμήχανον, ὃν καὶ ἐρίσαντα
περὶ κάλλους νικήσαι, τοῦ Πανδὸς κρίναντος· καὶ διὰ
τοῦτο Ἀφροδίτῃ ¹⁹ νεμεσήσασα ἐμβάλλει Πανὶ τὸν
Ἥχους ἔρωτα, καὶ μὴν καὶ κατειργάσατο καὶ εἰς
τὴν ἰδέαν αὐτὸν, ὅπως ἐκ τῆς μορφῆς αἰσχροῦ καὶ
ἀνέρατος φαίνοιτο. Καὶ Γαλάτου τινὸς υἱὸς Ἀχιλλεὺς
ἐκλήθη, ὃν ἐκ γενετῆς πολλὸν γενέσθαι φησί. Καὶ
ἑταροὶ Ἀχιλλεῖς ἐπιφανεῖς γέγονασι ²⁰ ἰδ' ὧν οἱ
δύο κύνας ἦσαν καὶ θαυμάσιοι τὰ κυνῶν ἔργα. Ὅτι
Πρίαμος Διὸς ἐρώμενος γένοιτο, καὶ λάβοι παρ'
αὐτοῦ τὴν χρυσὴν ἀμπελον, ἣν δῶρον Εὐρυπύλῳ τῷ
Τηλέφου ὑπὲρ συμμαχίας δίδωσιν. Ὡς Αἰσωπος
ἀναιρεθεὶς ὑπὸ Δελφῶν ἀνεβίωτε, καὶ συνεμάχησε ^C
τοῖς Ἑλλήσι περὶ Θερμοπύλας. Ὡς Φιλοκτήτης ἐν
Λήμνῳ Πύλιος [253 H.] ²¹ ἰάτρευσε υἱὸς Ἡρακλείτου,
καὶ ἔμαθε παρ' αὐτοῦ τὴν τοξικὴν. Ὡς Σκαμάνδρου
τοῦ ποταμοῦ υἱὸς Μῆλος γένοιτο καλὸς τὴν ὥραν,
περὶ οὗ ἐρίσαι φασὶν Ἥραν τε καὶ Ἀθηνᾶν καὶ
Ἀφροδίτην τίνος γένοιτο ἱερεὺς, Ἀλέξανδρον δὲ
κρίναι νικῆν Ἀφροδίτην· ἐκ ταύτης γοῦν τῆς ἱστο-
ρίας ὁ περὶ τοῦ μῆλου λόγος διεδόθη. Ὑπερμένης
ἐν τῷ περὶ Χίου Ὀμήρου φησὶ θεράποντα γενέσθαι ²²
σκινδαφῶν ὀνόματι· τοῦτον ζημιωθῆναι ὑπὸ Χίων
γυλίας δραχμὰς διὰ τὸ μὴ καῦσαι τελευτήσαντα τὸν
δεσπότην. Ὁ δὲ τὸ ἔργον ἐύρων τὸ οὕτω καλούμε-
νον σκινδαφῶν Ἐρετριεὺς ²³ ἦν, Ποικιλὸς τῆς αὐλή-
τρίδος υἱός. Ταῦτα καὶ τὸ ²⁴ βιβλίον.

instrumentum (10) lyricum reperit, Eretrius fuit, et

Ἐν δὲ τῷ ²⁵ περιέχεται ὡς Θεόδωρος ὁ Σαμοθράξ ^D
τὴν Δία φησὶ γεννηθέντα ἐπὶ ἑπτὰ ἡμέρας ἀκατά-
παυστον γελᾶσαι, καὶ διὰ τοῦτο τέλειος ἐνομήσθη ὁ

A titum, et ciborum concoctionem. Atque hinc locum
illum clarum evadere :

Sale aspersit sacro.

Agit tum de Achille terra genitō, et quot post Iliaca
tempora fama clari Achilles fuerint. Hic terræ
filius Junonem, Jovis congressum sagientem, antro
suo recepit, persuasitque ad Jovem redire ; et hæc
prima fuit, ut ferunt, Jovis et Junonis coitio. Quam-
obrem Jupiter quoque Achilli pollicitus est fa-
cturum se, ut quotquot ejus nomen sortirentur, clari
existerent. Propterea et Achilles ille Thetidis filius,
illustris exstitit. Chironis quoque præceptor Achil-
les nominatus : unde Pelei filius per Chironem sic
appellatus. Adhæc, qui primus ostracismum (8)
Athenis excogitavit, Achilles dictus, filius Lysonis.
Jovi quoque et Lamie Achilles quidam natus,
aiunt, ^{152b} præstantissima plane forma, ut etiam
de pulchritudine contendens, Pans deo judice, vi-
cerit. Ea ergo de causa Venerem indignatam, Pani
Echus amorem immisisse : et certe sic deformasse,
ut ipsa duntaxat specie turpis et amabilis ne-
mini videretur. Insuper et Galati cujusdam filius
Achilles vocatus, quem ab ipsa nativitate canum
fuisse refert. Fuere et alii fama illustres quinquaginta
quatuor Achilles : quorum duo canum instar
impudentes, nefandis quoque operibus admirandi.
Priamus, inquit, Jovis amasius factus, auream ab
eo accepit vitem, quam ille post Eurypilo Telephi filio
quod bello auxilium portasset, munerī dedit. Eso-
pus quoque Delphis interfectus vitam recepit, et
ad Thermopylas una cum Græcis militavit. Philo-
ctetem in Lemno insula Pylus, Vulcani filius, me-
dendo sanavit, jaculandi artem vicissim ab eo edo-
ctus. Scamandro flumini natum aiunt filium Melum,
insigni corporis forma ejusque causa contendisse
aiunt Junonem, Palladem, et Venerem, cujus po-
tissimum sacerdos esset. Paridem ergo judicando
secundum Venerem sententiam dixisse, atque ex ea
historia (9) fabulam esse de malo ortam. Hypermenes
adhæc in sua de Chio narratione, Homeri famulum
fuisse refert Scindapsum nomine, huncque mille
dracmis a Chis multatum, quod herum mortuum
nou exussisset. At qui σκινδαφῶν ab eo nominatum

Septimo denique libro de his agit : Theodorus
Samothrax narrat Jovem natum septem continuos
dies risisse (11), indeque septenarium numerum

VARIE LECTIONES.

¹⁶ δοσι ante ἀπὸ ponit C. — ὡς add. A. ¹⁷ πηλεὺς A. ¹⁸ γενέσθαι φασὶ C. ¹⁹ Ἀφροδίτην μισή-
σαν ἐμβάλλειν C. ²⁰ γέγονασι νδ' C. ²¹ συνεμάχει — Θερμοπύλας C. ²² Πηλῖος C. ²³ γυν. θερ. C.
τούτον A : καὶ τούτον C. ²⁴ Ἐρέτριος C.

NOTÆ.

(8) Quem explicat Diod. Sicul. lib xi, et Suid.
scriptus Plut.

(9) Præter vulgarem sententiam Hygini Fab. 92,
aliarum.

(10) Athen. describit, lib. iv., et Eustath.

(11) Unum Zoroastrem eodem quo genitus esset
die, risisse pro valde insolito adfert Plin. lib. vi.,
cap. 16.

pro perfecto restitutum. Achillem, quod ex igne A servatus sit, cum illum mater adureret, Pyrrisoum [quasi ab igne servatum] prius esse dictum. At quia labrum ipsius alterum adustum erat, propterea eum pater Achillem appellavit. Sirenes Telemachum, cum eum Ulysses filium esse didicissent, interfecerunt. Ulysses in Tyrrenia tibia certavit, ac vicit. Cecinit autem Demodoci (12) poema de Trojæ exeidio. Inventus est Stichius Ætolus, Herculis amasius, cum secaretur, hirsutum (13) cor habere. Interfectus vero est ab ipso Hercule, dum furore correptus hic, suos quoque liberos occidit; adduntque propter solum hunc heroem illum luxisse. Mercurius Pollucis, unius gemellorum, amore captus, 153a Thessalico eum equo muneris loco donavit. Cum Apollo funebres ederet ludes Pythoni, certavit ibi Mercurius ac Venus, et victrix illa, premii loco citharam accepit, qua post donavit Paridem, cuius et Homerus sic meminit:

Non tibi profuerit cithara

et quæ sequuntur.

Apud Bacchylidem quid sit, quod tanquam a Sileno dictum refert, et cui hoc carmen pronuntiatur. Leucas (14) petra, inquit, a Leuco Ulyssis socio nomen sumpsit, qui genere Zacynthius, interfectus est (ut refert (15) Homerus) ab Antipho. Hunc quoque dedicasse ferunt templum Apollini Leucatæ. Eos igitur, qui hoc saliant saxo amore liberari, atque hanc esse causam. Post interfectum Adonidem, obambulasse narrant, atque eum investigasse Venerem, repertumque Argi, Cypri civitate, in Apollinis Eriithii fano, corpus secum avexisse, sermone etiam cum Apolline de Adonidis amore collato. Hunc ergo eam in Leucada petram aldixisse, et præcipitem inde dare sese jussisse: et vero saxo salientem, amoris restu liberatam. Interrogante porro dea causam, respondisse ferunt Apollinem, quod vates eum esset, sciverit Jovem quoque semper Junonis amore captum, ad saxum hoc accessisse, atque ei insidendo amoris impotentiam sedasse, compluresque alios utriusque sexus mortales amore ardentes, eodem liberatos, ex hoc saxo desilientes. Sic Artemisiam illam Lygdamidis filiam, quæ Perse militavit, amore captam Dardani Abydeni, dormientis oculos, cum is eam contempsisset, eruisse: amore vero illius deorum ita crescente, ex oraculo ad Leucadem profectam seipsam præcipitasse, et interfectam ibidem esse sepultam. Hippomedonta quoque Epidamnum, adolescentis

ἔδδομος²² ἀρι-μὲς. Ὡς Ἀχιλλεύς διὰ μὲν τὸ ἐκ πυρὸς αὐτὸν σωθῆναι καθέμενον²³ ὑπὸ τῆς μητρὸς Πυρρίσσοος ἔκαλειτο, διότι²⁴, δὲ ἐν τῶν χειλέων αὐτοῦ κατακαυθεῖη. Ἀχιλλεύς ὑπὸ τοῦ πατρὸς ὀνομάσθη. Ὅτι Τηλέμαχος Ὀδυσσεύς υἱὸν μαθούσαι εἶναι ἀνέλεον αἱ Σειρήνες. Ὡς Ὀδυσσεὺς ἐν Τυρρηνίᾳ ἠγωνίσαστο αὐλητικῇ, καὶ ἐνίκησεν²⁵ ἠδύλας δὲ Ἰλίου ἄλωσιν, Δημοδόκου ποιήμα²⁶· ὡς Στίχιος ὁ Αἰτωλὸς, ἐρώμενος ὢν Ἡρακλέους, ἐδύρεθ' ἀνασχέως τετριχωμένην ἔχον τὴν καρδίαν· ἀνῆρέθη δ' ὑπ' αὐτοῦ Ἡρακλέους, ὅτε μανεῖς καὶ τοὺς ἰδίους ἀνέλε παῖδας· καὶ ἐπὶ τούτῳ μόνῳ φασὶ θρηγῆσαι τὸν ἥρωα. Ὡς²⁷ Ἑρμῆς Παλυδεύκουος ἐνὸς τῶν Διοσκούρων²⁸ γεγονὸς ἐραστῆς ἔδωρῆσαστο αὐτῷ Διώτορα²⁹ τὸν Θεσσαλὸν ἵππον. Ὅτι Ἀπόλλωνος ἐπιταλόντος ἐπιτάριον Πύθωνι παλαίαι³⁰ Ἑρμῆς καὶ Ἀφροδίτῃ, καὶ κρατήσασα³¹ δόλον ἔλαβε κιδάραν, ἣν καὶ ἔδωρῆσαστο Ἀλεξάνδρῳ³² περὶ ἧς καὶ Ὀμηρος³³

Ὅκ' ἄρ' τοι χραίσμῃ κιδάρις,

καὶ ἐξῆς³⁴.

[492 R.] Τί ἐστι τὸ παρὰ Βακχυλίδῃ ὡς ἀπὸ Σειληνοῦ εἰρημένον, καὶ πρὸς τίνα εἶπε τὸ ἔπος. Ὡς ἡ Λευκὰ πέτρα ἀπὸ Λεύκου τοῦ Ὀδυσσεύς ἐταίρου τὴν κλῆσιν ἔλαβεν, δὲ Ζακύνθιος μὲν γένος ἦν, ἀνῆρέθη δ', ὡς φησὶν ὁ ποιητής, ὑπ' Ἀντίφου· τοῦτον ἐρίσασθαι φασὶ καὶ ἱερὸν Λευκάτου Ἀπόλλωνος. Τοῖς μὲν οὖν καθυλλομένους ἀπὸ τῆς πέτρας παύεσθαι φασὶ τὸν ἔρωτος. Καὶ ἡ αἰτία μετὰ τὸν Ἀδώνιδος, φασὶ³⁵, θάνατον περιερχομένην καὶ ζητοῦσα ἡ Ἀφροδίτῃ εὔρεν αὐτὸν ἐν Ἀργεὶ πόλει τῆς Κύπρου, ἐν τῷ τοῦ³⁶ ἐρίβιου Ἀπόλλωνος ἱερῷ, καὶ ἀνέλεν αὐτὸν, ἀνακρινουσαμένην Ἀπόλλωνι καὶ τὸν περὶ Ἀδωνίδος ἔρωτα. Ὁ δ' Ἀπόλλων ἀγαγὼν αὐτὴν ἐπὶ τὴν Λευκάδα πέτραν προσέταξε εἶπαι κατὰ τῆς πέτρας³⁷ ἢ δὲ αὐτὴν εἶπασα ἐπαύσατο τοῦ ἔρωτος. Ζητούσης δὲ τὴν αἰτίαν εἰπεῖν λέγεται τὸν Ἀπόλλωνα, ὡς μάντις ὢν ἰγνώκει διότι ὁ Ζεὺς ἀεὶ ἐρῶν ἦρας ἐρχόμενος ἐπὶ τῇ πέτρᾳ ἐκαθέζετο³⁸ καὶ ἀνεπαύετο τοῦ ἔρωτος. Καὶ πολλοὶ δὲ ἄλλοι καὶ πολλοὶ [254 H.] ἔρωτι κάμνουσαι ἀπηλλάγησαν τοῦ ἔρωτος, ἐπὶ τῆς πέτρας καθήλαντο. Ὡς καὶ Ἀρτεμισία ἡ Λυγδάμιδος, ἣ τῷ Πέρσῃ συστρατεύσασα, ἐραστῆισα Δαρδάνου Ἀθυδηνοῦ καὶ ὑπερορωμένη ἐκκόψε τοὺς ὀφθαλμούς κοιμωμένη, τῆς δ' ἐπιθυμίας κατὰ θεῶν μῆνιν ἐπιταθείσης πορευθεῖσα κατὰ χρησμὸν εἰς Λευκάδα ἐβρίβεν αὐτὴν κατὰ τῆς πέτρας καὶ ἀναιρεθεῖσα ἐτάφη. Καὶ Ἰππομέδοντά φησιν³⁹ Ἐπιδάμνιον, παιδὸς ἐγγχωρίου ἐρασθέντα καὶ μὴ τυγχά-

VARIE LECTIONES.

²² ὁ ἔδδομος²² ἴμο ὁ ἐπτά. ²³ καθέμενον γ. ²⁴ διότι δὲ — cf. Meinek. Euphorion. p. 128. αὐτοῦ χειλ. γ. ²⁵ Δημοδόκου ποιήμα Ἰλίου ἄλωσιν γ. ²⁶ ὡς A : καὶ ὡς γ. ²⁷ libri Διοσκουριδῶν γ. ²⁸ Διώτορα A : διώρα γ. ²⁹ παλαίαι γ. ³⁰ κρατήσας γ. ³¹ ἐξῆς A : τὰ ἐξῆς γ. ³² φησὶ γ. ³³ τοῦ add. ³⁴ ἐκαθέζετο γ. ³⁵ φασὶν γ. de Hippomedonte cf. Meinek. Euphorion. p. 33 ima.

NOTE.

(12) Vide Suidam, in Ἀοιδός.
(13) Idem de Aristomene Messenio Plin. lib. II, cap. 37; et Valer. Max. lib. I, cap. ult. alique de Hermogene rhet. Leonida, Lysandro, cane Alexan-

dri. Vide Rhodiginum, lib. IV, cap. 16.
(14) De qua Strabo, lib. X, et Gyrad. Dial. II Poet.
(15) Iliad. A, v 491.

νοντα, ὅτι πρὸς ἕτερον κλίνειν, ἀνελεῖν, εἰς δὲ τὴν Λευκάδα παραγενόμενον καὶ ῥέξαντα αὐτὸν ἀποθάνειν. Καὶ Νικόστρατον δὲ τὸν κομικὸν Τεττιγίδαίης ὁ τῆς Μυρνιαίας ἔρασθέντα ῥέξαι αὐτὸν καὶ ἀπαλλαγῆναι τοῦ ἔρωτος. Μάχητα δὲ φασὶ τὸν Βουθρότιον Λευκοπέτραν ἐπικληθῆναι, διότι τετράκις αὐτὸν καταβαλὼν τῶν ἐρωτικῶν κακώσεων ἀπαλλάττοιο. Καὶ πλεῖθος ἄλλο οὕτως ἀπαλλαγῆναι λέγεται. Καὶ Βουλαγόραν δὲ τὸν Φαναγόριτην ὁ ἔρασθέντα Διοδώρου τοῦ αἰλητοῦ, καταβαλὼντα αὐτὸν ἀναιρεθῆναι γηραδὸν ἦδη ὄντα. Ἀναιρεθῆναι δὲ καὶ Ῥοδόπην ὁ Ἀμισσηνὴν καταβαλοῦσαν αὐτήν, διδύμων παίδων συμποφυλάκων Ἀντιόχου τοῦ βασιλέως ἐρασθεῖσαν, οἷς ὀνόματα Ἀντιφῶν καὶ Κύρος. Χαρίνος δὲ ἱαμβογράφος ἠράσθη Ἐρωτος εὐνούχου τοῦ Εὐπάτορος οἰνοχόου καὶ πιστεύσας τῷ περὶ τῆς πέτρας λόγῳ κατέβαλεν αὐτόν· ἐπεὶ δὲ καταβαλὼν τὸ σκέλος κατέαγγε καὶ ὑπὸ ὀδύνης ἐτελεύτα, ἀπέρριψε τὰς τὰ ἱαμβεία,

Ἐρῶεις, πλανῆτι καὶ κακῇ πέτρῃ Λευκάς.
Χαρίνον, αἰ αἰ, τὴν ἱαμβικὴν Μούσαν.
Κατηράλωσας ἐλπιδος κενοῖς ὁ μῦθος.
Τοιαύτ' Ἐρωτος Εὐπάτορος ἐρασθεῖται.

Νηρεὺς δὲ Καταναῖος ἠράσθη τῆς Ἀττικῆς Ἀθηναίας, καὶ ἐλθὼν κατέβαλεν αὐτὸν ἀπὸ τῆς πέτρας, καὶ ἀπελύθη τοῦ διοχλοῦντος, πεσὼν δ' οὖν εἰς δίκτυον ἀνέπεσεν ἀλιεύς, ἐν ᾧ ἀνελκυσθὴ συν κισσῷ χρυσοῖο. Ἐπεδικάζετο δὲ πρὸς τὸν ἀλιέα περὶ τοῦ χρυσοῦ· ἀλλ' ὁ Ἀπόλλων νυκτερινῇ ὄψει ἀπέστησεν αὐτὸν τοῦ ἐπιδικάζεσθαι, δέον εὐχαριστεῖν ὑπὲρ τῆς ἀπαλλαγῆς, ἀπειλησάμενος, ἀλλὰ μὴ καὶ ἄλλοτριον περιεργάζεσθαι χρυσοῖον. [493 R.] Πάνα φασιν ἰχθύον εἶναι θαλάσσιον κητιδὴ, ὁμοιον τῷ Πανὶ κατὰ τὴν ὄψιν· ἐν τούτῳ λίθον εὐρίσκεισθαι τὸν ἀστερίτην, ὃν εἰς ἥλιον τεθέντα ἀνάπτεσθαι, ποιεῖν δὲ καὶ πρὸς φίλτρον. Τοῦτον δὲ τὸν λίθον εἶχεν Ἑλένη, γλυφὴν ἔχοντα αὐτὸν τὸν ἰχθύν τὸν Πάνα, καὶ ταύτῃ ἐκέχρητο τῇ σφραγίδι. Ἐν οἷς καὶ τοῦ Σ' τῆς Πτολεμαίου τοῦ Ἡρακλείου εἰς πολυμαθίαν καινῆς ἱστορίας τὰ κεφάλαια.

PLA.

Τοῦ μεγάλου Βασιλείου τὰ Ἀσκητικά.

Ἀνεγνώσθη τοῦ ἐν ἁγίοις Βασιλείου, ἐπισκόπου Καισαρείας Καππαδοκίας, τὰ λεγόμενα Ἀσκητικά, ἐν δυοῖς λόγοις. Χρήσιμον μὲν τὸ βιβλίον, εἴπερ τι ἄλλο, ἐκάστῳ τῶν εὐσεβεῖν αἰρουμένων καὶ τυχεῖν τῶν αἰωνίων ἀγαθῶν. [255 H.] μάλιστα δὲ τοῖς ἐν κοινῷ τὸν ἀσκητικὸν διαθλοῦσιν ἀγῶνα. Ἐχει δὲ καὶ πολλῶν ἀπορημάτων ὁ Γραφικόν, ὅσα συνεπισκομαί τὸ ἦθος, ἐν συνόψει λύσεις τε καὶ σαφη-

A cujusdam orae illius amore possessum : cumque repulsam pateretur, quod alteri ille se applicaret, eundem occidisse. Verum ad Leucadem profectum, sese ex alto præcipitantem perisse. Nicostratum item comicum Tettigidæam Myrrhinæam amantem, indeque se deficientem, amore solum ferunt. Maceta autem Buthrotium sicut Leucopetram cognominatum esse, quod quater inde se demittens, amoris sit impotentia liberatus. Magnam quoque hominum copiam ita liberatam prædicant. Sic enim Bulagoram Pharagoritem, 153^b Diodorum Auleten perditæ amantem, indeque se præcipitantem, in senecta periisse. Periisse quoque Rhodopen Amisenam, dum se inde præcipitat, geminorum duorum, qui Antiochi regis corporis custodes erant, amore captam, quibus nomina erant Cyri et Antiphontis. Charinus quoque iamborum scriptor, eunuchum quemdam Erotæ, Eupatoris pincernam, perditæ amavit, fabulæque de petra illa fidem habens, præcipitavit et ille. At cum ex lapsu crure fracto, doloris jam vi exspiraret, hos versus iambicos effudit :

Fallax peri, peri, mala o Leucas petra :
Charinon, heu, heu, me postea iambicum
Spei adussisti inanibus quæ fabulis.
In tantum Erotæ, o! Eupator si diligat.

Nereus insuper Catanæus Palladis Atticæ amore possessus, saxo accedens se præcipitavit, et liberatus est molestia. Igitur illapsus in piscatoris rete subjectum, quo una cum auri plena cistula extracta est, piscatori etiam de auri capsula littem intendit. Verum Apollo secundum quietem visus, a litigando minis deterruit. Oportere enim ob solum amorem gratum esse, non autem alienum aurum appetere.

Pana piscem ait esse marinum, Balenæ magnitudine, forma Pani non absimilem. In hoc pisce lapidem reperiri asteriten, quem soli oppositum incendi ferant, valere etiam ad philtum : adeoque hunc Helenam lapidem habuisse, insculpta Panis piscis imagine, quo et in obsignando sit usa. Hæc sunt ergo capita libri septimi novæ Ptolemæi Heptæstionis ad variam eruditionem Historiæ

CXCI.

Sancti Basilii Magni Ascetica.

Legimus beati Basilii episcopi Cæsareæ Cappadociæ, qui vocantur Asceticorum (15^a) libros duos. Utile sane hoc opus, si quod aliud, pietatis studio, quique æterna illa bona consecretantur : maxime vero iis, qui in monasteriis ad pietatem veram exercentur. Continet autem cum e sacra Scriptura, variarum quæstionum, quæ ad mores componendos faciant, breviarium : tum his solutiones additas

VARIE LECTIONES.

ἑαυτὸν Σ. ὁ τεττιγίδαίης Α. ὁ μυρνιαίας Σ. ὁ φαναγόριτην Σ. ὁ δὲ add. Α. ὁ ῥόπιν ἀμισσην Σ. ὁ εὐνούχου Α. ὁ ἡμιάρβενος Σ. ὁ καινοῖς Α. ὁ Νηρεὺς Σ. ὁ ὑπὸ Σ. ὁ μὴ καὶ Α. καὶ μὴ Σ. ὁ Πάνα Α. Πάνα δὲ Σ. de re cf. Suid. v. Αἰσωπος Μιθριδ. ibique Kuster. ὁ φησὶν Σ. ὁ φίλτρον Suidas et l. i. et v. ἰχθύς. ὁ καὶ τὰ τοῦ Σ. ὁ ἀπορημάτων πολλῶν Σ.

NOTÆ.

(15^a) Similia iterum lecta referuntur supr. cod. 144.

atque explanationes. Eminent (16) porro hujus in A libris egregie, non ille modo solemnitas adeo ipsi affectus lenior, sed pura etiam perspicuitas: nisi quod in 154a questionibus quibusdam emphaseos aliquid ab eo aspersum appareat, non id adeo vocabulis minus usitatis juveniliter adhibitis, neque compositione per circumductiones obscurata: quin neque aliqua peregrina, et a privato usu civilique sermone remotiore curiositate, aut acrimonia, sed quod hisce de more servatis, emphasim veluti interjiciat; nullo interim [lector] indito institui sui sensu, quanquam ea quæ breviter proposuit, plurimum non pertractat, eo quod summa capita duntaxat oratione persequi propositum habens, clarioris explicationis opportunitatem nullam reperiatur. Et adhibet ille quidem suum ad persuadendum accommodatum acumen multis questionum solutionibus, sed animæ salus atque utilitas plane ubique spectatur. Quanquam non sola brevitate violetur apud eum perspicuitas: verum et ex eo, quod solutionis indigentem orationem claudat, nulla concludendi forma adhibita: ut inter disjectas propositiones, et inferendi et concludendi vi destitutas probationes, mens aberret.

Harum autem rerum causa in variam providentiæ methodum dissecatur, quam sapientiæ iuxta (17) considerandam permitto. In his [tamen] duobus libris non semper ad emphasim recurrit. Statim enim primus liber nihil præ se fert tale, nisi quod semel alicubi per reticentiam malum omen avertat. Nam ad cætera quod attinet, valde ibi est firmus, et æque purus atque dilucidus, perque duos hosce libros decurrit simplicior quidam et per familiaris sermo ac compositio, ad vulgi aures comparata atque demissa, et ad solam demum auditorum salutem intenta. Igitur primus ejus liber (18) continet. Quæ sit causa, quantumque periculum hujusmodi cum Ecclesiarum Dei, tum singulorum hominum inter ipsos dissensionis atque dissidii. Deinde, quod omnis præcepti divini transgressio vehementer ac terribiliter punitur, idque e Scripturis sacris demonstratum. Tertio, de fide nostra catholica, sive de pura nostra et sincera confessione sanctissimæ Trinitatis. Liber vero secundus, Christiani hominis quamdam veluti descriptionem (19) per summa capita breviterque proponit: similemque rursum descriptionem eorum, qui docendo Evangelio præfati sunt. Deinde quasi regulas quasdam asceticas

νισμόν. Ἐν μὲν οὖν τοῖς λόγοις τὸ σύνθεσις αὐτοῦ ἤθος⁸⁸ διαπρέπει καὶ τῆς σαφηνείας τὸ καθαρὸν· πλὴν ἐπ' ἐνίοις τῶν ζητημάτων ἐστὶ πως αὐτῷ παρεσπαρμένον καὶ τὸ ἐμφατικόν, οὐ τῆς λέξεως εἰς γλῶτταν νεανιευούσης, οὐδὲ τῆς συνθήκης περιβολαῖς ἐπηλυγαζομένης, οὐ μὴν οὐδ' ἄλλη τινὶ ξενιζούσῃ καὶ ἀνακεχωρηκυῖα ἢ τοῦ ἰδίου τρόπου ἢ τοῦ πολιτικοῦ λόγου περιεργία καὶ δεινότητι· ἀλλὰ ταῦτα φυλάττων ὡς ἔθος, τὸ ἐμφατικὸν ὥσπερ ἐναποθρήπτει, μηδεμίαν ἐναφίεις ἐπιτιθεύματος ἔννοιαν, πλὴν ὅσα γὰρ τῇ συντομίᾳ προβάλλει αὐτό. Τὸ μὲν τοι⁸⁷ εὐκρινές, ἅτε δὴ κεφαλαίωδῃ προβεβλημένος τὸν λόγον, καίρων οὐχ ὁρῶν εὐρίσκειν, οὐδ' ἐχρήσατο τὰ πολλὰ. Διήκει δ' αὐτοῦ καὶ τὸ δριμύ μετὰ τοῦ πιθανοῦ πολλαχού τῶν ζητημάτων ταῖς λύσεσι, πανταχοῦ δὲ τὸ ψυχοφαλὲς καὶ σωτήριον. Οὐ μέντοι τῇ συντομίᾳ μόνῃ περιθραύεται τὸ σαφές, οὐδὲν δ' ἐλαττον καὶ τῷ⁸⁹ μὴ τοὺς τὴν λύσιν ἐπιτελοῦντας λόγους εἰς τὸ συμπεραντικὸν ἀπαρτίζεσθαι σχῆμα, ἀλλ' ἐν τῷ διεβριμμένῳ μὲν τῶν προτάσεων ἀνεπιφόρῳ δὲ καὶ οὐ συνειλημμένῳ τῶν ἀποδείξεων τὴν διάνοιαν περιπλανᾶσθαι.

Ἡ δὲ τούτων αἰτία εἰς ποικίλην περισχίζεται μέθοδον προνοίας, ἣν ἀφίημι σοῦ τὸ συνετὸν ἐπισκοπεῖν⁸⁹. Οὐκ ἐν τοῖς δυοῖ δὲ λόγοις τὸ ἐμφατικὸν ἐπιτρέχει. Αὐτίκα ὁ πρῶτος οὐδὲν ἐπιδείκνυσαι τοιοῦτον, πλὴν ἀπαξ ποῦ τῇ ἀποσιωπῇ τὸ δύσφημον οἰκονομῶν, ἵνα τὰ γὰρ ἄλλα πολὺς μὲν ἐστὶ τὸ ἀσφαλές⁹⁰, ἴσως δὲ τὸ καθαρὸν, ἀλλὰ καὶ τὸ εὐκρινές. Διὰ μέντοι τῶν δύο αὐτῷ διήκει τὸ ἀπλοῦστερον καὶ καθωμυλημένον τῶν τε λέξεων καὶ τῆς συνθήκης, πρὸς τὴν τῶν πολλῶν ἀκοὴν διατυπούμενόν τε καὶ ταπεινούμενον, καὶ μόνῃς τῆς τῶν ἀκροατῶν σωτηρίας καταστοχαζόμενον. Ὁ μὲν οὖν πρῶτος αὐτῷ λόγος διεξέρχεται τίς ἡ αἰτία καὶ ὁ κίνδυνος τῆς τοσαύτης τῶν Ἐκκλησιῶν τοῦ Θεοῦ καὶ ἐκάστου πρὸς τὸν ἕτερον διαφωνίας τε καὶ διαστάσεως. Δεύτερον δὲ πάσης ἐντολῆς Θεοῦ παράβασις σφοδρῶς καὶ φοδερῶς ἐκδικεῖται· καὶ ἡ ἀπόδειξις ἐκ τῶν Γραφῶν. [496 R.] Τρίτον περὶ τῆς εὐσεβοῦς πίστεως ἡμῶν, ἥτοι τῆς εἰς τὴν ὑπεραγίαν Τριάδα καθαρᾶς ἡμῶν καὶ εὐκρινούς ὁμολογίας. Ὁ δὲ⁹¹ δεύτερος οἶον χαρακτήρα Χριστιανοῦ κεφαλαίωδῃ καὶ σύντομον παρατίθεται, καὶ χαρακτήρα πάλιν παραπλήσιον τῶν προεστώτων τοῦ λόγου. Εἶτα οἶον ὅρους τινὰς ἀσκητικούς, ὡς ἐν ἐρωτήσῃ καὶ ἀποκρίσει προηγγε-

VARIE LECTIONES.

⁸⁸ ἤθος] τοῦ ἡθους A. ⁸⁷ μέντοι A : μὲν τι C. ⁸⁹ τῷ — ἐπιτελ. A : μὴ τῷ τοὺς λύσιν ἐπιζητοῦντας C. ⁹⁰ τὸ συνετὸν σοῦ περισκοπεῖν C. ⁹¹ ἀσφαλές] ἀφελές apographum Stephani. ⁹¹ δὲ add. A.

NOTÆ.

(16) Iterum de B. Basilii stylo iudicium tulit supr. cod. 141.

(17) Tarasium fratrem compellat.

(18) Leguntur hæc hodie aliter distributæ. Nam neque in libros dividuntur Ascetica, et septem saltem Lemmata tres hæc i libri partes antec-

dunt prima etiam hic et secunda parte in unum ubi caput *De iudicio Dei* compacta.

(19) Utraque hæc descriptio nunc *Ethicorum fide Moralium* nomine vulgo notior, continenturque Regulæ 80.

ρους, ἐκτίθεται, τὸν ἀριθμὸν νε', καὶ πάλιν συντο-
μώτερον ἐτέρους ὁρους τιγ'.

PLB.

Τοῦ ἐν ἁγίοις Μαξίμου τοῦ ὁμολογητοῦ, Ἀπορη-
ματικῶν Γραφικῶν κεφάλαια ρεδ'.

Ἀνεγνώσθη τοῦ ἐν ἁγίοις Μαξίμου μοναχοῦ, τοῦ
καὶ ὁμολογητοῦ, πρὸς Θαλάσσιον ὁσιώτατον πρεσβύ-
τερον καὶ ἡγούμενον προσπεφωνημένον [256 H.]
βιβλίον, ἐν ᾧ Γραφικῶν Ἀπορημάτων ρεδ' ἀνα-
γράφει Λύσεις. Ἐν μέντοι τῷ προοίμῳ διαλαμβάνει
περὶ τῆς γενέσεως τῶν ἐν ἡμῖν παθῶν, καὶ φησιν ὡς
τὸ κακὸν μὴδὲν μὴδ' ὅλων τῶν ὄντων ὑπάρχον, μὴ
ποιότης, μὴ ποσότης, μὴ σχέσις, ἀλλὰ μὴδὲ πάθος⁶²
φυσικῶς τινι τῶν ὄντων ἐνθεωρούμενον, εἴη⁶³ ἂν
ἐλαττωσίς τῆς πρὸς τὸ τέλος ἐνεργείας τῶν ἐγκειμένων
τῇ φύσει δυνάμεων, ἢ⁶⁴ καὶ οὕτω, τῶν φυσικῶν
δυνάμεων κατ' ἐσφαλμένην κρίσιν ἐπ' ἄλλο παρὰ τὸ
τέλος ἀλόγιστος κίνησις. Αἰτίαν δὲ φημι νῦν, ἥς
πάντα φυσικῶς ἐφέλκται, ἦν ὁ Ἀδὰμ, ἀπάτην τοῦ
πονηροῦ νοσήσας, ἡγνόησε, πρὸς ὅλην δὲ κατεσύρη
τὴν αἰσθησιν, παρασυμβληθεὶς τοῖς κτήνεσι, καὶ
ὅσον τῆς πρὸς αἰσθῆσιν ἐπεμελεῖτο⁶⁵ γνώσεως, τοσ-
οῦτον τῆς θείας ἐξέπικτε· ὅσον⁶⁶ δ' ἐκπύπτων δι-
έμενε, τοσοῦτον τῇ ἀπολαύσει τῶν γνωσθέντων αἰ-
σθητῶν⁶⁷ προσηλοῦτο καὶ συγκατεφέρετο· ὅσον δὲ
τούτοις ἐνέκειτο, τοσοῦτον τῆς ἐπιδιδουῦς φιλαυτίας
ἐξῆπτε⁶⁸ τὸν ἔρωτα· ὅσον δ' εἴχετο τῆς φιλαυτίας,
τοσοῦτον ἐπενόει τῆς ἡδονῆς ποικίλους καὶ πολλοὺς
τρόπους· γεννήματα γὰρ τῆς φιλαυτίας ταῦτα.
Καὶ ἐπειδὴ πᾶσα κακία τοῖς συνιστώσιν αὐτὴν συν-
διαφθείρεται, εὐρίσκων ἐξ αὐτῆς πείρας τῆς ἡδονῆς
πάντως διάδοχον τὴν ὀδύνην, τῆς μὲν ὑπὲρ δύναμιν
ἀντεῖχετο, τῆς ὀδύνης δὲ σφοδρῶς κατηγωνίζετο,
ολόμενος ὅπερ ἦν ἀμήχανον, διαστήσαι ταύτας ἀλλή-
λων καὶ μόνῃ τῇ ἡδονῇ ἐντροφεῖν καὶ τὴν φιλαυτίαν
ταύτῃ συνημμένην ἔχειν. Ἐντεῦθεν ὁ πᾶς ὄχλος τῶν
παθῶν· ἡδονῆς γὰρ διὰ τὴν φιλαυτίαν ἀντιποιοῦμενοι
καὶ ὀδύνην ἀποφεύγοντες τὰς ἀμυθήτους τῶν φθο-
ροποιῶν παθῶν ἐπινοοῦμεν γενέσεις. Οἷον⁶⁹ εἰ μὲν
τῆς ἐν φιλαυτίᾳ ἡδονῆς ἀντιποιοῦμεθα, γεννώμεν
τὴν γαστριμαργίαν, τὴν ὑπερφηανίαν, τὴν φιλαρ-
γυρίαν, καὶ ὅσα τὸν τυχόντα τρέπον πορίζει ἡδονήν·
εἰ δὲ τὴν ἐν φιλαυτίᾳ φεύγομεν⁷⁰ ὀδύνην, γεννώμεν
τὸν θυμὸν, τὸν φθόνον, τὸ μῖσος, τὴν ἀπόγνωσιν,
καὶ ὅσα ἄλλα τῆς ἡδονούσης⁷¹ ἐστέρεται διαθέ-
σεως. Ἐκ δὲ τῆς ἀμφοῖν μίξεως τίκεται ἡ ὑπό-
κρισις, ἡ κολακεία, ὁ ὄδλος, καὶ ἀπλῶς ὅσα ἄλλα
μοχθηρίας εἶδη τῆς μικτῆς ἐστὶ πανουργίας ἐπινοή-
ματα⁷² [497 R.]. Ἄλλ' ὃ καὶ προέφημεν, τῆς θείας

interrogando ac respondendo propositas exponit,
numero quinquaginta quinque: iterumque brevior-
res (20) alias trecentas tredecim.

CXCII.

B. Maximi monachi et confessoris Quaestionum e sa-
cra Scriptura solutiones CLXIV.

154^b Legimus B. Maximi monachi (20*) simul et
confessoris Thalassio presbytero sanctissimo atque
praefecto inscriptum Opus, quo Quaestionum e sa-
cra Scriptura solutiones CLXIV continentur (21).
Ceterum in praefatione disputat de ortu humanarum
perturbationum: asseritque peccatum cum nihil sit
omnino subsistens (non qualitas, non quantitas, non
habitus, non perturbatio denique ipsa naturaliter
saltem in existentium aliquo considerata); tantum
B insitarum nobis a natura facultatum esse defectio-
nem suae actionis a fine, ut sit hoc modo natura-
lium facultatum ex errante iudicio inconsideratus
quidam motus, ad aliud quam ad suum finem ten-
dens. Finem vero illum modo dico, quem natura-
liter quidem omnia appetunt, sed quem jam decep-
tus a serpente Adamus non agnovit, totum in
sensus pronus, jumentisque similis factus. Imo
quantum studii ponebat in cognitione, quae per
sensem adducitur, tantum a divina cognitione re-
cedebat. Rursum quantum in hac recessione per-
severabat, tantum etiam rerum cognitarum frui-
tioni quasi assidebatur, unaque cum iis praecipua
serebatur. Quantum item his inhærebat, tantum
quoque in eo noxius ille amor sui accendebatur.
C Quam denique firmiter amoris nostri adhaerebat, tam
etiam studiose multas variasque voluptatis ratio-
nes comminiscebatur. Haec enim amoris sui soboles
est. Quoniam vero malitia omnis cum iis una re-
bus interit, quae illam crearent, ipseque experi-
mento discebat voluptatis omnino comitem esse do-
lorem, illam vel supra vires retinere conatus, cum
dolore acriter pugnabat, fieri posse arbitratus
(quod nullo modo poterat) ut ab invicem hisce di-
vulsis, et sola voluptate perfueretur, et sui amo-
rem huic voluptati permistum retineret. Hinc [er-
go ait] omnis perturbationum multitudo. Nam vo-
luptatem prae amore nostri consecantes, dolorem-
que fugientes, inexplicabiles illos perniciosarum
passionum ortus mente concipimus. Et quatenus
quidem in amore proprio voluptatem consecamur,
ex eo gulam gignimus, superbiam, avaritiam et
quaecunque pro re nata voluptatem pariant: sin
ex amore proprio dolorem fugimus, iram mox,
invidiam, odium, desperationem parimus, et alias

VARIAE LECTIONES.

⁶² μὴδὲ τὸ πάθος ζ. ⁶³ εἴη A: καὶ εἴη ζ. ⁶⁴ ἢ add. A. ⁶⁵ ἐπεμελεῖτο ζ. ⁶⁶ ὅσον δ' A: καὶ ὅσον ζ.
⁶⁷ αἰσθητῶν εἰ 20. τῆς add. A. ⁶⁸ ἐξῆπται ζ. ⁶⁹ οἷον A: καὶ οἷον ζ. ⁷⁰ φεύγομεν A. ⁷¹ ὀδονούσης ζ.
⁷² ἐπινοήματα ζ.

NOTÆ.

(20) His etiam ἐπιτεμίας, sive transgredientium
penas pro virginibus in libris editis subjunctas
lego.

(20*) Lege res ab eo gestas sive scriptas apud
Baron. card. i. VIII.

(21) Irrepsisse hic notulam ρ constat cum non-
nisi 64 Quaestiones post enumeret Phot. Exstat
Opus hoc cum aliis pluribus ejusdem sancti Maxi-
mi cum in Vaticana, tum in August. illa nobilis-
sima biblioth.

id genus, quæ carent affectione dolorem concitante. **A** ὁ ἄνθρωπος διὰ τῆς ἀπάτης καταπεσὼν γνώσεως καὶ πρὸς τὴν αἴσθησιν ὅλος ⁷² ἐπιστραφεὶς τὴν φαινομένην κτίσιν εἰς Θεὸν παρεγνώρισε, διὰ τὴν ἀπ' αὐτῆς τοῦ σώματος χρεῖαν τῇ κτίσει λατρεύων παρὰ τὸν Κτίσαντα, καθ' ὃ σῶμα τὴν φθοροποιὸν ἐπιτελῶν λατρεῖαν ἤδονην εἶχεν ἀεὶ καὶ ὀδύνην ἐνεργουμένην, ἐσθίων ἀεὶ τὸ ⁷³ ξύλον τῆς παρακοῆς τοῦ ⁷⁴ καλοῦ καὶ κακοῦ διὰ τῆς πείρας ⁷⁵ αὐτῆς, καὶ κατὰ τὴν αἴσθησιν παρέχων τὴν ⁷⁶ γνώσιν. Καὶ τάχα ξύλον εἶναι καλοῦ καὶ πονηροῦ τὴν φαινομένην εἰπὼν κτίσιν τις οὐκ ἂν ἀμάρτοιο τῆς ἀληθείας· ἡδονῆς γὰρ καὶ λύπης ποιητικὴν ἔχει φυσικῶς τὴν μετάληψιν. Ἡ πάλιν, ἐπειδὴ καὶ λόγους ἔχει πνευματικῶς ἡ ὁρωμένη κτίσις νοῦν [257 H.] τρέφοντας, καὶ δύναμιν πάλιν φυσικὴν τὴν μὲν αἴσθησιν τέπουσαν τὸν **B** δὲ νοῦν διαστρέφουσαν, διὰ τοῦτο ξύλον γνωστὸν καλοῦ τε καὶ κακοῦ προσηγορεύθη· παθὼν γὰρ γίνεται διδάσκαλος τοῖς σωματικῶς αὐτῆς μεταλαμβάνουσι. Αἰδ τοῦτον καὶ τῷ ἀνθρώπῳ τὴν μετάληψιν αὐτῆς ὁ Θεὸς ἀπηγόρευσε τῶς, ἵνα πρότερον, ὥσπερ ἦν δίκαιον, διὰ τῆς ἐν χάριτι μετοχῆς τὴν οἰκείαν ἐπιγνοῦς αἰτίαν καὶ τὴν χάριτι δοθείσαν ἀθανασίαν, διὰ τῆς τοιαύτης μεταλήψεως πρὸς ἀπάθειαν καὶ ἀτρεσίαν στομῶσας, ὁ Θεὸς ἤσθ τῇ θεώσει γενόμενος μετὰ Θεοῦ τὰ τοῦ Θεοῦ διασκέψεται κτίσματα, μὴδὲν ὑπ' αὐτῶν παραδραπτόμενος καὶ τὴν αὐτῶν ἀναλήψεται γνώσιν ὡς χάριτι Θεὸς καὶ οὐκ ἄνθρωπος.

C Ταῦτα καὶ τοιαῦτα ⁷⁷ ἐν προοιμίῳ φιλοσοφῆσας, καὶ ἐπαγγεῖλάμενος ὡς ἐν ἑτέροις τελευτέρον τε καὶ ἀκριβέστερον περὶ αὐτῶν ἐπισκέψοιτο καὶ ἰδίᾳ πραγματεῖα τὴν περὶ αὐτῶν ἀφοριεῖ πραγματεῖαν, ἐφεξῆς τῶν ἐρωτήσεων καὶ ἀποκρίσεων ἄπτεται. Ὁν πρῶτον ζήτημα περὶ τοῦ τί σημαίνει· Ὁ Πατήρ μου ἔως ἄρτι ἐργάζεται. **B** περὶ ⁷⁸⁻⁷⁹ τοῦ ἐν τῷ Εὐαγγελίῳ τὸ κεράμιον τοῦ ὕδατος βαστάζοντος. **Γ** περὶ τοῦ, Μὴ κτήσῃσθε ⁸⁰ δύο χιτῶνας. **Δ** περὶ τῆς καταραθείσης γῆς ἐν τοῖς ἔργοις τοῦ Ἀδάμ. **Ε** περὶ τοῦ, Ὁ γεγεννημένος ἐκ τοῦ Θεοῦ ἀμαρτίαν οὐ ποιεῖ. **Ζ** περὶ τοῦ, Εἰς ⁸¹ τοῦτο γὰρ καὶ νεκροὶς ἐξηγγελίσθη. **Ζ'** περὶ τοῦ, Ὁ Θεὸς πῶς ἐστίν. **Η** περὶ τοῦ πῶς ἐσμεν τέκνα Θεοῦ καὶ πῶς ⁸² μετὰ ταῦτα ἐσόμεθα. **Θ** περὶ τοῦ πῶς, Ὁ φοβούμενος οὐ τετελειώται ἐν τῇ

^a Rom. i, 25. ^b Joan. v, 17. ^c Marc. xiv, 15; Luc. xx, 40. ^d Matth. x, 10; Luc. ix, 3. ^e Gen. iii, 17. ^f I Joan. iii, 9. ^g I Petr. iv, 6. ^h I Joan. i, 5. ⁱ I Joan. iii, 2. ^j I Joan. iv, 18. ^k Psal. xxxiii, 9.

VARIE LECTIONES

⁷² ὅλος ζ. ⁷³ τὸ add. A. ⁷⁴ τοῦ τὸ A. ⁷⁵ πείρας A : πορείας ζ. ⁷⁶ τὴν et 19. τε add. A. ⁷⁷ καὶ τὰ τοιαῦτα ζ. ⁷⁸⁻⁷⁹ ante περὶ cum A omisi δέ. ⁸⁰ κτήσασθαι A. ⁸¹ εἰς add. A. cf. I Petr. iv, 6. ⁸² πῶς add. A.

NOTE.

(22) Expungo quæ hoc loco in textu Græco vitiose repetuntur, voces pauculas.

ἀγάπη, καὶ, ὅσα ἔστιν ὑστέρημα τοῖς φοβουμένοις αὐτόν. I' περὶ τοῦ τίς ἡ ἀρχὴ τῶν μὴ τηρη-
σάντων αὐτὴν ἀγγέλων, καὶ ὅσα αὐτοῖς ἀπόκειται. IA' τίς ὁ ἀπὸ τῆς σαρκὸς ἐπιλωμένος χιτὼν. IB
τί ἐστι, τὰ γὰρ δόματα αὐτοῦ ἀπὸ κτίσεως κόσ-
μου τοῖς ποιήμασι ⁸³ νοούμενα καθορᾶται. II' τί
ἐστι, καὶ ἐλάτρευσαν τῇ κτίσει παρὰ τὸν Κτί-
σαντα. ID' περὶ τοῦ, τὸ γὰρ ἀφάρτων πνεῦμά
σοῦ ἔστιν ἐν πᾶσι. IE' περὶ τοῦ ἐν τῇ ἐρήμῳ χω-
νευθέντος μόσχου. IG' περὶ τοῦ ἀγγέλου τοῦ ἀπει-
λήσαντος θάνατον τῷ Μωσῇ ἐν τῇ ὁδῷ Αἰγύπτου.
IZ' περὶ τοῦ, εἰ οἱ ποιῆται τοῦ νόμου δικαιωθήσου-
ται, πῶς οἱ ἐν νόμῳ δικαιούμενοι τῆς χάριτος
ἐκπίπτουσιν; [500 R.] IH' τί ἐστιν, Ὅσοι ἀνό-
μως ἤμαρτον, ἀνόμως καὶ ἀπολούνται. IΘ' τί ἐστιν
ἡ ζηρανθεῖσα ἐν τῷ Εὐαγγελίῳ συκὴ, καὶ ὅσα
περὶ αὐτήν; K' περὶ τοῦ τί ἐστιν, Ἐκδυσάμενος
τὰς ἀρχὰς καὶ τὰς ἐξουσίας, καὶ ἐξῆς ⁸⁴, καὶ πῶς ὁ
μηδ' ὅλως ἐνδυσάμενος ἐκδύεται; KA' εἰ ἐν τοῖς
αἰῶσι τοῖς ἐπερχομένοις ὁ θεὸς δεῖξει τὸν πλοῦτον
τῆς χρηστότητος αὐτοῦ, πῶς εἰς ἡμᾶς τὰ τέλη τῶν
αἰώνων κατήχησεν; KB' περὶ τοῦ, Δώσει αὐτῷ ὁ
θεὸς τὸν οἶκον Δαβὶδ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ, πῶς
δίδωσι, τῆς βασιλείας Δαβὶδ εἰς τὰ ἐπιγινόντα ἔθνη
τὸν ἐξ αὐτοῦ μεταπεσούσης; KI' τί ἐστι, Διαλθόντες
πρώτην καὶ δευτέραν φυλακὴν, καὶ τίς ἡ σιδηρὰ
πύλη; KD' περὶ τοῦ, [258 H.] Παντὸς ἀνδρός ἡ
κεφαλὴ ὁ Χριστὸς ἐστι, καὶ ἐξῆς. KE' περὶ τοῦ
βασιλέως Βαβυλῶνος καὶ Ἰουδα καὶ τῶν ἐθνῶν. KZ'
περὶ τῆς ἀποκαλύψεως Πέτρου τῆς ἐπὶ τῷ Κορνη-
λίῳ, καὶ πῶς διεκρίνοντο τινες πρὸς Πέτρον διὰ
τὸν Κορνήλιον. KZ' τὸ, Δεῦτε καὶ καταβάντες
συγχέωμεν αὐτῶν τὰς γλώσσας, πρὸς τίνας εἰρη-
ται. KH' τί ἐστι τὸ ἐν ταῖς Πράξεσιν, Οἰκτιρεῖς διὰ
τοῦ Πνεύματος ἔλεγον τῷ Παύλῳ μὴ ἀναβῆναι
εἰς Ἱερουσόλυμα; KΘ' τίς ἡ διαφορά ποτηρίου καὶ
βαπτίσματος; A' περὶ τοῦ, εἰ ὅσα ἐν χειρο-
ποιήτοις ναοῖς ὁ θεὸς κατοικεῖ, πῶς ἐν τῷ τῶν
Ἰουδαίων ναῷ ἐλέγετο οἰκεῖν; AA' περὶ τοῦ, Εἰ ἄρα
ψηλαρήσειαν καὶ εὐροῖεν θεόν. AB' περὶ τοῦ,
Ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὃς ἂν εἰπῇ τῷ ὄρει τούτῳ,
καὶ ἐξῆς ⁸⁵. AI' περὶ τοῦ, Ὅσα ἂν προσευχόμε-
νοι αἰτήσθῃ ⁸⁶, πιστεύετε ὅτι λαμβάνετε, καὶ ἐξῆς.
AD' περὶ τοῦ ὅτι ⁸⁷ κελεύμεθα τρώγειν τὴν σάρκα
καὶ πίνειν τὸ αἷμα, μὴ συντρίβειν δὲ τὰ ὀστά.
AE' περὶ τοῦ ἵνα ἐσὶ τὰ τῶν θυομένων ζώων σώ-
ματα τοῖς Ἰσραηλίταις. AG' περὶ τῆς ἐχθρῆς ἡ

A cipatus fuerit, quem non servarint angeli, et quæ
illis reservantur ¹. XI. Quæ sit illa per carnem
commaculata tunica ². XII. Quid illud : *Invisibilia*
enim ipsius a creatura mundi, per ea quæ creata
sunt intellecta conspiciuntur ³. XIII. Quid illud
ibidem : *Coluerunt et servierunt creaturæ potius,*
quam Creatori ⁴. XIV. De illo : *Nam incorrupti-*
bilis spiritus tuus est in (33) omnibus. XV. De
vitulo quem in deserto conflagrant ⁵. XVI. De an-
gelo mortem minitantem Mosi in itinere Ægypti ⁶.
XVII. De illo : *Si factores legis justificabuntur* ⁷.
Quomodo qui (34) in lege justificantur, gratia ex-
cidunt. XVIII. Quid est : *Quicunque sine lege pec-*
caverunt, sine lege etiam peribunt ⁸. XIX. Quid in
Evangelio sit sileus arefacta, et quæ ad eam spec-
tant ⁹. XX. De illo : *Exspolians principatus et po-*
testates ¹⁰, et reliqua. Et quomodo exiit, qui
nequaquam induit? XXI. Si [demum] sæculis ven-
turis Deus ostendet divitias bonitatis suæ ¹¹, quo-
modo in nos sæculorum fines pervenerunt ¹²?
XXII. De illo dicto : *Dabit illi Deus domum David*
patris sui ¹³. Quomodo dare potest, cum regnum
David ad eas devenirent gentes, quæ natum ex eo
non cognoverunt? XXIII. Quid est : *Transeuntes*
primam et secundam custodiam ¹⁴? et quæ illa
porta ferrea? XXIV. De illo : *Omnis viri caput*
Christus est, et quæ sequuntur ¹⁵. XXV. De rege Ba-
bylonis, et Juda, et gentium. XXVI. De revelatione
Petro super Cornelio facta, utque Cornelii causa
quidam adversus Petrum disceptarint ¹⁶. XXVII.
Ad quos dictum sit : *Venite, et descendamus, et con-*
fundamus ipsorum linguas ¹⁷. XXVIII. Quid sit in
Actis apostolorum : *Qui per spiritum Paulo dixe-*
runt, ne ascenderet Hierosolymam ¹⁸? XXIX. Quod
nam sit poculi et baptismatis discrimen ¹⁹? XXX. De
illo : *Si non in manufactis templis habitat Deus* ²⁰?
quomodo in Judæorum templo habitare dictus?
XXXI. De illo : *Si forte 156a attracent, aut in-*
veniant Deum ²¹. XXXII. De illo dicto : *Amen dico*
vobis, quicunque dixerit huic monti ²², et reliqua.
XXXIII. De illo : *Quæcunque orantes petitis, cre-*
dite quod accipietis ²³; et quæ sequuntur. XXXIV.
De illo, quod jubemur comedere carnem, et bibere
sanguinem; non tamen comminere ossa ²⁴.
XXXV. Quæ fuerint Israelitis animantium, quæ
immolabantur, corpora? XXXVI. De vipera, quæ
Pauli manum comprehendit. XXXVII. De Saddu-

¹ Judæ. 6. ² Judæ. 23. ³ Rom. i. 20. ⁴ Exod. xxxii. 4. ⁵ Exod. iv. 24. ⁶ Rom. ii. 13. ⁷ Rom. ii. 12. ⁸ Matth. xxi. 19; Marc. xi. 20. ⁹ Coloss. ii. 15. ¹⁰ Rom. ii. 3. ¹¹ Cor. x. 11. ¹² Luca. i. 32. ¹³ Act. xii. 10. ¹⁴ I Cor. xi. 3. ¹⁵ Act. x. 4 seqq. ¹⁶ Gen. ii. 7. ¹⁷ Gen. xxi. 4. ¹⁸ Marc. x. 38. ¹⁹ Act. xvii. 24. ²⁰ Act. xvii. 27. ²¹ Marc. xi. 23; Matth. xvii. 20. ²² Marc. xi. 24; Matth. xxi. 22. ²³ Joan. vi. et xix. 33; Exod. xii. 9; Num. ix. 9. ²⁴ Act. xxviii. 3.

VARIE LECTIONES.

⁸³ ποιήμασι A : κτίσμασι C. ⁸⁴ ἐξῆς A : τὰ ἐξῆς C. ⁸⁵ ἐξῆς A : τὰ ἐξῆς C. Item v. 4 et 25. et 28. et sæpe postea. ⁸⁶ αἰτήσθῃ A. ⁸⁷ ὅτι om. A.

NOTÆ.

(33) Sap. xii. 1 : Secundum τῶν LXX vers. nam vulg. *O quam bonus et suavis est, Domine, spiritus tuus.*

(34) Galat. v. 41 : *Evocati estis a Christo, qui in lege justificamini.*

cæorum quæstione, qua septem viros uni mulieri A junctos singebant ^m. XXXVIII. Quid tres dies illi significant, quibus in deserto turba mansit cum Christo? XXXIX. Quid sibi vult numerus sex hydrarum in nuptiis Canæ Galilææ ^o. XL. Quid sibi vult numerus quinque virorum Samaritanæ, et sexti qui vir ejus non erat ^r? XLI. Quomodo dicimus: Nos peccatum et facere, et scire; Christum autem factum esse peccatum, non scire tamen ^r? XLII. De ligno vitæ ac ligno inobedientiæ ^r. XLIII. Ad quemnam dixit [Deus]: *Ecce Adam factus est quasi unus ex nobis* ^r? Si enim ad filium, quomodo Adam cum filio comparatur? Si vero ad angelos, quomodo rursum angelum, secum componit? XLIV. Quid designet pectusculum oblationis (35), et armus separationis ^r? XLV. Quid differat ab ænigmate speculum ^r? XLVI. Quid est illud: *Vox clamantis in deserto* ^r, et reliqua? XLVII. De cisternis et turribus ab Ozia rege Juda ædificatis ^x. XLVIII. Quid sit rursum in eodem Paralipomenon libro: *Et vidit Ezechias, quod venerat Sennacherib* ^r, et reliqua. XLIX. Quid iterum in eodem ipso libro: *Et oravit Ezechias rex, et Isaias filius Amos* ^r, et quæ sequuntur? L. Quid est: *Et multi offerebant munera Domino, et dona Ezechie regi Juda* ^r? LI. De illo: *Et non juxta retributionem, quam reddidit* (36) ipsi Deus, reddidit Ezechias ^r, et reliqua. LII. De Ezechia iterum: *Sepe- lierunt eum supra sepulcra filiorum David* ^d, et quæ sequuntur. LIII. De eo, quod libro primo Esdræ de Zorobabel scriptum est: *Sustulit faciem in cæ-* C *lum contra Israel* ^o; et de 156^b oratione ejus. LIV. De illo: *Omnes* (37) *erant ex Israel ab anno duodecimo* (exceptis pueris ac feminis) *myriades quatuor, tria millia, trecenti et sexaginta* ^r, et quæ sequuntur. (Qui est in Græco primus.) LV. De illo, quod libro secundo Esdræ scriptum est: *Et audierunt inimici tribus Juda et Benjamin, et venerunt scire, quæ esset vox tubarum* ^s, et quæ sequuntur. (In Græco item non habentur hæc libro secundo, sed primo, cap. 5, sub fin.) LVI. Quid est: *Multum valet deprecatio justii efficax* ^h? LVII. De illo: *In quo exsultatis medicum nunc, si opus est contristatos vos* ⁱ et reliqua. Quomodo contrista-

A καθήκατο τῆς χειρὸς Παύλου. AZ' περὶ τῆς ἑρωτήσεως τῶν Σαδδουκαίων, ἥτις ἐπὶ ἄνδρας ἀνέπλαττε τῇ μιᾷ συνεζεύχαι ^m γυναῖκι. AH' εἰ εἰσιν αἱ τρεῖς ἡμέραι ἃς προσμένουσιν οἱ ὄγλοι τῷ Χριστῷ ἐν τῇ ἐρήμῳ; AΘ' τί σημαίνει ὁ ἀριθμὸς τῶν ἐξ ὁδρῶν τῶν ἐν τῷ γάμῳ τῶν ἐν τῷ Κανᾷ ^o τῆς Γαλιλαίας; Μ' τίς ὁ λόγος τῶν πέντε ἀνδρῶν τῆς Σαμαρεϊτιδος, καὶ τοῦ ἕκτου μὴ ὄντος ἀνδρός; ΜΑ' πῶς ἡμεῖς μὲν λεγόμεθα ^r τὴν ἁμαρτίαν καὶ ποιεῖν καὶ εἰδέναι, ὁ δὲ Κύριος γενέσθαι μὲν ἁμαρτία, μὴ γυνῶναι δ' αὐτήν; ΜΒ' περὶ τοῦ ξύλου τῆς ζωῆς καὶ τοῦ ξύλου τῆς παρακοῆς. ΜΓ' πρὸς τίνα εἶπεν, Ἰδοὺ γέγονεν Ἀδὰμ ὡς εἰς ἐξ ἡμῶν; Εἰ μὲν γὰρ πρὸς τὸν Υἱόν, καὶ πῶς συγκρίνεται ^r Ἀδὰμ τῷ Υἱῷ; εἰ δὲ πρὸς ἀγγέλους, πῶς πάλιν τὸν ἀγγέλον αὐτῷ συγκρίνει; ΜΔ' τί σημαίνει τὸ στηθύνειν τοῖς ἐπιθέματος καὶ ὁ βραχίων τοῦ ἀφαιρέματος ΜΕ' τίς ἡ διαφορὰ τοῦ ἐσώπτρου πρὸς τὸ αἰνιγμα; ΜΖ' τί ἐστὶ, Φωνὴ βοῶντος ἐν τῇ ἐρήμῳ, καὶ ἐξῆς; ΜΖ' περὶ τῶν Ὀύλου τοῦ βασιλέως Ἰούδα λάκκων καὶ πύργων ἃ φυκιδόμησε ^x. ΜΗ' τί ἐστὶ πάλιν ἐν τῇ αὐτῇ βίβλῳ τῶν Παραλειπομένων, Καὶ εἶδεν Ἐζεκιὰς ὅτι ἦκει Σενναχειρ ^r, καὶ ἐξῆς; [501 R.] ΜΘ' τί ἐστὶ πάλιν ἐν τῇ αὐτῇ βίβλῳ Καὶ προσηύξατο Ἐζεκιὰς ὁ βασιλεὺς καὶ Ἡσαΐας υἱὸς Ἀμώς, καὶ ἐξῆς; Ν' τί ἐστὶ, Καὶ πολλοὶ ἔφερον δῶρα τῷ Κυρίῳ καὶ δόματα Ἐζεκιᾷ τῷ βασιλεῖ Ἰούδα; ΝΑ' περὶ τοῦ, ὅτι Οὐ κατὰ ^r τὸ ἀνταπόδομα, ὃ ἀνταπέδωκεν αὐτῷ ὁ Θεός, ἀνταπέδωκεν Ἐζεκιὰς, καὶ ἐξῆς. ΝΒ' περὶ Ἐζεκιᾶ πάλιν, ὅτι Ἐθαγαρ αὐτὸν ἐν ἀναβύσει υἱὸν Δαβὶδ, καὶ ἐξῆς. ΝΓ' περὶ τοῦ ἐν τῷ πρώτῳ Ἑσδρα, ὅτι γέγραπται περὶ Ζοροβάβελ. Ἦρε τὸ πρόσωπον εἰς τὸν οὐρανὸν ἐναντίον Ἰσραὴλ, καὶ περὶ τῆς προσευχῆς αὐτοῦ. ΝΔ' περὶ τοῦ, Οἱ δὲ πάντες ἦσαν ἐξ Ἰσραὴλ ἀπὸ δωδεκάετους χωρὶς παιδῶν καὶ γυναικῶν, μυριάδες [259 H.] δ' ἦσαν, καὶ ἐξῆς. ΝΕ' περὶ τοῦ ἐν τῷ δευτέρῳ Ἑσδρα γεγραμμένου, Καὶ ἀκούσαντες οἱ ἐχθροὶ τῆς φυλῆς Ἰούδα καὶ Βενιαμὴν ἐληλύθα- σιν ἐπιγινῶναι τίς ἡ φωνὴ τῶν σαλπίγγων, καὶ ἐξῆς. ΝΖ' τί ἐστὶ, Πολλὸν ἰσχύει δέσσις δικαίου ἐνεργουμένη; ΝΖ' περὶ τοῦ, Ἐν ᾧ ἀγαλλιάσθε ὅλγον ἄρτι, εἰ δέον ἐστὶ λυπηθέντας ἡμᾶς, καὶ

^m Matth. xxii, 25; Marc. xii, 20; Luc. xii, 29. ^o Matth. xv, 32; Marc. viii, 2. ^r Joan. ii, 6. ^r Joan. iv, 18. ^r II Cor. v, 21. ^r Gen. ii, 6. ^r Gen. iii, 22. ^r Levit. x, 14. ^r I Cor. xiii, 2. ^r Isa. xi, 5; Matth. iii, 5. ^r II Paral. xxvi 10. ^r II Paral. xxxiii, 2. ^r ibid. 20. ^r II Paral. v, 25. ^r ibid. 25. ^r ibid. 33. ^r I Esdræ ix, 6. ^r III Esd. v, 41. ^r ibid. 66. ^r Jac. v, 16. ^r I Petr. i, 6.

VARIAE LECTIONES

^m τῆς om. A. ^o συνεζεύχαι τῇ, absque μιᾷ, ζ. ^r τῷ κανᾷ A: τῇ Κανᾷ. ^r λέγομεν ζ. τυχερ. ὁ Ἀδὰμ ζ. ^r τοῦ om. A. ^r Σενναχειρ ζ. ^r οὐ κατὰ add. A.

NOTÆ.

(35) Pro ἐπιθέματος legitur hodie in textu τῶν LXX ἀφορίσματος. Vulg. tamen edit. cum B. Maximi lectione consentit.
(36) Melius hic τῶν LXX Interp. Rom. edit.

ἔδωκεν.

(37) Hæc paulo aliter cum in Græca, tum in Lat. edit. leguntur.

ἐξῆς, πῶς τις λυπούμενος ἐν πειρασμοῖς δύναται ἀγαλλιάσθαι; NH Περὶ ἧς σωτηρίας ἐξεζητήσαν καὶ ἐξηρεῖν ἔσονται προφῆται. NΘ¹ περὶ τοῦ Ὁς ἀμνοῦ ἀμώμου καὶ ἀσπίλου Χριστοῦ προσγνωσμένου, ὑπὸ τίνος προσγνωσμένου; TI ἐστὶν ὅτι καιρὸς τοῦ ἀρξασθαι τὸ κρίμα ἀπὸ τοῦ οἴκου τοῦ Θεοῦ, καὶ ἐξῆς; EA¹ περὶ τοῦ δρεπάνου δεῖδε πετόμενον ὁ Ζαχαρίας. EB¹ περὶ τῆς χρυσῆς λυχνίας ἣν εἶδεν αὐτὸς προφῆτης. EI¹ τί ἐστὶν, Ἐν ᾗ κατοικοῦσι πλείους ἢ δώδεκα μυριάδες ἀνδρῶν, οἵτινες οὐκ ἔγνωσαν δεξιὰν αὐτῶν ἢ ἀριστεράν; Tίνες οἱ ἄνδρες, καὶ τίς ἡ δεξιὰ καὶ ἀριστερά; EA¹ διὰ τί μετὰ τὸν¹⁰ θάνατον Σαουλ τοῦ ἀδικήσαντος τοὺς Γαβαωνίτας ὁ μὴδὲν ἀδικήσας Δαβὶδ ἀπητήθη δίκας, λιμὴ τῆς χώρας αὐτοῦ κακουμένης, ἔως ἔδωκε τοὺς ἐκ τοῦ σπέρματος Σαουλ ἐπὶ τὰς ἀνδρας τοῖς Γαβαωνίταις;

Τούτων οὖν τὰς λύσεις ὁ θεὸς οὗτος ἀνὴρ καὶ γενναῖος ὁμολογητὴς ἀποδιδόναί ὑπέρχεται πόνον. Ἔστι δὲ τὴν φράσιν σχοινοτενής τε τὰς περιόδοις, καὶ χαίρων ὑπερβατοῖς, ἐνακμάζων τε τὰς περιβολαῖς, καὶ κυριολογεῖν οὐκ ἐσπουδασμένος· ἐξ ὧν αὐτῷ τῇ συγγραφῇ καὶ τὸ ἀσαφές καὶ δυσπεπικητόν¹⁷ διατρέχει. Τῷ τραγεῖ δὲ τοῦ ἔγκου, ὅσα περὶ συνθήκην καὶ ἀναπαύσεις, τὸν λόγον ὑποβάλλων οὐδ' ἥδους εἶναι σπουδαῖς τῇ ἀκοῇ. Καὶ ἡ μεταφορὰ αὐτῷ τῶν λέξεων οὐκ εἰς τὸ χαρίεν καὶ γεγοητευμένον περιήνθισται, ἀλλ' οὕτως ἀπλῶς καὶ ἀπεριμερίμνως παραλαμβάνεται. Ὁ δ' ἐγγὺς καὶ τοὺς περὶ αὐτὸν ἐσπουδακότας ἀποκναίει¹⁸, πόρρω τοῦ γράμματος καὶ τῆς ἐγνωσμένης ἱστορίας, ἢ μᾶλλον C καὶ αὐτοῦ τοῦ ἡπορημένου, αἱ λύσεις αὐτῷ περινοῦνται. Πλὴν εἴ τινα φίλον ἀναγκαῖας καὶ θεωρίας τὸν νοῦν ἀνελίσσειν, οὐκ ἂν ποικιλωτέροις οὐδ' ἐσπουδασμέναις μᾶλλον ἢ ταύταις περιτύχοι. Συλλέγει μὲν γὰρ καὶ τῶν περὶ αὐτοῦ εἰς ἕνια τῶν ἡπορημένων εἰρημένα, ἐπισυνάπτει δὲ καὶ τῆς οἰκθοῦς φιλοπονίας οὐδὲν ἕλαττον, εἰ μὴ καὶ μᾶλλον, τὸ γλαφυρόν τε καὶ περινηρημένον προβεβλημένα. [504 R.] Πανταχοῦ δὲ τὸ εὐσεβὲς αὐτοῦ καὶ τοῦ εἰς Χριστὸν πόθου τὸ καθαρὸν καὶ γνήσιον διαλάμπει.

Pl¹ B¹.

Τοῦ αὐτοῦ ἐπιστολαὶ κζ.

Ἔτι ἀνεγνώσθησαν αὐτοῦ καὶ Ἐπιστολαὶ περὶ D διαφόρων ὑποθέσεων ψυχωφελῶν¹⁹ τε καὶ ἀναγκαίων τοῖς ὀρθοῦν τε τὰ ἥθη καὶ τὸν νοῦν ἐγρηγορότα συντηρεῖν πρὸς¹⁻¹⁹ τὴν εὐσεβείαν ἐσπουδακοί, τὸν ἀρι

i ibid. 10. k ibid. 49. l I Petr. iv, 17. m Zach. v, 1. n Zach. iv, 2. o Jonæ iv, 11. p II Reg. xxi, 1.

VARIAE LECTIONES.

¹⁰ τὸν add. A. ¹⁷ δυσπεπικητόν C. ¹⁸ ἀποκναίει ἐσπουδακότας C. ¹⁹ ψυχωφελῶν — ἀναγκαίων A : ἀναγκαίων — ψυχωφελῶν C. ¹⁻¹⁹ πρὸς] καὶ πρὸς A.

NOTÆ.

(38) In vulgata editione legitur *volumen volans*.
(39) Huc ego particulam οὕτως commodiore ordine e superiore versu transtulo.

(40) Distinguendi gratia hic stellula fuit ad repetitum male numerum adicienda.

A tus quis in tentationibus exsultare queat. LVIII. De qua salute exquisierunt atque scrutari sunt prophetae i? LIX. De illo: Quasi immaculati et incontaminati Christi, præcogniti quidem ante constitutionem mundi k. Sed a quo præcogniti? LX. Quid est: Quoniam tempus incipi judicium a domo Dei l, et reliqua? LXI. De salce (38), quam volentem vidit Zacharias m. LXII. De candelabro aureo, quod idem vates conspexit n. LXIII. Quid est: In qua habitant plures quam centum viginti millia virorum, qui non cognoverunt dextram suam aut sinistram o? Quinam hi viri sunt, quæque dextra et sinistra? LXIV. Quare post mortem Saul, qui Gabaonitis injuria affecerat, ab innoxio Davide poena exacta fuerit, fame ejus regione vexata, donec B traderet ex semine Saul septem viros Gabaonitis p.

Has igitur solvere quæstiones divinus ille vir et confessor egregius allaboravit. Oratio ejus comprehensionibus continenter producitur, gaudetque hyperbatis, circumductionibus quoque invalescens; etsi proprie loqui minime satagit. Ex quibus per scriptum hoc ejus, et obscuritas, et difficultas illud comprehendendi passim decurrit. Asperitatem deinde tumidoris dictionis (quantum ad compositionem cessationesque), sua in oratione sectatus, ne auditu quidem esse jucundus studet. Verborum insuper translatio, nequaquam ad gratiam colligendam lectoremque pellicendum floride composita est; sed simpliciter atque incuriose assumitur. Idem præterea sui studiosos propemodum obtundit: adeo (39) procul a littera et nota historia, sive notius ab eo ipso, 157a quod petitum erat, solutiones ipsius recedunt. Tantum si cui forte gratum anagogicis ac contemplationibus mentem implicare, nunquam is sane reperiat hisce aut magis varia, aut diligentius elaborata. Etenim cum aliorum colligit sententias in dubiis quibusdam pronuntiatas, tum et adjicit, quæ ipsius diligentia nihil his minorem, si non majorem, præferunt venustatem atque solertiam, Ubique autem viri pietas, et purum germanumque Christi desiderium elucet.

CXCH¹ (40).

Ejusdem beati Maximi Epistolæ xvii.

Lectæ adhæc variæ ejusdem Epistolæ de rebus necessariis, et animo utilibus, iis (maxime) qui mores suos corrigere, mentemque in pietate excitatam conservare student, numero viginti septem.

Harum erat una cene longa ad Joannem philosophum A missa : cuius hæc fere capita (40') : Primum, In- crepatio eorum, [qui hæreticorum sectatores, ac potissimum Severi, defendendos susceperunt. Alterum deinde, Oportere omni ratione traditam nobis incorruptam servare religionem. Tertium, De differentia, quaque ratione consiteri pie liceat, duas in Christo post unionem naturas. Quartum est, Numerum neque dividere, neque dividi, nec divisionem in universum ullam secundum propriam rationem asserre iis, quibus additur. Quintum, Quomodo pie numerus ad indicandam differentiam adhibeatur. Sextum, Quomodo beati Cyrilli dictum epistola ad Succensum sit accipiendum. Non etiam pugnare hanc vocem in *duabus*, cum iis, qui dicunt unam Verbi naturam carnem esse factam, nisi ex opinione Nestorii impie sumatur. Septimum, rerum sive substantiarum (41) in Christo, esse differentiam, non qualitatum ; omnemque adeo differentiam necessitate quadam adducere secum eorum quorum est, quantitatem : quemadmodum rursus quantitas (sive continua illa sit, sive discreta) numerum se exprimentem adducit. Octavum, Impie dici, Christum unam esse compositam naturam : illudque cum veritate pugnare. Nonum, De hypostasi composita, et brevis expositio receptarum de fide vocum, quæ recte de Christo ex usu Ecclesiæ catholicæ proferuntur. Decimum, De Hypostasi composita magis naturalis disputatio, una cum accurata demonstratione, quod in eadem nequaquam incidant, qui Christum profitentur unam compositam hypostasim, cum iis qui unam eum dicunt esse compositam naturam. Undecimum, 157b Per assumptionem factam esse solam illam Verbi cum carne unionem, tanquam præexistentis, et ad unionem carnis uniri volentis : quod in alio omnino composito minime observetur. In aliis enim, non per alterutrius assumptionem fit unio, sed ambobus, ex eo quod non est, ad compositi perfectionem atque consultationem concurrentibus. Hæc ergo est ad Joannem epistola, et ejus illa capita.

Reliquarum deinde tres datæ ad Thalassium presbyterum ac præfectum ; duæ ad Joannem cubicularium, totidem ad Sophronium monachum cognomento Eucratam : una ad Joannem Sophistam, et altera ad Janiam præfectam. Iterum una Thalassio præfecto ac presbytero missa, alteri Jordanæ presbytero, Stephanoque præfecto ac presbytero. Una quoque Cyrillio episcopo, rursusque altera Joanni cubiculario, similiter et Stephano præfecto, cum una ad Cononem presbyterum ac

θύν ζ' καὶ κ'. Ὡν ἦν μία πολύστιχος, [καὶ] ἡ πρὸς τινα ** φιλόσοφον Ἰωάννην. Ἦς ἐστὶ τὰ κεφάλαια πρῶτον ἐπιτίμησις τοῖς [δικαικικοῦσι τοὺς αἱρετίζοντας, καὶ μάλιστα τοὺς ἀπὸ Σεθέρου· δευτέρου ὅτι δεῖ παντὶ τρόπῳ τὴν παραδεδομένην εὐσέβειαν [260 H.] ἀπαράτρωτον ** διαφυλάττειν· τρίτον περὶ διαφορᾶς, καὶ πῶς ἐστὶν εὐσεβῶς δύο φύσεις ἐπὶ Χριστοῦ μετὰ τὴν ἔνωσιν ὁμολογεῖν· δ' ὅτι ὁ ἀριθμὸς οὔτε διαιρεῖ οὔτε διαιρεῖται, οὔτε διαίρεσιν εἰσάγει κατὰ τὸν ἴδιον λόγον τὸ σύνολον, οἷς ἐπιλέγεται· ε' πῶς εὐσεβῶς ὁ ἀριθμὸς πρὸς δὴλωσιν τῆς διαφορᾶς παραλαμβάνεται· ζ' πῶς χρῆ νοεῖν τὴν κειμένην ῥῆσιν ἐν τῇ πρὸς Σούκενσον ἐπιστολῇ τοῦ ἁγίου Κυρίλλου, καὶ ὅτι οὐ μάχεται ἡ ἐν δύο φωνῇ τοῖς λέγουσι μίαν φύσιν τοῦ Λόγου σεσαρκωμένην, εἰ μὴ κατὰ τὸ ** Νεστορίῳ δοκοῦν ἀσεβῶς λαμβανομένη· ζ' ὅτι πραγμάτων ἦγουν οὐσίῳ ἐπὶ Χριστοῦ ἡ διαφορὰ, ἀλλ' οὐ ποιότητων, καὶ ὅτι πᾶσα διαφορὰ ἐξ ἀνάγκης συνεισάγει ἑαυτῇ τὴν ὡν ἐστὶ ποσότητα, καὶ ἡ ποσότης πάλιν τὸν ἑαυτῆς σημαντικὸν ἀριθμὸν, καὶ τε συνεχῆς ἐστὶ καὶ τε διηρημένη· η' ὅτι ἀσεβὲς ἐστὶ τὸ λέγειν μίαν σύνθετον φύσιν τὸν Χριστόν, καὶ τῇ ἀληθείᾳ μαχόμενον θ' περὶ ὑποστάσεως συνθέτου, καὶ ἐκθεσις σύντομος τῆς ἐκδοχῆς τῶν ὁρθῶς ἐπὶ Χριστοῦ κατὰ τὴν καθολικὴν Ἐκκλησίαν ὁμολογουμένων τῆς πίστεως φωνῶν· ι' περὶ ὑποστάσεως συνθέτου φυσικωτέρᾳ διάληψις, καὶ ἀποδείξεις ἀκριβοῦς τοῦ μὴ τοῖς αὐτοῖς περιπίπτειν τοὺς ὁμολογοῦντας μίαν σύνθετον ὑπόστασιν τὸν Χριστόν τοῖς μίαν αὐτὸν σύνθετον λέγουσι φύσιν· ια' ὅτι κατὰ πρόσληψιν ἡ πρὸς τὴν σάρκα μόνῃ τοῦ Λόγου γέγονεν ἔνωσις, ὡς προόντος καὶ πρὸς ἔνωσιν σαρκὸς ἐνωθῆναι θελήσαντος· ὅπερ οὐκ ἐστὶν ὅλως ἐπ' ἄλλου τῶν συνθέτων ἰδεῖν. Ἐπὶ γὰρ τῶν ἄλλων οὐ κατὰ πρόσληψιν θατέρου ἡ ἔνωσις γίνεται, ἀλλ' ἄμφω συνόντων ἐκ τοῦ μὴ ὄντος εἰς τὴν τοῦ συνθέτου συμπλήρωσιν καὶ οὐσίωσιν. Ἡ μὲν ** πρὸς Ἰωάννην ἐπιστολὴ αὕτη καὶ τὰ ἐν αὐτῇ κεφάλαια.

Τῶν δ' ἄλλων ἐπιστολῶν τρεῖς μὲν εἰσι πρὸς θαλάσσιον πρεσβύτερον καὶ ἡγούμενον, δύο δὲ πρὸς Ἰωάννην κουδικουλάριον, δύο δὲ πρὸς Σωφρόνιον μονάζοντα τὸν ἐπίκλην Εὐκρατᾶν, καὶ μία πρὸς Ἰωάννην σοφιστὴν, καὶ μία πρὸς Ἰαννίαν ἡγουμένην, καὶ μία θαλασσίῳ ἡγουμένῳ καὶ πρεσβυτέρῳ, καὶ μία Ἰορδάνῃ πρεσβυτέρῳ καὶ Στεφάνῳ ἡγούμενῳ καὶ πρεσβυτέρῳ, καὶ μία ** Κυρισικίῳ ἐπισκόπῳ, καὶ ἔτι ** ἑτέρα μία Ἰωάννῃ κουδικουλάριῳ, ὁμοίως καὶ Στεφάνῳ πρεσβυτέρῳ καὶ **

VARIE LECTIONES.

** τινα φιλόσοφον Ἰωάννην] Ἰωάννην τινὰ Α. ** ἀπαράτρωτον εὐσέβειαν ζ. ** τὴν Νεστορίῳ ζ. ** μὴ οὖν πρὸς ζ. ** καὶ μία Κυρισίνῳ] hæc infra ponit A ante illa v. 19. καὶ δύο Ι. ** μία ἔτι ἑτέρα ζ. ** πρεσβυτέρῳ καὶ add. A.

NOTE.

(40') Quæ pene omnia repetita leges ad Petrum illustrem inf. cod. seq.

(41) Naturarum quoque veritas, ut notum theologis.

ἡγουμένῳ [505 R.] καὶ μία Κόνωνι πρεσβυτέρῳ καὶ ἡγουμένῳ, ἐπὶ Θαλασσίῳ ἡγουμένῳ καὶ πρεσβυτέρῳ, καὶ δύο Ἰωάννῃ ἐπισκόπῳ, ἐπὶ Ἰωάννῃ, κουβικουλαρίῳ περὶ τῆς κατὰ Θεὸν λύπης, καὶ Κωνσταντίνῳ Ἀλλουστρίῳ καὶ ἀπὸ σακελλαρίου δύο, καὶ τῷ ἀδελφῇ Πολυχρονίῳ τρεῖς, καὶ πρὸς [261 H.] Ἰουλιανὸν Ἀλεξανδρέα, ἀπὸ τῆς τῶν Ἀκεφάλων αἰρέσεως ἐπιστραφέντα, μία, καὶ ὡς ἀπὸ Γεωργίου ἐπάρχου Ἀφρικῆς πρὸς μοναστήρια ἀποκοινωνήσασα· ἐν Ἀλεξανδρείᾳ μία. Ἐν ταύταις οὖν ἀπάσαις ταῖς ζ' καὶ κ' ἐπιστολαῖς ὁ μὲν ἄλλος χαρακτήρ αὐτοῦ τῶν λόγων καὶ ἡ εὐσέβεια μάλιστα διασώζεται, τὸ δ' ἀσαφές, εὖ γε τοῦ ἀνδρὸς ποιούντος καὶ τιμῶντος ἐπιστολῆς κατὰ τοῦτο νόμους, οὐκ ἔσχε τὸ ἀνοικονόμησον. Δῆλον δ' ἐστὶ καὶ ἃ τὴν ἀσάφειαν ἐποίει, τὰ μὲν ἔρριπται τὰ δὲ κεκλόασται.

P.L.V.

Τοῦ αὐτοῦ δασκητικὸς λόγος· καὶ ἑτέρα πραγματεία *Περὶ ἀγάπης, ἐν ὧν κεφαλαίοις.*

Ἀνεγνώσθη ⁶⁷ τοῦ αὐτοῦ ⁶⁸ ἀγίου Μαξίμου λόγος δασκητικὸς, εἰς πεῦσιν ἐσχηματισμένος καὶ ἀπόκρισιν ⁶⁹. Χρήσιμος μὲν ἅπασιν ὁ λόγος, μάλιστα δ' οἷς δασκαίς ἢ πολιτεῖα· ἡθῶν γὰρ δι' ὧν ἂν τις οὐρανοπολίτης γένοιτο, ἐστὶ διδάσκαλος καὶ ⁷⁰ γεωργός, μάλιστα δὲ τῆς ἀγάπης καὶ τὴν γνῶσιν καὶ τὴν ἐργασίαν πολλὰς ἐνδιδῶσιν ἐπελθεῖν ἀφορμάς.

Συνετέτακτο δὲ καὶ ἑτέρα πραγματεία, εἰς ὅν κεφάλαια πληθυνομένη, ἣ καὶ προσεπιφώνητο Ἐλπίδι τινι, δοθέντι καθωσιωμένῳ. Καὶ αὐτὸς μὲν ὁ συγγραφεὺς *Περὶ ἀγάπης* τὸν πόνον ἐπιγράφει, ἴσως ἐπὶ ταύτῃ τε ἀρχῇ τῷ γράμματι ὑποβάλλεται, καὶ ἀλλαχοῦ πολλάκις περὶ αὐτῆς καταβάλλεται λόγον· οὐ μὴν ἀλλὰ γὰρ καὶ πολλῶν προβλημάτων τε καὶ θεωρημάτων (οἷς θεολογία κρατύνεται καὶ ἃ ὅσων τὸν βίον καὶ καθαρὸν ποιεῖ) ἱκανὴν ἔστιν ἐν αὐτοῖς τοῖς φιλοπόνως αὐτὰ μετιοῦσι καρπώσασθαι τὴν ὠφέλειαν.

Καὶ τὸ εἶδος αὐτῷ τοῦ λόγου εἰς τὸ λευκὸν τε καὶ ἔντονον, ἥπερ οἱ ἄλλοι, διατυπύεται ⁷¹, καὶ οὐδὲν παρέχει ὅ ἂν τις διερευνήσῃ ⁷² μωμῆσασθαι, πλην ὡς ⁷³ ἐσθ' ὅπη τὴν Ἀττικὴν τῆς ἄλλης φωνῆς οὐ προκρίνει.

P.L.VI.

Τοῦ αὐτοῦ πρὸς Γεώργιον ἐπαρχον Ἐπιστολή· καὶ λόγοι β', ἐν οἷς θεολογικὰ καὶ ἠθικὰ κεφάλαια σ', καὶ Ἐπιστολαὶ ε'.

Ἐπὶ ἀνεγνώσθη ⁷⁴ τοῦ αὐτοῦ ἀγίου ἀνδρὸς πρὸς Γεώργιον ἐπαρχον Ἐπιστολή, πολλῆς ὠφελείας καὶ κατανύξεως γέμουσα· καὶ τὸ τῆς φράσεως αὐτῆς εἰς τὸ σαφές τε καὶ ἠθικὸν ἀνεπτυγμένον πρὸς τὰ ὧν κε-

A præfecum. Iterum Thalassio præfecto et presbytero, et duæ ad Joannem episcopum. Rursum Joanni cubiculario, de eo, qui secundum Deum est dolore; et Constantino Illustri ac sacellario duæ. Abbati quoque Polychronio tres, et ad Julianum Alexandrinum, ab Acephalorum hæresi conversum, epistola una, alteraque Georgii (42) Africæ præfecti nomine ad monachas excommunicatas Alexandrie. In his omnibus viginti septem epistolis, cum alia ejusdem dicendi forma et pietas potissimum enitet, tum obscuritas (euge virum, qui hac in parte saltem epistolæ colat leges atque observet) nusquam temere adhibita fuit. Liquet vero quædam, quæ obscuritatem afferebant (43), partim hic esse re-
jecta, partim castigata.

B

CXCHII.

Ejusdem beati Maximi Liber asceticus, et centuriæ De dilectione.

Legebatur etiam ejusdem sancti Maximi Liber asceticus, per interrogationem responsionemque conformatus. Utilis sane omnibus, tum vero iis maxime, qui pietatis studio deditam ducunt vitam. Eorum enim morum magister est et cultor, quibus cæli civis quis evadat: maximeque charitatis, partim notitiam, partim exercitationem consequendi, variam sane opportunitatem præbet.

Erat in eodem volumine (44) opus quadringentorum capitum, Elpidio cuidam sanctitatis studioso inscriptum, cui titulum ipsemet **158a** scriptor indidit *De charitate*, idecirco fortasse, quod inde exordium sumpserit, et alibi frequenter de eadem disserat. Quanquam et e multis ibidem problematis ac theorematis (quibus cum theologia firmatur, tum sanctior ac purior hominis vita redditur) copiosum sane colligere fructum queant ii qui hæc diligenter perlegant.

Dictionis genus candidum præ cæteris atque tornatum hic instituitur: nec quidquam ibi affert, quod reprehendendi causa quispiam excutere possit. Tantum alicubi voces Atticas cæteris non anteponit.

CXCV.

Ejusdem beati Maximi Epistola ad Georgium eparchum.—Theologicorum Moraliumque capitum centuriæ, sive libri II, Epistolæ v.

Lecta præterea est ejusdem sancti viri Epistola ad Georgium eparchum, perutilis, sane et compositionis plena. Dictio vero ejus in perspicuitatem et lenitatem excurrens, minime spuriam sese retinere

VARIE LECTIONES.

⁶⁷ ante Ἀνεγνώσθη cum A omisi Ἐπὶ. ⁶⁸ αὐτοῦ om. A. ⁶⁹ ἀπόκρ. καὶ χρήσ. ζ. ⁷⁰ καὶ om. A. ⁷¹ διατυπύονται — πρὸς τοὺς A. ⁷² διερευνήσῃ ζ. ⁷³ ὡς add. A. ⁷⁴ Ἐπὶ ἀνεγνώσθη om. A.

NOTÆ.

(42) Idem alicubi Gregorius appellatus legitur.

(43) In cæteris beati Maximi scriptis.

(44) Græce olim et Latine in Germania editum.

cum quadringentis illis capitibus quasi cognationem satis declarat.

In eo ipso volumine lectus (45) liber centum constans capitibus, et alter item totidem capitibus absolutus, in quibus non solum divinarum rerum scientia elucet, sed moribus quoque exornandis apta doctrina excellit. Quorum quidem nulla in re cum quadringentis illis capitibus similis genius adulteraretur, si non suppositæ plerisque allegoriæ, affinitia hæc ei scripto quodammodo efficerent, quod diligentem illam dubiorum ac solutionum e sacra Scriptura explanationem persequitur, Thalassio presbytero ac præfecto dedicatum. Quanquam horum etiam librorum cum illis capitibus cognatio, per affinitatem cum hoc scripto [confirmata], eum esse fetum.

In eodem simul volumine legebantur variae ejusdem *Epistolæ*: quarum prima ad Petrum Illustrem. Ejus titulus: *Oratio brevis de mysterio Christi Domini, et adversus Severi dogmata*. Capita hæc (46). De numero et natura magis petita tractatio. De differentia et qualitate accuratius, deque horum orthodoxa professione. Pro blasphemia habendum, si quis ita simpliciter dicat Christum unam esse naturam. De composita natura, ejusque ratione: et impie a quibusdam dici, Christum unam esse compositam naturam. Qui dixerit Christum Deum et hominem post unionem, is simul cum ipsis nominibus confitetur naturas necessario post unionem esse; recte, ut apparet, et consequenter iis quæ dixit, credere volens. 158^b De voce in duabus. Recta confessio unius naturæ Verbi ex Patrum sententia, et rejectio unius compositæ naturæ. De hypostasi composita magis naturalis disputatio. Demonstratio item: Non in eadem incidere absurda, qui Christum esse unam compositam hypostasim confitentur, cum iis qui ipsum esse asserunt unam compositam naturam. Per solam assumptionem factam esse illam secundum carnem unionem [Verbi] tanquam præ-existentis et voluntate unionem (47) cum carne operantis. Hæc ad Petrum Illustrem.

Altera deinde ad Cosmam diaconum Alexandrinum scribitur, De communi et proprio, sive de essentia et subsistentia. Hujus caput primum e natura præcipua petita probatio est: Nihil videlicet eorum quæ sunt, idem etiam secundum essentiam et subsistentiam cum altero esse, propterea quod idem nequaquam sit essentia atque subsistentia, adeo ut quæ essentia eadem sunt, subsistentia [saltem]

A φάλαια τὴν συγγένειαν ἀνέθευτον δείκνυσιν ὅτι διασώζει.

Ἐν δὲ τῷ αὐτῷ τεύχει συνανηγνώσθη λόγος κεφαλαίους ῥ' διελιγμένους, καὶ ἕτερος ὁμοίως τοῖς ἴσοις ἀπρητισμένος, ἐν οἷς θεολογία τε διαλάμπει καὶ ἡθῶν διακόσμησις διαπρέπει. Καὶ οὐκ ἂν ἐν οὐδενὶ τὸ ὁμοφυὲς αὐτοῖς πρὸς τὰ ὕ κεφάλαια ἐνοθεύετο, εἰ μὴ τὸ ἀλληγορικὸν ἐν πολλοῖς ὑποβαλλόμενον καὶ ὁμόφυλὰ πῶς αὐτὰ παραστήσαν ῥ' τῇ συντάξει, [508 R.] ἥτις Γραφικῶν ῥ' ἀπορημάτων καὶ λύσεων ἐκθεσιν σπουδάζει καὶ θαλασσῶ ἐστὶ πρεσβυτέρῳ καὶ ἡγουμένῳ προσεφωνημένη, τὸ πρὸς ταῦτα ῥ' συγγενὲς διὰ τῆς πρὸς ἐκείνην οἰκειώσεως ὑποβολιματὸν ῥ' εἶναι λογιζομένους ἀναρρίπτει.

omnes repellat causas [suspiciandi] suppositum

B Ἐν ταυτῷ δὲ συνανηγνώσθησαν τοῦ αὐτοῦ Ἐπιστολαὶ διάφοροι. Ὡν πρώτη μὲν πρὸς Πέτρον Ὡλουστριν, ἥς ἐπιγραφὴ ῥ' μὲν, *Περὶ τοῦ κατὰ Χριστὸν μυστηρίου λόγος ἐπίτομος καὶ κατὰ* [262 H.] τῶν *Σεδήλων δογματῶν*, κεφάλαια δὲ τὰδε. Περὶ ἀριθμοῦ φυσικωτέρα διὰληψις, περὶ διαφορᾶς καὶ ποιότητος ἀκριβέστερον καὶ τῆς αὐτῶν εὐσεβοῦς ὁμολογίας· ὅτι βλάσφημον τὸ λέγειν οὕτως ἀπλῶς τὸν Χριστὸν μίαν φύσιν· περὶ συνθέτου φύσεως καὶ τοῦ κατ' αὐτὴν λόγου, καὶ ὡς ἀσεβοῦσιν οἱ λέγοντες τὸν Χριστὸν μίαν σύνθετον ῥ' φύσιν· ὅτι ὁ λέγων τὸν Χριστὸν Θεὸν καὶ ἀνθρώπον μετὰ τὴν ἔνωσιν συνομολογεῖ τοῖς ὀνόμασι τὰς φύσεις ἐξ ἀνάγκης μετὰ τὴν ἔνωσιν, ὁρθῶς δηλονότι καὶ ἀκολουθῶς οἷς λέγει πιστεύειν ἡρημένους· περὶ τῆς ἐν δύο φωνῆς ῥ' περὶ τῆς μιᾶς τοῦ λόγου φύσεως εὐσεβῆς· ῥ' ὁμολογία κατὰ τοὺς Πατέρας, καὶ ἀθέτησις τῆς μιᾶς συνθέτου φύσεως· πῶς ὑποστάσεις συνθέτου φυσικωτέρα διὰληψις, καὶ ἀπόδειξις ὡς οὐχὶ τοῖς αὐτοῖς ἀτόποις περιτίπτουσιν οἱ μίαν σύνθετον ὑπόστασιν ὁμολογούντες τὸν Χριστὸν τοῖς μίαν αὐτὴν σύνθετον λέγουσι φύσιν· ῥ' κεφάλαιον ῥ' ὅτι κατὰ πρόσληψιν μόνην ῥ' ἡ πρὸς τὴν σάρκα γέγονεν ἔνωσις, ὡς προόντος, καὶ θελήματι τῆς πρὸς ῥ' σάρκα διαπραξαμένου ἔνωσιν ῥ'. Ἄλλ' ἡ μὲν πρὸς Πέτρον Ὡλουστριν.

Ἐτέρα δὲ πρὸς Κοσμάν διάκονον Ἀλεξανδρείας περὶ κοινοῦ καὶ ἰδίου, τουτέστιν οὐσίας καὶ ὑποστάσεως. Ἡς κεφάλαιον ῥ' κατασκευὴ φυσικωτέρα ὡς οὐδὲν τῶν ὑπὸν ἑτέρῳ τινὶ ταυτὸν εἶναι κατ' οὐσίαν καὶ ὑπόστασιν, διὰ τὸ μὴ ταυτὸν εἶναι οὐσίαν καὶ ὑπόστασιν, ἀλλὰ τὰ μὲν κατ' οὐσίαν ταυτὰ ταῖς ὑποστάσεσιν ἕτερα, ἃ δὲ ταυτὰ καθ' ῥ' ὑπόστασιν, κατ' οὐσίαν καὶ φύσιν διάφορα. Δεύτερον ὅτι ὁ Χριστὸς

VARIE LECTIONES.

ῥ' παραστήσας A : παραστήσας ἦν C. ῥ' συγγραφικῶν A. ῥ' προσπ. καὶ τὸ πρὸς ταῦτα δὲ C. ῥ' ὑπερβολιματὸν C. ῥ' ἥς ἡ ἐπιγραφὴ C. ῥ' σύνθετον μίαν C. ῥ' φωνῆς καὶ περὶ A. ῥ' εὐσεβῶς A. ῥ' ῥ' κεφάλαιον add. A. ῥ' μόνην μόνην erat p. 157 b 1. ῥ' πρὸς τὴν A : κατὰ C. ῥ' ἔνωσις Schottius : libri κένωσιν ῥ' κεφάλαιον] adde α'. ῥ' καθ' A : κατὰ τὴν C.

NOTÆ.

(45) Hujus argumenti centur. septem in biblioth. Vatic. exstare affirmat card. Baronius, tom. VIII *Annal.* ut et Augustani in Sud.

(46) Supra quoque 292 ad Joannem philosophum

prescripta.

(47) Ἐνωσιν emendo ex epistola ad Petrum illustrem supr.

ταῖς μὲν κατ' οὐσίαν τῶν οὐσιῶν μερῶν πρὸς τὰ ἄλλα κοινότησιν ἐνούμενος, τὴν πρὸς ἅλλα τῶν μερῶν σωζομένην εἶχε διαφορὰν, ταῖς δὲ τῶν μερῶν ἰδιότησι τὸ καθ' ὑπόστασιν διεδείκνυ ὡς ὅλον κοινὸν ἀμφοτέρων. Γ' ὅτι τὰ μὲν καθ' ὑπόστασιν κοινὰ τῶν μερῶν τὸ ὅλον, ἔγουν τὸν Χριστὸν, ἠφόριζον⁸⁹ τῶν ἄκρων, τὰ δὲ κατ' οὐσίαν πρὸς τὰ ἄλλα κοινὰ τῶν μερῶν ὡς ὅλον συνῆπτε τοῖς ἄκροις οὐσιωδῶς τὸν Χριστόν. Δ' ὅτι Θεὸς ὑπάρχων τέλειος ὁ Χριστὸς καὶ ἄνθρωπος τέλειος ὁ αὐτὸς, εἶχε τὸ κοινὸν αὐτῶν καὶ τὸ ἴδιον οἷς πρὸς ἑαυτὸν ἐποιεῖτο τὴν τῶν ἄκρων ἔνωσιν καὶ διάκρισιν, τῇ μὲν πρὸς ἑαυτὸν ἐνώσει τῶν ἄκρων ἐν ἑαυτῷ σωζομένης τὰς ἐξ ὧν συνετέθη φύσεις πιστούμενος, τῇ δὲ πρὸς ἑαυτὸν διακρίσει τῶν ἄκρων τὸ μοναδικὸν τῆς οὐσίας παριστάς ὑποστάσεως. Ε' περὶ διαφορᾶς διδληφῆς σύντομος, δι' ἧς δείκνυται τὸ κατ' οὐσίαν ποσὸν τῶν ἡνωμένων σωζόμενον. Ζ' κατασκευὴ πλατυτέρα καὶ φυσικωτέρα περὶ διαφορᾶς καὶ⁹⁰ ποσότητος καὶ τοῦ δηλοῦντος αὐτὰς⁹¹ ἀριθμοῦ. [509 R.] Ζ' ὅτι ὁ μὴ ταυτὸν εἶδὼς φύσιν καὶ ὑπόστασιν εὐσεβῶς ἐπὶ Χριστῷ δογματίζει τὴν ἔνωσιν καὶ τὴν διαφορὰν, ὧν τὸ μὲν ὁράται κατὰ τὴν ὑπόστασιν, τὸ δὲ κατὰ τὴν φύσιν. Η' ὅτι Σεβήρος ταυτὸν εἶναι βιαζόμενος φύσιν καὶ ὑπόστασιν συγχεῖ τὴν ἔνωσιν καὶ ποιεῖ⁹² διαίρεσιν τὴν διαφορὰν· καθ' ἣν δείκνυται καὶ τὸν τῆς⁹³ Τριάδος εἰς τετράδα διασκεδάζων λόγον, καὶ τὸ τῆς μιᾶς θεότητος κατατέμνων εἰς δύο ἀ μυστήριον, καὶ πάσης τὸν Χριστὸν ὑπερорρίζων οὐσιωδῶς⁹⁴ ὑπάρξεως. [265 R.] Θ' ἐκθεσις σύντομος μετὰ τῆς ὁρθῆς συνηγορίας τῆς ἀληθοῦς τῶν Πατέρων ὁμολογίας. Ἀλλ' ἐν τούτοις μὲν καὶ αὕτη. Καὶ δῆλον καὶ ἐξ αὐτῶν τῶν κεφαλαίων τὸ εἰς εὐσέβειαν χρησίμους. Καὶ ἡ φράσις δὲ ὡς ἐν τοιαύτῃ τὸ σαφὲς διώκει καὶ οὐκ ἄκομψον.

in duo secare, et ab omni simul substantiali subsistentia Christum extorrem facere. Nonum : Brevis est expositio, cum recta defensione veræ sanctorum Patrum confessionis. In his ergo illa versatur epistola, ut ex ipsis mox capitulis pateat ejus ad pietatis studium promovendum utilitas. Dictio porro, ut in re tali, perspicuitatem sectatur, neque est inelegans.

Ἐτι δὲ πρὸς Πύρρον, ἐπὶ πρεσβυτέρου⁹⁵ βαθμὸν ἔχοντα καὶ οὐκ τῆς ἀρχιερατικῆς ἐπιθάντα καθέδρας. Θειάζει δ' ἐν αὐτῇ τὸν Πύρρον, καὶ εὐσεβῇ γινώσιν αὐτῷ καὶ οσιότητι ἐπιμαρτύρεται. Ἀλλὰ καὶ περὶ τινῶν, ὡς ἔοικεν, ἀξιώσαντος αὐτῷ γραφῆναι ὁ σοφὸς Μάξιμος οὐ μόνον παραιτεῖται, ἰσχυρόφωνον ἑαυτὸν καὶ βραδύλογον ἀποκαλῶν, ἀλλ' ἀνταξιοῖ αὐτὸν⁹⁶ γράμματα· μάλλον διδάξαι, τίς ἡ ἐνέργεια, καὶ ὁσαυτῶς, καὶ τί παρὰ ταύτην ἐστὶ τὸ ἐνέργημα, καὶ τί τούτων διενήνοχεν ἡ πρᾶξις καὶ τὸ ἔργον, καὶ πῶς ἐστὶ λέγειν ἢ ἐννοεῖν τὴν μίαν ἐνέργειαν. Ἀλλ' ἐν τούτοις μὲν καὶ ἡ πρὸς Πύρρον.

Γράφει δὲ καὶ πρὸς Θωμᾶν τινα, αἰτησάμενον ῥητῶν τινῶν ἀπορουμένων ἐπιλύσεις. Τὰ δὲ ῥητὰ τοῦ

A distinguantur; et [contra] quæ subsistentia eadem, essentia sint atque natura diversa. Secundum capitula ista exponit : Christus rationibus quidem communibus secundum essentiam propriarum partium cum extremis unitus, salvam in reliquis partium distinctionem retinebat; at vero proprietatibus harum partium veluti totum quoddam ambarum commune, hypostasim exhibebat. Tertium : Quæ secundum hypostasim communes erant rationes partium, totum ipsum, id est Christum, distinguebant ab extremis : quæ vero secundum essentiam erant communia partium ad extrema, Christum veluti totum essentialiter cum extremis jungebant. Quartum : Cum Christus Deus perfectus esset, idemque homo perfectus, [simul et] quod commune his erat habebat, et quod proprium; quibus et extremorum ad seipsum unionem efficiebat, ac discretionem. Per unionem quidem extremorum, secum salvas in seipso naturas, ex quibus compositus est, testatum faciens, sed discretionem extremorum a se, propriæ hypostaseos exhibens unitatem. Quintum : Brevis de differentia disputatio, qua ostenditur essentialium unitorum quantitatem salvam retineri. Sextum : Fusior magisque philosophica tractatio de differentia (et) quantitate, ac de numero, quæ harum index est. Septimum : Qui scit non esse idem naturam et hypostasim, is pie in Christo tradit unionem ac differentiam ex quibus illa quidem spectatur secundum hypostasim, hæc vero secundum naturam. Octavum : Severus dum per vim idem esse cogit naturam atque hypostasim, et unionem confundit, et divisionem facit 159a ex differentia : unde convincitur, et Trinitatis rationem in quaternitatem diffundere, et unius mysterium Divinitatis in duo secare, et ab omni simul substantiali subsistentia Christum extorrem facere. Nonum : Brevis scribit præterea Pyrrho, dignitate tum temporis presbytero, et cathedram summam nondum adeptus. Qua in epistola divinum eum prædicat, et orthodoxam fidem ipsi ac sanctimoniam suo testimonio tribuit. Qui et de quibusdam, ut apparet, scribere Maximum cum rogasset, sapiens hic vir non solum tergiversatur, balbum (48) se et infantem appellans : verum contra obtestatur, ut per litteras se potius doceat : Quid operatio, et quotuplex ? et quid præter hanc sit effectus ? quidque ab his differant actio et opus ? et quam possit ratione dici sentire, unam esse in Christo operationem ? Atque hæc quidem in epistola ad Pyrrhum.

Ad Thomam (49) insuper quemdam scribit, qui ambiguum quorundam locorum solutiones postu-

VARIE LECTIONES.

⁸⁹ τὸν Χριστὸν ἠφόριζον A : ἀφώριζον C. ⁹⁰ καὶ ante ποσ. a. d. d. A. ⁹¹ αὐτὰς om. A. ⁹² ποιεῖται : corr. A. ⁹³ τῆς om. A. ⁹⁴ οὐσιωδῶς mg. ⁹⁵ β. πρεσβ. ⁹⁶ αὐτὸν καὶ γρ. A.

NOTE.

(48) Mosis exemplo Exodi iv.

(49) Constantinopolitanum forsitan patriarch.

larat. Erant autem quædam Gregorii Theologi, et divini Dionysii assertiones. Ex illius quidem oratione de Filio (50), illa « Propterea unitas a principio mota, » et quæ sequuntur ; et : « Unitate quidem ob divitias mota : » quod est ex oratione ipsius altera (51) De pace. Altera hæc : « Uni vero capiti, » et reliqua. Tertia, ex ea ipsa oratione, illa : « Ille enim qui nunc a te contemnitur (52), » et quæ sequuntur. Quarta : « Ut Verbum enim neque obediens erat, neque inobediens (53), » et cætera. Divini vero Dionysii illud explicat : Quomodo dicis, Jesus, qui est supra omnia, cum omnibus est hominibus substantialiter coordinatus (54), » et reliqua : et alia item varia loca. Quæ quidem epistola illa ad Thomam prima continentur : nam in altera veluti repetitionem quamdam ex opere theologico nonnullorum in eo jam antea expositorum instituit : atque illud insuper eodem modo interpretatur : « Per medium mens carni consuescens, donec quod fortius est victoriam reportarit. » Sed hæc ibi.

CXC.

Ejusdem sancti Maximi Epistola ad Marianum, et Dialogus cum Pyrrho. De duabus in Christo voluntatibus et operationibus.

Lecta est ejusdem sancti Maximi Epistola, quæ 159^b Mariano presbytero inscribitur. Hic de naturali voluntate, sive appetitione agit, et de consilio seu deliberatione. Item de præelectione, et de quibusnam consultemus. De sententia præterea, et potestate libera, et opinione. Adhæc de prudentia, hoc est, providentia : et quomodo non per omnia post resurrectionem una erit ac mutua voluntas sanctorum atque Dei, nec una res quam velint omnes, ut quidam asserunt : quibus undecimum accedit caput : Non posse unam Christo attribui voluntatem, sive naturalem dixeris, sive electivam, ut quibusdam visum est. Hæc illa epistola, quæ non ad rectam modo religionem multum affert momenti, sed etiam ad alias multas pulchrasque contemplationes utilis est.

Lectus quoque in eodem ipso volumine *Dialogus de duplici in Christo et voluntate et operatione* (55). Personæ autem inducuntur Pyrrhus et Maximus : quorum hic quidem orthodoxam tuetur sententiam ; ille vero, etsi hæreticorum propugnat opinionem, tamen quasi consentiens cum orthodoxis, entymemata ac dogmata pro recta sententia affert : fassus ingenue se initio non recte sensisse. Ipsa porro oratio Romæ (56) eum indicat ad hanc descendisse disputationem : posteaquam nimirum ipse [Pyrrhus]

Θεολόγου τέ ἐστι Γρηγορίου καὶ τοῦ θεοῦ Διονυσίου, ἐκ μὲν τοῦ περὶ Γιού εἰς τὸ, « Διὰ τοῦτο μονὰς ἀπ' ἀρχῆς κινήθησα, » καὶ ἐξῆς, καὶ, « μονάδος μὲν κινή-
θεῖσης διὰ τὸ πλοῦσιον, » ὅπερ ἐστὶν ἐκ τοῦ δευτέ-
ρου Εἰρηνικοῦ· β' εἰς τὸ, « ἐνὶ δὲ κεφαλῇ, » καὶ
ἐξῆς· τρίτον ἐκ τοῦ αὐτοῦ λόγου εἰς τὸ, « Οὗτος γὰρ
ὁ νῦν σοι καταφρονούμενος, » καὶ ἐξῆς· τέταρτον
εἰς τὸ **, « Ὡς μὲν γὰρ λόγος οὕτε ὑπήκοος ἦν οὕτε
ἀνήκοος, » καὶ ἐξῆς. Τοῦ δὲ γε θεσπισίου Διονυσίου
εἰς τὸ, « Πῶς φης, Ἰησοῦς ὁ πάντων ἐπέκεινα πᾶσιν
ἐστὶν ἀνθρώποις οὐσιωδῶς συντεταγμένος ; » καὶ
ἐξῆς, καὶ εἰς ἕτερα διάφορα. Καὶ ταῦτα μὲν ἐν τῇ
πρὸς Θωμᾶν πρώτῃ ἐπιστολῇ· ἐν δὲ τῇ δευτέρᾳ οἷον
ἐπανάληψιν ἐνίων ῥητῶν τῶν προσαφηγηθέντων
ἐκ τῆς θεολογικῆς συντάξεως ποιεῖται, καὶ πρὸς γε
τὸ, « Διὰ μέσου νοδὸς ὁμιλήσας σαρκὶ ἕως τοῦ κρεί-
ττονος ἐκνικήσαντος, » ὁμοίως ἐρμηνεύει. Ἀλλὰ ταῦτα
μὲν ἐν τούτοις.

PL'E.

Τοῦ αὐτοῦ Ἐπιστολὴ πρὸς Μαριανόν· καὶ Διάλο-
γος περὶ τῶν δύο θελημάτων, καὶ τῶν δύο ἐπὶ
Χριστοῦ ἐνεργειῶν.

Ἀνεγνώσθη τοῦ αὐτοῦ ἁγίου ἀνδρὸς Ἐπιστολὴ **
(Μαριανῷ πρεσβυτέρῳ προσπεφώνηται), ἐν ᾗ περίτε
φυσικοῦ θελήματος ἦτοι θελήσεως διέξεισι καὶ βου-
λήσεως καὶ βουλῆς ἦτοι βουλευσεως, περὶ τε προαι-
ρέσεως, καὶ περὶ τίνων βουλευόμεθα, καὶ περὶ γνώ-
μης καὶ ἐξουσίας καὶ δόξης, καὶ περὶ φρονήματος
εἰσὶν φρονήσεως· καὶ ὡς οὐ κατὰ πάντα τρόπον ἐν
ἐστὶ μετὰ τὴν ἀνάστασιν τὸ θέλημα πρὸς ἀλλήλους
τῶν ἁγίων καὶ τοῦ Θεοῦ, κἂν ** [512 R.] ἐν τῷ θελη-
θῇ ἅπασιν, ὡς τινες λέγουσι. Καὶ ἐνδέχεται ἐπὶ
τούτοις κεφάλαιον, ὅτι περ ἐν θέλημα οὐ δύναται
ἐπὶ Χριστῷ λέγεσθαι, εἴτε φυσικὸν εἴτε προαιρετικόν
λεγοῦν, ὡς τισιν ἔδοξεν. Αὕτη μὲν ἡ ἐπιστολὴ· οὐ
μόνον δ' εἰς εὐσθείαν πολλὸν τὸ χρεῖν δέας παρέχεται,
ἀλλὰ καὶ εἰς ἄλλας πολλὰς καὶ καλὰς θεωρίας.

Ἀνεγνώσθη δ' ἐν τῷ αὐτῷ ταύτῃ Διάλογος περὶ
τῶν δύο θελημάτων καὶ τῶν δύο ἐπὶ Χριστοῦ
ἐνεργειῶν. Τὰ πρόσωπα δὲ ** τοῦ διαλόγου Πύρ-
ρος; [264 H.] καὶ Μάξιμος, ὧν ὁ μὲν τῆς ὀρθοδοξοῦσης
προίσταται γνώμης, Πύρρος δὲ τοῦ αἰρετίζοντος ἀν-
τι-
εχόμενος φρονήματος, ὅμως, ὥσπερ συνεχόμενός τε
καὶ συναυνοῦμένος τοῖς ὀρθοδοξοῦσιν ἐνθυμήμασί τε
καὶ δόγμασι ¹, τίθεται τῇ εὐσθείᾳ, ἀνομολογῶν ἑαυ-
τὸν οὐκ ὀρθῶς πεφρονήκεναι τὰ πρότερον. Ἐν δὲ
τῇ Τρίτῃ αὐτὸν ὁ λόγος δεικνυσὶν ἀφικέσθαι πρὸς

VARIAE LECTIONES.

** εἰς τὸ add. A. * ἐπιστολὴ ἦτις Μαρ. ζ. ** κἂν A : καὶ ζ. ** τὰ πρόσωπα δὲ A : καὶ τὰ πρό-
σωπα ζ. ¹ ἐνθυμήματα — δόγματα ζ.

NOTÆ.

(50) Et quidem prima (quæ est in Billii edit. 35) ipso mox init.

(51) Decima tertia numero, apud Billium in ipso med.

(52) Prima de Filio sub fin.

(55) Leguntur hæc orat. altera de Filio pliquanto

post princip.

(54) Initium hoc est epist. 4 B. Dionys. ad Caium.

(55) Græco Latinum editid eard. Baron. tom. VIII, interpr. Franc. Turriano.

(56) Imo in Africa, ut docet Baron. tom. VIII, ad ann. Chr. 645.

τὴν διάλεξιν, μεθ' οὗ ἦν * αὐτὸς ἐαυτῷ φυγὴν ἐπι-
βάλων τοῦ * Κωνσταντινουπόλεως ἐξέπεσε θρόνου.
Ὁ μέντοι διάλογος εἰς τὸ ταπεινότερόν ἐστι δι-
εσκευασμένος, εἴτε τὸ αὐτοσχέδιον τῶν διειλεγμένων
διακύβειν ἀκέραιον βουλομένου τοῦ συγγραφέως,
εἴτε καὶ ἑτερόν τι διοικονομοῦντος· δι' ἃπερ οὐδ' οἱ
διαλεκτικῆς * αὐτῷ νόμοι εὐμανῶς θέλουσιν ἔχειν.
Πλὴν καὶ οὕτω χρεῖσθες τοῖς εὐσεβέσι τὸ ἀγώνισμα *.

Ριζ'.

Τοῦ ἐν ἁγίοις Ἐφραίμου Λόγοι μδ'.

Ἀνεγνώσθησαν τοῦ ἐν ἁγίοις Ἐφραίμ Λόγοι Θ
καὶ Μ'. ὣν ὁ μὲν Α' ἐαυτὸν τε ποιεῖ ἀπολοφυρόμενον
οἷς ἰδίω, καὶ τόπον * ἐπέχει προλόγου τῶν ἐφεξῆς
παραίνεσεων. Ὁ δὲ Β' τοῖς ἐν κοινῷ ἀδελφοῖς
παραίνεσιν ἐστὶν εἰσηγούμενος. Προτρέπεται πρὸς
εὐσεβείαν ὁ Γ'. Ὁ δὲ Δ' τοῖς τῶν μοναχῶν εἰσαγο-
μένους στοιχείοις, καὶ ὁ Ε' καὶ ὁ Ζ' καὶ ὁ Η' καὶ ὁ Θ'.
Ἐπίκεινται * δὲ πως ὁ Ι' καὶ ὁ ΙΑ' * καὶ ὁ ΙΒ'.
Εἰσαγωγικὸς ¹⁰ δ' ὁμοίως καὶ ὁ ΙΓ' καὶ ὁ ΙΔ', ὁ
καὶ ΙΕ' καὶ ΙΖ' καὶ ΙΗ' καὶ ΙΘ' ¹¹ ἕως τοῦ ΚΓ'.
Εἴτα ὁ ἐξῆς κοινὴν παραίνεσιν ἀπογράφει. Ὁ δὲ ΚΕ',
ὅτι μὴ δεῖ τόπους ἀμείβειν, τὴν παραίνεσιν ποιεῖται.
Ὁ δὲ ΚΗ', ὅτι μὴ δεῖ τὸν ἀποστάνα τοῦ κοινωδίου
ὑποστρέφοντα καὶ μεταβαλλόμενον ἀπωθεῖσθαι. Ὁ
δὲ ΚΘ' ἐξ ἱστορίας γεγεννημένης οἷον ἐστὶ κακὸν παρ-
ίστηναι ἢ παρακοή, καὶ ὅτι ¹² δεῖ τὸν Χριστιανὸν
μακρόθυμον καὶ μνησικαχίας κρείττω εἶναι. Ὁ Α'
περὶ παθῶν, ὅτι δεῖ φεύγειν αὐτά. Ὁ ΑΑ' ὡς ¹³ δεῖ
τοὺς ὀλιγορούντας παρακαλεῖ. Ὁ ΑΒ' ἐν ἡ ἀντι-
λογία τῇ σωροσύνη καὶ ἀγνείᾳ τὸ κράτος καὶ τὴν
ισχὺν βεβαιῶ. Καὶ ὁ ΑΓ' περὶ ἀγνείας παραινέει.
Ὁ ΑΔ' ¹⁴ τὴν ἡσυχίαν προξενεῖ τοῖς θέλουσι ¹⁵ συν-
εἶναι. Καὶ ὁ ΑΕ' περὶ τοῦ μὴ ῥέμβεσθαι διαλαμβάνει
τοῖς ὀφθαλμοῖς· καὶ ὡς δι' ἐρωτήσεως διδασκαλία,
εἰ δι' ἀποχῆς βρωμάτων ὁ τῆς πορείας καταργεῖται
λογισμὸς, καὶ τίνι ἄλλῳ. Ὁ δὲ ΑΖ' περὶ πρᾶυ-
παθείας. Ὁ δὲ ΑΖ' πρὸς ἀνυποτάκτους ἐστὶν, οὗς
καὶ καταστέλλει, μὴ πρὸς τὸ ἔσχατον τῆς ἀπωλείας
ἐκτραχηλισθέντας, τῷ ἐκ Θεοῦ φόβῳ καὶ τῷ τοῦ μέλ-
λοντος δικαιοηριού κρίματι. [545 R.] Ὁ δὲ ΑΗ'
τὴν καλὴν εὐλάβειαν ἐκδιδάσκει. Ὁ δὲ ΑΘ' πρὸς τοὺς
ἐξ οἰκείας ἐκπίπτοντας ἀμείλει καὶ προφασίζομέ-
νους προφάσεις ἐν ἀμαρτίαις. Ὁ δὲ Μ' πρὸς ἀδελ-
φόν ἐστιν ἐκτεσνῶν, καὶ περὶ μετανοίας. Ὁ δὲ ΜΑ',
ὡς οὐ δεῖ ὁμνῶν οὐδὲ δυσφημεῖν, παραινέει. Ὁ Δ

A exsilio sibi indicto Constantinopolitana sede excedit.
Verumtamen dialogus hic humilior est conscriptus
stylo, sive quod sinceritatem sermonis ex tempore
habiti servare auctor studuit, sive quid aliud insti-
tuit, cum ne dialecticæ quidem leges satis serva-
rit. Quanquam etiam ita utilis sit piis hominibus
hæc disputatio.

CXCXVI.

Ephraim Homiliæ XLIX.

Legimus sancti Ephraim (57) Sermones undequin-
quaginta. Quorum primus (58) deplorantem ipsum
inducit quæ admiserat in vita, et sequentium
deinceps admonitionum prologi vicem præbet. II.
B Fratribus in cœnobio degentibus adhortatio est. III.
Ad pietatem invitat. IV. Eos (58) qui ad monachos
primum adducuntur, informat: ut etiam V, VI,
VII, et VIII, quibus et X, quodammodo consentit
atque XI (59). XII, similiter introductorius est,
et XIII, XIV, XV, XVI, XVII, XVIII, XIX, usque
ad XXIII (60). Nam qui deinceps sequitur, com-
munem continet admonitionem. 160: At XXV
non oportere (61) locum mutare hortatur. XXVIII.
[Num. 65.] Non oportere (62) docet cœnobii deser-
torem redeuntem ac pœnitentem repudiare. XXIX
[Num. 61.] Ex historia gesta refert, quam sit per-
niciosus præsentibus non obedire: oportere
[Num. 68] quoque Christianum iram differre, et
injuriarum oblivisci. XXX. De perturbationi-
bus (65) animi fugiendis. XXXI. [Num. 71.] Ab-
jecto animo qui sint, esse consolatione erigendos.
XXXII. Per contradictionem (64) [qua diabolo
quemdam repugnantem inducit] temperantiæ et
castitati robur viresque addit. XXXIII. [Num. 51.]
De castitate præcepta dat. XXXIV. Quietem atque
silentium iis commendat, qui degere una volunt.
XXXV. Non esse oculis vagandum docet. Quædam
etiam quasi ad interrogationem factam institutio. An
ciborum abstinencia fornicationis frangatur cogita-
tio, et qua re alia. XXXVI. [Num. 74.] De mansue-
tutine. XXXVII. [Num. 75.] Habitus sermo est ad
inobsequentes: quos etiam (si non ad extremum
interius præcipitarint) cum Dei metu, tum jussio
D judicio futuro compescit. XXXVIII. [Num. 76.] Re-

VARIÆ LECTIONES.

* οὗ ἦν] malim ἦν. * τοῦ Α: ὅτε τοῦ Γ. * διειλεγμένων Γ. * διαλεκτικοὶ Γ. * ἀγώνισμα] aptius for-
tasse ἀνάγνωσμα. * τύπον Α. * ἐπίκεινται. Α. * ὁ ante ΙΑ' et καὶ post ΙΑ' om. Α. ¹⁰ εἰσαγωγικὸς δ' ὁμοίως
Α: ὁμοίως εἰσαγωγικὸς Γ. ¹¹ ante ΙΗ' et ΙΘ' cum Α omisi δ. idem infr. om. τοῦ. ¹² καὶ ὅτι] ὁ δὲ καὶ
ὡς Α. ¹³ ὡς Α: ὅτι Γ. ¹⁴ ΑΔ'—ΑΕ'] δ'—ε' καὶ λ' καὶ λ' Α. idem ζ' καὶ λ' et θ' καὶ λ' et α' καὶ μ', ζ' καὶ
μ', ζ' καὶ μ'. ¹⁵ θέλουσι Γ. ¹⁶ ὁ δὲ Α: καὶ ὁ ζ.

NOTÆ.

(57) De quo multa Sozomenus lib. III, cap. 15.
(58) Cujus argumenti tres habes in nuper editis
hujus sancti Patris operibus sermones, tom. I. num.
34. Altero item tomo, nura. 1, et III denique, num. 6.
Plerique autem horum 49 sermonum ad illud quin-
quaginta Pareneseon opus spectant, quod pene se-
cundum editorum tomum conficit.
(58*) Tom. II, n. 55.

(59) Videtur ad tom. I, num. 55, tralatus in editis.
(60) Tom. II, n. 57.
(61) In editis tom. II, num. 62.
(62) 26 et 27 præterita sunt.
(65) Num. 70, et eodem argumento alter tom. I,
n. 53.
(64) Antirrhethici nomine exstat in edit. tom. II
num. 58.

etiam pietatem edocet. XXXIX [Num. 77.] Ad eos, qui sua negligentia labuntur, et excusationes deinde excusant in peccatis. XL. [Num. 78.] Ad fratrem lapsum habitus est, et agit de poenitentia. XLI. [Num. 79.] Suadet a juramento ac maledictione abstinendum. XLII. (65) Colligit juste punitum Ilii sacerdotem legis : ad eum qui hac ipsa de re dubitabat. De timore (66) porro Dei XLIII sermone disserit : ut et de dilectione XLIV. XLV. [Num. 82.] Multarum virtutum admonitiones ac doctrinam ad Eulogium, qui hæc postularat, explicat. XLVI. Ad negligentem et ignavum monachum habitus, argumentis pulchris ac variis a reditu ad [secularem] vitam revocare illum studens. XLVII. [Num. 84.] Reprehensio est pravorum morum. XLVIII. [Num. 85.] Quantum differat solitaria vita a seculari, ob oculos ponit. XLIX. Secundum (66*) Christi adventum describit, et ad poenitentiam homines hortatur.

In his admonitoriis sancti viri sermonibus, jure quis admiretur, quam alte penetret persuadendi vis, quantumque ab his fluat jucunditatis, quam denique affectuum copia referri sint. Oratio tamen ejus, ac figura nihil mirum, si ad consuetum hominibus usum, et inelaboratum dicendi genus vergant. Non enim in auctorem sensuum, sed in horum interpretem ea conferenda culpa. 160b Qui namque Syriacæ sunt linguæ bene periti, verbis adeo ac tropis excellere norunt, ut ambiguum sit, ab hisne an a sensu recondito, tanta ejus dicendi vis atque elegantia proficiscatur. Quamobrem non tam dictionis humilitas admiranda, quam illud suspiciendum, quomodo per tantam verborum vilitatem, tanta salus atque utilitas in legentes velut effundatur.

Eadem est refertus dicendi vi et gratia ejusdem (67) de humilitate sui que despectione sermo, in centum productus capita. Ut nec illa mutuam cum superioribus affinitatem ac similitudinem falso indicat oratio, qua ridere (68) atque extolli negat oportere, sed in mœrore potius degendum esse. Ad eundem modum et illa ad Metebinos (69) monachos ab ipso habita oratio, quæ ut lenitatem ac mansuetudinem docet, ita malitiam fugiendam suadet, ducitque ad longanimitatem, iracundia reprehensive. Sic patientia cælum parari ac beatitudinem ostendit, animi simul abjecti prolata miseriam exponens. Timorem insuper Dei, qui sapientia æternæ auctor est ac principium, inducit, contemptoremque [Dei hominem] poenis damnat. Ad hæc

δὲ ΜΒ' 17 συνίστησιν ὡς δίκαια πέπονθεν ἡλ' 18 ὁ ἐν τῇ νόμῳ ἱερεὺς, πρὸς τὸν περὶ αὐτοῦ τούτου ἐπιδοσάζοντα. Περὶ δὲ φόβου Θεοῦ ὁ ΜΓ', καὶ περὶ ἀγάπης ὁ ΜΔ'. Ὁ δὲ ΜΕ' πρὸς Εὐλόγιον μὲν αἰτήσαντα γράφεται, πλείονων 19 δὲ κατορθωμάτων παραινέσεις καὶ διδασκαλίαν ἀναπτύσσει. Ὁ δὲ ΜΖ' πρὸς 20 [265 H.] ἀκηδιαστὴν ἐστὶ μοναχὸν συντεθειμένος, πολλὰς καὶ καλὰς ὑποθήκαις ἀπάγων αὐτὸν τῆς πρὸς τὸν βίον ἐπανόδου. Ὁ δὲ ΜΖ' καταδρομὴν ποιεῖται τῆς κακοηθείας. Ὁ δὲ ΜΗ', ὅσον διενήνοχεν ὁ μοναδικὸς βίος τῆς ἐν κόσμῳ πολιτείας, ἐπιδεικνύει. Ὁ δὲ ΜΘ' τὴν δευτέραν τοῦ Κυρίου διατυποῖ παρουσίαν, καὶ παρακαλεῖ πρὸς μετάνοιαν τοὺς ἀνθρώπους.

Β Ἐν τούτοις τοῖς παραινετικοῖς λόγοις τοῦ ἁγίου θαυμάσιον ἂν τις ὅσον μὲν ἐμβαθύνεται τὸ πείθον, ὅσον δ' αὐτῶν ἀποστάζει τὸ ἡδύνον 21, καὶ ὅπως εἰς ὅσον βρῆσι τὸ ἥθος. Ἡ δὲ λέξις καὶ τὰ σχήματα οὐ θαυμαστὸν εἰ πρὸς τὸ κοινότερον τῆς ομιλίας καὶ ἡμελημένοι νένευκεν· οὐ γὰρ εἰς τὸν γεννητορὰ τῶν νοημάτων, ἀλλ' εἰς τὸν ταῦτα μεταφρασάμενον ἡ αἰτία διαβαίνει 22, ἐπεὶ οἱ γε τῆς Σύρας φωνῆς τὴν ἀκρίβειαν ἡσυχασμένοι ἐπὶ τοσούτων ταῖς λέξεσι καὶ τοῖς σχήμασιν αὐτὸν ἱσάσιν εὐδοκίμησαι, ὡς ἀμνηρίστον εἶναι πότερον διὰ ταῦτα ἢ διὰ τὸν ἐν αὐτοῖς νοῦν ἢ τοσαύτη χάρις καὶ δύναμις τῶν ἐκείνου προέεισι λόγων. Οὐ θαυμαστὸν οὖν ἢ τῆς φράσεως ταπεινότης· ἀλλ' ἐκεῖνο θαυμαστὸν, ὡς καὶ διὰ χυδαύτητος τοιαύτης ῥημάτων τηλικαύτης σωτηρίας καὶ ὠφέλειαν τοῖς προσέχουσι προχέεται.

Γ Τῆς δ' αὐτῆς ἐστὶν ἡρητημένος καὶ χαριτος καὶ δυναμείας καὶ ὁ περὶ ταπεινοπροσύνης λόγος, κεφαλαίοις ρ' ἀνηλωμένος 23. Ὡσαύτως καὶ 24 ὁ λόγος ὁ περὶ τοῦ ὅτι μὴ χρῆ γελᾶν καὶ μεταωριζέσθαι, ἀλλ' ἐν πένθει μάλλον διατελεῖν, οὐ ψεύδεται τὴν πρὸς τοὺς ἄλλους 25 συγγένειαν. Ὡσαύτως οὐδ' ὁ πρὸς Μετεβίνους μοναχοὺς αὐτῷ διελεγμένος 26, ὃς πρῶτη καὶ μὲν ἐκδιδάσκει, πονηρίαν δ' ἀποτρέπει, καὶ πρὸς μὲν μακροθυμίαν ἀγει, δεύχολον δὲ διελέγει, καὶ τὴν μὲν ὑπομονὴν μακαρισμοῦ πρόξενον δεικνύει, τοῦ δ' ὀλιγώρου τὸ ἄθλιον στηλιτεύει, καὶ τὸν μὲν θεῖον φόβον τῆς αἰδίου εὐφροσύνης χορηγὸν κατασκευάζει, τὸν δὲ καταφρονήτην δίκαις ὑποβάλλει, καὶ τὴν μὲν ἀγάπην πρὸς Θεὸν ἀνάγει 27, τὸ δὲ μῖσος τῷ διαδόλῳ ἀποφαίνεται 28 συνάπτειν· καὶ ὡς

VARIÆ LECTIONES.

17 δὲ ΜΒ' ΜΒ' δὲ Α. 18 Ἡλεῖς. 19 πλείονος. 20 ΜΖ' καὶ μὴν πρὸς ἀκ. ζ. 21 ἡδύνον] ἡδύ Α, fortasse corr. 22 διαλαμπάνει. 23 ἐνηλωμένος. 24 καὶ Α : δὲ καὶ ζ. 25 τοὺς ἄλλους Α : ἀλλήλους ζ. 26 διεληγμένος. 27 ἀνάγει πρ. Α. 28 φαίνεται ζ.

NOTÆ.

(69*) JAL. Metebonos : quam inscriptionem non videtur reperisse recentior interpres, cum hunc ipsum tractatum cum epigraphæ, *De virtutibus et vitis per oppositionem*, retulit in tom. I, num. 16, et undecim sequentium capitum ordine plerumquæ mutato.

(65) Hic est tom. I, num. 5.

(66) Tom. II, num. 30.

(66*) Num. 93. Cui non absimilis alter tom. V, num. 80.

(67) Habes cum in recens editis libris tom. II, num. 87.

(68) Tom. I, num. 44.

ἡ ἀλήθεια πολλῶν ἐστὶ μήτηρ κατωρθωμάτων, φθορά δὲ τούτων τὸ ψεῦδος, ὡσαύτως ἡ ὑπακοή ὅτι μακαρίους τοὺς χρωμένους ἀποφαίνει, τὸ δ' ἀνυπότακτον κατάρας καὶ πολλῆς ἄλλης αἰσχύνης ποιεῖ κληρονόμους· καὶ τὸ καθαροὺς εἶναι φθόνου καὶ ζήλου ἀγάπην ἐστὶ καταπεπλουτισθαι, ἐνέχεσθαι δὲ τοὺς ἐνισχυμένους τῇ πάθει τοῖς τοῦ διαβόλου κρίμασιν, ὥσπερ καὶ τοὺς λοιδορίαις ἐλαλωκότας. Καὶ περὶ ἐγκρατείας δὲ καὶ ἀκрасίας κατὰ τὸ ἀνάλογον διαλαμβάνει. Ὁ μὲν οὖν πρὸς τοὺς Μεταβίβλους λόγος ἐπὶ τοσούτοις διαπεραιούται. [516 R.] Καὶ ἄλλα δὲ πλείστα τοῦ ἀνδρὸς, μεταβιβθέντα πρὸς τὴν Ἑλλάδα, συντάγματα φέρεται πλήρη χάριτος καὶ δυνάμεως. Σύρων δὲ παῖδες φασιν ὑπὲρ τὰς χιλιάδας λόγους αὐτὸν ἀναγράφαι, οἷς καὶ ὁ περὶ τὴν ἱστορίαν οὐκ ἀναξιοπίστος, εἰ καὶ μὴ τὰ δόγματα, Εὐσέβιος δὲ τὸ Παμφίλου ἐπώνυμον φέρων ἐπιμαρτύρεται ²⁰.

charitatem ad Deum ducere : odium vero demoni similes efficere, compertum [ait] habetur. Quem item ad modum veritas multorum est recte factorum parens, quibus mendacium perniciem afferat ; ita obedientia beatos reddit, et inobedientia Dei maledictionem multaque præter eam dedecora acquirit. Puros præterea ab invidia et æmulatione charitate divites fieri [ostendit] : obnoxios contra diaboli iudicio effici, qui hoc morbo laborent, non minus quam qui conviciis jaciendis dediti sint. De temperantia denique atque intemperantia pari modo agit. Atque hæc fere oratio illa ad Metebinos monachos continet : quanquam alia (70) quoque plurima sancti viri in Græcam conversa linguam opuscula circumferuntur, dicendi vi ac venustate B referta. Syri vero affirmant orationes supra mille scripsisse : quibus etiam testimonium reddit (cujus gravis est in historia, non item in dogmatibus fides) Eusebius ille Pamphili cognomento.

CXCVII.

Cassiani monachi Libri ascetici tres.

Lectus libellus, quo Cassiani monachi, patria Romani (71), libri duo continebantur. 161^a Eorum alter Castori cuidam episcopo nuncupatur, qui hunc ab illo scribi postularat. Formas (72) autem ac regulas præscribit, ex quarum præscripto vivant in Ægypto monachi per cœtus illos distributi, quos ex vocis origine petita ratione, cœnobita nominant. Alter quoque liber eidem inscriptus, ab octo (73) illis [vitiosis] cogitationibus titulum mutuatur, quibus gulam, luxuriam, avaritiam, iram, invidiam, acediam, inanem gloriam atque superbiam attribuit. Utilissima vero, si quæ alia, hæc iis sunt pronuntiata, qui religiosam inire vitam cupiunt. Et vero tanta iis vis inest, ac quasi divinitas, ut et in hunc usque diem, si quis monachorum conventus hac ex forma et hisce præceptionibus gubernetur, revera tantisper floreat, cæterisque prælucescens virtutum esse officina cernatur, cum qui hæc repudiarit cœtus, parvis quibusdam virtutum reliquis [instructus], veluti in fluctibus jactetur, vel etiam naufragium faciat. Quare expedit nihil eorum quæ ibi traduntur contemnere. Nam Dominicæ hæc legis sunt atque evangelicæ disciplinæ expositio et explanatio. Cæterum sensibus ipsa quoque apud eum respondet elocutio, ut quæ non perspicuitatem solum secum afferat, sed ea insuper sit facultate prædita, ut facile ac sine ulla vi hominum animis imprimatur : quin et eosdem

[266 H] Κασσιανοῦ μοναχοῦ Λόγοι ἀσκητικοὶ γ'. Ἀνεγνώσθη βιβλιόδιον ἐν ᾧ Κασσιανοῦ μοναχοῦ, Ῥώμην λαχόντος πατριδα, περιῆσαν λόγοι β', ὧν ὁ μὲν Κάστορι ἐπισκόπῳ ἀνεγέγραπτο, αὐτῷ πεποιημένῳ ²⁰ τὴν τῶν γεγραμμένων αἴτησιν. Τύπους δ' οὗτος καὶ κανόνας ἀπαγγέλλει, καθ' οὓς ἐβίου τὸ ἐν Αἰγύπτῳ κατὰ συστήματα μοναδικῶν ²¹. κοινόδια δὲ αὐτὰ ὁ ἐκ τῆς ἐτυμότητος ὀνομάζει λόγος. Καὶ ὁ δεύτερος δὲ τῷ αὐτῷ προσπεφωνημένος ἐστὶ, περὶ τῶν ὀκτὼ δὲ λογισμῶν τὴν ἐπιγραφὴν φέρει, οἷς γαστριμαργίαν, πορνείαν, φιλαργυρίαν, ὀργὴν, λύπην καὶ ἀκηδίαν, κενοδοξίαν τε καὶ ὑπερηφανίαν ἐξάπτει. Χρήσιμα δὲ, ἔσπερ ²² τι ἄλλο, τὰ λόγια ταῦτα τοῖς αἰρουμένοις τὸν ἀσκητικὸν ἀναδέχεσθαι ἀγῶνα. Καὶ ἐπὶ τοσούτων τῶν ²³ δυνατῶν αὐτοῖς καὶ θεῶν περισσιν, ὥστε καὶ μέχρι νῦν, εἰ τι κατὰ τοὺς τύπους τούτους καὶ τὰ διατάγματα μοναστικῶν ²⁴ σύστημα πολιτεύουσιν, ἀνθεὶ τε ὡς ²⁵ ἀληθῶς καὶ τῶν ἄλλων προλαμβάνει καὶ τῶν ἀρετῶν ὁρᾶται ἐργαστήριον, ὃς δὲ τούτους διεγράψατο, ἐπὶ μικροῖς τισι λειψάνοις τῶν ἀρετῶν σαλεύει ἢ καὶ ναυαγίῳ περιδύεται. Διὸ χρεῶν ἐστὶ μηδὲν τῶν ἐν αὐτοῖς παραδεδομένων παρορᾶν. Δεσποτικῆς γάρ ταῦτα νομοθεσίας καὶ τῆς εὐαγγελικῆς πολιτείας ²⁶ ἐστὶν ἀνάπτυξις τε καὶ ἐξάπλωσις. Ἔστι δὲ αὐτῷ οἰκεία τοῖς διανοήμασι καὶ τὰ ῥήματα, τό τε σαφὲς ἀποστιλβόντα, καὶ τὸ βραδύως ταῖς ψυχαῖς καὶ ἀνεπαχθῶς ²⁷ ἐγγαράσσεσθαι τὴν χάριν κληρωτάμενα, ἅμα καὶ τοῦ ²⁸ συμπεῖθειν καὶ ἔλκειν αὐτὰς πρὸς τὸ σπουδαζόμενον. Καὶ οὕτω πάντα σο-

VARIE LECTIONES.

²⁰ post ἐπιμαρτύρεται in A. acuna versuum 3 : in C unius. ²¹ πεποιημένῳ post αἴτησιν ponit C. ²² μοναχικὸν C. ²³ εἴπερ ὑπὲρ A. ²⁴ τὸ om. A. ²⁵ μοναχικὸν C. ²⁶ ὡς A : τέως C. ²⁷ πολιτείας post ἐξάπλωσις ponit C. ²⁸ καὶ ἀνεπ. ἐγγαρ. ταῖς ψυχαῖς C. ²⁹ τοῦ A : τὸ C.

NOTÆ.

(70) E quibus supra centum, præter jam enumerata Latine reddita protulit Gerard. Vossius Romæ et Colonie edita.

(71) An quia inter Latinos Massiliæ vixit? Nam Scytham natione fuisse Gennadius auctor in *Catal.*

cap. 61.

(72) Libellis quatuor, qui passim exstant Latine et Græce in biblioth. August.

(73) Totidem libellis editus Latine, qui Græce sunt in biblioth. August.

persuadere, atque ad institutum suum attrahere queat. Imo sapienter adeo sunt omnia ei dextre temperata atque efformata, ut nec tropologiis liber secundus destituatur, sed multa contineat, quæ demulceant atque alliciant : ac plura etiam, quæ cum metum ac terrorem incutiant, tum homines ad poenitentiam commovendi vim habeant.

Tertium adjunctum his libellum legimus, quem a Castoris episcopi morte inscripsit cœnobii illius moderatori, cuius cœnobii causa, et regulæ illæ [prius] missæ fuerant. Qui quidem libellus iis, quos jam enumeravimus, adsimilis est. Docet (74) enim in primis quid discretio sit : deindeque maiorem eam esse cæteris virtutibus, tum unde gignatur, ac quomodo hæc eadem cœlitus plerumque donetur : donec tandem Scripturæ testimoniis probat ⁹² suum quique animum seniori esse indicandum. Addit præterea quis scopus (75) ac finis eorum esse debeat, qui religiosorum exercitationibus probantur. Hæc Mosen quemdam virtutibus admirandum virum ita docentem inducit, **161** ^b ut ipsis quoque operibus ob oculos propemodum statutis dogmata sua confirmet. Post quæ Serenum (76) quemdam, vitæ genere nihilo inferiorem, et pari quidem illum doctrinæ utentem, in medium producit : fieri nimirum non posse, quin turbetur a dæmonibus mens humana, quanquam compelli, atque necessario cogi, ut in malum incidat, nunquam queat. Nostrum enim esse turbam illam motumque vel depellere, vel admittere. Rursum non pervadentes animum dæmones humanas cogitationes cognoscere, sed ex argumentis quibusdam externis eas rimari. Solius enim esse sanctæ Trinitatis, animum cæteraque omnia pervadere. Varia item esse dæmonum genera ; ferocia quidem alia, et valde noxia ; alia vero minus : rursumque alia jocosa. Atque hic tertii finis est libri. Sereno interim promittente, expositurum (77) se opportuno tempore quod quæsitum fuerat : illud nimirum : *Non est enim nobis colluctatio adversus* ⁹³ *carnem et sanguinem* ⁹⁴, et quæ sequuntur. Leon-
tio (78) autem tertius hic libellus dedicatur.

CXCVIII.

Sanctorum virorum liber, seu Vitæ sanctorum qui Magni Antonii tempore floruerunt.

Legimus *Sanctorum virorum librum*, qui ipsorum vitas et recte facta narrabat, ad spiritualem [uti- que legentium] profectum atque utilitatem. Epitoma autem erat, ut apparet, et comprehensio *Magni*, quem nominant, *Limonarii* [seu *prati spiritualis*] quo

ἄφως τε καὶ δεξιῶς κέχραται καὶ διαμεμόρρωται ⁹², ὥστε καὶ τροπολογίας ὁ δεύτερος λόγος ὑποβαλλόμενος, καὶ πολὺ τὸ ἐπαγωγὸν ἔχων καὶ θελκτήριον ⁹³, πλέον παρέχεται τὸ φοβοῦν τε καὶ καταπληκτικὸν καὶ δυνατὸν ἐπιστρέφειν πρὸς μετάνοιαν.

Καὶ τρίτον δ' ἐπὶ τούτοις λογίδιον συνανεικνύσθῃ, δ' μετὰ τελευτὴν Κάστορος τοῦ ἐπισκόπου τῷ διαδεξαμένῳ τὴν ἐπιμέλειαν τῆς μονῆς, δι' ἣν καὶ οἱ κανόνες ἐστάλησαν, προσπεφύνηται. Ἔστι μὲν συγγενὲς ⁹⁴ τοῖς προειρημένοις, διδάσκει δὲ τί τί ἐστι διάκρισις, καὶ ὅτι μέλῳ αὐτῇ τῶν ἄλλων ἀρετῶν, καὶ ὅθεν τίχεται, καὶ ὡς τὸ πλέον τῆς ἀνωθεν ἐστὶ δωρεᾶς. Καὶ περὶ ἐξαγγελίας Γραφικαῖς πίστει, ὡς δεῖ ταύτην πράττειν, κατασκευάζει, καὶ τίς ὁ σκοπὸς καὶ τί τὸ τέλος τῶν ἐν τοῖς ἀσκητικοῖς ἀγῶσι ἐξεταζομένων. Ταῦτα Μωσῆα τινὰ θαυμαστὸν ταῖς ἀρεταῖς εἰσάγει διδάσκοντα καὶ πράγμασιν αὐτοῖς, μικροῦ κειμένους ὅτ' ὤφιν, τὰ ῥήματα βεβαιούμενον. Εἶτα Σερῆνον ⁹⁵ οὐ δεύτερον τῇ πολιτείᾳ καὶ τῇ ὁμοίᾳ χρώμενον διδασκαλίᾳ παρίστανει, [517 R.] ὡς τὸ μὲν μὴ παρενοχλεῖσθαι τὴν διάνοιαν ὑπὸ τῶν δαιμονίων ἀδύνατον εἶναι ⁹⁶, τὸ δὲ συνωθεῖσθαι καὶ ἀναγκάζεσθαι καταπίπτειν πρὸς τὰ φαῦλα οὐκέτι, ἀλλ' ἡμέτερον καὶ τὸ διωθεῖσθαι τὴν ἐχλυσιν καὶ τὸ παραδέχεσθαι αὐτήν· καὶ ὡς οὐ χωροῦντα διὰ τῆς φύχης τὰ δαιμόνια τοὺς ἀνθρωπίνους οἶδε λογισμοὺς, ἀλλ' ἀπὸ τινων τεκμηρίων ἐξωθεν θηρᾶ τούτους· μόνης γὰρ εἶναι τῆς ἁγίας Τριάδος τὸ διὰ φύχης καὶ τῶν ἄλλων [267 H.] ἀπάντων χωρεῖν. Καὶ ὡς διάφορα φύλα δαιμονίων, καὶ τὰ μὲν αὐτῶν ἄγρια καὶ κακωτικά λίαν, ἃ δ' ἤττον, καὶ ἄλλα εὐτράπελα. Οὕς καὶ ὁ τρίτος συμπληροῦται λόγος, ἐπαγγελλομένου διαλαβεῖν τοῦ Σερῆνον ἐν καιρῷ καὶ περὶ τοῦ ἡρωτημένου, ὅπερ ἦν, *Ὁὐ γάρ* ⁹⁷ *ἐστιν ἡμῖν ἡ πάλη πρὸς αἷμα καὶ σάρκα*, καὶ ἐξῆς. Λεόντιος δ' ἦν νομα ⁹⁸ ὃ τοῦτ' ἐπὶ τρίτον λόγιον προσεφωνήθη ⁹⁹.

⁹⁹ *ψ τοῦτ' ἐπὶ τρίτον λόγιον προσεφωνήθη* ⁹⁹, et quæ sequuntur. Leon-

PLH.

Ἀνδρῶν ἁγίων βιβλος, ἢ βλοὶ τῶν περὶ Ἀρτίων τὸν Μέγαν ἁγίων.

Ἀνεγνώσθη *βιβλος ἀνδρῶν ἁγίων*, πολιτείας ⁹⁴ καὶ κατορθώματα πρὸς ψυχικὴν προκοπὴν καὶ ὠφέλειαν ἀπαγγέλλουσα. Συγκεφαλαιώσις δ' ἦν, ὡς εἶκοις, καὶ σύνοψις τοῦ Μεγάλου καλουμένου Λεωντρίου, ὃ ἀπαγγέλλει τοὺς βίους καὶ τὰ ἔργα τῶν

⁹² I Reg. iii ; Act. ix. 6 ; Galat. ii, 2. ⁹⁴ Ephes. vi, 12.

VARIE LECTIONES.

⁹³ καὶ διαμεμóρρωται om. A. ⁹⁴ ἔχων τὸ θελκτήριον τε καὶ ἐπαγωγὸν γ. ⁹⁵ μὲν οὖν καὶ τοῦτο συγγ. γ. ⁹⁶ Σερῆνον γ. ⁹⁷ εἶναι imo ἐστὶ. ⁹⁸ οὐ γάρ Ephes. vi, 12. ⁹⁹ νομα add. A. ⁹⁹ post προσεφωνήθη in A vacui versus 5. ⁹⁹ ἀνδρῶν ἁγίων βιβλος πολιτείας τε αὐτῶν καὶ γ.

NOTÆ.

(74) Quinque ista capita exstant *Collat.* ii.

(75) Quod primæ *Collationis* est in hodie editis argumentum.

(76) Serenum hic emendo : qui *Collat.* vii, apud

Cassianum hæc declamitat.

(77) Quod et præstitisse indicat quæ de hoc augmento exstat, *Collat.* vii.

(78) Una cum Helladio, ut in editis planum.

περὶ Ἀντωνίου τὸν Μίγαν ἀκμασάντων⁸⁸ καὶ τῶν A
ἐφεξῆς, ὡς περ καὶ⁸⁹ τὸ καλούμενον Νέον παραδεί-
σιον⁹⁰ τὰς τῶν ἐτι νεωτέρων μέχρις Ἡρακλείου
τοῦ βασιλέως καὶ μικρὴν ἐτι προσωτέρω τοὺς⁹¹
ἀσκητικούς ἀγῶνας ἀναγράφει. Ἀλλ' οὖν τὸ προκεί-
μενον βιβλίον εἰς β' καὶ κ' συγκεφαλαιούμενον ὑπο-
θέσεις, ἐκάστης αὐτῶν καὶ τὸ χρήσιμον καὶ τὴν κτή-
σιν ἀφόροις διηγῆμασιν ἐμφανίζει.

Ἄν τὸ μὲν πρῶτον κεφάλαιον παραίνεσιν εἰς προ-
κοπὴν τελειότητος ἐκ διαφόρων προσώπων περιέχει,
τὸ δευτέρον δὲ τὸ ἀπὸ τῆς ἡσυχίας δεικνύσι κέρδος,
τὸ γ' περὶ ἐγκρατείας διαλαμβάνει, καὶ ὡς δεῖ τὴν
ἐγκράτειαν μὴ βρωμάτων⁹² μόνον, ἀλλὰ καὶ τῶν
λοιπῶν τῆς ψυχῆς κινήματων ὁμοίως ποιεῖσθαι. Τὸ
δὲ δ' πῶς δεῖ ἀσφαλῆζεσθαι ἡμᾶς πρὸς τοὺς ἀπὸ τῆς
πορνείας ἐπανισταμένους ἡμῖν πολέμους. Τὸ δὲ ε'
περὶ ἀκτημοσύνης, καὶ ὡς δεῖ καὶ τὴν πλεονεξίαν
φυλάττεσθαι. Περὶ ὑπομονῆς δὲ καὶ ἀνδρείας τὸ ζ',
καὶ τὸ ζ' ὅτι δεῖ μὴδὲν πρὸς ἐπίδειξιν ποιεῖν, καὶ τὸ
η' ὅτι οὐ δεῖ τινα κρίνειν. Περὶ διακρίσεως δὲ τὸ θ'.
Τὸ δὲ ι' περὶ τοῦ δεῖν αἰετὴν νῆφειν, καὶ τὸ ια' ὅτι δεῖ
ἀδιαλείπτως καὶ ἐν νήφει προσεύχεσθαι, καὶ τὸ ιβ' ὡς
φιλοξενεῖν δεῖ καὶ ἔλπειν ἐν ἰλαρότητι. Περὶ δὲ⁹³
ὑπακοῆς ἐκδιδάσκει τὸ ιγ', τὸ δὲ ιδ' περὶ ταπεινο-
φροσύνης, καὶ τὸ ιε' περὶ ἀνεξικακίας, περὶ ἀγάπης
δὲ τὸ ις'. Τὸ μέντοι ιζ' περὶ διορατικῶν, καὶ τὸ ιη'
περὶ σημειοφόρων γερόντων. Τὸ δὲ ιθ' περὶ πολιτείας
θεοφιλοῦς διαφόρων Πατέρων. Καὶ λοιπὸν τὸ κ' ἀπο-
φθέγματα τῶν ἐν ἀσκήσει γηρασάντων, εἴτα τὸ α'
καὶ κ' διαλέξεις εἰσάγει γερόντων περὶ λογισμῶν
πρὸς ἀλλήλους. Καὶ τὸ ἐπὶ πᾶσι β' καὶ κ' [520 R.]
Ἡσυχίου πρεσβυτέρου Ἱεροσολύμων γνώμας περι-
έχει. Ἐν οἷς καὶ ὁ σύμπαρ τοῦ βιβλίου ἀπρητιζέτο⁹⁴
λόγος, χρειωδέστατος καθεστῶς, εἴπερ τι ἄλλο, τοῖς
ἐπὶ τῇ κλήρῳ τῶν οὐρανῶν τὸν βίον ἀσχοιμένοις.
Ἐχει δὲ κατὰ τὴν ἐπαγγελίαν τὸ⁹⁵ σαφές, καὶ τὰλλα
τοιούτους, οἷος ἂν γένοιτο ἀνδράσιν ἀρμόζων πρὸς μὲν
τὴν κατὰ λόγους ἀγῶνα μὴδ' [268 H.] ἐπιστραμμέ-
νοις, πάντα δὲ τὴν πόνον καὶ τὴν σπουδὴν εἰς τὴν ἐπὶ
τοῖς ἔργοις ἀσκήσιν ἀναδεχόμενοις.

PLΘ.

Ἰωάννου τοῦ Μόσχου τοῦ Νέου λεγόμενον Λειψω-
νάριον.

Ἀνεγνώσθη βιβλίον δ' καὶ ε' διηγῆμασι περιε-
λημμένον. Πρὸς τὴν ἀσκητικὴν δὲ καὶ τοῦτο τὰ μά-
λιστα συντελοῦν ἐστι πολιτείαν, τὰ αὐτὰ πῶς πρα-

et vitæ opera narrantur, cum magni Antonii et
æqualium, tum eorum qui post eos floruerunt.
Quemadmodum et qui dictus est *Hortulus novus* his
recentiorum ad ætatem usque Heraclii, et paulo
etiam viciniorum vitas religiosasque exercitationes
describit. Verum hic liber in duo (79) et viginti con-
tractus argumenta, eorum cuiusque utilitatem, et
obtinendi rationem, variis narrationibus expositam
exhibet.

Horum igitur caput primum admonitio est ad
perfectionis profectum, et a variis quidem illa in-
stituta personis. 2. Tranquillæ vitæ ac solitariae fru-
ctum ostendit. (80) 3. De continentia agit, quam non
in victu duntaxat, sed et in reliquis animi motibus
similiter exercendam docet. 4. Ut se munire quis-
que debeat adversus insurgentes a fornicatione pug-
nas. 5. De paupertate, utque vitare avaritiam
oporteat. 6. De patientia ac fortitudine. 7. Nihil
esse per ostentationem agendum. 8. 162a Non
oportere quemquam judicare. 9. De discretionem. 10.
Sobrium (sive circumspectum) semper esse oport-
tere. 11. Assidue esse, et cum attentione precan-
dum. 12. Hospitalitatem esse ac misericordiam cum
hilaritate exercendam. 13. Obedientiam docet. 14.
De humilitate. 15. De malorum tolerantia. 16. De
dilectione. 17. De iis (81) qui visiones viderunt. 18.
De senibus qui miracula patrarunt. 19. De variorum
sanctorum Patrum vita Deo grata. 20. Aliquot (82)
eorum qui in monastica exercitatione consenuerant
scite dicta. 21. Collationes (83) continet senum
inter ipsos de suis considerationibus. Ad hæc om-
nia, 22 et ultimum caput, sententias (84) continet
Hesychii presbyteri Hierosolymitani: quibus et li-
ber hic totus absolvitur, utilissimus profecto iis,
si quis alius, qui ad cœlestem hæreditatem paran-
dam vitam suam componunt. Adhibet idem, quam
promiserat, perspicuitatem quoque: alioqui cætera
talis, qualis iis aptus sit viris, qui non de verbis
laborent, sed omnem operam atque conatum in ope-
ribus exercendis ponant.

CXCIX.

Joannis Moschi Pratum, sive Hortulus novus.

Lectus est liber quatuor et trecentis constans
Narrationibus. Hic quoque monasticæ potissimum
vitæ conducit, eademque fere cum superiore per-

VARIE LECTIONES.

⁸⁸ καὶ τοὺς ἐξῆς ἀκμασάντων ζ. ⁸⁹ καὶ A: γὰρ ζ. ⁹⁰ παράδεισιν A. ⁹¹ τοὺς A: πολιτείας καὶ τοὺς ζ.
⁹² βρώμασι ζ. ⁹³ δὲ add. A. ⁹⁴ ἀπαρτίσεται ζ. ⁹⁵ τὸ A: καὶ τὸ ζ.

NOTÆ.

(79) Quæ omnia Hesychii duntaxat sententiis ex-
ceptis, leguntur in Vitis Patrum, parte II, post
Adhortationes SS. Patrum professionesque mona-
chorum, ut ibi editum.

(80) Præteritum hic, quod de compunctione ter-
tio loco in libris editis legitur.

(81) Περὶ διορατικῶν. Emendanda hic editorum
librorum ἐπιγραφὴ.

(82) Huc septem capitula Moysis ad Pyrmenium,

et quæ ibi sequuntur, refero.

(83) Hoc illud esse cap. existimo, quod in libris
editis IV, partis ult. de meditationibus XII ana-
choretarum, inscribitur, idemque quod in August.
biblioth. *Catalogo*, cod. 68, num. 2.

(84) Ducentæ hodie ad Theodolum exstant, post
opuscula Marci anachor. Lutetiæ vulgata a Joan.
Pico A. Ch. 1565.

tractat, nisi quod eorum virorum dicta factaque imitatione digna colligit, qui post insecuti sunt. Vitas etenim narrat eorum qui jam inde usque ad Heraclii imperium, et deinceps virtute magis clauerunt.

Pratum autem titulum libro indidit auctor, quem et *Hortulum novum* quidam appellant. Scriptor ejus Joannes quidam, Moschi cognomento, qui in B. Theodosii primum monasterio sæculum valere jubens, cum iis deinde monachis convixit, qui in deserto ad Jordanem exercebantur, quique nova in laura magni Sabæ certabant. Unde rursum ad Antiochiæ oras, et Alexandri urbem, proximamque eremum, et ad Oasin usque delatus, multorum magnorumque virorum res præclare gestas aggregavit, quas partim oculis ipse spectavit, partim recenti tunc auditione didicit. Eadem porro de causa cum etiam insulas Romam versus navigans lustrasset, hisce similis ibi 162^b quoque conquisitis, et cognitis, hoc opus conscripsit, quod dedicat Sophronio, seu Sophronæ discipulo suo, eidemque hoc ipsum offert, cum jam animo præciperet, instare vitæ hujus in meliorem commutationem.

Operis autem hujus dictio, magis quam præcedentis, ad humiliorem ac rudiorem vergit stylum. Narrationum adhæc non eundem servatum numerum in omnibus libris deprehendas, cum in quibusdam ad duo (85) et quadraginta supra trecentas sese extendant, idque vel ex capitum quorundam divisione, vel certe aliorum interjectione, adaucto numero. Cæterum ex his omnibus industrius quisque et Dei amans, fructum capiens, nunquam hujus scripti nimiam prolixitatem accusarit.

CC.

Marci monachi Asceticorum libri viii, et Adversus Melchisedecitas libri i.

Legebantur Marci monachi libri octo (86) : quorum primus titulum præfert De lege spiritali, utilisque existit iis qui religiosam agere vitam aggressi sunt, quemadmodum et sequens eos qui ex operibus justificari se putant, in vanam incidere opinionem docet; imo id vel in primis perniciosum esse demonstrat. Adduntur et alia ibi salutaria præcepta, quæ ad spiritalem æque vitam et institutum conducant. Tertius vero liber de pœnitentia, quod hæc ubique deceat, docere pro scopo sibi proponens, ad eundem prorsus utilitatis gradum tendit.

Perspicua igitur ejus est dictio, quatenus verbis utitur communibus, et summa capita percurrit oratio : etsi quod ad Atticum sermonem non satis ac-

Α γματευόμενον τῷ προσηρημένῳ, πλὴν * ὅτι τῶν μεταγενεστέρων ἀνδρῶν ἔργα τε καὶ πράξεις ἀξιοσηλῶτους ἀναγράφει· καὶ γὰρ ἐκεῖθεν τῶν μέχρι τῆς Ἡρακλείου ἀρχῆς καὶ ἐπὶ πλείον διαπρεψάντων ἀρεταῖς ἐπέρχεται τοὺς βίους.

Λεγόμενα δὲ καλεῖσθαι διδῶσιν ὁ συνταξάμενος ὄνομα τὸ βιβλίον· τινὲς δὲ αὐτὸ ⁸⁷ καὶ Νέον ἐπονομάζουσι ⁸⁸ Παράδεισον ⁸⁹. Ὁ δὲ συντεταγώς, Ἰωάννης μὲν αὐτῷ ὄνομα ⁹⁰, ἐξ ἐπικλήσεως δὲ ἐλέγετο ὁ τοῦ Μόσχου· ὃς ἀπετάξατο μὲν ἐν τῇ τοῦ ἁγίου Θεοδοσίου μονῇ, εἰτα συνδιέτριψε τοῖς τε κατὰ τὸν Ὀρδάνην ἀνὰ τὴν ἔρημον ἀσχομένους καὶ τοῖς ἐν τῇ νέᾳ λαύρᾳ τοῦ μεγάλου Σάβα ⁹¹ διαθλοῦσιν. Ἐντεῦθεν δὲ τὰ τε τῆς Ἀντιοχείας κλίματα καὶ τὴν Ἀλεξάνδρου καὶ τὴν περὶ αὐτὴν ἔρημον καὶ μέχρι Ὀάσεως ⁹² ἐπελθὼν, καὶ πολλῶν καὶ μεγάλων ἀνδρῶν ἀριστείας συναγχοῶς τοῦτο μὲν ὅφει τοῦτο δὲ καὶ νεαζούση ἀκοῇ, διὰ τὴν αὐτὴν δ' αἰτίαν καὶ νήσους ἱστορησάμενος ἐν τῷ πρὸς τὴν Ρώμην διάπλῳ, ἐκεῖσε τε ⁹³ τὰ παρὰ πλῆσιν διερευνησάμενος καὶ μαθὼν, τὸ παρὸν σύνταγμα γράφει, καὶ προσφωνεῖ Σωφρονίῳ ἢ Σωφρονῇ τῷ οἰκίῳ μαθητῇ καὶ ἐγχειρίζει, αὐτῷ τοῦτω ⁹⁴ τὴν τοῦ βίου μέλλουσαν ἐφίστασθαι πρὸς τὰ ἀμείνονα προτεθεαμένος μεταβολὴν.

Ἡ δὲ τοῦ λόγου ἐρμηνεία εἰς τὸ ταπεινότερον τοῦ προτέρου καὶ ἀμαθέστερον ἀποκλίνει. Καὶ τὸ διηγήματα δὲ οὐχὶ τὸν ἴσον ἀριθμὸν ἐν πᾶσιν εὐρήσεις τοῖς βιβλίοις διασσωσμένα, ἀλλ' ἐν τισι καὶ εἰς β' καὶ μ' καὶ τ' ⁹⁵ διηπλωμένα, τοῦτο μὲν ἐνίων κεφαλαίων ἐπιδιαίρειται τοῦ ἀριθμοῦ συναυξομένου, τοῦτο δὲ καὶ διηγημάτων ἔστιν ὧν παρενθήκη. Πλὴν ἐξ ἀπάντων τὸ χρήσιμον ὁ συντετὸς καὶ θεοφιλὴς ἀνὴρ δρεπόμενος οὐκ ἂν τῶν συντεταγμένων κόρον καταγνοῇ.

Σ.

Μάρκου μοναχοῦ Λόγοι ἀσκητικοὶ η' καὶ Πρὸς Μελησιδεκίτας λόγος α'.

Ἀνεγνώσθη βιβλίον Μάρκου μοναχοῦ ἐν λόγοις τ', ὧν ὁ μὲν πρῶτος ἐπιγραφὴν ἔλαχε περὶ νόμου πνευματικοῦ, καὶ χρήσιμος τοῖς τὸν ἀσκητικὸν ἐπανηρημένοις βίον· ὥσπερ καὶ ὁ ἐφεξῆς, τοὺς ἐξ ἔργων οιομένους δικαιοῦσθαι εἰς μάταιον διαπίπτειν ⁹⁶ λογισμὸν, μᾶλλον δὲ καὶ τὸν ὅτι μάλιστα σφαλερὸν ⁹⁷, ἐπιδεικνύμενος· [521 R.] ἐν οἷς καὶ ἑτεραι συναφίζονται παραινήσεις, εἰς τὸν πνευματικὸν καὶ αὐταὶ συναφίζουσαι βίον ⁹⁸ καὶ νόμον. Καὶ ὁ γ' δὲ, περὶ μετανοίας τῆς πάντοτε προσηκούσης ἀπευθυνόμενος τὸν σκοπὸν, εἰς τὸν αὐτὸν τῆς ὠφελείας βαθμὸν ἀνατρέπει.

Σαφὴς μὲν οὖν ἐστίν, ὅσον ἐπὶ τῇ κοινότητι τῶν λέξεων καὶ τῷ κεφαλαιωδῶς ἐξηγητέῳ, ἡ φράσις, εἰ καὶ μὴ πρὸς τὴν Ἀττικὴν ἀπηχρίβεται τὰ ὅλα

VARIE LECTIONES.

⁸⁶ πλὴν. ⁸⁷ αὐτὸν A. ⁸⁸ ἐπονομάζουσι C. ⁸⁹ παράδεισον A. ⁹⁰ ὄνομα αὐτῷ C. ⁹¹ Σάββα C. ⁹² μέχρις Ὀάσεως ⁹³ τε om. pr. A. ⁹⁴ τοῦτο C. ⁹⁵ τ' libri triacontis. ⁹⁶ διαπίπτειν C. φησὶ λογ. C. ⁹⁷ τῶν — σφαλερῶν τοῦτο ἐπιθ. C. ⁹⁸ βίον καὶ om. A.

NOTÆ.

(85) Hodie in 219 capita duntaxat distincta leguntur.

(86) Exstant Parisiis Latine excussi, et in Biblioth. SS. Patr. Margarini, t. IV. Alios ejusdem præterea

32 asceticos ad sua pervenisse tempora indicat Niceph. lib. xiv. cap. 54, qui hunc virum cum Nilo B. Chrysost. discipulum facit.

γλῶτταν ⁶⁹· εἰ δὲ που [269 H.] τὸ ἀσαφὲς ἐνορᾶται, τῷ διὰ πρᾶξεως αὐτὰ πεφυκέναι μᾶλλον κατανοεῖσθαι ἀναχωρεῖ τῆς διὰ λόγων ἐρμηνείας, οὐχὶ τῷ δυσκόλως εἰρῆσθαι. Τὸ δὲ τοιοῦτον οὐκ ἐν τοῖς εἰρημένους μόνον ἀναφαίνεται λόγοις, ἀλλὰ καὶ ἐν τοῖς ἐξῆς· καὶ οὐχὶ μόνον τῷδε τῷ ἀνδρὶ, ἀλλὰ ⁷⁰ μικροῦ πᾶσιν, οἷς ἀσκητικούς νόμους καὶ πάθῃ καὶ διαθέσεις δι' ἔργων χωρούσας ἀπαγγέλλειν γέγονε σπουδῇ, ὃ τῆς τοιαύτης ἀσαφείας ἐνιαχοῦ συμπτῶσει τρόπος, τῆς ἐκ ⁷¹ τῶν ἔργων αὐτῶν ἐπιγνώσεως οὗ τι μάλ᾽ στεργούσης τὰς διὰ τῶν ῥημάτων ἐπιδηλώσεις. 'Αλλ' οὕτω μὲν περὶ τούτου. 'Ὁ γε μὴν δ' λόγος, εἰς τύπον ἐρωτήσεως καὶ ἀποκρίσεως ἐσχηματισμένος, δεικνυσιν ὡς τὸ σωτήριον βᾶπτισμα τὴν ἐλευθερίαν καὶ τὸν καθαρισμὸν τῶν ἁμαρτημάτων μυστικῶς ἡμῖν ἐχαρίσατο ⁷² καὶ τὴν χάριν τοῦ παναγίου ἐνώκησε Πνεύματος, καὶ τοιαῦθ' ἕτερα. 'Ὁ δὲ ε' διαπλάττει τὸν νοῦν πρὸς τὴν οἰκίαν ψυχὴν συμβουλίην οἶον ἀνακρινόμενον, δι' ἧς οὐκ ἄλλους αἰτίους, ἀλλ' αὐτοὺς ἡμᾶς τῶν ἁμαρτανόμενων ἀποφαίνεται. Καὶ ὁ ε' δὲ εἰς διάλογον σχηματίζεται, σχολαστικὸν ἐισάγων τινὰ πρὸς Μάρκον αὐτὸν διαλεγόμενον, ὃν τὰ κεφάλαια ὅτι δεῖ ἀδικούμενον μὴ ἀμύνεσθαι μηδὲ κατακρίνειν τοὺς ἀδικούντας, ἀλλ' ἰδεῖν ἁμαρτημάτων εἰσπράξεις ἡγεῖσθαι τὰς ἐξ ἐτέρων ἡμῖν ἐπιφερομένας ⁷³ ἐπιηρείας· καὶ ὅτι χαλεπὸν ἢ ἀνθρωπαρεσχία, καὶ ὡς δεῖ παντὸς σωματικοῦ ἔργου πολλῶν τῷ μέσῳ τὴν προσευχὴν προτάττειν, καὶ τί ἐστὶ τὸ θέλημα τῆς σαρκός. 'Ὁ δὲ ζ', οὐκ εἰς τὰ τῶν ῥημάτων ἀμοιβαία ⁷⁴ διατυπούμενος, περὶ νηστείας διαλαμβάνει. 'Ὁ δὲ η', Νικόλαον τινὲ μοναχῶν γεγραμμένον, τίσιν μάλιστα κοιμίζεται ⁷⁵ θυμὸς καὶ ὄργη ἢ καὶ τέλος καταργεῖται, ἀναδιδάσκει, καὶ τίςιν ἢ σαρκὶν ἐπιθυμία. Ταῦτα μὲν, εἰ καὶ κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἥττον ἀλλήλων διαφέροντα, ὅμως εἰς τὴν πρακτικὴν χειραγωγεῖ φιλοσοφίαν τὰ ὅκτω ⁷⁶ τῶν λογίων. 'Ὁ δὲ θ', κατὰ Μελχισεδεκῶν ἀγωνιζόμενος, οὐδὲν ἑλάττων τὸν γεννησάμενον αὐτὸν αἰρέσεως ἔνοχον οὐ μετριοτέρας στηλιτεύει· πλὴν τῷ γε θρησκ. πανταχόθεν ἐπιεμένῳ τὸ χρήσιμον, οὐκ ἀσυντελὲς αὐτῷ οὐδ' ἢ ἐκ τούτου ἀνάγκη εἶναι. Τὴν δὲ τῶν εἰρημένων λόγων τάξιν οὐ πάντα τὰ ἀντίγραφα τὴν αὐτὴν διασώζει, ἀλλὰ ἕνα μὲν ⁷⁷ προτάττει, ἄλλα δὲ ὑποτάττει ὡς τινὰ καὶ τὴν ἐσχάτην τοῖς πρώτοις ἀπονέμειν χώραν ⁷⁸.

rum librorum non idem in omnibus est codicibus : alia enim quidam præponunt, alia subjiciunt, ut primis etiam aliqui extremum tribuant locum.

EA.

Διαδόχου Φωτικῆς ἐν τῇ παλαιᾷ Ἡσίῳ ἐπισκόπου ὅροι ε'· καὶ ἀσκητικὰ κεφάλαια ρ'. — Νεῖλου μοναχοῦ Λόγος ἐν κεφαλαίοις ργ'. — Καὶ Ἰωάννου τοῦ Καρπαθίου Παράκλητικός.

[524 R.] 'Ανεγνώσθη βιβλίον τοῖς ἐπομένοις μὲν

A curate linguam componat. Sicubi vero in his obscuritas aliqua cernitur, ideo nimirum ab ea, quæ per verba fit [clara] explicatione recedit, quod hæc ejusmodi sint, ut per actionem ipsam potissimum percipi debeant, non quod difficulter eadem exprimi oratione possint. Quod non in hisce solum libris usu venit, sed et in aliis deinceps sequentibus. Quin neque in hoc duntaxat scriptore, verum etiam in omnibus ferme iis, qui de asceticis institutis, et de perturbationibus atque affectionibus, quæ per ipsa producuntur opera, docere aliquid studuerunt, ejusmodi obscuritatis vitium alicubi invenitur ; quæ enim ex ipsis est operibus percepta cognitio, non usque adeo verbis explicari contenta est. Sed hæc hactenus. Quartus porro liber interrogantis atque respondentis forma compositus, docet salutiferum baptismum, cum liberationem expiationemque criminum mystice nobis contulisse, tum sancti Spiritus gratiam infudisse : **163a** et id genus alia. Quintus deinde mentis velut consultationem, cum sua ipsius anima ita inducit, ut nos ipsos auctores esse peccatores, non vero in alios culpam conferendam, demonstrat. Sextus autem dialogi forma conscriptus, quo causidicus quidam cum Marco ipso disserens inducitur tractantque hæc fere capita : Qui injuriam accepit, ulcisci non debere, nec adeo illos damnare, qui injuriam fecerint, cum pœnaron sit potius de peccatis nostris reputanda exactio, quæ ab aliis nobis inferantur injuriæ. Difficile quoque esse hominibus placere. Precationem dehinc cuicunque corporali operi longo esse intervallo præponendam : et quæ sit denique carnis voluntas. Septimus liber [non per dialogum scriptus] de jejuniis agit. Octavus tandem Nicolao cuidam monacho inscriptus, quibus potissimum ira ac furor animi sopiatur, vel etiam penitus tollatur, et quibus etiam carnis extinguitur concupiscentia, edocet. Qui quidem octo libri, etsi plus minusve sint inter se diversi, omnes tamen ad operantem sapientiam quasi manu ducunt. Accessit et nonus liber, quo dum adversus Melchisedecitas (87) depugnat, nihilo interim minus in ipsum parentem suum, hæresis hujus labe contaminatum, vehementer invehitur : qui tamen utilitatem undique investigare desideret, ille ne in hoc quidem legendo operam ludet. Ordo vero istorum librorum non idem in omnibus est codicibus : alia enim quidam præponunt, alia subjiciunt, ut

CCI.

Diadochi Photici veteris Epiri episc. Definitiones x. et Capita c. — Nili monachi De oratione capita ccliii. — Joannis Carpathii Consolatorius.

Legi libellum (88) in quo, post decem admodum

VARIE LECTIONES.

⁶⁹ γλῶσσαν ε. ⁷⁰ ἀλλὰ καὶ μ. ε. ⁷¹ τῆς δ' ἐκ ε. ⁷² ἐχαρίσατο ἡμῖν ε. ⁷³ ἐπιφερομένας ἡμῖν. ⁷⁴ ἀμείνοντα ε. ⁷⁵ κοιμίζεται μάλιστα ε. ⁷⁶ τὰ ὅκτω τῶν λογίων post ὅμως ponit A. ⁷⁷ μὲν et 26. ἐξ omi. A. ⁷⁸ post χώραν in A versus 5 vacui.

NOTÆ.

(87) De quibus ex veterum scriptis plura cardin. Baronius, tom. II, ad ann. Christi 196.

(88) Extat a nostro Franc. Turriano Latine versus, et typis Plantinianis olim excusus.

proemii capita, centum sequuntur alia, quibus A totus absolvitur. Illorum primum fidei est definitio: Conceptus [nimirum] mentis de Deo affectionis expers. Alterum dein definitio spei: Egressio mentis ad ea quæ sperantur. Tertium, patientiæ definitio: Mentis oculis [Deum] invisibilem, perinde ac si visibilis esset intuendo, ita indesinenter durare. Quartum, definitio affectionis minime avaræ. Tam esse animatum ad non habendum quam alius quispiam ad habendum. Quintum, definitio cognitionis: Seipsum nescire, extra se positum in Deo. Sextum, humilitatis definitio: Continua oblivio suorum recte factorum. Septimum, definitio vacuitatis iræ: vehementis desiderium non irascendi. Octavum, castimonie: Sensus semper Deo affixus. Nonum, 163^b charitatis: Amoris incrementum erga eos qui injuriam inferunt. Decimum, perfectæ immutationis: Mortis horrorem pro gaudio reputare in Dei oblatione. Decem ergo hisce definitionibus centum illa capita subjecta sunt. Hic autem liber iis vel maxime commodus, qui se [ad perfectionem] exercent, imo et qui in ipsis actionibus perscipientibus jam exercitati sunt; nihil interim paulo obscurius afferens; scientia enim per experientiam percepta, facile se verbis doceri patitur. Auctorem ejus inscriptio ipsa facit Diadochum, Photices illius quæ est in vetere Epiro, episcopum.

In eodem volumine lectus item est Nili monachi liber in centum (89) et quinquaginta tria capita divisus: quibus precandi formam vir ille divinus exposuit. Feruntur ejusdem et alia plurima lectu digna diversi argumenti opuscula (90), partim epistolæ, partim historiæ forma conscripta, quæ non operum tantum perfectionem insignem, sed in dicendo quoque facultatem ejus testantur. Verum etsi diffusos aequè Diadochus non est, quæ tamen ab ipso conscripta sunt centum capita, nullam partem inferiore gradu collocantur, quam quæ modo retuli. Nam et dictio ita composita est, ut reprehendi nequeat, et sensus ex actionibus natam sapientiam præfert. Cæterum Marci librum cum utraque [quam dixi] forma præcedat, alienubi insuper sententiis antecellit. Dedit vero et ille ad finem cuiusque capitis ansam iis qui incorrupte pronuntiant, quod sive accessione alicujus adulteratus, sive alias hallucinatione aliqua abreptus ista dixerit. Vellem enim, ne vere confirmare possem, opinionem saltem ejus damnatam fuisse.

Valde autem in iis, quæ paulo ante recensui,

VARIE LECTIONES.

⁷⁹ ὡς add. A. ⁸⁰ τῇ ἐμβατεύει διδασκαλίᾳ ζ. ⁸¹ λόγος ἀνεγνώσθη ζ. ⁸² διαιρούμενος ζ. ⁸³ τὸ ζ. ⁸⁴ ἑκατοστοῦ] ρ' A: ἑκάστου ζ. ⁸⁵ παροράματι ταύτ' εἰρημα. τὸ ζ.

NOTÆ.

(89) 148 duntaxat exhibent libri vulgati a P. Franc. Turriano.

(90) Ut, De nihil possidendo; Περὶ προστασίας. De philosophia Christiana, de virtutibus et vitiis; De comparatione vite monachorum qui in solitudine, et qui in civitate degunt; De eadē SS. martyrum monachorum in monte Sina. Liber item Epi-

κεφαλαιοις ρ' ἀπαρτιζόμενον, τοῖς ὡς: ⁷⁹ ἐν προσομίᾳ δὲ τὸν δέκα οὐχ ὑπερβαίνουσιν, ὡν πρῶτόν ἐστιν ὡς πρῶτος ὅρος τῆς πίστεως ἔννοια περὶ Θεοῦ ἀπαθῆς, β' ὡς δεύτερος ὅρος τῆς ἐλπίδος ἐκδημία τοῦ νοῦ πρὸς τὰ ἐλπίζόμενα, γ' ὅρος τῆς ὑπομονῆς, τὸν ἀόρατον ὡς ὁρατὸν ὁρῶντα τοῖς τῆς διανοίας ὀφθαλμοῖς ἀδιαλείπτως καρτερεῖν, δ' ὅρος τῆς ἀφιλαργυρίας, οὕτως ἔχειν τὸ μὴ ἔχειν ὡς θέλει τις τὸ ἔχειν, ε' ὅρος τῆς ἐπιγνώσεως, ἀγνοεῖν ἑαυτὸν ἐν τῷ ἐκστῆναι [270 H.] Θεῷ, ζ' ὅρος τῆς ταπεινοφροσύνης, λήθη τῶν κατορθωμένων προσεχῆς. ζ' ὅρος τῆς ἀοργησίας, ἐπιθύμια πολλῇ τοῦ μὴ ὀργιζέσθαι, η' ὅρος τῆς ἀγνείας, ἀσθησις ἀεὶ κεκολλημένη τῷ Θεῷ, θ' ὅρος τῆς ἀγάπης, αὐξήσις φιλίας πρὸς τοὺς ὁβριζοντας, ι' ὅρος τῆς τελείας ἀλλοιώσεως, ἐν τρυφῇ Θεοῦ χαρὰν ἡγεῖσθαι τὸ στυγνὸν τοῦ θανάτου. Τοῖς οὖν τοῖς δέκα τὰ ἑκατὸν ὑποτέτακται. Καὶ ἐστὶν οὗτος ὁ λόγος εἰς τὸ τρίτον τοῖς ἀσκουμένοις συκαίμενος, καὶ τοῖς ἐν αὐταῖς ἐγγεγυμνασμένοις ταῖς τελειοποιεῖς πράξεσιν οὐδ' ἀσπερς τι ἐμπαρεχόμενος: ἡ γὰρ διὰ πείρας γνῶσις εὐχερῶς τῆς ⁸⁰ διὰ λόγων ἐπιβατεύει διδασκαλίας. Πατέρα δὲ τοῦ λόγου Διάδοχον ἡ ἐπιγραφή λέγει, Φωτικῆς τῆς ἐν τῇ ᾠδαίᾳ Ἡπειρῷ ἐπίσκοπον.

Ἐν ταυτῷ δὲ τεύχει καὶ Νεῖλου μοναχοῦ λόγον ⁸¹ ἀνέγνων, τριζὶ καὶ ν' καὶ ρ' κεφαλαιοῖς διαιρούμενον ⁸². Τὸν τῆς προσευχῆς δὲ ἐν τοῦτοις ὁ θεὸς ἀνὴρ ἀναπτύσσει τύπον. Πολλὰ δὲ καὶ ἄλλα αὐτοῦ ἀξιόλογα, ποικίλας ὑποθέσεις ὑποβαλλόμενα, εἰς τὸν ἐπιστολιμαῖον τρόπον καὶ εἰς τὸν ⁸³ συγγραφικὸν ἀνηγγμένα συντάγματα φέρεται, τὴν τε κατὰ τὰ ἔργα τελειότητα καὶ τὴν ἐν λόγοις μαρτυρόμενα δύναμιν. Πλὴν εἰ καὶ μὴ πολύχρους ὁμοίως ὁ Διάδοχος, ἀλλὰ τὰ γε ἀναγεγραμμένα αὐτῷ ἑκατὸν κεφάλαια οὐκ εἰς ἐλάττωνα βαθμὴν ἐν οὐδετέρῳ μέρει τῶν εἰρημένων τίθησιν. ὅ τε γὰρ λόγος αὐτῷ εἰς τὸ ἀμύμητον σύγκειται, καὶ ὁ νοῦς τὴν ἀπὸ τῶν πράξεων σοφίαν προβάλλεται. Τοῦ μέντοι Μάρκου δι' ἑκατέρας προέχον ἰδέας, καὶ ἐνιαχοῦ ταῖς γνώμας ἀντιφέρεται. Δοίη δ' ἂν καὶ αὐτὸς λαβὴν τοῖς ἀδεκάστῳ; ἀκριβολογουμένοις κατὰ τὸ τέλος τοῦ ἑκατοστοῦ ⁸⁴ κεφαλαίου, εἴτε παρενθήκη τινὸς νοθευόμενος, εἴτε ἄλλως τινὶ συναρπασθεὶς παροράματι ⁸⁵. τὸ γὰρ κατὰ

δόξαν ἀλῶναι εὐχαίμην ἂν μὴ ἐπαληθεύειν.

Κρατεῖ δ' οὖν ἐν τοῖς πρὸ ὀλίγου εἰρημένοις πολλῷ

stolarum, quæ in Italiæ bibliothecis exstant. Hæc noster Turriano recenset ad suum Nilum. Niceph. lib. xiv, cap. 54. addit ad Græcæ superstitionis sectatores, scripsisse, et ad Eulogium quemdam. At cum plures enumerentur Nili, forsitan non ejusdem sunt omnia.

καὶ Ἰωάννου τοῦ Καρπαθίου, ὃς ἐπιγραφὴν αὐτοῦ ἔχει· πονήματι δίδωσι· Πρὸς τοὺς ἀπὸ τῆς Ἰνδίας προτρέψαντας μοναχοὺς παρακλητικὸς. Ρ' δὲ καὶ οὗτος κεφαλαίος περὶ αὐτοῦ 80.

ΣΒ'.

Ἰππολύτου ἐπισκόπου καὶ μάρτυρος εἰς τὸν Δανιήλ ἐρμηνεία καὶ λόγος περὶ Χριστοῦ καὶ Ἀντιχρίστου.

[525 H.] Ἀνεγνώσθη Ἰππολύτου ἐπισκόπου καὶ μάρτυρος ἐρμηνεία εἰς τὸν Δανιήλ. Κατὰ λέξιν μὲν οὐ ποιεῖται τὴν ἀνάπτυξιν, πλὴν τὸν νοῦν γε, ὡς ἔπος εἰπεῖν, οὐ παρατρέχει· πολλὰ μέντοι ἀρχαιοτρόπως καὶ οὐκ εἰς τὸ ὕστερον διηκριβωμένον καταλέγει. Ἄλλ' ἐκείνων οὐκ ἂν εἴη δίκαιος λόγος ὑπέχειν· τοῖς γὰρ ἀρχὴν θεωρίας καταβαλλομένοις οὐ 81 δίκαια ἀπατεῖν τῶν παρειμένων, ἀλλ' ἀγαπᾶν μάλιστα αὐτῆς τε τῆς ἐπιβολῆς καὶ ἐφ' ὅσον ἂν καταλήψῃ τῶν διασκοπούμενων προχωροῖ. Τὸ δὲ τὴν τοῦ Ἀντιχρίστου παρουσίαν, καθ' ἣν καὶ ἡ τοῦ αἰσθητοῦ κόσμου τοῦδε συντέλεια ἵσταται, μὴδὲ τοῖς μαθηταῖς δεομένοις τοῦ Σωτῆρος ἀποκαλύψαντος, εἶτα αὐτῶν ταύτην πεντακοσίαις [271 H.] ἔτισιν ἀπὸ Χριστοῦ ὑπαχθέντα περιγράφασθαι, ὡσανεὶ τῶν ἀπὸ πρώτης τοῦ κόσμου καταβολῆς ἐξακισχιλίων ἐτῶν συντελουμένων, καὶ τὴν διάλυσιν αὐτοῦ ἐφεστάναι, τοῦτο καὶ θερμότερας ἂν εἴη τοῦ προσηκόντος γνώμης, καὶ ἡ ἀπόφασις ἀνθρωπίνης ἀγνοίας, ἀλλ' οὐκ ἐπινοίας τῆς ἀνωθεν διελέγχει. Ἡ δὲ φράσις αὐτῇ τὸ σαφές ὅτι μάλιστα οἰκειομένη πρέποι ἂν ἐρμηνεῖα 82, εἰ καὶ τοὺς Ἀττικοὺς οὐ τι μάλα θεσμούς 83 δωσωμεῖται.

Συνανεγνώσθη αὐτοῦ καὶ ἕτερος λόγος περὶ Χριστοῦ καὶ Ἀντιχρίστου, ἐν ᾧ ἥ τε αὕτη τῶν λόγων ἰδέα διατρέπει, καὶ τὸ τῶν νοημάτων ἀπλούστερόν τε καὶ ἀρχαιότροπον 80.

ΣΓ'.

Τοῦ μακαρίου Θεοδώρου ἐπισκόπου Κύρου ἐρμηνεία εἰς τὸν Δανιήλ.

Ἀνεγνώσθη τοῦ μακαρίου Θεοδώρου ἐπισκόπου Κύρου, Ἐρμηνεία εἰς τὸν Δανιήλ. Μακρῷ μὲν οὗτος ὁ σοφὸς ἀνὴρ οὐχ Ἰππολύτου μόνον, ἀλλὰ καὶ πολλῶν ἄλλων τῇ τῶν προφητικῶν ῥημάτων ἀναπτύξει τε καὶ διακαθάρσει κρατεῖ· ἔστι δὲ τὴν φράσιν, εἰ τις ἄλλος, ἐρμηνεῖαις πρέπων, τῷ τε καθαρῷ καὶ εὐσήμῳ τῶν ῥημάτων ἀνακαλύπτων τὰ συνεσκιασμένα, καὶ τῷ ἡδύνοντι, ὅτε δὴ διαγλυκαίνων 84, προθυμότερους πρὸς τὴν ἀνάγνωσιν παρασκευάζων, καὶ δὴ 85 καὶ τῷ πρὸς μηδεμίαν ἐκτροπὴν καὶ παρεκβασιν ἀποτρέψαι τοῦ προκειμένου κόρον τε ἀφαιρούμενος πάντα, καὶ τὴν μάθησιν τῶν ζητούμενων ἀσύγχυτον τε καὶ ἀδιασκέδατον καὶ εὐχερῇ τοῖς ἀναλεγομένοις αὐτοῦ 86 τὸν πόνον ἐμποίων. Καὶ ἡ λέξις δὲ αὐτῇ καὶ ἡ συνθήκη τῆς Ἀττικῆς εὐγενείας οὐ φεύγει τὰς γονὰς, πλὴν εἰ τι περιεργότερον

VARIAE LECTIONES.

80 post αὐτό in versu vacui 74/2, in C 2 1/2. 81 οὐ δεest δεῖ. 82 ἐρμηνεία—οὕτι A : ἐρμηνείας—ὅντι C. 83 θεσμούς C. 84 ἀρχαιότροπον om. p1. C. 85 διαγλυκαίνοντι C. 86 δὴ A : μὴν C. 87 αὐτῆς A : αὐτοῦ C.

NOTÆ.

(91) Hujus Περὶ ἀσκήσεως exstare feruntur in Italia, et bibliotheca Regia et Augustana.

etiam antecellit Joannem (91) illum Carpathium, qui hunc operi suo titulum indidit : Ad Indię monachos, quem postularant, Consolatorius. Porro centum et hic capitibus librum suum absolvit.

CCII.

Beati Hippolyti episc. et mart. Interpretatio Danielis, et Homilia de Christo et Antichristo.

Legi Hippolyti (92) episcopi ac martyris Interpretationem Danielis ; quem etsi ad verbum non explicat, nullum tamen sensum, ut verum dicam, prætermittit. Pleraque porro veteri more, non ut postea fuere accuratius excussa, recenset, quanquam eorum ipsum reddere rationem æquum non est. Decet enim ab iis, qui principium scientiæ alicujus statuerunt, non repossere rationem eorum quæ præterierunt : 164a sed contentum esse potius conatu ipso, et iis quæ quatenus licuit, e considerandis assecuti sunt. Cæterum, quod Antichristi adventum (quando etiam mundi hujus aspectabilis interitus sequetur) quem ne discipulis quidem rogantibus manifestavit Christus, Hippolytus hic quingentesimo post Christum anno ascribere ausus sit, quasi a prima mundi constitutione sex millibus annorum tum decursis ejus interitus instaret, hoc sane calidioris quam par sit animi est. Verum hæc ejus assertio humanam ignorantiam potius, quam cœlestem aliquam inspirationem arguit. Genus ejus dicendi clarum in primis ac perspicuum, interpretationem satis decet, etsi Atticas revera leges valde repudiat.

Legimus una ejusdem Homiliam (93) de Christo et Antichristo : in qua eadem dicendi forma servata, et sensuum simplicitas major est ac vetustas.

CCIII.

Theodreti Cyrensis episc. Interpretatio Danielis.

Legimus Theodreti episcopi Cyri Interpretationem Danielis. Vir sane doctus, non Hippolyto modo, verum etiam aliis multis propheticonum sermonum interpretatione atque explanatione longe antecellit. Dictio ejus commentationi (si cujusquam alius) aptissima. Nam et puris signantibusque verbis abdita quæque et obscura revelat, et jucunditate quadam quasi delinimento, suavique lepore ad sui lectionem invitat. Quin et ex eo quod ad ambages nullas digressionesque a proposito argumento recedat, satietatem non modo nullam affert, sed ea insuper, quæ in dubium vocantur, sine ulla vel confusione vel dissipatione facile, et comoda ratione lectores suos docet. Vocum item ejus delectus, atque ipsa compositio ab Atticæ elegantie origine non refugit, nisi quid forte curiosius illic occur-

(92) Vide B. Hieronym. in Catal. cap. 61.

(93) Ea Græce et Latine typis vulgata exstat.

rat, quod quis multorum auribus insolitum dicat. A hoc constat, nihil eum, quod ad interpretandum faciat, declinare, adeoque in summum evasisse optimorum interpretum culmen, ut non facile sis aliquem reperturus, qui illo melius obscura explicet. Sunt quidem et alii pure loquentes, qui propositarum sibi rerum sensum haud segniter investigent: at simul et perspicue dicere, et nihil interim cognitu necessarium (vel brevitatis causa) prætermittere; non item ad diverticula, vel ad doctrinæ ostentationem digredi (nisi hæc forsitan, non sine utilitate, sic adhibeantur, ut percipi nequeat, quod a re proposita discedatur), 164^b hoc certe præceteris rebus omnibus a bono Theodoro studiose curatum est, non in hoc solum opere, sed fere dixerim in omnibus ejus scriptis, quæ multa sane reliquit, quibus sacra Scripturam industria sua mirifice illustravit. Igitur in aliquibus quidem illi in hac divini Danielis expositione cum Hippolyto martyre convenit, sed plura in quibus dissenti: quorum hæc illustriora sunt⁹⁴ (94).

CCIV.

Ejusdem Octateuchi expositio, et In libros Regum ac Paralipomena.

Legi ejusdem divini viri explanationem Octateuchi, quæ inscriptionem certe operi egregie congruentem nacta est, *In impedita sacra Scripturæ loca* (95); in quibus et ad libros Regum ac Paralipomena. Utilissimum in primis hoc opus, quodque cum ipsis quasi naturalibus parentis mox genium lectorum oculis subjiciat. Præterquam autem quod hic consuea ipsi dicendi forma egregie eluceat: habet quoque (si ad majorem perspicuitatem et comprehendendi facilitatem respicias) cum aliud quoddam commodum, tum quod in summa veluti capita per quæstiones solutionesque liber distinctus sit.

CCV.

Idem in XII Prophetas.

Legimus ejusdem in duodecim prophetas eadem dictionis ac sententiæ venustate adornatum librum.

CCVI.

Procopii sophistæ Scholæ commentariorum in Octateuchum, et in libros Regum ac Paralipomena.

Lectæ sunt Procopii sophistæ Scholæ commentariorum in Octateuchum Veteris Testamenti, et in Regna ac Paralipomena. Diffusus autem est interpres hic atque prolixus: non quidem propterea, quod in supervacaneas, quæque ad rem nihil perti-

⁹⁴ ὅλος γ. ⁹⁵ libri ἔχον. ⁹⁶ σοφίας χωρεῖν ἢ — ἀρχήσους ποιεῖν παρ. γ. ⁹⁷ παρασύροντας A, παρασύροντα γ. ⁹⁸ τι ἄλλο. ἐσπουδασμένον γ. ⁹⁹ γε add. A. ¹⁰⁰ post ταῦτα versus vacui in A et sinistra columna 34 1/2: et dextræ omnes (i. e. 38) in C 4. ¹⁰¹ ἀνέγνω A. ¹⁰² μακαρίου A: θεοσεβίου γ. ¹⁰³ ἐξηγήσεις A. ¹⁰⁴ ἔλαχεν οὐ σύμφ. Fabricius. ¹⁰⁵ διεσχευασμένον βιβλίον γ.

NOTÆ.

(94) Desiderari hic ea, argumento est vacuum in quibusdam codicibus relictum spatium.

(95) Εἰς τὰ ἄπορα τῆς Γραφῆς. Addunt editi libri κατ' ἐκλογὴν. Unde interpretes fecerunt: *De sele-*

αυτῆς ἐστὶ καὶ τῆς ὥς φάνα πολλῶν ἀκοῆς ἀναχωρητός· τοῦτο δὲ, ὅτι μὴδὲ προσήκον ἐρμηνεία, ἀποκλίνει. Καὶ ὅλως⁹⁴ εἰς τὸ ἀριστόν ἐστι τῶν ἐξηγητῶν καὶ οὐκ ἔχον⁹⁵ ῥηδίας τὸν ἀμεινον διασποῦντα ἀνηγμένους. Ἔστι μὲν γὰρ καὶ ἄλλοις τὸ καθαρῶς εἰπεῖν καὶ ἀνιχνεύσαι τὸν νοῦν τῶν θεωρουμένων· τὸ δ' ἅμα τε σαφῶς εἰπεῖν καὶ μὴδὲ τῶν ἀναγκαίων ἐν τῷ συντόμῳ παραλιπεῖν, μὴδὲ πρὸς ἐκδρομὰς ἢ ἐπιδεικτικὰς σοφίας⁹⁶, ἢ ἄλλως μὲν οὐκ ἀχρήστους, παρασυρούσας⁹⁷ δὲ τοῦ προκειμένου, μὴ ἀπιδεῖν, εἰ τιτι ἄλλῳ⁹⁸, καὶ τῷ χρηστῷ θεοδωρήτῳ ἔνεστι διεσπουδασμένον, οὐκ ἐν ταύτῃ μόνον τῇ πραγματείᾳ, ἀλλὰ γε⁹⁹ μικροῦ δέω φάνα καὶ ἐν πάσαις — πολλὰ δὲ αὐται — ἐν αἷς τῶν ἱερῶν Γραμμάτων αὐτῷ ἢ διασάφεισι φιλοπονείται· Ἔστι μὲν οὖν ἐν τῇ περὶ τὸν θεοσεβίον Δανιὴλ ἀναπτύξει κατ' ἓνα τῷ μάρτυρι συμφερόμενος ἱεραπολύτῳ· πλείω δὲ πρὸς ἃ φέρεται τὴν ἑτέραν, ὧν τὰ ἐπιφανέστερα ταῦτα¹⁰⁰.

[826 R.] ΣΔ'.

Τοῦ αὐτοῦ εἰς τὴν Ὀκτάτευχον, καὶ τὰς Βασιλείας, καὶ τὰ Παραλειπόμενα.

Ἀνεγνώσθη¹⁰¹ τοῦ αὐτοῦ μακαρίου¹⁰² ἀνδρὸς ἐξηγητῆς¹⁰³ εἰς τὴν Ὀκτάτευχον. Ἐπιγραφὴν δ' ἔλαχε¹⁰⁴ συμβαινουσάν τῷ ἔργῳ· Εἰς τὰ ἄπορα γὰρ χρηματίζει τῆς Γραφῆς (95) ἐν οἷς ἐστὶ καὶ εἰς τὰ τῶν Βασιλειῶν καὶ εἰς τὰ Παραλειπόμενα. Χρησιμὸν δ' εἰς τὰ μάλιστα τὸ βιβλίον, καὶ αὐταῖς γοναῖς τοῖς ἐντυχάνουσι τὸ γνήσιον ἐπιδικνύμενον αὐτίκα τοῦ γεγεννηκότος. Τῆς δὲ συνήθους αὐτῷ ιδέας διαπρεπούσης, ἔχει τι πρὸς τὸ σαφέστερον ὁρᾶν καὶ εὐκατάληπτον καὶ ἕτερον πλεονέκτημα, καὶ τὸ ὡς ἐν κεφαλῇ κατὰ τὸ ἀπορούμενον καὶ ἐπιλυόμενον τὸ βιβλίον διατετυπῶσθαι.

ΣΕ'.

Τοῦ αὐτοῦ· Εἰς τοὺς δώδεκα προφήτας.

[272 H.] Ἀνεγνώσθη τοῦ αὐτοῦ Εἰς τοὺς 12 προφήτας ἐν τῇ αὐτῇ τῶν λόγων καλλοῇ καὶ τῆς διανοίας διεσχευασμένον¹⁰⁵.

ΣΖ'.

Προκοπίον σοφιστοῦ εἰς τὴν Ὀκτάτευχον, καὶ τὰ τῶν Βασιλειῶν καὶ τὰ Παραλειπόμενα ἐξηγητικὰ σχολαί.

Ἀνεγνώσθησαν Προκοπίου σοφιστοῦ Ἐξηγητικὰ σχολαί εἰς τὴν Ὀκτάτευχον τῶν Παλαιῶν Γραμμάτων καὶ εἰς τὰς Βασιλείας καὶ δὴ καὶ τὰ Παραλειπόμενα. Πολύχους μὲν οὗτος καὶ πολυστιχὸς ὁ ἐξηγητῆς, πλὴν οὐκ εἰς περιττὰς τινὰς καὶ ἐ-

VARIÆ LECTIONES.

ctis Scripturæ sacrae quæstionibus ambigu. Quæ autem hoc loco, e cod. Bavar. descripta, exhibentur in Notis exemplaris Græci, eadem et plura vidit atque convertit olim Gent. Hervetus.

αγωνίους ἀποδιατρίβων παρεκδρομάς, ἀλλὰ τῷ δια-
φορὰς δοξῶν περὶ τῆς αὐτῆς ὑποθέσεως ἀναγρά-
φειν ᾗ πολλάκις. Τοῦτο δὲ καὶ προσιμᾶζεται εἰς ὅ-
κον αὐτῷ διαπλαττόμενον, καὶ μάλιστα πρὸς τὴν
θεοδωρήτου σύνοψιν τε καὶ φιλοκαλίαν τὸ σύνταγμα
αἱρεται. Καὶ εἰς ἂν οἰκειότατόν τε καὶ χρεωδέστατον,
εἰ μετὰ τὴν ἐν ἐκείνοις τριβῇ ἢ περὶ ταῦτα τοῦ
ἀνδρὸς τὰ σπουδάσματα σχολῇ διαδέχοιτο. Καὶ ἡ
φράσις δὲ αὐτῷ ἐς τὸ ἄριστον ἥσυχται, εἰ καὶ τῆς
ἐξηγητικῆς διατυπώσεως ἔχει τε καὶ κομψότερον.

ΣΖ.

Τοῦ αὐτοῦ Εἰς τὸν Ἡσαΐαν.

Ἀνεγνώσθη τοῦ αὐτοῦ φιλοπόνου ἀνδρὸς Εἰς τὸν
προφήτην Ἡσαΐαν, τὴν τε ὁμοίαν τοῖς προειρημέ-
νοις διὰ θεσιν φυλαττόμενον, καὶ τὴν αὐτὴν τῶν λό-
γων ἐπιδεικνύμενον δύναμιν, καὶ δῆλον ὅτι καὶ τὸ
λυσιτελοῦν παραπλήσιον.

ΣΗ.

Εὐλογίου ἀρχιεπισκόπου Ἀλεξανδρείας κατὰ
Ναυατιανῶν λόγοι ε'.

Ἀνεγνώσθη τοῦ ἐν ἁγίοις Εὐλογίου ἀρχιεπισκόπου
Ἀλεξανδρείας κατὰ Ναυατιανῶν, ἐν λόγοις ε'.
Τούτῳ τῷ ἀνδρὶ ὄνομα μὲν [529 R.] λιπεῖν ἐπὶ δε-
ξιότητι λόγων οὐδ' ὅτι οὐκ προσεμέλησε, τὰ δὲ Ναυά-
του σοφισματώδη προβλήματα τε καὶ δελεάσματα
διελέγξει καὶ αἰσχῦναι οὐδὲν τὸ ἀπαράσκευον τῆς
κατὰ τοὺς λόγους μελέτης ἐμποδὼν ἔστη· τοῖς γὰρ
Γραφικοῖς πλουτῶν νοήμασι τε καὶ θεωρίαις, ὅσα
ἐκείνους ἀποσπαράσσων τῆς ἰδίας αἰρέσεως πρόβλημα
καὶ συνηγορίαν ἐποιεῖτο, ταῦτα αὐτὸς ἀναπτύσσων,
καὶ τὸ περὶ αὐτὰ καχοῦργον τῆς αἰρέσεως ἐπιδει-
κνὺς, ἀφαιρεῖται αὐτοῦ· οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ ἐτέ-
ροις τῶν Γραφῶν ῥήμασι τὸ ἀπονενοημένον αὐτοῦ
καὶ ἀσύγγνωστον καὶ ἀλλόφυλον τῆς αἰρέσεως στη-
λιτεύει. Ἐν δὲ τῷ τελευταίῳ τῶν λόγων καὶ τὸ νόθον
καὶ κακόπλαστον, ὃ εἰς Ναυάτον ἀναφέρουσιν οἱ
αὐτοῦ σπουδασταί, μαρτύριον διελέγχει. Ἔστι μὲν
οὖν καὶ αὐτὸ τοῦτο ὃ κατὰ Ναυάτου ἑλεγχος τὸ χρή-
σιμον ἔχων, πλὴν καὶ Γραφικῶν οὐκ ὀλίγων ἐν-
θεωρεῖται τοῖς πολλοῦ τοῖς ἀξιολογωτάτοις τῶν
ἐξηγητῶν συμφερομένη ἐρμηνεία. Ἀλλὰ καὶ τὸ
πιθανόν τε καὶ ἥδυνον ὡς ἐν τοιοῦτῳ λόγων χα-
ρὰς οὐκ ἂν τις ἀγασθεὶς μεταγνοίῃ.

ΣΘ.

Δίωρος Λόγοι π'.

Ἀνεγνώσθη Δίωρος βιβλίον ἐν Λόγοις π'. Οὗτος
ἔστι μὲν τὴν πατρίδα Προυσαεὺς, φυγὰς δ' ἐγεγόνει

VARIE LECTIONES.

ᾗ ὑπογράφειν ζ. * τῆς om. A. * post παραπλήσιον unus in A versus vacuus.

NOTÆ.

(96) Quod cum Latina sua insigni interpretatione,
et sacri prophetæ textu edidit Parisiis doctiss. Joan.
Curtierius. an. 1580.

(97) De iisdem pluribus supr. cod. 182.

(98) Qui sextus numeratur cod. 182 iterumque,
encl. 280.

(99) Quæ excerpta leges cod. 250.

A neant egressiones divertat, sed quod opinionum
eandem de re diversitates sæpenumero commemoret.
Et vero etiam præfatur hoc a se opus magnam in
molem esse aggestum : quod item maxime ad
Theodoretum brevitatem venustatemque assurgit :
ut aptissimum illud plane sit, atque utilissimum, si
post illum lectum, ad hujus etiam viri labores le-
gendos otium contingat. Dictio ab eo est optime
quidem exulta, sed compitior aliquanto, quam
commentarii rudiorem deceat.

CCVII.

Idem in Isaiam prophetam.

Legimus ejusdem perstudiosi hominis (96) In
Isaiam prophetam opus : quod similem suprascriptis
servat commentandi rationem, eandemque dicendi
vim præfert, pari cum lectoris (ut constat) utilitate.

165^a CCVIII.

Eulogii Alexandrini archiepisc. Contra Navatianos
libri v.

Legi B. Eulogii archiepiscopi Alexandrini Adver-
sus Navatianos (97) libros quinque. Qui etsi scriptor
dicendi elegantia nomen sibi quærere nullo modo
curarit, nihil tamen, quo minus Navati sophismatum
plenæ assertiones captionesque refellantur, atque
ignominia notentur, sermonis neglecti incuria im-
pedimento fuerit. Sacre enim Scripturæ commenta-
tionibus ac contemplationibus abunde instructus,
quæ hinc ad suam hæresim asserendam atque pro-
pugnandam ille discerpserat, eadem hic interpre-
tando, et una hæresis in iis fraudes detegendo,
Navato eripit ac tollit. Quanquam et aliis
Scripturarum locis, ipsius venia indignam amen-
tiam, ac peregrinam hæresim, velut cippo eam in-
scribendo, divulgat. Extremo (98) denique libris
falsum illud et improbe confictum, quod Navato
ejus studiosi attribuunt, martyrium exagitat. Est
igitur hæc Navati confutatio legentibus utilis : præter-
quam quod hic non paucorum Scripturæ (99) loco-
rum passim sese offerat explicatio, ipsis etiam in-
terpretum principibus profutura (1). Sed et illius
persuadendi vim ac jucunditatem, ut in hoc charac-
tere, nemo qui eum veneretur, contemnendam
ducat.

CCIX.

Dionis Chrysostomi Orationes LXXX.

Lectus est Dionis (2) orationum octoginta liber (5).
Patria hic fuit Prusensis, sed tyrannidis (4) dum

(1) Eadem plane xplai etiam supra codice 182.

(2) De quo lege interpretis Latini præfationem
et Suidam.

(3) Quæ hodie omnes exstant Parisiis nuperrime
cum Notis Græce et Latine editæ.

(4) A cujus mentione orat., 15 quam de exilio
A thenis habuit, inchoatam videas.

fugit servitutem, exsul factus, varias oberrando peragravit regiones. Idem in dicendi arte acutus ac solers est habitus, præsertim si de componendis moribus dandum esset consilium. Viguit Trajano Romæ imperante, cum quo diu multumque vixit, et in ea existimatione atque honore, ut et cum Augusto communi interdum carpento veheretur. Patrem habuit Pasiceratem, rhetor ipse instituto atque philosophus. Tantam autem morum severitatem affectasse ferunt, ut **165^b** leonina sæpe indutus pelle in publicum prodiret. Vocem mittebat placidam et firmam, incessus minime quidem incitatus, sed non ideo segnis aut fractus, a quo nec reliqui corporis motus discrepabant. Gracilis adhæc erat, et corpore haudquaquam vasto.

Orationes conscripsisse plurimas referunt, quarum octoginta in meas inciderunt manus: quæ quidem orationes Chrysostomi [hoc est *aurei oris*] cognomentum illi apud ejus ætatis homines pepererunt. Cæterum pleræque, ut dicebam, orationum ejus quas quidem noverim, suasoriæ. Sed quando æquum est deliberativo generi quiddam etiam judiciale permisceri, parem ipse virtutem in hoc quoque orationis genere ostendit: et inter omnes quidem maxime *Rhodiaca*. Nam et acrius enthymematis instat, et brevem atque contortam orationem (quod saltem ad characterem) adhibet, et vehementia cum ubertate abundat. Exemplis insuper maxime præstat, quæ ubique multa e variis petita rebus, aptissime ad propositum argumentum accommodat. Libentissime quoque fabulosas narrationes aliquas monitionibus intexit, ut eam etiam ob rem simplex dicendi genus consecutus videri possit. Rarius enim Platonis exemplo ejusmodi eum fabulas afferentem videas, quæ (ut in Borysthenica) elationem aliquam granditatemque orationi addant. Simplici igitur idea plurimum est usus (ut paulo ante diximus) in sensibus, vocabulis item familiaribus, et passim obviis, nihilque compositio habet aut sublimitatis ostentandæ, aut captandæ juvenilitatis gratia innovatum. Et vero, in verbis saltem, nominumque conjunctione, perspicuum dicendi genus scriptorem hunc propositum habuisse existimes: sed dum longius sententiæ redditionem producit, digressionibusque ut plurimum orationem intextit, non parum ab hoc instituto deflectit. Quanquam hæc quidem varietas quædam idææ, characteris proprietatis, non pro vitii indicio haberi forsitan possint. At quod exordia, aut quæ exordiorum instar sunt, longissime producat, id jam palam facit, et eum nequaquam familiarium congressibus accommodatam dicendi formam pro civili et historica usurpare, et majus quasi caput, quam reliquum sit orationis corpus, effingere.

Orationum igitur ejus quatuor priores, de regno

A ταύτης ¹⁰ τυραννίδος ἐκκλινών δουλείαν, καὶ πολλὴν ἐπῆλθε πλάνωμενος γῆν. Δεξιὸς δὲ περὶ τοὺς λόγους ἔδοξεν εἶναι, καὶ μάλιστα τοὺς δοιοὺς βυθμίζειν συμβουλευούσι τὰ ῥηθ. Ἦκμασε δὲ κατὰ τοὺς χρόνους τοῦ βασιλεῖος Τραϊανοῦ, καὶ πλείστον διέτριψε χρόνον παρ' αὐτῷ, καὶ τῆς οὐ μάλιστα τιμῆς καὶ δεξιότητος ἔτυχεν, ὥς καὶ συγκαθίστασθαι αὐτὸν τῷ [275 H.] βασιλεῖ οὐχ ὀχλήματι. Παῖς μὲν ἦν ¹¹ οὗτος Πασικράτους, σοφιστῆς δὲ καὶ φιλόσοφος τὸ ἐπιτήδευμα. Ἐπὶ τοσοῦτον δ' αὐτὸν τῆς κατὰ τὸ σχῆμά φασι σέμνότητος ἀντιποιεῖσθαι, ὥς καὶ λεοντῇ πολλάκις ἐνημμένον ποιεῖσθαι τὴν πρόδον. Φωνὴν δ' ἡρεμασίαν ἤφειε καὶ σταθεράν. Καὶ σχολαῖον μὲν ἀλλ' οὐκ ἀσθεδὴν μένον βᾶδισμα, καὶ τᾶλλα ¹² τῶν κινήματων οὐκ ἀσύμφωνα· ἰσχνὸς δ' ¹³ ἦν καὶ οὐδὲ μέγας τὸ σῶμα.

B Τοῦτον πολλοὺς φασι καὶ ποικίλους γράφαι λόγους· οἱ δ' εἰς ἡμετέραν φθάσαντες γνῶσιν τὸν π' ἐπλήρουν ἀριθμόν. Χρυσόστομον δ' αὐτὸν οἱ λόγοι τῇ κατ' αὐτὸν γενεᾷ δεδώκασιν ἐπονομάζειν. Ἔστι μὲν οὖν, ὅπερ ἔφη, τὸ πλείστον αὐτοῦ τῶν λόγων, οὗς ἡμεῖς ἴσμεν, συμβουλευτικόν· οἷα δ' εἰκὸς, καὶ τῷ συμβουλευτικῷ παραπλεχόμενον τὸ οἷον δικανικὸν παραπλήσιον τὴν ἀρετὴν καὶ τῷ μέρει τῷδε τοῦ λόγου δεικνύει, καὶ μάλιστα τῶν ἄλλων ὁ *Ροδιακός*. Ἀριμὸς τε γάρ ἐστι τοῖς ἐνθυμήμασι, καὶ τὸ συνεστραμμένον πρός γε τὸν αὐτοῦ χαρακτήρα τῶν λόγων ἔχων, καὶ τὸ ἐντονον μετὰ τοῦ γονίμου πλουτῶν. Ἀριστος δὲ τοῖς παραδείγμασι καὶ πολὺς ἐστι πανταχοῦ, καὶ ποικίλης ὕλης λαμβάνων αὐτὰ καὶ προσφῶς ἀρμοζόμενος.

C Χαίρει δὲ μάλιστα καὶ μυθολογήμασι τὰς παραινέσεις συνδιαπλέκειν, διὰ καὶ τὸ ἀφελὲς διώκειν δοκεῖ· σπάνιον γάρ εἰ τις εὖροι κατὰ τὸν Πλατωνικὸν ῥῆλον τοῖς διαρμα καὶ δγκον ἐνεργαζόμενος τῷ λόγῳ, ὅσπερ ἐν τῷ Βορυσθενικῷ, μύθοις αὐτὸν ἀποκρώμενον. [532 R.] Ἀφελὲς μὲν οὖν ἐστὶ τὰ πολλὰ, ὥς ἔφη ¹⁴ εἰπὼν, ταῖς ἐννοίαις, καὶ τῶν τε καθωμύλημένων αὐτῷ καὶ ἐπιπολαζουσῶν αἱ λέξεις, καὶ οὐδὲν οὐδ' ἡ σύνταξις οὐδ' ἐπὶ τὸ βαθυτερον οὐδὲ τὸ καθόδουνόμενον ἐκνεωταρίζει. Καὶ τό γε ἐπὶ τοῖς ῥήμασι καὶ τῇ συμπλοκῇ τῶν ὀνομάτων τοῦ σαφοῦς ἂν τις ἐλπίσειε τὸν συγγραφεῖα κατεστοχάσθαι· ἀλλὰ τό γε διὰ μακροῦ τὴν τῆς διανοίας ἀπόδοσιν προΐεναι, καὶ ταῖς ἐπιβολαῖς ἐκ τοῦ ἐπὶ πλείστον τὸν λόγον διαπεπλέχθαι, οὐκ ἐπὶ μικρῷ τῆς τοιαύτης αὐτὸν ἐκκλείει ἰδέας. Ἀλλὰ ταῦτα μὲν παραλλαγή ¹⁵ ἰδέας καὶ χαρακτήρος ἰδῶμα, ἀλλ' οὐκ αἰτίας ἴσως ἐνδείξιν ἔχει· ¹⁶ τὸ δ' ἐπὶ μακρότατον ἀποτελεῖν τὰ προοίμια ἢ τὰ οἷον προοίμια οὐκέτι ἀφίησιν αὐτὸν τὸ μὴ οὐχὶ ἀντὶ ¹⁷ πολιτικοῦ καὶ συγγραφικοῦ τύπου τὸν ἐπὶ ταῖς συνοουσίαις ἀλλεξασθαι παραδεδοκῶτα, καὶ μετὰ τὴν κεφαλὴν τὴν ὡς ἐν λόγῳ ¹⁸ τοῦ λοιποῦ σώματος διαπλάττειν.

Τῶν τοίνυν λόγων αὐτοῦ δ' περὶ βασιλείας μὲν

VARIE LECTIONES.

¹⁰ ταύτης A : τὴν τῆς C. ¹¹ ἦν] ἦν οὖν A. ¹² τᾶλλα A : τὰ λοιπὰ δὲ C. ¹³ δ' A. : τε C. ¹⁴ ἔφη A. ¹⁵ παραλλαγῆς A. ¹⁶ ἔξει C. ¹⁷ ἀντὶ οὐχὶ C. ¹⁸ ἐν τῷ λόγῳ C.

εἰς ἐρημίαν· καὶ ὁ Ε' δὲ, Λιβυκὸς ἐπιγραφόμενος, μῦθον μὲν Λίβυν ἀπαγγέλλει, ἐκείνων δ' ἐστὶν ἐξηγούμενος. Ὁ δ' ἕκτος¹⁹ περὶ τυραννίδος δίδειται καὶ περὶ ἀρετῆς ὁ ἐπὶ τούτῳ. Ὁ δὲ Η' Διογένης μὲν ἡ Ἰσθμικὸς ἐπιγραφὴν ἔχει, πρᾶξιν δὲ τινα καὶ λόγους Διογένους κατὰ τὰ Ἰσθμια διαγγέλλει. Καὶ ὁ Θ', Διογένης²⁰ ἡ *Περὶ οἰκετῶν*²¹, παραινέει μὲν ἅπαντας δι' ἐνὸς προσώπου αὐτοῦ μὲν ἕκαστον²² πολλὴν ἐπιστροφὴν καὶ ἐπιμέλειαν ποιεῖσθαι²³, ἀλίγην δὲ τῶν ἐξωθεν συμπεπτότων· καὶ μὴ χρῆναι φεύγοντα διώκειν οἰκετὴν· [274 H.] ἄτοπον γὰρ ἐκείνους μὲν κακοὺς ὄντας ἐλπίζειν ἀνευ τῶν δεσποτῶν ἀμεινον βιώσεσθαι, τοὺς δεσποτάς δὲ μὴ ἀξιούντας²⁴ φαῦλους εἶναι μὴ νομίζειν ἀμεινον διάζειν, εἰ μὴ παραπολαύειν τῆς τῶν δραπέτῶν σκασιότητος. Ὁ δὲ Ι' Τρωικὸς μὲν ἔλκει τὴν ἐπιγραφὴν, ὡς καὶ μὴ ἀλῶναι δὲ τὸ Ἴλιον δεσποῦσθαι, Ὁμήρῳ τε κατὰ τὸ τραχύτερον προσφέρεται, καὶ ὅσα ἄλλα κατὰ τὴν Ἰλιάδα αὐτῷ πεποιήται, τάναντια τοῖς τοῖς πρᾶγματεύεται. Ὁ δὲ Ὀλυμπικὸς ἡ *Περὶ τῆς πρώτης τοῦ Θεοῦ ἐννοίας*, αὐτὸ τοῦτο περὶ μνημονεύει ἐπιδεικνύνειν, ἐνδεκάτος ἐστίν. Ὁ δὲ ΙΒ', *Ἐν Ἀθήναις περὶ φυγῆς* ἐπιγραφὴν ἔχων, εἰρηται μὲν ἐν αὐταῖς, δίδει δὲ ὡς οὐδὲν ἡ φυγὴ χαλεπὴν, καὶ ὡς²⁵ πλοῦτος μὲν καὶ δόξα καὶ δυναστεία θάπτον ἀπὸ τῶν ἐχόντων ἐπὶ τοὺς μὲν²⁶ ἐλπίσαντας μεταρρῆει, τὸ δὲ φιλοσοφεῖν καὶ τὴν ἀρετὴν ἀσκεῖν διὰ βίου τε κτήμα διαμένει ἀγαθὸν καὶ ἀπογοιόμενος συνέπεται. Ὁ δὲ ΙΓ' *Εὐδοικὸς*²⁷ ἡ *Κυνηγετικὸς* ἔλαχεν ἐπιγραφὴν, εἰσάγει δὲ τινας ἐν Εὐδοίᾳ τοιοῦτον βίον βιούντας, δι' ὃν κατασκευάζει ὡς ὁ ἀπράγμων βίος, εἰ καὶ πένόμενος εἴη, πολλῶν τῶν ἐν ἀστέι θορυβουμένων τε καὶ τρυφάντων ἡδίων τε καὶ λυσιτελεστέρος. Ῥοδιακὸς δὲ ὁ ΙΔ' ἐπιγράφεται· ἐν τούτῳ ἔδοξεν ἄλογον παρὰ Ῥοδίοις ἐπιτιμᾶν ἐπιπολάσαν²⁸. Τὸ δ' ἦν, οὐς ἐβούλοντο τιμᾶν ἀνδράσι, τοῖς μὲν ἀνδριάντα ἀνίστασαν οὐδένα, τοὺς δὲ τοῖς πάλαι ἀνεστηκότας, τούτων ἄρα²⁹ ἡ τὰ; ἐπιγραφὰς μεταξέοντες εἰς τὰ τῶν μελλόντων τιμηθῆναι ὀνόματα, ἡ τῷ χρόνῳ μὴ δὲ φαινομένῳ ἐπιγράφοντες, τῶν τε οἰχομένων τὸ γε ἐπ' αὐτοῖς τὴν³⁰ τιμὴν ἐλυμαίνοντο, καὶ οὐς τιμᾶν ὑπεκλάττοντο, ἀλλοτρίαις καὶ κατ' οὐδὲν δοικυαῖς εἰκόσιν ἐνύδριζον. [553 R.] Ἐν τῷδε τῷ λόγῳ μεγάλῃ τοῦ ἀνδρός τῆς ἀνασκευαστικῆς³¹ ἰσχῦος ἡ ἀρετὴ³² διαφαίνεται. Ὁ δὲ ΙΕ' *Πρὸς Ἀλεξανδρεῖς* μὲν ἐπιγράφεται, δῆμου δὲ φύσιν ἀναπτύσσων τάδε κατατρέπει· καὶ ὅτι μὴ χρῆ τὸν Ἀλεξανδρέων δῆμον, ἴδια πολλὰ τὰ πρὸς ἀρετὴν παρακαλῶντα ἔχοντα, τῆς ἐν τῷ καινῷ ἐπιπολαζούσης παραχῆς καὶ ἀταξίας καὶ αὐτὸν εἶναι³³ ἀνδράποδον, μάλιστα δὲ παραφυλάττεσθαι τὸ ἀμάρτημα κατὰ τὰς δημοτελεῖς πανηγύρεις καὶ τὰ θέατρα. Ταρσικὸς δὲ ὁδοῦ ἐφεξῆς ἐπιγραφῆς ἔτυχον, ὧν ὁ μὲν α' ἐπαίνον τινα τῆς πόλεως ἐπιτρέχων οὐκ εὐδαίμονας ἐκείνας ἀπο-

A dicte sunt. Quinta dein, quæ *Libyca* vocatur, et ab illis etiamnum dependet, fabulam Libyæ refert. 166^a Eam excipit sexta, quæ de tyrannide commemorat: ut de virtute septima. Octava, *Diogenis*, sive *Isthmicæ* titulum præferens, facta quadam dietaque Diogenis in Isthmicis narrat. Nona, *Diogenes* quoque dicitur, seu *De servis*. Hortatur singulatim universos, satagere quosque, ac sollicitos esse sui, neglectis quæ extrinsecus adveniant. Non expedire insuper fugitivum servum insequi. Absurdum enim esse, si vel illi, cum improbi sint, sperent absque dominis melius sibi fore, vel heri illorum nequitia velut ignari, non judicent melius secum agendum, si nec obiter illum e fugitivorum servorum stoliditate damnum ferant. Decima oratio B *Troica* inscribitur, de eo studiosè elaborata, quod Ilium non fuerit captum. Homero igitur asperius adversatur, iisque omnibus contraria describit, quæ sunt ab illo in *Iliade* composita. *Olympica*, seu *De prima Dei cognitione* (quæ idem illud demonstrare conatur) undecima est. Duodecima *Athenis de exilio habita* titulum præfert. Et habita vero ibidem est, docetque exsilium nihil habere molestiarum: divitias item et gloriam atque imperium citius a possidentibus ad eos qui minime sperabant, transferri: sapientiæ vero studium, ac virtutis exercitationem, et perpetuas in hac vita constantesque divitias esse, et hinc etiam emigrantes comitari. XIII. *Eubœica* seu *Venatoria* inscribitur. Indocet autem quosdam hanc in Eubœa vitam ducere: C per quos docet vitam privatam, etiam pauperior sit, longe jucundiorē esse, et utiliorē, quam eorum qui in urbis turbæ juxta ac delicias experiantur. XIV. *Rhodiaca* nominatur. Absurdum hac oratione morem, qui tum Rhodi invalescebat, reprehendit. Quos enim statuis honorandos censuerant, his nullas stantebant, sed earum, quæ priscis fuerant collocatæ, vel inscriptiones in eorum, qui venturi essent nomina mutantes: vel si temporis injuria non apparerent tituli, novos insculpen- tes, simul vita funetorum gloriam (quantum in ipsi erat) sedabant, simul quos honorare decreverant, alienis, et quæ nihil similitudinis haberent, imaginibus dedecore potius afficebant. Qua quidem in oratione ingens Dionis refutandi alios vis atque facultas insigniter elucescit. XV. *Ad Alexandrinos habita*, inscribitur. Vulgi in ea ingenium moresque exponit, ac perstringit. Nequaquam insuper decere, ut etiam populus Alexandrinus, 166^b qui propria tot haberet virtutis incitamenta, exortorum in republica tumultuum ac seditionum velut mancipium fiat. Præsertim vero illum errorem cavendum esse monet, qui in publicis conventibus ac theatris committebatur. Tarsi-

VARIE LECTIONES.

¹⁹ ἕκτος καὶ περὶ Α. ²⁰ Διογένης Α. ²¹ οἰκ. καὶ παραινέει γ. ²² μὲν ἕκαστον Α: ἕκαστον μὲν γ. ²³ ποιεῖσθαι αὐτοῦ δλ. γ. ²⁴ ἀξιούντες γ. ²⁵ ὡς Α: ὅτι γ. ²⁶ Εὐδοικὸς γ. ²⁷ ἐπιπολάζον γ. ²⁸ ἄρα] δὲ παρὰ pr. Α. ²⁹ τὴν add. Α. ³⁰ ἀνασκευαστικῆς ἀντικῆς ἰσχ. Α. ³¹ ἡ ἀρετὴ add. Α. ³² εἶναι om. Α.

carum, quæ dñe sequuntur, appellationem nactæ sunt. Harum prior post urbem illam cursim laudatam, nunquam civitatum felicitatem metiendam docet a fontibus, fluminibus, venustis porticibus aut ædificiis, fructuumque abundantia, quæque his similia laudantur, sed eas urbes commendari, in quibus disciplina ac virtus civium claresceret. Hæc quoque oratio absurdum quemdam ac probrosum castigat morem in vocis emissionem quadam [lasciva] ex Alexandrinorum consuetudine petita, monens ei assuetos ut abstineant, vel potius acerbius ipse in eos incurrens. Altera vero hortatur, ne calumniis magistratus persequantur; neve parvis offensionibus statim irriterentur, atque illos temere arcusent. XVIII. Cui nullus præfixus titulus, Celanis Phrygiæ urbe habitata est. Disserit autem non esse virtutis indicium comam illam promissiore, ut nec alia quæ ad corporis cultum pertinent, ac ne horum quidem contraria. Huic et ipsius urbis laudatio adiungitur. XIX. Ipso mox titulo indicat (5-3), habitam quidem primum Borysthene, sed recitatam postea in patria. In ea cum alia referi auctor, tum Platonis imitatione prædicat de universitatis opificæ apud Borysthenitas se disseuisse, ac de mundi totius ornatu moliue, et elementis ejusdem. Est autem illustrior hæc graviorque præ cæteris orationibus. Corinthica autem numero vicesima, Corinthi habitata, cives ibi objurgat, quod statua se prius honorassent, quam tamen post ipsius profectionem, falsa quadam calumnia adducti, iterum sustulissent. Proxima est hæc dicendi vi ac virtute Rhodiace orationi. Quanquam ejus quod exordii loco statuit longitudo, hic, perinde atque alibi fere ubique, virtute vacat. XXI. Inscriptur *De Nicomediensium concordia cum Nicæensibus*. Quam quidem potissimum contendit efficere hæc oratio, quæ non sine juvenilitatis ex ea re commemoratione, opportune profertur. Sic enim melius persuadendi vis hominum sese animis insinuat solet. XXII. Nicææ 167a pronuntiatam titulus significat: *De concordia, seditione jam extincta*. Hoc autem est hic viri institutum, rem ibi tum gestam laudibus celebrare. XXIII. In patria recitata est, *De concordia cum Apamensibus*: quod ipsum ibi pertractat; ut et proxime sequenti Apamenses hortatur ad concordiam cum Prusensibus ineundam. XXV. *Disputatio est in patriam*. Ignorare vero se fingit causam ipse qui disputat, cur libenter eum et cupide audiant, cum nihil utile ipsius orationes proponant. *Politica* dehinc inscripta est vicesima sexta oratio, recitata in patria: quemadmodum et quæ proxime sequitur, *Benevolentia testificatio in patriam*, quod se benevolo eam animo prosequentem honorifice excepisset. Succedit his *Apologia*, seu *Defensio*, de suo

φαίνει τῶν πόλεων, ὅσαι κρήνας καὶ ποταμούς καὶ κάλλη στοῶν καὶ οἰκοδομημάτων καὶ καρπῶν ἀφθονίαν καὶ τὰ παραπλήσια προβάλλονται, ἀλλ' ἐν ὅσαις τάξεις καὶ ἀρετῇ τῶν πολιτευομένων διαδείκνυται. Οὗτος ὁ λόγος καὶ παράλογόν τε καὶ ἐφύρτιστον ἔθος κατὰ φωνῆς ἀπήχησιν ²³ τοῖς Ἀλεξανδρείᾳ πρατόμενον εὐθύναις ὑπάγει, παραινῶν ἀποσχέσθαι τοὺς χρωμένους, ἢ μᾶλλον αὐτῶν ²⁴ πληχτικώτερον καθάπτόμενος. Ὁ δὲ δευτέρος παραινεί μὴ συκοφαντικῶς πρὸς τοὺς ἀρχοντας διακαίεσθαι, μὴ δ' ἐπὶ τοῖς βραχέσι τῶν παραλυποῦντων εὐθὺς ἀνερθεῖζεσθαι καὶ ἐπατιεῖσθαι τούτους. Ὁ δὲ ΙΗ', ὃς οὐκ ἐπιγέγραπται, ἐν Κελαιναῖς ²⁵ ἐρρήθη τῆς Φρυγίας, διαλαμβάνει δὲ ὡς οὐκ ἀρετῆς εἴη σημεῖον τὸ κομᾶν, ὥσπερ οὐδ' ἄλλο τι τῶν σχημάτων τῶν περὶ τὸ σῶμα, ὥσπερ οὐδὲ τούτων τὰ ἐναντία διαπλέκεται [275 H.] δ' αὐτῷ καὶ τῆς πόλεως ἐπαινος. Τὸν δὲ ΙΘ' μηνὺν ἢ ἐπιγραφῇ ρηθῆναι μὲν ἐν τῇ Βορυσθένει, ἀναγνωσθῆναι δὲ ἐν τῇ πατρίδι· ἐν ᾧ ἄλλα τε δέισιν ὁ συγγραφεὺς, καὶ κατὰ τὸν Πλατωνικὸν συνομολογεῖ ζῆλον περὶ τε ²⁶ τοῦ δημιουργοῦ τῶν ὅλων τοῖς Βορυσθενίταις διειλέχθαι τῆς τε τοῦ παντὸς διακοσμήσεως καὶ κινήσεως καὶ τῶν ἐν αὐτῷ στοιχείων. Ἔχεται δὲ τινος λαμπρότητος καὶ σεμνότητος οὗτος ὑπὲρ τοὺς ἄλλους ὁ λόγος. Καὶ ὁ Κορινθιακὸς δὲ Κ' ὢν, ἐν Κορίνθῳ μὲν ἐρρήθη, ἐπιτίμησιν δ' αὐτῶν διαπαραινεί ἀνθ' ὧν εἰκόνι τὰ πρῶτα τιμήσαντες αὐτὸν ὑστερον ἀποδημήσαντος ἐκ διαβολῆς οὐ δικαίως περιεβόλοντο τὸ γέρας. Ἐγγὺς δ' ἐστὶ τοῦ Ῥοδιακοῦ κατὰ τὴν ἐν λόγοις Ῥώμην καὶ ἀρετὴν οὗτος ²⁷· ἢ δὲ τοῦ οἶον προοιμίου παράτασις κἀναυθία, ὡς καὶ παρὰ μικρὸν πανταχοῦ, τῆς ἀρετῆς οὐ μετέχει. Τοῦ δὲ ΚΑ' ἢ ἐπιγραφῇ *Περὶ τῆς πρὸς Νικαεῖς ὁμονολας τῶν Νικομηδεῶν* ἐστὶ· καὶ τοῦτον ὑπέρχεται τὸν ἀγῶνα ²⁸ ὁ λόγος· εὐκαίρως διὰ τῆς ἡδονῆς προενηνεγμένος· μᾶλλον γὰρ οὕτω ταῖς ψυχαῖς τὸ πειθῶν ἐθέλει διαδύειν. Τὸν δὲ Β' καὶ Κ' ἐν Νικαίᾳ εἰρηθεῖν ἢ ἐπιγραφῇ δηλοῖ *Περὶ ὁμονολας*, πεπαιγμένης τῆς στάσεως· αὐτὸ δὲ τοῦτο διατίθων ὁ ἀνὴρ, ἐπαινῶν τοῦ γεγονότος. Ὁ δὲ ΚΓ' *Περὶ τῆς πρὸς Ἀπαμείας ὁμονολας* εἰρηται ἐν τῇ πατρίδι, αὐτὸ δὲ διαπράττεται τοῦτο. Καὶ ὁ ἐφεξῆς δὲ περὶ ὁμονολας τῆς ²⁹ πρὸς τοὺς Προυσαεῖς παρακαλεῖ τοὺς Ἀπαμείας. Ὁ δὲ ΚΕ' *Διὰ λέξις ἐστὶν ἐν τῇ πατρίδι*· ἀγνοῖαν δὲ ὑποπλάττεται τῆς αἰτίας· ὁ δὲ διαλεγόμενος, δι' ἣν μὴδὲν χρησίμῳ αὐτοῦ τῶν λόγων προδεδιγμένον ἡδέως καὶ ποθοῦντες ἀκούουσι. Πολιτικὸς δὲ ἐστὶ τῷ ΚΖ' ἢ ἐπιγραφῇ, καὶ εἰρηται ἐν τῇ πατρίδι ὥσπερ καὶ ὁ ἐφεξῆς, φιλοφρονητικὸς ὑπάρχων αὐτῇ ἀνθ' ὧν τιμαῖς τὸν φιλοφρονοῦμενον ἐδεξιοῦτο. Ἀπολογισμὸς [536 R.] δὲ ἐστὶν ὁ μετ' αὐτοῦς, ὅπως δέκεται πρὸς τὴν πατρίδα. Ὁ δὲ Θ' καὶ Κ' *Πρὸ τοῦ φιλοσοφεῖν μὲν ἐν τῇ πατρίδι ἐπιγράφεται*, τοῦ δ' ἐπιχειρήσαντος καταλείπει αὐτὸν τε καὶ σὺν αὐτῷ

VARIE LECTIONES.

²³ ἀπέχεσθαι γ. ²⁴ αὐτῶν Α: αὐτὸς γ. ²⁵ Κελαιναί: γ. ²⁶ τε add. Α. ²⁷ οὗτος] καὶ οὗτος Α. ²⁸ τῶν ἀγῶνων pr. Α. ²⁹ τῆς add. Α.

NOTÆ.

(5-3) Boristhenica quam in patria recitavit.

ἕτερον, εἴτα δὲ καὶ πυρὶ ^α τὴν οἰκίαν δοῦναι, τούτους A
 ἡρέμα πῶς ἐπιτιμῶν, τὸ πλανᾶσθαι ἐπὶ τῆς ξένης τῆς
 οἰκοῦ διατριβῆς διὰ τὰς ἐν πόλει ἀταξίας ἀμεινον
 κατασκευάζει. Ἡ δὲ τῶν πολιτῶν ὀργὴ κατ' αὐτοῦ.
 διότι, φησὶ, καταβρέουσιν ἐπὶ τὸ βέλτιον ἀνέλαθε
 τὴν οἰκίαν. Καὶ ὁ A' δὲ, *Δημηγορία ἐν τῇ πατρίδι*,
 τὴν ἐπιγραφὴν φέρων, εἰς τὴν αὐτὴν ὑπόθεσιν
 ἀποδίδεται. Καὶ ὁ A' καὶ A' ἐν τῇ πατρίδι μὲν ἐλέχθη,
Πολιτικὸς δ' ἐπιγράφεται *ἐν ἐκκλησίᾳ*, καὶ ^α
 συμβουλεύει τῶν εἰς ἀλλήλους ὕβρεων ἀποσχομένους
 καὶ προπηλακισμῶν τὴν στάσιν εἰς ὁμόνοιαν διαλύειν.
 Ὡσαύτως ἐν τῇ πατρίδι μὲν ἐλέχθη καὶ ὁ ἐφεξῆς, ὁ
 δὲ ἐπιγράφεται, *Παρακλησις ἀρχῆς ἐν τῇ βουλῇ*.
 τοῦτο καὶ ἐνδείκνυται· ἐκ ψηφίσματος γὰρ ἀρχειν ^α
 ὁ τυγχαφεὺς ἡρημένος παραίτεται. Ὁ δὲ ΔΓ', *Περὶ*
τῶν ἔργων ἐν βουλῇ, τὴν ἐπιγραφὴν παρέχων,
 ἱκαίνον μὲν τίνα τῆς βουλῆς ἐπιτρέχει, ἀπολογεῖται
 δὲ καὶ ^α ὡς πρὸς τὸν [276 H.] Δίων ὑπανοίετο, ὡς μὴ
 τὰ τοῦ παίδος ἔργα αἱ πράξεις αἱ κατὰ τὴν
 πόλιν τῆς πατρικῆς ^α εἰσι βουλῆς ἐξηγημέναι. Ὁ
 ἐφεξῆς δὲ *Πρὸς Διόδωρον ἐπιγραφόμενος*, προτροπὴν
 μὲν τίνα ἐπ' ἀρετὴν εἰσάγει, ἐπαινεῖν δὲ τὴν πόλιν
 φησὶ δι' ὧν τὸν ἐγκωμιάσαντα Διόδωρον ἑταίρους
 περιβάλλει. Ὁ δὲ ΔΕ', *Περὶ Αἰσχύλου καὶ Σοφοκλέους*
καὶ Εὐριπίδου, ἢ Περὶ τῶν Φιλοκτῆτου ^α *τόξων*
ἐπιγεγραμμένος, τὴν τοῦ Φιλοκτῆτου πλάττει ἐξ-
 ἀπάτην, ἣν προεδιημένος Ὀδυσσεὺς λαβὼν ὥχετο
 τὰ τόξα. Τῷ δὲ Γ' καὶ A' λόγῳ ἢ μὲν ἐπιγραφὴ
Περὶ Ὀμήρου λέγει, ἑταίρους δὲ τὶς ^α τοῦ ποιητοῦ
 διυφαίνεται, ὥσπερ καὶ τῷ περὶ Σωκράτους ἐπι-
 γραφομένου τοῦ φιλοσόφου. Ὁ δὲ *Περὶ Ὀμήρου καὶ*
Σωκράτους ΔΗ' λόγος, ὧν, ζηλωτὴν Ὀμήρου Σω-
 κράτην καὶ μαθητὴν ἐπιδείκνυσιν ^α, καὶ τὸ τε οἰκεῖον
 τῆς τῶν παραδειγμάτων μεταχειρίσεως· ἐκεῖθεν
 ἀναμαθεῖν τὸν φιλόσοφον ἐπιδεικνύει, καὶ τὴν ἑλλην
 τοῦ λόγου χάριν καὶ δύναμιν ἐναπομάζασθαι. Ὁ δὲ ΛΘ',
Ἀγαμέμνων ἢ Περὶ βασιλείας ἐπιγραφόμενος,
 διέξεισιν ὡς δεῖ συμβούλων τοὺς ἀρίστους τὸν βασιλεῖα
 περημένον ἐκείνοις τε πείθεσθαι καὶ μὴ κατὰ τὸ
 δοκοῦν ἀπαυθαδιάζειν. Καὶ ὧς δὲ *Νέστωρ* ἢ ἐπιγραφὴ,
 ὅπως κεχρησθαι προσῆκε τῇ πρὸς τοὺς βασιλεῖς
 παραινέσει περιλαμβάνεται. Ὁ δὲ ἐφεξῆς, *Ἀχιλλεύς*
 οὐ πειθόμενος τῷ Χείρωνι, προνοία καὶ τέχνη, ἀλλὰ
 μὴ θράσει καὶ χειρῶν ἰσχύϊ συμβουλεύεται μετα-
 χειρίζεσθαι πόλεμον, ὕστερον οὐκ ἀπώνατο τῆς
 ἀπειθείας. Καὶ ὁ *Φιλοκτῆτης* δὲ παράφρασις ἐστὶ
 τοῦ κατ' αὐτὸν ἀτυχήματος. Ἐφ' οἷς ὁ *Νέστωρ* καὶ
 ἡ *Δηϊάνειρα* ^α τῶν ἀπιθάνων περὶ αὐτοὺς πεπλα-
 σμένων διὰ τινος θεραπείας εἰς εἰρμὸν τίνα καὶ
 τάξιν δοκεῖ τὸ ἀπιθάνον μεταρρυθμίζειν. Καὶ ὁ ^α

A in patria amore. XXIX. *Ante philosophiae studium*
in patria habita inscribitur. Eos autem qui lapidi-
 bus ipsum cum alio quodam obruere aggressi es-
 sent, ac post etiam ejus domum igni cremandam
 tradere, clementer objurgans, melius ob civiles
 turbas esse confirmat peregre vagari, quam domi
 degere. Civium vero suorum erga se indignationem
 hinc ortam ait, quod ruens jam edificium quoddam
 instaurasset. Tricesima deinde *Concio in patria*
 inscribitur, idemque respicit argumentum. XXXI.
 In patria habita, *Politica in concione* titulum præ-
 fert: suadetque ut posthac, injuriis invicem ac
 probrosis contumeliis valere jussis, seditionem in
 concordiam vertant. Similiter et ea quæ sequitur
 habita est in patria, inscribiturque ex eo quod pa-
 lam indicat: *Recusatio magistratus in senatu*. Magi-
 stratum enim scriptor, ad quem suffragio delectus
 erat, repudiat. XXXIII. *De administrationibus in*
senatu, inscriptionem præfert. In ea post brevem
 senatus laudem, de iis se purgat Dion, ob quæ in
 suspicionem venerat: nimirum a paterno non esse
 profecta consilio, quæ in administranda civitate
 filius egisset. Proxima *Ad Diodorum* inscripta ora-
 tio, et ad virtutem hortatur, et se laudare (4) civita-
 tem ait, quando qui eam laudarat Diodorum laudi-
 bus ornat. XXXV. *De Æschylo, Sophocle, et Euri-*
pide: seu, *De Philoctetæ arcu et sagittis*, inscripta
 est. Philocteten (5) hæc dolo deceptum facit, quæ
 167 b Ulysses usus, cum illius arcu et sagittis
 abierit. Sextæ porro et tricesimæ titulus est *De*
Homero: ejus poetæ laudes prædicat: quemadmo-
 dum et Socratis illa, quæ hujus philosophi nomen
 præfert. Hinc illa *De Homero et Socrate*. XXXVIII.
 Oratio, Homeri æmulum fuisse Socratem ostendit,
 ac discipulum. Ab hoc item philosophum non illam
 tantum familiarem adeo sibi exemplorum tractatio-
 nem hausisse, sed reliquam insuper dicendi vim
 omnem ac venustatem inbibisse. XXXIX. *Agamem-*
non, seu *De rege* inscribitur: docetque oportere
 regem optimis usum consiliariis, iisdem parere,
 neque suum arbitrium pervacaciter sequi. Proxima
 vero quæ inscribitur, *Nestor*, quamvis ratione
 reges admonendi sint instruit. Mox *Achilles* sequi-
 tur: qui Chironi non acquiescens, monenti (5')
 prudentia potius atque arte quam audacia aut
 corporis viribus res bellicas geri, tandem neglecti
 consilii pœnas dedit. Quæ verò *Philoctetes* post hanc
 inscripta, fusius ejus infortunia commemorat. Post
 quas *Nessus et Dejanaira* [quæ vocatur oratio]
 absurdus de iis obsequii cujusdam causa conflict,

VARIE LECTIONES.

^α πυρὶ A: περὶ C. ^α καὶ om. A. ^α ἀρχὴν C. ^α καὶ add. A. ^α τῆς πατρικῆς A: πνευματικῆς C.
^α τῶν Φιλοκτῆτου] libri τῶν Ἐπικτῆτου. ^α δὲ τις A: τις δὲ C. ^α ἐπιδεικνύει C. ^α καὶ ἡ Δηϊάνειρα]
 ἡ Διάνειρα A. ^α δ] ἢ corr. A.

NOTÆ.

(4) Imo contra Photium dixit Dio, Laudasse se Dio-
 dorum, cum quæ hunc prædicarat laudavit civita-
 tem.

(5) Lege Sophoclis *Philocteten*. Nam Æschyli
 atque Euripidis intercidere, et hujus mox nostri

Philoctetæ meminit quoque M. Tullius *Tusc.* II, et
 ibi Beroald.

(5') Hesiodum Chironis ad Achillem instituendum
 Præceptionem scripsisse ex aliquorum sententia
 Pausan. *Bæotic.*

in seriem quamdam atque ordinem meliorem videtur reformare. *Chryseis* [item dicta oratio] laudatio Chryseidis est. *De regno vero et tyrannide* oratio, de his ipsis disserit, ut tres deinceps sequentes *De Fortuna* gratas simul ac philosophicas meditationes exhibent. Ad eundem modum, quæ has excipiunt, totidem *De gloria* orationes, suadent et monent contemnendam esse vulgi gloriam: ubi pulchræ simul et utiles considerationes inter hortandum miscentur. LII. *De virtute* et inscribitur, et disserit. LIII. Agit *De philosophia*, ut LIV. *De philosopho*. At LV. *De habitu cultuque corporis* inscripta, docet non ob tunicam mox et calceos philosophorum, neque ob externam cultus speciem philosophum quemquam esse iudicandum. LVI. *De fiducia* titulum sortitur; ut contra huic proxima *De diffidentia*. Suadent hæc cavendum cui fidas, aut te credas; ne his quidem, qui vel maxime amare videntur. Multos enim aliis confisos in magnam incidisse calamitatem: cum diffidentia monitis manifesta contingerit salus. Sed hæc quidem illa *De diffidentia* oratio. Præcedens enim edisserit, fiduciam magna ut plurimum **168a** damna confidentibus attulisse. Argumentum deinde orationis LVIII. quod docet inscriptio, *De lege* est, ut et insequentis LIX. *De consuetudine*: quam quidem tantumdem præstare, quantum lex solet, ostendit, sed cum voluptate id potius atque inductione, quam vi, multoque securius. Duæ vero orationes, quæ sequuntur, *De invidia* agunt, ut LXII. *De divitiis*, quarum molestias atque insidias ita omnibus notas facit, ut utiliore longe esse statuat iustitia comitatum paupertatem. LXIII. Inter Cilicias orationes *De libertate* habita inscribitur. Illum (6) autem liberum pronuntiat, qui suarum sit dominus perturbationum, affectionumque animi, tametsi mille ejus corpori impellent domini; illum contra servum, qui malis suis parens affectionibus, servitute serviat, licet mundi totius imperium tenere videatur. Quam in sententiam subsequens quoque disserit, *De servitute et libertate* inscripta: ut et sequens, quæ *De servis* altera est. Hinc *De aegritudine*, hortatur non oportere virum generosum ac prudentem vinci aut perturbationi succumbere, sed contemnere potius, atque obtere. LXVII. *De avaritia* inscripta, vitare hoc malum jubet. LXVIII. oratio titulum præfert: *De bene dicendi exercitio*, atque hoc idem argumentum suggerit. Mox LXIX. agit inscribiturque *De sua* [alio] *audiendi cupiditate*. Septuagesimæ titulus est, *De secessu*, docetque non loca sola sectando, mox etiam vitiosas animi affectiones, ac vitæ tumultus vitari, sed ad seipsum sese convertendo, et ad sui cognitionem contendendo, aliunde accedentis mali

A *Χρυσῆς* ἐπαινός· ἐστὶ Χρυσῆδος. Ὁ δὲ *Περὶ βασιλείας καὶ τυραννίδος* περὶ αὐτῶν τούτων διαλαμβάνει. Καὶ οἱ ἐφεξῆς δὲ γ' *Περὶ τύχης λόγος* χαρίεντά τινα καὶ φιλοσοφίας ἅμα ἐχόμενα θεωρήματα διατυποῦσιν. Ὡσαύτως καὶ οἱ μετὰ τούτους *Περὶ δόξης* γ' λόγοι συμβουλευοῦσι καὶ παραινέουσι μηδὲν λόγον τῆς τῶν πολλῶν δόξης ποιεῖσθαι· καλὰ δὲ καὶ ὠφέλιμα τῇ παραινέσει συνδιαπλέκεται θεωρήματα. [537 R.] Ὁ δὲ NB' *Περὶ ἀρετῆς* καὶ ἐπιγράφεται καὶ δίδεισι **. *Περὶ φιλοσοφίας* δὲ ἐστὶν ὁ Γ' καὶ N'. Ὁ δὲ ** NA' *Περὶ τοῦ φιλοσόφου*. Ὁ δὲ E' καὶ N', *Περὶ τοῦ σχήματος* ἐπιγεγραμμένος, δείκνυσιν ὅτι οὐ γιγνῶναι δὲ ὑποδιδάσκει φιλοσόφον ὁ κατεστηματούμενος ** ἥδη, καὶ τὸν βίον φιλοσόφός ἐστιν. Ὁ δὲ Γ' καὶ N', *Περὶ πίστεως* ἐπιγραφῆς τυχὼν, καὶ ὁ ἐφεξῆς, B' *Περὶ ἀπιστίας*, προτρέπονται φυλάσσεσθαι τὴν θαρρεῖν καὶ καταπιστεύειν καὶ τοῖς μάλιστα φίλοις δοκοῦσι· πολλοῖς γὰρ πιστεύουσι μὲν μεγάλην ἀπήντησε συμφορὰ, ἀπιστοῖσι δὲ φραζομένοις λαμπρὴ περιγέγονε σωτηρία. Ἀλλὰ ταῦτα μὲν ὁ *Περὶ ἀπιστίας* λόγος· ὁ δὲ πρὸ αὐτοῦ διέκειντο ὡς καὶ τὸ πιστεύεσθαι ὡς ἐπὶ παν μέγала τοὺς πιστευομένους ἐξημέλει. Ἡ δ' ὑπερθεσις τοῦ NB' λόγου, ὥσπερ καὶ ἡ ἐπιγραφῆ, *Περὶ νόμου* ἐστίν· ὡς καὶ ἡ τοῦ NΘ' *Περὶ ἔθους*, ὃ πράττειν μὲν ὅσα ὁ νόμος ἀποδείκνυσιν, μὴ ἡδονῆς δὲ καὶ πειθοῦς μάλλον [277 H.] ἢ βίας, καὶ ἀσφαλέστερον. Δύο δὲ οἱ ἐφεξῆς *Περὶ φόβου* διαλαμβάνουσι, καὶ ὁ B' καὶ E' *Περὶ πλούτου*, τὴν ὀχληρὴν αὐτοῦ καὶ ἐπιβουλον στηλιτεύων, καὶ πολλὰ λυσιτελεστέραν αὐτοῦ παριστῶν τὴν μετὰ δικαιοσύνης πένιν. Ὁ δὲ Γ' καὶ E' ἐπιγράφεται τῶν ἐν Κιλικίᾳ *Περὶ ἐλευθερίας*, ἐκείνων δὲ ἐλευθερὸν παριστῶν, ὃς τῶν ἐν αὐτῷ κύριος εἴη παθῶν, μὴ μύριοι ἐξωθεν αὐτοῦ τοῦ σώματος ὥς δεσπόται, καὶ δοῦλον ἐκείνων, ὃς ἀνδράποδόν ἐστι παθῶν, εἰ καὶ συμπάσης ** ἄρχῃ τῆς οἰκουμένης δοκαί. Εἰς τὴν αὐτὴν δ' ἀναφέρεται διανοίαν καὶ ὁ ἐφεξῆς, *Περὶ δουλείας* καὶ ἐλευθερίας ἐπιγραφῇ ἔχων· ὥσπερ καὶ ὁ ἐφεξῆς δεύτερος *Περὶ δοῦλων* ὢν. Καὶ ὁ μὲν αὐτὸν δὲ, *Περὶ λύπης*, ὡς οὐ χρὴ παρεγγυᾶται τὴν γενναίαν καὶ νοῦν ἔχοντα ἀνδρὰ ὑποκατακλίνεσθαι τῷ πάθει, περιορᾶν δὲ μάλλον καὶ ἀποτρίβεσθαι. Καὶ ὁ *Περὶ πλεονεξίας*, Z' καὶ E' **, ὢν, ἀποτρέπεται ταύτην παρεγγυᾶ. Καὶ ὁ EΘ', ὥσπερ ἐπιγράφεται *Περὶ λόγου καὶ ἀσκήσεως*, τοιαύτην καὶ τὴν ὑπόθεσιν ὑποβάλλει. *Περὶ* δὲ τῆς αὐτοῦ φιληκείας ὁ EΘ' καὶ ἐπιγράφεται καὶ διαλαμβάνει. Ὁ δὲ U' ἐπιγραφῆς μὲν *Περὶ ἀναχωρήσεως* τυγχάνει, κατασκευάζει δὲ ὡς οὐχὶ τὸ τὰς ἐρήμους διώκειν ἀναχωρήσις ἐστὶ παθῶν καὶ τῶν ἐν βίῳ θορύβων, ἀλλὰ τὸ εἰς ἑαυτὸν ἐπιστρέφειν καὶ σπεύδειν γινώσκει ἑαυτὸν, τῆς ἀπὸ τῶν ἄλλων κακίας ** φορολίων ἔχοντα λόγον. *Περὶ καλλίου* δὲ ὁ μετὰ τούτων λόγος, ὃν ἐπιγ-

VARIE LECTIONES.

** διέκειντο apographum Stephani: sed dicitur est etiam p. 166 a et 19. b 24. ** δ δὲ A: καὶ ὁ μὲν C. ** κατεστηματούμενος ἥδη καὶ τὸν βίον A: οὐ κατεστηματούμενος εἶδει C. ** πάσης: C. ** δ δὲ π. πλ. ὢν C. ** κακίας φορολίων συμφορῶν ὄλγον corr. A: pr. om. κακίας.

NOTÆ.

(6) Cicero in *Paradoxis*, et Philo Judæus atque Horatius.

γράφαι τρέπον, τὸν αὐτὸν καὶ περὶ νεανίσκου διέξεισιν· ἐν ᾧ ὡς οὐ παρὰ πᾶσιν ἔθνεσι καὶ βαρβαροῖς τὸ αὐτὸ νομίζεται κάλλος, ἄλλο δὲ παρ' ἄλλοις νικᾷ. Ὁ δὲ Β' *Περὶ εἰρήνης καὶ πολέμου* τὴν τε ἐπιγραφὴν προβάλλεται καὶ διαλαμβάνει. Ὁ δὲ Γ' καὶ Δ', *Ὅτι εὐδαιμονία ὁ σοφός*. Καὶ ὁ ἐπ' αὐτῷ *Περὶ εὐδαιμονίας*. Ὁ δὲ ἐπὶ τούτοις *Περὶ τοῦ δαιμονος*· δαίμονας δὲ καλεῖ τοὺς ὅσοι λαχόντες ἄρχειν ὡς ἐτέρων ἀμεινον πράττειν τοὺς ἀρχομένους ἢ καὶ χεῖρον συμμετεσκέυασαν. *Περὶ δὲ τοῦ βουλευέσθαι ὁ Ζ'* καὶ Ὁ' διαλαμβάνει. Ὁ δὲ Ζ' καὶ Ὁ', *Διατριβὴ περὶ τῶν ἐν συμποσίῳ τὴν ἐπιγραφὴν πεποιημένος*, τινὰ τῶν ἐν αὐτῷ διέξεισι συμπίπτοντων, καὶ ὡς ὁ πολὺς ἄνθρωπος τῆνικαὶ πρὸς φιλοσοφίαν ὄρῃν εἰσθεν, ἥτις αὐτοῦ ὁ βίος ἀνείας περιβρεῖται. Ὁ δὲ Η' καὶ Θ' καὶ ὁ μετ' αὐτὸν, *Μεταγνώμης α'* καὶ β' ἐπιγεγραμμένοι, ἔπαινον τε διαγράφουσι τοῦ νεανίσκου καὶ μνήμην ἐπὶ χρηστοῖς τελευτήσαντος καὶ λύπην. Ὁ δὲ Π', *Χαρίδემος* μὲν αὐτῷ ἡ ἐπιγραφὴ, [540 R.] ἔπαινον δὲ καὶ πένθος ἐπὶ τελευτήσαντι συνδιαπλέκει τῷ νέῳ.

ΣΓ'.

Καίσαριον Ἐκκλησιαστικὰ Κεφάλαια σκ'.

Ἀνεγνώσθη Καίσαριον βίβλος· ἐν ᾗ *Κεφάλαια* περιεῖχτο ὡς *Ἐκκλησιαστικὰ*, τοῦτο μὲν ῥητῶν ἀναπτύξεις, τοῦτο δὲ συζητήσεις ὡς ἐπιλύσεις, α' καὶ σ'. Ὁ μὲν ἄνθρωπος ἐοικε νεάζειν τε, καὶ πρὸς γονὰς μὲν λόγων καὶ μάθησιν τῆς τε θύραθεν σοφίας καὶ τῆς ἡμετέρας σφριγᾶν, δεῖσθαι δ' ὅμως οὐκ ἐλαχίστων α', ἵνα συντόμως εἰπω, εἰς τὸ μὴ κατασχέειν τὰς ὁρμάς. Πλὴν σαφές· τέ ἐστι τὴν φράσιν, εἰ καὶ πρὸς ποιητικὰς ἐκνωτερίζει· λέξεις πολλάκις, καὶ τὸ κοινὸν τῆς συντάξεως μετιὼν ἔστιν, ὅπου ἐπ' ἑλαττον φέρεται καὶ τούτου, καὶ [278 H.] πρὸς τὴν τῶν δογμάτων ἀκριβείαν ὀλίγων αὐτῷ δεῖ. Εἰς ἐρωτήσεις δὲ καὶ ἀποκρίσεις μεθ' ὑποβολῆς ὡς προσώπων τὸ τοῦ λόγου σχῆμα πεποιήται. Εἶναι δὲ φασὶ Γρηγόριον, ὃς τὸ θεολόγος ἐπώνυμον, τὸν συγγραφεὴ ἀδελφόν α'.

ΣΙΑ'.

Διονυσίου Αἰγέω Δικτυακῶν βιβλιδάριον κεφαλ. ρ'.

Ἀνεγνώσθη Διονυσίου Αἰγέως· *Δικτυακῶν* ἔφερε τὴν ἐπιγραφὴν. Ἦν δὲ ἀρα τὸ βιβλιδάριον κεφαλαίους ἀπαρτιζόμενον ρ', ὧν τὰ μὲν ἴδιαν ἐκάστην ὡς ὑπόθεσιν κατεσκεύαζε (ὡς δὲ ταῦτα ἦν), τὰ δὲ λοιπὰ ὡς ἀνασκευὴν ἑκάστην πρὸς ἐκάστην τῶν κατεσκευα-

VARIAE LECTIONES.

α' ἀρχὴν ζ. α' μετεσκεύασαν ζ. α' ἐν ᾗ κεφάλαια περιεῖχτο] ἐν ᾗ κεφαλαίως· περιεῖχτο δὲ Α. α' συζητήσεως Α. α' καὶ ante μάθ. et infr. τῆς ante τε add. Α. α' ἐλαχίστων Α· ἐλαχίστως ζ. α' ὑποβολῆς ζ. α' post ἀδελφόν cum Α omisi δηλοποιεῖ. α' melius ἑκάστην.

NOTÆ.

(7) Infrequens quidem illud φορολίγον, sed quod vel ex suo ἀναστρέφῳ τῷ ὀλιγόφορον facile percipias.

(8) An hæc jam in quatuor illos dialogos distributa legimus quod ad finem Operum D. Gregorii Nazianzeni Jac. Billius edidit?

A exigua (7) interim habita ratione. Proxima ut est *De pulchritudine* inscripta, sic et de adolescente disserit. Ibidem nec apud omnes gentes, etiam barbaras, idem pulchrum videri ait, sed aliud apud alios obtinere. LXXII. *De pace belloque* et agit, et titulum gestat. LXXIII. *Sapientem etiam felicem prædicat*; et sequens *De felicitate* disputat. Hinc *De genio* agitur. Genios autem nominat, qui aliorum ita sortiantur imperium, ut per eos aut melius cum subditis agatur, aut pejus, LXXVI. est *De consultando*. LXXVII. Titulus est *Disputatio de iis, quæ in symposiis accidere solent*, eorumque nonnulla etiam narrat, ac mortalium plerosque tunc ad philosophiam respectum habere consuevisse, cum rebus tristibus vita infestatur. 168^b LXXVIII. et altera insequens *Melancomas prima et secunda* inscripta, cum laudem adolescentis illius continet, tum memoriam mororemque in secundarum rerum affluentia vita functi, Ultima et octogesima, quæ *Charidemum* nomen præfert, laudationem simul ac luctum extincti juvenis commisceet.

CCX.

Cæsarii Capita Ecclesiastica CCXX.

Legi Cæsarii librum, *Capita* (8) continentem *Ecclesiastica* 220, quibus partim enuntiata quedam explicantur, partim quæstiones solvuntur. Dicitur autem hunc scriptorem, et ætate etiamnum florere, et cum rhetoricæ quasi setura, tum externæ non minus quam nostræ philosophiæ eruditione turgere. Quanquam non minima deesse videntur, ut verbo dicam, quo motus illi atque impetus dedecore careant. Attamen clara ejus dictio est (crebro licet ad poeticas voces juveniliter deflectat, atque ab usitata constructione, non sine defectu aliquo, recedat) et ad summam dogmatum accuratationem parum sane ei deest. Per quæstiones porro et responsiones, suppositis quoque personis [interloquentibus], composita illi oratio est, et quidem Gregorii, ut aiunt, cujus hunc auctorem esse fratrem *Theologi* cognomentum indicat (9).

CCXI.

Dionysii Ægei Dictyacorum capita c.

Lectæ Dionysii Ægei, *Dictyaca* (10) quæ inscribuntur. Libellus erat centum absolutus capitibus, quorum quinquaginta suam singula sententiam asserebant: totidem vero suam quodlibet astructam antea hypothesin, everti conabantur; ita ut sua

(9) Negat id Jac. Billius argumento in orationem 10 B. Greg. Nazianz.

(10) Sui, ut videtur, oblitus Photius, propositum semel antea opus (supr. cod. 185.) hic denuo repetit, commissis tantum ἀντιρρητικῶς capitibus et brevissima xplasi adjecta.

cuique assertioni refutatio statim opponeretur. Ipsa A
porro elocutio neque admodum exornatur, neque
tamen sine venustate negligitur: præsertim cum
non ad ostentationem aliquam, sed ad disputationem
potius opus hoc comparatum sit a suo auctore, cui te-
nue dicendi genus et cognatarum rerum series curæ
fuit. Utilis autem liber iis est, qui in dialecticis exer-
centur, atque ista fere suo argumento comprehensa.

1. Ab utroque parente mitti semen, animantia-
que gigni; et contra non ab utroque. 2. Ex universo
corpore semen excerni: contra vero a testiculis.
3. Concoctionem calore fieri: contra vero non
item. 4. Attritu concoctionem fieri: et attritu
minime fieri. 5. Putrefactione fieri concoctionem:
contra vero minime. 6. 169a Proprietate spiritus
concoctionem fieri: contra non item. 7. Sue-
corum proprietate concoctio fit; vel minime. 8. Pro-
prietate caloris fit concoctio: et non item. 9. Ca-
lore digestionem fieri: et non item. 10. Ciborum
distributionem per caloris ad se attractionem fieri;
vel minime. 11. Spiritu fit digestio: aut non item.
12. Arteriarum applicatione digestio fit: minime
vero sic. 13. Digestio fit per absentiam cum vacui-
tate: et quod per incertam sive quamcunque absen-
tiam fieri soleat digestio. 14. Ex eo glaucedo na-
scitur, quod alimento suo visualis porus destituatur:
et non item. 15. Sanguinis lapsus in visionis porum
glaucedo fit oculorum: et non item. 16. Humido-
rum crassitie, atque exhalatione fit glaucedo: et
non fit. 17. Phrenitidem fieri per distensionem
meningis, sanguinisque corruptionem: et non ita
fieri. 18. Ex caloris excessu nasci phrenitidem:
et non item. 19. Per inflammationem phrenitidem
nasci: et non item. 20. Lethargum ex inflammatione
fieri: et non ita. 21. Per distensionem corruptio-
nemque lethargicos fieri: et non item. 22. Per uni-
versum corpus diffundi appetitum edendi atque
bibendi: et tantum in stomacho existere. 23.
Edendi atque bibendi appetitum in imaginatione
situm esse. 24. Ex humorum inopia sitim nasci:
et non item. 25. In stomacho duplicem spectari
efficiendi vim: et vero minime. 26. Inferior (11)
cerebri pellicula in concavitate principium est ner-
vorum: et vero minime, sed exterior. 27. Phar-
maca diffusa per corpus purgare: et non item, sed
ipso allapsu. 28. Non esse utendum purgantibus
medicamentis: imo esse. 29. Vini haustum febrici-
tantibus esse concedendum: et non esse, cum
perniciosus sit. 30. Balnea febricitantibus utilia
esse: imo noxia esse. 31. In morborum incre-
mentis clystere utendum: et non utendum. 32. Non
esse morborum initio unctionibus utendum: imo
id perutile esse. 33. Caput cataplasmatibus curandum:
et non item, sed olfactoriis duntaxat utendum.

σμένον ἐσποῦδαζεν, ἐκίστη κατασκευῇ ἀντιπαρati-
θεμένης παρὲνθ καὶ κατὰ συνέχειαν τῆς ἀνασκευῆς.
Ἡ μὲν ἐρμηνεία τοῦ λόγου οὕτε ἐξωραΐσται^α οὕτε
ἐβρίπται τοῦ κάλλους, ἄλλως τε καὶ ὅτι οὐδ' ἐπι-
δεικτικῶς, ἀλλ' ἐς τὸ γυμνάσιον τῶ συγγραφεὶ τὸ
σποῦδασμα τείνει^α, καὶ ἰσχνότητος αὐτῷ καὶ τῶν
συστοίχων μέλει· χρησίμον δὲ τὸ βιβλίον τοῖς τὴν
διαλεκτικὴν τριθὴν ἀσκουμένοις. Ἡ δὲ ὑπόθεσις λέγει
ταῦτα, ὅτι ἐξ ἀμφοτέρων ἡ καταβολὴ τοῦ σπέρματος
καὶ ζωογονία γίνεται, καὶ τούναντιον οὐκ ἐξ ἀμφο-
τέρων. Δεύτερον ὅτι ἀφ' ὅλου τοῦ σώματος ἡ τοῦ
σπέρματος ἐκκρισις, καὶ τούναντιον ὅτι ἀπὸ μόνων^β
τῶν διδύμων. γ' ὅτι ἡ πέψις θερμασία γίνεται, καὶ
ὅτι οὐχ οὕτως. δ' ὅτι τρίψις ἡ πέψις γίνεται, καὶ ὅτι
οὐ τρίψις. ε' ὅτι σήψις ἡ πέψις, καὶ ὅτι οὐ σήψις. ς'
ὅτι τοῦ πνεύματος ἰδιότητι ἡ πέψις, καὶ ὅτι οὐχ
οὕτως. ζ' ὅτι χυμῶν ἰδιότητι ἡ πέψις, καὶ ὅτι οὐχ
οὕτως. η' ὅτι θερμασίας ἰδιότητι ἡ πέψις, καὶ ὅτι οὐχ
οὕτως. θ' ὅτι θερμασία ἡ ἀνάδοσις, καὶ ὅτι οὐ οὕ-
τως. ι' ὅτι ἡ ἀνάδοσις τῷ τὴν θερμασίαν ἐφ' ἐαυ-
τὴν ἔλκειν, καὶ ὅτι οὐχ οὕτως. ια' ὅτι τῷ πνεύματι
ἡ ἀνάδοσις, καὶ ὅτι οὐχ οὕτως. ιβ' ὅτι τῇ τῶν ἀρτη-
ριῶν παραθέσει ἡ ἀνάδοσις, καὶ ὅτι οὐχ οὕτως. ιγ'
ὅτι τῇ κατὰ κενὸν ἀπουσίᾳ ἡ ἀνάδοσις, καὶ ὅτι οὐ
κατὰ τὸ δόηλον ἀπουσίᾳ ἡ ἀνάδοσις. ιδ' ὅτι δι' ἀτροφίαν
τοῦ ὁρατικοῦ πόρου ἡ ἀπογλαύκωσις συμβαίνει, καὶ
ὅτι οὐχ οὕτως. ιε' ὅτι παρ' ἐμπτωσιν^β αἷματος εἰς
τὸν ὁρατικὸν πόρον ἡ ἀπογλαύκωσις, καὶ ὅτι οὐχ
οὕτως. ις' ὅτι καθ' ὕγρων πάχος καὶ διαπνοή^β
ἡ ἀπογλαύκωσις, καὶ ὅτι οὐχ οὕτως. [541 R.] ιζ' ὅτι
ἡ φρενίτις κατὰ διάτασιν τῆς μήνιγγος καὶ φθορὰν
τοῦ αἵματος γίνεται, καὶ ὅτι οὐχ οὕτως. ιη' ὅτι κατὰ
θερμασίας πλεονασμὸν ἡ φρενίτις συμβαίνει, καὶ
ὅτι οὐχ οὕτως. ιθ' ὅτι διὰ φλεγμονὴν ἡ φρενίτις, καὶ
ὅτι οὐχ οὕτως. κ' ὅτι ὁ λήθαργος διὰ φλεγμονὴν
γίνεται, καὶ ὅτι οὐχ οὕτως. κα' ὅτι κατὰ διάτασιν
οἱ ληθαργικοὶ καὶ φθορὰν, καὶ ὅτι οὐχ οὕτως. κβ'
ὅτι^β περὶ ὅλον τὸ σῶμα ἡ τοῦ πνεύματος καὶ φαγεῖν
συνίσταται ὀρεξις, καὶ ὅτι περὶ μόνον τὸν στόμαχον.
κγ' ὅτι ἡ τοῦ φαγεῖν καὶ πνεῖν ὀρεξις περὶ διὰ-
νοϊαν. κδ' ὅτι καθ' ὕγρων ἐνδείαν τὸ δόλος, καὶ ὅτι
οὐχ οὕτως. κε' ὅτι περὶ τὸν στόμαχον διπλὴ τις
ὀρεῖται ἐνέργεια, καὶ ὅτι οὐχ οὕτως. κς' ὅτι ἡ^β ἐνὶ
[279 H.] μήνιγι^β ἡ ἐν τῷ κοιλώματι ἀρχὴ τῶν νεύ-
ρων ἐστὶ, καὶ ὅτι οὐχ οὕτως, ἀλλ' ἡ ἐκτός. κζ' ὅτι
ἀναδιδόμενα τὰ φάρμακα καθαίρει, καὶ ὅτι οὐχ οὕτως,
ἀλλὰ κατὰ τὴν πρόσπωσιν. κη' ὅτι οὐ χρηστὸν
τοῖς καθαρτικοῖς, καὶ ὅτι χρηστὸν. κθ' ὅτι οὐκ
δόσει χρηστὸν ἐπὶ τῶν πυρεσσόντων, καὶ τούναν-
τιον ὅτι ἀσύμφορον. λ' ὅτι λουτρὸν τοῖς πυρεσσούσι^β
λυσίτελεῖ, καὶ ὅτι ἀσύμφορον. λα' ὅτι δεῖ ἐν ταῖς ἐπι-
τάσει τῶν νόσων κλύζειν, καὶ ὅτι οὐ προσήκον^β.
λβ' ὅτι οὐ δεῖ κατ' ἀρχὰς ὑπαλείφειν χρῆσθαι, καὶ ὅτι
συμφέρων. λγ' ὅτι δεῖ καταπλάττειν τὴν κεφαλὴν,

VARIE LECTIONES.

^α ἡ — ἐξωραΐσται A: καὶ ἡ — ἐξωραΐζεται Γ. ^β διατείνει Γ. ^γ μόνων add. A. ^δ παρ' ἐμπτωσιν A: παρὲμπτωσις Γ. ^ε διὰ πνοήν Γ. ^ς ὅτι οὐ περὶ Γ. ^ζ ἡ add. A. ^η τοὺς πυρεσσοντας Γ. ^θ προσήκει Γ.

NOTÆ.

(11) Supr. cap. 85, ἡ ἐκτός.

καὶ ὅτι οὐ δεῖ, τοῖς δ' ὁφραγτοῖς μόνον χρῆσθαι. λδ' ὅτι ἐμποιοῖα ἀσύμφορον, καὶ ὅτι συμφέρον. λε' ὅτι οὐχ ἐπιπέμπει ἡ καρδία αἷμα, καὶ ὅτι ἐπιπέμπει. λς' ὅτι οὐχ ἡ καρδία τὸ πνεῦμα ἐπιπέμπει, ἀλλ' αἱ ἀρτηρίαι ἔλκουσι, καὶ ὅτι ἐμπαιν. λζ' ὅτι ἐξ ἑαυτῆς ἡ καρδία κινεῖται, καὶ ὅτι οὐκ ἐξ ἑαυτῆς. λη' ὅτι κατὰ φύσιν αἷμα ἐν ἀρτηρίαις ὑπάρχει, καὶ ὅτι οὐχ αἵματος αἱ ἀρτηρίαι ἀγγεῖον. λθ' ὅτι πάντα τὰ ἀγγεῖα ἐν τῷ θυχῶ ἀπλά ἐστι, καὶ ὅτι πλέγματά ἐστιν. μ' ὅτι διὰ τῶν νεύρων ἡ αἰσθησις καὶ ἡ κίνησις τοῦ ζώου, καὶ ὅτι οὐχ οὕτως. μα' ὅτι ἀρχὴ φλεβῶν ἡ καρδία, καὶ ὅτι οὐκ ἀρχή. μβ' ὅτι ἡ παρ' ἀρχῆ φλεβῶν, καὶ ὅτι οὐκ ἀρχή. μγ' ὅτι ἡ κοιλία φλεβῶν ἀρχή, καὶ ὅτι οὐκ ἀρχή. μδ' ὅτι πάντων τῶν ἀγγείων ἀρχὴ μῆνιγξ, καὶ τῶν οὐκ ἀρχή. με' ὅτι πνεῦμα ἀρτηριῶν ἀρχή, καὶ ὅτι οὐκ ἐστιν ἀρχή. μς' ὅτι ἡ παρὰ τὴν ράχιν ἀρτηρία ἀρτηριῶν ἀρχή, καὶ ὅτι οὐκ ἀρχή. μζ' ὅτι ἡ καρδία ἀρχὴ ἀρτηριῶν, καὶ ὅτι οὐκ ἀρχή. μη' ὅτι οὐχ ἡ καρδία ἀρχὴ νεύρων, ἀλλ' ἡ περιέχουσα τὸν ἐγκέφαλον μῆνιγξ, καὶ ὅτι οὐκ ἀρχή. μθ' ὅτι οὐκ περὶ καρδιάν τὸ διανοητικόν, ἀλλὰ περὶ κεφαλὴν, καὶ ὅτι ἀνάπαιν. ν' ὅτι τὸ διανοητικόν ἐστι περὶ τὴν μέσσην τοῦ ἐγκεφάλου κοιλίαν, καὶ ὅτι οὐχ οὕτως. Ταῦτα καὶ ἡ ὑπόθεσις διατείνεται.

ΣΙΒ.

Αἰνισιδήμου Πυρρωνίων λόγος η'.

Ἀνεγνώσθησαν Αἰνισιδήμου Πυρρωνίων λόγος η'. Ἡ μὲν ὅλη πρόθεσις τοῦ βιβλίου βεβαιῶσαι ὅτι οὐδὲν βέβαιον εἰς κατάληψιν, οὐτε δι' αἰσθησεως, ἀλλ' οὐτε μὴν διὰ νοήσεως· διὸ οὐτε τοὺς Πυρρωνίους οὐτε τοὺς ἄλλους εἰδέναι τὴν ἐν τοῖς οὐσίαν ἀλήθειαν, ἀλλὰ τοὺς μὲν κατ' ἄλλην αἵρεσιν φιλοσοφοῦντας ἀγνοεῖν τε τὰλλα καὶ ἑαυτοὺς μάτην κατατρίβειν καὶ δαπανᾶν συνεχεῖς ἀνάγας, [544 H.] καὶ αὐτὸ δὲ τοῦτο ἀγνοεῖν, ὅτι οὐδὲν αὐτοῖς τῶν δοξάντων εἰς κατάληψιν ἐληλυθέναι κατεληπται. Ὁ δὲ κατὰ Πυρρῶνα φιλοσοφῶν τὰς ἄλλας εὐδαιμονεῖ καὶ σοφός ἐστι τοῦ μάλιστα εἰδέναι ὅτι οὐδὲν αὐτῷ βεβαίως κατεληπται· ἃ δὲ καὶ εἰδεῖν, οὐδὲν μᾶλλον αὐτῶν τῇ καταφάσει ἢ τῇ ἀποφάσει γενναῖός ἐστι συγκρατεῖσθαι. Ἡ μὲν ὅλη τοῦ βιβλίου διάληψις ὁ βούλεται, εἴρηται· γράφει δὲ τοὺς λόγους Αἰνισιδήμος προσφωνῶν αὐτοὺς τῶν ἐξ Ἀκαδημίας τινὲ συναίρεσιώτη Λευκίῳ Τοδέρωνι, γένος μὲν Ῥωμαῖ, δόξη δὲ λαμπρῷ ἐκ προγόνων καὶ [280 H.] πολιτικὰς ἀρχὰς οὐκ ἀσυχνοῦσας μετιόντι.

Ἐν μὲν οὖν τῷ πρώτῳ λόγῳ διαφορὰν τῶν τε Πυρρωνίων καὶ τῶν Ἀκαδημαϊκῶν εἰσάγων μικροῦ γλώσσει αὐτῇ ταῦτα φησιν, ὥς οἱ μὲν ἀπὸ τῆς Ἀκαδημίας δογματικοὶ τέ εἰσι καὶ τὰ μὲν τιθενται ἀδι-

A 34. Vanitus provocationem nihil prodesse : imo utilem esse. 35. Cor emittere sanguinem : et contra non emittere. 36. Cor non emittere spiritum, sed arterias potius ipsum attrahere : et contra. 37. Cor a seipso moveri : imo non a seipso. 169b 38. Sanguinem natura in arteriis exsistere : et arterias non esse sanguinis receptaculum. 39. Vasa omnia in summo simpla esse : imo plicata esse atque involuta. 40. Per nervos sensum esse et motum animantis : et non esse principium. 41. Venarum cor esse principium : et non esse principium ; 42. Jecui venarum esse principium : et rursus non esse. 43. E ventriculo venas nasci : et non nasci. 44. Omnium vasorum principium esse meninge, seu cerebri tunicam : et non esse. 45. Spiritum esse arteriarum originem : et contra non esse. 46. Arteria illa, quæ juxta dorsi spinam sita, principium arteriarum est : et non est. 47. Cor esse arteriarum principium : et non esse. 48. Neque cor nervorum principium est ; sed cerebrum ambiens pellicula : et non est. 49. In corde non esse intelligendi vim, sed in capite : et contra. 50. Intelligendi vim in medio esse cerebri ventriculo : et non esse. Hæc igitur opus illud [efficere] contendit.

CCXII.

Ænesidemi De Pyrrhoniis libri viii.

Legi Ænesidemi Pyrrhonorum libros octo. Cuius quidem operis scopus est hoc unum probare : Nihil certo comprehendi aut sensu aut ipsa etiam intelligentia posse. Quare neque Pyrrhonios, neque cæteros, quæ in rebus ipsis lateat, veritatem scire. Reliquarum ergo sectarum philosophos cum alia ignorare multa, tum quod frustra sese assiduè molestiis torqueant atque absumant, quin et hoc ipsum ignorare, quod nihil eorum comprehenderint, quæ jam opinentur se comprehendisse. At qui ex (12) Pyrrhonis instituto [ait] philosophatur (13), cætera felix, in eo quoque sapit, quod vel in primis intelligat, nihil a se certo comprehensum esse. Imo et hoc studiose agat, ne cui eorum, quæ cognoverit, affirmando potius, quam negando assentiat. Porro tota hujus operis commentatio quid propositum habeat, jam dictum. Libros ipsos Academicis cuidam sodali Lucio Tuberoni (14) inscripsit, domo Romæ, et claris ibi natalibus orto, quique magistratus gesserit civiles non vulgares.

Primo igitur libro, Pyrrhonorum et Academicorum (15) discrimen referens, tantum non emissâ voce ista dicit : Academicos dogmata constituere, et alia certa atque indubitata ponere, alia rursum

VARIE LECTIONES.

⁷⁶ διὰ om. A. ⁷⁷ μῆνιγξ ἐστὶ καὶ ζ. ⁷⁸ ράχιν A : ἀρχὴν ζ. ⁷⁹ ἀρτηριῶν ἀρχή ζ. ⁸⁰ οὐχ | οὐχ ζ. ⁸¹ μὲν οὖν ὅλη ζ. ⁸² Τοδέρωνι (littera o a correctore posita) A : Νέρωνι ζ. ⁸³ ἐκ om. A. ⁸⁴ μὲν om. A.

NOTE.

(12) Alibi, minus recte, Onesidemus legitur.
(13) Ejus vitam ac placita descripsit Diog. Laert., qui frequenter hujus Ænesidemi meminit.

(14) at. Neroni.
(15) A. Gell. lib. xi, cap. 5, legend. et Sexti Pyrrhonii Hypotyp. lib. i, cap. 53.

sine ulla dubitatione tollere : Pyrrhonios autem dubios hærere, et ab omni dogmate liberos atque solutos esse ; ut eorum etiam nemo omnino, aut comprehendi omnia posse **170a** aut non posse dixerit ; sed nihilo magis talia, quam talia esse, aut tunc quidem talia, alias vero non talia, vel uni quidem huiusmodi, alii vero non huiusmodi, tertio etiam plane non esse. Neque rursum omnia esse communiter ejusmodi, ut assequi illa quispiam possit, vel quædam saltem horum assequi non possit, sed non magis fieri posse, ut quis ea assequatur, quam ut non assequatur : vel nunc quidem assequi possit, tunc vero non item. Imo neque verum, neque falsum, neque probabile, neque ens, neque non ens, sed idem, ut sic dicatur, non potius verum esse, quam falsum : aut probabile potius, quam improbabile : aut ens, quam non ens, aut tum quidem tale, alias vero aliudmodi : aut uni tale, mox alteri etiam non tale. Nihil enim in universum Pyrrhonios definite, ne hoc quidem ipsum, quod nihil definitur. Verum cum non suppetat, ut aiunt, quo sensa mentis efferamus, sic loqui solemus. At qui ad Academiam, maximeque ad hanc novam pertinent, inquit, cum Stoicis interdum opinionibus consentiant, et (si verum fateri volumus) Stoici ipsi, sed qui cum Stoicis pugnent, videntur. Deinde et de multis decreta statuunt. Virtutem enim atque amentiam inducunt : bonum quoque, et malum velut principia ponunt ; verum item, et falsum, rursum probabile, et improbabile, ens dein, et non ens, aliaque non pauca certo definiunt : ambigere se tantum dicentes de comprehensiva imaginatione. Quamobrem Pyrrhonii, dum nihil definiunt, omnino irreprehensi permanent ; verum Academicis, ait, pares cum aliis philosophis rationes reddentæ. Illud porro maximum : quod illi de re qualibet sibi oblata dubitantes, non tantum eundem perpetuo teneant ordinem, sed nunquam etiam secum ipsi pugnent, cum hi secum pugnare se, ne sentiant quidem. Simul enim ponere quidpiam, et rursum indubitanter tollere, simul item dicere communiter aliqua esse comprehensibilia, et non esse, manifestam utique pugnam affert. Alioquin quomodo fieri possit, ut qui cognovit hoc esse verum, illud falsum, adhuc dubitet, atque ambigat : et non certo prius illud amplectatur, alterumque declinet ? Nam si ignoratur hoc bonum esse, aut malum : vel hoc verum, illud falsum : et hoc existere, illud vero minime : omaino fatendum horum singula comprehendendi non posse ; sin evidenter sensu vel intelligentia horum quidque percipitur, comprehensibile jam horum esse quodlibet dicendum est. Hæc, aliaque id genus, ab ipso mox librorum initio discrimen Pyrrhonios inter et Academicos ostendens, hic *Enesidemos* *Ægeus* pertractat, universum **170b**

στάτως, τὰ δὲ αἰρουσιν ἀναμφιβόλως, οἱ δ' ἀπὸ ὧν Πύρρωνος ἀπορητικοί τε εἰσι καὶ παντὸς ἀπολευμένοι δόγματος, καὶ οὐδεὶς αὐτῶν τὸ παρ᾽ ἄπαν οὐτε ἀκατάληπτα πάντα εἴρηκεν οὐτε καταληπτὰ, ἀλλ' οὐδὲν μᾶλλον τοιαύδε, ἢ τοιαύδε, ἢ τότε μὲν τοιαύτα, τότε δὲ οὐ τοιαύτα, ἢ ᾧ μὲν τοιαύτα ᾧ δὲ οὐ τοιαύτα ᾧ δ' οὐδ' ὧς οὐτα · οὐδὲ ὅτι μὴν ἐφικτὰ πάντα κοινῶς ἢ τινα τούτων ἢ οὐκ ἐφικτὰ, ἀλλ' οὐδὲν μᾶλλον ἐφικτὰ ἢ οὐκ ἐφικτὰ, ἢ τότε μὲν ἐφικτὰ τότε δ' οὐκ ἐτι, ἢ τῷ μὲν ἐφικτὰ τῷ δ' οὐ. Καὶ μὴν οὐδ' ἀληθινὸν οὐδὲ ψεῦδος, οὐδὲ πιθανόν, οὐδ' ἀπίθανον, οὐδ' ὃν οὐδὲ μὴ ὃν, ἀλλὰ τὸ αὐτὸ ὡς εἰπεῖν οὐ μᾶλλον ἀληθὲς ἢ ψεῦδος, ἢ πιθανόν ἢ ἀπίθανον, ἢ ὃν, ἢ οὐκ ὃν, ἢ τότε μὲν τοῖον, τότε δὲ τοῖον, ἢ ᾧ μὲν τοιονοῖ, ᾧ δὲ καὶ οὐ τοιονοῖ. Καθόλου γὰρ οὐδὲν ὁ Πύρρωνος ὀρίξει, ἀλλ' οὐδὲ αὐτὸ τοῦτο, ὅτι οὐδὲν διορίζεται · ἀλλ' οὐκ ἔχοντες, φησὶν, ὅπως τὸ νοούμενον ἐκκαλῆσωμεν, αὐτὸν φράζομεν. Οἱ δ' ἀπὸ τῆς Ἀκαδημαίας, φησὶ, μάλιστα τῆς νῦν, καὶ Στωϊκαὶς συμφέρονται ἐνίοτε δόξαις, καὶ εἰ χρὴ τάλῃθες εἰπεῖν, Στωϊκοὶ φαίνονται μαχόμενοι Στωϊκοῖς. Δεύτερον ὅτι περὶ πολλῶν δογματίζουσιν. Ἀρετὴν τε γὰρ καὶ ἀφροσύνην εἰσάγουσι, καὶ ἀγαθὸν καὶ κακὸν ὑποτίθενται, καὶ ἀλήθειαν καὶ ψεῦδος, καὶ δὴ καὶ πιθανὸν καὶ ἀπίθανον, καὶ ὃν καὶ μὴ ὃν, ἀλλὰ τε πολλὰ βεβαίως ὀρίζουσι, διαμφοσθεῖν δὲ φασὶ περὶ μόνης τῆς καταληπτικῆς φαντασίας. Διὸ εἰ μὲν ἀπὸ Πύρρωνος ἐν τῷ μηδὲν ὀρίξειν ἀνεπίληπτοι τὸ παρ᾽ ἄπαν διαμένουσιν οἱ δ' ἐξ Ἀκαδημαίας, φησὶν, ὁμοίως τὰ· εὐθύνας τοί· ἄλλοι· φιλοσόφοις ὑπέχουσι. Τὸ δὲ μέγιστον, οἱ μὲν περὶ παντὸς τοῦ προτεθέντος διαπορούντες τὸ τε σύστημα διατηροῦσι καὶ ἑαυτοὶς οὐ μάχονται, οἱ δὲ μαχομένοις ἑαυτοῖς οὐ συνίσασι · τὸ γὰρ ἅμα τίθεναι τι καὶ αἶρην ἀναμφιβόλως, ἅμα τε φάναι κοινῶς ὑπάρχειν καταληπτὰ, μάχην ὁμολογουμένην εἰσάγει, ἐπεὶ πῶς οἶόν τε γινώσκοντα τότε μὲν εἶναι ἀληθὲς τότε δὲ ψεῦδος ἐτι διαπορεῖν καὶ διστάζειν, καὶ οὐ σαφῶς τὸ μὲν εἰσθαι τὸ δὲ περιστῆναι ; εἰ μὲν γὰρ ἀγνοεῖται ὅτι τότε ἐστὶν ἀγαθὸν ἢ κακὸν, ἢ τότε μὲν ἀληθὲς τότε δὲ ψεῦδος, καὶ τότε μὲν ὃν τότε δὲ μὴ ὃν, πάντως ὁμολογητέον ἕκαστον ἀκατάληπτον εἶναι· [545 R.] εἰ δ' ἐναργῶς κατ' αἰσθήσιν ἢ κατὰ νόησιν καταλαμβάνεται, καταληπτὸν ἕκαστον φασίν. Ταῦτα μὲν ἀρχόμενος τῶν λόγων καὶ τοιαῦθ' ἕτερα, τὴν διαφορὰν τῶν Πυρρωνίων καὶ Ἀκαδημαϊκῶν ὑποδεικνύς, ἀναγράφει ὁ Αἰνησίδημος ὁ ἐξ Αἰγῶν · ἐφεξῆς δὲ κατὰ τὸν αὐτὸν λόγον πρῶτον καὶ τὴν ὅλην ἀγωγὴν ὡς τύπῳ καὶ κεφαλαιωδῶς τῶν Πυρρωνίων παραδίδωσι λόγων. Ἐν δὲ τῷ β' κατὰ μέρος ἤδη ἀρχόμενος ἐπεξίμεναι τὰ ἐν κεφαλαιῷ εἰρημένα περὶ τὸ ἀληθὲς καὶ αἰτίων [281 H.] διαλαμβάνει καὶ παθῶν καὶ κινήσεως, γενέσεώς τε καὶ φθορᾶς καὶ τῶν τούτοις ἐναντιῶν, κατὰ πάντων αὐτῶν τὸ ἀπορῶν τε καὶ ἀκατάληπτον πυκνοῖς, ὡς οἶεται, ἐπιλογισμοῖς ὑποδεικνύς. Καὶ ὅ γ' ἐπὶ αὐτῷ λόγῳ περὶ κινή-

VARIÆ LECTIONES.

^{170a} ὅπο ὅ. ^{170b} οὐδὲ A : οὐτε ὅ. ¹⁷¹ ἢ add. A. ¹⁷² οὐκέτι, ἢ τῷ μὲν ἐφικτὰ τῷ δ' οὐ A : οὐκ ἐφικτὰ ὅ. ¹⁷³ καὶ om. A. ¹⁷⁴ libri φασίν. ¹⁷⁵ δευτέρου καὶ ὅ. ¹⁷⁶ μαχομένους ὅ. ¹⁷⁷ ὑπάρχειν] ὑπάρχειν καὶ μὴ ὑπάρχειν mg. A. ¹⁷⁸ γὰρ add. A. ¹⁷⁹ τε add. A.

σεως καὶ αἰσθήσεως καὶ τῶν κατ' αὐτὰς ἰδιωμάτων, τὰς ὁμοίας περιεργαζόμενος ἐναντιολογίας, εἰς τὸ ἀνέριπτον καὶ ἀκατάληπτον ὑποφέρει καὶ αὐτά. Ἐν δὲ τῷ δ' σμμετα μὲν, ὥσπερ τὰ φανερά φαμεν τῶν ἀφανῶν, οὐδ' ὅλως⁹⁶ εἶναι φσην⁹⁷, ἡπατῆσθαι δὲ κενὴν προσπάθειάν τοις οἰαμένοις, ἐγείρει δὲ τὰς ἐξ ἔθους ἐφεξῆς ἀπορίας περὶ τοῦ ὅλης τῆς φύσεως καὶ κόσμου καὶ θεῶν, οὐδὲν τῶν⁹⁸ εἰς κατὰληπτον πεσεῖν ἐντείνόμενος. Προβάλλεται αὐτῷ⁹⁹ καὶ ὁ ε' λόγος τὰς κατὰ τῶν αἰτίων ἀπορητικὰς λαβὰς, μηδὲν μὲν μηδενὸς αἰτίων ἐνδοθεὺς εἶναι, ἡπατῆσθαι δὲ¹⁰⁰ τοὺς αἰτιολογούντας φάσκων, καὶ τρόπους ἀριθμῶν καθ' οὓς ὁλεται αὐτοὺς αἰτιολογεῖν ὑπαχθέντας εἰς τὴν τοιαύτην περινευχθῆναι πλάνην. Καὶ ὁ ε' δὲ τὰ ἀγαθὰ καὶ κακὰ, καὶ μὴν καὶ τὰ αἰρετὰ καὶ φευκτὰ, ἔτι δὲ¹⁰¹ προηγούμενά τε καὶ ἀποπροηγούμενα, εἰς τὰς αὐτὰς ἐρεσχέλιας ἄγει, τὸ γε ἐπ' αὐτῷ καὶ ταῦτα τῆς καταλήψεως ἡμῶν καὶ γνώσεως ἀποκλείων. Τὸν μέντοι ζ' κατὰ τῶν ἀρετῶν ὁπλίζει, διακενῆς λέγων τοὺς φιλοσοφοῦντας¹⁰² περὶ αὐτῶν ἀναπλάσαι δόξας, καὶ εὐαιτούς¹⁰³ ἀποδοσκολεῖν¹⁰⁴ ὥς εἰς τὴν τοῦτων εἴησαν πράξιιν τε καὶ θεωρίαν ἀφγιγμένοι. Ὁ δ' ἐπὶ πᾶσι¹⁰⁵ καὶ ἡ' κατὰ τοῦ τέλους ἐνίσταται, μήτε τὴν εὐδαιμονίαν μήτε τὴν ἡδονὴν μήτε τὴν φρόνησιν μὴτ' ἄλλο τι τέλος ἐπιχωρῶν εἶναι, ὅπερ ἂν τις τῶν κατὰ φιλοσοφίαν αἰρέσεων δοξάσειν, ἀλλ' ἀπλῶς οὐκ εἶναι τέλος τὸ πᾶσιν ὀννούμενον.

αἰνε cognitione excludit. Septimum adversus virtutes commentos esse philosophos, seipsos decipientes, quasi jam ad earum actionem contemplationemque pervenissent. Qui ad hos omnes Octavus accedit liber, contra [bonorum] finem disputat, neque beatitudinem illum esse, neque voluptatem neque prudentiam, neque aliud eorum quidpiam quod cujuscunque philosophorum familiae spectator opinando asserere queat: sed omnino finem non esse, ab omnibus licet decantetur.

Οἱ μὲν οὖν τοῦ Αἰνισιδήμου λόγοι πρὸς τοιοῦτον ἀγῶνα κολίζονται¹⁰⁶. ὅτι δὲ ματαιότης αὐτῶν καὶ πολλὴ λίσχη ἡ σπουδὴ, Πλάτωνι τε καὶ πολλοῖς ἄλλοις τῶν πρὸ ἡμῶν τὸν ἐλεγχὸν ἔδοσαν¹⁰⁷ καὶ ὅτι μὴδὲν εἰς δόγμα συντελεῖ, καὶ τοῦτο κατὰ δόξαν, ὅπου γε καὶ τὰς ἐνοῦσας δογματικὰς θεωρίας ἐλαύνειν ἡμῶν τῆς διανοίας ἐπεχείρησαν. Τοῖς μέντοι κατὰ διαλεκτικὴν μετέτην πονομένοις, ἂν μὴ τὸ ἀσπῆριχτον αὐτῶν τοῖς λογισμοῖς¹⁰⁸ ἐνεδρεῦν καὶ ἡ χρίαι¹⁰⁹ πρὸς ἀγχίνωναν οὐ νενοθευμένη, τὸ βιβλίον οὐκ ἀχρηστον.

ΣΙΓ'.

Ἀγαθάρχιδου Ἱστορικόν.

Ἀνεγνώσθη Ἀγαθάρχιδου Ἱστορικόν¹¹⁰. ἔνιοι δὲ αὐτὸν Ἀγάθαρχον ὀνομάζουσι. Τούτῳ πατρὶς [518 R.] μὲν ἡ Κνίδος ἦν, ἡ δὲ τέχνη γραμματικὸν ἐπεδείκνυτο· ὑπογραφεὰ δὲ καὶ ἀναγνώστην ὁ τοῦ Λέμβρου¹¹¹ Ἱερακλείδης, δι' ὃν αὐτῷ ἐξυπηρετήτο, παρέχευ γνωρίζεσθαι. Ἦν δὲ καὶ θρεπτής Κινναίου.

VARIAE LECTIONES.

⁹⁶ ὅλως] ἄλλως A. ⁹⁷ φσην C. ⁹⁸ τῶν] nonne αὐτῶν. ⁹⁹ αὐτῷ A: δὲ αὐτῷ C. ¹⁰⁰ εἰ A: δὲ καὶ C. ¹⁰¹ δὲ add. A. ¹⁰² φιλοσοφούντας C. ¹⁰³ αὐτούς C. ¹⁰⁴ libri ἀποδοσκολεῖ. ¹⁰⁵ ἐπὶ τοῖς πᾶσι C. ¹⁰⁶ κλονίζονται C. ¹⁰⁷ λογισμοῖς A: λόγους C. ¹⁰⁸ τοῦ Λέμβρου] Λέμβος Casaubonus.

NOTÆ.

(16) Προηγούμενά τε καὶ ἀποπροηγούμενα quæ dicantur apud Stoicos, docebit te Cicero in *De finibus*.

deinceps Pyrrhoniæ rationum institutum eodem hoc priore libro paucis ac summatim traditurus. Secundo deinde libro singulatim jam, quæ universe dixerat, tractare incipiens, de veris et causis disputat, deque affectionibus, de moen item, et generatione atque corruptione, ac de horum contrariis, adversus hæc omnia dubia illa esse atque incomprehensibilia, validis, ut putat, rationationibus ante oculos ponens. Tertius posthæc liber de motu et sensu, eorumque proprietatibus, similes contradictiones curiosius investigando, ad ea quæ nemo assequi aut comprehendere possit, hæc quoque abripere conatur. Quarto autem libro signa rerum obscurarum, quæ nos manifestas hæc res esse dicimus, ne esse quidem vult: sed decipi inani affectione eos qui hæc opinentur. Movet et ex more alias deinde quæstiones de universa natura, de mundo, de diis, nihil horum percipi posse contendens. Proponit ipsis et quintus liber dubitandi adversus causas occasiones, nihil nullius esse edisam tradens, et falli qui causas afferre conentur: numerans etiam modos quibus causas reddere videant, qui coacti jam in hoc errore versentur. Sextus vero bona et mala, quæque expetenda et quæ fugienda, præposita (16) ad hæc atque rejecta in eandem ludificationem disputationem adducit, quæ, quantum in ipso est, a nostris quoque comprehensione instruit, referens varias de his opiniones nequidquam

CXXIII.

Agatharchidæ Historica.

Legi Agatharchidæ, quem Agatharchum quidam dominant, *Opus historicum*. Hic patria Cnidius, instituto grammaticus fuit. Scribam tamen atque anagnosten insuper fuisse, præstitum his functionibus Heraclidæ Lembro ministerium, indicium fecit. Fuit et alumnus Cinnæi. Scripsisse autem

bus, et clarius Sextus Empiric. lib. in *Pyrrhæa Hypot.* cap 24, init.

Asiaticas res libris decem, et de Europæ rebus A libris (17) quadraginta novem historiam pertexuisse, didicimus. Ejus autem libri (18) quinque Rubrum mare, quæque ad illud pertinent, exponunt. Et hæc quidem omnia ipsemet extremo libro quinto commemorat. Ubi et ob alias certas causas a scribendo se cessasse ait, quodque exacta jam ætas in senium vergeret. Sunt qui præter hæc alia ab illo conscripta tradunt, quæ mihi videre nunquam contigit. Nam et Compendium aiant uno libro reliquisse eorum, quæ de Rubro mari scripsisset; item *De Troglodytis* libros quinque, sed et *Epitomen* Lydes ab Antimacho scriptæ; rursum aliud *Breviarium* eorum quæ de collectione admirabilium ventorum scripta exstarent. Historiarum adhæc Excerpta composuisse, atque de amicorum inter ipsos consuetudine.

Est autem hic vir, quantum ejus libris legendis cognoscere potui, grandiloquus, et sententiis abundans. Qui orationis magnitudine ac dignitate præ cæteris quidem gaudet, sed verbis selectioribus non admodum videtur addictus. Neque tamen dum usitatas per omnia consuetasque voces non adhibet, novas ipse format: nisi forte usurpandorum vocabulorum artifex quispiam, novam quamdam speciem præferentem phrasim de non novis vocabulis effecerit. Quod quidem artificium ingeniose adeo tibi subieci, ut nec innovatum quidquam videatur, nec minor sit, quam si usitatas attulisset voces perspicuitas. Utitur etiam sententiis, quæ ejus prudentiam non minus, quam industriam manifeste declarant. Ad verborum item immutationem rectius assumendam, egregie præ cæteris comparatus est. Jucunditatem porro, quodque animum demulcere, aut diffundere queat, occulte passim ac latenter 171b per totum opus disseminat. Ad tropos quoque ubi se applicarit, sine ullo molestie sensu illos adhibet. Quod quidem in eo efficit non verborum ipsa per se commutatio, sed ingeniosa quædam et suavis ad res alias transitio atque conversio. Etenim nomen pro verbo assumere, rursumque verbum in nomen commutare, voces quoque in orationem diffundere, et orationem in nominis quasi formam cogere, nemo est omnium, quos novimus, hoc ipso peritior. Idem Thucydidem in concionibus apparatu et ubertate imitatus, magnitudine orationis æquat, perspicuitate autem etiam vincit. Talis omnino vir iste est, ab ipsa quoque grammatica gloriam assecutus. Cui etsi rhetoris cognomentum improvidum

A Γράφαι δὲ τὸν ἄνδρα τοῦτον τὰ κατὰ τὴν Ἀσίαν ἔγνωμεν * ἐν βιβλίοις γ'· καὶ τῶν κατὰ τὴν Εὐρώπην δὲ * εἰς θ' καὶ μ' παρατίθεται αὐτῷ ἡ ἱστορία· ἀλλὰ καὶ ε' βιβλία τὴν Ἐρυθρὰν αὐτῷ πᾶσαν καὶ τὰ περὶ ταύτην ἐξιστοροῦσι. Τὴν οὖν εἰρημένην ἅπασαν συγγραφὴν [282 H.] καὶ αὐτὸς ἐπὶ τέλει τοῦ ε' λόγου εἰς μνήμην ἀνάγει, ἐν ᾧ καὶ πεπαῦσθαι τοῦ γράφειν διὰ τινὰς τὰ αἰτίας ἄλλα, καὶ ὅτι τὰ τῆς ἡλικίας ἀποκλίνει πρὸς τὸ ἐξωρον. Πλὴν γε εἰσὶν οἱ φασιν αὐτὸν καὶ ἑτέρας συγγραφέναι πραγματείας, ὧν ἡμεῖς οὐδὲνα οὐδέπω ¹⁰ ἴσμεν. Ἐπιτομὴν δὲ αὐτὸν φασὶ τῶν περὶ τῆς Ἐρυθρᾶς θαλάσσης ἀναγεγραμμένων ἐν ἐνὶ συντάξει βιβλίῳ, καὶ μὴν καὶ *Περὶ Τρογλοδυτῶν* βιβλία ε', ἀλλὰ καὶ *Ἐπιτομὴν* τῆς Ἀντιμάχου Λύδης, καὶ πάλιν ἄλλην *Ἐπιτομὴν* τῶν συγγραφεύων περὶ συναγωγῆς θαυμασιῶν ἀνέμων, ἐκλογὰς τε ἱστοριῶν αὐτὸν συντάξαι ¹¹, καὶ περὶ τῆς προσφιλῶς ὁμιλίας.

* Ἔστι δὲ ἐξ ὧν τὸν ἄνδρα τοὺς λόγους αὐτοῦ διελθόντες ἐπέγνωμεν, μεγαλοπρεπῆς τε καὶ γνωμολογικὸς, καὶ τῷ μὲν τοῦ λόγου μεγέθει καὶ ἀξιώματι τῶν ἄλλων μᾶλλον χαίρων, λίξεσι μὲντοι λογάσιν οὐ πάνυ προσηθείμενος, οὐδὲ διὰ τῶν ἐθίμων δὲ διὰ παντὸς πορευόμενος, γεννῶν δὲ αὐτὸς οὐ λίξεις, ἀλλ' εἰ τις ἄλλος ¹² δημιουργὸς τῆς περὶ τὰς λίξεις χρήσεως, καὶνὴν τινα μὴ καιναῖς ¹³ χειρημένους λίξεσι φαντασίαν πέμπουσαν ¹⁴ ἀποτελεῖ τὴν φράσιν· οὕτω δὲ προσφύως ὑποβάλλεται τὴν πρᾶξιν, ὥς τὴν τε καινοτομίαν μὴ δοκεῖν εἶναι καινοτομίαν, καὶ τὸ σαφὲς οὐκ ἔλαττον τῶν ἐξ ἔθους λίξεων παρέχειν. Κίχρηται δὲ καὶ γνώμῃς τὸ νουνεχὲς καὶ δραστήριον ἐπιδηλοῦσαι. Τροπὸς δὲ ὑπελθεῖν, εἰ τις ἄλλος, ἄριστε παρεσκευασμένος τὸ μὲν ἥδ' καὶ κηλοῦν καὶ τὴν ψυχὴν διαχέον λεληθότως δι' ὅλου διασπείρει ¹⁵ τοῦ γράμματος, εἰς τροπὴν δὲ ὅτι παρενήνκεται, οὐδεμίαν λύπην δηλοῦσαν ἀφίησι. Ποιεῖ δὲ αὐτῷ τοῦτο μάλιστα οὐχὶ ἡ τῶν λίξεων αὐτὴ καθ' ἑαυτὴν μεταβολή, ἀλλ' ἡ ἀπὸ πραγμάτων ἑτέρων εἰς ἑτέρα μετὰ τινος σοφῆς καὶ ἡρεμαίας μεταχειρίσεως ¹⁶ μετέθεσις τε καὶ μετατροπὴ. Ἀλλὰ γὰρ καὶ ἀντιλαβεῖν μὲν ὄνομα βήματος, ἀμειψαί τε τὸ βῆμα εἰς ὄνομα, καὶ λῦσαι μὲν λίξεις εἰς λόγους, συναγαγεῖν δὲ λόγον εἰς τύπον ὀνόματος, οὐδενὸς ἀνεπιτηδείτερος ὢν ἴσμεν. Καὶ ζηλωτὴς μὲν ἐστὶ Θουκυδίδου ἐν τῇ τῶν δημηγοριῶν διαφιλείῃ τε καὶ διασκευῇ ¹⁷, τῷ μεγαλείῳ δὲ μὴ δευτερεύων τοῦ λόγου τῷ σαφεῖ παρελαύνει τὸν ἄνδρα. Ἀλλὰ γὰρ ὁ μὲν ἀνὴρ τοιοῦτος, καὶ τὸ ἀπὸ τῆς γραμματικῆς ἔχων κλέος· εἰ δὲ καὶ τὸ τῆς ρητορικῆς ἐπώνυμον αὐτῷ ἡ μὴ νήφουσα φήφος οὐκ ἐπέθετο· ἀλλὰ γὰρ ἔμοιγε δοκεῖ οὐδὲν ἔλαττον ¹⁸ τῶν γραμματικῶν οὐ δεύτερος ἢ

VARIE LECTIONES.

* ἔγνωμεν A: ἔγνωσμένας. * δὲ add. A. ¹⁰ οὐδένα] imo οὐδὲν aut οὐδεμίαν. ¹¹ συντάξαι αὐτόν γ. ¹² ἄλλος add. A. ¹³ καιναῖς γ. ¹⁴ πέμπουσαν γ. ¹⁵ κατασπείρει γ. ¹⁶ μεταχειρίσεως A. ¹⁷ διασκευῇ καὶ διαφιλείῃ γ. ¹⁸ ἐλάττων γ.

NŌTÆ.

(17) Quos citat non semel Athenæus, ut et Lucian. in *Macrobiis*, ix *Asiaticor*.

(18) Quorum primi et quinti Excerpta occurrunt postea cod. 250.

τῶν ῥητόρων, δι' ὧν καὶ γράφει καὶ διδάσκει ¹⁹, ἅ ἄλλοι κρίνουν καὶ καταπαίνεσθαι.

ΣΙΔ'.

Ἱεροκλέους Περὶ Προνοίας καὶ Εἰμαρμένης βιβλία ζ'.

Ἀναγκάσθη βιβλίον Ἱεροκλέους Περὶ Προνοίας καὶ Εἰμαρμένης, καὶ τῆς τοῦ ἐφ' ἡμῖν πρὸς τὴν [549 R.] θεῖαν ἡγεμονίαν συντάξας. Ἔστι μὲν οὖν τὴν προαίρεσιν φιλόσοφος ὁ ἀνὴρ, ἡ δὲ συγγραφή αὐτῷ Ὀλυμπιόδωρον χριτὴν προκαθίζει, ὃν καὶ παρ᾽ αὐτὸν τοῦ λόγου τὰς ἀφορμὰς ὑποτίθεται, καὶ οὕτως ἔχοντα τοῦ φιλοσοφεῖν ἔρωτα, οὐ μὴν οὐδὲ τῆς πολιτικῆς σοφίας ἀπειρον· ἐμπρέψαι [285 H.] τε γὰρ Ῥωμαϊκαῖς πρεσβείαις, καὶ πολλὰ καὶ μέγιστα τῶν βαρβάρων ἐθνῶν τῇ Ῥωμαϊκῇ συνάψαι λήξει ²⁰, αἰτίνας αὐτῷ καὶ τῶν μεγίστων παρ' αὐτοῖς τιμῶν κατέστησαν αἰτίαι. Ὁ μὲν ²¹ Ὀλυμπιόδωρος, πρὸς ὃν ὁ λόγος, τοιοῦτος· ὃς δὴ καὶ παραμυθικός λόγους ὁ συγγραφεὺς ἐπὶ τῇ τοῦ πρώτου βιβλίου, θεοῦ παῖδος ἀποβολὴν ποτνωμένῃ ²² καὶ σκυθρωπάζοντι, προσενήνοχεν. Ἡ δ' ἐπαγγελία τῆς παρούσης σκέψεως Περὶ Προνοίας ἐστὶ διαλαθεῖν τῇ Πλάτωνος δόξῃ καὶ Ἀριστοτέλους συνδιατιθεμένῃ· συνάπτειν γὰρ βούλεται τοὺς ἀνδρας ταῖς δόξαις, οὐ κατὰ τοὺς λόγους τῆς Προνοίας μόνον, ἀλλὰ καὶ ὅσοι τὴν φύσιν φρονοῦσιν ἀθάνατον, καὶ εἰ τι περὶ οὐρανοῦ καὶ κόσμου τοῦτοις πεφιλοσόφηται. Ὅσοι δὲ τοὺς ἀνδρας εἰς διαφωνίαν ἔστησαν, τοὺτους εἰς τὰ μέγιστα πεπλανησθαι τε τῆς τῶν ἀνδρῶν προδόσεως καὶ τοῦ ²³ ἀληθοῦς ἐκπεσεῖν ²⁴ ἀποτείνεται, τοὺς μὲν ἐκόντας ἱριδι καὶ ἀπονοίᾳ σφᾶς αὐτοὺς προσαναθίντας, τοὺς δὲ καὶ προλήψει καὶ ἀμαθίᾳ δεδουλωμένους. Καὶ πολλὴν τοὺς ἐμπροσθεν στήσαι χορὴν, μέχρις ὅτου ἡ Ἀμμωνίου σοφία διέλαμψεν, ὃν καὶ θεοδιδάκτορ ἐπικαλεῖσθαι ὕμει· τοῦτον γὰρ τὰς τῶν παλαιῶν ἀνδρῶν διακαθάραντα δόξας, καὶ τοὺς ἐκατέρωθεν ἀναφωρόμενους ἀποσκευασάμενον λήρους, σύμφωνον ἐν τοῖς ἐπικαίροις τε καὶ ἀναγκαιοτάτοις τῶν δογμάτων Πλάτωνος τε καὶ Ἀριστοτέλους τὴν γνώμην ἀποφῆναι. Ταῦτα διὰ τῆς γραφῆς ὁ Ἱεροκλέους λόγος σπουδάζων κατασκευάζει μὲν ἃ ἐκείνους φιλοτιμεῖται δοξάζειν, ἀνταγωνίζεται δὲ πρὸς τοὺς ἐσπουδακότας τὰναντία, Ἐπικουρείους τέ φημι καὶ Στωϊκοὺς, καὶ ὅσοι Πλάτωνα μὲν ὑποδύονται καὶ Ἀριστοτέλην, οὐκ ὁρθῶς δὲ τὰ ἐκείνων εἰσηγοῦνται. Καὶ μὴν ὅσους ὁ τῆς γενεθλιαγορίας ἀνηρτήσατο πόνος, δι' ἐλέγχων ²⁵ ἄγει, σφαλερὰν αὐτῶν τὴν περὶ τῆς εἰμαρμένης ἐπιδεικνύς ὀξὺν. Καὶ τοὺς μηχαναῖς ²⁶ τισιν ἢ γοηταῖς τὴν Πρόνοιαν τῶν ὄντων ἀποσκευάζειν τολμῶντας ταῖς ὁμοίαις τῶν

A aliorum iudicium non concessit, mea certe sententia non grammaticorum solum, sed ne rhetorum quidem ulli secundus cum docendo, tum scribendo videtur.

CCXIV.

Hieroclis De Providentia et Fato libri vii.

Lectus est Hieroclis (19) liber *De Providentia et Fato* (20), atque de arbitrii nostri cum divina gubernatione congruentia. Auctor hic professione philosophus, cui liber ipse Olympiodorum quemdam veluti censorem constituit, qui ejus scribendi causam dederit, cum, philosophiæ non vulgaris adulator, ne civilis quidem sapientiæ rudis esset. Clarum enim legationibus Romanis fuisse, multasque ac magnas e barbaris gentibus Romano adjunxisse imperio, quæ ipsi quoque ad magnos apud illas magistratus acquirendos viam straverint. Igitur Olympiodorus, ad quem liber mittitur, talis fuit; ad quem insuper libro primo extremo adjunxit auctor consolationem, cum ille adoptivi filii amissionem supra modum lugens, non dolenti tantum esset animo, sed etiam vultu tristiore. Ipse autem commentarius *De Providentia*, disputationem præferi, ejus qui erga Platonis non aliter, quam erga Aristotelis sententiam animo affectus esset. Conciliare enim horum philosophorum inter se opiniones studet, non solum in iis quæ de Providentia disputant, verum etiam ubi animos docent esse immortales, aut de cælo quidpiam ac mundo eisdem philosophantur. Quotquot autem hos inter se dissentire ac pugnare arbitrati sunt, eos longissime ab eorum sententia abductos, a veritate omnino aberrasse contendit, alios sua sponte contendendi studio atque ^{172a} vesaniæ sese addicentes, alios præoccupata opinione atque imperitia subactos. Ac prioris quidem ordinis ingentem fuisse numerum refert, donec Ammonii aliquando sapientia orbi illuxit, quem etiam *Divinitus edoctum* appellari prædicat. Hunc enim veterum philosophorum opinionibus perpuratis, et resectis quæ utrinque excreverant nugis, in præcipuis quibusque et maxime necessariis dogmatibus, concordem esse Platonis et Aristotelis sententiam, demonstrasse. Huc igitur Hieroclis scriptio magno studio connitens, et argumentis illa astruit, quæ ipsos sensisse contendit; et acriter cum iis certat, qui contrariam lueri partem conati sunt. Epicureos dico, ac Stoicos, et quotquot forte Platonem atque Aristotelem colunt quidem, sed eorum sensus minus recte explicant. Eos item, qui in geneethliaca desudant arte, redarguit, dum fallacem

VARIE LECTIONES.

¹⁹ διδάσκει καὶ γράφει ζ'. ²⁰ λέγει Α. ²¹ μὲν οὖν Ὀλ. ζ'. ²² ποτνωμένῃ περιλαλεῖ τε ὄντι καὶ ζ'. ²³ ἐκπεσεῖν τοῦ ἀληθοῦς ζ'. ²⁴ δι' ἐλέγχων Bentley apud Nredham. p. 440: δι' ἐλέγχων ζ'. ²⁵ μηχαναῖς τισιν ἢ γοηταῖς post τολμῶντας ponit ζ, addito δὲ post πρόνοιαν.

NOTÆ.

(19) De quo Suid. et Liban. lib. i *Epist. ad Academicum*.

(20) Unde impressa Lutetiæ quædam excerpta, apud Fed. Morell.

eorum esse ac lubricam de fato opinionem ostendit. Imo et qui Providentiam rerum creaturarum commentis quibusdam aut præstigiis tollere audent, iisdem prorsus rationum quasi quæstionibus explorandos subijcit. Ut autem simul omnia dicam, adversus omnes

ut divinam Providentiam vel omnino non esse, vel

ut Platonis igitur sententia supponit hæc disputatio Deum natura ante illam [providentiam] esse, velut universæ simul aspectabilis et inspectabilis hujus molitionis opificem, quam ex nulla re subiecta vult a suo artifice productam : ut cui sola sufficeret voluntas, quo rerum natura subsisteret. Cæterum corporea substantia per creationem cum incorporea conjuncta, mundum ex utraque natura perfectissimum, duplicem simul et unum, constitutum esse : in quo summa, media, et ima mundi opifex sapientia juxta cujusque naturam decreverit. Horum prima ratione prædita celestia, et deos vocari ait : Quæ vero proximæ post hunc ordinem regioni attributa sunt, ea cum ratione prædita *aetheræ*, tum *dæmonas bonos appellat*, bonorum item hominibus interpretes et nuntios factos : humanum denique genus infimum tenere locum, eosque *terrena animalia, et humanas animas*, atque (ut Plato diceret) *mortales homines* appellari tradit. Hæc porro tria genera in uno velut animante, vel choro atque concentu ita esse aptata invicem atque connexa, ut naturalis eorum distinctio per unionem illam, ac nexum mutuum minime confusa conservetur. Ac præesse quidem præstantiora inferioribus : omnibus tamen omnino Imperare ipsorum Patrem atque Conditorem Deum. **172^b** Ille ergo ejus tanquam a patre denominatum regnum, et videri, et vere esse Providentiam, quæ quod cuique generi convenit, hoc illi distribuat : at vero justitiam illam, quæ Dei Providentiam comitatur, vocari fatum. Uno enim fati nomine in plures notiones, ab iis qui novitate gaudent, distracto, non aliud tamen fatum sibi videri, quam id quod Aristotelem et Platonem credidisse tradit. Neque enim illam temere positam genethliacorum necessitatem ullo modo admittit, nec stoicam item vim, neque illud etiam fatum, quod Alexander Aphrodisiensis statuit, eoque tandem deducit, ut idem prorsus cum natura corporum Platoniorum efficiat : sed nec eam, quæ carminibus magicis aut sacrificiis a consueto naturæ ordine deflectatur, genesin ; sed illud tantummodo fatum, uti diximus, extollit, quod cum suis Plato vult : rerum scilicet evenientium secundum Providentiæ leges judiciale quamdam Numinis operationem, bono ordine ac serie res nostras dirigentem in illum finem, in quem liberæ actiones ex certo proposito feruntur.

At enim isthæc hujus viri scripto cum contineri videas, frequens nihilominus ipsi et magnum certamen est de humanorum animorum priore vita, deque eorum in alia corpora transmigratiōe. Nam

Α λόγων υποβάλλει βασιάνους. Καὶ καθόλου φάναι, πρὸς τὰς ὑπολήψεις ἐνίσταται πάσας, ὅσαι τὴν θεῖαν οὐκ εἶναι Πρόνοιαν, ἢ εἶναι μὲν φαῦλην δὲ, τοὺς ἀμαθεστέρους πείθουσι νομίζειν.

illas opiniones insurgit, quæ indoctiores eo adducunt, nullius esse momenti ac despicitui ducendum potuit.

Καὶ κατὰ Πλάτωνα θεὸν αὐτῶν ²⁶ προϋφίστησιν ἡ σκέψις, πάσης ἐμφανοῦς τε καὶ ἀφανοῦς δημιουργὸν διακοσμήσεως, ἣν ἐκ μηδενὸς φησιν ὑποκειμένου παραγαγεῖν τὸν τεχνίτην · ἀρκεῖν γὰρ αὐτῷ εἰς ὑπόστασιν τῶν ὄντων τὸ βούλημα. Τῆς δὲ σωματικῆς οὐσιώσεως τῇ ἀσωμάτῳ συντεταγμένης δημιουργίᾳ, κόσμον ἐξ ἀμοφλῶν τελευτάτων, διπλοῦν τε ἅμα καὶ ἓνα, συστήσας, ἐν ᾧ ἄκρα καὶ μέσα καὶ τελευταία τὴν κοσμοποιὴν σοφίαν κατὰ φύσιν διακρίναι · ὧν τὰ μὲν πρῶτα *λογικὰ οὐράνια* τε καὶ *θεοῦ* καλεῖσθαι, ἃ δὲ ἡ μετ' ἐκείνο τὸ σύστημα ἔχειν *εἰαχε χώρα λογικὰ, αἰθερίᾳ* τε καὶ *ἀγαθοῦς δαιμονας* ὀνομάζει, [552 R.] τῶν τε συμπερὸντων ἀνθρώπων ἐρμηνείας τε καὶ ἀγγέλους γενομένους · τὸ δὲ ἀνθρώπειον φύλλον τὴν τελευταίαν τάξιν ἐπέχειν, οὗς *περίγειᾳ* τε *ζῶα καὶ ἀθανάτους ψυχὰς* καὶ (ὡς ἂν εἴποι Πλάτων) *ἀθανάτους ὀνομάζεσθαι ἀνθρώπους*. Τὰ δὲ τρία ταῦτα γένη [281 H.] ὡς ἐν ἐνὶ ζῶῳ ἢ χορῷ καὶ συμφωνίᾳ συνηρῆσθαι μὲν ἀλλήλοις, ἀσύγχυτον δὲ τῇ ἐνώσει καὶ ἀλληλουχίᾳ τὴν κατὰ φύσιν αὐτῶν διάκρισιν συντηρεῖσθαι. Καὶ ἡγεῖσθαι μὲν τῶν κατεβεστέρων τὰ προτεταγμένα, πάντων δὲ αὐτῶν βασιλεύειν τὸν Πατέρα θεὸν καὶ δημιουργόν. Καὶ ταύτην τὴν πατρονομικὴν ²⁷ αὐτοῦ βασιλείαν πρόνοιαν καὶ νομίζεισθαι καὶ εἶναι, ἥτις ἐκάστῳ γένει τὰ προσήκοντα διανέμει. Τὴν μέντοι γε τῇ Προνοίᾳ συνεπομένην δίκην εἰμαρμένην καλεῖσθαι · εἰς ἐνὸς γὰρ πλείω σημαινόμενα τοῦ τῆς εἰμαρμένης ὀνόματος ὑπὸ τῶν χαίροντων ταῖς καινοτομίαις κατασκευασθέντος, οὐκ ἄλλην νομίζειν αὐτὸν εἰμαρμένην ἄλλ' ἢν Ἀριστοτέλει καὶ Πλάτωνι νομίζειν εἰδῶσι. Τὴν τε γὰρ τῶν γενεθλιαλῶν ἀλόγιστον ἀνάγκην οὐδ' ὅπως προσίσταται, οὐδὲ τὴν Στωϊκὴν βίαν, οὐ μὴν ἄλλ' οὐδ' ἣν ὁ ἐξ Ἀφροδισιάδος δοξάζει Ἀλέξανδρος, τῇ Πλατωνικῇ τῶν σωματῶν φύσει εἰς ταυτότητα περιάγων ταύτην · ἄλλ' οὐδὲ τὴν ἐπιρροαίαν καὶ θυσίαις παρατρεπομένην γένεσιν. Ἐκείνην δὲ, καθὼς ἔφημεν, πρεσβεύει, ἣν οἱ περὶ Πλάτωνα βούλονται · ἥτις τῶν ἐκβαινόντων κατὰ τὸν τῆς Προνοίας θεομὸν δικαστικῇ τοῦ Θεοῦ ὑπάρχει ἐνέργεια, τάξει καὶ εἰρμῇ πρὸς τὰς προαιρετικὰς ὑποθέσεις τῶν αὐτεξουσίων ἔργων ἐπανορθουμένη τὰ καθ' ἡμᾶς.

Ἀλλὰ γὰρ ταῦτα μὲν ἔστιν ἰδεῖν τῷ τοῦ ἀνδρὸς ἐμπερόμενα ²⁸ γράμματι · ὁ πλείστος δ' αὐτῷ καὶ μέγας ἀγὼν ἡ τῶν ἀνθρωπίνων ψυχῶν ἐστὶ προδοιὴ καὶ μετενοσμάτωσις, τὸν μὲν ²⁹ ἐξ ἀλόγων

VARIE LECTIONES.

²⁶ αὐτῇ γ. ²⁷ libri πατρονομικὴν. cf. p. R. 1381, 54. ²⁸ ἐμπερόμενα mg. : libri ἐμπερομένημ. ²⁹ μὲν A : γάρ γ.

ζῶων ἢ εἰς ἄλογα μεταγγισμὸν οὐκ ἀναδεχόμενος, ἅ ex animantibus quidem ratione carentibus, aut in brutā transfusionem non recipiens, at vero hominum in hominem transitum studiosē defendens, periculosam hanc atque ineptam opinionem sursum deorsum versat. Per illam quidem, ut credit, divinam providentiam corroborans; per hanc, liberum arbitrium, liberumque sui ipsius dominatum astruens; fato certe tam ei grato auxilium ferens : idque non absurdis tantum commentis incitatus, sed etiam ex minime coherentibus argumentationibus suas, quas putat, probationes produciens : cum interim, per quā revera Providentiæ dogma constitui poterat, ne in mentem quidem illi venerint. Imo vero, si quis huic homini veritatem anteponeere studeat, quibus illam argumentis astruere nititur, his ipsis eandem omnino evertit. Nam qui infirmum argumentum semel veritati substravit (ut alibi, cum res ita postularet, copiosius ostendimus), is in contrariam facile partem converti illam posse, quin et nequaquam subsistere, simul demonstravit. Illa quippe animorum priorē vita, et in corpora transmigratione (quam ipse basim ac fundamentum Providentiæ, liberoque arbitrio, ac fato illi subiecit), omnino inter absurda et impossibilia 173a per veritatem oblegata, nimirum una cum illo, qui per ista hæc molitur efflicere, etiam Providentiā, et liberum arbitrium et fatum evertitur, atque in nugas operosa illa machinatio abit.

[553 R.] Ἐπὶ δὲ λόγοι αὐτοῦ ἐπιμερίζονται τὴν σπουδὴν. Καὶ ὁ μὲν α' εἰς ἐκθεσιν διατυπῶται ὡς αὐτὸς ἐφ' ἑαυτῷ περὶ Προνοίας καὶ δίκης καὶ τῆς κατ' ἄξιαν τῶν ἔργων εἰς ἡμᾶς κατιούσης κρίσεως συν-εγυμνάσασθαι τε καὶ διεσκέσασθαι, ὁ β' δὲ τὰς Πλατωνικὰς συλλέγων δόξας, τὴν πίστιν ἐξ αὐτῶν ὡς Πλάτων ἔγραψεν ἐπιτίθεισιν. Ὁ δὲ γ' τὰς ὑποφράδας, αἷς ἂν τις χρῆσαιτο πρὸς ἐναντίωσιν τῶν [285 H.] δεδογμένων, παρατιθεῖς διαλύειν αὐτῶν τὴν ἐπιβουλὴν³⁰ πραγματεύεται. Ὁ δὲ δ' εἰς τὰ λεγόμενα λόγια καὶ τοὺς ἱερατικοὺς θεσμοὺς εἰς συμφωνίαν συνάγειν οἷς Πλάτων ἰδογμάτισε βούλεται. Ὁ δὲ ε' εἰς Ὀρφικά καὶ Ὀμηρον, καὶ ὅσοι ἄλλοι πρὸς τῆς Πλάτωνος ἐπιφανείας ἐγνωρίζοντο, τὴν Πλατωνικὴν περὶ τῶν προκειμένων φιλοσοφίαν ἀνάπτει. Ὁ δὲ ζ' τοὺς μετὰ Πλάτωνα πάντας, αὐτὸν Ἀριστοτέλην κορυφαῖον λαβὼν, μέχρις Ἀμμωνίου τοῦ Ἀλεξανδρείας, οὗ τῶν γνωρίμων οἱ ἐπιφανέστατοι Πλωτίνος τε καὶ Ὀριγένης, τοὺς οὖν μετὰ Πλάτωνα μέχρι τῶν εἰρημένων ἀνδρῶν, ὅσοι ἐπὶ σοφίᾳ γέγονεν ὄνομα λιπεῖν, τοὺς πάντας ὁμοδοξεῖν τῇ Πλάτωνος κατασκευᾷ κρίσει, καὶ ὅσοι διεσφᾶν τῆς ὁμοδοξίας Πλάτωνος καὶ Ἀριστοτέλους ἐπεχείρησαν, τῶν φαύλων τε καὶ ἀποτροπαίων τίθισι, πολλὰ τε νοθεῦσαι τῶν Πλατωνικῶν λόγων, καὶ τοὺς Πλάτωνα διδάσκαλον ἐπιγραφόμενους³⁷,

ex animantibus quidem ratione carentibus, aut in brutā transfusionem non recipiens, at vero hominum in hominem transitum studiosē defendens, periculosam hanc atque ineptam opinionem sursum deorsum versat. Per illam quidem, ut credit, divinam providentiam corroborans; per hanc, liberum arbitrium, liberumque sui ipsius dominatum astruens; fato certe tam ei grato auxilium ferens : idque non absurdis tantum commentis incitatus, sed etiam ex minime coherentibus argumentationibus suas, quas putat, probationes produciens : cum interim, per quā revera Providentiæ dogma constitui poterat, ne in mentem quidem illi venerint. Imo vero, si quis huic homini veritatem anteponeere studeat, quibus illam argumentis astruere nititur, his ipsis eandem omnino evertit. Nam qui infirmum argumentum semel veritati substravit (ut alibi, cum res ita postularet, copiosius ostendimus), is in contrariam facile partem converti illam posse, quin et nequaquam subsistere, simul demonstravit. Illa quippe animorum priorē vita, et in corpora transmigratione (quam ipse basim ac fundamentum Providentiæ, liberoque arbitrio, ac fato illi subiecit), omnino inter absurda et impossibilia 173a per veritatem oblegata, nimirum una cum illo, qui per ista hæc molitur efflicere, etiam Providentiā, et liberum arbitrium et fatum evertitur, atque in nugas operosa illa machinatio abit.

Porro in septem (21) libros universum opus dividitur : quorum primos quidem exponere instituit ea quæ ipse apud se de Providentiā, de iustitiā, et de sententiā in nos pro factorum merito ferenda, meditatū esset. Secundus dein, Platonicas colligens opiniones, suas cuique probationes ex ipsis Platonis operibus apponit. Tertius, objectiones proponens, quibus uti quispiam adversus ea quæ tradita sunt, queat, dissolvere harum cavillationes conatur. Quartus oracula, quæ vocantur, ac sacerdotum leges, et Platonis dogmata invicem conciliare studet. Quintus, Orpheo, Homero, et cæteris qui ante Platonem celebrabantur, Platonice de modo dictis doctrinam tribuit. Sextus, omnes, qui post Platonem fuere, ipso quoque Aristotele principe assumptis, usque ad Ammonium Alexandrinum, ejus in familiaribus celeberrimi Plotinus et Origenes, ad hos, inquam, usque Platonis posteros, qui quidem ali-quod sibi nomen sapientiæ pepererunt, ejusdem ad unum omnes cum Platone esse sententiæ, argumentis probat. Quod si qui consentientes Platonis et Aristotelis opiniones dirimere aggressi fuerint, eos et nihili homines, et fugiendos statuit. Multa insuper Platonice scriptorum adulterasse eos etiam qui hunc sibi præceptorem ascriberent, ut et Ari-

VARIE LECTIONES.

³⁰ αὐσετάτων ζ. ³¹ αὐτῷ add. A. ³² οὐδ' A: ὁ δ' ζ. ³³ βολόμενος A. ³⁴ ἀπερίτρεπτον ζ. ³⁵ μὲν om. A. ³⁶ ἐπιβουλὴν Bentleius. ³⁷ ἐπιγραφόμενος ζ.

NOTÆ.

(21) E quorum tribus primis excerpta quædam offeruntur infr. cod. 202.

stotelicorum operum eos, qui se hujus partem maximi facere profiterentur : non aliam id utique ob causam, quam ut committere inter se Stagiriten atque Aristonem filium possent. Septimus liber, proprio sibi sumpto argumento, de Ammonii supra-scripti Disputatione studiosè disserit, utque Plotinus et Origenes, imò et Porphyrius atque Jamblichus, et deinceps ordine ceteri, qui divina (quemadmodum ipse quidem loquitur) generatione sunt editi, usque ad Piatarchum Atheniensem, quem etiam auctorem talium ipse nominat dogmatum, ut, inquam, hi omnes purgatæ Platonis philosophiæ ad dicti sint.

Ipsa vero hujus auctoris dictio perspicua est ac pura, et philosophicum decens studium : tametsi **173b** fucatis et supervacaneis coloribus, aut bene dicendi varietate non exornetur.

CCXV.

Ioannes Philoponus Contra Jamblichi opus De simulacris.

Legi Joannis cognomento Philoponi librum *Adversus Jamblichi opus quod De simulacris* inscripsit. Scopos autem Jamblicho propositus est, ostendere, cum divina esse idola (nam ista etiam simulacri nomine complectitur, tum præsentia Numinis referta : non solum quæ hominum manibus occulta quadam arte fabricata, ob incognitum nimirum artificem cælo delapsa nominantur (hæc enim et cælestis esse naturæ, et inde in terram decidisse, unde etiam sint merita nomen accipere), verum etiam quæcunque fundendi arte, et sculpendi atque fabrilis certa simul mercede et opera [ab artificibus] conformata essent. Horum igitur omnium opera naturam excedere, et hominum opinione majora esse Jamblichus scribit ; multa partim incredibilia e fabulis narrando, partim in obscuras causas referendo, partim etiam contra atque oculis cernantur, scribere nihil metuendo. Opus integrum duas in partes secat. *Majoremque* alteram, alteram *Minorem* nominat. Utramque Philoponus oppugnat, consueti orationis genere usus, quin et compositionem ad solitam sibi formam adaptans. A puro enim et dilucido non recedit : neque tamen elegantia et Attica phrasi exornatus nitet. Rationum præterea Jamblichi reprehensiones sane generosas, et per ipsas quoque penetrantes causas frequenter tibi exhibet ; quas interdum superficie tenus tantum refellentes, et ad sola nomina relatas, longiusque a re controversa recedentes [affert ;] etiam cum hæc redarguenti valde est obnoxia, et per se imbecillitatem suam prodit.

CCXVI.

Oribasii medici opera.

Legi volumina quatuor, quibus medicam rem Oribasius (22) a se compositam complexus est :

VARIÆ LECTIONES.

²² αὐτοῦ A : αὐτός ζ. ²³ ἀθήλως ζ. ²⁴ ὁλην τήν ζ. ²⁵ libri βῆδιον. ²⁶ ἐγκειμένων ζ. ²⁷ τήν deleverim. ²⁸ Ὀριδασίω A.

NOTÆ.

(22) De hoc Eunap. et Suid. meminere.

ὡσαύτως δὲ καὶ τῶν Ἀριστοτελικῶν γραμμάτων τοὺς τὴν ἐκείνου μερίδα τιμᾶν ὁμολογοῦντας· καὶ δι' οὗδεν ἕτερον τοῦτοις τὰ τοιαῦτα μεμηχανῆσθαι, ἢ ἵν' ἔχοιεν συγχροῦσιν τὸν Σταγειρίτην πρὸς τὸν Ἀρίστωνος. Ὁ δὲ ζ' λόγος ἀρχὴν ἰδίαν ὑποστήσασμενος περὶ τῆς διατριβῆς τοῦ προσηρημένου Ἀμμωνίου τὴν σπουδὴν ἀναλαμβάνει· καὶ ὡς Πλωτίνος τε καὶ Ὀριγένης, καὶ μὴν καὶ Πορφύριος καὶ Ἰάμβλιχος καὶ οἱ ἑφεξῆς, ὅσοι τῆς ἱερᾶς (ὡς αὐτὸς φησι) γενεᾶς ἔτυχον φύντες, ἕως Πλουτάρχου τοῦ Ἀθηναίου, ὃν καὶ καθηγῆται αὐτοῦ²² τῶν τοιούτων ἀναγράφει δογμάτων, οὗτοι πάντες τῇ Πλάτωνος διακακαθαρμένῃ συνάουσι φιλοσοφίᾳ.

Ἔστι δὲ ἡ φράσις τῷ ἀνδρὶ σαφὲς μὲν καὶ καθαρὰ καὶ σπουδῇ φιλοσόφῳ πρέπουσα, οὐ μὴν γε τοῖς κακὰ λλωπισμένοις καὶ περιττοῖς ἐξωραϊζομένῃ χρώμασι τε καὶ ποικιλίᾳ τῆς ῥήτοριαις.

ΣΙΕ'.

Ἰωάννου Φιλοπόνου Κατὰ τῆς σπουδῆς Ἰαμβλίου περὶ τῶν ἀγαθῶν.

Ἀνεγνώσθη Ἰωάννου τοῦ Φιλοπόνου Κατὰ τῆς σπουδῆς Ἰαμβλίου, ἣν ἐπέγραψε περὶ ἀγαθῶν. Ἔστι μὲν οὖν ὁ σκοπὸς Ἰαμβλίου θεῖά τε δεῖξαι τὰ εἰδῶλα (ταῦτα γὰρ ὑποβάλλει τῷ ὀνόματι τοῦ ἀγάλματος) καὶ θείας μετουσίας ἀνάπλεα, οὐ μόνον ὅσα χεῖρες ἀνθρώπων κρυφαί πράξει τεχνήσασθαι διὰ τὸ ἀδύλον τοῦ τεχνίτου διοπετῆ ἐπινοήσασθαι (ταῦτα γὰρ οὐρανίας τε φύσεως εἶναι κακᾶ ἔθεν ἐπὶ γῆς πεσεῖν, ἐξ οὗ καὶ τὴν ἐπινομίαν φέρειν συνεστήσαντο), ἀλλὰ καὶ ὅσα τέχνη χαλκευτική τε καὶ λαξευτική καὶ ἡ τεκτόνων ἐπὶ δόλῳ μισθῷ καὶ ἐργασίᾳ διεμορφώσαντο. Τούτων οὖν ἀπάντων ἔργα τε ὑπερφυῆ καὶ δόξης ἀνθρωπίνης χρεῖστονα γράφει ὁ Ἰάμβλιχος, [556 R.] πολλὰ μὲν ἀπίθανα μυθολογῶν, πολλὰ δὲ εἰς ἀδήλους²³ φέρων αἰτίας, πολλὰ δὲ καὶ τοῖς ὁρωμένοις ἐναντία γράφειν οὐκ αἰσχυρόμενος. Εἰς δύο δὲ τὴν ὁλην²⁴ πραγματείαν διαιτᾶται, τὴν μὲν *Μεῖζονα* καλῶν, τὴν δὲ *Ἐλάττωρα*. Καθ' ἑκατέρας δὲ τούτων καὶ ὁ Φιλόπονος ἰσταται, λέξει μὲν κεχρημένος ἥπερ εἰώθει, καὶ τὴν συνθήκην δὲ εἰς τὸν ὅμοιον αὐτῷ τύπον ἀρμοζόμενος· τοῦ μὲν γὰρ καθαρῶ καὶ εὐκρινούς [286 H.] οὐκ ἀποκλίνει, οὐ μέντοι γε τῇ λογάδι καὶ ἀττικίζούσῃ φράσει καλλωπίζεται. Καὶ τοὺς ἐλέγχους δὲ τῶν Ἰαμβλίου λόγων πολλαχοῦ μὲν γενναίους τε καὶ δι' αὐτῶν ἐρχομένους τῶν πραγμάτων ἐπιδείκνυσιν, ἐνίοτε δὲ ἐπιπλάσιον τὴν ἀνασκευὴν φέροντας καὶ πρὸς ὄνομα γινόμενους καὶ πόρρω τοῦ ἀπτεσθαι τῶν εὐθυνομένων φερόμενους, καίτοι βῆδιον²⁵ κακείνων πρὸς ἑλεγχον ἐκκειμένων²⁶, καὶ ἐξ αὐτῶν προβαλλομένων τὸ ἀνίσχυρον.

ΣΙΖ'.

Ὀρειδασίου βιβλία.

Ἀνεγνώσθησαν βιβλία δ', ἃ τὴν²⁷ πραγματείαν ἱατρικὴν Ὀρειδασίῳ²⁸ συντεταγμένην περιεῖχε· καὶ

ἔτι ἕτερα ᾗ ἄνδρός τε τοῦ αὐτοῦ καὶ εἰς παραπλήσιον ἔξηννεγμένα^α τύπον.

Ὁρειβάσιον Ἐπιτομή τοῦ Γαληνοῦ πρὸς Ἰουλιανόν.

Ἡ μὲν οὖν πρώτη σπουδὴ τῶν ἀνδρῶν, ἃ Γαληνὸς μὲν ἔγραψεν ὁ ἱατρὸς, συντέμνει, Ἰουλιανὸν δὲ τῶ τῆς εὐσεβείας ἀποστάτη ἀναγράφει· ἥ καὶ ἀπάρχεται οὕτως·

«Καλεῦσάντῃ σοι, θεοῦτατε αὐτοκράτορ Ἰουλιανέ, τοὺς τῶ θαυμασίῳ Γαληνῷ χρησίμους εἰς τὴν ἱατρικὴν τέχνην γεγραμμένους λόγους συντεμνέιν^α εἰς ἑαττον, προθύμως ὑπήκουσα. Τοῖς τε γὰρ μετιέναι τὴν τέχνην ταύτην προαιρουμένοις, ὥς αὐτὸς φησιν, οὐτε δὲ φύσεως ἐπιτηδείως^β, οὐδ' ἡλικίας ἀρμοζούσης τετυχηκόσι, πολλάκις δὲ οὐδὲ τῶν πρώτων μαθημάτων ἀρξαμένοις, καὶ διὰ ταῦτα ἀδυνάτως ἔχουσι^β τοὺς κατὰ διέφοδον λόγους ἐκμανθάνειν, ἀρκίσει τὰ νῦν γραφησόμενα, χρόνου τε βραχυτέρου πρὸς τὴν ἐκμάθησιν χρήζοντα, καὶ τὴν νόσιν εὐπετεστέραν^γ ἔξοντα τῶ τὴν συναίρεισιν εἰς βραχυλογίαν οὐκ ἀσαφῆ γενήσεσθαι. Τοῖς τε^δ ἐν προπαιδείᾳ γεγεννημένοις, καὶ μὴτε ὑπὸ φύσεως μὴτε ἡλικίας κωλυθεῖσι τελείαις χρήσεσθαι ταῖς διδασκαλίαις, ἀρμόζοι ἂν ἡ τοιαύτη σύνοψις ἐπ' αὐτῶν τῶν ἔργων τῆς μὲν χρείας ἐπαιγούσης, ἐν βραχεὶ δὲ τῆς ἀναμνήσεως τῶν ἀναγκασιότατων γενομένης.»

Οὕτω μὲν ὁ Ὁρειβάσιος ἐν ταύτῃ τῇ πραγματείᾳ προοιμιάζεται, ὑποσχόμενος ἐκεῖνα μόνον συναγαγεῖν, ἃ τῶν ἀρεσκόντων ἐστὶ τῶ ἀνδρὶ καὶ πρὸς τὴν ἱατρικὴν ἀφορᾷ τέχνην τε καὶ τῆς τέχνης μεταχείρισιν. Περὶνήτῃ δὲ αὐτῷ ἡ τοιαύτη σπουδὴ ἐν λόγοις....

ΣΙΖ'.

Τοῦ αὐτοῦ Πραγματεία ἐν λόγοις ἑβδομήκορτα.

Ἡ δὲ δευτέρα πραγματεία Ἰουλιανῷ μὲν καὶ αὐτῇ τὴν προσφώνησιν ποιεῖται, ἐν ᾧ^ε δὲ παρίνεται λόγοις, καὶ τὸ χρησίμον οὐκ ἑαττον, ἀλλὰ καὶ μᾶλλον ἢ ἡ προτέρα τοῦ πολυστήχου παρέχεται. Προοιμιάζεται δὲ καὶ αὐτῇ τοῦτον τὸν τρόπον·

[557 R.] «Τὰς προσταχθείσας ἐπιτομὰς παρὰ τῆς σῆς θεότητος, αὐτοκράτορ Ἰουλιανέ, πρότερον, ἥνικα διετρίβομεν ἐν Γαλατίᾳ τῇ πρὸς ἑσπέραν, εἰς τέλος ἡγαγον καθὼς ἡβουλήθης, ἄς τινας ἐκ μόνων τῶν ὑπὸ Γαληνοῦ γραφέντων ἐποίησάμην. Ἐπειδὴ δὲ ἐπαίνεσας ταύτας δευτέραν ἐπέταξας πρᾶξιν, πάντων τῶν ἀρίστων ἀνδρῶν ἀναζητήσαντά με τὰ καιριώτατα συναγαγεῖν^α καὶ πάντα ὅσα χρησιμεύει πρὸς τὸ αὐτὸ τέλος τῆς ἱατρικῆς, καὶ τοῦτο πράττειν ὥς οἶός τέ εἰμι προθύμως διέγνωνκα. Περιττὸν δὲ νομίσας εἶναι καὶ παντελῶς εὐηθες τὸ ἐγγράφειν τὰ αὐτὰ πολλάκις καὶ τῶν ἀρίστα συγγραφάντων καὶ τῶν μὴ ὁμοίως τὸ ἀκριβὲς ἐξεργασαμένων^β, μόνα τὰ τῶν ἀμεινων εἰπόντων συνάξω, μὴδὲν ὧν Γαληνὸς εἶπε παραλιπὼν, καθέτι τῶν συγγραφάντων ἀπάντων εἰς τὰς αὐτὰς ὑποθέσεις αὐτὸς κρατεῖ, μεθόδοις καὶ διορισμοῖς τοῖς

VARIAE LECTIONES.

^α ἔξηννεγμένην Α. ^β συντελεῖν Σ. ^γ ἐπιτηδείως ἢ ἐπιτηδείας. ^δ εὐπετεστέραν Σ, unde Casanbonus εὐπετεστέραν. ^ε τε Α : δέ Σ. ^ς ο' ο' Suidas v. Ὁρειβάσιος. ^ζ συνάγειν Σ. ^η ἐργασαμένων Σ.

NOTÆ.

(23) Ita hic titulus in editis legitur libris.

aliaque præterea septem, eadem pene forma ab eodem edita.

Oribasii medici Galeni Compendium ad Julianum imperatorem.

Priore ergo volumine, quæ Galenus medicus conscripserat, ea hic in compendium redigit. Juliano autem Christianæ religionis desertori hunc laborem inscripsit, hoc fere usus principio :

«Jussus a te, dive Juliane imperator, Galeni humanis admirandi peritiles 174a de re medica librus ad pauciora redigere, libenter sane voluntati tuæ sum obsecutus. His enim qui ad hanc sese artem applicare volent, (ut ipse alii), et natura forsitan destituuntur, neque aptam sunt nacti ætatem, ne prioribus quidem sæpenumero disciplinis initiati (ut ob eas causas libros illos fusiores ediscere nequeant) sufficient quæ jam scribuntur : cum et tempore egeant ad ediscendum breviorē, et sensum habitura sint faciliorem ; quando in pauca verba hoc compendium vitata interim obscuritate, redigetur. His vero qui præcedentibus medicinam scientiis exculti, neque per naturam, neque per ætatem prohibentur perfectioribus hic imbui præceptis, hæc quoque synopsis conveniet : cum maxime necessaria quæque breviter his suggererent tunc, quando in ipso curandī opere urgebit necessitas.»

Sic igitur Oribasius in hoc opere præfatus, illa solum pollicetur collecturum se, quæ Galeno placuissent, quæque ad medicam artem, et ejus tractationem facerent. Absolvit autem illud opus libris...

CCXVII.

Ejusdem Medicinalium (23) collectorum libri LXX.

Alerum quoque opus eidem Juliano dedicatum septuaginta libris absolvitur : nihilo interim minorem, quam illud prius, sed majorem potius utilitatem sua mole afferens. Ejus autem proloquium hunc in modum instituitur :

«Epitomas, quas tu olim, dive Juliane Caesar, mihi conficiendas mandaveras, jam pridem (cum in Occidua Gallia versaremur) ad finem, quem admodum tu voluisti, perduximus : et eas quidem ex iis solis confectas, quæ Galenus conscripserat. Verum ubi tu iis laudatis alterum mihi laborem adjunxisti, ut perquisitis omnibus quæ medici præstantissimi maxime opportuna dixissent, et quæcunque ad eundem hunc medicinæ finem pertinerent, unum in volumen redigerem. Id quoque ego pro virili parte, et prompto animo facere decrevi. Supervacaneum igitur, et omnino ineptum arbitratus eadem sæpe scribere, sive quæ ab optimis medicis, sive quæ ab iis qui non ita diligenter res tractaverunt, scripta fuerint : ea solum colligam, quæ nobis reliquerunt ii qui

cæteris præstiterunt, nihil eorum omitiendo, quæ Galenus dixerit; si quidem cæteris, qui easdem res pertractaverunt, optima ipse, et via ac ratione, et distinctione adhibita, omnibus antecellit, ut qui principia et 174^b sententias Hippocratis assidue consecretur. Ego vero hic hujusmodi utar ordine. Inprimis colligam ea quæ ad partem materialem spectant, deinde quæ de hominis natura atque fabrica dicta sunt; tum de tuenda sanitate, et resciscendis corporibus agetur: prænotionein pertinent: ad hæc, quæ de morbis deque symptomatis sunt accedent, et denique ea quæ valent ad corrigendum ea, quæ præter naturam sunt, adhibebuntur.)

Hoc igitur proloquium secundi operis, ejus (perinde ac præcedentis) ab eo argumento ducitur initium, quod alimentorum nobis facultates exponit. Septuaginta vero (24) libris, quæ receperat, pertractat. Opus equidem, ut tempore posterius, ita utilitate prius. Neque enim ea solum, quæ Galenus recte litterarum monumentis profuderat, continet, sed etiam quæ ab ipso prætermissa alii discenda proposuerunt. Ac mihi quidem sane utilis hic labor videtur, si non cæteris omnibus, quotquot in medicæ artis usum atque contemplationem hactenus collati sunt; at certe præ plurimis; idque vel eo nomine, quod non perspicue tantum sua tradat, nihilque prætermittat, sed eorum etiam quæ congestit pleaque variis vocibus efferantur. Unde si quid forte obscurius hic est ab aliquo prolatum, id mox per aliorum explicationem declaratur. Quare ad medicinæ studium sese applicantibus auctor ego sim, ut hoc potissimum opus assidue versent. C Atque hujusmodi quidem Oribasii altera illa est medicæ tractationis et contemplationis collectio.

CXXVIII.

*Ejusdem Compendii ad Eustathium
filium libri x.*

Tertium item ab eodem est elaboratum opus, ut ipsemet in præfatio testatur. Secundi illius Compendium, Eustathio filio inscriptum, ac libris novem distinctum, quibus ea morborum medicamenta proponuntur, quæ parari facile possint, in promptuque sint. Cæterum chirurgiæ speciem omnem hisce collectaneis penitus prætermisit. Itaque liber hic memoriam excitando in illis qui in medicæ artis exercitatione ac speculatione jam versati sunt, non modicam affert aut parum promptam utilitatem. His item, qui primum ad artis hujus cognitionem hoc compendie pervenire se posse sperant, dicerem brevi tempore non modicum allaturum utilitatis: nisi ex eo quod methodo careat, et nihil desinit pronuntiet, quosdam parva rerum harum instructos

ἀκριβεστάτοις χρώμενος, ἅτε ταί: Ἱπποκράτειος ὀρχαῖς καὶ δ' ἔξαις ἐξακολουθῶν. Χρήσομαι δὲ κἀνταῦθα τοιαύτη τάξει. Πρῶτον μὲν συνάξω τὰ τοῦ ὀλικοῦ μέρους, εἴτα ὅσα περὶ φύσεως καὶ κατασκευῆς εἰρηται ἀνθρώπου, μεθ' ἃ τὰ τῆς ὑγιεινῆς καὶ ἀναληπτικῆς πραγματείας, μετὰ ταῦτα ὅσα τῆς διαγνωστικῆς καὶ προγνωστικῆς ἔχεται θεωρίας, ἐφ' οἷς τὰ περὶ νοσημάτων καὶ συμπτωμάτων καὶ ὁλως τῆς τῶν παρὰ φύσιν ἐπανορθώσεως. 3

quibus confectis addam quæ ad dignotionem et

Ἐς τοιοῦτον μὲν τύπον καὶ ἡ δευτέρα προοιμαίεται πραγματεία, ἀπ' ἐκείνης ἀρχομένη τῆς ὑποθέσεως, καθάπερ καὶ ἡ πρὸ αὐτῆς, ἥ τις τὰς ἐν τροφαῖς δυνάμεις ἀναριθμᾷ. [287 H.] ἐν δ' ἔκ λόγους διέξισιν ἡ ἐπαγγέλλεται. Καὶ δευτέρα μὲν ἐστὶ τῷ χρόνῳ, προτερεῖαι δὲ τῇ χρείᾳ, ἅτε μὴ μόνον ὅσα Γαληνὸς ὀρθῶς ἔγραψε περιέχουσα, ἀλλὰ καὶ ὅσα αὐτῷ μὲν παρέρχεται, ἄλλοις δὲ εἰς διδασκαλίαν προτεθείται. Καὶ γὰρ μοι δοκῶ³³ χρησιμεύειν τὴν σπουδὴν ταύτην, ἵνα μὴ λέγων πασῶν τῶν ἄλλων ὅσαι εἰς ἱατρικὴν χρῆσαν τε καὶ θεωρίαν κατεβλήθησαν πραγματείας, ἀλλὰ πάντως γε τῶν τελειῶν τῶν τε σαφῶς³⁴ ἀπηγγέλλαι τὰ ἀπηγγεμένα, καὶ τῷ μὲν παρέρχεται, καὶ τῷ φωναῖς διαφόροις τὰ τελείω τῶν συνεταγμένων βῆθῃται, ἐξ ὧν καὶ εἰ τι ἀσαφὲς ἐν τούτοις συνῆθῃ τι βῆθῃται, διὰ τῆς ἄλλων³⁵ ἀναπτύξεως σαφηνίζεται. Καὶ τῶν γε ἱατρικῶν μετιόντι κατὰ ταύτην ἔγωγε παραινέσαι³⁶ ἂν τὴν³⁷ πραγματείαν τὴν διατρεθῇ ὅτι μάλιστα ποιέσθαι. Ἀλλὰ τοιαύτη μὲν καὶ ἡ δευτέρα Ὀριεβασίῳ³⁸ τῆς ἱατρικῆς μεταχειρήσεως τε καὶ θεωρίας συναγωγῇ.

SHP.

*Τοῦ αὐτοῦ Συνομλία τῆς δευτέρας Πραγματείας
πρὸς Εὐστάθιον υἱόν, ἐν λόγοις θ'.*

Τρίτῃ δὲ αὐτῷ διεσπούδασται, ὡς καὶ αὐτὸς ἐκείνος προοιμαζόμενος λέγει, συνομλίαν αὐτῷ τῆς δευτέρας περιέχουσα πραγματείας. Εὐστάθιῳ δὲ τῷ υἱῷ τὸ βιβλίον ἀναφωνεῖ, θ' διηρημένον λόγοις, ἐν οἷς ἐστὶ τῶν παθῶν ἰάματα, ὅσα τὸ εὐπρόριστον καὶ πρῶτον ὑποτίθεται· τὸ μόνον χειρουργικὸν εἶδος παντελῶς αὐτῷ κατὰ ταύτην τὴν συναγωγὴν παρέρχεται. [560 R.] Ἔστι δὲ τὸ παρὸν βιβλίον πρὸς μὲν ἀνάμνησιν τοῖς κατὰ τὰς ἱατρικὰς πράξεις τε καὶ θεωρίας συνησχημένοις οὐ φαῦλῃν παρέχον τὴν χρῆσαν, καὶ μάλιστα πρῶτον τοῖς δ' ἐκ πρώτων εἰς μάθησιν τῆς τέχνης καὶ τῆς τοῦ συνόψεως ἔλθειν ἡλικίᾳ εἰπον ἂν ὡς ἐπ' ὀλίγον εἴη τὸ λυσιτελεῖς παρέχον, εἰ μὴ τὸ κατ' αὐτὴν ἀμεθοδόν τε³⁹ καὶ ἀπροσδιόριστον τοὺς ἀπειροτέρους περὶ ταῦτα διακειμένους καὶ ἐτοιμότερον πρὸς τὰς θεραπείας χωροῦντας εἰς τὰς με-

VARIE LECTIONES.

³³ δοκῶ] fortasse legendum δοκεῖ. ³⁴ σαφῶς γ. ³⁵ ἄλλων] τῶν ἄλλων re. A. ³⁶ τὴν post ἂν add. A. ³⁷ Ὀριεβασίῳ A. ³⁸ τε add. A.

NOTÆ.

(24) Quorum hodie septemdecim tantum Latine exstant, primo quoque eo volumine, ut opinor, amisso.

γίτας βλάβας τῶν καμνόντων, ἐστὶ δὲ καὶ τῶν ὑγιαίνοντων, ἐπ' αὐτῶν τῶν ἔργων εἶδον συνωθουμένους. Πλὴν ἀλλ' ἐν γε τοῖς εἰρημέτοις λόγοις ὁ τῶν ε' βιβλίων τὴν σύνοψιν περιγράφει.

Καὶ ἐν μὲν τῷ α' διαλαμβάνει περὶ τε τῆς κατὰ τὰ γυμνάσια προφυλακῆς καὶ αὐτῶν τῶν γυμνασίων, κενώσεων τε καθόλου καὶ ἐπὶ μέρους, τῶν τε δι' ἐπινοίας καὶ ὧσιν ἡ φύσις κυρία· περὶ τε ἀέρων καὶ λουτρῶν, αὐτοφυῶν τε καὶ τῶν ἐκ τέχνης· καὶ περὶ ἰδρωτίων, καὶ δὴ καὶ περὶ καταπλάσμάτων, περὶ τε τῆς εἰς ἑλαίον καὶ ὑδρέλαιον ἐμβάσεως, καὶ ὅσα τὸ δέρμα δάκνοντα ἢ ἄλλως διαφερόντα τῶν χρονιζόντων παθῶν τὴν μετασυγκριτικὴν, ὡς ἂν μεθοδικῶς⁵¹ φαίη ἀνὴρ, ἀπεργάζεται θεραπείαν.

Ἐν δὲ τῷ β' περὶ τε τῆς δυνάμεως τῶν ἀπλῶν διαλαμβάνει φαρμάκων, καὶ περὶ τῆς τούτων ἐκλογῆς, καὶ περὶ κατασκευῆς τῶν τε ἀκόπων καλουμένων χρυσμάτων καὶ ἐμπλάστρων, καὶ περὶ σταθμῶν, περὶ τε τῶν κοπτῶν καλουμένων πλατυσμάτων, καὶ περὶ ἐψήσεως τῶν ἐμβαλλομένων εἰς τὰς ἐμπλάστρους [288 H.] φαρμάκων.

Τὸ δὲ γ' συνθέσεις αὐτῶν φαρμάκων παντοδαπῶν περιέχει.

Τὸ δὲ δ' περὶ τροφῶν ἐστὶν αὐτῷ συντεταγμένον δυνάμει, καὶ περὶ τῆς τούτων σκευασίας, περὶ τε μελικράτου καὶ πομάτων ἄλλων, ὅσα χρήσιμα τοῖς ἀρρώστοις, περὶ τε γαλακτοποιίας, καὶ ἐστὶ περὶ ὕδατων.

Τὸ δὲ ε' ὅσα τε⁵² ταῖς κυοῦσαις συμβαίνει διδάσκει, διαίταν τε αὐτῶν, καὶ ὅποιαι αἱ τιτθαί, περὶ τε κομιδῆς παιδίου, καὶ ὅσα εἰσθε συμβαίνειν τῷ παιδί. Περὶ τε κόπων, οὓς ποιεῖ⁵³ τὰ γυμνάσια, καὶ ὧν οὐκ ἐστὶ λαθεῖν ἐκ τοῦ φαινομένου τὸ αἷτιον. Καὶ περὶ στεγνώσεως δέρματος. Γερνόντων τε διαίταν εὐρήσεις ἐν τούτῳ, καὶ ὅσα τοῦ σώματος κατὰ τὴν ἐπιφάνειαν συμπεσόντα ἀχαρί τὴν ὕψιν ποιεῖ, τούτων ἀπαλλαγὴν καὶ τῆς παρατροπῆς ἐπανόρθωσιν, ὁδόντων τε φυλακὴν, καὶ φαρυγκοίας καὶ ἀγλῦος ὀμμάτων διόρθωσιν, καὶ τῆς ἀπὸ τῆς πλησμονῆς βλάβης θεραπείαν, ἀσχύλου τε βίου διαίταν· περὶ τε τῶν διαφθερίοντων τὰ σιτία. Ὅδοιποροῦσι τε καὶ πλοῖζομένοις ἐκτίθεται διαίταν, καὶ περὶ καθαιρέσεως σαρκῶν διαλαμβάνει ἀναθρέψεως τε, καὶ διὰ γυναικῶν κράσεως, καὶ παρατραπέλης⁵⁴ αὐτῆς θεραπείαν.

VARIÆ LECTIONES.

⁵² τῶν add. A. ⁵³ καὶ A : καὶ C. ⁵⁴ μεθοδικὴν A : μεθοδικῶς C. ⁵⁵ τε add. A. ⁵⁶ ποιεῖ τὰ A : ποιεῖται C. ⁵⁷ περιτραπέλης C.

NOTÆ.

(25) Is. in 35 hodie capita dissectus.

(26) Hujus unum et 60 capita.

(27) Quænam ea sint, docebit Gorræus in Def.

A experientia, 175^a et æquo tamen promptius ad curationes aggredientes, in ipso vidissem opere compelli ad maximas noxas tum ægris, tum interdum etiam sanis inferendas. Verum novem hisce libris illorum septuaginta compendium includit.

Primo (25) ergo libro disserit de cautione in corporis exercitationibus adhibenda, et de ipsi exercitationibus, de evacuationibus cum universe, tum singulatim : et iis, vel per ea quæ ingenio sunt excogitata, vel per ea quorum domina natura est. De aere ad hæc, et balneis tam nativis, quam artificiosis. Item de sudoribus et cataplasmatibus : de olei meri, et olei aqua diluti labro. [De iis denique] quæ cutem rodendo, aut saltem dissolvendo, illam diuturnorum morborum curationem efficiunt, quam *metasyneriticam* methodici appellant.

Secundo libro (26) de simplicium medicamentorum facultate tractat, eorumque delectu : de apparatu, cum ἀκόπων (27) quæ nominantur nunquentorum, tum emplastrorum. Post hæc de ponderibus : de latis emplastris, quæ κοπτά [sive *contusa*] appellant, deque coctione medicamentorum, quæ ad emplastri confectionem commiscuntur.

Tertio libro compositiones medicamentorum omnis generis persequitur.

Quartus (28) de alimentorum facultate, deque horum apparatu, conscriptus : de mulso item, cæterisque potionis generibus, quæ quidem ægrotantibus utilia sint. De lactis insuper potu, ac denique de aquis.

Quintus liber (29), quæ gravidis ac prægnantibus accidant, tradit, earumque victum, et quales nutrices eligendæ. De infantis educatione, quæque ei ætati accidere solent. De lassitudine cum ab exercitatione nata, tum ea cujus causa exterius minime apparet : itemque de cutis astrictione. Senum quoque victum hic reperias, et quæcunque corpori extrinsecus advenientia deformitatem conciliant, horumque depulsionem et curationem. Dentium præterea custodiam, et quæ audiendi difficultatem atque oculorum caliginem restituunt : damni ad hæc a saturnitate illati curationem, et negotiosæ vitæ victum. De iis etiam quibus alimenta corrumpuntur : et iter agentibus ac navigantibus victus rationem præscribit. Dissorrit et de carnis extenuatione atque nutritione, post quæ temperamenti cognitionem et ejus eversi curationem tradit.

(28) Capita ei tributa in editis 41.

(29) Sectus in capita 53.

175 In sextum librum (30) ea sunt conjecta, quæ A signa sunt ad recte tutoque de morbis iudicandum. Curatio item, ac prænotio febrium atque symptomatum: adjunctis et febrium generibus earumque remediis. De fame, de animi defectione ac syncope, atque de dolore, et singultu agit. Item de canina appetentia, et contra de prostrato appetitu, et curatione immensæ famis. Præterea de nausea et vomitu, et de insomnia, torpore, colliquatione, siti, atque exulcerati ossis sacri medicina.

Septimo (31) vero libro de ulceribus universis, tam quæ simplicia, quam quæ cava dicuntur: imo et de iis quibus cicatrice est opus, atque de carne abundantibus agit: ubi et igne ambustis remedium affert. Item de papulis, de pruritu, de pustulis, quæ phlyctænæ vocantur, et de ulceribus disruptis ac malignis. Ad carbunculos quoque et cancos curationes ascribit: convulsorum item ac luxatorum et ruptorum: quibus ad hæc rebus cuspis, arundo, spina, aut sudes carni infixa evellantur. De reduviis, articularum ulceribus, sanguinis eruptione. De nervis vulneratis, et articulis luxatis; de inflammatione, et de affectione, quæ ex defluxionibus fit; de gangrena, et sphacelismo; de apostematis seu abscessibus et fistulis; de erysipelate et herpete. Item de scirrhis, œdematis, termintho, epinyctide. De dissectis ligamentis et thymo, fisis atque furunculis. De verrucis et myrmecis, atque similibus. Ad ganglia, quæ appellantur, ad perniones, ac fissuras edit medicamenta; et ad ulcerata pudenda. De leuce præterea, alphe, lepra, scabie, impetigine tractat, et de inflationibus: utque theriaca e viperis magno sit elephantiaciis adjumento. Et hæc quidem septimo continentur libro.

Insequenti vero de memoriæ jactura, deque iis qui nimia vigilia, vel gravi somnolentia torquentur, agit Oribasius (32): tum quid ephialtes sit, morbusque comitalis, et vertigo, apoplexia, atra bilis, insaniam, vehemens amor, ac lycanthropia: horumque remedia. De cerebri ad hæc morbis, et rabidi canis morsu. De paralyti, seu nervorum resolutione, et rigore, qui calefieri nequeat. De convulsionibus ac distinctione, deque capitis doloribus. Ad puerorum insuper adustiones, ad fœdum narium odorem, **176** ad suggillationes sub oculis, et ad ecchymomata inveterata (33). Item de labiorum fissione. Ad ephelidem quoque ac faciei nævos, oculorumque nigras maculas, et varos, ac ficosas menti eminentias. De fœdo alarum odore: de variis oculorum doloribus, de pediculari morbo, de narium obstructione et de strangulatis. Atque hic octavus liber est.

Ἐν δὲ τῷ ζ' συντάσσεται αὐτῷ ὅσα τε εἰς σημείωσιν ἀσφαλῆ τείνει καὶ κρίσιν ὀρθήν, θεραπείαι τε καὶ προγνώσεις πυρετῶν καὶ συμπτωμάτων. Τὰ τε εἰδη τῶν πυρετῶν καὶ τὰς ἰάσεις, περὶ τε λοιμῶν λειποθυμίας τε καὶ συγκοπῆς καὶ ὀδύνης καὶ λυγμοῦ διαλαμβάνει, κυνῶδους τε ὀρέξεως καὶ ἀνορεξίας καὶ βουλήμου θεραπείας, [561 R.] ἔτι δὲ περὶ ναυτίας καὶ ἐμέτων ἀγρυπνίας τε καὶ καταφορᾶς, καὶ συντηξεως καὶ δίφους, καὶ ἄλκυθέντος τοῦ ἱεροῦ ὁδοῦ θεραπείας⁶⁶.

Κατὰ δὲ τὸ ζ' ἑλκῶν μὲν ἀπάντων, τῶν τε λεγομένων ἀπλῶν καὶ τῶν κοίλων, καὶ γε καὶ τῶν οὐλῆς δεομένων καὶ ὑπερσαρκούντων ἐκδιδάσκει, πρὸς τε τὰ πυρκαϊκὰ θεραπείας εἰσάγει, καὶ περὶ ἐξανθημάτων καὶ κνησμῶν καὶ φυλκταίνων, ἀναρρήγνυμένων τε ἑλκῶν καὶ κακοήθων· πρὸς ἀνθρακᾶς τε καὶ καρκίνους ἰάσεις ἀναγράφει, σπασμῶν τε καὶ στρεμμάτων καὶ θλασμάτων· οἷσις τε ἀν' αἰκῆς ἡ κάλαμος ἢ ἀκανθα ἢ σκόλοψ ἐμπαγέτω σαρκὶ ἀποσπασθεῖν· περὶ τε παρωνυχίων καὶ τῶν ἐν ἄρθροις ἑλκῶν, αἰμορραγίας τε καὶ νευροτρότων, καὶ περὶ κεχλασμένων ἄρθρων, περὶ τε φλεγμονῆς καὶ ρευματικῆς διαθέσεως, περὶ τε γαγγραινῆς καὶ σφακελισμοῦ, καὶ περὶ ἀποστημάτων καὶ συρίγγων, ἐρυσιπέλατός τε καὶ ἐρπητος, καὶ περὶ σκίρρων⁶⁷ καὶ οἰδημάτων, τερμίνθου τε καὶ ἐπινυκτίδος, περὶ τε διατμηθέντων συνδέσμων, καὶ ὄμου καὶ συχῶν καὶ δοθιῶν, ἀχροχορδῶν τε καὶ μυρμηκίων καὶ τῶν συστοιχῶν. Πρὸς τε τὰ λεγόμενα γαγγλία καὶ χέμεθλα⁶⁸ καὶ βαγάδας ἐκτίθεται ἰάσεις, καὶ πρὸς τὰ ἡλκυμένα τῶν αἰδολῶν. Περὶ τε λευκῆς καὶ ἀλφῶν καὶ λέπρας καὶ ψώρας καὶ λιχηνῶν⁶⁹ διαλαμβάνει, καὶ περὶ ἐμψυσημάτων, καὶ ὥς ἡ τῶν ἐχιδνῶν ἔδαδὴ ἀριστον βοήθημα τοῖς ἐλεφαντιῶσι. Ταῦτα μὲν καὶ κατὰ τὸ ἑβδομον.

Κατὰ δὲ τὸ η' περὶ τῆς κατὰ τὴν μνημὴν ἀωλείας καὶ τῶν ἄλλων ἀγρυπνητικῶν ἢ καταφορικῶν διαλαμβάνει, τίς τε ὁ ἐφιάλτης καὶ ἡ ἐπιληψία καὶ τὸ [289 H.] σκοτωματικὸν πάθος, ἀποπληξία τε καὶ μελαγχολία καὶ μανία καὶ ἔρωσ ὄξυς, καὶ τίς ἡ λυκανθρωπία, καὶ τοῦτων ἰάσεις· περὶ τε τῶν κατὰ τὸν ἐγκέφαλον παθῶν, καὶ περὶ λυσοδοήκτων, καὶ περὶ παραλύσεως καὶ ἀνεκθερμάντου βίγους, περὶ τε σπασμῶν καὶ τετάνου, καὶ περὶ τῶν κατὰ τὴν κεφαλὴν παθῶν. Πρὸς τε τὰ σειριῶντα⁷⁰ παῖδια, πρὸς τε δυσωδίας βινδῶς, καὶ πρὸς ὑπώπια, καὶ πρὸς ἐκχυμώματα⁷¹ κεχρονησμένα. Περὶ τε χειλέων βαγάδος, καὶ πρὸς ἐφῆλεις καὶ σπύλους καὶ φακούς καὶ ἰόνθους καὶ τὰς ἐν τῷ γενεῖφ συκώδεις ἐπαναστάσεις· περὶ τε μασχαλῶν δυσωδίας, καὶ περὶ τῶν ἐν τοῖς ὀφθαλμοῖς παθῶν, περὶ τε φθειριάσεως καὶ ἐμφράξεως μυζωτήρων, καὶ περὶ τῶν ἀπαγχονίων. Ἐν τούτοις μὲν καὶ ὁ η' λόγος.

VARIE LECTIONES.

⁶⁶ τε add. A. ⁶⁶ θεραπείας re. A : θεραπείαι ζ. ⁶⁷ σκίρων A. ⁶⁸ χέμεθλα A : χέμεθλα ζ. ⁶⁹ λιχηνῶν A ⁷⁰ σειριῶντα A. ⁷¹ ἐκχυμώματα Rothomagensis : libri scripti ἐχύματα.

NOTE.

(30) Continet nunc capita 47.

(31) Uno et 50 capitibus.

(32) Capitibus 57.

(33) Vitiose legi hic ἐχύματα docent libri editi.

Ὁ δὲ ὁ αὐτῷ, ὅσα πάθη περὶ τε θώρακα καὶ Ἀ σπλάγχνα συνίσταται καὶ ἑως αἰδοῖων διήκει, δια-
λαμβάνει, τὰ τε γυναικεῖα καταλείπει πάθη, καὶ περὶ
ποδάγρας καὶ ἀρθρίτιδος καὶ ἰσχυάδου, θεραπειὰς
ἀναγράφει. Τοιαύτη καὶ ἡ τρίτη τῶ Ὀριβασίου συν-
τεταγμένη πραγματεία.

ΣΙΘ.

Τοῦ αὐτοῦ πρὸς Εὐνάπιον λόγοι δ'.

Ἡ δὲ τετάρτη *Συντομία* μὲν καὶ αὕτη βούλεται
αὐτῷ τῆς τέχνης, ἐν ᾗ δὲ ἀπαρτίζεται λόγοις, καὶ
τὸν Εὐνάπιον ὑποβάλλει, ὃν καὶ λογιώτατον ὕμνει,
αἵτιον αὐτῷ τοῦ συντάγματος γεγεννημένον. Τὰ εὐ-
πόριστα δὲ αὐτῷ τῶν λαμάτων κἀνταῦθα γνώμην
συναγαγεῖν εἰσάγει, ὧν καὶ τὴν διδασκαλίαν τρισὶ
διέρχεται τρόποις, ἐν μὲν τὰς τε καθόλου δυνάμεις
καὶ τὰς ἐπὶ μέρους χρήσεις ἐκάστου τῶν ἀπλῶν
ἐπιών. [564 R.] δευτέρῳ δὲ πᾶθους ἐκάστου τὰ λά-
ματα συντάττειν· ἐφ' οἷς τὴν τε κατανόησιν τοῦ
πεπονηθότος μορίου καὶ τὴν διήγησιν ἐξ ὧν ἂν θερα-
πευθεῖται. Τετάρτην δὲ ὑπόθεσιν μεταχειρίζεται, ἣν
καὶ τῶν εἰρημνίων προτάττει, τοῦ ὑγιεινοῦ τυγχά-
νουσαν μέρους. Καὶ ἀρᾶται δὲ αὐτίκα ἐξ ὧν καὶ
ἡ φύσις, περὶ παιδίου λέγω τροφῆς.

Ἔστι μὲν οὖν ἡ πρὸς Εὐνάπιον αὐτῷ συντεταγμένη
σπουδὴ σχεδὸν ἡ αὐτῇ γεγραμμένη πρὸς τὸν υἱόν·
τῶν τε γὰρ χειρουργουμένων οὐδετέρα λόγον ἔχει, κἀν
τοῖς ἄλλοις δὲ συμφέρεται, πλὴν ὅσα τὴν τάξιν οὐ τὴν
ἴσιν καὶ ὁμοίαν διασώζει. Ἐπ' ἐνόις δὲ μικρόν τι
καὶ ἑτέρα τῆς ἑτέρας πλεονεκτεῖ, ὥσπερ ἐν πολλοῖς
τῶν κατὰ τοὺς τόπους παθῶν ἡ πρὸς Εὐνάπιον, καὶ
εἰς τὴν τῶν ἀπλῶν φαρμάκων διήγησιν· ἔστι δὲ
οὐ καὶ ἡ πρὸς Εὐστάθιον ἔχει τι ταύτης πλέον σε-
μνολογήσασθαι. Ἀλλὰ γε ἡ χάρις ὑπὲρ ἑκατέρας τῶν
πόνων τῷ ἀνδρὶ· τὸ γὰρ αὐτοῦ μέρος οὐ βλάβης
οὐδενί, ἀλλ' ὠφελείας ἑκατέρα, ὥσπερ δὴ καὶ τὰς
πρὸ τούτων συνέσθεν. Φράσεως δὲ χαρακτηριστῆρα λέ-
γειν τοῦ λόγου ἅμα τε ἀπορον καὶ περιττόν εἶναι
δοκεῖ· ἔκ τε ἡ γὰρ διαφορῶν καὶ παντοδαπῶν αὐτῷ
τὰ συντάγματα συνήθροισται, καὶ ἰατρὸς ἄνθρωπος
τοῦ ἐν λόγῳ κάλλους καὶ τῆς σοφίας εὐθύνας ἂν τινι
τῶν σωφρονούντων παράσχοι, ἀλλ' εἰ τι τῶν κατὰ
τὴν ἰατρικὴν ἔργων οὐκ ὀρθῶς διήλθεν οὐδ' ἐπεδεί-
ξατο.

Εἶδον δὲ ἔγωγε τοῦ ἀνδρός καὶ ἑτέραν πραγμα-
τείαν ἐν ᾗ λόγοις συνεθεσμένην. *Εὐκέρματα* δὲ
ἐπιγράφεται τὸ βιβλίον, καὶ τὸν Εὐγένιον ὑπόθεσιν
τοῦ συντάγματος ἐποιεῖτο. Λογιώτατον δὲ καὶ τὸν
Εὐγένιον ὀνομάζει· καὶ χρησιμεύειν [290 H.] τὴν
πραγματείαν κατὰ τε ἀγροῦς καὶ ὁδοπορίας καὶ

Nonus autem et ultimus, (34), illud morborum
genus complectitur, quod circa thoracem ac viscera
consistit, et ad verenda usque pertingit. Muliebres
etiam morbos recenset, adversus podagram, arti-
cularem morbum, et ischiadem remedia præscribit.
Quod quidem tertium est ab Oribasio scriptum de
re medica opus.

CCXIX.

Ejusdem ad Eunapium libri iv.

Quantum item opus ejusdem esse *Artis Compen-
dium*, Oribasius vult, quatuor illud libris absolvens.
Cujus quidem componendi Eunapium (quem et elo-
quentissimum prædicat) auctorem sibi fuisse com-
memorat. Remedia vero, quæ facile parantur,
tradere sibi propositum ait: quam etiam doctri-
nam triplici fere modo conficit. Primum enim sim-
plicium facultates universæ, et singulatum usum
cujusque recenset. Deinde morbi cujusque curatio-
nem docet. Tertio præter partis affectæ cognitionem,
etiam medicandi rationem exponit. Quarto deni-
que loco illud argumentum tractat, quod ad sani-
tatem curandam spectat: quod et cæteris jam enu-
meratis præmittit. Mox ergo cum natura ab infan-
tibus educatione auspicatur.

Cæterum hic ad Eunapium labor idem fere ac
geminus est cum eo opere, quod ad filium scripsit.
Neutrum enim chirurgiæ rationem ducit; et verc
in cæteris quoque conspirant, nisi quod ordine
aliqua eundem vel similem non servant. In quibus-
dam item alterum altero nonnihil præstat, ut in
plerisque locorum morbis, et quantum ad simpli-
cium medicamentorum cognitionem illud, quod ad
Eunapium scribitur, opus. Et habet vicissim alibi
quidpiam ad Eustathium liber, de quo præ illo glo-
riari possit. Verum pro utroque suscepto labore (35);
habenda homini gratia est. Quod enim in scriptore fuit
non incommodi cujuspiam, sed emolumenti potius
causa (36) utrumque (ut et quæ antea scripserat)
elaboravit. Quod autem ad dicendi characterem at-
tinet, dubium esse ac supervacaneum videatur,
quidquam judicare. Nam ex variis atque omnige-
nis 176^b hæc sunt ab eo collecta volumina: et vir
medicus non sermonis elegantiae peritiæque reddere
rationem prudentibus debet, sed si quam forte me-
dicarum functionum minus recte aut reddidit, aut
demonstravit.

Vidi ego alterum ejusdem auctoris opus, totidem
libris distinctum, inscriptumque *Paratu-facilia* (37).
Id ad Eugenium quemdam argumentum suum refe-
rebat, quem et disertum nominat. Utilem quoque
scriptionem fore rusticantibus additur, iterque
agentibus, et ubicunque locorum medici copia non

VARIAE LECTIONES.

ἡ τε Α : γ ε ζ.

NOTÆ.

(34) Per capita 62.

(35) Emendo, ὑπὲρ ἑκατέρας τῶν σπουδῶν, αὐτὴν ἑκα-
τέρου τῶν πόνων.

(36) Έντα repono pre ἑκατέρα.

(37) Qui titulus modo librorum ad Eunapium in
excussis exemplaribus.

suppeteret: verumtamen hic liber etsi titulo, et apposita dedicationi persona, nonnihil differat, cætera tamen nonnisi descriptum esse operis ad Eunapium satis manifeste apparet. Quare in eam cogitando sententiam veni, non esse id unquam ab Oribasio factum: sed vel errorem ejus, qui ab initio missum ad Eunapium librum describendo, titulum quidem in *Paratu-facilia* commutavit, pro Eunapio vero Eugenium subjecerit: vel alium certe quempiam gloriam sibi ex dedicatione quærentem, ad hoc confugisse commentum, ut pro Eunapio Eugenium, et pro scripto ibi titulo *Paratu-facilia* scriberet.

CCXX.

Theonis archiatri Homo.

Legi Theonis archiatri Alexandrini librum medicum, qui *Homo* inscribitur, et Theoctisto dedicatur. Curationes autem auspicatur ab hominis capite usque ad pedes, affectorum omnium humani corporis partium morbis remedia quædam asserens. Non tamen aut morbi naturam, nisi in paucis forte, explicat, aut satis distincte illas res tradit de quibus disserere proponit. Descriptis vero jam eorum morborum remediis, qui pedes atque articulos invadere solent, de purgantibus deinde medicamentis simplicibus agit, conaturque et causas quasdam reddere idque, ut mihi quidem videtur, non recte, neque veritatem secutus, cur purgandi facultatem pharmacorum natura exerat. Hinc medicamentorum omnis generis compositionem pertractat, quæ sufficientem ad supra nominatos morbos, cæterasque humani corporis affectiones usum præbeant, singulis morboris partibus, quas omiserat, remedia 177a ascribens. Emplastra insuper, et adversus lassitudinem remedia, collyria item, ac varias antidotos a variis præscriptas medicis affert. Qua in opus illud consumitur. Liber autem hic eandem fere utilitatem, quam Oribasii synopsis, asserat.

CCXXI.

Aetii Amideni Operis medici libri xvi.

Legimus Aetii Amideni *De re medica* libros sedecim (38). Collegit autem totum hocce opus non ex iis tantum scriptoribus, e quibus Oribasius suos sive ad Julianum imperatorem sive ad Eustathium et Eunapium libros, sed ex therapeuticis præterea Galeni libris, atque ex Archigene et Rufo. Ad hæc e Dioscoride, Herodoto, Sorano, Philagrio, Philomene, Posidonio, aliisque nonnullis, qui medendi arte nomen sibi gloriamque pepererunt. A facultatibus autem simplicium medicamentorum, ac ciborum e Galeno breviter hæc commemorans, initium

ἀλλաχοῦ, ὅπῃ παρὼσα λατροῦ οὐκ ἐπιχωριάζει. Ἀλλὰ τοῦτο τὸ βιβλίον κατὰ μὲν τὴν ἐπιγραφὴν καὶ τὸ ὑποβαλλόμενον εἰς τὴν προσφώνησιν πρόσωπον διαφορὰν ἔχει, τὰ δ' ἄλλα μάλα περιφανῶς μεταγραφὴ μόνῃ ἐστὶ τῆς πρὸς Εὐνάπιον πραγματείας, ὥστε ἐγὼ γε καὶ εἰς λογισμοὺς ἀφικόμην ὡς ἄρα μήποτε οὐκ εἴη τοῦτο Ὁρειβάσιῳ διαπεπραγμένον, ἀλλ' ἡ ἀμάρτημα τοῦ ἀπ' ἀρχῆς γράψαντος; τὸ πρὸς Εὐνάπιον βιβλίον, ὃς τὴν τε ἐπιγραφὴν εἰς τὰ Εὐσάριστα μετετάξατο καὶ ἀντὶ Εὐναπίου Εὐγένιον ὑπεβάλετο, ἢ ἑτερόν τινα ὄξαν ἑαυτῷ ἐκ τῆς προσφωνήσεως μνύμενον εἰς τὴν τοιαύτην περιενεχθῆναι ἐπίνοιαν, καὶ ἀμελῆσαι τὸν τε Εὐνάπιον εἰς Εὐγένιον καὶ τὴν καμμένην ἐπιγραφὴν εἰς εὐσάριστα⁷³.

.ΣΚ'.

B

Θέωνος ἀρχιτροῦ ὁ Ἀνθρῶπος.

Ἀνεγνώσθη Θεώνος ἀρχιτροῦ Ἀλεξανδρέως λατρικὸν βιβλίον, ὃ ἐπιγράφει Ἀνθρῶπον. Θεοκτίστῳ μὲν τὸ σύνταγμα προσφωνεῖ, ἀπάρχεται δὲ τῆς θεραπείας ἀπὸ κεφαλῆς καὶ διήκει μέχρι ποδῶν, πάντων τῶν πεπονθότων μορίων τοῦ σώματος; θεραπείας τινὰς ἀναγράφων. Οὐτε δὲ τὴν τοῦ νοσήματος φύσιν πλὴν ἐπὶ γε βραχέων ἐκδιδάσκει, οὐτε τοῖς πρέπουσι προσδιορισμοῖς⁷⁴, περὶ ὧν πρόκειται λέγειν, τὴν διδασκαλίαν ὑπάγει. Μετὰ δὲ γε τὸ γράψαι⁷⁵ τῶν ποδαγρικῶν καὶ ἀρθριτικῶν παθῶν ἰσμάτα, διέξεισι μὲν περὶ τῶν ἀπλῶν καθαρτικῶν φαρμάκων, περᾶται δὲ καὶ αἰτίας τινὰς ἀποδιδοῦναι, [365 R.] οὐκ ἔμοιγε δοκοῦν ὀρθῶς οὐδὲ τῆς ἀληθείας ἐξηγμένους, δι' ἃς τὴν καθαρτικὴν δύναμιν ἢ τῶν φαρμάκων ἐπιδείκνυσσι φύσις. Ἐἴτα περὶ συνθέσεως παντοδαπῶν διαλαμβάνει φαρμάκων, ὅσα τε αὐτῷ πρὸς τὰ προειρημένα τῶν νοσημάτων ἰκάνη παρέχεται τὴν χρεῖαν, καὶ πρὸς τὰ λοιπὰ πάντα τοῦ σώματος πάθη, ἃ παρήκει τὴν κατὰ τὰ πεπονθότα μόρια θεραπείαν ἀναγράφων, ἐμπλάστρους τε καὶ ἄκοπα καὶ κολλοῦρια καὶ ἀντιδότους διαφόρους ἐκ διαφόρων ἀνδρῶν κατεσκευασμένας ἀναγράφει. Καὶ ἐν τούτοις αὐτῇ ἡ τοιαύτη συμπεραίνεται πραγματεία. Ἔστι μέντοι τὴν χρεῖαν τὸ βιβλίον ταῖς τοῦ Ὁρειβάσιου συνόψεσι παρεχόμενον παραπλησίαν.

.ΣΚΑ'.

Ἀετίου Ἀμιδηνῶ Ἱατρικὸν Λόγιον.

Ἀνεγνώσθη Ἀετίου Ἀμιδηνῶ βιβλίον λατρικὸν ἐν λόγοις ἰς⁷⁶. Ἔστι μὲν οὖν αὐτῷ πᾶσα ἡ πραγματεία συντεταγμένη ἐκ τε ὧν Ὁρειβάσιος πρὸς Ἰουλιανὸν ἔγραψε πρὸς τε Εὐστάθιον καὶ Εὐνάπιον, ἐπὶ δὲ καὶ ἐκ τῶν θεραπευτικῶν βιβλίων Γαληνοῦ, καὶ μὴν καὶ Ἀρχιγένους καὶ Ρούφου, ἐπὶ δὲ Διοσκουρίδου, καὶ Ἡροδότου καὶ Σωρανοῦ, Φιλαργίου τε καὶ Φίλουμένου καὶ Ποσειδωνίου καὶ ἑτέρων τινῶν τῶν ἐπὶ τῇ τέχνῃ τῆς ἱατρικῆς ὄνομα λιπόντων. Καὶ ἀπάρχεται μὲν ἀπὸ τῆς τῶν ἀπλῶν φαρμάκων τε καὶ τροφῶν δυνάμεως Γαληνοῦ, ἐν συνόψει ταῦτα

VARIE LECTIONES.

⁷³ post εὐπόριστα in A vacui versus 28 cum pagina adversa in C versus 2 1/2. ⁷⁴ πρέπουσι τοῖς διορισμοῖς; 5. ⁷⁵ ὃς γε τὸ γράψαι A: ὃς τὸ γράψαι καὶ 5.

NOTÆ.

(38) Quorum priores 18 Græce pridem Venetiis excusi.

διεξών· συμπεραίνεται δὲ αὐτῷ τὸ [291 H.] βιβλίον A ducit, finiturque opus libro sexto decimo, qui de mulierum morbis præcepta tradit : quibus cum alia adnectit capita, tum tergendæ faciei, reliquique corporis rationem docet, cenanthiorum insuper præparatione, et id genus aliis quibusdam adjectis. Sic, uti diximus, opus universum et incipit et desinit. Singulatim autem ; primus liber simplicium alimentorum ac medicamentorum facultates breviter perstringit.

Ἡ μὲν οὖν ὅλη αὐτῷ πραγματεία ἐξ ὧν τε ἀρχεται, εἴρηται, καὶ ἐν οἷς τὸ πέρας ἀπολαμβάνει· κατὰ μέρος δὲ τὸ μὲν α' αὐτῷ βιβλίον τῶν ἀπλῶν τροφῶν καὶ τῶν φαρμάκων ἐν συνόψει τὰς δυνάμεις καταλέγει, ὁ δὲ β' τὰς τῶν μεταλλικῶν δυνάμεις καὶ χρήσεις καὶ τὰς ἀπὸ τῶν ζώων ὧν τε καὶ μορίων ὠφελείας ἐν συνόψει παρατίθεται· ἐπὶ δὲ καὶ τοῦτο τῆς περὶ τῶν ἀπλῶν φαρμάκων πραγματείας μέρος οὐκ ἐλάχιστον.

Ὁ δὲ γ' αὐτῷ λόγος περὶ τε γυμνασίων παντοδαπῶν διαλαμβάνει, καὶ ὅσα παρασκευάζει τὸ γυμνάσιον. Ἔλτα μετὰ τὰς κενώσεις ἢ τὰς διαφορῆσεις ταύτας τὰς οὐκ ἐπιδηλοῦς περὶ φλεβοτομίας διαλαμβάνει, τρόπους τε τῆς τομῆς διευκρινῶν, καὶ μεγέθους καὶ σχημάτων καὶ καιροῦ καὶ μέτρου κενώσεως ἀναγράφει· περὶ τε ἀρτηριοτομίας καὶ ἀρτηριακοῦ ἱσχαίμου, καὶ σικύας, καὶ ἐγχαράξεως, καὶ βδελλῶν ἐκλογῆς τε⁷⁶ καὶ διαίτης καὶ χρήσεως, περὶ τε καθαιρόντων φαρμάκων, καὶ οἶνων καθαρτικῶν διαφόρων⁷⁷ σκευασίας, καὶ οἶνομέλιτος καθαρτικοῦ καὶ κονδύτου καὶ ἀψινθάτου καὶ ροσάτου, καὶ ῥοδομέλιτος καὶ ὀξυμέλιτος, γάρου τε καθαρτικοῦ καὶ μέλιτος καὶ οἶνογάρου⁷⁸ καὶ ὀξυγάρου, ζωμοῦ τε μαλακτικῶν καὶ γάλακτος καὶ ἐλαίων καθαρτικῶν, περὶ τούτων ἀπάντων τὴν διδασκαλίαν προάγει. Ἐτι δὲ καὶ περὶ συνθέτων ὀξυπορίων καὶ καθαρτηρίων διαφόρων, καὶ πασιλλίων καὶ βουκελλάτων καθαρτικῶν. Ἀλοηδάρια τε καθαρτικὰ ἀναγράφει, καὶ ἄλλα ὁμοίως, καὶ τὰς ε' ἱεράς, [568 R.] βοηθήματά τε τοῖς λαβοῦσι τὸ καθαρτήριον καὶ οὐ καθαιρομένοις, καὶ τοῖς ὑπὲρ μέτρον κενωθείσι. Περὶ τε ἐμέτων, καὶ τίσι δοτέον τὸν ἐλλέβορον, καὶ τί δύναται, καὶ τίνας πρὸς αὐτὸν ἐπιτήδριοι, δοκιμασίας τε ἐλλεβορίου, καὶ προπαρασκευὰς τοῦ μέλλοντος αὐτὸν πίνειν, τὰς τε διαφορὰς τῆς τοῦ ἐλλεβορίου χρήσεως, καὶ τὴν περὶ τοὺς πίνοντας αὐτὸν ἐπιμέλειαν. Περὶ τε ἐπιθεμάτων καθαρτικῶν διαλαμβάνει· καὶ ὅσα τῶν ἐν ἡμῖν μορίων ἐστὶ καθαρτικὰ, ὀφθαλμῶν λέγω καὶ ὠτων καὶ τῶν ἐφεξῆς· περὶ τε ὑποκαπνισμοῦ εἰς τὴν αὐτὴν ἐνέργειαν συντελοῦντος· καὶ περὶ κενωτικῶν, λεπτῶν τε ἐντέρων καὶ τῶν σιμῶν τοῦ ἥπατος καὶ τῶν παραπλησίων. Περὶ τε ἀέρων καὶ ἀνέμων καὶ ἐπισπασίων, ὕδατων τε καὶ λουτρῶν, τῶν τε ἐκ τέχνης καὶ ὅσα ἡ φύσις προήγαγε, ψυχρολογίας τε καὶ τῆς εἰς ἕλαιον ἐμβάσεως· καὶ περὶ τῶν τοῦ προσώπου κλισμάτων, καταιονήσεώς τε καὶ ἐγκαθίσματος καὶ ἐμβροχῆς καὶ πυριόσεως. Καὶ περὶ διαφόρων καταπλασμάτων, δροπᾶνων τε καὶ πιττύσεως καὶ σιναπισμοῦ καὶ φοινιγμοῦ· καὶ ἐπὶ τίσι χρηστέον [292 H.] τοῖς μετασυχρητικαῖς βοηθήμασι. Ταῦτα μὲν καὶ ὁ γ' αὐτῷ συντάττει λόγος.

VARIÆ LECTIONES.

⁷⁶ τε add. A. ⁷⁷ διαφόρου ζ. ⁷⁸ οἶνογάρου A : οἶνομέλιτος ζ.

Alter dein metallicorum facultatem et usum, animantiumque vel integrorum vel partium eorum utilitatem paucis in medium affert : possit autem totius de simplicibus medicamentis tractationis pars hæc non modica censi.

Terminus de omni generis exercitationibus, quæque exercitationem parent. Hinc post evacuationes, seu humorum eductiones illas ocellas, de venæ sectione pertractat, non sectionis tantum modos discernens, sed etiam magnitudinis, formarum, temporis opportuni, atque evacuandi mensuræ describens. Mox de arteriæ sectione, et de sanguinem sistente arteriarum medicamento, de cucurbita, scarificatione, et hirudinum delectu. De victus ratione et usu, de purgantibus medicamentis, et vinorum purgantium vario apparatu. De purgante vino mulso, condito, absinthiato, rosato, melle rosaceo, aceto mulso, itemque de garo purgante. De melle, vino mulso, oxygato, ac jusculo molliente : de lacte, atque olivis purgantibus. De quibus quidem omnibus præceptiones tradit. Præterea et de compositis 177^b oxyporis, ac variis purgatoriis, deque pastillis, et buccellatis purgantibus. Aloedaria quoque purgantia describit, similiaque e sale, et illas quinque celebratas hieras. Auxiliantia quoque iis quos purgans medicamentum non purgavit, aut qui supra modum, evacuati sunt. De vomitu, et quibus dandum sit veratrum, quid illud possit, ac qui ad sumendum apti. De exploratione veratri, et præparatione bibitori. De vario ellebori seu veratri usu atque exhibitione, et de cura eorum qui illud biberunt. De epithematis purgantibus prosequitur, et quæcunque in nobis partes purgantur, puta oculos, aures, et reliquas. De suffimento ad eundem effectum pertinente, et de iis quæ tenuia intestina, semasque jecoris partes, et his similia evacuant. De aere, ventis ac stellarum significationibus. De aquis item et balneis, partim artificie paratis, partim natura productis. De frigida lotionē, deque insessu solii ex oleo, et de faciei aspersione, de perfusione, in sessionibus, humectatione, et sicco fomento. De variis cataplasmatum generibus. De dropace, picatione, sinapismo, rubricatione, et in quibus sit metasyncriticis, sive humores ex alto evocantibus auxiliis, utendum. Et hæc quidem libro tertio continentur.

COT. LIBRARI

Quartus liber, quæ ad tuendam valetudinem per-
tinent, colligit. Auspicatus ergo ab infantium edu-
catione, horum cum morbos, tum remedia exponit.
Agit et de omnium ætatum ac conditionum victus
ratione. De carniū item diminutione, et graciliū
instauratione. De lassitudine ab exercitacionibus,
deque hujus differentiis; de ea item, quæ ex Venere
oritur, et ejus causa ignoratur, quam *spontaneam*
nominant. Qua cura ad coctionem ulendum sit,
et de densatæ cutis curatione, atque de æstuoso ar-
dore et frictione opportuna. De cruditate, ac cra-
pula, et æquali temperatura. Optimi præterea tem-
peramenti dinotionem, et calidi aliorumque, cum
simplicium, tum compositorum temperamentorum
notas (idque non modo corporis totius, sed et ca-
pitis cerebri, ventris, cordis, jecoris, ac testiculo-
rum) edocet: horumque omnium, si forte a natu-
rali statu deflexerint, remedia ponit.

Quintus Aetii liber, de morbis, et in primis de
febris disputat, 178^a quorum signa, præno-
tiones, dinotiones, curationes diligenter sane per-
tractat, et quæcunque præterea ad hanc medicam
contemplationem spectant: quodnam morbi prin-
cipium sit judicandum, trifariamque illud dici. Quæ
item accessio morbi, quæque remissio: vigor item
atque declinatio, cum partialis morbi accessione,
tum corporis universi. Quæ sint sanitatis signa, vel
mortalis in ægrotante: et quænam horum tardius aut
citius vel medio modo, ad sanitatem vel interitum
pertinere judicentur. De pulsuum signis et urina-
rum dinotione: ac quid hæc designent. De excre-
mentorum notis, vomitusque prænotione ac signi-
ficatione. De sanguinis e naribus eruptione, et
muliebris purgatione. De notis criticis sudorum atque
abcessuum: et de indicio e sputo. Medicum præ-
terea bene peritum cogniturum, morbusne perfecte
solutus sit, annon, etiamsi forte solutus videatur:
diem etiam atque adeo horam, qua sit ægrotus mo-
riturus. De popularibus et communibus ac pestiferis
morbis tractatio, et de iis qui variis ex causis syn-
cope corripiuntur, deque animi deliquito, quod va-
riis item ex causis animanti obvenit. De subricitan-
tium capitis, aurium, atque oculorum dolore,

insomnia, luminis hebetatione, ac de eorum cura-
tione quibus sanguinem pernares in febris effluere
contingit, et quomodo sit providendum febricitan-
tibus. De vesica, urinæ difficultate, lumborum do-
loribus, de ulcerato jam osse sacro, ac testibus,
et ano. De pustulis per totum corpus diffusis, vel
in corporis parte natis, ac de tremoribus, et convul-
sionibus. Quibus item dulces potiones in febris
maxime utiles sint, præscribit: ibique liber quin-
tus desinit.

σπασμῶν· ὅς ποταμα ἡδέα κατὰ τοὺς πυρετοὺς μάλιστα χρησιμεύοντα συντάττει. Ἐν τούτῳ μὲν
καὶ ὁ ε' λόγος.

Α' Ὁ δὲ δ' συναγωγὴν τε τῶν ὑγιεινῶν περιέχει, ἀρ-
χόμενος ἀπὸ τῆς τοῦ βρέφους διαίτης, τὰ τε περὶ
τὸ βρέφος πάθη καὶ τὰς θεραπείας διέξεισι, καὶ
περὶ διαίτης πασῶν τῶν ἡλικιῶν καὶ τῶν διαφορῶν
βίων, σαρκῶν τε καθαιρέσεως καὶ ἐνδεῶς ἐχουσῶν
ἀναλήψεως· περὶ τε κόπων τῶν ἐπὶ γυμνασίοις, καὶ
τῆς διαφορᾶς αὐτῶν, καὶ τοῦ ἐξ ἀφροδισίων κόπου,
καὶ τῶν ἀθλῶν ἐγόντων τὴν αἰτίαν κόπων, οὗς λέ-
γουσιν αὐτομάτους· ποῖα τε ἐπιμέλεια πρὸς τὰς
πέψεις χρησίμη, καὶ τοῦ πυκνωθέντος δέρματος
θεραπεία, καὶ περὶ ἐγκαύσεως, καὶ περὶ τριβῆς
εὐκαίρου, ἀπεψίας τε καὶ κραιπάλης καὶ ὁμαλοῦς
δυσκρασίας· ἀρίστης τε κράσεως ἐκδιδάσκει δι-
γνωσιν, καὶ θερμῆς γνωρίσματα, καὶ τῶν ἄλλων
ἀπλουστέρων τε καὶ συνθέτων κράσεων, οὐχ ὅλου
μόνον τοῦ ὁ σώματος, ἀλλὰ καὶ κεφαλῆς καὶ ἐγκε-
φάλου καὶ γαστρὸς καὶ πνεύμονος καὶ καρδίας καὶ
ἥπατος καὶ ὀρχεων, καὶ τῆς τούτων ἀπάντων ἀπὸ
τῆς τοῦ κατὰ φύσιν εἰς τὸ παρὰ φύσιν παρατροπῆς
λάματα.

Ο' δὲ ε' αὐτῷ λόγος περὶ νοσημάτων διαλαμβάνει,
καὶ πρὸ τῶν ἄλλων περὶ πυρετῶν νοσημάτων,
τὰς τε σημειώσεις αὐτῶν καὶ προγνώσεις καὶ δια-
γνώσεις καὶ θεραπείας οὐ παρέργως ἐπεξιὼν, καὶ
ὅσα ἄλλα ὁ πρὸς τὴν ἱατρικὴν ταύτην θεωρίαν συν-
τελεῖ· τίνα τε δεῖ τοῦ νοσήματος ἀρχὴν λέγειν, καὶ
ὅτι τριχῶς λέγεται. Καὶ τίς ὁ παροξυσμὸς, καὶ τίς
ἡ ἀνεσις καὶ ἡ ἀκμὴ καὶ ἡ παρακμὴ τοῦ τε μερικτοῦ
παροξυσμοῦ καὶ ὅλου τοῦ σώματος· τίνα τε σημεία
σωτηρίας τοῦ νοσοῦντος, καὶ τίνα ἐλέθρια, ποῖα τε
αὐτῶν βράδιον ἢ τάχιον ἢ διὰ τοῦ μέσου κρίνεται
πρὸς τὴν ὑγίαν ἢ καὶ πρὸς τὸν θάνατον. Περὶ τε
σφυγμῶν σημειώσεως καὶ οὖρων διαγνώσεως, καὶ
τίς δηλοῦσι ταῦτα· καὶ περὶ διαχωρημάτων σημειώ-
σεως ἐμῶν τε προγνώσεως, καὶ τῆς ἐξ αὐτῶν ση-
μειώσεως· αἱμορραγίας τε ἐκ βινῶν, καὶ τῆς γυ-
ναικείας καθάρσεως· περὶ τε τῶν κριτικῶν ση-
μείων τῶν κατὰ τοὺς ἰδρωτὰς καὶ τὰς ἀποστάσεις,
καὶ τῆς ἀπὸ τῶν πτυέλων τεκμηριώσεως· καὶ ὅτι ὁ
ἀριστος πατρὸς εἴσεται εἰ βεβαίως τὸ νόσημα λένεται
καὶ εἰ μὴ λένεται, καὶ δοκῇ ἡ τὴν τε ἡμέραν καὶ
ὥραν ἐν ἧ ὁ νοστὼν τὸν βίον ἀπολείψει. [569 R.] Περὶ
τε πανδήμων καὶ ἐπιδήμων καὶ λοιμωδῶν νοσημά-
των ἐκδοσιν ποιέται, καὶ περὶ τῶν κατὰ διαφόρους
αἰτίας συγκοπτομένων, καὶ περὶ τῆς κατὰ διαφόρους
αἰτίας ἐπισυμβαίνουσας τῷ ζῳῳ λειποθυμίας, περὶ τε
τῆς ἐν πυρετοῖς κεφαλαλγίας καὶ ἀγρυπνίας καὶ
ὠταλγίας καὶ ὀφθαλμίας καὶ ἀμαυρώσεως, καὶ ἐν-
τῶν αἱμάτων ῥύσις ἐν πυρετοῖς συμβαίνει, τῆς τού-
των ἀποθεραπείας, ὅπως τε προνοητέον κατὰ τοὺς
πυρετοὺς κύστεώς τε καὶ δυσουρίας, καὶ τῶν περὶ
ὀσφύων ἀλγημάτων ἐλκωθέντος τοῦ ἱεροῦ ὁστού καὶ
ὀστέου ἢ δακτυλίου. Καὶ περὶ ἐξανθημάτων κατ'
ὅλον τὸ σῶμα ἢ καὶ κατὰ [295 H.] μέρος συμβαίνον-
των κατὰ τοὺς πυρετοὺς, καὶ περὶ τρώμων καὶ

VARIÆ LECTIONES.

ῥο τοῦ add. A. ὁ ἄλλα add. A. ὁ δοκῇ γ. ὁ δόχων γ. ὁ κατὰ τοὺς πυρετοὺς add. A.

Ἐν δὲ τῷ ζ' λόγῳ περὶ τῶν τῆς κεφαλῆς καὶ τοῦ Ἀ ἔγκεφάλου παντοίων διέξεισι παθῶν, ταῦτά τε ἀνα-
 διδάσκων καὶ τὰς θεραπειὰς αὐτῶν διέξεισι δὲ καὶ
 περὶ λυσσοδῆκτων, καὶ περὶ ἀποπληξίας καὶ παρα-
 λύσεως, παρῆσώς τε ὀφρύος ἢ βλεφάρων καὶ γλῶσ-
 σης καὶ τοῦ φωνητικοῦ ὄργάνου καὶ καταπόσεως τῇ
 αὐτῷ κατασχεθέντων πάθει· καὶ περὶ τῆς τούτων
 θεραπειᾶς· περὶ τε κυνικοῦ σπασμοῦ, καὶ περὶ थे-
 ραπειᾶς κύστεως παρεθείσης, καυλοῦ τε καὶ ἀπυ-
 θυσμένου καὶ σκέλους καὶ ἐτέρου τινὸς κώλου· καὶ
 περὶ τετάνου, καὶ περὶ διαφόρων κεφαλαλγῶν ἐκ
 διαφόρων αἰτιῶν συμβαινουσῶν, περὶ τε κεφαλαίας
 καὶ ἡμικραίας. Ἀλλοπεκίων τε θεραπειὰς ἀναγρά-
 φει· καὶ τριχῶν ρέουσῶν καὶ ὀφρύων λιποτριχουσῶν^α,
 τριχῶν τε βάμματα, καὶ τούτων οὐλοποιὰ, ἀφανιστι-
 κά τε τριχῶν, καὶ ἀφανιζομένων βοηθήματα, καὶ
 ψιλλῶρα, καὶ λεπτυντικά τριχῶν. Περὶ τε πιτυρί-
 σεως καὶ φθειρίσεως, ἀχώρων τε, καὶ τῶν ἐν τῇ
 κεφαλῇ συμβαινόντων ἀνευ προφανοῦς αἰτίας ἐξαν-
 θημάτων· καὶ τούτων ἀπάντων καὶ τὴν παραπλη-
 σίων διέρχεται θεραπειᾶς. Καὶ τῶν ἐν ὧσι διαφόρων
 τε καὶ ἐκ διαφόρου αἰτίας συμπιπτόντων παθῶν, καὶ
 πρὸς τὰς ἐξ αὐτῶν αἰμορραγίας, καὶ περὶ παρ-
 ωτίδων, καὶ ὅσα κατὰ τὴν ῥίνα συνίσταται πάθη,
 περὶ τε πταρμικῶν, καὶ ἐξ ὧν ἔστι τούτους πλεον-
 άζοντας παύσαι. Περὶ τούτων ἀπάντων λάματα καὶ
 θεραπειᾶς ἐν τῷ ζ' καταλέγει λόγῳ.

Κατὰ δὲ τὸν ζ', ἐπεὶ^α ὁ ἔκτος αὐτῷ τὰ ἀπὸ κε-
 φαλῆς πάθη μέχρι ὠτων καὶ ῥινὸς καὶ τὰς τούτων
 λάσεις διεξιὼν ἴσταται, περὶ φύσεως ἀπάρχεται
 ὀφθαλμῶν καὶ τῶν συνισταμένων περὶ αὐτοὺς παντο-
 δαπῶν παθῶν, ἐσωθέν τε τὴν αἰτίαν προβαλλομέ-
 νων, καὶ ὅσα ἐκ τῶν ἐκτὸς ἐπισυμβαίνει καὶ ἀπο-
 τίκεται. Περὶ τε ὀρητιστομίας διδάσκει, καὶ περὶ
 σκυθισμοῦ καὶ ὑποσπαθισμοῦ καὶ ἀγγειολογίας· ἐν
 οἷς ἐπιγρίσματα τε καὶ καταπλάσματα καὶ διάφορα
 κουλλούρια^α, δι' ὧν τὰ τῶν ὀφθαλμῶν θεραπεύεται
 πάθη, συντάττει. Ταῦτα μὲν κατὰ τὸν ζ' αὐτῷ λόγον
 φιλοπονεῖται.

Ἐν δὲ τῷ η' λέγει μὲν τι κατ' ἀρχὰς περὶ διακο-
 σμῆσεως ὀφρύων, τί τε ἔστι καὶ ὅπως γίνεται τὰ
 ὑπώπια, καὶ ὅπως αὐτὰ θεραπευτέον. Ὅπως τε ὑπὸ
 ἡλίου ἢ ἀνέμου μὴ ἐπικαίεται τὸ πρόσωπον, καὶ δι'
 ὧν ἔστιν ἀρβυτίδιον αὐτὸ συντηρεῖν καὶ μελανίας
 ἀπαλλάττειν καὶ ἄλλως [572 H.] ἐπισκομεῖν, καὶ τὸν
 τοῦ σώματος χρῶτα πρὸς εὐοδίαν μεταβάλλειν.
 Ἐντεῦθεν περὶ πάντων τῶν κατὰ τὸ πρόσωπον καὶ
 στόμα^α καὶ παρίσθημα συνισταμένων διαλαμβάνει
 [294 H.] παθῶν, ὅσα τε πρόεισι τὴν αἰτίαν ἐσωθεν
 λαβόντα, καὶ ὅσα ἐκ τῶν ἐκτὸς ἐπισυμβαίνει, οἷον^α
 ὀδόντων τε περιέχεται ποικίλα πάθη καὶ θεραπεία,
 καὶ γλῶσσης, καὶ γαργαρέωνος, καὶ ἀπλῶς ὅσα τῇ
 περιγραφῇ συμπεριλαμβάνεται· τοῦ στόματος· ὧν ἔστι

Sexto porro libro de capitis et cerebri morbis
 agit universis, non hos solum edocens, sed reme-
 dia quoque ipsorum. Agit et de commorsis a rabido
 cane, et de apoplexia atque paralyti. De supercili
 aut palpebrarum resolutione, itemque de lingua,
 et vocali instrumento, ac gula dum hoc ipso malo
 instantur, et de horum curatione. De canina con-
 vulsione, et curatione resolutæ vesicæ, penis et
 intestini recti. De cruris, alteriusve cujuscunque
 membri medicina; ac de tetano seu distentione. De
 capitis 178^b variis doloribus et diversis causis ortum
 ducentibus, ac de cephalæa et hemicrania. Descri-
 bit et curationes alopeciarum, capillorum defluent-
 tium, et depilium superciliorum. Quæ item capillos
 tingant, crispent, extirpent, delabentes juvent, atten-
 nent, anaque horum psilota. De furfuribus, morbo
 pediculari, achoribus, quæque capiti accidunt
 sine causa manifesta pustulis, et horum omnium
 atque simillium incidentium morborum medicina.
 Item quæ auribus varia variisque de causis mala
 accidunt, et adversus sanguinis ex ipsis eruptiones:
 ac de parotidibus. De affectionibus insuper, quæ nari-
 bus contingunt, et de sternutatoriis, ac quibus
 potissimum remediis redundantes sternutationes
 sedari possint. Horum omnium medelas et curatio-
 nes libro sexto recenset.

Septimo post hæc libro (quod sexto capitis affe-
 ctiones et morbos ad aures usque et nares, earum-
 demque partium curationes esset persecutus) de
 oculorum nunc natura orditur, et omnigenis morbis
 qui circa ipsos oculos concitantur, sive causam ali-
 quam interiorem illi prætendant, sive ab externis
 proveniant atque gignantur. De arteriarum quoque
 sectione præcepta tradit, et de scythismo, ac de
 frontis per submissum scalpellum exoriatione,
 venarumque delectu: ubi et illitiones, cataplasmata,
 varia collyriorum genera, quibus oculorum morbi
 curantur, præscribit. Quæ quidem libro septimo
 cum cura tractat.

Octavo autem libro refert ab initio quædam de
 his quæ supercilia exornent: quid suggillatio sub
 oculo sit: quæque hæc ratione et fiat, et curetur.
 Quomodo a sole et vento non aduratur facies, ac per
 quæ hæc eadem sine rugis conservari; atrum colo-
 rem exuere, aut alia ratione nitidior reddi, corpo-
 risque ipsius cutis odora effici possit. Hinc de omni-
 bus iis morbis qui ad faciem et os atque tonsillas
 excitantur, pertractat, sive illi ab intrinseco accepta
 causa prodeant, sive ab extrinsecis evenire soleant.
 Dentium ergo hic varia continentur incommoda.
 eorumque curatio: ut et linguae, gurgulionis, ac
 cæterorum omnium quæ oris termino definiuntur:
 quo in numero censentur Cynanche (39) atque Sy-

VARIE LECTIONES.

^α λεπ. ζ. ^α ἐπεὶ καὶ ὁ ζ. ^α κολλ. Α. ^α καὶ στόμα om. Α. ^α οἷον pr. Α: ἐσωθεν ζ. ^α συμπεριλαμ-
 βάνεται. Α.

NOTÆ.

(39) Distinctæ sunt anginae species.

nanche in faucibus consistentes morbi : imo et tonsillarum tumores suprascriptis accedunt. Docet item qua ratione **179a** strangulati, nondum tamen mortui, resocillari possint, tum de arteriarum affectionibus ac remediis disputat. De catharro quoque ac tussi agens, pharmaca simul tussis dolorem levantia describit, cum suffitionibus et epithematis. De orthopnoicis posthæc, et anhelosis, ægreque spiritum ducentibus disserit, ac de palpitationibus circa cor. De pulmonis denique ac pectoris morbis postquam tractavit, librum tandem claudunt præceptiones de pleuritide, tam quæ vere adest, quam quæ adesse putatur, utriusque harum descriptione, quæque ad eas curandas faciunt, adjectis.

Nono libro incipit de cardiacis morbis, pergitque porro de his agere, quibus atra bile stomachus perturbatur : aut si qui præterea morbi ventriculi os infestant. Cataplasmata iis atque auxilia, qui variis stomachi malis torquentur, enumerans. Ibidem de iis quoque agit, qui a stomacho epilepticorum more convelluntur; itemque de inappetentia; de canino appetitu, cruditate, et horum curatione. Docet ad hæc qua ratione crapula laborantibus opitulandum sit, et alvi strictæ curam præscripsit. Agit insuper de inflatione, et volvulo, seu gracilioris intestini obstructione, ac denique de omnibus, qui colicis doloribus cruciantur. De ventris fluxione, atque de cæliaca, quam vocant, affectione. De colliqutione : de lumbricis cum rotundis, tum latis : de iis quæ ascarides nominantur, deque intestinorum passionibus. Eorum quoque remedia describit, qui aurum, qui æs, vel tale quid deglutiverunt : dysentericis item quæ vel superne vel inferne immitantur remedia commemorat : pastillos, supposita, unguenta, epithemata, donec tandem in sermone henteria librum finiat.

Decimum librum auspicatur ab imbecillitate jecoris, indeque de omnibus hepatis morbis, et per quæ horum fieri medicina queat, tradit. Hinc ad splenis pergit affectiones, ejusque variam intemperiem cum curandi modis refert : [tales] inflationes, inflammationes, scirrhi, tumores præter naturam atque durities. De ictero tum agit, seu morbo arquato, et de mala corporis habitudine : itemque de hydrope, sive aqua intercutem : unde singuli hi morbi nascantur, et quomodo curari possint via ac ratione tradit : quo libri decimi labor terminatur.

179b Undecimo libro de diabete (hoc est urinæ profluvio) tractat, et de renum imbecillitate cruentam urinam excrenentium. Hinc de calculosis renibus, calculosa vesica, ac de renum inflammatione, cluritia, suppuratione. De dysuria quoque et stranguria, atque ischuria. De resoluta vesica, de his, qui se in somnis permingunt : de inflammata vesica

A καὶ ἡ κυνάγχη καὶ συνάγχη, περὶ τὸν φάρυγγα συνιστάμενα πάθη. Καὶ αἱ ἀντιάδες⁹⁰ δὲ τοῖς εἰρημένους συμπεριέχονται. Πῶς δὲ ἐστὶ δυνατόν ἀνακαλέσασθαι τοὺς ἀπαγοχομένους, μήπω τῷ θανάτῳ παραδεδωμένους. Περί τε ἀρτηριακῶν παθῶν καὶ φαρμάκων ἀναγραφὴν ποιεῖται, καὶ περὶ κατάρθου καὶ βήχους· καὶ ἀνώδυνα βηχικά φάρμακα γράφει, ὑποκαπνισμούς τε καὶ ἐπιθέματα. Περὶ ὀρθοπνοικῶν τε καὶ ἀσθματικῶν καὶ δυσπνοικῶν διαλαμβάνει, περὶ τε παλμῶν τῶν κατὰ τὴν καρδίαν· καὶ ἐτι περὶ [τε] τῶν τοῦ πνεύμονος καὶ θώρακος παθῶν διεξιὼν συμπεραίνει τὸν λόγον εἰς τὴν διδασκαλίαν τῆς πλευρίτιδος, τῆς τε οὔσης καὶ τῆς νομιζομένης, τίς τε ἑκατέρα τούτων, ὑπογράφων, καὶ ὅσα εἰς θεραπείαν αὐτῶν συντελεῖ.

B Κατὰ δὲ τὸν θ' λόγον ἀπάρχεται μὲν περὶ καρδιακῶν, διαλαμβάνει δὲ ἐφεξῆς περὶ τε τῶν ὑπὸ μελαίνης χολῆς ἐνοχλουμένων τὸν⁹¹ στόμαχον, καὶ ἀπλῶς ὅσα πάθη κατὰ τὸ στόμα τῆς κοιλίας συνίσταται, καταπλάσματά τε καὶ βοηθήματα τοῖς κατὰ διάφορα πάθη τὸν στόμαχον κακωκωμένοις συναριθμῶν. Ἐν οἷς καὶ περὶ τῶν ἀπὸ στομάχου ἐπιληπτικῶς σπωμένων διέξεισιν, ἀνορεξίας τε καὶ κυνώδους ὀρέξεως καὶ ἀπεψίας, καὶ θεραπείας τούτων. Διδάσκει δὲ καὶ ὅπως βοηθητέον τοῖς κραιπαλῶσιν. Ἐπεχομένην τε γαστρὶ διατάττει ἐπιμέλειαν, περὶ τε ἐμπνευματώσεως καὶ ἰσού, καὶ ἀπλῶς περὶ τῶν ὀδυνωμένων τὸν κῶλον· καὶ περὶ κοιλίας ρευματιζομένης, τῆς τε κοιλιακῆς λεγομένης διαθέσεως, καὶ περὶ συντήξεως, περὶ τε ἐλμίνθων, τῶν τε στρογγύλων καὶ τῆς πλατείας καὶ τῶν ἀσκαριδίων λεγομένων. C Περί τε τῶν κατὰ τὰ ἐντερα συνισταμένων παθῶν, καὶ ὅσοις χροσθὸς ἢ χαλκὸς ἢ τι τοιοῦτον⁹² ἐπόθη. Τούτων τε βοηθήματα ἀναγράφει, καὶ δυσεντερικῶς τὰ λεγόμενα ἀνωτερικὰ καὶ κατωτερικὰ ἐνέματα καταλέγει⁹³, τροχίσκους τε καὶ ὑποθετὰ καὶ ἐπιχρίσματα καὶ ἐπιθέματα, καὶ λοιπὸν εἰς τὸν περὶ λειντερίας καταλέγει λόγον.

D Ὅ δὲ ἰ' αὐτῷ⁹⁴ λόγος ἀπάρχεται μὲν περὶ ἡπατος ἀτονίας, κἀκεῖθεν περὶ πάντων αὐτοῦ τῶν παθῶν, καὶ δι' ὧν ἂν θεραπευθεῖν ταῦτα, διαλαμβάνει. Ἐτα μεταβαίνει πρὸς τὰς ἐν σπλγνὶ διαθέσεις, δυσκράσις τε αὐτοῦ καὶ θεραπείας διεξιὼν, ἐμπνευματώσεις καὶ φλεγμονάς καὶ σκίβρους⁹⁵ καὶ τοὺς παρὰ φύσιν δγκους καὶ τὰς σκληρίας· περὶ τε ἱκτέρου καὶ καχεξίας, καὶ περὶ ὀδέρων, ὅθεν τε τούτων συνίσταται ἑκαστον καὶ πῶς ἂν θεραπευθεῖν, μεθόδους παραδίδούς. Ἐν οἷς αὐτῷ καὶ ὁ ἰ' συμπεραίνεται πόνος.

Ἐν δὲ τῷ ια' περὶ τε διαβήτου διαλαμβάνει, καὶ ἀτονίας νεφρῶν, αἱματός [295 H.] τε ἐξουρήσεως, καὶ περὶ λιθιῶντων νεφρῶν καὶ λιθιῶντος κύστεως, φλεγμονῆς τε νεφρῶν καὶ σκληρίας καὶ διαφυήσεως, δυσουρίας, τε καὶ στραγγουρίας καὶ ἰσχυρίας, περὶ τε παραλυθείσης κύστεως, καὶ τῶν κατὰ τοὺς ὕπνους οὐ κατεχόντων [573 R.] τὸ⁹⁶ οὖρον· περὶ τε κύστεως

VARIE LECTIONES.

⁹⁰ ἀντιάδες ζ. ⁹¹ τὸν add. A. ⁹² τοιοῦτον τοιοῦτον ἑτερον apographum Stephani. ⁹³ καταλέγει A : λέγει ζ. ⁹⁴ αὐτοῦ ζ. ⁹⁵ σκίβρους A. ⁹⁶ τὸ add. A.

φλεγμαινούσης, καὶ τῆς κατ' αὐτὴν αἰμορραγίας, καὶ τῶν συνισταμένων ἐν αὐτῇ θρόμβων τε καὶ φυματίων καὶ ἑλκῶν· καὶ περὶ ρευματιζομένης καὶ φωριώσης κύστεως· περὶ τε σατυριάσεως καὶ πριαπισμοῦ καὶ γονορροίας καὶ ονείρωσεως. Τούτων ἀπάντων τῶν εἰρημένων παθῶν τὰς τε αἰτίας, ὡς ὁδὸν τὴν ἐστὶν, καταλέγει, καὶ τὰς προφυλακὰς καὶ θεραπείας αὐτῶν. Κατ' αὐτὸ δὲ τὸ τέλος τοῦ λόγου καὶ περὶ τῶν μὴ δυναμένων χρῆσασθαι ἀφροδισίοις,

Ἐν δὲ τῷ β' λόγῳ περὶ ἰσχυιάδος καὶ περὶ ποδάγρας καὶ ἀρθρίτιδος διαλαμβάνει, αἰτίας τε καθολικὰς τῶν παθῶν τούτων καταλέγων, καὶ ὅσαι ἐπὶ μέρους, καὶ παντοδαπὰς θεραπείας αὐτῶν τε καὶ ὅσα κατ' αὐτὰ ἐπισυμβαίνει νοσήματα ἕτερα, κενώσεις τε αὐτῶν διαφόρους, καὶ χρίσματα καὶ μαλάγματα καὶ συγχρίσματα καὶ ἄκοπα καὶ ἀλείμματα συντάττων, καθαρτικὰ τε ἀρμόζοντα τούτοις καὶ ἀντιδότους, καὶ ὅσα ἄλλα πρὸς τὴν τῶν εἰρημένων νοσημάτων βοήθειαν ἀφορᾷ.

Ἐν δὲ τῷ γ' λόγῳ περὶ δακτύων διαλαμβάνει ζώων, ἃς ποιοῦσι διαθέσεις καὶ πάθη περὶ τοὺς δηχθέντας, καὶ τὰς τούτων ἰάσεις ἐκδηγοῦμενος. Καὶ δὴ καὶ περὶ τῶν ἰοδύλων θηρίων τὴν ὁμοίαν ποιεῖται διδασκαλίαν. Οὐ μόνον δὲ, ἀλλὰ καὶ ὅσα τῶν φυτῶν ἢ βοτανῶν δηλητήρια γίνεται τοῖς χρωμένοις, δηλώσαι ὅτι σπουδὴν ποιεῖται. Καὶ περὶ μυκήτων δὲ καὶ αἵματος ταυρείου καὶ θρομβωθέντος ἐν τῇ γαστρὶ γάλακτος παραπλησίως⁸⁸ διαλαμβάνει· ὅσα τε τῶν μεταλλικῶν φαρμακικὰ τῷ ζῳῳ γίνεται κατὰ γαστέρα ληφθέντα, καὶ περὶ αὐτῶν ἐκθεσιν ποιεῖται. Καὶ περὶ ψυχροποσίας ἢ οἰνοποσίας ἐπιπλαθεὺς τῷ ζῳῳ γεγεννημένης· περὶ τε τῶν ἀπαγχομένων, καὶ ὅσοι ἐν ὕδασι κινδυνεύουσιν ἀποπνιγῆναι, καὶ τῶν ἀπὸ μετεώρου τινος πεπτωκότων, καὶ δὴ καὶ περὶ τῶν προφυλακτικῶν καὶ προγνωστικῶν ζώων τῶν κατὰ τὰς οἰκίας⁸⁹ τρεφόμενων. Ἐπὶ τούτοις περὶ τῆς ἐχιδνῶν θηριακῆς Ἀνδρομάχου διαλαμβάνει, τὴν τε κατασκευὴν αὐτῆς καὶ τὴν χρῆσιν καὶ τὸν τῆς χρήσεως χρόνον, δοκιμασίας τε καὶ μέτρον⁹⁰ δόσεως, καὶ τίσιν ἀρμόζει τῶν νοσημάτων, ἀναγράφων. Περὶ τοῦ ἑλλων θηριακῶν, καὶ τῆς Μιθριδατείου ἀντιδότου, κατασκευῆς τε καὶ χρήσεως, καὶ ἐφ' ὧν χρησιμεύει. Ἐτέρας τε διαφόρους ἀντιδότους καταλέγει. Καὶ περὶ τῶν δύο κύψεων, καὶ δὴ καὶ περὶ ἐλεφαντιάσεως καὶ κνησμοδῶν⁹¹ ἐξανθημάτων, καὶ περὶ φυθράκων καὶ ἰδρωτίδων, καὶ περὶ τῶν ἐν ταῖς νημέαις ἑλκιδῶν ἐκθρασμάτων, καὶ περὶ τῶν οὐλῶν αἱ ἐκ τῶν ἑλκῶν μελαίνουσι τὸ σῶμα. Ἐπὶ τούτοις περὶ τῶν δύο εἰδῶν [296 H.] τοῦ ἀλφοῦ διαλαμβάνει, καὶ περὶ λεύκης, καὶ τὸ τελευταῖον περὶ λέπρας, γενέσεις τε αὐτῶν καὶ αἰτίας δι' ἃς συμβαίνουσι καταλέγων, καὶ τὰς τούτων θεραπείας. Τοῦτο μὲν καὶ ὁ γ' λόγος.

Ἐν δὲ τῷ δ' περὶ τε τῶν ἐν ἔδρᾳ φιλοπονεῖται

A ac de sanguinis per eam eruptione, deque existentibus in ea grumis, tuberculis, ulceribus: Itemque de vesicæ fluxione ac scabie. De satyriasi, priapismo, seminis fluxu, ac in somnis profluvio. Horum omnium morborum causas, quoad ejus fieri potest, explicat, et cautiones curationesque eorum. Extremo vero libro iis quoque, qui Venere uti nequeant, exercitia curationesque statuit.

γυμνασίας τε αὐτῶν καὶ θεραπείας διατάττει.

Duodecimo libro de ischiade et podagra atque arthritide sive articulari morbo agit: horum simul causas cum generales, tum singulares exponens, una cum variis curationibus, et si qui ad hos accedere alii morbi solent. Varias item horum evacuationes, unctiones, malagmata, perunctiones, acopa, unguenta præscribit: purgantia quoque illis accommodata et antidotos, aliaque plurima, quæ opem illis morbis afferre possint.

Tertio decimo libro de morsu infestis animantibus agens, simul quas hæc morsis vel affectiones, vel morbos afferant, singulorumque medelas exponit. Hinc et de feris venenum ejaculantibus similem doctrinam tradit. Quin et plantas atque herbas, quæ venena sint, et utentibus noxia, pari studio demonstrat. De fungis etiam, ac sanguine taurino, deque lacte in ventre coacto ingrumos amplius docet. Quæ item metallica animanti noxia si in ventrem mittantur, et horum explanatio. Ad hæc de frigidâ vel vini potu, qui homini noceat. De strangulatis, et qui in aquis a suffocatione periclitantur, aut ex edito loco præcipitarunt. De præservantibus ac præsis animantibus, præsertim domesticis. Hinc de Andromachi theriaca ex viperis, quomodo appareatur, 180a quis usus, quando utendum, quomodo exploranda, qua mensura exhibenda, quibus denique morbis potissimum conveniat, describit. De aliis item theriacis, agit vero de antidoto Mithridatica (40), ejusque præparatione, usu, atque in quibus prosit: cui etiam alias antidoti species subjungit; de duobus inde Cyphi generibus scribit. Hinc de elephantiasi, de pruriginosis eruptionibus, de psydracis pustulis, atque de sudore suboris papulis, de tibiæ ulcerosis eruptionibus, et de cicatricibus, quæ ex ulceribus relictæ corpus denigrant; de duobus vitiliginis seu alphi generibus, agit, et de leuce, ac tandem de lepra, earum ortum et causas, unde originem trahant, curationemque referens. Atque hæc decimus tertius liber docet.

Quarto decimo libro de sedis variis morbis dili-

VARIÆ LECTIONES.

⁸⁷ δηλώσαι σπουδὴν ποιεῖται A: τὴν ἴσην δείκνυται σπουδὴν C. ⁸⁸ παραπλησίον C. ⁸⁹ οἰκίας C. ⁹⁰ libri μέτρον. ⁹¹ κνισμ. A.

NOTÆ.

(40) Vide Gell. lib. xvii, cap. 16.

genter disserit, et de thymis in pudendis, de rimis atque inflammatione, de noma et carbunculis, et de ulceribus urinarum meatum occupantibus. De scabioso ac pruriginoso scroto, ejusque et testium inflammatione, atque de hernie speciebus. De emplastrorum confectione, et eorum coquendi modo, quæ his injiciuntur. Ad hæc de nervis sauciatibus ac contusis : et de glandulis inguinis, deque inflammatione generatim. De apostematibus item, et cavis ulceribus : quid prædictorum unum quodque sit, subjectis singulorum remediis, exponendo. Præter hæc vero etiam, adversus vermes in ulceribus enatos, et ad nomas ac putredines ulcerum, itemque ad sanguinis eruptionem remedia apponit. Scribit et de sinibus, fistulis, gangræna, sphacelo, tumoribus canceratis, carbunculis, erysipellate, erpete, epinyctide, termintho, et papulis sive pustulis, horum ortus simul et apta remedia recensens. Medelam adjicit igne aut aqua ambustorum, flagris caesorum, abrasionum, intertriginum, carnis contusæ, vel ruptæ, convulsionis, contorsionis, et de luxatis articulis, ac pernionibus. Item de digitorum pterygiis, de paronychiis, de unguibus contusis, suberuentis, non fissis, scabris ac leprosis : quibus etiam remediis effici possit, ut pro delapsis unguibus, alii subnascantur. De annulis quos aliquando contingit digitis infligi. De clavis et pedum rimis, seu fissuris, et de varicibus. 180^b Quæ postquam utiliter omnia, atque ex medendi artis legibus præcepit, in illam tandem medicæ doctrinæ partem desinit, quæ de brachiorum ac crurum dracunculis agit : atque ibi decimo quarto libro finem imponit. νόμους διεξιών, τελευταῖ εἰς τὴν περὶ τῶν ἐν σκέλεσι οἷς καὶ ὁ ἰδ' συμπερσίνεται λόγος.

Decimo quinto libro pertractat de tumoribus laxis. De inflationibus, de tumoribus duris, atheromatibus, strumis, bronchocelis, meliceridibus, stentomatibus, gangliis, aneurysmate, favis, et hydrocephalis : horum quoque origines, causas, chirurgiam, aliasque curationes exponendo, una cum multorum variorum generis emplastrorum præparatione.

Libro decimo sexto et ultimo, de uteri situ, magnitudine, forma scribit. Tempus item quo purgari, ac seminare femina solet. De conceptus earum tempore, et indicio cum fecunditatis, tum an jam conceperint, deque aliis prægnantium affectionibus. De cura item ac sollicitudine illis adhibenda, tum quæ magis ad pariendum aptæ, quæ ineptæ ; de agro partu, et quæ præter naturam nascuntur ; de infantis exsectione, et defectu secundæ, seu secundarii involucri, Quibus item de causis vir aut femina steriles sint. Horum omnium prædictorum remedia hoc libro recensentur, ut positiones, pessi et suffluis ad concipiendum. Hinc de uberum, mammarumque morbis omnibus conve-

A παντοδαπῶν παθῶν, καὶ περὶ τῶν ἐν αἰδοῖσι θύμων τε καὶ βαγγάδων καὶ φλεγμονῆς καὶ νομῆς καὶ ἀνθράκων, καὶ τῶν κατὰ τὴν οὐρήθραν ἑλκῶν περὶ τε ψωριῶντος ὁσέου, καὶ φλεγμονῆς αὐτοῦ τε καὶ ὄρχεων· καὶ περὶ τῶν τῆς κήλης εἰδῶν· περὶ τε συνθέσεως ἐμπλάστρων, καὶ τρόπου τῶν ἐμβαλλομένων ἐψήσεως. Ἐτι δὲ περὶ τῶν τὰ νεῦρα τραθέντων ἢ θλασθέντων, καὶ περὶ βουδῶνων, καὶ φλεγμονῆς καθόλου, περὶ τε ἀποστημάτων καὶ κοίλων ἑλκῶν, τί τε ἔστιν ἕκαστον τῶν εἰρημένων, καὶ θεραπείας αὐτῶν ἐκτιθεῖς. [576 R.] Ἐτι δὲ καὶ πρὸς τοὺς ἐν ἑλκυσὶ σκώληκας, καὶ πρὸς νομὰς καὶ τὰ σηπεδονώδη τῶν ἑλκῶν, καὶ πρὸς αἰμορραγίας ἰώσεις συγκατατάττει. Διαλαμβάνει δὲ καὶ περὶ κόλπων καὶ κυρίγων, γαγγραινῆς τε καὶ σφακέλου, B καὶ περὶ ὄγκων καρκινωδῶν καὶ ἀνθράκων καὶ ἐρυσσιπέλατος, ἐρηπτός τε καὶ ἐπινυκτίδος καὶ θερμίνθου καὶ φλυκταίνων, τὰς τε γενέσεις αὐτῶν διεξιών, καὶ ὅσαι τούτους ἀρμύζουσι³ θεραπείαι. Ἐτι δὲ καὶ περὶ⁴ τῶν ἐκ πυρὸς ἢ ὕδατος κατακαέντων, καὶ θεραπείας τῶν μαστιγωθέντων καὶ τῶν ἀποσυρμάτων τῶν τε παρατριμμάτων καὶ σαρκὸς θλασθείσης ἢ βαγείσης, καὶ σπάσματος καὶ στρέμματος, καὶ περὶ κεχλασμένων ἄρθρων, καὶ χιμέθλων πτερυγίων τε τῶν ἐν δακτύλοις καὶ παρωνυχίαις, καὶ περὶ τεθλασμένων ὀνύχων καὶ ὑψίμων καὶ σαλιευμένων καὶ ψωριῶντων ἢ λεπριῶντων, καὶ δι' ὧν ἔστι παρασκευάσαι ἀντὶ τῶν ἐκπεσόντων ὀνύχων ἄλλους ἀναφῦναι· περὶ τε τῶν συμβαινόντων ἐσφηνώσθαι δακτύλων περὶ τοὺς δακτύλους· καὶ περὶ ῥῶν καὶ βαγγάδων τῶν κατὰ τοὺς πόδας, καὶ περὶ κισῶν. Ταῦτα πάντα ὠφελίμως καὶ κατὰ τοὺς ἱατρικοὺς καὶ βραχυσὶ δρακοντείων ἱατρικὴν διδασκαλίαν· ἐν

Κατὰ δὲ τὸν ἰδ' διαλαμβάνει λόγον περὶ οἰδημάτων τε καὶ ἐμφυσμάτων, σκίρων τε καὶ χοιράδων, βρογχοκλήων τε καὶ ἀθερωμάτων, καὶ μελικηρίδων καὶ στεατωμάτων καὶ γαγγλίων, ἀνευρύσματος⁵ τε καὶ κηρίων καὶ ὀδροκεφάλων, γενέσεις τε αὐτῶν ἐκτιθέμενος καὶ αἰτίας τῆς γενέσεως, χειρουργίας τε καὶ τὰς ἄλλας θεραπείας καὶ ἐμπλάστρων ποικίλων τε καὶ διαφόρωνσκευασίας.

Ἐν δὲ τῷ τελευταίῳ τε καὶ ἰς⁶ λόγῳ περὶ μήτρας θέσεώς τε καὶ μεγέθους καὶ τῆς ἄλλης διαπίστεως ἀναγράφει, καὶ τὸν καιρὸν καθ' ὃν τε καθαίρεσθαι D καὶ σπερμαίνειν ταῖς γυναῖξι συμβαίνει. Περὶ τε κυοφορίας αὐτῶν, [297 H.] καὶ σημειώσεως τῶν πεφυκυῶν συλλαβεῖν, καὶ εἰ ἤδη συνέλαβον· καὶ ὅσα ἄλλα ταῖς κυοφορούσαις πάθῃ ἐπιγίνεται· ἢ τε περὶ αὐτὰς ἐπιμέλεια, καὶ ποῖαι μᾶλλον ἐπιτήδαιοι πρὸς τόκον, ποῖαι δὲ ἀνεπιτήδαιοι· καὶ περὶ δυστοκίας, καὶ ὅσα παρὰ φύσιν τίκεται, περὶ τε ἐμβρυοτομίας καὶ ἐκλείψεως χορίου· καὶ κατὰ πόσας αἰτίας ἀνὴρ καὶ γυνή τῆς παιδοποιίας στερίσκονται. Πότῃ δὲ θεραπείαι τῶν εἰρημένων ἐν τούτῳ τῷ λόγῳ καταλέγονται, καὶ πόματα καὶ πείσοι καὶ ὑποθυμιάματα

VARIÆ LECTIONES.

¹ ἀρμύζουσαι γ. ² περὶ add. A. ³ ἀνευρύματος γ.

συλληπτικά. Ἐκείθεν τε περὶ τῶν ἐν τοῖς μαστοῖς παθῶν ἀπάντων μετὰ τῆς προεπούσης τῇ τέχνῃ σοφίας διηγείται, συστάσεις τε τούτων καὶ γενέσεις καὶ χειρουργίας καὶ τὴν ἄλλην συνυπαίνων θεραπείαν. Μεθ' ἧς περὶ τῶν κατὰ διαφορὰς αἰτίας ἐπεχομένων ταῖς γυναῖξιν ἐμμήνων καθάρσεων, περὶ τε ὑπερκαθάρσεως καὶ γυναικείου βού, τοῦ τε ἐρυθροῦ καὶ τοῦ λευκοῦ, περὶ τε ὑστερικής πνιγδὸς καὶ περὶ γονορροίας διαλαμβάνει, τὴν τούτων εὖ μάλα διατιθεῖς ἑαυτοῦ θεραπείαν καὶ περὶ τῶν ἄλλων τῆς μήτρας παντοδαπῶν παθῶν, ἀποστημάτων λέγω καὶ οἰδήματος καὶ μύλης καὶ ὕδρωπος καὶ ἔλκουε καὶ τῶν παραπλησίων· ἐν οἷς περὶ τε φημώσεως μήτρας καὶ ἀτρήτου ὑτέρας καὶ τῶν παραπλησίων ἐπεξῶν γράφει τούτων θεραπείας. Περὶ τε νυμφοτομίας καὶ περὶ κερκώσεως κερκοκλήξης τε καὶ θύμων καὶ τῶν ὁμοίων κατὰ τὴν ἰσὴν μέθοδον τὰς λύσεις ἀναγράφει. Οἷς σμῆγματὰ τε ὕφους καὶ τοῦ ἄλλου οἰώματος καὶ θυμιαμάτων σκευασίας [577 R.] συντάττει, τὸ ὅλον ἐνταῦθα τῆς σπουδασθείσης αὐτῷ ἰατρικῆς πραγματείας συμπερανάμενος βιβλίον.

Καὶ ὅσα γε ἐμὲ εἰδέναι, ὁ προκειμένος τοῦ ἀνδρὸς πόνος τῶν μὲν Ὀριβασίου συνόψεων, ἦν τε πρὸς Εὐστάθιον καὶ ἦν πρὸς Εὐνάπιον ἔγραψε, τοῖς πᾶσι κρατεῖ· αἰτιολογίας τε γὰρ προέχει καὶ διαγνώσει καὶ προγνώσει καὶ προσδιορισμοῖς καὶ τῷ τῆς θεραπείας πλάτει. Οὐ τούτων δὲ μόνον ἐν ὑπεροχῇ ὁρᾶται, ἀλλὰ καὶ ἥτις αὐτῷ τῶν Γαληνοῦ βιβλίων σύνοψις ἐπιλοπονῆθη, καὶ ταύτης ἐπικρατεῖ τῷ τε εἰς ἐλάττωνα ὄγκον ταύτην συνεστᾶλθαι, καὶ τῷ ασφατερέραν παρέχειν τὴν διδασκαλίαν, καὶ τῷ περὶ πλείονων παθῶν διαλαμβάνειν ταύτην μᾶλλον ἢ ἐκείνην. Τῆς δὲ τῷ αὐτῷ ἀνδρὶ εἰς ἐβδομήκοντα βιβλία συντεταγμένης τὴν ἄλλην ἀμύλλαν οὐκ εὐλόγουμένην, ἴσως ἂν ἐλαττωθεῖ οἷς τε τὰ τῆς ἀνατομικῆς ἔγχειρίσεως μὴ παραδραμούσης ἐκείνης αὕτη παρατρέχει, καὶ τὴν θεωρίαν τῆς τῶν μορίων χρείας, φιλοσόφου μᾶλλον οὕσαν σπουδῆς ἢ θεραπείας ἔργον, ὡσαύτως παρήλθε. Τοῖς αὐτοῖς δὲ τούτοις καὶ τῆς προειρημένης τῶν Γαληνείων συνόψεως τοῦ κρατεῖν ἂν ὑπαναχωροῦσα εἴη. Ἀλλὰ γὰρ ἔγωγε φαῖν ἂν ὡς κατὰ τὴν παρούσαν τῶν ἀνθρώπων βιβθυμίαν καὶ τὴν περὶ τὰ ἄλλα μᾶλλον ὀρμὴν ἢ περὶ ὧν ἡ θεραπεία κατορθωθείη τοῖς κάμνουσι, ταύτην ἐκμελεσθῆναι τὴν συναγωγὴν τῶν ἄλλων μᾶλλον σπουδασμάτων χρῆ, μάλιστα γε ὅσοις μὴ πρὸς τὸ βάθος τῆς ἰατρικῆς θεωρίας ἐλᾶσαι καὶ τὴν κατὰ φυσιολογίαν σοφίαν τε καὶ ἀλήθειαν σκοπὸς ἔστιν ἀνευρεῖν, πρὸς μόνην δὲ τὴν τῶν [298 H.] σωμάτων θεραπείαν ἢ πρόθεσις ἀφορᾷ, καὶ μὴδὲν τῶν περὶ αὐτὴν ἐπὶ τῆς χρείας ὑστερεῖν. Τοῖς γὰρ τὰς λύσεις νόσων ἀπελάσεις ἐλπομένους ἐμφανίζειν δι' ἔργων τοῦτο τὸ βιβλίον ἐπιμελῶς μεταχειρίζεσθαι δεῖ, καὶ τὴν σχολὴν εἰς αὐτὸ συντεταγμένην¹¹ ἔχειν, καὶ ὃ γε μεσθεὶς τῇ παραινέσει ἐν αὐτῇ τῇ περὶ τὸ κέρδος εὐρήσει.

A nienti huic arti scientia pertrahat, eorumque constitutiones, ortus, chirurgiam, aliasque curationes attexit. Mox de variis agit causis, cur in feminis menstrua sistatur purgatio. De nimia quoque mensium purgatione, et muliebri fluxu partim rubro, partim albo : tum de uteri strangulatione, de seminis fluxu ; admodum bona his statuta curatione. Ad alias quoque matricis varias pergit affectiones, puta apostemata, tumorem, molam, hydropem, ulcera, et id genus alia : ubi de utero obstructo, non perforato, aliisque similibus locutus, medicinas quoque adjicit. Item de nymphæ sectione, cauda, varicosa hernia, thymis, similibusque agit, et eadem iis methodo remedia præscribit. His faciei, cæterarumque corporis partium smegmata jungit, et suffitum compositiones. Atque hic univrsam medicæ facultatis opus suum Aetius absolvit.

181a Qui quidem hujus viri labor (quantum ego cognoscere potui) (Oribasii synopses, sive quam Eustathio, sive quam Eunapio inscripsit, in omnibus superat. Neque enim eo solum præcedit, quod causas reddat, quodque dinotiones, pernotiones, ac definitiones afferat : verum eo etiam, quod curationes copiosius tradat. Neque rursum hos modo tractatus conspiciuntur superare, sed et quæcunque e Galeno ille in epitomen accurate redegit : tum quod majore cum perspicuitate suam doctrinam proponat, tum etiam quod de pluribus agat morbis. At cum Oribasii collectione, quæ septuaginta libros complectitur, committere se ausus Aetii labor, inferior fortasse judicetur : tum quod tractationem de anatomia prætereat, quam illa explicavit : tum quod considerationem de usu partium, quæ philosophi potius erat, quam medici curantis opus, similiter hic prætermisit. Quin et easdem forsitan ob causas nonnihil cedat, ut minus illam e Galeni scriptis collectam epitomam vineat. Verum dixerim equidem (animadversa quæ nunc est hominum negligentia, et inclinatione majore in alia omnia, quam in ea, quibus ægrorum curatio perficiatur) hanc collectionem præ aliis scriptis in usum deducenda : iis præsertim, quibus abstrusiores medicinam scrutari, aut physiologiæ subsidio cognitionem et veritatem consequi, propositum non est, sed ad solam corporum medicinarum respectum habere, nulloque quod ad ejus usum pertineat destitui. Qui enim reipsa demonstrare volent curationibus morbos depelli, eos hunc librum manibus diligenter terere, eidemque operam ac studium navare oportebit. Cui admonitioni quisquis parebit, næ ille mox experiundo laboris sui fructum referet.

VARIE LECTIONES.

¹⁰ καὶ τὴν] καὶ τὴν A. ¹¹ & A : εὖ γ. ¹² διατεθείς γ. ¹³ ἥτις] εἴτις corr. A. ¹⁴ καὶ] libri καὶ. ¹⁵ συντεταγμένην γ.

CXXII.

Johii monachi Commentarii libri ix.

Lectum Jobii monachi opus libris novem, capitulis vero quinque quidem illis supra quadraginta, sed quibus alia nonnulla interjiciantur; ipse auctor titulum libro dedit: *De Verbo incarnato commentarius*. Propterea nimirum, quod (ut ait) multas hic de Filio Dei homine quæstiones pertractet. In tractandis igitur controversiis (si generalim loquaris) non pœnitendus quidem ille est, aut remissus: at non ita etiam recte in solutionibus procedit. Nam ut maxime solutionem in plerisque vestiget: in quibusdam interim sola illi, **181** quæ apparet, species satisfacit, ut nihil altius ad certiorē veritatem penetret: quin et hoc fortassis alius quispiam dixerit, ipsi etiam sese offerenti speciei conatum ejus cedere. Etsi cum in hoc opere, tum in eo quod contra Severum scripsit, et rectæ religionis est (quod quidem observaverim) amans, laudeque dignus, et diligentiae non contemnendæ atque in sacrarum præterea Scripturarum commentatione insigniter exercitatus. Jussu autem viri cujusdam virtute clari ad hunc sese laborem aggressum refert.

Lib. I et II. — Cur Dei Filius, non Pater, aut Spiritus sanctus factus homo?

1. Primam itaque librorum suorum quæstionem proponit: *Cur Dei Filius et non Pater, neque Spiritus sanctus humanam formam induerit?* cujus esse quæstionis solutionem hanc arbitratur. Quando Filius Verbum est et homo Verbo atque imagine Dei olim coonestatus, hisce postea excidit: *Comparatusque est jumentis insipientibus, et similis factus est ipsis*¹⁸; propterea nimirum Verbum ad eos qui in irrationabilitatem lapsi erant accessit, ruinam nostram reparans, ac nos in pristinam dignitatem postliminio revocans: *Verbum enim, inquit, caro factum est* (id est, naturam nostram in irrationabilitatem prolapsam, et nihil jam intelligentiæ habentem, sed totam ad ea, quæ carnis sunt, inclinatam, assumpsit) *et habitavit in nobis*¹⁹. 2. Nam hanc etiam ob causam, ait, virgineos recens sinus egressum Verbum excepit præsepium, brutorum mensa, bobus atque asinis alimentum præbens. Bobus quidem, quod puri cum sint, veteris populi Israelis symbolum præferant; asinis vero, quod ob impuritatem gentium cœtum repræsentent: quos

¹⁸ Psal. xcviij, 13. ¹⁹ Joan. i, 14.

VARIÆ LECTIONES.

¹⁸ τῶν λόγων αὐτοῦ γ. ¹⁹ παρσυν.] Psal. xlviii, 13. ¹⁸ ὁ λόγος] Joan. i, 14. ¹⁹ Ἡσαίας] imo Abac. iij, 2. ¹⁸ εὐαγγ.] Matth. xvii, 27.

NOTÆ.

(41) Non hæc apud Isaiam, sed apud Habacum, sunt ad Vetus Testamentum Græc. sec. LXX, Rom. edit.

A

ΣΚΒ.

Ἰωβίου μοναχοῦ λόγοι θ'.

Ἀνεγνώσθη βιβλίον Ἰωβίου μοναχοῦ ἐν λόγοις μὲν θ', κεφαλαίοις δὲ μ' καὶ ε', οἷς συνυποβάλλει καὶ τινα ἕτερα. Τὴν δὲ τοῦ βιβλίου ἐπιγραφὴν *Οἰκονομικὴν* ἐπέγραψεν ὁ συντάξας *Πραγματείας*, διότι, φησὶν, ἐν αὐτῷ πολλὰ τῶν περὶ τῆς οἰκονομίας περιέχεται ζητημάτων. Ἐν μὲν οὖν ταῖς ἀπορίαις καθόλου φάναι ὁ συγγραφεὺς οὐκ ἀγεννὴς ἔστιν οὗτε ἄτονος· οὐχ ὁμοίως δὲ διὰ τῶν λύσεων πρόεισιν, ἀλλ' ἐν πολλοῖς μὲν ἰχνηλατῶν τυγχάνει τῆς λύσεως, ἔστι δ' ἐφ' ᾧ τῶν φαινομένων ἀρκεῖται, παραιτέρω μὴδὲν πρὸς τὴν τῆς ἀληθείας ἐμβαδύνων ἀκριβείαν. Τάχα δ' ἂν τις ἕτερος εἰποι καὶ τοῦ φαινομένου πολλάκις τὴν αὐτοῦ σπουδὴν καθυφίσταται. Τῆς μὲντοι γὰρ εὐσεβείας, ὅσα γὰρ ἐμὲ εἰδέναι, ἐν τε τῷ παρόντι λόγῳ καὶ ἐν τῇ κατὰ Σεδῆρου πραγματείᾳ ἐραστής τέ ἐστιν ἀξιέπαινος, καὶ τὸ φιλόπονον οὐκ ἀδόκιμος, καὶ τῆς τῶν ἱερῶν Γραφῶν μελέτης οὐκ ἄπειρος. Ἐξ ἐπιτάγματος μὲν οὖν τινὸς τῶν ἐκ ἀρετῇ γνωρίμων τὸν προκαείμενον ὑπελθεῖν πόνον διηγείται.

Πρώτην δὲ τίθησιν αὐτοῦ τῶν λόγων ¹⁸ ἀπορίαν, Διὰ τί ὁ Υἱὸς [580 R.] καὶ μὴ ὁ Πατὴρ μὴδὲ τὸ ἅγιον Πνεῦμα τὴν ἡμετέραν μορφήν ὑπέδυν. Καὶ τοῦτου τοῦ ἀπορήματος λύσις αὐτῷ νομίζεται, ὅτι ἐπειδὴ ὁ Λόγος ὁ Υἱὸς, ὁ δὲ ἄνθρωπος Λόγῳ καὶ εἰκόνι Θεοῦ τιμηθεὶς τοῦτων τε διαπέπτωκε καὶ παρσυνεβλήθη ¹⁹ τοῖς κτήνεσι τοῖς ἀνοήτοις, καὶ ὁμοιώθη αὐτοῖς· διὰ τοῦτο ὁ Λόγος τοῖς εἰς ἀλογίαν πεσοῦσιν ἐπεδήμησεν, τὸ τε ὁλισθημα ἡμῶν ἐξωώμενος καὶ πρὸς τὸ ἀρχαῖον ἀνέλκων ἀξίωμα. Ὁ Λόγος ¹⁸ γὰρ φησὶ, σὰρξ ἐγένετο, τοῦτέστι τὴν εἰς ἀλογίαν καταπεσοῦσαν φύσιν ἡμῶν, καὶ μὴδὲν πρὸς τὸ νοερὸν, ὅλην δὲ πρὸς τὸ σαρκικὸν ἀπονεύσασαν, ἀνέλεθετο, καὶ ἐσκήνωσεν ἐν ἡμῖν. Διὰ τοι γὰρ φησὶ τοῦτο καὶ τῶν παρθενικῶν κόλπων ἀρτί προσελθόντα τὸν Λόγον φάνη ὑποδέχεται, ἥ τῶν ἀλόγων τράπεζα καὶ βοῶν τε καὶ θύων τροφὸς, τῶν μὲν ἅτε δὴ καθαρῶν σύμβολα φερόντων τοῦ παλαιοῦ Ἰσραὴλ, τῶν δὲ διὰ τὸ ἀκάθαρτον τὸ ἐκ τῶν θυνῶν σύστημα· ὧν ἐκότερον ἔργοις τε καὶ δόγμασιν εἰς ἀλογίαν ἀπενεχθὲν ὁ Λόγος ἀνεκαλέσατο, ὥς που καὶ ὁ προφήτης Ἡσαίας ¹⁹ προεμήνυσεν, Ἐν μέσῳ δύο ζώων διακεκραγὼς μνησθήσῃ· ἐν τῷ ἐγγίξειν τὰ ἐτη ἐπιγνωσθήσῃ. Καὶ τὴν σαγήνην δὲ τὴν ἐν τῷ Εὐαγγελίῳ ¹⁸ φησὶ μαρτύριον εἶναι τῆς ἐσχάτης ἀλογίας, εἰς ἣν κατηνέχθη τὸ ἀνθρώπινον, ὥστε καὶ ἰχθύωσι

τῶν ἀφρονωτάτων τε καὶ ἀλογωτάτων μηδὲν διενηνο-
χέναι· οὗς ἡ σαγήνη, δῆλον δὲ ὡς παρὰ τοῦ Λόγου
βληθεῖσα, ἐκείθεν τε ἀνήγαγεν, καὶ τὸ λογικὸν δῶρον
τοῖς ἐσπερημένοις ἀπεκατέστησεν¹⁷. Καὶ τὸ πρόσ-
ταγμα¹⁸ δὲ τοῦ Λόγου, ὃ ὁ Πέτρος λαβὼν καὶ τὸ τοῦ
Ιησοῦς διανοίξας στόμα εὗρε στατήρα, σύμβολον εἶ-
ναι τοῦ ὑπὸ τοῦ Λόγου τῆς ἀλογίας ἀπολυθῆναι τὸν
ἀνθρώπον· τὸν μὲν γὰρ στατήρα συμβάλλειν¹⁹ φησι
τὸ βασιλικὸν νόμισμα [299 H.] ἦτοί τὰ δεσποτικὰ
λόγια (τὰ λόγια γὰρ Κυρίου ἀργύριον πεκυρωμέ-
νον), τὸ δὲ ἐν τῷ στόματι κεκρυφθῆναι τὸν στατήρα τοῦ
Ιησοῦς τὸ συγκεκρυμένον καὶ κατορωρύχθαι τὴν λογικὴν
δύναμιν καὶ χάριν ἐν τοῖς Ιησοῦς δίκην ἐξαλογωθεῖ-
σιν. Ὡν ὑπὸ τοῦ Λόγου βωσθεὶς ὁ Πέτρος καὶ δια-
νοίξας τὸ στόμα, ἀνακαθαίρει τε τὸ δῶρον καὶ
ἐμφανίζει, καὶ εἰς τὸ μέσον προσηγάγεν²⁰ τὴν οἰ-
κείαν χρῆσιν εἰς πρᾶξιν προσηγάγεν συνειργάσατο.
Καὶ τὸ ἐπὶ θῶν²¹ δὲ καὶ πῶλον καθίσταται τὸν σε-
σαρκωμένον Λόγον τὸ αὐτὸ φησιν ὑπανίπτεισθαι.
Ναὶ δὴ καὶ τὸν μετὰ τὴν ἀνάστασιν ἐπὶ τῆς ἀνθρα-
κιδῆς ὀπτόμενον²² Ιησοῦς²³· τὸ γὰρ πρὶν ἀλογὸν ὑπὸ
τοῦ Λόγου πυρούμενον τῆς τε ἀλογίας ἐξίστασθαι
καὶ βρῶμα νοερὸν τοῦ Λόγου καθαροῦσθαι γινόμενον.
Ἐτι δὲ καὶ τῶν γλωσσῶν²⁴ τὴν χάριν τοῖς ἀποστό-
λοις διδομένην τῆς ἀποστολικῆς αὐτῶν χειροτονίας
μηνύειν τὸ ψήφισμα, ὡς ἂν καὶ τῷ σχήματι μάθοιεν
ὡς τῷ Λόγῳ τὰ τοῦ Λόγου ὑπηρετήσαντες ἀπῆλυσαν
τοῦ τοιοῦτου χαρίσματος. Καὶ τὸν Πρόδρομον δὲ,
φωτὴν²⁵ βῶσαν τοῦ Λόγου παρὰ τῶν ἱερῶν κη-
ρυττόμενον Γραμμάτων, οὐκ ἄλλο τι παρὰ τὰ εἰρη-
μὲνα δηλοῦν, ἀλλ' ὅτι τὸ τῆς ἀλογίας ἀβρόστημα
ὁ Λόγος ἐπεδήμησεν ἐξάσασθαι. Ὁ καὶ τὸν Δαβὶδ
λέγειν· Ἐξαπέστειλε²⁶ τὸν Λόγον αὐτοῦ, καὶ
λάσαστο αὐτούς.

[581 R.] Ταῦτα μὲν οὖν ἐν τοῖς δυοῖ πρώτοις
διεξέρχεται, ἀγῶνι προαγωνιστῇ νεανειυσάμενος
κατὰ τῶν λεγόντων διὰ τοῦτο τὸν Ἰῶν ἄνθρωπον
γενέσθαι καὶ Σωτῆρα παραγενέσθαι, διότι τοῖς πρὸς
υἱοθεσίαν καλούμενοι τὸν Ἰῶν ἔδει, ἀλλὰ μὴ ἄλλον
τινὰ, καθηγεμόνα καὶ ἀνακαινιστὴν τῆς υἱοθεσίας
καὶ γεγενῆσθαι καὶ κηρύττεσθαι.

Lib. III. — Cur Dei Filius sit homo factus ?

Ἐν δὲ τῷ γ' [καὶ β'] λόγῳ αἰτίαν οὐκίαι Δι' ἣν ὁ Δ
Υἱὸς σεσάρκωται, καὶ φησιν ὡς ἐχρῆν τὸν Δημιουργὸν
καὶ πλάστην αὐτὸν καὶ ἀναπλάσαι καὶ ἀνακαι-
νίσαι συντριβὴν τὸ δημιουργημα. Εἰ γὰρ καὶ ὁ
Πατήρ ὡσαύτως Δημιουργὸς καὶ τὸ Πνεῦμα τὸ
ἅγιον, πλὴν ἀλλὰ πάντα δι' Υἱοῦ γεγενῆσθαι τὸ ἱερὸν
συνεχῶς ἐπιμαρτύρεται γράμμα. Ἐδει τοίνυν τὸν
πλαστοργόν, διαβρύνετος τοῦ πλάσματος, αὐτὸ τε
εἰς ἐαυτὸν ἀναλαβεῖν καὶ ἀνασῶσαι δι' ἀναπλάσεως.

¹⁷ Psal. II, 7. ¹⁸ Matth. XXI, 7. ¹⁹ Joan. XXI, 5. ²⁰ Isa. XL, 5. ²¹ Psal. CVI, 20.

VARIAE LECTIONES.

¹⁷ ἀπεκατέστησεν A : ἀποκατέστησεν C. ¹⁸ συμβάλλειν A. ¹⁹ τὰ λόγια] Psal. XI, 7. ²⁰ παραγαγὼν C.
²¹ ἐπὶ θῶν] Matth. XXI, 7. ²² ἀπτόμενον C. ²³ Ιησοῦς] Joan. XXI, 9. ²⁴ τῶν γλ.] Act. II, 5. ²⁵ φω-
τὴν] Isa. XL, 5. ²⁶ ἐξῆλπ.] Psal. CVI, 20.

3. Sagenam quoque in evangelica parabola testi-
monium esse affirmat extremæ irrationabilitatis, in
quam delatum sit humanum genus, ut vel a pisci-
bus maxime mutis, et irrationabilibus nihil differat,
quos sagena, quam a Verbo jactam esse constat,
inde eduxit, et rationis donum eo destitutus resti-
tuit. 4. Illud item Verbi mandatum, quo recepto
Petrus, et piscis ore aperto, staterem invenerit,
argumentum esse liberati per Verbum humani ge-
neris ab irrationabilitate. Staterem enim indicasse
asserit regale numisma, vel certe Dominica oracula :
Eloquia enim Domini argentum 182a igne exami-
*natum*¹⁷. Quod autem in piscis ore stater abscon-
ditus latuit, confusam atque defossam ratiocinandi
vim et gratiam in iis, qui piscium instar bruti eva-
serant [significasse], quorum Petrus donum, a
Verbo utique confirmatus, aperto piscis ore, tollit,
conspicuum exhibet, et in medium productum
munus ut exsequeretur suum efficit. 5. Idem et ex
eo significari ait, quod Verbum incarnatum asinæ
ac pullo insederit¹⁸. 6. Quinimo et ex illo pisce,
qui post resurrectionem prunis impositus torre-
batur¹⁹. Id enim quod prius erat irrationabile, dum
a verbo velut ab igne torretur, non irrationabilitatem
solum amittere, sed spiritalem etiam Verbi cibum
manifeste fieri. 7. Linguarum insuper illud aposto-
lis donatum munus, nihil indicare aliud, quam
apostolicæ ordinationis decretum, ut scilicet vel ex
ipsa figura discerent, propterea se illud esse donum
consecutos, quo verbis Verbi mandata submini-
strarent. 8. Precursorem etiam illum, *vocem* utique
*clamantem Verbi*¹, quem sacræ Litteræ prædicant,
nihil aliud per ea quæ dixit, indicare, quam quod
Verbum ad curandum irrationabilitatis morbum
accesserit. Hoc et Davidem ipsum pronuntiare :
*Misit Verbum suum, et sanavit eos*².

Hæc igitur duobus primis libris sic exsequitur, ut
altero certamine prælutorio juvenlitter egerit contra
adversarios, dicentes : Propterea Dei Filium homi-
nem factum, atque Salvatorem advenisse, eo quod
in adoptionem vocatus, non alium aliquem præter
ipsum Filium oporteret ducem atque instauratorem
adoptionis et esse, et appellari.

Omnia, inquit, per ipsum facta sunt, et sine ipso factum est nihil *. Et : *Ex ipso, ait, per ipsum et in ipso sunt omnia* *. Itemque : *Per quem fecit et creata* *. Certe qui inde natus est patrum nostrorum chorus, per Filium omnia Patrem facere, divinitus tradiderunt.

Sic illa questione profligata, mox ad alteram huic adnatam accedit. 10. Quærit, *Quamobrem, cum una atque eodem efficacia, gloria, potentia in sancta Trinitate consideretur ac celebretur : perpetuo tamen cum sacra Scriptura, tum SS. Patres, per Filium quidem Patrem omnia fecisse affirmant, non autem Filium per Patrem?* Adeo ibi acriter hanc questionem texit. 182^b Cæterum ipsa solutio communia esse dicit, quæcunque sive in Patre, sive in Filio divinam decent majestatem, et vero Patri etiam attribui, quæcunque de Filio prædicantur, siquidem ipse Filius non repellit Patrem ab iis operibus, quæ dicitur facere Filius : quin una potius inducit atque collaudat. Quando item Dextera Patris est Filius, et Brachium *, et Sapientia *, et Verbum, et Potentia *, Pater, nihil horum esse dicitur Filii : merito per Filium omnia facere Pater dici possit (cum et in nobis eadem cernatur ratio), non e diverso Filius per Patrem.

Assert et aliam causam (non jam allatæ controversiæ, sed proxime præcedentis) non satis illam, ut mihi videtur, consentaneam. Assertit enim : Quandoquidem omnia per Filium facta esse dicuntur, nisi etiam incarnatio per illum processisset, falsitatis utique argumentum hanc sententiam fuisse daturam. At non qui dicat per Filium facta esse omnia, ipsum mox omnium naturas subisse dixerit ; absit ! Sed [hoc solum] ipsius hæc fuisse creaturas.

Sapienter deinde mundum ab eodem creatum et recreatum assertit. Argumentum enim hoc esse evidens, quo qui Manetis insanie adhæreant, redargui possint. Nam si impia illi Manichæorum turba, cum ab eodem utrumque sacra Scriptura perfectum clamat, tamen universi opificium Filii adversario nescio cui attribuit : ad quæ non [putas] maledicta confugissent, si ab altero factum mundum, ab altero refectum sacræ Litteræ pronuntiassent ?

Ad ea quæ modo retulimus capita undecimum illud adjicit. Cum, inquit Jobius, Scriptura Filium per excellentiam quamdam Creatorem vocare soleat, justa simul distributione, et ex consequenti cum judicandi, tum leges ferendi potestatem privatim ipsi decernit, ac multo etiam magis (quando hæc deformata erat) creaturæ renovandæ facultatem.

* Joan. 1, 3. * Rom. 11, 36. * Hebr. 1, 2. * Psal. XLIII, 3. * 1 Cor. 1, 24. * Joan. 1, 1 seqq.; Psal. LXXII, 8.

VARIE LECTIONES.

** πάντα] Joan. 1, 3. ** ἐξ] Rom. 11, 36. ** δι' οὗ] Hebr. 1, 2. ** δι' Α : δι' καὶ ζ. ** τοῦτο Α. ** τῆς om. Α.

Α Τί δὲ τὰ ἱερὰ Λόγια ; Πάντα ** φησὶ δι' αὐτοῦ ἐγένετο, καὶ χωρὶς αὐτοῦ ἐγένετο οὐδὲν, καὶ, 'Εξ ** αὐτοῦ, φησὶ, καὶ δι' αὐτοῦ, καὶ εἰς αὐτὸν τὰ πάντα, καὶ δι' οὗ ** τοῦς αἰῶνας ἐποίησε. Ναὶ ἡ καὶ ἐκείθεν φησὶ τῶν πατέρων ἡμῶν χορὸς διὰ τοῦ Υἱοῦ τὰ πάντα τὸν Πατέρα πράττειν θεοπρεπῶς ἀνεβλ-
δαξεν.

Οὕτω τὴν λύσιν τῆς προκειμένης ἀποδοῦς ἀπορίας, ἐφ' ἑτέραν φουμένην ἐξ αὐτῆς διαβαίνει, καὶ ζητεῖ, διὰ τί μῦς καὶ τῆς αὐτῆς ἐνεργείας καὶ δόξης καὶ ἰσχύος ἐπὶ τῆς ἁγίας Τριάδος θεωρουμένης καὶ ὁμνουμένης συνεχῶς καὶ τὰ Λόγια καὶ οἱ Πατέρες διὰ μὲν τοῦ Υἱοῦ τὸν Πατέρα πάντα πεποιημένα φαίνονται, οὐ μὴν τὸν Υἱὸν διὰ τοῦ Πατρὸς. Τὴν μὲν οὖν ἀπορίαν οὕτω δριμύτως διαπλέκει, ἡ δὲ λύσις αὐτῷ κοινὰ μὲν εἶναι λέγει, ὅσα θεοπρεπῆ, Πατὴρ τε καὶ Υἱοῦ, ἐπὶ μέντοι τὸν Πατέρα ἀνάγεσθαι καὶ ὅσα λέγεται περὶ τοῦ Υἱοῦ, εἴπερ καὶ αὐτὸς ὁ Υἱὸς οὐκοῦν οὐκ ἐξίστησι τῶν ἔργων τὸν Πατέρα, ἀ λέγεται πράττειν ὁ Υἱὸς, συνεισάγει δὲ ** μᾶλλον καὶ συνανομνεῖ. 'Ετι δὲ ἐπὶ δεξιὰ τοῦ Πατρὸς ὁ Υἱὸς, καὶ Βραχίων, καὶ Σοφία, καὶ Λόγος, καὶ Δύναμις · ὁ δὲ Πατὴρ τούτων οὐδὲν εἶναι λέγεται τοῦ Υἱοῦ, εἰκότως διὰ μὲν τοῦ Υἱοῦ πάντα ποιεῖν ὁ Πατὴρ ῥηθεῖν ἂν, ἐπεὶ καὶ ἐφ' ἡμῶν ἡ αὐτὴ θεωρεῖται τάξις, οὐ μὴν ἀνάκαλιν ὁ Υἱὸς διὰ τοῦ Πατρὸς.

Ἐπάγει δὲ καὶ ἑτέραν αἰτίαν, οὗ τῆς νῦν εἰρημένης ἀπορίας, τῆς δὲ πρὸ βραχέος, οὐκ ἐμοὶ δοκοῦσαν τὸ ἀκόλουθον σώζειν. Λέγει γὰρ ὡς ἐπὶ πάντα διὰ τοῦ Υἱοῦ γεγενῆσθαι λέγεται, εἰ μὴ καὶ ἡ σάρκωσις δι' αὐτοῦ προῆλθε, φεῦδους ἂν ὁ Λόγος Ἐλεγχὸν εἶδου. Οὐ γὰρ ἐπειδὴν λέγει διὰ τοῦ Υἱοῦ γεγενῆσθαι πάντα, αὐτὸν τὴν ἐκείνων φύσιν ὑποδραμεῖν λέγει· μὴ γένοιτο· ἀλλ' ὅτι αὐτοῦ δημιουργήματα γέγονεν.

Εἴτα σοφῶς δὲ τὴν τε δημιουργίαν καὶ τὴν ἀνάπλασιν δι' αὐτοῦ φησὶ προελθεῖν· Ἐλεγχον γὰρ εἶναι τοῦτον ** σαφὲ τῶν ἀπὸ τῆς ** Μανέντος μανίας. Εἰ γὰρ καὶ δι' αὐτοῦ ἐκάτερον τῆς ἱερᾶς Γραφῆς γεγενῆσθαι βούσης ὁμοῦ τὴν τοῦ παντός δημιουργίαν εἰς ἀντικείμενόν τινα τῷ Υἱῷ τὸ δυσσεβεῖς ἐκεῖνο στίφος ἀναφέρουσι, πρὸς τίνα ἂν δυσφημίαν οὐκ ἤλασαν, εἰ δι' ἑτέρου μὲν τὴν πλάσιν δι' ἑτέρου δὲ τὴν ἀνάπλασιν τὰ ἱερὰ ἡμῖν ἐχρησμέδαι Λόγια ;

Ἐπὶ δὲ τοῖς εἰρημένοις κεφαλαίοις ποιεῖται ἰδ', ὡς [584 R.] συνήθως ἡ Γραφὴ κατ' ἐξαιρέτων Δημιουργῶν καλοῦσα τὸν Υἱὸν οἰκονομικῶς αὐτῷ κατὰ τὸ ἀκόλουθον καὶ τὴν κρίσιν καὶ τὴν νομοθεσίαν ἐξαιρεῖ, πολλὰ δὲ μᾶλλον καὶ τὴν (ἐπεὶ συνετρίβη) τοῦ πλάσματος ἀνανέωσιν. Δημιουργοῦ μὲν γὰρ εἶδέναι τὴν φύσιν, εἰδὸτα δὲ κατὰ λόγον τῶν ἐχομένων τοῦς

νόμους εἰσφέρειν, νομοθέτου δὲ καὶ τὴν κρίσιν ἔχειν αὐτὸν τε ²¹ τοὺς νόμους ὑπεριδόντων καὶ ὅσοι κατ' αὐτοὺς ἐπολιτεύσαντο. Διὸ καὶ ὁ Πατὴρ ²² φησὶ, κρίνει- οὐδένα, ἀλλὰ τὴν κρίσιν πᾶσαν δέδωκε τῷ Υἱῷ· καὶ πάλιν, Ὁ Πατὴρ ²³ ἀγαπᾷ τὸν Υἱόν, καὶ πάντα δέδωκεν ἐν τῇ χειρὶ αὐτοῦ. Ὁς ἀναπλάττων τὸ πλάσμα δι' αὐτοῦ, καὶ πρῶτος τοὺς νόμους ἐκπη- ρῶν, ὑπογραμμὸν ἡμῖν αὐτὸν προτάττει πολιτείας, ἣν οὐ κατορθῶσαι χαλεπὸν πρὸς τὸν ἀρχηγὸν ἀφ- ῶρῶντας καὶ χειραγωγόν. Ἀριστος δὲ νομοθέτης, ὃς μὴ λόγῳ μόνον τὸ πρακτέον, ἔργοις ²⁴ δὲ μᾶλλον νομοθετεῖ· διὸ καὶ φησιν· Ὡς ²⁵ ἤρξατο ὁ Ἰησοῦς ποιεῖν τε καὶ διδάσκειν.

Ἐφεξῆς δὲ ζητεῖ Διὰ τί μὴ δι' ἀνθρώπου ἡ σω- τηρία; ἢ Διὰ τί μὴ ἀγγελος ἐξηγοῦτο; Καὶ φησιν ὡς πεπραγμάτευται μὲν πολλάκις δι' ἀνθρώ- πων τῶν ὁμογενῶν ἡ σωτηρία, ὥστερ διὰ Μωσέως καὶ διὰ τῶν προφητῶν, ἀλλ' οὐδὲ ἐν ὁλόκληρον ἔθνος, τῶν Ἰουδαίων λέγω, τοῦ κοινοῦ ἀνεβρώθη νοσήμα- τος. Πῶς δὲ καὶ ἀνθρώπου τὸ ὅλον φύραμα νενοσηκὸς ἐξέασατο, ἢ τὸν ἰσχυρὸν δῆσαι, καὶ τούτου διαρ- πᾶσαι τὰ σκεύη; [501 H.] Πῶς δὲ καὶ ψιλὸς ἀνθρώ- πος τὸ ὁμογενὲς ἐξεκάθηρεν, αὐτὸς μέτοχος ὢν τοῦ βυψάσματος; Οὐδεὶς ²⁶ γὰρ ἀπὸ ῥύπου καθαρὸς. Οὐδ' ἀγγέλου δὲ τινος ἦν, εἰ τὴν σάρκασιν ἐπέτε- τραπτο, τὰς ἀρχὰς καὶ τὰς ἐξουσίας θριαμβεῦσαι τε καὶ παραδειγματίζειν. Πῶς δ' ἂν δοῦλος ὢν τὰ δε- σποτικὰ καὶ βασιλικὰ, τοῦ νόμου λέγω, προστάγματα πρὸς τὴν εὐαγγελικὴν πολιτείαν, δι' ἧς ἡμῖν ἡ πρὸς οὐρανὸς ἄνοδος, μετεβρέθυμιζε τε καὶ μετέταττεν, ὥστερ ὁ Σωτὴρ, Ἐβρέθη, ²⁷ λέγων, τῷ τῷ τῷ τῷ, ἐγὼ δὲ λέγω ὑμῖν τὰδε, πῶς δ' ἂν ὁμοδούλου κε- λεύοντος τὰ δαιμόνια καὶ ὁ τούτων ἀρχὸν εἰς τὸ σκότος ἀπεπέμπετο, ὅπου γε ὁ ἀρχάγγελος ²⁸ Mi- χαήλ, περὶ ἐνὸς σώματος τοῦ Μωσέως, καὶ ταῦτα δικαίως, τῷ διαβόλῳ διαφερόμενος, οὐκ ἐτόλμησε παρ' αὐτοῦ βλάσφημον ἐξενεγκεῖν κατ' αὐτοῦ κρί- σιν; Πρὸς υἰοθεσίαν δὲ ποῦ ἂν αὐτὸς ἡμᾶς δοῦλος ὢν ἀνήγαγεν ²⁹; ἢ πῶς ἂν συνέδρον τῷ πατρικῷ θρόνῳ τὸ ἡμέτερον, ὡς νῦν διὰ τοῦ Υἱοῦ, ἐγκυριζέτο φύραμα.

Ταῦτα διελθὼν αἰτιολογεῖται ὡς ὁ Ἰορδάνης καὶ ἡ Ἐρυθρὰ θάλασσα Μωσεί μὲν καὶ Ἠλῖα καὶ Ἐλισα- αὶω διαβαίνουσι σχίζονται, καὶ τότε τὸ ³⁰ αὐτοῖς πρόσταγμα τοῦ Θεοπότου θεσωποῦμενα; ἔργον δὲ φύσεως τὸ βάρους ἐμπεσόντος τῷ ὕδατι διασχίζεσθαι τε καὶ διίστασθαι, ὥστε τὸ ὑπερφυὲς δι' αὐτῶν οὐ βελτιουμένης ἐτελειούτο τῆς φύσεως· θεσποτικῶ δὲ ποδὶ ἐπιβαίνοντι οὐκέτι μὲν ἡ θάλασσα τῇ φύσει δουλεύουσα σχίζεται, ὑπερφυὲς δὲ συντηροῦσα τὴν

²⁰ Joan. v. 22. ²¹ Joan. iii. 35. ²² I Petr. ii. 21. ²³ Act. i. 1. ²⁴ Luc. ii. 22. ²⁵ Job xiv. 4. ²⁶ Co- loss. ii. 15. ²⁷ Matth. v. 22. ²⁸ Judæ. 5. ²⁹ Exod. 34, 21. ³⁰ IV Reg. ii. 8.

VARIÆ LECTIONES.

³¹ τε add. A. ³² ὁ Πατὴρ] Joan. v. 22. ³³ ὁ Πατὴρ] Joan. iii. 35. ³⁴ ἔργοις δὲ ompr. A. ³⁵ ὡν] Act. i. 1. ³⁶ οὐδεὶς] Job. xiv. 4. ³⁷ ἐβρέθη] Matth. v. 22. ³⁸ ὁ ἀρχάγγ. Jud. 9. ³⁹ ἀνήγαγεν c. ⁴⁰ τὸ add. A.

A Conditoris etenim est creaturam nosse, et ubi no- verit, pro suscipientium conditione leges ferre. Le- gislatoris ^{183a} vero est iudicium ferre, cum in eos qui legem spreverint, tum in eos, qui secundum illam vixerint: *Quare*, inquit, *Pater non iudicat quemquam, sed omne iudicium dedit Filio* ¹. Et iterum: *Pater diligit Filium, et omnia dedit in manus ejus* ¹⁰. Qui creaturam per semet resignens, et primus leges implens, exemplum nobis degendæ vitæ seipsum præseribit: quam vitam facile est recte instituere, si modo in principem, et manu ducentem respiciamus. Optimus quippe legislator ille, qui non verbis modo quid agendum, sed actione potius ipsa præit, quam etiam ob rem dicitur: *Quæ cepit Jesus facere et docere* ¹¹.

B 11, Quærit deinde: *Quare non per hominem sit facta salvatio*? aut: *Quare non angelus quispiam carnem induerit*? Respondet, tentatam quidem hominum salutem per homines non semel, vel Mosem nimirum et prophetas: sed nunquam vel unam aliquam gentem, totam Judæorum puta, ab illo communi morbo convaluisse: quomodo igitur hu- manum genus universum, morbo correptum, sanassent, aut fortem ligassent ¹², atque ejus arma abstulissent? Quomodo vero purus homo ejusdem secum naturæ hominem expurgasset, earumdem ipse particeps sordium? *Nemo enim a sorde munda- dus* ¹³. Neque rursus angeli ullius erat, si illi com- missa fuisset incarnatio, principatus et potestates ¹⁴ in triumphum ducere, ac palam traducere. Quo- modo etiam servus potuisset Dominica ac regia præcepta, legis, inquam, in melius illud evange- licum institutum (per quod nobis [solum] in cælum ascensus datur) immutato ordine reformare, quod Salvator fecit, cum diceret: *Dicta sunt hæc in lege, at ego dico vobis* ¹⁵. Quomodo item jubente con- servo, daemonia eorumque princeps in tenebras mitterentur, quandoquidem, Michael archangelus pro solo Mosis, et quidem justis, corpore, cum diabolo disputans, per se non est ausus iudicium ei inferre blasphemix ¹⁶? Quomodo servus ipse vos ad ordinem adoptivorum evehere potuisset? aut quomodo ut nunc per Filium, cognitum fuisset genus nostrum una considendi in patrio throno po- testatem esse nactum?

D Hæc ubi disseruit, causam reddit, cur Jordanes et mare Rubrum, Mose ¹⁷ quidem atque Elia et Elisæo transeuntibus ¹⁸ dividantur: tunc præcep- tum Domini, quod in ipsis erat, reverita (naturæ quippe opus est, pondere illapso, aquam scindi ac discedere; ^{183b} sicut per miraculum ab illis pa- tratum nihilo fuerit natura præstantior effecta) Domini vero pede calcante, non jam amplius pe- lagus naturæ suæ serviens dividatur: sed supra

naturam, sui continuatione servata, subserviat Domino, seipso validius effectum. Igitur mare Imbecillitatis suæ oblitum, naturam quidem non abnegat; verum miraculo retentæ continuationis Domini, per illud ambulationem clare satis prædicat. Quare non absurde, ait, conjiciat aliquis indivisibilitatem illam in Domini per aquam ambulatione, Deitatis indivisibilitatem, divisionem vero, quæ Mosis, et aliorum temporibus accidit, humanam crassitudinem significare quodque nos e duobus simus compositi, materia et forma, e quibus et omnia constant corpora.

15. His dictis, ad tertium decimum transit caput, quo quaerit: *Cur hominum genus nudam per divinitatem Verbum non redemerit.* Ac primum quidem dicit: Etiam si maxime hoc ita factum fuisset, nihil tamen impediret, quominus stultiloqui, et omnia audientes (siquidem ex re qualibet vesani illi homines rationem a Deo repossere insolenter audeant) alium rursus modum salutis requirant, eo qui fuisset non contenti, rursusque alio dato, et eum reprehendant, et alium inconcessum inquirent. Deinde, quæ hac major esse dementia possit, quam id existimare, se quod conferat, nosse præ Deo, qui ut universa in sapientia produxit, ita etiam conservat?

Solvitur vero etiam illud hic: Quomodo Deum tum communis sensus, tum divina Scriptura omnipotentem celebret; divinus vero Paulus dicat: *Deus seipsum negare non potest* (42). Quin alia insuper sexcenta suppetere, quæ Deum non posse æquum sit dicere: ut, non posse bonitatem amittere, neque mutationi⁴⁰ obnoxium esse, et alia id genus. Cui quidem dubitationi solutio mox ista subjicitur: Quæ Deum non posse dicimus, ea neque sunt, neque in rerum naturam cadere omnino possunt. Ubi enim proditum est unquam, ut Deus vel negaret seipsum, vel mutaretur, vel bonitate excideret; aut quod verum erat, falsum fieret? Omnipotens vero et dicitur, et prædicatur, quod quæ ipsum decent, et salutaria sunt rebus creatis, ea facere possit omnia, cum vult. Alioquin hoc ipsum dicere: Non posse Deum, quæ non decent ipsum, ad potentiam pertinet revera. Si enim hæc omnia privatio atque impotentia quædam sunt, quomodo non summæ hoc erit potentiae ac fortitudinis, infinito quodam spatio supra hæc omnia collocatum esse?

184. Quamquam nec ille forsitan a recto discedat, qui istud quoque iis quæ jam dicta, adjiciat, nempe ratiocinationem hanc non divinum solum numen

⁴⁰ Malach. iii, 6; Jac. iii, 6.

VARIE LECTIONES.

⁴¹ τις abesset melius: nam συμβάλλειν τ est σύμβολα φέρειν τινός sive αινεῖσθαι τι. cf. p. 181 b. 40 et 25. ⁴² προαγόντος ζ. ⁴³ ἀνυμνοῦσι ζ. ⁴⁴ ἐτι Α: διότι ζ. ⁴⁵ ἀρνήσ.] II Tim. ii, 13.

NOTÆ.

(42) II Tim. ii, 13. Lege quæ de hac questione disputat D. Ambros. epist. 37.

Α συνέχειαν ὑπηρετεῖται τῷ Δεσπότη, πρὸς τὸ κρεῖττον ἐαυτῆς διακρατούμενη. Διὸ καὶ τὸ κατὰ φύσιν ἀγνοοῦσα πάθος τὴν φύσιν μὲν οὐκ ἀρνεῖται, [585 R.] τῷ δ' ὑπερφύει τῆς συνεχείας τὴν Δεσποτικὴν σαλπίζει πορεύειν. Συμβάλοι δ' ἂν τις ⁴¹, φησὶν, οὐκ ἀπεικώτως τὸ μὲν ἀτμητον τῆς Δεσποτικῆς κατὰ τοῦ ὕγρου πεζοπορίας τὸ τῆς Θεότητος ἀδιαίρετον, τὸ δὲ διαίρεθαι, ὡς ἐπὶ Μωσέως καὶ τῶν ἄλλων, τὴν ἀνθρωπίνην παχύτητα καὶ ἐτι ἡμῶν ἐκ δύο ἢ συνθεσις, ὕλης τε καὶ εἰδους, ἐξ ὧν καὶ τὰ ἄλλα σώματα.

Ταῦτα εἰπὼν ἐπὶ τὸ ιγ' κεφάλαιον μέτεισιν, ἐν ᾧ ζητεῖ Διὰ τί μὴ γυνῇ τῇ Θεότητι ὁ Λόγος τὸ ἀνθρώπινον ἔσωσεν. Καὶ πρῶτον μὲν φησιν ὡς εἰ καὶ τοῦτο διήνυστο, οὐδὲν ἂν ἐκώλυσε τοὺς ματαιολόγους καὶ πάντα τολμῶντας, εἰπερ ἐκ παντὸς τὸ Θεῖον οἱ παραπλήγες λογοθετεῖν ἐφρουάττοντο, πάλιν ἄλλον τρόπον ἐπιζητεῖν σωτηρίας, τὸ γεγεννημένον οὐ στέργοντας, καὶ πάλιν ἄλλου δοθέντος τὸ μὲν μωμεῖσθαι, ζητεῖν δὲ ὅπερ μὴ δέδοται. Ἐπειτα τίνα λείπει μανίας ὑπερβολῇ, ἑαυτοὺς νομίζειν τὸ συμφέρον εἰδέναι μᾶλλον τοῦ πάντα ἐν σοφίᾳ καὶ προαγόντος ⁴² καὶ συνέχοντος;

Ἐπιλύεται δὲ καὶ πῶς μὲν αἱ τε κοιναὶ ἐννοιαὶ καὶ τὸ Θεῖον γράμμα παντοδύναμον ὁμολοῦσι ⁴³ τὸν Θεόν, ὁ δὲ θεοπέσιος Παῦλος φησιν Ὅτι ⁴⁴ ὁ Θεὸς ἀρνήσασθαι ⁴⁵ ἑαυτὸν οὐ δύναται. Ἄλλὰ καὶ ἄλλα εἶναι μυρία, ἃ μὴ δύνασθαι λέγειν πρέπον ἐστὶ τὸν Θεόν, ὡς τὸ μὴ δύνασθαι τῆς ἀγαθότητος ἐκπεσεῖν μηδὲ τροπὴν ὑποστῆναι, καὶ ὅσα παραπλήσια. [502 H.] Ἄλλ' ἀπορεῖ μὲν οὕτως, ἐπιλύεται δὲ, ὡς ἃ φαμεν μὴ δύνασθαι τὸ Θεῖον, ταῦτα τῶν μῆτε δυναν ἐστὶ μῆτε δυνατῶν ὅλως ὑπέστηκε τὸ ἀρνήσασθαι τὸν Θεόν ἑαυτὸν, ἢ ἡ τροπὴ, ἢ ἡ τῆς ἀγαθότητος ἐκπτώσις, ἢ τὴν ἀλήθειαν ψεύδος γενέσθαι; Παντοδύναμος δὲ ὀμνείται καὶ λέγεται ὡς τὰ τε πρέποντα αὐτῷ καὶ σωτήρια τῶν δημιουργημάτων πάντα δυνάμενος, ὅτε βούλεται. Ἀλλωστε δὲ καὶ τὸ λέγειν μὴ δύνασθαι ἃ μὴ πρέπον αὐτῷ, δυνάμεως ἐστὶν ὡς ἀληθῶς. Εἰ γὰρ ἐκεῖνα πάντα στέργουσιν καὶ ἀσθένεια, τὸ τούτων ἀπάντων ἀπελπεῖν μέτρον ὑπεριδρῶσθαι πῶς οὐ τῆς ἀκροτάτης καὶ πανσθενεστάτης δυνάμεως;

Τάχα δ' ἂν τις οὐκ ἔξω τῆς ὀρθότητος προσθεῖη τοῖς εἰρημένοις, ὡς τὸ λόγος οὗτος οὐχὶ κατὰ τοῦ Θεοῦ μόνον τὸ παντοδύναμον περιτρέπειν πειρᾶται,

ἀλλὰ καὶ ἀπλῶς πάντων τῶν ὄντων τὴν φύσιν συ-
χεῖν τε καὶ μετασκευάζειν βιάζεται. Εἰ γὰρ ἡ δι-
καιοσύνη οὐ δύναται ἕπερ ἡ ἀδικία (οὐ γὰρ ἂν ἀδι-
κήσειεν ἡ δικαιοσύνη), ἐπικρατεστέρα ἕρα τῇ ду-
νάμει τῆς ἀρετῆς ἢ κακίας· καὶ εἰ ὁ ἄνθρωπος οὐ
δύναται λίθος εἶναι, μᾶλλον ἂν εἴη δυνατὸς ὁ λίθος
ἢ τὸ λογικὸν ζῶον. Καίτοι γε ταῦτα πάλιν ἀναστρέ-
ψαι οὐδὲν ἤττον ὀφείη, ἀ πρὸς τὴν δύναμιν ἐνο-
μίσθη ἀμείνω, ἀσθενέστερα πάλιν ὢν ἐκράτουν τῇ
δυνάμει· καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων ὁμοίως ἀπάντων. Οὕτω
παίγνιον ἐστὶν ὁ τοιοῦτος λόγος καὶ σοφιστικῆς
ἄθουρμα λέσχης. Ἐπιβραπτισθεὶς δ' ἂν τῶν τοιούτων
τὸ κακοῦργον ἢ ἡ ἀγνοία, ὡς οὐκ ἴσασιν ἢ οὐ βού-
λονται διττὸν εἶναι τὸ τῆς δυνάμεως ὄνομα. Τὸ μὲν
γὰρ σημαίνει τὴν κυρίως δύναμιν, καθ' ὃ καὶ τὸ
θεῖον λέγεται παντοδύναμον καὶ ἕκαστον τῶν ὄντων
κατὰ τὴν ἐμφυτον καὶ οἰκείαν δύναμιν τὰ κατὰ
φύσιν πράττειν, [588 R.] τὸ δὲ τὸ πρέπον καὶ καθ-
ήκον ὑποσημαίνει. Ὅταν ὅσον φαμεν μὴ δύνα-
σθαι τὸ θεῖον ἀρνήσασθαι ἐαυτὸν, ἢ πρέπειν
φαμέν, μηδὲ καθήκον εἶναι ὅθεν ἔκρνον τῆς
ἰδίας οὐσίας γενέσθαι· ὡσαύτως καὶ ὅταν μὴ δύνα-
σθαι τροπὴν ὁρῶσθαι ἢ τῆς ἀγαθότητος ἐκστῆ-
ναι, τὸ μὴ πρέπειν αὐτῷ μηδὲ καθήκον εἶναι τὰ τῆς
τροπῆς ἢ τῆς ἀλλοιώσεως προσάπτειν. Ὅπερ οὐ
μόνον οὐδαμῶς οὐδεμιᾶς ἀδυναμίας ἐμφασιν ἔχει,
ἀλλὰ καὶ παντοδυναμὸν δυνάμεως ἀπαράγραπτος
μαρτυρία. Καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων δὲ ὡσαύτως. Ἀλλὰ
ταῦτα μὲν ὡς ἐν παρενθήκῃς μέρει.

id. Ὁ δὲ σπουδαῖος οὗτος συγγραφεὺς τοῦ παρόντος
βιβλίου κεφάλαιον ποιεῖται id., ὃ μείζονος εἶναι
καὶ τιμῆς· καὶ σοφίας κατασκευάζει τῆς πλάσεως
τὴν ἀνάπλασιν, τὰ τε ἄλλα καὶ ὅτι ἡ μὲν πλάσις
λόγῳ προήχθη, αὐτοῦργια δὲ τοῦ Δημιουργοῦ
ἢ ἀνάπλασις. Καὶ Παῦλον δὲ φησὶ λέγειν, ἐξαί-
ροντα τὸ τῆς σοφίας μέγεθος, Ἰνα ἡ γνῶσις
τῶν ἀρχαῖς καὶ ταῖς ἐξουσίαις ἐν τοῖς
ἐπουρανίοις διὰ τῆς Ἐκκλησίας ἡ πολυπο-
κίλος σοφία τοῦ Θεοῦ, ἥν ἐποίησεν ἐν Χρι-
στῷ Ἰησοῦ. Καὶ τὸ τῆς ἀγάπης δὲ τοῦ Θεοῦ πρὸς
ἡμᾶς ἀνυπέβλητον ἐνδεικνύμενον οὐχ ὅτι κατ' ἀρχὰς
τὸν ἄνθρωπον ἐπλασε φάναι, [503 H.] οὐδ' ὅτι κατὰ
τὴν αὐτοῦ εἰκόνα ἐπλαστούργησεν, οὐδ' ὅτι ἄλλο τι
τῶν μεγάλων καὶ θαυμαστῶν ἔργων ὑπέστησεν.
Ἀλλὰ τί; τὴν ἐνοαρχον παρουσίαν τοῦ Υἱοῦ αὐτοῦ,
δὲ οὗ ἡμῖν ἡ ἀνάπλασις. Οὕτω γὰρ, φησὶν, ἡγά-
πησεν ὁ Θεὸς τὸν κόσμον, ὥστε τὸν Υἱὸν αὐτοῦ
τὸν μονογενῆ ἔδωκεν ὑπὲρ τῆς τοῦ κόσμου ζωῆς.
Τίνος γὰρ οὐκ ἂν ἀγάπης εἴη, οὐ λέγω τὸ δοῦναι
τὸν Μονογενῆ ὑπὲρ ἡμῶν εἰς θάνατον, ἀλλὰ καὶ αὐτό
γε τοῦτο, τὸ εὐδοκῆσαι τὸν Υἱὸν, ἀεπάτην ἀπάντων
ὄντα, μορφὴν ἀναλαβεῖν δούλου, ὅτι μὴδ' ἦν γυμνῇ
τῇ θεότητι οὐτε εἰς ὄρασιν ἀνθρώπου ἔλθειν, οὐτε
διὰ τῶν σωματικῶν ἔργων τε καὶ πράξεων τὴν

¹¹ Ephes. iii, 10. ¹² Joan. iii, 16.

VARIAE LECTIONES.

¹³ ὅταν μὲν ὅσον. ¹⁴ εἶναι τῷ Θεῷ. ¹⁵ βιβλίου] libri β'. ¹⁶ κεφαλαιὸν. ¹⁷ Ἰνα] Ephes. iii, 10.
¹⁸ οὕτω] Joan. iii, 16. ¹⁹ ἀναλαβεῖν A: λαβεῖν. ²⁰ κεφαλαιὸν. ²¹ Ἰνα] Ephes. iii, 10.

PATROL. GR. CHH.

actiones et opera, eam instituendæ vitæ rationem A præmonstrare, quam ille prædicaret, ac per quam nobis salus quærenda esset; vel nos ad educatum nobiscum una disciplinæ exemplar componere atque moderari. Atque hoc illud ipsum esse ait, quod relictis ovibus nonaginta novem³², ad unam illam errantem accesserit, quam et in humeros sustulerit. Neque enim communi illa et usitata ratione, qua universum creavit, verbo quoque naturam nostram reformavit: sed quod pro re nulla alia sustinuit, non pro angelis, non pro ulla alia natura, hoc ad hominum toleravit salutem, servus pro domino factus. Merito igitur, quod modo referebam, reliquisse eum oves nonaginta dici; parabola nimirum ænigmatische indicante, non tantum ad inopinatum magis opus magisque admirabile quam sit creatio, cum recessisse atque transivisse, sed ipsam etiam consuetudinem innovasse, cum non eo modo, quo initio hoc universum condidit, sed novo quodam, quique nulla oratione exprimi possit, renovationem nostram perfecit.

45. Addit insuper, justa cum ratione ac necessario Verbum nobis per carnem salutem esse operatum. Quando enim jam antea omni alia via ac ratione frustra adhibita (etenim et prophetæ, et populi voces, et mirifica prodigia, et beneficiâ, minæque, ac pænæ, vel ex parte vel etiam in universum [præcesserant]) humanum tamen genus in melius mutationem nullam admisit, morbusque insanabilis potius factus est: ex necessitate scilicet tum, atque consequentia, vel potius ex ineffabili bonitatis abundantia, Verbum (assumpta carne) ducem se ac præceptorem, atque instauratorem bona cum Patris voluntate, sancto etiam Spiritu cooperante, præbuit. Quam etiam esse causam contemplationis amantes observant, cur novissimis demum temporibus, non ab initio, ad carnem usque Verbum fuerit exinatum. Cum enim præcedentem omnem curam atque providentiam non admitterent illi quibus hæc impendebatur, tum denique novissimis temporibus per seipsum nostram reparasse naturam.

185^a His aliam quamdam adnectit quæstionem, quæ contra objici posse videatur. Sed oportebat, aiunt, hominem ab ipsomet principio probum ac bonum constitui; quo neque molestiarum tantum faceretur, cum ad deteriora continenter defluendo, multiformi adeo ac varia gubernantis Dei cura ad salutem recuperandam indigeret: neque per injuriam aliquando violaretur, quod semel ad Dei imaginem conditum fuisset. Objici hæc quidem ait: verum audire hujusmodi homines ab ipsa Veritate: *Petit, et non accipitis, eo quod male petatis*³³. Quin et illud insuper ex his absurdum consequi, quod Dei neque providentia, neque judicio ullo modo contenti, ipsum conditorem velint ex suo

ὑπ' αὐτοῦ χρητομένην πολιτείαν, δι' ἧς ἡμῖν ἡ σωτηρία, ὑποδείχθῃναι, καὶ πρὸς μάθησιν ἡμᾶς καταστῆναι σύντροφον. Καὶ γέ φησι τοῦτο εἶναι τὸ καταλείψαντα³² τὰ ἑβ' πρόβατα ἐφ' ἃν ἐλθεῖν τὸ πλανώμενον, ὃ καὶ ἐπὶ τῶν ὧμων ἦρε. Καὶ γὰρ οὐ κατὰ τὴν κοινὴν καὶ συνήθη τῶν ὅλων δημιουργίαν λόγῳ καὶ τὴν ἡμετέραν φύσιν ἀνέπλασεν· ἀλλ' ὅπερ³³ ἐπ' οὐδεὶς τῶν ἄλλων ἠνέσχετο, οὐκ ἐπ' ἀγγέλων, οὐκ ἐπ' ἄλλης τινὸς φύσεως, τοῦτο ἐπὶ τῇ τῶν ἀνθρώπων ὑπέστη σωτηρίᾳ, ἀντὶ Δεσπότου δοῦλος χρηματίσας. Εἰκότως οὖν³⁴ καὶ καταλείπειν, ὡς ἔφην, τὰ ἑβ' πρόβατα λέγεσθαι, τὴν εἰς ἄλλο παραδοξότερον καὶ θαυμασιώτερον τῆς δημιουργίας ἀναχωρήσιν τε καὶ μετὰστασιν καὶ τὴν τῆς συνήθειας καινοτομίαν τῆς παραβολῆς αἰνιγματισμοῦ, καὶ ὡς οὐ καθ' ὃν τρόπον τὸ πᾶν ἐξ ἀρχῆς συνεστήσατο, ἀλλὰ καινοπρεπῆ τε καὶ ὑπὲρ πάντα λόγον τὸν ἡμέτερον ἀνακαινισμὸν ἐξεργάσατο.

18^e. Εἰτά φησιν εὐλόγως τε καὶ ἀναγκαίως τὴν διὰ σαρκὸς σωτηρίαν τὸν Λόγον ἡμῖν πραγματεύεσθαι. Πάσης γὰρ ἄλλης μεθόδου προκαταβληθείσης³⁵ (καὶ γὰρ καὶ προφῆται καὶ δημαγωγοὶ καὶ ὑπερφυτέρετα εὐεργεσίαι τε καὶ ἀπειλαὶ καὶ τιμωρίαι [589 R.] τοῦτο μὲν ἐπὶ μέρους, τοῦτο δὲ καὶ παγκόσμιον) ἐπεὶ τὸ ἀνθρώπινον τὴν πρὸς τὰ κρεῖττω μεταβολὴν οὐκ ἠσπάσατο, τὸ δὲ νόσημα πρὸς τὸ ἀνίατον μᾶλλον ἐχώρει, κατὰ τὸ ἀναγκαῖον καὶ ἀλόλουθον, μᾶλλον δὲ ἀρρήτῳ φιλανθρωπίας πλοῦτι, ταύτην ὁ Λόγος, σάρκα προσλαβὼν, καθηγῆται καὶ διδάσκαλον καὶ ἀνακαινιστὴν, εὐδοκίᾳ Πατρὸς καὶ συνεργίᾳ τοῦ ἁγίου Πνεύματος, εἰσηγήσατο. Ὁ καὶ αἴτιον τοῖς φιλοθεάμοσιν ὁρᾶται τοῦ ἐπ' ἐσχάτων τῶν ἡμερῶν, καὶ μὴ ἐξ ἀρχῆς, εἰς σάρκα τὸν Λόγον κεινωθῆναι, ἀλλὰ πάσης σπουδῆς καὶ προνοίας ἡγησαμένης, εἰτα ταύτην οὐ προσδεχομένων τῶν προνοουμένων, οὕτω λοιπὸν καιροῖς ἐσχάτοις δι' αὐτοῦ τὴν ἡμῶν οὐσίαν ἀνασώσασθαι.

Τούτοις ἀπορίαν συνάπτει ὡς ἐξ ἀνυποφορῆς προτεινομένην. Ἀλλ' ἔδει, φασί, τὸν ἀνθρώπον ἀπ' ἀρχῆς καλὸν τε καὶ ἀγαθὸν ὑφ' ἐστάναι, ἵνα μὴτε πράγματα τοσαῦτα παρῆχε, ῥέων τε συνεχῶς πρὸς τὴν χεῖρ καὶ διὰ τοῦτο πολυτρόπου [304 H.] τε καὶ ποικίλης οἰκονομίας εἰς τὸ ἀνασωθῆναι δοόμενος, μὴτε τὸ ἅπας κατ' εἰκόνα Θεοῦ δημιουργηθὲν ἐνυβρίζοιτο. Ἀλλ' ἡ μὲν ἀντίθεσις τοιαύτη ἀκούσεσθε³⁷ δὲ ἄρα, φησί, τοὺς τοιούτους παρὰ τῆς Ἀληθείας, ὡς Αἰτεῖτε³⁸ καὶ οὐ λαμβάνετε, διότι κακῶς³⁹ αἰτεῖσθε. Ἀλλὰ καὶ ἕτερον αὐτοῖς ἄποπον⁴⁰ ἐπισθαί, τὸ μὴ τὴν πρόνοιαν καὶ τὴν κρίσιν τὴν θεῖαν στέργειν, αὐτοὺς δ' ἵπταται τὸν πλάστην ταῖς ἐκείνων βουλαῖς τε καὶ γνώμας τυποῦσθαι τε καὶ μεθαρμόζεσθαι, καὶ

³² Luc. xv, 4. ³³ Jac. iv, 3.

VARIÆ LECTIONES.

³³ τὸ καταλ. | Luc. xv, 4. ³⁴ ὅπερ A : ὅτι περ C. ³⁵ οὖν add. A. ³⁶ προκαταβληθείση: C. ³⁷ ἀκούεσθε³⁷ libri. ³⁸ αἰτεῖτε | Jacob. iv, 3. ³⁹ κακὰ C. ⁴⁰ ἄποπον A : τόπον C.

κατὰ τὰς ἐκείνων ψήφους, καὶ εἰς αὐτὰς οὕτω ἤκα-
σιν ἡλίου, τὴν δημιουργίαν κατεβύβησθαι. Ἐτι δὲ
ἅμα τε οἱ αὐτοὶ καλὸν καὶ φαῦλον δεῖν ⁶¹ εἶναι τὸν
ἄνθρωπον ἀποφαίνουσι. Τὸ γὰρ καλὸν μὲν εἶναι ζη-
τεῖν, ἀνάγκη δὲ [τὸ] τοιοῦτον εἶναι προσαπαιτεῖν, τό-
τε αὐτεξούσιον ἐστὶν ἀφελεῖν, καὶ μηδὲν ὧν πράτ-
τουσιν ἄνθρωποι μῆτε γέρας εἶναι μῆτε ἀντίδοσιν·
τὸ γὰρ ἀκούσιον οὕτε ἐρμισθον οὕτε ὑπεβύβησιν. Ἀλλὰ,
Ναί, φησὶ· τί γὰρ ἐκώλυε, καθάπερ τοὺς ἀγγέλους,
οὕτω καὶ τοὺς ἀνθρώπους ἐκτίσθαι; καὶ μὴν καὶ
τῶν ἀγγέλων ἡ γνώμη κρατεῖ, καὶ οὐδὲν κατ' ἀνά-
γκην αὐτοῖς πράττεται. Καὶ μάρτυς ὁ ἐκπεσὼν Ἑωσ-
φόρος, καὶ ὅσον αὐτῷ συναπέστη φύλον δαιμόνιον.
Πῶς δὲ καὶ ἄμεινον κατ' ἀγγέλους προαχθῆναι, ὅπου
τὸ μὲν ἀμαρτάνειν ἐν αὐτοῖς ἀμετανόητον καὶ διὰ
τοῦτο πάσης συγγνώμης ἀλλότριον, τὸ δὲ ἡμέτερον
γένος καὶ πίπτοντες διὰ μετανόας πάλιν ἀνίστανται;
ἔστι μέντοι γε μετὰ τὴν Δεσποτικὴν ἐπιδημίαν καὶ
ἐν ἀνθρώποις ἔργα μελῶν καθορᾶν ἢ ὅσα πράττου-
σιν ἀγγέλοι. ⁶² Ἴδε γὰρ ἐνὶ Παῦλος λέγει ὑμῖν, ὥς
εἰ καὶ ⁶³ ἀγγελοὶ ἐξ οὐρανοῦ εὐαγγελίζονται ὑμῖν
παρ' ὃ παρελθόντες, ἀνάθεμα ἔστω. Καὶ πάλιν·
Ὁ μὲν ἀρχάγγελος ⁶⁴ Μιχαὴλ οὐκ ἐτόλμησεν
ἐξεργασεῖν βλάσφημον κρίσιν κατὰ τοῦ διαβό-
λου, ἡμεῖς δὲ τὴν ἐξουσίαν ⁶⁵ ἐλάδομεν κατεῖν ἐπά-
νω ὄψεων καὶ σκορπίων καὶ ἐπὶ πᾶσαν τὴν δύναμιν
τοῦ ἔχθρου. Καὶ ἀγγέλων μὲν οὐδεὶς, οὐδένα οὕτε
αὐτὸς ἑαυτὸν, Θεὸν ἢ Θεοῦ Υἱὸν εἰπεῖν ἂν τολμή-
σειεν [592 R.]. τὸ δὲ ἡμέτερον γένος καὶ θεοὶ ⁶⁶ καὶ
υἱοὶ Ὑψίστου κεκλήμεθα. Καὶ ὁ μὲν ἐν ἐκείνοις
Ἑωσφόρος ⁶⁷ ὀνομαζόμενος, εἰπὼν ὁμοίως ἔσεσθαι
τῷ Ὑψίστῳ καὶ τὸν θρόνον ὑπεράνω ⁶⁸ θεῖναι τῶν
οὐρανῶν, καὶ ὧν εἶχε καλῶν ἐκπεσὼν τὸν αἰῶνα
γελάται καὶ κατακρίνεται· ἡμᾶς δὲ ὁμοίους εἶναι
τοῦ Πατρὸς καὶ συνθρόνους γενέσθαι ⁶⁹ τοῦ Υἱοῦ
αὐτοῦ ἢ τῆς ἀληθείας φῆσθαι τὴν ἀδειαν ἔδωκε. Καὶ
τὸ μελῶν· ⁷⁰ Συνήγειρε ⁷¹ καὶ συνεκράδυσεν ἡμᾶς
ἐν τοῖς ἐπουρανίοις ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ. Καί, ⁷² Εἰ
ὑπομένομεν ⁷³, καὶ συμβασιλεύσομεν. Καί, ⁷⁴ Οἴδα-
μεν ⁷⁵, πάλιν ἄλλος τῶν μαθητῶν διαμαρτύρεται, ὅτι
ἐὰν γανερῶθῃ, ὅμοιοι αὐτῷ ἐσόμεθα. Ὅστε τοῖς
βουλομένοις ἔχειν καὶ τὴν ἀγγέλων τιμὴν ἤδη κε-
χάρισται

angelorum honorem tantopere ambiunt, jam concessus ille est.

Ἄλλ' ἀμαρτάνομεν, φησὶν, εὐχερέστερον· ἀλλ' ⁷⁶
ὅσον συνεχῶς, τοσοῦτον θάπτον, ἂν ἄρα θέλωμεν,
ἀνιστάμεθα· μυρίας γὰρ ⁷⁷ ὁδοὺς τῆς μεταμελείας
καὶ τῆς σωτηρίας ἡμῶν ὁ [305 H.] ὑπέρσφορος κηδε-
μὼν ἐχαρίσατο. Ἄλλ' ἐρασθὲς σὺ τῆς πρὸς ἀγγέλους
συγγενείας. Καὶ μὴν ⁷⁸ ἡξίωσαι μελῶνος· τοῦ γὰρ
Δεσπότητος συγγενεὶς κατὰ σάρκα γεγόναμεν. Ἐτι δὲ

A consilio atque voluntate et formari, et reconcinari,
ipsamque adeo mundi molitionem suo ex decreto,
etiāsi tunc lucem nondum aspexissent, dirigi.
Idem [addit] illud quoque clare demonstrant, pro-
bum simul et improbum esse hominem oportere.
Dum enim probum quidem illum esse volunt, et
simul necessario talem esse postulant, non liberum
solum hoc pacto tollunt arbitrium, sed nullum quo-
que eorum quæ ab hominibus gerantur præmium
esse vel remunerationem statuunt. Involuntarium
enim quod est, id neque præmium meretur, neque
pœnæ ulli est obnoxium. At certe nihil prohibebat,
inquit, eadem homines conditione qua angelos,
condi. Enimvero in angelis voluntas libera domina-
tur, et nihil ab illis necessario agitur. Testis est
B delapsus Lucifer, et quotquot cum ipso dæmones
defecerunt. Verum quomodo nobis expedire magis
possit angelorum conditione produci, quando pec-
catum ipsorum pœnitentiam non recipit, et pro-
pterea omni quoque venia careat: nostrum autem
mortale genus etiam peccans per pœnitentiam rur-
sum resurgat? Et certe post Christi Domini adven-
tum, etiam in hominibus majora opera videre licet,
quam quæcunque ab angelis sunt: Ecce ego dico
vobis (inquit Paulus), licet angelus de cælo evangelizet
vobis, præter id, quod accepistis, anathema sit ⁷⁹.
Et iterum: Michael quidem archangelus non est
ausus iudicium inferre blasphemie diabolo ⁸⁰; nos
vero accepimus potestatem calcandi supra ser-
pentes et scorpiones, et super omnem virtutem
inimici ⁸¹. Neque angelorum quisquam se vel alium
ausus est Deum, aut Dei Filium appellare: homi-
num vero genus, et dii et filii Dei nominamur ⁸².
Cum item dixisset, qui inter illos Lucifer ⁸³
vocabatur, similem se futurum Altissimo, soliumque
supra cælum collocaturum ⁸⁴, illis ipsis, quæ tum
possidebat, bonis amissis, in sæcula ludibrio est,
atque condemnatus manet: nobis tamen veritatis
decretum potestatem illam fecit, ut similes Patri
efficeremur, unaque cum ejus Filio in thronis con-
sideremus. Illud amplius: *Conreuscitavit, et con-*
sedere nos fecit in cælestibus in Christo Jesu ⁸⁵. Et:
Si sustinebimus, etiam conregnabimus ⁸⁶. Et: *Sci-*

Atqui peccamus, inquit, promptius. [Verum.] Sed
quanto id promptius, tanto etiam citius resurgimus;
si modo volumus. Mille enim vias pœnitendi, nos-
que solvendi sapientissimus patronus donavit.
At, heus tu angelicæ cognitionis amator: major
etiam munere dignus es habitus. Nam cognati jam
Christi per carnem effecti sumus. Quod item ab illis

⁶¹ Galat. 1, 8 et 9. ⁶² Judæ 9. ⁶³ Luc. x, 19. ⁶⁴ Psal. lxxxii, 6. ⁶⁵ Isa. xiv, 14. ⁶⁶ Ephes. ii, 6.
⁶⁷ II Tim. ii, 12. ⁶⁸ I Joan. iii, 2.

VARIE LECTIONES.

⁶¹ δεῖν. ⁶² εἰ καὶ Gal. 1, 8. ⁶³ ὁ μὲν ἀρχ. Jud. 9. ⁶⁴ τὴν ἐξουσίαν Luc. x, 19. ⁶⁵ θεοὶ Psal.
lxxxii, 6. ⁶⁶ εὐσφ. Isa. xiv, 12. ⁶⁷ ὑπεράνωθεν. ⁶⁸ γίνεσθαι apographum Stephani. ⁶⁹ συνήγειρε] Ephes. ii, 6. ⁷⁰ εἰ ὑπομ. II Tim. ii, 12. ⁷¹ οἴδαμεν I Joan. iii, 2. ⁷² γὰρ add. A. ⁷³ καὶ μὴν καὶ ἡ. 5.

peccatum est, tametsi forsitan minus est nostro, A
 majori tamen pœna punitur. *Potentes enim potenter tormenta patientur* ²³. Rursus quod illis gravissimam
 offert pœnam, non parem nobis in pari delicto pœ-
 nœ adducit gravitatem. Quin etiam in nobis citius
 deletur, cum illis semel infusum peccatum, maneat
 indelebile. Et nobis quidem nostra cum corpore
 conjunctio, veniæ causam præbet; illis vero, quanto
 corpore præstantiores habentur, tanto etiam minus
 deprecabilis castigatio infligitur. Quamobrem et
 vas electionis ait: *Angelos judicabimus, quanto*
magis secularia ²⁴. Et, *Sancti mundum judicabunt*.
 Nimirum crassæ huic carni alligati, sed quæ me-
 liora sunt, recte peragentes, liberos illos a corporeis
 vinculis, sed qui aut non paria nostris, aut pejora
 etiam patrant, judicamus, atque compescimus, mi-
 nore cum potestate, quod melius erat, perscipientes,
 præ iis, qui majorem facultatem obtinebant. Nobis
 insuper peccantibus tota est vita ad pœnitentiam
 atque emendationem proposita, cum angelos semel
 lapsos pœna mox consecuta sit. *Caligini enim, inquit,*
infernî immersos tradidit in judicium custodiendos
servare (45). Aliis sexcentis argumentis sapientissi-
 ma Dei erga nos providentia perspicitur, et eorum
 qui nos angelos potius **186** quam homines con-
 ditos volunt, dementia atque insania palam exponi-
 tur. Quanquam, si secundum angelorum naturam
 hominem fabricasset [Deus], ne sic quidem repre-
 hendendi studium repressum foret; sed aliam
 rursus naturam quæreret, quæ angelicum vinceret
 statum. Interim tu et hoc mihi considera: si ad
 imaginem Dei conditus Adam angelorum par fuis-
 set, et neque nos angelorum gloria caruissimus,
 ille tamen paulo infra angelos effectus, ob mentem
 scilicet elatam, minime quod acceperat conserva-
 set, quo [quæso te] pacto, si majorem nactus esset
 prærogativam, non etiam graviore lapsu corruisset?
 Neque illud omiseris. Quæ per necessitatem fit
 actio, ea non ratione prædiorum est, sed ad irra-
 tionabilem atque inaniam naturam pertinet. Quare
 quæ liberum arbitrium homini adimit ratiocinatio,
 hæc equum nobis aut bovem, aut piscem, aut quæ
 stirpium naturam habent, pro ratione prædiorum
 animali, inducit. Quod si autem is, qui talia sentit,
 hujusmodi sibi pœnam irrogat, hoc neque injusto ju-
 dicio fit (invenit enim parem delicto pœnam), et ipse
 per se execrandam suam opinionem arguit. Talia
 igitur quedam ubi disseruit, qui proposita modo ar-
 gumenta exponit [Jobius], in liberi arbitrii laude
 quintum decimum caput concludit.

16. Caput vero decimum sextum non vulgarem con-
 tinet questionem. Quærit enim admodum curiose,

²³ Sap. vi, 7. ²⁴ I Cor. vi, 3.

VARIE LECTIONES.

²³ δυνατοί Sap. vi, 7. ²⁴ ἀπαράιτητον libri. ²⁵ ἀγγέλ. I Cor. vi, 3. ²⁶ ὅσον οἱ Α. ²⁷ ζόφω] II Petr. ii, 4. ²⁸ ἀγγέλους μ. βουλομένων mg. c: libri ἀγγέλων μ. βουλομένων.

NOTE.

(45) II Petr. ii, 4. Aliter hæc leguntur in Vulg. *Rudentibus inferni detractos in tartarum tradidit cru-*
candos, in judicium reservari.

A τὸ μὲν παρ' ἐκείνων ἁμάρτημα, καὶ ἐλαττόν ἐστι
 τῶν παρ' ἡμῖν. κολάσει καθυποβάλλεται μείζονι
 (Δυνατοί ²³ γὰρ δυνατῶς ἐτασθήσονται). Ὁ δὲ
 ἐκείνοις ἐπάγει τὴν βαρυτάτην κόλασιν, οὐχ ὁμοίαν
 ἡμῖν ἐπὶ τοῖς ὁμοίοις τῆς ποινῆς ἐπάγει τὴν βαρύ-
 τητα. Ἀλλὰ καὶ ἡμῖν μὲν θάττον ἀπαλείφεται, ἐκεί-
 νοις δὲ ἀπαξ ἐνταπὲν διαμένει ἀνεξάλειπτον· καὶ
 ἡμῖν μὲν ἡ πρὸς τὸ σῶμα συνάφεια συγγνώμης αἰ-
 τίαν χαρίζεται, τοῖς δὲ ὅσῳ κρείττους δοκοῦσι τοῦ
 σώματος, ἐπὶ τοσοῦτον ἀπαράιτητος ²⁴ ἡ τιμωρία
 περιίσταται. Διὸ καὶ τὸ ἐκλογῆς σκεῦος ἔλεγεν Ἀγ-
 γέλους ²⁵ κρινοῦμεν, μήτε γὰρ βιωτικά· καὶ, Οἱ
 ἄγριοι τὸν κόσμον κρινούσιν, οἷον ²⁶ σαρκὸς παχύ-
 τητι συνδεθέντες καὶ κατορθοῦντες τὰ κρείττονα τοὺς
 ἐλευθέρους μὲν τῆς σωματικῆς πέδης, μὴ τὰ ἴσα
 δὲ ἢ καὶ τὰ χεῖρω πράττοντας κατακρίνομεν τε καὶ
 ἐπιστομίζομεν, ἐλάττονι δυνάμει τῶν ἐχόντων. τὴν
 μείζω μᾶλλον τὸ ἀμεινον κατορθώσαντες. Ἀλλὰ καὶ
 ἡμῖν μὲν ὅλος ὁ βίος ἁμαρτάνουσιν εἰς διόρθωσιν
 τε καὶ μεταμέλειαν πρόκειται, ἀγγέλων δὲ τοὺς ἐξ-
 ἁμαρτόντας εὐθὺς ἡ τιμωρὸς ἔλαβε δίκην. Ζόφω
 γὰρ ²⁷ φησὶ, ταρταρώσας παρέδωκεν εἰς κρίσιν φυ-
 λαττομένους τηρεῖν. Καὶ μυρίοις ἄλλοις ἢ τε πάν-
 σοφος τοῦ Θεοῦ περὶ ἡμᾶς γνωρίζεται πρόνοια, καὶ
 τῶν ἀγγέλους ²⁸ μᾶλλον βουλομένων ἡμᾶς ἥπερ ἀν-
 θρώπους γεγενῆσθαι τὸ παράφορον καὶ ἐμμανὲς
 στηλιτεύεται. Εἰ δὲ κατὰ τὴν ἀγγέλων φύσιν τὸν
 ἀνθρώπον ἐπλάσεν, οὐδ' οὕτως ἀν' ἐπισχέθῃ τὸ φιλό-
 μωμον, ἀλλὰ φύσιν πάλιν ἄλλην ἐπέσχεται τὴν ἀγ-
 γελικὴν νικῶσαν κατάστασιν. Σὺ δὲ μοι κάκεινο
 σκόπει. Κατ' εἰκόνα Θεοῦ πλασθεὶς ὁ Ἀδάμ εἰ μὲν
 εἶχε τὸ ἰσάγγελον, οὐδὲ τῆς ἀγγέλων ὁξῆς ἐστερή-
 μεθα· εἰ δὲ βραχὺ τι παρ' ἀγγέλους γεγενῶς ὤμω
 ὑπερήρθη τὸν νοῦν καὶ οὐδ' ὅπερ ἔλαβε διεσώσατο,
 πῶς ἂν, εἰ μείζονων προνομίων ἔτυχεν, οὐχὶ μᾶλ-
 λον πρὸς τὸ χαλεπώτερον τῶν πτωμάτων κατενή-
 νεκτο; μὴδ' ἐκεῖνο δὲ παρέλθης· Ἡ ἐξ ἀνάγκης
 πρᾶξις οὐ τὸν λογικὸν ἐστὶ, τῆς δ' ἀλόγου τε καὶ
 ἀφύχου φύσεως [595 R.] ὥστε ὁ τὸ αὐτεξούσιον λόγος·
 ἀφαιρῶν ἀνθρώπους ἀνταλλάττεται τοῦ λογικοῦ
 ζώου τὸν ἔκπον ἢ τὸν βούν ἢ τοὺς ἰχθύς, ἢ ὅσα
 φυτῶν ἀνιχνεύει φύσιν. Εἰ δ' ὅτι τοιαῦτα οὗτος δια-
 νοεῖται, τοιοῦτον αὐτῷ τὸ τίμημα ὀρίζει, οὐκ ἄδικος
 μὲν εἰς κρίσιν (εὖρε γὰρ ἀξίαν τῷ πλημμελήματι
 τὴν ποινήν), αὐτὸς δὲ δι' ἑαυτοῦ τὸ βδελυκτὸν τοῦ
 δοξάσματος ἐλέγχει. Τοιαῦτα τινα διεξελθὼν ὁ τῶν
 προκειμένων ὑποθέσεων ὑψηλότης εἰς ἐπαῖνον τοῦ
 αὐτεξουσίου τοῦ τοῦ κεφάλαιον διαπεραίνει.

Τὸ δὲ ἐκ τῶν κεφαλαίων οὐ τῶν ἀγεννῶν ἐστὶ ζητη-
 μάτων· πολυπραγμονεῖ γὰρ, Διὰ τί ὁ ἀνθρώπος ἐκ

δύο πολὺ τῇ φύσει διεστώτων συνέστη⁸⁰· καὶ λύσει μὲν ὑπάγειν τὸ ζήτημα πειράται, ἐνδείστερον δὲ τῆς ἀπορίας [506 H.] φέρεται. Καὶ πρῶτον μὲν Πατρικὰ ὑποβάλλεται ῥήματα· δεύτερον δὲ φησιν ὡς ἔδει τῷ λόγῳ διακοσμεῖσθαι τὸ περίγειον, ὥσπερ ταῖς οὐρανίοις δυνάμεσι τὰ οὐράνια, καὶ διὰ τοῦτο σύνθετον ζῶον ἐπὶ γῆς προῆλθεν ὁ ἄνθρωπος. Ταῦτα δὲ καὶ ἕτερα τοιαῦτα συνυφηνάμενος ἀπαρτίζει τὸ κεφάλαιον.

Εἴτα ζητεῖ, *Διὰ τί σαρκούται ὁ Θεὸς Λόγος*; καὶ ἐπιλύεται τὸ ζήτημα καθ' ἕν μὲν, ἵνα φησὶν, ἡμῖν ὑπογραμμὸν⁸¹ ἀρετῆς καταλίπη, δι' οὗ τοῖς ἔχουσιν αὐτοῦ περιγίνεται ἡμῖν οὐκ ἐξ ἀνάγκης, ἀλλ' ἐκουσίως κατὰ μέμησιν περιπατῆσαι. Ἐπειτα δὲ τὸ τοῦ Θεολόγου Γρηγορίου τίθησι ῥητόν· *Σάρκα γὰρ φορεῖ, φησὶ, διὰ τὴν ἐμὴν σάρκα, καὶ ψυχὴν φορεῖ διὰ τὴν ἐμὴν ψυχὴν μέγνεται*, τῷ ὁμοίῳ τὸ ὅμοιον ἀνακαθαίρων. Καὶ ἔτι, ἵνα τὸ λογιζνὸν ὑπὸ τοῦ λόγου καταδουλωθὲν αὐτὸς Λόγος ὦν ἐλευθερώσῃ ἀνακαλεσάμενος. Ἐπὶ τοῦτοις δὲ καὶ ἐπεὶ ὁ Ἀδάμ νικηθεὶς τὸ ἐν αὐτῷ θεοειδὲς τοῖς τῆς σαρκὸς μυρίοις κατέχουσε πάθεσι καὶ τοῖς ἐξ αὐτοῦ βλάβην διέδωκε, διὰ τοῦτο σαρκούται ὁ Κύριος, καὶ τῷ πελάγει τῆς ἰδίας θεότητος τὴν τῆς ἡμετέρας φύσεως ὑποδέχεται σταγόνα, ὡς ἂν τὸ θνητὸν ὑπὸ τῆς ζωῆς καταποθῇ καὶ εἰς τὸ γένος ἔλον παραπεμψῇ τὸ δῶρον, καὶ ἵνα τὸ ἄφατον πέλαιος τῆς αὐτοῦ πρὸς ἡμᾶς φιλανθρωπίας ἐνδείξηται. Καὶ ὅτι τὸν δημιουργὸν αὐτὸν ἔδει καὶ τοῦ οὐραίου πλάσματος διαβρύνεσθαι γενέσθαι ἀνακαινιστήν. Ἐπάγει δὲ ὡς καὶ τινα τῶν ἐπὶ τῆς Τριᾶδος κοινῶς λεγομένων πολλάκις τὸ ἱερὸν γράμμα ὡς κατ' ἐξάρετον φέρουσιν ἐφ' ἑνὸς τῶν σεβασμίων ὑποστάσεων. Ταύτην τοι τὸ δημιουργικὸν καὶ ἐπὶ Πατρός καὶ Πνεύματος ἁγίου ὁμοσίμως ταττόμενον, ὅμως οἰκονομικῶς τῷ Υἱῷ πάλιν ὡς ἐξάρετον ἀφορίζεται. Οὕτω καὶ τὴν σωτηρίαν ἡμῶν, ἣν ὁ Λόγος ἐργάσατο, ἔστιν εὐρεῖν ἀναφερομένην εἰς τὸν Πατέρα. Ἐλάλησε⁸² γὰρ ἡμῖν, φησὶν, ἐκ Υἱῶ⁸³. Καὶ, *Ἰνα*⁸⁴ γνωρισθῇ γιν' ἡ πολυποίκιλος τοῦ Θεοῦ σοφία, ἣν ἐποίησεν ἐν τῷ Χριστῷ καὶ, αὐτοῦ⁸⁵ γὰρ ἔσμεν ποίημα, κτισθέντες ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ ἐπὶ ἐργοῖς ἀγαθοῖς, ποίημα καὶ κτίσμα δηλονότι τὴν ἀνάπλασιν τῆς ἀπουτικῆς φωνῆς καλούσης. Καὶ πάλιν Γνωρίσας⁸⁶ ἡμῖν τὸ μυστήριον τοῦ θελήματος αὐτοῦ κατὰ τὴν εὐδοκίαν αὐτοῦ, ἣν προέθετο ἐν αὐτῷ ἀνακεφαλαιώσασθαι, τὰ πάντα ἐν τῷ Χριστῷ, καὶ μυρία ἄλλα. [506 R.] Εἰ γὰρ καὶ δι' Υἱοῦ τὰ πάντα γενέσθαι πιστεύομεν, ἀλλ' οὐκ ἀνάγκη καὶ τὸν Πατέρα δημιουργὸν ὁμολογεῖν⁸⁷ διὰ τὸ ταυτὸν τῆς τε βουλῆς καὶ ἐνεργείας καὶ δυνάμεως, ὡσαύτως δὲ καὶ τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον. Καὶ μάλιστα γὰρ τὸ ἀπολαύειν τοὺς ἀναπλασθέντας τοῦ ἁγιασμοῦ, καὶ διαμέ-

A *Cur homo e duobus plurimum natura distantibus compositum sit? Ac profligare quidem et solvere questionem nititur, sed ipsam dubitationem non satis attingit. Primum ergo Patrum verba subijcit, deinde oportuisse ait ratione adornari terrenam portionem, perinde ut coelestibus virtutibus coeli ornati fuerint, proptereaque compositum animal in terris hominem prodidisse. Hæc et id genus alia contextens, caput hoc absolvit.*

17. Quærit hinc, *Cur Deus Verbum homo sit factus?* Solvitque dubitationem. Partim quidem, inquit, ut nobis exemplar virtutis relinqueret⁸², per quod nobis ea facultas adsit, qua non necessario, sed libere ac sponte eum imitando, ejusdem vestigiis insistamus. Ubi mox Gregorii cognomento Theologi (44) verba apponit: *Carnem enim gestat* (inquit ille) *propter meam carnem, et animo intelligente propter meam animam miscetur, simili simile repurgans*. Præterea ut rationalem partem ab irrationabili in servitutem redactam, ipse rationale Verbum exsistens repararet, atque in libertatem restitueret. Ad hæc, 186^b quandoquidem Adam vicus, Dei in se imaginem innumeris carnis passionibus obruit, et ad posteros noxam transmisit, ideo carnem Dominus induit, et in mari Deitatis suæ nostræ conditionis guttam suscepit, cum ut mortale a vita absorberetur, atque in universum genus beneficium effunderet, tum ut inexplicabile pelagus bonitatis suæ erga nos ostenderet: tum etiam quia officem ipsum oportebat suæ creaturæ, quæ jam diffluxerat, instauratorem fieri. Addit insuper, ut eorum aliqua, quæ communiter de Trinitate dici solent, sæpenumero sacra Scriptura ad unam peculiariter venerabilium personarum referat. Ita sane creandi vis Patri ex æquo ac sancto Spiritui attributa, certa nihilominus ratione Filio rursus ut excellens quid assignatur. Sic et humani generis redemptionem, quam Verbum perfecit, reperias in Patrem referri: *Locutus est enim*, inquit, nobis in Filio⁸³; et: *Ut innotesceret multiformis sapientia Dei, quam fecit in Christo*⁸⁴; et: *Ipsius enim sumus factura, creati in Christo Jesu in operibus bonis*⁸⁵: *facturam videlicet et opus reformationem vocat Apostolus*. Et rursus: *Cum notum fecisset nunc nobis sacramentum voluntatis suæ, secundum beneplacitum suum, quod proposuit in eo, ad instaurandum omnia in Christo*⁸⁶. Aliaque id genus plurima. Si enim per Filium omnia esse condita credimus, necessarium certe Patrem quoque creatorem confiteri, saltem propter idem velle, posse, ac facere. Similiter et Spiritum sanctum. Quippe quod jam reformati sanctimoniam consequantur, atque in

⁸⁰ | Petr. II, 21. ⁸¹ Hebr. I, 2. ⁸² Ephes. III, 10 et 11. ⁸³ Ephes. II, 10. ⁸⁴ Ephes. I, 9, ut notum faceret Vulg.

VARIE LECTIONES.

⁸⁰ συνέστη A : συνετέθη G. ⁸¹ ὑπογραμμὸν | Petr. II, 21. ⁸² ἐλάλ.] Hebr. I, 2. ⁸³ ἐν τῷ υἱῷ G. ⁸⁴ ἵνα] Ephes. III, 10. ⁸⁵ αὐτοῦ] Ephes. III, 10. ⁸⁶ αὐτοῦ Ephes. I, 9. ⁸⁷ ὁμολ. καὶ διὰ G.

NOTE.

(44) Hom. I. de Natal. Christi.

reformatione perseverent, id sancti Spiritus creantis atque conservantis præcipue opus est. Spiritu quoque, [de] rebus creatis ait David ⁸⁰, *omnis virtus eorum*. Et vero clarum quod, dum Propheta ibidem dicit : *Verbo Domini cæli firmati sunt*, Verbum ut opificem celebrat. *Firmationem* enim vocat primam illam coagmentationem productionemque. Ut et quod efficiendi perficiendique potentiam Spiritui tribuat, pereat quæ adiunxit : *Et spiritu oris ejus omnis virtus eorum*. Gregorius (45) quoque divino suo ore dicit : *Primum angelicas potestates cogitat, atque illa cogitatio erat opus, quod Verbo complebatur, et Spiritu perficiebatur*, aliaque sexcenta. **187a** Utiliter ergo, et ad institutionem atque introductionem satis accommodatæ divinæ cognitionis præconium processit. Etenim in Veteri Testamento, velut universorum (46) causa primaria primum prædicatur Pater. Deinde Filius tanquam operatrix causa declaratur. Tertio denique, ut causa perficiens, Spiritus sanctus. Quæ enim perficiendi vim habent, ea pro suo quod a fine habent nomine e profectu et incremento rerum temporumque manifestantur, coronæ videlicet illius instar, quæ ob athleticis sudores in fine renuntiatio [victori] adaptatur : quamobrem etiam postquam hominem primum formavit Deus, ut eundem deinde perficeret, *Inspiravit in faciem ejus spiraculum vitæ* ⁸⁰.

18. Hæc aliaque similia, quibus Spiritum sanctum perficientem esse doceat, ubi laboriosus hic homo studiosè collegit : Propterea, inquit, illuminati catechumeni diebus septem candidati incedunt. Quæ item causa fuit, cur vetus Instrumentum, quod unibratilem baptismi typum gerebat, hoc idem observaret : *Comedite quoque (ait) panes, qui positi sunt in canistro consecrationis* ⁸¹. *De ostio quoque tabernaculi testimonii non exhibitis septem diebus* ⁸². Et non dierum duntaxat numerum descripsit olim Vetus Testamentum, sed et quæcunque alia hic consequuntur. Primo etenim nunc baptizamus, deinde unguento unguimur, inde pretioso sanguine dignamur. Sic prorsus et Moses hæc adumbrans, abluit primo aqua eos qui consecrabantur, mox induit et cingit, deinde confert olei unctionem, et tum sanguine aspergit, atque ad panis sumptionem adducit. Quapropter et beatus Lucas in Evangelio ⁸³ primum ait benedici Dominici sanguinis calici, et fideles participes fieri, atque ita demum panem sumere ; quanquam divinus Apostolus calicis benedictionem alicubi præmittit, interdum vero corporis Dominici benedictioni subjicit. Ait enim : *Calix cui benedicimus, nomen communicatio sanguinis*

venientem in tñ ἀναπλάσει, τῆς τοῦ παναγίου Πνεύματος ἐστὶ δημιουργίας τε καὶ συνοχῆς. Καὶ τῷ ⁸⁷ Πνεύματι δὲ τῶν παραχθέντων, φησὶν ὁ Δαβὶδ, πᾶσα ἡ δύναμις αὐτῶν. Καὶ ὅλῃον ὡς δι' ὧν μὲν ὁ προφήτης λέγει, Τῷ Λόγῳ Κυρίου οἱ οὐρανοὶ ἐστερεώθησαν, ποιητὴν τὸν Λόγον ὁμνεῖ (στερεῶσιν γὰρ τὴν πρώτην [307 H.] πῆξιν καὶ γένεσιν καλεῖ), τελειωτικὸν δὲ καὶ δυναμοποιὸν τὸ Πνεῦμα δι' ὧν ἐπήγαγε. Καὶ τῷ πνεύματι τοῦ στόματος αὐτοῦ πᾶσα ἡ δύναμις αὐτῶν. Καὶ ἡ Γρηγόριος δὲ καὶ θεὰ γλώσσᾳ φησὶ. Πρῶτον ἐννοεῖ τὰς ἀγγελικὰς δυνάμεις, καὶ τὸ ἐννόημα ἔργον ἡρ' Λόγῳ συμπληρούμενον καὶ Πνεύματι τελειούμενον, καὶ μυρία ἄλλα. Ὁφελίμως δὲ καὶ παιδαγωγίας καὶ εἰσαγωγῆς οἰκείως τὸ τῆς θεογνωσίας προσελήλυθε κήρυγμα. Καὶ γὰρ διὰ μὲν τῆς Παλαιᾶς ὡς προκαταρχτικὸν τῶν ὧν αἴτιον ὁ Πατὴρ πρώτως κηρύσσεται, καὶ δευτέρως δὲ ὁ Υἱὸς ὡς δημιουργικὸν αἴτιον ἐμφανίζεται, καὶ τρίτως ὡς τελειωτικὸν τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον. Τὰ τελειωτικὰ γὰρ τῷ τέλει φερωνύμως ἀναφαινεται τῇ προκοπῇ καὶ αὐξήσει τῶν τε ⁸⁸ πραγμάτων καὶ τῶν χρόνων, οἷα στέφανος ἀναβρόῃσεω ; ἐπὶ τοῖς ἀθλητικαῖς ἰδρῶσι κατὰ τὸ τέλος ἐναρμολύμενος. Διὸ καὶ τὸν ἄνθρωπον πλάσας ὁ θεὸς πρῶτον, εἰτα τελειῶν ⁸⁹, Ἐνεφύσησεν εἰς τὸ πρόσωπον αὐτοῦ πνεῦμα ζωῆς.

Ταῦτα καὶ τοιαῦτα ἕτερα περὶ τοῦ οὗ τοῦ παναγίου Πνεύματος τελειωτικὸν ἐστὶ διηγουσιμένος ὁ φιλόπονος οὗτος ⁹⁰ ἀνὴρ, διὰ τοῦτο, φησὶν, οἱ φωτισζόμενοι ⁹¹ ἐπὶ τὰς ἡμέρας λαμπροφθοροῦσι, διδοὶ καὶ ἡ Παλαιὰ, σκιάς ἐπέχουσα πρὸς τὸ βάπτισμα τύπον, τοῦτο ἐφύλαττε. Καὶ φάγεσθε ⁹² γάρ, φησὶ, τοὺς ἄρτους τοὺς ἐν τῷ κανῶν ⁹³ τῆς τελειώσεως, καὶ ἀπὸ τῆς θύρας τῆς σκηνῆς τοῦ μαρτυρίου οὐκ ἐξελεύσεσθε ἐπὶ τὰς ἡμέρας. Καὶ οὐ τὸν ἀριθμὸν τῶν ἡμερῶν ἡ Παλαιὰ μόνον προὑπέγραψεν, ἀλλὰ καὶ τὴν ἄλλην ἀκολουθίαν. Καὶ γὰρ ἐνταῦθα πρῶτον μὲν βαπτίζομεθα, εἰτα τῷ μύρῳ χρίομεθα, ἐκείθεν τοῦ τιμίου ἀξιούμεθα αἵματος. Οὕτω δὲ καὶ Μωσῆς σκιαγραφῶν ταῦτα λούει πρῶτον τοὺς τελειούμενους τῷ ὕδατι, εἰτα ἐνδιδύσκει καὶ περιζωννύει, εἰθ' οὕτως ἐπιφέρει τὴν τοῦ ἐλαίου χρίσιν, καὶ οὕτω βάλει τῷ αἵματι καὶ πρὸς τὴν τῶν ἄρτων ἀγίαν μετάληψιν. Διὸ καὶ ὁ θεὸς Λουκᾶς ⁹⁴ ἐν τῷ Εὐαγγελίῳ πρῶτον φησὶν εὐλογεῖσθαι τοῦ Δεσποτικοῦ αἵματος τὸ ποτήριον καὶ τοὺς πιστοὺς μετέχειν, καὶ οὕτω μεταλαμβάνειν τοῦ ἄρτου. Ὁ μόνος θεὸς Ἀπόστολος τὴν εὐλογίαν τοῦ ποτηρίου ποτὲ μὲν προτάττει, ποτὲ δὲ τοῦ Δεσποτικοῦ σώματος ὑποτάττει. Καὶ γὰρ φησὶ. Τὸ ποτήριον ⁹⁵ δ' εὐλογοῦμεν, οὐχὶ κοινωρία τοῦ αἵ-

⁸⁰ Psal. xxxii, 6. ⁸¹ Gen. ii, 7. ⁸² Levit, viii, 31. ⁸³ ibid. 32. ⁸⁴ Luc. xxii, 17.

VARIE LECTIONES.

⁸⁷ καὶ τῷ [Psal. xxxii, 6. ⁸⁸ τε add. A. ⁸⁹ τελειῶν A : τελειῖς ζ. ⁹⁰ οὗτος add. A. ⁹¹ οἱ φωτισζόμενοι i. e. οἱ βαπτίζομενοι. v. Suicer. ⁹² φάγεσθε] Levit. viii, 31. ⁹³ κανὼν ζ. ⁹⁴ Λουκᾶς] 22, 17. ⁹⁵ τὸ ποτ.] i Cor. x, 16.

NOTÆ.

(45) Homil. 58, quæ est in Nativitate Christi.

(46) Quæ et B. Basilii doctrina est lib. De Spir.

sanct. cap. 16, itemque Greg. Nyss. Homil. 40 sanct. baptisma.

ματος τοῦ Χριστοῦ ἐστιν· Εἶτα· Τὸν ἄρτον ὃν ἡμεῖς καὶ πάντες· Οὐ δύνασθε ποτήριον Κυρίου πίνειν καὶ ποτήριον δαίμονιων· καὶ, οὐ δύνασθε τραπέζης Κυρίου μετέχειν· Ἀλλὰ οὐδὲ φησὶ· Τῇ ἡμέρᾳ ᾗ παρεδόδοτο, περὶ τοῦ δεσπότου λέγων, ἔλαβε τὸν ἄρτον, εἶτα ἐξῆς καὶ περὶ τοῦ ποτηρίου διαλαμβάνει.

[597 R.] Περὶ τοίνυν τούτων διαλαβὼν πειράται αἰτίαν ἀποδιδόναι τῆς εἰρημένης διαφόρου τάξεως· καὶ φησιν, ὡς· Ἐπειδὴ ἐν ἡμῖν πρῶτον τὸ αἷμα συνίσταται, εἶτα μεταβάλλεται εἰς σάρκα, φυσικῶς ἡ Γραφὴ κινούμενη τὴν τάξιν [508 H.] ταύτην καὶ κατὰ τὴν τῶν μυστηρίων διήγησιν ἐφύλαξεν. Ἡ δὲ ἀνάπαλιν τάξις τῆς κοινῆς τραπέζης μιμεῖται τὴν τάξιν· πρῶτον γὰρ ἐπ' αὐτῆς ὁ ἄρτος προτίθεται, εἶτα ὁ οἶνος ἐπιφέρεται. Τὴν δὲ κοινήν ταύτην τράπεζαν μιμεῖσθαι πάλιν τὴν πλάσιν ἡμῶν· ἐπειδὴ γάρ, ὡς δοκεῖ τῷ Ἰωδ⁹⁷, ἐκ πηλοῦ διαπλάσθημεν, ὁ δὲ πηλὸς ἐκ γῆς ἐστὶ καὶ ὕδατος, πλάσις δὲ ἐστὶ τρόπον τινὰ καὶ ἡ τροφή, ἀναπληροῦσα καὶ ἀναπλάττουσα τὸ ἀπορρέον, διὰ τοῦτο ὡς περ ἐν τῇ παρὰ Θεοῦ πλάσει τὸ ξηρὸν προσεληπτὰ τοῦ ὕγρου, οὕτω καὶ ἐν τῇ μιμήσει τῆς παρ' ἡμῖν πλάσεως ὁ ἄρτος τοῦ οἶνου προλαμβάνεται. Καὶ αὐτὸς μὲν τοιαῦτά τινα περὶ τῆς τάξεως φυσιολογεῖ, εἰ καὶ θεωρίας θεωρίας ταπεινότερον.

Τὸ μέντοι λαμπροφανεῖν, φησὶ, τοὺς βαπτιζομένους, τῆς τῶν ἀγγέλων ἐστὶ σύμβολον λαμπρότητος, τὸ καθαρὸν ἐκείνοις τοῦ νοῦ καὶ ἀμύγες τῆς ὕλης καὶ τῶν παθῶν διατυπούσης· ὧν χρὴ καὶ τὸν φωτισθέντα ἐν μεθέσει τῆς χάριτος γεγονότα, ἐν τοῖς τῆς⁹⁸ λαμπρότητος χαρίσμασι συντηρεῖν ἐαυτὸν. Ἀλλ' ἐν τοῦτοις μὲν αὐτῷ καὶ τὸ ἰη' κεφάλαιον εἰς πέρας ἤχθη.

Ἐννεακαίδεκατον δὲ κεφάλαιον πραγματεύεται αἰτίας διερχόμενον· Δὲ ὅς τῆς κοσμογενείας ὁ Μωσῆς οὐκ ἐξ ἀγγέλων ἤρξατο. Καὶ φησιν ὅτι Μωσῆς νομοθετεῖν μέλλων ἀνθρώποις, καὶ ἀγαθῶν μὲν ἐπαγγελίαν τοῖς κατορθοῦσιν ἀπειλὰς δὲ καὶ τιμωρίαν παρὰ Θεοῦ τοῖς ἐξαμαρτάνουσιν ἐπαπεινόμενος, εἰκότως, ὡς ἐν ἱστορίας τρόπῳ, καὶ τὴν δημιουργίαν ἐκείνων πάντων εἰσαγεῖ, ὧν ἡ χρεῖα πρὸς τὴν εὐεργεσίαν καὶ ἀπειλὴν τῶν νομοθετούμενων⁹⁹ συντελεῖ· Ἔσται γάρ, φησὶν, ὁ οὐρανὸς χαλκοῦς¹ καὶ ἡ γῆ σιδηρᾶ. Καὶ ὅσα ἄλλα διὰ τῶν κτισμάτων τοιαῦτα ἢ πρὸς ἀπόλαυσιν τῶν κατορθούντων ἢ πρὸς κόλασιν τῶν ἀμαρτανόντων ἀναγράφονται. Ἐπεὶ οὖν σκοπεῖς ἦν τῷ νομοθέτῃ καὶ τῷ ἀνθρωπίνῳ γένει σωτηριώδεις νόμους εἰσαγαγεῖν, καὶ τῶν νομοθετηθέντων ἀσφάλειαν διὰ τῆς τῶν χαλεπῶν ἀπειλῆς καὶ τῆς τῶν βελτιόνων ὑποσχέσεως περιποιήσασθαι, ἐκότερον δὲ τούτων ἐκ τῶν κτισμάτων παραλαμβάνειν, διὰ τοῦτο ὅσα μὲν συνετέλει πρὸς τὸν αὐτοῦ² σκοπὸν, τούτων καὶ ἱστορίαν τῆς γενέσεως ἀντάξατο, ὅσα δὲ τέως οὐ κατήπειγεν, ὑπερτίθεται.

A *Christi est? et panis quem frangimus*⁹⁶, [nonne participatio corporis Domini est]? Et rursum: Non potestis calicem Domini bibere, et calicem dæmoniorum. Et: Non potestis mensæ Domini participes esse⁹⁵ [et mensæ dæmoniorum]. Alibi vero dicit: In qua nocte tradebatur (de Domino loquens), accepit panem⁹⁴, ac dein de calice disserit.

Hæc igitur ubi retulit, causam hujus varii ordinis reddere conatur, dum ait: Quandoquidem in nobis primus sanguis constituitur, qui hinc **187 b** in carnem convertitur, naturali via Scriptura procedens, hunc etiam ordinem in mysteriorum narratione retinuit. Porro contrarius huic ordo, communis mensæ ritum imitatur. Primo enim in ipsa panis apponitur, ac tum vinum infertur. Communionem autem illam mensam, rursum respondere nostræ formationi [addit]. Postquam enim (ut vult Job⁹⁷) de luto formati sumus (quod e terra et aqua temperatur), nutritio autem quædam quasi formatio est, replens ac reficiens, quod deflexerat: idcirco quemadmodum in ea quam Deus fecit formatione, aridum ante humidum sumptum est, sic et in ea, quam nos hujus imitatione facimus formatione, panis ante vinum sumitur. Hujusmodi ille fere de ordine ex natura philosophatur: etsi id non satis pro dignitate theologiæ.

Quod autem candidam, qui baptizantur, vestem gerant, inquit, signum illud est angelici splendoris, qui puritatem mentis illis, sine mistione materiæ ac passionum, exhibet; quorum quidem gratiæ cum illuminatus sit particeps effectus, in nitoris accepti donis seipsum conservare debet. Atque in his decimo octavo capiti ab eo finis imponitur.

19. Capite decimo nono causas recenset: Cur in mundi fabrica referenda, Moses ab angeliorum creatione initium non duxerit. Moyses ergo leges hominibus latitum, cum recte quidem agentibus bonorum promissionem, minas vero a Deo et pœnam sceleratis intenderet, merito ait pro historiæ more illorum etiam omnium creationem adducere, quorum usus vel ad beneficentiam, qui admoniti fuere, vel ad terrorem incutiendum valeret. Erit enim, inquit, *cælum æneum, et terra ferrea*⁹⁸. Et quæcunque aliæ hujusmodi creaturæ eorum vel ad usum recte agentium, vel ad correptionem peccantium descriptæ sunt. Cum igitur legislatori propositum fuerit, et mortali generi leges ferre salubres, et ipsis legibus latis præsidium, suppliciorum minis, ac præmiorum promissione, quærere, utrumque horum ex creaturis desumendo: propterea quæcunque ad hunc scopum conducunt, horum etiam creationis historiam pertextuit, iis quæ eo non pertinebant reiectis.

⁹⁴ I Cor. x, 16. ⁹⁵ ibid. 20, 21. ⁹⁶ I Cor. xi, 24. ⁹⁷ Job xxxiii, 6. ⁹⁸ Deut. xxviii, 23.

VARIE LECTIONES.

⁹⁶ τῇ | I Cor. xi, 23. ⁹⁷ Ἰωβ | 33, 6. ⁹⁸ alterum τῆς add. A. ⁹⁹ νομοθετούμενων A: νομοθετημένων C. sed meliorem νομοθετούμενων. Ἔσται Deut. xxviii, 23. ¹ χαλκός A. ² αὐτοῦ A: αὐτὸν C.

188a Deinde per sensibilem mundum, tanquam per imaginem, voluit Moses artificem ejus, et Creatorem, iis quibus legem ferebat exhibere : qui cum tunc adhuc crassiores essent, et vix e sensibilibus atque cognatis rebus, eorum quæ videntur Creatorem possent cognoscere ; recte illud confici non potuit, cœpta ab angelis narratione. Ex ignotis enim, non autem ex apparentibus notitiam ignoti parare velle, inutilis sane conatus est, valdeque infirmus. Alioqui Deum si non recte, at aliquo saltem modo Judaica gens, etiam ante legem latam, glorificavit : cum angelorum ne appellationem quidem novisset uno forsitan et item altero excepto, quibus id sancti Spiritus gratia revelarat. Confiruat quæ dicimus hoc **, quod etiamnum Sadducæi Deum quidem existere, et architectum esse mundi fatentur, cum tamen angelos ullos esse pertinaciter negent. Angelorum vero natura atque appellatio a principio ignota, inde primum in notitiam venit, ex quo Abraham in Deum pietas cognosci cœpit : unde aucta atque amplificata, in omnes deinde pios derivata est. Quanquam hos etiam Moses in fine suæ Historiæ cum alia creatura conjungens : *Lætamini, inquit, cæli, et adorent eum omnes angeli ejus* **.

Tertium illud addit Jobius : si visibilia nobis viciniora, atque ad cognoscendum aptiora, quam invisibilia sunt, recte sensibilibus tradens ortum Moses, majora tantisper rudibus tradere ob inaccessam difficultatem, et quæ multa indigeret instructione omittit. Tu porro hic una mecum considera, unum esse admodum de sensibilibus docendum illud, quod a Deo producta sint : cum de intelligibilibus duobus hæc docenda veniant, et quod sint, et quod suam ex Deo subsistentiam acceperint. Propterea quoque angelorum non meminit Moses, dum mundi creationem narrare primum incipit ; ne qui forte fidem latius extendere cupiunt, atque instabiles sunt, ipsum quoque universum ab angelis conditum esse opinarentur. Si enim cum nullam hujusce causam Moses scribendo dederit, Hebræorum tamen non pauci, et quibus horum placet error, mundum ab angelis, quæque mundo continentur, creata esse nugantur, quanto utique auctior erat futurus moribus, si quid tale ab ipso legislatore Mose scriptum fuisset. Nunc vide mihi ratiocinationis hujus accusationem. Ab Adami prævaricatione ad usque Noe generationem, angelorum natura in hominum cognitionem minime venit. Quæ prima omnium ætas fuerit. Ac ne in secunda quidem ætate, quæ in audacem illam turris ædificationem desinit. Sed nec tertia se potest ætas angelorum cognitione jactare, quæ usque dum Abraham Deum cognoscere cœpit, ut manifestum est, extenditur. At postquam Abraham promissiones illas, quæ Dominicam incar-

Deuteron διά τοῦ αἰσθητοῦ κόσμου ὡς δι' εἰκόνας ὁ Μωσῆς τὸν τεχνίτην αὐτοῦ καὶ δημιουργὸν ἐθεύλετο τοῖς νομοθετοῦμένοις ὑποδεικνύναι, ἅτε δι' [309 H.] παχυτέροις οὖσι τῇναυτὰ καὶ μολὶς ἐκ τῶν αἰσθητῶν καὶ συντρόφων αὐτοῖς δυναμένοις κατανοεῖν τὴν δημιουργὸν καὶ τεχνίτην τῶν ὁρωμένων. Τοῦτο δὲ ἀπὸ τῆς περὶ ἀγγέλους διηγήσεως οὐκ ἐνῆν κατορθοῦν· ἐξ ἀδήλων γὰρ καὶ οὐκ ἐκ τῶν * φαινομένων τοῦ ἀδήλου τὴν γνῶσιν παρέχειν ἀσύμφορόν τε καὶ λίσαν ἀσθενές. Ἄλλως τε δὲ καὶ θεὸν μὲν, εἰ καὶ μὴ ὁρθῶς, ἀλλ' οὖν * ἀμνηγῆται τὸ Ἰουδαίων ἔθνος καὶ πρὸ τῆς νομοθεσίας ἐδόξαζεν, [600 R.] ἀγγέλων δὲ οὐδὲ προσγορίαν ἠπίστατο χωρὶς ἐνδὸς ἢ καὶ δευτέρου, οἷς ἢ τοῦ Πνεύματος ἀπεκάλυψε χάρις. Μαρτυρεῖ δὲ τὸ λεγόμενον, ὅτι καὶ μέχρι νῦν τὸ Σαδδουκαίων * ἔθνος θεὸν μὲν εἶναι καὶ δημιουργὸν ὁμολογεῖ, ἀγγέλους δὲ μηδαμῶς ὑπάρχειν ἀπαυθαδιέζεται. Ἡ δὲ τῶν ἀγγέλων φύσις καὶ κλήσις κατ' ἀρχὰς ἀγνωσμένη ἐκείθεν εἰς γνῶσιν κατέστη, ἀρ' οὐ τὸ θεοσεβές τοῦ Ἀβραάμ ἐγνωρίσθη· ἐντεῦθεν αὐξομένη κατὰ προκοπὴν εἰς πᾶν τὸ τῶν εὐσεβῶν διεδόθη γένος· πλὴν γε καὶ ὁ Μωσῆς * ἐπὶ τέλει τῆς καὶ αὐτὸν ἱστορίας, τούτους τῇ ἄλλῃ συνταττόμενος κτίσει, Εὐφράνθητε. οὐρανοί, γῆσι, καὶ προσκυνησάτωσαν αὐτὸν * πάντες ἄγγελοι θεοῦ.

Τρίτον ἐκεῖνο φησιν. Εἰ τῶν ὁρατῶν τὰ ὁρατὰ ἐγγυτέρω τε ἡμῶν * καὶ πρὸς γνῶσιν ἐπιτηδεύοντα, εὐλόγως τῶν αἰσθητῶν παραδιδούσας τὴν γένεσιν ὁ Μωσῆς τὰ μέζω τέως τοῖς εἰσαγομένοις διὰ τὸ δυσέφικτον καὶ πολλῆς παιδαγωγίας δεόμενον παρατρέχει. Κάκεινο δὲ μοι συνεπιθεῖται· Μιᾶς δέονται τῆς διδασκαλίας τὰ αἰσθητὰ, ὅτι προήχθησαν ἐκ θεοῦ. τὰ δὲ νοητὰ διττὴν ἀπαιτεῖ, ὅτι τέ εἰσι καὶ ὡς ἢ τούτων οὐσιώσις ἐκ θεοῦ. Ἐπὶ δὲ ἀγγέλων οὐκ ἐμνήσθη τῆς κοσμογενείας * ἀπαρχόμενος, ἵνα μὴ τινες τῶν εὐριπίστων τε καὶ εὐμεταβόλων δι' ἀγγέλων τὸ πᾶν ὑποστήναι τε καὶ δημιουργηθῆναι δοξάσωσιν. Εἰ γὰρ καὶ μηδεμίαν ἀφορμὴν Μωσέως κατὰ τὴν συγγραφὴν παρασχόντος * ὅμως Ἑβραίων τε οὐκ ὀλίγοι, καὶ οἱς φίλον ἦ ἐκείνων ἀπάτη, δι' ἀγγέλων τὸν κόσμον καὶ τὰ ἐν τῷ κόσμῳ δημιουργηθῆναι παραληροῦσιν, ἐπὶ πόσον ἂν οὐκ ἐπενεμήθη τὸ νόσημα, εἴ τι τοιοῦτον τῷ νομοθέτῃ ἀνεγέγραπτο· καὶ ὅρα μοι τὴν τοῦ λόγου ἀκρίθειαν. Ἀπὸ τοίνυν τῆς παραδόσεως· Ἀδάμ μέχρι τῆς Νῶε γενεᾶς ἀγγέλων φύσις εἰς ἀνθρώπων γνῶσιν οὐκ ἀφίκετο· περίοδος ἔ' ἂν εἴη αὕτη τοῦ χρόνου πρώτης. Οὐ μὴν οὐδὲ κατὰ τὴν δευτέραν περίοδον, ἥτις εἰς τὴν πυργοποιίας ἀπολήγει τὸλμαν. Ἀλλ' οὐδ' ἡ τρίτη τοῦ χρόνου περίοδος τῇ τῶν ἀγγέλων ἔχει γνῶσιν σεμνύνεσθαι, ἥτις μέχρι τῆς τοῦ Ἀβραάμ θεογνωσίας, ὡς ὅλῳ, παρατείνεται. Ἐπὶ δὲ τῷ Ἀβραάμ αἱ συνῆχαι τὴν Δεσποτικὴν ἐπιδημίαν οἶοντο θεμελιῶσαι τε καὶ προδιοικονομοῦσαι * γεγόναι, καὶ ἤρξατο μέλλον τὸ ἀνθρώπινον τῷ φωτὶ τῆς ἀληθείας τοῦς τῆς διανοίας [310 H.] ὀφθαλμοῦς

** Act. xiii, 8. ** Deut. xxxii, 42 sec. LXX.

VARIE LECTIONES.

* τῶν add. A. * οὖν] libri οὐκ. * τὸ Σαδδ. Act. xiii, 8. * ὁ Μωσῆς] Deut. xxxii, 42. * αὐτῷ γ. * τε ἡμῶν A : πρὸς ἡμᾶς γ. * κοσμογονίας γ. * παρατυχόντος γ. * διοικονομοῦσα γ.

ἐναυγάζεσθαι καὶ τὸ καλὶβρόδον τῆς γνώμης εἰς στάσιμον εὐσεβείας πίστιν διαπήγνυσθαι, τότε δὴ, τότε τῶν ἀγγέλων ἓνα διοικονομεῖται¹³ τῇ παιδείᾳ τοῦ Ἀβραάμ Ἀγαρ διακονεῖν καὶ τὸ ἐν αὐτῇ καταπραῦνεν διηπορημένον τε καὶ ἄθυμον, μόνον οὐχὶ φωνὴν ἀφίσεις τῆς ἱστορίας ὡς πολλὴ μὲν ἐστὶ τὸ μέσον διακονίας καὶ δημιουργίας καὶ δημιουργοῦ καὶ ὑπηρετούντων¹⁴· τὸ μὲν γὰρ κυριότητος καὶ δεσποτίας, τὸ δὲ ὑπακοῆς καὶ δουλείας. Διὸ καὶ Παῦλος, εἰ τις ἄλλος νομομαθὴς ὢν, οὐχὶ¹⁵ πάντες εἰσι λειτουργικὰ Πνεύματα, διακίεραγεν, εἰς διακονίαν ἀποσταλλόμενα; διὰ ταύτην μὲν οὖν τὴν αἰτίαν, ὡς ἔφθην εἰπὼν, ἀγγέλων κατ' ἀρχάς ἡ ἱστορία γένεσιν οὐκ ἀναγράφει. Καὶ ταῦτα εἰπὼν ὁ συγγραφεὺς, καὶ ἕτερα συνάψας τοῦτοις οὐκ ἔμοιγε δοκούντα τὸ ἀναγκαῖον πρὸς τὴν ὑπόθεσιν φέρειν προβάλλεσθαι, τὸν γ' ἀποπερατοῖ λόγον.

Lib. iv et v. Cur Filius Dei homo factus.

[601 R.] Ὁ δὲ δ' αὐτῷ καὶ ε' τοῦ βιβλίου¹⁶ λόγος, ἐν βουλῇ κεφαλαιοῖς περιγραφόμενος, οὐδὲν ἕτερον διαλαμβάνει ἢ ὅτι τῶν προεπωδασμένων ἦν τὴν ἀπαράλλακτον καὶ φυσικὴν εἰκόνα τοῦ Πατρὸς ἡμᾶς τοὺς κατ' εἰκόνα μὲν γεγονότας, τὸν δὲ χαρακτῆρα κιθῶν λεύσαντας, ταύτην ἡμᾶς ἀποκαθῆναι τε τῶν κηλιδωμάτων καὶ εἰς τὸ ἀρχαῖον κάλλος ἀναμορφώσασθαι· καὶ ὡς ἔδει τὴν ἀληθῆ καὶ ἐνυπόστατον τοῦ Θεοῦ σοφίαν τοὺς εἰς ἀλογίαν παρατραπέντας καὶ πρὸς τὸν κτηνὴν δὴ βίον ἀπονεύσαντας ἀπαλλάξαι τε τῆς ἀλογίας καὶ πρὸς τὸ νοερὸν ἐπαναγαγεῖν ἀξίωμα.

Lib. vi. Cur Creator, et Iudex Dei Filius.

Ὁ δὲ ζ' αὐτῷ λόγος κεφάλαιον προβάλλεται πρῶτον, διὰ τί δημιουργὸς ὁ Υἱὸς λέγεται τῆς τε πρώτης ἡμῶν ὑποστάσεως καὶ τῆς ἐπὶ τέλει τῶν αἰώνων ἀναπλάσεως, εἴτα καὶ κριτὴς πάντων ἐν τῷ καιρῷ τῆς κοινῆς¹⁷ ἀναστάσεως. Ἐχομένων γὰρ τῶν τριῶν τούτων καταστάσεων ἀλλήλοις καὶ πρὸς τὸν αὐτὸν δεσπότην καὶ τεχνίτην ἀναφερομένων, καὶ ἡ περὶ αὐτῶν¹⁸ ἀλληλουχίται καὶ συνυφαίνεται ζήτησις τε καὶ ἐπιλυσις. Ἐπεὶ γὰρ ἔκτισε, δικαίως καὶ διαλυθέντας ἀνακτίζει· καὶ ἐπεὶ τοῦτο, ἀκολουθῶς τῷ οἰκείῳ πλάσματι καὶ νομοθετεῖ· νομοθετῶν¹⁹ δὲ ὅλον ὅτι καὶ τὴν κρίσιν τοῖς τε νομοφυλακοῦσι καὶ τοῖς τὸ παράνομον προελομένοις αὐτὸς ἀδέκαστον τὸ πρόνομιον ἔχει διανέμειν. Προηγούμενης οὖν τῆς ζητήσεως, διὰ τί μηδεμιᾶς ὁμοιοῦς ἐν τῇ τριᾷ διαφορῇ, καθ' ὑπεροχὴν λέγω καὶ ἔλλειψιν, ὁ Υἱὸς μᾶλλον δημιουργὸς τε καὶ πλάστης ἀνακηρύσσεται, καὶ ταύτης τὴν λύσιν ἥδη λαμβανούσης, φανερὸν ὡς καὶ τὰ ἐφεξῆς τῶν ζητημάτων συνδιαλύεται. Φησὶν οὖν ὡς καλῶς καὶ εὐλόγως ἡ δημιουργία τοῦ παντὸς κατ' ἐξαιρέτην τῷ Υἱῷ ἀναφέρεται. Καὶ γὰρ τοῦ Λόγου μετὰ σαρκὸς ἐπιδημήσαντος αἱ μείζους καὶ πλείους περὶ τὴν δημιου-

A nationem veluti fundabant, ac præordinabant, factæ sunt, humanæque mentis oculi veritatis luce colustrari magis cœpere, et animi fluctuatio stabili religionis fide confirmari; tunc certe angelus unus introducitur ancillæ Abrahæ Agar ministrans²¹, qui illam animi pendentem ac deficientem solaretur. Tantumnon hanc vocem mittente historia, magnum esse discrimen inter ministerium et creationem, interque Creatorem et res creatas. Illud enim dominationis est atque imperii; hoc vero obedientiæ ac servitutis. Quamobrem et Paulus præter cæteros legis bene peritus: Nonne omnes sunt administratorii Spiritus, in ministerium missi²²? exclamavit. Hac igitur de causa, ut diximus, angelorum creationem initio historia non attigit. Quæ quidem ubi retulit auctor, aliaque adjunxit, quæ (mihi saltem) nequaquam ea videntur ad rem propositam asserre quæ necessaria erant, tertium tandem librum finit.

Quartus vero et quintus liber duobus capitibus absolvitur, neque aliud quid attingit, quam [cap. 20] decentissimum fuisse, ut immutabilis nativæque Patris imago nos ad eandem conditio (sed qui formam illam jam corruperamus) a sordibus munderet, et pristino decori restitueret: [cap. 21] utque oportuerit veram et hypostaticam sapientiam Dei conversos in insipientiam, et jumentis similes redditos a stultitia liberare, et ad rationabilis creaturæ dignitatem reducere.

C Sextus liber primum illud [22] caput proponit: Quare Dei Filius opifex dicatur, cum primæ nostræ existentie, tum reformationis in fine sæculorum, tum etiam Iudex omnium, novæ resurrectionis tempore? His enim tribus inter se connexis, et ad eundem dominum artificemque¹⁸⁹ relatis, ipsæ quoque quæstio et solutio connexionem atque coherentem rationem habent. Postquam enim creavit, merito perditos reparat. Quod cum ita sit, consequenter etiam suæ creaturæ legem fert. Unde et illud planum efficitur, ipsius esse sententiam incorruptam ferre, tam in legem servantes, quam in eam sponte violantes. Præmissa igitur quæstione: Cur cum nulla sit in Trinitate gradus superioris aut inferioris differentia, Filius tamen potius opifex atque D formator prædicatur: manifestum est, hac una soluta, reliquas quoque ex ea deinceps ortas quæstiones dissolvi. Quare affirmat recte ac merito universi creationem ad Filium per excellentiam referri. Cum etenim Verbum in carne ad nos venisset, plures ac majores hæreses de creatione processerunt. In his aliqui verum atque unicum Creatorem ignorantes, in varias causas mundi creatio-

¹³ Gen. xxi, 47. ¹⁴ Hebr. i, 14.

VARIE LECTIONES.

¹⁵ [να δὲ διοικονομεῖται A. ¹⁶ ὑπηρετούντων A: δημιουργούντων ζ. ¹⁷ οὐχὶ] Hebr. i, 14. ¹⁸ βιβλίου] libri, ¹⁹ καινῆς ζ. ²⁰ αὐτὸν ζ. ²¹ νομοθετῶν A: νομοθετεῖ ζ.

nem retulerunt. Unde non in multitudinem solum A deorum quidam sese effuderunt, sed et bono malum opposcentes, universi gubernationem indivisibilem in contrarias providentias distraxerunt. Quidam rursus individua et per omnia æqualis Divinitatis divisores amarus atque injustos se constituentes, tota Dei majestate Patri attributa, Filium ac Spiritum sanctum ab ejusdem naturæ participatione repulerunt: hoc pro sua dementia prætextu arrepto, quod et Deum unum (quem etiam Patrem prædicat vetus Lex) celebrarent, et noxam adducentis audaciæ esset, Filium vel Spiritum Deum confiteri. Ex his vero fuerint tum qui ignorantia Filii et Spiritus laborarunt; quotquot nimirum Judæorum atque gentilium tabefecit error; tum qui scientia quidem, sed fallaci præditi (ut Arius atque Macedoniani) ipsum Creatorem impie rebus creatis annumeraverunt. Vide igitur, quando hic error longe adeo lateque invalescere potuit; si etiam creationis universi dignitas definite Patri esset attributa, prætereaque redemptio atque judicium, quis non impiis dementiae color ac prætextus confingeretur, quo Filium ac Spiritum sanctum, vel nullo modo subsistere vel subsistentem in creaturarum ordinem redigere auderent? Propterea igitur Pater Filio justa de causa cedit, cum creationis dignitate ab initio, tum reformationis, tum etiam judicii. 189^b Verumtamen non si in eorum aliquo, quæ modo diximus, Filio cessit Pater, mox etiam in omnibus cessit. Neque enim hoc disponentis omnia sapienter Providentiæ fuerit, quandoquidem tali nulla penitus apparente occasione, multi impiorum duo Testamenta contrariis legislatoribus assignarunt. Quare convenienti prorsus, quæque Deum deceat ratione, et sapientiæ plena dispensatione, Filio non formatio solum atque reformatio, sed judicium quoque (etsi tribus personis communia hæc sint) per excellentiam attribuantur. Sic igitur objectam questionem Dei amans scriptor hic dissolvit: cui et alia accedunt, quæ parem nequaquam cum suprascriptis utilitatem habent.

ἀπορίαν ὁ φιλόθεος συγγραφεὺς ἐπιλύεται, συνυποβάλλων ²² καὶ ἑτερά τινὰ οὐχ ὁμοίως τοῖς εἰρημένοις τὸ χρῆσιμον παρεχόμενα.

Interim præsentī dubitationi aliud quiddam investigatione dignum admiscet. Querit enim: Cur Filio Pater præponatur, ac dehinc tertius Spiritus sanctus constituitur? Respondetque certum esse divinam naturam (cum nec verbis exprimi, nec mente comprehendi queat) neque ratione, neque oratione, hoc ipsum quod est, vulgari vel nominari posse: quibus vero per ineffabilem dispensationem cognoscenda objicitur, non sicuti est, sed ut fas atque utile est iis quibus apparet, sic pulchritudinis suæ splendorem immittere infixius in se intuentes, et utcumque fruendam dare: quapropter ut profundius, et magis theologicè loquamur, sive Tri-

γίαν αἰρέσεις προσέκοψαν ²⁰, καὶ οἱ μὲν τὸν ἕνα καὶ ὡς ἀληθῶς Δημιουργὸν ἀγνοήσαντες [312 H.] εἰς πολλά; αἰτίας τὴν τῶν ὄντων ἀνῆψαν ὑπόστασιν, ἔνοιᾳ δ' οὐκ οὐκ εἰς πλῆθος μόνον θεῶν ἐξεχύθησαν, ἀλλὰ καὶ τῷ ἀγαθῷ πονηρὸν ἀντανιστῶντες τὴν τῶν ὄλων ἀμέριστον ἐπιστάσιν εἰς ἀντικειμένους προνοίας διέσχισαν. Τινὲς δὲ καὶ τῆς ἀμεροῦς καὶ διὰ πάντων τὸ ἴσον ἐχούσης θεότητος μεριστὰς πικροὺς καὶ ἀδίκους σφᾶς αὐτοὺς προκαθίσαντες, ὄλον τὸ θεοπρεπὲς τῷ Πατρὶ περικλείσαντες, τὸν Υἱὸν καὶ τὸ Πνεῦμα τῆς συμφύας ἀπώσαντο, προφάσεως (ὡς ἐνόμιζεν αὐτῶν τὸ ἀσύνητον) περιδρασσόμενοι ὅτι δὴ πού θεὸν ἕνα, ὃν καὶ Πατέρα ὀμνεῖ, τὰ Παλαιὰ Νόμιμα ἀνακηρύττουσι, καὶ τόλμης ἐστὶν ἀγούσης εἰς παρανομίαν θεὸν τὸν Υἱὸν ἢ τὸ Πνεῦμα συνομολογεῖν. Τοῦτων δ' ἂν εἰεν ἀγνοίαν μὲν τοῦ Υἱοῦ καὶ τοῦ Πνεύματος ἐκνοσήσαντες, ὅσοις ²¹ τὸ Ἰουδαϊκὸν τε καὶ Ἑλληνικὸν ἐνετάκη φρόνημα, οἱ δὲ γινώσκοντες μὲν ἐπισφαλῆ δὲ κτησάμενοι, ὥσπερ Ἀρείος καὶ οἱ κατὰ Μακεδόνιον, οἱ συνηριθμοῦν ἀέως τῇ κτίσει τὸν Κτίσαντα. Ὅρα οὖν, τῆς τοιαύτης πλάνης οὕτως ἐπιπολάζειν κατισχυούσης, εἰ καὶ τὸ τῆς δημιουργίας τῶν ὄλων ἀξίωμα ἀφωρισμένως προσαντεῖθῃ τῷ Πατρὶ, εἴτα καὶ ἡ ἀνάπλασις καὶ ἡ κρίσις, ποταμνίας οὐκ ἂν διεπλάττετο τοῖς ἀσεβέσι πρόφασις [604 R.] εἰς τὸ τὸν μὲν Υἱὸν καὶ τὸ Πνεῦμα ἢ μὴ ὄλως ὑφεστάναι, ἢ καὶ ὑφεστῶτα εἰς τὴν τῶν κτισμάτων χώραν ἀπελαύνειν καταθρασύνεσθαι; διὰ τοῦτο οὖν ὁ Πατὴρ τῷ Υἱῷ οἰκονομικῶς ὑπεξίσταται τῆς τε κατ' ἀρχὰς δημιουργίας καὶ τῆς ἀναπλάσεως, εἴτα καὶ τῆς κρίσεως. Οὐ μὲν ἄλλ' οὐδ' εἰ τῶν εἰρημένων μὲν τινος ὁ Πατὴρ ὑπεξέστη τῷ Υἱῷ, μὴ πάντων δὲ τῶν εἰρημένων, οὐδὲ τοῦτο ἂν ᾗ τῆς πάντα σοφῶς οἰκονομοῦσης Προνοίας, ὅπου γε μὴδὲ τοιαύτης ²² ὄλως ὑποφανομένης ἀφορμῆς πολλοὶ τῶν ἀσεβῶν τὰς δύο διαθήκας ἐναντίους νομοθέτας διενείμαντο. Ὅστε ἐναρμόσθῃ τε καὶ θεοπρεπεῖ λόγῳ καὶ οἰκονομικῇ πεπληρωμένῃ σοφίας τῷ Υἱῷ καὶ ἡ πλάσις καὶ ἡ ἀνάπλασις καὶ ἡ κρίσις κἂν ²³ τῶν τριῶν ὑποστάσεων εἴη ταῦτα κοινὰ, κατ' ἐξαιρετον ἀναφέρεται. Οὕτω μὲν οὖν τὴν προκειμένην

D Μεταξὺ δὲ τοῦ προκειμένου ζητήματος καὶ ἑτερόν τε αὐτῷ ἀξίον ἐξετάσεως συνδιαπλέκεται. Ζητεῖ γὰρ διὰ τί προτέταχται ὁ Πατὴρ τοῦ Υἱοῦ, εἴτα τὸ Πνεῦμα τρίτον συντάττεται. Καὶ φησιν ὡς ἡ θεία φύσις ἀόρητος ὄντα καὶ ἀκατάληπτος ὅλον ὡς οὔτε λογισμῷ τινι οὔτε ῥήματι αὐτὸ τοῦτο ὅπερ ἐστὶν ἐκκαλύπτεται ἢ ὀνομάζεται, οἷς δ' ἂν καὶ πρὸς ἐμφάνειαν δι' οἰκονομίαν ἀφανὸν καταστή ὡς ἐστίν, ἀλλ' ὡς ἐκάστῳ τῶν ἐμφανιζομένων δυνατόν τε καὶ συμφέρον, οὕτως αὐτῆς τοῦ κάλλους τὰς μαρμαρυγὰς ἐνίησι τε τοῖς εἰς αὐτὴν ²⁴ ἀτενίζουσι καὶ παραπολαύειν παρέχεται. Διὰ βαθυτερόν τε καὶ θεολογικώτερον φάναι, κἂν Τριάδα, [312 H.] κἂν μονάδα,

VARÆ LECTIONES.

²⁰ προσέκοψαν A. ²¹ ὅσοις A : ὅσας C. ²² μὴδὲ τῆς τοιαύτης C. ²³ κἂν A : καὶ C. ²⁴ συνυποβάλλων A : συνυποβάλλεται C. ²⁵ ταύτην C.

καὶν Πατέρα καὶ Υἱὸν καὶ Πνεῦμα, καὶ Θεότητα, καὶ ἑτερόν τι τὴν ἀληπτον ἐκείνην καὶ ἀφαντον ἐν-
 σοφωμεν ἢ ὀνομάσωμεν φύσιν, οὐχὶ ταῦτα ἀλλ'
 ὑπὲρ ταῦτα ἐστὶ. Διὸ καὶ ὁ τῶν ἀπορρήτων μυστ-
 αγωγὸς, Ἐκ μέρους ²⁴, βοᾷ, *γινώσκοντες, καὶ ἐκ μέ-
 ρους προφητεύομεν*. *ὅταν δὲ ἔλθῃ τὸ τέλειον*,
 τότε τὸ ἐκ μέρους καταργηθήσεται. Καὶ ὁ γνή-
 σιος δὲ τούτου μαθητὴς, ὁ σοφὸς διονύσιος, τὰ αὐτὰ
 καὶ τοῖς αὐτοῖς μικροῦ διαμαρτύρεται ῥήμασι, καὶ
 μάλιστα γὰρ ἐν τοῖς περὶ τελείου καὶ ἐνός. Οὐκοῦν
 ἐπεὶ τὰ πλεῖστα τῶν περὶ Θεοῦ οὐχ ὅπερ ἐστὶ πα-
 ραβολαί, χειραγωγία δὲ μᾶλλον τίς ἐστὶ καὶ συγκα-
 τάσας, διὰ τῶν συντρόφων ἡμῶν καὶ πραγμάτων
 καὶ ὀνομάτων τὸν νοῦν ἡμῶν πρὸς τὰ ὑπὲρ ἡμᾶς
 ἀναφέρουσα, ὅλην ὅτι τοιοῦτόν ἐστι καὶ τὸ προτε-
 τάχθαι τὸν Πατέρα κατὰ τὴν ἐκφώνησιν, εἰτα τὸν
 Υἱὸν καὶ μετ' ἐκείνον τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον, ὥς που
 καὶ αὐτὸς ὁ Δεσπότης παιδαγωγῶν ἡμᾶς πρὸς τοὺς
 μαθητάς φησι· *Πορευθέντες ²⁵ μαθητεύσατε πάντα*
τὰ ἔθνη, βαπτίζοντες αὐτοὺς εἰς τὸ ὄνομα τοῦ
Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ καὶ τοῦ ἁγίου Πνεύματος,
 ἐπεὶ γὰρ αὐτὴ καθ' ἑαυτὴν ἡ θεία φύσις οὕτε προτε-
 ταχταὶ οὕτε ὑποτέταχτα, ἀλλὰ καὶ πάσης ὑπερ-
 ἰδρῦται καὶ ἀριθμήσεως καὶ μοναδικῆς ἐπινοήσεως,
 εἴπερ καὶ ὁ ἀριθμὸς καὶ ἡ μονὰς περὶ οὐσίαν, τὸ δὲ
 θεῖον ὑπερούσιον. Ὅσπερ οὖν τὸ θεῖον τὰ ἐν χρόνῳ
 πάντα ἀχρόνως ἐπίσταται καὶ ἀμερίστω· τὰ μεριστὰ
 καὶ ἀρρέυστα τὰ βέοντα, [605 R.] οὕτω πᾶσα γεν-
 νητὴ φύσις καὶ τὸ ὑπερχρόνον ἐν χρόνῳ νοεῖ, καὶ
 μεμερισμένως τὸ ἀμέριστον, καὶ τὸ ἀφθεγκτον διὰ
 συντρόφου φωτὸς ὀνόμασι διαμεμορφομένης καὶ
 ῥήμασιν.

Εἰτα ἐφεξῆς ἐξετάζει, *Τίνας ἐρεκεν ὁ μὲν Υἱὸς*
κατὰ τὴν ἐκφώνησιν μέσος παραλαμβάνεται,
 ἄκρα δὲ ὁ Πατὴρ καὶ τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον ²⁶. Καὶ
 φησιν ὡς ἐπειδὴ δικαιοσύνης ζυγὸς λέγεται ὁ Θεός,
 ἀναλόγως τῷ παρ' ἡμῶν ζυγῷ καὶ ἡ ἐν τῇ θεῇ
 φύσει τάξις ἐπινενόηται ὥστε τὸν Υἱὸν τὴν μέσην
 χώραν ἀναπληροῦντα τὴν ἄκραν ἰσότητα πρὸς τὰ
 ἄκρα συντηρεῖν· αὐτὸς γὰρ τὴν τε κατ' ἀρχὰς δη-
 μιουργίαν καὶ τὴν ὕστερον τοῦ γένους ἀνάπλασιν
 ἀπειργάσατο. Καὶ τὸ παράδειγμα δὲ τοῦ ζυγοῦ τὸ
 ἰσόρροπον τε καὶ ἰσοδύναμον τῆς ἀπειροδυνάμου
 Τριάδος αἰνίσσεται, μηδεμίαν τῶν τριῶν ὑποστάσεων
 ἀναφερομένης τὸ πλεόν ἢ πρὸς τὴν κάτω ῥοπὴν
 ἀποκλινούσης, ἀλλ' ἐν τῷ ἴσῳ τε καὶ ὁμοτίμῳ καὶ
 ἀδιαφόρῳ τῆς δόξης καὶ τῆς οὐσίας ζυγοστατούμενης
 τε καὶ θεολογουμένης· ἐξ οὗ καὶ ἐν τοῖς γεννητοῖσι
 ἰσότης δίδεται καὶ τὸ δίκαιον ταλαντεύεται. Τοιαῦτα
 μὲν οὖν αὐτῷ κατὰ τὸ κβ' κεφάλαιον τοῦ ις' βί-
 βλιου καὶ τὸ γ' καὶ κ' συνυφαίνεται.

Μετὰ τοῦτο δὲ φησιν ἀναλογίαν τινὰ διασώζειν

²⁴ I Cor. xiii, 9 et 10. ²⁵ Mauth. xxviii, 29.

VARIAE LECTIONES.

²⁶ ἐκ μ.] Cor. xiii, 9. ²⁷ πορευθ.] Mauth. xxviii, 29. ²⁸ τὸ ἅγ. corr. A : τὸ ἅγ. C.

NOTÆ.

(47) Cap. 13, lib. De divin. nominibus.

A nitatem, sive unitatem, sive Patrem, sive Filium,
 sive Spiritum sanctum, sive Deitatem, sive aliud
 quidpiam incomprehensibilem illam et ineffabilem
 naturam cogitemus, vel nominemus, non hæc illa,
 sed supra hæc est. Quamobrem etiam ineffabilem
 enarrator clamat : *Ex parte cognoscimus, et ex*
parte prophetamus, cum autem venerit quod perfe-
ctum est, evacuabitur quod ex parte est ²². Huiusque
 germanus discipulus, sapiens ille Dionysius, hæc
 ipsa iisdem propemodum testata verbis reliquit :
 maxime ubi de perfecto (47) atque uno agit. Quando
 igitur plurima eorum quæ de Deo dicuntur, non id
 quod est, significant, sed potius manu ducunt, et
 pro capiti nostro per cognatas nobis res atque
 voces, mentem nostram supra nos attollunt : perspi-
 cuum est tale quid illud esse, quod primo loco inter
 loquendum proferatur Pater, deinde Filius, ac post
 hunc Spiritus sanctus. Quemadmodum alicubi etiam
 ipse Dominus, nos instruens, discipulis ait : *Enites*
docete omnes gentes, 190a baptizantes eos, in
nomine Patris, et Filii, et Spiritus sancti ²³. Quo-
 niam ipsa secundum se divina natura, neque præ-
 poni, neque subijci apta est, sed supra omnem
 tam numeri, quam singularitatis notionem collo-
 catur. Numerus siquidem, et unitas de substantia
 dicuntur : divinitas vero substantiam superat uni-
 versam. Quemadmodum igitur Deus omnia quæ in
 tempore existunt, sine tempore cognoscit, et indi-
 vise, quæ divisibilia, ut et fluxa, sine ullo fluxu :
 sic omnis creata natura, id quod tempus excedit,
 in tempore cognoscit, et divise, quod dividi non
 potest, quodque ineffabile est, per cognatam nomi-
 nibusque et verbis efformatam vocem.

23. Quærit deinceps, *Cur Filius, cum loquimur,*
medius assumatur, extremisque locis Pater et Spi-
ritus sanctus ? Respondet : Quoniam justitiæ trutina
 dicitur Deus, proportionem quadam cum trutina
 nostra, ideo quoque in natura divina ordo ejusmodi
 excogitatus est, ut Filius, medio occupato loco, ex-
 actam æqualitatem cum extremis teneat. Ipse enim
 et a principio creationem, et ad postremum generis
 [nostri] instaurationem perfecit. Quin etiam tru-
 tinæ exemplum, infinite potentis Trinitatis æqua-
 lem omnino ac parem potestatem subindicat, cum
 nulla trium personarum, vel plus altera assurgat,
 vel ad ima magis vergat, sed in æquali et pari, nul-
 loque modo differente gloria et essentia trutinetur,
 ac theologicè expendatur. Unde et in rebus gene-
 ratis æqualitas datur, et justum æquis ponderibus
 libratur. Hæc fere in vicesimo secundo capite sexti
 libri, itemque vicesimo tertio ab eo contextuntur.

24, 25. Post hæc analogiam quamdam servari

asserit a duplici illa Trinitate, quæ in alis Seraphim consideratur³². Et medium quidem Patri respondere, extrema vero Filio, ac Spiritui sancto. Triplicem quoque illam et omnino invariata in se vocis *Sanctus* exclamationem, trium personarum immutabilitatem, quoad essentiam, potentiam et facultatem subindicare. Quin et illorum trium consubstantialitatem atque unitatem velut sigillo obsignari ac coaptari, dum unum duntaxat postea [per vocem] *Dominus* inducitur et infertur. Alarum item geminationem, significare cognitionem illam omnem, quæ per hos in homines derivatur (etsi per immateriales spiritus subministratur), non simplicem, sed materiatam deferri: ex nostris nimirum figuris ac formis, velut compositum quoddam, compositis adaptatam, cum duplex sit materiaturum omne, ex materia confiatum et forma. Quamquam et 190⁶ intelligibiles potestates, ex sanctificatione et substantia, quod duplicibus alis significetur, confari volunt. Certum vero quod horum cognitio, perfectissima illa, et quæ omnem cognitionis simplicitatem superat, ut quæ soli creatrici Trinitati ascribatur, inferior atque imperfectior existens, non ab omni sit compositione libera. Ad hæc vocem *Sanctus* sine ulla coagmentatione prolatam, et nullo omnino alio intercedente provocabulo, indicare simplicem, minime compositum, excellentem ac sacrosanctum divinæ naturæ statum, cum omni alia natura et subsistentia comparatæ. Illud vero *Sanctus* sanctorum, ejusmodi significare sanctimoniam, quæ sit supra omnem aliam, quæ nominari possit, collocata: minimeque cum illa componenda. Quotquot enim ob divinam gratiam sancti dicuntur, profani alioqui atque impuri merito judicari queant, si cum Deo componantur. Ut et omnes reges, servi, et existentia, non existentia, ad eum qui revera existit collata. Excellentiam igitur, ut dictum est, ac singulare quid, et supra reliquæ creaturæ terminos de Deo nuntiat verbum illud *Sanctus*. Sanctum enim hic dicas, non quod ab omni sorde, quæ corpus aut animam inquinat, purum est; nequaquam. Quænam enim illa Dei laus, aut potius quomodo non extrema ejus vituperatio sit, si id laudationis loco usurpetur, quod Deus ab affectionibus nostris liber existat? Sed distinctam [Dei naturam vox illa] et cæteris omnibus antecellentem, atque ab iis sejunctam prædicat. Neque vero insolita sacris Litteris ejusmodi hujus vocabuli significatio, ut ibi: *Omne masculinum adaperiens vulvam, sanctum Domino vocabitur*³³, hoc est, selectum. Et rursum Judicum libro: *Paries filium, et non ascendet ferrum super caput ejus, quia sanctificatus* (47°) *est puer*. Aliaque sexcenta. Sic sane san-

A τὴν³⁴ ἐν ταῖς πτέρυξι τῶν Σεραφίμ θεωρουμένην διπλὴν Τριάδα, καὶ τὸ μὲν μέσον ἀναλογεῖν τῷ Πατρὶ, τὰ δ' ἄκρα τῷ Υἱῷ καὶ τῷ Πνεύματι· καὶ τὴν τριαδικὴν τῆς ἀγιότητος ἐκφώνησιν ἀπαράλλακτον οὖσαν πάντῃ πρὸς ἑαυτὴν τὸ ἀπαράλλακτον κατ' οὐσίαν καὶ δύνανιν καὶ ἐξουσίαν τῶν τριῶν αἰνιγματίζειν [315 H.] ὑποστάσεων. Καὶ ἐπισφραγίζειν δὲ καὶ ἐπισυνάπτειν τὸ ὁμοούσιον καὶ ἐνιαῖον τῶν τριῶν τὴν ἐπαγωγὴν καὶ ἐπιφορὰν τοῦ ἐνὸς Κύριου. Δηλοῦν δὲ καὶ τῶν πτερῶν τὴν διπλὴν πᾶσαν τὴν εἰς ἡμᾶς δι' αὐτῶν κατιούσαν γνῶσιν, εἰ καὶ διὰ τῶν ὁσίων διακονεῖται πνευματίων, οὐχ ἁπλῆν ἀλλ' ὀλικὴν κατιέναι, ἐκ τῶν καθ' ἡμᾶς τύπων τε καὶ σχημάτων τοῖς συνθέτοις σύνθετον ἀρμοζομένην· διπλοῦν δὲ τὸ ὀλικὸν ἅπαν, ἐξ ὕλης συγκείμενον καὶ εἰδούς. Ἔτι δὲ καὶ τὰς νοεράς δυνάμεις ἐξ ἁγιασμοῦ καὶ οὐσίας, ὃ τὸ διττὸν αἰνιττεται τῶν πτερῶν, συγκεῖσθαι φασί· ὅλον δὲ ὡς καὶ ἡ τούτων γνῶσις τῆς ὁλοτελούς καὶ ὑπὲρ ἀπλότητα γνῶσεως, ἥτις μόνῃ τῇ δημιουργικῇ Τριάδι ἀφ' ὧρίσται, ἐλαττωμένη καὶ τὸ ἀτελὲς ἔχουσα οὐκ εἴη πάσης διπλῆς τὸ ἐλεύθερον ἔχουσα. Παραδελοῦν δὲ καὶ αὐτὴν³⁵ τὴν ἁγιος φωνὴν, ἀνευ συνθήκης προαγομένην καὶ μηδὲ μεσολαβούντος ἐτέρου προσρήματος, τὸ ἀπλοῦν καὶ αὐτόνδεον καὶ ἐξηρημένον καὶ ἀδέδηλον τῆς θείας φύσεως πρὸς πᾶσαν ἄλλην φύσιν τε καὶ ὑπόστασιν· τοῦτο δὲ τὸ ἁγιος, τῶν ἁγίων αἰνιττεσθαι τὸ ὑπεριδρυμένον καὶ ἀσύγκριτον πρὸς πᾶσαν ἄλλην ὁνομαζομένην ἀγιότητα· καὶ γὰρ καὶ ὅσοι διὰ τὸ θεῖον ἅγιοι λέγονται, βέβηλοι τε ἀν κριθείησαν καὶ ἀκάθαρτοι παραβαλλόμενοι Θεῷ, ὥσπερ καὶ πάντες οἱ βασιλεῖς δοῦλοι, καὶ μὴ ὄντα τὰ ὄντα πρὸς τὸν ὄντως ὄντα ἐξεταζόμενα. Τὸ ἐξαίρετον τοίνυν, ὡς εἴρηται, καὶ μεμονωμένον καὶ πάσης ἄλλης ὑπερόριον φύσεως ἐπὶ Θεοῦ καταγγέλλει τὸ ἁγιος. [608 R.] Ἅγιον γὰρ ἐνταῦθα οὐχὶ τὸ ῥύπον τινὸς καθαρὸν εἶναι διὰ σώματος ἢ ψυχῆς διαβαίνοντος· ἀπαγε· ποῦ γὰρ ἐγκώμιον Θεοῦ, μᾶλλον δὲ πῶς οὐκ ἐσχατος φόβος εἰς ὕμνον παραλαμβάνειν τὸ παθὼν ἀπηλλάχθαι τὸ θεῖον λέγειν τῶν ἡμετέρων; ἀλλὰ τὸ ἀφωρισμένον καὶ ὑπεριδρυμένον τῶν ἄλλων ἀπάντων καὶ ἀνασχωρηκὸς ἀνυμνεῖ. Σύνθετος δὲ τῇ θεῇ Γραφῇ τὸ τοιοῦτον τῆς λέξεως σημαίνόμενον, ὡς τὸ, *Hār*³⁶ ἄρσεν διανοῖγον μήτραν D ἁγιον τῷ Κυρίῳ κληθήσεται, τουτέστιν ἀφωρισμένον. Καὶ πάλιν ἐν τοῖς Κριταῖς³⁷· *Τέξῃ υἱόν, καὶ οὐκ ἀναθήσεται σῖδηρος ἐπὶ τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ, ὅτι ἡγιασμένον ἐστὶ τὸ παιδάριον*, καὶ μυρία ἄλλα. Οὕτω δὲ καὶ ἀγιάζεσθαι τὸν τόπον ἢ τὸν ἄρτον ἢ τὸν οἶνον, ἃ τῷ Θεῷ φασιν ἀφορίζεσθαι καὶ πρὸς μηδεμίαν κοινὴν ὑποφέρεισθαι χρῆσιν.

³² Isa. vi, 2 seqq. ³³ Num. viii, 16; Luc. ii, 25.

VARIE LECTIONES.

³⁴ τὴν ἐν] Isa. vi, 2. ³⁵ αὐτὴν add. A. ³⁶ πᾶν] Luc. ii, 25. ³⁷ Κριταῖς] 13, 5.

NOTÆ.

(47°) Judic. xiii, 5. In Vulg. et LXX *Nazaræus* legitur: quæ vox Hebræis *sanctum*, vel *sanctificatum* significat, ut apud B. Hieronymum. videas.

tificari locum, ve' panem, vel vinum dicimus, quæ Deo secernuntur, et ad nullum communem usum referuntur.

Εἰς πίστιν δὲ παράγειν ἐπιχειρεῖ, ὅτι περ αἱ ἄνθρωποι δυνάμεις ὑλικῶς τοῖς ἡλικίοις τὰ ἄνωθεν διαπορθεύουσι, τὴν λαβίδα ³⁷, ἣν ἐν τῶν Σεραφίμ πρὸς τὸν προφήτην ἀποστελλόμενον ἔφερε, τὸν ἀνθρακα φέρουσιν. Δῆλον γὰρ ὡς ἐν σωματικοῖς συμβόλοις ἀσωμάτων τινῶν καὶ νοητῶν ἡ ἀσώματος δυνάμεις ὑπεδήλου τῷ προφήτῃ μυστήρια, διδασκούσης ἡμᾶς τῆς ἱερᾶς Γραφῆς ὅτι, καθάπερ οὐκ ἐστὶν ἄνευ μεσότητος οὕτε ὕλης παχυτέρας τοῦ πυρὸς λαβέσθαι, οὕτω καὶ τῶν θείων οὐδὲν ἐστὶ λαβεῖν ἄνευ συμβόλων ὑλικῶν καὶ ³⁸ προσφύρων τοῖς δεχομένοις. Ἔστι δὲ καὶ ἡ λαβὶς [314 H.] τυπούσα τὴν ὕλην ὡς περὶ ἄνθρακα τὸ θεῖον. Ὁ γὰρ ³⁹ Θεὸς ἡμῶν πῦρ καταναλίσκον καὶ, τὰ λόγια ⁴⁰ Κυρίου πεπυρωμένα. Καὶ αὕτη δὲ ἡ φωνὴ τῆς λαβίδος τὴν ἀφῆν ἀπαγγέλλει, ἥτις δηλονότι ἐπὶ μόνων ὁράται τῶν αἰσθητῶν. Ἰσως δὲ καὶ τὴν ὑπὲρ ἡμῶν οικονομίαν τοῦ Λόγου αἰνιγματίζεσθαι διὰ τῶν εἰρημένων συμβόλων φάναι οὐδὲν ἀπεικός· τὸ γὰρ θεῖον πῦρ παχύτητι τῆς καθ' ἡμᾶς σαρκὸς προσωμίλησεν ἡμῖν. Δυνατὸν δὲ φησι καὶ τὴν μὲν λαβίδα τὴν νομικὴν εἰκονίζειν σκιά, τὸν ἀνθρακα δὲ τὴν Νέαν Διαθήκην· καὶ γὰρ διὰ τῶν συμβόλων τῶν νομικῶν τὰ τῆς Νέας μυστήρια παραδελουσθαί τε καὶ τοῖς εὐγνώμοσι παραδίδεσθαι. Λέγει δὲ καὶ τοῦ Κυριακοῦ σώματος ἐπὶ τῆς ἱερᾶς τραπέζης προτεθέντος διὰ τοῦτο τοὺς παρ' ἐκάτερα τῶν τὰ ἱερὰ ὑπηρετουμένων ριπίδας πτερῶν πεποιημένας τοῖς προκειμένοις φρικτοῖς ἐπικινεῖν, τῶν ἐξ αἰσθητῶν φέροντας σύμβολα, ὡς ἂν μὴ ἴδωσι τοὺς τελουμένους τοῖς ὁρωμένοις ἐναπομένειν, ἀλλὰ παντὸς προσύλου ὑπεράνω γενομένου νοεροῖς ὀφθαλμοῖς διὰ τῶν ὁρωμένων ἐπὶ τὴν ἀόρατον θέαν καὶ τὸ ἀμήχανον ἔκεινο ⁴¹ κάλλος παρασκευάζουσιν ἀναδραμεῖν. Καὶ γὰρ καὶ σωματικῶς τῷ Δεσπότη παρόντι φόβῳ καὶ τρόμῳ τὰ Σεραφίμ ὑπέρκειται· οὐ τίνος φόβου καὶ τρόμου αἰνιγμα εἶναι καὶ τὴν γενομένην διὰ τῶν πτερῶν κίνησιν, ἣν τὸ ὑπηρετούμενον ἐνεργεῖ. Εἰ δὲ τὰ Σεραφίμ ὑπηρετοῦντα δηλοῦνται ⁴² καὶ σαρκωθέντι τῷ Λόγῳ, καὶ οὐδὲν διὰ τὴν κάτω τοῦ Λόγου διαγωγὴν τῆς ἀνω καθυφίησι δουλείας, δηλονότι καὶ ἡ ἄλλη τῶν ἀσωμάτων διακόσμησις νόων τὴν μετὰ σαρκὸς παραγεγονότα λατρεύουσα προσεκινεῖ. [609 R.] Ἡ γὰρ ἐν τούτοις πρωτεύουσα τάξις, τὴν δουλείαν οὐ καινοτομοῦσα, καὶ τῶν μετ' αὐτὴν τὴν Ἰσὴν ὑπηρεσίαν βεβαιούται. ⁴³ Γέγραπται γὰρ ὡς καὶ ἄγγελοι προσελθόντες διηκόνουν αὐτῷ· τὸ δὲ τοῦ ἀγγέλου ὄνομα, ὡς οἱ τὰ θεῖα ἴσασιν σοφοί, κοινὸν ἐστὶ πάσαις ⁴⁴ ταῖς νοεραῖς δυνάμεσιν ὄνομα. Καὶ πάλιν περὶ τοῦ εἰς τὴν οἰκουμένην εἰσαγομένου πρωτοτόκου τοῦ ἱερῶν

Fidem vero ut faciat his (quod materiae expertes spiritus materialiter nobis materiatis res coelestes afferant), forcipem illam adducere pergit ³⁷. quam unus e Seraphim ad prophetam missus attulit, carbonem complexam. Palam enim est corporalibus in symbolis incorpoream illam potestatem incorporum quorundam atque intelligibilium mysteria significare apud prophetam voluisse, docente nos sacra Scriptura: quemadmodum sine intermedio aliquo, et absque crassiore materia ignis capi non potest: sic nec rerum divinarum quidquam percipi posse sine materialibus symbolis, cæterisque rebus, iis qui suscipere accommodatis. Est autem forceps materiam designans, **191** u quemadmodum et carbo divinum numen denotat. *Deus enim noster ignis consumens est* ³⁸. Et: *Eloquia Domini igne examinata* ³⁹. Ipsa quoque vox forcipis tactum significat, qui scilicet in solis apparet sensibilibus. Fortasse vero et Verbi incarnationem, nostri causa factam, obscure designari prædictis symbolis probabiliter dicatur. Ignis enim divinus, carnis nostrae crassitie [interjecta] nobiscum conversatus est. Fieri etiam potest, ait, ut forceps legalem umbram designet, carbo vero Novum Testamentum, cum per legalia symbola Novi mysteria Testamenti ostendantur, ac bene sentientibus tradantur. Addit insuper: Cum corpus Dominicum in sacra mensa propositum est, ideo qui ab utroque latere sacris operantibus [stant] in eorum quæ sex alas gestant symbolum, confecta ex alis flabella (48) supra oblata ibi horrenda mysteria agitare, ut ne sinant initiatis rebus visis inhærere, sed eos mentis oculis supra omne id, quod cum materia conjunctum est, sublatis, faciant per ea quæ videntur, ad invisibilem contemplationem, et inexplicabilem illam pulchritudinem ascendere. Nam tum etiam cum corporaliter Dominus præsens esset, cum timore ac tremore Seraphim ei inserviebant: hujusque timoris et tremoris specimen obscurum esse, alarum illam agitationem, quam ministrantes adhibent. Si vero Seraphim etiam incarnato jam Verbo ministrare declarantur, ut nihil ob ejus in terram descensum de servitute, quæ in cælo erat, diminuant: clarum quod et alter incorporeorum spirituum ordo incarnatum cultu latriæ adorabat. Cum enim qui in his primum ordinem tenent, cultum non immutant, mox etiam par a subsequentibus ministerium exhiberi confirmant. Scriptum est enim, quod etiam angeli accedentes ministrabant ei ⁴⁰. Angeli vero appellatio, ut rerum divinarum periti norunt, commune est

³⁷ Isa. vi, 6. ³⁸ Dent. iv, 24. ³⁹ Psal. xvii, 37. ⁴⁰ Math. iv, 11.

VARIE LECTIONES.

³⁷ τὴν λαβ.] Isa. vi, 6. ³⁸ καὶ A: τε καὶ C. ³⁹ ὁ γὰρ] Dent. iv, 24. ⁴⁰ τὰ λόγια] Psal. xvii, 37. ⁴¹ ἔκεινον A. ⁴² δουλοῦται A. ⁴³ γέγραπται] Math. iv, 11. ⁴⁴ πάσι A.

NOTÆ.

(48) Qu mos in Hispania hodieque spectatur, ad æstum ardente canicula depellendum.

intelligibilium spirituum nomen. Et iterum de primogenito in orbem terræ introducto Scriptura loquitur: *Et adorent eum omnes angeli Dei* ^{61.62}. Propierea etiam simul atque ad altare sacerdotes accedunt, cantor sacer de superiore loco sic clamat: *Sanctus Deus, sanctus fortis, sanctus immortalis*. Quem hymnum ex veneranda ac tremenda Seraphinorum professione compositum asserit. Non tamen de suo habere hoc inventum, **191** sed e Iudæorum gente quemdam veritatis doctrina imbutum, qui alios quoque docendi auctoritatem ab Ecclesia acceperat, virum cætera sapientem, vitæque illustrem, huius doctrinæ Jobio auctorem fuisse, cum unde compositus esset sacer ille hymnus, exponeret. Docere vero ipsum ex Cherubinorum (49) hymno, et psalmo xli sacrorum cantorum canticum illud conflatum esse. Celebrari enim in hoc Psalmo *Deum fortem virum*: ac mutatam quidem esse vocem *virum* in aequipollens vocabulum *immortalis*, ipsa voce *fortis* retenta: ita sacrum illud canticum contextum esse. Porro exprimi voces *Deus* et *Sanctus*, ut distinctio fiat ab idolorum simulacris, quæ terrestria sunt, humanarum manuum opus, et veræ abominations. *Fortis* vero adversus muta, immobilia et imbecilla idola. *Immortalis* denique, quod idola nec spirent, nec ullam efficiendi vim habeant: sed nec tantillum quidem vitæ partem acceperint. Narrat hoc etiam, eundem illum sacrum virum sese docuisse, quemadmodum ab aliis quoque scriptoribus refertur, ut beatus (60) Proclus (Constantinopolis is præsul erat) prædicti hymni constructionem, per revelationem edoctus sit, cum angelis sacrum hunc hymnum canentibus, primus ille eandem deinde doctrinam hausit. Tali disputatione vicesimum quartum et quintum clauditur caput.

26. Capite vicesimo sexto refertur, sex dierum numerum in principio typum esse agnoscendæ Trinitatis, illudque cum ex aliis manifestum evadere, tum ex illo: *Dies diei eructat verbum, et nox nocti indicat scientiam* ⁶³. Quin et ex illo: *In capite libri scriptum est de me* ⁶⁴: quibus [saltem] contigisset percipere sex illis initialibus diebus nihil esse intelligendum eorum, quæ apparerent. Caput enim et principium libri, sive omnis a Deo inspiratæ Scripturæ, est opus sex dierum, quibus mundi creatio perfecta est: cuius ex magnitudine ac pulchritudine Creator ipse agnitus canitur. Imaginem vero referre Trinitatis: et ad mysterii cognitionem conducere eosdem illos sex dies asserit, non minus quam de sex alis Cherubin symbolica et sacra oratio. Quæ certe doce-

^{61.62} Deut. xxxii, 42 sec. LXX; Psal. xcvi, 7; Hebr. i, 6. ⁶³ Psal. xviii, 3. ⁶⁴ Psal. xxxix, 8 et Hebr. x, 7.

VARIE LECTIONES.

⁶¹ καὶ προσκ.] Deut. xxxii, 42. ⁶² τὸ Α : τὸν ζ. ⁶³ χειρῶν τῶν ἀνθρ ζ. ⁶⁴ ἐμυήθη om. pr. A : C ante id verbum lacunam habet versus dimidii. ⁶⁵ λέγει τὸν Α : λέγεται ζ. ⁶⁶ ἡμέρα Psal. xviii, 5. ⁶⁷ ἐν κεφ.] Psal. xxxix, 8.

NOTÆ

(49) Idem docet Niceph. Cabasilas exposit. Liturg. cap. 20.

A Γράμμα ψηφίν · Καὶ προσκυνησάτωσαν ⁶¹ αὐτῷ πάντες ἄγγελοι Θεοῦ. Διὰ τοι τοῦτο καὶ ἅμα τῷ πρὸς τὸ θυσιαστήριον εἰσεῖναι τοὺς ἱερεῖς ὁ ἱεροφάντης ἀνωθεν ἀναβοᾷ τὸ, Ἅγιος ὁ Θεός, ἅγιος ἰσχυρός, ἅγιος ἀθάνατος. Ἦντινα ὁμολογίαν συγκεῖσθαι φησιν ἐκ τῆς τῶν Σεραφίμ φρικτῆς ὁμολογίας. Φησὶ δὲ ὡς οὐδ' οἰκοῦθεν πρὸς ταύτην ἤλθε τὴν ἔννοιαν, ἀλλ' ἐξ Ἰουδαίων τις τὸν τῆς ἀληθείας λόγον κατηχηθεὶς καὶ ἄλλους κατηχεῖν παρὰ τῆς Ἐκκλησίας ἀξίωμα λαβὼν, σοφός τε τὰ ἄλλα καὶ βίῳ λαμπρὸς, ἐκεῖνος αὐτῷ τῆς προκειμένης μαθήσεως καθηγῆσαστο, ἐξ ὧν ἡ ἱερολογία συντετέθη, ἀναδιδασκόμενος. Διδάσκειν οὖν αὐτὸν φησιν ἐκ τῆς Χερουβικῆς ὁμολογίας καὶ τοῦ μα' ψαλμοῦ τῶν ἱεροφάντων συντεθεῖσθαι τὸ μελῶδημα · ἄδουσαι μὲν γὰρ ἐν τῷ ψαλμῷ τὸν Θεὸν τὸν ἰσχυρὸν τὸν ζῶντα, μεταληφθῆναι δὲ τὸ ⁶² μὲν ζῶντα εἰς ἰσοδύναμον [315 H.] τὸ ἀθάνατον, αὐτολεξεῖ δὲ διατηρηθῆναι τὸν ἰσχυρὸν, καὶ οὕτω συνφανθῆναι τὸ μελῶδημα τὸ ἱερὸν. Ἀποδεδῶσθαι μέντοι γε τὸ μὲν Θεός καὶ τὸ ἅγιος πρὸς ἀντιδιαστολὴν τῶν εἰδωλικῶν σεβασμάτων, ἃ γινώδῃ τέ ἐστι καὶ χειρῶν ⁶³ ἀνθρώπων ἔργα καὶ βελούγματα ὡς ἀληθῶς · τὸ δὲ ἰσχυρὸς πρὸς τὸ ἐκεῖνων ἀφρωνον καὶ ἀκίνητον καὶ ἀσθενές, τὸ δὲ ἀθάνατος πρὸς τὸ ἀπνουν ἐκεῖνων καὶ ἀνενέργητον καὶ οὐδ' ὅπωσούν ζωῆς μετασχόν. Λέγει δὲ τὸν αὐτὸν ἱερὸν ἄνδρα καὶ τοῦτο αὐτὸν ἐκδιδάσθαι, καθὰ καὶ ἐτέροις ἐξιστόρηται, ὡς τῷ μακαρίῳ Πρόκλῳ (Κωνσταντινουπόλεως δὲ πρόεδρος ἦν) ἡ τοῦ εἰρημένου μελωδήματος δι' ἀποκαλύψεως [ἐμυήθη ⁶⁴] σύνθεσις, ἀγγέλων μὲν τὴν ἱερολογίαν ταύτην ἀναμελώντων, ἐκεῖνους δὲ τὴν μύσιν πρῶτον ἐκεῖθεν ἐκδεξαμένους. Τοιοῦτον μὲν ἀγῶνα καὶ τὸ δ' καὶ x' ἅμα τοῦ ἐφεξῆς ε' κεφαλαίου ὑποδέχεται.

Ἐν δὲ τῷ xς' κεφαλαίῳ λέγει τὸν ⁶⁵ ἐν τῇ κοσμογενεῖ κατ' ἀρχὰς τῶν ζ' ἡμερῶν ἀριθμὸν τύπον εἶναι τῆς τριαδικῆς θεογονίας, καὶ τοῦτο δηλοῦν σὺν καὶ τισιν ἐτέροις καὶ τὸ, Ἥμέρα ⁶⁶ τῇ ἡμέρᾳ ἐρευνῆται ῥήμα, καὶ ῥῆξ ρυτὶ ἀναγγέλλει γινώσιν. Ἀλλὰ καὶ τὸ, Ἐν κεφαλίδι ⁶⁷ βιβλίου γέγραπται περὶ ἐμοῦ, ὅσους γέγονεν εἰς τὰς ἀρχικάς ἐκείνας ἐξ ἡμέρας ἐκλαβεῖν, οὐδὲν τῶν ἀπεμφαινόντων διανοηθῆναι. Κεφαλὴ γὰρ καὶ ἀρχὴ βιβλίου, τουτέστι πάσης τῆς θεοπνεύστου Γραφῆς, ἡ ἐξαήμερος, ἐν αἷς ἡ κτίσις συντετέλεσθη · ὧν ἐκ μεγέθους καὶ καλλονῆς ὁ δημιουργὸς καταλαμβανόμενος ἀνυμνεῖται. Εἰκονίζει δὲ τὴν Τριάδα καὶ πρὸς διδασκαλίαν τοῦ μυστηρίου, συντελεῖν τὰς αὐτὰς ἐξ ἡμέρας, φησὶν, ὥσπερ καὶ τῶν ἐξ Χερουβικῶν περὶ ὧν τὴν συμβολικὴν

(50) Georgius Cedrenus, *Histor. Compend.* anno 30 Theodosii.

Ιερολογίαν. Ἡ δὲ ἄρα ἐμυσταγωγία τῆς δημιουργοῦ Τριάδος τὴν γνῶσιν δι' ὕλικης παραγίνεσθαι καὶ συνθέτου. Καὶ μὴν καὶ αὐτῆς τῆς ἀπλῆς καὶ ἀσυνθέτου οὐσίας διὰ τῆς ἐνύλου καὶ συντεθειμένης τὴν τριαδικὴν ὑπαινέσσεσθαι κυριότητα. [512 R.] Ὅθεν καὶ διὰ διπλῆς Τριάδος τῆς ὑπὲρ πᾶσαν ἀπλότητα Τριάδος τὴν γνῶσιν ἀνακαλύπτεσθαι. Πίστιν δὲ τοῖς θεωρημένοις ἐπιτιθεῖς, τὴν ζ' φησὶ τύπον εἶναι τοῦ καιροῦ ἐκείνου, ἐν ᾧ τῶν παχυτέρων καὶ σωματικῶν ἡμῖν ἔργων κατὰ παύσεις, ὡς· που ^α καὶ ὁ Παῦλος φησιν, ὡς Ἀπολείπεται σαββατισμὸς τῷ λαῷ τοῦ Θεοῦ· ὁ γὰρ ἐλθὼν εἰς τὴν κατὰ παύσιν αὐτοῦ, καὶ αὐτὸς κατέπαυσεν ἀπὸ τῶν ἔργων αὐτοῦ, ὥσπερ ἀπὸ τῶν ἰδίων ὁ Θεός. Εἰ δὲ τύπος ἡ ζ' τῆς καταπαύσεως τῶν παρ' ἡμῖν ἔργων τῶν ὕλικῶν, ὅτε κατὰ τὸν αὐτὸν θεσπίσιον Παῦλον ^β καὶ τὸ τέλος τῆς γνώσεως τῆς ἐπὶ μέρους σοφίας ἀνταλλασσόμεθα, ἐλλόγως καὶ τὴν ἐξαήμερον ἀν τύπον εἶναι τῆς ὕλικῆς θεωρηθήκαμεν γνώσεως, καθ' ἣν ἐκ μέρους καὶ ἐν αἰνίγμασιν ἡ περὶ τὸ θεῖον ἡμῖν ὀπλήψις περιγέγονε. Τούτοις ἐπάγει καὶ τὴν τοῦ Θεολόγου φωνήν, ἥτις μέχρι τριῶν ἡμῖν ὑποστάσεων τὸ τῆς θεότητος μυστήριον ἀνακαλυφθῆναι λέγει, Μονάδος μὲν κινήσεως, φησὶ, διὰ τὸ πλούσιον, δυάδος [516 H.] δὲ ὑπερβαθείσης διὰ τὴν ὕλην καὶ τὸ εἶδος, ἐξ ὧν τὰ σώματα, Τριάδος δὲ ὁρισθείσης διὰ τὸ τέλειον. Πρώτη γὰρ ἡ Τριάς δυάδος ὑπερβαίνει σύνθεσιν, ἵνα μήτε στενὴ μένει θεότης μήτε εἰς ἀπειρον χέεται. Συνάπτει δὲ τῇ αἰτίᾳ ταύτῃ καὶ ἑτέραν τῆς μέχρι Τριάδος θεϊκῆς προόδου, καὶ φησὶ διότι καὶ μόνος ἀριθμῶν ὁ τρεῖς ζυγοῦ τύπος ἐστὶ σαφέστατος, ὁ δὲ ζυγὸς ἰσότητος ἔργον ἅμα καὶ σύμβολον· ὅθεν καὶ ἐν ἀριθμοῖς ὁ τριαδικὸς μόνος ἀπάντων φέρει τὸ μέσον πρὸς τὰ ἑκατέρωθεν ἄκρα ἴσον τε καὶ ἀπαράλλακτον, οὐδεμίᾳς τοῖς τρισὶν ἐνορωμένης ὅλως συνθέσεως. Ἐν οἷς καὶ ὁ ζ' τῷ φιλοθεάμονι ἀνδρὶ συμπεραίνεται λόγος.

Liber vii.

Ἐν δὲ τῷ ζ' βιβλίῳ διαλαμβάνει ὅτι τρεῖς μεταθέσεις πολιτειῶν τὸ ἱερὸν ἀναγράφει Γράμμα, ἃς καὶ σεισμὸς ὀνομάζει, πρώτην μὲν τὴν ἀπὸ τῆς εἰδωλολατρίας ἐπὶ τὴν νομικὴν πολιτείαν μετέθεσιν, ἐν ᾗ μόνος μὲν ὁ Πατὴρ ἐμφανέστατα κηρύττεται, ὁ δὲ Υἱὸς καὶ τὸ Πνεῦμα ἐν συμβολαῖς μᾶλλον ^α παραδηλοῦται καὶ αἰνίγμασι· δευτέραν δὲ τὴν ἀπὸ ταύτης πρὸς τὸ Εὐαγγέλιον, ἐν ᾗ τρανότερον ὁ Υἱὸς καὶ τὸ Πνεῦμα ἀποκαλύπτεται· καὶ τρίτην λοιπὸν τὴν αὐλοτέραν τε καὶ θειοτέραν λήξιν, ἐν ᾗ διαπρυσίως πᾶσι τὸ τῆς Τριάδος ἐνοεῖδὲς καὶ ἀμέριστον καὶ παντοκρατορικόν, ὡς γεννητὴ φύσις δυνατόν, εἰς ἀνθρώπων ἀδίστακτον γνῶσιν ἀφικνεῖται. Ἀπαγγέλλει δὲ τὸν μὲν πρῶτον σεισμὸν ὁ θεσπίσιος Δαβὶδ διὰ τῶν ῥημάτων τούτων· Ἀπὸ προσώπου Κυρίου ἐσαλεύθη ^β ἡ γῆ, ἀπὸ προσώπου τοῦ Θεοῦ ἰαχὼβ·

^α Hebr. iv, 9. ^β I Cor. xiii, 9. ^γ Psal. cxiii, 7. ^δ ibid. 13.

VARIE LECTIONES.

^α που] Hebr. iv, 9. ^β Παῦλον] Cor. xiii, 9. ^γ μᾶλλον A : μόνον ζ. ^δ ἐσαλ. Psal. cxiii, 7.

NOTÆ.

(51) Orat. ii, De Pace, num. 17.

Abat Trinitatis creatricis notitiam per materialem atque compositam cognitionem advenire, quinimo simplicis ipsius et incompositæ ^{192a} substantiæ trinam proprietatem, per materialem ac compositam ænigmatice denotari; atque hinc etiam per duplicem Trinitatem illius, omnem simplicitatem excedentis Trinitatis cognitionem revelari. Fidem vero astruens rebus visis, septimum diem ait esse figuram illius temporis, in quo nobis requies erit a corporeis et gravioribus laboribus, ut alibi etiam Paulus affirmat ^α, relinqui sabbatismum populo Dei. Qui enim ingressus est in requiem suam, etiam ipse requievit ab operibus suis, sicut a suis Deus. Si vero figura est septimus dies requietis a nostris materialibus operibus, quando secundum eundem divinum Paulum ^β cum perfectiore cognitione imperfectiorem commutabimus, merito et sex dierum opus figuram esse materialis cognitionis meditando perspeximus, secundum quam ex parte et in ænigmate Deus a nobis cognoscitur. His addit Gregorii Theologi (51) sententiam, qua usque ad tres personas divinitatis mysterium nobis manifestatum dicit: *Unitate mota*, ait, *ob divitias, binario vero superato propter materiam et formam, ex quibus corpora: Trinitate vero propter definitam perfectionem* (prima enim [in numeris] trias binarii excedit compositionem) *ut neque angustis terminis divinitas contineatur, neque in infinitum diffundatur.* Addit huic et aliam causam cur ad Trinitatem usque divinitas progressa sit, et ait: *Quia solus numerorum ternarius libræ figura est manifestissima. Libra vero æqualitatem efficit, simul ac significat.* Unde et in numeris solus ternarius medium occupat locum inter utraque extrema parem atque incommutabilem, sic ut nulla omnino in tribus animadvertatur compositio, in quibus sextus speculativo huic homini liber absolvitur.

Libro septimo [cap. 27] asserit tres politiarum mutationes a sacra representari Scriptura, quas et *Terræmotus* nominat. Primam quidem ab idolorum cultu in legalem reipublicæ ordinationem, in qua solus Pater manifestissime prædicatur. Filius autem et Spiritus symbolis duntaxat et ænigmatibus indicantur. Alteram vero ex hac in Evangelium qua magis perspicue Filius et Spiritus sanctus manifestantur. Tertiam denique illam materiæ magis expertem et diviniorem sortem, in qua penitus ^{192b} Trinitatis uniformitas, et indivisibilitas, et omnipotentia, quantum natura creata assequi potest, in hominum indubitata pervenit cognitionem. Primum autem terræ motum prædicat divinus ille David, his verbis: *A facie Domini mota est terra, a facie Dei Jacob* ^α. Addit enim: *Simulacra gentium argentum et aurum, opera manuum hominum* ^β.

Rursumque dicit: *Afferite Domino, patrie gentium, et intrate in atria ejus*⁷⁰. Sed non in Judaicum, et unum tantum atrium: adjungit enim mox: *Commoveatur a facie ejus universa terra, dicite ingentibus quia Dominus regnavit*⁷¹. Et iterum: *Dominus regnavit, exsultet terra, latentur insulae multae*⁷². Ac deinceps: *Apparuerunt fulgura tua orbi terræ; vidit, et commota est terra*⁷³. Multaque id genus apud eundem. Isaias quoque dixit: *Cum resurrexerit conterere terram* (52). Divinus vero Paulus secundum simul et tertium terræ motum describit, dum Aggæi prophetae verba inclamat⁷⁴: *Cujus vox terram movit tunc: nunc autem denuntiavit dicens: Adhuc ego semel moveo non solum terram, sed et celum*. Eadem et Gregorium (53) cognomento Theologum scribere affirmat.

Οὐ ἡ ὥρῃ τὴν γῆν ἐκάλεισε τότε· νῦν δὲ ἐστὶ καὶ τὸν οὐρανόν. Ταῦτα δὲ καὶ τὸν θεολόγον ἀναγράφειν εἰσάγει Γρηγόριον.

28, 29. Hæc locutus, profundius mox inquirere pergit: Cur primus Pater prædicetur? Respondet Dei providentiam circa nos pro illo rerum statu id fecisse, dum hac sapientissima ratione [homines] a deorum multitudine abducere studet. Absurdum enim fuisse atque inordinatum eum, qui a deorum multitudine avocare vellet, divinitatis Trinitatem iis animis, qui longo temporum curriculo deorum multitudinem attoniti suspexissent, committere. Præsertim cum Patris notio silenti et muto quasi suffragio Filium ac Spiritum sanctum existere confirmaret, eorumque cognitionem colligeret, non lædendo quidem imbecillos, sed religionis firmamenta mystice delineando. Nam Pater Filii omnino Pater est, et Spiritus quoque alienus esse dicatur. Pater igitur nulli ullam multitudinis deorum ansam præbendo, potuit populo prædicari, maxime cum et apud Hebræos et apud gentes in more positum esset, ut ipsorum etiam hominum Pater Deus vocaretur. Mos enim ille inumbrabat supernaturalem Filii cum Patre conjunctionem, eisdemque simul existere, et mutuam ante sæcula inter eos habitudinem esse. Quod autem Deus vocetur Pater, ex iis quæ nobis pro hominum more chara esse solent, 193a dicimus. Nihil enim est omnium apud nos paterna appellatione aut jucundius, aut honorificentius, aut magis venerandum, sed neque familiarius quidquam vel ad beneficentiam propinquius. Nam et producit Pater antea non existentes, et alit, et de liberorum victu satagit: quæ quidem, et magis etiam, pro primæ causæ conditione, ad Deum spectant, unde per participationem ad generantem quoque Patrem pertinent, quo Deum vocare Patrem terrigenum more edocui sumus. Porro Spiritum, aut Filium ut vocemus

ἐπάγει γὰρ τὰ εἰδωλα τῶν ἐθνῶν, ἀργύριον καὶ χρυσίον, ἔργα χειρῶν ἀνθρώπων. Καὶ τὸν δεύτερον δὲ ἐν τῷ λέγειν. Ἐνέγκατε τῷ Κυρίῳ αἱ πατριαὶ τῶν ἐθνῶν, καὶ εἰσπρεῦσθε εἰς τὰς αὐλὰς αὐτοῦ, ἀλλ' οὐκ εἰς τὴν Ἰουδαίην καὶ μίαν αὐλὴν· συνάπτει γὰρ αὐτίκα· Σαλευθήτω ἀπὸ προσώπου αὐτοῦ πᾶσα ἡ γῆ· εἰπατε ἐν τοῖς ἔθνεσιν ὅτι Κύριος ἐβασίλευσε. Καὶ πάλιν· Ὁ Κύριος ἐβασίλευσεν, ἀπαλλιάσθω ἡ γῆ, ἐξφανθήτωσαν νῆσοι πολλαί. Εἰτα· Ἐξαγὰν αἱ ἀστραπαὶ σου τῇ οἰκουμένῃ· εἶδε καὶ ἐσαλεύθη ἡ γῆ. Καὶ πολλὰ τοιαῦτα ἐστὶ παρ' αὐτοῦ. Καὶ ὁ Ἡσαίας φησὶν· Ὅταν ἀναστῇ θραῦσαι τὴν γῆν. Ὁ δὲ θεσπέσιος Παῦλος ἅμα τὸν τε δεύτερον καὶ τὸν τρίτον ἀναγράφει σεισμὸν ἐν τῷ τὰ τοῦ προφήτου Ἀγγαίου ἀναθεῖναι· ἐγὼ ἅπας σείω οὐ μόνον τὴν γῆν, ἀλλὰ καὶ τὸν οὐρανόν.

Ἀλλὰ γὰρ ταῦτα εἰπὼν, ἐμβαθύνει ζητεῖν, διὰ τί ὁ Πατὴρ χρητύττεται πρῶτος; Καὶ ἡ λύσις, ὅτι παρ' ἡμᾶς τοῦ Θεοῦ πρόνοια οἰκονομικῶς τοῦτο διεπράξατο, πανσόφῳ μεθόδῳ τῆς πολυθείας ἀπαύουσα. Ἀμέθοδον γὰρ ἦν καὶ ἀνοικονόμητον πολυθείας ἀπαλλάττοντα τὸ τριαδικὸν τῆς θεότητος ψυχᾶς καταπιστεύειν μακρῷ διεπτοχμέναις χρόνῳ περὶ τὸ πολυθεόν. Ἄλλως τε δὲ καὶ ἡ τοῦ Πατρὸς ἐννοια [517 H.] σιωπῶσῃ καὶ ἀνεκφωνήτῃ ψήφῳ τὴν τοῦ Υἱοῦ καὶ τοῦ Πνεύματος ὑπαρξὶν ἐκύρου καὶ τὴν γνῶσιν συνῆγεν, οὐ πλήττουσα μὲν τοὺς ὁσθενεῖς, τὸ δὲ τῆς εὐσεβείας μυστικῶς κραταίωμα διαγράφουσα. Ὅτι γὰρ Πατὴρ Υἱοῦ πάντως ἐστὶ Πατήρ, καὶ τὸ Πνεῦμα ἑτέρου τινὸς λέγεται· ἂν. Ὁ μὲν οὖν Πατὴρ μηδὲν μὴδεμίαν παρέχων πολυθείας λαβὴν ἡδύνατο δημοσιευθῆναι τῷ πλήθει, ἔθους γε μάλιστα ὄντος παρὰ τε Ἑβραίοις καὶ Ἕλλησι καὶ αὐτῶν τῶν ἀνθρώπων Πατέρα καλεῖν τὸν Θεόν· συνεστιάζετο γὰρ τῷ ἔθει ἡ ὑπερφυῆς τοῦ Υἱοῦ πρὸς τὸν Πατέρα συνἀφεία τε καὶ συνύπορξις καὶ ἡ πρὸς ἀλλήλους προαιώνιος σχέσις. Πατέρα μέντοι καλεῖν τὸν Θεὸν ἐκ τῶν καθ' ἡμᾶς τιμίων τὸ ἀνθρώπινον ἀνεμάθομεν. Οὐδὲν γὰρ τῶν παρ' ἡμῖν τῆς πατριῆς προσηγορίας οὔτε ἡδύτερον οὔτε τιμιώτερον οὔτε μὴν αἰδεσιμώτερον, ἀλλ' οὐδ' οἰκειώτερον οὔτε πρὸς εὐεργεσίαν ἐγγυτέρω. Καὶ προάγει γὰρ ὁ Πατὴρ ἐκ μὴ ὄντων, καὶ τρέφει, καὶ τῆς ζωῆς κήδετα τῶν τέκνων. Ἄ μαλλον μὲν ἐστὶ καὶ κατὰ πρώτην αἰτίαν τοῦ Θεοῦ, ἐκείθεν δὲ καὶ κατὰ μετοχὴν καὶ τοῦ φύντος Πατρὸς, ἐξ οὗ καὶ τὸ καλεῖν. Πατέρα τὸν Θεὸν τὸ γηγενὲς ἐπαυδαγωγῆσθαι. Πνεῦμα δὲ καλεῖν τὸ Θεῖον ἢ Υἱὸν οὐχ οὕτως ἐξ ἡμῶν ἀφορμαὶ ἀναφύονται. Οὐ μὴν οὐδὲ τῆς πολυθείας ἡ τούτων τῷ Πατρὶ συναριθμήσις οὕτως ἀφανίζει καὶ τῶν συσσεβείν ἐσπουδαχότων [τῆς πολυθείας] τὴν πρόφασιν,

⁷⁰ Psal. xcvi, 7. ⁷¹ ibid. 9. ⁷² Psal. cvi, 1. ⁷³ ibid. 4. ⁷⁴ Agg. ii, 7; Hebr. xii, 26.

VARIE LECTIONES.

⁷⁰ ἐνέγκ.] Psal. xcvi, 7. ⁷¹ ὁ Κύριος] Psal. xcvi, 1. ⁷² ὁ Ἡσ.] 2, 21. ⁷³ οὗ ἢ] Hebr. xii, 26. ⁷⁴ ἐστὶ αὐτοῦ] ὁ pr. A. ⁷⁵ ἀπαλλιάττουσα γ. ⁷⁶ φύντος γ.

NOTÆ.

(52) Isa. ii, 21, ubi percutere habet Vulg.

(53) Orat. De Spiritu sancto quæ est 37 ad schol. 58. Vide et schol. 32, ad orat. 24 apud Bill.

ὡς ἡ τοῦ Πατρὸς καθ' ἑαυτὸν ἀνακλήρις. Οὐκοῦν συμφερόντως τε καὶ προφητικῶς μόνος ὁ Πατὴρ διὰ τε νόμου καὶ προφητῶν ἐμφανῶς ἐκηρύττετο, μήτε πρόσκομμα τοῖς παχύτεροις παρέχοντος τοῦ κηρύγματος, καὶ τοῖς θεωρητικωτέροις τὴν τοῦ Υἱοῦ ἐννοίαν τε καὶ ὁμολογίαν συνεισάγοντος. Εἰ δὲ πρῶτος ὁ Υἱὸς ἐκηρύττετο, οὐκ ἂν τὸ σφῶν τῆς οικονομίας ὁμοίως προέβαιεν· ἀλλ' οὐδ' εἰ τὸ πανάγιον καὶ ζωοποιὸν Πνεῦμα.

notio aique confessio ingereretur. Ubi si Filius prior prædicaretur, non perinde divinæ Providentiæ sapientia procederet, ut neque si sanctissimus ac vivificus Spiritus.

Τῆς ὁμοίας τοίνυν ἔχεται προνοίας καὶ θεωρίας καὶ τὸ μὴ τὸν Πατέρα σαρκωθῆναι. Πού γάρ ἀνεκτὸν ἀντὶ τοῦ, Υἱὸς ⁶⁰ μου εἶ σὺ, ἐγὼ σήμερον γεγέννηκά σε, πρὸς τὸν σαρκωθέντα λέγειν· Πατὴρ μου εἶ σὺ, σήμερον γεγέννηκάς με; Τί γάρ οὐκ ἂν πρὸς ἀπόνειαν ἐπράξε τὸ Ἰουδαίων ἔθνους μετὰ τοῦ καταφυγῆναι εὐδρίσκειν τῆς δόξης τὸ τοῦ πράγματος δυσπαράδεκτόν τε καὶ ἀνακλόουον, εἰ ὁ σαρκωθείς Ελεγε· Πατὴρ εἰμι τοῦ Θεοῦ; [616 R.] Πῶς οὐκ ἂν ἐδόκει μῦθος, εἰ τὸν σαρκωθέντα φωνή τις οὐρανόθεν ἐλέγετο καλεῖν· Οὗτος ἐστὶν ὁ Πατὴρ μου ὁ ἀγαπητός, ἐν ᾧ ἐδόκησα; ἢ τὸ λέγειν αὐτόν· Ὁ Υἱὸς ἀπέστειλέ με, καὶ μεῖζων μου ἐστὶ, καὶ ὅσα ἄλλα τοιαῦτα. Τὰ αὐτὰ δ' ἂν εἴη λέγειν καὶ ἐπὶ τοῦ παναγίου Πνεύματος. Καίτοι γε τὸ [318 H.] πανάγιον Πνεῦμα καὶ γυνώτερον ἢ τὸν Υἱὸν τὸ ἱερὸν γράμμα θεολογεῖ. Καὶ γάρ φησι περὶ μὲν τοῦ Υἱοῦ· Δεξιὰ ⁶¹ Κυρίου ἐποίησε δύναμιν· καὶ τῷ λόγῳ ⁶² Κυρίου οἱ οὐρανοὶ ἐστερεώθησαν, καὶ εἰ τι ἄλλο τοιοῦτον· ἃ νῆματι μὲν συμβαίνει καὶ συνομολογεῖ τῇ σημασίᾳ τοῦ Υἱοῦ, τῆς δὲ κατὰ τὴν φωνὴν οὐκ ἐξίσταται παραλλαγῆς. Ὅρα δὲ τὸ τρανὸν καὶ ἀπαράλλακτον τῆς κατὰ τὸ ἅγιον Πνεῦμα φωνῆς· Τῷ Πνεύματι ⁶³ τοῦ στόματος αὐτοῦ πᾶσα ἡ δύναμις αὐτῶν, καὶ Πνεῦμα ⁶⁴ τοῦ Κυρίου πεπλήρωκε τὴν οἰκουμένην, καὶ· Τὸ Πνεῦμά ⁶⁵ σου τὸ ἀγαθὸν ὀδηγήσει με ἐν γῇ εὐθείᾳ, καὶ· Πνεῦμα ⁶⁶ Κυρίου ἐπ' ἐμέ, καὶ· Πνεῦμα ⁶⁷ θεῶν τὸ ποιήσάν με, καὶ· Ἐξαποσταλεῖς ⁶⁸ τὸ Πνεῦμα, καὶ κτισθήσονται, καὶ μυρία ἄλλα. Τῆς ἀρρήτου δὲ καὶ τοῦτο τοῦ Θεοῦ σοφίας, τὸ τὸν μὲν Υἱὸν ἑτεροφώνους λέξεσι θεολογεῖσθαι, τὸ δὲ Πνεῦμα διὰ τῆς οἰκείας ὀνομασίας. Ὁ μὲν γάρ Υἱὸς ῥηθεὶς αὐτίκα τὸ αὐθυπόστατον εἰσῆγεν, ὃ τοῖς τὴν πολυθεῖαν νενοσηκόσι πρόφασιν ἂν ἐγεγόνει τοῦ δραπεῖν πρὸς αὐτὴν ἢν φυγεῖν ἐδιδάσκοντο ⁶⁹. τὸ δὲ Πνεῦμα εἰ καὶ τοῖς εὐσεβοῦσιν ὁμοίως αὐθυπόστατον γινώσκεται, ἀλλ' οὐν δύναται τοῖς πολλοῖς καὶ παχυτέροις παρακαλύπτεσθαι ὥς οὐκ ἑτέραν εἰσάγον ὑπόστασιν, καὶ οὐδὲν ἦντον λεγόμενον τὸ τῆς μοναρχίας κρατύνειν προνόμιον. Ὡς περὶ γάρ τὸ λέγειν· Ἠκηδίασε ⁷⁰ τὸ πνεῦμά μου, οὐ δύο συνεισάγει πρόσ-

A Deum, pares e nobis ipsis causas non habemus. Neque vero deorum multitudinem horum (54), cum Patre enumeratio sic funditus abolerisset, aut impietati deditis multiplicandorum deorum occasionem eripuisset, ut Patris solitarie sumpti prædicatio. Utiliter igitur ac provide solus Pater per leges et prophetas clare prædicabatur, cum sic nec prædicationis offendiculum aliquod crassioribus præberetur, et magis speculativis Filii simul prior prædicaretur, non perinde divinæ Providentiæ sapientia procederet, ut neque si sanctissimus ac vivificus Spiritus.

Ad eandem utique hoc etiam providentiam et cognitionem pertinet, quod Pater non sit incarnatus. Quomodo enim tolerari posset, si pro illo, Filius meus es tu, ego hodie genui te ^a, ad incarnatum diceret: Pater meus es tu, hodie genuisti me? Quid enim non per dementia genuissest Judæorum gens, invento ex re vix credibili ac minime rationi consentanea audaciæ suæ perfugio, si incarnatus diceret: Pater sum Dei? Quomodo item hæc non videretur fabula, si aliqua de celo vox diceretur appellare incarnatum: Hic est Pater meus dilectus, in quo mihi complacitum est, vel ipsemet diceret: Filius misit me, et major me est, et quæcunque sunt alia generis ejusdem? Eademque hæc dici possint de Spiritu sancto. Quamquam de hoc planius etiam Scriptura sacra, quam de Filio disserat. De Filio enim dicit: *Dextera Domini fecit virtutem* ^b. Et: *Verbo Domini cæli firmati sunt* ^c; et similia alibi, quæ intelligentia quidem quadrant, et consentiunt Filii significationi, sed non sine vocum abusione. Jam vide expressum et non detortum Spiritus sancti vocabulum: *Spiritus oris ejus omnis* ^d **193b** *virtus eorum* ^e. Et: *Spiritus Domini replevit orbem terrarum* ^f. Et: *Spiritus tuus bonus deducet me in terram rectam* ^g; item: *Spiritus Domini super me* ^h. Sic: *Spiritus Domini fecit me* ⁱ. Et alibi: *Emittes Spiritum tuum, et creabuntur* ^j; aliaque multa. Ubi et hoc ab ineffabili utique Dei sapientia profectum observetur, Filium aliis vocibus in theologia, Spiritum vero sanctum suo tantum nomine appellari. Filii enim vocabulum prolatum, statim per se existens, suppositum adducit, quod errore in deorum multitudine laborantibus occasionem præbuisset, ad illum ipsum errorem recurrendi, quem fugere docebantur. Spiritus vero, etsi a piis similiter suppositum per se agnoscitur, vulgo tamen potest et crassioribus ita tegi, quasi non aliam inducat personam, atque nihilominus etiam dum profertur: monarchiæ prærogativam firmare. Ut enim dum dicitur: *Anxius est spiritus meus* ^k, non duas id

^a Psal. II, 7.

^b Psal. cxviii, 17.

^c Psal. cxviii, 6.

^d ibid. 8.

^e Sap. I, 7.

^f Psal. cxlii, 10.

^g Isa. lxi, 1.

^h Job xxxiii, 4.

ⁱ Psal. ciii, 30.

^j Psal. cxlii, 4.

VARIE LECTIONES.

⁶⁰ υἱός] Psal. II, 7. ⁶¹ δεξιὰ] Psal. cxviii, 17. ⁶² τῷ λόγῳ] Psal. xxxii, 6. ⁶³ τῷ πνεύμα] Psal. xxxii, 7. ⁶⁴ πνεῦμα] Sap. I, 7. ⁶⁵ τὸ πν.] Psal. cxlii, 10. ⁶⁶ πνεῦμα] Isa. lxi, 1. ⁶⁷ πνεῦμα] Job xxxiii, 4. ⁶⁸ ἐξάπ.] Psal. ciii, 30. ⁶⁹ ἐδιδάσκετο libri. ⁷⁰ ἡχῆδ.) Psal. cxlii, 4.

NOTÆ.

(54) Filii et Spiritus sancti.

PATROL. GR. CHH.

affert personas, sed unitatem peræque retinet personæ, sic et *Spiritus Dei*, dum ab antiquis audiretur pinguiore modo, et ad eum quo in nobis est, nullius hoc idololatriæ scandalum dabat. Propterea itaque *Spiritus* plane in Veteri Testamento prædicatur. Filius non item, sed per huiusmodi nomina, quæ et ipsa nequeant unitatem hypostaseos dividere, ut illud: *Dei manus, Brachium. Sapientia, Potentia, Dextera, Verbum*, et quæ sunt generis ejusdem. Ista etenim nec in mortalium natura ipsam unitatem in duo dividunt, aut personam distinguunt. Sicubi vero etiam Filii vocabulum afferatur: quando mox ut dicitur *Filius*, differentia significatur personarum; ut in illo: *Filius meus es tu*¹; adumbratum hoc et obiectum adducitur. Adjungitur enim: *Hodie genui te*; Et: *Postula a me*². Quæ humana cum sint, et divinæ minus apta naturæ, Filii appellationem tegunt et adumbrant. Atque in similibus ad eundem modum.

At, cur tandem etiam *Dextera* et *Verbum*, et *Potestas Patris*, et similia dicitur Filii, non contra Patrem Filii? An quia Pater non e Filius, sed Filius e Patre? Ad hæc, manus quidem, brachiumque ac sapientia, et verbum, hominis esse dicuntur, cum homo dexteræ, vel sapientiæ, vel similitum nemo dixerit; quemadmodum non rami arborem, sed rami arboris esse dicimus. **194** *Spiritus* item sanctus *Dei digitus* appellatur³. Quando autem digitus manus esse dicitur, convenienter non solum Patris, sed et Filii, quæ paterna est dextera, esse dicitur. Verum non sic vicissim *Filius* sancti *Spiritus*. Neque enim manus digiti recte dicitur. Neque vero vel ob hæc solum ab initio expediebat pro Patre Filium, aut Spiritum sanctum enuntiari. Etenim hominum Pater Deus, ut modo referebam, dictus est: *Filium vero nostrum* aut *Spiritum* dici Deum, absurdum sane ac minime consentaneum iudicatum fuisse. Quamobrem etiam Pater tunc prædicatus, ob familiarem scilicet vocis usum, unam vulgo innuebat, ostendebatque personam. [Quo tempore] si Filius aut Spiritus sanctus prædicatus fuisset, omnino personarum dualitas simul probabatur. Qui enim Filium audisset, statim ad Patrem retulisset, et Spiritum sanctum similiter; cujus enim esset Spiritus, quæreret mens: [ac] quos multorum deorum morbus teneret, incurabiles ex ipsa salutari theologia redderentur. Adde jam dictis, fieri non potuisse, ut quemadmodum Filii, ac Spiritus sancti, sic etiam Patris persona prudenti aliqua ratione absconderetur. Nam quod Spiritus Dei dictus sit *Dextera, Sapientia, Potestas*, id multiplicatorum deorum insaniam [non difficile] effugere potuit. Non enim percipit hic vulgus personarum simul differentiam duci. Cum si Pater

A ωπα, ἀλλ' οὐδὲν ἤττον τὸ ἐνιαῖον διαφυλάττει τῆς ὑποστάσεως, οὕτω καὶ Πνεῦμα Θεοῦ τοῖς παλαιοῖς παχυτέρως, καὶ ὡς ἐφ' ἡμῶν ἀκούμενον οὐδεμιᾶς πολυθείας ἐνεδίδου σκάνδαλον. Διὰ τοῦτο τοῖνον τὸ μὲν Πνεῦμα ῥητῶς παρὰ τῇ Παλαιᾷ Διαθήκῃ κηρύσσεται, ὁ δὲ Υἱὸς οὐκ ἐστὶ, ἀλλὰ δι' ὀνομάτων τοιούτων ἃ καὶ αὐτὰ δύναται τὸ ἐνιαῖον μὴ¹ διαιρεῖν τῆς ὑποστάσεως, ὡς τὸ, Χεῖρ Θεοῦ, καὶ Βραχίον, καὶ Σοφία, καὶ Δύναμις, καὶ Δεξιὰ, καὶ Λόγος, καὶ ὅσα τοιαῦτα· καὶ γὰρ καὶ ἐπὶ τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως ταῦτα τὸ ἐνιαῖον οὐκ εἰς δύο διαλύει, οὐδὲ διαίρει τὴν ὑπόστασιν. Εἰ δὲ που καὶ τῆς τοῦ Γ' τοῦ φωνῆς ἐμνήσθη, ἐπειδὴ εὐθὺς ὁ Υἱὸς ῥηθεὶς διαφορὰν μὴ νύει τῶν ὑποστάσεων, ὡς τὸ, Υἱὸς μου εἰ σὺ, ἐπισκιάζόμενον καὶ περικαλυπτόμενον τοῦτο προάγει·

B ἐπάγει γὰρ, Σήμερον γεγέννηκά σε, καὶ· Αἰτήσαι παρ' ἐμοῦ, ἀπερ ἀνθρώπινα ὄντα καὶ τῇ θεῇ μὴ² ἐφαρμόζοντα φύσει τὴν τοῦ Υἱοῦ προσομοίαν παρεκάλυπτε τε καὶ συνεσχίαζε. Καὶ ἐπὶ τῶν ὁμοίων ὡσαύτως.

Τί δὲ ποτε δὲ Δεξιὰ καὶ Λόγος καὶ Δύναμις, καὶ ὅσα ἄλλα, τοῦ Πατρὸς μὲν ὁ Υἱὸς λέγεται, ἀλλ' οὐκ ἔμπαινον ὁ Πατὴρ τοῦ Υἱοῦ; ἢ διότι ὁ Πατὴρ μὲν οὐκ ἐκ τοῦ Υἱοῦ, ἀλλ' ὁ Υἱὸς ἐκ τοῦ Πατρὸς. Ἔτι δὲ χεῖρ μὲν, καὶ βραχίον, καὶ σοφία, καὶ λόγος τοῦδε τοῦ ἀνθρώπου λέγεται, ἀλλ' ὁ ἀνθρώπος τῆς δεξιᾶς ἢ τῆς σοφίας ἢ τῶν ὁμοίων οὐκ ἂν ῥηθεῖ³, ὥσπερ οὐδὲ τοῦ κλάδου φαιμέν τὸ δένδρον, ἀλλὰ τὸν κλάδον τοῦ δένδρου. Καὶ τὸ Πνεῦμα δὲ δάκτυλος⁴ ὀνομάζεται Θεοῦ, [617 R.] καὶ ἐπεὶ ὁ δάκτυλος τῆς χειρὸς, εὐλόγως οὐ μόνον τοῦ Πατρὸς; [319 H.] ἀλλὰ καὶ τοῦ Υἱοῦ, ἥτις ἐστὶν ἡ πατρικὴ δεξιὰ, λέγεται. Ἀλλ' οὐ

C τὸ ἀνάπαινον ὁ Υἱὸς τοῦ Πνεύματος· οὐδὲ γὰρ ἡ χεῖρ ῥηθεῖ⁵ ἂν τοῦ δακτύλου. Οὐκ ἦν δὲ ἄρα οὐδὲ διὰ ταῦτα ἀντὶ τοῦ Πατρὸς τὸν Υἱὸν ἢ τὸ Πνεῦμα κατ' ἀρχὰς συμφέρον καταγγέλλεσθαι. Καὶ γὰρ καὶ ἀνθρώπων Πατὴρ ὁ Θεός, ὡς προέφημεν⁶, ἐλέγετο· Υἱὸς δὲ ἢ Πνεῦμα ἡμῶν ὁ Θεός, τῶν ἀμηνάνων τε καὶ ἀνακολούθων ἐκρίνετο λέγεσθαι. Διὰ καὶ ὁ⁷ Πατὴρ μὲν κηρύττεται διὰ τὴν ἐν τῇ συνθεσίᾳ κατὰ χρῆσιν ἐν παρεδήλῳ τότε τοῖς πολλοῖς καὶ ὑπεδείκνυε πρόσωπον· εἰ δὲ ὁ Υἱὸς ἢ τὸ Πνεῦμα κατὰ γὰρ τὸ πάντως ἂν τὸ δυαδικὸν συνωμολογεῖτο τῶν ὑποστάσεων· ὁ γὰρ ἀκούων Υἱόν, εὐθὺς πρὸς τὸν Πατέρα ἀνῆγετο. Καὶ τὸ Πνεῦμα ὁμοίως· οὗ γὰρ ἦν Πνεῦμα, ἐπεὶ ἦν ἡ διάνοια, οἷς ἡ νόσος τὸ πολυθεῖον ἀπὸ τῆς σωζούσης θεολογίας ἐλάμβανε τὸ ἀνίστατον. Χωρὶς δὲ τῶν εἰρημένων οὐδὲ δυνατόν ἦν, καθάπερ τοῦ Υἱοῦ καὶ τοῦ Πνεύματος, οὕτω καὶ τὸ τοῦ Πατρὸς σοφαί;

D μεθόδους περικαλύπτεσθαι πρόσωπον. Πνεῦμα μὲν γὰρ Θεοῦ ῥηθέν καὶ Δεξιὰ, καὶ Σοφία, καὶ Δύναμις οἶδεν ἐκφύγειν τὸ τῆς πολυθείας παλινφηνον· λαμβάνει γὰρ τοὺς πολλοὺς διαφορὰν προσώπων συνεπαγόμενον. Πατὴρ δὲ Θεοῦ κηρυχθεὶς, καὶ τὸν γεννηθέντα λάβοις, καὶ τὸ ἐκπορευθὲν, οὐκ ἐστὶ μὲν λαθεῖν ἔχει τὸ διὰ-

¹ Psal. ii, 7. ² Psal. ix, 10. ³ Exod. viii, 19; Luc. xi, 20.

VARIE LECTIONES.

¹ μὴ om. pr. A. ² μὴ et mox του add. A. ³ ἂν μὴ ῥηθεῖ C. ⁴ δάκτυλος; Exod. viii, 19; Luc. xi, 20. ⁵ ὥσπερ ἐφημεν A. ⁶ ὁ om. A.

φορον εἰσάγων τῶν ὑποστάσεων, οὐδ' ὁμοιον τοῖς τῷ A
πολύθειον νοσοῦσι προσφέρειν τὸ ἱαμα. Οὐ μὲν οὖν ἀλλ'
οὐδ' ἐκπερ ὁ Πατὴρ κατὰ τὸ ἐμπάλιν χεῖρ τοῦ Υἱοῦ
ἢ τοῦ Πνεύματος ὠνομάζετο, ὑποκρύπτειν ἑαυτὸν
καὶ τὸ διαδικῶν περικαλύπτειν τῶν προσώπων ἡδύ-
νατο· ἵνα μὴ λέγω ὡς οὐδὲ ῥηθῆναι παντελῶς τὰ
εἰρημένα, οὔτε νοῦν οὔτε φύσιν ἔχειν οὐδεὶς ἂν ὑπό-
θαιτο. Διὰ τί δ' οὖν κατ' ἀρχὰς ἡ Τριάς οὐχ ἅμα κατ-
ήγγελο; ὅτι καθάπερ τοῖς ὀφθαλμοῖσι τὸ λαμπρὸν
φῶς, καίτοι σωτήριον ὂν, ἀθρόον ἐπιβλαβέστατον,
οὕτω καὶ τοῖς εἰς τὸ πολύθειον ἀποτυφλωθεῖσιν ἡ
τριαδικὴ θεολογία βλαβερὸν ὑπῆρχε καὶ ἐπιζήμιον.
Ἀλλὰ ταῦτα μὲν τῷ φιλοθέῳ συγγραφεῖ καὶ ὁ τῶν
λόγων ζ' ἐν τρισὶ φιλοπονεῖται κεφαλαίοις, ἃ μετὰ
τὸ κς' τὸν ἀκόλουθον ἀριθμὸν ἀναδέχεται.

logia, ac perniciosa futura. Verum hæc quidem Dei amans scriptor septimo libro tribus illis graviter
pertrahat capitibus, quæ post sextum et vicesimum ordine consequuntur.

Τὸ δὲ τριακοστὸν αὐτῷ κεφάλαιον διέξισιν ὡς ὁ B
πρῶτος σεισμὸς θεμέλιος τῷ β' γαγένηται, καὶ οὐ
μόνον τοῖς κατὰ Μωσέα συνήνεγκε θεὸν τὸν Πατέρα
κηρύξας, ἀλλὰ καὶ τοῖς ἐν τῇ χάριτι. Ἐξ ὧν γὰρ
τὸν θεὸν Πατέρα τῶν ἀνθρώπων νομίζεσθαι ἔδωκεν,
ἕκαστος τῶν γνησίως προσανεχόντων θεῷ Υἱὸς
θεοῦ εἰκότως ἔλέγετο· ἐκ δὲ τούτου θύρα καὶ ὁδὸς
τῇ διὰ σαρκὸς οἰκονομίᾳ ὑπανοίγνυται. Διὸ καὶ τὸν
Υἱὸν ὁ β' κηρύττειν σεισμὸς, ὡς ἤδη συνήθους οὐσης
τῆς φωνῆς καὶ ἐπὶ ψιλῶν ἀνθρώπων τίθεσθαι, οὐχ
οὕτω τοὺς ἀκούοντας ἐξετάραττεν, ἐκ τῆς χρήσεως
τῆς πρώτης Διαθήκης καταλευθέντας τὰς ἀκοὰς,
καὶ οὐκέτι πρὸς τὴν φωνὴν οὕτως ἐμεμήνησαν, ὥσ-
περ ἐμαίνοντο ἂν, εἰ μὴ συνήθης αὐτοῖς ἀπὸ τῆς
Παλαιᾶς ἐγεγόνει Διαθήκης. Ὅπερ δὲ ἐπὶ τῆς νο-
μικῆς πολιτείας τὸ κηρύττεσθαι τὸν Υἱὸν λαμπρῶς
ἢ τὸ Πνεῦμα, δι' ἃς αἰτίας προείπομεν, [320 H.]
τοῖς ἐπὶ τὰς οὐλάς τῆς πολυθείου πληγῆς ἐν ἑαυτοῖς
φέρουσιν, [620 R.] οὕτω δὴ καὶ τὸ σαρκωθῆναι μὲν
τὸν Πατέρα ἢ τὸ Πνεῦμα, συνεσιχάσθαι δὲ καὶ λαβεῖν
ισχὺν εἰς τὸ λαβεῖν, ὃν τρόπον ἐπὶ τοῦ Υἱοῦ, ἀδύνα-
τον ἦν. Εἰ γὰρ καὶ κοινῆς οὐσης καὶ τετριμμένης
τῆς τοῦ Υἱοῦ προσηγορίας ὅμως τὸν Υἱὸν σάρκα λα-
βόντα, ὅτι θεοῦ Υἱὸν (ὅπερ ἦν) ἔλεγεν ἑαυτὸν, καὶ
κρημνοὶς ἐξῶσαι καὶ ραπίσμασι βαλεῖν¹⁸ καὶ τὸ τε-
λευταῖον σταυρῷ ἀναρτήσαι ἐξεμάνησαν, τί οὐκ ἂν
ἐποίησαν καὶ αὐτοὶ καὶ οἱ μαθηταὶ δούλου μορφὴν
ὀρώντες, εἰ ὁ σαρκωθείς ἔλεγεν, Ἐγὼ εἰμι ὁ Πα-
τὴρ, ἢ τὸ Πνεῦμα τὸ ἄγιον; ὥστε τὸ πᾶν τῆς οἰκο-
νομίας θεοπεριῶς τε καὶ ὑπὲρ λόγον καὶ ἐννοίαν
διεπραγματεύθη, καὶ τὴν τῶν ἀνθρώπων σωτηρίαν
ἀπειργάσατο.

Κατ' ἀρχὰς μέντοι ὁ Λόγος οὐ σεσάρκωται καὶ δι'
ἄλλας μὲν αἰτίας, καὶ διότι οὐκ ἔδει εὐθὺς τὸ μέ-
γιστον τῶν φαρμάκων τοῖς νοσοῦσι προσεγγεῖν,

¹⁸ Luc. iv, 29. ¹⁹ Marc. xiv, 65; Joan. xix, 3.

VARIE LECTIONES.

¹⁷ ἕκαστον ζ. ¹⁸ βαλεῖν corr. A : λαβεῖν ζ.

Dei enuntiatum sit, sive genitum intellexeris, sive
eum qui processit, nequaquam jam id, quin per-
sonarum discrimen afferat, ignorari amplius pos-
sit, neque simile remedium idololatriæ labe infectis
afferri. Itaque ne tum quidem, si Pater e contrario
Filii, vel Spiritus sancti manus nominaretur,
seipsum abscondere, et dualitatem personarum
contegere posset : ne hoc dicam, neminem unquam
censere potuisse, ut quæ nunc commemoravimus,
vel omnino dicerentur, aut sensum aliquem, aut
genium habere judicaretur. Quare igitur Trinitas
ab initio non evulgata est : quia, quemadmodum
laborantibus ex oculis splendidum lucis jubar, etsi
salutiferum, maxime noxium est, ita et multorum
deorum cultu occæcatis noxia erat Trinitatis theo-

logia, ac perniciosa futura. Verum hæc quidem Dei amans scriptor septimo libro tribus illis graviter
pertrahat capitibus, quæ post sextum et vicesimum ordine consequuntur.

Tricesimum vero caput persequitur, ut primus
motus terræ fundamentum alterius fuerit, utque
non solum iis qui sub Mose vixerunt, Deum Patrem
194^b prædicando profuerit, sed et qui tem-
pore gratiæ. Postquam enim effecit ut Deus ho-
minum Pater crederetur : mox etiam quicumque
in Deo fiduciam collocaret, merito Dei Filius ap-
pellatur. Unde patefacta janua, et via aperta est
ad incarnationem cognoscendam. Quam etiam ob
causam dum Filium secundus ille terræ motus
prædicaret (quod jam consuetum esset hanc vocem
de meris quoque hominibus usurpare), non sic au-
ditores turbabat prioris Testamenti usu mitigatis
ætribus, ut non amplius sic vocis hujus occasione
insaniverint, quemadmodum insanivissent, nisi
usitata illis per Vetus Testamentum esse cœpisset.
Quem enim ad modum sub lege Filii aut Spiritus
aperta promulgatio, ob eas, quas antea causas
diximus, noxia fore videbatur iis, qui adhuc cicat-
trices inflicti a deorum multitudine vulneris gere-
bant. Sic certe Patrem vel Spiritum sanctum in-
carnari, umbraque tegi, et latendi accipere facul-
tatem (ut in Filio factum) impossibile fuisset. Nam
si tum quoque, cum Filii appellatio communis
esset, atque usu trita, ipsum tamen Filium carne
indutum quia Dei Filium (quod erat) seipsum
dixit, ex editiori loco præcipitare, et alapis ex-
cipere, ac tandem cruci furiose affigere aggressi
sunt, quod non fecissent et ipsi, et discipuli, [so-
lam] servi videntes formam, si incarnatus dixisset :
Ego sum Pater, vel Spiritus sanctus? Ergo divini-
tus, et supra quam dici ac cogitari possit, universa
mundi gubernatio una cum hominum salute pro-
curata est.

Attamen mox ab initio Verbum incarnatum non
est, cum aliis de causis, tum idcirco quod non
oporteret statim maximum medicamentum morbi-

dis afferre, sed quæ vim haberent paulatim mor-
bum abigendi. Ad hæc, ab initio Verbum incarna-
tum, non modo quantum in fine temporum, adventu
suo utilitatem [non] præbuisse, sed incitamentum
potius idololatriæ ad errorem iudicatum fuisset. Nam
si, cum Græci rerum potirentur, similibus affectio-
nibus obnoxios homines tam facile in Dei evehe-
bant dignitatem, quomodo scientes in carne Ver-
bum apparens, tanquam Deum celebrari, non statim
inde fictorum a se deorum exempla peterent,
iisque, qui conarentur ab hoc errore avellere, non
promptissime exprobrarent, illos ipsos, qui repre-
henderent hominem æque pro Deo prædicare ac
venerari. Propterea enim quo tempore Græci deos
fabricarent, 195a Patris quoque unitas prædicata
est. [Ne item dicerent: Si disuisset, suis se vi-
ribus humanum genus salvare potuisset, atque ita
summa gratia fuisset ingratis summum ingrati
animi vitium. Etsi nihil etiam ab initio veluisset,
salutis loco contentionum amantes homines, sic
rursum dubitare: Cur non in fine, sed in princi-
pio: aut, cur non in medio temporum cursu, sed
in principio Verbum incarnatum est? ita in se
mutuo quæstiones secundum triplicem temporum
differentiam torquentes.] Oportebat itaque pri-
mum illa evacuari, et ea quidem prædicatione,
quæ Patrem solum annuntiaret: deinde quæ deorum
effingendorum errore e memoria sublato, verum
Deum in carne manifestari. Sic igitur se habet hæc de Verbi in temporis plenitudine incarnatione
ratiocinatio. Et quemadmodum primus ille terræmetus per contrarias rationes deorum multitudini
medicinam fecit, dum personarum discrimen texit, ita in novissimis quoque temporibus, cum Judaica
opinio, in unam personam lege ac tempore corroborata, deorum multitudinem profligasset, et di-
vinitus tunc Dei Filius ac benigne carnem assumpsit, et Trinitatis mysterium paulatim detexit.

34. Addit istis sapienter omnino Salvatore, C
verbis quidem humilibus utendo, divinitatis abscon-
disse radium, sed per illius opera effecisse, ut om-
nipotentis virtutis majestas effulgeret, ac per hæc
eadem prædicari videretur. Atque hinc etiam, ait,
dicebat: *Verba quæ ego loquor, a meipso non lo-
quor; Pater autem in me manens, ipse facit opera*. P.
Credite mihi (56), *quia ego in Patre, et Pater in me*
est: alioquin propter opera ipsa credite. Duas autem
has ob causas verborum humilitatem adhibuit;
primum quidem ad Judæorum effervescentem in-
vidiam mitigandam; deinde vero ut nobis quoque
humilitatis exemplum ipsomet facto exprimeret;
tertio etiam, quia verborum splendor non omnino
actiones simul emicare facit, cum tamen naturam

p Joan. xiv, 10.

ἀλλὰ τὰ ἐπ' ἑλάττω ἐλαύνειν τὴν νόσον δύναμιν
ἔχοντα. Ἐτι δὲ καὶ ὅτι κατ' ἀρχὰς σαρκιωθεὶς ὁ Λό-
γος οὐ μόνον⁷⁹ παρείχεν ἴσην ὥσπερ ἐπὶ τέλει παρα-
γεγονῶς τὴν ὠφέλειαν, ἀλλὰ καὶ παράκλησις μᾶλλον
τοῖς εἰδωλολατροῦσι πρὸς τὴν πλάνην ἐνομιζέτο. Εἰ
γὰρ, ὅτε παῖδες Ἑλλήνων ἐπέστη⁸⁰, τοὺς ὁμοιοπά-
θεῖς ἀνθρώπους εἰς τὸ τοῦ Θεοῦ ῥάδιως ἀνεβίβαζον
ἀξίωμα, πῶς ἂν, εἰδότες σαρκὶ τὸν Λόγον φαινόμενον
καὶ Θεὸν ὁμνούμενον, οὐχὶ τῶν παρ' αὐτοῖς πεπια-
σμένων Θεῶν ἐκείθεν εἰκὼν τὰ παραδείγματα, καὶ
τοὺς μέλλοντας αὐτοὺς τῆς πλάνης ἀποσπᾶν εὐχερῶς
οὐκ ἂν ἀντωνεῖδίζον, ἀνθρωπον καὶ αὐτοὺς τοὺς
αἰτιωμένους Θεὸν τε ὁμνεῖν καὶ σέβασθαι, διὰ τοῦτο
γὰρ τότε τῶν Ἑλλήνων ἀνθρώπων θεοποιούντων καὶ
ἡ τοῦ Πατρὸς μονὰς ἐκηρύττετο⁸¹. Οὐκοῦν ἔδει μὲν
ἐκεῖνα πρῶτον [ἀργῆσαι, ἔδει] καταργηθῆναι διὰ
τοῦ κηρύγματος, ὃ τὸν Πατέρα μόνον κατήγγελλεν·
εἰθ' οὕτω λήθῃ δοθείσης τῆς θεοποιῶν πλάνης τὴν
ἀληθῆ Θεὸν ἐν σαρκὶ φανερωθῆναι. Οὕτω μὲν οὖν ὁ
λόγος τῆς ἐπ' ἐσχάτου τῶν ἡμερῶν τοῦ Λόγου σαρ-
κώσεως. Καὶ καθάπερ ὁ πρῶτος σεισμός διὰ τῶν
ἐναντιῶν ἰάσεων τὸ πολὺ Θεον ἐπικρυψάμενος τῶν
ὑποστάσεων τὸ διάφορον, οὕτω⁸² καὶ ἐν ἐσχάτοις
καιροῖς, τῆς Ἰουδαϊκῆς δόξης εἰς ἐν πρόσωπον νόμου
καὶ χρόνῳ κρατυνθείσης καὶ περιελούσης τὸ πολὺ
Θεον, ὁ ὕψος τῆς κατὰ Θεοπροπῶς τε καὶ φιλανθρώ-
πως καὶ σάρκα λαμβάνει καὶ τὸ τῆς Τριάδος κατὰ
μικρὸν ἀνακαλύπτει μυστήριον.

Ἐπάγει δὲ τοῦτος ὡς πανσόφος ὁ Σωτὴρ τοῖς μὲν
ῥήμασιν ἐταπεινολογεῖτο καὶ τὴν τῆς θεότητος συν-
έστελλεν αὐγὴν, τοῖς ἔργοις δὲ ταύτην⁸³ παρσκευά-
ζεν ἀστράπτειν, καὶ δι' αὐτῶν εὐδόκει⁸⁴ κηρύττε-
σθαι τῆς παντοκρατορικῆς δυνάμεως [321 H.] τὸ
ἀξίωμα. Διὸ καὶ ἔλεγε, *Τὰ ῥήματα*⁸⁵ *ἃ ἐγὼ λαλῶ,*
*ἀπ' ἐμαυτοῦ οὐ λαλῶ· ὁ δὲ Πατὴρ ὁ ἐν ἐμοὶ μέ-
νωρ αὐτὸς ποιεῖ τὰ ἔργα*. *Πιστεύτέ μοι ὅτι ἐγὼ*
ἐν τῷ Πατρὶ [621 R.] *καὶ ὁ Πατὴρ ἐν ἐμοί*. Εἰ δὲ
μὴ, διὰ τὰ ἔργα αὐτὰ πιστεύετε μοι. Διὰ δύο δὲ
ταύτας αἰτίας τὰ ταπεινὰ τῶν ῥημάτων ὑπῆρχετο·
μίαν μὲν, τὸν φθόνον τῶν Ἰουδαίων καταπαρθένων
φλεγμαίνοντα· δευτέραν δὲ, καὶ ἡμῖν ὑπογραμμὸν
ταπεινοφροσύνης ἔργῳ διατυπῶν· καὶ τρίτην, ὅτι ἡ
τῶν ῥημάτων λαμπρότης οὐ πάντως ποιεῖ συνε-

VARIE LECTIONES.

⁷⁹ οὐ μόνον) alteram negationem addit Schottus. ⁸⁰ ἐπέστη AC: ἐπέστησαν C. post ἐκηρύττετο
hæc addit mg AC. : καὶ ἵνα μὴ λέγοιεν, εἰ ἀνέμινεν, αὐτὸ ἂν ταυτὸ τὸ ἀνθρώπινον ἀνεσώσατο, καὶ ἦν
ἂν ἡ ἀνυπερβλήτος χάρις τοῖς ἀγνώμοσιν ὑπερβαλλούσης ἀχαριστίας ὑπόθεσις. Καὶ εἰ κατ' ἀρχὰς, οὐδὲν
ἐκώλυε (ἐκώλυσε A) τοῖς ἀντὶ τῆς σωτηρίας τὸ φιλόνηκον ζητοῦσι πάλιν διαπορεῖν διὰ τί μὴ κατὰ τὸ τέλος,
ἀλλὰ κατ' ἀρχὰς, καὶ διὰ τί μὴ κατὰ τὸ μέσον, ἀλλ' ἐν ἀρχῇ ἐσαρκώθη, καὶ κατ' ἄλλῃ τῇ τρέψειν τὰς
ἀπορίας ἀπὸ τῆς κατὰ τὸν χρόνον τρίτης διαφορᾶς. ⁸¹ οὕτω] malim οὕτως. ⁸² ταύτης C. ⁸³ εὐδόκει
υπογραφημὸν Stephani: ἐδόκει C. ⁸⁴ τὰ ῥήματα] Joan. xiv, 10.

NOTÆ.

(55) Hæc uncis inclusa verba in duobus duntaxat mss. legebantur.

(56) Vulg. Non creditis?

απράπτειν καὶ τὰ πρᾶγματα, ἡ δὲ τῶν ἔργων ὑπερ-
φυῆς καὶ θεοπρεπῆς ἐπίδειξις καὶ τῶν βημάτων
συναυνοῦσθαι τὴν εὐτέλειαν.

Ἐνταῦθα δὲ καὶ βήτου τινός εὐαγγελικοῦ ⁸¹ ἀνα-
πτύσσει διάνοιαν τοῦ λέγοντος, *Τί ⁸² ἐστὶν εὐκοπώ-
τερον εἰπεῖν, Ἀρδονται σου αἱ ἁμαρτίαι, ἢ Ἐγει-
ραι ⁸³ καὶ περιπάτει*; Εὐκοπώτερον δὲ φησὶν εἶναι
τὸ πρῶτον, ὅτι τὸ μὲν ἀρδῶνται οὐκ ἔχει τὴν τῶν
βημάτων προφορὰν ὡς ἐξ ἰδίας ἐξουσίας προφερομέ-
νην καὶ προστάγματος (οὐδὲν γὰρ κωλύει καὶ τὸν
μὴ ὄντα τῆς ἀφίσσεως Κύριον εὐαγγελισσασθαι ταύ-
την), τὸ δὲ, *Ἐγειραι καὶ περιπάτει* Δεσποτικῆς
ὁδὸν προστάξεως ἡρτῆται, ἄλλως τε δὲ καὶ ὅτι τὸ
Ἐγειραι καὶ περιπάτει, ἀδιάβλητόν φέρον ἔργοις
τὴν αὐθεντίαν ⁸⁴, καὶ τὴν ἀρεὴν συμπεριεῖχεν. Ὁ
γὰρ δοῦς τὴν χάριν τοῦ βαδίζειν δηλονότι καὶ τῶν,
ὑπὲρ ὧν κατεῖχeto τῇ νόσῳ, πλημμελημάτων τὴν
ἀρεὴν συναπεδίδου. Δεσπότου δὲ φιλανθρώπου καὶ
τὴν μάστιγα τοῖς ἁμαρτάνουσιν ἐπαφέναι, καὶ τῆς
πληγῆς μετὰ τοῦ πταίσματος τὸν πληγέντα ἀπαλ-
λάξαι. Εἰδὼς δὲ τὸ ἔργον καὶ τὴν ἀρεὴν τῶν ἡμαρ-
τημάτων πιστούμενον καὶ τὴν δεσποτεῖαν τοῦ ἀφέν-
τος ἐπιδεικνύμενον, ἐπάγει ⁸⁵. *Ἵνα δὲ εἰδῆτε ὅτι
ἐξουσίαν ἔχει ὁ Υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου*, καὶ ἐξῆς.
Ἀναγκαῖον δὲ ἦν τὸ ἐπισκιάζεσθαι τὸ μυστήριον
τῆς τοῦ Λόγου σαρκώσεως διὰ τε τὸ γενέσθαι τοῖς
ἀκρωμένους εὐπαράδεκτον, καὶ ἵνα λάβῃ ⁸⁶ τοῦ στί-
χους τὴν ἀρχοντα. Φησὶ γὰρ ὁ θεορόρος Ἰγνάτιος
τρία λαθεῖν τὸν ἀρχοντα τοῦ αἰῶνος τούτου, τὴν
Παρθενίαν Μαρίας, τὴν Σύλληψιν τοῦ Κυρίου, καὶ
τὴν Σταύρωσιν. Λέγει δὲ καὶ ὁ θεοπέσιος Παῦλος
περὶ τῶν ἀρχόντων τοῦ αἰῶνος τούτου, ὡς Εἰ ⁸⁷ ἔγ-
νωσαν, οὐκ ἂν τὸν Κύριον τῆς δόξης ἐσταύρω-
σαν.

Ταῦτα εἰπὼν ἐπιφέρει ὡς ἡ μὲν ἀίδιος καὶ ὑπερ-
ἄρχιος Τριάς δεῖ εἶναι καὶ ὡσαύτως Τριάς, Πατήρ
Υἱὸς καὶ Πνεῦμα ἅγιον, ἀλλ' ὑπὲρ ὃ νοοῦμεν ἢ λα-
λοῦμεν. Πᾶν γὰρ ὃ λέγομεν περὶ Θεοῦ ἢ νοοῦμεν,
ἐκ τῶν καθ' ἡμᾶς πραγμάτων τε καὶ βημάτων τὰ
περὶ αὐτῆς ⁸⁸ ἀναλόγως καὶ λέγομεν καὶ νοοῦμεν.
Ἰσότημος δὲ καὶ ἰσοσθενής ἡ παναγία Τριάς, πάντα
πρὸς τὴν ἡμετέραν σωτηρίαν οἰκονομοῦσα, καὶ ὅσα
θεολογεῖν αὐτὴν δυναμούμεθα ⁸⁹, αὐτὴ ταῦτα φιλαν-
θρώπως ἡμῖν χαριζομένη πάλιν προσέταται. Διὸ κατ'
ἀρχὰς μὲν, ὡς εἴρηται, διὰ τὸ πολῦθρον ἡ θεία
Γραφή συγκαταβαίνουσα, οὐχ ὡς ἔχει φύσεως ἡ τά-
σεως ἡ Τριάς, ἀλλ' ὡς ἡμῖν [322 H.] εὐπαράδεκτον
παραδίδουσα, τὸν Πατέρα λαμπρῶς καταγγέλλει,
εἶτα τὸν Υἱὸν κατὰ τὸν δευτέρον σεισμὸν, ἐν ᾧ καὶ
τὴν γυνῶσιν τοῦ Πνεύματος συμπαραλαμβάνομεν, οὐ
μὴν τὴν γε τελείαν· αὕτη γὰρ ἐν τῷ μέλλοντι αἰῶνι
καὶ τῷ τελευταίῳ σεισμῷ παραγίνεται, τῆς Τριά-
δος ὅλης τρανότερον ἡμῖν [624 R.] ἐμφανιζομένης
τε καὶ ἀνακαλυπτομένης. Εἰ γὰρ καὶ τοῦ Πνεύμα-

A excedentium et divinorum operum patratio, ver-
borum una secum humilitatem extollat.

Porro hoc loco dicti ejusdam evangelici sensum,
exponit: Quid est facilius dicere: *Dimittuntur tibi
peccata tua, an dicere: Surge et ambula*? Facilius
autem primum esse dicit, quoniam illud, *Dimittun-
tur*, non eam habet verborum pronuntiationem,
quasi ex propria auctoritate proprioque imperio
proferretur. Nihil enim prohibet ab illo etiam, qui
ejus nequaquam sit dominus, remissionem annun-
tiari. At: *Surge et ambula*, totum a Dominico pen-
det imperio. Præsertim cum illud **195^b** *Surge et
ambula*, irreprehensibilem rebus ipsis asserendo
auctoritatem, ipsam quoque remissionem comple-
cteretur. Qui enim ambulandi gratiam donabat,
idem nimirum peccatorum etiam, ob quæ morbo illo
tenebatur, remissionem conferebat: perhumani
enim Domini est, et flagellum peccatoribus inferre,
et flagellatum tam a plaga, quam ab ipso met pec-
cato liberare. Sciens autem opus hoc non remissio-
nem tantum delictorum confirmaturum, sed pote-
statem quoque dimittentis ostensurum, addit: *Ut
autem sciatis, quia Filius hominis habet potestatem
in terra dimittendi peccata*, etc. Cæterum necesse
erat incarnationis Dominicæ mysterium velut um-
bra tegi, cum ut ab audientibus cupidius accipe-
retur, tum ut id tenebrarum principem ignoraret.
Nam tria divinus Ignatius * sæculi hujus principem
latuisse commemorat, Virginitatem Mariæ, Con-
ceptionem Domini, et Cruci affixionem Christi. Affir-
mat quippe divus Paulus de principibus sæculi
hujus: *Si cognovissent, nunquam Dominum gloriæ
crucifixissent* *.

32. Hæc ubi dixit, inseri sempiternam ac summam
Trinitatem semper esse, et similiter Trinitatem,
Patrem nimirum, et Filium, et Spiritum sanctum,
sed supra omne, quod aut cogitamus, aut loquimur.
Quandocunque enim de Deo loquimur aut cogita-
mus, ex nostris verbis ac rebus ea quæ ad ipsam
Triadem spectant, proportionem quadam, et dicimus
et cogitamus. Sanctissima etenim Trinitas, digni-
tate ac potentia æqualis, omnia quæ ad nostram
salutem faciunt provide operata est: quæque theo-
logice de ipsa speculari possimus, hæc illa nobis,
benigne gratificans, identidem admittit. Propterea
quidem a principio, ut diximus (ob deorum scilicet
multitudinem) sacra Scriptura nobis condescen-
dens, non ut natura aut dignitas Trinitatis se habet,
sed quatenus a nobis facilius capi potest eam tra-
dendo, perspicue Patrem indicat. In altero deinde
terramotu Filium, in quo et Spiritus sancti cogni-
tionem, etsi minus perfectam, simul accipimus.
Hæc enim in futuro sæculo, et ultimo illo accedit

⁸¹ Matth. ix, 5. * Epist. 3. * I Cor. ii, 8.

VARIE LECTIONES.

⁸² εὐαγγελικῶν γ. ⁸³ τί [Matth. ix, 5. ⁸⁴ hic et inf. Ἐγειρε γ. ⁸⁵ αὐθεντίαν γ. ⁸⁶ ἐπάγει δὲ ἵνα γ.
⁸⁷ λάβῃ post ἀρχοντα ponit γ. ⁸⁸ εἰ [I Cor. ii, 8. ⁸⁹ αὐτῆς] νοήναι αὐτοῦ? ⁹⁰ δυνάμεθα γ.

terræ-motu, quo tota nobis Trinitas manifestius apparebit ac revelabitur. Eisi enim Spiritus ar-
rham habemus, ut vas electionis testatur ¹ 196 a
noncham tamen ad perfectionem spiritualis status
pervenimus. Ipsum etenim arrhæ nomen signum
quidem perfecti doni est: at non ipsum donum.
Idem etiam alibi pignus futuræ hæreditatis esse
Spiritus prædicat, et primitias æternorum bono-
rum. Quare perfectionem Spiritus nonnisi post
redemptionem corporis suscipimus.

Jam quando qui apud homines cum pater, tum
filius dicitur, per conjugii societatem declaratur
atque cognoscitur, propterea præsentis vitæ duos
terræmotus, alterum pertinere ad Patrem, alte-
rum ad Filium, vaticinia tradunt. Rursus cum
Spiritus sanctus, etiam ut apud nos est, corporum
transcendat crassitudinem, merito ubi cessaverint
conjugia, excelsior illa et illustrior vita (vita hæc
resurrectionis est: *In resurrectione enim neque nu-
bent neque nubentur* *), proprie attribuat Spiritui.
Illius autem vitæ tempore, in qua patres filios
progenerant, Deum Patrem ordine Filio præpositum
cognosci oportebat, non quod Trinitas ordinem ali-
quem exigeret (quis enim ibi ordo sit, ubi æqua-
litas immutabilis viget?): sed quod per eum ordi-
nem, qui in ipsa ex apta dispositione est, a liberis
parentes honorari hortaretur. Spiritus quoque di-
gnitatem sacra Scriptura extollens, universam Tri-
nitatem Spiritus nomine appellat. Quale illud: *Spi-
ritus est Deus: et eos qui adorant eum, in spiritu et
veritate oportet adorare* *. Hoc item: *Omne pecca-
tum remittitur hominibus: ei autem qui blasphema-
verit in Spiritum sanctum, non remittitur* *, de tota
divinitate acceptum, cum prædicto scopo quadrat.
Illa quoque per speculum et in ænigmate cognitio
supernaturalis in Triade deitatis, per Spiritum no-
bis in futuro perficitur. Sic enim hic motus ad
Spiritus sanctum, quemadmodum duorum præce-
dentium alter ad Patrem, alter ad Filium refertur.
Qui autem ordine primus est terræ motus, extre-
mus idem dignitate et utilitatis magnitudine est.
Manifestam enim gratiam multo esse lege [antiqua]
majorem et utiliore. Verum et secundus minor
est tertio, siquidem *Nunc videmus per speculum
et in ænigmate: tunc autem facie ad faciem* *. Quare
etiam, Cum venerit quod perfectum est, evacuabitur
quod ex parte est *. Et considera [quæso] divina
operantis Providentiæ 196 b sapientissimam et
æqualem trutinam. Videbatur Pater priscis illis
præcipuam dignitatem obtinere: rursumque Filius
in nova lege quibusdam minorem, at multis æqua-
lem: Spiritus vero sanctus multis minorem, paucis
æqualem. Ut igitur ex hominum opinione orta inæ-
qualitas ad æqualitatem reduceretur, primus ille

A τος τὸν ἀρραβῶνα, ὡς τῆς ἐκλογῆς ἐπιμαρτύρε-
ται ** τὸ σκεῦος, ἔχομεν, ἀλλ' οὐκ εἰς τὴν τελειότητα
τῆς πνευματικῆς ἐφθάσαμεν καταστάσεως. Καὶ γὰρ
καὶ αὐτὸ τὸ τοῦ ἀρραβῶνος ὄνομα σύμβολον μὲν
ἐστὶ τοῦ τελείου δώρου, οὐ μὴν αὐτὸ γὰρ τὸ δῶρον.
Καὶ πολλὰ τοῦ ** ἀρραβῶνα * τῆς μελλούσης κληρο-
νομίας τὸ Πνεῦμα ὁμνεῖ καὶ ἀπαρχὴν ** τῶν αἰω-
νίων ἀγαθῶν, ὥστε τὴν τελειότητα τοῦ Πνεύματος
μετὰ τὴν ἀπολύτρωσιν τοῦ σώματος ὑποδεχόμεθα.

Ἐπειδὴ δὲ ὁ κατὰ τὸ ἀνθρώπινον γένος λεγόμενος
καὶ πατὴρ καὶ υἱὸς κοινωνία γάμου ἀναφαίνεται
καὶ γνωρίζεται, διὰ τοῦτο τοῦ παρόντος βίου τοὺς
δύο σεισμούς, τὸν μὲν πρότερον ἀνέκειν τῷ Πατρὶ,
τῷ γιῶν δὲ τὸν δεῦτερον τὰ Λόγια παραδίδωσι. Πάλιν
B ἐπειδὴ τὸ Πνεῦμα καὶ τὸ παρ' ἡμῖν σωμάτων ὑπερ-
βαίνει παχύτητα, εἰκότως ὁ τῶν γάμων πεπαυμέ-
νων ἀνακούπτων τε καὶ ἀναλάμπων βίος (οὗτος δὲ ὁ
τῆς ἀναστάσεως ἀν εἴη · Ἐρ γὰρ ** τῇ ἀναστάσει
οὔτε γαμοῦσιν οὔτε γαμίσκονται, οἰκείως ἂν ἀφ-
ορισθεῖν τῷ Πνεύματι. Ἐδεῖ δὲ τὸν βίον, ἐν ᾧ πατέ-
ρες παῖδας φύουσι, τὸν θεὸν καὶ Πατέρα προτετα-
γμένον γινώσκεισθαι τοῦ γιῶν, οὐ τῆς Τριάδος τὴν
τάξιν ἀπαίουσης, (ποῦ γὰρ τάξεις, ἐνθα τὸ ἴσον
ἀπαράλλαχτον;) ἀλλὰ διὰ τῆς ἐν αὐτῇ κατ' οἶκον
μὲν τάξεως τοὺς πατέρας τιμᾶσθαι παρὰ τῶν πα-
ιδῶν παραινούσης. Καὶ τὸ ἀξίωμα δὲ τοῦ Πνεύματος
ἡ ἱερὰ ἐπαίρουσα Γραφὴ ὅλην τὴν Τριάδα τῇ τοῦ
Πνεύματος ἐξονομαζέει φωνῇ, ὡς τὸ, Πνεῦμα * ὁ
θεὸς, καὶ τοὺς προσκυνούντας αὐτὸν ἐν πνεύ-
ματι καὶ ἀληθείᾳ δεῖ προσκυνεῖν. Καὶ τὸ, Πᾶσα *
ἁμαρτία ἀφεθήσεται τοῖς ἀνθρώποις, τῷ δὲ
βλασφημοῦντι εἰς τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον οὐκ
ἀφεθήσεται, ἐπὶ τῆς θεότητος ὅλης ἐκληφθὲν σύμ-
φωνον ἂν εἴη τῷ προσηρμένῳ σκοπῷ. Καὶ ἡ ἐν
ἐσόπτρῳ δὲ γνώσις καὶ ἡ ἐν αἰνίγματι τῆς ὑπερ-
φουὸς ἐν Τριάδι θεότητος εἰς τὸ τέλειον διὰ τοῦ
Πνεύματος ἡμῖν ἀποκαθίσταται κατὰ τὸν μέλλοντα
καὶ γὰρ οὗτος * τῷ παναγίῳ Πνεύματι, ὥστε τῶν
πρὸ αὐτοῦ δύο σεισμῶν ἂ μὲν τῷ Πατρὶ, ὁ δὲ τῷ
γιῶ ἀναγένηται. Ἔστι δὲ δηλονότι ὁ μὲν τῇ τάξει
πρώτος σεισμός, ἔχατος τῷ τε ἀξίωματι καὶ τῷ
τῆς ὠφελείας μεγέθει · δῆλον γὰρ ὡς ἡ χάρις πολλῶν
τοῦ νόμου μείζων τε καὶ λυσίτελεστέρα. Ἀλλὰ καὶ
ὁ δεῦτερος ἐλαττοῦται τοῦ τρίτου, εἴγε νῦν μὲν Ἐρ
ἐσόπτρῳ * βλέπομεν καὶ ἐν αἰνίγματι, τότε δὲ
πρόσωπον πρὸς πρόσωπον. Διὸ καὶ, Ὅταν ἔλθῃ
τὸ τέλειον, καταργηθήσεται τὸ ἐκ μέρους. Καὶ
σκόπει τῆς θεωροῦσας Προνοίας τὸν πάνσφόν τε καὶ
ἀρρεπῆ ζυγόν. [523 H.] Ὁ Πατὴρ ἐδόκει τοῖς πάλαι
τὸ μείζον ἔχειν, ὁ γιῶς δὲ πάλιν κατὰ τὴν νέαν
ἐνίοις μὲν τὸ ἐλαττον, τοῖς πολλοῖς δὲ τὸ ἴσον· τὸ
δὲ ἅγιον Πνεῦμα τοῖς πολλοῖς μὲν τὸ ἐλαττον, ὁλί-
γοις δὲ τὸ ἴσον. Ἰνα οὖν τὸ ἄνισον τὸ ἀπὸ τῆς τῶν

* II Cor. i, 22. * Ephes. i, 14; Rom. viii, 23. * Matth. xii, 30. * Joan. iv, 24. * Matth. xii, 31; Marc. iii, 29; Luc. xii, 10. * I Cor. xiii, 12. * ibid. 10.

VARIE LECTIONES.

** ἐπιμαρτ.] II Cor. i, 22. ** πολλὰ τοῦ] ἀλλὰ τοῦ Hoeschelius. * ἀρραβ.] Ephes. i, 14. ** ἀπαρχὴν] Rom. viii, 23. ** ἐν γὰρ] Matth. xii, 30. * πνεῦμα] Joan. iv, 24. * πᾶσα] Matth. xii, 31. οὕτως γ. * ἐν ἐσόπτρῳ] I Cor. xiii, 12. * θεωροῦσας] δημεουργοῦ pr. A.

ἀνθρώπων ὑπολήψεις εἰς ἰσότητα ἐπαναχθῆ, ὁ μὲν Ἀ πρῶτος σεισμὸς, ὃς ἀφώριστο τῷ Πατρὶ, τὸ ἔλαττον ἔσγεν, ὁ δὲ δεύτερος, ὃς ἦν τῷ Υἱῷ, τὸ ἐκείνου μεῖζον, καὶ ὁ τοῦ Πνεύματος ἀμφοῖν ὑπερέχον. Καὶ ὅρα σαφῶς ὅπως ἡ ἐν ταῖς τῶν ἀνθρώπων δόξαις ἀνισότης διὰ * τῆς τῶν τριῶν καιρῶν ἀνισότητος εἰς ἀρ-
ρεπεσάτην τε καὶ θαυμασίαν συνεβιδάσθη ἰσότητα, [625 R.] τῆς τριαδικῆς θεαρχίας ὥσπερ αὐγὴν τινα παραδεξαμένη⁷ καὶ ἑλλαμψίν. Ὅτι δὲ ἡ ἐν Τριάδι τάξις τῶν πολλῶν οἰκονομίαν στοχάζεται, ἀλλ' οὐκ ἀπὸ τῆς ὑπερφυοῦς ἐκείνης καὶ ἀρρήτου βλαστάνει φύσεως, ὁ τῶν ἀπορρήτων μύστης διδάσκει, ὃς καὶ τὸν Υἱὸν καὶ Πνεῦμα θεόληπτον μῆσιν ἔσγεν ἐν ἰσότητι τοῦ Πατρὸς προτάττειν· *Διαίρεσεις*⁸ γὰρ *χαρισμάτων* εἰσι, καὶ τὸ αὐτὸ, φησί, *Πνεῦμα*· *διαίρεσεις δὲ διακονιῶν, καὶ ὁ αὐτὸς Κύριος*⁹· καὶ *διαίρεσεις ἐνεργημάτων, καὶ ὁ αὐτὸς Θεός*. Καὶ πρὸς Γαλάτας· *Παῦλος ὁ ἀπόστολος, οὐκ ἀπ' ἀνθρώπων οὐδὲ δι' ἀνθρώπων, ἀλλὰ διὰ Ἰησοῦ Χριστοῦ καὶ Θεοῦ Πατρὸς*. Ὅστε τὸ προτάττεσθαι καὶ ὑποτάττεσθαι τὰ ¹⁰ τῆς θεαρχικῆς Τριάδος καὶ πᾶσαν τάξιν καὶ πάντα λόγον ὑπερεχούσης ἐνότητος οὐχ εἰρμόν τινα φυσικὴν διασώζει τάξεως, ἀλλὰ πρὸς τὴν τῶν ἀκροατῶν σωτηρίαν οἰκονομεῖται καὶ διαποικίλλεται. Ταῦτα μὲν οὖν ¹¹ ὁ κλεινός τε καὶ τῶν θείων μαθημάτων διάπυρος ἐραστής κατὰ τὸ λα¹² τε καὶ β' κεφάλαιον φιλοπονησάμενος ἐπραγματεύσατο.

Ἐν δὲ τῷ ἐξῆς κεφαλαίῳ αἰτίας τίθησι δι' ἃς ἡ Παλαιὰ καὶ Νέα Διαθήκη τῷ δυσλήπτῳ τε καὶ δυσερ-
μνεύτῳ ποικίλλεται, εἰ καὶ μάλλον μὲν ἡ Παλαιὰ, ἥττον δὲ τὰ τῆς χάριτος. Καὶ ἐπὶ μὲν τοῦ Μωσαϊκοῦ γράμματός φησιν ὅτι, ἐπεὶ τύπος ἦν καὶ σκιά τῶν μελλόντων ἀγαθῶν, εἰκότως ὡς ἐν σκιά¹³ τε καὶ τύπῳ καὶ αὐτὰ ¹⁴ τὰ ῥήματα καὶ τὴν τῶν ῥημάτων συνθήκην προβάλλεται, δι' ὧν κρατεῖ ἡ ἀσάφεια. Πλὴν γε κατὰ τὰς διπλάς τῆς νομοθεσίας πλάκας διπλὴν καὶ τὴν χρεῖαν παρέχεται, τοῖς μὲν ἀναβεβηκόσι τὸν νοῦν τὴν αἰγλὴν ἔσωθεν ἀπαστρέπτοντα ¹⁵ τὴν τοῦ Πνεύματος, τοῖς δὲ παχυτέροις ψυχαγωγούντα τῇ σκιαγραφίᾳ τοῦ γράμματος. Ἐκέρχυντο δὲ τὰ μέλλοντα ἀγαθὰ, ὧν ἡ τῆς Τριάδος γνῶσις τὸ κεφάλαιον, δι' ἃς αἰτίας πολλάκις ἀποδεδώκαμεν, λέγω δὴ διὰ τε τῶν ἀκροατῶν τὸ ἀσθενὲς καὶ διὰ τὸ λα-
θεῖν τὸν ἄρχοντα τοῦ σκότους, καὶ τρίτον ἵνα ἐκ μέσου παντελῶς ἀρῇ τὸ πολῦθεν, μηδεμίαν προφύσεως τοῖς πεπλανημένοις τε καὶ ἀμαθεστέροις ἐκ τοῦ τῆς Τριάδος κηρύττεσθαι σαφῶς καὶ χωρὶς παρακαλυμμάτων ὑπολειπομένης πρὸς πλάνησιν. Καὶ εἰκοι τὰ ἱερὰ Γράμματα χρυσίτῃ γῆ, ἥτις οὐ πᾶσιν οὐδὲ τοῖς τυχοῦσιν, [524 H.] ἀλλὰ τοῖς φιλοπόνως καὶ ἐπιστημόνως μεταλλεύουσιν τὸ τε χρυσίον δόκιμον καὶ τὸ κέρδος τῶν πόνων μεῖζον παρέχεται. Ὅσπερ οὖν πενίας οὐκ ἀπαλλάττεται ὁ τὴν μεταλ-

terrarum motus, qui Patri attributus est, minorem dignitatem habuit: secundus dein, qui Filii erat, illo majorem: tertiusque Spiritus sancti, utroque excellentiorem. Ita clare perspicias, quomodo quæ in hominum est opinione inæqualitas, per trium temporum inæqualitatem, in admirandam ac stabilem æqualitatem colerit, Trinitatis majestate veluti splendorem quemdam ac lucem accipiente. Quod vero qui in Trinitate est ordo, vulgi duntaxat ordinationem spectet, non autem ex ineffabili et supernaturali natura promanet, arcanorum ille mysta docet, qui divinitus eam institutionem accepit, ut Filium et Spiritum quandoque ante Patrem locaret: *Divisiones enim gratiarum sunt*, inquit, *idem autem Spiritus: divisiones ministrationum, et idem Dominus: et divisiones operationum, idemque Deus*^b. Ad Galatas quoque scribens: *Paulus apostolus, non ab hominibus, neque per homines, sed per Jesum Christum, et Deum Patrem*^c. Quare quod divinæ Trinitatis, quæ omnem et ordinem et sermonem excedit, nomina modo præponantur, modo postponentur, non id seriem aliquam naturalem tuetur, sed ad auditorum salutem varie accommodatur. Hæc vero inclytus ardensque divinarum disciplinarum amator tricesimo primo capite et altero studiose laborando pertractavit.

33. Proximo dehinc capite causas reddit, cur tam Novum quam Vetus Testamentum intellectu atque explanatu difficilibus locis intertextum sit, eisi Vetus Testamentum plus, minus vero Novum hujusmodi difficultatum habeat. Et super Mosaico quidem scripto affirmat, quandoquidem typus illa erant et umbra futurorum bonorum, merito ut in typo atque umbra cum verba tum verborum compositionem ejusmodi proferret, per quæ cresceret obscuritas. Quanquam hæc in duplicibus legis tabulis, geminam quoque utilitatem præbeant, cum et iis qui mente alius ascenderunt, ^{197a} interius suum spiritus lumen veluti affulmiant, et crassiores litteræ obumbratione delectant. Abscondebantur autem futura bona, in quibus cognitio Trinitatis caput est, ob eas [maxime] causas, quas jam sæpenumero tradidimus, propter audientium imbecillitatem, inquam, utque tenebrarum principem laterent: multorum deorum cultus, cum nullus [deinceps] errantibus atque imperitiis erroris sui prætextus relinqueretur ex clara et minime velata Trinitatis prædicatione. Ut sacræ Litteræ non dissimiles aureæ terræ videantur, quæ non omnibus neque vulgaribus, sed laboriose tantum ac scienter perscrutantibus, aurum probatum et lucrum labore majus præbet. Quemadmodum itaque pau-

^b I Cor. xii, 24. ^c Galat. i, 4.

VARIE LECTIONES.

* διὰ A: καὶ C. ⁷ παραδεξαμένη AC: παραδεξαμένην C. ⁸ διαίρ.] I Cor. xii, 4. ⁹ Γαλ.] i, 1] ¹⁰ τὰ add. C. ¹¹ οὖν et mox. τε add. A. ¹² καὶ πρὸς αὐτὰ C. ¹³ ἀπαστρέπτοντα et mox ψυχαγωγούντα] rectius ἀπαστρέπτον — ψυχαγωγούν.

peritatem non evadit, qui fossilem arenam orna-
mentum, ludii, aut joci causa tractans, nullum interea
studium adhibet, ut quod sub ea absconditum latet
investiget : sic neque ignorantiam, neque negligenti-
æ reprehensionem evadere queat, qui, soli litteræ
adhærescens, thesaurum in ipsa reconditum non
scrutetur, neque latentem in ejus fundo sensuum
utilitatem colligere studeat. Et certe hoc ipsum
quod divini sensus abditi lateant, pretium eorum
maximum et sublimitatem indicat : ac majus simul
inquirendi desiderium iis infligit animis, qui Dei et
laboris amorem inertie anteponunt.

Judeorum insuper improbitas, et in rebus quæ
minime attingendæ essent audacia, obscuritatis est
in Veteri Testamento nonnulla causa. Ne enim quæ
manifesta essent de Christo atque aperta Scriptu-
rarum testimonia circumciderent et obliterarent,
ideo adumbrate ea promuntur. Tertio etiam ne di-
vinarum præceptionum contemptrix Judæorum na-
tio, si clare didicissent universam aliquando legem
præterfluxuram, atque in aliam reipublicæ formam,
quæ apud ipsos in honore ac pretio erant, transitu-
ra : magis etiam ad contemptum præceptorum Dei
ex ipsa hæc clara cognitione traherentur. Quid enim
amare attinet me, quod niox dissolvetur, et cujus
non ita multo post nulla erit utilitas? Propterea ni-
mirum hæc obscuritate atque percipiendi difficul-
tate involvuntur. Nam si absque ulla causa millies
a præceptis Dei desciverunt Judæi, cum neque de
eorum mutatione quidquam cognitum haberent, ut
neque quod imperfecta et alterius politiæ figura
essent atque umbræ, quid tandem [putas] non
egissent, 197^b si tradita sipsis mandata tan-
dem solvenda atque mutanda e Scripturis clarius
cognovissent? Alioquin et illa disciplinas tradendi
lex ubique obtinebat, ut qui recenter primis elemen-
tis imbuerentur, ad perfectionis usque tempus per-
fectiora quæque celarentur : sed rudioribus dun-
taxat præceptis discipuli ad perfectorum cognitio-
nem percipiendam præpararentur. Præter hæc autem
etiam naturam ipsa gubernari, et opera sua
regere videmus. Prima enim sementis atque
semina perfectam in se speciem clare nequaquam
ostendunt, sed ejus tantum rationes abditas conti-
nent : ut granum spica non est, etsi in se spicæ
rationem tegit. Eadem naturæ series in aliis quo-
que fructibus ac seminibus cognoscitur. qualem et
lex vetus fere rationem cum gratia servat. Nam quæ
gratia perficit, jacti per legem seminis seges habe-
tur. Quibus igitur de causis obscuritatem assump-
serit lex Mosæica, utcumque jam dictum.

Nunc quod gratiæ quoque lex obscurior, et non
ita cuilibet perspicua sit, auditorum recens adhuc
instructio, mentisque imbecillitas in causa est.
Unde et vas electionis : *Lac, inquit, vobis potum
dedi, non escam : nondum enim poteratis* c. Quem-

* I Cor. III, 2.

Α λικὴν ψάμμον ἐν ὥραις μὴ ἢ παιδείᾳ ἢ κατὰ μύκτη-
ρισμὸν ἐπαφώμενος, οὐδὲν δὲ φιλοπονῶν οὐδ' ἀν-
εχνεύων τὸ ὑπὸ ταύτης κρυπτόμενον, οὕτως οὐκ ἂν
ἀγνοίας ἀπαλλαγείη οὐδὲ τῆς ἐχούσης τοὺς θάβυ-
μους αἰτιάσεως ὁ τῶν γράμματος μόνῳ περιφυρόμενος,
τὸν δὲ ἐν αὐτῷ θησαυρὸν οὐκ ἀνερευνῶν, οὐδὲ τὸ ἐν
βάθει κέρδος τῶν νοημάτων ἀναλεγόμενος. Καίτοι
καὶ αὐτὸ τὸ κεκρύφθαι τὰ θεῖα νοήματα τὸ τιμώ-
τατον αὐτοῖς καὶ ὕψλιν ἐπιμαρτυρεται, καὶ πόθον
ἐγκεντρίζει μᾶλλον ζητήσεως ταῖς ψυχαῖς, ὅσαι πρὸς
τῆς ῥηστώνης τὸ θεοφιλέ τε καὶ φιλόπονον ἐμπε-
σθεν ἄγουσι.

[628 R.] Καὶ τὸ κακοῦργον δὲ τῶν Ἰουδαίων καὶ
τολμηρὸν περὶ τὰ ἀτόλμητα τῆς κατὰ τὴν Παλαιὰν
ἀσφαλείας αἰτίον· ἵνα γὰρ μὴ τὰς περὶ Χριστοῦ μαρ-
τυρίας τὸ περιφανὲς καὶ κατὰ δόξαν ἐχούσας τῶν
Γραφῶν περικόλῳσι καὶ ἐξαφανίσουσιν, διὰ τοῦτο
τὰ τοῦ συνεσκιασμένου ταῦτα προάγεται. Καὶ
τρίτον, ὅτι ὀλίγῳ ὢν¹⁴ καὶ τῶν θείων προσταγμά-
των καταφρονήτης ὁ τῶν Ἰουδαίων λαὸς, ἵνα μὴ
μαθόντες σαφῶς ὡς τὰ τοῦ νόμου πάντα βυθήσεται,
εἰς ἑτέραν δὲ πολιτείαν ἢ παρ' αὐτοῖς ἴσθι τιμὰ τε
καὶ σπουδαζόμενα μεταστήσεται, ἐκ δὲ τῆς τοιαύτης
ἐμφανοῦς ἐπιγνώσεως πλεόν τε¹⁵ πρὸς τὴν ὑπερ-
σφίαν ὑπαχθῇ τῶν προσταγμάτων, (εἰ γὰρ με δεῖ
στέργειν ἢ μετὰ μικρὸν λυθῆσεται καὶ ὢν οὐ μετὰ
βραχὺ τὸ ἀνόνηται;) διὰ τοῦτο τῇ ἀσφαλείᾳ ταῦτα καὶ
τῷ δυσλήπτῳ περικαλύπτεται. Εἰ γὰρ καὶ χωρὶς
προφάσεως μυριάκις τῶν τοῦ Θεοῦ προσταγμάτων
ἀπέστησαν, μὴτε μεταστάσιν αὐτῶν ἐγνωκότες μὴτε
ὅτι τὸ ἀτελὲς ἔχουσι μὴτε ὅτι πολιτείας ἑτέρας εἰσὶ
τύποι καὶ σκιασματα, τί οὐκ ἂν ἔδρασαν, εἰ ἐξ αὐτῶν
ἐκείνων σαφῶς τὴν οἰκίαν λύσιν καὶ μετὰ δέσιν
ἐμάνθανον¹⁶; ἄλλως τε δὲ καὶ νόμος πανταχοῦ κρα-
τῶν διδασκαλίας, τοῖς ἄρτι στοιχειουμένοις τὰ τε-
λειώτερα μέχρι καιροῦ τῆς τελειώσεως συγκαλύπτε-
σθαι, εἰσαγωγικοῖς δὲ παιδεύμασι τὸν μαθητὴν
προπαρασκευάζειν πρὸς τὴν τῶν τελειωτέρων κατο-
νόσιν. Ἐπὶ δὲ τοῖς εἰρημίοις, καὶ τὴν φύσιν οὕτως
οἰακισμένην τε καὶ τὰ οἰκία ἔργα ρυθμίζουσιν
ὀρώμεν. Αἱ γὰρ πρῶται καταβολαὶ καὶ τὰ σπέρματα
τὸ μὲν τελειον εἶδος ἐν αὐτοῖς ἐμφανῶς οὐ δεῖ-
κνύσουσιν, τούτου δὲ τοὺς λόγους ἐγκεκρυμμένους φέ-
ρουσιν, ὅλον ὁ κόκκος στάχυς μὲν οὐκ ἔστιν, ἐν αὐτῷ
δὲ κρύπτει τὸν λόγον τοῦ στάχυος· καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων
δὲ καρπῶν καὶ σπερμάτων ὁ αὐτὸς τῆς φύσεως
εἰρηδὸς ἐπιγινώσκειται. Τοιοῦτον δὲ τινα καὶ ὁ νόμος
πρὸς τὴν χάριν διασώζει λόγον· ἢ γὰρ ἡ χάρις
ἐτελείωσε, τῶν νομικῶν σπερμάτων ἐστὶ τῆς κατα-
βολῆς τὰ γεῖονγα. Δι' ἢ μὲν οὖν τὴν ἀσάφειαν ἢ
Μωσαϊκὴν νομοθεσίαν ὑπέδω, μετρίως εἰρηται.

Καὶ τῆς χάριτος δὲ τὸ ἀσάφες καὶ οὐ πᾶσιν ἐπι-
δόλον τὸ νεοκατήχητον αἴτιον ἔχει τῶν [325 H.]
ἀκροατῶν καὶ τῆς διανοίας τὴν ἀσθένειαν. Διὸ καὶ
τὸ σκεῦος τῆς ἐκλογῆς, Γάλα¹⁷, φησὶν, ὅμῃς ἐπό-
τισα, καὶ οὐ βρώμα· σὺ γὰρ ἡδύνασθε. Ὡς περ

VARIE LECTIONES.

¹⁴ ὢν] imo ἦν. ¹⁵ τε] an fuit τε? ¹⁶ ἀνεμάνθανον A. ¹⁷ γάλα] I Cor. III, 2.

δὲ πᾶσα τροφή ἀκατάλληλος βλαβερὰ τῷ ματέροντι, οὕτω καὶ γνῶσις, καὶ τὸ παναληθέστατον εἶη προβάλλουσα, τοῖς ἀτελείςιν ἀσύμφορος. Εἰ γὰρ καὶ τῆς Παλαιᾶς ἢ Νέας τηλαυγέστερον ἐκδηγεῖται τὸ τῆς εὐσεβείας μυστήριον, ἀλλ' οὐν ὡς ἀρχῆς καὶ σπέρματος λόγον ἐπέχουσα καὶ αὐτὴ πρὸς τὴν ἥδην πολιτείαν ἐγκαινιζομένην οὐκ εὐθὺς τοῖς μουσμένοις, ἀλλὰ κατὰ προκοπὴν ἀποκαλύπτει τὰ τέλεια. "Ετι δὲ καὶ τοῖς κυσὶ, τούτεστι τοῖς ἀντικειμένοις καὶ καθυλακτοῦσιν, οὐχὶ προπετῶς καὶ ἀφιλοσόφως ῥίπτειν τὰ ἅγια, οὐδὲ τοὺς μαργαρίτας ἐμπροσθεν τῶν χοίρων, οἷς ὁ βίος ὁ τῶν ἡδονῶν βόρβορος, Δεσποτικὸν ὑπάρχει καὶ τὴν διδασκαλίαν κατευθύνον παράγγελμα. "Ανευ δὲ τῶν εἰρημένων, καὶ ἡ ἁγιοποιεῖς τελετὴ μυστήριον ὀνομάζεται, τὸ δὲ μυστήριον οὐ κοινὸν οὐδὲ τοῖς βεβήλοις εὐεπίδατον. [629 R.] "Ετι μὴν καὶ τὰ ἅγια νοερώς μὲν τοῖς τε Σεραφίμ καὶ Χερουβίμ, ὀλικῶς δὲ καταπετάσματος καὶ περὶ τοῖς καὶ πύλαις καὶ κλειθροῖς περιτοιχίζεται· οὕτω γοῦν¹⁸ χρῆ καὶ τὴν ἱερὰν ἡμῶν Γραφὴν τοῖς μὲν βεβήλοις περικαλύπτεσθαι, ἵνα μὴ τὰ ἅγια ἐξυβρίζωσι, τοῖς δὲ μεμνημένοις καὶ πιστοῖς ἀνακαλύπτεσθαι. "Αλλωστε δὲ καὶ εἰ¹⁹ τὸ ῥῆον εἰς κτῆσιν²⁰ οὐχ ὥσπερ τὸ πόνυ κτηθὲν περισπούδατον, εὐλόγως τὸ ἱερὸν Γράμμα τοῖς μὲν ῥαθύμοις τὸν θησαυρὸν ἀποκρύπτεται, τοῖς δὲ φιλοπονοῦσι χαρίζεται. "Αλλὰ καὶ ἱδρῶσι πᾶν τὸ τιμὸν καὶ ἡ ἀρετὴ εἰς κτῆσιν ἀφικνεῖται καὶ ἀπολαύσιν, ἡ δὲ κακία ῥῥόν τε καὶ πᾶσι πρόχειρον. Καὶ τὸ μὲν πόνυ κατορθωθὲν μᾶλλον ποθεῖται· ὃ δὲ ῥαθύως λαμβάνεται, καὶ ῥαθύως ἀποβάλλεται καὶ πρὸς τὸ παρεωραμένον μᾶλλον ἀντὶ τοῦ ποθεῖσθαι κατασύρεται. Διὸ καὶ ὁ "Αδὰμ ἀνευ ὀθλῶν καὶ καμάτων ὀμιλίας ἀξιοῦμενος θείας καὶ τῶν ἄλλων ἀγαθῶν, ῥαθύως ὦν ἀπῆλθεν ἐξωλίσθησε· καὶ ἐπειδὴ τὸν ἄλυτον καὶ ἀμοχθὸν βίον βαράθρου πρόξενον ἑαυτῷ κατεσκεύασεν, ὁ πάνσοφος ἱατρός τοῖς ἐναντίοις φαρμάκοις ἐξιδάται τὸ νόσημα, ἐν ἱδρῶτι τοῦ προσώπου καὶ τὸν σωματικὸν ἄρτον φαγεῖν νόμον τιθέμενος, καὶ ὅσοις ὁ πνευματικὸς ἔρως πνευματικὴν παρατίθησι τράπεζαν. "Ανευ δὲ τῶν εἰρημένων, εἰ πάντες ἦι καὶ χωρὶς καμάτων τῆς κατὰ τὴν Γραφὴν θεωρίας ἡ κατάληψις, ποῦ τῶν ἐπαγρυπνούντων ταύτῃ καὶ ἐπαγρυπνιζομένων τὰ ἐπαθλα; ἡ τίς ἀν' προσανείχε τῇ ταύτης φιλοπονίᾳ, οὐδὲν ἑλαττον ἐχόντων τῶν ῥαθύμως αὐτῆς ἀπομένων; ὥστε διὰ τῶν εἰρημένων δικάσιόν τε ἅμα καὶ λυσitelὲς ἀνεφάνη τὸ μὴ ἀνηπλώσθαι μᾶλλον μὴδ' ἀπαρφυλάκτως ἐρρίφθαι ἡ τὸ²¹ κοινὰ προκεῖσθαι πᾶσι καὶ τοῖς ἀναξίοις τῆς Γραφῆς τὰ νοήματα.

appareat, quod non explicata magis Scripturæ sensa neque incautius abjecta, vel in communi omnibus, etiam indignis, proposita fuerint.

Παρά μέντοι τὰ εἰρημένα, τῶν μὲν φιλοπόνων καὶ ἀξίων τοῦ κατὰ γνῶσιν πνευματικοῦ χαρίσματος· οὐκ [326 II.] ἀν τις αἰτιάσαιο τῆς Γραφῆς τὴν

A admodum autem minus conveniens eibus omnis accipienti noxius, sic et scientia, tametsi verissima proponat, nullam imperfectis utilitatem affert. Etsi enim Novum quam Vetus Testamentum clarius fidei mysterium exponat, cum tamen principii altquam ac seminis rationem obtineat, etiam hac ratione ad eam quæ nunc innovata est reipublicæ formam, non statim initiatis, sed sensim ac juxta proficientium gradus, quæ perfectiora sunt, manifestat. Canibus præterea (hoc est adversariis et oblatrantibus) ne temere ac sine ratione projiciat sancta, aut margaritas ante porcos^d quibus nimirum vita voluptatum cœnum, Dominicum, et quod docendi regulam statuat, præceptum est. Sanctificans item sacrificium mysterium dici solet : mysterium autem commune non est, neque facile profanis adeundum. Quin etiam sancta, spiritualiter quidem a Seraphim atque Cherubim, materialiter vero velamentis, alis, portis ac repagulis undique ambiuntur. Sic igitur sacram quoque Scripturam nostram oportet profanis hominibus abscondi (ut ne sacra injuria aliqua afficiantur) ac solis initiatis atque fidelibus revelari. Alioqui, quando etiam illud, **198** a^cujus usus facile obtineri potest, nunquam tam amatur, atque id quod labore multo acquisitum est, merito sacræ Scripturæ thesaurum illum negligentibus abscondunt, quem laboriosis concedunt. Sed et sudantibus honesta omnia, virtutisque non possessio duntaxat, sed fructus insuper obtingit, cum vitium facile paretur, et omnibus in promptu sit. Quidquid item cum labore feliciter confectum est, majus longe sui excitat desiderium : quod autem facile obtinetur, facile etiam rejicitur, propiusque est ut contemnatur, quam ut expetatur. Propterea etiam Adam, qui sine certaminibus aut laboribus divino alloquio cæterisque bonis dignus erat habitus, citius ea quibus utebatur amisit. At postquam doloris ac laboris expertem vitam præcipit sibi causam fecit, contrariis utique medicamentis sapientissimus medicus morbum curat, lata lege, ut in sudore vultus^e, non corporalis tantum cibum sumeretur, verum et quibus spiritalis amor spiritalem adornat mensam. Adhæc vero, si quisvis, nullo etiam labore adhibito, sacræ Scripture sensum percipere posset, ubinam eorum qui in hac non sine vigiliis atque laboribus versantur præmia manerent? Aut quis unquam hujus sese studio addicere velit, si minus nihil consequantur si qui negligenter eam attingerent? Ex iis igitur, quæ hæctenus commemorata sunt, æquum simul et utile

Verum ob hæc, quæ jam diximus, nemo eorum, qui aut laboris amantes sunt, aut spiritali intellectus gratia digni, sacræ Scripturæ obscuritatem

^d Matth. vii, 6. ^e Gen. iii, 19.

VARIE LECTIONES.

¹⁸ malim οὕτως οὖν. ¹⁹ et add. A. ²⁰ κτῆσιν] libri χρῆσιν. ²¹ ἡ τὸ] εἴτε corr. A : ἡ τὰς.

accusari. At negligens et remissus, cur tandem indignetur, si non capiat? Nam si divinarum reum cognitionem labore aliquo dignam iudicat, cur his non studet rebus quas habet in pretio? Sin ad virtutem hanc nihil esse necessariam putat, cur nullo affectus damno molestiam capit? Quid vero ex ipsa quoque obscuritate, sensum qui quærat, assequi possit? Licet enim, licet cuicumque volenti quæsitæ facile addiscere. Multorum enim sanctorum virorum labores explicant et elucidant divinas Litteras, quibus inhærere si quis libenter velit, is a proposito minime aberrabit. Quod si facere recuset, manifestum [ejusmodi hominem] nunquam in illarum cognitionem pervenire posse, non, etiamsi omnium essent apertissimæ. Verum autem esse quod diximus, patet, quia sunt qui omnino ne nuda quidem nomina epistolarum apostolicarum noverrint; sed neque prophetarum, vel aliorum sacrorum Librorum (sive illi 198^b antiquæ Legis sint, sive novæ), vel nudum catalogum voce possint recensere; et certe quæ obscuritas, vel quæ tenebræ, quæve difficultas, nominum indicem cognoscere? quanto vero id studio indiget? Cæterum nolentibus, hæc non minus, quam Scriptura ipsa, incognita manent. Quare non eloquiorum Dei obscuritas vulgo ignorantie causa est, sed horum incuria ac negligentia etiam clarissima quæque ignorari fecit. Apud quos clari atque obscuri, ut demonstratum est, nullum discrimen: cum studiosos hæc obscuritas, præterquam quod sinceram ex se utilitatem præbeat, sapientes ac virtute præditos efficiat. Quicumque ad hæc Scripturæ sacræ sententiam illustrari optat, si quidem humanam gloriam quærit, merito a divinæ sapientie vestibulo arceatur: sin virtutis duntaxat, et supernæ remunerationis gratiam, quantum laboribus ac sudoribus ipsa processerit, tanta eaque certa retributionis assecutio allaborantibus relinquetur. Sed istud quoque ad sapientie illius inexplicabilis providentiam pertinet, quod tollens mox ab initio Deus omnem de sorte nostra querimoniam, expertes arumnarum delicias nobis in paradiso donat, donec deprehenso ex factis nostris, inutilem hominibus esse labore ac miseria carentem vitam, laborum ac miseriarum pondus vitæ [nostræ] tanquam pro remedio admiscuit: hoc veluti stadium nobis ac palæstram constituens, quæ magnum posset quæstum ac [multa] præmia conciliare. His auctor tricesimum tertium caput, simul et septimum librum absolvit.

A ἀσάφειαν· ὁ δὲ ῥάθυμος καὶ ἀναπεπτωκὴς τί δὴ ποτε μὴ καταλαμβάνων δυσχεραίνει αὐν; Εἰ μὲν γὰρ σπουδῆς ἔδειξεν τὴν τῶν θεῶν γνῶσιν ἡγεῖται, τί μὴ σπουδάζει περὶ τὰ τίμα; Εἰ δὲ πρὸς ἀρετὴν μὴδὲν ἀναγκαῖον παρέχουσιν, τί καὶ δυσχεραίνει μὴδὲν ζημιούμενος; τί δὲ καὶ ἐκ τῆς ἀσάφειας παραβλαβείη; τίς ζητῶν μαθεῖν τὴν διάνοιαν; ἔστι γὰρ, ἔστι τοῖς βουλομένοις ἃ ζητοῦσιν· οὐ χαλεπὸν μαθεῖν. Πολλῶν γὰρ ἀνδρῶν ἱερῶν πόνον ἀναπεύσουςί τε καὶ ἐξαπλοῦσι τὰ θεσπέσια Λόγια, οἷς ἐμφιλογωρεῖν τις προαιρούμενος οὐκ ἂν ἀτυχῇ τοῦ βουλήματος. Ὅς δ' οὐχ αἰρεῖται, δῆλον ὡς εἰ καὶ πάντων εἰς σαφέστερα, οὐκ ἂν αὐτῶν εἰς γνῶσιν ἀφίκοιτο. Ὅτι δὲ ἀληθὲς τὸ ῥηθὲν, εἰσὶν οἱ μὴδὲ ἀπλῶς αὐτὰ τῶν ἀποστολικῶν ἐπιστολῶν φιλά γινώσκουσι τὰ ὀνόματα, ἀλλ' οὐδὲ τῶν προφητῶν ἢ τῶν ἄλλων ἱερῶν βιβλίων¹, ὅσα τῆς Παλαιᾶς καὶ ὅσα τῆς νέας· οὐδ' αὐτὸν τὸν κατάλογον διὰ φωνῆς προαγεῖν ἐπίσταται. Καίτοι τί σκοτεινόν, τί δ' ἀσάφες, τί δὲ χαλεπὸν ὀνομάτων εἰδέναι κατάλογον; ποίας δὲ μελέτης δεῖται; ἀλλὰ τοῖς γε μὴ βουλομένοις οὐδὲν ἦττον ταῦτα [632 R.] ἢ τὰ τῶν Γράφων² μένει ἀνεπίγνωστα. Ὅστε οὐχ ἡ τῶν³ Λογίων ἀσάφεια τῆς τῶν πολλῶν ἀγνοίας τὸ αἴτιον, τὸ δὲ τούτων ἡμελημένον καὶ ῥάθυμον καὶ τὰ σαφέστατα πάντων ἀγνοεῖν παρεσκεύασε. Παρὰ μὲν τοῖς τοιοῦτοις οὐδὲν τοῦ σαφοῦς τὸ ἀσάφες, ὡς δέδεικται, διενήνογε· τοὺς δὲ σπουδαίους ἢ ἀσάφεια, μετὰ τοῦ παρέχειν ἀκατήλεутον τὸ οἰκοθεν κέρδος, καὶ σοφοῦς τε καὶ σπουδαίους τὴν ἀρετὴν ἐπιδείκνυσιν. Ἐτι δὲ ὁ [μὲν] τῆς ἱερᾶς Γραφῆς τὸν νοῦν ἐλλαμψῆναι ἀξίων, εἰ μὲν ἀνθρωπίνην δόξαν ζητῶν οὗτος, δικαίως τῶν τῆς θεῆς σοφίας προσηλαίων ἀπαλύνεται· εἰ δὲ τῆς ἀρετῆς χάριν καὶ τῆς ἀνωθεν ἀντιδόσεως, ὅσον διὰ πόνων καὶ ἰδρώτων αὐτὴ πρόσσειν, τοσοῦτον ἀδιστακτοῦς τῆς ἀμοιβῆς ἢ ἀπόλαυσις τοῖς ἀγωνισταῖς περιγίνεται. Ἀλλὰ γὰρ καὶ τοῦτο σοφίας ἐστὶ τῆς ἀνεκδιγήτου πρόνοια. Ἐκκόπτων μὲν γὰρ κατ' ἀρχὰς ὁ θεὸς τὸ μεμψίμορον, δίδωσιν ἡμῖν ἀταλαίπωρον τὴν ἐν παραδείσῳ τρυφήν. Διελέξας δὲ οἷς ἐπράξαμεν ὡς ἀσύμφορον ἀνθρώποις ὁ ἀμοχθὸς βίος καὶ ἀταλαίπωρος, ὥσπερ τι φάρμακον τῶν καμάτων καὶ μόχθων τῷ βίῳ τὴν βαρύτητα συνεκέρασε, στάδιον ὥσπερ καὶ ἀγωνιστήριον τοῦτον ἡμῖν προτιθεῖς, D καὶ μεγάλου κέρδους καὶ ἐπάθλων πρόξενον. Ἐν τοῖτοις μὲν τῷ συγγραφεῖ τό τε τριακστὸν κεφάλαιον τρίτον καὶ ὁ ζ' ἀπαρτίζεται λόγος.

Liber viii.

Octavus liber de duobus certamen instituit. 34. Horum primum solutio cujusdam dubitationis est, quæ rem seriam sane nec inelegantem continet. Refert autem eam dubitationem ortam ex astrucone ratiocinationis cujusdam, per quam Deum habere Filium probatur; auctoremque hujus

ἽΟ δὲ ἡ' περὶ δύο τινῶν τὸν ἀγῶνα ὑποδέχεται, ὃν ἐν μὲν λύσις ἐστὶν αὐτῷ ἀπορίας τινὸς οὐκ ἀκομῆτον σπουδὴν ἔχουσης. Ταύτην δὲ βλάβστημα εἶναι κατασκευῆς λόγου τινὸς, δι' οὗ τὸν θεὸν γῖθν ἔχειν κατασκευάζεται· τὸν δὲ πατέρα τῆς κατασκευῆς τὸν Νύσσης⁴ εἶναι Γρηγόριον. Λέγει δὲ τὸ ἐπιχειρήμα

VARIE LECTIONES.

¹ παραβλαβείη ζ. ² ἃ μὴ ζῆτ. ζ. ³ αὐτ βιβλίων opus, αὐτ ὅσα. ⁴ γρίφων A : γραφῶν ζ. ⁵ οὐχὶ τῶν ζ. ⁶ Νύσσης, ut solci, A.

[327 H.] ὡς ὅστις μὴ ἄλογον εἶναι διομολογεῖ τὸν Θεόν, πάντως λόγον ἔχειν συγκατεῖσθαι· ὁ δὲ τοῦ ἀκηράτου λόγος ἀκηράτος· ὁ δὲ ἀκηράτος Λόγος, παρ' ὃν δοξάζομεν Υἱὸν, οὐδὲν ἂν εἴη ἕτερον. Ἡ μὲν οὖν ἐπιχειρήσις τοῦ δεῖν Υἱὸν ἔχειν τὸν Θεὸν τοιαύτη· εἰτα πρὸς ταύτην ἀνθυποφέροντά τινα τῶν φίλων εἰσάγει, ὃν καὶ τιμωτάτον ὀμνεῖ. Ἡ δὲ ἀνθυποφορὰ, ὅτι⁸⁸ πέρ οὐδὲν κωλύει τὰ αὐτὰ καὶ περὶ τοῦ Υἱοῦ καὶ περὶ τοῦ Πνεύματος διαλαβεῖν (Θεὸς γὰρ τούτων ἑκάτερον), καὶ οὕτως οὐκ εἰς Τριάδα, ἀλλ' εἰς μυριάδα ὑποστάσεων, ὅσον ἀπὸ τοῦ ἐπιχειρήματος, προελύσεται τὸ μυστήριον. Ταύτην τὴν ἀνθυποφορὰν, ὀριμεῖν τε καὶ συνεστραμμένην οὖσαν, διαφοροῖς μὲν ἐπιχειρεῖ λόγοις ἀνασκευάζειν, οὐ μὴν κατὰ γὰρ ἐμὲ τῆς ἀκριθείας ἐπικνεῖται. Καίτοι πολλὸς αὐτῇ περιβρίσεται τῆς ἐπὶ τούτῳ σπουδῆς ὁ ἰδρώς· μέχρι γὰρ καὶ ἢ ἐπιχειρήματος τὸν πόνον παρατίθει. Ἀλλὰ πρὸς μὲν τοὺς τὴν εὐσέβειαν τιμῶντας ἔστιν ἃ τῶν ἐν αὐτοῖς εἰρημένων οὐκ ἀφῶς ἔχει· ἀνδρὶ δὲ διαμαχομένῳ οὐ μόνον οὐδὲν ἐπαγωγὸν πρὸς εὐσέβειαν παρέξει⁸⁹, ἀλλὰ καὶ ἀφορμὰς πρὸς τὸν γέλωτα. Φαίη δ' ἂν τις ἰσως συντεταγμένῳ τε καὶ ἀπερίττῳ λόγῳ πρὸς τὸν τῇ ἀνθυποφορᾷ γαυρούμενον, ὡς εἰ μὲν τις τὸν Πατέρα προτίθῃ, εἰτα περὶ αὐτοῦ διερωτᾷ πότερον ἄλογον ἢ λογικόν, χάκειθεν κατασκευάζει τῷ Πατρὶ δεῖν προσεῖναι καὶ Υἱόν, [633 R.] τῆς ἀνθυποφορᾶς τὸ περιεργον ἰσως· ἔχει πάροδον καὶ ἰσχύον. Εἰ δὲ τοῦτο μὲν οὐ ποιεῖ (οὔτε γὰρ δεῖ, οὔτε ὁ θαυμαστός Γρηγόριος οὕτω τὸν λόγον, προσηγνεν) αὐτὸ δὲ τὸ Θεὸς προβαλλόμενος, C δὲ κοινὸν ἔστι καὶ ἀμεριστὸν τῶν θεαρχικῶν ὑποστάσεων ὄνομα, ἐπ' αὐτοῦ δὴ καὶ τὸν Λόγον ἢ τὸ γόνιμον, εἰ βούλει δὲ καὶ τὸ ἐμπνουν, ἐπαρωτᾷ, κατασκευάσει μὲν τὸ τῆς Τριάδος μυστήριον οὗτος, οὐ μὴν γὰρ χώραν ἐνδύσει τῷ βουλομένῳ τὴν κατασκευὴν περιεργάζεσθαι. Ποῦ γὰρ ἴσον ἢ ἑγγὺς ὅμοιον ἀντὶ τῆς ὀλίκης θεότητος μίαν ὑπόστασιν διαλαβεῖν, καὶ περὶ ταύτης φιλοπραγμανοῖεν ἃ καλῶς εἶχε περὶ ὅλης θεολογεῖν τῆς θεότητος; τὸν γὰρ οὕτω εἰς ἀλογίαν ἐκπερόμενον οὐδὲν κωλύει καὶ ἀνευ τινὸς περιστολῆς αὐτόθεν⁹⁰ παραληρεῖν, ὡς ἐπεὶ περὶ ὑμῖν ἐν Τριάδι ὁ Θεός, ἀνάγκη καὶ ἑκαστον τῆς Τριάδος εἰς ἑτέραν Τριάδα πληθύνεσθαι⁹¹. Πρὸς δὲ τοιοῦτον λῆρον οὐδεὶς ἂν ὀλμαι σώφρων Εὐεργος ἐπιστραφεῖ. Ἀλλὰ γὰρ ἢ μὲν λύσις τῆς ἀνθυποφορᾶς τοιαύτης εἴη, καὶ ὅσαι ἄλλαι τὴν αὐτὴν ἱενται. Τὸ μὲν οὖν πρῶτον τοῦ ἑβδόμου βιβλίου κεφάλαιον τοιοῦτον.

Δεύτερον δὲ ζητεῖ, διὰ τί, τοῦ Υἱοῦ καὶ τοῦ Πνεύματος ὁμοτίμως ἐκ τοῦ Πατρὸς προϊόντων, ὁ μὲν λέγεται Υἱός, τὸ δὲ Πνεῦμα, καὶ οὐκ ἄμφω τὴν⁹² τῆς υἱότητος διασώζουσι κλήσιν, ὥσπερ οὐδὲ τὴν σχέσιν; καὶ οὕτω διαπορήσας ἐπάγει τὴν λύσιν, ὡς ἅπασι ἡ θεολογία ἐκ τῶν γνωρίμων ἡμῖν τῆς θείας φύσεως τὸ ἐν Τριάδι γνήσιον καὶ ὁμότιμον λογογρα-

A astruccionis esse Gregorium Nyssenum. Argumentatio ipsa ita se habet. Quisquis non irrationalem esse Deum confitetur, is etiam omnino Verbum habere concedit, quod immortali immortale est: immortale autem Verbum, præter eum quem Filium statuimus, nihil esse queat aliud. Illa igitur argumentatio, quæ oportere astruit ut Deus Filium habeat, huiusmodi est. Deinde adversus hæc objectionem amici cujusdam adducit, quem ut reverendissimum celebrat. Objectio vero est, Nihil prohibere, quin eadem de Filio quoque ac de Spiritu sancto assumantur. Deus enim horum 199a uterque est. Atque ita non in Trinitatem tantum, sed in infinitas personas ex huius argumenti ut mysterium procedet. Hanc itaque objectionem, B acrem sane atque implexam, variis quidem solvere rationibus aggreditur, non tamen (quantum ego iudico) satis accurate. Tametsi multum hac in re laborando desudet, tredecim non minus argumentis allatis. Ac pro pietatis quidem cultioribus, eorum quæ ibi dicta sunt aliqua non inepta sint, sed quæ contentioso alicui homini, non modo nihil ad pietatem impellens afferant, ut ridendi potius occasiones præbeant. Dixerit vero quispiam, concisa ac minime superflua usus oratione, adversus eum, qui hac objectionem pugnet insolentius. Si quis Patre primum posito, de ipso deinde interroget, utrum rationis particeps an expers sit, atque ex illo conficiat Patri oportere Filium accedere, objectionis huius curiositatem aliquod forsitan specimen ac robur habere. Sin hoc omisso (neque enim expedit, neque admirandus Gregorius sic orationem hanc protulit) ipsam vocem *Deus* proponat, quod commune est atque indivisibile trium divinarum personarum nomen, ac de huius tum sive Verbo, sive gignendi vi, imo et allatu, si voles, interroget, hic et Triadis mysterium astruet, et locum ei nullum dabit, qui velit astruccionem ipsam curiosius excutere. Ubi enim æquale vel prope simile sit pro tota divinitate unam aliquam hypostasim accipere, et de hac contentiosius illa disputare, quæ recte poterant, de tota Deitate theologice dici? Eum enim qui in tantam absurditatem delabitur, nihil prohibet sine ulla solertia nugando hinc concludere, quandoquidem Trinum confitetur Deum, necessarium quoque esse, singulas Triadis personas in aliam Triadem multiplicari. Adversus qualia deliramenta, nulla, opinor, sapiens consultatio intorqueri possit. Verumtamen solutio huius objectionis talis fuerit, aut si quæ aliæ eadem præcediantur via. Hoc igitur primum est octavi libri caput.

55. Alterum deinde querit: Cnr, cum Filius ac Spiritus sanctus ex Patre pariter procedant, hic Filius, ille Spiritus dicatur, et non ambo filiationis appellationem servant, quemadmodum neque habitudinem? Hoc ergo ubi dubitavit modo, solutionem adhibet. Omnino [inquit] theologia ex cognitis nobis rebus germanam atque æqualem divinæ

VARIE LECTIONES.

⁸⁸ ὅτι] ὡς A. ⁸⁹ παρέχει A. ⁹⁰ αὐτόθεν add. A. ⁹¹ πληθύνεσθαι A. ⁹² τὴν add. A.

naturæ Trinitatem verbis describens, per Patrem, A
Filium **199**, et Spiritum sanctum, ineffabile,
quodque denominari nequit divinitatis nomen,
consuetis nobis cognatisque appellationibus sug-
gessit. Quando autem consuetum est atque conve-
niens de filiis nostris dicere generationem, de Spi-
ritu vero processionem: Spiritus enim inquit, va-
dens et non rediens ¹ Et: *Exibit Spiritus ejus* ². Item-
que: *Quoniam Spiritus pertransiit in illo, et non*
subsistit ³. Quando igitur in humano genere Filio ge-
nerationem adaptamus, Spiritui vero processio-
nem: pari quoque ratione in natura ineffabili ac
supernaturali, et Filium genitum, et Spiritum san-
ctum procedere, divinitus edocti sumus. Propter-
ea enim Spiritus, Patris æque ac Filii, Spiritus
sanctus dicitur: quia etiam apud nos utriusque
horum Spiritus [esse recte] dicitur. Pater vero et
Filius Spiritus sancti non item, quia neque apud
nos. Cæterum quod Deus suapte natura neque
dici a nobis, neque cogitari possit, communis om-
nium sensus admittit: et vero passim in sacris
Litteris prædicatur, sanctorumque Patrum nostro-
rum cælus pæne universus idem testificatur, quo-
rum ne verba quidem (cum minime dubia sint)
designare necesse. Atque hæc libro octavo Jobius
persequitur.

Liber ix.

Libro nono modice præfatus, dum Josue filius
Nave dicitur exercitus principem illum interro-
gare: *Noster es, an adversariorum* ¹? Non idem pe-
tere disputat Jobius aliquisne esset sensibilibus
hostium, sed an spiritualium? Multa enim Josue
docebant, neque aliquem esse hunc ex hostili acie,
ac neque ex proprio exercitu, ut, quod subito asti-
tisset, quodque nemo adversariorum auderet, vel
per medias hostium copias transire, vel in conspe-
ctum imperatoris venire, quin et, quod tanta usus
audacia, nihil omnino hostile fecisset. Alioqui nec
sapientissimi imperatoris fuerat ignorare, qualis
contribulium esset habitus atque apparatus, qualis
item alienigenarum. Verum noverat quidem Josue
visum illud unum intelligentiū spirituum esse,
sed hoc cognoscere avebat, utrum quod apparuis-
set ex hostibus esset, an de illo exercitu, qui pro-
tegebat Israel. De hoc ergo in præmio agit.

36. Quærit postea, Quomodo utraque hæc concedi
queant, nos et adeptos esse gratiam angelica digni-
tate majorem et angelis æquales in resurrectione
200 apparituros? Quæ questio ita dissolvitur.
Primum, nihil prohibet eandem rem secundum aliud
honorem quemdam paulo majorem consequi, secun-
dum aliud vero inferioris esse conditionis. In quantum
enim nostro corpore assumpto Dominus Id sibi

A φούσα, διὰ τοῦ Πατρὸς, καὶ τοῦ Υἱοῦ, καὶ τοῦ ἁγίου
Πνεύματος, τὸ ἀρρήτὸν τε καὶ ἀκατονόμαστον τῇ
θεότητος ὄνομα [328 H.] συνήθεισιν ἡμῖν καὶ συντρό-
φοις προσηγορίας ὑπέβαλεν. Καὶ ἐπειδὴ σύνθε-
σις ἐπὶ μὲν τῶν καθ' ἡμᾶς υἱὸν καὶ πρόσφορον λέγειν
τὴν γένεσιν, ἐπὶ δὲ τοῦ Πνεύματος ²² τὴν ἐκπόρευσιν
(Πνεῦμα γὰρ, φησὶ, πορευόμενον καὶ οὐκ ἐπιστρέ-
φον· καὶ· Ἐξελεύσεται ²³ τὸ Πνεῦμα αὐτοῦ· καὶ,
ὅτι ²⁴ Πνεῦμα διεῖλεν ἐν αὐτῷ, καὶ οὐχ ὑπάρξει),
ἐπεὶ οὖν ἐν τῷ ἀνθρωπίνῳ γένει τῷ μὲν Υἱῷ τὴν
γέννησιν ἐφαρμόζομεν, τῷ Πνεύματι δὲ τὴν ἐκπό-
ρευσιν, ἀναλόγως καὶ ἐπὶ τῆς ἀρρήτου καὶ ὑπερφύου
φύσεως τὸν μὲν Υἱὸν γεγενῆσθαι διδασκόμεθα, ἐκ-
πορεύεσθαι δὲ τὸ Πνεῦμα θεοπροπῶς ἐμυθήμεν.
Διὰ ²⁵ τοῦτο γὰρ καὶ Πνεῦμα μὲν τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ
B Υἱοῦ τὸ ἅγιον Πνεῦμα εἰρηται, ἐπεὶ καὶ παρ' ἡμῖν
ἐκαστέρου τούτων Πνεῦμα λέγεται, Πατὴρ δὲ ὁ Υἱὸς
τοῦ Πνεύματος οὐκέτι· οὐδὲ γὰρ παρ' ἡμῖν. Ὅτι δὲ
τὸ θεῖον τῇ ἑαυτοῦ φύσει ἀρρήτὸν ἐστὶ καὶ ἀνεπι-
νόητον, πᾶσα μὲν κοινῇ ἀνομολογεῖ ²⁷ ἔννοια, πολ-
λαχοῦ δὲ καὶ τῆς ἱερᾶς Γραφῆς ἀνακηρύσσεται, καὶ
τῶν σοφῶν Πατέρων ἡμῶν μικροῦ πᾶς ὁ χορὸς συν-
επιμαρτύρεται, ὧν οὐδὲ τὰς φωνὰς ὡς οὐκ ἀδήλους
ἀνάγκη ἐπιστημῆσθαι. Ταῦτα μὲν ἐν τῷ ἡ' λόγῳ ²⁸
διέξισιν.

C Ἐν δὲ τῷ θ' μετὰ τινὰ διάπλασιν προοιμίου, ἐν ᾧ
τὸν τοῦ Ναυῆ Ἰησοῦν φησιν· ἐπερωτῶντα τὸν ἀρ-
χιστράτηγον· Ἡμέτερος ²⁹ εἰ ἢ τῶν ὑπεναντίων;
οὐκ εἰ τίς ἐστι τῶν αἰσθητῶν πολεμίων, ἀλλὰ τῶν
νοητῶν, τὴν ἐρώτησιν ποιεῖσθαι. Πολλὰ γὰρ αὐτὸν
ἀνεδίδοσκε μήτε τῆς παρατάξεως ἐκείνων εἶναι, ἀλλὰ
μηδὲ τινὰ τῆς οἰκείας στρατιᾶς· τό τε γὰρ ἀθρόον
τῆς ἐπιστάσεως, [636 R.] καὶ τὸ μηδένα τολμᾶν τῶν
ἐναντίων μήτε διὰ μέσου στρατοπέδου πολεμίου διελ-
θεῖν μήτε εἰς ὕψιν ἔλθειν τοῦ στρατηγοῦ, ἀλλὰ καὶ
τὰ ταῦτα ³¹ τολμήσαντα μηδὲν ὅλως πολέμιον ὄρσαι.
Ἄλλωστε δὲ οὐδὲ τοῦ σωφωτάτου τῶν στρατηγῶν ἦν
μὴ εἰδέναι ὅποιον τι τῶν ὁμοφύλων τὸν σχῆμα καὶ ἡ
κατασκευὴ, καὶ ὅσον τὸ ἀλλόφυλον. Ἄλλ' ἤδει μὲν τὴν
παρούσαν ὕψιν ἐν τι τῶν νοερῶν πνευμάτων εἶναι,
ἐξ ἧτις δὲ μαθεῖν πότερον τὸ φαινόμενον τῆς ἐναντίας
εἴη ³² ἢ τῆς ὑπερασπισζούσης δυνάμεως τὸν Ἰσραὴλ.
Κατὰ μὲν οὖν ³³ τὸ προοίμιον περὶ τούτου διαλαμ-
βάνει.

D Μετὰ δὲ τούτῳ ζητεῖ, Πῶς ἂν ἀμφοτέρα συγ-
χωρηθῇ, καὶ τὸ τυχεῖν ἡμᾶς χαρίσματος κρείττονος
τοῦ ἀγγελικοῦ ἀξιώματος, καὶ τὸ ἰσαγγελοῦς ἐν τῇ
ἀναστάσει ὀφθῆσθαι; Καὶ ἐπιλύεται τὸ ζήτημα
πρῶτον μὲν, ὡς οὐδὲν κωλύει τὸ αὐτὸ κατ' ἄλλο μὲν
ἐτέρας τινὲς μελλόντος τιμῆς ἀπολαβεῖν, κατ' ἄλλο δὲ
λήξεως εἶναι τῆς ἡττονος. Καθὼ μὲν γὰρ τὸ ἡμέτε-
ρον ἀναλαβὼν φύραμα συνήψεν ὁ Δεσπότης ἑαυτοῦ ³⁴,

¹ Psal. LXXVII, 39. ² Psal. CLXV, 4. ³ Psal. CII, 10. ⁴ Josue v, 15.

VARIE LECTIONES.

²² πνεῦμα] Psal. LXXVII 39. ²³ ἐξελ.] Psal. CLXV, 4. ²⁴ ὅτι] Psal. CII, 16. ²⁵ διὰ οἰμ. pr. A. ²⁶ ἀναλογεῖ
pr. A. ²⁷ λόγῳ add. A. ²⁸ libri φασὶν ἐπερωτᾶν. ²⁹ ἡμέτερος] Jos. v, 13. ³⁰ τὰ ταῦτα C. : τοσαῦτα G.
³¹ εἴη A εἰ G. ³² οὖν add. A. ³³ δεσπ. ἐν ἑαυτοῦ G.

καὶ ὑπεράνω πάσης ἀρχῆς καὶ ἐξουσίας ἀναγκῶν ἐν δεξιᾷ συνεκάθισεν τοῦ Πατρὸς, ὅλον οὖν τῆς ἀγγελικῆς ἀξίας ἡ ἡμετέρα φύσις προτετιμῆται. Καὶ καθὼ ἐγνωρίσθη ταῖς Ἀρχαῖς καὶ ταῖς Ἐξουσίαις ἐν τοῖς ἐπουρανίοις διὰ τῆς Ἐκκλησίας, ἥτις ἐστὶν ὁ εἰς Χριστὸν πεπιστευκὸς λαὸς, ἡ πολυπόκιλος σοφία τοῦ Θεοῦ, ἣν ἔδειξεν ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ, καὶ κατὰ τοῦτο τὸ ἡμέτερον γένος τὸ πρεσβεῖον ἀπηνέγκατο. [329 H.] τρίτον δὲ, ὅτι περ ^α ἐκείνων τὴν ἀπολαύσιν ἐφιλοτιμήθημεν ἡμεῖς, εἰς ἃ ἐπιθυμοῦσιν ἄγγελοι παρανοῦναι. Καὶ καθὼ ἀμφοτέρων παραπετωκόντων, τοῦ τε Ἀδάμ καὶ τῆς ἀγγελικῆς τάξεως, τοῦ μὲν τὴν φύσιν λαβὼν ἀνεσώσατο, τῶν δὲ οὐκέτι, κἀντεῦθεν ὅλον ὡς φιλοτιμίας μείζονος ἡ ἡμετέρα φύσις κατηξίωται. Τὸ δὲ ἐν τῇ ἀναστάσει ὡς ἀγγέλους εἶναι τοὺς ἀνθρώπους οὐκ ἰσοτιμίαν ἑκατέρου γένους διδάσκει, ἀλλὰ πολιτείας ὁμοιότροπον μαρτυρεῖ· τῆνικαῦτα γὰρ ὥσπερ οὐδ' οἱ ἄγγελοι, οὕτως οὐδὲ τὸ ἀνθρώπινον γένος γάμου καὶ σωματικῆς ὁμιλίας δεήσονται. Ἐτι δὲ οὐδεὶς κωλύει καὶ τοὺς ἀνθρώπους ἰσαγγέλους ὄντας ἢ βραχὺ τι παρ' αὐτοὺς ἡλαττωμένους μείζονος ἀπολαύειν δώρου, ὅταν οἱ μὲν ἀσωμάτου φύσεως τυχόντες καὶ τῆς οἰκίας ἀποστατήσαντες δόξης καὶ ἀξίας ἀμεταμέλητον συντηροῦσι τὴν πτώσιν, ἡμεῖς δὲ τὸ ἕλαττον ἐκείνων ἐξ αὐτῆς τῆς πλάσεως λαβόντες διὰ τὴν πρὸς τὸ σῶμα συνάφειαν, εἴτα τῆς ἐντολῆς παραβρύντες, οὐ φιλοῦμεν μένειν ἐν τῷ πτώματι, διὰ μετανοίας δὲ ἐκείνων τῶν ἐκπεσόντων τὴν λῆξιν καταλαβεῖν σπεύδομεν, καί γε δι' ὑπερβολὴν φιλοτιμίας τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν τοῦ Θεοῦ βασιλείαν ἀντὶ τοῦ παραδείσου κατακληροδοτούμεθα.

Τούτοις ἐπιλουσάμενος τὸ ζητούμενον, εἰς ἀνάπτωξιν πρόεισι τῆς παραβολῆς ἡ τις τὸν νεώτερον καὶ ἄσωτον υἱὸν καὶ τὸν πρεσβύτερον ἅμα τοῦ πατρὸς εἰσάγει, καὶ τὰ κατ' αὐτοὺς διατίθεται, καὶ φησι τὸν μὲν πρεσβύτερον υἱὸν τῆς ἀγγελικῆς παραδειγματίζειν δυνάμεις (χρόνῳ γὰρ καὶ τρόπῳ τοῦ ἡμετέρου γένους τὸ πρεσβεῖον αὐταὶ φέρονται), τὸν δὲ ἄσωτον τὸ ἀνθρώπινον γένος, πατέρα δὲ τὸν δημιουργὸν καὶ ἀεσπότην πάντων. [637 R.] Τὸ δὲ ἀποδοῦσπεῖν τὸν πρεσβύτερον υἱὸν ἐπὶ τῇ ἀνακλήσει καὶ δεξιῶσει τοῦ νεωτέρου, μὴ τῆς ἀγγελικῆς μὲν εἶναι τοῦτο γνώμης ^α ἢ διαθέσεως, κατασηματίζειν δὲ τὴν παραβολὴν ταῦτα, τὸ μέγεθος τῆς εὐεργεσίας ἐπιδεικνυμένην, ὅτι τοσαύτης μετὰ τοσαύτην ἀσωτίαν ^α ἀπήλαυσε τῆς φιλοτιμίας ὁ ἄσωτος υἱός, ὅτι καὶ αὐτὴ ἂν ἡ τῶν ἀγγέλων τάξις, εἴπερ ἦν ἐν τῇ τούτων φύσει τὸ ἐπιβασκαίνειν, ἐδυσχράνεν ^α ἂν καὶ οὐκ ἀνεκτὴν ἤγησατο τὴν τῆς φιλοτιμίας ὑπερβολὴν. Ποῦ γὰρ ὅμοιον τοὺς αὐτοὺς τε χαίρειν ἐπὶ ἐν ἁμαρτωλῷ μετανοοῦντι, καὶ βασκαίνειν πάλιν πατρι-

A conjunxit, et supra omnes Principatus ac Potestates eveclum ad dextram Patris consedere fecit, angelicæ scilicet dignitati nostra natura anteposita est. Quatenus item innotuit Principatus et Potestatibus in celestibus per Ecclesiam (quæ et in Christum credens populus) multiformis sapientia Dei, quam exhibuit in Christo Jesu ¹, eatenus etiam genus humanum primas retulit. Tertio quod illo insuper munere ex munificentia donati simus ut iis fruamur rebus, in quas desiderant angeli prospicere ². Quatenus etiam utrisque lapsis Adamo et angelorum ordinibus, illius (non item horum) assumpta natura, salutem attulit. Atque hinc clarum est, majori honore dignam esse habitam naturam nostram. Quod autem in resurrectione sicut angeli erunt homines ³, non id utriusque generis æqualitatem edocet, sed assimile duntaxat vitæ genus attestatur. Tunc enim, quemadmodum angeli non indigent, sic neque genus humanum nuptiis aut corporum congressu indigebit. Præter ista, nihil prohibet homines angelis æquales, vel paulominus ⁴ ab illis diminutos majus aliquod consequi munus, quando quidem illi, qui corporis expertem naturam consecuti sunt, ubi semel e proprio honore et gloria excederunt, in suo deinceps casu sine pœnitentia remanent: nos vero, cum inferiorem illis conditionem ex ipsamet origine nostra (propter corporis conjunctionem) acceperimus, præceptum deinde transgressi, in peccatis hærerè nolumus, sed illorum qui excederunt sortem, per pœnitentiam recuperare studemus. Et vero per exsuperantiam [divinæ] munificentie, cælum ac Dei regnum pro paradiso hereditate cernimus.

37. His illa profligata questione, ad explanationem parabolæ aggreditur ^a, quæ juniorem ac prodigum filium, et seniore[m] simul cum patre inducit, et eorum historiam ita digerit. In seniore ait filio ostendi angelicas potentias (nam et tempora et modo, nostro generi dignitate præstant), in prodigo vero humanum genus: in patre Creatorem universi ac Dominum representari. 200b Indignatum vero seniore[m] filium revocatione et benigna tractatione junioris, non hoc angelicæ esse mentis aut affectionis, sed parabolam ita, quo beneficii magnitudinem declaret, ita effingere. Quoniam tantum positam insignem intemperantiam prodigus ille filius expertus est benignitatem, ut ipse quoque angelorum ordo, si invidentia in horum naturam caderet, indignatus utique fuisset, neque tolerabilem putasset tantam benevolentie magnitudinem. Quomodo enim alloqui consentaneum sit, lætari eosdem super uno peccatore pœnitentiam agente ^b, et rursus invidere, quod amantissimi patris amplexi-

¹ Ephes. iii, 10. ² I Petr. i, 12. ³ Matth. xxii, 30; Luc. xx, 36. ⁴ Psal. viii, 6; Hebr. ii, 7.
^a Luc. xv, 11 seqq. ^b Luc. x, 15.

VARIE LECTIONES.

^α ὅτι περ] ὅπερ pr. A: ὡς corr. ^β γνώμης τοῦτο ζ. ^γ ἀσωτίαν ζ. ^δ ἐδυσχράναν — ἤγησαντο ζ.

bus dignatus esset? Sed enim talis parabolarum fictio esse solet: nec enim ea solum, quæ aut facta aut futura sunt complectuntur, sed et illa, quæ curiosius quispiam eorum commovendi vim, aut jucunditatem, aut consequentiam, aut denique adipiscendi facilitatem utque utilitatem contexendo, adjungeret. Parabolam quoque centum ovium ad angelorum et hominum naturam refert. Meminit aliarum etiam parabolæ de filio prodigo explanationem, sed quibus omnibus prædictam antepōnit, quam varia ingenii ostentatione concinnare studet. Hæc septimum ipsius et tricesimum caput studiose tractat.

38. Porro quaerit tricesimo octavo capite: *Quomodo pro omnibus mortuus esse Christus dicatur, cum nonnisi multis ætibus postquam infinita hominum progenies et nata et rursum morte deleta esset, Redemptoris incarnatio eveniret?* Nodus autem sic dissolvitur: multis in locis sacram Scripturam testificari, quomodo tunc viventibus, eodem etiam iis, qui apud inferos erant, per Christum redemptionem venisse. Nam princeps apostolorum ait: *In hoc enim mortuus est, et resurrexit, ut et mortuorum et vivorum dominetur* ^r. Et rursus: *His qui in carcere erant spiritibus veniens prædicavit* ^q, ut judicentur quidem carne, vivant autem Spiritu ^r. Hoc est, ut fideles, qui propter infidelitatem suam peccatores remanserant, damentur, quasi plane caro facti, et divulsi a Spiritu. Quotquot autem etiam apud inferos, Christo (qui ipsa erat justitia) crediderunt, spiritali lætitia perfruantur. Illud igitur: *Ut judicentur carne*, de incredulis dictum affirmat. At illud: *Vivant Spiritu*, de credentibus. Porro ita sermonem instituit, ut quasi de uno aliquo loqui videatur; quia etiamsi non eadem sit **201** a credentium et incredulorum conditio, in unum tamen inferorum ordinem colliguntur. Atque ita etiam de uno eodemque corpore ægrotare idem et valere dicere possumus, secundum aliam nimirum atque aliam sui partem. Quemadmodum autem aliquem igne daminari atque puniri dicimus, sic et sacra Scriptura dicit: *Ut judicentur carne*. Gravissima enim pœna est (maxime resurrectionis tempore) quando ea delectatione perfruantur iusti, quæ humanam omnem superat, et Spiritu vivunt, peccantium tunc multitudinem in puda carne, et sine ulla spiritali gratia, vitam suam in æternum transigere atque conterere. Verum et aliam licet huic dicto dare explanationem. Ait enim divinus Paulus: *Cujus opus arserit, detrimentum patietur; ipse autem salvabitur, sic tamen quasi per ignem. Et uniuscujusque opus, quale sit, ignis probabit* ^u. Et ne quis existimet, quemadmodum peccatum, sic et peccantem concremandum atque consumendum, propterea addit: ut si opera ardeant atque dispareant, non

^r Rom. xiv, 9. ^q I Petr. iii, 19. ^r ibid. iv, 6.

αὐτὸν ἀξιοῦμένην σπλάγγνων; ἀλλὰ γὰρ τοιοῦτον ἡ διάπλασις τῶν παραβολῶν· οὐ γὰρ τὰ γεγνηκότα μόνον ἢ γενησόμενα διαλαμβάνουσιν, ἀλλὰ καὶ ἃ ἂν τις συνυφηγούμενος ἐναργέστερον αὐτῶν τὸ καταπληκτικὸν ἢ τὸ ἡδύον ἢ τὸ ἀκλόουθον ἢ ἁπλῶς τὸ εὐπάρουδον παραστήσει καὶ ὠφέλιμον. Καὶ τῶν ρ' δὲ προβάτων τὴν παραβολὴν εἰς τε τοὺς ἀγγέλους καὶ τὴν ἀνθρωπίνην ἀναφέρει φύσιν. Μνημονεύει δὲ περὶ τῆς παραβολῆς τοῦ ἀσώτου καὶ ἐτέρων τινῶν ἀναπτύξεων, ὧν τὴν προειρημένην ἀπασῶν προκρίνει, πολλοὺς αὐτὴν ^u συγκροτῶν ἀγωνίσμασιν. Ἀλλὰ ταῦτα μὲν αὐτῷ καὶ τὸ ζ' καὶ λ' σπουδάζει κεφάλαιο..

Τὸ δὲ λη' ζητεῖ, Πῶς ὑπὲρ πάντων ἀποθαρσεν [350 H.] λέγεται ὁ Χριστός, πολλὰς γενεὰς ὕστερον, αὖ' οὐ μνηρίων γένος ἀνθρώπων ἔχοντες καὶ κατέδυν τῷ θανάτῳ, τῆς κατὰ τὸν Σωτῆρα γεγεννημένης οἰκονομίας; Καὶ ἐπιλύεται τὸ ζήτημα, ὡς πολλὰχρὺ διαμαρτύρεται ἡ Γραφή, ὅν τρόπον τοῖς τρηκιδᾶς ζῶσι, τὸν αὐτὸν καὶ τοὺς ἐν Ἀδου διὰ Χριστοῦ τὴν ἀπολύτρωσιν παραγενέσθαι. Λέγει γὰρ ὁ τῶν μαθητῶν κορυφαῖος, Εἰς τοῦτο ^u γὰρ ἀπέθανε καὶ ἀνέστη, ἵνα καὶ νεκρῶν καὶ ζώντων κυριεύσῃ. Καὶ πάλιν τοῖς ^u ἐν φυλακῇ πορευθεῖς ἐκήρυξε πνεύμασιν, ἵνα ^u κριθῶσι μὲν σαρκί, ζῶσι δὲ πνεύματι, τοῦτέστιν, ὅπως οἱ μὲν ἄπιστοι καὶ διὰ τοῦτο ἁμαρτωλοὶ μεμενηκότες κατακριθῶσιν, ἅτε δὴ ὁλοκλήρως σὰρξ γεγονότες καὶ διχοτομηθέντες τοῦ πνεύματος, ὅσοι δὲ καὶ ἐν Ἀδου Χριστῷ τῇ δικαιοσύνῃ πεπιστεύκασι, τῆς πνευματικῆς εὐφροσύνης ἀπολαύσιν ^u. Τὸ οὖν ἵνα κριθῶσι σαρκί περὶ τῶν ἀπιστησάντων εἰρησθαί φησι, τὸ δὲ Ζῶσι πνεύματι περὶ τῶν πεπιστευκότων. Ὡς περὶ ἐνδῶς δὲ φαντασίαν παρεχόμενον προφέρει τὸν λόγον, ὅτι καὶ διάφορος ἑκατέρω μερὶς, τῶν τε πεπιστευκότων καὶ τῶν ἀπιστησάντων, ἀλλ' οὖν εἰς ἓν συγκεφαλαιούται ^u τὸ τῶν καταχθονίων τάγμα. Οὕτω γοῦν καὶ περὶ σώματος ἐνδῶς νοσεῖν τὸ αὐτὸ καὶ ὀγιαίνειν λέγειν δυνάμεθα, κατ' ἄλλο μέρος καὶ ἄλλο τοῦ σώματος. Ὡς περὶ δὲ φαμεν τὸν δεινὰ πυρὶ κρίνεσθαι καὶ κολάζεσθαι, οὕτω λέγει καὶ τὸ ἐσθὲν γράμμα, ἵνα κριθῶσι σαρκί· μεγίστη γὰρ κολασία, καὶ μάλιστα γε κατὰ τὸν τῆς ἀναστάσεως καιρὸν, ἥνικα τὴν ὑπὲρ ἀνθρώπων τρυφὴν τρυφῶσιν οἱ δίκαιοι καὶ πνεύματι ζῶσι, τότε τὸ τῶν ἁμαρτωλῶν πλῆθος σαρκὶ ψιλῇ καὶ πάσης πνευματικῆς κεχωρισμένον ^u χάριτος τὸν βίον δι' αἰῶνος ἐξαναλίσκειν καὶ κατατρίβεσθαι. Ἔστι μέντοι καὶ ἐτέραν ἀποδοῦναι τοῦ βητοῦ διασάφειν. Ὁ θεὸς φησι Παῦλος, Οὗ τινος τὸ ἔργον κατακαίησεται, ζημιωθήσεται, [640 R.] αὐτὸς δὲ σωθήσεται, οὕτως δὲ ὡς διὰ πυρός· καὶ ἐκάστων τὸ ἔργον ὁποῖόν ἐστι, τὸ πῦρ αὐτὸ δοκιμάσει. Καὶ ἵνα μή τις νομίῃ ὥσπερ τὴν ἁμαρτίαν, οὕτω καὶ τὸν ἐξαμαρτήσαντα κατακαίεσθαι καὶ εἰς ἀφανισμόν χωρεῖν, ἐπάγει ὡς εἰ καὶ τὰ ἔργα

^u I Cor. iii, 13-15.

VARIE LECTIONES.

^u αὐτὴν in mg. habet A. ^u εἰς τοῦτο] Rom. xiv, 9. ^u τοῖς] I Petr. iii, 19. ^u ἵνα] ibid. iv, 6. ^u ἀπολαύσιν corr. A : ἀπολαύουσιν ζ. ^u κεφαλαιούται ζ. ^u κεχωρισμένων ζ.

κατακαήσεται καὶ ἀφανισθῆσεται, ἀλλ' αὐτὸς δὲ τῆς ἁμαρτίας ἐργάτης οὐ συναφανισθῆσεται· σωθῆσεται δὲ, τούτεστι διαμενεῖ τῇ διηγεῖται κολάσει συντηρούμενος. Ἴνα δὲ τὸ σωθῆσεται μὴ δόξῃ λέγειν τοῖς αἰρετίζουσιν ὡς τῆς ἁμαρτίας θαπανωμένης καὶ τῶν ἁμαρτωλῶν ἕκαστος τοῦ χοροῦ τῶν δικαίων καὶ τῶν σωζομένων γενήσεται, τῆς μὲν κολάσεως παυομένης, τῆς δ' ἀπολαύσεως κοινῆς ἅπασι προτιθεμένης, μετὰ τὸ σωθῆσεται ἐπάγει, τὴν γνώμην αὐτῶν ἐμφανῶς καταστρέφων, οὕτως δὲ ὡς διὰ πυρὸς, τούτεστι τῆς διὰ πυρὸς τιμωρίας οὐκ ἀπολυόμενος. Παραπλήσιον τοῖνον ἐστὶ καὶ ὅπερ εἰρηται περὶ τῶν ἐν Ἀδου μὴ πιστευσάντων τῷ Χριστῷ. Βούλεται γὰρ δηλοῦν τὸ Ἴνα κριθῶσι σὰρξ, καὶ ἐξῆς, τὸ κριθῆναι μὲν αὐτοὺς τοιαῦτα οἷα πέφυκε κρίνεσθαι σὰρξ, ζῆν δὲ ὅμως οὐχ οἷα φειρομένη σὰρξ καὶ τῇ βαρύντῃ λυομένη τῶν κολάσεων, ἀνωλέθρους [351 H.] δὲ τῇ θυγάμει συνεχομένους τοῦ θείου Πνεύματος, καὶ ἀφθάρτους ἀφθάρτῳ κολάσει τὴν ἀτελεύτητον καὶ ἐπίπονον ζωὴν διανύοντας. Ἄλλ' ἡ μὲν τοῦ βήτου διασάφεισιν ὡς ἐν παρεκβάσει· ὁ δὲ σκοπὸς ἦν παραστήσαι ὡς καὶ ὑπὲρ ζώντων καὶ ὑπὲρ τῶν ἐξ Ἀδάμ πάλαι τεθνεώτων ὁ κοινὸς Δεσπότης καὶ Σωτὴρ ἡμῶν ὑπέστη τὸν θάνατον, καὶ δι' αὐτοῦ ἡ σωτηρία καὶ κηρύττεται πᾶσι καὶ βραβεύεται. Ἀλλὰ δι' ὧν μὲν αὐτῷ κατασκευάζεται τὸ προκείμενον, τὸ πρῶτον εἰρηται τῶν ἐπιχειρημάτων.

Δεύτερον δὲ φησιν ὡς εἰ τοὺς ὑπὲρ ἀρετῆς μισθοὺς καὶ στεφανοὺς ἡ ἀνάστασις προξενεῖ, ὁ δὲ σταυρὸς τὴν ἀνάστασιν, καὶ χωρὶς αὐτῆς οὐκ ἔστιν αὐτῶν οὐδένα τῶν ἀγαθῶν τυχεῖν, δῆλον ὡς ὑπὲρ πάντων ἡμῶν τῆς σωτηρίας ὁ Χριστὸς τῷ θανάτῳ παρέδωκεν ἑαυτόν. Ταῦτα εἰπὼν λογοθετεῖ καὶ διαπλοῖ τὴν Δεσποτικὴν φωνὴν τὴν λέγουσαν, Οὐκ ἤλθοι καλέσαι δικαίους, ἀλλ' ἁμαρτωλοὺς εἰς μετάνοιαν. Καὶ φησιν ὡς οὐχὶ διαιρῶν εἰς ἁμαρτωλοὺς καὶ δικαίους τὸ τῶν ἀνθρώπων πλῆθος ὁ Σωτὴρ τοῦτο ἐφθέγγετο. Μάχεται γὰρ ἡ τοιαύτη διάνοια καὶ τῇ θεοπνεύστῳ Γραφῇ καὶ αὐτῇ τῇ τῶν πραγμάτων ῥύσει. Καὶ γὰρ πρῶτον μὲν ἅπαντας ὁ κοινὸς Σωτὴρ, καὶ οὐχὶ τοὺς μὲν τοὺς δ' οὐ, ἐκάλεσε καὶ τῆς σωτηρίας ἀπολαύειν ἐδίδου, ἀλλὰ καὶ κοινήν τὴν διδασκαλίαν ἐποιεῖτο. Καὶ τὸ κηρυχθῆναι τὸ Εὐαγγέλιον ἐν ὅλῳ τῷ κόσμῳ τὴν διαστολὴν τῶν ἁμαρτωλῶν ἀπὸ τῶν δικαίων ἀνατρέπει. Καὶ ὁ Παῦλος φησι· Πάντες εἰς ἐσμεν ἐν Χριστῷ. Καὶ τῆς σαγήνης ἢ παραβολῇ τὸ κοινὸν τῶν εἰς θήραν συλλαμβανομένων κηρύττει· οὐδὲ γὰρ οὐδὲ ἐκείνη τὰ μὲν θηρεύει, τὰ δὲ οὐ μεταδιώκει, ἀλλ' ὅμοι πάντα τὰ προσπιπτόντα σαγηνεύει. Καὶ ἡ σινδὼν ἢ τῷ Πέτρῳ ὑποδειχθεῖσα τὴν κοινήν κλῆσιν ἀπάντων ὑπογράφει, ἀλλ' οὐχὶ τῶν ἀκαθάρτων μόνον, τῶν δὲ καθάρων οὐκ εἶ. Καὶ, Τέλος νόμου Χριστός

tamen ipsum peccatorem una disparitum. *Salvabitur vero*, hoc est, perpetuæ manebit pœnæ reservatus. At ne illud, *Salvabitur*, videatur dicere sectariis, quasi peccato expenso, peccatorum quilibet ad justorum atque salvatorum cœtum adjungendus esset (essante nimirum pœna, ac communi omnibus liberiate proposita), post illud, *Salvabitur*, addit, quod eorum sententiam manifestius evertit: *Sic tamen quasi per ignem*, id est, ab ignis pœna non liberatus. Affine igitur et illud est, quod de iis diximus, qui apud inferos Christo credere noluerunt. Hoc enim, *ut judicentur carne*, et quæ sequuntur, indicare videtur judicatos quidem ipsos esse ad eadem, ad quæ caro judicari ac condemnari solet; sed vivere nihilominus, non tanquam corruptibilis caro, et quæ pœnarum gravitate solvatur, verum ita, ut cum expertes interitus per sancti Spiritus potentiam conserventur, incorruptibiles in perpetua pœna, carentem sine et laboriosam vitam degunt. Sic hujus loci explanatio tanquam per digressionem tractatur. Præcipuus enim scopus erat ostendere, non super vivis duntaxat, verum et super olim mortuis Adami posteris communem Dominum ac Salvatorem subisse mortem, salutemque per ipsum omnibus prædicari, et velut certaminis præmium conferri. Illud ergo primum eorum argumentorum per quæ probari hæc sententia potest.

Secundo igitur loco sic argumentatur: Si virtutis præmia ac coronas resurrectione conciliat, crux vero resurrectionem, qua sine nihil boni consequi quispiam potest, certum est Christum pro salute omnium nostrum morti seipsum tradidisse. Post hæc illam Domini sententiam, rationem repescendo, explanat, quæ dicit: *Non veni vocare justos, sed peccatores ad pœnitentiam*; negatque hæc ita esse a Salvatore pronuntiala, quasi universam hominum multitudinem in peccatores et justos distinguere voluisse. Pugnat enim, inquit, hujusmodi sensus, non cum sacris tantum Litteris, sed cum ipsa quoque rerum natura. Nam inprimis communis Salvator omnes, non aliquos tantum, præmissis cæteris, et appellabat, et redemptione perfrui concedebat, doctrinam [suam] omnibus esse communem volebat. Evangelium quoque prædicatum esse in tototerrarum orbe, peccatorum illam a justis discretionem penitus evertit. Paulus item ait: *Omnes unum sumus in Christo*. Imo et parabola de sagena communem captorum conditionem denuntiat. Neque enim hæc alios quidem complectitur, alios vero non persequitur; sed omnes prorsus quotquot incidunt, irretit. Sic et Petro ostensus linteum communiter omnes appellatos designat, non impuros solos, exclusis puris: *Finis quoque legis Christus*:

* Matth. ix, 13. ° Rom. xii, 5; Galat. iii, 28. ° Matth. xiii, 47. ° Act. x, 11.

VARIÆ LECTIONES.

° οὐ] I Cor. iii, 15. ° οὐκ] Matth. ix, 13. ° οὐκ εἰ. ° κοινῇ εἰ. ° πάντες] Rom. xii, 5. ° τῆς σαγ.] Matth. xiii, 47. ° ἢ σινδ.] Act. x, 11. ° οὐχὶ Α: οὐ εἰ. ° τέλος] Rom. x, 4.

ad justitiam omni credenti ⁊ non peccatoribus tantum. Verum idem rursus ait : prædicare se vocatus Judæis atque Græcis, Christum Dei virtutem et Dei sapientiam ⁊. Iterumque, Quomodo non pugnare illa videantur ? *In viam gentium ne abieritis, et in civitatem Samaritanorum ne intraveritis ? sed potius ille ad oves quæ perierunt domus Israel*⁹. Quatenus enim, qui perierant, oves erant, justitiæ omnino et virtuti viciniore erant, quam Samaritani atque gentes. Quomodo item filios antea esse satianos edocet^b, ac tum quæ supersunt canibus relinqui ? Sed et discipulos colligens : *In quancunque ait, civitatem aut castellum intraveritis, interrogate, quis in ea dignus sit (non quis sit peccator), et ibi manete, donec inde exeatis*⁹. Hoc item purpuraria illa mulier non ignorans, Barnabæ ac Paulo dixit : **202**⁹ *Si judicastis me fidelem, manete apud me*⁹. Et dictum illud apostolis, qui virtutis erant norma : *Vobis datum est nosse mysteria, illis autem non est datum*⁹, nimirum indignis. His igitur omnibus jam dictis, quomodo non repugnabit clare illud : *Non veni vocare justos, sed peccatores*. Si quis de hominum divisione in justos et injustos hujus loci sententiam accipiat. Adhæc vero, si justos non vocavit, peccatores autem non accedunt. *Omnes enim qui male agit, odit lucem, et non venit ad lucem*⁹. Et : *Malus homo de cordis sui malo thesauro profert mala*⁹. Item : *Quoties volui congregare filios tuos, et nolui*⁹. Si, inquam, justos non vocavit, peccatores autem resiliere, quam accedere (quemadmodum diximus) maluerunt, quibusnam prædicatum est Evangelium ? Atque idem mihi jam e facili quoque ipsis observa. Oportebat Dei Matrem in terra esse : eam vocavit, quæ omnibus virtutibus alias omnes superaret. Patrem oportebat, et fratres super terram nominare eum, qui sine patre esset. Non e latronibus hos, et meretricibus, deligendos putavit, sed qui justitia collucerent. Talis Joseph, tales et ejus liberi. Jacobus vero in quantum virtutis gradum ascendisset, quantumque de se opinionem apud Judæorum populum excitasset, vel sola ejus appellatio clamat. Ipsum enim populus propter virtutis magnitudinem, atque agendi cum Deo libertatem Obilam (57), hoc est, populum præsidium, et protectionem vocabant. Rursum, Verbo præcurrere oportuit Præcursores : et qui prophetis⁹, omnibusque adeo hominibus major esset, præcurrit. Oportuit et testem offerri, qui ejus gloriam testaretur. Simeonem itaque et Annam

A εἰς δικαιοσύνην παντὶ τῷ πιστεύοντι, οὐχὶ τοῖς ἁμαρτωλοῖς μόνοις. Ἀλλὰ καὶ αὐτὸς πάλιν φησὶ [641 R.] κηρύσσειν⁶⁶ τοῖς κλητοῖς Ἰουδαίοις τε καὶ Ἑλλήσι Χριστὸν Θεοῦ δυνάμιν καὶ Θεοῦ σοφίαν. Πάλιν δὲ πῶς οὐ δόξει⁶⁷ μάχεσθαι τὸ, Εἰς⁶⁸ ὁδὸν ἐθνῶν μὴ ἀπέλθῃτε, καὶ εἰς πόλιν Σαμαρειτῶν μὴ εἰσέρχησθε, πορεύεσθε δὲ πρὸς τὰ πρόβατα τὰ ἀπολωλότα οἴκου Ἰσραὴλ ; Ὅσον γὰρ ἂν ἀπολώλει τὰ πρόβατα, δικαιοσύνης ἄλλον καὶ ἀρετῆς ἐγγύτερα πάντων τῶν Σαμαρειτῶν καὶ Ἑλλήνων ἐτύγχανον. Πῶς δὲ καὶ τὰ τέκνα⁶⁹ δεῖν χορτασθῆναι πρότερον διεμαρτύρατο, καὶ τὰ περιττὰ τοῖς κυναρίοις ὑπολείπεσθαι ; ἀλλὰ καὶ τοὺς μαθητὰς διατάτων, Εἰς ἤν⁷⁰ ἂν, φησὶ, πόλιν ἢ κώμην εἰσέλθῃτε, ἐξετάσατέ τις ἐστὶν ἐν αὐτῇ ἀξίος, οὐχὶ τις ἐστὶν ἁμαρτωλὸς, κάκει μείνατε ἕως ἐξεέλθῃτε ἐκεῖθεν. **B** Ὁ καὶ ἡ πορφυρόπωλις εἰδὺσα τοὺς περὶ Βαρνάβαν καὶ Παῦλον εἶπεν, Εἰ⁷¹ [332 H.] πιστὴν με κεκρίκατε τῷ Κυρίῳ, μείνατε πρὸς με. Καὶ τὸ λέγειν μὲν πρὸς τοὺς ἀποστόλους, οἱ τινες ἀρετῆς ὑπῆρχον κανόνες, Ὑμῖν⁷² δέδοται γινῶναι τὰ μυστήρια, ἐκεῖνοι δὲ οὐ δέδοται, δηλονότι τοῖς ἀναξίοις. Τοῦτοι οὖν τοῖς εἰρημέντοις ἄπασι πῶς οὐκ ἀντιπαρατίθεται λαμπρῶς τὸ, Οὐκ ἤλθοι καλεῖσθαι δικαίους ἀλλ' ἁμαρτωλοὺς, εἰ τις ἐπιμερίζων τὴν ἀνθρώπων εἰς ἁμαρτωλῶν καὶ δικαίων τάγμα, οὕτω τὴν τοῦ ῥητοῦ διάνοιαν ἐκλαμβάνει ; ἔτι δὲ εἰ τοὺς μὲν δικαίους οὐ κέκληκεν, οἱ δὲ ἁμαρτωλοὶ οὐ προσέρχονται (Πᾶς⁷³ γὰρ ὁ τὰ φαῦλα πράττων μισεῖ τὸ φῶς καὶ οὐκ ἔρχεται πρὸς τὸ φῶς, καὶ Ὁ πορνῆρός⁷⁴ ἄνθρωπος ἐκ τοῦ πορνικοῦ τῆς καρδίας αὐτοῦ θησαυροῦ ἐκβάλλει τὰ πορνικά· καὶ Πορνικὸς⁷⁵ ἠθέλησα συναγαγεῖν τὰ τέκνα σου, καὶ οὐκ ἠθέλησας), εἰ οὖν τοὺς μὲν δικαίους οὐ κέκληκεν, οἱ δὲ ἁμαρτωλοὶ τὸ ἀποσικιρτῆν τοῦ προσείναι, καθάπερ εἰρηται, προτετιμήκασι⁷⁶, τίσιν ἐκνήρυχεν τὸ κήρυγμα ; Σὺ δέ μοι καὶ ἀπ' αὐτῶν τῶν πραγμάτων σκόπει. Ἐδεῖ μητέρα Θεοῦ ἐπὶ γῆς γενέσθαι· τὴν πασῶν πάσαις ἀρεταῖς ὑπερανελθούσαν ἐκάλεσεν. Ἐδεῖ πατέρα καὶ ἀδελφοῦς ἐπὶ γῆς ὀνομάσαι τὸν ἀπάτορα· οὐκ ἐκ τῶν ληστῶν καὶ πορνῶν τούτους ἐξελέξατο, ἀλλὰ τοὺς ἐν δικαιοσύνῃ διαλάμποντας. Τοιοῦτος γὰρ Ἰωσήφ⁷⁷ καὶ οἱ τούτου παῖδες. Ὁ δὲ Ἰάκωβος ἐφ' ὅσον ἀρετῆς ὕψος ἀνῆλθε καὶ τίνα παρεῖχεν ὑπόληψιν τῷ τῶν Ἰουδαίων λαῷ, καὶ ἡ κλήσις ἀναβοᾷ ὥσπερ⁷⁸ γὰρ αὐτὸν τὸ πλῆθος διὰ τὸ τῆς ἀρετῆς μέγεθος καὶ τὴν πρὸς τὸ θεῖον παρῆρσιαν, τούτους περιόχῃν καὶ σκέπῃν τοῦ λαοῦ κατωνόμαζον. Πάλιν ἔδει προδραμεῖν τοῦ

⁹ Rom. x, 4. ⁱ I Cor. i, 24. ᵃ Matth. x, 5, 6. ᵇ Matth. xv, 26. ᵇ Matth. x, 41. ᵈ Act. xvi, 15. ᵉ Matth. xiii, 44. ᶠ Joan. iii, 20. ᵑ Matth. xii, 35. ᵇ Matth. xiii, 37.

VARIE LECTIONES.

⁶⁶ κηρύσσειν] I Cor. i, 24. ⁶⁷ δόξει γ. ⁶⁸ εἰς] Matth. x, 5. ⁶⁹ τὰ τέκνα δεῖν A : τέκνα δεῖν τὸ γ. locus est Matth. xv, 26. ⁷⁰ εἰς ἣν] Matth. x, 41. ⁷¹ εἰ] Act. xvi, 15. ⁷² ὑμῖν] Matth. xiii, 44. ⁷³ πᾶς] Joan. iii, 20. ⁷⁴ ὁ πορν.] Math. xii, 35. ⁷⁵ πορν.] Matth. xvi, 37. ⁷⁶ τετιμήκασι A. ⁷⁷ τε add. A. ⁷⁸ ὥσπερ] libri Ἰωὴ λαν. cf. Suicer. h. v. cf. Fabricius B. Gr. i. X. p. 748 ed. Harles.

NOTÆ.

(57) Confirmat Euseb. lib. ii, cap. 22, ex Ilegesippo. Vitiatum ergo hic exemplar Græcum corrige.

Λόγου Πρόδρομον · ὁ μείζων προφητῶν καὶ πάντων ἀνθρώπων προτρέχει. Ἐδεῖ μάρτυρα τῆς αὐτοῦ προβαλέσθαι⁷⁸ ὁδῆς · τὸν Συμεῶν καὶ τὴν Ἄνναν ἐκάλεσεν. Ἐδεῖ μαθητὰς προσελθεῖν · τοὺς ἀρίστους λογιζάσθαι⁷⁹ *Οἶδα*⁸⁰ γάρ, φησὶν, οὗς ἐξελεξάμην. [Ἰδεῖ⁸¹ νεκρὸν ἐγείρει [τὸν ἐκ Βηθανίας⁸²] Λάζαρον⁸³· ἀλλ' ἐξ εὐσεβοῦς οἰκίας⁸⁴, ἐν ᾗ Μάρθα καὶ Μαρία, ἃς τὴν ἀγαθὴν ἐκλέξασθαι μερίδα τὸ θεῖον ἀπέφηνε ψήφισμα. Ἐξ ἐθνῶν ἴδει κληθῆναι⁸⁵ ἀπαρχὴ τῶν ἄλλων ὁ Κορνήλιος καλεῖται· ὅσος δὲ τὴν ἀρετὴν καὶ πρὸ τοῦ βαπτίσματος, τὸ ἱερὸν ἀνακηρύττει γράμμα. Σταυροῦνται δύο λησταί· ἀλλ' ὁ μὲν εὐγνώμων ἀνοίγει τὸν⁸⁶ παράδεισον, [644 R.] ὁ δὲ βλασφημῶν καὶ τῆς ἀμαρτίας ἀνεξέλεπτα φέρων τὰ στίγματα εἰς δίκην ἐκ τιμωρίας παραπέμπεται⁸⁷.

Οὕτω κατὰ πᾶν ἔθνος καὶ γένος καὶ πολιτείας ἰδίωμα τοὺς κατ' ἀρετὴν ἔστι μάλλον βιοῦντας ὁρᾶν, ἢ τοὺς τάναντία σπουδάζοντας, καὶ κληθέντας καὶ προσδοκῶντας καὶ ἀκολουθήσαντας τῷ καλέσαντι. Εἰ δὲ σὺ πόρνην καὶ τελώνην εἴπης, κάκεινον ἴσθι τῶν διατριβῶν καὶ πολιτευμάτων τοὺς βραχύν σπινθῆρὰ τινὰ τῆς ἀνθρωπίνης εὐγενείας [335 H.] διασώζοντας προσελθεῖν καλοῦντι τῷ Σωτῆρι, καὶ δικαίως⁸⁸ πρὸς γε τὸ πλῆθος τῶν μὴ προσελθόντων ἀξίους καὶ νομιζέσθαι καὶ δογματίζεσθαι. Ποῦ τοίνυν τῶν ἀμαρτωλῶν ἡ κλήσις, ὅτε πόρναι καὶ τελῶναι καὶ λησταὶ ὁρῶνται ἐκεῖνοι μόνον ἀσπασάμενοι τὴν σωτήριον κλήσιν, οἱ τῶν ὁμοτεχνῶν, ὡς ἐν τοσούτῳ κακῶν βάθει, ὅμως προεῖχον⁸⁹ ἐν τοῖς ἀμείνοισιν; οὐδὲ ἐκεῖνο δὲ παρελθεῖν δίκαιον. Τὸ τάγμα τῶν παρθένων ἡ δεκάς διελάμβανεν⁹⁰· ἀλλ' αἱ μὲν φρόνιμοι τοῦ νυμφῶνος ἀπολαύουσιν, αἱ δὲ μωραὶ ἀπελαύνονται. Καὶ ὁ τὸ ἐνδύμα τοῦ γάμου μὴ φορῶν, τῶν ἄλλων μενόντων ἐν τῇ ἰδίᾳ τάξει, αὐτὸς ἐκβάλλεται μόνος. Τίνες δὲ καὶ ὑπ' ἀγγέλων ἐν τῇ τελευταίᾳ τῆς κρίσεως ἡμέρᾳ εἰς ἀπάντησιν τοῦ Κυρίου παραλαμβάνονται; ἢ ὅθλον ὡς οἱ δίκαιοι, ἀλλ' οὐχ οἱ⁹¹ ἀμαρτωλοὶ; τί οὖν ἐστὶ τὸ *οὐκ ἤλθοι καλέσαι δικαίους, ἀλλ' ἀμαρτωλοὺς*; τούτέστιν ἅπαν⁹² τὸ ἀνθρώπινον γένος, τῆς ἀκριβοῦς καὶ τελείας διαμαρτόντας δικαιοσύνης, ἤλθοι καλέσαι καὶ ἀναγαγεῖν πρὸς ἐκείνην τὴν λῆξιν ἣς κατωλίσθησαν. Εἰ γὰρ καὶ διαφορὰν πρὸς ἀλλήλους κατὰ τὴν πολιτεῖαν τὸ γένος ἡμῶν ἔχουσιν, οἱ μὲν ἐκτοπώτερα βεβιωκότες, οἱ δὲ ἀνεκτότερα, ὅμως οὐδεὶς χωρὶς ἀμαρτίας. Συνάδει δὲ τῇ διανοίᾳ ταύτῃ καὶ αὐτὴ ἡ τοῦ ῥητοῦ προφορὰ, ἄνευ τοῦ ἀναφορικοῦ ἄρθρου προφερομένη. Εἰ γὰρ ἔλεγεν· *οὐκ ἤλθοι καλέσαι τοὺς δικαίους, ἀλλὰ τοὺς ἀμαρτωλοὺς*, τάχα ἀνείχεν ἡ ὑπόνοια χώραν ἢ τοὺς ἀμαρτωλοὺς μὲν καλέσαι νομιζουσα, οὐκέτι δὲ τοὺς δικαίους· τὸ δὲ ἀπώλυτον τῆς φωνῆς⁹³ καὶ χωρὶς ἀναφορᾶς προσελθεῖν παντελῶς ἀποφαίνει τὴν ὑπόνοιαν σφαλεράν. Τοῦτο δὲ καὶ

A vocavit i. p. Discipulosne legisse oportuit? optimos utique delegit: Scio enim, inquit, quos elegerim. [Oportebat] mortuum resuscitare [Bethaniensem] Lazarum. Sed eum non nisi ex pia domo, in qua Martha et Maria, quam bonam elegisse partem divina pronuntiavit sententia. Ex gentibus quoque vocari aliquos oportuit: primus omnium Cornelius vocatur, qui quantus virtute (etiam ante baptismum) fuerit, sacra loquuntur Litterae. Cruci affliguntur duo latrones: sed cur unus melior paradisu sibi aperit; 202 blasphemus contra, et peccati indelebili gestans vulnera, ex poena in damnationem mittitur. ὁ δὲ βλασφημῶν καὶ τῆς ἀμαρτίας ἀνεξέλεπτα φέρων

B Sic in omni etiam natione, tum familia et genere qui ex virtute viverent videmus vocari, accurrere, vocantemque sequi potius quam qui contrariis essent dediti studiis. Quod si tu prostibulum mihi aut publicanum aliquem adduxeris, etiam ille e numero scias atque ordine ad vocantem Salvatorem accedere qui exiguum saltem humanæ nobilitatis scintillam retinerent, ut merito præ multitudine non accedentium ad Deum, digni habeantur atque dicantur. Ubi est igitur peccatorum vocatio, quando e meretricibus, publicanis et latronibus hosce solos divinam esse vocationem amplexatos videmus, qui inter consortes (quanquam ingenti in malorum barathro) cæteris tamen meliorum rerum studio præstabant. Neque vero illud præterire fas est. Decem erat admodum virginum cæli: sed non nisi quinque prudentes sponsali thalamo fruuntur, quinque fatuæ repelluntur. Sic ille qui nuptialem vestem non attulerat, cæteris suum quisque locum tenentibus, solus ejicitur. Quinam vero ab angelo in extremo iudicii die occursum Domini assumuntur? Nonne iusti et non peccatores? Quid igitur sibi vult illud: *Non veni vocare justos, sed peccatores*? Hoc est, quod ab integra atque perfecta iustitia exciderat humanum genus, vocatum veni, et in eam sortem, educturus, quam amiserat. Etsi enim vite genere valde inter se homines illi differant, qui indecentius vixerint, quique continentius, nemo tamen est sine peccato. Consonat huic menti, etiam ipsa sententiæ enuntiatio, sine articulo relativo prolata. Nam si dixisset: *Non veni vocare justos, sed ipsos peccatores*, forsitan illa opinio locum habere poterat, quæ peccatores vocatum venisse, non autem justos, opinatur. At cum vox hæc absolute sine relatione prolata sit, omnino periculosam ac fallacem hanc esse opinionem demonstrat. Hoc autem et divinus ille Paulus confirmat, cum ait: *Christus venit in hunc mundum peccatores salvos facere*: quo-

⁷⁸ Luc. II, 25, 36. ⁷⁹ Joan. XIII, 8. ⁸⁰ Joan. II, 1 seqq. ⁸¹ Luc. X, 42. ⁸² Act. I, 1 seqq. ⁸³ Luc. XXIII, 29 et seqq. ⁸⁴ Matth. XXV, 1 seqq. ⁸⁵ Matth. XXII, 1 seqq. ⁸⁶ I Thess. IV, 16. ⁸⁷ Matth. IX, 15.

VARIÆ LECTIONES.

⁷⁸ προβάλλεσθαι γ. ⁷⁹ οἶδα] Joan. XIII, 8. ⁸⁰ ἔδει om. AC. ⁸¹ τὸν ἐκ Βηθανίας om. C et pr. A. ⁸² Λάζαρον om. pr. A: Λάζαρον ἤγειρε γc. A. ⁸³ ἀλλ' ἐξ εὐσεβ. οἰκίας om. AC. ⁸⁴ τὸν om. A. ⁸⁵ πέμπεται γ. ⁸⁶ δικαίως Schomius: δικαίους γ. ⁸⁷ προεῖχον γ. ⁸⁸ οὐχ οἱ libri οὐχ. ⁸⁹ ἅπαν et paulo post τοὺς add. A. ⁹⁰ τῆς φωνῆς] rectius τὴν φωνήν.

rum primus ego sum ^{a, b}. Et rursum : *Causati sumus Judæos et gentes omnes, sub peccato esse sicut scriptum est : Non est justus quisquam, non est intelligens, non est requirens Deum* ^c. Omnes enim peccaverunt, et egent gloria Dei ^d. Illudque : *Venit Dominus querere, et saluum facere quod perierat* ^e ; de toto nimirum hominum genere dicitur, quod etiam supplementum illius centenarii rationabilium ovium designat : quemadmodum et drachma ^f illa una e decem sordibus obruta. Huic etenim [generi] mors imperavit ^g, juxta eundem beatum Paulum, non quibusdam tantum, et quibusdam non, sed ab Adamo usque ad Mosem, in quibus fuerunt Abel, atque Enos, et reliqua sub lege justorum ac prophetarum multitudo. Ac rursum idem charitatis præco, et incensus amator : *Diligentibus Deum, inquit, omnia cooperantur in bonum, iis qui secundum propositum vocati sunt* ^h. Et post hæc : *Quos præscivit, etiam prædestinavit : et quos prædestinavit, hos et vocavit ; et quos vocavit, etiam justificavit, atque glorificavit* ⁱ. Item : *Elegit nos ante mundi constitutionem* ^j. Non solum ex Judæis, sed etiam ex gentibus. Rursum : *Electio consecuta est : cæteri vero execrati sunt* ^k. Et, *Qui est Salvator omnium hominum, maxime fidelium* ^l ; ut infinitum fuerit talia vel numerando recensere. Hæc ubi studiosus ille scriptor honorificentius discernit, et tricesimo octavo capiti finem imponit.

39. Eam, quæ in sacris Scripturis videbatur esse dissensio, curiose inquiri, atque perscrutatur. Dubitat enim, quomodo Dominus in sua patria signa facere non posset, *Propter incredulitatem illorum* ^m, rursumque ad incusantes quod discipuli dæmonium non eiecissent, culpam in accusantes referendo dixerit : *Propter incredulitatem vestram* ⁿ. Cum germanus hujus discipulus Paulus contradicatur : *enim, inquit, infidelibus, non autem fidelibus* ^o. Nodus ab illo sic dissolvitur, ut dicat universe quidem et communiter propter infideles prodigiosa signa fieri, quo hæc ipsos eo adducant, ut salubriter acquiescant ei, qui et admiranda illa patrat, et mente jam antea ab illis præceptus est. Illis tamen solis hæc offerri, qui cum obtemperandi studium sua ex parte afferant, etiam nascentem ex eis utilitatem in se admittant. Nam quos ex incredulis sponte sua cæcos ad supernaturalia opera movimus, his signa sine ulla Numinis providentia, et vane oblata videntur. Itaque et incredulis illa **203b** proponi, et eadem rursum non proponi oportere, consentaneum congruèque [videtur]. Illud

A ὁ θεσπέσιος Παῦλος ἐπισφραγίζει, λέγων· Χριστὸς ^α ἦλθεν εἰς τὸν κόσμον ἁμαρτωλοὺς σῶσαι, ὡν πρῶτος εἰμι ἐγώ. Καὶ πάλιν Προηγησάμεθα ^β Ἰουδαίους καὶ Ἕλληνας πάντας ὅψ' ἁμαρτίας εἶναι, καθὼς γέγραπται, οὐκ ἔστι δίκαιος οὐδὲ εἰς, οὐκ ἔστιν ὁ συνιὼν, οὐκ ἔστιν ὁ ἐκζητῶν τὸν θεόν· πάντες ^γ γὰρ ἡμάρτον καὶ ὑστεροῦνται τῆς δόξης τοῦ θεοῦ. Καὶ τὸ, Ὁ Κύριος ^δ ἦλθε ζητῆσαι καὶ σῶσαι τὸ ἀπολωλὸς, δηλονότι περὶ ὅλου τοῦ ἀνθρωπείου γένους· εἴρηται· ὁ καὶ ἀναπλήρωμα τῆς τῶν λογικῶν προβάτων ἑκατοντάδος νοεῖται, ὥσπερ καὶ ἡ καταχωθεῖσα δραχμή, μία οὔσα τῶν δέκα δραχμῶν. Καὶ γὰρ ταύτης ἐβασίλευσεν ὁ θάνατος, κατὰ τὸν αὐτὸν θεσπέσιον Παῦλον, οὗ τινῶν μὲν, τινῶν δ' οὐ, ἀλλὰ ἀπὸ Ἀδάμ καὶ μέχρι Μωϋσέως, ὡν ἦν Ἀβελ· καὶ Ἐνὼς καὶ ὁ λοιπὸς τῶν ἐν τῷ νόμῳ δικαίων καὶ προφητῶν χορὸς. Πάλιν δὲ ὁ αὐτὸς τῆς ἀγάπης καὶ κήρυξ καὶ διάπυρος ἑραστής, τοῖς ^ε ἀγαπῶσι τὸν θεόν, φησί, πάντα συνεργεῖ εἰς τὸ ἀγαθόν, τοῖς κατὰ πρόθεσιν κλητοῖς οὖσιν. Ἔτα· Ὅς προέγνω, καὶ προώρισεν· [645R.] καὶ οὐς προώρισεν, τούτους καὶ ἐκάλεσε· καὶ οὐς ἐκάλεσε καὶ ἐδικαίωσε καὶ ἐδόξασε. Καὶ, Ἐξελέξατο ^ς ἡμᾶς ἀπὸ καταβολῆς κόσμου οὐ μόνον ἐξ Ἰουδαίων ἀλλὰ καὶ [334 H.] ἐξ ἐθνῶν· καὶ, Ἡ ἐκλογή ^ζ ἐπέτυχεν, οἱ δὲ λοιποὶ ἐκπρώθησαν. Καὶ, Ὅς ^η ἐστὶ Σωτὴρ πάντων ἀνθρώπων, μάλιστα πιστῶν. Καὶ ἀδιεξέ-
C δευτον ἂν εἴη τὰ τοιαῦτα φέρειν εἰς ἀριθμὸν. Ταῦτα φιλοτιμότερον ὁ φιλόπονος ^θ οὗτος συγγραφεὺς ἐπέλ-
θων καὶ τῷ λη' πέρας ἐπιτίθησι κεφαλαίῳ.

C Ἐν δὲ τῷ λθ' τὴν δοκοῦσαν ἐν τοῖς ἱεροῖς Λογίοις διαφωνίαν πολυπραγμονεῖ καὶ διευθύνει. Ἐπαπορεῖ γὰρ πῶς ὁ μὲν Κύριος ἐν τῇ ἰδίᾳ πατρὶδι σημεῖα ποιεῖν οὐκ ἠδύνατο διὰ τὴν ἀπιστίαν τῶν ἐν αὐτῇ, καὶ πάλιν πρὸς τοὺς ἐγκαλοῦντας ὅτι οἱ μαθηταὶ οὐκ ἐξέβαλον τὸ δαιμόνιον, τὴν αἰτίαν εἰς τοὺς ἐγκαλοῦν-
D τας ἀναφέρων ἔφη, Διὰ τὴν ἀπιστίαν ὧν. Ὁ δὲ γε τοῦτο γνήσιος μαθητὴς Παῦλος τάναντία λέγει· Τὰ ^ι γὰρ σημεῖα, φησί, τοῖς ἀπίστοις, οὐχὶ τοῖς πιστευούσιν. Καὶ ἐπιτίθεται τὸ ἀπόρημα, λέγων, ὥς Καθολικῶν μὲν καὶ κοινῶ λόγῳ τὰ σημεῖα διὰ τοὺς ἀπίστους τερατουργεῖται, ἄγειν αὐτοὺς εἰς σωτήριον πειθῶ τοῦ θαυματουργοῦντος προνοουμένου· ἐκεῖ-
D νοις μέντοι ταῦτα προβάλλεσθαι, οἱ τὸ ἐπιτήδειον τῆς ὑπακοῆς ἀντιπαρέχονται καὶ τὴν ἀπ' αὐτῶν ὀφέ-
λειαν εἰσοικίζονται· ὅτους δὲ τῶν ἀπίστων ἐκουσιώως πρὸς τὰ τῶν ἐργῶν ὑπερφυῆ τυφλοττοντας ἐπιστά-
μεθα, τούτοις ἡ τῶν σημείων προβολὴ ἀπρονόητόν τε καὶ μάταιον. Ὅστε καὶ τοῖς ἀπίστοις τὰ σημεῖα προβάλλεται, καὶ πρὸς τὸ μὴ δεῖν αὐτοῖς ταῦτα προ-
βάλλειν σύμφωνόν τε καὶ ἐναρμόνιον, τὸ μὲν, ὅτι δι' αὐτῶν τὴν σωτηρίαν κερδαίνουσι, τὸ δὲ, διότι

^a 1 Tim. i, 15. ^b Rom. iii, 10 seqq. ^c ibid. 23; Psal. xiii, 10 et Psal. xii, 4. ^d Luc. xix, 10. ^e Luc. xv, 4, 8. ^f Rom. v, 14. ^g Rom. viii, 18 seqq. ^h ibid. 19. ⁱ Ephes. i, 4. ^k Rom. ii, 7. ^l 1 Tim. iv, 10. ^m Matth. xiii, 58. ⁿ Matth. xvii, 19. ^o 1 Cor. xiv, 22.

VARIE LECTIONES.

^α Χριστὸς] 1 Tim. i, 15. ^β προηγ.] Rom. iii, 10. ^γ πάντες] Rom. iii, 23. ^δ ὁ Κύριος] Luc. xix, 10. ^ς τοῖς] Rom. viii, 18. ^ζ ἐξελέξ.] Ephes. i, 4. ^η ἡ ἐκλ.] Rom. xi, 7. ^θ ἐξ.] 1 Tim. iv, 10. ^θ φιλόπονος] A : φιλότιμος γ. ^ι διὰ] Matth. xvi, 19. ^ς τὰ] 1 Cor. xiv, 22.

πρὸς βάθος καταδύντες * ἀπωλείας, ἐξ ὧν ἄλλοι μέγα κέρδος συλλέγουσιν, αὐτοὶ κακουργοῦντες πρὸς τὰ χεῖρω κατασύρονται. Ἀλλὰ ταῦτα μὲν καὶ ἐν τῷδε τῷ κεφαλαίῳ.

Ἐν δὲ τοῖς ἐξῆς ἐρεῦνη φιλοθεάμονι ἐμβατεύων αἰτιολογεῖ, διὰ τί μὴ ὑπὲρ ἀγγέλων πεσόντων, ὡς περ ὑπὲρ ἀνθρώπων γέγονεν ἀνθρώπος, οὕτω καὶ ἄγγελος. Καὶ πρώτην μὲν ἀποδίδωσιν αἰτίαν, ὅτι περ ἐπειδὴ ἐκ πάσης τῆς λογικῆς φύσεως μόνος ὁ ἀνθρώπος σαρκὶ καὶ ὕλῃ συνεδέθη, ἐτοίμη δὲ πρὸς ὀλισθόν ἡ ὕλη, ἐτι δὲ * δυοὶ φύσεις μαχομέναις συντεθείς ὁ ἀνθρώπος, ἐκατέρως πρὸς τὸ οἰκεῖον ἐπειγομένης διασπᾶσθαι φιλεῖ τὸ ζῶον καὶ διαμερίζεσθαι (Τὸ γάρ * φρόνημα τῆς σαρκὸς, ὡς καὶ ὁ θεοσέσιος Παῦλος ἐπιμαρτύρεται, τῷ νόμῳ τοῦ θεοῦ οὐχ ὑποτάσσεται), διὰ ταῦτα ὡς μόνος τῶν λογικῶν ὁ ἀνθρώπος τοιαύταις σωματικαῖς συνδεθείς * πέδαις, εἴτα καὶ τὴν μετάνοιαν οἰκοῦν τοῦ ὀλισθήματος προβαλλόμενος, εἰκότως καὶ προνοίας εἰς τὸ ἀναστῆναι πλειόνος τε καὶ μείζονος δεῖται, καὶ τῆς θείας θαυμάσιον ἀπολαύει βοήθειας. Καὶ ὁ κατ' ἀρχῆς ἐλαττον τῶν ἄλλων λογικῶν ἀπέφαιεν * ἡμᾶς, τοῦτο μεγάλῃς ἡμῖν σωτηρίας ἀφορμὴν ὁ δίκαιος ἀνέδειξε Κριτής, [335 H.] ἥς καὶ συνέδησε * μὲν τῷ σαρκίῳ κολάζων τὴν ἑπαρσιν, δι' ἧς καὶ ἀγγέλων τέλη ἐκτραχλίσθεντα * ἀνάστον ἔσχε τὸ παράπτωμα, εἴτα δὲ καὶ ἀφορμὴν τῆς ὑπὲρ νοῦν εὐεργεσίας τὸν νομισθέντα δεσμὸν τῆς ὕλης ὑπέθετο. Τί γάρ ἂν εἴη μείζων καὶ ὑψηλότερον εἰς εὐεργεσίαν, [648 R.] ἐν δεξιᾷ τοῦ Πατρὸς ὄραν τὸ ἡμέτερον ἰδρυμένον φύραμα καὶ τὴν ποτε στασιώδη φύσιν ὑπήκοον τε καὶ εἰρηναίαν καὶ τῷ Πατρὶ τῶν ὧν διττὴ λαμβάνειν; ὁ δὲ τῆς ἀπαρχῆς ὁ ταύτην προσλαβὼν λόγος ἀπειργάσατο. Ταύτην μοι δοκεῖ τὴν εἰρήνην τῷ κόσμῳ καὶ διὰ τῶν μαθητῶν, ὡς ἐν ἀρραβῶνος λόγῳ, καταλιμπάνων λέγειν· Εἰρήνην ¹⁰ τὴν ἐμὴν δίδωμι ὑμῖν, καὶ ἀζήμι ὑμῖν. Καὶ, Οὐ καθὼς ὁ κόσμος δίδωσιν εἰρήνην. Οἷς συνάδων καὶ ὁ γνήσιος μαθητῆς, Ἡ εἰρήνη ¹¹, φησί, τοῦ θεοῦ, ἡ ὑπερέχουσα πάντα νοῦν, φρουρήσει τὰς καρδίας ὑμῶν * καὶ, Δικαιωθέντες ¹² ἐκ πίστεως εἰρήνην ἔχομεν τὰ πρὸς τὸν θεόν διὰ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, δι' οὗ καὶ τὴν προσαγωγὴν ἐσχάκαμεν. Οὐ γὰρ δὴ τὴν ἐκ τῶν πολέμων εἰρήνην ἢ τὴν πρὸς ἀλλήλους ἐνταῦθα νοεῖν δεῖ, ἀλλὰ δηλονότι τὴν ἐκαστοῦ πρὸς ἑαυτὸν, καὶ διὰ ταύτης πρὸς τὸν δοτῆρα ταύτης καὶ τῆς ἀστασιάστου σωτηρίας ἡμῶν χορηγὴν, ἥτις καὶ φρουρεῖ τὰς καρδίας ἡμῶν καὶ ὑπερέχει πάντα νοῦν, καὶ ἦν ὁ κόσμος διδόναι οὐ δύναται. Διὸ οὐδὲ μάχεται τὸ, Οὐκ ¹³ ἤλθον βαλεῖν εἰρήνην ἀλλὰ μάχαιραν. Τὴν γὰρ κοσμηκὴν, φησὶν, εἰρήνην ὡς ἤλθον βαλεῖν πάλιν, Ἐσσεθε ¹⁴ μισοῦμενοι ὑπὸ πάντων, καὶ πολλὰ τοιαῦτα * ἢ γὰρ εἰς

A quidem, quia salutem per hæc consequuntur; hoc vero, quia in profundum interitus demersi, unde alii magnum lucrum colligunt, ipsi malefici ad deteriora abripiuntur. Atque ista hoc capite Jobius.

Sequentibus vero, (40 et 41), curiosam ingressus speculationem, causas reddit: Quare non pro angelis lapsis sit factus angelus [Dei Filius] quemadmodum pro hominibus homo factus est. Primam ergo istam causam affert. Quandoquidem ex omni rationali natura, solus homo carne et materia compactus est (materia vero ad casum prona) atque ex duabus insuper pugnantibus naturis compositus, dum utraque ad suam eum conditionem impellit, divelli debet animal, ac dividi (Sapientia enim carnis, ut divinus ait Paulus, legi Dei non est subjecta P), propterea solus homo inter ratione prædita, istiusmodi corporalibus vinculis innexus, deindeque lapsus sui resipiscentiam a seipso offerens, merito et providentia ad surgendum ampliore atque majore indiget, et divino copiosius fruitur auxilio. Ita quod ab initio infra reliquas ratione præditas creaturas nos esse ostendit, hoc magnæ nobis salutis causam attulisse justus Judex declaravit, qui nos colligavit quidem carni ad coercendam superbiam, per quam ipsi angelorum ordines irreparabili lapsu in præceps acti sunt; sed statutum illud materiæ vinculum in infinitæ postea beneficentiæ occasionem vertit. Quanam enim aut major, aut præstantior beneficentia esse possit, quam ad dexteram Dei Patris videre sedentem nostram conditionem: et rebellantem quondam naturam obedientem jam ac pacificam, et universorum parenti conciliatam contueri? Quid post hanc assumptam, per suam primitiarum oblationem, Verbum perfecti. Atque hanc mihi pacem mundo per apostolos velut pignoris loco relinquendo, dicere videtur: Pacem meam do vobis Q. Et: Non quomodo mundus dat pacem R. Cui etiam concinit germanus ejus discipulus: Pax, inquit, Dei, quæ exsuperat omnem sensum, custodiat corda vestra S. Et: 204a Justificati ex fide pacem habemus ad Deum, per Dominum nostrum Jesum Christum per quem et accessum habuimus T. Non enim profecto e bello pacem natam mutuam illam, inter nos hic intelligere oportet: sed quam habet unusquisque secum, ac per eandem etiam cum ejus largitore, et in-perturbabilis salutis suppeditatore quæ et corda nostra custodit, et omnem excedit sensum, et quam mundus dare non potest. Quare cum his non pugnat illud: Non veni mittere pacem, sed gladium S. Mundi enim pacem, inquit, non veni mittere. Rursum: Eritis odio omnibus V, et id genus plurima. Piorum enim cum Deo affinitas, ad odium, invidiam, et metum impios concitavit. Venit igitur

P Rom. viii, 7. Q Joan. xiv, 27. R ibid. 28. S Philipp. iv, 7. T Rom. v, 1. U Matth. x, 34. V Marc. xiii, 13.

VARIE LECTIONES.

* καταδύνται: A. * δὲ adit. A. * τὸ γάρ] Rom. viii, 7. * συνεθείς ζ. * ἀπέφηνεν ζ. * συνέδεισε ζ. * ἐκτραχλίσθεντα A. ¹⁰ εἰρήνην] Joan. xiv, 27. ¹¹ ἢ εἰρ.] Philipp. vi, 7. ¹² δικαιωθ. Rom. v, 1. ¹³ οὐκ] Matth. x, 34. ¹⁴ ἔσσεθε] Marc. xiii, 13.

Salvator pacem mittere, quæ cum animo ea consentire, quæ corporis sunt, facit, quodque deterius est, melioris arbitrio subiecit. Quam quidem nobis præbuit, cum rebelli nostræ naturæ pacificam deitatem copulavit. Quod et divinus Paulus docuit, cum ait: *Nam quod impossibile erat legi, in quo infirmabatur per carnem, Deus Filium suum mittens in similitudinem carnis peccati, et de peccato damnavit peccatum in carne*.^a Ut jam apte de eadem re dicatur: *Ubi enim abundavit delictum, superabundavit gratia*.^b Quamobrem et redemptionis nostræ perfectum a verbo opus, *justitiam Dei, et judicium, et misericordiam* sacra Scriptura prædicat: ut justo iudicio Dei, qui inter rationales creaturas soli eluto fabricati sunt, soli etiam tanto honore et ineffabili misericordia digoi habiti sint. Indicabat idem et per Oseam dicens: *Sponsabo te mihi in justitia, in misericordia, et in miserationibus*.^c Mille item alii sacra Scripturæ loci clamant, ob carnis vincula commiseratione dignum esse habitum humanum genus, et pro annexa nobis materia, incarnationem suam, cætera quæ ex ea profecta bona vicissim nobis Dominum donasse: *Recordatus est, inquit David, quoniam pulvis sumus*.^d Et: *Quoniam carosumus*.^e Et Job: *Memento quod sicut lutum feceris me*.^f ἡμῖν ὁ Κύριος. Ἐμνήσθη^g γὰρ, φησὶν ὁ Δαβὶδ, [336 H.] ὅτι Ἰωβ^h, *Μνήσθητι ὅτι πηλὸν με ἐκλάσας*.

Alteram deinde tam egregie humano generi propiciæ curæ hanc fuisse causam dixeris, quod nequaquam a principio Conditor naturam perfectam, quemadmodum angelis, 204b ita et hominibus tribuerit; sed modicis progressibus perfectionem tandem consequi voluerit. Quamobrem et pro virtutis præmio, et pro molestiis toleratis perfectionem rependit: quin et medium mortem inter atque immortalitatem ipsum constituit; alterutrum eligendi facta potestate; cum interim angeli, et si quid aliud ratione præditum et incorporeum [uspiam existit] ex ipso mox ortu naturæ perfectionem adepti sint. Unde et David ait: *Potentes virtute, facientes verbum illius*^d, hoc est: Quemadmodum eos nihil materialium, uti nos, vel deorsum trahit, vel impedit, ita cito, et absque mora iussa perficiunt. Exigebat ergo ineffabile Dei justumque iudicium, ut imperfectis quidem (quo tempore placitum esset) quod deerat suppleret, quos vero ab initio perfectos reddidisset, non simili his cura provideret: sed ex æquitate iudicaret, cum hos contentos illis [rebus] esse debere, quas ipsimet occupassent, tum illis earum rerum defectus supplendos, quibus aliquando privati fuissent. Enimvero quotquot ex angelis lapsi sunt, non ii materia divellente, neque carnē retrahente, sed arbitrio id^a Rom. xiii, 5. ^b Rom. v, 20. ^c Osee. ii, 19. ^d Psal. cii, 20.

Α Θεὸν τῶν εὐσεβοῦντων συναφεία εἰς μῖσος καὶ φθόνον καὶ φόνον¹⁵ τοὺς ἀσεβεῖς διεκόμεναι. Ἦλθεν οὖν ὁ Σωτὴρ εἰρήνην βαλεῖν, ἥτις σύμφωνα τῇ ψυχῇ τὰ τοῦ σώματος ἀποτελεῖ καὶ ὑποτάσσει, τὸ χεῖρον τοῖς τοῦ κρείττονος βουλῇμασι¹⁶. Καὶ παρέσχε ταύτην, ἐνώσας ἡμῶν τῇ στασιώδει φύσει τὴν εἰρήναρχον θεότητα. Τοῦτο δὲ καὶ ὁ θεσπέσιος Παῦλος ἐκδιδάσκει λέγων, Τὸ¹⁷ γὰρ ἀδύνατον τοῦ νόμου, ἐν ᾧ ἡσθένει διὰ τῆς σαρκὸς, ὁ Θεὸς τὸν ἑαυτοῦ Υἱὸν πέμψας ἐν ὁμοιώματι σαρκὸς ἁμαρτίας, καὶ περὶ ἁμαρτίας, κατέκρινε τὴν ἁμαρτίαν ἐν τῇ σαρκί. Ὡς ἀρμύζειν ἐν αὐτῇ; λέγεσθαι τὸ, Οὐδ¹⁸ γὰρ ἐκλέσασεν ἡ ἁμαρτία, ὑπερεπερίσσευσεν¹⁹ ἡ χάρις. Διὸ καὶ τὴν καθ' ἡμᾶς τοῦ Λόγου οἰκονομίαν δικαιοσύνην Θεοῦ καὶ χρίσιν καὶ ἔλεον τὸ ἱερὸν ἀνακηρύττει Γράμμα, ὡς δικαίᾳ κρίσει τοῦ Θεοῦ μόνους τῶν λογικῶν τῷ πληρῷ συνδεθέντας μόνους καὶ τῆς τοσαύτης ἀξιώθηται φιλοτιμίας καὶ τοῦ ἀνεκφράστου ἔλεους. Ἐδήλου δὲ καὶ διὰ τοῦ Ὡση²⁰, *Μνηστεύσομαι σὲ ἑμαυτῷ*²¹, λέγων, ἐν δικαιοσύνῃ καὶ ἐν ἔλῳ καὶ οἰκτιρμοῖς. Καὶ μυριοὶ λόγοι ἄλλοι ἱεροὶ²² διακεκράσιν ὅτι διὰ τῶν δεσμῶν τῆς σαρκὸς συμπαθείας τὸ ἀνθρώπινον ἡξιώθη γένος, καὶ ἀντὶ ταύτης τῆς συναφθείσης ἡμῖν ὕλης τὴν ἐνανθρώπησιν αὐτοῦ καὶ τὰ δι' αὐτῆς ἀγαθὰ ἀνταπέδωκεν ὅτι *χοῦς ἐσμεν, καὶ ὅτι*²³ *σάρξ ἐσμεν*. καὶ

Δευτέραν δ' ἂν τις αἰτίαν φαίη τῆς περὶ τὸ ἀνθρώπινον τοσαύτης προνοίας, ὡς ἀπ' ἀρχῆς ὁ Πλάστης οὐκ αὐτοτελῇ τὴν φύσιν, καθάπερ ἀγγέλοις, οὕτω καὶ τῶ ἀνθρώπινῳ γένει παρέσχετο, ἀλλὰ ταῖς κατὰ μικρὸν προκοπαῖς τοῦ τελείου τυγχάνειν εὐδόκησεν· διὸ καὶ ἀρετῆς ὅλον καὶ κακοπαθείας ἀνταμείψιν τὴν τελειότητα δίδωσι. [649 R.] Καὶ δὴ καὶ μέσον θανάτου καὶ ἀθανασίας αὐτὸν ἔθετο, τῆς πρὸς ἐκάτερον αἰρέσεως ἀναφῆνας κύριον. Ἀγγελοὶ δὲ, καὶ εἰ τι ἄλλο λογικὸν καὶ ἀσώματον, ἐξ αὐτῆς προόδου τὸ ἐν τῇ φύσει τέλειον ἐκλήρωσαντο. Διὸ καὶ ὁ²⁴ Δαβὶδ φησι, *Δυνατοὶ*²⁵ *ἰσχύϊ ποιοῦντες τὸν λόγον αὐτοῦ*, τούτεστιν οἱ²⁶ μηδενὶ τῶν ὀλικῶν, καθάπερ ἡμεῖς, καθελκόμενοι τε καὶ συμποδίζόμενοι, οὕτω διὰ ταχέων καὶ χωρὶς τινος μελλήσεως πληροῦσι τὸ καλεούμενον. Τῆς οὖν ἀρρήτου δικαιοκρασίας τῇ τοῦ Θεοῦ τοῖς μὲν ἀτελέσι, καθ' ὅν ἐδοκίμασε²⁷ καιρὸν, τὸ λείπον ἀναπληρῶσαι, οὗς δ' ἀπ' ἀρχῆς τελείους ὑπέστησε, μὴ τῆς ὁμοίας προνοίας ἀξιώσαι, ἀλλὰ τοὺς μὲν οἷς προσέλαβον ἀρκεῖσθαι, τοὺς δὲ ὧν ἐστερήθησαν ἀναπληρωθῆναι τὸ ὑστέρημα δικαιοῦσαι. Καὶ τῶν ἀγγέλων δὲ ὅσοι πεπτώκασιν, οὐ τῆς ὕλης κατασπώσης οὐδὲ τοῦ σαρκίου μεθέλκοντος, τῆς προαιρέσεως δὲ τὸ φαῦλον ἐλομένης, τῆς οἰκείας δόξης κάτηνέχθησαν. Ἡμεῖς δὲ τοῦ τε σαρκίου διολοῦντος καὶ τῶν ἐκείθεν παθῶν^a Psal. cii, 14. ^b Psal. lxxvii, 14. ^c Job x, 9.

VARIÆ LECTIONES.

¹⁵ φθόνον A: φθόνον C. ¹⁶ βουλεύμασι C. ¹⁷ τὸ γὰρ Rom. viii, 5. ¹⁸ οὐ Rom. v, 20. ¹⁹ ὑπερεπερίσσευσεν pr. A: ὑπερεπερίσσευσεν C. ²⁰ Ὡση²⁰ ii, 19. ²¹ ἑμαυτῷ A: ἐν αὐτῷ C. ²² ἐμνήσθη Psal. cii, 14. ²³ καὶ ὅτι Psal. cxvii, 14. ²⁴ Ἰωβ²⁴ x, 9. ²⁵ ὁ om. A. ²⁶ δυνατοὶ Psal. cii, 20. ²⁷ οἱ libri ola. ²⁸ ἐδοκίμασε C.

ὑπογαργαλίζοντων, πρὸς τὰ πλεῖω τῶν ἀμαρτημάτων οὐ τί γε ἐκούσιοι, εἰ καὶ μὴ τὸ ὅλον ἀκούσιοι²⁰, καταπίπτομεν. Καὶ γὰρ τὸ δαιμόνιον φύλον, εἰ καὶ τοῖς αἵμασιν ῥέθεται καὶ τοῖς διὰ σαρκὸς χαίρει πάθειν, ἀλλ' οὐκ οὐδὲν τούτων οὐ μόνον αὐτοῦργεῖν φύσιν οὐκ ἔλαχεν, ἀλλ' οὐδ' αἰτίαν οἰκοθεν ἔχει πρὸς ἃ μὴ θέμις ὑποσύρουσαν. Οὕτε γὰρ ἕξιφος ὠθεῖ διὰ τῆς δεξιᾶς πρὸς τὴν σφαγὴν, οὔτε γάμους αὐτὸς ὁμιλῶν τῇ μοιχαλίδι τοὺς ἀνθρωπίνους διορύσσει· ἀλλ' οὐδὲ θυμὸς αὐτὸν κοιλᾶειν ἀδίκημα πρὸς τὴν σφαγὴν συνωθεῖ, οὐ μὴν οὐδὲ σωματικῆς ἔρωσι μίξεως. Ἡμεῖς δὲ πολλάκις καὶ ὦν τὴν αἵρεσιν βδελυτόμεθα, τῇ ῥοπῇ τῆς ὕλης νικηθέντες ἐργαζόμεθα, καὶ βραχύ τι πρὸς τὸν τοῦ νῆφειν τόνον ὑπενδόντες τοῖς πάθεσιν ἀνδραποδιζόμεθα. Ὅθεν καὶ Παῦλος ἐβόα, *Ὅλθα*²¹ ὅτι οὐκ οἰκεῖ ἐν ἐμοί, τούτῳ ἐστιν ἐν τῇ σαρκί μου, τὸ ἀγαθόν· τὸ γὰρ θέλω παρακαλεῖται μοι, καὶ ἐξῆς· καὶ πάλιν, *Οὐ γὰρ ὁ θέλω ποιῶ ἀγαθόν, ἀλλ' ὁ οὐ θέλω, τοῦτο πράσσω*. Εἰκότως οὖν καὶ πλεῖω τῶν δαιμονίων, ψῆσιν, ἀμαρτάνοντες, συγγνώμης ἡμεῖς ἀλλ' οὐκ ἐκείνοι τυγχάνουσιν.

Ἐτι δὲ οὐδ' εἰ τις δοίη, ψῆσι, φύσιν ἀγγέλων ἀναλαβεῖν τὸν ἡμῶν Σωτῆρα καὶ Λυτρωτὴν ἐπὶ τῇ τούτων σωτηρίᾳ, οὐδὲν ἂν κέρδος ἐκ τῆς συναφείας αὐτοῖς ἀπῆντα. Ἀνάγκη μὲν γὰρ οὐκ ἂν αὐτοὺς μετήγε, ὥσπερ οὐδὲ τοὺς ἀνθρώπους, ἀπὸ τοῦ πτώματος ἐπὶ τὸ κρείττον· τὸν δὲ θεοφιλὴ καὶ ἀρίστον βίον πρᾶξις ἀρίστη καὶ νεύσις εἰς Θεόν, ὅπερ ἐστὶ πίστις ἀκηλίδωτος, κατασκευάζει, ὧν ἡμῖν εἰσηγητὴς καὶ διδάσκαλος ὁ σαρκωθείς ἐχρημάτισε Λόγος. Τούτων δὲ οὐδέτερον πρὸς [337 H.] διδασκαλίαν καὶ μάθησιν (ῥῆδισαν γὰρ σαφῶς ἐκάτερον) τῷ τῶν ἀγγέλων συντέλει· γένει· ἐξ αὐτῆς γὰρ παραγωγῆς τὴν τούτων εἶχον γνῶσιν. Οὐ γὰρ, ὥσπερ ἡμεῖς, τῶν τοιούτων ἐπιδεδᾶς τὸ ἀσώματον. Καὶ γὰρ καὶ τὸν Υἱὸν τοῦ Θεοῦ σαρκὶ παρόντα δαίμονες ἐπεγίνωσκον, καὶ κριτὴν καὶ βασιανιστὴν καὶ Διοπτότην ἀνεκέρυττον. Καὶ τὸ ἱερὸν Γράμμα μαρτυρεῖ λέγον, *Εὐ*²² πιστεύεις ὅτι Θεός ἐστι, καὶ τὰ δαιμόνια πιστεύουσι καὶ ἐρίσσουσι· [652 R.] καὶ ἀλλαχοῦ, *Τὸν μὲν*²³ *Χριστὸν ὁλθα, καὶ τὸν Παῦλον ἐπίσταμαι*· σὺ δὲ τίς εἰ; ἐξ ὧν ὅλον ὅτι τὸ δαιμόνιον φύλον οὐ μόνον ῥέθει τὸν Θεὸν καὶ ἐδεδοίκει καὶ ἔσδεεν, ἀλλὰ καὶ τοὺς ἐκείνου γνησίους θεραπευτάς.

Αἰτίαν δὲ τῆς ἀπάτου φιλανθρωπίας ἐπισύναπτε καὶ ταύτην. Ἡμῖν μὲν ἀνοίγει τὸν οὐρανὸν οὐπω γεγονότα βατὸν οὐδὲ θεατὸν· ὅς καὶ οὐρανῶν, οἶμαι, βασιλεία προσαγορεύεται. Κατὰ γὰρ τὸν θεῖον Παῦλον, *Ἐνεκάλυσεν*²⁴ ἡμῖν ὁδὸν πρόσφατον καὶ ὤσαν· καὶ, *Οὐκ*²⁵ εἰς χειροποίητα ἅγια εἰσῆλθεν, ἀλλ' εἰς αὐτὸν τὸν οὐρανόν, νῦν ἐμφανισθῆναι

A quod malum erat eligente, de sua gloria deturbati sunt. Nos contra et carne inturbante, et natis ex ea affectionibus titillantibus, ad pleraque delicta non sponte volentes, sed nec omnino inviti, delabimur. Daemonum enim genus, tametsi sanguine delectatur, et carnis gaudeat affectionibus, non modo tamen eam naturam non accepit, ut quidquam horum perficere per se possit, sed neque ullam ex se proficiscentem causam habet quæ ad nefas trahat. Neque enim gladium dextra vibrat ad eadem, neque nuptias humanas cum adultera consuescens violat. Sed nec iracundia ipsum impellit, eadem et acceptam injuriam vindicet, neque corporeæ commisionis amor. Nos vero sæpe, materiæ pondere incitati, ea quoque perpetramus, quæ sponte de testemur eligere, atque ad breve admodum tempus sobrietatis contentioni cedentes, rursus ab affectibus nostris captivi abducimur. Unde et Paulus clamabat. Scio quia non habitat in me, hoc est, in carne mea, bonum. Nam velle adjacet mihi, et quæ sequuntur: iterumque: Non enim quod volo bonum, hoc facio, sed quod nolo [malum] hoc ago¹. Merito igitur, etsi plura quam dæmones, inquit, peccemus, nos veniam consequemur, non ipsi.

Amplius vero, neque si concesserit quispiam, inquit, **205a** nostrum Salvatorem ac Redemptorem angelorum naturam pro illorum salute suscepisse, commodum ipsis ullum ex hac affinitate obveniat. Non enim necessitas ipsos, ut neque homines, a lapsu ad meliorem statum transferat: sed optima quæque operatio, atque propensus in Deum animus, quod est fides immaculata, gratam Deo vitam probamque efficit, quorum nobis dux et præceptor Verbum incarnatum fuit, cum eorum tamen neutrum ad angelici generis (cui hæc ipsa satis erant cognita) instructionem atque doctrinam conducere; qui ab ipsa sui productione horum scientiam habuissent. Neque enim, ut nos, talibus incorporei indigent. Etenim Dei Filium in carne præsentem dæmones agnoscebant, et judicem eum pœnam inferentem, ac Dominum prædicabant². Et sacræ hoc testatæ Litteræ aiunt: Tu credis quoniam Deus est, etiam dæmones credunt, et contremiscunt³. Iterumque alibi: Jesum novi, et Paulum scio: tu vero quis es? Unde satis patet, dæmonum nationem non solum scire Deum, eumque metuere, et venerari, sed et germanos ejus cultores.

Porro ineffabilis in homines amoris Dei causam et hanc adjungit. Nobis [inquit] inaccessum antea, neminique adhuc visum cœlum (quod cœlorum puto regnum appellat) aperit. Nam secundum beatum Paulum: Initiavit nobis viam novam, et viventem⁴. Et: Non in manufacta sancta introivit, sed in ipsum cœlum, ut appareat nunc vultui Dei pro nobis⁵. Et:

¹ Rom. vii, 18. ² ibid. 19. ³ Matth. viii, 29. ⁴ Jac. ii, 19. ⁵ Act. xix, 15. ⁶ Hebr. x, 20. ⁷ Hebr. ix, 24

VARIE LECTIONES.

²⁰ ἀκούσιον G. ²¹ ὁλθα] Rom. vii, 18. ²² σὺ] Jac. ii, 19. ²³ τὸν μὲν] Act. xix, 15. ²⁴ ἐνεκάλυσεν Hebr. x, 20. ²⁵ οὐκ] ibid. ix, 24.

Ubi præcursor pro nobis introiit Christus¹. Hanc A igitur viam revelavit, ad quam ut nobis præiret, iustitiæ exemplar fuit, quo aliquando edocti, desiderio accenderemur, eoque accensi ad rem desideratam præpararemur. Angelis vero cælum jam inde a principio notum fuit, atque testatum. Nostræ præterea conjunctus naturæ resurrectionem nobis, et incorruptionem atque immortalitatem per suam resurrectionem donavit. Incorporeum vero genus, cum sit immortale, hac non indiget gratia. Nostra insuper causa in cæne peregrinatus, a diaboli, qua tenebamur, tyrannide nos liberavit, de principatibus triumphans et potestatibus in cruce, data item nobis potestate calcandi omnem virtutem inimici². Ubi si horum subiisset naturam, quosnam destruxisset? De! quibus triumphasset? Qualem item quibusdam potestatem dedisset, aut in quos?

205^b Ad hæc vero cum nos lapsi sumus, nullum reliquum fuit exemplar, quod eandem naturam integram retineret. At lapsis demonibus innumerabiles nihilominus incorporeorum acies invariate consistunt, quæ et divinæ ordinationis exemplum, et nunquam flexæ rectitudinis specimen exhiberent. Quapropter qui omnia sapienter, et supra quam dici potest, providet ac facit Deus noster, Deique Verbum, cum jam humana natura prolapsa esset, non hanc solum ex infinita sua in homines amoris vi assumit, sed per eam quoque omnibus, qui ejusdem naturæ essent, correctionem, incorruptionem et alia ista innumerabilia bona largitur: cum dæmonis tamen genus assumere neque justum, neque utile esse judicet. Sic 40 et quod sequitur caput ab speculativo et studiose scriptore clauditur.

42. Investigat unde nobis e deteriore in melius, et contra ad deterius e meliori mutatio tam frequens, varia, ac pene continua existat: incorporeis vero, aliis bonum sit immutabile, aliis vitium? Causam reddit, quod in nobis cum animi inclinatio in alterutram partem connitatur, ob subjectæ materiæ fluxum atque vacillationem, illa aliquando rationem superet, interdum etiam superetur: in illis, ad quos nequaquam materia irrepere potest, ratio soli in actiones omnes imperium obtineat. Quamobrem illorum quidem casus, qui sponte et impetrantis revera more ad deterius delapsi sunt, sit immedicabilis, cum nihil quidquam in se validius habeant, quod sui juris mentem, jam ex se fluentem, ad id quod deterius, revocet: quemadmodum aliis contra, qui sponte ac libere amorem honesti acceperunt, nullo fluxu turbatum illud eorum desiderium conservatur. Cum nos interim veluti duplices quidam, ac propterea etiam male admissorum pœnitentia ducti, non ipsos tanquam alienos incusemus.

τῷ προσώπῳ τοῦ Θεοῦ ὑπὲρ ἡμῶν· καί, "Οπου³³ πρόδρομος ὑπὲρ ἡμῶν εἰσῆλθε Χριστός. Ταύτην οὖν τὴν ὁδὸν ἡμῖν ἀνεκάλυψε, καὶ ταύτης ἡμῖν καθηγῆσασθαι δικαιοσύνης ἀπόδειξις ἦν, ὡς ἂν μαθόντες ἐπιποθήσωμεν, ποθήσαντες δὲ πρὸς τὸ ποθοῦμενοι παρασκευαζώμεθα. Τοῖς δὲ ἀγγέλοις γινώριμος ἦν ἀπ' ἀρχῆς καὶ εἰς γινώσιν ἡγμένος ὁ οὐρανός. Ἐτι δὲ καὶ ἡμῖν μὲν τὴν ἀνάστασιν ἐνωθεὶς καὶ τὸ ἀφθαρτον καὶ ἀθάνατον διὰ τῆς οἰκίας χαρίζεται ἀναστάσεως· τὸ δὲ ἀσώματον γένος, ἀθάνατον ὄν, τῆς τοιαύτης ἀνευθεὶς χάριτος. Καὶ δι' ἡμᾶς μὲν ἐπιδημήσας σαρκὶ τῆς κατεχούσης τοῦ διαβόλου τυραννίδος ἡλευθέρωσε, τὰς ἀρχὰς θριαμβεύσας καὶ τὰς ἐξουσίας ἐν τῷ σαυρῷ, καὶ δύνανται ἡμῖν χαρισάμενος πᾶσαν τὴν τοῦ ἐχθροῦ δύναμιν καταπατεῖν· εἰ δὲ τὴν ἐκείνων ὑπέδω φύσιν, τίνας ἂν κατήργησε; ποῖαν δὲ τὴν ἐξουσίαν τίσιν ἐδίδου καὶ κατὰ τίνων;

Χωρὶς δὲ τῶν εἰρημένων, ἡμῖν μὲν πεποῦσιν οὐδεὶς ἦν ὑπογραμμὸς τὴν αὐτὴν λαχὼν φύσιν διορθώσεως, τοῖς δὲ πεπωκῆσι τῶν δαιμόνων μυρία τάγματα τῶν ἀσωμάτων ἀτρέπτως ἐστηκότα πρὸκειται, καὶ πολιτείας ἐνθέου παράδειγμα ὄντα καὶ διορθώσεως ἀκλινοῦς ὑποτύπωσις. Διόπερ ὁ πάντα σοφῶς καὶ ὑπὲρ λόγον προνοούμενος καὶ πράττων Θεὸς ἡμῶν, ὁ τοῦ Θεοῦ Λόγος, τῆς μὲν ἀνθρωπίνης φύσεως τὸν δλισθὸν ὑποστάσης καὶ προσλαμβάνεται ταύτην ἀεὶ ῥήτω φιλανθρωπίας μέτρῳ, καὶ δι' αὐτῆς πᾶσι τοῖς ὁμοφυέσι τὴν τε διορθώσιν καὶ τὴν ἀφθαρσίαν καὶ τὰ μυρία χαρίζεται ἀγαθὰ, τοῦ δὲ δαιμονίου φύλου οὐ μὲν οὖν οὔτε δικαίαν οὔτε συμφέρουσαν κρίνει τὴν πρόσληψιν. Οὕτω μὲν οὖν καὶ τὸ ἐπὶ τούτῳ τῷ φιλοθεάμονι καὶ σπουδαιολόγῳ ἀνδρὶ διανύεται κεφάλαιον.

Ἐν δὲ τῷ μ^β ζητεῖ πόθεν ἡμῖν μὲν ἐκ τε τοῦ χειρόνος εἰς τὸ κρεῖττον καὶ πρὸς τὸ χεῖρον ἀπὸ τοῦ κρεῖττονος ἡ μεταβολὴ καὶ πολλὴ καὶ διάφορος καὶ μικροῦ συνεχῆς, τῶν δὲ ἀσωμάτων γενῶν τοῖς μὲν τὸ καλὸν ἀμετάβλητον, τοῖς δὲ τὸ φαῦλον. Καὶ τίθησιν αἰτίαν ἡμῖν μὲν τῆς ἐφ' ἐκάτερα στασιαζούσης ῥοπῆς τῆς [538 H.] ὑποβεβλημένης ὕλης τὸ ῥωδέες τε καὶ εὐπαράφορον, ποτὲ μὲν τοῦ λογισμοῦ κρατοῦσαν³⁷, ποτὲ δὲ κρατούμενην. Ἐν ἐκείνοις δὲ μηδαμῶς τῆς ὕλης παρείδουσιν λαβοῦσας ὁ λογισμὸς μόνος τῶν πράξεων ἔχει τὸ κράτος. Διὸ τῶν μὲν ἐκουσίως καὶ ὡς ἀληθῶς αὐτοκρατορικῶς πρὸς τὸ χεῖρον ἀπενεχθέντων ἡ πτώσις ἀνάτατος γίνεται, οὐκ ἐχόντων ἑτερόν τι κρεῖττον ἐν ἑαυτοῖς, ὃ τὴν αὐτοδίσποτον γνώμην αὐτὴν ὑφ' ἑαυτῆς βεβύσασαν πρὸς τὸ χεῖρον πάλιν ἀνακαλέσεται· ὥσπερ αὖ πάλιν τοῖς ἐκουσίως καὶ αὐτονόμως τὸν ἔρωτα τοῦ ἀγαθοῦ λαβοῦσιν [653 R.] ἀπαράτρεπτος ὁ πόθος ὑπὸ³⁸ μηδεμιᾶς ῥοῆς ἐνοχλούμενος διασώζεται. Ἡμεῖς δὲ ὥσπερ διπλοὶ τινὲς ἐσμεν· διὸ καὶ μεταμεληθέντες οἷς

¹ Hebr. vi, 20. ² Coloss. ii, 15. ³ Luc. x, 19. ⁴ I Cor. ii, 6.

VARIÆ LECTIONES.

³³ ὅπου] ibid. vi, 20. ³⁷ lege κρατούσης — κρατούμενης. ³⁸ ὑπὲρ c.

ἀμαρτάνομεν, ὡς ἑτέρους ἑαυτοὺς ἐπιμεμψόμεθα. Αὐτοὶ δὲ μαχομένων, καὶ τούτων ἀνὰ μέρος κρατούντων τε καὶ κρατούμενων, πῶς ἂν ἡ τὰ τοῦ πτώματος σχοίη τὸ ἀμετάβλητον; οὐ μόνον δὲ ἐπὶ τὴν πράξεων, αἷ τὸ ἐπαινετὸν ἢ τὸ ψεκτὸν φέρουσιν, ἐφ' ἡμῶν ἡ μεταβολὴ καὶ ἡ καλὴ βροία τὸ κράτος οὐκ ἔχει ἀνανταγώνιστον, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων ἡμῶν ἐνεργειῶν καὶ παθημάτων. Οὕτε γὰρ διὰ παντός καθῆσθαι οὕτε ἵστασθαι δυνάμεθα, ἀτονίας εὐθὺς τῆς κατὰ τὴν φύσιν ἐκατέρου τῇ ὑπερβολῇ συνεπομένης. Καὶ δῆλον τοῦτο, ὡς διὰ τὴν ἐν ἡμῖν τῶν στοιχείων διαφορὰν τε καὶ μάχην συμβαίνει. Καὶ γὰρ τὸ μὲν θερμὸν τὴν ἄνω χώραν διώκει, τὸ δὲ γεωδὲς βρίθκει τε καὶ συγκαθέλκει πρὸς τὴν γῆν. Καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων δὲ τὴν παραπλησίον ὥσαυτως. Ἄ ἐπὶ τῆς ἀσωμάτου οὐκ ἔχει χώραν φύσεως, ἀλλ' ὥσπερ ἐν ἡμῖν τὸ ποικίλον καὶ πολύμορφον, οὕτως ἐν ἐκείνοις τὸ ἀποικίλον καὶ μονοειδὲς ἐγκαθίσταται. Ὅθεν τοῖς ἀποίοις μὲν καὶ μονοειδέσιν ἀκολουθεῖ τὸ δυσαλλοιωτόν τε καὶ δυσμετάβλητον, τοῖς δὲ συνθέτοις ἡ μεταβολὴ καὶ ἀλλοίωσις. Τὸ δὲ ἢ μὴ πάντῃ πάντως τὸ ἀμετάβλητον καὶ ἀναλλοιωτόν μὴδὲ ἐν ταῖς ἀσωμάτοις οὐσίαις ὁρᾶσθαι (καὶ γὰρ μετεβλήθη τὸ δαιμόνιον ἀπὸ τοῦ κρείττονος εἰς τὸ χεῖρον) ἐκεῖνο ἂν τις ἰσῶς προφασίσαιτο, ὅτι καὶ αὐτὸ τὸ ἀσώματον ἐκτροπῆς τε καὶ ἀλλοιώσεως ἤρξατο. Ἐκ μὴ ὄντων γὰρ εἰς τὸ εἶναι καὶ αὐτὸ παρήχθη, καὶ τῆς κατὰ τὴν ὕλην συμπελοκτῆς ἐλευθέραν ἔσχε τὴν ὑπαρξιν. Τάχα δ' ἂν καὶ διὰ τὴν μίαν ταύτην ἐκτροπὴν μίαν καὶ αὐτοὶ τὴν πρὸς τὸ φαῦλον τῆς γνώμης ἀλλοίωσιν ἐπέδειξαντο. Ταῦτα εἰπόν ὁ θεοσεβὴς οὗτος ἠφροντίσιν ἱεραῖς ἀνειμένους ἀνὴρ ἠπερίβραζέει τὴν Ὀριγένην περὶ δαιμόνων καὶ ἀγγέλων καὶ ἀνθρώπων καὶ ἀστέρων καὶ τῆς ἄλλης ὁρωμένης κτίσεως δυσσεβῆ τε καὶ ἀνόητον καὶ πολυπλανή φλυαρίαν, καὶ τέλος ἐπιτίθει καὶ τῷ β' καὶ μ' κεφαλαίῳ.

Ἐν δὲ τῷ ἐξῆς δύο ταῦτα ζητεῖ, ἐν μὲν διὰ τί αἱ ἅγαι καὶ νοεραὶ δυνάμεις, ὅσα γε ἡμῶν εἰς γνῶσιν ἦκε καὶ οἱ χρησμοὶ ἐξεπαίδευσαν, τὸ καλὸν ἀπ' ἀρχῆς μὴχερὶ τέλους ἀμετάβλητον σώζουσιν, ὥσπερ αἱ ποιῶνται τὴν κακίαν· [339 H.] καὶ διὰ τί πολλῶν ἀνθρώπων μελλόντων κολάζεσθαι, τὸ πῦρ ἔφησεν ὁ Σωτὴρ ἡτοιμάσθαι τῷ διαβόλῳ καὶ τοῖς ἀγγέλοις αὐτοῦ. Καὶ πρὸς μὲν τὴν πρώτην ζήτησιν ἐφ' ἐκατέρας μερίδος, τῆς τε ἀγγελικῆς, φημί, καὶ τῆς δαιμονίας, τὸ ἀπλοῦν αἰτιᾶται καὶ ἀσύμθετον καὶ ἀποικίλον, καὶ διὰ τοῦτο πρὸς τὰ ἀντικείμενα τῆς μεταβολῆς ἐνυπάρχειν αὐτοῖς τὸ ἀπαράδεκτον. Πρὸς δὲ τὴν δευτέραν ζήτησιν, ὅτι διὰ τοῦτο πῦρ τῷ διαβόλῳ καὶ τοῖς ἀγγέλοις αὐτοῦ ἡτοιμάσθαι γέγραπται, ἀλλ' οὐχὶ τοῖς ἀνθρώποις, ἐπειδὴ ἐν ἡμῖν μὲν οὐκ ἀδόκητον ἢ ἀπὸ τοῦ χείρονος ἐπὶ τὸ κρεῖττον ἡ μεταβολή, οὗτοι δὲ γνώμῃ παρέσχοντο τὸ ἀνέλπιτον. Τὴν εἰρημένην δὲ τοῦ Σωτῆρος φωνὴν ἅμα τε

p Matth. xxv, 41.

VARIAE LECTIONES.

—³⁹ ἀσωμάτου A, αὐτομάτου C. ⁴⁰ τὸ δὲ] fortasse leg. τοῦ δὲ. ⁴¹ οὗτος deletiv A. ⁴² ἀνὴρ] οὗτος ἐν ἡμῖν A, οὗτος ὁ ἀνὴρ ceteri. ⁴³ τὸ πῦρ] Matth. xxv, 41. ⁴⁴ αὐτοῦ omf. A. ⁴⁵ ἀδόκητος C.

Duo vero ubi pugnant, et hi partim vincentes, partim victi: quomodo in his aut victoria, aut lapsus immutabilis sit? Neque vero solum in actionibus iis quæ laudem aut vituperationem merentur, mutatio et reflexus in nobis imperium sine repugnantia non habet: sed in aliis quoque nostris operationibus atque affectionibus. Nam neque semper sedere, neque rursus stare possumus, cum mox juxta alterutrum naturam virium remissio [in his] excessum ^{206a} consequatur. Quod per elementorum in nobis varietatem et pugnam contingere constat. Calor enim ad supra impellit: terrenum vero quod est, deorsum vergit, atque ad terram detrahit; atque in similibus aliis ad eundem modum quæ sane in incorporeis naturis locum non obtinent. Sed quemadmodum in nobis varietas, multiplexque forma, sic in ipsis nihil varium, at una perpetua forma residet. Unde simplices hos atque uniformes illud consequitur, ut alterari atque mutari non nisi difficulter possint. composita vero comitatur mutatio atque alteratio. Quod autem non omnis omnino immutabilitas ne ab incorporeis quidem naturis abesse videatur (dæmon enim ex bono in malum mutatus est) illud forte aliquis prætexat, quod ipsa quoque incorporea natura ex mutatione atque alteratione initium sumpserit. Nam e non existentibus et ipsa producta est, tametsi a materie commistione liberam habet subsistentiam. Ac forsitan etiam ob unicam mutationem, unam quoque ipsi mentis illam in malum mutationem ostenderunt. Hæc ubi pius ille, et sacris vir studiis editus retulit, Origenis de dæmonibus, angelis, hominibus, astris, aliisque sub aspectum cadentibus conditis rebus impias, stolidas, et erroris plenas nugas refellit; sicque finem quadragesimo secundo capiti imponit.

42. In sequenti deinde capite de his duobus quaerit. Primum, cur sanctæ et intelligibiles potestates (quod quidem noverimus, atque e sacris Litteris didicerimus) sic virtutem ab initio ad extremum usque immutabilem retineant, quemadmodum improbitatem malignæ? Quam item ob causam, cum multi essent homines puniendi, ignem dicat Salvator diabolo et angelis ejus paratum p. Atque ad primam quidem quaestionem, utraque in parte (angelorum, inquam, et dæmonum) [naturæ] simplicitatem, quæ neque composita neque varia sit, in causa esse ponit; ac per hoc eam quoque vim iis inesse, ut oppositas mutationis rationes suscipere nequeant. Ad alteram porro quaestionem respondet: Idcirco ignem diabolo ejusque angelis, non autem hominibus præparatum, scribi, quoniam in nobis non inopinata sit e malo in melius mutatio, cum illi confirmata sua voluntate, nullam de se spem reli-

quam fecerint. Prædictam ergo Salvatoris sententiam simul **206** pro solutione dubitationis secundæ offert, et simul pro altero argumento, quod dæmonum naturam e malo non mutari posse ostendatur.

Post hæc capitæ 44 exentiur, qua de causa qui regenerationis lavacro tingendi accedunt, Satanæ et operibus ejus nuntium remittant: non item hominibus improbis, eorumque actionibus? Enimvero si non dæmonum naturæ, sed operibus duntaxat eorum, tanquam malis, renuntiemus, pari ratione oportebat hominum non naturæ quidem, at certe operibus renuntiare. Non enim quod majora, difficiliora, ac supra naturam nostram dæmonum opera sint, recte quispiam pro dubitationis solutione dixerit. Nam contrarium potius hoc ipsum dubium auget: si quidem illa quispiam ne admittat, deprecetur, non quæ facere nullo modo possit, sed ad quæ agenda propendet. Ipsam igitur dubitationem sic fere instituit: cujus hanc subjicit solutionem. Primam quidem, quod demones respicere non possint: quod utique longe gravius atque abominandum magis est, quam alia multo graviora peccata: sed quæ ab hominibus, qui per pœnitentiam in viam reduci possint, committuntur. Alteram deinde, quod ab initio Salvator, et securitatis nostræ curator, terminum inimicitiarum immobilem, dæmonem inter et homines præfixerit, ut adversus ipsum odium immortale inter seipso servantes, nunquam amplius oblatam ab ipso fraudem excipiamus: quemadmodum etiam singuli qui baptizantur, tanquam fateantur se ad id usque tempus cum primo suo parente Adamo deceptos fuisse, recte ac sapienter in posterum deceptoris amicitiam renuntiant. De hominibus autem, tametsi improbe vivant, nihil tale Dominus, quin potius contrarium penitus præcepit. Ac de sexcentis id genus aliis, quæ hic commemorare poteram, unum illud e maxime necessariis, quod charitati mutæ prospiciens Ecclesiæ lex (quam mille modis improbus dæmon discindere conatur) omni eam via ac sapientia componere ac conservare jubet. Quare neque ipsos improbos, proximi cum sint, pro execrandis habere, atque odio esse permittit: sed contra, quoad ejus fieri potest, amare jubet atque diligere. Imo vero de purganda curandaque malitia cogitare, illosque ad se sumere, nullo autem modo repellere, præcipit. Idemque Paulus inter alia monet, qui Judæis **207** a tanquam Judæus, et omnibus omnia factus est, ut omnino aliquos salvos faceret.

Quod si a peccatoribus justorum cœtus inde ab initio in hunc usque diem abstinuisset, quis salvus esset? Quomodo mundus sagena captus esset, si, cum peccatores nihil invicem utilitatis afferant,

λύσιν ἐπάγει τῆς δευτέρας ἀπορίας, καὶ δεύτερον ἐπιχείρημα, [656 R.] δι' οὗ τὸ ἀμετάβλητον ἀπὸ κακίας τῆς δαιμονίας ἐπιδείκνυται φανερώς.

Ἐπὶ δὲ τούτοις ἐν τῷ μδ' κεφαλαίῳ διερευνᾶται, τίνος χάριν οἱ τῷ λουτρῷ τῆς καλιγγενεσίας προσερχόμενοι τῷ μὲν Σατανᾷ καὶ τοῖς ἔργοις αὐτοῦ ἀποτάσσονται, οὐκ ἐστὶ δὲ καὶ τοῖς πονηροῖς ἀνθρώποις καὶ ταῖς τούτων πράξεσι· καίτοι γε, εἰ μὴ τῇ τῶν δαιμόνων οὐσίᾳ ἀλλὰ τοῖς ἔργοις αὐτῶν ὡς φαῦλοις ἀποτασσόμεθα, ἔχρην καὶ τῇ τῶν ἀνθρώπων μὲν οὐσίᾳ μὴ ἀποτάσσεσθαι, τοῖς ἔργοις δ' αὐτῶν ἀποτάσσεσθαι. Οὐ γὰρ ὅτι μείζονα καὶ χαλεπότερα καὶ ὑπὲρ τὴν ἡμῶν φύσιν τὰ τῶν δαιμόνων ἔργα, τοῦτο ἂν τις λύσιν θεῇ τοῦ ἀπορήματος· τούναντιον γὰρ μᾶλλον αὐξάνει τὸ ἀπορον, εἴπερ ἐκεῖνά τις ἀμαρτάνειν ἀπέχεται, οὐχ ἃ μὴδὲ πράττειν πέφυκεν, ἀλλ' ὧν εἰς τὴν πράξιν καταφέρεται. Τὴν μὲν οὖν ἀπορίαν οὕτω συγκαροτεῖ. Λύσιν δὲ ἐπάγει πρώτῃ μὲν τὸ τῶν δαιμόνων ἀμετανόητον, ὅπερ ἐστὶ καὶ τῶν πολλῶ μὲν χαλεπωτέρων ἀμαρτημάτων, ἀνθρώποις δὲ πραττομένων, ἅτε δὴ μετανοεῖν μεθοδεύεσθαι δυναμένων, λίαν βαρύτερόν τε καὶ βδελυκτότερον. Δευτέραν δὲ, ὡς ἀπ' ἀρχῆς ὁ Σωτὴρ καὶ τῆς ἀσφαλείας ἡμῶν προνοητὴς ὅρον ἔχθρας ἀμετακίνητον μεταξὺ τοῦ τε διαβόλου καὶ ἡμῶν ἐπέθετο, ὡς ἂν τὴν πρὸς αὐτὸν ἔχθραν ἀκήρατον ἐν ἑαυτοῖς διασώζοντες μὴκέτι περ' αὐτοῦ προσαγομένην τὴν ἀπάτην εἰσδεξώμεθα. Διὸ καὶ τῶν φωτιζομένων ἕκαστος, ὡς περ ὁμολογῶν τῇ τοῦ προπάτορος ἀπάτῃ μέχρι τότε συνέχεσθαι, καλῶς τε καὶ θεοσφύως τὸ λοιπὸν τῇ πρὸς ἐκεῖνον ἀποτάσσεται φιλίᾳ. Ἐπὶ δὲ τῶν ἀνθρώπων, καὶ πονηρὰ συζῶσιν, οὐδὲν τοιοῦτον, ἵνα μὴ λέγω πᾶν τούναντιον, ὁ Δεσπότης ἐκέλευσε. Καὶ μυρία μὲν ἐστὶν εἰπεῖν καὶ ἄλλα, ἐν δὲ τῶν ἀναγκασιωτάτων, ὡς τῆς εἰς ἀλλήλους ἀγάπης ὁ τῆς Ἐκκλησίας θεσμὸς προνοούμενος, ἣν μυριοτρόπως ὁ πονηρὸς διασπᾶν ἐπιτέγειται, πάσῃ μεθόδῳ καὶ σοφίᾳ συγκαροτεῖν τε ταύτην καὶ συνέχειν νομοθετεῖ. Διὸ οὐδὲ αὐτοὺς τοὺς φαῦλους ἰμοφύλους ὄντας βδελύττεσθαι καὶ μισεῖν ἔβ, ἢ ἀνάπαλιν δὲ στέργειν τε καὶ φιλεῖν, ὅση δύναμις, καὶ ἰὴ καὶ⁴⁷ καθαρίσιν [340 H.] μὲν τῆς πονηρίας καὶ θεραπειᾶν ἐπινοεῖν, προσλαμβάνεσθαι δὲ, ἀλλ' οὐκ ἀπωθεῖσθαι. Καὶ τοῦτο Παῦλος⁴⁸ μετὰ τῶν ἄλλων παραινεῖ, ὅς καὶ τοῖς Ἰουδαίοις ὡς Ἰουδαῖος καὶ τοῖς Ἕλλησιν⁴⁹ ὡς Ἕλλην καὶ τοῖς ἀνόμοις ὡς ἀνομος καὶ τοῖς πᾶσι τὰ πάντα ἐγένετο, ἵνα πάντως τινὰς σώσῃ.

Εἰ δὲ τοῖς ἀμαρτωλοῖς ὁ τῶν δικαίων χορὸς ἀπ' ἀρχῆς μέχρι νῦν ἀπετάσσετο, τίς ἂν ἐσώθη; Πῶς δ' ἂν ὁ κόσμος ἐσαγηνεύθη, τῶν μὲν φαύλων ἀλλήλους οὐδὲν ὠφελούντων, τῶν δ' ἀγαθῶν τούτους βδε-

⁴⁷ Matth. v, 44, 45. ⁴⁸ I Cor. ix, 29.

VARIÆ LECTIONES.

⁴⁸ εἰσδεξώμεθα G. ⁴⁷ καὶ δὴ καὶ A: καὶ δὴ G. ⁴⁸ Παῦλος; I Cor. ix, 20. ⁴⁹ καὶ τοῖς Ἕλλησιν — ἀνομος add. A.

λυσομένων τε καὶ ἀποπεμπόντων· Ἄλλα καὶ ἡ τῷ Πέτρῳ συνδόν ὀφείσα, καὶ πλήρης καθαρῶν τε καὶ ἀκαθάρτων ζώων ὑπάρχουσα, τὴν συναναστροφὴν μᾶλλον καὶ πρόσληψιν τῶν φαύλων, ἀλλ' οὐ τὴν ἀποστροφὴν ὑπὴνίττετο. Εἰ δὲ τὴν ἀγάπην οὕτω πανταχοῦ τοῦ Θεοῦ Λόγου νομοθετοῦντος καὶ πάσης ἄλλης ἀρετῆς ὑπερέχουσας διὰ τῶν αὐτοῦ μαθητῶν ἀναδοῦντος ὁμοῦ πολεμίως πρὸς ἑαυτοὺς διακείμεθα, καὶ μικροῦ τὸν πλησίον ἑκαστος, κἂν ἄριστος ᾖ, φθόνῳ κακίζομεν, ἐσθ' ὅτε δὲ καὶ ἐπιβουλεύομεν, [657 R.] εἰ τοιαύτης ἀφορμῆς ἰδραξάμεθα, λέγω δὴ τοῖς πονηροῖς ἐκ νομοθεσίας τε καὶ ὁμολογίας ἀποτάσσεσθαι, ἐγὼ μὲν ἐξ ὧν ὁρῶ τὸ ἀνθρώπινον, καὶ τοὺς εὐεργέτας φημί, ἐπεὶ τοὺς γέ τι παραλυποῦντας, κἂν δικαίως τοῦτο πράττωσι, πάντως ἀν' ἐκτόπως ἐμισοῦμέν τε καὶ ἀπεστρεφόμεθα, ἅτε δὴ παρακάλυμμα τῆς ψονερᾶς γνώμης καὶ τῆς πολλῆς ἐφ' οἷς μισοῦμεν ἀλλήλους αἰσχύνῃς τὴν βίαν ἐν-τολὴν προβαλλόμενοι καὶ συνήγορον ἔχοντες, καὶ οὐκ ἂν οὐδὲ μέχρι θανάτου τὴν πρὸς τοὺς τοιοῦτους ἔχθραν διελύμεθα, κἂν τὸν ἥλιον μὴ ἐπιδόειν ἐπὶ τῷ παροργισμῷ ἡμῶν τῆς Δεσποτικῆς νομοθετοῦσης ἀγαθότητος, καὶ τοῦ Πατρὸς μιμητὰς ἀποφαίνοντος ἐν τῷ πᾶσι καὶ τοῖς μισοῦσι χρηστοὺς εἶναι, Ὅς βρέχει ⁸⁰ ἐπὶ δικαίους καὶ ἀδίκους καὶ ἀνατέλλει τὸν ἥλιον αὐτοῦ ἐφ' ἑκατέραν ὁμοίως μερίδα. Εἰ δὲ ἦν νενομισμένοι τοῖς πονηροῖς τῶν ἀνθρώπων τοὺς φωτιζομένους ἀποτάσσεσθαι, καὶ γυνὴ ἂν ταύτης τῆς ἀφορμῆς λαβομένη τοῦ ἀνδρὸς διεσχίζετο, καὶ γυναικὶς ὁ ἀνὴρ, πατὴρ τε ὁ υἱὸς καὶ μητὴρ ἡ θυγάτηρ καὶ δοῦλος δεσπότου· ἐστηρίζετο γὰρ ἂν ἑκαστος τούτων τῇ πρὸς Θεὸν οἰκείᾳ ὁμολογίᾳ, καὶ νόμον ἐτίθετο τούτων ἀπαράβατον τῷ οἰκείῳ θελήματι βεβαιούμενον. Διὰ ταῦτα τοίνυν τῷ διαβόλῳ μόνον καὶ τοῖς δαιμονίοις καὶ τοῖς τούτων ἐργοῖς φεύγειν τε καὶ βδελύττεσθαι καὶ ἀποτάττεσθαι προστετάμεθα, ἀμέτοχοι τῆς ἐκείνων γνώμης διὰ παντὸς συντηρηθῆναι ὁμολογοῦντές τε καὶ εὐχόμενοι, διὰ τὴν αὐτῶν πρὸς τὰ φαῦλα ἀκλινῇ τε καὶ ἀμετάθετον ῥοπὴν καὶ διὰ τὸ χόρον τῶν ἀμαρτημάτων μὴ δέχεσθαι. Ἀλλήλοις δὲ, κἂν ἀνθρώπινον ᾖ, κἂν εἰς τὸ θεῖον διαβαίῃ ⁸¹ τὸ ἀμάρτημα, οὐκ ὀφείλαν καὶ ἀπότομον τὴν χρίσιν φερεῖν ὀφειλομέν· λυμαντικόν τε γὰρ τοῦτο τῆς ἐμφύτου πρὸς ἀλλήλους στοργῆς, διὰ τὴν συντηρημένην ὕλην τῷ γένει, καὶ ὅτι πεσοῦσιν ἐλπίς διορθώσεως ὑπολείπεται ⁸². Διὸ καὶ ἂν τις μὲν λέγῃ, Οὐκ εἰμι καθ' ἕνα τῶν δαιμόνων, [344 H.] ἐπεὶ περ ἀληθεῖαν φησιν, οὐκ ἀπόβλητος· ὁ δὲ κατὰ τὸν Φαρισαῖον ⁸³ ἀλαζονεύομενος; καὶ ὅς ἐτελώνος μὴ εἶναι μεγαλυνχῶν κατακρίνεται· οὐτε γὰρ αὐτὸς ὁ ἱστάμενος εἰ μὴ πῶς οὐκ ὁρᾷ, οὐτε ὁ πεπτωκὸς εἰ μὴ στήσεται. Χωρὶς δὲ τῶν εἰρημένων κακείνο θεωρητέον, ὥς ἐπειδὴ τὸ μὲν δαιμόνιον φύλον ἀμετανόητον, ἡμεῖς δὲ διὰ μετανόας τῷ βαπτίσματι πρόσιμεν, δι' ὧν τοῖς ἀμετα-

A Justi insuper illos execrarentur ac rejicerent? Sed et quod Petro visum est linteum *, puris atque impuris animalibus plenum, ad consuetudinem potius malos assumendos, quam repellendos designat. Jam si tum etiam, quando charitatem adeo Dei Verbum ubique imperat, et omnibus aliis virtutibus majorem per suos sectatores clamat, hostili tamen alii in alios animo sumus, et fere unusquisque proximum, tametsi optimus sit, per invidiam lædimus, atque interdum etiam ei insidias paramus : hac oblata occasione (ut scilicet improbis, ex lege atque pacto nuntius remittendus sit) equidem quantum hominum mores perspicio, ipsos quoque beneficos in nos, qui modo aliquam molestiam, etiam juste afferrent absurde utique et indecenter odissemus atque aversaremur, (velamentum simirum noxiæ hujus voluntatis et probrosi illius quo invicem prosequimur odii divinum præceptum objicientes, et tanquam pro advocato habentes) ac neque ad extremum usque spiritum odium in tales unquam deponeremus, etiamsi solem non occidere super iracundiam nostram Domini bonitas præcipiat †, atque per benignitatem erga omnes, etiam inimicos, Patris sui imitatores fore declaret, qui pluit super justos et injustos, et solem suum oriri facit super bonos, et malos ‡. Et vero si lege decretum foret, ut baptizandi malos homines omnino valere juberent : jam et uxor hoc colore a viro discederet, et vir ab uxore, filius a patre, a matre filia, a domino servus. Confirmaret enim horum quilibet se suo cum Deo inito pacto, legemque hanc sibi propria voluntate corroboratam nunquam transgrediendam statueret. Has igitur ob causas solum diabolum atque dæmonia, et eorum opera jubemur fugere, execrari, repellere, ac nos per omnia liberos, ne cum iis sentiamus, conservare, proficientes atque optantes, propter eorum ad malum immutabilem et irrevocabilem inclinationem, et quia 207^b peccatis non satiantur, eosdem nos minime admittere. In nos mutuo vero, sive in hominem sive in Deum admissum peccatum sit, celerem et abruptam ferre sententiam non debemus (noxium enim illud innato nobis amorī mutuo esse solet), tum quod genus universum a materia dependeat, tum etiam quia lapsis spes restitutionis adhuc reliqua est. Unde si quis dixerit : *Egone vel unum dæmonem imitando sequor* : si quidem verum dicit, non est rejiciendus, sin, ut ille Phariseus, sese jactitet, et Publicano non esse similem superbius gloriatur, is utique damnatur †. Neque enim constat, an ille qui stabat jam non deciderit : neque annon sit surrecturus, qui ceciderat. Præter ea vero, quæ jam dicta sunt, etiam illud considerandum, quoniam pœnitentia duci dæmones non possunt; nos vero per pœnitentiam ad baptismum accedimus, ex eo quod im-

* Act. x, 11 seqq. † Ephes. iv, 26. ‡ Matt. v, 45. § Luc. xviii, 9 seqq.

VARIÆ LECTIONES.

⁸⁰ βρέχει] Matth. v, 45. ⁸¹ διαβαίῃ ζ. ⁸² ἀπολείπεται ζ. ⁸³ τὸν Φαρ.] Luc. xviii, 11.

pœnitentibus renuntiamus, pœnitentiam omnino Deo spondere nos apparet. Et vero qui demonibus ob id quod non respiscant, renuntiavit, quomodo is non impœnitentiæ primum renuntiavit? Qui etiam prioris suæ nequitiae atque impietatis veniam petit, quomodo is hominibus, qui iisdem obnoxii sunt passionibus, eandem quam per pœnitentiam consecutus est misericordiam, secluse-rit?

Atque ista quidem hoc capite complexus est. inter quæ illud etiam ait nos in resurrectione angelicam vitam acturos, non jam amplius ad malum ullum pronos, sed in constanti statu confirmatos; non id quidem ex natura consecuti, sed ut et angelorum ordo, virtute sancti Spiritus. Eadem, inquit, ratione etiam illud dicit: *Qui minor est in regno cœlorum, major est Joanne Baptista*, quia scilicet præ abundantia gratiæ spiritualis mutari amplius nequit. Quando enim majorem Joannem inter natos mulierum appellavit, qui in Spiritus sancti donis veritas est, Conditor ac Dominus noster, cum hujus et futuræ vitæ differentiam ostenderet: Etsi nunc, ait, spiritualibus donis major est Præcursor, tanta tamen erit in futura vita harum rerum in melius commutatio, tantaque Spiritus copia, ut qui illis minor est, ampliora dona consecuturus sit, quam qui hic majora acceperunt. Qui enim hic degebat, etiamsi majus quid esset consecutus, nondum tamen habebat immutabilitatem; qui vero in cœlorum regno minor, quisquis tandem ille fuerit, quod tulit bonum, id simul stabile et nunquam adimendum tulit, nulli mutationis infirmitati obnoxius.

208^a Quinto et quadagesimo capite in eam venit questionem: Quomodo illi duo, qui primi in utroque [rationalis creature] genere cogditi fuere, diabolus et Adam, statim a creatione ceciderunt? Et Adamum quidem omnium sui generis primum esse conditum, nemini dubium. Quod vero et diabolus tanquam dux antesignanus ceciderit, apud Job, inquit, [legitur] *Hoc est principium creationis Domini, factum, ut illuderetur ab angelis ejus*. Et propheta: *Quomodo cecidit Lucifer, qui mane oriebatur*? Lucifer enim, cum motu quodam suo propinquior sit cæteris stellis, primus est auroræ nuntius. Quod proportionem quadam olim in diabolum, respectu spiritualis justitiæ Solis convenisse, obscurius Scriptura indicat. Sed quod jam agitur: Etsi, inquit, minime jucundum creaturæ utriusque, tam intelligibilis quam quæ sensuum particeps est, primogenitos in interitum misse: posteris tamen omnibus illorum lapsus in communiter utile exemplar proponitur, præconis more exclamans, magnum ut incolumitatis suæ curam gerant, ne aut cum istis in eadem incidant mala aut talium certe rerum amore teneantur, per quas in perniciem aliquis ruat: sed omni modo omnique vi inobedientiam, quodque per illam committitur peccatum exsecrentur: quando ipsa quoque creationis velut

A νοήτως ἔχουσιν ἀποτασσόμεθα, τὴν μενάνοιαν πάντως Θεῷ καθομολογούντες δεικνύμεθα. Καὶ ὁ τοῖς δαιμονίοις διὰ τὸ σῶν ἀμετάθετον ἀποτασσόμενος πῶς οὐχὶ τῷ ἀμεταθέτῳ πρῶτος αὐτὸς ἀπετάξατο; Καὶ ὁ τῆς προτέρας αὐτοῦ πονηρίας καὶ ἀσεβείας συγγνώμην αἰτῶν πῶς ἂν τοῖς ὁμοιοπαθεῖν ἀνθρώποις, ὃν αὐτὸ διὰ μετανοίας ἔσχεν, ἀποκλείσειεν ἑαυτον;

Ἄλλὰ ταῦτα μὲν καὶ ἐν τῷ παρόντι κεφαλῶν· ἐν οἷς καὶ φησιν ὡς ἐν τῇ ἀναστάσει τὸν ἀγγελικὸν βιωσόμεθα βίον, μὴκέτι πρὸς τι τῶν φαύλων ἐκκλίνοντες, ἀλλ' ἐν τῷ ἀτρέπτῳ στηριζόμενοι, οὐ φύσει τοῦτο κτησάμενοι, τῇ δὲ τοῦ Πνεύματος δυνάμει, ὥσπερ καὶ αὐτὸ τὸ τῶν ἀγγέλων σύστημα. Ταύτη τοι φησι καὶ τὸ, Ὁ μικρότερος ἐν τῇ βασιλείᾳ τῶν οὐρανῶν μείζων ἐστὶν Ἰωάννου, [660 R.] τουτέστι τῇ πρὸς τὸ ἀτρέπτον θαφίλειᾳ τοῦ Πνεύματος. Ἐπειδὴ γὰρ μείζονα τὸν Ἰωάννην ἐν γεννητοῖς γυναϊκῶν [ἐν] τοῖς τοῦ Πνεύματος [ἢ ἀλήθεια] χαρίσμασιν ὁ κοινὸς δημιουργὸς καὶ δεσπότης ἔφησε, δεικνὺς τὸ διάφορον τῆς μελλούσης πρὸς τὴν παρούσαν ζωὴν καταστάσεως φησὶν ὡς, εἰ καὶ νῦν τοῖς πνευματικοῖς χαρίσματι μείζων ἐστὶν ὁ Πρόδρομος, ἀλλ' οὖν τοσαύτη τις ἔσται κατὰ τὸ μέλλον ἢ τῶν παρόντων μεταβολὴ πρὸς τὸ ἀμεινον καὶ ἡ θαφίλεια τοῦ Πνεύματος, ὡς καὶ τὸν ἐκεῖσε μικρότερον τῶν ἐνταῦθα τὸ μείζων ἔχοντων μεγαλοπρεπεστέρας τυχεῖν ὀφραδς. Καὶ γὰρ ὁ μὲν ἐνταῦθα, κἂν τὸ μείζων εἴχεν, οὐκ εἶχε τὸ ἀτρέπτον· ὁ δὲ ἐν τῇ βασιλείᾳ τῶν οὐρανῶν μικρότερος, ὅστις ποτ' ἂν ᾤ, ὅπερ ἂν ἔφερεν ἀγαθόν, ἀναφαίρετον συνεπεφέρετο, μηδαμῶς ἀβρωστία τροπῆς ὑποκείμενος.

Ἐν δὲ τῷ με' κεφαλῶν εἰς ἐξέτασιν ἄγει πῶς οἱ δύο ἐν ἑκατέρῳ γένει πρωτόπλαστοι, ὃ τε διάβολος καὶ ὁ Ἀδὰμ, εὐθὺς κτισθέντες ἐξέπεσον. Ἄλλ' ὅτι μὲν ὁ Ἀδὰμ τῶν ἐν τῷ αὐτῷ εἴδει πρωτόπλαστος, ὅηλον· ὅτι δὲ καὶ ὁ διάβολος, ἐν τῷ ἰῶδ φησιν, ὥσπερ ὁ στρατηγὸς πρωτοστάτης πεπρωμένος. Τοῦτο ἐστὶν ἀρχὴ Κυρίου πλάσματος πεποιημένον εἰς τὸ καταπαλῆσθαι ὑπὸ τῶν ἀγγέλων αὐτοῦ. Καὶ ὁ προφήτης, Πῶς ἔπεσεν ὁ ἐωσφόρος, ὁ πρῶτ' ἀνατέλλων; Ὁ γὰρ ἐωσφόρος, ἅτε δὴ πλησιάζων κατὰ τινα πορείαν μέλλον τῶν ἄλλων ἀστέρων, πρῶτος ἐστὶν ἡλίου κήρυξ· ὁ ἀναλόγως ἔχειν ποτὲ τὸν διάβολον αἰνιττόμενον τὸ λόγιον πρὸς τὴν νοητὴν τῆς δικαιοσύνης ἡλιὸν φησιν. Ἄλλ' ὅπερ πρόκειται, εἰ καὶ λυπηρὸν, φησὶ, τὸ ἑκατέρα; κτισσεως, τῆς τε νοητῆς καὶ τῆς μετεχούσης τῶν αἰσθήσεων, τοὺς πρωτογενεῖς εἰς ὀλισθόν ἐκπασαίν, ἀλλ' οὖν τοῖς ἐξῆς ἅπασι τὸ ἐκείνων πῶμα [342 H.] κοινωφελὲς παράδειγμα πρόκειται, κήρυκος δίκην ἀναφωνοῦν πολλῆς ἀσφαλείας ἔχειν πρόνοιαν, μὴ τοῖς αὐτοῖς περιπασαίν, μηδὲ στέργειν δι' ὧν ἂν τις ὀλισθήσειεν, ἀλλὰ παντὶ τρόπῳ καὶ πάσῃ δυνάμει τὴν παρακοὴν καὶ τὴν δι' αὐτῆς ἁμαρτίαν βεβλυτέσθαι, εἴ γε καὶ αὐτὰ τῆς δημιουργίας τὰ οἰονεῖ βάθρα καὶ θεμέλια μὴ τῆς δεούσης ἑαυτοῦς ἀξιώ-

* Matth. II, 2. * Job. XL 14, sec. LXX. * Isa. XIX, 12.

σαντες προσοχῆς ἐπὶ τοσούτων ³³·³⁴ ὥλσθησαν. Διὰ
τοῦτο γὰρ καὶ ὁ σοφὸς ἡμῶν πλάστης καὶ προνοητῆς
πρὸς σωφρονισμὸν τῶν μετὰ ταῦτα πάντων παρ-
αυτικά καὶ πρὸ καιροῦ τρόπον τινα ἑκατέρῳ προσάγει
τὴν κόλασιν, τὸν μὲν τῷ θνητῷ καταδικάσας, τῷ δὲ
τὴν χώραν ἀμείψας καὶ ἀντὶ τῆς ἀνω καὶ μακαρίας
διατριβῆς τὸ σκότος ἀντιδούς καὶ τὸν τάρταρον,
ἑκατέρῳ πάθει κατάλληλον κεράσας τὸ φάρμακον.
Ὁ μὲν γὰρ Ἀδὰμ θεὸς ἐσεσθαι νομίσας καὶ τοὺς
ὀφθαλμοὺς φέρειν ἀνεφγμένους καὶ γνῶσιν πλουτῆ-
σαι ³⁷ τοῦ καλοῦ τε καὶ τοῦ πονηροῦ, θνητός τε
ἐδείχθη καὶ πολυπαθὴς, καὶ μικροῦ τυφλώτουςαν καὶ
παντοδαποὺς ἀγνοίας μεστήν φύσιν ἠνέγκατο· ὁ δὲ
τὸν ³⁸ θρόνον εἰς τὸν οὐρανὸν τῇ φαντασίᾳ τιθεὶς
καὶ ὁμοιοῖ τῷ Ὑψίστῳ γενόμενος ὑπὸ γῆν τε δι-
καίως ἐβρίσθη καὶ τοὺς ταρταρίους ἀπὸ τοῦ μυχοῦς,
καὶ γέγονεν αὐτοῖς ἡ ἀπληστία καὶ τῆς ἐν οἷς ὑπῆρ-
χον συμμετρίας ἀπόπτωσις. Ἰατρικῆς δὲ σοφίας
καὶ τὸ προσφέρειν τοῖς ἐναντίοις τὰ ἐναντία ἰάματα.
[661 R.] Ἀλλ' ἐν τούτοις μὲν τῷ ἱερομαθεῖ τε καὶ
φιλοθεάμῳ τὸ ε' καὶ μ' τὸ πέρας ἀποφέρεται κε-
φάλαιον.

ΣΚΤ'.

Διοδώρου ἐπισκόπου Ταρσοῦ κατὰ εἰμαρμένης.

Ἀνεγνώσθη βιβλίον Διοδώρου ³⁹ ἐπισκόπου Ταρ-
σοῦ κατὰ εἰμαρμένης, ἐν λόγοις μὲν ἡ', κεφαλαίοις
δὲ γ' καὶ ν'. Ἐστὶ μὲν οὖν ἐν τούτοις εὐσεβῶν ὁ ἀνὴρ,
καὶ οὐδὲ περὶ τὴν δόξαν τοῦ Υἱοῦ τοῦ Θεοῦ, ἣν ἡ
τοῦ Νεστορίου λύσσα διασπαράττει, σφαλλόμενος·
τοῖς δὲ ἐπιχειρήμασιν ἐστὶ μὲν οἷς ὀρθῶς τε καὶ
εὐφυνῶς ἐπιβάλλει, διελέγχων τοὺς τὴν εἰμαρμένην
δοξάζοντας, ἐστὶ δὲ ὅπου πρὸς μόνον τὸ φαινόμενον
ἐν ἀγῶνι φέρει, καὶ μηδὲ σαφῶς τὸ τῶν ἐναντίων
ἐξακριβῶν δόγμα. Ὅθεν πολλάκις οὐκ ἐκείνοις,
πρὸς οὓς ὁ πόλεμος, ἀλλ' ἐτέροις μᾶλλον δόξειεν
ἂν διαμάχασθαι. Πλὴν ὁ γε εὐγνώμων χριτῆς οὐχ
ὑπὲρ ὧν οὐκ εὐστόχως ἐνιαχοῦ φέρεται μωμῆσταιτο
ἂν· ὑπὲρ ὧν δὲ σπουδάζει τὴν ⁴⁰ τῆς εἰμαρμένης
πλάνην κατενεγκεῖν, καὶ ὧς οὐκ ἐν ὀλίγοις κατ' αὐ-
τῆς εὐδοκιμεῖ, τὸν ἀνδρα τιμῆς καὶ χάριτος ἀξίον
ἀνομολογεῖν ἐστὶ δίκαιος ⁴¹. Ἐν μέντοι γε τῷ α' καὶ
ν' κεφαλαίῳ, ὅμα τὴν τῆς εἰμαρμένης κατατείων
δόξαν, καὶ τὴν Βαρδισάνου συνεπιβράβει. Αὕτη
δὲ ἡμιμάνης τίς ἐστὶ καὶ ἡμίτομος· τὴν μὲν γὰρ
ψυχὴν εἰμαρμένης τε καὶ τῆς λεγομένης γενεθλια-
λογίας ἐλευθέραν ἀπολύει, συντηρῶν αὐτῇ τὸ αὐ-

fundamenta ac bases, dum quantum oportuerat sibi
non attendunt, tam turpiter lapsæ sunt. Nam et pro-
pterea sapiens hominum formator atque curator ad
totius posteritatis emendationem statim, et quodam-
modo ante tempus utrique pœnam infligit, alterum
quidem morte damnando : alteri vero locum permu-
tando, et pro supera beataque vita, tenebras rependen-
do ac Tartarum, utrique vitio quod conveniat, misto
pharmaco. Deum enim aliquem fore se Adam arbi-
tratus, apertosque gestaturum oculos, et boni insu-
per ac mali cognitione ditandum : mortalis [subito
et variis passionibus obnoxius esse demonstratus
est, occæcatam ferme ac varia, ignorantia plenam
naturam sortitus. Qui vero animo jam thronum in
cælo collocarat, ipsi quoque Altissimo similis factus
merito sub terram dejectus Tartareas cavernas snbiit.
Ita hi per insatiabilem cupiditatem ab eo in quo
erant honorum temperamento exciderunt; medici
vero sapientis fuit contrariis opponere contraria me-
dicamenta. Verum in his sacrarum ille rerum peri-
tus, et contemplationis amans scriptor quintum et
quadagesimum caput absolvit.

208^b CCXXIII.

Diodorus Tarsi episcopus Contra fatum.

Lectum est Diodoro (58) episcopi Tarsensis *Opus
adversus fatum*, libris octo, ac tribus supra quin-
quaginta capitibus distinctum. Quibus in libris plus
quidem est hic scriptor, neque in eam dæctam (59)
de Dei Filio, quem impia Nestorii rabies dissecuit,
aberrando deflectit. Verum in argumentis, etsi
quædam recte satis ac dextere alibet, dum fall
laudatores oppugnat, alias tamen neque satis clare,
neque satis accurate adversariorum dogma peræ-
cutus, ea oppugnare aggreditur, quæ speciem dun-
taxat dogmatis præ se ferant. Inde sæpenumero
non cum illis, quibuscum certamen suscepit, sed
cum aliis potius quibusdam pugnare censeatur.
Quæquam bene sentiens arbiter, non ob id quod
minus feliciter alicubi hanc rem agat, reprehensum
eum velit : cum ex eo saltem honor illi et gratia
merito debeatur, quod non sine sua in multis laude
[noxium] de fato errorem opprimere molliatur. In
primo quidem certe et quinquagesimo capite, simul
dum sati opinionem convellit, etiam Bardisanis (60)
sententiam refellit : quæ ipsa ut e dimidio ab illa
reflecta, ita semi insana etiamnum remansit. Nam

VARIE LECTIONES.

³³·³⁴ τοσούτο ζ. ³⁷ libri πλουτῖσαι. ³⁸ τὸν post εἰς add. A. ³⁹ Θεόδωρον A ζ : sed mg. A γρ. Διοδώρου,
ὡς προῦν εὐρήσεις. ⁴⁰ τὴν add. A. ⁴¹ δίκαιον ζ.

NOTÆ.

(58) *Diodorum* potius quam *Theodorum* appellare
placuit : cum quod post paulo a Photio sic nomi-
nietur, tum quod suidas Tarsensi huic episcopo κατὰ
ἀστρονόμικα καὶ ἀστρολόγων καὶ εἰμαρμένης opus at-
tribuat. Idem tractant argumentum B. Chrysostomus
sex vi homilias *De Fato*; et hom. 1 in cap. 1, ad
Timot. Euseb. toto libro vi. *De præparat. evangel.*
Cicero *De divinat.* et *De Fato.* Alexander Aphrodisi-
cus Favorinus, apud *Agel.* xi v, cap. 1.

(59) Ob quam male audivisse supra indicat Pho-
tius cod. 102.

(60) Habes eam apud Euseb. lib. iv *De præparat.*
evangel. cap. viii. De ipsa porro Bardisane legendus
Euseb. lib. iv, *Hist.* cap. 28; B. Hieron. in *Catalogo*,
cap. 45; Niceph. lib. 4, cap. 25, et lib. 2, cap. 10;
B. Augustinus, hæres. 55; S. Epiphani. hæres. 10;
Theodoret. lib. 1, *Hæres. fabul.*

eisi animam quidem a fato, et a natalitia notatione A
quæ dicitur, liberam dimittit, arbitrii libertatem
illi conservando, corpus tamen, et quæcunque ad
corpus spectant, fato gubernanda subiecit. Divitias,
inquam, egestatem, morbum, vitam, mortem, et
quæ in nostra non sunt potestate: eaque omnia
fati esse asserta tradit. Ergo hunc studiosus ille et
sciendi cupidus Diodorus clare ac valide convincit,
verbo quidem mediam duntaxat erroris partem
prædicare, re autem ipsa totum confirmare: quando-
quidem plurimæ corporis sive affectiones per animæ
operationem, cooperationem, aut etiam naturæ
consensum, accidere solent ac perlicui.

Primo igitur libro post alia de fato relata, tum
unde tam libere agendi audaciam error sumpserit,
adversus eam insurgit opinionem, quæ universum B
hoc ortu carere asserit (putat enim ex hac opinione
illud quoque de fato figmentum confuari) libroque
huic ita finem imponit, ut ne in altero quidem ab
eadem pugna desistat.

Quamobrem decimo post hæc capite, tam mundum
ipsum, quam in eo degentem hominem ortum ha-
bere demonstrans, hoc fere modo ad argumenta-
tionem aggreditur. Quandoquidem, ait, singulatim
hominum 209a singuli corruptioni atque genera-
tioni obnoxii sunt, manifestum sane ipsam quoque
horum naturam ad similem redigi dissolutionem,
et nonnisi in solis ex se mutuo successionibus per-
durare. Neque enim quod ortu caret, inde suam
habere incorruptibilitatem potest, quod unum in
alterius locum identidem succedere cogitemus:
sed quod id per se ipsum, atque ex suamet substan-
tia, tale sit. Porro mundum quoque ipsum habere
ortum, ex iis est manifestum, quod quæ in ipso
sunt, ignis, aqua, terra, aer, ortum habeant. Hæc
æmin quotidie particulatim et corrumpuntur, et
gignuntur. Rursum autem quod terra corruptibi-
lis sit, ex iis perspicuum evadit, quod sive homo,
sive alia animalia corrumpantur, in terram con-
vertantur. Nam quod hæc in illam corrumpantur,
argumento utique est, ex illa ipsa corrupta ortum
suum initio accepisse. Adde quod etiamnum ani-
mantia pleraque ex hac versa atque corrupta gi-
gnuntur, et flant. Quod autem convertitur, etiam
si forte minus fuerit manifesta ejus corruptio, quo-
modo id ortu carere possit? Quoniam omnis mutatio ejus quod antea sua natura exsistebat, vel
maxime in causa esse solet, cur id ortu non creat. Jam si ortus omnis expers fuisset hominis natura,
quomodo eam aut genesis aut fatum dispensaret? Nam quod ortu caret, alterius nequaquam indiget,
ut subsistat.

Si quis autem ipsa rerum evidentia coactus,
forsitan fateatur, orta quidem esse cum terrestria,
tum aquatica et aerea: sed illam tamen genesis,
per quam hæc perficiantur, cursu suo continuam
quamdam, et ortus expertem corruptionem effi-

exούσιον, υποστάττει δὲ τῇ ταύτης διοικήσει τὸ
σῶμα καὶ τὰ περὶ τὸ σῶμα, πλούτων δὲ φημι
καὶ πενίαν καὶ νόσον καὶ ζωὴν καὶ θάνατον καὶ
ὅσα οὐκ ἐφ' ἡμῖν, καὶ ταῦτα πάντα τῆς εἰμαρμένης
ἔργα δογματίζει. Ὅν 83 ὁ φιλομαθὴς καὶ οὐοῦδατος
Διόδωρος σαφῶς [345 H.] τε καὶ γενναίως διελέγχει
λόγῳ μὲν ἡμίτομον τὴν τῆς εἰμαρμένης πλάνην
κηρύττειν, ἔργῳ δὲ συγκροτεῖν τὴν ὅλην, εἰπερ
καὶ τὰ πλείστα τῶν σωματικῶν παθῶν τε καὶ ἔργων
διὰ τῆς ψυχικῆς ἐνεργείας τε καὶ συνεργείας, καὶ 84
δὴ καὶ συμπαθείας εἶωθεν ἐπισυμβαίνειν καὶ ἀπο-
τελεῖσθαι.

Ἐν μὲν οὖν τῷ α' λόγῳ ἄλλα τέ τινα περὶ εἰμαρ-
μένης διελθὼν, καὶ ὅθεν ἔσχε τὴν τόλμαν ἢ πλάνην
παρῆρσιδασθαι, καὶ κατὰ τῆς λεγούσης δόξης
τίδε τὸ πᾶν ἀγέννητον 85 εἶναι διανιστάμενος (οἰεῖται
γὰρ ἐκ τῆς ὑπολήψεως τῆς τὸν κόσμον ἀγέννητον
ποιούσης, ἔκειθεν καὶ τὸ τῆς εἰμαρμένης συγκρο-
τεῖσθαι πλάσμα) περατοὶ τὸν α' λόγον, καὶ ἐν τῷ
β' τοῦ αὐτοῦ μὴ ἀφιστάμενος ἀγωνίσματος.

Διὸ καὶ ἐν τῷ ι' κεφαλαίῳ γεννητὸν εἶναι τὸν τε
κόσμον καὶ τὸν ἐν αὐτῷ ἄνθρωπον ἐπιδεικνύς ὡδέ
πῶς εἰσβάλλει πρὸς τὴν ἐπιχείρησιν. Ἐπει, φησί,
τῶν κατὰ μέρος ἀνθρώπων ἕκαστος φθαρτός ἐστι καὶ
γενητός, ὅλην δὲ καὶ ἡ τούτων φύσις εἰς τὴν ὁμοίαν
ἀγεται λύσιν, ἐν μόναις ταῖς ἐξ ἀλλήλων διαδοχαῖς
διαμένουσα· τὸ γὰρ ἀγέννητον οὐκ ἐν 86 διαδοχαῖς ἐπι-
νοούμενον ἔχει. τὸ φθαρτόν, ἀλλὰ καθ' ἑαυτὸ καὶ
κατὰ τὴν ἰδίαν ὑπόστασιν. Ὅτι δὲ ὁ κόσμος γενητός 87,
ὅλην ἐξ ὧν καὶ τὰ ἐν αὐτῷ γενητὰ, πῦρ καὶ ὕδωρ
καὶ γῆ καὶ ἀήρ· καὶ γὰρ ταῦτα παρὰ μέρος καθ'
ἑκάστην καὶ φθίρεται καὶ γίνεσθαι. [664 R.] Ὅτι δὲ
πάνιν ἡ γῆ φθαρτὴ, ὅλην ἐξ ὧν εἰς γῆν καὶ ὁ ἄνθρω-
πος καὶ τὰ ἄλλα τῶν ζώων φθειρόμενα μεταβάλλεται·
τὸ γὰρ εἰς ταύτην φθιρεσθαι ἀποδείξις ἐστὶ τοῦ 88 ἐκ
ταύτης φθάρσεως κατ' ἀρχὰς ταῦτα γενέσθαι. Πλὴν
καὶ νῦν ἐστὶ τὰ 89 πολλὰ τῶν ζώων ταύτης τρεπομέ-
νης καὶ φθειρομένης γίνεται τε, καὶ συνίσταται. Τὸ
δὲ τρεπόμενον εἰ καὶ μὴ πρόδηλον εἶχε τὴν φθορὰν,
πῶς ἂν εἰς ἀγέννητον; Τροπὴ γὰρ πᾶσα τοῦ κατὰ
φύσιν προὑπάρχοντος καὶ μάλιστα τῆς ἀγενεσίας
καθέστηκεν ἑκπτώσεως. Εἰ δὲ ἦν ἀγέννητον ἄνθρωπος,
πῶς ὑπὸ τῆς γενέσεως ἦτοι τῆς εἰμαρμένης δι-
φθεῖτ' 90 ἂν; Τὸ γὰρ ἀγέννητον οὐ δεῖται τινος ἄλλο-
τρίου πρὸς τὴν ἰδίαν σύστασιν.

Εἰ δὲ τις ὑπὸ τῆς τῶν πραγμάτων ἐναργείας βια-
ζόμενος ὁμολογεῖ γενητὰ μὲν εἶναι τὰ ἐπὶ γῆς καὶ
θαλάττης καὶ τὰ ἐν ἀέρι, τὴν δὲ ταῦτα ἀποτελοῦσαν
γένεσιν τρέχουσαν διηλεκτὴ φθορὰν 91 καὶ ἀγέννητον ἐν-
εργεῖν, καὶ ἐργάζεσθαι τὰ προειρημένα πάντα αἰδίως

VARIE LECTIONES.

83 δὴ A: δὲ C. 84 ὅν Schottus: libri ὧν. 85 καὶ A: καὶ C. 86 ἀγέννητον A. 87 ἐν A: ἂν C. 88 γεν-
νητός — γεννητὰ C. 89 τοῦ libri τό. 90 τὰ om. A. 91 libri διοικεῖν, et paulo post ἀπλ. 92 φθορὰν C.

καὶ ἀγένητον, αὐτόθεν ἔχει τὸν ἑλεγχον. Οὐ γὰρ οἶόν τε αὐτὰ μὲν εἶναι γενητὰ καὶ οὐκ αἰδία, αἰδίων δὲ αὐτῶν τὴν διοίκησιν. Τὰ γὰρ ὄντα τις συγκρατεῖ καὶ διοικεῖ, τὰ δὲ οὐκ ὄντα πρότερον ποιεῖ μὲν, εἴτα κυβερνᾷ καὶ διοικεῖ· οὐ μὴν πρὸ τοῦ γενέσθαι διοικεῖ καὶ κυβερνᾷ τὰ μὴ ὄντα, εἴτα δημιουργεῖ.

vero non existunt, primum facit, ac tum demum gubernat atque dispensat: non autem prius, quæ non sunt, dispensat atque gubernat, ac deinde eadem creat.

Γενητὰ δὲ φησι τὰ στοιχεῖα καὶ ἐξ ὧν ὁράται καθ' ἑκάστην ἀλλήλων δέοντα· τὸ γὰρ ἀγένητον καὶ ἀτριπτον καὶ ἀνενδεές. Δεῖται δὲ τὰ στοιχεῖα ἀλλήλων καὶ εἰς τὸ [344 H.] σώζεσθαι καὶ εἰς τὸ σώζειν τὰ ἐν αὐτοῖς ζῶα. Ὁ δὲ κόσμος ὅλος γενητός, ἐξ ὧν καὶ σύνθεσις ὁράται, ἐξ οὐρανοῦ καὶ γῆς καὶ τῶν ἐν μέσῳ συγκαίμενος. Εἰ γὰρ καὶ ὥσπερ ὀφθαλμὸς ἢ κεφαλὴ τοῦ λοιποῦ σώματος, οὕτως ὁ οὐρανὸς τῶν κοσμικῶν στοιχείων τὸ τιμιώτατον, ἀλλ' οὐν ὥσπερ κεφαλὴ καὶ ὀφθαλμὸς, καὶ τιμιώτατον, ὁμοιοπαθεῖ τῷ λοιπῷ σώματι, οὕτω καὶ οὐρανὸς γῇ καὶ ὕδατι καὶ ἀέρι καὶ τοῖς ἐν αὐτῷ φαρτοῖς ἅπασιν ὁμοιοπαθεῖ ὑπάρχων τὴν κοινὴν φθορὰν οὐ διάφυγεν. Ἀλλὰ γὰρ πῶς τὰ διοικούμενα ὑπὸ γενέσεως ἀγένητα; Ἡ πῶς τὰ εἰς τὸ εἶναι ἑτέρων μὴ δεηθέντα εἰς χρεῖαν ἦλθεν ἀλλοτριᾶς διοικήσεως, καὶ ταύτης οὐκ ἀγαθῆς; Τί δὲ ἀπὸ τοῦ διοικεῖσθαι κρεῖττον ἔξει προσοῦσης αὐτοῖς ἀγενήσεως; Καίτοι τροπὴ πᾶσα φύσεως ἀγενήτου φθορὰ καὶ ἔκστασις οὐσίας ἀνάγκη. Καὶ πῶς ἤνεγκε τὰ ἀγένητα ὑπὸ γενέσεως; διοικεῖσθαι οὐκ ἐπὶ τὸ σωθῆναι; αὐτοῖς τὸ ἀγένητον, ἀλλ' ἐπὶ τὸ φυλαχθῆναι; Εἰ δὲ τις ἀγένητον λέγοι αὐτῶν τὴν τροπὴν, τὸ πάντων ἀδυνατώτερον εἰσάγει· τροπὴ γὰρ πάθος ἐστὶν ἀρχόμενον, καὶ οὐκ ἂν τις εἴποι τροπὴν ἀναρχον. Καὶ συντόμως εἰπεῖν, τῶν στοιχείων καὶ τῶν ἐξ αὐτῶν ζώων τε καὶ σωματίων ἢ πένσφορος τροπὴ, καὶ τῶν σχημάτων καὶ χρωμάτων καὶ τῶν ἄλλων ποιότητων ἢ ποικιλίᾳ διαφορὰ μόνον οὐχὶ φωνὴν ἀφίησι μήτε ἀγένητον μήτε αὐτόματον νομίζειν τὸν κόσμον, μήτε αὐτὸ ἀπρόνυτον, [665 R.] Θεὸν δὲ αὐτοῖς καὶ τὸ εἶναι καὶ τὸ εἶναι παρασχόμενον σαφῶς εἰδέναι καὶ ἀδιστακτικῶς ἐπιστάσθαι.

et nullus unquam dixerit mutationem esse sine principio. Quinimo, ut breviter dicam, et elementorum, et quæ ipsi sunt cum animantium, tum corporum sapientissima mutatio, figurarum ad hæc atque colorum, et reliquarum qualitatum varii differentia, tantum non clamat, ne aut ortu carere mundum, aut naturæ sponte exsistere atque sine providentia esse putemus, sed illud clare sciamus, et indubitate teneamus Deum hisce omnibus et esse, et bene esse largiri.

Τάχα δὲ γενητὰ μὲν τὰ ἄλλα φήσουσι, μόνην δὲ τὴν τῶν ἀστρῶν φύσιν καὶ θέσιν ἀγένητον. Ἀλλὰ πρῶτον μὲν τίνας ἦν ἡ γένεσις πρὶν γενέσθαι ταῦτα; Τίς δὲ ὁ τὰ στοιχεῖα δημιουργήσας; Ἡ ἕτερος μὲν οὐδεὶς, αὐτὰ δὲ ἑαυτά. Τὸ δὲ ἀγένητον οὕτε τροπὴν αὐθαίρετον ἂν ὑποσταίη; πᾶσι μὲν γὰρ φίλον τὸ κατὰ φύσιν, μάλιστα δὲ τῇ ἀγενήτῳ φύσει· οὕτε ὅφ' ἑτέρου μὴ βουλούμενον πάθοι· ἀδίσστον γὰρ τὸ κρεῖττον, κρεῖττον δὲ ἀγενήτου οὐσίας οὐδέν. Πῶς δ' ἂν τὰ μηδ' αὐτὴν μηδαμῶς γένοιτο δίχα τοῦ ποιοῦντος; Πῶς δὲ τὸν Θεὸν ταύτην τὴν ἰσχὺν ἀφαιροῦντες αὐτοῖς ἑαυτὰ προάγειν ἐκ μὴ ὄντων περιάπτουσι τὸ

A cere, illaque, quæ jam diximus, omnia perpetuo et sine ortu operari, hic suamet ipsius sententia redarguitur. Non enim fieri potest ut hæc eadem et orta et non sempiterna sint, et tamen sempiternam admittant dispensationem. Nam ea quidem quæ existunt tueri quispiam ac dispensare potest: quæ

existunt tueri quispiam ac dispensare potest: quæ vero non existunt, primum facit, ac tum demum gubernat atque dispensat: non autem prius, quæ

Ortum autem habere etiam elementa, vel ex eo docet, quod autno hæc quotidie subsidio egere videamus. Quoniam quod ortu caret, idem quoque immutabile est et nullius indigens. Porro indigent mutuo elementa, non solum ut ipsa serventur, verum etiam ut animantia, quæ in ipsis degunt, conservent. Mundum ad hæc totum habere ortum apparet ex eo, quod hunc coagmentationem quamdam esse percipimus, e caelo, terra, eorumque quæ in horum medio sunt constantem. Et vero si, ut oculus vel caput in reliquo corpore, sic et cælum inter mundi partes dignissimum: omnino, quemadmodum caput et oculus, et si dignissima præ cæteris membra, iisdem cum reliquo corpore permutationibus subjiuntur, sic etiam cælum (quod iisdem motibus cum terra, 209^b aqua, aere, et omnibus quæ in eo sunt corruptibilibus obnoxium est) communem nequaquam effugit corruptionem: etenim quomodo, quæ a genesis dispensatione pendent, ortu careant, vel quomodo quæ ad existendum aliorum non indiguerunt, jam alienæ, et quidem non bonæ dispensationis cæperunt indigere? Quid vero ex hac dispensatione emolumenti capient, si jam antea ortu carebant? Omnis quippe naturæ ortu carentis mutatio, corruptio est, atque amissio illius existentia, quæ principio carebat. Quomodo item posuit ea quæ ortu carent a genesis dispensatione pendere, non ut eis donetur illa ortus expers natura, sed ut conservetur [duntaxat]. Si quis vero dixerit eorum mutationem ortu carere, etiam hoc inferi, quod minime omnium fieri potest. Mutatio enim ejusmodi quædam affectio est, quæ principium habet

et nullus unquam dixerit mutationem esse sine principio. Quinimo, ut breviter dicam, et elementorum, et quæ ipsi sunt cum animantium, tum corporum sapientissima mutatio, figurarum ad hæc atque colorum, et reliquarum qualitatum varii differentia, tantum non clamat, ne aut ortu carere mundum, aut naturæ sponte exsistere atque sine providentia esse putemus, sed illud clare sciamus, et indubitate teneamus Deum hisce omnibus et esse, et bene esse largiri.

D Verum illud forsitan dicent; cætera quidem ortum habere omnia, sed solam stellarum sive naturam, sive positionem ortu carere. At primo: eujusnam sit genesis illa, priusquam aliquid factum esset? Quis vero elementa creasset? an alius nemo, sed hæc ipsa? Verum quod ortu creat, nunquam sponte sua mutationem ullam subeat. Nam cum omnibus illud gratum esse solet, quod secundum ejus naturam est, tum illi maxime naturæ, quæ ortu caret. Neque vero hæc, si noli, ab alio quopiam pati res ulla possit. Quoniam quod validius est, vi nulla [minore] cogi queat, et sane nihil illa

VARIE LECTIONES.

⁷² libri γεννήσεως. ⁷³ σωθῆναι] δοθῆναι. Schottus. ⁷⁴ ἂν ὑποσταίη A: ὑποσταίεις.

natura validius, quæ ortum nullum habet. Quomodo item, quæ nullo prorsus modo sunt, sine opifice fieri possint? aut quomodo Deo hanc vim auferentes, sibi vindicare facultatem eam possunt, ut seipsa producant. quæ antea non existebant? Si vero semetipsa producere potuerunt quin item a seipsis dispensandi sui facultatem acceperunt, sed aliena cura opus habuerunt? Multo enim factum difficilius est, primum aliquid fieri, quam postquam factum fuerit permanere. Quomodo igitur quod erat difficile [a sese habuerunt,] quod autem facilius, non haberent, nisi ab alio accepissent? Et quomodo genesis terram, aerem, et alia quæ non fecit, dispensat. Conditoris enim munus est etiam dispensatio, cum non solum omnium quæ ab ipso condita sunt naturam norit, verum etiam quæ potissimum ratione conservari, et unde rursus **210** a confundi queant, atque corrumpi. Si qui porro audeant, elementorum quoque creationem fatis tribuere, dicant velim nobis, qualenam astrum, ad suum in zodiacum circulum ingressum, terram perfecit? Quale etiam aerem, vel ignem, vel aquam? Verum id nunquam dixerint, etiamsi maxime amplius nugari velint. Præterea si, quod facit genesis, non semel facit, sed eadem sapius post temporum aliquot curricula repetit, ostendant nobis sapius esse factas multas integras terras, multas integras aquas, multa integra maria, unde etiam mundos infinitos constituent. Ac quemadmodum hoc fieri non potest, ita nec illud, ut vel semel genesis unum aliquod elementum produxerit. Jam si de insania in insaniam delabentes, a Deo quidem creata esse dixerint elementa, verum hæc ab ea genesi dispensari, quæ æque ac Deus ipse ortus expertus sit, multo etiam manifestius amentiam suam produnt. Quorsum enim Deus ordinem nullum servanti genesi creatum a se opus subiciat? An quod eam ipse sapientiam non habeat, qua illi provideat? At quis hanc tulerit blasphemiam? quis amentiam? creandi quidem potentiam habere Deum, providentiæ non habere tantum, quantum inordinata illa genesis sibi rapuerit? Quin et infinitum præter hæc absurdorum examen consequitur. Verum si, quemadmodum bonitate sua [creaturas] fecit Deus, sic et providet: supervacaneum certe ac stultum est hoc de fato sive genesi commentum. Quomodo item sine ortu cælum esse possit, quandoquidem compositi mundi, quem undique cingit, pars est? at quod ortum nullum habet, id neque cingere quidquam neque aliorum locus esse possit, sed cum ab his, tum ab aliis affectionibus omnibus liberum est. Quin vel ex ipsa eorum quam conflungunt hypothesi, satis apparet, omnino neque cælum, neque stellas

A κράτος; Εἰ δὲ καὶ αὐτὰ προαγαγεῖν ἰσχύουσιν αὐτὰ διὰ τί μὴ καὶ τὸ διοικεῖσθαι οἰκοῦν παρῶν, ἀλλὰ τῆς ἐτέρου κηδεμονίας ἐδεήθη; Τὸ γὰρ γενέσθαι τοῦ διαμένειν γεγόμενον πολλῶ δυσχερέστερον. Πῶς οὖν, ὃ μὲν ἦν δυσχερέστερον, εἰς πρᾶξιν ἤνεγκεν, ὃ δὲ βῆδριον, οὐκ ἂν ἔχοι μὴ παρ' ἐτέρου λαδῶν; Πῶς δὲ καὶ ἡ γένεσις γῆν τε καὶ ἀέρα καὶ τὰ ἄλλα, ἃ μὴ πεποίηκε, διοικεῖ; Ἔργον γὰρ τοῦ πεποιηκότος καὶ τὸ διοικεῖν, οἷα καὶ μόνος τῶν αὐτοῦ δημιουργημάτων τὴν φύσιν οἶδε, καὶ ὅπως μὲν κρατοῖτο, πόθεν δὲ συγγένοιτο καὶ διαφθείροιτο. Εἰ δὲ τολμήσαιεν καὶ τῶν στοιχείων τὴν δημιουργίαν ἀνάπτειν⁷⁸ τῇ εἰμαρμένῃ, [345]H.] λεγέτωσαν ἡμῖν ποῖος μὲν ἀστὴρ εἰς τόδε τὸ ζώδιον εἰσελθὼν ἀπετέλεσε τὴν γῆν, ποῖος δὲ τὸν ἀέρα ἥ τὸ πῦρ ἥ τὸ ὕδωρ. Ἄλλ' οὐκ ἂν ἔχοιεν λέγειν, εἰ καὶ πλεόν ἡμεῖς μελετήσωσιν. Ἄλλως τε δὲ εἰ οὐχ ἅπασι ποιεῖ ὁ ποιεῖ ἡ γένεσις, πολλάκις δὲ τὰ⁷⁹ αὐτὰ κατὰ τινὰς χρόνων περιόδους, δεικνύτωσαν ἡμῖν πολλάκις μὲν γεγενημένας πολλὰς ὁλότητας γαιῶν, πολλὰς δὲ ὑδάτων, πολλὰς δὲ θαλασσῶν, ἐξ ὧν καὶ κόσμους ἀπείρους συστήσωσιν. Ἀλλὰ μὴν ἀδύνατον τοῦτο· ἀδύνατον ἄρα καὶ τὸ ἅπασι τὴν γένεσιν ἐν τῇ τῶν στοιχείων προαγαγεῖν. Εἰ δὲ ἐκ μανίας εἰς μανίαν μεταπίπτοντες ὑπὸ Θεοῦ μὲν δημιουργηθῆναι φαίεν τὰ στοιχεῖα, ὑπὸ δὲ τῆς γενέσεως ἀγενήτου καὶ αὐτῆς ὥσπερ τὸ Θεῖον οὐσης διοικεῖσθαι, ἐκδηλότερον αὐτῶν τὴν ἀνομίαν στηλιτεύουσι⁸⁰. Διὰ τί γὰρ τὸ Θεῖον ἀτάκτῃ γενέσει τὸ οἰκεῖον ὑπέβαλε δημιουργήμα; Ἀρ' ὡς αὐτὸς οὐκ ἔχων τὴν τοῦ προνοεῖν σοφίαν; Καὶ τίς ἂν ἐνέγκοι τὸ δύσφημον, τίς δὲ τὸ ἀνόητον, δημιουργίας μὲν κράτος ἔχειν, προνοίας δὲ μὴ⁸¹ ὅσον ἡ ἀτακτος ἥρπασε γένεσις; Καὶ μυρῖος ἄλλος ἱσμὸς ἀτοπημάτων ἔπεται. Εἰ δ' ὥσπερ ἀγαθότητι ἐποίησεν ὁ Θεός, οὕτω καὶ προνοεῖ, περιττὴ καὶ ματαία ἡ ἐπίνοια τῆς εἰμαρμένης ἥτοι τῆς γενέσεως. Πῶς δὲ ἀγέννητος ὁ οὐρανός, τοῦ συνθέτου κόσμου μέρος ὑπάρχων καὶ περιοχῇ; Τὸ γὰρ ἀγέννητον οὕτε περιοχὴ τις οὕτε τόπος ἐτέρων ἂν εἴη, καθαρῶς δὲ τῶν τοιούτων τε καὶ παθῶν ἀπάντιον. Ἀλλὰ καὶ ἐξ αὐτῆς αὐτῶν τῆς πλαττωμένης ὑποθέσεως δῆλον ὡς οὕτε ὁ οὐρανός οὕτε οἱ ἀστέρες ἀγέννητοι. Καὶ γὰρ τοὺς μὲν αὐτῶν ἀγαθοποιούς τοὺς δὲ κακοποιούς λέγουσι, [368 R.] καὶ οἰκούς ἄλλους ἄλλοις ἀγορίζουσιν, ἐν οἷς γινόμενοι ἄλλοι μὲν κακύνονται, ἡ πλεόν ἡ καὶ ἐξ ἀγαθότητος τραπέντες εἰς κακίαν, οἱ δὲ τούναντίον ἡ πρὸς ἀγαθότητα κακοὶ ὄντες μεταβλήθησαν, ἡ πλεόν τῆς προτέρας ἡγαθύνθησαν ἀγαθότητος. Καὶ πῶς ἂν ἐν τοῦτοις νοηθῇ ἡ τὸ ἀπαθὲς ἡ τὸ ἀπλοῦν ἡ τὸ ἀσύμθετον ἡ τὸ ἀγέννητον καὶ μυρῖα ἄλλα; Ἐν οἷς καὶ ὁ δευτέρως αὐτῇ συναπαρτίζεται λόγος καὶ τὰ δέκα κεφάλαια, τελευτήσαντα μὲν εἰς τὸ κ', ἀρχὴν δὲ τὸ ε' ποιησάμενα.

VARIE LECTIONES.

⁷⁸ ἀπτειν A. ⁷⁹ τὰ εἰ infra ἄλλους add. A. ⁸⁰ στηλιτεύουσιν ε.

possit, perturbationis ea esse expertia, aut simplicia, aut incomposita, aut sine ortu, aliaque prope infinita? Ubi demum secundus liber absolvitur, unaque decem illa capita (61), quæ a decimo initio ducto in vicesimum usque pertingunt.

Ἐν δὲ τῷ τρίτῳ πειράται μὲν διὰ τε τοῦ κα' κε- A
φαλαίου καὶ τοῦ κβ', καὶ μὴν καὶ τοῦ γ' καὶ κ' καὶ δ',
ἐλέγχειν τοὺς τὸν οὐρανὸν σφαιρικὸν ὑποτιθεμένους,
οὐ μόντοι γὰρ διὰ τῶν ἰσχυρῶν ἐχόντων οἱ ἐλεγχοὶ πρό-
εσι. Τὸ σφαιρικὸν δὲ οὐ βούλεται συγχωρεῖν τῷ οὐ-
ρανῷ, διότι νομίζει τὴν εἰμαρμένην ἐκ τῆς τοιαύτης
εἰσαγέσθαι θέσεως. Καὶ τοὶ οὐδέμια τοῦτο ἀποδείξει-
ἐκτιάζεται· οὐ γάρ, εἰ γὰρ σφαιρικὸς ὁ οὐρανός, καὶ
τὸ τῆς εἰμαρμένης ἐξ ἀνάγκης συνίσταται.

Τὸ δὲ κα' καὶ ζ' κεφάλαιον εὐσεβεῖς μὲν προβάλλε-
ται λόγους, πρὸς ἐλεγχον δὲ τῆς προκειμένης ὑποθέ-
σεως τὴν ἰσχυρὴν οὐ λαν ἐπιδεικνυμένων. Ἐν δὲ τῷ
κζ' δόξας προθέμενος περὶ τε οὐρανοῦ καὶ τῶν ἐν
αὐτῷ ἀστέρων, ὅς λέγει τῶν ἀστρολογούντων εἶναι,
οὔτε ταύτας [346 H.] ἀκισθῶς προάγει, καὶ τὰς
κατ' αὐτῶν ἐπιχειρήσεις οὔτε ἀποδεικτικὰς, ἀλλ'
οὐδὲ διὰ τοῦ πιθανοῦ δείκνυσι προτιούσας. Τὸ δὲ κη'
πρὸς τὰς αὐτὰς ἐνιστάμενον δόξας δι' ἰσχυρῶν μὲν τῶν
ἀποδείξεων διαπίπτει, οὐ μόντοι γὰρ καὶ τοῦ πιθανοῦ
διαμαρτάνει. Ἐν δὲ τῷ κθ' φησὶ, πῶς τὴν ὅλην γῆν
εἰς ἴσα μέρη τοῖς δώδεκα καταμερίζοντες ζωδίοις, τὰ
μὲν τμήματα τῆς γῆς καὶ τοὺς ἐν αὐτοῖς δῆλον οἰ-
κοῦντας εἰς ἑκαστον ἀφωρισμένους ἀναφέρουσι τῶν
ζωδίων, καὶ ὑποκείσθαι μὲν τὰ τῆς γῆς μέρη, ἐπι-
κεῖσθαι δὲ τῶν ζωδίων ἑκαστον δίκην νεφέλης τῇ
ἀφωρισμένη μοίρᾳ τῆς γῆς ἐποχοῦμενον. Ἐν κινή-
σει γάρ κατ' αὐτοὺς διηγεῖται τοῦ οὐρανοῦ πόλου φε-
ρομένου, καὶ συμπεριγεομένων αὐτῷ τῶν ιβ' ζωδίων,
ἀδύνατον τὸ αὐτὸ τῆς γῆς διὰ παντὸς ἐπέχειν τμήμα,
ἀλλὰ παραλλάξει μὲν κατὰ τὴν πορείαν τοῦ πόλου
ἑκαστον ζωδίων πάντα τὰ τμήματα τῆς γῆς, ἄλλοτε
μὲν ἐπ' ἀνατολῆς ⁷⁸, ἄλλοτε δὲ ἐπὶ δύσειν, ἄλλοτε δὲ
ἐπὶ μεσημβρίᾳ τῇ οὐρανία κινήσει συμπεριδινούμε-
νον, καὶ οὐκ ἐφ' ἐνὶ τινι στηριζόμενον. Ἐξ οὗ συμ-
βαίνει τῶν ζωδίων ⁷⁹ ἑκαστον οὐδὲν ἤττον τὸ ἀφωρι-
σμένον τῆς γῆς ἐπέχειν τμήμα ἢ τὸ ἄλλοτερον. Ἀλ-
λως τε δὲ εἰ κατ' αὐτοὺς ἡ γῆ κέντρου καὶ σημείου
λόγον ἐπέχει πρὸς τὸν οὐρανὸν, καὶ τῶν ζωδίων ἐν
ὁποιοῦν τῷ τε πλάτει καὶ μήκει πολλαπλάσιον ἐστὶν
αὐτῆς, πῶς οὖν τέ ἐστιν ἑκαστον τῶν δωδεκατημο-
ρίων τῆς γῆς ἑκάστῳ τῶν ζωδίων ἰσομοιεῖν τε καὶ
συμπαρεταίνεσθαι καὶ διὰ τοῦτο τὴν οἰκείωσιν ἔχειν
πρὸς αὐτό; Καὶ τότε οὐδ' αὐτῆς ὅλης οἰκουμένης τῆς
γῆς, κατὰ δὲ τὸ πλεῖστον, τὸ μὲν διὰ καύματος τὸ δὲ
διὰ ψύχους ὑπερβολὴν, ἀνθρώπων οὕσης ἀσκήτου,
καὶ παντελῶς ἀπ' ἀρχῆς ἀφωρισμένης. Εἰ δὲ μὴ το-
πικῶς τῶν τῆς γῆς τμημάτων τὰ ζωδία κρατεῖν λέ-
γοιεν, μηδὲ σωματικῶς μεγέθει κατὰ τὸ ἔχειν αὐτῆς
τὸ πλάτος, [669 R.] ἀλλὰ ⁸⁰ φυσικῶς χαίρειν ἑκαστον
τῶν ζωδίων ἑκάστῳ μέρει τῆς γῆς, περιττὸς πρὸς

A Tertio deinde libro conatur quidem vicesimo
primo, secundo, tertio et quarto capitibus repre-
hendere eos qui cælum esse globosum statuant,
210^b sed ejusmodi nequaquam argumentis adhi-
bitis, quæ redarguendi vim habeant. Globosam
vero formam cælo concedere propterea recusat,
quod fatum ex tali positione induci putet, quan-
quam nulla id demonstratio extorquet. Non enim,
si cælum globosum sit, mox etiam fatum necessa-
rio ponitur.

Porto vicesimum quintum et sextum caput pias
continet rationes, sed quæ ad reprehensionem
subjectæ hypothesis robur non adeo magnum præ-
ferant. Septimo dehinc et vicesimo de cælo, deque
ejus stellis, opinionibus (quas astrologorum esse
B ait) allatis, et non satis ipsas sincere adducit, et
quæ contra easdem profert argumenta, ea neque
demonstrandi vim habere neque saltem veris similia
proponere videntur. Jam vicesimum octavum caput
adversus easdem opiniones insurgens, per similem
quidem demonstrandi rationem delabitur, sed non
ita etiam illud ad verisimili aberrat. Proximo
autem refert [Astrologos] terram universam in
duodecim æquas partes pro pari signorum cæle-
stium numero partientes, singulas terræ sectiones,
una cum earum incolis, ita definite cuique signo
attribuere, ut terræ partibus subjectis singula,
zodiaci signa incumbant, atque instar nebulae supra
definitam terræ partem devehantur. At cum etiam
ex illorum sententia, perpetuo cælum motu feratur
C unaque cum ipso et duodecim signa circumagantur,
fieri nullo modo posse [docet] ut eandem illa terræ
sectionem perpetuo obtineant, sed pertransibit, ait,
juxta cæli progressum omnes terræ sectiones si-
gnum quodlibet, dum alias ad ortum, alias ad occa-
sum solis, aliasque ad meridiem una cum cælesti
motu circumagitur, et nunquam in una aliqua sec-
tione fixum manet. Unde fit ut singula signa non
minus illam sibi definitam terræ sectionem regant,
quam alienam. Adde, si secundum eorum opinionem
terra centri ac puncti rationem habet ad cælum,
et quodlibet zodiacum signum cum latitudine, tum
longitudine multis partibus est, quam illa, majus :
qui fieri omnino potest, ut quælibet duodenarum
terræ partium signorum cuilibet ex æquo respon-
deat, atque coextendatur, ac propterea etiam affini-
tatem illam cum eo habeat? Præsertim cum neque
terra universa sit habitabilis, sed pro maxima parte,
præ nimio partim calore, partim frigore, habitari
ab hominibus nequeat, ab cæteris item terræ par-
tibus jam inde a principio penitus distincta. Quod

VARIE LECTIONES.

⁷⁸ ἀνατολῆς· imo ἀνατολὴν. ⁷⁹ ζωδίων, ut solet, A. ⁸⁰ ἀλλὰ μὲν φυσ. γ.

NOTÆ.

(61) Ἐνδεκα legendum, ut calculus quadret : nisi libro insequenti vicesimum caput Photius omiserit.

si non ratione situs singulis terræ sectionibus signa imperare dixerint, neque ratione corporeæ magnitudinis, quasi terræ nimirum habeant amplitudinem, sed neque **211**^a ratione naturæ gaudere singulas signiferi partes singulis terræ partibus, frustra omnino Juxta figuras signorum, etiam terræ loca distribuunt : ut cum cancri ebelis sive forcipibus eminentes quasdam atque exporrectas extra totius molem partes attribuant : et tauri rursus cornibus ac pedibus alia quædam loca, quæ propius ad naturalem horum figuram accedant.

Adhæc [si] singula signiferi signa singulis terræ sectionibus, ita naturæ ratione gaudeant, ut et lædant ejus partes ac vitient, vel terræ motibus, vel bellis, vel ignis vastationibus, vel sterilitate, quoties malignum aliquod sidus apparet, et contra juvent maxime, agricultura, ædificatione, ubertate, dum benignum aliquod sidus ad eas deferitur ; quomodo adhæc loca quædam reperiuntur, quæ ob nimium sive frigus, sive calorem omnino deserta perpetuo remanent : neque vel beneficium aliquod astrum sublata solitudine temperiem hisce attulit, vel ad habitabiles locos malignum signum ascendens, in meram eos solitudinem ac vastitatem redegit ? Etsi enim hic contingerit aliquando eluviones, vel grandinum aut fulminum ictus, quibus ea quæ in ipsis sunt, perirent : attamen συµμετρία rursus hæc loca ad naturalem ubertatem reduxit, cum illis desertis nunquam aliquod hactenus felix astrum profuerit. Sed natura nimirum obtinet, cum in solitudinibus, tum ubicunque, non eadem illa rebus omnibus a Deo indita, ut neque pluvia ibi decidat ubi per naturam non solet, neque nivibus unquam illa careant, quæcunque immania pati frigora consueverunt. Quod si qui forsitan immutabilem hunc in locorum natura ordinem pro indicio atque argumento assumant, quod singula signiferi signa singulis terræ partibus gaudeant : certe fertilitatis in sterilitatem commutationes, terræque ipsius motus, imbecillum esse horum argumentum satis arguunt. Nam etsi felicium locorum temperamentum persæpe perierit, solitudinum tamen inhabitabilis asperitas nunquam immutata est. Hæc igitur illa sunt quæ tricesimo capite ita tractantur, ut consequentiam partim capitibus dicta sunt præcedentibus, partim

At primo et tricesimo capite astrologorum opinionem labefactans, ita quaerit : Cur zodiaci signa errantium stellarum domos appellant ? An quia hæc in cælo fixa sunt ? Ergo quotquot similiter fixa manent astra, ipsorum æque domus fuerint. Non ; sed quia non errantium stellarum quælibet gaudet **211**^b errante. Quin igitur et planetæ signorum zodiaci domus appellantur ? Quomodo non item domus invicem sunt benefici prosperique planetæ, et malefici : imo et quæ sibi mutuo familiaria sunt zodiaci signa. Si vero propierea, quod signa e multis componentur stellis, cum singuli planetæ unius generis sint ; mox etiam quamlibet fixarum

τὰ σχήματα τῶν ζωδίων καὶ γῆς τόπους ἀπονέμους· ταῖς μὲν τοῦ καρκίνου χηλαῖς ἐξοχὰς τινας καὶ ἐκτάσεις ἐκτὸς τοῦ ὅλου μεγέθους, τοῖς δὲ τοῦ ταύρου κέρασι καὶ τοῖς ποσὶν ἐτέρους τῷ τῆς φύσεως σχήματι παραπλησίους.

"Ἐτι δὲ εἰ χαίρει τῶν ζωδίων ἕκαστον φυσικῶς ἑκάστῳ μέρει τῆς γῆς, καὶ βλάπτει μὲν αὐτῆς τὰ μέρη καὶ ἀφανίζει ἢ σεισμοῖς ⁸¹ ἢ πολέμοις ἢ πυρπολήσεσιν ἢ ἀφορλαῖς κακοποιῶν φανέντος· τοῦ ⁸² ἀστέρος, ὡρελεῖ δὲ τὰ μέγιστα τῶν ἀγαθοποιῶν τινος εἰς αὐτὸ ἐρχομένου, γηπονίαις, εὐφορίαις, πῶς εἰσι τόποι διὰ κρύους ἢ θάλλους ὑπερβολὴν διὰ παντὸς πάντων ἔρημοι, καὶ οὕτε ἀγαθοποιὸς αὐτοῖς ἀφελαι τὴν ἐρημίαν, παρέλγει δὲ τὴν εὐκρασίαν ⁸³, οὕτε τοὺς οἰκησίμους τόπους κακοποιὸς οὐδεὶς ἐπεμβαίνων τῶν ζωδίων εἰς πανταλὴ ἐρημίαν καὶ ἀφανισμόν μετασκευάσεν ; εἰ γὰρ καὶ γίνονται [347 H.] κατακλυσμοὶ ἢ χαλᾶζης ἢ κεραυνῶν βολαί, τὰ ἐν αὐτοῖς ἀφανίζοντες, ἀλλ' ἢ συµμετρία πάλιν εἰς τὸ κατὰ φύσιν εὐφορον αὐτοὺς ἀπανήγαγε. Τοῖς δὲ ἐρημοῦς τόποις οὕτω τις ὠφέλησεν ἀγαθοποιὸς ἀστήρ, ἀλλ' ἢ φύσις κρατεῖ καὶ ἐν ἐρημίαις καὶ πανταχοῦ παρὰ Θεοῦ τοῖς οὖσι διαφόρως δοθεῖσα, καὶ οὐτ' ἂν ὑετὸς κατενεχθεῖ ὅπου μὴ πέφυκεν, οὐτ' ἂν νιφετῶν ἀπαλλαγῇ τὰ διὰ παντὸς φέροντα κρυμμένους ἀγρίους. Εἰ δὲ αὐτὸ τῆς τῶν τόπων φύσεως τὸ ἐμετάβλητον δειγµα λαμβάνουσι τοῦ χαίρειν ἕκαστον ζωδίον ἑκάστῳ μέρει γῆς, αἱ ἀπὸ εὐφορίων εἰς ἀφορίας μεταβολαὶ καὶ οἱ σεισμοὶ τὸ λεγόμενον αὐτοῖς ἀσθενὲς διελέγχουσι· τῶν μὲν γὰρ ἀγαθῶν τόπων πολλάκις ἠφανίσθη τὸ εὐκρατον, τῶν δὲ ἐρήμων οὐδεπώποτε μετεβλήθη τὸ ἀγριον καὶ ἀοίκητον. Τῶν μὲν οὖν ἐν τῷ λ' κεφαλαίῳ ὅσα τὸ ἀκόλουθόν πως μετὰ τοῦ πιθανοῦ εἶχε, ταῦτά ἐστι· τῶν δ' ἄλλων τὰ μὲν τοῖς προλαβοῦσι κεφαλαίοις προεῖρηται, τὰ δὲ κατὰ τὸ φαινόμενον μᾶλλον καὶ ἐπιτόλαιον διτεσκευάσται.

aliquam et probabilitatem habeant, cætera vero, in speciem duntaxat exteriorem instructa videntur.

D 'Ἐν δὲ τῷ λ' διαπορεῖ τὴν τῶν ἀστρολόγων δόξαν διασαίνειν, καὶ φησι διὰ τί γὰρ ζωδία οἴκους τῶν πλανήτων καλοῦσιν ; ἀρ' ὅτι πέπηγεν ⁸⁴ ἐν τῷ οὐρανῷ ; καὶ πάντες ἀρα οἱ ὁμοίως πεπηγότες οἴκοι ἔσονται ⁸⁵ τούτων. 'Ἄλλ' ὅτι κινούνται οἱ πλάνητες ; καὶ οὕτω πάλιν πάντες οἱ πεπηγότες οἴκοι ἀν' αὐτῶν εἴησαν εἰκότως. 'Ἄλλ' ὅτι τῶν ἀπλανῶν ἕκαστος χαίρει τῷ πλάνητι ; διὰ τί οὖν μὴ καὶ οἱ πλάνητες οἴκοι τῶν ζωδίων ; πῶς δὲ μὴ ἀλλήλων οἴκοι πάλιν οἱ ἀγαθοποιὸὶ πλάνητες καὶ οἱ κακοποιοὶ, καὶ ἔτι τὰ ἀλλήλοις χαίροντα ⁸⁶ τῶν ζωδίων ; εἰ δ' ὅτι τὰ μὲν ζωδία σύγκειται ἐκ πολλῶν, ἕκαστος δὲ τῶν πλανήτων μονεῖδης, καὶ ἑκάστῃ συνθεσιν τῶν ἀπλανῶν

VARIE LECTIONES.

⁸¹ ἢ ante σεισμοῖς om. A. ⁸² τοῦ om. C. ⁸³ ἀκρασίαν ζ. ⁸⁴ ἀρ' οὖν ὅτι ζ. ⁸⁵ ἔσονται — οἴκοι add. AC. ⁸⁶ χαίροντα et mox τοὺς add A.

οἶκον ὁφείλουσι ποιεῖν τῶν πλανήτων· πολλὰς γάρ ἄν τις εὖροι συνθέσεις, βουλευθεὶς ζητεῖν, καὶ τῶν ἄλλων ἀπλανῶν. Εἰ δὲ οὗτοι μόντα τὰ ζώδια τοῖς πλάνησιν εἰς τὰ ἀποτελέσματα συνεργεῖ, διὰ τί μὴ καὶ οἱ πλάνητες οἴκοι τῶν ζωδίων συνεργοῦντες αὐτοῖς; εἰ δὲ διότι τὰς τῶν ζωδίων ἐνεργείας καὶ ἀκύρους καὶ ἐνεργεῖς δύνανται ποιεῖν, [672 R.] πῶς οὐχὶ καὶ ἀλλήλων οἴκοι εἰσι, τοῖς ἀλλήλων ἀποτελέσμασι καὶ κύρος καὶ κατάλυσιν ἐπάγειν, ὥς φασιν, ἰσχύοντες; πῶς δὲ μόντα τὰ ζώδια τοῖς πλάνησι συνεργεῖ; ἄρα μάταιός ἐστιν ὁ λοιπὸς τῶν ἀπλανῶν χορὸς; πῶς δὲ τοὺς πλάνητας ἀγαθοποιεῖν καὶ κακοποιεῖν ὅπως δύνανθαι φασιν; ἄρα διὰ τὸ κινεῖσθαι; οὐκοῦν τῶν ἐξ ζωδίων οὐδὲν οὔτε ἀγαθοποιήσει οὔτε κακοποιήσει· ἀλλ' οὐδέ τις ἄλλος τῶν ἀπλανῶν. Εἰ δὲ διότι, φησὶ, δι' αὐτῶν πορεύονται οἱ πλάνητες, πολλῶν μᾶλλον αἱ ζῶναι καὶ οἱ τοῦ ἀέρος τόποι, δι' ὧν ἰδεύουσι, τοῦ καλοποιεῖν καὶ κακοποιεῖν δύναμιν ἐξουσιν· οὐρανοῦ γάρ, ἐν ᾧ οἱ πλάνητες, οὐμενοῦν, ὥς φασι, πολλῶν κατωτέρω ὄντες οὐχ ἄπνονται. Τί δὲ δὴ ποτε σελήνη μὲν τὸ μειοῦσθαι καὶ αὐξάνειν ὑπομένει, τῶν δ' ἄλλων πλανήτων προποδισμούς; καὶ στηριγμούς καὶ ἀναποδισμούς εισάγοντες, ἥλιον καὶ σελήνην τῆς τοιαύτης [348 H.] παλιντροπῆς πλάνης ἐλευθέρους ἔωσιν; καὶ εἰ μικροφανὴς ὁ Κρόνος, μείζων, ὥς φασι, τῶν ἄλλων ὑπάρχων πλανήτων, οὗτοι τούτων ἀνωτέρω διατρέχει κύκλον, διὰ τί μείζων ὁ ἥλιος τῆς σελήνης, τετάρτην ἀπ' αὐτῆς ζῶνῃν ἐλαύνει; ἐχρῆν γάρ αὐτὸν πολλῶν ταύτης μικρότερον φαίνεσθαι. Ὅσα πάντα ψευδῆ καὶ πεπλάσματα, ἃ τῆς ἀστρολογίας οἱ πόνοι κρατύνουσιν. Οὕτω μὲν οὖν καὶ τὸ λα' κεφάλαιον.

Sunt autem conflictus, quæ astrologorum scriptis astruuntur. Sic quidem primum et tricesimum caput absolvitur.

Τὸ δὲ λβ' οὐδὲν τῶν ἀληθῶν πρὸς ἀνατροπὴν, οὐδ' ὅσον εἰς τὸ φαινόμενον, ἀναγράφει· ἀλλ' ὅσον ὁρᾶται κἀνατῶθα τοὺς λογισμούς εὐσεβῶν ὁ ἀνὴρ, τοσοῦτον ἔχει τὸ ἄτονον, ὅσα γε πρὸς τὴν ἀνασκευὴν τῆς πλάνης. Καὶ τὸ τρίτον δὲ καὶ τριακοστὸν τῆς αὐτῆς ἐστὶ κατὰ τὴν δύναμιν ἰδέας· ἃ γὰρ εἰς ἀνατροπὴν προβάλλεται τοῦ μὴ σφαίραν εἶναι τὸν οὐρανὸν, κοινὰ ἂν ἀπορήματα εἴη καὶ πρὸς τοὺς ἡμισφαίριον αὐτὸν τιθέντας ἢ καμάραν ἢ τι ἄλλο τῶν παραπλησίων σχημάτων. Ἐν οἷς καὶ ὁ τρίτος λόγος.

Ἐν δὲ τῷ δ' μὲν λόγῳ, λ' δὲ κεφαλαιῷ καὶ ε' καὶ ς', διέξεισι ταῦτα· Ἀπὸ τῆς διαφορᾶς ἣν ἔχει τὸ οἰκοῦμενον πρὸς τὸ ἀοίκητον καὶ ἣν πρὸς ἄλληλα τὰ κλίματα ἔχουσι, τὴν ἀνατροπὴν τῆς γενέσεως ἦτοι τῆς ἐμπαρμένης ποιεῖται. Φησὶ γάρ, ποῖα τῶν ἀστέρων ἐργάζεται κίνησις τὴν μὲν ἀοίκητον εἶναι δι' ὑπερβολὴν ψυχούς, τὴν δὲ δι' ὑπερβολὴν καύματος, καὶ τὴν μὲν διὰ παντὸς μόλις οἰκεῖσθαι τηκομένην τῷ καύματι, τὴν δὲ δυσχερὲς ὁμοίως οἰκουμένην⁸⁸, ἅτε δὴ συνεχῶς νεοφομένην⁸⁹ καὶ τῇ τοῦ κρύους ἐκθιρουμένην ἀγριότητι; διὰ τί δὲ αὐτοῖς οὐ μεταβάλ-

A stellarum compositionem planetarum constituere domum astrologi cognuntur. Multas enim, qui investigare velit, etiam aliarum fixarum compositiones reperiat. Sin quod nullæ præter zodiaci signa una cum planetis effectus fatales operentur, cur non et planetæ domus sunt signorum cælestium, quemadmodum cum illis una operantur? Sin forte propterea quod signorum cælestium operationes possint planetæ aut irritas, aut efficaces facere, quomodo non etiam aliorum alii domus sunt, quemadmodum mutuos effectus, ut illi fatentur, ei ratos et irritos reddere queunt? Quomodo item sola signiferi signa planetis cooperantur? Num supervacaneus est reliquus fixarum cæstus! Quomodo adhære planetas aut benigne facere, aut nocere posse asserunt? an propter motum? Nullum igitur et xii illis zodiaci signis prosperum erit vel adversum: sed neque alia ulla non errans stella. Sin ideo, inquit, quod per illa gradiuntur planetæ, jam multo potius sive zonæ, sive aeris illa loca, per quæ isti gradiuntur, hanc bene aut male agendi potestatem habebunt. Neque enim hæc planetarum cælum, cum multo sint (ut aiunt) inferiora, contingunt. Quorsum tandem luna minui atque augeri potest: et cum cæterorum planetarum progressus, status fixos, ac retrogressiones adducant, solem tamen et lunam ab hoc retrogrado errore liberos sinunt? Et si parvus qui videtur Saturnus, aliis tamen (ut aiunt) major est planetis, eo quod per altiorum orbem obambulet; cur major luna quam sol, qui quarto supra illam orbe decurrit? oportebat enim ipsum multo illa minorem apparere. Quare omnia

C Alterum vero supra tricesimum nihil ad refutandos adversarios affert, quod veri speciem habeat. Sed quam pius in suis ratiocinationibus apparet hic vir, tam etiam (quod saltem ad erroris refutationem attinet) languidum eundem videas. Jam tertium et tricesimum caput ejusdem est, quoad efficaciam fornæ. Quæ enim ibi ad refutandum cælum esse rotundum affert, 212^a communes esse difficultates queant adversus eos, qui hemisphericum illud esse statuunt, vel forniciis in modum cavum, vel similem ei aliquam formam tribuunt. Ubi et

D tertius liber desinit.

Quarto dehinc libro, capite vero tricesimo quarto, quinto et sexto, hæc fere tractat. E diversitate, quæ cum inter habitabilem orbis partem atque inhabitabilem, tum inter ipsa invicem climata reperitur, refutare genesin sive fatum aggreditur. Quisnam enim astrorum ille motus est, interrogat, quo fit, ut altera quidem terræ pars ob frigus nimium, altera ob intolerabilem calorem habitari omnino nequeat? rursusque alia vel perpetuo liquescent calore, vel assiduus percussa nivibus, et frigoris asperitate velut efferata, nonnisi difficulter

VARIE LECTIONES.

⁸⁷ λβ' A: δευτερον ς. ⁸⁸ οἰκουμένην] præstat οἰκεῖσθαι. ⁸⁹ νεοφομένην ς.

incoli possit? Cur non et in his aeris constitutionem immutat perpetua illa genesis, quæ tot semper in aliis climatibus mutationes producit? Certum igitur illud, neque planetarum cursum, neque signorum cælestium compositionem, sed unam solis naturam pro intervallo locorumque situ eas, quas jam diximus, varietates efficere. Cur item, cum reliqua ubique terra imbris irrigetur, solam Ægyptum Nilus, dum certis anni temporibus exundat, atque in illam se effundit, fertilem frugibus reddit? Cur adhuc Thebaidos interiorem regionem, quam Oasin nominant, neque fluvius, neque imber ullus irrigat, sed fontium duntaxat fluxus lætificat, qui magno inquilinorum labore existunt, non sponte sua, neque imbris in terram delabentibus, isdemque rursus per illius venas redditus, ut apud nos contingit. Cujus quidem rei illud signum esto, quod quæ montibus subjecta sunt loca, ejusmodi fontes emittant, qui integra etiam flumina non minus limpidam quam dulcia producant, cum interim patentissimi quique campi a montibus remotiores, maximeque plani, vel nullam habeant aquam, vel nonnisi modicam eamque gravem et salsam, nec saturientem illam, sed in fossis inventam, ac neque tota æstate siti sufficientem. Quod si omnia per genesim administrantur, qui sit quod in humidum aliquid signum sibi quæ familiare planeta ingresso, non omnem simul terram impleat pluvia, sed alibi nihilominus aquarum abundantia, alibi pluviarum inopia, eodem prorsus tempore, neque magno admodum locorum intervallo, terra vitietur? quamquam et contraria iterum in his alio tempore contingere videas, nisi forte vel peculiaris quædam sit illius populi genesis, ut ipsi 212^b fingunt, vel in propinquo alicubi singulari quodam modo exoriens signum communes illas geneleos effectiones evertat, inanisque sit universalis geneleos vis, si non et particularis genesis concurrat. Singularum igitur terræ partium geneleos aerem movent, neque signum humidum una cum sibi affini planeta quidquam efficere poterit, particulari fato resistente. Quare præterea in locis quibusdam rarior est potabilis aqua, in quibusdam vero abundat, et calidis insuper potantur aquis incolæ sponte productis? Siciliæ quoque, Galliæ, Lyciæ, aliarumque gentium non minimarum, maximi montes, perennem ignem sic emittunt, ut etiam longe positus noctu appareat, neque vel frigoribus imminuatur, vel imbris exstinguatur, vel terræ germinibus noceat: cum qui his ipsis populi adjacent, tale nihil patiantur, neque ostendere [illi] possint, quid tantam locorum, aeris, aquarum, camporum, montium, differentiam dederit. Nam si duodecim signa zodiaci, et septem planetæ [id præsent], quare igitur non eadem ubique operantur? Inopes præterea et divites, im-

λει την τοῦ ἀέρος κατάστασιν ἡ γένεσις, συνεχεῖς ἂν τὰς μεταβολὰς ἐν τοῖς ἄλλοις παρέχουσα κλίμασιν; ἢ ὁῦλον ὡς οὔτε πλανήτων δρόμος οὔτε συνθεσις ζώδιων, μόνη δὲ τοῦ ἡλίου ἡ φύσις πρὸς τὰ διαστήματα καὶ τῶν τόπων τὰς θέσεις τὰς προειρημένας ἐργάζεται διαφοράς. Διὰ τί δὲ πάλιν, τῆς γῆς ὑποτὸς ἀρδομένης ἀπανταχοῦ, μόνην τὴν Αἰγυπτὸν πλημμυρῶν ὁ Νεῖλος κατὰ τινα χρόνον τοῦ ἐνιαυτοῦ καὶ ἀναγεόμενος εἰς αὐτὴν καρποφόρον ἐργάζεται; διὰ τί δὲ τὴν ἐνδοτέρω Θηβαίδος χώραν, ἣν ὀνομάζουσιν Ὀασιν, οὔτε ποταμὸς οὔτε ὑετός ἀρδεῖ, ἀλλὰ πηγῶν εὐφραίνει βεῦματα πολυχειρίᾳ τῶν οἰκητόρων, ἀλλ' οὐκ αὐτομάτως ἀναδιδόμενων, οὐδὲ ὑετῶν φορὰς ἐπὶ γῆς ἐρχομένης [673 R.] καὶ διὰ τῶν ἐν αὐτῇ φλεβῶν ἀναδιδόμενης, ὅπερ γίνεται παρ' ἡμῖν. Καὶ τούτου σημεῖον τὸ τὰς μὲν ὑπερεῖας προῖσθαι πηγὰς ποταμῶς ἐργαζομένας διειδεῖς τε καὶ γλυκεῖς, τὰ δὲ ἐπὶ πλείστον ἠπλωμένα πεδία καὶ τῆς τῶν ὀρῶν ἐγγύτης οὐ μετέχοντα καὶ μάλιστα ἰσπίδα μὴ ἔχειν ὕδωρ, ἢ σφόδρα βραχύ, καὶ τοῦτο βαρὺ καὶ ἀλμυρῶδες, οὐ πηγάζον ἀλλ' ἐν ὀρύγμασιν εὗρισκόμενον, οὐδὲ δι' ὅλου τοῦ θέρους ἀρκεῖν δυνάμενον. Εἰ πάντα διοικεῖται τῇ γένεσι, πῶς πλάνητος εἰσόντος εἰς ὕγρον ζώδιον, [349 H.] ὅς ἡ χαίρει, οὐ πᾶσαν ὁμοῦ τὴν γῆν πληροῖ ὑετός, ἀλλ' ἡ μὲν ὑδάτων πλήθει καὶ διεφθάρη πολλάκις, ἡ δὲ ἀνομβρίας κατὰ τὸν αὐτὸν καιρὸν, καίτοι γε οὐδὲ πολὺ πόρρω δισταμένον ἀλλήλων; τὰναντία δ' οὖν πάλιν εἰς καιρὸν ἕτερον ταῦταις ὁρᾶται συμβαίνοντα. Τάχα τοῦ ἔθνους ἰδιόζουσα τις γένεσις, ὡς ἂν αὐτοὶ πλάσαιντο, ἢ τι παραντέλλον ἰδίως ζώδιον τὰ κοινὰ τῆς γένεσεως ἀποτελέσματα διέλυσε, καὶ μάταιόν ἐστι τὸ τῆς γενέσεως καθολικόν, ἂν μὴ συντρέχη καὶ ἡ μερικὴ. Οὐκοῦν αἱ τῶν τῆς γῆς μερῶν γένεσις τὸν ἀέρα κινεῖσι, καὶ οὐδὲν ἀνύσει τὸ ὕγρον ζώδιον μετὰ τοῦ οἰκείου πλάνητος τῆς μερικῆς εἰμαρμένης ἀντιπυπτοῦσης. Καὶ διὰ τί ἐν τισὶ μὲν τόποις σπανίζει τὸ πότιμον ὕδωρ, ἐν τισὶ δὲ καὶ τοῦτο πληθύνει, καὶ θερμῶν ὑδάτων ἀπολαύουσιν αὐτομάτως ἀναδιδόμενων; Σικελίας δὲ καὶ Γαλλίας καὶ Λυκίας καὶ ἑτέρων ἐθνῶν οὐκ ὀλίγων ὄρη μέγιστα πῦρ ἀέναον ἐκδιδοῦσι τοσοῦτον, ὡς καὶ τοῖς ἐν νυκτὶ φαίνεσθαι πόρρωθεν, μήτε ὑπὸ κρύους ἐλαττούμενον, μήτε ὑπὸ θερμῶν ὀσθεννόμενον, μήτε τοῖς τῆς γῆς βλαστήμασι λυμαινόμενον, τῶν παρακείμενων αὐτοῖς μήτε τι τοιοῦτο πασχόντων μήτε ἐπιδεικνύντων; τί τοσαύτην τόπων, ἀέρων, ὑδάτων, πεδίων, ὀρῶν δέδωκε διαφοράν; οὐ ἔβ' τὰ ζώδια καὶ οἱ πλάνητες; διὰ τί οὖν οὐ πανταχοῦ τὰ αὐτὰ ἐνεργοῦσι; καὶ μὴν πένθηται καὶ πλουσιούσι, ἀρχονταὶ καὶ ἀρχομένους, νοσοῦντας καὶ ὑγιαίνοντας καὶ τὰ ἐξῆς εὖροις ἂν ἀπανταχοῦ. Πῶς οὖν οὐ πανταχοῦ καὶ ὑετοὶ καὶ αὖχοι καὶ ὅσα προειρήκαμεν; χρυσοὶ δὲ μέταλλον ἢ ἀργύρου ἢ χαλκοῦ ἢ κασσitéρου ἢ μόλιθου ἢ τῶν ἄλλων, με-

VARIAE LECTIONES.

ἡ συνεχεῖς corr. A : συνεχῆς C. ἡ δὲ τοῦ ἡλίου τοῦ ἡλίου δὲ A. ἡ ἔθνους AC : ἔθνους C. ἡ μετὰ AC : κατὰ C. ἡ Γαλλίας an Ἰταλίας? ἡ ἀέναον C. ἡ libri θερμῶν. ἡ καὶ οἱ αὖχοι A.

ταλικῶν ἀπὸ ποταμῶν γενέσεως ἢ φύσεως εὐρίσκεται· ὅθεν μὲν οὖν τοσαύτην διαφορὰν καὶ μυρίαν ἄλλην κεχαρίσθαι τῇ γῇ δι' ἡμᾶς ὁμολογοῦντες εὐσεβοῦμεν· εἰμαρμένην^α δὲ διὰ τοῦτο τεχνίτας πλάττειν, ἵνα χρήσωνται ταῖς ὕλαις, οὐτ' ἂν ἡμεῖς εἴποιμεν οὔτε ἑτεροῦς εὐφρονῶν. Ἐτι δὲ εἰ κλίμα ἕκαστον διαμένει μυρίας ταῖς πρὸς ἄλληλα διαφοραῖς ἀπὸ καταβολῆς κτίσεως κοσμοῦμενον, καὶ ἀκίνητον ἀπ' αἰῶνος ἔστηκεν ὑπὸ^β τῶν^γ τῆς γενέσεως μεταβολῶν, οὐδὲν^δ βλαπτόμενον (οὔτε γὰρ παλιρροῖαι θαλάσσης ἐπαυθήσαν, οὐ πυρὸς ἀσθεστοὶ πηγαὶ, οὐ ζῶων ἕκαστου κλίματος διαφοραὶ, οὐ μυρίων ἄλλων ἑτερότητες ἀμετάβλητοι), τοσούτων πραγμάτων τῆς παρ' αὐτοῖς^ε γενέσεως ἀπηλλαγμένον πῶς οὐδὲν ἀνευ ταύτης οὔτε γίνεσθαι λέγουσιν οὔτε διαμένειν οὔτε διοικεῖσθαι· πυθόμην δ' ἂν αὐτῶν ἡδέως, πόλα δρόμου κινήσεις εἰς τὸ εἶναι τὴν ὄρχην παρέχουσαι βοτάναις, τοῖς φυτοῖς, τοῖς ζώοις· δεῖ γὰρ ἕκαστου τούτων φαίνεσθαι τὴν τῆς γενέσεως ὥραν, ὅτε ἀπὸ γῆς ἐπλάττοντο. [676 R.] καὶ ἑτέραν μὲν εἶναι φοῖνικος, ἄλλην δὲ συκῆς, καὶ κυνὸς ἰδιαζούσαν καὶ καμήλου· οὐ τὴν αὐτὴν ἵππου, περιστερᾶς, ἀνθρώπων, καὶ τῶν ἄλλων ὁμοίως. Ἄν μὲν οὖν ἔχωσι λέγειν διὰ τί μὴ καὶ νῦν ἀπὸ γῆς^ς ἡ γένεσις πλάττει τὰ προεξηγούμενα, διδασκώμεν· οὐδὲν γὰρ ἀπαξ ὁ τῆς γενέσεως κύκλος ἀποτελεῖται, τὸ δ' αὐτὸ ποιεῖ πολλάκις. διὰ τί δὲ τὴν μὲν ἀρχὴν οὐκ ἂν ἦν ἢ προήχθη, μὴ ἀπὸ γῆς πλασθέντα, [350 H.] μετὰ δὲ ταῦτα οὐδὲν ἂν αὐτῶν ἀπὸ γῆς βλαστήσει, διὰ δὲ τῆς ἐξ ἄλλῃων διαδοχῆς σώζεται· ἢ πῶς τὸ κυριώτατον καὶ ἀναγκαϊότατον ἡ γένεσις οὐκ ἔχουσα, λέγω δὴ τὸ ἀπὸ γῆς πλάσαι^ς τὰ πάντα, τοῦ συγκρατεῖν καὶ ἀποτελεῖν καὶ ἀφανίζειν ἐστὶ κυρία· ἔτι δὲ εἰ^ς ἀπὸ τῆς κατὰ τὴν ὥραν ἀκριβοῦς ἐπιγνώσεως ἕκαστω τῶν γινόμενων τὰ συμβεβηκότα λέγουσιν, ἀνθρώπων, φημί, καὶ βοῦ καὶ ὄρνέων καὶ πλοῦ καὶ πόλει, καὶ πάντων ὧν τὴν πρόγνωσιν ἔχειν ἰσχυρίζονται, πῶς γῆς καὶ θαλάσσης καὶ τοῦ ἀέρος οὐκ εἰδότες τῶν γενέσεων τοὺς καιροὺς, τὰ πάθη τούτων καὶ τὰς κινήσεις καὶ τὰς μεταβολὰς ἐπαγγέλλονται λέγειν· καὶ πῶς οὐκ ἂν τις αὐτοῖς ἀπιστήσῃ, πῶς δὲ οὐκ ἂν αὐτῶν ἀποστραφείην τὴν ἀμετρον ἀλαζονείαν· οὐδὲ γὰρ τῶν κατὰ μέρος ἀπάντων ἰδιαζούσας παρέξουσιν τὰς γενέσεις. Καὶ μὴν ἀκόλουθον τοσαύτας εἶναι γενέσεων διαφορὰς, ὅσα τὰ γένη τῶν προαγομένων. Πῶς γὰρ ἂν ἡ αὐτὴ τοῦ δρόμου γένεσις κύνα καὶ λέοντα ἐργάσαιο^ς καὶ ἀνθρώπων καὶ ἵππων, τοὺς τοσοῦτον ἀλλήλων διαλλάττοντας· πῶς δ' ἂν εἴη ποικιλία χρωμάτων, σχημάτων, ποιότητων, μὴ πάντα ποικίλης γενέσεως ἀποτελούσης, ὡς φαίνονται· οὐ μίαν δὲ ἔχοντων πρᾶξιν ἢ πάθος ἐν τῶν ἀπάντων ἀνθρώπων^ς ἢ ἵππων ὅλων ἢ χοίρων, οὐ μέγεθος, οὐ τάχος, οὐκ ἰσχύον, οὐ φωνήν, ὅτιον ὡς οὐχὶ μίαν γενέσεως ῥοπήν, ἀλλὰ τοσαύτας ἀναγκασθῆσονται λέγειν, ὅση καὶ τῶν ἀποτελουμένων ἡ διαφορὰ, οὐ μόνον ζῶων χερσαίων καὶ πτηνῶν καὶ ἐνυδρίων,

A perantes et subditos, ægros atque sanos, et cætera ubique reperias : quin ergo etiam ubique pluvie et ariditates, et quæcunque antea commemoravimus ? Jam auri metallum, argenti, æris, stanni, plumbi, vel cæterorum metallicorum natura, a quali tandem genesi orta reperitur ? Itaque Denm quidem et hanc tantam, et alias innumerabiles varietates nostra potissimum causa terræ impertivisse pie fatemur : a fato vero propterea fabros artifices creari, quæ mundi hujus rebus uti possint, id neque nos dixerimus, neque alius recte sentiens quisquam. Præter ista, si singula climata permanent, sexcentis inter se differentiis jam inde a condito orbe exornata, et nihil a geneseos mutationibus læsa, immobilia prorsus ab æterno constituerunt (non enim aut alterni fluxus maris, aut ignis inextincti fontes aut animalium in singulis climatibus differentie aut aliæ innumerabiles, sed immutabiles rerum alterationes unquam cessarunt) : tot interim rebus per ipsam genesim immutatis, quomodo sine hac aut fieri quidquam aut permanere aut gubernari posse negant ? Libenter autem ab eis quæsierim, qualisnam forte curriculi motus herbis, plantis et animalibus existentibus principium dederit : demonstranda enim genituræ horum ejusque hora, qua e terra formabatur : et aliam quidem esse palmæ, aliam ficus, canis item suam esse propriam, similiterque 213^a cameli, neque eandem illam esse equi, columbæ, aut hominum, et id genus aliorum. Si ergo possunt dicere, cur non et nunc e terra genesis formet prædicta, doceant nos. Nihil enim, quod semel duntaxat per geneseos ambitum perficiatur, sed idem etiam sæpe efficit. Cur insuper ab initio quidem non essent quæ producta sunt, nisi e terra formata fuissent : post autem nihil horum e terra germinare possit, sed per mutuum debeat successionem conservari ? Aut quomodo cum quæ propria maximeque necessaria sunt, genesis non habeat (vim illam puto formandi e terra omnia conservandi [tamen], perficiendi, atque destruendi potens sit ? Præterea si ex accurata illa horæ cognitione, singulis quæ gignuntur eventura referunt, homini, inquam, et bovi, avi atque navi, urbi item et cæteris omnibus, quorum præcognitionem habere se asserunt : [at] qua ratione cum terræ, maris, aeris genituræ tempora non noverint, horum affectiones, ac motiones, mutationesque denuntiari se promittunt ? quomodo quis istis credat, aut qua ratione immoderatam ipsorum arrogantiam non avertetur ? nunquam enim singulatim omnium exhibere proprias genituras poterunt. Et vero etiam consequens est tot esse geniturarum differentias, quot sunt eorum quæ producuntur genera. Nam quomodo eadem curriculi genesis canem et leonem producat, hominem item et equum tantopere inter se discrepan-

VARIE LECTIONES.

^α εἰμαρμένην A. ^β ὑπὸ libri ἀπό. ^γ τῶν add. A. ^δ οὐδὲν A : οὐ ζ. ^ε αὐτῆς ζ. ^ς ἀπὸ τῆς γῆς ζ.
^ε ei add. A. ^ς εἰργάσαιο ζ. ^ς ἀνθρώπων add. A.

tes? quomodo item colorum, figurarum, qualitatum varietas sit, nisi varia quoque genesis hæc omnia efficeret, ut aiunt? Cum vero non una sit omnium sive actio, sive affectio, non eorum omnium: vel porcorum eadem magnitudo, celeritas, fortitudo, vox, non unum etiam cogentur, ut constat, genituræ momentum fateri, sed tot plane, quot erunt eorum quæ ab ea perficiuntur differentia, non terrestrium modo animalium puta et volantium, atque aquatiliū, sed et plantarum, et herbarum, et si quid aliud in terra nascatur. Et quomodo immensam adeo temporis momentorum multitudinem forment? Nunquam sane poterunt, non si decem dierum millibus annus ipsis constet. Ita vero maxime horum mendacium prosternitur, si quis animalia frequenter parientia quæ jam plurimos simul gignunt fœtus. Nam porci, pisces, canes, multis parientis etiam diri in utero patium absumunt. Et vero piscis (quantum ego puto) multos quoque dies, eo quod ovorum illa multitudo 213^b in myriadas piscium ex ordine transformetur, qui deinde singuli pariuntur. Quibus quidem diebus fieri nullo modo potest, quin in toto mari et fluviis et stagnis gignantur.

Verum hinc etiam, quod volo, certius quis discat: quando ver bene temperatum incipit, omnis floret herba et parturit, omnisque lignorum species, sed et multa sive volucrum, sive animantium, sive piscium genera mista invicem concipiunt. Infinita quoque [plantarum] genera eodem tempore perfecta ferunt semina, infiniteque arbores suos fructus, non uno quidem momento, sed multis diebus, dum in eadem planta alii etiamnum florent, alii crescent, alii maturescunt. Nec dissimilis est in animalibus omnibus, partus conceptusque proportio: quæ idem omnino genituræ momentum habere nullo modo possunt. Adde quod alia per annum integrum fetum utero gestant, quædam mensibus decem, quædam diebus quadraginta, aliaque in his plurima reperitur differentia. Quale igitur astrum in quale signum ingrediens dimensionum unicuique generi fetum ferendi tempus determinat? Cur autem, cum animantium in genere vitæ tempus æquale non sit, æqualem tamen illa uteri gestationem habent? Dicant igitur, an hæc etiam a genesi proficiantur, ut magis irrideantur. Sin per silentium dedecus suum declinent: quomodo aliquid sine genesi fieri negant? Neque tamen hic fetuum differentias assero: quorum alii genitoribus similes sunt, ut homines, equi, leones; alii non item, ut ursæ, vespæ, apes, et quæcunque ex ovis prodeunt. Pars rursum sine coitu generantur, pars absque eo nequaquam. Et quis innumeras, quæ in his reperiuntur, differentias enumeraverit, non animantium modo, verum etiam stirpem et herbarum, aliorumque similium? quorum omnium causas ab his fati auctoribus querere justum est: siquidem omnia secundum horum sententiam ex genesi pendent, et quod existant, et modus quo existant, et gestari utero, et pati et agere

A ἄλλα καὶ φυτῶν καὶ βοτανῶν καὶ εἰς τι ἄλλο ἐν κόσμῳ φύεται. Καὶ πῶς ἂν τοσούτον ἀπείρων πληθὺς τῶν καιρῶν ἀναπλάσσουν; ἀλλ' οὐχ ἐξουσιν, οὐδ' εἰ μυριάδες ἡμερῶν αὐτοῖς τὸν ἐνιαυτὸν ἐπλήρουν. Μάλιστα δὲ αὐτῶν τὸ ψεῦδος κατὰφορον⁹ γίνεται, εἰ τὰ συνεχῶς τίκοντα σκοπήσῃ τις, κύνας ἢ χοίρους ἢ ὄρνεις, καὶ οὐχ ἥκιστα τὰ πολυγονώτατα. Χοῖροι γὰρ καὶ ἰχθύες καὶ κύνες πολλὰ τίκοντες τὸν τῆς ἡμέρας ἀναίσκουσι καιρὸν, ὃ δ' ἰχθύς, οἶμαι, καὶ πολλὰς ἡμέρας, τῆς τῶν ὠν πληθὺς ἐν τάξει μορφουμένης εἰς μυριάδας ἰχθύων κατὰ μέρος τιχομένων, ἐν αἷς ἀμήχανον μὴ γενέσθαι πτηνὰ ἢ¹⁰ χερσαῖα ἐν ὅλῳ τῷ κόσμῳ ἢ νηκτὰ ἐν ὅλῃ θαλάττῃ¹¹ καὶ ποταμοῖς καὶ λίμναις.

considerat, ut canes, porcos, gallinas, et potissimum quibus jam plurimos simul gignunt fœtus. Nam porci, pisces, canes, multis parientis etiam diri in utero patium absumunt. Et vero piscis (quantum ego puto) multos quoque dies, eo quod ovorum illa multitudo 213^b in myriadas piscium ex ordine transformetur, qui deinde singuli pariuntur. Quibus quidem diebus fieri nullo modo potest, quin in toto mari et fluviis et stagnis gignantur.

B Ἐτι δὲ ἀκριθέστερον ἂν τις ἐντεῦθεν ὃ λέγω καταμάθοι· Ἠνίκα τὸ ἐαρ εὐκρατον ἐπιστῇ, πᾶσα μὲν ἀνοθεῖ βοτάνη καὶ κυοφορεῖ, πᾶσα δὲ ξύλων φύσις, πολλὰ δὲ πτηνῶν καὶ χερσαίων καὶ ἐναλίω γένη μινύμενα κύει. Καὶ μυρία μὲν γένη κατὰ τὸν αὐτὸν καιρὸν τελεσφορεῖ τὰ σπέρματα, μυρία δὲ τῶν ξύλων τοὺς καρπούς, οὐκ ἐν μιᾷ ῥοπῇ, ἀλλ' ἐν πλείσταις ἡμέραις; τῶν μὲν ἀνοθούτων ἐτι ἐν τῷ αὐτῷ φυτῷ, ἐτέρων δὲ αὐθιγμένων καὶ ἄλλων πεπαινομένων. [677 R.] Ἡ αὐτὴ δ' ἀναλογία τοῦ τόκου καὶ τῆς κυήσεως καὶ ἐπὶ τῶν ζώων πάντων, ὧν οὐχ οἶδ' ἐν τῇ αὐτῇ τῆς γενέσεως ἔχειν ῥοπῇ. Ἐτι δὲ τὰ μὲν ἐνιαυτὸν κυοφορεῖ, τὰ δὲ μῆνας ἑ', τὰ δὲ ἡμέρας μ', καὶ μυρία ἄλλη διαφορά. Ποῖος οὖν ἀστέρ εἰς ποῖον ζώδιον εἰσιὼν μεμετρημένον [351 H.] ἐκάστῳ γένει τὸν τῆς κυοφορίας ἀφορίζει χρόνον; διὰ τί δὲ τῶν κατὰ τὸ γένος ζώων ὁ τῆς ζωῆς ἡρόνος οὐκ ἴσος ὢν τὴν κυήσιν ἴσῃ ἔχει; Εἰ μὲν οὖν καὶ ταῦτα ἀπὸ γενέσεως, λεγέτωσαν, ἵνα πλεονὸς ὀφλήσωσι τὸν¹² γέλωτα· εἰ δὲ σιγῇ τὴν αἰσχύνην ἀποκλίνουσι, πῶς οὐδὲν ἀνευ γενέσεως εἶναι λέγουσι; Καὶ οὕτω λέγω τὰς διαφορὰς τῶν τιχομένων. Τὰ μὲν γὰρ ὅμοια τῶν γεννῶντων ἐστίν, ὥς ἄνθρωποι καὶ ἵπποι καὶ λέοντες, τὰ δὲ οὐχ οὕτως, ὥς ἄρκτοι καὶ σφηκες καὶ μέλιτται καὶ ὅσα διὰ τῶν ὠν πρόεισι. Καὶ τινὰ μὲν καὶ δίχα μίξεως τίκτεται, τινὰ δὲ χωρὶς ταύτης οὐδαμῶς. Καὶ τίς ἂν ἀπαριθμήσει τὰς ἐν τοῦτοις ἀναριθμήτους διαφορὰς, οὐ τῶν ζώων μόνον, ἀλλὰ καὶ φυτῶν καὶ βοτανῶν καὶ τῶν παραπλησίω; ὧν ἀπάντων τὰς αἰτίας παρὰ τῶν τῆς εἰμαρμένης πατέρων ζητεῖν δίκαιον, εἴπερ πάντα τῆς γενέσεως κατ' αὐτοὺς ἥρτηται, καὶ τὸ εἶναι καὶ ὃ τοῦ εἶναι τρόπος, κυοφορεῖσθαι τε καὶ πάσχειν καὶ ὀρεῖν καὶ ἀποδιῆσκειν.

C Ἡ κατὰ τῶν ἀθλίων ἀνθρώπων αὐτοῖς μόνον ἡριβολογῆθαι τὰ τῆς γενέσεως, ἵνα τὸ πάντων κάλλιστον τῶν¹³ ἐν ἡμῖν τὸ αὐθαίρετον ἀγνοηθῇ, καὶ θεὸς μὴ

VARIE LECTIONES.

⁸ ἀναπλάσσουν γ. ⁹ κατὰφορον γ. ¹⁰ ἢ om. A. ¹¹ πάντων κάλλιστον τῶν] libri πάντων καλλίστων.

¹¹ θαλάσση γ.

¹² τὸν εἰ infr. καὶ post μέλ. A.

εὐχαριστηθῇ οἷς τὸ γένος εὐηργέτησεν· πῶς δὲ πάλιν ἡ γένεσις ἀκαίρους μὲν προσθήκας δίδωσι, τετρακέφαλα κατ' αὐτοὺς ἀποτελοῦσα καὶ χεῖρας πλείους καὶ πόδας τῶν κατὰ φύσιν, τοῖς δὲ ἔρπετοις οὐ δίδωσι πόδας, οἱ παρέξουσιν αὐτοῖς τὸ ἐν τῇ βαδίσει χρήσιμον, οὐκ ὀφθαλμοὺς τοῖς ἀσφάλαξιν, οὐδ' ἄλλοις ὧν δέονται· εἴτα ζῆν μὲν οἷς τὰς ἀκαίρους προσθήκας ἔδωκεν οὐκ ἐξ (πάντα γὰρ βραχύδια τὰ τετρατόμορφα), καὶ τῇ προσθήκῃ τὴν ὅλην ἀφανίζει φύσιν· ὧν δὲ τὰ κατὰ φύσιν ἀφείλε, χεῖρας ἢ πόδας ἢ ὀφθαλμούς, ταῦτα ζῆν ἐξ, τὴν σωματικὴν πῆρυσιν ἀπαρμύθητον ἔχοντα. Εἰ μὲν οὖν τις εἰς εἰαρμένην ἀναφέρει ταῦτα, αὐτὸς ¹⁵ σὺν αὐτῇ τῇ ἀτοπίας ὁ αἴτιος· εἰ δὲ τῆς φύσεως οἶδε τὸ διαμαρτάνειν, ἐξαιρεῖ τὸ θεῖον τῆς κατηγορίας. Ὡς περ γὰρ αὐτῇ τρέχειν οἰκείους νόμους διώρισε, οὕτω καὶ θνητὴν συνεχώρησε κατὰ τινα συμφέροντα λόγον. Αὕτη δὲ σώζουσα μὲν τὰ οἰκεία μέτρα οὐδὲν ὑβρισμένον φέρεῖ, ἐξοικαλισσα ¹⁶ δὲ πρὸς ἀμετρίας ἡ ἐνδεῖας ἢ φόβους ἢ πάθη καὶ τοὺς δοθέντας παραχαράττουσα νόμους οὐδ' ἐν τοῖς τικτομένοις τὸ ἀκίεθλον σώζει. Διὰ τι δὲ τινα τῶν ζώων οὐ τρέφει τὰ γεννήματα, ὥς περ πτηνῶν μὲν ¹⁷ γυψες καὶ κόρακες, ἰχθύες δὲ μικροῦ σύμπαντες· τὰ δὲ καὶ γηροτροφεῖ τοὺς τεκνόντας· καὶ τὰ μὲν καὶ νόθον ὑποβάλλεται γονὴν καὶ τρέφει, τὰ πλείστα δὲ οὐ· καὶ τίς ἂν τὰς ἀναριθμήτους τῶν ὄντων διαφορὰς καταλέξειεν; Ἀλλὰ ταῦτα μὲν καὶ ἐν τῷ δ' λόγῳ.

delapsa, adversus latas sibi leges quidpiam admittat, mox neque in iis quæ gignuntur sinceritatem servat. Cur insuper quædam animalia suos fetus non nutriunt, quemadmodum in volatilibus vultures, corvi, piscesque sere omnes; quædam vero etiam parentes in senio alunt; item alia etiam illegitimum sibi suppositum setum nutriunt, pleraque vero minime? At quis innumerabiles rerum omnium differentias recenseat? Igitur hæc quidem libro quarto continentur.

Ἐν δὲ τῷ ε' λόγῳ ἄλλα τε διέξεισι, καὶ πρὸ αὐτῶν ^C ὁμοίως κατὰ τῆς εἰαρμένης τοῦτο. Εἰ τοῖς γονεῦσι, (680 R.) φασί, τὸ τίχτειν ἀπὸ γενέσεως ὑπάρχει, ὅλην ὡς ἀπὸ τῆς τῶν πατέρων γενέσεως καὶ ἡ τῶν υἱῶν γένεσις καὶ ἡ ταύτης ὥρα διωρίσθη. Εἰ δὲ μὴ, οὐ τῶν γεννησάντων ἡ γένεσις ἀποτελεῖ τοὺς τικτομένους, καὶ μάτην ὁ πολλὸς τῆς εἰαρμένης λόγος. Εἰ γὰρ τὸ σπαρῆναι καὶ κυοφορηθῆναι καὶ τέλειον προσελθῆν ἢ ἀτελὲς [352 H.] τῆς γενέσεως ἔργον ἐστὶ τῶν τικτόντων, ὅλην ὅτι καὶ ἡ τούτων ὥρα· εἰ δὲ μὴ αὕτη, οὐδὲ ἔχειναι. Εἰ δ' αἱ γενέσεις ἐξ ἑτέρων εἰσι γενέσεων, καὶ ὁ τοῦ γεννᾶσθαι καιρὸς ἀπὸ τῆς τῶν γεγεννηκότων εἰαρμένης, ῥᾷδιον ἂν εἴη τοῖς ταύτης ἑρασταῖς μίαν μὲν ἀνθρώπου λαβεῖν γένεσιν, ἐξ αὐτῆς δὲ τὴν τε τῶν πατέρων εἰπεῖν καὶ τῶν πάππων καὶ τῶν ἐτι προπατέρων ¹⁷, καὶ τούτων ἀπάντων τὰ τε πάθη καὶ τὰς πράξεις τῆς ψυχῆς καὶ τοῦ σώματος, τὰ τε σχήματα καὶ χρώματα καὶ μεγέθη, οὐ τοῦτο δὲ μόνον, ἀλλ' ἐκ τῆς αὐτῆς καὶ τοῦ ἐνὸς γενέσεως τίνες οἱ τεγθησόμενοι προσιπεῖν, καὶ πᾶσαν τὴν ἐσομένην ἐκ τῆς διαδοχῆς συγγένειαν, καὶ ταύτης τὰς πράξεις καὶ ὅσα ἄλλα προεῖρηται, καὶ μήτε τοὺς παρελθόντας ἀγνοεῖν μήτε τῶν ἐσομένων μηδένα· ὃ καὶ αὐτοὶ ἂν διαγέλασαιν·

A et mori. An forte adversus miseros mortales duntaxat tam accuratus de genesi sermo ab ipsis institutus est: ut, quod in nobis omnium est honestissimum, libertas arbitrii, ignoretur: Deoque pro collatis in genus humanum beneficiis, gratiæ non agantur? At quomodo rursum genesis intempestiva illa additamenta adjicit, dum quadricipites fetus secundum hos, aut plures quam natura exigit, sive manus sive pedes perficiat: cum neque reptilibus pedes tribuat, qui illis ad ambulandum sint usui, neque ^{214a} oculos talpis, neque aliis ea quibus indigent. Adde quod ea quidem quibus intempestiva illa additamenta dedit, non sinit vivere (quæcunque enim prodigiosæ formæ sunt, brevis quoque ævi esse solent), et additione sua totam simul horum naturam abolet: quibus vero a natura debita sive pedes, sive manus, sive oculos abstulit, ea ita vivere permittit, ut mutilati corporis solatium nullum habeant. Si quis hæc igitur ad fatum referat, is absurditatis auctor non minus quam illud efficitur. Sin naturæ esse peccatum agnoscit, omnem accusandi Numinis occasionem tollit. Quemadmodum enim ipsam suis quibusdam currere legibus statuit, sic et eandem, ratione quadam utili, juxta mortalium conditionem ferri concessit. Ipsa igitur, suum modum servans, nihil quod ulla sit affectum injuria profert: at si in nimietatem vel defectum, in pavorem, vel vehementes affectiones

^C Libro quinto cum alia persequitur, tum ante hæc de fato similiter ista. Si quod parentes gignant, ait, a genesi contingit, manifestum est a parentum genesi et filiorum genesim, et hujus horam definitam esse. Sin minus, ergo gignentium genesis eos qui gignuntur non perficit, frustra quoque longus de fato sermo habetur. Si enim quod fetus seminetur, gestetur, perfectusque vel imperfectus proveniat, a parentum genesi existit, clarum quod horum, quoque hora ab eadem proficiat. Sin minus hæc, ergo nec illa. Jam si geneses aliæ ex aliis sunt, ipsumque nascendi momentum ab eorum qui genuerunt fato proficiat, facile sit hujus amatoribus unam aliquam hominis capere genesim, atque ex ipsa tum patrum, tum avorum, imo et ^D jorum genesim indicare, horumque omnium tam animi quam corporis affectiones actionesque, ac simul figuras, colores et magnitudines. Nec hoc solum, sed etiam ex hac ipsa et illius unius genesi licebit quinam generandi sint prædicere, omnemque adeo futuram ex ordine cognationem, cum suis actionibus, et quæcunque alia supradicta sunt: ut neque præteritorum, neque futurorum quisquam ignoretur. Quod et ipsimet ^{214b} irriserint. At tu

VARIE LECTIONES.

¹⁵ αὐτὸς A: αὐτῆς C. ¹⁶ ἐξοικαλλουσα A. ¹⁷ μὲν et mox καὶ add. A. ¹⁷ προπατέρων A.

mihi illud quoque inspicere: Filiorum, aiunt, genesis infelices reddit parentes, etiamsi forte a propria genesi felicitas ipsis attributa sit. Interdum etiam tollit et vincit patrum genesis ipsa filiorum, quoties videlicet hæc fatalis illius effectus est: sed et patrum genesis infelices reddit liberos et fratrum fratres, eundemque in modum etiam conjugum; quantumvis forte aliam alter habeat genesis, et aliunde natus sit. Et quod his omnibus magis deplorandum, genesis cogit generantes odium suscipere pro amore erga liberos: liberos item parentibus, atque inter se fratres, conjugesque infestos reddit, et ad cædes provocat, itaque adversus invicem armat naturam, ut totam turbet cognitionem. Et ille quidem lamentatur, quod laboret filius, vel mortua sit uxor, aut maritus, ignarus interim quod horum cujusque et genesis, et amorem invicem necessaria conciliarit, et infortunia, dum eorum qui amabantur exitu dolores acerbos objicit. Hæccine sapiens quisquam ferat? Rursum infelices servos esse per dominorum genesis prodigiosae iidem referunt: itemque caprarum, bouum, et aliorum animantium greges, per genesis possessionis; ut et integros exercitus per genesis regis. Ita innumerabiles geneses per unicam illam unius tantum hominis, sive ad meliora, sive ad deteriora avertuntur: et quidem tam felicitum quam infelicitum, quæ ob unius genesis infinitas habent varietates ætatum, annorum, mensium, dierum, horarum, patrum, matrum, cognatorum: imo et idem quandoque mortis genus sive gladio, sive mari, sive simili aliquo casu subeunt. Attamen invenio ego et servorum atque militum genesis, quomodo ipsi loquuntur, heros regesque superantem. Fallacis enim hi aut lenocinio interdum dominos vel alia quapiam ratione aggrediuntur, sua illos genesi in dominos armante. Quod si forte patris familias genesis hanc servis dare nocendi potentiam dixerint, magis etiam difficultatem augebunt. Non solum enim [non] inferiores esse subditos coegit dominorum genesis, sed præterea illum ipsum vincere, cujus est genesis; atque eos qui pro suo fato nunquam tantum ausi fuissent, regis illa genesis in ipsummet provocat. Nam fieri omnino nequit, ut tot simul militum geneses in **215^a** domini mortem conspirent. Civitatis item genesis in universam incolarum multitudinem imperium obtinet. Quando enim hæc decedit, infinitas ætatum varietates pluribus genesibus distinctas e medio tollit, uno hoc eodemque excidio evertens. Ad eundem quoque modum et aer [corruptus] et diluvium totam sæpe gentem delet; neque enim possunt tot geneses unum mortis genus nancisci. Si quis porro illud etsi impossibile sit, admittat tamen rursum, [dicam] civitatis vel aeris genesis a multitudinis genesi vertitur, atque e duobus alterum [concedendum], vel multorum

A "Ορα δὲ κάκεινο· τῶν παίδων, φασίν, ἡ γένεσις κακοδαίμονας·¹⁸ ποιεῖ τοὺς πατέρας, κἀν ἀπὸ τῆς ἰδίας γενέσεως τὸ εὐδαίμον·¹⁹ αὐτοῖς ἐδραβεῖτο· ἐστ' ὅτε δὲ καὶ ἀναιρεῖ καὶ νικᾷ τὴν τῶν πατέρων γένεσιν ἡ τῶν τέκνων γένεσις, ἀποτέλεσμα ἐκείνης οὖσα. Ἀλλὰ καὶ ἡ τῶν πατέρων γένεσις τοὺς παῖδας κακοδαίμονας ποιεῖ, καὶ ἀδελφοὺς ἡ τῶν ἀδελφῶν, καὶ τῶν γεγαμηκότων ὁμοίως, κἀν ἀλλῇ τινὸς εἰς γενέσεως, κἀν ἐτέρωθεν ἐφυ. Καὶ τὸ πάντων ἀναρρότερον, μῖσος ἡ γένεσις βιάζεται τοὺς φύντας εἰς τοὺς φυομένους· ἀντὶ τῆς στοργῆς ἔχειν, καὶ τέκνα τοῖς γεγεννηκόσι καὶ ἀδελφοὺς πρὸς ἀλλήλους καὶ τοὺς γεγαμηκότας ποιεῖ πολεμίους, καὶ πρὸς ἀναιρέσεις ἐρεθίζει, καὶ κατ' ἀλλήλων ὀκλιζει τὴν φύσιν, ὅλην ταρασσούσα τὴν συγγένειαν. Καὶ ὁ μὲν ὀδύρεται·²⁰ διότι νοσεῖ ὁ παῖς ἡ τέθνηκεν ἡ γυνὴ ἢ ὁ ἀνὴρ, ἀγνοεῖ δὲ ὅτι ἡ τούτων ἐνδὸς ἐκάστου γένεσις καὶ ἀγαπᾷν ἀλλήλους ἠνάγκασε καὶ κακοδαίμονεῖν, δριμύτως ὀδύνας περιβάλλουσα, ταῖς τελευταῖς τῶν στεργόμενων. Ταῦτα ἀνέχοιτ' ἂν τις νοῦν ἔχων; πάλιν δούλους κακοδαίμονεῖν ὑπὸ τῆς τοῦ δεσπότου γένεσεως τερατεύονται, καὶ αἰγῶν ἀγέλας καὶ βοῶν ἡ τῶν ἄλλων ζώων ὑπὸ τῆς τοῦ κεκτημένου, καὶ στρατόπεδα πάλιν διὰ τὴν τοῦ βασιλέως· καὶ τοσαῦται μυριάδες γενέσεων ἀνατρέπονται διὰ τὴν τοῦ ἐνδὸς ἢ πρὸς τὸ χεῖρον ἢ πρὸς τὸ ἀμεινον, καί τοι γε τῶν εὐτυχοῦντων ἢ δυσπραγοῦντων διὰ τὴν τοῦ ἐνδὸς γένεσιν μυρίας ἐχόντων διαφορὰς ἡλικιῶν, ἐνιαυτῶν, μηνῶν, ἡμερῶν, ὥρων, πατέρων, μητέρων, συγγενῶν, καὶ τὸν αὐτὸν ἐστ' ὅτε τοῦ θανάτου τρόπον ὑπερχομένων, τὸν διὰ σιδήρου ἢ θάλασσης ἢ τινος παραπλησίου συμπτώματος. Εὐρίσκω δὲ ἔγωγε καὶ τὴν τῶν οἰκετῶν ἢ στρατιωτῶν γένεσιν, ὥς ἂν αὐτοὶ φαῖεν, κρατούσαν τοῦ δεσπότου ἢ τοῦ βασιλέως· ἀπατώσι γὰρ ἡ φαρμάττουσιν ἐστ' ὅτε τοὺς δεσπότης, ἢ καὶ ἄλλως ἐπιτίθενται, τῆς γενέσεως αὐτοῦς κατὰ τὴν κυρίαν ὀκλιζούσης. Εἰ δὲ λέγοιεν τὴν τοῦ οἰκοδεσπότου γένεσιν τοῖς δούλοις διδόναι τὴν ἰσχὺν τοῦ κακοποιῆσαι, πλεονα ποιοῦσι τὴν ἀπορίαν. [681 R.] Οὐ γὰρ μόνον ἡττάσθαι τοὺς ὑπηκόους ἠνάγκασε τοῦ βασιλέως ἡ γένεσις, ἀλλὰ καὶ αὐτοῦ κρατεῖν οὗ ἐστι· [353 H.] γένεσις, καὶ τοὺς οὐκ ἂν ἀπὸ οἰκείας εἰμαρμένης τοῦτο τολμήσαντας ἡ τοῦ βασιλέως ἐγείρει κατ' αὐτοῦ· οὐ γὰρ **D** οἷόν τε τοσοῦτων ὁμοῦ στρατιωτῶν γενέσεις εἰς τὸν κατὰ τοῦ δεσπότου θάνατον συμφωνεῖν. Κρατεῖ δὲ καὶ τῆς πόλεως ἡ γένεσις τοῦ πλήθους τῶν ἐνοικοῦντων· καταπίπτουσα γὰρ ἡλικιῶν μυρίας διαφορὰς, μυρίαί γε γένεσις διοικουμένης, ἀναιρεῖ²¹ φθορὰ μὲν καὶ τῇ αὐτῇ διαφείρουσα. Καὶ ὁ ἀνὴρ ὁμοίως, καὶ κατακλυσμός ὡσαύτως ὁλόκληρον ἔθνος ἀφανίζων· οὐ γὰρ οἷόν τε τοσαύτας γενέσεις μίαν ἔχειν ἰδέαν θανάτου. Εἰ δὲ τις καὶ τὸ ἀδύνατον τοῦτο συγχωροίη, πάλιν ἡ²² τῆς πόλεως γένεσις ἡ τοῦ αἵματος ὑπὸ τῆς τῶν πολλῶν ἀνατέτραπται· καὶ²³ δυοῖν θάτερον, ἢ τὰς τῶν πολλῶν ἀκυρώσαι τὴν μίαν.

VARIE LECTIÖNES.

¹⁸ κακοδαίμονος γ. ¹⁹ εὐδαίμον Α. ²⁰ ὀδύρεται CΑ: ὠδύρετο γ. ²¹ ἀναιρεῖ φθ. γ. ²² ἡ ἢ C. ²³ καὶ] fortasse legendum ὥς, i. e. ὥστε.

ἡ ταύτην τῇ τῶν πολλῶν ἀκολουθεῖται τῆς οἰκίας ἀποσωπμένῃ ἐνεργείας. Τὰ δ' αὐτὰ λέγειν ἂν εἴη καὶ περὶ ξύλων καὶ ῥότων καὶ βοτανῶν καὶ ζῶων ἀπάντων. Εἰ τοίνυν αἱ γενέσεις ὅπ' ἀλλήλων ἀνατρέπονται, καὶ αἱ μὲν τῶν παίδων τὰς τῶν πατέρων, αἱ δὲ τούτων τὰς ἐκείνων ἀναίρουσι, καὶ αἱ τῶν συζυγίων τὰς ἀλλήλων, καὶ αἱ τῶν οἰκίων τοὺς ἐνοικοῦντας ἢ αἱ τούτων τὰς τῶν οἰκημάτων, καὶ ἀπλῶς ὅσα προεῖρηται, πανταχόθεν ἡ γένεσις αὐτὴν ἀνέτρεψε καὶ διέλυσεν. Ἄλλ' οὕτω μὲν τὸ β' καὶ μ' κεφάλαιον.

Ἐν δὲ τῷ γ' καὶ μ' φησὶν ὅτι ποικιλίαι μὲν πράξεις καὶ πάθεις ἢ φυσικαῖς ἢ αὐθαίρετοις τὰ ἐπὶ γῆς καὶ τὰ ἐν ἀέρι καὶ ἐν θαλάττῃ καὶ ἡμεῖς ὁμολογοῦμεν ὑποκείσθαι· τὸ δὲ ἀνάγκη ἐιμαρμένην πάντων αἰτίαν εἶναι καὶ ἐκτερεπόμεθα καὶ διαλέγουμεν, ἀπὸ τῶν ἀφύχων ἀρχόμενοι καὶ εἰς τὰ ἄλογα ζῶα μεταβαίνοντες, ἐκείθεν εἰς τοὺς λογικοὺς ἀνθρώπους διαδιδόντες. Μάγνης γοῦν ὁ λίθος σιδήρον ἀρπάζει, καὶ οὐχ ἀρπάζει μόνον, ἀλλὰ καὶ δύναμιν ἐντίθησιν ἑτερον ἀρπάσαι, κακείνος πάλιν ἄλλον μέχρι πλειόνων. Δίκτημος³³ ἡ βοτάνη πάλιν τοῖς λοβόλοις ἐστὶ πολέμιος· καὶ γὰρ καὶ μόνος τῆς ὁσμῆς ἀντιλαμβάνομενα εἰς τὸ ἀνενέργητον μεταβάλλει. Καὶ βοτανῶν ἀγλαοφωτὶς μόνη τοσοῦτον ἐν νυκτὶ λάμπει ὅσον ἡ προσηγορία δηλοῖ, καὶ τὸν ἐπιθυμοῦντα λαβεῖν φεύγει, καὶ ταῦτα ἐβρίζωμένη τὸ πόνον ἐκ τόπου παρὰ φύσιν μεταβαίνουσα· οὐ γὰρ πρόσσεσι τοῖς ἐβρίζωμένοις κίνησις ἡ μεταβατικὴ. Χαμαιλέον τὸ ζῶον εἰς πολλὰ χρώματα τὸ σῶμα μεταβάλλει, καὶ τοιοῦτος³⁴ φαίνεται ὅσον τὸ πλησιάζον καὶ παρακείμενον αὐτῷ, κἂν ξύλον κἂν λίθος κἂν ἄλλο³⁵ τι τοιοῦτον ἢ· πρὸς γὰρ τὴν ἐκείνου προκτὴν ἀρμόττει³⁶ τὴν αὐτοῦ. Καὶ ἡ σελευκὶς τὸν πετρὸν οὕτως ἐστὶν ἀκρίσιν ὀλέθριον, ὥστε καὶ ὅσαι ἂν τῇ σκιᾷ ταύτης καταληφθεῖεν φθείρονται. Ἄλλοις πάλιν ἡ νύξ, ἀλλ' οὐχὶ τὸ φῶς ἐστὶ τῇ ὕψει ἀρμόδιον. Καὶ τροφὴ πάλιν ἄλλοις ἢ ἐτέρῳ³⁷ θανάσιμος. Ἀλλὰ καὶ τὸ ποτὶν οὐ πᾶσι τοῖς ζώοις χρήσιμον. Τὸ δὲ γε οὐρεῖν τετραπόδων μὲν ἐνίοις οὐ πρόσσεσι, πετηνῶν δὲ οὐδενί. Καὶ τί δὲ λέγειν κατὰ μέρος τὰς ἐν τοῖς ζώοις [354 H.] τροφῆς τε καὶ πότου καὶ διαπλάσεως καὶ ὥδης καὶ σιγῆς καὶ μονῆς καὶ ἀποδημίας καὶ ἐπανόδου καὶ ὑπηρεσίας καὶ ἐλευθερίας [684 R.] σωφροσύνης τε καὶ πολυγαμίας καὶ ἐργασίας καὶ ἀργίας θρασυτήτος τε καὶ δειλίας καὶ τῶν ἄλλων ἀναριθμητῶν διαφορὰς; Ποῖα τοίνυν δρόμου κίνησις ἕκαστον γένος τοιοῦτον ὑπέστησε; διὰ τί δὲ τὸ ὅλον γένος τοιοῦτον, καὶ οὕτε λαγῶς θρασυνηθῇ οὕτε λέων δειλιάσει³⁸, οὐδ' ἄλλο τι τῆς κατὰ γένος καὶ προσηκούσης αὐτῷ ἐνεργείας τὴν φυγὴν μελετήσκειν, ἀλλ' ἕκαστον γένος ὅλον ὅμοιον, μόνον³⁹ δὲ ταῖς μεταβολαῖς τὸ τῶν ἀνθρώπων γένος ποικιλλεται;

A genesim ab illa una irritam reddi, vel certe hanc, propria exutam efficacia, ab illa multorum abripi. Eademque dicere quis posset de lignis, graminibus, herbis et omnibus animalibus. Si igitur geneses aliae ab aliis invicem evertantur, ita ut filiorum geneses parentum genesim, et horum rursus illorum destruant, et similiter conjugum inter se, ut et domorum genesis illas habitantium, vel contra harum ipsam domorum genesim, atque, ut semel dicam, ea fiant quae jam dicta sunt, ipsamet sese genesis undique evertit et dissolvit. Sic quidem capite quadragesimo secundo disputat.

Deinde capite proximo, variis actionibus atque affectionibus, iisque vel naturalibus vel liberis, subiici tam quae in terra, quam quae in aere et mari exsistunt, etiam nos, inquit, fatemur: ac necessitatem fatalem horum omnium causam esse, id vero et aversamur, et redarguimus, ducto ab inanimitis initio ad rationis expertia animantia descendentes, indeque ad hominem ratione praeditum sermonem convertentes. Magnes igitur lapis ferrum ad se rapit, nec ipse rapit tantummodo, sed et huic aliquid ad se ferrum rapiendi vim tribuit, et huic rursus aliud, ad plura usque. Dictamus quoque herba venenatis animalibus adeo inimica est, ut vel solo odoratu recepta, nocendi vim omnem eripiat. Sola item inter herbas aglaophotis (62) ita noctu lucet, ut nominis veriloquium indicat, et carpere conantem refugit; idque radicata cum sit, locum ex loco contra naturam mutans: neque enim quae radicibus haerent transitivo motu praedita sunt. Chamaleon adhuc animal in multos colores corpus mutat, talisque omnino apparet, quale quod illi adjunctum, atque subjectum est, sive lignum, sive lapis, seu quid aliud fuerit: ad illius enim colorem etiam suum aptat. Seleucus insuper avis usque adeo locustis est inimica, 215b ut quotquot ejus umbram subeunt, intereant. Aliis rursus nox est ad videndum quam dies accommodatior: aliis etiam alimentum illud est, quod alteri lethale sit, sed et potus non omnibus convenit animantibus. Quaedam adhuc in quadrupedibus, volatilia vero omnia, urinam reddendi facultas destituuntur. Et quid attinet sigillatim animantium infinitas differentias tum in cibo, tum in potu, in figura, in cantu et silentio, in mansione et migratione ac reditu, in obsequio et libertate, in temperantia et libidine, in labore et otio, in audacia et timiditate, atque in aliis infinitis recensere? Qualis ergo curriculi fatalis motus talis ut esset, genus quodlibet effecit? cur vero univrsum genus ejusmodi est, ut neque lepus audeat, neque leo paveat, neque aliud ullum animal, innatum suo generi operationem vitare conetur; sed unum-

VARIAE LECTIONES.

³³ Δίκτημος C. ³⁴ τοιοῦτο A. ³⁵ ἄλλο τι A: ὅ, τι C. ³⁶ ἀρμόττει A: ἀρμολογεῖ C. ³⁷ ἐτέρῳ Schottius. Libri ἐτέρα. ³⁸ δειλιάσει C. ³⁹ μόνον Schottius: libri μόναις.

NOTE.

(62) Lege Plinium, lib. xxiv, cap. 17, et Aelian. De animal. lib. xiv, cap. 27.

quodque genus totum informe sit, solusque homo mutationibus varietur? Quod si per genesim unumquodque genus in proprio naturæ more ubique conservatur, quomodo contrarium in hominibus reperitur? Etenim in eo timiditas et audacia, iracundia et mansuetudo, improbitas et probitas, omniaque inde contraria. Ubi est igitur ille geneseos cursus? ubi septem planetae, et duodecim zodiaci signa? Quid tandem hominibus tantam præbet affectionum studiorumque varietatem, cæteris non item? Asinus enim ubique onera gestat, pardalis rapax est, cæteraque speciei suæ ordinem servant. Eodem prorsus modo et quæ brutis animantibus secundum ejusque speciem inest natura, cum genesim, tum circiter eam exorientes stellas, omnemque illam longam domorum sortitionem vincit. Ubi enim Mars? ejusnam bruti animantis dexteram gladio armavit, vel corpus lorica texit, vel galea caput tutatus est, aut crura aut pedes? Nec enim lupum in lupum armavit, neque leonum unquam acies inter se commisit. Quis autem commemorare studeat, quæ recensere queat nemo? Si enim nihil extra genesim sit, quomodo nullum sidus, non errans stella, non juxta alicubi exoriens, non signiferi signum hæc congenitis brutis præbet, quæ cum homine communicavit? non textoriam artem, non ferrariam: neque alios quidem magistros alios qui ab ejusdem speciei sociis discerent constituit? Si quis forte a nobis doceri animalia contendat, primum quidem pauca ejusmodi ostendet, et cur non etiam omnia doceantur, difficilior erit demonstrare. Deinde nunquam mente aut intelligentia, quemadmodum homo; sed fraude vel timore animalia docentur. Quemadmodum canis, vel simia, vel equus, si verberibus coerceatur, ea quæ ostensa illi sunt observat: non quod hæc **216** domino utilia fore existimet, sed quod cadatur, ni faciat. Psittacus quoque astu deceptus [humanam vocem] imitatur, quando per speculum appositum non animadvertit quem imitetur. Clanculo enim post speculum quod objectum est loquuntur, quæ discere ipsos cupiunt: psittacus vero, ratus se aliam psittacum videre, voces illas exprimere conatur, nihil interim quæ dicuntur intelligens, cum omnia articulate didicerit. Et vero solus psittacus, non autem aquila, neque aliud ullum animal sic docetur. At quomodo non illud rursum contra genesis legem, quod cum hæc cætera animalia ratione destituta producat, eorum tamen aliqua ab hominibus doceantur, superetque geneseos terminos is qui nunquam hujus legibus solvitur. Si vero etiam apes ab invicem doceri dixerint, in his quoque falsum tuerentur: a natura enim, non ab arte operatur apis. Quanquam sic etiam difficultas augeatur. Cur enim neque alia in suo quæque genere inter se aut docent, aut docentur? Quis enim corvo aut vultures volare do-

A εἰ δ' ἡ γένεσις ἕκαστον γένος ἐν τῷ οὐρανόφωτῳ ἤθεῖ πανταχοῦ διασπύζει, πῶς ἐν ἀνθρώποις τοῦναντίον εὐρίσκειται; καὶ γὰρ δεῖλτα καὶ θρασυ-
της, θυμὸς καὶ πραότης, κακουργία καὶ χρηστότης, καὶ τὰναντία πάντα. Ποῦ οὖν ὁ τῆς γενέσεως ὁρ-
μος; οὐχ ἑπτὰ οἱ πλάνητες καὶ ζώδια δώδεκα; τί
δὴ ποτ' οὖν τοῖς ἀνθρώποις παρέσχε παθῶν τε τὸς-
αύτην καὶ ἐπιτηδευμάτων διαφορὰν, τοῖς δὲ λοιποῖς
οὐκέτι; Ἀλλὰ πανταχοῦ μὲν ὄνος ἀχθοφορεῖ, πάρ-
δαλις δὲ ἀρπάζει, καὶ τὰ ἄλλα τοῦ εἶδους τὸν εἰρμὸν
συντηρεῖ ὁμοίως, καὶ νικᾷ τῶν ἀλόγων ζώων ἢ κατ'
εἶδος φύσιν τὴν τε γένεσιν καὶ τοὺς παρανατέλλοντας
καὶ πάντα τὸν μακρὸν ἐκείνων λήρον²¹. Ποῦ γὰρ ὁ
Ἄρης; τίνος τῶν ἀλόγων ὥπλισε ξίφος δεξιάν, ἢ
θώρακι τὸ σῶμα, ἢ κράνει τὴν κεφαλὴν ἡσφαλίσατο
B ἢ κνήμας ἢ πόδας; Οὐ γὰρ λύκους ὥπλισε κατὰ λύ-
κων, οὐδὲ λέοντων συνεκρότησε φάλαγγας. Ἀλλὰ
τίς διεξίναι φιλονεικοῖν τὰ ἀδιεξίτητα; εἰ γὰρ οὐδὲν
ἐκτὸς γενέσεως, πῶς οὐδεὶς ἀστήρ, οὐ πλάνης, οὐ
παρανατέλλον, οὐ ζώδιον ταῦτα τοῖς ὁμοφύεσιν ἀλό-
γοις παρέχει, οἷς τὸν ἀνθρώπον κατεμέρισεν; οὐχ
ὕφαντικὴν, οὐ χαλκευτικὴν; οὐ τῶν μὲν εἰς διδασκά-
λους, τοὺς δὲ παρὰ τῶν ὁμοειδῶν μαθητὰν συν-
έστησεν; εἰ δὲ τις παρ' ἡμῶν διδάσκεισθαι ταῦτα
ἔρει, πρῶτον μὲν ὀλίγα δείξει, καὶ διὰ τὴν μὴ πάντα,
πλέον ἀπορήσει: δευτέρον οὐχὶ νῦν καὶ ἐπιστήμη ὥς-
περ ἀνθρώπος, ἀλλ' ἀπάτη ἢ φόβος διδάσκειται, ὥςπερ
κύνων τυπτόμενος ἢ πῖθηκος ἢ ἵππος τηρεῖ τὰ δεικνύ-
μενα, οὐχ ὅτι ταῦτα τῷ δεσπότῃ χρήσιμα νοῦν, ἀλλ'
C ὅτι μὴ ποιῶν τύπτεται. Καὶ ψιττακὸς ἀπατῶμενος
μιμνῆται· ἐσώπτηρ γὰρ παρακαίμεν τὴν μίμησιν
κλέπτειται. Λαμβάνοντες γὰρ ὀπισθεν λαλοῦσι τοῦ
παραταθέντος ἐσώπτηρος, ἃ μαθητὰν ἐκείνους βοῦ-
λονται· ὁ δὲ ψιττακὸς ἄλλον δοκῶν ὄρεν ψιττακὸν
σπεύδει πρὸς μίμησιν τῶν ἐκείνου φωνῶν, οὐ τῶν
λεγόμενων ἔχων νόησιν· πάντα γὰρ ἂν²² ἐνάρθρως
ἐμάνθανε. Καὶ μὴν καὶ ψιττακὸς μόνος, ἀλλ' οὐκ
ἀνδρὸς οὐδὲ τὰ ἄλλα τῶν ζώων τὰ ἐκείνου διδάσκειται.
Ἀλλὰ καὶ πῶς οὐκ αὐτὸ τοῦτο πάλιν παρὰ τὸν τῆς
γενέσεως νόμον; ἄλογα γὰρ ἐκείνη τὰ ὅλα²³ ζῶα
ποιεῖ, διδάσκει δὲ αὐτῶν ὁ ἀνθρώπος ἔνια, καὶ νικᾷ
τῆς γενέσεως τοὺς ὄρους ὁ μηδέποτε τούτων ἀπολυό-
μενος. Εἰ δὲ καὶ τὰς μελλέας διδάσκειν ἀλλήλας
φαίνεται, κἀνταῦθα τὸ ψεύδος ἐτίμησαν· ἐκ φύσεως
γάρ, [355 H.] ἀλλ' οὐκ ἀπὸ τέχνης ἐργάζεται με-
λισσα. Πλὴν καὶ οὕτω τὸ ἀπορον αἰσθεται· διὰ τί
γὰρ μὴ καὶ τὰ ἄλλα κατὰ γένος ἀλλήλα καὶ διδάσκει
καὶ διδάσκειται; Τίς δὲ κόρακας καὶ γῦπας ἐδίδαξεν
ἵπτασθαι, οὐς οὐδὲ τρέφειν οἱ γεγεννηκότες πεφύ-
κασιν; [685 R.] πῶς δ' ἐν²⁴ αὐτοῖς; ἀπείπειν ἢ βασι-
λέας ποιῶσα καὶ ἀρχοντας γένεσις; οὕτε γὰρ ὄνος
ζῶων οὕτε λύκων ἐδασίλευσε λύκος· οὐδὲ ὁ μὲν αὐ-
τῶν πένηται, ὁ δὲ πλουτεῖ· οὐδὲ τῶν ἄλλων οὐδὲν,
οἷς τὸ ἀνθρώπινον γένος καταμερίζεται. Ποῦ οὖν οἱ
παρανατέλλοντες καὶ ἡ γένεσις καὶ τὸ τῶν ἀποτελε-
σμάτων αὐτοῖς πλήθος; ἢ κατὰ μόνων τῶν ἀθλίων

VARIÆ LECTIONES.

²¹ λήρον AC : κλήρον C. ²² ἂν et mox τοῦτο add. A. ²³ ὅλα] libri ἄλλα. ²⁴ ἐν A : ἂν C.

²⁵ ἐκείνους C.

ἡνθρώπων τὸ κράτος ἤρπυσαν; καίτοι τῶν ἄλλων ζῶων κράτιστον ἄνθρωπος. Καὶ γὰρ καὶ τῶν δυνατωτέρων συνέσει κρατεῖ, καὶ τῶν ἱπταμένων ἐπὶ γῆς βαδίζων κύριος γίνεται, καὶ τὰ εἰς βυθὸν ἀγρεύει νηχόμενα, καὶ ἀπλῶς πάντων ἐστὶ τῷ λόγῳ καὶ τῇ συνέσει κραταιότερος. Πῶς οὖν ἡ γένεσις τοῦ μὲν κρατοῦντος πάντων κρατεῖ, τῶν δ' ὅπ' ἐκείνου κρατουμένου ἀρχεῖν οὐκ ἴσχυσεν; ἀλλ' ὡς ἔοικε, κατ' ἡνθρώπων αὕτη παρὰ τοῦ πονηροῦ προέβλεπται ἡ μηχανή, ἵνα τὸ εὐσεβεῖν καὶ δικαιοπραγεῖν ἀνάγκης ἔργον νομίσαντες ἀλλοτριωθῶσι θεοῦ, καὶ τὸ τάναντία πράττειν τῆς αὐτῆς αἰτίας πειθόμενοι οὐδὲν ἀποκινῶσι³⁶ πρὸς τὰ ἀμαρτήματα. Οὐκοῦν οὐκ ἐστὶν ἡ γένεσις, πλάττεται δὲ ὑπὸ τῶν ἐχθρῶν τῆς ἀληθείας κατὰ τῆς ἀληθείας, ὥσπερ ὑπὸ τῶν ταύτης ἐλέγχεται φίλων.

cæteris imperat omnibus, iis vero imperare nequit, hæc adversus homines a malo dæmone instructa talis esse effectum rati, alieni a Deo efficerentur; et quæ his contraria committerentur, ab eadem proficisci causa persuasi, nullum omnino peccatum sed a veritatis hostibus contra veritatem fingitur,

Οὐδὲ γὰρ τὴν ἀλογίαν εὖροι τις ἂν ἀκριβολογούμενος αἰτίαν τοῦ μὴ μανθάνειν τὰ ζῶα ὅσα καὶ ἄνθρωπος, ὥσπερ οὐδὲ τὸ λογικὸν τῷ ἡνθρώπῳ τῶν μυρίων ἐπιτηδευμάτων αἴτιον. Πόσους γὰρ κατ' αὐτοὺς ἡ γένεσις ἐργάζεται κωφούς, ἀφώνους, μωρούς, ἀτέχνους, ἀφελείς! Τί οὖν ὠφέλησε τὸ λογικὸν τὸν ἐκ μήτρας προελθόντα τυφλὸν καὶ κωφὸν ἢ τοὺς τοιούτους, καὶ πόσων ἀλόγων οὐκ εἰσὶ χεῖρους καὶ πρὸς βίον καὶ πρὸς μάθησιν; τί δὲ μέλιτταν ἐδίδαξεν ἡ ἀράχνην ἢ μύρμηκα ἡ ἀλογία, εἰ πράττει ἂ³⁷ ἔκαστον ἀκωλύτως κατὰ φύσιν αὐτοῖς ἐπιτηδεύεται; τί δὲ τὰ ἄλλα τῶν ζῶων παρέδραψε πρὸς τὸ οἰκεῖον ἔργον, ἀντὶ τοῦ λογικοῦ λαβόντα τὸ ἀλογον; μὴ τοῖς πτεροῖς ἄδειν τὸν κύκνον ἡ ἀλογία συνέστειλεν, ἢ τοῖς τέτειγας; ἀλλ' ἄρα δύναται καὶ φύσει ποιεῖν ἡ γένεσις μουσικούς· καὶ πῶς οὐκ καὶ ῥήτορας καὶ σοφιστάς ἀπέταλε; διὰ τί δὲ καθὰ γινώσκει τὰ ἄλογα, μὴ καὶ ἡμεῖς ἴσμεν χωρὶς τοῦ μανθάνειν; ἀλλὰ τὰ τῶν λογικῶν διὰ τὸ ἀλογον οὐ δύναται μανθάνειν τὰ ἄλογα. Καὶ πῶς τὰ ἀλλήλων διὰ τὴν κοινήν ἀλογίαν οὐ διδάσκονται, γέραναι τὰ κύκνων, ὄνοι τὰ κυνῶν, καὶ τὰ μελιττῆς ἀράχην, καὶ ἔκαστον τὸ ἄλλοις; οὐκ ἄρα διὰ τὴν ἀλογίαν ἡ τῶν ἡνθρώπων μάθησις ἀλόγοις ἀπαρδέκετος, ἀλλὰ διὰ τὴν διαφορὰν τῆς ὑπὸ τοῦ Δημιουργοῦ προαχθείσης φύσεως. Τίς δὲ ἀσπὴρ τῶδε καταλαβὼν τὸ ζώδιον [356 H.] τὸ γένος; ἐπλάσε τῶν θηρίων ἀπὸ τῆς γῆς ἡ τῶν κτηνῶν, ἡ ἀπὸ θαλάσσης τῶν νηκτῶν; καὶ διὰ τί μὴ καὶ νῦν τὸ αὐτὸ διαπράττεται; ἡ δὲ τοὺς αἰῶρους θανάτους ἐπάγουσα γένεσις πῶς οὐκ καὶ δέκα ἑτῶν ἄνθρωπον ἔδειξε γέροντα, ἢ πρῶτους³⁸ ἰούλοι; τὸ πρόσωπον στεφανούμενον; καὶ εἰ τοῦ χρόνου τὸ μέτρος τῆς ἐκάστου ζωῆς εἰς πέντε καὶ ἑξ³⁹, ἐνίοτε δὲ καὶ ἀσύγκριτον κατὰ τὸ ἑλαττον ἔτεμε, [688 R.] πῶς οὐδέποτε πενταπλάσιον ἢ δεκαπλάσιον; καὶ τί λέγω πεν-

A cuit, quos ne parentes quidem alere solent? Quomodo item genesis, quæ reges ac principes constituere solet, hos eis negavit? nam neque asinus asinorum, neque lupus luporum rex est, neque inter hos alius pauper est, alius dives, neque aliorum ibi quidquam, quibus humanum genus obnoxium est. Ubi igitur una orientes stellæ? ubi ipsorum genesis, atque illa apotelesmatum multitudo? An hæc in solos miseros mortales tantam abripere potentiam? Atqui vi cæterorum omnium animantium potentissimus homo. Etenim et fortioribus intellectu præstat, et super terram gradiens volatiliū tamen dominus est, et in mari natantia capiat, et, ut simul dicam, omnibus animantibus ratione atque intelligendi facultate antecellit. Quomodo igitur genesis in eum habet imperium, qui quæ hujus imperio continentur? Verum, ut apparet, machina est, ut et pie vivere justoque agere necessitatis esse effectum rati, alieni a Deo efficerentur; et quæ his contraria committerentur, ab eadem prætermitterent. Nulla est igitur prorsus genesis, quemadmodum ab hujus amicis demonstratur.

Neque enim quod animalia ratione careant, in causa esse diligens rerum persecutor deprehendet, quominus bruta discant eadem, quæ homines solent, ut neque rationem in homine efficere, quod 216^b disciplinas prope infinitas comprehendat. Quam multos enim ex illorum sententia genesis efficit surdos, mutos, stultos, inertes, ineptos! Quid igitur ratio profuit ex utero prodeunti cæro, surdo aut simili alicui? Et quibus animantibus inferiores non sunt, sive ad victum quærendum, sive ad descendendum? Quid vero apiculæ nocuit, vel araneæ, vel formicæ, quod rationis expertus sit, si horum quodlibet facit id, quod ei secundum naturam convenit? Quid denique aliis obfuit animantibus ad suum cuiusque opus, quod rationis expertia sint? Numquid propterea quod ratione carerent, impediti fuere sive cyeni, sive cicadæ, quominus aliis suis cantum ederent? Sed quæ ex ipsa natura canendi peritos producere genesis potest, quomodo non eloquentes ac disertos eadem reddidit? Cur bruta damnas? Numquid nos aliquid, nisi discamus, novimus? Verum/bruta animantia, cum ratione destituantur, eorum quæ ad rationem D spectant, discere nihil possunt. Quin ergo, cum perinde omnia ratione careant, non ea saltem discunt, quæ ad cætera bruta pertinent; ut græcæ quæ ad olores, asini quæ ad canes, et ad apes araneæ, et sic deinceps quodlibet, quod ad alterum spectat! Non certe quia ratione destituitur, propterea humanæ institutionis brutum capax non est, sed ob naturæ, quam Conditor produxit, differentiam. Quodnam vero illud astrum est, quod hocce signiferi occupato signo ferarum atque jumentorum genus e terra aut ex mari natalitium formavit? Et cur idem nunc quoque non efficit? Jam quæ

VARIE LECTIONES.

³⁶ ἀποκινῶσι C: ἀποκινῶσι C. ³⁷ ἀπὸ ἀκωλύτως transponendum. ³⁸ πρῶτους Scaliger: παρὰ τοῖς libri. ³⁹ ἑξ] 6 Scaliger.

immaturam mortem adducit genesis, cur non vel A ταπλάσιον, ἀλλ' οὐδὲ εἰς τὸ τριπλάσιον ἢ διπλάσιον
decennem aliquem fecit esse senem, vel planugine παρῆξαινε;
saltem faciem vestivit? Et si vitæ spatium cujusque nostrum ad quintum et sexagesimum annum, et
nonnunquam etiam longissime infra eum terminum resecuit, qui sit, quod nunquam illud in quintuplum
aut decuplum? at quid dico quintuplum, imo vel in triplum aut in duplum extendit?

Quæ ubi vir ille dixit; mox climacteris descri-
ptionem subiecit, ut et astrologicorum nominum ac
schematum, accuratius horum expositionem per-
sequendo. Addit deinde, si per stellarum cursum
atque schemata omnia animalia gubernantur, quo-
modo nullum unquam astrum aut schema, aut vicini
sideris exortus vel patrem esse mulum fecit, vel
matrem mulam, cum tamen hi secundis non raro
animalibus misceantur? Natura nimirum hujus vim
elidit, et ubique eam vincit: in temporis produ-
ctione, in corporum congressu, in gestandi fetus
varietate, in ætatum immutatione, in cæteris, 217a
quæ secundum naturam sunt omnibus quorum illa
nihil potest immutare. Cur enim equus nullus vel
asinus hominum effugit flagellum, cum cætera ani-
mantia horum ictum non ferant? At si qua, quæ
tamen rara sunt, sustinent, ne sic quidem dif-
ficultas solvitur. Cur enim non et cætera omnia
sustineant numero multo plura? Deinde inter ea,
quæ flagris cæduntur, libera sunt bruta, dum adole-
verint: nam mox ut onera ferre cœperint, etiam
verberari incipiunt. At homo potissimum in pueritia
flagellatur: cum autem ad virilem ætatem creverit,
aut nunquam, aut saltem raro cæditur. Quare adhæc
fibris, suibus, gallis gallinaceis, hominibus, equis,
et quibusdam forte aliis, genitalia exsecantur, fer-
rumque ipsos pro secundis steriles reddit: cum
cætera tamen animantia non modo ab astrorum
necessitate nihil lædantur, sed eam etiam irriden-
dam proponant? Cur tandem eadem stellarum po-
situra eundem cursum tenente, si plantæ ampu-
tentur, rursum ramos emittunt, et circumtonsæ
herba æque ut antes, quin etiam altius erigitur, cum
in animalibus, si quod forte membrum dissectum
fuerit, oculus, vel nasus, vel digitus, nihil plane
fatum ad hujus membri restaurationem adjuvat,
etsi hoc ipsum præbere illa quæ sic abstulit, cen-
sent? At non naturæ proprietates, sed astrorum motus
quidam atque constitutio illud partim bestiis, par-
tium hominibus distribuit. Jam vero quis sues,
gallos gallinaceos, capras, boves, et si quid his
simile est, ad mortem per gladium subeundam ad-
judicavit, cum plurima animantia hoc mortis genere
non pereant? Olim præterea, cum idolis sacri-
ficandi ritus vigeret, innumerabilis horum quæ jugu-
lantur multitudo una sæpe immolabatur hora. Hoc
vero more cessante, non perinde jam hæc animalia
gladio subjiciuntur? Siderum tamen constitutio,
ut illi loquerentur, constanter eundem cursum
tenes, inæqualiter adeo horum animalium condi-
tionem immutavit, quæ cæterorum priscum vivendi

Ταῦτα εἰπόν ὁ ἀνὴρ καὶ κλιμακτῆρος καταγρα-
φὴν ὑπῆχθη ποιεῖν καὶ τινων ἀστρολογικῶν ὀνομά-
των καὶ σχημάτων, τὴν τούτων ἀκριβολογούμενος
ἔκθεσιν. Ἐπάγει δὲ ὡς εἰ τῷ δρόμῳ τῶν ἀστέρων
καὶ τοῖς σχήμασι πάντα διοικεῖται τὰ ζῶα, πῶς
οὐδεὶς ἀστήρ οὐδὲ σχῆμα οὐδὲ παρανατέλλον ἡμίονον
πατέρα ἢ μητέρα, καίτοι καὶ τοῖς γονίμοις πολλάκις
μιγνυμένων, οὐδέποτε ἀπειργάσατο; ἀλλ' ἡ φύσις
τὸ ἐκείνης λύει κράτος, καὶ πανταχοῦ ταύτην νικᾷ,
ἐν παρατάσει χρόνων, ἐν ὁμίλῃ σωμάτων, ἐν κυο-
φορίῳ διαφοραῖς, ἐν ἐξאלλαγαῖς ἡλικιῶν καὶ ἐν τοῖς
ἄλλοις πᾶσι τοῖς κατὰ φύσιν, ὧν οὐδὲν ἐκείνη ἐξάλ-
λάττειν δύναται. Διὰ τί γὰρ ὄνων μὲν καὶ ἵππων
οὐδεὶς τὰς ἐξ ἀνθρώπων διαφεύγει μαστίγας, τᾶλλα
δὲ τῶν ἀλόγων ζῶων τὴν ἀπὸ τούτων πληγὴν οὐχ
ὑπέμεινεν; εἰ δὲ που καὶ σπάνια, τὸ ἀπορον οὐκ
ἀνέται· διὰ τί γὰρ μὴ καὶ τὰ ἄλλα πολὺ πλεον τυγ-
χάνοντα; εἴτα καὶ αὐτῶν τῶν ^α μαστιζομένων τὰ
μὲν ἄλογα, ἕως [ἂν ἀνθρώπῳ], μαστίγων ἐλευθερά,
ἀχθοφορεῖν δὲ ἀργόμενα προσλαμβάνει καὶ τὸ τύπτε-
σθαι· ἀνθρώπος δὲ ἐν παισὶ μὲν ὧν μᾶλλον μαστί-
ζεται, ἀνδρὰ δὲ τῆς ἡλικίας αὐτὸν δεικνύσης ἢ
οὐδαμῶς ἢ ἐπ' ἑλαττον ὑπὸ μαστίγας ἄγεται. Διὰ τί
δὲ κάστορες μὲν καὶ ὕες καὶ ἀλεκτρούνες καὶ ἀν-
θρώποι καὶ ἵπποι, καὶ εἰ τι ἄλλο ὑπόλοιπον, τὸ γε-
νεσιουργὸν ὑπ' ἀνθρώπων ἀποτέμνεται, καὶ σίδηρος
αὐτοῖς ἀντὶ παιδογονίας δικάζει τὸ ἄγονον, τὰ δ'
ἄλλα τῶν ζῶων τὴν ἀπὸ τῶν ἀστρων ἀνάγκην ἀντὶ
τοῦ σινουθῆαι γελωμένην καταλείπουσι; τί δὴποτε
δὲ τῆς αὐτῆς ἀστροθεσίας τὸν αὐτὸν δρόμον ἐχούσης
φυτὰ μὲν περιτεμόμενα πάλιν ἀβρεῖ κλάδους, καὶ
περιτερομένη βοτάνῃ ἀνίσχει τὴν ἴσιν ἢ καὶ πλείονα,
τῷ δὲ ζῳῷ ^α, εἰ τι τῶν μελῶν περικοπῇ, ὀφθαλ-
μὸν ἢ ῥίνα ἢ δάκτυλον, οὐδὲν ἢ εἰμαρμένη πρὸς τὴν
τοῦ μέλους ἀνάφυσιν συλλαμβάνεται; καίτοι ταύτην
καθίζουσιν ἐκείνοις χαρίζομένην ἄπερ ἀφείλεν, ἀλλ'
οὐχὶ τῆς φύσεως τὸ ἰδίωμα. Αὐτοῦ δὲ τούτου τίς ἀστέ-
ρων κίνησις καὶ σχῆμα τὰ μὲν εἰς ἀλόγους τὰ δὲ εἰς
λογικοὺς διεκλήρωσε; τίς δὲ οὐ μὲν καὶ ἀλεκτροῦσι
καὶ αἰετὶ καὶ βουσί, καὶ εἰ τι τούτοις ὁμοιον, τὸν διὰ
μαχαίρας εἰδικασε ^α θάνατον, τὰ δὲ πλείστα τῶν ἄλ-
λων ζῶων τὴν τοιαύτην οὐκ οἶδεν ^α ἐπήρειαν; ἀλλὰ
καὶ τούτων τῶν ^α ἀναιρουμένων πάλαι μὲν, τῆς εἰ-
δωλοθυσίας ἐπικρατούσης, ἄπειρον [357 H.] ἐν ὥρᾳ
μὲν κατεθύετο πᾶθος· νῦν δὲ παυθείσης ἐκείνης
οὐχ ὁμοίως τὸ ξίφος ὑπέρχονται; Καὶ τῶν ἀστέρων
ὁ σχηματισμὸς, ὡς ἂν ἐκείνοι φαῖεν, ἀναλλοιώτως
τὸν αὐτὸν ἐξομαλίζων δρόμον, οὕτω μὲν τὰ περὶ τού-
των ἀνωμάλως ἐξηλλόωσας, τῶν δ' ἄλλων ζῶων τὸν
τρόπον τῆς ἀρχαίας ζωῆς οὐ μετέβαλεν. Εἰ δὲ καί
τινα παραπλησίως τούτων μεταβέβληκεν, ἀλλ' ὅτι

VARIE LECTIONES.

^α τῶν ad J. A. ^α τῶν δὲ ζῶων C. ^α εἰδικάως C. ^α εἶδεν C. ^α τῶν om. libri.

μη πάντα μηδὲ τὰ πλεῖστα, οὐδὲν ἤτερον ἂ τῶν ἀστέ-
ρων ὁμαλὲς δρόμος καὶ πρὸς ^α ἀπαράβατον ἀνάγκη
διεχλεύεσθαι. Ἄλλ' εἰς τοῦτο ^α μὲν πέρατος καὶ ὁ ε'
λόγος καὶ τὸ γ' καὶ μ' κεφάλαιον καταλήγει.
sus, et insuper incommutabilis illa necessitas ludibrio exposita est. Et hoc quidem libri v, capitique
quadragagesimi tertii extremum est.

[689 R.] Ἐν δὲ τῷ ε' μὲν λόγῳ, δ' δὲ καὶ μ' κε-
φαλαίῳ ταῦτα ὑποβάλλει· Εἰ τῆς γενέσεως, φησὶν, ὁ
δρόμος ἀπὸ γῆς τὸν ἄνθρωπον καὶ τὰ ἄλλα τῶν ζώων
ἀπέτελεσε, πῶς νυνὶ χωρὶς γάμου οὕτε ἄνθρωπον
οὕτε τὰ μυρία εἶδη τῶν ζώων οὐδαμῶς προάγουσα ^α
δεῖκνυται· Εἰ δὲ τίνα τούτων καὶ νυνὶ προάγει, ὥσπερ
σκώληκας καὶ τοιαῦτα ^α ἔνια, πῶς μὴ καὶ πάντα ὅσα
ὁμοίως ἀπ' ἀρχῆς τῆς γῆς ἐδείξε φερόμενα· Ἄλλ' εἰ
καὶ δρόμος ἀστέρων τοὺς ἀνθρώπους ἀπὸ γῆς κατ'
ἀρχὰς ἐπλάσε, πῶς οὐχὶ καὶ τεχνίτας αὐτίκα συμ-
προήγαγεν, ἀλλὰ πολλῷ χρόνῳ ὕστερον τεκτονικὴ καὶ
ὕφαντικὴ καὶ ἱστορικὴ γεωμετρία τε καὶ ῥητορικὴ
καὶ μυρία τέχνηαι ἄλλαι λογισμοῖς ἀνθρωπίνους εὐ-
ρέθησάν τε καὶ ἐπεγένοντο· Εἰ δὲ καὶ προελθεῖν ἀπὸ
γῆς ἐπιστήμονας τοὺς ἀνθρώπους τερατεύουσιντο, πῶς
τότε μὲν ἀνευ μαθήσεως ἐπιστήμονες ἀνεφύοντο, νυνὶ
δὲ πόνοις καὶ μελέταις μόλις κατορθοῦσι τὴν μάθη-
σιν· Ποῦ δ' οὖν οἴχεται δρόμος ἐκεῖνος ὁ παλαιός, ὁ
τοὺς ἅμα τῇ προόδῳ σοφούς ^α ἀναπλάττων· Καὶ
πῶθεν τὰ νῦν ἀντανέστη ὁ τοὺς αὐτοφρεῖς ἐπιστήμο-
νας πόνοις προδιδάζων καὶ μακρὰ μελέτῃ· Τί δ' οὖν
ὁ μαιφρόνος ἔπραττεν Ἀρης τότε τῶν ἀνθρώπων κατ'
ἀλλήλων οὐχ ὀπλιζομένων· Ποῦ δ' ὁ βασιλέας καὶ
ἀρχοντας ποίων τῶν ἀστέρων δρόμος, πολλαὶς γενεαῖς
ὕστερον καὶ τὸ κατὰ κόμην οἰκεῖν, μὴ τί γε πόλιν ἢ
ἀρχὴν εἰδέναι ἐπινοήσαντων· διὰ τί δὲ πάλαι μὲν
ἄνθρωποι τεχνῶν ἐχρημάτιζον εὐρεταί, νῦν δὲ ταῖς
ἐξευρημέναις ἀρκούμενοι περαιτέρω προελθεῖν οὐκ
ἐπινοοῦσιν· Ἡ δὲ ὅλον ὅτι ὁ παρὰ Θεοῦ τοῖς ἀνθρώ-
ποις δοθεὶς νοῦς, χρόνῳ καὶ πόνῳ καὶ πρὸ γε τούτων
τῇ ἀνωθεν συνεργίᾳ τὰ πρὸς τὸν βίον χρήσιμα ἐξευ-
ρών, ἔσται τοῦ πορρωτέρω καὶ μάτην ἐνταλαιπωρεῖ-
σθαι ταῖς ἐπινοίαις. Πῶς δὲ τοῦ αὐτοῦ γένους ἔθνος
μὲν ὀλόκληρον κομᾷ, ἄλλο δὲ κείρεται· Καὶ ἄλλο μὲν
μητρογαμεῖ, τὰ πλεῖστα δὲ μυστράν τὴν πρᾶξιν ἡγοῦν-
ται· Καὶ μυρία ἄλλαι κατατέμνονται ^α διαφοραῖς
νόμων, βίαν, ἔθων· καὶ οὐδεὶς ἀστέρων δρόμος οὕτε
τοὺς κομήτας κείρει, οὕτε τοὺς κειρομένους κομᾷ
ἐκδιάζεται, οὐδὲ [358 H.] τὰ ἄλλα πράττειν ἄλλους,
ὅσα τοῖς παρὰ σφίσι νόμοις οὐκ ἔμαθον. Καὶ τὰ μὲν
τοῦ παρόντος κεφαλαίου τοιαῦτα.

comatos iondet, aut attionso comam alere cogit, aut
sunt. Hæc autem ipso capite continentur.

Ἐν δὲ τῷ ἑξῆς ἐπάγει ὥς, εἰ καὶ δόξαιεν καταφεύ-
γειν οἱ τῆς εἰμαρμένης ἔραστα ἐπὶ τοὺς παρὰ να-
τέλλοντας, οἱ τῶν ζωδίων καὶ τῶν πλανήτων εἰσὶν
ἕτεροι καὶ οὕτε τοῖς τῆς γενέσεως ἀποτελέσμασι
χραιοῦσιν οὕτε ἀλλήλοις συνῆθουσιν, ἀλλὰ κατὰ τὰς
τῶν κλιμάτων διαφορὰς ἕκαστος αὐτῶν τὰ οἰκεία
χρηρεῖ ἀποτελέσματα, εἰπάτωσαν ἡμῖν ποῦ τὸ τῆς

A modum invariatum reliquit. Quod si forte alia
quoque nonnulla ad hunc fere modum immutata
sunt, quando id neque in omnibus, neque in pluri-
mis accidit, æquabilis nihilominus astrorum cur-
sus, et insuper incommutabilis illa necessitas ludibrio exposita est. Et hoc quidem libri v, capitique
quadragagesimi tertii extremum est.

217^b. Sexto autem libro et capite quadrage-
simo quarto hæc subjicit. Si geneseos cursus, ait, e
terrâ hominem cæteraque animalia produxit, quo-
modo nunc sine conjugio nequaquam vel hominem,
vel varias illas animantium species producere de-
prehenditur? Quod si et nunc quædam eorum sic
producit, vermes puta et id genus nonnulla, quo-
modo non etiam omnia alia quæcunque eodem
modo e terra ab initio prognata exhibuit? At si
forte stellarum cursus homines e terra initio for-
mavit, cur non eos ita produxit, ut simul artibus
instructi prodirent? sed longo post tempore et fa-
brilis ars atque textoria, et historica, geometria,
rhetorica, aliæque innumere res humano sunt
ingenio primum excogitatae atque inductæ? Si vero
provenisse homines olim scientia instructos e terra
nugentur: quomodo tunc sine disciplina docti sunt
nati, qui nunc vix multis laboribus atque exercita-
tionibus doctrinam parant? Quo nunc igitur vetus
ille cursus recessit, qui ab ipso ortu sapientes ho-
mines fingeat? aut unde hic noster prodit, qui
natura sua peritos non nisi per labores ac longam
exercitationem provehit? Quid igitur crudelis Mars
tum faciebat, cum homines in mutuum cædem non
armarentur? Ubi astrorum cursus ille regum et
principum multis post sæculis, ut et pagos habi-
tandi auctor, cum neque mente quidem urbem ullam
aut imperium homines excogitassent? Cur adhæc
olim homines artium inventores erant, nunc vero
inventis contenti longius progredi non student?
Manifestum certe datam a Deo hominibus intelli-
gendi vim, post inventa cum tempore et labore, ac
potissimum cum cœlesti auxilio ea quæ ad vitam
tuendam erant utilia, jam constituisse, neque ultra
quidquam frustra comminiscendis novis allaborare.
Quomodo item ejusdem provincie tota natio aliqua
comam nutrit, alia tondetur? Et quædam gens ma-
tribus miscetur, plures vero hunc execrandum esse
morem ducunt? Eisi aliis insuper innumerabilibus
differentiis legum, vitæ, ac consuetudinum distin-
guuntur, neque tamen ullus siderum cursus aut
alia alios facere, quæ suis ipsi legibus docti non

Proximo vero illud adducit: Si etiam fati amato-
res illi fugiendum putent ad vicinarum stellarum
extortus (quæ a signis atque planetis diversæ, **218^a**
fatalibus geneseos eventis affines non sunt, neque
inter se consentiunt, sed pro climatum differentiis,
singulæ suos suppeditant eventus), dicant velim no-
bis, ubinam sit geneseos inconcussa illa firmitas at-

VARIE LECTIONES.

^α πρὸς] ὡς Α. ^α τοῦτον Γ. ^α προσάγουσα Γ. ^α ὥσπερ καὶ σκώλ. καὶ τὰ τοιαῦτα Γ. ^α προόδῳ
τοὺς σοφοὺς Γ. ^α κατατέμνεται Γ.

que constantia? Ex his enim quæ ipsi referunt satis apparet, propriis viribus harum singulas illius effectus rescindere. Quanquam non omnes idem terræ spatium obtinent: qualis sit Persarum atque Iberorum portio, vel Lazorum atque Romanorum, seu aliorum quorumcunque. Quomodo igitur hæc gens oppositis adeo illius gentis vivendi normis, legibus ac moribus gubernatur? Deinde quomodo pleræque gentes suos quæque fines incolentes, in Romanorum terminos irruerunt? Tertio vero, migravit olim populus Judaicus in Ægyptum, neque tamen a patriis legibus recessit: ex Ægypto deinde idem iterum demigrans, Palaestinam et Arabiam inhabitavit, idololatris prius bello pulsus; nec a Mosaica ideo lege descivit, ut neque tunc, cum in captivitatem Babylonem deductus est, sed nec postea per totam terram dispersus patrias leges deseruit. Nullius enim extra zodiacum positæ stellæ ortus, ac neque genesis ipsa, circumcisionis illos aut sabbati præceptum solvere coegit. Quin et nostrum genus, Christianorum inquam, quadringentis abhinc annis exortum, subito orbem, qua patet, occupavit, a suis gente qualibet ritibus abducta, atque ad ducendam ex pietatis præscripto vitam tralata: non id patriam mutando, sed in eadem, ut solebant, habitando; atque ita vetusta illa stellarum harum apotelesmata imbecilla et risu digna relinquendo. Itaque ab hominibus indoctis prolata doctrina, hæc ipsa manifeste evērit, quibus pudibunda cedebat imbellis genesis. Etenim paruit quidem olim Assyrii subactus orbis, hinc Babylon imperavit, deinde Medi imperium exceperunt, et post illos Persæ, donec id tandem ad Macedonis transit: attamen quæque gens suos retinebat mores, et a suis regebatur regibus, ac saltem communem illum, qui omnibus imperabat, agnoscebat Dominum. Nunc vero, quemadmodum una duntaxat est religio, sic et regium imperium unus tenet, trecentisque gentibus aut amplius, nonnisi una legitima imperii Romanorum majestas præest, **218** quemadmodum et religio nonnisi una est. Neque tamen aliquem hoc tempore cogit genesis vel idola colere, aut matribus misceri, aut alia quædam patrare, quibus metuendæ gentes illæ non inter se tantummodo discrepabant, sed etiam ab oppositis sibi invicem nationibus distinguebantur. Illud ergo nobis explicent, quomodo religionis atque doctrinarum mutationem fatum inducat, neque tamen cætera mutandi vim ullam habeat? Neminem enim unquam aut suadendo, aut vi cogendo eo adduxisse videtur, ut cum ignominie, paupertatis, invaletudinis, servitutis, injuriæ, aut alicujus ex infinitis aliis horum similibus desiderium caperet. Sed quemadmodum ubique visa est natura potentior quam fatales effectiones, sic et ratio, propriæ libertatis dignitate servata, manifeste satis in his, quæ voluntarie operatur, nugis istas vincere demonstratur.

A γενέσεως βέβαιον καὶ ἀσάλευτον· ἕκαστος γὰρ τῶν ἰδίαις ἐνεργείαις τὰ ταύτης ἀνακόπτων, ἐξ ὧν φασιν, ἐπιδείκνυται ἀποτελέσματα. Καίτοι οὐδὲ πάντες τὸ αὐτὸ τῆς γῆς ἔχουσι μέτρον, οἷον ἡ Περσῶν καὶ Ἰβήρων μοῖρα ἢ ἡ Λαζῶν καὶ Ῥωμαίων ἢ τῶν ἄλλων. Πῶς οὖν τόδε τὸ ²¹ ἔθνος πρὸς ²² τόδε ἀντικείμενοις καὶ βίῃ καὶ νόμοις καὶ ἡθεσι διοικεῖται; Δεύτερον δὲ πῶς τὰ πλεῖστα τῶν ἐθνῶν ἐν τοῖς ἰδίαις γῆς ὅροις ἰδρυμένα εἰς τὰ τῶν Ῥωμαίων μετέβαλεν ἦθη; [692 R.] Ἀλλὰ καὶ τρίτον, μετέφησε ²³ μὲν τὸ ²⁴ Ἰουδαίων ἔθνος εἰς Αἴγυπτον, τῶν δὲ πατέρων νόμον οὐ μετανέστη. Αἰγύπτου δὲ πάλιν ἀπαναστάνας Παλαιστίνην μὲν καὶ Ἀραβίαν ἐποικοῦσι, τοὺς πρὶν οἰκοῦντας εἰδωολάτρας πολέμοις ὠσάμενοι· καὶ τῶν Μωσαϊκῶν οὐ παρετράπησαν νόμων. Ἀλλ' οὐδ' ὅτε πρὸς Βαβυλῶνα θριβάλων τὸ ἔθνος ἀπήχθη, καὶ μετὰ χρόνους εἰς πᾶσαν τὴν γῆν διεσκέδασθη, [καὶ] τῶν πατέρων οὐκ ἀπεστάτησε νόμων, καὶ οὐτε τις τῶν παρναταλλόντων οὐτε ἡ γένεσις κατηγάκασεν αὐτοὺς ἢ τῆς περιτομῆς ἢ τοῦ σαββάτου τὸ παράγγελμα λύσαι. Τὸ δὲ γὰρ ἡμέτερον γένος, τὸ τῶν Χριστιανῶν λέγω, πρὸ τετρακοσίων μὲν ἐτῶν τὴν ἀρχὴν ἔσχεν, ἀθρόον δὲ πᾶσαν ἔλαβε τὴν οἰκουμένην, καὶ τῶν μὲν οἰκίων ἐθνῶν ἕκαστον ἀπέστησεν ἔθνος, εἰς δὲ τὸν τῆς εὐσεβείας μετεβρόθυμισε βίον, οὐ τῆς πατριδὸς μεθισταμένους ²⁵, ἀλλὰ τὴν αὐτὴν ὡς καὶ πρότερον οἰκοῦντας, καὶ τὰ ²⁶ τῶν παρναταλλόντων ἀποτελέσματα πολυχρόνια σαθρὰ καὶ γελᾶσθαι κατέλιπεν ἄξια· καὶ πρὸς ἃ ἡ γένεσις ἰσχυρὸν οὐκ ἔχουσα κατεδύετο, ταῦτα περιφανῶς· τὸ τῶν ἀγαπημάτων κατέλυσε κήρυγμα. Ἐδοῦλυσεν μὲν οὖν Ἀσσυρίοις ὁ κόσμος πάλοι, εἴτα Βαβυλὼν ἐκράτει, καὶ Μῆδοι τὴν ἀρχὴν ἐξεδέξαντο ²⁷, καὶ μετ' ἐκείνους Πέρσαι, καὶ πρὸς ²⁸ Μακεδόνας ὕστερον τὸ κράτος ὅλον μετέβαλεν. Ἀλλ' ἕκαστον ἔθνος τοῖς οἰκείοις ἐνέμενεν ²⁹ ἔθουσι, καὶ βασιλεύσιν ἰδίαις ἐπολιτεύοντο, εἰ καὶ [μὴ] τὸν πάντων κρατοῦντα κοινὸν Δεσπότην ἐπεγίνωσκον. Νυνὶ δὲ ὥσπερ ἡ εὐσέβεια μία, οὕτω καὶ ὁ τὸ βασιλειον κράτος ἔχων εἷς, καὶ τριακοσίων ἐθνῶν ἢ ³⁰ καὶ πλείονων μία τις ἔκνομος ἢ Ῥωμαίων, ὥσπερ ἡ ³¹ εὐσέβεια, ἐπάρχει ἀρχή· καὶ οὐδένα βιάζεται ἡ γένεσις νῦν οὐτε εἰδωολατρεῖν οὐτε μητρογαμεῖν οὐδὲ τὰ ἄλλα, ὅσοις τὰ διάφορα ³² τῶν ἐθνῶν οὐκ ἐξήλλαττε μόνον ἀλλήλων, ἀλλὰ καὶ πρὸς ³³ τὰ [339 H.] ἀντικείμενα κατετέμενετο. Ἐκεῖνο δὲ ἡμῖν λεγέτωσαν, πῶς, ὥσπερ ἡ ³⁴ εἰπαρμένη μεταβολὰς ποιεῖ θρησκείας καὶ δογμάτων, οὐχὶ καὶ τὰ ἄλλα ἰσχυρὸν οὐδεμίαν μεταβαλεῖν ἔσχεν; οὐδένα γὰρ ἐφάνη πείσασα οὐδὲ βιασάμενη ἀδοξίας ἢ πτωχείας ἢ ἀβρώστιας ἢ δουλείας ἢ κολάσεως ἢ ὕβρεως οὐδὲ μυρίων ἄλλων τοιούτων πόθον λαβεῖν· ἀλλ' ὥσπερ ἡ φύσις κρείττων ὤφθη πανταχοῦ τῶν τῆς γενέσεως ἀποτελεσμάτων, οὕτω καὶ ὁ λογισμὸς τὸ οἰκτεῖν τῆς ἐλευθερίας ἀξίωμα διασώζων, ἐν οἷς αὐθαιρέτως πράττει, τῶν ἐκείθεν δείκνυται κατεχουσιδίων λήρων.

VARIE LECTIONES.

²¹ τὸ A: τ ε. ²² πρὸς] ὡς A. ²³ libri μετέφησε. ²⁴ τὸ A: τῶν C. ²⁵ μεθισταμένους A. ²⁶ τὰ add. A. ²⁷ διεδέξαντο C. ²⁸ πρὸς] ὡς A. ²⁹ ἐμέμενεν C. ³⁰ ἡ A: τῶν C. ³¹ ἡ A: καὶ ἡ C. ³² διάφορα A: φοβερά C. ³³ πρὸς] ὡς A. ³⁴ ἡ add. A.

Ἄλλὰ γὰρ εἰ ⁶⁵ τὸ εὐσεβεῖν καὶ δυσσεβεῖν ἀπὸ γενέσεως, λεγέτωσαν ἡμῖν τίς γένεσις Στωικὸν ποιεῖ, τίς δὲ Ἐπικούρειον, Περιπατητικὸν δὲ ποῖα ἢ Πλατωνικόν; Τίς λατρεύειν Διόνυσον ἢ Δήμητραν ἢ Σελήνην ἢ Ἥλιον, ἢ τὸν Αἰγύπτιον συνελαύνει; λατρεύειν τὸ πρόβατον ἢ τὸν κύνα ἢ τὸν αἰλουρον; Τίς δὲ Μανικαὸν ἀποτελεῖ, τίς Οὐαλεντινούς ⁶⁶; Εἰ δὲ οὐκ ἂν φαῖεν οὐδ' ἂν πλέον θρασυνθῆεν, ἐν ἡμῖν ἄρα, καὶ οὐ τῆς γενέσεως ἔργον, τὸ τοῖσδε ἢ τοῖσδε σέβειν. Εἰ δὲ τοῦτο, καὶ τὸ σέβειν ἀπλῶς καὶ μὴ ⁶⁷ σέβειν· ἐκ τῶν μερῶν γὰρ τὸ ὅλον συνίσταται. Πῶς δὲ οὐκ ἀλογώτατον πονηρὸν γενέσθαι ἀπὸ γενέσεως, καὶ μισεῖσθαι ἀπὸ τῆς ⁶⁸ αὐτῆς διὰ τὴν πονηρίαν; [693 R.] ὁμοίως καὶ ἀγαθὸν γενέσθαι τε καὶ θαυμάζεσθαι; μοιχὸν ὁμοίως ἢ φονέα, καὶ ὄρῃν ὑπ' αὐτῆς τὰ ἄτοπα βιαζόμενον, καὶ διὰ τοῦτο κολαζόμενον; νομοθέτας καθίζειν, κολάζειν τοὺς ἁμαρτάνοντας, καὶ ἑτέρους συνωθεῖν καὶ ἀκοντας πρὸς ⁶⁹ τὰ ἁμαρτήματα, καὶ ὅσων ἄλλων τοιούτων μετὰς ὁ βίος ὁρᾶται; Ἄπερ εἰ μὲν ἐφ' ἡμῖν ⁷⁰, ἡμέτερον καὶ τὸ ἐγκλημα τῶν ἐργαζομένων· εἰ δὲ τῆς γενέσεως τὸ κράτος, ἢ μέμψις ἐκείνης ἢ τοῦ ταύτην πεποιηκότος. Οὕτω πανταχόθεν τὸ τῆς εἰμαρμένης μετὰ τὸ ἀσυστάτου ἀσέβες ⁷¹ τε καὶ παλίμφοτοι. Ἀλλὰ γὰρ ἐν τούτοις καὶ τῶν λόγων ὁ ἕκτος καὶ τὸ ε' καὶ μ' ἐπερατώθη κεφάλαιον.

Ἐν δὲ τῷ ζ' λόγῳ ἀπορίαν τινὰ δῆθεν ὑπὸ τῶν ἀστρολόγων προαγομένην διατιθεῖς, ἐπάγει καὶ τὴν λύσιν. Λέγουσι γὰρ, φησὶν, εἰ μὴ ἀπὸ τῆς εἰμαρμένης, πόθεν τὰ κακά; Οἷς ἀποκρίνεται ⁷², ὡς Εἰ μὲν ἂν διατιθέαμεν ἀλλήλους κακά ⁷³ μαθεῖν ἐθέλοιτε πόθεν, τοὺς δρῶντας ὁρῶντες μάτην αἰτίαν ἄλλην ζητεῖτε· εἰ δὲ ἂν πάσχομεν ἄκοντες, καὶ τοῦτο φανερὰν ἔχει τὴν λύσιν. Ἐθολώσαμεν παντοδαπῆς κακίας· θυέλλη τὸν βίον, πράττομεν ἂν μισοῖ καὶ ἀποτρέπει Θεός· διὰ τοῦτο πάσχομεν ἂν μὴ θέλομεν, ἵνα μηκέτι πρὸς τὸ πταίειν ἐκπερώμεθα. Ἡ ἐχρῆν ὑπευθύνως οὕτω βιούντας εὐδαίμονίας ἀπολαύειν, ἵνα τε πλέον Θεὸς ἡγνοήθη καὶ προθυμότερον πρὸς ⁷⁴ τὰ πάθη καταπερώμεθα; Εἰ δὲ πράττειν τὰ ἄτοπα διὰ τῆς εἰμαρμένης ὁ Θεὸς ἡμᾶς κατηνάγκαζε, πῶς πάλιν κολάζει ὡς πταίσαντας; ἕτερον δὲ ἔστιν, ὡς δῆλον, τὸ συγχωρεῖν χρᾶσθαι τῷ αὐτεξουσίῳ καὶ αἰρεῖσθαι ἕκαστον ὁ βούλεται, καὶ τὸ καταναγκάζειν πράττειν τὰ ἄτοπα. Πῶς δὲ οὖν, φησὶν, ἐπῆλθε [560 H.] τῶν τοῦ Θεοῦ οἰκονομιῶν ἀγνοοῦσι τὸ βάθος, εἰς τὸ τῆς γενέσεως ἀποραπῆναι πλάσμα; Καὶ ὅτι μὴ ἐπὶ γῆς ἔρποντες εἰς τὸ τοῦ Δημιουργοῦ τῶν κριμάτων ὕψος ἀνέβητε, διὰ τοῦτο ἐπ' ἀστέρας καὶ σελήνην καὶ ἥλιον τὰς αἰτίας ἀνάπαινον παρήχθητε τῶν παρ' ἡμῖν πραττομένων, καὶ ἂν ἐαυτοὺς ὁρῶμεν ἐργαζομένους, οὐχ ἡμέτερα εἶναι τερατεύεσθαι, ἂν δὲ οὐκ ἔστιν ἰδεῖν τοὺς ἀστέρας πράττοντας, ἐκείνων εἶναι τὸ ἔργον

Verumtamen si pie aut impie agere a genesi proficiscitur, explicent velim nobis, quæ genesis Stoicum reddat? quæ Epicureum? Peripateticum item qualis, aut Platonium? quæ immolare Baccho, aut Cereri, Solive aut Lunæ? Quæ Ægyptium pecus adorare, vel canem felemve? quæ Manichæum reddat? quæ Valentinus? Quod si indicare nequiverint, ne quoque ultra sese efferant, moneo. In nobis igitur situm, non in geneseos operatione, sic vel sic numen colere. Si vero hoc: utique et colere simpliciter, et [omnino] non colere: e patribus enim totum constat. Quomodo autem non absurdissimum illud sit, improbum per genesim fieri, et eidem tamen improbitatis nomine odio esse? similiter et bonum fieri, atque admirationi esse, et similiter adulterum, aut homicidam? Ab eadem item per vim coactum mala perpetrare, et rursum ob illud ipsum puniri? Legislatores constituere, sceleratos punire, et nihilominus alios vel invitos impellere ad peccandum, seu ad alia quibus referia est hominum vita? Quæ siquidem in nostra sunt potestate, nobis quoque eorum quæ sunt culpa sustinenda; sin genesis summam potestatem obtinet, aut hæc culpanda, aut is certe, qui hanc condidit. Ita undique fatum non consistere tantum nullo modo posse, sed impium insuper esse, atque probrosum [ostenditur]. Verum his et liber sextus et quintum ac quadragesimum caput absolvitur.

Septimo autem libro questionem ab astrologis propositam solvit. Dicunt enim, ait: **219^a** Unde existunt mala, si non a fato proficiscuntur? Quibus sic respondet: Si quæ nobis mutuo mala struimus, discere velitis unde existant, dum eorum patratore vestris oculis conspiciatis, frustra causam aliam queritis: sin ea mala, quæ inviti patimur, etiam hujus solutio ad oculum patet. Perturbavimus omnigenæ improbitatis turbine ipsam vitam, facimus quæ odit et aversatur Deus; ideo patimur quæ nolumus, ut ne deinceps in vitia prolabamur. Nisi forte oportuit ita criminibus obnoxios felicitate insuper potiri, quod Deus amplius etiam ignoretur, et nos pronius in mala feramur. At si perpetrare mala per fatum Deus nos cogit, quomodo rursum velut peccantes castigat? Aliud autem est, ut clarum, permittere quemlibet libero arbitrio uti, et quod velit eligere; aliud, ad committenda mala impellere. Quomodo vero vobis, ait, divinæ gubernationis profunditatem ignorantibus, in mentem venit ad geneseos illud sigmentum converti? Quia per terram reptantes vos ad Conditoris ipsius iudiciorum altitudinem nequaquam ascendistis, propterea in stellis, lunam, solemque, eorum quæ a nobis sunt causa referre conati estis, et quæ nos ipsos efficere videmus, ea non esse nostra nugari; quæque astra efficere nullo modo possunt, hæc tamen

VARIE LECTIONES.

⁶⁵ εἰ A: εἴς ζ. ⁶⁶ Οὐαλεντινιανούς Scaliger. ⁶⁷ μὴ A: τὸ μὴ ζ. ⁶⁸ ἀπὸ τῆς A: ὑπὸ τῆς ζ. ⁶⁹ πρὸς] ὡς A. ⁷⁰ ἐφ' libri ἐν et hic et infra. ⁷¹ οἷς καὶ ἀπ. ζ. ⁷² ἀλλ. τὰ κακά ζ. ⁷³ πρὸς] ὡς A.

per illa fieri mendaciter fingere? Quin ego ipse, A καταφύεσθαι; Καὶ δὲ, φησί, ταῦτα γράφων ὑπὸ γενέσεως καθ' ὑμᾶς ἠναγκάσθην γράφειν τοὺς κατ' αὐτῆς⁷⁵ ἐλέγχους, ὥστε καὶ οὕτως αὐτὴ καθ' ἑαυτῆς⁷⁶ πλέον τῶν ἐξωθεν αὐτῇ μαχομένων ἐπανίσταται.

At vero quid juvat ea discere, quæ a genesi expectantur? Nam si quidem vitare cognoscentibus conceditur, quæ fato destinata sunt, inepta est prædictio. Vincit enim quæ in nobis est facultas genesim: et maxime, quibus fatum non ignotum, solvere ipsius seriem poterunt; cum hi magis quam ceteri, quæ a genesi ordinata sunt cognoscentes, nihil eorum quæ ipsa minuitur, accidere sibi patientur. At nec hoc, iterum illi aiunt, extra genesos seriem est, quod qui hæc cognoverint, eripiantur. Igitur genesis in contraria dividitur, partimque prædictionem adhibet, partim eam ipsam irridet: quo quid magis ridiculum esse queat? Quanquam et alia rursus ex parte multa est in ea injustitia atque inæqualitas. Cur enim non omnibus hoc persuasit, ut eventura sibi discerent, quo item omnes ex his eriperentur? Quod si vero ei qui ista cognoverit, effugere tamen non licet; quid frustra cognoscere juvat, curisque ante tempus consumi, percelli ante ictum, et 219^b ante mortem gravius quam morte ipsa affligi?

Hoc porro omnibus perspicuum, eos, qui fatum asserunt, et proborum laudes atque coronas e medio tollere, et improbis contra injustam denunciare pœnam atque correctionem. Nam si necessitate adductus est uterlibet ad ea, quæ agit, jam (63) neque virtuti merces ulla est, neque scelerum pœnam exigere licet: quod non potest non penitus nostram vitam confundere atque invertere, et omnibus in Deum linguam suam acutentibus esse impudentius. Non sufficiebat nimirum miseris, si cogerentur mala cogitare, dicere, facere: sed cum eorum misereri oporteret, odium insuper adjicitur et pœna.

Ubi si quis dixerit, nostrum non esse scire cur Deus talem condiderit genesim; is dum modeste agere se fingit, pietatem perstringit, ac per ea ipsa etiam magis fit impius, per quæ moderate loqui videtur. Si enim vere bona genesis est, quæ nobis mala apparet, et id quidem per ipsam genesim: non jam hoc meum erratum est, si malam puto, quæ mala non est; sed ejus potius qui tale per genesim judicium cogitatis nostris inseruit. Nam si meum erratum est, aliena erunt utique a genesi quæcumque ad cogitata pertinent, quæ et sermo et operatio sequuntur, frustra que fuerit genesis. Vera igitur moderatio cautæque hic circumspectio non sit, malam finxisse genesim, deinde Deo malorum cogitationem concedere; neque item illud,

Ti δὲ καὶ θελὸς τὸ μανθάνειν τὰ ἀπὸ γενέσεως προσδοκώμενα; Εἰ μὲν γὰρ ἐστὶ φυγεῖν τοὺς μαθόντας ἃ ἐπέκλωσε, λῆρος ἢ πρόβρῃσις· κρατεῖ γὰρ τὸ ἐφ' ἡμῖν τῆς γενέσεως. Μάλιστα δὲ τοῖς τῆς εἰμαρμένης ἐπιστήμοσι τὸ λύειν αὐτῆς τὸν εἰρμὸν συμβῆσται· οὗτοι γὰρ τῶν ἄλλων μᾶλλον τὰ ἀπὸ⁷⁷ γενέσεως αὐτοῖς ἐπιστάμενοι, οὐδὲν τῶν ἀπὸ ταύτης αὐτοῖς ἀπειλουμένων συμπεσεῖν παραχωρήσουσιν. Εἴτα, 'Ἄλλ' οὐκ ἐκτός, φασί, γενέσεως τὸ μανθάνοντα⁷⁸ ἀπαλλάττεσθαι. Οὐκοῦν ἡ γένεσις εἰς τὰ ἀντικείμενα τέμνεται, καὶ τὸ μὲν αὐτῆς προλέγει, τὸ δὲ καταγεῖ⁷⁹ τῆς προβρῆσεως· οὐ τί ἂν εἴη γελοιότερον; Πολλῇ δὲ πάλιν καὶ ἄλλως ἀδικία καὶ ἀνομαλία. Διὰ τί γὰρ μὴ πάντας ἔπεισαι μανθάνειν, ἵνα πάντες τῶν τοσούτων ἀπαλλάττοντο; [696 R.] Εἰ δὲ καὶ μαθόντα μὴ δυνατόν ἐστι φυγεῖν, τί χρὴ μανθάνειν μάτην καὶ ταῖς φροντίσι προδαπανᾶσθαι καὶ πληγέσθαι πρὸ τῆς πληγῆς καὶ πρὸ τοῦ θανάτου χειρόν τῶν τεθνεώτων κολάζεσθαι;

Ἐκεῖνο δὲ πᾶσι καταφανές, ὡς ὁ τὴν εἰμαρμένην εἰσάγων καὶ τῶν σπουδαίων ἀφαιρεῖται τοὺς ἐπαίνους καὶ τοὺς στεφάνους, καὶ τῶν κακούργων ἀδικῶν ἀνακηρύσσει τὴν ποινὴν καὶ τὰς εὐθύνas. Εἰ γὰρ ἐκείνους ἐξ ἀνάγκης ἤλθεν εἰς τὸ πράττειν ἃ πράττοι, οὕτε τῆς⁸⁰ ἡγαθοεργίας ἐστὶ μισθὸς οὕτε τῆς κακοεργίας ποινῆς εἰσπραξίς· ὁ πῶς οὐκ ἂν εἴη ὅλως ἡμῶν συγγέον⁸¹ καὶ ἀνατρέπων τὸν βίον καὶ κατὰ τοῦ θεοῦ τὴν γλώσσαν πάντων ὀξύνων ἀναιδέστερον; Οὐκ ἔρχει δὲ τοῖς δυστυχέσι τὸ⁸² τὰ κακὰ νοεῖν τε καὶ λέγειν καὶ πράττειν ἀναγκάζεσθαι, ἀλλὰ δέον ἐλατῆσθαι καὶ τὸ μισεῖσθαι προστίθεται καὶ τὸ κολάζεσθαι.

Εἰ δὲ λέγοι τις ὡς οὐχ ἡμῶν ἐστιν εἰδέναι διὰ τί τοιαύτην ὁ θεὸς ἐδημιούργησε γένεσιν, ἐν προσποιήσει τοῦ μετριάζειν ἐπισφίγγει τὴν ἀσέβειαν⁸³, καὶ δι' ὧν δοκεῖ μετριάζειν, μείζον ἀσβεῖ. Εἰ γὰρ καλὴ μὲν ἡ γένεσις, ἡμῖν δὲ φαίνεται κακὴ, καὶ τοῦτο δὲ ἀπὸ γενέσεως, οὐκ ἐμὸν τὸ σφάλμα, φαῦλην οἰεσθαι τὴν οὐ φαῦλην, τοῦ δὲ τοιαύτην κρίσιν διὰ τῆς γενέσεως καταθεμένου ἡμῶν τοῖς λογισμοῖς· εἰ δὲ ἐμὸν τὸ σφάλμα, ἐκτός ἄρα γενέσεως τὰ τῶν λογισμῶν, οἷς ἀκολουθεῖ καὶ λόγος καὶ πρᾶξις, καὶ μάτην ἡ γένεσις. Ἀληθὲς τοίνυν μετρίότης καὶ εὐλάβεια οὐ τὸ κακῶν πλάσαι γένεσιν, εἴτα παραχωρεῖν θεῷ τῶν κακῶν τὴν γνῶσιν, οὐδὲ τὸν αὐτὸν λέγειν ὥθειν εἰς τὰ [361 H.] κακὰ καὶ κολάζειν οὓς διὰ τῆς γενέσεως ὥθησεν. Οὐκ ἐστὶ ταῦτα μετριάζοντος, ἀλλ' ἐν σγή-

VARIÆ LECTIONES.

⁷⁵ αὐτῆς A: αὐτοῦς C. ⁷⁶ ἑαυτῆς Scaliger: libri ἑαυτοῦς. ⁷⁷ τὰ A: τὸ C. ⁷⁸ μανθάνων C. ⁷⁹ οὕτε γὰρ τῆς C. ⁸⁰ libri συγγῶν — ἀνατρέπων — ὀξύνοντας. ⁸¹ τὸ add. A. ⁸² εὐσέβειαν C.

NOTÆ.

(63) Extero hic voculam γὰρ ex præcedente forsitan versu illapsam

ματι ταπεινοφροσύνης χαλεπήν ἀπάτην εἰσάγοντος. Τὸ δὲ τῆς εὐσεβείας γένος οὐχ ὑβρίζει Θεὸν δι' ὧν δοκεῖ τιμᾶν, οὐδὲ τὴν αὐτοῦ ἀναιρεῖ ἀγαθότητα, τῶν κακῶν αὐτῷ τὴν ἐξουσίαν παρέχον. Ἀδικεῖν γὰρ οὐτε οἶδεν οὐτε δυνήσεται ἡ τοῦ Θεοῦ ἐξουσία· οὐ ποιεῖ φονέα καὶ κολάζει, οὐδ' ἀπαγορεύει πταίνειν καὶ βιάζεται παρακούειν καὶ παρακούσαντα τιμωρεῖται. Ταῦτα οὐτε πρέπει Θεῷ οὐτε εὐσεβὴς οὐδεὶς δέχεται λογισμός. Τὰ δὲ πρέποντα νοοῦμεν, καὶ τῶν ἐν κόσμῳ γινομένων τὴν πανταλὴν κατάληψιν αὐτῷ παραχωροῦμεν, καὶ καταλαβεῖν οὐ φιλονεικοῦμεν, εἰδότες ὡς οὐ καταληψόμεθα. Ἀληθῆ δὲ Θεοῦ ἐξουσίαν ἴσμεν τὸ μῆτε πονηρῶν ἡττάσθαι καὶ πρὸς τὸ τῶν δημιουργημάτων συμφέρον κερῆσθαι τῇ ἀγαθότητι. Σκόπει δὲ κἀκεῖνο· Ἐν κυνηγεσίῳ παροξύνουσι ταύρους πρὸς⁸⁸ μάχην ἐρεθίζοντες, καὶ μὴ χρῆσινται τοῖς θυμοῖς, ἀγανακτοῦσιν οἱ δεσπόται· ὁ δὲ τῶν ἀστέρων δρόμος τοῖς πειθομένους/τοῖς αὐτῶν ἀποτελέσμασι θανάτοις ἀμείβονται. Δούλους πάλιν ἡμεῖς ἀπειθοῦντας κολάζομεν, τιμῶμεν δὲ ὑπακούοντας· ἡ δὲ ταῦτα νοεῖν τε καὶ πράττειν ἀναγκάζουσα γένεσις καὶ πταίνει παρακλεῖται καὶ τιμωρίαις ὑπάγει τοὺς πεισθέντας, καὶ ἡμᾶς μὲν δικαίους πρὸς⁸⁹ τοὺς ὑπὸ χεῖρα ἑσθ' ὅτε ποιεῖ, αὐτῇ δὲ τὰ ἀδικώτατα δρῶσα εἰς ἡμᾶς οὐκ αἰσχύνεται. Ἄρ' οὐκ ἐσχάτη μανία ταῦτα νομίζειν; Ἀλλὰ τοιαῦτα μὲν καὶ τὸ μ' καὶ ε' διαλαμβάνει κεφάλαιον.

præmio afflicimus. At illa quæ hæc cogitare ac facere cogit genesis, et labi jubet, et persuasos cruciatibus interdum facit, cum ipsa interim injustissima in nos committere non erubescat. Annon igitur extremæ dementiæ hæc statuere? Atque hæc quinto et quadragesimo capite disserit.

[697 R.] Ἐν δὲ τῷ μς' φησιν ὡς ὑπὸ τῆς γενεθλιαλογίας οἱ ἐκμανέντες καὶ δημιουργὸν τῶν ἀπάντων ὑποτάττουσι ταύτῃ. Φασὶ γὰρ, ὥστε τὸ δικαιοπραγεῖν ἀπὸ γενέσεως, οὕτω καὶ τὸ προσευχόμενον εἰσακούεσθαι καὶ τὸ πληροῦσθαι Θεοῦ παρουσίας καὶ τὸ καταξιοῦσθαι θειοτέρων ἀποκαλύψεων. Ὅτε ἐξ ὧν τολμῶσι λέγειν, τὸν Θεὸν ὑπερέτην ἀποφαίνουσι τῆς γενέσεως, κἀκεῖνων εὐεργέτην οἷς ἂν ὁ ταύτης δρόμος τὸ⁹⁰ πάσῃ ἐν ἡχαρίσται· οὐ εἰ ἂν εἴη ἀθεώταρον ἢ δυσσεβέστερον; Εἰ δὲ ταῦτα καὶ τὰ τοιαῦτα τῆς εἰμαρμένης ἀφαιροῦσι, τὰ μέγιστα τῶν ἀγαθῶν αὐτῆς ἀποτέμνοντες, μόνῃ δεσπόζειν πονηρίας ἀναγράφουσιν. Ἀλλὰ καὶ πλείστους ἔδειξεν ὁ μακρὸς χρόνος ἐξ ἀρετῆς εἰς κακίαν μεταβαλόντας· ὥστε πάλιν κρατεῖ ὧν οὐκ ἐκράτει, τοὺς ἀγαθοὺς εἰς φαύλους μετακινήσας. Οὕτως ἡ ταύτης ὑπόθεσις πάντα συγχέει καὶ ταράττει, καὶ πρὸ πάντων ἑαυτὴν καταβάλλει τε καὶ περιτρέπει.

Λέγει δὲ κατὰ τὸ ἐξῆς κεφάλαιον (ζ' δὲ τοῦτο ἐστὶ καὶ μ') ὡς καὶ τῶν παρ' Ἑλλήσι φιλοσοφούντων τὰ τοιαῦτά τινες ἐπὶ νοῦν θέμνοι τὸ⁹¹ τῆς γενέσεως ἐμυσσάχθησαν τε καὶ κατεγέλασαν πλάσμα. Καίτοι τὸν τε οὐρανὸν σφαιρικὸν οὐδὲν ἦντων ἢ οὕτοι ἐδόξαζον, καὶ μὴν καὶ τὴν τῶν ζωδίων σύνθεσιν καὶ τὴν τῶν πλανήτων κίνησιν οὐκ ἄλλως ἐνόμιζον. Τίς οὖν

A affirmare eundem et ad malum impellere, et quos eo per genesim impulerit, nihilominus punire; non sunt hæc modeste loquentis, sed ipsa demissionis specie in gravem errorem inducentis. At vero pietatem colens soboles, nullam Deo injuriam per illa eadem facit, per quæ ipsum colere se arbitratur, neque ejus tollit bonitatem, malorum ipsi potestatem attribuendo, injuriam enim facere neque modo novit, neque unquam poterit divina potentia: non, quem hæc homicidam fecit, postea castigat; non ita prohibet labi, ut deinde et cogat non obtemperare præcepto, et puniat negligentem. Hæc neque in Deum cadunt, neque a pia mente admittuntur. Nos autem quæ consentanea sunt mente agitantes, perfecte Deum omnia quæ in mundo fiunt, comprehendere fatemur; at non etiam ipsi comprehendere hæc contendimus, certi nos nunquam comprehensuros. Cæterum hanc esse veram Dei potentiam agnoscimus, quod neque a malis aliquando superatur, et quod in rerum conditarum utilitatem bonitate utatur. At tu mihi etiam illud considera. Solent in venationibus tauri stimulis excitari, atque ad pugnandum proritari, dolorem quoque 220a dominis sentientibus, si forte minus exandescant. Verum astrorum ille cursus morte remuneratur eos qui ipsius fatalibus decretis obsecutus fuerit. Servos adhæc nostros immorigeros castigamus, obsequentes

cogit genesis, et labi jubet, et persuasos cruciatibus interdum facit, cum ipsa interim injustissima in nos committere non erubescat. Annon igitur extremæ dementiæ hæc statuere? Atque hæc quinto et quadragesimo capite disserit.

C Quadragesimo sexto capite asserit illos a genealogia dementatos, omnium quoque architectum Deum eidem subjicere. Ita enim loquuntur, ait, quemadmodum juste vivere a genesi proficiscitur, sic et orantem exaudiri, et Dei præsentia impleri, et divinis dignari apparitionibus. Per ea igitur quæ asserere ipsi audent, Deum esse geneseos ministrum declarant, atque in eos solos esse beneficium, quibus hujus cursus beneficium accipere benigne concesserit. Quo quid esse possit impium magis? Sin hæc atque his similia adimunt, jam maximis ab eo bonis divulsis, in unam duntaxat dominari malitiam scripserint. Attamen tempus docuit quam plurimos e bonis malos evasisse; ita ut probos in improbos commutando, in eos rursus potestatem obtineat, qui ab ejus potentia liberi erant. Adeo dum hæc statuitur, omnia confunduntur atque conturbantur, et vel ipsa sese ante omnia prosternit, ac circumagendo evertit.

D Proximum deinde caput (septimum id est et quadragesimum) asserit, Græcos aliquot philosophos hæc animo considerantes, illud de genesi augmentum detestatos esse atque irrisisse, quanquam et cælum ipsum non secus atque illi globosum asserebant; et non aliter de signorum compositione, deque errantium stellarum motu statuerent. Quænam

VARIÆ LECTIONES.

⁸⁸ πρὸς] ὡς A. ⁸⁹ πρὸς] ὡς A. ⁹⁰ δρόμος ταύτης C. ⁹¹ τὸ add. A.

igitur horum sententia est, quod hæc quidem admittant, illud vero nequaquam? Ea quæ terra marique vel in aere et cæteris elementis accidunt præsignificandi, etsi non cogendi aut efficiendi vim habere astrorum cursum arbitrantur. Hunc enim ad eum fere modum futura denuntiare, quo divinandi, aruspiciandi, aut similis ars quæpiam solet: ut non propterea hæc eveniant quod prænuntientur, sed ideo prænuntientur, quod eveniant. Neque enim astra per vim gubernare hæc inferiora, sed duntaxat quæ post eventura sint denuntiare. Verum etsi qui **220b** sic sentiunt, magnam illam astrologorum impietatem a se repulerint, ad perfectam tamen veritatem non pervenerunt. Ita septimus liber absolvitur.

Octavus porro liber a quadragesimo octavo inchoatus capite, duos creatos dicit cælos, unum quidem aspectabili isto superius, quod una cum terra substiterit, alterum vero hoc quod videmus. Horum ergo duorum alterum tecti quasi locum tenere, alterum terræ quidem tecti vicem similiter præbere, sed altiori illi cælo soli instar esse ac fundamenti; terram adhuc unam esse; cælestia item potestatibus majoribus esse subjecta, ut et visibilibus ea quæ sub cælo sunt. Cælum insuper non rotundum, sed tentorii ac fornici formam præferre. Pro quidem opinione Scripturæ, ut putat, testimonia profert: non ea solum de figura, sed et de occasu atque ortu solis. Reddit et causam incrementi ac decrementi dierum ac noctium: aliaque id genus curiose investigat, mea quidem sententia, quæ necessaria non sunt, etsi cum sacris oraculis connexionem quamdam habent. Unde pium quidem hunc virum, ex iis quæ refert, iudices, at non ita etiam accurata cum ratiocinatione sacrarum Scripturarum testimonia producere dixeris.

Inde ad nonum et quadragesimum caput transi-
tione facta, sacra nobis Scripturæ leges, admonitionesque, et magnum illud redemptionis nostræ mysterium (nec immerito sane) prædicat; ubi et astrologiam ex iisdem illis divinis libris egregie perstringit.

Hinc ad quinquagesimum caput gradu facto, eundem illum errorem nihilo segnius oppugnat, præter alia etiam ista referens. Et si quid, ait, ab illis prædictum evenire forte videatur, non id mox [quia prædictum fuit] evenit; multa siquidem et nobis eorum quæ cogitaveramus, acciderunt, et negotii alicujus vel moti jam, vel brevi movendi expectatione suspensi, illud ipsum tale habuisse principium vel finem postea deprehendimus, qualem speraveramus: neque tamen propterea nos in prophetarum ordinem referimus, sed casus esse hunc eventum, atque conjecturæ agnoscimus. Enimvero si quid alienum ab humana vita prædicarent, ac deinde insolitum

αὐτοῖς ἡ γνώμη, τοῦτο μὲν δεχέσθαι, ἐκείνο δὲ μὴ προσέειπαι· Ὅτι τῶν ἐπὶ γῆς καὶ θαλάττης συμβαινόντων ἐν ἀέρι τε [362 H.] καὶ τοῖς ἄλλοις στοιχείοις προσημαντικὸν μὲν εἶναι νομίζουσι τὸν τῶν ἀστέρων δρόμον, ἀλλ' οὐκ ἀναγκαστικὸν ἢ ποιητικὸν, μηνύειν δὲ τοῦτον τὰ ἐσόμενα ὥσπερ καὶ τὴν μαντικὴν καὶ τὴν⁸⁶ οἰωνοστικὴν καὶ ὅσαι αὐταῖς παραπλήσιοι· καὶ οὐκ ἐπειδὴ προλέγει γίνεται, ἀλλ' ἐπειδὴ γίνεται προλέγει· καὶ οὐκ ἀνάγκη τῇ ἀπ' αὐτῆς διοικεῖσθαι τὰ ἐνταῦθα, προσημαίνειν δὲ μόνον τὰ ἐσόμενα. Ἄλλ' οἱ ταῦτα μὲν νομίζοντες τὴν πολλὴν τῶν ἀστρονόμων δυσσεβείαν ἀπεισεύσαντο, πρὸς δὲ τὸ τῆς ἀληθείας ἀκριβὲς οὐκ ἀφίκοντο. Ἄλλ' ἐν τούτοις μὲν καὶ τοῦ ζ' λόγου τὸ πέρας.

Ὁ δὲ τ' λόγος, κατὰ τὸ η' καὶ μ' ἀπαρχόμενος κεφάλαιον, δύο μὲν οὐρανούς λέγει γεγενῆσθαι, ἓνα μὲν τοῦ ὁρωμένου ἀνώτερον, ὃν καὶ συνυφεστάναι τῇ γῇ, θάτερον δὲ τὸν ὁρώμενον· δύο δὲ ὄντων τὸν μὲν ὁροφῆς ἐπέχειν λόγον, τὸν δὲ πρὸς μὲν τὴν γῆν ὁροφῆς ὡσαύτως, ἐδάφους δὲ καὶ βάσεως πρὸς⁸⁷ τὸν ὑπερέχοντα. Καὶ γῆν δὲ μίαν. Καὶ τὰ μὲν οὐράνια ταῖς χρεῖταισι ἀπονενεμηθῆαι⁸⁸ δυνάμεσι, τοῖς ὁρωμένοις δὲ τὰ οὐρουράνια⁸⁹. Μὴ σφαῖραν δὲ τὸν οὐρανὸν εἶναι, ἀλλὰ σκηνῆς καὶ καμάρας διασώζειν σχῆμα. Καὶ ταύτης τῆς ὑπολήψεως Γραφικῆς, ὡς οἰεταί, προβάλλει μαρτυρίαν, οὐ μόνον περὶ τοῦ σχήματος, ἀλλὰ καὶ περὶ δύσεως καὶ περὶ ἀνατολῆς⁹⁰ ἡλίου. Αἰτιολογεῖ δὲ καὶ τὴν τῶν ἡμερῶν καὶ νυκτῶν αὐτομοίωσιν, καὶ ἄλλα τινὰ τοιαῦτα πολυπραγμονεῖ, ὡς ἐμοίγε δοκεῖ, τὸ ἀναγκαῖον οὐκ ἔχοντα, εἰ καὶ τοῖς ἱεροῖς λόγοις προσφύεται. Ἐξ οὗ εὐσεβοῦντα μὲν τὸν ἀνδρα, οἷς τέχνηται, θεῶν δ' ἂν τις, ἀκριβεῖς δὲ λογισμῶν τὴν τῶν Γραφικῶν μαρτυρίαν προτείνειν οὐκέτι ὁμοίως φήσειεν⁹¹.

Ἐντεῦθεν ἐπὶ τὸ θ' καὶ μ'⁹² μεταβαίνων κεφάλαιον, τῆς ἱερᾶς ἡμῶν Γραφῆς τοὺς νόμους [700 R.] καὶ τὰς παραίνεσις καὶ τὸ μέγα τῆς σωτηρίας ἡμῶν μυστήριον καὶ μάλα δικαίως ἐξυμνεῖ· ἐν ᾧ καὶ τῆς ἀστρολογίας ἐκ τῶν αὐτῶν θεοχρήστων λογίων ἀρμολίως καθάπτεται.

Ἐκείθεν ἐπὶ τὸ ν' ἀνίων κεφάλαιον, τῆς αὐτῆς πλάνης οὐδὲν ἥτον καταγωνίζεται, λέγων μετὰ τῶν ἄλλων ὡς εἰ καὶ τῶν προλεγομένων αὐτοῖς δοκεῖ ἐκβαίνειν, οὐκ ἐπειδὴ τὴν ἐκβασιν ἐσχηκε. Πολλὰ γάρ⁹³ καὶ ἡμῖν ἐννοούμενοις τῶν ἐννοηθέντων ἀπήντησε· καὶ πρᾶγμα κεκινημένον ἢ κινηθισμένον προσδοχῆσαντες, οἷαν ἡλπίσαμεν ἀρχὴν λαβεῖν ἢ τέλος, τοιοῦτον λαβεῖν⁹⁴ κατελάβομεν. Καὶ οὐ διὰ τοῦτο χειροτονίαν ἑαυτοῖς προφητείας ἐπιφέρομεν, ἀλλὰ συντυχίας ἢ καὶ στοχασμοῦ τὴν ἀπόβασιν ἔργον γινώσκουμεν. Εἰ μὲν γάρ τι τοῦ ἀνθρωπίνου βίου ἀλλότριον προσεκρυπτον, εἴτα τὸ ξένον ἐξέβη, οὐ λέγω πολλάκις ἀλλ' ἀπαξ, θαυμάζειν εἰκόσ ἦν· εἰ δὲ γε τὰ

VARIÆ LECTIONES.

⁸⁶ τὴν om. pr. A. ⁸⁷ πρὸς] ὡς A. ⁸⁸ ἀπονενεμηθῆαι ζ. ⁸⁹ οὐρουράνια Schottius: ὑπερουράνια ζ. ⁹⁰ περὶ αὐτῆς ἀνατολῆς add. A. ⁹¹ φήσει A. ⁹² θ' καὶ μ' A: μ' καὶ θ' ζ. ⁹³ πολλὰ μὲν γὰρ ζ. ⁹⁴ λαβεῖν μ. A: ἀπολαβεῖν ζ.

φιλοντα συμβαίνειν δοκοῦσι προλέγειν, τί θαυμα-
στὸν εἰ τυγχάνουσιν; Οὐ γὰρ ἔστι ῥαδίως ἀποτυχεῖν
ἐν πλήθει βάλλοντα τοὺς λόγους· θαυμαστὸν δὲ ἦν
μᾶλλον, εἰ διὰ παντὸς ἀπετύχχανον. Εἰ δὲ καὶ δαι-
μόνας ἔχουσι συνεργούς, ὥπερ οὖν ἔχουσιν ἐπικρα-
τύνοντας αὐτῶν τὴν [363 H.] πρόρρησιν, οὐκέτ' ἂν
εἰ ἐπιτυγχάνοιεν ἀπορήσαιμι, ἀλλὰ πολλῶ μᾶλλον εἰ
μὴ ἐπιτυγχάνοιεν. Συνεργοῦσι δὲ τοῖς τοῖς οἱ δαίμονες,
εἰδότες μὲν τὰ παρὰ τοῖς ἀστρολόγοις γεγραμμένα,
πληροῦσθαι δὲ ταῦτα ἀγῶνα πάντα καταβαλλόμενοι,
ἵνα τὴν τῆς εἰμαρμένης πλάνην τοῖς πειθομένοις ἐν-
τήξαντες τοῦ Θεοῦ κατολιγρῶν ἀναπείσωσι. Προ-
λέγει δὲ τὰ βεβία πλουτοῦν καὶ πέναν καὶ ὅσα ἐν
βίῳ. Ἐπὶ δὲ ταῦτα τοὺς δαίμονας συνεργεῖν οὐ χαλε-
πὸν· καὶ γὰρ καὶ ἡμεῖς ἀλλήλους πολλὰ τούτων ἂν
βουληθέντες διαθείμεν, ἢ πείθοντες ἢ ἀπατῶντες ἢ
καταναγκάζοντες. Κατισχύουσι⁹³ δὲ ἀμαρτανόντων
τὸ δαιμόνιον φύλον, ἄγουσι τε καὶ φέρουσι τοὺς πει-
θομένους ὅποι ἂν βούλονται⁹⁴. Βούλονται δὲ πρὸς⁹⁵
τὰς τῶν ἀστρολόγων ἀπάτας τὴν ἡμέτερον ἀρμύζειν
βίον, ἵνα τὰς μὲν ἐκβάσεις ὀρῶντες τοῖς ἀστρολόγοις
συμφῶνους, τοὺς δὲ ταῦτα πράττοντας μὴ συνωρῶν-
τες, τοῦ τε ὁρόμου τῶν ἀστέρων οἱ ἠπατημένοι κα-
ταψεύδοιτο, καὶ τῆς εὐσεβείας καὶ δικαιοσύνης ἀμ-
λήσαντες εἰς τὸν τῆς ἀσεβείας βυθὸν ὀλισθήσωσι. Καὶ
αὐτὸ δὲ τοῦτο, τὸ μὴ συνωρᾶν αὐτοὺς τὸ ῥηθὲν κατὰ
τῶν ἀνθρώπων δραματούργημα, τῶν δαιμόνων ἔργον
ἂν εἴη, τῆς ἀμαρτίας καὶ ἀσεβείας συναρμομένης⁹⁶
αὐτοῖς, καὶ τό τε αὐτῶν μηχανήμα συνείναι διακω-
λυούσης καὶ τῶν τοῦ Θεοῦ κριμάτων ὡσαύτως τὸ
βάθος. Πῶς γὰρ ἀποκαλύψει τὸ Θεὸν ἢ τὰς τῶν
δαιμόνων ἐνέδρας ἢ τὰς αὐτοῦ οἰκονομίας, οἷς παρ-
ορᾶν αὐτοῦ⁹⁷ σπουδάζεται τὰ προστάγματα; Καὶ
γὰρ ἅπερ ἴσμεν ὀδῶν, ταῦτα πράττομεν· οὐκ ὦν
ἐπαίνους ἴσμεν, ταῦτα μεταδίδωμεν. Καὶ πῶς ἅπερ
ἀγνωοῦμεν μαθησόμεθα; Ἐπραξας ἂ ἐμαθες· παρ-
εσκεύασας ἑαυτὸν δι' ἀρετῆς τοῦ μαθεῖν πλέον ὦν
ἐπίστασαι δέξιο· θαύμαζε εἰ μὴ μαθεῖν ἔσχες τὰ τε-
λεώτερα. Εἰ δὲ πάθεις βρῦεις καὶ Θεοῦ καταφρονεῖς,
πῶς μαθήσῃ τὰς οἰκονομίας αὐτοῦ ἢ τὴν κατὰ σοῦ
τῶν δαιμονίων ἐπήρειαν; [701 R.] Πῶς δὲ οὐ κρα-
τήσῃαι δαίμονες εὐχερῶς ὦν οὐκ ἔστι τὸ Θεὸν ὑπέρ-
μαχον, πρὸς ἐκείνα τούτους κατασφύροντες ἃ τῶν
ἀστρολόγων αἱ βίβλοι προλέγουσιν, ὥς ἂν τὸ τῆς εἰ-
μαρμένης ἐν αὐτοῖς βεβαιώσαντες πλάσμα πλέον
Θεοῦ ἀποστατήσωσιν; Εἰ μέντοι γε ὅσην περὶ τὰ
κακὰ σπουδὴν εἴχομεν, τοσαύτην περὶ τὰ καλὰ, οὐκ
ἂν ἠγνοήσαμεν ὅσον ὑπὲρ Θεοῦ τετιμήμεθα, οὐδ' ὅσον
κατὰ δαιμόνων ἰσχύομεν. Πανταχοῦ μὲν⁹⁸ γὰρ Θεός,
ἐγγίξει δὲ μᾶλλον τοῖς δι' ἔργων ἀγαπῶσιν αὐτόν·
ὅπου δὲ Θεός, τίς ὁ λανθάνων τὴν ἐπιβουλὴν ἢ ὁ ἐπι-
βουλεύων ὄλιγος; Ταῦτα διαλαβὼν τὰ ἱερὰ λόγια πάλιν
κατὰ τῆς εἰμαρμένης ὀκλίξει, παραινῶν τοὺς
ἀνθρώπους ἀπαλλάττεσθαι τῆς τοιαύτης πλάνης. Διὰ
δὲ τοῦ λέγειν εἰς σημεῖα καὶ εἰς καιροὺς καὶ εἰς

A illud, non dico saepius, sed semel admodum eveni-
set, merito admirari licebat. At cum ea quæ ple-
rumque accidere solent prædicere videantur, quid
mirum si recte conijciant? non enim facile est tam
multa dicentem aberrare. **221^a** Quin illud potius
mirandum sit, semper si aberrarent. Jam si etiam
dæmones habeant adjuutores, quemadmodum sane
habent, qui ipsorum prædictionem confirmant, non
amplius tum mirer si recte coniectent, sed multo
magis si non recte conijciant. Adjuvant enim eos
dæmones, in astrologorum scriptis maxime versati,
omni ad hæc perficienda contentione adhibita, quo
nimirum, illo de fato errore nimis credulis infuso,
contemptum insuper Dei his ipsis persua-deant.
Prædicunt autem hujusmodi libri divitias, pauper-
tatem, et quæcunque contingere in hac vita solent,
ad quæ sane dæmones suam opem asserre non dissi-
culty possunt. Etenim etiam nos horum non pauca
in alios, si modo velimus, vel persuadendo, vel
deciendo, vel vim adhibendo, conferamus. Et vero
peccatores in sua tenet potestate dæmonum turba,
obsequentesque ducit atque agit quo vult. Velint
autem ad astrologorum fallacias nostram componi
vitam: ut eventus quidem cum astrologorum præ-
dictionibus consentire animadvertentes, sed eorum
auctores non observantes, non solum astrorum cursu
decepti fallamur, verum etiam, pietatis ac justitiæ
nulla habita ratione, in impietatis abyssum incida-
mus. Et hoc quidem ipsum, quod illam, quam dixi-
mus, compositam adversus homines machinationem
hi non animadvertant, dæmonum utique opus fuerit,
peccato simul atque impietate ascitis, per quæ
prohibeantur [miseri] et horum molitionem, et divi-
norum similiter judiciorum profunditatem intelligen-
gere. Quomodo enim Deus aut dæmonum insidias,
aut suæ providentiæ mysteria manifestet iis quibus
studio est ejus despiciere præcepta? Etenim quæ
iniqua esse scimus, perpetravimus: neque tamen ea
consectamur, quæ laudanda novimus; et adhuc
speramus nos ignota percepturos? Ubi ea feceris,
quæ didicisti, atque per virtutem teipsum dignum
reddideris, ad plura præter ea quæ ante cognoveris
percipienda, tum demum mireris, si quæ perfectiora
sunt, discere nequiveris. At quandiu perturbationi-
bus refertus es, Deumque contemnis, quomodo tu
aut ejus providentiæ mysteria discas, vel contra te
dæmonum impetum? Et quomodo non facile vincant
dæmones eos quibus non est Deus propugnator? ad
illa nimirum hos attrahentes, quæ astrologorum
libri prædicunt: ut fati in eis figmento corroborato,
amplius etiam a Deo deficiant. Atqui, si quanto ad
malum studio contendimus, tanto item ad honesta-
tem incumbere-mus, non ignoravimus **221^b** quam
Deo chari simus, neque quantum virum contra dæ-
monem habeamus. Etsi enim ubique Deus, ad eos

VARIE LECTIONES.

⁹³ κατισχύουσι apographum Stephani: κατισχύουσι C. ⁹⁴ βούλονται C. ⁹⁵ πρὸς ὡς A. ⁹⁶ συναρμο-
μένης C. ⁹⁷ αὐτοῦ C. ⁹⁸ μὲν et infra εἰς add. Δ.

tamen propius accedit, qui per opera ipsum diligunt. **A** Ubi autem Deus est, quænam illic insidiæ lateant, aut quis omnino adsit insidiator? Quæ ubi disse-ruit, divinis rursus Eloquiis adversus fatum instru-ctus, homines adhortatur, ut se illo errore liberent. Quod autem in signa et tempora ^a et annos factum esse a Deo solem cum luna et stellis dicitur, his ea significari vult, quæ ^b sub Jesu filio Nave et ^c Eze-chia rege, itemque in ^d Christi passione contigerunt.

His igitur quinquagesimo capite pertractatis, **51** ad deinceps transit, quo a Bardisane ortos hæreticos redarguit, quod cum profiteantur se prophetas ad-mittere, animas quidem a genesi liberas et sui juris confiteantur, sed corpus nihilominus hujus guber-nationi subjiciant. Nam divitias, paupertatem, mor-bum, sanitatem, vitam, mortem et quæcunque in nostra non sunt potestate, per fati vim effici affir-mant. At si secundum Isaiam ^e ignorant cæli astro-logi quæ futura sint, et ex Jeremiæ ^f sententia, vanum hoc omne studium est, quomodo hi susci-pere se dicunt prophetas, qui corpus fati servituti subjiciunt? Etenim Deus Judæis sive minas sive pœnas nonnisi corporeas intendit, similiaque parat beneficia, quorum tamen cognitionem non habere astrologos per Isaiam pronuntiavit. Quoniam igitur pacto fieri potest, ut et prophetis fides adhibeatur, et corporeorum cum malorum tum bonorum pote-stias omnis fato concedatur, et huic nimium ad-dicti futura prædicant? nisi forte per insaniam dixerint, bona quidem piis, mala vero impiis distri-buere, et ipsum insuper numen fato deservire. At qui animæ genesi non subjiciantur, quando Deus ipse, rerum omnium conditor, una cum hac opera-tur, fatalibusque effectus subservit? Si vero quæ per angelos olim ac prophetas administrata sunt, ea genesis non efficit, ut nec ea quæ Dominus no-ster Jesus Christus in carne apparens operatus est, dum innumerabilem humanorum corporum multi-tudinem sanavit, quorsum adhuc volunt affirmare corpus a genesi administrari? Nam aut illud fal-sum reddent, quod Deus immorigeris pœnas mini-tetur, obtemperantibusque benigne faciat: aut certe, si primum illud verum, secundum fabula est. Ad hæc **222a** qui fieri potest, ut genesi cor-pora subjecta cum sint, animæ tamen ejus imperio subducantur? Si enim a genesi accidat inventio the-sauri, vel ædificatio domus, vel aliarum aliquarum corporearum rerum sive assumptio, sive abjectio, imo et adulterantium atque mœchantium pœna, necessarium utique animam impelli ad inventionem thesauri [propter ipsum thesaurum], atque ad disc-endam vel architecturam propter domum, vel tex-toriam propter vestem. Quin a muliebri amore vinci hanc oportet ut ferat corpus proprii pœnas delicti: imo etiam ad cædem incitari propter genesim, quæ mortis sententiam tulit: et sic de aliis. Vix enim corporeum quidquam fiet, nisi anima

ἅλλα τοιαῦτα μὲν καὶ κατὰ τὸ ν' κεφάλαιον διελ-θὼν μέτεισιν ἐπὶ τὸ α' καὶ ν', [364 H.] ἐν ᾧ τοὺς ἀπὸ Βαρδισάνου αἰρετικούς διελέγχει, δέχεσθαι μὲν προσποιουμένους τοὺς προφήτας, καὶ τὰς μὲν ψυχὰς γενέσεως ἐλευθέρους καὶ αὐτεξουσίους ὁμολογούντας, τὸ σῶμα δὲ τῇ ταύτης ὑποτάττοντας διοικήσει· πλοῦ-τον γὰρ καὶ πένιν, καὶ νόσον καὶ ὑγίειαν, καὶ ζωὴν καὶ θάνατον, καὶ ὅσα οὐκ ἐφ' ἡμῖν, ἔργον εἶναι λέ-γουσι τῆς εἰμαρμένης. Εἰ δὲ κατὰ τὸν Ἡσαίαν οὐκ ἴσασιν οἱ ἀστρολόγοι τοῦ οὐρανοῦ τὰ μέλλοντα, καὶ κατὰ τὸν Ἱερεμίαν ματαία ἐστὶν ἡ περὶ ταύτην σπουδῇ, πῶς οὗτοι δέχεσθαι μὲν φασὶ τοὺς προφή-τας, τὸ σῶμα δὲ δοῦλον ποιοῦσι τῆς εἰμαρμένης; καὶ γὰρ ὁ Θεὸς τοῖς Ἰουδαίοις καὶ τὰς ἀπειλὰς καὶ τὰ πάθη σωματικὰ ἐπηφέρει ^a, τοιαύτας δὲ καὶ τὰς εὐερ-γεσίας, ὧν ἀγνοοῖν ἔχειν τοὺς ἀστρολόγους διὰ τοῦ Ἡσαίου κατεψηφίσατο. Πῶς οὖν ἐγγυρεῖ καὶ τοῖς προφήταις πείθεσθαι, καὶ τῶν σωματικῶν κακώσεων καὶ εὐεργεσιῶν τῇ εἰμαρμένῃ τὸ κράτος χαρίζεσθαι καὶ προλέγειν τοὺς περὶ αὐτὴν ἐπιτοημένους τὰ ἐσό-μενα; εἰ μὴ ὅρα μεμνηνότες εἰποῖεν τὰ μὲν ἀγαθὰ τοῖς εὐσεβοῦσι νέμειν, τὰναντία ^b δὲ τοῖς δυσσεβοῦσι, καὶ τὸ Θεῖον ἐξυπηρετούμενον τῇ εἰμαρμένῃ. Καὶ πῶς ψυχὰν γενέσει οὐχ ὑποκαίσονται, Θεοῦ τοῦ πάν-των δημιουργοῦ συνεργοῦντος αὐτῇ ^c καὶ ὑπηρετου-μένου τοῖς ἀποτελέσμασιν; Εἰ δὲ οὕτε τὰ δι' ἀγγέ-λων καὶ προφητῶν οἰκονομηθέντα πάσαι γενέσεως ἔργον ἦν, οὐδ' ἄπερ ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς διὰ σώματος φανεῖς εἰργάσας, μυριάδας ἀνθρω-πέων ἱασάμενος σωμάτων, πῶς οἴονται τὸ σῶμα λέγειν γενέσει διοικεῖσθαι; ἡ γὰρ τὸ ἀπειλεῖν τὸ Θεῖον τοῖς παρακούουσιν, εὐεργετῆν δὲ τοὺς πειθο-μένους, εἰς ψεύδος ἀπάξουσιν· ἡ εἰ τὸ πρῶτον ἀλη-θές, πλάσμα τὸ δεύτερον. Χωρὶς δὲ τῶν ἐιρημένων, πῶς οἴοντες, σώματος ὑποκαίμενον γενέσει, τὰς ψυχὰς ταύτης ἀπῆλλάχθαι; εἰ γὰρ ἀπὸ γενέσεως εὐρεσις θησαυροῦ καὶ οἴκου κτήσις ἢ ἐτέρων τινῶν σωματι-κῶν πρόσληψις ἢ ἀποβολή, καὶ ὅκαὶ ἡ τῶν πορ-νευόντων ἢ τῶν μοιχευόντων ποινὴ, ἀνάγκη τὴν ψυ-χὴν ἐλαύνεσθαι μὲν πρὸς εὐρεσιν θησαυροῦ ^d, πρὸς μάθησιν δὲ τεκτονικῆς διὰ τὸν οἶκον ἢ ὑφαντικῆς διὰ τὸ ἱμάτιον. [704 R.] Δεῖ δὲ καὶ γυναικὸς ἡττάσθαι διὰ τὸ παθεῖν τὸ σῶμα ἄπερ αὐτῷ εἰμαρται ^e, ἀλλὰ καὶ πρὸς φόνον ὠβεῖσθαι διὰ τὴν καταψηφισαμέ-νην τὸν θάνατον γενέσειν, καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων ὁμοίως. Οὐδὲν γὰρ σχεδὸν τῶν σωματικῶν τῆς ψυχῆς μὴ ὑποκαουσίσης καὶ συλλαμβανούσης γενήσεται, καὶ ἀνάγκη τοὺς ἐκ Βαρδισάνου ἢ καὶ τὴν ψυχὴν ὑπο-

^a Gen. i, 14. ^b Josue x, 15. ^c IV Reg. xx, 9. ^d Matth. xxvii, 45. ^e Isa. xlvi, 12. ^f Jerem. x, 2.

VARIE LECTIONES.

^a ἐφ' Scaliger: libri ἐν. ^b ἐπαρτεῖς γ. ^c τὰναντία δὲ A: δὲ τὰναντία γ. ^d αὐτῇ A: αὐτοῖς γ. ^e θησαυροῦ θησαυροῦ διὰ τὸν θησαυρόν Scaliger. ^f αὐτῷ εἰμαρται A: αὐτὸ ἡμαρτεν γ.

τάξει γενέσει, ἢ τοῦτο μὴ τολμῶντας καὶ τὸ σῶμα αὐτῆς ἀποφαίνειν ἐλευθέρων. Οὕτω μὲν καὶ τὸ β' καὶ γ' ἀποπερατοῦται κεφάλαιον.

Ἐν δὲ τῷ ἑφεξῆς τὴν ἐσχάτην ἀσέδειαν διαλέγει τῶν γενέσει τολμῶντων ὑποβάλλειν καὶ τὸν Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστὸν, τὸν φανέντα πρόφασιν ποιουμένων ἀστέρα, καὶ ταύτην εὖ τε καὶ σωφῶς τὴν ἀπονοίαν [565 H.] καταβάλλει, πολλοῖς αὐτοὺς κατατιτρώσκων τοῖς ἐπιχειρήμασι, τὰ τε ἄλλα, καὶ δι' ὧν δείκνυσιν τὸν φανέντα ἀστέρα μὴ ἓνα τῶν πολλῶν καὶ κατ' οὐρανὸν εἶναι, ἀλλὰ δύναμιν τινα θειοτέραν, εἰς ἄστρον μὲν σχηματιζομένην, τὴν δὲ τοῦ κοινοῦ Δεσπότης κηρύττουσαν γένεσιν. Λέγει δὲ τοὺς μάγους παραλαβεῖν μὲν παρὰ Χαλδαίων ὡς ἀστήρ ἔσται τῆς κατὰ σάρκα γεννήσεως τοῦ κοινοῦ Σωτήρος μηνυτής, ἐκείνοις δὲ ὡς ὁμοτέχνους ἀναθεῖναι τὴν πρόβησιν τὸν Βαλαάμ * ἐκείνον, ὃς καὶ ἄκων ἀντὶ κατάρας εὐλογήσας τὸν Ἰσραὴλ, τῇ εὐλογίᾳ συμπεριέλαβε καὶ τὴν τοῦ τεχθρομένου γένεσιν βασιλέως καὶ τὸν αὐτῆς κήρυκα ἀστέρα. Ἐμφανίζεται δὲ τεγθεὶς Πέρσαις πρὸ τῶν ἄλλων ἐθνῶν ὁ Δεσπότης αὐτὸν, δείκνυς ὅτι καὶ μάγων καὶ γοήτων τοῖς ἐθέλουσιν ἢ δι' αὐτοῦ παρέχεται χάρις καὶ σωτηρία.

Ταῦτα καὶ τὰ τοιαῦτα ἕτερα διαπερανάμενος, τὸ τελευταῖον κεφάλαιον ἀνακεφαλαιώσιν τῶν εἰρημέων ποιεῖται, καὶ ἅμα τὸ τε * γ' καὶ γ' καὶ τὸν η' τοῦτοις ἀπαρτίζει λόγον.

Ἔστι δὲ τὴν φράσιν καθαρὸς τε καὶ εὐκρινὴς ὁ ἀνὴρ, τοῖς δὲ ἐνθυμήμασι καὶ τῇ τῶν ἐπιχειρημάτων διαπλάσει, οἷον αὐτὸν κατὰ μέρος ἐν τῇ τῶν λόγων αὐτοῦ ὑπεδείξαμεν ἐκλογῇ.

ΣΚΔ'.

Μέμνονος ἱστορικόν.

CAP. I. — Summa historiarum sequentis de Heraclea Pontica.

Ἀνεγνώσθη βιβλίον Μέμνονος ἱστορικόν, ἀπὸ τοῦ 10^{ου} λόγου ἕως 15^{ου}. Ἡ δὲ πραγματεία, ὅσα περὶ τὴν Ποντικὴν Ἡράκλειαν συνήχθη, σκοπὸν ἀναγράφαι προτίθεται, τοὺς ἐν αὐτῇ τυραννήσαντας ἀναλεγόμενους καὶ πράξεις αὐτῶν καὶ ἦθη, καὶ τοὺς ἄλλων βίους, καὶ τὰ τέλη οἷς ἐχρήσαντο καὶ ὅσα τῶν εἰρημέων ἐξήρηται.

CAP. II. — Clearchi tyranni eruditio, et crudelitas.

Κλέαρχον μὲν οὖν ἐπιθέσθαι πρῶτον τυραννίδι κατὰ τῆς πόλεως ἀναγράφει. Φησὶ δὲ παιδείας μὲν τῆς κατὰ φιλοσοφίαν οὐκ ἀγύμναστον, ἀλλὰ καὶ Πλάτωνος τῶν ἀκροατῶν ἓνα γεγονέναι, καὶ Ἰσοκράτους δὲ τοῦ ῥήτορος τετραστίαν ἀκρόασασθαι, ὥρην δὲ τοῖς ὑπηκόοις καὶ μισοφρόν, εἴπερ τινὰ ἄλλον, ἐπιειχθῆναι, καὶ εἰς ἄκρον ἀλαζονείας ἐλάσαι, ὡς

* Num. xxiv, 1 seqq.

VARIÆ LECTIONES.

* Βαλαάμ Α. * τὸ τε Α : τὸ Σ. 10 β' Α : ε' Σ.

NOTÆ.

(61) Eadem Basil. et Nysseni sententia Hom. de Nativit. Domini.

A obediat atque adjuvet, ut necesse sit Bardisanæ sectatores, vel animum subicere genesi, vel si hoc non audeant, etiam corpus ab huius imperio liberum pronuntiare. Ita secundum et quinquagesimum caput finitur.

Proximo vero extremam illam impietatem confutat eorum, qui ipsum quoque Dominum nostrum Jesum Christum genesi subicere audent, sumpta de ostensa magis stella occasione. Hanc ergo amentiam bene et sapienter refellit, multis illos confodiens argumentis, cum alibi, tum ubi ostendit visam stellam non unam e multis in cælo fuisse, sed vim quamdam diviniorem in astrum conformatam, quæ omnium Domini nativitatem denuntiaret (64). Porro magos refert a Chaldæis ita accepisse, stellam quamdam olim fore, quæ natum in carne communem Servatorem nuntiaret. Hoc illis vaticinium, tanquam ejusdem artis studiosis, enarrasse Balaamum illum, qui vel invitatus imprecationis loco bene precando Israeli, benedictioni suæ nascituri regis ortum, et huius præconem stellam admiscuisset *. Dum autem sese videndum obtulit Dominus, præ cæteris nationibus Persis potissimum jam natus apparuit, quod quibuscunque eam expetentibus, sive magis sive incantatoribus, per ipsum gratia et redemptio donaretur.

His ergo atque aliis horum similibus pertractatis, ultimo tandem capite repetitionem prædictorum omnium instituit, simulque quinquagesimum tertium caput, et octavum librum absolvit.

Est autem in loquendo purus atque distinctus, ejusmodi entymematis atque epicherematis efformatis, qualia ex parte jam in his illius operis excerptis indicavimus.

222^b CCXXIV.

Memnonis Historiarum libri (65).

Memnonis historia, a libro v usque ad xvi, quæ circa Heracleam Ponticam acciderunt (id enim operis institutum est) exponit : tum urbis tyrannos, et res horum gestas moresque, tum aliorum etiam vitam et exitum, et quæcunque eo pertinent, recenset.

Clearchus (ait) primus tyrannidem in hanc sibi urbem vindicavit, disciplinæ philosophicæ hand equidem rudis (e Platonis enim discipulis unus fuit, et quadriennium Isocrati oratori operam dedit) ; at enimvero crudelem, si quisquam alius, civibus se exhibuit et cruentum : et ad summum usque insolentiae processit, ut et Jovis se filium nominaret.

(65) De Heracleæ Ponticæ tyrannis. Latinitate donati Laur. Rhodomanno interprete.

Nec colore genuino, quo natura faciem ejus tinxerat, contentus, subinde aliis atque aliis eam fucis illinebat, ut nitida et rubicunda intuentibus videretur. Quin et vestes ad terrores et delicias permutabat. Nec vero in his tantum improbus erat, sed etiam in benefactores ingratus: et in omnibus violentus, ad res nefarias audax. Natura industrius ad cædes eorum quos impeteret, non tantum si quid hostile meditaretur contra populares, sed etiam in externos. Bibliothecam tamen sibi comparavit, cujus laude antegreditur alios quos tyrannis famosos reddidit. Hic insidias crebro multas, propter cædes, immanitatem, et injurias sibi structas, effugit; sed vix tandem a Chione Matris filio (qui vir erat magnanimus, et necessitudine sanguinis tyranno devinctus) et Leone et Euxenone, cæterisque non paucis, conjuratione inita, vulnus lethale accepit: cujus dolore acerbissimo est exstinctus. Commune enim populi sacrum agebat tyrannus. Opportunam igitur occasionem se adeptos rati qui cum Chione conspiraverant, manu Chionis ense trans illa communis patriæ hostis adigunt. Qui inter multos et sævissimos cruciatus magis magisque ingravescentes, et pavores a spectris incussos (erant autem simulacra eorum quos crudelem in modum necaverat), altero die post vitam cum morte commutavit, cum annos exegisset in vita 58, et 12 tyrannicum imperium tenuisset. Apud Persa s tunc regno præerat Artaxerxes, et exinde Ochus 223^a. patris in imperio successor. Ad quos sæpenumero Clearchus, dum vita fruitur, legatos misit. Qui vero necis auctores tyranno fuerant, prope omnes, partim a satellitibus, in ipso aggressionis articulo (ubi tamen strenuos se viros gerebant) concisi, partim aliquanto post capti, et atrocibus suppliciis (quæ fortiter tolerarunt) affecti, occubuerunt.

ὕστερον συλληφθέντες καὶ πικραῖς τιμωραῖς ἐγκατερρήσαντες ἀντρεθήσαν.

CAP. III. — *Satyri tyranni immanitas et crudelitas, philostorgia in fratrem. Morbus atrox. Vindicta divina etiam in hac vita.*

Satyrus autem, tyranni germanus, et curator puerorum Timothei et Dionysii relictus, imperium suscipit, qui non Clearchum solummodo, verum cunctos etiam tyrannos crudelitate superavit. Non enim de insidiatoribus fratris tantum vindictam sumpsit, sed et in liberis eorum qui etiam rei perpetratæ conscii non essent, non minus sævit. Atque hæc a multis insontibus maleficorum pœnas exegit. Fuit hic omnis doctrinæ philosophicæ et artium ingeniarum omnino expers, ingenio tantum ad sævitiam propenso; nec voluntas ei erat, humanum aliquid et moderatum discendi, nec a natura indita facultas: sed per omnia erat pessimus, etiamsi tempus ipsum infringebat hominem, ut civilis tandem sanguinis et cædis eum satietas caperet. Amoris tamen fraterni primas tulit. Nam, ut dominatum fratris filiis integrum ab injuriis conservaret, adeo ejus rationem habuit, ut licet

Α καὶ Διὸς υἱὸν ἑαυτὸν ἀνεπιτεῖν καὶ τὸ πρόσωπον μὴ ἀνέχεσθαι ταῖς ἐκ φύσεως χρωματίζεσθαι βαφαῖς, ἄλλαις δὲ καὶ ἄλλαις ἰδέαις ποικιλλόμενον ἐπὶ τὸ στιλπνὸν τε καὶ ἐνερευθεῖς ¹¹ τοῖς ὀρώσιν ἐπιφανέσθαι, ἐξαλλάττειν δὲ καὶ τοὺς χιτῶνας ἐπὶ τὸ φοβερόν τε καὶ ἀδρότερον. [705 R.] Οὐ ταῦτα δὲ μόνον γενέσθαι κακὸν, ἀλλὰ καὶ πρὸς τοὺς εὐεργέτας ἀχάριστον καὶ πάντα βλαίον τε καὶ τὰ ἄτοπα τολμηρόν· φύναι δὲ καὶ δραστήριον τὸν παλαμναῖον οἷς ἀν ἐπιβάλοι ¹², οὐ κατὰ τῶν ὁμοφύλων μόνον, ἀλλὰ καὶ εἰ τι ἐν ἄλλοφύλοις ἐφρόνει πολέμιον. Βιθιοθήκην μέντοι κατασκευάσαι πρὸ τῶν ἄλλων οὗς ἡ τυραννὶς ἀπέδειξεν ὀνομάζεσθαι. Τοῦτον δὲ ἐπιβουλὰς μὲν πολλὰς πολλὰκις διὰ τὸ μαιφόνον καὶ μισάνθρωπον καὶ ὑβριστικὸν κατ' αὐτοῦ συστάσας διαφυγεῖν, ὅψε δὲ καὶ μόλις ὑπὸ Χίωνος τοῦ Μάτριος, ἀνδρὸς μεγάλῳφρονος καὶ κοινωνίαν πρὸς αὐτὸν τὴν ἐξ αἵματος ἔχοντος, [566 H.] καὶ Λέοντος καὶ Εὐξένωνος καὶ ἑτέρων οὐκ ὀλίγων συσκευασθῆναι πληγὴν καιρίαν ἐνεγκεῖν, καὶ τελευτήσαι πικρῶς ἀπὸ τοῦ τραύματος. Ἔθυσεν μὲν γὰρ δημοτελὴ θυσίαν ὁ τυράννος· οἱ δὲ περὶ τὸν Χίωνα ἐπιτήδειον εἶναι τὸν καιρὸν τῇ πράξει νομίσαντες τῇ τοῦ Χίωνος χειρὶ τὸ ξίφος διὰ τῶν τοῦ κοινοῦ πολέμιου λαγόνων ἐλαύνουσιν. Ὁ δὲ, πολλῶν αὐτὸν καὶ πικρῶν ἀλγηδόνων κατατεινόντων, καὶ τοσοῦτων φασμάτων ἐκδειματούντων (εἰδὼτα δὲ τὰ φάσματα ἦν ὁ ἐκεί-ος μαιφόνως ἀνηρῆκει), οὕτω δευτεραῖος τὸν βίον κατέστρεψε, ζήσας μὲν ἑτὴ ἡ' καὶ ν', τούτων δὲ τυραννήσας δυοκαίδεκα. Εἶχε δὲ τὴν Παρσῶν ἀρχὴν Ἀρταξέρξης τότε, εἰτα καὶ Ὀχος ὁ ταύτην ἐκ πατρὸς ἐκδεξάμενος· πρὸς οὗς καὶ πολλὰκις ἐτι ζῶν ὁ Κλέαρχος διεπρεσεύεσθαι. Οἱ μέντοι γε ἀνηρηκότες τὸν τυράννον μικροῦ πάντας οἱ μὲν ὑπὸ τῶν σωματοφυλάκων κατ' αὐτὸν τὸν τῆς ἐπιθέσεως καιρὸν, οὐκ ἀγεννῶς ἀνδρισάμενοι, κατεκόπησαν, οἱ δὲ καὶ

Σάτυρος δὲ ὁ τοῦ τυράννου ἀδελφός, οἷα δὲ ἐπιτροπος καταλειφθείς τῶν παίδων Τιμοθέου καὶ Διονυσίου, τὴν ἀρχὴν ὑποδέχεται· ὅς ὁμοίηται μὲν οὐ Κλέαρχον, ἀλλὰ καὶ πάντας τυράννους ὑπερέβαλεν. Οὐ μόνον γὰρ τοὺς ἐπιθεβουλευκότας τῷ ἀδελφῷ ἐτιμωρήσατο, ἀλλὰ καὶ τῶν τέκνων ἃ μὴδὲν συνῆδει τοῖς γεγεννηκόσιν, οὐδὲν ἀνεκτότερον ἐδηλῆσατο, καὶ πολλοὺς ἀναίτιους κακοῦργων δίκας ἀπῆτησε. Τοῦτον δὲ καὶ μαθημάτων τῶν τε κατὰ φιλοσοφίαν καὶ τῶν παντὸς ἐλευθερίου ἄλλου ¹³ παντελῶς ὑπ᾿ ἄρξει ἀπαράδεκτον, καὶ νοῦν δὲ πρὸς τὰς μαιφονίας μόνον δεῦρόρπον ἔχοντα φιλόανθρωπον μὴδὲν μὴδὲ ἡμέρον μῆτε μαθεῖν ἐβέλῃσαι μῆτε φύναι ἐπιτήδειον. Ἀλλὰ πάντα μὲν ἦν οὗτος κάκιστος, εἰ καὶ χρόνος αὐτῷ κόρον λαβεῖν τῶν ἐμφυλίων αἱμάτων καὶ τῆς μαιφονίας ὑπεξέλυσεν, ἐπὶ δὲ τῇ φιλαδελφίᾳ τὸ πρῶτον ἠνέγκατο· τὴν γὰρ ἀρχὴν τοῖς τοῦ ἀδελφοῦ παισὶν ἀνεπηρέαστον συντηρῶν, ἐπὶ τοσοῦτον τῆς

VARIAE LECTIONES

¹¹ ἐρευθεῖς ζ. ¹² ἐπιβάλοι II. Stephanus: libri ἐπιβάλοιεν. ¹³ ἐλευθ. ἄλλον ἄλλου ζ.

αὐτῶν κηδεμονίας λόγον¹¹ ἐτίθετο, ὡς καὶ γυναῖκα συνῶν, καὶ τότε λίαν στεργομένη, μὴ ἀνασχεῖσθαι παιδοποιήσαι, ἀλλὰ μηχανῇ πάσῃ γονῆς στήρσιν αὐτῇ δικάσαι, ὡς ἂν μὴδ' ὅλως ὑπολείποι τινὰ ἐφεδρεύοντα τοῖς τοῦ ἀδελφοῦ παῖσιν. Οὗτος ἐτι ζῶν καὶ γῆρα βαρυνόμενος Τιμοθέῳ τῷ πρεσβυτέρῳ τῶν παίδων τοῦ ἀδελφοῦ ἐγχειρίζει τὴν ἀρχὴν, καὶ μετὰ χρόνον οὐ πολὺν ἀνιάτῳ πάθει καὶ χαλεπωτάτῳ συσχεθεὶς, — καρκινώμα γὰρ μεταξὺ βουδῶνός τε καὶ ὁστέου ὑποφυὲν τὴν νομὴν πρὸς τὰ ἔνδον ἐπεδίδου πικρότερον, [708 R.] ἐξ οὗ ἰχῶρες ἀναστομωθείσης τῆς σαρκὸς ἐξέρβρον βαρὺ καὶ δυσοίστον πνέουσαι, ὡς μηκέτι μήτε τὸ ὑπηρετούμενον μήτε τοὺς ἱατροὺς τὸ τῆς σηπδόνης στέγειν¹² δυσῶδες καὶ ἀνυπόστατον. Καὶ συνεχεῖς [367 H.] δὲ ὀδύνας καὶ θριμεταὶ ὅλον τὸ σῶμα κατέτεινον, ὅφ' ὧν ἀγρυπνίας τε καὶ σπασμοὺς ἐξεδίδοδο, ἕως προκύψασα μέχρως αὐτῶν τῶν σπλάγχων τοῦ πάθους ἡ νομὴ τοῦ βίου ἀπέβηξεν. Ἐδίδου μὲν καὶ οὗτος, ὥσπερ καὶ Κλέαρχος, τελευταῖον τοῖς ὀρώσιν ἔννοεῖν δίχας ἀπαιτεῖσθαι ὡν ὠμῶς τε καὶ παρανόμως τοὺς πολίτας δικάσαν· πολλὰκις γὰρ αὐτὸν φασιν ἐν τῇ νόσῳ τὸν θάνατον ἐπελθεῖν αὐτῷ κατευχόμενον μὴ τυχεῖν, ἀλλὰ συγκατεῖν ἡμέραις τῇ πικρᾷ καὶ βαρεῖα καταδαπανώμενον νόσῳ οὕτως ἀποτεῖσαι τὸ χρεὼν, ἐτὶ μὲν βιώσαντα πέντε καὶ ἐξήκοντα, ὧν ἡ τυραννὶς εἶχεν ζ'. Ἀγισίλαος δὲ τηνικαῦτα Λακεδαιμονίων ἐδασίλευεν¹³.

CAP. IV. — *Timotheus filius Clearchi, princeps III. in bellis virtus. Mors immatura. Haec ei a fratre honos post mortem.*

Ὁ δὲ Τιμόθεος παραλαβὼν τὴν ἀρχὴν οὕτω ταύτην ἐπὶ τὸ πρῶτον καὶ δημοκρατικώτερον¹⁴ μεταρρύθμιζεν, ὡς μηκέτι τυράννον, ἀλλ' εὐεργέτην αὐτὸν, οἷς ἔπραττε, καὶ σωτήρα ὀνομάζεσθαι. Τὰ τε γὰρ χρεᾶ τοῖς δανεισταῖς παρ' αὐτοῦ διελύσατο, καὶ τοῖς χρήζουσι πρὸς τὰς ἐμπορίας καὶ τὸν ἄλλον βίον τόκων ἀνευ ἐπήρκασε, καὶ τῶν δεσποτηρίων οὐ τοὺς ἀνευθύνους μόνον, ἀλλὰ καὶ τοὺς ἐν αἰτίαις διηφεί, καὶ δικαστῆς ἀκριβῆς ἦν ὁμοῦ καὶ φιλόανθρωπος, καὶ τὰ ἄλλα χρηστὸς καὶ τὰς ὑποθέσεις οὐκ ἀπιστούμενος. Ἐφ'¹⁵ οἷς καὶ τὸν ἀδελφὸν Διονύσιον τὰ τε ἄλλα πατρικῶς περιεῖπε, καὶ κοινωνῶν μὲν εἶχεν αὐτίκα τῆς ἀρχῆς, ἐχομένως δὲ καὶ διάδοχον. Οὐ μὴν ἀλλὰ γὰρ καὶ πρὸς τὰς πολεμικὰς τῶν πράξεων ἀνδρείως ἐφέρετο, μεγάλῳφρων δὲ ἦν καὶ γενναῖος σῶμα καὶ ψυχὴν, ἀλλὰ καὶ πρὸς τὰς τῆς μάχης διαλύσεις εὐγνώμων τε καὶ οὐκ ἀχαρὶς, πράγματα μὲν συνιδεῖν ἱκανὸς, ἐκτελεῖσθαι δὲ πρὸς τὰ συνεωραμένα δραστήριος, οἰκτίρμων τε τὸ ἦθος καὶ χρηστὸς, καὶ τῇ μὲν εὐτολμῇ δεινὸς ἀπτόμος, τῇ δὲ μετρίότητι φιλόανθρωπός τε καὶ μελιχρὺς. Διὸ σφόδρα μὲν περιὼν τοῖς πολεμοῖς φοβερός ἦν, καὶ πάντες αὐτὸν κατωβρόνθουν ἐπειδὴν ἀπεχθάνοντο, τοῖς δ' ἀρχομένοις γλυκύς τε καὶ ἡμερός. Ἐνθεν καὶ τελευταῖον πόδον αὐτοῦ κατέλιπε πολὺν, καὶ πένθος ἤγειρε τῷ πόθῳ ἐνάμιλλον. Ὁ δὲ τούτου ἀδελφὸς

A conjugali uxoris, quam unice amabat, consuetudine uteretur, liberos tamen ex ea procreare nollet, sed omni arte hanc orbitatis et non gignendae sobolis eeu poenam sibi irrogaret: ne quem omnino insidiatorem fratris filius relinqueret. Superstes adhuc, sed senio gravatus, Timotheo, qui de filius fratris aetate praecessit, rerum summam tradit, nec multo tempore post difficillimo corripitur morbo et immedicabili. Cancer enim inter inguem et scrotum enatus ad interiora pascendo subinde acerbius proserpebat: ex quo, carne laxata, sanies, gravissimos et intolerabiles expirans odores, profluabat, ut nec ministri nec medici virulentissimum putredinis fetorem sustinerent ac perferrent. Continentes autem et accerrimi dolores totum ejus corpus B excarnificabant: quorum vigiliis et convulsionibus eousque mali contagio adaugescebat, donec ad ipsa viscera se insinuans, vitam tyranno abrupit. Quare hic, non minus quam Clearchus, animadvertentibus considerandum exhibuit, poenas tandem exig' illorum quae contra divina et humana jura immaniter in cives admisissent. Saep' enim 223b inter morbi torturas precatus dicitur, ut quamprimum se mors obrueret, voti tamen compos non ante factus, quam morbi vi et acerbitate consumptus, eo modo fati debitum exsolvit: postquam 65 in vita, in tyrannide 7 annos compleverat. Et tempestate illa regnum apud Lacedaemonios Agesilaus administrabat.

Ejus merita in republ. et privatos. Ejus heroica ejus merita in bellis.

C Timotheus igitur, imperium adeptus, ita ad moderationem, et quam potuit maxime popularem statum, illud reduxit, ut non ultra tyrannum, sed benefactor et servator ob praecclare merita nuncuparetur. Nam de suo nomina creditoribus expedivit, et inopia laborantibus sine fenore, ad negotiationes et alios vitae usus, pecunias suppeditavit: nec modo insontes, sed et veris criminibus obnoxios carceribus exsolvit. Judex quidem accuratus et severus, cateroqui tamen humanus et benignus. In rebus fidei suae credendis minime suspectus. Idcirco et fratrem Dionysium cum in aliis paterno amore et studio complexus est, tum statim imperii consortem aseivit, et successorem sibi destinavit. Sed enimvero ad res bellicas alacris, et qui virum decet, animo ferebatur. Magno enim D spiritu, et generoso corporis et animi robore erat praeditus. Quin et ad controversias bellorum dirimendas et componendas aequum bonumque se praebat, nec difficilem. Ad perspicendum res idoneus, et ad exsequendum bene consideratas strenuus. Ingenio et moribus clemens, misericors et beneficus. In periculis quidem adeundis ferox: at in caetera vita perquam humanus et comis. Ideo, quandiu salva ei vita mansit, hostibus quam maxime formidabilem (ut omnes quibuscum inimicitias susceperat, eum expavescerent), sed civibus sua-

VARIAE LECTIONES.

¹¹ κηρ. τὸν λόγον γ. ¹² στήρσιν γ. ¹³ ἐδασίλευεν γ. ¹⁴ libri δημοκρατικώτατον. ¹⁵ ἐφ. A: ἐν γ.

vem et mitem sese præstitit. Hinc accidit ut ad vitam exitum vocatus, ingens sui desiderium faceret reliquum, et parem desiderio luctum excitaret. Germanus autem ejus frater Dionysius magnificis cadaver sumptibus rogo tradit, et e suis fratri palpebris lacrymas ceu libans effundit, eque propriis visceribus ei gemitus impendit. Ludos etiam equestres, et præter hos, gymnicos et thymelicos et scenicos, alios statim, alios postea, qui magnificentiores essent, peregit. Hæc ix et x libro (quatenus cursim ista perstringimus) historia Memnonis describit.

CAP. V. — *Dionysius princeps IV, rex fortunatissimus imperii augendi occasiones non negligit. Adversam fortunam studio et fato superat. Lætitia ambitiosus excessus. Arte declinat periculum. Matrimonium felix, e fortuna Amastris. Mira vicissitudo. Imperii amplificati ratio. Fatum. Humana diligentia. Societas. Affinitas. Summus felicitatis gradus. Ignavia. Mors et legata. Benigni cognomentum ex moribus retulit. Curatores filiorum Dionysii. Amastris Lysimacho nupta.*

Dionysius, gubernaculis imperii acceptis, in augendo eo non vanam collocavit operam. Alexander enim, Persis ad Granicum profligatis, securam amplificandi diuitias suas occasionem patefecerat his, qui vellent: cum, quæ hactenus impedimento fuerat, Persarum potentia labefactaretur. Sed varias deinceps fortunæ vices expertus est, maxime cum Heracleæ 224a exsules missitandis ad Alexandrum legatis, jam habet dubie Asia potitum, de reditu et patria reipublicæ administratione sollicitarent. Quare non multum absuit quin excidisset imperio. Et excidisset sane, nisi prudentia et sagacitate mentis, et studiis civium, et suis erga Cleopatram obsequiis, bella, cum minis sibi denuntiata, effugisset: Idum qua cedit, iramque mitigat et dilationibus coercet, qua etiam se munit, et contra præparat. At posteaquam Alexander, dum Babylone agit, vitæ cursum absolvit, vel nece violenta vel morbo extinctus, quam primum accepit nuntium Dionysius, Lætitia statum consecravit: et ad primum famæ adventum, eo affectus est modo præ exuberanti gaudio, quo repentina hominem consternatio affecerit. Nam prope erat ut vertigine correptus prolaberetur, et a sana mente conspiceretur alienus. Hinc, ubi Perdicas summi imperii negotia procurabat, Heracleæ exsules ad petita ab Alexandro etiam hunc instigarunt. Dionysius igitur eodem utens compendio, quamvis in acie novacula prope consisteret, pericula tamen complura sibi intentata devitavit. Verum Perdicas, quod improbe se gereret, ab iis quibus præerat interimitur: et simul fervida illa spes exsulum exstinguitur. Proinde res Dionysio in statum feliciorum convertuntur. Ad felicitatem vero plurimum ei attulit momenti secundum matrimonium. Amastrin enim duxit, filiam Oxathræ. Frater is erat Darii, quem Alexander imperio exiit, ejusque filiam Statiram uxorem sibi adjunxit. Patruelis igitur erant hæc femina, amore inter se eximio devinctæ, qui a communis educatione et convictu in animis ipsarum radices egerat. Amastrin hanc Alexander, cum Stati-

B & Την δὲ ἀρχὴν διαδεξάμενος Διονύσιος ἡδύσησε ταύτην, Πέρσας ἐπὶ Γρανικῷ τοῦ Ἀλεξάνδρου μάχῃ καταγωνισαμένου· καὶ παρασχόντος ἄδειαν τοῖς βουλομένοις αὐτεῖν τὰ ἐαυτῶν, τῆς τεῶς ἐμποδῶν κᾶσιν ἰσταμένης Περσικῆς ἰσχύος ὑποστελλομένης. Ὑστερον δὲ ποικιλίας ὑπέστη περιστάσεις, μάλιστα [368 H.] γὰρ τῶν τῆς Ἡρακλείας φυγάδων πρὸς [709 R.] Ἀλέξανδρον περιφανῶς ῥῆθι τῆς Ἀσίας κρατοῦντα διαπρεσθευομένων, καὶ κάθοδον καὶ τὴν τῆς πόλεως πάτριον δημοκρατίαν ἐξαιτουμένων. Δι' ἅπερ ἐγγὺς μὲν κατέστη τοῦ ἐκπεσεῖν τῆς ἀρχῆς· καὶ ἐξέπεσεν ἂν, εἰ μὴ συνέσει πολλῇ καὶ ἀγχινοίᾳ καὶ τῇ τῶν ὀπηκῶν εὐνοίᾳ καὶ θεραπείᾳ Κλεοπάτρας τοὺς ἀπειληθέντας αὐτῷ πολέμους διέφυγε, τὰ μὲν ὑπέσχετο καὶ τὴν ὁργὴν ἐκλύων καὶ μεθοδεύων ταῖς ἀναβολαῖς, τὰ δὲ ἀντιπαρασκευαζόμενος. Ἐπεὶ δὲ ἡ θανάτῳ ἢ νόσῳ κατὰ Βαβυλῶνα γεγωνῶς Ἀλέξανδρος τὸν βίον διέδραμεν, εὐθυμίας μὲν ὁ Διονύσιος ἀγαλὰμ, τὴν ἀγγελίαν ἀκούσας, ἰδρύσατο, παθῶν τῇ πρώτῃ προσβολῇ τῆς φήμης ὑπὸ τῆς πολλῆς χαρᾶς ὅσα ἂν ἡ σφοδρὰ λύπη δράσειε· μικροῦ γὰρ περιτραπεῖς εἰς τὸ πεσεῖν ὑπῆχθη καὶ ἄνους ὤφθη γενόμενος. Περδίκκα δὲ τῶν ὄλων ἐπιστάντος, οἱ μὲν τῆς Ἡρακλείας φυγάδες πρὸς τὰ αὐτὰ καὶ τοῦτον παρώξυνον, Διοσύστους δὲ ταῖς ὁμοίαις μεθόδοις χρώμενος ἐπὶ ἑυροῦ ἀκμῆς πολλοὺς κινδύνους κατ' αὐτοῦ συστάντας πάντας διέδρασεν. Ἄλλ' ὁ μὲν Περδίκκας ὑπὸ τῶν ἀρχομένων μοχθηρὸς γεγωνῶς ἀνήρηται, καὶ αἱ τῶν φυγάδων ἐλπίδες ἐσβέννυντο. Διονυσίῳ δὲ πανταχόθεν τὰ πράγματα πρὸς τὸ εὐδαιμονέστερον μετεβάλλοντο. Ἡ δὲ πλείστη ῥοπή τῆς εὐδαιμονίας ὁ δευτέρως αὐτῷ κατέστη γάμος. Ἠγάγετο μὲν γὰρ Ἀμαστριν, αὕτη δὲ ἦν Ὁξάθρου ἠθυγάτηρ· ἀδελφὸς δὲ ἦν οὗτος Δαρείου, ὃν καθελὼν Ἀλέξανδρος Στάτειραν τὴν αὐτοῦ θυγατέρα γυναῖκα ἠγάγετο, ὥς εἶναι τὰς γυναῖκας ἀλλήλαις ἀνεψιάς, ἔχειν δέ τι πρὸς ἑαυτὰς καὶ φίλτρον ἐξαίρετον, ὃ τὸ συντροφικὸν ὑπάρχει ταύταις ἐνέφυσεν. Ἀλλὰ ταύτην τὴν Ἀμαστριν Ἀλέξανδρος, ὅτε Στάτειραν συνήπτετο, Κρατερῷ (τῶν φιλομένων ἦν οὗτος ὡς μάλιστα) συναρμόζει. Ἀλεξάνδρου δὲ ἐξ ἀνθρώ-

VARIÆ LECTIONES.

²² θανάτῳ] φαρμάκῳ Orellius. ²³ ἐπιστατούντος Scaliger. ²⁴ Ὁξάθρου vel Ὁξάρθρου pr. A. ²⁵ ἐαυτὰς curr. A: ἐαυτὸν C. ²⁶ ἀρμόζει C.

πων ἀποπνάντος, καὶ Κρατεροῦ πρὸς Φίλαν τὴν Ἀντιπάτρου ἀποκλίναντος, γυνῇ τοῦ λιπόντος Διονυσίου ἢ Ἀμαστρίσιν συνοικίζεται. Ἐξ οὗ ἐπὶ μέγα ἡ ἀρχὴ αὐτῷ διήρθη πλούτου τε περιβολῇ τῇ διὰ τῆς ἐπιγαμίας προστεθείσης καὶ ἰδία φιλοκαλίας· καὶ γὰρ καὶ τὴν τοῦ Διονυσίου πᾶσαν ἐπισκευὴν τοῦ Σικελίας τυραννήσαντος αὐτὸν ἐπῆλθεν ἐξωνήσασθαι, τῆς ἀρχῆς ἐκείνου διαφθορείσης. Οὐ ταῦτα δὲ μόνον αὐτῷ τὴν ἀρχὴν ἐπεκράτουν, ἀλλὰ καὶ εὐπραγία καὶ εὐνοία τῶν ὑπάρχον, καὶ πολλῶν ὧν οὐκ ἐκράτει πρότερον ἢ κυριότης. Καὶ Ἀντιγόνῳ δὲ τὴν Ἀσίαν κατέχοντι λαμπρῶς συμμαχήσας, ὅποτε τὴν Κύπρον ἐπολιόρκει, τὸν ἀδελφίδου Πτολεμαῖον (στρατηγὸς δὲ οὗτος ἦν τῶν περὶ τὸν Ἑλλησποντον) φιλοτιμίας ἀμοιβὴν εὗρατο παρ' Ἀντιγόνῳ γαμβρὸν λαβεῖν ἐπὶ θυγατρὶ. Ἡ δὲ παῖς ἐκ προτέρων ἦν αὐτῷ γεγεννημένη γάμων. Οὕτω γοῦν εἰς μέγα δόξης ἀνελθὼν καὶ τὸν τύραννον ἀπαξιώσας τὸ βασιλεῶς ἀντέλαβεν ὄνομα. [569 H.] Φόβων δὲ καὶ φροντίζων ἐλευθεριάσας καὶ ταῖς καθημεριναῖς τρυφαῖς ἐκδικαιτηθεὶς ἐξωγκώθη τε τὸ σῶμα, καὶ τοῦ κατὰ φύσιν πολλὴ πλὴν ἐλιπάνθη. Ὅτ' ὧν οὐ μόνον περὶ τὴν ἀρχὴν βραθύμους εἶχεν, ἀλλὰ καὶ ἐπειδὴν ἀφυπνώσειε, βελόνας μακράς τὸ σῶμα διαπειρόμενος ²⁵ [712 R.] (τοῦτο γὰρ ἄκος μόνον τοῦ κάρου καὶ τῆς ἀναισθησίας ὑπελείπετο ²⁶), μόλις τῆς κατὰ τὸν ὕπνον καταφορᾶς ἐξανίστατο. Τεκνωσάμενος δὲ τρεῖς παῖδας ἐκ τῆς Ἀμαστρίσιν ²⁷, Κλέαρχον, Ὁξάθρην καὶ θυγατέρα ὁμώνυμον τῇ μητρὶ, μέλλων τελευτᾶν ταύτην τε τῶν ὄλων δέσποιναν καταλιμπάνει καὶ τῶν παίδων κομιδῇ νηπίων ὄντων σὺν τισιν ἐτέροις ἐπίτροπον, βούς μὲν ἑτῇ ε' καὶ ν', ὧν ἐπὶ τῆς ἀρχῆς λ' ἐγνωρίζετο, πρῶτος ἐν αὐτῇ, ὡς εἰρηται, γεγονώς καὶ τὸ Χρηστός ἐπίκλησιν ἐκ τῶν ἡθῶν ἐνεγκάμενος, καὶ πολλὸν πόθον τοῖς ὑπὸ χεῖρα καὶ πένθος λιπών.

annos LV, in imperio autem conspicuus fuisset xxx, in quo se mitissimum (quod dixi) gessit, ita ut cognomentum Benigni ex moribus referret; magnumque civibus desiderium et luctum post se reliquit.

Οὐδὲν δὲ ἤττον καὶ μετὰ τὴν ἐκείνου ἐξ ἀνθρώπων ἀναχώρησιν τὰ τῆς πόλεως πρὸς εὐδαιμονίαν ἐφέρετο, Ἀντιγόνου τῶν τε παίδων Διονυσίου καὶ τῶν πολιτῶν οὐ παρέργως προνοούμενον. Ἐκείνου δὲ πρὸς ἕτερα τὰς φροντίδας τρεψαμένου, Λυσίμαχος πάλιν τῶν περὶ Ἡράκλειαν καὶ τῶν παίδων ἐπεμελεῖτο, ὃς καὶ Ἀμαστριν ποιεῖται γυναῖκα. Καὶ κατ' ἀρχὰς μὲν λίαν ἑσπερζε, πραγμάτων δὲ αὐτῷ προσπεσόντων αὐτὴν μὲν ἐν Ἡρακλείᾳ λείπει, αὐτὸς δ' εἶχετο τῶν ἐπειγόντων. Εἰς Σάρδεας δὲ μετ' οὐ πολὺν χρόνον, τῶν πολλῶν πόνων βαῖτας, μετεπέμψατο ταύτην, καὶ ἑσπεργεν ὁμοίως. Ὑστερον δὲ πρὸς τὴν θυγατέρα ²⁸ Πτολεμαίου τοῦ Φιλαδέλφου (Ἀρσινόη δὲ ἦν τὸ ὄνομα) τὸν ἔρωτα μεταθεῖς, διαζυγῆναι τὴν Ἀμαστριν αὐτοῦ παρέσχεν αἰτίαν, καὶ καταλιποῦσαν τοῦτον καταλαβεῖν τὴν Ἡράκλειαν. Ἐγείρει δὲ αὕτη παραγενομένη καὶ συνοικίζει πόλιν Ἀμαστριν.

VARIÆ LECTIONES.

²⁵ γεγεννημένη A : γεγαμημένη C. ²⁶ διαπειρόμενος corr. A : διαπειρώμενος C. ²⁷ ὑπελείπετο C. ²⁸ Ἀμαστρίσιν A. ²⁹ θυγατρί] ἀδελφῇ Wesseling. Obs. var. 1, 26.

A ram fecisset uxorem, Cratero (qui inter charissimos ei fuit) nuptum dederat. At cum, Alexandro rebus mortalium propere exempto, Craterus ad Philam, Antipatro natam, animum adjiceret, Amatris, desertore non invito, domum a Dionysio ducebat. Ex quo ad magnam ei augmentum dominatus sese extulit, tum opum e recentibus nuptiis accessione, tum ipsius etiam principis studio et magnificencia. Nam et Dionysii, qui Siciliae tyrannum egerat, omnem ei suppellectilem facultas emendi contigit, quando de imperio illius actum fuit. Nec vero his tantum roborabatur ei potestas, sed etiam eo quod prospero successu et favore civium utebatur, et imperium usurpabat in multis antea non subjectos. Antigono etiam, jam magnifice Asiam ^{B 224b} tenenti, suppetias tulit, quando Cyprum oppugnavit, et Ptolemaeum, illius fratre natum (cui Hellesponti satrapiam commiserat) quasi praemium studii sui apud Antigonom invenit, ut generum illum haberet, filia quae ex priore fuerat suscepta conjugio, in matrimonium ei elocata. Itaque ad magnam elatus gloriam, tyranni nomen dedignatur, et regis assumit. Jamque metu et curis liberatus, cum in quotidianis vitam deliciis ageret, in crassam corporis molem excrevit, pinguedine supra naturae modum adauctus. Unde evenit ut non modo negligenter regnum administraret, sed etiam somno oppressus, aciculis, licet oblongis, in corpore fixis (id enim solum veterini et stuporis supererat remedium) vix tamen a soporis gravedine exsuscitaretur. Tribus autem ex Amastri liberis sibi procreatis, Clearcho, Oxathre, et filia ejusdem cum matre nominis, jam mortis propinquas, uxori administrationem cunctam, et liberorum, qui adhuc tenerae admodum aetatis erant, tutelam (adjunctis quibusdam aliis) relinquit: cum vixisset

Nihilominus tamen, post ejus a mortalibus discessum, res civitatis in secundo fortunae casu permanebant, Antigono filiorum Dionysii et civium non obiter curam gerente. Qui ubi ad alia studium avertit, Lysimachus in curationem Heraclien-sium et puerorum successit. Qui et Amastrin uxorem sibi ascivit, et initio mirifice amavit: sed gliscentibus negotiis illam Heracliae relinquit, ipse rebus urgentibus occupatur. Nec longo intervallo post, cum laborum distractione quietem ageret, Sardes illam accersitam pari amore complectitur: postquam vero ad Ptolemaei Philadelphum natam, cui nomen Arsinoe, amorem transtulisset, causam Amastri praebuit disjunctionis, utque deserto illo Heracliam occuparet. Quo reversa, Amastrin urbem exivit, et colonis frequentavit.

CAP. VI. — *Clearchus princeps V. Ejus virtus bellica. Fortuna mutabilis. Degeneratio. Parricidium.*

Clearchus autem, ad virilem tunc ætatem progressus, et civitati Heracleæ præfuit, et in bellis non paucis, quæ vel ope sua propulsaret ab aliis, vel illata sibi defenderet, specimen præclarum edidit. Inter quæ etiam, **225a** dum Lysimacho contra Getas belligeranti operam navat, captus est cum rege : eoque ex captivitate soluto, ipse etiam prudentia Lysimachi postea est dimissus.

Clearchus itaque et frater in regno paterno successores, lenitate et beneficentia erga subditos patre longe inferiores evaserunt. Quid quod ad nefarium et execrabile facinus sunt delapsi. Matrem enim, quæ nihil in eos grande peccaverat, cum navi se commisisset, insigni commento et flagitio, mari suffocandam curarunt.

CAP. VII. — *Parricidii ultio. Lysimachus VI dominus externus et benignus.*

Quam ob causam Lysimachus, sæpius in historia ista memoratus (in Macedonia autem tunc rerum potiebatur), etsi propter Arsinoes consuetudinem Amastrin a se abalienarat, cum tamen pristini in se amoris ceu igniculum ferret, et immane atque detestabile hoc scelus non tolerandum duceret : animi quidem apud se decreta quam arctissime continuit, antiquæ interim necessitudinis studium Clearcho ostentans : sed tamen arte multa, et strategematis ad fallendum compositis (occultare enim quæ vellet, mortalium ingeniosissimus perhibetur) Heracleam, ceu publico recipientium commodo id fiat, ingreditur : et dum intimam patris affectionem larva quadam. Clearcho eique addictis præ se fert, parricidâs illos e medio tollit, primo Clearchum, deinde etiam Oxathren : et sic justas maternæ cædis pœnas exigit. Hinc, ubi redacta in clientelam suam civitate, opes tyrannorum dominatu collectas in prædâ suam vertisset, et (quod diu exspectaverant) liberam civibus rempublicam restituisset, in proprium se regnum recepit.

CAP. VIII. — *Heraclius tyrannus VII. Muliebris impotentia.*

Reversus igitur ad sua, Amastrin laudibus extollere, ejusque mores et imperium demirari, ut hoc ad id magnitudinis, potentiæ et majestatis elatum corroborasset, uniceque prædicare Heracleam : sed ut in partem laudis venirent etiam Tius et Amastris, quam nomine suo celebrem illa condidisset. Hæc crebro habens in ore, Arsinoen exstimulavit ut urbium tantopere celebratarum dominatum affectaret, quæque affectabat sibi donari peteret. At is gravitatem muneris prætendens, initio preces non admittebat, sed tamen, progressu temporis exoratus, concessit. Ingeniosa enim ad circumveniendum fuit Arsinoe, et jam senectus ipsa mansuefactum

A Κλέαρχος δὲ ἀνδρωθεὶς ἤδη τῆς τε πόλεως ἤρχε, καὶ πολέμοις οὐκ ὀλίγοις τὰ μὲν συμμαχῶν ἄλλοις²⁹, τὰ δὲ καὶ τοῖς ἐπιφερομένοις αὐτῷ ἐξητάζετο. Ἐν οἷς καὶ κατὰ Γετῶν Λυσίμαχον³⁰ στρατευόμενος³¹ ἔδλω τε σὺν αὐτῷ, καὶ ἀνεθέντος τῆς αἰχμαλωσίας ἐκείνου καὶ αὐτὸς ὕστερον τῇ Λυσίμαχου προνοίᾳ ἀφίετο.

Οὗτος ὁ Κλέαρχος ἅμα τῷ ἀδελφῷ τῆς ἀρχῆς καταστάντες διάδοχοι πρὸς μὲν ἡμερότητα καὶ χρηστότητα πολὺ τοῦ πατρὸς ἐλάττους τοῖς ὀπηκείοις ἀπέδωσαν, εἰς ἐκθεσμον δὲ καὶ μιαινώτατον ἔργον ἐξέπεισον· τὴν γὰρ μητέρα μηδὲν περὶ αὐτοὺς μέγα πλημμελήσαν, μηχανῇ δεινῇ καὶ κακουργίᾳ ἐπέδωσαν νηὶς θαλάσῃ ἀποπονιγῆναι κατεργάσαντο.

B Δι' ἣν αἰτίαν καὶ Λυσίμαχος ὁ πολλὰκις ῥηθεὶς (Μακεδονίας δὲ ἐβασίλευεν³²), εἰ καὶ τὴν Ἀμαστριν διὰ τὴν³³ συνάφειαν Ἀρσινόης λιπεῖν αὐτὸν παρεσκεύασατο, ἀλλ' οὖν τοῦ τε προτέρου πόθου φέρων ἐν ἑαυτῷ τὸ ἐμπύρεσμα, καὶ τὸ μυστρὸν καὶ ὥμὸν τῆς πράξεως οὐκ ἀνασχετὸν ποιούμενος, στεγανώτατα μὲν τὴν αὐτοῦ κατεῖχεν ἔνδον [570 H.] γινώμην, τὴν ἀρχαίαν δὲ φίλαν πρὸς τοὺς περὶ Κλέαρχον τῷ σχήματι ἐπιδεικνύς διὰ πολλῶν τε μηχανῶν καὶ τῶν τοῦ λανθάνειν στρατηγημάτων (κρύψαι γὰρ τὸ βουλευόμενον³⁴ δεινότατος ἀνθρώπων γεγονέναι λέγεται), ἐν³⁵ Ἡρακλείᾳ μὲν ὡς ἐπὶ τῷ τῶν δεχομένων συνοίσοντι παραγίνεται, πατρὸς δὲ στοργὴν τῷ προσωπεῖν τοῖς περὶ Κλέαρχον προβαλλόμενος ἀνακρεῖ μὲν τοὺς μητροκτόνους, πρῶτον μὲν Κλέαρχον, εἶτα καὶ Ὀξάθρην, μητρικῆς ἀπαιτήσας μαιφρονίας δίκας· [713 R.] καὶ τὴν πόλιν ποιησάμενος ὑπὸ τὴν πρόνοιαν τὴν αὐτοῦ, καὶ τὰ πολλὰ δὲ λαφυραγωγήσας ὣν ἡ τυραννὶς ἡθροΐκει χρημάτων, ἀδειάν τε δοὺς δημοκρατεῖσθαι τοὺς πολίτας, οὐ ἐφίετο, πρὸς τὴν ἰδίαν βασιλείαν ἐστέλλετο.

Λυσίμαχος δὲ τὴν ἰδίαν ἀρχὴν καταλαβὼν δι' ἐπαίνων μὲν τὴν Ἀμαστριν εἶχεν, ἐθαύμαζε δὲ αὐτῆς τοὺς τε τρόπους καὶ τὴν ἀρχήν, πρὸς ὅγκον καὶ μέγεθος καὶ ἰσχὺν ὡς ἐκρατύνατο, ἐξαίρων μὲν τὴν Ἡράκλειαν, μέρος δὲ τῶν ἐπαίνων καὶ τὴν Τίον καὶ τὴν Ἀμαστριν, ἣν ἐπώνυμον ἡγείρεν ἐκείνη, ποιούμενος. Καὶ ταῦτα λέγων³⁶ τὴν Ἀρσινόην ἡρέθιζε δεσπότην τῶν ἐπαινουμένων³⁷ γενέσθαι. Ἡ δὲ εἰδεὶο τυχεῖν ὣν ἐπὶθεῖ. Καὶ ὁ Λυσίμαχος σεμνύνων τὸ ὄνρον κατ' ἀρχὰς μὲν οὐ προσέειπε, ἐκλιπαρηθεὶς δὲ χρόνῳ παρέσχεν· ἦν γὰρ δεινὴ περιελθεῖν ἢ Ἀρσινόῃ, καὶ τὸ γῆρας ἤδη Λυσίμαχον παρεῖχεν³⁸ εὐεπχειρήτον. Δεξαμένη

VARIAE LECTIONES.

²⁹ ἄλλοις A : ἄλλήλοισι C. ³⁰ Λυσίμαχον C. ³¹ συστρατευόμενος Scaliger. ³² ἐβασίλευεν C. ³³ διὰ τε τὴν C. ³⁴ βουλευόμενον corr. A. ³⁵ ἐν αὐτῷ A. ³⁶ ταῦτα μὲν λέγων C. ³⁷ ἐπαινουμένων A : ἐπαίνων C. ³⁸ παρεῖχεν A : εἶχεν C.

δ' οὖν ἡ Ἀρσινόη τῆς Ἡρακλείας τὴν ἀρχὴν πέμ-
πει τὸν Κυμαῖον Ἡρακλείτην, ἀνδρα μὲν εὖνον
αὐτῇ, ἀπόστομον δὲ ἄλλως καὶ θεινὸν ἐν βουλευμάτων
ἐντερεσίᾳ καὶ ὀξύτητι. Ὁ δὲ τῆς Ἡρακλείας ἐπιθάς
τά τε ἄλλα σφόδρα ἐπιστροφῶς τῶν πραγμάτων
ἐξηγεῖτο, καὶ πολλοὺς αἰτίαις ὑποβάλλων τῶν πο-
λιτῶν οὐκ ἐλάττους ἐτιμωρεῖτο, ὥς πάλιν ἀποθα-
λεῖν αὐτοὺς τὴν μολὶς ἐπιφανείσαν εὐδαιμονίαν.

CAP. IX. — *De Lysimachi parricidio in filium*

Ὁ μόντος Λυσίμαχος περιδρομῇ Ἀρσινόης τὸν
ἀριστον τῶν παίδων καὶ πρεσβύτερον Ἀγαθοκλέα
(ἐκ προτέρων δὲ φύς ἦν αὐτῷ γάμων) κατ' ἀρχὰς
μὲν λανθάνοντι φαρμάκῳ, ἐκείνου δὲ κατὰ πρόνοιαν
ἐξεμεθέντος, ἀναιδιστάτῃ διαχειρίζεται γνώμῃ· δεσ-
μωτηρίῳ ἐμβαλὼν κελεύει κατακοιτηθῆναι, ἐπιβουλὴν
αὐτῷ καταφευσάμενος. Ὁ δὲ Πτολεμαῖος, δὲ αὐ-
τόχειρ τοῦ μιάσματος ἐγγόνει, ἀδελφὸς ἦν Ἀρσι-
νόης, καὶ ἐπώνυμον διὰ τὴν σκαιότητα καὶ ἀπόνοιαν
τὸν Κεραυνὸν ἔφερον. Ὁ τοίνυν Λυσίμαχος διὰ τὴν
παῖδοκτονίαν μίσος τε δίκαιον παρὰ τῶν ὑπηκόων
ἐλάμβανε, καὶ Σέλευκος ταῦτα πυθόμενος, καὶ ὡς
εὐχερὲς εἴη τοῦτον παραλῦσαι τῆς ἀρχῆς, τῶν πό-
λεων ἀρισταμένων αὐτοῦ, μάχην συνάπτει πρὸς
αὐτόν. Καὶ πίπτει ἐν τῇ πολέμῳ Λυσίμαχος³⁹
πατρὶ βληθείς· ὁ δὲ βαλὼν ἀνὴρ Ἡρακλεώτης ἦν,
[371 H.] ὄνομα Μαλάκων, ὑπὸ Σελεύκῳ ταττόμενος.
Πεσόντος δὲ ἡ τοῦτον ἀρχὴ προσχωρήσασα τῇ τοῦ
Σελεύκου μέρος κατέστη. Ἄλλ' ἐνταῦθα μὲν καὶ
τὸ ἱβ' τῆς Μέρμονος ἱστορίας λήγει.

CAP. X. — *Heraclienses, expulso tyranno, se in libertatem asserunt.*

Ἐν δὲ τῷ ιγ' τοὺς Ἡρακλεώτας λέγει πυθόμε-
νους⁴¹ τὴν ἀναίρεσιν Λυσίμαχου καὶ ὡς εἴη ὁ τοῦτον
ἀπεκτονῶς Ἡρακλεώτης, τὰς τε γνώμας ἀναρρών-
υσθαι καὶ πρὸς τὸν τῆς ἐλευθερίας ἀνδραγαθίζεσθαι
πόθον, ἦν δ' καὶ π' ἔτεσιν ὑπὸ τῶν ἐμφυλίων
τυράννων καὶ μετ' ἐκείνων ὑπὸ Λυσίμαχου ἀφῆ-
ρητο. Προσῆλθον οὖν πρότερον Ἡρακλεῖδῃ, περ-
θοντες αὐτὸν μὲν ἐκχωρεῖν τῆς πόλεως, οὐκ ἀπαθῆ
κακῶν μόνον, ἀλλὰ καὶ λαμπροῖς δώροις ἐφοδιαζό-
μενον, ἐφ' ᾧ τὴν ἐλευθερίαν ἐκείνους ἀναλαβεῖν.
Ἦς δὲ οὐ μόνον οὐκ ἐπειθον, ἀλλὰ καὶ εἰς ὀργὴν
ἐκπεσόντα εἶδον καὶ τινας αὐτῶν καὶ τιμωρίαις
ὕπαγοντα, [716 R.] συνθήκας θέμενοι πρὸς τοὺς
φρουράρχους οἱ πολῖται, αἱ τὴν⁴² τε ἰσοπολιτεῖαν
αὐτοῖς ἐνεμον καὶ τοὺς μισθοὺς λαβεῖν ὧν ἐστέ-
ρητο⁴³, συλλαμβάνουσι τὸν Ἡρακλεῖδῃ καὶ φυλατ-
τόμενον εἶχον ἐπὶ χρόνον. Ἐκείθεν λαμπρὰς ἀδείας
λαβόντες, τῆς τε ἀκροπόλεως μέχρις ἐδάφους τὰ
τεῖχη κατέβαλον, καὶ πρὸς Σέλευκον διεπρεσβεύοντο,
τῆς πόλεως ἐπιμελητὴν προσητάμενοι Φώκριτον.

CAP. XI. — *Zipætes Bithynus Heraclienses infestat.*

Ζιποῖτης δὲ ὁ Βιθυνῶν ἐπάρχων, ἐχθρῶς ἔχων
Ἡρακλεώταις πρότερον μὲν διὰ Λυσίμαχον, τότε

A dederat Lysimachum. Edita igitur Heracleæ do-
minatu Arsinoe, Heraclitum eo Cymæum mittit,
225^b virum illius observantem et studiosum, sed
alioqui præfractum, et in consiliis dandis et exse-
quendis perquam industrium et acrem. Hic præse-
ctus Heracleæ, cum alias res nimis rigide admini-
strat, tum multos civium criminibus onerat, nec
pauciores supplicio afficit: et sic felicitatem vix-
dum exortam cives denuo amittebant.

Agathoclem, consilio novercæ, ejusque interitu.

Cæterum Lysimachus, fraude Arsinoes, natu
maximum et optimum filiorum, Agathoclem, e
priori sibi conjuge natum, primo quidem veneno
clanculario, sed postea, hoc per vomitum rejecto,
B sententia impudentissima damnatum necat. In car-
cerem enim compactum trucidari jubet, insidias
patri structas falso criminatus. Ptolemæus autem,
qui sua manu scelus id perpetravit, frater erat
Arsinoes, et Cerauni [id est fulminis] cognomen-
tum ab importunitate morum et recordia retulit.
Lysimachus igitur propter filii cædem in odio erat
subditorum. Et Seleucus, his cognitis, et quod fa-
cile sit regno hominem excutere, civitatibus ab eo
deficientibus, prælium cum eo conserit, in quo
Lysimachus, dum fortiter dimicat, pilo trajectus
occubat. Trajecit autem vir Heracliensis, nomine
Malacon, Seleuco militans, subversoque eo, regnum
ad Seleuci ditionem (ut pars) accessit. Et hic 30
Memnonis liber historicus desinit.

C

In xiii deinceps hæc commemorat, Heraclien-
ses, audito Lysimachi interitu, et quod a po-
pulari suo nex ei illata esset, animos confir-
mant, et pro libertatis recuperandæ desiderio
fortes se viros declarant, quam per annos 84 ty-
rauni domestici, et post eos Lysimachus, ereptam
tenuerant. Quare Heraclidem conveniunt, et ut
non tantum salvus et incolumis, sed etiam splen-
dido munerum viatico instructus excedat, pristinam
modo libertatem obtineant, suadent. At eum tam
procul absuit ut persuaderent, ut etiam ira tyran-
num inflammari, et nonnullos de suis ad supplicia
rapi ab eo viderent, pacto cum præsidii præfectis
inito, ut æquali in republica jure uterentur, et qui-
bus fraudati essent stipendia reciperent, Heracli-
dem in vincula conjectum ad tempus custodiant.
Metu dehinc soluti, moenia arcis ad fundamenta
usque 226^a diruunt, et missa ad Seleucum lega-
tione, Phocritum civitatis principem et curatorem
faciunt

At Zipætes, Bithyniæ regulus, Heracleotis infen-
sus, antea Lysimachi, tunc etiam Seleuci causa

VARIE LECTIONES.

³⁹ καταφευδόμενος γ. ⁴⁰ πολ. ὁ Λυσίμαχος γ. ⁴¹ περθόμενους γ. ⁴² αἱ Α : αὖ γ. ⁴³ ἐστέρητο ἡ ληψίον
συλλ. γ.

(nam cum utroque similitates habebat), excursionibus in agro eorum factis, a nullo malefactorum genere abstinuit. Exercitus tamen ejus, dum huic negotio incumbit, cladum non expers est, sed non multo mitiores, quam infert, recipit.

CAP. XII. — Seleuci ab Heracliensibus alienatio. Exsulum reditus et reipublicæ instauration.

Sub hac Seleucus Aphrodisium procuratorem in oppida Phrygiæ, quæ adjacent Ponto, mittit. Hic rebus quarum causa venerat confectis, post reditum, in aliarum quidem civitatum laude prolixus erat, Heracliensis autem criminabatur ut Seleuco parum addictos. Seleucus ergo, hoc irritatus, legatos ad se profectos fastidit, et minis increpitans terret. Quorum tamen unus Chamæleon nihil his percussus, ita regem compellat: *Hercules carron Seleuce* (κάρρων autem Doriensibus eum significat qui est fortior). Quam vocem cum rex non intelligeret, concepta in ira persistens, de avertit. Legatis igitur, neque domum redire, neque illic manere, operæ pretium videbatur. Quæ cum Heracliensibus renuntiarentur, tum cæteris se muniant, tum copias auxiliares colligunt, et per legatos Mithridatem, Ponti regem, et Byzantinos et Chalcedonios de ope ferenda sollicitant. At exsules ab Heraclea qui supererant, ita tandem conveniunt. Nymphidius, quidam ex eorum numero, reditum eis suadet: nec difficilem hunc esse demonstrat, si nihil eorum quæ majores amisissent moleste viderentur et turbulente reposcere, et quam minimo negotio persuasit. Quare cum eo quo consuluerat modo felicem inveniret successum reditus, tum reducti, tum quæ recepit illos patria in communi et æqua versabantur lætitia et voluptate. Nam et humanissime eos cives tractabant, et nihil horum quæ ad mediocrem vitæ sustentationem conducunt, deseri patiebantur. Hoc itaque modo in antiquum nobilitatis et gubernationis decus sese vindicarunt.

CAP. XIII. — Seleucus in expeditione Macedonica a Ptol. Cerauno trucidatur.

At Seleucus, successu contra Lysimachum elatus, transitum in Macedoniam instituit (impolit enim amor patriæ, ex qua cum Alexandro militatum iverat), ibique reliquum vitæ tempus conficere destinans (nam senio confectus erat), Asiam 226^b filio Antigono commendavit. Ptolemæus autem Ceraunus, Lysimachi regno sub arbitrium Seleuci redacto, et ipse sub eo vivebat: nec tamen, ceu captivi loco, neglectim, sed ut regia soboles, in honore et accuratione habitus, imo magnificis etiam promissis ornatus a Seleuco, fore ut defuncto parente in paternum Ægypti regnum deduceretur. Ita sane liberaliter et honorifice ille tractabatur. At hominem improbum bene merita nihilo meliorem fecere. Nam benefactorem insidii oppressum trucidat, et equi cursu adjutus Lysima-

A δὲ διὰ Σέλευκον (διάφορος γὰρ ἦν ἑκατέρῳ), τῇ κατ' αὐτῶν ἐπιδρομῇ, ἔργα κακώσεως ἀποδεικνύς, ἐποιεῖτο· οὐ μὴν οὐδὲ τὸ αὐτοῦ στράτευμα κακῶν ἀπαθείς ἐπαρττον ἄπερ ἐπαρττον, ἐπασχον δὲ καὶ αὐτοὶ ὧν ἔδρων οὐ κατὰ πολὺ ἀνεκτότερα ⁴⁵.

Ἐν τούτῳ δὲ Σέλευκος Ἀφροδισίον πέμπει διοικητὴν εἰς τε τὰς ἐν Φρυγίᾳ πόλεις καὶ τὰς ὑπερχειμένας τοῦ Πόντου. Ὁ δὲ, διαπραξάμενος ἃ ἐδοῦλετο καὶ ἐπανιών, τῶν μὲν ἄλλων πόλεων ἐν ἐπαίνοις ἦν, Ἡρακλειωτῶν δὲ κατηγορεῖ μὴ εὐνοϊκῶς ἔχιν τοῖς τοῦ Σελεύκου πράγμασιν. Ὑφ' οὗ Σέλευκος παροξυνθεὶς τοὺς τε πρὸς αὐτὸν ἀφικομένους πρέσβεις ἀπειλητικῶς ἐξεφαύλιζε λόγοις καὶ κατέπληττεν, ἐνδὸς τοῦ Χαμαιλέοντος οὐδὲν ὀρρώδησαντος τὰς ἀπειλάς, ἀλλὰ φαιμένου, Ἡρακλῆς ⁴⁶ κάρρων Σέλευκε (κάρρων ⁴⁷ δὲ ὁ ἰσχυρότερος παρὰ Δωριεῦσιν). Ὁ δ' οὖν Σέλευκος τὸ μὲν ῥηθὲν οὐ συνήκεν, ὀργῆς δ' ὡς εἶχε, καὶ ἀπετρέπετο. Τοῖς δὲ οὐτε τὸ ἀναχωρεῖν οἶκαδε, οὔτε τὸ προσμένειν λυσitelές ἐδόκει. Ταῦτα δὲ Ἡρακλειῷται θυθόμενοι τὰ τε ἄλλα παρεσκευάζοντο καὶ συμμάχους ἤθροίζον, πρὸς τε Μιθριδάτην τὸν Πόντου βασιλεῖα διαπρεσευόμενοι καὶ πρὸς Βυζαντίους καὶ Χαλκηδόνιους. Οἱ δὲ περιλειπόμενοι τῶν ἀπὸ Ἡρακλείας φυγάντων, Νύμφιδος, καὶ αὐτοῦ ἐνδὸς ὑπάρχοντος τούτων, καθόδον βουλευσάντος αὐτοῖς, καὶ βράδιαν εἶναι ταύτην ἐπιδεικνύοντος, εἰ μὴδὲν ἄν ⁴⁸ οἱ πρόγονοι ἀπαστρέρητο αὐτοὶ φανείην διοχλοῦντες [372 H.] ἀναλήψεσθαι, ἐπεισέ τε σὺν τῷ ῥάστῳ, καὶ τῆς καθόδου ἐν ἐβούλευσε τρόπον γεγεννημένης οἱ τε καταχθίνετας καὶ ἡ δεξαμένη πόλις ἐν ὁμοίαις ἡδοναῖς καὶ εὐφροσύναις ἀνεστρέφοντο, φιλοφρόνως τῶν ἐν τῇ πόλει τούτους δεξωσαμένων καὶ μὴδὲν τῶν εἰς αὐτάρχειαν αὐτοῖς συντελούντων παραλειπομένων. Καὶ οἱ Ἡρακλειῷται τὸν εἰρημένον τρόπον τῆς παλαιᾶς εὐγενείας τε καὶ πολιτείας ἐπελαμβάνοντο.

Σέλευκος δὲ τοῖς κατωρθωμένοις κατὰ ⁴⁹ Λυσίμαχου ἐπαρθείς, εἰς τὴν Μακεδονίαν διαβαίνειν ὤρμητο, πόθον ἔχων τῆς πατρίδος, ἐξ ἧς σὺν Ἀλεξάνδρῳ ἐστράτευτο, χάκει τοῦ βίου τὸ λείπον διανύσαι γηραιὸς ἦδη ὧν διανοούμενος, τὴν δὲ Ἀσίαν ⁵⁰ Ἀντιγόνῳ παραθέσθαι τῷ παιδί. Πτολεμαῖος δὲ ὁ Κεραυνός, τῶν Λυσίμαχου πραγμάτων ὑπὸ Σελεύκῳ γεγεννημένων, καὶ αὐτὸς ὑπ' αὐτὸν ἐτέλει, οὐχ ὡς αἰχμάλωτος παρορώμενος, ἀλλ' οἷα δὴ παῖς βασιλέως τιμῆς τε καὶ προνοίας ἀξιούμενος, οὐ μὲν ἄλλὰ καὶ ὑποσχέσει λαμπρυνόμενος, ἃς αὐτῷ Σέλευκος προὔτεινε, εἰ τελευτήσας ὁ γεινόμενος, τὴν ⁵¹ Αἴγυπτον, πατρῶαν οὖσαν ἀρχὴν, καταγαγεῖν. [717 R.] Ἄλλ' ὁ μὲν τοιαύτης κηδεμονίας ἤλκωτο, κακὸν δὲ ἄρα αἰ εὐεργεσίαι οὐδὲν ἐβελτίουν ⁵². Ἐπιβουλὴν γὰρ συστήσας, προσπεσὼν τὸν εὐεργετὴν ἀναιρεῖ,

VARIÆ LECTIONES.

⁴⁵ ἀνεκτότερον C. ⁴⁶ Ἡρακλῆς corr. A: Ἡρακλείς C. ⁴⁷ κάρρων libri κάρων. ⁴⁸ μὴδὲν A: μὴδέ C. ⁴⁹ κατὰ Rhodomannus: μετὰ C. ⁵⁰ Ἀντιγόνῳ] Ἀντιγῶ Palmerius. ⁵¹ τὴν] εἰς τὴν Haeschelius. ⁵² ἐβελτίουν A: ἐπετέλουν C.

καὶ ἵππου ἐπιβάς πρὸς Λυσιμαχίαν φεύγει· ἐν ᾗ A
διάδοχα περιθέμενος μετὰ λαμπρᾶς δορυφορίας κατ-
έβαινε εἰς τὸ στρατεύμα, δεχομένον αὐτὸν ὑπὸ
τῆς ἀνάγκης καὶ βασιλεία καλούντων οἱ πρότερον
Σελεύκῳ ὑπήκουον.

CAP. XIV. — *Antigoni expeditio in Ceraunum,*

Ἀντίγονος δὲ ὁ Δημητρίου τὰ συνεχεῖντα μα-
θὼν, ἐπὶ Μακεδονίαν διαβαίνειν ἐπεχείρει πεζῶ καὶ
νηῖται στρατεύματι, προφθάσαι σπεύδων τὸν Πτολε-
μαῖον. Ὁ δὲ Πτολεμαῖος τὰς Λυσιμάχου νῆας ἔχων
ἀπήντα καὶ ἀντιπαρετάττετο. Ἦσαν δ' ἐν αὐταῖς
ἄλλαι τε καὶ τῆς Ἡρακλείας αἱ μεταπειμπτοί, ἐξ-
ήρεις τε καὶ πεντήρεις τε καὶ ἄφρακτοι, καὶ ὀκτῆ-
ρης μία ἡ λεοντοφόρος καλουμένη, μεγέθους⁸³ ἕνεκα
καὶ κάλλους ἤκουσα εἰς θαῦμα· ἐν ταύτῃ γὰρ ῥ' μὲν
ἄνδρες ἕκαστον στοιχόν⁸⁴ ἤρეტτον, ὡς ὡ' ἐκ θατέ-
ρου μέρους γενέσθαι, ἐξ ἑκατέρων δὲ χιλιούς καὶ χ'
οἱ δὲ ἀπὸ τῶν καταστρωμάτων μαχησόμενοι χίλιοι
καὶ σ', καὶ κυβερνῆται β'. Τῆς οὖν συμβολῆς γενο-
μένης, κρατεῖ Πτολεμαῖος τὸ ναυτικὸν τρεψάμενος
τοῦ Ἀντιγόνου, ἀνδρείοτερον τῶν ἄλλων ἀγωνισαμέ-
νων⁸⁵ αἱ ἦσαν ἐξ Ἡρακλεώτιδος· αὐτῶν δὲ τῶν
Ἡρακλεωτῶν τὸ ἐξαίρετον ἔφερεν ἡ λεοντοφόρος
ὀκτῆρης. Οὕτω κακῶς Ἀντίγονος τῷ στόλῳ πράξας
εἰς τὴν Βοιωτίαν ἀνεχώρησε. Πτολεμαῖος δὲ ἐπὶ
Μακεδονίαν διέβη, καὶ βεβαίως ἔσχε τὴν ἀρχήν.

CAP. XV. — *Cerauni flagitia et interitus. Antigoni in regno Macedoniae successio.*

Αὐτίκα γοῦν, τὴν οἰκίαν μᾶλλον ἐκφαίνων σκαϊό-
τητα, Ἀρσινόην μὲν, ὡς πάτριον τοῦτο τοῖς Αἰγυ-
πτίοις, τὴν ἀδελφὴν γαμῆ, τοὺς ἐκ Λυσιμάχου δὲ C
παιδᾶς αὐτῇ γεγενημένους ἀνακρεῖ· μεθ' οὓς κάκει-
νῃ τῆς βασιλείας ἐξεκέρυψε. Καὶ πολλὰ καὶ παρά-
νομα ἐν δυσὶ διαπραξάμενος⁸⁶ ἔτεσι, Γαλατικοῦ
[373 H.] μέρους τῆς πατρίδος μεταναστάντος διὰ
λιμὸν, καὶ Μακεδονίαν καταλαβόντων καὶ εἰς μάχην
αὐτῷ συναψάντων, ἀξίως τῆς ὀμότητος καταστρέφει
τὸν βίον, διασπαρχθεὶς ὑπὸ τῶν Γαλατῶν· ζῶν
γὰρ ἐλήφθη, τοῦ ἐλέφαντος, ἐν ᾧ ὤχεϊτο, τρωθέντος
καὶ καταβαλόντος αὐτόν. Ἀντίγονος δὲ ὁ Δημητρίου
ἡττηθεὶς⁸⁷ τῷ ναυτικῷ, Πτολεμαίου ἀνηρημένου
τὴν Μακεδόνων λαμβάνει ἀρχήν.

CAP. XVI. — *Patrocles Antiochi praefectus a Bithynis cum exercitu caeditur*

Ὁ δὲ Σελεύκου Ἀντίοχος πολλοῖς πολέμοις, εἰ καὶ D
μῶλις καὶ οὐδὲ πᾶσαν, ὅμως ἀνασωσάμενος τὴν πα-
τρίαν ἀρχήν, πέμπει στρατηγὸν Πατροκλέα σὺν
ἐκστρατεύματι εἰς τὴν ἐπιτάδε τοῦ Ταύρου· ὁ δὲ
Ἑρμογένῃ⁸⁸ προσαιρεῖται, τὸ γένος Ἀσπένδιον⁸⁹,
ὃς ἐπὶ τε πόλεις ἄλλας καὶ ἐπὶ τὴν Ἡράκλειαν
ὄρμητο εἰσβαλεῖν. Τῶν δὲ Ἡρακλεωτῶν πρὸς αὐτὸν
προσβευσασμένων⁹⁰, τῆς χώρας ἀναχωρεῖ καὶ φιλίαν
συντίσκει, ἐπὶ τὴν Βιθυνίαν διὰ τῆς Φρυγίας τρα-
πόμενος. Ἐνεδρευθεὶς δὲ ὑπὸ τῶν Βιθυνῶν διεφθάρη
τε αὐτὸς καὶ ἡ σὺν αὐτῷ στρατιὰ, ἀνδρὸς ἔργα τὸ
καθ' αὐτὸν εἰς πολέμους⁹¹ ἐπιδειξάμενος.

chiam profugit: ub. imposito sibi diademate, cum
satellitum manu speciosissima ad exercitum tendit.
Ibi necessitate compulsi eum recipiunt, et regem
salutant, qui paulo ante Seleuco sacramenti reli-
gione astricti erant.

Heracleensium auxilio instructum. Antigoni fuga.

Antigonus autem Demetrii filius, hoc intellecto
casu, expeditionem suscepit in Macedoniam, pede-
stribus et nauticis copiis Ptolemæum antevenire
properans. At Ptolemæus expeditas habens Lysi-
machi naves, instructa acie occurrit: inter quas
erant tum aliæ, tum ab Heraclea accersitæ hexeres
et penteres, et quibus Aphractis est nomen: et una
octeris, leonis feræ nomine insignis, quæ magni-
tudine et elegantia in admirationem veniebat. In
B hac enim 100 viri, suæ quique centuriæ ordine, re-
mos ducebant, ut ex altera parte 800, ex utraque
autem 1600 numero essent: qui vero de foris pu-
guarent, 1200. Et duo inerant gubernatores. Post-
quam in aciem descensum est, superior evadit Pto-
lemæus, in fugam versa Antigoni classe. Ubi fortius
cæteris pugnarunt naves ex Heracleotide, et pal-
mam inter has tulit octerem leonifera. Sinistram
itaque fortunam classis expertus Antigonus, in Bœo-
tiam se recepit: et Ptolemæus, transitu in Macedo-
niam facto, jam firmiter regnum tenebat.

Statim igitur, ut improbitas ejus eo magis in
oculis hominum incurrat, Arsinoen sororem, quod
patrium hoc sit Egyptiis prætendens, matrimonii
foedere sibi astringit, et natos ei ex Lysimacho
trucidat: quin mox etiam ipsam, non citra contu-
meliam, regno expellit. Cumque plurima contra
deum hominumque leges intra biennium perpetras-
set, accidit ut pars quædam Gallorum fame ex
patria migrare coacta, Macedoniam invaderet, a
quibus, conserto prælio, rex vivus capitur, ele-
phanto, quo vehebatur, sauciato excussus, et ab
hostibus discerptus, dignum crudelitate sua 2274
exitum invenit. Antigonus autem Demetrii, qui pu-
gna (quod dictum est) navali succubuerat, jam ho-
ste sublato, Macedoniae regnum occupat.

VARIÆ LECTIONES.

⁸³ καλ. ἡ μεγέθους γ. ⁸⁴ ἕκαστον στοιχόν Palmerius, ἕκαστον στοιχόν A: ἑκατόστοιχον γ. ⁸⁵ ἀγωνισα-
μένου γ. ⁸⁶ διαναστάντος γ. ⁸⁷ ἡττηθεὶς A: ἡττήθη γ. addendus articulus. ⁸⁸ Ἑρμογένης γ. ⁸⁹ Ἀσπέ-
διον A. ⁹⁰ διαπροσβευσασμένων γ. ⁹¹ πολέμους γ.

CAP. XVII. — *Heracliensium cum Nicomede societas et urbium recuperatio.*

Hac de causa, Antiocho in Bithynos expeditionem instituyente, rex horum Nicomedes per legatos subsidium ab Heracliensibus petit et impetrat: gratiam se relaturum, ubi in simili necessitate tempus flagitet, pollicitus. Hac occasione Cierum, et Tium, et Thinidem terram, multis expensis ad se reducerunt. Amastrin interea (quæ et ipsa cum aliis adempta fuerat) tam bello quam pretio recuperare dum percipiunt, successu carent felice: propterea quod qui illam tenebat Eumenes, Ariobazani, Mithridatis filio, gratis eam tradere, quam pecunia revendere Heracliensibus mallet, vesania iræ subactus.

CAP. XVIII. — *Heracliensium cum Zipæta bellum, clades et victoria.*

Sub tempus illud, bellum adversus Zipæten Bithynum, qui Thyniacam cum imperio Thraciam obtinebat, Heraclienses excepit. Quo in bello Heracliensium bona pars, fortiter dimicando, cæsa fuit. Et victoria quidem summa vi potitur Zipætes: sed ubi sociorum auxilia supervenerant Heracleotis, fuga illam debonestat. Ergo qui modo succubuerant, cadavera suorum asserunt, et cremant secure: et exinde sub arbitrio suum redigunt, de quibus bello disceptabatur, et ossa interfectorum in urbem relata, magnifice in præclare meritorum de patria monumento conducunt.

CAP. XIX. — *Antiochi cum Antigono et Nicomede bellum et Heracl. auxilia.*

Circa hæc tempora, inter Antiochum Seleuci et Antigonom Demetrii, ingens movetur bellum: et dum magnos utrinque apparatus faciunt in copias militares, tempus satis longum consumitur. Alteri Nicomedes 227^b Bithyniæ rex operam navabat; Antiocho complures alii. Necdum eruptionem fecerat in Antigonom Antiochus, cum bellum adversus Nicomedem instituit. Hic igitur Nicomedes et aliunde auxilia colligit, et de belli societate Heracliam missis legatis, 13 in subsidium triremes accipit, et tum demum classem suam Antiochi classi opponit. Etsi autem adversas aliquandiu tenebant acies, neutri tamen pugnae initium faciunt, sed absque effectu tandem divelluntur.

CAP. XX. — *Callorum in Asiam transmigration, et sedes distincta.*

Postquam vero Galli ad Byzantium delati, maximam ditionis partem depopularentur, fracti bello Byzantini, sociorum, huc illuc missitantes, auxilia implorant, et quisque pro virum modo suppeditat. Heraclienses etiam aureos mille (tantum enim legati petierant) subministrant. Nec longum in medio spatium, cum Nicomedes Gallis [at. Galatis] qui incursatis adhuc Byzantinorum finibus, tametsi sæpenumero in Asiam trajicere conati, toties ab incepto desistere, adversantibus Byzantinis, coacti essent, certis tamen conditionibus transitum con-

Α Διὰ ταῦτα δὴ ἐπιστρατεύειν ἐγνωκότος Ἀντιόχου κατὰ Βιθυνῶν, ὁ τούτων βασιλεὺς Νικομήδης διαπρεσβεύεται πρὸς Ἡρακλείαν συμμαχίαν αὐτῶν, καὶ τυγχάνει τῆς σπουδῆς, ἐν ὁμοίοις καιροῖς καὶ χρεαῖς τὴν ἀμοιβὴν ὑποσχόμενος. Ἐν τούτῳ δὲ Ἡρακλεῶται τὴν τε Κίερον καὶ τὴν Τιον ἀνέσωσαντο καὶ τὴν Θυνίδα γῆν, [720 R.] πολλὰ τῶν χρημάτων δαπανήσαντες· τὴν δὲ Ἀμαστριν (ἣν γὰρ καὶ αὕτη μετὰ τῶν ἄλλων ἀφρημένη) καὶ πολέμῳ καὶ χρήμασι βουλευθέντες τέως ἀναλαβεῖν αὐτὴν οὐ κατώρθωσαν, τοῦ κατέχοντος αὐτὴν Εὐμένους Ἀριοβαρζάνῃ τῷ Μιθριδάτου παιδὶ προίκα μᾶλλον παραδοῦναι ταύτην, ἢ παρέχουσι χρήματα τοῖς Ἡρακλεώταις, διὰ τὸ τῆς ὀργῆς ὑπαχθέντος ἀλόγιστον.

Β Ὑπὸ δὲ τοὺς αὐτοὺς χρόνους ἐκδέχεται τοὺς Ἡρακλεώτας ὁ πρὸς Ζιποίτην τὸν Βιθυνὸν πόλεμος, ὃς τῆς Θυνιακῆς ἐπῆρχε Θράκης. Ἐν ᾧ πολέμῳ πολλοὶ τῶν Ἡρακλεωτῶν γενναίως ἀνδρισάμενοι κατεκόπησαν, καὶ νικᾷ μὲν κατὰ ^α κράτος ὁ Ζιποίτης, συμμαχίδος δὲ δυνάμει τοῖς Ἡρακλεώταις ἐπαλθούσης, φυγῇ τὴν νίκην καταισχύνει. Οἱ δὲ ἡττημένοι τοὺς σφετέρους νεκροὺς ἀδεῶς ἀναλαβόντες καὶ καύσαντες, εἶτα καὶ πάντων κύριοι, περὶ ὧν ἦν ὁ πόλεμος, καταστάντες, καὶ τὰ ὅσα τῶν ἀνηρημένων ἀνακομισάντες εἰς τὴν πόλιν, ἐπιφανῶς ἐν τῷ τῶν ἀριστεῶν ἑορᾷ μνήματι.

Κατὰ δὲ τοὺς αὐτοὺς χρόνους Ἀντίοχῳ τῷ Σελεύκῳ καὶ Ἀντιγόνῳ τῷ Δημητρίου, μεγάλων ἐκατέρωθεν στρατευμάτων ἀντιπαράτακτομένων, κινεῖται ὁ πόλεμος, καὶ χρόνον συχρὸν κατέτριψε· συνεμάχει δὲ τῷ μὲν ὁ τῆς Βιθυνίας βασιλεὺς Νικομήδης, Ἀντίοχῳ δὲ πολλοὶ ἑτεροὶ. Οὐπω δὲ συρράγεις Ἀντίοχος Ἀντιγόνῳ τὸν πρὸς Νικομήδην χειρίζεται πόλεμον· ὁ δὲ Νικομήδης ἀλλαχόθεν τε δυνάμεις ἀθροίζει, καὶ συμμαχεῖν πρὸς Ἡρακλεώτας διαπρεσβευσάμενος τριῖναις ἰγ' [574 H.] συμμάχους λαμβάνει, καὶ λοιπὸν ἀντικαθίσταται τῷ τοῦ Ἀντιόχου στόλῳ. Ἐπὶ χρόνον δὲ τινα ἀντικαταστάντες ἀλλήλοις, οὐδέτεροι μάχης ἤρξαν, ἀλλ' ἀπρακτοὶ ^α διελύθησαν.

VARIAE LECTIONES.

^α κατὰ Α; ἀνά γ. ^α ἀπρακτοὶ Α; ἀπεράδικοι Γ.

ραιωθῆναι. Αἱ δὲ συνθήκαι, Νικομήδει μὲν καὶ τοῖς ἑκγόνοις αἰεὶ φίλα φρονεῖν τοὺς βαρβάρους, καὶ τῆς γνώμης τοῦ Νικομήδους χωρὶς μηδὲν συμμαχεῖν τῶν πρὸς αὐτοὺς διαπρεσβευσμένων, ἄλλ' εἶναι φίλους μὲν τοῖς φίλοις, πολεμίους δὲ τοῖς οὐ φιλοῦσι, συμμαχεῖν δὲ καὶ Βυζαντίοις, εἰ ποὺ δεῆσοι, καὶ Τισφονοῖς δὲ καὶ Ἡρακλεώταις καὶ Καλχηδονίοις καὶ Κισριανοῖς καὶ τισὶν ἑτέροις ἐθνῶν ἀρχουσιν. Ἐπὶ ταύταις μὲν ταῖς συνθήκαις Νικομήδης τὸ Γαλατικὸν πλῆθος εἰς Ἀσίαν διαβιβάζει· ὧν περιφανεῖς μὲν ἐπὶ τὸ ἄρχειν ἰς τὸν ἀριθμὸν ἦσαν, οἱ δὲ καὶ αὐτῶν τούτων προκεκριμένοι καὶ κορυφαῖοι Λεωνῶριος ἦσθην καὶ Λουτούριος.

[721 R.] Αὕτη τοίνυν τῶν Γαλατῶν ἡ ἐπὶ τὴν Ἀσίαν διάβασις κατ' ἀρχὰς μὲν ἐπὶ κακῷ τῶν οἰκητόρων προελθεῖν ἐνομίσθη, τὸ δὲ τέλος ἔδειξεν ἀποκριθὲν πρὸς τὸ συμφέρον· τῶν γὰρ βασιλέων τὴν τῶν πόλεων δημοκρατίαν ἀφαιρὲν σπουδαζόντων, αὐτοὶ μᾶλλον ταύτην ἔδεδαίου, ἀντικαθιστάμενοι τοῖς ἐπιτιθεμένοις. Νικομήδης δὲ κατὰ Βιθυνῶν πρῶτον, συμμαχοῦντων αὐτῷ καὶ τῶν ἐξ Ἡρακλείας, τοὺς βαρβάρους ἐξοπλίσας, τῆς τε χώρας ἐκράτησε καὶ τοὺς ἐνοικοῦντας κατέκοψε, τὴν ἄλλην λεῖαν τῶν Γαλατῶν ἑαυτοῖς διανειμαμένων. Οὗτοι δὲ πολλὴν ἐπελθόντες χώραν αὖθις ἀνεχώρησαν, καὶ τῆς αἰρεθείσης αὐτοῖς ἀπετέμοντο τὴν νῦν Γαλατίαν καλουμένην, εἰς τρεῖς μοῖρας ταύτην διανείμαντες, καὶ τοὺς μὲν Τρωγμοὺς ὀνομάσαντες, τοὺς δὲ Τολοστοβογίους, τοὺς δὲ Τεκτοσάγας. Ἐβελμάντο δὲ πόλεις Τρωγμοὶ μὲν Ἀγκυραν, Τολοστοβόγιοι δὲ Ταβίαν, Τεκτοσάγας δὲ Πισινούντα.

CAP. XXI. — De Astaco et Nicomedia

Ὁ δὲ Νικομήδης εἰς λαμπρὰν εὐδαιμονίαν ἀρθεὶς πόλιν ἑαυτοῦ ὁμώνυμον ἀνεγείρει ἀντικεῖν Ἀστακοῦ. Τὴν Ἀστακὸν δὲ Μεγαρέων ἵκησαν ἄποικοι Ὀλυμπιάδος Ἰσταμένης ἰς, Ἀστακὸν ἐπὶ κλῆν κατὰ χρησμὸν θέμενοι ἀπὸ τινος τῶν λεγομένων σπαρτῶν καὶ γηγενῶν τῶν ἀπογόνων τῶν ἐν Θῆβαις, Ἀστακοῦ τὴν κλῆσιν, ἀνδρὸς γενναίου καὶ μεγαλόφρονος. Αὕτη πολλὰς ἐπιθέσεις παρὰ τῶν ὁμορούντων ὑποστᾶσα καὶ πολέμοις πολλάκις ἐκτροχυθεῖσα, Ἀθηναίων [575 H.] αὐτὴν μετὰ Μεγαρέας ἐπικηκόων ἐληξέ τε τῶν συμφορῶν καὶ ἐπὶ μέγα δόξης καὶ ἰσχύος ἐγένετο, Δουδαλοῦ τηνικαῦτα τὴν Βιθυνῶν ἀρχὴν ἔχοντας· οὗ τελευτήσαντος ἀρχεὶ Βοτείρας, ἧσας δ' καὶ ο' ἔτη. Τοῦτον διαδέχεται Βᾶς ὁ υἱός, ὃς καὶ Κάλαντον Ἀλεξάνδρου στρατηγὸν, καίτοι γε λίαν παρεσκευασμένον πρὸς τὴν μάχην, κατηγωνίσαστο, καὶ τῆς Βιθυνίας παρεσκευάσε τοὺς Μακεδόνας ἀποσχεῖσθαι. Τούτου βίος μὲν ἐξαγόνει ἐτῶν α' καὶ ο', ὧν ἐβασίλευσε ν'. Οὗ παῖς, τῆς ἀρχῆς διάδοχος, Ζιποίτης, λαμπρὸς ἐν πολέμοις γεγωνὴς, καὶ τοὺς Λυσισμάχου στρατηγούς τὸν μὲν ἀνελών, τὸν δὲ

Aliauit. Conditionum formula hæc erat: Ut barbari Nicomedi ejusque posteris perpetuo amicitie fœdere conjuncti manerent, absque Nicomedis sententia et voluntate nemini, a quo per legatos sollicitarentur, in bellis opem ferrent: sed amicis hujus amici, et inimicis hostes forent. A Byzantinis etiam starent, si qua necessitas incideret. Societatem præterea colerent cum Tians et Heracliensibus, et Chalcedoniis, et Cieranis, et nonnullis qui alias sub jurisdictione gentes haberent. His pactorum legibus Nicomedes Gallorum [al. Galatarum] multitudinem in Asiam transmisit. Horum principes in imperio illustres 17 fuere, inter quos præcipui et summi, Leonorius et Lutarius.

Hæc igitur Gallorum in Asiam transmigratio, primo quidem, ad incolarum detrimentum progressura existimabatur: sed exitus, commodis ipsorum destinatum hoc ostendit. Dum enim reges popularem civitatibus statum abrogare satagunt, Galli, hæc molientibus obsistendo, magis illam corroborant. Nicomedes igitur contra Bithynos primum, illorum auxilio et quos ex Heraclea armasset barbarorum, et provinciam subegit, et concidit incolas: quod alioquin erat prædæ, inter se dispersiti sunt Galatæ. Hi enim longe lateque terram depopulati retro demum cesserunt: et de subacta id sibi amputarunt, quod nunc Galatiæ nomen habet, 228 a in trea partes distributum. Alios enim Trogmios nominant; alios, Tolistobogios; alios, Tectosages. Urbes etiam condiderunt: Trogmi Ancyram, Tolistobogii Tabiam, Tectosages Pesinuntem (65).

urbibus. Bithynorum principum series.

Nicomedes autem, in conspicuo felicitatis gradu positus, de nomine suo exstruxit urbem e regione Astaci. Quam Megarensium colonia sub initium Olympiadis xvii frequentaret, Astacum oraculi jussu denominatam, ab Astaco quodam generoso et cordato viro, ex eorum prosapia qui Sparti et terrigenæ olim Thebis vocabantur. Hæc multum a finitimis appetita, et crebris accisa bellis, Atheniensium colonis postmodum adjectis, vexationum finem, et incrementa gloriæ et potentie non mediocria adeptæ est, Dydalso tunc inter Bithynos rerum potente. Quo defuncto, Botiras regnat, ad 76 annos ætate producta. Ei filius Bas succedit: qui etiam Calantium, Alexandri copiarum præfectum, licet optime ad pugnam instructum, proffigavit acie, et ut Macedones a Bithynia abstinerent effecit. Vixit hic 71 annos, et de iis 50 regnum tenuit, filiumque habuit successorem Zipæten, qui, clarus bellis, e Lysimachi præfectis alium occidit, alium quam longissime a finibus suis depulit. Quin et ipsum Lysimachum repressit. Posthac Antiocho

VARIE LECTIONES.

⁶⁵ ἐπὶ τῷ ἴμο ἐπὶ τῷ. ⁶⁶ αὐτὴν γ. ⁶⁷ libri ἴκησαν. ⁶⁸ τῶν post γηγενῶν om. A. ⁶⁹ Κάλαν τὸν Ἀλ. γ.

NOTÆ.

(65) Vid. lib. ii Rer. Boic. Marci Velseri, p. 71.

Seleuci, qui Asiam tamen et Macedones imperio A
coercebat, superior factus, urbem condit ad Lype-
rum montem, nomine suo insignem. Hic vbi vitam
in 76, et administrationem regni in 48 annos ex-
tenderat, 4 filios reliquit. Eumque in regno Nico-
medes natu maximus excepit, fratribus non frater,
sed licior factus. Confirmavit tamen etiam hic
Bithyniæ regnum, maxime eo, quod Galatas sedes
in Asiam transferentes adjuvit, urbemque, ut jam
indicatum est, sui nominis eduxit.
Γαλάταις ἐπὶ τὴν Ἀσίαν διαπεραιωθῆναι συναράμοντας·
οὐραν ἀνέστησε φέρουσαν.

CAP. XXII. — *Byzantinorum bellum cum Calatianis Heracliensium colonia.*

Interlapso hinc tempore aliquo, Byzantinis bel-
lum adversus Calatianos (Heracliotarum colonia
hæc est) et Istrianos erupit, propter Tomin, em-
porium Calatiani vicinum, quod monopolium ex eo
facere animo conceperant Calatiani. Propterea
utrinque ad Heraclienses de belli societate mittitur
legatio. At hi neutri 228^b parti bellicam opem
tribuunt, sed legant ad utrosque, qui pacifice con-
troversiam transigant : tametsi absque effectu hoc
ipsis studium exivit. Multis igitur detrimentis af-
fecti Calatidis incolæ, ad pacis demum conditiones
descenderunt. Nec quidquam fere ab ista calamitate
virium potuerunt recipere.

CAP. XXIII. — *Testamentum Nicomedis, et Zeilæ exclusi bellum cum Bithynis, ope Galatarum.*

Nec multum temporis effluxit, cum rex Bithy-
norum Nicomedes (postquam e priore ei natus
conjugio Zeilas ad Armeniorum regem profugisset,
expulsus novercæ Etazetæ machinis, cujus liberi
adhuc in tenera ætate erant), morte jam imminente,
ex altera natos uxore hæredes regni scripsit : et
curatores, Ptolemæum cum Antigono et populo
Byzantinorum, nec non Heracliensium Cianorum-
que, designavit. Zeilas autem cum instructa manu,
cui e Galatis Tolistobogii animos augebant, in re-
gnum paternum redit. At Bithyni, dum conservare
dominatum parvulis satagunt, matrem horum
Nicomedis fratri in matrimonium elocant, et ipsi
accepto a curatoribus exercitu Zeilam opperiantur.
Et crebris utrobique præliis et viribus usi, pacem ad
extremum ineunt : cum Heraclienses in pugnis
illis excelluissent, et in compositione belli egissent
quæ in rem forent. Idcirco Galatæ Heracleam, ut
inimicam, invaserunt, ad Calletem usque fluvium :
multaque ditati præda, domum repetierunt.
Γαλάταις ὡς ἐχθρὰν τὴν Ἡράκλειαν κατέδραμον ἕως Κάλλητος ποταμοῦ· καὶ πολλὰς κύριοι γεγενησὶς
λείας οἴκαδε ἀνέωρσαν.

CAP. XXIV. — *Heracliensium pacificatio inter Antiochum et Byzantinos.*

Sub hæc Byzantinis inferente bellum Antiocho,
40 iriremibus Heracliotæ auxiliantur : et horum
factum est opera ut ad minas tantummodo pro-
gressum haberet bellum.

ἐπὶ μῆχιστον τῆς οἰκείας ἀπαλάσας ἀρχῆς, ἀλλὰ καὶ
αὐτοῦ Λυσισμάχου ⁸⁸, εἶτα καὶ Ἀντιόχου τοῦ παιδὸς
Σελεύκου ἐπικρατέστερος γεγενησὶς, τοῦ τε τῆς Ἀσίας
βασιλεύοντος καὶ τοῦ Μακεδόνων, κτίζει πόλιν ὑπὸ
τῷ Λυπερῷ ὄρει, τῇ αὐτοῦ κλήσει ἐπώνυμον. Οὗτος
βιούς μὲν ἔτη 5^c καὶ 6^c, κρατήσας δὲ τῆς ἀρχῆς ἡ'
καὶ μ', καταλείπει παῖδας 8^c. Τοῦτον ⁸⁹ ὁ πρεσβύτε-
ρος τῶν παίδων Νικομήδης διαδέχεται, τοὺς ἀδελφοὺς
οὐκ ἀδελφός ἀλλὰ δῆμιος γεγενησὶς. Ἐκρατύνετο μὲν-
τοι καὶ οὗτος τὴν Βιθυνῶν ἀρχὴν, μάλιστα γὰρ τοὺς

Οὐ πολλῶν δὲ ὕστερον χρόνῳ πόλεμος ἀνερβράγη
Βυζαντίους πρὸς Καλατιανούς (ἀποικοὶ δὲ οὗτοι
Ἡρακλειωτῶν ἦσαν) καὶ πρὸς Ἰστριανούς περὶ Τό-
μιν τοῦ ἐμπορίου, ὃ τοῖς Καλατιανοῖς ἴδιον ἦν,
μονοπωλίῳ τοῦτο διανοουμένων κατασκευάσαι τῶν
Καλατιανῶν. Διαπρεσθεύοντο οὖν πρὸς Ἡρακλειώτας
ἐπὶ συμμαχίαν ⁹⁰ ἑκάτεροι. Οἱ δὲ πολεμικὴν μὲν βο-
πλὴν οὐδετέρῳ ἐνεμον μέρει, διαλλακτικῶς δὲ ἄν-
δρας ἑκατέρους ἀπέστειλλον, κἀν ἀπρακτος αὐτῶν ἡ
σπουδὴ τότε γέγονε. [724 R.] Πολλὰ δὲ οἱ τῆς Καλα-
τίδος ὑπὸ τῶν πολεμίων παθόντες, ὕστερον εἰς δια-
λύσεις ἤλθον, ἀπὸ ταύτης τῆς συμφορᾶς οὐκέτι σχε-
δὸν ἀναλαβεῖν αὐτοὺς δυνήθέντες.

Οὐ πολλοῦ δὲ πᾶν ἱσθέντος χρόνου ὁ τῶν Βιθυνῶν
βασιλεὺς Νικομήδης, ἐπεὶ ὁ μὲν ἐκ προτέρων αὐτῷ
γάμων γεγενησὶς παῖς Ζητίας φυγὰς ἦν πρὸς τὸν τῶν
Ἀρμενίων βασιλέα, ταῖς τῆς μητρὸς Ἐταζέτας
μηχαναῖς ἐλαθεῖς, οἱ δὲ ἐκ ταύτης αὐτῷ γεγενησὶς
ἐνηπίαζον, πρὸς τῷ ⁹¹ τελευταίῳ γεγενησὶς κληρονόμους
μὲν τοὺς ἐκ τῆς δευτέρας γυναικὸς γράφει παῖδας,
ἐπιτρόπους δὲ Πτολεμαῖον καὶ Ἀντίγονον καὶ τὸν
δῆμον τῶν Βυζαντίων καὶ δὴ καὶ τῶν Ἡρακλειωτῶν
καὶ τὸν τῶν Κιανῶν ἐφίστησιν. Ὁ μὲντοι Ζητίας
μετὰ θυνάμειος, ἣν αὐτῷ τῶν Γαλατῶν οἱ Τολοστο-
δόγιοι θάρσους ἐπέληρουν, ἐπὶ τὴν βασιλείαν καθΐκει.
Βιθυνοὶ δὲ τὴν ἀρχὴν σῶζειν τοῖς νηπίοις σπουδά-
ζοντες, τὴν μὲν τούτων μητέρα ἀδελφῷ συνοικίζουσι
τῷ Νικομήδῳ, αὐτοὶ δὲ στράτευμα παρὰ τῶν εἰρη-
μένων ἐπιτρόπων λαβόντες ὑπέμενον τὸν Ζητίαν.
Συχναὶς δὲ μάχαις καὶ μεταβολαῖς ἑκάτεροι [376 H.]
ἀποχωρήσαντες, τὸ τελευταῖον κατέστησαν εἰς διαλύ-
σεις, Ἡρακλειωτῶν ἐν ταῖς μάχαις ἀριστευόντων κἀν
ταῖς συμβάσεσι τὸ συμφέρον καταπραττόντων. Διὸ
καὶ πολλὰς κύριοι γεγενησὶς

ταῖς συμβάσεσι τὸ συμφέρον καταπραττόντων. Διὸ
καὶ πολλὰς κύριοι γεγενησὶς

VARIAE LECTIONES.

⁸⁸ αὐτὸν Λυσισμάχον corr. A. ⁸⁹ τούτων corr. A. ⁹⁰ συμμαχία Stephanus. ⁹¹ τῷ A : τὸ 5. ⁹² κατε-
σκευάσαν 5.

CAP. XXV. — *Heracl. Mithridati auxiliantur contra Gallos, sed caro. Nymphis historicus.*

Συνέβη δὲ μετ' οὐ πολλὸν ἐξ ἀνθρώπων Ἀριοβαρζάνην γενέσθαι, παῖδα Μιθριδάτην καταλιπόντα καὶ ἐν διαφορᾷ πρὸς τοὺς Γαλάτας γεγόνота δι' ἣν αἰτίαν καταφρονήσαντες τοῦ παιδὸς οὗτοι τὴν αὐτοῦ βασιλείαν εἰόνοντο. Καὶ ἀπορίας αὐτοὺς καταλαβούσης ἀνελάμβανον οἱ ἀπὸ τῆς Ἡρακλείας, οἶτον εἰς Ἀμισόν⁷⁵ πέμποντες, ἐξ ἧς ῥῶον ἦν τοὺς τοῦ Μιθριδάτου σιτηγεῖν ἑαυτοὺς καὶ ἐξακεῖσθαι τὴν ἔνδειαν. Διὰ ταῦτα πάλιν οἱ Γαλάται εἰς τὴν Ἡρακλείωτιν ἐπεμψαν στράτευμα, καὶ ταύτην κατέτρεχον, μέχρις ἂν οἱ Ἡρακλεῶται διεπρεσθεύσαντο πρὸς αὐτοὺς. Νύμφης δὲ ἦν ὁ ἱστορικὸς ὁ κορυφαῖος τῶν πρέσβεων⁷⁶ ὃς τὸν μὲν στρατὸν ἐν τῷ κοινῷ χρυσοῖς πεντακισχιλίοις, τοὺς δὲ ἡγεμόνας ἰδίᾳ διακοσίοις ὑποθεραπεύσας, τῆς χώρας ἀπαναστήναι παρεσκεύασεν.

CAP. XXVI. — *Ptolemæi liberalitas in Heraclienses.*

Πτολεμαῖος δὲ ὁ τῆς Αἰγύπτου βασιλεὺς εἰς ἄκρον εὐδαιμονίας ἀναβὰς λαμπροτάταις μὲν δωρεαῖς εὐεργετῆν τὰς πόλεις προήγετο, ἐπεμψε δὲ καὶ τοῖς Ἡρακλεώταις ἀρτάδας πυροῦ πεντακοσίας, καὶ νεῶν αὐτοῖς Προκοννησιας πέτρας ἐν τῇ ἄκροπόλει Ἡρακλῆος ἀνεδείματο.

CAP. XXVII. — *Summa narrationum de Romæ initiis et incrementis, regno, consulibus, imperatoribus, bellis cum Pyrrho, Annibale, Perseo, Antiocho.*

Μέχρι τούτου φθάσας ὁ συγγραφεὺς εἰς τὴν τῶν Ῥωμαίων ἐπικράτειαν τὴν ἐκβολὴν ποιεῖται, ὅθεν τε γένους ἔφυσαν, καὶ τίνα τρόπον τῆς Ἰταλίας ἐνταῦθα κατέκχησαν, ὅσα τε εἰς τὴν τῆς Ῥώμης κτίσιν προὐλαβέει καὶ ἐπράχθη, καὶ τῶν ἐπαρξάντων αὐτῶν ἐπιτρέχων, καὶ πρὸς οὓς πολέμοις διηγωνίσαντο, καὶ τὴν τε τῶν βασιλέων κατὰστασιν καὶ τὴν εἰς ὑπάτους τῆς μοναρχίας μεταβολὴν, ὅπως τε ὑπὸ Γαλατῶν Ῥωμαῖοι ἡττήθησαν⁷⁷, καὶ ἦλω ἂν ἡ πόλις, εἰ μὴ Κάμилλος⁷⁸ ἐπιβοηθήσας τὴν πόλιν ἐρύσαστο. [725 R.] Ὅπως τε ἐπὶ τὴν Ἀσίαν Ἀλεξάνδρῳ διαβαίνοντι, καὶ γράφοντι ἡ κρατεῖν, ἐὰν ἀρχειν δύνωνται, ἢ τοῖς κρείττοσιν ὑπείκειν, στέφανον χρυσοῦν ἀπὸ ἱκανῶν τάλάντων Ῥωμαῖοι ἐξέπεμψαν· καὶ ὡς πρὸς Ταραντίνους καὶ Πύρρον⁷⁹ τὸν Ἠπειρώτην συμμαχοῦντα τούτοις ἐπολέμησαν, καὶ τὰ μὲν παθόντες, τὰ δὲ κακῶς τοὺς πολέμιους διαβήμενοι, Ταραντίνους μὲν ὑπηγάγοντο, Πύρρον δὲ τῶν τῆς Ἰταλίας ἀπῆλσαν. Ὅσα τε πρὸς Καρχηδόνιους καὶ Ἀννίβαν Ῥωμαῖοις ἐπράχθη, καὶ ὅσα⁸⁰ πρὸς Ἰβήρας ἄλλους τε καὶ Σκιπίωνι κατωρθώθη, καὶ ὡς παρὰ τῶν Ἰβήρων βασιλεὺς ψηφισθεὶς οὐκ ἐδέξατο, ὅπως τε καταπολεμηθεὶς ἔφυγεν Ἀννίβας. Καὶ ὡς πέραν τοῦ Ἰωνίου Ῥωμαῖοι διέβησαν· καὶ ὡς Περσεὺς ὁ Φιλίππου τὴν Μακεδόνων ἀρχὴν ἐκδεξάμενος, καὶ τὰς συνθήκας [377 H.] τὰς πρὸς τὸν αὐτοῦ πατέρα Ῥωμαῖοις γεγεννημένας νεώτερι κινῶν, καταπολεμήθη, Παύλου τὸ κατ' αὐτὸν⁸¹ ἀναστήσαντος

A Nec longe post e vita mortalium eximitur Ario-
barzanes, filiumque relinquit Mithridatem : cui
lites cum Galatis intercessere. Quam ob causam
hi, contempla pueri ætate, regnum ejus divexant.
Cumque inopia rerum laborarent regii, Heraclienses
eos sustentant, frumento Amisum advecto, unde
facilior esset Mithridaticis victus copia, et egesta-
tis medela. Propter hæc iterum hostiles in He-
racleotidem copias mittunt, eamque depopulan-
tur : usque dum ab Heracliensibus per legatos
mitigantur. Princeps autem legatus erat Nymphis,
historiæ scriptor : qui cum exercitum 229a in
commune aureis 5000, ducesque seorsum 200 de-
linivisset, ut a finibus discederet, effecit.

B

Ptolemæus autem rex Ægypti, altissimum be-
nignæ fortunæ gradum assecutus, magnificen-
tissimis civitates muneribus demereri constituerat.
Itaque etiam Heracliensibus 500 artabas (sic Persæ
medimnum vocant) tritici misit, et templum Herculis
e Proconnesio saxo in arce eis exstruxit.

Huc auctor progressus ad imperium Romanum
excursionem fecit : quo genere origi, quomodo hæc
Italiæ clava insederint : quæque ante urbem condi-
tam evenerint et gesta sint. Quos etiam principes
habuerint, perstringit : quæ cum aliis bella gesse-
rint, quid condito regno acciderit ; et ut tandem
regia potestas in consulare mutata fuerit imperium,
utque a Gallis Romani devicti, capta propemodum
arce cum urbe, nisi maturo superveniens auxilio
Camillus eam liberasset : ut etiam Alexandro, in
Asiam trajicienti, et per litteras eis denuntianti, ut
aut vincerent, si gerendo imperio essent idonei,
aut potentioribus cederent, auream coronam (quæ
talentis non paucis constaret) contra miserint. Et ut
bella gesserint adversus Tarentinos, et Pyrrhum
Epiroten, hos auxilio juvantem : et ut, qua pa-
tiendo, qua inferendo clades, hostes tandem do-
muerint, et Pyrrhum Italia expulerint. Quæque
cum Carthaginensibus et Annibale negotia conse-
cerint : et quæ contra Hispanos, cum aliis, tum
D Scipio, Marte secundo peregerint : utque hic His-
panorum decreto rex appellatus, honorem non ad-
miserit : ut debellatus Annibal fugerit. Hic ut
Ionium mare transmissum, et cum Perseo, Philippi
in regno Macedonum hærede, dum sœdus cum
patre a Romanis percussum, juvenili temeritate re-
scindit, sit debellatum, Æmilio Paulo de ipso
triumphante. Ut Antiochum, Syriæ et Comagenæ

VARIE LECTIONES.

⁷⁵ Ἀμισόν C. ⁷⁶ ἡττήθησαν, ἡττηθέντες A. ⁷⁷ Κάμηλος A. ⁷⁸ Πύρρον A. ⁷⁹ ὅσα τε C. ⁸⁰ αὐτὸν] αὐτοῦ Scaliger. idem mox expungit πρός.

et Judææ regem, duabus pugnīs infractum, ex A

τρόποιον· ὅπως τε πρὸς Ἀντίοχον τὸν Συρίας καὶ Κομμαγήνης καὶ Ἰουδαίας ἡ βασιλεία δυοὶ μάχαις νικήσαντες τῆς Εὐρώπης ἐξέβαλον.

CAP. XXVIII. — *Heracleiensiū legati a Romanis in Asia ducibus humaniter accepti.*

Ilia igitur huc usque de imperio Romano comme morat auctor. Exinde propositam sibi historiam ita continuat. Heracleienses, Romanorum duces in Asiam transgressos, missis legatis conveniunt, qui comiter accepti, litteras 229^b humanitatis plenas ab Emilio Paulo (at. Publio Emilio) retulerant: quibus et amicū ipsis fore senatum, nec ulla in re prudentiam Romanorum et curam (si quando his indigeant) defuturam pollicetur. Deinceps etiam ad Cornelium Scipionem, qui Africam Romanis bello asseruit, legationem misere, testatam prius amicitiam ut confirmarent. Et post hæc eundem rursus per legatos orant, ut Antiochum in gratiam reponat apud Romanos: et perscripto ad regem plebiscito, ut bellum contra Romanos deponat, adhortantur. Cornelius etiam Scipio, Heracleotis rescribens, hac inscriptione uisitur: *Scipio imperator, procos. Romanorum, senatui populoque Heracleiensiū salutem.* Et his litteris benevolentiam erga ipsos ratam et firmam esse, et bellum cum Antiocho solvisse, Romanos affirmat. Eadem quæ Lucius, etiam P. Cornelius Scipio ejus frater, et classis præfectus, Heracleipsibus, post missam legationem respondit. Brevi post Antiochus bellum adversus Romanos redintegrat, et prælio summis viribus commisso victus, arma deponit, pacis conditionibus acceptis. Quæ et tota eum Asia Minore excludunt, et elephantis naviumque classi eum privant, Comagena et Syria et Judæa tantummodo relictis. Heracleiensiū dehinc civitas apud imperatorum, (quos modo dixi) missos a Romanis successores, eadem gratia et humanitate potitur: donec ad has tandem leges inter Romanos et Heracleotas processum est: *ut non modo amicitiam inter se, verum etiam societatem, contra quos et quorum gratia opus sit, colant.* Suntque fœderis hujus pacta, ejusdem tenoris et formæ, in tabulas æneās relata duas, quorum altera penes Romanos, in Capitolino, Jovis templo, altera Heracleæ, etiam ipsa in Jovis sacratio est affixa.

CAP. XXIX. — *Heracleienses a Prusia in angustias coacti; hujusque clades.*

Hæc postquam XIII et XIV Historiæ libro exposuit, XV exorsus hæc refert. Prusias, inquit, Bithynorum rex, mirificè industrius et gnavus, multisque rebus gestis clarus, inter alia etiam Cierum, Heracleiensiū ditionis urbem, bello subiecit, pro Ciero Prusiadem nuncupans. Tium etiam eorumdem jurisdictioni obnoxiam cepit: ut sic undique 230^a mare circumscriberet Heracleam. Inde etiam

Τὰ μὲν οὖν περὶ τῆς Ῥωμαϊκῆς ἀρχῆς μέχρι τοῦδε δίδειν ὁ συγγραφεὺς· ἀναλαβὼν δὲ γράφει ὅπως Ἡρακλεῶται, διαπρεσβευσάμενοι πρὸς τοὺς τῶν Ῥωμαίων στρατηγῶν· ἐπὶ τὴν Ἀσίαν διαβεβηκότας, ἀσμένως τε ἀπεδέχθησαν καὶ ἐπιστολῆς φιλοφρονοῦμενοι ἔτυχον⁸¹. Ποπλίου ταύτην ἀποστείλαντος, ἐν ᾗ φίλιν τε πρὸς αὐτοὺς τῆς συγκλήτου βουλῆς ὑποσχέτο, καὶ τὰ ἄλλα προνοίας τε καὶ ἐπιμελείας, ἐπειδὴν νικῶς αὐτῶν δέοιντο, μηδεμίαν ὑστερεῖσθαι. Ὑστερον δὲ καὶ πρὸς Κορνήλιον Σκιπίωνα τὸν τὴν Λιβύην Ῥωμαίοις στησάμενον διατίμωσι πρεσβεῖαν, τὴν ὁμολογημένην φίλιν ἐπικυροῦντες. Μετὰ ταῦτα δὲ πάλιν πρὸς τὸν αὐτὸν διαπρεσβεῦνται, διαλλάττειν πρὸς Ῥωμαίους ἀξιούντες τὸν βασιλεῖα Ἀντίοχον· καὶ ψήφισμα πρὸς αὐτὸν ἔγραψαν⁸², παραίνοντες αὐτὸν τὴν πρὸς Ῥωμαίους διαλύσασθαι⁸³ ἔχθραν. Ὁ δὲ Κορνήλιος Σκιπίων ἀντιπαιστέλλον τοῖς Ἡρακλεῶταις ἐπιγράφει οὕτως Σκιπίων στρατηγός, ἀνθύπατος Ῥωμαίων, Ἡρακλεωτῶν τῇ βουλῇ καὶ τῷ δήμῳ χαίρειν, ἐν ταύτῃ τὴν τε πρὸς αὐτοὺς εὐνοίαν ἐπιβεβαιῶν, καὶ ὡς διαλύσαιντο Ῥωμαῖοι τὴν πρὸς Ἀντίοχον μάχην. Τὰ αὐτὰ δὲ Λευκίῳ⁸⁴ Πόπλιος Κορνήλιος Σκιπίων ὁ ἀδελφὸς καὶ στρατηγός τοῦ ναυτικοῦ τοῖς Ἡρακλεῶταις διαπρεσβευσάμενοις ἀντέγραψε. Μετ' οὗ πολὺ δὲ πάλιν εἰς μάχην Ἀντίοχος Ῥωμαίους κατέστη, καὶ ἀνὰ κράτος ἡττηθεὶς ἐπὶ συνόθικαις διελύσατο τὴν ἔχθραν, αἷ καὶ τῆς Ἀσίας αὐτὸν ἀπάσης ἀπέργον, καὶ τοὺς ἑλέφαντας καὶ τῶν νηῶν συναφροῦντο τὸν στόλον, τῆς Κομμαγήνης αὐτῷ⁸⁵ καὶ τῆς Ἰουδαίας εἰς ἀρχὴν ὑπολειπομένων. Ἡ δὲ τῶν Ἡρακλεωτῶν πόλις πρὸς τοὺς ἐκπεμπομένους παρὰ τῶν Ῥωμαίων τῶν στρατηγῶν διαδόχους τὰ αὐτὰ τε διεπρεσβεύετο, καὶ ταῖς ὁμοίαις ἀντιδεδειγούτο εὐνοίαις καὶ φιλοφρονήσεσι. Καὶ τέλος συνθῆκαι προήλθον Ῥωμαίοις τε καὶ Ἡρακλεῶταις, μὴ φίλους εἶναι μόνον, ἀλλὰ καὶ συμμάχους ἀλλήλοις, καθ' ὧν τε καὶ ὅπερ ὧν δεηθείεν ἑκάτεροι. [728 R.] Καὶ χαλκοὶ πίναικες δύο τὰς ὁμολογίας ἔσους· καὶ ὁμοίαις ἔφερον· ὧν ὁ μὲν παρὰ Ῥωμαίοις ἐν τῷ κατὰ τὸ Καπιτώλιον ἱερῷ τοῦ Διὸς καθηλώθη, ὁ δὲ κατὰ τὴν Ἡράκλειαν καὶ αὐτὸς⁸⁶ ἐν τῷ τοῦ Διὸς ἱερῷ.

VARIÆ LECTIONES.

⁸¹ καὶ τῆς Ἰουδαίας γ. ⁸² τὰ Α : ταῦτα γ. ⁸³ φιλοφρονοῦν μὲν ἔτυχον γ. ⁸⁴ ψήφ. προαντιέγραψαν γ. ⁸⁵ διαλύσασθαι γ. ⁸⁶ Λευκίῳ Α : Σελευκίῳ γ. ⁸⁷ αὐτῷ H. Stephanus : libri αὐτῶν. ⁸⁸ αὐτό γ.

Ἐφ' αἷς χάκειν κραταῖως ἐπολιόρκει, καὶ πολλοὺς μὲν τῶν πολιορκουμένων ἀπέκτεινε, ἔγγυς δ' ἂν καὶ ἰῆ πόλιν τοῦ ἀλῶναι κατέστη, εἰ μὴ ἐπὶ τῆς κλίμακος ἀναβαίνων Προυσίας λίθῳ βαλόντος ἐνδὸς τῶν ἀπὸ τῆς ἐπάλξεως συνετριβὴ τὸ σκέλος, καὶ τὴν πολιορκίαν τὸ πάθος διέλυσε· φοράδην γὰρ ὁ⁸⁷ βληθεὶς, οὐκ ἄνευ ἀγῶνος, ὑπὸ τῶν Βιθυνίων ἀνακομισθεὶς εἰς τὰ οἰκία ἀνέστρεψε, χάκει βίους ἔτη οὐ πολλὰ, καὶ χυλὸς καὶ ὦν καὶ καλούμενος, τὸν βίον κατέστρεψεν⁸⁸.

CAP. XXX. — *Heracleæ obsidium a Galatis.*

Οἱ δὲ ὑπὲρ τὸν Πόντον Γαλάται, οὕτω τῶν Ῥωμαίων, εἰς τὴν Ἀσίαν διαδεσφύκτων, πόθον ἔχοντες παῖραν λαβεῖν τῆς θαλάσσης προέλθιν ἐπεχείρουν τὴν Ἡράκλειαν, καὶ οὐ χαλεπὸν ἐνόμιζον· πολλὴ γὰρ τῆς παλαιᾶς Ῥώμης ὕφειτο καὶ πρὸς τὸ καταφρονούμενον ὑπέβριε. Στρατεύουσι δὲ κατ' αὐτῆς ἀπάσαις ταῖς δυνάμεσιν, οὐδ' αὐτῆς συμμάχων ἀμελοῦσης, ἀλλ' εἰς ὅσα παρείχον ὁ καιρὸς παρασκευαζομένης. Ἐπολιορκεῖτο μὲν οὖν αὕτη, καὶ χρόνος ἐτριβέτο, ὃς τοὺς Γαλάτας εἰς ἐνδειαν τῶν ἀναγκαίων συνήλαυσε· θυμῷ γὰρ καὶ οὐ παρασκευῇ τῇ δεούσῃ Γαλάτης ἀνὴρ τὸν πόλεμον διαφέρειν οἶδε. Πρὸς οὖν συλλογὴν τῶν ἐπιτηδείων τὸ στρατόπεδον ἀπολειπομένων, ἐκδραμόντες οἱ τῆς πόλεως καὶ ἀδοκῆτοις⁸⁹ ἐπιπεσόντες αὐτὸ τέ εἶλον καὶ πολλοὺς ἀνέκλιν καὶ τοὺς ἐπὶ τῆς χώρας σκεδασθέντας οὐ χαλεπῶς συνελάμβανον, ὥς μὴδὲ τὴν τρίτην μοῖραν τοῦ Γαλατικοῦ στρατεύματος εἰς Γαλατίαν ἀναστρέψαι. Ἐκ δὲ τοῦ κατορθώματος πάλιν εἰς τὴν προτέραν εὐκλειαν⁹⁰ καὶ εὐδαιμονίαν ἐλπίδας ἐλάμβανον ἀνα-
B
C

A violenta eam obsidione pressit, et plurimos obsessorum interfecit. Et jam prope erat ut urbs caperetur, nisi Prusias, dom scelis sursum nititur, lapide eujuspiam de propugnaculis icto, crus fractam esset, et hic casus ab oppugnatione desistere eum coegisset. Ita enim percussus, lectica, non sine doloris acerbitate, domum a Bithynis suis refertur, nec multis post annis exactis, nomine et re claudus, finem vivendi fecit.

Nondum in Asiam Romani trajecerant, cum Galatæ, Ponti accolæ, maris tentandi cupiditate, Heracleam prius occupare conantur, non difficile id fore existimantes: siquidem de antiqua potentia multum jam diminutum, et ad contemptum prolabi sensim ceperat. Ideo universis eam copis impugnant. Ipsa tamen sociorum interim non est immemor, sed quantum occasio præsens facultatis concedit, se contra munit. Obsidione igitur in tempus aliquod extracta, comestuum inopia in arcum coguntur Galatæ. Ira enim, non apparatu necessario instructus, bellum inferre Galatas novit. Quare cum ad comportandum necessaria castris abcessissent, cives, eruptione facta, et castris potior, et plurimos cædunt. Dispalantes etiam per agros non magno negotio comprehendunt. Atque ita nec pars tertia Galatici exercitus in Galatiam revertitur. A quo successum ad pristinam emergendi fortunam et celebritatem spes concepit.

CAP. XXXI. — *Heracleotæ Romanis auxiliantur. Marrucini populi.*

Ῥωμαῖοις δὲ πρὸς Μάρσους τε καὶ Πελιγνοὺς καὶ Μαρουκίνοους⁹¹ (ἔθνη δέ εἰσι ταῦτα ὑπὲρ Λιθύης καταφυκμένα, Γαδείρων ὅμορα) δυσὶ τε τριήρεσι⁹² καταφράκτοις Ἡρακλειώται συνεμάχησαν, καὶ συγκατορθώσαντες τὸν πόλεμον καὶ πολλῶν ἀριστείων ἀξιωθέντες κα' ἔπει πρὸς τὴν πατρίδα ἀνεκομίσθησαν.

CAP. XXXII. — *Bellum Mithridatis cum Romanis et causæ.*

Μετὰ ταῦτα δὲ ὁ πρὸς Ῥωμαίους βαρὺς Μιθριδάτης τῷ Πόντῳ βασιλεὺς συνέστη πόλεμος, φαινόμενῃ λαβῶν αἰτίαν τὴν τῆς Καππαδοκίας κατάληψιν· ταύτης γὰρ δι' ἀπάτης καὶ ὀρκων συμβατηρίων τὸν ἀδελφεῖδον Ἀράθην συλλαβὼν ὁ Μιθριδάτης, αὐτοχειρίᾳ ἀποσφάξας, ἐκράτησε· παῖς δὲ ὁ Ἀράθης ἐκ τῆς ἀδελφῆς τοῦ Μιθριδάτου Ἀριαράθῃ γεγέννητο. Φοινικῶτατος δ' ἐκ παιδὸς ὁ Μιθριδάτης ἦν· τὴν γὰρ ἀρχὴν τρισκαίδεκάτης παραλαβὼν μετ' οὐ πολὺ τὴν μητέρα, κοινωνὸν αὐτῇ παρὰ τοῦ πατρὸς τῆς βασιλείας καταλειφθεὶσαν, [729 R.] δεσποτικῶς κατὰ τῶν βίᾳ καὶ χρόνῳ ἐξανάλωσε⁹³, καὶ τὸν ἀδελφὸν ἀπέκτεινε. Κατεστρέφατο δὲ πόλεμος καὶ τοὺς περὶ

Romanis etiam bello contra Marsos, Pelignos, et Marrucinos (gentium harum sedes est supra Africam, in confiniis Gadum) duobus quadrimenibus lectis Heracleotæ auxiliantur. Et bello prospero confecto, multis eximie virtutis ornati præmiis, undecimo tandem anno in patriam sunt reiecti.

Post hæc acerrimum Mithridatis adversus Romanos bellum conflatur. Cappadociæ in speciem causa arripitur. Hanc enim Mithridates, cum Ariathum sororis filium, jurisjurandi pacifici dolo in potestatem redactum, sua manu obtruncasset, per vim sibi vindicarat. Ariathum hunc 230 b ex sorore Mithridatis genuerat Ariathus. Nam a puero ad ædes propensissimus erat Mithridates, cum enim 13 annorum adolescens regnum accepisset, modico interlapso tempore, matrem, regni consortem a patre destinatam, dum carcere vinctam teneret, violentia ista, et temporis diuturnitate confecit. Fratrem etiam necavit. Bello autem subegit reges circa Phla-

VARIE LECTIONES.

⁸⁷ γὰρ καὶ ὁ ζ. ⁸⁸ μετῴστρεψεν ζ. ⁸⁹ καὶ ἀδοκῆτοις Α: ἀδοκῆτος ζ. ⁹⁰ εὐκλειαν Α: εὐλάβειαν ζ. ⁹¹ πηλγνοὺς καὶ μαρουκίνοους Α. ⁹² τε τριήρεσι] τετρήρεσι Stephanus. ⁹³ ἐξανάλωσε ζ.

sin, usque ad climata trans Caucasum : regnoque magnis viribus amplificato, magnum arrogantiae tumorem ostentabat. Quamobrem, cum eo magis consilio ejus suspecta haberent Romani senatusconsultum fererant, ut paterna regibus Scytharum regna constitueret. At is moderate quidem mandatis obsequi : sed interim Parthos et Medos, et Tigranem Armenium, regesque Scytharum, et Iberas, in societatem belli asciscere : aliasque belli causas adungere. Cum senatus enim Romæ Nicomedem, ex Nicomede et Nysa progenitum, Bithyniae regem instituisset, Mithridates Nicomedem, Frugi cognomento, illi opposuit. Prævaluit tamen electio Romanorum, Mithridate invito.

CAP. XXXIII. — *Mithridatis victoriae de Nicomede, et strages civium Rom. in Asia.*

Interjecto tempore, cum Syllæ et Marii in republica Romana seditio exarsisset, Archelaum copiarum ducem Mithridates 15000 peditum, et 1000 equitum, in Bithynos ducere jussit, collatisque signis victor evadit Archelaus. Et fugit cum paucis etiam Nicomedes. Quo cognito Mithridates, cum sub manu essent auxiliares, castris e subiecto Amasie campo motis, per Paphlagoniam iter facit, 150000 exercitum adducens. Marius autem sub signis habens Nicomedis copias (quæ ad solam Mithridatis famam dissipabantur), cum exigua Romanorum manu sese subjecit Menophani, Mithridatis tribuno, et repulsus fugit, omni exercitu amisso. Secure igitur Bithyniam invadens Mithridates, et urbes et regionem citra pugnam obtinet : cæterarumque Asiæ civitatum aliæ capiuntur, aliæ in fidem regis concedunt. Et repente ingens fit rerum commutatio, Rhodiis solummodo in amicitia Romanorum perdurantibus. Ideoque terra marique bellum contra ipsos movit Mithridates, licet Rhodii virtute et fortuna ita antecellerent, ut prope esset ipsum regem navali prælio in hostium venire manus. Intellecto post 231 a Mithridates, cives Romanos per urbes Asiæ dispersos consiliis suis impedimento esse, ad civitates scripsit, ut uno die omnes apud se Romanos occiderent. Et pleraque dicto ejus audientes, eadem tantam patrarent, ut uno eodemque die 80000 gladio mortem oppeterent. 231 a
τες τοσούτον φόνον εἰργάσαντο, ὥς μυριάδας ὀκτώ ἐν ὀπισθῆναι.

CAP. XXXIV. — *Syllæ victoriae de Taxile et Archelao Mithridatis ducibus.*

Ubi vero Eretria et Chalcis adeoque tota Euboea ad Mithridatem sese applicarant, aliæque ad eum civitates transiverant, vicis etiam Lacedæmoniiis, Syllam cum justo agmine Romani emittunt. Cujus adventu civitates, partim sponte deditionem faciunt, partim vi in potestatem ejus veniunt. Nec exiguas Ponticorum copias fundit et fugat. Athenas etiam cepit : et solo urbs æquata esset, nisi ocus

Α τὸν Φάσιν βασιλεὺς ἕως τῶν κλιμάτων τῶν ὑπὲρ τὸν Καύκασον, καὶ τὴν ἀρχὴν ἠδύησε, καὶ ἐπὶ μέγα ἀλαζονείας ἐξώργιστο. Δι' ἃ πολλοὶ Ῥωμαῖοι τὴν αὐτοῦ διάνοιαν ὑποπτον [378 b. H.] ποιούμενοι, τοῖς Σκυθῶν βασιλεῦσιν ἐψηφίσαντο τὰς πατρῴας αὐτὸν ἀρχὰς ἀποκαταστήσαι. Ὁ δὲ μετρίως μὲν τοῖς προσταττομένοις ὑπήκουε, συμμάχους δὲ Πάρθους καὶ Μήδους καὶ Τιγράνην Ἀρμένιον καὶ τοὺς Σκυθικοὺς βασιλεῖς, καὶ τὸν Ἰβήρα προσηταιρίζετο. Προσπετίθει δὲ καὶ ἐτέρας τοῦ πολέμου αἰτίας· τῆς γὰρ ἐν τῇ Ῥώμῃ συγκλήτου Νικομήδην τὸν ὅτι ἐκ Νικομήδους καὶ Νύσης βασιλεῖα Βιθυνίας καθιστώσης, Μιθριδάτης τὸν χρηστὸν ἐπικληθέντα Νικομήδην ὅτι ἀντεκαθίστη· ἐπεκράτει δ' ὁμοῦ ἡ Ῥωμαίων κρίσις καὶ ἀκοντος Μιθριδάτου.

B Ὑστερον δὲ Σύλλα καὶ Μάριον περὶ τὴν Ῥωμαϊκὴν πολιτείαν ἀναβρίψαντων τὴν στάσιν, τέσσαρας μυριάδας πεζῶν καὶ μυρίους ἵππας Ἀρχελαῷ τῷ στρατηγῷ παραδούς ὁ Μιθριδάτης κατὰ Βιθυνῶν ἐκίλευτε στρατεύειν. Καὶ κρατεῖ τῆς μάχης συμβαλὼν Ἀρχέλαος, φεύγει δὲ καὶ Νικομήδης μετ' ὀλίγων. Ταῦτα μαθὼν Μιθριδάτης παραγεγονότος αὐτῷ καὶ τοῦ συμμαχικοῦ, ἄρας ἀπὸ τοῦ πρὸς τῇ Ἀμασίᾳ πεδίου διὰ τῆς Παφλαγονίας ἦει, πεντεκαίδεκα μυριάδας στρατὸν ἐπαγόμενος. Μάνιος δὲ τῶν ἀμφοῖν Νικομήδην συστρατευομένων αὐτῷ μόνῃ τῇ τοῦ Μιθριδάτου φήμῃ διασεκασθέντων, μετὰ Ῥωμαίων ὀλίγων ἀντιπαράσσεται. Μηνοφάνει τῷ Μιθριδάτου στρατηγῷ, καὶ τραπεῖς φεύγει, πᾶσαν τὴν δύναμιν ἀποβαλὼν. Ἐμβαλὼν δὲ σὺν ἀδελφῇ Μιθριδάτης εἰς τὴν Βιθυνίαν τὰς τε πόλεις, καὶ τὴν χώραν ἀμαχίᾳ κατέσχε· καὶ τῶν ἄλλων δὲ πόλεων τῶν κατὰ τὴν Ἀσίαν αἱ μὲν ἠλίσκοντο αἱ δὲ προσεχώρουν τῷ βασιλεῖ, καὶ μεταβολὴ τῶν ὁλῶν ἀδρόα καθίστατο, Ῥοδῶν μόνων τὴν πρὸς Ῥωμαίους στεργόντων φιλίαν. Δι' ἣν κατ' αὐτῶν Μιθριδάτης καὶ κατὰ γῆν καὶ κατὰ θάλατταν ἐκίνει τὸν πόλεμον, εἰ καὶ τὸ πλέον Ῥοδῖοι ἔσχον, ὥς καὶ αὐτὸν Μιθριδάτην ναυμαχοῦντα ἐγγύς τοῦ ὀλῶναι ἐλθεῖν. Μετὰ δὲ ταῦτα μαθὼν Μιθριδάτης ὥς οἱ κατὰ τὰς πόλεις σκοπῶδες Ῥωμαῖοι τὴν παρ' αὐτοῦ διανοομένην ἐμποδῶν ἴστανται, γράφει πρὸς πάσας ὑπὸ μίαν ἡμέραν τοὺς παρ' αὐταῖς Ῥωμαίους φονεύειν. Καὶ πολλοὶ πεισθέντες μὲν καὶ τῇ αὐτῇ ἡμέρᾳ τὸν διὰ ξίφους διαθρον

VARIÆ LECTIONES.

ἢ τὸν om. A. ἢ τὸν — Νικομήδην] Σωκράτην τὸν — Νικομήδαι Palmerius. ἢ μυρίας ζ. ἢ Μάριος ζ. ἢ ἀμαχίᾳ ζ. ἢ ἄσλαν A.

τὰς Ἀθήνας· καὶ κατέσκαπτο ἂν ἡ πόλις, εἰ μὴ ἅπτον. ἡ σύγκλητος Ῥωμαίων τὴν τοῦ Σύλλα γνώ-
μην ἀνέκοψε. Συγχῶν δὲ παρατάξων συνισταμένων,
ἐν αἷς τὸ πλεῖον εἶχον οἱ Ποντικοί, καὶ συμμεταβαλ-
ομένων τῶν πραγμάτων τοῖς κατορθουμένοις, ἐν-
δεῖα τοῖς βασιλικοῖς τῆς διαίτης ἐπέστη, [732 R.]
ἀσώτως τε πρὸς ταύτην [379 H.] διακειμένοις καὶ
ταμειύειν τὰ κτηθέντα¹ μὴ ἐπισταμένοις. Καὶ εἰς
συμφορῶν ἂν ἐξέπεσον τὴν ἐσχάτην, εἰ μὴ Ταξιλλῆς
Ἀμφίπολιν ἔλθων, καὶ διὰ ταῦτα τῆς Μακεδονίας
πρὸς αὐτὸν μεταβαλομένης, ἐκείθεν τὴν ἀφθονίαν
ἐχορήγησε τῶν ἐπιτηδείων. Οὗτος δὲ καὶ Ἀρχέλαος
συμμίζαντες τὰ στρατεύματα² ὑπὲρ τὰς ἐξ μυριάδας
τὸ πλεῖθος³ ἤγον. Καὶ στρατοπεδεύονται κατὰ τὴν
Φωκίδα χώραν, ὑπαντιάσσοντες τῷ Σύλλῃ. Ὁ δὲ καὶ
Λούκιον Ὀρτύνσιον⁴ ὑπὲρ τὰς ἐξ χιλιάδας⁵ ἄγοντα
ἐξ Ἰταλίας συμπαλαδῶν, ἀπὸ συγχῶς διαστήματος
ἀντιστρατοπεδεύετο. Ἐπὶ σιτολογίαν δὲ παρὰ τὸ
πρέπον τῶν περὶ τὸν Ἀρχέλαον τραπέντων, ἀπρο-
όπτως Σύλλας ἐπιτίθεται τῷ τῶν πολεμίων στρατο-
πέδῳ, καὶ τοὺς μὲν εὐρώστους τῶν ἀλόντων αὐτίκα
κτείνει, ἐξ ὧν δὲ φόβον ἐπιθέσσης οὐκ εἶχε, τούτους
περίσσει τῷ χωρίῳ καὶ πυρὰ κελεύει καλεῖν, ὥς
μυθεμίαν ὑπόνοιαν παρεχόμενοι τοῦ πάθους· καὶ
ἐσχον οἱ περὶ τὸν Σύλλαν.

CAP. XXXV. — *Heraclienses Chios a Dorylaō in servitutem redactos vindicant.*

Χίους δὲ ὡς Ῥοδίοις συμμαχήσαντας αἰτιασά-
μενος ὁ Μιθριδάτης, κατ' αὐτῶν Δορύλαον ἐκπέμπει,
ὅς, εἰ καὶ πολλὸν πόνην, τὴν πόλιν κατέσχε, καὶ τὴν
μὲν χώραν κατένειμε τοῖς Ποντικοῖς, τοὺς δὲ πολί-
τας πλοίοις ἐμβαλὼν διέφερεν ἐπὶ τὸν Πόντον. Ἡρα-
κλεῶται δὲ, ἐπὶ φίλα αὐτοῖς πρὸς Χίους ἦν, ἐν τῇ
παράπλῳ τὰς Ποντικὰς νῆας, αἱ τοὺς αἰχμαλώτους
ἦγον, ἐφορμήσαντες αὐταῖς οὐδ' ἀνδισταμέναις (οὐδὲ
γὰρ ἐξήρκουν) κατήγον ἐπὶ τὴν πόλιν. Καὶ παρὰ
τίκα τὰ πρὸς τὴν χρεῖαν χορηγοῦντες ἀφθόνως τοῖς
Χιώταις τούτους ἀνελάμβανον, καὶ ὕστερον μεγα-
λοπρεπῶς δωρησάμενοι ἐν τῇ πατρίδι ἀπακατέ-
στησαν.

CAP. XXXVI. — *Valerius Flaccus, successor Syllae, trucidatur a Fimbria huiusque successus.*

Ἦ δὲ σύγκλητος Φλάκκον Οὐαλέριον καὶ Φιμβρίαν
πέμπει πολεμεῖν Μιθριδάτῃ, ἐπιτρέψασα καὶ Σύλλα
συλλαμβάνειν τῷ πολέμῳ⁶, ὅμοια φρονούντι τῇ
σύγκλητῳ· εἰ δὲ μὴ, τὴν πρὸς αὐτὸν πρότερον συν-
ᾶσαι μάχην. Οὗτος κατ' ἀρχὰς μὲν ποικίλαις ἐπά-
λαις συμφοραῖς (λιμὸν τε γὰρ καὶ τὰ ἀπὸ τῆς μάχης
πταίσματα ἔσχε), κατάρθρωσε μέντοι τὰ πλεῖον· διὰ
δὲ Βυζαντίων ἐπὶ Βιθυνίαν διαβαλὼν, χάσειθαι ἐπὶ
Νίκαϊαν, τῆς πορείας ἔσθη. Ὁσαύτως δὲ καὶ Φιμ-
βρίας ὅμα τοῖς σὺν αὐτῷ διεπραϊώθη. Φλάκκου δὲ
δυσχεραίνοντος ὅτι Φιμβρίαν μᾶλλον, ἢ δι' ὅτι φιαν-
θρώπως ἀρχοντα, τὸ πλεῖθος [ἀρχεῖν] ἠγάπα, καὶ
διαλοδοροῦμένου αὐτῷ τε καὶ τῶν στρατιωτῶν τοῖς
ἐπιφανετέροις, δύο τῶν ἑλλων πλέον εἰς ὄργην ἐξ-
αφθέντας ἀποσφάττουσιν αὐτόν. Ἐφ' οἷς ἡ σύγκλητος;

senatus Romanus Sylla propositum infregisset. Post
crebros autem conflictus, in quibus excelebant
Pontici, cum felici jam successu res commutarentur,
alimonie inopia regis incubuit, quod prodige victi
abuterentur, et acquisita recte dispensare nescirent.
Et in extremam devenit esset calamitatem, nisi
Taxiles, capta Amphipoli, ideoque Macedonia ad
ipsum deficiente, largam cibarium facultatem
inde subministrasset. Ille et Archelaus, commistis
agminibus, plus quam 60000 hominum sub signis
ducebant, et occursuri Syllae in Phocide habebant
stativa. Ille vero, L. Hortensio assumpto, qui 6000
ex Italia adduxerat, satis longum in medio inter-
vallum relinquens, castra ponit. Archelai autem mi-
lilibus incomposite ad frumentandum conversis,
improviso adortus castra, quoque robore pollentes
cepit Sylla, occidit: a quibus autem nullus inva-
dendi metus erat, hos loco circumdatos ignes ac-
cendere jubet, ut a pabulatione revertentes opperian-
tur, nulla adversi casus suspicione praebita. Hoc ut
prudenter ab imperatore provisum erat, feliciter
exivit: magnificaque victoria possunt Syllani.

τοὺς ἀπὸ τῆς σιτολογίας ἀφικνούμενους δέχοντο
συνέθῃ ὡς ἐστρατηγήθη, καὶ λαμπρὰν τὴν νίκην

Chios tunc incusans Mithridates, quod Rhodiis
auxilia misissent, Dorylai opera impugnat: qui
(multo licet labore) et urbem cepit, et agros Pon-
ticis divisit, et civis navigiis 2316 imposuit huc
illuc in Ponto distulit. At Heraclienses, quod ami-
cicia ipsis cum Chilis intercessit, Ponticas in transitu
naves, quae captivos vehebant, adorti, ne resistentes
quidem (non enim sat virum erat) in urbem de-
daxere. Et nunc quidem large rebus necessariis sup-
peditatis resciant Chiotas: postmodum vero, exi-
miis affectos muneribus, in patriam resitauit.

Sub ea Romae senatus Valerio Flacco et Fimbria
bellum Mithridaticum committit: cum mandatis, ut
Syllam, si partes senatus tueatur, adjuvent; sin
minus, cum ipso prius manus conserant. Ille igitur
variis initio collectabatur sortis adversae casibus.
Nam et famem et Martis iniquitatem sustinuit: in
plerisque tamen prospero fortunae successu usus.
Perque Byzantinorum fines in Bithyniam progres-
sus, et inde Nicæam versus, stativa habuit. At
Flaccum, dum indigne fert ab exercitu Fimbriae
plus faveri, imperiumque ejus, utpote mitius et
humanius, praeferrere, ideoque et ipsum et militem
nobiliores criminatur, duo praeter alios ira inflammant
trucidant. Quo nomine senatus Fimbriae irasci qui-
dem, sed tamen dissimulata indignatione consula-

VARIAE LECTIONES.

¹ κτισθέντα 5. ² τὸ στρατεύμα 5. ³ πλεῖθος A. τὸ πλεῖον 5. ⁴ λουκύνσιον ὀρτύνσιον A. λουδίσιον ὀρτύνσιον 5. correxit Scaliger. ⁵ χιλιάδας A: μυριάδας 5. ⁶ τοῦ πολέμου Schaeferus.

tum et decernendum curare. Hic ergo, omnes sub imperio copias habens, civitates, alias voluntate ipsarum, alias vi sua adiunxit. Mithridatis autem filius, cum Taxile et Diophanto et Menandro, ductorum præstantissimis conjunctus, et magno agmine instructus, Fimbriæ occurrit: et primo Barbarorum vires præcellunt. Quare detrimenta in conflictu accepta, stratagemate resarcire cogitans Fimbria (hostis enim numero militum superior erat), cum ad flumen quoddam perventum esset, quod utrumque exercitum divideret, imbre sub auroram forte effuso, ex improvviso Romanus imperator fluvium transgressus, hostes in tentoriis somno gravatos ita oppressit, ut ne sentirent quidem: et magna strage edita, præfectorum non multi et equites necem effugerunt. Inter quos etiam Mithridatis regis filius, Pergamum ad patrem, una cum equitum comitatu, **232^a** salvus evasit. Tam gravis igitur et insignis clades ubi regis accidit, plurimæ civitates ad Romanos desciverunt.

τὸν πατέρα Μιθριδάτην ἅμα τοῖς συνεξιπασσάμενοις λαμπρῶς τοῖς βασιλικοῖς συμπεσούσης, αἱ πλεῖσται τῶν πόλεων πρὸς τοὺς Ῥωμαίους μετέβητον.

CAP. XXXVII. — *Syllæ pax cum Mithridate.*

Inter ea Mario e fuga domum reverso, metuens Sylla (nam de inimicorum ejus factione ille erat) ne simile, propter injurias in illum, sibi exsilium irrogaret, missa legatione, de pace cum Romanis consilia Mithridati suggessit. Quo pacem cupide amplexo, et rogante ut ad paciscendum convenirent, ille prompte se dat in viam. Cumque per aliquod in medio spatium, alter in alterius occursum processissent, Dardanum, ad transigendum, eis hospitium dedit. Ibi, jussis secedere ministris et comitibus, pacta sunt in hunc modum: « Mithridates Romanis Asia concedat, Bithynis et Cappadocibus reges præsent gentiles. Mithridati totius Ponti regnum sit confirmatum. Peculiariter vero Syllæ expediat triremes 80 et 3000 talentum, ad reditum quem ipse Romam instituisset. Civitatibus apud Romanos haud sit noxæ quod ad Mithridatem defecerint. » Id quod tamen, juxta pacis formulam, non habuit eventum. Nam multas postea servili jugo oppresserunt. Honorifice dehinc Sylla in Italiam remeant. Mariusque venio urbe excedit: et Mithridates ad sua se refert: multasque denuo gentes, quæ propter adversam ejus fortunam desciverant, sub manum redegit.

CAP. XXXVIII. — *Murena bellum adversus Mithridatem renovat. Heraclienses neutri opitulantur.*

Post hæc Murena bello præficetur. Ad quem legatos amandat Mithridates, pacis cum Sylla initæ leges prætexens, et ut ratæ sint firmæque contendens. At is legatione non placatus (erant enim natione Græci, et vitæ ratione philosophi, qui plus cul-

A κατὰ Φιμβρίου ἡγανάκτησεν. Ὅμως οὖν τὴν ἀγανάκτησιν κρύπτουσα ὑπατεῖαν αὐτῷ ψηφισθῆναι διεπράξατο. Ὁ δὲ, πάσης γερονῶς ἡγεμὼν τῆς δυνάμεως, τὰς μὲν ἐκούσας τὰς δὲ καὶ βιαζόμενος τῶν πόλεων προσήγετο. Ὁ δὲ τοῦ Μιθριδάτου υἱὸς, Ταξιλλὴν καὶ Διοφάντων καὶ Μενάνδρον τοὺς ἀρίστους τῶν στρατηγῶν ἔχων μεθ' αὐτοῦ καὶ πολλὴν δυνάμειν, τῷ Φιμβρίᾳ ὑπὸντίαζε. Τὰ μὲν [580 H.] οὖν πρῶτα τὸ ἐπικρατέστερον οἱ βάρβαροι ἔφερον. Φιμβρίας δὲ ἀνασώσασθαι ἑστρατηγήματι τὰς ἐκ παρατάξεως ἑλαττώσεις διανοοῦμενος (τὸ γὰρ πολέμιον ὑπερίχε πληθεῖ), ὥς ἐπὶ τινα ποταμὸν τῶν μαχομένων ἑκαστέρα δύναμις ἦκε [733 R.] καὶ μέσον ἀμφοῖν τοῦτον ἐποίησαντο, ὁμοῦ περὶ τὸν ὄρεθρον βαγέντος ἀπροσδόκητος ὁ τῶν Ῥωμαίων στρατηγὸς διαβαίνει τὸν ποταμὸν, καὶ ὕπνῳ τῶν πολεμίων ἐν ταῖς σκηναῖς κατεχομένων ἐπιτεσθὼν μὴδ' ἀσθανομένου κατέκτεινεν, ὄλγων τῶν ἐν ἡγεμονίαις διαπεφευγόντων τὸν δλεθρον καὶ τῶν ἱππέων. Μεθ' ὧν καὶ Μιθριδάτης ὁ Μιθριδάτου, καὶ πρὸς τὸ Πέργαμον πρὸς τοὺς πατέρα Μιθριδάτην ἅμα τοῖς συνεξιπασσάμενοις διασώζεται. Οὕτω δὲ βαρείας τῆς συμφορᾶς καὶ λαμπρῶς τοῖς βασιλικοῖς συμπεσούσης, αἱ πλεῖσται τῶν πόλεων πρὸς τοὺς Ῥωμαίους μετέβητον.

Μαρίου δὲ ἀπὸ τῆς φυγῆς ἀνασωθέντος εἰς τὴν Ῥώμην, Σύλλας δεδῶς (τῶν ἀντιστασιωτῶν γὰρ ἦν ἐκεῖνος) μὴ τῇ ὁμοίᾳ φυγῇ τὴν εἰς αὐτὸν ὕβριν ἀπαιτήσῃ¹⁰, πρὸς Μιθριδάτην διεπρεσβεύετο, συμβάσεις αὐτῷ¹¹ τὰς πρὸς Ῥωμαίους ὑποβαλλόμενος. Τοῦ δὲ καὶ ταῖς συμβάσεσιν ἀσμενίσαντος, ἀφικέσθαι τε ἐπὶ ταύταις αἰτήσαντος, αὐτὸς προθύμως ἐπέβλετο. Οὕτω γοῦν τῶν ἀναμεταξύ ἀλλήλων προελθούσων, ἀδράσαν αὐτοὺς¹² ἐπὶ ταῖς συνθήκαις ὑποδέχεται, καὶ τῶν περὶ αὐτοὺς ὑποχωρησάντων ὁμολογία γίνεται, Μιθριδάτην μὲν Ῥωμαίοις ἐχωρεῖν τῆς Ἀσίας, καὶ¹³ Βιθυνῶν δὲ καὶ Καππαδοκίας ἄρχειν τοὺς ἐκ γένους βασιλέας, βεβαιωθῆναι δὲ Μιθριδάτῃ τοῦ Πόντου παντὸς τὴν βασιλείαν, παρασχέει δ' ἰδίως Σύλλᾳ τριῖς π' καὶ τάλαντα τρισχίλια πρὸς τὴν ἰδίαν ἐπὶ τὴν Ῥώμην καθόδον, καὶ Ῥωμαίους μὴδὲν ταῖς πόλεσι μνησικαχεῖσθαι ἀντ' ὧν μετέβηλον εἰς Μιθριδάτην, εἰ καὶ μὴ κατὰ τὰς ὁμολογίας τοῦτο συνέβη· πολλὰς γὰρ ὕστερον τῶν πόλεων ἐδουλώσαντο. Σύλλας μὲν οὖν οὕτω λαμπρῶς εἰς τὴν Ἰταλίαν ἀφίκετο, καὶ Μάριος αὖθις τῆς πόλεως ὑπεχώρησε, καὶ Μιθριδάτης ἀνέστρεψεν οἰκᾶς, πολλὰ τῶν διὰ τὴν ἐν ἧ κατηνέχθη¹⁴ συμφορὰν ἀποστάντων ἰθὺν ἐξ ὑπαρχῆς χειρωσάμενος.

VARIE LECTIONES.

⁷ ἀνασώσαι γ. ⁸ τὸν om. A. ⁹ ἀπροσδοκῆτως γ. ¹⁰ ἀποτίση Scaliger. ¹¹ αὐτῷ add. A. ¹² αὐτοὺς corr: A: αὐτοῖς γ. ¹³ καὶ abundare censet Scaliger. ¹⁴ κατηνέχθησαν γ. ¹⁵ ἅμα τε A.: ἀτε γ. cf. p. 185 a 15. 206 a 42. 208 b 18.

βίον φιλόσοποι, τὸν Μιθριδάτην μᾶλλον διέστυρον ἢ
 συνίσταν) ὄρητο ἐπὶ τὸν Μιθριδάτην. Καὶ τῷ τε
 Καππαδοκίᾳ Ἀριοβάρζανη τὴν ἀρχὴν βεβασιότεραν
 ἐποίει, καὶ ἐπὶ ταῖς εἰσβολαῖς ¹⁸ τῆς Μιθριδάτου
 βασιλείας κτίζει πόλιν Ἐκίνειαν. Ἐν τούτοις δὲ τε
 Μουρῆνας καὶ ὁ Μιθριδάτης διαπρεσβεύονται πρὸς
 Ἡρακλεώτας, ἀνὰ μέρος ἑκάτερος κατὰ τοῦ ἑτέρου
 καλῶν ἐπὶ συμμαχίᾳ. Τῶν μὲν οὖν Ῥωμαίων τὴν
 ἰσχὺν φοβερὰν ἠγοῦντο, ὀρρώδουν δὲ καὶ τὴν γει-
 νίασιν τοῦ Μιθριδάτου. Διὰ ἀποκρίνονται ¹⁷ τοῖς
 [581 H.] παρ' αὐτῶν πρέσβειν ὡς τοσούτων πολέ-
 μων ἀναβράγνεντων μάλις ἂν τὴν ἰδίαν τηρεῖν δύνα-
 σθαι, μῆτι γὰρ ἑτέροις ἐπικουρεῖν. Ἀλλὰ γὰρ Μου-
 ρῆνα μὲν συνεβούλευον οὐκ ὀλίγοι πρὸς τὴν Σινώπην
 ὄρησιν καὶ περὶ τοῦ βασιλείου κινεῖν τὸν πόλεμον,
 ὡς εἰ ταύτην ἔλοι, τῶν λοιπῶν κρατήσει βρόδιος· ὁ
 δὲ Μιθριδάτης πολλῇ δυνάμει κατασφαλισάμενος
 ταύτην εἰς αὐτοπρόσωπον πόλεμον καθειστήκει. Καὶ
 πείραις μὲν ταῖς κατ' ἀρχὰς ἐπικρατέστερα ἦν τὰ
 τοῦ βασιλέως· εἶτα εἰς ἀγχώμαλον ἢ μάχην συν-
 εστράφη, καὶ εἰς ἔκκον ἢ μάχην τὸ πρόθυμον περι-
 ἔστησε τῶν πολεμίων. [736 R.] Διὰ καὶ Μιθριδάτης μὲν εἰς τὰ περὶ τὸν Θάσον καὶ τὸν Καύκασον ἐπά-
 πετο, Μουρῆνας δὲ ἀπήγειν εἰς τὴν Ἀσίαν, καὶ τὰ οἰκία ἑκατοστος διετίθει.

CAP. XXXIX. — Luculli et Cottae in Mithridatem expeditio.

Μετ' οὐ πολὺν δὲ χρόνον Σύλλας ἐν Ῥώμῃ τε-
 λευτῇ, καὶ πέμπουσιν ἢ σύγκλητος ἐπὶ μὲν τὴν
 Βιθυνίαν Αὐρήλιον Κότταν, ἐπὶ δὲ τὴν Ἀσίαν Λεύ-
 κιον Λεύκολλον, οἷς ἡ ἐντολὴ πολεμεῖν Μιθριδάτῃ.
 Μιθριδάτης δὲ ἄλλον τε στρατὸν συγχὴν παρεσκευά-
 ζετο, καὶ τριήρεις μὲν ὅ, τῶν δὲ μικροτέρων νηῶν
 πεντηκοντέρων ¹⁸ τε καὶ καρχοῦρων ἀριθμὸς ἦν οὐκ
 ὀλίγος. Διοφάντη δὲ τῷ Μιθάρῳ ¹⁹ δύναιμι δοῦς
 πέμπει πρὸς τὴν Καππαδοκίαν, φρουρὰς ταῖς πόλε-
 σιν ἐγκαθιστάναι, εἰ δὲ Λεύκολλος εἰς τὸν Πόντον
 ἀφίκοιτο, ὑπαντιάσειν καὶ τῆς πρόσω πορείας
 ἀπεργεῖν. Αὐτὸς δὲ μεθ' ἑαυτοῦ πεζῶν μὲν στρατὸν
 ἦγε ἰσ' μυριάδας, ἵππεας δὲ δισχιλίους ²⁰ ἐπὶ τοῖς μυ-
 ρίοις. Ἀρματὰ τε δρεπανηφόρα συνεπήγεον κ' καὶ
 ρ, καὶ πᾶσαν ἑλλην μηχανοποιὸν οὐκ ἐνδούσαν
 πληθύν. Ἦπείγετο δὲ διὰ τῆς Τιμωνιτιδῆος Παφλα-
 γονίας εἰς τὴν Γαλατίαν, καὶ ἐναταίος εἰς τὴν Βιθυ-
 νίαν ἀφικνεῖται. Λεύκολλος δὲ Κότταν μὲν ἐφορμεῖν
 κελεύει τῷ Καλχηδονίῳ λιμένι παντὶ τῷ ναυτικῷ.

CAP. XL. — Heraclienses Mithridati se adiungunt et publicanos Romanos interficiunt.

Τὸ δὲ Μιθριδάτου ναυτικὸν παραπλέον τὴν Ἡρά-
 κλειαν παρ' αὐτῆς οὐκ ἐδέχθη, ἀλλ' ἀγορὰν μὲν
 αἰτησαμένων παρέσχον. Οἷα δὲ εἶδος, ἐπιμιξίας
 γενομένης Ἀρχέλαος ὁ τοῦ ναυτικοῦ στρατηγὸς
 συνέλαβε Σιληνὸν ²¹ καὶ Σάτυρον ἐπιφανεῖς τῆς
 Ἡρακλείας ἀνδρας, καὶ οὐκ ἀνήκεν ἕως ἂν ἐπεισε
 λαβεῖν πέντε τριήρεις συμμαχίας εἰς τὸν κατὰ τῶν
 Ῥωμαίων πόλεμον. Καὶ ἀπὸ ταύτης τῆς πράξεως
 (ἵπερ καὶ Ἀρχέλαος ἐμχανάτο) τὴν Ῥωμαίων
 ἀπέθβαιν ὁ Ἡρακλεώτης δῆμος ἐκτῆσατο. Δημο-
 σωνίας δὲ τῶν Ῥωμαίων ἐν ταῖς ἄλλαις πόλεσι

A parent Mithridatem quam commendarent) in regem
 movit : et Ariobarzani regnum Cappadociae magis
 confirmat : et circa ingressum regni Mithridatici,
 urbem condit Nicæam. Inter hæc Murena et Mithri-
 dates, pro se quisque contra alterum legis, Hera-
 clienses de auxiliis sollicitant. Sed cum potentia
 Romanorum formidabilis videretur ipsis, et Mithri-
 datis vicinitatem etiam timerent, legis respondent,
 in tanta bellorum tempestate, difficulter proprios
 se lares tueri, nedum aliis ^{232b} auxiliari posse.
 Murenæ tamen non pauci dant consilium, ut
 Sinopem invadens, de regia ipsa bellum moveat. Si
 enim hanc ceperit, facile etiam cætera in potesta-
 tem ventura. At Mithridates, validis hæc præsidis
 communita, ipse bello gerendo incumbit. Interque
 initia ubi ad manus ventum erat, regii viribus præ-
 pollent. Postea fortuna pugnae exæquat. Tandem
 præliandi tædium hostibus alacritatem animi deminuit.
 Ideo ad interiora circa Phasin et Caucasum
 se convertit. Murena vero copias in Asiam traducit,
 et sua tum quisque administrat.

B initia ubi ad manus ventum erat, regii viribus præ-
 pollent. Postea fortuna pugnae exæquat. Tandem
 præliandi tædium hostibus alacritatem animi deminuit.
 Ideo ad interiora circa Phasin et Caucasum
 se convertit. Murena vero copias in Asiam traducit,
 et sua tum quisque administrat.

Nec longe post Sylla Romæ e vivis migrat : et ce-
 natus in Bithyniam mittit Aurelium Cottam, in
 Asiam vero L. Lucullum, cum mandatis ut bellum
 Mithridati facessant. At Mithridates, cum alium in
 procinctu habens exercitum frequentissimum, tum
 C triremes 400 naviumque minorum, quas penteconte-
 teres et curcas vocitant, non exigens erat nume-
 rus. Diophantum etiam Mitharum, cum valida manu,
 in Cappadociam dimittit, ut præsidia in urbibus
 collocet : et, si Lucullus Pontum ingreditur, oc-
 ciadat, et progressum ejus intercludat. Ipse vero
 150000 peditum sub vexillis apud se retinet, et
 12000 equitum, quos falcati sequuntur currus 120,
 nec ulla machinarum omnis generis copia abest.
 Concitato igitur itinere, per Timonitidem, Cappa-
 dociam et Galatiam pergens, ad diem nonum Bi-
 thyniam attingit. Lucullus interim Cottam in Chal-
 cedoniorum portu stationem habere jubet eum
 omni classe.

D Mithridatis autem classis Heracleam præterlegens,
 ab ea non recipitur : forum tamen venale roganti-
 bus præbent : et commerciis, ut fieri solet, initis,
 Archelaus copiarum navallium ductor, Silenum et
 Satyrum, nobiles ex Heraclea viros, comprehendit :
 nec prius dimisit, quam persuasisset ut quinque
 triremibus ipsum in hoc cum Romanis bello adju-
 varent. Hoc facto (quod et Archelaus veteratorie
 molitus erat) Romanorum inimicitiam populus He-
 racleensis sibi conciliavit. Cum igitur auctiones pu-
 blicas Romani in aliis civitatibus instituerent, He-

VARIE LECTIONES.

¹⁸ ἐκβολαῖς ζ. ¹⁷ ἀπεκρίνοντο ζ. ¹⁸ libri πεντηκοντήρων. ¹⁹ Μιθάρου vel Μιθάρου Scaliger. ²⁰ δις-
 χιλίους Α : δύο ζ. ²¹ σιληνόν Α.

racleam quoque, propter causam ante dictam, his A
exposuerunt. Cumque auctionatores urbem in-
gressi, contra reipublicæ morem argentum exigere
233a, in mœrorem cives coniecerunt, qui servi-
litis initium hoc esse existimabant. Quare cum per
legationem ad senatum Romanum publicationem
bonorum deprecari res postularet, ipsi a quodam
in urbe audacissimo persuasi, publicanos e medio
tollunt, tam secreto, ut de nece illorum nemini
quidquam constaret.

CAP. XLII. — *Pugna ad Chalcedonem cum Mithridate, Romanis funesta.*

Prælio dehinc navali ad Chalcedonem inter Ro-
manos et Ponticos commisso, dum regis et Roma-
norum pedestres inter se configunt acies (quarum
huic Cotta, illi Mithridates præerat), Basternæ Ita-
lorum pedites in fugam vertunt, et prolixam edunt B
stragem. Eadem fortuna etiam classis usa est, uno-
que die mare et terra cadaveribus Romanis fœde
opplentur 8000 in conflictu navali occisis, 4500
captis; de pedestri autem exercitu Italorum, 5500.
A parte autem Mithridatis Basternæ circiter 30;
ex reliqua multitudine 700, ceciderunt. Hoc Mithri-
datis successu omnium animi servilem in modum
concidere. Sed Lucullus ad Sangarium fluvium ca-
stra habens, cognita ea clade, perculsos militum
animos verbis erexit.

πάντων τὸ φρόνημα κατεδούλου. Λεύκολλος δὲ ἐπὶ
μαθὼν τὸ πάθος, λόγους ἀνελάμβανε ἀθυμήσαντας τοὺς στρατιώτας.

CAP. XLII. — *Mithridates ad Cyzicum Marie Luculli et naufragiis domitus.*

Ubi vero magno se spiritu ad Cyzicum Mithri- C
dates convertit, copias urbi admoveere cupiens, in-
cumbit a tergo Lucullus: et infesta signa inferens,
memorabili Ponticos victoria profligat, et viribus
exiit. Aliquanto enim plures 10000 in acie cædit, et
15000 capit. Fimbrianus autem miles suspectos ha-
bens duces, quasi propter audacissimum in Flaccum
facinus non amplius fidem ipsis habeant, tacite ad
Mithridatem missitando, transitionem pollicentur.
Qui in lucro ponens hanc ad se inclinationem, nocte
oborta, Archelaum amandat, qui pacta confirmet, et
ad partes regis se adjungentes adducat. At Fim-
briani Archelaum ad ipsos profectum in vincula
compingunt, et quæ cum eo venerat manum interfici-
ciunt. Post hoc infortunium, etiam fames opprimit
exercitum regium, et multis interitum affert. Tot
tamen adversis ictus casibus, a Cyzici obsidione
non absistit, sed brevi, licet multa perpessus esset
et egisset, urbe non expugnata recessit: et pede-
stri quidem agmini 233b Hermæum et Marium
præfeci, qui 30000 hominum illuc ducebant: ipse
autem per mare reditum instituerat. Ingressoque
κίρρες, multæ variaeque malorum formæ ei simul
ingruerunt. Nam dum milites soluturi, naves, qua-

καθίστωντων, καὶ τὴν Ἡράκλειαν διὰ τὴν εἰρημένην
αἰτίαν ταύταις ὑπέβαλλον. Οἱ δὲ δημοσιῶναι πρὸς
τὴν πόλιν ἀφικόμενοι παρὰ τὰ ἴδη τῆς πολιτείας
καὶ ἀργύριον ἀπαιτοῦντες τοὺς πολίτας ἐλύπουν,
ἀρχὴν τινα δουλείας τοῦτο νομίζοντας. Οἱ δὲ, δια-
πρεθεύσασθαι δέον πρὸς τὴν σύγκλητον ὥστε τῆς
δημοσιωνίας ἀπολυθῆναι, ἀναπεισθέντες ὑπὸ τινος
θρασυτάτου τῶν ἐν τῇ πόλει τοὺς τελώνας ἀφανεῖς
ἐποίησαν, ὥς καὶ τὸν θάνατον αὐτῶν ἀγνοεῖσθαι.

Πολέμου δὲ ναυτικοῦ κατὰ Καλχηδὼνα πῶλιν Ῥω-
μαίοις τε καὶ Ποντικοῖς συστάντος, καὶ πεζῆς δὲ
δυνάμεως τῆς τε βασιλικῆς καὶ τῆς Ῥωμαϊκῆς εἰς
μάχην ἀλλήλαις [382. H.] συβραγείσης (ἐστρα-
τῆγε δὲ τῆς μὲν Κόττας, τῆς δὲ Μιθριδάτης) τρέπου-
σιν οἱ Βαστέρναι κατὰ τὸ πεζὸν τοὺς Ἰταλοὺς, καὶ
πολὺν αὐτῶν φόνον εἰργάσαντο. Τὰ αὐτὰ δὲ καὶ
περὶ τὰς ναῦς ἐγένετο, καὶ ὑπὸ μίαν ἡμέραν γῆ
τε καὶ θαλάσση τοῖς Ῥωμαίων διελελύμαστο σώ-
μασι, διασφραρῶντων ἐν μὲν τῇ ναυμαχίᾳ ὀκτακι-
σχίλων, τετρακισχίλων 23 δὲ καὶ πεντακοσίων ἐλω-
κῶτων· τοῦ δὲ πεζοῦ στρατεύματος Ἰταλοὶ μὲν
τριακόσιοι καὶ πεντακισχίλιοι, τῶν δὲ Μιθριδατείων
Βαστέρναι μὲν περὶ τριάκοντα, τοῦ δὲ λοιποῦ πλή-
θους ἐπτακόσιοι. Οὕτως ἀρθέντα τὰ Μιθριδάτου
τοῦ Σαγγαρίου 23 ποταμοῦ στρατοπεδεύων, καὶ

[737 R.] Τρεπομένου δὲ ἐπὶ Κυζίκον σὺν μεγάλῃ
φρονήματι Μιθριδάτου, καὶ πολιορκεῖν τὴν πόλιν
βουλομένου, Λεύκολλος ἐπακολουθήσας καὶ συμβα-
λὼν πολέμῳ νικᾷ τοὺς Ποντικούς ἀνὰ κράτος, βρα-
χεῖ 24 μὲν πλείους μυριάδας ἀνελὼν, τρισχίλους
δὲ καὶ μυρίους λαβὼν αἰχμαλώτους. Τὸ δὲ Φιμβρια-
νῶν 25 στρατεύμα ὑπόπτως ἔχον ὥς διὰ τὸ περὶ
Φλάκκον τέλημα οὐκ ἂν αὐτοὺς εἰτι νομίσειαν οἱ
ἡγεμόνες εὐνοὺς, ἐπεμπον κρύφα πρὸς Μιθριδάτην
αὐτομολίαν ὑποσχομένοι. Ὁ δὲ ἔρμαιον τὴν πρόσ-
κλησιν 26 ἡγησάμενος, ὥς νύξ ἐπέλαθεν 27, Ἀρχέ-
λαον πέμπει βεβαιῶσαι τε τὰς ὁμολογίας καὶ τοὺς
προσχωρήσαντας ἀγεῖν. Οἱ δὲ Φιμβριανοὶ, ἐπεὶ τού-
τοις Ἀρχέλαος παραγένετο, αὐτὸν μὲν συνέλαβον,
τοὺς δὲ σὺν αὐτῷ διεχείρισαντο. Ἐπὶ τούτῳ τῷ τοῦ
Βασιλῆως ἀτυχήματι καὶ λιμὸς ἐπιπίπτει αὐτοῦ τῇ
στρατιᾷ, καὶ πολλοὺς ἀπώλλυε. Πλὴν οὕτω πολλοῖς
παθήμασι χάμνων Κυζίκου τῆς πολιορκίας τῶς
οὐκ ἀφίστατο· μετ' ὀλίγον δὲ πολλὰ καὶ παθὼν καὶ
πράξας, ὅμως ἀνάλωτον λιπὼν τὴν πόλιν ἀνεχώρησε,
τοῦ μὲν πεζοῦ Ἑρμαῖον καὶ Μάριον ἡγεῖσθαι κατα-
στησάμενος, στρατὸν ὑπὲρ τρισμυρίους ἀγοντας,
αὐτὸς δὲ διὰ θαλάσσης ποιούμενος τὴν ἀνάγειν.
Ἐπιδαιόντος δὲ αὐτοῦ τῶν τριτηρῶν πολλὰ παθὼν

VARIAE LECTIONES.

23 τετρακισχ. δὲ A: καὶ τετρακισχ. C. 24 et 40 b. σαγγαρίου libri. 25 βραχὺ C. 26 φιμβριανῶν A: φιμβριανῶν C. 27 πρόσκλησιν A: κλήσιν C. Stephanus πρόσκλησιν. 27 ἐπέλαθεν Schaeferus: libri ἐπέβαλεν. cf. p. R. 1181. 3 et 1545, 52.

μένην
πρὸς
αἰτίας
ὑποῦν,
δια-
τε τῆς
τινος
φρανεῖς
αι.

Ῥω-
τῆς δὲ
τῆς εἰς
στρα-
τέπου-
αι, καὶ
ἐ καὶ
αν γῆ
ο σώ-
τακισ-
εάλω-
α μὲν
ταῖων
πλή-
δδātu
καὶ

γάλλω
πλιν
μπα-
βρα-
αλλίος
ερια-
περὶ
αν οἱ
δάτην
πρό-
αρχέ-
τούς
τού-
αβον,
οἱ τοῦ
οἱ τῆ
λλοῖς
τίως
καὶ
ησες,
ατα-
τας,
ωξιν.
θῶν

ἰδεῖν συνέπιπτον · οἱ γὰρ ἐμβαίνειν μέλλοντες εἰς αὐτὰς τὰς μὲν ἤδη πεπληρωμένας τὰς δὲ καὶ μελλούσας κατεῖχον ἐξαρτώμενοι, καὶ παρὰ τὸ πλῆθος τῶν τούτου δρώντων αἱ μὲν κατεδύνοντο αἱ δὲ περιετρέποντο. Τοῦτο Κυζικηνοὶ θεασάμενοι ὥρμησαν ἐπὶ τὰ τῶν Ποντικῶν στρατόπεδα, καὶ τοὺς ὑπολειφθέντας καματηροῦς διαφθείροντες, εἰ τι παρὴν ὑπολειμμένον τῷ στρατοπέδῳ, διήρπαζον ²². Λεύκολλος δὲ διώξας ἐπὶ τὸν Αἰσηπον ²³ ποταμὸν τὸ παρὸν ἀπροσδόκητος ²⁴ καταλαμβάνει, καὶ φόνον πολλὸν τῶν πολεμίων ποιεῖται. Μιθριδάτης δὲ ἀναλαβὼν ἑαυτὸν ὡς ἡδύνατο, Πείρινθον ἐπολιόρχει, ταύτης δὲ διαμαρτῶν ἐπὶ Βιθυνίαν διαπαρεῖται.

CAP. XLIII. — *Triarii res gestæ contra Mithridatem. Prusa urbs. Fabula de Nicæa et Baccho.*

Ἐπεὶ δὲ καὶ Βάρβας συγχυὲς Ἰταλῶν ἐπάγων ἦκε, καὶ μὴν καὶ Τριάριος ὁ Ῥωμαίων ἡγεμὼν ἀνασκευασάμενος τῇ Ἀπαμείζῃ πολιορκεῖν ἐπέστη, οἱ Ἀπαμείζ ἀντισχόντες ὅσα ἡδύνατο, [383 H.] τέλος ἀνοίξαντες τὰς πόλεις τούτους εἰσεδέξαντο. Ἐλὼν δὲ καὶ Προῦσαν τὴν πόλιν ἡ Ῥωμαίων δύναμις ὑπὸ δὲ τὸν Ἀσιανὸν Ὀλυμπον διέκειτο ²⁵ αὕτη. Ἐκείθεν ὁ Τριάριος ἐπὶ Προσιάδα τὴν ἐπιθαλάσσιον μετὰ τῆς δυνάμεως παραγίνεται · αὕτη δὲ Κίερος ²⁶ τὸ παλαιὸν ἐκαλεῖτο, ἐν ἧ καὶ ἡ τῆς Ἀργούς ἀφίξις λέγεται καὶ ὁ τοῦ Ὑλα ἀφανισμὸς καὶ ἡ τοῦ Ἡρακλείου ἐπὶ τὴν τούτου ἀναζήτησιν πλάνη καὶ πολλὰ τοιαῦτα ἕτερα. Παραγεγονότα δὲ ῥᾶδιος οἱ Προσασεῖς ²⁷ εἰδέξαντο, τοὺς Ποντικούς θεασάμενοι. Ἐκείθεν ἐπὶ Νίκαϊαν φρουρουμένην Μιθριδατεῖα φρουρὰ παραγίνεται · οἱ δὲ Ποντικοὶ τὸν νοῦν τῶν ἐν Νίκαϊᾳ συνιδόντες ἐπὶ Ῥωμαίους ἀποκλίνοντα, διὰ νυκτὸς ²⁸ πρὸς Μιθριδάτην εἰς Νικομήδειαν ἀνεχώρησαν, καὶ Ῥωμαῖοι ἀταλαιπώρως κρατοῦσι τῆς πόλεως. Αὕτη δὲ ἡ πόλις ἡ Νίκαϊα τὴν μὲν κλῆσιν ἀγεῖ ἀπὸ ναῖδος νύμφης, ὄνομα λαχούσης τὴν Νίκαϊαν, ἔργον δὲ γεγονὸς ²⁹ Νικαίων τῶν μετὰ Ἀλεξάνδρου μὲν συστρατευσάντων, μετὰ δὲ τὸν ἐκείνου θάνατον κατὰ ζήτησιν πατρίδος ταύτης τε κτισάντων καὶ συνοικισαμένων. [740 R.] Ἡ μὲν οὖν ναῖς ἡ Νίκαϊα λέγεται φῦναι Σαγγαρίου τοῦ κατὰ τὴν χώραν δυνάστου καὶ Κυβέλης · παρθενίαν δὲ μάλιν ἡ τὴν πρὸς ἄνδρα ποθοῦσα ὁμίλει, ἐν ὅρει καὶ θήραις τὸν βίον ἔσχε ³⁰. Ταύτης δὲ Διόνυσος μὲν ἦρα, ἐρὼν δὲ οὐκ ἐτύγχανε. Μὴ τυγχάνων δὲ μηχαναῖς τὸ λείπον τῇ γνώμῃ ἀναπληροῦν ἐπεχείρει. Πληροὶ τοίνυν τὴν κρήνην, ἀφ' ἧς εἰσθεν ³¹ ἡ Νίκαϊα πίνειν ἐπειδὴν ἀπὸ τῆς θήρας κοπωθεῖ, ἀντὶ τοῦ ὕδατος οἶνον. Ἡ δὲ μὴδὲν συνειδυῖα καὶ τὸ εὐθεὺς ποιοῦσα ³² ἐμφορεῖται τε τοῦ ἐπιβούλου νάματος, καὶ ὑπηρετεῖ καὶ ἀκουσα τῷ βουλήματι τοῦ ἐραστοῦ · μέθης γὰρ αὕτην καὶ ὑπνοῦ λαβόντων ὅ τε Διόνυσος αὕτῃ ἐπιμύνηται, καὶ παῖδας ³³ ἐξ αὐτῆς φέει Σάτυρον τε καὶ ἑτέρους. Οἱ δὲ Νικασεῖς, οἱ τὴν πόλιν ἡγεῖραν καὶ συνήκισαν, Νίκαϊαν εἶχον πατρίδα Φωκίδος γείτονα · πρὸς ἣν καὶ

A rum aliæ jam repletæ, aliæ mox replendæ essent, confertim occupant, et undique illis adherent, factum est ut præ multitudinem imminentium, pars narium deprimeretur, pars etiam subverteretur. Quod conspicati Cyziceni, impetu in castra Ponticorum facto, ægros ibi relictos trucidant, et si quid supererat diripiunt. At Lucullus, peditum agmen a tergo præmens, ad Æsipum fluvium assequitur de improviso, magnamque hostium cædem peragit. Mithridates interim, collectis ut potuit, in Ponto viribus, Perinthus circumcidet et oppugnat: eoque non potitus, in Bythiniam transmittit.

Postquam vero Barba, robustam Italorum manum adducens, venisset, et Triarius insuper Romanorum dux, motis inde castris, Apameam obsideret, cives, eam aliquandiu pro viribus suis hostem sustinuisent, apertis tandem portis eos intromiserunt. Prusam etiam urbem Romanus exercitus cepit. Jacet hæc ad Olympum Asiæ montem. Hinc Prusiadem mari impositam cum exercitu petit: Cierum olim nominabant. Quo etiam Argonautas appulisse, et evanuisse Hylam et Herculem, dum requirit eum, circumvagatum, multaque id genus alia contigisse, fama est. Ut urbi appropinquavit, facile Prusienses eum receperunt, Ponticis ejectis. Inde Nicææ, quam præsidium Mithridatis tenebat, imminet. Pontici autem, intellecto cives animis ad Romanos propendere, noctu se ad Mithridatem Nicomediam subducunt. Romani igitur sine molestia urbem suæ potestati subjiciunt. Hæc urbs nomen deducit a Naide quadam nympha, cui Nicææ nomen, et opus est Nicæensium, qui in Alexandri exercitu fuerunt: et post ejus interitum, dum patriam receperunt, hæc urbe a se condita et frequentata, in civitatem coarserunt. Nais autem illa Nicæa Sangario, loci regulo, et Cybele nata fertur. Quæ cum majore virginitatis desiderio quam consuetudinis ³³⁴ cum viro, teneretur, in montibus et venatibus vitam egit. Bacchus quidem efficitur amat puellam, sed hæc amore frustratur. Quando igitur voti compos alia ratione fieri nequit, fallacis explorare animi desiderium instituit. Nam fontem, ex quo Nicæa a venatione defessa bibere solebat, vino pro aqua replei. Eaque nihil suspicata, dum pro more suo bibit, fallacem intra se haurit liquorem: et sic quamlibet invita, amantis cupiditati subservit. Mero enim et somno correptam Liber comprimit, et Satyrum ex ea liberosque alios suscipit. Nicæenses autem a quibus excitata est Nicæa, et sedibus frequentata, primum erant vicini Phocidi: sed quod subinde rebellarent, Phocenses tandem patria eos expulerunt, et ut urbs eorum eversa deleteretur, magno

VARIÆ LECTIONES.

²² διήρπαζον A: διέφθειρον C. ²³ αἰσιπον A: αἰσιππον C. ²⁴ ἀπροσδοκῆτως C. ²⁵ διέκειτο] ἔκειτο Schaeferus. ²⁶ Κίερος] Κίος Palmerius. cf. Wesseling, ad Itinerar. Vet. p. 694. ²⁷ προσασεῖς Vales. Emend. 2, 2. ²⁸ διὰ τῆς νυκτὸς. ²⁹ γεγονὸς] γίγονε Stephanus. ³⁰ ἔσχε A: κατέσχε C. ³¹ εἰσθεῖς Schaeferus. ³² ποιοῦσα C.

perfecerunt studio. Nicæa ergo hoc modo appellata et condita fuit : atque in Romanorum potestatem devenit.

πραξαμένον. Ἄλλ' ἡ μὲν Νίκαια οὕτω τε τὴν κλήσιν καὶ τὴν οἰκοδομήν ἔσχε, καὶ οὕτω προσεχώρησε Ῥωμαίοις.

Cap. XLIV. — *Mithridates cedit Cotta et Triario, et astu Heracleam occupat.*

Cæterum Mithridates Nicomedæe subsistebat. Cotta autem, superiora damna resarcire volens, a Chalcedone, ubi succubuerat, Nicomedæam copias transfert, et 150 stadia ab urbe castra metatus, a dimitatione cavet. Ibi, magna adhibita festinatione, citatis itineribus Cottam sponte sua Triarius asssequitur, et Mithridates in urbem se recipit. Tum uterque Romanus exercitus ad oppugnationem ejus se parat. At rex cognito gemino conductu navali, qua circa Tenedum, qua in mari Ægeo Ponticos a Lucullo victos, nec parem se ad occurrendum præsentibus Romanorum copiis esse, classem in fluvium retro movet, et gravi correptus tempestate, aliquot triremes amittit : ipse tamen cum plurimis in Hypium fluvium defertur. Hic, cum tempestas eum moratur, audito Lamachum Heracleiensem, quem antiquo amicitie fœdere obstrictum haberet, ad reipublicæ gubernaculum sedere, multis hominem promissis attraxit, ut sibi in urbem recipiendo operam daret. Pecunias etiam miserat hoc nomine. Hic quæ rogaverat, ille præstat. Publico enim extra urbem epulo civibus apparato, sub quod 234^b clausas se non habiturum portas fidem dederat, iuxta populum inescat, utque eo ipso die ex compacto Mithridates superveniat illis, dat operam. Itaque nec olfacto Mithridatis adventu, urbs in ejus arbitrium venit. Postridie plebem rex convocatam amicis hortatur verbis, utque fidem erga ipsum tueatur hortatus, Connacorigi, cum præsidio 4 millium, urbem custodiendam tradit. Prætextius erat, defensurum se cives, si Romani quid contra moliantur, et conservaturum. Hinc distributis in cives, maxime in magistratus, pecuniis, versus Sinopem navigationis cursum dirigit.

προφάσει τοῦ, εἰ Ῥωμαῖοι βουλευθεῖαν ἐπιβουλεύειν, τῆς πόλεως ἐκείνους ὑπερμαχεῖν καὶ σωτήρας εἶναι τῶν ἐνοικούντων, εἴτα δὲ καὶ χρήματα διανείμας τοῖς ἐν αὐτῇ, μάλιστα δὲ τοῖς ἐν τέλει, ἐπὶ τῆς Σινώπης ἐξέπλευσεν.

Cap. XLV. — *Pugna Rom. cum Mithrid. secundæ.*

Tum Lucullus et Cotta et Triarius Romani duces ad Nicomedæam agminibus conjunctis, in Pontum irruptionem facere destinarunt. At renuntiata Heracleæ oppugnatione, cum de proditione necdum constaret, sed totius simul civitatis voluntate defectionem contigisse arbitrarentur, Luculli consilium erat ut ipse cum robore exercitus per Mediterranea et Cappadociam moveret in regem et totum ejus regnum, et Heracleam oppugnaret Cotta. Triarius autem, assumpta classe, missas in Cretam et Hispa-

πολλάκις στασιάζαντες ὅτ' αὐτῆς ἐκείνης ὕστερον τὴν πατρίδα ἀφῆρηθσαν, καταστροφὴν ταύτης καὶ ἀφανισμόν τῶν ἐν τῇ Φωκίδι πολλῇ σπουδῇ καταπραξαμένον. Ἄλλ' ἡ μὲν Νίκαια οὕτω τε τὴν κλήσιν καὶ τὴν οἰκοδομήν ἔσχε, καὶ οὕτω προσεχώρησε Ῥωμαίοις.

Μιθριδάτης δὲ ἐν τῇ Νικομηδεῖᾳ διέτριβε. Κόττας δὲ βουλόμενός τι τῶν προδιημαρτημένων ἡ ἀναλαβεῖν ἤκεν ἀπὸ Καρχηδόνης ἡ, ἐν ᾗ ἤττητο, πρὸς τὴν Νικομηδεῖαν, καὶ στρατοπεδεύει ὃ καὶ ῥ' σταδίων τῆς πόλεως ἄσθεν, τὴν συμβολὴν τῆς μάχης ὀπευλαθούμενος. Καταλαμβάνει δὲ Κότταν σπουδῇ πολλῇ ἀτόκλῆτος ὁ ἡ Τριάριος, καὶ Μιθριδάτου ὑποχωρήσαντος εἰς τὴν πόλιν ἐκατέρωθεν ταύτην πολιορκεῖν τὸ Ῥωμαϊκὸν παρασκευάζεται στρατεύμα. Ἐπεὶ δὲ ὁ βασιλεὺς ἐπυνθάνετο δυσὶ ναυμαχίαις, τῇ μὲν περὶ Τένεδον τῇ δὲ κατὰ τὸν Αἰγαῖον, Λευκόλλου πολεμοῦντος τοὺς Ποντικούς νενικῆσθαι, καὶ οὐκ ἀξιόμαχον αὐτὸν πρὸς τὴν [584 H.] παρούσαν δύναμιν Ῥωμαίων ἡγήτο, τὴν ἐπίβασιν τῷ στόλῳ εἰς τὸν ποταμὸν ἡ ἀνέπει, καὶ σφοδρῶ χειμῶνι περιπεσὼν τινὰς μὲν τῶν τριήρων ἀποβάλλει, αὐτὸς δὲ μετὰ τῶν πλεόνων εἰς τὸν Ὑπίον ποταμὸν κατηνέχθη. Ἐκεῖ δὲ διὰ τὸν χειμῶνα διατρίβων Λάμαχον τὸν Ἡρακλεῖαν, φίλον ἔχων πρὸς αὐτὸν παλαιὰν, μαθὼν ἡ ἀρχὴν τῆς πολιτείας, πολλὰς ὑποσχέσεις ἐλκεν ὥστε παρασκευάσαι αὐτὸν ἐν τῇ πόλει παραδεχθῆναι. Ἐπεμπε δὲ καὶ χρήματα ὃ δὲ ἀνταδίδου τὴν αἰτήσιν, καὶ δημοβουλίαν ἐξω τῆς πόλεως λαμπροτάτην παρασκευασάμενος τοῖς πολίταις, καὶ ἡ ταύτῃ μὴδὲ τὰς πόλεις ἔχειν παρεγγυησάμενος κεκλεισμένας, μεθύσας τε τὸν δῆμον, ἐκ συνθήματος κατὰ τὴν αὐτὴν ἡμέραν ἐφεστάναι λάθρα προπαρασκευάζει ἡ τὸν Μιθριδάτην. Καὶ οὕτως ἡ πόλις, μὴδὲ τὴν ἀφίεν ἀισθομένων τῶν Ἡρακλεωτῶν, ὑπὸ χεῖρα Μιθριδάτῃ γίνεται. Τῇ ἐπαύριον δὲ συγκαλέσας τὸ πλῆθος ὁ βασιλεὺς, καὶ φίλοις δεξιωσάμενος λόγους, καὶ τὴν εὐνοίαν πρὸς αὐτὸν παραινέσας σώζειν, τετραχισχίλους τε φρουροὺς ἐγκαταστήσας καὶ φρούραρχον Κοννακόρηκα, τῆς πόλεως ἐκείνους ὑπερμαχεῖν καὶ σωτήρας εἶναι

VARIE LECTIONES.

²² βουλ. τε τῶν διημαρτημένων γ. ²³ καρχηδόνος libri. ²⁴ ὁ add. A. ²⁵ ἐπίβασιν — ποταμὸν] fortasse leg. ἐπὶ Φάσιν — Πόντον. εἰ Πόντον video etiam Palmerio placuisse. ²⁶ φίλον — καὶ μαθὼν γ. ²⁷ κατὰ] κἀν Stephanus. ²⁸ παρασκευάζει γ.

λαβόντα περὶ τὸν Ἑλλησποντον καὶ τὴν Προποντίδα
τὰς ἐπὶ Κρήτην καὶ Ἱδηρίαν ἀπεσταλμένας Μιθρι-
δατέλους ναῦς ὑποστρεφούσας λαχόν. Μιθριδάτης
δὲ ταῦτα ἀκούων παρεσκευάζετο, καὶ διαπρεσβεύετο
πρὸς τε τοὺς Ἐκυθῶν βασιλεῖς καὶ πρὸς τὸν Πάρθον
καὶ πρὸς τὸν γαμβρὸν αὐτοῦ Τιγράνην τὸν Ἀρμένιον.
'Αλλ' οἱ μὲν ἀπεῖπον, Τιγράνης δὲ ὑπὸ τῆς Μι-
θριδάτου θυγατρὸς πολλὰκις ἐνοχληθεὶς καὶ ἀνα-
θασσόμενος ὁμῶς ὑπέστη τὴν συμμαχίαν. Καὶ Μι-
θριδάτης διαφόρους πέμπων κατὰ Λευκόλλου στρα-
τηγοὺς, καὶ τῆς συμπλοκῆς ἐπιγενομένης πολύτρο-
ποι ^α μὲν συνέβαινον αἱ μεταβολαί, ἐν τοῖς πλεί-
στοις δὲ τὰ Ῥωμαίων ^β ὁμῶς κατώρθου. Ἡθύμει
μὲν ὁ βασιλεὺς ἄθροισας δ' οὖν πεζῶν μὲν δ' μυ-
ριάδας, ἱππεῖς δὲ ὀκτακισχίλους, ἐξέπεμψε Διόφαν-
τον καὶ Ταξιλλὴν ἐπὶ τοῖς προαπεσταλμένοις. Τῶν
δὲ τοῖς προλαβοῦσι συναφθέντων κατ' ἀρχὰς μὲν
ἀκροβολισμοὶ ἀλλήλων οἱ πολέμιοι καθ' ἑκάστην
σχέδον ἀπαικείωντο, εἰτα ἱππομαχίαι συνέστησαν
β', ὧν τὴν μὲν [583 H.] ἐνίκων οἱ Ῥωμαῖοι, τὴν
δευτέραν δὲ οἱ Ποντικοί. Τριβομένου δὲ τοῦ πολέμου,
Λευκόλλος ἀγορὰν ᾄδοντας εἰς Καππαδοκίαν ἐκπέμ-
πει, καὶ μαθὼν Ταξιλλῆς καὶ Διόφαντος πεζοὺς ἐκ-
πέμπουσι τετρακισχίλους καὶ ἱππεῖς δισχιλούς,
ἐφ' ᾧ ἐπιθέμενοι ἀφαιρῆσονται τοὺς ἀποκομίζοντας
τὰς ἀγοράς. Καὶ συμβαλλόντων ^γ ἀλλήλοις ἐπικρα-
τέστοροι γέγοναν οἱ Ῥωμαῖοι· πέμψαντος δὲ
Λευκόλλου βοηθεῖαν τοῖς οἰκείοις, τροπὴ γίνεται
βαρβάρων περιφανής. Καὶ τῇ φυγῇ τούτων ἡ Ῥω-
μαίων δύναμις ὀδηγούμενη ^δ ἐπὶ τὸ στρατόπεδον τὸ
περὶ Διόφαντον καὶ Ταξιλλὴν ἦκον, καὶ καρτερὰς
πρὸς αὐτοὺς τῆς μάχης γενομένης ^ε ἐπ' ὀλίγον μὲν
ἀντίσχεον οἱ Ποντικοί, εἰτα τῶν στρατηγῶν πρῶτον
ἀποχωροῦντων πάντες ἐνέκλιναν. Καὶ Μιθριδάτῃ τοῦ
καὶ πολὺ πλῆθος τότε τῶν βαρβάρων ἀπώλετο.

CAP. XLVI. — Fuga Mithridatis periculosa.

Οὕτω Μιθριδάτῃ τῶν πραγμάτων περιφανῶς
ἀποκεκλιμένων τῶν τε βασιλίδων γυναικῶν ἡ ἀναι-
ρεσις ἐπεποίητο, καὶ φεύγειν ἐκ τῶν Καθάρων αὐ-
τὸς, ἐν οἷς διετρίβε, λάθρα τῶν ἄλλων ὑπάρχον ὁρμὴ
γέγονε. Καὶ ἦλθ' ἂν ἐν τῇ φυγῇ τῶν Γαλατῶν ἐπι-
δωκόντων, καίπερ τὸν φεύγοντα ἀγνοούντων, εἰ μὴ
περιτυχόντες ἡμίονοι χρυσὸν καὶ ἀργυρὸν τῶν Μι-
θριδατέων χρημάτων φερούση περὶ τὴν ἀρπαγὴν
τούτων ἐσχόλασαν. Καὶ αὐτὸς εἰς Ἀρμενίαν διασώ-
ζεται.

CAP. XLVII. — Lucullus Eupatoriam et Amisum capit.

Λευκόλλος δὲ ἐπὶ μὲν τὸν Μιθριδάτην Μάρκον
Πομπήιον ἡγεμόνα ἐξέπεμψεν, αὐτὸς δὲ ἐπὶ Καθάρ-
ων μεθ' ὅλης ἡπείγου τῆς δυνάμεως, καὶ τὴν πό-
λιν περικαθιστάμενος σφά· αὐτοὺς παραδεωχότας
τοὺς βαρβάρους ὑποσπόνδους ἔσχε καὶ τὸν τειχῶν
ἐκυρίευσεν. Ἐκείθεν δὲ πρὸς τὴν Ἀμισὸν παραγε-
γόνως, καὶ λόγοις παραινῶν τοὺς ἐν αὐτῇ Ῥωμαίους

922
niam Mithridatis naves, in reditu, circa Hellespon-
tum et Propontidem interciperet. Quibus Mithrida-
tes auditis, in novos belli apparatus incumbit, et
Scytharum reges, Parthumque et generum suum
Tigranem Armenium sollicitat. Ceteri quidem dene-
gant: at Tigranes, licet diu cunctaretur, sæpius ta-
men a filia Mithridatis, non sine molestia, interpel-
latus, auxilia tandem promisit. Interim diversos
contra Lucullum Mithridates præfectos dimittit, et
post commissas acies, variæ acciderunt fortunæ
vices: in plerisque tamen prospera fortunæ aura
afflavit Romanis, et Mithridati animus elanguit.
Contractis igitur 40 peditum et 8 equitum mili-
bus, Diophantum et Taxilen, ultra missos ante,
dimittit. Qui cum ad antecessores accessissent,
principio velitationibus fere assiduâ hostiles exer-
citus inter se vires explorabant. Postea ad duas
pugnâs equestres eventum est, quarum altera Ro-
mani, altera Pontici, victores abiire. Dumquæ ita
bellum ducitur, Lucullus ^{235a} in Cappadociam,
qui commeatum inde afferrent, misit. Quo observa-
to, Taxiles et Diophantus 4 peditum et 2000 equi-
tum contra mittunt, ut, insidiis in medio positis,
impedimenta revertentibus adimerent. Ubi ad ma-
nus ventum superant Romani, et subsidii à Lucullo
missis, fuga barbarorum insignis committitur. Quo-
rum vestigiis insistentes Romani, ad ipsa Diophanti
et Taxilis castra provehantur. Ubi valido certa-
mine inito, ad breve tempus obstitere Pontici. Mox
ubi primi abcesserunt duces, tota inclinata est
acies: et ipsi copiarum ductores nuntii cladis ve-
nerunt Mithridati. Occubito tunc ingens barbaro-
rum turba.

πταίσματος οἱ στρατηγοὶ αὐτάγγελοι παρεγένοντο,

Hunc admodum fortuna Mithridatis in pejus de-
vergente, et regis uxores necatæ: et ex Cabiris,
ubi clam suis aliquandiu se continerat, rex fugam
arripuit: in qua etiam captus esset, insectantibus
Gallis, qui tamen regem ignorabant, nisi mula ob-
viam facta (quæ Mithridatis opibus, argento auro-
que onusta erat) diripiendo moram nexissent. Ita-
que rex in Armentam elabitur.

D Lucullus autem adversus Mithridatem Marcum
Pompeium mittit ducem, ipseque cum universis co-
piis in Cabiros movet, urbeque circumsessâ, dum
barbari certo se pacto ei permittunt, et ipsos in si-
dem accipit, et castello potitur. Hinc Amisum pro-
fectus, et ad deditionem eos cohortatus, ubi non
persuadet, omisa illa, ad Eupatoriam obsidionem

VARIE LECTIONES.

^α πολύτροποι] ἐπὶ πολύτροποι Stephanus. ^β τὸ τῶν Ῥωμαίων ς. ^γ συμβαλλόντων ς. ^δ ὀδγου-
μένη A: βοηθουμένη ς. ^ε γεγεννημένης ς.

transfert : et negligenter se illam oppugnare simulat : ut simili negligentie exemplo provocatis hostibus, subita mutatione, apud animum cogitata prospere conficeret. Et eventus respondit : eoque stratagemate urbs capta. Dum enim custodes nihil tale opinantur, sed secure agunt, ille jussis arripere scalas militibus mœnia conscendendi copiam facit. Et sic capta Eupatoria extemplo diruitur. Nec multo post capitur etiam Amisus, scalarum admotione etiam hic superatis ab hoste mœnibus. Et initio cædes 235^b non mediocris in cives peragitur : sed postea Lucullus, cæde inhibita, et urbem et regionem superstitibus reddit, et majore in eos clementia utitur.

φόνος τῶν πολιτῶν οὐκ ὀλίγος γέγονεν, ὕστερον δὲ τὸν ἐλεθρον Λεύκολλος ἐπέσχε, καὶ τὴν πόλιν αὐτοῖς καὶ τὴν χώραν τοῖς διασωθείσιν^α ἀποκατέστησε, καὶ οἰκίστερον ἐχρῆτο.

CAP. XLVIII. — Mithridates ad Tigranem profugit et frustra exposcitur.

At Mithridates ad generum delatus, expellitur quidem colloquium non impetrat, sed corporis sui custodiam ab eo accipit, et aliis hospitalitatis officiis afficitur. Misit etiam Lucullus ad Tigranem legatum Appium Clodium, qui Mithridatem exposceret. Is vero non tradit, universorum se criminationem hominum revereri confirmans, si uxoris parentem hosti prodatur. Scire se quidem improbum esse Mithridatem, sed tamen affinitatis se habere rationem. Epistolam etiam ad Lucullum in hæc verba rescribit : quæ ad iram ipsum provocavit, eo quod rex in inscriptione imperatoris nomen omisisset, Lucullum quoque regis regum appellationem sibi non attribuisse cavillatus. Hic xv Historiæ liber exit.

B Μιθριδάτης δὲ πρὸς τὸν γαμβρὸν παραγεγονώς, καὶ συνουσίας τυχεῖν ἀξίων, ταύτης μὲν οὐ τοῦχάνει, φρουρὰν δὲ τοῦ σώματος παρ' αὐτοῦ λαμβάνει· καὶ τῆς ἄλλης δεξιώσεως μεταίχεν. Ἐπεμψε [386 H.] δὲ καὶ Λεύκολλος πρὸς Τιγράνην πρεσβευτὴν Ἀπίον Κλώδιον, Μιθριδάτην ἐξαίτων. Ὁ δὲ οὐκ ἔδωκε, φήσας τὴν ὑπὸ πάντων ἀνθρώπων, εἰ τῆς γαμετῆς πατέρα προδοῖν^α, διευλαθεῖσθαι μομφήν· ἀλλὰ μοχθηρὸς μὲν ὡς ἐστὶ Μιθριδάτης καὶ αὐτὸν εἰδέναι, δυσωπεῖσθαι δὲ τὴν ἐπικηδεῖαν. Γράφει δὲ καὶ ἐπιστολήν πρὸς Λεύκολλον τοὺς εἰρημένους λόγους ἔχουσαν, ἧτις παρώξυνε τὸν δεξιόμενον· οὐ γὰρ ἐνέγραψεν αὐτὸν αὐτοκράτορα, ἐγκαλῶν ὅτι μὴδὲ αὐτὸς ἐκείνον κατὰ τὰς ἐπιστολάς βασιλέα βασιλέων προσηγόρευεν. Ἐνταῦθα μὲν καὶ ἡ πεντεκαίδεκάτῃ καταλήγει ἱστορία.

CAP. XLIX. — Cotta Heracleam obsidet.

Sequens autem historia hæc commemorat. Motis Romanorum castris, adversus Heracleam Cotta contendit. Primo tamen in Prusiadem ducit. Hæc ab anne præterfluente Cieri appellationem tulerat, sed ademptam Heracliensibus rex Bithyniæ de se denominavit. Inde ad mare Ponticum descendit, et maritimam prætergressus oram, mœnibus in vertice positis castra applicavit. Loci autem firmitati Heraclienses fidebant, et Cottæ oppugnationem fortiter urgenti, cum præsidio repugnabant, et plures e multitudine Romana cadebant. Crebra tamen etiam Heracliensium vulnera erant a telis. Quapropter ab oppugnatione receptui Cotta suis canit, et remotius aliquanto castra metatus, totus in hoc est intentus, ut exitum ad res necessarias intercludat obsessis. Annoxæ igitur ebaritate oborta, dimissis ad colonias legatis, alimenta sibi venundati petunt. Et benigne accipitur legatio.

τηδεῶν πρεσβεῖα πρὸς τοὺς ἀποίκους ἐξεπέμπετο, τροφῆς δι' ὧν ἡς αἰτούσα χορηγίαν· οἱ^β δὲ τῇ τρισεξῇ ἡμερίῳ.

C Ἱστορία δὲ ἡ ἐφεξῆς τάδε ἀρρῆγεται· Ἀναλαθὼν Κόττα τὰ Ῥωμαϊκὰ στρατεύματα κατὰ τῆς Ἡρακλείας ἐχώρει. Ἀλλὰ πρῶτος μὲν ἐπὶ Προυσιάδος ἦγεν (ἡ δὲ Προυσία· πρὶν μὲν ἀπὸ τοῦ παραβρέοντος αὐτὴν^α ποταμοῦ Κίερος ἐκαλεῖτο· ὁ δὲ τῆς Βιθυνίας βασιλεὺς τῶν Ἡρακλεωτῶν ταύτην ἀφελόμενος ἐξ αὐτοῦ μετωνόμασεν), ἐντεῦθεν δὲ^β ἐπὶ τὴν Ποντικὴν κατῆλθε θάλασσαν, καὶ παρελθὼν τὴν παραλίαν τοῖς κατὰ κορυφὴν τείχεσι τὸ στράτευμα περιέστησεν. Ἐθάρβουν μὲν τῇ τοῦ χωρίου οἱ Ἡρακλεῶται θυρότῃ, καὶ καρτερῶς τοῦ Κόττα πολιορκούντος σὺν τοῖς φρουροῖς ἀντεμάχοντο· καὶ φόνος ἦν τοῦ Ῥωμαῖκου πληθους πλέον, τραύματα δὲ πολλὰ τῶν Ἡρακλεωτῶν ἐκ τῶν βελῶν. Κόττας οὖν ἀνακαλεῖται τῆς τειχομαχίας τὸ στράτευμα, καὶ μικρὸν στρατοπεδεύων ἀποθεν ὅλον ἔτρεπε τὸν σκοπὸν εἰς τὸ τὰς ἐπὶ ταῖς χρεῖαις ἐξόδους εἰργεῖν τῶν πολιορκουμένων. Σπανιζόντων δὲ τῇ πόλει τῶν ἐπιτηδεῶν πρεσβεῖα πρὸς τοὺς ἀποίκους ἐξεπέμπετο, τροφῆς δι' ὧν ἡς αἰτούσα χορηγίαν· οἱ^β δὲ τῇ

VARIÆ LECTIONES.

^α τοὺς adil. A. ^β διαθείσιν ἀποκατέστησε C. ^γ προδοίη A : δοίη C. ^δ παρβ. τὴν αὐτὴν C. ^ε δὲ om. A. ^ς οἱ A : ἡ C

ὡς εἰς τὴν
[R.] Καὶ
οὕτως, ὡς
ἐκ τῆς
ἀπορρώσεως
ἐκ τῆς οὐτις
ἐκ τῆς ἀρπάζ-
ων οὐδὲν
ἐκ τῆς διακει-
ναι τοὺς
ἐκ τῆς ἀπορρώ-
[Δ]μοῦς
ἐκ τῆς πολε-
ρχίας μὲν
ἐκ τῆς αὐτοῦς

CAP. L. — *Triarius reliquam Mithridatis classem subigit.*

Πρὸ βραχέος.⁸⁷ δὲ Ὀριάριος τὸν Ῥωμαίων στό-
λον ἔχων ὤρμησεν ἀπὸ Νικομηδείας ἐπὶ τὰς Ποντι-
κάς τριήρεις, ἃς προεῖπεν ὁ λόγος περὶ τὴν Κρήτην
καὶ Ἰβηρίαν ἐξαποσταλῆναι. Μαθὼν δὲ τὰς ὑπολοί-
πους ἐς τὸν Πόντον ἀναγκωρηκέναι (πολλὰ γὰρ
αὐτῶν καὶ χειμῶνι καὶ ταῖς κατὰ μέρος ναυμαχίαις
εἰς διαφορὰν ἔδυσαν) καταλαμβάνει τε ταύτας, καὶ
τὴν μάχην περὶ τὴν Τένεδον συγκροτεῖ, ὃ μὲν ἔχων
τριήρεις αὐτὰς, τῶν δὲ Ποντικῶν ἀγόντων βραχὺ
λεούσας τῶν π. [745 R.] Ἐπεὶ δὲ συνίστη ὁ πόλε-
μος, κατ' ἀρχὰς μὲν ἀντεῖχον ὁ τοῦ βασιλέως, ὕστε-
ρον δὲ τροπῆς αὐτῶν λαμπρὰς γενομένης τὸ Ῥω-
μαίων ἀνὰ κράτος ἐνίκησε στράτευμα, καὶ οὕτως
ἅπας ὁ Μιθριδάτειος στόλος, ὅσος ἐπὶ τὴν Ἀσίαν
αὐτῷ συνεξέπλευσεν, ἔδλω.

CAP. LI. — *Cotta ad obsidendam Heracleam Triarium asciscit.*

Κόττας δὲ παρὰ τὴν Ἡράκλειαν στρατοπεδεύων
ὅλην μὲν οὐ προσέβαλε τῇ πολιορκίᾳ τῶς τῷ στρατῷ,
ἀνὰ μέρος δὲ προσῆγεν, ἐνίοις μὲν τῶν Ῥω-
μαίων, πολλοὺς δὲ προβαλλόμενος τῶν Βιθυνῶν.
Πολλὸν δὲ καὶ τιτρωσκομένων καὶ ἀναιρουμένων⁸⁸
μηχανὰς ἐπέδει, ὧν ἔδωκε τοῖς πολιορκουμένοις ἡ
χελώνη φοβερωτέρα. Ἐπάγει γοῦν ταύτην ὅλην τὴν
δύναμιν συγκινήσας πύργῳ [387 H.] τινὶ ὑπόπτως
ἔχοντι πρὸς τὸ παθεῖν· ὡς δὲ ἅπας καὶ δευτερον
πληγῆς οὐ μόνον παρὰ δόξαν διεκατέρει, ἀλλὰ καὶ
ὁ κριὸς τῆς ἄλλης ἐμβολῆς προαπακλάσθη, εὐθυμίαν
μὲν τοῖς Ἡρακλειώταις, ἀγωνίαν δὲ παρέσχε Κόττα
διαταράττουσαν αὐτὸν, ὡς οὐκ ἂν ἡ πόλις αἰρεθείη
ποτέ. Τῇ ὕστεραίᾳ δ' οὖν πάλιν ἐπαγαγὼν τὴν
μηχανὴν καὶ μὴδὲν ἀνύσας κατακαίει μὲν τὴν μηχανή-
νιμα, ἀπότεμνει δὲ καὶ τὰς τῶν μηχανοποιῶν κεφα-
λάς, καὶ φρουρὰν τοῖς τεύχεσι καταλιπὼν μετὰ τοῦ
λοιποῦ πλῆθους εἰς τὸ καλούμενον πεδίον Λύκαιαν⁸⁹
διέτριβεν, ἀφθονίαν ἔχοντος τῶν ἐπιτηδίων τοῦ
χωρίου. Κάκειθεν τὴν περὶ τὴν Ἡράκλειαν χώραν
ἅπασαν ἔδωκε, εἰς πολλὴν ἀμνηστὴν τοὺς πολίτας
συνελαύνων. Διεπρεσβεύετο γοῦν πάλιν πρὸς τοὺς
ἐν Σκυθίᾳ Χερρόνησσεας καὶ Θεοδοσιανοὺς καὶ τοὺς
περὶ τὸν Βόσπορον δυνάστας ὑπὲρ συμμαχίας· καὶ
ἡ πρεσβεία ἀνίστασθαι ἐμπρακτος. Τῶν δὲ πολεμίων
ἐπικειμένων τῇ πόλει, οὐ πολὺ ἔλαττον αὐτῇ τὰ λυ-
ποῦντα ἔδωκε ἐπιτίθετο· οὐ γὰρ ἤρκοοντο οἱ φρου-
ροὶ οἷς διέζῃ τὸ δημοτικὸν, τύπτοντες δὲ τοὺς πολί-
τας χορηγεῖν ἂ μὴ ῥῶον⁹⁰ ἦν αὐτοῖς ἐξ ἀνάγκης
ἐκέλευον. Καὶ τῶν φρουρῶν ἐπὶ μᾶλλον ἦν χαλεπώ-
τερος ὁ ἐρεσθηκὼς αὐτῶν Κοννακόρηξ, οὐκ ἀπείρ-
γων ἀλλ' ἐπιτρέπων τοῖς⁹¹ ὑπὸ χεῖρα τὴν βίαν. Τε-
μνὸν⁹² δὲ τὴν χώραν ὁ Κόττας πάλιν προσβάλλει
τοῖς τεύχεσιν· ἀθύμους δὲ τοὺς στρατιώτας πρὸς
πολιορκίαν ὁρῶν ἀπάγει τῆς τειχομαχίας, καὶ πέμ-
πει καλῶν Ὑπερίκιον τάχος ταῖς τριήρεσιν ἀφ-
ικνεῖσθαι καὶ κωλύειν τὸν διὰ τῆς θαλάσσης ἐπισπι-
σμὸν τῇ πόλει.

A At brevi ante Triarius, Romana classe instru-
ctus, a Nicomedeia impetum fecerat in Ponticas tri-
remes, quas supra dictum est versus Cretam et
Hispaniam emissas. At cum reliquis in Pontum
retro abire rescivisset (multae enim de his et pro-
cella et pugnis, suo quaque loco, navalibus interie-
rant), 236^a assecutus illas ad Tenedum, manus
conserit; 70 ipsi triremes erant, Pontici autem
pauciores aliquanto 80 agebant. Postquam infestis
concursatum est proris, regii ad tempus vim ho-
stium initio sustinent: postea universis in fugam
effusis, plenam Romanus victoriam et celebrem con-
sequitur. Atque ita classis Mithridatis tota, quanta
in Asiam cum ipsa exiverat, subacta est.

B Cotta verò ad Heracleam castra habens, nondum
toto oppugnationem exercitu aggressus erat, sed
aliquos de Romanis particulatim admovebat, multos
Bithyni nominis statuens in fronte. Dumque complu-
res vulnerantur et oppetunt, operibus et machinis
animum adjicit: quarum testudo prae aliis formi-
dinem incussit obsessis. Totam igitur vim militum,
castris excitam, admovet turri cuidam, ruinæ spem
praferenti. Verum ubi semel atque iterum percussa,
non modo contra opinionem persisteret, sed etiam
aries a cætera machina diffractus avelleretur, ani-
mus Heracliensium crescere, et perturbatus mœrore
Cotta timere coepit, nunquam urbs ne caperetur.
Postero etiam die, cum machina iterum impacta
nihil proficeret, instrumentum illud concremat, et
fabris capita praecidit, relictoque ad mœnia praesidio,
cum cætera militum turba in campo (quod Lycæum
vocat) stativa delegit, quo in loco larga erat victus
copia. Atque inde omni circa Heracleam regione
devastata, in magnam cives difficultatem cogit. Quare
denuo ad Scythas, Chersonesi incolas, et Theodosia-
nos, et circa Bosphorum dynastas, de societate le-
gationem mittit, quæ non absque effectu revertitur.
Dumque hostes urbi incumbunt, non multo minus
ab internis vexatur molestiis. Praesidiariis enim
militibus id non satis erat quo plebs urbana victita-
bat. Verberibus igitur multatos cives, suppeditare
quæ in promptu non erant, per vim jubent. Quid?
quod praesidiariis longe importunior erat praefectus
Connacorix, non modo non prohibens vim suorum,
sed etiam libere permittens. Tum agros populatus
Cotta, muros iterum adoritur. At cum segnes ad
oppugnationem remissisque animis videt milites, a
conatu desistens, vocatum mittit Triarium, ut cum
triremibus quamprimum advolet, 236^b et com-
meatus in mari facultatem oppidanis intercipiat.

VARIAE LECTIONES.

⁸⁷ βραχέος γ. ⁸⁸ καὶ ἀναιρουμένων add. A. ⁸⁹ Λύκαιον Stephanus. ⁹⁰ ῥῶον] imo ῥῥῶιον. ⁹¹ τῶν A :
τῶν γ. ⁹² τέμνων γ.

CAP. LH. — *Triarii victoria navalis de Heracl. et graviss. urbis famas ac pestis.*

Assumptis ergo Triariis quas habebat, navibus, A et 20 Rhodiis, quarum summa 43 conficiebat, in Pontum trajicit, et adventu ejus in tempore Cotte significato, eodem die exercitum ad mœnia appellit Cotta, et imminens Triarii classis apparet. Tum repentino navium adventu Heraclienses turbati, 30 quidem naves in mare deducunt, sed eas non satis complent. Reliqua multitudo ad propugnandum se convertit. Dumque classis Heracliensium contra accedentes hostium naves in altum tendit, primi Rhodii, peritia et fortitudine aliis præcellere existimati, in Heracleoticas impressionem faciunt, et statim tres Rhodiorum et quinque Heracliensium deprimuntur. Et pugnae hinc supervenientes Romani, multis acceptis damnis, pluribus tamen illatis, Heracleotas fundunt, et ad urbem fugere compellunt, 4 et 10 navibus deperditis. Victrices autem in Magnum subiere portum. Peditum etiam ab oppugnatione revocat Cotta. Triariani autem in dies singulos e portu subvecti, eos qui frumenta circumscissis importare conarentur, impediunt. Ingens igitur annonæ charitas urbem tenuit, ut Chœnix (quæ dicitur) ad 80 Atticos procederet. Et super alias ærumnas, etiam pestis homines invasit, vel ex aeris mutatione, vel inconsueta victus ratione existens, et per varias calamitatum formas varios hominum interitus efficiebat. Inter quos etiam Lamachus longe acerbior quam alii, et lentior mortis cruciati exstinguitur. Lues hæc maxime præsidarios corripiebat, ut de 3000 mille interirent.

πικροτέρῳ καὶ μακροτέρῳ τῶν ἄλλων ὀλέθρῳ διέφθαρτο. Ἦψατο δὲ μάλιστα καὶ τῶν φρουρῶν ἡ νόσος ὡς ἀπὸ τρισχιλίων χιλίους ἀποθανεῖν. Τοὺς Ῥωμαίους δὲ τὸ πάθος οὐκ ἔλάνθανεν^α.

CAP. LIII. — *Heraclæa proditio, direptio: dissidium Romanorum.*

Atqui Connacoris, hac afflictionum mole fatiscens, C urbem Romanis prodere, et Heracleotarum exitio suam permutare salutem statuit. Operam huc conferebat etiam Heracliensis quidam, consiliorum Lamachi æmulator, cui nomen Damophile, præsilio urbis et ipse Lamachi interitu præfectus. At Connacoris a Cotta sane, ut homine moribus importunis et dubia fide, sibi cavet: cum Triario autem rem communicat: nec segnius in eodem cum his studio Damophiles decurrit, et acceptis pactorum conditionibus, 237^a quibus se beatos fore sperabant, ad proditorem se accingunt. Obiter autem quæ a proditoribus agebantur, in vulgus emanant. In concionem igitur urbs concurrat, præsidii præfectus advocatur. Tum Brithagoras, vir inter populares præcipuæ auctoritatis, Connacorige convento, quo loco sit Heraclæa edisserit, et si ille comprobet, de communi omnium salute cum Triario conferendum esse censet. Hæc cum miserabiliter, multis intermissis precibus, perorasset Brithagoras, surgens Connacoris, pacificationem eam suscipiendam esse

Λαδῶν οὖν ἃς εἶχεν Ὁτριάριος, καὶ Ῥοδίων καὶ ναῦς. ὧν σύμπαν τὸ πλῆθος εἰς γ' καὶ μ' ἐτέλει, εἰς τὸν Πόντον διαβαίνει, καὶ μηνύει Κότταν καὶ τὴν καιρὸν καὶ τὴν ἀριζὴν. Ὑπὸ δὲ τὴν αὐτὴν ἡμέραν Κόττας τε τοῖς τείχεται τὸν στρατὸν προσήγει καὶ ὁ κατὰ πλοῦς τῶν Τριαρίων ναῶν ἐπαφάνετο. Σύνταραχθέντες οὖν οἱ Ἡρακλεῶται πρὸς τὸ αἰφνίδιον τῆς τῶν νηῶν ἐφόδου ναῦς μὲν ἐπὶ τὴν θάλασσαν λ' καθελκον, οὐδὲ ταύτας ἀκριβῶς πληροῦντες, τὸ δὲ λοιπὸν πρὸς τὴν πολιορκίαν ἐτρέποντο. Ἀνήγετο μὲν ὁ Ἡρακλεωτικὸς στόλος πρὸς τὰς ἐπιπλεούσας τῶν πολεμίων. Πρῶτοι γοῦν Ῥόδιοι (καὶ γὰρ ἐδόκουν ἐμπειρία τε καὶ ἀνδρεία τῶν ἄλλων προέχειν) ἐνεβράγησαν ταῖς ἐξ Ἡρακλείας, καὶ παραχρῆμα μὲν κατέδυσαν Ῥοδίων μὲν γ' Ἡρακλεώτιδες δὲ ε'. Ἐπιγινόμενοι δὲ τῇ ναυμαχίᾳ καὶ Ῥωμαῖοι, καὶ πολλὰ παθόντες καὶ ποιήσαντες τοῖς πολεμίοις, [748 R.] πλεόν δὲ ὅμως κακώσαντες, ἐτρέψαντο ταῖς ἐξ Ἡρακλείας καὶ φεύγειν ἠνάγκασαν πρὸς τὴν πόλιν, ὃ ἀποβαλόντας καὶ ι'. Αἱ τρεψάμεναι ὡς πρὸς τὸν μέγαν ἠνωρμίζοντο λιμένα. Ἀνίστη δ' οὖν καὶ τὸ πεζὸν τῆς πολιορκίας ὁ Κόττας. Οἱ δὲ περὶ Ὁτριάριον ἀναγόμενοι καθ' ἑκάστην ἀπὸ τοῦ λιμένος τοὺς σιτηγεῖν ὠρμημένους τοῖς [388 H.] πολιορκουμένοις ἀπεκώλυον, καὶ σπάνις χαλεπὴ τὴν πόλιν κατείχεν, ὡς π' Ἀττικῶν τὴν λεγομένην χοῖνικα τοῦ αἵτου προκόψαι. Ἐπὶ δὲ τοῖς ἄλλοις κακοῖς καὶ λοιμοῖς^α αὐτοῖς ἐπιπεσὼν (εἴτε ἐκ τροπῆς ἀέρων εἴτε ἐκ τῆς ἀσυνήθους διαίτης) ποικίλην ἐπὶ ποικίλαις παθημάτων ἰδέαι· τὴν φθορὰν ἀπειργάζετο· ἐν οἷς καὶ Λάμαχος^β

Καὶ ὁ Κοννακὸρῆς κακοπαθὼν ταῖς συμφοραῖς ἔγνω τοῖς Ῥωμαίοις προδιδόναι τὴν πόλιν καὶ τῇ τῶν Ἡρακλεωτῶν ἀπολείπει τὴν ἰδίαν σωτηρίαν ἀλλὰ λήσασθαι^γ. Συνελαμβάνετο δὲ αὐτῷ καὶ Ἡρακλεώτης ἀνὴρ, ζηλωτὴς τῆς Λαμάχου προαιρέσεως, Δαμοφίλης^δ ὀνομα, φρούραρχος καὶ αὐτὸς τῇ πόλει μετὰ τὴν Λαμάχου φθορὰν καταστάς. Ὁ τοίνυν Κοννακὸρῆς τὸν Κότταν μὲν ὡς βαρὺν^ε τὸ ἦθος καὶ ἀπιστον ἐφυλάττετο, πρὸς Ὁτριάριον δὲ συνετίθετο· συνέτρεχε δὲ οὗτος καὶ Δαμοφίλης οὐκ ἔνδεσπερον. Καὶ λαθόντες συνήθκα, αἱ εὐδαιμονήσειν αὐτοὶ ἠλπίζον, πρὸς τὴν προδοσίαν παρεσκευάζοντο. Ἐξ ἐπιπολῆς οὖν τὰ πραττόμενα τοῖς προδόταις διέπτεεν εἰς τὸν δῆμον. Εἰς ἐκκλησίαν οὖν ἡ πόλις συνέδραμον καὶ τὸν φρούραρχον ἐκάλουν. Βριθαγόρας δὲ τῶν ἐν τῷ δήμῳ ἀνὴρ ἐπιφανὴς πρὸς Κοννακὸρῆκα παραγενόμενος τὰ τε κατέχοντα τὴν Ἡρακλείαν διεξῆκει, καὶ εἰ χάκειν^ς δοκεῖ, ἐπὶ κοινῇ πάντων σωτηρίᾳ διελάμβανε Ὁτριάριον διαλέξασθαι. Ταῦτα Βριθαγόρου μετὰ πολλῆς οἰκτισμαμένου δεήσεως, διαναστάς ὁ Κοννακὸρῆς τοιαύτην μὲν συν-

VARIE LECTIONES.

^α λιμοῖς γ. ^β ἐλάμβανε γ. ^γ ἀπαλλάσσασθαι γ. ^δ δαμοφίλης Α: Δαμοφίλης γ. ^ε βαρὺν Α: βάρβαρον γ. ^ς κακεῖνο γ.

θῆκεν ἀπέπε πρᾶττεσθαι, ἔχεσθαι⁷⁰ δὲ τῆς ἐλευ-
θερίας καὶ τῶν κρειττόνων ὑπεκρίνατο ἑλπίδων·
καὶ γὰρ καὶ τὸν βασιλεῖα μαθεῖν διὰ γραμμάτων ὑπὸ
Τιγράνου τε τοῦ γαμβροῦ φιλορρόνως δεδῆχθαι,
καὶ οὐκ εἰς μακρὰν ἐκείθεν προσδοκῆν τὴν ἀποκρῶ-
σαν βοήθειαν. Ἄλλ' ἐκείνοις μὲν ταῦτα ὁ Κοννακό-
ρηξ ἐσκηναίετο· οἱ δὲ Ἡρακλεῶται τοῦτοις τοῖς
λόγοις ἐξηπατημένοι (ἀεὶ γὰρ αἰρετὸν τὸ ἐράσμιον)
ὥς ἀληθείας τοῖς τερατευθεῖσιν ἐπίστευον. Ὁ δὲ Κον-
νακόρηξ, ὡς ἡπατημένους ἔγνων, κατὰ μέσας νύκτας
ἐπιβιδάσας ἡσύχως ταῖς τριήρεσι τὸ στράτευμα (αἱ
γὰρ πρὸς Ὑτριάριον συνθῆκαι κακῶν ἀπαθείς ἀπίε-
ναν, καὶ εἰ τι κεκερδαχότας⁷¹ εἴσαν, μεθ' ἐαυτῶν
ἀγειν ἐπέτρεπον) καὶ αὐτοὺς τοῦτοις συνεπέλυσσε.
Δαμωφίλης δὲ τὰς πύλας ἀνοίξας εἰσχεόμενον τὸν
Ῥωμαίων στρατὸν καὶ τὸν Ὑτριάριον εἰσδέχετο,
τοὺς μὲν διὰ τῆς πύλης, ἐνλοὺς δὲ καὶ τὴν στεφά-
νην ὑπερβαίνοντας. Καὶ τότε τῆς προδοσίας οἱ Ἡρα-
κλεῶται ἐπὶσθοντο. Καὶ οἱ μὲν σφᾶς αὐτοὺς παρ-
εἶδον, οἱ δὲ ἐκτείνοντο, τὰ τε κειμήλια καὶ τὰ
ἐπιπλά διρηπάζετο, καὶ πολλὴ τοῦ πολέτας ὁμότης
ἐλίμβανε, μεμνημένων Ῥωμαίων ὅσα τε παρὰ τὴν
ναυμαχίαν [389 Π.] πάθειεν [749 Ρ.] καὶ ὅσα τετα-
λαιπωρηκότες ἐπὶ τῇ πολιορκίᾳ ὑπέστησαν. Οὐκ
ἀπείγοντο γοῦν οὐδὲ τῶν ἐπὶ τοῖς ἱεροῖς πεφευγό-
των, ἀλλὰ παρὰ τοῖς βωμοῖς καὶ τοῖς ἀγάλμασιν
αὐτοὺς ἔσφαττον. Διὸ πολλοὶ διαπίπτοντες ἐκ τῶν
τειχῶν φόβῳ τοῦ ἀφύκτου θανάτου κατὰ πᾶσαν ἔσκε-
δάνυντο χώραν· οἱ δὲ αὐτομολοῖν πρὸς τὸν Κότταν
ἠναγκάζοντο. Ἐξ ὧν ἐκείνος τὴν τε ἄλυσιν καὶ τὸν
φθόρον τῶν ἀνθρώπων καὶ τὴν διαρπαγὴν τῶν χρη-
μάτων πυθέμενος⁷² ὄργῃς ἀνεπίμπλατο, καὶ διὰ
ταχέων πρὸς τὴν πόλιν ἠπάγετο. Συνεχαλέπαινε δὲ
καὶ τὸ στράτευμα, ὡς οὐ μόνον τὴν ἐπὶ τοῖς κατωρ-
θωμένοις εὐδοσίαν ἀφρηρημένων⁷³, ἀλλὰ καὶ τῶν λυ-
σιτελειῶν ἀπάσας παρὰ τῶν αὐτῶν διηρασμένους.
Καὶ εἰς μάχην ἂν τοῖς ὁμοφύλοις κατέστησαν ἄσπον-
δον καὶ κατεκόπησαν ἂν ὑπ' ἀλλήλων, εἰ μὴ Ὑτριά-
ριος ἐπιγνοὺς τὴν ὁρμὴν αὐτῶν, πολλοῖς ἐκμειλίας
λόγοις τὸν τε Κότταν καὶ τὸν στρατὸν, καὶ εἰς τὸ κοινὸν τὰ κέρδη καταθεῖναι⁷⁴ βεβαιωσάμενος, τὸν
ἐμφύλιον ἀνεχαίτισσε πόλεμον.

CAP. LIV. — *Cotta Heracleam exspoliata incendit, et in reditu magnam prædæ partem naufragiis amittit.*

Ἐπεὶ δὲ ἐπυνθάνοντο τὸν Κοννακόρηκα καταλη-
φτότα τὴν Τίον καὶ τὴν Ἀμαστριν, αὐτίκα Κόττας
Ὑτριάριον ἐκπέμπει ἀφαιρησόμενον αὐτῶν⁷⁵ τὰς
πόλεις. Αὐτὸς δὲ τοὺς τε προσκεχωρηκότες ἀνδρας
λαβὼν καὶ τοὺς ἐκ τῆς αἰχμαλωσίας ἀνθρώπους, τὰ
λοιπὰ μετὰ πάσης διείπεν ὁμότητος. Χρήματα γοῦν
διερυνώμενος οὐδὲ τῶν ἐν ἱεροῖς ἐρείδετο, ἀλλὰ
τοὺς τε ἀνδριάντας καὶ τὰ ἀγάλματα ἐκίνει, πολλὰ
καὶ καλὰ⁷⁶ ὄντα. Καὶ δὴ καὶ τὸν Ἡρακλῆα τὸν ἐκ
τῆς ἀγορᾶς ἀνήρει καὶ σκευὴν αὐτοῦ τὴν ἀπὸ τῆς
πυραμίδος, πολυτελείας καὶ μεγέθους καὶ δὴ καὶ
βυθμοῦ καὶ χάριτος καὶ τέχνης οὐδεὶς τῶν ἐπαι-

A negat, sed ut libertatis et melioris fortunæ spei
inhærent, per simulationem suavit. Etenim per
litteras se cognovisse regem a Tigrahe genero be-
nigne susceptum, nec longum post intervallum su-
ficiens inde exspectare auxilium. Hanc tum larvam
srenicam illis præstendebat Connacorex. Quare his
verbis decepti Heraclienses (semper enim quot
adhilbet expetitur astute consiliis, ut veris, fidem
adhibuere. Connacorex, ut in frondem deductos
videt, nocte intempesta, exercitu navibus imposito
(per fœdus enim cum Triario initum salvis abire, et
si quid lucri fecissent, secum asportare licebat),
ipse cum militibus discedit. Damophiles autem, solu-
tis portis, introfusus Romanorum exercitum et
Triarium recipit: quorum alii per portam irrum-
punt, nonnulli etiam muri pinnacula transcendunt.
Tum demum proditos se Heraclienses sentiunt,
parsque horum se dedit, pars trucidatur. Res in
abditis repositæ et suppellectilia diripiuntur, et ma-
gna crudelitate in cives deservitur. Nam recurrit
animo Romanis, quanta navali conflictu detrimenta
accepissent, et quantas sustinuisent ærummas in
opugnacione. Ideoque nec ab his qui ad deum sacra
conferunt temperatum, sed juxta aras et delubra
supplices inactati. Quocirca multi trans muros elapsi,
mortis inevitabilis metu, per totam disperguntur
regionem: nonnullis etiam ad Cottam transfugere
coactis. A quibus ille de expugnacione urbis, et ho-
minum strage et direptione bonorum, certior factus,
ira totus exardescit, et quam celerrime ad urbem
festinat. Molestie etiam simul tulit exercitus, quod
non modo gloria rerum fortiter gestiarum spo-
liati, 237^b sed etiam commodis universis fraudati
essent ab iisdem. Ideo implacabili cum gentilibus
certamine conserui, mutuis se caedibus hausissent,
nisi Triarius, concitacione illorum intellecta, multis
pacasset verbis Cottam, et in commune se lucra
expositurum sancte promisso, bellum intestinum
inhibuisset.

Ubi vero audivit Connacorigem Tium et Amastrin
occupasse, sine mora Triarium Cotta dimisit, ut has
eis urbes adimeret. Ipse interim, acceptis dedititiis
et captivis, cætera per omnem sævitiam administra-
vit. Nam dum opes passim scrutatur, ne sacris
quidem pareat. Statuas enim et imagines, tam pul-
chras quam multas, loco movit: quin et Herculem
e foro, et ornatum ejus a pyramide, sumptu, magni-
tudine, nec non opificio et arte, nullo laudatissimorum
operum inferiorem, sustulit. Erat autem clava
malleo cusa ex auro purissimo: et leonina ipsi cir-
cumfusa, corytusque ex eadem materia, arcu et sa-

VARIE LECTIONES.

⁷⁰ ἔχεσθαι A. ⁷¹ κεκερδαχότας A. ⁷² πυθέμενος C. ⁷³ ἀφρηρημένους Scaliger, ἀφρηρημένοι Hæschel-
lius. ⁷⁴ καταθεῖναι τὰ κέρδη C. ⁷⁵ αὐτὸν Scaliger. ⁷⁶ ὄντα καὶ καλὰ C.

giitis refertus. Multa etiam alia æque miranda atque pulchra, e fanis et urbe sublata, navibus intersit. Ad ultimum jussis ignem immittere militibus, multis urbem partibus succendit. Ita capta et subacta est civitas, cum duos oppugnationem annos sustinisset. Sub hæc Triarius ad urbes sibi demandatas profectus, Connacorigi (is enim proditorem Heraclæ aliarum occupatione dissimulare animo præsumpserat), securitate abeundi facta, civitates sub conditionibus certis recipit. Cotta autem rebus, quod dictum est modo, confectis, pedestres copias una cum equitatu Lucullo tradit, et socium auxilia, in suam quæque patriam, dimittit: ipse vero cum classe avehitur. Ibi navium quæ urbis spolia vectabant, pars supra modum onerata, haud procul a litore solvitur, pars Aparectia vento contra flante, in vada procellis ejectione, pleraque asportandum excussere.

τάφοροι γενόμεναι μικρὸν ἀποθεν τῆς γῆς διελύθησαν, αἱ δὲ ἀπαρκτίου πνεύσαντος ἐξεβράσθησαν⁷⁶ εἰς τὰ τεναγῆ καὶ πολλὰ τῶν ἀγωγίμων ἀπεβάλοντο.

CAP. LV. — Cleocharis Leonippi et Seleuci præfect. Mithrid. Sinopæ dissidium, tyrannus et perfidia.

Tum Leonippus, cui cum Cleochari Sinopes cura et tutatio commendata fuerat a Mithridate, re desperata, de proditioe ad Lucullum mittit. At Cleocharis cum Seleuco (nam et hic Mithridatis 238 a erat legatus, officii auctoritate cum cæteris æquatus) Leonippi proditorem odorati, advocata concione, hominem accusant: cives vero criminis hujus actionem non admittunt, quod probum esse existimabant. Ideo Cleocharis factio, gratiam ejus apud plebem metuens, noctu ex insidiis hominem trucidant. Populus quidem hunc casum ægre ferre, sed Cleocharis cum suis rerum potiri, et tyrannice res administrare: hac via patricidii in Leonippum pænas subterfugituros se existimantes. Interim Censorius, Romanæ classis prætor, triremes agens xv comitum a Bosphoro Romanorum castris advehentes, prope Sinopen appellit. Contra quem Cleocharis et Seleuci triremes Sinopice, ductu Seleuci egressæ, navali prælio decernunt, et victis Italis, naves onerarias in suum duces lucrum auferunt. Elatus igitur hac fortunæ benignitate Cleocharis cum collega, plusquam antea tyrannico urbem imperio premit. Nam causis legitimo judicio non disceptatis, ad neces oppidanos rapiunt, et ad multa alia crudelitate sua abutuntur. Accidit autem ut in contraria scinderentur studia Cleocharis et Seleucus. Ille enim persistendum in bello, hic trucidatis Sinopensibus universis, urbem Romanis, magnificæ remunerationis pacto, tradendam censebat. Atqui neutra sententiarum comprobata, quidquid possidebant, navibus onerariis ingestum: ad Macharen filium Mithridatis, tum temporis in Colchide agentem, dimittunt.

Α νομῶν ἀπολεῖσθαι. Ἦν δὲ ῥόπαλον σφυρήλατον ἀπέφθο χρυσοῦ πεποιημένον, κατὰ δὲ αὐτοῦ λεοντῆ μεγάλη ἐκέχυτο, καὶ γωρυτὸς τῆς αὐτῆς μὲν ὕλης, βελῶν δὲ γέμων καὶ τόξου. Πολλὰ δὲ καὶ ἄλλα καλὰ καὶ θαυμαστὰ ἀναθήματα ἐκ τῶν ἱερῶν καὶ τῆς πόλεως ἀφελὼν ταῖς ναυσὶν ἐγκατέθετο. Καὶ τὸ τελευταῖον πῦρ εἶναι τοῖς στρατιώταις κελεύσας τῇ πόλει κατὰ πολλὰ ταύτην ὑπέπρησε μέρος. Ἐδὼ δὲ ἡ πόλις ἐπὶ δύο ἔτη τῇ πολιορκίᾳ ἀντιστοῦσα.

Ἐπὶ δὲ Ὑπρίῳ παραγενόμενος ἐν αἷς ἀπέσταλτο πόλεσι, Κοννακὸρξῃ (οὗτος γὰρ τὴν τῆς Ἡρακλείας προδοσίαν ἐτέρων κατασχέσει⁷⁶ συγκαλύπτειν διανοεῖτο) δοῦς ἀδειαν τῆς ἀναχωρήσεως, καὶ ὁμολογίαν⁷⁷ λαμβάνει τὰς πόλεις. Ὁ δὲ Κόττας ἀπερῆνται διαπραξάμενος τὸ μὲν πεζὸν καὶ τοὺς ἱππεῖς ἐκπέμπει Λευκόλλῳ, καὶ τοὺς συμμάχους ἀφῆκεν ἐπὶ τῶν πατρίδων, αὐτὸς δ' ἀνήγατο τῷ στόλῳ. Τῶν δὲ νεῶν αἱ τὰς πόλεως λάφυρα ἦγον, αἱ μὲν κα-

τάφοροι γενόμεναι μικρὸν ἀποθεν τῆς γῆς διελύθησαν, αἱ δὲ ἀπαρκτίου πνεύσαντος ἐξεβράσθησαν⁷⁶ εἰς τὰ τεναγῆ καὶ πολλὰ τῶν ἀγωγίμων ἀπεβάλοντο.

[391 H.] Λεονίππος δὲ ὁ σὺν Κλεοχάρει παρὰ Μιθριδάτου τὴν Σινώπην ἐπιτραπέις, ἀπεγνωκὼς τῶν πραγμάτων, πέμπει περὶ προδοσίας πρὸς Λεύκωλλον. Ὁ δὲ Κλεοχάρης ἅμα Σελεύκῳ (καὶ γὰρ οὗτος τῶν Μιθριδάτου στρατηγὸς ἰσοστάσιος τῶν εἰρημένων ἦν) τὴν Λεονίππου μαθόντες προδοσίαν, ἐκκλησίαν ἀθροίσαντες κατήγγελλον αὐτοῦ. Οἱ δὲ οὐ πρόειντο· ἔδοκει γὰρ αὐτοῖς εἶναι χρηστός. Καὶ οἱ περὶ Κλεοχάρην δέξαντες τοῦ πλήθους τὴν εὐνοίαν ἐξ ἐνέδρας· νυκτὸς ἀποσφάττουσι τὸν ἄνδρα. [752 R.] Καὶ τὸ μὲν δημοτικὸν ἤχθετο τῷ πάθει, οἱ δὲ περὶ Κλεοχάρην τῶν πραγμάτων κύριοι καταστάτες τυραννικῶς ἤρχον, ταύτῃ νομίζοντες διαφυγεῖν τῆς ἐπὶ Λεονίππῳ μαιφονίας τὴν δίκην. Ἐν τούτῳ Κηνωρῖνος ναύαρχος Ῥωμαίων, τριτῆρις ἄγων εἰσὶν ἀπὸ Βοσπόρου τῷ⁷⁸ Ῥωμαίων κομιζούσας στρατοπέδῳ, πλησίον Σινώπης κατήγε⁷⁹ καὶ οἱ περὶ Κλεοχάρην καὶ Σελεύκον ἀνταναγκάζοντες Σινωπικαῖς τριτήρεσιν, ἡγουμένῳ Σελεύκῳ, καθίστανται εἰς ναυμαχίαν, καὶ νικῶσι τοὺς Ἰταλοὺς, καὶ τὰς φορηγούς ἐπὶ τῷ σπῶν ἀφαιρουνται κέρδει. Ἐπῆρθησαν οὖν οἱ περὶ Κλεοχάρην τῷ κατορθώματι, καὶ τυραννικώτερον ἔτι τῆς πόλεως ἤρχον, φόνους τε ἀκρίτους τῶν πολιτῶν ποιοῦντες καὶ τὰ ἄλλα τῇ ὀμότητι ἀποκρῶμενοι. Ἐγένετο δὲ καὶ στάσις πρὸς ἀλλήλους Κλεοχάρη καὶ Σελεύκῳ· τῷ μὲν γὰρ ἤρξε διακαρτερεῖν τῷ πολέμῳ, Σελεύκῳ δὲ πάντας Σινωπεῖς ἀναίρειν καὶ Ῥωμαίους ἐπὶ δωρεαῖς μεγάλας παρασχέειν τὴν πόλιν. Πλὴν οὐδέμια τῶν γνωμῶν κρίσιν ἔσχε, τὰ δὲ ὑπάρχοντα λαθραῖω· νηυσὶ στρογγύλαις ἐνθέμενοι πρὸς Μαχάρην τὸν Μιθριδάτου υἱόν, ὃς κατ' ἐκεῖνο καιροῦ περὶ τὴν Κολχίδα ἦν, ἐξέπειπον.

VARIAE LECTIONES.

⁷⁶ κατασχέσει ζ. ⁷⁷ καὶ δ' Α : καὶ καὶ ζ. ⁷⁸ ἐξεβράσθησαν ζ. ⁷⁹ τῷ Α : τῶν ζ. ⁸⁰ κατῆρε corr. Α.

CAP. LIX. — Luculli victoriæ de Tigrane ad Tigranocerta; et urbis deditio.

Hic 80000 contractis, ut Tigranocerta ab urgentibus malis eripiat, propulsetque hostes, descendit. Confestim vero ut Romanorum exilitatem vidit castrorum, superba per contemptum de iis verba jactat: *Si legati sunt (inquit) multi simul venerunt: sin hostes, perpauci.* Quibus dictis, castris locum deligit. At Lucullus, singulari arte et studio instructa acie, suisque fiducia per cohortationem injecta, dextrum cornu statim in fugam agit: mox inclinatio fit in proximo: dehinc terga vertunt omnes. Grandem itaque et præcipitem Armenii fugam capessunt, et pro hominum numero cædes sequitur. Tigranes igitur, diademate et regni insignibus filio impositis, ad castellum quoddam fugam arripit. Lucullus vero Tigranocertam versus motus, majore conatu in obsidionem incumbit. Tum Mithridatis in urbe legati, desperata rerum summa, Lucullo se dedidere, salutem pacti.

CAP. LX. — Tigranis cum Mithridate acta, et legatio ad regem Parthorum.

Mithridates autem ad Tigranem reversus, fiduciam ei addit, et ornatum regium, assueti non viliorem, circumdat. Exercitus etiam colligendi proponit consilium (cumi et ipse manum non contemnendam haberet), ut victoriæ damna bello recuperaret. Verum hic dum plus virtutis et prudentiæ illi tribuit, et magis Romanorum bellis idoneum arbitrat, omnia Mithridati permittit. Ipse interim legatione ad Phradatem Parthum missa, Mesopotamiam et Adiabenen, et magnas (quas nominant) C

A δύναμιν δὲ οὗτος ἀπορρίπτει ὡς ἐκ τῆς μυριάδας καταλείπει, τὴν τε Τιγράνοκέρτα ἐξαιρησόμενος, τῶν συνεχόντων καὶ ἀμυνόμενος τοὺς πολέμιους. Φθάσας δὲ καὶ ἰδὼν τὸ Ῥωμαίων ὀλίγον στρατόπεδον ὑπεροπτικούς ἤφειε λόγους, ὡς *Εἰ μὲν προσθενταὶ παύσει, πολλοί, φάμενος, συνήλθον, εἰ δὲ πολέμιοι, καταλῶς ὀλίγοι.* Καὶ ταῦτα εἰπὼν ἐστρατοπεδεύετο. Λευκόλλος δὲ τέχνη καὶ μελέτῃ πρὸς τὴν μάχην παρατάξάμενος, καὶ θαρρύνας τοὺς ὑπ' αὐτὸν, τρέπει τε τὸ δεξιὸν εὐθύς χέρας, εἴτα τοῦτω συναπέκλινε τὸ πλῆσιον, ἐξῆς δὲ σύμπαντες. Καὶ δευτέρῃ τις καὶ ἀνεπίσχετος τοῖς Ἀρμενίοις ἐπίσχεσι τροπῇ, καὶ κατὰ λόγον ἢ τῶν ἀνθρώπων εἰπετο φθορά. Τιγράνης δὲ τὸ διδάγμα καὶ τὰ παράσημα τῆς ἀρχῆς ἐπιθεὶς τῷ παιδί πρὸς τι τῶν ἐρυμάτων διαφύγει. Ὁ δὲ Λευκόλλος ἐπὶ τὰ Τιγράνοκέρτα ἀναστρέψας προθυμότερον ἐπολιούρκει. Οἱ δὲ κατὰ τὴν πόλιν Μιθριδάτου στρατηγοὶ, τῶν ὀλίγων ἀπεγνωσθέντες, ἐπὶ τῇ σφετέρᾳ σωτηρίᾳ Λευκόλλῳ παρέδοσαν τὴν πόλιν.

Ὁ μέντοι Μιθριδάτης πρὸς Τιγράνην παραγεγὼνός ἀνελάμβανε τε αὐτὸν, καὶ βασιλικὴν ἐσθῆτα περιεβίβει τῆς συνήθους οὐκ ἐλαττωμένην, καὶ λαὸν ἀπορρίπτει συνεβούλευσεν, ἔχων καὶ αὐτὸς δύναμιν οὐκ ὀλίγην, ὡς πάλιν ἀναμαχοῦμενον τὴν νίκην. Ὁ δὲ πάντα [393 H.] τῷ Μιθριδάτῃ ἐπέτρεπεν, ἐν τε τῷ γενναίῳ καὶ συνετῷ τὸ πλέον νέμων αὐτῷ καὶ μάλλον ἀνέχειν εἰς τὸν πρὸς Ῥωμαίους πόλεμον θυνόμενον. Αὐτὸς δὲ πρὸς τὸν Πάρθον Φραδάτην διεπρεσβεύετο παραχωρεῖν αὐτῷ τὴν Μεσοποταμίαν καὶ τὴν Ἀδιαβηνήν καὶ τοὺς μεγάλους αὐλῶνας. Ἀφικόμενος δὲ πρὸς τὸν Πάρθον καὶ παρὰ Λευκόλλου πρέσβειαν τοῖς μὲν Ῥωμαίοις ἰδίᾳ φίλος εἶναι ὑπεκρίνατο καὶ σύμμαχος, ἰδίᾳ δὲ τὰ αὐτὰ καὶ πρὸς τοὺς Ἀρμένιους διετίθετο.

CAP. LXI. — Odium Romæ in Cottam, et actio, accusante Thrasymede Heracle.

Interea Romæ Cotta reversus, honore a senatu afficitur, et Pontici cognomento, quod Heracleam cepisset, nobilitatur. At ubi sinistra ejus fama Romanam pervenit, in publico erat odio, invidiamque tantæ ei opes adaugebant. Cujus declinandæ causa pleraque in ærarium spolia retulit, tametsi nihilo mitiores in se Romanos hoc efficeret, dum et plurimis eum pauca referre persuasum haberent. Captivos etiam Heracleæ statim dimittebunt decreto publico sciverunt. Thrasymedes insuper, Heraclien-sium unus, pro concione Cottam publice accusat, et civitatis suæ erga Romanas benevolentiam commemorat: et, si quid ab hac remiserint, non civitatis voluntate, sed magistratuum fraude et adversariorum vi factum esse. Miserabili etiam querela ob oculos ponit urbis inflammationem, quotque et quanta incendium evastari, utque simulacra Cottæ

Ὁ δὲ δὴ Κόττας, ὡς εἰς τὴν Ῥώμην ἀφίκετο, τιμῆς παρὰ τῆς συγκλήτου τυγχάνει Ποντικῆς αὐτοκράτωρ καλεῖσθαι, ὅτι ἔλοι τὴν Ἡράκλειαν. Διαβολῆς δὲ εἰς τὴν Ῥώμην ἀφικνουμένης ὡς οικεῖων κερδῶν ἕνεκα τηλικαύτην πόλιν ἐξαφανίσαι, μίσος τε δημόσιον ἐλάμβανε, καὶ ὁ περὶ αὐτὸν τοσοῦτος πλοῦτος φθὸν ἀνεκίνη. Αὐτὸ καὶ πολλὰ τῶν λαφύρων εἰς τὸ τῶν Ῥωμαίων εἰσεκόμιζε ταμιεῖον, τὸν ἐπὶ τῷ πλοῦτῳ φθὸν ἐκκρούειν, εἰ καὶ μηδὲν αὐτοῖς προσέτρους ἀπειργάζετο, ἀπὸ πολλῶν ὀλίγα νέμειν ὑπολαμβάνοντας. Ἐψήφισαντο δὲ αὐτίκα καὶ τοὺς αἰχμαλώτους τῆς Ἡρακλείας ἀφίεσθαι. Θρασυμήδης δὲ τῶν ἐξ Ἡρακλείας εἰς κατηγορήσαν ἐπ' ἐκκλησίᾳ τοῦ Κόττα, τὰς τε τῆς πόλεως εἰσηγόμενος πρὸς Ῥωμαίους εὐνοίας, [756 R.] καὶ εἰ τι ταύτης ἀποκλίνειν, οὐχὶ γνώμῃ τῆς πόλεως τοῦτο ὁρᾶν, ἀλλ' ἢ τινος τῶν ἐφειστηκότων τοῖς πράγμασιν ἐξαπάτῃ ἢ καὶ

VARIE LECTIONES.

⁸⁶ ἐξαιρησόμενος: — ἀμυνόμενος corr. A: ἐξαιρησόμενος — ἀμυνόμενος ζ. ⁸⁷ ὑπέτρεπεν pr. A. καὶ om. A. ⁸⁸ ταμιεῖον ζ. ⁸⁹ ὑπολαμβάνοντες ζ.

βία τῶν ἐπιτιθεμένων. Ἀποκρίστηκε δὲ τὸν τε ⁹¹ τῆς πόλεως ἐμπρησμόν, καὶ ὅσα τὸ πῦρ ἀφανίσαι, ὅπως τε τὰ ἀγάλματα Κόττας καθήρει καὶ λείαν ἐποιεῖτο, τοὺς τε ναοὺς κατέσπα, καὶ ὅσα ἄλλα δι' ὀμότητος ἐλθὼν ἐπεπράγει, τὸν τε χρυσοὺν καὶ τὸν ἀργυροὺν τῆς πόλεως ἀναγράφων ἀναρίθμητον, καὶ τὴν ἄλλην τῆς Ἡρακλείας ἥν ἐσφετερίσατο εὐδαιμονίαν. Τοιαῦτα τοῦ Θρασυμήδους μετ' οἰμωγῆς καὶ δακρύων διεηλυθότος, καὶ τῶν ἡγεμόνων ἐπικλασθέντων τῷ πάθει (καὶ γὰρ παρήλθε καὶ τὸ τῶν αἰχμαλώτων πλῆθος, ἄνδρες ὁμοὺ καὶ γυναῖκες μετὰ τέκνων, ἐν πενθήμοις ἐσθήσεισι θαλοὺς ἰκεαίους μετ' ὀλοφυρμῶν προτείνοντες) ἀντιπαρελθὼν ὁ Κόττας βραχέα τῇ πατρίῳ διελέχθη ⁹² γλώττῃ. εἶτα ἐκαθέσθη. Καὶ Κάρβων ἀκαστάς, Ἡμεῖς, ὦ Κόττα, φησὶ, πόλιν ἐλεῖν ἄλλ' οὐχὶ καθελεῖν ἐπετρέψαμεν ⁹³ μετ' αὐτὸν δὲ καὶ ἄλλοι ὁμοίως Κότταν ἠτιάσαντο. Πολλοῖς μὲν οὖν ἄξιός ὁ Κόττας ἐδόκει φυγῆς· μετριάσαντες δ' ὅμως ἀπεψήφισαντο τὴν πλατύσημον αὐτοῦ. Ἡρακλειώταις δὲ τὴν τε χώραν καὶ τὴν θάλασσαν καὶ τοὺς λιμένας ἀποκατίσθησαν, καὶ μηδὲνα δουλεύειν ψήφον ἔθεντο.

CAP. LXII. Thrasymedis et Brithagoræ studium circa instaurationem Heracleæ et libertatem.

Ταῦτα Θρασυμήδους διαπραξαμένου, ἐπὶ τὴν πατρίδα μὲν τοὺς πολλοὺς ἐξέπεμψεν, αὐτὸς δὲ μετὰ Βριθαγόρου τε καὶ Προτύλου (παῖς δ' ἦν ὁ Πρότυλος Βριθαγόρου) κατὰ τοὺς ἐξῆς ἐπιμένων [394 H.] χρόνους τὰ λοιπὰ τῶν ἐπιγόντων καθίστατο. Καί τινων ἐτῶν ἀνυσθέντων τρισὶν ἐπακτρίσιν εἰς τὴν Ἡρακλειαν ἐπανάγεται ⁹⁴. Ἀφικόμενος δὲ πάντα τρόπον ἐπεινέει ἀνοικίσειν ⁹⁵ τὴν πόλιν, καθάπερ εἰς παλιγγενεσίαν ἀνακαλούμενος. Ἀλλὰ πάντα πράττων μόλις εἰς ὀκτακισχιλίους, ἅμα τοῖς οἰκετικοῖς σώμασι, συλλεγῆναι κατεπράξατο. Βριθαγόρας δὲ, ἥδη τῆς πόλεως αὐξομένης, ἐλπίδας ἐποιήσατο πρὸς ἐλευθερίαν τὸν δῆμον ἀνευχεῖν, καὶ διαγεγονότων μὲν πολλῶν ἐτῶν, ἥδη δὲ τῆς Ῥωμαίων ἡγεμονίας εἰς ἓνα περισταμένης ἀνδρα Γάϊον Ἰούλιον Καίσαρα, πρὸς τοῦτον ἠπειγέτο. Συνεπρέσβευον δὲ αὐτῷ ἄλλοι τε τινες τῶν ἐπιφανῶν καὶ ὁ υἱὸς Πρότυλος. Γνωσθεὶς οὖν τῷ Καίσαρι Βριθαγόρας, καὶ διαπραξάμενος ἔγγυτέρω τῇ φιλίᾳ προσελθεῖν, δι' ὑποσχέσεως ἐγένετο, οὐ μὴν ἐξ ἐφόδου γε λαβεῖν τὴν ἐλευθερίαν ἡδυνήθη, ἅτε δὴ οὐκ ἐν τῇ Ῥώμῃ ἀλλ' ἐφ' ἕτερα τοῦ Γαίου περιτρέχοντος. Οὐκ ἀφίστατο μέντοι γε Βριθαγόρας, ἀλλὰ περὶ πᾶσαν τὴν οἰκουμένην αὐτός τε καὶ Πρότυλος συμπεριηγόμενος τῷ Καίσαρι ἐδίδεπτο παρ' αὐτοῦ, ὥς ἐπισημιούμενον τὸν αὐτοκράτορα τῆς λιπαρήσεως αὐτὸν ἀποδέχεσθαι. Δωδεκαετίας δὲ τὴν παρεδρίαν διαμετρούσης, καὶ περὶ τῆς εἰς Ῥώμην ἐπανόδου τοῦ Καίσαρος διανοουμένου, ὑπὸ τε τοῦ γήρους καὶ τῶν συνεχῶν πόνων κατατρυχθεὶς Βριθαγόρας τελευτᾷ, μέγα πένθος τῇ πατρίδι καταλιπών. Εἰς τοιοῦτον ⁹⁶ μὲν τέλος καὶ ὁ ⁹⁷ λόγος τῆς Μέμνονος ἱστορίας τελευτᾷ.

Ἔστι δὲ ἡ συγγραφὴ νονεχῆς μὲν καὶ τὸν ἰσχυρὸν μεταδιώκουσα χαρακτῆρα, οὐ μὴν οὐδὲ τοῦ σαφοῦς

A destructa prædam sibi fecerit, et ædes sacras diruerit, et sexcenta alia crudelissimum in modum peregerit. Ad hæc auri et argenti infinitum prope numerum, cæteramque urbis felicitatem, quam in suum ille commodum averterit, recensebat. His a Thrasymede, cum lamentis et fletu, commemoratis, et optimatibus Romanorum ad commiserationem casus illius inflexis (accesserat enim captivorum quoque multitudo, viri et matronæ cum liberis, lugubribus vestimentis amicti, et deprecatorios, cum ejulatu, præ se tendentes oleæ ramos), progressus contra in medium Cotta, ubi pauca lingua patria diasserisset, resedit: et exurgens Carbo: Nos, inquit, Cotta, capiendam tibi, non excindendam, urbem demandavimus: et post eum alii consimili in Cottam eriminatione sunt inveci. Multis igitur exsilio dignus videbatur. Moderatione tamen adhibita, latum ei clavum abrogant. Heraeleensibus vero agrum et mare et portus restitunt, rogatione perlata, ut nemo horum servituti sit addictus.

His ergo Thrasymedes confectis, plebem remisit in patriam: ipse vero cum Brithagora et Propylo, Brithagoræ filio, ad tempus dehinc subsistens, quæ patriæ usus exigeret administravit. Peractisque aliquot annis, cum tribus onerariis navibus in patriam regressus, cen ad alterum revocatam natalum omni studio reparare contendit. Verum dum omnia molitur, vix ut 8000 vernis etiam annumeratis, colligerentur, effecit. Brithagoras autem, civitate jam augescente, populum in pristinam libertatem vindicandi spem facit, annisque elapsis hauri paucis, Romanorum imperio jam ad unum C. Jul. Cæsarem devoluto, ad eum contendit. Legationem cum eo obibant, cum alii ex nobilitate, tum Propylus. Ibi notior factus Cæsari Brithagoras, et propius in amicitiam admissus, promissionem quidem accipit, sed libertatem prima occasione recuperare nequit, quod non Romæ, sed alibi terrarum, Julius in negotiorum distractione versabatur. Non tamen ab inepto destitit Brithagoras, sed per totum fere orbem cum Cæsare circumductus, ipse et Propylus in oculis ejus erat: ut non obscure imperator significaret, petitionem hominis se approbare. Duodecim tandem annos in familiaritate Romanorum emensus, cum jam redire Cæsar instituisset Romam, senecta et laborum assiduitate exhaustus Brithagoras, vivere desinit, et grandem patriæ locum a se relinquit. Atque ita xvi etiam liber Historiarum Memnonis abbreviatus finem habet.

^{240a} Prudens est quidem hæc Historia, et exillem assequens characterem. Perspicuitatis non

VARIE LECTIONES.

⁹¹ τε add. A. ⁹² πατρίῳ διελέχθη ζ. ⁹³ ἐπεστρέψαμεν ζ. ⁹⁴ ἐπανάγεται A: ἀγεται ζ. ⁹⁵ ἐνοικίσειν ζ. ⁹⁶ τοιοῦτο ζ.

incuriosus, digressionibus tamen utitor, præsertim necessitate adductus, et externis addendis huc hortantibus. Neque id accidit frequenter, sed ubi stimulari se sentit. Redit vero ad propositum. Verbis, nisi raro immutatis, usitatis utitur. De octo libris præter sedecim, quod eos nondum videre contigerit, non habeo dicere.

χρῆται 97. Τὰς δὲ πρώτας ἡ ἱστορίας καὶ τὰς μετὰ τὴν ις' οὕτω εἰπεῖν εἰς θεῶν ἡμῶν ἀφιγμένα; ἔχομεν.

De Clearcho tyranno Heracleæ Ponticæ. Ex Suida.

Clearchus Ponticus Athenas venit audiendi Platonis et doctrinæ philosophicæ cupiditate. Sed ejus consuetudine non diu usus (erat enim diis inimicus) in somnis vidit mulierem sibi dicentem : Excede academia, et fuge philosophiam : neque enim ea frui tibi fas est, quæ te infestissimo vultu intuetur. Quibus auditis, redit in expeditionem : et oppressus invidia, patria relicta, conscensaque nave, dum exsul oberrat, pervenit ad Mithridatem, castrisque apud eum positus, laudatur. Non multo post gravis inter Heracleotas existit seditio. Deinde in gratiam et concordiam redire cupientes, pacificatorem deligunt Clearchum. Is in reditu, in diversorio quodam rursus in somnis Evopium, Heracleotarum tyrannum sibi dicentem audit : Oportet te tyrannum esse patriæ. Sed et hic philosophiam eum cavere jubebat, renovata somnii Atheniensis memoria. Rerum potius, crudelissimus fuit, et insuperabili superbia incensus, humana conditione contempta, adorari se, et divinos haberi sibi honores postulavit, et vestes diis familiares induit, eorumque status decoras : et filium suum Ceraunon, id est fulmen, appellavit. Interfecit autem eum primum vindicta : deinde Chionis manus, familiaris Platonis, et ejus ad tempus auditoris, qui odio tyranni in illius ædibus hausto patriam liberavit. Tam præclari facinoris socii fuerunt Leonides et Antitheus, ipsi quoque philosophi. Justas autem scelorum penas eum dedisse, dictum est.

Ex Diodoro Siculo, lib. xv, De eodem Clearcho.

Eadem vero tempestate Clearchus, ex Heraclea Pontica oriundus, tyrannidem affectavit, ac voti compos factus, æmulatus est Dionysii tyranni instituta, et splendide tyrannidem in Heracleotas exercens, imperium tenuit per annos duodecim.

Ex eodem Diodoro lib. xvi.

Clearchus Heracleæ tyrannus, cum Dionysia (id est Bacchanalia) essent, dum ad spectacula vadit, interfectus est, per annos duodecim imperio potitus.

Ex Theopompo Chio, de eodem Clearcho, apud Athenæum lib. iii.

Multos morte violenta et medio tollebat, ac quamplurimis cicutam bibendam porrigebat. Cum vero innotuisset omnibus hic tyranni mos, propinandi venenum illud, tanquam poculum quod amicitia testandæ ergo propinari solet, ex ædibus non egrediebantur priusquam rutam edissent. Hoc enim qui ederint, illis aconiti potum nihil nocere ait.

De Timotheo tyranno Heracleæ Ponticæ, Clearchi filio, Ex Diodoro lib. xvi.

Imperio Clearchi cum successisset filius Timotheus, eo potitus est per annos xv.

Ex eodem Diodoro, eodem libro.

Dum hæc geruntur, Timotheus Heracleæ Ponticæ tyrannus obit, cum per quindecim annos dominatus esset. Ei successit frater Dionysius, qui per duos et triginta annos imperium obtinuit.

Ex Athenæo libro xii, de Clearcho secundo.

Nymphis Heracleotes libro secundo de Heraclea scribit, Clearchum, patriæ suæ tyrannum, ejus filium qui tyrannidem primus invaserat, luxu et quotidiana voracitate sensim in tantam molem carnis extumuisse, ut propter crassitiem, et obesitatem, anhelitus difficultate correptus sit et strangulatu, ideoque medicos præcepisse, ut tenuibus ad id paratis acubus, et prælongis, latera et ventrem configerent, quoties in profundiorum somnum laberetur. Carne in callum spissata ob nimiam pinguedinem, aliquandiu nihil ille sentiebat : cum vero ad puram adacta carnem acus perforasset, tum experscebatur. Is qui responsa petebant, reddebat, corpori objecta arca, quæ partes reliquas obtegeret, ut facie tantum aperta colloqueretur cum iis qui compellabant.

Aliquanto post : annos quinquaginta quinque natus diem obiit, tyrannide per annos triginta tres continuata, prioresque se tyrannos antecelluit comitate et mansuetudine.

De Zathra et Clearcho fratribus, tyrannis Heracleæ, ex Diodoro lib. xi.

Dum hæc geruntur, Dionysius Heracleæ Ponticæ tyrannus obit, cum triginta duos annos imperasset. Successerunt autem ejus imperio Zathras et Clearchus, filii ; idque per septemdecim annos tenuerunt.

CCXXV.

B

ΣΚΕ'.

Eulogii episc. Alexandrini liber contra Severum et Timotheum hæreticos.

Legi beati Eulogii episcopi Alexandrini opus libris duobus; comprehensum, estque defensio sancti Leonis pontificis Romani. Accusatio vero Timothei et Severi, qui Tomum reprehendebant. Etenim hæresis utrumque superbe synodum ac Tomum oppugnare compulit : Severum quidem planiorem, ac

Εὐλογίου πάπα Ἀλεξανδρείας βιβλίον κατὰ Τιμοθέου καὶ Σευήρου.

[760 R.] Ἀνεγνώσθη τοῦ ἐν ἁγίοις Εὐλογίου πάπα Ἀλεξανδρείας βιβλίον ἐν λόγοις β'. Τὸ δὲ βιβλίον συνηγορία μὲν ἐστὶ τῶν ἐν τῷ τόμῳ Λέοντος τοῦ ἐν ἁγίοις τῆς Ῥώμης ἀρχιερέως, διεγγος δὲ Τιμοθέου καὶ Σεβήρου τῶν κατεπόντων τοῦ τόμου· καὶ γὰρ ἡ αἵρεσις ἐκότερον κατὰ τῆς συνόδου καὶ τοῦ τόμου

VARIÆ LECTIONES.

97 χρῆται: c.

μεγαλυνεῖ ἀγωνισαῖται, ἀλλὰ Σεθῆρον μὲν πλατύ-
τερον, Τιμόθεον δὲ ἀκριβέστερον. Προσφωνεῖ δὲ τὸ
βιβλίον Δομετιανῷ τῷ Μελιτηνῇ ἀρχιερεῖ.

Ὁ μὲν οὖν α' λόγος ἐν κεφαλαιοῖς ἀπαρτίζεται
δ', ζ' δὲ κεφαλαιοὶ καὶ ι' δ' β'. Διηγέται δὲ [395 H.]
μετὰ τὰ πρόοιμα τὸ α' βιβλίον τὴν αἰτίαν δι' ἣν ἡ
γραφὴ προήλθε, καὶ ὡς ἀνδρῶν εὐλαδῶν προτροπῇ
ταύτην ἐπράξατο. Ἐφ' οἷς ἐκτίθεται νόμον καὶ κα-
νόνα, μὴ δεῖν ἐκ μέρους τὰ συγγράμματα κρίνειν,
μηδ' ἀποσπαράγματά τινα λαμβάνοντας διὰ τούτων
τὴν ὅλην τοῦ γράφοντος ἐνδιαβάλλειν διάνοιαν τοῖς
γὰρ τοιούτοις καὶ ὁ προφήτης ἐπαφίησι τὴν ἀράν,
οὐαί⁹⁹ τοῖς προφητεύουσιν, λέγων, ἀπὸ καρδίας αὐ-
τῶν, καὶ τὸ καθόλου καὶ τῶν ἱερῶν ἡμῶν Πατέρων αἱ
ψῆφοι κρατύνουσι. Καὶ γὰρ καὶ Εὐστάθιος ὁ τῶν
Ἀντιοχείων ἀρχιερεὺς ἐν ἑξ' λόγοις⁹⁹ τὰ κατὰ
Ἀρειανῶν αὐτοῖς ῥήμαιν οὕτω φησιν· Ἄλλ' οἱ πα-
ράδοχοι τῆς Ἀρείου θυμέλης μεσόχροι τὸ μὲν
ἀμαρτῆλαι μὴ¹ πεποιθέναι τὸν Χριστὸν φράζουσι,
καὶ μετ' ὀλίγα· Τὸ δὲ, ὅτι θεὸς ἦν ἐν Χριστῷ
κόσμον καταλλύσων ἑαυτῷ, οὕτε ἐν μνήμῃ φέ-
ρουσιν οὐτε τοῖς τῆς γλώττης ὁργάνοις ἐκφωνοῦ-
σιν, ἀλλ' ὥσπερ δεινὸν συκοφανταί καὶ κατηγο-
ροὶ ἀκρωτηριάζοντες τὸ χωρίον τὸν ἀγῶνα τῆς
κατηγορίας ποιοῦνται. Εἰτα καὶ ἡ ψήφος ἡ ὑπὲρ
τοῦ νόμου· Δεῖ δὲ φιλαλήθως τοὺς ἐννόμους ἀγω-
ριστὰς, πάντα συμπεριλαβόντας ἀπαρλεῖπτως,
ἀλλὰ μὴ πρὸς ἀπάτην μέρος μὲν ἀποσιωπᾶν, μέ-
ρος δὲ ἀποσιωπῶντας προσέειν. Ὡσαύτως καὶ Βα-
σιλείος ὁ θεὸς οὕτως Σωζοπολίταις ἐπιστέλλων
γράφει· Οὐ νεώτερον τοῦτο τῆς δοκίσεως τὸ ἀσέ-
βημα, ἀλλὰ πάλαι ἀπὸ τοῦ ματαιόχρονος ἀρξάμε-
νον οὐαλεντίνου, ὃς ὀλίγας τοῦ Ἀποστόλου λέ-
ξεις ἀποσπαράξας τὸ δυσσεβὲς ἑαυτῷ κα-
τεσκεύασε πλάσμα. Ὅστε τῆς τῶν αἰρετικῶν ὅτιν
ἀπονοίας, μέρος τι παραλαβόντα τῆς γραφῆς καὶ
τοῦτο παραχαράσσοντα δι' αὐτοῦ τε συκοφαντεῖν τὰ
λοιπὰ, καὶ διὰ τῆς τῶν ἱερῶν Λογίων συκοφαντίας
καὶ κατατομῆς συγχροτεῖν ἑαυτοῖς τὴν ἀσέβειαν.
Οὕτω δ' ἐν κατηγορηθεῖσι τοῖς ἀσεβεῖσι καὶ Πέτρος ὁ
κορυφαῖος τῶν ἀποστόλων, ὡς διατῶν τὸν Ἑμμα-
νουήλ¹ φησιν· Ἰησοῦν τὸν ἀπὸ Ναζαρέθ ὡς ἔχρισεν
αὐτὸν ὁ θεὸς Πνεύματι ἁγίῳ καὶ δυνάμει, ὃς διήλ-
θεν εἰς ἔρητων καὶ ὠμίονος πάντας τοὺς κατωδυ-
νιστευομένους ὑπὸ τοῦ διαβόλου, ὅτι ὁ θεὸς ἦν
μετ' αὐτοῦ. Ναὶ δὲ καὶ Παῦλον, τὸν περιλαβόντα τὴν
οἰκουμένην τῇ τῆς εὐσεβείας κηρύγματι, τοῖς ὁμοίοις
ἀκρωτηριαστῆς καὶ συκοφάντης² αἰτιάσεται, ἐν οἷς δη-
μηγορῶν πρὸς Ἀθηναίους³ ἔφη· Παραγγέλλει⁴ τοῖς
ἀνθρώποις πᾶσι μετανοεῖν, καθότι ἐστῆσεν ἡμέ-
ραν ἐν ἣ μέλλει κρίνειν τὴν οἰκουμένην ἐν δικαιο-
σύνῃ, ἐν ἀνδρὶ ᾧ ὤρισεν, πῶς παρὰ πᾶσιν
ἀνυστήσας αὐτὸν ἐκ νεκρῶν. Ἐν οἷς πάλιν πρὸς

A curatorem vero Timotheum. Domitiano autem
Melitenae opus dedicat.

Primus quidem liber quatuor capitulis absolvi-
tur, alter vero sedecim. Initio autem operis causam
reddit suscepti laboris, quo et pii homines scriben-
tem invitarunt. Quibus legem constituit et cano-
nem, scripta dijudicare non oportere ex parte, ne-
que fragmenta quaedam sumendo, ex his de tota
scriptoris mente iudicium ferendum. Hos enim Pro-
pheta execratur: *Vae prophetis, qui sequuntur spiri-
tum suum, et nihil vident*¹! Hanc legem ac regu-
lam et Patrum nostrorum decreta confirmant.
Etenim Eustathius Antiochenus episcopus in sex
adversus Arianos libris his verbis scribit: *Sed*
B *Arianæ scenæ saltatores peccatum fecisse Christum*
jaclant. Et post non longe illud: *Deum in Christo*
mundum sibi conciliasse, neque memoria tenent,
nec lingue organa conferunt: sed veluti graves cal-
umniatores et accusatores locum labefactantes, accu-
sationis certamen instituunt. Deinde et legis decre-
tum: *Oportet vero veritatis studio legitime* 240 b
certantes, omnia abunde accipientes, sed non ad
fraudem, partim quidem silere, partim vero arripien-
tes offerre. Sic divinus Basilus ad hunc modum
Sozopolitis scribens: *Non recens opinionis hæc im-*
pietas, sed et olim ab absurdo insano Valentino in-
choata, qui pauca Apostoli verba contrahens, impium
sibi figmentum præparavit. Ut hæretici amentes so-
lent partem aliquam Scripturæ arripere et hanc
depravare, propter hanc cætera condemnare, et ab
sacrarum lectionum calumniis et divisionibus im-
pium dogma confare. Sic et apostolorum princeps
ab impiis accusatus est, ut dividens Emmanuel:
inquit: *Jesum Nazarenum, quomodo unxerit ipsum*
Deus sancto Spiritu et virtute, qui venit benefactu-
rus et liberans omnes tyrannide oppressos diaboli,
*quia Deus erat cum eo*¹. Et profecto Paulum orbem ter-
rarum pietatis præconio percurrentem, similibus inju-
riis et calumniis perstringit, in quibus concionatus
Atheniensibus locutus est¹: *Annuntiat hominibus ut*
omnes ubique penitentiam agant, eo quod statuit diem,
in quo judicaturus est orbem in æquitate in viro, in que
statuit fidem præbens omnibus, suscitans eum a mor-
tuis. De quibus iterum ad Hebræos scribens ait:
D *Qui in diebus carnis suæ preces supplicationesque*
ad eum qui possit illum salvum facere a morte i, et
deinceps. Calumniator igitur proprii furti et lace-
rationis iudicem seipsum constituens, non ut nude
hominem dicentes Dominum nostrum Jesum Chri-
stum, contemneret præcones ipsius, sed non sic
veritatis amicus. Et prædictis adjungens, quæ ex
alia parte de Salvatore a pietatis præcone denun-
tiata sunt, extra omnem injuriam pietatis magi-

¹ Ezech. xiii, 3. ² Act. x, 38. ³ Act. xvii, 30. ⁴ Hebr. v, 7.

VARIÆ LECTIONES.

⁹⁹ οὐαί! Ezech. xiii, 3. ¹ ἑξ' λόγοις! ἔκτρω λόγῳ Fabricius. ² μὴ add. corr. A. ³ ἀκρωτηριαστὰς
καὶ συκοφάνταις A. ⁴ πρὸς ἀθηναίους; A: καὶ ἀθηναίους ζ. ⁵ παραγγ. Act. xvii, 30.

stros ostendit, ut illud adjungit : *Patres ex quibus est Christus secundum carnem, qui est super omnia benedictus in sæcula, Amen* ¹. Certe et illud : *Qui cum sit splendor gloriæ, et figura substantiæ ejus, portansque omnia Verbo virtutis suæ* ¹. Hæcque primis accomodans, et Nestorium impium in his accusabit, **241a** et pietatem clariorem reddet. Et sic rursum divinus Basilius fieri de orationibus judicium suadet, quibus ad monachos ambigue dicta perscribit, et obscure dicta in aliquot sacra Scripturæ locis visa, ut alia clare dicta loca ostendunt : *Non oportere per aliquot fragmenta et divulsionones scriptoris pietatem judicare, adeo clarum radium emittit veritas, ut Severum in his cæcipientem, tamen consensum suasisse. Scribit enim ad Julianum Halicarnassæum : Oportet igitur præceptiones sanctorum sanctæ Ecclesiæ doctorum per occasionem perfecte legere, et non singulatim omnia proferre, et de toto sensu periculose conjectare. Hoc in apostolicis atque evangelicis scriptis, atque adeo in omni divinitus inspirata Scriptura servandum est, quando non in una voce scilicet epistolæ vel operis collocanda est scriptoris pietas. Sic et veri canonis fulgur Severum cæcum proprio fulgore tamen frui sinit, sed inexplicabile legis robur cognoscere licuit. Ut vero consueta sententia neglexit. Pie enim memoriæ beati Leonis librum non lege quam prædicavit, sed contraria expendens lingua, et per fragmenta quædam et perniciosos sermonibus præfando, visus est de impietate pie scribere : ipse reus vero existens eorum quæ aliis obicere ausus est. Quis enim alius acutius telum in Nestorium impium torsit, quam voce robusta Leo? Impatiibilis Deus dignatus est homo fieri, et immortalis mortis parere legibus. Hæc sycophanta prætermittit : alia vero quædam dicta rescans ad suum dogma rapit, nec pudet vocis illius prædictæ; neque agnoscere ab ipso cultam vult legem. Si enim integra Leonis epistola per ambiguitates ambulavit, etiam ex quo Acephali, unius personæ divisionem damnant, facilem iis imperitiæ calumniandi occasionem afferebat. Postquam vero per innumerabilia pietas ostensa est, quomodo non **241 b** sycophantæ arripiunt alteram a prima impietatem? sed in his capita duo.*

sed in his capita duo. τῶν ἀσυνέτων τῆς γνώμης οὐκ ἐμελέτησε. Τὸν γὰρ τοῦ ἐν εἰσῇ τῇ μνήμῃ Λέοντος τόμον οὐ τῷ νόμῳ ἐκέρυξε, τῇ δὲ τῆς ἀντιπαθείας γλώσσῃ ζυγοστατῶν, καὶ διὰ τινων σπαραγμάτων καὶ κιβδηλων λόγων προΰων, ἔδοξεν ἐπ' ἀσεβείᾳ γράφειν ¹¹ τὸν εὐσεβῆ, αὐτὸς ὢν ἀληθῶς ἃ διαβάλλειν ἄλλους ἐτόλμησε. Τίς γὰρ ὀξύτερον ἄλλος βέλος κατὰ τὸν εὐσεβεὺς ἀφῆκε Νεστοριῦ τοῦ στερεῆς ἐκείνης καὶ λεονταίας φωνῆς, Ὁ ἀπαθὴς θεὸς οὐκ ἀπηξίωσε παθητὸς γενέσθαι ἀνθρωπος, καὶ ὁ ἀθάνατος νόμοις ὑποκείσθαι θανάτου; ἀλλὰ ταῦτα μὲν ὁ συκοφάντης παρατρέχει, ἄλλα δὲ τινα ῥητὰ πρὸς τὸ οἰκεῖον περικόπτων τε καὶ διαστρέφων βούλημα οὔτε τὴν προειρημένην φωνὴν δυσωπεῖται, οὔτε τὸν παρ' αὐτοῦ λόγοις τιμηθέντα νόμον εἶτι βούλεται εἰδέναι. Εἰ μὲν γὰρ ἅπανα ἢ τοῦ ἐν ἁγίοις Λέοντος ἐπιστολῇ δ' ἀμφιδόλων τινῶν ὥδευσεν, καὶ ἐξ [397 H.] ὢν οἱ ἀκέφαλοι τὴν τῆς μιᾶς ὑποστάσεως αἰτιῶνται διαί-

¹ Rom. ix, 5. ¹ Hebr. i, 51.

VARIÆ LECTIONES.

¹ Ἐβρ.] γ, 7. ² τῆς θεότητος εἰ γε add. A. ³ ὦν] Rom. ix, 5. ⁴ εἰς A. : εἰ εἰς C. ⁵ ὅς] Hebr. i, 5. ⁶ ἐκ μέρους mg. A. : ἑκατέρους C. ⁷ ἀν. γράφεσθαι, coll. p. 949 B?

Ἐβραίους ἢ γράφων ψηφίν [761 R.] Ὅς ἐν ταῖς ἡμέραις τῆς σαρκὸς αὐτοῦ θεήσεις καὶ ἱσθηρίας πρὸς τὸν θανάμενον σώζειν αὐτὸν ἐκ θανάτου, καὶ ἐξῆς. Ἄρ' ὁ συκοφάντης καὶ τῶν οἰκείων κλεμμάτων καὶ σπαραγμάτων κριτὴν ἑαυτὸν ποιῶν οὐχ ὡς ἀνθρωπον λεγόντων ψιλὸν τὸν Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστὸν, οὐκ ἂν καταγνοίῃ τῶν κηρύκων τῆς θεότητος αὐτοῦ; ἀλλ' οὐχ οὕτω γε τῆς ἀληθείας ὁ φίλος, ἀλλ' ἐπισυνάψας τοῖς προειρημένους [396 H.] β' καθ' ἕτερον μέρος περὶ τοῦ Σωτῆρος τοῖς τῆς εὐσεβείας κήρυξιν ἐθολογήσῃ, πάσης ὁβρείας ἀνωτέρους τοῦς τῆς εὐσεβείας ἀποδείξει διδασκάλους. Οἶον συνάψει τοῖς προειρημένοις τὸ, Ὅν' οἱ πατέρες, καὶ ἐξ ὧν ὁ Χριστὸς τὸ κατὰ σάρκα, ὁ ὢν ἐπὶ πάντων θεὸς εὐλογητὸς εἰς τοὺς αἰῶνας, Ἀμήν· καὶ δὴ καὶ τὸ, Ὅς ὢν ἀπαύγασμα τῆς δόξης καὶ χαρακτὴρ τῆς ὑποστάσεως αὐτοῦ, φέρων τε τὰ πάντα τῷ ῥήματι τῆς θανάμεως αὐτοῦ. Ὅ ταῦτα τοῖς πρώτοις συναρμόδας καὶ Νεστορίων τοῦτοις ἀσεβοῦντα διελίγει, καὶ τὴν εὐσέβειαν λαμπροτέρην ἐπιδείξει. Οὕτω δὲ καὶ ὁ θαυμάσιος πάλιν Βασίλειος τὴν περὶ τῶν λόγων κρίσιν γίνεσθαι παραινεί, ἐν οἷς πρὸς τοὺς μοναχοὺς γράφει. Τὰ ἀμφιδόλως λεγόμενα καὶ ἐπικεκαλυμμένως εἰρησθέντα δοκοῦντα ἐν τισι τόποις τῆς θεοκνεύστου Γραφῆς ὑπὸ τῶν ἐν ἄλλοις τόποις ὁμολογουμένων σαφηνίζεται. Ὅτι δὲ οὐ χρὴ διὰ τινων σπαραγμάτων καὶ περικομμάτων τὴν τοῦ συγγραφέως κλίνειν εὐσέβειαν, οὕτω λαμπρὰν ἀφίσι τὴν ἀκτίνα ἢ ἀλήθειαν ὡς καὶ Σεβήρον αὐτόν, καίτοι περὶ ταῦτα τυφλώττοντα, ὅμως ποιεῖται τοῦτο συνιδεῖν γράφει γὰρ πρὸς Ἰουλιανὸν τὸν Ἀλικαρνασσοῦ. Δεῖ τοίνυν τὰς τῶν ὁσίων κατὰ καιροὺς τῆς ἀγριωτάτης Ἐκκλησίας μυσταγωγῶν διδασκαλίας ἐντελῶς ἀναγιγνώσκειν, καὶ μὴ ἐκ μέρους ¹⁰ τὰ ἐκείνων προσφέρειν καὶ τῆς ὅλης αὐτῶν διανοίας ἐκικινδύνως καταστοχάζεσθαι. Τοῦτο δὲ καὶ ἐπὶ τῶν ἀποστολικῶν καὶ εὐαγγελικῶν συγγραμμάτων καὶ ἐπὶ πάσης τῆς θεοκνεύστου Γραφῆς προσήκει ποιεῖν, ἐπεὶ μηδὲ ἐκ μιᾶς ῥήσεως ἡγοῦν ἐκιστολῆς ἢ συντάγματος ἐστὶ παραστήσει τὴν ὅλην τοῦ συγγραφέως εὐσέβειαν. Οὕτω μὲν ἢ τῆς ἀληθείας τοῦ κανόνος ἀσπράτῃ καὶ τὸν Σεβήρον, καίτοι τυφλὸν ὄντα, τῆς οἰκείας αὐγῆς ὅμως ἀπολαῦσαι παρεσκεύασεν. Ἀλλὰ γὰρ τοῦ μὲν

D νόμου τὸ ἀμαχον κράτος συνιδεῖν ἔσχε, χρήσασθαι δὲ τῷ ἀσυνέτῳ τῆς γνώμης οὐκ ἐμελέτησε. Τὸν γὰρ τοῦ ἐν εἰσῇ τῇ μνήμῃ Λέοντος τόμον οὐ τῷ νόμῳ ἐκέρυξε, τῇ δὲ τῆς ἀντιπαθείας γλώσσῃ ζυγοστατῶν, καὶ διὰ τινων σπαραγμάτων καὶ κιβδηλων λόγων προΰων, ἔδοξεν ἐπ' ἀσεβείᾳ γράφειν ¹¹ τὸν εὐσεβῆ, αὐτὸς ὢν ἀληθῶς ἃ διαβάλλειν ἄλλους ἐτόλμησε. Τίς γὰρ ὀξύτερον ἄλλος βέλος κατὰ τὸν εὐσεβεὺς ἀφῆκε Νεστοριῦ τοῦ στερεῆς ἐκείνης καὶ λεονταίας φωνῆς, Ὁ ἀπαθὴς θεὸς οὐκ ἀπηξίωσε παθητὸς γενέσθαι ἀνθρωπος, καὶ ὁ ἀθάνατος νόμοις ὑποκείσθαι θανάτου; ἀλλὰ ταῦτα μὲν ὁ συκοφάντης παρατρέχει, ἄλλα δὲ τινα ῥητὰ πρὸς τὸ οἰκεῖον περικόπτων τε καὶ διαστρέφων βούλημα οὔτε τὴν προειρημένην φωνὴν δυσωπεῖται, οὔτε τὸν παρ' αὐτοῦ λόγοις τιμηθέντα νόμον εἶτι βούλεται εἰδέναι. Εἰ μὲν γὰρ ἅπανα ἢ τοῦ ἐν ἁγίοις Λέοντος ἐπιστολῇ δ' ἀμφιδόλων τινῶν ὥδευσεν, καὶ ἐξ [397 H.] ὢν οἱ ἀκέφαλοι τὴν τῆς μιᾶς ὑποστάσεως αἰτιῶνται διαί-

ρεσιν, ταχα ην αυτοις της διαβολης η αγνοια προφασις· ἐπει δὲ διὰ μυρίων η̄ συσέβεια πρόδηλος, [764 R.] πῶς οὐχὶ δευτέραν ἐπὶ τῇ πρώτῃ δυσσεβείᾳ οἱ συκοφάνται προσλαμβάνουσιν; Ἄλλ' ἐν τοῖτοις μὲν τὰ δύο κεφάλαια.

Τρίτον δ' ἂν εἴη τῶν διαβαλλομένων ρητῶν τοῦ A ἐν ἀγίοις Λέοντος ἡ παράθεσις καὶ ἡ ἐκ τοῦ αὐτοῦ τόμου ἀντιπαράθεσις, δι' ἧς ἡ ἀδικος τῶν συκοφαντῶν γνώμη λαμπρῶς στηλιτεύεται.

Ἔστι δὲ τῶν συκοφαντουμένων πρῶτον Φυλάττει¹¹ γὰρ ἑκατέρα φύσις ἀνελλιπῶς τὴν ἐαυτῆς ἰδιότητα, καὶ ὥσπερ οὐκ ἀναιρεῖ τὴν τοῦ δούλου μορφήν ἡ μορφή τοῦ Θεοῦ, οὕτω τὴν τοῦ Θεοῦ μορφήν ἡ τοῦ δούλου μόρφωσις οὐκ ἐμειώσα. Τὸ μὲν οὖν ρητὸν καὶ καθ' ἐαυτὸ εὐσεβοῦς διανοίας ἐστὶ βλάστημα, πλὴν ἄλλ' ἀντιπαρὰ τοῦτο ἐκ τῆς αὐτῆς ἐπιστολῆς· οὕτω γὰρ ἂν μᾶλλον ἐλεγχθεῖη τῆς δυσσεβείας τὸ κακούργημα. Ἐχει γὰρ οὕτως· Ὁ δὲ αὐτὸς τοῦ διδίου Πατρὸς μονογενὴς ἀδίδιος ἐτέχθη ἐκ Πνεύματος ἁγίου καὶ Μαρίας τῆς Παρθένου, ἥτις γέννησις χρονικῇ τῆς θείας αὐτοῦ καὶ διδίου γέννησεως οὐτε τὸ ἀπεμείωσεν οὐτε μὴν τι ταύτῃ προσέθηκεν. Ἔως τοῦ, Συνελήφθη μὲν οὖν δῆλον ἐστὶ ἐκ Πνεύματος ἁγίου ἐν γαστρὶ Παρθένου μητρός, ἥτις οὕτω φυλάχθεισος τῆς παρθερίας αὐτὸν ἀπεκύησεν, ὥσπερ οὖν καὶ ἀκραλὸν μειράσιος τῆς παρθερίας συνέλαβεν. Ἀρ' ἐνενόησε ταῦτά ποτε¹² Νεστόριος; ἄρ' εὐρήσει τις κατὰ τούτων διαβολὴν τινα, καὶ αὐτὸν ἐνεργούντα ἐν ἐαυτῷ τὸν ἀπ' ἀρχῆς ἀνθρωποκτόνον εἶχει διάβολον; διὰ τί οὖν μὴ πρὸς ταῦτα καὶ εἰ τι ἀμφίβολον μεθαυτοῖς, ἀλλὰ ταῦτα μᾶλλον ἐκείθεν συνδιαβάλλειν θρασυνόμεθα;

Ὅρα δὲ τὸν Ἀκέφαλον πῶς πάλιν ἑτέρως οὐκ αἰσχύνεται κατατρέχων ῥήσεως¹³, ἣ φησιν Ἐν ὅσῳ¹⁴ τὰ συναμψότερα μετ' ἀλλήλων εἰσι, καὶ τοῦ ἀνθρώπου τὸ ταπεινὸν καὶ τὸ μέγεθος τῆς θεότητος· ὥσπερ γὰρ ἐν τῷ ἔλεειν¹⁵ ὁ θεὸς τροπὴν οὐχ ὑφίσταται, οὕτως ὁ ἀνθρώπος τῷ μεγέθει τῆς δέξας τῆς θείας οὐκ ἀναλλασκεται. Πῶς γὰρ οὐκ ἐδυσωπῆθη τὴν λέγουσαν ἀντιπαράθεσις φωνὴν καὶ πρὸς τὸ χρεωστούμενον ὄφλημα τῆς ἡμετέρας φύσεως ἐκτισθῆναι, ἢ θεία φύσις ἠγώθη τῇ φύσει τῇ παθητῇ, ἵνα τοῦτο δὴ τὸ ταῖς ἡμετέραις λάσσειν ὑπάρχον ἀρμόδιον, εἰς καὶ ὁ αὐτὸς ὡν μεσίτης Θεοῦ καὶ ἀνθρώπων, ἀνθρώπος Ἰησοῦς Χριστός, καὶ ἀποθνήσκει ἐκ τοῦ ἐνδὸς δυνηθῇ καὶ τελευτῇ ἐκ τοῦ ἑτέρου μὴ δυνηθῇ.

Πάλιν τρίτον¹⁷ εἰς κατηγορίαν προτείνουσιν· Ἐνεργεῖ γὰρ ἑκατέρα μορφή μετὰ τῆς θατέρου κοινωνίας, ὥς καὶ τὸ μὲν αὐτῶν διαλάμπει τοῖς ὁαύμασιν, τὸ δὲ ταῖς¹⁸ ὁδρεσιν ὑποπέπτωκε. Δύο γὰρ εἶναι τοὺς ἐνεργούντας ἐκδιδάσκειν τὸ ρητὸν [398 H.] οἱ κατηγοροὶ ψευδολογοῦσιν. Ἄλλ' ἐκεῖνος πάλιν δι' ἐαυτοῦ ἀντιπαράθεσις¹⁹ τὴν οἰκίαν φωνὴν ἐμφράττει τούτων τὰ στόματα, λέγων· Εἰς καὶ ὁ αὐτὸς ὕψος τε τοῦ Θεοῦ ἀληθῶς καὶ

= 1 Tim. II, 5.

Tertium verborum calumniantium, sancti Leonis comparatio, et ex eodem libro redditio, qua injusta calumniantium sententia clarius refellitur.

Hæc autem calumniantur: *Primum enim servat altera natura indeficienter sui proprietatem. Et quemadmodum non tollit servi formam Dei forma, sic et servi forma non minuit Dei formam. Quod igitur dictum est secundum se ple mentis germen est; nisi quid contra objiciatur ex ipsa epistola. Sic enim melius impletatis improbitas accusetur. Sic enim habet: Ipse sempiterni Patris unigenitus sempiternus, genitus ex Spiritu sancto et Maria Virgine. Quæ generatio temporalis divinam ipsius ac sempiternam generationem nihil diminuit, neque ipsi quid postponit, usque ad illud: Concepit ut videlicet de Spiritu sancto in utero Virginis matris, ut quæ sic servata integritate ipsum genuerit, quemadmodum et manente virginitate concepit. Intellexit hoc aliquando Nestorius? Reperiatne itaque contra hæc aliquis quod jure calumniatur, etiamsi ipsum diabolium habeat cooperantem in hac re ab initio homicidam? Quare igitur non ad hæc, etsi quid ambiguum est, adaptamus, sed hæc potius inde sumere audemus.*

Cerne Acephalum quomodo non iterum alterum dictum omittens erubescit: *Quæ, inquit, in [universa] quantitate relata utrinque sunt, et hominis villitas et Dei contra magnitudo. Quemadmodum enim cum dicit: Deus mutationem non suscipit; sic homo divinæ dignitatis non consumitur. Quomodo enim pudore non est affectus dictam vocem opponens, et ad debitum nostræ naturæ conditum esse: Divina natura unita est patibili naturæ, ut hoc certe nostris medicinis aptum existens, unus et ipse mediator Dei et hominum existens homo Jesus Christus²⁰, et mori per uxam potuit, et finire per alteram non potuit.*

242a Rursum tertium ad accusationem trahunt: *Operatur enim utraque forma per alterius communicationem, donec divinitas quidem miraculis clarescat, humanitas vero injuriis excipiat. Duos enim esse operantes, docere sententiam, accusatores mentiuntur. Sed ille rursus per seipsum opponens vocem propriam, obstruit os eorum dicens: Unus ipse et Filius Dei vere, et vere Filius hominis est. Deus quidem quatenus: « In principio erat*

VARIÆ LECTIONES.

¹¹ γὰρ φυλάττεις ζ. ¹² ποτε ταῦτα ζ. ¹³ δὴ ῥήσεως τὸν ζ. ¹⁴ ἐν ὅσῳ ὅσῳ ζ. ¹⁵ ἔλεειν libri λέγειν. cf. p. 961 B et R 808, 56. ¹⁷ τρίτον] τὴν A. τὴν μορφήν mg. A. ¹⁸ ταῖς] καὶ ταῖς ζ. ¹⁹ ἀντιπαράθεις ζ.

Verbum, et Verbum erat apud Deum, et Dens erat Verbum : » Homo vero secundum illud, « Verbum caro factum est, et habitavit in nobis », usque ad illud : « Quem ut hominem. » Certe audit *dæmonis astutia*, huic quasi Deus sit angelorum ordo ministrat. Hæc enim tunc dicta dilucide explicat, et quæcunque hæresis calumniari aggreditur, et omni calumnia ostendit superiora.

Quarto carpunt hanc sententiam : Quando a præcursore Joanne cepit baptismus, ne ignoretur quia obscuro carnis velamento legitur divinitas. Vox Dei Patris cœlitus demissa ait : « Hic est Filius meus dilectus in quo mihi bene complacui p. » Sed mox pudet illos Romani Pontificii dignitatis. Sic enim ait : Venit igitur in hanc mundi vililitatem Dei Filius e cœlesti descendens throno, et a patria non discendens gloria, novo modo novaque generatione natus. Novo quidem modo, ut qui invisibilis erat, visibilis factus sit apud nos, usque ad : Deus verus, idem etiam verus homo. Et post hæc : Quemadmodum igitur, ut multa complectar, non ejusdem est naturæ deslere ex commiseratione amicum mortuum, et mox redivivum, divulgato jam obitu quatrduani mortui, ad vocis jussum resurgere, et cœtera usque ad illud : Quicunque per revelationem Patris eundem Dei Filium confessus est Christum.

οἰκτου τὸν τελευταῖον αἰῶνα, καὶ τὸν αὐτὸν ἀνατῆν μέλλοντα διασκηδασθέντος τοῦ προσχώματος τῆς τεταρτάλης ἤδη ταφῆς ἐξαναστήσῃαι πρὸς τὸ κέλευσμα τῆς φωτῆς. Καὶ ἐξῆς μέχρι τοῦ ὅστις δι' ἀποκαλύψεως τοῦ Πατρὸς τὸν αὐτὸν καὶ Υἱὸν Θεοῦ ὁμολόγησε καὶ Χριστόν.

Sed rursum hæresis dictum verbum discerpit : C Etsi maxime in Domino Jesu Christo Dei Filio et hominis una est persona, tamen aliud est illud, ex quo in utroque communis est injuria 242b, et alterum, ex quo communis opinio orta est. Sed sanctus vir impudentes per hoc convertit impios. Dicit enim : Post Domini resurrectionem quæ videlicet veri corporis ipsius facta est, cum alius non resurgat, nisi cruci affixus et mortuus, usque ad : sed unum Dei Filium confitemur et carnem.

ἄλλος ἂν ἴδωσθαι εἰ μὴ ὁ σταυρωθεὶς καὶ ἀποθανών. Μέχρι τοῦ, Ἄλλ' ἔνα Υἱὸν Θεοῦ καὶ τὸν Λόγον ὁμολογήσομεν καὶ τὴν σάρκα.

Postquam vero invasit hæretica opinio, et hoc depravat : Per hanc igitur personæ unitatem in utraque natura debitam intelligi. Etiamsi vero hic propriis armis sycophanta hos invadit, dicens : In importunitate igitur hominis, et ultima natura, Deus vere natus est totus in iis, quæ ipsius, et totus in nostris, et deinceps : Ut manens igitur in forma Dei, fecit hominem, sic in servi forma factus homo est.

^a Joan. i, 1, 2. ^o ibid. 14. ^p Matth. xvii, 3.

VARIE LECTIONES.

²⁰ παρ' expungit Scaliger. τοῦ δ γὰρ] γὰρ τοῦ δ γὰρ A : γὰρ τοῦ δ γ. ²¹ ἔστι A : ἔτι γ. ²² Υἱὸν τοῦ Θεοῦ γ. ²³ ἄλλος οὐκ γ. ²⁴ τὴν add. A. ²⁵ ὅλως — ὅλως pr. A. ²⁶ ὡς] ὡς pr. A.

Α ἀληθῶς Υἱὸς ἀνθρώπου τυχεῖναι, Θεὸς μὲν κατὰ τοῦτο, καθό, « Ἐν ἀρχῇ ἦν ὁ Λόγος καὶ ὁ Λόγος ἦν πρὸς τὸν Θεόν καὶ Θεὸς ἦν ὁ Λόγος », ἀνθρώπος δὲ κατὰ τοῦτο, καθό « Ὁ Λόγος σὰρξ ἐγένετο καὶ ἐσκήνωσεν ἐν ἡμῖν. » Ἔως τοῦ, Ὅν ὡς ἀνθρώπου τοιγαροῦν πειράζει ἡ τοῦ διαβόλου πανουργία, τούτῳ ἄτε δὴ Θεὸς ὅντι ἡ τῶν ἀγγέλων τάξις διακονεῖ. Τὰ γὰρ ἐνταῦθα ρηθέντα σαφῶς ἐρμηνεύει καὶ ἄπειρ ἡ αἰρεσις συκοφαντεῖν ἐπήρθη, καὶ διαβολῆς ἀπάσης δεικνύει ἀνώτερα.

Τέταρτον διαβάλλουσι τὴν ἔχουσαν ῥῆσιν [763 R.] "Οτε δὲ πρὸς τὸ τοῦ προδρόμου ἑαυτοῦ Ἰωάννου ἐρχεται βάπτισμα, ἵνα μὴ λάθῃ διὰ περ τῷ προκαλύμματι τῆς σαρκὸς ἡ θεότης ἐκρύπτετο, ἡ τοῦ Πατρὸς φωτὶ οὐρανόθεν ἐκιδωσά φησιν B « Οὗτός ἐστιν ὁ Υἱὸς μου ὁ ἀγαπητός, ἐν ᾧ ἠδδόκησα. » Ἄλλ' εὐθὺς αὐτοὺς καταισχύει τῆς Ῥωμαϊκῆς Ἀρχιερωσύνης τὸ καλλώπισμα· λέγει γάρ· Προέρχεται τοίνυν εἰς τὸ ταπεινὸν τοῦτο τοῦ κόσμου ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ, ἀπὸ τοῦ οὐρανοῦ θρόνον καταβάνων καὶ ἀπὸ τῆς πατρικῆς δόξης οὐκ ἀποσταθμῶντος, καιρῇ τῇ τάξει καὶ καιρῇ τῇ γεννησῇ γινόμενος, καιρῇ μὲν τῇ τάξει, διὰ περ δόρατος ὧν ἐν τοῖς ἑαυτοῦ δόρατος γέγονεν ἐν τοῖς παρ' ἡμῶν. Μέχρι τοῦ ὅ γὰρ ὧν Θεὸς ἀληθῆς, αὐτός ἐστι καὶ ἀνθρώπος ἀληθῆς. Καὶ μετὰ ταῦτα· Ὅσπερ ὅντι, ἵνα τὰ πολλὰ παραλεῖπω, οὐ τῆς αὐτῆς ἐστὶ φύσεως τὸ καλεῖν ἐκ διαθέσεως

αὐτῆς ἐστὶ φύσεως τὸ καλεῖν ἐκ διαθέσεως

Ἄλλὰ πάλιν ἡ αἰρεσις διασύρει τὸ λέγον ῥητόν· Εἰ καὶ τὰ μάλιστα ἐν τῷ Δεσπότῃ Ἰησοῦ τῷ Χριστῷ τοῦ Θεοῦ καὶ τοῦ ἀνθρώπου ἐν ἐστὶ πρόσωπον, ὅμως ἑτερόν ἐστὶν ἐκεῖνο ἐξ οὗ ἐν ἐκατέρῳ κοινόν ἐστὶ τὸ τῆς ὕψεως, καὶ ἑτερον ἐξ οὗ κοινόν τὸ τῆς δόξης καθέστηκεν. Ἄλλ' ὁ ἱερὸς ἀνήρ καὶ ἀναισχύοντος ὄντας δι' ἑαυτοῦ ἐντρέψει τοὺς δυσσεβεῖς· λέγει γάρ· Μετὰ δὲ τὴν ἀνάστασιν τοῦ Κυρίου, ἥτις δηλαδὴ τοῦ ἀληθινοῦ σώματος αὐτοῦ γερνῆται, ἐπειδὴ οὐκ ἄλλος ἂν ἴδωσθαι εἰ μὴ ὁ σταυρωθεὶς καὶ ἀποθανών. Μέχρι τοῦ, Ἄλλ' ἔνα Υἱὸν Θεοῦ καὶ τὸν Λόγον ὁμολογήσομεν καὶ τὴν σάρκα.

Ἄλλ' ἐτι ἐπιπηδᾷ τὸ αἰρετικὸν φρόνημα, καὶ διαβάλλει τὸ διὰ ταύτην τοίνυν τοῦ προσώπου τὴν ἑνωσιν ἐν ἐκατέρῳ φύσει νοεῖσθαι ὀφείλουσαν. Ἄλλὰ κἀνταῦθα τοῖς ἰδίῳς ὅπλοις ὁ συκοφαντούμενος τοὺτους καταβάλλει, λέγων· Ἐν ἀκαταίῃ τοιγαροῦν ἀνθρώπου καὶ τελείᾳ φύσει Θεὸς ἀληθῶς ἐτέχθη ὁλος ἢ ἐν τοῖς ἑαυτοῦ καὶ ὁλος ἐν τοῖς ἡμῶν. Καὶ ἐξῆς· Τοιγαροῦν ὡς καὶ μέντοι ἐν μορφῇ Θεοῦ κεκοίτηκεν ἀνθρώπου, οὕτως ἐν μορφῇ δουλοῦ γέγονεν ἀνθρώπος.

Πάλιν ἡ αἵρεσις ὁπλίζεται κατὰ τοῦ, *Nola φύσις* A *ἐμπεπαρμένη τοῖς ἡλοῖς ἐν* [599 H.] *τῷ τοῦ σταν-*
ροῦ ξύλῳ κρέμαται. Καὶ πάλιν ὁ τῆς εὐσεβείας στρα-
 τηγὸς τρέπει τὸ πολέμιον, πολλοὺς ἑαυτῷ συνεπα-
 γόμενους συμμάχους· πλὴν ἀλλὰ καὶ καθ' ἑαυτὸν ᾧδε
 καταβάλλει τούτους. Περὶ γὰρ Εὐτυχούς λέγων φη-
 σίν· *Ὁς τὴν φύσιν τὴν ἡμετέραν ἐν τῷ μονογε-*
νεῖ Υἱῷ τοῦ Θεοῦ οὕτε διὰ τῆς ταπεινότητος οὕτε
διὰ τῆς δόξης ἐπέγνω τῆς ἀναστάσεως. Καὶ ἐξῆς
 μέχρι τοῦ· *Τί δέ ἐστι τὸ διαυροῦν τὸν Ἰησοῦν,*
εἰ μὴ τὴν ἀνθρωπίνην ἀπ' αὐτοῦ φύσιν ἀποχω-
ρίζειν ²⁷ *τὸ μυστήριον, δι' οὗπερ ἐσώθημεν μόνον,* *πειρᾶσθαι μάταιον διὰ πλάσματων ἀναιδῶν*
ἀπεργάζεσθαι.

Τὰ μὲν οὖν ῥητὰ τοῦ ἐν ἀγίοις Λέοντος, τὰ τε
 ἐπηρεαζόμενα μάτην καὶ ἃ τοῦς ἐπηρεάζοντας κατ-
 αιχνύνουσι, ταῦτα ἃ τοσοῦτον συσφίγγει τὴν
 ἑνωσιν, ὥστε θαυμάζειν πῶς ἐκ τούτων οἱ συκοφάν-
 ται οὐχὶ σύγχυσιν τοῦ ἀνδρὸς κατεῖπον, ὥσπερ ἐκ
 τῶν ἐπηρεασθέντων τὴν διαίρεσιν συνεπλάσαντο. Τὸ
 γὰρ λέγειν ὡς ὁ ἀπαθὴς Θεὸς οὐκ ἀπηξίωσε παθητὸς
 γενέσθαι ἀνθρώπος, καὶ ὁ ἀθάνατος νόμος ὑποκαί-
 σθαι θάνατον, καὶ ὁ ἀχρόνος εἶναι ἡρέατο ἀπὸ χρόνου,
 πῶς ἔλαθε τοὺς πικροὺς συκοφάντας μὴ συγχύσεως
 τὸν ἀνδρα γράψασθαι διὰ τούτων; [768 R.] πλὴν
 ἀλλ', ὥσπερ τὴν διαίρεσιν ἐπιβραβεῖται ταῦτα, οὕτω
 κάκεινα τὴν σύγχυσιν ἀποσκευάζεται.

Τί δὲ ποτε δὲ ὁ συγγραφεὺς διὰ τοιούτων ὤδευσε
 ῥημάτων; διττὸς τῆνικαῦτα κατὰ τῆς Ἐκκλησίας
 συνίστατο πόλεμος, ἐνταῦθα μὲν τὸν Εὐτυχεῖα φέρων
 πρωτοστάτην, ἐκεῖθεν δὲ τὸν Νεστορίον, καὶ μετὰ
 τὴν πληγὴν καὶ τὸ πῦμα μαχόμενον ἐτι. Πρὸς οὖν
 ἑκατέρους ὁ τῆς εὐσεβείας στρατηγὸς διαμαχόμενος
 οἰκείοις καὶ καταλλήλοις βέλεσι τοὺς ἀντιπάλους ἐτί-
 τρωσκε, καὶ Νεστορίῳ μὲν πολεμίων σύγχυσιν διὰ
 τὴν ὁμολογίαν τῆς ἀκρας ἐνώσεως τοῖς ἀσυνέτοις
 δοκεῖ παρσισάγειν, Εὐτυχεῖ δὲ συμπλεκόμενος καὶ
 τὴν τῶν φύσεων διαφορὰν ἀκριβολογούμενος διαφο-
 ρὰν ὑποστάσεων κατηγορεῖται προτείνειν. Δεῖ
 δὲ τὸν ἀδέκαστον ἀκρατὴν τὸν τοῦ συγγραφέως
 σκοπὸν ἑξετάζειν καὶ τὸν εἰρμὸν ὅλον τῆς συγ-
 γραφῆς ἑπισκοπεῖν. Ὅτι δὲ διχόθεν αὐτῷ προσ-
 ἔβαλε τὸ πολέμιον, αὐτὸς γράφων πρὸς τὸν εὐσε-
 βέστατον βασιλέα Λέοντα, καὶ Νεστορίον ἀναθε-
 ματίζων καὶ Εὐτυχεῖα, σαφῶς ἐκδιδάσκει. Ἐρῆν
 οὖν εὐλαδῶς τοῖς τῶν Πατέρων πόνοις προσέχειν,
 ἀλλὰ μὴ πρὸς διαβολὴν ἀντὶ τοῦ εὐγνωμονεῖν ἐτοι-
 μους εἶναι· καὶ καθάπερ τῶν Ἀρειανῶν τὰ ταπεινὰ
 ῥήματα καὶ τὸ πάθος εἰς τὴν τοῦ Υἱοῦ θεότητα μεταφερόντων, ὡς ἂν αὐτὸν εἰς τὸ ἑλάττω καταγάγῃ
 τοῦ Πατρὸς, τοὺς Πατέρας φατέ βιαζομένους παχυτέρας χρήσασθαι λέξεσι, τὸν Κυριακὸν ὀνομάζοντα
 ἀνθρώπον καὶ τὸν ἀναληφθέντα ²⁸

ΣΚΓ'.

Τοῦ αὐτοῦ Εὐλογίου ἀλλῇ βιβλίῳ κατὰ Θεοδο-
 σίου καὶ Σευήρου.

Ἀνεγνώσθη Εὐλόγιον τοῦ ἀγιωτάτου πάπα Ἀλεξ-
 ανδρείας βιβλίον, ἐν ᾧ φαίνεται μὲν τῶν ²⁹ τῆς εὐ-
 σεβείας ὑπερμαχῶν δογμάτων, τοὺς δὲ τῆς ἀσεβείας

Rursum hæc hæresis oppugnat: *Qualis natura*
infixa claris ligno crucis pendet. Et rursum pietatis
 miles evertit hostem, multos in se adducens com-
 militones, nisi quod et sic per se hos complectatur.
 De Eutychē sic enim loquitur: *Qui naturam no-*
stram in unigenito Dei Filio, neque humilitate, ne-
que gloria agnovit resurrectionis, et quæ sequuntur
usque ad illud: Quid separat Jesum, nisi mysterium
humanam ab ipso naturam sejungere, per quem so-
lum salvati sumus, conari stultum per impudentes
fictiones operari.

Et quidem beati Leonis dicta quædam temere re-
 prehensa, et quorum pudeat ipsos calumniantes,
 hæc sunt: quæ talem constringunt unitatem, ut ad-
 mirentur quomodo in his sycophantiæ non confusio-
 nem viri reprehenderint, quemadmodum e calumnia
 oppressis divisionem conflunt. Dicere enim, ut
 impatibilis Deus non dignatus est fieri homo mor-
 talis, et mortis non horruit obsequium, et sine tem-
 pore factus est cum tempore. Quomodo ignorarunt
 mali calumniatores, non scripsisse virum per hoc
 confundi, nisi quod ut divisionem redarguant hæc,
 sic et illa confusionem adornant.

Quo tandem scriptor hic ^{243a} tendat, geminum
 hinc adversus Ecclesiam nascitur bellum. Hinc enim
 Eutychem referens principem, illinc vero Nesto-
 rium, et post acceptam plagam, lapsumque pugnam
 instaurantem, cum utroque pugnavit pietatis hic dux,
 suis ipsos ac mutuis telis vulnerat. Et cum Nestorio
 quidem dimicans, confusionem per confessionem
 summæ unitatis stultis invehere videtur. Cum Euty-
 che vero certans, naturarumque diversitatem accu-
 rate defendens, differentiam personarum in medium
 attulisse accusatur. Oportet vero integrum audito-
 rem scriptoris scopum investigare, et totius scrip-
 tionis seriem considerare. Duos autem sese hostes
 naotum, scribens ipse ad pietissimum Leonem im-
 peratorem et Nestorium anathemate feriens et Euty-
 chem, clare docet. Oportebat autem Patrum vigi-
 lias circumspecte legisse, et quemadmodum Arianis
 exilia verba, passionemque in Filii Deitatem refe-
 rentibus, ut ipsum minorem faciant Patre, Patres
 dicitis crassioribus uti verbis, Dominicum appellan-
 tes hominem, vel assumptum.

CCXXVI.

Eulogii ejusdem liber contra Theodosium et Seve-
 rum.

Lectus liber Eulogii Alexandrini episcopi, quo
 piæ doctrinæ causam suscepisse videtur, pudorem
 propugnatoribus impietatis incutiens. Inscribit vero

VARIE LECTIONES.

²⁷ malim ἀποχωρίζοντας. ²⁸ συγγραφεὺς A: γραφεὺς C. ²⁹ post, ἀναληφθέντα in A columna vacant 3 1/2
 in C pagine 1 3/4. ³⁰ μὲν τῶν] ἰνὸ μὲν τῶν.

librum primum pontifici Leonī, accusatus ac reprehensus a Theodosio, alicubi vero a Severo, Acephalis. Perstringit vero illorum dementia improbitatemque nihil ostendens verum neque concludere necessario, conficta et falsa mendacia, et non contra illum magis armatos, quicum pugnent, nihilominus tamen adversus sanctos omnes, quorum nomina respuunt: non igitur insciantur, et pro omnibus audacter illos opposuit, quibus sanctum Leonem oppugnant, et contra beatum Cyrillum, quodque mirandum magis, adversus eos, qui decreta opponunt. Has enim voces quas allatrant, Cyrillum sæpius objiciunt **243b** asserentem, aliorumque sanctorum Patrum catervam. Quo in numero Athanasius, Gregorii, Basilii, Ambrosii et Amphiloχii. Denique amentia confutatio, Severum ipsum ubique dogmatis anctorem adducit. Quibus usus est beatus Leo [in numeris hære eos] convitiis a Theodosio et Severo excipitur. Sic illorum dementia ostendit, et adversariam tuentes partem armis exiit, ut in se ictus assiduos inferentes nihil læderent. Est autem hic scriptor purus ac suavis, et breviter ac leviter accusationes instituens, et sine causa nihil in medium proferens. In quatuordecim capita hæreticis librum beati Leonis dividit, non modò ante synodum Ephesinam, sed et sequentes, hac ipsa voce non usos [per alia verba pietatem suam ostendisse] quod et synodus perfecit. Non solum vero, sed et beatum Cyrillum in unione cum Occidentalibus hujusmodi verbis non usum ostendit. Asserit autem Cyrillum ostendere unitatem voluisse, tanquam Verbi hypostasis humanæ absque mutatione uniatur naturæ. Enimvero quia quarta sancta synodus scripta Cyrilli ad Nestorium verecunde, et laudabiliter facta (in quibus non semel, sed et his, et quater personæ unitas Verbi clare declaratur) hæreticorum obstruit ora: quibus ipsam non sapere, neque in persona unitatem confinxerunt, et omnino de quibuscunque Acephali divum Leonem accusare sunt ausi, et Chalcedonensem sanctam synodum, brevi sermone accusationes refellens, et insolubilibus argumentis adversariis pudorem incutiens, ostendit ipsos secum potius, **244a** quam cum iis quos oppugnant, aut cum sanctis Patribus, aut nobiscum certamen habere.

A προασιπτάς [400 H.] καταισχύων. Προτίθεται δὲ αὐτῷ τοῦ ἐν ἁγίοις πάπα Λέοντος ὁ τόμος, ἐπιπρεσζόμενος μὲν καὶ συκοφαντούμενος ὑπὸ Θεοδοσίου, ἐνιαχοῦ δὲ καὶ Σεβήρου, τῶν Ἀκεφάλων· στηλιτεύει δὲ τὴν ἀνοίαν αὐτῶν καὶ καχουργίαν, οὐδὲν μὲν ἐπιδεικνύς ἀληθὲς ἢ ἀναγκαῖον λέγοντας, διεφθευσμένα δὲ καὶ συμπεπλάσματα, καὶ οὐ κατ' ἐκείνου μᾶλλον ὀπλιζομένους ᾧ διαπληκτίζονται, ἀλλ' οὐδὲν ἐλαττον κατὰ πάντων ὁμοῦ τῶν ἁγίων, ὧν οὐδὲ τὰς κλήσεις ὡς οὐχ τιμῶσιν οὐμενοῦν οὐκ εἰσὶν ἔξαρνοι. Καὶ πρὸ γε ²¹ πάντων παρίστησιν αὐτοῖς ἐναργῶς, οἷς τὸν εὐσεβεῖ διασπύρουσι Λέοντα, κατὰ τὸ τοῦ Θεοδοσίου Κυρίλλου καὶ (τὸ θαυμασιώτερον) καθ' ἐαυτῶν τὴν ψῆφον φέροντας· ἐκείνας γὰρ τὰς φωνάς, ὧν καθ' ὑλακτοῦσι, Κύριλλον τε προκομίζει τὸν Θεόπεσιον πολλὰκις εἰπόντα ²², καὶ τῶν ἄλλων ἁγίων τὸν χορὸν, ὃν Ἀθανάσιός τε καὶ Γρηγόριος καὶ Βασίλειος· καὶ Ἀμβρόσιος καὶ Ἀμφιλόχιος πληροῦσι. Καὶ ὁ τελευταῖος τῆς αὐτῶν μανίας ἐλεγχος, αὐτὸν πολλὰχοῦ παρὰ Σεβήρου δογματιστὴν ἐκείνου, οἷς κεχρημένος ὁ ἐν ἁγίοις Λέων μυρίαίς αἰρέσεως λοιδορίαις παρὰ τὸ Θεοδοσίου καὶ αὐτοῦ Σεβήρου βάλλεται ²³· οὕτω τὴν μανίαν ἐπεδείχματο τοὺς ὑπ' αὐτῆς στρατηγούμενους ἐξοπλίσαι ²⁴, ὥστε καθ' ἐαυτοὺς τὰς πληγὰς καιρίας φέροντας μηδεμίαν ²⁵ λαμβάνειν τοῦ πάθους συναίσθησιν. Ἔστι μὲν οὖν οὗτος ὁ συγγραφεὺς καθαρὸς τε καὶ ἡδύς, καὶ διὰ συντόμου καὶ λείας ὁδοῦ τοὺς ἐλέγχους ποιοῦμενος, καὶ πρὸς μὴδὲν τῶν ἔξω τοῦ ἀναγκαίου φερόμενος. Εἰς ²⁶ δὲ κεφάλαια τῶν αἰρετικῶν [769 R.] κατατεμνόντων τὸν τόμον τοῦ ἐν ἁγίοις Λέοντος, οὐ λαβὰς αὐτὰ αἰτιάσεις καὶ μέμψεις ἀλόγους καταχέουσι, καὶ αὐτοῖς εἰς τοσαῦτα καταβιβλεῖν ἀνατροπῆς μέρη τὸν τῆς Ἀκεφάλου συκοφαντίας ἰσχυρὸν τε καὶ ἀρυκτον ἐλεγχον. Ἐπισυνάπτει δὲ τούτοις καὶ τὴν ἀθώωσιν τῆς ἐν Καλχηδόνι ²⁷ συνόδου ὧν αὐτὴν ²⁸ ἡ αἰρετικὴ κατηγορεῖ γλωσσολογία, τὴν καθ' ὑπόστασιν ἔνωσιν αὐταῖς λέξασιν οὐ φαιμένην φωνήν. Δείκνυσιν γὰρ πολλοὺς τῶν ἁγίων Πατέρων, οὐ μόνον τῶν πρὸ τῆς ἐν Ἐφέσῃ συνόδου ἀλλὰ καὶ τῶν μετ' αὐτὴν, τῇ τοιαύτῃ μὲν οὐ κεχρημένους φωνῇ, δι' ἑτέρων δὲ ῥημάτων τὴν αὐτὴν δογματίσαντας εὐσέβειαν· ὃ καὶ ἡ σύνθεσις διεπράξατο. Οὐ μόνον δὲ, ἀλλὰ καὶ αὐτὸν τὸν ἀγιώτατον Κύριλλον ἐν τῇ πρὸς τοὺς ²⁹ ἀνατολικούς ἐνώσει ταῖς τοιαύταις προσφέρει μὴ κεχρημένον λέξεσι. Φησὶ δὲ καὶ ὅτι ἡ καθ' ὑπόστασιν ἔνωσις τῷ Θεόπεσιῳ Κυρίλλῳ βούλεται δηλοῦν, ὡς ἡ τοῦ Λόγου ὑπόστασις ἀνθρωπίνη φύσις ἡνιώθη ἀτρέπτως. Οὐ μὴν ἀλλ' ὅτι καὶ ἡ τετάρτη ἁγία σύνοδος τὰ παρὰ Κυρίλλου πρὸς Νεστόριον γραφέντα δι' αἰδοῦς καὶ ἀποδοχῆς ποιησαμένη, ἐν οἷς οὐχ ἅπαξ ἀλλὰ καὶ δις καὶ τετράκις ἡ καθ' ὑπόστασιν ἔνωσις τοῦ Λόγου περιφανῶς ἐκηρύττετο, τὰ τῶν αἰρετικῶν ἐμφράττει στόματα, οἷς αὐτὴν οὐ φρονεῖν οὐδὲ τὴν καθ' ὑπόστασιν ἔνωσιν συνεπλάσαντο. Καὶ ἀπλῶς ὅσα ἀν αἰτιάσθαι οἱ Ἀκεφαλοὶ τὸν θαυμασίον ἐπὶ ῥήθησαν Λέοντα καὶ τὴν ἐν Καλχηδόνι [401 H.] ἁγίαν τετάρτην σύνοδον, συντόμῳ λόγῳ τοῦ αἰτιάματος ἀπο-

VARIE LECTIONES.

²¹ τὸ ζ. ²² ὑπόντα ζ. ²³ προβάλλεται ζ. ²⁴ ἐξοπλίζων ζ. ²⁵ οὐδεμίαν ζ. ²⁶ Καλχηδόνι ζ. ²⁷ αὐτῇ Α. ²⁸ τοὺς add. Α.

λῶων, ἀναντιρρήτοις ἐλέγχοις τοὺς ἐπηρεαστάς καταισχύνει καὶ δείκνυσιν μᾶλλον αὐτοὺς καθ' ἑαυτῶν ἢ καθ' ὧν παρετάξαντο καὶ κατὰ τῶν ἀγίων ἡμῶν Πατέρων ἢ καθ' ἡμῶν πόλεμον ἔχοντας.

Οὗτος δ' ἐν ἀγίοις Εὐλόγιοις πρεσβυτέρου βαθμὸν ἔν' Ἀντιοχείᾳ ἔσχε τὸ πρότερον, καὶ μονῆς ἡγήσατο τῆς παναγίας Θεοτόκου τῆς λεγομένης τῶν Ἰουστινιανοῦ. Κατεβάλετο δὲ καὶ ἐτέρας οὐκ ἀγενεῖς πραγματείας. Ὑστερον μέντοι καὶ τῆς Ἀλεξανδρείας ἀρχιερεὺς ἐχρημάτισεν.

ΕΚΖ.

Τοῦ αὐτοῦ στηλιτευτικὸς λόγος.

Ἀνεγνώσθη λόγος στηλιτευτικὸς τοῦ αὐτοῦ ἐν ἀγίοις ἀνδρὸς κατὰ τῆς γεγεννημένης τοῦ Θεοδοσιανοῦς τε καὶ Γαλνίταις τοῖς αὐτοῖς ἀκεφάλους προκαίρου ἐνώσεως. Οὗτοι γὰρ διυστάμενοι πρὸς ἀλλήλους πρότερον, ὕστερον ὧν ὑπερέβησαν δογματικῶν, ταῦτα προδόντες ἀλλήλοις εἰς ἐνωτικὴν τινα πρὸς ἄλλῃον ἰδίον ἰδίον ἀσέβειαν συνεχύθησαν, ἐκείθεν δὲ πάλιν ἀναχυθέντες εἰς τὴν προτέραν ἀσέβειαν μερὶς ἐκαστέρα, ἐξ ὧν συνεψύρησαν, διηρέθησαν. Ἐλέγγει τοίνυν ἐν τῷδε τῷ βιβλιαρίῳ τὴν δυσσέβειαν αὐτῶν, καὶ δείκνυσιν ὅτι περ οὐχ ὡς ἐκείνοις ἐβόεν οικονομίαν ἡ αὐτοῖς ἡ ἐνωσις ἐξεργάσατο, ἀλλ' ὅλης αὐτῶν τῆς πίστεως προδοσίαν ἐμεθώδευσε. Διαιρεῖ δὲ καὶ τὸ τῆς οικονομίας εἶδος, ὅπερ ἡ τοῦ Θεοῦ οἶδεν Ἐκκλησία, τρισὶ διαφοραῖς, καὶ ὡς κατὰ μηδεμίαν τῶν τριῶν προῆλθον αὐτοῖς εἰς τὴν συμπεφυρμένην ἀσέβειαν, ποιεῖται τὸν ἐλεγχον, αἱ τῶν ἀκράτων αὐτοῖς δυσσεβημάτων σπονδαί, ἀλλ' (ὡς ἐφημην) τῆς ὅλης αὐτῶν θρησκείας ἐκαστέρα μερὶς ἐπ' ὀνόματι τῆς ἐνώσεως προδοσίαν καὶ ἐξάρνησιν διεπράξατο. Καὶ πρῶτον μὲν φησιν ὡς ὁ τῆς οικονομίας λόγος οὐ τὰ τυγχόντα τῶν προσώπων ἐπόπτας καὶ διαιτητὰς καθίζει τῆς πράξεως, ἀλλὰ τοὺς ὑπηρετάς Χριστοῦ καὶ οἰκονόμους τῶν τοῦ Θεοῦ μυστηρίων, καὶ οἷς τῶν ἀρχιερατικῶν θρόνων οἱ νόμοι κατεπισταύθησαν, [772 R.] ὧν ἡ λεγομένη τῶν Γαλνιτῶν καὶ Θεοδοσιανῶν ἐνωσις οὐδένα ἐγίνωσκεν. Ἐπειτα δὲ τότε τὰς οικονομίας ὁ ὁρθὸς λόγος μεταχειρίζεται, ὅτε τὸ δόγμα τῆς εὐσεβείας οὐδὲν παραδιδάσκεται· ἐκείνου γὰρ ἀκράτου καὶ ἀκαπηλεύτου μένοντος, ἡ οικονομία περὶ τι τῶν ἐξωθεν αὐτοῦ χώραν εὐρίσκει ἡ συνίστασθαι. Πολλάκις δὲ τις καὶ πρόσκαιρος οικονομία προσῆλυθε πρὸς βραχύ τι τῶν οὐκ ὀφειλόντων ἀνασχομένη καὶ στέγασα ἐπὶ τῷ διηνεκῇ μὲν καὶ ἀκλόνητον τὴν εὐσέβειαν ἀπολαβεῖν τὸ κράτος, ὑπεκλῦσαι δὲ καὶ τὰς τῶν σκευρρύνων κατὰ τῆς ἀληθείας ὁρμάς, αἱ πολλάκις φερόμεναι τῇ ρύμῃ μέγα ἡ κακὴ ἐργάσασθαι, μὴ πρὸς βραχύ τι τῶν τῆν Ἐκκλησίαν οἰκονομούντων ὑπενδιδόντων, παρῆγον τὸ ἀναμφίβολον. Οὕτως

¹ Psal. xxi, 4. ² Eccli. xli, 15.

VARIAE LECTIONES.

³⁹ πρὸς ἄλλῃον corr. A : πρὸς ἄλλῃων C. ⁴⁰ οικονομίαν] cf. Elias Veielius de variis œconomiae sacrae generibus. ⁴¹ σπονδαί corr. A : σπονδαί C. ⁴² εὐρίσκει] οὐχ εὐρίσκει re A et C. ⁴³ καὶ στέγασα A : στέγασα C. ⁴⁴ τῷ Scaliger : libri τό. ⁴⁵ μέγα] καὶ μέγα A.

NOTÆ.

(66) Incarnationem sc. hoc loco, incarnationis expositionem.

(67) Quam novit esse divini Verbi dispensationem,

CCXXVII.

Eulogii ejusdem invectiva oratio.

Lecta est invectiva ejusdem contra unitatem subito exortam inter Theodosianos, et Cainitis accephalos. Hi enim primum inter se cum dissidissent, postmodum ea quæ ad necem defendebant dogmata invicem tradentes, in unam, sed brevem quamdam conspirarunt impietatem. Inde iterum refusa in priorem impietatem pars utraque, discesserunt ad eas ex quibus in unum coaluerant, opiniones. Ostendit igitur quod non ut illis visum est, ipsis œconomiam (66) sua unitas operata est : sed potius fidei illorum prodicionem integram propalavit. Dividit autem œconomiae speciem, quam Dei novit Ecclesia (67), tribus differentiis : arguitque contra conduplicatam eorum impietatem, quod secundum nullam trium illarum procederent inita ab ipsis immortalia impietatis fœdera : sed ut diximus, universæ eorum religionis utraque pars ; nomine unitatis prodicionem negationemque perpetravit. Et primo quidem ait quod œconomiae ratio non obvis quosque rei speculatores et arbitros admittit, sed Christi ministros atque dispensatores mysteriorum Dei et quibus pontificalium thronorum leges crediderunt. De quibus jam dicta Cainitis ac Theodosianis unitas neminem agnovit. Sane ex tunc directæ de ipsa incarnatione oratio inchoatur, ubi jam dogma pietatis non læditur. Illo enim incorrupto ac sincero permanente, incarnatio non potest circa aliquid externum, eidem in quo sistat locum reperire. Sæpenumero enim aliqua temporaria œconomia ad breve tempus prodiit aliquid indebitum tolerans et amplectens, ut continuum et inconcussum robur pietas acciperet, et ad dissolvendos eorum qui veritati insidiabantur insultus : qui quidem magnam illaturi perniciem lata omnes via prorumpentes (dum interim Ecclesie rectores de accurata veritate nihil quidquam remittunt) rem totam absque controversia effecerunt. Sic Paulus propter inevitabiles Judæorum insidias et propter defectionis occasiones Timotheum circumcidit. Tondetur et ipse caput, et purificatur, qui ad Ca-

qua una voce comprehenditur ejusdem Verbi personalis missio seu incarnatio, et doctrinalis ipsius distributio atque administratio.

latas scribens : *Ecce ego Paulus dico vobis, quoniam si circumcidamini, Christus vobis nihil proderit* 1. Sed hanc præceptionem ad breve tempus constituit, quemadmodum et experimentum docet. Per omnia enim et perpetuo Ecclesia seditiones vitat, et integritatem curat.

ταύτην μὲν τὴν οἰκονομίαν βραχύς τις χρόνος ἐπίσταται, καθά 44 [402 H.] διδάσκει καὶ τὸ παράδειγμα· διὰ παντὸς δὲ καὶ εἰσαὶ ἡ Ἐκκλησία τὸ ἀσταςίσαστον μεθοδεύει, καὶ ὁλόκληρον.

Altera vero gubernationis forma in verbis capit firmitatem. Quando enim Ecclesiæ dogmatibus recte factis, et per alias voces scandali expertibus promulgatas, tametsi non bene dicti fiunt prætextus, taceri hæc contingit. Qui vero sermones suos disponit in iudicio et silentio, sonum priorum dogmatum per omnem terram audiri facit. Qualiter fecisse magnum Athanasium Gregorius cognomento Theologus testatur : *Postquam, inquit, consentientes reperit, ei verbo nihil discrepantes : nomina rebus commiscens colligat*. Et oratione in Pentecoste, Magistrum eundem videas ipsum gubernandi formam vincere : *Sed syllabis, inquit, offendimini, et voce : date vim divinitatis, et dabimus vobis veniam vocis*.

τὸν διδάσκαλον ἰδοὺς ἂν τῆς αὐτῆς οἰκονομίας τὸ εἶδος κρατύνοντα 45· Ἀλλὰ ταῖς συλλαβαῖς, φησί, δυσχεραίνετε, καὶ προσπατεῖτε τῇ φωνῇ. Δότε τὴν δύναμιν τῆς θεότητος, καὶ δώσωμεν ὑμῖν τῆς φωνῆς τὴν συγχώρησιν.

Et tertiam ait esse gubernandi formam, quando sæpe personæ despiciunt, promulgatum decretum accurate contra illos pronuntiatum, nihilominus recta prævalente doctrina. Secundum quam, ait, œconomiam Theophilus cum Gelasio communicat, in tabulis habente scriptum Eusebium Palestineum. Cyrillus vero a Theodori Mopsuestiæ episcopi, per Orientem eodem modo iterum anathemate percussi, communione non abstinuit. Videbat enim sinceris dogmatibus servari præcipuos religionis articulos. Ad illud enim usque tempus sana doctrina obtinuit, neque hactenus quidpiam Ecclesiæ dogmatum innovatum.

245a Tres igitur in partes œconomiam dividens, et secundum nullam Theodosianorum et Cœnitarum unitatem procedere demonstrans, in prodicionem conclusos, singulas partes propriæ religionis constituit, et nullibi stetit, sed confusos, rursus ab invicem divulsos esse, et mutuum gessisse bellum. Hæc et his similia reprehendens, Acephalorum quam dicunt unitatem referens, per alia multa dilucide ostendit. Nullum ab iis incarnationis vestigium relictum, sed manifesta proditio et negatio, pro quibus millies se mortem oppetere velle jactabat. Sic fere de Acephalis hoc ipso libello pertractat.

Complectitur autem opus epistolam quoque scriptam Eutychie archiepiscopo Constantinopolitano, quam etiam presbyter scripsit, certitudinem continentem pietatis et fidei orthodoxæ ac catholicæ.

1 Galat. v, 2.

Α ὁ Παῦλος διὰ τὰς τῶν Ἰουδαίων ἀκαθάρτους ἐπιβουλὰς καὶ τὰς πρὸς τὴν ἀποστασίαν προφάσεις περιτέμνει μὲν τὸν Τιμόθεον, ζυρεῖται δὲ καὶ αὐτὸς τὴν κεφαλὴν καὶ ἀγνίσεται, ὁ πρὸς Γαλάτας γράφων· Ἰδε ἐγὼ Παῦλος λέγω ὑμῖν ὅτι, ἂν περιτέμνησθε, Χριστὸς ὑμᾶς οὐδὲν ὠφελήσει. Ἀλλὰ

τὸ δὲ ἕτερον εἶδος τῆς οἰκονομίας περὶ τὰς λέξεις λαμβάνει τὴν σύστασιν. Ὅτε γάρ, τῶν τῆς Ἐκκλησίας δογμάτων ὁρθῶς ἐχόντων καὶ δι' ἐτέρων φωνῶν ἀνακηρυττομένων, ῥήματά τινα τοῖς ἀκεραιότεροις σκανδάλου καὶ οὐκ εὐλογοὶ γίνονται προφάσεις, ἀποσιωπᾶσθαι συγκαταβαίνει ταῦτα. Ὁ δὲ 47 τοῦς λόγους αὐτοῦ οἰκονομῶν ἐν κρίσει καὶ σιωπῇ, τὸν εὐσεβῶν δογμάτων τὸν φθόγγον εἰς πᾶσαν τὴν οἰκουμένην περιηχηθῆναι καταπραγματεύεται. Οἷα δὲ 48 καὶ τὸν μέγαν Ἀθανάσιον ὁ θεολόγος Γρηγόριος πεποιχότα ἐπιδείκνυσιν· Ἐπειδὴ γάρ, φησί, συμφοροῦντας εὖρε καὶ οὐδὲν διεστώτας κατὰ τὸν λόγον, τὰ ὄνματα συγχωρήσας συνδεῖ τοῖς πράγμασι. Καὶ ἐν τῇ Πεντηκοστῇ δὲ πάλιν τὸν αὐ-

τὸ εἶδος κρατύνοντα 45· Ἀλλὰ ταῖς συλλαβαῖς, φησί, δυσχεραίνετε, καὶ προσπατεῖτε τῇ φωνῇ. Δότε τὴν δύναμιν τῆς θεότητος, καὶ δώσωμεν ὑμῖν τῆς φωνῆς τὴν συγχώρησιν.

Καὶ τρίτον δὲ φησί τρίτον οἰκονομίαν, ὅτε παρ-
ορῶνται πρόσωπα πολλάκις ἐκκήρυκτον ψῆφον τῆς ἀκριβείας κατ' αὐτὴν ἀνακηρυττούσης, οὐδὲν ἑλλαντον τῶν ὁρθῶν κρατυνομένων δογμάτων. Καθ' ἣν, φησὶν, οἰκονομίαν Θεόφιλος μὲν τῷ Γελασίῳ ἔκρινεν, ἐγγεγραμμένον ἔχοντι τοῖς ἱεροῖς διπτύχοις τὸν Παλαιστίνον 49· Εὐσεβίον δὲ τοῦ Μοφουεστίας Θεωδῶρου, κατὰ τὴν ἑφάν ψαυτὴς ἀνακηρυττομένου, τῆς κοινωρίας οὐκ ἀφίστατο· ἑώρα γὰρ ἀκηράτοις σωζόμενα δόγματα τὰ τῆς εὐσεβείας καιριώτατα 51. Μέχρι γὰρ τούτου τὰ τῆς οἰκονομίας ὁ ὁρθὸς λόγος ἀνέχεται, μέχρις ἂν οὐδὲν καινοτομεῖται τῶν τῆς Ἐκκλησίας δογμάτων.

Τριχὴ τοίνυν τὴν οἰκονομίαν διελὼν, καὶ κατ' οὐδεμίαν αὐτῶν τὴν τῶν Θεοδοσιανῶν καὶ Γαίνιτῶν προσελθεῖν ἐπιδείξάμενος ἔνωσιν, εἰς προδοσίαν συγκαίθεσθαι τὰς ἐκάτερον μέρος τῆς οἰκείας θρησκείας παρέστησε, καὶ στήναι μὲν οὐδαμοῦ, ἀλλὰ συγχυθέντας πάλιν ἀπ' ἀλλήλων διαβραχῆναι καὶ κατ' ἀλλήλων φέρειν τὸν πόλεμον. Ταῦτα καὶ τοιαῦτα ἔτερα, στηλιτεύων τὴν τῶν Ἀκεφάλων λεγομένην ἔνωσιν, διεξελθὼν, διὰ πλείονων ἄλλων ἑναργῶς ἐπεδείξατο [773 R.] ὡς οὐδὲν αὐτοῖς ἔχους οἰκονομία διατέπρακται, ἀλλὰ σαφὴς προδοσία καὶ ἐξάρνησις, ὑπὲρ ὧν πρότερον μυριάκις ὑπελθεῖν τὸν θάνατον διετίνοντο. Οὕτω μὲν τὰ περὶ τῶν Ἀκεφάλων ἐν τῷ βιβλιαρίῳ τούτῳ διέξεισι.

Περὶ τῆς δὲ τῶν τευχῶν καὶ ἐπιστολῆς αὐτοῦ γεγραμμένης Εὐτυχίῃ τῷ ἀρχιεπισκόπῳ Κωνσταντινουπόλεως, ἣν ἔγραψεν ἐν πρεσβυτέρῳ ἔτι τελευτῶν, πληροφορίαν περιέχουσαν τῆς ὁρθοδόξου καὶ καθολικῆς εὐσεβείας καὶ πίστεως.

Καὶ τρίτον δὲ φησί τρίτον οἰκονομίαν, ὅτε παρ-
ορῶνται πρόσωπα πολλάκις ἐκκήρυκτον ψῆφον τῆς ἀκριβείας κατ' αὐτὴν ἀνακηρυττούσης, οὐδὲν ἑλλαντον τῶν ὁρθῶν κρατυνομένων δογμάτων. Καθ' ἣν, φησὶν, οἰκονομίαν Θεόφιλος μὲν τῷ Γελασίῳ ἔκρινεν, ἐγγεγραμμένον ἔχοντι τοῖς ἱεροῖς διπτύχοις τὸν Παλαιστίνον 49· Εὐσεβίον δὲ τοῦ Μοφουεστίας Θεωδῶρου, κατὰ τὴν ἑφάν ψαυτὴς ἀνακηρυττομένου, τῆς κοινωρίας οὐκ ἀφίστατο· ἑώρα γὰρ ἀκηράτοις σωζόμενα δόγματα τὰ τῆς εὐσεβείας καιριώτατα 51. Μέχρι γὰρ τούτου τὰ τῆς οἰκονομίας ὁ ὁρθὸς λόγος ἀνέχεται, μέχρις ἂν οὐδὲν καινοτομεῖται τῶν τῆς Ἐκκλησίας δογμάτων.

Τριχὴ τοίνυν τὴν οἰκονομίαν διελὼν, καὶ κατ' οὐδεμίαν αὐτῶν τὴν τῶν Θεοδοσιανῶν καὶ Γαίνιτῶν προσελθεῖν ἐπιδείξάμενος ἔνωσιν, εἰς προδοσίαν συγκαίθεσθαι τὰς ἐκάτερον μέρος τῆς οἰκείας θρησκείας παρέστησε, καὶ στήναι μὲν οὐδαμοῦ, ἀλλὰ συγχυθέντας πάλιν ἀπ' ἀλλήλων διαβραχῆναι καὶ κατ' ἀλλήλων φέρειν τὸν πόλεμον. Ταῦτα καὶ τοιαῦτα ἔτερα, στηλιτεύων τὴν τῶν Ἀκεφάλων λεγομένην ἔνωσιν, διεξελθὼν, διὰ πλείονων ἄλλων ἑναργῶς ἐπεδείξατο [773 R.] ὡς οὐδὲν αὐτοῖς ἔχους οἰκονομία διατέπρακται, ἀλλὰ σαφὴς προδοσία καὶ ἐξάρνησις, ὑπὲρ ὧν πρότερον μυριάκις ὑπελθεῖν τὸν θάνατον διετίνοντο. Οὕτω μὲν τὰ περὶ τῶν Ἀκεφάλων ἐν τῷ βιβλιαρίῳ τούτῳ διέξεισι.

Περὶ τῆς δὲ τῶν τευχῶν καὶ ἐπιστολῆς αὐτοῦ γεγραμμένης Εὐτυχίῃ τῷ ἀρχιεπισκόπῳ Κωνσταντινουπόλεως, ἣν ἔγραψεν ἐν πρεσβυτέρῳ ἔτι τελευτῶν, πληροφορίαν περιέχουσαν τῆς ὁρθοδόξου καὶ καθολικῆς εὐσεβείας καὶ πίστεως.

VARIAE LECTIONES.

44 καὶ οὐ γ. 47 δὲ om. A. 48 δὲ A : δὲ γ. 49 κρατύνοντα τὸ εἶδος γ. 50 Παλαστίνον γ. 51 κυριώτατα γ.

ΓΚΗ.

A

CCXXVIII.

Ἐφραίμου πατριάρχου Θεουπόλεως λόγοι διάφοροι.

Sancti Ephraem Theopolitani patriarchæ, variæ Orationes.

Ἀνεγνώσθη τοῦ ἐν ἁγίοις Ἐφραίμου, πατριάρχης δὲ οὗτος Θεουπόλεως ἦν, λόγοι διάφοροι· Σύρας μὲν γεγωνὸς καὶ φωνῆς καὶ γενεᾶς, παιδευθεὶς [403 H.] δὲ καὶ τὴν Ἑλλήνα γλῶσσαν οὐκ ἀγεγνώσκει, ἀλλὰ καὶ πολιτικὰς οὐκ ὀλίγας μεταχειρισάμενος ἀρχὰς, ὡς τὴν τελευταίαν, κόμης ἀναρρήθεις τῆς ἀνατολῆς, ἐκείθεν ἐπὶ τὸν ἀρχιερατικὸν μετενέχθη θρόνον. Φασὶ δὲ αὐτὸν τὰ τε ἄλλα ἐπαίνων ἀξία διαδιδόναι, καὶ πολλὴν τῆς ἐλεημοσύνης ἐργάτην γενέσθαι. Συνέταξε μὲν οὖν ὁ ἀνὴρ διαφόρους βίβλους, ὡς εἰς ἡμᾶς τέως τρεῖς περιήλθον. Σχεδὸν δὲ τι ²³ αὐτοῦ πάντες, οὐς τεθεάμεθα πόρους, ὑπὲρ τῶν τῆς Ἐκκλησίας σπουδάζουσι δογμάτων, καὶ τοῦ παραστήσαι τὴν κατὰ Καλχηδόνα ἁγίαν σύνοδον πάσης λαοῦς αἱρετικῆς ὑπερκειμένην καὶ ἐπικρατοῦσαν.

Ἐν μὲν οὖν τῇ πρώτῃ βίβλῳ ὁ πρῶτος αὐτῷ λόγος ἐπιστολὴ ἐστὶ πρὸς Ζηνώδιον τινὰ σχολαστικὸν Ἐμίσης, τῆς Ἀκεφάλου μοίρας ὄντα, διαπεμφθεὶς· σπουδῇ δὲ ποιεῖται περὶ τῶν ἐπηρεαζομένων ῥημάτων, ἃ ἐν τῇ ἐπιστολῇ περιέχεται τοῦ ἀγιοτάτου Λέοντος Προέδρου Ῥώμης. Προτάττει δὲ τῆς γυναικείας τῶν εἰρημένων ῥημάτων διατάν τινα τοῦ Τρισαγίου Ὑμνου· καὶ γὰρ καὶ ὁ Ζηνώδιος τῆς κοινῆς Ἐκκλησίας ἑαυτὸν ἀπορρήξας ²⁴ πρόφασιν ἐδίδου τὴν περὶ τὴν Τρισαγίου δοξολογίαν καινοτομίαν. Φησὶ δὲ ὁ Ἐφραίμιος τὴν τοιαύτην ὁμολογίαν τοὺς μὲν τὴν ἀνατολὴν οἰκοῦντας εἰς τὸν Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστὸν ἀναφέρειν, καὶ διὰ τοῦτο ^C μηδὲν ἐξαμαρτάνειν ἐπισυνάπτοντας τὸ, Ὁ σταυρωθεὶς δι' ἡμᾶς, τοὺς δὲ τὸ Βυζάντιον τε καὶ τὴν ἑσπερίαν νεομεινόμενους εἰς τὴν ὑπερτάτην καὶ πανίερον πηγὴν τῆς ἀγαθότητος, τὴν ὁμοούσιον Τριάδα, τὴν δοξολογίαν ἀνάπτειν· διὸ μὴδ' ἀνέχεσθαι τούτους ἐπισυνάπτειν τὸ, Ὁ σταυρωθεὶς δι' ἡμᾶς, ἵνα μὴ πάθος τῇ Τριάδι περιάψωσιν. Ἐν πολλαῖς δὲ ταῖς κατὰ τὴν Εὐρώπην ἐπαρχίαις ἀντὶ τοῦ, Ὁ σταυρωθεὶς δι' ἡμᾶς τὸ, Ἁγία Τριάς ἐλέησον ἡμᾶς ἐπάγειν· ἐξ ὧν ἐπιδηλότερον τὸν σκοπὸν τῶν εὐσεβούντων καθίστασθαι, ὡς εἰς τὴν ἁγίαν Τριάδα τὸ Ἅγιος ὁ Θεός, ἅγιος ἰσχυρός, ἅγιος ἀθάνατος ἀνάγοντες ἀκριβεῖ καὶ ἀκολουθεῖ λόγῳ τὸ Ὁ σταυρωθεὶς δι' ἡμᾶς παραγράφονται. Οὕτω μὲν οὖν ἑκατέραν μοῖραν περὶ τῆς προκειμένης δοξολογίας φρονούσαν τε καὶ λέγουσαν, ἐπειδὴ κατὰ τὰ ἄλλα τῆς εὐσεβείας δόγματα μηδὲν ὁρᾶται παραχαράττουσα, ὁρθῶς τε πράττειν ὁ ἀνὴρ ἀμφοτέρας λέγει καὶ οὐδετέραν χώραν εὐρίσκειν ὑπὸ μῶμον ποιεῖν τὴν ἑτέραν ἢ ὑπὸ κατάγνωσιν ἔλκειν ὕβρεως. Ἄλλ' ἐκείνος μὲν οὕτω διατίθεται· ὅτι δὲ τοῖς Ἀκεφάλαις αἱρετικοῖς, κακῶς τὴν δοξολογίαν ταύτην ἐκλαμβάνουσι,

B

Lectæ sunt sancti Ephraemii (68) patriarchæ Theopolitani Orationes variæ. Syrus quidem fuit genere ac sermone, Græcam vero linguam non mediocriter calluit. Sed et civiles gessit magistratus, e quibus comes tandem Orientis renuntiatus, inde ad summam Ecclesiæ cathedram evehctus est. Ferunt autem cum alia laude digna gessisse, tum vero elemosynis elargiendis enituisse. Libros vero varios composuit, quorum in manus meas tres inciderunt. Omnia pene opera ejus quæ vidimus pro ecclesiasticis dogmatibus pugnant, defenduntque sanctum Chalcedonense concilium extra omnem esse hæreticorum reprehensionem.

Libro quidem primo initio est epistola ad Zenobium quemdam scholasticum Emisenum Acephalorum labe infectum, missa. Propugnat vero irrisum de infestis atque acerbis verbis, quæ in epistola Leonis Romani Pontificis continentur. Præmittit vero horum verborum disputationi, usum quemdam sacri Trisagii hymni. Etenim Zenobius a communi segregatus Ecclesia, colorem hunc quæsit, quod recens divisa esset ter sancti hymni sententia. Asserit contra Ephraemius, eundem hymnum Orientales ^{245b} Christo Jesu attribuisse, et propterea nihil peccare tametsi adjiciant: *Crucifixus pro nobis*: Constantinopolitanos vero atque Occidentales, in supremum sacratissimumque honorum omnium fontem, consubstantialem Trinitatem, sententiam referre; idcirco non sustinere illud addi: *Crucifixus pro nobis*, ne qua passio Trinitati attribueretur. In multis enim Europæ ditionibus pro illo, qui *crucifixus est pro nobis*, hoc reponunt: *Sancta Trinitas, miserere nobis*. Unde piorum sententia clarius elucescit, ut in sanctam Trinitatem hoc: *Sanctus Deus, sanctus fortis, sanctus immortalis* accommodent; accurata ac consequenti oratione illud: qui *passus est pro nobis*, ascribunt. Sic igitur alteram utramque partem de his sentire atque asserere, quando in cæteris piis dogmatibus nihil depravare comperiantur. Recte vero facere utrosque hic affirmat, neque ullam reperire rationem cur alterutra reprehendatur, vel in disquisitionem revocetur. Sed hic quidem ita censet, quod ab Acephalis hæreticis male hanc sententiam accipientibus, magnus sit in pios incursus: merito cæteri Patres nostri illud decreverunt, non oportere illud addere in sacro hymno, *Qui passus est pro nobis*, et convenientem esse hymnum, qui de Trinitate disputat:

VARIÆ LECTIONES.

²³ τι Α : τοις. ²⁴ ἀπορρήξαι Α.

NOTÆ.

(68) Alius hic ab Ephraim ascetico, cujus opera Photius enumeravit, et exstant, tametsi Syrus uterque.

quando Cherubina cantio in triplici sono sanctitati accedens ab initio, super omnem sanctitatem et bonitatem Trinitatis cantus esse cognoscitur. Sed sive bene seu secus de Trisagio hic sic iudicat, facile enim occasio ipsi ita iudicandi prætextum dedit, non possum equidem nunc de altera sententia certum ferre iudicium: nisi quod non sinit, Scholasticum admonens, ab Ecclesiæ corpore non separari.

Τρισαγίου διήτησεν ὁ ἀνὴρ (τάχα γάρ [404 H.] τινα παρῆχεν αὐτῷ πρόφασιν ὁ καιρὸς τοιαῦτα διαιτῆν). οὐκ ἔχω νῦν οὐδὲ ἐτέρᾳ γνώμῃ κρίσιν ἐπιθεῖναι ἀδίστακτον. Πλὴν οὐκ ἀνίησι τὸν σχολαστικὸν παραινῶν τῇ τῆς Ἐκκλησίας συναρθῆναι σώματι.

In hac epistola canonem quoque qui secundus est in secunda synodo Constantinopolitana 150 Patrum, ipse 166 esse, nescio quo auctore, neque cum aliis consentiens numerat: neque in hac ipsa modo, sed et in aliis ejus libris, eandem ipse quantitatis rationem init.

Auspiciatus vero stadium orthodoxæ fidei, præfatur, conferenda non esse quæ de theologicis a Patribus nostris decreta sunt, cum dictis a Leone pontifice de incarnatione. Sed hujus theologia cum theologicis, quæ vero de incarnatione, cum iis quæ analogiam habent. 246 Quotquot theologiam opponunt incarnationi, hi reprehensionem injustæ præbent sententiæ, in quæ linguam exacuunt, his vero nihilominus nisi moveantur, irreprehensibiles sunt. His præmissis, dicta quædam ex epistola Leonis recitat, quam ad sanctum Flavianum dedit, ex ea item quam ad Leonem imperatorem misit, quibus claram ostendit viri theologicam doctrinam, eundemque esse Dei Filium, et hominis, magnifice prædicat, patibilem et impatibilem, immortalem et morti obnoxium. Et uno verbo, summam esse Verbi et hominis unitatem, certo et divinitus explanavit. Quin et iisdem litteris Nestorium aperte communionem interdicens censuit, qui beatam ac Deiparam Virginem non Dei, sed hominis solum matrem appellare est ausus. Primum quoque beatum Leonem perspicue ipsis vocibus pronuntiasse, Dei matrem esse beatam Mariam, cum aliorum ante ipsum Patrum nemo id tam clare exiulerit, et hæc quidem capite primo persequitur.

Θεοῦ ὅστιν ἡ ἁγία Θεοτόκος, τῶν πρὸ αὐτοῦ Πατέρων οὕτω διαπρυσίους βήμασι μὴ τοῦτο φαιμένων. Τὸ μὲν οὖν πρῶτον αὐτῷ κεφάλαιον ταῦτα διατάττει.

Excipit hoc proximum, quo ostenditur sanctum Leonem reliquis Patribus consentientem, unum Filium esse confiteri: atque unius et ejusdem ut aliam formam, sic et diversam naturæ actionem, nusquam divisionem unitate adducens, sed unum hominem factum Deum Verbum prædicat. Adjicit vero Leonis sententiæ et Cyrilli dogmata, conspirare inter se ostendens, et Gregorii Nysseni, et Julii Romani. Adhæc et verba ponit, quibus utens

Ἀ μεγάλη γίνεται κατὰ τῆς εὐσεβείας καταδρομῇ, εἰκότως οἱ ἄλλοι Πατέρες ἡμῶν παντελῶς περιεῖλον τὸ [776 R.] μὴ δεῖν προσάπτειν ἐν τῇ Τρισαγίῳ δοξολογίᾳ τὸ Ὁ σταυρωθεὶς δι' ἡμᾶς· τῆς γὰρ τριαδικῆς θεολογίας ὕμνον εἶναι τὸ δοξολόγημα, ἐπεὶ καὶ ὁ Χερουβικὸς ὕμνος ἐν τῇ Τριαδικῇ φωνῇ τῆς ἀγιότητος προερχόμενος ἀπ' ἀρχῆς τῆς ὑπὲρ πᾶσαν ἀγιότητα καὶ ἀγαθότητα Τριάδος μελωδῆμα ἐγνωρίζετο. Ἄλλ' εἴτε εὖ εἴτε καὶ ἐτέρως περὶ τοῦ

παρῆχεν αὐτῷ πρόφασιν ὁ καιρὸς τοιαῦτα διαιτῆν). οὐκ ἔχω νῦν οὐδὲ ἐτέρᾳ γνώμῃ κρίσιν ἐπιθεῖναι ἀδίστακτον. Πλὴν οὐκ ἀνίησι τὸν σχολαστικὸν παραινῶν τῇ τῆς Ἐκκλησίας συναρθῆναι σώματι.

Ἐν ταύτῃ δὲ τῇ ἐπιστολῇ καὶ τὸν κανόνα, ὃς δευτέρως ἀριθμεῖται ἐν τῇ δευτέρᾳ τῶν ἐν Κωνσταντινουπόλει πν ἱερωτάτῃ συνόδῳ, αὐτὸς ρῆς' εἶναι ⁸², οὐκ οἶδ' ὅθεν λαβὼν οὐδὲ τίσιν ἄλλοις συντάττων, ἀριθμεῖ. Οὐκ ἐν ταύτῃ δὲ μόνον, ἀλλὰ καὶ ἐν ἄλλοις αὐτοῦ λόγοις τὴν αὐτὴν αὐτῷ τῆς ποσότητος ἀπονέμεται χώραν.

Ἀρχόμενος δὲ τῆς ὑπὲρ τῶν ὀρθῶν δογμάτων σπουδῆς, προειμαῖζεται μὴ δεῖν συγκρίνειν ἃ περὶ θεολογίας εἰρηται τοῖς Πατράσι ἡμῶν, τοῖς περὶ οἰκονομίας εἰρημένους λέοντι τῷ Ῥώμῃ, ἀλλὰ τὰ μὲν θεολογικὰ τοῦτου τοῖς θεολογικοῖς, τὰ δὲ περὶ τῆς οἰκονομίας τοῖς ἔχουσιν ἀναλόγως. Ὅσοι δὲ τὴν θεολογίαν ἀντιπαρτίθεσι τῇ οἰκονομίᾳ. Οὗτοι γνώμης μὲν ἀδόκτου τῆς ἑαυτῶν παρέχονται στήλην, καθ' ὧν δὲ τὴν γλῶσσαν κινουσι, τοῦτοι οὐδὲν ἤττον ἢ ⁸³ εἰ μὴ ἐκείνην τὸ ἄμωμον συντηροῦσι. Ταῦτα προδιασκευάσας ῥητὰ πρόαγει τινὰ τῆς ἐπιστολῆς ⁸⁴ τοῦ ἁγιοτάτου Λέοντος, ἣν ἐκεῖνος ἔγραψε πρὸς τὸν ἐν ἁγίοις Φλαδιανὸν, καὶ μὴν καὶ τῆς πρὸς Λέοντα τὸν βασιλέα, ἐν αἷς θεολογίαν τε λαμπράν τοῦ ἀνδρὸς ἐπιδεικνύουσι, καὶ ὅτι τὸν αὐτὸν Υἱὸν τοῦ Θεοῦ καὶ ἀληθῶς υἱὸν ἀνθρώπου γενέσθαι μεγαλοφώνως ἀνακηρύττει, παθητὸν τε τὸν αὐτὸν καὶ ἀπαθῆ, καὶ τὸν ἀθάνατον νόμοις ὑποκύβει θανάτου, καὶ ἀπλῶς τὴν ἀκραν ἔωσιν τοῦ Λόγου καὶ τῆς σαρκὸς ἀμωμήτως τε καὶ θεοκρατῶς διετρέψασεν. Οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ Νεστόριον λαμπρῶς τῇ φωνῇ ἐν ταῖς τοιαύταις ἐπιστολαῖς ἀναθεματίσαι, ὡς τὴν μακαρίαν καὶ θεοτόκον Μαρίαν οὐχὶ τοῦ Θεοῦ, ἀνθρώπου δὲ μόνον τολμήσαντα εἰπεῖν μητέρα· καὶ ὅτι πρῶτος ὁ ⁸⁵ ἐν ἁγίοις Λέων ἰδικῶς εἶπεν αὐταῖς λέξεσιν ὡς μήτηρ.

Δεύτερον δὲ αὐτῷ προάγεται, δι' οὗ δεικνύται ὡς ὁ ὁσιώτατος Λέων τοῖς Πατράσι συμφωνῶν ἓνα τὸν αὐτὸν ὁμολογεῖ Υἱὸν, καὶ τοῦ αὐτοῦ καὶ ἐνὸς ὥσπερ ἑκατέραν μορφήν, οὕτω καὶ τὴν διάφορον φυσικὴν ἐνέργειαν, οὐδαμῶς διαίρειν τῇ ἐνώσει παρεισάγων, ἀλλ' ἓνα τὸν σεσαρκωμένον ἀνυμνεῖ Θεὸν Λόγον. Παρατίθησι δὲ ταῖς φωναῖς τοῦ ὁσίου Λέοντος τὰ Κυρίλλου δόγματα, δεικνύς κατὰ πάντα συμφωνοῦντα, καὶ δὴ καὶ Γρηγορίου τοῦ Νύσσης, ἀλλὰ καὶ Ἰουλίου

VARIÆ LECTONES.

⁸² εἶναι] καὶ εἶναι ζ. ⁸³ ἢ libri om. ⁸⁴ προσάγει τινὰ τῇ ἐπιστολῇ ζ. ⁸⁵ ὁ add. A. qui in mg: πῶς τοῦ: ὁ φησιν; Κύριλλος γὰρ καὶ ἄλλοι προείπον. Ἡ δὲ θεοτόκον μὲν λέγουσιν, μητέρα δὲ Θεοῦ οὐκ εἶπον, κἄν μὲν διενήνοχεν.

nachi clari, Alexandrini domo et inter præsules illustri, epistolas aliquot de multis adducit, quæ per omnia conveniunt cum iis, quæ ut impia hæretici calumniari solent.

Atque in his quidem epistola ad Zenobium versatur. Aliæ ad Justinianum imperatorem missæ litteræ: hæc quidem illius pietatem commendans, illa vero de monachis religiosiis eremum incolentibus pietatis testimonium luculentum dat. Tertia vero Anthimi synodalia accurate de fidei dogmatibus, et missa et scripta esse ostendit; altera vero ad ipsum mittitur Anthimum post synodalia, eorum laudationem non excusans, quasi nihil Anthimi impietatis in iis appareat, nisi quod minutissime, et accuratissime Anthimum postulet recipi; Eutychem et Eutychem dogmata excommunicari. θείναι τὸν Ἀνθίμον ἐξαίτεϊ λεπτομερέστερόν τε καὶ εἰς ἀνάθεμα θέσθαι.

Mittitur et ad Domitianum epistola, qui incidens, ut scribit, in ejus quædam verba, turbatus est mente, et solvi dubitationem exoptavit. Verba autem sunt: *Non potest persona personæ, qua peragna est, uniri, ut Petrus et Paulus unam eandemque personam constituisse, sed neque substantia cum altera substantia, ut per eam alia subsistat, in identitatem substantiæ convenire: ut, animi et corporis natura, unam non potest perficere naturam, nisi quis forte in commune quid quod afferat, secundum illas et prius uniri invicem minime conducebat, ut quod in creaturam feratur, vel hoc, in tempore, vel similia. Tunc enim non amplius diversæ naturæ in unam naturam conveniunt. Sed quæ habent substantiæ ab initio consubstantialitatem communitate quadam longissima, idem jus tenere videntur. Quæ enim Domitianum turbant, et quorum exoptabat solutionem, et natus erat, hæc erant. Primum quidem non incredibili sermone dubitationem aggredditur. Deinde et per sanctorum Patrum voces propria ac subjecta verba recte concluduntur. Et hæc quidem tractat epistola ad Domitianum.*

Altera vero ad quemdam Syncleticum, nomine (Tarsensem) scribitur, proferens et 247^b ista disputationem cum Acephalis. Qua post unionem agnoscens naturam Patres adducit, et nusquam per illos ullam personarum unionem, neque divsam, neque separatam. Et testimonia idem testantia proferuntur, Cyrilli, inquam, Gregorii Theologi, et aliorum, Deique Ecclesia, omnesque adeo Chalcedonensis synodi Patres, unum Trinitatis Deum Verbum incarnatum et hominem esse factum, cuius et secundum hypostasim unitatem et senserunt, et prædicaverunt, primumque Dei matrem com-

σταυρῶ; ἐν τούτῳ τῷ κεφαλαίῳ καὶ [406 H.] Ἰσιδῶρου τοῦ ἐν μονάζουσιν περιβλέπτου (Ἀλεξανδρεὺς δὲ τὸ γένος οὗτος ἦν, καὶ τοῖς ἀρχιερεῦσιν αἰδέσιμος) διαφόρους ἐξ ἐπιστολῶν διαφόρων χρήσεις ἐπιφέρει, αἱ κατὰ πάντα συμβαίνουσι ταῖς παρὰ τῶν αἱρετικῶν ὡς οὐκ εὐσεβείας συκοφαντούμεναις.

Ἄλλ' ταῦτα μὲν ἡ πρὸς Ζηνοβίου ἐπιστολὴ τὰ κεφάλαια πόνον ἐποιεῖτο. Ἐστραὶ δὲ αὐτῷ πρὸς τὸν βασιλέα Ἰουστινιανὸν γράφονται ἐπιστολαί, ἡ μὲν αὐτοῦ τὴν εὐσέβειαν ἀποδεχομένη, ἡ δὲ ἀσκητῶν τινων εὐσεβῶν τὴν ἔρημον οἰκούντων διαμαρτυρίαν ὑπὲρ εὐσεβείας προτεινομένη, ἑτέρα δὲ τὰ τοῦ Ἀνθίμου συνοδικὰ κατὰ τὴν ἀκριβείαν τῶν τῆς Ἐκκλησίας δογμάτων ἀξιούσα διατυπωθῆναι τε καὶ ἀποσταλῆναι. Ἄλλῃ δὲ πρὸς αὐτὸν τὸν Ἀνθίμον μετὰ τὰ συνοδικὰ στέλλεται ⁶⁴, [καὶ] τὴν ἐκείνων ἀποδοχὴν οὐ παραιτούμενη, ὅτε μὴδὲν ἐν αὐτοῖς τοῦ Ἀνθίμου ἐμφανίσαντος τῆς δυσσεβείας, πλὴν προσ- ἀκριδέστερον Εὐτυχῇ τε καὶ τὰ Εὐτυχῶς δόγματα

[780 R.] Γράφει δὲ καὶ πρὸς Δομετιανὸν ἐπιστολήν, ὃς ἐντυχὼν (ὡς τὸ γράμμα λέγει) ῥήμασι τισι τοῦ ἀνδρὸς διατεράχθη τε τοὺς λογισμοὺς καὶ ἐπιλυθῆναι τὴν ἀπορίαν ἐζήτησε. Τὰ δὲ ῥήματα ἔλεγε ταῦτα. Ὁὐκ ἔστιν ὑπόστασιν ὑποστάσει ἐνωθῆναι καθ' ὑπόστασιν, ὅλον Παῦλον καὶ Πέτρον μίαν ὑπόστασιν ἀποτελέσαι ἀδύνατον. Ἄλλ' οὐδὲ οὐσίαν ἐτέρη οὐσίᾳ ⁶⁵, καθὼ ἐτεροοῦσία, εἰς ταυτότητα συνελθεῖν οὐσίας, ὅλον ψυχῆς καὶ σώματος οὐσίαν μίαν οὐσίαν ἀποτελεῖται ⁶⁶ ἀμήχανον, εἰ μήπω ἄρα τις εἰς κοινότητά τινα ταύτας ἀνάγῃ, καθ' ἣν καὶ πρὶν ἐνωθῆναι ἀλλήλων οὐ διεφέρον, ὅλον τὸ ⁶⁷ εἰς τὸ κτιστὸν ἀναφέροι ἡ τὸ ὑπὸ χρόνον ἡ τὰ ὁμοία. Τότε γὰρ οὐκέτι ἐτεροοῦσαι ⁶⁸ οὐσίαι εἰς ⁶⁹ μίαν οὐσίαν συνηλθόν, ἀλλ' αἱ ἀπ' ἀρχῆς ἔχουσαι οὐσίαι τὸ ὁμοούσιον κατὰ τὴν πορφύρετῳ κοινότητά τὸ αὐτὸ φυλάττουσαι ἐπεδείχθησαν. Ἀ μὲν οὖν τὸν Δομετιανὸν ἐθορύβει, καὶ ὦν τὴν λύσιν ἐπαζητεῖ καὶ ἔτυχε, ταῦτα ἦν. ὁ δὲ πρῶτον μὲν οὐκ ἀπιδόκῃ λογισμῷ τὴν ἀμφισβήτησιν περιέρχεται, εἴτα δὲ καὶ διὰ τῶν Πατρικῶν φωνῶν τὰ οἰκεία καὶ προκείμενα καλῶς ἔχειν βεβαίως ῥήματα. Καὶ ἡ μὲν πρὸς Δομετιανὸν ἐπιστολὴ ταῦτα ἐπραττεν.

Ἄλλῃ δὲ πρὸς Συγκλητικὸν τοῦνομα (Ταρσοῦ δὲ μητροπολίτην αὐτὸν τὸ γράμμα οἶδε) διαπέμπεται, τὸν ἀγῶνα καὶ αὐτὴ τὸν ⁷⁰ κατὰ τῶν Ἀκεφάλων Προάγουσα. Ἐν ἣ μετὰ τὴν ἔνωσιν τὰς φύσεις τοὺς Πατέρας παράγει γνωρίζοντα, καὶ οὐδαμῶς διὰ ταύτας οὐτε τὴν καθ' ὑπόστασιν ἔνωσιν οὐτε τεμνομένην οὐτε διαφρεσιν καὶ διχασμὸν ὑπομένουσαν. Καὶ μαρτυρίαι πάλιν προέρχονται βεβαιῶσαι τὸ προκείμενον Κυρίλλῳ τε καὶ τοῦ θεολόγου Γρηγορίου καὶ ἄλλων Πατέρων. Καὶ ὅτι ἡ Ἐκκλησία τοῦ Θεοῦ καὶ ἡ ἐν Καλκηδόνι ⁷¹ σύνοδος τὸν ἕνα [407 H.] τῆς ἀγίας Τριάδος Θεὸν Λόγον ὁμολογεῖ σαρκωθῆναι καὶ ἑναγ-

VARIAE LECTIONES.

⁶⁴ στέλλει Α. ⁶⁵ ἐτεροοῦσαι Σ. ⁶⁶ ἀποτελέσαι Α: ἀποτελεσθῆναι Σ. ⁶⁷ οἷον τὸ] nonne οἷον εἰ? ⁶⁸ ἐτεροοῦσαι Σ. ⁶⁹ εἰς] εἰ εἰς Α. ⁷⁰ τὸν Α: τῶν Σ. ⁷¹ χαλκηδόνι Σ.

θρωπῆσαι, οὐ καὶ τὴν καθ' ὑπόστασιν οἶδε καὶ κηρύττει· ἔγνωσιν· καὶ ὅτι μητέρα Θεοῦ πρῶτον μὲν ἡ Ἐλισάβετ ἀνείπεν, ἐν οἷς λέγει· *Καὶ πόθεν μοι τοῦτο, ἵνα ἡ Μήτηρ τοῦ Κυρίου μου ἔλθῃ πρὸς με*; σαφέστερον δὲ τῶν ἄλλων μετὰ ταῦτα τὴν λέξιν πρῶτος ὁ ὁσιος Λέων ὁ πάπας προήνεγκεν. Ἐν γὰρ τῇ πρὸς τὸν Λέοντα τὸν βασιλέα ἐπιστολῇ ῥήμασιν αὐτοῖς οὕτως γράφει· *Ἀναθεματίζεσθω Νεστόριος ὁ τὴν ἀνθρώπου δὲ μόνον πιστεύων εἶναι μητέρα*. Ἀλλὰ

Γράφει δὲ ὁ αὐτὸς καὶ πρὸς Ἀνθίμιον ἐπίσκοπον Τραπεζοῦντος, ἐν ᾗ τὸν τε βασιλέα Ἰουστινιανὸν τῆς εὐσεβείας ἀποδέχεται, καὶ τὸν δυστυχῇ Εὐτυχῇ τὴν καθαίρεισιν ὑποστήναι, διότι μὴ ἠνέσχετο δύο φύσεων ἔγνωσιν λέγειν ἐν μιᾷ ὑποστάσει, διατείνεται, καίτοι γε τραυῶς τῶν θεοφόρων Πατέρων ἡμῶν τοῦτο δογματίζόντων τε καὶ ἀνακηρυκτόντων· ἄλλ' ἐκεῖνον τὸν παράφορον μὴ ἀνέχεσθαι, ἀλλὰ ἐκ δύο μὲν φύσεων γεγενῆσθαι τὸν Κύριον, μετὰ δὲ τὴν ἔγνωσιν οὐκέτι δύο οὐδὲ ἐν δύο γνωρίζεσθαι, μίαν δὲ φύσιν μετὰ τὴν ἔγνωσιν τερατεύεσθαι. Οἷς συμφωνεῖν διελέγει καὶ τὴν ληστρικὴν ἐν Ἐφέσῳ σύνοδον, αὐτοῖς εἰποῦσαν ῥήμασι· *Τούτοις καὶ ἡμεῖς πάντες συντιθέμεθα*. Καὶ ὡς ἡ ἐν Καλχηδόνι σύνοδος τὸν τε Νεστόριον καὶ τὸν Εὐτυχῇ ὑπὸ Ἰσθ καὶ ὁμοίῳ τῷ ἀναθέματι ἔθετο. Καὶ ὅτι τὸ εἰδέναι τὰς φύσεις μετὰ τὴν ἔγνωσιν ἐν μιᾷ ὑποστάσει πάσης ἐστὶν ἀλλότριον διαιρέσεως, καὶ τοῦτο αὐτὸς τε Κύριλλος καὶ ὁ λοιπὸς τῶν θεοφόρων ἀνδρῶν χορὸς λαμπραῖς ἀνακηρύττουσι ταῖς φωναῖς, [781 R.] Εὐτυχῆς δὲ καὶ οἱ αὐτοῦ πρὸ τῆς ἐνώσεως μὲν, τούτεστι διχα ἐνώσεως (ὡς λήρου καὶ δυσσεβείας ὑπερβολή!) τὰς δύο κηρύττουσι φύσεις, οὐκέτι δὲ μετὰ τὴν ἔγνωσιν. Καὶ ὅτι οἱ τὸν Εὐτυχῇ ἀναθεματίζοντες καὶ τὰ αὐτοῦ δόγματα παραχρῆμα καὶ ἀκοντες τὴν οἰκουμένην τετάρτην κηρύττουσι σύνοδον· οὐκ ἄλλη γὰρ οἰκουμένης σύνοδος, ἀλλ' αὕτη μὴν δεχθέντα μετὰ τῶν βεβληκτῶν αὐτοῦ δογμάτων (καθὰ καὶ προεῖρηται) παρὰ τῆς ληστρικῆς ἐν Ἐφέσῳ δευτέρας συνόδου τοῦτον ¹³ παντελῶς ἐξέτεμέ τε καὶ ἀπεκήρυξεν. Ἔοικε δὲ ταῦτα γράφειν Ἀνθίμῳ παρουσιάζοντι μὲν τῇ βασιλεῖ πόλει, οὕτω δὲ τοὺς ἀρχιερατικοὺς αὐτῆς ὑπελθόντι νόμους· ὅν καὶ πρῶτον τὰ Εὐτυχῶς ἀγωνίζεσθαι. Ἀλλὰ ταῦτα μὲν

Ἡ δὲ πρὸς Βράζην τὸν Πέρσην, ἐπὶ αὐτοῦ ᾗτησεν ἐκεῖνος, ἐκ τῶν θείων Γραφῶν ἄλλ' οὐκ ἐκ Πατρικῶν μαρτυριῶν περὶ τῆς ἁγίας καὶ ὁμοουσίου Τριάδος ^D διαλαμβάνει· καὶ [408 H.] περὶ τῆς ἐν σαρκὶ παρουσίας τοῦ Λόγου, καὶ περὶ τῆς ἁγίας καὶ ὑπερενδόξου Παρθένου καὶ Θεοτόκου Μαρίας. Αἱ δὲ Γραφαὶ εἰσιν αὐτῷ ¹³ ἡ τε παλαιὰ Διαθήκη καὶ τὰ Κυριακὰ λόγια καὶ τὰ ἀποστολικὰ κηρύγματα, δι' ὧν αἱ προκείμεναι τῶν ὑποθέσεων τὸ ἀληθὲς καὶ βέβαιον ἀπηνέγκαντο. Πλέον δὲ τῶν ἄλλων ἐμφυλοχωρεῖ τῇ ὑποθέσει, ἐν ᾗ ἡ τοῦ Λόγου σάρκωσις ἀναδιδάσκαται, ἅτε δὴ καὶ τοῦ καιροῦ πλείονα τὴν περὶ αὐτῆς ἐξεργασίαν ἀπαιτοῦντος. Τοιοῦτον μὲν καὶ τὸ σπούδασμα ταυτησὶ τῆς ἐπιστολῆς.

¹³ Luc. i, 43.

A pellas Elisabeth, cum ait : *Et unas hoc mihi, ut mater Domini mei veniat ad me* ? Clarius vero quam alii postea hanc vocem protulit Leo pontifex. Ad Leonem enim imperatorem sic scribit : *Excommunicetur Nestorius credens Mariam non Dei, sed hominis duntaxat esse Genitricem*, et hæc quidem in subjecta epistola.

μακαρίαν καὶ θεοτόκον Μαρίαν οὐχὶ τοῦ Θεοῦ ταῦτα μὲν καὶ ἡ προκειμένη ἐπιστολή.

Scribit vero ad Anthimum episcopum Trapezuntis, in qua Justinianum ut pium suscipit, et infelicem Eutychem hæresim constituere, quia non sustinuit duas naturas in una hypostasi subsistere, narrat; et illud per illud perspicue Patres ad unum omnes, et docent et prædicant, sed illius animi impotentiam ferendam non esse, sed ex duabus naturis constare Christum, post unionem non amplius duas, neque in duabus cognosci, unam vero naturam post unitatem prodigiose asseri. Quibus consonare ait prædicatoriam illam in Epheso synodum hæc asserebant : *His et nos omnes conditi sumus*, utque iisdem de causis Chalcedonensis synodus Nestorium et Eutychem condemnarit : et nosse naturas post unitatem in una persona, ab omni est divisione alienum. Idemque beatus Cyrillus omnique adeo sanctorum Patrum cœtus claris prædicat vocibus. Eutyches ejusque assectæ, pro unitate quidem, hoc est, duplici unitate (o ingentem demerentiam atque impietatem!) duas prædicant naturas, non amplius post unionem, et qui Eutychem saceris interdunt, ^{248a} et ejus opiniones, de plano, atque inviti œcumenicam quartam prædicant synodum : non alia enim œcumenica synodus fuit, sed ea sola, susceptum cum pestiferis ejus opinionibus, ut diximus, in perfida illa synodo Ephesina, hoc omnino rejecti et damnati. Apparet vero Anthimo hæc scripsisse in regia urbe versanti, et nunquam sacras illius leges violasse, quem et adversus Nestorianos et Eutychianos certare suadet. Hæc quidem epistola illa complectitur.

Quæ vero ad Brasen Persam data est, cum hoc postulasset e sacra Scriptura, sed non e Patribus, de sancta et consubstantiali Trinitate continet, et de incarnatione Verbi, deque gloriosa et sancta Virgine, et Dei Genitrice Maria. Sunt autem eorum Scripturæ, et Vetus Testamentum, et Domini verba, apostolicæque prædicationes, quibus questionum veritas et confirmatio allata est, præ cæteris huic uni questionem inhaeret, in qua de incarnatione Verbi disceptatur, occasione scilicet longiorem hujus disputationem exigente. Hoc autem in hac epistola conatur.

VARIE LECTIONES.

¹³ τοῦτον A : τότε C. ¹³ αὐτῶν C.

Scribit autem ad aliquos monachos Ecclesiæ defensionem catholicæ et apostolicæ molientes, quos sanctorum Patrum monitionibus conjungere molitur, ostendens eorum sententiam non procul ab hæreticorum opinionibus distare, nullumque ex ea, quemadmodum hæretici solent, commodum accipere, hoc variis testimoniis sanctorum Patrum confirmat. In una eademque persona variam naturæ actionem perspicit, et ad omnem pietatis plenitudinem sufficere, Deiparam credere et appellare sanctissimam Virginem. Postquam enim quis dixerit Deum incarnatum Virginem peperisse, angelorum uti videtur theologia.

Scribit idem et alteram epistolam ad Callinici desertores; cupiens vero eos Ecclesiæ Dei conciliare, ab omni eam liberam hæretica labe ostendit, et qui ad eam labem conventus sunt, latronum esse speluncam: assertur imitari oportere Simeonem, et Baradatum, et Jacobum, viros virtutis nomine toto terrarum orbe celebres, qui **248^b** vitam universam in ecclesiastica disciplina transegerunt. Atque hæc quidem epistola continet.

Proxima vero oratio Ephræmi synodicam actionem explicat, in qua Syncreticus nominatur (quem Tarsi episcopum fuisse paulo ante memoravi) quod libellos non catholicos ab hæreticis accepisset, unde hæreticas hauserit opiniones, et Stephanus monachus Syncretici syncellus appellatus, et pene accusatur uterque præcedenti oratione, propterea quod orthodoxam non amplexarentur fidem, sed Eutychis labe infecti essent. Tamen cum Syncreticus religionem profiteri tandem coactus esset, synodus solvitur. [Tamen, inquit, pietatem tandem suscipiente, solvitur synodus.] In hac actione beatum Cyrillum alicubi *natura* pro *persona* usum esse ostendit, cum dicituram maxime Verbi naturam carnem induisse: non ipsum dicere sæpe eum duas confesum naturas, quemadmodum mutato consilio unam naturam, nisi forte nunc *naturæ* vocem pro *personæ* usurpaverit, et confirmatur id ex aliis Cyrilli locis, eamque esse Ecclesiæ mentem, aliaque id genus utilia adversus hæreticam labem hæc actio certamina continet.

Ἐκκλησίας φρόνημα. Καὶ ἄλλα δὲ τινα χρήσιμα κατὰ τῆς συγχυτικῆς αἰρέσεως ἢ πρᾶξις ἀγωνίσματα περιέχει.

Post hæc inscripta libro epistola ad Magnum D episcopum Berrææ, hoc, in duabus naturis Emmanuelem agnoscere (ut in quarta et generali synodo asseritur), docens atque explanans, et usum esse loquendi, unam Verbi naturam hominem esse faciam, contra eos, qui duas ab invicem naturas separant probandi robur habere. Sed non contra negantes naturarum differentiam propter unionem. Quemadmodum una Verbi natura incarnata cum separantibus ab invicem naturas, pugnat: sic et

A Γράφει δὲ καὶ πρὸς μοναχοὺς τινας, οἱ τῆς τοῦ Θεοῦ καθολικῆς καὶ ἀποστολικῆς Ἐκκλησίας τὴν διάστασιν ἐνόησαν· οὗς διὰ Πατρικῶν παραινήσεων πειράται συνάψαι, δεικνύς τὰς ἐκείνων φωνὰς οὐδὲν τῶν ἄλλων αἰρετικῶν διαφερούσας, καὶ μηδεμίαν ἐξ αὐτῶν, ὥσπερ οὐδ' ἐκείνους, ὄντισιν κερδαίνειν. Συνίστησι δὲ διαφόροις Πατέρων μαρτυραίς ἐφ' ἐνὸς καὶ τοῦ αὐτοῦ προσώπου διάφορον φυσικὴν ἐνέργειαν θεωρεῖσθαι, καὶ ἀρκεῖν πρὸς πᾶσαν εὐσεβῆ πληροφρίαν Θεοτόκον φρονεῖν καὶ λέγειν τὴν παναγίαν Παρθένον· ἐπειδὴν γὰρ τις εἴπῃ Θεὸν ἐνανθρωπήσαντα τεκεῖν τὴν παναγίαν Παρθένον, τῇ τῶν ἀρχαγγέλων ἡ αὕτος θεολογία φαίνεται κεκρημένος.

Γράφει δὲ καὶ ἑτέραν ἐπιστολὴν ὁ αὐτὸς πρὸς τοὺς ἀποσχιστάς Καλλινίκου, νοουθετῶν μὲν τῇ τοῦ Θεοῦ τούτου ἐνωθῆναι Ἐκκλησίᾳ, καθαρὰν ἀποβαίνων ταύτῃ πάσης αἰρετικῆς κηλίδος, καὶ ὅτι τὰ παρὰ ταύτῃ συνακτῆρια ληστῶν ἐστὶ σπήλαια. Καὶ μιμεῖσθαι δεῖν εἰσηγέται Συμεῶνα καὶ Βαραδῶτον καὶ Ἰάκωβον, ἀνδρας ἐπ' ἀρετῇ ἀνὰ πᾶσαν τὴν γῆν βεβοημένους, οἱ τὴν ἐκκλησιαστικὴν διὰ βίου ἡσπασάντο τὴ καὶ ἐξεβείασαν κοινωσίαν. Ἄλλ' ἐν τούτοις μὲν καὶ ἡ παρούσα ἐπιστολή.

Ο δὲ ἐφεξῆς λόγος συνοδικὴν ἀναπτύσσει πρᾶξιν τοῦ αὐτοῦ ἀγιωτάτου πατριάρχου Ἐφραιμίου, ἐν ᾗ ὁ τε Συγκλητικὸς (τῆς Ταρσοῦ δὲ τούτῃ ὁ πρόλαβὼν λόγος ἐπίσκοπον εἶπε) λογοθετεῖται ἢ οὐκ ὀρθοδόξους λιθέλλους παρὰ τινων δεξιμένους, ἐξ ὧν καὶ αἰρετικὴν παρέσχεν ὑπόνοιαν, καὶ Στέφανός τις μονάζων, σύγκελλος δὲ τοῦ Συγκλητικοῦ καλούμενος. Καὶ διελέγχεται μὲν κατὰ μικρὸν τοῦ λόγου προϊόντος ἐκείσερος μὴ τὰ ὀρθὰ τῆς Ἐκκλησίας στέργων δόγματα, ἀλλὰ πρὸς τὴν εὐτυχὺς νόσον ὑποσυρόμενος· ὁμοῦς οὖν τοῦ Συγκλητικοῦ τὴν εὐσέθειαν ἐπὶ τέλει συναλαθέντος εἰπεῖν ἡ Σύνοδος διαλύεται. [784 R.] Ἐν ταύτῃ τῇ πράξει τὸν θεσπέσιον Κύριλλον τῇ φύσει ἀνθ' ὑποστάσεως ἀλλαχού τε παρεισάγει χρῆσασθαι, καὶ ἡνίκα λέγει μάλιστα μίαν φύσιν τοῦ Λόγου σεσαρκωμένην· οὐ γὰρ ἂν εἰπεῖν αὐτὸν, πολλάκις τὰς δύο φύσεις ὁμολογηκότα, ὥσπερ ἐκ μεταμελείας μίαν φύσιν, εἰ μὴ τὸ ῥῆμα νοὶ τῆς φύσεως ἀντὶ τῆς ὑποστάσεως παρελήφθη. Καὶ συγκροτεῖ τούτο ἐξ ἑτέρων τε φωνῶν τοῦ αὐτοῦ Κυρίλλου, καὶ ὅτι [409 H.] τοιοῦτον τὸ ἡ τῆς κατὰ τῆς συγχυτικῆς αἰρέσεως ἢ πρᾶξις ἀγωνίσματα περιέχει.

Μετὰ ταῦτα δὲ ἐνεγέγραπτο τῇ βίβλῳ πρὸς Μέγαν τὸν ἐπίσκοπον Βεροίας ἡ ἐπιστολή, τὸ ἐν δύο φύσει χρῆναι ἢ γνωρίζειν τὸν Ἐμμανουήλ, ὡς καὶ τῇ ἀγίᾳ καὶ οἰκουμένην τετάρτῃ συνόδῳ εἴρηται, δογματίζουσα τε καὶ ἐπικυροῦσα, καὶ ὅτι ἡ λέγουσα χρῆσις μίαν φύσιν τοῦ Λόγου σεσαρκωμένην κατὰ τὸν διαιρούντων ἀπ' ἀλλήλων τὰς φύσεις· ἔχει τὸ κράτος· προβάλλεσθαι, ἀλλ' οὐ κατὰ τὸν ἀναιρούντων τὴν τῶν φύσεων διαφορὰν διὰ τὴν ἑνωσιν. Ὡς περ δὲ τὸ μία φύσις τοῦ Λόγου σεσαρκωμένη τοῖς διαιρούσιν

VARIAE LECTIONES.

⁷² ἀγγέλων ζ. ⁷³ λογοθετεῖ ζ. ⁷⁴ τὸ Α: καὶ τὸ ζ. ⁷⁵ Βερβόλας ζ. ⁷⁶ χρῆναι add. Α.

ἀπ' ἀλλήλων τὰς φύσεις ἀπομάχεται, οὕτω καὶ τὸ ἐν δύο φύσεσι τὴν καθ' ὑπόστασιν ὁμολογεῖν ἔνωσιν τοὺς συγχυτικῶς ἐλέγχει καὶ κατασιγχύνει τούτων τὸ βούλημα. Οὕτως οὖν καὶ ἡ ἐν δύο φύσεσι καθ' ὑπόστασιν ἔνωσις ⁷⁹ καὶ ἡ μία τοῦ Λόγου σαρκαωμένη φύσις κατὰ μὲν τῶν ἀντικειμένων αὐταῖς καὶ ἀλλήλοις δοξασμάτων ἀγωνίζονται, οὐδετέρα δὲ κατὰ τῆς ἐτέρας ὁπλίζεται· οὕτε γὰρ ἡ μία τοῦ Λόγου σαρκαωμένη φύσις ἐπ' ἀναιρέσει τῆς τῶν φύσεων διαφορᾶς λέγεται, οὕτε ἡ ἐν δύο φύσεσι γινωσκόμενη καθ' ὑπόστασιν ἔνωσις διαίρειν ἀπ' ἀλλήλων εἰσάγει τῶν φύσεων. Πᾶσι ἡ τῶν δύο φύσεων ἔνωσις βεβαίως ἐστὶ τῆς μιᾶς τοῦ Λόγου σαρκαωμένης ὑποστάσεως ἀσυγχύτου καὶ διαφορᾶς ἀδιαίρετου κηρυττομένης. Ταῦτα καὶ τοιαῦτα ἔτερα οὐκ ὀλίγα διὰ τῆς προκειμένης ἀναγράφων ἐπιστολῆς τὰ μὲν τῆς εὐσεβείας κρατῦναι δόγματα, τῆς δὲ συγχυτικῆς ἀναιδεῖας διελέγχει τὴν ἀπόνοιαν ⁸⁰. Καὶ παραινέσας τὸν τὴν ἐπιστολὴν δεξάμενον ἐπαυξῆσαι τε καὶ πληθῦναι τὰ γεγραμμένα, ἅτε καὶ δυνάμει οὐκ ἄπορον καταλήγει γρίφων τὸ γράμμα.

Μεθ' ὃ πρὸς Εὐνόδιον μοναχὸν ἑτέραν γράφει, ἐν ἣ διέξεισι μῆτε ἀλλήλοις μῆτε ἑαυτοῖς ἐναντιωθῆναι τοὺς ἱεροὺς ἡμῶν Πατέρας, ἐπειδὴν περὶ φθορᾶς καὶ ἀφθαρσίας διαλαμβάνουσι. Καὶ οἷ ἡ μὲν ἀφθαρσία ὑγεία τίς ἐστιν ἀλλ' οὐκ ἀναιρέσις τῆς ἡμετέρας φύσεως, ἡ δὲ φθορὰς νόσος· ὅθεν καὶ τὸν Ἀδὰμ πρὸ τῆς παραδόσεως ἀφθαρτον ἔχοντα σάρκα κατὰ πάντα ὑπάρχειν ἡμῖν ὁμοούσιον. Ταῦτα χρήσει Πατέρων διαβεβαίων, καὶ ἑτερα οὐκ ὀλίγα πρὸς τὴν εὐσεβείαν χρήσιμα συγκαταλέξας τῇ ἐπιστολῇ, πέρας αὐτῇ ἐπιτίθησιν.

Ἐπὶ ταύταις δὲ καὶ λόγοι αὐτῷ διελέχθησαν πανηγυρικοὶ ⁸¹ ζ', ὁ μὲν εἰς τὰ ἐγκαίνια τῶν ἁγίων προφητῶν, ὁ δὲ εἰς τὰ γενέθλια τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ἕτερος δὲ πρὸ τῶν ἁγίων νηστειῶν, καὶ ἄλλος εἰς τὴν κατήχησιν τῶν νεοφωτιστῶν, καὶ δὴ καὶ εἰς τὰ ἐγκαίνια τοῦ ἀρχαγγέλου Μιχαὴλ τοῦ ἐν Δάφνῃ, καὶ εἰς τὴν ἁγίαν Τεσσαρακοστήν, καὶ ἐν μιᾷ τῆς ἁγίας Τεσσαρακοστῆς ἐνάτῃ. Ἀλλὰ καὶ ἐπὶ τοῦτοις ἑβδοοὺς ὁ ἐν τῇ ἁγίᾳ τετραδὶ λεχθεὶς εἰς τοὺς νεοφωτιστοὺς.

Τὸ μὲν οὖν πρῶτον [410 H.] περιελθὼν εἰς τὰς ἡμετέρας χεῖρας τεύχος ταῦτα περιέχεν.

ΣΚΘ'.

Τοῦ αὐτοῦ ἀλλῇ βιβλίῳ.

[785 R.] Ἀνεγνώσθῃ βιβλίον τοῦ αὐτοῦ ἐν ἁγίοις ^D Ἐφραίμῳ, ὅς τῶν ἱερῶν τῆς Ἀντιοχείας θεσμῶν ἤγειτο, ἐν λόγοις δ', ὧν ὁ μὲν α' περὶ τῶν ἐπηρεαζομένων ῥημάτων Κυρῖλλου, ὃ ἐκεῖνος παρέθηκε πρὸς Σούκησον κατὰ τὴν δευτέραν ἐπιστολὴν γράφων, διαλαμβάνει· τὴν ἐπῆρειαν δὲ ἡ τοῦ Σεβήρου αἵρεσις ἐπάγει. Ὁ δὲ β' ἀπόκρισις ἐστὶ πρὸς τὸν σχολαστικὸν Ἀνατόλιον περὶ ὧν ἐκεῖνος μαθεῖν ἱδουλήθη. Ὁ δὲ γ' ἀπολογίαν ὑπὲρ τῆς ἁγίας καὶ οἰκουμενικῆς ἐν Καλχηδόνι συνόδου γράφει πρὸς Δόμνον καὶ Ἰωάννην τοὺς ἐν τῇ δευτέρᾳ Κιλικίᾳ ἀκούοντας. Ὁ δὲ δ' πρὸς τοὺς ἀνατολικοὺς μοναχοὺς,

in duabus naturis unionem in persona fateri confundentes reprehendit, et horum conatus retundit. Sic igitur et in duabus naturis unio secundum hypostasim, ut una Verbi natura incarnata, certam contra eos qui secum ipsi et inter se pugnant, non igitur altera cum altera pugnat. Neque enim una Verbi natura incarnata, in sublatione quadam naturæ dicitur: neque unio in duabus naturis quæ secundum hypostasim agnoscitur, divisionem ab invicem affert naturarum. Quare ^{249a} duarum unio naturarum, confirmatio est unius Verbi incarnatæ personæ inconfusæ, et diversitatis indivisæ quæ prædicatur. Hæc et alia id genus non pauca pro re nata epistolæ conscribens, pietatis dogmata confirmat, impudenter vero confundentium sensum redarguit, et eum cui reddita epistola est admonens, augeri et crescere scripta, quasi non exhausta facultate, scribendi finem facit.

Dein ad Eunodium monachum aliam scribit: qua epistola narrat, neque secum ipsos, neque inter se pugnare sancti Patres, quando de corruptione et incorruptione disserunt et incorruptionem sanitatem quamdam esse, non autem naturæ nostræ sublationem· corruptionem contra morbum quamdam esse. Unde et Adamum ante lapsum incorruptam habuisse carnem, et per omnia nobis similem fuisse Patrum testimoniis confirmans, et alia ad pietatem utilia epistolæ includens finem ^C facit.

Sequuntur hinc ejusdem panegyricæ orationes septem. Prima in festum sanctissimorum prophetarum; altera in Jesu Christi natalem diem; tertia in sacra anni jejunia; quarta in catechumenorum instructionem; item in festum diei Michaelis archangeli in Daphne; sexta in sacram Quadragesimam; denique in unam Quadragesimæ nomam; octava ad hæc oratio quæ in sacro quaternario ad Neophytos habita.

Primum itaque quod in manus meas volumen incidit, hæc continebat.

CCXXIX.

Ephremii ejusdem liber alius.

Legi ejusdem sancti alterum librum, qui de sacris Antiochiæ legibus narrat libris quatuor. Primus de verbis Cyrilli, in calumniam adductis, quæ ad Succensum [al. Successum] epistola secunda scripsit, et oppugnationem Severianæ profert hæresis. Alter responsio est ad Anatolium scholasticum, de iis quæ discere volebat. Tertius Apologiam concilii Chalcedonensis continet ad Domnum mittens et Joannem, qui Ciliciæ secundæ monachi erant. Quartus ad Orientis monachos, qui et ipsi Severiana correpti labe fuerunt.

τῇ Σεβήρου δυσσεβείας καὶ αὐτοὺς ἀντεχομένους.

VARIE LECTIONES.

⁷⁹ ἔνωσις καθ' ὑπόστασιν ζ. ⁸⁰ ὑπόνοιαν ζ. ⁸¹ πανηγ. διελ. ζ.

σιν. Καὶ μὴν κἀν τῇ προτέρᾳ πρὸς Σούκηνσον ⁸⁷ ἔπιστολῃ ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ παραδείγματος λέγει· Καὶ εἰ δοκεῖ, δεξιώμεθα ⁸⁸ πρὸς παράδειγμα τὴν καθ' ἡμῶν αὐτὸν συνθεσιν, καθ' ἣν ἔσμεν ἄνθρωποι. Συντιθέμεθα δὲ ἐκ ψυχῆς καὶ σώματος, καὶ ὁρώμεν δύο φύσεις, ἑτέραν σαρκὸς καὶ ἑτέραν ψυχῆς, ὥστε ἐν τῇ συνθεσὶ τὰς δύο φύσεις θεωρεῖ. Οὐκοῦν τὸ, Μηκέτι μὲν εἶναι δύο οὐκ ἓν μίαν φύσιν ταύτας γενέσθαι λέγει, ἀπαγε, ἀλλὰ μὴ ἀνὰ μέρος καὶ ἰδιοσυστάτως ὑπάρχειν. Ὅτι δὲ διάφορος ἡ ψυχῆς καὶ σώματος φύσις καὶ μετὰ τὴν σύνθεσιν ἐν τῷ συνθέτῳ θεωρεῖται, καὶ ὁ θεολόγος Γρηγόριος μαρτυρεῖ ἐν τῷ Περὶ τοῦ βαπτίσματος φάσκων λόγῳ· Διττῶν δὲ ὄντων ἡμῶν ἐκ ψυχῆς καὶ σώματος, καὶ τῆς μὲν ὁρατῆς τοῦ ⁸⁹ δὲ ἀοράτου γνώσεως, διττῇ καὶ ἡ καθάρσις καὶ ἑξῆς. Ἀλλὰ καὶ ὁ ἱερὸς Κύριλλος ἐν τῷ ἐνάτῳ λόγῳ τῶν Ὑπομνημάτων, ἐν οἷς τὸν εὐαγγελιστὴν Ἰωάννην ὑπομνηματίζει, οὕτω φησὶ· Πιστεύειν δὲ ἡμᾶς αἱ εἰαί· Γραφαὶ διδάσκουσιν εἰς τὸν Ἰστανρωθέντα καὶ ἀποθανόντα καὶ ἐγηγεμένον ἐκ νεκρῶν, ὥς οὐχ ἕτερον ὄντα τὸν Υἱὸν ⁹⁰ παρὰ τὸν ἐν ⁹¹ αὐτῷ Λόγον. Εἶτα· Οὐχ ὅσον εἰς οὐσίας ταυτότητα φημι (σῶμα γὰρ τὸ σῶμα καὶ οὐ Λόγος, εἰ καὶ σῶμα τοῦ Λόγου), ἀλλ' ὅσον εἰς τὸ τῆς ἀληθοῦς υἰότητος χρήμα. Ποῦ οὖν ἡ τῆς οὐσίας ἥτοι φύσεως ψυχῆς καὶ σώματος ταυτότης; Ἡ πῶς ταῦτα μία, ὧν οὐκ ἔστι λαθεῖν ταυτότητα φύσεων καὶ οὐσίας; Τὰ αὐτὰ φησι καὶ Εὐστάθιος ὁ μέγας, ὁ τῆς Ἀντιοχείων ἀρχιερεὺς, καὶ Ἀντίοχος ὁ Πτολεμαῖδος, ἐν οἷς φησι· Κύρις, υἱὲς ἀδελφῶν, ὁ διελκούς καὶ ἀπλοῦς, ὁ δύο καὶ ἓν, μὴ μεριζομένης τῆς οἰκονομίας, μὴ διχοτομουμένης ἡμῶν τῆς σωτηρίας, ἵνα μήτε θεὸς παθητὸς εὐρεθῇ μήτε ἄνθρωπος καθ' ἑαυτὸν τὴν οἰκονομίαν σῶζων. Καὶ τὸ χρυσοῦν δὲ στόμα ⁹² τῆς Ἐκκλησίας καὶ μυρίος ἄλλος χορὸς τῶν θεοφόρων ἡμῶν Πατέρων ἐν δυσὶν οὐσίαις καὶ φύσεσιν τὸν ἓνα γνωρίζουσι Χριστόν. Ὅτι μένοι γε ἐξ ὧν ὁ εἰς σαρκακωμένος Λόγος συνετέθη, ἐν αὐτοῖς καὶ ἔστι καὶ γνωρίζεται, Κύριλλος πάλιν βοᾷ· Ὅσπερ γὰρ, φησὶν, ἐν θεότητι [412 H.] τέλειος, οὕτω καὶ ἐν ἀνθρωπότητι· καὶ πάλιν· Οἷα αὐτὸν τὸν μονογενῆ τοῦ Θεοῦ Υἱὸν ⁹³, καθὼς νοεῖται καὶ ἔστι θεός, παθεῖν εἰς ἰδίαν φύσιν τὰ ⁹⁴ σώματος λυχνιζόμεθα, παθεῖν δὲ μᾶλλον τῇ χοικῇ φύσει· καὶ πάλιν· Δεῖ γὰρ ἀναγκαίως ἀμφοτέρω σῶζεσθαι τῷ ἐνὶ καὶ κατὰ ἀλήθειαν Υἱῷ, καὶ τὸ μὴ πάσχειν οὕτως· καὶ τὸ λέγεσθαι παθεῖν ἀνθρωπίνως· ἡ αὐτοῦ γὰρ πέποιθε σάρξ. Ἀλλ' ὁ σοφὸς μὲν Κύριλλος ταῦτα· ἡ δὲ αἵρεσις λέγει, ἔπαθε θεικῶς ἅμα καὶ ἀνθρωπίνως. Ἀλλ' ὁ αὐτὸς πάλιν φησὶν, Ἡ ἐν ἀνθρωπότητι τελείωσις καὶ τῆς καθ' ἡμᾶς οὐσίας ἡ δὴλωσις εἰσκεκόμεναι διὰ τοῦ λέγειν σαρκακωμένην. Καὶ ἀνωτέρω περὶ τῆς τοῦ Λόγου σαρκὸς οὕτω φησὶν· Οὕτε μεμελῶται οὕτε (καθὰ φησιν)

A mines sumus. Componimur enim ex anima et corpore, duasque perspicimus naturas, corporis alteram, alteram animi : quare in compositione duas naturas conspiciat, non igitur amplius esse duos, neque unum fieri naturam asserit, absit, sed non ex parte et per se subsistere. Diversam vero esse animi et corporis naturam, et post compositionem in composito perspicui; testaturque Gregorius cognomento Theologus his fere verbis in oratione De baptismo : Germinatos nos e duobus entibus animo et corpore, hoc quidem visibili, illo vero invisibili, gemina quoque purgatio, et quæ sequuntur. Quin et beatus Cyrillus libro nono Commentariorum in Joannem evangelistam ita scribit : Sacra nos docent Scripturæ : credere in crucifixum, mortuum, et a mortuis excitatum, ut non alium existentem Filium ipsi quam Verbum. Deinde : Non quantum in naturæ unitatem dico, corpus enim corpus non verbum, eis corpus Verbi, sed quantum in usum veræ filiationis. Ubi igitur substantiæ, hoc est natura corporis, et animæ identitas? vel quomodo hæc una, quorum non licet cupere identitatem naturarum et essentiæ. Eadem quoque magnus Eustathius, Antiochiæ præsul, Antiochus quoque, Ptolemaidis episcopus, cum ait : Domine, fili David, et duplex ac simplex, unus et duo, non diris incarnationis, non duplicatæ redemptionis, et non Deus patibilis inventus, neque homo per se mundum servans. Et aureum illud os Ecclesiæ, alique plurimi SS. Patrum, in duabus naturis atque essentiis unum agnoscunt Christum. E quibus enim incarnatum Verbum compositum est, in iis et est et cognoscitur : Cyrillus rursum exclamat : Quemadmodum, inquit, in divinitate perfectus, ita et **250** in humanitate; et iterum : Non ipsum unigenitum Dei Filium, qua parte cognoscitur et revera est Deus, pati in propria natura corpore affirmamus : pati vero potius terrena natura. Et rursum : Oportet enim servari necessario utraque, uno et vero Filio. Et illud : Non pati divinitus. Et illud : Dicere humanitus pati; ipsius enim caro passa est. Verum doctus Cyrillus ita sensit, ad contra hæretici affirmant, divine passus est simul et humane. Sed hic rursum ait : Humanitatis perfectio nostreque naturæ exhibitio allata est, dum diceretur incarnata. Supra quoque de carne à Verbo assumpta sic loquitur : Neque diminuta est neque (ut ipse ait) furto sublata est, necessario igitur servatur. Et paulo ante : Elsi compositionis verbis inest differentia secundum naturam, eorum quæ ad unitatem collata sunt. Et alibi : Non commistum est per hoc, ut ipsis videtur, ne in carnis quidem naturam transiit Verbi natura, sed neque carnis natura in illius, sed in proprietate secundum naturam, altero manente atque intellego, ineffabilis atque inexplicabilis uno, unam nobis Fili naturam ostendit; nisi, ut ait, incarnatam. Ecce

VARIE LECTIONES.

⁸⁷ Σούκηνσον C. ⁸⁸ δεξιώμεθα C. ⁸⁹ τοῦ τῆς corr. A. ⁹⁰ ante Υἱὸν om. A. ⁹¹ ἐν add. A. ⁹² γέ C.
⁹³ Υἱὸν τοῦ Θεοῦ C. ⁹⁴ σώματα.

clare etiam post incarnationem utriusque unitorum, **A** ὁποκεκλέπται· οὐκοῦν ἀναγκαίως σώζεται. Καὶ ante dixit manere in iis, quæ secundum naturam. ἀνωτέρω κάρ τοῖς τῆς συνθέσεως λόγοις ἐνυπαρχει τὸ διάφορον κατὰ φύσιν τῶν εἰς ἐνότητα συγκεκομισμένων. [789 R.] Καὶ ἀλλαχοῦ· Ὁ πέφυκται κατὰ τοῦτο, κατὰ τὸ ἐκείνοις δοκοῦν· οὔτε μὴν εἰς τὴν τῆς σαρκὸς φύσιν μεταπεριόλκεται ἡ τοῦ λόγου ἀλλ' οὐδὲ ἡ τῆς σαρκὸς εἰς τὴν αὐτοῦ· ἀλλ' ἐν ἰδιότητι κατὰ φύσιν ἑκατέρωθεν μένοντός τε καὶ νοουμένου, ἡ ἀβήρητος καὶ ἀφραστός ἔνωσις μίαν ἡμῖν ἔδειξεν Ἰησοῦ φύσιν, πλὴν, ὡς ἔφη, σσεσαρκωμένην. Ἰδοὺ φανερώς καὶ μετὰ τὴν σάρκωσιν ἑκάτερον ⁹⁸ τῶν ἐνωθέντων ἐν τοῖς κατὰ φύσιν μένειν εἶπε ⁹⁹.

Scriptor hæc enarrans scribit, ut consubstantialie consubstantiali secundum hypostasim non unitur, neque enim anima animæ in persona unitur, neque corpus corpori. Quæ vero diversa substantia uniuntur, personæ unitatem absolvunt, in unam enim substantiæ proprietatem, quæ ex unitate sunt non convertuntur. Quare, si volumus, unam incarnationam Verbi naturam, id est, unam personam, in seipsam invalescere, agnoscimus unitorum in natura differentiam, unam igitur Verbi incarnationam naturam, unam intelligimus personam. Si enim unam naturam incarnationam asserentes, proprie naturam incarnationam intelligimus, Patrem et Spiritum incarnatos asserimus. Una enim est eademque natura Filii, Patris ac Spiritus sancti: verum considerandum illud accuratius. Sed hæresis quid astruit? *Duarum naturarum unitatem asserimus post unam unionem.* Verum si naturam et essentiam dicunt, quomodo non confusionem et consubstantialitatem sentientes capiuntur. Si vero unam personam, vel unam hypostasim recte astruunt, cognoscant **251a** summam et indivisam unitatem, neque suscipere sectionem unitatum, neque confusionem, neque consubstantialitatem. Sic enim affirmat beatus Cyrillus *Commentario in Joannem: Unus est Filius et Christus, divisionem non admittens in humanitatem, nisi quod dicere ad dividendum solum Verbi et carnis naturam, non eandem esse cognitam.* Rursumque ad Eulogium scribens: *Et illud non ignorent, ubi enim unio nominatur, non unius rei collectio significatur, sed duarum, vel plurium, et ab invicem diversarum. Siquidem unitatem dicimus: Confitemur, carnis animatæ perspicue et Verbi facta est unio.* Et rursum ex eadem verbi actione: *Quid agas, quando, qui natura nobis, cum simplex est, evadit duplex?* Et millies invenietur sanctus vir confiteri unum Christum a consubstantialitate Patris et nostri non discrepare. Amphilochius quoque, Iconii episcopus, ita ait: *Apparet certe sanctos Patres nostros consubstantialitatem asserere Patri Filium secundum divinitatem, et consubstantialitatem Matri secundum humanitatem, duplicem quoad essentiam sive naturam, non duplicem quoad personam.* Et vero Amphilochius inter fide dignissimos est. Cyrillus enim eo teste utitur contra impium Nestorium; Ambrosius quoque confessor ille admirabilis sic scriptum reliquit: *Appone uniones divinitatis et carnis, unus in altero vocatur Deus Filius quod in ipso utraque natura sit.*

Ταῦτα διελθὼν ὁ συγγραφεὺς φησι μὲν ὡς ὁμοοῦσιον μὲν ὁμοουσίῳ καθ' ὑπόστασιν οὐχ ἐνοῦται (οὐδὲ γὰρ ψυχὴ ψυχῇ καθ' ὑπόστασιν ἐνοῦται, οὔτε σῶμα σώματι), τὰ δὲ ἑτεροούσια ⁹⁷ ἐνοούμενα τὴν καθ' ὑπόστασιν ἔνωσιν ἀποτελεῖ· εἰς μίαν δὲ οὐσίαν ταυτότητα τὰ ἐκ τῆς ἐνώσεως οὐ τρέπεται. Ὡστε εἰ βουλοίμεθα τὴν μίαν φύσιν τοῦ Θεοῦ λόγου σσεσαρκωμένην, τούτῳ τὴν μίαν ὑπόστασιν, κρατυνθῆναι, ἐν αὐτῇ γνωρίζομεν τῶν ἐνωθέντων τὴν κατ' οὐσίαν διαφορὰν. Τὴν οὖν ⁹⁸ μίαν φύσιν τοῦ Θεοῦ λόγου σσεσαρκωμένην μίαν ὑπόστασιν νοοῦμεν. Εἰ γὰρ μίαν φύσιν σσεσαρκωμένην εἰπόντες τὴν κυρίως φύσιν σσεσαρκωμένην νοήσομεν, τὴν Πατέρα καὶ τὸ πανάγιον Πνεῦμα σσεσαρκωμένον εἰσφέρομεν· ἡ αὐτὴ γὰρ φύσις Ἰησοῦ καὶ Πατρὸς καὶ ἁγίου Πνεύματος. Ἀλλὰ τοῦτο μὲν ἀκριβέστερον ἐπισκεπτέον. Ἡ δὲ αἵρεσις τί φησι; Δύο μὲν φύσεων ἔνωσιν λέγομεν, μετὰ δὲ τὴν ἔνωσιν μίαν. Ἀλλ' εἰ μὲν φύσιν καὶ οὐσίαν λέγουσι, πῶς οὐ σύμφυσιν καὶ συνουσίωσιν φρονούντες ἀλλίσκονται; Εἰ δὲ πρόσωπον ἐν ἡ ὑπόστασιν μίαν, καλῶς φασί. Γινωσκέτωσαν δὲ ὡς ἡ ἀκρα καὶ ἀδιδάκτος ἔνωσις οὔτε τομὴν ἐπιδέχεται τῶν ἐνωθέντων οὔτε σύγχυσιν ἢ συνουσίωσιν. Οὕτω γὰρ φησι καὶ ὁ ἐν ἁγίοις Κύριλλος ἐν τῷ κατὰ Ἰωάννην Ὑπομνήματι· Εἰς ἔστιν ὁ Υἱὸς καὶ Χριστὸς, τομὴν οὐκ ἔχων διὰ τὴν ἐνανθρωπήσιν, πλὴν ὅσον εἰπεῖν εἰς τὸ διαστεῖλαι μένον λόγον τε καὶ σαρκεὶς φύσιν, οὐ τὴν αὐτὴν οὖσαν εἰς ἡ γνῶσιν. Καὶ πάλιν πρὸς Εὐλόγιον γράφων, Κάκεινο [413 H.] δὲ μὴ ἀγνοεῖτωσαν· ὅπου γὰρ ἔνωσις ὁροῦνται, οὐκ ἐνός πράγματος σημαίνεται σύνθεσις, ἀλλὰ δύο ἢ καὶ πλείονων, καὶ διαφερόντων ἀλλήλοις κατὰ τὴν φύσιν. Εἰ τοίνυν λέγομεν ἔνωσιν, ὁμολογοῦμεν ὅτι σαρκεὶς ἐψυχωμένης ⁹⁹ νοερῶς καὶ λόγου γέγονεν ἔνωσις. Καὶ πάλιν ἐκ τῆς αὐτῆς πραγματείας τοῦ λόγου· Ἐπεὶ τί ποιήσεις, ὅταν ἡμῖν ὁ ἀπλοῦς τὴν φύσιν εἰσθελεῖν διαπλοῦς; Καὶ μυριάκις εὐρεθήσεται ὁ ἱερὸς οὗτος ἀνὴρ τῆς τε τοῦ Πατρὸς ὁμοουσιότητος καὶ τῆς ἡμετέρας τὸν ἕνα Χριστὸν ὁμολογῶν μὴ ἀρεστάναι. Καὶ ὁ ἐν ἁγίοις δὲ τοῦ Ἰκονίου πρόεδρος Ἀμφιλόχιος οὕτω φησὶν· Ὁρᾶτε ¹ τοιγαροῦν ὅπως καὶ οἱ θεσπέσιοι Πατέρες ὁμοούσιον εἰρήκασι τὸν Υἱὸν τῷ Πατρὶ κατὰ τὴν θεότητα, καὶ ὁμοούσιον τῇ Μητρὶ κατὰ τὴν ἀνθρωπότητα, διαπλοῦν τὴν οὐσίαν ἡτοῦ τῆς ² φύσιν, οὐ διαπλοῦν δὲ τὴν ὑπόστασιν. Τῶν ἀξιολογιωτάτων δὲ ὁ Ἀμφιλόχιος· Κύριλλος γὰρ χρήσεις αὐτοῦ

VARIE LECTIONES.

⁹⁸ ἑκατέρωθεν. ⁹⁹ εἶπε A: προσέειπε. ⁹⁷ ἑτεροούσια. ⁹⁸ τὴν μὲν οὖν. ⁹⁹ ἐψυχωμένης. ¹ τὸ add. A. ² libri ὁράται. ³ ἡτοῦ κατὰ τὴν.

κατὰ τοῦ δυσσεβοῦς Νεστορίου προήγαγε. Καὶ Ἀμ-
 θρόσιος δὲ ὁ θαυμασιος ἐκεῖνος ὁμολογητὴς οὕτω
 φησὶ· *Πρόσχευε τὴν ἐνωσιν τῆς θεότητος καὶ
 τῆς σαρκὸς εἰς ἓν ἐτέρω καλεῖ* ^α *ὁ τοῦ Θεοῦ Υἱός,*
ὅτι ἐν αὐτῷ ἡ ἐκατέρα φύσις ἐστὶ. Ταύτης δὲ
 τῆς χρήσεως καὶ κατὰ Νεστορίου κέχρηται ^β ὁ ἱερὸς
 Κύριλλος. Ἐν δὲ τῷ λόγῳ δὲ ἐπιγράφεται *Περὶ*
 [792 R.] *ἐρημείας τῆς πίστεως,* οὕτω φησὶν ὁ
 αὐτὸς ὁμολογητὴς· *Τοὺς δὲ λέγοντας ψιλὸν ἀνθρω-*
πον τὸν Χριστὸν, ἢ καθητὸν τὸν Θεόν, ἢ εἰς
σάρκα τραπέντα, ἢ συνουσιωμένον ἐσχηκέναι
τὸ σῶμα, οὐρανόθεν τοῦτο κεκοιμήναι, ἢ φαντα-
σίαν εἶναι, ἢ θνητὸν λέγοντας τὸν Θεὸν Λόγον,
δεδεῆσθαι δὲ τῆς παρὰ τοῦ Πατρὸς ἀναστάσεως,
ἢ ἀψυχον σῶμα, ἢ ἄνουν ἀνθρωπον ἀνελιφέναι,
ἢ τὰς δυο οὐσίας τοῦ Χριστοῦ κατὰ ἀνάγκασιν **B**
συγχυθεῖσας μίαν γεγενῆσθαι οὐσίαν ^γ, *καὶ μὴ*
ἐμολογούντας τὸν Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστὸν
δύο εἶναι οὐσίας ἀσυγχύτους, ἐν δὲ πρόσωπον,
καθὸς εἰς Χριστὸς εἰς Υἱός, τοὺτους ἀναθεματίζει
ἡ καθολικὴ καὶ ἀγία ^δ *Ἐκκλησία.* Οὕτε γὰρ τοῦ
 Λόγου καὶ τῆς σαρκὸς ὁμοουσιότητα, τοῦτέστι μίαν
 φύσιν εἶπον οἱ Πατέρες· μὴ γένοιτο· ὥς καὶ ὁ ἐν
 ἀγίοις Ἀμβρόσιος κατὰ Ἀπολλινάριου γράφων φησὶν·
ἐγὼ εἶμαι οὐσίας τοῦ Κυρίου καὶ τὴν
τοσαύτην ἡρεῦξτο βλασφημίαν· *Ἀρειανοὶ γὰρ ἤδη τυγχάνουσιν ἀνεκτότεροι, ὡς ἡ ἀπιστία διὰ*
τούτους κρατύνεται μείζονι φιλοεικίᾳ Πατέρα
γεῖν, ἐπειδὴ περ οὗτοι τὴν θεότητα τοῦ Κυρίου καὶ τὴν σάρκα μὴς φύσεως εἶπαι ἐπεχέλουνται.
 Τὰ αὐτὰ δὲ καὶ σαφέστερον Ἀθανάσιος ἐν τῇ πρὸς
 Ταῦτα εἰπὼν ὁ συγγραφεὺς ἐφεξῆς περὶ φύσεως **C**
 ἥτοι οὐσίας καὶ περὶ ὑποστάσεως ἥτοι προσώπου
 πατριχῆς [414 H.] προκομίζει μαρτυρίας, ὥς τὸ
 κοινὸν μὲν καλεῖται καὶ φύσις καὶ γένος καὶ οὐσία,
 ὑποστάσεις δὲ καὶ πρόσωπον τὸ ἰδικόν. Καὶ κυριο-
 λεκτεῖ μὲν ὁ λέγων τὴν φύσιν οὐσίαν καὶ τὸ ἀνά-
 παλιν, καταχρηστικῶς δὲ δύναται τις λαμβάνειν καὶ
 τὸ τῆς φύσεως ὄνομα ἀντὶ ὑποστάσεως. Δεῖ μέντοι
 γε τὰς λέξεις οὐ πρὸς τὴν τῶν ἀσεβούντων βούλησιν ^ε,
 πρὸς δὲ τὴν τῆς εὐσεβείας λαμβάνειν διάνοιαν. Καὶ
 εἰ μὲν ἐπὶ προσώπου λέγεται ἡ φωνὴ καὶ τοῦ ἀποτε-
 λεσθέντος ἐνός, ἀντὶ ὑποστάσεως δεῖ παραδέχεσθαι
 τὸ τῆς φύσεως ὄνομα· εἰ δὲ περὶ τῶν ἐξ ὧν ἀπετε-
 λίσθαι φύσεων ὁ εἰς Χριστὸς, τότε τὴν φωνὴν τῆς
 φύσεως ἀντὶ τῆς κυρίας φύσεως καὶ τῆς οὐσίας
 νοεῖν. Ταῦτα γὰρ παραφυλάττοντες οὐδαμῶς τοὺς **D**
 ἱεροὺς καὶ λογάδας ἡμῶν Πατέρας εὐρήσομεν δια-
 μαχομένους ἀλλήλοις. Καὶ ὅτι τοιοῦτον τὸ φρόνημα
 τῶν Πατέρων, ἄκουε τοῦ νικηφόρου Κυρίλλου ἐκ τῆς
 πρὸς Σούχνησον πρώτης ἐπιστολῆς· *Ὁ δὲ γὰρ ἐστὶ*
τῶν ἐφικτῶν εἰς θεότητα οὐσίαν ἥτοι φύσιν ^ζ
μεταχωρησάτι εἰ δύνασθαι τῶν κτισμάτων· κτί-
σμα δὲ καὶ ἡ σὰρξ· *Ἀλλοι γὰρ ὥς τὴν φύσιν ἐν-*
ταῦθα ἀντὶ τῆς οὐσίας παρέλαβε. Καὶ πάλιν ἐκ τῆς
 πρὸς Νεστορίον ἐπιστολῆς· *Ἐγὼ μὲν γὰρ Θεὸν ἐαν-*
τοῦ τὸν Πατέρα, καίτοι Θεὸς ὢν φύσει καὶ τῆς

^α Joan. xiv, 9. ^β Joan. x, 50.

VARIE LECTIONES.

^α καλεῖ Α. ^β κεχρηται ἴμο μέμνηται. ^γ οὐσίαν γεγενῆσθαι ζ. ^δ καὶ ἀγία add. Α. ^ε βούλησιν Α·
 ὑπόληψιν ζ. ^ζ φύσιν corr. Α· φύσεως ζ.

Idem fere testimonium adhibet contra Nestorium Cy-
 rillus in oratione, quae inscribitur *De expositione fidei*.
 Sic enim confessor ille scribit: *Asserentes Christum*
purum hominem, vel patibilem Deum, vel in carne
conversum: vel consubstantialia corpus habere, vel cœ-
litus delatum, non imaginationem esse, vel mortale Dei
Verbum, indignuisse vero in resurrectione opera Patris.
 Aut inanimatum esse corpus, vel sine mente hominem
 resumpsisse, aut duas Chisti essentias missione confusas
 unam factam esse substantiam: et non confientes Jesum
 Christum duas esse substantias incommistas, unam vero
 personam, qua ratione unus Christus, unus Filius, hos
 sancta et catholica excommunicat Ecclesia. Non enim
 Verbi et carnis consubstantialitatem, id est, **251**
 unam naturam dixerunt Patres fieri, non certe sanctus
 Ambrosius contra Apollinarium scribens ait: *Sed in quo*
illos arguimus pullularunt, alii dicentes: Domini cor-
pus ac divinitatem unius naturæ esse. Quis orcus hanc
evomit blasphemiam? Ariani vero, quorum error ma-
jori contentione pervadit, Patrem, Filium et Spiritum
sanctum non unius naturæ asserentes: Christi divinita-
tem, et carnem unius naturæ esse dicere conati sunt. Ea-
dem, sed clarius, Athanasius in epistola ad Epictetum.

Ἀλλ' ἐν ὧν τούτους ἐλέγχοντες, ἀρεψήσαν ^α
θεότητα μὴς φύσεως εἶναι. Ποῖος Ἀιδὴς τὴν
καὶ Υἱὸν καὶ ἅγιον Πνεῦμα μὴς οὐσίας μὴ λέ-
καὶ τὴν σάρκα μὴς φύσεως εἶπαι ἐπεχέλουνται.
 Ἐπίκτητον λέγει ἐπιστολῇ.

Scriptor deinceps natura sive substantia, et de hy-
 postasi sive persona, Patrum adhibens testimonia,
 ut quod commune est vocetur natura, genus, essen-
 tia; quod vero proprium est, hypostasis et persona
 vocetur et proprie quidem loquitur, cum substan-
 tiam dicit essentiam, et vice versa. Abusive autem
 capere quis potest naturæ nomen pro hypostasi,
 oportet tamen non ad impiorum libidinem, sed ad
 sensum piorum intelligere, de persona quidem affir-
 matur hoc vocabulum, et de perfecto uno pro hypo-
 stasi, oportet capere naturæ nomen. Si vero de iis,
 ex quibus unus perficitur Christus: tunc naturæ
 vocabulum, pro propria natura et essentia intelli-
 gere. Hæc enim observantes, nusquam sanctos ac
 disertos Patres nostros inter se pugnare videbimus,
 talemque esse Patrum mentem cognosce e strenuo
 Cyrillo prima ad Succensum epistola: *Non est enim*
aliquid ullo modo possibile ut in divinitatis essentiam
sive naturam transire aliquid creatum queat. Caro
enim creatura est: constat itaque naturam hic pro
substantia capi. Rursum in epistola ad Nestorium:
Asserit enim Deum sumum Patrem, ut certe Deus cum
sit suapte natura atque essentia, etsi natura essentia
concursum accepit. Et rursum: Quando enim divi-
nitus de se ipse testatur: Qui videt me, videt
et Patrem ^α. Et: *Ego et Pater unum sumus* ^β.

Divinam ejus et inexplicabilem intelligimus naturam, qua unus est cum Patre; per eandem **252a** substantiam. Omnibus enim perspicuum est, ut naturam atque essentiam hoc significantem confirmarit. Sanctus quoque Amphilochius, ut clare diximus, similiter. Sed naturam pro substantia capi, ostensum est, abusive quoque et pro hypostasi capi, Cyrillus aestatur. Nam in controversiis ait: Nos igitur illius argumentis pugnamus, unitatem in persona fieri asserimus, nihil aliud apparente secundum hypostasim, quam solam Verbi naturam, videlicet hypostasim, quod est, ipsum Verbum humanæ naturæ revera unitum, sine mutatione et confusione, ut sæpe jam diximus, unus esse percipitur, et est Christus idem homo et Deus. Magnus quoque Basilius Cappadox, cujus fama universum pervagatur orbem, formam et essentiam idem esse docet. Proclus quoque Constantinopolitanus patriarcha similiter: ille enim formam essentiam appellavit, hic vero naturam. Sic et Patres nostri e duabus constare naturis dicentes Christum Jesum, e duabus substantiis intelligunt. Quemadmodum et cum in duabus naturis, in duabus substantiis. Et ille tonitruum filius idem docet, cum ait: Quod fuit in initio, quod vidimus oculis nostris, et manus nostræ conrectaverunt, de Verbo vitæ. Unum et eundem per quæ diximus manibus tractabilem naturam habere et intractabilem, prædicavit. Verbum enim intractabile tractatum esse ostendit, et invisibile visum fuisse prænuntiavit. Quare Christus unus in palpabili, et impalpabili substantia, ut et in visibili atque invisibili cognoscitur, et aliis præceptor agnoscitur. Si enim ei unius personæ alterum: sed nemo sana mente dicere queat, ut eadem natura tractabilis et intractabilis, sub aspectum cadentis et minime, sic et a fidelibus sumptum Christi corpus, et sensibilis essentiae non cognoscitur, et indivisum a gratia intelligibili manet. Et spiritualis baptismus, totum factum est unum existens, hocque substantiæ sensibilis proprium est, per aquam, inquam, salvat, et quod factum est non perit. At vero impius ille Nestorius, qui cum Deo pugnandi auctor exstitit, impietatem opponere videtur, duas naturas divisas et proprias personas excogitavit, et naturarum secundum hypostases **252b** divisionem, et una adoratione unum facere conatus est. At vero Eutyches, Dei quoque adversarius, unionem hypostaticam non est inficiatus, atque incarnatum e Virgine Dominum nostrum Jesum Christum, asserere poenitentia ductus, quod nolebat, didici. Sed quod prius asseruerat e celo detulisse carnem, asserentes execratus est. Consubstantialia vero nobiscum, et sæpe ac multum coactus, nequaquam confiteri voluit: verum unam prædicando naturam, cum carnem nobiscum consubstantialialem debuisset confiteri, ex-

Α οὐσίας αὐτοῦ. Κανταῦθα γὰρ ¹⁰ τὴ φύσει τῇ τῆς οὐσίας; ¹¹ παρέλαβε σύνδρομον. Καὶ πάλιν· Ὅταν μὲν γὰρ θεοπροπῶς λέγῃ περὶ ἑαυτοῦ, ὁ ἑωρακῶς ἐμὲ ἐώρακε τὸν Πατέρα· καί· Ἐγὼ καὶ ὁ Πατήρ ἐν ἐσμεν, τὴν θείαν αὐτοῦ καὶ ἀπόρρητον ἐννοοῦμεν φύσιν, καθ' ἣν καὶ ἐν ἐστὶ πρὸς τὸν ἑαυτοῦ Πατέρα διὰ τὴν ταυτότητα τῆς οὐσίας. Παντὶ γὰρ ὁ λόγος ὡς τὴν φύσιν καὶ τὴν οὐσίαν ταυτὸ σημαίνουσιν ἐβεβαίωσε. Καὶ ὁ ἐν ἀγίοις δὲ Ἀμφιλόγιος, ὡς ἐκ τῶν προσηρημένων ὁ λόγος, ὁμοίως· Ἀλλ' ὅτι μὲν ἡ φύσις ἀντὶ τῆς οὐσίας παραλαμβάνεται, δέδεικται· ὅτι δὲ καταχρηστικῶς καὶ ἀντὶ τῆς ὑποστάσεως, ὁ αὐτὸς μαρτυρῇ Κύριλλος· [793 R.] ἐν γὰρ ταῖς Ἀντιβόρσεσι φησιν· Ἀναγκαίως οὖν ἡμεῖς τοῖς ἐκείνῳ μαχόμενοι τὴν καθ' ὑπόστασιν ἐνωσιν γενέσθαι σαμὲν, τοῦ ¹² καθ' ὑπόστασιν οὐδὲν ἕτερον ὑποφαινόντος ¹³ πλὴν ὅτι μόνῃ ἡ τοῦ Λόγου φύσις ἤρουν ὑπόστασις, ὁ ἐστὶν αὐτὸς ὁ Λόγος, ἀνθρωπεῖα φύσει κατὰ ἀλήθειαν ἐνωθεὶς, τροπῇ διχα καὶ συγχύσεως, καθὰ πλειστάκις εἰρήκαμεν, εἰς νοεῖται καὶ ἐστὶ Χριστὸς ὁ αὐτὸς Θεὸς καὶ ἀνθρώπος. Καὶ ὁ θαυμαστός δὲ Βασίλειος, ὁ ἐκ Καππαδοκίας πᾶσαν φωτίσας τὴν οἰκουμένην, τὴν μορφήν καὶ τὴν οὐσίαν ταυτὸν δογματίζει. Καὶ Πρόβλος δὲ ὁ Κωνσταντινουπόλεως ἐπίσκοπος ὡσαύτως· ὁ μὲν γὰρ τὴν μορφήν οὐσίαν ὠνόμασεν, ὁ δὲ φύσιν. Οὗτος οἱ Πατέρες ἡμῶν ἐκ δύο φύσεων λέγοντες τὸν Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστὸν συγκαίεσθαι ἐκ δύο νοούσιν οὐσιῶν, ὡς περὶ καὶ ἡνίκα ἐν δύο φύσεσιν, ἐν δυσὶν οὐσίαις. Καὶ ὁ τῆς βροντῆς δὲ Υἱὸς τοῦτο διδάσκει ἐν τῷ λέγειν· Ὁ ἦν ¹⁴ ἀπ' ἀρχῆς, ὁ ἐωράκαμεν καὶ αἱ χεῖρες ἡμῶν ἐψηλάφησαν περὶ τοῦ Λόγου τῆς ζωῆς. Τὸν ἕνα γὰρ καὶ τὸν αὐτὸν, δι' ὃν ἐφημεν, καὶ ψηλάφησεν οὐσίαν [415 H.] ἔχειν καὶ ἀψηλάφησεν ἀνεκέρυζε. Λόγον γὰρ εἰπὼν τὸν ἀψηλάφητον ψηλάφηθῆναι προσεμαρτύρησε, καὶ ἐωρακῆναι εἰπὼν τὸν ἀόρατον προανήγγειλεν· ὥστε τὸν ἕνα Χριστὸν ἐν ψηλάφητῇ καὶ ἀψηλάφητῃ οὐσίᾳ καὶ ἐν ὁρατῇ καὶ ἀοράτῃ γνωρίζει τε ¹⁵ καὶ τοῖς ἄλλοις εἰδέναι διδάσκαλος γίνεται. Εἰ γὰρ καὶ ἐνὶ προσώπῳ ἐκάτερον ¹⁶, ἀλλ' οὐδεὶς ἂν εἰπεῖν δύναται νοῦν ἔχων ὡς ἡ αὐτὴ φύσις ψηλάφητου καὶ ἀψηλάφητου καὶ ὁρατοῦ καὶ ἀοράτου. Οὕτως καὶ τὸ παρὰ τῶν πιστῶν λαμβανόμενον ¹⁷ σῶμα Χριστοῦ καὶ τῆς αἰσθητῆς οὐσίας οὐκ ἐξίσταται καὶ τῆς νοητῆς ἀδιαίρετον μένει χάριτος. Καὶ τὸ βάπτισμα δὲ πνευματικὸν ὅλον γενόμενον καὶ ἐν ὑπάρχον, καὶ τὸ ἴδιον τῆς αἰσθητῆς οὐσίας (τοῦ ὕδατος λέγω) διασώζει, καὶ ὁ γέγονεν οὐκ ἀπόλλεσεν. Ἀλλ' ὁ δυσσεβὴς Νεστόριος, ὃς πρόσφασις θεομαχίην τοῖς ἐκ διαμέτρου τὴν ἀσέβειαν δοκεῖ γίνεσθαι, δύο φύσεις διηρημένας καὶ ἰδιουποστάτους ἐφαντάζετο, καὶ τὴν τῶν φύσεων κατὰ τὰς ὑποστάσεις διαίρεσιν τῇ μιᾷ προσκυνῇ ἐνοποιεῖν ἐσοφίζετο. Ὁ δὲ θεομάχος Εὐτυχὴς τὴν μὲν καθ'

VARIE LECTIONES.

¹⁰ γὰρ add. A. ¹¹ τὴ τῆς οὐσίας A. ¹² τοῦ] τὴν A. ¹³ ὑφαινόντος C. ¹⁴ ὁ ἦν] I JOH. I, 1. ¹⁵ γνωρίζει τε] γνωρίζειν τε corr. A: γνωρίζεται C. ¹⁶ προσ. καὶ ἐκάτ. C. ¹⁷ μεταλαμβάνον in litura A.

ὑπόστασιν ἔνωσιν οὐκ ἦρνεῖτο, οὐδ' ὅτι ἐσαρκώθη Ἀ communicationi subiectus est. Hunc quidem sco-
 ἔκ τῃς Θεοτόκου παρθένου ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς pum assecuta prima oratio, finitur.
 Χριστὸς ¹⁸, ἐκ μεταμελείας μαθὼν λέγειν ὁ οὐκ ἤθελεν· ἀλλὰ καὶ ἀνεθεμάτισιν, ὁ πρότερον αὐτὸς
 ἔσταργε, τοὺς λέγοντας ἐκ τοῦ οὐρανοῦ κατενηνογῆναι τὴν σάρκα. Τὸ δὲ πρὸς ἡμᾶς ὁμοούσιον, καίτοι πολλὰ
 καὶ πολλάκις βιασθεῖς, οὐδαμῶς ὁμολογήσαι ἠνέσχετο, ἀλλὰ μίαν οὐσίαν κηρύττων ἀντὶ τοῦ ἡμῖν
 ὁμοούσιον ὁμολογήσαι τὴν σάρκα, τῷ ἀναθέματι ὑπενήνεκται. Ὁ μὲν οὖν α' λόγος ταῦτα διελθὼν τὸν
 σκοπὸν ἐπεράνατο.

Ἐν δὲ τῷ β' λόγῳ ε' τινῶν κεφαλαίων, ὧν ὁ σχολασ-
 τικὸς Ἀνατόλιος τὴν μάθησιν ἐπεζητήσεν, ἀποδι-
 δώσει λόγον, ἐνδὲ μὲν, εἰ καὶ νῦν Χριστὸς ὁ Θεὸς
 ἡμῶν σαρκὶ ¹⁹ γνωρίζεται· ἑτέρου δὲ, εἰ σύνθετος ὁ
 Ἀδὰμ ἐπλάσθη, πῶς ἀθάνατος ἐκτίσθη· τρίτου ²⁰ δὲ,
 πῶθεν δυνάμεθα τεκμήρασθαι τὸν εὐαγγελιστὴν Ἰωάν-
 νην ἔτι μένειν· ἔτι δὲ, εἰ ἀθάνατος; ὁ ²¹ Ἀδὰμ ἐπλά-
 σθη, πῶς τὸ συμφέρον ἠγόησε· καὶ τελευταίου, B
 τί ἐστὶν τὸ, Ἰδοὺ Ἀδὰμ γέγονεν ὡς εἰς ἐξ ἡμῶν;

[796 R.] Τὸ μὲν οὖν α' κεφάλαιον διὰ πολλῶν Γρα-
 φικῶν τε καὶ Πατρικῶν φωνῶν συνίσταται καὶ ἀπο-
 δεικνύει. Καὶ πρῶτον μὲν ἐξ ὧν Ἡσαίας ²² περὶ τῆς
 ἐνσάρκου Χριστοῦ τοῦ Θεοῦ ἡμῶν ἀναβάσεως· εἶπε·
 Τίς ἐστὶν οὗτος ὁ παραγενόμενος ἐξ Ἐδὼμ,
 τούτεστιν ὁ γῆινος. Καὶ ὁ αὐτὸς πάλιν, ἰμάτιον αὐ-
 τοῦ ἐκ Βοσὸρ· Ἑβραῖοι δὲ τὸ Βοσὸρ σάρκινον κα-
 λοῦσι. Καὶ πάλιν· Διὰ τί ἐρυθρά σου τὰ ἰμάτια,
 καὶ τὰ ἐνδύματα ὡς ἀπὸ πατητοῦ ληνοῦ; Ὅπερ
 τοῦ πάθος μετὰ τὸ πάθος καὶ ἐν τῇ ἀνόδῳ μὲν
 τὸ μυστήριον. Καὶ πάλιν ἕτερος προφήτης ὡς ἐκ
 προσώπου τοῦ Δεσπότης φησὶν, ὡς ὅθεν ὑπὸ τῶν
 νοερῶν [416 H.] ἐρωτωμένων δυνάμεων, Τίνας ²³ αἱ
 πηγαὶ αὐταὶ αἱ ἀνὰ μέσον ²⁴ τῶν ὧμων σου; C
 ἀποκρίνεται γὰρ ὁ Σωτὴρ λέγων· Ἀς ἐπλήρησεν ἐν τῷ
 ὀμφῳ τοῦ ἀγαπητοῦ μου. Ἀλλὰ καὶ ἐν τῷ καιρῷ
 τῆς ἀναλήψεως· οἱ παρεστῶτες ἄγγελοι ὄντω φασίν,
 Ἐλεύσεται ²⁵, ὃν τρέπον θεάσασθε αὐτὸν πορευό-
 μενον εἰς τὸν οὐρανόν. Καὶ ὁ πρωτομάρτυς Στέ-
 φανος ἐν τῷ καιρῷ τῆς μαρτυρίας, ἐπιγινούς τὸν
 Δεσπότην Χριστὸν ἐστῶτα ἐκ δεξιῶν τοῦ Πατρὸς, ἐν
 ἐκείνῳ τῷ σχήματι ἐν ᾧ τοῖς μαθηταῖς συνηλλίζετο,
 τὸ σεπτὸν καὶ θεῖον θέαμα παρήρησά ὡμολόγησε.
 Καὶ τὸ σκεῦος δὲ τῆς ἐκλογῆς, μυσταγωγούμενος
 πρὸς τὴν ἀλήθειαν ἐξ οὐρανοῦ κράζοντος ἀκούει
 Χριστοῦ, Σαοὺλ, Σαοὺλ ²⁶⁻²⁸, τί με διώκεις; Καὶ
 πυθομένου, Τίς εἰ, Κύριε; Ἐγὼ εἰμι, φησὶν, Ἰησοῦς
 ὁ Ναζωραῖος, ὃν σὺ διώκεις. Τὸ δὲ Ναζωραῖος καὶ
 Ἰησοῦς ὅλην ὅτι τῆς σαρκὸς αὐτοῦ μὲν τὴν ἀλή-
 θειαν. Καὶ Γρηγόριος ὁ Ναζιανζοῦ τὰ αὐτὰ διαμαρ-
 τύρεται, καὶ Κύριλλος ἐν τῷ Κατὰ Συνοδικαστῶν
 λόγῳ, καὶ Βασίλειος ἐν τῷ Περὶ πίστεως. Ἀλλὰ καὶ
 Κύριλλος πάλιν πρὸς Ἀκακίον Σκυθοπόλειος ἐπί-
 σκοπον γράφων, καὶ ἐν τῇ ἐρημείᾳ δὲ τοῦ ἀποπομ-
 παίου. Τούτων ²⁹ γὰρ ἕκαστος, καὶ μυρίοι ἄλλοι,
 μετὰ τῆς σαρκὸς καὶ ἀνελθεῖν καὶ διαμένειν καὶ πα-
 ραγενέσθαι κατὰ τὴν δευτέραν αὐτοῦ κηρύττουσιν

Atera vero capitibus quinque, quorum scientiam
 Anatolius scholasticus exquisivit, rationem reddit :
 uno quidem, an nunc etiam Dominus noster Christus
 in carne cognoscitur? Altero vero, si compositus
 Adam formatus est, quomodo immortalis est con-
 ditus. Tertio quomodo persuaderi posset etiam-
 num Joannem evangelistam superstitem esse? Ad-
 huc vero si immortalis Adam est conditus, quomo-
 do quid utile erat ignoravit? Quinto, quid est :
 Quod Adam factus est sicut unus e nobis?

Primum quidem multis Scripturis et Patrum sen-
 tentiis confirmat. Primo Isaias de Christo incarnan-
 do sic habet : *Quis est iste qui venit de Edom* ²².
 Hoc est, terrenus : et statim : *Tinctis vestibus de*
Bosra ²³ : Hebraei vero *Bosor* carneum appellant.
 Et mox : *Quare ergo rubrum est indumentum tuum,*
et vestimenta tua sicut calcantium in torculari ²⁴?
 Hoc affectus post affectum, et in invio significat
 mysterium. Et rursus alius propheta, et in perso-
 na Dei, inquit, tanquam interrogantibus angelis :
Quid sunt plagae istae in medio manuum tuarum ²⁵?
 Et subiicit Salvator : *Plagatus sum in domo eorum*
qui diligebant me ²⁶. Sed et angeli in ascensionis
 tempore astantes : *Veniet, inquit, quemadmodum*
vidistis eum euntem in caelum ²⁷. Primus quoque
 martyr Stephanus martyrii tempore, conspiciens
 Deum Christum stantem a dextris ²⁸, qua forma
 cum discipulis versatus est, piam ac divinam visio-
 nem libere confessus est. **253a** Electionis item
 vas ad veritatem bene informatum, audit e caelo
 clamantem Christum : *Saule, Saule, quid me perse-*
queris ²⁹. Quo audito, *Quis es, inquit, Domine*?
Ego sum Jesus Nazarenus quem tu persequeris ³⁰.
 Nazarenus vero et Jesus cum dicit, carnis verita-
 tem ostendit. Idem testatur Gregorius Nazianze-
 nus, et Cyrillus, *Contra Consubstantialistas* libro.
 Basilii quoque oratione de fide. Quin et Cyrillus
 ad Acacium Strythopolitanum episcopum scribens,
 in interpretatione vocis ἀπομπαίου, id est malorum
 depulsoris, Averrunci, et innumeri alii cum carne
 venisse ac mansisse, et sic esse ad secundum ejus
 usque adventum docent. Propterea quoque caelestis
 ac terrenus, visibilis atque invisibilis. Visibilis qui-
 dem cum divinitate, non secundum divinitatem,
 sed secundum corpus : rursus quoque invisibilis
 cum humanitate, non secundum humanitatem, sed
 divinitatem, creatus et increatus, aliaque secundum

²² Isa. LIII, 1. ²³ ibid. ²⁴ ibid. 2. ²⁵ Zachar. XIII, 6. ²⁶ ibid. ²⁷ Act. I, 11. ²⁸ Act. IX, 56 seq. ²⁹ Act. X, 41. ³⁰ ibid. 5.

VARIÆ LECTIONES.

¹⁸ Ἰησοῦς ὁ Χριστὸς ζ. ¹⁹ σαρκὶ ἐν σαρκὶ Stephanus. ²⁰ τρίτου corr. A : τρίτον ζ. ²¹ ὁ add. A
²² Ἡσαίας] I. XIII, 1. ²³ τίνες; Zich. XIII, 6. ²⁴ αἱ ἀνὰ μέσον A : καὶ ἀνάμεσον ζ. ²⁵ ἔλεος.] Act. I, 11
²⁶⁻²⁸ Σαοὺλ] Act. IX, 4. ²⁹ τούτων ζ.

plam dictam distinctionem considerantur. Etenim caro nostra Deo Verbo unita hypostatice, non in substantiam Verbi mutata est, etsi Dei caro facta est, neque Verbum in carnem, etsi propriam sibi hanc sumpserit. Sed unus idemque dicitur Christus: servatur vero indivise, et sine mutatione, et quomodo in his et ex his cognoscitur Christus, ex alio in alium non mutari, sed ut saepenumero dictum, unus idemque est. Idem generatur, estque sine genealogia secundum aliud atque aliud. Etenim sacra Scriptura ait: *Homo est, quis novit eum, generationem ejus quis enarrabit?* Sed et rursum clamat, *Liber generationis Jesu Christi filii David*. Quare secundum divinitatem ingenerabilis est: secundum humanitatem vero generabilis. Idem prænoscit omnia, est enim natura Deus, et rursum ignorare dicitur: *extremum diem per carnem nostram: et Neque me videtis neque Patrem meum videtis*; et rursum scilicet humana conditione scitis: *Et unde sim scitis*. Si ego testimonium perhibeo de me ipso, testimonium meum non est verum¹, alibi quoque: *Et si ego testimonium perhibeo de me ipso, verum est testimonium meum*. Hoc quidem respectu divinitatis: illud vero humanitatis respectu. Unus **253b** itaque idemque est incircumscribitus et circumscribitus, tanquam duas generationes habens et substantias, unus tamen. Si vero unus est substantiæ secundum carnem, hoc contra Manem, unam illius constitebuntur generationem, et frustra Filius hominis vocabitur. Hactenus capite primo ista exsequitur.

τοῦ φύσιν, τὸ δὲ διὰ τὴν ἀνθρωπότητα. Οὕτως³⁰ οὖν ἔστιν ὁ αὐτὸς ἀπερίγραπτος καὶ περιγράφτος, ὡς δύο γενέσεις ἔχων καὶ δύο οὐσίας ὁ εἷς. Εἰ δὲ μιᾶς μίαν αὐτοῦ πάντως ὁμολογήσουσι καὶ τὴν γέννησιν, πρῶτον κεφάλαιον οὕτω πῶς ἐπὶ ἤλθεν.

Alterum vero sic disserit: Si mortalis vel immortalis Adamus initio conditus est, constat Deum non fecisse mortem, neque hominum interitu delectari: invidia dæmonis mors in mundum venit, jussit vero hominem aliquandiu manere incorruptum, præceptum custodiendum ei tradens, quod transgrediens pro incorruptibili corruptibilis evasit. Libertate enim arbitrii donatus homo, abripuit sponte quod deterius est, relicto meliore. Sed immortalem animam et intelligibilem creatam, post lapsum scimus morti tradidisse: idque non corporali modo, verum, quod est gravius, intelligibili. Peccatum enim animi quædam mors est, veluti penam et sempiternam corruptionem illi parans: *Timete qui potest animam et corpus perdere in gehennam*. Simplex igitur solus est Deus atque incircumscribitus. Omne enim quod circumscribitur simplex non est, omnia enim præter Deum compo-

¹ Hebr. vii. 5. ² Isa. liii. 8. ³ Matth. i. 1. ⁴ Marc. xiii. 32. ⁵ Joan. vii. 8. ⁶ Joan. v. 31. ⁷ Joan. viii. 14. ⁸ Matth. x. 20.

VARIÆ LECTIONES.

³⁰ ὁ om. pr. A. ³¹ καὶ ἀνθρ.] Isa. v. 8. ³² βίβλος] Matth. i. 1. ³³ εἰ ἐγὼ] Joan. v. 31. ³⁴ εἰ] Joan. viii. 14. ³⁵ θέλει αὐτοῦ A: ἐμᾶντοῦ C. ³⁶ οὕτως C. ³⁷ μετὰ A: κατὰ C. ³⁸ φῶδ.] Matth. x. 28. ³⁹ ἀπο- λέξει ἐν γεννῇ C.

A ἐπιφάνειαν. Διὸ καὶ ὁ³¹ αὐτὸς ἔστιν οὐράνιος καὶ ἐπίγειος, ὁρατὸς καὶ ἀόρατος, ὁρατὸς μὲν μετὰ τῆς θεότητος, οὐ κατὰ τὴν θεότητα, ἀλλὰ κατὰ τὸ σῶμα, ἀόρατος δὲ πάλιν μετὰ τῆς ἀνθρωπότητος, οὐ κατὰ τὴν ἀνθρωπότητα, ἀλλὰ κατὰ τὴν θεότητα, ἵκτιστος καὶ ἀκτιστος, καὶ ὅσα ἄλλα τοιαῦτα κατὰ τὴν εἰρη- μένην εὐσεθεῖ θεωρεῖται διάκρισιν. Καὶ γὰρ ἡ ἐξ ἡμῶν σὰρξ, ἐνωθεῖσα τῷ Θεῷ Λόγῳ καθ' ὑπόστα- σιν, οὐκ εἰς τὴν οὐσίαν μεταβλήθη τοῦ Λόγου, εἰ καὶ Θεοῦ γέγονε σὰρξ· οὐδὲ ὁ Λόγος εἰς σάρκα, εἰ καὶ ἴδιαν οἰκονομικῶς ἐποίησάτο τὴν σάρκα· ἀλλ' εἰς μὲν λέγεται καὶ ἔστι Χριστὸς, ὥςεται δὲ ἀκαί- νοτομήτως καὶ ἀχωρίστως καὶ τὰ ἐξ ὧν καὶ ἐν οἷς νοεῖται Χριστὸς, οὐκ ἄλλος καὶ ἄλλος· μὴ γένοιτο· ἀλλ' ὥσπερ πολλάκις εἴρηται, εἷς καὶ ὁ αὐτός. Ὁ B αὐτὸς γενεαλογεῖται καὶ ἔστιν ἀγενεαλόγητος, κατ' ἄλλο δηλονότι καὶ ἄλλο. Καὶ γὰρ τὰ ἱερὰ Λόγια φησὶ· *Καὶ ἀνθρωπὸς³² ἔστι, καὶ τίς γινώσκει αὐτόν, καὶ τὴν γενεὰν αὐτοῦ τίς διηγήσεται;* ἀλλὰ καὶ πάλιν βοᾷ, *Βίβλος³³ γενέσεως Ἰησοῦ Χριστοῦ υἱοῦ Δαβὶδ*. Ὅστε κατὰ μὲν τὴν θεότητα αὐτοῦ ἀγε- νεαλόγητος, κατὰ δὲ τὴν ἀνθρωπότητα γενεαλογού- μενος. Ὁ αὐτὸς πάντα προγινώσκει (ἔστι γὰρ φύσει Θεός) καὶ πάλιν ἀγνοεῖ τὴν ἐσθάτην ἡμέραν διὰ τὸ ἡμέτερον λέγεται φύραμα. Καὶ· *Οὐτε ἐμεῖ οἴδατε οὐτε τὸν Πατέρα μου οἴδατε*· καὶ πάλιν, δηλονότι κατὰ τὸ ἀνθρώπινον, *Κἀμεῖ οἴδατε καὶ πόθεν εἰμι οἴδατε*. Ἐτι δὲ, *Εἰ ἐγὼ³⁴ μαρτυρῶ περὶ ἐμαυτοῦ, ἡ μαρ- τυρία μου οὐκ ἔστιν ἀληθής³⁵* [797 R.] καὶ ἄλλα- χού, *Εἰ ἐγὼ μαρτυρῶ περὶ ἐμαυτοῦ, ἡ μαρτυρία μου*

C ἀληθής ἔστι· τὸ μὲν διὰ [417 H.] τὴν θέλει³⁶ αὐ- τοῦ φύσιν, τὸ δὲ διὰ τὴν ἀνθρωπότητα. Οὕτως³⁰ οὖν ἔστιν ὁ αὐτὸς ἀπερίγραπτος καὶ περιγράφτος, ὡς δύο γενέσεις ἔχων καὶ δύο οὐσίας ὁ εἷς. Εἰ δὲ μιᾶς μίαν αὐτοῦ πάντως ὁμολογήσουσι καὶ τὴν γέννησιν, πρῶτον κεφάλαιον οὕτω πῶς ἐπὶ ἤλθεν.

Τὸ δὲ β³⁷ οὕτω διευθετεῖ· Εἰτε θνητός, φησὶν, εἴτε ἀθάνατος ἐπλάσθη τὴν ἀρχὴν ὁ Ἀδάμ, πρόδηλον ὅτι ὁ Θεὸς θάνατον οὐκ ἐποίησεν οὐδὲ τέτρεται ἐν ἀπ- ωλείᾳ ζώντων, φθόνῳ δὲ διαβόλου θάνατος εἰσῆλθεν εἰς τὸν κόσμον. Ὅτι δὲ τίνα μένειν ὅρον ἐν ἀφθαρ- σίᾳ τὸν ἀνθρώπον διεκαλεύσατο, ἐντολὴν εἰς φυλακὴν παραθέμενος, ἣν παραβηκώς τὴν φθορὰν ἀνελί τῆς ἀφθαρσίας εἰσῆγαγε· τῷ μὲν γὰρ αὐτεξουσίᾳ τιμη- θεὶς ὁ ἀνθρώπος εἴλετο τὸ χεῖρον, ἐκίων φυγῶν τὸ ἀμεινον. Ἀλλὰ καὶ αὐτὴν τὴν ψυχὴν ἀθάνατον καὶ νοητὴν δημιουργηθεῖσαν ἐκ παραβάσεως ἴσμεν θα- νάτῳ παραδομένην, εἰ καὶ μὴ αἰσθητῇ, ἀλλὰ γε (τὸ χαλεπώτερον) νοητῇ. Ἡ ἁμαρτία γὰρ αὐτῆς ἔστιν ὁ θάνατος, ὡς κόλασιν αὐτῇ καὶ φθορὰν προξενούσα ἀφθαρτον· *Φοβήθητε γὰρ, φησὶ³⁸, τὸν θυμὸν καὶ τὴν ψυχὴν καὶ τὸ σῶμα ἐν γεννῇ ἀπολέσαι³⁹*. Ἀπλοῦς δὲ μόνος ἔστιν ὁ Θεός, ἀπερίγραπτος ὧν· πᾶν γὰρ τὸ περιγράφτον οὐκ ἀπλοῦν. Τὰ δὲ παρὰ τὸ

¹ Hebr. vii. 5. ² Isa. liii. 8. ³ Matth. i. 1. ⁴ Marc. xiii. 32. ⁵ Joan. vii. 8. ⁶ Joan. v. 31. ⁷ Joan. viii. 14. ⁸ Matth. x. 20.

VARIÆ LECTIONES.

³⁰ ὁ om. pr. A. ³¹ καὶ ἀνθρ.] Isa. v. 8. ³² βίβλος] Matth. i. 1. ³³ εἰ ἐγὼ] Joan. v. 31. ³⁴ εἰ] Joan. viii. 14. ³⁵ θέλει αὐτοῦ A: ἐμᾶντοῦ C. ³⁶ οὕτως C. ³⁷ μετὰ A: κατὰ C. ³⁸ φῶδ.] Matth. x. 28. ³⁹ ἀπο- λέξει ἐν γεννῇ C.

Θεῖον πάντα σύνθετα. Ὅτι δὲ τὸ σύνθετον δύναται καὶ ἀθάνατον μέναι, μαρτυροῦσι μὲν τὰ νοερά τάγματα καὶ ἡ ψυχὴ, μαρτυρεῖ δὲ μᾶλλον καὶ ἡ ἀνάστασις, ἐν ᾗ σύνθετος ὁ ἀνθρώπος οὐδὲν ἤττον ἢ πρότερον, ἀνίσταμενος εἰς ἀθανάσιαν, μετὰ ψυχῆς καὶ σώματος ἀνίσταται. Δεῖ ^α γὰρ τὸ θνητὸν τοῦτο ἐνδύσασθαι ἀθανάσιαν, καὶ τὸ φθαρτὸν τοῦτο ἐνδύσασθαι ἀφθαρσίαν. Καὶ οὐκ ἂν τις εἰποι τὸ σῶμα τότε εἰς τὴν οὐσίαν μεταβαλεῖν ^β τῆς ψυχῆς· εἰ γὰρ καὶ λεπτότερον καὶ διαυγέστερον γίνεται, ἀλλ' οὐ τὰ ἰσάμματα σώζει τοῦ σώματος, καὶ ἀνθρώπος ἐστὶ, τὰ ἀνθρώπου φέρων γνωρίσματα. Μαρτυρεῖ δὲ τοῖς εἰρημένοις· Ἐνὼχ καὶ Ἡλίας καὶ ὁ τῆς βροντῆς υἱὸς Ἰωάννης, εἰτι περιόντες ἐν τῷ σώματι· καὶ γὰρ τούτους ὡς ἀπαρχὴν τοῦ ὅλου φωράματος ἡμῶν ὁ δημιουργὸς λαβὼν ἔδειξε πᾶσιν ὡς εἰ μὴ ἡμαρτεν ὁ Ἀδὰμ, εἰτι ἂν περιῆν μετὰ τοῦ σώματος. Πλὴν καὶ οὗτοι πολυχρόνιον βίον ἀνύοντες γέσσονται ποτε θανάτου, καὶ ἐν βίῃ ὀφθαλμοῦ. Ὅρα δὲ τὴν δι' αὐτῶν πίστιν, ὡς ἐκ τῶν τριῶν προάγεται γενεῶν, ἐκ μὲν τῶν πρὸ νόμου ληφθέντος τοῦ Ἐνὼχ, ἐκ δὲ τῶν μετὰ τὸν νόμον τοῦ Ἡλίας, ἐκ δὲ τῶν μετὰ τὴν χάριν τοῦ ἐπισηθίου τῶν μαθητῶν. Οὐκοῦν καὶ ὁ Ἀδὰμ, εἰ τὴν

Ὅτι δὲ περιεστὶν ὁ παρθένος Ἰωάννης, ὅπερ ἐζητήσας, ὥσπερ τὸν Ἐνὼχ [418 H.] καὶ τὸν Ἡλίας παράδοσις μαρτυρεῖ, οὕτω καὶ τοῦτον. Καὶ τὸ ἐν τοῖς εὐαγγελίοις δὲ εἰρημένον εἰς τὸν αὐτὸν ἡμᾶς νοῦν ἔλαβε. Εἴπε μὲν γὰρ ὁ Χριστὸς τὴν τῶν τῶν θανάτου, ὃν ἐμελλεν ὑπὲρ αὐτοῦ ἀποθνήσκειν ὁ Πέτρος· ὁ δὲ Πέτρος τὸν οἰκεῖον θάνατον ἀκούσας· εὐθὺς ἐπερωτᾷ περὶ τοῦ εὐαγγελιστοῦ Ἰωάννου, ὃν ἄλλος οὐκ ἄλλο τι ἀλλ' ἢ τὴν τῶν τῶν θανάτου αὐτοῦ μαθεῖν ἐπιζητῶν, ὁ δὲ ^α εἰ; οὐ γὰρ ἄλλο μὲν ἤκουε παρὰ τοῦ Σωτῆρος περὶ αὐτοῦ, εἰς ἄλλο δὲ τι ἀνακλόουθον τὴν ἐρώτησιν μετήγευ, [800 R.] ὥσπερ παρορῶν καὶ παρὰ φαῦλον ποιούμενος τὴν τοῦ διδασκάλου περὶ αὐτοῦ προφητείαν. Τῆς δὲ τοῦ Πέτρου ἐρωτήσεως περὶ τοῦ θανάτου, ὃν ἐμελλεν ἀποθνήσκειν ^β ὁ Ἰωάννης, ἐπερωτῶντος, καὶ τοῦ Σωτῆρος εἰπόντος· Ἐὰν αὐτὸν θέλω μένειν ἕως ἐρχομαι, τί πρὸς σέ; Πῶς οὐχὶ τὴν μέχρι τῆς παρουσίας αὐτοῦ διαμονὴν ἢ ἀλήθειαν προλέγει; διδὼ καὶ ὁ ἐν ἁγίοις Κύριλλος τὸ Ἀκούσθαι μοι περὶ τοῦ θανάτου τοῦ ἁγίου Πέτρου εἰρησθαι τῷ Σωτῆρι ἐκδέχεται. Τὸ δὲ, ὅτι Ἐξῆλθεν ὁ λόγος οὗτος εἰς τοὺς μαθητὰς, ὅτι ὁ μαθητὴς ἐκεῖνος οὐκ ἀποθνήσκει καὶ τὰ ἐξῆς οὐ μόνον οὐδὲν μάχεται, ἀλλὰ καὶ συνάδει. Οὐ γὰρ τις αὐτὸν ἀθάνατον ^γ εἶναι φησιν, ἀλλὰ διαμένειν μετὰ Ἐνὼχ καὶ Ἡλία μέχρι τῆς δευτέρας τοῦ Δεσπότης παρουσίας· ὁ καὶ ὁ μαθητὴς αὐτὸς βεβαίως φησιν, ὅτι οὐκ εἶπε δὲ αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς ὅτι οὐκ ἀποθνήσκει, ἀλλ' ἔὰν αὐτὸν θέλω μένειν ἕως ἐρχομαι, τί πρὸς σέ; Καὶ φανερόν ἐστι τὸ μὲν ἀθάνατον εἶναι ἀνέριψε, τὸ δὲ μένειν ἕως τῆς παρουσίας ἐβεβαίωσεν. Εἰ δὲ ὁ Παμφίλου Εὐσεβίου, τὴν ἐκκλησιαστικὴν γράζων Ἱστορίαν

• I Cor. xv, 53. P Joan. xxi, 21. q ibid. 22. r ibid. 23. • ibid.

VARIE LECTIONES.

^α δεῖ] I Cor. xv, 53. ^β μεταβάλλειν γ. ^γ οὗτος] Joan. xxi, 21. ^δ ἐμελλεν Ἰωάννης ἀποθνήσκειν γ. ὁ θ. αὐτὸν γ.

A sita sunt, quia compositum potest et immortale fieri et angeli id testantur et anima, amplius vero testificatur id resurrectio, qua non minus atque primo compositus homo ad immortalitatem resurgens exsistit corpore et animo præditus. Oportet enim corruptibile hoc induere incorruptionem: et mortale hoc induere immortalitatem. Et ne dixerit aliquis, corpus tunc in animæ conditionem migrare. Si enim tenuius sit atque angustius, sed corporis speciem servat, et homo est hominis habens insignia. Testatur id Enoch, Elias, et Joannes tonitruī filius, adhuc in corpore agentes. Hos enim et initia totius conditionis nostræ Conditor abripiens, omnibus ostendit, ut nisi Adam peccavisset, adhuc viveret, nisi quod longam vitam agentes gustant aliquando mortem, etiamsi in momento oculi. Vide eorum fidem, et e tribus ^{254a} generationibus adducantur, ante legem latam fuit Enoch, post legem Elias, tempore gratiæ decus discipulorum. Quare si Adam non peccasset, cum his incorruptibilis vixisset.

etiam si in momento oculi. Vide eorum fidem, et e tribus ^{254a} generationibus adducantur, ante legem latam fuit Enoch, post legem Elias, tempore gratiæ decus discipulorum. Quare si Adam non peccasset, cum his incorruptibilis vixisset.

Virginem autem, Joannem sic superesse, ut postulasti, et Enoch et Eliam, traditione habemus, et quod in Evangelio habetur, in hunc sensum trahitur. Dixit Christus qua morte esset moriturus Petrus, et interrogans his auditis de Joanne Evangelista. Patet itaque hunc nihil aliud quam de morte illius quæsisse. Hic autem quid? Nihil aliud de ipso ex Salvatore audivit, alio responsionem, detorsit, tanquam despiciens et nihili eam faciens doctoris de ipso prophetiam: et Petri interrogatione de morte interrogantis an Joannes esset moriturus: et respondente Domino: Si eum volo manere donec veniam quid ad te? Quomodo non illum mansurum in hunc usque diem veritas prædicit. Quamobrem beatus Cyrillus illud: Sequere me, de morte Petri dixisse Christum accipit. Illud autem: Exiit sermo ille inter fratres quia discipulus ipse non moritur, et quæ sequuntur; non modo nihil pugnat, sed et consonat: non enim quis immortalem dixerit, sed manere cum Enoch et Elia, usque ad secundum Domini adventum, quod et discipulus iste confirmat: Et non dixit ei Jesus, Non moritur, sed, si eum volo manere donec veniam, quid ad te? et apparet quod immortalem esse negavit, Manere vero donec veniat, confirmavit. Si vero Eusebius Ecclesiastica scriptor historiæ, et tempora quibus vixit numeravit, ad usque Trajani tempora pervenit, nihil prohibet, etiamsi dicat. Hoc unusquisque mente percipiat, tanquam temporis, Enoch ostendat, et quot annos vixerit sacre Litteræ clare ostendunt. Sed non propterea quis iustus translationem cum corpore inficiabitur. ^{254b} Huic sententiæ consentiunt actiones dilecti Joau-

nis, et vita, quas pauci narrant. Cum in aliquo loco, et aiunt, illius monitu positus esset, quæsitus mox inventus non est, sed diffundens sanctimoniam a loco, quo brevi tempore continebatur, a quo tanquam sanctitatis fonte sacrum unguentum hausimus. Illud vero patet præsentem quæstionem, quamvis a veritate abhorret, non afferre animæ periculum: fidei enim investigatio, veritatem transiliens, magnum animæ naufragium creat; ideo quoque vel brevis syllaba, quæ ad veritatem conferrat, defendenda est; quæstio vero problematum contra pietatem, pulchrum quiddam est, si ad veritatis finem perveniat, si vero ab eâ aberret, non pulchrum quidem, tamen perniciem animæ non affert. Sic secunda et tertia profligatur quæstio.

Immortalis vero creatus Adam, quid utile, ignoravit, quemadmodum et ante ipsum diabolus cum asseclis. Illud vero: *Ecce Adam tanquam unus a nobis factus est*¹, etsi quibusdam per ironiam dictum videtur, verum non ita est: non quod revera factus sit Deus, hoc enim fieri non potest, blasphemumque est. Quid igitur sibi vult: *Ecce Adam tanquam unus a nobis factus est*? Ecce nunc, ait, sensum accepit, quoad imaginari se Deum esse. Ad illius sententiam hæc loquitur Deus, accusatque malitiam. Exprobrare vero Deum ad instructionem nostram sæpenumero in Scriptura comperimus.

Et hæc quidem secunda ratio. Potest autem illud: *Ecce Adam tanquam unus a nobis factus est*, ironica figura proferri, et a probro sermonem abstinere, et miserabilem sermonem in miseris ostendere. Eligat quisque quod sibi placeat.

Tertia vero oratione ad Dominum et Joannem scribens, monachos in Cilicia secunda, hæc de Chalcedonensi refert synodo, rectæ fidei normam esse, et Cyrillō placere unam Verbi hypostasim incarnatam prædicare, et unam personam, et sentiri consubstantiali Patri Filium divinitate, et humanitate nobis similem. Hoc nimirum est duas fateri naturas, e quibus unus Christus conditus est. Duas enim generationes **255a** unius Christi et Dei nostri cognoscentes, neque carnis, neque Verbi differentiam secundum substantiam ignoramus. Hæc vero fides Chalcedonensis concilii præconium præferri, deinde trecenti et septuaginta episcopi hanc subscribendo consignarunt, in qua admirandi viri Simeon et Iacobus et Baradatus hanc suis Scripturis fidem confirmarunt. Quæ cum ita sint, efficitur, ubi una est secundum hypostasim unio,

¹ Gen. iii, 22.

καὶ τοὺς χρόνους αὐτοῦ, καθ' οὓς ἐβίωσεν¹⁷, ἀρι-
θμητοὺς ἔθετο, καὶ ὡς μέχρι τῶν Τραϊανοῦ χρόνων
διήρκεσεν, οὐδὲν μαχόμενον, κἄν δοκῇ, λέγει. Ἐκεῖνο
γὰρ ἕκαστος κατὰ νοῦν λαμβανέτω, ὡς οἱ τοῦ
Ἐνὸς κατὰβολοὶ χρόνοι, καὶ ὅσα ἔτη ἐν τῷ κόσμῳ
ἐβίω, σαφὲς· ἡ εἰς Γραφὴ παραδίδωσιν· ἀλλ' οὐ¹⁸
δὲκ τοῦτο τὴν μετὰ σώματος ἀρνήσεται τις τοῦ
δικαίου μεταθέσιν. Ταύτῃ τῇ δόξῃ συνάδουσι καὶ αἱ
πράξεις τοῦ ἡγαπημένου Ἰωάννου καὶ ὁ βίος, ὃς οὐκ
ὀλίγοι προφέρουσι. Κατατεθείς γάρ, παρὰ, κατὰ τὴν
αὐτοῦ ἐκείνου προτροπὴν ἐν τινὶ τόπῳ, ζητηθεὶς
αἰφνιδίον οὐχ εὐρίσκετο, ἀλλὰ μόνον τὸ ἀγίασμα
βρύον ἐξ αὐτοῦ τοῦ τόπου ἐν ᾧ πρὸς βραχίαν βότῃν
ἐτέθη· ἀφ' οὗ πάντες, ὡς πηγὴν¹⁹ ἀγιασμοῦ, τὸ
B ἅγιον ἐκεῖνο μύρον ἀρούμεθα. Ἐκεῖνο δὲ δῆλον, ὡς τὸ
παρὸν ζήτημα, κἄν τῆς ἀληθείας παραπαλῇ, οὐ φέρεי
ψυχῆς κίνδυνον. Ἡ μὲν γὰρ περὶ πίστεως
ἔρευνα τῆς ἀληθείας παρατραπέισα ναυάγιον μέγα τῇ
ψυχῇ προσενεῖ, διὸ καὶ βραχείας τῆς εἰς αὐτὴν
τελοῦσης ἀντέχεσθαι δεῖ συλλαβῆς· ἡ δὲ ζήτησις τῶν
παρὰ τὴν εὐσέβειαν προβλημάτων καλὴν μὲν εἰ πρὸς
[419 H.] τὸ τῆς ἀληθείας καταλήγει τέλος· εἰ δὲ γε
ταύτης ἀστοχῇται, οὐ καλὴν μὲν, ὅμως διεθρον ψυχῆς
οὐ φέρει. Ἀλλὰ τὸ μὲν δεῦτερον καὶ τρίτον οὕτω
διελύσαστο ζήτημα.

Ἀθάνατος δὲ πλαστὴς ὁ Ἀδὰμ τὸ λυσίτελες
ἠγνόησεν, ὥπερ καὶ πρὸ αὐτοῦ ὁ διάβολος καὶ αἱ
περὶ αὐτὸν ἀποστατικαὶ δυνάμεις. Τὸ δὲ, Ἰδοὺ²⁰ γέ-
γονεν Ἀδὰμ ὡς εἰς ἐξ ἡμῶν, εἰ καὶ τισιν εἰρησθαι
παρ' εἰρωνείαν ἐνομιόσθη, ἀλλ' οὐχ οὕτως ἔχει· οὐ
μὴν ἀλλ' οὐδ' ὅτι γέγονε τῇ ἀληθείᾳ Θεός· τοῦτο γὰρ
παντελῶς μετὰ τοῦ ἀδυνάτου καὶ βλάσφημον. Τί οὖν
βούλεται τὸ Ἰδοὺ γέγονεν Ἀδὰμ ὡς εἰς ἐξ ἡμῶν;
Ἰδοὺ νῦν, φησὶν, αἰσθησὶν ἐδέξατο οἶόν ἐστι τὸ φαν-
τάζεσθαι γενέσθαι Θεόν. Πρὸς δὲ τὴν ἐκείνου γνώμην
C ταῦτα φθέγγεται Θεός, καὶ διελέγχει τὴν κακόνειαν.
Ὁνειδίζειν δὲ τὸ Θεὸν πρὸς νοουθεσίαν ἡμετέραν
πολλοῦ τοῦ τῆς Γραφῆς εὐρίσκομεν.

Ἀλλὰ ταῦτα μὲν καὶ ὁ β' λόγος. Δύναται²¹ δ' ἂν
τὸ, Ἰδοὺ γέγονεν Ἀδὰμ ὡς εἰς ἐξ ἡμῶν καὶ ἐν τι-
ρωναίς σχήματι προσελθεῖν, καὶ οὐκ εἰδούς λόγον ἔ-
χειν, καὶ ἐπειρολογίαν ἐν οἰκτιρμοῖς ἐπιδείκνυσθαι·
αἰρεῖσθαι δὲ τὸ δοκοῦν μᾶλλον ἕκαστο·

[801 R.] Ἐν δὲ τῷ γ' λόγῳ καὶ πρὸς²² Λόμνοι
καὶ Ἰωάννην γράφων, τοὺς τὴν δευτέραν Κιλικίαν
οἰκοῦντας ἀσκητὰς, ταῦτα ὑπὲρ τῆς ἐν Καρχηδόνι
λέγει συνόδου, ὅτι ὀρθοδοξίας ἐστὶ φρόνημα καὶ
Κυρίλλῳ φίλον μίαν ὑπόστασιν τοῦ Λόγου σεσαρκω-
μένην κηρύττειν καὶ ἐν πρόσωπον, καὶ τὸ φρονεῖν
D τὴν αὐτὴν ὁμοούσιον τῷ Πατρὶ κατὰ τὴν θεότητα καὶ
ὁμοούσιον ἡμῖν [τὸν αὐτὸν] κατὰ τὴν ἀνθρωπότητα,
τούτεστι τὸ δύο φύσεις ὁμολογεῖν, ἐξ ὧν ὁ εἰς
Χριστὸς ἀπετελέσθη. Δύο γὰρ γεννήσεις· τοῦ ἐνὸς
Χριστοῦ καὶ Θεοῦ ἡμῶν εἰδότες, οὐδὲ τῆς σαρκὸς καὶ
τοῦ Λόγου τὴν κατ' οὐσίαν διαφορὰν ἀγνοοῦμεν.
Αὕτη δὲ ἡ πίστις τῆς ἐν Καρχηδόνι συνόδου δέδεικται
κίχυγμα. Εἶτα τετρακόσιοι καὶ ἑβδομήκοντα ἀρχιε-
ρεῖς ταύτην ἐγγράφως ἐβεβαίωσαντο, ἐν οἷς καὶ οἱ
θαυμαστοὶ τὸν βίον Συμεὼν²³ καὶ Ἰάκωβος καὶ Βα-
ραδάτος τὴν αὐτὴν γνώμην ἰδίῳις ἐπεκύρωσαν γράμ-

VARIAE LECTIONES.

¹⁷ ἐβίωσεν A : ἐζήσεν C. ¹⁸ οὐ A : οὐν οἱ C. ¹⁹ ἀγ. πηγὴν C. ²⁰ Ἰδοὺ] Gen. iii, 22. ²¹ δύναται C.

²² πρὸς et 58. φίλον om. A. ²³ Συμεὼν C.

μασι. Ἀπὸν δὲ ὡς, ἐνθα μία καθ' ὑπόστασιν ἔνωσις, ἅπαντα διαιρέτως ὑπόνοια ^α ἀπελήλαται· τὸ γὰρ γνωρίζειν τῶν οὐσιῶν τὸ διάφορον οὐκ ἔστι διαιρεῖν ταύτας, κατὰ τὸν ἐν ἁγίοις Κύριλλον. Ὅτι τὸ πρὸς ἡμᾶς ὁμοούσιον τοῦ ἐνανθρωπήσαντος Θεοῦ Λόγου σαφῶς ἡ σύνδοξος ἀνεκέρυξε, δογματιζόμενον μὲν παρὰ τῶν ὁσίων ἡμῶν Πατέρων, οὕτως δὲ τῆς φωνῆς οἰκουμένης συνόδου ψήφισμασι τὴν βεβαίωσιν λαβούσης. Διὸ πάντως ἀν' ἐξετέδθητο, τῆς δυσσεβοῦς μὲν δόξης Εὐτυχοῦς ἐν τῇ ληστρικῇ συνόδῳ παρῆρσις αἰσμένης, ὅψ' ἐτέρας δὲ μὴ κατακριθείσης, κακείνου μὲν τῆς δικαίας καθαιρέσεως ἀπολυθέντος, ἐπὶ Φλαβιανὸν δὲ τὸν αἰδισμόν, ὃς ἐκείνον καθεῖλε, τῆς δίκης ἀδίκως μετενεχθείσης, καίτοι λαμπρῶς κηρύττοντα μίαν μὲν τοῦ Λόγου φύσιν σεσαρκωμένην, τούτεστιν ὑπόστασιν, συνανακηρύττοντα δὲ καὶ τὸ ἡμῖν ὁμοούσιον. Ὅτι φησὶν ^α οἱ ἅγιοι Πατέρες μὴ χρῆναι τὴν λέξιν γυμνὴν [420 H.] καὶ κακούργως ἐξετάζειν, ἀλλὰ τῇ εὐσεβεὶ διανοίᾳ προσέχειν τοῦ γράφοντος. Καὶ παρατίθησι τῆς παραινέσεως μαρτυρίας ^α Ἀθανασίου ^β μὲν ἐκ τοῦ ^α Κατὰ Ἀρειανῶν, Κυρίλλου δὲ ἐκ τῶν θησαυρῶν, Ἰωάννου δὲ τοῦ Χρυσοστόμου ἐκ Ὑπομνήματος τῆς πρὸς Γαλάτας Ἐπιστολῆς. Ὅτι φησὶ, τὸ λέγειν σαρκὶ παθεῖν τὸν Θεὸν Λόγον φρόνημα τῆς Ἐκκλησίας ἐστίν, ὥσπερ καὶ βλάσφημον καὶ ἀπόδηλον τὸ κηρύττειν αὐτὸν παθεῖν τῇ φύσει τῆς θεότητος. Καὶ παράγει μαρτυρίας διαφόρους, Κυρίλλου ^β μὲν ἐκ τῶν σχολίων, ἐκ τῆς πρὸς Ζούκενσον β' ἐπιστολῆς, ἐκ τῆς πρὸς Νεστόριον α', ἐκ τῶν θησαυρῶν, ἐκ τῆς ἐρμηνείας τοῦ ἀπομπαίου, καὶ ἐκ τῆς Ἀπολογίας τοῦ ἱ' ἀναθεματισμοῦ, καὶ ἐκ τῆς πρὸς τὰς βασιλίδας ἐπιστολῆς, καὶ ἐκ τῆς ἐρμηνείας τῆς πρὸς Ἑβραίους, καὶ ἐκ τοῦ εἰς τὸν Ἰσαΐαν ὑπομνήματος, καὶ ἐκ τῆς ἐρμηνείας τοῦ ἡ' ψαλμοῦ, καὶ ἐκ τοῦ Περὶ ἀπαθείας λόγου, καὶ ἐκ τοῦ Περὶ πάθους λόγου, καὶ ἐκ τοῦ εἰς τὸν εὐαγγελιστὴν Ἰωάννην ὑπομνήματος βιβλίου ζ', καὶ ἐκ τοῦ Περὶ ἐνανθρωπήσεως [καὶ ἐκ τῆς ἐρμηνείας τῆς πρὸς Ἑβραίους ^α], καὶ ἐκ τοῦ ὑπομνήματος τοῦ εἰς τὸν εὐαγγελιστὴν Ἰωάννην ^β βιβλίου β', καὶ ἐκ τοῦ περὶ ^α ἐνανθρωπήσεως λόγου, καὶ ἐκ τοῦ ὑπομνήματος τοῦ εἰς τὸν εὐαγγελιστὴν Ἰωάννην βιβλίου θ' καὶ η'. Συμπαράτιθησι μέντοι καὶ Γρηγορίου, καὶ Βασιλείου ἐκ τοῦ περὶ εὐχαριστίας καὶ ἐκ τῆς πρὸς Σωζοπόλτας ἐπιστολῆς καὶ ἐκ τῆς πρὸς Ἀπολινάριον, καὶ δὴ καὶ Ἀθανασίου τοῦ πολυάθλου ἐκ διαφόρων λόγων. Ὅτι τῶν ἀπὸ Σεβήρου ληρουμένων ὡς ἐννοεῖν μὲν χρὴ τὸ ἑτεροδοξεῖν καὶ ἑτεροφυεῖν τῶν εἰς ἐνότητα ἄφραστον συνεληλυθότων, μὴ χρῆναι δὲ λέγειν ταῦτα, πλατὺν μὲν γέλωτα τῆς ἀνοίας αὐτῶν ὁ ἱερὸς ἀνὴρ καταγεῖ [804 R.], ^α καὶ πρό γε τοῦ ἀνδρὸς αὐτῇ γε ἡ κοινὴ ἔννοια καὶ ἡ Παύλου φωνὴ λήγουσα. Καρδία ^α μὲν πιστεύεται εἰς δικαιοσύνην, στόματι δὲ ὁμολογεῖται εἰς σωτηρίαν.

Ὅτι φησὶν, ἐν πρόσωπον, τούτεστι μίαν ὑπόστασιν τοῦ Λόγου σεσαρκωμένην κηρύττομεν, ἐπειδὴ καὶ ἀπλοῦς ^α Ἰησοῦς συνετέθη κατὰ τὸν ἐν ἁγίοις Ἀρσενάγιον Διονύσιον. Καὶ ἐπὶ μὲν τῆς καθ' ὑπόστασιν

^α Rom. x, 10.

VARIE LECTIONES.

^α διαίρεσις ὑπόνοια Α. ^β post φησὶν deest παραινέσιν. ^γ libri μάρτυρας. ^δ Ἀθανάσιον ζ, ^ε τοῦ τῶν τοῦ Α. ^ς libri Κύριλλον. ^ζ καὶ ἐκ τῆς ἐρμ. τῆς πρὸς Ἑβρ. om. Α. ^η ἐκ τοῦ εἰς τὸν εὐαγγ. Ἰωάννην ὑπομν. ζ. ^θ καὶ ἐκ τοῦ περὶ — θ' καὶ η' in sig. ponit Α. ^ι κατῆχε γ. ^κ καρδίαν — στόμα ζ. cf. Rom. x, 10. ^λ καὶ ο ἀπλοῦς corr. Α.

A ibi omnem divisionis opinionem evanescere. Nosse enim substantiarum differentiam, non est illas dividere secundum beatum Cyrillum, quia nobiscum consubstantialia incarnati Dei Verbi clare concilium prædicavit, quod antea alii sanctissimi Patres docuerunt, nusquam tamen voce œcumenicæ synodi decretis confirmata, idcirco prorsus rejectum est. Impia doctrina Eutychis in perfida synodo damnata, ab alia non condemnata. Dum ille justæ condemnationis absolvitur traducta in venerabilem Flavianum qui ipsum sustulit, culpa. Licet clare pronuntiantem, unam quidem Verbi naturam incarnatam, hoc est personam, simulque asserentem consubstantialiam nobis esse, dicit, sanctos Patres non uti nuda voce, et improbe investigare, sed B mentem adhibere scriptori pio, et admonitionis adhibet testes : Athanasii librum *Contra Arianos*, Cyrilli *Thesaurum*, Joannis Chrysostomi *Commentarium in Epistolam ad Galatas* : Ait enim, carne pati Deum Filium, sententiam esse Ecclesiæ : pati vero divinitate, hæreticorum esse et blasphemum. Affert et varia testimonia ex Cyrilli Scholiis, ex epistola secunda ad Succensum, ex prima ad Nestorium, ex thesauris, ex interpretatione Ἀπομυμπαίου, ex Apologia duodecimi Anathematismi, ex epistola quoque ad reginas, et ex *Commentario in Epistolam ad Hebræos*, item in Isaiam, et in octavum psalmum, et ex oratione *De impatibilibus*, 255b itemque *De perturbatione*, rursum ex *Commentario in Joannem*, lib. septimum, secundum, octavum et nonum *De incarnatione*, loco uno et item altero, ex *Interpretatione Epistolæ ad Hebræos*. Adduntur et Gregorii et Basilii de gratiarum actione testimonia, item ex epistola ad Sosopolitas et ad Apollinatum. Quin et Athanasii athleteæ magni e diversis sermonibus, Severianis hæreticis delirantibus, intelligendo alteram speciem ac diversam naturam in unionem inexplicabilem convenisse, asserendum non esse : magnum virum risum movet, et ante hunc virum ipsa communis opinio, et Pauli vox, et cum dicit : *Corde quidem creditur ad justitiam, ore autem confessio fit ad salutem* .

Asserit et unam, inquit, personam, hoc est Verbi incarnati hypostasim pronuntiamus, quandoquidem simplicem ponit Jesum D. Dionysius Areopagita, et de hypostatica quidem unionem, juste contra

pietatem compositum dicitur : compositum vero A
dicere nemo audeat præter Apollinarium. Mani-
feste et Christus, hypostasin compositam esse,
naturam non item : Intrans autem ad discipulos
obturatis ostiis : *Palpate, inquit, et videte, quia
spiritus carnem et ossa non habet, sicut me videtis
habere* ^v; et alibi : *Spiritus est Deus, et eos qui
adorant eum, in spiritu et veritate oportet ado-
rare* ^x. Quomodo hæc ergo non pugnant? vel quia
secundum essentiam divinitatis carnem non habet,
quando essentia composita esse nequit, sed secun-
dum personam et hypostasin carnem habet, ut ha-
bere cernitur, et quod non habet secundum sub-
stantiam (non enim compositus erat) hoc hyposta-
tice possidet, hypostasis enim composita est, et
secundum unam quidem substantiam non habet
alteram, sed quod ad personam, utramque habet,
quemadmodum et carnem habet ac spiritum hypo-
statische : substantialiter vero neque spiritus est
caro, neque caro spiritus induit naturam. Hoc ex-
planans 256^a beatus Cyrillus : Si enim, inquit,
caro caro est et non deitas, etsi Dei caro facta est,
secundum substantiam differentiam invenio, etsi
Filium unum esse confitear. Adhæc in Evangeliiis
Christus cum dicit : *Ut sint unum sicut et nos
unum sumus, Ego in eis, et tu in me* ^y. Utriusque
consubstantialiam naturæ fuisse ostendit. Unum
enim est divina natura cum Patre Dei Verbum, et
unum rursus in ipsis, id est secundum nostram
essentiam. Dietis assentiens Cyrillus sic dictum
explanat : *Quemadmodum, inquit, ego in eis, quia
carnem illorum gestat, et ut Pater, tu in me, quia
tuæ sum essentia*. Sic volo ut hi quoque in unionem
adducti conjungantur invicem; et ut unum corpus
in me omnes sint, sicut uno comprehendente templo.
Idem etiam Isaias his verbis asserit : *Puer natus
est nobis et filius datus est nobis* ^z; et *Deus est potens
ac fortis*. Qua puer est nobis consubstantialis : qua
vero Deus, Patri et sancto Spiritui consubstantialis.
Gregorius quoque Nyssenus contra Apollinarium
scribens : *Si enim in contrariis, inquit, proprieta-
tibus utriusque cernitur natura, carnis, inquam, et
divinitatis, quomodo una duo?*

ὁ Νύσσης; δὲ Γρηγόριος ἐν τῷ κατὰ Ἀπολινάριον
θατέρου τούτων θεωρεῖται φύσις, τῆς σαρκὸς
Hæc sacer Ephræmius congerens, impie inter-
pretantibus Domini sociis illud : *Et habitavit in
nobis* ^z. Illos enim reprehendit : Nam pro illo : *In
terra visus est, et cum hominibus conversatus est* ^a :
vocem perverse intellexit, hanc illi æquando :
*Lot habitavit in oppidiis circa Jordanem, et habita-
vit in Sodomis* ^a, taxans ineptam consecutionem,
verbum illud *Habitavit*, explanat, interpretamen-

ἐνώσει; δικαλὸς παρὰ τῆς εὐσεβείας τὸ σύνθετον
λέγεται· σύνθετον δὲ οὐσίαν οὐδεὶς εἰπεῖν ἐτόλμησε
πλὴν Ἀπολινάριου. Δηλὼν δὲ καὶ ὁ Κύριος ὅτι σύν-
θετος μὲν αὐτοῦ ἡ ὑπόστασις, οὐκ ἐστὶ δὲ καὶ ἡ φύσις,
τῶν μὲν θυρῶν κεκλεισμένων πρὸς τοὺς μαθητάς
εἰσελθὼν· *Φηλαφήσατέ με*, λέγει, καὶ ἴδετε ὅτι
πνεῦμα σάρκα καὶ ὅστέα οὐκ ἔχει καθὼς ἐμὲ
θεωρεῖτε *ἔχοντα*· ἀλλὰ τοῦ δὲ Πνεύματος ὁ Θεὸς καὶ
τοὺς προσκυνοῦντας αὐτὸν ἐν πνεύματι καὶ
ἀληθείᾳ δεῖ προσκυνεῖν. Πῶς οὖν οὐκ ἔναντία
ταῦτα; ἢ ὅτι κατὰ μὲν τὴν οὐσίαν τῆς θεότητος οὐκ
ἔχει σάρκα, ἐπειδὴ μὴδὲ δύναται σύνθετος ἢ
οὐσία εἶναι, τῶν δὲ προσώπων καὶ τῇ ὑποστάσει ἔχει,
καθὼς αὐτὸς ἔχων ἐθεωρεῖτο· καὶ ὅπερ οὐκ εἶχε κατὰ
τὴν οὐσίαν (οὐ γὰρ ἦν σύνθετος), τοῦτο κατὰ τὴν
ὑπόστασιν ἔχει (σύνθετος [421 H.] γὰρ αὕτη ⁹⁹)· καὶ
καθ' ἑτέραν μὲν οὐσίαν οὐκ ἔχει τὴν ἑτέραν, κατὰ δὲ
τὴν ὑπόστασιν ἑκατέραν ἔχει. Ὅτε καὶ σάρκα ἔχει
καὶ πνεῦμα κατὰ τὴν ὑπόστασιν· κατὰ δὲ τὴν οὐσίαν
οὐτε τὸ πνεῦμα ἐστὶ σὰρξ, οὐτε ἡ σὰρξ τὴν τοῦ
πνεύματος φύσιν ὑπέλαβε. Τοῦτο δὲ ἐρμηνεύων καὶ ὁ
ἱερὸς Κύριλλος, *Ἡ γὰρ σὰρξ*, φησὶ, σὰρξ ἐστὶ, καὶ οὐ
θεότης, εἰ καὶ Θεοῦ γένους σὰρξ· *τὴν κατ' οὐσίαν*
γὰρ, φησὶν, εὐρίσκω διαφορὰν, κἀν τὸ τῆς υἱότητος
μοναδικὸν ὁμολογῶ. Καὶ ἐν Εὐαγγελίοις δὲ λέγων ὁ
Κύριος· *Ἰνὰ ὧσιν ἐν, καθὼς ἡμεῖς ἐν ἐσμεν*,
κἀγὼ ἐν αὐτοῖς, καὶ σὺ ἐν ἐμοὶ τὸ ὁμοούσιον ἑκα-
τέρας ἐδήλωσε φύσις· ἐν γὰρ ἐστὶ τῇ θεϊκῇ οὐσίᾳ
ἐν τῷ Πατρὶ ὁ εἰς Θεὸς Λόγος, καὶ ἐν πάλιν ἐν αὐ-
τοῖς, τοῦτέστιν τῇ κατ' ἡμᾶς οὐσίᾳ. Ὁμοούσιον δὲ τοῖς
ἐληγμένοις ὁ Κύριλλος· οὕτω καὶ αὐτὸς ἐρμηνεύει τὸ
ῥητόν· Ὅσπερ, φησὶν, ἐγὼ εἰμι ἐν αὐτοῖς, διὰ τὸ τὴν
αὐτὴν αὐτοῖς φορέσαι σάρκα, καὶ σὺ, ὦ Πάτερ ¹⁰⁰,
ἐν ἐμοὶ, διὰ τὸ εἶναι με τῆς σῆς οὐσίας, οὕτω
εὐλόγομαι Ἰνὰ καὶ αὐτοὶ εἰς ἐνότητά τινα συν-
αχθέντες ἀλλήλοις ἀνακραθῶσι καὶ ὥσπερ ἐν σῶμᾳ
γενόμενοι ¹⁰¹ ἐν ἐμοὶ πάντες ὧσιν, ὡς πάντας φο-
ροῦντι διὰ τοῦ ἐνὸς ἀναληφθέντος ραοῦ. Ταῦτα
δὲ καὶ ὁ ¹⁰² προφήτης Ἡσαίας ¹⁰³ φησὶν ἐν τῷ λέγειν·
Παῖδες ἐγεννήθη ἡμῖν, Υἱὸς καὶ ἐδόθη ἡμῖν, καὶ
Θεὸς ἐστὶν ἐξουσιαστής, ἰσχυρὸς· διὰ μὲν γὰρ τοῦ
παιδίου τὸ ἡμῖν ὁμοούσιον, διὰ δὲ τοῦ Θεοῦ τὸ πρὸς
τὴν Πατέρα καὶ τὸ Πνεῦμα ἐκλήρυξεν ὁμοούσιον. Καὶ
γράφων· *Εἰ ἐν τοῖς ἐναντίοις*, φησὶν, ἰδιώμασιν ἢ
λέγω καὶ τῆς θεότητος, πῶς μία αἰ δύο;

Ταῦτα εἰπὼν ὁ ἱερὸς Ἐφραίμης, δυσσεβῶς ἐρμη-
νεύοντων τῶν περὶ Δόμνον τὸ Ἑσκήνωσεν ¹⁰⁴ ἐν
ἡμῖν, ἐπιβραβεῖ μὲν τούτους· καὶ γὰρ ἀντὶ τοῦ
Ἑλπίτης ¹⁰⁵ ὥφθη καὶ τοῖς ἀνθρώποις συναρπαστὰρ
παρενόησάν τὴν φωνήν, ἐν ἰσῷ ταύτῃ νομίσαντες
τῆς λέγουσας· *Ἄωτ* ¹⁰⁶ ἐσκήνωσεν ἐν πόλει τῶν
περιχώρων· καὶ πάλιν· *Ἑσκήνωσεν ἐν Σοδομοῖς*.
Επιβραβεῖων δὲ καὶ τὸ ἀνόητον τῆς ἐκδοχῆς, αὐτὸς

^v Luc. xxiv, 39. ^x Joan. iv, 24. ^y Joan. xvii, 21. ^z Isa. ix, 6. ^a Joan. i, 14. ^a Baruch. iii, 38.
^a Gen. xiii, 12.

VARIÆ LECTIONES.

⁹⁸ φηλ.] Luc. xxiv, 39. ⁹⁹ πνεῦμα] lo. 4, 24. ¹⁰⁰ μὴδὲ A : μὴ γ. ¹⁰¹ ἡ οὐσία σύνθετος γ. ¹⁰² Γὰρ
A : γὰρ ἐστὶν γ. ¹⁰³ Ἰνὰ] Joan xvii, 21. ¹⁰⁴ ὦ πάτερ A : ὥσπερ γ. ¹⁰⁵ γενόμενοι γ. ¹⁰⁶ ταῦτα δὲ καὶ A :
τοῦτο δὲ γ. ¹⁰⁷ Ἡσ.] 9, 6. ¹⁰⁸ Joan. i, 14. ¹⁰⁹ ἐπὶ γῆς] Bar. iii, 38. ¹¹⁰ Gen. viii, 12.

τὸ, ἐσκήνωσεν, ἀναπτύσσει σαφηνεῖν εἶναι τοῦ, Ὁ Λόγος σὰρξ ἐγένετο, καὶ ἐλεγχον τῶν τροπῆν τινα καὶ ἀλλοίωσιν τοῦ Λόγου μελλόντων κατηγορεῖν. [805 R.] Καὶ γὰρ εἰπὼν ὁ εὐαγγελιστής· Ὁ Λόγος σὰρξ ἐγένετο, εὐθὺς συνῆψε, Καὶ ἐσκήνωσεν ἐν ἡμῖν, τὴν τε εἰς μίαν ὑπόστασιν σύνθετον καὶ τὸ ἀμετάβλητον τῆς ἱερατικῆς φύσεως δι' ἐκατέρας ἐκδιδάσκων φωνῆς. Οὕτω τὸ Λόγιον θεωρήσας, τὸν τε Χρυσόστομου μάρτυρα καλεῖ καὶ σὺν αὐτῷ Κύριλλον καὶ Ἀθανάσιον καὶ τὸν Θεολόγον Γρηγόριον, παραπλησιάζει τὸ βῆτην ἐνοήσαντας.

Κάκειθεν πάλιν παράγει βῆτὰ, ὧν δόμος καὶ Ἰωάννης γεννήτορας, καὶ δεικνύσιν αὐτοὺς δι' αὐτῶν καὶ ἀκούτας ὁμολογεῖν ἐν τοῖς πλείστοις ἃ καὶ ἡ ἐν Καλχηδόνι ἐδόξε συνόδος, καὶ μάτην αὐτοὺς ταύτην ἐκτρέπεσθαι. Τὸ μέντοι λέγειν ἐκ δύο φύσεων εἶναι τὸν Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν [422 H.] Χριστὸν πρὸ τῆς ἐνώσεως παντελῶς ἐλέγχει μετὰ τῆς ἀσεθείας καὶ ἁλογον. Ἡ μὲν γὰρ τοῦ Λόγου φύσις ἀεὶ, καθὰ καὶ μετὰ τὴν ἐνανθρώπησιν ⁸⁰, συναϊδιος καὶ ὁμοούσιος ὑπῆρχε τῷ Πατρὶ· ἡ δὲ σὰρξ οὕτω τῷ Λόγῳ συναφθεῖσα οὐδὲ τῶν ὑπαρχόντων ὅλων ἦν. Πῶς οὖν, εἰ μὴ τις ἑλὼτο Νεστορίῳ συνασεθεῖν, ἐκ δύο φύσεων τὸν Κύριον πρὸ τῆς ἐνανθρωπήσεως ἢ νοεῖν ἢ λέγειν δυνατόν; τὸ μέντοι γε μετὰ τὴν ἔνωσιν λέγειν ἐκ δύο φύσεων, ὥσπερ καὶ ἐν δυσὶ, τὸν Χριστὸν θεωρεῖν εὐσεβὲς τε καὶ τῶν ὀρθοδόξων φρόνημα, ὃ καὶ ἡ ἐν Καλχηδόνι ἐπρέσβευσε σύνοδος· ἐν θεότητι γὰρ εἴλεον τὸν Χριστὸν καὶ Θεὸν ἡμῶν καὶ ἐν ἀνθρωπότητι τρανῶς ἀνεκήρυξεν. Εἰ δέ τις μέρους τῶν ἀπὸ Σεδῆρου φαίη ὡς εἰ ⁸¹ δύο φύσεις ἐν τῷ Χριστῷ, καὶ πρόσωπα δύο ἔσται ⁸² καὶ ὑποστάσεις (φύσις γὰρ οὐκ ἔστιν ἀπρόσωπος οὐδὲ ἀνυπόστατος), ἴστωσαν οἱ τοῦ Πατρὸς αὐτῶν τὴν ἀσχημοσύνην ἀνακαλύπτοντες οὐκ αἰσθάνονται· καὶ γὰρ καὶ Σεβήρος [τὸ ἐκ δύο φύσεων λέγων· ἐκ δύο προσώπων καὶ δύο ὑποστάσεων τὸν Χριστὸν οὐκ ἐρυθρίῃ συντιθέναι καὶ ἀποφαίνεσθαι. Πλὴν εἰδέναι γε χρὴ ὡς πολλὰ τῶν ἐν τοῖς οὐσι φύσις μὴ λέγεται, οὐκ ἔξ ἀνάγκης δὲ συνεισάγει καὶ πρόσωπον, ὥσπερ φύσις ὕδατος καὶ φύσις ὀργῆς καὶ φύσις πολέμου καὶ μάχης· ποῦ γὰρ τις τῶν εἰρημίων ποτὲ, ὥσπερ εἶπε φύσιν, οὕτω καὶ πρόσωπον ἀπαλήρησε; καὶ πάλιν φύσιν μὲν ψυχῆς καὶ φύσιν σώματος ἕκαστον τῶν ἀνθρώπων ἔχειν λέγομεν· πρόσωπον δὲ ψυχῆς ἢ πρόσωπον σώματος, ἢ ψυχῆς ὑπόστασιν ἢ σώματος οὐδ' οἱ μῦθοι ἀνεπλάσαντο.

Οἱ δὲ δύο φύσεων ἔνωσιν καὶ μίαν ὑπόστασιν καὶ πρόσωπον ἐν ὁμολογεῖν τοῦ ὁρθοῦ φρονήματός ἐστι καὶ τῶν Πατέρων κήρυγμα, Ἰωάννης μὲν ὁ Χρυσόστομος, τὸ κατὰ Ἰωάννην ἀναπτύσσων Εὐαγγέλιον, ἐν ἑνδεκάτῃ ὁμίλῃ μαρτυρεῖ, λέγων· Ἐνώσει καὶ τῇ συναφείᾳ ἐν ἑστίν ὁ Θεὸς Λόγος καὶ ἡ σὰρξ, οὐ συγχύσεως γενομένης οὐδὲ ἀφανισμοῦ τῶν οὐσιῶν. Καὶ Κύριλλος δὲ ἐν τῇ πρὸς Ἀνατολικούς ἐπιστολῇ· Εἰς γὰρ Κύριος Ἰησοῦς Χριστὸς, κἀν ἡ τῶν φύσεων μὴ ἀγνοῖται διαφορά. Καὶ Ἀμβρόσιος ὁ Μεδιολάνων ἐν τῇ ἐν Περὶ ἀνθρωπότησεως λόγῳ· Τοὺς δὲ μὴ ὁμο-

Atum esse ejus : Verbum caro factum est, et prehensionem mutationem atque alterationem Verbi accusaturis. Dicit enim evangelista : Verbum caro factum est, statim subdit, Et habitavit in nobis; in unam personam conventum, et inde mutabilem utramque naturam utraque explicans voce. Sic Scripturam contemplatus, Chrysostomum testem adhibet, et præterea Cyrillum, Athanasium, Gregorium Theologum.

Hinc rursum dicta affert, quorum auctores Dominus et ^{256b} Joannes, et ostendit ipsos per se, etiam invitos, fateri inter multos, quæ in sacra Chalcedonensi synodo decreta sunt, et temere hæc ipsos invertere. Illud quidem asserere, Jesum Christum e duabus naturis constare etiam ante unionem, impium penitus et absurdum esse declarat. Semper enim Verbi natura et veluti post incarnationem coæterna Patri et consubstantialis fuit. Sed nunquam caro Verbo unita, neque subsistentium integre erat. Quomodo igitur, nisi quis cum Nestorio sentiat, fieri potest e duabus naturis, antequam incarnaretur, Dominum cogitare vel dicere : pium quidem est et orthodoxum post unionem jam e duabus naturis factum dicere, quemadmodum eum vidimus. Hoc et sacrosanctum concilium Chalcedonense confirmat, clare et evidenter ostendens, in divinitate perfectum Christum et in humanitate. Si quis porro Severianus dixerit duas naturas in Christo duas personas constituere, et hypostases, natura enim sine persona non est, neque non subsistens : sciant Patris sui impudentiam abscondentes, non tamen sapere. Etenim Severus non erubuit exponere et demonstrare, e duabus naturis, personis, hypostasibusque duabus Christum componi. Nisi quod sciendum sit, sæpius in entibus naturam dici, non necessario tamen adduci et personam, veluti aquæ natura, iræ, belli, pugnæque. Ubi, quæso, aliquis e prædictis ut naturam ita personam temere appellavit? et rursum, dicimus singulos homines animæ naturam, et naturam corporis habere : animæ autem personam et corporis, vel animæ subsistentiam, vel corporis habere, ne fabulæ quidem finxerunt.

D

Sed duarum naturarum unionem, unam hypostasin, unamque personam confiteri, idque plium est, æque sanctorum Patrum sententia. Joannes Chrysostomus quidem Joannis evangelium exponens, undecima homilia sic habet : *Unione et conjunctione Deus Verbum et caro unum sunt, nulla facta confusione, nullaque substantiarum corruptione.* Idque testatur in epistola ad Orientales Cyrillus : *Etsi, inquit, diversitas sit naturarum ignota, unus tamen est Christus.* Et Mediolani ^{257a} presul Ambrosius oratione De incarnatione : *Eos autem excommunicatio-*

VARIÆ LECTIONES.

⁸⁰ τῆς om. A. ⁸¹ ἀνθρώποις γ. ⁸² εἰ A : αἱ γ. ⁸³ ἔσται γ.

nis vinculo stringit Ecclesia apostolica, qui duas naturas habere inconfuse, unamque personam secundum quam unus Christus et unus est Filius ausi sunt inficari. Adhæc et Hierosolymitanus Cyrillus, Inconii Amphilocheus, Proclus Constantinopoleos episcopi, qui in Quadragesimam sic loquitur: *Divina natura increata, et nostræ carnis legitima assumptio, et unus est Filius, personis non separatis, sed mirabili quadam dispensatione duas naturas in unam hypostasin conjungente.* Sed et Paulus Emissenus episcopus, præsentiam Domini declarans, vehementerque illustrans, sic ait: statim princeps et lingua apostolorum dixit: *Tu es Christus Filius Dei vivi* ^b. *Tu es Christus*, duplex natura scilicet ^b. *Tu es Christus*, et non dixit Filius, sed Filius Dei vivi, quo unam personam commonstravit. Quin et Hilarius Gabalitarum confessor et episcopus libro iv *De fide et unitate*, hæc denuntiat, Cyriacus quoque Paphi, unus de trecentis illis et octo Patribus. Id et in libro quem Gratiano Cæsari inscripsit Ambrosius episcopus Mediolanensis, et in libro *De Apollinario, et de incarnatione.* Sed et Petrus martyr Alexandriæ præsul, Basilius Cæsareæ Cappadociæ, Gregorius Theologus in natali Domini, et libro ii *De Filio*, et epistola secunda ad Cledonium, locupletissime hæc ipsa testantur, et Amphilocheus epistola ad Seleucum, et Chrysostomus in primam Pauli ad Timotheum, Proclus quoque Bysantinus in sermone de nativitate Domini. Athanasius etiam Alexandriæ episcopus in epistola ad virgines, et Cyrillus epistola prima et secunda ad Succensum, et ad Orientales, ad Acacium episcopum Melitenes, libro *De incarnatione*, et epistola ad Eulogium sacerdotem, et in thesauris, aliisque variis libris. Has sanctorum Patrum sententias sacra Chalcedonensis synodus coacervans, religionem orthodoxam **257b** confirmavit. Quare contra hanc disputare est sanctos Patres tanquam invidiose oppugnare.

ἐν τῷ περὶ ἐνανθρωπήσεως λόγῳ, καὶ ἐν τῇ πρὸς θεσαυρῶν, καὶ ἐν ἄλλοις αὐτοῦ διαφόροις λόγοις. Τούτων τῶν θεοφώρων ἡμῶν Πατέρων ἡ ἐν Χαλκηδὼνι ἁγία σύνοδος τὰς γνώμας ἐκμελετήσασα τὴν εὐσέβειαν ἐπεκύρωσεν, ὥστε τὸ κατ' ἐκείνης σπουδαζέιν κατὰ τούτων ἐστὶν εἰς ὕβριν ὀπλιζέσθαι.

Siquidem Christus verus Deus noster, neque proprietatem divinitatis, neque humanitatem divinitatis, sed omnia unione personarum ipse unus et idem, tam humana quam divina perfecit: iterumque eosdem sanctos, Patres in testes citat: Julium Romanum antistitem, e libro *De unione divinitatis et carnis in Christo Jesu*; et Athanasium præsulem Alexandrinum, ex epistola ad Maximum philosophum, aliisque opusculis. Tertium etiam librum *Contra Eunomium*, et *De doctrina Christiana* Gregorii Nysseni, et epistolam Basilii Cæsareæ ad Sopolitas, Cyrillum quoque doctum in libro *De in-*

^b Matth. xvi, 15.

λογούντας τὸν Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστὸν δύο εἶναι οὐσίας ἀσυγχύτως ^α, ἐν δὲ πρόσωπον, καθὼς εἰς Χριστὸς εἰς υἱὸς, τούτους ἀναθεματίζει ἡ καθολικὴ καὶ ἀποστολικὴ Ἐκκλησία. Ἐπὶ τούτοις καὶ ὁ τῶν Ἱεροσολύμων Κύριλλος καὶ Ἀμφιλόχιος ὁ τοῦ Ἰκονίου καὶ Πρόχλος ὁ Κωνσταντινουπόλεως, ὃς καὶ φησιν ἐν τῇ τεσσαρακοστῇ· Ἡ θεία φύσις ἀκτιστος, ἡ δὲ ἐμοῦ πρόσληψις ἀνόθεντος· καὶ ἔστιν εἰς ὕλιν, οὐ μόνον τῶν φύσεων εἰς δύο ὑποστάσεις, διαιρουμένων, ἀλλὰ τῆς φρικτῆς οἰκονομίας τὰς δύο φύσεις εἰς μίαν ὑπόστασιν ἐνωσάσης. [808 R.] Καὶ Παῦλος δὲ ὁ Ἐμίσης ἐπίσκοπος, κατενώπιον ἐμίλησας Κυρίλλῳ ^β καὶ λίαν ἀποδεχθεὶς, οὕτω φησιν, εὐθέως ὁ κορυφαῖος, τὸ σῶμα τῶν ἀποστόλων, ἐφη· Σὺ ^α εἰ ^β ὁ Χριστὸς ὁ υἱὸς τοῦ Θεοῦ τοῦ ζῶντος. Σὺ εἰ ὁ Χριστὸς, [423 H.] ἡ διττὴ φύσις· οὐ εἰ ὁ Χριστὸς· καὶ οὐκ εἶπεν, ὕλιν, ἀλλ' ὁ υἱὸς τοῦ Θεοῦ τοῦ ζῶντος. Ἐπὶ γὰρ καὶ τὸ μοναδικὸν πρόσωπον. Ἐφ' οἷς καὶ ὁ Ἰλάριος ὁ ὁμολογητὴς καὶ ἐπίσκοπος Γαβάλων ἐν τῷ δ' *Περὶ πίστεως* λόγῳ καὶ ἐν τῷ *Περὶ ἐνώσεως* ταῦτα κηρύσσει, καὶ Κυριακὸς ἐπίσκοπος Πάφου, εἰς τὴν τιῇ ἁγίῳ Πατέρων, καὶ Ἀμβρόσιος ἐπίσκοπος Μεδιολάνων ἐν τῷ λόγῳ ἐν ἐπέγραφε Γρατιανῷ τῷ βασιλεῖ, καὶ ἐν τῷ περὶ Ἀπολιναρίου, καὶ ἐν τῷ περὶ ἐνανθρωπήσεως λόγῳ ^γ. Ἀλλὰ καὶ Πέτρος ὁ Ἀλεξανδρείας καὶ μάρτυς, καὶ Βασίλειος ὁ Καισαρείας τῆς ἐν Καππαδοκίᾳ, καὶ Γρηγόριος ὁ Θεολόγος ἐν τοῖς γενεθλίοις καὶ ἐν τῷ περὶ Υἱοῦ β' λόγῳ καὶ ἐν τῇ πρὸς Κληδόνιον β' ἐπιστολῇ τὰ ὅμοια μαρτυρεῖ, καὶ Ἀμφιλόχιος δὲ ἐν τῇ πρὸς Σέλευκον ἐπιστολῇ, καὶ ὁ Χρυσόστομος τὴν πρὸς Τιμόθεον πρώτην ἐρμηνεύων ἐπιστολήν, καὶ Πρόχλος ὁ Κωνσταντινουπόλεως ἐν τε τῷ εἰς τὸ γενεθλίον λόγῳ καὶ ἐν ἄλλοις διαφόροις, Ἀθανάσιος ὁ Ἀλεξανδρείας ἐν τῇ πρὸς τὰς παρθένους ἐπιστολῇ, καὶ Κύριλλος ἐν τῇ πρὸς Σούκνεσον ^α, καὶ μὴν καὶ ἐν τῇ β', καὶ ἐν τῇ πρὸς τοὺς ^β Ἀνατολικούς, καὶ ἐν τῇ πρὸς Ἀκάκιον τὸν ἐπίσκοπον τῆς Μελιτηνῆς, καὶ

Εὐλόγιον τὸν πρεσβύτερον ἐπιστολῇ, καὶ ἐκ τῶν

Τούτων τῶν θεοφώρων ἡμῶν Πατέρων ἡ ἐν Χαλκηδὼνι ἁγία σύνοδος τὰς γνώμας ἐκμελετήσασα τὴν εὐσέβειαν ἐπεκύρωσεν, ὥστε τὸ κατ' ἐκείνης σπουδαζέιν κατὰ τούτων ἐστὶν εἰς ὕβριν ὀπλιζέσθαι.

Ὅτι γε μὴν Χριστὸς, ὁ ἀληθινὸς Θεὸς ἡμῶν, οὕτε τὰ τῆς θεότητος ἴδια οὕτε τὰ ἴδια τῆς ἀνθρωπότητος διηρημένως ἔπραττεν, ἐνώσει δὲ τῇ καθ' ὑπόστασιν ἅπαντα ὁ εἰς καὶ ὁ αὐτὸς τὰ τε θεῖα καὶ τὰ ἀνθρώπινα ἐπέτελει, τοὺς θεοφύρους ἡμῶν Πατέρας πάλιν παράγει μάρτυρας, Ἰούλιον τὸν ἐπίσκοπον Ῥώμης ἐκ τοῦ *Περὶ τῆς ἐν Χριστῷ ἐνώσεως τοῦ σώματος πρὸς τὴν θεότητα*, καὶ Ἀθανάσιον τὸν Ἀλεξανδρείας ἐκ τῆς πρὸς Μάξιμον τὸν φιλόσοφον ἐπιστολῆς καὶ ἐξ ἑτέρων διαφόρων λόγων, Γρηγόριον τε τὸν Νύσσης ἐκ τοῦ γ' λόγου κατ' Εὐθρομίου καὶ ἐκ τοῦ κατ' ἑκκενίου, καὶ Βασίλειον τὸν Καισαρείας ἐκ

VARIÆ LECTIONES.

^α ἀσυγχύτως A. ^β ὁμολογήσας Κυρίου C. ^γ οὐ Matth. xvi, 16. ^α εἰ secundum et tertium om. A. ^β ἐνανθρ. λόγου pr. A. τῆς ἐνανθρ. τοῦ λόγου corr. : τῆς ἐνανθρ. λόγῳ C. ^γ εἰ b 17 et 258 b 26. οὐκ ἐνσον A. ^δ τοὺς adhl. A.

τῆς πρὸς Σωζοπολίτας ἐπιστολῆς, Κύριλλον τε τὸν Ἀ
σοφὸν ἐκ τοῦ *Περὶ ἐνανθρωπήσεως* λόγου καὶ ἐκ
τῶν *θησαυρῶν* καὶ ἐκ τῆς πρὸς Σούκλεον β' ἐπι-
στολῆς καὶ ἐκ τῆς πρὸς Ἑβραίους ἐρμηνείας καὶ ἐκ
τῶν Σχολίων.

Ταῦτα δὲ διελθὼν ὁ συγγραφεὺς ῥητὰ τοῦ ἐν ἁγίοις
πάπα Λέοντος προκομίζει, ἃ καὶ φησι κατὰ τῶν
δυσσεδῶν Οὐαλεντίνου καὶ Μαρκίωνος καὶ Μάνη καὶ
Ἀπολιναρίου καὶ Εὐτυχίου⁹⁹ καὶ τῶν ὁμοίων αἵρε-
τικῶν παρατάττεσθαι, καὶ διὰ τοῦτο παρὰ τῶν ὁμο-
φρόνων ἐπιπράξεσθαι. Καὶ πρῶτον μὲν τοῦτο · Ὡς-
περ [424 H.] ἐν τῷ ἐλεεῖν¹⁰¹ ὁ Θεὸς τροπὴν οὐχ
ὀφίσταται, οὕτως ὁ ἄνθρωπος τῷ μετέθει τῆς
θείας ἀξίας¹⁰² οὐκ ἀναλίσκεται, δεύτερον τὸ Ἐν-
εργεῖ γὰρ ἑκατέρᾳ μορφῇ μετὰ τῆς θατέρου κοι-
νωρίας. Λέγει γὰρ ἡ αἵρεσις ὥς τὰ δύο τῶν ἄρθρων
προτακτικῇ, ὁ Θεὸς καὶ ὁ ἄνθρωπος, δύο προσώπων,¹⁰³
εἰσι καὶ ὁ υποστάσεων παραστατικῇ, καὶ σχέσει μὲν
τὴν ἔνωσησιν σχηματίζουσιν. [809 R.] Ἀλλὰ τὸ ἀναίτι-
ον τούτων Ἀθανάσιος τε καὶ οἱ Γρηγόριοι καὶ Ἐπιφά-
νιος καὶ ὁ Χρυσόστομος καὶ αὐτὸς ὁ Κύριος κατασχέ-
νουςιν, ἰσῆς φωναὶς καὶ ὁμοίαις καὶ αὐτοὶ πολλὰ
χρησάμενοι, καὶ δηλοῦντες διὰ τῆς τοιαύτης προτα-
γῆς τῶν ἄρθρων οὐ τὸν τινα ἄνθρωπον ἀλλὰ τὸν
ὅλκον, οὐδὲ τὴν τοῦ Πατρὸς ἢ τὴν τοῦ Υἱοῦ ὑπόστα-
σιν ἀλλὰ τὴν κοινὴν φύσιν, καὶ οὐ κατ' εὐθείαν μό-
νον τὰ ἄρθρα ἀλλὰ καὶ κατὰ τὰς πτώσεις τοὺς ὁνό-
μασι συνδιαπλέκοντες. Αὐτίκα Ματθαῖος · Ὁς¹⁰⁴ ἐὰν
εἴπῃ λόγον, φησὶ, κατὰ τοῦ Υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου,
ἀκριβοῦσται αὐτῷ καὶ πάλιν· Μέλλει¹⁰⁵ ὁ Υἱὸς τοῦ
ἀνθρώπου ἔρχεσθαι ἐν τῇ δόξῃ τοῦ Πατρὸς αὐ-
τοῦ, καὶ πάλιν, Μηδενὶ¹⁰⁶ εἴπατε τὸ ῥαγμα, ὥς
ἂν ὁ Υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἐκ νέκρων ἀναστῇ. Καὶ
ὁ θεσπίσις Παῦλος, Εἰ¹⁰⁷ γὰρ τῷ τοῦ ἐνδὸς παρα-
πτώματι οἱ πολλοὶ ἀπέθανον, πολλῷ μᾶλλον τῇ
χάρτι τοῦ Θεοῦ καὶ τῇ δωρεᾷ ἐν χάριτι τοῦ ἐνδὸς
ἀνθρώπου Ἰησοῦ Χριστοῦ εἰς τοὺς πολλοὺς πε-
ριέσσευσεν¹⁰⁸. Ἐν γὰρ τούτοις ἅπασιν ἡ τοῦ ἀνθρώ-
που μνήμη μετὰ τοῦ γενικοῦ προαγομένη¹⁰⁹ ἄρθρου
οὐδαμῶς διετέλε τὸν ἕνα¹¹⁰ Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χρι-
στὸν εἰς διαφορὰν ὑποστάσεων. Καὶ ὁ θεοφόρος δὲ
Ἰγνάτιος καὶ μάρτυς, Συμωναῖος ἐπιστέλλων,
ὁμοίως κέχρηται τῷ ἄρθρῳ. Καὶ ὁ Ῥώμης Ἰούλιος
ἐν τῇ πρὸς Δόκκον ἐπιστολῇ φησιν ὥστε καὶ ἀνάθεμα
ἔστω πᾶς ὁ τὸν ἐκ Μαρίας ἄνθρωπον οὐχ ὁμολογῶν
εἶναι ἐνσαρκον Θεόν. Τὰ αὐτὰ δὲ καὶ ὁ πολυάριθμος
Ἀθανάσιος ἐν τῷ *Περὶ πίστεως* λόγῳ, καὶ ὁ Θεο-
λόγος Γρηγόριος ἐν τῇ πρὸς Κληδόνιον β' ἐπιστολῇ,
καὶ μὴν καὶ ὁ Νύσσης Γρηγόριος ἐν διαφόροις λόγοις,
καὶ Βασίλειος ὁ θεσπίσις ἐν τῷ *Περὶ πίστεως* λόγῳ,

A carnatione, e *Thesauris*, epistolaque secunda ad
Succensum, de interpretatione ad Hebræos, et ex
Scholiis.

His allatis, Leonem quoque papam producit,
contra impios illos hereticos, Valentinum, Marcio-
nem, Manem, Apollinarium, Eutychem aliosque si-
miles digladiantem, et ideo ab conjuratis illis repre-
hensum et oppugnatum. Hoc quidem primum.
*Quemadmodum enim cum miseretur Deus mutatio-
nem non subit* (71) : sic homo magnitudine divinæ
gloriæ non consumitur. Secundo : *Utraque forma
cum utraque communione cooperatur*. Assertit enim
hæresis, duos hos articulos præfixos, *Deus et homo*,
B duas personas esse, et hypostases binas repræsen-
tare, et sola connexionione uniuersum denotare. Verum
hanc impudentiam Athanasius, Gregorii ambo, Epi-
phanius, Chrysostomus, et ipsemet Dominus con-
sulant, similibus pene et æqualibus ubique usu-
vocibus. Hac præfixione articulorum ostentantes,
non aliquem certum hominem, sed universalem,
neque Patris aut Filii hypostasim, sed naturam
communem designari, et non in recto casu modo
articulos, sed et casibus aliis verbo declinato sumi.
Statin Mathæus : *Quicumque dixerit verbum contra
Filium hominis, remittitur ei* b. Et iterum : *Filius
hominis* 258a *uenturus est in gloria Patris sui* c.
Et subdit : *Nemini dixeritis visionem hanc, donec
Filius hominis a mortuis resurgat* d. Et S. Paulus :
C *Si enim unius delicto multi mortui sunt, multo magis
in gratia Dei, et donum in gratia unius hominis
Jesu Christi in plures abundavit* e. In his omnibus
mentio sit hominis in gignendi casu, nec usquam
Christi Jesu personam diuisit. Scribens quoque
Smyrnenis diuus Ignatius, similiter hoc articulo
utilitur. Et Julius pontifex Romanus in epistola ad
Decium, hunc esse iubet anathema, qui Deum in-
carnatum e Maria hominem non fuerit confessus.
Eadem et strenuus Athanasius in libro *De fide*, et
Gregorius Theologus in epistola ad Cledonium se-
cunda, etiam variis locis Gregorius Nyssenus, et
sacer Basilius in oratione *De fide*, et in lib. 11 *De
hæresi* Epiphanius ; sed et Atticus Constantinopo-
D leos in epistola ad Euphychium, et Joannes Chry-
sostomus homilia 3 in Epist. Pauli ad Ephesios et
in *Thesauris* Cyrillus, et Explicatione Malachiæ
prophetæ et Joannis evangelistæ, et in libro 1x *De
adoratione in Spiritu et veritate* (72). Habet enim
ita : *Naturæ enim supernæ habitaculum locupletat*

b. Matth. xii, 52. c. Matth. xvi, 27. d. Matth. xvii 8. e. Rom. v, 15.

VARIÆ LECTIONES.

⁹⁹ εὐτυχίος γ. cf. p. 265 b 29. ¹⁰¹ ἐλεεῖν λέγειν A. ¹⁰² ἀξίας A : δόξης γ. ¹⁰³ προσώπων corr. A :
πρόσωπα γ. ¹⁰⁴ ὅς Matth. xii, 52. ¹⁰⁵ μέλλει ibid. xvi, 27. ¹⁰⁶ μηδενὶ Matth. xvii. 8. ¹⁰⁷ εἰ Rom. v.
15. ¹⁰⁸ περιέσσευσεν. ¹⁰⁹ προαγομένη γ. ¹¹⁰ ἕνα add. A.

NOTE.

(71) Ut incarnatione, quod maximum est miseri-
cordiæ opus.

(72) Hodie tredecim exstant Cyrilli *De adoratione*
Romæ editi.

virginale templum. Hæc omnia et cum articulis et A
divinam et humanam naturam designat. Sed quomodo hic sanctum Leonem in productione articulorum accusat, et cæteros Patres non allatrat.

καὶ ἐν τῇ ἐρμηνείᾳ τοῦ προφήτου Μαλαχίου καὶ ἐν τῇ ἐρμηνείᾳ τοῦ κατὰ Ἰωάννην Εὐαγγελίου καὶ ἐν τῷ Περὶ τῆς ἐν πνεύματι λατρείας ἐνάτω βιβλίῳ· λέγει γὰρ οὕτως· Φύσεως γὰρ τῆς ἀνωτάτω καταπλουτεῖ τὸν ἐναυλισμὸν ὁ ἐκ παρθένου γὰρ. Τούτων ἀπάντων μετὰ τῶν ἄρθρων τὴν τε θείαν φύσιν καὶ τὴν ἀνθρωπίνην προαγόντων, πῶς ὁ τὸν ἐν ἁγίοις Λέοντα αἰτιώμενος διὰ τὴν τῶν ἄρθρων προκομιδὴν οὐχὶ κατὰ πάντων ἡμῶν τῶν θεοφόρων Πατέρων ὕλαται;

Sed illud etiam videamus: Operatur enim utraque forma cum utriusque conjunctione secundum suam proprietatem. Hoc quidem operante Verbo, quod Verbi est: corpore vero ea efficiente, quæ corporis sunt. Et in his cum sanctis Patribus consentire et convenire videbitur: omnes enim humana homini, divina Deo tribuunt. Quemadmodum doctus ille Cyrillus in Commentario ad Joannem: Si, inquit, Jesus proficere dicebatur sapientia et ætate¹, et gratia, 258^b incarnationis opus est. Permittebat enim Dei Verbum humanitatem suis motibus ferri et in Oratione adversus Nestorium: Aspice, inquit, ut ipse nihil remittens ne, cum pateretur, permiserit carni in propriam naturam parum posse, etsi propria lege ferretur, et ipsius res dicitur, eo quod proprium sit ejus corpus: et in Thesauris: Turbari vero proprium carnis est: potestatem vero habere ponendi, et iterum resumendi animam, opus est potentie Verbi. Et sexcenta alia si quis voluerit e sancto colligere reliquisque Patribus inveniet. Gregorius enim, Athanasius, Amphilochius, Chrysostomus, Ambrosius, reliquosque sanctorum cætus idem promulgarunt.

Ἐκ τε τούτου² τοῦ θεοῦ ἀνδρὸς καὶ ἐκ τῶν λοιπῶν ἡμῶν Πατέρων οὐκ ἂν ἀπορήσῃ· [812 R.] οἳ τε γὰρ Γρηγόριοι καὶ Ἀθανάσιος Ἀμφιλόχιος τε καὶ ὁ Χρυσόστομος καὶ Ἀμβρόσιος καὶ ὁ ἄλλος τῶν ἁγίων χορὸς τὰ αὐτὰ διακεκράσται.

Postquam vero proposuerunt qui repugnant, ut Gregorius Neocæsariensis, Athanasius, Julius, Cyrillus, Ezechthius, unam Dei naturam incarnatam sentiunt. Clare enim vocis sensum explicat dicens, ut ipsa differentiam unitarum naturarum edoceat. Nisi enim humana natura et divina differant, vel omnino carnis in divinitatis essentiam invertatur, vel in carnem divinitas, et sic una fiat: quod est Apollinarij et similium hæreticorum impia blasphemiam. Et Cyrillus in secunda ad Succensum epistola, nature differentiam, et per hanc vocem inflicari manifestum, cum dicit unam Dei Verbi naturam incarnatam, attulit. Si vero, ut dixi, incarnatione illum dicere, clara est non dubia hujus confessio, factum esse hominem, nihil vetat sentire, quod unus exsistens, et unicus Filius Christus, qui idem Deus et homo est, ut in divinitate perfectus, sic et in humana conditione. Ecce perspicue declarat, quomodo ab eo dictum consentiat cum Patribus illud: Una

Ἄλλ' ἴδωμεν καὶ τό· Ἐνεργεῖ γὰρ ἑκατέρα μορφή μετὰ τῆς θατέρου κοινωρίας ἕπερ Ἰδιὸν ἔσχηκε, τοῦ μὲν Λόγου καταγεγαυμένου τούτου ἕπερ ἐστὶ τοῦ Λόγου, τοῦ δὲ σώματος ἔκτελου· τοῦ [425 II.] ἅπερ ἐστὶ τοῦ σώματος. Καὶ γὰρ καὶ ταῦτα ὁμοδόξος τε καὶ ὁμόφωνος τοῖς ἱεροῖς ἡμῶν ἀναδειγθήσεται Πατράσι· πάντες γὰρ τὰ μὲν ἀνθρώπιναν τῷ ἀνθρώπῳ ἀνατιθέασιν, τῷ Θεῷ δὲ τὰ θεῖα, ὥσπερ καὶ ὁ σοφὸς Κύριλλος ἐν τῇ ἐρμηνείᾳ τοῦ κατὰ Ἰωάννην Εὐαγγελίου· Εἰ δὲ δὴ, φησί, λέγοιτο προκόπτειν ὁ Ἰησοῦς ἡλικίᾳ καὶ σοφίᾳ καὶ χάριτι, τῆς οἰκονομίας ἔστι τὸ χρῆμα· συνεχόμενος γὰρ ὁ τοῦ Θεοῦ λόγος διὰ τῶν τῆς ἰδίας φύσεως ἐθῶν λέγει τὸ ἀνθρώπινον. Καὶ ἐν τῷ κατὰ Νεστορίου λόγῳ, Ἄθρει δὴ, φησὶν, ὅπως οὐδὲν καθυφέλεις αὐτὸς, οὔτε μὴν εἰς ἰδίαν φύσιν τὸ ἀσθενῆσαι παθόν; συνεχώρηκε τῇ σαρκὶ καὶ διὰ τῶν ἰδίων λέγει νόμον· καὶ αὐτοῦ τὸ χρῆμα λέγεται διὰ τὸ ἰδιὸν εἶναι τὸ σῶμα αὐτοῦ. Καὶ ἐν τοῖς Θεσσαλονίκαις, Τὸ μὲν ταράττεσθαι τῆς σαρκὸς ἰδιὸν πάθος, τὸ δὲ ἐξουσίαν ἔχειν θεῖναι τε καὶ πάλιν λαβεῖν τὴν ψυχὴν τὴν τοῦ Λόγου διυρμένῳ ἔργον. Καὶ μυρία ἂν τις βουλόμενος συλλέγειν

Ἐπεὶ δὲ προέτιναν οἱ δι' ἐναντίας ὡς Γρηγόριος ὁ Νεοκαισαρείας καὶ Ἀθανάσιος καὶ Ἰούλιος καὶ Κύριλλος καὶ Ἐφραίμους μίαν φύσιν τοῦ Θεοῦ Λόγου δοξάζουσι σεσαρκωμένην, διασάφει μὲν τῆς φωνῆς τὴν διάνοιαν, λέγων ὡς καὶ αὕτη τὸ διάφορον τῶν ἐνωθέντων ἐκδιδάσκει φύσεων. Εἰ γὰρ μὴ ἡ ἀνθρωπίνη φύσις καὶ ἡ θεία διάφορος, πάντως γε ἡ τὰ τῆς σαρκὸς εἰς τὴν τῆς θεότητος οὐσίαν ἐπάβη, ἡ εἰς τὴν τῆς σαρκὸς ἡ θεότης, καὶ οὕτω γέγονε μία· ἕπερ Ἀπολινάριος καὶ τῶν ὁμοσούχων αἰρετικῶν ἄθεον φρόνημα. Ὁ μὲντοι γε Κύριλλος ἐν τῇ δευτέρᾳ πρὸς Σούκωντον ἐπιστολῇ τὸ διάφορον τῶν φύσεων καὶ διὰ ταύτης τῆς φωνῆς ἀνομολογεῖσθαι δηλῶν, μετὰ τὸ εἰπεῖν αὐτὸν μίαν φύσιν τοῦ Θεοῦ Λόγου σεσαρκωμένην, ἐπήνεγκεν· Εἰ δὲ, ὡς ἔφη, ἐν τῷ σεσαρκῶσθαι λέγειν αὐτὸν σαφὲς ἐστὶ καὶ ἀναμφέλογος ὁμολογία τοῦ, ὅτι· γέγονεν ἄνθρωπος, οὐδὲν· ἔτι καλεῖται τοῦ ὡς εἰς ἐπ' ἀρχῶν καὶ μόνος Υἱὸς ὁ Χριστὸς ὁ αὐτὸς Θεὸς ἐστὶ καὶ ἀνθρώ-

¹ Luc. II, 53.

VARIE LECTIONES.

² τούτων add. A. ³ ἀπορήσει C. ⁴ τῆς libris deest. ⁵ ἀναμφέλογος C. ⁶ ὅτι libri DC. ⁷ ὁ ante Xp. add. A.

πος, ὡς περ ἐν θεότητι τέλειος, οὕτω καὶ ἐν Ἀ
 ἀνθρωπότητι. Ἰδοὺ φανερώς ἔδειξεν ὅπως εἰρηται
 αὐτῷ τε καὶ τοῖς ἄλλοις ἡμῶν Πατράσι τῷ, Μία φύσις
 τοῦ Λόγου σσαρκωμένη. Τὴν μὲν τῶν φύσεων δια-
 φορὰν σαφῶς* ἡ φωνὴ διδάσκει, παριστᾷ δὲ καὶ τὴν
 ἀκρὰν καὶ ἀδιάσπαστον ἑνωσιν τοῦ Θεοῦ Λόγου καὶ
 τῆς σαρκὸς, καὶ ὡς εἰς ὑπάρχει καὶ μόνος Υἱὸς ὁ
 Χριστὸς⁹ σσαρκωμένος, καὶ οὐ δύο υἱοί, ὡς Ne-
 στωριος ἰδουσήμεν, καθὼ καὶ αὐτὴ προβέβηται αὐτῷ
 ἡ φωνὴ· τί γὰρ ἂν ἄλλο καὶ σημαίνει¹⁰ τὸ, Ὁ αὐτὸς
 ἐστὶ Θεὸς καὶ ἄνθρωπος, ἡ δύο φύσεις ἡνωμένας
 ἐν ὑποστάσει μιᾷ; Ὅσπερ καὶ ὁ Θεολόγος Γρηγόριος
 εἰπὼν, Δύο φύσεις Θεὸς καὶ ἄνθρωπος, ἐρημη-
 νεύων ἑαυτὸν εἰπὼν, Ὅστε δὲ λέγων τὸν Χριστὸν
 Θεόν¹¹ καὶ ἄνθρωπον δύο φύσεις ἐνωθείας καθ'
 ὑπόστασιν ὁμολογεῖ. Καὶ ὁ ἱερὸς δὲ [426 H.] Κύ-
 ρillos ἐπαγαγὼν, Ὅσπερ ἐν θεότητι τέλειος,
 οὕτω καὶ ἐν ἀνθρωπότητι, τὸ ἐν δύο φύσεσι γνωρί-
 ζεσθαι τὸν Κύριον ἐκδιδάσκει, ὥστε τὸ λέγειν αὐτὸν
 μίαν φύσιν τοῦ Λόγου σσαρκωμένην οὐκ ἐπ' ἀναι-
 ρέσει τοῦ γνωρίζεσθαι τὰ ἐνωθέντα καὶ ὑπόστασιν
 εἰρηται, ἀλλ' εἰς παράστασιν τοῦ ἀδιαίρετως ἄνθρω-
 πον γενέσθαι τὸν Θεὸν Λόγον καὶ οὐκ ἐν ἀνθρώπῳ
 ὡς ἐν¹² τῶν προφητῶν κατεκηκέναι. Καὶ πολλὰ
 τις¹³ ἄλλα ἐν τῇ αὐτῇ εὐροί ἐπιστολῇ, δι' ὧν ἡ ὁμο-
 λογία μὲν τῶν δύο φύσεων ἐπὶ τοῦ Χριστοῦ βεβαιου-
 ται, μόνον δὲ τὸ ἀνὰ μέρος τιθέναι τὰς φύσεις αἰρε-
 τικοῦ φρονήματος ἀπελέγγεται. Τὸ δὲ μίαν φύσιν
 τοῦ Λόγου σσαρκωμένην κατὰ Νεστορίου προάγων
 οὐ τῶν φύσεων τὴν διαφορὰν ἀνάρει, ἀλλὰ τὴν
 δυάδα τῶν ὑποστάσεων φανεροί¹⁴. Νεστωριος γὰρ
 οὐ διὰ τὸ γνωρίζειν τὰς δύο φύσεις¹⁵ ἐπὶ Χριστοῦ,
 ἀλλὰ διὰ¹⁶ τὸ διαίρειν τὸν ἀδιαίρετον εἰς ὑποστάσεις
 δύο τῆς Ἐκκλησίας ἐξωστράχισται· ὥστε ἡ μία φύ-
 σις τοῦ Λόγου σσαρκωμένην τὸν Νεστωριον διελέγ-
 χουσα, οὐδὲν ἕτερον δηλοῖ ἢ ὅτι μίαν ὑπόστασιν γρη
 τοῦ Θεοῦ Λόγου κηρύττειν σσαρκωμένην, ὅπερ¹⁷
 φρόνημα τῆς εὐσεβείας ἐστὶ καὶ ἡ ἐν Καλχηδόνι
 σύνοδος ἔδογματισεν. Εἰπὼν μέντοι γε ὁ πολυάθλος
 Ἀθανάσιος φύσιν μίαν τοῦ Θεοῦ Λόγου σσαρκωμένην
 οὐκ εἰς ἀναίρεσιν ἔρη τοῦ γνωρίζεσθαι τὴν διαφορὰν
 τῶν φύσεων, αἱ τὴν καθ' ὑπόστασιν ἐπλήρουν ἑνω-
 σιν, ἀλλὰ καὶ αὐτὸς δεῖξαι βουλόμενος [815 R.] ὡς¹⁸
 εἰς¹⁹ ἐστὶν ὁ²⁰ Υἱὸς σσαρκωμένος καὶ ἐνανθρωπή-
 σας, καὶ μάλιστα κατὰ Παύλου τοῦ Σαμουσατέως
 ἀγωνιζόμενος, ὃς ἄλλον μὲν τὸν²¹ πρὸ αἰώνων Υἱὸν,
 ἕτερον δὲ τὸν ἐπ' ἐσχάτων φρενοβλαβῶς ἔδογματιζε.
 Καὶ ὁ ἐν ἁγίοις δὲ Ἰούλιος διὰ τῆς αὐτῆς ἐννοίας
 ὤδευε· κατὰ Παύλου γὰρ καὶ αὐτὸς τοῦ Σαμουσατέως
 καὶ τῶν ὁμοίων διὰ τῆς αὐτῆς φωνῆς ἐκωπλίζετο.
 Ὁ μέντοι γε Ἐρέθιος εἰ μὲν ὡς Ἀθανάσιος τε καὶ
 Κύριλλος καὶ Ἰούλιος τὴν φωνὴν ἐκλαμβάνει, τοῦτο
 ἂν εἴη ἄμεινον, εἰ δὲ παρὰ τὴν ἐκείνων δόξαν, θαυ-
 μαστὴν οὐδὲν· εἰς²² γὰρ τὴν Εὐτυχῶς νόσον πολλοὶ

* Luc. 1, 42.

Verbi natura incarnata. Naturarum differentiam
 hæc vox dilucide ostendit, et summam et continuam
 unionem Dei Verbi et carnis declarat, utque unus
 existat Jesus Christus incarnatus, et non duo filii, ut
 Nestorii prava erat opinio, secundum quod et hæc
 ab eo vox profecta est. Quid enim aliud hoc signi-
 ficat : **259^a** Idem est Deus et homo, quam duas
 naturas unitas in una hypostasi, ut et Gregorius
 Theologus dicens : *Duas naturas, Deum et homi-
 nem, interpretatus seipsum dicit, quod qui asserit
 Christum Deum et hominem, duas naturas unitas
 personaliter profiteatur.* Et sanctus Cyrillus addens :
*Quemadmodum in divinitate perfectum, sic et in hu-
 manitate, in duabus naturis cognosci Dominum
 ostendit. Quare dicere ipsum unam naturam in-
 carnatam, non in ablatione cognitionis, unitorum
 secundum personam dictum est, sed ut appareat
 indivisibiliter hominem fieri Dei Verbum, et non in
 homine, ut in uno prophetarum habitasse. Et simi-
 lia in hac quis reperiat epistola, quibus duæ naturæ
 Christi confirmantur. Solum vero divisim ponere
 naturas, hæreticum est. Unam vero naturam Verbi
 incarnatam contra Nestorium adlocens, non tollit
 divisionem naturarum, sed dualitatem hypostaseon.*
 Nestorius enim non quia cognoscat duas in Christo
 naturas, sed dividendo indivisibile in duas personas
 ab Ecclesia expellitur. Quare una natura incarnata
 Nestorium reprehendens, nihil aliud ostendit, quam
 unam personam Dei Verbi oportere incarnatam
 prædicare. Quæ sententia est fidei nostræ et synodi
 Chalcedonensis. Confessor enim Athanasius ait
 unam tantum naturam Dei Verbi incarnatam, non
 ad tollendam naturarum differentiam, ait, cognoscei
 naturarum discrimen, quæ hypostaticam impleat
 unionem, sed et ipse volens ostendere unum esse
 Filium incarnatum, et cum Paulo Samosatensi præ-
 cipue pugnat, qui alium ante sæcula Filium, alte-
 rum vero postea summa dementia asseruit. Sanctus
 quoque Julius eadem graditur via pugnatque
 idem cum eodem Paulo Samosatensi et aliis de
 hac voce. Ezechthius, si quidem ut Athanasius,
 Cyrillus, et Julius, hanc vocem sumit, hoc præstan-
 tius fuerit : si vero præter eorum opinionem, nihil
 admirandum. Eum enim Eutychis morbo afflictum
 multi sancti viriprehenderunt, **259^b** quem et
 ipse prodit, sic dicens : *Si quidem ex humano semine
 Christus fuit, concedam fructum esse secundum ra-
 dicem : si vero e sancto Spiritu, secundum archan-
 geli Gabrielis vocem Deus genitus est, quando-
 quidem a Deo generatus sit.* Sic quidem Ezechthius,
 quem verisimile est non intellexisse verba Elia-
 beth, quæ Mariæ Deiparæ benedicens, exclamavit :
*Benedicta tu in mulieribus, et benedictus fructus
 ventris tui* *. Sed neque Isaiam intellexisse : *Erit*

VARIÆ LECTIONES.

* σαφῶς] σαφῶς ἡ φῶς A. ⁹ Υἱὸς ὁ Χριστὸς σσα. A : Ἰησοῦς Χριστὸς ὁ σσα. C. ¹⁰ σημαίνει C.
¹¹ Χριστὸν καὶ Θεόν C. ¹² ὡς ἐν ἐν C. ¹³ τις post εὐροί ponit C. ¹⁴ φανεροί corr. A : φανερῶν C. ¹⁵ ἐπὶ
 Χριστοῦ φύσεις C. ¹⁶ διὰ add. A. ¹⁷ ὅπερ A : ὅ τι C. ¹⁸ ὡς A : ὁ C. ¹⁹ εἰς om. pr. A. ²⁰ ὁ add. C. ²¹ ἐν
 τῶν A. ²² εἰς A : εἰ C.

radix Jesse, qui stat in signum populorum, in ipsum A τῶν ἱερῶν ἀνδρῶν τοῦτον ἐφώρασαν καίμενον, ἣν gentes sperabunt^h, et alia multa.

καὶ αὐτὸς ὑποδείκνυσιν³³ ὡδὲ πως λέγων· Εἰ μὲν ἀνθρώπωνος σπορὸς ἦν βλάστημα ὁ Χριστὸς, συνετιθέμην ὡς τὸν καρπὸν εἶναι κατὰ τὴν ρίζαν· εἰ δὲ ἐκ Πνεύματος ἁγίου κατὰ τὴν τοῦ ἀρχαγγέλου φωνήν, Θεὸς ἐτέχθη, ἐπειδὴ καὶ Θεὸς ὁ τῆς γενέσεως πρόξενος. Ὁ μὲν Ἐρέχθιος ταῦτα· ἔοικε δὲ ὁ ἀνὴρ μηδὲ τὰ τῆς Ἐλισάβετ συνίνειν ῥήματα, ἣ τὴν Θεοτόκον Μαρίαν εὐλογοῦσα^{34,35}, Εὐλογημένη σὺ ἐν γυναιξίν, ἀνακράζει, καὶ εὐλογημένος ὁ καρπὸς τῆς κοιλίας σου. Ἄλλ' οὐδὲ τὸν Ἡσαΐαν³⁶ ἔγω λέγοντα· Καὶ ἔσται ἡ ρίζα τοῦ Ἰησοῦ, καὶ ὁ ἀριστὰς ἀρχιεὺς ἐθνῶν, ἐπ' αὐτῷ ἔθρη ἐλπίουσι. Καὶ μυρία ἄλλα.

Post hæc de differentia quam substantia, genus, species ad hypostasim habet, tractat: quia illa commune quiddam ostendunt, hæc vero personam, et quod dicitur gentilibus singulare sive individuum: suæque sapientiæ, ut illi mos, varios adhibet testes, Basilium, Athanasium, Julium, Cyrillum, et ait, ut si quis denique reperiat aliquos Patres, qui naturam appellent hypostasim, non proprie sed abusive dici, intelligatur. Si enim sibi contraria et aliis dicere videantur, sacros Patres nostros injuria afficimus. Abutitur enim naturæ nomine pro hypostasi Athanasius epistola ad Julianum apostatam his verbis: *Unam appellare decet, ac potius confiteri Verbi naturam et hypostasim incarnatam.* Et Julius in epistola ad eos missa, qui de incarnatione Verbi contendebant, quam alibi unam Verbi naturam dixit, ibi personam appellavit. Quin et beatus Cyrillus in Scholiis sic habet: *Quando inconfusæ naturæ nominantur, sive hypostases, inde cognoscemus.* Et in tertio capite Anathematismorum: *Si quis duas Christi unius dividat naturas sive hypostases, post unionem solo copulans vinculo secundum dignitatem, hoc est auctoritatem, et non magis coitionem, quæ secundum naturalem unionem est, anathema sit.* Et se ipse elucidans et Nestorium refellens, ostendensque qua ratione ipse duas naturas sentiat, dicit: *Tollentes personæ 260a post unionem; et utrumque dividentes, id est hominem pure, et Deum pure, intelligentes connexionem inter se, secundum solam dignitatem, duos omnino alicubi ponunt filios.* Idem autem beatus Cyrillus, qui alibi unam naturam Dei Verbi pronuntiavit incarnatam, dicit: *Certe uni personæ in Evangeliiis omnes ponendæ voces, una hypostasi Verbi incarnata.* Unus enim Dominus Jesus Christus secundum Scripturas. Nihil vero commune cum iis qui dicunt duas naturas in propria et particulari hypostasi subsistere, ut Nestorius, et iis qui dicunt eas unitas, cum Verbum per hypostasim uniretur, ut sancta Ecclesia, et sacra synodus et Leo pontifex prædicant. Sed et infinita quædam differentia est inter impietatem et pietatem, et quantum lumen a tenebris distat.

μῆ, τῇ τοῦ Λόγου σσεαρκωμένη· εἰς γὰρ Κύριος ὢν τοῖς δύο φύσεσι λέγουσιν ἰδιουποστάτως³⁷ [816 R.] καὶ ἀνὰ μέρος, ὡς Νεστόριος, καὶ τοῖς λέγουσι

^h Isa. xi, 10.

Μετὰ δὲ ταῦτα³⁷ περὶ τῆς διαφορᾶς, ἣν ἡ οὐσία καὶ τὸ γένος καὶ τὸ εἶδος πρὸς τὴν ὑπόστασιν ἔχει, διαλαμβάνει, ὅτι καὶ μὲν τὸ κοινὸν δηλοῦσι, τὸ δὲ³⁸ τὸ πρόσωπον καὶ³⁹ ὃ λέγεται τοῖς ἑξῶ καθ' ἕνασπον. Καὶ τῆς ἰδίας γνώμης, ὡς ἔθος αὐτῷ, διαφορὰς παρίστανει μάρτυρας, [427 H.] Βασίλειόν τε καὶ Ἀθανάσιον καὶ Ἰουλίον καὶ Κύριλλον, καὶ φησιν ὡς εἰ ποτὲ τις εὖροι τινὰς τῶν εἰρημένων ἀνδρῶν τὴν φύσιν εἰπόντας ὑπόστασιν, οὐ κυρίως τοῦτο ἀλλ' ἐν καταχρήσει νοεῖτω εἰρησθαι· εἰ γὰρ μὴ, ἑαυτοῖς τε τάναντία καὶ πρὸς⁴⁰ ἀλλήλους· λέγειν τοὺς ἱεροὺς ἡμῶν ἐξουβρίσμεν Πατέρας. Κατεχρήσατο μέντοι τῇ φύσει ἀντὶ τῆς ὑποστάσεως Ἀθανάσιος μὲν ἐν τῇ πρὸς τὸν βασιλέα Ἰουλιανὸν⁴¹ ἐπιστολῇ, λέγων· *Μίαν τοίνυν λέγειν δεῖ, μᾶλλον δὲ καὶ ὁμολογεῖν τοῦ Λόγου φύσιν τε καὶ ὑπόστασιν σσεαρκωμένην.* Καὶ Ἰούλιος δὲ ἐν τῇ γραφείῃ παρ' αὐτοῦ ἐπιστολῇ πρὸς τοὺς κατὰ τῆς θείας τοῦ Λόγου σαρκώσεως ἀγωνιζομένους, ἣν ἀλλὰ τοῦ μίαν φύσιν εἶπε τοῦ Λόγου, ἐνταῦθα ὑπόστασιν ὀνομάζει· λέγει γὰρ τι⁴². . . . ἀλλὰ καὶ ὁ ἐν ἁγίοις Κύριλλος ἐν τοῖς Σχολίοις οὕτω φησιν· Ὅτι·⁴³ δὲ ἀσύγχυτοι μεμετήκασι αἱ ὑποστάσεις ἡγοῦν αἱ φύσεις⁴⁴, ἐντεῦθεν εἰσόμεθα. Καὶ πάλιν ἐν τῷ τρίτῳ κεφαλαίῳ τῶν Ἀναθεματισμῶν, Εἰ τις ἐπὶ τοῦ ἐνδὲς Χριστοῦ διαιρεῖ τὰς φύσεις ἡγοῦν τὰς ὑποστάσεις μετὰ τὴν ἔνωσιν, μόνη συνάπτει αὐτὰς συναφείᾳ τῇ κατὰ τὴν δέξιαν ἡγοῦν ἀθροεῖα, καὶ οὐχὶ δὴ⁴⁵ μᾶλλον συνρόφῃ τῇ καθ' ἑνωσιν φυσικῇ, ἀνάθεμα ἔστω. Καὶ ἐρμηνεύων αὐτὸς ἑαυτὸν, καὶ ἅμα Νεστόριον στηλιτεύων καὶ δεικνὺς πόλιν τρόπον οὗτος δύο φύσεις ἐρρόνησε, λέγει· *Οἱ διαγοῦντες τοίνυν τὰς ὑποστάσεις μετὰ τὴν ἔνωσιν, καὶ ἀνὰ μέρος τιθέντες ἑκατέραν, τοῦτέστιν ἄνθρωπον χωρὶς καὶ Θεὸν χωρὶς, ἐπινοοῦντες δὲ συνάφειαν αὐταῖς τὴν κατὰ⁴⁶ γὰρ μόνην τὴν δέξιαν, δύο που πάντως ἰστώσιν υἱούς.* Ὁ αὐτὸς δὲ ἱερὸς Κύριλλος, ὁ ἀλλὰ⁴⁷ τοῦ μὲν μίαν⁴⁸ φύσιν εἰρηκώς τοῦ Θεοῦ Λόγου σσεαρκωμένην, ἐν τῇ⁴⁹ πρὸς Νεστόριον τρίτῃ ἐπιστολῇ φησι μίαν ὑπόστασιν τοῦ Λόγου σσεαρκωμένην⁵⁰· λέγει γὰρ· *Τοιγμοῦν ἐπὶ προσώπῳ τὰς ἐν⁵¹ τοῖς Εὐαγγελίοις πάσας ἀναστεινόντων φωνὰς, ὑποστάσε, Ἰησοῦς Χριστὸς κατὰ τὰς Γραφάς.* Οὐδὲν δὲ νοι-
D

VARIE LECTIONES.

³³ ἀποδείκνυσιν γ. ^{34,35} εὐλογοῦσα κράζει εὐλ. γ. ³⁶ Ἡσ.] xi, 10. ³⁷ δὲ ταῦτα A: ταῦτα δὲ γ. ³⁸ τὸ δὲ A: τὰ δὲ γ. ³⁹ καὶ ante τῆς om. A. ⁴⁰ πρὸς A: τὸ πρὸς γ. ⁴¹ Ἰουδιανὸν A. ⁴² pro τι versus vacuus in A. ⁴³ ὅτι libri dte. ⁴⁴ αἱ φύσεις ἡγοῦν ὑποστάσεις γ. ⁴⁵ δὴ add. A. ⁴⁶ τὴν κατὰ] τῇ κατὰ A. ⁴⁷ μίαν μὲν A. ⁴⁸ ἐν τῇ. ⁴⁹ σσεαρκωμένην add. A. ⁵⁰ τὰς ἐν om. pr. A: ἐν om. γ. ⁵¹ ἰδιουποστάτους A.

converti ex Judaismo et ethnicismo, ejuscumque tandem sectæ, privari episcopos quidem aut clericos dignitate, monachos vero aut laicos excommunicari. αἰρέσεως διασηποτοῦν, ἐπισκόπους μὲν ἢ κληρικούς ὄντας ἀλλοτριῶσθαι τοῦ ἀξιωματός, [817 R.] μονάζοντας δὲ ἢ λαϊκούς ἀναθεματίζεσθαι.

Hæc fere a Leone pontifice dicta sunt in epistola ad Flavianum Constantinopoleos, quibus clare ejus pietas elucescit, et ibidem adhortatione atque consilio sermonem clauditi, eos qui epistolam suscepserunt, adhortans ut errorem deponant, et piorum sententiam amplectantur. Sic quidem libro tertio.

Quantum vero ad Orientis monachos elaboravit, Deopassarum hæresi infectos, quorum unum, facile falsas criminationes ostendens, crimine se purgat; quos ab hæretica opinione conatur avertere, de recta fide proferens testimonia, quibus et 261a in prioribus usus est, Athanasii, Ambrosii, Cyrilli, aliorumque Patrum, quibus Dominum nostrum Jesum Christum in divinitate et humanitate perfectum clarissime ostendit, quorum unum est sancti Ambrosii confessoris Mediolani episcopi, quod in libro Contra Apollinarium produxit hoc modo: Sed in quantum, inquit, hos accusamus, prodierunt alii dicentes: Corpus Domini et divinitatem, unius naturæ. O blasphemiam ex Tartaro eructatam! Ariani enim paulo magis ferendi sunt, quorum error per hos confirmatur, Patrem, Filium, et Spiritum sanctum, non unius naturæ asserentes. Quandoquidem Christi divinitatem et carnem, unam dicunt. Hujus sancti viri verba etiam perstrenuus Cyrillus contra Nestorium adducit, quibus dignum eum fide et admirandum ducit. Dicit vero et idem Cyrillus multis modis pietatem corroborans in libro De fide: Solutum est templum tempore triduanæ sepulture illo volente. Et iterum: Resurrexit, et unitum est ipsi Verbo ineffabiliter, tribus diebus non in illo mistum, vel carne indutum, sed in se servans inconfusam proprietatem naturarum, quæ diversæ erant essentialiæ. Et rursum commentario in Matthæum libro I: Nisi scivisset a Deo infusa Scriptura, hominem et Deum, Christum esse, elsi unus et idem intelligeretur. Tribuit igitur sanctus evangelista tanquam unicuique parti decorum, clarum et inconfusum mysterii sermonem servans. Nam hæc quidem propria esse scivit, et convenientia humanitatis terminis: illa vero excellentiæ ineffabilis deitatis. Ergo non solum duas naturas, sed et duas operationes Cyrillus constituit, ut in Thesauris loquitur: Non enim incommutabiles virtutes et operationes ad ea quæ alterius generationis et essentialiæ producit. Et rursum: Quomodo separata habent essentialiæ vel qualitatis rationem, sic et diversam operationem servant. Et iterum: Non enim unam sane esse naturalem operationem dabimus Dei et creaturæ, ut neque

ἅγια σύνδοξ· τοὺς δὲ τολμῶντας ἕτερον παρ' ἐκείνου σύμβολον συγγράφειν ἢ διδάσκειν τοὺς ὀφείλοντας ἐπιστρέφειν ἐξ Ἰουδαϊσμοῦ ἢ Ἑλληνισμοῦ ἡγούν ἐξ ὄντας ἀλλοτριῶσθαι τοῦ ἀξιωματός, [817 R.] μονάζοντας δὲ ἢ λαϊκούς ἀναθεματίζεσθαι.

Ταῦτα εἰπὼν καὶ ῥητὰ τῆς ἐπιστολῆς τοῦ πάπα Λέοντος τῆς πρὸς Φλαβιανὸν τὸν Κωνσταντινουπόλεως παρατίθουσιν, ἐν οἷς αὐτοῦ λαμπρὰ διαλάμπει ἡ εὐσέβεια. Κάκειθεν εἰς παραίνεσιν καὶ συμβουλήν συγκαλείει τὸν λόγον, μεταθέσθαι τῆς πλάνης τοὺς δεχομένους τὴν ἐπιστολὴν παρακαλῶν καὶ τῷ τῆς εὐσεβείας συναφθῆναι φρονήματι. Οὕτω μὲν καὶ ὁ γ' λόγος.

Ἔστι δὲ καὶ ὁ δ' αὐτῷ πεποιημένος πρὸς τινὰς Β ἀνατολικούς μοναχοὺς, [429 H.] τῇ αὐτῇ τῶν Θεοπασχόντων κατεχομένων αἰρέσει. Ὁν ἐγκαλεσάντων τινὰ, ῥηδὼς μὲν τὰς ἐγκλήσεις ψευδεῖς ἐπιδείξας τὸ ἐγκλημα ἀπολύεται⁸⁶, παραινέει δὲ καὶ αὐτοὺς μεταθέσθαι τῆς αἰρετικῆς δόξης, φέρων ὑπὲρ τοῦ ἔρθευ δόγματος μαρτυρίας αἷς καὶ ἐν τῷ πρόσθεν λόγῳ ἐχρήσατο. Ἀθανασίου τί φημι καὶ Ἀμβροσίου καὶ Κυρίλλου καὶ τῶν ἁγίων Πατέρων, δι' ὧν τὸν Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστὸν ἐν θεότητι τέλειον καὶ ἐν ἀνθρωπότητι τέλειον διαπρῶσαι τῇ φωνῇ ἀνεκίρρυσαν⁸⁷. Ὁν ἐστὶ μία καὶ ἡ τοῦ ἐν ἁγίοις Ἀμβροσίου, ἐπισκόπου Μεδιολάνων καὶ ὁμολογητοῦ, ἣν ἐν τῷ κατὰ Ἀπολιναρίου λόγῳ παρέτετο, ἔχουσα οὕτως· Ἀλλ' ἐν ἑσφ. φησὶ, τοῦτους⁸⁸ ἐλέγχοντες, ἀνεφύησαν ἕτεροι λέγοντες τό τε σῶμα τοῦ Κυρίου καὶ τὴν θεότητα μὴς φύσεως. Ποῖος ἄδης τὴν τοσαύτην ἠρεῦξαιτο βλασφημίαν; Ἀρειοὶ γὰρ ἤδη τυγχάνουσιν ἀνεκτότεροι, ὧς ἡ ἀπιστία διὰ τούτους κρατύνεται μέλζονι⁸⁹ φιλονεικίᾳ Πατέρα καὶ Υἱὸν καὶ ἅγιον Πνεῦμα μὴς οὐσίας μὴ λέγειν, ἐπειδήπερ οὗτοι τὴν θεότητα τοῦ Κυρίου καὶ τὴν σάρκα μίαν ἐκίρρυσαν. Τοῦ δὲ ἱεροῦ τούτου ἀνδρὸς χρῆσιν ὁ νικηφόρος Κύριλλος κατὰ Νεστορίου περιήνεγκεν, ἐξ⁹⁰ ὧν αὐτοῦ τὸ ἀξιόπιστον καὶ θαυμαστὸν ἐπιδείκνυνται. Λέγει δὲ καὶ αὐτὸς ὁ ἅγιος Κύριλλος ἄλλα τε πολλὰ κρατύων τὴν εὐσέβειαν, καὶ ἐν τῷ Περὶ πίστεως λόγῳ· Αἰνῶται μὲν ὁ παῖς ἐν τῷ καιρῷ τῆς τριήμερου ταφῆς βουλευμένου αὐτοῦ, καὶ πάλιν ἀνέστησε, καὶ ἠρώθη αὐτῷ ὁ ῥήτωρ⁹¹ λόγος, τῇ τριήμερῳ οὐ κεκρημένος ἐν αὐτῷ ἢ ἀποσσεσαρχωμένος, ἀλλὰ σώζων ἐν ἑαυτῷ τῶν δύο φύσεων τῶν ἑτεροουσίων ἀσύγχυτον τὴν ἰδιότητα. Καὶ πάλιν ἐν τῷ κατὰ Ματθαῖον ὑπομνήματι, βιβλῷ α'. Πλὴν οἶδεν ὁ λόγος τῆς Θεοκεδεστοῦ Γραφῆς ἀνθρωπων ὄντα καὶ θεὸν τὸν Χριστὸν, ἐν καὶ εἰς νοοῦτο καὶ ὁ αὐτός. Ἀπορῆμαι τογαροῦν ὁ μακάριος εὐαγγελιστὴς τὸ εἶναι τῶν μερῶν ἑκατέρω πρέπον, ἀλλανῇ καὶ ἀσύγχυτον τοῦ μυστηρίου διατηρήσας τὸν λόγον. Τὰ μὲν γὰρ ἰδικῶς οἶδεν ὄντα τε καὶ πρέποντα τοῖς τῆς ἀνθρωπότητος μέτροις, τὰ δὲ ταῖς ὑπεροχαῖς τῆς

VARIE LECTIONES.

⁸⁶ τοὺς Α: τοὺς δὲ Γ. ⁸⁷ libri ἀπολύεται cf. p. 265 a 24. ⁸⁸ ἀνεκίρρυσεν Γ. ⁸⁹ τοῦτοις Γ. ⁹⁰ libri κρατ. ὡς μέλζονι f. p. 251 b 7. ⁹¹ ἐξ Α: εἶναι Γ. ⁹² ὁ ῥήτωρ Γ.

ἀφράστου θεότητος. Οὐ μόνον δὲ δύο φύσεις ὁ Κύριλλος· ἀλλὰ καὶ δύο ἐνεργείας κηρύττει, ὡς ἐν τοῖς
 Θησαυροῖς λέγει· Οὐδὲν γὰρ τῶν ὄντων πρὸς τὸ
 ἑτερογενὲς καὶ ἑτεροούσιον τὰς αὐτὰς ἀπαρᾶλλάκτους φερέσει δυνάμεις τε καὶ ἐνεργείας. Καὶ
 πάλιν· Ὅσοι ἀπασχουσμένοι ἔχουσι τῆς οὐσίας ἥτοι τῆς ποιότητος τὸν λόγον, οὕτω καὶ
 διαφέροντες ἀποσώζονται τῇ ἐνέργειᾳ· καὶ πάλιν· Ὁ γὰρ δῆλον μίαν εἶναι φύσιν τῇ ἐνέργειᾳ
 δώσωμεν Θεοῦ καὶ ποιήματος, ἵνα μήτε τὸ ποιητὴν εἰς τὴν θεῖαν ἀναγάγωμεν οὐσίαν, μήτε μὴν
 τῆς θείας φύσεως τὸ ἐξαίρετον εἰς τὸν τοῖς γέννητοῖς πρόποντα⁶¹ καταγάγωμεν τρόπον.

Ἐπειδὴ δὲ οἱ πρὸς οὓς ἔγραψεν ἐζητήσαν ψιλῶς
 τὴν λέξιν τὴν ἑκατέρᾳ παρὰ τῶν εἰρηταίων τῶν Πατέ-
 ρων, [820 H., 430 H.] προκομίζει χρῆσιν κειμένην
 ἐν τῇ πρὸς Ἑβραίους Κυρίλλου ἐρμηνείᾳ, ἔχουσαν
 οὕτως· Οὐκ ἀνάγκησιν τινὰ [τῆς⁶²] εἰς ἀλλήλιας τῶν
 φύσεων πεπρωθὰ φαιμεν· μενούσης δὲ μᾶλλον
 ἑκατέρας τοῦθ' ἔπερ ἐστίν, ἡνώσθαι σαρκὶ ροοῦ-
 μεν τὸν λόγον. Καὶ πάλιν τοῦ αὐτοῦ ἐκ τῶν αὐτῶν·
 Καὶ οὐ δῆλον φαμεν ἀνάγκησιν ὥσπερ τινὰ συμ-
 βῆναι περὶ τὰς φύσεις, ὡς στήκει⁶³ τὴν τοῦ
 Λόγου φύσιν εἰς τὴν τοῦ ἀνθρώπου τυχόν· ἀλλ'
 οὐδ' αὖ πάλιν τὴν ἀνθρωπίνην εἰς τὴν αὐτοῦ
 τοῦ⁶⁴ Λόγου· ροομένης δὲ μᾶλλον καὶ ὑπαρχού-
 σης ἑκατέρας ἐν τῇ τῆς ἰδίας φύσεως ὅρῳ πεπρω-
 χθαί φαμεν τὴν ἔνωσιν, ἐνοικήσαντος τοῦ Λόγου
 σωματικῶς τῷ ἐκ τῆς ἀγίας Παρθένου ραφί. Ὅ-
 αὐτως δὲ λέγει καὶ Βασίλειος ὁ Καισαρείας τῆς Καπ-
 παδοκίας ἐν τῷ κατ' Εὐνομίου λόγῳ· Διὸ μετὰ πάσης
 ἀρετῆς ἐν τῷ ἐνὶ καὶ τῷ αὐτῷ ἑκατέρας φύσεως ἀποδειχθῆναι ἢ ἀλήθειαν.

Ὅτι μέντοι γε οὐ μίαν οἱ Πατέρες ἡμῶν ἐπὶ Χρι-
 στοῦ ἀλλὰ δύο φύσεις· ἐν τῇ καθ' ὑπόστασιν ἐνώσει
 κηρύττουσιν, εἰρηταίᾳ μὲν καὶ πρότερον, οὐδὲν δὲ
 καλῶναι καὶ νῦν παραστήται. Λέγει γὰρ ὁ ἐν ἁγίοις
 Γρηγόριος⁶⁵ ὁ Νύσσης ἐν τῷ κατὰ Ἀπολλιναρίου λό-
 γῳ· Εἰ οὖν ἐν τοῖς ἐναντίοις ἰδιώμασιν ἡ θατέ-
 ρου τοῦτων θεωρεῖται φύσις, τῆς σαρκὸς τε λέγω
 καὶ τῆς θεότητος, πῶς μὴ αἱ δύο; Καὶ ὁ ἐν ἁγίοις
 δὲ Ἐφραίμ ἐν τῷ Περὶ ἐνανθρωπήσεως καὶ εἰς τὸν
 μαργαρίτην· Οὐχ ἡτέροθι, φησὶ, τῇ πλοκῇ τῆς
 προσλήψεως, ἵνα ἀπολέσῃ ὁ ἔσχα, καὶ ὁ μὴ ἔσχα
 γέννηται. Τέλειον ἔχει ὁ ἦρ, καὶ τέλειον ἔχει ὁ
 προσέλαβε. Καὶ Κύριλλος δὲ ἐν τῇ πρὸς Εὐλόγιον
 ἐπιστολῇ, ἀλλὰ καὶ ἐν τῇ πρὸς Σούκηνσον⁶⁶ πρώτῃ
 καὶ ἐν τῷ Περὶ πίστεως λόγῳ καὶ ἐν τῷ Κατὰ τοῦ
 δευσεβοῦς Νεστορίου καὶ ἐν τοῖς Θησαυροῖς τὰ αὐτὰ
 λέγει· Ὅσαυτος δὲ καὶ ἐν τῷ Περὶ ἐνανθρωπήσεως
 λόγῳ· φησὶ γάρ· Ἀλλ' εἰς ἐν ἄμφω συλλέγων κατὰ
 σύμβασιν οἰκονομικὴν τὰ τῶν φύσεων ἰδιώματα
 διὰ μυρίων ὁσων ἡμῖν ὁράται λόγων. Καὶ μεθ'
 ἑτέρα· Ἐπαρνοεῖται δὲ αὐτὸς καὶ συναθλίψει τῷ
 λόγῳ καὶ ὁ σοφὸς Ἰωάννης, μονοουχὶ καὶ συν-
 αψίρων τὰς φύσεις, καὶ συνδέων [τῇ φύσιν]
 τῶν ἑκατέρᾳ⁶⁷ προσόντων ἰδιωμάτων τὴν δύνα-
 μιν. Καὶ ἐκ μυρίων ἄλλων λόγων αὐτοῦ τὰ αὐτὰ
 ἐστὶ λαβεῖν. Ἐρμηνεύων δὲ τὸν προφήτην Ζαχαρίαν
 οὕτω φησὶν· Ὁ δὲ γε θεοπέσιος Ἰεζεκιήλ⁶⁸ ὁδο-

⁶¹ Ezech. x, 18.

A aliquid creatum ad divinam essentiam **261** b refe-
 ramus, neque divinae naturae praestantiam ad modum
 humanitatis reducimus.

Cum vero illi ad quos scripsi quaesiverunt tenui
 dictione, quae ab aliquibus Patribus dicta sunt, os-
 tendit usum qui est in interpretatione Cyrilli ad
 Hebraeos hoc modo: Non refusionem aliquam natu-
 rarum in se mutuo factam esse dicimus, manente po-
 tius utraque, hoc, quod est, uniri carni intelligimus
 Verbum. Et rursum idem in eadem re: Et non dici-
 mus, velut quamdam refusionem in naturis factam
 esse, ut sitam Verbi naturam in hominis, verbi causa,
 tennitatem, sed neque rursum humanam in ipsum
 Dei: intellecta potius et subsistente utraque in propria
 naturae termino, factam unionem dicimus, inhabitante
 corporaliter Verbo in templo, quod ex beata Virgine
 sumpsit. Sic et Basilii Caesareae Cappadociae epi-
 scopus libro Contra Eunomium: Propterea omni con-
 tentione et cautione considerandum est, quomodo in
 uno eodemque utriusque naturae ostendatur veritas.

Quoniam Patres quidem non unam in Christo,
 sed duas naturas in personali unionem consistuntur.
 Quod et antea dictum est, nunc vero idem recen-
 sere nihil prohibet. Dicit enim Gregorius Nysseus
 in libro Contra Apollinarium: Sic igitur in con-
 trariis proprietatibus utraque harum cognoscatur na-
 tura, carnis, inquam, et Dei, quomodo una sunt duae.
 Et sanctus Ephraem in libro De incarnatione, et in
 Margaretam: Non minuta est, inquit, connexio as-
 sumptionis, ut perdidit quod habuit; et quod non
 habuit, adeptus sit. Sed perfectum est quod assumpsit,
 et quod adeptus est. Et Cyrillus epistola ad Eulogium,
 et prima ad Succensum, et in Oratione de fide, et
 libro Contra impium Nestorium, et in Thesauris
 eadem dicit, similiter et libro De incarnatione, sic
 habet: Sed in unam utrasque collegisse secundum
 conjunctionem aeconomicam naturarum proprietates,
 multis sermonibus nobis ostenditur. Et post alia:
 Contendit et certat oratione; verum et sapiens Joan-
 nes tantum non connectens **262**a potestatem pro-
 prietatum accidentium utrique naturae. Sed e multis
 aliis locis haec fas est colligere. Exponens enim
 prophetam Zachariam sic ait: Sanctus Ezechiel
 thronum vidisse se dixit: « In firmamento super caput
 Cherubim » Dixit se in throno vidisse sedentem
 quemdam duplicis naturae. Et rursum, Commentario
 in Joannem libro secundo habet: Cum aliquid facies,

VARIÆ LECTIONES.

⁶¹ πρόποντα ζ. ⁶² τῆς expungit Scaliger. ⁶³ στήκει] fortasse legendum μεταστῆναι. ⁶⁴ αὐτοῦ] τοῦ
 αὐτοῦ ζ. ⁶⁵ ὁ post Γρηγόριος add. A. ⁶⁶ οὐκένσον A. ⁶⁷ ἑκάτερα ζ. ⁶⁸ Ἰεζ.] x, 18.

quando nobis simplex, naturam ingreditur duplex; et alia sexcenta. Quomodo non ex duabus naturis dixit sacra synodus Christum esse, luculenter declarans, ante sæcula cum e Patre natum divinitate, et in ultimis diebus nostra causa et ad nostram salutem et Maria Delpara semperque Virgine humanitate. Alioqui si Cyrilli epistolas amplexus sit, quæ ubique illud et duabus naturis vociferantur: quomodo non sine causa hæresis adversus sanctum synodum fremit?

τέραν σωτηρίαν ἐκ Μαρίας τῆς Θεοτόκου [431 H.] καὶ ἁγίας Κυρίλλου ἡσπάσατο ἐπιστολὰς, αἱ πολλαχοῦ τὸ ἐκ δύο φύσεων διακηράγασαι, πῶς οὐ μάτην ἡ αἵρεσις κατὰ τῆς ἱερᾶς συνόδου φρουρεῖται;

Verum inspicie malignitatem hæreticorum. Dicente enim synodo: *De Patre et Filio et Spiritu sancto docent perfectionem, et Domini incarnationem recte sentientibus ob oculos ponunt.* Quatuor in Trinitate personas illam dicere furenter accusator exclamavit. Quare? quia, cum dixisset Patrem, Filium et Spiritum sanctum, et Domini incarnationem pro persona adjunxit. Verum hanc blasphemiam sanctus scriptor in caput auctorum retorquet, multis testimoniis antiqua traditione hunc ordinem esse ostendens, ut post sanctæ et supernaturalis Trinitatis laudes, unus in Trinitate incarnationem sancta Ecclesia confiteatur, ne autem quaternitatem connumeret. Sic Cyrillus, libro vii *De adoratione in spiritu et veritate*, loquitur; sic et in Evangelium Joannis et Matthæi, alique permulti.

Clare vero in multis suis libris divus Cyrillus, et in divinitate perfectum, et in humanitate Christum prædicat et tradit. Quibus et sacra consentiens synodus, unum eundemque Jesum Christum unigenitum in duabus naturis inconfuse et indivise prædicavit. Quibus iterum 262^b Cyrillus in epistola ad Succensum consentit, dicens: *Intelligentes ergo, ut dixi, incarnationis modum: videamus quomodo duæ naturæ, per unionem inseparabilem, inconfuse, insolubiliter inter se convenerint.* Caro enim caro est, non divinitas, licet Dei caro facta sit. Eodem modo et Verbum Deus est, non caro, licet per incarnationem propriam sibi carnem fecerit. Et deinde: *Quantum profecto sub intelligentiam cadere possit, et sub oculos animæ, quo modo incarnatus est Unigenitus, duas naturas esse dicimus: unum vero Christum, Filium, Dominum, Dei Verbum incarnatum et hominem factum: Et in epistola ad Orientales: Duarum naturarum unio facta est, ideo unum Christum, unum Filium, unum Dominum confitemur.* Et in epistola ad Acacium Melitenes episcopum: *Cum itaque curiose incarnationis modus inquiritur, duo quædam inter se ineffabiliter et sine confusione, per unionem conjuncta humana mens omnino videt, incarnatum vero nequaquam intelligit, sed unum ex*

αὐτὸν τεθεσθαι φησιν ἐπὶ στερεώματος ὑπερκείμενον τῶν Χερουβίμ· ἔφη δὲ ὅτι τὸν ἐπὶ θρόνον καθήμενον ἑώρακε διφυσά. Καὶ πάλιν ἐρμηνεύων τὸ κατὰ Ἰωάννην Εὐαγγέλιον, ἐν τῷ δευτέρῳ βιβλίῳ φησίν· Ἐπεὶ εἰ ποιήσεις, ὅταν ἡμῖν ὁ ἀπλοῦς τὴν φύσιν εἰσβάλῃ διπλοῦς; καὶ μυρία ἄλλα. Πῶς δὲ οὐκ ἐκ δύο φύσεων εἶπεν ἡ ἁγία σύνοδος τὸν Χριστὸν, διαβρόχῃ βούσῃ πρὸ αἰώνων τὸν αὐτὸν ἐκ τοῦ Πατρὸς γεννηθῆναι κατὰ τὴν θεότητα, καὶ ἐπ' ἐσχάτων τῶν ἡμερῶν τὸν αὐτὸν δι' ἡμᾶς καὶ διὰ τὴν ἡμε-

ἄλλ' ὅρα τὸ κακοῦργον τῆς αἵρέσεως. Φαμέντες γὰρ τῆς συνόδου· Περὶ τε γὰρ τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ καὶ τοῦ ἁγίου Πνεύματος ἐκδιδασκουσιν τὸ τέλειον, καὶ τοῦ Κυρίου τὴν ἐνανθρώπησιν τοῖς πιστῶς δεχομένοις παρίστησι.⁶⁹ Τετράδα εἰπεῖν ἑμπαλῶς ἡ κατήγορος ἀνεβόησε. Διὰ τί; [821 R.] διότι μετὰ τὸ εἰπεῖν Πατέρα καὶ Υἱὸν καὶ Πνεῦμα ἅγιον τὴν τοῦ Κυρίου ἐπήγαγεν ἐνανθρώπησιν. Ἀλλὰ καὶ ταύτην ὁ συγγραφεὺς τὴν συκοφαντίαν εἰς τὰς τῶν συκοφαντῶν ἑστρεψε κεφαλὰς, μυρίαις μαρτυρίαις ἀρχαιοπαράδοτον εἶναι τὴν τοιαύτην ἐπιδειξάμενος σύνταξιν, ὡς μετὰ τὴν τῆς ἁγίας καὶ ὑπερφυοῦς Τριάδος ἀνύμνησιν τὴν τοῦ ἐνὸς τῆς ἁγίας Τριάδος σάρκωσιν ἡ Ἐκκλησία θεολογεῖ, μηδαμῶς τετράδος ἐγκληθεῖσα συναριθμῆσιν. Οὕτω Κύριλλος ἐν τῷ ἐβδόμῳ λόγῳ τῆς ἐν Πνεύματι λατρείας λέγει, οὕτως ἐν τῷ κατὰ Ἰωάννην Εὐαγγελίῳ, οὕτως ἐν τῷ κατὰ Ματθαῖον, καὶ μυριοὶ ἄλλοι.

Λαμπρῶς δὲ καὶ ἐν πολλοῖς αὐτοῦ λόγοις ὁ νικηφόρος Κύριλλος τὸ ἐν θεότητι τέλειον καὶ ἐν ἀνθρωπότητι τοῦ Χριστοῦ τέλειον ἀνακηρύττει καὶ παραδίδωσιν. Ὡ καὶ ἡ ἁγία συνάδουσα σύνοδος ἕνα τὸν αὐτὸν Ἰησοῦν Χριστὸν Κύριον⁷⁰ μονογενῆ ἐν δυσὶ φύσεσιν ἀσυγγύτως τε καὶ ἀδιαίρετως ἐκήρυξεν. Οἱς πάλιν ὁ ἱερὸς Κύριλλος ἐν τῇ πρὸς Σούκηνσον ἐπιστολῇ συμφέγγεται, λέγων· Ἐντροῦντες τοίνυν, ὡς ἔφη, τῆς ἐνανθρωπήσεως τὸν τρόπον, ἐρώμεν ὅτι δύο φύσεις συνῆλθον ἀλλήλαις καθ' ἑωσιν ἀδιάσπαστον ἀσυγγύτως, ἀτρέπτως· ἡ γὰρ σὰρξ σὰρξ ἐστὶ καὶ οὐ θεότης, εἰ καὶ γέγονε Θεοῦ σὰρξ· ὁμοίως δὲ καὶ ὁ Λόγος Θεός ἐστι καὶ οὐ σὰρξ, εἰ καὶ ἰδίαν ἐποιήσατο τὴν σάρκα οἰκονομικῶς. Καὶ μεθ' ἑτέρα· Οὐκοῦν ὅσον μὲν ἦμεν εἰς ἔννοιαν καὶ εἰς μόνον τὸ ἐρᾶν τοῖς τῆς ψυχῆς ὁμμασιν, ὅν τρόπον ἐνανθρωπήσεν ὁ μονογενὴς, δύο τὰς φύσεις εἶναι φαμεν, ἕνα δὲ Χριστὸν καὶ Υἱὸν καὶ Κύριον τὸν τοῦ Θεοῦ Λόγον ἐνανθρωπήσαντα καὶ σαρκαρχωμένον. Καὶ ἐν τῇ πρὸς τοὺς Ἀνατολικούς ἐπιστολῇ· Δύο γὰρ φύσεων ἑνωτικὴ γέγονε, διὸ ἕνα Χριστὸν, ἕνα Υἱὸν, ἕνα Κύριον ὁμολογοῦμεν. Καὶ ἐν τῇ πρὸς Ἀχάκιον τὸν Μελιτηνῆς· Ὅτε⁷¹ τοίνυν ὁ τῆς σαρκώσεως πο-
λυπραγμονεῖται τρόπος, δύο τὰ ἀλλήλοις ἀπορ-

VARIAE LECTIONES.

⁶⁹ παρίστησι | ἡμῶς παρίστωσι. ⁷⁰ Κύριον et mox τε add. A. ⁷¹ ὅτε | ὅτι A : ὅταν C.

βήτως τε καὶ ἀσυγχύτως συνηνεγμένα⁷³ καθ' ἑνωσιν ὅρῃ δὴ πάντως ὁ ἀνθρώπινος ροῦς, ἐνωθέντα γε μὴν⁷⁴ διύστησιν οὐδαμῶς, ἀλλ' ἕνα τὸν ἐξ ἀμφοῖν καὶ Υἱὸν καὶ Χριστὸν καὶ Θεὸν καὶ Κύριον εἶναι πιστεύει καὶ ἀραρότως εἰσδέχεται. Καὶ ἐν τοῖς Σχολίοις· Γεγονότα δὲ σάρκα καὶ ἐν ἡμῖν σκηνώσαι φησιν, ἵνα δι' ἀμφοῖν ἀποδείξῃ καὶ γερόμενον ἀνθρώπιν καὶ οὐ μεθέντα τὸ ἴδιον. Μεμένηκε γὰρ ὅπερ ἦν, νοεῖται δὲ πάντως ἕτερον ἐν ἑτέρῳ τὸ κατοικοῦν, τοῦτέστιν ἡ θεία φύσις ἐν ἀνθρωπότητι, καὶ οὐ παθοῦσα φυρμὸν ἢ ἀράχυσιν τινα καὶ μετατάσσιν τῇρ εἰς⁷⁵ ὅπερ οὐκ ἦν. Τὸ γὰρ οἰκεῖν ἐν⁷⁶ ἑτέρῳ λεγόμενον οὐκ αὐτὸ γέγονε τοῦθ' ὅπερ [432 H.] ἐστὶ τὸ ἐν ᾧ κατοικεῖ, νοεῖται δὲ μᾶλλον ἕτερον ἐν ἑτέρῳ. Καὶ ἐν τῇ ἐρμηνείᾳ δὲ τοῦ Λευϊτικοῦ⁷⁷. Διὰ τοῦτο καὶ δύο λαμβάνεται τὰ ὀρίθια καὶ νοεῖται πάλιν ὡς ἐν ἀμφοτέρῳ, πλὴν ζῶντα καὶ καθάρᾳ. Ζωῆς γὰρ καὶ καθαρότητος ἀπάσης παρεκτικὸς καὶ αὐτὸς καθ' ἑαυτὸν ὁ λόγος καὶ ὁ ἐκ Πατρὸς γεννηθεὶς τὸν αὐτὸν λόγον ἔχων ἐν ἑαυτῷ· ἦν γὰρ ἴδιον αὐτοῦ τὸ σῶμα, καὶ οὐχὶ ἀλλότριον φέρεμα. Διὰ τοι τοῦτο καὶ εἰς Κύριον Ἰησοῦς Χριστός. Καὶ ἐν τῇ ἐρμηνείᾳ δὲ τοῦ κατὰ Ματθαῖον⁷⁸ Εὐαγγελίου· Οὐκοῦν ὁ στατήρ ὁ ἀληθινός τε καὶ νοητός καὶ ὡς ἐν τύπῳ τῷ ἐξ ὕλης δηλούμενος αὐτός ἐστιν ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς ὁ⁷⁹ Χριστός, διπλοῦς χαρακτήρ. Καὶ μεθ' ἑτέρα· Ὁ στατήρ τοιγαροῦν ὁ νοητός, τοῦτέστι τὸ νόμισμα τὸ βασιλικὸν, [824 R.] ὁ ἐν ἐνότῃ διπλοῦς χαρακτήρ, ἑαυτὸν ὑπὲρ πάντων ὡς παρὰ πάντων προσκεκόμικε τῆς ἡμετέρας ζωῆς ἀντίλυτρον. Καὶ ἐν τῷ κατὰ Ἀρείου λόγῳ πάλιν· Διττός οὖν ἄρα ἐστὶν ὁ ἐξ' Υἱῷ λόγος· ἀναβετέον δὴ οὖν ὡς Θεὸς τὰ⁸⁰ Θεοῦ καὶ ὡς καθ' ἡμᾶς γεγονός· τὰ ἀνθρώπινα· καὶ πάλιν· Ἀρ' οὖν (ἐρήσονται γὰρ) σοφοὶ καὶ ἀρχίνοι καταλογισθεῖεν ἂν οἱ διδυᾶ καὶ διπλοῦν τὸν ἐν γε τοῦτοις προσέμενοι⁸¹ λόγον, καὶ καιροῖς ἀπορέμοντες τοῖς καθήκουσι τὴν μυστηριώσαν· Καὶ ἐν τῷ θ' λόγῳ τῆς ἐν πνεύματι λατρείας· Ἐξ ἀργύρου δὲ καὶ ἐκ δυοῖν ἡ βάσις· λαμπρὸς γὰρ ἐν γῇ καὶ διαφανὴς ὁ Χριστός, κατὰ γε τὸ, Θεός⁸² Κύριος καὶ ἐπέφανεν ἡμῖν, καὶ οἱ οὖν διδυᾶ τὴν γνῶμην ἔχων· νοεῖται γὰρ ἐν ταυτῷ Θεὸς καὶ ἀνθρώπος. Τοῦτ' ἂν γὰρ, οἶμαι, ἐστὶ τὸ διπλὴν ἐξ ἀργύρου τὴν βάσιν ἔχειν. Καὶ ἐν τῷ κατὰ Νεστορίου λόγῳ· Ἐτέρα μὲν γὰρ παρὰ τὸν τοῦ Θεοῦ λόγον ἡ σὰρξ, κατὰ γε τὸν τῆς ἰδίας φύσεως λόγον, ἑτέρα δὲ πάλιν οὐσιωδῶς ἡ αὐτοῦ τοῦ λόγου φύσις. Οὕτω σύμφωνος τῶν τῆς ἀγίας καὶ οἰκουμενικῆς συνόδου δογματικῶν ἢ Κυρίλλου πανταχοῦ δόξα.

Πάλιν μέντοι τῆς αὐτῆς ὁσίας συνόδου φαμένη, Β. Οὐδαμῶς τῆς τῶν φύσεων διαφορᾶς ἀνηρημένης διὰ τὴν ἑνωσιν, σωζομένης δὲ μᾶλλον τῆς ἰδιότητος ἑκατέρας φύσεως, καὶ εἰς ἐν πρόσωπον καὶ μίαν ὑπόστασιν συντρεχούσης, ὅρα πῶς κατ' οὐδένα τρόπον ὁ νικηφόρος Κύριλλος διαφωνεῖ. Ἐν γὰρ τῇ πρὸς τὸν Νεστόριον α' φησὶν ἐπιστολῇ· Οὐχ

¹ Levit. v, 7. ² Matth. xvii, 27. ³ Psal. cxvii, 27.

VARIAE LECTIONES.

⁷³ συνηγμένα ζ. ⁷⁴ γε μὴν τε μὴν Α· τε μὴ ζ. ⁷⁵ τὴν εἰς Α· τῆς ζ. ⁷⁶ ἐν om. pr. Α. ⁷⁷ Λευϊτ.] v, 7. ⁷⁸ Ματθ.] xvii, 27. ⁷⁹ ὁ add. Α. ⁸⁰ ὡς θεὸς τὰ Α· πρὸς θεὸν τὰ τοῦ ζ. ⁸¹ προέμενοι ζ. ⁸² Θεός] Psal. cxvii, 27.

A ambobus Filium, Deum et Christum, et Dominum esse credit, et convenienter id suscipit. Et in Scholiis: Factam carnem, et in nobis, inquit, habitasse, ut ambobus ostendit, et factum hominem, et proprium suum non dimisisse; nam memineral qualis esset. Intelligitur autem omnino alter in altero habitans, hoc est, divina natura in humanitate, et non patiens misturam, refusionem aliquam, vel mutationem illius in id, quod non erat. Habitare vero in altero dictum, non idem factum est hoc, quod est in quo habitat. Magis autem intelligitur illud alterum in altero, in Expositione Levitici: Propterea duæ sumuntur aves, et cognoscuntur iterum ambæ ut una, nisi quod vivant et puræ sint¹. Vitæ enim et puritatis omnis capax est ipsum per se Verbum, et templum e virgine sumptum, idem Verbum in se continet. Erat enim proprium ejus corpus, et non aliena gestatio, propterea et unus Dominus Jesus Christus. Et in Expositione Evangelii secundum Matthæum²: Stater igitur et verus est, et intelligibilis, et ut in figura ex materia ostensus est idem Dominus noster Jesus Christus duplex character. Et deinde: Stater igitur intelligibilis, hoc est numisma regium, qui in unitate duplex character, seipsum 263a pro nostræ omnium ritæ redemptione tulit. Et rursum libro Contra Arium: Duplex igitur est de Filio sermo: Referenda igitur ad Deum quæ sunt Dei, et quæ sunt hominis, homini. Et mox: Sapientes ergo (dicam enim) et solertes dixerint, duplicem et fidum in his adducentes sermonem, et temporibus convenientibus attribuant sacrorum disputationem; et libro nono De adoratione in spiritu: — Ex argento vero et ex duobus est basis. Clarus enim [in terra] et illustris Christus, juxta illud: «Deus Dominus, et illuxit nobis»³. Et tanquam duplicem habens sententiam, in hoc enim noscitur Deus et homo. Hoc enim est, ut puto, duplex ex argento habere fundamentum. Et libro Adversus Nestorium: — Nam altera quidem præter Dei Verbum caro, et secundum propriæ naturæ Verbum, alia rursum essentialiter ipsius Verbi natura. Sic et consentit sacra et œcumenicæ synodo sancti Cyrilli sententia.

B Rursum sacro concilio asserente: Nequaquam naturarum differentia sublata per unionem, sed potius servata utriusque naturæ proprietate, et in unam personam, et in unam hypostasim coalescente: vide quomodo nullatenus Cyrillus dissentiat. Nam in epistola prima ad Nestorium ait: Non ut sublato discrimine naturarum per unionem, sed magis per-

scientibus nobis unum Dominum, Filium, et Christum, divinitate et humanitate, per ineffabilem consensionem unione. Et rursum in Scholiis: Adorat quidem, ut adorandam naturam capiens, et adoratur iterum idem, tanquam adorandæ ulterius naturæ existens, quatenus percipitur Deus. Et vide, ut neque secundum rectum casum, neque secundum accusativum adducit Cyrillus divisionem unius Christi. Rursum ipse in Scholiis loquitur: Non dividendus igitur unus Dominus Jesus Christus proprie: sed unum et eundem Jesum Christum oportet sentire, naturarum dicimus differentiam, et inconfuse invicem easdem servantes. Et in Thesauris: — Denique quid aliud sit, quam ignorantiam dixit æconomice, 263b nisi iterum servare humanitati convenientem ordinem? Humanitatis enim proprium, non scire futura. Et in secunda epistola ad Succensum: Si enim et unus dicatur pro nobis Filius Dei incarnatus, non permittis ideo invicem videri, neque in carnis naturam mutata est Verbi natura: sed neque carnis in Verbi, sed in proprietate naturali utraque manente et intellecta. Hæc ipsa sic recipiens solvit scandalum, sed qui contraria asserit, subjicitur terribili edicto immaculatæ vocis dicente in evangelicis: « Vae homini per quem venit scandalum ». Sic concilium et Cyrillus. Et non solum Cyrillus, sed et alii sancti Patres, ut consentientes in fide, ita et unius sententiæ cognoscuntur. **ΔΙΔ'** ἐν ιδιότητι τῇ κατὰ φύσιν ἑκατέρου μέντος λόγῳ τὸ σκάνδαλον· ὁ δὲ ἐναντίως φερόμενος ὑπόκειται τῇ φοβερᾷ ἀποφάσει τῆς ἀγνότητος φωτὸς, λεγούσης ἐν τοῖς Εὐαγγελίοις, Οὐδὲ δὲ οὗ ἔρχεται τὸ σκάνδαλον. Οὕτως ἡ σύνδοσις καὶ ὁ Κύριλλος· καὶ οὐχ ὁ Κύριλλος μόνον, ἀλλὰ καὶ πᾶς ὁ ἄλλος τῶν ἱερῶν ἀνδρῶν χορὸς, ὥσπερ ὁμόφωνος, οὕτω γνωρίζονται καὶ ὁμόφωνοι.

Sed adhuc vide hæreseos impudentiam. Reprehendit enim eum, qui epistolam suam Tomum vocaverat, nescientes rudes, quomodo idem Cyrillus et strenuus Athanasius, aliorumque Patrum cætus, pios labores tomos vocent. Quare frustra Tomi nomen illos decepit, et in hæresim induxit.

Sed non relinquunt hæretici impudentes et inverecondi, hoc, in quo consentiunt, ut temporalem et opportunitatem annuntians conjunctionem, hoc vero in quantum, pro donec capi; sed sacæ quidem scriptor ostendit adverbium in sacris Litteris, non solum temporalem sensum significare, sed in multis sæpe et infinitum. Sed mihi videtur, in quantum, hic non donec significare, sed potius pro quantum accipi. Nisi quod beatus Gregorius Theologus easdem voces prædixit; quem Leo sequitur.

Rursum vero hæresis Leonem calumniatur, quia, inquit, dixit, unius et ejusdem hoc, humilitas carnis et magnitudo divinitatis; et certe si non præ-

• Matth. x., 7.

ως τῆς τῶν φύσεων διαφορᾶς ἀνηρημένης διὰ τὴν ἔνωσιν, ἀποτελεσασῶν δὲ μᾶλλον ἡμῖν τὸν ἑνα Κύριον καὶ Υἱὸν καὶ Χριστὸν θεοτόκος τε καὶ ἀνθρωπότητος διὰ τῆς ἀφράστου καὶ ἀπορόρητου πρὸς ἐρότητα συνδρομῆς· καὶ πάλιν ἐν τοῖς Σχολίοις· Προσκυρεῖ μὲν γὰρ ὡς τὴν προσκυνούσαν φύσιν λαβὼν, προσκυνεῖται δὲ πάλιν ὁ αὐτὸς ὡς τῆς προσκυνουμένης φύσεως ὑπάρχων ἐπέλεινα, καθ' ὃ νοεῖται Θεός. Καὶ σκόπει ὡς οὕτε τὰ κατ' εὐθείαν ἄρθρα οὕτε τὰ κατ' αἰτιατικὴν περισμὸν εἰσάγει τῷ ἱερῷ Κυρίλλῳ τοῦ ἐνὸς Χριστοῦ. Πάλιν δὲ ὁ αὐτὸς ἐν τοῖς αὐτοῖς Σχολίοις φησὶν, Οὐ διοριστέον ἄρα τὸν ἑνα Κύριον Ἰησοῦν [453 H.] Χριστὸν ἰδικῶς καὶ εἰς Θεὸν ἰδικῶς, **ΔΙΔ'** ἑνα καὶ τὸν αὐτὸν Ἰησοῦν Χριστὸν δεῖ φρονεῖν τοῖς τῶν φύσεων φαινέον εἰδόντι τὴν διαφορὰν καὶ ἀνυγνώτως **ΔΙΔ'** ἡλίκαι τηροῦσιν αὐτάς. Καὶ ἐν τοῖς Θησαυροῖς· Τέλος δὲ τί ἂν ἔσπορ εἴη ἢν ἀγνοίαν ἐφύσεν οἰκονομικῶς, ἢ ἀποσώζειν πάλιν τῇ ἀνθρωπότητι τὴν αὐτῇ ἀπέπουσαν τάξιν; ἀνθρωπότητος γὰρ ἰδίον τὸ μὴ εἰδέναι τὰ μέλλοντα. Καὶ ἐν τῇ πρὸς Σούκνεον δευτέρᾳ ἐπιστολῇ· Εἰ γὰρ καὶ εἰς Λέγοιτο πρὸς ἡμῶν ὁ μονογενὴς Υἱὸς τοῦ Θεοῦ σεσαρκωμένος καὶ ἐνανθρωπήσας, οὐ λέγεται διὰ τὸ ἐκείνους δοκοῦν, οὕτε μὴ εἰς τὴν τῆς σαρκὸς φύσιν μεταπεσολήκεν ἡ τοῦ Λόγου φύσις, **ΔΙΔ'** οὐδὲ ἡ τῆς σαρκὸς εἰς τὴν αὐτοῦ, καὶ νοουμένων. Ὅ ταῦτα οὕτω δεχόμενος

ΔΙΔ' ἔτι· σκόπει τὸ ἀνασχύντον τῆς αἰρέσεως· ἐπικαλεῖ γὰρ αὐτῶν τὴν ἐπιστολὴν τόμον⁸³ καλέσαντι, ἀγνοοῦντες οἱ παραπλήγες ὡς αὐτὸς τε Κύριλλος καὶ ὁ πολυάθλος Ἀθανάσιος [825 R], καὶ πολλοὶ ἄλλοι τῶν ἁγίων ὁμιλοῦς τοὺς ἰδίους ὑπὲρ εὐσεβείας πόρους τόμους ἐκάλεσαν, ὥστε μάλιστα αὐτοῖς τὸ τοῦ Τόμου ὄνομα τὴν τομὴν ἐφάντασε καὶ διαίρειν.

ΔΙΔ' οὐκ ἐπιλείπουσιν οἱ τῆς αἰρέσεως ερασταὶ καταισχυρόμενοι καὶ ἀναιδεῦόμενοι τὸ, Ἐν ὅσῳ τὰ συναμφοτέρα μετ' **ΔΙΔ'** ἡλίκων ἐστίν, ὡς χρονικὴν καὶ πρόσκαιρον ἐπιγελλόμενοι, τὴν συνάφειαν· τὸ γὰρ ἐν ὅσῳ ἀντὶ τοῦ ἕως λαμβάνεσθαι. **ΔΙΔ'** ὁ μὲν ἱερὸς συγγραφεὺς δεικνύσι τὸ ἐπιβόημα παρὰ τοῖς ἱεροῖς Λογίοις οὐ χρονικὴν μόνον διάνοιαν⁸⁴ ὑποσημαίνον, ἀλλ' ἐν πολλοῖς πολλάκις καὶ τὸ ἀπέραντον· ἐμοὶ δὲ δοκεῖ τὸ ἐν ὅσῳ ἐνταῦθα οὐδὲ τὴν ἕως δύναμιν ἔχειν, ἀλλ' ἀντὶ τοῦ καθὼ παρελήφθαι μᾶλλον. Πάλιν δὲ ἡ αἵρεσις διαβάλλει τὸν ὅσιον Λέοντα, δίδωσι, φησὶν, εἶπε τοῦ ἐνὸς καὶ τοῦ αὐτοῦ τὸ τε ταπεινὸν τῆς σαρκὸς καὶ τὸ μέγεθος τῆς θεότητος.

VARIE LECTIONES.

⁸³ τηροῦσιν A: τηροῦντες C. ⁸⁴ ἐφ' C. ⁸⁵ αὐτῇ τὴν ἐπιστολὴν τόμον A: τὴν ἐπιστολὴν αὐτοῦ C. ⁸⁶ διάνοιαν μόνον C.

Καίτοι γε εἰ μὲν μὴ προσπιπὼν τοῦ ἐνδός· καὶ τοῦ αἰ τοῦ, τάχα ἂν τοῖς ἄφροσι παρεῖχε λαθῆς ὑπόνοιαν ὡς ἂν καὶ μέρος τίθῃσι τὴν σάρκα καὶ τὴν θεότητα, εἰ καὶ μὴδὲ τοῦτο ἡ λέξις μὴδὲ τότε ἐξήλου· ἐπεὶ δὲ προσπιπὼν, τοῦ ἐνδός καὶ τοῦ αὐτοῦ, ἐπηγάγε, τό τε παρεινὸν τῆς σαρκός καὶ τὸ μέγεθος τῆς θεότητος, πῶς οὐκ ἐσχάτης ἐστὶ μανίας ἐν αἰτίαι· ποιεῖν τὸν ἀνάτιον; οἱ δὲ καὶ τῶν ἱερῶν ἡμῶν Πατέρων γέμει τὰ γράμματα τὰς τοιαύτας φωνάς, περιττὸν οἶμαι περιστάνειν τῇ παραθέσει τῶν χρήσεων⁸⁸. Καίτοι καὶ εἰ τι τοιοῦτον ὑπονοεῖται τοῖς τοῦ μακαρίου Λέοντος [431 Π.] ῥήμασιν, ἐχρῆν κατὰ τὴν ἐν ἁγίοις Γρηγόριον τὸ ἀμφιβολίαν πρὸς τὸ εὐσεβέστερον εὐλαβίως ἐλκύσαι· ἀλλὰ μὴ θρασέως οὕτως πρὸς τὴν ἀσέβειαν ἐκδιάσπασθαι· εἰ δὲ ἐν οὐδενὶ λόγῳ αὐτοῖς· ὁ Θεολόγος Γρηγόριος, ἀλλ' ὅν γε δυσανησθηταὶ τὸν νόημα εἰς τὴν ὑπακοήν τοῦ Χριστοῦ.

Οἱ δὲ πάλιν ἐπιπηδῶσι τοῖς τοῦ ἀνδρός ῥήμασιν ἐν οἷς φησιν· Ἐνεργεῖ γὰρ ἐν⁸⁹ ἑκατέρᾳ μορφῇ μετὰ τῆς θατέρου κοινωνίας ὡς περ ἰδιότητος, τοῦ μὲν Λόγου, κατεργαζομένου τοῦθ' ὡς περ ἐστὶ τοῦ Λόγου, τοῦ δὲ σώματος ἐκτελουόντος ὡς περ ἐστὶ τοῦ σώματος. Ἰδοὺ, φησὶ, δύο πρόσωπα εἰρηκεν, καὶ ἰδίᾳ τὰς ἐνεργείας ἐκέρυψε. Καίτοι γε οὐδὲν τοιοῦτον οὐτε ἡ λέξις οὐτε ἡ ἀκολουθία ἀπαιτεῖ τοῦ νοήματος. Ποῦ γὰρ εἴπεν ὡς ἂν καὶ μέρος [καὶ ἂν καὶ μέρος] μορφῇ ἑκατέρᾳ ἐνεργεῖ; ἢ ποῦ παρέλιπε⁹⁰ τὸ μετὰ τῆς θατέρου κοινωνίας, τοῦτέστιν ἐν τῇ ἐνώσει τῶν φύσεων; Εἰ δ' οὕτως ταῦτα εἰπὼν ὡς αἰτίαν, καὶ Κύριλλος οὐκ ἄλλα λέγων ἐν τοῖς κατὰ Νεστορίου λόγοις τῆς αὐτῆς ἐνοχῆς μέμψας· Παρεχώρει μὲν γὰρ τὸ σῶμα, φησὶ, τοῖς τῆς ἰδίας χράσθαι φύσεως νόμοις, καὶ τὴν τοῦ θανάτου γεῦσιν ἐδέχετο, καὶ τοῦτο παθεῖν ἐκέντος αὐτὸν χρησίμους τοῦ ἐνωθέντος Λόγου. Καὶ πάλιν ἐν τοῖς Θησαυροῖς, Ἐπιτρέπει δὲ τῷ σώματι καὶ τῇ ἀνθρωπότητι τὰ αὐτοῖς⁹¹ φύσει προσόντα, εἰς ἀπόδειξιν τοῦ ὁντως καὶ κατὰ ἀλήθειαν φορέσαι σάρκα καὶ ἀνθρώπον γενέσθαι κατὰ τὰς Γραφάς. Ἀλλὰ ταῦτα μὲν ταύτη.

Οἱ δὲ ἡ μορφῇ οὐχ ὑπόστασις ἢ πρόσωπον⁹² νοεῖται ἀλλ' οὐσία, Βασίλειος μὲν δὲ λαμπρὸς τῆς Ἐκκλησίας κήρυξ ἐν τῷ κατ' Εὐνομίου⁹³ λόγῳ τρανῶς διδάσκει, καὶ Κύριλλος δ' ἐν τοῖς Θησαυροῖς λέγων, Ἦν ἑλὰς μορφῇ δ' ἐν μορφῇ Θεοῦ ἐπάρχων, ὁμοουσία ἡμῶν⁹⁴ ἐστίν, ὅτι καὶ ἐξ ἡμῶν. Ἔστι δὲ Θεοῦ μορφῇ ὁ Υἱός· ὁμοούσιος ἄρα ἐκείνου οὐ καὶ ἐστίν ἐν μορφῇ. Καὶ πρὸ τούτων ὁ μέγας Παῦλος, Ὁ ἐν⁹⁵ μορφῇ Θεοῦ ἐπάρχων [828 R.] οὐχ ὁραγμὸν ἡγήσατο τὸ εἶναι Ἰσα Θεοῦ, ἀλλ' ἐαυτὸν ἐκένωσε μορφῇ δουλοῦ λαβών. Ἀπλὸν γὰρ οὐχὶ πρόσωπον ὑπέρχεν ὁ Υἱός τοῦ Πατρὸς, οὐδὲ τῆς αὐτῆς ὑποστάσεως, ἀλλὰ τῆς αὐτῆς οὐσίας ἐν ἣ καὶ εἶναι λέγεται. Πάλιν δὲ ὁ ἐν ἁγίοις Βασίλειος ἐν τῷ κατ' Εὐνομίου⁹⁶ λόγῳ, ἐν τῷ πρώτῳ κεφαλαίῳ, οὕτω φησὶ, Τὸ ἐν μορφῇ ἐν οὐσίᾳ ἐστὶ Θεοῦ. Οὐ

¶ I Cor. x, 5. ¶ Philipp. ii, 5, 6.

A dixisset unius et ejusdem, cito hæreticis occasionem hæreseos dedisset, quod ipse divisim ponat carnem et divinitatem. Etsi vox hoc tunc non significabat. Quando vero dixit unius et ejusdem, adjunxit, humilitas carnis 264a et magnitudo divinitatis. Quomodo non ultimar sit dementia innoxium accusare. Quia sanctorum Patrum libri his vocibus scatent, supervacaneum existimo asserre copiam exemplorum, et si quid simile in his verbis beati Leonis intelligitur, oportuit, secundum Gregorium, dubium ad pietatem caute trahere, sed non audacter ad impietatem convertere. Si in nullo libro Theologus Gregorius illos confundat, sanctus Paulus id B facit: In captivitatem redigentes omnem intellectum in obsequium Christi p.

ἀπόστολον Παῦλον λέγοντα, Αἰχμαλωτίζοντες⁹⁷ πῶν

Sed rursum in illius verba invadunt, in quibus ait: Cooperatur utraque forma cum utraque communione, quod proprium est. Verbo quidem operante hoc quod est Verbi, et corpore quæ sunt corporis. Ecce, inquit, duas personas posuit, et propria opera attribuit. Et sane nihil tale neque vox neque consequentia sensus postulat. Ubi enim dixit, ut divisim utraque natura operetur, vel ubi reliquit, cum utriusque conjunctione, hoc est, unionem naturarum? Si vero ipse qui hæc dixit, accusatur, Cyrillus non alia dicens in libris Contra Nestorium, etiam accusetur. Dicent enim: Corpus C propriæ naturæ [uti] legibus, et mortem gustasse concedit, et hoc passum esse adjuncto illi utiliter unito Verbo. Et rursum in Thesauris: Permittit corpori et humanitati ea quæ illis conveniunt; et declarationem veram carnem fuisse, et hominem factum secundum Scripturas. Sed hæc nunc.

Quia forma non hypostasis vel persona rursus intelligitur, sed essentia. Egregius quoque Ecclesiæ doctor Basilius in libro Contra Eunomium, clare docet, et Cyrillus in Thesauris, dicentes: Quam accepit formam in forma Dei existens, nobis est consubstantialis, et e nobis est. Est vero Dei forma Filius; similis igitur illi cujus etiam in forma est. Et ante hos magnus ille Paulus: Qui cum in forma Dei esset, D non rapinam arbitratus est esse se æqualem Deo, sed se ipsum 264b exinanivit formam servi accipiens ¶. Clarum est jam quomodo non persona sit Patris Filius, nec ejusdem personæ, sed ejusdem essentia, et in qua etiam est. Rursum sanctus Basilius libro Contra Eunomium, capite primo sic habet: In forma in essentia Dei; non enim aliud forma, et aliud essentia Dei est, ne composita sit, qui secundum formam

VARIÆ LECTIONES.

⁸⁸ χρήσεων A: χρημάτων C. ⁸⁹ αἰχμ.] II Cor. x, 5. ⁹⁰ ἐν om. A. ⁹¹ παρέλιπε A. ⁹² φησὶ add. A. ⁹³ αὐτοῖς A: αὐτῆς C. ⁹⁴ πρὸς. πάλιν νοεῖται C. ⁹⁵ εὐνομίου A. ⁹⁶ ἡμῶν C. ⁹⁷ ὁ ἐν] δὲ ἐν corr. A. ut est Philipp. ii, 6. ⁹⁸ εὐνομίου A.

æqualis. Hæc et Amphilochius, episcopus Iconii, A epistola ad Seleucum: *Quare et Dei formam et servi simul desinere in unam personam Filii et Domini Jesu. Sic Christum Dei Filium duarum naturarum, passibilis et impassibilis, mortalis et immortalis, intelligibilis et invisibilis, palpabilis et impalpabilis, sine principio et cum principio, incircumscriptæ et circumscriptæ*. Prænominati viri ut excellentis pietate, beatus Cyrillus secundum tertiam synodum adducit testimonia contra Nestorium. Et sane Proclus Constantinopolitanus, et Cyriacus Paphi episcopus, unus e trecentis et octodecim Patribus hæc habet. Ille quidem in *Pulcheranis* post natalem, et in *Ephaniæ oratione*, hic idem in *Oratione de incarnatione* eadem dicit. Et Chrysostomus in *Sermone de assumptione*, et Gregorius Nyssenus libro *Contra Eunomium*: — *Quid gloriæ splendor? quid hoc, clavis fixum? Qualis forma ad mortem rapitur, et qualis ab inferno redit?* Sic quidem ubique cum sancta synodo convenit, et cum sancto Leone omnis sanctorum Patrum cœlus.

σόστομος ἐν τῷ *Περὶ τῆς ἀναλήψεως* λόγῳ. Καὶ ὁ Γρηγόριος δὲ * ὁ Νύσσης ἐν τοῖς *Κατ' Εὐνομίῳ* ταῦτά φησι, *Τί τὸ τῆς δόξης ἀπαύγασμα; τί τὸ τοῖς ἡλοῖς καταπερόμενον; πόλα μορφὴ ἐπὶ τοῦ πάθους φαίνεται, καὶ πόλα ἐξ Ἰδίου δοξάζεται;* Οὕτω μὲν οὖν [οὕτω] σύμφωνοι πανταχοῦ τῇ τε ἀγία συνόδῳ καὶ τῷ ἱερῷ ἀνδρὶ Λέοντι καὶ ὁ προγενέστερος ἅπας τῶν ἁγίων χορὸς.

Sed impudens hæresis rursum contra hunc blaterat, ubi dicit: *Aliud est quod miraculis coruscat, aliud quod injuriis succumbit*, filiorum dualitatem adducit et personarum. Et si dixerit: *Miraculis coruscat et aliud injuriis succumbit*, prætextum habet. Etsi igitur figura sit opinio, quia hoc omnino non dicit, sed aliud quidem miraculis coruscare, aliud vero injuriis succumbere, utraque ejusdem esse dicit, et passionem et miracula, quomodo impietatis 265a occasionem præbuit? hoc et alii Patres docuerunt. Gregorius Nyssenus libro *Contra Eunomium*, neque quibus magis hæresis ventilatur, neque his uti accusata est. Non enim neutro, sed contra vocem masculinum sermonem instituit. Dicit enim: *Quis lassus e via et quis sine labore totum mundum substituens Verbo?* Per continuationem: *Quid gloriæ splendor, quid clavis confixum?* Hæc clara sunt, inquit, licet nullus explicet.

ἄλλοι τὸν κόσμον ὑποστήσας τῷ λόγῳ; Καὶ * κατὰ τοῖς ἡλοῖς καταπερόμενον; φανερὰ γὰρ ταῦτα, φησί, καὶ μὴ τις ἐρμηνεύσῃ τῷ λόγῳ.

Iterum irrident beatum Leonem, sic dicentem: D *Quod quemadmodum Verbum ab æqualitate a Patris gloria est inseparabile, sic et corpus naturam nostram non reliquit*. Et quid hæc differunt ab eo, quem dicimus esse nobis similem secundum humanitatem et Patri per divinitatem? Quod soli Eutychi non placet, et asseclis ejus. Sed et Leo predictis hæc addit: *Unus enim et idem vere est Filius Dei, et vere*

ἄλλο μορφὴ καὶ ἄλλο οὐσία Θεοῦ, ἵνα μὴ σύνθετος ᾖ. Ὁ οὖν κατὰ μορφὴν Ἰσος κατ' οὐσίαν * Ἰσος. Τὰ αὐτὰ δὲ καὶ ὁ ἐν ἁγίοις Ἀμφιλόχιος ὁ Ἰκονίου ἐν τῇ πρὸς Σέλευκον ἐπιστολῇ, ὥστε * τὴν τοῦ Θεοῦ μορφὴν καὶ τὴν τοῦ δοῦλου μορφὴν συντελεῖν εἰς ἓν ἀνθρώπον Ἰσὺν τε καὶ Κυρίου Ἰησοῦ Χριστοῦ, οὕτω Θεὸν τε καὶ ἄνθρωπον ἐμολογῶ τὸν Χριστὸν τὸν Υἱὸν τοῦ Θεοῦ, ἕνα δὲ Υἱὸν δύο φύσεων, παθητὴς τε καὶ ἀπαθὺς, θνητὴς τε καὶ ἀθάνατος, ροητὴς καὶ ἀοράτου, ψηλασθητὴς καὶ ἀνεπαύρου, ἀνάρχου καὶ ἀρχομένης, ἀπεριγράφου καὶ περιγεγραμμένης. Τοῦ μὲντοι γε προκειμένου ἀνδρός, ὡς τὸ ἐπίσημον ἐπ' εὐσεβείᾳ ἔχοντος, ὁ ἱερὸς Κύριλλος κατὰ τὴν [135 H.] ἱερὰν γ' σύνοδον παρήγαγε μαρτυρίας * κατὰ Νεστορίου. Καὶ μὴν καὶ Πρόκλος ὁ Κωνσταντινουπόλειος καὶ Κυριακὸς ὁ τῆς Πάφου ἐπίσκοπος, εἰς ὧν τῶν τιμῶν ἁγίων Πατέρων, τὰ αὐτὰ φησιν, ὁ μὲν ἐν Πουλχεριανῶς μετὰ τὸ γενέθλιον, ὁ δὲ ἐν τῷ *Εἰς τὰ Θεοφάνεια* λόγῳ. Ὁ αὐτὸς δὲ καὶ ἐν τῷ *Περὶ ἐνανθρωπήσεως* * τὰ αὐτὰ λέγει. ἀλλὰ γε δὴ καὶ ὁ Χρυ-

σόστομος ἐν τῷ *Περὶ τῆς ἀναλήψεως* λόγῳ. Καὶ ὁ Γρηγόριος δὲ * ὁ Νύσσης ἐν τοῖς *Κατ' Εὐνομίῳ* ταῦτά φησι, *Τί τὸ τῆς δόξης ἀπαύγασμα; τί τὸ τοῖς ἡλοῖς καταπερόμενον; πόλα μορφὴ ἐπὶ τοῦ πάθους φαίνεται, καὶ πόλα ἐξ Ἰδίου δοξάζεται;* Οὕτω μὲν οὖν [οὕτω] σύμφωνοι πανταχοῦ τῇ τε ἀγία συνόδῳ καὶ τῷ ἱερῷ ἀνδρὶ Λέοντι καὶ ὁ προγενέστερος ἅπας τῶν ἁγίων χορὸς.

Ἄλλ' ἡ αἵρεσις πάλιν ἀναίσχυντοῦσα κατὰ τοῦ ἱεροῦ Λεόντος * φησιν ἐν τῷ εἰπεῖν αὐτὸν τὸ μὲν αὐτοῦ * διαλάμπει τοῖς θαύμασι, τὸ δὲ ταῖς ὑβρεσιν ὑποκείμετων οὐκ οὐδὲ συνεισάγει καὶ υποστάσεις. Καίτοι εἰ, Ὁ μὲν, ἔφη, διαλάμπει τοῖς θαύμασιν, ὁ δὲ ταῖς ὑβρεσιν ὑποκείμετων, εἶχεν ἂν προσάψει; καὶ γοῦν σχήμα ἡ λαβή * ὅτε * δὲ τοῦτο μὲν πανταλῶς οὐ λέγει, ἀλλὰ τὸ μὲν αὐτοῦ διαλάμπειν τοῖς θαύμασι, τὸ δὲ ὑποκίσθαι ταῖς ὑβρεσιν, τοῦ αὐτοῦ εἶναι λέγων ἀμφοτέρω, τὰ τε πάθη καὶ τὰ θαύματα, πῶς ἂν ἀσεβείας τινὸς λαβὴν παράσχῃ; τὸ αὐτὸ δὲ καὶ πάντες οἱ Πατέρες ἡμῶν ἐκδιδάσκουσιν. Ὁ δὲ γε Νύσσης Γρηγόριος [ἐν τῷ] κατ' Εὐνομίῳ γράφων οὐδ' οἷς μᾶλλον ἀνασσεύεται ἡ αἵρεσις, οὐδὲ τούτοις χρῆσασθαι παρητήσατο. Οὐ γὰρ κατὰ τὸ οὐδέτερον, ἀλλὰ κατὰ τῆς φωνῆς τὸ ἀββενικὸν προάγει τὸν λόγον. Λέγει γὰρ, *Τίς ὁ κοιλιάσας ἐκ τῆς ὀδοπορίας, καὶ τίς ὁ ἀπόρων συνέχων, Τί τὸ τῆς δόξης ἀπαύγασμα, καὶ τί τὸ*

Πάλιν δὲ διασύρουσι τὸν ἐν ἁγίοις Λέοντα φάμενον οὕτως, ὅτι *Καθάπερ ὁ λόγος ἰπὸ τῆς ἰσότητος τῆς τοῦ Πατρὸς δόξης ἐστὶν ἀχώριστος, οὕτω τὸ σῶμα τὴν φύσιν τοῦ ἡμετέρου γένους οὐκ ἀπολέλοιπεν*. Καὶ τί διαφέρει ταῦτα τοῦ λέγειν ὁμοούσιον ἡμῖν αὐτὸν κατὰ τὴν ἀνθρωπότητα καὶ ὁμοούσιον τῷ Πατρὶ κατὰ τὴν θεότητα; ὁ τῷ Εὐτυχῇ μόνῳ * οὐκ ἀρέσκει καὶ ὅσοι τῆς ἐκείνου μανίας ὑπόδοχοι.

VARIE LECTIONES.

* κατ' οὐσίαν Ἰσος add. A. * ὥστε] malim. ὡς δὲ. * μαρτυρίας om. pr. A. * ἐνανθρ. λόγῳ τὰς. * δὲ et mox τε add. A. * κατὰ τοῦ ἱεροῦ λεόντος A: καὶ κατὰ τοῦ ἱεροῦ λέγεταις. * αὐτοῦ corr. A: αὐτῶνς. * προσάσειςς. * ὅτε] libri ὅτι. * προσάγεις. * καὶ add. A. * μόνον A.

Καίτοι ὁ ἐν ὁσίοις Ἄλιον τοῖς εἰρημένοις ἐπιφέρει, A
Εἰς γὰρ καὶ ὁ αὐτὸς ἀληθῶς Υἱὸς τε Θεοῦ ¹⁰ καὶ
ἀληθῶς Υἱὸς ἀνθρώπου ὑπάρχει. Ὁ πᾶσαν ἀσε-
βοῦντων ἰσχύϊν ἀμαχὸν ἔχει καταισχύναί κακόνειαν.

[829 R.] Ταῦτα μὲν οὖν παρὰ τῶν αἰρετικῶν προ-
τεινόμενα πρὸς λαβὴν ¹¹ τῆς εὐσεβείας γενναίως ὁ
ἐν ἁγίοις Ἐφραίμιος ἀπελύσατο. Τίθησι δὲ καὶ αὐτὸς
εἰκοθεν τοῦ αὐτοῦ τόμου ῥήματα, ἐν οἷς τοῦ ἀρχιε-
ρέως αὐτοῦ τῆς εὐσεβείας ἐξαστράπτει τὸ κήρυγμα,
καὶ οὐδ' ἡ ἀναίσχυτος τῶν [436 H.] ἀσεβοῦντων
τόλμα ἐπιλαβεῖσθαι τινὸς τούτων οὐμενοῦν οὐδαμῶς
ἀπηναισχύντησεν. Ὡν ἐκ πολλῶν ἐστὶν ἐν καὶ τὸ, Ὁ
ἀπαθὴς Θεὸς οὐκ ἀπηξίωσε παθητὸς γενέσθαι
ἀνθρώπου, καὶ ὁ ἀθάνατος νόμοις ὑποκείσθαι
θανάτου. Ἀναθεματίζει δὲ τραυὲς ἡ σύνοδος καὶ
Νεστορίον διὰ τοῦ αὐτοῦ Ἀλέοντος, οὕτω λέγουσα, B
Ἀναθεματίζεσθω Νεστορίος ὁ τὴν μακαρίαν οὐχὶ
τοῦ Θεοῦ, ἀνθρώπου δὲ μόνον πιστευῶν εἶναι
μητέρα, ἵνα τῆς μὲν σαρκὸς ἄλλο τῆς δὲ θεότητος ἄλλο πρόσωπον ἀπεργάσῃται ¹². Πῶς οὖν τὰ
Νεστορίου φρονεῖ ὁ Νεστορίον καὶ τὰ αὐτοῦ δόγματα οὕτω καταδικάζων;

Πάλιν δὲ ἐπιτεράζουσιν οἱ αἰρετικοὶ τὴν δ' σύν-
οδον, λέγοντες ὡς ἰδομάτισε μηδὲν ἐξεῖναι προφέ-
ρειν ἡγουν συγγράφειν ἢ συντιθέναι ἢ φρονεῖν πί-
στιν ἑτέραν παρ' ἣν ἐξέθετο αὕτη. Καίτοι οὐ τοῦτο
ἡ σύνοδος διωρίσατο, κἂν ἀναίσχυντος οὗτοι κατα-
φεύδωνται ¹³. ἄλλα τὴν πίστιν ἣν οἱ τι' καὶ ἡ' ἅγιοι
Πατέρες ἐξέθεντο τιμῶσά τε καὶ θειάζουσα, παρὰ
ταύτην ἔφησε μηδὲν ἐξεῖναι προφέρειν ἑτέραν πί-
στιν, καὶ τὰ ὑπόλοιπα. Δῆλον δὲ ἐστὶν ἐξ αὐτῶν ¹⁴
μάλιστα τῶν συνοδικῶν φωνῶν, ὧν καὶ μόνον ἀνα-
γινωσκομένων οὐδεμιὰς ἄλλης δεῖσθαι ¹⁵ κατασκευῆς
ἢ συστάσεως ἐπιδειχθεῖσα ἡ ἀλήθεια. Καὶ οὐχ ὥρισε
μὲν τοῦτο, ἔπραξε δὲ ἄλλως, ἀλλ' ὡς ὥρισεν, οὕτω
πανταχρὺ καὶ διαπραττομένη γνωρίζεται· καὶ γὰρ
τοῦς τῇ εὐσεβείᾳ προσιόντας οὐκ ἄλλο σύμβολον.
ἀλλὰ τῶν τιγ' ἁγίων Πατέρων ἐκδιδάσκει καὶ παρα-
δίδωσιν.

Γέλωτα δὲ μᾶλλον καθ' ἑαυτῶν ἡ διαβολὴν τῆς
συνόδου καταχέουσιν, ἐν οἷς φασιν αὐτὴν ὑπὸ πολλῶν
διασύρεσθαι. Πόσαι γὰρ τῆς πρώτης καὶ οἰκουμενι-
κῆς ἁγίας συνόδου κατεῖπον σύνοδοι, καὶ τότε ἀρχιε-
ρέων οὔσαι πλήρωμα; τὴν δὲ τῶν ρν' οὐδ' εἰ γέγονε
τινὲς τῶν Αἰγυπτίων εἰδέναι ἠθέλησαν. Ἄλλ' ἐάσω-
μεν ¹⁶ τὸ ἀλόγιστον.

Ἐπεὶ δὲ χρῆσιν τινα τοῦ Ἰουλίου Ῥώμης οἱ πρὸς D
οὓς ἔγραψεν ὑπὲρ ¹⁷ τῆς ἰδίας δυσσεβείας (ὡς ἐνό-
μιζον) προεκόμισαν ¹⁸, τὴν μὲν χρῆσιν ὁ σοφὸς συγ-
γραφεὺς ἐπεδείξατο κατὰ τε τοῦ Σαμουατέως Παύ-
λου καὶ τῆς Νεστοριανῆς δευτέρας αἰρέσεως εἰρη-
σθαι, καὶ κωλύειν τὰς δύο φύσεις ἰδικῶς καὶ ἀνὰ
μέρος φρονεῖν, ὥσπερ καὶ δύο ὑποστάσεις καὶ πρό-
σωπα καὶ υἱούς. Καὶ γὰρ ἡ μία φύσις ἐπὶ Χριστοῦ
τῷ Ἰουλίῳ ἐνταῦθα ἀντὶ τῆς ὑποστάσεως εἰληπται,
καὶ οὐδὲν οὔτε τῇ ἀληθείᾳ οὔτε τοῖς ἄλλοις θεοφόροις
ἡμῶν Πατράσιν ἀπομάχεται. Καὶ δῆλον τοῦτο ποιεῖ

*Filius hominis, quod omnes vires impiorum imbelles
potest confundere.*

Hæc quidem contra hæreticos pietatem defen-
dens Ephraemius adducit; ponit et idem proprii
libri verba, in quibus archiepiscopi illius pietatis
illustrat præconium, et neque impudens impiorum
audacia aliquid horum apprehendere erubescit,
quorum e multis hoc verum est, *Deus impassibilis
homo passibilis fieri non dedignatus est, et immor-
talis subijcere se mortis legibus.* Excommunicat clare
per Leonem sanctum concilium Nestorium hoc
modo: *Exsecratus sit Nestorius, qui sacram Virgi-
nem non Dei, sed hominis modo matrem esse conten-
dit: ut carnalis aliam, aliam divinitatis personam
statuat.* Quomodo igitur cum Nestorio sentit, cum
ejus dogmata condemnet?

Ecce iterum quartam synodum hæretici calum-
niantur, dicentes eam docuisse non licere pro-
ferre, vel scribere, vel componere, vel sentire aliam
fidem, præter eam quam ea reposuit; et tamen id
synodus non decrevit, quamvis impudentissime id
hæretici mentiantur: sed ^{265b} eam fidem quam
trecenti octodecim Patres asseruerunt observans
et confirmans, præterquam quod dixit nemini li-
cere aliam fidem proferre, et quæ sequuntur. Ex
his omnibus synodi vocibus quas solum oportet
legere, maxime manifestum, non alia præpara-
tione vel probatione veritatem receptam indigere,
nec aliud definire, aliud facere; sed ut decrevit sic
ubique et fecisse cognoscitur, neve etiam pios
aliud symbolum profiteri, quam 318 Patres docue-
runt et tradiderunt.

Sed rident eos hæretici, ubi dicunt hanc ab
omnibus infestari. Quot enim synodi contra pri-
mam generalem contradixerunt, quæ et archi-
episcopos habuerunt; illam vero centum et quin-
quaginta Patrum, si non fuit, quidam Ægyptii
scire voluerunt, sed permittatur illis stupiditas.

Cum vero aliquod verbum Julii pontificis, ad
quos de propria impietate scripserat, ut putabant
prolatum: sapiens ille vir id contra Paulum Samo-
satensem, secundamque Nestorii hæresim prola-
tum esse declaravit, et duas naturas seorsim et
divisim confiteri prohibere, ut et duas hypostases,
duasque personas et filios. Una enim natura in
Christo pro hypostasi a Julio relicta est, verum-
tamen neque veritati, neque sanctis Patribus con-
tradicit. Clare idem ostendit Julius pontifex contra
Marcionem, Valentinum, Apollinarium, et Euty-

VARIÆ LECTIONES.

¹⁰ τε τοῦ Θεοῦ ζ. ¹¹ πρὸς λαβὴν A: προσλαβὼν ζ. ¹² ἀπεργάζεται ζ. ¹³ καταφεύδονται ζ. ¹⁴ τι.
καὶ ἡ' A: τιγ' καὶ οἱ ζ. ¹⁵ μάλιστα ἐξ αὐτῶν ζ. ¹⁶ δέχεται Scaliger. ¹⁷ ἐάσθω μὲν τὸ ζ. ¹⁸ ὑπὲρ mg.:
libri ὑπό. ¹⁹ προσεκόμισαν A.

chem, sacris tela verbis jaculans. Sic enim in *Oratione de consubstantialitate* scriptum reliquit: *Unde necessario, et corporeum universe et divinum universe dici, et qui non potest in unitis differentiis cognosci, quid erit proprium utrique, dissonis repugnantiis concidit: qui vero propria cognoscit, unionemque custodit, neque naturas mentitur, neque ignorare unionem posset.* Quibus perspicue patet, quomodo sanctus Julius duas naturas fateatur; nam naturam prædictis verbis pro hypostasi accepit.

Reprehendit enim alia non pauca absurda, quæ ii contra quos scripsit sanctus Ephræmius suæ epistolæ inseruerunt, plena esse impietatis ostendens. **266^a** Illud vero mirum videri queat, quæ prædixit Cyrillus, eadem iterum a concilio pronuntiari; ut illud, inquam: *Nusquam sublata naturarum differentia per unionem.* Et iterum hoc: *Concurrentibus naturis in unam personam et in unam hypostasin.* Hæc sunt quæ in Cyrillo infestis calumniatur.

Hæc vir Dei Ephræm exsequitur. Apponit vero epistolæ sancti Simeonis, qui in seditione Cionensi occubuit, et Boradati ad Basilium Antiochiæ episcopum missas; item ad Leonem imperatorem, **266^b** horum utriusque propriæ ad alterum duorum secundum unam scripta. Jacobi enim una et ipsa ad sanctissimum Basilium mittitur. Omnes enim candido et simplici stylo conscriptæ, sancto vero Spiritu plenæ et sacra doctrina. Similiter prædicant Chalcedonensem synodum in sacris hisce dogmatibus constanter manere, communi scriptorum testimonio, et qui eas suscipiunt amare ac prædicare, quæ in ea decreta sunt, consolationem admonitionemque continentes.

CCXXX.

Beati Eulogii archiepiscopi Alexandriæ orationes xi.

267^a Legi sancti Eulogii archiepiscopi Alexandriæ orationum undecim volumen. Prima Romanum pontificem cui inscripsit, appellat; qui a scriptore synodicam accepit epistolam, deesse autem illam ostendit, quod quatuor synodorum appellationes neque verbo probavit, neque hic inseruit, neque numerum uniuscujusque synodi significavit, nec sancti Leonis epistolæ ad verbum mentionem faciat. Sed neque Eutyches, neque Dioscorus, neque Severus anathemati traditi sunt. Et quia hoc verbum, in duobus, obscurius quam par erat, denuntiatum est. Hæc erant quæ illæ synodum re-

α ὁ θεὸς Ἰούλιος κατὰ Μαρκίονος καὶ Οὐαλεντίου καὶ Ἀπολιναρίου καὶ Εὐτυχίως διὰ τῶν ἱερῶν αὐτοῦ φωνῶν τὸ βίβλο; ἀφείλε. Ἐφ' ἣν ἐν τῷ λόγῳ τῷ περὶ τοῦ ὁμοουσίου, "Ὅθεν ἐξ ἀνάγκης καὶ τὸ σωματικὸν καθόλου καὶ τὸ θεϊκὸν καθόλου λέγεσθαι. Καὶ ὁ μὴ ἐνδύμενος ἐν τοῖς ἡνωμένοις διαφύροις εἰδέναι τί τὸ ἰδίον ἐκατέρου, ἐναντιώμασιν ἀσυμφώνοις περιπεσεῖται· ὁ δὲ καὶ τὰ ἴδια γινώσκων καὶ τὴν ἐνωσιν φυλάττων οὕτως τὰς φύσεις ψεύδεται οὕτως τὴν ἐνωσιν. Ὡστε φανερὸν ὡς ὁ θαυμαστὸς Ἰούλιος τὰς δύο φύσεις ἀνομολογῶν, τὴν μίαν [437 H.] φύσιν ἐν τῷ προτεθέντι βῆτῳ ἀντὶ τῆς ὑποστάσεως παρέλαθεν.

Ἐλέγχει δὲ καὶ ἑτερά τινὰ οὐκ ὀλίγα ἀτοπα [832 R.] αἱ οἱ πρὸς οὗς ἀντέγραφεν ὁ φιλόθεος; Ἐφραίμιο; τῇ οἰκειᾷ ἐντεθείκασιν ἐπιστολῇ, δείκνυς αὐτὰ δυσσεβείας γέμοντα. Ἐκεῖνο δὲ ἐστὶ θαυμάζειν ἄξιον, ὅτι ὁ Κύριλλος μὲν προείπεν, ἔκαστος δὲ ἡ σύνοδος λαβούσα προφηγεῖται (λέγω δὴ τὸ Ὁρθόμοι τῆς τῶν φύσεων διαφορᾶς ἀνηρημένης διὰ τὴν ἐνωσιν, καὶ πάλιν τὸ, Συντρεχουσῶν τῶν φύσεων εἰς ἓν ἀπόσωπον καὶ μίαν ὑπόστασιν), ταῦτα οἱ ἐπὶ Κυρίλλῳ σεμνυνόμενοι διατύρρουν.

Ἄλλὰ γὰρ ταῦτα διελθὼν ὁ θεοφιλὴς Ἐφραίμιος παρατίθεται ἐπιστολὰς τοῦ τε ἐν ἀγίοις Συμεώνος, τοῦ τὴν ἐν τῷ κίονι στάσιν ἀβλήσαντος, καὶ Βαραδάτου πρὸς Βασίλειον τὸν ἐπίσκοπον Ἀντιοχείας ἐπισταλμένας καὶ δὴ καὶ πρὸς Λέοντα τὸν βασιλέα, ἐκατέρου τοῦτον ἰδίᾳ πρὸς ἑκάτερον τοῖν ἑστέον ἀνὰ μίαν; γεγραμμένης. Τοῦ μέντοι γε Ἰακώβου μία καὶ αὐτὴ πρὸς τὸν αὐτὸν εὐσεβεστάτων ἐγράφη βασιλέα. Ἀπασα δὲ ἀφείλε μὲν συντέθεινται καὶ ἀπλῶ λόγῳ, Πνεύματος δὲ πεπληρωμένοι καὶ τῆς ἱερᾶς ἡμῶν σοφίας. Προσθεδούσι δ' ὁμοίως τὴν ἐν Καλιχηδόνι σύνοδον, ἐν τοῖς εὐσεβεστάτοις ταύτης δογματὶ διαμένειν τοὺς γεγραφέντας ἀνομολογοῦσαι, καὶ τοὺς δεχομένους αὐτὰς στέργειν καὶ κηρύσσειν τὰ ἐν τῇ εἰσῇ σπουδῇ δογματισθέντα παράκλησιν τε καὶ παραίνεσιν συνεισάγουσαι.

ΣΑ.

Εὐλογίου πάπα Ἀλεξανδρείας λόγος ια'.

Ἀνεγνώσθη τοῦ ἐν ἀγίοις Εὐλογίου βίβλος πληρουμένη λόγοις ια'. Τοῦτων δ' α' Ῥώμης ἀρχιερεῖα εἰσεγε πρὸς τὸν ἐγράψεν· ὃς ἐδέξατο μὲν παρὰ τοῦ συγγραφέως ἐπιστολὴν συνοδικήν, ἐνδείν δὲ αὐτὴν ἀντεδήλωσεν, ὅτι μήτε τῶν τεσσάρων συνόδων τὰς προσηγορίας ῥήματι εἶπε, μηδ' ἐνθα συνέστησαν, ἀλλὰ μηδὲ τοῦ πλήθους τὸν ἀριθμὸν ἐκάστης ἐσήμηνε· καὶ ὅτι οὐδ' ἡ τοῦ ἐν ἀγίοις Λέοντος ἐπιστολὴ ἐπὶ λέξεω; μνήμης ἔτυχεν, ἀλλὰ μηδ' Εὐτυχῆς μηδὲ Διόσκορος μηδὲ Σεβήρος ἀναθέματι παρεδόθησαν. Καὶ ὅτι ἡ ἐν δύο φωνῇ ἀμυδρότερον ἢ ὅσον ἔχρησεν ἀπηγγέλλετο. Ἄ μὲν ὁ τὰ συνοδικὰ δεξιόμενος

VARIE LECTIONES.

ἡ τοῦ add. A. ἡ θαυμαστὸς C. ἡ οἱ add. A. ἡ ἀντέγραφεν C. ἡ ἐκεῖ ἐκεῖνα A, ἐκεῖθεν mg. ἡ τὸν add. A. ἡ αὐ ἐκατέρω? ἡ ἰδίᾳ C. ἡ ἀνὰ μίαν A: ἀνανίας C. ἡ αὐτὸν add. A. ἡ βασιλέα A: Βασίλειον C. ἡ post συνεισάγουσαι in A vacui versus quatuor et pagina una. ἡ Quæ post Εὐλογίου in C additur, οὗτος πατριάρχης ἦν Ἀλεξανδρείας, omisi cum AC. ἡ μὲν om. A. ἡ Σβ. τῷ ἀναθ. C. ἡ ὅτι ἡ] διότι ἡ A, ὅτι ὁ C.

ἡτιάτω, ταῦτα ἦν· ὁ μέντοι γε θεοφίλης ἀνὴρ λόγον ὑπὲρ ὧν ἡτιάθη διδοῦς, πρῶτον μὲν περιειληφθαι πάντα φησὶν ἐπὶ κεφαλαίων τοῖς συνδοτικοῖς ἃ ἔδοξε παραλείφθαι, πλὴν πλατύτερον καὶ νῦν εἰπεῖν περὶ αὐτῶν μηδὲνα λαθεῖν ὄκνον. Τοῦτο δὲ σπουδαίως ³⁰ τε καὶ θεοφρόνως ἐπιτελῶν εἰς τὸ ἅριστόν τε καὶ τελειώτατον τὰ τε ἄλλα καὶ τὴν περὶ τῆς πίστεως ἱερὰν ἡμῶν ὁμολογίαν διατίθῃσιν, ἐμφιλοχωρῶν μάλιστα τῇ κατὰ τὴν οἰκονομίαν ἱερολογίᾳ, ἐν ᾗ τῶν τε δύο φύσεων ἀδιαίρετόν τε καὶ ἀσυγχυτον τὴν καθ' ὑπόστασιν ἑνώσιν ὁμνεῖ, καὶ τὰς ἐκατέρωθεν αἰρετικὰς πραραφάδας τῇ μαχαίρᾳ τέμνει τῆς ἀληθείας. Κέχρηται δὲ καὶ τῇ λέξει τῆς κράσεως εὐσεβῶς μὲν, πλὴν κέχρηται, μὴ κατὰ τὸν ἄνουν Ἀπολλινάριον τῇ φωνῇ κεχρησθαι διαμαρτυρόμενος, μὴ μέντοι γε μηδὲ κατὰ τὸν δυσσεβῆ Εὐτυχῆ, ἀλλ' ὡς ὁ τῆς εὐσεβείας νόμος βούλεται, ὅτε δὴ ἕνα τὸν [458 H.] Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστὸν τρανολογεῖν ἐν δύο φύσεσιν ἀδιαίρετοis τε καὶ ἀσυγχύτοις εἰδῶς, ἐν τελείᾳ θεότητι καὶ τελείᾳ ἀνθρωπότητι, οὔτε τῆς κράσεως σύγχυσιν αὐτῷ ἐκλούσης, οὔτε τῆς ἐν δύο φωνῆς διαίρεσιν παρεισαγούσης. [855 R.] Τοῦτοις δὲ καὶ Ἀθανάσιον καὶ Κύριλλον συμβαίνειν ὑπαγορεύει, οἷς καὶ ³¹ αὐτοὶ διωμολόγησαν μίαν φύσιν τοῦ Θεοῦ ³² Λόγου σεσαρκωμένην· ἐν ᾗ γὰρ ἔφησαν σεσαρκωμένην, τὴν προσληφθεῖσαν ἀνεκέρησαν φύσιν. Ταῦτα διεληθόν, καὶ ὡς καὶ ἐν ἄλλοις αὐτοῦ πόνοις γυμνάζει τὴν προκειμένην φωνὴν ἐπιστημηνόμενος, τριπλῇ φησὶ μερίζεσθαι ³³ διανοίᾳ τὴν παρούσαν χρῆσιν ³⁴. Καὶ γὰρ τὸ σεσαρκωμένη ἢ ἀντὶ τοῦ, σαρκὶ ἐσχηματισμένη καὶ οἷον εἰδοποιηθεῖσα, ὥσπερ ὁ χαλκοῦς τῇ μορφῇ τοῦ ἀνδριάντος, ἐκληφθεῖ ἂν· ἢ ὅτι εἰς σάρκα τῆς τοῦ Λόγου φύσεως τραπέσης καὶ οἷον ἀποσαρκωθείσης μία προῆλθεν ἡ φύσις· ἢ ὅτι μία οὕσα ἡ τοῦ Λόγου φύσις κατὰ τὴν οἰκονομίαν οὐκ εἶναι μία μόνη ἀλλὰ καὶ μετὰ σαρκὸς θεωρεῖται, τὸ ἄτρεπτον καὶ ἀναλλοίωτον ἑαυτῇ τε καὶ τῇ προσληφθείσῃ σαρκὶ διασώζουσα. Αἱ μὲν οὖν πρῶται δύο ὑπολήψεις Ἀπολλινάριον Ἰσασι καὶ Εὐτυχίᾳ· ἡ δὲ τρίτη δόξα τοῦ κηρύγματός ἐστι τῶν ἀποστόλων, ἣν καὶ ὁ τῶν μακαρίων ἡμῶν Πατέρων ³⁵ χορὸς ἐκείθεν μαθὼν συνετήρησεν. Καὶ δῆλον ὡς, εἰ τις εὐσεβεῖν ἐθέλοι ³⁶ ἐν τῷ λέγειν μίαν φύσιν τοῦ Λόγου σεσαρκωμένην, τὸ αὐτὸ φρονεῖν ἂν χαριτωθεῖ τοῖς δύο φύσεis ἀδιαίρετους καὶ ἀσυγχύτους ἐν τῷ ἐνὶ καὶ τῷ αὐτῷ Χριστῷ θεωροῦσι τε καὶ δοξάζουσιν· εἰ δὲ μὴ, πρὸς Ἀπολλινάριον ἢ ³⁷ Εὐτυχίᾳ πάντως δραμεῖται. Καὶ γὰρ ἐνταῦθα τὴν μίαν μὲν φύσιν ἀντὶ τῆς ὑποστάσεως εἰρησθαι, τὸ δὲ σεσαρκωμένην ἀντὶ τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως, ὡς μηδὲν διαφωνεῖν τὸν λέγοντα μίαν φύσιν τοῦ Λόγου σεσαρκωμένην ἢ μίαν ὑπόστασιν τοῦ Λόγου ἀνθρωπίνην φύσιν ἀναλαβοῦσαν· διὸ καὶ οἱ Πατέρες ἡμῶν ἐπεξηγούμενοι τὴν φωνὴν ἐπάγουσιν, *ὅτι ἀνθρωπίνης τῆς τῶν φύσεως διαφορᾶς διὰ* ³⁸ τὴν ἑνώσιν, *σεσωμένης δὲ*

A cipiens accusabat : sanctus vero vir eorum de quibus accusabatur, rationem reddens, primo quidem comprehensa esse capitibus omnia synodali-bus ait, quæ, ut recipiantur, digna visa sunt. Verum de his pluribus agere non piget. Hoc vero studiose et pie ad optimum ac perfectissimum exitum adducens : cum alia, tum sacram fidei nostræ addit confessionem, maxime inherens sententiæ de incarnatione Domini. In qua indivisam et impermistam hypostaseos duarum naturarum unionem proficitur, et utrinque natas hæreses gladio dissecat veritatis. Utique autem verbo mistie-nis pie quidem, sed non ulitur secundum insan-num Apollinarium, quomodo hac voce sit utendum testatus, neque secundum audacem Eutychem, sed ut lex pietatis permittit : ut qui nosset unum Filium Dominum nostrum Jesum Christum declarare, du-bus naturis indivisis et inconfusis constare in perfecta humanitate et perfecta divinitate : ut permistio secundum illam confusionem non signi-ficet, neque inducat divisionem vocis ἐν δύο. Eadem autem sentire Athanasium et Cyrillum prædicat, qui unam verbi naturam incarnatam confessi sunt. Cum enim *incarnatam* dixerunt, assumptam natu-ram prædicarunt. In his pergens, ut et in aliis ejus scriptis contendit super hac voce, tribus ostendens modis capi posse vocem *incarnatam*. Etenim *in-carnata*, pro carne induta, et veluti effigie con-formata, quemadmodum **267b** æs simulacri forma, sumi possit ; vel quod conversa verbi natura in carnem, et quasi incarnata una prodit natura : vel quod una existens Verbi natura, secundum incarnationem non amplius una sola, sed cum carne spectetur ; incommutabilitatem atque integritatem sibi et assumptæ carni conservans. Primæ itaque duæ significationes Apollinarii et Eutycheis, tertia vero ex mente apostolorum est, quam et sanctorum Patrum nostrorum cæus inde mutuatus retinuit. Clarum vero est, si quis pie sentire velit, dicendo unam Verbi naturam incarnatam, gratiam adeptu-rum, sentiendo cum iis qui duas naturas inconfusas atque impermistas in uno et eodem Christo esse et cognoscunt, et statuunt. Alioqui cum Apollinario et Eutyche sentit. Etenim unam hic naturam pro persona dictam esse, incarnatam vero pro humana natura : ut nihil intersit dicere unam Verbi natu-ram incarnatam, vel unam Verbi personam huma-nam assumpsisse naturam. Quamobrem Patres nostri hanc vocem explanantes adducunt : *Non sublata naturarum differentia per unionem, sed po-tius utraque conservata in proprio naturæ termino et verbo, in uno eodemque Christo Jesu Deo nostro*. Quare si conservata cognoscantur, cognita prædi-centur, et quæ prædicantur, et numerentur : perspi-

VARIE LECTIONES.

³⁰ δὲ σπουδαίως τε Α : τε σπουδαίως C. ³¹ καὶ post οἷς. ³² Θεοῦ et mox καὶ add. A. ³³ διαμερίζεσθαι C. ³⁴ χρῆσιν] τὸ σεσαρκωμένην addit mg. A cum C. ³⁵ πατέρων ἡμῶν C. ³⁶ ἐθέλει C. ³⁷ ἢ Α : καὶ C. ³⁸ διὰ] καὶ Α, καὶ μετὰ re. A.

cuius est pie dicendo unam Verbi naturam incarnatam, et illud, duas naturas in unione hypostatica indivisas, nullam differentiam piis asserre. His ac similibus prima absolvitur oratio.

Θαυμάζεται, φανερόν ὅτι τὸ λέγειν εὐσεβῶς μίαν φύσιν τοῦ Λόγου σεσαρκωμένην, καὶ τὸ δύο φύσεις ἀδιαίρετους ἐν τῇ καθ' ὑπόστασιν ἐνώσει, διαφορὰν οὐδεμίαν εἰς τὴν τῆς εὐσεβείας ἐμποιεῖ λόγον. Ταῦτα καὶ τὰ αὐτὰ ἕτερα εἰπὼν περατοῖ τὸν α' λόγον.

Secunda dogmatica inscribitur, quæ fidei expositionem continet, quæ pie et sincere de veritate sentit, et hæc de incarnato Christo eodem modo prosequitur, compendiosius hæc quam supra exsequens, nihil tamen accuratationis omitte, et hæc percurrans in admonitionem desinit, et eos qui ab Ecclesia se segregarunt, ad communem consensionem revocare conatur. Hoc libro ait, earum quæ in Ecclesia sunt a Verbi ministris traditæ doctrinæ, quædam dogmata sunt, quædam præconia et differentia : dogmata 268 cum occultatione et sapientia declarantur, et obscuritati sæpe de industria involuntur, ne profanis sint sancta exposita, et margaritæ porcis obijciantur : præconia sine ulla obscuritate dicuntur, et ea præsertim quæ de præceptorum et divinæ reverentiæ observatione tractant. Esse præterea dogmata quædam obscuriora, quæ omnino, ut ita dixerim, tacentur : solis vero illis mystice tradita, qui fideles habent spiritualem sapientiam per Verbum vivum. Præterea distinctionem eorum, quæ de Christo dicuntur, facit, quædam revera et proprie dicta asserens : alia per transumptionem. Capiuntur enim a nobis, quemadmodum ipse caput sit omnium, quæ a nobis dicuntur, peccatum, maledictum, et si qua similia. Ait enim Apostolus : Qui non noverat peccatum, pro nobis peccatum fecit. Et iterum : Christus nos redemit a maledicto legis, factus pro nobis maledictum. Sic et inobedientiam nostram et ignorantiam, ut caput integri corporis suscepisse. Et illud, Deus meus, Deus meus, ut quid dereliquisti me? per ineffabilem amorem, nostra tanquam sua assumpsit. Τὸν ἀποστόλον ἡμῶν καὶ τὴν ἀγνοίαν, ὡς κεφαλὴν τοῦ ὅλου σώματος, ἀναδέχεται, καὶ τὸ, Θεέ μου, Θεέ μου, ἵνα τί με ἐγκατέλιπες; δι' ἁφροντον φιλανθρωπίαν ὡς ἑαυτοῦ τὰ ἡμέτερα οἰκείουμενον.

Tertia oratio adversus calumniantes sanctos Patres et concilium Chalcedonense decernat. Primo vero epistolas ad Succensum a beato Cyrillo conscriptas, et quæ huc pertinere videntur dijudicat. Etenim adversarii ab huiusmodi vocibus tanquam a turre quadam adversus dogmata pietatis incurunt. Hinc et alias calumnias refellit. Nam hæreticorum opinionem primum quidem proponit secunda epistola ad Succensum, quæ ait, dicere duas esse naturas indivisas post unionem, contrarium esse iis qui unam Verbi naturam incarnatam colunt. Contra quos veritatis patronus disserit, ut qui

ἅ μᾶλλον ἑκατέρως ἐν τῷ ἰδίῳ τῆς φύσεως ὄρω τε καὶ λόγῳ, ἐν τῷ αὐτῷ καὶ ἐν τῷ Χριστῷ τῷ Θεῷ ἡμῶν. Ὅστε εἰ τὰ σωζόμενα μὲν θεωρεῖται, τὰ δὲ θεωρούμενα ὁμολογεῖται, ἃ δὲ ὁμολογεῖται, καὶ ἀκριβέστατα καθυφαίνει. Καὶ ταῦτα διαδραμὼν εἰς παραίνεσιν περαίνει τὴν σπουδὴν, δι' ἧς τοὺς τῆς Ἐκκλησίας [439 H.] ἀποποιτῶντας τὴν κοινὴν ὁμόνοιαν ἀσπίσασθαι παρακαλεῖ. Ἐν τούτῳ τῷ λόγῳ φησὶν ὡς τῶν ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ παραδιδωμένων ὑπὸ τῶν ὑπηρετῶν τοῦ Λόγου διδαγμάτων τὰ μὲν ἐστὶ δόγματα, τὰ δὲ κηρύγματα. Καὶ ἡ διαφορὰ, τὰ μὲν δόγματα μετ' ἐπικρύψεως καὶ σοφίας ἀπαγγέλλεται, καὶ τὴν ἀσφάλειαν πολλὰς ἐξοπλιστῆδες περιβάλλεται, ὡς ἂν μὴ βεβήλοις εἰεν τὰ ἅγια ἐκθετα καὶ οἱ μαργαρίται τοῖς χοίροις προκείμενοι, τὰ δὲ κηρύγματα χωρὶς τίνος ἐπικρύψεως ἀπαγγέλλεται, καὶ μάλιστα ὅσα εἰς λόγον ἐντολῶν καὶ θείου φόβου συντήρησιν ἀναφέρεται. Εἶναι δὲ καὶ τῶν δογμάτων ἔτι τινὰ μυστικώτερα, ἃ παντελῶς ὡς τὸ ἔπος φάναι σεσείηται, ἐκείνοις δὲ μόνους μυστικῶς παραδέδοται, οἱ δὲ διὰ Λόγου ζῶντος ἔχουσι πνευματικὴν σοφίαν πιστοὶ ταῦτα παρατίθεσθαι. Ἐτι δὲ διαστολὴν τῶν ἐπὶ Χριστοῦ λεγομένων ποιεῖται, τὰ μὲν ἀληθῶς καὶ κυρίως ὑποτιθέμενος λέγεσθαι, τὰ δὲ κατὰ ἀναφοράν. Ἀναφέρεται γὰρ ἅρ' ἡμῶν, ὡς κεφαλῆς ἐκείνου πάντων ἡμῶν ἀνασχομένου [836 R.] γενέσθαι, ἡ τε ἁμαρτία καὶ ἡ κατάρρα καὶ ὅσα παραπλήσια. Λέγει γὰρ ὁ Ἀπόστολος, Τὸν μὴ γινόντα ἁμαρτίαν ὑπὲρ ἡμῶν ἁμαρτίας ἐποίησε· καὶ πάλιν, Χριστὸς ἡμῶς ἐξηγόρασεν ἐκ τῆς κατάρρας τοῦ ῥοῖου, γενόμενος ὑπὲρ ἡμῶν κατάρρα. Οὕτω δὲ καὶ τὸ ὅτι κατὰ τὸν ὅλον σώματος, ἀναδέχεται, καὶ τὸ, Θεέ μου, Θεέ μου, ἵνα τί με ἐγκατέλιπες; καὶ τὸν αὐτὸν λόγον κατὰ τῶν συκοφαντησάντων τοὺς ἁγίους Πατέρας καὶ τὴν ἐν Καλχηδόνι σύνοδον ἀγινύεται. Καὶ πρῶτον μὲν τὰς πρὸς Σούκενσον ἐπιστολάς, αἱ τῷ μακαρίῳ Κυρίλλῳ ἐγράφησαν, καὶ ὅσα ἄλλα ταύτας συντρέχειν δοκοῦσι, διευκρινεῖ (καὶ γὰρ οἱ δι' ἐναντίας ἀπὸ τῶν τοιοῦτων φωνῶν, ὥσπερ ἀπὸ τίνος ἀκροπόλεως, κατατρέχειν τῶν τῆς εὐσεβείας δογμάτων φρυάττονται), ἔπειτα δὲ καὶ τὰς ἄλλας συκοφαντίας ἀποσκευάζει. Τὸ μὲν οὖν αἰρετικὴν φρόνημα πρῶτον μὲν προτείνει τῆς διευτέρας πρὸς Σούκενσον ἐπιστολῆς χρήσιν, ἥτις τὸ δύο λέγειν φύσεις ἀδιαίρετους μετὰ τὴν ἔνωσιν ἐναντίον εἶναι

* II Cor. v, 21. * Galat. iii, 13. * Psal. xxi, 1; Iaiib. xxvi, 46.

VARIE LECTIONES.

ἃ δὲ add. A. ἃ παραδιδωμένων A. ἃ οἱ corr. A. ἃ πιστοὶ C: fortasse legendum πιστῶς. ἃ παροίθετα: A. ἃ τὸν μὴ] II Cor. v, 21. ἃ Χριστὸς] Gal. iii, 13. ἃ χρῆσιν AC: χρήσις C.

φῃσι τοὺς μίαν πρεσβεύουσι τοῦ Λόγου φύσιν σεσαρκωμένην. Οἱ ἀνθυποφέρων ὁ συνήγορος λέγει τῆς ἀληθείας, ὡς οἱ μίαν τοῦ Λόγου φύσιν σεσαρκωμένην δόξάζοντες σαφῇ μὲν βούλονται διὰ τῆς φωνῆς ποιεῖν τὴν καθ' ὑπόστασιν ἔνωσιν ²⁶⁸, καὶ ὡς ὁ Λόγος οὐκ ἀνθρώπων προϋποστάνα προσέλαβεν ἀλλὰ σὰρξ ὡς ἀληθῶς γέγονεν· ἡ δὲ οὐκ ἐξαρκεῖ τοῦ μυστηρίου δεῖξαι τὸ τέλειον. Ποῦ γὰρ ἔστι διὰ τῆς φωνῆς λαβεῖν εἴτε ἐμψυχος ἢ ἡ ἀναληφθεῖσα σὰρξ ἢ μὴ, καὶ εἰ ἐσχματίστο μόνον τῇ σαρκὶ ἢ ἀληθῶς ἐπεφύκει σὰρξ; πόθεν δ' ὅτι τέλεια ἢ ὅτι ἀσύγχυτα τὰ συνελθόντα μεμενῆσιν; οὐδὲν γὰρ τοῦτον διευκρινημένον ἔστιν ἐξ αὐτῆς εὐρεῖν. Διὰ τοῦτο γὰρ καὶ Ἀπολιναρίῳ καὶ Εὐτυχῇ τὸ προκείμενον χωρίον περιπίπτουσι, τῷ μὲν συγγένοι τὰ συνελθόντα, Ἀπολιναρίῳ δὲ ἀψυχὸν τὴν σάρκα [440 H.] φανταζομένων. Ἀλλὰ καὶ Μάνεντι φίλον ἡ φωνή, σχήματι καὶ φαντασίᾳ τὴν ἐνανθρωπήσιν πλάττοντι. Οἱ μὲντοι γε ²⁶⁹ λέγοντες δύο φύσεις ἀδιαιρέτους ἀσύγχυτα μὲν τὰ συνελθόντα φυλάττουσιν, οὐδ' οὗτοι μέντοι διὰ τῶν αὐτῶν φωνῶν τὴν καθ' ὑπόστασιν κηρύττουσιν ἔνωσιν. Δυνατὸν γὰρ πάλιν κακοῦργως ²⁷⁰ λαβεῖν τὸ ἡνωμένον, ὡς Νεστόριος, τιμῇ καὶ δόξῃ καὶ τοῖς ἄλλοις αἰρετικοῖς ἐπιτεχνάσασιν. Διὰ τοῦτο καὶ ὁ θεὸς Κύριλλος κατὰ τὸ πέραρ τῆς εἰρημένης ἐπιστολῆς, *Τὸ δὲ ἀδιαιρετόν*, ²⁷¹ ἔφη, *προσθεθὲν δοκεῖ μὲν πως παρ' ἡμῖν ὁρθῆς δόξης εἶναι σημαντικόν*, αὐτοὶ δὲ οὐχ οὕτω νοοῦσι. Τὸ γὰρ ἀδιαιρετόν παρ' αὐτοῖς κατὰ τὰς Νεστορίου κενωφωλίας καθ' ἑτερον λαμβάνεται τρόπον· φασὶ γὰρ ὅτι τῇ ἰσοτιμίᾳ, τῇ ταυτοβουλίᾳ, τῇ αὐθεντίᾳ ἀδιαιρέτος ἔστι τοῦ Θεοῦ Λόγου ὁ ἐν ᾧ κατέσκησεν ἄνθρωπος. Ὡστε διττὸν καὶ ὁ μέγας Κύριλλος οἶδε τὸ ἀδιαιρετόν, τὸ μὲν αἰρετικῆς δόξης, τὸ δὲ οἰκείου τε καὶ ὀρθοδόξου φρονήματος. Διχῇ δὲ τοῦ ἀδιαιρέτου λεγομένου, εὐλόγως ἔφησε μάχεσθαι τὸ λέγειν μίαν τοῦ Λόγου φύσιν σεσαρκωμένην τοῖς κατὰ Νεστόριον φάσκουσι δύο φύσεις ἀδιαιρέτους. [857 R.] Αὐτὸ δὲ τοῦτο τὸ βῆτον ὁρθῆς γίνεται δόξης, ἀπομερισθὲν τῆς ὁμωμίας. Ἀπομερίζεται δὲ κατ' ἄλλους τρόπους, μάλιστα δὲ ἐν τῷ τὴν ²⁷² καθ' ὑπόστασιν προσλαβεῖν ἔνωσιν· αὕτη γὰρ ἡ προσθήκη τὸ ἀκριβὲς πληροῦσα καὶ τὴν ὁλὸν ἐλαύνει Νεστορίου καὶ τοὺς συκοφάντας τῆς εὐσεβείας κατασχύνει. Ἀτελὲς οὖν ἑκάτερα φωνῇ, ὡς ἐκ τῶν εἰρημένων ὅλῳ κατέστη, καὶ προσλαβοῦσα τὴν ἑτέραν, λέγω δὴ καὶ ἡ λέγουσα μίαν φύσιν τοῦ Λόγου σεσαρκωμένην καὶ ἡ δύο φύσεις ἀδιαιρέτους· τελειοῦται δὲ ἑκάτερα συμπλεκομένη τῇ ἑτέρᾳ ²⁷³· ἡ μὲν γὰρ τοῦ Λόγου φύσιν σεσαρκωμένη τὴν καθ' ὑπόστασιν ἀπλῶς ἔνωσιν εἰσάγει, ὁ δὲ τὰς δύο φύσεις λέγων ἀδιαιρέτους τὸ ἀφυστόν τε καὶ ἀσύγχυτον τῶν συνελθόντων μηνύει. Οὐκοῦν ἀπομερισθεῖσα φωνὴ θατέρας ἡ ἑτέρα καὶ σοφιστικῶς προαγομένη δικαιοσύνην ἂν τὴν καταγνώσιν ἐνέγκωι. Ὡστε δικαίως καὶ ὁ ἱερεὺς Κύριλλος πρὸς Νεστόριον ἀποτεινόμενος ὡς ἀτελὴ τὴν λέγουσαν

A unam Verbi naturam incarnatam docent, clara voce volunt demonstrare eam quæ est per hypostasim : et quod Verbum hominem præexistentem non assumpserit, sed revera caro factum sit. Hæc autem vox non satis demonstrat mysterii perfectionem. Ubi enim licet accipere per vorem, fueritne animata assumpta caro, necne? ^{268b} et an solum carne indutum, vel revera natum sit caro? Unde porro quod perfecta et inconfusa, concurrentia permanserint? nihil enim horum clarum ex ea reperies. Propterea enim et Apollinaris et Eutychi propositus locus convenit, huic quidem conjuncta confundenti, Apollinario vero animatam carnem imaginanti. Quin et hæc vox placet Manetii, imaginariam et adumbratam fingenti incarnationem. Qui vero duas inconfusas asserunt naturas, inconfusa quidem concurrentia conservant, neque hi per easdem voces unionem hypostaticam prædicant. Fieri enim potest, ut contra improbe capiant quod unitum est (ut Nestorius) honore et gloria ; et aliis hæreticorum inventis. Ideo et beatus Cyrillus in fine hujus epistolæ, *indivisum*, ait, *additum*, *videtur nostræ rectæ fidei esse signum : illi vero non ita sentiunt*. Indivisum enim apud illos, secundum novas Nestorii voces, alio modo sumitur. Dicit enim honoris paritate, et voluntatis et auctoritatis indivisum hominem esse, in quo Dei verbum habitavit. Quare dupliciter magnus ille Cyrillus indivisum intelligit : aliud quidem hæretice, aliud vero proprie et orthodoxe. Duobus autem modis indivisum usurpando, vere dixit : dicere unam Verbi naturam incarnatam pugnare contra Nestorianos asserentes duas naturas indivisas. Idem autem quod dictum est, Ecclesiæ est orthodoxæ, si æquivocatio tollatur. Tollitur autem et aliis modis, maxime vero, in assumendo unionem hypostaticam. Eadem enim hæc additio accurate adimplens et fraudem Nestorii discutit, et hæreticos confundit. Imperfecta ergo est utraque vox, ut ex prioribus patet non alteram arripiendo. Itaque intelligo eam vocem quæ dicit unam Verbi naturam incarnatam, et illam quæ dicit duas naturas inconfusas, utramque perficere inter se copulatam. Verbi enim natura incarnata unionem hypostaticam simpliciter profert, qui vero duas asserit indivisas naturas, immistum et inconfusum eorum quæ conjunguntur significat. Igitur divisa vox altera ab altera, et captiose adducta justissimam reprehensionem ^{269a} meretur. Quare recte sanctus Cyrillus in Nestorium invectus, ut imperfectam vocem dicentem duas indivisas naturas, et non valentem hæreticorum sectam refutare, accusat, et pugnare [ait] cum illa quæ dicit unam naturam incarnatam. Cum qua si composita veniat, sinceram pietatem ostendit, duas indivisas naturas in unionem hypostatica clare prædicans. Sic certe licet quis unam Verbi natura-

VARIE LECTIONES.

²⁶⁸ ἔνωσιν add. C. ²⁶⁹ γε add. A. ²⁷⁰ κακοῦργως A. ²⁷¹ τὴν om. A. ²⁷² ἑτέρᾳ A : ἀκατέρα C.

incarnatam dixerit, et maxime cum Apollinario di-
micans, aut Manete, aut Eutychē, imperfecte pro-
ferat, et illorum sententiam potius adjuvans, et
Cyrilli sententiam oppugnans, et invertens, et
constringens eos qui duas naturas indivisas in unio-
ne hypostatica consenserunt.

Οὕτω δὲ καὶ μίαν τις προσέφη ⁸⁰ τοῦ Λόγου φύσιν σεσαρκωμένην, καὶ μάλιστα πρὸς Ἀπολινά-
ριον διαμαχόμενος ⁸¹ ἢ Μάνεντα ἢ Εὐτυχέα, ἀτελῶς τε ἂν προφερόμενος ⁸² εἶπεν, καὶ τῶν ἐκείνων μᾶλλον
φρονήματι συνεπαμύνων, καὶ τὴν τοῦ Κυρίλλου δόξαν διαπολεμῶν τε ⁸³ καὶ ἀνατρέπων, συνελαύνων
δὲ καὶ τοὺς δύο φύσεις ἀδιαιρέτους ἐν τῇ καθ' ὑπόστασιν ὁμολογούντας ἐνώσει.

Quod autem duas naturas consisteri in unione
hypostatica, congruat cum Ecclesia unam naturam
Verbi incarnatam docente, Cyrillus accurate veri-
tatis custos, clare ostendit. Orientis enim episco-
pos negantes unam Verbi incarnatam, duas vero
naturas in unione hypostatica et docentes et sen-
tientes, recte et libentissime excepit. Sanctus enim
Joannes, qui Antiochenam tenuit sedem, scripsit,
*duarum factam esse unionem naturarum, et ideo
unum Christum, unum Filium, unum Dominum nos
confiteri: secundum hanc inconfusam unionis intelli-
gentiam, confitemur Deiparam Virginem Dei matrem
esse, quia Dei Verbum incarnatum est, et carnem induit.*
Ardens ille veritatis studiosus Cyrillus, hæc et
his consimilia Scripturis asserens, non modo libenter
et jucundissime accessit, sed et Paulum Emisenum
qui ab ipso missus erat in publico cœtu conciona-
turus, quæ et sibi et mittenti Cyrillo fuerit sen-
tentia, laudibus excepit, et ut eadem sentientem
magnificet. Concio vero persequitur illud: *Verbum
caro factum est, et habitavit in nobis.* [Secundo In-
terpretatus est: *Verbum caro factum est, et ha-
bitavit in nobis.*] Hoc est **269^b** in nostra
natura. Talia Paulus ille prædicans, Cyrilli lau-
dibus ornatur.

Respice iterum Joannem duas naturas declaran-
tem, et unum Filium: *Aliud tabernaculum, aliud
inhabitans; aliud templum, aliud inhabitans Deus.*
Attende dicto; non dixi: *Alius est et alius*, ut de
duobus Christis aut duobus filiis; sed *aliud et
aliud, ut de duabus naturis.* Quando ergo dixit:
*Habitavit in nobis, et duas dixit naturas, tum et
hoc addidit: «Et vidimus gloriam ejus, gloriam
quasi Unigeniti.»* Hæc et id genus alia sancti
evangeliste Joannis verba docent vera esse cum
prædictis dogmata. A propria auspiciatus doctrina
ait: *Sanctus Isaias propheta Christi doctorum elo-
quentiam prænumians ait: «Haurietis aquas in gau-
dio de fontibus Salvatoris.»* Ecce hausimus nobis
aquas e divino fonte, prædicti, inquam, doctoris,
qui sancti Spiritus facibus accensus, ostendit nobis
magnum et sanctum Salvatoris mysterium. Sic san-

A ῥῆσιν δύο φύσεις ἀδιαιρέτους, καὶ μὴ ἐξαρκούσαν τὴν
αἰρετικὸν σόφισμα διελέγξαι, παραιτεῖται, καὶ μά-
χεσθαι αὐτῇ τὴν λέγουσαν μίαν φύσιν τοῦ Λόγου
σεσαρκωμένην, μεθ' ἧς εἰ συνθεθεῖσα προῆλθεν,
ἀκρίρατον τὴν εὐσέβειαν ἐδόχλου, τὰς δύο φύσεις
ἀδιαιρέτους ἐν τῇ καθ' ὑπόστασιν ἐνώσει τρανολο-
γούσα. Οὕτω δὲ καὶ μίαν τις προσέφη ⁸⁰ τοῦ Λόγου φύσιν σεσαρκωμένην, καὶ μάλιστα πρὸς Ἀπολινά-
ριον διαμαχόμενος ⁸¹ ἢ Μάνεντα ἢ Εὐτυχέα, ἀτελῶς τε ἂν προφερόμενος ⁸² εἶπεν, καὶ τῶν ἐκείνων μᾶλλον
φρονήματι συνεπαμύνων, καὶ τὴν τοῦ Κυρίλλου δόξαν διαπολεμῶν τε ⁸³ καὶ ἀνατρέπων, συνελαύνων
δὲ καὶ τοὺς δύο φύσεις ἀδιαιρέτους ἐν τῇ καθ' ὑπόστασιν ὁμολογούντας ἐνώσει.

Ὅτι δὲ τὸ δύο φύσεις ὁμολογεῖν ἐν τῇ καθ' ὑπό-
στασιν ἐνώσει σὺνδρομὸν ἐστὶ τῇ εὐσεβῶς δοξαζούσῃ
γνώμῃ μίαν [441 H.] φύσιν τοῦ Λόγου σεσαρκωμένην,
ἐμαρτύρησε περιφανῶς ὁ φύλαξ τῆς ἀκριβείας Κύ-
ριλλος. Τοὺς γὰρ Ἀνατολικούς τοῦ Θεοῦ ἀρχιερεῖς
μὴ μὴν τοῦ Λόγου φύσιν σεσαρκωμένην οὐδαμῶς
εἰπόντας, δύο δὲ φύσεις ἐν τῇ καθ' ὑπόστασιν ἐνώσει
καὶ δογματίζοντας καὶ φρονούντας εὖ μάλα καὶ
μετὰ πολλῆς τῆς εὐφροσύνης ἀπεδέξατο. Ὁ μὲν
γὰρ ⁸⁴ ἐν ἁγίους Ἰωάννης, ὃς τὸν ἀρχιερατικὸν τῆς
Ἀντιοχείας περιεῖπε ὄρθρον, ἔγραψεν, ὅτι δύο φύ-
σεων ἐνωσις γέγονε· εἰδὼς ἕνα Χριστὸν, ἕνα Υἱόν,
ἕνα Κύριον ὁμολογοῦμεν. Κατὰ ταύτην τὴν τῆς
ἀσυγχύτου ἐνώσεως ἐννοίαν ὁμολογοῦμεν τὴν
ἁγίαν Παθρόν Θεοτόκον διὰ τὸ τὸν Θεὸν Λόγον
σεσαρκωθῆναι καὶ ἐνανθρωπήσαι. Ὁ δὲ θερμὸς τῆς
ἀκριβείας ἐραστὴς Κύριλλος ταῦτα καὶ τὰ τοῦτοις
ἀκλόουθα τοῖς γράμμασι διομολογησάμενον ⁸⁵ αὐτὸν
ἀσμένως καὶ περιχαρῶς προσήκατο, ἀλλὰ καὶ
Παῦλον τὸν Ἐπίσκοπον, ὃς ἐξ αὐτοῦ
ἀπέσταλτο, ἐπὶ πανδήμου προσομιλήσαντα πανηγύ-
ρειως ⁸⁶ ὑπῆρχεν αὐτῶν τε καὶ τῶ ἀποστελλαντι
φρόνημα, ἐγκωμίοις τε ἐδεξάσατο καὶ ὡς ὁμογνώ-
μονα ἐμεγάλυνεν. Ἡ δὲ ὁμιλία διεξῆλθε ὡς ὁ Λόγος
σάρξ ἐγένετο καὶ ἐσκήνωσεν ⁸⁷ ἐν ἡμῖν, καὶ ὅτι τὸ
σὰρξ ἐγένετο τὸ ἐσκήνωσεν ἐν ἡμῖν, τοῦτέστιν ἐν
τῶν Κυρίλλου ἀπήλαυσεν ἐπαίνων.

Ὅρα δὲ πάλιν καὶ τὸν Ἰωάννην δύο φύσεις κη-
ρύττοντα καὶ ἕνα Υἱόν· Ἐτερον σκηνὴ καὶ ἑτε-
ρον τὸ σκηνοῦν, ἕτερον ὁ ἐνοικῶν Θεός. Πρό-
εξε τῷ λεγόμενῳ. [840 R.] Οὐκ εἶπον ἕτερος καὶ
ἕτερος, ὡς ἐπὶ δύο Χριστῶν· ἢ δύο νῶν, ἀλλ'
ἕτερον καὶ ἕτερον, ὡς ἐπὶ δύο φύσεων. Ὅτε οὖν
εἶπεν Ἐσκήνωσεν ἐν ἡμῖν καὶ ἐκήρυξε δύο φύ-
σεις, τότε ἐπήγαγε· Καὶ θεασάμεθα τὴν δόξαν
αὐτοῦ, δόξαν ὡς Μωσοῦ. Ταῦτα οὖν καὶ τοι-
ούτοις τοῦ ἱεροῦ γεγραφέως Ἰωάννου, ἐπιμαρ-
τύρεται μὲν τοῖς εἰρημένοις δογματικῶν ὁρθότητα,
τῆς δὲ οἰκείας ἀπαρχέμενος διδασκαλίας ὡς φησιν,
Ὁ μακάριος προφήτης Ἠσαΐας ⁸⁸, τῶν ἐν Χριστῷ
διδασκάλων τῆς εὐστομίας προανακηρύττων,
ἔλεγεν· Ἀντλήσατε ὕδωρ μετ' εὐφροσύνης ἐκ τῶν
πηγῶν τοῦ σωτηρίου. Ἰδοὺ τοῖσιν ἀντλήσαμεν
ἡμῖν ὕδωρ ἐξ ἁγίας πηγῆς, τοῦ προλαβόντος

⁸⁰ Joan. i, 14. ⁸¹ Isa. xii, 3.

VARIE LECTIONES.

⁸⁰ προσέφη A: προσέφη C. ⁸¹ ἀπομαχόμενος C. ⁸² τε add. A. ⁸³ γὰρ om. A.
⁸⁴ διομολογησάμενος C. ⁸⁵ ἐμείσας C. ⁸⁶ εἰ ἂν A. ⁸⁷ καὶ τὸ ἐσκήνωσεν C. ⁸⁸ πρώτου A: αὐτοῦ C.
⁸⁹ [117.] xii, 3.

φημι διδασκάλου, ὃς καὶ ταῖς τοῦ Πνεύματος
 δαδουχίας λελαμπρυσμένος⁷⁰ διεσάφησεν ἡμῖν
 τὸ μέγα καὶ σεπτὸν τοῦ Σωτῆρος μυστήριον.
 Οὕτω τὸν ἱερὸν Ἰωάννην, δύο φύσεις ἄνω καὶ κάτω
 στρέφοντα, ὃ τῆς ἀληθείας θερμὸς ἑραστής Κύριλλος
 πηγὴν μὲν ἁγίαν ἀποκαλεῖ, τῆς δὲ τοῦ παναγίου
 Πνεύματος φωτοχυσίας ἐμπλεων⁷¹ καὶ λαμπρὸν
 ὑποφῆτην τοῦ κατὰ Χριστὸν σεπτοῦ καὶ μεγάλου
 μυστηρίου. Οὐ μόνον δὲ, ἀλλὰ καὶ περὶ τοῦ μνημο-
 νευθέντος ἀρχιερέως Παύλου, πρὸς τὸν αὐτὸν ἐν
 ἁγίοις Ἰωάννην ἀντιγράφων, ὡς ᾤησιν ἐπὶ λέξεως
 Ἀφικομένου τοῖνυν εἰς τὴν Ἀλεξάνδρειαν τοῦ
 κυρίου καὶ θεοσεβεστάτου⁷² Ἀδελφοῦ καὶ συλ-
 λευτογροῦ Παύλου [442 H.] θυμηδίας ἐμπεπλή-
 σμεθα, καὶ σφόδρα εὐκρίως, ὡς ἀνδρὸς τοιοῦτου
 μεσιτεύοντος. Καὶ πάλιν· Ὅτι δὲ περιττὴ παντε-
 λῶς καὶ οὐκ εὐάφορμος τῶν Ἐκκλησιῶν ἡ
 διχοστασία γέγονε, νυνὶ μάλιστα περὶ ἀποφω-
 ρήσεως, τοῦ κυρίου τοῦ θεοσεβεστάτου Παύλου
 ἐπισκόπου χάριτην προσκομίσαντος⁷³ ἀδιάβλη-
 τον ἔχοντα τῆς πίστεως τὴν ὁμολογίαν. Οὕτω
 μὲν οὗτος⁷⁴ καὶ τὸν ἀρχιερέα Παῦλον θυμηδίας ἀφ-
 τιον⁷⁵ γενέσθαι καὶ τὴν προσκομισθεῖσαν⁷⁶ δι'
 αὐτοῦ τῶν ἀνατολικῶν πίστιν, τὸ ἀδιάβλητον ἔχου-
 σαν, ἀνακηρύττει⁷⁷. Ἐπὶ δὲ τούτοις δεικνύς ἐναργῶς
 ὅς οἱ τοῖς ἀνατολικοῖς συμβαίνει καὶ ἡ κοινὴ πρε-
 σβεύουσιν, ἵνα μὴ τὸ φιλονεικῶν μεταφέρειν ἄδειαν
 λάβοι πρὸς τὸ βούλοιο τὴν εἰρηνικὴν ὁμολογίαν τε καὶ
 κατάστασιν, αὐτοῖς βήμασι κεφάλαιον τελευταῖον
 ταῦτα ποιεῖται· Τὰς δὲ εὐαγγελικὰς καὶ ἀποστο-
 λικὰς περὶ τοῦ Κυρίου φωνὰς ἴσμεν τοὺς θεολό-
 γους ἄνδρας⁷⁸ τὰς μὲν κοινοποιούντας ὡς ἔφ'
 ἔνδς προσώπου, τὰς δὲ διαιροῦντας ὡς ἐπὶ δύο
 φύσεων, καὶ τὰς μὲν θεοπραπεῖς κατὰ τὴν θεό-
 τητα τοῦ Χριστοῦ, τὰς δὲ ταπεινὰς κατὰ τὴν ἀν-
 θρωπότητα παραδιδόντας. Οἱς ἐπιφέρει καὶ τὴν
 οἰκοδὸν κρίσιν, λέγων Ταῦταῖς ὡμῶν⁷⁹ ἐντυχόντες
 ταῖς ἱεραῖς φωναῖς, οἷτω τε καὶ αὐτὸν ἐφοροῦν-
 τας εὐρίσκοντες (εἰς γὰρ⁸⁰ Κύριος, μία πίστις,
 ἐν βάπτισμα) ἐδοξάσαμεν τὸν τῶν ὁλῶν Σωτῆρα
 Θεόν, ἀλλήλοις συγκαίροντες ὅτι ταῖς θεοπνεύ-
 στοῖς⁸¹ Γραφαῖς καὶ τῇ παραδόσει τῶν ἁγίων
 Πατέρων συμβαινόντων ἔχουσι πιστεῖν αἱ τε παρ'
 ἡμῖν καὶ αἱ παρ' ἡμῖν Ἐκκλησίαι. Καὶ τίς ἂν ἄλλος εἴη
 μακαριώτερος ἢ ἀξιοπιστότερος Κυβέ-
 λου Κύριλλον ἐρμηνεύσαι καὶ τὸ αὐτοῦ φρόνημα
 καθαρὸν καὶ ἀκατήλεον αἰρετικῆς ἐπιμέλειας πα-
 ραστῆσαι· ἐξ ὧν οὖν ἀδιαφόρους δοξάζειν αὐτὸν τε καὶ
 τοὺς ἀνατολικούς τὴν εὐσέβειαν ἀνεῖπεν, ἰδεῖς
 περιφανῶς ἀδιαφορὸν εἶναι καὶ τὸ ἔφ' ἔνδς
 προσώπου ἦτοι μίαν ὑποστάσιν· δύο τὰς φύσεις
 ἀδιαίρετους ὁμολογεῖν, καὶ τὸ μίαν τοῦ Λόγου
 σσαρκιωμένην ψυχὴ λογικὴν τε καὶ νοερὰν.

Οὐ μόνον δὲ πρὸς τοὺς τῆς ἀνατολῆς γράφων τὸ

etum Joannem duas naturas sursum deorsum ven-
 tentem, fervidus ille veritatis adamator Cyrillus
 sacrum fontem appellat, lumine sancti Spiritus
 plenum, et clarum prædicatorem magnorum et
 sanctorum Christi mysteriorum. Neque hunc so-
 lum, sed de commemorato antea Paulo ad Joan-
 nem scribens, qui de voce dixit: Veniente Ale-
 xandriam confratre et domino pio, et sacris iis-
 dem initiato, animi voluptate impleti sumus, et
 valde probabiliter, ut viri ita mediantis. Et iterum:
 Modum excedens, et non facile excusandum Ecclesia-
 rum dissidium contigit, nunc maxime Domino im-
 pletus sumus, proferente epistolam beato Paulo epi-
 scopo, irreprehensibilem habens fidei professionem.
 Sic quidem jucunditate dignum; Paulum fuisse,
 et allatam Orientalium fidem irreprehensibilem
 prædicare. Ad hæc accurate ostendens, in quibus
 cum Orientalibus consentiat, et quæ communiter
 270a allegant, ne contentiosam transferre secu-
 ritatem, accipiat ad quod voleat, pacificam con-
 sensionem, et constitutionem verbis ipsis caput hoc
 postremum facit: Scimus viros divinos Scripturæ
 peritos quas de Domino voces protulerint, partim
 dum veluti uni personæ illas communicant, partim
 dum velut in duas distribuunt, et quasdam Deo di-
 gnas respectu divinitatis Christi, quasdam abjectas
 respectu humanitatis tradunt. Quibus adjungit et
 suum judicium: Quæ cum nostris vocibus conve-
 niunt, sic et illos sentientes reperimus; «Unus enim
 Dominus, una fides, unum baptisma». Sensimus
 universorum Salvatorem Deum aliis invicem congau-
 dentes, quia divinæ Scripturæ, et traditioni sancto-
 rum Patrum fidem habent consentientem, quæ apud
 vos et nos sunt Ecclesiæ. Et quis alius sit genero-
 sior et fide Cyrillo dignior, ad Cyrillum inter-
 pretandum, et ejusdem sententiam puram et hæ-
 reticis misturis non inquinatam constituere, in
 quibus indifferenter opinari se et Orientales de
 pietate renuntiaverunt? Ostendit clare non differre
 et hoc, in una persona, vel in una hypostasi
 duas naturas indivisas confiteri, et hoc, unam
 Verbi naturam incarnatam anima rationali et in-
 telligibili.

Non ad Orientales modo scribens, similem illis
 testatur opinionem, sed accusantibus nonnullis,
 quod duas naturas confluentes Orientales suscepit,
 ipse ad Valerianum Iconii episcopum scribit, Orien-
 tales Nestorium damnasce, et sanctorum Patrum

^x Ephes. iv, 5.

VARIE LECTIONES.

⁷⁰ λελαμπρυσμένος Α. ⁷¹ ἐμπλεων Α. ⁷² θεοσεβέστατος Γ. ⁷³ προσκομίσαντος Γ. ⁷⁴ οὗτος] libri οὗτω
⁷⁵ αἰτιον Α: ἄξιον Γ. ⁷⁶ libri προσκομισθεῖσαν. ⁷⁷ ἀνακηρύττειν Γ. ⁷⁸ ἀνδρας τῶν γράμματος τὰς Γ.
⁷⁹ ἡμῶν Γ. ⁸⁰ εἰς γὰρ] Ephes. iv, 5. ⁸¹ θεοπίστοις Γ.

consensionem sinceram servare, sanctam Virginem Dei Gentricem nobiscum consistentes, et unum esse Christum, Filium et Dominum a Deo Patre genitum Deum Verbum, et ultimis temporibus e muliere in carne natum, et perfectum eum esse in divinitate, et perfectum in humanitate, non in duos filios et Christos et Dominos separantes, et hæc oppugnare audentes, ut mendaces et fraudulentos et mendacii sui patrem prætexentes, detestari hortatur ac refugere, Sed et in ea, quæ ad Acacium Melitinensem episcopum, de his Orientalibus sic habet: *Non dividere eos* **270** *unum Filium et Christum, quem e Patre dicunt ut Deum, et ex muliere natum in carne ut hominem, et quomodo non intelligatur secundum humanitatem nostri similis, neque Patri secundum divinitatem, nisi intelligatur simul et Deus et homo idem. Quod Nestorius negavit. Sic non solum duas naturas Orientales asserentes salvat: sed tametsi quis accuset, propugnator sit, et quod mirum videatur, etsi non apponant indivise, non dicit ipsos naturas dividere. Scivit enim et unum Christum, unam personam, et unam hypostasim, qui dicit eundem Deum et hominem, et Deiparam Virginem, nihilominus etiamsi addat indivisos, ut confitens ex dictis unionem hypostaticam, simul et hoc indivisum vere adducit. Qui idem tutæ et divinæ adamator doctrinæ iterum ad Acacium scribens: *Licet, inquit, duas naturas dicere, nec divisionem naturarum ullo modo intelligere, cum quis adjungat prædictis unionem hypostaticam. Et ad Eulogium scribens, consentientem existimavit secum, unam Verbi naturam incarnatam credentem, cum duas naturas indivisas in unionem hypostaticam confitentur.**

Καὶ μὴν ἐπιστάλλων καὶ πρὸς Εὐλόγιον ὑπόδοξον σαρκωμένην τῷ δύο φύσεσι ἀδιαιρέτους ἐν τῇ καθ' ὑπόστασιν ἐνωσει συνομολογούντι.

Reprehendunt quidam expositionem quam faciunt Orientales, et aiunt: *Quare ipsos duas naturas consistentes, tulit, et præsul laudavit Alexandria? Nestoriani asserunt illum quoque sic sentire, eos involventes, qui nihil accurate sciant. Oportet autem reprehendentibus hæc respondere, non omnia quæ astrunt sectarii, vitari et reprehendi debere: quare Orientales duas naturas consistentes admittit: pie enim illi asserunt; Nestorium damnat, non quia duas naturas dixit, sed quia, duas asserens naturas, unionem hypostaticam non recipit: quemadmodum non unam Verbi naturam esse incarnatam. Mox enim subdit: *Tametsi duas naturas Nestorius dicat, differentiam carnis et Dei Verbi significans, sed nondum unionem hypostaticam nobiscum confitetur. Nos enim hæc conjungentes, unum Christum, unum Filium, unum Dominum confitemur. Hoc communis ipsius et Orientalium confessio. Deinde rursus adducit: *Unam Verbi naturam incarnatam confitemur; quasi dicere***

A Nestόριον μὲν οἱ ἀνατολικοὶ κατακρίνουσι, καὶ τῶν Πατέρων ὁμολογίαν ἀκήρατον διασώζουσι, τὴν ἁγίαν Παρθένον Θεοτόκον μεθ' ἡμῶν ἀνομολογούντες, καὶ ἓνα εἶναι Χριστὸν καὶ Υἱὸν καὶ Κύριον, τὸν ἐκ Θεοῦ μὲν Πατρὸς γεννηθέντα Θεὸν Λόγον, ἐπ' ἐσχάτων δὲ τὸν αὐτὸν ἐκ γυναικὸς κατὰ σάρκα τεχθέντα, καὶ τέλειον εἶναι τὸν αὐτὸν ἐν θεότητι καὶ τέλειον ἐν ἀνθρωπότητι, οὐ διαιροῦντες εἰς δύο υἱοὺς ἢ Χριστοὺς ἢ Κυρίους· καὶ τοὺς τοιμῶνάς τι λέγειν κατ' αὐτῶν ὡς ψεύστας καὶ ἀπατεώνας καὶ τὸν τοῦ ψεύδους αὐτῶν προβαλλομένους πατέρα μουσάττεσθαι τε πορνεῖν καὶ ἀποπέμπεσθαι. Ἀλλὰ μὴν καὶ ἐν τῇ πρὸς Ἀκάκιον [445 H.] τὸν Μελιτινῆς ἐπίσκοπον περὶ τῶν ἀνατολικῶν οὕτω φησὶν· Ὁ δὲ διαιροῦσιν εἰς δύο **271** *τὸν ἓνα Υἱὸν καὶ Χριστὸν, τὸν αὐτὸν δὲ εἶναι φασὶ τὸν ἐκ Θεοῦ Πατρὸς ὡς Θεὸν καὶ ἐκ γυναικὸς κατὰ σάρκα ὡς ἄνθρωπον, καὶ ὡς οὐκ ἄν ῥοοῖτο ἐμοῦσις ἡμῖν κατὰ τὴν ἀνθρωπότητα· οὐδὲ τῷ Πατρὶ κατὰ τὴν θεότητα, εἰ μὴ ῥοοῖτο Θεὸς τε ἐμοῦ καὶ ἄνθρωπος ὁ αὐτός, ὃ Νεστόριος οὐκ ἀνείχετο. Οὕτω οὐ μόνον δύο λέγοντας φύσεις τοὺς ἀνατολικούς κατασπάσεται, ἀλλὰ καὶ κατηγορή τις, ὑπέρμαχος γίνεταί, καὶ (τὸ παράδοξον) καὶ μὴ προσῶσι τὸ ἀδιαιρέτως, οὐ λέγει διαίρειν αὐτοὺς τὰς φύσεις. Οἷδα γὰρ ὡς **272** ἓνα Χριστὸν, ἐν πρόσωπον, μίαν ὑπόστασιν ὃ λέγων, τὸν αὐτὸν Θεὸν καὶ ἄνθρωπον, καὶ Θεοτόκον τὴν Παρθένον, οὐδὲν ἤττον, καὶ μὴ προσῶσι τὸ ἀδιαιρέτους, ὡς ὁμολογῶν ἐκ τῶν εἰρημένων τὴν καθ' ὑπόστασιν ἐνωσιν, συνεισάγει καὶ τὸ ἀληθῶς ἀδιαιρέτων. Ὁ αὐτὸς δὲ τῆς ἀσφαλούς καὶ βέλους εἰρήνης **273** ὄντως ἐραστής πάλιν πρὸς Ἀκάκιον γράφων, Ἐρεστί, φησί, καὶ δύο φύσεις εἰπεῖν **274**, καὶ μὴ διαιρεῖσιν τῶν φύσεων ἐννοεῖν πως, ἐπειδὴν τις συνάψῃ τοῖς εἰρημένοις τὴν καθ' ὑπόστασιν ἐνωσιν.*

ἡγεῖται τὸν μίαν φύσιν λέγοντα τοῦ Λόγου σεσαρκωμένην τῷ δύο φύσεσι ἀδιαιρέτους ἐν τῇ καθ' ὑπόστασιν ἐνωσει συνομολογούντι.

Ἐπιλαμβάνονται τινες τῆς ἐκθέσεως τῆς πεποιθῆναι οἱ ἀνατολικοὶ, καὶ φασὶ· Διὰ τί δύο φύσεις ἐνομαζόμεναι αὐτῶν ἠρέσχετο καὶ ἐπήγεσεν ὁ τῆς Ἀλεξανδρείας; Οἱ δὲ τὰ Νεστορίου φρονούντες λέγουσι χάκεινον οὕτω φρονεῖν, συναρπάζοντες τοὺς οὐκ εἰδότες τὸ ἀκριβές. Χρὴ δὲ τοῖς μεμφομένοις ἐκεῖνα λέγειν ὅτι οὐ πάντα, ὅσα λέγουσιν οἱ αἰρετικοὶ, φεύγειν καὶ παραιτεῖσθαι χρὴ· ὥστε δύο φύσεις λέγοντας τοὺς μὲν ἀνατολικούς ἀποδέχεται (εὐσεβῶς γὰρ οὕτω φασί), Νεστόριον δὲ κατακρίνει, οὐχ ὅτι δύο φύσεις ἔλεγεν, ἀλλ' ὅτι δύο φύσεις λέγων τὴν καθ' ὑπόστασιν ἐνωσιν οὐ προσέτετο, ὥστε οὐδὲ τὸ μίαν φύσιν τοῦ Λόγου σεσαρκωμένην. Μετ' ὀλίγα γὰρ ἐκφέρει, ὡς Κἄν δύο λέγῃ φύσεις **275** Νεστόριος, τὴν διαφορὰν σημαίνων τῆς σαρκὸς καὶ τοῦ Θεοῦ Λόγου, ἀλλ' οὐκέτι τὴν ἐνωσιν ὁμολογεῖ μεθ' ἡμῶν· ἡμεῖς γὰρ ἐνώσαντες αὐτὰ, ἓνα Χριστὸν, ἓνα Υἱὸν, ἓνα Κύριον ὁμολογοῦμεν. Ὁ κοινὸν ἐστὶν ὁμολόγημα αὐτοῦ τε καὶ τῶν ἀνατολι-

VARIAE LECTIONES

²⁷⁰ εἰς δύο add. A. ²⁷¹ ὡς A: ὁ C. ²⁷² εἰρήνης add. A et mg. C. ²⁷³ εἰπεῖν καὶ δύο φύσεις φησὶς. ²⁷⁴ φύσεις λέγει C.

κῶν. Ἐἵτα καὶ πάλιν ἐπάγει· *Μίαν τὴν τοῦ Υἱοῦ φύσιν ὁμολογοῦμεν σεσαρκωμένην*, ὥς ἐλεγεν, Ἡμεῖς τὴν διαφορὰν τῶν συνελθόντων ὁμολογοῦντες δύο μὲν λέγομεν φύσεις, [844 R.] ἀλλὰ καὶ τὴν ἑνωσιν ἐξακριβοῦντες συνάπτομεν αὐτὴς τὸ μίαν φύσιν τοῦ Λόγου σεσαρκωμένην· τὸ μὲν γὰρ ἐστὶ ὅτι τῆς τῶν ἐνωθέντων διαφορᾶς, τὸ δὲ αὐτῆς τῆς καθ' ὑπόστασιν ἐνώσεως ὁ δηλωτικόν. Ἐξ ὧν δὲ περὶ Νεστορίου ἔφη, μόνον οὐχὶ τοῦτο βοᾷ, ὡς ἔφ' γε τὴν ἑνωσιν μεθ' ἡμῶν καὶ Νεστόριος ἤδει, ἕνα Χριστόν, ἕνα Υἱόν, ἕνα Κύριον ὁμολογῶν, ἐδεξάμεθα ἂν αὐτὸν καὶ δύο λέγοντα φύσεις, εἴπερ διὰ τῆς τοιαύτης φωνῆς τὴν διαφορὰν τῆς σαρκὸς καὶ τοῦ Θεοῦ Λόγου δηλοῦν ἐβούλετο, ἀλλὰ μὴ διασπῆν τὴν ἑνωσιν ἐτεχνάζετο. Εἰ δὲ τὸ δύο φύσεις λέγειν, ὡς αὐτὸς εἶπε, τὴν διαφορὰν σημαίνει τῆς σαρκὸς καὶ τοῦ Θεοῦ [444 H.] Λόγου, καὶ ταύτην δεῖ σώζεσθαι μετὰ τὴν ἑνωσιν, ὅλον ὅτι καὶ τὰς δύο διδάσκει φύσεις μετὰ τὴν ἑνωσιν σώζεσθαι· τῆς γὰρ διαφορᾶς σωζομένης, ἀνάγκη καὶ τὰ ὧν ἡ διαφορὰ συνδιασώζεσθαι. Καὶ τοῖς ἀνατολικῶς δ' εἰπὼν συμφρονεῖν αὐτῷ, καίτοι μηδαμῷ φαμένους μίαν φύσιν τοῦ Λόγου σεσαρκωμένην, ἀλλὰ δύο μὲν λέγοντας τὰς φύσεις, ἡνωμένους δὲ τῇ καθ' ὑπόστασιν ἐνώσει, ἀδιαφόρους τὰς φωνὰς περιφανῶς ἀποφαίνεται. Ὅστε καὶ ἡ σύνοδος, καὶ μὴ τῇ γλώσσῃ, ἀλλὰ τῇ γε ὁ γνῶμη, μίαν φύσιν κηρύττειν οἷα τοῦ Λόγου σεσαρκωμένην.

Οὐκ ἐκ τῶν εἰρημένων δὲ μόνον ῥαδιόν ἐστὶ τοῦτο καθορᾶν, ἀλλὰ καὶ ἐκ τοῦ λιθέλλου ὃν ἔγραψε μὲν οἰκείᾳ χειρὶ ὁ θεσπέσιος Φλαβιανός, ἐπιδέδωκε δὲ Θεοδοσίῳ τῷ βασιλεῖ· ἡ δὲ σύνοδος πρὸ τῶν ἄλλων ταύτην ἔκρινεν ἀναγνωσθῆναι. Ἐχει γὰρ ἐπὶ λέξεως ὧδε· Καὶ γὰρ ἐκ δύο φύσεων ὁμολογοῦντες τὸν Χριστόν μετὰ τὴν σάρκωσιν ἐν μιᾷ ὑπόστασει καὶ ἐν ἑνὶ προσώπῳ, ἕνα Χριστόν, ἕνα Υἱόν, ἕνα Κύριον ὁμολογοῦμεν. Ἐἵτα καὶ μίαν μὲν φύσιν τοῦ Θεοῦ ὁ Λόγος, σεσαρκωμένην μέντοι καὶ ἐν ἀνθρωπικῇ σαρκαὶ λέγειν οὐκ ἀφνούμεθα, διὰ τὸ ἐξ ἀμφοῖν ἕνα καὶ τὸν αὐτὸν εἶναι τὸν Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστόν.

Σὺ δὲ μοι σκόπει χάκειν. Ἡ σύνοδος συνεχῶς τὸν αὐτὸν λέγει καὶ ἕνα Χριστόν. Τοῦτο δὲ τί ἐστὶν ἕτερον ἢ τὸ τὴν καθ' ὑπόστασιν ἑνωσιν ὁμολογεῖν, ἢ, εἰ βούλει, τὴν μίαν φύσιν τοῦ Λόγου σεσαρκωμένην; Καὶ γὰρ χωρὶς τῶν αἰρετικῶν σοφισμάτων ἡ χρῆσις αὕτη προεζομένη τὸ ἀδιάφορον ἔχει, πρὸς γε τὴν προειρημένην διάνοιαν.

Ὅσπερ δὲ ἐκ θεότητος καὶ ἀνθρωπότητος ἡ σύνοδος λέγουσα τὸν Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστόν ἐκ δύο φύσεων ὁμολῶς ἀνεψήμει, οὕτω καὶ ἐν θεότητι καὶ ἀνθρωπότητι λέγουσα ἐν δυσὶ δοξάζει φύσεις καὶ συνομολογεῖ. Οὐ γὰρ ἐκ τούτων μὲν ἐστὶν ὁ Χριστός, οὐχὶ ταῦτα δὲ, οὐδὲ ταῦτα μὲν, οὐκ ἐν τούτοις δὲ, ἀλλ' ἐξ ὧν ἐστὶ, καὶ ἐν τούτοις γνωρίζεται καὶ ταῦτά ἐστιν. Οὕτω δὲ καὶ Ἀμβρόσιος ὁ θαυμαστός ἐν τῷ περὶ ἐνανθρωπήσεως τετάρτῳ δογματικῇ λόγῳ· Ἐν τῷ Θεῷ εἶναι αἰώνιος τὰ τῆς σαρκὸς μυστή-

A ret : Nos differentiam coeuntium consistentes, duas quidem asserimus naturas, sed et unionem tradentes, **271a** hoc statim adjungimus, unam Verbi esse naturam incarnatam : hoc siquidem de unitum differentia, illud vero hypostaticam unionem ostendi t. Ex quibus de Nestorio dicit, tantum non clamat : Ut si nobiscum unionem Nestorius asserit, unum Christum, unum Dominum, unum Filium confitens, recepimus illud duas dicentem naturas : siquidem eadem voce differentiam carnis ac Dei Verbi conatur ostendere, sed ne decerpere veritatem conatus sit. Si vero duas naturas dicere, ut ipse dixit, differentiam significat carnis et Dei Verbi, et hanc servare oportet [post] unionem : nimirum duas naturas docet post unionem servare. Differentia scilicet servata, necesse est ea B servari de quibus differentia. Et Orientales secum ait consentire, et nequaquam unam Verbi naturam incarnatam asserentes, sed duas quidem asserentes naturas hypostatica unione unitas, indifferentes voces clare ostenditur. Quare synodus, etsi non lingua, tamen sententia unam novit Verbi naturam incarnatam predicare. Λόγος σεσαρκωμένην, ἀλλὰ δύο μὲν λέγοντας τὰς ἀδιαφόρους τὰς φωνὰς περιφανῶς ἀποφαίνεται. Ὅστε μίαν φύσιν κηρύττειν οἷα τοῦ Λόγου σεσαρκωμένην.

Non modo e dictis hoc facile est perspicere, sed etiam ex eo libello quem propria manus sanctus Flavianus concrispsit, et Theodosio imperatori inscripsit : concilium vero ante alios hunc legi praecepit. Sic enim ibi ad verbum : *Etenim e duabus naturis Christum post incarnationem in una hypostasi consistentes, et in una persona unum Christum, unum Filium, unum Dominum confitemur* : deinde et unam naturam Verbi incarnatam, et carnem indutam dicere non negamus, quia e duobus unum et eundem esse Dominum nostrum Jesum Christum.

Tu vero et illud considera. Concilium continenter dicit eundem et unum Christum. Hoc vero quid aliud est quam unionem hypostaticam confiteri, vel, si placet, unam Verbi naturam incarnatam? Etenim absque haereticorum cavillationibus, usus hic antea allatus differentiam continet ad predictum sensum.

Quemadmodum autem ex humanitate atque divinitate Christum Dominum ex duabus naturis similiter synodus praedicans iterum laudat : sic et in divinitate et **271b** humanitate dicens in duabus opinitur naturis ac confitetur. Non enim ex his est Christus, neque haec, neque illa, non in quibus, sed e quibus est, et in quibus agnoscitur. Et haec fere sunt. Sic quoque beatus Ambrosius libro iv *De incarnatione* docet : *Ibi Deus ab aeterno esse carnis mysteria praevitit, nec separatus, sed unus. Postquam*

VARIAE LECTIONES.

⁸¹ ἐστὶ A : ἐπὶ C. ⁸² ἐνωσίς ἐστὶ δηλωτικός C. ⁸³ ἕνα Κύριον, ἕνα Υἱόν C. ⁸⁴ γε add. A. ⁸⁵ libri ῥαδιόν. ⁸⁶ Θεοῦ add. A. ⁸⁷ τὸν αὐτὸν συνεχῶς C. ⁸⁸ χωρὶς A : καὶ χωρὶς C. ⁸⁹ διανοίας C. ⁹⁰ ἐνανθρωπήτης C.

utrumque unus, et unus in utroque, hoc est, in divinitate et humanitate. Rursus idem alio libro, unde multatus est doctus Cyrillus contra Nestorium, sic bonus inquit Ambrosius : Unus Dei Filius in utraque specie verba facit, quando utraque præditus natura est. Hoc vero dictum corrumpit Severus, nihil injuriarum omittens. Vertit enim unam vocem in alteram, ut persuadeat apparere voce non naturam, sed loquendi formulam, quod ipsum reprehendim merito debet. Verumtamen refellitur ob usum vocis prædictum cum dicit in utroque idem designare. Quid sibi vult hoc eodem pro in utroque, hoc est conjungens divinitati et humanitati, quare si in utraque dicat, ut sincere habent verba Ambrosii, sive in utroque, ut improbus ille sophista vocem depravat, nihilominus dux offenduntur naturæ. Idcirco, ut diximus, Ambrosius quod in utroque est dicens, hoc est in utraque re, ad divinitatem et corpus, vocem traduxisse videtur. Et idem ad Albinum scribens : Ut perfectus, inquit, in utraque natura sit. Sed hactenus de his.

Si vero quis nobis Athanasium proferat libro De incarnatione, Gregorium item Thaumaturgum in libro De fide particulari, prohibentes duas in Christo asserere naturas : sciat ille (ut sæpe jam diximus) neque reliquos Patres duas naturas asserere, neque unam completi, sed et frequenter rejicere; post enim adductam indivisi vocem, neque temere amplexos esse, neque improvide illum explanasse; neque enim sumpserunt inordinatum. Conveniente vero cum prædictis unione hypostatica, nemo 272 a pius visus est qui hanc vocem valde adamaverit. Nemo igitur dicat, nihil enim hoc ad pietatem, ut in Christo duas naturas dicere Patres prohibeant; sed ostendat, quando aut ubi confitentes unionem hypostaticam duas dicere naturas indivise prohibebant? Etenim et sic vide quomodo dicat Athanasius : Non duas naturas prædicamus unum Filium, unam adoratum et unam non adoratum. Et quis ignorat, adoratum et non adoratum in duas quidem hypostases dividant unum, hypostaticam unionem prædicant? 'Ακούεις πῶς εἶπε προσκυνητὴν καὶ ἀπροσκύνητον. Καὶ τίς οὐκ οἶδεν· ὅτι τὸ προσκυνητὸν καὶ ἀπροσκύνητον¹ εἰς δύο μὲν ὑποστάσεις τέμνουσι τὸν ἕνα, τὴν καθ' ὑπόστασιν δὲ ἑνωσιν ἐκκηρύττουσιν;

Sed magni Athanasii sensus clarus est. Testimonium quod Gregorii Thaumaturgi nomine subjicitur, illius quidem esse dicitur, sed Apollinarii esse absurditas illa manifeste declarat. Habet enim : Et est verus Deus sine carne in carne visus, perfectus in terra et divina perfectione, non duæ personæ, neque duæ naturæ. Neque enim quatuor adorare dicimus. Vides quomodo pateat impietas. Nam perfectum dicens in divinitate, humanitatem reticuit; et adjicere,

Ἄρτι προσελθόντο, οὐ διηρημένους, ἀλλ' εἰς, ἐπειδὴ τὸ ἐκτέρον εἰς καὶ εἰς ἐν ἐκατέρῳ, τούτεστι καὶ θεότητι καὶ σῶματι. Πάλιν δὲ ἐν ἄλλῳ λόγῳ, ἐξ οὗ καὶ ὁ σοφὸς Κύριλλος χρῆσιν κατὰ Nestορίου προήνεγκεν, οὕτως ὁ χρηστός Ἀμβρόσιος φησιν· Εἰς Θεοῦ Υἱὸς ἐν ἐκατέρῳ λαλεῖ, ἐπειδὴ περ ἐκατέρῳ φύσις ἐν αὐτῷ. Τοῦτο δὲ τὸ ρητὸν ἐξακούρησας μὲν Σεβήρος, οὐδὲν δὲ τῆς κακουργίας ἀπάνωτο. Μεταστρέφει μὲν γὰρ εἰς τὸ ἐκατέρῳ τὴν ἐκατέρῳ² φωνήν, ἵνα πείσῃ δηλοῦσθαι διὰ τῆς φωνῆς μὴ τὴν φύσιν, ἀλλὰ τὸν τρόπον τῆς λαλιᾶς, οἷον ἐν ἐκατέρῳ τρώῃν θεῷ τε καὶ ἀνθρωπίνῳ λαλεῖ. Ὅπερ αὐτὸθεν μὲν ἔχει τὸν ἔλεγχον, οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ διὰ τῆς προειρημένης ἐπιβράβιζεταί χρησεως· ἐν αὐτῇ γὰρ εἰπὼν αὐτὴν τὴν λέξιν ἐν ἐκατέρῳ³ αὐτὸς ἡρμήνευσε [845 R.] τί βούλεται αὐτὸ ἐν [445 H.] ἐκατέρῳ⁴, τούτεστιν ἐπισυνάψας καὶ θεότητι καὶ σῶματι. Ὡστε εἴτε ἐν ἐκατέρῳ λαλεῖ, ὡς ἔχει τὸ ἀνακούρητον τῶν Ἀμβροσίου ρημάτων, εἴτε ἐν ἐκατέρῳ, ὡς ὁ τῆς κακίας σοφιστῆς τὴν φωνὴν διαφθείρει, οὐδὲν ἔττον

Εἰ δὲ τις ἡμῖν Ἀθανάσιον ἐν τῷ Περὶ συνκώσεως προκομίζει λόγῳ, καὶ τὸν Νεοκαισαρείας Γρηγόριον ἐν τῷ Περὶ τῆς κατὰ μέρος αἰσθεως, δύο λέγειν κωλύοντας ἐπὶ τοῦ¹ Χριστοῦ τὰς φύσεις, μανθανέτω οὗτος ὅτι (καθάπερ εἴρηται πολλάκις) οὐδ' οἱ λοιποὶ Πατέρες τὸ δύο λέγειν φύσεις οὕτως² ἀπλῶς ἡπάσαντο, ἀλλὰ καὶ πολλάκις ἀπώσαντο, μετὰ μέντοι γε τοῦ ἀδιαίρετου προελθούσαν τὴν φωνὴν οὕτε προπετιῶς ἀσπάζεσθαι³ οὕτε ἀδασανίστως ταύτην περιπτύξασθαι οὐμνοῦν οὐκ ἐλάβανον τὸ ἀδίστατον· συνολογηθεῖσιν δὲ τοῖς λεγθεῖσι τῆς καθ' ὑπόστασιν ἑνώσεως, οὐμνοῦν οὐδεὶς ὥρθη τὸν εὐσεβῶν μὴ λίαν τὴν φωνὴν ἀσπαζόμενος. Μὴ οὖν λεγέτω τις (οὐδὲν γὰρ τοῦτο πρὸς τὴν εὐσέβειαν) ὡς ἐπὶ Χριστοῦ δύο φύσεις λέγειν οἱ Πατέρες ἐκώλυσαν· ἀλλὰ δεῖκνύτω πότε ἢ ποῦ τοὺς συνομολογούντας τὴν καθ' ὑπόστασιν ἑνωσιν δύο λέγειν φύσεις ἀδιαίρετως ἐκώλυσαν. Καὶ γὰρ κἀνταῦθα ὅρα πῶς φησιν ὁ Ἀθανάσιος· Οὐ δύο φύσεις ὁμολογοῦμεν τὸν ἕνα Υἱόν, μίαν προσκυνητὴν καὶ μίαν ἀπροσκύνητον. Καὶ τίς οὐκ οἶδεν· ὅτι τὸ προσκυνητὸν καὶ ἀπροσκύνητον⁴ εἰς δύο μὲν ὑποστάσεις τέμνουσι τὸν ἕνα, τὴν καθ' ὑπόστασιν δὲ ἑνωσιν ἐκκηρύττουσιν;

Ἄλλ' ἢ μὲν τοῦ μεγάλου Ἀθανασίου διάνοια δόλη· ἢ δὲ τὸν θαυματουργὸν Γρηγόριον ὑποβαλλομένην χρῆσις (λέγεται μὲν γὰρ ἐκείνου, τὸν δὲ Ἀπολλινάριον εἰσκομίζει) κατάφωρον⁵ προβάλλεται τὴν ἀτοπίαν. Λέγει γάρ· Καὶ ἐστὶ Θεὸς ἀληθινὸς ὁ ἀσαρκοὺς ἐν σαρκὶ φανερωθεὶς, τέλειος τῇ ἀληθειᾷ καὶ θεῷ τελειωτήτι, οὐ δύο πρόσωπα οὐδὲ δύο φύσεις· οὐδὲ γὰρ τέσσαρας προσκυνεῖν λέγομεν. Ὁρᾷ· ὅπως πρόφανής ἡ δυσείδεια; Τὸ τέλειον γὰρ εἰπὼν

VARIE LECTIONES.

²⁷ ἐκατέρῳ corr. A : ἐκατέραν ζ. ²⁸ ἐκατέρῳ corr. A. ²⁹ ἐκατέρῳ A : τῷ ἐκατέρῳ ζ. ¹ τοῦ add. A. ² οὕτε an οὕτως? ³ ἀσπάζεσθαι malim ἀπώσανθαι. ⁴ κατάρου ζ.

κατὰ τὴν θεότητα, τὴν ἀνθρωπότητα παντελῶς ἐσιώπησε. Καὶ τὸ πρὸς αὐτὸν δὲ, ὁ *ἄσαρκος ἐν σαρκὶ φανερωθεὶς*, τῆς Ἀπολιναρίου φρενοβλαβοῦς γεωργίας πικρὸν ἐστὶ βλάστημα.

Ἀλλὰ γὰρ καὶ ἡ χρῆσις, ἣν ἡ αἵρεσις προκομίζει ἐκ τῆς πρὸς Διονύσιον ἐπιστολῆς τοῦ Ἰουλοῦ Ρώμης, ἀναμφίβολον μὲν οὐκ ἔχει τὸ γνήσιον· ὁ γὰρ ἱερός Κύριλλος, ἐν τῇ κατ' Ἐφεσον συνόδῳ ἐκ τῆς πρὸς Δόκιον ἐπιστολῆς αὐτοῦ χρειὰν προνεγκών, οὐκ ἠξίωσεν εἰς μνήμην ταύτης ἰλθεῖν. Ἦν δὲ τῇ συνόδῳ προανέγνωσεν⁸, οὕτω τοῖς ῥήμασιν ἔχει· Ὁ τοῦ Θεοῦ Υἱὸς σκηνώσας ἐν ἀνθρώποις, οὐκ ἐν ἀνθρώπῳ ἐνεργήσας, τέλειος Θεὸς ἐν σαρκὶ, τέλειος ἄνθρωπος ἐν Πνεύματι· οὐ δύο υἱοί, εἰς μὲν γνήσιος Υἱὸς ἀναλαβὼν ἄνθρωπον, [446 H.] ἕτερος δὲ θνητὸς ἄνθρωπος ἀναληφθεὶς ὑπὸ τοῦ Θεοῦ, ἀλλ' εἰς ἐν οὐρανῷ μονογενὴς, μονογενὴς ἐπὶ τῆς Θεός. Ἡ μὲν τοῦ Ἰουλοῦ ῥῆσις ἡ τῇ συνόδῳ διαγνωσθεῖσα⁹ τοιαύτη· εἰ δὲ γνήσιαν ᾗδει τὴν φωνὴν ἣν ἐκ τῆς πρὸς Διονύσιον προφέρουσιν ἐπιστολῆς καὶ μάλιστα Νεστορίου κατακρίνουσαν, οὐκ ἂν ὑπερεῖδα ταύτην.

Ἐτι δὲ χάκειν δειῖ συνιδεῖν, ὡς ὁ σοφὸς Κύριλλος τὸν ἄνθρωπον εἰς παράδειγμα, οὐκ ἵνα δεῖξῃ μίαν φύσιν ἐπὶ τοῦ Χριστοῦ, παραλαμβάνει, [848 R.] ἀλλ' ὡς ἂν δι' αὐτοῦ τὴν καθ' ὑπόστασιν ἑνωσιν παραστήσῃ. Καὶ γὰρ ἐπὶ μὲν τοῦ καθ' ἡμᾶς συγκρίματος ἑτεροειδῆ φάμενος τὸ σῶμα καὶ τὴν ψυχὴν, καὶ ὡς ἑνωθέντα μίαν ἀνθρώπου ἀπέτελεσαν¹⁰ φύσιν, οὐκ ἐπηγάγεν οὐτε *σεσωματωμένην* οὐτε *ἐψυχωμένην*¹¹. ἐπὶ δὲ τοῦ Λόγου μίαν φύσιν εἰπὼν εὐθὺς συνάπτει τὸ *σεσαρκωμένην*. Τὸ γὰρ σπανιάκις αὐτὴν ἀποσιωπῆσαι οὐκ ἐναντιότῃ τῆς αὐτοῦ γνώμης, βεβαίωσιν δὲ μέλλον μαρτυρεῖ· πολλάκις γάρ, ὅπερ τις συνεχῶς ἀναβοᾷ καὶ βεβαίαν τὴν περὶ αὐτοῦ δόξαν παῖσιν ἐνδρῦσας οἶδεν, ὡς ὁμολογούμενον καὶ δῆλον ἐνίστη ἀποσιωπᾷ, διὰ τῆς σιγῆς οὐκ ἀθετῶν ὁ πολλάκις ἀνεκρύβεν¹², ἀλλὰ δεικνύς οὕτω βεβαίον εἶναι καὶ περιφανές, ὡς μηκέτι φωνῆς μηδὲ μνήμης δεῖσθαι. Οὕτω τοῖνον καὶ ὁ σοφὸς καὶ ἀδίστακτος τὴν εὐσέδειαν Κύριλλος τὸ μίαν δοξάζειν φύσιν τοῦ Λόγου, καὶ ταύτην σεσαρκωμένην, καὶ οὐδὲ τοῦτο ἀπλῶς ἀλλὰ ψυχῇ νοεῖ¹³ τε¹⁴ καὶ λογικῇ, τοῦτο δὲ τοῦτο προκαταβαλὼν¹⁵ καὶ προθεμελιώσας ἐν ταῖς ἀπάντων ψυχαῖς, διὰ τε τὸ γινώριμον καὶ ἀναμφισβήτητον καὶ τὸ σύντομον τῆς φωνῆς ἀπὸ μέρους εἰπὼν ἀφῆκε τὸ λοιπὸν συνεκφωνεῖσθαι καὶ συνεξακούεσθαι. Καὶ γὰρ ἐστὶν οὗτος ὁ πολὺς ἐν διανοίᾳ, οὐ τοῖς ῥήμασι καὶ τοῖς ὀνόματιν ἀεὶ τὸν νοῦν καταπιστεύων, τοῖς δὲ νοήμασι καὶ τὰ ῥήματα καὶ τὰ ὀνόματα συμμεταφέρων τε καὶ μεταμορφόμενος. Ἄκουε γὰρ τί μὲν ἐν τῷ πρώτῳ τῶν *θησανυρῶν* λέγει, τί δὲ ἐν ταῖς πρὸς Σούκρινον ἐπιστολαῖς. Ἐν ἐκείνῳ μὲν γάρ φησι τὸν Θεὸν¹⁶ Ἀίγον, ὑπὲρ ἡμῶν ἀρχιερέα γεγονότα, ὥσπερ τινὰ ποδῆρ τὸν ἐκ Μαρίας ἄνθρωπον ἢ τὸν ναῦν

A sine carne in carne apparens, impiæ culturæ acerbum est germen.

Sed enim testimonium quod hæresis affert ex epistola Julii Romani ad Dionysium, hand dubie non est genuinum. Etenim sanctus Cyrillus in synodo Ephesina ex epistola ad Decium [forti. Decimum] ejus usum adducens, non dignatus est in memoriam hujus venire, quam in synodo cognovit his verbis : *Filius Dei habitans in hominibus, non in homine operans, perfectus Deus in carne, perfectus homo in Spiritu, non duo filii, unus quidem genitus Filius carnem assumens, alter vero homo morti obnoxius, assumptus a Deo : sed unus unigenitus in cælo, unigenitus in terra Deus.* Julii papæ quidem verba in synodo lecta hæc fere, sive veram sonet vocem, quam ex epistola ad Dionysium adducunt, et maxime Nestorium damnans hanc non contempsit.

Ad hæc et illud sciendum, beatum Cyrillum hominem ponere pro exemplo, non ut ostendat unam naturam in Christo capere, sed ut **272^b** per hoc unionem constituat hypostaticam. Etenim in nostri comparatione, diversæ formæ corpus et animam, ut unita unam perfectam hominis naturam, non *adjectit corporatam et animatam*; in Verbo unam naturam dicens, statim adjungit *incarnatam*. Rarius enim illam tacuisse, non repugnantiam sententiarum, sed magis confirmationem testatur. Sæpenumero enim quod quis assiduo clamat, et validam ejus opinionem omnibus inculcaus, novit ut confesum et clarum, linterdum tacendo, silentio non contemnuit quod sæpius dixit : sed ostendens ita firmum atque apertum esse, ut nec verbis, nec commemoratione amplius indigeat. Sic igitur doctus et pius minime vacillans Cyrillus unam docet Verbi naturam, et illam incarnatam; et hoc non simpliciter, sed anima rationali et intelligibili, hæc assumens, et antea fundans in omnium animis per cognitionem, et non dubitationem, et naturæ comprehensionem ex parte asserens, omisit reliquum efferrī et audire : etenim multa cogitat, non verbis et nominibus sensum credit, sed mente verba et nomina confers et accommodans. Attende quid libro primo *Thesaurorum* dicat, et quid in epistolis ad Succensum. Ibi enim dicit : *Dem Verbum pro nobis summum pontificem factum, tanquam vestem aliquam, ex Maria hominem, vel templum resumere.* Hic vero : *Non homo igitur factus est, non autem hominem assumit.* Quomodo ergo ibi quidem, *non assumpsit*, hic vero *assumpsit*? Seipsum explanat; adducit enim Nestorio videri. Quid hoc aliud est nisi verbis sensum credere, verba

VARIE LECTIONES.

⁸ ἐπανεγνώσεν ζ. ⁹ διαναγνωσθεῖσα ζ. ¹⁰ ἀπέτελεσαν ἀνθρώπῳ ζ. ¹¹ ἐψυχωμένην ζ. ¹² ἐκρύβεν ζ. ¹³ νοεῖ¹³ τε A : τῇ νοεῖ¹³ ζ. ¹⁴ προκαταβαλὼν ζ. ¹⁵ libri θεῖον.

sensum repræsentare? Quamobrem sicubi dixisse A
videatur Deum Verbum hominem non assumpsisse,
hac ipsa doctrina prædicavit, non omnino ipsum
negare, hoc non dici: quomodo erga alios sic loqui
prohibeat, quod ipse facit? sed non sic loqui ut
Nestorio visum est.

νοία ζυγοστατεῖν; ὥστε εἰ που λέγων εὐρεθείη τὸν
ἀνεκέρυξε διδασκαλίας οὐχ ἀπλῶς αὐτὸν ἀπείργειν
τοῦτο μὴ λέγειν (πῶς γὰρ ἂν ἐτέρους κωλύσειεν,
ὅπερ αὐτὸς λαμπρῶς διαπράττειτο;) ἀλλὰ μὴ λέγειν,

Clarus itaque Eulogius unam Verbi naturam in-
carnatam indicans, hoc etiam addit; ut si quis præ-
ceptoris sensum accuratius cupiat investigare, **273a**
inveniet voce nihil aliud voluisse, quam
incommutabilitatem Verbi ostendere: Ne dictum
alio, sed ad divinitatem Unigeniti referatur. In dia-
logo enim qui *Unus Christus* inscribitur: *Unum*
Filium et unam ejus naturam dicimus, licet in as-
sumptione carnis fieri intelligatur habentis animam
intelligibilem. Quibus nihil aliud quam immutabilitas
divinitatis declaratur. Non igitur una Verbi natura,
ut diximus, incommutabilitatem declarat divinitatis,
non autem duas naturas secundum hypostasim unitas
tollit. Sic igitur intellexit pius ille scriptor, quod a
præceptore ad Eulogium dictum est: *Unus denique*
Filius et una natura incarnati Verbi, hoc est non
conversa, nec a propria perfectione declinans.

φύσεις αὐτοῦ τοῦ σαρκωθέντος Λόγου, τούτεστιν οὐ τραπέζια οὐδὲ τῆς οικίας ἀποστῆσαι τελευ-
τητος.

Et illud ad sensum referre oportet, ut beatus Cy-
rillus nusquam unam Christi naturam dicere videa-
tur: sed unum Christum, unam personam, et ubique
unam Christi hypostasim, non autem unam naturam.
Et contra prohibet in epistolis ad Succensum, unam
naturam in composito dicere: *Si enim hoc tol-*
limus, e duabus diversis naturis unum solumque
Christum esse post unionem indivisum, afferent ad-
versari: Si una natura totum, quomodo incarnatus
est? Totum autem dicens, et post unionem dicens,
certum est quod hæc non ante unionem, sed post
unionem, quod quidem et compositum dicit. Et
enim totum quoddam est Christus: si vero non una
natura totum, at supra naturam certe. Cuius senti-
ens Gregorius cognomento Theologus, etsi utrum-
que unum dicat, sed non natura, sed concilio. Quan-
quam infelix Eutyches e duabus naturis unionem
confitebatur, post unionem unam nefande dicebat.
Unde illum merito Chalcedonensis, et antea Constan-
tinopolitana synodus condemnavit. Sed famosus
Dioscorus, nihil illum ab Apollinario differentem
magno studio suscipit. Impius vero Apollinarius
libro suo *De incarnatione*, vide quid scribat: *O*
nova creatura et divina mistio! Deus et homo unam
conferunt naturam. Unde impietatis veluti aquæ-
ductus alii post illum derivarunt. Tu et antiquum
vide lutum, Valentinus vero ad verbum sic **273b**

ἀναλαβεῖν ἐν ταύταις δὲ, οὐκοῦν γέγορε, φησὶν, ἄν-
θρωπος, οὐκ ἄνθρωπον ἀνελάβετο. Πῶς οὖν ἐκεῖ
μὲν ἄνθρωπον ¹² οὐκ ἀνέλαθεν, ἐνταῦθα δὲ ἀνέλα-
θεν; αὐτὸς ἐαυτὸν ἐρημέσει· ἐπάγει γὰρ, ὡς Νε-
στορίῳ δοκεῖ. Τοῦτο δὲ τί ἐστὶν ἄλλο ἢ μὴ τοῖς ῥή-
μασι καταπιστεύειν τὸν νοῦν, τὰ δὲ ῥήματα τῇ δια-
θεῖν Λόγον ἄνθρωπον μὴ ἀναλαβεῖν, ἐκ τῆς παρούσης
τοῦτο μὴ λέγειν (πῶς γὰρ ἂν ἐτέρους κωλύσειεν,
οὕτως ὡς Νεστορίῳ δοκεῖ.

Ὁ μέντοι γε κλεινὸς Εὐλόγιος τὴν μίαν φύσιν τοῦ
Λόγου σεσαρκωμένην διευκρινῶν καὶ τοῦτ' ὡς φησιν,
ὡς εἰ τις τὸν νοῦν τοῦ διδασκάλου ἐξακριβώσασθαι
βουλῇθῃ, εὐρήσει τοῦτον διὰ τῆς φωνῆς οὐδὲν ἕτερον
βουλόμενον [447 H.] ἢ τὸ ἄτρεπτον ἐπιδείξαι τοῦ Λό-
γου, ἵνα τὸ ¹³ λεγόμενον μὴ εἰς ἄλλο τι, ἀλλ' εἰς τὴν
θεότητα τοῦ Μονογενοῦς ἀναφέροιο. Ἐν γὰρ τῷ δια-
λόγῳ ὃς ἐπιγράφεται, ὅτι *Εἰς ὃ Χριστός· Ἐνα γὰρ ¹⁴*
μὴν Ἰδὼν καὶ μίαν αὐτοῦ φύσιν φανερὴν, κἂν εἰ
ἐν προσλήψει νοοῖτο γενέσθαι σαρκὸς ψυχὴν
ἐχούσης τὴν νοερὰν. Δι' ὃν οὐδὲν ἕτερον ἢ τὸ
ἄτρεπτον ἀποσημαίνεται τῆς θεότητος. Οὐκοῦν ἢ ¹⁵
τοῦ Ἰησοῦ μία φύσις, καθάπαρ εἴρηται, τὸ ἄτρεπτον
ἀνυμνοῦσα τῆς θεότητος, οὐδαμῶς ἀναίρει τὰς καθ'
ὑπόστασιν ἐνωθείσας δύο φύσεις. Οὕτω δ' ἂν νοήσειεν
ὁ τῆς εὐσεβείας ¹⁶ φίλος καὶ τὸ πρὸς Εὐλόγιον τῷ
διδασκάλῳ εἰρημένον, *Εἰς λοιπὸν Ἰδὼς, καὶ μίαν*
φύσιν αὐτοῦ τοῦ σαρκωθέντος Λόγου, τούτεστιν οὐ
τραπέζια οὐδὲ τῆς οικίας ἀποστῆσαι τελευ-
τητος.

Κάκεινο δὲ δεῖ κατὰ νοῦν φέρειν, ὡς ὁ θεὸς Κό-
ριλλος οὐδαμῶς φαίνεται μίαν φύσιν Χριστοῦ εἰπὼν,
ἀλλ' ἕνα μὲν Χριστὸν καὶ ἕν πρόσωπον καὶ μίαν ὑπό-
στασιν Χριστοῦ πανταχοῦ, [849 R.] μίαν δὲ φύσιν
Χριστοῦ οὐκέτι. Τοῦναντίον μέντοι γε καὶ ἀποκωλύει
ἐν ταῖς ἐπιστολαῖς, αἱ τὸν Σούκηνσον ἐπιγράφονται,
μίαν φύσιν λέγειν ἐπὶ τοῦ συνθέτου· Ἐὰν γὰρ, φη-
σὶν, ἀνέλωμεν τὸ ὅτι ἐκ δύο καὶ διαφόρων φύ-
σεων ὁ εἰς καὶ μόνος ἐστὶ Χριστός, ἀδιάσπαστος
ὡς μετὰ τὴν ἔνωσιν, ἐροῦσιν οἱ τῇ ὀρθῇ μαχόμε-
νοι δόξῃ· Εἰ μία φύσις τὸ ὅλον, πῶς ἐξηγηθῶσι
σεν; Ὅλον δὲ εἰπὼν, καὶ μετὰ τὴν ἔνωσιν εἰπὼν,
ἔρῳν δὲ οὐ τὰ πρὸ τῆς ἐνώσεως, ἀλλὰ τὰ μετ' αὐ-
τὴν ¹⁷, ὅπερ ἐστὶ τὸ σύνθετον, λέγει. Καὶ γὰρ ὅλον
τί ἐστὶν ὁ Χριστός· εἰ δὲ μὴ μία φύσις τὸ ὅλον, ὑπὲρ
τὴν μίαν πάντως. Τοῦτοις καὶ ὁ θεολόγος συνῆδων
Γρηγόριος, εἰ καὶ τὸ συναμφοτέρον ἔν φησιν, ἀλλ'
οὐ τῇ φύσει, τῇ δὲ συνόδῳ. Ὁ μέντοι δυστυχὴς Εὐ-
τυχὴς ἐκ δύο μὲν φύσεων τὴν ἔνωσιν ὡμολόγει, μετὰ
δὲ τὴν ἔνωσιν μίαν ἐδυσφήμεν. Ἐφ' οἷς αὐτὸν ἢ ἐν
Καλχηρόνι ¹⁸ καὶ ἢ πρὸ αὐτῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει
δικαίως κατεδίκασε σύνοδος. Ἀλλ' ὁ γενναῖος Διδάσκο-
ρος οὐδὲν αὐτὸν Ἀπολλινάριον διαφέροντα μετὰ πλεί-
στης ὁσῆς σπουδῆς ἀπεδέξατο. Ὁ γὰρ δυσσεβὴς Ἀπο-
λλινάριος, ἐν τῷ *Περὶ σαρκώσεως αὐτοῦ λόγῳ*, πρόσ-
εγε οἷα φησιν· *Ὁ καιρὶ κτίσιν καὶ μίξις θεοπεσία!*
Θεὸς καὶ σὰρξ μίαν ἀπετέλειαν φύσιν. Ἐξ οὗ

VARIÆ LECTIONES.

¹² ἄνθρωπον add. A. ¹³ ἵνα μὴ τὸ ζ. ¹⁴ γὰρ A : τε ζ. ¹⁵ ἢ εἰ A. ¹⁶ εὐσεβ. θεὸς φίλος ζ. ¹⁷ μετ' αὐτὴν mg. μετὰ τὴν A : μετὰ τὴν ἔνωσιν ζ. ¹⁸ Καλχηρόνι B, qui sic et infra

τοὺς ὁμοίους τῆς δυσσεβείας οἱ μετ' ἐκείνων ἠρύσαντο. Σὺ δὲ μοι καὶ τὸν ἀρχαιότερον ὄρα βόρβορον. Οὐαλεντίνος γὰρ κατὰ λέξιν οὕτω λέγει· *Τῶν Γαλιλαίων ἐπὶ Χριστοῦ δύο φύσεις λεγόντων πλατὺν καταχέομεν γέλωτα*. ἡμεῖς γὰρ τοῦ ὁρατοῦ καὶ ἀοράτου μίαν εἶναι τὴν φύσιν φασίμεν. Ναὶ δὴ¹⁹ καὶ ὁ Μανιχαῖος πρὸς Σκυθιανὸν ἐπιστέλλων, καὶ ὑπὸ μέμψεις ποιῶν τοὺς δύο λέγοντας φύσεις, τοιαυτὰ φησιν· *Ὁ δὲ τοῦ ἀδίδιον φωτός Υἱὸς τὴν ἰδίαν οὐσίαν ἐν τῷ ὄρει ἐφανέρωσεν, οὗ δύο φύσεις ἔχων, ἀλλὰ μίαν ἐν ὁρατῷ τε καὶ ἀοράτῳ*. Καὶ Πολέμων δὲ (τὸν Ἀπολλινάριον δὲ διδάσκαλον οὗτος²⁰ ἀνευφημεῖ)²¹ τοὺς ἱεροὺς ἡμῶν Πατέρας αἰτιώμενος ἃ τοὺς²² ἐν Καλχηδόνι οἱ ἀπὸ [448 H. Σεβήρου, ὅρα τί φησιν]· *Οὐδὲν χεῖρον ἐννοῆσαι ἀκχείω. Θεὸν γὰρ λέγοντες καὶ ἄνθρωπον τὸν αὐτὸν οὐκ αἰσχύνονται μίαν φύσιν τοῦ Λόγου σαρκαρῶμεν, καθάπερ μίαν σύνθετον, ὁμολογούντες*. Εἰ γὰρ Θεὸς τέλειος καὶ ἄνθρωπος τέλειος ὁ αὐτός, δύο φύσεις ἀρα ὁ αὐτός, καθάπερ ἡ τῶν Καππαδοκῶν εἰσρηγεία καὶ νοτομία καὶ Ἀθανασίου ἡ εἰρήσις καὶ τῶν ἐν Ἱταλίᾳ ὁ τύφος. Καὶ σχηματίζονται μὲν, ὥς δὴθεν ἡμέτεροι, φρονεῖν τὰ τοῦ ἁγίου Πατρὸς ἡμῶν Ἀπολλινάριον, κηρύττουσι δὲ καθάπερ οἱ Γρηγόριοι τὴν τῶν φύσεων δυάδα. Πῶς οὖν ἐνὶν Εὐτυχούς τε καὶ Ἀπολλινάριου, Οὐαλεντίνου τε καὶ Μανιχαίου τὴν τοσαύτην τῆς ἀσεβείας ῥύμην ἐπισχεῖν, καὶ τὴν νομὴν οὕτως ἔρπουσαν, καὶ τὰς τῶν ἀνθρώπων ψυχὰς καταβροχθίσαι ἀναστῆναι, εἰ μὴ τῆς ἱερᾶς ἐν Καλχηδόνι ὁμηγύρεως ὁ Θεὸς ζήλος δύο φύσεις ἀδιαίρετους ἐν τῇ καθ' ὑπόστασιν ἐνώσει τοῦ Χριστοῦ διαπρυσίως τε καὶ θεοφρόνως ἀνεκήρυξε²³; Τῆς γὰρ αἰρετικῆς φορᾶς οὕτω μανομένης, εἰ μὴ τῆς εὐσεβείας ὁ πύργος ἀνέτρεψε τὸ ρεῦμα, οὐδὲν ἐκώλυεν ὑποβρυχίους πολλοὺς τῇ πλάνῃ γενέσθαι. Ὅστε [εἰ μὴ τοῖς ἐμπροσθεν Πατράσιν ἡ τῶν δύο φύσεων ἐγνωρίζετο φωνή, τὸ ἀναγκαῖον εἶχεν ἡ σύνοδος διὰ τὴν ἐκείνων λύσσαν ταύτην ἀνευρεῖν τε καὶ ἀνακηρύξει. Μικροῦ δὲ πᾶσι τοῖς ἱεροῖς ἀνδράσιν ἐγνωμένης, πῶς οὐκ ἀπαραίτητον ἦν κατὰ τῶν πολεμίων ταύτην πανδημοῖς ψήφοις ἀναστῆλῶσαι; [852 R.] Ὅσπερ γὰρ πρὸς τὸν δυσσεβῆ Ἀρειον, ἐτέραν οὐσίαν Πατρός καὶ Υἱοῦ δυσφημοῦντα, ἡ ἐν Νικαίᾳ σύνοδος τὸ ὁμοούσιον ἀντάτατο, καίτοι· τῆς λέξεως οὕτω τοῖς Πατράσιν ἐπιπολαζούσης, τὸναντίον δὲ καὶ κεκλωμένης, ὅφ' ὧν ὁ Σαμωσατεὺς Παῦλος καθαιρετικὴν ἀπόφασιν ἠνεγκεν, οὕτω δὴ καὶ κατὰ τῶν εἰρημένων δυσσεβῶν ἡ ἁγία σύνοδος διὰ τοῦ δύο φύσεις λέγειν ἐπὶ Χριστοῦ ἀνωπλίστατο, οὐκ αὐτὴ πρώτη τὰς τῆς εὐσεβείας φωνὰς ἀνευροῦσα, ἀλλὰ καὶ πολλοὺς ἔχουσα πρὸ αὐτῆς τοῦτων διδασκάλους.

Εἰ δὲ τῆς φιλονεικίᾳ τὸν Ἰούλιον ἐπὶ Χριστοῦ μίαν

A ait : *Galilaos duas in Christo naturas dicentes, risu copioso excipimus : nos vero [visibilis et invisibilis] unam naturam esse dicimus*. Et vero Manichæus ad Scythianum scribens et eos reprehendens, qui duas dicunt naturas, hæc dicit : *Sempiterni luminis Filius propriam in monte Thabor naturam ostendit, non duas habens naturas, sed unæam in visibili atque invisibili*. Polemon quoque præceptorem suum Apollinarium laudavit, sacris nostris Patribus dans crimini, quæ Patribus in Chalcedonensi synodo Severiani, vide quid dicat : *Non pejus hic intelligere Deum et hominem eundem dicentes, non erubescunt unam Verbi naturam incarnatam, quemadmodum unum compositum consistentes*. Si enim perfectus Deus et perfectus homo idem, duæ naturæ igitur unus, quemadmodum nova Cappadocum dicit divisio et Athanasii opinio, et Italorum sumus, et simulant quidem, quasi nostri, se sentire quæ sanctius noster Pater Apollinarius ; sed prædicant, quemadmodum duo Gregorii, naturarum dualitatem. Quomodo non licuit Eutychis, Apollinari, Valenti, Manichæi, hanc impietatis vim sustinere, et morbum sic repentem, et humanas animas depascentem remisisse, nisi sacri Chalcedonensis conventus divinus zelus, duas naturas indivisas Christi in unione hypostatica, pie et convenienter prædicasset? Hæreticis sic delirantibus, nisi pietatis tinnis flectum sistat, nihil velat submersos multos in plano esse. Quare nisi antedictis Patribus duarum naturarum cognita fuisset vox, necessitatem haberet synodus propter illorum amenitiam hanc invenire ac prædicare. Parum vero ab omnibus sanctis illis cognita, quomodo exorari non poterat contra hostes hanc publicis decretis reprehendere? Quemadmodum enim ad impium Arium, aliam substantiam Patris et Filii blaterantem, Nicæna synodus consubstantialitatem decrevit, et nusquam hac voce apud Patres exstante, contra vero prohibente, a quibus Paulus Samosatensis hæreticus declaratus est; sic etiam predictos impios sacra synodus, cum duas in Christo naturas agnoscat, 274a oppugnavit : non ipsa prima impias illas voces reperiens, sed multorum antea præceptorum auctoritatem secuta.

Si vero quis contendat Julium in Christo unam naturam dicere, primum quidem nunquam clarum, si genuinus hic sermo ; secundum par est cognoscere, ut posteriori Julio, apud Romanos, natura et hypostaseos studiose nomen indicavit, et frustra hæretica zizania semen ibidem student suffocare. Injudicatis enim vocibus manentibus, non obviam ivit impietas, potius valde consequens pro hyposta-

VARIE LECTIONES.

¹⁹ καὶ δὴ A : καὶ μὴν C. ²⁰ δὲ διδάσκαλον οὕτως C. ²¹ ἀνευφημεῖ B. ²² τοὺς libri τοῖς. ²³ ἀνεκήρυξεν A. ²⁴ μενουσῶν B : μενόντων AC.

seos voce naturæ uti. Sed illud de Julio licet dicere.

Ad hæc hæretica impudens sententia dicit : Quare non quemadmodum ex duabus naturis dicentes hominem, deinde post unionem et unam ipsius naturam? Neque etiam Christum ex duabus naturis dicentes, unam ejusdem naturam post unionem consistemus? Unam quidem naturam scimus compositum, ac resolutorio usi schemate, duas coincidentes agnoscimus. Sed hæc querit hæretica impudentia. Discant imperiti, hoc compositum unam naturam sine impedimento dici, quando nec proprie in eodem simplicia, ex quibus compositus est, nomina dicantur. Velut hominem nullus corpus proprie, neque animam proprie appellabit. Neque enim corporis neque animæ termino includitur. Abusive quidem sæpe et leniter familiaris sermo parum limatus, et sacræ Scripturæ spiritus usus libertate, ex parte totum hominem denominant : nolumus subire jugum servitutis dialecticæ vanitatis. Quando ineffabilis atque incomprehensibilis unionis neque exemplar magis proprium sumere quis possit; et asserentes Christum ex humanitate et divinitate constare, dicimus eundem similiter et Deum eundem et hominem. Quapropter proprie ac vere semper Virgo Maria Delpara dicitur. Quapropter hominis exemplar temere ab imprudentibus in calumniandi occasionem vertit, et evertendæ unionis secundum hypostasim inconfuse et indiscrete duarum in Christo naturarum

Quia Christus Deus noster utrumque est proprie, **274b** unde est, et dicitur veluti Deus et homo : alii multi clamant, et sanctus Cyrillus in epistola ad Succensum, unum et eundem hoc et illud esse dicit. Et similiter ad Valerianum Ieonii episcopum scribit : *Quare confitemur quod a carne quidem est, carnem esse, quod a Deo Deum esse, secundum idem utraque Christus, unus Filius, unus Dominus, cum propria sua carne.* Utraque enim quid aliud confirmat, quam eundem esse Deum et hominem. Sed licet hæc vociferetur Cyrillus, tamen allatrare nonnulli ausi sunt, quasi Christus ex divinitate atque humanitate, neque homo neque Deus sit. Neque Pauli illud divinitus inspiratum et elata voce dictum reverentur, qui clamat : *Jesus Christus heri et hodie, ipse et in sæcula* τ. Per illud : *heri et hodie*, eundem hominem confessus; per hoc, *in sæcula*, eundem Deum prædicat. Et iterum : *Unus Deus, unus et mediator Dei et hominum homo Jesus Christus* τ. Quare proprie Christus et Deus et homo. Atque Athanasius, germanum se Pauli discipulum ostendens,

τ Hebr. xiii, 8. τ I Tim. ii, 5.

Α γίαν ἀκόλουθον, ἀντὶ τῆς ὑποστάσεως τῇ λέξει τῆς φύσεως χρῆσθαι. Ἀλλὰ ταῦτα μὲν ὁπὲρ Ἰουλίου ἔστι φάναι.

Ἐτι δὲ τὸ αἰρετικὸν ἀναισχυνοῦναι φρόνημα, καὶ φησι· Διὰ τί μὴ, καθάπερ ἐκ δύο φύσεων λέγοντες τὸν ἄνθρωπον, εἶτα μετὰ τὴν ἔνωσιν καὶ μίαν αὐτοῦ τὴν φύσιν, μὴ καὶ τὸν Χριστὸν ἐκ δύο φύσεων λέγοντες μίαν αὐτοῦ τὴν φύσιν μετὰ τὴν ἔνωσιν ἀνομολογοῦμεν; Μίαν μὲν γὰρ ἴσμεν φύσιν τὸ σύνθετον, ἀναλυτικῶ δὲ κεχρημένοι τῷ τρόπῳ δύο τὰς συνελθούσας γνωρίζομεν. Ἀλλ' ἡ μὲν αἰρετικὴ ἀναισχυνοῦντα [449 H.] ἐπιζητεῖ τὰ ταῦτα. Μανθανέτωσαν δὲ οἱ ἀσύνητοι ὅτι τότε τὸ σύνθετον μία φύσις ἀκωλύτως λέγεται, ἥνικα μὴ κυρίως ἐπ' αὐτοῦ τὰ τῶν ἀπλῶν, ἐξ ὧν συντέθη, ὀνόματα λέγεται. Οἷον τὸν ἄνθρωπον οὕτως ὁμῶς ἂν τις κυρίως οὕτως ψυχὴν εἴποι· οὐδὲ γὰρ οὐδ' ἐπιδίδχαιτο ἂν οὕτως τὸν τοῦ σώματος, οὕτως τὴν τῆς ψυχῆς ὅρον· καταχρηστικῶς μὲντοι πολλάκις ἡ τε ἀνὰ χεῖρα ὁμιλία τὸ ἀκριβὲς παρατρέχουσα, καὶ τὰ ἱερὰ λόγια τῇ ἐλευθερίᾳ κεχρημένα τοῦ πνεύματος, ἐκ μέρους τὸν ὅλον ἄνθρωπον ἐπονομάζουσι, ζυγῷ δουλείας τῆς διαλεκτικῆς ματαιότητος ὑπέκειναι οὐκ ἀνεχόμενα. Ἐπὶ δὲ γὰρ τῆς ἀβρότητος καὶ ἀνεπινοήτου ἐνώσεως οὕτως παράδειγμα λαβεῖν οἰκειότερον δύναιτο ἂν τις, καὶ λέγοντες τὸν Χριστὸν ἐκ θεότητος καὶ ἀνθρωπότητος, φασὲν αὐτὸν ὁμοίως καὶ θεὸν τὸν αὐτὸν καὶ ἄνθρωπον· διὸ καὶ κυρίως καὶ ἀληθῶς ἡ παναγία Παρθένης Θεοτόκος προσβεύεται. Ὡς τε μάτην ἐκακουργήθη τοῖς ἀσυνέτοις τὸ κατὰ τὸν ἄνθρωπον παράδειγμα εἰς διαβολὴν καὶ ἀνατροπὴν τῆς ἀσυγχύτου καὶ ἀδιαιρέτου τῶν δύο τοῦ Χριστοῦ φύσεων καθ' ὑπόστασιν ἐνώσεως.

Ὅτι δὲ Χριστὸς ὁ Θεὸς ἡμῶν κυρίως ἀμφοτέρω, ἐξ ὧν [τέ] ἐστὶ, λέγεται τῷ, οἷον Θεὸς καὶ ἄνθρωπος, ἄλλοι τε πολλοὶ βούσι, καὶ ὁ Θεός· δὲ Κύριλλος ἐν τῇ πρὸς Σούκηνσον ἐπιστολῇ ἔνα φησὶ καὶ τὸν αὐτὸν τοῦτο κάκεῖν ὑπάρχειν. Καὶ πρὸς Οὐαλεριανὸν δὲ τὸν Ἰκονίου ἐπίσκοπον ὁμοίως γράφει· Οὐκοῦν ὁμολογοῦμεν ὡς μὲν τὸ ἀπὸ σαρκὸς σὰρξ ἐστὶ, τὸ δὲ ἐκ Θεοῦ Θεός ἐστὶ, κατὰ ταῦτ' ὁ ἀμφοτέρω Χριστὸς, εἰς ὃν Υἱὸς, εἰς Κύριος μετὰ τῆς ἰδίας αὐτοῦ σαρκός. Τὸ γὰρ ἀμφοτέρα τί ἄλλο ἢ ὅτι ὁ αὐτός ἐστι καὶ Θεός καὶ ἄνθρωπος βεβαίως; Ἀλλὰ καίτοι ταῦτα βούντος Κυρίλλου, ὁμῶς ἐτόλμησάν τινες ὀλακτεῖν ὡς ὁ Χριστὸς ἐκ θεότητος μὲν ἐστὶ καὶ ἀνθρωπότητος, οὕτως δὲ ἄνθρωπος οὕτως Θεός, [853 R.] μηδὲ τοῦ Παύλου τὸ θεόπνευστον καὶ μεγαλόφρωνον καταιδεσθέντες, ὡς ἐκέραγον· Ἰησοῦς Χριστὸς Θεός καὶ σήμερον, ὁ αὐτός καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας, διὰ μὲν τοῦ Θεοῦ καὶ σήμερον ἄνθρωπον [τὸν] αὐτὸν ὁμολογῶν, διὰ δὲ τοῦ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τὸν αὐτὸν ἀνακηρύττων θεόν. Καὶ πάλιν ὁ αὐτός· Εἰς Θεός τῷ, εἰς καὶ μετέπειτα Θεὸς καὶ ἄνθρωπος, ἄνθρωπος Χριστὸς

VARIE LECTIONES.

τ ζητεῖ ζ. τ ἀπολύτως Α. τ σῶμα τι ἂν ζ. τ ἀνεχόμεθα ζ. τ οἰκειότερον Α. τ λέγεται ΑC : καὶ λέγεται ζ. τ τὸν add. Α. τ ὁμολογοῦμεν ὡς] infra (p. R. 857.) ὁμολογοῦμενως. Ibidem δὲ additur ante καί. τ ὁ om. Α. τ Ἰησ. Hebr. xiii, 8. τ τὸν om. Α. τ τοῦ add. B. τ εἰς Θ.] I Tim. ii, 5.

Ἰησοῦς, ὥστε κυρίως ὁ Χριστὸς καὶ ἄνθρωπος καὶ θεός. Καὶ Ἀθανάσιος δὲ γνήσιον αὐτὸν τοῦ Παύλου δεικνύς μαθητὴν οὕτω φησὶν· Ἐπεὶ καὶ θεός ἐστιν ὁ Χριστός. Βασιλείου δὲ καὶ τῶν ἱερῶν Γρηγορίων καὶ τῶν ἄλλων ὁρίων Πατέρων, εἰ τις συλλέγειν πειραθείη, εἰς τὸ ἀπειρον ἂν αἱ μαρτυρίαι παρατενοῦσι τὸν λόγον. Ὁ μὲντοι γε σοφὸς Κύριλλος τὸν τῆς οἰκουμένης διδάσκαλον Παῦλον μάρτυρα καλῶν, Κατὰ τῶν μὴ βουλομένων ὁμολογεῖν Θεοτόκον τὴν ἀγίαν Παρθένον (οὕτω γὰρ ἐπιγράφει καὶ τὸν λόγον) ὅρα τί φησιν· Νῦν δὲ τὴν φωνὴν μὲν οὐκ εἰρηκεν, ἤτοι τὴν « Θεοτόκος », Θεὸν δὲ τὸν Χριστὸν ἐπὶ πάντων ἀνεδόχησεν. Καὶ πάλιν· Εἰ μὴ Θεὸν ἄμα καὶ ἄνθρωπον ἠπίστατο τὸν Χριστόν, οὐκ ἂν ἐπέφερε κατὰ σάρκα τοῦτο γὰρ φανερώς ἐπὶ τοῦ μὴ μόνον [450 H.] ἀνθρώπου, ἀλλὰ καὶ ἑτερόν τι τὴν οὐσίαν ὑπάρχοντος λέγεται. Ὁ δὲ αὐτὸς θεοφόρος ἀνὴρ κὰν τῷ δευτέρῳ ἀναθεματισμῷ τὰ αὐτὰ βοᾷ· Εἰ τις οὐχ ὁμολογεῖ καθ' ὑπόστασιν σαρκὶ ἡνωσθαι τὸν ἐκ Θεοῦ Πατρός Λόγον, ἔνα τε Χριστόν εἶναι μετὰ τῆς ἰδίας σαρκός, τὸν αὐτὸν δηλονότι Θεόν τε καὶ ἄνθρωπον, ἀνάθεμα ἔστω. Καὶ ἐν τῷ Πρὸς τὰς βασιλίδας προσφωνητικῷ ὁμοίως, ἔνα τε ἡμῖν οὕτως ἀναδειχθῆναι Χριστόν, τὸν αὐτὸν ὁμοῦ Θεόν ὄντα καὶ ἄνθρωπον. Καὶ μυρία ἄλλα. Κατάβηλον οὖν ὡς πολλὴ καὶ ἀπειρος ἡ διαφορὰ τοῦ κατὰ τὸν Χριστὸν μυστηρίου καὶ τοῦ κατὰ τὸν ἄνθρωπον παραδείγματος· ὁ μὲν γὰρ ἐξ ὧν ἐστίν, οὗ λέγεται ταῦτα, ὁ δὲ ἐξ ὧν προήλθε, καὶ διαπρωσίως ταῦτα ὀνομάζεται.

Ἀλλὰ γὰρ τῆς αἰρέσεως πάλιν ἡ ἀπόνοια τὴν τετάρτην¹⁰ μέμεται σύνοδον ὡς ὅρον ἐκθεμένην, διατεινομένη τὴν τοιαύτην ἐπιχείρησιν ὑπὸ τῆς κατὰ τὴν Ἐφεσον πρώτης συνόδου παντελῶς ἀποκεχωλύσθαι. Καίτοι γε εἰ κατὰ τὸν λῆρον αὐτὴν ἀπαίρειν ἡ σύνοδος ἑτέρον ὅρον μὴδ' ὅλων προάγειν, αὐτὴ καθ' ἑαυτῆς πρὸ τῶν ἄλλων τὴν καταδικάζουσαν ἐξηγεῖται ψῆφον· ὁρίζει γὰρ αὐτὸ τοῦτο τυποῦσα, ὅ μὴδετέρα τῶν πρὸ αὐτῆς διωρίσατο. Ἀλλὰ καὶ ἡ καθ' ὑπόστασιν ἑνωσις αὐτῆς ἐστὶν ὅρος, ὁ ταῖς πρεσβυτέραις τῶν συνόδων οὐ διώρισται. Ναὶ δὴ καὶ τὴν ἐν Κωνσταντινουπόλει τῶν πρ' ἁγίων Πατέρων, ἐξ ὧν αὐτοὶ ληροῦσι, παραγράφεται· τὸν Πνευματομάχον γὰρ αὐτὴ καθελοῦσα, τῷ κατὰ τὴν Νίκαιαν ἐκφωνηθέντι ὄρει τὴν περὶ τοῦ ἁγίου Πνεύματος θεολογίαν προσθεῖσαι συνήρμοσεν. Εἰ γὰρ αἱ προλαβοῦσαι προστιθεῖσαι τὸν μῶμον ἐκφεύγουσιν, οὐδ' αἱ μετ' αὐτὰς ἐν τοῖς ὁμοίοις ἀνομίαις ἐξουσι τὴν κατὰγνωσιν. Οὕτω τὸ¹¹ ἀσύνητον πάντα φύρει καὶ διαστρέφει. Καὶ γὰρ ἡ ἐν Ἐφέσῳ σύνοδος πίστιν μὲν ἑτέραν, ἥς ἐναντία τὰ δόγματα πρὸς τὴν ἐν Νίκαιᾳ καθέστηκε σύνοδον, παντελῶς ἐκτίθεσθαι διεκώλυσεν· ἀκηράτων δὲ τῶν ἐν αὐτῇ σωζομένων, ἅπερ ὁ καιρὸς ἀπαιτεῖ προστιθεῖναι αὐτῆς· τε γέγονεν ἔργον, καὶ τῶν πραγμάτων ἡ φύσις διδάσκαλος¹², καὶ τῆς Ἐκκλησίας ὁρᾶται τοῦτο στέργουσα διὰ παντός ἡ παράδοσις. Διὸ καὶ κατὰ τὴν Ἀλεξάνδρειαν, οὕτω τῆς οἰκουμένης [856 R.] συγκροτηθείσης συνόδου, τοὺς ἐν αὐτῇ¹³ τῶν ἱερῶν λογάδας ὁ θεοπίσιος ἀθροισάμενος Κύριλλος, καὶ πίστιν διαθέμενος ἔγγραφον, τῷ Νεστορίῳ διεπέμψατο.

^a Rom. ix, 5. ^b Rom. i, 3.

A sic ait : Cum Christus etiam Deus sit. Basilii et sanctorum Gregoriorum, et aliorum sanctorum Patrum, si quis omnia colligere testimonia studeat, in infinitum trahetur oratio. Sapiens enim Cyrillus, orbis doctorem testem Paulum adducens, Contra nolentes Virginem sateri Deiparam : sic enim habet orationis titulus ; vide quid dicat : Vocem quidem non pronuntiavit, scilicet hanc « Deipara : » Deum autem Christum super omnia prædicavit^a. Et rursus : Nisi Deum et hominem crediderit^b, non addidit, « secundum carnem. » Hoc enim præcipue de non solum homine, sed aliud quid secundum substantiam ersistente dicitur. Idem homo divinus in altero anathematismo eadem vociferatur : Si quis minime confiteatur hypostasei carni ex Patre Deo Verbum unitum, et esse unum Christum cum propria sua carne eundem nimirum Deum et hominem, anathema sit. Et similiter in oratione quam Reginis inscripsit, Unum nobis sic exhibitum esse Christum, eum simul Deum et hominem existentem ; aliaque innumerabilia. Patet 275^a igitur magnam et infinitam differentiam esse in mysteriis Christi et humana forma : qui quidem ex quibus est non dicitur hæc ; ex quibus vero prodiit, perspicue hæc nominatur.

Sed hæreticorum vesania quartam synodum vituperat, quod decretum posuerit, contendique tale propositum a prima synodo Ephesi habita omnino prohibitum fuisse. Quamvis si secundum illorum delirium synodus aliud decretum omnino producere vetuit, hæc ante alias contra se condemnationis sententiam protulit. Definuit enim hoc adumbrans, qualia neque alia ante ipsam definivit. Sed hypostatica unio hujus est definitio, quæ ab antiquis conciliis non statuta est. Certe et Constantinopolitanam 150 Patrum, ex quibus delirant ipsi, condemnat, quæ cum Spiritu pugnantem [Macedonium] tollens, e Nicæna synodo declarata definitioni, de Spiritu sancto doctrinam convenienter addidit. Si enim præcedentes apponendo reprehensionem effugiant, neque illas secutæ in similibus dissimiliter damnabuntur. Sic stulium omnino commisset et convertit. Ephesina etenim synodus fidem quidem aliam, cujus dogmata contraria Nicæne sint servatis, quæ occasio postulat, apponere illius opus fuit, et rerum natura, et Ecclesiæ traditio videtur semper hoc adamasse. Quare et Alexandriæ, nondum œcumenica synodo coacta, delectos in ea sacerdotes beatus Cyrillus congregans, et fidem scriptam disponens, ad Nestorium misit.

VARIÆ LLECTIONES.

¹⁰ ἄμα A : τε C. ¹¹ τὴν τε τετ. C. ¹² τό A : τὸν C. ¹³ διδάσκαλος add. A. ¹⁴ αὐτῇ A : αὐτῷ C.

Sic quidem effugit injustas accusationes pietas. A Hæresis aliis reprehensionibus insultare non erubescit, dicens Chalcedonensem synodum cum Cyrilli verbis pugnare. Hic enim in epistolis ad Succensum et alibi Christum e duabus naturis docet, illa vero hanc vocem expellens duas naturas indivisas vicissim constitui. Adeo calumniari quam veritatem sectari studio magis est hæreticis. Dioscorum namque id quod **275** ex duabus naturis compositum erat admittem, duas vero naturas recusantem, quod Eutychianam saperet hæresin, synodus repudiavit. Neque simpliciter damnavit illud ex duabus naturis Christum astruere, sed dicere cum Eutychē et Dioscoro. Per dicere duas naturas indivisas cum pio sensu, illam etiam ex duabus naturis, simul introduxit. Quia Eutyches e duabus dixit naturis, impie vero, constat. Non igitur gratam aliquam Cyrillo vocem, sed impiam Eutychis sententiam synodus rejecit. Etenim secundum medium earum rerum quæ Chalcedone gesta sunt, lecta fide sancti Flavianī, in qua scriptum: *Post incarnationem e duabus naturis constare confitemur Christum, in una hypostasi, unaque persona, unum Christum, unum Filium confitentes*, exclamavit synodus, ipsos sic sentire, et Patrum fidem hanc esse cognoscere. Quomodo ergo hæc dicens, vel cum Cyrillo pugnat, vel asserentes pie e duabus naturis aversatur? Hæc persequens episcopus Eulogius et admonitionem prædictis addens, ad unionem Ecclesiæ desertores revocantem, sermoni finem imponit.

χης Εὐλόγιος, καὶ παραίνεσιν πρὸς ἑνώσιν ἐκκλησιαστικὴν τοὺς διεστώτας παρακαλοῦσαν τοῖς εἰρημνοῖς ἐπιθεῖς, περὰ τοῦ τὸν ^α λόγον.

Proxima quoque oratio contra calumniatores Chalcedonensis synodi serio agit; nititur vero etiam hic exemplo hominis, quo pie usus est Cyrillus, impie vero novum quid profert. Asserit unam naturam de Christo, quemadmodum et de homine dici. Nisi quatenus pro pietate agit, contra ipsam magis pugnat, licet non sentiat. Asserit enim de dissimilibus partibus, totum partium nominibus non nominari, sed propria appellatione agnoscī. Si vero hoc, unius esse cognoscetur naturæ, hæresis sic captio-nem necit. Hic vero Verbi discipulus Eulogius vaniloquentiam illius redarguens Patrum testimoniis, ostendit proprie et vere unum Dominum Jesum Christum et Deum appellari et hominem. Quare si in quibus totum partium nomina non recipit, neque una inducitur, in quibus totum partium appellationes proprie suscipit; in his enim et una natura cognoscetur.

συνεῳγάται, ἐφ' ὧν τὸ ὅλον ^β τῶν μερῶν τὰς κλήσεις φῶς συνθεωρηθήσεται.

Quare sapiens auctor adducit divum Cyrillum seipsum elucidantem, quomodo **276** et cur exemplo hominis usus sit. Theodoro enim Mopsue-

Ἐκφεύγει μὲν οὖν ^α οὕτω τὰς ἀδίκους λαβὰς ἡ εὐσέβεια· τὸ αἰρετικὸν δὲ πάλιν ἑτέροις μύμοις ἐπιπηδῆν οὐκ αἰσχύνεται, καὶ φησιν ὡς ἡ κατὰ Καλχηδὼνα ^β σύνοδος τοῖς Κυρίλλου δόγμασι μάχεται. Ὁ μὲν γὰρ ἐν τε ταῖς πρὸς Σούκηνσον ἐπιστολαῖς καὶ ἀλλαχοῦ διὰ τὸν Χριστὸν δογματίζει ^γ ἐκ δύο φύσεων, ἡ δὲ τὴν τοιαύτην φωνὴν ὁστρακίζουσα δύο φύσεις ἀδιαιρέτους ἀντεχειροτόνησεν· οὕτω τὸ συκοφαντεῖν τοῦ ἀληθεύειν πολὺ τῇ αἰρέσει σπουδαιότερον. Καὶ γὰρ Διόσκορον ἡ σύνοδος, τὸ ἐκ δύο μὲν φύσεων δεχόμενον, [451 H.] τὸ δύο δὲ φύσεις οὐκ ἀνεχόμενον δέξασθαι, ὡς τὰ τοῦ Εὐτυχοῦς νοσοῦντα διώσατο· καὶ οὐχ ἀπλῶς ἐξεκήρυξε τὸ ἐκ δύο λέγειν φύσεων τὸν Χριστὸν, ἀλλὰ τὸ λέγειν κατ' Εὐτυχέα καὶ Διόσκορον. Διὰ μέντοι τοῦ δύο φύσεις ἀδιαιρέτους μετὰ τῆς εὐσεβοῦς διανοίας λέγειν αὐτὴν καὶ τὸ ἐκ δύο φύσεων συνεισήγαγεν. Ὅτι γὰρ Εὐτυχὴς ἐκ δύο μὲν ἔλεγε φύσεων, δυσσεβῶς δὲ, πρόδῃλον. Οὐ τοίνυν τὴν Κυρίλλου φωνὴν φωνήν, ἀλλὰ τὴν Εὐτυχοῦς δυσσεβειαν ἡ σύνοδος ἀπεπέμφατο. Καὶ γὰρ καὶ κατ' αὐτὸ τὸ μέσον τῶν ἐν Καλχηδόνι πεπραγμένων τῆς πίστεως τοῦ ἐν ἁγίοις Φλαβianoῦ ἀναγινωσκόμενης, ἐν ἣ ἐγγράπτω, Ἐκ δύο φύσεων ὁμολογοῦμεν εἶναι τὸν Χριστὸν μετὰ τὴν ἐνανθρώπησιν, ἐν μὴ ὑποστάσει, ἐν ἐνὶ προσώπῳ, ἕνα Χριστὸν, ἕνα Υἱὸν ὁμολογοῦντες, ἡ σύνοδος ἐξεβόησεν αὐτοὺς τε οὕτω φρονεῖν καὶ τῶν Πατέρων πίστιν εἶναι ταύτην ἐπίστασθαι. Πῶς οὖν ἢ ταῦτα λέγουσα ἡ Κυρίλλω μάχεται, ἡ τοὺς λέγοντας εὐσεβῶς ἐκ δύο φύσεων ἀποστρέφεται; Ταῦτα διεξιζόντων ^δ ὁ ἱεράρχης

κατὰ τῶν συκοφαντῶν τῆς ἐν Καλχηδόνι συνόδου τὴν σπουδὴν ἔχει. Γυμνάζει δὲ κἀνατοῦα τὸ κατὰ τὸν ἄνθρωπον παράδειγμα, ᾧ κέχρηται μὲν Κύριλλος εὐσεβῶς, προσφέρει δὲ δυσσεβῶς τὸ ἀλλόφυλον· προσφέρει γὰρ ἵνα μίαν φύσιν ἐπὶ Χριστοῦ, ὥσπερ καὶ ἐπὶ τοῦ ἀνθρώπου, λέγεσθαι δογματίσῃ. Πλὴν ἐξ ὧν ὑπὲρ τῆς ἀσεβείας ^ε σπουδαίει, κατ' αὐτῆς μέλλον, κἂν οὐκ ἔχη τὴν αἰσθησιν, ἐξοπλίζεται. Λέγει γὰρ ὡς· ἐπὶ τῶν ἀνομοιομερῶν τὸ ὅλον ταῖς τῶν μερῶν προσηγορίαις οὐκ ὀνομάζεται, ἀλλ' ἰδιαζούσῃ κλήσει γνωρίζεται· εἰ δὲ τοῦτο, καὶ μᾶλλον γνωσθήσεται φύσεως. Ἡ μὲν αἵρεσις οὕτω συμπλέκει τὸ σόφισμα, ὃ δὲ τοῦ Λόγου μαθητῆς Εὐλόγιος τὸ ματαιολόγον αὐτῆς ἐξελέγξας, πατρικαῖς ἐπιθεῖσιν μαρτυρίαις κυρίως τε καὶ ἀληθῶς τὸν ἕνα Κύριον Ἰησοῦν Χριστὸν καὶ Θεὸν καλεῖσθαι καὶ ἄνθρωπον, ὥστε εἰ ἐφ' ὧν τὸ ὅλον τὰς ^ς τῶν μερῶν προσηγορίας οὐ δέχεται, οὐδ' ἡ μία κυρίως ἀναδέχεται, ἐπ' ἐκείνων ^ζ καὶ ἡ μία

Καὶ ὁ ἐφεξῆς δὲ λόγος κατὰ τῶν συκοφαντῶν τῆς ἐν Καλχηδόνι συνόδου τὴν σπουδὴν ἔχει. Γυμνάζει δὲ κἀνατοῦα τὸ κατὰ τὸν ἄνθρωπον παράδειγμα, ᾧ κέχρηται μὲν Κύριλλος εὐσεβῶς, προσφέρει δὲ δυσσεβῶς τὸ ἀλλόφυλον· προσφέρει γὰρ ἵνα μίαν φύσιν ἐπὶ Χριστοῦ, ὥσπερ καὶ ἐπὶ τοῦ ἀνθρώπου, λέγεσθαι δογματίσῃ. Πλὴν ἐξ ὧν ὑπὲρ τῆς ἀσεβείας ^ε σπουδαίει, κατ' αὐτῆς μέλλον, κἂν οὐκ ἔχη τὴν αἰσθησιν, ἐξοπλίζεται. Λέγει γὰρ ὡς· ἐπὶ τῶν ἀνομοιομερῶν τὸ ὅλον ταῖς τῶν μερῶν προσηγορίαις οὐκ ὀνομάζεται, ἀλλ' ἰδιαζούσῃ κλήσει γνωρίζεται· εἰ δὲ τοῦτο, καὶ μᾶλλον γνωσθήσεται φύσεως. Ἡ μὲν αἵρεσις οὕτω συμπλέκει τὸ σόφισμα, ὃ δὲ τοῦ Λόγου μαθητῆς Εὐλόγιος τὸ ματαιολόγον αὐτῆς ἐξελέγξας, πατρικαῖς ἐπιθεῖσιν μαρτυρίαις κυρίως τε καὶ ἀληθῶς τὸν ἕνα Κύριον Ἰησοῦν Χριστὸν καὶ Θεὸν καλεῖσθαι καὶ ἄνθρωπον, ὥστε εἰ ἐφ' ὧν τὸ ὅλον τὰς ^ς τῶν μερῶν προσηγορίας οὐ δέχεται, οὐδ' ἡ μία κυρίως ἀναδέχεται, ἐπ' ἐκείνων ^ζ καὶ ἡ μία

Ὁ μὲντοι γε σοφὸς συγγραφεὺς παράγει τὸν ἱερὸν Κύριλλον ἐρμηνεύοντα ἑαυτὸν, ὅπως καὶ ἐφ' ᾧ τῷ κατὰ τὸν ἄνθρωπον ἐχρήσατο παραδείγματι. Θεο-

VARIÆ LECTIONES.

^α οὖν add. A. ^β et infra, Καλχ. B. ^γ ἐκ δύο δογματίζει C. ^δ ταῦτα δὲ διεξ. C. ^ε τὸν add. A. ^ς ἀσεβείας mg.: libri εὐσεβείας. ^ζ τὰς τῶν. ^η τὸ ὅλον om. B. ^θ ἐκείνων γὰρ καὶ ἡ C.

δωρου γὰρ τοῦ Μοφουεστίας τὸ κατὰ τὸν ἄνθρωπον
ἐνδιαβάλλοντος παράδειγμα ὡς ὑπάρχον τῷ κατὰ
Χριστὸν μυστηρίῳ ἀνάμωστον, οὕτως ἐν τῷ λεγο-
μένῳ πρώτῳ τόμῳ ἀνθυποφέρει ὁ Κύριλλος· Ἔνα
καὶ τὸν αὐτὸν ὄντα γινώσκωμεν καὶ ἐκ Θεοῦ
Πατρὸς θεϊκῶς [857 R.] καὶ ἐκ γυναικὸς κατὰ
σάρκα· κεχρήμεθα δὲ τῇ τοῦ παραδείγματος
χρεῖα, τηροῦντες πανταχοῦ τῇ ἐνώσει τὸ ἀδιά-
σπαστον, καὶ τὴν διαίρεσιν παρωδοῦμενοι.
Ἀκούεις ἐφ' ᾧ⁸² Κύριλλος παραλαμβάνει τὸ παρά-
δειγμα· οὐ γὰρ ἵνα σὺ μίαν τοῦ Χριστοῦ φύσιν
[452 II.] καινολογήσῃ, ἀλλ' ἵνα Θεόδωρος καὶ Ne-
στόριος κατασχυνθῶσι τῇ τοῦ παραδείγματος χρεῖα,
τηροῦντος τοῦ ἱεροῦ Κυρίλλου τῇ ἐνώσει τὸ ἀμυ-
την τε καὶ ἀδιάσπαστον. Σὺ δ' Ἰωσὺ ἀκολουθῶν τῷ
παραδείγματι· οὐδὲ Θεὸν οὐδὲ ἄνθρωπον κυρίως εἰ-
πεῖν ἀνάσχοιο ἂν τὸν Χριστὸν, διότι οὐδὲ ὁ ἄνθρω-
πος, τὸ παράδειγμα, οὔτε σῶμα κυρίως οὔτε ψυχὴ,
εἰ⁸³ ἐκδίδοται ταῦτα λέγειν αὐτὸν, διότι ἐπὶ τῆς κατὰ
Χριστὸν ἀπορρήτου ἐνώσεως, ἐξ ὧν αὐτὸς σύγκειται,
ταῦτα κυρίως λέγεται. Οὐ τοίνυν, καὶ ὁ ἄνθρωπος
μιάς λέγοιτο φύσεως, οὐδεὶς ἀκολουθίας ἀπαιτῆσαι
λόγος καὶ τὸν Χριστὸν μιᾶς ὑπάρχειν διὰ τοῦτο
φύσεως. Διὸ καὶ Κύριλλον⁸⁴ τὸν θαυμασίον μίαν μὲν
τὸν ἄνθρωπον φύσιν εὐρήσεις λέγοντα, μίαν δὲ
φύσιν εἰπόντα τοῦ Χριστοῦ οὐκ ἂν φωράσῃς. Εἰ δὲ
τις δύο φύσεις δέδοικεν εἰπεῖν, ἵνα μὴ διαίρεσιν συν-
εσάξῃ, πρῶτον μὲν οὕτως ἀπλῶς μὴδὲ λεγέτω δύο
φύσεις, προστιθέτω δὲ τὸ ἀδιαίρετον, εἴτα συνομολο-
γεῖτω καὶ ἐν⁸⁵ καθ' ὑπόστασιν πρόσωπον καὶ μίαν
ὑπόστασιν, ἢ ἀντ' αὐτῶν, εἰ βούλει⁸⁶, τὸ μίαν τοῦ
Λόγου φύσιν σεσαρκωμένην. Ταῦτα γὰρ ὁ λέγων
κατὰ τὸν γνῶμονα τῆς ἀκριβείας Κύριλλον οὐκ ἂν
οὐδὲ συκοφάνταις παράσχῃ⁸⁷ λαβὴν ὡς διαίρεσιν
δογματίσας τὴν φύσιν. Καὶ γὰρ καὶ τῶν⁸⁸ ἀνατο-
λικῶν δύο φύσεις εἰπόντων, καὶ συκοφαντεῖν αὐτοὺς
ὡς διαιροῦντας ἐτέρων κινήθεντων, πρὸς Ἀχάκιον
γράφων, ἐπειδὴ μετὰ τὸν εἰπεῖν δύο φύσεις καὶ τὸ
ἀδιαίρετον συνῆψαν καὶ ἐν ἐνὶ καὶ τῷ αὐτῷ Χριστῷ
τὰς δύο φύσεις ὁρᾶν ὡμολόγησαν, τέκνα μὲν δια-
βόλου τοὺς συκοφάντας ἀποφαίνει, τοὺς δὲ διομολο-
γοῦντας κατὰ τὸ φρόνημα τῶν ἀνατολικῶν ἀδυνάτον
ποτε διαίρεσιν πλάσσειν. Ὅρα ἰὲ καὶ Ἀθανάσιον,
οἷα περὶ τῆς ἐνανθρωπήσεως τοῦ Λόγου γράφων κατὰ
τῶν τὰ Ἀπολιναρίου νοσοῦντων ἐκτίθεται. Λέγων
γὰρ διὰ τοῦ ἐκότερα τὸ δύο παρ' οὐδενὸς τῶν εὐσε-
βῶν εἰσαγεῖν ὑπενοήθη διαίρεσιν. Λέγει δὲ· Ἀ.Λ.Γ. δ'
ὡν φύσει Θεὸς γεννᾶται ἄνθρωπος, ἵνα εἰς ἣ τὰ
ἐκότερα τέλειος, κατὰ πάντα Θεὸς καὶ ἄνθρωπος
ὁ αὐτός. Καὶ ὁ Θεολόγος δὲ Γρηγόριος ἐν τῷ Ἀπο-
λογητικῷ φησὶ· Τοῦτο ἡ κενωθεῖσα θεότης, τοῦτο
ἡ προσληθεῖσα σὰρξ, τοῦτο ἡ καινὴ μέλις,
Θεὸς καὶ ἄνθρωπος, ἐν ἐκ δυοῖν, καὶ δι' ἐνός
ἀμφότερα. Ναὶ δὴ καὶ πρὸς Οὐαλεριανὸν τὸν Ἰκονίου γράζων ὁ Κύριλλος, Οὐκοῦν ὁμολογουμένως μὲν,
φησὶ, τὸ ἀπὸ σαρκὸς σὰρξ ἐστὶ, τὸ δὲ ἐκ Θεοῦ Θεός· ἔστι δὲ κατὰ ταῦτόν⁸⁹ ἀμφότερα ὁ⁹⁰ Χρι-

stix humanum exemplum calumniant, ut non con-
veniens Christi mysterio, sic et in dicto tomo I re-
pugnat Cyrillus: *Unum et eundem esse cognoscimus,*
et e Deo Patre divine et e muliere secundum carnem.
Utimur autem exemplo, servantes ubique unione in-
divulsum, divisionem rejicientes. Audis unde Cyrillus
exemplum sumat: non enim ut tu unam in Christo
naturam nove singas, verum ut Theodorus et Nesto-
rius pudeant exempli usu servante beato Cyrillo
unione sectionis experts et indivulsum. Tu vero
forsitan exemplum secutus, neque Deum neque ho-
minem proprie dicere sustineas eundem Christum?
Quia neque homo exemplum, neque corpus proprie,
neque anima, si cogas eum hæc dicere: quandoqui-
dem de unione ineffabili in Christo, unde ipse con-
stat, proprie hæc dicuntur. Non igitur licet homo
unius dicatur naturæ, ulla consequentiæ ratio
exiget, et Christum unius esse ideo naturæ. Quare
et admirandum illum Cyrillum, unam quidem homi-
nem asserentem naturam invenies, unam vero di-
centem Christi non deprehendes. Si vero duas quis
naturas metuat dicere, ne divisionem inducat: pri-
mum quidem adeo simpliciter, neque dicat duas
naturas, apponat vero indivisas, deinde constita-
tur et unam hypostaticam personam, et unam hypo-
stasin: aut illorum loco, si quis volet, unam Verbi
naturam incarnatam. Hoc igitur ad accuratam amus-
sim dicto, Cyrillus neque accusatoribus præbet oc-
casionem quasi divisas docens naturas. Etenim
Orientalibus duas naturas dicentibus, et aliis illos
accusantibus quasi alteram ab altera dividant, ad
Acacium scribit. Quando duas naturas dicendo, et
individuum adjungere, et in uno eodemque Christo
duas naturas se videre testati sunt: contradicentes
filiis diaboli loco tenet. Qui vero idem sentiunt
quod Orientales, impossibile est aliquando divisio-
nem inducere. Vide etiam Athanasium, quæ de
incarnatione Verbi scribens contra Apollinaristas
exponit. Cum enim dicit per 276^b utraque, nemo
Christianorum suspicatus est per dualitatem divisio-
nem fieri. Dicit vero: *Sed qui est natura Deus, ge-*
neratur homo, ut utraque sint unus perfectus, per omnia
idem Deus, et homo. Sed et Gregorius cognomento
Theologus in Apologetico ait: *Hoc exinanita deitas,*
D hoc assumpta caro, hoc nova mistio, Deus et homo,
unum e duobus, ei per unum utraque. Et sane ad
Valerianum Iconii episcopum scribens Cyrillus:
Quare ex confesso, inquit, quod a carne caro est,
quod e Deo Deus. Est vero secundum ipsum utraque
Christus: ut ergo non dividit Deus et homo unum
Christum, neque dictio utraque: sic neque illud
duo, nisi quod nonnulli sensum dividant, nec boni
satoris ullum fructum proferre valentes.

VARIE LECTIONES.

⁸² ᾧ A: ὧν C. ⁸³ εἰ] ἢ A. ⁸⁴ Κύριλλον μὲν τὸν C. ⁸⁵ ἐν] τὸ ἐν A. ⁸⁶ βούλετο τὸ C. ⁸⁷ παράσχη C.
⁸⁸ τῶν add A. ⁸⁹ κατ' αὐτόν C. ⁹⁰ ὁ om. A.

στός. Ὡςπερ οὖν οὐ τέμνει τὸ Θεὸς καὶ ἄνθρωπος τὸν ἕνα Χριστὸν, οὐδὲ τὸ ἀμφοτέρω, οὐδὲ τὸ ἐκά-
τερω, οὕτως οὐδὲ τὸ δύο, εἰ μὴ τὸν νοῦν εἴησαν ἐκτεταγμένοι τινὲς καὶ τοῦ καλοῦ σπορέως⁶³ οὐδένα
καρπὸν φῦναι⁶⁴ δυνάμενοι.

Tu vero mihi considera iterum novatam jam A
heresim. Cyrillus, ait, duas naturas dicere indivi-
sas damnavit, contradicere putans opinioni dicenti
unam esse Verbi incarnatam naturam; facilius au-
tem ejus fastus dejicitur. Dupliciter enim hic indivi-
sum, ut et in aliis suis sermonibus prædictus
scriptor ostendit, ut apparet. Et hoc quidem Nestorio
amicum, illud piis honoratum, et propterea inter se
certant. Hoc enim relatione indivisum, ut arma
Nestorii excutitur: illud vero *hypostasi indivisum*,
vel hypostatica unio, clare et prædicatur et expla-
natur. Quare sicut si quis unionem in Christo
asserens, non coaptet unioni hypostasim, suspectum
verbum reddit: sic si quis duas naturas indivisas
dixerit, non adjungens hoc, *secundum hypostasim*, in
eamdem suspicionem incidit. Ad eundem modum
asserens Dei Verbum assumere hominem, nisi vocem
assumere aliunde exponat (nam fieri potest, ut ex
Nestorii mente seu opinione, vel ex orthodoxa ra-
tione explicata auditoribus causam [vel errandi vel
recte sentiendi] præbeat), culpa minime vacat.
Quapropter Cyrillus in conciliandis controversiis
acutus, in *Thesauo* suo, a Deo Verbo assumptum
ex Maria hominem veluti vestem aut templum affir-
mat; in epistolis vero ad Succensum: *Igitur homo
factus est, inquit, non autem hominem assumpsit, ut
Nestorius docet*. Atque advertens iudicii solertiam et
prudentiam. Hic assumptum hominem ut templum
sancte asserit, et tamen 277a Nestorium, homi-
nem [a Deo] assumptum asserentem damnat. Utrum-
que sane recte pieque. Etenim Nestorius hominem
una cum hypostasi humana assumptum nugabatur.
Cyrillus igitur docet Deum assumpta humanitate,
sive præexistente sive subsistente hypostasi hu-
mana, sed humana natura in ipsa divina hypostasi
subsistente, sine ulla tamen divinitatis immutatione
vere hominem factum. Sapienter ergo parique modo
divus Cyrillus in epistola ad Succensum disputat,
dicique eum qui duas naturas post unionem asserit
indivisas, nec tamen addit: *secundum hypostaticam
unionem*, pugnare cum iis, qui unicam tantum Verbi
naturam incarnatam asserunt. Nequaquam ergo
vox assumpta, nisi integre accipiat, sed nude tan-
tum pronuntietur, sufficit ut cum iis conveniatur
consentiatque, qui unam Verbi naturam incarna-
tam docent. Quod si quis rursus, duas indivisas
naturas asserens, addat etiam: *secundum hyposta-
ticam unionem*, recte et pie loquatur, habebitque
Cyrillum suffragatorem. Sed attende extremam epi-
stolæ partem, quemadmodum ratiocinetur: *Vox*,
inquit, *indivise, adjecta videtur esse nota certa no-
stræ et orthodoxæ sententiæ; sed illi vocem non ita
intelligunt*. Quod si ita ut nos eam acciperent, recte

Σὺ δέ μοι σκόπει πάλιν νεανεισπομένην τὴν αἵρεσιν.
Ὁ Κύριλλος, φησί, τὸ δύο λέγειν φύσεις ἀδιαίρετους
ἐξεκλήρυξεν, ἀντίπαλον εἶναι νομίζων τῇ λεγοσῇ
δόξῃ μίαν εἶναι φύσιν τοῦ Λόγου σεσαρκωμένην.
Ῥῥον δὲ αὐτῆς τὸ φρύαγμα καταβάλλεται. Αὐτὸν
γὰρ τὸ ἀδιαίρετον κἀνατῦθα, ὡς καὶ ἐν τοῖς ἄλλοις
αὐτοῦ [455 H.] λόγοις, ὁ συγγραφεὺς ἐπιδείξιμος
φαίνεται, καὶ κηρύσσεται καὶ περιπτύσσεται. Ὡςπερ
οὖν εἰ τις ἐνωσιν ἐπὶ Χριστοῦ λέγων μὴ συνάπτει
τῇ ἐνώσει τὸ καὶ ὑπόστασιν, ὑποκποῦν τὸ ῥῆμα
ποιεῖ, οὕτως εἰ τις δύο φύσεις ἀδιαίρετους λέγοι⁶⁵,
μὴ συνεπιφέρων τὸ καὶ ὑπόστασιν, εἰς τὴν αὐτὴν
ὑποψίαν περιτρέπεται. Ὡσαύτως δὲ καὶ ὁ λέγων
ἄνθρωπον ἀναλαβεῖν τὸν Θεὸν Λόγον, εἰ μὴ τὴν φω-
νὴν ἄλλοθεν ἐρμηνεύσει (δυνατὸν γὰρ αὐτὴν καὶ
κατὰ Νεστόριον καὶ⁶⁶ κατὰ τὸν ὀρθὸν εἰπεῖν λόγον
λαβὴν παρασχέιν τοῖς ἀκροαταῖς), οὐκ ἔστιν ἀναί-
τιος. Διὸ καὶ ὁ διαίτην σοφὸς Κύριλλος ἐν μὲν τῷ
θησαυρῷ τὸν Θεὸν Λόγον ὥςπερ τινὰ ποδὴρ τὸν ἐκ
Μαρίας ἄνθρωπον ἡ ναὶ ἀναλαβεῖν λέγει, ἐν δὲ ταῖς
πρὸς Λούκην ἐπιστολαῖς, *Οὐκοῦν ἄνθρωπος*, φησί,
*γέγονεν, οὐκ ἄνθρωπον ἀνέλαβεν, ὡς Νεστορίῳ
δοκεῖ*. Καὶ ἔρα τῆς διαίτης τὸ ἀγγίζουσιν καὶ νηφά-
λιον. Ὁ μὲν ἄνθρωπον καὶ ναὶ ἀναλαβεῖν ἱερολογεῖ,
Νεστόριον δὲ ἄνθρωπον ἀναλαβεῖν εἰπόντα παρα-
γράφεται, εὐσεβῶς δὲ ἐκάτερον. Ὁ μὲν γὰρ ὑπο-
στάντα τὸν ἄνθρωπον ἀναλαβεῖν Νεστόριος ἐσοφίζετο,
ὁ δὲ οὐ μένουσιν προϋποστάντα, ἐν ἑαυτῷ δὲ τοῦτον
ὑποστήσαντα, κἀν τῷ ἀτρέπτῳ μεμενηκότα τῆς
θεότητος, ἀληθῶς γενέσθαι καὶ ἄνθρωπον. Σοφῶς
οὖν καὶ ὁμοίως διαπραττόμενος ὁ ἱερὸς Κύριλλος
καὶ ἐν τῇ πρὸς Λούκην ἐπιστολῇ τὸ δύο φύσεις
λέγειν ἀδιαίρετους μετὰ τὴν ἐνωσιν, μὴ συνεπιφέ-
ροντα τὴν καὶ ὑπόστασιν ἐνωσιν, μάχεσθαι τοῖς
μίαν φύσιν τοῦ Λόγου σεσαρκωμένην δογματίζουσι
φησιν. Οὐ γὰρ αὐτάρκης οὕτως ἡμίτομος ἡ φωνὴ
ῥηθεῖσα⁶⁷ συνελθεῖν καὶ ὁμοφρονῆσαι τοῖς μίαν φύ-
σιν τοῦ Λόγου σεσαρκωμένην κηρύττουσιν⁶⁸. Εἰ δὲ
δύο τις φύσεις ἀδιαίρετους εἰπὼν συμπαραλάβω καὶ
τὴν καὶ ὑπόστασιν ἐνωσιν, ὀρθῶς τε καὶ εὐσε-
βῶς ἐρεῖ, καὶ Κύριλλον εὐρήσει ὁμόφρονον. Καὶ
ἄκουσον κατὰ τὸ τέλος τῆς αὐτῆς ἐπιστολῆς οἷα
διέξεισι. *Τὸ ἀδιαίρετος*, φησί, *προστεθεὶς δοκεῖ
μὲν πως παρ' ἡμῶν ὀρθῶς εἶναι δόξης σηματι-
κόν, αὐτοὶ δὲ οὐχ οὕτω νοοῦσιν*. Ὡςτε εἰ οὕτως
ἐνόουν, ὀρθοδόξως ἂν ἔλεγον καὶ τῇ Κυρίλλου γνώ-
μῃ συνέδεικνον. Ἔστι γὰρ τὸ ἀδιαίρετον αὐτῷ δόξῃ
ὀρθῇ τοῖς συνάπτουσι τὴν φωνὴν ἢ⁶⁹ συνεπιννοῦσι

VARIE LECTIONES.

⁶³ σπορέως C. ⁶⁴ φῦναι B. cf. ad p. 17. ⁶⁵ λέγοι B: λέγει C. ⁶⁶ priorem καὶ add. A. ⁶⁷ ἡ φωνὴ
ἡ ῥηθεῖσα C. ⁶⁸ κηρύττουσιν A; δογματίζουσιν C. ⁶⁹ ἢ] an. ἢ?

τῆς καθ' ὑπόστασιν ἐνώσεως, τοῖς αἰρετικοῖς δὲ δι-
εσπασμένον⁸⁹ καὶ τὸ ἀδιαίρετον· τῆς γὰρ καθ' ὑπό-
στασιν ἐνώσεως αὐτὸ διασχίζουσιν. Οὕτω δ' ἂν εἴη
μεμψόμενος· καὶ τοὺς λέγοντας μὲν δύο φύσεις ἀδιαί-
ρέτους, τὴν καθ' ὑπόστασιν δὲ μὴ συνομολογούντας
ἔνωσιν· μάχονται γὰρ ὡς ἀληθῶς οὗτοι τοῖς μίαν
φύσιν φρονούσι τοῦ Θεοῦ Λόγου σαρκακωμένην. Τού-
ς μὲντοι μετὰ τοῦ λέγειν δύο φύσεις ἀδιαίρετους
ἐν τῇ καθ' ὑπόστασιν ἐνώσει θεωρεῖν οὐτ' ἂν
μεμψάμην ἐρεῖ, ὥσπερ οὐδὲ τοὺς ἀνατολικούς
τὰ ἑμῶν λέγοντας ἐμεμψάμην, ἀλλ' οὕτε ἐμοὶ
τὰντιντα [454 H.] φορεῖν οὐτε διαμάχεσθαι
πρὸς τὴν μίαν τοῦ Λόγου φύσιν σαρκακωμένην
οὐκ ἂν ψήφισάμην.

Σὺ δὲ μοι συνδιασκόπει ὅπως οὐδ' ἡ μία φύσις
τοῦ Λόγου σαρκακωμένη, ἀπλῶς οὕτω προαγομένη,
οὐμένουν τὸ ἀνεπίληπτον οὐ διασώζει. [861 K.]
Λέγοιτο γὰρ ἂν μία φύσις τοῦ Λόγου σαρκακωμένη
καὶ οἷς ἄψυχος ἡ προσληφθεῖσα νομίζεται σὰρξ, καὶ
οἷς τῶν συνελθόντων ἡ σύγχυσις δυσσεβίζεται, καὶ οἷς
ἡ τοῦ Λόγου φύσις εἰς σάρκα φρενοδιαδῶς ἀναγεῖ-
ται⁹⁰. Ὁ δὲ τῆς ἀκριβεῖας διδάσκαλος Κύριλλος,
ἕκαστον τῶν αἰρετικῶν φρονημάτων ὁμοτιμῶς βδε-
λυσσόμενος, διὰ τῆς κοινῆς⁹¹ προκειμένης φωνῆς τὸ
ἀδιαίρετον μὲν καὶ ἀσύγχυτον τῶν συνελθόντων
τρανολογεῖ φύσεων, ἀπειθυνοῖ δὲ ταύτην ἐτι μάλλον,
τὴν σαρκακωμένην φύσιν ἐψυχωσάει δογματίζων
ψυχῇ λογικῇ τε καὶ νοερᾷ. Διὸ καὶ τοὺς ἀνατολικούς,
ὡς πολλάκις εἴρηται, ταύτην μὲν τὴν φωνὴν οὐκ
εἰπόντας, τὴν δὲ ἰσοδυναμοῦσαν προβαλλομένους⁹²
(δύο γὰρ φύσεις εἶπον πρεσβεῖν ἐν τῇ καθ' ὑπό-
στασιν ἐνώσει) καὶ μηδὲ τὸ ἀδιαίρετους ἐπενεγκόν-
τας ὁρθοδόξους ἀνακήρυξεν· καίτοι γε οὐδ' αὐτοῖς
βήμασι τὸ καθ' ὑπόστασιν ἔγραψαν, ἀλλ' ἐξ ὧν εἶπον
ἓνα καὶ τὸν αὐτὸν ὁμολογεῖν τὸν ἐκ Πατρὸς ἀχρόνως
γεννηθέντα καὶ ἐκ τῆς Θεοτόκου Μαρίας· ἐπ' ἰσχάτων,
καὶ τὸν αὐτὸν πρεσβεῖν Θεόν τε καὶ ἀνθρώπον,
ὅτε δὴ σύνδρομα εἰδὼς τὰ εἰρημένα τῇ καθ' ὑπόστα-
σιν ἐνώσει φωνῇ, ὁμοδοξεῖν αὐτὸν αὐτοῖς περιφανῶς
ἐμαρτύρησε.

Δεῖ δ' οὖν εἰδῆ·αι ὡς οἱ τὴν καθ' ὑπόστασιν ἔνωσιν
εἰπόντες Πατέρες ἡμῶν δύο τινῶν σύνοδον⁹³ καθ'
ἔνωσιν ἀδιάσπαστον διὰ ταύτης τῆς φωνῆς δογματί-
ζουσιν· εἰ δὲ ἀσύγχυτα τὰ συνελθόντα μεμένηκεν,
οὐδὲν ἢ προκειμένη φωνὴ παραδίδωσιν. Ὡσαύτως
καὶ τὴν μίαν φύσιν τοῦ Λόγου σαρκακωμένην λέγειν
εἰς τὴν αὐτὴν μὲν ἔννοιαν σχεδὸν υποφέρειται, παρ-
ελκυσθῆναι δὲ πολλοῖς αἰρετικοῖς πρὸς τὸ βούλημα
τὸ βᾶδιον ἐμπαρέχεται. Ὡστε οὐχ ἀπλῶς αὐτὴν
παραδεκτόν, ἀλλ' ὡς ὃ τὰ θεῖα σοφῶς ἐχρήσατο
Κύριλλος, τούτεστι ψυχῇ λογικῇ τε καὶ νοερᾷ συν-
άπτοντα ἐψυχωμένην⁹⁴, καὶ τῶν συνελθόντων συν-
επιθεωροῦντα τὸ ἀσύγχυτον. Οὕτω γοῦν ἑκατέρω

A sentirent, et cum Cyrillo consentirent, apud quem
illud, indivise, recte intelligunt ii, qui vocem secun-
dum hypostaticam unionem accipiunt. Hæreticis
autem etiam indivisum est divisum seu divulsam.
Nam illud ipsum secundum hypostaticam unionem
divellunt dividuntque. Ita quoque reprehendas eos
qui duas indivisas naturas admittunt, sed negant
eas secundum hypostaticam unionem conjunctas;
revera enim adversantur iis qui unicam Dei Verbi
naturam sentiunt esse incarnatam. Illos tamen,
inquit, non reprehenderim, qui duas professi naturas
in hypostatica unione indivisas considerant, uti nec
Orientales coarxerim, qui idem sentiunt. Sed neque
hos contra me venire, neque pugnare adversus eos,
qui unam Verbi naturam aiunt incarnatam pronun-
tiarim.

Sed tu mecum dispice, nec unam quidem Verbi
naturam (si ita nude et simpliciter loquare), incar-
natam sine reprehensione dici posse. Nam et una
Verbi natura incarnata diceretur ab iis qui putant
inanimatam carnem esse assumptam; et qui ex
coeuntium permistione [naturam assumptam] blas-
phemant; et qui naturam Verbi in carnem muta-
tam, insaniant. Accuratissimus autem doctor Cyril-
lus singulas 277b hæreticorum pariter execratus
sententias, per vocem in medio positam, duas natu-
ras [in Christo] concurrentes indivisas et inconfusas
planissime demonstrat. Refellit porro hanc magis,
dum docet naturam incarnatam, anima rationis et
intelligentiæ plena fuisse animatam. Quapropter et
C Orientales, uti sæpe dictum est, quamvis hanc vocem
non pronuntiant, aliam tamen quæ eandem vim
habet, ponant (duas enim naturas in hypostatica
unione se venerari dixerunt) neque vocem, *indivisas*,
usurpent [al. auferant], recte sentire declaravit.
Quin neque verbis ipsis, illa secundum hypostasim,
in scriptis suis expresserunt; sed ex dictis quibus
unum et eundem ex Patre ab æterno, et ex Maria
Dei Genitrice ultimis temporibus natum confitentur,
eundemque Deum et hominem venerantur; quæ
dicta cum videret respondere unioni secundum
hypostasim, verbo se cum illis sentire aperte con-
testatus est.

Sciendum ergo a Patribus, qui hypostaticam unionem
proflitentur, hac voce, duarum quarundam
D naturarum concurrentium indivulsam unionem as-
seri. Quod si autem dum illa naturæ inconfusæ
permansere, nihil proposita vox [veritatis] officit.
Eodem modo cum dicitur, unam Verbi naturam
esse incarnatam, eundem fere sensum habet. Rapi
autem a multis hæreticis hoc ad ejusque arbi-
trium, non negatur; ut proinde vox non sit ita
nude acceptanda, sed quemadmodum Cyrillus rerum
divinarum sciens illam usurpavit, hoc est, ut addas
anima rationali et intelligenti [carnem] animatam,
et duarum naturarum inconfusam conjunctionem

VARIE LECTIONES.

⁸⁹ διεσπασμένον. C. ⁹⁰ ἀναγίται. A: ἀπετράπη C. ⁹¹ κοινῆς. A. ⁹² ἴμο προβαλλομένους. ⁹³ libri συνόδων.

⁹⁴ libri ἐψυχωμένην.

intelligas. Ita ergo utraque voce non accurate expressa, unam quidem personam explicant, sed inconfusum duarum naturarum concursum non explanant. Rursum qui duas naturas indivisas tradunt, id quidem quod est inconfusum exposuere, sed unam esse personam aut hypostasim non declaravere. Ut proinde sit necesse ab iis qui duas naturas indivisas profitentur, aut adjungi, secundum hypostaticam unionem; aut unam Verbi naturam esse incarnatam, aut eundem simul Deum esse et hominem. Absque altero enim dictorum, vox proposita, ut imperfectum quid iure sane reprehendatur. Hæc et his genuina cum auctor explicasset, adjuncta ad concordiam [ineundam] adhortatione, libro huic præsentem finem imponit.

Quinta deinceps oratio disputat contra illos, qui humano ingenio **278** a Christianam fidem comprehendendi posse existimant: in quo pie planeque divine philosophatur, atque dicendi ratione Christianam religionem certam ostendit, quodque illa potissimum sequitur prædicat; et docet quemadmodum proprietatum differentie in nobis aperte distincte sint, quibus alter ab altero differt, notæque singulares alterius alicujus personæ proprietates [individuo illi assignent], communes fieri prohibeant. In sancta autem Trinitate proprietates manent immutabiles, et per indivisam unionem copulantur; cumque sit una personarum potentia, habent tamen in ipsa differentia divinam et inexplicabilem inter se conjunctionem, secundum quam in Patre Filius, et Pater in Filio, et Filius in Patre et Spiritu sancto, et Spiritus sanctus in Filio et Patre cognoscitur, conjunctione ubique dominante, neque indivisum in proprietatibus separante. Sed aliud est Esse supremæ Trinitatis, aliud nostrum. In Trinitate Ens est supra Esse; at nostrum Esse neque proprie Ens est. Quomodo enim sit proprie Ens quod a non Ente descendit, et quod natura sua in non Ens desinit? Quanam a Conditor suo hoc per amorem honore et munere dignatum est, ut sit semper, et immortalitatem assequatur. Deus igitur nobis est unus, et Trinitas [seu trinus] cognoscitur fons infinitæ et incomprehensæ sapientiæ, et quæ sanctificat, virtutis. Unde unus Deus et Dominus, et rex, et ipse Pater est, et perfectionis auxilium Sapientia, et Virtus sancti Spiritus. Indivisus enim Pater, a sua ipsius sapientia, et virtute sanctificantis Spiritus, in una natura adorandus, nec in unum atque unum Deum dividendus, quemadmodum in nobis, qui incommunicabili proprietatum discrimine et differentia operationis distinguimur et separamur, totaque divisione ab invicem per differentiam subsistimus. Quapropter non est in illa, ut in nobis dicendum, hoc hujus esse primum, aut aliud hujus secundum aut tertium. Uni-

A φωνῇ τῆς ἀκριβοῦς οὐκ ἐπιστατούσης, ἐν μὲν δηλοῦσι τὸ πρόσωπον, τῶν δὲ συνελθόντων οὐ τρανολογοῦσι τὸ ἀσύγχυτον. Πάλιν οἱ δύο φύσεις ἀδιαιρέτους δοξάζοντες τὸ μὲν ἀσύγχυτον διετράνωσαν, ἐν δὲ εἶναι τὸ πρόσωπον ἦτοι τὴν ὑπόστασιν οὐ συνδιετράνωσαν, ὥστε δεῖ καὶ τοὺς δύο φύσεις ἀδιαιρέτους λέγοντας ἢ τὴν κατ' ὑπόστασιν ἐπισυνάπτειν ἑνώσιν ἢ τὴν μίαν φύσιν τοῦ Λόγου σσαρκωμένην ἢ τὸν αὐτὸν Θεὸν τε καὶ ἄνθρωπον· ἄνευ γὰρ ἐνὸς τῶν εἰρημένων τὸ ἀτέλεις ἢ φωνῇ προβαλλομένη δικαίως ἂν διελέγοιτο. Ταῦτα καὶ τὰ τούτοις ὁμοία διεληλυθὺς ὁ συγγραφεὺς, καὶ παραίνεσιν παρακαλοῦσαν πρὸς ὁμόνοιαν καταβαλὼν, καὶ τὸν παρόντα διαναπαύει λόγον.

B Ὅδε ἐφεξῆς αὐτῷ λόγος πρὸς τοὺς οἰομένους ἀνθρωπίναις ἐπινοαίαις δύνασθαι τὴν ἀληθῆ τῶν Χριστιανῶν ὑποβάλλειν θεολογίαν διαλέγεται· ἐν ᾧ [455 H.] θεολογήσας εὐσεβῶς, καὶ κρεῖττω πάσης ἐπιτεχνήσεως καὶ τῆς ἐκ λόγων σοφίας τὴν παρὰ Χριστιανῶν ἀποδεικνύμενος θεολογίαν, καὶ τὸ ἐξηγημένον αὐτῆς ἀνυμνήσας, διαλαμβάνει ὡς ἐφ' ἡμῶν μὲν αἱ τῶν ἰδιωμάτων διαφοραὶ φανεραὶ διεστήκασι, κατ' ἃς ἀπ' ἀλλήλων διακρινόμεθα, καὶ τὰ χαρακτηριστικὰ τῆς τινος ὑποστάσεως θατέρας οὐκ οἶδε κοινοποιεῖν ἰδιώματα, ἐπὶ δὲ τῆς ἁγίας Τριάδος αἱ ἰδιότητες ἀκίνητοι [864 R.] μένουσαι συνάπτονται πῶς, διὰ τῆς ἀδιαιρέτου ἐνώσεως καὶ ⁷⁸ τὸ μίαν εἶναι τῶν ὑποστάσεων τὴν ἐνέργειαν πλείστην ἔχουσαι καὶ τῇ διακρίσει τὴν θεϊκὴν τε καὶ ἀρρήτην πρὸς ἀλλήλας συνάφειαν, κατ' ἣν ⁷⁹ ὁ Υἱὸς ἐν Πατρὶ καὶ Πατὴρ ἐν Υἱῷ καὶ ὁ Υἱὸς ἐν Πατρὶ καὶ Πνεύματι καὶ Πνεῦμα ἐν Υἱῷ καὶ Πατρὶ θεωρεῖται, τῆς συναφείας πανταχόθεν ἐπικρατούσης καὶ μηδ' ἐν τοῖς ἰδιώμασι καινοτομοῦσης τὸ ἀδιαιρέτον. Καὶ δὴ καὶ τὸ εἶναι ἄλλο τι ἐστὶν ἐπὶ τῆς ὑπεραρχίᾳς Τριάδος καὶ ἄλλο ἐν ἡμῖν· ἐκεῖ μὲν γὰρ τὸ ὅν ὑπὲρ τὸ εἶναι, ἐνταῦθα δὲ οὐδὲ κυρίως· ὅν. Πῶς γὰρ ἂν εἴη κυρίως ὅν τὸ ἐκ μὴ ὄντων παρηγμένον, καὶ εἰς τὸ μὴ ὄν τῇ γε οἰκείᾳ φύσει ὑποβρέον, εἰ καὶ ὁῶρον ἐφιλοτιμήθη τοῦ δημιουργοῦ εἰς τὸ εἶναι καὶ εἰς ἀφθαρσίαν ἀναβιβάζεσθαι; Θεὸς οὖν ἡμῖν ἐστὶν εἰς ⁷⁹ καὶ Τριάς θεωρούμενος, πηγὴ τυγχάνων ἀπερινοήτου σοφίας καὶ ἁγιαστικῆς δυνάμεως. Ὅθεν εἰς Θεὸς καὶ Κύριος καὶ βασιλεὺς, αὐτός τε ὁ ⁷⁸ Πατὴρ καὶ ἡ τελειοποιὺς σοφία αὐτοῦ καὶ ἡ ἁγιαστικὴ δύναμις. Ἀδιαιρέτος γὰρ ὁ Πατὴρ πρὸς τε τὴν ἑαυτοῦ σοφίαν καὶ τὴν ἁγιαστικὴν δύναμιν, ἐν μιᾷ φύσει προσκυνούμενος, οὐκ εἰς ἓνα καὶ ἓνα μεριζόμενος Θεὸν, καθάπερ ἐφ' ἡμῶν, οἱ τῷ ἀκοινωνήτῳ τῶν ἰδιωμάτων καὶ τῷ διαφορῷ τῆς ἐνέργειας μεριζόμεθα τε καὶ διαρούμεθα, καὶ τῇ δι' ὅλου τομῇ τὴν πρὸς ἀλλήλους διαφορὰν ὑφίσταμεθα. Διὸ οὐδὲ ἐστὶν εἰπεῖν, ὥσπερ ἐφ' ἡμῶν, οὕτω καὶ ἐπ' αὐτῆς, ὅτι τόδε τοῦδε ⁷⁹ πρῶτον ⁸⁰ ἢ ἐκτεῖνο τοῦδε δεύτερον ἢ τρίτον. Μονὰς γὰρ ἀληθῶς ἡ Τριάς,

VARIÆ LECTIONES.

⁷⁸ τὸ μὲν τῷ. ⁷⁹ ἢν A: ἢν ὁ C. ⁷⁹ εἰς] πρὸς A. ⁷⁸ ὁ add. A. ⁷⁹ τούτου C. ⁸⁰ πρῶτον] ἴμο πρότερον.

καὶ τριάς ἢ Μονάς, οὕτε διότι μονάς, τὴν Τριάδα
εὐσεβήσας, οὕτε διότι Τριάς, τὴν Μονάδα⁸¹ τέμνου-
σα· οὐδὲ γὰρ τὸ ἐν ἐπὶ τῆς θείας οὐσίας ὡς ἐπὶ
τῶν κτισμάτων νοοῦμεν, παρ' οἷς οὐδὲ τὸ κυρίως ἐν
ἐστὶ θεωρηῆσαι. Οὐ γὰρ τὸ ἐν ἀριθμῷ ἐφ' ἡμῶν καὶ κυ-
ρίως ἐν. Καὶ γὰρ τὸ ἐφ' ἡμῶν λεγόμενον ἐν οὐ κυ-
ρίως ἐν, ἀλλὰ τι ἐν. Τοῦτο δὲ ἐν τὴν ἐστὶ καὶ οὐχ
ἐν, ἅτε δὴ καὶ τοῦ ἐνὸς φέρον τὴν κλήσιν καὶ
πρὸς τὸ πολλὰ εἶναι μερίζομενος.

Εἰ δὲ καὶ ὡς νοῦν οἱ θεολόγοι τὸ ἐν ἐπὶ τῆς θείας
ὁμοῦσι φύσεως, ἀλλὰ διὰ μόνην τὴν ἀπαθῆ τοῦ
Λόγου γέννησιν τοῦτο παραλαμβάνουσιν. Ἡ γὰρ
εὐσεβής· ἔννοια καὶ τῆς τοῦ νοῦ φύσεως ὑπεριδρυμέ-
νην θεολογεῖ⁸² τὴν θεότητα. Καὶ γὰρ καὶ κατὰ τὸν
νοῦν ταυτοῦτος ὁράται καὶ ἑτερότης, κινήσις τε καὶ
στάσις, καὶ τῆς διπλῆς παντελῶς οὐκ ἐξίσταται,
ἀλλὰ στάσις μὲν αὐτῷ διὰ τὴν τῆς οὐσίας ἐνοράται
ταυτότητα, ἑτερότης δὲ καὶ κίνησις διὰ τὴν αὐτεξού-
σιον ὁρμὴν καὶ ἐνέργειαν· οὐ γὰρ ἐστὶ ταῦτόν ἐν
εἰπεῖν καὶ μετὰ τῆς πρὸς [456 H.] ἑτέρα παρα-
λέσεως ἐν. Ὅθεν εἰ καὶ εἰς τῷ ὑποκειμένῳ τυγχά-
ναι, ἀλλὰ νοῦν ἑαυτὸν καὶ ὅφ' ἑαυτοῦ γινωσκόμενος
ἀνθ' ἀπλοῦ διπλοῦς ἀποδείκνυται. Ὅπερ, καὶ εἰ τι
ὁμοιον, τοῦ κυρίως ἐνὸς καὶ τῆς μακαρίας φύσεως
παντελῶς ἡλλοτριῶται. Διόπερ οὐκ ἐστὶν οὐδὲ τῷ
ἀριθμῷ ἐν ἢ ὡς ἀρχὴ ἀριθμοῦ, οὐδὲ ὡς μέγεθος
ἢ ὡς ἀρχὴ μεγέθους· πάσης γὰρ [ποσότητος]⁸³ καὶ
μέρους καὶ συνθέσεως ὑπεριδρύεται. Ἄλλ' εἰ δὲ θαρ-
ρήσαντα εἰπεῖν, ἐν ἐστὶ τὸ θεῖον κατὰ τὴν ἀπλότη-
τα τῆς ὑπάρξεως, οὐχ ὡς ἐν τριώνυμον θεωρούμενον
ἢ εἰς μέρη διαιρούμενον ἢ ἐκ πλειόνων συγκαίμενον·
ἄρρητον γὰρ ἐστὶ καὶ ἀκατονόμαστον τοῦτο τὸ ἐν,
[865 R.] ἐπεὶ καὶ αὐτοῦ τοῦ ἐνὸς ἐστὶν αἴτιον, πάσης
ἐνάδος ἐνοποιῶν καὶ παντὸς ἐνὸς καὶ πλήθους ὑπερ-
πλουόμενον, διὰ τὸ κυρίως ἐν εἶναι καὶ ἐν πᾶσιν
εἶναι καὶ ὅλῃρ πάντα γινώσκεισθαι, οὐσιοποιῶν μὲν
ἀπάντων τῶν ὄντων, ὑπεριδρυμένον δὲ ἐν τῇ ὑπερ-
ουσίᾳ καὶ ἰδίᾳ μονότητι, ἐνάς καὶ μονάς θεο-
λογούμενον, ὣς ἐν Πατρὶ καὶ Πατρὶ ἐν Υἱῷ γινω-
σκόμενον, Πνεῦμα ἅγιον ἐκπορευόμενον ἐκ Πατρὸς,
ἀρχὴν μὲν ἔχον τὸν Πατέρα, δι' Υἱοῦ δὲ εἰς κτίσιν ἐπ'
εὐεργεσίᾳ τῶν δεχομένων ἐρχόμενον, οὐ καθ' ὅρεσιν γι-
νωσκομένης τῆς γεννήσεως, οὐ κατὰ τορμὴν θεωρουμέ-
νης τῆς ἐκπορεύσεως. Εἰ γὰρ τις δοίη ταῦτα, καὶ ἐπὶ τε-
τράδα⁸⁴ καὶ παντάδα καὶ ἐπ' ἄπειρον τὴν πρόοδον
βυθῆναι κατὰ τοὺς Ἑλλήνων μύθους συγκατασκευά-
σειεν. Ἐν οὖν κυρίως⁸⁵ τὸ θεῖον, πληθυσμὸν οὐδένα
παρεχόμενον, ὡς ἀκριβὲς τε καὶ ἀληθὲς ἐνότητος κατὰ
τὴν φυσικὴν, εἰ χρὴ φάναι, θεωρούμενον ταυτότητα.
Ὅθεν εἰ καὶ ὑποστάσεις ἢ πρόσωπα ἢ ἰδιότητας
ὀνομάζομεν, ἃ ὁ νοῦς ἔγνω, καθ' ὅσον δυνατόν ἐστιν,
ἐοικυνοῦσαι βουλόμενοι, οὐ τὸ ἐν διαιρούμεν, οὐ τὴν
μονάδα μερίζομεν, οὐ τὴν ἐνάδα διασπῶμεν, ἀλλὰ
τῇ αἰδιῷ μονότητι θεολογοῦντες ταύτην ἐν τρισὶν
αὐτὴν συνθεολογοῦμεν ὑποστάσεις, οὐκ ἀνθρωπί-
νους λογισμοὺς τὰ ὑπὲρ νοῦν ὑποβάλλοντες, οὐδὲ

A tas enim vere est Trinitas, et Trinitas Unitas. Nec
quia unitas est, idcirco contrahit Trinitatem; nec
quia Trinitas, dividit Unitatem. Neque enim unum
in divina substantia, ut in rebus creatis accipimus,
in quibus nec unum proprie est intelligere. Nec
enim unum numero in nobis etiam proprie est
unum; nam quod in nobis dicitur unum, non est
proprie unum, sed aliquid unum: hoc autem unum
est, et non unum, 278 b utpote quod habeat
nomen unus, et reipsa in multa dividatur.

Quando autem theologi divinam naturam unum
quid esse prædicant, ut mentem, id propter solam
divinam Verbi seu impatibilem generationem fa-
ciunt. Nam recta piaque sententia divinitatem supra
B naturam mentis [humanæ] collocatam pie asserit.
Identitas enim etiam in mente spectatur, itemque
diversitas, et motus et quies, nec omnino caret du-
plicitate. Sed quies quidem in ipsa propter essentialis
identitatem spectatur: diversitas autem et motus,
propter naturalem vim et operationem. Neque enim
est idem dicere unum [per se] et unum respectu al-
terius. Unde quamvis unus sit subjecto, tamen
quando seipsum considerat, et noscitur a seipso
pro uno et simplici duplex esse probatur; quod etsi
quid simile habet [uni,] proprie [tamen] ab uno,
et a beata [Dei] natura prorsus alienum est. Hinc
neque numero unum est, aut ut principium nu-
meri; neque ut magnitudo, vel ut principium
magnitudinis, omnem enim magnitudinem et partem,
C et compositionem vincit. Et si fas liberius loqui,
unum est divinitas secundum simplicitatem essen-
tialis, non ut unum sub triplici nomine considera-
tum, aut in partes divisum, aut ex pluribus com-
positum; inexplicabile enim est, nec ullo nomine
hoc unum exprimi potest: quia ipsius unitatis etiam
est causa, et unitatis cujuscunque unicus effector;
omnibus quoque tam uno, quam multis ipsa sim-
plicitate superior, eo quod proprie unum sit, et in
omnibus et super omnia intelligatur; quod omnia
quidem quæ sunt, condidit, in supersubstantiali
autem et sibi propria singularitate fundatum, a
theologis unitas et singularitas vocatur: nec aliud
esse cognoscitur, quam Filius in Patre, et Pater in
D Filio: Spiritus quoque sanctus procedens ex Patre,
et principium quidem habens Patrem, sed per Fi-
lium in creaturas, pro sua erga electos beneficentia
descendens: sic tamen ut nec generatione [Filii]
imminuta noscatur essentialis, nec in processione
[Spiritus sancti] ejusdem divisio facta existimetur:
generatione non per imminutam essentialiam spe-
ciata, neque processione secundum divisionem co-
gnita. Si enim hæc concesserit quispiam, tum
secundum fabulas paganorum usque ad quaterna-
rum, quinarum ac tandem progressum in infinitum
concedere cogetur. Itaque quidquid Deus est
proprie unum est, quod nullam admittit multitudi-
nem, tanquam perfecta veraque secundum natura-

VARIE LECTIONES.

⁸¹ μονάδα] ἐνάδα A. ⁸² θεολογεῖται θ. ζ. ⁸³ μεσότητος A. ⁸⁴ καὶ ἐπὶ πεντ. B. ⁸⁵ κυρίως οὖν ζ.

lem, si ita loquendum est, unitatem, spectatum. Unde, quamvis hypostases seu personas, seu proprietates nuncupamus, quas mens cognovit, pro facultate nostra interpretari conati, nequaquam hoc unum dividimus aut unitatem partimur, aut unitatem divellimus; sed hanc in æterna unitate pie profitemur neque ea quæ supra mentis captum sunt, fra investigatione illa quæ inveniri nequeunt vitiando. Quapropter illos, qui hos limites egressi aut unitatem hanc inenarrabilem partiuntur, aut hostes pietatis profligamus.

Hæc et hoc genus (72) alia prosecutus, contra eos disputat, qui hypostasim nihil aliud esse contendunt, quam nudam proprietatem, pluribusque veræ pietatis rationibus impiam illorum sententiam retundit. Etenim si idem est persona et proprietas, dum Verbi hypostasim incarnatam dicimus, manifestum est id quod inde sequitur (73), et manifestius ob blasphemiam, quæ tacite in caput illorum retorqueatur, qui hæc dicere cogunt. Quomodo porro Spiritus sanctus si proprietas est, potest a Patre procedere, et a Patre in opus creaturæ ex beneficio mitteri. Quinimo omnis persona rerum subsistentium per se subsistit: Quomodo ergo proprietas per se subsistat, si illud positum ante non sit, cuius proprietas esse dicitur? In tribus quoque personis sacer Patrum senatus divinam essentiam esse docet: in tribus autem proprietatibus nemo affirmavit, sed contra potius in essentia et per essentiam cognoscuntur esse proprietates. Essentiam autem per proprietates nemo asseruerit. Etsi enim a Theologo dictum est unam naturam in tribus esse proprietatibus, idem tamen non est proprietas et proprium (74). Deinde etiamsi abusus sit Nazianzenus voce [proprietas], non illico tamen quis asserat, idem esse personam, et proprie dictam proprietatem; cum vero et proprietas, quasi per signum exprimat se constituat personam, quemadmodum Basilio et plerisque Patribus videtur, quid absurdi dictum est a sancto Gregorio [unam naturam] in tribus esse proprietatibus? cur non decernat idem esse personam et proprietatem, sed quasi ab optimo signo, hoc est proprietate, denominet hypostasim? Addit ergo, intellectualibus perfectionibus per se subsistentibus. Quod nemo nisi mente destitutus, de proprietatibus accipiat. Præter ea quæ dicta sunt, prima synodus personas quidem consubstantiales declaravit; quis autem, nisi insanus, proprietates dixerit consubstantiales? Quod si quis proprietates **279^b** ausus est dicere consubstantiales, eo quod sæpe in eadem essentia videantur concurrere, ille ipse sui oblitus, aliam consubstantialitatis significationem finxit. Præsertim autem heterogenea, seu

perinθητικαῖς ἐρευναῖς τὰ ὑπὲρ εὐρεσιν ἐνυδρίζοντες. Διὸ τοὺς παρὰ ταῦτα ἢ τὴν ἀρρήτον ἐνότητά διατέμνοντας ἢ τὸ τριαδικὸν τῶν ὑποστάσεων εἰς μοναδικὴν πέναν συγχλαινόντας ὡς τῆς εὐσεβείας πολεμίου ἐκτρεπέμεθα.

279^a perpendentes, illam in tribus personis una rationi humanæ subijciendo, neque curiosa et va-

fra investigatione illa quæ inveniri nequeunt vitiando. Quapropter illos, qui hos limites egressi aut unitatem hanc inenarrabilem partiuntur, aut tres personas ad unitatis angustias redigunt, ut

Ταῦτα καὶ τοιαῦτα ⁸⁶ διεξελθὼν πρὸς τοὺς ἰδιώμα μόνον εἶναι κενολογήσαντος ⁸⁷ τὴν ὑπόστασιν ἀντιθέγγεται, καὶ πλείοσι τῆς εὐσεβείας λογισμοῖς τὴν αὐτῶν ἐπιστομίζει κακόνειον. Εἰ γὰρ ταῦτον ὑπόστασις καὶ ἰδιώμα, ἐνανθρωπήσας δὲ τὴν τοῦ Λόγου φαινὲν ὑπόστασιν, — ἀλλὰ τὸ ἀκολουθεῖν γινώσκον ὅτι, καὶ πρὸς βλασφημίαν γνωριμώτερον, εἰς τὰς κεφαλὰς τῶν βηθῆναι βιασαμένων σιγῇ ἀπερρίφθω. Πῶς δὲ καὶ τὸ Πνεῦμα, εἰπερ ἰδιώμα, δύναται ἂν τοῦ Πατρὸς ἐκπορεύεσθαι καὶ παρὰ τοῦ Πατρὸς ἐπ' εὐεργεσίᾳ τοῦ πλάσματος ἀποστέλλεσθαι; ἀλλὰ καὶ πᾶσα ὑπόστασις τῶν ὁφεισθέντων ἐστὶ καθ' ἑαυτά· ἰδιώμα δὲ πῶς ἂν ὑποσταίῃ καθ' ἑαυτὸ, μὴ ἐκείνῳ ⁸⁸ ἐδρασθὲν οὐ καὶ εἶναι ἰδιώμα λέγεται; Καὶ ἐν τρισὶ μὲν ὑποστάσεσιν ὁ ἱερὸς τῶν Πατέρων χορὸς τὴν θεϊκὴν οὐσίαν δογματίζει, ἐν τρισὶ δὲ ἰδιώμασιν οὐδεὶς ἂν φαίῃ. Τούναντίον γὰρ ἐν μὲν τῇ οὐσίᾳ καὶ περὶ τὴν οὐσίαν ὁράται τὰ ἰδιώματα, αὐτὴν [487 H.] δὲ ἐν ἰδιώμασιν οὐκ ἂν τις φαίῃ. Εἰ γὰρ καὶ τῷ Θεολόγῳ εἰρηται τὴν μίαν φύσιν ἐν τρισὶν ὑπάρχειν ἰδιότησιν, ἀλλὰ πρῶτον μὲν οὐ ταῦτον ἰδιότης καὶ ἰδιώμα, ἔπειτα δὲ οὐδ' εἰ ὁ Πατὴρ κατεχρήσατο τῇ φωνῇ, ταύτην λαβὼν ἀντὶ τῆς ὑποστάσεως, ἥδη ταῦτόν τις εἶναι δογματίζει τὴν ὑπόστασιν καὶ τὴν κυρίως ἰδιότητα. Εἰ δὲ καὶ χαρακτηριστικὸν καθέστηκεν ἡ ἰδιότης τῆς ὑποστάσεως, ὥσπερ Βασιλεῖα τε καὶ πολλοῖς τῶν Πατέρων δοκεῖ, οὐδὲ μὲν ἀποποντὸν ἱερὸν Γρηγόριον εἰπεῖν ἐν τρισὶν ἰδιότησιν, οὐ ταῦτον ὑπάρχειν νομοθετοῦντα τῇ ὑπόστασι τὴν ἰδιότητα, ἀλλ' ὡς ἐκ τοῦ μάλιστα χαρακτηριστικοῦ, [868 R.] τούτους τῆς ⁸⁹ ἰδιότητος, ἐπονομάζοντα τὴν ὑπόστασιν. Διὸ καὶ ἐπάγει, Νοεραῖς, τελείαις καθ' ἑαυτὰς ὁφειστώσαις, ὅπερ οὐδεὶς ἂν νῦν ἔχων ἐπὶ τῶν ἰδιωμάτων παραδέξαιτο. Χωρὶς δὲ τῶν εἰρημένων, τὰς μὲν ὑποστάσεις ἢ ἀγία πρώτη σύνοδος ὁμοούσιους ἀνεκήρυξε, τὰ δὲ ἰδιώματα πῶς ἂν τις μὴ μελαγχολῶν ἀποφῇναι ὁμοούσια; Εἰ δὲ τις ὁμοούσια ἀποθρασυνθεὶς λέγειν τὰ ἰδιώματα, ὅτι ἐν τῇ αὐτῇ πολλάκις οὐσίᾳ συντρέχοντα ⁹⁰ ὁράται, λήθης μὲν αὐτὸς αὐτὸν ἕταρον ἀναπλάττων ὁμοούσιον σημαινόμενον, ἄλλοτε δὲ καὶ τὰ ἑτερογενῆ οὗτος ⁹¹, ποσότητά φημι καὶ ποιότητα καὶ ὅσα ἄλλα ἀδύνατον

VARIE LECTIONES.

⁸⁶ καὶ τὰ τοιαῦτα γ. ⁸⁷ κενολογούντας γ. ⁸⁸ ἐκείνῳ B : ἐκείνῳ γ. ⁸⁹ τῆς A : ἐκ τῆς γ. ⁹⁰ συντρέχοντα οὐσίᾳ B. ⁹¹ οὕτως B.

NOTÆ.

(72) Vide D. Thomam part. i, quæst. 40, art. 1.

(73) Sequitur enim proprietatem esse incarnatam, si idem est hypostasis Verbi et proprietas.

(74) Ἰδιότης καὶ ἰδιώμα proprietas et appropriatio seu communicatio proprietatum sive proprium.

εἰς μίαν φύσιν συνελθεῖν, ταῦτα πάντα ὁ καινὸς νομοθέτης οὗτος παρακελεύεται νοεῖν τε καὶ λέγειν ὁμοφυῶς τε καὶ ὁμοούσια· ἐν γὰρ τῇ ἡμετέρᾳ οὐσίᾳ φανερώς ὁράται καὶ ποιότης καὶ πρὸς τι καὶ εἰ τις τούτοις εἰς ἀκοινωνήτους ἀρχὰς συνδιήρηται. Ἀλλὰ τοῦτο μὲν αὐτάρκως ἔδωκε τὸν λέγοντα τὸ ἀτόπημα.

et si quis per hæc [naturam nostram] in principia absurdum dogma copiosam nobis præbuit materiam
 Ἄλλ' οὐδ' οὕτω σιγῇ οἶδε τὸ φίλει. Φασὶ γάρ τινες συμπλοχὴν οὐσίας καὶ ἰδιώματος εἶναι τὴν ὑπόστασιν· ὁ περιφανὴς συνεισάγειν οἶδε τὴν σύνθεσιν. Καὶ ποῦ ἂν εἴη τὸ ἀπλοῦν καὶ ἀσύνητον τῆς ἐν τῇ Τριάδι θεότητος; οἱ δὲ καὶ Βασίλειον προΐστωσι τὸν Μέγαν τῆς φωνῆς διδάσκαλον, οὐκ ἐθέλοντες νοεῖν ὡς ὁ σφεδρὸς ἐκεῖνος ἀνὴρ οὐτε ὄρον οὐτ' ὑπογραφὴν ἀποδιδοὺς ὑποστάσεως τὸ τῆς συμπλοχῆς παρέλαβεν ὄνομα, ἀλλὰ βουλόμενος ἐπιστομῆσαι τὸν Ἀνόμοιον τὴν ἀγεννησίαν καὶ τὴν οὐσίαν εἰς ταῦτόν ἀγαγεῖν φιλονεικήσαντα, καὶ τὴν πρὸς τὸ γεννητὸν τοῦ ἀγεννήτου διαφορὰν εἰς τὸν τῆς οὐσίας λόγον μεταγαγεῖν, ἵνα μὴ μόνον διαφέρους, ἀλλὰ καὶ ἀντικειμένους οὐσίας εἰσάγοι· ἐπὶ τε τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ. Διὰ τοῦτο ὁ τοῦς λόγους οἰκονομῶν ἐν κρίσει Βασίλειος, ἐν τῷ πρὸς τὸν Ἀνόμοιον ἀγῶνι, τῷ κοινῷ συμπλέκει τὸ ἴδιον, ἀσύγχυτον ἡμῖν καὶ διακεκριμένον μεθοδεύων τὴν τῆς ἀληθείας κατάληψιν. Ἀπορεῖ μὲν γὰρ ὁ ἀνθρώπινος νοῦς ὅτι ἀπλὴ καὶ μιᾷ προσβολῇ τὸ ἐνιαῖον ἅμα καὶ ἀπλοῦν καὶ τὸ τρισσὸν καταλαβεῖν τῶν ὑποστάσεων διὰ τῆς τῶν ἰδιωμάτων, ὡς ὁ διδάσκαλος ἔφη, προσθήκη τὴν ἰδιόζουσαν ἀφορίζει τῶν ὑποστάσεων ἔννοιαν. Καὶ ἔστι μὲν ἡ μέθοδος ἀσθενείας ἐπίκουρος καὶ τῆς περὶ τὸ ἀκατάληπτον συνεργὸς καταλήψεως, οὐ μὴν γε συμπλεγμένον τὸ ἀπλοῦν τῆς θεότητος ἢ ὅπως τινὰ τῶν ταύτης ὑποστάσεων οὐμενοῦν οὐδαμῶς ἀπεργάσαιτο. Διὸ κατέφηγαγεν ὡς ἀμήχανον ἰδιόζουσαν ἔννοιαν Πατρὸς λαβεῖν [458 H.] ἢ Υἱοῦ, μὴ τῇ τῶν ἰδιωμάτων προσθήκῃ τῆς διανοίας διαθρομβήσης. Καὶ ὅπερ ἐν τοῖς προλαβοῦσι συμπλοχὴν ἐκάλεσε, τοῦτο νῦν προσθήκην ὀνόμασε, σαφέστερον δὲ τὸ εἰρημένον ποιῶν. Οὐ γὰρ οἱ δεικτικοί, φησὶ, τῆς ἰδιότητος αὐτοῦ τρόποι τὸν τῆς ἀπλότητος αὐτοῦ λόγον παραλύειν οὐσιν· ἢ οὕτω γὰρ ἂν πάντα, ὅσα περὶ Θεοῦ λέγεται, σύνθετον ἡμῖν τὸν Θεὸν ἀναδείξῃ.

tunt. Alioqui omnia quæ de Deo dicuntur, Deum nobis

ταῦτα διελθὼν ὁ καλὸς Εὐλόγιος ἄλλην ἀπορίαν κινουμένην ἴστησιν. Ἄρα γάρ, φησὶν, ἥνικα τὸ ἴδιον συμπλέκομεν· τῷ κοινῷ, ψευδόμενοι τοῦτο ποιοῦμεν ἢ ἀληθεύοντες; [869 R.] ἀλλ' εἰ μὲν ψευδόμενοι, τί καὶ προφέρομεν λέξεις ὧν μὴ ἔστι λαβεῖν ὑποκείμενον; εἰ δ' ἀληθεύοντες, συμπλεγμένον ἂν εἴη καὶ ἡ τῆς Τριάδος, ἔφ' ἣν τὴν φωνὴν φέρομεν,

A quæ diversi generis sunt (sic quantitatem et qualitatem et quæcunque alia simul in unam naturam nullo modo convenire possunt, appello), hæc novus ille doctor seu legislator sic jubet ac si sint ejusdem naturæ ejusdem simul substantiæ concipi et appellari. In nostra enim substantia aperte cernitur quantitas, et qualitas, et quod est ad aliquid relatum, incommunicabilia simul divisit, Atque hoc quidem refutandi.

Enimvero nec ita quidem didicit tacere contentiosus litigator. Docent enim nonnulli ex substantiæ et proprietatis copulatione constare personam. Quæ sententia manifeste asserit [in Deo] compositionem; at ubi erit illud simplex et ab omni concretionem materiæ liberum in sanctæ Trinitatis deitate? Quin et Basilium Magnum hujus sententiæ auctorem laudant: cum [interim] nolint capere, a sapiente illo viro neque definitam esse nec descriptam hypostasim, quando copulationis nomen usurpavit, sed cum vellet reprimere Anomium (qui ingentium et essentiam confundere, et differentiam inter genitum et ingentium ad rationem substantiæ transferre contendebat, ut non solum differentes, sed etiam contrarias ponat in Patre et Filio substantias): propterea disponens sermones suos in judicio Basilium, in disputationis certamine cum Anomio, proprium componit cum communi, inconfusa nobis et distincta via ad capiendam veritatem demonstrata. Non potest enim humana mens simplici et unico conceptus impetu, simul illud unicum ac simplex [in divinitate] et triplicem personarum numerum capere; propterea, ut magister docet, per proprietatum adjectionem distinctum in his format personarum conceptum. Methodus sane succurrit imbecillitati, efficitque ut quod intelligi prius non poterat, facile intelligatur. Nullo modo ergo [divinus Basilius] Deitatis simplicitatem, aut personam quancunque Divinitatis compositam voluit. Hinc adjecit, impossibile esse proprium et singularem de Patre aut Filio sine proprietatum, quibus intelligendi facultas distinguatur, adjectione formare conceptum. Et quod antea vocarat compositionem, id nunc appellavit adjectionem, ut id quod dixerat, magis declararet. Modi ergo 280a seu tropi, ad indicandam proprietatem ab illo (Basilio) in docendo adhibiti, simplicitatis rationem non ever-

His explicatis, egregius Eulogius aliam questionem proponit. Enimvero, inquit, quando contendunt proprium cum communi esse conjunctum, aut mentiuntur, cum hoc faciunt, aut vere affirmant. Si mentiuntur, quorsum verba proferimus, quorum subjectum argumentum non capias? Si vere affirmant, sequetur Trinitatis personam ad quam vo-

VARIE LECTIONES.

ἢ πάντα add. A. ἢ οὕτω C. ἢ τις nonne τι? ἢ τῇ add. A. ἢ Ἀνόμοιον A. ἢ ἀνώμωμον C. ἢ συναγαγεῖν B. ἢ τὸν γ. C. ἢ μόνον εἰς διαφ. C. ἢ εἰσάγη C. ἢ ἀπηργάσατο C. ἢ ἀν ἀδείξει A. ἀναδείξει B. ἀναδείξει C. ἢ συμπλέκομεν — ποιοῦμεν libri συμπλέκομεν — ποιοῦσιν. ἢ μὲν A. καὶ C. ἢ ὧν μὴ] ἢ μὴ A. ὧν μῆτε C. ἢ ἀληθεύοντες A. ἀληθεύομεν C. ἢ add. A.

cem referimus, esse aliquid compositum. Atque hæc quidem est proposita quæstio. Respondet ad hanc ex antedictis. Cum enim, inquit, humana mens ob [naturæ] imbecillitatem, Entis rationem non possit assequi, verbis aliquo modo compositis uti, et proprium cum communi copulare cogitur, eo quod [esse divinum] simpliciter et secundum se [prout a parte rei est] explicare non possit. Quod si fieri posset, uti simplex illud, simplici voce, non minus quam compositione verborum, sufficienter exprimeretur, mens [nostra] nequaquam [compositis] abuteretur. Sed vocum imperfectio incomprehensibile non comprehendit [aut assequitur]. Enimvero magister ipse qui conjunctis verbis usus erat, postea frequenter alibi Deum omni ex parte simplicem et sine ulla compositione esse prædica- vit, qui tantum non clamat, conjunctionem verborum et compositionem in defectus locum adhiberi, qua ad veritatis cognitionem deducamur; nunquam autem id sibi sumere, ut simplicitatem naturæ et ab omni concretionem liberam redigat ad compositionem aut duplicitatem: inexplicabili enim et incomprehensa ratione [Deus] cum unus sit, trinus tamen cognitus, partim quidem secundum incomprehensam et quæ nostram facultatem intelligendi superet rationem consideratur, partim qua a nobis

quæstionem visus est expedisse. Quod si cui nihilominus dicendum videtur, quæstionem adhuc in iis, quæ a principio dicta sunt, hære, addat ille superiori causæ, quod etiam tum cum Deum inexplicabilem affirmamus, id non nisi verbis enuntiemus, sicut et, quod supra intelligentiam est nostram, adumbramus per intellectum; quod æternum, per temporum rationes motusque explicamus; quod continuum et immobile, per mobiles et discretas imagines animi representamus. Ut si quis ea quæ nobis in divina natura contemplanda occupatis accidunt, una cum re ipsa cogatur intueri (75) [et conferre], rem sus deque sit

abilium difficultatum barathrum præcipitaturus. **280** Sanctus Eulogius porro ex proposita dubitatione, aliam quæstionem nascentem explicat. Si enim, inquit, neque proprietas est hypostasis neque essentia et proprietatis conjunctio, quid erit aliud? Et solvitur quæstio cum dicit: Nos ab Ecclesia didicimus ut unam personam ex Trinitate (76) appellemus hypostasim. Quid vero est hypostasis? Si de rebus creatis sit quæstio, facile erit respondere, eo quod in his errare, et scopum non attingere non sit adeo gravis noxa. Si autem de simplici et beata natura, nihil extra divinorum Patrum traditiones et decreta, tuto responderi potest. Fas tamen est cum Scriptura dicere, quod hypostasis Filii sit imago Dei invisibilis, quæ totum in seipsa

A ὑπόστασις. Ἡ μὲν ἀπορία τοιαύτη· ἀνασκειάζει δὲ αὐτὴν δι' ὧν εἶπε πρότερον. Ἐξασθενῶν γάρ, φησί, περὶ τὴν τοῦ ὄντος ὄντως· θεωρίαν ὁ νοῦς ὁ ἀνθρώπινος βιάζεται πῶς συμπλεγμέναις χρῆσθαι φωναῖς καὶ τῷ κοινῷ συνάπτειν τὸ ἴδιον, τὸ ἀπλοῦν ἅμα καὶ διακεκριμένον τῶν ὑποστάσεων, ἀπλῶς καὶ καθ' αὐτὸ ¹⁰ ὑποδηλώσαι μὴ δυνάμενος· ὥς εἰ γε οἶόν τε ἦν ἀπλὴ τὸ ἀπλοῦν ἀπαγγεῖλαι φωνῇ, τῇ συμπλοκῇ τῶν λέξεων οὐκ ἂν ὁ νοῦς ἀπεκέρητο. Ἄλλ' οὐ συμφέρεται τῇ εὐτελείᾳ τῶν ῥημάτων τῆς θείας οὐσίας τὸ ἀκατάληπτον, ἐπεὶ καὶ αὐτὸς ὁ διδάσκαλος συμπλοκὴν εἰπὼν ἐφεξῆς τὸ θεῖον ἀπλοῦν πάντα καὶ ἀσύνθετον καὶ ἀλλαχὺ πολλάκις ἀνύμνησε, μόνον οὐχὶ βῶν ὡς ἀσθενείας ἐστὶν ἡ προσθήκη καὶ ἡ συμπλοκὴ πρόδηλα, πρὸς κατάληψιν ἡμᾶς τῆς ἀληθείας χειραγωγούσα, οὐ μέντοι γε τὸ ἀπλοῦν τῆς φύσεως καὶ ἀσύνθετον εἰς διπλόην καὶ σύνθεσιν καταγαγεῖν ποθεν τόλμαν εἰληφεν. Ἀρρήτως γάρ ¹¹ καὶ ἀνεπινοήτως ἐν τε ὑπάρχον καὶ Τριάς θεωρούμενον τὸ προσκυνούμενον ¹² τὸ μὲν κατὰ τὴν ἀσχετόν τε καὶ ὑπὲρ ἡμᾶς θεολογίαν κατανοεῖται, τὸ δὲ κατὰ τὴν σχετικὴν τε καὶ περὶ ἡμᾶς. Τὴν μὲν οὖν ἀπορίαν οὕτως ἔδοξεν ἐπιλύεσθαι.

Εἰ δέ τις οὐδὲν ἥτιον εἶρην οἶεται τὸ ἡπορημένον τοῖς ἀπ' ἀρχῆς ἐπεριδεσθαι, προσλαβέτω τῷ λόγῳ ὅτι καὶ ὅπερ ἄφραστον λέγομεν ῥήμασιν ἀπαγγέλλομεν, καὶ τὸ ἀπερινόητον ἰσχυραγοφούμεν διὰ νοήσεως, καὶ τὸ ἄχρονον χρονικαῖς ἐπιβολαῖς καὶ κινήσεσιν ὑποβάλλομεν, καὶ τὸ ἀδιάστατον καὶ ἀκίνητον κινουμέναις τε καὶ δισταμέναις ἀνατυπούμεθα. Ὡστε εἰ, ἃ πάσχομεν περὶ τὴν τοῦ Θεοῦ θεωρίαν ἀναγόμενοι, ταῦτά τις ἐνορᾷ καὶ περὶ αὐτὸ ἐκδιόσαιο, τὰ ἄνω κάτω ποιήσει, καὶ πρὸ πάντων αὐτὸς ἑαυτὸν ἀμηχανίας βυθῷ παραπέμψει.

acturus, et quod caput sit, ipse seipsum in inextric-

Ἄλλ' οὐδὲ ἐπεὶ εὐλόγιος ἀπὸ τῆς προσταθείσης ἀπορίας ἐτέραν ἀναφυσμένην διέξεισιν. Εἰ γὰρ μήτε ἴδιωμα, φησὶν, ἡ ὑπόστασις μήτε συμπλοκὴ οὐσίας καὶ ἰδιώματος, τί ἂν εἴη ἕτερον; καὶ ἐπιλύεται λέγων, ὡς ὑπόστασιν μὲν καλεῖν τὸν ἓνα τῆς Τριάδος παρὰ τῆς Ἐκκλησίας μεμαθήκαμεν. Τί δὲ ἐστὶν ὑπόστασις; Εἰ μὲν ἐπὶ κτισμάτων ἡ ¹³ ἐρώτησις, οὐ πάνυ χαλεπὸν ἐστὶν ἀποκρίνασθαι: [459 H.] διὰ τὸ καὶ τὴν περὶ ταῦτα ἁμαρτίαν τε καὶ ἀποτυχίαν μὴ λίαν εἶναι ὑπεύθυνον· εἰ δὲ περὶ τῆς ἀπλῆς καὶ μακαρίας φύσεως, οὐδὲν παρ' ὃ παρέδοσαν οἱ θεοφόροι Πατέρες ἀσφαλές ἐστὶν ἀποκρίνασθαι. Πλὴν οὐδὲν κωλύει γραφικῶς φάναι ὡς ἡ τοῦ Υἱοῦ ὑπόστασις εἰκὼν ἐστὶ τοῦ Θεοῦ τοῦ ἀοράτου ὅλον

VARIE LECTIONES.

⁹ ὄντος ὄντως A, ὄντος B: ὄντως C. ¹⁰ καθ' αὐτό B, κατ' αὐτόν A: κατὰ ταυτόν C. ¹¹ γάρ A: τε C. ¹² τὸ προσκυνούμενον add. A. ¹³ ἡ A: ἐστὶν ἡ C.

NOTÆ.

(75) In ipso niteretur intueri, hoc est: ad ipsum esse seu divinam naturam niteretur transferre.

(76) Seu Patrem seu Filium etc.

ἐν αὐτῇ τὸν Πατέρα δεικνύουσα. Εἰ δὲ καὶ σοφίαν αὐτὴν Πατρικὴν εἶναι ἀποκριθῆσομαι ἢ Λόγον ἢ δύναμιν τοῦ Πατρὸς, τῇ ἱερολογίᾳ συμφυζέσθωμαι. Καὶ περὶ τῆς τοῦ Πατρὸς δὲ καὶ Πνεύματος ὑποστάσεως τοιαῦτα ἂν τις ἐκ τῶν ἱερῶν λογίων ἀναλεγόμενος, καὶ διδοὺς τοῖς ἐπερωτῶσιν ἀποκρίσιν, εὐσεβῶς τε καὶ ἀνεπηρέαστως ἀποκρίνοιντο. [872 R.] Σὺ δ' ἂν δυνήσῃ λέγειν, ἀποδοῦς τὸν λόγον τῆς ὑποστάσεως τοῦ Υἱοῦ, Θεὸν ἐκ Θεοῦ ἀχρόνως τε καὶ ἀπαθῶς γεννηθέντα· ὁμοίως δὲ καὶ τοῦ Πνεύματος, Θεὸν ἐκ Θεοῦ ἀδίως τε ἐκπορευόμενον καὶ ἀρρέουσας· ὡσαύτως δὲ καὶ τοῦ Πατρὸς τὴν ὑπόστασιν λόγῳ παριστάναι μέλλων φῆσεις. Ἐξ οὗ γεγέννηται ὁ Θεὸς Λόγος, τομῆς ἀπάσης καὶ παντὸς πάθους μὴ δεῖ κατ' ἐπίνοιαν θεωρουμένης· τῇ προόδῳ τῆς γεννήσεως· εἰ βούλει δὲ, Καὶ ἐξ οὗ τὸ Πνεῦμα¹⁴ ἀφράστως τε καὶ ἀνεπινοήτως καὶ ἀπαθῶς καὶ συναδίως ἐκπορεύεται, καὶ εἰ τι ἄλλο τοιοῦτότροπον ἔστιν εἰπεῖν, τῆς θεοπνεύστου Γραφῆς τὴν πνευματικὴν σοφίαν πηγαζούσης ἡμῖν καὶ συνεργούσης τῷ βουλήματι. Καίτοι οὐδὲ τὰ βηθέντα παντελῶς ἔστιν ἐλεύθερα φαντασίας ἀνατυπούμενης τὴν σύνθεσιν· ἀλλὰ τῷ γε μὴ τῷ ῥήματι τῆς συνθήκης καὶ τῆς συμπλοκῆς καὶ τῶν τοιούτων προσχρησασθαι οὐ δοκεῖ θορυβεῖν τὴν ἀχροατὴν οὐδὲ προσίστασθαι.¹⁵ Ἄλλ' ἐν τούτοις μὲν αὐτῷ καὶ ὁ παρὼν ἀπαρτίζεται λόγος.

Γράφει δὲ ὁ αὐτὸς ἱερὸς ἀνὴρ καὶ πρὸς Δομετιανὸν (Μελιτινῆς δὲ οὗτος ἐπίσκοπος), οὐκ ἀπόρρονον εἶναι παριστῶν τὸ μίαν λέγειν φύσιν τοῦ Θεοῦ¹⁶ Λόγου σσαρκωμένην. Ὁ μὲν γὰρ οὐκ ἀνεύθυνον ἐτίθει τὸν ἱερὸν Εὐλόγιον κεχρημένον τῷ ῥήματι· ὁ δὲ οἷς πολλάκις ἐν τοῖς προλαβοῦσι λόγοις τὴν φωνὴν ἐπικουρήσας, καὶ τοῖς ὁρθῶς αὐτὴν ἐκλαβάνουσιν εὐσεβῶς ἔχουσιν παρασχῶν, καὶ ὡς οἱ λέγοντες μίαν φύσιν τοῦ Λόγου σσαρκωμένην οὐ μίαν φύσιν ἀπλῶς φασιν ἐξ ἀμφοτέρων γεγονέναι τῶν φύσεων, ὥστε καὶ συγχύσει τὰ συνελθόντα περιπεσεῖν, ἐκείνο δὲ μάλλον βούλεσθαι, ὡς ὁ μονογενὴς τοῦ Πατρὸς Υἱὸς ἡνώθη σαρκὶ καθ' ὑπόστασιν, ὁ αὐτὸς καὶ Θεὸς καὶ ἄνθρωπος ὢν, ὡς καὶ τῷ Θεολόγῳ δοκεῖ ('Ο Λόγος γὰρ, φησὶ, σὰρξ ἐγένετο, καὶ ἐσκήνωσεν ἐν ἡμῖν), ταῦτα διὰ πλάτους εἰπὼν καὶ ἀπολογησάμενος οὕτω δοξάζειν καὶ Κύριλλον ἐπαγγέλλεται, ἐν οἷς μάλιστα λέγει· Εἰ μὲν γὰρ μίαν εἰπόντες τοῦ Λόγου φύσιν σσευγνῆκαμεν, οὐκ ἐπενεγκόντες τὸ σσαρκωμένην, ἀλλ' ὅλον ἐξω τιθέντες τὴν οἰκονομίαν, ἢν αὐτοῖς τάχα που καὶ οὐκ ἀπίθανος ὁ Λόγος προσποιουμένοις ἐρωτᾷν ποῦ τὸ τέλειον ἐν ἀνθρωπότητι, ἢ πῶς ὑφέστηκεν ἡ καθ' ἡμᾶς οὐσία· ἐπειδὴ δὲ καὶ ἐν ἀνθρωπότητι τελειότης καὶ τῆς καθ' ἡμᾶς οὐσίας ἡ δὴλωσις εἰσκαυδύμνεται διὰ τοῦ λέγειν σσαρκωμένην, παντάσθωσαν¹⁷ καλαμίνην [460 H.] ῥάβδον ἐαυτοῖς ὑποστήσαντες. Οὐκοῦν τὰς δύο φύσεις ἡ παρούσα φωνὴ τῷ ἀδικοῦν εἰσῆνεγκεν ἐπισφίγγουσα, ὡς αὐτὸς ἐμβόδεται

¹⁴ Joan. 1, 14.

VARIE LECTIONES.

¹⁵ καὶ ἐξ οὗ τὸ πνεῦμα A : τὸ πνεῦμα ἐξ οὗ C. ¹⁶ προσίστασθαι C. ¹⁷ τοῦ Θεοῦ A : Θεοῦ τοῦ C. ¹⁸ πανσ.

A Patrem refert. Quod si etiam eamdem Patris esse sapientiam, aut Verbum, aut virtutem Patris dixerō, a divinis Litteris non dissentiam. Et qui ex divinis eloquiis de Patris et Spiritus sancti personis similia affirmabit quærentibusque respondebit, is pie recteque affirmabit. Tu porro inferre poteris, explicans rationem hypostaseos Filii : Deum de Deo, ab æterno, impatibili modo genitum : pariterque de Spiritu sancto, Deum de Deo ab æterno procedentem atque profluentem : similique modo Patris hypostasim, verbo explicaturus, dices : Ex quo Deus Verbum genitum est, tali generationis processu, in quo ne per cogitationem quidem ulla seu divisio, seu passio reperiri possit. Si vis autem Spiritum sanctum [ad Patrem aliquo modo declarandum adhibere, dices :] Ex quo, inenarrabili et incomprehensio impatibilique modo, cœternæ procedit, et si quid aliud hujusmodi dicere fas est, Scriptura divinitus inspirata spiritualem nobis sapientiam propinante et studium nostræ voluntatis juvante. Atque ne sic quidem explicata sunt dicta, omni imaginatione humana, quæ nobis [perpetuo] conjunctionem obtrudit, carebunt. Sed non utendo voce compositionis et conjunctionis, non videtur auditorem perturbare aut offendere. Atque in his ab eo etiam hæc præsens oratio absolvitur.

Scribit vero idem vir sanctus ad Domitianum Melitensem episcopum, asseritque haud abs re esse unam Dei naturam Verbi naturam profiteri incarnatam. Ille enim sanctum Eulogium non extra culpam affirmabat, quod illam vocem usurpasset. Sed Eulogius cum ex præteritis sæpe orationibus, 281^a et recte vocem intelligentibus nihil impietatis subesse ostendisset, docet eos qui dicunt unam Verbi naturam incarnatam esse, non affirmare unam naturam simpliciter ex ambabus factam naturis, ita ut conjunctæ inter se confundantur, sed illud potius velle, unigenitum Patris Filium secundum hypostasim carni unitum, qui idem Deus et homo est, quemadmodum et Theologo placet. Verbum, inquit, caro factum est, et habitavit in nobis^b. Hæc cum fusc disseruisset et defendisset, eadem etiam Cyrillum docere affirmat, in quibus potissimum dicit : Si nos una Verbi natura posita tacuissimus, nec addissemus, « incarnatam » [eam naturam], sed quasi extrinsecam poneremus œconomiam seu dispensationem ; esset illis probabilis causa si vellent quærere, ubi esset in humanitate perfectio, aut quomodo nostra subsisteret essentia ? Sed quoniam in humanitate perfectio, et nostræ substantiæ declaratio per verbum, incarnatam, allata est, desinat arundine se fulcire. Duas ergo naturas hæc vox, incarnata, indivise constrictas posuit, ut idem clamitat Cyrillus. Hinc sæpe unam Verbi naturam videtur dicere incarnatam. Quod si unam duntaxat Christi natu-

ram simpliciter profiteretur, nonne damnaetur? Quid autem sit natura humana aut (ut idem alibi docuit), caro intelligenti anima informata, ut vel propterea rursum utrumque in unionem convenientium indivisibiliter conservetur? Patet ergo ex dictis, eos qui secundum Cyrillum orthodoxe [seu catholice] docent unam naturam Verbi incarnatam, non ad alium finem respicere, quam quemcunque alium, qui talem vocem [seu modum loquendi] ipsis proponit, quæ duas [nempe] in Christo Domino naturas penitus junctas indivise asserit. Dum enim beatus Cyrillus docet per ipsam incarnationem utrumque in unionem coeuntium indivisibiliter conservari, quis alius scopus seu finis ab eo spectaretur, quam qui duas in Salvatore Christo naturas indivise copulatas prædicat recipitque? Et hoc clarius in epistola altera ad Succensum exponit. Cum enim explicasset in illa, quid sit hoc ipsum quod declarat unam naturam Verbi incarnatam, et docuisset, verum et naturalem esse [Dei] Filium, quamvis secundum assumptam carnem non inanimam, sed intelligenti anima informatam, ex muliere prodierit homo, **281^b** cumque intulisset non propterea divisum iri [Christum] in duas personas aut filios, sed ita quoque mansurum unum, adjungit quomodo non sine carne, nec extra corpus, sed suum ac proprium habeat corpus, secundum unionem nempe indivisum. Et in epistola ad te, aliisque locis multis, eadem docere legitur. At Severiani differentiam post concurrentium naturarum unionem aversam malitiose et impie primum quidem ponunt voces, quæ differentiam naturarum declarant; deinde vero cum illas ipsas scilicet invertunt, unam Verbi naturam aiunt incarnatam. At non ita religio catholica, sed addita hac voce, illico deinceps ostendit per hanc rursus salvari ex conjunctis alteram indivisibili ratione unitis, quæ [pietas catholica] coarguit impios, dum ostendit unam Verbi naturam incarnatam nihil aliud esse quam indivisum secundum hypostasim unionem, natura [utraque] integra et ipconfusa semper conservata. Duas enim indivisas naturas asserit, quasi duarum convenientium naturarum differentiam indicans: et unam Verbi naturam incarnatam, quasi ipsum Patris ante sæcula Verbum humana assumpta natura incarnatum docens.

Hæc et his similia, postquam pro vocis propositæ defensione dixit, ostenditque eadem a synodo Chalcedonensi iudicata et prædicata, cum per alia, tum ex iis quibus synodus sancti Flaviani professionem fidei ipsius manu scriptam confirmavit, vindicat vocem [seu formulam illam Ecclesiæ] ab hæreseos suspicione; vindicatque seipsum a non

ὁ Κύριλλος. Διὸ καὶ μίαν φύσιν τοῦ Λόγου σαρκα-
μένην πολλάκις φαίνεται φάμενος, μίαν δὲ φύσιν
Χριστοῦ ἀπλῶς εἰπὼν οὐκ ἂν ἄλλοιη. Τί δ' ἂν εἴη
φύσις ἀνθρωπότητος ἢ, ὡς αὐτὸς πάλιν ἐν ἄλλοις
ἐδίδαξε, σὰρξ ἐψυχωμένη νοερώς; ὡς καὶ διὰ τοῦτο
πάλιν σώζεσθαι τῶν συνδραμόντων εἰς ἔνωσιν
ἀδιαίρετως ἐκότερον. Ἀπλὸν οὖν ἐκ τῶν εἰρημένων
ὡς οἱ ὀρθοδόξως λέγοντες καὶ κατὰ Κύριλλον μίαν
φύσιν τοῦ Λόγου σαρκαωμένην, οὐ πρὸς ἄλλον
ἀπορῶσι σκοπὸν, ἢ ὅστις αὐτοῖς τὴν τοιαύτην φωνὴν
ἐπιδείκνυσαι τὰς δύο φύσεις ἐπὶ τοῦ Ἀσπέντου Χριστοῦ
τῷ ἀδιαίρετῳ πάντως συνεισάγουσαν. Ἐν τῷ γὰρ
εἰπεῖν τὸν μακρότερον Κύριλλον σώζεσθαι δι' αὐτῆς
τῶν συνδραμόντων εἰς ἔνωσιν ἀδιαίρετως ἐκότερον,
[873 R.] ποῖος ἂν ἄλλος παρεισαχθεῖ σκοπὸς ἢ ὁ τὰς
δύο φύσεις ἐπὶ τοῦ Σωτῆρος Χριστοῦ σωζομένης
κηρύττων ἀδιαίρετους ¹⁸ καὶ ἀποδεχόμενος; καὶ
τοῦτο φανερώτερον καὶ ἐν τῇ πρὸς Σούκενσον ὁ αὐτὸς
δευτέρᾳ ποιεῖται ἐπιστολῇ. Ἐρμηνεύων γὰρ ἐν αὐτῇ
τί ποτὶ ἐστὶν αὐτῷ ¹⁹ δηλοῦσα ἡ μία φύσις τοῦ Λό-
γου σαρκαωμένη, καὶ εἰπὼν ὡς ἐστὶν Ἰδὸς ὁ φύσις
καὶ ἄλληθως, εἰ καὶ κατὰ πρόκληψιν σαρκὸς οὐκ
ὀψύχου, ἀλλ' ἐψυχωμένης νοερώς προήλθεν ἀνθρώπος
ἐκ γυναικὸς, καὶ ἐπενεγκὼν ὡς οὐ διὰ τοῦτο με-
ρισθῆσεται εἰς δύο πρόσωπα ἢ υἱοὺς, ἀλλὰ καὶ οὕτω
διαμενεῖ εἰς, προστίθεται πῶς οὐκ ἄσαρκος οὐδὲ
ἔξω σώματος, ἀλλ' ἴδιον ἔχον αὐτὸ (ὅπῃ οὐκ ἐν τῷ
σῶμα) καὶ ἔνωσιν ἀδιάσπαστον. Κάν τῇ πρὸς.... ²⁰
δὲ ἐπιστολῇ καὶ ἐν ἄλλοις πολλοῖς τὰ αὐτὰ διδάσκων
εὐρίσκειται. Ἀλλ' οἱ περὶ Σεβήρον τὴν διαφορὰν τῶν
C συνελθόντων μετὰ τὴν ἔνωσιν ὁμολογεῖν οὐκ ἀνεχέ-
μενοι, κακούργως τε καὶ δυσσεβῶς πρῶτον μὲν
τάττουσι τὰς φωνὰς αἱ ²¹ τὴν διαφορὰν δηλοῦσι τῶν
φύσεων, ἔπειτα δὲ, ὡς ἤθελον ἀνατρέποντες αὐτάς,
τὴν μίαν φύσιν τοῦ Λόγου σαρκαωμένην ἐπάγουσιν.
Οὐχ οὕτω δὲ ποιεῖ ἡ εὐσέβεια, ἀλλὰ ταύτην προσ-
θεῖσα ²² τὴν φωνὴν, εὐθὺς ἐφεξῆς δείκνυσιν καὶ διὰ
ταύτης σώζεσθαι πάλιν τῶν συνελθόντων εἰς ἔνωσιν
ἀδιαίρετως ἐκότερον, ἐλέγχουσα τοὺς δυσσεβεῖς ὡς ἡ
μία τοῦ Λόγου φύσις ²³ σαρκαωμένη οὐδὲν ἕτερον
ἢ τὴν ἀδιάσπαστον καὶ καθ' ὑπόστασιν ἔνωσιν δη-
λοῖ, φυλαττομένων κατὰ πάντα καιρὸν ἐν τῷ ἀσυγχύ-
τῳ τῶν φύσεων. Δύο γὰρ φύσεις ἀδιαίρετους δοξά-
ζει, ὡς τὸ διάφορον τῶν συνελθόντων κηρύττουσα,
D καὶ μίαν φύσιν τοῦ Λόγου σαρκαωμένην, ὡς τὸν αὐ-
τὸν τοῦ Πατρὸς προαιώνιον Λόγον ἐνανθρωπήσαι
καὶ σαρκωθῆναι δογματίζουσα.

Ταῦτα καὶ τοιαῦτα ²⁴ ὑπὲρ τῆς προκειμένης ἀπο-
λογησάμενος φωνῆς, καὶ τὰ αὐτὰ τὴν ἐν Καλχη-
δόνι ²⁵ σύνοδον φρονουσάν τε καὶ κηρύττουσαν ἐπι-
δειξάμενος διὰ τε ἄλλων καὶ ἐξ ὧν τοῦ ἐν ἁγίοις
Φλαβιανοῦ ἰδιόχειρον πίστιν ἀναγνωσθεῖσαν ἢ σύν-
οδο; [461 H.] ἐπεκύρωσεν, ἀπαλλάττει μὲν τὴν φωνὴν
αἰρετικῆς ὑπολήψεως, ἀπαλλάττει δὲ καὶ ἐαυτὸν

VARIE LECTIONES.

¹⁸ ἀδιαίρετως γ. ¹⁹ αὐτῷ corr. A : αὐτό γ. ²⁰ ...] in pr. A lacuna est, quæ non tota impletur inscrip-
tio postea Σούκενσον · Σούκενσον etiam B et corr. C : σε γ. ²¹ αἱ A : καὶ γ. ²² προθεῖσα B. ²³ φύσις
τοῦ Λόγου γ. ²⁴ καὶ τὰ τ. γ. ²⁵ Χαλκ. B.

οὐκ εὐαγοῦς ὑπονοίας, ἣν περὶ αὐτοῦ ³⁶ ὁ Δομι-
τιανὸς ὑπετόπαξε, νομίζων αὐτὸν οὐ κατὰ γνώμην
ἐνδιάθετον τὴν τοιαύτην οἰκειοῦσθαι καὶ προάγειν
φωτὴν, ἐξ οἰκονομίας δὲ, καὶ ὥστε δι' αὐτῆς τοὺς
ἀχροατὰς εὐμηχάνως ἀγειν πρὸς ἐνότητα, καὶ τὰς
προφάσεις περικόπτειν τῶν τῆς καθολικῆς Ἐκκλη-
σίας διαστάσεων. Ταῦτα καὶ τοιαῦτα ἕτερα ἐπιστελ-
λας, ἅπερ καὶ τοῖς προλαβοῦσι λόγοις διεξελήλυθε,
καὶ θερμὸν αὐτὸν τῆς τε κατὰ Καλχηδόνα συνόδου
πρόμαχον καὶ τῆς τοῦ ἐν ἁγίοις πάπα Λέοντος ἐπι-
στολῆς διὰ πολλῶν, ὧν περ διαφόρως ἔγραψε, παρα-
στήσας, πέρας τῷ γράμματι ἐπιτίθεισιν.

Γράφει δὲ ὁ αὐτὸς θεσπέσιος ἀνὴρ καὶ πρὸς Χρι-
στοφόρον τινὰ, ὃν αὐτὸς ὁσιώτατον ἐπιγράφει, γρα-
φικῶν ἐρωτήσεων αἰτησάμενον λύσεις. Τὰ δὲ ἡρω-
τημένα ἐστὶ πρῶτον μὲν, Πῶς δεῖ νοεῖν τὸ ἐν τῇ
δευτέρᾳ ³⁷ τῶν Βασιλειῶν εἰρημνόν· *Καὶ ἐπέσει-
σεν* ³⁸ ὁ Θεὸς τὸν Δαβὶδ ἀριθμησαί τὸν λαόν·
καὶ μετὰ ταῦτα· *Ὅτι ἡρίθμῃσεν, ἡγανάκτησε κατ'*
αὐτοῦ; καὶ ἐπιλύεται, ὅτι Θεὸν πολλάκις ἡ Γραφή,
ὡς περ καὶ Κύριον, οὐ μόνον τὸν ἀληθινὸν ὀνομάζει
Θεόν, ἀλλὰ καὶ αὐτὸν τὸν τῆς πονηρίας ἀρχοντα.
[876 R.] Κατὰ τοῦτο γὰρ τὸ σημαινόμενον καὶ τὸν
Παῦλον φάναι· *Ἐν οἷς ὁ Θεὸς τοῦ αἰῶνος τούτου*
ἐτύφλωσε τὰς καρδίας τῶν ἀπίστων. Καὶ ὁ Σω-
τὴρ· *Οὐ δύνασθε δυοὶ κυρίους δουλεύειν*. Διὸ καὶ
ἐν τῇ πρώτῃ τῶν Παραλειπομένων ἀπαρκαλύπτως
τὸν διάβολον λέγει τὸν ἐπισείζαντα τὸν Δαβὶδ ἀρι-
θμῆσαι τὸν λαόν. Πλὴν καὶ τὸ παρ' ἡμῖν ἀντιγραφον
οὐχ ὡς τὸ ἀποσταλὲν παρὰ σοῦ περιέχει. Ἐχει γάρ·
Καὶ προσέθετο ὀργήν ³⁹ *Κυρίου ἐκκαίρειν ἐν Ἰερου-
σαλὴμ, καὶ ἐπέσεισε τὸν Δαβὶδ ἐν αὐτοῖς*, καὶ
ἐξῆς, ὡς δοκεῖν πως ὀργὴν ἐνταῦθα λέγεσθαι· Κυρίου
τὸν εἰρημνόν ἐν Παραλειπομέναις διάβολον. Ἐτε δὲ
οὕτως, εἰτε ὡς γέγραφας ἔχει τὸ ῥητόν, οἶμαι φανε-
ρῶς τὴν λύσιν ἀναμφίβολον προσελθεῖν. Ὅτι δὲ ὁ μὲν-
υμον καὶ τὸ Κύριος καὶ τὸ Θεός, καὶ (ὡς ἐρήθη ⁴⁰
πολλάκις) καὶ ⁴¹ ἐπὶ τοῦ ἀντικειμένου παραλαμβά-
νεται τῇ ἱερᾷ Γραφῇ, εἰρηται μὲν, οὐδὲν δὲ κωλύει
καὶ δι' ἑτέρων ⁴² πιστώσασθαι. Ἐν γὰρ τῇ νόμοθεσίᾳ
τῇ περὶ τοῦ Πάσχα, μετὰ τὸ χρίσθαι τῷ αἵματι τὴν
φλιάν καὶ τοὺς σταθμούς· *Ὑμεῖς δὲ οὐκ ἐξελεύ-
σεσθε, φησὶν, ἕκαστος τὴν θύραν αὐτοῦ ἕως*
πρωῖ, καὶ παρελεύσεται Κύριος πατάξαι τοὺς
Αἰγυπτίους, καὶ ὄψεται τὸ αἷμα ἐπὶ τῆς φλιάς ⁴³
*καὶ ἐπ' ἀμφοτέρων τῶν σταθμῶν, καὶ παρελεύ-
σεται Κύριος τὴν θύραν, καὶ οὐκ ἀφήσει τὸν*
ἐλθορέοντα εἰσελθεῖν εἰς τὰς οἰκίας ὑμῶν πα-
τάξαι. Ἀπλὸν γὰρ ὡς ἄλλος Κύριος ὃν λέγει παρ-
ελεύσεσθαι καὶ τοὺς Αἰγυπτίους πατάξαι, καὶ ἄλλος
ὁ μὴ συγχωρῶν τὸν ἐλθορέοντα εἰσελθεῖν εἰς τὰς
τῶν Ἰσραηλιτῶν οἰκίας καὶ πατάξαι αὐτούς. Τοιοῦ-
τον δὲ ἐστὶ καὶ τὸ περὶ τοῦ Βαλαάμ εἰρημνόν. Λέγει
γὰρ ἡ Γραφή ἐπιτρέψαι μὲν αὐτῷ τὸν Θεὸν ἀπελθεῖν

A sincera opinione, quam illi Domitianus suspiciose
objecerat, quod existimaret vocem talem non sin-
cere ex animo ab eo usurpari et proponi, sed dis-
pensatione quadam, ut per eam auditores nullo ne-
gotio ad unitatem revocaret, causasque dissensio-
num ab Ecclesia catholica præcideret. Hæc et hoc
genus alia cum perscripsisset (quæ et in superiori-
bus libris exposuerat) et sese ardentem Chalcedo-
nensis synodi, atque sancti Leonis papæ epistolæ
multis ac variis scriptis propugnatorem exhibuis-
set, epistolæ finem imposuit.

Scribit idem venerandus vir ad Christophorum
quemdam, quem ipse sanctissimum in inscriptione
litterarum appellat, ^{282a} rogatus ab eo ut ad
quasdam ex sacris Litteris dubitationes responde-
ret. Quæstiones porro hæc sunt : *Et fecit Deus David*
numerare populum^c. Et infra : *Quia numeravit,*
indignatus est contra eum^d. Respondet Eulogius, in
divinis Litteris Deum quemadmodum et Domi-
num non solum verum Deum, sed etiam ipsius mali
principem nominari. In hoc intellectu Paulus dixit :
In quibus Deus hujus sæculi excæcavit mentes in-
fideliū^e. Et Salvator : *Nemo potest duobus dominia*
servire^f. Hinc in primo Paralipomenon aperte dicit
Davidem a Satana incitatum fuisse ut numeraret
populum : nisi quod nostrum exemplar cum eo
quod a te missum est, non convenit. Ita enim habet :
Et addidit furor Domini irasci contra Jerusalem, et
commovit David in ipsis^g, et quæ sequuntur. Ita ut
videatur is qui dictus est in Paralipomenis diabo-
lus, hic ira Domini appellari. Atque sive sic [ut ego
lego], sive ut tu scripsisti, se locus Scripturæ habet,
existimo tamen certam apertamque esse quæstionis
solutionem. Quod ergo vox Dominus, et vox Deus,
in sacra Scriptura æquivoca sit, eademque (uti
sæpe dictum est) in contrarium sensum accipiat,ur,
explicatum est. Nihil tamen obstat, quominus etiam
aliū inde locum similem firmemus. Etenim in
lege de Paschate celebrando lata [postquam dixit]
ungendum sanguine superliminare et postes : *Vos,*
inquit, non aggrediemini unusquisque januam suam
usque mane, et transibit Dominus percutiens Ægy-
ptios, et videbit sanguinem in superliminari et in utro-
que poste, et pertransibit Dominus ostium, et non
sinet percussorem ingredi domus vestras ad percu-
tiendum^h. Clarum est aliū esse Dominum, quem
dicit transitorium ad percutiendos Ægyptios, et
aliū qui prohibeat ne ingrediatur percussor in
domos Israelitarum et percutiat ipsos. Tale etiam
est illud de Balaam dictumⁱ. Dicit enim Scriptura
permisisse quidem illi Deum ut iret ad eos qui illum
vocabant; iratum vero Deum quod proficisceretur
ad illos. Et hic aliū insinuari ait Deum qui illum

^c II Reg. xxiv, 1. ^d Ibid. 2. ^e II Cor. vi, 4. ^f Luc. xvi, 13. ^g I Paral. xxi, 1; II Reg. xxiv, 1. ^h Exod. xii, 22, 23. ⁱ Num. xii, 20.

VARIÆ LECTIONES.

³⁶ αὐτοῦ Bel corr. A : αὐτόν γ. ³⁷ δευτ. c. 24. ³⁸ ἐπέσεισεν A : ἐποίησεν γ. ³⁹ ὀργὴν γ. ⁴⁰ ἐρήθη γ. ⁴¹ καὶ add. A. ⁴² δι' ἑτέρων A : ἑτερον γ.

moneat ut proficiscatur, et alium qui ira commoveatur in illum. Neque enim irascebatur illi, quod mandatum exsequeretur, qui id præceperat, sed vel imperantem non oportebat **282b** irasci, aut si irasceretur ob ipsius discessum, non oportebat imperare. Ergo Eulogius quæstionem per homonymiam [seu equivocationem declaratam] videturolvere. Sed mihi videtur a Theodoro et aliis sanctis Patribus dubitationis quæstio melius esse soluta. Dicitur vero, Davide in numerando populo peccante, populum dedisse poenas, non quod ille numerando peccarit, sed parricidæ Absaloni bellum patri inferenti suppetias tulerit populus, et seditione eadem abreptus prætulit illum qui ex sua ambitione seu superbia regnum rapuerat, illi qui a Deo in regem unctus erat. Ergo soluta, ut videtur, prima quæstione, solvit et alteram, quæ ita habet. Quomodo intelligendum est quod Apostolus alibi dicit: *Christum habitare in cordibus nostris*; alicubi vero: *Quotquot in Christo baptizati estis, Christum induistis*^k, cum magnum sit discrimen inter tabernaculum et indumentum. Vestis enim summam tantum cutem tangit, tabernaculum vero totum recipit. Affirmat enim distincta ratione eundem esse regem et pastorem; regem quidem hominum, pastorem vero brutorum appellavit, ad varium usum eorum, qui beneficiis ab eo afficiuntur. Neque enim quisquam recte dicatur rex animantium, neque pastor hominum. Ita præsentem quoque locum licet interpretari: *Habitat enim*, ut ipse sanctus Paulus docet, *sapientia Dei in iis quibus imperat, et qui in illo radicati et superedificati sunt*^l. Induit autem Christum qui illum postea rursum exuere potest. Quapropter merito de radicatis in eo dicitur illum habitare in eis. Aliis autem ob inexplicabilem clementiam suam indumentum fit, quibus tegumentum præbet, ne ab aquilone vento aspero frigidoque, qui pestilentem et exitiabilem animabus afflat auram, conversi ad Christum pereant: *A facie enim aquilonis exardescunt mala*^m. His igitur duabus quæstionibus solutis, epistolam hanc cum votorum comprecatione finit.

scaturit: τὰ ³⁰ καὶ. Τὰς οὖν δύο ταύτας ἀπορίας ἐπιλυσάμενος ἐν ταύτῃ τῇ ἐπιστολῇ εἰς ἐξάιτησιν προσευχῶν τελευτᾷ.

Idem adhuc Eulogius in libro seu argumento **D** nono declaravit ea quibus vitæ solitariae laus continetur, et quid sit monachus describit, atque rationem ejus vivendi exponit. Hortatur vitæ monasticæ cultores, ut ad professionis præscriptum vitam instituunt, et se ad solitariam vitam et Ecclesiæ unitatem **283a** conforment. Erant autem, quos illius admonitio respicit, ex factione et secta Severiana, uti non est obscurum, quibus, quomodo [hæreticorum ipsorum majorum] sententiæ cum

A [462 H.] πρὸς τοὺς καλοῦντας, ὀργισθῆναι δὲ θυμῷ τὸν Θεὸν ἐπὶ ἐπορεύετο πρὸς αὐτοὺς. Κάνταυθα γὰρ ἄλλον ἀνέντισσθαι³³ φησι Θεὸν τὸν ἐπιτρέψαντα αὐτῷ, καὶ ἄλλον τὸν ὀργισθέντα θυμῷ ἐπ' αὐτόν· οὐ γὰρ ἂν ὁ ἐπιτρέψας ὀργίζετο τῷ πληρώσαντι τὸ ἐπιτραπέν, ἀλλ' ἢ ἐπιτρέψαντα οὐκ ἔδει θυμοῦσθαι, ἢ³⁴ θυμοῦσθαι μέλλοντα ἀπειθεῖν οὐκ ἔδει ἐπιτρέπειν. Αὐτὸς μὲν οὕτω δοκεῖ πως διὰ τῆς ὁμωνυμίας³⁵ τὴν ἀμφιβολίαν ἐπιλύεσθαι· ἀμεινον δὲ μοι δοκεῖ Θεοδώρητῳ τε καὶ τοῖς ἄλλοις ἱεροῖς ἀνδράσι πραγματευθῆναι τῆς προκειμένης ἀπορίας τὴν ἐπιλυσιν. Λέγει δὲ καὶ τοῦ Δαβὶδ ἐν τῇ ἀριθμῇσι ἀμαρτήσαντος τὸ πληθὸς ὑποσχέιν τὴν τιμωρίαν, οὐ διότι³⁶ ἐκεῖνος ἠρβήθησεν, ἀλλ' ὅτι τῷ παρὰ τοῖς Ἀθεσσαλῶν, χεῖρα πολέμῳ ἐπανατείναντος³⁷ τῷ πατρὶ, συναντήρ τε ὁ λαὸς καὶ συνεστασίασε, προτιμήσας τὸν ἐξ αὐθαδείας ἀπάσαντα τὴν ἀρχὴν τοῦ παρὰ Θεοῦ εἰς βασιλεῖα χρισθέντος. Τὴν οὖν πρώτῃν ἐπιλυσάμενος (ὡς ἔδοξεν) ἀπορίαν, ἐπιλύεται καὶ τὴν δευτέραν ἔχουσαν οὕτω· πῶς δεῖ νοηθῆναι πῇ μὲν λέγοντος τοῦ Ἀποστόλου ἐν ταῖς καρδίαις ἡμῶν κατοικεῖν τὸν Χριστόν, πῇ δὲ· Ὅσοι εἰς Χριστὸν ἐβαπτίσθητε, Χριστὸν ἐνεδύσασθε, μεγάλης οὖσης τῆς διαφορᾶς οἰκησέως τε καὶ ἐνδύσεως· ἢ μὲν γὰρ τὸ ἐπιπλάσθαι, ἢ δὲ τὸ διὰ βάθους παρίσθησι. Λέγει δὲ τὸν νοῦν διακρίνων ὅτι, καθάπερ αὐτὸς καὶ βασιλεὺς ὑπάρχει καὶ ποιμὴν, καὶ βασιλεὺς μὲν τῶν λογικῶν, ποιμὴν δὲ τῶν ἀλόγων, πρὸς τὴν διάφορον χρεῖαν τῶν τὴν εὐεργεσίαν δεχομένων ὀνομαζόμενος (οὗτε γὰρ τις ἀλόγων βασιλεὺς εἰκότως λεχθεῖν [817 R.], οὕτε ποιμαίνειν τὰ λογικὰ), οὕτω δεῖ³⁸ νοεῖν καὶ τὸ προκαίμενον. Κατοικεῖ μὲν γὰρ, ὡς αὐτὸς ὁ θεοπέσιος λέγει Παῦλος, ἢ τοῦ Θεοῦ σοφία ἐν οἷς πολιτεύεται καὶ οἱ καθεστῆκασιν ἐρριζωμένοι τε καὶ τεθεμεκαὶ οἱ καθεστῆκασιν ἐνδύεται δὲ τὸν Χριστόν καὶ ὁ πάλιν αὐτὸν ἐνδύμενος ἀποδύσασθαι. Διό φημεν, Ἐρριζωμένοις ἐν αὐτῷ δικαίως ἐγκατοικεῖ, τοῖς δὲ ἄλλοις διὰ τὴν ἀφαντοφιλανθρωπίαν ἐνδύμα γίνεται, παρέχων σκέπη, ἵνα μὴ ἀπὸ τοῦ βορρᾶ³⁹, τοῦ σκληροῦ καὶ ψυχροῦ ἀνέμου, τοῖς ἐπιστρέφουσι πρὸς αὐτὸν ἐπιτρέβοιτο δίδικα καὶ ψυχοφθόρα ἐπιπνέοντος· Ἀπὸ προσώπου γὰρ βορρᾶ ἐκκαυθή-

Ἔτι δὲ ὁ αὐτὸς καθωμίλησεν⁴¹ ἐν τῷ θ' σημείῳ, δι' ὧν ἐγκώμιον μὲν διαπλέκεται τοῦ μονάδος βίου, καὶ τί ποτὲ ἔστιν ὁ μοναχὸς, υπογράφει· καὶ αὐτὸν δὲ τῆς αὐτῆς πολιτείας ἀπαγγέλλει. Παραίνει δὲ τοὺς τῆς μονάδος πολιτείας ἐραστὰς κατὰ τὸ ἐπάγγελμα πολιτεύεσθαι, καὶ τῇ μονότητι καὶ τῇ⁴² ἐνοτήτι τῆς Ἐκκλησίας συναρμόζεσθαι. Εἴησαν δὲ, πρὸς οὓς ἀπεώρα ἢ παραίνεις, τῆς Σεβήρου διασπορᾶς καὶ κατατομῆς μερίδες οὐκ ἄσημοι⁴³· οἷς ὅπως μὲν μάχονται τῶν πατέρων αὐτῶν αἱ δόξαι πρὸς ἑαυτάς,

¹ Ephes. iii, 17. ^k Galat. iii, 27. ^l Coloss. ii, 7. ^m Jerem. vi, 1.

VARIE LECTIONES.

³³ ἀνέντισσθαι om. B. ³⁴ ἢ A: ἢ εἰς C. ³⁵ ὁμωνυμίας A: ὁμονοίας C. ³⁶ οὐ διότι A: οὐδ' ὅτι C. ³⁷ ἐπανατείναντι B et eorr. A: ἐπανατείναντος C. ³⁸ δεῖ A: δεῖ C. ³⁹ βορρᾶ A. ⁴⁰ τὰ ἀπὸ A. ⁴¹ καθωμολόγησεν C. ⁴² alterum τῇ add. A. ⁴³ μερίδες οὐκ ἄσημον C.

ὅπως δὲ πρὸς [463 H.] ἀλλήλους, καὶ οὐδαμῇ τὸ
στάσιμον οὐδὲ τὸ πάγων ἔχουσιν, ἀπογυμνῶσας τε
καὶ ἀνακαλυψάμενος ⁴⁴, ἐκ τῆς ἐκεῖθεν ἀτοπίας ὁρᾶν
αὐτοὺς πρὸς τὴν ἑνωσιν τῆς Ἐκκλησίας ὑποτίθεται.
Τοὺς μὲν γὰρ παράγει λέγοντας ὥς εἶναι τὰς δια-
φορὰς μετὰ τὴν ἑνωσιν, ὥσπερ καὶ Σεβήρον, τοὺς
δὲ σώζεσθαι μηδαμῶς, ὥσπερ καὶ Τιμόθεον ἐν ἄλλοις
τε καὶ ἐν οἷς κατὰ τοῦ ἐν ἁγίοις ἀγωνίζεται Λέον-
τος. Οὐ μόνον δὲ αὐτοὺς οὐκ ἀνέχεται φάναι σώζε-
σθαι, ἀλλὰ καὶ ἀσεθείας ἐνόχους ἀποφαίνει τοὺς, εἴ
τινες σώζεσθαι τῶν φύσεων τὴν διαφορὰν μετὰ τὴν
ἑνωσιν δογματίζουσιν. Ἀλλὰ καὶ Σεβήρος πάλιν
σώζεσθαι λέγων τὰς διαφορὰς, τὰ πράγματα οἷς ἡ
διαφορὰ ἐπιβεβαιρεῖται οὐ συνομολογεῖ σώζεσθαι. Καὶ
οὐ πανταχοῦ δογματίζει τοῦτο· παλίντροπος γάρ
ἐστι τὴν πίστιν καὶ πολύμορφος· καὶ γὰρ ἐν τισιν
αὐτοῦ ⁴⁵ λόγοις καὶ αὐτὰ διομολογεῖ τὰ πράγματα
σώζεσθαι. Ὅτιως οὐ πρὸς ἀλλήλους μόνον, ἀλλὰ καὶ
πρὸς ἑαυτοὺς τὸ ἀλλόφυλον τῆς εὐσεβείας στασιάζου-
σαι σύνταγμα. Ἐκ τούτου παραινῶν τοὺς στασιάζον-
τας τῷ φρονήματι τῆς εὐσεβείας συνδραμεῖν, κατ'
ἐπιδρόμῃν ἱστορεῖ Μαρκιανὸν μὲν συγκροτῆσαι τὴν
ἐν Καλχηδόνι σύνοδον, καὶ ὡς ἐκεῖνον τὸν βίον λι-
πόντος Λέων μὲν κατέστη τῶν πραγμάτων κύριος,
εἰ δὲ Αἰγύπτῳ τῆς ἱερᾶς ἐπαναστρέψαντες συνόδου
ταραχῆς ἐπλήρωσαν τὴν οἰκουμένην, δυσσεβῶς τε
καὶ πεπλάσμενός φημίσαντες ὡς ἡ σύνοδος Κύριλλον
ἀπεβάλετο ⁴⁶ καὶ Νεστόριον ἀπεδέξατο. Ὡν τὸν ἄλο-
γον ὁ Λέων καταστέλλων ὁρόβον, τὰ ψηφισθέντα
ἐν Καλχηδόνι ⁴⁷ καὶ τὰ πραχθέντα πανταχοῦ δια-
πέμψας τῆς οἰκουμένης μετ' ἐγκυκλίων καλεούσεων
ἕκαστον τῶν ἀρχιερέων καὶ ἱερέων, ἀλλὰ καὶ τοὺς
ὅσοι ἐν τῷ μοναδικῷ διελαιμον βίῳ, τὸ φρόνημα
αὐτῶν ἐγγράφως ἀνομολογῆσαι διετάξατο· ὃ καὶ προ-
θύμως πεπράχασιν, τῶν ἀρχιερέων τοῦ ἀριθμοῦ εἰς
ἑξακοσίους καὶ χιλίους [880 R.] συγκεφαλαιωθέντες,
μηδενὸς ἑτερογνωμονήσαντος πλήν Ἀμφιλοχίου τοῦ ⁴⁸
Σίδης, ὃς μετ' οὐ πολὺ καὶ αὐτὸς δι' ὑπογραφῆς συν-
εφώνησε. Μεθ' ὧν καὶ ὁ μέγας Συμεὼν, ὃ ἐν τῷ
στόλῳ τὸν ἀγγελικὸν ἐκεῖνον βίον διανυσάμενος, καὶ
Βαράδατος, καὶ ἄλλοι τὸν αὐτὸν βαθμὸν τῆς πολιτείας
φθάσαντες. Ταῦτα διαδραμὼν καὶ δικαίως Σεβήρον
τῷ ἀναθέματι παραπεμφθῆναι παραστησάμενος ⁴⁹
εἰς τέλος διέστειλε τὴν διάλεξιν.

Καὶ ὁ ἐφεξῆς δὲ λόγος προδιαβάλλεται ⁵⁰ μὲν τὴν
αὐτὴν ἐπιγραφὴν, παραίνεσιν δὲ πρὸς τοὺς διιστώτας
τῆς Ἐκκλησίας εἰσηγείται, ἐκ τῆς πρὸς ἀλλήλους τῶν
αἰρετικῶντων κἀνταῦθα μάχης τε καὶ διαφορᾶς συν-
ιδεῖν τὸ τῆς Ἐκκλησίας ὁρὸν φρόνημα παρακαλῶν.
Λέγει δὲ καὶ ὅθεν κατεμήθη εἰς μυρίας διαιρέσεις
καὶ τομὰς ἡ αἰρετικὴ ὁδός. Ἐπερωτῶσα γὰρ τὰ
τέκνα τῆς Ἐκκλησίας, εἰ, καθάπερ δύο τὰς φύσεις
λέγουσιν, οὕτω καὶ τὰς ὑποστάσεις λέγειν ἀνέχονται,
καὶ ἐπὶ μίαν λέγουσιν ἐπὶ Χριστοῦ τὴν ὑπόστασιν,
ἄρα καὶ μίαν φύσιν ἐπ' αὐτοῦ δογματίζουσι, ταῦτα

A ipsis auctoribus et cum aliis ejusdem sectæ pugnent,
nec usquam quidquam stabile et solidum habeant,
aperiens declaransque ex illorum absurditate, si
ad Ecclesiæ unionem respiciant ostendit. Hos enim
producit, ut asserentes differentias post unionem
servari, uti Severum; illos autem ut negantes
servari, uti Timotheum, cum in aliis ipsis scriptis,
tum in iis quibus sanctum Leonem oppugnat. Ipso
vero non solum dicit non servari differentias, sed
etiam impietatis reos peragit illos quicunque diffe-
rentias post unionem servari docent. Sed Severus
rursus dum docet differentias servari, res tamen
quibus differentia cognoscitur, negat servari. Nec
constanter hoc ubique docet: inconstans enim, et
Vertumnus aliquis aut Proteus est in fide; etenim
B in quibusdam libris constitetur ipsas etiam res ser-
vari. Adeo non solum inter se ipsi, sed neque sibi
ipse quisquam constans dogma Babylonieum, nempe
et a vera pietate alienum cudent. Hinc [sumpta
occasione] hortatus dissidentes, ut in Ecclesiæ
sententiam descendant, cursim narrat a Marciano
Chalcedonensem synodum coactam; Leonem, Mar-
ciano mortuo, suffectum summæ rerum præfuisse:
Ægyptios concilium evertere conatos orbem totum
tumultibus implese, impie fideque rumores spar-
sisse, Cyrillum a synodo damnatum, Nestorium re-
ceptum fuisse. Quorum [inquit] insanum furorem
reprimens Leo decreta concilii Chalcedonensis
actaque cum encyclicis seu circularibus mandatis
per totum orbem misit, singulisque episcopis et
presbyteris, nec non iis qui in religiosa et mona-
stica vita celebres habebantur præcepit, uti sen-
tentiam suam scripto profiterentur. Quod episcopi,
numero mille sexcenti, prompte sane exsecuti sunt,
nemine qui aliter sentiret deprehenso præter Am-
philochium Sidæ pontificem, qui tamen et ipse
paulo post concilii sententiæ subscripsit consen-
sitque. A quibus stetit et Simeon qui in columna
cœlitum vitam æmulabatur [Simeon stylita], et
Baradatus, aliique eamdem vivendi rationem secu-
ti. Illis oratione decursis, cum ^{283b} Severum ana-
themate proscriptum dixisset, disputationem fine
concludit.

D Sequens oratio eamdem præfert inscriptionem, et
adhortationem ad eos continet, qui ab Ecclesia dissi-
debant, qua monet, ut suas inter se pugnas, suorum-
que dissensiones hæreticorum, cum Ecclesiæ recta
consensu respiciant componantque. Ostendit præterea
unde factum sit ut opinatio hæretica in infinitas quasi
sectas et sententias distracta et divulsa sit. Inter-
rogans enim [hæresis] Ecclesiæ filios an, quemad-
modum duas [in Christo] naturas asserunt, asser-
rant similiter et duas personas, et cum respondent
unam esse in Christo hypostasim, quærit an etiam

VARIE LECTIONES.

⁴⁴ ἀποκαλ. C. ⁴⁵ αὐτῷ C. ⁴⁶ ἀπεβάλλετο C. ⁴⁷ Χαλκ. A. ⁴⁸ τοῦ A: τῆς C. ⁴⁹ παραστησάμενος —
διέστειλε A: συστησάμενος — διέστειλε C. ⁵⁰ παραδιαβάλλεται C, malim προβάλλεται.

asserant unam naturam? Sed nihil horum hactenus unquam quæ hæresis quæsit, ab [Ecclesiæ filiis] audivit. Vicissim autem et ab Ecclesia interrogatur hæresis, cur id quærat? an quod existimet naturam et personam esse idem, et propterea putet eos qui asserant duas naturas, etiam asserere duas personas? Aut contra, qui unam profiteantur personam, etiam unam profiteri naturam censet? Hinc nato contentionis initio, bellum illud hæreticorum inter se digladiantium multiplex et implacabile exstitit, idemne sit natura et hypostasis. Etenim si dicimus unam in Trinitate naturam esse, necessario dicendum erit, unam quoque esse hypostasim. Aut si tres hypostases, natura quoque in tres erit partienda naturas. Hinc commenti sunt aliud esse naturam, et aliud essentiam. Naturam rursum dividerunt in generalem et singularem naturas. Et cum ad Sergium scribit Severus: *Unam, inquit, essentiam Christum esse volumus dicere, ne concurrentium differentiam auferamus. Nam vel una semel nata essentia aut etiam qualitate, quomodo mansit naturarum, ex quibus unus existit Christus, secundum essentiam differentia? Si enim una qualitas est et essentia, frustra deinceps ponit differentiam.* Et sane, quibus fundamentis nixus unam asserere essentiam Severus recusat, iisdem vel invitus negare cogitur unam esse in Christo naturam. Nonnulli porro ex impudentioribus, naturam, personam, essentiam idem esse admittentes, non horruerunt affirmare etiam in sancta Trinitate tres esse essentias, unde et tres deos et tres deitates, etsi non verbo, mente tamen docent. Et hi quidem damnantur veluti tres essentias **284a** in Trinitate prodigiose euentes, hi vero quod non proprie Deum Patrem aut Filium, aut Spiritum sanctum dici censeant. Isti vero fortasse sint, qui tantum signatas seu figurativas proprietates putant esse hypostases. Ita in multas sententias et errores alios illorum dissecta secta progressa est, quoadmodum et de differentia concurrentium in Christo naturarum. Aliis enim nugatoribus visum est perire differentiam post unionem naturarum: aliis servari differentiam iudicatum; qui et ipsi bifariam divisi sunt. Nam qui differentiam manere volunt, nolunt tamen ea manere per quæ existit differentia. Alii vero et illa manere, cogente necessaria consequentia, sæpe concedentes (alia hæc est insania atque amentia), duas tamen naturas appellare penitus aversantur. Vox enim *duo*, inquit, per partes et per se res differentes ostendit. His breviter disputatis, longa exhortatione hunc quoque librum finit.

Aliam orationem componit contra Agnoitas sive ignorantēs. Monachos autem quosdam ait ex Pa-

A ἐπερωτώσα ¹ ἡ αἵρεσις ὧν μὲν ἐζητήσα ² τῶς οὐδὲν ἀκούει [464 H.], ἀντεπερωτᾶται δὲ παρὰ τῆς Ἐκκλησίας τί δὴποτε ταῦτα ἐρωτᾷ· ἄρα γὰρ ταῦτ' ἡγεῖται φύσιν καὶ ὑπόστασιν, καὶ διὰ τοῦτο τοὺς δύο λέγοντας φύσεις νομίζει δύο καὶ ὑποστάσεις δοξάζειν, ἢ ἀνάπαλιν τοὺς μίαν ὑπόστασιν λέγοντας καὶ μίαν φύσιν συνομολογεῖν νομίζει; Ἀρχὴν οὖν τοιαύτην τῆς κινήσεως λαβούσης, καὶ ὁ πολὺς ἐκείνος καὶ ἀσπονδὸς τῶν αἵρετικῶντων ἐν αὐτοῖς συνεβράγη πόλεμος, εἰ ταῦτ' οὐσίας καὶ ὑποστάσεις, ἐπεὶ ³ μίαν φύσιν ἐπὶ τῆς Τριάδος φαμέν, καὶ μίαν ὁμολογεῖν ἀνάγκη τὴν ὑπόστασιν, ἢ ἐπεὶ τὰς ὑποστάσεις τρεῖς, καὶ ἡ φύσις εἰς τρεῖς διαιρεῖσθαι. Κάκειθεν ἄλλο μὲν σημαίνει τὴν φύσιν, ἄλλο δὲ σημαίνει τὴν οὐσίαν ἀνέπλασαν, καὶ τὴν φύσιν πάλιν εἰς γενικὴν φύσιν καὶ ἰδικὰς φύσεις κατεμέρισαν. Καὶ πρὸς μὲν τὸν γραμματικὸν Σέργιον ὁ Σεβήριος γράφων· *Μίαν οὐσίαν, φησὶν, εἰπεῖν τὸν Χριστὸν ἐβουλόμεθα* ⁴, *ἴνα τῶν συνελθόντων τὴν διαφορὰν μὴ ἀνέλωμεν.* Μῖα γὰρ καθάπαξ γενημένης οὐσίας ἡ καὶ ποιότητος, πῶς ἐτι μεμένηκε τῶν φύσεων, ἐξ ὧν εἰς ὁ Χριστὸς, ἡ κατ' οὐσίαν διαφορὰ; εἰ γὰρ μία ποιότης καὶ οὐσία, τὰ τῆς διαφορᾶς λοιπὸν φροῦδα καθέστηκε. Καίτοι γε ἐξ ὧν τὴν μίαν οὐσίαν εἰπεῖν ὁ Σεβήριος παραιτεῖται, ἐκ τῶν αὐτῶν καὶ τὸ μίαν λέγειν φύσιν ἐπὶ Χριστοῦ, καὶ μὴ βούλοιο, παρητήσαστο. Τινὲς δὲ τῶν ἀπηρυθριασμένως ⁵ φύσιν καὶ ὑπόστασιν καὶ οὐσίαν ταῦτ' οὐκ εἰπεῖν ἐκδεχάμενων ⁶ καὶ ἐπὶ τῆς ἀγίας Τριάδος τρεῖς οὐσίας λέγειν οὐκ ἐφριξαν, δι' ὧν καὶ τὸ τρεῖς θεοὺς καὶ θεότητας, εἰ καὶ μὴ ⁷ τῇ φωνῇ, τοῖς γε νοήμασι δογματίζουσι. Καὶ οἱ μὲν κατακρίνονται ὡς τρεῖς οὐσίας ἐπὶ τῆς Τριάδος τερατευόμενοι, οἱ δὲ ὡς οὐ κυρίως θεοὶ τὸν Πατέρα ἢ τὸν Υἱὸν ἢ τὸ Πνεῦμα δοξάζοντες· οὗτοι δ' ἂν εἴεν οἱ μόνα τὰ χαρακτηριστικὰ ἰδιώματα τὰς ὑποστάσεις εἶναι δογματίζοντες. Καὶ εἰς πολλὰ ἄλλα τοιαῦτα ὁ μερισμὸς ⁸ αὐτοῖς καὶ ἡ κατατομή προσέληλθεν, ὥσπερ καὶ περὶ τῆς διαφορᾶς τῶν συνελθουσῶν ἐπὶ ⁹ Χριστοῦ φύσεων. Τοῖς μὲν γὰρ μετὰ τὴν ἔννοιαν μὴ φυλάττεσθαι τὴν διαφορὰν ἐπὶ τῆς φαντάζεσθαι, τοῖς δὲ σώζεσθαι τὴν διαφορὰν ἢ ὁμολογία γέγονε. [881 R.] Διχῇ δὲ καὶ οὗτοι διετμήθησαν. Οἱ μὲν γὰρ τὴν διαφορὰν ὁμολογοῦντες σώζεσθαι τὰ ὧν ἡ διαφορὰ σώζειν οὐ βούλονται· οἱ δὲ κάκεινα ὑπὸ τῆς ἀναγκαζούσης ἀκολουθίας συγχωροῦντες πολλὰκις (ἄλλος λῆρος τοῦτο ¹⁰ καὶ ἄλλ' ἀπάνοικα), δύο ταύτας λέγειν ὁμνεοῦν οὐδ' ὅλως ἀνέχονται· ἡ γὰρ δύο φωνῇ, φασὶν, ἀνὰ μέρος καὶ καθ' ἑαυτὰ τὰ διαφέροντα τίθῃσι. Ταῦτα καὶ τὰ τοιαῦτα διὰ βραχέων προθεῖς, καὶ τὴν παραινέσιν πλατυνόμενος, καὶ τὸν παρόντα καταπαύει λόγον.

Γράφει λόγον ἕτερον κατὰ Ἀγνοητῶν. Μοναχοῦς δὲ τινὰς τῶν ἐκ τῆς κατὰ τὰ Ἱεροσόλυμα ἐρήμου.

VARIE LECTIONES.

¹ ἐπερωτώσα A: ἐπιζητούσα C. ² ἐπεζητήσα μὲν C. ³ ante ἐπελ inseruerim ὥστε. ⁴ ἐβουλόμεθα I mo οὐ βουλόμεθα. ⁵ ἀπηρυθριασμένων C. ⁶ ἐκδεχάμενοι C. ⁷ μὴ add. A. ⁸ ὁ μερισμὸς A: ὁρισμός C. ⁹ ἐπὶ τοῦ Χρ. C. ¹⁰ τοῦτο A: οὗτος C.

κινῆσαι λέγει τὸ δόγμα, οἱ ἄγνοιοι τῷ Κυρίῳ ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστῷ περιέπτεον ὑπήχθησαν ἐξ ὧν τε εἶπεν αὐτός· *Ποῦ θεθεῖκατε Λάζαρον*; καὶ· *Οὐδεὶς οἶδε τὴν ὥραν ἐκείνην ἢ τὴν ἡμέραν οὐδὲ* ⁶¹ *ὁ Υἱός*, κατέξ ἄλλων τοιοῦτοτρόπων. Ὁ δὲ ἱερὸς Εὐλόγιος οὗτος [465 H.] οὕτε κατὰ τὸ ἀνθρώπινον, πολλῶ δὲ μᾶλλον οὐδὲ κατὰ τὸ θεῖον ἀγνοεῖν τὸν Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστὸν οὕτε τὸν τάφον τοῦ Λαζάρου, οὕτε τὴν τέλειον ἡμέραν διατείνεται. Οὕτε γὰρ τὸ ἀνθρώπινον, εἰς μίαν ὑπόστασιν συνελθὼν τῇ ἀπροσίτῳ καὶ οὐσιώδει σοφίᾳ, ἀγνοήσει ἂν τι, ὥστε οὐδὲν τῶν παρόντων, οὕτω δὴ οὐδὲ τῶν μελλόντων, οὕτε διαφυσθῆναι δύναται τὸ εἰρημένον παρ' αὐτοῦ· *Πάντα ὅσα ἔχει ὁ Πατήρ, ἐμὰ ἔστιν*, εἰ μὴ ὅρα καὶ τὸν Πατέρα πρὸς τὴν ἀγνοίαν οἱ πάντα τολμῶντες παρελκύσωσι. Τὸ μέντοι γε φάναι τὸν Σωτῆρα· *Ποῦ θεθεῖκατε Λάζαρον*; εἰς ἐκτίστασιν καὶ μνήμην ἄγοντα ⁶² τοὺς παρόντας τῶν Ἰουδαίων εἰπεῖν. Καὶ οὐ τοῦτο μόνον, ἀλλὰ καὶ ἑτέρα τινα διαπράττασθαι, ὥστερ τό· *Ἀνάστα αὐτὸν καὶ ἄρσενε ὑπάγειν*, ἵνα ἐξ ὧν τε κατὰ μέρος εἶδον καὶ ἐξ ὧν ἤκουσαν, πιστὸν μὲν τὸ ὁρᾶσθαι καὶ ἀναμφισβήτητον, ἀνεξέλιπτον δὲ παραδοθεῖ τῇ μνήμῃ. Λέγει δὲ ὅτι καὶ τὰ ἐπὶ Χριστοῦ λεγόμενα τὰ μὲν κατὰ ἀναφοράν, τὰ δὲ κατὰ ἀλήθειαν λέγεται· κατὰ ἀναφοράν μὲν τὸ ἁμαρτίαν αὐτὸν καὶ κατάραν ὑπὲρ ἡμῶν γενέσθαι (οὗ γὰρ γέγονε ταῦτα, ἀλλ' ὅσα τῆς κεφαλῆς οἰκειουμένης τὰ τοῦ ὁλοῦ σώματος, αὐτὸς τὰ τοῦ σώματος ἀναδέχεται)· κατὰ ἀλήθειαν δὲ λέγεται· ἀνθρωπῶς τε γεγενῆσθαι καὶ πεινῆσαι καὶ διψῆσαι καὶ τὰ ὅμοια. ⁶³ Ὅστε εἰ τις ἐθέλοι λέγειν ἀγνοεῖν αὐτὸν κατὰ ἀναφοράν, ὡς οὐκ ἐκτὸς ἀγνοίας ὄντος αὐτοῦ τοῦ σώματος ἦτοι τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως ⁶⁴, ἥς ἐστὶν αὐτὸς κεφαλὴ ⁶⁵, οὐκ ἂν μὲν ἐξω τοῦ εἰκότος περιεσχεθεῖ, οὐ μὴν ἀγνοοῦντα τὴν τοῦ Πατρὸς σοφίαν δοξάσειεν. Ἀλλ' εἰ τό· *Ποῦ θεθεῖκατε αὐτόν*; ἄγνοιοι τῷ Χριστῷ κατηγορεῖν τοὺς ἀπαιδεύτους ἀνέπεισε, πῶς οὐχὶ καὶ τῷ Πατρὶ τὴν αὐτῇ ἀγνοίαν ἐπιρρίψουσι διαπυνθανομένῳ καὶ λέγοντι πρὸς τὸν Ἀδάμ· *Ποῦ εἰ*; καὶ πρὸς τὸν ἀδελφοκτόνον· *Ποῦ ἔστιν Ἀβὲλ ὁ ἀδελφός σου*; καὶ· *Κρανγὴ Σοδὼμων καὶ Γομορράς πεπλήθυνται, καὶ αἱ ἁμαρτίαι αὐτῶν μεγάλαι σφόδρα· καταβάς* ⁶⁶ *ὃν ὄρωμαι εἰ κατὰ τὴν κτανυγὴν αὐτῶν συντελούνται*, εἰ δὲ μὴ, ἵνα γινῶ. Ἐρωτᾷ δὲ καὶ ὁ Ἰησοῦς τὸ δαιμόνιον· *Τί ὄρωμά σοι*; κακείνο ἀποκρίνεται· *Λεγεὼν ὄρωμά μοι, ὅτι πολλοὶ ἐσμεν*. Ἀλλὰ καὶ τοῖς τυφλοῖς λέγει· *Τί θέλετε ποιήσω ὑμῖν*; καὶ πῶς οὐκ ἐστὶ ταῦτα φανερόν ὡς οὐκ ἀγνοίας ἦν, ἀλλὰ τὸ μὲν ⁶⁷ ἐπερωτᾷ ἂν· αὐτοῦ τοῦ δαιμονίου [884 R.] τὸ πλῆθος τῶν κατοικοῦντων τοῖς μαθηταῖς ἐπιδείξει βουλόμενος, ὡς ⁶⁸ ἂν μάθοιεν ὡς καὶ τῶν πολλῶν ἡδὴ περιγέγονεν, πιστὶν αὐτοῖς ⁶⁹ καὶ θάρρος ἐντιθεῖς τοῦ πατεῖν ἐπ' αὐτῶν ὄψεσθαι καὶ σκορπίων καὶ ἐπὶ πᾶσαν

A laetitia solitudinis excitasse [pravum] dogma, qui Domino nostro Jesu Christo ignorantiam, ex iis quæ ipse dixit, assignare conati sunt: *Ubi posuistis Lazarum?* [inquit Dominus] et: *Nemo novit horam, aut diem illum, neque Filius hominis* ⁶⁰, atque item ex aliis hoc genus verbis. Sanctus autem Enlogius iste, Christum Jesum Dominum nostrum, neque secundum humanitatem quidem, multo minus vero secundum divinitatem ignorasse sepulcrum Lazari, neque etiam illum ultimum diem contendit. Neque enim humanitas Christi in unam inaccessibilis et substantialis sapientie hypostasim admissa quidquam velut rerum presentium, ita futurarum poterit ignorare: neque falsum esse potest quod dixit: *Omnia quæcunque habet Pater, mea sunt* ⁶¹, nisi et Patri, nihil non audentes, ignorantiam ascribent. Enimvero hoc quod dixit Salvator: *Ubi posuistis Lazarum?* eo dixisse ait, ut id presentes Judæi scirent, illorumque memoriam firmaret. Imo non hoc solum, sed et alia quædam id genus fecisse affirmat, ut illud: *Soluite eum, et sinite abire* ⁶², ut ex iis quæ speciatim viderant, et quæ audierant, fidem oculorum testatam et indubitatam [Judæis] faceret; memorie vero illorum factum nunquam oblitendum infingeretur. Docet etiam alia de Christo dicta per figuram, alia secundum rei veritatem. Figurata dicitur illum pro nobis ⁶³ peccatum et maledictum factum esse; neque enim fuit quidquam horum. Sed veluti sibi caput vindicat ea quæ sunt reliqui corporis, ita Christus ea quæ corporis sunt sibi assignat. Secundum rei veritatem autem dicitur homo factus, et esuriisse, et sitivisse, et hoc genus similia. Quod si ergo quis velit dicere, eum figurate et anaphorice aliquid ignorare, eo quod corpus non sit extra ignorantiam, aut humana vox cujus ipse caput est, is non absurde loquetur, neque interim Patris sapientiam ignorasse aliquid docebit. Sed si illa verba: *Ubi posuistis eum?* ad Christi ipsius, imperiti homines, referunt ignorantiam, quomodo non eandem ignorantiam in Patrem rejiciunt, quando interrogat et dicit ad Adamum: *Ubi es?* ⁶⁴ et ad fratricidam: *Ubi est Abel frater tuus?* ⁶⁵ et: *Clamor Sodomorum et Gomorrhæorum multiplicatus est, et peccata eorum magna valde: descendam ergo et videbo* ⁶⁶ *utrum clamorem suum [qui venit ad me] opere compleverint necne, ut sciam* ⁶⁷. Interrogat et Jesus demonium: *Quod tibi nomen est?* et illud respondet: *Legio mihi nomen est, quia multi sumus* ⁶⁸. Quin et cæcos interrogat: *Quid vultis faciam vobis?* ⁶⁹ Et quomodo non patet, hæc non ex ignorantia quesita? Sed a daemonibus quidem quærit, quanta sit obsidentium multitudo, ut discipulis ostendat se jam multis esse superiorem, et fidem firmet: animosque addit

⁶⁰ Joan. xi, 34. ⁶¹ Marc. xiii, 32. ⁶² Joan. xvi, 15. ⁶³ ibid. 33. ⁶⁴ Gen. iii, 9. ⁶⁵ Gen. iv, 9. ⁶⁶ Gen. xiii, 20. ⁶⁷ Marc. v, 9. ⁶⁸ Matth. xx, 32.

VARIE LECTIONES.

⁶¹ ἡμ. ἐκείνην οὐδὲ γ. ⁶² ἐνάγοντα Α. ⁶³ φύσεως Α: φωνῆς γ. ⁶⁴ αὐτὸς ἡ κεφαλὴ γ. ⁶⁵ σφόδρα καὶ καταβάς γ. ⁶⁶ μὲν Α: μὴν γ. ⁶⁷ ὡς ante καὶ add. Α. ⁶⁸ αὐτοῖς πᾶσιν γ.

calcandi super serpentes et scorpiones, et super omnem virtutem inimici. Cæcos autem interrogat, ut petitionem ab illis eliciat. Quantum enim beneficium ex petitione accipimus, tantum afficimur ad beneficium [agnitum ei] acceptum. Illud autem quod de extremo iudicii die dictum, quod illud nemo novit, neque angeli, neque Filius, nisi solus Pater, id quidam ob eam rationem dictum existimant, ut discipuli arbitrati quotidie diem ultimum imminere semper vigilarent. Sed nihil obstat quominus et hoc figurate dictum interpretemur, quemadmodum et illud: Tu scis insipientiam meam, et illud, Deus, Deus meus, ut quid me dereliquisti? Sunt qui censeant illum dixisse quod ignoraret ultimum diem, ut humanæ naturæ signum proprium quod illi inest, declararet et ostenderet; non quod ipse ignoraret: absit! [quod ipse ignoravit]. Quicunque enim vel divinitati ipsius, vel humanitati ignorantiam **285a** ascribet, nunquam certissime temeritatis crimen effugiet. Sed cum, ut beatus Cyrillus docet, subtili mentis conceptu et animi imaginibus per contemplationem, rem a re dividimus, tum videmus proprias naturæ utriusque, ut in se est, notas et proprietates. Aut, ut Gregorius Theologus tradit, quando naturæ ratione distinguuntur, etiam nomina naturarum simul dividuntur. Sed nudæ puræque humanitatis signum proprium est ignorantia. Hac ratione ergo Christi humanitati, ut simplici et puræ humanitatis naturæ consideratæ [præcise secundum ea quæ a se ipsa habet] adscribi poterit ignorantia. Et hoc est quod Theologus explicavit, quando dixit: Scit quidem ut Deus, nescit vero ut homo. Quibus dictis addit, quod si qui ex Patribus ignorantiam in Salvatore ex parte humanitatis admiserunt, id tamen non ut dogma sanxerunt, sed Arianorum insaniam repressuri (qui omnia [quæ in Christo erant] humana ad Unigeniti divinitatem transtulerunt, ut increatum Dei Verbum creaturam ostenderent), rectius hæc de humanitate dici posse existimant, quam humana ab illis [Arianis] ad divinitatem trahi. Elsi forte qui dixerit, etiam Patres figurate seu anaphorice locutos esse, religiosius videbitur iudicasse. His expositis, dicendi finem facit.

Liber postremus orationem continet, cui titulus: *Decretum in Samaritanos editum*. Argumentum orationis huiusmodi: Plebs Samaritana in contrarias divulsa factiones, inter se dissidebat, et peregrinis se opinionibus propugnabat. Alii enim Jesum Nave eum esse censuerunt, de quo Moyses dixit: *Prophetam vobis excitabit Dominus Deus ex fratribus vestris, ut me*. Alii rejecta hac sententia, Dosthen quemdam nomine, sive Dositheim prædicarunt Samaritanum etiam gente æqualem Simoni [Mago]. Et hunc illum esse a Moysæ prædi-

τὴν δύναμιν τοῦ ἔχθρου. τοὺς τυφλοὺς δὲ ἐπερωτᾷ οἰκονομῶν ἐξ αὐτῶν προσαχθῆναι τὴν αἴτησιν· ὅσον γὰρ αἰτοῦντες τῆς ὠφελείας τυγχάνομεν, τοσοῦτον τὴν αἴτησιν τῆς εὐεργεσίας δεχόμεθα. τὸ δὲ περὶ τῆς ἐσχάτης ἡμέρας εἰρημένον, ὡς οὐδεὶς οἶδεν, οὐδὲ οἱ ἄγγελοι, οὐδὲ ὁ υἱὸς, εἰ μὴ ὁ Πατήρ, τινὲς μὲν κατ' οἰκονομίαν εἰρησθαι φασιν, ἵνα τῶν μαθητῶν κατὰ πᾶσαν ἡμέραν νομιζόντων ἐπελεύσεσθαι τὴν τελευταίαν ἡμέραν ἀεὶ γρηγοροῦντες διατελώσιν· [466 H.] οὐδὲν δὲ κωλύει καὶ τοῦτο ἐκλαθεῖν ὡς κατὰ ἀναφορὰν εἰρημένον, καθάπερ καὶ τό· Σὺ ἐργῶς τὴν ἀπρὸς σὺν ἡμῶν, καὶ τό· Θεέ μου, Θεέ μου, ἵνα τί με ἐγκατέλιπες; Ένοι δὲ φασιν αὐτὸν ἀγνοεῖν φάναι τὴν ἐσχάτην ἡμέραν τὸ ἰδίως προσὺν τῇ ἀνθρωπίνῃ φύσει γνῶρισμα δεικνύοντά τε καὶ ἐμφανίζοντα, οὐχ ὡς αὐτοῦ ἀγνοοῦντος (ἄπαγε· οὔτε γὰρ κατὰ τὴν θεότητα οὔτε κατὰ τὴν ἀνθρωπότητα τὴν ἀγνοίαν λέγειν ἐπ' αὐτοῦ θράσους ἐπισφαλούς ἤλευθέρωται), ἀλλ' ἐπειδὴ, ὡς ὁ μακάριος Κύριλλος φησιν, ἐν ἰσχυαῖς διαιροῦντες ἐννοίαις ἦτοι νοῦ φαντασίαις τῷ τρόπῳ τῆς θεωρίας ἐκατέρας φύσεως ὁρῶμεν ἰδίᾳ καὶ ἐαυτὰ γνῶρισματά, ἣ καὶ ὡς ὁ θεολόγος Γρηγόριος, ἡνίκα αἱ φύσεις δίστανται ταῖς ἐπινοίαις, συνδιαίρεται καὶ τὰ ὄνματα· ἴδιον δὲ γνῶρισμα φύλῃς ἀνθρωπότητος ἡ ἀγνοία· κατὰ τοῦτο ῥηθεῖν ἂν ἐπὶ τῆς κατὰ Χριστὸν ἀνθρωπότητος, ὡς ἀπλῶς ἀνθρωπότητος, θεωρεῖσθαι τὴν ἀγνοίαν. Καὶ τοῦτο καὶ ὁ θεολόγος ἐπράνωσεν, εἰπὼν· Γινώσκει μὲν ὡς θεός, ἀγνοεῖ δὲ ὡς ἄνθρωπος, ἂν τις τὸ φαινόμενον χωρίῃ τοῦ νοουμένου. Ταῦτα εἰπὼν ἐπάγει ὡς εἰ καὶ τινες τῶν Πατέρων τὴν ἀγνοίαν ἐπὶ τῆς κατὰ τὸν Σωτῆρα παρεδίξαντο ἀνθρωπότητος, οὐχ ὡς δόγμα τοῦτο προήνεγκαν, ἀλλὰ πρὸς τὴν τῶν Ἀρειανῶν μανίαν ἀντιφερόμενοι, οἱ καὶ τὰ ἀνθρώπινα πάντα ἐπὶ τὴν θεότητα τοῦ Μονογενοῦς μεταφέρον, ὡς ἂν κτίσμα τὸν ἄκτιστον λόγον τὸν Θεοῦ παραστήσωσιν, οἰκονομικώτερον ἰδοκίμασαν ἐπὶ τῆς ἀνθρωπότητος ταῦτα φέρειν ἢ παραχωρεῖν ἐκεῖνους μεθέλκειν ταῦτα κατὰ τῆς θεότητος. Εἰ δὲ κατὰ ἀναφορὰν κἀκεῖνους δοῖη ταῦτα τις εἰπεῖν, τὸν εὐσεβέστερον λόγον ἀποδέχεται. Ταῦτα διελθὼν ⁷⁰ πέρατι περιβάλλει τὸν λόγον.

Τελευταῖον δὲ περιεῖχε τὸ βιβλίον λόγον ἐπιγραφὴν φέροντα, Ὅρος ἐκφωρηθεὶς τοῖς Σαμαρείταις. Ἡ δὲ ὑπόθεσις πρόκειται τοιαύτη· τῶν Σαμαρειτῶν τὸ πλῆθος εἰς ἀντικειμένους μερίδας διαιρεθέντες καὶ στασιάζοντες πρὸς ἀλλήλους καὶ ἀλλοφύλους ἑαυτοὺς ἀποδιαιτείσαντες δόξαις, οἱ μὲν Ἰησοῦν τὸν Ναυὴ ἐδόξαζον εἶναι περὶ οὗ Μωϋσῆς εἶπε· Προφήτην ὑμῖν ἀναστήσει Κύριος ὁ Θεός ἐκ τῶν ἀδελφῶν ὑμῶν ὡς ἐμὲ, οἱ δὲ τοῦτον ⁷¹ μὲν παρεγράφοντο, Δοσθὴν δὲ τινα τοῦνομα ἢ Δοσίθεον ἀνεχέρυτον, Σαμαρείτην μὲν καὶ αὐτὸν τὸ γένος,

* Luc. x, 19. † Psal. lxxviii, 6. ‡ Psal. xxi, 2; Matth. xxvii, 46. § Deut. xviii, 15.

VARIE LECTIONES.

⁷⁰ ἰδίᾳ A. ⁷¹ διελθὼν A : δὴ περιελθὼν C. ⁷² τοῦτο C.

συνακμάσαντα δὲ κατὰ γὰρ ⁷³ τοὺς χρόνους Σίμωνι τῷ Μάγῳ · καὶ τοῦτον εἶναι τὸν προφητευθέντα τερατευόμενον ἐξ αὐτοῦ τὴν ἐπωνυμίαν ἔφερον, Δοσθηνοὶ καλούμενοι. Οὗτος δὲ ὕβριστής μὲν γέγονε τῶν τοῦ Θεοῦ προφητῶν, ὕβριστής δὲ μάλιστα τοῦ Ἰουδα τοῦ ἐνὸς τῶν δώδεκα πατριαρχῶν, [885 R.] μὴδὲ τοὺς περὶ αὐτοῦ ⁷⁴ μυρίους ἑπαίνους παρὰ τῆς Μωσαϊκῆς Γραφῆς αἰσχυνοίς. Τοὺς οὖν εἰρημένους πάντας πλύνων καὶ διαγελῶν, εἰς ἑαυτὸν πάντα καὶ τὴν προφητείαν καὶ τὴν ἄλλην περίεσπαθειότητα. Μυρίαὶ δὲ καὶ ποικίλαι ἄλλαι νοθείαι τὴν Μωσαϊκὴν ὀκτάτευχον κατακλιδοῦσας, καὶ ἑτέρα τινὰ συγγράμματα μωρὰ τε καὶ ἀλλόκοτα καὶ ἀνεαντία ⁷⁵ πνευματικῆς [467 H.] νομοθεσίας συντεταχῶς τοῖς πειθομένοις κατέλιπον. Ἀπεκήρυττε δὲ καὶ τὴν ἀνάστασιν. Αἱ μὲν οὖν μερίδες οὕτω εἰς ἀντιπάλους καὶ φασμήδους δόξας διετέμελγτο. Ἐπιδιδόσαι δὲ καὶ λιθέλλουσιν ὑπὲρ τε ⁷⁶ τοῦ οἰκείου φρονήματος καὶ κατὰ τοῦ ἀντικειμένου, μερὶς ἑκτέρᾳ τὴν παρ' αὐτοῖς προσδεδυμένον προφήτην εἶναι προτιμῶσα. Καθίζει δὲ τούτων δικαστὴς ὁ ἱερὸς Εὐλόγιος μετὰ συνόδου ἀρχιερεῖς τε τῶν ἐπισήμων καὶ τοὺς λαμπροὺς τῶν ἐν ἀξιώματι πλήρωμα ποιουμένης · Μαρκιανὸς ⁷⁷ δὲ τηνικαῦτα, ὃς τοῖς Ῥωμαϊκοῖς ἐνδρυτο σκήπτροισι, ἔδωκεν ἔτος ἦνυε τῆς βασιλείας. Γυνάσας δὲ τὰ παρ' ἑκατέρων λεγόμενα ὁ ἱερὸς Εὐλόγιος, καὶ τῆς ἀληθείας ἑκατέρους διαλέγξας μακρὰν ἀφισταμένους, τὸν μὲν προφητευόμενον γραφικοῖς παρέστησε ῥητοῖς τὸν Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστὸν τὸν ἀληθινὸν Θεὸν εἶναι, τοὺς δὲ μακρὰν τε καὶ χαλεπωτάτην ἀποπλανηθῆναι πλάνην, τοὺς μὲν Ἰησοῦν τὸν τοῦ Ναυῆ τὸν προφητευόμενον εἶναι κενολογούντας, τοὺς δὲ Δόσθην ἢ Δοσίθεον τὸν δυσσεβῆ τερατολογούντας. Καὶ οὕτω τὸν σύλλογον διαλύει, συντελευτώσης αὐτῷ καὶ τῆς ὑποθέσεως καὶ τῆς ἐκφωνήσεως καὶ τοῦ περιελθόντος εἰς τὰς ἡμετέρας χεῖρας τρίτου τεύχους.

Ἐν τούτῳ τῷ βιβλίῳ τὴν ἀνάστασιν ὁ συγγραφεὺς ἐκ τῶν Μωσαϊκῶν μαρτυριῶν ἐπιδεικνύων σπεύδων τοιαυτὰ φησιν · Εἰ μὴ πανάληθες ἦν τὸ τῆς ἀναστάσεως χρῆμα, πῶς ἔλεγε πρὸς Ἀβραάμ ὁ Θεός · Σὺ δὲ ἀπελευθήσῃ πρὸς τοὺς πατέρας σου μετ' εἰρήνης, ταφείς ⁷⁸ ἐν γήρει καλῷ; Πῶς γὰρ ἂν ἀπῆι καὶ πρὸς τοίους, εἰ μηδαμῶς μηκέτι μήτε αὐτὸς ⁷⁹ ἐμελλεν εἶναι, μήτε πρὸς οὓς ἀπῆι; Πῶς δὲ πάλιν μετ' ὀλίγα τὸ ἱερὸν λόγιόν φησι περὶ αὐτοῦ · Καὶ ἐκλιπὼν ἀπέθαρεν Ἀβραάμ ἐν γήρει καλῷ, πρεσβύτης καὶ πλήρης ἡμερῶν, ⁸⁰ καὶ προσετέθη πρὸς τὸν λαὸν αὐτοῦ; Τίς γὰρ τοῦ μὴ ὄντος προσθήκη, καὶ πῶς προστίθεται τοῖς μὴ ὄντι τὸ ὄν ⁸¹; Τί δὲ λέγει καὶ περὶ τοῦ Ἰακώβ, ὅτι Συνήχθησαν πάντες οἱ υἱοὶ αὐτοῦ καὶ πᾶσαι αἱ θυγατέρες, καὶ ἦλθεν ⁸² παρακαλεῖσθαι αὐτόν, καὶ οὐκ ἤθελε παρακαλεῖσθαι, λέγων ὅτι Καταθήσομαι πρὸς τὸν υἱόν μου περὶ τῶν εἰς αἶδον; Πῶς γὰρ ἂν ἐπινοηθεῖν κάθοδος τοῦ μὴ

actum, portentose commenti, ab ipsius nomine Dostheni cognominati sunt. Hic in divinos Dei prophetas maledictus, potissimum tamen in Judam unum de duodecim patriarchis contumeliosus, nihil reveritus immensas de illo in voluminibus Mosiacis perscriptas laudes. His ergo prophetis omnibus explosis exhibitisque ipse sibi omnia et vaticinia, et ^{285b} reliquam divinitatem arrogavit. Octateuchum spurii scriptis et omni genere mistis corruptelis adulteravit, aliosque libros stultitia et portentis plenos, divinisque legibus contrarios consarcinavit, suisque asseclis reliquit. Resurrectionem quoque negavit. Hæ ergo factiones ita in dissidentes, contrarias et impias sectas et opiniones dissectæ fuerant. Utraque porro factio libellos pro sua sententia, et contra adversariam partem, suum quæque prophetam alteri præferendo porrexit. Sanctus Eulogius cum synodo frequentissima, pontificibus plena insignibus atque illustribus dignitate viris, iudex his præsedet. Marcianus susceptum imperium Romanum septimum jam annum administrabat. Beatus Eulogius discussis quæ ab utraque parte asserebantur, et utraque erroris a veritate procul remoti convicta, illum a prophetis prædictum Messiam, ex Scripturis sacris docuit esse Dominum nostrum Jesum Christum verum Deum : illos vero gravissimo errore laborasse ; hos quidem quod Jesum Nave illum prophetam prænuntiatum fingerent : illos vero quod Dosthen seu Dositheum impium portentose comminiscerentur. Atque ita concilium solvit. Sed argumentum et decretum cum Eulogio perit : tertius liber superstes in nostras manus pervenit.

In hoc auctor resurrectionem ex Moysis tabulis testatam facere connixus hæc disputat : Quod nisi verissima esset de resurrectione sententia, quomodo diceret ad Abrahamum Deus : Tu autem ibis ad patres tuos cum pace, sepultus in senectute bona ^b. Quomodo enim abiret, et ad quos abiret, si ille nullus amplius futurus erat, et non essent ii amplius ad quos abiturus erat? Et quomodo rursum paulo infra de illo divinum ait eloquium : Et deficiens mortuus est Abraham in senectute bona, protractaque ætatis, et plenus dierum, congregatusque est ad populum suum ^c? Quænam congregatio fit ad id, quod non est? Et quomodo id quod est, addi potest iis quæ non sunt? Quid porro de Jacob dicit? Congregati sunt omnes filii et filiae, ut lenirent dolorem patris, et noluit consolationem accipere, sed ait: Descendam ad filium meum ^{286a} lugens in infernum ^d. Quomodo intelligitur descensus ejus qui non exsistit? et quomodo descendit ad filium, qui ex deliramento

^b Gen. xv, 45. ^c Gen. xiv, 5. ^d Gen. xxxvii, 35.

VARIE LECTIONES.

⁷³ γὰρ A : τε C. ⁷⁴ αὐτόν C. ⁷⁵ ἀπ' ἐναντίας A. ⁷⁶ τε add. A. ⁷⁷ Μαρκιανὸς] Μαυρέχιος Fabricius. ⁷⁸ ταφείς A. ⁷⁹ αὐτὸς] οὗτος A. ⁸⁰ τὸ ὄν] rectius τὸ μὴ ὄν: cf. p. 286. ⁸¹ ἦλθον] ἤθελον A.

exsecrati Dosithei, nullus usquam esse potest? A *ὅντος*; Πῶς δὲ καὶ κατέβαινα καὶ πρὸς τὸν υἱὸν τὸν μηδαμῶς κατὰ τὸν Δοσιθέου δύσφημον λήρον δυνάμενον εἶναι; Πάλιν δὲ τοὺς υἱοὺς εὐλογῆσας ὁ Ἰακώβ φησιν· Ἐγὼ δὲ προστίθεμαι πρὸς τὸν λαόν μου. Εἰ γὰρ περατουμένην ᾗθει τὴν ὑπαρξιν αὐτοῦ τῷ πέραι τοῦ παρόντος βίου, πῶς ἔλεγε προστίθεσθαι μὴ ὢν αὐτὸς τῷ μηδαμῶς ὄντι αὐτοῦ λαῷ; Ὅρα δὲ, καὶ αὐτὸς ὁ Δεσπότης ⁸¹ καὶ Θεὸς τῶν ὅλων τί λέγει τῷ Μωϋσεϊ, ὅτε αὐτὸν εἰς τὸ ὄρος ἀναβιβάζει τὸ πέραν Ναβαῦ ⁸², καὶ τὴν γῆν ἐπιδεικνύει ἣν ἐμελλε κατακληροδοτεῖν τῷ Ἰσραὴλ; Ἐπάγει γάρ, Καὶ ὄψει αὐτὴν· εἰτα, Καὶ προστεθήσῃ πρὸς τὸν λαόν σου καὶ σὺ, καθὰ προστεθήσῃ καὶ Ἀαρὼν ὁ ἀδελφός σου. [888 R.] Ἐκεῖνο δὲ τίνας οὐκ ἂν δυσωπήσειεν, αὐτοῦ Θεοῦ [468 H.] διακεκραγότες καὶ λέγοντες· Ἐγὼ εἰμι ὁ Θεὸς Ἀβραάμ καὶ ὁ Θεὸς Ἰσαὰκ καὶ ὁ Θεὸς Ἰακώβ; Πῶς γὰρ ἂν εἴη Θεὸς ὁ ἀληθινὸς Θεὸς τῶν μηκέτι ἐσωμένων, ἀλλὰ ἀπεφθαρέντων εἰς τὸ μὴ ὄν; Τί δὲ καὶ τὸν κατὰ ἀνατολὰς παράδεισον ἐφύτευσε, τὸν ἐν Ἑβραϊσμῷ, ἐν ᾧ τὸν ἀνθρώπον ὃν ἐπλασεν ἔθετο, εἰ ἐκεῖνον μὲν εὐδὲς παραθήσασθαι ᾗθει καὶ τοῦ χωρίου γεννησόμενον ὑπερόριον, μηδὲνα δὲ τῶν μετὰ ταῦτα ἀνθρώπων μέλλοντα πάλιν οἰκῆσειν αὐτόν; Εἰ γὰρ ἕκαστος καὶ τῶν εὐσεβῶν ⁸³ βεβιωκότων καὶ τῶν δυσσεβῶν πολιτευσαμένων μετὰ τὸ στάδιον τοῦ παρόντος βίου πρὸς τὸ μὴ ὄν ἀναλύεται ⁸⁴, καὶ οὐδεὶς οὐκέτι διαμένει ὥστε καὶ παράδεισον κληρονομεῖν καὶ τῆς

ἐν αὐτῷ τρυφῆς ἀπολαύειν ἱερᾶς, πῶς οὐ μάτην αὐτὸν γεγενῆσθαι ἢ τοιαύτῃ ἀγνώμων καὶ δυσσεβῶν τὸν κοινὸν ἐξυθρίσει Δημιουργόν, ἐκεῖνα

πράττειν κατηγορῶν, ἃ μὴδὲ μέτριος ἂν τις διαπράττειτο ἀνὴρ; Οὕτω τὸ δυσσεβὲς περὶ ἀναστάσεως διὰ τῶν ἱερολογίων Δοσιθέου κήρυγμα καταβαλὼν, καὶ ὅτι φθαρτὸς ὁ κόσμος (ἐκεῖνος γὰρ φθαρτὴν μὲν ⁸⁵ τὴν ψυχὴν, ἀφθαρτον δὲ τοῦτον ἑτεροατολόγει), καὶ ὅτι τῶν ἀγγέλων ἡ φύσις παρὰ Θεοῦ ὑπέστη (τῶν γὰρ μὴ ὄντων καὶ τούτων τὴν φύσιν ⁸⁶ ἐκεῖνος ὁ ἀληθινὸς ἐνόμιζε), καὶ δὴ καὶ ὅτι τὸ δαιμόνιον γέγονε τε καὶ διαμένει φύλον (οἱ γὰρ Δοσθηνοὶ τὰ μὲν εἰδωλα δαίμονας ἔλεγον, ἄλλο δὲ τι δαιμόνιον φύλον οὐκ ἐγίνωσκον), εἰς πολλὴν αὐτὸν ἐλᾶσαι φρενοβλάβειαν διήλεγξεν.

Ἐν τούτῳ τῷ βιβλίῳ ἀπορίαν προθεῖς ⁸⁷, ὅτι πολλῶν ὄντων ζώων ἃ τῆς τῶν καθαρῶν ἐτάχθη μερίδος, διὰ τί πέντε μόνον ἐθυσιάζοντο τοῖς παλαιοῖς καὶ ἱεουργοῦντο, τράγος καὶ κριὸς καὶ βοῦς, τρυγὼν καὶ περιστέρα; Καὶ ἐπιλύεται, τύπον μὲν εἶναι λέγων τὰ παλαιὰ, καὶ τὰ πλείω εἰς αἰνιγμάτων ἀναφერεσθαι θεωρίαν, πέντε δὲ ἐκ τῶν καθαρῶν ἱεουργεῖσθαι, ἅτε δὴ καὶ τὰς ἡμετέρας αἰσθησεις τὸν ἴσον ἀριθμὸν ὑποβαλλόμενος ⁸⁸· ταύτας γὰρ ἡμεῖς κεκαθαρμένας προσάγειν· τῷ Λόγῳ νομοθετεῖ τε καὶ βούλεται ὁ νομοθέτης. Ἀλλὰ τὰ μὲν τῆς ἐκλογῆς ἐν τούτοις.

• Gen. xlii, 29. ⁸¹ Deut. xxxii, 49, 50.

VARIE LECTIONES.

⁸¹ Δεσπότης om. B. ⁸² Ναβάτ B. ⁸³ εὐσεβῶς A. ⁸⁴ διαλύεται. ⁸⁵ ἀποφάνει A. ⁸⁶ μὲν A : ἐπὶ ζ. ⁸⁷ τούτων τὴν φύσιν B, τούτων φύσιν C et pr. A. ⁸⁸ προσθεῖς ζ. ⁸⁹ ὑποβαλλόμενος] fortasse legendum ὑποβαλλομένας.

ΣΛΑ'.

A

[CCXXXI.]

Σωφρονίου Ἱεροσολύμων συνοδικῇ Ἐπιστολῇ.

Ἀνεγνώσθη Σωφρονίου Ἱεροσολύμων πατριάρχου Συνοδικῇ, ἣ ἀπεστάλη ἐν Ῥώμῃ Ὀνωρίῳ τῷ ταύτης ἐπάρχοντι. Αὕτη ἡ ἐπιστολὴ πλήρης μὲν ἐστὶν εὐσεβείας, ἐννεωτερίζει δὲ πολλὰ τοῖς ῥήμασι, καθάπερ τις πῶλος ἐπιγαυρούμενος τοῖς σκιρτήμασι. Πλὴν τὴν τε ὀρθόδοξον ὡς μάλιστα γνῶμην ἐξακριβοῖ, καὶ τῶν ἱερῶν δογμάτων οὐ τὴν τυχοῦσαν μάθησιν ἐπιδείκνυται. Ἐν ταύτῃ τῇ ἐπιστολῇ εὐρήσεις καὶ Μάγνον σὺν Ἀπολιναρίῳ ἀναθεματιζόμενον, καὶ θεοδώρητον τῆς Ἐκκλησίας οὐκ ἀποκηρυττόμενον, εἰ καὶ ἐν οἷς Κυρίλλῳ καταψηφίσαντο τὸ ἀδόκιμον καὶ μεμπτὸν ἀπηνέγκατο. Ἀλλὰ καὶ ὡς ἄλλος μὲν ἐστὶν Ὀριγένης ὁ παλαιός, ἕτερος δὲ ὁ μετ' ἐκείνου, ὁ ἑπικληθεὶς Ἰαδαμάντιος· καὶ ὡς τοῖς ἄλλοις αἱρετικῶς συναθεματίζεται ὁ Σύρος Ἰάκωβος, [469 H.] ἐξ οὗ τὴν ἐπωνυμίαν τὸ τῶν Ἀκεφάλων αἱρετικῶν ἐλκυσε σύστημα. Αἰτεῖται δὲ ἡ ἐπιστολὴ, καὶ εἰ τι παρώφθη τῶν ὀφειλόντων ῥηθῆναι, τὸν Ῥώμης Ὀνωρίον [889 R.] οἷα δὴ καὶ δυνάμενον ταύτης ποιήσασθαι καὶ τὴν διόρθωσιν καὶ τὴν ἀναπλήρωσιν· μάρτοι τῆς αἰτήσεως, καὶ μηδέποτε φανῆναι τῆς βελίῃς ἔλεγεν ἡ συνοδικὴ Σωφρονίου τοῦ ἀγιωτάτου ἐπιστολῇ.

Ἐν δὲ τῷ αὐτῷ περιέχοντο τεύχει χρήσεις ἁγίων καὶ διαφόρων Πατέρων, τῶν τε προγενεστέρων τῆς τετάρτης συνόδου καὶ τῶν κατ' αὐτὴν ἀκμασάντων καὶ τῶν ἐπὶ μεταγενεστέρων. Αἱ δὲ χρήσεις τὴν διπλὴν ἐνέργειαν ἐπὶ Χριστοῦ τοῦ Θεοῦ ἡμῶν ἀνεκλήρυτον, ὧν πατέρες καὶ γεννήτορες ἦσαν Ἀἰῶν τε ὁ τῆς πρεσβυτείας Ῥώμης ἀρχιερεὺς, καὶ αὕτη ἡ τετάρτη καὶ οἰκουμένης ἁγία σύνοδος, Πέτρος τε ὁ Μύρων ὁσιώτατος ἐπίσκοπος, καὶ Γεννάδιος ὁ Κωνσταντινουπόλεως, καὶ ὁ τῆς Φωτικῆς ἐπίσκοπος ὄνομα Διάδοχος, καὶ Ἐφραίμιος ὁ τῆς Ἀντιοχείας ἀρχιερεὺς, ὃς καὶ κατὰ τῶν Ἀκεφάλων ἐν πολλοῖς συντάγμασι γενναίως ἠνδρίσατο, καὶ Διονύσιος ὁ πολὺς μὲν τὴν γλῶσσαν, πλείων δὲ τὴν θεωρίαν, ὁ μαθητὴς Παύλου καὶ τοῦ Χριστοῦ μάρτυς καὶ τῶν Ἀθηνῶν ἐπίσκοπος, καὶ Ἰουστίνος ὁ μαρτυρικοῖς αἵμασι βεβαιώσας τὸ φιλόσοφον, καὶ ὁ πολὺς ἄθλος Ἀλεξανδρείας Ἀθανάσιος, Γρηγόριος τε ὁ τῆς θεολογίας μυσταγωγός, καὶ τῆς Ἐκκλησίας ὁ κόσμος Βασίλειος, καὶ ὁ ποταμὸς τῶν λόγων ὁ Νύσσης Γρηγόριος, καὶ ὁ νικηφόρος Κύριλλος, καὶ ὁ τῆς ἐνθέου παρρησίας γνῶμων ἀκίνητος καὶ τῆς εὐσεβείας, ὁ Μεδιολάνων Ἀμβρόσιος, καὶ ὁ χρυσοῦς τὴν γλῶτταν καὶ τὸ σῶμα Ἰωάννης ὁ Κωνσταντινουπόλεως ἐπίσκοπος, καὶ Σεθριανὸς ὁ Γαβάλων, καὶ ὁ ἐν ἁγίοις Θεόδοτος (Ἀγχύρας οὗτος ἐπιστάτης), καὶ Ἰωάννης ὁ Κωνσταντινουπόλεως, ὁ ἐκ Καππάδοκίας ἔλκων τὸ γένος καὶ τὸ ἐπώνυμον, ἀνὴρ ἀρετῆς οἰκητήριον, καὶ ὁ ἐν ἁγίοις Εὐλόγιος, ὁ τῆς Ἀλεξανδρείας ἀρχιεπίσκοπος, ὁ πολλοῖς λόγοις καταβαλὼν τὴν τῶν Ἀκεφάλων δυσσέδειαν, καὶ Ἰωάννης ὁ ἐν ἁγίοις ἐπίσκο-

Sophronii Hierosolymitæ synodica Epistola.

Legi Epistolam synodicam Sophronii patriarchæ Hierosolymitani, Honorio Romano imperatori missam. Hæc epistola plena est pietate, novis passim verbis, ut equi pullus saltibus gaudens, nisi quod rectam opinionem diligenter examinet, et sacrorum dogmatum non fortuitam esse cognitionem ostendat. In hac epistola invenias Magnum cum Apollinario excommunicatum et Theodoretum ab Ecclesia non abmissum, etsi ubi Cyrillum damnavit, pravum et malum asseruerit. Sed et quod alius sit Origenes antiquus, alius qui post illum vocatus Adamantius, quodque cum aliis hæreticis condemnatur Jacobus Syrus, a quo hæreticorum Acephalorum secta nomen traxit. Rogat autem hæc epistola, si quid prætermissum sit eorum quæ dici debuerant, Honorium Romanum imperatorem, ut qui posset, ea et impletet et corrigeret. Habiturum autem se magnam gratiam, si volo non frustratus fuerit, et nunquam beneficii immemorem fore. Hæc autem in hac Oratione synodica sancti Sophronii epistola tradit.

μεγάλῃ δ' ἂν ἐμολογήσειν τὴν χάριν, εἰ μὴ δια-
εὐεργεσίας ἀγνώμονα. Ἀλλὰ ταῦτα μὲν ἐν τῷ
ἐπιστολῇ.

In hoc volumine continebantur testimonia sanctorum variorum Patrum, qui ante quartam synodum fuerunt, et qui post illam floruerunt, et post nati sunt. Quæ testimonia duplicem in Christo Deo nostro operationem prædicant, quarum principes et præcipui erant, Leo veteris Romæ pontifex, et quarta illa 287^a œcumenica synodus, Petrus sanctissimus Myrorum episcopus, Gennadius Constantinopolis, et Photiciæ episcopus nomine Diadochus, et Euphræmius Antiochiæ præsul, qui etiam contra Acephalos in multis libris strenue certavit. Et Dionysius copiosus quidem verbis, copiosior tamen speculatione, discipulus sancti Pauli, Christi martyr, Atheniensium episcopus; et Justinus martyrii sanguine philosophiam confirmans; et strenuus Athanasius Alexandriæ præsul; et Gregorius, theologiæ arcum vas; et decus Ecclesiæ, Basilius; et verborum flumen Nyssenus; et fortis athleta Cyrillus; et in Dei sententia libere confutenda infractus Ambrosius, Mediolani antistes; et aureus ore et lingua Joannes Constantinopoleos episcopus; et Severianus Gabalorum; et sanctus Theodotus, qui Ancyra præfuit; et Joannes, Constantinopolitano genere et cognomine Cappadox, homo vere virtutis domicilium; et beatus Eulogius, episcopus Alexandriæ, qui multis verbis Acephalorum sententiam refellit; et Joannes antistes Scythopolitanus, qui docte et pie de synodo Chalcedonensi scripsit; et Heraclianus episcopus Chalcedonensis, qui cum Manichæis maximum certamen iniit; et Leontius solitariam et monasticam vitam ducens; et beatus Anastasius Theopolitanus,

VARIE LECTIONES.

⁹⁹ πολλὰ τοῖς A: πανταχοῦ C. ⁹¹ ὁ ante ἐπικληθεὶς om. A. ⁹² Εὐφραίμιος C. ⁹³ πλείων C. ⁹⁴ Ἀθγ-
ναίων C.

et Symeonius monachus et presbyter. Testimonium A
vero quod sanctum agnoscit ex epistola ejus ad
Justinianum imperatorem, quæ etiam contra Nesto-
rianos et Eutychianos digladiatur, depromptum est.
Ipse vero Justinianus pius imperator in iis quæ ad
Zoilum patriarcham Alexandrinum scripsit, hanc
epistolam *thesaurum* nominavit, etiam profecto
Constantinus quidam dignitate quæstoria (nam ipse
quoque contra impium Theodosium scripsit), unde
testimonia de duabus in Christo operationibus de-
scribuntur. Ad hos omnes accedit Theophilus unus
e piis et doctis, qui in scriptis suis cum Severo
plurimum pugnat, quem odiosus et contentiosus
sectarius librarium ipse pessimus scriptor per
contumeliam **287b** nominat. Hæc quidem testi-
monia quæ liber hic continebat e sanctis illis prius
nominatis Patribus deprompta sunt. Utilia vero essent
ad reprehendendum eos qui unam tantum in Christo
operationem asserunt. Continebatur etiam testimo-
nium in supradictis quoddam e libro quodam sine
inscriptione positum. Liber vero unde testimonium
erat petittum Severum his orationibus reprehensum
clare demonstrabat.....

ρας ἐπεγράφοντο, χρήσιμοι δ' ἂν εἶεν πρὸς ἐλεγχον τῶν φρονούντων ἐπὶ Χριστοῦ δυσσεβῶς μίαν ἐνέρ-
γειαν. Περιεῖχτο μὲντοι ταῖς εἰρημέναις καὶ ἐξ ἀνεπιγράφου χρήσις⁹⁷· τὸ δὲ σύνταγμα, ἐξ οὗ ἡ χρήσις,
Σεβῆρον ὑπεδείκνυ· γένναίως τοῖς λόγοις καταβαλλόμενον.

CCXXII.

Stephani Gobari Tritheite liber.

Legi librum Stephani Tritheite cognomine Gobari.
Opus magni videbatur laboris, fructum vero non
æqualem operæ tulit. Laudis enim studium magis
quam magnam utilitatem præ se fert. Ipsa capita
quæ tractat, quæque in communes et ecclesiasticas
quæstiones retulit, minimum quinquaginta duo
erant, paucis his adjectis particularibus. Hæc du-
plices sententias includunt, et non solum duplices,
sed etiam repugnantes. Sententias vero has
non argumentis, nec verbis sacræ Scripturæ con-
firmavit, sed testimoniis tantum, ut scriptor puta-
vit, variorum Patrum, quorum alia sententiam
Ecclesiæ, alia contrariam continebant. Contrariam
quidem, antiqua testimonia, et antiquorum homi-
num non multum de certa sententia laborantium
asseruerunt, quarum aliqua non amplexi sunt, sed
tamen ei qui hæc collegit amplecti visi sunt: eccle-
siasticam vero opinionem confirmant testimonia
virorum qui vere senserunt. Hæc autem sunt capita,
de quibus per testimonia duplex, et contraria sen-
tentia proponitur:

Proprietas, et figura, et forma hypostasis est, sed
non conjunctio substantiæ, et proprietatis, nec per
se subsistens. — Hoc primum nonnulla testimonia
confirmarunt; deinde rursum postea contrarium
alia, hoc est, formam et proprietatem, et caracte-

πος Σκυθοπόλεως, ὅς καὶ ὑπὲρ τῆς ἐν Καλχηδόνι συν-
όδου σοφῶς τε καὶ θεοφρόνως ἐσπούδασε, καὶ Ἑρα-
κλειανός⁹⁶ ὁ Καλχηδόνος ἐπίσκοπος, ὁ πολὺν κατὰ
τῶν θεομάχων Μανιχαίων ἀγῶνα βαλλόμενος⁹⁸, καὶ
Λεόντιος ὁ τὴν ἐρημικὴν πολιτείαν καὶ τὸν μονάδα
βίον ἐλόμενος, Ἀναστάσις τε ὁ ἐν ἁγίοις Θεοупόλεως
ἐπίσκοπος, καὶ Συμεώνιος μοναχὸς καὶ πρεσβύτερος;
(ἡ δὲ χρήσις ἡ τὸν ὅσιον ἐπιγινώσκουσα ἐξ ἐπιστολῆς
ἐστὶν ἦν πρὸς τὸν Ἰουστινιανὸν βασιλεῖα διεπείμματο,
ἡ καὶ κατὰ Νεστοριανῶν τε καὶ Εὐτυχανιστῶν τὸν
ἀγῶνα ἔχει· αὐτοὺς τε Ἰουστινιανός⁹⁷ ὁ εὐσεβὴς βα-
σιλεὺς, ἐν οἷς πρὸς Ζώϊλον ἔγραψε — πατριάρχης δ'
Ἀλεξανδρείας οὗτος ἦν — καὶ τὴν ἐπιστολὴν θησαυ-
ρὸν ἐκπονόμασε), καὶ δὴ καὶ Κωνσταντίνος τις, τῶν
κραισιώτων φέρων τὸ ἀξίωμα· καὶ γὰρ οὗτος λόγον
κατὰ Θεοδοσίου τοῦ δυσσεβοῦς ἐσπούδασεν, ἐξ οὗ
χρήσεις περὶ τῶν δύο ἐνεργειῶν [470 H.] συναναγρά-
φονται. Ἐπὶ πάντι καὶ Θεόφιλος τις τῶν θεοφιλῶν καὶ
λογίων, ὅς κατὰ Σεβήρου πολὺν ἐν λόγοις ἀγῶνα δι-
ήνεγκεν· ὃν καὶ δυσχεραίνων καὶ διαπληκτιζόμενος
ὁ δυσσεβὴς καλλιγράφος⁹⁹ ὁ κακογράφος, οἷα δὴ
ἐνυθρίζων, ὠνόμασεν. Αἱ μὲν οὖν χρήσεις, ἃς ἡ βί-
βλος περιεῖχε, τοὺς εἰρημένους ἱεροὺς ἄνδρας πατέ-
ρας ἐπεγράφοντο, χρήσιμοι δ' ἂν εἶεν πρὸς ἐλεγχον τῶν φρονούντων ἐπὶ Χριστοῦ δυσσεβῶς μίαν ἐνέρ-
γειαν. Περιεῖχτο μὲντοι ταῖς εἰρημέναις καὶ ἐξ ἀνεπιγράφου χρήσις⁹⁷· τὸ δὲ σύνταγμα, ἐξ οὗ ἡ χρήσις,
Σεβῆρον ὑπεδείκνυ· γένναίως τοῖς λόγοις καταβαλλόμενον.

ΣΑΒ.

*Στεφάνου Τριθεΐτου τοῦ ἐπίκλην Γοδάρου βί-
βλος.*

[892 R.] Ἀνεγνώσθη βιβλίον Στεφάνου τινὸς τρι-
θεΐτου, ᾧ ἐπὶκλην ὁ Γόδαρος. Τὸ δὲ βιβλίον πόρων
μὲν ἔδωκε μακρῶν, κέρδος δ' ἔφερε τῆς πολλῆς οὐχ
ὁμοιον σπουδῆς· φιλοτιμίαν γὰρ μᾶλλον ἢ χρείαν
ἐπεδείκνυτο περιττὴν¹. Ἀλλὰ γὰρ τὰ μὲν κεφάλαια
περὶ ὧν ἡ σπουδὴ, καὶ ὅσα εἰς κοινὰς καὶ ἐκκλησια-
στικὰς ἀνεφέρετο ζητήσεις, μικροῦ β' καὶ ν' ἦν, με-
ρικωτέρων τινῶν οὐ πολλῶν τούτοις παρεμβεβλημέ-
νων. Ταῦτα δὲ διττὰ δόξαι κατεμερίζοντο, καὶ οὐ
διττὰ μόνον, ἀλλὰ καὶ ἀντικείμενα. Τὰς δὲ δόξας οὐ
λογισμοὶ τινες οὐδὲ λόγια συνεκρότου ἱερὰ, χρήσεις
δὲ μόνον, ὡς ὁ γράφων ἐνόμιζε, διαφόρων Πατέρων,
ὧν αἱ μὲν τὸ ἐκκλησιαστικὸν φρόνημα, αἱ δὲ συνεκρό-
του τὸ ἀπόβλητον. Ἀλλὰ τὸ μὲν ἀπόβλητον παλαιὰ
τε χρήσεις καὶ παλαιῶν ἀνδρῶν, οὐ πάντα πρὸς ἀκρι-
βειαν ἐξετάσαντων, περιέβαλλον, ὧν ἐνίων μὲν οὐδ'
ἐβαλπον, ἔδωκον δὲ θάλλειν ὅμως τῷ συλλέγοντι
ταῦτα· τὸ δὲ φρόνημα τὸ ἐκκλησιαστικὸν αἱ τῶν
μάλιστα τὴν ἀλήθειαν ἐξακριβωσάντων ἱερῶν ἀνδρῶν
ἐδεδαίου μαρτυρίαι. Ἔστι δὲ τὰ κεφάλαια, περὶ ὧν
ἡ διὰ τῶν χρήσεων διπλὴ καὶ ἀντικειμένη σπουδάζει
κατασκευὴ, ταῦτα·

Ἵτι τὸ ἰδίωμα καὶ ὁ χαρακτήρ καὶ ἡ μορφή ὑπό-
στασις ἐστίν, ἀλλ' οὐχὶ συμπλοκὴ τῆς οὐσίας καὶ τοῦ
ἰδιώματος, οὐδὲ τὸ αὐθυπόστατον. — Τοῦτο μὲν αἱ
χρήσεις κατασκευάζουσι πρότερον, εἴτα πάλιν ὕστερον
τὸ ἐναντίον ἔσεται, τουτέστιν ὅτι τὸ ἰδίωμα καὶ ἡ

VARIAE LECTIONES.

⁹⁶ Ἑρακλειανός Α. ⁹⁸ βαλλόμενος; Β: βαλλόμενος; Σ. ⁹⁷ τε ὁ Ἰουστ. Σ. ⁹⁹ καλλιγράφος Σ. ⁹⁸ χρήσεις
Α. ¹ περιστῆν Σ.

μορφή καὶ ὁ χαρακτήρ οὐκ ἔστιν ὑπόστασις, ἀλλὰ τῆς ὑποστάσεως χαρακτήρ. Καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων κεφαλαίων, ἵνα μὴ τὰ αὐτὰ καθ' ἑκάστον λέγειν συναναγκασθῇμεν, τὴν ἀντιθεσιν αἱ διάφοροι χρήσεις ἀπολαμβάνουσαι δοκοῦσιν ἐκατέρωθεν συνιστᾶν τὸ προτεινόμενον. — Ὡς ὁ Βαπτιστὴς Ἰωάννης Ὀκτωβρίῳ μηνὶ συνελήφθη· οὐ τὸ ἀντικείμενον, ὥς οὐκ ἐν τούτῳ, ἀλλ' ἐν τῷ Νοεμβρίῳ. — Ὡς ἡ Θεοτόκος τὴν δεσποτικὴν σύλληψιν ἐν τῷ μηνὶ τῶν νέων εὐηγγελίσθη, ὅσον Ἀπριλίῳ, ὃν Ἑβραῖοι Ὡσαν³ καλοῦσι· τέτοκε δὲ τὸν Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστὸν μηνῶν συντελεσθέντων ὅθι, τοῦτέστιν Ἰανουαρίῳ ε', κατὰ τὸ μέσον τῆς νυκτὸς ἧτις ἔστι πρὸ ὀκτὼ εἰδῶν Ἰανουαρίων· τὸ δὲ τούτου ἀντικείμενον, [471 H.] ὥς οὐκ ἐν τῷ εἰρημένῳ μηνὶ, ἀλλ' ἐν πέμπτῃ καὶ εἰκάδι τοῦ Μαρτίου εὐηγγελίσθη, ἐτέλεθη δὲ ὁ Σωτὴρ ἡμῶν οὐκ Ἰανουαρίῳ πέμπτῃ, ἀλλὰ πρὸ ὀκτὼ καλανδῶν Ἰανουαρίων. — Ὅτι ἐν τῇ ἀναστάσει τὸ αὐτὸ σῶμα κατὰ πάντα, ὃ καὶ νῦν περιχέμεθα, ἀποληφόμεθα, μηδεμίαν διαφορὰν ἐπὶ τὸ ἀφθαρτον προσειληφότες· καὶ τὸ ἀντικείμενον, ὥς οὐ τὸ αὐτὸ σῶμα τῷ νῦν ἀναληφόμεθα φθειρομένη. — Ὅτι ἐν τῷ αὐτῷ σχήματι ἀναστήσεται· καὶ ὅτι οὐκ ἐν τῷ αὐτῷ, ἀλλ' ἐν ἐτέρῳ. — Ὅτι καθ' ἣν ἡλικίαν ἕκαστος τὸν βίον μετέλλαξεν, κατὰ ταύτην καὶ ἀναστήσεται· τὸ δὲ ἀντικείμενον, ὅτι οὐχ οὕτως, ἀλλὰ καὶ τὰ παῖδια ἐν τέλει σχήματι ἀναστήσονται, καὶ οὐκ ἀβρόν πάντες, ἀλλὰ παρὰ μέρος. — Ὅτι λεπτοὶ καὶ ἀερῶδες καὶ αἰθέριον καὶ πνευματικὸν ἐν τῷ καιρῷ τῆς ἀναστάσεως ἀποληφόμεθα τὸ σῶμα· καὶ ὅτι οὐ τοιοῦτον, ἀλλὰ γῆινον καὶ παχὺ καὶ ἀντίτυπον. — [893 R.] Ὅτι τὸ θεῖον ἀνθρωπόμορφον καὶ ἐμφύον, καὶ ὅτι τὸ καθ' εἰκόνα τὸ σωματικὸν σχῆμα ὁλοῖ, καθ' ὃ καὶ ὁ ἀνθρώπος πρὸς μίμησιν τοῦ ἀρχετύπου διαπίπταται, καὶ ὥς οἱ ἄγγελοι σώματά τε ἔχουσιν ὁμοίωμα τῶν ἀνθρωπίνων σωμάτων, καὶ ὥς ἐκ τῆς θείας οὐσίας ἡ ἀνθρωπίνη προελήλυθε ψυχὴ· καὶ τὰ ἀντικείμενα τούτοις, ὥς οὔτε τὸ θεῖον ἀνθρωπόμορφον, οὔτε ὅλος ἐσχηματισμένον, ἀλλ' οὔτε ἄλλο τι πέφυκεν εἶναι τῶν προειρημένων· ὡσαύτως δὲ οὐδ' οἱ ἄγγελοι σώματα, ἀλλ' ἀσώματοι, καὶ ὥς ἡ τῶν ἀνθρώπων ψυχὴ οὐκ ἐκ τῆς θείας οὐσίας. — Ὅτι ἄλλο ἦν τὸ πρὸ τῆς παραβάσεως τοῦ ἀνθρώπου σῶμα, ὅπερ καὶ αὐγοειδὲς καλοῦσι, καὶ ἄλλο τὸ μετὰ τὴν παράβασιν, ὃ νυνὶ περιχέμεθα σάρκινον, καὶ τοῦτό ἐστιν οἱ δερμάτινοι χιτῶνες, ὅπερ καὶ ἀποτιθέμεθα ἐν τῇ ἀναστάσει· καὶ ἐκ τοῦ ἐναντίου, ὅτι οὐχ ἡ σὰρξ ἡμῶν οἱ δερμάτινοι χιτῶνες. — Ὅτι πρότερον οἱ δίκαιοι ἀναστήσονται, καὶ σὺν αὐτοῖς πάντα τὰ ζῶα, καὶ ἐπὶ χίλια ἔτη πρὸς ἡσυχίαν ἐσθλόντες· καὶ πίνοντες καὶ τεκνοῦντες, καὶ μετὰ τοῦτο ἡ καθολικὴ ἐπιστήσεται ἀνάστασις· καὶ ἐκ τοῦ ἐναντίου, ὅτι· τῶν δικαίων προανάστασις οὐκ ἔστιν, οὐδὲ ἡ γλιονταετὴς τρυφή, οὐδὲ ὁ γάμος. — Ὅτι μετὰ τὴν ἀνάστασιν ἐν παραδείσῳ τῶν δικαίων ἔσται ἡ διατριβή, καὶ ὅτι οὐκ ἐν παραδείσῳ, ἀλλ' ἐν τοῖς οὐρανοῖς, καὶ ὥς ὁ παρὰ-

A rem hypostasim non esse, sed hypostaseos figuram. Et in aliis capitibus, ne in singulis eadem repeteretur cogamur, testimonia diversa contrarium asserentia, videntur utrumque prolatum confirmare. — Joannes Baptista Octobri mense conceptus est, cujus contrarium, non in hoc, sed Novembri. — Deipara Dominicae conceptionis in mense Novorum annuntiationem accepit, nimirum Aprili, quem Hebraei Nisam 288^a dicunt, peperit vero Dominum nostrum Jesum Christum mensibus novem evolutis, hoc est quinto Januario, media nocte, quæ est octavo Idus Januarias; huic opinio contraria, non in illo mense, quem diximus, sed die vicesimo quinto Martii annuntiationem accepisse, et peperisse Salvatorem non quinto Januarii, sed octavo Kalendarum Januarii. — In resurrectione idem omnino corpus quo nunc induimur, assumemus, nullam mutationem in incorruptibile assumentes; et e contrario, non corruptibile hoc idem nos corpus assumemus. — Eadem forma resurgemus, et non eadem, sed alia. — Qua ætate quis mortuus est, eadem resurget; contrarium, non ita, sed pueri in perfecta statura resurgent, et non simul omnes, sed divisim. — Tenuē, aerium, ætherium, et spirituale tempore resurrectionis corpus assumemus; et non hoc, sed terreum, densum, et solidum. Deitatem humana esse forma, et animatam; et illud ad imaginem corpoream figuram ostendere, qua et homo ad imitationem archetypi conditus est. Angelos habere corpora ejusdem figuræ, quæ sunt hominum, et e divina substantia animam humanam prodidisse. Et his contraria: Deitatem non esse humana forma, nec omnino figuratam, sed neque quidquam aliud prædictorum natura esse. Similiter nec angelos corporeos, sed incorporeos esse, humanamque animam non esse e divina substantia. — Aliud fuisse hominis corpus ante prævaricationem, quod splendidum vocant, et aliud post transgressionem, carneum scilicet, ut nunc est (et hoc sunt pelliceæ tunicæ), quod in resurrectione deponemus. Et e contrario, pellicias (pelliceas vetus interpres) tunicas non esse carnem. — Primo resurgent justi, et cum iis omnia animalia, [et post] mille annos vivent, laute comedentes, bibentes, generantes, et post hæc universalis fiet resurrectio; et e contrario, neque justorum præcedet resurrectio, neque post mille annos delictæ, neque generatio erit. — Post resurrectionem in paradiso 288^b justorum erit commoratio; et non in paradiso sed in cælis, et paradisos non in cælo, nec in terra, sed in iis quæ interjecta sunt. — Superna Jerusalem est paradisos, et in tercio cælo, et arbores in eo, sensu præditæ sunt, et intellectum habent et rationem, et homo post prævaricationem inde in terram delatus est. Deinde et contrarium. Paradisum

VARIÆ LECTIONES.

³ ὃν οἱ Ἑ· ζ. ⁴ Νησῶν Α. ⁵ τελεσθ. ζ. ⁶ αὐτὸ add. Α. ⁷ ἡμῶν ἔστιν οἱ Β. ⁸ τρυφ. καὶ ἐσθ. ζ. ⁹ ὅτι ἔτι τε Α. ¹⁰ ὁ om. Α.

non in tertio esse cœlo, sed in terra. — Bona quæ præparata sunt justis, oculus non vidit, nec auris audivit, nec in cor hominis ascenderunt. Quamquam Hegesippus vir antiquus et apostolicus, libro quinto Commentariorum haud scio an offensus dicit frustra hæc dici, et eos qui hæc dicunt in sacram Scripturam, et contra Christum dicentem : *Beati oculi vestri videntes, et aures vestrae hæc audientes* ², etc., mentiri. — Dammati peccatores in punitione absoluntur a malitia, et post absolutionem liberantur a pœna. Quamquam non omnes damnandi liberantur, et absoluntur, sed aliqui tantum, et hanc esse Ecclesiæ sententiam, neminem e pœna eripi. — Uri et non comburi, est incorruptibiliter corrumpi. Titus autem, episcopus Bostorum, contra Manichæos scribens, primo libro ait : *Quomodo corruptio suimet corruptio? Semper enim aliud quid corrumpit, non seipsum. Si seipsum corrumpet, principium non habuisset : corrumpetur enim seipsum corrumpens. Fieri enim non potest incorruptibilem corruptionem communi sensu percipi aliquando posse.* Et clarum est hunc sanctum virum in altero sensu dixisse impossibilem esse corruptionem non corruptam, et sanctum Joannem secundum alterum sensum. Hic quidem incorruptibilem esse corruptionem dixit, pro perpetuo viventem, et semper existentem; ille vero corruptionem incorruptibilem non esse, hoc est, non posse corruptionem impassibilitatem esse, et incorruptionem, et accidentium servatricem [impassibilitatem]. Sed cum utraque sententia ita se habeat, Gobarus auctor operis differentem sententiam non intelligens, pugnantem quodammodo inter se tradidit conclusiones. — Futurum sæculum octavum est : et contra non octavum, sed nonum est. — Salvatoris nostri Jesu Christi ^{289a} corpus tenue erat post resurrectionem, et agile, cœleste, leve, neque tangibile : et ideo intravit clausis januis ^b. Et tangibile et crassum corpus est aliud a tenui : et eo quod est diversæ figuræ et diversæ substantiæ. Hujus contrarium est : Dominum nostrum, Jesum Christum post resurrectionem, nec purum, nec subtile, nec agile corpus habuisse : magica vero arte, non ipsius corporis natura, januis clausis intrasse. — Christus non deposuit carnem post resurrectionem, sed una cum carne in dextra sedet Patris ; et e contrario, venit judicare vivos et mortuos, non carnem indutus, sed divinum habens corpus. — Non venit Dominus in secundo adventu, sed nuda divinitate. Hoc vero Gobarus caput constituens, et testimonia adducens Titi episcopi Bostorum, milleque alia habens quæ adducere posset testimonia, Dominum Jesum Christum in sola divinitate venturum, omnia omisit, et nullius meminit, ubique præsolantem suam impietatem,

^a Matth. xiii, 16. ^b Joan. xi, 26.

VARIÆ LECTIONES.

¹⁰ τῆς om. A. ¹¹ καὶ om. B. ¹² εἶτα καὶ ὅτι A : καίτοι ζ. ¹³ ante τούτῳτι cum B omisi hæc : τούτῳ ἐστὶ μὴ δύνασθαι τὴν φθορὰν ἀφθαρτον μὴ εἶναι. ¹⁴ ὑποκειμένων ἀπάθειαν. Ἀλλ' ζ. ¹⁵ καὶ ante τὸν om. B. ¹⁶ ὁ add. A.

A δεισας οὕτε ἐν τῷ οὐρανῷ οὕτε ἐπὶ τῆς ¹⁰ γῆς, ἀλλὰ τούτων μεταξύ. — Ὡς ὁ παράδεισος ἡ ἀνω ἐστὶν Ἱερουσαλήμ, καὶ ἐν τῷ τρίτῳ ἐστὶν οὐρανῷ, καὶ τὰ ἐν αὐτῷ ξύλα νοερά τέ εἰσι καὶ σύνεσιν ἔχουσι καὶ λόγον, καὶ ὡς ὁ ἄνθρωπος μετὰ τὴν παράδασιν ἐκείθεν ἐπὶ τὴν γῆν κατηνέχθη. Εἶτα καὶ τὸ ἀντικείμενον, ὅτι ὁ παράδεισος οὐκ ἐστὶν ἐν τῷ τρίτῳ οὐρανῷ, ἀλλ' ἐπὶ τῆς γῆς. — [472 H.] Ὅτι τὰ ἡτοιμασμένα τοῖς δικαίοις ἀγαθὰ οὕτε ὀφθαλμοὶ εἶδεν, οὕτε οὖς ἤκουσιν, οὕτε ἐπὶ καρδίᾳ ἀνθρώπου ἀνέβη. Ἠγήσιππος μέντοι, ἀρχαῖος τε ἀνὴρ καὶ ἀποστολικὸς, ἐν τῷ πέμπτῳ τῶν Ὑπομνημάτων, οὐκ οὐδ' ὅτι καὶ ¹¹ παθῶν, μάτην μὲν εἰρῆσθαι ταῦτα λέγει, καὶ καταψεύδεται τοὺς ταῦτα φαρμένους, τῶν τε θείων Γραφῶν καὶ τοῦ Κυρίου λέγοντος : *Μακάριοι οἱ ὀφθαλμοὶ ὑμῶν εἰ βλέποντες, καὶ τὰ ὧτα ὑμῶν τὰ ἀκούοντα, καὶ ἐξῆς.* — Ὅτι οἱ ἐν τῇ κολάσει παραδιδόμενοι τῶν ἀμαρτιῶν καθαίρονται τῆς κακίας ἐν αὐτῇ, καὶ μετὰ τὴν κάθαρσιν ἀπολύονται τῆς κολάσεως. Εἶτα καὶ ὅτι ¹² οὐ πάντες οἱ παραδοθέντες τῇ κολάσει καθαίρονται καὶ ἀπολύονται, ἀλλὰ τινες : καὶ ὅτι, ὅπερ ἐστὶν ἀληθὲς τῆς Ἐκκλησίας φρόνημα, οὐδεὶς ἀπολύεται τῆς κολάσεως. — Ὅτι τὸ καλεῖσθαι καὶ μὴ κατακαλεῖσθαι φθορὰν ἐστὶν ἀφθαρτον φθείρεσθαι. Τίτος δὲ ὁ ἐπίσκοπος Βόστρων, κατὰ Μανιχαίων γράφων, ἐν τῷ πρώτῳ λόγῳ φησὶ : *Πῶς ἀν εἰη φθορὰ ἐαυτῆς ἡ φθορὰ; Πάντως γὰρ ἑτερόν τι φθαίρει, οὐχ ἐαυτήν. Εἰ δὲ ἐαυτὴν ἐφθείρειν, οὐδὲ τὴν ἀρχὴν ἀν ὁπέστη· φθαρήσεται γὰρ ἐαυτὴν μάλιστα.* ¹³ *Ἐν οὕτῳ δὲ ἐπίσκοπος Βόστρων, κατὰ Μανιχαίων γράφων, ἐν τῷ πρώτῳ λόγῳ φησὶ : Πῶς ἀν εἰη φθορὰ ἐαυτῆς ἡ φθορὰ; Πάντως γὰρ ἑτερόν τι φθαίρει, οὐχ ἐαυτήν. Εἰ δὲ ἐαυτὴν ἐφθείρειν, οὐδὲ τὴν ἀρχὴν ἀν ὁπέστη· φθαρήσεται γὰρ ἐαυτὴν μάλιστα.* ¹⁴ *Ἐν οὕτῳ δὲ ἐπίσκοπος Βόστρων, κατὰ Μανιχαίων γράφων, ἐν τῷ πρώτῳ λόγῳ φησὶ : Πῶς ἀν εἰη φθορὰ ἐαυτῆς ἡ φθορὰ; Πάντως γὰρ ἑτερόν τι φθαίρει, οὐχ ἐαυτήν. Εἰ δὲ ἐαυτὴν ἐφθείρειν, οὐδὲ τὴν ἀρχὴν ἀν ὁπέστη· φθαρήσεται γὰρ ἐαυτὴν μάλιστα.* ¹⁵ *Ἐν οὕτῳ δὲ ἐπίσκοπος Βόστρων, κατὰ Μανιχαίων γράφων, ἐν τῷ πρώτῳ λόγῳ φησὶ : Πῶς ἀν εἰη φθορὰ ἐαυτῆς ἡ φθορὰ; Πάντως γὰρ ἑτερόν τι φθαίρει, οὐχ ἐαυτήν. Εἰ δὲ ἐαυτὴν ἐφθείρειν, οὐδὲ τὴν ἀρχὴν ἀν ὁπέστη· φθαρήσεται γὰρ ἐαυτὴν μάλιστα.* ¹⁶ *Ἐν οὕτῳ δὲ ἐπίσκοπος Βόστρων, κατὰ Μανιχαίων γράφων, ἐν τῷ πρώτῳ λόγῳ φησὶ : Πῶς ἀν εἰη φθορὰ ἐαυτῆς ἡ φθορὰ; Πάντως γὰρ ἑτερόν τι φθαίρει, οὐχ ἐαυτήν. Εἰ δὲ ἐαυτὴν ἐφθείρειν, οὐδὲ τὴν ἀρχὴν ἀν ὁπέστη· φθαρήσεται γὰρ ἐαυτὴν μάλιστα.*

D τοῦ σώματος λεπτομερὲς μετὰ τὴν ἀνάστασιν γέγονε καὶ πνευματικὴν καὶ οὐράνιον καὶ κοῦρον καὶ μὴδὲ ὑποκίπτον ἀφῆ, καὶ διὰ τοῦτο καὶ ¹⁷ τῶν θυρῶν εἰσῆλθε κεκλεισμένων : καὶ ὡς τὸ ἀπὸν καὶ παχυμερὲς σῶμα ἑτερόν ἐστι παρὰ τὸ λεπτομερὲς, καὶ ἀνείτυπον, καὶ οὐσία διαφόρου. Καὶ τοῦ εἰρημένου τὸ ἀντικείμενον, ὅτι ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς ὁ ¹⁸ Χριστὸς μετὰ τὴν ἀνάστασιν οὕτε ἀνέπαφον οὕτε λεπτομερὲς οὕτε πνευματικὴν εἶχε σῶμα, κατὰ θαυματουργίαν δὲ καὶ οὐ τῇ τοῦ σώματος φύσει τῶν θυρῶν εἰσῆλθε κα-

anima, et corporeis non subjicitur figuris. — Animæ hominum ante mundi constitutionem fuerunt, et cælis in corpora transierunt, ut Moses et prophætæ, Socrates, Plato, Joannes Baptista, apostolorumque animæ, et ipsa etiam Christi. Et e contrario, non ante corpora in cælo erant hominum animæ, sed in corporis ortu substiterunt. Ante fuit corpus, deinde anima : vel potius, nec prius sunt, nec post sunt, sed simul existunt. Corpus Adami fecit Deus e terra : et non e terra, sed ex aqua et vento. — Spiraculum quod Deus inspiravit in faciem Adami temporarium fuit, nec ut æternus Spiritus; et non temporarium fuit, sed animus **290a** immortalis. — Temporarium spiraculum non fuit, neque anima, sed mens, ut e tribus partibus homo constituatur, mente, anima et corpore. Et nihil diolorum fuit inspiratum illud spiraculum, sed Spiritus sanctus. Et non ipse fuit anima, neque mens appellatus, sed creans animam. — Terra, aqua, et reliqua elementa mutantur in fructus, et plantas, et cibus in corpora et nervos, et reliqua membra corporis. Et e contrario : terra non convertitur in plantas, et fructus, nec alimentum in corpus nostrum. — Post mortem anima neque corpus, neque sepulcrum excedit. Et e contrario, non manet cum corpore anima, neque in sepulcro. Hic mille testimoniis abundans Gobarus, Severiani solum Gabalorum antistitis, et Irenæi adhibuit. — Omne generatum corruptibile est et mortale, voluntate Dei manet insolubile et incorruptibile. Et e contrario, natura corruptum non potest incorruptibile esse voluntate Dei. Contraria enim docet sibi hoc asserens, et impossibilitatem Creatori assignat. Ad hanc opinionem confirmandam testimonium adducit Justinus Martyris, libro quo gentium errores refutat, et contra Platonis argumentum dicentis : *Cum facti estis, immortales non estis, neque omnino indissolubiles; neque igitur dissolvemini, nec moriemini morte, nacti legem, quæ mea voluntate fortior est.* Ipse quidem Martyr Platonico arguens sophisma ostendit Platonem Creatorem inducere, quasi contra se ipsum loquatur et nullam consequentiam dictis adhibeat : vel enim necesse est omne generatum corruptibile esse secundum priorem definitionem, vel eum dicendo omne generatum corruptibile esse mentiri. Gobarus, gentile argumentum evertens nititur ad Ecclesiæ opinionem traducere.

ἀθάνατοι μὲν οὐκ ἔστε οὐδὲ ἄλντοι ἀμπαρ, οὗτοι ἄγε μὴν λυθῆσεσθε οὐδὲ τεύξεσθε θανάτου μοίρης, τῆς ἐμῆς βουλῆσεως ἰσχυροτέρου δεσμοῦ **30** *λαχόντες.* Καὶ ὁ μὲν μάρτυς, τὸ Πλατωνικὸν διελέγχων σόφισμα, ἐπιδείκνυσιν τὸν Πλάτωνα τὸν τε Δημιουργὸν εἰσάγοντα τὰ πάντα λέγοντα ἑαυτῷ, καὶ εἰρμὸν ἀκολουθίας οὐδὲνα τοῖς εἰρημένους ἀρμόζοντα· ἢ γὰρ ἀνάγκη πᾶσα τὸ γεννητὸν φθαρτὸν εἶναι κατὰ τὸν πρότερον ὅρον, ἢ ψεύδεσθαι λέγοντα πᾶν τὸ γενόμενον φθαρτὸν εἶναι. Ὁ δὲ Γόδαρος τὸν Ἑλληνικὸν διεγχεον εἰς ἀνατροπὴν ἐκδιάξεται χρῆσθαι τοῦ φρονήματος τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ.

Hæc igitur priora capita duobus et contrariis testimoniis, ut putavit, adornans, ad ea quæ unius partis tantum sunt descendit. Et primo quidem dicit,

A καὶ ὅτι οὐχί. — Ὅτι σώματ' εἰσι νοερά αἱ τῶν ἀνθρώπων ψυχαι, καὶ διατετυπωμέναι κατὰ τὸ φαινόμενον ἐξωθεν τοῦ σώματος σχῆμα· καὶ ἐκ τοῦ ἀντικειμένου, ὅτι ἀσώματός ἐστιν ἡ ψυχὴ καὶ σωματικοῖς οὐχ ὑπόκειται τύποις. — Ὅτι αἱ ψυχαι πρὸ τῆς τοῦ κόσμου ὑπέστησαν καταβολῆς, καὶ ὅτι ἐκ τῶν οὐρανῶν εἰς τὰ σώματα κατέβησαν **31**, ὡς περ Μωσῆς καὶ οἱ προφῆται καὶ Σωκράτης καὶ Πλάτων καὶ ὁ βαπτιστὴς Ἰωάννης καὶ τῶν ἀποστόλων αἱ ψυχαι, ἀλλὰ καὶ αὐτὴ γέ ἡ τοῦ Κυρίου. Καὶ ἐκ τοῦ ἀντικειμένου, ὅτι πρὸ τῶν σωμάτων οὐκ ἦσαν αἱ ψυχαι ἐν οὐρανῷ, ἀλλ' ἐν τῇ τοῦ σώματος γενέσει ὑπέστησαν, προὔπαρχει μέντοι γὰρ **32** τὸ σῶμα, εἴτα ἡ ψυχὴ· ἢ **33** μᾶλλον, ὅτι οὕτε προὔπαρχουσιν οὕτε μεθούπαρχουσιν, ἀλλὰ συνούπαρχουσιν ἀλλήλαις. — Ὅτι τὸ σῶμα τοῦ Ἀδὰμ ἀπὸ γῆς ἐπλασεν ὁ θεός· καὶ ὅτι οὐκ ἀπὸ γῆς, ἀλλ' ἐξ ὕδατος καὶ πνεύματος. — Ὅτι ἡ πνοή, ἣν ἐνεψύσθηεν ὁ θεὸς εἰς τὸ πρόσωπον τοῦ Ἀδὰμ, πρόσκαιρος ἦν καὶ οὐκ ὡς τὸ πνεῦμα αἰώνιον· καὶ ὅτι οὐ πρόσκαιρος ἦν, ἀλλὰ ψυχὴ ἀθάνατος. — Ὅτι οὐ, πρόσκαιρος ἦν οὕτε ψυχὴ, ἀλλὰ νοῦς, ὡς ἐκ τριῶν συγκείμεναι· μερῶν τὸν ἀνθρώπου, νοῦ τε καὶ ψυχῆς καὶ σώματος· καὶ ὅτι οὐδὲν τῶν εἰρημένων ἦν ἡ ἐμφυσηθεῖσα πνοή, ἀλλὰ τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον, καὶ οὐκ αὐτὸ ψυχὴ οὐδὲ νοῦς χρηματίσταν, ἀλλὰ δεδημιουργηκὸς τὴν ψυχὴν. — Ὅτι ἡ γῆ καὶ τὸ ὕδωρ καὶ τὰ λοιπὰ στοιχεῖα μεταβάλλει εἰς τοὺς καρπούς καὶ τὰ φάρτα, καὶ ἡ τροφὴ εἰς σάρκα καὶ νεῦρα καὶ τὰ λοιπὰ μέρη τοῦ σώματος· καὶ ἐκ τοῦ ἀντικειμένου, ὅτι οὐ μεταβάλλει ἡ γῆ εἰς τὰ **34** φυτὰ καὶ τοὺς καρπούς, οὕτε ἡ τροφὴ εἰς τὸ ἡμέτερον σῶμα. Ὅτι μετὰ θάνατον ἡ ψυχὴ οὕτε τοῦ σώματος οὕτε τοῦ τάφου χωρίζεται· καὶ ἐκ τοῦ ἀντικειμένου, ὅτι οὐ παραμένει τῷ σώματι ἡ ψυχὴ οὕτε τῷ τάφῳ. Ἐνταῦθα δὲ μυρίων εὐπορῶν ὁ Γόδαρος χρήσεων, Σεθηριανοῦ μόνον τοῦ Γαβάλων καὶ Εἰρηναίου παρέθηκε χρήσεις. — Ὅτι πᾶν γεννητὸν φθαρτὸν ἐστὶ καὶ θνητὸν, βουλῆσει δὲ θεοῦ διαμένει ἄλντον καὶ ἀφθαρτον. Καὶ ἐκ τοῦ ἐναντίου, ὅτι τὸ φύσει φθαρτὸν οὐ δύναται ἀφθαρτον εἶναι βουλῆσει θεοῦ. Ἐναντία γὰρ [900 R.] δοξάζει ἑαυτῷ ὁ τοῦτο λέγων, καὶ ἀδύνατα χαρίζεται τῷ Δημιουργῷ. Ταύτης δὲ τῆς δόξης χρήσιν μὲν παρέθηκεν [475 H.] ἐκ τοῦ μάρτυρος Ἰουστίνου· τῷ δὲ πρὸς τὴν Ἑλληνικὴν μὲν **D** δόξαν συνενήνεκτο μάχη, καὶ τοῦ Πλάτωνος διεγχεος κατεσκευάζετο εἰρηκτός, Ἐπεὶ περ **35** ἐγένεσθε,

τὰ τοίνυν εἰρημένα κεφάλαια διπλαῖς καὶ ἀντικειμέναις χρήσεσιν, ὡς ἐνόμιζε, κατασκευάζων, ἐπὶ τὰ μονομερῆ πάλιν μεταβαίνει. Καὶ πρῶτον μὲν

VARIE LECTIONES.

30 μετέβησαν γ. **31** γε om. A. **32** ἢ] καὶ B. **33** εἰς τὰ A : εἰς σάρκα καὶ νεῦρα καὶ τὰ γ. **34** ἐπεὶ περ] Timæi p. nostræ edit. 43, 6. **35** οὗτοι B, οὗτοι A : οὕτε γ. **36** θεσμοῦ γ.

φρσιν, ἔπερ ἐστὶ τῆς ὁλης συντάξεως ἡ' καὶ λ' κεφάλαιον³⁸, ὅπως ἐδόξασε περὶ τῆς τοῦ Κυρίου ἡμῶν ἐνανθρωπήσεως ὁ ἐν ἀγίοις Εὐστάθιος, ὁ τῆς Ἀντιοχείας ἀρχιερωσύνης προεδρεύσας, ἐφεξῆς δὲ ὅπως ὁ ἀγιώτατος Κύριλλος, ὁ τῆς Ἀλεξανδρείας ἀρχιερέυς· καὶ ὅπως ἐνόησαν οἱ τῆς Ἐκκλησίας διδάσκαλοι τὸ, *Περὶ δὲ τῆς ἡμέρας ἐκείνης καὶ τῆς ὥρας οὐδεὶς οἶδεν, οὐδὲ οἱ ἀγγελοι, οὐδὲ ὁ Υἱός, εἰ μὴ ὁ Πατήρ*, καὶ ὅπως τοῦτο Σεβήρος ἐνόησεν.

Ταῦτα μονομερῶς διελθὼν τὰ κεφάλαια μεταβαίνει πάλιν ἐπὶ τὴν διπλὴν προκομιδὴν τῶν χρήσεων, καὶ ποιεῖται κεφάλαιον β' καὶ μ' ὅτι ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς ὁ³⁹ Χριστὸς ἐγαλακτοτροφῆθη ἐκ τῆς Θεοτόκου Μαρίας, καὶ οὐκ ἐγαλακτοτροφῆθη. — "Ὅτι τὸ, *Ὁ δὲ μικρότερος ἐν τῇ βυσιλείᾳ τῶν οὐρανῶν μείζων ἐστὶν Ἰωάννου τοῦ βαπτιστοῦ*, περὶ αὐτοῦ εἶπεν ὁ Σωτὴρ· καὶ ὅτι οὐ περὶ αὐτοῦ, ἀλλὰ περὶ Ἰωάννου τοῦ εὐαγγελιστοῦ. — "Ὅτι ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς ὁ Χριστὸς· λ' ἐν αὐτῶν ὑπάρχων ἐσταυρώθη· καὶ ὅτι οὐ λ', ἀλλὰ γ' καὶ λ'· καὶ ὅτι οὐ γ' καὶ λ', ἀλλὰ μ'· καὶ ὅτι οὐτε⁴⁰ λ', ἐτῶν οὐτε μ' μόνον, ἀλλὰ καὶ πλέον, οὐ πολὺ τῶν ν' ἀφ'εστῆς. — "Ὅτι ἐν ᾧ καιρῷ παρέδωκε τοῖς μαθηταῖς ὁ Κύριος τὸ τῆς καινῆς διαθήκης μυστήριον, τὸ νομικὸν ἔφαγε πᾶσχα· καὶ ὅτι οὐκ ἔφαγε τῆνικαῦτα τὸ νομικὸν πᾶσχα. — "Ὅτι ὁ χαλκοῦς ὄφας, ὃν ὤψαθεν ἐν τῇ ἐρήμῳ ὁ Μωσῆς, τύπος ἦν τοῦ Δεσποτοῦ· καὶ ὅτι οὐχὶ τύπος, ἀλλὰ ἀντίτυπος. — "Ὅτι ὁ τὸ ὠτίον ἀπικόψας τοῦ δοῦλου τοῦ ἀρχιερέως Θωμᾶς ἦν· καὶ ὅτι οὐχὶ Θωμᾶς ἦν, ἀλλὰ Πέτρος. — "Ὅτι κατὰ τὸν καιρὸν τοῦ πάθους ἡ θεότης ἐχωρίσθη τοῦ σώματος τοῦ Χριστοῦ· [476 H.] καὶ ὅτι οὐτε τῆς ψυχῆς οὐτε τοῦ σώματος ἡ θεότης ἐχωρίσθη. — "Ὅτι λύτρον ἀντὶ τοῦ κατεχομένου ἀνθρώπου τῷ ἐχθρῷ τὸ οἰκεῖον ὁ Σωτὴρ ἔδωκεν αἷμα, τοῦ ἐχθροῦ τοῦτο αἰρησαμένου· καὶ τὸ ἀντικείμενον, ὡς οὐχὶ τῷ ἐχθρῷ, ἀλλὰ τῷ Θεῷ καὶ Πατρὶ προσήνεγκε τοῦτο. — "Ὅτι κρεῖσσον καὶ θαυμασιώτερον τῆς ἐν τῷ ὄρει με ταμορφώσεως ἀνέστη ὁ Χριστός· καὶ ὅτι οὐ μετ'στοιχείωσεν ἀναστὰς τὸ σῶμα πρὸς δόξαν τὴν αὐτῷ κεχρηωτημένην, ἀλλὰ τοιοῦτον εἶδειεν οἷον ἦν καὶ πρὸ τοῦ θανάτου. Καὶ τοῦτο μὲν λέγει Κύριλλος, τὸ δὲ ἀντίθετον ὁ

[901 R.] "Ὅτι ἐν τῇ δωδεκάτῃ τοῦ πρώτου μηνὸς ἡλείψε τὸν Κύριον ἡ Μαρία⁴¹ μύρω ἐν οἰκίᾳ Σίμωνος τοῦ λεπροῦ, ἐν δὲ τῇ ιγ' τὸ μυστικὸν δεῖπνον ὁ Κύριος παραβίβωσι τοῖς μαθηταῖς, ἐν δὲ τῇ ιδ' τὸ σωτήριον ὑπέστη πάθος, ἐν δὲ τῇ ιε' ἐκ νεκρῶν ἀνέστη, καὶ τῇ ις' ἀνελήφθη· ἡ οὐχ οὕτως, ἀλλὰ τῇ μὲν ιδ' τὸ μυστικὸν ἔφαγε δεῖπνον, τῇ δὲ ιε' ἐσταυρώθη, ἀνέστη δὲ τῇ ις'·⁴² ἡ ὅτι οὐδὲ τοῦτο, ἀλλ' ὅτι τριήμερος μὲν καὶ ἐν τῇ Κυριακῇ γέγονεν ἡ τοῦ Κυρίου ἀνάστασις, καὶ μετὰ μ' ἡμέρας ἀνελήφθη.

"Ὅτι ἀπὸ τῆς ἑσπέρας τῆς ε', ὅτε τὸ μυστικὸν δεῖπνον ὁ Κύριος παρεβίβωσι τοῖς μαθηταῖς, τότε τὸ σῶμα αὐτοῦ ἐτέθητο.

1 Marc. xiii, 32. 2 Luc. vii, 28.

A quod totius opusculi caput est tricesimum octavum, quomodo de Domini incarnatione beatus Eustathius Antiochenus antistites docuerit, et ut beatus 290b Cyrillus Alexandrinus, et qua ratione hoc doctores Ecclesiae intellexerint: *De die illo, vel hora nemo scit, neque angeli, neque Filius, nisi Pater*; et quomodo hoc Severus intellexerit.

Hæc capita unius opinionis prosequens descendit iterum ad ea quæ duplices opiniones continent, et caput constituit. Dominus noster Jesus Christus lacte a beata Virgine nutritus est, et non lacte nutritus est. — *Minimus in regno celorum major est Joanne Baptista* k, de se ipso dixit Salvator; et non de se ipso sed de Joanne evangelista. — Dominus noster Jesus Christus tricesimo ætatis anno crucifixus est, et non tricesimo, sed tricesimo tertio. Et non tricesimo tertio, sed quadragesimo; et nec tricesimo tertio; nec etiam solum quadragesimo, sed amplius, non multum a quinquagesimo distans. — Eo tempore quo Jesus Christus tradidit discipulis novi Testamenti mysterium, pascha secundum legem comedit, et quod tunc non comederit pascha legale. — *Æneus serpens quem Moses in eremo erexit, typus fuit Christi, et non typus, sed antitypus.* — Fuit Thomas, qui servo summi sacerdotis auriculam amputavit; et non fuit Thomas, sed Petrus. — Tempore passionis deitas e corpore Christi discessit, et non discessit ab anima nec a corpore. — Salvator lytrum pro humano genere comprehenso, proprium inimico sanguinem dedit, inimico hunc eligente. Et e contrario, non inimico, sed Deo Patri hunc obtulit. — Gloriosius et admirabilius Christus resurrexit quam in monte transfiguratus est. Et resurgens non mutavit corpus in gloriam sibi debitam, sed tale monstravit quale erat ante mortem. Et hoc quidem dicit Cyrillus, sed contrarium Dionysius Alexandrinus.

Ἀλεξανδρείας Διονύσιος.

Duodecimo primi mensis Christum Maria in domo Simonis leprosi unguento unxit, et decimo tertio Christus sacram cœnam discipulis dedit. Decimo quarto salutarem passionem subiit. Decimo quinto resurrexit a mortuis, et decimo sexto assumptus est. Vel non 291a ita: sed decimo quarto sacram cœnam manducavit, decimo quinto crucifixus est, decimo sexto resurrexit. Vel neque hoc, sed post triduum, et in Dominica facta est resurrectio, et post quadraginta dies assumptus est.

A vespera quinta cum Dominus cœnam discipulis dedit, tunc corpus suum sacrificavit.

VARIE LECTIONES.

³⁸ κεφάλαια ζ. ³⁹ ὁ εἰ τὸ et alterum ὁ add. A. ⁴⁰ οὐτε B: οὐ ζ. ⁴¹ cf. Suicer. Thess. i, p. 386. ⁴² ις' ἐξακαιδεκάτη B. ⁴³ ις' ἐξακαιδεκάτη B.

Hactenus quidem de communibus doctrinis Ecclesiae et quæstionibus per omnia fere capita disseruit, plerumque per contraria testimonia alteram contradictionis partem confirmans, pauca vero unius opinionis testimoniis confirmans. Hinc autem quædam capita particularia numero octodecim tractat, ut: Quales opiniones habuerit Severus de sanctis Ecclesiae sacerdotibus? et quomodo sentiat de iis quæ dicta sunt a Cyrillo et Joanne in epistola ad Thomam Germanicæ episcopum? et quod ea quæ dicta sunt de restauratione rerum a Gregorio Nysseno non probet, neque Papiam episcopum Hieropolitanum, et martyrem, nec sanctum Irenæum Lugdunensem, ubi dicunt regnum cælorum esse fruitionem quamdam ciborum sensibilium.

Λουγδούνων, ἐν οἷς λέγουσιν αἰσθητῶν τινῶν βασιλείαν.

Divus Basilius sanctum Dionysium Alexandrinum in locis multis non admittit, maxime ubi Arianorum hæresim confirmat. Defendit illum non ut impia sentientem, sed quod nimio Sabellium oppugnandi studio verbo tenus in contrariam deflexerit opinionem. Quin et de Spiritu sancto impia illum verba fundere. — Magnus Athanasius hunc Dionysium defendit: *Dionysius*, inquit, *nunquam sensu cum Arianis, nec veritatem ignoravit, nec ab aliis episcopis impietatis damnatus est, nec Arianas voces locutus est, tanquam docendo*. Quin et Theodoretus eadem de hoc Dionysio habet. — Apponit ad hæc testimonia, et quomodo Theophilus et cum eo tota synodus erga beatum Joannem Chrysostomum affecta fuerit. — Qualem habuerit opinionem de beato Joanne Chrysostomo episcopo Constantinopolitano Cyrillus et Auticus. — Quid senserit sanctus Isidorus Pelusiota de Theophilo et Cyrillo Alexandria episcopis, deque Joanne Chrysostomo; illos **291** odii erga Joannem Chrysostomum accusavit, hunc vero laudavit et coluit. — Severus, impulsus ut beatum Isidorum reprehenderet, non inventa causa aliqua, affligit illi quod cum Origene senserit, etsi idem iterum per sese, a veritate superatus id revocet. — Ad hæc qualem opinionem habuerit Hippolytus et Epiphanius de Nicolao e septem diaconis uno: et quod valide illum condemnent. — Divinus Ignatius et Clemens Stromateus, Eusebius Panphili, Theodoretus Cyri episcopus Nicolaitarum damnant hæresim, sed ipsum Nicolaum talem fuisse negant. — Hippolytus et Irenæus epistolam Pauli ad Hebræos dicunt non esse illius, Clemens quidem, et Eusebius, aliorumque Patrum consensu hanc etiam alii adnumerant, et aiunt hunc Clementem hanc ex Hebræo translulisse. — Origenem et Theognostum magnus ille Athanasius Alexandrinus in multis libris admittit. Et Titus Bostrorum, et Gregorius Theologus in epistolis eundem Philocalum nominat. Et Nyssenus laudabiliter ejus mentionem facit, et

Μέχρι μὲν οὖν τούτων περὶ τῶν κοινῶν τῆς Ἐκκλησίας δογμάτων τε καὶ ζητημάτων μικροῦ διὰ πάντων τῶν κεφαλαίων ἐποίητο τὸν λόγον, τὰ κλειστά μὲν δὲ ἀντικειμένων χρήσεων ἑκάτερον μέρος τῆς ἀντιθέσεως ἐπικουρῶν, ὁλίγα δὲ καὶ μονομερεῖς μαρτυραὶς ἐπιθεβαίων. Ἐντεῦθεν δὲ περὶ τινῶν ἰδικῶν κεφαλαίων τὸν ἀριθμὸν ὀκτωκαίδεκα διαλαμβάνει, οἷον τίνας εἶχεν ὑπολήψεις Σεβήρος περὶ τῆς Ἐκκλησίας ὁσίων μυσταγωγῶν; καὶ ὅπως διετέθη πρὸς τὰ εἰρημένα παρὰ Κυρίλλου καὶ Ἰωάννου ἐν τῇ πρὸς Θωμᾶν τὸν ἐπίσκοπον Γερμανικεῖας; καὶ ὅτι τῷ ἐν ἁγίοις Γρηγορίῳ, τῷ ἐπισκόπῳ Νύσσης, τὰ εἰρημένα περὶ ἀποκαταστάσεως οὐκ ἀποδέχεται, οὐ μὴν ἄλλ' οὐδὲ Παπῖαν τὸν ἱεροπόλεως ἐπίσκοπον καὶ μάρτυρα, οὐδὲ Εἰρηναῖον τὸν ὁσίον ἐπίσκοπον βρωμάτων ἀπόλαυσιν εἶναι τῆν τῶν οὐρανῶν βασιλείαν.

Ὅτι Βασίλειος ὁ ἐν ἁγίοις τὸν ἐν ἁγίοις Διονύσιον Ἀλεξανδρείας οὐκ ἐν πολλοῖς ἀποδέχεται, μάλιστα δὲ ἐν οἷς τὸ Ἀρειανῶν ἔθνος ἐπεριδεται. Ἀπολογεῖται δὲ ὑπὲρ αὐτοῦ ὡς οὐκ ἀσεβεῖ γνῶμη, μάχῃ δὲ τῇ πρὸς Σεβέλλιον εἰς τὴν ἀντίθετον κατὰ τοὺς λόγους περιτραπῆναι δυσφημίαν. Οὐ μὴν ἄλλα καὶ περὶ τοῦ Πνεύματος οὐκ εὐαγεῖ αὐτὸν ἀρεῖναι φωνάζει. — Ἀλλὰ καὶ ὁ μέγας Ἀθανάσιος τοῦ αὐτοῦ ἀνδρὸς Διονυσίου ὑπεραπολογεῖται. Τὰ γὰρ Ἀρεῖου, φησὶ, Διονύσιος οὕτε ἐφρόνησέ ποτε, οὕτε ἠγνόησε [477 H.] τὴν ἀλήθειαν· οὕτε γὰρ ὅψ' ἑτέρων ἐπισκόπων ἐπ' ἀσεβείᾳ κατεγνώσθη, οὕτε τὰς Ἀρειανικὰς φωνὰς ἐφθέγγετο ὡς δογματίζων. Ἀλλὰ καὶ Θεοδώρητος τοὺς αὐτοὺς ὑπὲρ τοῦ εἰρημένου Διονυσίου λογισμοὺς ἀποδίδωσιν. — Ἐτι μὴν παρατίθῃσι μαρτυρίας, καὶ ὅπως μὲν διετέθη Θεόφιλος καὶ ἡ σὺν αὐτῷ σύνοδος πρὸς τὸν ἐν ἁγίοις Ἰωάννην τὸν Χρυσόστομον· καὶ ποίας ἔσχε δόξας Ἀττικὸς καὶ Κύριλλος περὶ τοῦ αὐτοῦ ἀγιοτάτου Ἰωάννου Κωνσταντινουπόλεως· καὶ οἷας ἔσχε ὑπολήψεις ὁ εὐλαβέστατος Ἰσίδωρος ὁ τοῦ Πηλουσίου περὶ Θεοφίλου καὶ Κυρίλλου τῶν Ἀλεξανδρείας ἱεραρχῶν καὶ περὶ τοῦ ἐν ἁγίοις Ἰωάννου τοῦ Χρυσόστομου, ὡς τοὺς μὲν ἐνεκα τῆς πρὸς τὸν Χρυσόστομον ἀπεχθείας ἐκάχιζε, τὸν δὲ ἐπῆνε τε καὶ ἐθαύμαζεν. — Ὅτι Σεβήρος τὸν ἐν ἁγίοις Ἰσίδωρον μέμψασθαι μὲν ὀρμηθεὶς, οὐκ ἔχων δὲ θῆν, φῆμην αὐτῷ περιπλάττει· Ὀριγενισμοῦ, εἰ καὶ ταύτην αὐτὸς πάλιν ἀποσχευάζεται δι' ἑαυτοῦ, ὑπὸ τῆς ἀληθείας νικώμενος. — Ἐτι δὲ ποίας ὑπολήψεις ἔσχε Ἰππόλυτος καὶ Ἐπιφάνιος ὅτι περὶ Νικολάου τοῦ ἐνὸς τῶν ζ' διακόνων, καὶ ὅτι ἰσχυρῶς αὐτοῦ καταγινώσκουσιν, Ἰγνάτιος μέντοι ὁ θεοφόρος, καὶ Κλήμης ὁ στρωματεὺς, καὶ Εὐσέβιος ὁ Παμφίλου, καὶ Θεοδώρητος [904 R.] ὁ Κύρου τὴν μὲν Νικολαϊτῶν καταγινώσκουσιν αἰρεσιν, τὸν δὲ Νικόλαον μὴ τοιοῦτον εἶναι ἀποφαίνονται. — Ὅτι Ἰππόλυτος καὶ Εἰρηναῖος τὴν πρὸς Ἑβραίους ἐπιστολὴν Παύλου οὐκ ἐκείνου εἶναι φασί, Κλήμης μέντοι καὶ Εὐσέβιος καὶ πολλὸς ἄλλος τῶν

VARIE LECTIONES.

¹¹ Ἐπιφ. ante lacunam A. ¹² μὴ τὸν τοιοῦτον C.

θεοφόρων Πατέρων ἑμιλος ταῖς ἄλλαις συναριθμοῦσι Α ταύτην ἐπιστολαίς, καὶ φασιν αὐτὴν ἐκ τῆς Ἑβραϊδος μεταφράσαι τὸν εἰρημένον Κλήμεντα. — Ὅτι Ὑριγένην καὶ Θεόγνωστον ὃ τε μέγας Ἀθανάσιος ὁ Ἀλεξανδρείας ἐν πολλοῖς ἀπεδέχτο λόγους καὶ Τίτος ὁ Βόστρων, καὶ ὁ θεολόγος Γρηγόριος ἐν ἐπιστολαῖς φιλόκαλον αὐτὸν λέγει, καὶ ὁ Νύσσης δὲ εὐφῆμως εἰς μνήμην ἀγει. Ἀλλὰ καὶ Διονύσιος ὁ Ἀλεξανδρείας πρὸς αὐτὸν ἐκείνων γράφων, ἐτι δὲ καὶ μετὰ θάνατον

πρὸς αὐτὸν ἐκείνων γράφων, δι' ἐκείνων τὸν Ὑριγένην ἀγει. Καὶ πρὸς τὸν αὐτὸν Ὑριγένην γράφων, λίαν οἰκιοῦται Β Ἐπιφάνιος λίαν ἐκτρέπονται τὸν Ὑριγένην. — Τίνας τῶν Μοντανιστῶν αἰρέσεως, καὶ τίνας ὁ ἐν ἁγίοις

Τὸν μὲν οὖν Γόβαρον μέχρι τούτων τῶν κεφαλαίων τὸν πόνον εὗρομεν ἀναδεξάμενον.

ΣΛΓ'.

Γερμανοῦ πατριαρχοῦ Κωνσταντινουπόλεως βιβλος.

Ἀνεγνώσθη βιβλίον τὸν ἐν ἁγίοις Γερμανὸν φέρον συγγραφέα, ὃς μετὰ τὸ Κυζίκου χειροτονηθῆναι Κωνσταντινουπόλεως ἐχρημάτισεν ἀρχιερεὺς· ἀνταποδοτικὸς δὲ ἡ ἀνοθεύτορ τὴν ἐπιγραφὴν ἔχει, ὅσον ἀνεῖη περὶ ἡ τῆς ἀνοθεύτου τῶν βεβιωμένων ἀνθρώπων ἀνταποδόσεως. Τῆς μὲν οὖν ἐπιγραφῆς ἡ ἐπαγγελία τοιαύτη, ἀγωνίζεται δὲ ὁ λόγος τὸν ἐν ἁγίοις Γρηγόριον καὶ τὰ τούτου συγγράμματα τῆς Ὑριγενίου παρασχέιν ἐλευθερα λύδης. Καὶ γὰρ οἷς τοῦ δαιμονίου φύλου καὶ τῶν εἰς κόλασιν ἀτελεύτητον παραπεμπομένων ἀνθρώπων ἡ λῆρος ἀποκατάστασις φίλον, οὗτοι δὲ, ἅτε τὸν ἀνδρα ὀφηλὸν τε τοῖς δόγμασι καὶ πολὺν τοῖς τῶν λόγων ρεύμασιν εἰδότες, καὶ λαμπρὰν τῆς εὐσεβείας τὴν ὑπόληψιν εἰς πάντας ἀνθρώπους περιηχηθεῖσαν ὁρῶντες, ἐπεβάλοντο ἡ παρενεῖραι τοῖς ἐκείνου φωτιστικοῖς καὶ σωτηριοῖς λόγοις τὰ ζοφώδη καὶ ὀλέθρια τῆς Ὑριγένους ὀνειρώξεως ἀμβλυθρίδια, τῇ τοῦ ἀνδρὸς περιωνύμῃ ἡ ἀρετῇ τε καὶ γνῶσει τὴν αἰρετικὴν ὑποβαλεῖν λιπὸ καίως διανοηθέντες ἀπόνοϊαν. Διότι τοῦτο μὲν προσθήκαις νόθοις, τοῦτο δὲ καὶ διαστροφῇ τῶν ὁρθῶν λογισμῶν βεβιασμένη, πολλὰ τῶν ἀμωμήτων ἐκείνου συνταγμάτων κατακίβδηλευσιν ἐπειράθησαν. Καθ' ὧν Γερμανὸς ὁ τῆς εὐσεβείας συνήγορος ὅξυ τῆς ἀληθείας ἐπαφείς τὸ ξίφος, καὶ νεκροὺς τῇ πληγῇ λιπὸν τοὺς πολεμικοὺς, νικηφόρον καὶ πρωταγωνιστὴν τὸν καθ' οὗ τὰς ἐπιβουλὰς ἡ αἰρετικὴ φάλαγξ ἐρράδιούργει καὶ κατεσκεύαζε παρεστήσατο. [905 R.] Ἔστι μὲν οὖν ὁ ἀνὴρ ἐν τῷ παρόντι λόγῳ καθαρὸς τε καὶ διειδὴς, καὶ τὰς ἐν ὀνόματι τροπὰς εὐστόχως ὑποβαλλόμενος, καὶ τὴν μὲν φράσιν ἡδύων, οὐχ ὀφελόμενος· δὲ πρὸς ψυχρότητα, γενναῖος μὲν τοῦ ἐπιβαλεῖν τῇ προθέσει, ὁμοίος δὲ διελθεῖν

Dionysius Alexandrinus ad hunc eundem scribit : et post mortem illius scribens ad Theotecnium Caesariensem episcopum laudat Origenem, atque Alexander Hierapolitanus ad Origenem scribens, verbis eum plurimum delinit. — Theophilus et Epiphanius Origenem plurimum aversantur. — Quid senserit beatus Hippolytus de haeresi Montanistarum, et quid Gregorius Nyssenus.

ἐκείνου πρὸς Θεότεκνον τὸν τῆς Καισαρείας ἐπίσκοπον. Ἀλέξανδρος ὁ Ἱερραπόλεως ἐπίσκοπος καὶ μάρτυς, πρὸς τὸν ἀνδρα τοῖς λόγοις. — Ὅτι Θεόφιλος μὲν καὶ ὑπολήψεις εἶχεν ὁ ἀγιώτατος Ἱππόλυτος περὶ τῆς τῆς Νύσσης Γρηγόριος.

Haec quidem particularia magis quam capita in his. Iterum vero in quid communius delabitur, et affert testimonia. — Anima omnis mortui juvatur maxime per preces, oblationes, et eleemosynas pro se factas. Et e contrario non sic.

Hactenus quidem reperimus Goborum capitum suorum libellum confecisse.

CCXXIII.

Germani patriarchae CP. liber apologeticus pro Gregorio Nysseno.

Legi librum auctore Germano, qui primum Cyzici ordinatus, post Constantinopolitanus patriarcha fuit, qui liber inscribitur, *Retribuens et legitimus* : quod perinde est ac 292a si dixeris : De vera et legitima retributione, quod rependatur hominibus prout vixerint. Et haec quidem tituli inscriptio. Contendit vero Gregorium Nyssae episcopum ejusque scripta ab Origenis errore esse immunia. Etenim quibus delirium illud placet, demonibus et hominibus in aeternam poenam conjectis liberationem inde exspectandam : illi (quod virum doctrina singularem, et eloquentia insignem cum agnoscerent, claramque sanctitatis existimationem per omnium ora decantatam viderent) aggressi sunt claris et salutaribus ejus scriptis obscura ac perniciose Origeniani somni venena admiscere, virtutisque hominis, et doctrinae celebri haeticam occulte amentiam subijcere. Quare partim additamentis falsis partim rectis argumentis violenter detortis, multa ex irreprehensibilibus ejus monumentis calumniari conati sunt. Contra quos Germanus pietatis patronus acutum veritatis gladium stringens, et vulnere prostratos hostes relinquens, victorem superioremque eum constituit in quem haeretica colluvies insidias struxerat et posuerat. Hujus stylus in hoc opusculo purus ac clarus, verborumque tropus feliciter arripuens, phrasi venusta et eleganti, non ad frigiditatem vergens, proposito valide insistens, par etiam in contentione suscipiendis, nihilque citra necessitatem immiscens, nihil quod dictu sit necessarium praetermittens, tum constructione et epichierematibus, tum enthymematibus, et est veluti clara sanae doctrinae norma. Ita et illorum si quis vehementes,

VARIÆ LECTIONES.

ἡ περὶ om. B. ἡ ἐπεβάλλοντο C. ἡ πολωνύμῳ Bc.

claras, et gratas, et spiritualem doctrinam ostentationi præferentes scribere orationes cupit, egregium est exemplum, et imitatione dignum.

μασιν οὕτε τοῖς ἐνθυμήμασιν. Ἄλλ' ἔστιν ὡς περ τῶν εὐσεβῶν δογμάτων κανὼν ἀπαρέγκλιτος ¹⁷, οὕτω καὶ τῶν, εἴ τις ἐθέλει ¹⁸ λόγους ᾠράφειν δυνατοὺς καὶ σαφεῖς καὶ χαρίεντας καὶ πνευματικὴν διδασκαλίαν προτιμῶντας τῆς ἐπιδείξεως, καλὸν παράδειγμα καὶ ἀξιόζηλον.

Notat enim primo hæreticum dogma, quod dæmones in antiquum statum, et eos qui in flagitiis suis moriuntur, post pœnas definitas in beatorum numerum aggregandos nugatur. Refellit vero fabulis plenam impietatem, primum e Domini **292^b** verbis, hinc ex apostolicis decretis, quibus et prophetarum testimonia adjicit, clare ostendentia, ut æterna est justorum ineffabilis fruitio, sic et peccantium sempiternam atque infinitam pœnam futuram: non modo autem testimoniis allatis hæreticum ¹⁹que profanum condemnat venenum, verum etiam e sanctis Patribus. Quinetiam validius, ex ejusdem propriis scriptis quorum perfide hæresis patrônum accipere aggressa est: ex his omnibus piis sententiis et verbis calamitosam illam animæque perniciosam fabulam a toto clero ecclesiastico illum amovere, pium vero dogma, malitiam exosum confirmare et erigere apparet, ad eundem quoque modum instruere ac munire veritatis vallum, unde hostem arcere in promptu sit. Dicta reliqua deinde sancti Patris affert, quibus improbi ac nequam sectarum, caupones, vinum aquæ miscentes adulterare illa, quin potius ecclesiasticas doctrinas conati sunt. Has porro sacras sententias adducens de Origenistis in propriis sententiis convictis quibus illi male utebantur, triumphum egit. Reprehendens tum quod legitima quidem audacibus et impudentibus additamentis illegitima redderent, tum vero additamenta continuantes, nova magna arrogantia et stupiditate ad hæreticam suam opinionem ea audacter detorquerent. Et, ut breviter dicam omnia, sancti hujus Patris scripta ab omni hæretica pravitate, et a calumnia, quæ in impietatem vergit, immunia esse declarat. Hæc porro immunitas et improbitatis refutatio et ex antecedentibus loci depravati, et ex consequentibus conficitur et demonstratur: et ex aliis sexcentis beati Gregorii Nysseni libris, qui orthodoxe et legitime sentiunt, recte excutienti, ut nemo melius in salutare preces ac laudes Dei laborem sinit. Libri autem quos insidiis excipere hæretici moliti sunt, et quos Germanus veritatis propugnator primarius ab latronum insultu sine noxa servavit, sunt *Dialogus ad Macrinam sororem de anima*; et *Liber catecheticus*, et ille qui *De perfecta vita* narrationem continet.

παχθεὶς στρατηγὸς τῆς ληστρικῆς ἐφόδου κακῶν ἀπαθείς διεσώσατο, ὃ τε *Περὶ ψυχῆς* ἐστὶ πρὸς τὴν ἀδελφὴν Μακρίναν *Διάλογος*, καὶ δὴ καὶ ὁ *Κατηχητικὸς* καὶ ὁ *Περὶ τελείου* ²⁰ βίου τὴν εὐ-
γγησιν ἀναδείξμενος.

A τὰ ἀγωνίσματα, καὶ τοῦ μὲν ἀναγκαίου μηδὲν ἐξωθεν παραπλέκων, οὐδὲν δὲ τῶν ὀφειλόντων ῥηθῆναι παρορῶν, οὕτε ταῖς κατασκευαῖς οὕτε τοῖς ἐπιχειρήμασιν οὕτε τοῖς ἐνθυμήμασιν. Ἄλλ' ἔστιν ὡς περ τῶν εὐσεβῶν δογμάτων κανὼν ἀπαρέγκλιτος ¹⁷, οὕτω καὶ τῶν, εἴ τις ἐθέλει ¹⁸ λόγους ᾠράφειν δυνατοὺς καὶ σαφεῖς καὶ χαρίεντας καὶ πνευματικὴν διδασκαλίαν προτιμῶντας τῆς ἐπιδείξεως, καλὸν παράδειγμα καὶ ἀξιόζηλον.

Ἐπιρραπίζει μὲν οὖν πρότερον τὸ αἰρετικὸν δόγμα, ὃ τῆς ἀποκαταστάσεως τῶν δαιμόνων εἰς τὸ ἀρχαῖον καὶ τῶν ἐν ἁμαρτίαις καταλυσάντων τὸν βίον, μετὰ ²¹ τινὰς ποινὰς ὠρισμένας εἰς τὸν χορὸν τῶν δικαίων μεταλθεῖν τερατεύεται. Ἐλέγχει δὲ τὸ μυθώδες τοῦτο δυσσεβήμα πρῶτον μὲν ἐξ αὐτῶν τῶν Δεσποτικῶν φωνῶν, δεύτερον δὲ ²² ἐκ τῶν ἀποστολικῶν κηρυγμάτων, οἷς [479 H.] καὶ προφητικὰς ἐπισυνάπτει μαρτυρίας, τρανολογούσας ὡς περ αἰώνιον B τὴν τῶν δικαίων ἀνεκλόλητον ἀπόλαυσιν, οὕτω καὶ τὴν τῶν ἁμαρτωλῶν ἀτελεύτητόν τε καὶ ἀνυπόστατον κόλασιν. Οὐκ ἐκ τῶν εἰρημένων δὲ μόνον χρήσεων τὸ αἰρετικὸν καὶ ἀλλόφυλον καταβάλλει φράγμα, ἀλλὰ καὶ ἐξ ἄλλων ἱερῶν ἀνδρῶν, ναὶ δὴ (τὸ κραταιότερον) καὶ ἐκ λογίων αὐτοῦ ἐκείνου, ὃν ²³ κακομηχανῶς ἡ αἵρεσις συνήγορον λαβεῖν ἡγωνίζετο. Διὰ δὲ τούτων ἀπάσων τῶν ἱερολογιῶν τὸ μὲν παθοποιῶν καὶ ψυχοφθόρον πάσης ἐκκλησιαστικῆς χοροστασίας ἀπελαύνων ἀνεδείχθη μυθολόγημα, τὸ δὲ τῆς εὐσεβείας μισοπόνηρον κρατύων τε καὶ ἀνυψῶν φρόνημα. Οὕτω δὲ προδιασκευάσας καὶ κραταιωσάμενος τὸ τῆς ἀληθείας ὀχύρωμα, ἐξ οὗ καταβαλεῖν βῆλον ἐμελλε τὸν ²⁴ πολέμιον, τὰ ῥητὰ λοιπὸν μετὰ ταῦτα τοῦ ἱεροῦ προάγει Πατρός, οἷς οἱ κακοὶ καὶ πονηροὶ τῶν δογμάτων κάπῃλοι τὸν οἶνον ὑδατι μινύοντες κιβδηλεύειν αὐτὰ, μᾶλλον δὲ τὰ τῆς Ἐκκλησίας ἐμελέτησαν διδύγματα. Ταῦτα δὴ τὰ ἱερὰ ῥητὰ ²⁵ προβεῖς, ἐκλωκτότας ἐπ' αὐτοφώρῳ τοὺς Ὁριγενιστάς οἷς ἐκακούργουν ἐθριάμμευσε, τοῦτο μὲν ἀπρηυθριασμέναις καὶ ἀναισχύντοις προσθήκαις ἐπινοθεύοντας διελέγχων τὰ ἀνόθευτα, τοῦτο δὲ καὶ τὸ συνεχὲς ὑφορωμένους τῆς προσθήκης, ἐκ πολλῆς ἄλλης αὐθαδείας τε καὶ ἀπονοίας, πρὸς τὴν αἰρετικὴν αὐτῶν ἐπίνοιαν ἀποθρασυνθέντας ἐκιδάξεται. Καί, ὡς ἔπος εἰπεῖν, πάσης τοὺς τοῦ ἀνδρὸς ἀπηλλαγμένους πόνους ἀποφαίνει αἰρετικῆς τε ἐπιβολῆς καὶ συκοφαντίας ἀφορώσης εἰς ἀσίθειαν. Ἡ δὲ ἀπάλλαγῃ καὶ τῆς κακουργίας ὁ ἐλεγχος ἐκ τε τῶν προηγουμένων τοῦ D κεκακουργημένου ²⁶ χωρίου καὶ τῶν ἐπομένων κατασκευάζεται τε καὶ ἀνακαλύπτεται, καὶ ἐξ ἄλλων δὲ τοῦ θεσπεσίου Γρηγορίου μυρίων λόγων, τὸ ὀρθὸν διασωζόντων καὶ ἀνόθευτον. Καὶ ταῦτα καλῶς ἀγωνισάμενος, καὶ ὡς οὐκ ἄν τις ἄλλος ἄμεινον, εἰς σωτηρίους εὐχὰς καὶ δοξολογίας Θεοῦ ἀποπερατοῖ τὸ φιλοπόνημα. Οἱ δὲ λόγοι, οὓς ὑπελθεῖν ἐνέδραϊς τὸ ἀλλόφυλον ἐτεχνάσατο ²⁷ καὶ ὁ παρὰ τῆς ἀληθείας

VARIÆ LECTIONES.

¹⁷ ἀπαρέγκλιτος Scaliger: libri ἀπαρεγκλητος. ¹⁸ ἐθέλοι B. ¹⁹ μετὰ A: κατὰ C. ²⁰ δὲ om. A. ²¹ ἐν corr. B: ὦν C. ²² τὸν τὸ A. ²³ ῥητὰ ῥήματα B. ²⁴ κακοκουργομένου B. ²⁵ ἐτεχνήσατο C. ²⁶ περὶ τοῦ τελείου C.

ΣΑΔ'.

A

CCXXXIV.

Τοῦ ἀγίου Μεθοδίου ἐκ τοῦ περὶ ἀναστάσεως λόγου.

Excerpta ex Oratione S. Methodii de Resurrectione.

[908 R.] Ἀνεγνώσθη τοῦ ἀγίου Μεθοδίου, ἐπισκόπου καὶ μάρτυρος, ἐκ τοῦ περὶ ἀναστάσεως λόγου, οὗ ἡ ^α ἐκλογὴ τὰ ὑποκείμενα λέγει·

293a Legi sancti Methodii episcopi et martyris, ex Oratione de resurrectione; ejus compendii hoc est argumentum:

Ὅτι οὐ δεσμὸν φησι τὸ σῶμα τῆς ψυχῆς εἶναι, ὡς Ὀριγένης φητο, οὐδὲ δεσμωτίδας τὰς ψυχὰς παρὰ τοῦ ^β προφήτου Ἰερεμίου καλεῖσθαι διὰ τὸ ἐν σώμασιν αὐτὰς τυγχάνειν. Οὐ γὰρ ἐμποδίζειν τὰς τῆς ψυχῆς ἐνεργείας τὸ σῶμα τίθεται, συμπερι-
άγεσθαι δὲ μᾶλλον τὸ σῶμα καὶ συνεργεῖν πρὸς ἃ ἡ ψυχὴ ἐπιτρέπει. Ἀλλὰ πῶς [480 H.] τὸ τοῦ θεολόγου Γρηγορίου νουθετεῖν καὶ ἄλλων πολλῶν;

Corpus non esse vinculum animæ, ut Origenes existimavit; neque animas carceribus illigatas a Jeremia propheta dici ¹, eo quod in corporibus sint: neque enim animæ operationes a corpore impediri affirmat, imo corpus circumferri potius, et cooperari ea ad quæ anima invitat. Enimvero quomodo illud Gregorii Nazianzeni, et multorum aliorum intelligendum?

Ὅτι Ὀριγένης δεσμὸν τὸ σῶμα ἔλεγε δεδῶσθαι τῇ ψυχῇ μετὰ τὴν παράδασιν, πρὶν δὲ ἀσώματον ^β αὐτὴν βιοτεύειν. Ἀλλὰ καὶ τοῦτο τὸ σῶμα, ὃ περι-
κείμεθα, αἴτιον εἶναι τῶν ἁμαρτιῶν· διὰ τοῦτο καὶ δεσμὸν ἔλεγεν, ὡς ἀπὸ τῶν ἀγαθῶν ἔργων κωλύειν δυνάμενον τὴν ψυχὴν.

B animo vinculi loco adjunctum esse, cum prius sine corpore viveret. Quin et hoc corpus quod gestamus causam esse peccatorum; propterea etiam vinculum appellavit, ut quod animam a bonis operibus prohibere possit.

Ὅτι εἰ δεσμὸς ἐδόθη τὸ σῶμα μετὰ τὴν παράδασιν, ἡ τῶν κακῶν ἡ τῶν ἀγαθῶν ἐδόθη τῇ ψυχῇ. Τῶν μὲν οὖν ἀγαθῶν ἀδύνατον· οὐδὲ γὰρ ἱατρὸς ^γ ἡ τε-
χνιτῶν ἄλλος τῷ ἁμαρτήσαντι δίδωσι φάρμακον ὥστε πλέον ἐξαρμάρτῃσαι, μὴ ὅτι γε θεός. Λέγεται δὲ τῶν κακῶν. Ἀλλὰ μὴν ὁρῶμεν ὡς κατ' ἀρχὰς ὁ μὲν. Κάιν περικείμενος τοῦτο τὸ σῶμα ἐφόνευσεν· οἱ δ' ἐφεξῆς πρὸς ἃς ἀθεμιτουργίας ἐξώκειλαν, δῆλον. Οὐδὲ τῶν κακῶν ἄρα δεσμὸς τὸ σῶμα. Οὐδ' ὅλως ἄρα δεσμὸς, οὐδ' ὕστερον αὐτὸ ἡμφιάσατο μετὰ τὴν παράδασιν ^δ τῇ ψυχῇ.

C Quod si corpus animæ ut vinculum copulatum est post prævaricationem, aut datum est bonorum aut malorum animæ. Impossibile est bonorum; nullus enim medicorum aut artificum aliorum porrigit remedium peccanti, ut plus peccet: multo minus Deus. Sequitur ergo, malorum: atqui videmus, ut primum Cain hoc corpore vestitus homicidium fecerit; posteri vero ad quæ scelera prolapsi sint, manifestum est. Ergo corpus non est vinculum malorum, nec ullum penitus vinculum [aut carcer], nec illud anima post prævaricationem primum induit.

Ὅτι ἄνθρωπος, φησί, λέγεται ἀληθέστατα κατὰ φύσιν ^α οὔτε ψυχὴ χωρὶς σώματος, οὔτε αὖ πάλιν σῶμα χωρὶς ψυχῆς, ἀλλὰ τὸ ἐκ συστάσεως ψυχῆς καὶ σώματος εἰς μίαν τὴν τοῦ καλοῦ μορφήν συντεθέν. Ὅ δ' ^β Ὀριγένης τὴν ψυχὴν μόνην ἔλεγεν ἄνθρωπον, ὡς ὁ Πλάτων.

Homo, inquit, secundum naturam, dicitur verissime neque anima sine corpore, neque corpus sine anima, sed illud quod ex anima et corpore in unam pulchritudinis formam componitur. Origenes vero, ut Plato, solam animam dixit constituere hominem.

Ὅτι διαφορὰν ἀνθρώπου καὶ τῶν ἄλλων ζώων φησί· καὶ τοῖς μὲν διάφορα σχήματα φύσεως δέδοται καὶ μορφαί, ὁπόσας ἡ στερέρμινος καὶ ὁρατὴ φύσις καλεῖοντος ἐγέννησε Θεοῦ, τῷ δὲ τὸ θεοειδὲς καὶ θεοεῖκελον καὶ πάντα πρὸς ἐκείνην ἀπηκριβωμένον τὴν πρωτότυπον τοῦ Πατρὸς καὶ μονογενὴ εἰκόνα. Καὶ πῶς τοῦτο λέγει ὁ ἅγιος, ἐπισκεπτέον.

D Differentiam inter hominem et cætera animalia esse dicit: animalibus variæ species et diversæ formæ datæ sunt, quantas nimirum valida et visibilis natura Deo jubente produxit; homini vero datum est ut esset similis Deo, Deique formæ, et omnia quæ ad perfectam et primigeniam Patris et Filii unigeniti imaginem spectant. Et qua ratione hoc [datum sit] sanctus ait Investigandum.

Ὅτι φησὶ Θεοδίου τὸν ἀγαματοποιὸν τὸ Πισαῖον εἰδωλὸν ποιήσαντα ἐξ ἐλέφαντος ^α προστάξει Εὐαίου ἐμπροσθεν τοῦ ἀγάλματος ^β ἐκχέειν, ὥστε ἀθάνατον ἐς δύναμιν αὐτὸ φυλάσσεσθαι ^γ.

293b Phidiam statuarium ait, cum Pisæam statuum ex ebore formasset, imperasse ut oleum interius infusum semper ex statua promanaret, ut illi immortalē vim hoc modo conciliaret.

Ὅτι φησὶν, Ὁ διάβολός ἐστι πνεῦμα περὶ τὴν ὕλην γενόμενον ὑπὸ τοῦ Θεοῦ, καθάπερ καὶ Ἀθηναγόρῃ ἐλέχθη, ὥσπερ δὲ καὶ οἱ λοιποὶ γεγονάσιν ὑπ' αὐτοῦ ἄγγελοι, καὶ τὴν ἐπὶ τῇ ὕλῃ καὶ τοῖς τῆς ^δ

Diabolus, inquit, est spiritus, circa materiam, a Deo factus, ut et Athenagoræ placuit (quemadmodum et reliqui angeli ab eodem Deo facti sunt), cui materia et quæ ad materiæ formas pertinent,

¹ Thren. iii, 54.

VARIE LECTIONES.

^α ἡ om. A. ^β ψυχὰς καὶ παρὰ ζ. ^γ ἀσώματον AB: ἀσωμάτως ζ. ^δ ἱατρῶν ζ. ^ε κατὰ φύσιν ἀληθέστατα ζ. ^{στ} ὁ δ' οὐδ' A. ^ζ ἐλεφάντου ζ. ^η τοῦ ἀγάλμ. ἐκχέειν ἐμπρ. B. ^θ φυλάττεσθαι B. ^ι τῆς αὐθ. A.

administratio commissa est. Ad hoc enim angeli A creati a Deo, ut rebus ab ipso effectis præessent : ut Deus quidem communem et generalem omnium providentiam gerens, qua rerum omnium potestas et imperium ab ipso pendet. Reliqui vero angeli in iis officiis ad quæ illos Deus fecit, et præfecit, mansere: diabolus vero arrogantia elatus, et in rebus suæ fidei commissis, invidia adversus nos concepta, perfidus factus est. Quemadmodum et li, qui postea corporum amore capti, cum sibi alius hominum per amorem sunt congressi. Nam et ipsis Deus, uti et hominibus, liberum dedit [ad bonum eligendum, aut malum] arbitrium.

Et per pelliceas tunicas mortem intelligit. Nar- rat enim de Adam: quem Deus omnipotens cum immortalem fecisset, sciens eum ex insidiis [diaboli] malum factum, uti et ille erat qui eum de- ceperat, diabolus, propterea illi pelliceas vestes concinnavit, quasi illum induens mortalitate, ut per corporis solutionem omne quod in eo malum erat, moreretur.

Sancto Paulo binas revelationes contigisse dicit: neque enim Apostolus, inquit, paradysum in tertio cælo collocat, uti norunt qui subtilia ejus verba animadvertunt, quando dicit: Scio hominem hujusmodi raptum usque ad tertium cælum^m. Et: Scio hujusmodi hominem, sive in corpore, sive extra corpus, Deus scit; quoniam raptus est in paradysumⁿ. Duas illustres revelationes se vidisse significat: bis manifeste raptus; semel quidem usque ad tertium cælum [semel autem in paradysum. Illud enim: Scio raptum hujusmodi usque ad tertium cælum] proprie significat illi apparitionem factam in tertio cælo. Illud vero: Scio rursus raptum hujusmodi hominem, 294^α sive in corpore sive extra corpus, Deus scit, quoniam raptus est in paradysum: alteram rursus apparitionem sibi factam in paradiso ostendit. Hæc autem eo dicit quod contrarium sentientes paradysum tantum spirituales ponerent ex apostolico dicto, velut qui supra cælum esset, ut inde concluderent sine corpore futuram in paradiso vitam.

Docet etiam malum facere aut non facere esse in nostra potestate, quia non penderemus pœnas de malis coactis, aut præmia reciperemus pro benefactis. Sed cogitare vel non cogitare mala, in nostra potestate non est. Hinc divum Paulum ait dicere: Non quod volo hoc facio; sed quod nolo, hoc facio^o, hoc est, Non quod volo cogitare, hoc cogito; sed quod nolo. Porro eradicatum esse vitium mala cogitandi, affirmat per

^m II Cor. xii, 2. ⁿ ibid. 3. ^o Rom. vii, 15.

VARIE LECTIONES.

^o τοῦτο Α. ^o γεγονέναι] lege γέγονε. ^o γεννηθῆναι. ^o αὐτοὺς Α. αὐτὸς Γ. ^o γεννηθῆναι Γ. ^o κα-
λὸν om. Α. ^o ἀλλ' ἄλλως superscripto ἄλλος Β. ^o ἐν τῷ σώματι Α. ^o περηνέναι ante κατὰ ponit Β.
^o ἐκτὸς τοῦ σώματος Β. ^o ἔθεντο Γ. ^o οὐρανὸν] ἀνθρώπων Α. ^o τῷ om. Α. ^o συνάξουσιν Γ.

ἢ [τῶν ἀγγέλων] σύστασις τῇ Θεῷ ἐπὶ προνοίᾳ γε-
γονέναι^o τοῖς ὑπ' αὐτοῦ διακεκοσμημένοις, ἵνα
τὴν μὲν πανταρχίην καὶ γενικήν^o ὁ Θεὸς ἔχων
τῶν ὅλων πρόνοιαν ἦ τὸ κύριος καὶ τὸ κράτος ἀπάν-
των αὐτὸς ἀνηρητημένος. Ἀλλ' οἱ μὲν λοιποὶ, ἐφ' ὧν
αὐτοὺς^o ἔποίησε καὶ διατάξαι ὁ Θεός, ἐμείναν·
αὐτὸς δὲ ἐνύθρισε καὶ πονηρὸς περὶ τὴν τῶν πεπι-
στευμένων ἐγένετο διοίκησιν, φθόνον ἐγκιστήσας
καθ' ἡμῶν, ὥσπερ καὶ οἱ μετὰ ταῦτα σαρκῶν ἐρα-
σθέντες [909 R.] καὶ ταῖς τῶν ἀνθρώπων εἰς φιλο-
τησίαν ὁμιλήσαντες θυγατράσιν. Αὐθαίρετον γὰρ καὶ
αὐτοῖς ἔχειν πρὸς ἑκάτερα διατάξαι βούλησιν ὁ
Θεός, οἷα καὶ ἐπὶ τῶν ἀνθρώπων. Καὶ πῶς τοῦτο
ληπτέον;

Β Ὅτι δερματίνους χιτῶνας τὸν θάνατόν φησι. Λέ-
γει γὰρ περὶ τοῦ Ἀδάμ, ὃν ὁ Θεὸς ὁ παντοκράτωρ
ἀθάνατον κακὸν ἐξ ἐπιθυλῆς ἰδὼν γεγεννημένον,
[481 H.] καθάπερ καὶ ὁ πλανήσας αὐτὸν διάβολος
ἦν, τοὺς δερματίνους χιτῶνας διὰ τοῦτο κατεσκευά-
σεν, οἷον νεκρότητι περιβαλὼν αὐτόν, ὅπως διὰ τῆς
λύσεως τοῦ σώματος πᾶν τὸ ἐν αὐτῷ γεννηθὲν^o
κακὸν^o ἀποθάνῃ.

Ὅτι δύο ἀποκαλύψεις φησὶ γεγονέναι τῇ ἀγίῳ
Παύλῳ. Λέγει γὰρ, Ἀλλ' ὅδε ὁ Ἀπόστολος ὑπο-
τίθεται εἶναι τὸν παράδεισον ἐν τῷ τρίτῳ οὐρανῷ
τοῖς λεπτοῖς ἀκροῦσθαι λόγων ἐπισταμένοις. Οἶδα
γὰρ τὸν τοιοῦτον ἀρπαγέντα ἕως τρίτου οὐρα-
νοῦ, λέγων· καὶ οἶδα τὸν τοιοῦτον ἀνθρώπον, εἴτε
ἐν σώματι^o εἴτε χωρὶς τοῦ σώματος, ὁ Θεὸς οἶδεν,
ὅτι ἡρπάγη εἰς τὸν παράδεισον, δύο ἀποκαλύψεις
μεγάλας ἐωραχέναι μηνύει, δις ἀναληφθεὶς ἐναργῶς,
ἅπας μὲν ἕως τρίτου οὐρανοῦ, ἅπαξ δ' εἰς τὸν παρά-
δεισον. Τὴ γὰρ· Οἶδα ἀρπαγέντα τὸν τοιοῦτον ἕως
τρίτου οὐρανοῦ, ἰδίως ἀποκαλύψιν αὐτῷ κατὰ τὸν
τρίτον οὐρανὸν περηνέναι^o συνίστησι· τὸ δὲ, Καὶ
οἶδα, πάλιν ἐπιπερόμενον, τὸν τοιοῦτον ἀνθρώ-
πον, εἴτε ἐν σώματι εἴτε ἐκτὸς σώματος^o, ὁ Θεὸς
οἶδεν, ὅτι ἡρπάγη εἰς τὸν παράδεισον, ἑτέραν
αὐτῷ πεφανερῶσαι κατὰ τὸν παράδεισον
ἀποκάλυψιν δείκνυσιν. Ταῦτα δὲ λέγει, ἐπεὶ οἱ δι'
ἐναντίας τὸν παράδεισον νοητὸν ἐτίθεντο^o ἐκ τοῦ
ἀποστολικοῦ ῥητοῦ, ὡς ὄντα ὑπὲρ τὸν οὐρανὸν^o,
ἵνα τὸ ἀσωμάτως γενέσθαι τὴν ἐν τῷ^o παραδείσῳ

Δ διαγωγὴν συνάξουσιν^o.

Ὅτι φησὶ, Τὸ μὲν πράξει ἢ μὴ πράξει τὰ κακὰ
ἐφ' ἡμῖν, ἐπεὶ οὐκ ἂν δίκας ἐδίδομεν τῶν κακῶς
δρωμένων ἢ ἀμοιβὰς ἐλαβάνομεν τῶν καλῶς· τὸ
δ' ἐνθυμηθῆναι τὰ κακὰ ἢ μὴ οὐκ ἐφ' ἡμῖν. Διὰ τοῦτο
καὶ τὸν θεῖον Παῦλον φησὶ λέγειν· Οὐ γὰρ ὁ θέλω,
τοῦτο πράσσω, ἀλλ' ὁ οὐ θέλω, τοῦτο ποιῶ,
ταυτέστιν, οὐχ ὁ θέλω ἐννοεῖν, τοῦτο ἐννοῶ, ἀλλ' ὁ
μὴ θέλω. Ἐκκριθῆναι δὲ φησι καὶ τὸ τὰ κακὰ ἐν-
θυμεῖσθαι διὰ τῆς τοῦ φυσικοῦ θανάτου παρουσίας,

ἐπεὶ καὶ διὰ τοῦτο θάνατος ἐδόθη παρὰ Θεοῦ τῷ ἐξ-
ημαρτηκότῃ, ἵνα μὴ ἀθάνατος μείνῃ τὸ κακόν. Ἀλλὰ
πῶς τοῦτο εἴρηται; σημειωτέον ὅτι καὶ ἄλλοις ἡμῶν
Πατράσιν εἴρηται, ἔπερ ὁ θάνατος τοῖς τοῦτον μετ-
ερχομένοις κατὰ τὸν καιρὸν ἐκείνον οὔτε προσθήκη
οὔτε ὑφαιρέσις ^α ἁμαρτημάτων γίνεται.

Τοῦ αὐτοῦ ἐκ τοῦ αὐτοῦ λόγου ἀποστολικῶν
ῥητῶν ἐρμηνεῖα κατὰ σύνοψιν.

Ἀνεγνώσθη τοῦ αὐτοῦ ἐκ τοῦ αὐτοῦ λόγου ἀπο-
στολικῶν ῥητῶν ἐρμηνεῖα κατὰ σύνοψιν.

Ἰδόμεν δὲ τί ἦν ἔπερ πρῶτον εἰς τὸν Ἀπόστολον
προφηχθῆμεν εἰπεῖν. Τὸ γὰρ, Ἐγὼ δὲ ^α ἔζων, λεχθὲν
αὐτῷ, χωρὶς νόμου ποτὲ, ἄνω τὴν ἐν τῷ παρα-
δείσῳ, καθάπερ ἐξ ἀρχῆς ὑπεθέμεθα, πρὸ τῆς ἐντο-
λῆς, οὐκ ἐκτὸς σώματος, ἀλλὰ μετὰ σώματος ἡμῶν
ἐν τοῖς πρωτοπλάστοις διαγωγὴν παρεγγυῇ. Ἐκτὸς
δ' ἐπιθυμίας διηγόμεν, οὐ γινώσκοντες ὅπως ἐπιθυ-
μίας προσβολάς. [912 R.] Τὸ γὰρ μὴ εἶναι διορι-
σμένον καθ' ὃν δεῖ πολιτεύεσθαι, μηδὲ ἐξουσίαν αὐτο-
δεσποτον λογίῳ ποίῳ [482 H.] δεῖ χρῆσθαι πολι-
τεύματι, ἵνα δικαίως ἢ τιμηθῇ ἢ ψευθῇ, ἀνυπεύθυνον
παντὸς ἡλεκεται ὑπάρχειν τοῦτο ἐγκλήματος, ὅτι μὴ
δύναται τοῦτων τις ἐπιθυμῆσαι, ὧν μὴ κεκώλυται.
κλὴν ἐπιθυμῆσθαι δὲ, οὐκ αἰτιαθῆσεται. Τὸ γὰρ ἐπι-
θυμῆσαι οὐκ ἐπὶ τῶν παρόντων καὶ ὑποκειμένων ἐν
ἐξουσίᾳ πίπτει, ἀλλ' ἐπὶ τῶν παρόντων μὲν, μὴ ὄντων
δ' ἐν ἐξουσίᾳ. πῶς γὰρ, οὐ μὴ κεκώλυται τις μὴδ'
ἐνδεής ἐστι, τοῦτο ἐρεῖ; ὅθεν διὰ τοῦτο τὴν ἐπι-
θυμίαν οὐκ ἵδεν, εἰ μὴ ὁ νόμος ἔλεγε, Οὐκ ἐπι-
θυμήσεις. Ἀκούσαντες γάρ· Ἀπὸ δὲ τοῦ ξύλου
τοῦ γινώσκειν καλὸν καὶ κακὸν ὅν οὐ φάγεσθε
ἀπ' αὐτοῦ· ἢ δ' ἂν ἡμέρι φάγητε ἀπ' αὐτοῦ, θά-
νατόν ἀποθαρεῖσθε, τότε τὸ ἐπιθυμῆσαι συνέλαβον
καὶ ἐκίστησαν. Διὸ δὴ τὴν ἐπιθυμίαν καλῶς οὐκ
ἵδεν ἐλεγχῇ, εἰ μὴ ὁ νόμος ἔλεγε· Οὐκ ἐπιθυμή-
σεις, οὐδὲ ἐσθίειν, εἰ μὴ εἴρητο· Οὐ φάγεσθε ἀπ'
αὐτοῦ. Ἐντεῦθεν γὰρ ἐκτίσαστο ἀφορμὴν εἰς τὸ
διαπαλεῖν με ^β ἁμαρτία· δοθείσης γὰρ τῆς ἐντολῆς
ἔσχε λαθὴν ὁ διάβολος κατεργάσασθαι ἐν ἐμοὶ τὴν
ἐπιθυμίαν· Χωρὶς γὰρ νόμου ἡ ἁμαρτία νεκρά,
ὅσον οὐ δοθείσης γὰρ τῆς ἐντολῆς ἀπραχτός ἦν ἡ
ἁμαρτία. Ἐγὼ δὲ ἔζων πρὸ τῆς ἐντολῆς ἀμέμπτως ^α,
οὐκ ἔχων ἐπιταγὴν καθ' ἣν ἔδει πολιτεύεσθαι. Ἐλ-
θοῦσης δὲ τῆς ἐντολῆς ἡ ἁμαρτία ἀνέζησεν, ἐγὼ
δὲ ἀπέθανον, καὶ εὐρέθη μοι ^β ἡ ἐντολή ἡ εἰς
ζωὴν, αὕτη ^α εἰς θάνατον, ὅτι μετὰ τὸ νομοθε-
τῆσαι τὸν Θεόν, καὶ διατελεσθῆναι μοι ἡ ποιητέον
καὶ μὴ ποιητέον, κατεργάσαστο ἐν ἐμοὶ τὴν ἐπιθυ-
μίαν ὁ διάβολος. Ἦ γὰρ ἐπαγγελία τοῦ Θεοῦ ἡ δο-
θεῖσα μοι αὕτη εἰς ζωὴν καὶ ἀφθαρσίαν, ἵνα πειθό-
μενος αὐτῇ δεῖ θάλλοντα πρὸς ἀθανασίαν βίον ἔχω
καὶ χαρὰν, ἀθετήσαντι αὐτὴν εἰς θάνατον ἀπέβη,
ἐπειδὴ ὁ διάβολος, ὃν ἁμαρτίαν νῦν οὕτως ἐκάλεσε
δὲ τὸ δημιουργὸν αὐτὸν ἁμαρτίας ὑπάρχειν, διὰ τῆς
ἐντολῆς ἀφορμὴν λαβὼν πρὸς παρακοὴν ἀπατήσαι

A potestatem mortis naturalis. Propterea enim a Deo
peccatori mors inferitur; ne malum esset aeternum.
Sed qua ratione hoc intelligendum est? Sciendum
hoc etiam ab aliis nostris Patribus esse traditum:
morientibus per mortem peccata nec augeri nec
minui.

Compendiosa expositio dictorum quorundam apo-
stolicorum ex eodem sancti Methodii libro.

Legi ex eodem illius libro compendiosam dic-
torum quorundam apostolicorum explanationem.

Videamus quid ad Apostolum habeamus dicere.

Illud enim, quod ab eo dictum est: *Ego vive-
bam sine lege* ^p, aliquando [nempe] sursum in
paradiso, ut ab initio posuimus, ante legem,
non extra corpus, sed cum corpore nostro, vitam

B in protoplastis actam indicit, extra concupiscentiam
tamen viximus, ignari penitus quæ vis [aut im-
petus] esset concupiscentiæ. Etenim non habere
ad cuius præscriptum vivas, neque explicandi jussi
divini (quo pacto vivendum sit, ut vel debito præ-
mio afficiaris, vel damneris) liberam potestatem,
hoc ab omni rerum crimine absolvit, quia nemo
appetit ea quæ non prohibentur. Et quamvis con-
cupierit, non tamen accusabitur. Appetere enim
non cadit in præsentia, et ea quæ in potestate sunt
posita [sed in præsentia quidem, non tamen in
potestate nostra posita]. Quomodo enim hoc quis-
piam amet, a quo non arcetur, et quo non indiget?
Hinc concupiscentiam nescivissem, nisi lex dixis-
set: *Non concupisces* ^q. Audientes enim: *De ligno
scientiæ boni et mali non* ²⁹⁴ *comedetis*. In quo-
cumque enim die comederitis ex eo, morte mori-
erimini ^r, tunc concupiscentiam arriperunt et
conceperunt. Ideo bene dictum est: *Concupiscentiam
nesciebam, nisi lex dixisset: Non concupisces* ^s. Nec
comedere [appetivissem] nisi dictum fuisset: *Non
comedetis ex illo*. Hinc enim peccatum mihi illu-
dendi occasione accepit. Dato enim mandato,
diabolus occasionem habuit excitandi in me concu-
piscientiam. Nam sine lege peccatum erat mortuum.
Non data enim lege, peccatum quasi inefficax
erat. Ego autem vivebam ante legem inculpate, ut
qui normam non haberem secundum quam vive-
rem. Sed cum venisset mandatum, peccatum revixit.

D Ego autem mortuus sum, et inventum est mihi man-
datum quod erat ad vitam, hoc esse ad mortem ^t. Nam
post legem a Deo latam, et mandatum mihi datum
quid faciendum esset, operatus est in me concu-
piscientiam diabolus. Nam promissio [præceptum]
Dei mihi data ad vitam et immortalitatem, ut
obediens illi, vitam ad immortalitatem semper
efflorescentem habeam, et gaudeam, contemnenti
illam in mortem vertit: cum diabolus, quem hic
peccatum nominavit, eo quod ipse architectus seu
auctor sit peccati, qui accepta, per præceptum,

p Rom. vii, 9. q Exod. xx, 17. r Gen. ii, 17. s Rom. vii, 7. t ibid. 9, 10.

VARIÆ LECTIONES.

^α ὑφαιρέσις A: ὑφαίρεσις C. ^β ἐγὼ δὲ] Rom. vii, 9. ^γ ἢ add. A. ^δ ἀμέμπτως] βίον ἁμέμπτου B.
^ε μοι add. A. ^ς αὕτη C.

occasione me per inobedientiam decipiendi, decipium occidit, hæc scilicet damnationis sententia: *Quicumque die comederitis ex illo, moriemini*; reum pergit, ut *lex quidem sancta, et præceptum Dei sanctum, justum et bonum, ad salutem nempe, non ad exitium datum*: nihil enim inutile vel noxium a Deo fieri credimus. Quid ergo? Num bonum mihi mortem creavit, quod mandatum mihi datum summi boni causa fieri debebat? Absit; quia lex Dei mihi nequaquam causa fuit, ut corruptionis jugum subirem, sed diabolus; ut per bonum, malum palam fieret, qui effecit apud me ut fieret et deprehenderetur summus peccator peccati et fabricator: *Scimus enim quod lex spiritualis est*^a, eoque nulli ullius damni causa: spiritualia enim ab irrationali concupiscentia et peccato procul habitant: *Ego autem carnalis sum, venundatus sub peccatis*^b, quasi diceret: Ego autem carnalis sum, et in medio boni et mali in libero arbitrio constitutus, ut in mea potestate sit, quid **295** *a* velim eligere: *Posui enim ante faciem tuam*, inquit, *vitam et mortem*^c. Ego pronus ad violandam legem spirituales videlicet præcepti; et [promptus] ad materialem [seu carnalem] serpentis videlicet suggestionem, propter hanc electionem venundatus cecidi in peccatum, obnoxius diabolo. Hinc ergo obsidens me peccatum insidet et incolit atque inhabitat in carne mea, pæna mihi legem prævaricanti imposita, ut venundarer peccato. Hinc illud dictum: *Quod operor non intelligi; et quod odi, facio*^d; non est de factis intelligendum, sed de solo cogitatu. Neque enim est in nostra potestate cogitare aut non cogitare absurda: sed uti, vel non uti cogitationibus reipsa in nobis est. Nam arcere cogitationes uti nobis non incident, non possumus, cum aliunde suggestiones admittamus: sed consentire, aut patrare non cogimur. Propterea *Velle mihi quidem adjacet*, ne mala cogitem; *perficere autem*, ut illa exstinguam, ne amplius menti occurrant, *non habeo*^e. Quia hoc, ut dicebam non est in nostra potestate, ut sit sensus talis hujus dicti: *Non enim, quod volo bonum facio*. Volo enim ne cogitare quidem, quæ mihi noceant; hoc etenim bonum prorsus inculpatum est. Et hoc quidem, quod volo bonum, non facio; quod vero nolo, facio malum^a. Nolo cogitare, cogitando interim quæ nolo cogitare. Atque propter hæc ipsa forte David Deum [supplex] adiit, iratus cogitationibus suis, quas passus est invitus: *Ab occultis meis munda me, et ab alienis parce sermo tuo. Si mei non fuerint dominati, tunc immaculatus ero, et emundabor a delicto magno*^b. Et ipse Apostolus alibi: *Consilia destruentes, et omnem altitudinem extollentem se adversus scientiam Dei, et in captivitate redigentes omnem intellectum in obsequium Christi*^c.

με, ἀπατήσας ἀπέκτεινε, τῷ, *Ἡ δ' ἄν ἡμέρα πά-
γηται διὰ αὐτοῦ, θαράττω ἀποθανεῖσθε, κατακρίματα*
ὁπεύθυνον γενέσθαι καταπραϊάμενος. *Ὅσως ὁ μὲν
νόμος ἄγιος, καὶ ἡ ἐντολὴ τοῦ Θεοῦ ἀγία καὶ
δικαία καὶ ἀγαθὴ*, ὅτι μὴ ἐπὶ τῷ βλάψαι, ἀλλ' ἐπὶ
τῷ^a ὥσας ἐδόθη· μὴ γὰρ οὐλώμεθα^b ἀνωφελέες τι
ἢ βλαβερὸν ποιεῖν τὸν Θεόν. Τί οὖν; *Τὸ ἀγαθὸν
ἐμοὶ ἐγένετο θάνατος*, ὃ τοῦ μεγίστου μοι ὡς^c
αἴτιον ἐσόμενον ἀγαθοῦ νομοθέτημα ἐδόθη; *Μὴ γέ-
νοιτο*, ὅτι μὴ ἡ ἐντολὴ τοῦ Θεοῦ εἰς τὸ καταδουλω-
θῆναι με ἐγένετο τῇ φθορᾷ^d αἰτία, ἀλλ' ὁ διάβολος,
ἵνα φανερωθῇ διὰ τοῦ ἀγαθοῦ τὸ κακὸν ἐμοὶ κατα-
σκευάσας, ἵνα γίνηται καὶ ἐλεγχθῇ καθ' ὑπερβολὴν ὁ
εὐρετὴς τῆς ἁμαρτίας ἁμαρτωλός. [483 H.] *Οἶδαμεν
ὅτι ὁ νόμος ἐστὶ πνευματικὸς*, διὸ καὶ οὐδὲν αἰτίας
γὰρ βλάβης οὐδενί· πόρρω γὰρ ἐπιθυμίας ἀλόγου καὶ
ἁμαρτίας ἐσχίηνηται τὰ πνευματικά. Ἐγὼ δὲ σάρ-
κινός εἰμι, πεπραμένος ὑπὸ τῆς ἁμαρτίας. ὅσον
ἐγὼ δὲ σάρκινος ὢν, καὶ ἐν μέσῳ τοῦ ἀγαθοῦ καὶ
πονηροῦ κατασταθεὶς ὡς αὐτεξούσιος, ἵνα ἐπ' ἐμοὶ
ἐλέσθαι ὁ βούλομαι ἢ (Τέθεικα γὰρ, ψῆσι, πρὸ
προσώπου^e σου^f τὴν ζωὴν καὶ τὸν θάνατον),
νεύσας πρὸς τὸ παρακοῦσαι μὲν τοῦ πνευματικοῦ
νόμου, ὅλον τῆς ἐντολῆς, ἐπακοῦσαι δὲ τοῦ ὀλιγοῦ,
ὅσον τοῦ ὄψεως τῆς συμβουλίας, πέπραμαι διὰ τὴν
τοιαύτην αἵρεσιν, [913 R.] πεσὼν ὑπὸ τὴν ἁμαρ-
τίαν, τῷ διαβόλῳ. Ὅθεν ἐντετεύθεν πολιορκησάν με
τὸ κακὸν ἐνιζάνει, καὶ ἐμπολιτεύεται εἰσοικῆσαν^g
ἐν τῇ σαρκὶ μου, δίκης ἐπιτεθείσης μοι τὴν ἐντολὴν
ἀθετήσαντι παραθῆναι τῷ κακῷ. Διὸ καὶ τό· *Ὁ γι-
νώσκω ὃ καταργάζομαι, καὶ· Πούω ὁ μισῶ*, λεγόμε-
νον οὐκ ἐπὶ τοῦ ὁρᾶσαι τὸ φαῦλον παραληπτέον,
ἀλλ' ἐπὶ τοῦ μόνον ἐνθυμηθῆναι. Οὐ γὰρ ἐφ' ἡμῖν τὸ
ἐνθυμεῖσθαι ἢ μὴ ἐνθυμεῖσθαι καίτοι τὰ ἄτοπα, ἀλλὰ
τὸ χρῆσθαι ἢ μὴ χρῆσθαι τοῖς ἐνθυμήμασι. Κωλύ-
σαι μὲν γὰρ πίπτειν εἰς ἡμᾶς τοὺς λογισμοὺς οὐ
δυνάμεθα, προσδεχομένων ἡμῶν ἐξωθεν εἰσπνεομέ-
νους· μὴ πεισθῆναι μέντοι ἢ μὴ χρῆσθαι δυνάμεθα.
Διὸ τὸ μὲν θέλειν αὐτὰ μὴ ἐνθυμηθῆναι παρακαί-
σθαι^h, τὸ δὲ καταργάσασθαι εἰς τὸ ἀφανίσαι, ἵνα
μὴⁱ αὖθις περὶ τὸν λογισμὸν ἀνέλθωσιν, οὐ, ὅτι
μὴ καίτοι τοῦτο ἐφ' ἡμῖν, ὡς ἔφη. Ὡς^j εἶναι τὸν
νοῦν τοιοῦτον τοῦ ῥητοῦ· *Ὁ γὰρ ὁ θέλω ποιῶ ἀγα-
θόν*. Θέλω γὰρ μὴ ἐνθυμεῖσθαι ἃ βλάπτει με, ἐπειδὴ
τοῦτο τὸ ἀγαθὸν πανάμωμον. Καὶ τοῦτο μὲν, ὃ θέλω
ἀγαθόν, οὐ ποιῶ· ὃ δὲ μὴ θέλω, πράσσω κακόν, οὐ
θέλων ἐννοεῖσθαι, καὶ ἐννοούμενος ἃ μὴ θέλω. Καὶ
ἐπισκέψασθε εἰ μὴ διὰ ταῦτα αὐτὰ καὶ ὁ Δαβὶδ
ἐνετύγχανε τῷ Θεῷ, δυσχεραίνων ἐπὶ τῷ λογίζεσθαι
καὶ αὐτὸν ἃ μὴ ἤθελεν· *Ἀπὸ τῶν κρυφίων μου καθάρ-
ρισόν με, καὶ ἀπὸ^k ἁλλοτρίων φεῖσαι τοῦ δού-
λου σου*. Ἐὰν μὴ μου κατακυριεύσωσι, τότε
ἁμωμος ἔσομαι καὶ καθαρισθήσομαι ἀπὸ ἁμαρ-
τίας μεγάλης. Καὶ αὐτὸς δὲ ὁ Ἀπόστολος ἐν ἑτέρῳ

^a Rom. vii, 14. ^b ibid. ^c Deut. xxx, 15. ^d Rom. vii, 15. ^e ibid. 18. ^f ibid. 19. ^g Psal. xviii, 13, 14. ^h ibid. ⁱ 1 Cor. x, 4, 5.

VARIÆ LECTIONES.

^a τῷ B: τὸ C. ^b οὐλώμεθα C. ^c ὡς om. B. ^d τῇ φθορᾷ ἢ φθορᾷ B et corr. A. ^e πρὸ προσώπου φησὶ C. ^f σου om. C. ^g εἰσοικῆσαν corr. A. ἐνοικῆσαν B: εἰσοικεῖσθαι C. ^h παρακαίσθαι legendum videtur παρακαίεται. ⁱ ἵνα μὴ — ἀνέλθωσιν B: ἵνα καὶ — μὴ ἀνέλθωσιν C. ^j ἀπὸ ἢ Psal. xviii, 13.

λοισιμοὺς ὡς καθαρινοῦντες καὶ πᾶν ὕψωμα ἐπαιρόμενον κατὰ τῆς γλώσσης τοῦ Θεοῦ, αἰχμαλωτίζοντες πᾶν νόημα εἰς τὴν ὑπακοὴν τοῦ Χριστοῦ.

Εἰ δέ τις ὁμῶς τῷ λόγῳ ἵνα τοιμῶν ἀπο-
 χρίνοιτο ὡς ἄρα διδάσκει ὁ Ἀπόστολος ὡς οὐ μόνον
 ἐν τῷ λογίζεσθαι τὸ κακὸν μισοῦμεν καὶ δὲ οὐ θέλομεν
 πράσσομεν, ἀλλὰ καὶ ἐν τῷ κατεργάζεσθαι αὐτὸ,
 διὰ τὸ, Οὐ γὰρ δὲ οὐ θέλω ποιῶ ἀγαθὸν λελέχθαι·
 ἀλλ' οὐ θέλω κακὸν, τοῦτο πράσσω, ἀξιώσωμέν·
 που, εἰ ἀληθῆ λέγει ὁ ταῦτα λέγων, διασαφῆσαι τί
 ἦν τὸ κακὸν δὲ ἐμοὶ μὲν ὁ Ἀπόστολος καὶ οὐκ ἐβού-
 λετο ποιεῖν, ἐποίει δέ, καὶ τὸ ἀγαθὸν δὲ ἐβούλετο
 μὴ ποιεῖν, οὐκ ἐποίει· δέ, ἀλλ' ἀντιστρόφως, ὅσκις
 μὲν ἤθελε ποιῆσαι τὸ ἀγαθὸν, τοσαυτάκις οὐ τὸ
 ἀγαθὸν, δὲ ἤθελεν, ἐποίει, ἀλλὰ τὸ πονηρὸν, δὲ μὴ
 ἤθελεν, ἐποίει. Πῶς δέ καὶ ἡμᾶς εἰς τὸ παντάπασιν
 ἀποτινάσθαι τὸ ἁμαρτάνειν προτροπόμενος Μιμη-
 ται· μου, ἀποφαίνεται, γίνεσθε, ὡς καθὼς κατὰ
 Χριστοῦ; Οὕτως οὐ τὸ ποιεῖν ἀ μὴ ἤθελεν ὑπέθετο
 τὰ προειρημένα, ἀλλὰ τὸ μόνον λογίζεσθαι· ἐπεὶ
 πῶς ἂν ἦν μιμητὴς Χριστοῦ ἀκριδῆς;

Καλὸν μὲν οὖν, εἰ μὴ εἴχομεν, ἦν ἂν καὶ
 χαρμίστων, τοὺς ἀντιπράσσοντας ἡμῖν καὶ μα-
 χομένους· ἐπεὶ δὲ τοῦτο [484 H.] ἀδύνατον
 καὶ δὲ θέλομεν οὐ δυνάμεθα (θέλομεν γὰρ μὴ
 ἔχειν τοὺς ἐξέλκοντας εἰς πάθη· ἦν γὰρ ἂν· ἀνιδρωτὶ
 σωθῆναι· καὶ δὲ θέλομεν τοῦτο οὐ γίνεται, ἀλλ' δὲ
 οὐ θέλομεν· δεῖ γὰρ ἡμᾶς δοκιμάζεσθαι ὡς ἐχρήν),
 μὴ ἐνδιδόμεν, ὡς ψυχῇ, μὴ ἐνδιδόμεν· τῷ πονηρῷ,
 ἅλλ' ἀναλαβόντες τὴν παντοπλίαν τοῦ Θεοῦ
 ὑπερασπίσουσαν ἡμῶν, ἐνδυσώμεθα τὸν θώρακα
 τῆς δικαιοσύνης, καὶ ὑποδησώμεθα τοὺς πό-
 δας ἐν ἐτοιμασίᾳ τοῦ Εὐαγγελίου, ἐπὶ πᾶσι τε
 ἀναλάβωμεν τὸν θυρεὸν τῆς πίστεως, ἐν ᾧ δυ-
 νησώμεθα πάντα τὰ βέλη τοῦ πονηροῦ τὰ πεν-
 ρωμένα σβέσαι, [916 R.] καὶ τὴν περιεργαλίαν
 τοῦ σωτηρίου καὶ τὴν μάχαιραν τοῦ πνεύματος,
 ὅ ἐστι ῥῆμα Θεοῦ, πρὸς τὸ δύνασθαι στήναι πρὸς
 τὴν μεθοδεῖαν τοῦ διαβόλου, λογισμοὺς τε καθελεῖν καὶ πᾶν ὕψωμα ἐπαιρόμενον κατὰ τῆς γλώ-
 σσης τοῦ Χριστοῦ. — Ὅτι μὴ ἔστιν ἡμῖν ἡ πάλιν πρὸς αἶμα καὶ σάρκα

Οὐ γὰρ δὲ θέλω πράσσω, ἀλλ' δὲ μισῶ, τοῦτο
 ποιῶ. Εἰ δέ δὲ θέλω, τοῦτο ποιῶ, σύμφημι τῷ νόμῳ
 ὅτι καλός· οὐ γὰρ δὲ οὐκέτι ἐγὼ κατεργάζομαι
 αὐτὸ, ἀλλ' ἡ οἰκοῦσα ἐν ἐμοὶ ἁμαρτία. Οἶδα
 γὰρ ὅτι οὐκ οἰκεῖ ἐν ἐμοί, τοῦτέστιν ἐν τῇ σαρκί
 μου, τὸ ἀγαθὸν, ὅπως λέγων. Μήνησθε γὰρ ὡς
 ἐν τοῖς ἐμπροσθεν διωρισμέθα, ἀπ' οὗ τὸν ἄνθρωπον
 πλανηθέντα τὴν ἐντολὴν ἀθετῆσαι συνέβη, ἐντεῦθεν
 ἐκ τῆς παρακοῆς τὴν ἁμαρτίαν λαβοῦσαν γένεσιν εἰς
 αὐτὸν εἰσπνεῖσθαι. Οὕτως γὰρ στάσις ἐνέπεσε, σφα-
 δασμῶν τε καὶ λογισμῶν ἀνοικεῖων ἐπληρώθημεν,
 κενωθέντες μὲν τοῦ ἐμψυχήματος τοῦ Θεοῦ, πλη-

A Si quis autem in eodem [Pauli] loco progre-
 diendi ausus dixerit, quasi doceat Apostolus, quod
 non solum ratiocinando malum oderimus, et quod
 nolumus, faciamus; sed etiam in operando id ip-
 sum, eo quod dicat: *Non quod volo facio bonum:*
sed quod nolo malum, hoc facio^d, ab hoc, qui vere,
 ita **295**^b ut dicit, sentit, petimus explicari, quid
 sit illud malum quod Apostolus oderat, et nolebat
 facere. Faciebat autem, et bonum, quod volebat fa-
 cere, tamen non faciebat; sed contra potius, quoties
 volebat bonum facere, toties bonum, quod volebat,
 non faciebat, sed malum, quod nolebat, faciebat.
 Quemadmodum vero nos quoque, ut peccatum pen-
 nitus abjiciamus adhortatur: *Imitatores, inquit,*
mei estote, sicut et ego Christi^e: ita non faciendo
 quæ nolebat, subjicit ante dicta. Sed solum cogi-
 tando quomodo Christi sedulus erit imitator?

B Bonum igitur, nisi haberemus hostes et adversa-
 rios, erat jucundissimum. Sed quia hoc erat impos-
 sibile, et quæ volumus, nequimus: nolumus enim
 adversarios, qui nos in vitia trahant (quod esset
 sine sudore salvari). Et hoc quod volumus, non fit,
 sed quod nolumus. Oportebat enim nos probari; ne
 dedamus, o anima, ne dedamus nos in malo: *Sed*
accipientes armaturam Dei protegentem nos, indua-
mur loriceam justitiæ, et calcemus pedes in præpa-
rationem Evangelii, in omnibus sumamus scutum
fidei, in quo possimus omnia tela nequissimi ignea
extinguere, et galeam salutis, et gladium spiritus,
quod est verbum Dei, ut possitis stare adversus insi-
dias diaboli, consilia destruere^f, et omnem altitu-
 dinem extollentem se contra scientiam Christi^g. —
 Quoniam non est nobis colluctatio adversus carnem
 et sanguinem^h.

Non enim quod volo, hoc ago; sed quod odi, hoc
 facio. Si autem quod nolo, illud facio, consentio legi,
 quoniam bona est. Nunc autem non amplius ego
 operor illud, sed quod habitat in me peccatum. Scio
 enim quia non habitat in me, hoc est in carne mea,
 bonumⁱ, recte dicens [divus Paulus]. Meministis
 enim, quemadmodum antea a nobis explicatum est,
 D postquam accidit ut homo deceptus præceptum con-
 temneret, ab illo tempore peccatum, propter in-
 obedientiam, originem accepit in homine habitandi.
 In hunc enim, statum res incidit. Aerumnis anxiiis
 et cogitationibus importunis oppressi, Dei spiritu

^d Rom. vii, 19, 20. ^e I Cor. xi, 1. ^f Ephes. vi, 11-17. ^g II Cor. x, 5. ^h Ephes. vi, 12. ⁱ Rom. vii, 15-18.

VARIÆ LECTIONES.

^a λογ.] II Cor. x, 5. ^b ὁμῶς om. AB. ^c πράττομεν γ. ^d ἀξιώσωμέν γ. ἀληθῶς γ. ^e καὶ τὸ ἀγαθόν.
^f ἐποίει δὲ om. AB. ^g μιμ.] I Cor. xi, 1. ^h μου om. pr. A. ⁱ γίνεσθαι γ. ^j τὸ mg.: libri τῷ. ^k τὸ A.
^l τῷ γ. ^m ἂν add. A. ⁿ ἐνδιδόμενῳ ψυχῇ μὲν ἐνδ. A. ^o τῷ A.: ἐν τῷ γ. ^p ἀναλαβ. I Ephes. vi, 13.
^q ὑποδυσώμεθα γ. ^r οὐ γὰρ δὲ εἰ γὰρ δὲ οὐ B. cf. Rom. vii, 15. ^s εἰ δέ — ποιῶ om. AB. ^t καλόν A.
^u οἰκοῦσα] ἐνοικοῦσα A. ^v σφαδαίσμων A.

exuti sumus, et **296^a** corporali concupiscentia impleti, quam callidus nobis serpens immisit. Hinc Deus mortem, qua deleret in nobis peccatum, excogitavit, ut ne in nobis, si immortales mansissemus, etiam concupiscentia semper repullulans immortalis esset. Unde Apostolus : Scio enim quod non habet in me, hoc est, in carne mea, bonum; quod cum dicit, vult declarare peccatum in nobis, post prævaricationem, per concupiscentiam nihilicasse, cujus velut nova germina, cogitationes carnem titillantes in nobis semper excitantur. Duo enim cogitationum genera existunt, alterum a concupiscentia, se in corpus nostrum insinuante, natum, quod ex sensu, ut dixi, seu cogitatione, corporalis spiritus constat; alterum autem a lege divini præcepti [profectum], quam uti naturalem legem a Deo insitam accepimus, quæ mentem nostram ad virtutem excitat. Unde condelectamur legi, in animo, hoc enim interior homo est. Legi vero diaboli [condelectamur] secundum inhabitantem in carne concupiscentiam. Diabolus enim, qui repugnat, et oppugnat legem Dei quasi impetum quemdam mentis ad bonum; hic est qui sensus nostros corporales et vitiosos semper impellit ad impietatem. Tres enim Paulus hic manifeste mihi leges explicare videtur: unam secundum insitum in nobis bonum, quam aperte vocavit legem mentis: alteram, quæ sit ex diaboli impetu seu tentatione, cum saepe ad improbas animam pertrahit imaginationes, quam ait repugnare legi mentis. Tertiam secundum peccatum ex concupiscentia inveterascentem in carne, quam legem peccati habitantem in membris appellavit, qua inductus [homo] saepe ad peccatum et improbas actiones pellicitur. Videtur enim quasi nobis ipsis nunc hoc melius, nunc illud deterius; et cum id, quod nobis videtur natura melius, deteriore illo potentius fuerit, animus toto impetu fertur in bonum; quando vero id quod deterius est, regnum insolenter affectarit, homo rursum contraria via in deteriores cogitationes et consilia præceps agitur. Eapropter Apostolus ab eo velut morte et exitio cupit liberari, quemadmodum et Propheta : Ab oculis meis munda me, inquit^k. Ipsa ergo verba hoc declarant Apostoli dicentis : Condelector enim legi secundum **296^b** interioriorem hominem; video autem legem in membris meis contradicentem legi mentis meæ, et captivantem me in lege peccati, quæ est in membris meis. Infelix ego homo, quis me liberabit de corpore mortis huius? Non corpus mortem appellans, sed legem peccati in membris per prævaricationem in nobis latitantem, et semper ad mortem peccati animam trahentem. Statim ergo infert (utique liberatus, a quali morte liberari cupiebat : quis autem illum liberavit?) : Gratia Dei per Jesum Christum^m. Itaque, o

^j Rom. vii, 24. ^k Psal. xviii, 43. ^l Rom. vii, 22-24. ^m ibid., 25.

VARIE LECTIONES.

ⁿ βλάστημα ζ. ^o επιπεινάς Scaliger. ^p τὸν add. A. ^q επιθυμίας] ἀμαρτίας AB. ^r τὸ μὲν τὸδε B. ^s χείρωνα ζ. ^t τὸν add. A.

ρωθέντες δὲ ἐπιθυμίας ὕλικής, ἣν ὁ πολύτροπος ἐνεφύσησεν εἰς ἡμᾶς ὄφεις. Διὸ καὶ τὸν θάνατον ὁ Θεὸς πρὸς ἀναίρεσιν τῆς ἀμαρτίας ὑπὲρ ἡμῶν ἀνέωρατο, ἵνα μὴ ἐν ἀθανάτοις ἡμῶν ἀνατελλασα, ὡς ἔφη, ἀθάνατος ᾖ. Ὅθεν ὁ Ἀπόστολος, *Οἶδα γὰρ ὅτι οὐκ οἰκεῖ ἐν ἐμοί, τούτέστιν ἐν τῇ σαρκὶ μου, τὸ ἀγαθόν*, λέγων τὴν ἀπὸ τῆς παραβάσεως διὰ τῆς ἐπιθυμίας εἰσιοικισθεῖσαν εἰς ἡμᾶς ἀμαρτίαν βούλεται μνησέιν, ἥς δὴ καθάπερ βλαστήματα ¹⁰ νέα εἰ φιλήθονοι περὶ ἡμᾶς αἰεὶ λογισμοὶ συνίστανται. Δισσὰ γὰρ ἐν ἡμῖν λογισμῶν γένη, τὸ μὲν ἀπὸ τῆς ἐπιθυμίας τῆς ἐμφωλευούσης ἐν τῷ σώματι συνιστάμενον, ἥτις ἐξ ἐπινοίας ¹¹ (ὡς ἔφη) συνίστη τοῦ ὀλικοῦ πνεύματος, τὸ δὲ ἀπὸ τοῦ νόμου τοῦ κατὰ τὴν ἐντολήν, ὃν ἐμφυτον ἐλάβομεν ἔχειν καὶ φυσικὸν νόμον, πρὸς τὸ καλὸν ἡμῶν ἐξεγείροντα τὸν λογισμόν. Ὅθεν τῇ μὲν νομοθεσίᾳ τοῦ Θεοῦ κατὰ τὸν νοῦν συνηθόμεθα (τοῦτο γὰρ ὁ ἔσω ἄνθρωπος), τῇ δὲ νομοθεσίᾳ τοῦ διαβόλου κατὰ τὴν ἐνοικουσαν ἐπιθυμίαν ἐν τῇ σαρκί. Ὁ γὰρ ἀντιστρατεύμενος καὶ ἀντιπράσσων τῷ νόμῳ τοῦ Θεοῦ, οἷον τῇ πρὸς τὸ ἀγαθὸν ὁρμῇ τοῦ νοῦς, αὐτὸς ἐστὶν ὁ τοῦς ἐμπαθεῖς ἀναφύων αἰεὶ καὶ ὀλικούς πρὸς ἀνομίαν περισπασμούς. Τρεῖς γὰρ νόμους ὑποτιθέμενος ὁ Παῦλος ἀναφανδὸν ἐνταυθα μοι καταφαίνεται, ἕνα μὲν τὸν ¹² κατὰ τὸ ἐμφυτον ἐν ἡμῖν ἀγαθόν, ὃν καὶ νόμον σαφῶς ἐκάλεσε νοῦς, ἕνα δὲ τὸν ἐκ προσβολῆς συνιστάμενον νόμον τοῦ πονηροῦ καὶ εἰς τὰς ἐμπαθείς [485 H.] ἐξέλκοντα πολλὰς φαντασίας τὴν ψυχὴν, ὃν ἀντιστρατεύεσθαι τῷ νόμῳ τοῦ νοῦς ἔφη, καὶ τρίτον τὸν κατὰ τὴν ἀμαρτίαν ἐκ τῆς ἐπιθυμίας ¹³ σκιρῶσαντα ἐν τῇ σαρκί, ὃν ἀμαρτίας νόμον οἰκοῦντα ἐν τοῖς μέλεσιν ἐκάλεσεν, ὃ ἐποχοῦμενος πολλάκις κατ' ἡμῶν ἐγκυλεύεται, πρὸς ἀδικίαν καὶ πράξεις συνελαύνων κακάς. Φαίνεται γὰρ ὡς ἐαυτοῖς ἡμῖν τὸ μὲν ¹⁴ βέλτιον, τὸ δὲ χεῖρον ὃν, καὶ ὅταν μέλλῃ τὸ βέλτιον φύσει τοῦ χείρονος ἐγκρατέστερον γεννηθῆναι, φέρεται ἕλος πρὸς τὸ ἀγαθὸν ὁ νοῦς, ὅταν δὲ τὸ χεῖρον ἐπιβρίσῃ πλεονάσαν, ἄγεται πάλιν ἀντιστρόφως πρὸς λογισμούς χείρους ¹⁵ ὁ ἄνθρωπος· οὗ δὴ καὶ χάριν ὁ Ἀπόστολος εὐχεται ρυθῆναι, θάνατον αὐτὴ καὶ ὀλεθρον ἡγούμενος, ὥσπερ δὴ καὶ ὁ Προφήτης· Ἄπὸ τῶν κυρσίμων μου καθάρσόν με, λέγων. Αὐτὰ οὖν τὰ ῥήματα τοῦτο συνιστῶσι, [917 R.] *Συνηθόμεναι γὰρ τῷ νόμῳ τοῦ Θεοῦ κατὰ τὸν ἔσω, λέγοντος, ἄνθρωπον, βλέπω δ' ἕτερον νόμον ἀντιστρατεύμενον τοῖς μέλεσίν μου τῷ νόμῳ τοῦ νοῦς μου, καὶ αἰχμαλωτίζοντά με τῷ νόμῳ τῆς ἀμαρτίας τῷ ὄντι ἐν τοῖς μέλεσίν μου. Ταλαίπωρος ἐγὼ ἄνθρωπος, τίς με ῥύσεται ἐκ τοῦ σώματος τοῦ θανάτου τούτου; οὐ τὸ σῶμα θάνατον ἀποφαινόμενος, ἀλλὰ τὸν νόμον τῆς ἀμαρτίας τὸν ἐν τοῖς μέλεσιν διὰ τῆς παραβάσεως ἐν ἡμῖν ἐμφωλευόντα καὶ πρὸς θάνατον αἰεὶ τὸν ¹⁶ τῆς ἀδικίας τὴν ψυχὴν ἐμφαντάζοντα. Ἐπιφέρει γοῦν εὐθέως ἀμέλει, διαλυόμενος ὁποῖου θανάτου ἐγγίχeto ρυθῆναι καὶ τίς αὐτὸν ὁ ρύ-*

μενος ἦν ²⁶, Χάρις δὲ τῷ Θεῷ διὰ Ἰησοῦ Χριστοῦ. Α Προσεκτέον δὲ, εἰ ²⁷ τὸ σῶμα θάνατον τοῦτο, ὡ Ἀγλαφῶν, ὡς ὑπαίληφάτε, ἔλεγεν, οὐκ ἂν τὸν Χριστὸν ὡς ρυθμιζόμενον αὐτὸν ὑστερον ἐκ τοῦ τοιοῦτου κακοῦ παρελάμβανεν, ἐπεὶ τί παράδοξον ἀπὸ τοῦ Χριστοῦ παρουσίας ἐσχόχαμεν; Τί δὲ καὶ ὁ Ἀπόστολος ὅλως, ὡς διὰ τῆς παρουσίας τοῦ Χριστοῦ δυναμούμενος τοῦ θανάτου ὑπὸ τοῦ Θεοῦ ἐλευθερωθῆναι, τοῦτο ἐφθέγγετο, ὅποτε πᾶσι καὶ πρὸ τοῦ τὸν Χριστὸν ἔλθειν εἰς τὸν κόσμον συνέβαινε θηήσκειν; ὥστε οὐ τὸ σῶμα τοῦτο, ὡ Ἀγλαφῶν ²⁸, θάνατον, ἀλλὰ τὴν ἁμαρτίαν τὴν κατοικήσαν διὰ τῆς ἐπιθυμίας ἐν τῷ σώματι λέγει ²⁹, ἥς ὁ Θεὸς αὐτὸν διὰ τῆς παρουσίας τοῦ Χριστοῦ ἐρύσσει.

Ο γὰρ νόμος τῆς ζωῆς τοῦ πνεύματος ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ ἐλευθέρωσεν ἡμᾶς ἀπὸ τοῦ νόμου τῆς ἁμαρτίας τοῦ θανάτου. Ὅπως ὁ ἐγγείρας Ἰησοῦς ἐκ νεκρῶν ³⁰ διὰ τὸ ἐνοικοῦν αὐτοῦ πνεῦμα ἐν ἡμῖν ζωοποιήσῃ καὶ τὰ θνητὰ σώματα ἡμῶν τῆς ἁμαρτίας τῆς ἐν τῷ σώματι κατακριθείσης πρὸς ἀνάρισιν, ἵνα τὸ δικαίωμα τοῦ κατὰ τὴν ἐντολὴν πρὸς τὸ ἀγαθὸν ἡμᾶς ἐφελομένου φυσικοῦ νόμου φανερωθῇ ἐξοφθῆν. Τὸ γὰρ ἀδύνατον τοῦ ἐν ἡμῖν φυσικοῦ ἀγαθοῦ, ἐν ᾧ ἡσθένει ὑπὸ τῆς ἐπιθυμίας ἡττώμενον τῆς ἐγκειμένης ἐν τῷ σώματι, ὁ Θεὸς ἀνερρώσαστο, πέμψας τὸν Υἱὸν αὐτοῦ τὴν ὁμοίαν τῆς σαρκὸς τῆς ἁμαρτίας σάρκα ἀνελήφοντα, ἵνα τῆς ἁμαρτίας κατακεκριμένης πρὸς ἀνάρισιν, εἰς τὸ μηκέτι καρποφορῆσαι ἐν [486 R.] τῇ σαρκί, τὸ ἴδιωμα τοῦ φυσικοῦ νόμου πληρωθῇ, πλεονάσας τῇ ὑπακοῇ τοῖς μὴ κατὰ τὴν ἐπιθυμίαν τῆς σαρκὸς περιπατοῦσιν, ἀλλὰ κατὰ τὴν ἐπιθυμίαν τοῦ πνεύματος καὶ τὴν ὑφήγησιν. Ὁ γὰρ νόμος τοῦ πνεύματος τῆς ζωῆς ³¹, ὁ δὲ ἐστὶ τὸ εὐαγγέλιον, ἕτερος ὢν τῶν προειρημένων νόμων, διὰ τοῦ κηρύγματος πρὸς ὑπακοὴν τεθείς καὶ ἄφεσιν ἁμαρτημάτων, ἡλευθέρωσεν ἡμᾶς ἀπὸ τοῦ νόμου τῆς ἁμαρτίας καὶ τοῦ θανάτου, νικήσας ἐκ παντὸς τὴν ἁμαρτίαν βασιλεύσαν τῆς ³² σαρκός.

Ὅτι φησὶ μὴ τρέφεσθαι ἢ αὐξάνειν ἀπὸ τῆς γῆς τὰ φυτὰ. Λέγει γάρ, Διαπορέσαι δ' ἂν τις πῶς εἰς τὸν ὅγκον ἀναλαμβάνεσθαι δύναται τῶν δένδρων ἢ γῆ μεταλλοιομένη· ἐχρῆν γάρ, ἅτε τῆς ὑποκειμένης γῆς ἀναρπαζομένης ἀεὶ διὰ τῶν ριζῶν εἰς ὅλην τὴν ἔξιν τοῦ ξύλου, τὸν τόπον, καθ' ὃν τὸ δένδρον βεβλάσθηκε, κοιλαίνεσθαι· ὥστε μάλιστα αὐτῶν ὁ τοιοῦτος τῆς περὶ τὰ σώματα ῥύσεως ἀναλογισμός. Πῶς γὰρ ὅλως ἢ γῆ διὰ τῶν ριζῶν εἰς τοὺς κορμούς τῶν φυτῶν εἰσδύομένη, καὶ διὰ τῶν πόρων εἰς πάντας αὐτῶν κατακερματιζομένη τοὺς κλάδους, εἰς φύλλα καὶ καρπὸν μεταβάλλεται; Εὐμήκη μὲν οὖν δένδρα, κέδροι ³³ ἢ πίτεις ἢ ἐλάται, καὶ πολλὴν φέροντα κατ' ἔτος κόμην καὶ καρπὸν, [920 R.] ἰδεῖν ἔστιν ³⁴ ὡς οὐδὲν τῆς ὑποκειμένης γῆς εἰς τὸν αὐτῆς ³⁵ ὅγκον τῆς θρυάδος κατ-

Aglaophon, animadvertendum, si hoc corpus, ut existimatis, mortem appellavit, non Christum quasi liberatorem suum a tali postea malo nominasset. Quid deinde Christi adventus singulare nobis attulisset; quid omnino Apostolus, veluti per Christi adventum confirmatus, ut a morte per Deum liberaretur, hoc prædicaret? quando omnibus, etiam antequam Christus in mundum veniret, mori datum est, ut non hoc corpus, o Aglaophon, mortem appellet, sed peccatum quod per concupiscentiam habitat in corpore, a qua ipsi Deus per adventum Christi liberavit.

Lex enim vitæ spiritus in Christo Jesu liberavit nos a lege peccati et mortis ³⁶: ut is qui Jesum ex mortuis excitavit, propter spiritum ejus inhabitantem in nobis, vivificet mortalia corpora nostra, peccato in corpore ad abolitionem damnato, ut justificatio naturalis legis secundum præceptum nos ad bonum trahentis accensa appareat. Nam infirmam partem naturalis boni, quæ vieta a concupiscentia in corpore degente aegrotabat, sanavit Deus, mittens Filium suum, qui similem carnem carni peccati assumpsit, ut peccato ad internecionem profligato, ne repullularet in carne, et proprietas naturalis legis impleteretur in iis qui non secundum concupiscentiam carnis, sed secundum desiderium et ductum spiritus ambulant. Lex enim spiritus vitæ, quod est Evangelium (quæ alia est ab ³⁷ 297a ante dictis legibus, per prædicationem ad obedientiam et remissionem peccatorum posita) liberavit nos a lege peccati et mortis, devicto penitus peccato quod carni dominabatur.

Plantas ait [Methodius] nec a terra ali nec augeri. Dubitet, inquit, quispiam quomodo terra immutata in tantam arborum amplitudinem assumi (seu crescere) possit. Oportebat enim locum in quo arbor excrevit, et circumjacente terra subducta in ligni naturam excavari. Inanis ergo illorum talis de corporum fluxu consideratio. Quomodo enim ulla ratione terra per radices in truncos ingressa, et per venas in omnes earum ramos diffusa, in folia et fructus commutatur? Proceræ quidem arbores cedrus, vel pinus, vel abietes, et multas frondes et fructus quotannis ferunt. Licet enim videre, ut nihil subjectæ terræ in vastitatem quercus assumant. Oportebat enim, si verum sit, terram per radices ascendentem in lignum mutari, omnemque circumcirca locum terræ cavari: quia quod

²⁶ Rom. viii, 2

VARIE LECTIONES.

²⁶ ἦν] ἦν φησιν B. ²⁷ εἰ] fortasse legendum ὅτι εἰ. ²⁸ Ἀγλαφῶν] ὡς. ²⁹ λέγει B: λέγειν ὡς. ³⁰ ἐκ νεκρῶν] Ἰησοῦς ὡς. ³¹ τῆς ζωῆς post τὴν præced. ponit Roth. ³² βασ. καὶ τῆς ὡς. ³³ κέδρος ὡς. ³⁴ ἰδεῖν γὰρ ἔστιν ὡς. ³⁵ αὐτῆς — θρυάδος] ἐαυτῆς — θρυάδος AB.

aridum est non ita potest affluere ut humor semper affluit, cum proximus submovetur. Jam vero et ficus similesque stirpes in ædium recessibus frequentes satæ, nihil omnino ex ædificio in se vertisse videntur. Ergo si multorum annorum fructus ex illis et folia quis colligeret, ingentem in domorum penetralibus terræ copiam ex illis factam videret. Unde absurdissimum est existimare terram in fructuum ubertatem mutari, et folia consumi, quamvis per hanc omnia fiant, cum terræ sede locoque utuntur. Neque panis sine mola, loco, tempore et igne sit, et tamen nihil horum est aut sit panis, uti et in sexcentis idem est videre.

κἄν δ' αὐτῆς ἅπαντα γίνωνται, ἔδρα αὐτῇ χρώμενα καὶ τόπου καὶ χρόνου καὶ πυρὸς γίνεται, καὶ οὐδὲν ἐστὶν ὡσαύτως.

Hoc Pauli : Scimus enim, quoniam si terrestris domus nostra hujus habitationis dissolvatur *, etc. Origenistæ ad tollendam corporum resurrectionem aiunt tabernaculum accipi pro corpore, et cœlestem domum nulla manu factam, quæ illi spiritualia indumenta vocant. Hinc dicit sanctus Methodius, 297^b per terrestrem domum, brevem hanc vitam abusive intelligendam, et non hoc habitaculum. Si enim per terrestrem domum dissolvendam corpus nostrum ab eo intelligi putatis : quid habitaculum sit docete, cujus domus sit dissolvenda. Aliud enim est habitaculum, aliud habitaculi domus, et aliud nos, quorum est habitaculum. Si enim, inquit, terrestris domus nostra habitationis dissolvitur ; quasi figurate nos esse animas ostenderet, habitationem vero corpus, domum autem habitationis usuram carnis in præsentī vita. Si ergo hæc corporis vita instar domus dissolvatur, habebimus in cœlo non manufactam, inquit, quod hæc vita differentia causa manufacta propterea dicitur, eo quod omnis cultus et studia vitæ hujus manibus administrantur et gerantur. Corpus enim, cum sit opus Dei, manufactum non dicitur, eo quod non sit arie hominum effectum. Si autem corpus propterea manufactum dixerint, quod a Deo sit effectum, tunc etiam animæ, et angeli, et ipsa in cœlis indumenta manufacta dicentur. Omnia quippe hæc Dei sunt opera. Quæ est ergo domus manufacta ? Hæc, inquam, brevis vita, ope humana sustentata seu conflata : In sudore, inquit, vultus tui vesceris pane tuo P ; qua dissoluta illam immortalem non manufactam occupamus, quemadmodum Dominus ipse declaravit, cum dixit : Facite vobis amicos de mammona iniquitatis, ut cum defeceritis, recipiant vos in eterna tabernacula *. Quod enim ibi Dominus appellavit tabernacula, hic Apostolus vocat indumenta. Quod ibi amicos iniquitatis, hic Apostolus domus dissolvendas diversarii sen habitationis. Quemadmodum ergo, cum dies vitæ nostræ præ-

* II Cor. v, 1. P Gen. iii, 19. q Luc. xvi, 9.

VARIE LECTIONES.

²⁶ ἀληθῶς AB. ²⁷ χρώμενοι C. ²⁸ οἰδαμεν II Cor. v, 1. ²⁹ τὴν om. A. ³⁰ ἡ ante τοῦ om. pr. A. ³¹ φάγη C. ³² ποιήσατε I Luc. xvi, 9. ³³ μαμμωνᾶ C. ³⁴ ἐκλίπωσι AB : ἐκλίπητε C.

αναλίσκουσιν. Ἐχρῆν γάρ, εἰ ἀληθὲς ἦν διὰ τῶν ριζῶν ἀνερχομένην ἀποξυλοῦσθαι τὴν γῆν, ἅπαντα τὸν περὶ αὐτὰ τόπον τῆς γῆς κοιλαίνεσθαι, ὅτι μὴ ἐπιβρέειν πέφυκε τὸ ξηρὸν, καθάπερ καὶ τὸ ὕγρὸν, ἀεὶ πρὸς τὸ κινούμενον. Ἡδὲ καὶ συκαὶ καὶ ἄλλα τοιαῦτα φυτὰ μνημεῖον ἐν οἰκοδομήμασι πολλὰκις βλαστήσαντα οὐδὲν εἰς αὐτὰ τῆς οἰκοδομῆς ὅλως ἱστοροῦνται καταναλωκίνα. Εἰ γοῦν ἐτῶν πολλῶν συλλογίσασθαι τις τὸν καρπὸν αὐτῶν καὶ τὰ φύλλα βουληθεῖ, κατίδοι ἂν πολλαπλασίονά τῆς ἐπὶ τῶν μνημεῖων γῆς τὸν ὄγκον αὐτῶν γεγεννημένων. Ὅθεν ἀτοπώτατον ἡγεῖσθαι τὴν γῆν εἰς καρπῶν φορὰν μεταβαλλομένην καὶ φύλλα καταναλίσκεσθαι, καὶ τόμπρ. Οὐδὲ γὰρ ἄρτος δίχα μύλου καὶ γίνεται τούτων ὁ ἄρτος. Καὶ ἐπὶ ἄλλων μυρίων

Ἐπὶ τὸ, οἰδαμεν γὰρ ὡς ἐὰν ἡ ἐπίγειος ἡμῶν οἰκία τοῦ σκήνους καταλυθῇ, καὶ ἐξῆς, οἱ Ὀριγινιστῆς εἰς ἀναρῶσιν τῆς τῶν σωμάτων ἀναστάσεως προβάλλονται, σκήνος τὸ σῶμα καὶ ἀχειροποίητον ἐν οὐρανοῖς οἰκίαν τὰ παρ' αὐτῶν πνευματικὰ ἐνδύματα λέγοντες. Διὸ φησὶν ὁ ἅγιος Μεθόδιος Ἐπίγειον οἰκίαν τὴν ἐνταῦθα βραχύδιον ζωὴν καταχρηστικῶς ληπτέον, καὶ οὐ τὸ σκήνος τοῦτο. Εἰ γὰρ ἐπίγειον οἰκίαν καταλυομένην τὸ σῶμα τίθεσθαι αὐτὸν νομίζετε, φράσατε τὸ σκήνος τί ἐστίν, οὗ ἡ οἰκία καταλύεται ; Ἐτερον γὰρ τὸ σκήνος, καὶ ἄλλο τοῦ σκήνους ἡ οἰκία, καὶ ἕτερον ἡμεῖς, ὧν ἐστὶ τὸ σκήνος. [487 H.] Ἐὰν γὰρ ἡ ἐπίγειος ἡμῶν οἰκία, φησὶ, τοῦ σκήνους καταλυθῇ, ὅλον ἡμᾶς μὲν τὰς ψυχὰς εἶναι δηλώσας, σκήνος δὲ τὸ σῶμα, οἰκίαν δὲ τοῦ σκήνους τὴν κατὰ τὴν παρούσαν ζωὴν ἀπόλαυσιν τῆς σαρκὸς τροπικῶς. Ἐὰν οὖν ἡ νῦν δὴ αὕτη ἡ τοῦ σώματος ζωὴ δίκην οἰκίας καταλυθῇ, ἐξομεν τὴν ἐν τοῖς οὐρανοῖς ἀχειροποίητον. Ἀχειροποίητόν φησὶ διὰ τὸ χειροποίητον ταύτην λέγεσθαι τὴν ζωὴν κατὰ ἀντιδιαστολήν, παρὰ τὸ πάντα ἡμῶν τὰ κοσμηματα καὶ σπουδάσματα τοῦ βίου χερσὶ παλαμᾶσθαι ἀνθρώπων. Τὸ γὰρ σῶμα δημιουργήμα ὑπάρχον Θεοῦ χειροποίητον οὐ λέγεται, ὅτι μὴ ἐπαλαμῆθη τέχναις ἀνθρώπων. Εἰ δὲ διότι ὑπὸ Θεοῦ ἐδημιουργήθη, χειροποίητον αὐτὸ λέγουσι, χειροποίητοι δὲρα καὶ αἱ ψυχὰι καὶ οἱ ἄγγελοι καὶ τὰ ἐνδύματα αὐτὰ τὰ ἐν τοῖς οὐρανοῖς Θεοῦ γὰρ αὐτογενήματα καὶ ταῦτα. Τίς οὖν ἐστὶν ἡ χειροποίητος οἰκία ; Ἡ βραχύδιος, ὡς ἔφη, αὕτη ζωὴ, ἡ ἀπ' ἀνθρωπίνων χειρῶν δραματούργουμένη. Φαγῇ γάρ, φησὶν, ἐν ἰδρώτι τοῦ προσώπου σου τὸν ἄρτον σου ἥς καταλυθείσης ἐκείνην τὴν ἀχειροποίητον ζωὴν ἔχομεν. Καθάπερ καὶ ὁ Κύριος εἰπὼν ἐδήλωσε Ποιήσατε φίλους ἐκ τῆς ἀδικίας τοῦ μαμωνᾶ, ἵνα ὅταν ἐκλίπωσι, δέξονται ὁμᾶς εἰς τὰς αἰωνίους σκηνάς. Ὁ γὰρ ἐκεῖ σκηνᾶς ὁ Κύριος ἐκάλει, τοῦτο ἐνταῦθα ὁ Ἀπόστολος ἐνδύματα ὁ δὲ ἐκεῖ φίλους ἐκ τῆς ἀδικίας, ἐνταῦθα καταλυομένας ὁ

Ἀπόστολος οἰκίας. Καθάπερ γοῦν ἐὰν ἐκλείψωσιν αἱ τῆς παρούσης ζωῆς ἡμῶν ἡμέραι, τὰ πρὸς εὐπορίαν τὰς ψυχὰς ἡμῶν ⁴³ ὑποδέχονται ἀγαθοεργήματα, ἀ ἀπὸ τῆς ἐν τῇ ἀδικίᾳ ζωῆς ἐκτρησάμεθα [921 R.] τῷ τὸν κόσμον ἐν τῷ πονηρῷ κείσθαι, οὕτω τῆς ζωῆς καταλυθείσης τῆς ὁκυμόρου τὴν πρὸ τῆς ἀναστάσεως ἔξομεν οἰκῆσιν αἱ ψυχὰι ⁴⁴ παρὰ τῷ Θεῷ, ἔστ' ἂν ἀνακαινοποιηθεῖσαν ἡμῖν ἀπαιτων ἀναλάβωμεν οἰκίαν ⁴⁵. Ὅθεν καὶ στενάζομεν, μὴ θέλοντες τὸ σῶμα ἀπεκδύσασθαι, ἀλλ' ἐπ' αὐτῷ τὴν λοιπὴν ἐπενδύσασθαι ζωὴν. Τὸ γὰρ οἰκητήριον τὸ ἐξ οὐρανοῦ, ὃ ἐπιθυμοῦμεν ⁴⁶ ἐπενδύσασθαι, ἡ ἀθανασία ἐστίν. Ἦν ἐὰν ἐπενδυσώμεθα, καταποθήσεται πᾶν τὸ ἐν αὐτῇ ὁλοσχερῶς ἀσθενὲς ὑπὸ τῆς ἀχρόνου ζωῆς καταναλωθὲν καὶ θνητόν.

Διὰ πίστεως γὰρ περιπατοῦμεν, οὐ διὰ εἰδους, ^B τούτεστι διὰ πίστεως γὰρ ἐπιβαίνομεν ἔτι, ἀτρανοτάτῳ λογιμῷ τὰ ἐκεῖ πράγματα κατοπτεύοντες, καὶ οὐ σαφῶς, ὥστε καὶ ὁρᾶν καὶ ἀπολαύειν καὶ ἐν αὐτοῖς εἶναι.

Τοῦτο ⁴⁷ δὲ φημι, ἀδελφοί, ὅτι σὰρξ καὶ αἷμα κληρονομήσαι βασιλείαν Θεοῦ οὐ δύναται, οὐδὲ ἡ φθορὰ τὴν ἀφθαρσίαν κληρονομεῖ. Σάρκα, ψῆσιν, οὐ τὴν σάρκα αὐτὴν ἐδήλωσεν, ἀλλὰ τὴν ἀλογον πρὸς τὰς ⁴⁸ μαχλώσας τῆς ψυχῆς ὁρμὴν ἡδονάς. Εἰπὼν οὖν ὅτι ⁴⁹ Σὰρξ καὶ αἷμα βασιλείαν Θεοῦ κληρονομήσαι οὐ δύναται, ἐπαπεφώνητο· Οὐδὲ ἡ φθορὰ τὴν ἀφθαρσίαν κληρονομεῖ. Φθορὰ δὲ οὐκ αὐτό ἐστι τὸ φθιρόμενον, ἀλλὰ τὸ φθεῖρον. Ἐπικρατήσαντος μὲν γὰρ τοῦ θανάτου κλίνεται τὸ σῶμα ^C [488 H.] εἰς φθοράν· ἐπιμενούσης δὲ ἐμπλύνει τῆς ζωῆς ἐν αὐτῷ ἔστηκε μὴ καθαιρούμενον. Διὸ ⁵⁰ ἐπειδὴ μεθόριον τῆς ἀφθαρσίας ἐγενήθη καὶ τῆς φθορᾶς ἡ σὰρξ, οὐκ οὕσα οὐδὲ φθορὰ οὐδὲ ἀφθαρσία, ἐκρατήθη τε διὰ τὴν ἡδονὴν ὑπὸ τῆς φθορᾶς, πόλημα τῆς ἀφθαρσίας καὶ κτήμα ὑπάρχουσα, διὰ τοῦτο γεγένηται εἰς φθοράν. Καὶ ἐπὶ συνεκροτήθη ὑπὸ τῆς φθορᾶς καὶ θανάτῳ διὰ παιδείαν παρεδόθη, εἰς νίκην· αὐτὴν τῇ φθορᾷ καθάπερ κληρονομίαν οὐ κατέλιπεν, ἀλλὰ πάλιν διὰ τῆς ἀναστάσεως νικῆσας τὸν θάνατον ἀπέδωκε τῇ ἀφθαρσίᾳ, ἵνα μὴ κληρονομῇσῃ ἡ φθορὰ τὴν ἀφθαρσίαν, ἀλλ' ἡ ἀφθαρσία τὸ φθαρτόν. Ἐπαποκρίνεται γοῦν, Δεῖ γὰρ τὸ φθαρτὸν τοῦτο ἐνδύσασθαι τὴν ἀφθαρσίαν, καὶ τὸ θνητὸν τὴν ἀθανασίαν. Φθαρτὸν δὲ καὶ θνητὸν ἐνδύμενον ἀθανασίαν καὶ ἀφθαρσίαν τί ἂν ⁵¹ ἔτερον εἴη παρὰ τὸ σπειρόμενον ἐν φθορᾷ καὶ ἀνιστάμενον ἐν ἀφθαρσίᾳ, ἵνα, καθὼς ἐφορέσαμεν τὴν εἰκόνα τοῦ χοικοῦ, φορέσωμεν καὶ τὴν ⁵² εἰκόνα τοῦ ἐπουρανίου· Ἡ γὰρ εἰκὼν τοῦ χοικοῦ, ἣν ἐφορέσαμεν, τὸ Γ' ἦ ⁵³ εἰ καὶ εἰς γῆν ἀπελεύσῃ ἐστίν, ἡ δὲ εἰκὼν τοῦ ἐπουρανίου ἡ ἐκ νεκρῶν ἀνάστασις καὶ ἡ ἀφθαρσία.

A sentis defecerint, bona opera, animas nostras ad compensanda benefacta, quæ in vita iniquitatis possedimus, (eo quod mundus sit in maligno positus) recipient: ita brevi hac vita soluta, animæ ante resurrectionem habebunt apud Deum, donec instauratam et nunquam casuram recipiamus domum. Unde et ingemiscimus, nolentes corpus hoc exuere, sed super ipsum reliquam vitam induere. Illud enim domicilium cæleste, ^{298a} quod superinduere cupimus, est immortalitas quam ubi induerimus, absorbebitur pēhitis a vita æterna consumptum, quidquid in illa infirmum et mortale.

B Per fidem enim ambulamus, non per speciem, hoc est, per fidem adhuc progredimur, statum illic obscurissima consideratione contemplantes, et non aperte, ut videre, et frui, et esse in illo possimus.

Hoc autem dico, fratres, quod caro et sanguis regnum Dei possidere non possint, neque corruptio incorruptionem hæreditabit ¹. Cum carnem vocat, non hanc carnem intellexit, sed irrationalem impetum contra lascivas animæ voluptates. Cum ergo dicit: Quod caro et sanguis regnum Dei non possidebunt, simul declaravit, quod neque corruptio hæreditabit incorruptionem. Corruptio autem non est id quod corrumpitur, sed quod corruptum. Morte enim prædominante, corpus in corruptionem vergit. Vita autem in eo rursum manente, manet incorruptum. Quare cum inter confinia corruptionis et incorruptionis caro nata sit, nec sit corruptio nec incorruptio, victa est a corruptione, propter delectationem, incorruptionis opificium, quamvis esset in possessione [incorruptio]. Hinc [caro] nata est in corruptionem. Et postquam victa est a corruptione, et morti propter castigationem tradita, non reliquit illam corruptioni ad victoriam in hæreditatem, sed rursum victa per resurrectionem morte reddidit incorruptioni, ut ne corruptio incorruptionem in hæreditatem acciperet, sed potius incorruptio corruptibile [absorberet]. Dicit enim: Oportet enim corruptibile hoc induere incorruptionem, et mortale immortalitatem ². Corruptibile autem et mortale induere immortalitatem et incorruptionem quid aliud sit, quam seminatum in corruptione, resurgens in incorruptione: Ut sicut portavimus imaginem terreni, portemus et imaginem cælestis ³? Imago enim terreni, quam portavimus, illud est: Terra es, et in terram reverteris ⁴. Imago autem cælestis est resurrectio ex mortuis et incorruptio.

¹ I Joan. v, 19. ² II Cor. v, 2. ³ I Cor. xv, 50. ⁴ ibid. 53. ⁵ ibid. 49. ⁶ Gen. iii, 19.

VARIÆ LECTIONES.

⁴³ ἡμῶν om. B. ⁴⁴ αἱ ψυχὰι ἀναψυχὴν Scaliger. ⁴⁵ οἰκίαν AB: τὴν οἰκίαν. C. ⁴⁶ ἐπενδύσασθαι ἐπιθυμοῦμεν. cf. II Cor. v, 2. ⁴⁷ τοῦτο! I Cor. xv, 50. ⁴⁸ τὰς om. A. ⁴⁹ ὅτι om. A. ⁵⁰ δὲ om. AB. ⁵¹ ἂν] δ' ἂν A. ⁵² τὴν om. A. ⁵³ γῆ] Gen. iii, 19.

Justinus vero Neapolitanus vir haud longe ab apostolorum temporibus et virtutibus remotus, quod mortale est hæreditate accipi dicit, vitam vero hæreditatem accipere. Et carnem quidem mori, vivere vero regnum cælorum. Quando vero Paulus **298** a sanguine regnum Dei possideri posse negat, non dicit hoc, ut carnis regenerationem videatur negare, sed ut doceat, non possideri regnum Dei, quod est vita æterna, a corpore, sed corpus a vita. Si enim regnum Dei, quod est vita, a corpore possideretur, eveniret ut vita a corruptione absorberetur. Nunc contra id quod mortuum est, a vita possidetur, ut in victoria mors a vita absorbeat, et corruptibile ab incorruptibili possideri videatur; liberum tamen a morte et peccato factum; sed ut serviat et ministret immortalitati, ut corpus sit incorruptionis, non incorruptio corporis. *Quod mortui in Christo resurgent primum, deinde nos qui vivimus* 7. De hoc ita censet sanctus Methodius: Hoc est [inquit]: Ipsa nostra hæc corpora. Nos enim qui vivimus, animæ sumus, qui exaltata e terra corpora mortua accipimus, ut in occursum Domini simul cum ipsis rapti gloriose celebremus illi festum resurrectionis. Pro quibus æterna nobis tabernacula non interitura aut solvenda accepimus.

δόξως ἑορτάσωμεν αὐτῶν τὴν φαιδρὰν τῆς ἀναστάσεως οὐκέτι τεθνηξομένας ἢ λυθισομένας, ἀπειλήφαμεν.

Vidi, inquit, in Olympo monte Lyciæ ignem sponte sua in montis cacumine ex imo terræ enascentem, juxta quem stirps, pyragmus (78) [nomine] exsistit adeo florida, virens, et opaca, ut e fonte potius nata videatur. Quam igitur ob causam cum naturæ corruptibiles sint, et corpora ab igne consumantur, hæc sola stirps non solum non exurit, sed magis etiam efflorescit, quamvis natura facile exuri possit, præsertim ad ipsius radices igne eructante? Ramos ergo ex circumjacentis silvæ arboribus, in ignem illic erumpentem conjeci, qui subito flammis correpti in cinerem redacti sunt. Quid ergo sibi vult hoc miraculum? Signum et indicium futuri diei Deus hoc exhibuit, uti sciamus, flammis olim omnia absumpturis corpora quæ in puritate et justitia vitam transigere, per ignem non secus ac frigidam aquam transitura.

Vide, inquit, utrum non beatus **299a** Joannes, cum dicit: *Dedit mare mortuos suos, qui in eo erant: et mors et infernus dederunt mortuos suos, qui in ipsis erant*; partes ab elementis redditas ad uniuscujusque reparationem, ostenderit? Mare quidem

7 I Thess. iv, 15, 46. * Apoc. xx, 13.

VARIE LECTIONES.

⁸⁰ κληρονομεῖν — ἀποθνήσκειν] θνήσκειν AB. ⁸¹ μὲν] ἐδ B. ⁸² ζῆν] ζῶν B. ⁸³ ὁ Παῦλος] I Cor. xv, 50. ⁸⁴ καὶ οἱ] I Thess. iv, 15, 46. ⁸⁵ ἡμεῖς] καὶ ἡμεῖς A. ⁸⁶ ἀναδιδόμενον ante κάτωθεν ponit B. ⁸⁷ πῦρ ἄγνος B et re. A: πύραγνος C. ⁸⁸ ἐστι πυρὸν B. ⁸⁹ δοκεῖν add. B. ⁹⁰ ἐντυφωμένου A, ἐκτυφωμένου Roth. ⁹¹ ἔδωκεν] Apocal. xv, 15. ⁹² τοὺς ἐν αὐτῇ] αὐτῆς B.

NOTÆ.

(78) *Salicem torrentis vertit* Lev. xxiii, Job. xl.

Ἰουστίνος δὲ ὁ Νεαπολίτης, ἀνὴρ οὐτε τῷ χρόνῳ πόρρω ὡν τῶν ἀποστόλων οὐτε τῇ ἀρετῇ, κληρονομεῖσθαι μὲν τὸ ἀποθνήσκειν, κληρονομεῖν ⁸⁰ δὲ τὸ ζῶν λέγει, καὶ ἀποθνήσκειν μὲν ⁸¹ σάρκα, ζῆν ⁸² δὲ τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν. Ὅπόταν δὲ σάρκα ὁ Παῦλος ⁸³ καὶ αἷμα μὴ δύνασθαι τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ κληρονομεῖσαι λέγῃ, οὐχ ὡς ἐκπαυλίζων, φησί, τῆς σαρκὸς τὴν καλιγενεσίαν ἀποφαίνεται, ἀλλὰ διδάσκων οὐ κληρονομεῖσθαι βασιλείαν Θεοῦ, αἰώνιον ὑπάρχουσαν ζωὴν, ὑπὸ τοῦ σώματος, ἀλλὰ τὸ σῶμα ὑπὸ τῆς ζωῆς. Εἰ γὰρ ἐκληρονομεῖτο ἡ βασιλεία τοῦ Θεοῦ ὑπὸ τοῦ σώματος ζωῇ ὑπάρχουσα, συνέβαιεν ἂν τὴν ζωὴν ὑπὸ τῆς φθορᾶς καταπίνεσθαι. Νῦν δὲ τὸ τεθνηκὸς ἡ ζωὴ κληρονομεῖ, ἵνα εἰς νίκας καταποθῇ ὁ θάνατος ὑπὸ τῆς ζωῆς, καὶ τὸ φθαρτὸν τῆς ἀφθαρσίας κτῆμα ἀναφανῇ, [924 R.] ἐλευθερον μὲν θανάτου καὶ ἁμαρτίας γεγεννημένον, δοῦλον δὲ καὶ ὑπὲρκοον ἀθανασίας, ὅπως τῆς ἀφθαρσίας τὸ σῶμα ᾗ, καὶ μὴ τοῦ σώματος ἡ ἀφθαρσία. Ὅτι *Kal oi* ⁸⁴ νεκροὶ ἐν Χριστῷ ἀναστήσονται *πρῶτον*, *ἔπειτα ἡμεῖς* ⁸⁵ *οἱ ζῶντες*, ὁ ἅγιος Μεθόδιος οὕτω φησί: *Τουτέστιν αὐτὰς ἡμῶν ταῦτα τὰ σώματα*· ἡμεῖς γὰρ οἱ ζῶντες αἱ ψυχαὶ ἔσμεν, οἱ ἀπολαμβάνοντες ἐγερθέντες ἐκ τῆς γῆς τοὺς νεκροὺς, ἵνα εἰς ἀπάντησιν ἅμα αὐτοῖς ἀρπασθέντες τοῦ Κυρίου ἐν- ⁸⁶ *δοκῇ*, ἀνθ' ὧν αἰωνίους ἡμῶν τὰς σκηνάς,

Ὅτι φησὶν, Ἐθεασάμην ἐν Ὀλύμπῳ ἐγὼ (ὅρος δὲ ἐστὶν ὁ Ὀλύμπος τῆς Λυκίας) πῦρ αὐτομάτως κατὰ τὴν ἀκρώρειαν τοῦ ὄρους κάτωθεν ἐκ τῆς γῆς [489 H.] ἀναδιδόμενον ⁸⁷, περὶ ὃ πῦρ ἄγνος; ⁸⁸ πυρὸν ἐστὶν ⁸⁹, οὕτω μὲν εὐβαλὲς καὶ χλοερὸν, οὕτω δὲ σύσκιον, ὡς ὑπὸ πηγῆς μέλλον αὐτὸ δοκεῖν ⁹⁰ βεβλασθηκέναι. Δι' ἥντινα οὖν αἰτίαν, εἰ φύσεις εἰσὶ φθαρτῶν καὶ ὑπὸ πυρὸς καταναλωμένων σωμάτων, οὐ μόνον οὐ καταφλέγεται τὸ πυρὸν τοῦτο, ἀλλὰ καὶ μέλλον ἀχμαί- ⁹¹ *ότερον* ὑπάρχει, εἰ τῇ φύσει ἐστὶν εὐκαυστον, καὶ ταῦτα περὶ αὐτὰς αὐτοὺς τὰς βίβλας τοῦ πυρὸς ἐντυφωμένου ⁹²; κλάδους γοῦν ἐγὼ δέδωκα ἐκ τῆς παρακειμένης ὕλης ἐπὶ ῥομφαίᾳ, καὶ ὅν ἀνερεύεται τὸ πῦρ τόπον, καὶ εὐθέως εἰς φλόγα ἀρβέντες ἐτεφρώθησαν. Τί οὖν βούλεται τὸ παράδοξον; Δεῖγμα τοῦτο τῆς μελλούσης ὁ Θεὸς ἡμέρας καὶ προσέμιον ἔθετο, ἵνα γινώσκωμεν ὅτι πάντων πυρὶ κατομβρουμένων τὰ ἐν ἀγνεῖα σώματα διατρίψαντα καὶ δικαιοσύνην, ⁹³ *καθάπερ ψυχρῷ ὕδατι*, τῷ πυρὶ ἐπιθήσονται.

Ὅτι φησὶν, Ἐπίστησον δὲ μὴ ποτε καὶ ὁ μακάριος Ἰωάννης, Ἐδωκεν ⁹⁴ ἡ θάλασσα τοὺς νεκροὺς τοὺς ἐν αὐτῇ, λέγων, καὶ ὁ θάνατος καὶ ὁ ὕδης ἔδωκεν τοὺς νεκροὺς τοὺς ἐν αὐτοῖς ⁹⁵, τὰ ἀπὸ τῶν στοιχείων ἀναδιδόμενα πρὸς ἀποκατά-

στασιν ἐκάστου μόρια ἐδήλωσε· τὴν μὲν γὰρ θάλασσαν εἶναι τὴν ὑγρὰν οὐσίαν, ἄβυσσον δὲ τὸν αἶρα παρὰ τὸ αἰετῆς, διὰ τὸ μὴ ὁρᾶσθαι, καθάπερ ἐλέγχθη καὶ Ὀριγένης, καὶ θάνατον τὴν γῆν παρὰ τὸ ἐν αὐτῇ κλίνεσθαι τὰ ὀνύχοντα, ὅθεν καὶ χοῦς ἐκλήθη θανάτου¹⁰ ἐν Ψαλμοῖς¹¹, εἰς χοῦν θανάτου καταῆχθαι εἰρηκότος Χριστοῦ.

Ὅτι φησὶ, Πᾶν γὰρ τὸ ἐκ καθαροῦ αἵρος καὶ καθαροῦ πυρὸς συνιστάμενον σύγκριμα, καὶ τοῖς ἀγγελικοῖς ὁμοούσιον ὑπάρχον, οὐ δύναται γῆς ἔχειν ποιότητα καὶ ὕδατος, ἐπεὶ συμβήσεται ἔσεσθαι αὐτὸ γεῶδες. Τοιοῦτον καὶ ἐκ τούτων τὸ ἀναστῆναι μέλλον σῶμα ἀνθρώπου¹² Ὀριγένης¹³ ἐφαντάζετο, ὃ καὶ¹⁴ πνευματικὸν ἔφησεν¹⁵.

Ὅτι φησὶ, Ποδαπὸν ἄρα ἐστὶ¹⁶ καὶ σχῆμα τὸ ἀνιστάμενον, εἰ ὅπως τὸ ἀνθρωποειδὲς τοῦτο, ὡς ἄχρηστον ὄν κατ' αὐτόν, ἐξαφανίζεται· ὃ πάντων ἐστὶ τῶν εἰς ζωὰν συγκεκριμένων σχημάτων ἐρασιμώτερον· ὃ καὶ τὸ θεῖον χρῆται εἰκότι, καθάπερ καὶ ὁ σοφώτατος Παῦλος δηλοῖ· Ἀνὴρ¹⁷ μὲν γὰρ οὐκ ὀφείλει κατακαλύπτεσθαι τὴν κεφαλὴν, εἰκὼν καὶ δόξα θεοῦ ὑπάρχων. Εἰς ὃ καὶ τὰ νοερά τῶν ἀγγέλων σῶματα διεκοσμήθησαν. Ἄρα κυκλωτέρεις ἢ πολυγώνιον ἢ κυβικὸν ἢ πυραμοειδές; πλείσται γὰρ τῶν σχημάτων αἱ παραλλαγαι. Ἀλλὰ τοῦτο ἀμήχανον. Οὐκοῦν τίς ἡ ἀποκλήρωσις, τὸ μὲν θεοεικελον σχῆμα (ὁμολογεῖ γὰρ καὶ αὐτὸς ὁμοειδῆ εἶναι τὴν ψυχὴν τῷ σώματι) ἀπαγορεύεσθαι ὡς ἀκλειστότερον, ἄπουν δὲ καὶ ἀχειρον ἀνίστασθαι;

[925 R.] Ὅτι φησὶν, Ὁ μετασχηματισμὸς ἡ εἰς τὸ ἀπαθὲς καὶ ἐνδοξόν ἐστιν ἀποκατάστασις· νῦν μὲν γὰρ σῶμα¹⁸ ἐπιθυμίας ἐστὶ καὶ ταπεινώσεως (διὸ καὶ Δανιήλ¹⁹ ἀνὴρ ἐπιθυμῶν ἤκουε), τότε δὲ μετασχηματισθήσεται εἰς σῶμα ἀπαθὲς, οὗ τῇ ἐξαιλαγῇ τῆς διακοσμήσεως τῶν μελῶν, ἀλλὰ τῇ μὴ ἐπιθυμείν τῶν ὕλικῶν ἡδονῶν.

Ὅτι φησὶν [490 H.] ἐξελέγχων τὸν Ὀριγένην· Βούλεται τοίνυν ὁ Ὀριγένης τὴν μὲν αὐτὴν σάρκα μὴ ἀποκαθίστασθαι τῇ ψυχῇ, τὴν δὲ ποῖαν ἐκάστου μορφήν, κατὰ τὸ εἶδος τὸ τὴν σάρκα καὶ νῦν χαρακτηρίζον, ἐν ἐτέρῳ πνευματικῷ ἐντετυπωμένῳ ἀναστήσεσθαι σῶματι, ἵνα ἕκαστος πάλιν ὁ αὐτὸς φανῇ κατὰ τὴν μορφήν, καὶ τοῦτο εἶναι τὴν ἐπαγγελλομένην ἀνάστασιν. Πρὸς τοῦτο γὰρ, φησὶν, ὑπάρχοντος τοῦ ὕλικου σώματος καὶ μηδέποτε μένοντος ἐφ' ἑαυτῷ, ἀλλὰ ἀπογοινομένου καὶ ἐπιγοινομένου περὶ τὸ εἶδος τὸ χαρακτηρίζον τὴν μορφήν ὅφ' οὗ καὶ συγχερατίζεται τὸ σχῆμα, ἀνάγκη δὲ τὴν ἀνάστασιν ἐπὶ μόνου εἶδους ἔσεσθαι. Εἴτα μετ' ὀλίγον φησὶν, Οὐκοῦν, ὦ Ὀριγένης, εἰ ἐπὶ τοῦ εἶδους μόνον προσδοκᾶσθαι διευχυρίξη τὴν ἀνάστασιν ἐν πνευματικῷ μεταθρομμένου σώματι, ἀπόδειξίν τε δοκιμασίαν τὴν κατὰ τὸν ἥλιον ἡμῖν ὁπτασίαν καὶ Μωϋσέα παρέχεις; Ὡς περ ἐκεῖνοι, φάμενος, μετὰ τὴν ἀπὸ τοῦ θλου

[constat] esse naturam humidam, infernum autem, aerem ab obscuritate, quod non videatur, quemadmodum Origenes explicat, mortem item esse terram, eo quod mortuus in ea reponatur. Unde et pulvis est appellata mors in Psalmis, Christo dicente se in pulverem mortis deductum esse².

Ait [Methodius] : Quidquid ex puro aere et puro igne componitur, et angelicis naturis consubstantialio est, illud non potest habere terræ et aquæ qualitatē, quia necessario ipsum esset terrestre. Tale autem et ex hisce [aere et igne] resurrecturum corpus fingit Origenes, quod spirituale appellavit.

Atqui, inquit, quæ species erit resurgentis, si forma hæc humana, velut inutilis ipsi, exstinguatur, quæ ex omnibus in animalia cadentibus formis est amabilior, qua Numen ipsum utitur, quemadmodum sapientissimus Paulus explanat : Vir quidem non debet velare caput suum, quoniam imago et gloria Dei est³, ad quod rationalia quoque angelorum corpora sunt exornata. Eritne ergo [corporis resurgentis forma] circularis, aut angularis, aut cubica, aut pyramidalis? Varie enim sunt figurarum species; sed hoc est impossibile. Eequa hæc sors esset, formam Deo similem (similem enim animam esse corpori ipse quoque fatetur) velut deteriorem alijci, et [corpus] sine pedibus manibusque resurgere?

Transformatio, inquit, est ad immortalitatem et gloriam transmutatio. Nunc enim corpus est in desiderio et humilitate : unde Daniel vir desideriorum est appellatus⁴. Tunc autem transfigurabitur in corpus impassibile, non mutato in deterius ornatu membrorum, sed exstincta corporalium voluptatum concupiscentia.

Coarguens dein Origenem ait : Origenes igitur vult non eandem carnem cum anima conjunctum iri, sed qualem nunc singulorum formam, secundum speciem corpus carni imprimit, [talem sed] in alio corpore spirituali impressam resurrecturum, ut unusquisque rursum idem videatur secundum formam; et hanc esse⁵ promissam nobis resurrectionem. Cum enim, inquit, corpus materiale fluxum sit, et in seipso nequaquam persistat, sed deficiat et crescat secundum figuram, quæ formam exprimit, sub qua [specie] continetur et figura, necesse est ut resurrectio in sola specie fiat. Dein post pauca dicit : Si igitur, o Origenes, resurrectionem in sola specie in spirituale corpus mutata, expectandam contendis, et visionem Eliæ et Moysis nobis pro certissima demonstratione exhibes : Quemadmodum illi, inquis, post mortem non alia, quam viventes olim habebant, species apparuerunt :

² Psal. xxi, 16. ³ I Cor. xi, 7. ⁴ Dan. ix, 23.

VARIE LECTIONES:

¹⁰ τὰ Α : τὸν ζ. ¹¹ θανάτου] θάναντος Β. ¹² ψαλμοῖς] xxi, 16. ¹³ ἀνθρώπου om. Β. ¹⁴ ὁ Ὀριγένης Α. ¹⁵ καὶ add. Α. ¹⁶ ἐφ' η. ¹⁷ ἐστὶ] σοι Β. ¹⁸ ἀνὴρ] I Cor. xi, 7. ¹⁹ σῶμα ζ. ²⁰ Δανιήλ ix, 23.

ita et nos resurgemus : Moyses autem et Elias ante Christi passionem et resurrectionem, formam hanc, quam ais, habentes resurrexerunt et apparuerunt. Quomodo ergo Christus [o Origenes] primogenitus mortuorum a prophetis et apostolis celebratur? Si enim primogenitus mortuorum Christus esse creditus est, primogenitus vero is est, qui ante omnes ex mortuis resurrexit: Moyses autem jam ante Christi passionem hanc habens formam apostolis apparuit, secundum quam impleri ais resurrectionem; atqui non formæ sine carne est resurrectio, aut enim solius formæ est resurrectio, ut doces; et [hac ratione Christus] non potest esse amplius primogenitus mortuorum, eo quod animæ post mortem secundum formam ante Christum hoc habuerint ut apparerent : an revera, primogenitus est, ut est; et impossibile est prorsus ut aliqui ante illum dignati fuerint ea resurrectione ut non amplius morerentur. Si autem nemo ante illum surrexerit : Moyses autem et Elias non in corpore, sed tantum per formam apostolis apparuerunt; profecto resurrectio manifeste in carne [futura esse] declaratur. Absurdissimum enim est resurrectionem sola forma definire, quando animæ post exitum a corporibus nunquam apparent secundum formam, quod ad resurrectionem sint repositæ. Si autem adierit illis hoc quod ab illis nunquam auferetur, quemadmodum in Moysei et Eliæ anima adfuit; neque corrumpitur secundum te, neque perit, semper præsens cum illis, non forma profecto resurgit, quæ nunquam cecidit. Quod si quis indignatus dicat : Si nemo resurrexit antequam Christus descenderet **300a** ad inferos, quomodo memorantur quidam ante illum surrexisse, inter quos viduæ Sareptanæ filius, et Sunamitidis filius, itemque Lazarus? respondendum hos resurrexisse ut iterum morerentur. Nos autem de iis pronuntiamus, qui post resurrectionem nunquam amplius sunt morituri. Quod si de Eliæ anima dubius dixerit, quasi Scripturis affirmantibus illum in carne assumptum esse, nos doceamus illum apostolis absque carne apparuisse? respondendum quod, etsi diceremus illum apostolis in carne apparuisse, illud tamen pro nobis magis faceret. Ostenderetur enim propterea quoque corpus nostrum immortalitatis esse capax, quemadmodum ostensum est in Enoch translato. Si enim incorruptionis capax non esset, haud potuisset tanto tempore sine labe corruptionis permanere. Ergo cum corpore apparuit, erat ille quidem moriturus, sed nondum adhuc surrexerat. Et hæc ut demus Origeni, qui formam secundum eadem lineamenta post mortem a corpore sejunctam, animæ reddi dicit, quod nulla prorsus ratione fieri potest, eo quod forma carnis prius in alterationibus corrumpatur, quemadmodum et figura fusæ statuæ

A ἐξοδὸν ὠφθησαν οὐχ ἕτερον παρ' ὃ ἔχον εἶδος ἐξ ἀρχῆς διασώζοντες, κατὰ τὰ αὐτὰ καὶ ἡ πάντων ἔσται⁸⁰ ἀνάστασις, ὁ Μωϋσῆς δὲ καὶ ὁ⁸¹ Ἠλίας πρὸ τοῦ τὸν Χριστὸν παθεῖν καὶ ἀναστῆναι ἦδη τὸ εἶδος τοῦτο ὃ φῆς ἔχοντες ἀνέστησαν καὶ ὠφθησαν, πῶς δὴ ἐτι ὁ Χριστὸς πρωτότοκος εἶναι τῶν νεκρῶν ὑπὸ τῶν προφητῶν καὶ ἀποστόλων ἄδειται; Εἰ γὰρ πρωτότοκος τῶν νεκρῶν Χριστὸς εἶναι πεπίστευται, πρωτότοκος δὲ ἐστὶ τῶν νεκρῶν ὁ πρὸ πάντων ἀναστὰς, ὁ δὲ Μωϋσῆς ἦδη καὶ πρὸ τοῦ τὸν Χριστὸν παθεῖν ἔχων τὸ εἶδος τοῦτο ἐφάνη τοῖς ἀποστόλοις, περὶ ὃ πηλοῦσθαι φῆς αὐτὸς τὴν ἀνάστασιν, οὐκ ἄρα τοῦ εἶδους χωρὶς τῆς σαρκὸς ἐστὶν ἡ ἀνάστασις. Ἦτοι γὰρ τοῦ εἶδους ἐστὶν, ὡς περ ἐγγυᾷ⁸², μόνου ἡ ἀνάστασις, καὶ οὐ δύναται ἐτι πρωτότοκος εἶναι ὁ Χριστὸς τῶν νεκρῶν τῷ πρὸ αὐτοῦ ἐχούσας τοῦτο μετὰ τὴν τελευταίην τὸ εἶδος πεφηνέαι ψυχὰς· ἡ πρωτότοκος ἀληθῶς ὡς περ ἐστὶ, καὶ ἀδύνατον ὧς ἡξιώσθαι πρὸ αὐτοῦ τινος τῆς εἰς τὸ μὴ αὐθις ἀποθανεῖν ἀναστάσεως. Εἰ δὲ ἀνέστη οὐδεὶς πρὸ αὐτοῦ, οἱ δὲ ἀμφὶ τὸν Μωϋσέα καὶ τὸν Ἠλίαν ἀρχαί μὲν ἔχοντες τοῖς ἀποστόλοις οὐκ ὠφθησαν, μόνον δὲ τὸ εἶδος, ἡ ἄρα ἀνάστασις ἐπὶ τῆς σαρκὸς δηλοῦται. Καὶ γὰρ ἀτοπώτατον ἐπὶ μόνου τοῦ εἶδους τὴν ἀνάστασιν διορίζεσθαι, ὅποτε αἱ ψυχὰι καὶ μετὰ τὴν τῆς σαρκὸς⁸³ ἐξοδὸν οὐδέποτε φαίνονται τὸ εἶδος, ὃ φησιν ἀνίστασθαι, ἀποτιθέμεναι. Εἰ δὲ συμπαρίσται αὐταῖς τοῦτο ἀναφαίρετον, καθάπερ καὶ ἐπὶ τῆς⁸⁴ Μωϋσεως καὶ Ἠλίου ψυχῆς, καὶ οὐ φθείρεται κατὰ σὲ οὕτε ἀπόλλυται, σὺν αὐταῖς πανταχοῦ συμπαρόν, οὐκ ἄρα τὸ εἶδος ἀνίσταται, ὃ μηδέποτε πέπτωκεν. Ἐάν δέ⁸⁵ τις δυσχεράνας, Καὶ πῶς δὴ, ἀποκριθῇ, εἰ μηδὲς ἀνέστη πρὸ τοῦ κατελθεῖν εἰς τὸν ἄδην τὸν Χριστὸν, ἀναστάντες ἦδη τινὲς ἱστορήθησαν πρὸ αὐτοῦ, ἐν οἷς τῆς Σαραφθίνης χήρας ὁ υἱὸς καὶ τῆς Σωμανιτίδος καὶ ὁ Λάζαρος; [928 R.] λεκτέον, Ἄλλ' οὗτοι εἰς τὸ καὶ αὐθις ἀποθανεῖν ἀνέστησαν, ἡμεῖς δὲ περὶ [491 H.] τῶν μηκέτι μετὰ τὴν ἔγερσιν διοριζόμεθα τεθνηδόμενον. Ἐάν δὲ καὶ περὶ τῆς ψυχῆς διαπορήσας φράσῃ τοῦ Ἠλίου, ὡς τῶν μὲν Γραφῶν ἀνελθῆναι αὐτὸν λεγούσων ἐν σαρκί, ἡμῶν δὲ ἀσύμπλοκον σαρκὸς τοῖς ἀποστόλοις ὠφθαι φασκόντων λεκτέον, ὅτι καὶ μὴν μᾶλλον τὸ λέγειν αὐτὸν ὠφθαι τοῖς ἀποστόλοις ἐν σαρκὶ πρὸς ἡμῶν ἐστὶ. Δείκνυται γὰρ καὶ διὰ τοῦτο⁸⁶ ἀφθαρσίας ἡμῶν ὑπάρχον τὸ σῶμα δεκτικόν, καθάπερ εἰδείχθη καὶ ἐπὶ τοῦ Ἐνῶχ μετατιθεμένου. Εἰ μὴ γὰρ ἀφθαρσίαν ἐδύνατο διέσθαι, οὐκ ἂν οὐδὲ διέμενεν ἐν ἀπαθείᾳ τοσούτην χρόνον. Εἰ τοίνυν ὠφθη μετὰ τοῦ σώματος, καὶ ἦν τελευτήσας μὲν, ἀναστὰς δὲ⁸⁷ ἦδη ἐκ νεκρῶν οὐδέπω. Καὶ ταῦτα ἵνα δὴ συγχωρήσωμεν τῷ Ὀριγῆναι, καθ' ἑαυτὸ τὸ εἶδος λέγοντι μετὰ τὴν τελευταίην ἀποzeugνύμενον ἀπὸ τοῦ σώματος τῇ ψυχῇ· διδοσθαι, ὅπερ ἐστὶν ἀπάντων ἀδύνατον⁸⁸ τῷ προαπόλλυσθαι τὸ εἶδος τῶν σαρκῶν ἐν ταῖς ἀλλοιώσεσι, καθάπερ καὶ

VARIE LECTIONES.

⁸⁰ ἔσται σοι B. ⁸¹ ὁ add. A. ⁸² ὡς περ ἐγγυᾷ A. ὡς παρεγγυᾷ B : ὡς περ ἐγγυᾷς C. ⁸³ τῆς σαρκὸς B : σαρκῶν C. ⁸⁴ τῆς — ψυχῆς AB : τῇ — ψυχῇ C. ⁸⁵ δέ B : δὴ C. ⁸⁶ malim τούτου. ⁸⁷ δὲ oia. A. ⁸⁸ ἀν ἀδυνατώτατον? τῷ] τὸ B.

τὸ σχῆμα τοῦ συγγινευομένου ἀνδριάντος, πρὸ τῆς διαλύσεως τοῦ ὄλου, ὅτι μὴ δύναται χωρίζεσθαι καθ' ὑπόστασιν ἀπὸ τῆς ὕλης ἢ ποιότητος. Χωρίζεται μὲν γὰρ ἀπὸ τοῦ ἀνδριάντος χωνευθέντος ἢ περὶ τῷ χαλκῷ μορφῇ ἀφανιζομένη, οὐ μὴν ὑφεστῶσα ἔτι κατ' οὐσίαν. Ἐπεὶ δὲ λέγεται ἐν τῷ θανάτῳ τὸ εἶδος χωρίζεσθαι ἀπὸ τῆς σαρκὸς, φέρεται τὸ χωριζόμενον ποσαχῶς λέγεται χωρίζεσθαι ἐπισκεψόμεθα. Λέγεται τοίνυν χωρίζεσθαι τι ἀπὸ τινος ἢ ἐνεργείᾳ καὶ ὑποστάσει, ἢ ἐπινοίᾳ, ἢ ἐνεργείᾳ μὲν, οὐ μὴν καὶ ὑποστάσει. Ὡς εἰ⁹⁹ πυρὸς τις καὶ χρυθὸς μεμιγμένα χωρίζουσιν ἀπ' ἀλλήλων· ἢ μὲν γὰρ κατὰ κίνησιν χωρίζεται, ἐνεργείᾳ λέγεται, ἢ δὲ χωρισθέντα ὑφεστῆκεν ὑποστάσει λέγεται κεχωρίσθαι. Ἐπινοία δὲ, ὅταν τὴν ὕλην ἀπὸ τῶν ποιότητων χωρίζωμεν καὶ τὰς ποιότητας ἀπὸ τῆς ὕλης. Ἐνεργείᾳ δὲ, οὐ μὴν καὶ ὑποστάσει, ὅταν χωρισθέν τι ἀπὸ τινος μᾶλιστα ὑπάρκῃ, ὑποστασιν οὐσίᾳ, οὐκ ἔχον. Γνωστὸν δ' ὅτι καὶ ἐν τοῖς χειροτεχνήμασιν ὡς ἔχει, ἀνδριάντα ἰδὼν ἢ ἵππον χαλκοῦν. Ταῦτα γὰρ λογιζόμενος ὁφείλει τὴν ἐμφυτὸν μορφήν διαλλάττοντα, εἰς δὲ ἑτέραν ὅψιν μετιστάμενα ὑφ' ἧς τὸ συγγινόμενον εἶδος ἀφανίζεται. Εἰ γὰρ τις τὰ ἔργα τὰ σχηματιζόμενα εἰς εἶδος ἀνθρώπου ἢ ἵππου συντήκοι, εὐρήσει τὸ μὲν τοῦ σχήματος εἶδος ἀφανιζόμενον, αὐτὴν δὲ τὴν ὕλην μένουσαν. Ὡστε ἀσύστατον τὸ λέγειν τὸ μὲν εἶδος ἀνίστασθαι ἡμαυρωμένον μὴδὲν, τὸ δὲ σῶμα, ἐν ᾧ ἦν τὸ εἶδος ἐντετυπωμένον, διαφθεῖρεσθαι. Ἀλλὰ καὶ, φησὶν· ἐν πνευματικῇ γὰρ μετατεθῆσεται σῶματι. Οὐκοῦν ἀνάγκη τὸ μὲν εἶδος ἰδίως ὁμολογεῖν αὐτὸ τὸ πρῶτον μὴ ἀνίστασθαι, τῷ συνηλλοιωθῆαι αὐτὸ συμφθῖνον τῇ σαρκί. Κἂν γὰρ ἐν πνευματικῇ μεταπλασθῇ σῶματι, αὐτὸ μὲν ἰδίως τὸ πρῶτον ὑποκείμενον ἐκεῖνο οὐκ ἔσται¹⁰⁰, ὁμοιότης δὲ τις ἐκείνου ἐν λεπτομερεῖ μεταπεπλασμένη σῶματι. Εἰ δὲ μήτε τὸ εἶδος τὸ αὐτὸ μήτε τὸ σῶμα ἀνίσταται, ἀλλ' ἕτερον ἀντὶ τοῦ προτέρου (τὸ γὰρ ὁμοιον ἕτερον τοῦ [492 H.] αὐτοῦ ὁμοίου ἐν), αὐτὸ ἐκεῖνο τὸ πρῶτον, πρὸς δ' ἐγένετο, εἶναι οὐ δύναται.

Ὅτι εἶδος φησὶν εἶναι τὸ τὴν ταυτότητα τῶν μελῶν ἐν τῷ χαρακτῆρι τῆς μορφῆς ἐκάστου ἐμφαίνον.

[929 R.] Ὅτι τὸ παρὰ τοῦ προφήτου Ἰεζεκιὴλ περὶ τῆς ἀναστάσεως τῶν νεκρῶν ῥητὸν εἰρημένον τοῦ Ὀριγένους ἀλληγοροῦντος, καὶ εἰς τὴν τῶν εἰς Βαβυλῶνα αἰχμαλωτισθέντων Ἰσραηλιτῶν ἐπάνοδον ἐκδιὰζομένου εἰρῆσθαι, ἐξελέγχων μετὰ πολλὰ ὁ ἅγιος καὶ τοῦτο φησιν· Οὐδὲ γὰρ οὐδὲ αὐτοὶ πρὸς ἐλευθερίαν ἀνέσφηλαν καθάραν, οὐδὲ τῶν ἐχθρῶν κατακρατήσαντες ἐξουσιαστικώτερον κατέκχησαν¹⁰¹ τὴν Ἱερουσαλήμ. Εἰργοντο γοῦν ὑπὸ τῶν ἀλλοεθνῶν¹⁰² πολλάκις οἰκοδομῆσαι θελήσαντες τὸν ναόν¹⁰³. ὅθεν καὶ ἐν μ' αὐτὸν καὶ ζ' ἔτεσι μόλις ἡδυνήθησαν δειμασθαι, τοῦ Σολομῶντος¹⁰⁴ ἐν ἑπτὰτετρί χρόνῳ ἐκ θεμε-

⁹⁹ Ezech. xxxvii, 1 seqq.

VARIE LECTIONES.

¹⁰⁰ ὡς εἰ om. pr. A, εἰ om. B. ¹⁰¹ οὐκ ἔσται] οὐχ AB. ¹⁰² κατέκχησαν ζ. ¹⁰³ τῶν ἄλλων ἐθνῶν AB. ¹⁰⁴ τὸν ναόν] libri πολλοί. ¹⁰⁵ Σολομῶντος AB.

ante totius operis solutionem: qualitas enim a materia secundum hypostasim separatur quidem a fusa statua, forma in aere deleta, sed quæ non amplius secundum substantiam subsistat. Quia vero forma a carne in morte recedere dicitur, age quomodo recedat videamus. Separari aliquid ab aliquo dicitur aut facto et subsistentia, aut cogitatione, aut facto quidem seu operatione, sed non hypostasi: ut si quis triticum et hordeum mista inter se secernat. Quatenus enim secundum motum secernitur, operatio dicitur; quatenus vero secreta per se subsistunt, hypostasi divisa dicuntur. Cogitatione vero seu ratione, quando materiam a qualitatibus distinguimus, et qualitates a materia. Operatione tantum et non hypostasi, cum separatum aliquid ab aliquo non amplius fuerit, substantiæ hypostasim non habens. Intellegat autem quispiam hoc etiam in rebus mechanicis, quomodo se habeat, si statum videat, aut equum ex aere fustum. Hæc enim contemplatus videbit naturalem formam in his mutari, et in aliam figuram mutata transformari, a qua prior forma naturalis deletur. Etenim si quis signa in hominis aut 300b equi figuram effigiata collique faciat; figuræ formam videbit extinctam, materiam manere. Itaque absurdum est affirmare formam quidem nequaquam corruptam resurgere, corpus autem, in quo forma descripta est corrumpi. Atqui sane, inquit, in spirituale transferetur corpus. Ergo fateri necesse est eandem propriæ formam primam non resurgere, eo quod simul mutata et corporea sit cum corpore. Etsi enim in spirituale corpus translata sit: ipsa tamen eadem non erit primum propriæ subjectum [quod ante fuit], sed quædam illius in subtili corpore transformata similitudo. Si autem non eadem forma, neque idem corpus resurgit, sed aliud pro alio: simile enim alterum simile sibi est: illud ipsum, ad cuius exemplum factum est, fieri non potest.

Formam ait esse id, quod in figura formæ uniuscujusque, membrorum identitatem exhibet.

Verbum quod dixit propheta Ezechiel de mortuorum resurrectione: Origenes allegorice interpretatus est, et ad Israelitarum ex captivitate Babylonica reditum quasi per vim detorsit, quem post multa sanctus Methodius coarguens hoc dicit: Neque Judæi plenam sinceramque libertatem assecuti sunt, neque hostibus devictis majori cum potestate Hierosolymam incoluerunt. Imo sæpe cum instaurare urbem conarentur, ab aliis populis sunt impediti. Unde et intra quadraginta sex annos vix templum absolverunt, cum illud Salomon septem annis ab ipsis fundamentis excitatum per-

fecisset. Et quid opus est verbis? A Nabuchodonosore et successoribus ejus in Babylone usque ad Persarum in Assyrios expeditionem, et Alexandri imperium, et bellum jam cum Romanis incrudescens sexies ab hostibus Hierosolyma eversa sunt. Et hoc Josepho teste qui dicit: Anno altero Vespasiani imperatoris, capta autem et ante jam quinquies fuerat, iterum excisa est Hierosolyma. Asocheus enim Aegypti rex, et hujus successor Antiochus, deinde Pompeius, deinde post hos Sosius cum Herode captam urbem incenderunt. Ante hos vero Babylonis rex expugnata vastavit. Ἐρώδης Σόσσιος ἑλόντες ἐνέπρησαν τὴν πόλιν· τήσας ἡρῆμωσαν αὐτήν.

Origenes præterea hæc dicit: De Lazaro **301a** et divite dubitari potest, aliis quidem simplicius dictum putantibus, quasi ambo in corporibus suis assumptis digna factis in vita præmia receperint: aliis subtilius, quia, cum post resurrectionem nemo in vita relinquitur, non existimant hæc in resurrectione contigisse. Dicit enim dives: *Habeo quinque fratres, ne et ipsi veniant in locum hunc tormentorum, mitte Lazarum, qui nuntiet ipsis, quæ hic sunt* ^d. Quæriunt ergo per hæc linguam et digitum et sinus Abraham, et compellationis vocem, et fortasse figuram illam seu formam statim cum animæ excessu, similem corpori crasso et terreno. Res ita potest intelligi: Si quando quis ex mortuis narratur apparuisse, videtur in simili forma, quam in carne habuit. Deinde Samuel apparens, ut manifestum est, spectabilis probat se corpore indutum fuisse. Si maxime demonstrationibus urgeamur fateri, animæ naturam incorpoream esse, hanc videri [demonstrationem]. Sed et dives punitus, et pauper in sinu Abraham requiescens ante Salvatoris adventum, et ante consummationem sæculi, et propterea ante resurrectionem, dum dicuntur hic quidem apud inferos puniri, ille vero in sinu Abraham requiescere, docent etiam nunc post excessum e vita animam corpore uti. Ad hæc vir sanctus respondet, figuram aliam visu similem sensibili huic, animam post emigrationem ex hac vita habere; animam incorpoream professus ad Platoniam fere rationem definit. Dum enim dicit illam post excessum ex hac vita vehiculo egere et veste, eo quod nuda comprehendi tenerive non possit, quomodo ergo per se non sit incorporea? Cum autem incorporea sit, quomodo non expers erit [per se] passionum, seu dolorum? Comitatur enim ipsam, si incorporea sit, uti nec pati, nec teneri possit. Ergo si concupiscentia irrationali nulla ratione fuit tacta, neque corporis dolentis patientis.

^d Luc. xvi, 27, 28.

λίαν αὐτὸν⁹⁹ συμπληρώσαντος. Καὶ τί χρὴ λέγειν; Ἀπὸ γὰρ δὴ Ναβουχοδονόσο⁹⁸ καὶ τῶν μετ' αὐτὸν Βαβυλῶνος βασιλευσάντων ἄχρι τῆς Περσῶν ἐπὶ τοὺς Ἀσσυρίους⁹⁷ καθόδου, τῆς τε Ἀλεξάνδρου ἡγεμονίας, καὶ τοῦ⁹⁶ Ῥωμαίων τοῦ πρὸς τοὺς Ἰουδαίους συρράγέντος πολέμου, ἐξάκις κατεστράφησαν ὑπὸ τῶν πολεμίων τὰ Ἱεροσόλυμα. Καὶ τοῦτο Ἰώσηπος ἱστορεῖ λέγων· Ἐτεὶ δευτέρῳ τῆς Οὐδεσπασταροῦ⁹⁵ ἡγεμονίας, ἀλοῦσα δὲ καὶ πρότερον πεντάκις, τοῦτο δεύτερον ἡρῆμώθη. Ἀσχωαῖος μὲν γὰρ ὁ τῶν Αἰγυπτίων βασιλεὺς, καὶ μετ' αὐτὸν Ἀντίοχος, ἔπειτα Πομπήιος, καὶ ἐπὶ τούτοις οὖν ἀπὸ δὲ τούτων ὁ τῶν Βαβυλωνίων βασιλεὺς κρα-

ῖον· Ὅτι Ὀριγὲνς τάδε φησί· Περὶ δὲ^a τοῦ Λαζάρου καὶ τοῦ πλουτοῦ ἀπορεῖσθαι δύναται, τῶν μὲν ἀπλοῦστερον^b οἰομένων ταῦτα λελέχθαι, ὡς ἀμφοτέρων μετὰ τῶν σωμάτων λαμβανόντων τὰ δεξιά τῶν τῷ βίῳ πεπραγμένων, τῶν δὲ ἀκριβεστέρον, ἐπεὶ μετὰ τὴν ἀνάστασιν οὐδεὶς ἐν βίῳ καταλείπεται, οὐκ ἐν τῇ ἀναστάσει οἰομένων ταῦτα γεγονέναι (λέγει γὰρ ὁ πλούσιος, ὅτι Πέντε ἀδελφοὺς ἔχω, καὶ ἵνα μὴ ἔλθωσιν εἰς τὸν τόπον τοῦτον τῆς βασάνου, πέμψον Λάζαρον ἀπαγγέλλοντα αὐτοῖς τὰ ἐνταῦθα), καὶ διὰ τούτων^c ζητοῦντων τὴν γλῶσσαν καὶ τὸν δάκτυλον καὶ τοὺς κόλπους Ἀβραάμ καὶ τὴν ἀνάκλινιν^d. Καὶ τάχα τὸ τῆς ψυχῆς ὅμα τῇ ἀπαλλαγῇ σχῆμα, ὁμοιοῦς ὃν τῷ παχεὶ καὶ τῷ^e γῆινῳ σώματι, δύναται οὕτως λαμβάνεσθαι. Εἴ ποτε γοῦν ἱστορεῖται τις τῶν κεκοιμημένων φαινόμενος, ὁμοιος^f ἑώραται^g τῷ ὅτε τὴν σάρκα εἶχε σχῆματι. Εἴτα, ἀλλὰ καὶ ὁ Σαμουὴλ φαινόμενος, ὡς ὀλίγον ἔστιν, ὁρατὸς ὢν παρίστην ὅτι σῶμα περιέκειτο, μάλιστα ἔαν ἀναγκασθῶμεν ὑπὸ τῶν ἀποδείξεων τὴν οὐσίαν τῆς ψυχῆς ἀσώματον εἶναι καθ' ἑαυτὴν^h ἀποφῆνασθαι. Ἀλλὰ καὶ ὁ κολαζόμενος πλούσιος καὶ ὁ ἐν κόλποις Ἀβραάμ πένης ἀναπαυόμενος, πρὸ τῆς παρουσίας τοῦ Σωτῆρος καὶ πρὸ τῆς [493 H.] συντελείας τοῦ αἰῶνος καὶ διὰ τοῦτο πρὸ τῆς ἀναστάσεως, λεγόμενοι ὁ μὲν ἐν ᾧδου κολάζεσθαι, ὁ δὲ ἐν κόλποις Ἀβραάμ ἀναπαύεσθαι, διδάσκουσιν ὅτι καὶ νῦνⁱ τῇ ἀπαλλαγῇ σώματι χρῆται ἡ ψυχὴ. Πρὸς ταῦτα ὁ ἅγιος τάδε φησί· Σχῆμα ἄλλο ὁμοιοῦδες^j τῷ αἰσθητῷ τούτῳ μετὰ τὴν ἐντεῦθεν ἐκδημίαν ἔχειν ἐκτιθέμενος, τὴν ψυχὴν ἀσώματον ὑπὸ τῇ Πλατωνικῇ ἀποφαίνεται αὐτήν. Τὸ^k γὰρ καὶ μετὰ τὴν ἀπὸ τοῦ κόσμου ἀποφοίτησιν ὀφῆματος αὐτὴν εἶσθαι καὶ περιβολῆς λέγειν, ὡς οὐ δυναμένην κατασχεθῆναι γυμνῇ, πῶς οὐκ ἂν καθ' ἑαυτὴν ἀσώματον^l εἴη; [932 R.] Ἀσώματος δὲ οὕσα πῶς οὐκ ἔσται^m καὶ ἀνεπίδεκτος παθῶν; ἀκολουθεῖ γὰρ τῷ ἀσώματον αὐτὴν ὑπάρχειν καὶ τὸ ἀπαθὴ εἶναι καὶ ἀπερίσπαστον. Εἰ μὲν οὖν

VARIE LECTIONES.

⁹⁹ αὐτῶν B C. ⁹⁸ Ναβουχοδονόσορ A. ⁹⁷ Ἀσσυρίους A. ⁹⁶ τοῦ τῶν B. ⁹⁵ Οὐδεσπασταροῦ B. ⁱ Σώσιος B C. ^a δὲ add. AB. ^b ἀπλοῦστερον et mox ἀκριβεστέρον AB ^c τούτων malim τοῦτο. ^d ἀνάκλινιν B: ἀνάκλησιν C. ^e τῷ ante γῆινῳ add. AB. ^f ἱστορεῖται — ὁμοιος AB: ἱστορεῖται — ὁμοιος C. ^g ὁρᾶται B. ^h καθ' ἑαυτὴν libri καὶ ταύτην. ⁱ καὶ νῦν imo καὶ ἐν vel νῦν. ^j ὁμοιοῦδες C. ^k ἀν τῷ? ^l ἀσώματος B et corr. A. ^m ἔσται] ἂν AB.

ὑπὸ ἀλόγου οὐ παρείλατο ὁλως ἐπιθυμίας, οὐδὲ συμμετεβάλλετο ἀλογούντι καὶ πάσχοντι τῷ σώματι (ἀσώματον γὰρ σώματι ἢ σῶμα ἀσωμάτων οὐκ ἂν ποτε συμπάθοι), ἦν¹⁵ ἂν ἀσώματον δοῖαι αὐτὴν ἀκολουθεῖς τοῖς εἰρημένοις. Εἰ δὲ συμπάσχοι τῷ σώματι, καθάπερ καὶ διὰ τῆς ἐπιμαρτυρήσεως τῶν φαινομένων ἀποδείκνυται, ἀσώματος εἶναι οὐ δύναται. Ἡ γοῦν ἀγέννητος¹⁶ καὶ ἀνευδής καὶ ἀκάματος φύσις ὁ Θεὸς μόνος ᾄδεται, ἀσώματος ὢν, διὸ καὶ ἀόρατος· Θεὸν γὰρ οὐδεὶς ἑώρακεν. Αἱ δὲ ψυχαὶ ὑπὸ¹⁷ τοῦ Δημιουργοῦ καὶ Πατρὸς τῶν ὁλων, σώματα νοερά ὑπάρχουσαι, εἰς λόγῳ θεωρητὰ μέλη διακεκόςμενται, ταύτην λαβοῦσαι τὴν διατύπωσιν. Ὅθεν καὶ ἐν τῷ ᾄδῃ, καθάπερ καὶ ἐπὶ τοῦ Λαζάρου καὶ τοῦ πλουσίου, καὶ γλώσσαν καὶ δάκτυλον καὶ τὰ ἄλλα μέλη ἱστοροῦνται ἔχειν, οὐχ ὡς σώματος ἐτέρου συνυπάρχοντος αὐταῖς ἀείδους, ἀλλ' ὅτι αὐταὶ¹⁸ φύσει αἱ ψυχαί, παντὸς ἀπογυμνωθεῖσαι περιβλήματος, τοιαῦται κατὰ τὴν οὐσίαν ὑπάρχουσιν.

"Οτι φησὶν ὁ ἅγιος ἐν τέλει, "Ὅστε τὸ, Διὰ τοῦτο¹⁹ Χριστὸς ἀπέθανε, λεγόμενον, ἵνα ζῶτων καὶ νεκρῶν κυριεύσῃ, ἐπὶ τῶν ψυχῶν καὶ ἐπὶ τῶν σωμάτων παραληπτέον, ζώντων μὲν τῶν ψυχῶν, καθὼδ' ἀθάνατοι, νεκρῶν δὲ τῶν σωμάτων.

"Οτι εἰ τιμωτέρον σῶμα ἀνθρώπου τῶν ἄλλων ζῶων, ὅτι χερσὶ τε Θεοῦ λέγεται πεπλάσθαι καὶ ὅτι τιμωτέρου τῆς ψυχῆς²⁰ τετύχηκεν ὀχύματος^{21,22}, πῶς τοῦτο μὲν ὀλιγοχρόνιον, ἀλόγων δὲ τινων πολλῶν πολυχρονιώτερα; ἢ ὅλον ὡς ἡ τοῦτο πολυχρόνιος ὑπαρξὶς μετὰ τὴν ἀνάστασιν ἔσται.

ΣΑΕ'.

Τοῦ αὐτοῦ περὶ τῶν γεννητῶν ἐκλογὴ κατὰ σύνθεσιν.

Ἀνεγνώσθη ἐκ τοῦ ἁγίου μάρτυρος Μεθοδίου²³ καὶ ἐπισκόπου τοῦ περὶ τῶν γεννητῶν²⁴, ἐκλογὴ κατὰ σύνθεσιν.

"Οτι τὸ, Μὴ βάλητε²⁵ τὸ ἄγιον τοῖς κυσὶ, μηδὲ τοὺς μαργαρίτας ὑμῶν ἐμπροσθεν τῶν χοίρων, μαργαρίτας μὲν τοῦ ξενῶνος²⁶ τὰ μυστικώτερα τῆς θεοσδότου θρησκείας ἐκλαμβάνοντος²⁷ μαθήματα, χοίρους δὲ τοὺς ἐπὶ ἀσεβείᾳ καὶ ἡδοναῖς [494 H.] παντολαῖς δίκην χοίρων ἐν βορβόρῳ καλινδουμένους (τῷτοις γὰρ εἰρηθεῖσαι παρὰ Χριστοῦ ἔλεγε μὴ παραβαλεῖν τὰ θεῖα μαθήματα, διὰ τὸ μὴ δύνασθαι αὐτὰ φέρειν, ἅτε τῇ ἀσεβείᾳ καὶ ταῖς ἀγρλαῖς ἡδοναῖς προ-

• Rom. xiv, 9. • Math. vii, 6.

VARIAE LECTIONES.

¹⁵ ἦν AB: ἵνα ζ. ¹⁶ ἀγέννητος A. ¹⁷ ὑπὸ libri ἀπό. ¹⁸ αὐταὶ A: καὶ αὐταὶ ζ. ¹⁹ διὰ τοῦτο] Rom. xiv, 9. ²⁰ τιμωτέρου τῆς ψυχῆς. ^{21,22} ὀχύματος B et corr. A: τιμωτέρου τῆς λογικῆς ψυχῆς. ὄχημα ζ. ²³ Μεθοδίου καὶ ἐπισκόπου AB: καὶ ἐπισκόπου Μεθοδίου ζ. ²⁴ γεννητῶν ζ. ²⁵ μὴ βάλλ. Math. vii, 6. ²⁶ τοῦ ξενῶνος delet A, om. B; legi possit τοῦ Ὀριγένους. ²⁷ ἐκλαμβάνοντος AB: ἐκλαμβάνοντος ζ.

NOTE.

(79) Error Methodii animas esse corporeas.

(80) Si legas ἢ pro εἰ, ut videtur legendum propter sequens, ὅλον, alius sensus est: Christus dicitur mortuorum sive corporum Dominus aut quia corpus humanum est, aut quia manifestum est illius.

(81) Forte Origenes quem refutat.

A que sensu ullo fuit tacta, (nam incorporeum quomodo corporis sensu, aut corpus incorporei affectu tangatur?) sequitur convenienter prædictis ut incorporea esse videatur. Si autem cum corpore patiatur, quemadmodum **301** b ex iis qui apparuerunt comprobatur, incorporea esse non potest. Ergo solus Deus natura ingenua, nullius indigens, et indefessa nec fatigabilis prædicatur, qui, cum incorporeus sit, propterea est invisibilis. Deum enim nemo vidit; animæ vero (79) a Patre universorum corpora rationalia conditæ, in membra ratione percipienda exornatæ, hanc figuram acceperunt: unde apud inferos, ut in Lazaro et divite [est videre] linguam, et digitum, et alia membra habere dicuntur, non quod alienum corpus cum illis existat B informe, sed quod ipsæ animæ, ab omni tegumento nudatæ per se natura sua secundum substantiam tales sint.

Addit in fine vir sanctus, illud dictum: *In hoc Christus mortuus est ut vivorum et mortuorum dominetur**, de animabus et corporibus accipiendum esse, vivis scilicet animabus, utpote immortalibus, mortuis vero corporibus.

Quod si (80) corpus humanum omnium animalium aliorum corporibus est nobilior, quia ipsius Dei manibus efformatum et rationalis animæ præstantius vehiculum: quomodo hoc tam brevis est ævi, cum multa animalium irrationalium corpora sint hoc multo longioris vitæ? Manifestum ergo C illius substantiam post resurrectionem longævam [sive æternam] fore.

CCXXXV.

Ex libro sancti Methodii de creatis excerpta.

Legi e sancto Methodio episcopo martyre per compendium excerpta de genitis seu creatis.

Illud Christi: *Nolite projicere sanctum canibus, neque margaritas vestras ante porcos*†; dixit margaritas esse eos qui in Ecclesia sanctiora divinæ religionis mysteria capiunt: porcos vero, qui in omni genere impietatis et voluptatis veluti porci in cæno adhuc voluntantur (81). His, inquit, a Christo dictum est non esse cælestia mysteria (82) projicienda, eo D quod hæc capere non possint, veluti impietatis et feris fœdisve voluptatibus jam ante occupati. San-

ctus Methodius ait, si per margaritas intelligendæ sunt venerandæ sacræque Litteræ, per porcos autem homines impietati et voluptatibus dediti, quibus apostolica **302^a** dicta ad pietatem et Christi fidem ducentia non sint accommodata, sed celata, vide ne dicas ullum Christianorum apostolicis præconiis ex prioris vitæ impietate conversum esse. Neque enim ulla ratione divina Christi mysteria projecerint iis, qui propter infidelitatem similes sunt porcis. Aut ergo omnibus Græcis, et aliis infidelibus hæc mysteria a Christi discipulis sunt proposita et prædicata, illosque ab impietate ad Christum converterunt (uti et nos credentes confitemur), et illud dictum: *Ne projicite margaritas vestras ante porcos*, non potest amplius ita accipi, uti dictum est: aut hoc ita, ut dictum est, accepto seu intellecto, dicendum erit nobis, nulli infidelium quos porcis comparamus, per apostolica documenta quæ animas instar margaritarum illuminant, fidem in Christum et ab impietate libertatem partam esse. Sed hoc blasphemum est dicere. Ergo margaritæ hoc loco non sunt accipiendæ pro sanctioribus [Ecclesiæ] disciplinis, neque porci pro impiis. Neque illud dictum, *Nolite projicere margaritas vestras ante porcos*, ita explicandum est: Ne projicite impiis et infidelibus divina et fidem in Christum perscientia præcepta; sed margaritæ pro virtutibus accipiendæ sunt, quibus veluti pretiosis gemmis anima exornatur. Non abjiciendas autem eas porcis, hoc est, non projiciendas virtutes, castitatem nempe, temperantiam, justitiam et veritatem: has, inquam, non objiciendas esse impuris voluptatibus: hæ enim porcis comparantur: ne has depascentes, illos vitam porcis similem vivere cogant, et animam omni vitiorum genere compleant.

Origenes, quem centaurum (83) appellat, asserbat universum hoc [quod creatum est] soli sapienti et nullius indigo Deo coæternum esse. Dicebat enim, Sicut non est opifex sine opificio, poeta sine poematis, imperator sine subjectis, necesse est enim ut opifex ab opificio, poeta a poematis, et imperator a subjectis nominetur, [ita] necesse est creata a principio a Deo facta esse, nec tempus ullum esse, quo hæc non fuerint. Si enim fuit tempus quo non fuerunt opificia, ergo opificiis nullis existentibus, neque opifex est. Vide quæ sequatur [ex dictis] impietas: quin alterari etiam et mutari sequetur immutabilem **302^b** et invariabilem Deum. Si enim non ab æterno omnia creavit, manifestum est illum a non faciendo ad facien-

κατισχημένους), ὁ μέγας Μεθόδιος φησιν, εἰ μαργαρίτας τὰ σεμνοπρεπῆ καὶ θεῖα μαθήματα δεῖ ἐξακοῦειν, χοίρους δὲ τοὺς ἀσεβεῖς καὶ ἡδοναῖς συζῶντας, οἷς καὶ ἀπαράδηγτα καὶ ἀπόκρυφα τὰ πρὸς εὐσεβειαν καὶ τὴν εἰς Χριστὸν πίστιν ἀποστολικά διεγείροντα κηρύγματα δεῖ εἶναι, ὅρα ὡς οὐδένα λέγεις τῶν Χριστιανῶν τοῖς τῶν ἀποστόλων κηρύγμασιν ἐξ ἀσεβείας αὐτῶν τῆς προτέρας ἐπιστρέφαι· οὐδὲ γὰρ ἂν πάντως παρέβαλον ³⁰ τὰ κατὰ Χριστὸν ³¹ μυστήρια τοῖς δι' ἀπίστιαν χοίροις ἐοικόσιν. [935 R.] Ἡ οὖν πᾶσι τοῖς Ἕλλησι καὶ τοῖς ἄλλοις ἀπίστοις ταῦτα παρεβλήθη παρὰ τῶν τοῦ Χριστοῦ μαθητῶν καὶ ἐκπύρθη, καὶ ἀπὸ τῆς ἀσεβείας μετέβαλεν αὐτοὺς εἰς τὴν εἰς Χριστὸν πίστιν, ὥσπερ οὖν καὶ πιστεύοντες ὁμολογοῦμεν, καὶ οὐκέτι δύναται νοεῖσθαι τὸ, *Μὴ βάλητε ³² τοὺς μαργαρίτας ὑμῶν ἔμπροσθεν ³³ τῶν χοίρων*, ὡς ἐβρόθη· ἢ τοῦτο ὡς ἐλέχθη νοομένου, ἀνάγκη ἡμᾶς λέγειν ὡς οὐδὲν τῶν ἀπίστων, οὓς χοίροις ἀπεικάζομεν, ἐκ τῶν ἀποστολικῶν διδαγμάτων, μαργαριτῶν δίκην τὰς ψυχὰς καταυαζόντων, ἢ εἰς Χριστὸν πίστις ³⁴ καὶ ἡ τῆς ἀσεβείας ἐλευθερία γεγέννηται. Βλάσφημον δὲ τοῦτο. Οὐκ ἄρα δεῖ μαργαρίτας μὲν τὰ μυστικώτερα τῶν μαθημάτων ἐκλαμβάνειν ἐνταῦθα, χοίρους δὲ τοὺς ἀσεβεῖς, οὐδὲ τὸ, *Μὴ βάλητε ³⁵ τοὺς μαργαρίτας ὑμῶν ἔμπροσθεν ³⁶ τῶν χοίρων*, εἰς τὸ, *Μὴ παραβάλητε ³⁷ τοῖς ἀσεβείοις καὶ ἀπίστοις τὰ μυστικά καὶ τελειοποιὰ τῆς εἰς Χριστὸν ³⁸ πίστεως διδάγματα, παραλαμβάνειν*. Ἀλλὰ μαργαρίτας μὲν τὰς ἀρετὰς ἐκδέχεσθαι χρὴ, αἷς ὥσπερ πολυτίμοις μαργαρίταις ἡ ψυχὴ καθωραῖζεται, μὴ παραβαλεῖν δὲ αὐτοὺς τοῖς χοίροις, τούτεστι μὴ παραβαλεῖν αὐτὰς ³⁹ τὰς ἀρετὰς, οἷον ἀγγεῖαν καὶ σωφροσύνην καὶ δικαιοσύνην καὶ ἀλήθειαν, ταύτας δὲ μὴ παραβαλεῖν ταῖς μαχλώσαις ἡδοναῖς (χοίροις γὰρ ἐοίκασιν αὗται), ἵνα μὴ τὰς ἀρετὰς αὗται καταφαγοῦσαι χοιρώδῃ βίῳ καὶ πολυπαθῇ τὴν ψυχὴν βιοτεύειν παρασκευάσωσιν ⁴⁰.

Ὅτι ὁ Ὁριγένης ⁴¹, ὃν Κένταυρον καλεῖ, ἐλεγε συναΐδιον εἶναι τῷ μόνῳ σοφῷ καὶ ἀπροσδεεῖ Θεῷ τὸ πᾶν. Ἐφασκε γὰρ, Εἰ οὐκ ἔστι δημιουργὸς ἄνευ δημιουργημάτων, ἢ ποιητῆς ἄνευ ποιημάτων, οὐδὲ παντοκράτωρ ἄνευ τῶν κρατούμενων (τὸν γὰρ δημιουργὸν διὰ τὰ δημιουργήματα ἀνάγκη καὶ τὸν ποιητὴν διὰ τὰ ποιήματα καὶ τὸν παντοκράτορα διὰ τὰ κρατούμενα λέγεσθαι), ἀνάγκη ἐξ ἀρχῆς αὐτὰ ὑπὸ τοῦ Θεοῦ γεγενῆσθαι, καὶ μὴ εἶναι χρόνον ὅτε οὐκ ἦν ταῦτα. Εἰ γὰρ ἦν χρόνος ὅτε οὐκ ἦν τὰ ποιήματα, ἐπεὶ τῶν ποιημάτων μὴ ὄντων οὐδὲ ποιητῆς ἔστιν, ὅρα οἷον ἀσεβεῖς ἀκολουθεῖ. Ἀλλὰ καὶ ἀλλοιοῦσθαι καὶ μεταβάλλειν τὸν ἀτρέπτον καὶ ἀναλλοίωτον συμβῆσθαι Θεόν. Εἰ γὰρ ὕστερον πεποίηκε τὸ πᾶν, ὅλον ὅτι ἀπὸ ⁴² τοῦ μὴ ποιεῖν εἰς τὸ ποιεῖν μετέβαλε-

VARIE LECTIONES.

³⁰ παρέβαλον ζ. ³¹ κατὰ τὸν Χρ. ζ. ³² βάλητε Α. ³³ ἔμπροσθεν post χοιρῶν ponit B. ³⁴ ἡ εἰς Χριστὸν πίστις AB: ἡ εἰς πίστιν ζ. ³⁵ βάλλετε ζ. ³⁶ παραβάλλετε ζ. ³⁷ εἰς τὸν Χριστόν Α. ³⁸ αὐτὰς] αὐτοῖς B. ³⁹ βιωτεύειν παρασκευάσωσιν Α. ⁴⁰ ὁ Ὁριγένης] οὐ τὸν Ὁριγένην λέγει, ἀλλ' ὁ Ὁριγένης Κένταυρον τινὰ ὀνόματι ἐπιλαμβάνεται ταύτης ἐχόμενον τῆς δόξης τῆς ἀσεβοῦς mg. rc. B. ⁴¹ ἀπὸ οἰη. AB.

NOTE.

(83) Methodius Origenem centaurum appellavit. Bene.

[495 H.] Τοῦτο δὲ ἀποπον μετὰ τῶν προειρημένων. Οὐκ ἄρα δυνατόν λέγειν μὴ εἶναι ἀναρχον καὶ συναριθμεῖν τῷ Θεῷ τὸ πᾶν.

Πρὸς οὗ φησι δι' ἐτέρου προσώπου ὁ ἅγιος ἐρωτῶν· Ἀρὰ γε σοφίας καὶ δόξης καὶ συλλήδων πάσης ἀρετῆς ἀρχὴν καὶ πηγὴν οὐσιωδῶς, ἀλλὰ μὴ ἐπικτητῶς ἡγῆ τὸν Θεόν; ὁ δὲ, Ναί. Τί δὲ πρὸς τούτοις; οὐχὶ τέλειος πάντῃ δι' ἑαυτὸν καὶ ἀπροσδεής; Ἀληθῆ. Ἀμήχανον γὰρ τὸ ἀπροσδεὲς δι' ἕτερον εἶναι τι ἀπροσδεής; Ἀμήχανον. Πᾶν γὰρ τὸ δι' ἕτερον πλήρες ὂν καὶ ἀτελὲς λεκτέον; Ἀνάγκη. Τὸ γὰρ αὐτὸ δι' ἑαυτὸ ἑαυτοῦ πλήρωμα ὂν, καὶ αὐτὸ ἐν ἑαυτῷ μένον, τέλειον εἶναι τοῦτομόμον δοξαστέον; Ἀληθέστατα λέγεις. Τὸ δὲ μήτε αὐτὸ δι' ἑαυτὸ μήτε αὐτὸ ἑαυτοῦ πλήρωμα ὂν φαίης ἂν ἀπροσδεής; Οὐδαμῶς. Οὐκ ἄρα ὁ Θεὸς τέλειος διὰ τι νομισθήσεται. Ὁ γὰρ διὰ τι τέλειον ἐστίν, αὐτὸ καθ' ἑαυτὸ ἀτελὲς ἀνάγκη τυγχάνειν; Ἀνάγκη. Οὐκοῦν καὶ ὁ Θεὸς αὐτὸς δι' ἑαυτὸν τέλειος, ἀλλ' οὐ δι' ἕτερον λογισθήσεται; Ὁρθότατα. [936 R.] Ἐτερον Θεὸς κόσμου, καὶ ἕτερον κόσμος Θεοῦ; Παντελῶς. Οὐκ ἄρα τέλειον φάτεον⁴⁰ καὶ δημιουργὸν καὶ παντοκράτορα διὰ κόσμον τὸν Θεόν; Οὐ. Ὅπως [μὴ] δι' ἑαυτὸν, ἀλλὰ μὴ διὰ κόσμον, καὶ ταῦτα τρεπτὸν, αὐτὸς καθ' ἑαυτὸν τέλειος εὐρίσκειτο; Προσηκόντως. Τί δέ; τὸν πλοῦσιον διὰ τὸν πλοῦτον λεκτέον πλοῦσιον; Ὁρθῶς. Καὶ τὸν σοφὸν κατὰ μετοχὴν τῆς οὐσιώδους σοφίας, οὐκ αὐτὸν σοφίαν ὂντα, σοφὸν προσαγορευτέον; Ναί. Τί δέ; καὶ τὸν Θεόν, ἕτερον ὂντα κόσμου⁴¹, διὰ κόσμον ταύτῃ πλοῦσιον καὶ εὐεργέτην καὶ δημιουργὸν κλητέον; Οὐδαμῶς, ἀπαγε⁴². Οὐκοῦν αὐτὸς ἑαυτοῦ πλοῦτος, καὶ δι' αὐτὸν πλοῦσιος καὶ δυνατός τυγχάνει; Ἔοικεν. Ἦν ἄρα καὶ πρὸ κόσμου πάντα ἀπροσδεής ὂν καὶ Πατὴρ καὶ παντοκράτωρ καὶ δημιουργός, ὅπως⁴³ δι' ἑαυτὸν, ἀλλὰ μὴ δι' ἕτερον ταῦτα ᾗ; Ἀνάγκη. Εἰ γὰρ διὰ κόσμον καὶ οὐχὶ δι' ἑαυτὸν, ἕτερος ὂν κόσμου⁴⁴, παντοκράτωρ γνωρίζοιτο (συγνωμὴν ὁ Θεὸς, ἀναγκάζομαι γὰρ τοῦτο εἰπεῖν), αὐτὸς καθ' ἑαυτὸν ἀτελής⁴⁵ ἐστὶ⁴⁶ καὶ ἀπροσδεής τούτων δι' ἃ παντοκράτωρ καὶ δημιουργός ἐστιν; Ὑπερφυῶς. Οὐκ ἄρα ἀποδεκτέον ταύτην τὴν ὀλέθριον ἀμαρτίαν περὶ Θεοῦ τῶν λεγόντων παντοκράτορα καὶ⁴⁷ δημιουργὸν διὰ τὰ κρατούμενα καὶ δημιουργούμενα τρεπτὰ, ἀλλ' οὐ δι' ἑαυτὸν εἶναι τὸν Θεόν.

ipse secundum seipsum imperfectus esset, et indigens his, quorum causa omnipotens et creator est supernaturalis. Rejiciendus ergo perniciosus error eorum, qui dicunt de Deo, Deum non propter seipsum, sed propter **303a** subjectas res et creatas, quæ mutabiles sunt, esse omnipotentem et creatorem.

Ὅρα δὲ καὶ ὧδε· Εἰ ὕστερον, ἐφης, πεποιήται ὁ κόσμος μὴ πρότερον⁴⁸ ὂν, μεταβάλλειν ἀνάγκη τὸν ἀπαθῆ καὶ ἀναλλοίωτον Θεόν· τὸν γὰρ ποιοῦντα πρότερον μὴδὲν, ὕστερον δὲ, ἀπὸ τοῦ μὴ ποιεῖν εἰς τὸ ποιεῖν μεταβάλλειν καὶ ἀλλοιοῦσθαι ἀνάγκη. Ἐλεγον γάρ· Πέπαιται δὲ τοῦ ποιεῖν ποτε τὸν κόσμον ὁ Θεός, ᾗ οὐ; Πέπαιται. Οὕτω γὰρ ᾗ τετελειωμένος ἂν. Ἀληθές. Εἰ οὖν τὸ ποιεῖν ἐκ τοῦ μὴ ποιεῖν ἀλλοιωσιν

dum transiisse. Sed hoc una cum antedictis absurdum est, ergo dici non potest non esse principii expers et Deo æternum hoc universum.

Hic respondet alia quasi persona per interrogationem [sermocinationis sive dialogi]: Nonne Deum existimas principium et fontem sapientiæ, gloriæ, et simul omnis virtutis substantialiter et non ascititæ? Sane, inquit, sed quid hoc ad rem? Nonne absolute per seipsum perfectus est et nullius indigens? Ita est. Impossibile enim est, ut id quod nullius indiget, sit propter alterum aliquid, [quam etiam] nullius indigens. Impossibile [inquam]. Quidquid enim propter alterum perfectum est, necesse est dicatur imperfectum. Hoc enim solum quod propter seipsum sui ipsius perfectio est et in seipso manet, perfectum esse censendum est? Verissime censens. Quod autem neque ipsum, propter seipsum, neque ipsi sui ipsius est perfectio, dices alieni non egentem? Nequaquam. Deus ergo non perfectus propter aliud existimabitur. Quod enim propter aliud perfectum est, nonne est necesse ut id in seipso sit imperfectum? Necesse. Nonne ergo Deus ipse propter seipsum et non propter aliud perfectus judicabitur? Rectissime. Nonne aliud est Deus mundi, et aliud mundus Dei? Omnino. Non igitur Deus et creator et omnipotens, perfectus est dicendus propter mundum? Nequaquam, ne propter mundum, præsertim mutabilem, ac non propter seipsum [potius] dicatur secundum se perfectus, merito convenienter. Quamobrem dives, nonne propter divitias dives appellandus est? Recte. Et sapiens secundum participationem essentialis sapientiæ, qui non est ipsa sapientiæ, sapiens tamen dicendus est? Sane. An ergo et Deus, qui non est mundus, propter mundum tamen sic dives, benefactor et creator nominandus est? Nequaquam, apage. Nonne ipse in seipso et propter seipsum dives ac potens est? Videtur. Eratne etiam ante mundi molitionem, omnino nullis indigens, pater nempe et omnipotens, et creator, adeo ut propter seipsum et non propter aliud sit hæc omnia? Necessarium est. Si enim propter mundum, et non propter seipsum alius a mundo existens, omnipotens esse intelligeretur (pace tua Deus, cogor ita loqui); ipse secundum seipsum imperfectus esset, et indigens his, quorum causa omnipotens et creator est supernaturalis. Rejiciendus ergo perniciosus error eorum, qui dicunt de Deo, Deum non propter seipsum, sed propter

Etiam ita ratiocinare: Si non ab æterno, inquis, mundus est conditus, et olim non fuit, necesse est Deum impatibilem et inalterabilem mutari. Etenim necesse est illum prius nihil facientem a non faciendo ad faciendum transire et mutari; dicebant enim: Requievitne Deus a mundo faciendo necne? Requievit; alioqui enim nondum esset perfectus. Ita est. Si ergo facere, a non faciendo, Deo

VARIE LECTIONES.

⁴⁰ φάτεον] φάτέ AC. ⁴¹ κόσμου] libri κόσμον. ⁴² ἀπαγε] οὐδαμῶς A. ⁴³ post ὅπως cum AB omisi αὐτός. ⁴⁴ ὂν καὶ κόσμου ζ. ⁴⁵ ἀτελής] his ποιῶντι AB. ⁴⁶ ἐστὶ] ἂν ἐστὶ re. A, ἂν B. ⁴⁷ παντοκρ. εἶναι καὶ AB. ⁴⁸ πρότερος A.

alterationem affert, nonne etiam non facere, a faciendo? Ita prorsus. Mutatum autem diceret eum hodie operantem, ab eo quod erat cum non operaretur? Nequaquam. Neque ergo ideo illum mutari necesse erit, quod faciat mundum, ab eo quod erat, quando non faciebat. Atque [ita] non necessario dicendum erit hoc universum existere cum illo propter hoc ipsum illi coæternum, ne cogantur dicere illum esse mutatum.

Atqui sic mecum disputant: Diceresne genitum, quod generationis principium non habet? Non equidem. Quod enim caret generationis principio, necessario est ingenuum. Si autem genitum est, concedis ab aliqua causa esse genitum: prorsus enim impossibile est sine causa generationem esse? Impossibile. Nonne ergo et mundum, et quæcunque sunt in illo? Nonne vel ab aliquo, vel Deo creatore postea factum dicemus cum prius non esset? Perspicuum est a Deo. Impossibile enim est, ut quod generationis principio circumscriptum, id infinito esse coinfinitum? Impossibile.

Ergo iterum, centaure, ad principium disputationis revertamur. Affirmatisne ea quæ existunt, divina scientia facta esse necne? Iterum dicent: Minime (84), sed ab elementis, vel materia, aut firmamenti, aut quibus hæc verbis appellare vultis, nihil enim interest. His enim absque creatione præexistentibus, temereque oberrantibus, Deus [illa] secernens, omnia fabricatus est, velut præstans pictor ex multis coloribus unam exprimit ideam seu imaginem. Nec hoc [dicent]. Omnino enim refugient contra seipsos hoc testari, ne dato quod materia habuerit principium secretionis et transformationis, cogantur fateri Deum cæpisse materiam prius indigestam seu informem verbo perfecte 303b digerere et expolire.

Age vero quoniam Deo juvante dicendo ad hunc locum pervenimus, si cui statua basi sua collocata, elegansque sit, cujus concinnam pulchritudinem spectatores mirentur, sed dissidentes inter se conentur evincere partim esse genitam [factam], partim vero ingenuam [non factam]; quæsierim ego ex vobis qua de causa ingenuam dicatis, an propter artificem ut ne unquam ab opere vacuus esse censeatur (85), an propter seipsam? Atqui si propter artificem, quomodo ingenua erit cum ab artifice efformetur? Nam si expers omnis penitus artis et rudis, effingatur ad quamcunque velit artifex formam seu figuram, quomodo erit ingenua, [manum] passa et tractata? Si rursum propter seipsam perfe-

A τοῦ Θεοῦ καταφθίσκεται, οὐχὶ καὶ τὸ μὴ ποιεῖν ἐκ τοῦ [μὴ] ποιεῖν; Ἀνάγκη. Ἡλλοιωσθαι δὲ αὐτὸν φαίης μὴ ποιοῦντα σήμερον παρ' ὃ ἦν ὅτε ἐποίησεν; Οὐδαμῶς. Οὐδ' ἄρα ὅτ' ἐποίησεν τὸν κόσμον, ἡλλοιωσθαι αὐτὸν ἀνάγκη παρ' ὃ ἦν ὅτε οὐκ ἐποίησεν· καὶ οὕτε ἀνάγκη συνυπάρχουν αὐτῷ τὸ πᾶν δεῖ λέγειν, διὰ τὸ μὴ ἀναγκάζεσθαι λέγειν [496 H.] ἡλλοιωσθαι, οὕτε συναΐδιον δὲ αὐτὸ τοῦτο.

Καὶ μοι φάθι καὶ ὧδε· Γενητὸν τὸ μὴ γενέσεως ἔχον ἀρχὴν φαίης ἄν; Οὐ δῆτα· εἰ γὰρ μὴ ὁποῖται γενέσεως ἀρχὴ, ἐξ ἀνάγκης ἀγέννητόν ἐστιν. Εἰ δὲ γέγονεν, ὑπὸ αἰτίου τινὸς διδως αὐτὸ γεγονέναι· πάντῃ γὰρ ἀδύνατον χωρὶς αἰτίου γένεσιν ἔχειν; Ἀδύνατον. Κόσμον δὲ οὖν, καὶ ὅσα ἐν αὐτῷ, ἄλλου τινὸς ἢ Θεοῦ δημιουργοῦντος φήσομεν γεγονέναι ὕστερον, πρότερον οὐκ ὄντα; Ἀπὸ τοῦ Θεοῦ. Ἀδύνατον γὰρ τὸ γενέσεως ἀρχὴν περιερισθὲν συναπείραντον εἶναι τῷ ἀπείραντῳ; Ἀδύνατον.

Πάλιν δὲ οὖν, ὦ Κένταυρε, ἐξ ἀρχῆς διαλεγώμεθα. Θεὰ ἐπιστήμη τὰ ὄντα πατὲρ γεγονέναι, ἢ οὐ; Ὡ βάλῃ, λέγουσιν, οὐδαμῶς, ἀλλὰ ἀπὸ τῶν στοιχείων ἢ ὕλης ἢ στριγμάτων, ἢ ὅπως αὐτοὶ ταῦτα βούλεσθε ὀνομάζειν· οὐδὲν γὰρ διαφέρει. Τούτων ἀγενήτως προϋφεισθηκότων καὶ πλημμελῶς φερομένων, ὁ Θεὸς διακρίνας, ἐτεχνάσατο τὰ πάντα, ὥσπερ ἀγαθὸς ζωγράφος ἀπὸ πολλῶν χρωμάτων μίαν τεχνησάμενος ἰδέαν; [937 R.] Οὐδὲ τοῦτο· πάντως γὰρ ἀποφεύγονται ὁμολογῆσαι καθ' ἑαυτῶν, ἵνα μὴ τῆς κατακρίσεως καὶ τῆς μεταμορφώσεως τὴν ὕλην συγχωροῦντες ἀρχὴν ἐσχηκυῖαν, ἀναγκασθῶσι τῷ λόγῳ κατὰ πάντα τὸν Θεὸν ἡρῆσθαι τοῦ διοικεῖν λέγειν καὶ κατακοσμεῖν τὴν πρότερον ἀμορφον οὖσαν ὕλην.

Φέρε γὰρ, ἐπειδὴ, σὺν τῷ Θεῷ φάναι, ἐνταῦθα τοῦ λόγου γεγόναμεν, ἦτω τις ἀνδρίας, ἐστὼς ἐπὶ βάσεως, καλὸς· οὐ θαυμάζοντες οἱ θεούμενοι τὴν εὐρυθμον καλλομένην διαφερίσθωσαν πρὸς ἀλλήλους, πῇ μὲν γενητὸν, πῇ δὲ καὶ ἀγέννητον περὶ ὧμενοι λέγειν. Ἐροίμην γὰρ σφᾶς, εἰ ἦν αἰτία ἀγέννητον αὐτὸν φάτε; πότερον διὰ τὸν τεχνίτην, ὅπως μηδαμῶς ἀργήσας τῆς δημιουργίας νομίζοιτο, ἢ δι' αὐτόν; Ἄν μὲν γὰρ διὰ τὸν τεχνίτην, πῶς ἀγέννητος ὢν πρὸς τοῦ τεχνίτου δημιουργεῖται; Εἰ γὰρ ὅπως ἐν ἐνδεῖα τῆς τέχνης καθέστηκε χαλκοσυργούμενος πρὸς τὸ σκεῖν ὅποιον ὁ δημιουργὸς ἐθέλοι χαρακτῆρα, ποῶν τρώφῳ ἀγέννητος ἐσται πάσχων τε καὶ δριώμενος; Εἰ δὲ αὐτὸν αὐτὸν τέλειος καὶ ἀγέννητος

VARIE LECTIONES.

84 δὲ τὸν αὐτόν B. 85 ὅτ' ἐποίησεν libri ὅτε ποιεῖ. 86 οὕτε AB: ὅτι γ. 87 φασὶ AB. 88 ante ἄλλου cum AB omisi μὴν. 89 πρότερον B: πρῶτον γ. 90 post συναπείραντον cum AB omisi γὰρ τὸ γενέσεως. 91 διαλεγώμεθα corr. B: διαλεγόμεθα γ. 92 βάλῃ πάλιν B et corr. A: alii βάλε i. e. ἀβάλε. 93 ἐτεχνάσατο AB: ἐτεχνήσατο γ. 94 κατακρίσεως] διακρίσεως Scaliger, μετακρίσεως alii. 95 εὐρυθμον AB: εὐρύθμιον γ. 96 λέγειν περὶ ὧμενοι γ. 97 αὐτόν A. 98 ἐσται] ἄν AB.

NOTÆ.

(84) Ὡ βάλῃ. Ὁ apage inquit. In margine πάλιν iterum. ἀγενήτως proprie sine generatione. Κα-

τακρίσεως malim διακρίσεως, nisi idem valeant.
(85) Causam hanc non bene assequor.

λέγοιτο μὴ δεῖσθαι τῆς ⁶⁶ τέχνης ὁ ἀνδρίας, κατὰ τὸν ὁλέθριον δόγμα, ἀνάγκη αὐτοματισμὸν ὁμολογεῖν. Ἡ οὐδὲ τοῦτον ἰσως ἐβελήσαντες προσήκασθαι τὸν λόγον πικρότερον ἀποκρινόμενοι, τὸ μὲν βρέτας ἀγένητον οὐκ εἶναι λέγοντες, γενητὸν δὲ εἶναι ἀεὶ γενέσεως ἀρχὴν οὐκ ἔχον, ὅπως ἀνάρχως λέγοιτο κρατεῖν τοῦ τεχνάσματος ὁ τεχνίτης. Οὐκοῦν, ὡς ⁶⁷ οὗτοι, λέξομεν αὐτοῖς, εἰ μὴ χρόνος μήτε αἰὼν εὐρίσκειτο ἐπάνω, ὅτε οὐκ ἦν τέλειος ὁ ἀνδρίας, τί παρέσχεν αὐτῷ ὁ τεχνίτης ἢ τί ἐνήργησεν εἰς αὐτόν; Φατέ· εἰ γὰρ ὁ αὐτὸς ἀνευθεὶς ὢν καὶ οὐκ ἔχων ἀρχὴν γενέσεως τυγχάνει, ταύτῃ μᾶλλον καθ' ἑμᾶς ὁ δημιουργὸς οὐδέποτε δημιουργήσας οὕτε δημιουργῶν εὐρεθήσεται. Καὶ πάλιν εἰς αὐτὸ ἔοικεν ὁ λόγος περιδεδραμηκέναι, αὐτοματισμὸν ὁμολογεῖν. Ἐάν γὰρ κἂν τὸ ⁶⁸ ἀκαριαίατατον ἀνδριάντα ⁶⁹ κινήσας ὁ δημιουργὸς λεχθῇ, ἀρχὴ ὑποπασσεται, καθ' ἣν πρότερον [497 H.] αὐτὸν ἀκοσμον καὶ ἀκίνητον ὄντα ἤρξατο κινεῖν καὶ κοσμεῖν. Οὐκοῦν καὶ ἦν καὶ ἔσται διηγεκὺς ὁ αὐτὸς ἀεὶ κόσμος· ἀπεικαστέον γὰρ τῷ μὲν θεῷ τὴν τεχνίτην, τὴν δὲ ἀνδριάντα τῷ κόσμῳ. Πῇ δὲ ⁷⁰ οὖν, ὡς ἡλίθιοι, ὀλεσθε τὴν κτίσιν συναπέραντον οὕσαν τῷ δημιουργῷ μὴ δεῖσθαι τοῦ δημιουργοῦ; Τὸ γὰρ συναπέραντον μηδαμῶς ἀρχὴν γενέσεως ἔχον, καὶ συναγένητον καὶ ἰσοδύναμον ἀνάγκη τυγχάνειν. Τὸ δὲ ἀγένητον, αὐτοτελὲς καὶ ἀρεπτον φανθὲν, καὶ ἀπροσδεὲς καὶ ἀφθονον ἔσται ⁷¹. Καὶ εἰ τοῦτο οὕτως ἔχει, οὐκ ἐστὶ ὁ κόσμος τρεπτὸς καθ' ἑμᾶς.

⁷² Ὅτι Ἐκκλησία παρὰ τὸ ἐκκεκλικέναι ⁷³ τὰς ἡδονὰς λέγεσθαι φησιν.

⁷⁴ Ὅτι φησὶν ὁ ἅγιος, Δύο δὲ ⁷⁵ δυνάμεις ἐν τοῖς προωμολογημένοις ἔφαμεν εἶναι ποιητικὰς ⁷⁶, τὴν ἐξ οὐκ ὄντων γυνῶ τῷ βουλῆματι χωρὶς μελλήσεως ⁷⁷ ἅμα τῷ θελήσει αὐτουργοῦσαν ὃ βούλεται ποιεῖν· τυγχάνει δὲ ὁ Πατὴρ· θεάτεραν δὲ κατακοσμοῦσαν καὶ ποικίλλουσαν κατὰ μίμησιν τῆς προτέρας τὰ ἤδη γεγόνота· ἔστι δὲ ὁ Υἱός, ἡ παντοδύναμος καὶ κραταὶά χειρ τοῦ Πατρὸς, ἐν ᾗ μετὰ τὸ ποιῆσαι τὴν ὕλην ἐξ οὐκ ὄντων κατακοσμεῖ.

⁷⁸ Ὅτι τὸ ἰὼδ βιβλίον Μωσέως εἶναι ὁ ἅγιος φησιν.

[940 R.] Ὅτι περὶ τοῦ, *Ἐν ἀρχῇ ἐποίησεν τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν*, φησιν, *Ἀρχὴν δὲ αὐτὴν τὴν* ⁷⁹ σοφίαν λέγων τις οὐκ ἂν ἀμάρτοι. Λέγεται γὰρ παρὰ τινι τῶν ἐκ τοῦ θείου χοροῦ λέγουσα περὶ αὐτῆς τὸν τρόπον τοῦτον, Κύριος ⁸⁰ ἔκτισέ με ἀρχὴν ὁδῶν αὐτοῦ, εἰς ἔργα αὐτοῦ πρὸ τοῦ αἰῶνος ἐθεμελίωσέ με. Ἦν γὰρ ἀκόλουθον καὶ προπωδέστερον πάντα ἃ εἰς γένεσιν ἦλθον εἶναι ταύτης νεώτερα, ἔπει καὶ δι' αὐτῆς γεγόνота. Ἐπίστησεν γὰρ, εἰ μὴ καὶ τὸ, *Ἐν ἀρχῇ ἦν ὁ Λόγος, καὶ ὁ Λόγος ἦν πρὸς τὸν Θεόν*, κατὰ τὸν εὐαγγελιστὴν, καὶ Θεὸς ἦν ὁ Λόγος· οὗτος ἦν ἐν ἀρχῇ πρὸς τὸν Θεόν, εἰ μὴ

⁷² Gen. 1, 4. ⁷³ Prov. viii, 22. ⁷⁴ Joan. 1, 1, 2.

VARIAE LECTIONES-

⁶⁶ τῆς om. A. ⁶⁷ ὡ om. AB. ⁶⁸ τὸν AB. ⁶⁹ ἀνδριάντα] malim τὸν ἀνδριάντα, et mox κινήσαι. ⁷⁰ δὲ] διέ AB. ⁷¹ ἔσται] ἂν AB, ἂν ἔσται C. ⁷² ἐκκεκλικέναι AB: ἐκκεκληκέναι C. ⁷³ δὲ exprogit A, om. B. ⁷⁴ ποιητικῆς AB, ⁷⁵ μελλήσεως AB: μελισμοῦ C. ⁷⁶ τὴν] καὶ AB. ⁷⁷ Κύριος] Prov. viii, 22.

A cta et ingenta, dicatur, secundum perniciosam vestram sententiam, arte non egere, necesse erit fateri statuam per se sponte [sine artifice] faciam. At neque hanc admissuri orationem, mordacius respondebunt, simulacrum quidem ingentum non esse dicunt, genitum autem esse generationis principio semper carens, ut opifex opificio ab aeterno major dicatur. Agite vos, nonne, illis dicemus, Si neque tempus, neque ævum retro ullum reperitur, quando statua perfecta non fuit, quid illi artifex præstitit? aut quid efformavit in illa? Dicite. Nam si ipsa nullius indiga principium generationis nullum habet, ita secundum vos, potius creator nunquam creavit, neque creare dicitur. Atque ita rursus ad idem revoluta oratio, cogitur opus suas sponte factum fateri. Quodsi enim, quamvis rudissimam statuam molitus sit artifex, illa tamen [generationis] principium habebit, quo informem et rudem artifex cœpit tractare et expolire. Ergo nec erat nec erit perpetuo idem semper mundus (comparandus est enim artifex Deo, et statua mundo). Quomodo ergo, o stupidissimi, existimatis creaturam Creatori cœternam [adeoque] Creatore [non] indigere? Cœternam enim, cum nullum generationis principium admittat, necesse est ut sit etiam ingentum et ejusdem potentia. Quod autem ingentum est, id manifeste etiam per se perfectum ^{304a} et immutabile, meliusque egens et incorruptibile erit. Et si ita se res habet, ex vestra sententia mundus erit immutabilis.

C Ecclesiam ab evocandis voluptatibus (hoc est exstirpandis) dictam ait.

Porro sanctus dicit: Duas in supra dictis affirmamus esse effectrices facultates: unam quæ ex rebus non existentibus sola voluntate, sine partium distinctione simul atque vult, quidquid vult efficit; est autem hic Pater: alteram, quæ perficit, variatque et exornat, secundum prioris potentia ideam, quod jam ante factum est, et hic est Filius, omnipotens nempe et invicta manus Patris, qua materiam ex nihilo prius creatam, postea perficit seu exornat.

Affirmat etiam sanctum librum Job esse Mosis.

Docet præterea super illis verbis: *In principio creavit Deus cælum et terram*; eum qui principium ipsam dixerit esse sapientiam, non aberraturum. Dicitur enim apud quemdam e cœu sacro scriptorum sic de seipsa loqui: *Dominus condidit me initium viarum suarum ad opera sua, ante sæculum fundavit me* ^b. Erat enim consequens et decentius omnia quæ creata sunt, esse hac posteriora, cum per eam facta sint. Considera, annon et hoc evangelistæ, *In principio erat Verbum, et Verbum erat apud Deum*, hac consequatur? *Et Deus erat Verbum: hoc erat in principio apud Deum* ¹. Principium

enim, a quo germinavit verissimum Verbum, fatendum est esse Patrem conditorem universorum: in quo erat [Verbum]. Illud autem, *Hoc erat in principio apud Deum*, potentiam Verbi, quam habuit apud Patrem, antequam mundus crearetur, insinuare videtur, cum potentiam principium appellat. Ergo post proprium æternumque principium quod Pater est, Verbum quoque est aliorum principium per quod omnia creantur.

Origenes postquam multa fabulatus est de universi æternitate, etiam hoc infert: Neque ergo ab Adam, ut quidam affirmant, cum prius non esset homo, tunc omnium primus formatus in mundum venit. Neque mundus rursum, ante sex dies, quam crearetur Adam, cæpit fieri. Quod si quis hæc cupiat dispicere, prius perpendat, annon secundum **304** *b* Moſen sit facilis numeratu unus dies, iis qui ita Moſen exponunt? prophetica voce hic etiam acclamante: *A sæculo et usque in sæculum tu es, quoniam mille anni ante oculos tuos, tanquam dies hesternæ quæ præterit, et custodia in nocte*. Mille annis in unum diem conclusis, in oculis Dei, a condito mundo usque ad requiem nostram (86), optimi calculandi magistri affirmant sex dies præterisse. Annus vero sexies millesimum, ab Adamo ad nos usque aiunt extendi. Ergo a nobis usque ad principium in quo Deus creavit cælum et terram tredecim dies numerantur (nam in septimo mundi millenario iudicium aiunt futurum), quibus Deus antiquior, ut vos ipsi secundum vestram insaniam dicitis, nihil quidquam [ante id tempus] egit aut creavit, et Patris nomine ac Creatoris privatus est. Si autem tredecim dies sunt in oculis Dei a mundo condito, quomodo Sapientia in Jesu Sirach dicit: *Arenam maris, et pluviam guttas, et dies sæculi quis dinumeravit*? Hæc serio disputans Origenes vide quomodo nugeatur.

CCXXXVI.

Ejusdem, De libero arbitrio.

Legi ejusdem quædam ex libro *De libero arbitrio*, pariterque (nactus ipse ejusmodi compendium) unde sint mala, et quis eorum auctor. Deus enim is non est; neque enim malis delectatur, quin etiam mala facientes abominatur. Quapropter censui aliquid exsistere cum Deo, quod materiam nominant, ex qua universa condidit, ex qua mala esse mihi videntur (87-88). Cum enim materia informis esset et absque ulla figura, et insuper temere inerraret, non passus est eam omnino ita casu circumferri, sed

† Psal. LXXXIX, 2, 4. † Eccli. 1, 2.

VARIE LECTIONES.

⁷⁶ ἀμάρται AB. ⁷⁷ φαιέ AB: ⁷⁸ τό] malim τῷ. ⁷⁹ πρῶτος C. ⁸⁰ ἔσται] an AB: εἰς C. ⁸¹ ἀπό] Psal. LXXXIX, 2. ⁸² γενέσεως AB: γενέσεως μέχρις καταπαύσεως C. ⁸³ δέ A: δὲ καὶ C. ⁸⁴ Σιράχ B. ⁸⁵ ἀμ-
μον, 1, 2. ⁸⁶ τῆς A: ὡσαύτως τῆς C. ⁸⁷ ὅτ] expectabam δέ.

NOTÆ.

(86) Usque ad requiem nostram, id est usque ad creationem hominis postquam quievit Deus.
(87-88) Hæc ex aliena sententia dicit.

Α τοῦτοις ἁμαρτεῖ⁷⁶. Τὴν μὲν γὰρ ἀρχὴν, ἀφ' ἧς ἀνελάσθησεν ὁ ὀρθότατος Λόγος, τὸν Πατέρα καὶ ποιητὴν τῶν ὅλων φατέον⁷⁷, ἐν ᾧ ἦν· τὸ⁷⁸ δὲ, Οὗτος ἦν ἐν ἀρχῇ πρὸς τὸν Θεόν, τὸ ἐξουσιαστικὸν τοῦ Λόγου, ὃ εἶχε παρὰ τῷ Πατρὶ καὶ πρὸ τοῦ τὸν κόσμον εἰς γένεσιν παρελθεῖν, εἰκοις σημαίνειν, τὴν ἐξουσίαν ἀρχὴν εἰπών. Οὐκοῦν ἀρχὴ, μετὰ τὴν ἰδίαν ἀναρχὸν ἀρχὴν τὸν Πατέρα, αὐτὸς τῶν ἄλλων γίνεται, δι' ἧς ἅπαντα δημιουργεῖται.

Ὅτι Ὀριγένης μετὰ τὸ πολλὰ μυθήσασθαι περὶ τῆς τοῦ παντὸς ἀδιότῃτος ἐπάγει καὶ τοῦτο· Οὕτε οὖν ἀπὸ Ἀδὰμ, ὡς φασὶ τινες, πρότερον οὐκ ὦν ὁ ἀνθρώπος τότε πρῶτως⁷⁹ πλασθεὶς εἰς κόσμον παρεῖληθεν, οὕτε αὖ κόσμος πρὸ ἐξ ἡμερῶν τῆς τοῦ Ἀδὰμ γενέσεως ἤρξατο δημιουργεῖσθαι. Εἰ δὲ φιλοφρονοῖτο διαφέρεισθαι πρὸς ταῦτά τις, πρότερον φρασάτω εἰ μὴ εὐαρίσθητος ἀπὸ τῆς τοῦ κόσμου γενέσεως κατὰ τὴν Μωσέως βίβλον τοῖς οὕτως αὐτὴν ἐκλαμβανόμενοις ὁ χρόνος ἔσται⁸⁰, τῆς προφητικῆς καὶ ἐνθάδε βώστης φωνῆς, Ἀπὸ⁸¹ τοῦ αἰῶνος καὶ ἕως τοῦ αἰῶνος σὺ εἰ⁸²· ὅτι χίλια ἔτη ἐν ὀφθαλμοῖς σου ὡς [498 H.] ἡμέρα ἡ χθὲς, ἥτις διεῖλε, καὶ φυλάχῃ ἐν νυκτὶ. Χιλίων γὰρ ἐτῶν περιοριζομένων εἰς μίαν ἡμέραν ἐν ὀφθαλμοῖς Θεοῦ, ἀπὸ τῆς τοῦ κόσμου γενέσεως⁸³ μέχρις ἡμῶν, ὡς οἱ περὶ τὴν ἀριθμητικὴν φάσκουσι δεῖνοι, ἐξ ἡμερῶν συμπεραιοῦνται. Ἐξακισχilioστὸν ἄρ' ἔτος φασὶν ἀπὸ Ἀδὰμ εἰς δεῦρο συντείνειν· τῇ γὰρ ἑβδομάδι τῷ ἑπτακισχilioστῷ ἔτει κρίσιν ἀφίξεσθαι φασιν. Οὐκοῦν αἱ πάσαι ἡμέραι δέκα καὶ τρεῖς ἀφ' ἡμῶν ἕως εἰς τὴν ἐν ἀρχῇ, ἐν ᾗ ἐποίησεν ὁ Θεὸς τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν, μετροῦνται. Ὡς ὁ Θεὸς ἀνώτερον κατὰ τὴν σφῶν αὐτῶν ἄνοιαν οὐδὲν οὐδαμῶς δημιουργήσας ἐγεγύμνωτο τοῦ Πατρὸς καὶ παντοκράτωρ εἶναι. Εἰ δὲ⁸⁴ τρισκαίδεκά εἰσιν ἡμέραι ἐν ὀφθαλμοῖς Θεοῦ ἀπὸ γενέσεως κόσμου, πῶς φησιν ἡ ἐν τῷ Σιράχ⁸⁵ σοφία, Ἀμμορ⁸⁶ θαλασσῶν καὶ σταγόνας ὕετος καὶ ἡμέρας αἰῶνος τίς ἐξαριθμήσει; Ταῦτα φησιν ὁ Ὀριγένης σπουδάζων, καὶ ὅρα οἷα παίζει.

ΣΛΓ'

Τοῦ αὐτοῦ περὶ τοῦ αὐτεξουσίου.

Ἀνεγνώσθη τοῦ αὐτοῦ ἐκ τοῦ Περί αὐτεξουσίου, τῆς⁸⁷ ἰσῆς καὶ αὐτὸς τυχὼν συντομίας. Πῶθεν τὰ κακὰ καὶ τίς ὁ τοῦτων ποιητής; Ὁ μὲν γὰρ Θεὸς οὐκ ἔστιν, ὅτι μὴδὲ τούτοις ἡδεται, ἀλλὰ καὶ τοὺς δρῶντας αὐτὰ βδελύσσεται. Διόπερ ἔδοξέ μοι συν-
D υπάρχειν τι αὐτῷ, τούνομα ὕλη, ἐξ ἧς τὰ ὄντα ἐδημιούργησεν, ἐξ ἧς καὶ τὰ κακὰ εἶναι μοι δοκεῖ. Ἀπολοῦ τε γὰρ καὶ ἀσχηματίστου [944 R.] οὕσης αὐτῆς, πρὸς δὴ⁸⁸ τούτοις καὶ ἀτάκτως φερομένης, οὐ διὰ παντὸς κατέλιπεν αὐτὴν οὕτω φέρεσθαι, ἀλ-

λά δημιουργεῖν ἤρχετο, καὶ ἀπὸ τῶν χειρίστων αὐ-
 τῆς τὰ κάλλιστα διακρίνειν ἤθελε. Καὶ οὕτω γούν
 ἐδημιούργησεν ὅσα ἐξ αὐτῆς ἤρμας Θεῷ δημιουρ-
 γεῖν. Τὰ δὲ ὅσα αὐτῆς, ὡς ἔπος εἰπεῖν, τρυγῶδη
 ἐτύγχανε, ταῦτα ἀνάρμοστα ὄντα πρὸς δημιουργίαν
 ὡς εἴγε κατέλειπεν· ἐξ ὧν δοκεῖ μοι νῦν ἐπιρρεῖν τὰ
 κακά. Ταῦτα μὲν οὕτως· πρὸς αὐτὸν δὲ ψῆσιν, ὅτι
 μὲν οὖν ἀδύνατον ἀγένητα δύο εἶναι, οὐδὲ σὲ ἀγνοεῖν
 νομίζω. Ἡ γὰρ ἡνώσθαι ἢ κεχωρίσθαι αὐτὰ λέγειν
 ἀνάγκη. Εἰ μὲν οὖν ἡνώσθαι λέξοι, ἐν τῷ ἀγένητον·
 ἕκαστον γὰρ τούτων μέρος ἔσται. ⁸⁸ τοῦ πλησίον, ἀλ-
 λήλων δὲ μέρος τυγχάνοντα ἀγένητον, ἀλλ' οὐκ ἀγέ-
 νητα ἔσται· οὐδὲ γὰρ τὸν ἀνθρώπων μέρος ἔχοντα κα-
 τακερματίζομεν εἰς πολλὰ γενητά. Εἰ δὲ κεχωρί-
 σθαι ⁸⁹ φῆσαι τις, ἀνάγκη εἶναι τι τὸ ἀνὰ μέσον ἀμ-
 φωτέρων, ὅπερ καὶ τὸν χωρισμὸν αὐτῶν δείκνυσσι.
 Τοῦτο δὲ ἦτοι ταυτὸν ὅν ἦνωται θατέρω τῶν δύο,
 καὶ ἀνάγκη πάλιν ἢ ἑνωσιν ἢ χωρισμὸν πρὸς τὸ ἔτε-
 ρον ζητεῖν. Ἐνωσιν μὲν ἀδύνατον ἰδεῖν, εἰπερ θα-
 τέρω ταυτὸν εἶναι καὶ ἡνώσθαι δέδοται· ἡνωτο γὰρ
 ἂν οὕτως ⁹⁰ καὶ τὸ ἐξ ἀρχῆς, ᾧ ταυτὸν εἶναι τοῦτο
 ἰδὲθι. Εἰ δὲ κεχωρίσθαι ἀπαιτεῖ ὁ λόγος, πάλιν τὸ
 χωρίζον ἀπαιτεῖται, ἕως ἂν ἀπέριον ἡμῖν ἀγενή-
 των ἐσμὸς ἀναφανῇ. Ἄν δ' ἄρα τις καὶ τρίτον λέξῃ ⁹¹
 λόγον, τοῦτο ἐστὶ τὸ μήτε κεχωρίσθαι τὸν Θεὸν τῆς
 ὕλης, μηδ' αὖ πάλιν ὡς ἐν μέρει ἡνώσθαι, εἶναι δὲ
 ὡς ἐν τόπῳ [καθάπερ] τῇ ὕλῃ τὸν [499 H.] Θεὸν καὶ
 τὴν ὕλην ἐν τῷ Θεῷ, ἀκούετω ὅτι ἐν τόπον τοῦ
 Θεοῦ τὴν ὕλην εἰπωμεν, ἐξ ἀνάγκης καὶ χωρητὸς
 ἔσται ⁹², τῇ ὕλῃ περιγραφόμενος ⁹³, καὶ τῇ ὕλῃ ὁμοίως
 ἀτάκτως φερόμενος· τοῦ γὰρ ἐν ᾧ ἐστὶ πλημμελῶς
 κινουμένου, ἀνάγκη καὶ τὸ ἐν αὐτῷ συγκινεῖσθαι.
 Πότερρον δὲ ἐπλήρου τὴν ὕλην ὁ Θεός, ἢ ἐν μέρει
 αὐτῆς, ἐτύγχανεν; Εἰ μὲν γὰρ ἐν μέρει, μικρότερος
 αὐτῆς ἄτε δὴ ἐν μέρει αὐτῆς χωρηθεῖς· εἰ δὲ ἐπλή-
 ρου, πῶς ταύτην ἐδημιούργησεν; ἀνάγκη γὰρ ἢ συ-
 στολὴν τινα τοῦ ⁹⁴ Θεοῦ λέγειν, ἥς γενομένης ἐδη-
 μιούργησεν ἐκεῖνο ἅπ' οὐ ὑπεχώρησεν, ἢ καὶ αὐτὸν
 τῇ ὕλῃ συνδημιουργεῖν, οὐκ ἔχοντα ὑπεχώρησεως
 τόπον. Εἰ δὲ τὴν ὕλην ἐν τῷ Θεῷ εἶναι λέγοι τις,
 ῥητέον πότερον ὡς δισταμένον αὐτοῦ ⁹⁵ ἅπ' αὐτοῦ,
 καὶ ὥσπερ ἐν ἀέρι ζῶων ὑπάρχει ⁹⁶ γέννη, μεριζομέ-
 νου αὐτοῦ εἰς ὑποδοχὴν τῶν γινομένων ἐν αὐτῷ, ἢ
 ὥσπερ ἐν γῇ ὕδωρ; Εἰ μὲν γὰρ ὡς ἐν ἀέρι, μεριστὸν
 ἀνάγκη λέγειν τὸν Θεόν· εἰ δὲ ὡς ὕδωρ ἐν τῇ γῇ,
 ἦν δὲ ἄτακτος καὶ ἄκοσμος ἡ ὕλη, πρὸς δὴ τούτοις
 ἔχουσα καὶ κακὰ, τὸν Θεὸν λέγειν ἀνάγκη τῶν ἀκο-
 σμήτων καὶ κακῶν τούτων αἵτιον. Καὶ ὅρα [γὰρ] ὡς
 ὕλην ὑποτιθέμενος, ἵνα μὴ τῶν κακῶν ποιητὴν εἴ-
 ποις ⁹⁷ τὸν Θεόν, δοχεῖον αὐτὸν τῶν κακῶν εἶναι
 λέγεις.

in mala præterea in se contineret, necesse erit dicere
 Et adverte, quemadmodum materiam supponendo,
 Deum facias receptaculum malorum.

A perficere cœpit, optimamque a pessimis secernere
 voluit. Itaque ergo molius est ea quæ Deo ad
 creandum erant apta. Quæcunque vero, ut sie
 loquar, erant seculenta, illa, ut ad creationem inepta,
 ut erant reliquit. Unde mihi nunc videntur pro-
 fluxisse mala. Hæc quidem ille; contra quem dis-
 putat [Methodius]. Quod si fieri nullo modo possit,
 ut duo simul sint increata, nec te quidem ignorare
 puto; aut enim illa inter se unita, aut separata esse
 necessario dicendum erat. Si quis unita dixerit:
 erit unum increatum, unaquæque enim pars horum
 erit alteri similis, partes enim inter se pares
 sunt unum increatum, et non erunt increata,
 neque **305a** enim hominem ex multis partibus
 constantem in multa creata dividimus. Si vero di-
 visa seu separata quis dixerit [illa increata duo],
 necesse est ut sit aliquod medium inter utrumque,
 quod separationem illorum ostendat. Hoc autem si
 sit idem cum altero ex duobus, cum illo unitum est,
 et rursum erit necesse quærere aut conjunctionem
 aut separationem alterius ab altero. Unionem enim
 videre impossibile est, si alterum sit idem cum eo,
 et unitum esse concedatur. Sic enim uniretur etiam
 id quod a principio idem cum eo fuisse concessum
 est. Si autem separatam fuisse ratio docet, rursum
 quærendum est per quod fuit separatam, donec in-
 finitorum nobis copia increatorum occurrat. Quod si
 quis etiam tertiam sententiam habuerit, hoc est,
 neque separatam fuisse Deum a materia, neque rur-
 sum velut in parte [seu cum altera partium] unitum,
 sed esse Deum in materia velut in loco, et materiam
 in Deo, is intelligat, quod si locum Dei, materiam esse
 dixerimus, necessario etiam materia circumscriptus,
 veluti loco includetur, unaque cum materia temere
 circumferetur. Etenim illo temere moto in quo est,
 necessario etiam id una movetur quod est in illo.
 Totamne materiam Deus occupabat, an partem
 illius tantum? Si partem tantum, ergo minor erat
 illa, utpote una tantum illius parte totus circums-
 criptus; si totam, quomodo hanc creavit? Necesse
 est enim ut dicamus Deum fuisse aliquo modo in se
 retractum, ut contractione facta illam partem, a
 qua se retraxit, crearet; aut illum una cum materia
 creasse, cum non haberet locum, quo se interim
 D reciperet. Si vero quis asserat [materiam in Deo
 fuisse, quærendum est an Deus a seipso loco fuerit
 divisus, et velut in aere animalia sunt, illo diviso,
 locus sit factus iis rebus quæ in eo sunt? aut velut
 in terra aqua? Et siquidem ut in aere, tunc Deum
 divisum cogemur asserere: si autem ut aqua in
 terra, cum materia esset informis et indigesta, et

Deum rerum informium et malarum esse auctorem.
 ne malorum conditorem Deum affirmare cogaris,

VARIE LECTIONES.

⁸⁸ ἔσται] ἂν AB, ἂν ἔσται C. ⁸⁹ κεχωρίσται AB. ⁹⁰ ἂν οὕτως AB: οὕτως ἂν C. ⁹¹ λέξῃ A: ἔξει C.
⁹² ἔσται] ἂν AB. ⁹³ περιγραφόμενος καὶ τῇ ὕλῃ om. AB. ⁹⁴ τινα τοῦ] αὐτοῦ AB. ⁹⁵ ἐαυτοῦ C. ⁹⁶ ὑπά-
 ρχει] libri ὑπάρχειν. ⁹⁷ εἴποις] εἰπών AB: εἰπεῖν C.

Quin et ita argumentare: Materiam ergo informem **A** sis exstitisse cum Deo, ex qua mundum creavit? Ita mihi videtur. Nonne igitur, si informis erat materia [sine qualitatibus], formatus est mundus a Deo? in mundo autem sunt qualitates; qualitatium conditor fuit Deus. Ita est. Quoniam vero tibi videtur impossibile esse ut **305b** ex nihilo fiat aliquid, responde ad questionem: Videntur tibi qualitates mundi ex non subjectis qualitatibus factæ? Videntur. Et has esse aliquid aliud a substantia existimas? Ita, aliud. Nonne ergo, si Deus qualitates ex non subjectis qualitatibus condidit, quæ ex substantiis non sunt factæ, cum substantiæ non sint qualitates, erit necesse dicere illas ex nihilo a Deo esse creatas: supervacaneum autem erit docere nihil a Deo ex nihilo factum esse. Enimvero res de hoc [argumento] ita decidatur. Nam etiam apud nos videmus quædam per homines ex nihilo fieri, ut si exemplum ab architectonicis capiamus: quando hi urbes ex non uribus condunt, et templa ex non templis. Quodsi, quia his substantiæ subjectæ sint, existimas ab illis hæc ex rebus existentibus fieri, falleris ratione. Neque enim substantia condit civitatem, aut templa, sed ars quæ circa substantiam (seu materiam) versatur, quæ non ex substantia aliqua arte quæ sit in substantia, producitur, sed ex ea quæ non est in illis, existit. Sed videris mihi hac ratione dictis occurrere, ab artifice per artem aliquid in substantia fieri: respondeo ad hoc, nec in homine quidem artem ex subjecta arte aliqua fieri, eo quod non possit substantia ex se artem procreare. Est enim ars ex illis accidentibus, quæ tum habent suum esse, quando in substantia aliqua fiunt: homo enim etiam sine tectonica erit homo. Tectonica autem nulla erit, nisi prius homo exstiterit. Unde artes in hominibus ex non ente procreari necessario dicendum est. Ergo si hoc ita se habere in hominibus ostendimus, quomodo non æquum erit dicere, non solum qualitates a Deo ex non existentibus, sed etiam substantias posse fieri? Dum enim possibile videtur, ut aliquid ex nihilo fiat, ostenditur etiam substantias ex nihilo fieri posse.

Iterum vero disceptandum est de malis. Mala videntur tibi esse substantiæ, an qualitates substantiarum? Qualitates. Materia eratne sine qualitatibus, et informis? Erat. Sunt enim hæc omnia composita cum substantia ex iis quæ accidunt substantiæ. Neque enim homicidium est substantia, neque quidquam aliorum malorum, sed ab operatione denominantur. Neque enim cædes est homo, sed faciendo hanc, homicida inde cognominatur, qui non est ipsa cædes, neque, ut compendio dicam, quidquam ex aliis malis est substantia, sed **306a** mala dici potest faciendo aliquid mali. Similiter ratiocinare: Si quid aliud animo conceperis quod homini sit causa malorum: velut est illud malum,

λέγει δὲ καὶ ὧδε· Φῆς τοίνυν ἄποιον ὕλην συνπαρ-
χειν τῷ Θεῷ, ἐξ ἧς τὴν τοῦ κόσμου γένεσιν ἐδημιούρ-
γησεν; Οὕτω μοι δοκεῖ. Οὐκοῦν εἰ ἄποιος ἐτύγχανεν
ἡ ὕλη, γέγονε δὲ κόσμος πρὸς τοῦ Θεοῦ, ἐν δὲ τῷ
κόσμῳ αἱ ποιότητες, τῶν ποιότητων γέγονε ποιητὴς ὁ
Θεός; Οὕτως ἔχει. [944 R.] Ἐπεὶ δὲ σοι δοκεῖ καὶ
ὡς ἀδύνατον εἶναι οὐκ ὄντων γίνεσθαι τι, πρὸς τὴν
ἐρώτησιν ἀποκρίναι·⁸⁸ Δοκεῖ σοι τὰς τοῦ κόσμου
ποιότητας⁸⁹ μὴ ἐξ ὑποκειμένων γεγενῆσθαι ποιότη-
των; Δοκεῖ. Ἐτερον δὲ τι παρὰ τὰς οὐσίας ὑπάρ-
χειν αὐτάς; Οὕτως ἔχει. Οὐκοῦν εἰ μήτε ἐξ ὑποκει-
μένων ποιότητων τὰς ποιότητας ἐδημιούργησεν ὁ
Θεός, μήτε ἐκ τῶν οὐσιῶν ὑπάρχουσι τῇ μηδὲ οὐσίας
αὐτάς εἶναι, ἐκ μὴ ὄντων αὐτάς ὑπὸ Θεοῦ γεγενῆ-
σθαι· ἀνάγκη εἰπεῖν. Περιττὸν ἄρα τὸ δοξάζειν ὡς
οὐδὲν ἐξ οὐκ ὄντων γίνεται πρὸς τοῦ Θεοῦ. Ἄλλ' ὁ
μὲν περὶ τοῦτου λόγος ὧδε ἐχέτω. Καὶ γὰρ παρ'
ἡμῖν ὁρῶμεν ἀνθρώπους ἐξ οὐκ ὄντων ποιοῦντάς
τινα, ὅσων ἐπὶ τῶν ἀρχιτεκτονικῶν τὸ παράδειγμα
λάβωμεν· ἡ γὰρ οὗτοι ποιοῦσι πόλεις οὐκ ἐκ πόλεων
καὶ ναοὺς οὐκ ἐκ ναῶν. Εἰ δ' ὅτι τοῦτοις οὐσίαι ὑπό-
κείνται, οἷαι ἐξ [οὐκ] ὄντων αὐτοὺς· ταῦτα ποιεῖν,
τῷ λόγῳ σφάλῃ. Οὐδὲ γὰρ ἡ οὐσία ἐστὶν ἡ ποιοῦσα
τὴν πόλιν ἢ τοὺς ναοὺς, ἀλλ' ἡ περὶ τὴν οὐσίαν τέχνη.
ἡ οὐκ ἐξ ὑποκειμένης τινὸς τέχνης ἐν ταῖς οὐσίαις
γίνεται, ἀλλ' ἐξ οὐκ οὐσης ἐν αὐταῖς γίνεται. Ἀπαν-
τήσῃ δὲ μοι δοκεῖς οὕτω τῷ λόγῳ, ὅτι τεχνίτης τῇ
ἐν τῇ οὐσίᾳ τέχνῃ ποιεῖ. Φησὶ δὲ πρὸς τοῦτο ὅτι
οὐδὲ ἐν τῷ ἀνθρώπῳ ἐκ τινος ὑποκειμένης τέχνης
προσγίνεται. Οὐδὲ γὰρ ἔνεστι τὴν ἐφ' ἑαυτῆς οὐσίαν
δοῦναι τὴν τέχνην· τῶν γὰρ συμβεβηκότων ἐστὶ,
καὶ τῶν τότε τὸ εἶναι ἐχόντων, ὁπόταν ἐν οὐσίᾳ τι
γένηται. [500 H.] Ὁ μὲν γὰρ ἀνθρώπος καὶ χωρὶς
τῆς τεκτονικῆς ἔσται, ἡ δὲ οὐκ ἔσται· ἐὰν μὴ πρότερον
ἀνθρώπος ᾖ. Ὅθεν τὰς τέχνας ἐξ οὐκ ὄντων εἰς ἀνθρώ-
πους πεφυκεῖναι γίνεσθαι λέγειν ἀναγκαῖον. Εἰ τοίνυν
τοῦτο οὕτως ἔχῃ ἐπ' ἀνθρώπων ἐδείξαμεν, πῶς
οὐχὶ προσήκει τὸν Θεὸν μὴ μόνον ποιότητας ἐξ οὐκ
ὄντων φάναι δοῦναι ποιεῖν, ἀλλὰ καὶ οὐσίας; Τῷ⁹⁰
γὰρ δυνατόν φανῆναι τὸ γίνεσθαι τι ἐξ οὐκ ὄντων,
καὶ τὰς οὐσίας οὕτως ἔχειν δείχνεται.

Πάλιν δὲ διαληπτέον τῶν κακῶν περὶ. Τὰ κακὰ
πότερον οὐσίαι σοι δοκοῦσιν εἶναι ἢ ποιότητες οὐσιῶν;
Ποιότητες. Ἡ δὲ ὕλη ἄποιος ἦν καὶ ἀσχημάτιστος;
Οὕτως. Πάμπλεκται ἄρα τὰ ὀνόματα ταῦτα τῇ οὐσίᾳ
ἐκ τῶν συμβεβηκότων αὐτῇ. Οὕτε γὰρ ἐστὶν ὁ φόνος
ἡ οὐσία οὔτε τι τῶν ἄλλων κακῶν, ἀλλ' ἐκ τῶν ἐνεργειῶν
παρονομάζεται. Οὕτε γὰρ φόνος ὁ ἀνθρώπος, ἀλλὰ τῷ
ἐνηργηκέναι τοῦτον παρωνύμως φονεὺς παρονομάζεται,
μὴ ὡς φόνος αὐτός· οὔτε συλλήβδην εἰπεῖν τι τῶν ἄλλων
κακῶν ἐστὶν ἡ οὐσία, ἀλλὰ τῷ πρᾶξαι τι τῶν κακῶν
κακῇ λέγεσθαι δύναται. Ὁμοίως ἐπινόησον, εἰ τι ἕτερον
ἀναπλάττεις ἐν τῷ νῷ κακῶν τοῖς ἀνθρώποις αἰτίον, ὡς κακείνο⁹¹ κακὸν ἐν τῷ
τούτοις ἐνεργεῖν καὶ ὑποβάλλειν ποιεῖν τὰ κακὰ.

VARIE LECTIONES.

⁸⁸ ἀπόκρισις γ. ⁸⁹ ποιότητας τοῦ κόσμου A. ⁹⁰ γέγονεν A. ⁹¹ ἡ B et corr. A: εἰ γ. ⁹² αὐτοὺς B: αὐτάς γ.
⁹³ ἔσται bis om. AD. ⁹⁴ τῷ A: τὸ γ. ⁹⁵ κακείνους κακός B et corr. A.

in materia, an principium existendi habuerunt? A αὐται ἐν τῇ ὕλῃ, ἣ ἀρχὴν ἔχον τοῦ εἶναι; Συνεῖναι φημι ἀγενήτως τῇ ὕλῃ ταύτας δὴ³⁰ τὰς ποιότητας. Οὐχὶ δὲ τὸν Θεὸν φῆς τροπὴν τινα τῶν ποιότητων παποικῆναι; Τοῦτό φημι. Εἰς τὸ κρεῖττον; Ἐμοὶ δοκεῖ. Οὐκοῦν εἰ ποιότητες ὕλης τὰ κακὰ, τὰς δὲ ποιότητας αὐτῆς εἰς τὸ κρεῖττον ἐτρέψεν ὁ Θεός, πόθεν τὰ κακὰ, ζητεῖν ἀνάγκη. Ἡ γὰρ πᾶσαι κακαὶ οὐσαι ἐπὶ τὸ κρεῖττον ἐτρέψαν· ἢ αἱ μὲν οὐσαι κακαί, αἱ δὲ μὴ, αἱ μὲν κακαὶ οὐκ ἐτρέψαν ἐπὶ τὸ κρεῖττον, αἱ δὲ λοιπαί, ὅσαι διάφοροι ἐτύγχανον, τῆς διακοσμήσεως ἕνεκα πρὸς Θεοῦ ἐτρέψαν. Οὕτως ἀνωθεν εἶχον ἐγὼ. Πῶς τοίνυν τὰς τῶν φαύλων ποιότητας, ὅς εἶχον καταλελοιπέναι λέγεις; Πότερον δυνάμενον μὲν ἐκείνας ἀνελεῖν³¹, ἢ βουληθέντα μὲν, μὴ δυνάμενον δέ; Εἰ μὲν γὰρ δυνάμενον λέγεις, μὴ βουληθέντα δὲ, αὐτὸν αἴτιον τούτων³², ὅτι δυνάμενος ποιῆσαι μὴ εἶναι κακὰ, συνεχώρησεν αὐτὰ μένειν ὡς ἦν, καὶ μάλιστα ὅτε δημιουργεῖν τὴν ὕλην ἤρξατο. Εἰ γὰρ μὴδὲ ὅλως ἔμελεν αὐτῷ τῆς ὕλης, οὐκ ἂν αἴτιος ἦν ὧν συνεχώρησε μένειν· [948 R.] ἐπεὶ δὲ μέρος μὲν τι αὐτῆς δημιουργεῖ, μέρος δὲ τι αὐτῆς ἐξ, δυνάμενος κακῆναι τρέπειν εἰς τὸ κρεῖττον, αἴτιός μοι τῶν κακῶν δοκεῖ, καταλιπὼν μέρος ὕλης πονηρὸν ἐπ' ὀλέθρου οὐ³³ ἐδημιούργησε μέρους. Ἀλλὰ μὴν καὶ τὰ μέγιστα κατὰ τοῦτο³⁴ τὸ μέρος ἡδικοῦσθαι μοι δοκεῖ, ὅπερ κατεσκεύασε τῆς ὕλης μέρος ἀντιλαμβανόμενον τὰ ἐκ τῶν κακῶν. Πρὶν γὰρ αὐτὴν διακριθῆναι³⁵ τὸ μὴδὲ αἰσθῆσθαι³⁶ τῶν κακῶν παρῆν αὐτῇ· νῦν δὲ ἕκαστον τῶν μερῶν αὐτῆς αἰσθῆσιν λαμβάνει τῶν κακῶν. Καὶ μοι ἐπ' ἀνθρώπου λάβε τοὺς παράδειγμα. Πρὶν γὰρ ζῶον γέννηται, ἀναίσθητον ἦν τῶν κακῶν· ἄρ' οὐ δὲ εἰκονισθὲν ἀνθρώπος πρὸς Θεοῦ γίνεται, τότε καὶ τὴν αἰσθησιν τοῦ προσπαλῶντος κακοῦ προσλαμβάνει. Καὶ τοῦτο, ὅπερ ἐπ' εὐεργεσίᾳ τῆς ὕλης πρὸς Θεοῦ γεγενῆσθαι λέγεις, εὐρίσκειται μᾶλλον ἐπὶ τῷ χεῖρονι προσγεγόμενον³⁷ αὐτῇ. Εἰ δὲ μὴ δύνασθαι παῦσαι τὰ κακὰ τὸν Θεὸν [502 H.] φῆς, τὸ δὲ ἀδύνατον ἦτοι τῇ φύσει ἀσθενῇ ὑπάρχειν ἐστὶν ἢ τῷ νικᾶσθαι τῷ φόβῳ

δεδουλωμένον πρὸς τινος κρείττονος, ὅρα ὅποιον τούτων προσάπτειν ἐθέλεις³⁸ τῷ παντοκράτορι καὶ ἀγαθῷ Θεῷ.

Sed iterum de materia responde. Estne simplex aliqua materia an composita? Si enim simplex et uniformis materia fuit, quomodo vero compositus est mundus, et ex diversis substantiis constat? fieri non potest ut dicatur hoc compositum ex materia factum, eo quod composita non possint ex uno informi componi [subsistereve]: compositum enim simplicium aliquorum mistionem indicat. Quod si iterum materiam dicas esse quid compositum; omnino debuit ex simplicibus componi, et erant olim separata simplicia, quibus compositis facta est

Ἀλλὰ πάλιν περὶ τῆς ὕλης ἀποκρίναι, πότερον ἀπλῇ τίς ἐστὶν ἡ ὕλη ἢ σύνθετος³⁹; Εἰ γὰρ ἀπλῇ τις ἐτύγχανεν ὕλη⁴⁰ καὶ μονοειδής, σύνθετος δὲ ὁ κόσμος⁴¹ καὶ ἐκ διαφόρων οὐσιῶν συνεστὼς ἐστὶν, ἀδύνατον τοῦτον⁴² ἐξ ὕλης γεγενῆσθαι λέγειν, τῷ τὰ σύνθετα μὴ οἶόντες ἐξ ἑνὸς ἀποίου τὴν σύστασιν ἔχειν· τὸ γὰρ σύνθετον ἀπλῶν τινων μίξει μὴνύει· εἰ δ' αὖ πάλιν σύνθετον λέγεις τὴν ὕλην, πάντως ἐξ ἀπλῶν συνετάθη, καὶ ἦν ποτε καθ' ἐαυτὰ ἀπλὰ, ὧν συνεθεθέντων γέγονεν ἡ ὕλη· τὰ δὲ⁴³ σύνθετα ἐξ ἀπλῶν τὴν σύστασιν ἔχει. Ἦν ποτε καιρὸς ὅτε ἢ⁴⁴ ὕλη οὐκ ἦν,

VARIE LECTIONES.

³⁰ δὴ B, ἢ A: δὴ ἢ C. ³¹ post ἀνελεῖν desunt μὴ βουληθέντα δέ. ³² αὐτὸν αἴτιον τούτων] αὐτὸν τούτων A, αὐτὸν τούτων ποιητὴν εἰπεῖν ἀνάγκη B. ³³ οὐ AB: οὐν C. ³⁴ τοῦτο AB: τοῦτο, τοῦτο C. ³⁵ διακριθῆναι AB: διακοσμηθῆναι C. ³⁶ αἰσθῆσθαι C. ³⁷ προγεγόμενον C. ³⁸ ἢ εὐρίσκει B. ³⁹ ἢ σύνθετος. ⁴⁰ ὕλη om. AB. ⁴¹ κόσμος om. AB. ⁴² τοῦτον A: τοῦτο C. ⁴³ δέ] malim γάρ. ⁴⁴ ἢ add. A.

NOTÆ.

(89) Malim id in ora seecerneretur.

τουτέστι πρὶν³⁴ τὰ ἀπλᾶ συναλθεῖν. Εἰ δὲ ἦν ποτε καιρὸς ὅτε ἡ ὕλη οὐκ ἦν, οὐκ ἦν δὲ ποτε καιρὸς ὅτε ἀγέννητον οὐκ ἦν, οὐκ ἄρα ἔσται ἀγέννητος ἡ ὕλη· τὸ δ' ἐντεῦθεν ἄρα ἔσται πολλὰ τὰ ἀγέννητα. Εἰ γὰρ ἦν ἀγέννητος ὁ Θεὸς, ἦν δὲ ἀγέννητα καὶ τὰ ἀπλᾶ ἐξ ὧν ἡ ὕλη συνετέθη, οὐκ ἄρα ἔσται³⁵ δύο καὶ μόνον τὰ ἀγέννητα, ἵνα παρήσω τὸ ἐπιζητηῆσαι τί ὄντα ἔστιν ἀπλᾶ, ὕλη ἡ εἶδος· πολλὰ γὰρ καὶ οὕτως ἄτοπα ἀκολουθήσειαν.

duo et sola ingenita, ut prætermittam quærere quid fuerint illa simplicia, materia an forma. Multa enim et hinc absurda sequentur.

Δοκεῖ δὲ σοι μηδὲν τῶν ὄντων αὐτὸ ἑαυτῷ ἀντικεῖσθαι· Δοκεῖ. Ἀντίκειται δὲ τῷ πυρὶ τὸ ὕδωρ, καὶ τῷ φωτὶ τὸ σκότος, καὶ τῷ ψυχρῷ τὸ θερμὸν, καὶ τῷ ξηρῷ τὸ ὑγρὸν· Οὕτως ἔχειν μοι³⁶ δοκεῖ. Οὐκοῦν εἰ μηδὲν τῶν ὄντων αὐτὸ ἑαυτῷ ἀντίκειται, ἀλλήλοις δὲ ταῦτα ἀντίκειται³⁷, οὐκ ἔσονται ὕλη μία, οὐδὲ μὴν ἐξ ὕλης μίαν.

Πάλιν δὲ πυθέσθαι βούλομαι· Δοκεῖ σοι τὰ μέρη μὴ ἀναιρετικὰ ἀλλήλων εἶναι· Δοκεῖ. Εἶναι δὲ τῆς ὕλης μέρος τό τε πῦρ καὶ τὸ ὕδωρ, ὡσαύτως δὲ καὶ τὰ λοιπά· Οὕτως ἔχω. Τί δέ; οὐ δοκεῖ σοι ἀναιρετικὸν μὲν εἶναι τοῦ πυρὸς τὸ ὕδωρ, τοῦ δὲ σκότους τὸ φῶς, καὶ τὰλλα ὅσα τοῦτοις παραπλήσια· Δοκεῖ. Οὐκοῦν εἰ τὰ μέρη οὐκ ἔστιν ἀλλήλων ἀναιρετικὰ, ταῦτα δὲ ἀναιρετικὰ τυγχάνει, οὐκ ἄρα ἔσται³⁸ ἀλλήλων μέρη· εἰ δ' ³⁹ οὐκ ἔσται ἀλλήλων μέρη, οὐκ ἔσονται ὕλης μίαν. Ἀλλὰ μὴν οὐδ' αὖ⁴⁰ ἔσονται ὕλη, τῷ μηδὲν τι τῶν ὄντων αὐτὸ ἑαυτοῦ ἀναιρετικὸν εἶναι. Οὕτως οὖν τῶν ἀντικειμένων ἔχόντων, τὸ μὴ εἶναι τὴν ὕλην δείκνυται.

Περὶ μὲν τῆς ὕλης αὐτάρκως ἔχει· [949 R.] ἐπὶ δὲ τὴν τῶν κακῶν ἐξέτασιν ἐρχεσθαι δεῖ, καὶ ἀναγκαίως ἀναζητεῖν τὰ παρὰ ἀνθρώποις. Τὰ παρ' ἀνθρώποις κακὰ πότερον ⁴¹ εἶδη τυγχάνει κακοῦ ἢ μέρη; Εἰ γὰρ εἶδη, οὐκ ἀραῖσται ἕτερον παρὰ ταῦτα τὸ κακὸν καθ' αὐτὸ, τῷ τὰ γένη ἐν τοῖς εἶδεσιν ἐξετάζεσθαι καὶ ὑφεστάναι. Εἰ δὲ τοῦτο, γενητὸν ἄρα ἔσται⁴² τὸ κακὸν· τὰ γὰρ εἶδη γενητὰ ὄντα ⁴³ δείκνυται, οἷον φόνος καὶ μοιχεία καὶ τὰ τοῦτοις παραπλήσια. Εἰ δὲ μέρη τινὸς κακοῦ ταῦτα εἶναι ἐθέλοις⁴⁴, ἔστι δὲ ταῦτα γενητὰ, ἀνάγκη κάκεινον γενητὸν ὑπάρχειν. Ὡν γὰρ τὰ μέρη γενητὰ ⁴⁵, ταῦτα ὁμοίως ἐξ ἀνάγκης ἐστὶ γενητὰ· τὸ γὰρ ὅλον ἐκ μερῶν συνέστηκε. Καὶ τὸ μὲν ὅλον οὐκ ἔσται μὴ ὄντων [503 H.] μερῶν, ἔσται δὲ τίνα τῶν μερῶν, καὶ μὴ τὸ ὅλον παρῇ. Οὐδενὸς δὲ τῶν ὄντων μέρος μὲν ἐστὶ γενητὸν, μέρος δὲ ἀγέννητον. Εἰ δὲ καὶ τοῦτο συγχωρήσαιμι τῷ λόγῳ, ἦν ποτε τὸ κακὸν, ὅτε ὁλόκληρον οὐκ ἦν, τουτέστι πρὶν δημιουργῆσαι τὴν ὕλην τὸν Θεόν· τότε δὲ ὁλόκληρον γίνεται, ὅτε πρὸς Θεοῦ γέγονεν ἀνθρώπος· τῶν γὰρ μερῶν τοῦ κακοῦ ἀνθρώπου ὑπάρχει

A materia. Composita autem ex simplicibus constanti et subsistunt. Erat aliquando cum materia non esset, hoc est, antequam simplicia componerentur. Si vero fuit aliquando tempus, qua materia non fuit: non fuit autem unquam tempus quo ingenitum non erat: non erit ergo ingenita [ab æterno] materia. Hoc autem hinc sequetur multa fore ingenita: si enim Deus ingenitus, et erant simplicia ingenita, ex quibus materia composita est, non erunt amplius

Videtur tibi nihil eorum quæ existunt, ipsum sibi ipsi contrarium? Videtur. At igni contraria est aqua; et luci tenebræ; et frigidum calidum; et arido humidum? Mihi ita videtur. Ergo si nihil eorum quæ existunt ipsum sibi contrarium est, hæc autem sibi repugnant; ergo non erunt una materia, neque ex una materia composita.

Rursum velim audire. Videntur tibi partes sibi mutuo nocere? Videntur. Materie partem agnoscis unam ignem, alteram aquam, et ita reliquas? Ita censeo. Quid vero? non videtur tibi aqua nocere igni, lux tenebris [adversari] et alia quæcumque sunt his similia? Videtur. Nonne ergo, si partes inter se sibi mutuo non nocent, hæc autem se mutuo perimunt, non erunt inter se partes: si autem ^{307b} non erunt mutuo inter se partes, non erunt unius materie: imo nec erunt materia, eo quod nihil sibi ipsi sit contrarium seu noxium. Cum ergo se ita habeant opposita, patet inde ea non esse materiam.

C Atque de materia satis dictum. Veniendum autem est ad malorum disquisitionem, et necessario excutienda hominum mala. Mala hominum suntne species mali, an partes? Si species, non erit aliud malum, præter has species, secundum seipsum eo quod genera in speciebus inquirentur, et subsistant: si autem hoc [genus est], malum erit genitum: nam species genitæ probantur: ut est cædes, adulterium, et hoc genus similia. Si autem partes alicujus mali species has esse velis: sunt autem hæc genitæ: necesse erit ut et totum illud genitum sit. Quorum enim partes genitæ sunt, necessario et hæc tota similiter sunt genita, totum enim ex partibus constat. Actotum (90) quidem non erit, partibus non existentibus; partes vero aliquæ erunt, quamvis totum non adsit. Nullius autem rei existentis pars altera est genita, altera ingenita: si autem et hoc orationi concedam, Malum fuit olim, cum totum integrum non esset, hoc est, antequam Deus materiam crearet. Tunc autem totum integrum exstitit, quando a Deo homo conditus est. Partium enim mali auctor est homo. Hinc

VARIÆ LECTIONES.

³⁴ πρὶν A: πλὴν Γ. ³⁵ ἔσται om. AB. ³⁶ μοι A: μὴ Γ. ³⁷ ἀλλήλοις δὲ ταῦτα ἀντίκειται om. AB. ³⁸ ἔσται om. AB. ³⁹ εἰ δ' — μέρη om. A. ⁴⁰ αὖ A: ἂν Γ. ⁴¹ πότερον — κακοῦ om. AB. ⁴² ἔσται om. AB. ⁴³ ὄντα om. AB. ⁴⁴ ἐθέλεις B. ⁴⁵ γενητὰ expungit A. om. B.

NOTÆ.

(90) Totum integrum intelligit. Positis omnibus partibus ponitur totum; sublata una parte tollitur totum.

ut totum integrum mali existeret, auctor erit, qui A
condidit [illum] Deus. Quod impium est. Si vero
neutrum horum dixeris esse malum, sed mali ali-
cujus opus esse affirmas, tum genitum esse ipsum
doces. Opus enim cujuscunque principium existen-
di habet. Ad hæc, præter hæc nullum aliud malum
assignare potes; quod enim opus aliud malum,
præter id quod inter homines est, potes exhibere?
Nam quod is qui operatur, non sit secundum ratio-
nem substantiæ, malitia, sed secundum ipsam ope-
rationem mali, jam ostensum est.

Dicit Methodius natura nihil esse malum, sed usu
mala, fieri mala.

Libero cum arbitrio, inquit Methodius, factum esse
dico hominem, non tanquam malo aliquo jam ante
existente, cujus eligendi, si vellet, potestatem ha- B
beret: sed sola causa erat, obediendi Deo vel non
obediendi. Hoc enim tunc erat in ipsius arbi-
trio. 308^a Et homo conditus a Deo præceptum
accipit, et hinc jam malum incipit. Non enim paret
divino mandato. Et hoc et solum erat malum, ino-
bedientia, quæ ibi cepit existere.

CCXXXVII.

Excerpta e libro sancti Methodii, De castitate.

Legi similiter ejusdem quædam ex libro *De ca-*
stitate, ut in simili compendio sunt edita. Primus,
inquit, Abraham cum in testamento circumcisionis
legem acciperet, nihil aliud insinuare videtur, suæ
ipsius carnis membrum circumcidendo, quam hoc, C
non amplius esse liberorum procreationem, in creata
ex eodem sanguine carne instituendam: singulos
suæ sororis exemplo docens quemadmodum carnis
voluptas in congressu sit resecanda.

Ego, inquit præterea, mihi clare videor ex Scri-
pturis sacris animadvertisse¹, per virginitalis in-
stitutionem a verbo non esse omnino sublatam
liberorum generationem. Neque enim, quia stellis
major est luna (91), propterea aliorum siderum
lumen exstinguit: nec quia aliis cibis dulcius est
mel et suavius, propterea alia sunt acerbæ et amara
existimanda.

Illud: *Filii adulterorum imperfecti* =, de verita-
tem adulterantibus ait esse dictum, quo falsæ sibi
arrogant sapientiam, et Scripturas depravant, im-
maturamque producunt sapientiam, quique per
speciem pietatis docent errores. Aliter [hoc dictum]
non est intelligendum; neque enim de liberis ex
adulterio non parientis, et in locum hæc sensibi-
lem edendis potest accipi: quia non solum multi nati
sunt, sed etiam nati ex adulterio alios pepererunt.

¹ Matth. xix, 3 seqq.; I Cor. vii, 2 seqq. ^m Sap. iii, 16.

VARIE LECTIONES.

^{aa} [est] AB. ^{ab} τὸ AB. ^{ac} τὸ καὶ om. AB. ^{ad} εἰ βούλοιο AB. ^{ae} εἰ βούλοιο τοῦ
ἐλθεῖν γ. ^{af} post ἤρξατο in A versus quatuor vacui. ^{ag} ὅς A: ὡς γ. ^{ah} τύπῳ ὡσαύτως. ^{ai} ὅτι γ. ^{aj} μοι-
χωμένων B, μοιχομένων A, μοιχευομένων γ. ^{ak} νοεῖσθαι δύναται γ.

NOTE.

(91) Secundum aspectum, non secundum rem.

ποιητής. Καὶ τὸ ἐντεῦθεν ὁλόκληρον εἶναι τὸ κακὸν
αἴτιος; ἔσται ^{aa} δημιουργήσας ὁ Θεός, ὑπερ ἀπειθείς.
Εἰ δ' οὐδ' ὁπότερον τούτων λέγεις τὸ κακὸν, πρᾶξιν
δὲ τινος κακοῦ εἶναι λέγεις; τὸ κακὸν, γεννητὸν αὐτὸ
ὑπάρχειν μηνύεις· ἡ γὰρ τοῦ τινος πρᾶξις ἀρχὴν
τοῦ εἶναι λαμβάνει. Πρὸς δὲ τούτοις οὐδὲν ἕτερον
παρὰ ταῦτα τὸ κακὸν εἶπεν ἔχεις. Ποίαν γὰρ πρᾶ-
ξιν κακὴν ἕτερον παρὰ τὸ ^{ab} ἐν ἀνθρώποις δεικνύειν
ἔχεις; ὅτι γὰρ ὁ ἐνεργῶν οὐ κατὰ τὸν τῆς οὐσίας λό-
γον ὑπάρχει κακία ^{ac}, ἀλλὰ κατ' αὐτὸ τὸ ἐνεργεῖν τὸ
κακὸν, ἥδη δέδεικται.

^{ad} Ὅτι τῇ φύσει κακὸν οὐδὲν ἐστίν, ἀλλὰ τῇ χρήσει
γίνεται κακὰ τὰ κακὰ.

^{ae} Ὅτι αὐτεξούσιον, φησί, γεγονέναι φημι τὸν ἀνθρω-
πον, οὐχ ὡς προϋποκειμένου τινὸς ἥδη κακοῦ, οὐ τὴν
ἐξουσίαν τοῦ ἐλθεῖν, εἰ βούλοιο ^{af}, ἀνθρώπος ἐλάμ-
βανεν· ἀλλὰ τὴν τοῦ ὑπακούειν τῷ Θεῷ καὶ μὴ ὑπα-
κούειν αἰτίον μόνον ἦν. Τοῦτο γὰρ τὸ αὐτεξούσιον
ἐβούλετο τότε. Καὶ γενόμενος ὁ ἀνθρώπος ἐντολὴν
λαμβάνει παρὰ τοῦ Θεοῦ, καὶ ἐντεῦθεν ἥδη τὸ κακὸν
ἀρχεται· οὐ γὰρ πείθεται τῷ θεῷ προστάγματι. Καὶ
τοῦτο καὶ μόνον ἦν τὸ κακὸν, ἡ παρακοή, ἥτις τοῦ
εἶναι ἤρξατο ^{ag}.

ΣΑΖ'.

Τοῦ αὐτοῦ Περὶ ἀγγελίας.

^{ah} Ἀνεγνώσθη τοῦ αὐτοῦ ἐκ τοῦ Περὶ ἀγγελίας, ὅς ^{ai}
καὶ ἐν ὁμοίᾳ συνόψεως ἐξεδόθη τύπῳ ^{aj}. Ὅτι φησίν,
Ὁ γοῦν Ἀβραὰμ πρῶτος ἐν διαθήκῃ τὴν περιτομὴν
λαβὼν οὐδὲν ἕτερον αἰνίττεσθαι δοκεῖ, τὸ οἰκεῖον
ἀποτεμνόμενος τῆς σαρκὸς; αὐτοῦ μέλος, ἢ τοῦτο, C
τὸ μηκέτι εἰς τὴν ἐκ τοῦ αὐτοῦ αἵματος σάρκα δη-
μιουργηθεῖσαν παιδοσπορίαν ἐπιτελεῖν, ἀπὸ τῆς
ἰδίας ἑκάστον διδάσκων ἀδελφῆς οἷα σαρκὸς ἀποτέ-
μνειν τὴν κατὰ συνουσίαν ἡδονήν.

^{ak} Ὅτι φησίν, Ἐγὼ γὰρ καθεωρακέναι μοι δοκῶ
σαφῶς ἀπὸ τῶν Γραφῶν, ὅτι παρθενίας ἐλθεύσης ὁ
λόγος οὐκ ἀνέβλε πάντῃ τεκνογονίαν. Οὐ γὰρ ἐπειδὴ
τῶν ἀστρων ἡ σελήνη μείζων ἐστὶ, παρὰ τοῦτο τῶν
ἄλλων ἀστέρων τὸ φῶς ἀναιρείται, ἢ ἐπειδὴ τῶν ἄλ-
λων ἐστὶ γλυκύτερον τὸ μέλι καὶ ἡδύτερον, τὰ λοιπὰ
πικρὰ καὶ ἀνῆδον νομιστέον.

[952 R.] Ὅτι τὰ, *Τέκνα δὲ μοιχῶν ἀτελεσφόρητα*,
περὶ τῶν τὴν ἀλήθειαν μοιχωμένων ^{al} φησὶν εἰρη-
σθαι, οἵτινες κλειστοί, νοθεύοντες τὰς Γραφάς,
ἀτελεσφόρητον γεννῶσι σοφίαν, τῇ θεοσεβείᾳ συγ-
κρίνοντες τὴν πλάνην. Ἄλλως γὰρ νοθηθῆναι οὐκ ἐγ-
χωρεῖ. Οὕτε γὰρ ἐπὶ τοῦ μὴ τίχτεσθαι τὰ ἐκ μοι-
χείας τέκνα καὶ εἰς φῶς αἰσθητῶν ἀγεσθαι δύναται
νοεῖσθαι ^{am}, ὅτι πολλοὶ οὐ μόνον ἐτέχθησαν, ἀλλὰ καὶ
τετόκασιν ἐκ μοιχείας τεχθέντες, οὕτε ἐπὶ τοῦ πνευ-

ματικῶς καὶ θεῶς [504 H.] τελεσφορηθῆναι· πολλῶν γὰρ μοιχῶν τέκνα πλήρη ἐγένοντο ὁ ἁγίου Πνεύματος.

Ὅτι ἀπορεῖ λέγων, Εἰ παρὰ Θεοῦ δίδονται αἱ ψυχαὶ ἀλλ' οὐ παρὰ τοῦ πατρὸς τοῖς τικτομένοις, πῶς δίδωσι καὶ τοῖς ἐκ μοιχείας τικτομένοις; εἰ γὰρ δίδωσι, συνεργεῖν ἂν δόξειεν τοῖς μοιχευομένοις· εἰ γὰρ μὴ ἔδωκε τὴν ψυχὴν, οὐκ ἂν ἐτίκτοντο. Αὖτε δὲ τὴν ἀπορίαν διὰ πλειόνων καὶ σαφῶν παραδειγμάτων.

Ὅτι τὰ ἐν τῇ Γενέσει φερόμενα, οἷον τό· Τοῦτο οὖν ὁστοῦν ἐκ τῶν ὁστῶν μου, καὶ σὰρξ ἐκ τῶν σαρκῶν μου· αὕτη κληθήσεται γυνή, ὅτι ἐκ τοῦ ἀνδρὸς αὐτῆς ἐλήφθη· ἔνεκεν τούτου καταλείψει ἄνθρωπος τὸν πατέρα αὐτοῦ καὶ τὴν μητέρα, καὶ προσκολληθήσεται τῇ γυναικὶ αὐτοῦ, καὶ ἑσονται οἱ δύο εἰς σάρκα μίαν, ταῦτα οὖν οὐ κατὰ τὸ γράμμα φησὶ εἶναι μόνον νοεῖσθαι, ἀλλὰ καὶ πνευματικῶς εἰς Χριστὸν καὶ εἰς τὴν Ἐκκλησίαν. Καί φησιν ὅτι καὶ ὁ θεὸς Παῦλος μετὰ τὴν τῶν ῥητῶν τούτων ἐκθεσιν λέγει· Τὸ μυστήριον τοῦτο μέγα ἐστὶ λέγω ὃ ἐγὼ εἰς Χριστὸν καὶ εἰς τὴν Ἐκκλησίαν. Ἀλλὰ καὶ τὸ, Ἀδάμωσθε καὶ πληθύνεσθε, οὐκ ἐπὶ τῶν ἐκ σπέρματος καὶ μίξεως γεννωμένων ἀνθρώπων καὶ στείλις αὐξανομένων φησὶν εἰρηθῆαι μόνον, ἀλλὰ καὶ περὶ τῶν κατὰ Πνεῦμα τελειουμένων καὶ γεννωμένων, καθὼς καὶ Παῦλος βοᾷ, τέκνα καλῶν τοὺς οὕτως δι' αὐτοῦ γεννηθέντας· Τέκνα γὰρ, φησὶν, οὐς πάλιν ὠδίνω, ἕως οὗ Χριστὸς ἐν ὑμῖν μορφωθῇ· καὶ πάλιν, Ἐρ γὰρ Χριστῷ Ἰησοῦ διὰ τοῦ Εὐαγγελίου ἐγὼ ὑμᾶς ἐγέννησα.

Ὅτι τὸ ἐν τοῖς Εὐαγγελίοις εἰρημένον παρθολικῶς, τίς ἐστὶν ἐξ ὑμῶν ἄνθρωπος ὃς ἔχει ἐκκετὸν πρόβατα καὶ ἀπώλεσεν ἐν ἐξ αὐτῶν, καὶ ἐξῆς, ἐνεκήκοντα ἑννέα μὲν πρόβατα τὰς οὐρανίους δυνάμεις φησὶν ἐκδέχεσθαι χρῆ, ἐν δὲ τὸ ἀπολωλὸς τὸν ἄνθρωπον ἡγουν τὴν ἀνθρωπείαν φύσιν, δι' ἣν καὶ κατακληυθῆναι τὸν λόγον τοῦ Πατρὸς ἐκ τῶν οὐρανῶν.

Ὅτι τὸ, Ἐπὶ ποταμῶν Βαβυλῶνος, καὶ ἐξῆς αἱ ψυχαί, φησὶ, λέγουσιν. Ἔστανον γὰρ ὄργανα καλοῦσαι τὰ σκηνώματα αὐτῶν, ἃ ἐκρέμασαν ἀπὸ τῶν πεισμάτων τῆς ἀγνείας ἐξάψασαι τοῦ ξύλου, ἵνα μὴ δυνηθῶσιν ἔξαρπασθεῖσαι πάλιν παρασυρῆναι τῷ βέβρωτι τῆς ἀκρασίας. Βαβυλὼν γὰρ, ταραχος ἢ σύγχυσις ἐρμηνευομένη, τὴν περιβόρτον βίον δείκνυσιν τοῦτον, οὗ ἐν μέσῳ καθεσθόντες περιχυόμεθα τῶν ποταμῶν τῆς κακίας ἐφορμῶντων. Διὸ καὶ βοῶμεν μετὰ κλαυθμοῦ πρὸς τὸν θεόν, ἵνα μὴ καταλειθῶσιν ἡμῶν ἀπορρήχθοντα τοῖς κύμασι τῆς ἡδονῆς ἀπὸ τοῦ φυτοῦ τῆς ἀγνείας τὰ ὄργανα. Ἐν τύπῳ γὰρ τῆς παρθενίας τὴν ἰτέαν πανταχοῦ παραλαμβάνουσιν αἱ Γραφαί, ἐπειδὴ περὶ τὸ ἄνθος αὐτῶν εἰς ὕδωρ ἀποτρι-

Neque de spirituali et divina perfectione potest explicari, multorum enim adulterorum filii pleni fuerunt Spiritu sancto. Dubitat etiam : Si, inquit, animæ a Deo, et non a patre [naturali] nascuntur dantur, quomodo dat etiam ex adulterio procreantur ? videtur enim adulteris cooperari. Si enim non crearet animam, non nascerentur. Solvit quæstionem multis et perspicuis exemplis.

Illā ex Genesi prolata, quale est : Hoc nunc os ex ossibus meis, et caro ex carne mea ; hæc vocabitur virago [mulier], quoniam de viro suo sumpta est. Quamobrem relinquet homo patrem suum et matrem suam, et adhærebit uxori suæ, et erunt duo in carne una. Hæc negat secundum litteram explicanda, sed spiritualiter de Christo et ejus Ecclesia. Divum quoque Paulum ait, post dictorum verborum expositionem dicere : Hoc mysterium magnum est, dico autem ego, in Christo et Ecclesia. Quin et hoc : Crescite et multiplicamini, non de hominibus ex seminis commistione procreatis, et alimento crescentibus solum esse dictum, sed de natis et perfectis secundum Spiritum, quemadmodum Paulus clamat : cum filios appellat illos quos ita [per spiritum] genuerat : Filioli, inquit, quos iterum parturio, donec Christus in vobis formetur, et iterum : In Christo Jesu enim per Evangelium ego vos genui.

Illud etiam in Evangelio per parabolam dictum : Quis est ex vobis homo, qui habet centum oves, et unam perdidit ex illis, et quæ sequuntur : Per nonaginta novem oves intelligendæ sunt cælestes potestates sive angeli ; una autem perdita hominem significat, sive naturam humanam, propter quam ait Verbum Patris e cælo descendisse.

Illud : Super flumina Babylonis, etc., ab animabus dictum existimat : organa enim habitacula sua appellant, quæ suspenderunt a funibus castitatis, ut laquearia tangerent, ne rursus detractæ intemperantiæ lacu volutarentur. Babylon autem perturbatio aut confusio explicatur, et vitam hanc in fluentibus sitam ostendit, in cujus medio sedentes iniquitatis fluminibus irruentibus conclusi inundamur. Quare cum lacrymis et gemitu clamamus ad Deum, ne organa nostra a sūrpe castitatis per fluctus voluptatum avulsa pereant. Per salicem enim Scripturæ ubique adumbrant figuram virginitatis. Quia flos salicum si in aqua decoctus sumatur, quidquid ad coitum excitat et libidinem, extinguit,

ⁿ Gen. ii, 25. 24. • Ephes. v, 32. ^p Gen. i, 28. ^q Galat. iv, 19. ^r I Cor. iv, 15. ^s Luc. xv, 4.

^t Psal. cxxvi, 1.

VARIE LECTIONES.

^α ἐγένετο ζ. ^β πατρὸς] πνεύματος AB. ^γ δόξη ζ. ^δ Γεν] ii, 25. ^ε δεῖ ζ. ^ς τὸ μυστ.] Ephes. v, 32. ^ζ αὐξ.] Gen. i, 28. ^η καὶ om. AB. ^θ πνεύματα ζ. ^ι καλῶν A : λέγων ζ. ^κ τέκνα] Gal. iv, 13. ^λ ἐν γὰρ] I Cor. iv, 15. ^μ τὸ om. pr. A. ^ν ἐν om. A. ^ξ τίς] Luc. xv, 4. ^ο ἐπὶ] Psal. cxxvi, 1. ^π ὄργανα καλοῦσαι AB : ἀνακαλοῦσαι ζ.

donec genitalem sementem penitus sterilem reddat. A Quemadmodum et Homerus declaravit, qui salices propterea frugiperdas nominavit.

Illud Jeremiæ: Sponsam sollicitam esse, ne obliviscatur ornamenti sui, et virginem ne pectoralis sui **309**^a; docet non committenda nec laxanda esse fraudibus frena seu vincula temperantiæ. Per pectora enim sensus animi, sane convenienti ratione, et mens nostra intelligitur. Pectorale autem, propositum animi ad castitatem colligans, est charitas in Christum.

Illud: Sume mihi vitulam triennem, et arietem triennem, et turturem, et columbam^x ait significare [hoc,] offer mihi jugi expertem animam, instar vitule, et omni malitia carentem; corpus item et rationem: corpus quidem veluti capram, quia per altas rupes et precipitia incedit; rationem vero ut arietem, ne exsultans excidat a veritate. Sic enim inculpabilis eris, quemadmodum Abraham, si mihi animam et sensus mentemque consecraris, quæ figurate dicit vitulam et capram, et arietem triennem, quasi optimam Trinitatis cognitionem tollentia (92). Forte etiam et primam et mediam, et ultimam vite ætatem [Deo consecrandam] insinuant, ut qui maxime velit nos et annos pueritiæ, et virilis ætatis, et senectutis pari pietate traductos sibi offerre. Ad quem modum etiam in Evangelii Dominus nobis præcipit: Quapropter et vos similes estis hominibus qui expectant Dominum suum quando revertatur a nuptiis, ut cum venerit, et pulsaverit, confestim aperiant ei: beati estis, quia faciet vos discumbere, et transiens ministrabit vobis. Et si in secunda, et tertia, beati estis^γ.

ἔσπε, ὅτι ἀνακλινεῖ^α ὑμᾶς καὶ παρελθὼν μακάριοι ἔσπε.

Considerate enim quod tres vigilias ponendo, vespertinam, alteram, et tertiam, tres quoque ætatis mutationes significat: adolescentiam, virilem ætatem, et senectutem, quod velit nos, cum venerit mundum [in judicio] assumpturus, paratos esse ac puros quamvis adhuc in pueritia versantes; similiter secundam et tertiam vigiliam indicat. Vespertina enim vigilia est florentis ætatis humanæ status, quo incipit rationis imperium passionibus agitatam turbare; altera vero, quando deinceps in perfectum virum evadens incipit mens perpetuis negotiorum tumultibus occupari. Tertia vero, quando infinitæ cupiditatum imagines corpore jam marcescente et in senium vergente sensim deficiunt. Quapropter æterna fidei **309**^b lampas in corde

^a Jerem. ii, 32. ^x Gen. xv, 9. ^γ Luc. xii, 3-27.

δὲν ἂν ποθῇ, πᾶν ὅσον εἰς ὀχλείας ἀναζει^α καὶ ἐρεθισμούς ἀποσθένυσιν, ἔσπε^α ἂν εἰς ἀρδὴν ἀποστειρώσῃ τὴν ἐπὶ παιδοποιεῖαν φορὰν, ὥσπερ δὴ καὶ ὁ Ὅμηρος^β ἐμνήυσσε, διὰ τοῦτο καλέσας ὠλεσικάρπους τὰς ἱτέας.

[953 R.] Ὅτι φησὶν, Ἀμέλει τὸ μὴ ἐπιλαθέσθαι νόμφην τὸν κόσμον μηδὲ παρθένον τὴν στηθοεσμίδα [505H.], λεγόμενον ἐν Ἱερειᾷ^γ, τὸ μὴ ἐνδοῦναι καὶ χαλάσαι τὸν δεσμὸν τῆς σωφροσύνης ἀπάταις δηλοῖ. Στήθη γὰρ αἱ φρένες εἰκότι λόγῳ καὶ ὁ νοῦς ἡμῶν εἶναι νομίζεται· ἡ δὲ στηθοεσμία, ἡ συνδούσα ζωῇ^δ τὴν πρόθεσιν τῆς ψυχῆς εἰς ἀγνείαν, ἐστὶν ἡ πρὸς Χριστὸν ἀγάπη.

Ὅτι τὸ, Λάβε^ε μοι δάμαλιν τριετίουσαν καὶ αἶγα τριετίουσαν καὶ κριὸν τριετίοντα καὶ τρυγόντα μοι περισσεύον ἀντίτεσθαι, φησὶν. ὅτι Προσένεγκε μοι ἄστυα καὶ ἀκἀκωτόν^β σου τὴν ψυχὴν δαμάλειω δίκην, καὶ τὴν σάρκα καὶ τὸν λογισμὸν, τὴν μὲν ὡς αἶγα^γ, ἐπειδὴ τὰ μετέωρα καὶ κρημνώδη περιπολεῖ, τὸν δὲ ὡς κριόν, ἵνα μηδαμῶς ἀποσκιρτήσας ἐξολισθήσῃ τῆς ἀληθείας. Οὕτω γὰρ ἀνεπίληπτος ἔσῃ ὡς Ἀβραάμ^δ, ἂν ἀναθῇς ἐμοὶ καὶ τὴν ψυχὴν καὶ τὴν αἰσθησὶν καὶ τὸν νοῦν· ἃ συμβολικῶς δάμαλιν ἐφῇ καὶ αἶγα καὶ κριὸν τριετίοντα, οἰονεὶ τὴν γνῶσιν ἀκακίεματον τῆς τριάδος ἐπανηρημένα. Τάχα δὲ καὶ τὴν πρώτην καὶ τὴν μέσσην καὶ τὴν τελευταίαν τοῦ βίου τῆς ἡλικίας ἡμῶν ἀνίσταται τριβὸν, βουλόμενος ὡς ὅτι^ε μάλιστα καὶ τὸν τῶν παίδων καὶ τὸν τῶν ἀνδρῶν καὶ τὸν τῶν γερατέρων χρόνον συμφρόνως βιώσαντας αὐτῷ προσενέγκασθαι· καὶ^β ὅν τρόπον καὶ ἐν Εὐαγγελίοις ὁ Κύριος νομοθετεῖ. Διὰ τοῦτο^γ καὶ ὑμεῖς ὅμοιοι γίνεσθε ἀνθρώποις προσδεχομένοις τὸν κύριον αὐτῶν, πότε ἀναλύσει ἐκ τῶν γάμων, ἵνα ἐλθῶντι καὶ κρούσαντι αὐτῷ εὐθὺς ἀνοίξωσι. Μακάριοι διακονήσιν. Κἂν τῇ δευτέρᾳ καὶ τῇ^δ τρίτῃ

Ἐπισκέψασθε γὰρ ὅτι τρεῖς ὑποθέμενος^α φυλακὰς νυκτὸς, ἐσπερίνην, καὶ δευτέραν καὶ τρίτην, καὶ τρεῖς ἡμῶν τὰς τῆς^β ἡλικίας ἡνίκαστο μεταβολὰς, τὴν μεираκιώδη καὶ τὴν πρόσθητον καὶ τὴν πρεσβυτικὴν, βουλόμενος ἵνα καὶ παῖδας ὄντας, ἐὰν ἔλθῃ παραληφόμενος τὸν κόσμον, ἐτοιμοὺς καταλάβῃ καὶ καθαρούς, καὶ τὴν δευτέραν ὁμοίως καὶ τὴν τρίτην. Ἐσπερίνη γὰρ φυλακὴ ὁ καιρὸς ἐστὶ τῆς ἀκμῆς τοῦ ἀνθρώπου, καὶ^β ἣν ἀρχεται ταρασσεσθαι τὸ ἡγεμονικὸν ἐπιθολούμενον τοῖς πάθεσι^γ· δευτέρα δὲ, ὁ πηνίκα λοιπὸν εἰς ἀνδρὰ τέλειον ἔλσας ἀρχεται βεβαιότητα τῶν θορύβων ὁ νοῦς προσλαμβάνειν· τρίτη δὲ, ὅτε αἱ πλεῖσται φαντασίαι τῶν ἐπιθυμιῶν φθίνουσιν, ἀπομαραίνοντες ἡδὴ τῆς σαρκὸς καὶ εἰς γῆρας προκοποῦσθαι. Διὸ προστήκεν ἀσβεστον ἐν τῇ καρδίᾳ

VARIÆ LECTIONES

^α ἀναζή^α ζ. ^β Ὅμηρος [Od. x, 510. ^γ Ἱερ.] 2, 33. ^δ an ζώνη? ^ε λάβε [Gen. xv, 9. ^β καὶ οἷα τριετ. add. AB. ^γ libri ἀκακωτόν. ^δ ὡς ὁ Ἀβραάμ ζ. ^ε ὅτι] ἀρα AB. ^β διὰ τοῦτο] Luc. xii, 36. ^γ ἀνακλινεῖ ζ. ^δ τῇ om. A. ^ε ἐπιθέμενος ζ. ^β τὰς τῆς] τὰς B et pr. A. τῆς ζ.

NOTÆ.

(92) Præ se ferentia, significantia.

τῆς πίστεως ἐξάψαντας τὸν λύχνον, καὶ τὴν ὄσφιν Ἀ
ἀναξωσαμένους τῇ σωφροσύνῃ, ἐγγηγορέναι καὶ
προσδοκᾶν αὐτὸν τὸν Κύριον.

“Οτι σίκερα, φησί, πᾶν τὸ μέθην φέρον μετὰ τὸν
οἶνον τὸν ἐξ ἀμπέλων.

“Οτι δύο εἶδη ἀμπέλων παρὰ τῇ Γραφῇ, λίαν ἀγαθὴ
καὶ λίαν κακὴ. Καὶ γὰρ φησιν ὁ Κύριος. Ἐγὼ^α
εἰμι ἡ ἀμπελος ἡ ἀληθινή, ὅμοις τὰ κλήματα.
Ἡ δὲ κακὴ καὶ ἀγρία ἐστὶν ὁ διάβολος, λύσαν
ἀποστάζων, ὡς καὶ Μωϋσῆς διαγράφων περὶ αὐτοῦ
φησιν. Ἐκ γὰρ^β ἀμπέλων Σοδόμων ἡ ἀμπελος
[506 H.] αὐτῶν, καὶ ἡ κληματὶς αὐτῶν ἐκ Γο-
μόρρας, καὶ ἐξῆς.

“Οτι ὁ χρυσὸς ἰδὼν οὐ παραδέχεται.

“Οτι φησί, Τὸ γὰρ λεγόμενον ὁμοιωθῆναι^γ τὴν
βασιλειαν τῶν οὐρανῶν δέκα παρθένοις, σημαίνει Β
βούλεται τὴν αὐτὴν δδὼν τοῦ ἐπιτηδεύματος πάσας
ἐπανηρημένας, διὰ τὴν ἐμφασιν τοῦ ὠτα στοιχείου.
[956 R.] Ἐστειλάντο μὲν γὰρ παρακλησίως ταυτάς
εἰς τοῦτο καθομολογήσασθαι^δ, καὶ ταύτη κυκλίσκονται
δέκα, οὐκέτι^ε δὲ ὁμοίως ἐξηλθὼν ὑπαντήσουσαι τῷ
Νυμφίῳ· αἱ μὲν γὰρ τροφὴν ἀφθονον ἐπορίσαντο
ταῖς ἐλαιοθρέπτοις λαμπάσιν, αἱ δὲ κατερράθυμυσαν.
Αὐτὸ δὲ καὶ ἰσαριθμοὶ πρὸς ε' διαιροῦνται, ἐπειδὴ
περὶ τὰς ε' αἰσθήσεις αἱ μὲν αὐτῶν ἐφυλάξαντο κα-
θαράς, ἅς οἱ πλείστοι σοφίας πύλας προσηγόρευσαν,
αἱ δὲ τούτων ἐκτελέσαντο κατελθόντες κακίαι. Ἐγκρατε-
ύμεναι γὰρ καὶ ἀγνεύσασθαι δικαιοσύνης μᾶλλον
εὐφόρεσαν^ς παραπτώμασιν· ἐξ οὗ καὶ συνέβη αὐτὰς
ἀπαγορευθῆναι. Εἴτε γὰρ κατορθοῦμεν εἴτε πλημ-
μαλοῦμεν, διὰ τούτων ἑκάτερα καὶ τὰ ἀνδραγαθή-
ματα κρατύνεται καὶ τὰ κακὰ πράγματα. Καὶ ὥσπερ
ἡ θάλλουσα καὶ ὀρθαλμῶν ἀγνεύειν ἔρη καὶ ὠτων
εἶναι καὶ γλώσσης καὶ τῶν λοιπῶν καθέξης αἰσθη-
τηρίων, οὕτω δὲ καὶ τὰ ἐνταῦθα τὴν πίστιν ἄστυλον
ἡ φυλαξαμένη τῶν πέντε διδῶν τῆς ἀρετῆς, ὁράσεως,
γεύσεως, ὀσφρήσεως^ς, ἀφῆς τε καὶ ἀκοῆς, πέντε
προσαγορεύονται^ς παρθένοι, αἱ δὲ τὸ τὰς πέντε τῆς
αἰσθήσεως ἀγνάς ἀποκαταστήσαι τῷ Χριστῷ φαν-
τασίας, ἀφ' ἑκάστης αὐτῆς οἷα λαμπάδα τὴν ὁσιό-
τητα λάμπουσιν^ς τρανῶς· ἡ γὰρ παντάφωτος
ἡμῶν ἀληθῶς λαμπὰς ἡ σὰρξ ἐστίν, ἣν ἡ ψυχὴ
βαστάζουσα ὁδοῦς δίκην τῷ Νυμφίῳ παρίσταται
Χριστῷ, τῇ ἡμέρᾳ τῆς ἀναστάσεως παραφαίνουσα,
διὰ πασῶν τῶν αἰσθήσεων διεκθρῶσκουσαν^ς λαμ-
πρὰν τὴν πίστιν, καθὼς αὐτὸς ἐδίδαξεν εἰπὼν, Πῦρ^ς
ἦλθον βαλεῖν ἐπὶ τὴν γῆν, καὶ ἤθελον εἰ ἦδη^ς
ἀνῆρθη, γῆν ἡμῶν τὰ σκηνώματα φράσας, εἰς ἃ

^α Joan. xv, 5. ^β Deut. xxxii, 32. ^γ Matth. xx iii, 1. ^δ Luc. xii, 49.

VARIAE LECTIONES.

^α ἔγω] Joan. xv, 1. ^β ἐκ γὰρ] Deut. xxxii, 32. ^γ ὁμοιωθῆναι] Matth. xxv, 1. ^δ καθομολογή-
σασθαι καὶ ταύτη Α : καθομολογήσασθαι καὶ πάντῃ Γ. ^ε οὐκέτι Α : οὐκ ἐστὶ Γ. ^ς εὐφόρεσαν ΑΒ : ἐφόρε-
σαν Γ. cf. p. 961, 40. ^ς ὀσφρήσεως γεύσεως Γ. ^ς προσαγορεύονται ΑΒ : προσαγορεύεται Γ. ^ς λάμπουσα
ΑΒ. ^ς libri διεκθρῶσκουσα. ^ς πῦρ] Luc. xii, 49. ^ς ἦδη Α : εἴδη Γ.

NOTÆ.

(93) Significat ὠτα, apud Græcos, decem, et ma-
jori figura 1, unum : hinc idiota, privatus, unus.
(94) In corpore εὐφόρεσαν. MSS. i Magis abun-

lovenda est, lumbique temperantia accingendi, vigi-
landum, et Dominus noster semper exspectandus.

Sicera, inquit, est quidquid, extra vinum e vite
expressum, inebriat.

Duo vitis genera ait in Scriptura poni : alterum
optimum, alterum pessimum. Etenim : Ego, inquit
Dominus, sum vitis vera, vos palmites *. Mafa autem
et agrestis est diabolus suorem distillans, quem-
admodum Moses de eo scribens ait : De vinea
Sodomorum vinea eorum, et vitis eorum uva fellis * ;
et quæ sequuntur.

Aurum ærugini non esse obnoxium docet.

Illa : Assimilatum esse regnum celorum decem vir-
ginibus b, vult significare, omnes idem vitæ genus
seu studium arripuisse, propter significationem
et vim elementaris litteræ Iota (93) [quæ decem
valet.] Ornarunt enim seipsas simili cultu, ut idem
vitæ genus omnes profiterentur, sed non eodem
omnes modo exierunt ut occurrerent sponso. Hæ
enim alimenta copiosa præbuerunt lampadibus oleo
fovendis : illæ vero cessarunt per ignaviam. Hinc in
quinque pari numero divisæ sunt. Quia quinque
sensus sunt, quos illæ quidem puros custodierunt,
quos plurimi vocarunt portas sapientiæ ; hæ vero
per malitiam deformarunt. Nam dum colunt tem-
perantiam et sanctificantur, magis (94) abundarunt
vitiis quam justitiis seu virtutibus, unde etiam
evenit ut damnarentur ; sive enim recte agamus
sive peccemus, per hos [sensus] utraque et præ-
clare facta et improbe sunt : et virtus generosa, et
male facta vincunt. Et quemadmodum virgo ait,
continentiam esse oculorum, et aurium, et linguæ,
et reliquorum deinceps sensuum, ita quæ hic fidem
imprædabilem quinque viarum virtutis, visus [in-
quam] olfactus, gustatus et auditus custodiunt, illæ
quinque virgines appellantur, eo quod quinque
sensuum specula sive imagines Christo puras, (ab
unaquaque [sensuum imagine] sanctitatem veluti
lampadem clare fulgentem) assistant. Nam quinque
lychnis lampas vere nostrum corpus est, quod
anima instar facis circumfert, Christoque Sponso
repræsentat, ad diem resurrectionis apparens,
perque omnes sensus clarissimos fidei radios
diffundens, quemadmodum ipse Christus docuit cum
dixit : 310a Ignem veni mittere in terram, et quid
volo nisi ut jam ardeat [Accendatur] c. Terram nostra

darunt vitiis quam virtutibus seu justitiis. Locus hic
plane videtur corruptus, aliquid enim deest. Idem
animadvertit D. Hæschelius.

tabernacula corpora dicit, in quibus voluit vim seu operationem doctrinæ suæ ferventem et celeriter mobilem [subtilem] accendi; oleum autem iustitiæ et sapientiæ comparandum: per moram illud temporis intervallum dixit, quod usque ad Christi adventum [iudicium] porrigitur; dormitionem vero et soporem virginis, exitum ex hac vita. Mediam noctem vero Antichristi regnum, qua nocte angelus perditior domos pervadet. Clamorem autem qui dicit: *Ecce sponsus venit, exite obviam ei* ^d, vocem ex caelo et tubam quando omnes resurgentibus propriis corporibus, nubibus veci obviam rapiuntur Domino ^e.

Cum de virginibus et castis animis plurima dixisset, et hoc infert. Has igitur solas animas, electam sponsam suam, Verbum vocat, reliquas vero concubinas, adolescentulas et filius appellans hunc in modum: *Sexaginta sunt reginæ, et octoginta concubinae, et adolescentularum non est numerus. Una est columba mea, perfecta mea; una est matri suæ electa genitrici suæ. Viderunt eam filiae, et beatam prædicaverunt eam reginæ, et concubinae laudabunt eam* ^f. Cum enim multæ sint filiae, ut patet, Ecclesiæ, una tamen est electa et pretiosa in oculis ejus præ omnibus, status nempe virginum. Et reginas videtur prophetia velle insinuare, [quia non ad unum regem reginæ hæc adducebantur, sed unaquæque velut domina per se et regina erat, aliarumque post hac auctrices et principes.] Illas regias, quæ ante diluvium vixerunt, animas Deo placentes, hoc est, Abelis, Sethi, Enochi. Concubinas autem, quæ post diluvium fuerunt, animas prophetarum, quæ priusquam Ecclesia Deo desponsaretur, qui velut cum concubinis versatus in copiosa et sincera sapientiæ doctrina vero submisit oracula, ut caperent illi fidem salutis. Concubinas autem nominavit Verbum prophetarum animas, quia non aperte ut Ecclesiam sibi eas copulavit, sacrificans illam in figura vituli saginati. Sexaginta autem reginas inde, ut reor, ab Adamo protoplasto usque ad Noe per successionem viros Deo placentes vocavit, quia isti aliis [aliorum] præceptis ad salutem acquirendam non **310** ^g indiguerunt, eo quod adhuc recens esset illis mundi sex diebus conditi molitio. Meminerunt enim mundum a Deo sex diebus perfectum esse, quæque in paradiso ceciderunt. Hinc ergo animas hasce, quæ Deo a condito mundo per successionem placere desiderarunt, et quasi, si fas ita loqui, primi sæculi nepotes, et vicinas illi ingenti sex dierum operi, sexaginta reginas figurate appellavit, eo quod, ut dixi, hæc post sex dierum opera, vixerunt. Magno enim illi [sancti] honore sunt affecti, cum dignati colloquio angelorum Deum non per somnium sed apertam visionem spectarunt. Perpendite enim quantam

ἑβόλετο ταχέως ἀναφθῆναι τὴν δευκίνητον τῆς διδασκαλίας αὐτοῦ καὶ διάπυρον πρᾶξιν (τὸ γὰρ εὐλαίον τῇ δικαιοσύνῃ καὶ τῇ σοφίᾳ παραβλητέον), χρονισμὸν δὲ τὸ πρὸ τῆς παρουσίας διάστημα τοῦ Χριστοῦ, νυσταγμὸν δὲ καὶ κοίμησιν τῆς παρθένου τὴν ἐξοδὸν τὴν ἀπὸ τοῦ βίου, μεσονύκτιον δὲ τὴν βασιλείαν τοῦ ἀντιχρίστου, καθ' ἣν ὁ ὀλοθρευτὴς, ἄγγελος ἐπιπορεύεται τὰς οἰκίας, κραυγὴν δὲ λέγουσαν· Ἰδοὺ ὁ Νυμφίος· ἔρχεσθε ^h εἰς ἀπάντησιν, τὴν ἀπὸ τῶν οὐρανῶν φωνὴν καὶ σάλπιγγα, ὅπως πάντες ἐξαναστάντων αὐτοῖς τῶν σωμάτων ἐπὶ νεφελῶν ὀχῆσονται, εἰς τὴν ἀπάντησιν ἀρπασθέντες τοῦ Κυρίου.

Ὅτι περὶ τῶν παρθένων καὶ ἀγνῶν ψυχῶν πλεῖστα εἰπὼν ἐπιφέρει καὶ τοῦτο. Ἀμέλει ταύτας μόνον ἐκλεκτὴν Νύμφην τὰς ψυχὰς ὁ Λόγος ἑαυτοῦ καλεῖ, τὰς λοιπὰς δὲ παλλακὰς καὶ νεάνιδας καὶ θυγατέρας, λέγων ὕδω· Ἐξήκοντά ⁱ εἰσι βασίλισσαι καὶ ὀγδοήκοντα παλλακαί, καὶ νεάνιδες ὧν οὐκ ἔστιν ἀριθμὸς. Μία ἐστὶ περιστέρα μου, τέλειά μου, μία ἐστὶ τῇ μητρὶ αὐτῆς, ἐκλεκτὴ ἐστὶ· τῇ τεκούσῃ αὐτήν. [507 H.] Εἰδοσάν αὐτὴν θυγατέρες, καὶ μακαριοῦσιν αὐτήν, βασίλισσαι καὶ γε παλλακαὶ ἀντρέουσιν αὐτήν. Πολλῶν γὰρ οὐσῶν δηλονότι τῆς Ἐκκλησίας τῶν θυγατέρων, μία ἐστὶ μόνη ἡ ἐκλεκτὴ καὶ τιμιωτάτη ἐν ὀφθαλμοῖς αὐτῆς ὑπὲρ πάσας, τὸ τάγμα τῶν παρθένων. Βασιλίσσας ^j δὲ αἰνίττεσθαι ἡ προφητεία βούλεται, ὅτι οὐχ ὅρ' ἓνα ἦγοντο βασίλει· βασιλευμέναι, ἀλλ' ἐκάστη ὥσπερ αὐτοδέσποτος καὶ βασίλισσα ἦν, καὶ ὅτι τῶν μετὰ ταύτας· ἀρχαὶ καὶ πρῶται ἦσαν, τὰς βασιλικὰς ἐκείνας, τὰς πρὸ τοῦ κατακλυσμοῦ ψυχὰς εὐαρίστους τῷ Θεῷ γεγεννημένας, τουτέστι τὰς ἀμφὶ τὸν Ἀβελ καὶ τὸν Σὴθ καὶ τὸν Ἐνὼχ· [957 R.] παλλακὰς δὲ τὰς μετὰ τὸν κατακλυσμὸν τῶν προφητῶν, αἱς πρὸ τοῦ τὴν Ἐκκλησίαν ἀρμωσθῆναι τῷ Κυρίῳ παλλακίδων δίκην συγγινόμενος ἀληθεῖς ὑπέσπειρε λόγους ἐν ἀφρόνῳ ^k καὶ καθαρᾷ φιλοσοφίᾳ, ἵνα γενήσωσιν αὐτῷ συλλαβοῦσαι πίστιν σωτηρίας. Παλλακὰς δὲ προσηγόρευσε τὰς προφητικὰς ψυχὰς ὁ Λόγος, ὅτι μὴ φανερώσιν αὐτὰς, ὥσπερ δὴ καὶ τὴν Ἐκκλησίαν, ἐπηγάγετο, θύσας δι' ^l αὐτὴν μόσχον τὸν σιτευτὸν. Ἐξήκοντα δὲ βασίλισσας ἐντεῦθεν, ὡς οἶμαι δὴ, τοὺς ἀπὸ τοῦ πρωτοπλάστου μέχρι Νῶε κατὰ διαδοχὴν εὐαρεστήσαντας ἐκάλεσε τῷ Θεῷ, ἐπειδὴ περ ἐτέρων οὗτοι παραγγελμάτων εἰς τὸ σωθῆσθαι χρεῖαν οὐκ ἐσχέκασιν, ἐπὶ [δὲ] προσφάτου τῆς κατὰ τὴν ἐξαήμερον οὐσης αὐτοῖς ^m τοῦ κόσμου συστάσεως· ἐμνήνητο γὰρ ὅτι ἐν ἑξ ἡμέραις ὁ Θεὸς ἐτεκτὴναιτο τὴν κτίσιν τὰ τε ἐν τῷ παραδείσῳ γεγονότα· Ἐντεῦθεν οὖν δὴ τὰς ἀπὸ τῆς συστάσεως εὐθείως τοῦ κόσμου κατὰ διαδοχὴν τὸν Θεὸν ποθεῖν ἐλομένας ⁿ ψυχὰς, καὶ σχεδὸν, εἰ χρὴ φάναι, τὰς τοῦ πρώτου αἰῶνος οὐσας ἔγγονα καὶ γείτονα τῆς μεγάλης

^d Matth. xxv, 6. ^e I Thess. iv, 16. ^f Cant. vi, 7, 8.

VARIE LECTIONES.

^h ἔρχεσθε A : ἔρχεται C. ⁱ ἐξήκοντα Cant. vi, 7. ^j εἰσι post ἐκλεκτὴ om. A. ^k παρθ. καὶ βασίλισσας C. ^l ταύταις B. ^m ἀφρόνῳ Hasscheliu. ⁿ δι' A : ἐξ C. ^o αὐτοῖς αὐτῆς A. ^p ἐλομένας ποθεῖν C.

ἐξαήμερου, ἐξήκοντα βασιλίσσας ἐφη συμβολικῶς, **A** fiduciam habuerit Seth ad Deum, quantam Abel, quantam Enoch, quantam Mathusala, quantam Noe primi iustitiæ cultores? Sed de his satis. De concubinis iterum dicendum.

διὰ τὸ μετὰ τὴν ἐξαήμερον ταύτας, ὡς ἐφη, γεγονέναι· μεγάλην γὰρ οὗτοι τιμὴν ἐσχέχασιν ἀγγέλοις ἐμιλήσαντες καὶ τὸν Θεὸν ὕπαρ οὐκ ἔναρ θεοσάμενοι. Ἐπισκέψασθε γὰρ ὅσην ἔσχε παρόρησιαν ὁ Σὴθ πρὸς τὸν Θεόν, ὅσην ὁ Ἀβελ, ὅσην ὁ Ἐνὼχ, ὅσην ὁ Μαθουσάλα, ὅσην ὁ Νῶε, πρῶτοι δικαιοσύνης ὄντες ἔρασταί. Καὶ περὶ τούτων μὲν αὐτάρκως· περὶ δὲ τῶν παλλακῶν πάλιν λεκτέον.

Τοῖς μετὰ τὸν κατακλυσμὸν ἀπωτέρω λοιπὸν ἡ γνῶσις ἦν τοῦ Θεοῦ, καὶ ἐχρῆζον ἑτέρας διδαχῆς ἐρπούσης ἤδη τῆς ειδωλολατρίας. Ὁ οὖν Θεός, ἵνα μὴ πάντῃ τὸ γένος τῶν ἀνθρώπων ἀίστωθῇ^α λήθῃ τῶν καλῶν, τὸν ἴδιον Παῖδα τοῖς προφήταις ἐκέλευσεν ὑφηγῆσαι^β τὴν ἐσομένην ἐαυτοῦ^γ παρουσίαν διὰ σαρκὸς εἰς τὸν κόσμον, καθ' ἣν ἡ τῆς πνευματικῆς ὁδοῦ χάρα καὶ γνῶσις κηρυχθήσεται, ἀφ' ἧς ἀμαρτημάτων οὐσα καὶ ἀναστάσεως παρετικῆ· περιτμηθήσονται γὰρ δι' αὐτῆς τὸν ἄνθρωπον τὰ πάθη καὶ τὴν φθοράν. Καὶ διὰ τοῦτο τὸν κατάλογον τῶν ἀπὸ τοῦ Ἀβραάμ προφητῶν, διὰ τὴν τῆς περιτομῆς πρεσβείαν τὸν ὅκτω περιεχούσης ἀριθμὸν, ἧς ἐξήρηται καὶ ὁ νόμος, παλλακὰς ἐκάλεσεν, ὅτι πρὸ τοῦ τὴν νόμφην τὴν Ἐκκλησίαν κατεγγυηθῆναι τῷ Λόγῳ, τὰ θεῖα συλλαβόντες^δ σπέρματα, τῆς νοητῆς προεξηγγεῖλαν ὁδοῦς τὴν περιτομήν. Νεάνιδας δὲ πάλιν εἰς ἀναρίθμητον συντελούσας ὁμιλον τὰ ὑπὸ τοῖς κρείττοις [508 H.] δικαιοπραγήσαντα πλήθη, καὶ νεανικῶς καὶ γενναίως διαβλήσαντα πρὸς τὴν ἀμαρτίαν, καλεῖ. Ἀλλὰ τούτων οὐδ' αἱ βασιλίσσαι οὐδ' αἱ παλλακαὶ συγκρίνονται τῇ Ἐκκλησίᾳ· ἡ γὰρ τελεία καὶ ἐκλεκτὴ παρὰ πάσας ὀνομαζομένη, ἡ ἐκ πάντων συνεστῶσα τε καὶ συνημμένη, τῶν ἀποστόλων ἐστίν, ἡ ὑπερβάλλουσα νόμφῃ τῷ κάλλει τῆς ἀκμῆς καὶ τῆς παρθενίας πάσας. Διὸ καὶ μακαρίζεται πρὸς τῶν ἄλλων, ὅτι αὕτη εἶδε καὶ ἤκουσεν ἀφ' ὧντος ὃ ἐκεῖναί ἐπεπόθησαν ἰδεῖν καὶ ἀκοῦσαι καὶ οὐκ εἶδον οὐδ' ἤκουσαν. Μακάριοι^ε γὰρ οἱ ὀφθαλμοί, φησὶν, ὁμῶν, ὁ Κύριος τοῖς μαθηταῖς, οἱ βλέποντες ὃ βλέπετε. Λέγω γὰρ ὑμῖν ὅτι πολλοὶ προφῆται ἐπεθύμησαν ἰδεῖν ὃ βλέπετε, καὶ οὐκ εἶδον, καὶ ἀκοῦσαι ὃ ἀκούετε, καὶ οὐκ ἤκουσαν. [560 R.] Οὐκοῦν διὰ ταῦτα μακαρίζουσιν αὐτὴν οἱ προφῆται, ὅτι ὡς αὐτοὶ μὴ ἐπέτυχον ἡ Ἐκκλησία μετέλιψε καὶ ἡξιώθη. Δύναται δέ τι; καὶ ἑτέρως τὴν νόμφην φάναι τὴν σάρκα τὴν ἀμύλυντον εἶναι τοῦ Κυρίου, ἧς χάριν καταλείψας τὸν Πατέρα κατήλθεν ἐνταῦθα καὶ προσεκολλήθη αὐτῇ ἐνανθρωπήσας. Διὸ δὲ καὶ περιστεράν αὐτὴν ἐφη τροπικῶς^ς, ἐπειδὴ τιθασὴν^ς τὸ ζῶον καὶ ὑποκρίνον καὶ διαίτη τῇ ἀνθρώπων^ς ἀσμενίζον. Καὶ ἐν τῷ μ' καὶ δ' ψαλμῷ, Ἐκ δεξιῶν^ς παρισταμένη τοῦ^ς Θεοῦ μερῶν βασιλίσσα, ἡ τῷ διακρύψει τῆς ἀρετῆς κόσμῳ κατεστολισμένη, ἧς ἐπεθύμησε τοῦ κάλλους ὁ βασι-

Ab iis qui post diluvium vixerunt, Dei cognitio paulo longius recessit, aliaque ratione docti sunt, serpente jam passim idololatria. Deus ergo ne genus humanum oblivione honestatis penitus aboleretur, suum Filium per prophetas jussit dictare, adventum ejus in mundum carne assumpta futurum, quo spiritalis octonarii gaudium et cognitio prædicaretur ad exhibendam remissionem peccatorum, et resurrectionem, per illum enim circumcismus iri hominem, vitia, inquam, et corruptionem. Hinc catalogum prophetarum ab Abraham ceptum, propter circumcissionis, quæ octonarium continet numerum, antiquitatem, a qua lex pendet, concubinas appellavit. Nam antequam sponsa Ecclesia Verbo desponderetur, concipientes divinam sementem spiritualis octonarii, circumcissionem prænuntiant. Ad multitudinem vero rursus innumerabilem (hominum), quæ pro majorum imperio juste vivit, et viriliter et genere contra vitia decertat, adolescentulas appellat. Sed ex iis neque reginæ, neque concubinæ, cum Ecclesia comparantur. Hæc enim perfecta et electa præ omnibus nominata, quæ ex omnibus constat et concinnata est, est apostolorum, quæ sponsa flore pulchritudinis et castitatis superat omnes. Quapropter beata ab aliis prædicatur, quia hæc aperte vidit et audivit, quæ illæ videre et audire desideraverunt. *Beati oculi*, **311** *a* inquit Dominus discipulis, *qui vident, quæ vos videtis. Dico enim vobis, quod multi prophetae desideraverunt videre quæ videtis, et non viderunt; et audire quæ auditis, et non audierunt*. Nonne propterea beatam prædicant ipsam prophetæ, quod quibus ipsi non potuerunt, his Ecclesia posita sit, et dignata. Possit quis sponsam etiam aliter explicare, et dicere carnem esse intemeratam Domini, cujus causa patrem deseruit et in terram huc descendit, illique per incarnationem copulatus est. Hinc figurate illam columbam appellavit, quod animal sit cicut et sub tectis degens, convictuque hominum delectetur. Et in quadragesimo quarto psalmo: *Stans regina a dextris* ^b. (Deo sibi sinistras sumente) aureo virtutis cultu exornata; cujus pulchritudinem concupivit Rex, caro est, ut dixi, illa illibata et beata, quam secum in cælum deportavit Verbum, atque in dextra Patris collocavit, vestitu deaurato exornatam,

^a Luc. x, 24, 25. ^b Psal. XLIV, 10.

VARIE LECTIONES.

^a ἀίστωθῇ om. AB. ^β ὑφηγῆσθαι Scaliger. ^γ αὐτοῦ C. ^δ προσλαβόντες AB. ^ε μακάριοι Luc. x 24. ^ς τρέψ. ἐφη C. ^ς τιθασὴν et ὑποκρίφον C. ^ς τῇ τῶν ἀνθρ. C. ^ς ἐκ τῶν δ. B. ^ς τοῦ λατῶν καὶ τοῦ pr. A.

quod mystice est studiis innocentiae seu incorruptionis.

ἐκ δεξιῶν παρέστηκε τοῦ Πατρὸς, ἐν ἱματισμῷ διαχρῶσθαι κεκοσμημένην, ὃ δὲ ἐστὶ συμβολικῶς τοῖς ἐπιτηδεύματι τῆς ἀφθαρσίας.

(Dicit) quod παρθενία (95) dicatur a παρὰ θεῖα permutatione unius litteræ, quasi quæ sola illum, qui virginitalis intemerata contineat mysteria Deo compareret, quo bonum nullum inveniri majus potest.

Virtutem, ait, sive propter seipsam, sive quod animas sublimet et in cælum tollat hanc nominis appellationem accepisse.

Cum dictis hactenus etiam hoc ait videri facere. Oraculum cœlitus a Patre Christo in Jordane datum: *Filius meus es tu, ego hodie genui te* ¹. Observandum hic, illud filium suum esse, indefinite et sine tempore dictum. *Es enim filius* suo ipsi dixit, et non (dixit) *factus es*; declarans neque novum seu recentem ipsum adeptum esse filiationem, neque finem habuisse eum qui prius exstiterit, sed eundem semper esse. Illud vero: *Ego hodie genui te*; volui, inquit, eum qui prius jam inde ante sæcula in cœlis fuerat etiam mundo generare, hoc est, prius ignotum, notum reddere. Nimirum, iis qui multimodam Dei sapientiam nondum intelligunt nunquam adhuc natus est Christus, hoc est, nunquam cognitus et revelatus.

Plurima ex Apocalypsi sancti Joannis **311b** dicta ad Ecclesiam et virginales animas refert. Quinimo omnia fere dicta aliunde interpretatur, nec ad litteram, sed allegorice in hoc dialogo exponit.

Refellit eos qui fatum ponunt, his verbis: Si astra mortalibus calamitates et malam mentem conciliant, circa luxuriam et vitæ inconstantiam occupata, ipsis hominibus infeliciora sunt, quod non ipsa (astra) ament mala; sed homines etiam ut ea designent, cogant. Præterea si nulla actio sine desiderio fit, et omne desiderium careat desiderio, Deus autem nullius sit indigens, ergo nec malitiam meditatur. Astrorum natura propior est Deo, adeoque melior bonorum hominum virtute; ergo astra mali sunt expertia, nec ullius indigent. Ad hæc, ad refellendum, quod genesis quædam opretur, (dicit: Hoc lex) prohibet, impostores punit, minisque Genethliacorum doctrinam proscribit: ergo lex contraria est geni. Quæcunque enim lex prohibet, genesis definit; quæcunque autem cogit genesis facere, æa lex interdicit; ergo lex inimica geni est. Si autem inimica, ergo legislatores non sunt legislatores secundum genesin. Hoc est, non sunt ge-

¹ Psal. 2, 7.

Α λεύς, ἡ σὰρξ ἐστίν, ὡς ἔφη, ἡ θραντος ἐκείνη καὶ μακαρία, ἣν αὐτὸς ἀνακομίσας ὁ λόγος εἰς οὐρανοῦς διαχρῶσθαι κεκοσμημένην, ὃ δὲ ἐστὶ συμβολικῶς τοῖς ἐπιτηδεύματι τῆς ἀφθαρσίας.

Ἔτι φησὶν, Ἡ ἀρετὴ ἦτοί δι' ἐαυτὴν, εἴτε διὰ τὸ αἰρεῖν καὶ μετεωρίζειν πρὸς οὐρανὸν τὰς ψυχὰς ταύτην ἐσχχε τὴν ἐπωνυμίαν.

Ἔτι φησὶν, Ἔοικε δὲ τοῖς εἰρημένοις καὶ τοῦτο μάλιστα συμφωνεῖν τὸ χρησιμφοῦμενον ἀνωθεν ἐξ αὐτοῦ τοῦ Πατρὸς τῷ Χριστῷ ἐν τῷ Ἰορδάνῃ. Ὡς μου εἰ σὺ, ἐγὼ σήμερον γεγέννηκά σε. Παρατηρή-
 B τείον γὰρ ἐστὶ τὸ μὲν ὕδιν αὐτοῦ εἶναι ἀορίστως ἀπεφῆναι καὶ ἀχρόνως. Εἰ γὰρ Ὡς αὐτῷ ἔφη [καὶ οὐ γέγονας] ἐμφαίνων μῆτε πρόσφατον αὐτὸν τετυχη-
 κέναι τῆς υἱοθεσίας, μῆτε αὖ προὔπαρξαντα τέλος ἐσχῆκεναι, ἀλλὰ εἶναι ἀπὸ τῶν αὐτῶν. Τὸ δέ· Ἐγὼ σήμερον γεγέννηκά σε, ἐστὶ Προόντα ἤδη πρὸ τῶν αἰώνων, λέγει, ἐν τοῖς οὐρανοῖς ἐβουλήθη καὶ τῷ κόσμῳ γεννηθῆναι, ὃ δὲ ἐστὶ πρόσθεν ἀγνωσόμενον γνωρίζει. Ἀμέλει τοῖς μηδέπω τῶν ἀνθρώπων συνησθημένοις τὴν πολυποικίλον τοῦ Θεοῦ σοφίαν ὁ Χριστὸς οὐδέπω γεγέννηται· ὅπερ ἐστὶν οὐδέπω ἐγνώσθη, οὐδέπω πεφανέρωται.

Ἔτι τὰ πλεῖστα τῆς τοῦ ἁγίου Ἰωάννου Ἀποκαλύψεως ῥητὰ εἰς τὴν Ἐκκλησίαν καὶ τὰς παρθενοῦσας ψυχὰς ἀνάγει. Ἀλλὰ σχεδὸν καὶ [309 H.] ὅσα ἀν-
 ρητὰ καὶ ἄλλοθεν ἔλαθεν, ἀλληγορικῶς αὐτὰ καὶ οὐ κατὰ τὸ γράμμα διηγείται ἐν τῷδε τῷ διαλόγῳ.

Ἔτι ἀναιρῶν τοὺς εἰμαρμένην δοξάζοντας φησὶν· Εἰ τὰς τῶν θνητῶν συμφορὰς καὶ κακοφοροῦσας τὰ ἀστρο τεκταινεται, περὶ τὰς ἀσελγείας καὶ τροπὰς τοῦ βίου ἀσχολούμενα ἄρα ἀθλιώτερα τῶν ἀνθρώπων ἐστίν, ἐστὶ οὐ μόνον αὐτὰ τῶν κακῶν ἐρῶσιν, ἀλλὰ καὶ τοὺς ἀνθρώπους ἀναγκάζουσι ταῦτα πράττειν. Ἔτι εἰ πάσα πρᾶξις χωρὶς ἐπιθυμίας οὐ γίνεται, οὐδὲ μὴν ἐπιθυμία χωρὶς ἐνδεΐας, ἀνευδεΐας δὲ τὸ θεῖον, ἀνευνόητον ἄρα πονηρίας. Ἡ δὲ τῶν ἀστρῶν φύσις ἐγγυτέρω τέτακται Θεοῦ, κρείσσων οὖσα τῆς τῶν κρείσσωνων ἀνθρώπων ἀρετῆς· ἀνευνόητα κακίας ἄρα καὶ ἀνευδεΐ ἐστὶ τὰ ἀστρο. Ἔτι εἰς τὸ ἀνελεῖν, τινὰ γένεσις ἐργάζεται, τοῦτο δὲ νόμος κωλύει, κο-
 D λάζων τοὺς ἀλάστορας καὶ δι' ἀπειλῆς ἀπείργων τὰ τῆς γενέσεως δόγματα, ἐναντίον ἄρα νόμος γενέται· ὅσα μὲν γὰρ νόμος κωλύει, ταῦτα γένεσις ὥρσεν. ὅσα δὲ γένεσις ποιεῖν βιάζεται, ταῦτα νόμος κωλύει. Πολέμιον ἄρα γένεσις νόμος. Εἰ δὲ πολέμιον, οὐκ ἄρα κατὰ γένεσιν οἱ νομοθέται νομοθέται. [961 R.] Τὰ

VARIE LECTIONES.

¹ παρὰ θεῖα post Schottum Suicer. Thes. II, p. 595: frustra. ² ὁπαλλαγὴν AB. ³ post ἐαυτὴν ἀδ-
 dendum αἰρετῇ. ⁴ εἶναι] εἶναι αὐτὸν Gatakerus ap. Suicer 2, p. 544. ⁵ καὶ οὐ γέγονας] horum loco
 lacuna est in AB. ⁶ λέγει. ⁷ ἀμέλει om.] AB. ⁸ εἰ A: εἰς C.

NOTÆ.

(95) παρθενία inter e et i pone v et a præpositio-
 nis ultimum abijce. Ita est unius litteræ permutatio
 v pro a Etymologus huc non facit qui dicit dictum,
 ἐστὶ παρὰ Θεοῦ ἰδού.

γὰρ ἐναντία δογματίζοντες γένεσι γένεσιν λύουσιν. Ἦτοι οὖν γένεσις ἐστὶ, καὶ οὐ χρὴ εἶναι νόμους, ἢ εἰσὶ νόμοι, καὶ οὐκ εἰσὶ κατὰ γένεσιν. Ἀλλὰ ἀμήχανον χωρὶς γενέσεως φῦναι τινὶ τινα καὶ διαπράσασθαι τι· οὐδὲ γὰρ τὸν δάκτυλον ἐξεῖναι φασιν χωρὶς εἰμαρμένης κινήσει. Κατὰ γένεσιν ἄρα καὶ Μίνως καὶ Ῥαδάμανθος καὶ Δράκων καὶ Λυκοῦργος καὶ Σόλων καὶ Ζάλευκος νομοθέται· φῦντες διατάξαντο τοὺς νόμους, ἀπαγορεύοντας κλοπὰς φόνους καὶ τὰ ὅμοια, ἀ κατὰ γένεσιν ἐπισυμβαίνειν δογματίζουσιν. Ὅπερ ἀδύνατον· αὐτὴ γὰρ ἂν ὕφ' αὐτῆς ἀναιρεῖτο ἢ γένεσις, αὐτὴ ἐαυτὴν ἀκυροῦσα, καὶ ἐνταῦθα μὲν ἀπαγορευτικούς μοιχεύας καὶ τῶν ἄλλων νόμους τιθεμένην, ἐνταῦθα δὲ τοὺς νόμους²⁷ καὶ τὰς μοιχεύας ἐργαζομένην· οὐδὲν γὰρ ἀλλόκοτον [αὖ] αὐτὸ ἐαυτῷ μαχόμενον καὶ αὐτὸ ἐαυτὸ καταλύειν σπεύδον. Οὐκ ἄρα γένεσις.

Ὅτι φησὶν, Ἡ κατὰ σωφροσύνην ἀρετὴ κρείσσω ἐστὶ τῆς κατὰ ἀκρασίαν κακίας, μαθεῖν ἐστὶ καὶ ἀπὸ βασιλέων, ἀπὸ ἀρχόντων, ἀπὸ στρατηγῶν, ἀπὸ τέκνων, ἀπὸ πολιτῶν, ἀπὸ οἰκετῶν, ἀπὸ παιδαγωγῶν. Ἐκαστὸς γὰρ τούτων ἐαυτῷ καὶ τῷ κοινῷ ὠφέλιμος γίνεται σωφρονῶν, ἀκολασταίνων δ' ἐαυτῷ καὶ τῷ κοινῷ βλαβερός.

Ὅτι φησὶν, Ὁ μὲν νόμος τύπος ἐστὶ καὶ σκιά τῆς εἰκότος, τοῦτέστι τοῦ Εὐαγγελίου· ἡ δὲ εἰκὼν τὸ Εὐαγγέλιον αὐτῆς τῆς ἀληθείας τῆς ἐσομένης ἐν τῇ δευτέρᾳ τοῦ Κυρίου παρουσίᾳ.

Ὅτι τὸ²⁸ ἐν τῷ Λευιτικῷ περὶ τῆς σκηνοπηγίας λεγόμενον εἰς τὴν ἐν τῇ β' τοῦ Κυρίου παρουσίᾳ ἐσομένην τῶν ἀνθρώπων ἀνάστασιν ἐκδέχεται, σκηνὴν ἐκάστου τὸ οἰκεῖον τιθεῖς²⁹ σῶμα, τὰς δὲ ἐπὶ τὰς ἡμέρας εἰς τύπον τῶν ἐπὶ τὰς αἰώνων, καὶ ἄλλα ἀναλόγως.

Ὅτι ἀναγωγικῶς³⁰ ἐκδέχεται τὸ εἰς τοὺς Κριτὰς³¹ εἰρημένον· Πορευόμενα ἐπορεύοντο [510 H.] τὰ ξύλα τοῦ χρίσαι ἐφ' αὐτῶν³² βασιλέα, καὶ εἶπαν³³ τῇ ἐλάτῃ, Βασιλευσσορ ἐφ' ἡμῶν· καὶ εἶπεν αὐτοῖς ἡ ἐλάτα, Ἀρεῖσα τὴν πιστητά μου, ἢν ἐδόξασεν ὁ Θεὸς καὶ οἱ ἄνθρωποι, πορευθὼ ἄρχειν τῶν ξύλων³⁴; Καὶ εἶπαν τὰ ξύλα τῇ συκῇ, Δεῦρο σὺ, βασιλευσσορ ἐφ' ἡμῶν· καὶ εἶπεν αὐτοῖς ἡ συκὴ, Ἀρεῖσα τὴν ῥιζυκότητά μου καὶ τὸ γέννημά μου τὸ ἀγαθὸν πορευθὼ ἄρχειν τῶν ξύλων; Καὶ εἶπαν τὰ ξύλα, τῇ ἀμπέλῳ³⁵ καὶ εἶπαν τῇ ῥάμνῳ³⁶, καὶ ἐξῆς. Φησὶ γὰρ, Ταῦτα δὲ ὅτι μὴ περὶ ξύλων ἐλέχθη, σαφές ἐστίν· ἀλλὰ περὶ ψυχῶν ἱστορεῖται ταῦτα, αἱ πρὸ τῆς ἐνανθρωπήσεως τοῦ Χριστοῦ καθυλομανήσασαι τοῖς παραπτώμασι προσίσαι, οἰκτον αὐτῶν ἀξιῶσαι λαβεῖν τὸν Θεόν, καὶ βασιλεῦσαι τὸν Θεόν ἐπ' αὐτάς ἥδη καὶ τὴν εὐσπλαγχνίαν, ἣν ἐλάτεις

nesi necessario per fatum subjecti. Nam dum contraria genesi decernunt, genesim destrunt. Ergo aut genesis est, et tolluntur leges: aut leges sunt, et non sunt quæ genesi respondent. Sed non est possibile, inquit, quisquam ut nascatur, ut quidquam a quoquam fiat sine genesi, neque digitum sine fato posse moveri aiunt. An ergo secundum genesin nati Minos, Rhadamantus, Dracon, Lycurgus, Solon, Seleucus legislatores, leges condiderunt quæ damnarunt furta, cædes, et hoc genus alia, quæ fato fieri seu genesi contendunt, quod fieri non potest, nam genesis a seipsa everteretur, dum ipsa seipsam exauctorat. Hinc enim ponat genesis leges quæ adulteria et alia crimina damnant, illinc vero [eadem genesis] credes et adulteria operetur: nihil enim idem a seipso diversum, secum pugnat, idemque ad sui ipsius exitium vergit. Ergo genesis nulla est.

Temperantiæ virtutem ait utiliore esse vitio intemperantiæ, idque patere ex regibus, magistratibus, belli ducibus, filiis, civibus, servis, pedagogis: singuli enim horum, cum³¹² a temperanter vivunt, prosunt sibi et reipublicæ; cum intemperanter sibi et reipublicæ nocent.

Lex, inquit, figura et umbra est imaginis (84), hoc est Evangelii; Evangelium vero imago futuræ in secundo Domini adventu, veritatis.

Dictum in Levitico de scenopegiis seu tabernaculis refert ad resurrectionem hominum secundo Domini adventu futuram: tabernaculum enim uniuscujusque corpus interpretatur; septem autem dies figuram ait septem sæculorum, aliaque id genus analogice exponit.

Anagogice illud [in Judicum libris] in Judices dictum accipit: Euntes iterum ligna ut ungerent super se regem. et dixerunt oliva: Regna super nos: Et dixit eis oliva: Deserens pinguedinem meam, quam in me glorificavit Deus et homines, abibo ut dominem inter ligna? Et dixerunt ligna: ficui: Veni, regna super nos. Et ait eis ficus: Deserens dulcedinem meam, et fructum meum bonum, abibo ut imperem lignis? Et dixerunt ligna viti: usque ad illud: Et dixerunt rhamno i, et quæ sequuntur. Hæc, inquit, constat non esse de lignis dicta, sed de animabus hæc narrantur, quæ ante Christi incarnationem luxuriæ vitiiis inquinatæ, accedunt rogantes ut misericordiam a Deo impetrent, et ut jam miserratio super eas regnet et viscera misericordie, quam oleæ figura expressit Scriptura. Et advertite utrum non a protoplasto usque ad Chri-

i Judic. ix, 8-14.

VARIE LECTIONES.

²⁷ ἢ add. B et re. A. ²⁸ νόμους] φόνους nig. ²⁹ τὸ add. A. ³⁰ ἀναγωγικῶς] ἀναλόγως AB. ³¹ Κριτὰς] ix, 8. ³² αὐτῶν] libri αὐτῶν. ³³ εἶπον C. ³⁴ ξύλα] ξύλα πάντα B. ³⁵ post ἀμπέλῳ cum AB omisi καὶ ἔως τοῦ. ³⁶ τὴν ῥάμνον ut additur πρὸς.

sium deinceps Scriptura præcepta significet, quibus A sua diabolus opponendo adumbrata signimenta, genus humanum decepit. Ficum quippe cum præcepto homini in paradiso dato comparavit, quia deceptus homo foliis fici nuditatem suam velavit; vitem vero legi post diluvium Noe datæ, eo quod vino sopitus fuerit irrisus; oleam vero legi Moysi in deserto, quia oleum sanctum sive gratia prophetica, prævaricantibus illis defecerat ab hereditate. Rhamnum comparat datæ legi ad salutem mundi apostolis, quia per illorum doctrinam castitatem didicimus, cui soli similem nullam potuit speciem diabolus invenire. **312** b Hinc quatuor Evangelia edita sunt, Deo quater humanitatem [incarnationem] annuntiante, et quaternis legibus docente, quarum tempora aperte, per fructuum discrimina intelliguntur. Ficus enim propter dulcedinem et nutritionem, legem ante prævaricationem latam declarat. Nunquam enim ficus in Scriptura in meliorem partem accipitur. Vitis vero ob vini jucunditatem et lætitudinem, eorum qui ex ira Dei et diluvio servati sunt, timorem et sollicitudinem in gaudium versa insinuat. Olea vero, propter olei fructum, intimam Dei misericordiam significat; Deo rursum homines ad impietatem post diluvium prolapsos tolerantia, et dignante quibusdam legem dare et apparere. Rhamnus autem virginitatem denotat. Rhamnus enim arbor casta est, et fortasse ex simili quadam cum virgine natura stirps, hæc ῥάμνος, καὶ ἄγνος appellatur; rhamnus quidem propter robur et fortitudinem contra voluptates, ἄγνος (96-85) vero, quod omni ex parte casta et pura sit. Unde et Eliam ferunt a facie Jezabelis mulieris fugientem ad rhamnum primum venisse, atque exauditus fuisse, cibumque accepisse, quia fugientibus stimulum carnis, et feminam, et voluptatem, perfugium et tegumentum, castitatis lignum germinavit, quod ab adventu principis virginum Christi, regnum in homines obtinuit (86). Hoc enim unicum castitatis regnum, cuius ipsos nunquam pœniteret, post Christi adventum arripuerunt homines, cum singulorum aliorum, quibus datæ fuerant leges ante Christi adventum, regnorum habenas a seipsis celeriter excussissent, et contrario falsoque parere et se subicere maluissent. Quanquam sæpe pœnitentes quæsierunt iterum regale Dei legis imperium recteque factorum animi vitiis corruptorum renovationem. Nam hostium manibus, et ignominie passionibus traditi, rursum imperio præceptisque Dei regi voluerunt, ut ex infinitis æramnis malisque eriperentur. Sed hæc legum regna propter letentia et immedicabilia **313** a vulnera animarum, no-

τύπῳ παρέλαβεν ἡ Γραφή. Καὶ ἐπισκέψασθε μήποτε τὰς ἐπὶ τοῦ πρωτοπλάστου μέχρι τοῦ Χριστοῦ καθ-
εξῆς ἡ Γραφή νομοθεσίας δηλοῖ, ὧν ὁ διάβολος ἀντι-
μίμοις ἐξηπάτησε πλάσμασι τὸ ἀνθρώπων γένος, τὴν
μὲν οὖν συκὴν ἀπεικάζουσα τῇ κατὰ τὸν παράδεισον
δοθείσῃ τῷ ἀνθρώπῳ ἐντολῇ, ἐπειδὴ τὴν γύμνωσιν
ἀπατηθεὶς οὗτος πετάλοις ἐπεκάλυψε συκῆς· τὴν δὲ
ἀμπειὸν τῇ ἐπὶ τοῦ κατακλυσμοῦ τῷ ³² Νῶε, διὰ τὸ
οἶνῳ χλευασθέντα κοιμηθῆναι· τὴν δὲ ἐλαίαν τῇ κατὰ
τὴν ἔρημον τῷ Μωϋσῇ ³³, ἐπειδὴ τὸ χάρισμα τὸ προ-
φητικόν, τὸ ἐλαϊὸν τὸ ἅγιον, ἀνομήσαντων αὐτῶν
ἐκλειοίμην τῆς κληρονομίας· τὴν δὲ ῥάμνον τῇ ἐπὶ
τῆς σωτηρίας ³⁴ τοῦ κόσμου τοῖς ἀποστόλοις, ἐπειδὴ
περ δι' αὐτῶν ἐδιδάχθημεν ἀγνείαν, ἥς ἀπατηλὸν μόν-
νης εἰδὼλον ὁ διάβολος οὐκ ἔσχυσε σκευάσαι. [964 R.]
Καὶ διὰ τοῦτο καὶ Εὐαγγέλια τέσσαρα παραδέδοται,
τετράκις εὐαγγελισαμένου τοῦ Θεοῦ τὴν ἀνθρωπότητα
καὶ παιδαγωγήσαντος τέτρασι ³⁵ νόμοις, ὧν οἱ καίροι
σαφῶς ἀπὸ τῆς διαφοροτήτος δηλοῦνται τῶν καρπῶν.
Ἡ μὲν γὰρ συκὴ διὰ τὴν γλυκάσιν καὶ τὴν τρυφὴν ³⁶
τὴν πρὸ τῆς παραβάσεως τοῦ ἀνθρώπου παρίστησι
γεννημένην· ἔστι γὰρ ὅτε τῆς συκῆς ὁ καρπὸς τῇ
Γραφῇ ἐπὶ τὸ κρείττον ἐκλαμβάνεται. Ἡ δὲ ἀμπειός,
διὰ τὴν ἰλαρότητα τὴν ἐκ τοῦ οἴνου καὶ τὴν εὐφροσύ-
νην τῶν περισσούντων τῆς ὀργῆς καὶ τοῦ κατακλυ-
σμοῦ, τὴν ἀπὸ τοῦ φόβου καὶ τῆς φροντίδος εἰς ³⁷ τὴν
χαρὰν αὐτῶν μεταβολὴν αἰνίσσεται. Ἡ δὲ ἐλαία διὰ
τὸν καρπὸν τοῦ ἐλαίου ³⁸ τὴν εὐσπλαγγνίαν τοῦ Θεοῦ
μηνύει, πάλιν ἀνεξικαχήσαντος τοῦ Θεοῦ μετὰ τὸν
κατακλυσμὸν, τῶν ἀνθρώπων ἐκτραπέντων εἰς ἀθεό-
τητα, δοῦναι νόμον καὶ ἐμφανισθῆναι τισιν. Ἡ δὲ
ῥάμνος τὴν ἀγνείαν συνίστησι· τὸ γὰρ αὐτὸ δένδρον
ῥάμνος καὶ ἄγνος ἐστὶ, καὶ τάχα διὰ τὸ συγγενὲς τὸ
φυτὸν τοῦτο τῇ παρθενίᾳ ³⁹ ταύτη ῥάμνος καὶ ἄγνος
προσηγορεύθη, ῥάμνος μὲν παρὰ τὸ στερέμινον καὶ
καρτερόν πρὸς τὰς ἡδονάς, ἄγνος δὲ παρὰ τὸ διὰ παν-
τός ἀγνεύειν. ⁴⁰ Ὅθεν καὶ τὸν Ἠλίαν, ἐκ προσώπου τῆς
Ἰεζάβελ γυναικὸς ⁴¹ φεύγοντα, λόγος ὑπὸ ῥάμνον ἐλ-
θεῖν πρῶτον καὶ εἰσακουσθῆναι καὶ λαβεῖν τρυφὴν,
ὅτι τῶν φευγόντων τὸν οἶστρον καὶ τὴν γυναῖκα [514
H.] καὶ τὴν ἡδονὴν τὸ καταγώγιον καὶ ἡ σκέπη τὸ
τῆς ἀγνείας ἐβλάστησε ξύλον, ἀπὸ τῆς παρουσίας τοῦ
ἀρχιπαρθένου Χριστοῦ βασιλευσαν τῶν ἀνθρώπων.
Ταύτην γὰρ μόνην τὴν τῆς ἀγνείας βασιλείαν ἀπὸ τῆς
D τοῦ Χριστοῦ παρουσίας ἀμεταμέλητῇ προσήκοντο οἱ
ἄνθρωποι, ἐκείτης τῶν προδεδομένων αὐτοῖς ἐντολῶν
πρὸ τῆς Χριστοῦ παρουσίας κατὰ τάχος βασιλείας
ἑαυτοὺς ἀφηνιάζοντες, καὶ τῇ ἀντιμίμῳ μᾶλλον πειθ-
αρχεῖν καὶ ὑπ' αὐτῆς βασιλεύεσθαι προαιρούμενοι, εἰ
καὶ μεταμελόμενοι ⁴² πολλάνκις ἐπεζήτησαν πάλιν τὴν
πρὸς Θεοῦ δεδομένην αὐτοῖς βασιλικωτάτην ἐντολήν
καὶ ἀνακαινισμὸν τῶν διαφθαρέντων αὐτῶν ἐκ κακίας

VARIE LECTIONES.

³² τῷ A: τοῦ C. ³³ μωσεί AB. ³⁴ τῇ σωτηρίᾳ. ³⁵ παιδ. τοῖς τέτρασι C. ³⁶ τρυφὴν AB: τρυφὴν C.
³⁷ εἰς A: τὴν εἰς C. ³⁸ ἐλαίου A. ³⁹ παρθενίᾳ C. ⁴⁰ εἰς. καὶ γυναικὸς C. ⁴¹ μεταμελόμενοι C.

NOTÆ.

(96-85) ἄγνος, castus purns.

(86) Quod ab auctore virginitatis Christo plan-

tatum est iis qui virginitatem complectuntur. Vide notas Hæsehelii.

ψυχικῶν κατορθωμάτων. Παραδιδόμενοι γὰρ εἰς χεῖ-
ρας ἐχθρῶν καὶ πάθῃ ἀτιμίας, ἐπεζητούν βασιλεύε-
σθαι τῇ ἐντολῇ καὶ τοῖς προτάγμασι τοῦ Θεοῦ, ἵνα
γένηται αὐτοῖς λύσις τῶν πολυπλόκων συμφορῶν καὶ
ἀπαλλαγὴ τῶν κακῶν. Αἱ δὲ διὰ τὸ προσέζειν αὐτῶν
καὶ ἀνιάτως ἔχειν τοὺς τῆς ψυχῆς μώλωπας οὐκ
ἐβούλοντο βασιλεύειν αὐτῶν, μέχρις ὃ Θεὸς τέταρτον
κατελέσας τὴν ἀνθρωπὸν τὴν ἀγγελίαν ἀπέστειλε βα-
σιλεύσαι, τὴν ῥάμον ἀκολούθως ἐκάλεισεν ἡ Γραφή·
ἦτις καταναλώσασα τὰς ἡδονὰς, καὶ ἀπειλήσασα λοι-
πὸν, εἰ μὴ αὐτῇ πεῖθονται πάντες καὶ ἐν ἀληθείᾳ
προσέρχονται, πυρὶ καταδραπάνησαι πάντας· οὐκέτι
ῥαν, ἀλλὰ καὶ χρίσιν καὶ πυρὶ· καὶ διὰ τοῦτο λοιπὸν
πιστεύειν βεβαίως τῷ Θεῷ καὶ ἀποσιγῆσθαι τοῦ διαβόλου.

“Οτι σημειωτέον ὡς οὗτος ὁ διάλογος, ᾧ ἐπιγραφῇ B
Συμπόσιον ἢ περὶ ἀγγελίας⁴⁶, παρὰ πολὺ ἐστὶ νενο-
θευμένος⁴⁷· εὐρήσεις γὰρ ἐν αὐτῷ παραβεβημένας
καὶ Ἀρειανικὰς δοξολογίας καὶ ἐτέρων τινῶν κακο-
δοξούντων μυθολογήματα.

“Οτι σημειωτέον τί ποτὲ ἐστὶ τὸ κατ’ εἰκόνα, ὃ
μόνος ἐσχηκέναι λέγεται ἀνθρώπος τῶν ὑπὸ Θεοῦ
γεγεννημένων. Οὐδὲ γὰρ [965 R.] ἀν εὐροι τις ἐπ’ ἀν-
θρώπου τι τῶν τιμῶν, οὐ μὴ καὶ ἀγγέλων μετέσχε
φύσις. Οὔτε γὰρ τὸ ἀθάνατον, καὶ γὰρ καὶ ἀγγελος,
οὔτε τὸ αὐτεξούσιον· εἰ γὰρ οὗτοι ἀγγέλοις κατὰ τὸν
Θεολόγον ἐπὶ τὸ ἀγαθὸν μᾶλλον ἢ ῥοπή, κατὰ τοῦτο
ὅρα ὅτι μὴδ’ ὅλως δυνατὸν τὸ κατ’ εἰκόνα τοῦτο ἐν-
νοεῖν. Εἰ δὲ τὸ ἀρχικὸν λέγεις (ἀρχεῖν γὰρ τῶν
ἐχθρῶν καὶ τῶν ἄλλων ὁ ἀνθρώπος πρὸς Θεοῦ ἡξίω-
ται ἐν τῇ τῆς κοσμογενείας συγγραφῇ), οὐδ’ οὕτως
ἀλλοτριώσεις τὸν ἀγγέλον· ἀρχεῖν γὰρ τῶν ἀγγέλων
τοὺς πλείους ἔθνους καὶ φυλῆς παρὰ τῆς Γραφῆς
ὁλως δεδιδάγμεθα. Εἰ δ’ οὗτοι μὴ χειροῦνται αὐτοῖς
τοὺς ἀρχομένους τελούσι τὴν διαφορὰν εἰσάγεις,
καθάπερ ἔχειν οἱ τὰ πολλὰ τῶν ζώων, οὐδὲν πρὸς τῷ
γέλωτι κομπάζεις· οὐδὲ γὰρ οὐ εἰκόνα φέρειν ὁ ἀν-
θρώπος λέγεται, χειροῦνται τοὺς ἀρχομένους (ἀπαγε)
δεικνύει. Τί οὖν ἐστὶ τὸ κατ’ εἰκόνα; ὅσοι γὰρ
τὴν τοῦ σωματικοῦ [512 H.] σχήματος εὐπρέ-
πειαν ἐβραβύδυσαν, πρὸς τοὺς μυρίους ἐλέγχους,
οὐδὲ τῆς πρὸς τὸν ἀγγέλον κοινωνίας κατὰ τοῦτο,
ὅπερ ἐστὶ τὸ ζητούμενον, τὸν ἀνθρώπον ἡλευθέρω-
σαν· ἀνθρωπόμορφον γὰρ αἱ βεβαίαι Γραφαὶ τοὺς
ἀγγέλους ἡμῖν ἐνδεύσθαι σχῆμα ὑπετύπωσαν⁴⁸. Εἰ
δὲ τὸ δημιουργικὸν καὶ πρακτικὸν⁴⁹ εἰς ὑπαρξιν τὸ
κατ’ εἰκόνα φυλάσσειν ἔχεις ἐπ’ ἀνθρώπου (δημιουρ-
γεῖ γὰρ Θεὸς⁵⁰ τὸ πᾶν, ἀφράστως καὶ ἀνεπινοήτως
πράττων τὰ μὴ ὄντα, ἀλλὰ καὶ ἀνθρώπος ἐνίοτε μὲν
ἐκ τῆς ὁλῆς οὐσίας καὶ φύσεως ἀπορᾶς καταβολῇ
ὅμοιον ἀνθρώπον γεωργῶν, ἐνίοτε δὲ τέχνῃ πολλὰ
τῶν τεχνητῶν⁵¹ δημιουργῶν, εἰ καὶ μὴ⁵² ἐκ τοῦ
μηδαμὴ μηδαμῶς⁵³ ὄντος), ἀλλὰ καὶ τοῦτό τι⁵⁴ πει-
θανὸν ἔχον βεβαίως ἐλέγχεται. Οἷ [τε] γὰρ μονά-

A luerunt illis imperare, donec Deus, quartum mise-
ratus hominem, inisit castitatem, a Scriptura rham-
num congruenter appellatam, quæ illi imperaret,
quæ voluptatibus superatis, etiam in reliquum
tempus illis interminata est, quod, nisi sibi parerent
omnes, et sincere ad se accederent, futurum ut
omnes flammis absumerentur; nullam enim post
hanc aliam legem aut doctrinam secuturam, sed
iudicium et ignem. Hinc deinceps homo cœpit ju-
stitiam colere, Deoque constanter per fidem ad-
hærere, et se a diabolo sejungere.

γὰρ μετὰ ταύτην ἐσεσθαι νόμον ἢ διδασκαλίαν ἐτί-
αν· ἐντεῦθεν δικαιοπραγεῖν ὁ ἀνθρώπος ἤρξατο καὶ

Observandum, dialogum hunc qui *Symposium*
inscribitur, sive de castitate, magnam partem adul-
teratum esse: offendens enim in illo adjectas et
Arianas vanasque opiniones, aliasque male sen-
tientium fabulas.

Notandum. Quid sit cur solus homo ex omnibus
a Deo creatis rebus dicatur, factus secundum ima-
ginem Dei? Nihil enim in homine reperiat quis
nobile, quo careat angelica natura: non immor-
talitas, nam eī angelus immortalis; non liberum
arbitrium, nam si angeli, ut sentit Theologus, [Na-
zianzenus] magis [quam homines] propendunt in
bonum, secundum hoc intellige nullo modo posse
accipi illud secundum similitudinem. Si imperium
dicas (dignatus est enim homo a Deo imperio pis-
cium et aliorum in ipsa mundi fabricati descri-
ptione), ne sic quidem angelos ostendes esse diver-
sos. Dominari enim plures angelorum gentibus, et
nationibus singulatim e Scriptura didicimus⁵⁵. Si
autem, quod subjectos non tractabiles sibi reddant,
quemadmodum illi multa animalia, differentiam
constituas, nihil nisi risum jactas, neque enim homo
cujus imaginem ferre dicitur (apage dictum), sub-
jectos reddit sive ostendit mansuetos. Quid igitur est
illud, *secundum imaginem*? Nam quicunque cor-
poræ figuræ elegantiam commenti sunt, omnibus
suis argumentis hominem neque ab angelorum qui-
dem formæ communione pro ratione questionis
liberarunt (87). Ab angelis enim humanam indutam
esse formam, nobis divinæ Litteræ prodiderunt. Si
autem opificis et effectoris substantiæ humanæ
effigiem in homine dici manere (88) (creat enim
Deus, universa inexplicabili et incomprehenso modo
producendo ea quæ non sunt), etiam homo quan-
doque 313b ex sua substantia et natura, salu
seminis similem sibi hominem creat, quandoque
vero artificio multa opticum artificia, quamvis ex
nulla re prius existente, fingit; enimvero et hoc,
si quid probabile habet, facile refellitur. Nam et

VARIE LECTIONES.

⁴⁶ ᾧ—ἀγγελίας om. AC. ⁴⁷ ἐστὶ νενοθευμένος A. γὰρ νενοθευμένος ἐστίν C. ⁴⁸ ἐπετύπωσαν C. ⁴⁹ malim
πρακτικόν, et mox ἔχει. ⁵⁰ γὰρ ὁ Θεὸς C. ⁵¹ τεχνιτῶν A. ⁵² μὴ om. A. ⁵³ μηδαμὴ μηδαμῶς B, μη-
δαμὴ A, μηδαμῶς C. ⁵⁴ τι] το corr. A.

NOTÆ.

(87) Quæ erat, qua ratione similis esset Deo.

(88) Effigiem custodire penes hominem putas.

qui solitariam vitam degunt, et propterea quod A videantur illud, ad imaginem, servare, posteaquam seipso supra omne artificium humanum et artem perfecterunt, miseri viderentur, quod hoc ipso illud, secundum similitudinem, perdidissent. Quid ergo est hoc, secundum similitudinem? Virtutum industria partarum thesaurus est. Angeli enim quamvis virtutem habeant, non dicuntur tamen per laborem et industriam partem habere quia non sollicitantur a peccato. Sed quamvis hoc concederetur, ab angelis virtutem sine labore possessam, aut hi quoque illud, ad imaginem, sine labore habendo magis Deo similes habebunt hanc: aut, si hi non, multo minus homo, quia cum illius, aut ante illius imaginis possessionem, multis ærumnis et laboribus exantlatis hanc assequitur.

CCXXXVIII.

Flavii Josephi Antiquitatum Judaicarum libri.

Legi Josephi Antiquitates, quarum Excerpta, quæ de Herode narrant, describunt instaurationem templi, ut Judæorum occupaverit dominium, utque ejus stirps imperium adepta sit, ut denique in optimatum regnum verterit, principatum summis pontificibus invadentibus, et alia quæ his adjunguntur.

Josephus, ad finem libri quinti decimi Antiquitatum, tradit. Octavo decimo regni Herodis anno perfectum templum Hierosolymis: quod Salomon rex exædificavit, quod eversum iterum captivi e Babylone reducti Persarum rege Dario coadjuvante erexerunt sex et quadraginta annis. Hunc Herodem refert, auferentem fundamenta antiqua, alia vero contra illa jacentem, duplo priore majus fecisse. Superavit enim altitudine templum quod captivi erexerunt templum Salomonis mensuris quibusdam. Continebat templum Herodis centum cubitos longitudine: altitudo amplius viginti, quos etiam transcendit, tempore fundamentis subsidentibus, quam etiam Neronis imperio Judæi attollere cogitarunt. Ædificatum vero templum ab Herode uno anno et sex mensibus Josephus refert, et domus, et monumenta 314a quæ circum erant octo integris annis. Lapides quibus templum ædificatum candidos ac firmos, singulos fuisse longitudine cubitorum viginti quinque, altitudine octo, latitudine duodecim: finitum vero hac industria. Eo in opere magna Herodis enituit diligentia: advenit prius omnem materiam, erantque illi plaustra, mille lapides vehere consuevi, decem millia opificum, sacerdotum, qui in adytis servirent mille. His enim ædificare lignaque cedere instituit, sacras illis omnibus vestes coemens, et apparatus, volun-

ζοντες, καὶ διὰ τὸ δοκεῖν φυλάσσειν τὸ κατ' εἰκόνα παντὸς ἀνθρωπίνου [τεχνήματος ἢ] τεχνάσματος ἀνωτέρω ἑαυτοὺς ἐργασάμενοι, ἀθλοὶ ἀν φανεῖν, τὸ κατ' εἰκόνα δι' αὐτὸ ἔκεινο ἂν ἀπολέσαντες. Τί οὖν τὸ κατ' εἰκόνα; ἢ τῶν ἀρετῶν δι' ἐπιμελείας κτήσις· ἀγγελοὶ μὲν γὰρ ἔχειν ἀρετὴν, ἀλλ' οὐ τὴν δι' ἐπιμελείας καὶ κόπου, ὅτι μὴ μεθέλκονται ὑπὸ κακίας, δοξάζονται. Ἀλλ' εἰ καὶ τοῦτο συγχωρηθῇ, ἀκοπον ἀρετῶν κτήσιν τοῖς ἀγγέλοις ἀποκεκληρωθῆναι, ἢ καὶ οὗτοι τὸ κατ' εἰκόνα, τῷ ἀκόπως ἔχειν θεῷ μᾶλλον πλησιάζοντες, ἢ εἰ μὴ οὗτοι, πολλῷ μᾶλλον οὐδ' ὁ ἀνθρώπος, ὅτι μετὰ ταύτης ἢ πρὸ ταύτης τὴν κτήσιν πολλῶν παράγων καὶ πόνων ἐμπιπλάμενος ταύτην ἐκδέχεται.

B

ΣΑΗ'

Ἰωσήπου τῆς Ἀρχαιολογίας ἡ ἐκλογή.

Ἀνεγνώσθη Ἰωσήπου ἡ Ἀρχαιολογία· ἥς ἡ ἐκλογή, ὅσα τε ἱστορεῖ περὶ Ἡρώδου³³, καταλέγει, τὴν τε ἀνοικοδομὴν τοῦ ναοῦ, ὅπως τε τὴν Ἰουδαίαν ὑπεισέλθε βασιλείαν, καὶ ὅπως αὐτοῦ τὴν ἀρχὴν οἱ ἐκ γένους διεδέξαντο, ὅπως τε αὐτῇ εἰς ἀριστοκρατίαν κατακλίεται, τὴν προστασίαν τοῦ ἔθνους τῶν ἀρχιερέων ἀναδεξαμένων, καὶ ὅσα ἄλλα τοῖς συνδιαπλέκεται.

Ὅτι³⁴ Ἰώσηπος πρὸς τῷ τέλει τῆς ιε' κατὰ τὴν Ἀρχαιολογίαν ἱστορίας, ὅτω καὶ αἰδέκατον ἔτος τῆς βασιλείας [968 R.] Ἡρώδην³⁵ ἀνύοντα τὸν ἐν Ἱεροσολύμοις νεῶν, ὃν ἔκτισε Σολομὼν ὁ βασιλεὺς, καταστραφέντα δὲ πάλιν οἱ ἐκ Βαβυλῶνος ἀναχθέντες αἰχμάλωτοι Δαρείου τοῦ Περσῶν βασιλέως συναραμένον αὐτοῖς ἀνέστησαν ἐν ε' ἔτεσι καὶ μ', τοῦτόν φησι τὸν περιώνυμον νεῶν³⁶ μετὰ ἑπὶ ἑξακόσια, ἀνελόντα μὲν τοὺς ἀρχαίους θεμελίους, ἐτέρους δὲ καταβαλόντα ἐπ' αὐτῶν³⁷ τὸν Ἡρώδην διπλάσιον τοῦ προτέρου ἀναστήσαι· λείπεσθαι γὰρ τὸν ὑπὸ τῶν αἰχμάλωτων τοῦ Σολομωνιστοῦ μέτροις κατὰ τὸ ὕψος· τισίν. Εἶχε δὲ ὁ Ἡρώδου νεὸς μήκος μὲν πηχεὶς ρ', ὕψος δὲ κ' περιττοῖς, οὗς³⁸ καὶ ὑπέθε τῷ χρόνῳ τῶν θεμελίων συνιηράντων· ὃ καὶ κατὰ τοὺς Νέρωνος καιροὺς Ἰουδαῖοι ἐγνώκεισαν ἐπεγεῖραι. Οἰκοδομηθῆναι δ' [513 H.] Ἡρώδην τὸν ναὸν Ἰώσηπος φησιν ἐνιαυτῷ ἐνὶ καὶ μηνὶ γ', τῶν³⁹ δὲ περὶ τὸν νεῶν οἰκῶν καὶ περιβόλων⁴⁰ ἔτεσιν ὅλοις ἧ'. Αἰθους δ', ἐξ ὧν ἤγερετο ὁ νεὸς, λευκοὺς μὲν εἶναι καὶ κραταιοὺς, ἔχειν δ' ἑκαστον αὐτῶν μήκους μὲν πηχεὶς κ' καὶ ε', ὕψους δὲ ἧ' καὶ εὐρους περὶ ιθ'⁴¹. Τελεσθῆναι δὲ τὸ ἔργον φησὶ ἐπινοεῖς τοιαύτη· Ἡρώδην πολλῇ τις ἐγένετο περὶ⁴² τὸ ἔργον φιλοτιμία· ἀγείρει οὖν πρότερον ἅπασαν ὕλην, καὶ χλῖαι αὐτῷ ἄμαξαι λίθους ἀγειν εὐτρεπεῖς⁴³ ἦσαν, ἐργάται δὲ ἄλλοι μὲν μύριοι, τῶν δὲ ἱερῶν, οἱ τῶν ἀδύτων

VARIAE LECTIONES.

³³ ἔκεινο AB: τοῦτο C. ³⁴⁻³⁷ Ἡρώδην A. ³⁸ Ἀνεγνώσθη—ἔτι Ἰώσηπος [hæc in mg. habet C, ita præfatus εὔρηται καὶ ἐν ἄλλῳ βιβλίῳ ἔχον οὕτως, qui in textu sola ponit Ἀνεγνώσθη. Ἰωσήπου πρὸς τῷ, etc. ³⁹ Ἡρώδην AB: Ἡρώδου C. ⁴⁰ ναὸν C. ⁴¹ αὐτὸν C. ⁴² οὗς] ὅς B et corr. A. ⁴³ τῶν] τὸν B et corr. A. ⁴⁴ οἰκῶν καὶ περιβόλων B et corr. A. ⁴⁵ εἰς κοτιπέντε C. ⁴⁶ περὶ AB: ἡ περὶ C. ⁴⁷ εὐτρεπεῖς B.

ἔργων ἐμελλόν ἄπτεσθαι, χίλιοι· τοσούτους ἄ γάρ Α lateam, opinione citius ad exitum perduxit, et
οικοδομεῖν καὶ φυλοργεῖν ἐξεπαίδευσεν. ἱερατικὰς magnam gratiam apud populum conciliavit sibi.
αὐτοῖς ἅπασιν ὠνησάμενος στολάς. Καὶ ἦδε ἡ παρα- Sacrificat autem Herodes absoluto templo trecentas
σκευὴ θάπτει μὲν ἐλπίδος εἰς πέρας τὸ βούλημα vaccas; quantum vero Judæi sacrificarint, dici non
ἦγαγε, μεγάλας δὲ καὶ πολλὰς ἀπὸ τοῦ πλῆθους τὰς potest.
εὐχαριστίας ἐν τοῖς ἄλλοις ἅπασιν ἀχθομένου Ἡρώδῃ ἡ προὔξενται. Θύει δ' Ἡρώδης ἅμα τοῦ συντε-
λέσαι τὸν νεὼν βοῦς τριακοσίας· τῶν δ' ἄλλων Ἰουδαίων ὅσα θύσειαν, οὐδ' ἐγένετο λαβεῖν ἀριθμῷ.

Οὗτος Ἡρώδης ἐστὶν ὁ Ἀντιπάτρου τοῦ Ἰδου- Hic vero Herodes filius fuit Antipatri Idomæi, et
μαίου καὶ τῆς Ἀραβίσσης (Κύπρις δ' ὄνομα αὐτῇ) Arabissæ cui nomen Cypri, quo regnante, Christus
παῖς, ἐφ' οὗ καὶ Χριστὸς ὁ Θεὸς ἡμῶν ἐπὶ σωτηρίᾳ e Virgine ad redimendum genus humanum natus
τοῦ ἡμετέρου γένους παρθενικῆς ἀποτίκτεται μὴ- est. In quem sæviens peccavit, et contrucidatis
τρας· καὶ οὗ καὶ μανεῖς Ἡρώδης τοῦ μὲν Δισπότου tot infantibus, qua crudelitate ac cæde omnes
διημέριζε, φονεὺς δὲ πολλῶν νηπίων γίνεται. Εἰς retro tyrannos superasse fertur. Ejus uxoris Ma-
ὡμότητα δὲ καὶ μαιφονίαν πάντας ὅσοι τύραννοι rianmes, quæ Alexandræ pontificis Hyrcani filie
ὑπερβαλέσθαι ἰσθόρηται. Καὶ γυναῖκας δὲ τῆς Ma- filia fuit, venustus corporis tanta fuit ut nulla un-
ριάμης ἦν (θυγάτηρ δ' ἦν αὐτῇ Ἀλεξάνδρας τῆς quam illi par fuisse videretur. Ex hac igitur duo
Ἰρκανοῦ τοῦ ἀρχιερέως παιδὸς, ὥρα σώματος οὐδενί B nati filii Aristobulus, et Alexander, qui pulchri-
χρόνῳ λιποῦσα ἴ δειξαι ταύτης ἐφάμιλλον), ταύτης tudine, orationisque gratia, manuumque prompti-
οὖν καὶ δύο τῶν ἐξ αὐτῆς αὐτῷ γεννηθέντων παιδῶν, tudine, nihil non regium habere, omnium ore fere-
Ἀριστοδοῦλου καὶ Ἀλεξάνδρου, οἱ κάλλει τε καὶ λό- bantur. Contra hos omnes calumniis Antipatri
γων ἀσκήσει καὶ χειρῶν ἔργοις οὐδὲν ἦσαν ἢ ὅτι efferatus est. Primo quidem in uxorem, deinde
βασιλεὺς ἦσαν παῖδες ἀνὰ πάντων ἐφείροντο στόμασι, filios, et dñum Antipatrum e priore natalum uxore.
τούτων συμπάντων ἡ διαβολαὶς Ἀντιπάτρου μανεῖς Acerbo morbo vexatus, vexabatur enim intesti-
δήμιος γίνεται, πρῶτον μὲν τῆς γαμετῆς, εἶτα καὶ norum exulceratione, nonnisi erectus anhelabat,
τῶν παιδῶν, καὶ τελευταῖον Ἀντιπάτρου καὶ αὐτοῦ, pedes tumebant pblegmate humido, et graves coli
παιδὸς ἐκ προτέρας γυναῖκος. Νόσῳ δὲ πικρᾷ παρα- passionibus, verenda putrefacta scatebant verminibus :
δοθεὶς (ἐλκυσίς γάρ ἐντέρων εἶχε τὸν δύστηνον et alia multa. Et quinto post eadem Antipatri filii
ἡρόδιον τε ἄσθμα καὶ ποδῶν λευκοῦ φλέγματος οὐ- die etiam vitam finiit. Vixens annos omnes 3146
δημα, δειναί τε τοῦ κώλου ἀλγύθονες, καὶ αἰδοῖου [septuaginta], imperans ex illis sex et triginta.
σῆψις σκώληκας ἐμποιοῦσα, καὶ μυρία ἄλλα) μετὰ ἢ Regnat vero illegitime, et præter spem suam, studio
πείμπτη (δ' ἢ) ἡμέραν τῆς Ἀντιπάτρου σφαγῆς τοῦ Antonii ducis Romanorum pecunia corrupti, et
παιδὸς καὶ αὐτὸς τὸν βίον κατέστρεψε, διαβιὸς μὲν C Augusti commendatione, decreto ad confirmationem
ἐπὶ συμπάντων ο' ἢ, βασιλεύσας δ' ἐξ αὐτῶν ζ' καὶ λ'. senatus Romani.
Βασιλεὺς δ' οὗτος παρανόμως τε καὶ παρ' ἐλπίδας καὶ ἢ αὐτοῦ ἐκείνου, σπουδῇ μὲν Ἀντωνίου τοῦ στρατηγοῦ
Ῥωμαίων, χρήμασι γ' ὑπηρετοῦντος, καὶ Αὐγούστου κατανέσει [969 R.], ψήφῳ δὲ πρὸς ἀποσίσειν καὶ
τῆς βουλῆς Ῥωμαίων.

Ὅτι Ἡρώδου τοῦδε, τοῦ πρώτου ἐξ ἀλλοφύλων Herodis hujus, qui primus externorum Judæis
παρὰ τοὺς νόμους βασιλεύσαντος Ἰουδαίων, τούτου imperavit, pater fuit Idomæus natione ex Ascalone,
πατὴρ ἦν Ἰουδαίος γένος ἐξ Ἀσκάλωνος [514 H.] filius Antipæ, etiam Antipæ prius vocatus, deinde
πόλεως, παῖς Ἀντίκα, Ἀντίπας καὶ αὐτὸς ἐπικα- Antipater. Hic multis pecuniis abundans, factiosus
λούμενος πρότερον, Ἀντίπατρος δ' ἐπειτα. Οὗτος ingenio et seditiosus, cum Hyrcano Judæorum pon-
πολλῶν μὲν χρημάτων εὐπορῶν, δραστήριος δὲ τὴν tifice, eo quod savorer Aristobulo fratri Hyrcani,
φύσιν καὶ στασιαστῆς τυγχάνων ἢ, Ἰρκανῷ τῷ inimicitias gessit. Quare cum multas sæpe con-
Ἰουδαίων ἀρχιερεῖ δι' εὐνοίας ἐτύγχανεν ἢ, Ἀρι- ciret turbas, eo permovet Hyrcanam ut regnum
στοδοῦλῳ δὲ τάδελεψ' ἢ Ἰρκανοῦ διάφορος· διδὲ πελ- iterum requirit omnibus modis, quod illo donante
θεῖ Ἰρκανὸν, πολλάκις ἐνοχλήσας, τὴν βασιλείαν habuerat Aristobulus frater interfectus. Hæc fratrum
πάλιν ἀναζητεῖν ἅπασιν ἐρόποις, ἣν ἐκεῖνον συγγω- discordia magna malorum causa ipsis, et cognationi,
ρήσαντος ἀφελόμενος Ἀριστοδόλους εἶχεν ὁ ἀδελφός. D gentique Judæorum fuit, et cur regnum ad externos
Αὕτη τῶν ἀδελφῶν ἡ στάσις μεγάλων ἢ κακῶν delaberetur. In hac discordia multa Antipater pro
αἰτία αὐτοῖς τε καὶ γένει καὶ τῷ Ἰουδαίων ἔθνει Hyrcano contra Aristobulum visus est fecisse.
κατέστη, καὶ τῆς εἰς ἀλλοφύλους τῆς βασιλείας Tandem Aristobulus una cum liberis captivus duci-
μεταπτώσεως. Ἐν τῇ στάσει ταύτῃ πολλὰ φαίνεται citur. Inde fuga ereptus, ad rem Judæorum iterum
Ἀντίπατρος ὑπὲρ Ἰρκανοῦ κατ' Ἀριστοδοῦλου πρὸς se convertit, iterumque obsessus a Romanis cum

VARIE LECTIONES.

ἢ τοσούτους Α, τοσούτων ζ. ἢ Ἡρώδου ζ. ἢ μαριάμης Α. ἢ λιποῦσα Β, λιποῦσα Α, λείπουσα ζ.
ἢ συμπάντων] οὖν πάντων Β et corr. Α, οὖν συμπάντων ζ. ἢ μετὰ Α, κατὰ ζ. ἢ δ' om. Β. ἢ ο' mg.:
libri enim om. ἢ καὶ ante αὐτοῦ add. Α. ἢ καὶ στας. τυγχάνων Β, ὡν καὶ στας. Josephus Antiq. xiv,
4, 3: om. participium ζ. ἢ ἐτύγχανεν add. Β. ἢ δὲ τάδελεψ' ΑΒ, τῷ ἀδελφῷ ζ. ἢ μεγάλων]
libri μεγάλῃ.

filio Ant gono (hic enim cum patre una captivus fuit) capitur, Romamque mittitur, et ligatus comprehensus est, cum regalem et pontificalem dignitatem annos tres et sex menses gessisset, illustris et magnanimus in regno factus. Hyrcano quidem pontificatus tributus est, nondum vero regnum: sed populus propriis legibus vivebat, populi præfectus pro rege data sibi potestate dictus est. Antipater autem, pontificatum gerente Hyrcano, ad magnam potentiam pervenerat. Nam cum Romanis ducibus contra rebellantes auxiliando pugnabat, regnumque Judæorum propter robur injuste, et concedente Hyrcano adeptus est. Julius vero Cæsar Aristobulum carcere solvens in Syriam contra Pompeianos mittere decrevit. Sed illum prævenientes Pompeiani veneno corrumpunt. Et Scipio, mittente Pompeio illo Aristobuli puerum **315** a Alexandrum accusante, quæ prius in Romanos peccaverat, securi percussit.

'Αλλ' αὐτὸν φθάσαντες οἱ τὰ Πομπηίου φρονούντες φαρμάκιον ἐπιβάντες αὐτὸν Πομπηίου τὸν Ἀριστοβούλου παῖδα Ἀλέξανδρον, ἐπικαλοῦντος ἃ πρότερον εἰς Ῥωμαίους ἀμάρτοι, πλέκει διεχρήσατο.

Declaratur vero a Julio Cæsare Antipater post victoriam contra Pompeium præfectus Judææ: qui in Judæam veniens Phasaelo filio Hierosolymorum vicinorumque imperium dedit. Post se vero Herodem admodum juvenem, decimo quinto ætatis anno Galilææ principem declarat, nihil a juventute prohibitu magnum quid et virile præstare. Hæcque faciens Antipater, et nihilominus a populo cultus, quam si rex esset. Nihil tamen prorsus a fide et benevolentia erga Hyrcanum pontificem maximum alienatus est. Finit Antipater splendidam et claram omnino vitam, occulte veneno, Malcho pincernam pecunia corrumpente, ut veneno potum inficeret. Malchus hic quidam Judæus erat, nectendorum dolorum peritus, et data suspitione, juramento suspicionem lenit, et fictione amicitie. Sed nihil minus, ut videbatur, in Herodem hoc ingenio machinantem facere, aut etiam vehementiorem incidens, pœnam postulantem paternæ cædis, pugionibus confossus interficitur.

Antigonus vero filius Aristobuli, Fabio pecuniis corrupto, et Ptolomæo Hymenæi filio, propter matrimonium (soror enim ejus nupserat illi) et aliis nonnullis, aggressus est descendere in Judæam. Sed Herodes pugna congressus vicit, et e Judæa expellit, et ab Hierosolymis, et ipso Hyrcano honorifice parta victoria, susceptus est. Antonius vero duce Romanorum, pecuniis excæcatus, Herodi et fratri Phasaelo Judæorum tetrarchias dedit, Hyrcano contra hæc non indignante, populum vero accusantibus Herodianis, nihil amplius erat quam ut supplicium

αὐτοῦ. Τέλος δ' ὁ Ἀριστέβουλος μὲν εἰς Ῥώμην ἅμα παισὶν ἀλγυμάλως ἀγεται, ἐκείθεν δὲ φυγὸν πάλιν εἰς τὰ περὶ τὴν Ἰουδαίαν παραγίνεται, πάλιν τε πολιορκηθεὶς ὑπὸ Ῥωμαίων ἅμα τῷ πατρὶ Ἀντιγόνῳ (οὗτος γὰρ ἐτυχεν ἐκ Ῥώμης τῷ πατρὶ συμφυγὸν) ἀλίσκεται, καὶ εἰς Ῥώμην ἀναπέμπεται, καὶ δεθεὶς καταίχεται, βασιλεύσας μὲν καὶ ἀρχιερατεύσας ἔτη γ' μῆνας γ', λαμπρὸς δὲ καὶ μεγαλόφυχος ἐν τῇ ἀρχῇ γεγονώς. Ὑρκανῷ δ' ἡ μὲν ἀρχιερωσύνη δίδεται, οὐκέτι δ' ἡ βασιλεία· ἀλλ' ἦν τὸ ἔθνος αὐτονομούμενον, ἰθὺνάρχης δ' ὁμοῦς ἂντι βασιλείας τῆς δεδομένης αὐτῷ ἐξουσίας εἶχεν ὄνομα. Ἀντιπάτρῳ δ' Ὑρκανῷ ἀρχιερατεύοντας ἐπὶ πλείστον τὰ τῆς δυναστείας ἡδύετο· Ῥωμαίων τε γὰρ τοῖς στρατηγοῖς κατὰ τῶν ἀνθισταμένων συνεμάχει, καὶ τὰ Ἰουδαίων διὰ χειρὸς, τῇ ἀπραγμοσύνῃ καὶ τῷ συγκεχωρηκότι Ὑρκανῷ, αὐτὸς εἶχε πράγματα. Ἀριστέβουλον δὲ Ἰούλιος ὁ Καῖσαρ, λύσας τῶν δεσμῶν, εἰς Συρίαν κατὰ τὸν Πομπηίου πέμπειν ἐγνώκει.

Καὶ Σκιπίων δ' ἐπιστελλαντος εἰς Ῥωμαίους ἀμάρτοι, πλέκει διεχρήσατο.

Ἀποδείκνυται δὲ ὑπὸ Ἰουλίου Καίσαρος Ἀντίπατρος μετὰ τὴν κατὰ Πομπηίου νίκην καὶ ἐπίτροπος Ἰουδαίας. Ὅς ἐπὶ ταύτῃ παραγεγονώς Φασαήλ μὲν τῷ πατρὶ Ἱεροσολυμιτῶν καὶ τῶν πέριξ τὴν στρατηγίδα ἀρχὴν δίδωσι, τὸν δὲ μετ' αὐτὸν Ἡρώδην νέον ὄντα κομιδῇ (πεντεκαίδεκα γὰρ αὐτῷ ἀπὸ γενέσεως ἔτη ἦν) τῆς Γαλιλαίας ἀποφαίνει ἐπίτροπον, οὐδὲν ὑπὸ τῆς νεότητος τοῦ μὴ οὐχὶ τὸ δεινὸν αὐτῷ καὶ γενναῖον ἐκφῆναι κωλυόμενον. Καὶ ταῦτα πράττων Ἀντίπατρος, καὶ θαυμάζομενος οὐδὲν ἤττον ὑπὸ τοῦ ἔθνους ἢ κατὰ βασιλείαν, ὁμοῦς τῆς πρὸς Ὑρκανὸν τὴν ἀρχιερατεία εὐνοίας καὶ πίστεως οὐδὲν ὅλως ἡλλοίωσεν. Ἀναίρεται δὲ Ἀντίπατρος, εὖρουν καὶ λαμπρὸν διὰ παντὸς ἀναφαίνων βίον, ἐξ ἐπιβουλῆς φαρμάκῳ, [515 H.] Μαλίχῳ τὸν οἰνοχόον χρήμασι πείσαντος στάξει τῷ πόματι τοῦ φαρμάκου. Μαλίχος δ' οὗτος Ἰουδαῖος μὲν ἦν, δεινὸς δὲ ὁδὸν ράψαι καὶ δοθείσης ὑπονοίας ὄρκοις τὴν ὑπόνοιαν θεραπεύσαι καὶ ὑποκρίσει φίλος. Ἀλλ' οὐδὲν

Ἀντίγονος δ' ὁ Ἀριστοβούλου παῖς, Φαβίου χρημασι θεραπευθέντος, καὶ Πτολεμαίου τοῦ Μενναίου διὰ τὸ κήβευμα (ἀδελφῇ γὰρ αὐτοῦ ἐγεγάμητο) συλλαμβανομένου καὶ ἐτέρων τινῶν, ἐπεχείρησε καταγεσθαι ἐπὶ Ἰουδαίαν. Ἀλλ' Ἡρώδης μάχῃ συμπλακεὶς νικᾷ καὶ τῆς Ἰουδαίων γῆς ἀπελαύνει, καὶ ὑπὸ Ἱεροσολύμων καὶ αὐτοῦ Ὑρκανῷ λαμπρῶς ἐπὶ τῇ νίκῃ ἐδόχθη παραγεγονώς. Καὶ Ἀντωνίος χρημασιν, ὁ Ῥωμαίων στρατηγός, Ἡρώδῃ καὶ τῷ ἀδελφῷ Φασαήλ τὰς τῶν Ἰουδαίων τετραρχίας δίδωσιν, οὐδὲν πρὸς ταῦτα δυσχεραίνοντος Ὑρκανοῦ. Τοῦ δὲ

VARIAE LECTIONES.

³¹ δ' add. A. ³² δ' ὁμοῦς ὁμοῦς δ' A. ³³ ἐπ' αὐτὴν γ. ³⁴ ἀρχεῖν γ. ³⁵ κατὰ βασιλείαν A, καὶ βασιλεύσας γ. ³⁶ ἀναβαίνων A. ³⁷ κτείνονται A. ³⁸ μεναίου A, Ὑμεναίου γ. Apud Josephum est Μενναῖος. ³⁹ Ἱεροσολυμιτῶν Scaliger.

πλήθους τῶν περὶ Ἡρώδην κατηγορούντων οὐδὲν πλὴν τοῦ τιμωρίαν ὑπέχειν ἀντὶ τοῦ λαβεῖν ὧν ἐπεκάλουν ἐγένετο διὰ τὸ χρημασιν Ἀντώνιον διεφθάρθαι καὶ Ὑρκανὸν τοὺς περὶ Ἡρώδην τίθεσθαι ἥδη γὰρ καὶ τῆς θυγατρὸς αὐτοῦ παιῶν Μαριάμην Ἡρώδης ἐγγεγύητο.

Πτολεμαίου δὲ τοῦ Μεναίου τὸν βίον λιπόντος ὁ παῖς λαμβάνει τὴν ἀρχὴν Λυσανίας. Καὶ Πάχορος δὲ βασιλεὺς παῖς καὶ Βαζαφαρμάνης σατράπης Πάρθος κατέσχον τὴν Συρίαν. Λυσανίας δὲ τὸν σατράπην ἔχων σὺν αὐτῷ ποιεῖται πρὸς Ἀντίγονον τὸν Ἀριστοβούλου φίλον· καὶ Ἀντίγονος ὑπισχεῖται Πάρθοις χίλια τάλαντα δώσειν καὶ πεντακοσίας γυναῖκας, εἰ τὴν πατρίαν ἀρχὴν ἀποδώσουσιν. Ὑρκανὸν ἀφελόμενοι καὶ τοὺς περὶ Ἡρώδην ἀνέλοιον. Διὸ Πάχορος καὶ Βαζαφαρμάνης κατέχουσιν Ἀντίγονον, καὶ πολέμου αὐτοῖς ὑπὸ τῶν περὶ Ἡρώδην συστάντος πολλοὶ ἀπ' ἐκατέρων κτείνονται, εὐδοκιμοῦντος μάλιστα τοῖς πόνοις Ἡρώδου. Τέλος Ὑρκανὸς καὶ Φασάηλος δόλῳ συλλαμβάνεται πρὸς Πάρθων καὶ ὁ μὲν Φασάηλος τῶν ἐχθρῶν προσφάσας τὴν σφαγὴν, πέτραν τὴν κεφαλὴν προσάρας ἐξεῖσι τοῦ βίου, Ὑρκανὸς δὲ δέσμιος ἔχεται. Καὶ οἱ Πάρθοι λοιπὸν τὰ Ἱεροσόλυμα λαβόντες, μόλις αὐτοὺς Ἡρώδου δεινόντι γνῶμης καὶ τάχει τοῦ προμηθεύς καὶ χειρῶν ἀρετῇ σὺν τῇ γενεᾷ διαφυγόντος, τὰ τῶν Ἱεροσολυμιτῶν διήρπαζον χρήματα πλὴν τῶν Ὑρκανοῦ (π' ὁ ἦν τάλαντα) ^α, καὶ οὕτως εἰς τὴν πατρίαν ἀρχὴν Ἀντίγονον ἐγκαθιστοῦσιν. Ἀντίγονος δ' Ὑρκανοῦ τοῦ θείου ὑπὲρ τοῦ μὴ πάλιν ἀναλαβεῖν τὴν Ἱερουσὴν (τὸ γὰρ σεσινωμένον κατὰ τι τοῦ σώματος ὦτα, καὶ Πάρθοις ἀγινε σὺν αὐτοῖς διδῶσιν.

Ἡρώδης δ' οὐδαμῶς ἡρέμει, ἀλλὰ πρῶτον μὲν εἰς Μάλιχον τὸν Ἀράβων ἀπῆγε βασιλείαν, ἐπικουρίαν κατὰ πατρίαν φίλαν ἐλπίδας ἔχων εὐρεῖν ἀποτυχὼν [516 H.] δὲ ἐπὶ Βρεντήσιον πρὸς Ἀντώνιον τὸν ^β Ῥωμαίων στρατηγὸν, κάκειθεν εἰς Ῥώμην σὺν αὐτῷ ἀνάγεται, ἀπολοφωράμενος τὰ συνενεχθέντα καὶ τὸν τάδε φησὶ θάνατον. Ἐποιεῖτο δὲ γυνάμην τῇ τῆς γαμετῆς ἀδελφῇ, Ὑρκανοῦ δὲ θυγατρὸς παιδί, εἰ πως δύναίτο, τὴν βασιλείαν καταπράξασθαι· αὐτῷ γὰρ ἀνέλπιστον ἦν παντάπασι ταύτην περιελθεῖν ἀλλοφύλῳ ὄντι. Ἀλλ' Ἀντώνιος καὶ Αἰγούστος, σύμφηρον λαβόντες τὴν βουλὴν, καὶ βασιλείαν Ἰουδαίων ἀποφάινουσι, καὶ κατὰ Ἀντιγόνου πολλὰς αὐτῷ συμμαχήσαντας μετὰ πολλὰς σφαγὰς καὶ πολέμους Ἀντίγονον μὲν αἰχμάλωτον ἄγουσι, Σοσίου στρατηγοῦ Ῥωμαίων τέλος τοῦτο τοῖς πολέμοις ἐπιθεμένου, αὐτῷ δὲ τὰ τῆς ἀρχῆς ἐπὶ μᾶλλον κρατύνουσιν. Ἀντώνιος δὲ ὁ στρατηγὸς λαβὼν αἰχμάλωτον τὸν Ἀντίγονον [973 R.] δέσμιον ἔγωγε μέχρι τοῦ θριάμβου φάλαγγιν· μαθὼν δὲ νεωτερίζειν τὸ Ἰουδαίων ἔθνος ἐκ τοῦ πρὸς Ἡρώδην μίσους, τοῦτον ἐν Ἀντιοχείᾳ ἐπέλεξιεν. Ὑρκανὸς δ' ἐπὶ Ἡρώδην βασιλεῖν ἤκουσεν, ἰδεῖσθαι Φαραῶν βασιλεῖος, καὶ συνεθεσθέντος Ἡρώδου ἀφίεται εἰς τὴν πατρίδα, πολλῶν εὐχισίας παρ' Ἡρώδῃ τυχεῖν. Ἡρώδης δὲ σχήματα

A subirent, loco poenae sumendae ob quae accusaverant : quia Antonius corruptius fuerat auro, et Hyrcanus cum Herodianis sentiret. Jam enim filiae filiam Mariam Herodes desponsam habebat.

Ptolomaeo vero Hymenaeo vita defuncto Lysanias filius accepit imperium, et Pacorus ^{315b} regis filius et Bazapharmanes satrapa Parthus, occuparunt Syriam. Lysanias vero habens secum satrapam, init amicitiam cum Antigono Aristobuli filio et Antigonus promittit Parthis mille talenta se daturum, et quingentas mulieres, si patrum imperium darent, interfecto Hyrcano et Herodianis. Propterea Pacorus et Bazapharmanes adducunt B Antigonum et illato ab Herodianis bello, multi utrinque caeduntur, multum Herode laboribus celebrato. Tandem Herodes et Phasaclus dolo capiuntur a Parthis, et Phasaclus caedem hostium praevertens, illiso ad petram capite finivit vitam : captivus vero tenebatur Hyrcanus. Et denique Parthi Hierosolyma occupantes, vix illos Herode, animi praestantia et celeritate consilii, manuumque robore cum familia fugiente, pecunias Hierosolymitanorum rapuerunt, praeter eas quae erant Hyrcani : octoginta vero erant talenta, et sic in patrium regnum Antigonum constituerunt. Antigonus vero Hyrcano : ne amplius sacerdotium gereret (nam qui aliqua parte corporis mutili sunt, non sunt apti ad sacerdotia apud Judaeos), aures incidit, et Parthis secum ut ducant committit. μέρος ἀπαίρηται Ἰουδαίῳ ἱερᾶσθαι) περιτέμνεται τὰ

C Herodes nequaquam quiescebat : sed primum quidem ad Malichum Arabum regem vadit, auxilium juxta paternam amicitiam inventurum se sperans : frustratus vero Brundisium ad Antonium ducem Romanum, inde cum illo Romanum contendit : deplorans ea quae acciderent, fratrisque mortem. Cogitaverat verò fratri uxoris, filio filiae Hyrcani, si quo modo posset, regnum tradere : diffidebat enim omnibus modis sibi externo id posse contingere. Sed Augustus et Antonius eodem usi consilio regem Judaeorum creant, et contra Antigonum saepe cum illo pugnantes post multas clades et bella, Antigonum captivum ducunt, Sosio Romano duce, sine huius bello imponente. Illum vero magis in imperio confirmant. Antonius dux accipiens captivum Antigonum, victum triumpho servare decrevit. ^{316a} Cognito autem Judaeorum populo odio in Herodem nova moliri, Antigonum Antiochia securi percussit. Hyrcanus autem, cum Herodem regnare intellexit, imploravit Phraatem regem : et simul postulante Herode in patriam mittitur, multa se sperans ab Herode consecuturum. Herodes vero speciem benevolentiae et primi honoris in eum magnam ostendit : deinde vero ei corruptionem largitionum obiciens, et prodicionem apud Arabes, hominem interfecit

VARIAE LECTIONES.

^{αα} ἀποδώσουσιν|αὐτῷ δώσουσιν A. ^{ββ} πλὴν — τάλαντα om. A. ^{γγ} τὸν] τῶν A.

annum octogesimum primum agentem, cum magna A
et ineffabili clementia et incuriositate ^k. Quin et
Aristobulum Hyrcani filium, Mariamne uxoris fra-
trem, adnente Alexandra puerorum matre, et Ma-
riamna, summum pontificem decimo septimo ætatis
anno creat. Et deinde in Jericho in piscina illic suffo-
cari jussit. Sed Herodes quidem talis, qualis esse
jam dictum est.

Μαριάμνης, ἀρχιερέα μὲν καθίστησιν ἰς ἔτος ἄγοντα, καὶ μετ' ὀλίγον ἐν Ἱερουσὺντι. ^α ταῖς ἐκείσε κολυμ-
θήσθαις ἐναποκνιγῆναι κατεπράξατο. Ἄλλ' Ἡρώδης μὲν τοιοῦτος, καὶ οἷος εἶναι προεῖρηται.

Moriens Herodes Archelaum filium Cæsare per-
mittente successorem regni constituit. Cæsar vero
Augustus dimidiæ regni partis Archelaum creans
dominum, et regis titulo natorum se dixit, si cle-
menter et juste regnum administratum cognovisset.
Alteram vero partem dividens, Philippum et Antipa-
trum tetrarchas, Herodis et ipsos filios constituit.
Sed Archelaus cum violenter more paterno Judæos
regeret, Cæsari supplicante populo, tyrannide op-
presso, decimo anno regno excidit, et condemnatur
ut habitaret Viennam Galliarum urbem, et inde recidit
Judæa e regno in præfecturam ^l.

Herodes tetrarcha Galilææ et Perææ, filius magni
Herodis, amavit, ut scribit Josephus, fratris sui
Herodis uxorem Herodiadem, quæ et ipsa magno
Herode oriunda, nata e filio Aristobulo, quem ipse
interfecit. Erat huic frater Agrippa : hanc Herodes
a viro disjungens, uxorem duxit ^m. Hic est qui
magnum Joannem Præcursorem interfecit, ut ait C
Josephus, ne populum ad seditionem concitaret.
Omnes enim ob excellentiam virtutis, Joannis
vocem sequebantur. Sub illo Salvator est passus.

Agrippa primi Herodis nepos, Aristobuli ejus, qui
interemptus est filius, frater 316 ⁿ Herodiadis,
sexcentis casibus et mutationibus obnoxius, tamen
e custodia et vinculis, quibus illum comprehensum
Tiberius moriens reliquerat, C. Cæsaris providen-
tia, rex tetrarchiæ Philippi renuntiatur. Hic erat
prioris Herodis frater : adeptus est et Lysaniæ te-
trarchiam, et in Judæam navigat, omnibus obstu-
pescentibus, et tam subitam mutationem admiranti-
bus. Cum quibus et Herodias percussa lethale D
vulnus accipit invidia : nec desuit virum turbare,
donec Romam ire coegit, et in regnum sibi adjun-
gere studere. Sed ille eam comitatus est, secutusque
Agrippa et assecutus est jam solventes. Accusans
Herodem apud C. Cæsarem, quod Romanis semper
infestus fuerit. Tiberio enim adhuc superstite, cum
Sejano adversario Romanorum amicitiam iniisse,
et nunc apud Artabanem regem Parthorum eadem
contra Romanos moliri : obtinet ut loco regni, quod

μὲν εὐνοίας καὶ τιμῆς τῆς πρωτεύουσας πολλὰ εἰς
αὐτὸν ἐδείκνυ, ἐν ὑστέρω δὲ διαβολὰς ἐπινεγκῶν
δωροδοκίας καὶ τῆς πρὸς Ἀραβίας προδοσίας ἀνείλεν
ἄνδρα ὑπὲρ τὰ π' ἔτη ἐνιαυτῷ ἐνὶ μετὰ πολλῆς καὶ
ἀφάτου τῆς ἐπιεικείας καὶ ἀπραγμοσύνης βεβιωκότα.
Καὶ Ἀριστοδούλου δὲ τὸν υἱὸν ^α μὲν ^β Ὑρκανοῦ
Μαριάμνης ^γ δὲ τῆς γαμετῆς ἀδελφὸν, ἐνοχλησάσης
Ἀλεξάνδρας τῆς τῶν παιδῶν μητρὸς καὶ αὐτῆς

καὶ μετ' ὀλίγον ἐν Ἱερουσὺντι. ^α ταῖς ἐκείσε κολυμ-
θήσθαις ἐναποκνιγῆναι κατεπράξατο. Ἄλλ' Ἡρώδης μὲν τοιοῦτος, καὶ οἷος εἶναι προεῖρηται.

Ὅτι τελευτῶν Ἡρώδης Ἀρχέλαον τὸν υἱὸν διατί-
θεται, Καίσαρος διδόντος ^γ τῆς βασιλείας γενέσθαι
διάδοχον. Καίσαρ δὲ (ὁ Ἀδριανὸς ^δ ἦν) τῆς ἡμι-
σείας Ἀρχέλαον ἀποφθνας κύριον, καὶ βασιλεῖα τι-
μήσιν εἶπεν, εἰ ἐπιεικῶς καὶ δικαίως τὴν ἀρχὴν
μάθοι χειρίζοντα ^ε τὴν δ' ἄλλην μοῖραν διελὼν τε-
τράρχας Φίλιππον καὶ Ἀντίπατρον, καὶ αὐτοὺς Ἡρώ-
δου παῖδας ὄντας, καθίστησιν. Ἄλλ' Ἀρχέλαος ἐπέ-
ωμws καὶ κατὰ τὸν πατέρα Ἰουδαίων ἔρχε, Καί-
σαρος δεηθέντων τῶν τυραννουμένων δεκάτῳ ἔτει
τῆς βασιλείας ἐκπέπτωκε, καὶ βίανναν ^ζ οἰκεῖν τῆς
Γαλλίας ^η καταδικάζεται, καὶ μεταπίπτει ἐντεῦθεν
ἢ Ἰουδαία ἐκ βασιλείας εἰς ἐπαρχίαν.

Ὅτι Ἡρώδης ὁ τετράρχης Γαλιλαίας καὶ Περαιάς,
παῖς Ἡρώδου τοῦ μεγάλου, ἠράσθη, ὡς Ἰώσηπος
φησιν, ἀδελφοῦ Ἡρώδου γυναῖκα ὀνομα Ἡρωδιάδα
ἀπόγονος δ' ἦν αὐτῇ τοῦ μεγάλου Ἡρώδου, Ἀριστο-
δοῦλῳ τῷ παιδί, ὃν ἐκεῖνος ἀνείλε ^θ, γεγενῆμένη
ἦν δ' αὐτῇ καὶ ὁ ἀδελφὸς Ἀγρίππας. [517 H.] Ταύ-
την Ἡρώδης τάνδρως διαστήσας ἡγάγετο γυναῖκα.
Οὗτός ἐστιν ὁ τὸν μέγαν ἀνελὼν Ἰωάννην τὸν Πρό-
δρομον, δεδιὼς (Ἰώσηπος φησὶ ^ι) μὴ τὸ ἔθνος αὐτοῦ
διαστήσει ^κ πάντες γὰρ δι' ὑπερβολὴν ἀρετῆς τοῖς
Ἰωάννου λόγοις εἶποντο. Κατὰ τοῦτον καὶ τὸ σωτή-
ριον ἐγγόνει πάθος.

Ὅτι Ἀγρίππας ὁ Ἡρώδου μὲν ἀπόγονος τοῦ
πρώτου, Ἀριστοδοῦλου δὲ τοῦ ἀνηρημένου παῖς,
ἀδελφὸς δ' Ἡρωδιάδος, μυρίαὶ τύχαις καὶ μετα-
βολαῖς περιπεσὼν ὁμῶς ἐκ φυλακῆς καὶ δεσμῶν,
οἷς αὐτὸν κατεχόμενον Τιβερίος Καίσαρ τελευτῶν
ἀπολελοῖπει, ἐκ τούτων ἀπαλλαγείς Γαῖος Καίσαρος
προνοῖα καὶ βασιλεὺς χειροτονεῖται τετταρχίας Φι-
λίππου (Ἡρώδου δ' ἦν οὗτος ἀδελφός, τοῦ πρώτου),
προσλαμβάνει δὲ καὶ τὴν Λυσανίου τετταρχίαν, καὶ
ἀποπλεῖ πρὸς τὴν Ἰουδαίαν, πάντων ἐκπλήξει καὶ
θαύματι τὸ τῆς μεταβολῆς ἀθρόον ποιούμενον. Μεθ'
ῶν καὶ Ἡρωδιάς ἐκπεπληγμένη καιρίαν δέχεται
πληγὴν ἐκ φθόνου, καὶ οὐκ ἀνίει διανοχλοῦσα τὸν
ἄνδρα, ἕως κατεριγαστο ἀνελθεῖν εἰς Ῥώμην καὶ
βασιλεῖαν ἐαυτῷ σπουδῇ ποιεῖσθαι καταπράξασθαι.
Ἄλλ' ὁ μὲν ἀνῆλθ' ἐν αὐτῇ εἶπετο δ' Ἀγρίππας,
καὶ καταλαμβάνει ἄρτι κατάραντας. Κατηγορήσας
δ' Ἡρώδην παρὰ Γαῖῳ Καίσαρι ὡς δύσους εἶναι Ῥω-
μαίοις ^λ αἰεὶ ([976 R.] Τιβερίου μὲν γὰρ ἐτι περι-

^k Archæol. lib. xv, cap. 9. ^l Lib. xvii, cap. 1. ^m Lib. xviii, 7.

VARIE LECTIONES.

^α υἱὸν A : υἱὸν C. ^β μὲν om. A. ^γ Μαριάμνης om. A. ^δ Ἱερουσὺντι A. ^ε διδόντος C. ^ζ βίανναν A :
βιανναν C. ^η Γαλιλαίας C. ^θ ἀνείλε — p. 518 b 20, ἐπιστεῦντο om. A. ^ι φησι om. C. ^κ τοῖς add. C.
^λ Ῥωμαίοις C : εἰς Ῥωμαίους C.

όντος πρὸς Ἰανὸν * ἐχθρὸν ὄντα Ῥωμαίων θέσθαι Ἀ
 φίλιαν, καὶ νῦν δὲ πρὸς Ἀρτάβανον τὸν Πάρθων
 βασιλέα τὰ αὐτὰ φρονεῖν κατὰ Ῥωμαίων παρασκευ-
 αζει ἀντὶ τῆς ὀνειροποληθείσης βασιλείας τῆς τε
 οἰκείας ἐκπεσεῖν τετραρχίας καὶ εἰς Λουγδοῦνων ἀν-
 τὶ φυγῇ ζημιωθέντα ἐλαθῆναι. Καὶ Ἡρώδης δ'
 ἐκούσα τῷ ἀνδρὶ συμψυγαδεύεται· τὴν δὲ τετραρ-
 χίαν αὐτοῦ Γάιος Ἀγρίππα προστίθισι. Τοῦτον τὸν
 Ἀγρίππαν πρὸς ἀντιδιαστολὴν τοῦ υἱοῦ καὶ μέγαν
 Ἀγρίππαν καλοῦσι, καὶ εἰς τὸ μάλιστα κεχαρι-
 σμένον Ἰώσηπος φησιν Ἰουδαίων ἀρεταί. Οὗτος ἐκεί-
 νοις, ὡς εἴκοι, χαρίζομενος καὶ ἰάκωβον * τὸν ἀδελ-
 φὸν Ἰωάννου μαχαίρᾳ ἀνείλε, καὶ τὸν κορυφαῖον
 τῶν μαθητῶν Πέτρον ἐπεχείρησεν, εἰ καὶ διήμαρτεν,
 ἀνείλει. Οὗτος ἐσθῆτα ἀργύρου πεποιημένην περι-
 θέμενος καὶ τῷ πλήθει δημηγορήσας, ἐπεὶ φωνὰς
 παρ' αὐτῶν μετὰ τὸ ὑπερβολὴν κολακείας ἔχειν καὶ
 ἀσεβείας εἰς ἐσχάτον ἤκειν * ἀκούων οὐκ ἐπετίμησε,
 παρανοήκα δίκην δίδωσιν· ἀλγῆματος γὰρ αὐτῷ κατὰ
 γαστέρα σφοδροῦ γεγονότος δι' ἡμερῶν ε' τὸν βίον
 κατέστρεψεν, ἄγων ἀπὸ γενέσεως ἔτος δ' καὶ ν, τῆς
 δὲ βασιλείας ζ', ὧν δ' Γαίου βασιλεύοντος ἤρξε, τὰ
 μὲν γ' τὴν Φιλίππου ἔχων τετραρχίαν, τῷ δ' δὲ
 προσλαβὼν καὶ τὴν Ἡρώδου, τὰ δὲ λοιπὰ γ' ἐπὶ
 Κλαυδίου, ἐν οἷς Ἰουδαίαν τε καὶ Σαμάρειαν καὶ
 Καισάρειαν Καίσαρος δόντος προσεκτήσατο. Οὕτως
 Ἀγρίππας τελευτᾷ, τοῦ βουδῶνος (τοῦ πενηοῦ δὲ
 γένους) παρὰ Ῥωμαίους ἐστὶν οὕτω καλούμενον
 ζῶον) πρὸ πέντε τῆς τελευτῆς [518 H.] ἡμερῶν
 ὑπὲρ κεφαλῆς φανέντος, ὃ καὶ τὴν βασιλείαν προ-
 αγγεῖλαι * νομίζει Ἰώσηπος. Τελευτᾷ δ' οὖν παῖδας
 λιπῶν δ', ἄρρενα μὲν Ἀγρίππαν, ἱζ' ἔτος ἄγοντα,
 θηλείας δὲ γ' Βερενίκην Μαριάμμην καὶ Δρουσίαν.
 Ὅν ἡ μὲν ἔτος ἀγούσα ις' Ἡρώδῃ πατρὸς ἀδελφῷ
 ἐγεγάμητο, Μαριάμμη δ' ἡνέστο δέκατον καὶ Δρουσία
 ἔκτον * ἃς οἱ Σεβαστῆνοι κατ' οὐδέμιαν ἄλλην
 πρόφασιν πλὴν τοῦ μανῆναι ἄρπασάντες ἄνθρωπον καὶ
 τὴν καὶ ἄρρητον ἐπεδείξαντο. Οἱς χαλεπήνας Κλαύδιος
 ὁμοῦ οὐδὲν ἄξιον τῆς παρανομίας εἰσεπράξατο.
 Ὅτι Ἀγρίππας ὁ τοῦ Ἀγρίππου παῖς τελευτή-
 σαντος αὐτοῦ τοῦ πατρὸς εἰς Ῥώμην ἀπαίρει. Κλαύ-
 διος δ' αὐτῷ τὴν πατρῴαν ἀρχὴν ἐγνώκει χειρίζειν*,
 ἀνακοπεῖς δ' ἐνίων βουλαῖς τὸ νέον τῆς ἡλικίας
 Ἀγρίππα αἰκισαμένων, φάδον μὲν ἐπιτροπον ἐκ-
 πέμπει τῆς Ἰουδαίας, Ἀγρίππαν δὲ Χαλκίδος,
 Ἡρώδου τελευτήσαντος τοῦ ταύτης ἔχοντος τὴν βα-
 σιλείαν, εἰς βασιλεία καθίστησι. Μετὰ δὲ τέταρτον
 ἔτος ὠρεῖται αὐτὸν τῇ τε Φιλίππου τετραρχίᾳ καὶ
 Βαταναιᾷ, προσθεὶς αὐτῷ καὶ τὴν Τραχυνίτιν·
 Λυσανίου δ' αὕτη τετραρχία ἐγεγονέι. Καὶ ταῦτα δοὺς
 ἀφαιρεῖται τὴν Χαλκίδα. Ἀγρίππας δὲ Δρουσίαν
 τὴν ἀδελφὴν Ἀζιζῷ τῷ Ἐμέσων βασιλεῖ περιμη-
 θέντι δίδωσι γυναῖκα· Ἐπιφανὴς γὰρ Ἀντιόχου,
 καίτοι ὑποσχόμενος, οὐκ ἐδέχετο τὴν περιτομήν, ἐξ

A somniaverat, propria tetrarchia excidat, et Luglu-
 num turpi exsilio multatus abeat. Herodias vero
 libens cum marito in exsilium vadit. Tetrarchiam
 ipsius Caius Agrippae tradit. Hunc Agrippam ad dis-
 crimem filii, etiam magnum Agrippam vocant, et
 gratiosum hunc Josephus ait Judaeis imperasse. Hic
 Judaeis, ut videbatur, gratum faciens, Jacobum Joan-
 nis fratrem gladio percussit, et apostolorum cap-
 put Petrum voluit, licet aberraverit, occidere. Hic
 ex argento contextam vestem indutus, et plebem
 allocutus, cum voces (89) ejus (postquam assenta-
 tionis modum excessisset, et ad summam impieci-
 tem pervenisset) audiens, non increpans statim pœ-
 nas dedit. Ingenti enim circa ventrem dolore nato,
 post quinque dies absumptum est: ætatis annum
 B agens quinquagesimum quartum, regni septimum.
 Quorum quatuor Caio Romæ imperante, regnavit;
 tribus cæteris Philippi tenuit tetrarchiam, quarto
 anno accipiens Herodis tetrarchiam. Reliquos tres
 sub Claudio, quibus Judæam, Samariam, Cæsaream,
 permittente Cæsare, possedit. Sic obiit Agrippa,
 bubone (avis genus sic apud Romanos 317 a voca-
 tum est) quinque ante mortem diebus super capite
 apparente, qui et regnum prænuntiasset putat Jose-
 phus. Moritur quatuor relictis liberis, filio Agrippa
 decimum septimum ætatis annum agente; tribus vero
 filiabus Berenice, Mariamne, et Drusilla: quarum
 illa sexto decimo ætatis anno Herodi patris fratri
 nupsit. Mariamne decimum, Drusilla septimum an-
 num absolverat. Quas Sebasteni nulla de causa nisi
 ob suam dementia violententer rapientes, et in Lupa-
 naribus collocantes, omnem in illas injuriam sandam
 atque infandam ostenderunt. Quibus infensus Clau-
 dius, nihil tamen dignum hac insolentia effecit.

C Agrippa Agrippæ filius, mortuo patre Romam
 navigat. Claudius vero illi paternum imperium dare
 statuerat, sed retentus nonnullorum sententiis qui
 ætatem juvenilem Agrippæ causarentur, Fadum
 Judææ prætorem mittit, Agrippam vero Chalcidis,
 cui ante Herodes mortuus præfuerat, regem ereat.
 Quarto post anno donat et illi Philippi tetrarchiam,
 et Batanzam, adjungens et Trachonit, quæ antea
 D Lysaniæ fuit, et illa dandò ademittit illi Chalcidem.
 Agrippa sororem Drusillam Azizo Emesææ regi
 circumciso in uxorem dedit. Epiphanes enim Antio-
 chi quanquam pollicitus circumcisionem non accepit.
 Inde sponsalia soluta sunt. Solvit et Drusilla ab
 Azizo, et Felici Judææ præfecto cum multa ob pul-
 chritudinem ejus moliretur, nubit. Mariamnem vero

* Lib. xviii, 9. * Matth. xiv, 3; Marc. vi, 17; Luc. iii, 19; Act. xii, 1 sqq.

VARIÆ LECTIONES.

* Ἰανὸν] Σηϊανὸν Hoeschelius. * ἰάκωβον om. C. * τὸ — ἤκειν] malim τοῦ — ἤκουσας. * γένους C:
 γένος ζ. * ὃ — προαγγεῖλαι] imo ὃν — προαγγεῖλαι. Cf. Archæolog. xviii, 6, 7. * χαρίζειν pr. C.

NOTÆ.

(89) Sc. plebis dicentis Dei vocem se audire, non hominis.

dat Archelao filio Helciz, cui et vivens pater eam destinaverat, et ex illis nascitur Berenice. Claudio defuncto succedens Nero, donat Agrippæ fato quodam Galilææ Tiberiadem, et Tarichæam, imperans ut ipsi obediret. Addit et Juliadem urbem Perææ, et decem circum oppida. Hic est Agrippa, apud quem divus Paulus, præsidente Festo, peroravit p.

ᾧ ῥεῖται Ἀγρίππαν μοῖρα τινὲς τῆς Γαλιλαίας, Τιβεριάδα καὶ Ταριχαίαν κελεύσας αὐτῷ ὑπακοῦειν, προστίθῃσι δὲ καὶ Ἰουλιάδα πόλιν τῆς Περαίας, καὶ κώμας τὰς περὶ αὐτὴν δέκα. Οὗτός ἐστιν Ἀγρίππας, ἐφ' οὗ ὁ θεὸς Παῦλος Φῆστου συνεδριάζοντος ἐδημηγόρησεν.

Post Fadum, Judææ prætorem, mittitur Cumanus, post quem Romam ob crimina evocatum Felix mittitur; post quem Festus, deinde Albinus, postremo Florus. Cujus secundo anno propter mala quæ ab illo supra modum fiebant, Judaicum bellum contra Romanos duxit initium, duodecimo anno impii Neronis. 317 b Ananus Anani filius pontificum adeptus, quo privatur Josephus, audax fuit, et supra modum temerarius. Erat enim sectæ Sadduceorum, qui crudeles sunt in judiciis, et ad omnem arrogantiam inclinantes. Hic igitur Ananus, Festo in Judæa defuncto, et Albino nondum obtinente officium, auctoritate sua præses fuit, et Jacobum fratrem Domini cum aliis condemnans ut legis violatores lapidibus occidi jussit: unde Judæorum mitissimi indignati, et ipse Agrippa rex, ejiciunt, cum tribus mensibus imperasset, et loco filius Jesum Damneum collocarunt.

Mortuo Aarone fratre Moysis, filii ejus in sacerdotium succedunt, et deinceps omnes ex ejus stirpe. Invaluerat enim lex patria, ne quis nisi e sanguine Aaron sacerdotium gereret. Fuerunt igitur ab Aarone usque ad Phanasum, qui tempore belli a tumultuantibus pontificatum accepit, anni octoginta tres. Inde a deductione e deserto, ubi et tabernaculum fabricatum est, usque ad templum quod Salomon exstruxit, tredecim pontificatum gesserunt; qui singuli eum per totam vitam obtinuerunt. Fuit illorum dominatio prima aristocratica sive optimatum; deinde ad unum redacta est, ad reges tertio. Igitur ab exitu ex Egypto, usque ad ædificationem templi Hierosolymitani, anni sunt sexcenti et duodecim. Post hos vero tredecim pontifices, et post ædificationem templi octodecim pontificatum gesserunt a Salomone rege, in templo sacrati. Donec Nabuchodonosor Babyloniz rex templo incendio Judæos captivos in Babyloniam avexit Amæa pontifice. Horum tempus pontificatus sunt anni trecenti sexaginta sex, menses sex, decem dies. Post captivitatem vero septuaginta elapsis annis Cyrus, Persarum rex, captivos in patriam suam abire permisit. Unus igitur e reductis captivis pontificatum accipit, et inde quindecim ejus po-

οὗ καὶ ἡ τῆς ἐγγυήσεως διάλυσις ἠκολούθει. Αρουνδία δὲ καὶ Ἀζιζοῦ διαλύεται, καὶ Φήλικι τῷ τῆς Ἰουδαίας ἐπιτρόπῳ, πολλὰ σπουδάσαντος ἐκείνου διὰ τὸ κάλλος, γαμίζεται. Καὶ Μαριάμην δὲ δίδωσιν Ἀρχελάῳ πατρὶ τῷ Ἑλκιοῦ, ᾧ καὶ ζῶν ὁ πατὴρ ἡρόδοτος· [977 R.] ἐξ ὧν τίκεται Βερενίκη¹⁰. Κλαυδίου δὲ τελευτήσαντος Νέρων καταστάς διάδοχος

ᾧ ῥεῖται Ἀγρίππαν μοῖρα τινὲς τῆς Γαλιλαίας, Τιβεριάδα καὶ Ταριχαίαν κελεύσας αὐτῷ ὑπακοῦειν, προστίθῃσι δὲ καὶ Ἰουλιάδα πόλιν τῆς Περαίας, καὶ κώμας τὰς περὶ αὐτὴν δέκα. Οὗτός ἐστιν Ἀγρίππας, ἐφ' οὗ ὁ θεὸς Παῦλος Φῆστου συνεδριάζοντος ἐδημηγόρησεν.

Ὅτι μετὰ Φάδον ἐπιτρόπον Ἰουδαίας Κουμανὸς πέμπεται· μεθ' ὃν εἰς Ῥώμην ἀναχθέντα ἐπ' αἰτίαις Φήλιε πέμπεται· μεθ' ὃν Φῆστος, εἰτα Ἀλβίνος, λοιπὸς Φλώρος. Οὗ δευτέρῳ ἔτει διὰ τὴν ὑπερβολὴν τῶν παρ' αὐτῷ κακῶν ὁ πρὸς Ῥωμαίους Ἰουδαίων πόλεμος ἀρχὴν δέχεται, Νέρωνος ἔτος δωδέκατον ἐν τῇ ἀρχῇ διανύοντος. Ὅτι Ἀνανὸς ὁ Ἀνάου παῖς τὴν ἀρχιερωσύνην παραλαβὼν, ἀφαιρεθέντος αὐτὴν Ἰωσήπου, θρασυς ἦν καὶ τολμηρὸς διαφερόντως· αἵρεσιν γὰρ τὴν Σαδδουκαίων μετῆι· οὗτοι γὰρ ὅμοι τε περὶ τὰς κρίσεις καὶ πρὸς πᾶσαν αὐθάδειαν ἑτοιμοί. Οὗτος οὖν ὁ Ἀνανὸς Φῆστου μὲν ἐν Ἰουδαίᾳ τελευτήσαντος, [519 H.] Ἀλβίνου δὲ οὐπω καταλαβόντος, αὐθεντήσας καθίζει συνέδριον, καὶ ἴακουβον τὸν ἀδελφὸν τοῦ Κυρίου σὺν ἐτέροις, παρανομίαν αἰτιασάμενος, λίθος ἀναιρεθῆναι παρασκευάζει. Ἐφ' ᾧ τῶν Ἰουδαίων ὑπεραληθύναντες οἱ ἑπικριότεροι, καὶ αὐτὸς Ἀγρίππας ὁ βασιλεὺς, ἐκβάλλουσιν ἄρξαντα μηνὶ γ', Ἰησοῦν δ' ἀντ' αὐτοῦ τὸν Δάμνεον ἐγκατέστησαν.

Ὅτι Ἀαρὼν τελευτήσαντος, Μωυσέως ἀδελφοῦ, οἱ παῖδες ἐκδέχονται τὴν ἀρχιερωσύνην, εἰτα ἐξῆς οἱ τοῦτων ἔχοντες· νόμος γὰρ μηδένα ἢ τὸν ἑξ αἵματος Ἀαρὼν τὴν ἀρχιερωσύνην εἰσδέχεσθαι πάτριος ἑκράτει. Ἐγένοντο οὖν ἀπὸ Ἀαρῶνος μέχρι Φανάσου τοῦ κατὰ τὸν πόλεμον ὑπὸ τῶν στασιαστῶν ἀναδειχθέντος ἀρχιερέως πγ' ἔτη. Ἐκ τούτων ἀπὸ τῆς ἐν τῇ ἐρήμῳ διαγωγῆς, ἐν ᾗ καὶ ἡ σκηνὴ ἐπηγνυτο, μέχρι τοῦ νεῶν ἡγείρεν ὁ βασιλεὺς Σολομῶν, ἀρχιεράτευσαν δεκατρεῖς, τὴν ἀρχιερωσύνην διὰ βίου κατασχόντες ἕκαστος. Ἐγένετο δὲ αὐτῶν ἀριστοκρατορικὴ μὲν ἡ πρώτη πολιτεία, εἰτα μοναρχία, εἰτα βασιλείων ἡ τρίτη. Ἀπὸ γοῦν τῆς ἀπ' Αἰγυπτου ἐξόδου ἕως τοῦ ἐν Ἱερουσολύμοις νεῶ τῆς οἰκοδομῆς ἔτη γίνεται ιβ' καὶ χ'. Μετὰ δὲ τοὺς ιγ' ἀρχιερεῖς καὶ τὴν οἰκοδομὴν τοῦ νεῶ ι' καὶ η' τὴν ἀρχιερωσύνην ἔσχον ἀπὸ Σολομῶνος βασιλείως ἐν τῷ ναῷ ἱεροῦμενοι, ἕως Ναβουχοδονόσορ ὁ Βαβυλωνίων βασιλεὺς τὸν νεῶν ἐμπρήσας αἰχμαλώτους τὸ Ἰουδαίων ἔθνος· εἰς Βαβυλῶνα μετήνεγκεν Ἀμαΐε¹¹ ἐκ τοῦ ἀρχιερέως. Τούτων χρόνος ἐστὶ τῆς ἀρχιερωσύνης ἑξ, μῆνες γ', ἡμέραι ι'. Μετὰ δὲ τὴν ἀλώσιν ἐτῶν ο' διεληθάντων Κύρος ὁ Περσῶν βασιλεὺς τοὺς αἰχμαλώτους ἀπέλυσεν εἰς τὴν ἰδίαν ἐλθεῖν πατρίδα. Εἰς οὖν τῶν ἀναχθέντων αἰχμαλώτων λαμβάνει τὴν ἀρχιερωσύνην,

p Act. xxiii, 1 sqq.

VARIE LECTIONES.

¹⁰ τίκετ. καὶ Βερ. γ. ¹¹ οὐ libris deest. ¹² τὸν τοῦ C. ¹³ ἀμαΐε ἐκ τοῦ C: Ἀμαΐη ἐκ τοῦ γ. Legendum ἄμα Ἰωσαδὲχ· sic enim Josephus. Hoeschelius. Ἰωσαδόκος vel Ἰωσαδόκος est Archæolog. x, 8, 5 et 6. ¹⁴ post ἀρχιερωσύνης excidit ἔτη.

καὶ ἐκεῖθεν οἱ ἐξ αὐτοῦ ἔκγονοι ἕως μέχρις Ἀντιόχου τοῦ Εὐπάτορος, πολιτείας οὐσης ἐν αὐτοῖς δημοκρατορικῆς. Καὶ τούτων δὲ χρόνος ἔτη υἱδ'. Πρῶτος δ' οὗτος Ἀντίοχος καὶ ὁ στρατηγὸς αὐτοῦ Λυσίας τὸν Ὀνίαν, ᾧ Μενέλαος ἐπὶ κλην, παύουσι τῆς ἀρχιερωσύνης, ἀνελόντες αὐτὸν ἐν Βεροῖα, καὶ ἀντικαθίστουσιν Ἰάκιμον, γένους μὲν τοῦ Ἀαρῶνος, οὗ τῆς αὐτῆς δ' οἰκίας. [980 R.] Διὰ τοῦτο καὶ Ἀνανίας ὁ τοῦ τελευτήσαντος Ὀνίου ἐξάδελφος, εἰς Αἴγυπτον ἀφικόμενος καὶ Πτολεμαίῳ τῷ Φιλομήτορι καὶ Κλεοπάτρῃ τῇ γυναικὶ διὰ φιλίας ἐλθὼν, πείθει τούτους κατὰ τὸν Ἡλιουπόλιν νουμὸν δειμάμενος¹⁵ τῷ θεῷ παραπλήσιον τοῦ ἐν Ἱερουσολύμοις αὐτὸν ἀρχιερεῖα καταστήσαι. Ὁ μὲντοι Ἰάκιμος ἔτη γ' ἀρχιερατεύσας τελευτᾷ· οὗ διάδοχος οὐδεὶς κατέστη ἐπὶ ἔτεσιν ἑπτά. Πάλιν δὲ οἱ τῶν Ἀσσυριαίων παῖδες ἔκγονοι τὴν προστασίαν τοῦ ἔθνους πιστευθέντες, καὶ Μακεδόσι πολεμήσαντες, Ἰωάννην ἀρχιερεῖα καθίστηουσιν, ὃς ἄρξας ἐνιαυτοὺς ἑπτὰ τελευτᾷ, Τρύφωνος ἐπιβουλῆς διαμυχανθησέσης [520 H.] αὐτῷ τῆς τελευτῆς· οὗ διάδοχος Σίμων καθίσταται ὁ ἀδελφός. Καὶ τούτον δὲ ὀλίγον παρὰ¹⁶ τὸ συμπόσιον διαφωρᾶντα ὑπὸ τοῦ γαμβροῦ διαδέχεται παῖς· Ὑρκανὸς ὄνομα· ὃς τελευτῶν Ἰούδα τῷ καὶ Ἀριστοβούλῳ κληθέντι καταλείπει τὴν ἀρχήν. Κληρονομεῖ δὲ καὶ τούτον ἀδελφός Ἀλέξανδρος, ὑπὸ νόσου μὲν τελευτήσας, τὴν ἱερωσύνην δὲ κατασχόντα μετὰ τῆς βασιλείας (καὶ γὰρ διάδημα περιέθετο πρῶτος Ἰούδας) ἐνιαυτὸν ἕνα. Βασιλεύσας δ' ὁ Ἀλέξανδρος καὶ ἱερατεύσας ἔτη κς' καταστρέφει τὸν βίον, Ἀλέξανδρα [δὲ] τῇ γυναικὶ καταστήσαι τὸν ἀρχιερατευσόμενον ἐπιτρέφας. Ἡ¹⁷ δὲ τὴν μὲν ἀρχιερωσύνην Ὑρκανῷ δίδωσι τῶν υἱῶν τῷ πρεσβυτέρῳ, αὐτῇ δὲ τὴν¹⁸ βασιλείαν ἔτη θ' κατασχούσα τελευτᾷ· τὸν ἴσον δὲ χρόνον ἀρχιερατεύει καὶ Ὑρκανός. Μετὰ γὰρ τὸν ἐκείνης θάνατον ὁ νεώτερος παῖς πρὸς τὸν ἀδελφὸν πολεμήσας (Ἀριστοβούλος αὐτῷ ὄνομα) καὶ ἀφελὼν τὴν ἀρχιερωσύνην, ταύτην τε καὶ τὴν τῆς μητρὸς βασιλείαν αὐτὸς περιβάλλεται. Ἔτει δὲ τῆς ἀρχῆς τρίτῃ, καὶ πρὸς μὴδ' τοῖς Ἰσίοις, Πομπήτιος ἐλθὼν καὶ τὴν πόλιν κατ' ἄκρας ἐλὼν αὐτὸν μὲν εἰς Ῥώμην μετὰ τῶν τέκνων δέσας ἐπεμφε, τῷ δ' Ὑρκανῷ τὴν ἀρχιερωσύνην ἀποδοῦς τὴν μὲν τοῦ ἔθνους προστασίαν ἐπέτρεψε, διάδημα δὲ φορεῖν ἐκώλυσεν. Ἦρξε δὲ πρὸς τοὺς θ' τοὺς¹⁹ πρώτους ἔτη τέσσαρα καὶ εἴκοσι. Βαζαφαρμάνης δὲ καὶ Πάκορος, οἱ τῆς Παρθουγῆς δυνάσται, πολεμήσαντες Ὑρκανῷ αὐτὸν μὲν ζωγρίᾳ²⁰ ἔλαβον, Ἀντίγονον δὲ τὸν Ἀριστοβούλου υἱὸν βασιλεῖα κατέστησαν. Ἰ' δὲ ἔτη καὶ μῆνας γ' ἄρξαντα τούτον Σόσιος καὶ Ἡρώδης ἐξεπολιόρκησαν, Ἀντώνιος δὲ ἀναγκάσας ἐν Ἀντιοχείᾳ ἐπελέκισεν. Τὴν δὲ βασιλείαν Ἡρώδης παρὰ Ῥωμαίων ἐγγεμισθεὶς οὐκέτι ἐκ τοῦ Ἀσσυριαίου γένους καθίστησιν ἀρχιερεῖς, ἀσήμερος δὲ τις καὶ μόνον ἐξ ἱερῶν δυνατῆς, πλην ἐνός· Ἀριστοβούλος δ' ἦν οὗτος, υἱὸς δὲ ἦν οὗτος ἐκ θυγατρὸς Ὑρκανοῦ τοῦ ὑπὸ Πάρθων ληφθέντος, οὗ καὶ τῇ ἀδελφῇ²¹ συνήκει Μαριάμμη.

VARIÆ LECTIONES.

¹⁵ δειμαζόμενος Haeschelius. Deest autem ναόν. ¹⁶ παρὰ] περὶ C. ¹⁷ ἡ C : αὐτῇ C. ¹⁸ τὴν add. C. ¹⁹ τοὺς post θ' add. C. ²⁰ ζωγρίαν C. ²¹ τῇ ἀδελφῇ C : ἡ ἀδελφῇ C.

Asteri usque ad Antiochum, Eupatoris filium, populo imperante, et horum tempus anni quadringenti et quatuordecim. Primus hic Antiochus et dux ejus Lysias, Onian, Menelaus cognomento, pontificatu abdicant, interficientes illum in Berœa, et contra substituant Jacimum, e stirpe quidem Aaronis, sed non e recta linea. Ideo et Ananias mortui Onie patruelis in Ægyptum profectus, in Ptolemæi Philometoris et Cleopatraz uxoris amicitiam veniens, persuadet illis, condens in Heliopoli templum Deo simile ei quod est in Jerusalem, ut se pontificem crearent. Jacimus annos tres sacerdotium cum rexisset moritur: cui intra septem annos nemo succedit. Rursum vero posteri filiorum Asamonæi imperium populi nacti, et cum Macedonibus pugnantes Joannem pontificem creant, qui cum septem annis præfuisse moritur, Tryphone illi necem moliente, cui succedit Simon frater. Verum et hunc dolo in convivium interfectum a genere sequitur filius nomine Hyrcanus. Hic moriens, Judæ qui et Aristobulus nominabatur relinquit regnum. Sequitur hunc frater Alexander, morbo quidem extinctum, sed sacerdotium cum regno obtinentem, nam et diadema habuit primus Judas uno anno. Regnans vero Alexander et pontificatum gerens, annos 27 vitam finit, Alexandræ uxori pernitens constituere pontificatum gerentem. Ibi illa pontificatum Hyrcano dat filio natu majori: ipsa regnum novem annos cum gubernasset moritur: totidem annis sacerdotium gerit Hyrcanus. Post hujus mortem junior filius contra fratrem bellum gerens, nomine Aristobulus, et auferens pontificatum, tam hoc, quam matris regno potitur. Tertio anno imperii, et mensibus totidem Pompeius veniens, et urbem vi capiens, ipsum Romanam cum filiis captivum misit. Hyrcanum vero pontificem designans populi imperium ei permisit, sed coronam eum ferre noluit. Imperavit vero præter novem primos, annis quatuor et viginti. Basa pharmanes et Pacorus dynastæ Parthorum, cum Hyrcano bellum gerentes, eum vivum ceperunt: Antigonom vero Aristobuli filium regem constituerunt. Tres vero annos et tres menses illum imperantem Sosius^{318b} et Herodes expugnaverunt. Antonius vero captum Antiochiæ securi percussit. Regnum autem Herodes a Romanis adeptus, non amplius e genere Asamonæo pontifices constituit: obscuros vero aliquos, et solum e sacerdotibus oriundos, præter unum Aristobulum, nepotem e filia Hyrcani a Parthis capti, cujus soror cum Mariamne vixit. Hunc Aristobulum metuens tanquam nobilem, et per se conspicuum, ne populus ad eum inclinaret, Jerichum in piscina suffocari jussit. De sacerdotum constitutione similia molitus filius ejus Archelaus, et post illum Romanus, qui imperium invaserunt. Sunt igitur ah

Herodis temporibus qui pontificatum gesserunt, A usque ad diem: quo templum et urbem capiendo vastavit flammis viginti octo. Tempus illorum, anni ad centum et septem. Et aliqui scilicet administrarunt sub Herodis et Archelai imperio. Post hæc ad optimates devoluta est administratio, populi vero curam sacerdotes summi gerebant.

τὴν πόλιν ἔλων ³³ ἐπυρπόλησεν, κ' καὶ ἡ· χρόνος δ' αὐτῶν ἔτη πρὸς τοὺς ρς'. Καὶ τινες μὲν ἐπολιτεύσαντο ἐπὶ τῇ Ἡρώδου δηλονότι καὶ Ἀρχελαίου βασιλείᾳ· μετὰ δὲ τοῦτο ἀριστοκρατεῖα μὲν ἦν ἡ πολιτεία, τὴν δὲ ποσστασίαν τοῦ ἔθνους οἱ ἀρχιερεῖς ἐπιστεύοντο.

CCXXXIX.

Procli Chrestomathia seu Laudabilia de re poetica.

Lecta sunt *Laudabilia*, quæ Proclus e Grammaticis excerpterat.

Liber hic in quatuor dividitur: ac primo quidem has esse orationis et poematis virtutes: differre vero in eo quod plus minusve est. Et plasmatis, hoc quidem tenue, illud vero plenum, atque grande, tertium vero medium. Ac plenum quidem maxime ad summam admirationem concitandam aptum, mirificeque instructum, et poeticam venustatem ostendens. Tenue vero tropis ornatam quamdam et familiarem compositionem sequitur. Verum ex attenuatis magis coagmentatum est: unde luctuosis plurimum rebus ac tristibus optime accommodatur. Medium, vel nomen ipsum significarit, inter utrumque esse interjectum. Florida vero per se non est dicendi figura, sed antedictis mista cum eis simul effertur: convenit autem locorum, pratorum lucorumque descriptionibus: qui vero a memoratis dicendi figuris aberrarunt, a grandi ad durum elatamque, a tenui ad humilem, **319a** a media ad otiosam et solum deflexerunt. Praecipit autem et de poematis dijudicatione (90); ubi ἤθους et πάθους tradit differentiam, poeticesque aliud narrativum esse, aliud imitativum. Narrativum porro dividitur in epos, elegiam, iambum et melos. Imitativum vero in tragœdiam, satyras et comœdiam.

Melos primo reperit Phemonoe Apollinis sacerdos; hexametris oracula reddere solita. Et quoniam oracula res ipsæ sequebantur, consonæque erant, hinc, quod hexametris constat, id omne epos dictum. Alii vero, propter accuratorem, et valde insignem excellentiam, quæ in hexametris elucet, putant commune nomen totius sermonis hexametrum sibi vindicasse, vocatumque epos: quemadmodum et

Τοῦτον δὲ τὸν Ἀριστὶδῶλον δεδιώς ἄτε γένους ὄντα λαμπροῦ καὶ αὐτὸν καθ' αὐτὸν περιβλεπτον, μὴ τὸ πλῆθος νεύσῃ πρὸς αὐτὸν, ἐν ἱερικοῖς κολυμβῶντα πνιγῆναι διεμηχανήσατο. Περὶ δὲ τῆς τῶν ἱερῶν καταστάσεως ὁμοία διεπράξατο Ἀρχελαός τε ὁ παῖς αὐτοῦ καὶ μετ' αὐτὸν οἱ τὴν ἀρχὴν παραλαβόντες Ῥωμαῖοι. Εἰσὶν οὖν ἀπὸ τῶν Ἡρώδου χρόνων ἀρχιερατεύσαντες μέχρι τῆς ἡμέρας, ³⁴ τὸν ναὸν καὶ

αὐτῶν ἔτη πρὸς τοὺς ρς'. Καὶ τινες μὲν ἐπολιτεύσαντο ἐπὶ τῇ Ἡρώδου δηλονότι καὶ Ἀρχελαίου βασιλείᾳ· μετὰ δὲ τοῦτο ἀριστοκρατεῖα μὲν ἦν ἡ πολιτεία, τὴν δὲ ποσστασίαν τοῦ ἔθνους οἱ ἀρχιερεῖς ἐπιστεύοντο.

ΣΑΘ.

Πρόκλον Χρηστομαθίας ἐκλογαί.

[981 R.] Ἀνεγνώσθησαν ἐκ ³⁵ τῆς Πρόκλου ³⁶ Χρηστομαθίας ³⁷ γραμματικῆς [521 H.] ἐκλογαί.

Ἔστι ³⁸ δὲ τὸ βιβλίον εἰς ὃ διηρημένον λόγους. Καὶ ³⁹ ἐν μὲν τῷ α' λέγει ὡς αἱ αὐταὶ ⁴⁰ εἰσὶν ἀρεταὶ [τοῦ] ⁴¹ λόγου καὶ ποιήματος, παραλλάσσουσι δὲ ἐν τῷ μᾶλλον καὶ ἥττον. Καὶ ὅτι τοῦ πλάσματος τὸ μὲν ἔστιν ἰσχνὸν ⁴², τὸ δὲ ἄδρυν, τὸ δὲ μέσον. Καὶ τὸ μὲν ἄδρυν ἐκπληκτικώτατόν ἐστι καὶ κατεσκευασμένον μάλιστα καὶ ποιητικὸν ἐπιφανέον ⁴³ κάλλος· τὸ δὲ ἰσχνὸν τὴν τροπικὴν μὲν καὶ φιλοκατασκευὸν σύνθεσιν μεταδιώκει, ἐξ ἀνειμένων δὲ μᾶλλον συνήρτηται ⁴⁴, ὅθεν ὡς ἐπίπαν τοῖς ⁴⁵ γοεροῖς ἀριστά πῶς ἐφαρμόττει· ⁴⁶ τὸ δὲ μέσον καὶ τοῦνομα μὲν δηλοῖ ὅτι μέσον ἐστὶν ἀμφοῖν. Ἀνθρὸν δὲ κατ' ἰδίαν οὐκ ἔστι πλάσμα, ἀλλὰ συνεκφέρεται ⁴⁷ καὶ συμμέμικται τοῖς εἰρημένοις, ἀρμύζει δὲ τοπογραφίας καὶ λειμῶνων ⁴⁸ ἢ ἄλσων ἐκφράσεις. Οἱ δὲ τῶν εἰρημένων ἀποσφαλέντες ἰδεῶν ⁴⁹ ἀπὸ μὲν τοῦ ἀδρου εἰς τὸ σκληρὸν καὶ ἐπλημένον ἐτρέπησαν, ἀπὸ δὲ τοῦ ἰσχνοῦ εἰς τὸ ταπεινὸν, ἀπὸ δὲ τοῦ μέσου εἰς τὸ ἀργὸν καὶ ἐκτελειμένον. Διαλαμβάνει δὲ καὶ περὶ κρίσεως ποιήματος ⁵⁰, ἐν ᾧ παραδίδωσι τις ⁵¹ ἤθους καὶ πάθους διαφορά ⁵². Καὶ ὅτι τῆς ποιητικῆς τὸ μὲν ἐστὶ διηγηματικὸν, τὸ δὲ μιμητικὸν, καὶ τὸ μὲν διηγηματικὸν ἐκφέρεται δι' ἔπους ἰάμβου τε καὶ ἐλεγείου ⁵³ καὶ μέλους, τὸ δὲ μιμητικὸν διὰ τραγῳδίας Σατύρων τε καὶ κωμῳδίας.

Καὶ ὅτι τὸ ἔπος ⁵⁴ πρῶτον μὲν ἐφεῦρε Φημονὴ ἡ Ἀπόλλωνος προφήτις, ἐξαμέτροις χρησμοῖς χρησάμενη· καὶ ⁵⁵ ἐπειδὴ τοῖς χρησμοῖς τὰ πράγματα εἶπετο καὶ σύμφωνα ἦν, ἔπος τὸ ἐκ τῶν μέτρων κληθῆναι. Οἱ δὲ φασιν ὅτι διὰ τὴν κατασκευὴν καὶ τὴν ἀγὰν ὑπεροχὴν τὴν ⁵⁶ ἐν τοῖς ἐξαμέτροις θεωρουμένην τὸ κοινὸν ὄνομα παντὸς τοῦ λόγου τὸ ἐξαμέτρον ἰδιώσατο καὶ ἐκλήθη ἔπος, καθάπερ καὶ ὁ ⁵⁷ Ὀμηρος τὸν

VARIAE LECTIONES.

³³ ἢ ἡς C. ³⁴ ἔλων] τίτος addit Hoeschelius. ³⁵ Ἀνεγνώσθησαν — ἐκλογαί] ἀνεγνώσθη ἐκ τοῦ ἐπιγραφομένου βιβλίου πρ. χρ. γραμμ. A et h (i. e. Harleianus 5592, p. 261). Cf. Heyn. ap. Gaisford. Hephæst., p. 461. ³⁶ Πρόκλον] vid. Henr. Vales. De critica, I, 20. ³⁷ χρηστομαθείας B, πολυμαθείας mg. A. ³⁸ ἔστι δὲ — λόγους Ah: τὸ παρὸν βιβλίον διαιρεῖται εἰς δ' εἰ. ³⁹ καὶ ἐν μὲν τῷ πρώτῳ λέγει] λέγει μὲν ἐν τῷ πρώτῳ Ah. ⁴⁰ αἱ αὐταὶ Ah: αὐταὶ εἰ. ⁴¹ τοῦ om. r (i. e. Gaisfordi Regius 16, c. 13). ⁴² ἰσχνὸν — τὸ μὲν om. A. ⁴³ ἐπιφανέον Ah: ἐμφανέον εἰ. ⁴⁴ συνήρτα: εἰ. ⁴⁵ τοῖς add. A. ⁴⁶ ἐφαρμόττει Ah: ἐφαρμόζει εἰ. ⁴⁷ συνεκφέρεται delet h, qui quæ inferuntur, καὶ συμμέμικται, in mg. ponit. ⁴⁸ ἢ Ah: καὶ εἰ. ⁴⁹ ἰδεῶν A et mg. h: εἰδῶν εἰ. ⁵⁰ καὶ περὶ κρίσεως ποιήματος om. r, in mg. ponit h. ⁵¹ τίς add. A. ⁵² διαφοράν εἰ. ⁵³ ἐλεγείου hr: ἐλεγείας εἰ. ⁵⁴ ἔπος Ah: μέλος εἰ. ⁵⁵ καὶ om. A. ⁵⁶ τὴν ante ἐν om. A. ⁵⁷ ὁ om. A.

NOTÆ.

(90) Legend. fort διαλαμβάνει δὲ ἐν τῷ β', καὶ παραδίδωσιν.

ποιητὴν καὶ ὁ Δημοσθένης τὸν ⁴⁷ ῥήτορα ψευδίστατο ⁴⁸, ἔπει καὶ τὰ τρίμετρα ἔπη προσηγόρευον. Γεγόνασιν δὲ τοῦ ἔπους ποιηταὶ κράτιστοι ⁴⁹ μὲν Ὀμηρος, Ἡσίοδος, Πείσανδρος ⁵⁰, Πανύσσις, Ἀντίμαχος. Διέρχεται δὲ τούτων, ὡς οἶδόν τε, καὶ γένος καὶ ⁵¹ πατρίδας ⁵² καὶ τινὰς ἐπὶ μέρους ⁵³ πράξεις. Διαλαμβάνει δὲ καὶ περὶ τοῦ λεγομένου ἐπικοῦ κύκλου, ὃς ⁵⁴ ἀρχεται μὲν ἐκ τῆς Οὐρανοῦ καὶ Γῆς ⁵⁵ μυθολογούμενης μίξεως, ἐξ ἧς αὐτῇ καὶ τρεῖς παῖδες ⁵⁶ ἑκατοντάχειρας καὶ τρεῖς γεννῶσι ⁵⁷ Κύκλωπας, διαπορεύεται ⁵⁸ δὲ τὰ τε ἄλλως περὶ θεῶν τοῖς Ἑλλήσι μυθολογούμενα, καὶ εἰ πού τι καὶ πρὸς ἱστορίαν ἐξαληθίζεται. Καὶ περατοῦται ὁ ἐπικὸς κύκλος ⁵⁹, ἐκ διαφόρων ποιητῶν συμπληρούμενος ⁶⁰, μέχρι τῆς ἀποδόσεως ⁶¹ Ὀδυσσεύς τῆς εἰς Ἰθάκην, ἐν ᾗ καὶ ⁶² ὑπὸ τοῦ παιδὸς Τηλεγόνου ⁶³ ἀγνοοῦντος κτείνεται. Λέγει δὲ ὡς τοῦ ⁶⁴ ἐπικοῦ κύκλου τὰ ποιήματα διασώζεται καὶ σπουδάζεται τοῖς πολλοῖς οὐχ οὕτω διὰ τὴν ἀρετὴν ὡς διὰ τὴν ἀκολουθίαν τῶν ἐν αὐτῇ πραγμάτων. Λέγει ⁶⁵ δὲ καὶ τὰ δνόματα καὶ τὰς πατρίδας τῶν πραγματουσαμένων τὸν ἐπικὸν κύκλον. Λέγει δὲ καὶ περὶ τινων Κυπρίων ποιημάτων ⁶⁶⁻⁶⁷, καὶ ὡς οἱ μὲν [522 H.] ταῦτα εἰς Στασίῳ ἀναφέρουσι Κύπριον, [984 R.] οἱ δὲ Ἡγησίῳ ⁶⁸ τὸν Σαλαμίνιον αὐτοῖς ἐπιγράφουσιν, οἱ δὲ Ὀμηρον δοῦναι ⁶⁹ δὲ ὑπὲρ τῆς θυγατρὸς Στασίῳ, καὶ διὰ τὴν αὐτοῦ πατρίδα Κύπρια ⁷⁰ τὸν πόνον ἐπικληθῆναι. Ἄλλ' οὐ τίθεται [ὁ συγγραφεὺς ⁷¹] ταύτῃ τῇ αἰτίᾳ ⁷² μὴ δὲ γὰρ Κύπρια προπαροξυτόνως ἐπιγράφεσθαι τὰ ποιήματα.

Τὴν δὲ ἐλεγίαν συγκεῖσθαι μὲν ἐξ ἡρώου καὶ πενταμέτρου στίχου, ἀρμόζειν δὲ τοῖς κατοικοιχομένοις. Ὅθεν καὶ τοῦ δνόματος ἔτυχε· τὴν γὰρ θρηῖνος ἔλεγον ⁷³ ἐκάλουν οἱ παλαιοί, καὶ τοὺς τετελευτηκότας δι' αὐτοῦ εὐλόγουν. Οἱ μέντοι γε ⁷⁴ μεταγενέστεροι τοῖς ἐλεγείοις ⁷⁵ πρὸς διαφόρους ὑποθέσεις ἀπεχρήσαντο. Λέγει δὲ καὶ ἀριστεύσαι τῷ μέτρῳ Καλλίνον τε τὸν Ἐφέσιον καὶ Μίμνερμον τὸν Κολοφώνιον, ἀλλὰ καὶ τὸν [τοῦ ⁷⁶] Τηλέφου Φιλητᾶν ⁷⁷ τὸν Κῆρον καὶ Καλλιμαχὸν τὸν Βάττου ⁷⁸. Κυρηναῖος δ' οὗτος ⁷⁹ ἴν.

Ἄλλὰ γὰρ καὶ τὸν ἱαμβὸν τάττεσθαι μὲν ἐπὶ λοιδορίας ⁸⁰ τὸ παλαιόν· καὶ γὰρ καὶ τὸ ἱαμβίζειν κατὰ τινα γλῶσσαν λοιδορεῖν ἔλεγον. Οἱ δὲ ἀπὸ τινος Ἰαμβῆς ⁸¹ θεραπευνδός, θράττης τὸ γένος· ταύτην φασί, τῆς Δήμητρος ἀνωμένης ἐπὶ τῇ τῆς θυγατρὸς ἀρπαγῇ, προσελθεῖν περὶ ⁸² τὸν Ἐλευσίνα ἐπὶ τῇ νῦν Ἀγελάστῃ καλουμένη πέτρᾳ καθημένην ⁸³ καὶ διὰ τινων χλευασμάτων εἰς γέλωτα προαγαγεσθαι τὴν θεόν.

p Apollodorus lib. II Biblioth.

VARIE LECTIONES.

⁴⁷ τὸν ante ποιητὴν add. A. ⁴⁸ ψευδίστατο om. Ah. ⁴⁹ κράτιστοι Ah: κράτιστος γ. ⁵⁰ Πείσανδρος om. r et mg. h. ⁵¹ καὶ γένος καὶ A: ἐστὶ γένος τε καὶ γ. ⁵² καὶ πατρίδας om. r et mg. h. ⁵³ ἐπιμέτρους r. ⁵⁴ ὃς A: ὡς γ. ⁵⁵ καὶ γῆς om. B. ⁵⁶ post παῖδας cum Ah omisi γινώσκουσιν. ⁵⁷ γεννῶσι Ah: ἐτέρους ἀποτί-
τουσι γ. ⁵⁸ διαπορεύεται δὲ τὰ τε ἄλλως περὶ θεῶν Ah: διεξέρχεται δὲ περὶ θεῶν τὰ τε ἄλλα γ. ⁵⁹ κύκλος Ah: λόγος γ. ⁶⁰ συμπληρούμενος ante ἐκ ponit γ. ⁶¹ τῆς ἀποδόσεως Ὀδυσσεύς τῆς εἰς Ἰθάκην Ah: τῆς εἰς Ἰθάκην ἀποδόσεως Ὀδυσσεύς γ. ⁶² καὶ om. A. ⁶³ τηλεγόνου ἀγνοοῦντος Ah: Τηλέγονος ἀγνοούμενος ὡς πατρὸς εἰς γ. ⁶⁴ τοῦ A: ἐκ τοῦ γ. ⁶⁵ λέγει. ⁶⁶ ποιημάτων om. r et mg. h. ⁶⁷ δὲ add. B. ⁶⁸ Ἡγησίῳ Ah, Ἡγησίαν Sylburgius ex Athenæo (15, p. 682 E), Ἡγήσιον γ. ⁶⁹ δοῦναι] γράφαι A, γράφαι δοῦναι B. ⁷⁰ κυπρία A et mg. h. ⁷¹ ὁ συγγραφεὺς om. A. ⁷² τῇ αἰτίᾳ ταύτῃ γ. ⁷³ ἔλεγος mg. h. ⁷⁴ γε add. A. ⁷⁵ τοῖς ἐλεγείοις] ἐλεγεία A. ⁷⁶ τοῦ om. B. ⁷⁷ φιλητᾶν A, φιλητᾶν B, φιλητα γ. ⁷⁸ βάτου A. ⁷⁹ δ' οὗτος] οὗτος δ' A. ⁸⁰ ἱαμβῆς A. ⁸¹ περὶ Ah: ἐπὶ γ. ⁸² nonne καθημένη?

A Homerus poeta nomen sibi, et Demosthenes oratoris usurpavit. Quando et trimetra ἔπη vocaverunt. Inter epicos vero poetas excellit Homerus, Hesiodus, Pisander, Panyasis et Antimachus. Recenset horum, quantum fieri potest, genus, patriam, et quaedam opera, quæ carminibus composuerunt. Disserit vero et de epico, quem vocant Cyclo, qui ex Cœli et Terræ, quam poeta fabulantur, commistione originem duxit; deinceps ex ipsa Cœlo tres filios centimanos agnoscunt genitos, totidemque alios producunt Cyclopes. Disputat de diis breviter, aliisque rebus, quæ Græcorum fabulis proditæ: et quidquid etiam ad historiæ veritatem pertinet. Terminatur epicus Cycclus, ex variis poetis perfectus, ad excensionem usque Ulyssis in Ithacam, in qua B et a filio Telegono, ignaro quod pater esset, interficitur. Epici vero Cycli poemata hodieque servari ait, studioseque a multis frequentari, non tam virtutis causa, quam propter aptum ordinem et coherentem earum rerum quæ in ipsis continentur. Memorat etiam nomina et patriam eorum, qui epicum Cyclum fecerunt. Quin etiam de Cyprii poematis narrat. Et hos quidem ad Stasinum Cyprium hæc referre: illos vero ad Hagesiam 319b Salaminium: quosdam etiam Homero tribuere, data vero pro filia Stasino, a cuius patria Cypria hoc opus appellatum: sed huic rationi auctor non assentitur: neque enim Κύπρια accentu (ut loquitur) in antepenultima inscribi hæc poemata.

Elegiam vero heroico et pentametro versu consistere, aptari vero iis qui obierint, unde et nomen accepit: luctum enim ἔλεγον veteres appellarunt, eosque qui vita functi essent, his celebrarunt. Posteriores vero elegiis ad res varias abusi sunt. Hoc metro excelluisse refert Gallinus Ephesium, et Mimnermum Colophonium, sed et Philetam Cœum Telephi filium et Callimachum Battii filium Cyrenæum.

Iambum similiter ad conviciandum olim, ait, comparatum p. ἱαμβίζειν enim linguæ quadam proprietate, contumeliam dicere, significabat: alii ex Iambe ancilla, genere Thressa, derivant. Hanc ferunt, Cerere ob raptam filiam tristitia affecta, Eleusinem venisse, et lapidi, qui hodieque ἀγέλαστος, quasi risus expers, et tristis, vocatur, insidentem, ludicris quibusdam dieteriis risum deæ

concitasse. Apparet autem iambum olim tam in vituperationem quam laudationem ex æquo conscribi solitum, quando in conviciis contumellisque, quidam metro insolentius usi sunt, inde iamβίζειν ad convicia consuetudine quadam recidisce, quemadmodum a comicis comœdiarii dictum. Iambicorum poetarum Archilochus³²⁰ Parius facile princeps, et Simonides Amorginus : vel, ut quidam volunt, Samius, et Hipponax Ephesius : quorum primus quidem tempore Gygis, alter vero Ananiæ Macedonis : Hipponax vero, Darii temporibus floruerunt.

Melici autem carminis varia genera faciunt in multasque partes dividunt. Quædam enim ad deos pertinent, alia ad homines, alia denique ad fortuitas calamitates. Ad deos quidem referuntur, hymnus, prosodion, pæan, dithyrambus, nomos, Adonidia, Iobacchus, 320^a hyporchemata. Ad mortales vero pertinent encomia, epinicii, scolia, amatoria, epithalamia, hymenæi, silli, lamentationes, et epicedia. Ad deos simul et homines, parthenia, daphnephorica, oschophorica et precatoria. Hæc enim in deborum laudem ita composita, ut et hominum prædicationes complexa sint. Fortuitæ vero calamitates mellici carminis speciem minime constituunt, quam tamen poetae tentaverunt : puta pragmatica, empirica, apostolica, gnomologica, georgica et epistaltica.

Hymnum sic dictum aiunt, quasi ὑπόμνησις, id est, commemoratio quædam sit, et quasi in memoriam revocet res gestas eorum qui hymnis celebrantur ; vel ἀπὸ τοῦ ὑδεῖν αὐτάς, quod valet, *prædicare ipsas*. Vocabant autem in universum omnia, quæ in gratiam sacrorum ministrorum scripta erant, hymnos : propterea prosodion, aliæque supra enumerata, hymno distincte subijci videantur, ut species generi. Quare audire licet qui scribant, hymnos prosodios, hymnos encomios, hymnos pæanos, et de cæteris eadem ratione. Prosodion dicebatur, cum ad aras aut templa accederent, et in accessu ad tibiam cane batur. At qui proprie hymnus vocabatur, ab astantibus ad ciitharam concinebatur.

Pæan autem carminis genus, nunc ad omnes deos refertur ; olim vero attributum Apollini, et Dianæ, ut pestis morbique depellerentur, catari solitum : vocis tamen abusione etiam prosodia a quibusdam pæanum nomine appellantur.

Dithyrambus vero in Bacchum conscriptus, a quo nomen accepit, vel quod apud Nysan in antro dithyrambo, hoc est, bifori, sit educatus, vel quod λυθέντων τῶν ραμμάτων, hoc est, apertis suturis Jovis, repertus sit : vel quod bis genitus videatur, semel

A ἔοικε δὲ ὁ ἱαμβὸς τὸ μὲν παλαιὸν ἐπὶ τῶν εἰς φύγον καὶ ἔπαινον γραφομένων ὁμοίως λέγεσθαι, ἔπει δὲ ³²³ τινες ἐπλεόνασαν ἐν ταῖς κακολογίαις τὸ μέτρον, ἔκειθεν τὸ iamβίζειν εἰς τὸ ὑβρίζειν ὑπὸ τῆς συνθηλαίας ἐκπεσεῖν, ὡς περ ἀπὸ τῶν χωμικῶν τὸ χωμψέσθαι. Ἰάμβων δὲ ποιηταὶ Ἀρχιλόχος τε ὁ Πάριος ἀριστος, καὶ Σιμωνίδης δὲ Ἀμόργιος ἦ ὡς ἔνιοι Σάμιος, καὶ Ἰππῶνας ³²⁵ ὁ Ἐφέσιος· ὧν ὁ μὲν πρῶτος ἐπὶ Γύγου, ὁ δὲ ἐπ' Ἀνανίου τοῦ Μακεδόνης, Ἰππῶνας δὲ κατὰ Δαρεῖον ἤχμαζεν.

B Περὶ δὲ μελικῆς ποιησεὺς φησιν ³²⁶ ὡς πολυμερστάτη τε καὶ διαφόρος ἔχει τοιάς. Ἄ μὲν γὰρ αὐτῆς μεμέρισται θεοῖς, ἃ δὲ ἀνθρώποις, ἃ δὲ εἰς τὰς προσπιπτούσας περιστάσεις. Καὶ εἰς θεοὺς μὲν ἀναφέρεσθαι ὕμνον, προσόδιον ³²⁷, παιᾶνα, διθύραμβον, νόμον, Ἀδωνίδα ³²⁸, Ἰόδακχον, ὑπορχήματα· εἰς δὲ ἀνθρώπους ἐγκώμια, ἐπινικοὶ ³²⁹, σχολιά ³³⁰, ἔρωτικὰ, ἐπιθαλάμια, ὑμεναῖους, σίλλους ³³¹, θρήνοις, ἐπικήδεια· εἰς θεοὺς ἔ καὶ ἀνθρώπους παρθένια, δαφνηφορικά, ὡσχοφορικά, εὐκτικὰ· ταῦτα γὰρ εἰς θεοὺς γραφόμενα καὶ ἀνθρώπων περιεληφέν ἐπαίνους ³³². Τὰ δὲ εἰς τὰς προσπιπτούσας περιστάσεις οὐκ ἔστι μὲν εἶδη τῆς μελικῆς, ὑπ' αὐτῶν δὲ τῶν ποιητῶν ἐπιχειρεῖται· τούτων δὲ ἔστι πραγματικά, ἐμπορικά, ἀποστολικά, γυνωμολογικά, γεωργικά, ἐπισταλτικά.

C Καὶ φησι ³³³ τὸν ὕμνον μὲν ³³⁴ ὀνομάσθαι ἀπὸ ³³⁵ τοῦ ὑπόμνησιν ³³⁶ τινὰ εἶναι καὶ οἰοῖται ³³⁷ εἰς μνήμην ³³⁸ καὶ ὑπόμνησιν ἄγειν τὰς πράξεις τῶν ὀνομαζόμενων, ἢ ἀπὸ τοῦ ὑδεῖν αὐτάς, ὅπερ ἐστὶ λέγειν. Ἐκάλουν δὲ καθόλου πάντα τὰ εἰς τοὺς ὑπηρέτας ³³⁹ γραφόμενα ὕμνους· διὸ καὶ τὸ προσόδιον καὶ τὰ ἄλλα τὰ προειρημένα φαίνονται [525 H.] ἀντιδιαστέλλοντες τῷ ὕμνῳ ὡς εἶδη πρὸς γένος· καὶ γὰρ ἔστιν αὐτῶν ἀκούειν γραφόντων Ὑμνος προσοδίου ³⁴⁰, ὕμνος ἐγκωμίου, ὕμνος παιδῶνος, καὶ τὰ ὅμοια. [985 R.] Ἐλέγετο δὲ τὸ προσόδιον, ἐπειδὴν προσίαισι τοῖς βωμοῖς ἢ ναοῖς, καὶ ἐν τῷ προσίειναι ἤθετο πρὸς αὐλόν· ὁ δὲ κυρίως ὕμνος πρὸς κιθάραν ἤθετο ἐστῶτων ³⁴¹.

D Ὁ δὲ παιᾶν ἔστιν εἶδος ψῳδῆς εἰς πάντας νῦν γραφόμενος θεοῖς, τὸ δὲ παλαιὸν ἰδίως ἀπενέμετο τῷ Ἀπόλλωνι καὶ τῇ Ἀρτέμιδι, ἐπὶ καταπαύσει λοιμῶν καὶ νόσων ἀδόματος. Καταχρηστικῶς δὲ καὶ τὰ προσόδια τινες παιᾶνας λέγουσιν.

Ὁ δὲ διθύραμβος γράφεται μὲν εἰς Διόνυσον, προσαγορεύεται δὲ ἐξ αὐτοῦ ἤτοι διὰ τὸ κατὰ τὴν Νύσσαν ἐπ' ἄντρῳ διθύρῳ ³⁴² τραφῆναι τὸν Διόνυσον, ἢ διὰ τὸ λυθέντων τῶν ραμμάτων τοῦ Διὸς εὐρεθῆναι αὐτὸν, ἢ διότι δις δοκεῖ γενέσθαι, ἅπαξ μὲν ³⁴³ ἐκ τῆς Σεμέλης,

VARLÆ LECTIONES.

³²³ ἐπὶ δὲ A : ἐπειδὴ ζ. ³²⁴ Ἰππῶνας δὲ Ah : ὁ δ' Ἰππῶνας ζ. ³²⁵ φασιν ζ. ³²⁶ προσόδιον ζ. ³²⁷ ἄδωνίδα A : ἄδωνίδα ζ. ³²⁸ ἐπινικοὶ A : ἐπινίκιοι ζ. Gaisfordus post Sylburgim ἐπινίκια. Legendum ἐπινίκους. ³²⁹ σχολία A, qui et infra σχολίων (p. 321 a 4). ³³⁰ σίλλους A. ³³¹ ἐπαίνους ante ἀνθρώπων ponit B. ³³² φασιν ζ. ³³³ μὲν add. A. ³³⁴ ἀπὸ] ἀντὶ B. ³³⁵ ὑπόμνησιν] ὑπὸ μῶμόν Ah, ὑπόμνονόν Sylburgius Etymologium secutus, quamquam aptius sit ὑπόμνημόν. ³³⁶ οἰοῖται] οἶον A, τοῦτον h. ³³⁷ μνήμην Ah : μνήμην τινὰ ζ. ³³⁸ ὑπηρέτας] malim ὑπὲρ ἡμᾶς. Sylburgius ἐναρέτους. ³³⁹ ὕμνος προσοδίου, ὕμνος ἐγκωμίου ὕμνος A : ὕμνος προσωδίου καὶ ὕμνος ἐπικωμίου καὶ ὕμνος ζ. ³⁴⁰ ἐστῶτων] ἐστῶσαν Ah. ³⁴¹ διθύρῳ] libri διθύραμβῳ. ³⁴² μὲν add. Ah.

δεύτερον⁴ δὲ ἐκ τοῦ μηροῦ. Εὐρεθῆναι δὲ τὸν διθύ-
ραμβον Πίνδαρος ἐν Κορίνθῳ λέγει· τὸν δὲ ἀρξάμενον
τῆς ψῆξης Ἀριστοτέλης Ἀρίων⁵ φησιν εἶναι⁶, ὃς
πρῶτος τὸν κύκλιον ἤγαγε χορόν.

Ὁ μέντοι νόμος γράφεται μὲν εἰς Ἀπόλλωνα, ἔχει
δὲ καὶ τὴν ἐπωνυμίαν ἀπ' αὐτοῦ (νόμιμος⁷ γὰρ ὁ
Ἀπόλλων ἐπεκλήθη⁸), ὅτι τῶν ἀρχαίων χοροὺς ἱσά-
ντων καὶ πρὸς αὐτὸν ἢ λύραν ᾄδόντων τὸν νόμον Χρυ-
σόθεμις Κρής⁹ πρῶτος, στολῇ χρησάμενος ἐκπρεπεί
καὶ κιθάραν ἀναλαβὼν εἰς μίμησιν τοῦ Ἀπόλλωνος,
μόνος ἦσε νόμον, καὶ εὐδοκιμήσαντος¹⁰ αὐτοῦ διαμέ-
νει ὁ τρόπος τοῦ ἀγωνίσματος. Δοκεῖ δὲ Τέρπανδρος
μὲν πρῶτος τελειῶσαι τὸν νόμον, ἡρώφῃ μέτρῳ χρη-
σίμενος, ἔπειτα Ἀρίων ὁ Μηθυμναῖος οὐκ ὀλίγα συν-
αυξῆσαι, αὐτὸς καὶ ποιητῆς καὶ κιθαρωδὸς γενόμενος.
Φρύνης¹¹ δὲ ὁ Μιτυληναῖος ἐκαινοτόμησεν αὐτόν· τό-
τε γὰρ ἐξάμετρον τῷ λελυμένῳ συνῆψε, καὶ χορδαῖς
τῶν ζ' πλείοσιν ἐχρήσατο. Τιμόθεος δὲ ὕστερον εἰς
τὴν νῦν αὐτὸν¹² ἤγαγε τάξιν.

Ἔστιν οὖν¹³ ὁ μὲν διθύραμβος κεκινημένος καὶ
πολὺ τὸ ἐνθουσιῶδες μετὰ χορείας ἐμφαίνων, εἰς
πάθῃ κατασκευαζόμενος τὰ μάλιστα οἰκεῖα τῷ θεῷ¹⁴.
καὶ σεοδῆται μὲν καὶ τοῖς ρυθμοῖς, καὶ ἀπλουστε-
ραῖς¹⁵ κέχρηται ταῖς λέξεσιν. Ὁ δὲ νόμος τοῦναντίον
διὰ τῶν θεῶν ἀνείτα τεταγμένος¹⁶ καὶ μεγαλοπρε-
πῶς, καὶ τοῖς ρυθμοῖς ἀνείτα, καὶ διπλασίαις¹⁷ ταῖς
λέξεσι κέχρηται. Οὐ μὴν ἄλλὰ καὶ ταῖς ἀρμονίαις
οἰκειαῖς ἐκάτερος¹⁸ χρήται· ὁ μὲν [γὰρ] τὸν¹⁹ Φρύ-
γινον καὶ Ὑποφρύγιον ἀρμόζειται, ὁ νόμος δὲ τῷ συ-
στήματι τῷ τῶν κιθαρωδῶν Λυδίῳ. Ἔοικε δὲ ὁ μὲν
διθύραμβος ἀπὸ τῆς κατὰ τοὺς ἀγροὺς παιδείας καὶ
τῆς ἐν τοῖς πότοις εὐφροσύνης εὐρεθῆναι, ὁ δὲ νόμος
δοκεῖ μὲν ἀπὸ τοῦ παιδῆος ρυθῆναι· ὁ μὲν γὰρ ἐστὶ
κοινώτερος, εἰ, κακῶν παραίτησιν γεγραμμένος, ὁ δὲ
ἰδίως εἰς Ἀπόλλωνα²⁰. Ὅθεν τὸ μὲν ἐνθουσιῶδες οὐκ
ἔχει, ὡς ὁ διθύραμβος· ἐκεῖ μὲν γὰρ μέθαι²¹ καὶ
παιδιαί, ἐνταῦθα δὲ ἱκεταῖα καὶ πολλὰ τάξις· καὶ
γὰρ αὐτὸς ὁ θεὸς ἐν τάξει καὶ συστήματι²² κατεσταλ-
μένη περιέρχεται [524 H.] τὸν κρουσμόν.

Ἀδωνίδια²³ δὲ λέγεται τὰ εἰς Ἀδωνιν ἀναπερόμε-
να. Ἦδετο δὲ ὁ Ἰόδακχος ἐν ἑορταῖς καὶ θυσίαις Διο-
νύτου, βεβαπτισμένος πολλῷ φρυδάγματι. Ὑπόρχημα
δὲ²⁴ τὸ μετ' ὀρχήσεως ᾄδόμενον μέλος ἐλέγετο· καὶ
γὰρ οἱ παλαιοὶ τὴν ὑπὸ ἀντὶ τῆς μετὰ [988 R.] πολ-
λάκις ἐλάμβανον. Εὐρετάς δὲ τούτων λέγουσιν²⁵ οἱ
μὲν Κούρητας, οἱ δὲ Πύρρον τὸν Ἀχιλλεύς, ὅθεν καὶ
Πυρρίχην εἶδος· τὶ²⁶ ὀρχήσεως λέγουσιν. Ὁ δὲ ἐπίνι-
κος²⁷ ὑπ' αὐτὸν τὸν καιρὸν τῆς νίκης τοῖς προτεροῦ-

A ex Semele, iterumque ex femore. Repertum vero
fuisse Corinthi dithyrambum Pindarus refert. Pri-
mum vero qui hoc carmine cecinerit, Aristote-
les (91) Arionem fuisse prodiit, qui primus cycelium
chorum duxit.

Nomos quidem in Apollinem conscriptus, a quo
appellationem sumpsit. Nomimus enim Apollo, qui
ita appellatus est quod veteribus choros constituen-
tibus, et ad tibiam vel lyram 320b nomon canen-
tibus, Chrysothemis Cretensis primus stola
usus insigni, et accepta cithara, Apollinem imitatus
solus cecinerit nomon, qui cum eo genere vehe-
menter probatus esset, permansit hic modus certa-
minis. Terpandrum vero nomon absolvisse appare',
cum heroleum carmen adhibuit: post Arion Methym-
naeus non parum auxit, poeta ipse, et citharædus.
B Phrynes vero Mitylæneus novam rationem commen-
tus est. Hexametrum namque cum soluto carminæ
conjunxit, pluribus etiam, quam septem chordis
usus: postea Timotheus eum, qui nunc est, ordinem
induxit.

Est autem dithyrambus incitatus, et multum fu-
roris cum saltatione ostendens, ad vehementiores-
que affectus comparatus, ad eos præsertim, qui illi
numini sunt congruentes: et concitatus est numeris,
et dictione utitur simpliciori, nomos contra per
affectus et numeros leniores remittitur, composito
gradu, et magnifico incedens: verbis præterea du-
plicibus utitur. Quin et utrumque [genus carminis]
C congruenti utitur harmonia. Illud quidem Phrygiam
et Hypophrygiam adhibet; nomos vero systemate
citharædorum, Lydio scilicet, temperatur. Videtur
autem dithyrambus in rusticorum lusu et hilaritate,
inter pocula repertus esse: nomos vero a pæane
fluxisse; sed hic patet latius, ad mala averruncanda
conscribitur, ille vero proprie in Apollinis laudem,
unde et furibundum nihil habet, ut dithyrambus.
Illic enim temulentia et ludicra puerilia sunt; hic
vero supplicationes, varius etiam ordo. Ordine
namque et systemate moderato incedit ejus con-
centus.

Adonidia dicuntur, quæ in Adonim referebantur.
Iobacchus canebatur in festis et sacrificiis Bacchi,
tinctus multo et insolenti fremitu. Hyporchema
D vocabant carmen cum saltatione decantatum; ὑπὸ
enim veteres pro μετὰ sæpe 321a usurparunt. Hujus
inventores fuisse referunt, hi quidem Curetas, alii
vero Pyrrhum Achillis filium: unde saltationis ge-
nus quoddam Pyrrichiam [Pyrrichan, vel Pyrrichen]
nominant. Epinicios, cantus post victoriam in ho-

VARIE LECTIONES.

⁴ δεύτερον δὲ Ah: καὶ δ' εὐτερον ὁ ἄλλος. ⁵ Ἀρίων ὁ Κρής. ⁶ φησιν εἶναι A: λέγει ὁ ἄλλος. ⁷ νόμιμος Schot-
tius. ⁸ ἐπεκλήθη νόμιμος δὲ ἐκλήθη Ah. ⁹ Χρυσ. ὁ Κρής. ¹⁰ καὶ εὐδοκιμήσαντος Ah: εὐδοκίμησαντος
δὲ ὁ ἄλλος. ¹¹ φρύνης B: φρύνης ὁ ἄλλος. ¹² αὐτὸν add. A. ¹³ οὖν Ah: δὲ ὁ ἄλλος. ¹⁴ τῷ θεῷ Ah: τοῦ θεοῦ ὁ ἄλλος. ¹⁵ ἀπλου-
στεραῖς Ah: ἀπλουστεραῖς δὲ ὁ ἄλλος. ¹⁶ τεταγμένος A. ¹⁷ διπλασίαις Ah. ¹⁸ ἐκάτερος B e corr. A: ἐκατέρω: ὁ ἄλλος.
¹⁹ τὸν τὴν Syburgius. ²⁰ Ἀπόλλωνα Ah: Ἀπόλλω ὁ ἄλλος. ²¹ μέθαι καὶ παιδιαί Ah: μέθαι καὶ παιδία ὁ ἄλλος.
²² συστήματι κατεσταλμένη Hermannus ad Aristot. Poet., p. 90. ²³ Ἀδωνίδια Bentleius ad Horat. serm. 1,
5, 7. ²⁴ δὲ om. A. ²⁵ λέγουσιν Ah: τὰς ὁ ἄλλος. ²⁶ εἶδος τὶ Ah: τὶ εἶδος ὁ ἄλλος. ²⁷ ἐπίνικος Ah: ἐπινίκιος ὁ ἄλλος.

NOTÆ

(91) Agelius lib. x, cap. 19, Orchium cecinisse Arionem ex Herodoto commemorat.

norem eorum qui victoriam essent adepti, conscribatur. Scolion, carmen quasi obliquum, inter pocula accinebatur: unde Παρόλιον, hoc est, debacchatio vinolenta, aliquando est appellatum: remissum vero compositione, et simplex maxime. Dictum vero, σχολιόν, non ut quibusdam placuit per ἀντίφρασιν, quæ ut plurimum bonum omen propositum habet, non contra bonum omen in sinistrum traducit. Sed quod præoccupatis jam sensuum instrumentis, et auditoribus vino languentibus, tunc harbiton in convivium inferretur, singulique debacchantes, non sine maximo periculo, ad carmen illud proferendum incurvarentur. Quod igitur ipsis accidebat propter ebrietatem, hoc in carmen traduentes, quod simplicissimum erat, σχολιόν, id est, incurvum, et tortuosum, appellabant. Ἐρωτικά, seu amatoria, mulierum, puerorum, et virginum casus amatorios decantant. Epithalamia vero novis nuptis, thalamum jam ingressis, juvenes simul et virgines thoro astantes accinebant. Hymenæum autem in nuptiis decantatum ferunt, propter desiderium, investigationemque Hymenæi, Terpsichoræ filii, quem ducta uxore evanuisse aiunt. Alii vero in honorem Attici Hymenæi, quem latrones persecutum, raptas virgines Atticas liberasse commemorant. Ego vero felices vitæ acclamationem esse puto, præsentibusque fidam matrimonii societatem cum mutuo amore comprecari. Æolica dialecto votum innectendo, quasi ὁμοναεῖν et ὁμοῦναι, id est, una habitare et eadem sentire eos concorditer viventes optarent. Sillus parce convicia irrisionesque hominum continet. Threnus et epicedium hoc differunt, quod jacente jam cadavere, hoc pro funere recitur: ille vero nullo certo tempore

Parthenia quæ dicuntur, virginum choris adaptabantur, sub qua etiam daphnephorica, quasi sub genus cadunt. Lauros enim nono quoque anno ad Apollinis sacra inferentes sacerdotes, hymnis eum per virgineos choros celebrabant: cujus hæc causa redditur, Æoles 321^b quotquot Arnen, eaque circum loca habitabant, ex oraculo inde egressi, obsidione cingentes Thebas vastabant, quas et Pelasgi obsidebant: cum simul utrisque Apollini status dies festus esset, inducias pacti sunt, et lauris amputatis, et his quidem in Helicone, ab illis vero juxta Melanem fluvium, Apollini intulerunt. Polematos vero Bæotiorum dux, juvenem quemdam secundum quietem vidit, solidam armaturam ipsi offerentem, vota quoque fieri præcipientem in Apollinis honorem nono quoque anno a laureatis. Tertio post die conserta manu, hostem vicit, ipseque lauri gestatione votum solvit: hinc

A σιν³² ἐν τοῖς ἀγῶσιν ἐγράφετο. Τὸ δὲ σχολιόν μέλος ἤδετο παρὰ³³ τοὺς πότους· διὸ καὶ παρόλιον αὐτὸ ἐστὶ ὅτε καλοῦσιν· ἀναιμένον δὲ ἐστὶ τῇ κατασκευῇ καὶ ἀπλούστατον μάλιστα. Σκολιὸν δὲ εἶρηται, οὐχ ὥς ἐνίοις ἔδοξε³⁴, κατὰ ἀντίφρασιν (τὰ γὰρ κατὰ ἀντίφρασιν ὡς ἐπὶ πᾶν τοῦ εὐφημισμού στοχάζεται, οὐκ εἰς κακοφημίαν μεταβάλλει³⁵ τὸ εὐφημον), ἀλλὰ διὰ τὸ προκατελημμένων ἦδη τῶν αἰσθητηρίων καὶ περιεμμένων ὄνῃ³⁶ τῶν ἀκροατῶν τῆνικαῦτα εἰσφέρεισθαι τὸ βάρβιτον εἰς τὰ συμπόσια, καὶ διονυσιαζόντα ἑκαστον ἀκροσφαλῶς συγκόπτεσθαι περὶ τὴν προφορὰν τῆς ψῆδης. Ὅτε οὖν ἐπασχον αὐτοὶ³⁷ διὰ τὴν μέθην, τοῦτο τρέφαντες εἰς τὸ μέλος σχολιὸν ἐκάλουν τὸ ἀπλούστατον. Τὰ δὲ ἐρωτικά δῆλον ὅτι γυναικῶν καὶ παιδῶν καὶ παρθένων ἐρωτικὰς ἁεὶ περιστάσεις. B Καὶ τὰ ἐπιθαλάμια δὲ τοῖς ἄρτι θαλαμειομένοις ἅμα οἱ ἡῖθεοι καὶ αἱ παρθένοι ἐπὶ τῶν θαλάμων ἦδον. Ὑμέναιον δὲ ἐν γάμοις ἄεσθαι φασί³⁸ κατὰ πόθον καὶ ζήτησιν Ὑμεναίου τοῦ Τερψιχόρας, ὃν φασὶ γήμαντα ἀφανῆ γενέσθαι· οἱ δὲ κατὰ τιμὴν τοῦ Ἀττικοῦ Ὑμεναίου· τοῦτον γὰρ φησὶ ποτε διώξαντα ἀφελέσθαι· κούρας Ἀττικὰς ληστῶν. Ἐγὼ δὲ οἶμαι βίου τινὰ³⁹ εὐτυχοῦς προαναφώνησιν ὑπάρχειν, καὶ συνεῦχεσθαι τοῖς συνοῦσι⁴⁰ πρὸς γάμου κοινωνίαν μετὰ φιλοστοργίας, Αἰολικῇ παραπλέκοντα⁴¹ τὴν εὐχὴν διαλέκτῳ, ὅσον ὁμοναεῖν καὶ ὁμονοεῖν τοὺς ἀλλήλους ναλοντας⁴². Ὁ δὲ σῖλλος⁴³ λοιδορίας καὶ διασυρμούς πεφισμένως⁴⁴ ἀνθρώπων ἔχει. Διαφέρει δὲ τοῦ ἐπικηδεῖου ὁ θρήνος, ὅτι τὸ μὲν ἐπικηδεῖον παρ' αὐτὸ τὸ κῆδος, εἰ τοῦ σώματος προκειμένου⁴⁵ λέγεται, ὁ δὲ θρήνος οὐ περιγράφεται χρόνῳ. C δὲ θρήνος οὐ περιγράφεται χρόνῳ.

Tὰ δὲ λεγόμενα παρθένια⁴⁶ χοροῖς παρθένων ἐνεγράφετο. Οἷς καὶ τὰ δαφνηφορικά ὡς εἰς γένος πίπτει· δάφνας γὰρ ἐν Βοιωτίᾳ δι' ἐνναετηρίδος⁴⁷ εἰς τὰ τοῦ Ἀπόλλωνος κομίζοντες οἱ⁴⁸ ἱερεῖς ἐξέρχονται αὐτὸν διὰ χοροῦ παρθένων. Καὶ ἡ αἰτία· τῶν Αἰολέων⁴⁹ ὅσοι κατέφκον Ἀρρην καὶ τὰ ταῦτη⁵⁰ χωρία, κατὰ χρησμὸν ἀναστάντες ἐκείθεν καὶ προσκαθεζόμενοι ὀθήδας ἐπὶ ὀρθοῦν προκατεχομένας⁵¹ ὑπὸ Πελασγῶν. Κοινης⁵² ἀμφοῖν ἐορτῆς Ἀπόλλωνος ἐνστάσης ἀνοχὰς ἔθεντο, καὶ δάφνας⁵³ τεμόντες, οἱ μὲν ἐξ Ἑλικῶνος οἱ δὲ ἐγγὺς τοῦ Μέλανος ποταμοῦ, ἐκόμιζον τῷ Ἀπόλλωνι. Πολεμάτας δὲ ὁ τῶν Βοιωτῶν ἀφηγούμενος ἔδοξεν ὅναρ νεανίαν τινὰ πανοπλίαν αὐτῷ δίδοναι καὶ εὐχὰς ποιεῖσθαι τῷ Ἀπόλλωνι δαφνηφοροῦντας διὰ [525 H.] ἐνναετηρίδος⁵⁴ προστάττειν⁵⁵. Μετὰ δὲ τρίτῃ ἡμέρᾳ ἐπιθέμενος κρατεῖ τῶν πολεμίων· καὶ αὐτὸς τε τὴν δαφνηφορίαν ἐτέλει, καὶ τὸ ἔθος ἐκείθεν διατηρεῖται. Ἡ δὲ

VARIE LECTIONES.

- ³² προτεροῦσιν Ah: πρωτεύουσιν G. ³³ παρὰ Ah: περὶ G. ³⁴ ἔδοξε Ah: ἤρεσε G. ³⁵ μεταβάλλει Ah: μεταλαμβάνει G. ³⁶ ὄνῃ] ἦδη A. ³⁷ αὐτοὶ post μέθην ponit A. ³⁸ φησὶ A. ³⁹ τινὰ Ah: τινὸς G. ⁴⁰ συνοῦσι Ah: συνοῦσι G. ⁴¹ παραπλέκοντα G. ⁴² ναλοντας Ah: μένοντας G. ⁴³ σῖλλος A. ⁴⁴ πεφισμένως ante λοιδορίας ponit G. ⁴⁵ προκειμένου Ah: καίμενος G. ⁴⁶ παρθεναία Gaisfordus. ⁴⁷ ἐνναετηρίδος A, ἐνναετηρίδος B. ⁴⁸ οἱ om. A. ⁴⁹ Αἰολέων Ah: ἔφων G. ⁵⁰ ταῦτη Ah: ταύτης G. ⁵¹ προκατεχομένας Ah: προσκαθεζομένας G. ⁵² κοινὸς G. ⁵³ δάφνας A: δαίνας G, τέμοντες Ah. ⁵⁴ ἐνναετηρίδος A. ⁵⁵ προστάττειν post ποιεῖσθαι ponit G.

δαφνηφορία· ξύλον ἐλαία, καταστέφουσι δάφνας A
καὶ ποικίλοις ἀνθεσι, καὶ ἐπ' ἄκρου μὲν χαλκῇ
ἐφαρμόζεται σφαῖρα, ἐκ δὲ ταύτης μικροτέρας
ἐξαρτῶσι· [989 R.] κατὰ δὲ τὸ μέσον τοῦ ξύλου
περιθέντες ἐλάσσονα τῆς ἐπ' ἄκρῳ ** σφαῖρας καθ-
άπτουσι πορφυρὰ στέμματα· τὰ δὲ τελευταῖα τοῦ
ξύλου περιστέλλουσι κροκοτῶ. Βούλεται δ' αὐτοῖς
ἡ μὲν ἀνωτάτη σφαῖρα τὸν ἥλιον, ᾧ καὶ τὸν Ἀπόλ-
λωνα ἀναφέρουσιν, ἡ δὲ ὑποκειμένη τὴν σελήνην, τὰ
δὲ προσηρημένα τῶν σφαιρίων ἄστρα τε καὶ ἀστέρας,
τὰ δὲ γε' στέμματα τὴν ἐνιαύσιον δρόμον· καὶ γὰρ
καὶ τῆς ποιοῦσιν αὐτά. Ἀρχεῖ δὲ τῆς δαφνηφορίας
παῖς ἀμφιβαλὴς, καὶ ὁ μάλιστα αὐτῷ οἰκείου βασιτά-
ζει τὸ κατεστεμμένον ξύλον, ὃ κωπὴ ** καλοῦσιν·
αὐτοῖς δὲ ὁ δαφνηφόρος ἐπόμενος τῆς δάφνης ἐπάπτε-
ται, τὰς μὲν κόμας καθειμένους ** χρυσοῦν δὲ στέφα-
νον φέρων, καὶ λαμπρὰν ἐσθῆτα ποδὴρ ἑστολισμέ-
νος, ἱφικρατῖδας ** τε ὑποδεξιμένους· ὃ χορὸς παρ-
θένων ἐπακολουθεῖ, προτείνων κλώνας πρὸς ἱκετη-
ρίαν τῶν ** ὕμνων. Παρέπεμπον δὲ τὴν δαφνηφορίαν
εἰς Ἀπόλλωνος Ἰσμηνίου ** καὶ χαλαζίου **.

Τὸ δὲ τριποδηφορικὸν ** μέλος τρίποδος προηγου-
μένον παρὰ τοῖς Βοιωτοῖς ἤδeto. Ἔσχε δὲ καὶ τοῦτο
αἰτίαν τοιαύτην· Πελασγῶν τινες Πάνακτον ** τῆς
Βοιωτίας ἐπόρθουν, Θηβαῖοι δὲ ἤμυνον καὶ πέμψαντες
εἰς Δωδώνην περὶ τῆς τοῦ πολέμου νίκης ἐχρῶντο.
Χρησμός δὲ τοῖς Θηβαίοις ἐξέπεσον ὥς, εἰ μέγιστον
ἀσέθημα ἀσεβήσουσι, νικήσουσιν. Ἐδοξεν οὖν αὐτοῖς
ἀσέθημά τινος εἶναι μέγιστον τὴν χρησμοδόσαντα
αὐτοῖς τὸν χρησμὸν ἀνελεῖν· καὶ ἀνεῖλον. Αἱ δὲ περὶ
τὸ τέμενος συνιέρειαι δίκην λαβεῖν ἀπῆλθον τοῦ φό-
νου τοὺς Θηβαίους. Θηβαῖοι δὲ οὐκ ἐπιτρέπουσι
γυναῖξ μόναις τὴν περὶ αὐτῶν δίκην **· κοινῆς
δὲ κρίσεως ἀνδρῶν καὶ γυναικῶν γενημένης, καὶ
τῶν ἀνδρῶν λευκάς αὐτοῖς ἐπενεγκόντων ψήφους,
ἀπέφυγον οἱ Θηβαῖοι. Ὑστερον δὲ ** ἐπιγόνοντες
αὐτοῖς τὸ ὑπὸ τοῦ χρησμοῦ προστασσόμενον, βασιτά-
σαντες τῶν κατὰ τὴν Βοιωτίαν ἱερῶν τριπόδων **
ἔνα, καὶ κατακαλύψαντες ὡς ἱερῶν ἄνδρες, ἀνέπεμψαν
εἰς Δωδώνην. Εὐπράγησαντες δὲ ἐξ ἐκείνου τοῦ λοι-
ποῦ τὴν πρᾶξιν ἐορτὴν ἐποίησαν.

Ὀσχοφορικά ** δὲ μέλη παρ' Ἀθηναίοις ἤδeto·
τοῦ χοροῦ δὲ ** δύο νιανίαι, κατὰ γυναικας ἐστο-
λισμένοι, κλήμα ** ἀμπέλου κομίζοντες, μεστὸν D
εὐθαλῶν βοτρυῶν (ἐκάλουν δὲ αὐτὸ ὥσπην **, ἀφ' οὗ
καὶ τοῖς μελεσιν ἡ ἐπωνυμία) τῆς ἐορτῆς καθηγούντο.
Ἀρξαι δὲ φασὶ Θησέα ** πρῶτον τοῦ ἔργου· ἐπεὶ
γὰρ ἐκούσιος ὑποτάς τὸν εἰς Κρήτην πλοῦν ἀπῆλ-
λας τὴν πατρίδα τῆς κατὰ τὸν δασμὸν συμφορᾶς,
χαριστήρια ἀποδίδους Ἀθηνᾶ καὶ Διονύσῃ, οἱ αὐτῶν
κατὰ τὴν νῆσον τὴν Δίαν ἐπεφάνησαν, ἑπραττε

mos ille religiose observatus. Hæc Daphnephoria
oleagineum lignum lauris coronant, variisque flor-
ibus exornant, cujus in apice ænea sphaera im-
posita; ex hac minores dependent: medio vero ligno
purpureæ coronæ adaptantur, minores quam quæ
summo fastigio impositæ. Imam vero ligni partem
circumvestiunt crocotula. Significat autem ipsis
suprema quidem sphaera, solem, quo Apollinem
designant: huic vero subjecta, lunam significat.
Globuli vero appensi, stellæ et astra sunt; coronæ
annuum cursum significant: trecentas enim et
sexaginta quinque confluunt. Præstet autem daph-
nephoriis puer patrimus, et matrimus, cui ma-
xime conjunctus, gestat coronatum lignum, quod
κωπὴ ipsi vocant. Daphnephorus vero sequitur,
tangens laurum: comis quidem démissis et fluxis,
aureaque corona redimitus, splendidaque veste,
et talari indutus, calceisque, quos ab Iphricate ἱφι-
κρατῖδας Græci vocant. Hunc virginum chorus
comitatur, ramos ad supplicationem, quæ hymnis
celebrabatur, prætendens. Mittebant autem lauri
gestionem ad Apollinis Ismenii et Galaxii fanum.

Τριποδηφορικὸν carmen, tripode prælato a Bæo-
tis canebatur, institutumque hac de causa. Pelasgi
quidam Panactum, Bæotiæ urbem vastabant, The-
bani vero defensabant, missisque in Dodonam le-
gatis, de belli victoria consulebant. Oraculum vero
Thebanis responsum dedit, si 322a impiissimum
crimen admitterent, fore ut victoria potirentur.
Visum igitur ipsis, impiorum facinorum maximum
fore, vatem quæ reddidisset ipsis oraculum,
interfecerunt. Quæ vero sacerdotes templo præerant,
repetebant supplicium de cæde a Thebanis. Thebani
vero ut solæ mulieres sententiam de se ferrent,
detrectabant. Communi itaque judicio facto, viro-
rum simul ac mulierum, et viris candidos calculos
pro illis ferentibus, effugere Thebani. Cognito tan-
dem id ab oraculo illis mandatum fuisse, tripodem
unum ex iis, qui sacri erant apud Bæotos, gestan-
tes, ac tecte, tanquam sacrilegi, circumferentes,
Dodonam remiserunt. Quæ res cum feliciter ces-
sisset, exinde in solemne festum vertit

Oschophorica vero carmina ab Atheniensibus
canebantur: chori autem adolescentes duo, mulie-
bri veste induti, palmites vitis gestantes, plenos
maturis uvis, quod ipsi ὥσπην vocarent, unde et
carminibus nomen inditum, festum auspicabantur.
Primum vero Thesea hoc inchoasse ferunt. Post-
quam enim sponte sua in Cretam navigationem in-
stituisset, patriam tributis vexatione liberavit: be-
neficium gratitudinis ergo reddens Minervæ, et Li-
bero, qui ipsi in Dia insula apparuerant. Fiebat au-

q Diodorus Siculus lib. xv Biblioth; Suidas et Pollux.

VARIE LECTIONES.

** ἐλάσσονα τῆς ἐπ' ἄκρῳ A, ἐλάσσονα τῆς ἐπ' ἄκρου h, ἐλάσσονας τῆς τοῦ ξύλου ζ. ** κόπῃ pr. A, κοπὴ
h, κώπῃ B. ** καθειμένους AB: καθειμένας ζ. ** ἱφικρατῖδας] ἐπικρατῖδας Ah. ** τῶν om. A. ** ἱσμηνίου B,
ἱσμηνίου h. ** χαλαζίου Ah: γαλαζίου ζ. ** τριποδικὸν B. ** Πάνακτον] cf. Muller. Orchomen., p. 385.
** δίκην] δίκην ἀξιούσιν ABh. ** δὲ ad h. A. ** τριπόδων Ah: τρίποδα ζ. ** ὥσχοφορικά Ah: ὥσχοφορικά ζ.
** δὲ om. A. ** κλήματα — μεστῶν ζ. ** ὥσπην Ah: ὥσπην ζ. ** Θησέα φασὶ ζ.

tem a duobus adolescentibus, in umbra educatis, A
sacris ut operarentur, adhibitis ministris. Duce-
batur autem ab Atheniensibus hæc pompa ex Li-
beri fano in Palladis Sciriadis templum : insequ-
baturque adolescentes illos chorus, et canebant id
genus carmina. Ex singulis vero tribubus puberes
inter se cursu certabant, quique alios antevertis-
set, ex quintuplici, quæ dicebatur phiala, et cinno
(qui ex oleo, vino, melle, caseo et farina hordeacea
temperabatur) bibebat.

Precatoria carmina ab iis componebantur, qui
aliquid Deum rogarent. Pragmatica vero, quæ res
gestas aliquorum continent. Emporica, quæ quasi
peregrinationem et negotiationem ostentarent, a
quibusdam conscripta sunt. Et apostolica, quæ dum
quid mitteretur ad aliquem, fiebant. Gnomologica
notum est admonitiones de moribus continere.
Georgica vero, agri et stirpium tempestivitates et
curam. Epistalica, quæ ad obeunda mandata ali-
quibus composita mittebantur.

Hactenus quidem ex duobus Procli libris ea
excerpsimus, quæ ex grammaticis laudabilia ipse
deprompserat (92).

CCXL.

Joannes Philoponus in Hexameron.

322^b Legi Joannem Philoponum In Hexame-
ron. Dedicat librum Sergio Constantinopolitano,
cujus suavis se laborem suscepisse præfatur, seque
eo respexisse, ut ostenderet mundi ortum apud
Mosem rebus apparentibus respondere.

* Sic et Plut. in Theseo.

VARIE LECTIONES.

⁹⁹ χειράδος A, χειριάδος h: Σχειριάδος ζ. ¹⁰⁰ ἐμπορίας ζ. ¹⁰¹ διαπεμπόμενοι A : διαπεμπόμενα ζ.
¹⁰² ἐξέπεμπον ζ. ¹⁰³ μὲν A : δὲ ζ. ¹⁰⁴ post τούτοις in A vacui versus quatuor et pagina una.

NOTÆ.

(92) Χρηστομαθίας ἐκλογαὶ electæ, verti. Nam et
Electorum commentarios 160 reliquit Plinius ma-
jor Plinio sororis filio, ut ipse ait libro iii, *epistola*
5, et *laudabilia* potius reddidi, quam *epitomen*, vel
utilem doctrinam : ne erres ; χρηστὰ enim et χρή-
σιμα erant in scriptoribus loca non oscitanter le-
genda, quod utilia essent : quæ et X figura decus-
satim scripta notabantur. Latini *Laudabilia* vo-
cabant, et his siglis LL. hoc est locus laudabilis,
ut Val. Probus ait, designabant. Contra quæ cul-
panda, damnandave videbantur, Græci ferali litte-
ra Θ, et utrique obelo fodiebant, quod ὀβελίζειν
erat, ut monuit vir doctissimus Petr. Pithæus
lib. ii, *Adversar. successivorum*, c. 3, et in M. Var-
ronem *De re rustica* ; Pet. Victorius, se L. litteram,
vel τὸ *laudabilia*, in veteribus libris persæpe re-
perisse, quæ et Joseph. Scaliger argute explanavit.
Διατρέχεται εἰς θ.) Εἰς δύο legendum reor, itaque
scripsisse Photium arbitror : nam ex duobus tantis
Procli libris hoc fragmentum concinnatum est :
et Suidas tres duntaxat libros χρηστομαθίας agno-
scit : et vero in numerorum notis singulis facilis
errandi ansa librariis obijci solet, ut 6 in δ com-
mutarit, vel primam in δύο litteram oscitans scriba
reliquisse contentus, properavit. Sexcenta id genus
σφάλματα in ipso Suida, et Laertio, ut reliquos
taceam deprehendas. Non procul abiero. In eo
ipso Suida Μουσυχίων δεύτερος μὴν παρ' Ἀθη-
ναίους, reponendum enim δέκατος. Natum mendum

τοῦτο, δὲ αὖ νεανίαις ἐσκιατραφημένοις [526 H.] χρη-
σάμενος πρὸς τὴν ἱερουργίαν ὑπηρεταίς. Ἦν δὲ τοῖς
Ἀθηναίοις ἡ παραπομπὴ ἐκ τοῦ Διονυσιακοῦ ἱεροῦ
εἰς τὸ τῆς Ἀθηνᾶς τῆς Σκιδράδος * τέμενος. Εἴπετο
δὲ τοῖς νεανίαις ὁ χορὸς, καὶ ἦδε τὰ μέλη. Ἐξ
ἐκάστης δὲ φυλῆς ἐφηβοὶ διημιλλῶντο πρὸς ἀλλήλους
δρόμῳ * καὶ τοῦτων ὁ πρότερος ἐγεύετο ἐκ τῆς πεν-
ταπλῆς λεγομένης φιάλης, ἥ συνεκινῶτο ἐλαίῳ καὶ
ὄλῳ καὶ μέλιτι καὶ τυρῷ καὶ ἀλφίτοις.

Εὐκτικὰ δὲ μέλη ἐγράφετο τοῖς αἰτουμένοις τι
παρὰ θεοῦ γενέσθαι. Πραγματικὰ δὲ, ἃ τινων περι-
εῖχε πράξεις. [992 R.] Ἐμπορικὰ δὲ, ὅσα κατὰ τὰς
ἀποδημίας καὶ ἐμπορίας ¹⁰⁰ ἐπιδεικνύμενά τισιν ἐγρά-
φη. Καὶ ἀποστολικὰ δὲ, ὅσα διαπεμπόμενοι ¹⁰¹ πρὸς τι-
νας ἐποίουν. Τὰ δὲ γνωμολογικὰ ὅλῳ ὅτι παραφνεσιν
ἡθῶν ἔχει, καὶ τὰ γεωργικὰ δὲ χώρας καὶ φυτῶν
καίρου καὶ ἐπιμελείας. Καὶ τὰ ἐπισταλτικὰ δὲ,
ὅσα κατ' ἐντολὰς πρὸς τινὰς ποιοῦντες διέπεμ-
πον ¹⁰².

Οἱ μὲν ¹⁰³ δύο λόγοι τῆς Πρόκλου Γραμματικῆς
χρηστομαθίας ἐν τούτοις ¹⁰⁴.

EM.

Ἰωάννου τοῦ Φιλοπόνου εἰς τὴν Ἐξαήμερον.

Ἀνεγνώσθη ἐκ τῶν Ἰωάννου τοῦ Φιλοπόνου εἰς
τὴν Ἐξαήμερον. Ὅτι τὸ σύγγραμμα Σεργίῳ τῷ
Κωνσταντινουπόλεως προσφωνεῖ, ἐκείνου προτροπῇ
τοῦτον ὑπελθεῖν τὸν πόνον προοιμιαζόμενος. Τὸν
δὲ σκοπὸν εἰναῖ φησι σύμφωνον δεῖξαι τοῖς φαι-
νομένοις τὴν τοῦ θεοπαισίου Μωσέως κοσμογένειαν.

C suspicor, ex compendio dec quod in deo migravit.
Munychion enim mensis, quem Martio respondere
putant, decimus a Junio, qui primus erat Attico-
rum mensium, in quem solstitium æstivum cade-
ret, ut Theodorus Gaza observavit. Sed quoniam
in manibus Suidæ liber est, non pigebit de Procli
scriptis reliqua describere, sed Latine : Proclus
Lycius Syriani discipulus, auditor item et Plutar-
chi, Nestorii filius philosophi, philosophus et ipse
Platonicus. Hic scholæ Athenis præiit : ipsius di-
scipulus et successor fuit Marinus Neapolitanus.
Scripsit plurima tam philosophica, quam gramma-
tica. Commentarium in integrum Homerum, in Ope-
ra item et dies Hesiodi ; Laudabilium locorum
libros γ'. De educatione lib. duos in Platonem De
repub. libros iv ; in Orpheï Theologiam, et De con-
sensu Orpheï, Pythagoræ et Platonis. De oraculis
libros x ; De diis apud Homerum, aliaque. Hæc
Suidas exstant et in Euclidem, et Ptolemæum
Comment. ut mathematicum summum agnoscas :
in Peripatetica vero disciplina, libellus de motu,
quo Aristotelem a libro iii. *Physic.* et deinceps in
Compendium redegit. Platonice vero doctrinæ,
Platonis *theologica elementa*, et *Physica* nuper edita.
In Italicis vero bibliothecis, et August. in *Timæum*,
in *Primum Alcibiadem* in *Cratylum*, in *Parmenidem*
dialogos commentarii adhuc latent. Plures et no-
stræ, et cl. viri Pet. Joannem Nunneseii in hanc
Procli *Chrestomathiam* notæ seorsim prodibunt.

"Οτι σκοπὸς ἦν τῷ Μωσῇ οὕτε φυσιολογῆσαι οὕτε Ἀ αστρονομῆσαι, ἀλλ' εἰς θεογνωσίαν καὶ διὰ τῆς κοσμογονίας ἀνθρώπους ἀγαγεῖν, καὶ παραστήσαι ὅτι δὴ τὸ μέγα τοῦτο καὶ λαμπρὸν τοῦ κόσμου δημιουργημα ἔχει τὸν Θεὸν ποιητὴν, καὶ οὕτε αὐτόματον ἔσχε τὴν ὑπαρξιν οὕτε ἀγένητον τὴν ὑπόστασιν καὶ τῷ Θεῷ συναΐδιον. Καὶ Πλάτωνας δὲ τὸν παρ' Ἑλλήσι νομισθέντα σωφώτατον, καίτοι πολλὰς ὑστερον γενεαῖς γεγυῖσθαι καὶ οὐ πλῆθει τυγχόντι τοὺς λόγους ποιούμενον, ἀλλὰ τοῖς ἐπὶ φιλοσοφίᾳ τῶν ἄλλων προὐχουσιν, ὅμως Μωσῆα δείκνυσιν ἐν τῇ τῆς κοσμογονίας αὐτοῦ διηγήσει ἐκτιμούμενον. Πολὺ δὲ μεγαλοπρεπέστερον Μωσῆα Πλάτωνος θεολογηκέναι παρίστησιν. "Οτι οὐδὲν φησιν οὐδ' ὅπως τῶν ἐν τῇ κοσμογονίᾳ τοῦ προφήτου τῇ τοῦ παντὸς διατάξει ἀσύμφωνον· τοὐναντίον δὲ καὶ πολλὰ τῶν ὑστερον αἰτιολογηθέντων ὑπὸ τῶν φυσικῶν ἐκ τῶν Μωσέως γραφέντων εἰληφε τὴν ἀρχὴν. "Οτι ἐν πολλοῖς ἀξίως τὸν μέγαν ἀποθειάζει Βασιλεῖον, καὶ Θεόδωρον τὸν Μαβουεστίας, εἰ καὶ μὴ ἐν πᾶσιν οἷς ἐπαιτῶνται, ἀλλ' οὖν οὐκ ἐν ὀλίγοις ἐπιλαμβάνεται δικαίως.

[993 R.] "Οτι τῆς ἀρχῆς πολλὰκις φησι λεγόμενης τὸ, Ἐν ἀρχῇ, τὸ νῦν τῇ¹⁸ κατὰ χρόνον ἀρχὴν ὀνομαζομένην. Κατὰ χρόνον δὲ λέγειν φησιν οὐχ οὗ τῆς γενέσεως προηγείται χρόνος, ὡς ἡμῶν ἐκάστου, ἀλλὰ τὸ πρῶτον τοῦ χρόνου νῦν, ἐν ᾧ τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν παρήγαγεν ὁ Θεός, [527 H.] παντὸς χρονικοῦ χωρὶς διαστήματος. Πᾶσαν γὰρ ἀρχὴν ἑτέραν εἶναι πάντως φησιν, ὅπερ λέγεται ἀρχή· καὶ τοῦτο διὰ παραδειγματικῶν κατασκευάζει. "Οτε ἐν τῇ ἀρχῇ τοῦ χρόνου καὶ οὐκ ἐν χρόνῳ τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν ἐποίησεν ὁ Θεός. Ἀλλ' ἐν τούτῳ σημαινόμενον τῆς ἐν ᾧ γέγονεν ἀρχῆς ὁ οὐρανὸς καὶ ἡ γῆ. Δεύτερον τὸ πρῶτον τοῦ κατασκευάσματος μόριον, ὡς ἀρχὴ ἡ πρόπις τοῦ πλοίου καὶ οἱ θεμέλιοι τῆς οἰκίας. Ἀἴτιον δ' ἐστὶ καὶ κατὰ τοῦτό φησι τὸ σημαινόμενον τῆς ἀρχῆς δυνατόν ἐννοῆσαι τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν ἐν ἀρχῇ γεγενῆσθαι· οἷον γὰρ θεμέλιον καὶ ἀρχὴν τῶν γεγυῖσθαι τῶν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν προκατεβάλετο. Κατὰ δὲ τὰ ἄλλα τῆς ἀρχῆς σημαινόμενα οὐκ εἶτι.

"Οτι ἀντὶ¹⁹ τοῦ, Ἐν ἀρχῇ, ἐν κεφαλῇ²⁰ εἰπὼν ὁ Ἀκύλας διδόναι ἐννοεῖν ἀντὶ τοῦ συνηρημένως καὶ ὁμοῦ γενέσθαι τὸν οὐρανὸν σημαίνειν τὸ, Ἐν ἀρχῇ· οὐδὲ γὰρ τὸ μὲν αὐτῶν πρότερον, τὸ δὲ ὑστερον γέγονεν. Εἰώθαμεν γὰρ κεφάλαιον καλεῖν τὴν ἐν ἐνὶ πολλῶν²¹ ἅμα συναίρεσιν· καὶ πολλὴ ἡ χρῆσις. Ἐδήλωσε δὲ καὶ ἡ τῆς σὺν προσθήκη, συνδρασμὸν ὡς τὰ πολλὰ δηλοῦσα. Καὶ γὰρ εἰπὼν, Ἐν κεφαλῇ²² ἐκτίσσε σὺν τὸν οὐρανὸν, σὺν τὴν γῆν, ἐν ἀρχῇ παρέσχε τὴν δῆλωσιν τοῦ ὅμοι γενέσθαι τὰ δύο. Τινὲς δὲ, ἐν κεφαλῇ²³, οὐχ οὕτως, ἀλλ' ἀπὸ τῆς ἀρχῆς τοῦ σώματος τῆς κεφαλῆς αὐτὸ λογιζόμενοι ἐσχηματίσθαι, εἰς τοιαύτην ἀρχὴν αὐτὸ μεταλήψασιν.

"Οτι φησιν, Οὐρανὸν καὶ γῆν εἰπὼν διὰ τῶν

¹⁸ Gen. 1, 1.

¹⁹ τὴν add. C. ²⁰ ἀντὶ C: καὶ ἀντὶ C. ²¹ πολλῶν libri πολλῇν.

Moses nec physicum nec astronomum agere voluit, sed homines ad Dei cognitionem, per mundi etiam creationem trahere et invitare conatus est. Magnum hoc et splendidum mundi opus a Deo factum, neque a se principium habere, neque ingenerabilem materiam, neque Deo cœternam. Platonemque, quem Græci sapientissimum existimarunt, etsi sæculis multis posterior fuerit, nec ex plebe cuique libros suos scripserit, sed iis qui præ cæteris in philosophia ingentes progressus fecerunt, Mosem in mundi conditi enarratione imitatum fuisse. Sed Mosem sublimius multo rem refert enarrasse. Nihil ait in mundi creatione esse, rerumque ordine quin Mosi verbis respondeat; contra vero multa eorum, quorum a physicis investigate causæ, e Mosis scriptis desumpta sunt. In multis magnum Basilium, et Theodorum Mopsuestiæ laudibus merito extollit, etsi non in omnibus quæ reprehendit, licet non pauca jure vellicet.

ἐπαιτῶνται, ἀλλ' οὖν οὐκ ἐν ὀλίγοις ἐπιλαμβάνεται

Principium variis modis cum dicatur, refert illud: *In principio*, nunc temporarium principium indicare: dicere vero, inquit, temporarium, non cujus generationem tempus præcedat, ut unius ejusque nostrum: sed primum temporis nunc, quo Dens cœlum et terram in medium produxit, sine ullo temporis intervallo. Omne enim principium omnino aliud esse dicit, quam in cujus dicitur principium, idque exemplis ostendit. Quare in principio temporis, et non in tempore, cœlum terramque condidit Deus. Sed unum hoc significat principium, in quo cœlum et terra condita sunt. Secundo, prima 323a fabricæ pars, ut initium navis est carina, domus fundamenta. Hinc apparet et eodem modo significationem principii intelligi posse, cœlum et terram in principio facta esse. Tale enim fundamentum et principium rerum, Deus cœlum et terram, primum posuit, in aliis significationibus principii non ita.

Pro his *In principio*, vertens sic Aquila, Ἐν κεφαλῇ²⁴, occasionem dedit cogitandi, συνηρημένως τὸ, in principio significare junctim et simul cœlum et terram facta esse. Neque enim hoc ex illis prius, hoc vero posterius factum est. Κεφάλαιον enim appellare solemus conjunctionem omnium simul in unum, et frequens hujus usus. Ostendit et additum vocabulum σὺν [id est simul] conjunctionem; quia multa demonstrat. Dicit enim: *In capite creavit simul cœlum, simul terram*; in principio significat simul duo esse facta. Nonnulli illud, ἐν κεφαλῇ²⁵ non eo modo, sed metaphoram a summa corporis parte, quæ caput est, ductam esse volunt, et ad hoc principium retulerunt.

Cœlum et terram dicens per extrema media con-

VARIE LECTIONES.

junxit, ut etiam omnia loquuntur. Extrema autem hæc rite vocantur, terra orbis centrum sustinens, omnium inferiorum est principium; cælum vero omnia ambiens, omnium finis est. Iterum vero cælum descendendo, initium est, ejusque respectu terra tunc finis, media vero sunt, aqua, aer, et ignis. Ideo pergit: *Tenebræ super abyssum; aquam abyssum vocat, tenebras vero luce carentem aerem.* Etenim proprie dicuntur tenebræ cum lumen abest. Et consuetudo tenebras obscurum aerem vocat, vel speciem aeris nocturnam, vel ex alio accidente.

Tenebras palpabiles, quales senserunt Ægyptiī, duabus de causis dici vult, vel quod splendor nullus cœlestis immistus est aeri, ob densitatem ejus, ut palpari, et tangi per resistantiam a contingentibus queat: vel quod tangendo duriora corpora instar cæcorum sic progrediantur, et hoc ipso cognoscant sic attriectata. *Abyssus* ab omnibus multa aqua dicitur, et in profundum demersa, quamque capere non valemus, nec oculis consequi.

Ideo etiam Moses abyssum hanc aquam vocat, nisi quod etiam nomine aquæ nominet. *Ac Spiritus enim 323b Domini ferebatur super aquas.* Super aquas enim aer ipse innatat. Nomen autem aeris Moses non usurpavit: vel eo quod Hebræi nondum certum aeri nomen dedissent, vel quod sufficeret Mosi vocabulo *aquæ* utrumque denotare. Magnam enim aer et aqua communionem habent, et sæpius in sequentibus hoc nomine de utroque utitur. *τὸν ὕδατος τῆς φωνῆς ἄμφω δηλοῦν· πολλὴ γὰρ ὕδατος καὶ ἀέρος ἡ κοινωνία, καὶ πολλάκις ἐν τοῖς ἐξῆς ἐπ' ἀμφοῖν κέχρηται τῷ ὀνόματι.*

Moses angelorum eorumque creationis nullam mentionem facit, quasi mundi historiam scripserit. Verum non est dicendum istos simul exstitisse vel post cælum factos esse, sed antea; idque e rerum natura, sacrisque Litteris conatur demonstrare: depugnans scilicet adversus Theodorum ejusque rationes, quibus angelos una cum cœlis factos esse asserit, et magnum Basilium ejusdem sententiæ adducens, pro quo etiam videtur decertandum. Recensens igitur summam demonstrationes, quibus ille angelos cum mundo non simul creatos probat, addit: Vide tandem ex quibus cœlestis eorum ortus, constet. Primo, quod nec Moses, nec alia Scriptura sacra dicit cum cœlo factos esse. Secundo quod non sint corpora, nec corporibus organicis ut anima postea vincti. Tertio, e cœlesti eorum potentia. Quarto, quod Deum assidue videant; quibus omnibus creaturæ mundanæ carent. Quinto, quod irrationales animæ cum corporibus non sint creatæ, etsi sine corporibus esse nequeant. Postremo, quod hominum animus, ne cum proprio corpore quidem

ἄκρων καὶ τὰ μέσα συμπαρελήφεν, ὡς καὶ πάντα φασίν. Ἄκρα δὲ εὐλόγως ταῦτα καλεῖται, ὅτι γῆ μὲν κέντρον τοῦ παντὸς ἐπέχουσα κάτωθεν πάντων ἐστὶν ἀρχή, πέρας δὲ ὁ πάντα περιέχων οὐρανός. Πάλιν ἄνωθεν ἀρχὴ μὲν ἐστὶν ὁ οὐρανός, πέρα; δὲ ἡ γῆ. Μέσα δὲ ὕδωρ καὶ ἀήρ καὶ πῦρ. Διό φησιν ἐφεξῆς· Καὶ σκότος ἐπάνω τῆς ἀβύσσου, τὸ μὲν ὕδωρ ἀβύσσον εἰπὼν, τὸ δὲ σκότος τὸν ἀφώτιστον ἀέρα· καὶ γὰρ κυρίως σκότος ἐστὶν ἡ τοῦ φωτὸς ἀπουσία. Καὶ ἡ συνθήκη δὲ σκότος τὸν ἀφώτιστον λέγει ἀέρα, ἥτοι τὸ νυκτερινὸν τοῦ ἀέρος κατάστημα ἢ καὶ τὸ ἄλλως πως συμβαῖνον.

Ὅτι τὸ ψηλαφητὸν σκότος τοῖς Αἰγυπτίοις σκότος ψηλαφητὸν εἰρῆσθαι διὰ δύο αἰτίας, ἥ ὅτι μηδεμία ἀκτὺς τῶν οὐρανίων εἰσεκρίνετο τῷ ἀέρι διὰ τὴν πολλὴν αὐτοῦ παχύτητα καὶ ὅλον ψηλαφητὴν καὶ δυναμένην αἰσθῆσιν ἀντιτυπίας τοῖς ἐπαφωμένοις παρέχειν, ἥ ὅτι διὰ τὸ ψηλαφητὸν τὰ στερεμνιώτερα τῶν σωμάτων δίκην τυφλῶν καὶ οὕτω τὰς μεταβάσεις ποιεῖσθαι, ἢ καὶ αὐτὸ τοῦτο γνωρίζειν οὕτω τὰ ψηλαφώμενα.

Ὅτι ἀβύσσος παρὰ πᾶσι τὸ πολλὸν καλεῖται ὕδωρ καὶ εἰς βάθος χωροῦν ἀληπτον ἡμῖν, παρὰ τὸ μὴ γνέιν⁷⁹ εἰς αὐτό· διὸ καὶ Μωσῆς ἀβύσσον ἐκαίνο τὸ ὕδωρ καλεῖ. Πλὴν καὶ ὕδωρ αὐτὸ κατονομάζει· Καὶ πνεῦμα γὰρ θεοῦ ἐπεφέρετο ἐπάνω τοῦ ὕδατος· τοῖς ὕδασι γὰρ ἀήρ ἐπινέχεται. Αὐτὸ δὲ τὸ τοῦ ἀέρος ὄνομα παρὰ τῇ Μωυσέως οὐκ ἐστὶ γραφή, ἢ μήπω ἐχούσης τότε⁸⁰ τῆς Ἑβραϊδὸς διαλέκτου ἀφωρισμένον ὄνομα τῷ ἀέρι, [528 H.] ἢ ἀρκουμένου Μωυσέως διὰ

Ὅτι τοὺς ἀγγέλους καὶ⁸¹ μηδαμῶς τῆς προαγωγῆς⁸² αὐτῶν ἐμνήσθη Μωσῆς, ἅτε τῶν ἐγκοσμίων ιστορίαν παραδιδούς, ἀλλ' οὐκ οὐδὲ δεῖ λέγειν ὡς συνυπέστησαν, φησὶν, ἢ καὶ ὕστερον γεγόνασιν οὐρανοῦ, πρότερον δέ. Καὶ τοῦτο παρὰ τὸ φυσικώτερον καὶ ἐκ τῶν θείων Λογίων παρίσταται, ὡς ὤφειεν πρὸς Θεόδωρον [996 R.] ἀπομαχόμενος, καὶ τὰς παρ' αὐτοῦ κομιζόμενας ἀποδείξεις ὅτι σὺν οὐρανῷ γεγόνασιν ἀνασκευαζόμενος, καὶ σύμφωνον τὸν μέγαν ἐπικομιζόμενος Βασίλειον, ὑπερὸς καὶ δοκεῖ Θεοδώρῳ διαμάχεσθαι. Ἀνακεφαλαιούμενος οὖν τὰς ἀποδείξεις δι' ὧν τοὺς ἀγγέλους μὴ συνυποστῆναι τῷ κόσμῳ παρίσταται ἡ γῶνιστο, φησὶ, Σκόπει τοίνυν ἐκ λόγων αὐτῶν ἢ ὑπερκόσμιος συνήκται γένεσις. ἐκ τοῦ μήτε Μωσέα μήτ' ἄλλην θεόπνευστον Γραφήν ἅμα τῷ κόσμῳ γεγενέσθαι αὐτοὺς εἰπεῖν, ἐκ τοῦ μήτε σώματα εἶναι μήτε συνδεδέσθαι σώμασιν ὀργανικοῖς ὥσπερ τὴν ἡμετέραν ψυχὴν, ἐκ τῆς ὑπερκόσμου δυνάμεως αὐτῶν, ἐξ ὧν τὸ θεῖον διηρηκῶς θεωροῦσιν, ὧν οὐδὲν τῶν ἐγκοσμίων μετέχει· ἐκ τοῦ μηδὲ τὰς ἀλόγους ψυχὰς συγκα-

¹ Exod. x, 21.

VARIÆ LECTIONES.

⁷⁹ μὴ γνέιν] imo μὴ δύειν. cf. Etym. M. ⁸⁰ τότε] libri τό. ⁸¹ καὶ] lege εἰ καὶ.

ταβελῆσθαι τοῖς σώμασι, καίτοι χωρὶς σωμα-
των μὴ δυναμένους εἶναι· ἐκ τοῦ μὴ τὴν ἀν-
θρωπίνην ψυχὴν μὴδὲ τῷ ἰδίῳ συνυποστῆναι
θειοτέρας ὑπὸ Θεοῦ μετέσχε γενέσεως⁸¹.

ΣΜΑ'.

Βίος Ἀπολλωνίου ἀπὸ φωνῆς Φιλοστράτου.

Ἀνεγνώσθη ἐκ τοῦ εἰς τὸν Ἀπολλώνιον⁸² ἀπὸ
φωνῆς Φιλοστράτου. Ὅτι⁸³ Βαβυλῶνά φησι τετει-
χίσθαι ὀγδοήκοντα καὶ τετρακσία στάδια κύκλῳ·
τείχος δὲ αὐτῆς τρία μὲν τὸ ὕψος ἡμίπλευρα,
πλήθους δὲ μείον τὸ εὖρος. Ποταμὸς δὲ Εὐφράτης
τείνεται· ξὺν ὁμοίᾳ τοῦ εἰδους, ὃν ἀπόρρητος
ὑποστειλεῖ γέφυρα, τὰ βασίλεια τὰ ἐπὶ ταῖς ὁχθαῖς
ἀφανῶς ξυνάπτουσα. Γυνὴ γὰρ λέγεται Μήδεια,
τὼν ἐκείνη ποτὲ ἀρχουσα, τὸν ποταμὸν ὑποξεῦσαι
τρόπον ὃν μήπω τις ποταμῶν ἐξεύχθη. Αἰθους γὰρ
δὴ καὶ χαλκὸν καὶ ἀσφαλτον, καὶ ὅσα ἐς ἐφυδρον.
ξυνεσιν ἀνθρώποις εὐρηται, παρὰ τὰς ὁχθας τοῦ
ποταμοῦ νήσασα, τὸ ρεῦμα εἰς λίμνας ἐτρεψε, ξηρόν
τε ἦδη τὸν ποταμὸν ὥρυεν⁸⁴, ὀρυγίαις ἐς δύο σήραγ-
γα ἐρταζομένη κοιλῇ, ἵνα ἐς τὰ βασίλεια τὰ περὶ
ταῖς ὁχθαῖς ὥσπερ ἐκ γῆς ἀναφαίνοντο, καὶ ἤραψεν
αὐτὴν ἱσως τῷ τοῦ ρεύματος διαπέδῳ. Οἱ μὲν δὲ
θεμέλιοι ἐδεθήκεσαν καὶ οἱ τοῖχοι τῆς σήραγγος·
ἅτε δὲ⁸⁵ τῆς ἀσφάλτου δεομένης τοῦ ὕδατος εἰς τὸ
λῖθουθαι καὶ πήγνυσθαι, ὁ Εὐφράτης· ἐπαφείθη
ὀρώφ τῷ ὀρόφῳ, καὶ ὦδε ἔστη τὸ ζεῦγμα. Τὰ δὲ
βασίλεια χαλκῷ μὲν ἤρεπται καὶ ἀπ' αὐτῶν ἀστρά-
πτει· θάλαμοι δὲ καὶ ἀνδρώνες καὶ στοὰι τὰ μὲν ἀρ-
γύρῳ, τὰ δὲ χρυσῷ [529 H.] ὀφάσμασι, τὰ δὲ⁸⁶
χρυσῷ αὐτῷ, καθάπερ γραφαῖς, ἡγλάσσεται. Φησὶ δὲ
φήσαι⁸⁷ τὸν Ἀπολλώνιον καὶ ἀνδρῶν ἐντυχεῖν,
οὓς τὸν ὄροφον εἰς θόλον ἀνῆχθαι σχῆμα, οὐρανῷ τι-
εἰκασμένον· σαρπειρίην δὲ αὐτὸν κατηρέφθαι λίθῳ·
[997 R.] κυανωτάτῃ δὲ⁸⁸ ἡ λίθος καὶ οὐρανία ἰδεῖν.
Θεῶν τε ἀγάλματα, οὓς νομίζουσιν, ἱερυται· ἄνω καὶ
χρυσῷ φαίνονται καθάπερ ἐξ αἰθέρος. Διτάζει μὲν δὲ
ὁ βασιλεὺς, χρυσῷ δὲ ὅγγας ἀποκρέμανται τοῦ ὀρό-
φου τέτταρες⁸⁹ τῇν Ἀδράστειαν αὐτῷ παρεγγυῶσαι
καὶ τὸ μὴ ὑπὲρ τοὺς ἀνθρώπους⁹⁰ αἰρῆσθαι. Ταύτας
οἱ μάγοι αὐτοὶ φασιν ἀρμόττεσθαι, φοιτῶντες εἰς τὰ
βασίλεια· καλοῦσι δὲ αὐτάς θεῶν γλώττας.

Ὅτι⁹¹ φησὶν Ἀπολλώνιον καὶ τοὺς μετ' αὐτὸν
ἐξιόντας τῆς Περσῶν ἀρχῆς καὶ προσιόντας τῷ
Καυκάσῳ εὐχεστέρας τῆς γῆς αἰσθῆσθαι. Τὸ δὲ
ἕρος τοῦτο ἀρχὴν ποιούμεθα τοῦ Ταύρου τοῦ δι'
Ἀρμενίας τε καὶ Κιλικίαν ἐπὶ Παμφύλους τε καὶ
Μυκάλην στείχοντος, ἣ τελευτῶσα εἰς θάλασσαν,
ἦν Κάρης οἰκοῦσι, τέρμα τοῦ Καυκάσου νομίζουσι⁹²
ἂν, ἀλλ' οὐχ, ὡς ἐνίοι φασιν, ἀρχὴ· τό τε γὰρ
τῆς Μυκάλης ὕψος οὕτω μέγα, καὶ αἱ ὑπερβολαὶ
τοῦ Καυκάσου τοσοῦτον ἀνιστάσιν ὥς χρίσθαι περὶ
αὐτάς⁹³ τὸν ἥλιον. Περιβάλλει δὲ Ταύρῳ ἐτέρῳ καὶ

A sit creatus. Hoc enim e terra, ille per se divina par-
ticipat generatione, etc.

σώματι· τὸ μὲν γὰρ ἐκ γῆς, ἣ δὲ καθ' αὐτὴν

CCXLI.

Apollonii Tyanei Vita e Philostrato.

Legi Vitam Apollonii auctore Philostrato. Baby-
lonis, inquit, muri quadringentorum stadiorum et
octoginta ambitum complectuntur : in altitudinem
vero tria semijugera attolluntur, cum sint paulo
minus unius jugeris latitudine. Secat autem me-
diam Babylona Euphrates, cum formæ similitudine,
quem Euphraten occultus subit pons, regiam, quæ
in utraque ripa est, invicem modo invisibili con-
jungens. Fertur enim mulier Medea aliquando id
regnum sortita fluvium junxisse, quo modo antea
nemo. Lapides enim et æs, præterea bitumen et
reliqua 324a conglutinationi in aquis faciendæ
ab hominibus inventa, ad fluminis ripas ubi co-
cervavit, fluminis aquas in paludes derivavit, atque
exsiccatò fluminis alveo, duarum ulnarum specum
excavavit, ut ad regias, quæ utrinque fluminis ripas
adjacent, per eam, quam diximus, foveam non
secus ac per aridam terram aditus intercederet, ita
ut forniciis altitudo fluminis alveo adæquaretur.
Fundamenta processerant, et parietes specus; quasi
bitumen aqua indigeret, ut lapidesceret, et indura-
retur, Euphrates humido forniciis tecto immissus
est, atque hæc jungendi ratio fuit. Regia autem ære
adoperta fulget, thalami vero, et porticus, ac viro-
rum domicilia partim argento, partim aureis velis,
partim auro ipso veluti lineamentis condecorata
sunt. Ait Apollonium in porticum venisse, cujus
jus suprema pars in formam tholi fabricata cœli
faciem imitabatur saphiro lapide adoperta : qui
lapis maxime cæruleum cœli colorem refert. Erant
illie imagines deorum, quos illi colant, exsculpæ,
auratæ luce affusa videntur. Is autem locus est,
ubi rex jus dicere consuevit; ex testitudine vero
iugæ aviculæ quatuor pendeant (quas motacillas
vulgo vocant), Nemesim illi exhibentes, admonen-
tesque regem, ne se supra hominem efferret. Has
vero dicunt magos, cum in regiam venissent, jus-
sisse fieri. Vocant autem ipsas deorum linguas.

D Apollonius et alii post illum, Persarum regno
exeuntes, cum ad Caucasum appropinquarent,
olentis terræ jucundum odorem senserunt. Hunc
autem montem principium facimus Tauri, qui per
Armeniam et Ciliciam, et ad Pamphiliam usque et
Mylen procedit, quæ Mycale in mare juxta quod
Cares habitat, definit, Caucasus finis putatur,
non autem principium ut quibusdam placet. My-
cales enim altitudo non admodum magna est, Cau-
casi autem summities in tantum exsurgere perhi-
bentur, ut sol circa ipsa scindatur. Complectitur

VARIÆ LECTIONES.

⁸¹ post γενέσεως in C vacui versus 38. ⁸² ἐκ τοῦ εἰς τὸν Ἀπολλώνιον AB : Ἀπολλωνίου βίος C. ⁸³ ὅτι Philostrat. V. A. i. 25. ⁸⁴ ὥρυεν AB : ὥρυτεν C. ⁸⁵ δὲ libri δὲ. ⁸⁶ φῆσαι C. ⁸⁷ δὲ A : τε C. ⁸⁸ τέσσαρες C. ⁸⁹ ἀνθρώπους A : οὐρανούς C. ⁹⁰ ὅτι 11, 2. ⁹¹ αὐτάς] αὐτὸν AB.

σλαία δ' εἶναι ἀνδρὸς τὴν Πύρον ποτὲ ἀρχὴν ἀρ- A
χοντος⁹.

Οἱ⁸ αἱ πηγαὶ τοῦ Ὑδάσιος ποταμοῦ, ᾧ πλησιά-
σαι φησὶ τοὺς περὶ Ἀπολλωνίου τὸν Ὑδραῶτην
ὑπερβάντας καὶ πολλὰ διαμείψαντας ἔθνη, τούτου
δὴ τοῦ ποταμοῦ αἱ πηγαὶ βλύζουσι μὲν ἐκ πεδίου
ναυσίποροι αὐτόθεν, προϊούσαι δὲ καὶ ναυσὶν ἤδη
ἄποροι εἰσὶν· ἀκρωνυχία¹⁰ γάρ⁷ παραλλὰς πετρῶν
ἐπ' ἀνίσχουσι τοῦ ὕδατος, περὶ ἃς ἀνάγκη τὸ ρεῦμα
ἐλίσσασθαι καὶ ποιεῖν τὸν ποταμὸν ἄπλουν. Εὐρὸς δὲ
αὐτῷ⁸ κατὰ τὸν Ἰστρον· ποταμῶν δὲ οὗτος δοκεῖ
μέγιστος, ὅποσοι δὲ Εὐρώπης ῥέουσι. Δένδρα δ' ὁ⁹
Ἑρσις προσόμοια¹⁰ φύει¹¹ περὶ τὰς ὄχθας, καὶ τι
καὶ μύρον ἐκδίδεται τῶν δένδρων, ὃ ποιοῦνται Ἰνδοὶ
γαμικὸν χρίσμα. Καὶ τοὺς ἰχθῦς δὲ τοὺς ταῶς λεγο-
μένους ὁὗτος ποταμὸς τρέφει· πεπoίηται¹² B
δὲ αὐτοὺς ὁμωνύμους τοῦ ὄρνιθος, ἐπεὶ κυάνεας μὲν
αὐτοῖς οἱ λόφοι, στικταὶ δὲ αἱ φολίδες, χρυσοὶ δὲ τὰ
οὐράια, καὶ ὅποτε βούλονται, ἀνακλώμενα. Ἔστι δὲ
τι¹³ θηρίον ἐν τῷ ποταμῷ σκώληκι εἰκασμένον λευ-
κῷ, τοῦτον δ' οἱ τήκοντες ἔλαιον ποιοῦνται. Πῦρ δὲ
ἄρα τοῦ ἔλαιου τούτου ἐκδίδεται, καὶ στέγει αὐτὸ
πλὴν ὀέλου οὐδέν. Ἀλλοκεταὶ δὴ μόνῃ τῷ βασιλεῖ
τὸ θηρίον τοῦτο πρὸς τειχῶν ἄλωσιν· ἐπειδὴν γάρ
θίγγει τῶν ἐκάλειων ἢ πιμελῇ, πῦρ ἐκκαλεῖται κρείτ-
τον σβεσθηρίων, ὅποσα ἀνθρώποις πρὸς τὰ πυρφόρα
εὔρηται. Καὶ τοὺς¹⁴ ὄνους δὲ τοὺς ἀγρίους ἐν ταῖς
ἐλασι τούτοις ἀλλοκεσθῆαι φασιν. Εἶναι δὲ τοῖς θηρίοις
τούτοις ἐπὶ μετώπου κέρα, ᾧ ταυρηδόν τε καὶ οὐκ
ἀγεννῶς μάχονται. Καὶ ἀποφαίνειν τοὺς Ἰνδοὺς ἐκ-
C
κωμα τὸ κέρα τοῦτο· οὐ γὰρ οὔτε νοσήσαι τὴν
ἡμεραν ἐκείνην ὁ¹⁵ ἀπ' αὐτοῦ πῶν, οὔτε ἂν τρωθεῖς
ἀλγῆσαι, πυρὸς τε διεξελθεῖν αὐν, καὶ μηδ' ἂν φαρμά-
κοις [531 H.] ἀλῶναι, ὅποσα ἐπὶ κακῷ πίνεται. Βα-
σιλέων δὲ τὸ ἐκωμα εἶναι, καὶ βασιλεῖ μόνῃ ἀνεί-
σθαι τὴν θήραν. Μῦθον δὲ ἄρα δεικνύει ταῦτα τῶν
ἐν Ἰνδοῖς βασιλέων καὶ νόσοι καὶ θάνατοι. Τὸ δὲ
θηρίον, ὅσον¹⁶ εἴρηται, τοιοῦτον ὁρᾶται.

Ἐνταῦθεν¹⁷ ὑπερβαλεῖν τοῦ Καυκάσου τὸ κατα-
τεῖνον ἐς τὴν Ἑρυθρὰν θάλασσαν· εἶναι δὲ αὐτὸ συν-
ηρηφές ἰδέαις ἁρωμάτων. Τοὺς μὲν δὴ πρῶνας τοῦ
δρους τὸ κιννάμωμον φέρειν, προσοικεῖναι δὲ αὐτὸ
νέοις κλήμασι. Βάσανον δὲ τοῦ ἀρώματος τὴν αἶγα
D
εἶναι· κινναμώμου γὰρ εἴ τις αἶγι¹⁸ ὀρέξεις, κνυ-
ζήσεται πρὸς τὴν χεῖρα καθάπερ κύων, ἀπόνει τε
ὁμαρτήσεται τὴν βίνα ἐς αὐτὸν ἐρείσασα, κἂν ὁ αἰπό-
λος ἀπάγῃ¹⁹, [1001 R.] θρηνησεί καθάπερ λυτοῦ ἀπο-
σπασμένη. Ἐν δὲ τοῖς κρημνοῖς τοῦ δρους λίθαι τε
ὕψηλα πεφύκασι καὶ πολλὰ εἶδη ἕτερα²⁰. Καὶ τὰ
δένδρα δὲ αἱ πεπερίδες²¹, ὧν γεωργοὶ²² πίθηκοι,
εἰκασταὶ μὲν τῷ παρ' Ἑλλήσιν ἄγην τὰ τε ἄλλα καὶ
τὸν κόρυμβον τοῦ καρποῦ, φύεται δὲ ἐν τοῖς ἀποτό-

non multum differt, et Græco more ædificata est.
Erat autem regia Pori, regnum obtinentis.

Fontes Hyphasidos fluvii, cui appropinquasse dicit
Apollonium, Hydraote superato, plurimisque gentibus
peragratis, hujus, inquam, fluvii fontes e solo scatur-
iunt, estque fluvius ipse a principio navigabilis, pau-
lulum vero procedens navibus inivus est. Petræ nam-
que superiori parte acutæ, atque inter se densæ, sub
aqua latentes ab alveo prominent, quibus aqua illisa,
et in se conversa innavigabilem fluvium reddit. Lati-
tudo vero Istrum adæquat, qui Europæ fluminum
maximus habetur. In ripis ejus arbores nascuntur,
similes his qui ad Istrum nascuntur, a quibus unguen-
tum distillat, quo in nuptiis Indi perungi consue-
vere. Pisces etiam quos Taos appellant in hoc
duntaxat flumine oriri perhibent : vocantur autem
eodem quo et pavones nomine, quia ipsis et cæ-
ruleæ sunt cristæ, squamæ vero versicolores, cauda
vero aurea, in quamcunque voluerit partem versa-
tilis. Est præterea in eodem flumine bellua albo
vermi similis : ex qua capta oleum fit ad usus ignis
accommodatum, quod nisi vitro contineri non
possit. Capitur autem regi tantummodo ejusmodi
bellua, qua ille diruendorum mœnium causa utitur.
Nam ubi murorum propugnacula ejusmodi pinguedi-
te tegerit, ignis excitat, quibuscunque rebus quæ
homines adversus ignem excogitaverint, potentior.
Asinos præterea silvestres, palustribus locis capi
dicunt. Esse autem hujusmodi feris in fronte
cornu, quo taurorum more generosissime pugnent.
Conficere autem Indos ex illis cornibus pocula :
asseruntque nullis morbis eo die affici, qui ex
ejusmodi poculo potaverit, neque si vulnerati fue-
runt, dolere, et ex igne etiam incolumes egredi,
neque ullis venenis lædi, quæcunque nocendi gra-
tia in potu dantur. Idecirco regum esse illa pocula,
et regi tantum ejusmodi feræ venationem permitti.
Fabulosa hæc esse, et regum Indicæ morbi mor-
tesque testantur. Hæc vero bellua, ut eam descri-
psimus, talis apparet.

Inde Caucasii illam partem transcenderunt, quæ
in Rubrum mare porrigitur. Ea vero diversis aro-
matum generibus consita est. Montis namque ca-
cumina Cinnamomum ferunt, quod novis sarmentis
assimilatur : bonitatis autem ejus experimentum
dat capra. Si quis enim 325^b Cinnamomum
capræ porrexerit, tanquam catulus manu demulceri
affectat, abeuntemque insequitur, nares quoad
potest ipsi admovet : quod si pastor eam amoverit,
non secus queritur, quam si loto privaretur. In
montis autem præruptis arbores, e quibus thus
distillat, proceræ nascuntur, et aromatum aliæ
species multæ, inter quas et piperis arbores sunt,
quod piper, tanquam agricolæ, genus quoddam

VARIÆ LECTIONES.

⁸ ἔχοντος ζ. ⁹ ὅτι I, I. ¹⁰ ἀκρωνυχία A. ¹¹ γάρ A : δὲ ζ. ¹² αὐτῶν ζ. ¹³ δ' ὅ] δ' ἔχει ὁ B et c. A :
δ ζ. ¹⁴ προσόμοια] ὡς ὁμοία A. ¹⁵ φύει φύσει A. ¹⁶ πεποίηται AB : πεποίηται ζ. ¹⁷ τι add. A.
¹⁸ καὶ τοὺς] III, 2. ¹⁹ ὁ A : καὶ ὁ ζ. ²⁰ ὅσον om. pr. A. ²¹ ἐνταῦθεν] III, 4. ²² αἶγι corr. A : αἶγιον ζ.
²³ ὑπάγῃ ζ. ²⁴ εἶδη ἕτερα] ἡδυνότερα AB. ²⁵ πεπερίδες A. ²⁶ ὧν οἱ γεωργοὶ AB.

simiorum colit. Piperis arbor illi similis esse traditur, quam Græci ἀγρον (id est, *castam*) appellant, tum partibus aliis, tum maxime fructuum racemis. Nascitur autem in extremis præruptisque locis, generi hominum inaccessis, ubi simiorum, quas diximus, populus montis cavernas, et omnia foramina incolit. Simios autem magni faciunt Indi, quoniam piperis, ut sic dicam, vindemiatores sunt: quapropter et armis et canibus leones, et cæteras feras ab ipsis arcent. Irruit autem in simium leo ægrotus, medicinæ quidem gratia, namque huiusmodi simiorum carnes leonum morbis medentur, senescens vero, pastus cibique causa. Nam ubi propter senium cervos aut apros venari leones nequeunt, simias devorant, quod superest virium in illas exercentes. Quæ de pipere, hæc sunt ^{α·γ·}. Acredentes Iadi ad arbores, quæ in parte montis infima nascuntur, fructusque ab illis decerpentes, parvas quasdam propter arbores areolas faciunt, quo piper congerunt, ipsum projicientes, ceu rem neglectam aviis abditiæ desuper aspicientes, ubi nox advenit, los in areas, quas diximus, conferunt. Inde vero

Superato monte subjectam planitiem conspicatus Apollonius cum suis, fossis aqua redundantibus interfectam animadverterunt. Erant autem fossarum aliæ rectæ, aliæ obliquæ, aquam a Gange derivantes. Has autem fossas partim terminis designandis, partim irrigandis agris, cum sitissent, servire dicebant. Sunt autem agri omnium qui apud Indos coluntur feracissimi, et ibi hæreditas omnium maxime opima. Protenditur enim in longitudinem dierum quindecim secus Gangem ambulanti, decem autem et octo e mari ad montem usque simiarum patet, cui planities æqua extenditur. Terra autem colore nigra est, et frugum omnium ferax, ubi spicas, arundinum instar, conspici dicunt. Fabas autem triplo majores iis quæ in Ægypto nascuntur. Sesamum quoque proferre, et milium eximie magnitudinis. Præterea nuces iisdem in locis nasci perhibent. Vites autem parvæ admodum, quantæ apud Mæones Lydosque ibi nascuntur. Vinum tamen ex illis expressum, **326a** gustata et odore jucundissimum esse aiunt. Aliam præterea arborem illic inveniri ait lauro similem: quæ folliculum mali Punici magnitudine profert. Folliculo autem minus hyacinthus: suavissimum vero omnium, quæ

Cum autem e monte descenderent, invenerunt draconum venationem. Omnis enim Indię regio draconibus abundat, et multitudine et magnitudine mirandis. Itaque paludes plenæ, pleni montes, neque tumulus iis vacuus reperitur. Verum palustres pigri tardique, suntque longitudine cubitorum triginta, et vix caput attolentes: sunt vero draconibus feminis similes, et terga habentes subnigra, et cæteris minus squamosa. Campestris palustribus per

^{α·γ·} Horapollon lib. II, cap. 76.

A μοις, οὐκ ἐφικτὸς τοῖς ἀνθρώποις, οὗ λέγεται πιθήκων οἰκεῖν δῆμος ἐν μυχοῖς καὶ ὅ τι αὐτοῦ κοίλον. Οὐδὲ πολλοῦ ἀξίους οἱ Ἴνδοι νομίζοντες, ἐπεὶ δὲ τὸ πέπερι ἀποτρύγῃσι, τοὺς λέοντας ἀπ' αὐτῶν ἐρύκουσι κυσὶ τε καὶ ὄπλοις. Ἐπιτίθεται δὲ ^α πιθήκῳ λέων νοσῶν μὲν ὑπὲρ φαρμάκου (τὴν γὰρ νόσον αὐτῷ τὰ κρέα ἴσχει ταῦτα), γεγῆρακώς δὲ ὑπὲρ σίτου· τῆς γὰρ τῶν ἐλάφων καὶ συῶν θήρας ἐξωροὶ γεγονότες τοὺς πιθήκους λαφύσσουσιν, ἐς τοῦτο· χρώμενοι τῇ λοιπῇ βίῳ. Τὰ δὲ περὶ τὰς πεπερίδας ^α πραττόμενα ὥδε ἔχει· Προσελθόντες οἱ Ἴνδοι τοῖς κάτω μέρεσι καὶ τὴν καρπὸν ἀποθερίσαντες ἄλλως ποιοῦνται μικρὰς περὶ τὰ δένδρα, καὶ τὸ πέπερι περὶ αὐτὰς ξυμφέρουσιν, οἷον ῥιπτοῦντες ὡς ἀτιμὸν τι καὶ μὴ ἐν σπουδῇ τοῖς ἀνθρώποις. Οἱ δὲ ἀνωθεν **B** καὶ ^α τῶν ἀβάτων καθεωρακότες ταῦτα, νυκτὸς ὑποκρίνονται τὸ τῶν Ἰνδῶν ἔργον, καὶ τοὺς βοστρύχους τῶν δένδρων περισπῶντες ῥίπτουσι φέροντες ἐς τὰς ἄλως· οἱ δὲ Ἴνδοι ἀπόνως συλλέγουσιν.

et minimi ab hominibus existimatum. Simiæ vero in Indorum opus imitatur, avulsos arborum ramusculis nullo labore colligunt.

^γ Ὑπεράραντες ^α δὲ τοῦ ἔρους πεδίον φασὶν ἰδεῖν λεῖον κατατετμημένον εἰς τάφρους πλήρεις ὕδατος· εἶναι δὲ αὐτῶν τὰς μὲν ἐπιχαρσίους, τὰς δὲ ὀρθὰς διηγμένας ἐκ τοῦ ποταμοῦ τοῦ Γάγγου, τῆς τε χώρας ὅρια οὖσας, τοῖς τε πεδίοις ἐπαγομένας, ἐπὶ τῇ γῇ διψῶν. Τὴν δὲ γῆν ταύτην ἀρίστην φασι τῆς Ἰνδικῆς εἶναι, καὶ μεγίστην τῶν ἐκεῖ λήξεων, πεντεκαίδεκα ἡμερῶν ὁδοῦ μῆκος ἐπὶ τὴν Γάγγην, ὅκτω καὶ **C** δεκα δὲ ἀπὸ θαλάσσης ἐπὶ τὸ τῶν πιθήκων ἔρος, ὃ ξυμπαταίνει πεδιάς ^α. Μέλαινα πᾶσα ἡ χώρα καὶ πάντων εὐφορος· ἰδεῖν μὲν γὰρ στάχους ἀνεστῶτας ὅσον οἱ δόνακες, ἰδεῖν δὲ κυάμους τριπλασίους τῶν Αἰγυπτίων τὸ μέγεθος, σῆσαμόν τε καὶ κέγχρον, ὑπερφυὰ πάντα, καὶ τὰ κάρυα φύεσθαι φασί. Τὰς δὲ ἀμπελούς φύεσθαι μικρὰς, καθάπερ Λυδῶν καὶ Μαυόνων, ποτίμους ^α δὲ εἶναι καὶ ἀνθοσμίας ὁμοῦ τῷ ἀποτρύγῃ. Ἐνταῦθα καὶ δένδρῳ φησὶν ἐντετυχηκεῖν προσεικομένη τῇ [532 H.] δάφνῃ, φύεσθαι δὲ αὐτοῦ κάλυκα εἰκασμένην τῇ μεγίστῃ ῥοφῇ, καὶ μῆλον ἐγκεῖσθαι τῇ κάλυκι κυάνεον μὲν ὥσπερ τῶν ὁακίνθων αἰ καλά, πάντων δὲ ἥδιστον ὅποσα ἐξ ὧρων ἔχει.

pomum inest colore cæruleum, ac veluti pulcherri-
toto anno nascantur.

D Καταβαίνοντες ^α δὲ τὸ ἔρος δρακόντων θήρα περι-
τυχεῖν φασί· δρακόντων μὲν γὰρ δὴ ἀπείροις μή-
κεσι διεξέσεται πᾶσα ἡ Ἰνδικὴ χώρα, καὶ μεστὴ μὲν
αὐτῶν ἔλῃ, μεστὰ δὲ ὄρη, κενὸς δὲ οὐδεὶς λόφος. Οἱ
μὲν δὲ ἔλειοι νωθροὶ τέ εἰσι καὶ τριακοντάπηχον ^α
μῆκος ἔχουσι, καὶ κράνος αὐτοῖς οὐκ ἀνίστηκεν, ἀλλ'
εἰσὶ ταῖς δρακαίναις ὅμοιοι, μέλανες δὲ ἱκανῶς τὸν
νῶτον, καὶ ἤττον φοιῶντο τῶν ἄλλων. Οἱ δὲ ^α πε-
δινὸι πλεονεκτοῦσι τῶν ἔλειων πάντα· καὶ γὰρ ἐς

VARIÆ LECTIONES.

^α δὲ om. pr. A. ^α πεπερίδας A. ^α κάx A: ἐx C. ^α ὑπεράρ.] III, 5. ^α πεδία AB. ^α ποταμίους pr. A.
^α κατὰ B.] III, 6. ^α τριακοντάπηχον B et corr. A: τριακοντάπηχον C. ^α οἱ δὲ] III, 7.

πλέον τοῦ μήκους ἐλαύνουσι, [1004 R.] καὶ ταχύ-
τεροι τῶν ὀφθαλμῶν ποταμῶν φέρονται, καὶ διαφεύ-
γει αὐτοὺς οὐδέν. Τούτοις καὶ λοφί φέεται, νέοις
μὲν ὑπανίσχουσα τὸ μέτριον, συναυξομένη³¹ δὲ τε-
λευτούμενοις καὶ ἀνίσχουσα³² ἐς³³ πολὺ, ὅτε δὴ³⁴
πυρσοί³⁵ τε καὶ πριονῶτοι γίνονται. Οὗτοι καὶ γε-
νείσκουσι, καὶ τὸν αὐχένα ὀφθαλμοῦ αἰροῦσι, καὶ τὴν
φολίδα στελεθροῦ δίκην ἀργύρου· αἱ δὲ τῶν ὀφθαλμῶν
κῆραι λίθος ἐστὶ διάπυρος. Ἰσχὺν δὲ αὐτῶν ἀμή-
χανον εἶναι φησιν³⁷ ἐς πολλὰ τῶν ἀποθέτων. Γίνεται
δὲ τοῖς θηρίων ὁ πεδινὸς εὐρημα³⁸, ἐπειδὴ τῶν
ἐλεφάντων τινὰ ἐπισπάσκει· τοῦτ' γὰρ ἀπόλλυσιν
ἀμφὺ τὰ θηρία. Καὶ κέρδος τοῖς ἐλοῦσι δράκοντας
ὀφθαλμοὶ καὶ δορά καὶ ὀδόντες· εἰσι δὲ τὰ μὲν ἄλλα
ὅμοιοι τοῖς τῶν μεγίστων σῶν, λεπτότεροι δὲ καὶ
διαστροφοὶ καὶ τὴν αἰχμὴν ἀτρεπτοί³⁹, καθάπερ οἱ
τῶν μεγάλων⁴⁰ ἰχθύων. Οἱ δὲ⁴¹ δρεῖοι δράκοντας τὴν
μὲν φολίδα χρυσοὶ φαίνονται, τὸ δὲ μήκος ὑπὲρ τοὺς
πεδινούς· γένεια δὲ αὐτοῖς βοστρυγώδη, χρυσαὶ κά-
κεινα. Καὶ κατωφρύωνται μᾶλλον ἢ οἱ πεδῖνοι, δμ-
ματὰ τε ὑποκαθίσταται τῇ ὀφρὺ δεξιῇ καὶ ἀναιδῆς
δεδορκῆτα. Ὑπόγαλόν τε ἔχον⁴² φέρουσιν, ἐπειδὴ
τῇ γῇ ὑποκυμαίνουσιν⁴³. Ἀπὸ δὲ τῶν λόφων πυρ-
σῶν ὄντων πῦρ αὐτοῖς ἄττει λαμπάδος⁴⁴ πλέον.
Οὗτοι καὶ τοὺς ἐλεφάντας αἰροῦσιν. Αὐτοὶ δὲ ὑπὸ
τῶν Ἰνδῶν οὕτως ἀλίσκονται· Κοκκοβαφεὶ πέπλῳ
χρυσῷ ἐνέροντες γράμματα⁴⁵· τίθενται πρὸ τῆς
χειρὸς, ὅπως ἐγγοητεύσαντες τοῖς γράμμασιν, ὅφ'
οὐ νικάται τοὺς ὀφθαλμοὺς ἀτρέπτους ὄντας ὁ δρά-
κων, καὶ πολλὰ τῆς ἀπορρήτου σοφίας ἐπ' αὐτὸν
ᾄδουσιν, οἷς ἀγεται τε καὶ τὸν αὐχένα ὑποβαλὼν τῆς
χειρὸς ἐπικαθεύδει τοῖς γράμμασι. Προσπεσόντες⁴⁶
οὐδ' οἱ Ἰνδοὶ κειμένην πελέκει ἐναράττουσι, καὶ τὴν
κεφαλὴν ἀποτεμόντες ληίζονται τὰς ἐν αὐτῇ λίθους.
Λίθοι δὲ τούτοις ἀπόκεινται τὸ μὲν εἶδος ἀνθηραὶ
καὶ πάντα ἀπαυγάζουσαι χρώματα⁴⁷, τὴν δὲ ἰσχὺν
ἀρρήτοι κατὰ τὸν δακτύλον ὃν γενέσθαι φασὶ τῷ
Γύγγι. Πολλάκις δὲ τὸν Ἰνδὸν αὐτῷ πελέκει καὶ αὐτῇ
τέχνῃ συλλαβῶν ἐς τὴν αὐτοῦ χεῖρα φέρων ὥχετο,
μόνον οὐ σείων τὸ ὄρος. Οὗτοι καὶ τὰ ὄρη τὰ περὶ
τὴν Ἐρυθρὰν οἰκεῖν λέγονται. Τὰ δ' ἔτη τῶν θηρίων
τούτων γυνῶναι τε ἀπορον καὶ εἰπεῖν ἀπιστον.
Προΐόντες⁴⁸ δὲ φασιν⁴⁹ αὐλοῦ μὲν ἀκούσαι δόξαι νο-
μέως δὲ τινος ἀγέλην τάττοντος, [533 H.] ἐλάφους
δὲ ἄρα βουκολεῖσθαι λευκά· ἀμέλγουσιν δὲ Ἰνδοὶ
ταύτας, εὐτραφεὲς ἡγούμενοι τὸ ἀπ' αὐτῶν γάλα.

dicatur, incredibile. Fistulae sonitum audire visi
sunt, quasi pastoris gregem colligentis, qui cervas
albas pascebat. Mulgent autem ipsas Indi, quod lac
earum maximum nutrimentum putant.

Ἐντεῦθεν ἡμερῶν τεττάρων πορευόμενοι δι' εὐδαί-
μονος καὶ ἐνεργεῖ τῆς χώρας, προσελθεῖν φασιν⁵⁰ τῇ
τῶν σῶν ἦτοι τῶν λεγομένων Βράχμάνων τύρσει,
καὶ συγγενέσθαι αὐτοῖς ἐφ' ἱκανόν· περὶ οὗς⁵¹ αὐ-
τούς φησιν⁵² εἰρηκέναι τε καὶ ἰδεῖν καὶ ἀκούσαι &

A omnia superiores. Nam et in maiorem porrecti
sunt longitudinem, et velocius fluminibus, quamvis
rapacibus, feruntur, ita ut illos evadere nihil pos-
sit. His autem crista nascitur, juvenilibus medioeri-
ter prominens, propectis vero ætate grandior, et
valde assurgens, estque ignita et ferrata. Hi vero
jubas et cervicem altius attollunt, et eorum squamæ
instar argenti fulgent. Oculorum autem pupillæ la-
pides sunt tanquam ignis fulgentes. Horum serpen-
tum vim maximam esse ferunt ad morbos pericu-
losissimos tollendos. A venantibus reperiuntur
campestres dracones (cum enim elephantem aliquem
convulserunt, utraque bellua interit) et eos capi-
entibus lucro sunt oculi, pelles, dentes. Sunt autem
membris apris ingentibus pares, sed corpore gra-
ciliorum et in quacunque partem versatiles, ros-
tro autem validissimo tanquam ingentes pisces.
Montani vero dracones squamas habent coloris fulvi,
longitudine autem excedunt campestres, barba-
que illis est cincinnata, et ipsa coloris aurei, et
supercilia maiora habent quam campestres, oculi
autem superciliis subsunt, torve, graviterque aspi-
cientes, qui dracones perinde ac si essent ænei si-
bilant, quandocunque per terram serpunt. E cristis
vero quæ rubræ sunt, velut ignis scintillare videtur;
et isti quoque elefantos capiunt. Ipsi vero ab In-
dis hoc modo capiuntur: pallium coccineum litteris
aureis superintextum, ante cubicula extendunt;
scripta autem incantatoria verba somnum videntur
inducere, 326^b his draconum oculi, quanquam
durissimi, superantur. Ipsi quoque plurima verba
ex arcana sapientia superincantantes, eo draconem
perducunt, ut caput lateris exserat, et litteris pal-
lio intextis superindormiat, dormienti autem instan-
tes Indi, securi cervicem feriunt, scissoque capite
lapillos intus exstantes auferunt. Traduntur enim
montanorum draconum capitibus inesse lapilli, spe-
cie et aspectu jucundi, et splendorem quemdam co-
loribus inducentes: viribus autem potentiaque mi-
rabiles, sicut annulus, quem habuisse Gygem, vul-
gatum est. Evenit autem interdum, ut draco Indum
cum securi et arte, intra cubile trahens devoret,
etiam ipsam pene montem concutiens. Tales autem
dracones montes, qui ad Rubrum mare pertinent,
dicuntur incolere. De longitudine autem vite hujus-
modi belluarum, et cognoscere difficillimum, et, si
sunt, quasi pastoris gregem colligentis, qui cervas
earum maximum nutrimentum putant.

Inde quatuor dierum iter progressi, per felicem
et bene cultam regionem ad oppidum, id quo sa-
pientes habitant, qui vulgo Brachmanæ vocantur,
pervenerunt, et cum iis satis diu versati sunt: de
quibus se dicunt vidisse, et audisse, quæ nemo sa-

VARIE LECTIONES.

³¹ συναυξομένη B. ³² ἀνίσχουσα mg.: libri ἀνίσχουσα. ³³ ἐς A: ἐπὶ ζ. ³⁴ δὴ AB. ³⁵ πυρσοί
τε καὶ πριονῶτοι γίνονται mg., πῦρ τε καὶ πριονῶτοι γίνονται AB: πύρσεται καὶ πριονῶτος γίνεται ζ.
³⁶ φασιν ζ. ³⁷ εὐρημα ζ. ³⁸ ἀτρεπτοὶ ἀσπράττουσι B et corr. A. ³⁹ μεγάλων A: μεγίστων ζ. ⁴⁰ οἱ δὲ
III, 8. ⁴¹ ἔχον A: ἔχω ζ. ⁴² ὑποκυμαίνουσιν ζ, sed malim ἐπικυμαίνουσιν. ⁴³ λαμπάδος πλέον AB: λαμ-
παδὶς πλέον ζ. ⁴⁴ αἰροῦσιν AB αἰροῦσιν. ⁴⁵ προσπεσόντες ζ. ⁴⁶ χρώματα Scaliger: libri γράμματα
⁴⁷ προΐόντες III, 9. ⁴⁸ φησιν AB. ⁴⁹ φησὶ AB. ⁵⁰ οὗς AB. ⁵¹ φασιν AB.

nus crederet. Impium dogma de transmiratione animarum per Ægyptios ad Pythagoram hinc credunt emanasse. Comas autem nutriunt, sicut quondam Lacedæmonii, et Thuri; vittam quoque albam circumdabant, et nudis pedibus ambulabant. Vestis autem eorum in superhumeralis formam composita est. Ipsius materia lanugo est, quæ sponte sua in illis locis crescit, alba quidem, veluti quæ in Pamphylia nascitur. Ex ea sacram vestem conficiunt, quia mollior est, a solis e terra vellitur. Gestant annulum et baculum.

Dicunt lapidem pantarhem nomine nasci, magnitudine unguis qui in pollice. Gignitur vero in concavis terræ, profunditate iugerum quatuor. Tantum vero ipsi spiritus inest, ut intumescat, et plerumque scindatur terra, ubi ejusmodi lapis concipitur. Evellere autem ipsum nemini licet, nisi qui ejus sit sacris **327a** initiatus: qui noctu diem velut ignis ostendit, quoniam igneus est ac radiosus: sin vero post diem aspiciatur, innumeris rutilationibus oculos ferit. Id autem quod in ipso lumen fulget, spiritus est potentie occultæ. Lapides enim sparsim jactat, et in mare condit: postmodum vero hic lapis ad eos dimissus, distributione sui spiritus colligit, ita ut coacervati lapides tanquam examen apum illi subiaceant. Quin etiam addit ille nugator Philostratus, hæc Iarcham Apollonio dixisse, et lapidem illi ostendisse, et omnes ejus potentias.

Pygmæos autem sub terra degentes ait supra Gangem posita loca incolere, et sicut fama de ipsis prædicat vivere. Sciapodes vero [id est, qui sibi umbram pedibus parant] et macrocephalos, et hujusmodi monstra quotcumque Scylacis (93) historiae decantant, nec apud Indos, nec alibi terrarum usquam vivere censeo. Aurum vero quod gryphes efodere dicuntur, petrae sunt aureis guttis minutissimis conspersæ, quas hæc fera rostro discindit. Sunt enim hujusmodi aves in India, magnitudine autem et viribus leonibus pares, et alarum præsidio in leones, elephantos, et dracones involant, superioresque evadunt. Volant autem non multum, sed quantum parvulae aves. Non enim pennatae sunt, sed rubra pellicula alarum costæ connectuntur. Solam vero Tigrim insuperabilem illis esse dicunt, quoniam fugiendi celeritate ventos æquare dicitur. Hic de Phœnice ave eadem cum aliis scribit. Quatuor menses apud Indos Apollonium fuisse tradit, Inde dextra quidem Gangem, sinistra vero Hypha-

A οὐδεὶς τῶν νοῦν ἔχοντων πιστεύσει. Τὸ δὲ ἡ μεταμφυλάσεως βδελυκτὸν δόγμα ἐκείθεν δι' Αἰγυπτίων ἔφασαν καὶ Πυθαγόρα ἐνσκηψάει. Κομῶσι δὲ οὕτω οἱ Ἴνδοι, ὥσπερ Λακεδαιμόνιοι πάλαι καὶ Θούριοι, μίτραν τε ἀναδύνουσι λευκὴν, καὶ γυμνὸν αὐτοῖς βάδισμα. Καὶ τὴν ἐσθῆτα ἐσχηματίζοντο παραπλήσιον ταῖς ἐξωμίσι. Ἡ δὲ ὕλη τῆς ἐσθῆτος, ἔριον αὐτοφυῆς ἡ γῆ φύει, λευκὸν μὲν ὥσπερ τὸ Παμφύλων, μαλακώτερον δὲ τοῦτο ἱερὰν ἐσθῆτα ποιοῦνται, [1005 R.] καὶ μόνους αὐτοῖς ἀνασπᾶται τῆς γῆς. Φοροῦσι δὲ καὶ δακτύλιον καὶ ῥάβδον.

Ἐτι λίθον φησὶ παντάρῃην ὄνομα, γίνεσθαι τὴν μεγίστην κατὰ θύχα δακτύλου τοῦ ἀντίχειρος· κυτταρεῖται δὲ αὐτὴν ἐν γῇ κολλη, βάθος ὄργυα τέσσαρες. Τοσοῦτον δὲ αὐτῇ περιεῖναι τοῦ πνεύματος, ὥς ὑποδεῖν τὴν γῆν καὶ κατὰ πολλὰ ῥήγνυσθαι κυτταρομένης ἐν αὐτῇ τῆς λίθου. Οὐ πᾶσι δὲ ἀνασπᾶσθαι, ἀλλὰ τοῖς τὰς ἐπ' αὐτῇ τελευτὰς ἐπισταμένοισι. Αὕτη νύκτωρ μὲν ἡμέραν ἀναφαίνει καθάπερ τὸ πῦρ (ἔστι γὰρ πυρὸς καὶ ἀκτινώδης)· εἰ δὲ μεθ' ἡμέραν ὁρῶτο, βάλλει τοὺς ὀφθαλμοὺς μαρμαρυγαῖς μυρίαῖς. Τὸ δὲ ἐν αὐτῇ φῶς πνεῦμά ἐστιν ἀπορρήτου ἰσχύος· λίθους γὰρ ὁπόσας βούλει καὶ σποράδην καὶ θαλάσῃ διαβρίψας, καὶ ταύτην αὐταῖς καθιμήσας, ξυλλέγει· ἂν πάσας τῇ τοῦ πνεύματος διαέσει· ὑποκαίονται γὰρ αὕτῃ βοτρυδὸν αἱ λίθοι, καθάπερ σμήνος. Καὶ φησὶν ὁ μυθογράφος οὗτος Φιλόστρατος ὥς ταῦτα εἰπὼν Ἰάρχας τῷ Ἀπολλωνίῳ ἐδείξε τὴν λίθον αὐτὴν καὶ ὁπόσα ἐργάζεται.

C Τοὺς δὲ πυγμαίους φησὶν οἰκεῖν μὲν ὑπογείους καίεσθαι δὲ ὑπὲρ τὸν Γάγγην, ζῶντας τρόπον δὲ πᾶσιν εἰρηται. Σκιάποδας δὲ ἀνθρώπους ἢ μακροκεφάλους ἢ ὁπόσα Σκύλακος ξυγγραφαὶ περὶ τούτων ἔβουσαν, οὕτε ἄλλοσέ ποι βιοτεύειν τῆς γῆς οὕτε ἐν Ἰνδοῖς. Ἐτι φησὶν, Ὅν ὁρῶντοισι χρυσὸν οἱ γρύπες, πέτραι εἰσὶν οἵοναι σπινθῆρσιν ἐστιγμέναι ταῖς τοῦ χρυσοῦ ῥανίσιν, ἅς λίθοτομῇν τὸ θηρίον τοῦτο τῇ τοῦ ῥάμφορος ἰσχύϊ. Τὰ γὰρ θηρία ταῦτα εἶναι τε ἐν Ἰνδοῖς, καὶ μέγεθος καὶ ἀλκὴν εἰκάσθαι αὐτοὺς τοῖς λέουσιν, ὑπὸ δὲ πλεονεξίας τῶν πτερῶν αὐτοῖς τε ἐκείνοις ἐπιτίθεσθαι καὶ τῶν ἐλεφάντων καὶ δρακόντων ὑπερτέρους εἶναι. Πέτονται δὲ οὕτω μέγα, ἀλλ' ὅσον οἱ βραχύποροι θηρία· μὴ γὰρ ἐπιλιθῶσαι σφᾶς ὥς θηρία πατρίον, ἀλλ' ὁμῆσι τοὺς ταρσοὺς ὑψάνθαι πυρσοῖς. Τὴν [554 H.] τίγριν δὲ αὐτοῖς ἀνάλωτον εἶναι μόνην, ἐπειδὴ τὸ τάχος αὐτὴν ἐσποιεῖ τοῖς ἀνέμοις. Ἐτι περὶ τοῦ φοίνικος τῆς θηρίας τὰ αὐτὰ καὶ οὗτος τοῖς ἄλλοις ἅπασιν ἀναγράφει. Ἐτι δ' ἡμῶς τοῖς Ἰνδοῖς τὸν Ἀπολλωνίον συν-

VARIAE LECTIONES.

ἡ τὸ δὲ iii, 19. ἡ ἐνσκηψάει AB: ἐνσκηψάν ζ. ἡ κομῶσι iii, 15. ἡ ὥσπερ] ἄπερ AB. ἡ παραπλήσιος ζ. ἡ ὅτι iii, 46. ἡ φησὶ AB: φασὶ ζ. ἡ τοῦ add. A. ἡ γῆ A: τῇ ζ. ἡ ξυλλέγει ζ. ἡ ὑποκαίονται] aptius fortasse ἐπικαίονται. ἡ γὰρ] καὶ γὰρ ζ. ἡ τοὺς δὲ iii, 47. ἡ ἄλλος ἐπιβιοτεύειν A. ἡ ὅτι iii, 48. ἡ ἅς] ὥς AB. ἡ ὅτι iii, 49. ἡ ὅτι iii, 50.

NOTÆ.

(93) Scylax Caryadensis, quæ urbs in Caria est ad Halicarnassum, historicus et mathematicus. Quæ scripserit indicat Suidas, exstatque Geographica

cum Marciani Heraclotæ, aliorumque edente D. Hoeschelio Augustæ, anno 1600.

διατρίψαι φησιν· ἐξ ἐκείνου δὲ ἐν διέξει μὲν τὸν Γάγ-
γην ἔχοντα, ἐν ἀριστερᾷ δὲ τὸν ⁷¹ Ὑφασιν κατιέναι
ἐπὶ τὴν θάλατταν ἡμερῶν δέκα ὁδὸν ἀπὸ τοῦ ἱεροῦ
δῆθου. Κατιοῦσι δὲ αὐτοῖς πολλὰ μὲν καὶ ἄλλα φα-
νῆναι, ἀτὰρ καὶ πιθήκων γένος ἕτερον παρὰ τοὺς ἐν
ταῖς πεπερίσι· μέλανές τε γὰρ καὶ λάσιοι ἦσαν καὶ
τὰ εἶδη κύνειοι καὶ μικροὶς ἀνθρώποις ἴσοι. Ἀφίκοντο
δὲ ἐπὶ τὴν θάλατταν ⁷² τὴν Ἐρυθράν· ταύτην δ' εἶναι
φησιν ⁷³ οὗτος κυανωτάτην, λαχεῖν δὲ τὴν ἑπινυμῖαν
ἀπὸ Ἐρυθρά βασιλέως.

Ἐντεῦθεν ⁷⁴ ἐπιδάντες νεῶς ἐκομίζοντο λεῖψα καὶ
εὐφόρῳ πνεύματι, θαυμάζοντες τὸ στόμα τοῦ Ὑφά-
σιδος, ὡς φοβερώς δι' αὐτοῦ ἐκχεῖται· τελευτῶν γὰρ
εἰς χωρία πετρώδη καὶ στενὰ καὶ χρημνοὺς ἐκπίπτει,
δι' ὧν καταβρῆγγυς ἐς τὴν θάλατταν ἐνὶ στόματι
χαλεπὸς δοκεῖ τοῖς ἄγαν τῇ γῇ προσκειμένοις. Καὶ B
μὴν ⁷⁵ καὶ ⁷⁶ τὸ τοῦ Ἰνδοῦ στόμα ἰδεῖν φασι· πόλιν
δ' ἐπ' αὐτοῦ κεῖσθαι Πάταλα περιβρύτον τῷ Ἰνδῷ,
εἰς ἣν τὸ ⁷⁷ ναυτικὸν τοῦ Ἀλεξάνδρου ἐφυλαθεῖν ⁷⁸,
οὗ Νέαρχος ἐπιστάται. Ἀ δὲ Ὀρθαγόρῃ περὶ τῆς
ἐρυθρᾶς εἰρηται, [1008 R.] καὶ ὅτι μήτε ἡ ἄρκτος
ἐν αὐτῇ φαίνεται, μήτε σημαίνονται τὴν μεσημβρίαν
οἱ πλόντες, οἱ τε ἐπιδήλαιοι τῶν ἀστέρων ἐξαλλάττοιεν
τῆς ἑαυτῶν τάξεως, ταῦτα δοκεῖ καὶ τοῖς τοῖς. Ὅτι ⁷⁹
νῆσόν φησιν ⁸⁰ εἶναι μικράν, ὄνομα Βίβλον, ἐν ἣ τὸ
τοῦ κογγυλίου μέγεθος καὶ οἱ μύες ὁστρεᾶ τε καὶ
τὰ τοιαῦτα δεκαπλάσια τῶν Ἑλληνικῶν τὸ μέγεθος
ταῖς πέτραις προσέφυκεν. Ἀλίσκεται δὲ ἐκεῖ καὶ
λίθος μαργαρίς ἐν ὁστράκῳ λευκῷ, καρδίας τρόπον
ἔχουσα τῷ ὁστρέφῳ. Κατασχεῖν δέ φασι καὶ ἐς Πη-
γάδα ⁸¹ τῆς Ὀρειτῶν χώρας. Οἱ δὲ Ὀρεῖται, χαλκαὶ C
μὲν αὐτοῖς αἱ πέτραι, χαλκῇ δὲ ἡ ψάμμος, χαλκοῦν
δὲ ψῆγμα οἱ ποταμοὶ ἄγουσι· χρυστεῖν δ' ἡγοῦνται
τὴν γῆν διὰ τὴν εὐγένειαν τοῦ χαλκοῦ. Φασὶ ⁸² δὲ
καὶ τοῖς ἰχθυοφάγοις ἐντυχεῖν, οἷς πόλιν εἶναι Στό-
θηρα· διφθέρας δὲ τοὺς τοῖς ⁸³ ἐνῆφθαι μεγίστων
ἰχθύων. Καὶ τὰ πρόβστα ἐκεῖ ἰχθυώδη εἶναι (ἐξ αὐτῶν
γὰρ τρέφεται) καὶ φαγεῖν ἄτοπα. Καρμανοὶ δὲ Ἰνδοί,
γένος ἡμερον, εὐτῆχον οὕτω νέμονται θάλατταν ὥς
μηδ' ἀποθέτους ποιεῖσθαι τοὺς ἰχθῦς μηδὲ ταρι-
χεύειν· εἶναι γὰρ αὐτοῖς ἐπὶ χεῖρας ⁸⁴ τοὺς ἰχθῦς
διὰ παντός, ὅσους βούλονται.

servandi causa pisces reponant, neque ipsos sale
quotquot volunt.

Ὅτι ⁸⁵ προσπλευσαὶ φησιν αὐτοὺς καὶ Βαλάροις· D
ἐμπόριον δὲ τοῦτο εἶναι μεστὸν μυρρίνων ⁸⁶ καὶ φοι-
νίκων καὶ δαφνῶν καὶ κήπων παντοδαπὰ φερόντων.
Προκεισθαι δὲ τοῦ χωρίου τούτου νῆσον ἱερὰν, καὶ
καλεῖσθαι Σέλιρα ⁸⁷. Ταύτης ⁸⁸ τῆς νήσου τὰ ⁸⁹ τε-
τραμμένα πρὸς τὸ πέλαιος ἐστὶ μὲν ἀπειρος πυθμὴν
θαλάσσης, φέρει δ' ὁστρεον ἐν ἐλύτρῳ λευκῷ μεστὸν
πιμελῆς· οὐδὲ γὰρ λίθον φύει οὐδένα. Γαλήνην δὲ
ἐπιφυλάξαντες, καὶ τὴν θάλατταν αὐτοὶ ⁹⁰ τῇ ἐπιρ-

A sin fluvius habens ad mare descendit, itinere decem
dierum a sacro monte confecto, descendentes autem
multa alia viderunt : simiarum genus longe diver-
sum ab iis, quas apud piperis arbores invenerant.
Sunt enim hæ nigrae, villosæque et parvis hominibus
similes. Pervenerunt vero ad mare Rubrum. Rubrum
autem mare vehementer cæruleum esse tradunt,
denominatum autem Rubrum a rege Erythra.

327^b Post hæc autem navem conscendentes, leni
vento deferebantur, admirantes Hyphasidis ostium,
qui præceps terribilisque effunditur. Decurrit enim
peloca petrosa, angusta, atque prærupta, ubique re-
fractus uno ostio mare ingreditur pernicioso admo-
B dum iis, qui navigando littori nimum adhæserint. Indi
quoque fluminis ostia se vidisse perhibent, ubi
civitas posita est nomine Patala, fluenti Indo adja-
cens, eo quoque convenisse quondam tradunt Ale-
xandri classem, ejusque gubernatorem ducemque
Nearchum. Quæ vero ab Orthagora de Rubro mari
narrantur, quod ibi scilicet ursæ non conspiciuntur,
neque meridiem signare navigantes possunt, quan-
quam apparentia illi asira ordinem permutant suum,
hæc et illis visa sunt. Meminerunt etiam parvæ in-
sulæ, quam Byblon appellant, ubi maxima conchy-
lia, muricesque et ostrea eximie magnitudinis nas-
ci perhibentur. Ostrea quoque petris adnascuntur
decuplo majora iis quæ apud Græcos inveniuntur.
Ibi etiam in alba testa lapis margarita capitur, quæ
C in ostreis locum cordis dicuntur obtinere. Attigisse
quoque ferunt Euegadem [*af. Podagem*] Oritarum
regionem : apud quos æneæ sunt petrae, æneaque
arena, æris etiam frusta deferre fluvios asserunt,
et auream terram ducunt, propter pretium æris.
Dicunt et se ichtyophagis locutos esse, qui urbem,
incolunt nomine Stobera : ubi ex magnorum pi-
scium membranæ vestes intextur ; ibique pecud-
es etiam sapore esse piscibus similes, quod pisces co-
medant, quæque minime naturæ suæ convenient.
Indi vero Carmani cognominati, genus plane man-
suetum, adeo piscosummare accolunt, ut nunquam
condiant : sunt enim ipsis captu semper faciles

Valara quoque ferunt applicuisse. Sunt autem
Valara emporium myrtis palmisque abundans :
lauros quoque nonnullas, et hortos plurimos ibi
videri tradunt omnibus abundantes. Opposita est
autem regioni illi sacra insula, quam Selira vocant.
Qua parte insula pelagus respicit, immensa est
maris altitudo. Fert autem ostrea testa alba pingue-
dine relecta, lapidem **328^a** nullum producent.
Inde maris tranquillitatem observantes, mare oleo

VARIE LECTIONES.

⁷¹ τὸν|τὴν A. ⁷² θάλασσαν C. ⁷³ φασιν οὕτως C. ⁷⁴ ἐντεῦθεν| III, 51. ⁷⁵ καὶ μὴν| III, 52. ⁷⁶ καὶ
post μὴν et ⁷⁷ τ' add. A. ⁷⁸ συνελθεῖν C. ⁷⁹ ὅτι| III, 54. ⁸⁰ φησὶν AB : φασὶν C. Item v. 54. ⁸¹ ἐς
πηγάδα AB : εὐπηγάδας C. ⁸² φασὶ| III, 55. ⁸³ τοῖς C. ⁸⁴ ἐπὶ χεῖρας A : ἐπηχέρας C. ⁸⁵ ὅτι| III, 56.
⁸⁶ μυρρίνων C. ⁸⁷ Σέλιρα AB : Σερίλα C. ⁸⁸ ταύτης| III, 57. ⁸⁹ τὰ add. A. ⁹⁰ αὐτοὶ B et corr. A : αὐτῇ C.

infuso leniunt, et tunc Indi ad ostrea capienda urinando se demergunt, ita instructi paratique sunt, sicut ii qui spongas carpunt. Est autem iis ferreus later, et alabastrum unguenti, atque ita prope ostrea considentes Indi unguento, quasi esca ad fallendum utuntur, tunc aperiuntur ostrea et unguento inebriantur: dein ferreo stylo perforata saniem quamdam emittunt, hanc venator ferreo latere excipit, qui in varias multiplicesque formas concavatus est: ea vero post modum sanies lapidescit in modum naturalis margaritæ, quæ albus est sanguis ex Rubro mari. Reliqua maris hujus pars fera est, impacata tota. Cete etiam illic aggregari feruntur. Quapropter naves tutelæ causa tintinnabula quædam tam a prora, quam a puppi deferunt, quorum sonitu terrefactæ belluæ navibus non appropinquant. Post hæc ingressi ostia Euphratis, aiunt inde Babylonem adnavigasse.

Quarto libro nihil aliud quam fabulas mendacique ad Apollonio gratificandum, eumque laudandum conflavit [Philostratus]. Europæ, Africæque promontoria stadiorum sexaginta sinum continentia, Oceanum ad externa maria immittunt, et Africæ quidem promontorium nomine Abyla, leones contiguet, in superciliis montium habitantes. Ejus montis interior pars ad Getulos Tingasque pertinet, gentes efferas, atque Libycas. Per Oceanum vero navigantibus stadia nongenta protenditur usque ad Salecis fluminis ostia. Illinc autem quantum ulterius protendatur, non facile coniectare quis posset. Nam post eum fluvium deserta Africa est, nec homines ultra reperiuntur ulli. Europæ promontorium Calpis dictum, dextera navigationem continet stadiorum sexcentorum, terminaturque ad antiquas Gades.

Oceani conversiones ipse quoque apud Celtas tales aspexit, quales etiam fama feruntur. Causam vero sæpenumero conjectans, ob quam tam vastum pelagus accedat recedatque invenisse Apollonium censo, qui in earum una, quas ad Indos scripsit, epistola, ait Oceanum a ventis sub aqua existentibus impulsus, ex multis hiatus quos ventos partim sub ipso, partim **328** in terra circa ipsum ad exteriora diffundi, ac rursus retrocedere, postquam tanquam anhelitus, ventus resedit. Huic opinioni fidem facit, quod apud Gades ægrotantibus accidit. Nam quo tempore crescens aqua regionem inundat, animæ moribundos non deserunt, quod profecto non eveniret, nisi spiritus ipse in terram secederet. Quæ autem circa lunam apparere dicunt, nascentem, plenam et decresceniem, eadem omnia circa Oceanum fieri animadvertit. Ejus enim mensuras sequitur simul cum ipsa decrescens augescensque, et nox

Α ροή τοῦ ἐλαίου λεάναντες, καταδύεται τις ἐπὶ τὴν θήραν τοῦ ὀστρέου, [535 H.] τὰ μὲν ἄλλα κατασκευασάμενος ὥσπερ οἱ τὰς σπογγίας κείροντες, ἔστι δὲ αὐτῷ καὶ πλινθὶς σιδηρὰ καὶ ἀλάστρον ¹ μύρου. Παριζήτας οὖν ὁ Ἰνδὸς τῷ ὀστρέῳ δέλαρ αὐτοῦ τὸ μύρον ποιεῖται· τὸ δὲ ἀνοίγνυται τε καὶ μεθύει ὑπ' αὐτοῦ, κέντρῳ τε διαλασθὲν ² ἀποπτύει τὸν ἰχθῦρα· ὃ δὲ ἐνδέχεται αὐτὸν τῇ πλινθίδι τύπους ³ ὀρωρυγμένην. Λιθοῦται δὲ τὸ ἐντεῦθεν καὶ ρυθμίζεται καθάπερ ἡ φύσις μαργαρίς, αἶμα ⁴ λευκὸν ἐξ ἐρυθρᾶς τῆς θαλάσσης. Τὸ δὲ ἐντεῦθεν θηριώδῃ μὲν τὴν θάλασσαν εἶναι πᾶσαν, ἀγέλαζεσθαι δὲ ἐν αὐτῇ τὰ κήτη, τὰς δὲ ναῦς ἔρμα τοῦτου κωδωνοφορεῖν κατὰ πρύμναν τε καὶ πῶραν, τὴν δὲ ἡχὺ ἐκπλήττειν τὰ θηρία. Καταπλεύσαντες ⁵ δὲ εἰς τὰς ἐκβολὰς τοῦ Εὐφράτου φασὶν ἐς Βαβυλῶνα δι' αὐτοῦ ἀναπλεύσαι.

"Οτι ὁ δ' λόγος οὐδὲν ἄλλ' ἢ μῦθοι καὶ πλάσματα ἐς τὸ Ἀπολλωνίῳ κεχαρισμένον καὶ σὺν ἐπαίνῳ θαυμαζόμενον τῷ Φιλοστράτῳ συγγέγραπται. "Οτι ⁶ Εὐρώπης καὶ Λιβύης ἄχραι σταθίων εἴ πορθὸν ἐπέχουσαι ⁷ τὸν Ὀκεανὸν ἐς τὰ ἔξω πελάγη φέρουσι· καὶ τὴν τῆς Λιβύης ἄχραν (ὄνομα δ' αὐτῇ Ἀδιννα ⁸) λέοντες ὑπερμένονται περὶ τὰς ὄφρυς τῶν ὄρων, ἀεὶ ὡς ὑπερφαίνεται, συνάπτουσιν ⁹ πρὸς Γαιτούλους τε καὶ Τίγγας, ἅμφω θηριώδη καὶ Λιβυκὰ ἔθνη. Παρατείνει δὲ ἐσπλέοντι τὸν Ὀκεανὸν μέχρι μὲν τῶν ἐκβολῶν τοῦ Σάληκος ἑνακὸςία στάδια, τὸ δὲ ἐντεῦθεν οὐκ ἂν συμβάλοι ¹⁰ τις ὁπόσα· μετὰ γὰρ τὸν ποταμὸν τοῦτον ἄδως ἡ Λιβύη [1009 R.] καὶ οὐκέτι ἀνθρώποι. Τὸ δὲ τῆς Εὐρώπης ἀκρωτήριον, ὃ ¹¹ καλεῖται Κάλπις, δεξιὰ μὲν ἐπέχει τοῦ ἑσπλου σταθίων ἑξακοσίων μῆκος, ἡγήει δὲ ἐς τὰ ἄρχατα Γάδαιρα.

Τὰς ¹² δὲ τοῦ Ὀκεανοῦ τροπὰς καὶ αὐτὸς μὲν περὶ Κελτοῦς, φησὶν, εἶδον ¹³ ὅποιαί λέγονται· τὴν δὲ αἰτίαν ἐπὶ πολλὰ εἰκάζων, δι' ἣν ἀπειρον οὕτω πέλαγος ἐπιχωρεῖ τε ¹⁴ καὶ ἀνασπᾷται, δοῶ μοι τὸν Ἀπολλώνιον ἐπεσκέσθαι τὸ ὄν. Ἐν μὲν γὰρ τῶν πρὸς Ἰνδοῦς ἐπιστολῶν τὸν Ὀκεανὸν φησὶν ὑφ' ὁδοῖς ἐλαυνόμενον πνεύμασιν ἐκ πολλῶν χασμάτων, ὃ ὑπ' αὐτῷ τε καὶ περὶ αὐτὸν ἡ γῆ παρέχεται, χωρεῖν ἐς τὸ ἔξω, καὶ ἀναχωρεῖν πάλιν, ἐπειδὴν ὥσπερ ἄσθμα ὑπὸ νοστήσῃ ¹⁵ τὸ πνεῦμα. Πιστοῦται δὲ αὐτὸ καὶ τῶν νοσοῦντων ¹⁶ περὶ ¹⁷ Γάδαιρα· τὸν γὰρ χρόνον ὃν πλημυρεῖ τὸ ὕδωρ, οὐκ ἀπολείπουσιν αἱ ψυχαὶ τοὺς ἀποθνήσκοντας, ὅπερ οὐκ ἂν συμβαίνειν, εἰ μὴ ¹⁸ πνεῦμα τῇ γῇ ἐπιχωρεῖ. Ἀ δὲ περὶ τὴν σελήην φασὶ φαίνεσθαι τιχομένην τε καὶ πληρουμένην καὶ φθίνουσαν, ταῦτα περὶ τὸν Ὀκεανὸν οἶδα ¹⁹· τὰ γὰρ ἐκείνης ἀνεῖσι μέτρα, συμμνύθων αὐτῇ καὶ συμπληρούμενος. Ἡμέρα ²⁰ δ' ἐκδέχεται νύκτα καὶ νύξ τὴν ἡμέραν

VARIÆ LECTIONES.

¹ ἀλάστρος γ. ² τε διαλασθὲν Α: δὲ δελασθὲν γ. ³ τύποις Β et corr. Α. ⁴ αἶμα ΑΒ: καὶ ἔστιν ἡ μαργαρίς αἶμα γ. ⁵ καταπλ. iii, 58. ⁶ οτι v, 4. ⁷ ἐπέχουσαι Α: ἔχουσαι γ. ⁸ Ἀδιννα i aliiis Ἀδύλα dicitur. Scaliger. ⁹ συνάπτουσαι ΑΒ. ¹⁰ συμβάλλοι Α. ¹¹ δ ΑΒ: ἡ γ. ¹² τὰς v, 2. ¹³ εἶδον i ἰδὸν pr. Α. ἰδὸν corr. ¹⁴ ἐπιχωρεῖται καὶ Α. ¹⁵ ὑπὸ νοστήσῃ ΑΒ: ὑποστήσῃ γ. ¹⁶ νοσοῦντων i νύκτων τῶν corr. Α. ¹⁷ περὶ Α, περὶ τὰ Β: ἐπὶ γ. ¹⁸ μὴ i μὴ καὶ Α. ¹⁹ οἶδα i εἶδον Β. ²⁰ ἡμέρα i ν, 5.

περὶ Κελτοὺς μὲν κατ' ὀλίγον ὑπανιόντος¹⁸ τοῦ σκό-
τους ἢ τοῦ φωτός, ὥσπερ ἑνταῦθα, περὶ Γάδειρα
δὲ καὶ στήλας ἀθρόως λέγονται τοῖς ὀφθαλμοῖς ἐπι-
πτειν, ὥσπερ αἱ ἀστραπαί. Φασὶ καὶ τὰς [536 H.]
μακάρων νήσους ὀρίζεσθαι τῷ Λιβυκῷ τέρματι πρὸς
τὸ αὐχίχτον ἀνεχούσας ἀκρωτήριον.

Τὰ δὲ Γάδειρα καίται μὲν κατὰ τὸ Εὐρώπης τέρμα,
περιττοὶ¹⁹ δὲ εἰσι τὰ θεῖα. Γήρως οὖν²⁰ βωμὸν
ἴδρυνται, καὶ τὸν θάνατον μόνον ἀνθρώπων παιωνί-
ζονται. Βωμοὶ δὲ ἐκεῖ καὶ πένιαι καὶ τέχνης καὶ
Ἡρακλείους δὲ Αἰγυπτίου, καὶ ἑτεροὶ Θηβαίου.
τὸν²¹ μὲν γὰρ ἐπὶ τὴν ἐγγὺς Ἐρύθειαν ἐλάσαι φα-
σιν, ὅτε²² δὴ τὸν²³ Γηρύονην τε καὶ τὰς βούς ἐλεῖν,
τὸν δὲ σοφίᾳ²⁴ δόντα γῆν τε ἀναμετρήσασθαι πᾶσαν
ἐς τέρμα. Καὶ μὴν καὶ Ἑλληνικοὺς εἶναι φασὶ τὰ
Γάδειρα, καὶ παιδεύεσθαι τὸν ἡμεδαπὸν τρόπον. Καὶ
δένδρα²⁵ δὲ φασιν ἑνταῦθα οἷα οὐχ ἐτέρωθι τῆς γῆς.
Γηρύονεια μὲν γὰρ καλεῖσθαι αὐτὰ, δύο δὲ εἶναι,
φύεσθαι δὲ τοῦ σήματος δ' ἐπὶ τῷ Γηρύονῃ ἑστῆκε,
παρὰλλάττοντα ἐκ²⁶ πίτους τε καὶ πεύκης ἐς εἶδος
ἕτερον, λείθεσθαι δὲ αἵματι καθάπερ τῷ χρυσῷ τὴν
Ἡλιάδα αἵγειρον. Ἡ δὲ νῆσος ἐν ἧ τὸ ἱερὸν, ἔστι
μὲν ὅσση ὁ νότος, πετρώδες, δὲ αὐτῆς οὐδὲν, ἀλλὰ
βαλιδίᾳ ξεστῇ εἴκασται. Ἐν δὲ τῷ ἱερῷ τιμᾶσθαι
μὲν ἄμφο τῷ Ἡρακλῆϊ φασιν, ἀγάλματα δὲ αὐτοῖν
οὐκ εἶναι, βωμοὺς δὲ τοῦ μὲν Αἰγυπτίου²⁷ δύο, χαλ-
κοὺς καὶ ἀσημένιους, ἓνα δὲ τοῦ Θηβαίου. Τὰς δὲ ὕδρας
τε καὶ τὰς Διομήδους ἱπποὺς καὶ τὰ δώδεκα Ἡρα-
κλείους ἔργα ἐκτετυπῶσθαι λίθου²⁸ ὄντα. Ἡ Πυγμα-
λίωνος δὲ εἰσαῖα ἡ χρυσῇ (ἀνάκειται δὲ κακείνῃ ἐς τὸ
Ἡράκλειον) ἄξια μὲν, ὥς φασι, καὶ τοῦ θαλλοῦ θαυ-
μάζειν ὥς εἴκασται, θαυμάζεσθαι δ' ἂν ἐπὶ τῷ καρπῷ
μᾶλλον· βρούει γὰρ αὐτὸν σμαράγδου λίθου. Καὶ
Τεύκρου τοῦ Τελαμωνίου ζωστήρα χρυσοῦν φασὶ
δείκνυσθαι, πῶς δὲ ἐς τὸν Ὀκεανὸν πλεύσαντος ἢ ἐφ'
ὃ τι, οὐ φασιν εἰδέναι. Τὰς δὲ ἐν τῷ ἱερῷ στήλας
χρυσοῦ μὲν πεποιθῆσθαι καὶ ἀργύρου συντετηχότιν
εἰς ἓν χρώμα, [1012 R.] εἶναι δὲ αὐτάς ὑπὲρ πῆχυν,
τετραγώνου σχήματος, ὥσπερ οἱ ἄκμωνες, ἐπιγε-
γράφθαι δὲ τὰς κεφαλὰς οὔτε Αἰγυπτίους οὔτε Ἰνδι-
κοῖς γράμμασιν οὔτε οἰοῖς ξυμβαλεῖν. Ὁ δὲ Ἀπολ-
λόνιος, ὡς οὐδὲν οἱ²⁹ ἱερεῖς ἐφραζον, Οὐ συγχωρεῖ
μοι, ἔφη, ὁ Ἡρακλῆς ὁ Αἰγύπτιος μὴ οὐ λέγειν
ὅποσα οἶδεν. Γῆς καὶ Ὀκεανοῦ ξύνδεσμα αἶδε αἱ
στήλαι εἰσὶν· ἐγγράφατο δὲ αὐτὰς ἐκεῖνος ἐν Μοι-
ρῶν οἴκῳ, ὥς μήτε νεῖκος τοῖς στοιχείοις ἐγγέ-
νοιτο, μήτε ἀτιμᾶσθαι τὴν φιλόνητα ἦν ἀλλήλων
ἰσχουσιν.

Ὅτι³⁰ τὸν Βαίτην³¹ τὸν ποταμὸν ἀναπλεῦσαι
φασιν, ὅς δηλοῖ μάλιστα τὴν τοῦ Ὀκεανοῦ φύσιν·
ἐπειδὴν γὰρ πλημμυρῇ³² τὸ πέλαγος, ἐπὶ τὰς πηγὰς
ὁ ποταμὸς παλὶρρὸς γέται, πνεύματος δὴ που ἀπ-

A dein, rursusque dies noctem excipit, apud Celtas
quidem paulatim discedentibus aut lumine, aut tene-
bris sicut apud nos etiam accidit. Circa Gades
autem et columnæ confertim tanquam fulgura ante
oculos cadere dicuntur. Perhibent quoque beato-
rum insulas Africæ sinibus defluiri, ad inhabitabilem
promontorii partem vergentes.

Gades autem in Europæ lateribus positæ sunt.
Superstitiosi sunt illic circa sacrificia. Senectæ nam-
que aram dicuntur: solique hominum festis cantibus
mortem collaudant. Sunt apud ipsos Arti et Pauper-
tati aræ positæ, sicut Ægyptio, et alteri Thebano
Herculi. Alterum namque finitimam usque ad Ery-
thiam penetrasse ferunt cum Geryone, ejusque
boves sustulisse. Alterum vero sapientia excellen-

B tem, totum terræ ambitum dimensum esse. Præter-
ea qui Gades incolunt Græci esse perhibentur,
nostroque more eruditi. Arbores illic etiam esse
tradunt, quæ nusquam alibi terrarum inveniuntur,
appellatas autem Geryonias, et duas tantum esse.
Ortæ sunt autem juxta sepulcrum, quod illi Geryoni
statuerunt, speciem ex pinu piceaque commistam
habentes. Sanguinem vero stillare, sicut Heliadem
populum auro manare, dicunt. Insula vero in qua
templum situm, æqualis est magnitudine ipsi tem-
plo; nulla autem ejus pars est petrosa, sed politis
carceribus similis. Colunt in eodem templo ambos
Hercules. Simulacro illis nulla sunt: sed Ægyptio
quidem aræ sunt duæ æνæ, absque simulacro,
Thebano autem una tantum: Hydræ insuper et

C Diomedis equi et duodecim Herculis labores in la-
pidem incisa conspiciuntur. Pygmalionis insuper
aurea oliva in ipso Herculis templo dedicata: digna
quidem, ut volunt admiratione ob ramum cui simili-
lis est, admirabilior vero fructu, quo abundat e
smaragdo ficto. Et Teucri etiam Telamonii 329a
balteus aureus eodem in loco, monstratur. Quomodo
autem, aut qua de causa ad Oceanum pervenerit,
se nescire dicunt. Quæ autem in templo sunt eolum-
næ, ex auro argentoque simul fuso, et in unum co-
lorem redactio factas esse narrat. Esse autem qua-
drangulares velut incudes, et eorum capita litteris
inscripta sunt non Ægyptiis, neque Indicis, neque
ab aliquo penitus cognitis. Apollonius autem, cum
de hac re sacerdotes nihil dicerent: Non permittit
me, ait, Ægyptius Hercules tacere quæ sciam. Hæ
columnæ terrarum Oceanique vinculum sunt: ipse
vero Hercules in domo Parcarum inscripsit: ne qua
elementis contentio accideret, neque amicitiam dis-
jungant, qua invicem tenentur.

Navigarunt quoque fluvium Bætium, qui maxime
naturam fluxus et refluxus Oceani declarat. Excre-
scente enim pelago fontes repetit, spiritu quodam
ipsi a mari depellente. Regionem vero ab eo flu-

VARIAE LECTIONES.

¹⁸ ὑπανιόντας AB. ¹⁹ περιττοί] v. 4. ²⁰ οὖν A: καὶ ζ. ²¹ τὸν A: καὶ τὸν ζ. ²² ὅτε A: ὅτι ζ. ²³ τὸν
μὲν Γηρ. ζ. ²⁴ σοφίαν B. ²⁵ καὶ δένδρα] v. 5. ²⁶ ἐκ A: δὲ ἐκ ζ. ²⁷ τοῦ μὲν A: τοὺς μὲν ζ. ²⁸ ἐκτε-
φασὶ λίθου ζ. ²⁹ οἱ οἱ. AB. ³⁰ ὅτι] v. 6. ³¹ Βαίτην AB: Βέτην ζ. ³² πλημμυροὶ ζ

mine Bæticam œognom inatam optimam uberrimam-
que esse tradunt, civitatibusque et pascuis bene
instructam. Derivatur autem per omnes urbes; agri
vero egregie culti afflatim omnia ferunt: cœli tem-
peries talis est, qualis autumnii tempore in Attica
mysteriorum diebus esse solet.

Omnia quæ de Ætna poetæ dicunt, ait Apollo-
nium, ut fabulas repudiassent, sic loquendo. Fabula
enim quam reprehendimus, non est Æsopi apologis
similis, sed iis qui fingere norunt, et poetarum, qui
Typhœum quemdam vel Enceladum sub monte li-
gatum dicunt, mortique oblectantem, hunc ignem
anhelando evomere. Ego autem gigantes fuisse dico,
multisque locis direptis tumulis ejusmodi corpora
ostendi, quos, ut fertur, cum diis pugnasse non
credo, sed forsitan deorum sedes ac templa violasse:
quod autem cœlum aggressi fuerint, nec illic deos
consistere permiserint, dicere, insania quædam est,
insanior etiam credere. Neque vero oratio hæc,
quamvis sit vulgatio, a nobis probatur. Vulcanum
in Ætna fabrillem artem exercere, ibique incudem
resonare: multi namque alii montes diversis terra-
rum locis igniti sunt, nec tamen gigantes ibi aut
Vulcanum esse quisquam dicit: ut igitur montes
ardeant, causa quænam hujusmodi esse dicitur?
Terra bitumini sulfurique commista, **329** ὁ natura
sua turgescit, et nondum ignem reddit. Quod si
cavernosam terram esse contigerit, ut sub ipsam
spiritus aliquis ingreditur, tunc flammam attollit,
quæ magis magisque aucta, velut aqua e montibus
defluens in campos effunditur: quandoque etiam
ad mare delata, quasi fluminis cujusdam impetum
facit.

Æthiopia totius terræ, quæ sub sole est, occi-
dentale cornu occupat, sicut Indi id quod spectat
ad Orientem; estque illa secus Meroem Ægypto
conjuncta, et ad desertam Libyæ partem porrecta,
mari terminatur, quod Oceanum poetæ vocant, uno
eodemque nomine totum quod terram ambit, mare
nuncupantes. Fluvium autem Nilum Ægypto tri-
buunt. Qui ex Catadupis initium sumens Ægyptum,
quam universam inundat, in Æthiopiam ducit. Ma-
gnitudine quidem Indiæ non conferenda est Æthio-
pia, neque ulla alia continentis pars, quæ hominibus
nota sit. Quod si totam Ægyptum Æthiopiæ adjicia-
mus (id enim facere fluvium arbitramur), non tamen
ambæ conjunctæ magnitudinem Indiæ adæquabunt.
In utraque vero fluvii sunt inter se similes Indus et
Nilus. Ambo continentem oblimant æstatis tempore,
cum maxime id terra expetit, solique fluviorum cro-
codilos educant et hippopotamos. Terrarum vero
similitudinem testantur aromata utrobique nascentia,
leones præterea et elephanti, qui in utraque
capiti servire coguntur. Præbet insuper utraque

Α υθουμένου αὐτὸν τῆς θαλάττης. Τὴν δὲ ἡπειρὸν τὴν
Βαιτικὴν, ἥς ὁ ποταμὸς οὗτος ὁμώνυμος, ἀρίστην
ἡπείρων φασί· πολεῖων τε γὰρ εὖ· ἔχειν καὶ νόμων,
καὶ διηχθαι τὸν ποταμὸν ἐς τὰ ἀστυ πάντα, γεωρ-
γίας τε ζυμμάσης μεστέην εἶναι, καὶ ὠρῶν οἶαι ³⁷
τῆς Ἀττικῆς αἱ μετόπωροι καὶ μυστηριώτιδες.

Ὅτι ³⁸ τοὺς περὶ τῆς Αἰτνῆς λόγους τῶν ποιητῶν
ὡς μύθους παραιτεῖσθαι ὡς τὸν Ἀπολλώνιον, ὡς
[537 H.] λέγοντα. Ὁ γὰρ μῦθος, ὃν παραιτούμεθα,
οὐ τῶν Αἰσώπου λόγων ἐστίν, ἀλλὰ τῶν δραματικῶν
τέρων, καὶ ὧν οἱ ποιητὰς θρυλοῦσιν ³⁹. Ἐκείνοι μὲν
γὰρ Τυφῶ τινὰ ἢ Ἐγκέλαδον δεδέσθαι φασὶν ὑπὸ τῷ
ὄρει, καὶ δυσθανατοῦντα ἀσθμαίνειν τὸ πῦρ τοῦτο.
Ἐγὼ δὲ γίγαντας μὲν γεγονέναι φημί, καὶ πολλὰ τοῦ
τῆς γῆς ἀναδείκνυσθαι τοιαῦτα ⁴⁰ σώματα βραγέων
τάφων, οὐ μὴν εἰς ἀγῶνα ἰλθεῖν τοῖς θεοῖς, ἀλλ'
ὀδρῖσαι μὲν τάχα ἐς τοὺς νεῶς αὐτῶν καὶ τὰ ἔδη,
οὐρανῷ δὲ ἐπιπρῆδῆσαι καὶ μὴ συγχωρεῖν τοὺς θεοὺς
ἐπ' αὐτοῦ ⁴¹ εἶναι μανία μὲν λέγειν, μανία δὲ
ὀκσεῖσθαι. Καὶ μὴδὲ ἐκεῖνος ὁ λόγος, καίτοι δοκῶν εὐ-
φημότερος· εἶναι, τιμᾶσθαι, ὡς Ἡρακλῆος μέλει τοῦ
χαλκεύειν ἐν τῇ Αἰτνῇ καὶ κτυπεῖσθαι τις ἐνταῦθα
ὑπ' αὐτοῦ ἀκμών· πολλὰ γὰρ καὶ ἄλλα [δρ.] ⁴² πολ-
λαχοῦ τῆς γῆς ἐμπυρα, καὶ οὐκ ἂν φθάνοιμεν ἐπι-
φημιζόντες αὐτοῖς γίγαντας καὶ Ἡρακλῆους. Τίς ⁴³
οὖν ἢ τῶν τοιούτων ὀρῶν αἰτία; γῆ κρᾶσιν ἀσφάλτου
καὶ θεοῖο παρεχομένη τύφεται μὲν καὶ παρ' ἐαυτῆς
φύσει, πῦρ δὲ οὕτω ἐκδίδωσιν· εἰ δὲ ⁴⁴ στραγγιῶδες
τύχοι ⁴⁵ καὶ ὑποδράμοι αὐτὴν πνεῦμα, φρυκτὸν ἤδη
αἰρεῖ· πλεονεκτῆσασα δὲ ἢ φλόξ, ὥσπερ τὸ ὕδωρ,
ἀπορρεῖ τῶν ὀρῶν καὶ ἐς τὰ πεδία προχέεται, χωρεῖ
τε ἐπὶ θάλασσαν πῦρ ἀθρόον ⁴⁶, ἐκβολὰς ποιοῦμενον
οἶαι τῶν ποταμῶν εἰσιν.

Αἰθιοπία ⁴⁷ τῆς μὲν ὑπὸ ἡλίῳ πάσης ἐπέχει τὸ
ἐσπέριον κέρας, ὥσπερ Ἰνδοί ⁴⁸ τὸ πρὸς ἑω· κατὰ
Μερόην δὲ Αἰγύπτῳ συνάπτουσα, καὶ τι καὶ τῆς
ἀμαρτύρου Λιβύης ἐπιλαμβάνουσα, τελευταῖα εἰς θάλασσαν,
ἣν Ὀκεανὸν οἱ ποιητὰς καλοῦσι, τὸ περὶ γῆν ἅπαν
ὡς ἐπονέμαζόντες. Ποταμὸν δὲ Νεῖλον Αἰγύπτῳ
δίδωσιν, ὃς ἐκ Καταδούπων ἀρχόμενος, ἣν ⁴⁹ ἐπι-
πλῶζει πᾶσαν Αἰγύπτον ἀπ' Αἰθιοπῶν ἀγαι. Μέγας
μὲν οὖν οὐκ ἀξία παραθεβῆσθαι πρὸς Ἰνδοῦς ἦδε
ἡ χώρα, ὅτι μὴδ' ἄλλη μηδεμία, ὅπως κατὰ ἀνθρώ-
πους ὀνομασται ⁵⁰ ἡπείροι. Εἰ δὲ καὶ πᾶσαν Αἰγύπτον
Αἰθιοπία ζυμβάλλοιμεν ⁵¹, τοῦτ' δὲ ἡγώμεθα ⁵² καὶ
τὸν ποταμὸν πράττειν, οὕτω ζυμμετροί ⁵³ πρὸς τὴν
Ἰνδῶν ἀμφοῦ ζυμμεθεῖσαι. Ποταμοὶ δὲ ἀμφοῖν ὅμοιοι
λογισαμένη τὰ Ἰνδοῦ τε καὶ Νεῖλου. [1013 R.]
Παραίνουσι ⁵⁴ τε γὰρ τὰς ἡπείρους ἐν ὥρᾳ ἐτους,
ὅπως ἢ γῆ ἐρᾷ τοῦτο, ποταμῶν τε ⁵⁵ παρέχονται
μόνοι τὸν κροχθεῖλον καὶ τὸν ἵππον. Τὴν δὲ ὁμοιό-
τητα τῶν ἡπείρων πιστεύομεν μὲν καὶ τὰ ἐν αὐταῖς
ἀρώματα, πιστεύομεν ⁵⁶ δὲ καὶ οἱ λέοντες καὶ ὁ
ἐλέφας ἐν ἑκατέρᾳ ἀλλοκόμενός τε καὶ δουλεύων.

VARIÆ LECTIONES.

³⁷ οἶαι add. AB. ³⁸ ὅτι v, 16. ³⁹ θρυλοῦσιν ζ. ⁴⁰ τοιαῦτα A. ⁴¹ αὐτοῦ αὐτοῦς A. ⁴² δρῇ
om. AB. ⁴³ τίς v, 17. ⁴⁴ δὲ καὶ στρ. ζ. ⁴⁵ τύχη A. ⁴⁶ πῦρ ἀθρόον om. AB. ⁴⁷ Αἰθιοπία vi, 1.
⁴⁸ Ἰνδοί A: Ἰνδοί ζ. ⁴⁹ ἣν om. AB. ⁵⁰ ὀνομασται AB. ⁵¹ ζυμβάλλοιμεν ⁵² ἡγώμεθα AB: ζυμβάλλοι-
μεν ἡγώμεθα ζ. ⁵³ ζυμμετροί — ζυμμεθεῖσαι A: ζυμμετρον — τοσαύτη ζυμμεθεῖσαι ζ. ⁵⁴ παίνουσι
S. bottus. ⁵⁵ τε AB: δὲ ζ. ⁵⁶ πιστεύομεν pr. A.

Βάσκουσι δὲ καὶ θηρία οἷα οὐχ ἑτέρωθι, καὶ ἀνθρώ-
πους μέλανας, ὃ μὴ ἄλλαι ἥπειροι· πυγμαίων τε ἐν
αὐταῖς ἔθνη. Γρύπες δὲ Ἰνδῶν καὶ μύρμηκες Αἰθιο-
πων, εἰ καὶ ἀνόμοιοι τὴν ἰδέαν εἶναι, ἀλλ' ὁμοία γε,
ὡς φασί, βούλονται· χρυσοῦ γὰρ φύλακες ἐν ἑκατέρῃ
ῥέονται, τὸ χρυσόγειον τῶν ἡπείρων ἀσπαζόμενοι.

Αἰθίοπων ⁴⁷ δὲ καὶ Αἰγυπτίων ὄρια τὸ καλούμε-
νον Συκάμινον· οὗ παραγεγονότα τὸν Ἀπολλώνιον
[558 H.] χρυσοῦ τε ἀσκήμῃ φησὶν ἐντυχεῖν καὶ λίνῃ ⁴⁸
καὶ ἐλέφαντι καὶ ῥίζαις καὶ μύρῃ καὶ ἀρώμασι,
κεῖσθαι δὲ πάντα ἀφύλακτα ἐν ὁδῷ σχιστῇ. Ἡ δὲ
αἰτία αὕτη· ἀγορὰν Αἰθίοπες ἀπάγουσιν ὧν Αἰθιοπία
δίδωσιν· οἱ δὲ ἀνελόμενοι πᾶσαν συμφέρουσιν εἰς
τὸν αὐτὸν χώρον ἀγορὰν Αἰγυπτίαν Ἰσου ἀξίαν, ^B
ἀνοόμενοι τῶν αὐτοῖς ὄντων τὰ οὐκ ὄντα. Οἱ δὲ τὰ
ἑρῶν τῶν ἡπείρων οἰκοῦντες οὕτω μέλανες, ἀλλ' ὁμο-
φυλοὶ τοῦ χρώμα· μελαίνονται γὰρ οἱ μὲν ἦντον Αἰ-
θιοπῶν, οἱ δὲ μέλλον Αἰγυπτίων.

Ἐντεῦθεν ⁴⁹ φησὶ τὸν Ἀπολλώνιον χωρεῖν ἐπὶ
Μένωνος, ἡγεῖσθαι δὲ αὐτοῖς μετράχιον Αἰγύπτιον,
Τίμασιον ⁵⁰ ὄνομα. Κακῶς δὲ φησὶ παραχρῆναι
Ἀπολλώνιον ἀρικόμενον ⁵¹ ἐς τοὺς τῶν Αἰθιοπῶν
γυμνοῦς, καὶ οὐχ ὁμοία ὧν ἐξενίσθη παρὰ τοῖς τῶν
Ἰνδῶν Βραχμᾶσι. Τὸ δὲ αἴτιον, φησὶν, ὅτι Εὐφράτης
τις φιλοσοφεῖν ἐπιτιθεύων καὶ εἰς διαφορὰν ἑλθὼν
Ἀπολλωνίῳ, τὰς ἀκοὰς τῶν γυμνῶν ταῖς κατὰ
Ἀπολλωνίου προκατασχὼν διαβολαῖς, κακῶς αὐτοῦς
πρὸς αὐτὸν διακείσθαι παρεσκεύασε. Πολλῶν δὲ κρείτ-
τους ἐπὶ σοφίᾳ τε καὶ τοῖς ἄλλοις τοῖς παρὰ Ἰνδοῖς
Βραχμᾶνας τῶν παρὰ Αἰθιοπῶν γυμνῶν ἀποφαινεταί.
Θίκεῖν δὲ τοὺς γυμνοῦς ὑπαιθροῦς φησὶ ⁵² καὶ ὑπὸ
τῷ οὐρανῷ αὐτῷ, ἐπὶ τινος δὲ γηλόφου ξυμμέτρου,
μικρὸν ἀπὸ τῆς ὁχθῆς τοῦ Νεῖλου. Ἐποίησατο δὲ
τὴν πρὸς αὐτοὺς ὁδὸν ὃ ⁵³ Ἀπολλώνιος ἀπὸ θαλάσ-
σης καὶ διὰ τοῦ Νεῖλου.

Συνδιατρίβας ⁵⁴ δὲ ἐπ' ὀλίγον χρόνον τοῖς γυμνοῖς
καὶ προσειπὼν ἅμα τοῖς σὺν αὐτῷ, ἐπορεύοντο τὴν
ἐς τὰ ὄρη τεινύσαν ἀριστεροὶ τοῦ Νεῖλου, τὰδε
ὁρῶντες λόγου ἄξια. Οἱ Κατάδουποι γῶδῃ ὄρη, παρα-
πλήσια τῷ Λυφῷ ⁵⁵ Τμώγῃ· κατάρβρους δὲ ἀπ' αὐ-
τῶν φέρεται Νεῖλος, ἣν ἐπισπᾶται γῆν ποτῶν Αἰγυ-
πτον. Ἡ δὲ ἡχὴ τοῦ βέεματος καταβρῆγνυμένου ^D
τῶν ὀρῶν, καὶ ψόφῃ ἅμα ἐς τὸν Νεῖλον ἐκπίπτοντος,
χαλεπὴ δοκεῖ καὶ οὐκ ἀνεκτὴ ἀκούσαι· καὶ πολλοὶ
τῶν πρὸσω τοῦ μετρίου προσελθόντες ἀνέξουσιν
ἀποβαλόντες ⁵⁶ τὸ ἀκούειν.

Προϊόντι ⁵⁷ δὲ τῷ Ἀπολλωνίῳ καὶ τοῖς ἀμφ' αὐτὸν
ματτοὶ ὀρῶν ἐφαίνοντο παρεχόμεναι δένδρα, ὧν
Αἰθίοπες τὰ φύλλα καὶ τὸν φλοιὸν καὶ τὸ δάκρυον
καρπὸν ἡγοῦνται. Ἐὐρώων δὲ καὶ λέοντας ἀγχοῦ τῆς

A feras, quæ alibi nusquam reperiuntur, et homines
nigros aliæ nullæ continentis partes ferunt, et in
iis Pygmæorum natio. Indorum vero gryphes et
Æthiopum formicæ, quanquam sint forma dissimi-
les, eadem tamen agere student. Nam aurum utro-
bique custodire perhibentur, et terram auriferam
amare.

Cum eo venisset Apollonius ubi Ægyptus Æthio-
piaque terminatur (Sycaminum autem illa vocant),
aurum non signatum invenit. Linum præterea atque
ebur, et radices varias : unguentum insuper, et di-
versorum generum aromata. Omnia autem in vi-
secta sine custode passim jacebant. Hæc vero causa
est : merces invehunt Æthiopes, quæ in Æthiopia
proveniunt ; Egyptii vero eas omnes cum sustule-
rint, eodem comportant mercem Ægyptiam æqualis
pretii : rebus suis ea redimentes, quibus careant. Qui
vero continenti viciniore habitant, nondum ³³⁰ o-
plane nigri, colore vero invicem conveniunt, ab
aliis diversi. Nigrescunt enim minus quam Æthiopes,
paulo autem magis quam Egyptii.

Deinde refert Apollonium in Memnonis regiam
pervenisse. Ducebat eos adolescens Ægyptius no-
mine Timasii. Male acceptum dicit Apollonium eun-
tem ad Gymnosophistas Æthiopum, et non simili
honore quo ab Indorum Brachmanis affectus fuerat ;
et hac quidem de causa, Euphrates quidam philoso-
phus, inimicitias cum Apollonio gerens, famam
Apollonii apud Gymnosophistas calumniis in eum
jactis minuens, illos in Apollonium excitavit. Multo
sapientiores esse Indos Brachmanas Gymnosophistis
Æthiopiæ dixit. Vivere ait nudos illos sub dio,
incolere montem egregie a natura formatum, parum
a Nili ripis distantem. Mari et Nilo navigans ad eos
Apollonius accessit.

Parvo .gitur tempore cum Gymnosophistis versa-
tus et disputans cum sociis, profectus est ad montes
via sinistra Nili. Quæ autem ibi viderunt memoratu
digna sunt hæc : Catadupa montes sunt terrei, simi-
les Tmolo, qui in Lydia est, ab ipsis autem Nidus
defluens ex ea quam avellit terra Ægyptum impin-
guat. Sonitus autem fluctuum e montibus erumpen-
tium et cum strepitu in Nilum cadentium horrenda
quædam res, et auditu intolerabilis apparet, multi-
que prope accedentes (94) auditum amiserunt.

Procedenti autem Apollonio ejusque comitibus to-
muli apparuerunt arbores ferentes : quorum folia
corticemque et lacrymas inter fructus Æthiopum
numerant. Viderunt etiam secus viam leones, pan-

VARIE LECTIONES.

⁴⁷ Αἰθιοπῶν] vi, 2. ⁴⁸ καὶ λίνῃ om. AB. ⁴⁹ ἐντεῦθεν] vi, 3. ⁵⁰ τιμασίον Bet corr. A : τιμασιον ζ.
⁵¹ ἀρικόμενος A. ⁵² φασί ζ. ⁵³ ὁ om. A. ⁵⁴ συνδιατρ.] vi, 25. ⁵⁵ τῷ Λυφῷ B et corr. A : τῶν Λυφῶν ζ.
⁵⁶ libri ἀποβάλλοντες. ⁵⁷ προϊόντι] vi, 24.

NOTÆ.

(94) Vide de Catadupis Ciceronem in Sornio Scipionis, lib. vi De republica,

theras, et alias hujusmodi feras, quarum nulla in eos impetum facere tentavit, sed tanquam hominum conspectum stupentes præteribant: cervos insuper et capreas, struthionesque et asinos silvestres complures, et animalium varia genera, inter quæ fuere silvestres boves et hircoboves. Sunt autem hujusmodi belluarum aliæ ex cervo hircoque compositæ, quæ ex diversis denominationem capiunt animalibus. Ossa insuper hujusmodi ferarum et semesa earumdem cadavera invenerunt. Leones enim calida præda semel saturati, **330** reliquias amplius attingere dedignantur, confidentes, ut opinor, novam rursus se prædam posse venari.

Illic Æthiopes habitant Nomades appellati, qui civitates in curribus positas habent. Proximi autem illis sunt, qui elephantes venantur, illosque in frustra divisos vendunt, unde cognomen adepti *Elephantophagi*, vocantur. Nasamones et Anthrophagi, Pygmæi quoque et Sciapodes, hi, inquam, omnes Æthiopie gentes sunt, perveniunt autem ad Oceanum Æthiopie, quo solum vi tempestatis delati inviti trajiciunt.

Cum illi de feris quas viderant loquerentur, et naturam admirarentur, quæ tam varia diversaque animalium genera pascit, sonitus quidam eorum aures percussit, tanquam tonitru nondum invalescentis, sed adhuc intra nubis concavitatem inclusi. Tum Timasion: *Prope est, inquit, o viri, cataracta, quæ ascendentibus prima, descendentibus ultima occurrit, quatuor enim sunt.* Deinde stadia ferme decem progressi, viderunt fluvium ex monte defluentem, nihilo majorem quam Marsya sit, atque Mæander, ubi primum in unum confluunt, ulterius vero processerunt, nec ullas amplius feras videbant. Nam cum sint natura pavidæ, juxta quietas aquas habitant potius, quam juxta confragoras et obstrepentes. Inde post stadia ferme quindecim aliam audierunt cataractam difficilem sane et intolerabilem auditu, et quæ priorem duplo ferme superaret: quam cum ex loco longe quam prior altiore præcipitari vidisset Damis, comites aliquos, tum etiam seipsum, ita stupefactos auribus referi, ut se ab Apollonio semoverent, rogarentque ne ulterius progredetur. Verum ille constanter Nilo quodam nomine duntaxat, Timasioneque comitantibus, cataractæ tertiæ propinquavit, inde ad socios reversus, nuntiavit suspensos illie esse vertices Nili, altitudine ferme stadiorum octo: ripam vero quæ montibus opponitur, supercilium habere lapicidinæ inenarrabilis, fontes vero ex montibus pendentes decidere in petrosam ripam, inde in Nilum refundi aquam spumantem et æstuantem. Accidentia vero, quæ inde oriantur multiplicia sunt, magisque varia quam quæ in aliis cataractis eveniunt, et qui illic de mon-

δοῦ καὶ παρδάεις καὶ τοιαῦτα θηρία ἑτερα· ἐπὶ δὲ οὐδὲν αὐτοῖς, ἀλλ' ἀπεπῆδα σφῶν ὥσπερ ἐκπεπληγμένα τοὺς ἀνθρώπους. Ἐλαφοὶ δὲ καὶ δορκάδες καὶ στρουθοὶ καὶ ὄνοι, πολλὰ μὲν καὶ ταῦτα ἑωρᾶτο, πλεῖστα δὲ οἱ βράχοι τε καὶ οἱ βούτραγοι. [1016 R.] σύγκριται δὲ τὰ θηρία ταῦτα, τὸ μὲν ἐλάφου τε καὶ τράγου, τὸ δὲ ἀφ' οὗπερ τὴν ἐπωνυμίαν εὗρηκε. Καὶ ὅσοις δὲ τούτων ἐνετύγχανον καὶ ἡμιδρώτοις σώμασιν· οἱ γὰρ λέοντες, ἐπειδὴν θερμῆς τῆς θήρας ἐμφορηθῶσιν, ἀτιμάζουσιν αὐτῆς τὰ περιττά, πιστεύοντες, οἶμαι, τὸ καὶ αὖθις θηράσειν.

Ἐνταῦθα **31** νομάδες οἰκοῦσιν Αἰθίοπες, ἐφ' ἀμαξῶν πεπολισμένοι, καὶ πλησίον τούτων οἱ τοὺς ἐλέφαντας θηρώντες. [539 H.] κατακόπτοντες δὲ αὐτοὺς ποιοῦνται ἀγορὰν, ὅθεν ἐπώνυμοι εἰσι τῆς τῶν ἐλεφάντων βρώσεως. Νασαμώνες **32** δὲ καὶ Ἀνδροφάγοι καὶ Πυγμαῖοι καὶ Σκιαπόδες, ἔθνη μὲν Αἰθίοπων καὶ οὗτοι, καθήκουσι δὲ ἐς τὸν Αἰθίοπα ὠκεανὸν, ὃν μόνον ἐσπλέουσιν ἀπενεχθέντες ἄκοντες.

Διαλεγόμενος **33** δὲ ὑπὲρ τῶν θηρίων τοὺς ἀνδρας καὶ φιλοσοφούντας ὑπὲρ τῆς φύσεως ἄλλο ἄλλως βεσκούσης, ἤχῳ προσέβαλλεν οἷον βροντῆς οὕτω σκληρῆς ἀλλὰ κοίτης ἐτι καὶ ἐν τῷ νέφει. Καὶ ὁ Τιμασίον· Ἐγγὺς, ἔφη, ὁ καταβράκτης ὁ πρῶτος μὲν ἀνιδύων, ὑστατος δὲ κατιδύων. Τέσσαρες δ' ἄρα οἱ καταβράκται. Στάδια δὲ ἰσως προελθόντες δέκα ἰδεῖν φασὶ ποταμὸν ἐκδιδόμενον τοῦ ἔρους, μὲν οὐδὲν ἢ ἐν πρώταις συμβολαῖς ὁ Μαλανδρος. Χωροῦντας **34** δὲ πρὸς θηρία μὲν οὐκέτι ὄρεν (φοροῦσα γὰρ φύσει ὄντα προσοικεῖν τοῖς γαληνοῖς ὕδασι μᾶλλον ἢ τοῖς βαρβαλοῖς τε καὶ ἐνέχοις), ἐτέρου δὲ καταβράκτου ἀκούσαι μετὰ πεντεκαίδεκα πού στάδια, χαλεπὸν ἦδη καὶ οὐκ ἀνεκτὸ ἀκούσαι **35** διπλάσιον μὲν γὰρ εἶναι αὐτὸν τοῦ προτέρου, ὅρων δὲ ὑψηλοτέρων ἐκπίπτειν. Ἐαυτὸν μὲν οὖν καὶ τινὰς τῶν ἑταίρων **36** οὕτω τι ἐγκτυπηθῆναι τὰ ὥτα φησὶν ὁ Δάμις, ὥς αὐτὸς **37** τε ἀναξέζαι τοῦ τε Ἀπολλωνίου δεῖσθαι μὴ πρὸς χωρεῖν. Τὸν δὲ ἐβρώμενος εἶναι τὸν Τιμασίον καὶ ἐτέρῳ τινὶ τοῦνομα Νεῖλῳ τοῦ τρίτου καταβράκτου ἔχσθαι, περὶ οὗ τότε ἀπαγγεῖλαι ἤκουσα. Ἐπιχερμαῖσθαι μὲν τῷ Νεῖλῳ κορυφὰς ἐκεῖ σταδίων μάλιστα ὀκτὼ ὕψος, τὴν δὲ ὄρθην τὴν ἀντικειμένην τοῖς ὄρεσιν ὁρῶν εἶναι λιθοτομίας ἀβρίητου, τὰς δὲ πηγὰς ἀποχερμαννυμένας τῶν ὄρων ὑπερπίπτειν εἰς τὴν πετρώδη ὄρθην, ἀναχεῖσθαι δὲ ἐκείθεν ἐς τὸν Νεῖλον κυμαίνουσας τε καὶ λευκάς, τὰ δὲ πάθη τὰ περὶ αὐτὰς ξυμβαίνοντα πολλαπλασίας ἢ ἀπρότεροι οὖσας, καὶ τὴν πηδῶσαν ἐκ τούτων ἤχῳ ἐς τὰ ὄρη δυσήκουον ἐργάζεσθαι τὴν ἰστορίαν τοῦ βεῦματός. Τὴν δὲ πρὸς ὁδὸν τὴν ἐπὶ τὰς πρώτας πηγὰς ἀγροῦσαν ἄπορον μὲν εἰθεῖν

VARIE LECTIONES.

31 ἐπολεῖς **32** εὗρηκε B. ἤρηκε A. εἴρηκε C. **33** τὸ] malim τῷ. **34** ἐνταῦθα] vi, 2^a. **35** ἐπ' ἀμαξῶν πεπολιωμένοις C. **36** Νασαμώνες C. **37** διαλεγ.] vi, 26. **38** χωροῦντας C. **39** ἀκούσαι A: ἀκούεσθαι C. **40** ἑταίρων corr. A: ἐτέρων C. **41** αὐτὸν B. **42** τε A: γὰρ C.

φασιν, ἀπορον δὲ ἐνθυμηθῆναι· πολλὰ γὰρ καὶ περὶ δαιμόνων ᾄδουσιν, οἷα καὶ Πινδάρῳ κατὰ σοφίαν ὑμνῆται περὶ τοῦ δαίμονος, ὃν ταῖς πηγαῖς ταύταις ἐφύστησιν ⁷⁰ ὑπὲρ ξυμμετρίας τοῦ Νεῖλου.

etiam de dæmonibus illic existentibus prædicant, cecinit, quem hujusmodi fontibus præesse dixit, ut

Ὅτι ⁷¹ Δομετιανὸν φησι τὸν βασιλέα νομοθετῆσαι εὐνοῦχος τε μὴ ποιεῖν καὶ ἀμπέλους μὴ φυτεύειν, ἀλλὰ καὶ τὰς οὖσας ἐκτέμνειν. Εἰπεῖν δὲ πρὸς ταῦτα τὸν Ἀπολλώνιον ὡς Ἐγὼ μὲν ἴσως οὔτε αἰδολοῦν δέομαι οὔτε οἴνου, λέληθε δὲ ὁ θαυμασιώτατος τῶν μὲν ἀνθρώπων φειδόμενος, τὴν δὲ γῆν εὐνοουχίζων.

[1017 R.] Ὅτι ἐν τῷ ζ' καὶ η' λόγῳ· ὁ Φιλόστρατος τὴν πρὸς τοὺς τυράννους, καὶ μάλιστα πρὸς Δομετιανόν, τοῦ Ἀπολλωνίου παρῆρσιαν ἐξυμνήσας, καὶ εἰπὼν ὅπως τε ἐγράφη καὶ ὅπως αὐτόκλητος πρὸς τὴν δίκην ἦκεν, ὅπως τε γέγονεν ἐν ⁷² ἀδέσμῳ φρουρᾷ, καὶ ὅπως ὑστερον ἐδέθη καὶ ἐλύθη καὶ ἀπελογήσατο καὶ τοῦ δικαστηρίου ἀπέστη, ταῦτα εἰπὼν, καὶ μαγικῆς αὐτὸν [340 H.] οὐδ' ὁπωστίου ⁷³ μετασχεῖν, ἀλλὰ καὶ εἰ τις ἄλλος μυσάτεσθαι ταύτην ἀπισχυριστάμενος, καίτοι πολλὰ τερατώδη γράφων περὶ αὐτοῦ, τὸν θάνατον ἀδῆλον καὶ πολυφημὸν ἀναγράφει ⁷⁴ γενέσθαι, αὐτοῦ ἐκείνου τοῦτο ⁷⁵ καὶ ζῶντος ἐν μελέτῃ ποιουμένου. Φησὶ γὰρ αὐτὸν λέγειν αἰετὸν βιώσας· εἰ δὲ μὴ, αἰετὸς ἀποθανών. Ἀρεταῖς λέγει συνεζηκέναι τὸν ἄνδρα, καὶ τὴν Πυθαγόρου διὰ βίου σοφίαν ἐξηλωκέναι.

Οὗτος δ' ὁ Φιλόστρατος ἀπαγγελία μὲν κέρχεται γλυκεῖα καὶ ποικιλωτάτη καὶ λήξεσιν ἐμπρεπούσαις φράσει τοιαύτη, συντάξαι μέντοι γε τοιαύταις οἰαῖς οὐκ ἔαν τις ἄλλος ἐς τὸ συγγράφειν τεταγμένος· δοκοῦσι γὰρ πᾶς ἀσυνταξίας μᾶλλον εἰκέναι ἢ συντάξεως ὅτιον μετέχειν. Οὗτος δ' ἴσμεν ὁ ἄνθρωπος πολυμαθέστατος ὧν οὐκ ἂν διαμαρτῖα τοῦ ὀρθοῦ εἰς ταύτην ἐξηγέσθαι τὴν ἰδιότροπον τῶν συντάξεων καινοτομίαν, ἀλλ' ⁷⁶ ἂ τις τῶν ἀρχαιοτέρων σκαυιάκις ἴσως εἰρηται, τούτοις οὗτος εἰς κόρον ἀπεχρήσατο, πεπαρῆρσιασμένην αὐτῶν τὴν χρῆσιν ἐπιδεικνύμενος, καὶ οὐδ' εἰς μάτην, ἀλλὰ τοῦ ἡδέος χάριν· ἔχουσι γὰρ καὶ τὰ τοιαῦτα τῶν λόγων τὸ ἐπαγωγὸν καὶ ἐπαφροδίτον.

Ἐκ τοῦ αὐτοῦ βίου ὅσα παρῖται κάλλει ρημάτων καὶ συνθήκης διαλάμποντα.

Καὶ ⁷⁷ Πυθαγόρας αὐτὸς καὶ Δημόκριτος ὁμιλήσαντες μάγοις, καὶ πολλὰ δαιμόνια εἰπόντες, οὕτω ὑπήχθησαν τῇ τέχνῃ. Καὶ τίς ⁷⁸ οὐκ οἶδε τὸν Ἀναξαγόραν Ὀλυμπιάσι μὲν, ὅποτε ἦκιστα οἱ, παρελθόντα ⁷⁹ ὑπὸ κωδῆρος εἰς τὸ στάδιον ἐπὶ προῤῥήσει ἡμέρου; Ὅτι ὧν ἔφαυσε τοῦ θεοῦς τε καὶ δαιμονίου εἶναι. Τῇ μάγῳ τέχνῃ. Μετέχοντι ⁸⁰ δὲ μοι τοῦ περὶ

VARIÆ LECTIONES.

⁷⁰ ἀφίστησιν A. ⁷¹ ἐπὶ vi. 42. ⁷² ἐν om. AB. ⁷³ αὐτὸν οὐδ' ὁπωστίου A: οὐδ' ὅπως τι αὐτὸν C. ⁷⁴ ἀναγράφει AB: ἔφη C. ⁷⁵ τοῦτο B: τοῦτο C. ⁷⁶ ἀλλ' ἂ τις A: ἀλλὰ τι C. ⁷⁷ καὶ II.] i, 2, p. Olear. 3. ⁷⁸ καὶ τίς] p. 6. ⁷⁹ παρελθόντα Suidas v. Ἀναξαγόρας. ⁸⁰ μετέχοντι] i, 3.

NOTE.

(95) Plutarchus singulari commentario Epicuro tribuit.

(96) Quia sequentia (ut excerpta phrasium ac

sententiarum pro Photii libito) parum coherent, erunt hæc in Philostrati libris investiganda atque excutienda.

tibus resonat fragor asperimus est, et inenarrabilem Nili ortum reddit. Iter vero quod ad primos fontes ducit, perarduum est, et non solum accessu, **331**^a sed cogitatu etiam] difficile. Multa qualia sapienter in suis hymnis Pindarus de dæmone Nilum moderaretur.

Ait Domitianum imperatorem vetuisse, ne quis castraretur, ne vites plantentur, sed quæ jam plantatæ essent etiam excinderentur, et Apollonium ad hæc dixisse: Quia ego forsitan nec pudendis, neque vino indigeo. Ignoravit vero vir admirandus, hominibus se parcere, et terram castrare.

Philostratus libro septimo et octavo libertatem dicendi Apollonii erga tyrannos, et maxime Domitianum describit, et quomodo accusatus fuerit, et ultro in judicium venerit. Quomodo in carcere servatus, et quomodo liberatus, solutus et defensus, ex judicio decesserit. Hæc asserit, et magnum non fuisse, verum etiam, si quem alium, magiam abominatum esse fortiter probat, etsi multa portentosa de illo scribat. Dicit etiam obscuram fuisse ipsius mortem, et vitam celebrem: et eam ipsum, dum viveret, mente agitasse. Dicere enim solitum: Vivens late; sin minus, Moriens late: virtutibus hunc refert studuisse, et Pythagoram maxime imitatum fuisse (95).

C Dulci et varia narrandi ratione usus est Philostratus (96), et verbis huic rei convenientibus, et simili constructione, qualem nemo scribendo inservit. Videntur enim nonnulli incomposite magis dicere quam composite. Hunc vero scimus doctissimum fuisse, et a recto non aberrantem, propriam constructionis novitatem adhibuisse; sed quæ antiqui dixerunt rarius, iis liberius usque ad satiatiem usum esse: licitum esse eorum usum demonstrans, nec id frustra, sed dulcedinis gratia. Hujusmodi enim oratio conciliandi vim habet et venustatem quamdam.

D Ex eadem Vita excerpta quæ prætermissa sunt, ac pulchritudine verborum et compositione excellunt.

331^b Pythagoras ipse, et Democritus cum magis versati, multaue dæmonia fassi, nullam tamen ejus artis partem attigerunt. Quis enim ignorat Anaxagoram in Olympia, cum nulla pluviae suspicio immineret, pelliceam vestem indutum processisse ut imbrem denuntiaret, nec ita multo post ingentem pluviam secutam esse, unde putatus

est divinus cœlestisque fuisse, idque arte magica : mihi quoque qui in eadem versatus sum ; etenim omnes orationes rhetoricas ipse laudavit et amavit, ex quibus discere licet quam divinus philosophus fuerit. Cygni qui in prato pasciebantur, quasi in chorum dispositi dormientem Apollonii matrem circumstetere, et alis (ut eorum mos est) sublatis, ingenti clangore omnia circum loca replebant, leniter per prata spirante Zephyro. Eorum cantu exsiliens mulier puerum peperit. Quævis enim percussio valet etiam ante tempus partum provocare. Oculos omnium in se converterat etiam adversariorum, qui et convicia jacere, injuriamque facere soliti. Et linteo dederunt omnes potiusque doctrinæ Athenienses, suburbium in quo elegantes hortierant. Cilicum erat sermo : Quo curris ? Num ad impubem ? quod de Apollonio dicebant, sic ut communi proverbio celebraretur. Divitias opimas habuit fratri aequales, et multa erat de ejus philosophia fama. Interroganti aliquando Apollonium Euxeno, cur non scriptis aliquid mandaret, cum scribendi characterem probum et excitatum nactus esset : Quia, inquit, nondum tacere didici. Fames oppresserat civitatem, venale erat ervum, omniaque ad victum necessaria illis deerant ; fontes non fluebant, cupressi velut germina terra dabat. Utebatur genere dicendi non dithyrambico, aut poetice nominibus intumescere, nec rursus nimis jejuno, neque consuetudinem Atticam excedente, injucundam enim putabat orationem, quæ ab Attica mediocritate decederet. Sententiæ brevès et fortes erant. Nominibus autem utebatur propriis, atque ad res ipsas accommodatis : et quæ ab ipso proferebantur, fulminis instar resonabant. Antiquam Ninum profectus est, ibi statum barbaro more positam conspexit. Est autem Ino Inachi filia, cui ab utroque tempore parva, et quasi mox progressura, prominent cornua. Porro Damis 332 a Apollonium veluti Deum suspiciebat, quo utebatur sapientiæ magistro, et quod discebat, memoria

A αὐτὴν κύκλου· καὶ γὰρ τοὺς ρητορικοὺς πάντας λόγους ἐπὶ ἤγειρε καὶ ἡσπάζετο. Παρ' ὧν ὑπάρχει μαθεῖν ὡς ὑποθειάζων τὴν φιλοσοφίαν ἐγένετο. Κύκνοι⁸¹ τοῖνον, οὗς ὁ λειμὼν ἐδοσκε, χορὸν στήσαντες περὶ τὴν Ἀπολλωνίου μητέρα καθεύδουσιν, καὶ τὰς πτέρυγας (ὡς περ εἰώθασιν) ἀραντες, ἀθρόον ἤχησαν· καὶ γὰρ τι καὶ Ζεφύρου ἦν ἐν τῷ λειμῶνι. Ἡ δὲ ἐξέθορε τε ὑπὸ τῆς ὥδης καὶ ἀπίτεκεν. Ἰκανὴ δὲ πᾶσα ἐκπληξίς· μαγεύσασθαι καὶ πρὸ τῆς ὥρας. Ὁφθαλμοὶ⁸² δὲ πάντες ἐς⁸³ αὐτὴν ἐφέροντο, σιωπῆσαι τε καὶ ὀφρίσθαι πάντες· καὶ δεδώκασιν τῇ ὀθόνη [μᾶλλον⁸⁴] πάντες ἡ σοφία Ἀθηναίοι. Προάστειον ἐν φικῇ ποὶ ἀπαλοῖσεν. Ὅτε⁸⁵ Κιλίκιος λόγος· Ποῖ τρέχεις ; Ἡ ἐπὶ⁸⁶ τὸν ἔφησον ; ἐπὶ Ἀπολλωνίῳ τε ἐλέγετο⁸⁷ καὶ παροιμιώδῃ τιμὴν ἔσχε. Τὴν δὲ⁸⁸ οὐσίαν λαμπρὰν οὖσαν διέλαχε πρὸς τὸν ἀδελφόν. Φιλοσοφίας γὰρ πάσης ἤγχι ἐν αὐτῷ ἦν. Ὅτι⁸⁹ ἐρομένου τὸν Ἀπολλώνιον τοῦ Εὐξένου τι δῆτα οὐ συγγράφοι, καίτοι ἀπαγγελλὰ χρώμενος δοκίμῳ τε καὶ διεγερμένῳ. Ὅτι οὐκ ἔφη, ἐσιώπησα⁹⁰. Καὶ λιμὸς ἦν, ὁροβοὶ δὲ ὄνιοι, καὶ τὰ εἰς βρωσιν [541 H.] ἀναγκαῖα διέδοσκεν αὐτοὺς. Κελαρύζει⁹¹ τῶν πηγῶν οὐδεμίαν. Κυπαρίττον τι ἔρνος ἡ γῆ ἀνίδωκεν⁹². [1020 R.] Ὅτι⁹³ ὁ⁹⁴ Ἀπολλώνιος λόγων ἰδέαν ἐπὶ ἤσκησεν οὐ διθυραμβώδη καὶ φλεγμαίνουσαν ποιητικοῖς ὀνόμασιν, οὐδ' αὖ κατεγλωττισμένην καὶ ὑπεραττικίζουσιν⁹⁵ ἀνδρὲς γὰρ τὸ ὑπὲρ τὴν μετρίαν Ἀτθίδα ἤγειτο. Καὶ αἱ ὀδοὶ βραχεῖαι καὶ ἀδαμάντινοι⁹⁶ κύρια τε ὀνόματα καὶ προσεφωκῶτα τοῖς πράγμασιν· καὶ τὰ λεγόμενα ἤγχι εἶχε ὡς περ ἀπὸ σκίπτου⁹⁷ θεμιστευόμενα. Καὶ ἀφικνεῖται⁹⁸ ἐς τὴν ἀρχαίαν Νῆνον, ἐν ᾗ ἀγάλμα Ἰφρυταὶ τρέπον βάρβαρον. Ἔστι δὲ ἄρα⁹⁹ ἰὼ¹⁰⁰ ἡ Ἰνάχου, καὶ κέρατα τῶν κροτάφων ἐκκρούει μικρὰ καὶ οἶα μέλλοντα. Ὁ μὲν δὲ Δάμις ὡς περ δαίμονα τὸν Ἀπολλώνιον ἔβλεπε, συνῆν τε αὐτῷ ἐπιτιθεὺς τὴν σοφίαν καὶ ὅ τι μάθοι μνημονεύων. Φωνὴ δ' ἦν τῷ Ἀσσυρίῳ συμμέτρῳ¹⁰¹· πράττουσα· τὸ γὰρ λογοῖσθαι οὐκ εἶχεν. Οἰκοῦσι¹⁰² γὰρ Ἑρετριεῖς ἐν τῇ Μηδικῇ, Βαβυλωνῶς οὐ πολλὸν ἀπέχοντες δρομικῷ ἀνδρὶ. Repetebat. Erat illi vox Assyrio accommodata molulo, neque nimium loquax. Eretrii in regione Medorum habitant, non longius a Babylone, quam

Cum Eretrii tumultum seminassent, vicini Barbari circa messis tempus discurrentes adultas jam fruges prædabantur. Ferunt et in atrium venisse, cujus suprema pars in formam tholi fabricata cœli faciem imitabatur, saphiro lapide adopena, qui lapis maxime cæruleus cœli colorem refert. Deinde parum subsistens : Disces, inquit, o Dami, eunuchos amare, et cupiditatem, quæ per oculos inducitur, in illis non exstingui, sed calidam et vigentem in ipsis perma-

D Οἱ πρόσκοι τοῦ λόφου βάρβαροι, σπειρόντων τῶν Ἑρετριέων αὐτὸν¹, ἐληγίζοντο τὰ φερόμενα περὶ τὸ θέρος ἤκοντες, καὶ πενήν ἔδει γεωργοῦντας ἐτέροις. Φασὶ² δὲ καὶ ἀνδρῶν ἐντυχεῖν, οὗ τὸν δροφον ἐς θόλου ἀνήχθαι σχῆμα, οὐρανῷ τινι εἰκασμένον. Σαφειρίνην δὲ αὐτὸν κατηρέσθαι λίθῳ³· κυανωτάτῃ δὲ ἡ λίθος καὶ οὐρανία ἰδεῖν. Ὅ δὲ⁴ βραχὺ ἐπισχὼν αὐρίον⁵, ἔφη, ὦ Δάμι, μάθοις ἂν ὅτι καὶ εὐνοῦχαι ἐρῶσι, καὶ τὸ ἐπιθυμητικόν, ὅπερ εἰσάγονται διὰ τῶν ὀφθαλμῶν, οὐκ ἀπομαραίνεται σφῶν, ἀλλ' ἐμμένει

* Philostr. lib. 1, cap. 6.

VARIAE LECTIONES.

⁸¹ κύκνοι] 1, 5. ⁸² ὀφθ.] 1, 7. ⁸³ ἐς] πρὸς B. ⁸⁴ μᾶλλον et προάστειον om. AB. ⁸⁵ ὅτε] 1, 8 extr. ⁸⁶ ἐπὶ B : ἡ ἐπὶ C. ⁸⁷ ἐγένετο C. ⁸⁸ τὴν δὲ] 1, 13. ⁸⁹ ὅτι] 1, 14. ⁹⁰ ἐσιώπησα AB : ἐσιώπησα C. καὶ λιμὸς] 1, 15. ⁹¹ κελαρύ.] 1, 16. ⁹² ἐδωκεν AB. ⁹³ ὅτι] 1, 17. ⁹⁴ ὁ add. A. ⁹⁵ ἀττικίζουσιν C. ⁹⁶ σκίπτου C. ⁹⁷ καὶ ἀφ.] 1, 19. ⁹⁸ δὲ ἄρα om. AB. ⁹⁹ ἰὼ A : ἰὼ C. ¹⁰⁰ σὺν μέτρῳ B. ¹⁰¹ οἰκοῦσι] 1, 24. ¹⁰² αὐτῶν A. ¹⁰³ φασὶ] 1, 25. ¹⁰⁴ ὁ δὲ] 1, 34. ¹⁰⁵ αὐρίον add. A.

θερμόν τε καὶ ζώπυρον. Εἰ δὲ καὶ τέχνη τις ἦν ἀν-
θρωπεία τύραννος καὶ δυνάτη τὰ τοιαῦτα ἐξωθεῖν
τῆς γνώμης. Ἐξὼν γὰρ ὑπὸ τοῖς τῆς ἀρετῆς ὀφθαλ-
μοῖς. Νῦν δὲ καὶ ξυγκατακείμενον εὐρηκέναι καὶ
ἀνδριζόμενον ἐπὶ τὴν γυναῖκα. Ἀλλὰ ὁ τοξεύσει τὸν
ὄρνιν, ὃν ἔβασκεν ὁ Προμηθεὺς τοῖς σπλάγχνοις.
Ἐντυγχάνουσιν ¹⁰ ἐπ' ἐλεφάντων ὀχουμένους ἀνθρώ-
ποις· εἰσὶ δ' οὗτοι μέσοι Καυκάσου καὶ ποταμοῦ Κω-
φῆνος, ἄβιοι τε καὶ ἱππῶται τῆς ἀγέλης ταύτης.
Ἐδέξαντο ¹¹ τὸν λόγον τοῦτον, ἡσπάσαντο εὐχαί-
σθαι. Καὶ τὴν ¹² Νύσσαν αὐτῷ ¹³ Διονύσῳ φασὶν ¹⁴
ἐκφυγεῖν, ἀπάγοντα ἐκ Θηβῶν τὸ γόνυ τῆς
ἀμπέλου. Ὁ δὲ Ἀλέξανδρος φιλοτιμῶς τε ἦν καὶ
ἀρχαιολογίας ἥτιων. Ὅτι ¹⁵ οἱ ἐλέφαντες ὕπερ τὰ
τῆς ἐτη βίουσιν, ὥς δείκνυσιν ἡ πεῖρα. Εἰ ¹⁶ γὰρ
φωράσειαν οἱ λέοντες τὰς λεαίνας ἐκ τῶν παρὰ
λεων τεκεῖν, διασπῶνται τοὺς σκύμους καὶ φαίνουσι
τὴν σπορὰν ὥς νόθον. Ὡς μὴ προσδέξασθαι τριῶν
ἡμερῶν σίτον διὰ τὸν θάνατον τοῦ σκύμου, καίτοι
βορωτάτῃ θηρίῳ οὕσα. Οἱ δὲ ¹⁷ ἐλάττους τῶν ἐλε-
φάντων προκρουσόμενοι οὐδὲν ἀν βλάπτουσιν τὴν τῶν
μεϊζόνων διαπορεύειν ¹⁸ ἥττον ἐμβοθερούσας ¹⁹. Ὅτι ²⁰
ὁ Ἀπολλώνιος ἀπαράδεκτον ἡγήσεται τὸν λόγον, ὅς
λέγει τὰς ἐχίδνας τίκεσθαι φθειρούσας τὴν μητρίαν
νηδύν. Μηδὲ γὰρ ²¹ δυνατόν ὅπως τοῦτο ἐπὶ τινος
ὀρεῖσθαι· καὶ ἡ τε [542 H.] φύσις ἀπατεῖ, καὶ ἡ
πεῖρα συνάδει. Ὅτι ²² ὁ Ἰνδὸς τρέφει ὄφεις πηχῶν
ἐβδομήκοντα. Καὶ τὸν ²³ κόσμον ἀγασθῆναι μᾶλλον ἢ
τὰ ἐν βασιλῶνι φλεγμαίνοντα. Οὕτε ²⁴ Ὁμήρου
ἐπαινέτου ἔτυχεν, ὅφ' οὐ πολλοὶ καὶ τῶν μὴ πάνυ
σπουδαίων ²⁵ ἐς ὄνομα ἤχθησαν. Λέγουσιν ἥδη παρ-
εσκευασμένην ²⁶, ὥς μηδὲν ἐλλείψων τοῦ πᾶς ἀνὴρ
γενέσθαι σφίσιν ²⁷. Ἐκ ²⁸ τοῦτου μὲν δὴ ξυνῆκεν ὁ
Ἀπολλώνιος ὡς βασιλεὺς ἐκεῖνος οὐκ ὀλίγῳ μέρει,
φιλοσοφία δὲ πάσῃ τοῦ Φραῦτου λείποιτο. Ὅτι ²⁹
Ἀπολλώνιον ἐμφιλοσοφῆσαντα τῷ Ἰάρχῳ [1021 R.]
συγγραφεῖ μὲν ἐκείθεν περὶ μαντείας, συγγραφεῖ δὲ
περὶ θυσίων. Πολυμαθέστατον ³⁰ τε καὶ φιλομαθεῖας
ἦν τοῦ Ἰάρχα ³¹ δὲ περὶ μαντικῆς πολλὰ μὲν ἀγαθὰ ³²
ἔλεγε τοὺς ἀνθρώπους εἰργάσθαι, μέγιστον δὲ τὸ τῆς
λατρικῆς δῶρον· οὐ γὰρ ἂν ποτε τοὺς σοφοὺς Ἀσκλη-
πιάδας ἐς ἐπιστήμην τοῦτου προελθεῖν ³³, εἰ μὴ καὶ
Ἀπόλλωνος Ἀσκληπιδὸς γενόμενος, καὶ κατὰ τὰς
ἐκείνου φήμας τε καὶ μαντείας ξυνθεὶς τὰ πρόσφορα
ταῖς νότοις φάρμακα, παισὶ δὲ αὐτοῦ παρέδωκε καὶ
τοῖς ξυνόντας ἐδιδάξατο, τίνας μὲν δεῖ προσάγειν
πῶς ὕγροις ἔλκεσι, τίνας δὲ συχημοῖς καὶ ξηροῖς,
συμμετρία· τε ποτίμων φαρμάκων, ὅφ' ³⁴ ὧν ὕδριοι
ἀποχετεύονται αἵμα· τε ἴσχεται καὶ τὰ ἄλλα λάττω
τυγχάνει. Ὅτι ³⁵ τοὺς ἐν Ἰνδοῖς γρόπας μέγεθος μὲν ³⁶

nere. Quod si humana quædam ars esset domina
potensque cupiditates ejusmodi depellere ex animo,
viverent cum virtutis oculis: nunc vero congre-
dientem inveni et virum agentem. Jaculatus est
avem, quæ Promethei viscera depascebatur. [Oc-
currunt hominibus, qui elephantis vehebantur:
hi autem sunt, qui regionem colunt, inter Can-
casum montem et fluvium Cophenum, homines
plane inculti et elephantorum sessores.] Inter se
collocuti sunt, et convivio exceperunt, et Nyssam
a Baccho plantatam esse, qui Thebis vitium semi-
na eo transtulit. Alexander honoris fuit cupidus,
tum etiam antiquitatis nimis amator. Elephantes,
ut experientia docuit, trecentos quinquaginta an-
nos vivunt. Si leones comprehendant leenas et par-
dis concepsisse, catulos lacerant, et sobolem tan-
quam adulterinam expellunt, ita ut triduo a cibis
abstineat leæna, quamvis belluarum voracissima
sit. Minores elephantum præcedunt, ne fosso alius
solo majorum elephantorum viam impediant. Apol-
lonius non credit, viperarum filios matrem perim-
entes prodire (97). Nec enim ^{332b} hoc quis vi-
dere potest, nec natura id patitur, neque compro-
bat experientia. Indus habet serpentes septuaginta
cubitum, et eorum ornatum eos mirari magis,
quam fastum Babyloniarum. Neque Homerum laudato-
rem habuit, a quo multi improbi egregie celebrati
sunt. Dicere jam paravi, ut nihil aliis relinquatur.
Inde Apollonius effecit ut rex ille multis patribus
C totaque philosophia Phraota inferior esset. At
Apollonium cum Iarcha collocutum, libros deinde
de divinatione et de sacrificiis conscripsisse, cum
esset multa admodum discendi cupidissimus. Dixit
Iarchas multa bona erga homines divinationem fe-
cisse, in quibus præcipuum est medicinarum donum.
Non enim, inquit, ii, qui sapientes in hac arte ha-
biti sunt Æsculapii filii, tam multum processissent,
nisi Apollinis filius Æsculapius ex patris præscrip-
to et vaticinio morbis utilia remedia composuis-
set, quæ ille deinceps filios docuit ac familiares,
quales herbas humidis ulceribus, qualesque siccis
et ardentibus oporteat adhibere: potiones insuper
medicamentorum miscere, quibus hydropici sanen-
tur, sanguinis fluxus sistatur, et alia multa quæ
D curationum vim habent. Indicas gryphes magnitu-
dine et viribus leonibus pares esse tradit, et ala-
rum præsidio in leones, elephantos, ac dracones
involare et superare: volant autem non multum,
sed quantum parvulæ aves. Non enim plumatæ sunt
ut reliquæ aves, sed rubra pellicula alarum costæ

VARIE LECTIONES.

⁷ ἔξων] i, 35. ⁸ νῦν] i, 37. ⁹ ἀλλὰ] ii, 3. ¹⁰ ἐντυγχ.] ii, 6. ¹¹ ἐδέξ.] ii, 7 extr. ¹² καὶ τὴν] ii, 9. ¹³ αὐτῷ]
τῷ B. ¹⁴ φασὶν A. ¹⁵ ὅτι] ii, 12. ¹⁶ εἰ] ii, 14. ¹⁷ οἱ δὲ] ii, 15 extr. ¹⁸ διαπορεύειν] ii, 15. ¹⁹ ἐμβοθείνοντες B.
²⁰ ὅτι] ii, 14. ²¹ γὰρ om. B. ²² ὅτι] ii, 17. ²³ καὶ τὸν] ii, 25. ²⁴ οὕτε] iii, 22. ²⁵ ὅφ' οὐ πολλοὶ καὶ τῶν
μὴ π. σπ. AB: ὅφ' οὐ μὴ τῶν π. σπ. πολλοὶ C. ²⁶ λέγουσιν] iii, 24. ²⁷ παρεσκευασμένην AB. ²⁸ σφίσιν] ᾧ
φασιν AB. ²⁹ ἐκ] iii, 26. ³⁰ ὅτι] iii, 41. ³¹ πολυμαθ.] iii, 45. ³² ἰάρχας] iii, 44. ³³ ἀγαθὰ post εἰργά-
σθαι ponit B. ³⁴ παρελθεῖν C. ³⁵ ὅφ' imo ὅφ'. ³⁶ ὅτι] iii, 48. ³⁷ μὲν add. A.

NOTÆ.

(97) Dalecampius in lib. x Plinii cap. 62. Au-
ctores hoc negantes laudat. Cum Philostrato sentit

Basil. Mag. Isid. Pelus. Herodot. et Maximus Ty-
rius.

tanquam digiti connectuntur. Itaque in altum elatae aliquantum volare, et e sublimi pugnare. Solam vero Tigrim insuperabilem illis esse dicunt, celeritateque ventos æquare. Dicitur jucundissimus fuisse et rei nauticæ peritissimus; non ut Socratici, alia omnia deserens, et soli philosophiæ studens, etc., etsi omnium pulcherrima sit civitatum, et mare proprium, Zephyrique fontes habeat, sed pulchrius est illam viris illis condecorari.

καὶ τῶν ἐν θαλαττοῦργίᾳ θαυμασιώτερος⁴⁰. Οὐχ⁴¹ ἀποσπουδάζων⁴², φιλοσοφία δὲ μόνῃ συμβουλευέων⁴³ ἀλλὰ καὶ ἐξῆς. Καὶ εἰ⁴⁴ καλλίστη⁴⁵, πόλει οὕτως ὑπὸ τῆς εἰσῆς, καὶ τὸ πῆλαγος οἰκαιοῦται, ζεφύρουτε πηγὰς ἔχει. Ἀλλὰ ἀνδράσι⁴⁶ αὐτὴν ἐστεφανώσθαι ἥδιον.

333a. Dic ebat bene constituendam civitatem discordi indigere concordia. Quod autem dico, tale quid est: Seditio quæ ad gladios mutuasque lapidationes cives deducit, e civitatibus exterminanda penitus est. Civitas enim puerorum institutione et legibus et viris indiget, a quibus verba et actiones prodeunt. Mutua autem civium æmulatio pro communi civitatis bono, seu quod alius alio melius sententiam dicat, aut magistratum rectius gerat, aut præclarior legatione fungatur: talis, inquam, contentio et æmulatio, civitati plurimum confert. Quod si quis horum suo operi peragendo defuerit, quasi rem nauticam imperite tractet, male sese navis habebit, et ipsemet quasi procella quædam navim lædet. Verum si æmulatione quadam inter se certantes laborabunt, ne quis altero deterior in suo opere inveniat, recte probeque in portu navis firmabitur, prospereque cum lætitia tota navigatio peragetur, eorum in consultando rectitudo tantum ipsis proderit, quantum si Neptunus tutelam, securitatemque polliceretur. Etenim supplicavit, et multa de misericordia locutus est. Lapidum acervum super eum coacervasse. Somnia recte conjiciunt. Erat autem autumnus tempus, et mare minus securum. Cum Orpheus nuper e Thracia advectus esset, superstitiit, et superstans: Apollo, desine, inquit, quæ mea sunt occupare: jam satis enim te canentem pertuli. Apollonius intellexit. Sed alium sermonem Damis inducere volebat. Ostende nobis imaginem tuam, o Achilles. Tu namque valde juvaberis meis oculis, si ipsis tuæ præsentie utaris. De Musarum vero et Nereidum lacrymis, quas mea causa fusas esse homines perhibent. Musæ huc non perveniunt. Nereides autem nunc et frequenter accedunt. Ad hæc Achilles, nec Barbari, inquit, nobis erant multo inferiores, usque adeo per id tempus virtus in terra florebat. Jam enim Gallorum cantus audiebantur; verum adolescens tanquam e gravi somno excitatus, oculos frequenter terebat, et ad solis radios faciem vertens, verecundia etiam perfusus,

καὶ ἀλήκην εἰκάσθαι φησὶ⁴⁷ τοῖς λέουσιν, ὑπὸ δὲ πλεονεξίας τῶν πετρῶν αὐτοῖς τε ἐκαίνους ἐπιτίθεσθαι καὶ τῶν ἐλεφάντων δὲ καὶ δρακόντων ὑπερτέρους εἶναι. Πέτονται δὲ οὕτω μέγα, ἀλλ' ὅσον οἱ βραχύποροι θρῖνες· μὴ γὰρ ἐπιτιλῶσθαι σφᾶς ὡς θρῖναι πάτριον, ἀλλ' ὁμῆσαι τοὺς ταρσοὺς ὑφάνθαι πυρσὸς, ὡς πέτεσθαι τε καὶ ἐκ μεταώρου μάχεσθαι. Τὴν τίγριν δὲ αὐτοῖς ἀνάλωτον εἶναι μόνην, ἐπειδὴ τὸ τάχος αὐτὴν ἐσποιεῖ τοῖς ὀνέμοις. Ἀλλὰ⁴⁸ ἀπαγγέλλεται ἡδίστος ὥσπερ οἱ Σωκρατικοὶ τῶν μὲν⁴⁹ ἄλλων ἀπάγων καὶ ὅτι⁵⁰ Ἀπολλώνιος τὴν ὀρθῶς οἰκησομένην πόλιν ἔλεγεν ὁμονοίας δεῖσθαι στασιζούσης. Τοῦτο δὲ τοιοῦτόν ἐστι. Στάσις ἡ μὲν ἐπὶ ξίφει καὶ τὸ καταλιθεὺν ἀλλήλους ἄγουσα ἀπέστω πόλεως, ἡ παιδοτροφίας τε δεῖ καὶ νόμων καὶ ἀνδρῶν, ἐφ' οἷς λόγοι καὶ ἔργα. Φιλοτιμία δὲ ἡ πρὸς ἀλλήλους ὑπὲρ τοῦ κοινοῦ, καὶ πῶς ὁ μὲν γνώμης εἶποι βελτίῳ γνώμην, ὁ δὲ ἑτέρου ἀμεινον ἀρχῆς προστατῇ, ὁ δὲ πρεσβεύσειεν⁵¹, ἔρις οἷμαι αὕτη ἀγαθὴ καὶ στάσις ὑπὲρ τοῦ κοινοῦ. Εἰ δὲ⁵² ἐν τούτων εἰς ἐλλείψει⁵³ τι τῶν ἑαυτοῦ ἔργων ἢ ἀμαθῶς τῆς ναυτικῆς ἀφεται, πονηρὸν πλεουσύνται, καὶ ὁ χειμὼν αὐτοὺς ὀδύσειεν. Εἰ δὲ φιλοτιμῶνται πρὸς ἑαυτοὺς καὶ στασιάζουσι μὴ κακίῳ ἑτερος ἑτέρου ὀδῶσι, καλοὶ μὲν ὄρμοι τῇ νηϊ ταύτῃ, μετὰ δὲ εὐδίας τε καὶ εὐπλοίας [543 H.] πάντα, Ποσειδῶν δὲ ἀσφάλειος ἡ περὶ αὐτῆς εὐδουλία ὀδῶσι. Καὶ γὰρ ἰκέτευς καὶ πολλὰ ἐπὶ ἑλέφει ἔλεγεν. Ὡς κολωνὸν λίθων⁵⁴ περὶ αὐτὸν χώσασθαι. Εὐξυμβόλων⁵⁵ περὶ αὐτὸν χώσασθαι. Εὐξυμβόλων⁵⁶ ὀνειράτων τεύθονται. Καὶ γὰρ⁵⁷ μετόπωρον ἐτύγχανε, καὶ ἡ θάλαττα⁵⁸ ἤττον βεβαία. Ἐπεὶ⁵⁹ δὲ Ὀρφεὺς ἔχρα μόνος, ἄρτι ἐκ Θράκης ἤκουσα⁶⁰ ἡ κεφαλὴ, ἐφίσταται οἱ χρησιμοῦνται ὁ Ἀπολλώνιος, καὶ Πέπανσο, ἔφη, τῶν ἐμῶν⁶¹ καὶ γὰρ δὴ ἡδονὰς σε ἰκανῶς ἤνεγκα. Συνῆκεν⁶² ὁ Ἀπολλώνιος ὅτι λόγον ἑτερον ὁ Δάμις σπουδάσαι βούλεται. Δεῖξον⁶³ ἡμῖν, Ἀχιλλεῦ, τὸ σεαυτοῦ εἶδος· καὶ γὰρ ἂν ὄναιο ἄγαν τῶν ἐμῶν ὀφθαλμῶν, εἰ μάρτυσιν αὐτοῖς τοῦ εἶναι χρήσιον. Μουσῶν δὲ θρήνων⁶⁴ καὶ Νηρηίδων, οὓς ἐπ' ἐμοὶ γενέσθαι φασί, Μοῦσαι μὲν οὐδ' ἄφικοντό ποτε ἂνταῦθα Νηρηίδες δὲ ἔτι φοιτῶσιν. [1024 R.]

Ἐπεὶ δὲ ἔφη ὁ Ἀχιλλεὺς ὡς οὐδὲ οἱ βάρβαροι πολλὰ ἡμῶν ἐλείποντο· οὕτως ἡ γῆ πᾶσα ἀρετῆς ἠνθῆσε. Καὶ γὰρ δὴ καὶ ἀλεκτρονίδες ἦδη ψόθης ἤπτοντο. Τὸ δὲ⁶⁵ μεῖράκιον ὥσπερ ἀφυσπίσαν τοὺς τε ὀφθαλμοὺς ἔτριψε, καὶ πρὸς τὰς αὐγὰς τοῦ ἡλίου εἶδεν, αἰδῶ τε ἡσπάσατο⁶⁶ πάντων ἐς αὐτὸ ἐστραμμένων, ἀτελγῆς τε οὐκέτι ἐφαίνετο. Μεταβαλὼν δὲ τῶν χλανιδίων⁶⁷ καὶ τῆς ἄλλης Συβαρίδος, εἰς ἔρωτα ἦλθεν αὐχμοῦ καὶ τρέφονος, καὶ ἐς τὰ τοῦ Ἀπολλωνίου ἦθη ἀπεδύ-

VARIAE LECTIONES.

³⁹ φησὶ AB: φασί G. ⁴⁰ ἀλλὰ⁴¹ θαυμασιώτερος (III, 57) om. B. ⁴² οὐχ⁴³ IV, 2. ⁴⁴ μὲν om. AB. ⁴⁵ σπουδάζων G. ⁴⁶ συμβουλευέων ἄλλὰ A: συμβουλευέων G. ⁴⁷ καὶ εἰ⁴⁸ IV, 7. ⁴⁹ καλλίστη A: καὶ καλλίστη G. ⁵⁰ ἀλλὰ δὲ ἀνδρ. G. ⁵¹ ὅτι⁵² IV, 8. ⁵³ πρεσβεύειν G. ⁵⁴ εἰ δὲ⁵⁵ IV, 9. ⁵⁶ εἰς ἐλλείψει B, εἰς ἐλλείψει A: εἰσαλειφεί G. ⁵⁷ καὶ γὰρ⁵⁸ IV, 10. ⁵⁹ λίθων A: λίθον G. ⁶⁰ εὐξυμβ. IV, 11. ⁶¹ καὶ γὰρ⁶² IV, 13. ⁶³ θάλασσα G. ⁶⁴ ἐπεὶ⁶⁵ IV, 14. ⁶⁶ ἤκουσα ἡ κεφ. ἐκ Θράκης B. ⁶⁷ συνῆκεν⁶⁸ IV, 15. ⁶⁹ δεῖξον⁷⁰ IV, 16. ⁷¹ θρήνων AB: θρήνους G. ⁷² οὐκ G. ⁷³ τὸ δὲ⁷⁴ IV, 20. ⁷⁵ ἡσπάσατο AB. ⁷⁶ χλανιδίων G.

σατο. Εἰ μὲν⁶⁶ γὰρ Λακωνικὴ ἡ ὄρχησις, συνορχή-
σονται, εἰ δὲ ἀπαλὴ καὶ εἰς τὸ ὅθλι σπεύδουσα,
οὐκ ἐστὶ. Γυναικομικῶ (κατ' Εὐριπίδην φάναι) μορ-
φώματι. Λόγων⁶⁷ τε κρατῆρες ἴσταντο, καὶ ἠρύοντο
αὐτῶν οἱ διψῶντες. Πηνίκα⁶⁸ οἱ γάμοι· θερμοί, ἔφη,
καὶ ἰσως αὐρίον. Σοφίαν⁶⁹ δὲ αὐτοῦ κατεφεύδετο·
καὶ χαλινὸς οὐκ ἦν ἐπὶ τῇ γλώττῃ. Ἦν δὲ⁷⁰ ὁ Φιλό-
λαος· τὴν μὲν γλῶτταν συγκαίμενος, μαλακώτερος δὲ
καρτερῆσαι τι. Δείσας⁷¹ περὶ τοῖς νέοις,
et forte cras : Sapientiam suam simulabat, et lingua
moda toleranda, sollicitus de adolescentibus.

Περὶ μὲν⁷² γὰρ⁷³ θηρίων οὐκ ἂν εἴποις ὅτι τὰς
μητέρας αὐτῶν ἐδαίσαντο· Νέρων δὲ ἐμπεφόρηται
τῆς βορᾶς ταύτης ἐπ' Ὀρέστη καὶ Ἀλκμαίωιν.
Ἄλλ' ἐκείνοισι σχήμα τοῦ ἔργου πατέρες ἦσαν, ὁ
μὲν ἀποθανών, ὁ δὲ ὄρμου πραθεῖς. Οὗτος δὲ καὶ
εἰσποιηθεὶς ὑπὸ τῆς μητρός γέροντι βασιλεῖ καὶ
κληρονομήσας τὸ ἄρχεῖν⁷⁴. Ἐπὶ⁷⁵ γὰρ κῶμον ἐρχεται,
μεθύων ἄνθρωπος, οὐκ ἀγλύκως⁷⁶ τῆς φωνῆς⁷⁷.
ἔχων. Περιήρθη πᾶσιν ὀφθαλμοῖς, ὁπόσοις ἡ ἀρχὴ
βλέπει. Οἱ δὲ⁷⁸ δὴ Αἰσώπου τί· βάρβαροι, ἔφη, καὶ
ἄνοι καὶ λῆροι, γραυσὶν οἶοι μασσάσαι καὶ παιδίους.
Ἐκ παίδων γὰρ τοῖς λόγοις τούτοις συγγενόμενοι,
καὶ ὅπ' αὐτῶν ἐκνηπιωθέντες, δόξας ἀναλαμβάνομεν
περὶ ἐκάστου τῶν ζώων, τὰ μὲν ὡς βασιλικὰ εἴη,
τὰ δ' ὡς εὐθήη. Καὶ τὰ⁷⁹ ὅσα ἐς Ἀπολλώνιον Αἰ-
γυπτίους ὁρᾷ ἦν. Ὅτι⁸⁰ Κλαύδιος τηλικόδε⁸¹ ὢν
πολλὰ μεираκιώδη ἔπαθε, καὶ μελόδοτον γυναῖκας
τὴν ἀρχὴν ἀνῆκεν. Κίθδης⁸² γὰρ ὁ χρυσεὺς καὶ
μέλας ἦν ἐκ θαυρώων ἦκων⁸³. Ἦκαλλε⁸⁴. Καὶ⁸⁵
διήλθε τὸν περὶ τῆς⁸⁶ μητρυιᾶς λόγον ὑφαιμένῳ⁸⁷
τῷ τόνῳ. Οὐδὲ ἀφροδίσιον ἤπιετο⁸⁸, οὐδ' ἔρω⁸⁹.
ἐπ' αὐτὸν οὐδεὶς ἐκώμασεν· ἄλλ' ἦν τῆς ἀγροικωτέ-
ρας τε⁹⁰ καὶ ἀτέγκτου⁹¹ μοῖρας. Ἐδόκει δὲ⁹² καὶ
[544 H.] γυμναστικῆς ἐπαφροδίτης ἀψασθαι. Ἀπο-
χρη⁹³ τῷ σοφῷ βρώσεώς τε καθαρῷ εἶναι ὁπόση
ἐμπνοῦς, ἱμέρου τε ὅς φοιτᾷ δι' ὀμμάτων, φθόνου
τε ὅς διδάσκαλος ἀδίκων ἐπὶ χεῖρα καὶ γνώμην ἔχει.
Θαυμασιουργίας τε καὶ βιαίου τέχνης μὴ δεῖσθαι
ἀληθεῖαν. Ἦ μὲν κακία χρυσῷ τε κατεσκευασμένη
καὶ ὁρμῆς ἐσθῆτί τε ἀλιπορφύρῳ καὶ παρείᾳ ἄνθει
καὶ χαίτης ἀναπλοκαῖς καὶ γραφαῖς ὀμμάτων· ἔστι
δ' αὐτῇ⁹⁴ καὶ χρυσοῦν πέδιλον· γέγραπται γὰρ
καὶ τούτῳ⁹⁵ ἐνσοδοῦσα. Ἦ δ' ἀρετὴ πεπονηκυῖς
μὲν προσφερέας, τραχὺ δὲ ὁρῶσα τὸν αὐχμὸν⁹⁶
πεπονημένη⁹⁷ κόσμημα. Οὐδὲ⁹⁸ ἔριον δ' ἀπὸ ἐμφύ-
χων⁹⁹ ἐπέχθη. Καὶ μοι ἔδοξεν ἀνδρῶν εἶναι περι-
τῶν τὰ θεῖα ψυχὴν τε¹ ἀρίστα ἐπισκευαμένων, ἧς²
τὸ ἀθάνατον τε καὶ ἀγέννητον πηγάι γενέσεως. Ὁ
Ἀπολλώνιος³ φησι, ταῦτά μὲν ὅσον⁴ ἐπ' Ἰν-
δοὺς ἔτρεψεν, ἐνθυμηθέντα ὡς λεπτότεροι μὲν τὴν

A quod omnes in se respicientes animadverteret, nec
ulterius petulans apparebat. Motans igitur chlamy-
des, et reliquum Sybariticum cultum, venit in de-
siderium vestis sordidae et tritae, et in mores Apol-
lonii abiit. Si enim est tripudiatio Laconica, simul
333b tripudiabo : sin mollis est, et feminea, non
amplius mulierum imitatrice, ut ait Euripides, larva
utar, nec verbis. Pocula in mensa statuuntur, et
hauriebant sitientes. Quando nuptiae fervent, ait,
quidem satis promptus, sed mollior ad incom-

De feris non facile dixeris an matres discorpse-
rint. Nero hoc cibo satiatur, insanius Oreste, et
Alemæone, sed facti prætextus illis auctores erant.
Ille quidem mortuus, hic in portu venditus. Ille
opera matris ab imperatore tum sene adoptatus,
B et imperium hæreditatis jure consecutus, ad intem-
perantiam delabitur, homo ebriosus, nec insuavi
voce. Omnium oculis expositus est, qui in princi-
pem conjiciuntur. Æsopi ranæ, inquit, et asini,
nugæ pueris, aniculisque tractandæ. A pueritia in
illis enutriti, et in illis consumpta infantia est. De
singulis animalibus opiniones habemus : hæc qui-
dem ut imperio digna, illa ut simpliciora. Ægyptii
aures ad Apollonium arrigebant. Claudius, etsi tan-
tus erat, multæ tamen puerilia præterea exhibuit.
Mulierculis imperium submisit, quo homines re-
guntur. Adulterinum enim aurum, et nigrum erat
e lacrymis procedens. Assentabatur, et referebat
de neverca sermonem voce demissa, nec venerea
C attigit, nec aliter in eum quis petulantiam osten-
dit. Sed erat agrestiore ingenio ac præduru.
Visus est et gymnasticam scite attigisse. Expedit
sapienti purum esse a cibo, qui spirat libidinem,
quæ per oculos venit : et invidiam, quæ magistra
injustis contentionum ac dissensionum est. Non
eget veritas incantamentis, et arte violenta. Vitium
auro ornatum et torquibus vestegue purpurea,
genarum rubore, criniumque cincinnis, oculorum-
que coloribus, et aureis calceis petulanter depictum
est : virtus vero laboriosa 334a adjuncta est
horrido aspectui, studet squalore ornari, nec lan-
nam, quæ ab animato carpitur, gestat. Etenim
visa est mihi hominum superstitionum esse, qui
mentem puram habent, cujus immortalitas, et initio
D carentia generationis fontes. Apollonius ait : Hæc
me ad Indos duxerunt cogitantem, quia subtiliores
intellectu tales homines prioribus occupati cogi-
tationibus, veriores in opinionibus de diis et natura,
quasi vicini diis et ad initia vivificæ et calidæ solis
substantiæ habitantes. Sed et arenæ numerum

VARIE LECTIONES.

⁶⁶ εἰ μὲν] iv, 21. ⁶⁷ λόγων] iv, 24. ⁶⁸ πηνίκα] iv, 25. ⁶⁹ σοφίαν] iv, 26. ⁷⁰ ἦν δὲ] iv, 36. ⁷¹ δει-
σας] iv, 37. ⁷² περὶ μὲν] iv, 38. ⁷³ γὰρ AB: γε C. ⁷⁴ ἀρχεῖον B. ⁷⁵ ἐπὶ βλέπει ⁷⁶ ἀγλύκω A. ⁷⁷ φωνῆς
om. A. ⁷⁸ οἱ δὲ] v, 14. ⁷⁹ καί] v, 24. ⁸⁰ ὅτι] v, 27. ⁸¹ τηλικόδε A : τηλικός δὲ C. ⁸² κίθδης
v, 36. ⁸³ ἦκων correctum in A. ⁸⁴ ἦκαλλε (v, 42) om. AB. ⁸⁵ καὶ] vi, 3. ⁸⁶ τῆς add. A. ⁸⁷ ὑφαι-
μένον C. ⁸⁸ ἤπιετο B. ⁸⁹ ἔρω A : ἐτέρως C. ⁹⁰ τε add. AC. ⁹¹ ἀτέγκτου A. ⁹² δὲ add. B. ⁹³ ἀπχρη] vi,
10. ⁹⁴ ἔστι δ' αὐτῇ om. AB. ⁹⁵ τούτῳ C. ⁹⁶ τὸν δὲ αὐχμὸν C. ⁹⁷ πεπονημένη C. ⁹⁸ οὐδὲ] vi, 11.
⁹⁹ ἐμφύχου C. ¹ ψυχὴν τε A : ψυχὴν δὲ C. ² ἧς] οἷς B et corr. A. ³ ὁ Ἀπολλ.] p. 244. ⁴ ὅσον B :
ἴμων C.

nosse dicit Apollonium, et maris mensuram omnem comprehendisse. Videri et aliqua apud reliquos mirabilia, in quibus fortiter et eleganter Apollonium narrantem audiverunt: mitigans vero illum Thespion. Dicitur et elegantias verborum Phraata ab Indis attulisse. Hoc enim tempus et Indi ad sacerdotes. Videris mihi bene concoquere et egregie comedere. Si enim antiquas leges et vetustiores cognoscere licuisset, poteram illas severius excutere. Multi et absurdi sermones inter æquales renascentur. Multi et tunc Phraatou λόγων ἀγάλματα ἀπὸ Ἰνδῶν ἀγειν. Τὸν γὰρ καιρὸν τούτων καὶ οἱ Ἰνδοὶ πρὸς ἱεροὺς γίνονται¹¹. "Εοικας¹² εὖσιτος εἶναι καὶ δεινὸς φαγεῖν. Εἰ γὰρ¹³ τὰ παλαιὰ νόμιμα, καὶ πολιωτέρα ἢ γινώσκειν αὐτὰ, πικρῶς ἐξετάζοιμεν, πολλοὶ καὶ ἀποποιοὶ λόγοι ἀναφύσσονται^{14, 15}. Ἰσηλικίων.

Cum Titus Hierosolyma evertisset, et omnia circumloca cadaveribus opplesset, coronare illum voluere, sed ille seipsum putavit indignum. Non enim se esse talium operum auctorem, sed Deo iracundiam contra Judæos monstranti suas manus præbuisse: hos tales accusatores irridenti, in illos stimulos linguæ suæ vibrantes. Ad præceptores se contulit, qui mentem illius et linguam erudierant. Magnum, inquit, mensarium video: infelicem quidam dixit, cui nihil est præter pauca, quæ non sufficiunt ad domum pascendam. Persuadet homini ut daret sibi vices mille, repositurum se quinque. Ille vero thesaurum amans, nunquam donare omnino recusavit, sed putavit æqualem se habere partem, tanto vero minorem, quanto duas myriades in manibus existentes, in sua esse potestate: agrum vero pro illis in pruina jacere, et grandine et aliis incommodis, quæ fructus corrumpunt.

334b Philosophia sic aliquos commovet, ut habitum rejicientes, illi quidem occurrerint, relictis suis ad Occidentem ad Celtas, illi in deserta Africæ et Scythiæ, aliqui in eos sermones inciderunt, qui ad flagitia accendunt. Seditibus aliis sub platano, cecidæ in cantu erant, cum ver eas ad cantandum incitaret. Hac oratione Demetrii superatus Damis: Tu quidem, inquit, cum hic viro adsis amicus, nunc certe magnum illi bonum videris afferre. Quæ enim parva ratio haberetur, si suadeam, ne in gladios jam nudatos incurreret, neve in tyrannidem rueret, qua nihil crudelius. Quid de te decernendum nescio: (judex) affectus est tanquam ille qui decernere capiunt, veriti ne non verum judicent, et reum perditionis ipsorum facit te. Vult enim quæ non decent; facienda vero dirigens ad juris sententiam. Non audenti similis disserebat cum Damide supra delta, ubi Nilum aiant dividi. Verumtamen hic quidem divitiis valide munientes, et tam diligenter veluti muro cingentes, de illis nunc periclitamur domi, placente coctæ sunt. Istri enim illos et Danaïdes terminant fluvii non faciles ad transgrediendum. Omnes Apol-

A ζύνεσιν οἱ τοιοῦτοι ἄνθρωποι, καθαρωτέραις ἐμιλοῦνται ἀκτίσιν, ἀληθέστεροι δὲ τὰς περὶ φύσεως καὶ θεῶν δόξας, ἅτε ἀγγίθουσι καὶ πρὸς ἀρχαῖς τῆς ζωογόνου καὶ θερμῆς οὐσίας οἰκοῦντες. Ἀλλὰ¹⁶ τὴν ψάμμον εἰδέναι φησὶν ὁ Ἀπόλλων¹⁷, ὅποσα ἀριθμῆσαι αὐτὴν, καὶ τὰ τῆς θαλάσσης μέτρα ξυνειληφέναι πάντα. [1025 R.] Φαίνεσθαι¹⁸ δὲ τινα καὶ περὶ τοὺς λοιποὺς ἐκπληξιν ἐφ' οἷς ἐρρωμένους τε καὶ σὺν εὐροῖα διαλεγόμενου Ἀπολλωνίου ἤκουσαν. Διαπραῦν¹⁹ δὲ αὐτὸν ὁ Θεσπείων²⁰. Λέγεται²¹ γὰρ

Ἐπεὶ²² δὲ Τίτος ἤρῃκει τὰ Ἱεροσόλυμα καὶ νεκρῶν πλέα ἦν πάντα²³, τὰ ὄμορα ἔθνη ἐστεφανούν αὐτόν. Ὅ δὲ οὐκ ἤξίου αὐτὸν τούτου· μὴ γὰρ αὐτὸς ταῦτα ἐργάσθαι²⁴, Θεῷ δὲ ὀργὴν φήναι· ἐπιδοθεῖν αὐτὸς τὰς αὐτοῦ χεῖρας. Τούτῳ²⁵ δὲ τοιοῦτους ὑποβλίσσουσιν οἱ συκοφάνται, κέντρα ἐπ' αὐτοὺς ἡρμένοι τὴν γλώτταν. Εἰς διδασκάλων ἐδάδιζεν, ὅφ' ὦν καὶ ἡ γνώμη αὐτῷ καὶ ἡ γλώττα ἴσχυσε. Δεινόν²⁶ γε²⁷, ἔφη, χρηματιστὴν ὄρω. Κακοδαίμονα μὲν οὖν, εἶπεν, ὅ γε ἔστιν οὐδὲν πλὴν ὀλίγων, ἃ μὴ ἀποκορῇ βόσκων τὸν οἶκον. Πείθει τὸν ἄνθρωπον ἀποδόσθαι οἱ δισμυρίων αὐτόν, εὐρημα ποιησάμενον τὰς πεντακισχιλίας. Ὅ μὲν δὴ τοῦ θησαυροῦ ἐρῶν οὕτω ξυνίει τοῦ δώρου, ἀλλ' ὥστε ἴσα ἔχειν τοσούτῳ δ' ἐλάττω, ὅσω τὰς μὲν δισμυρίας ἐν ταῖς χερσὶν οὖσας ἐφ' αὐτῷ εἶναι ἂν, τὸν δ' ἄντ' αὐτῶν ἀγρὸν ἐπὶ πάρχαις κείσεσθαι καὶ χαλάσαις καὶ τοῖς ἄλλοις· ἃ τοὺς καρποὺς φθείρει.

C Φιλοσοφία²⁸ δὲ οὕτω τι ἐπηξεν, ὥς ἀποβαλόντες τὸ σχῆμα οἱ μὲν ἀποδρᾶναι σφῶν ἐς τὴν Κελτῶν ἐσπέραν, οἱ δ' ἐς τὰ ἔρημα Λιβύης τε καὶ Σκυθίας, ἔνιοι δὲ εἰς λόγους ἀπενεχθῆναι· συμβούλους τῶν ἀμαρτημάτων²⁹. Ἰζησάντων³⁰ δὲ ὑπὸ πλατάνῳ οἱ μὲν τέττιγες ἐν φθάρει ἦσαν, ὑποφalloύσης αὐτοῖς τῆς ὕρας. Ἥττηθεῖς³¹ δὲ ὁ Δάμις τῶν τοῦ Δημητρίου λόγων, ἀλλὰ σὺ γε ἔφη, φίλος ἀνδρὶ παρῶν [545 H.] γένοιτο ἂν ἀγαθόν τι τοῦτῳ μέγα ἐμοῦ γὰρ σμικρὸς λόγος, εἰ συμβουλευοίμι αὐτῷ μὴ κυδιστῆν ἐπ' ὀρθὰ ξίφῃ μτ' ἀναρρίπτειν πρὸς τυραννίδα, ἥς οὕτω χαλεπωτέρα. Ὅ τι³² μὲν γὰρ φημίζεται ἐπὶ σοί, οὐκ οἶδα· δικάεστι δὲ ὥσπερ οἱ καταψηφισασθαι μὲν ἐπιθυμοῦντες, αἰσχυρόμενοι δὲ τὸ μὴ ἐπ' ἀληθείαι, καὶ πρόσφασιν D ἀπωλείας ὑπάτων³³ ἀνδρῶν ποιεῖται σε. Βούλεται μὲν γὰρ ἃ μὴ δεῖ, πράττει³⁴ δὲ αὐτὰ καταρρύθμιζων εἰς [τὴν τοῦ δικαίου δόξαν. Ἐλεγε³⁵ δ' αὐτὰ μασώμενός³⁶ τε καὶ φεγγεῖας. Ὅ δὲ οὐκ ἀνηχοῖται ὁμοῖος διελέγετο πρὸς τὸν Δάμιν ὑπὲρ τοῦ Δέλτα, περὶ δὲ φασὶ τὸν Νεῖλον σχίζεσθαι. Ἀλλ' ὅμως, οὕτω μὲν χαρὰκώσαντες τὸν πλοῦτον, οὕτω δὲ³⁷ ἀσφαλῶς τειγισάμεσοι, κινδυνεύομεν περὶ αὐτῷ³⁸ νῦν. Οἱ-

VARIE LECTIONS.

¹⁶ ἀλλὰ p. 248. ¹⁷ Ἀπολλωνίος corr. A. ¹⁸ φαίνεσθαι vi, 12. ¹⁹ διαπρ. vi, 13. ²⁰ Θεσπείων A. ²¹ λέγεται vi, 14. ²² πρὸς ἱεροὺς γίνονται ὡς ἱεροὶ γίνονται AB: πρὸς ἱεροῖς γε. ²³ εἰ γὰρ vi, 15. ²⁴ εἰ γὰρ vi, 15. ²⁵ ἀντ' αὐτῶν A. ²⁶ ἐπὶ vi, 29. ²⁷ πάντων A. ²⁸ ἐργασται γ. ²⁹ τοῦς vi, 36. ³⁰ δεινόν vi, 39. ³¹ γε vi, 39. ³² φιλοσοφία ³³ ἀμαρτημάτων (vii, 4) om. B. ³⁴ ἰζησ vi, 11. ³⁵ ἡττ. vii, 13. ³⁶ δ' τι vi, 18. ³⁷ ὑπάτων B: ὑπ' αὐτῶν γ. ³⁸ πράττει A: πράττεσθαι γ. ³⁹ ἔλεγε vii, 21. ⁴⁰ μασώμενός γ. ⁴¹ δὲ add. A. ⁴² αὐτὸν B.

κλα³³ τε ἐπὶ τῶν ἀμαξῶν³⁴ πέπναι. Ἰστροί τε³⁵ γὰρ αὐτοὺς καὶ Τανάιδες ὀρίζουσιν οὐ³⁶ ῥάδιοι ποταμοὶ ὑπερβῆναι. Ἐώρων³⁷ μὲν δὲ ἐς τὸν Ἀπολλώνιον πάντες³⁸ αὐτοὺς τε γὰρ τοῦ σχήματος³⁹ ἀπεβλέπετο⁴⁰, καὶ θεία ἐδόκει ἡ περὶ τῶν εἰδῶν ἐκπληξίς. Ὑπὲρ μὲν τῆς κούρας ἐλελήθειν, ὧ βασιλεῦ, ἔφη, περὶ⁴¹ ταῖς θριξὶ κινδυνεύων. Δεδεμένον⁴² τοῦ Ἀπολλωνίου ἀφικνεῖται τις εἰς τὸ δεσμοτήριον, τὸ προσελθεῖν αὐτῷ ἐπινοῶν φάσκων, ξύμβουλος δὲ σωτηρίας ἔκινε. Ἦν μὲν δὲ Συρακούσιος οὗτος, Δομετιανοῦ δὲ νοῦς τε καὶ γλῶττα. Ἐγένετο⁴³ Πύθων ὁ Βουζάντιος ἀγαθὸς ῥήτωρ⁴⁴ τοῦ κακὰ πείθειν. Ἡ τὴν⁴⁵ κόμην ἑτερόν τι παρ' ὃ ἔστιν⁴⁶ ἔστι δὲ, οἶμαι, ἡλιώσα τε καὶ ὑποφαίνουσα. [1028 R.] Ἐγὼ⁴⁷ δὲ οὐ μόνον οὐ προσήειν⁴⁸ ὑπὲρ χρημάτων, ἀλλὰ κακέινους ἐώθουν ὡς οὐχ ὑγιαίνοντας. Διεβελλήμην δὲ πρὸς χρήματα μεράκιον ἔτι ὦν. Τὰ γούν πατρώα (λαμπρὰ δ' ἦν οὐσία ταῦτα) μιᾶς μόνης ἰδὼν ἡμέρας ἀδελφοῖς τε τοῖς ἑαυτοῦ ἀνῆκα καὶ φίλοις καὶ τῶν συγγενῶν τοῖς πένησιν. Σοφοῦ⁴⁹ δὲ ἀνδρὸς κόμης φειδέσθω σίδηρος⁵⁰ οὐ γὰρ θεμιτὸν ἐπάγειν αὐτὸν οὐ⁵¹ πάσαι μὲν αἰσθητηρίων πηγαί, πάσαι δὲ ὁμφαί⁵² εὐχαί τε ἀναφαίνονται καὶ σοφίας ἐρμηνεύς λόγος. Νερούαν⁵³ δὲ ἀξίον⁵⁴ μὲν ἀρχῆς ἡγοῦμαι πάσης καὶ λόγου παντὸς εὐφημίαν ἔχοντος⁵⁵ ἀγωνιστὴν δὲ φροντίζων οὐ χρηστὸν⁵⁶ ὁ Ἀπολλωνίος φησι. Τῷ⁵⁷ γὰρ Εὐφράτῃ ἐκ τοῦ κολακεύειν τοὺς δυνατοὺς τὴν λέγω χρήματα; πηγαί μὲν οὖν εἰσι πλούτου· καὶ τῶν τραπεζῶν ἦδη διαλέγεται, κάπηλος, ὑποκάπηλος, τελώνης, ὀβολοστάτης, πάντα γινόμενος τὰ πωλούμενα τε καὶ πωλοῦντα. Ἐντετύπεται δ' αἰ ταῖς τῶν δυνατῶν θύραις, καὶ προσέστηκεν αὐταῖς πλέον ἢ οἱ θυρωροί. Ἐπιτείχεται δὲ τὸν ἐκυτοῦ πλοῦτον ἑτέροις, τὸν Αἰγύπτιον τουτοῖν βράσκων χρήμασι, καὶ ἐξόντων ἐπ' ἡμὲ γλῶτταν ἀξίαν ἐκτεμῆσθαι. Νεότης⁵⁸ ἔγένετο θαυμάσια ἀξίον τοῦ πλήθους καὶ τῆς ἐς τὸ φιλοσοφεῖν ὁρμῆς. Καὶ ἐν⁵⁹ οὐδεμιᾷ τῶν πόλεων ἀηδὴς δοκῶν, ἀλλὰ καὶ ποθεῖσθαι⁶⁰ ἀξίος.

ΣΜΒ.

Ἰσιδώρου βίος ὑπὸ Δαμασκίου συντεθείς.

[546 H.] Ἀνεγνώσθη ἐκ τοῦ Ἰσιδώρου βίου⁶¹ τοῦ φιλοσόφου.

Αἰγύπτιοι τοίνυν ὅτι μὲν παλαιάτατοι ἀνθρώπων εἰσιν, νῦν⁶² ἀκοῇ γινώσκωμεν, ὀλίγου τι πάντων, οὐδεὶς οὕτως ἐστὶν ὀψιμαθὴς δὲ⁶³ οὐχὶ πολλῶν ἀχέως λεγόντων τε καὶ γραφόντων. Εἴσω δὲ ἡ τοιαύτη σοφία κρυπτομένη ἐν τῷ ἀδύτῳ τῆς μυθολογίας ταύτης ἀληθείας, οὕτως ἡρέμα παραγυμνοῦται κατὰ βραχὺ⁶⁴ τῷ δυναμένῳ πρὸς θεὸν ἀνακλίνει τὴν ἱερὰν αὐγὴν τῆς ψυχῆς. Ὅτι οἱ Αἰγύπτιοι ἐπέβοντο⁶⁵ θεὸν

A Ionium intuiti sunt, illius vero faciem suspexerunt, et divina quaedam in facie ejus species oculos prae-
stinguebat : Ut tonderer, veni, inquit, o rex, de capillis periclitans. Apollonio victo ingreditur aliquis carceres, dicens se emisse pretio, ut in carcerem ad illum aditum daretur, et venire ut de salute consilium daret. Erat hic Syracusanus, Domitiani mens et lingua. Python orator Byzantinus aptus erat ad mala persuadenda. Vel comam aliquid praeter id quod est : est vero, ut puto, vicens et splendens. Ego vero non solum convenire pro pecuniis, sed illos expuli, tanquam non sanos. Ego adhuc juvenis propter pecuniam irrisus sum, paterna bona satis ampla uno solum vidi 335^a die : fratribus meis reliqui, et amicis, et cognatis pauperibus. Sapientis viri comae parcat ferrum : non enim illud admovere licet, ubi omnes sensuum fontes, omnia vota, et oracula conspiciuntur, et oratio sapientiae interpret. Nervam quovis imperio dignum puto, et omni oratione bonis votis prosequente. Bellatorem enim, curarum non utilem dicit Apollonius. Euphrati adulatori quid dico pecuniae, imo fontes sunt divitiarum : et in mensis disputat caupo administer, publicanus, fenerator : omnia factus, et vendita et vendentia. Impressusque semper potentium januis, adest frequentius quam ipsi janitores. Custodit divitias suas aliis, Aegyptium hunc pascens pecuniis, et acuens in me linguam, quae meretur exsecari. Juventus digna erat omnium admiratione, et ad philosophiam admodum proclivis, et in nulla urbe injucundus erat, sed dignus qui amaretur.

C

CCXLII.

Ex Isidori philosophi Vita Damascio auctore.

Legi Vitam Isidori philosophi (98).

Nemo adeo sero discere coepit, tardique est ingenii, quin fere ex omnibus et dicentibus et scribentibus audierit, Aegyptios omnium post homines natos esse antiquissimos. Haec vero sapientia intus in penetralibus fabulosae illius veritatis abscondita, adeo lente revelatur, eo quod divinus ille animae splendor ad Deum sensim duntaxat converti possit. Colunt, inquit, praeter ceteris diis Aegyptii Osirim et Isim; illum omnia con-

VARIAE LECTIONES.

³³ οἰκίας] vii, 26. ³⁴ ἀμαξῶν A : μαζῶν C. ³⁵ τε add. A. ³⁶ ὠρατῶσιν C. ³⁷ ἐώρων] vii, 31. ³⁸ τὸ σχῆμα corr. A. ³⁹ ἀπεβλέποντο C. ⁴⁰ ὑπὲρ] vii, 34. ⁴¹ δεδεμένου] vii, 36. ⁴² ἐγένετο] vii, 57. ⁴³ ῥήτωρ ἀγαθός C. ⁴⁴ ἡ τὴν] vii, 42. ⁴⁵ ἐγὼ] vii, 5, p. 552. ⁴⁶ προσήειν A : προσήειν C. ⁴⁷ σοφοῦ] vii, 7, 6. ⁴⁸ οὐ AB : αἱ C. ⁴⁹ εὐχαὶ ὁμφαί C. ⁵⁰ νερούα A est vii, 7, 10. ⁵¹ ἀξίαν AB. ⁵² ἀνέχοντος C. ⁵³ χρηστῶν A. ⁵⁴ τῷ] vii, 7, 11. ⁵⁵ νεότης] vii, 21. ⁵⁶ καὶ ἐν] vii, 24. ⁵⁷ ποθεῖσθαι C. ⁵⁸ ἐκ τοῦ Ἰσ. βίου A : Ἰσ. βίος C. ⁵⁹ ὦν A : ὡς C. ⁶⁰ δὲ A : ὡς C. ⁶¹ βραχὺ περ δυν. C. ⁶² ἐπέβοντο C.

NOTÆ.

(98) Isidori hanc Vitam scripsisse Damascium partim liquet ex iis quae supra leguntur, partim Suidæ, partim denique ex infra positis.

dere, et figuris, numerisque materiam adornare arbitrati; hanc vero immensis perennis vitæ rivulis illius fabricam irrigare ac saginare. Ex his constat Theocrasia, hoc est divina temperatio, aut potius perfecta unio est, reditus animarum nostrarum ad Deum reversarum, et e multa distractione in unum collectarum. Etenim non de avulsione luculenter dico, qua huc demissæ et terrenum indutæ corpus, a se invicem illæ divulsæ sunt, et revera a furiosis, et **335** a terrenis affectibus per mundum sparse sunt, qui non modo cum Typhone comparandi, sed adhuc multo, ut puto, perturbatiores sunt. Verum ejus gratia hæc omnia? Jam tempus adjungere, et iterum narrationem extra argumentum exspatiantem revocare: et conjungitur illa e terrestri hac vita ad coelestem illum fornem avolans. Sed statim quis existimaret ea quæ dicta sunt, beatitudinem sonare. In promptu est interrogare: Unde, o amice, manifestum est, dicat aliquis, tuum illum philosophum ab hac turba animarum ortum duxisse? Ego autem ad illa non decertando, more judiciorum, sed nitius respondebo, neque contendendo, ut sit in disputatione, ubi acerrime certatur, sed ut leges sunt eorum, qui Vitas describunt, ea sola quæ vera esse credo, producents, quæque a præceptore audiui. Severus imperator Romanus fuit, Romanorumque pater legis præscripto. Qui et lapidem se ait vidisse, in quo continetur figura lunæ vario modo mutata ex alio in aliud, et contra solem auctæ et minutæ, et lapidi etiam solem inesse. Isidorus igitur quæstionem scire videbatur, dicere vero noluit, et hoc e somno quodam mirabili discere quam accuratissime conatus est. Tam enim prompto somniandi ingenio et arte fuit magnus Isidorus, ut sæpius opera quæ ipsius prædictioni respondent, explorata demirer. Sunt sane etiam pene omnes Alexandrini felices et apti in somniando, et ideo illi etiam nunc somnia oracula cognominant. Cum vero expectatus esset, non videbat illam inexplicabilem visionem. Neque enim adeo clarum neque profundum vibrabat splendorem, ut contextus a sensibilibus alio reverberaretur, intus tamen accendatur et luceat. Sed cum extra hæc consistit anima, sensu non amplius operante vi somni remissione, tunc soli sibi relictæ animæ adest semper interior Dei lux, et obstaculis jam libera, magis accenditur, et sæpiissime ad exteriora effunditur, donec tandem ipsam imaginationem collstreet. Duplicem **336** a inde rationem divinarum visionum dixit: hanc quidem sensibilem vigilantium, imaginariam alteram dormientium: utraque autem veram continentiam postulat. Videbatur sapiens maturusque Isidorus, quin etiam gravis morum constantia, facies pene quadrangula, eloquentis Mercurii quoddam sacrum simulacrum:

A μάλιστα φησιν ⁶² "Οσιρίν τε καὶ Ἰσὺν, τὸν μὲν ἅπαντα δημιουργεῖν νομίζοντες, εἰδασί τε καὶ ἀριθμοῖς τὴν ὕλην διακοσμοῦντα, τὴν δὲ κατάρδουσαν τε καὶ παίνουσαν τὴν τοῦτου δημιουργίαν ἀνάνου ζωῆς ⁶³ ὀγετοῖς ἀμετρήτοις. Ἐκ τρίτου ἀντὶ τοῦ τρίτου. Καὶ τοῦτ' ἂν εἴη θεοκρασία, μᾶλλον δὲ ἑνωσις παντελῆς, ἐπάνωδος τῶν ἡμετέρων ψυχῶν πρὸς τὸ θεῖον ἐπιστρεφόμενων καὶ συναθροισζομένων ἀπὸ τοῦ πολλοῦ μερισμοῦ καὶ τί γὰρ οὐ λέγω σπαραγμοῦ διαβρόθην, ὃν ἐνταῦθα βυεῖσαι καὶ σῶμα γήϊνον λαβούσαι διεσπασθήσαν αὐταὶ ἀφ' ἑαυτῶν, καὶ πολυλαχῇ διωκίσθησαν ὑπὸ ⁶⁴ τῶν τυφωμένων τῶ ὄντι καὶ ἄλλως γηγενῶν παθημάτων, ὄντων γε οὐ κατὰ τὸν τυφῶνα μόνον, ἀλλ' ἔτι οἶμαι καὶ τοῦτου πολυπλοκωτέρων. Ἄλλ' οὐ δὴ ἕνεκα τὸν λόγον ἅπαντα ⁶⁵ τοῦτον ἡγείραμεν, καιρὸς ἂν εἴη προσαποδοῦναι, καὶ ἅμα ἀνακαλέσασθαι τὴν διήγησιν ἐξω φερομένην τῆς ὑποθέσεως. Καὶ ἔχεται αὕτη καταπτάσα τῆς οὐρανίας ἀφίδος τοῦ γένου βίου ⁶⁶ Ἄλλὰ τάχα ἂν τις ὑπολάβοι τὸ λεγόμενον ἄειν μακαρίας. Ἐτοιμον γὰρ εἰς ἐρώτησιν· πόθεν, ὦ ἑταῖρε, δῆλον, εἰποι τις ἂν, οἷοις φιλόσοφος ἀπὸ τοῦδε τοῦ ἔθνους ὥρμητο τῶν ψυχῶν; ἐγὼ δὲ πρὸς ταῦτα ἀποκρινόμεναι οὐτι γε μαχητικῶς ὥσπερ ἐν δικαστηρίῳ, ἀλλὰ πραδότερον, οὐδέ γε διὰ σπουδῆς οἷας ἐν διαλέκτῳ πρὸς τὸ ἀκριβέστατον ἀμύλλωμένης, [1029R.] Ἄλλ' οἷα μέτρα βιογραφίας, αὐτὰ μόνα, ἅπερ ἀληθῆ εἶναι πιστεύω καὶ τοῦ ἐμοῦ καθηγεμόνος ἀκήκοα, προφερόμενος ⁶⁷. Ἦν δ' ὁ Σεβήτρος Ρωμαῖος καὶ Ρωμαίων ⁶⁸ πατὴρ κατὰ τὴν τοῦ νόμου ἀξίωσιν· ὃς εἶπε καὶ λίθον ἰδεῖν, ἐν ᾧ σελήνης γίνετο σχήματα μεταμορφουμένης παντοῖα μὲν, ἄλλοτε δὲ ἄλλα, πρὸς ἥλιον αὐξομένης ⁶⁹ καὶ μειουμένης, ἐνόντα τῷ λίθῳ καὶ αὐτὴν τὸν ἥλιον. Ὁ γοῦν Ἰσίδωρος εἰσέκει μὲν τὸ ζητούμενον εἰδότε, λέγειν δ' οὐκ ἔθουλετο ⁷⁰. Καὶ τοῦτο δὲ μαθεῖν ἐξ οὐραίου θαυμασίου τινὸς ἐναργέστατα διεπιστεύοντο. Καὶ γὰρ ἦν ὁ μέγας Ἰσίδωρος εἰς τοσοῦτον εὐ ἤκων φύσεώς τε καὶ τύχης ὀνειρωτεύουσης, ὥστε ἔμοιγε θαυμάζειν ἐπεισε πολλάκις, ἀποπειρωμένην τῶν ἐργῶν ἀποβαινόντων, τῆς τοιαύτης αὐτοῦ προβρόχσεως. Εἰσὶ μὲν δὲ καὶ Ἀλεξανδρεῖς ὀλίγοι πάντες εὐφρεῖς τε καὶ εὐτυχεῖς ὀνειρωπολαῖσθαι καὶ τοὺς οὐείρους ἐκείνους διὰ τοῦτο καὶ νῦν χρησμούς ὀνομάζουσι. Ἐργηγορότι μὲν τῷ Ἰσιδώρῳ οὐ παρὴν ἡ ἀβρόχτος αὐτοψία· οὐ γὰρ οὕτω λαμπρὰν οὐδὲ βαθεῖαν παρείχετο τὴν μαρμαρυγὴν, ὥστε καὶ ὑπὸ τῶν αἰσθητῶν ἐπὶ θάτερα ἀνταυγοῦντων ἐπὶ λυγαζομένην [547 H.] εἰσω ὅμως ἀνάπτεσθαι καὶ διαλάμπειν. Ἄλλ' ὅτε ἐξω τοῦτων καθίστατο ἡ ψυχὴ, μηκέτι τῆς αἰσθήσεως ἐνεργούσης, ἦδη δὲ παρεμμένης ὑπὸ τοῦ ὕπνου, τότε μονομένη καθ' ἑαυτὴν ἡ ⁷¹ αἰ ἐνδὸν ἐστῶσα τοῦ θεοῦ ἀστραπὴ, καὶ ἀπαλλαστομένη τῶν ἐμποδίων, ἐπὶ μᾶλλον ἀνεξωपुरεῖτο ⁷², καὶ ἐξερχέτο πρὸς τὸ ἐκτὸς ἐπὶ ἂν πλείστον, ὥς καὶ αὐτὴν καταστράφειν ἐπ' ἐσχάτην τὴν φαντασίαν. Ὅτι διττὸν

VARIE LECTIONES.

⁶² φησιν om. B. ⁶³ ζωῆς ζ. ⁶⁴ ὑπὸ A: ἀπὸ ζ. ⁶⁵ τοῦτον ἅπαντα ζ. ⁶⁶ βίου om. A. ⁶⁷ προσφερόμενος ζ. ⁶⁸ τοῦ om. A. ⁶⁹ αὐξομένης A, αὐξομένης B: αὐξανομένης ζ. cf. p. R.1065, 44. ⁷⁰ εἰδοῦ-
λετο ζ. ⁷¹ ἡ A: ἦν ζ. ⁷² ἀνεξωपुरεῖτο ζ.

ἔλεγεν ἐκ τούτου τὸν τρόπον τῶν θείων αὐτοφύων, τὸν μὲν αἰσθητικὸν, τῶν ἐργηγορότων, φαντασιώδη δὲ τῶν καθυδόντων, ἀληθῆ δ' ἐκάτερον ⁷⁴. Ἀπαλλαγὴν ἤτει ⁷⁵ τοῦ κατακλύζοντος ὀχετοῦ τῆς γενέσεως. Ἦν δὲ ἰδεῖν ὁ Ἰσίδωρος ἔμψρων καὶ πρεσβυτικῶς, ἔτι δ' ἐμβριθῆς καὶ βεβαίωτος. Τὸ μὲν πρόσωπον οὐλοῦ τετραγώνον ἦν, Ἑρμοῦ λογίου τύπος ἱερός· οἱ δὲ ὀφθαλμοί, πῶς μὲν ἂν φράσαιμι τὴν ἐν αὐτοῖς ἰδρυμένην χάρισσαν ἀληθῶς· Ἀφροδίτην, πῶς ⁷⁶ δ' ἀπαγγέλλαιμι τὴν ἐνοῦσαν αὐταῖς Ἀθηνᾶν σοφωτάτην; οὐκ ἂν δὲ φθάνοιμι λέγων αὐτοὺς ἀπὸ τῶν ἐναντίων εἰς τὸ αὐτὸ συνηρμοσμένους ἐν εἶδος ἀμήχανον, ἐστῶτας ἅμα βεβαίους καὶ ἐπίτροχα κινουμένους· πῶς φάναι τὸ πᾶν ἐν τῷ αὐτῷ καὶ περὶ τὸ αὐτὸ δινομένους ἅμα μὲν τὸ σεμνὸν ἅμα δὲ τὸ χάριεν ἐπιφαίνοντας, βαθυτέρους τοὺς αὐτοὺς καὶ ἀπλουστέρους εἶναι βουλομένους. Ἀπλῶς δ' εἰπεῖν, ἀγάλματα ἦσαν ὀφθαλμοὶ ἐκεῖνοι τῆς ψυχῆς ἀκριβῆ, οὐ μόνος γε, ἀλλὰ καὶ τῆς ἐνοικοῦσης αὐτῇ θείας ἀπορροῆς. Αἱ δὲ γε αἰσθήσεις μετρίως αὐτῷ διέκειντο, πρὸς μόνην ὑπηρετοῦσαι τὴν χρεῖαν. Καὶ οὐχ αἱ αἰσθήσεις μόναι, ἀλλὰ καὶ τὸ κήρνον ἐκμαγεῖον, ἡ φαντασία, οὕτε πρὸς μνήμην τι τῶν πολλῶν διαφέρουσα, καὶ τῆς λήθης οὐ τὸ παράπαν ἀπηλλαγμένη. Καὶ γὰρ ἡβουλήθη αὐτὸν ὁ Θεὸς, ὡς εἰκοι, ψυχὴν μᾶλλον ὄντα ἐπιδείξαι. ἥ τὸ συναμψότερον μετὰ τοῦ σώματος, καὶ τὴν φιλοσοφίαν οὐ τῷ συναμψότερῳ ἐναποθεῖναι, ἀλλὰ αὐτῇ μόνῃ τῇ ψυχῇ ἐνιδρῶσαι. Ὡς ἔγωγε ἐνίοις ἤδη περιτετόχηκα τὰ μὲν ἔξω φιλοσοφοῦσι λαμπρῶς ἐν τε μνήμῃ βαθεῖα πολλῶν δοξασμάτων καὶ ἐν ἀγχιεστέρῳ δεινότητι συλλογισμῶν ἀπεράντων καὶ ἐν δυνάμει συγχῇ δαιμονίας αἰσθήσεως, εἰσω δὲ τὰ τῆς ψυχῆς ἀποροῦσι καὶ πενομένοις ἀληθοῦς ἐπιστήμης. Εἰ δέ που [1032 R.] θυμούμενος ἑωρᾶτο καὶ ἀγανακτῶν, ἀλλὰ τοῦ λογισμοῦ ἡγουμένου καὶ ὁ θυμὸς δὴ κατόπιν εἴπετο. Οὐδὲ γὰρ οἷός τε ἦν γίνεσθαι πρὸς οὐδὲ ἄθυμος ἐν τῷ ἐλέγχῳ τῶν ἀνθρωπίνων πονηρεμάτων. Ὡν γὰρ ἐτοιμότητος εἰς εὐεργεσίαν ⁷⁷, ἔτι καὶ τούτου προχειρότερος ἦν εἰς ἐπιτήμην τῆς πονηρίας. Διὸ καὶ θαμὰ δὴ πολλοῖς προσέειπεν, οὐκ ἀνεχόμενος αὐτὸν τὴν φιλαίαν ὑπονορίσσειαι ⁷⁸, οὐδὲ μελετῶν ἀντὶ τῆς ἀληθινῆς φιλάς τὴν πολυάρατον κολακεῖαν ⁷⁹. Οὕτε παλαιῶς οὕτε ἐθελέθρως πρὸς οὐδένα [548 H.] δέκετο.

Τοιαῦτα ⁸⁰ ὁ ἡμέτερος ἐπεπόνθει φιλόσοφος ὅπ' ἔρωτος μὲν τῆς περὶ ⁸¹ τὰ ἀνθρώπινα πράγματα διορθώσεως, ἔχθρας δὲ καὶ μίσους ἀδιαλλάκτου τῶν κακοήθων ἐπιτηδευμάτων. Ἀγχίνους δὲ ὢν ⁸² καὶ ἐπιστρέφης ὅμως τι καὶ εὐπαράγων ἐπεδείκνυτο. Τῶν μὲν γὰρ ἐπεικῶν εἶναι προσποιούμενων ⁸³ βῆδριος ἂν τις αὐτὸν παρήγαγεν, ἅτε οὐκ ἐπιφέροντα ἐπὶ τοῦτο ⁸⁴ ἀριθ' ἐξέτασιν διὰ τὸ τῆς ἐπεικειας ἀνύποπτον· ὁ δὲ τῆς προλαμβανούσης ὑποφίας ἄξιός ⁸⁵ οὐκ ἂν αὐτὸν ἔλαθεν ἐνεδρεῦων οὐδὲ πλέκων δόλους. Τριῶν δὲ ὄντων μερῶν ἡ εἰδὼν τῆς ⁸⁶ ψυχῆς,

A oculi, ut sic loquar, vere gratiosam in se sitam Venerem, utque sic efferam, infixam sibi sapientissimam Palladem continebant. Illud non omitam, ipsi oculi a contrariis in unam eandemque speciem inexplicabilem simul referebantur, stabant simul firmiter, et velociter ita movebantur, ut versari viderentur circa eandem speciem, et quidvis in eadem representabatur: simul et gravitatem, venustatemque praeferabant, et iidem cum vellent, profundius additi aut expeditiores: utque verbo dicam, erant oculi illi perfecta animae simulacra, non solius animi, sed et inhabitantis in ea divinae influentiae. Sensus moderate in illo affecti erant, ut soli necessitati servientes, nec soli sensus, sed etiam imaginatio, quae certa imago est: neque memoria admodum valens supra vulgus, et ab oblivione non omnino remota. Etenim, ut verisimile est, voluit illum Deus animum potius declarare (99). quam utrumque cum corpore, et philosophiam in utroque non relinquere, sed soli animo insigere. Ut ego jam quosdam reperi, qui exterius philosophantur luculenter, et utuntur memoria multarum capaci opinionum, et facile valent inexplicabiles contexere syllogismos, multaue in iis facultas est divino sensuum, intus vero anima egent, et inopes sunt verae scientiae. Sin quandoque iratus videbatur, ratio imperabat, et ira parebat. Neque enim poterat mansuescere, neque iracundiam in hominum vitiis reprehendendis exuere. Promptissimus erat bene de aliis merendo, verum adhuc promptior in flagitiis carpendis: ideoque multorum animos saepe offendit, eorum scelera blandis verbis extenuare non sustinens, nec loco vere amicitiae valde detestandam adulationem adhibens. Sic erga omnes affectus erat, ut neque contentiones ³³⁶ ὁ amaret, neque inimicitias sponte susciperet, quae omnia ejus forma digna erant.

Hæc noster philosophus ob zelum ad hominum mores corrigendos, et ob inimicitias odiumque, quibus flagitia hominum prosequeretur. Solers fuit et industrius, et facilem se coniemque præbebat. Facile enim adnumeraverit quis eum mansuetis, quasi non accurate hæc investigaret, quod præ lenitate minus esset suspicax, si quid tamen suspicionem futura antevertente dignum fuisset, si quid doli aut insidiarum esset, minime eum fefellerit. Cum tres sint partes vel species animæ, vel ut cui placet appellare, triplicem fieri rationem vitæ dixit, quam

VARIE LECTIONES.

⁷⁴ ἐκατέρων A, ἐκατέρων B. ⁷⁵ ἤτει] ἤτοι B. ⁷⁶ πῶς A: πῶς C. ⁷⁷ εὐεργεσίαν A: ἐργασίαν C. ⁷⁸ ὀποχορίζεσθαι] cf. Toup. emendat. II. p. 315. ⁷⁹ post κολακεῖαν vulgo addunt hæc δοκεῖ μοι ταῦτα ἀξιόμοφα κηθεσθῆναι, sed mg. A: ἐν τῷ μεταπρῶτῳ τῆς πρωτοτύπου βιβλίου· ὁ δὲ μεταγράφας καὶ τοῦτο ἐντὸς τέθεικε. ⁸⁰ τοιαῦτα A: ταῦτα C. ⁸¹ περὶ A: πρὸς C. ⁸² ἀγχ. δὲ ὢν] ὁ δὲ ἀγχ. ὢν Suidas v. Ἐπιστρέφης, qui mox om. καί. ⁸³ ποιούμενων A. ⁸⁴ τούτων A, τούτων B. ⁸⁵ ὁ — ἄξιός — ἐνεδρεῦων — πλέκων A: ὁ — ἄξιος — ἐνεδρεῦων — πλέκων C. ⁸⁶ τῆς add. A. cf. Suidas v. Ψυχῆ.

NOTE.

(99) Ex Platonicoꝝ sententia.

quælibet trium illarum comprehenderet, sed ad A
eam, quæ una omnia vinceret sese conformare,
illamque cæteras ratione maxime anteire, quam ali-
quis Saturni vitam, vel auream ætatem, vel genus
proxime ad deos accedens appellare possit, quam
fabulæ involvero poetæ (1) in tripode Musarum se-
dentes deprædicant. Hic cum simplicitate (2) tan-
tum veritatem dilexit, ut supra modum verax esse,
nec fictum aliquid in se continere videretur. Pec-
uniæ acquirendæ non studebat, sed rei domesticæ a
natura gubernandæ peritus erat, quin etiam in aliis
omnibus grævus, domus curam gerebat, magnam-
que diem partem in eo studio ponebat, partim ipse
agendo, partim ordinando.

Cum aurora surgeret, etiam surgebat, animo
adhuc oraculis intento, et narrabat somnium. Ego au-
tem non insomnium loco somni, loco veritatis verita-
tem, vigilantem, loco dormientis, exaggeravi, ut audivi-
sic scribens: Cum incidisset in eam calamitatem ut
bona proscriberentur, is qui prius depositum fraudas-
set, ille depositum, bonæque suæ, quæcunque poterat,
antecapiens, apud civem fide dignissimum deposuit,
quæ cum Epidaurius cum aliis admisisset, quod
fraudavit, depositum intellexit, erant quidem qui
suadebant res domesticas invaderet, et nihil daret
ei 337a qui initio fraudasset: hic vero in iis
quæ illi credita erant, non putavit decere infidelem
esse, nec fidem omnium virtutum utilissimam hac
infelicitate, quæ rationi consentanea videretur,
contaminare. Nolebat vero justus videri, sed reipsa
esse, veritate ipsa copiosum prudentiæ fructum
colligens, atque ostendit, quantum sciverit singula-
rum rerum explicatio.

Pauca quidem locutus est, multa vero e sermoni-
bus seniorum audivit. Magnus vir non parvum di-
scrimen adhibet, quin ubi fugaces alii per ignaviam
fugiant, illic periculum subibat, juxta Poetam:
Virtus ubi clara virorum cernitur.

Et sane vere videbatur reprehendere accurate ex-
pendenti: familiaritate vero et humanitate mun-
dum excedere visus est: et propterea eum mira-
bantur accusati, et erga eum ut litium amantem
male affecti erant. Verum ille exemplar veræ con-
cordiæ in seipso circumferens, ex illo cæteros æsti-
mabat.

Tria esse omnes asserunt principia prima et
maxima ejus cognitionis, quæ res contemplari solet,

VARIE LECTIONES.

77 om. B. 78 mên add. A. 79 ἀσφαλὲς A. 80 ἐδοξάζετο om. Suidas v. Ἀφελεια et Εὐθύγλωττος.
81 οὐκ ἦν — cf. Suidas v. Παρίστασθαι. 82 τὰ ἄλλα πάντα] τὰλλα Suidas v. διαθέτης, qui mox μέρος
ante eis ponit. 83 σοφός] σαφώς A. 84 δὲ om. A, de re cf. Toup. 1, p. 317. 85 προσλαβὼν B. 86 δὲ
A: τε ζ. 87 γεγηρακότων καὶ σοφία τινὶ κεκραμένω Suidas v. Ἀχροατής. 88 προσίεται A cum Suida
v. Ἀναλυσὶς et Φῶτα προσίεται ζ. 89 φύραζε Suidas priore loco: qui articulum οἱ utroque om. 90 κατα-
βαίνει A cum Suida: καταλαμβάνει ζ. cf. Toup. 1, p. 121. 91 διαίδεται A et Suidas: διὰ εἰδὲ τε καὶ ζ.
92 τὸ add. A.

NOTÆ.

(1) Amplius hinc Suidas descripsit in dictione
ψυχή ubi locus hic ἀμαρτύρως affertur, quanquam
et infra legitur.

(2) Suidas et hæc laudat in dict, ἀφελεια, et
mox quædam in διαθέτης. Id est, διοικητής, επιμε-
λητής.

A 77 ὅπως ἂν τις ἐθέλοι καλεῖν, τριττὴν ἔφασκε γί-
νεσθαι πολιτείαν, ἔχουσιν μὲν ἐκάστην τὰς τρεῖς,
ἀλλὰ τῷ κρατοῦντι ἐνὶ τῷ πᾶν μορφουμένην, καὶ τὴν
μὲν 78 προίεται μάλιστα κατὰ λόγον, ἣν ἂν τις οἶμαι
τὸν ἐπὶ Κρόνου βίον ἱενομάσαιεν ἢ τὴν χρυσοῦν
γενεάν ἢ τὸ θεῶν ἀγχίστορον γένος, οἷα ἐν σχήματι
μύθου σεμνύνουσιν ἐν τῷ τρίποδι τῆς Μούσης κα-
θήμενοι ποιηταί. 79 Ὁ δὲ πρὸς τῇ ἀφελείᾳ 80 οὕτω καὶ
τὴν ἀφειδίαν ἡγάπα, ὥστε καὶ εὐθύγλωττος εἶναι
πέρα τοῦ-δέοντος ἐδοξάζετο, 81 καὶ οὐδ' ὅτι οὖν ἔχαιεν ἐν
ἑαυτῷ προσποιούμενον. Πολλοὺ γε καὶ ἐδέησε τοῦτο
παθεῖν. Οὐκ ἦν 82 φιλοχρήματος, ἀλλ' οἰκονομικῶς
κατὰ φύσιν· ἦν γὰρ καὶ τὰ ἄλλα πάντα 83 σοφός 84
οἶκον διαθέτης, καὶ πολὺ τι τῆς ἡμέρας εἰς ταῦτα
ἀνέλισκε μέρος, τὰ μὲν αὐτοῦργων, τὰ δὲ διατάτων.

B Καὶ ὁ μὲν διαναστάς, ἐπειδὴ ἕως ἐγεγόνει, ἐπι-
τὴν ψυχὴν ὑπὸ τῆς ὁμῆς καταχόμενος διηγείτο τὸν
ὄνειρον. Ἐγὼ δὲ οὐκ ὅναι ἀντὶ ὑπνωτοῦσης ἐπ-
εδίδουν, ἀπερ ἀκήχοα διεξιὼν. Ὑποπεσὼν δὲ 85 συμ-
φορᾷ θεμενουσῇ τὰ ὄντα ὁ πρὶν τὴν παραθήκην
ἀποστερήσας, κακείνην, καὶ τῶν αὐτοῦ ὅσα ἡδύνατο,
προλαβὼν 86 παρέθετο τῷ πιστοτάτῳ τῶν πολιτῶν.
Ὡς δὲ παρεδέξατο ὁ Ἐπιδαύριος μετὰ τῶν ἄλλων
καὶ ἦν ἀπεσπέρητο παραθήκην, καὶ ἐπέγνω ταύτην,
ἦσαν μὲν οἱ συνεδούλευον κατέχαιεν τὰ οἰκεία καὶ μὴ
ἀποδοῦναι, καὶ 87 κατ' ἀρχὰς ἀπεσπέρηκότες, ὁ δὲ ἐν οἷς
ἐπιστεῦσθαι οὐκ ᾔχετο δεῖν ἀπιστος γενέσθαι, οὐδὲ κα-
ταβρυπαίνειν τὴν πασῶν ἀρετῶν ὠφελιμωτάτην πι-
στότητα διὰ τῆς εὐλόγου φαινομένης ἀπιστίας, οὐ
δοκεῖν δὲ δίκαιος ἀλλ' εἶναι ἡθελε, βαθεῖαν τῷ ὄντι
καὶ αὐτὸς αὐλακα διὰ φρενῶν καρπούμενος. Ἐπι-
δαίξει δὲ 88 ὅσον οὐκ ᾔσθη τὸ τοιοῦτον ἢ τῶν καθ' ἑκα-
στοῦ τοῦ λόγου διεξοδος.

Ἐφθέγγετο μὲν ἐλάχιστα, τὰ πολλὰ δὲ ἱεροῦ
λόγων γεγηρακότων 89. Ὁ μέγας ἀνὴρ οὐδένα μι-
κρὸν ἀγῶνα προσίεται 90, ἀλλ' ὅπου φυγάδες 91 οἱ
ἄλλοι δι' ἀνανδρίαν ἀποδιδράσκουσιν, ἐνταῦθα κα-
ταβαίνει 92 παραβαλλόμενος, [1033 R.] Ἐνθα ἀρετὴ
διαίδεται 93 ἀνδρῶν κατὰ τὸν Ποιητὴν.

Καὶ δὴ ἐδόκει τῷ ὄντι δίκαια μέμεσθαι τῷ γε
ἀκριβεῖ λογισμῷ. Τῷ δὲ συνήθει καὶ ἀνθρωπίνῳ
πολλαχῇ τὸ 94 μέτριον ἔδοξεν ἂν ὑπερβαίνειν. Καὶ
ἐθαύμαζον ἐπὶ πολλοί: οἱ ἐγκαλοῦμενοι, καὶ ὡς φιλο-
αἰτίου περὶ αὐτοῦ διακρίνοιν [549 H.] τὰς γνώμας.
Ὁ δὲ παράδειγμα ἀληθινὸν ὁμολογᾷ ἀληθινῆς ἐν
ἑαυτῷ περιφέρειν πρὸς τοῦτο τοὺς ἄλλους ἔκρινε.

Τρία πάντες ὁμολογοῦσι πρῶτα καὶ μέγιστα στοι-
χεῖα τῆς τῶν ὄντων φιλοθεάμονος ἱστορίας, ἔρωτα

τῶν καλῶν καὶ ἀγαθῶν δεινότατον ἵχνην ἔδειξεν ἅ ἄλλοι
καὶ ἀγγίζουσιν φύσεως δύνανται. ἐπὶ πολλὰ δὲ ὀλίγου
φέρεσθαι δυνάμενην, ἐτοιμοτάτην συνίναί καὶ γνω-
ρίζειν τὰ ἴχνη τῶν θηραμάτων, ὅσα τε ἂν ἀληθῆ καὶ
ὅσα ψευδῆ ἐστί πρὸς τὴν ἀγρὰν ἔκ δὲ αὐτῶν τρίτων ἂν
φιλοπονίαν ἀντρον, οὐκ ἔωσαν τὴν ψυχὴν ἡρεμεῖν
ἕως ἂν ἐπὶ τέλος ἔλθῃ τοῦ κυνηγεσίου, ὃ ἐστὶ τῆς
ἀληθείας ἡ εὐρεσις.

Ὅτι ἀγγίζουσιν καὶ δέχονται ὁ Ἰσίδωρος, φησὶν.
ἔλεγεν οὐ τὴν εὐκίνητον φαντασίαν, οὐδὲ τὴν δοξα-
στικὴν εὐφυΐαν, οὐδὲ μόνην (ὡς ἂν τις οἰηθείη) διά-
νοیان εὐτροχὸν καὶ γόνιμον ἀληθείας· οὐ γὰρ εἶναι
ταύτης αἰτίας, ἀλλὰ τῇ αἰτίᾳ δουλεύειν εἰς νόησιν·
τὴν δὲ εἶναι θεῖαν κατοκυῖναι ἡρώμα διανοίγου-
σαν καὶ ἀποκαθαίρουσαν ἂν τῆς ψυχῆς ὁμματα,
καὶ τῷ νοερῷ φωτὶ καταλαμβάνουσιν, εἰς θεῖαν καὶ
γνωρίαν τοῦ ἀληθοῦς καὶ τοῦ ψεύδους. Εὐμοίριαν
ταύτην ἐκεῖνος ὠνόμαζε, καὶ ὡς οὐδὲν γένοντι ἂν
ὄφελος ἄνευ εὐμοίριας, ὡς οὐδὲ ὄφθαλμῶν ὕψινόν-
των ὄφελος ἄνευ τοῦ οὐρανοῦ φωτός, διετίθεντο. Τὸ
ὕψιλόφονον καὶ τελεσιουργὸν εἶχεν, οὐ περιτὰ κάτω
στρεφόμενον, ἀλλ' εὐθύς ἀναθρῶσκον ἀπὸ μικρᾶς
ἀφορμῆς ἐπὶ τὰ προσεχέστατα τῶν θαυμάτων, αὐταῖς
γε ταῖς Πλάτωνος ἀκηράτοις ἐννοίαις οὐ κατὰ τὰς
συνήθειαι τῶν πολλῶν φιλοσόφων ἐπιβολὰς ἐνεψύετο,
μετὰ δὲ γε Πλάτωνα καὶ ταῖς θαυμασταῖς Ἰαμβλί-
χου περινοίαις. Ὅτι οὐκ ὀλίγους τῶν φιλοσοφούντων
ὀρώμεν καὶ ἀκούομεν, τοὺς μὲν ἄδατον εἶναι τὸν
Ἰάμβλιχον οἰομένους, τοὺς δὲ αὐθάδεις μεγαληγορί-
α λόγων τὸ πλεόν ἢ ἀληθείᾳ πραγμάτων ἐπαίρουμένους.
Ῥητορικῶς καὶ ποιητικῶς πολυμαθίας ἡ μικρὰ
ἤφεται, εἰς δὲ τὴν θειοτέραν φιλοσοφίαν ἐξώρμησε
τὴν Ἀριστοτέλους. Ὅρων δὲ ταύτην τῷ ἀναγκαίῳ
μᾶλλον ἢ τῷ οἰκείῳ νῦν πιστεύουσιν, καὶ τεχνικὴν
μὲν ἱκανῶς εἶναι σπουδάζουσιν, τὸ δὲ ἔνθεον ἢ νοε-
ρὸν οὐ πάνυ προβαλλομένην, ὀλίγον καὶ ταύτης ὁ
Ἰσίδωρος ἐποίησεν λόγον. Ὅς δὲ τῶν Πλάτωνος
ἐγεύσατο νοημάτων, οὐκέτι παπταίνειν ἤξιον πόρσιον,
ὡς ἔφη Πίνδαρος, ἀλλὰ τέλος ἔχειν ἤλπιζεν, εἰ τῆς
Πλάτωνος διανοίας εἴσω τῶν αὐτῶν δυνάμεϊν δια-
βολεῖν, καὶ πρὸς τοῦτο ὁ πᾶς αὐτῷ δρόμος ἐτέτατο
τῆς σπουδῆς. Ὅτι τῶν μὲν παλαιότατα φιλοσοφ-
ούντων Πυθαγόραν καὶ Πλάτωνα θειάζει, καὶ τῶν
ἐπερωμένων ἔκείνων ψυχῶν εἶναι, αἳ εἰς τὸν
ὑπερῶρανιον τόπον, εἰς τὸ πεδίον τῆς ἀληθείας, εἰς
τὸν λειμῶνα τῶν θεῶν νέμονται εἰδῶν, τῶν νεωστὶ
δὲ Πορφύριον καὶ Ἰάμβλιχον καὶ Συριανὸν καὶ Πρό-
κλον· καὶ ἄλλους δὲ ἐν μέσῳ τοῦ χρόνου πολὺν θη-
σαυρὸν συλλέξει [550 H.] λέγει ἐπιστήμη θεοπρα-
πῶς. Τοὺς μέντοι θνητὰ καὶ ἀνθρώπινα φιλοπονου-
μένους [1056 R.] ἢ συνέντας ὁρῶς ἢ φιλομαθεῖς

A amorem honesti et boni peritissimum indagatorem,
acutam solertemque ingenii facultatem, quæ brevi
ad multa ferri possit, promptissimam ad intelli-
gendum et cognoscendum vestigia rerum quæren-
darium, quæ vera, quæ falsa ad adipiscendum sint:
e tribus his laboris amor indefessus oritur, non
permittens animum quiescere, donec ad investi-
gandi finem venerit, qui est veritatis inventio (3).

Solertiam et acrimoniam Isidorus dixit esse imagi-
nationem non facile mobilem, neque ingenium facile
opiniones comminiscens, neque solam, ut aliquis
putarit, intelligentiam volubilem, et gignentem
veritatem. Neque enim has esse causas, sed ad intelli-
gendum causæ servire: divinum vero esse in-
stinctum, sedate aperientem et repurgantem animæ
oculos, et intelligibili lumine illustrantem, ad
verum falsumque et videndum et cognoscendum.
Bonam constitutionem ipse appellavit, nullumque
sine ea esse emolumentum, neque oculorum sa-
norum commodum sine cælesti lumine asservit.
Speculationi aptum animum habebat simul et rebus
gerendis, non 337b ad hæc inferiora inclinatum,
sed statim se elevantem etiam parva occasione ad
præstantissimas illas contemplationes. Ipsique Plato-
nis perfectis notionibus non secundum consuetos aliō-
rum philosophorum conatus inhæsit. Post Platonem
vero etiam Jamblichi mirabilibus commentis. Vide-
mus multos philosophorum et audimus, hos quidem
putantes Jamblichum intellectu difficilem esse, illos
vero hanc superba grandiloquentia verborum magis
quam rerum veritate se efferebant. Rhetoricas
poeticasque artes parum attigit, sed ad sanctiorem
Aristotelis philosophiam se convertit, vidensque
illam necessariis ratiocinationibus magis quam
proprio sensui credere, et ut via ac ratione pro-
cedat, divinis autem imaginationibus non adeo uti,
parum etiam de hac sollicitus fuit: ubi autem Pla-
tonis sententias gustavit, non jam aspicere, ut ait
Pindarus (4), dignatus est ulterius. Sed finem con-
secuturum speravit, si in Platonis sententiarum
adyta penetrare potuisset, et eo omne suum stu-
dium, impetumque convertit. Antiquissimos philo-
sophos Pythagoram et Platonem ut deos coluit, et
eorum animas alas, quas in locum supercæ-
lestem, inque campum veritatis, et pratum elevatas
divinis putavit ideis pasci. De recentioribus vero
Porphyrium, Jamblichum, Syrianum, Proclum, et
alios mediæ ætatis, magnum thesaurum collegisse
divinæ scientiæ dicit. Eos autem qui in caducis
et humanis studiis libenter occupantur, vel qui
intelligere acute ac scire nulla volunt, non magno-

VARIE LECTIONES.

* ὁρῶν δὲ καὶ Suidas v. Ἀγγίζουσα. cf. idem v. Ἐρως et Στοιχεῖα ἀρχαί. * τε A: τοῦ C. * τρίτων
τοῦτων B. * κατοκυῖναι A. κατοχὴν B: κατακυῖναι C. * ἀποκαθ. A et Suidas:
ὁποκαθ. C. * γνώρισιν] νόησιν Suidas v. Εὐμοίρια. * ὕψιλόφονον] ὕψιλον ὄφον A. * πολυμαθεῖς B.
* τοῦτω C. * ἐπερωμένων] cf. Toup. II, p. 118.

NOTÆ.

(3) Suidas dictione ἀγγίζουσα, et Henr. Steph. The-
saurus in ἐπιστροφῇ.

(4) Oda 4 Olymp. μηκέτι πάπταινε πόρσιον. Ne

amplius circumspecte longius. Utitur et Oda 3 extrema
et in Pythiæ oda 3. Ὅστις ἀσχηγῶν etc. ut proverbii
speciem obtinere videatur.

pere conferre ad sublimem ac divinam sapientiam. Antiquorum enim Aristotelem et Chrysippum ingeniosissimos et discendi cupidissimos, quin etiam laboriosos, nec tamen omnino ad summum ascendisse. Recentium vero Hieroclem, et similes, scientiis humanis nulli quidem fuisse inferiores, sed in divinis notionibus non admodum fuisse versatos tradit. Librorum copiam reprehendit, quæ potius inultarum opinionum, quam cognitionum causa est. Uno vero solo præceptore acquiescens, ad hunc unum **338** seipsam effingebat, illius dictata exscribendo. Præsentia, ut apparet, hæc non amavit, nec statuas adorare volebat: sed jam ad ipsos accessit deos intus latentes, non in adyto, sed in arcano sui, quod aliquando summæ est ignorantie. Qua ratione igitur ad eos, cum sic essent, adiit? vehementi amore, eoque latente. Et quis alius amor nisi occultus? et quemnam hunc dicimus, sciunt qui experti sunt: dicere autem non possumus, ac ne cogitare quidem. Dixerit quispiam illum non verba, sed rerum dicere substantias. Promptissime inveniebat de quibus ipse dubitabat apud alios, et de quibus alii apud ipsum disceptabant, non multarum quidem rerum cognitione, et alienarum doctrinarum scientia obruendo veritatem, dubitantes autem confutando, sed excellentis ingenii vi, ac plane divina; et immenso desiderio divina pervestigandi veritatem compertam, vaticinanti similis erat. Poterat perspicere quid reconditum tegeret oratio, quidve sanum inesset. Marinus, qui Procli successor (5), et Isidori cum cæteris in Aristoteleis doctor, cum librum multorum versuum scripsisset in Philebum Platonis, eumque legere juberet Isidorum, et judicium ferre an vulgari posset, ille libro lecto, sententiam suam libere patefecit, nullam tamen inconcinnam vocem emisit, hanc tantum: videri magistro digna. Marinus hoc intelligens, librum igni tradidit.

σον ἀφῆκε φωνήν, τοσοῦτον δὲ μόνον ἔφη, ἱκανὰ εἶναι διέφθειρε τὸ βιβλίον.

Hoc etiam a cæteris philosophis distabat Isidorus, quod non sola syllogismorum vi se aut suos vellet adherere veritati: cumque veritas non una videatur via, nolebat eos ratione, veluti cæca in rectam viam ductrice, impelli. Sed persuadere semper adniscus est, et oculos ad animam referre: aut si inessent, repurgare. Cum imperatorum res gestas scribere jussus, obsecutus est: de quo opere dicam, quod scio, cum eo perducta erit oratio: non dico modo, quasi ne audire quidem debuerim. Neque Leontius, qui optime **338** sibi consultum puta-

Α εἶναι βουλομένους οὐδὲν μέγα ἀνύτειν ¹⁴ εἰς τὴν θεοπρεπῆ καὶ μεγάλην σοφίαν. Τῶν γὰρ παλαιῶν Ἀριστοτέλη καὶ Χρύσιππον εὐφροσυνάτους γενομένους, ἀλλὰ καὶ φιλομαθεστάτους γεγονότας, ἔτι δὲ καὶ φιλοπόνους, οὐκ ἀναδῆναι ὁμῶς τὴν ὅλην ἀνάστασιν. Τῶν δὲ νεωτέρων Ἰεροκλέα τε καὶ εἰ τις ὁμοίος, οὐδὲν μὲν ἁλλείποντας εἰς τὴν ἀνθρωπίνην παρασκευὴν, τῶν δὲ μακαρίων νοημάτων πολλὰ καὶ πολλῶν ἐνδεῖς γενομένους φησὶν. Ὅτι καὶ ¹⁵ τῶν βιβλίων τὸν ὅμαδον παρηγεῖτο, πολυδοξίας μᾶλλον αἰτίον ὄντα ἢ πολυνοίας. Ἐνὶ δὲ μόνῳ τῷ διδασκάλῳ ἐκπαυκαμένους πρὸς μόνον ἐκείνον ἀπετύπου ἑαυτὸν, τὰ πᾶρ αὐτοῦ λεγόμενα ¹⁶ ἀπογραφόμενος. Διήλωσ' δ' ἦν οὐκ ἀγαπῶν τὰ παρόντα οὐτε τὰ ἀγάλματα προσκυνεῖν ἐθέλων, ἀλλὰ ἤδη ἐπ' αὐτοὺς τοὺς θεοὺς ἰέμενος εἰσω χρυπτομένους, οὐκ ἐν ἀδύτοις, ἀλλ' ἐν αὐτῷ τῷ ἀπορρήτῳ, ὅτι ποτὲ ἐστὶ, τῆς παντελοῦς ἀγνωσίας. Πῶς οὖν ἐπ' αὐτοὺς ἵστο τοιοῦτους ὄντας; Ἐρωτῇ διηνῶ, ἀπορρήτῳ καὶ τούτῳ. Καὶ τίς δὲ ἄλλος ἢ ἀγνωστος καὶ ὁ ἔρω; Καὶ τίνα τοῦτόν φαμεν, ἴσασιν οἱ πειραθέντες, εἰπεῖν δὲ ἀδύνατον, καὶ νοῆσαι γε οὐδὲν μᾶλλον ῥᾶδιον. Εἶπεν ἄν τις οὐ λόγους αὐτὸν, ἀλλὰ πραγμάτων φθέγγεσθαι οὐσίαν. Ἦν δὲ καὶ εὐρετῆς ἐτοιμώτατος ὢν τε αὐτὸς ἠπόρει πρὸς ἐτέρους, καὶ ὢν ἕτεροι πρὸς αὐτὸν, οὐ πολυμαθὴς καὶ ἀλλοτριῶν δοξασμάτων ¹⁷ ἱστορίᾳ καταχυνὸς μὲν τὴν ἀλήθειαν ¹⁸, ἐπιστομίζων δὲ τοὺς ἀποροῦντας· ἀλλὰ βρώμῃ γενναίας φύσεως καὶ θεῶν ἀγχισπύρου ¹⁹, πόθῳ τε ἀμηχανῶ τῆς περὶ τὸ βελόν βακχείας, οἷον ἀπομαντευομένη ἐφίκει τὴν τῆς ἀληθείας εὐρεσιν. ^C Ἦν δ' ἱκανὸς διδεῖν ²⁰ ὅπῃ τε σαθρὸν ²¹ φθέγγεται ὁ λόγος, καὶ ὅπῃ ὕγιες. Μαρῖνος δὲ ὁ Πρόκλου διάδοχος, ὁ ²² καὶ Ἰσιδώρου (μετὰ καὶ ἄλλων) τῶν Ἀριστοτέλους λόγων διδασκαλός, ὑπόμνημα πολυσίχον εἰς Φίλθον συντάξας τοῦ Πλάτωνος, οὗτος τῷ Ἰσιδώρῳ ἐντυχεῖν τε τῷ ὑπόμνηματι καλεῖσθαι, καὶ ἐπικρίναί ἐι ἐξοιστέον. Ὅ δὲ ἀναγνοὺς οὐδὲν ἀπεκρύφατο τῶν αὐτῷ δοκούντων, οὐ μέντοι οὐδὲ ἀμυνεῖν τὰ τοῦ διδασκάλου. Ὅ δὲ Μαρῖνος συνεῖς πυρ-

Ἐξαίρετον δ' ἦν αὐτῷ παρὰ τοὺς ἄλλους καὶ τοῦτο φιλοσόφους· οὐκ ἤθούλετο συλλογισμοῖς ἀναγκάζειν μόνον οὐτε ἑαυτὸν οὐτε τοὺς συνόντας· ἐπακολουθεῖν τῇ ἀληθείᾳ μὴ ὁρωμένη ²³, κατὰ μίαν ὁδὸν πορεύεσθαι συναλυνομένους ὑπὸ τοῦ λόγου, οἷον τυφλοὺς ²⁴ τὴν ὁρτὴν ἀγομένους πορεύειν· ἀλλὰ παύθηναι ἐσπούδαζεν αἰεὶ καὶ ὅβιν ἐντιθέσθαι τῇ ψυχῇ, μᾶλλον δὲ ἐνοῦσαν διακαθαίρειν. Ὑπηρεσίαν ἐτέλει, ἢ πρὸς τάχος ἐπετάτατο ²⁵ γράφειν τὰ ὑπὸ τῶν ἀρχόντων προσταττόμενα ²⁶. Περὶ οὗ ἐρῶ κατὰ τὸν ἱκνούμενον λόγον. Ὅ εἰδὼς οὐ λέγω, ὥς μηδὲ ἀκού-

VARIE LECTIONES.

¹⁴ ἀνύτειν B: ἀνέττειν C. ¹⁵ καὶ add. A. ¹⁶ Cf. Suidas v. Μαρῖνος οὗτος. ¹⁷ δοξασμάτων] δραμάτων Suidas v. Εὐρετῆς. ¹⁸ ἀλήθειαν] ἀλήθειαν καὶ ἀποκρύπτων id. ¹⁹ Cf. Suidas v. Ἀγχισπύρος, Ἀμήχανος, Πολυτήχοος. ²⁰ ἰδεῖν Suidas v. Πρόδοκτο. ²¹ σαθρὸν A cum Suida: ὑψαυρὸν C correxerunt etiam Hemsterhusius ad Polluc. viii, 104, et Leichius, p. VII. ²² alterum ὁ om. B. ²³ ὁρωμένην C. ²⁴ τυφλοῦ τινος ὁρτὴν ἀγομένου C. ²⁵ ἀπετάτατο A. ²⁶ πραττόμενα C.

NOTÆ.

(5) Cujus et vitam Marinus Neapolites, quæ exstat, conscripsit sup. cod. 181. Vide Suidam in Marino.

σαι ὠφελον. Ὁ δὲ Λεόντιος ἀριστα βεβουλευ-
σθαι³⁷.³⁸ νομίζων εἰκαδὲ ἐπανήει μετὰ [551 H.]
παρρησίας ἀτυχούς καὶ κακοδαίμονος, οὐ πλου-
τήσας οὐδὲ σωθεὶς, ὡς ἔρετο, ἀλλὰ σημιωθεὶς μὲν
εὐσεβείας θεοφιλοῦς, πανωλεθρία δὲ τὴν ψυχὴν δια-
φθαρείς. Ὁ μὲν οὖν³⁹ οὕτω διήνηλθε πάντα τὸν
βίον ἐν συμφοραῖς. Οὐδεὶς δ' οὕτως ἦν τὴν ψυχὴν⁴⁰
ἀτεράμωον καὶ βάρβαρος, ὅς οὐκ ἐπειθετο⁴¹ καὶ κατ-
εκηλεῖτο τοῖς ἀπὸ τοῦ ἱεροῦ στόματος ἐκείνου ῥέουσι
λόγοις· τοιάδε τις ἐπεκάθητο παιθῷ τοῖς χεῖλεσι τοῦ
ἀνδρός, [1037 R.] οὐκ ἀνθρώπειόν τι χρῆμα, ἀλλὰ
θεϊότερον. Φύσιν ἀξιάγατος, μέγας μὲν τὸ σῶμα
καὶ εὐμήκης ἰδεῖν, καλὸς δὲ καὶ ἀγαθὸς τὴν⁴² ὄψιν,
τῆς δ' ἡλικίας ἐν τῷ φρονιμωτάτῳ τότε γεγονώς,
εὐδωμὸς τε καὶ ἡδὺς, ἱκανὸς καὶ ὠφέλιμος τοῖς ἐν-
τυχάνουσι. Καὶ τὴν⁴³ τροφὴν ἐκλήρωσάτο μετρίαν
τινὰ καὶ ἀθροῦπον, οὐτε κακοεργούσαν διὰ πένιν,
οὐτε διὰ πλοῦτον βλακεύουσαν, ἀλλὰ μέσση καὶ μου-
εϊκῇ, τὸν⁴⁴ Δωρίον τρέπον⁴⁵ τῆς τύχης⁴⁶ ὥς⁴⁷
ἀληθῶς ἡρμοσμένῃ. Μόνος δὲ ἀνθρώπων, ὧν ἀκοῇ ἱσμεν.
οὐχ ἡλίκιν, ἀλλὰ πρεσβύταις καὶ πρεσβυτικοῖς λόγοις
τερπόμενος.

Εἴποις δ' ἂν καὶ μόνος ἀνθρώπων οὐς ἀκοῇ ἔσχευ
ἢ ἔργῳ· ἢ καὶ οὕτως, οἱ πρὸς ἀκοὴν ἦλθον, ἢ ὧν
εἰς κατάληψιν ἀκοῇ ἦσαν, ἢ οὐς δ' ἀκοῇ ἱσμεν, ἢ
οὐς διασώζει μνήμη, ἢ οὐς οὐκ ἔσθεσε λήθη, καὶ
πολλὰ τοιαῦτα.

Ὅτι φυλάκεια οἱ Ἀλεξανδρεῖς ἐκάλουν τὰ ἐκμα-
γεῖα τῶν γυναικείων μολυσμῶν. Οὐκ ἦν δὲ γνήσιος
ὁ γάμος, εἰ μὴ ὁ ἱερεὺς ὁ τῆς θεοῦ ἐν τοῖς γαμικοῖς
συμβόλοις ὑπεστημῆνατο χειρὶ τῇ ἑαυτοῦ. Ὅτι ἱε-
ροκλῆς⁴⁸ ὁ τὰς ἐν Ἀλεξανδρείᾳ διατριβὰς ὤψιλο-
φροσύνη καὶ μεγαληγορία κοσμήσας, μετὰ τοῦ σε-
πτῶ⁴⁹ καὶ μεγαλοπρεποῦς εὐρους⁵⁰ τὴν διάνοιαν
εἰς ὑπερβολὴν ἦν⁵¹, καὶ διαφέρων εὐγλωττία καὶ
εὐπορίᾳ τῶν καλλίστων ὀνομάτων καὶ ῥημάτων κατ-
ἐπλήτε πανταχῇ⁵² τοὺς ἀκροαμένους, πρὸς τὴν
Πλάτωνος ἀμιλλώμενος ἀεὶ καλλιρρήμοσύνην καὶ
πολύνοιαν. Οὗτός ποτε τὸν Πλάτωνος Γοργίαν τοῖς
ἐταίροις ἐξηγεῖτο· εἰς δὲ τις τῶν ἀκροατῶν, Θεοτέ-
δης, ἀπεγράφατο⁵³ τὴν ἐξήγησιν. Πάλιν δ' οἷα
εἰκὸς, ἐκ δευτέρου τοῦ ἱεροκλέους εἰς τὸν Γοργίαν
καταβαλλόμενου μετὰ τινα χρόνον τὴν ἐξήγησιν ὁ
αὐτὸς ταύτην ἀπεγράφατο, καὶ ἀντιπαρεβαλὼν⁵⁴
τὰ πρότερα καὶ τὰ ὕστερα εὗρεν οὐδὲν τῶν αὐτῶν
ὡς ἔπος εἰπεῖν, ἐκάτερα δὲ ὅμοις, ὃ καὶ παράλογον
ἀκοῦσαι, τῆς Πλάτωνος ἐχόμενα κατ' ὅσον οἶόν τε
προαιρέσεως. Τοῦτ' ἔστι μὲν οὖν ἐπιδεικνύεται τοῦ
ἀνδρὸς ἡλίκον ἦν ἄρα τὸ τῶν φρενῶν κέλαρος. Γυ-
ναῖκα παιδοποιῶν ἀγεται. Ὡς δ' οὐκ ἐπειθετο τὸ δαι-
μόνιον τῆς γυναικὸς ἐξελεῖν λόγοις ἡμερωτέροις,

VARIAE LECTIONES.

³⁷.³⁸ ὁ δὲ — βεβουλευσθαι A: οὐδὲ — βουλεύεσθαι C. ³⁹ οὖν et mox δ' add. A. ⁴⁰ τὴν ψυχὴν post
βάρβαρος ponit B. ⁴¹ ἐπειθετο] ἐτέγγετο Ruhken. Tim. p. 249 a. ⁴² τὴν B: εἰς C. ⁴³ καὶ τὴν [τὴν δὲ
Suidas v. Ἀθροῦπος. ⁴⁴ τὸν] καὶ τὸν idem. ⁴⁵ τρέπον post ἀληθῶς ponit B. ⁴⁶ τῆς τύχης] τῆς ψυχῆς A,
om. Suidas. ⁴⁷ ὥς om. A. ⁴⁸ Cf. Suidas v. Ἡλὲς ἡλικία. ⁴⁹ ὅτι ὁ ἱεροκλῆς C. ⁵⁰ σεπτῶ] ἀτρέπτου A.
cum Suida v. ἱεροκλῆς. ⁵¹ εὐρὺς B cum eodem. ⁵² ἦν om. Suidas. ⁵³ πανταχοῦ idem. ⁵⁴ ἐπ-
εγράφατο A. ⁵⁵ ἀντιπαρεβαλὼν B. ⁵⁶ τοῦτο C.

NOTÆ.

(6) Suidas in Dorico.

(7) Arist. lib. i Rhetor. cap. De voluptate, ἔστι
ἡλικία τέρεται.

(8) Christum intelligit. Judæi enim et Hebræi
initio sunt appellati Christiani.

A bai, cum dicendi libertate infelici ac infortunata
domum revertit, neque dives factus, nec servatus,
ut putabat, sed divina privata pietate, animo corru-
ptissimo ac perditissimo fuit. Sic quidem omnem
vitam in infortunis transegit. Nemo adeo immitti
fuit animo et barbaro, qui sacro Isidori ab ore
verbis manantibus non persuasus fuit et mitigatus,
talis in labris viri insidebat suadela, non humanum
opus, sed divinum, natura sua admiratione dignus
erat. Ingenti quidem corpore et spectabili proceri-
tate, visu pulcher et facilis, ad maturam ætatem cum
pervenisset, comis et suavis, commodus, et collo-
quentibus utilis: mediocri nec delicato usus est
cibo, neque propter paupertatem noxio, neque propter
divitias opiparo: sed et musicam adhibuit tempera-
tam, et Dorico (6) modo revera accommodatam. Solus
ipse inter homines, quos audivimus, antiquum pro-
verbum (7) re ipsa coarguit, non juvenibus, sed
senibus ac senum congressu delectabatur.

ἱσμεν. τὴν παλαιὰν παροιμίαν⁵⁷ ἔργῳ διήλεγξεν⁵⁸,
τερπόμενος.

Dixeris, et solus inter homines quos audivit,
vel cognovit, vel etiam sic, qui ad famam venerunt,
vel quorum fama innotuit, vel, quos fama novi-
mus, quos memoria servavit, vel quos oblivio non
delevit, aliaque similia.

Alexandrini pannos sordium muliebrum nomi-
nabant Phylacea. Non erant legitimæ nuptiæ, nisi
sacerdos dei matrimonia manu sua notasset. Hie-
rocles, qui scholas Alexandriæ instituit, constans et
magnificus excellenti ingenio et facundia pulehri-
morum nominum, et verborum facilitate et copia,
in sui admirationem auditores rapiebat, cum Pla-
tonis oratione venusta et docta semper contendens.
Hic aliquando Platonis Gorgiam socilis explicabat.
Unus vero auditorum Theosebium explicationem
descripsit. Iterum vero, ut verisimile est, secundam
explicationem Hieroclis Gorgiam 339^a expli-
cantis post aliquod tempus similiter descripsit, et
collatis prioribus cum secundis, nihil, ut sic dicam,
eorundem invenit. Utraque tamen, quod sane
auditu novum est, Platonis, quoad ejus fieri poterat,
institutum continebat. Hinc colligitur quanta viri
illius in sentiendis copia. Uxorem quoque ex qua
liberos susceperet, ducit, cujus postquam dæmo-
nium mansuetioribus verbis egredi recusaret, jura-
mentis illud Theosebius, quamvis nec magiæ esset
peritus, nec miracula patrasset, exire compulsi.
Juravit solis radios prætendens, per Deum Hebræ-
orum (8). Dæmon vero expulsus est clamans, se

quidem deos colere, sed etiam hunc revereri. Om-
nem igitur rudentem movit, et omnia fecit et dixit,
suadendo et hortando, prout ei animus fuit, nihil
infectum cupiens relinquere, quod suscepisset.
Theosebii multa dictio de scholis Epicteti: has
vero moralis Musæ fictiones ipse confluxit. Omnium
vero temperantissimus Theosebius, et congressus
est cum muliere prolis causa. Cum vero liberos non
produxissent, fecit annulum temperantiæ Theo-
sebius. Mulier, inquit, olim dedi annulum, procrea-
triciis conjunctionis conciliatorem, hunc vero jam
tibi do temperantiæ magistrum, adiutorem tibi
semper futurum temperantis officii. Si igitur po-
tueris, et cupieris mecum vivere caste: sin minus,
licet tibi bona cum venia alii nubere, dum te amicus
amicam relinquam. Ipsa autem conditionem libens

accepit. *σὺ γὰρ τὰ νῦν δὲ τοῦτον ἐπιδίδωμι σοι σωφρονιστὴν, ἐλικοῦρόν σοι παρεσόμενον ἀεὶ τῆς
σωφρονος* ³¹ *οικοῦρας. Εἰ μὲν οὖν δυνήσῃ τε καὶ ἐλπίσεις ἐμοὶ συμβῶναι τὸν καθαρώτερον*
τρόπον· εἰ δὲ μὴ, ἐξεστὶν ἀπαλλάττεσθαι πρὸς ἕτερον ³², *εὐμενῶς καὶ πρῶως ἐκδιδομένην παρὰ*
φίλον φίλην. [1040 R.] *Ἡ δὲ ἡσμένισεν.*

Ammonius in poetarum narratione ac correctione
Græcarum vocum occupatam artem dilexit (9). Hic
fuit Ammonius, qui habuit asinum, quem aiunt
poeticas audiendi disciplinas sæpe pabulum negle-
xisse, licet etiam appositum esset, et esurire coge-
retur: sic poetico studio asinus capi visus est.
Mediocriter, inquit, Isidorus poetica attigit, parum
339^b de eis sollicitus, quod non instruant ani-
mum, sed imaginatione linguaque tenuis maneat, C
et illa cum omnibus exploratis notionibus pugnant,
ideoque in his infirmior fuit, unde etiam hymnos
quos scripsit, aliquis videat sublime quid et divi-
num continere, versuum tamen speciem non habere.
Theon (10) non admodum ingeniosus fuit nec
æcutus, sed studiosus ac laboriosus, si quis alius:
ideoque poetas et oratores callebat, memoriaque
tenebat et ad summam utrorumque artis accuratio-
nem venire sibi videbatur, versus tamen et orationes,
licet plurimum amaret, scribere non valuit. Com-
missa pugna contra Scythas ante conspectum urbis
Romæ, quos Attila contra Valentinianum, qui post
Honorium Romæ imperabat, duxit, tanta utrinque
facta est cædes, ut nemo pugnantium ab utraque
parte servaretur, præterquam duces, paucique
satellites eorum. Hoc vero omnium narratu maxime
incredibile: cum cecidissent pugnantes, corpore
defatigati, animo adhuc erecti, pugnabant tres

A ὄρκῳ αὐτὸν ³⁷ ἐπηγάγαζεν ὁ Θεοσεβίος, καίτοι οὕτε
μαγεύειν εἰδώς, οὔτε θεωουργίασμά τι ³⁸ μελετήσας.
Ἦρκιζε δὲ τὰς τοῦ ἡλίου προτεινῶν ἀκτῖνας καὶ
τὸν ³⁹ Ἑβραίων Θεόν. Ὁ δὲ ἀπελήλατο ὁ δαίμων,
ἀνακραγὼν εὐλαβεῖσθαι μὲν τοὺς θεοὺς, αἰσχύνεσθαι
δὲ καὶ αὐτόν. Πάντα οὖν κάλων ἐκίνει καὶ πάντα
ἐπραττε καὶ ἔλεγε πείθων καὶ παρακαλῶν, ὅς
ἐκείνου θυμὸς, οὐδὲν ἀπρακτόν [552 H.] ἀπολιπεῖν
ἀνεγόμενος, ἐφ' ὃ τι ἂν ὀρμήσειεν. Ἐλεγε ⁴⁰ μὲν
ὁ Θεοσεβίος τὰ πολλὰ ἀπὸ τῶν Ἐπικτήτου σχολῶν,
τὰ δὲ καὶ αὐτὸς ἐπετεχνάτο τῆς ἡθοιοῦ διανοή-
ματα Μούσης. Ὁ δὲ πάντων σωφρονέστατος Θεοσε-
βίος καὶ τὴν πρὸς γυναῖκα παιδοποιὸν ὁμίλιαν ἐδέ-
ξατο. Ἐπεὶ δὲ παῖδας οὐκ ἐγεννάτην, κατασκευα-
σάμενος ὁ Θεοσεβίος τὸν τῆς σωφροσύνης δακτύλιον,
B Ὁ γυναι, φησὶ τῇ γυναικί, πάσαι μὲν σοὶ ἐπιδέ-
δωκα δακτύλιον ἀρμωστὴν παιδοῦργου συμβῶ-

Ἡ δὲ Ἀμμωνιανὸς ⁴¹ ἡγάπα τὴν ἐπὶ ποιητῶν ἐξ-
ηγήσει καὶ διορθώσει τῆς Ἑλληνικῆς λέξεως καθ-
ημένην ⁴² τέχνην. Οὗτος ἦν Ἀμμωνιανός, ὃς ⁴³ συν-
έδῃ κεκτῆσθαι ὄνον, ὃν φασιν ἀκρωμένον πολλάκις ⁴⁴
τῶν ποιητικῶν μαθημάτων τροφῆς ἀμελεῖν, καίτοι
καὶ ἐκ παρασκευῆς καὶ λιμώττειν ἡναγκασμένον·
οὕτως ὥσθι φιλομαθίας ποιητικῆς αἰλῶς ὁ ὄνος.
Ἵτι, φησὶ ⁴⁵, μετρίως μετέσχε τῶν ποιητικῶν ὁ
Ἰσίδωρος, οὐ λίαν σπουδῶσα· περὶ αὐτὰ ⁴⁶, ἅτε οὐχ
ἀπτόμενα τῆς ψυχῆς, ἀλλὰ μὲχρι φαντασίας καὶ
γλώσσης ἱστάμενα, τὰ δὲ αὐτῶν καὶ μαχόμενα ταῖς
ὁμολογουμέναις ἐννοίαις· διὸ καὶ ἐνδεέστερος ⁴⁷ ἦν
ἐν τοῖς. Ὅθεν καὶ ὕμνους ὅσους ἔγραψεν, εὖροι
τις ἂν τὸ μὲν ὑψηλόνου καὶ τελεσιουργὸν ἐπιφαί-
νοντας, τοὺς δ' ἔπεισιν οὐ πάνυ συνηρμοσμένους. Ἦν
δὲ ὁ Θεὸς οὐ μάλ' ἀγχίνους οὐδὲ ὀξὺς, φιλομαθὴς δὲ
καὶ φιλόπονος, εἰ τις ἄλλος ⁴⁸. Διὸ καὶ ποιητῶν καὶ
ῥητόρων ἐμπειρότατός τε καὶ μνημονικώτατος γέ-
γονε, καὶ τεχνικῆς ἀκριβεῆς ἐκατέρων εἰς ἀκρόν
ἦκειν ἐδόκει. Γράφειν δὲ μέτρα ἢ λόγους, καίτοι
λίαν ἐρῶν, ἀδύνατος ἦν. Ὅτι μάχης πρὸ τοῦ Ῥώμης
ἀστεως ⁴⁹ γεγεννημένης Ῥωμαίων πρὸς Σκύθας οὗς
Ἀττίλας ⁵⁰ ἤγεν, Οὐαλεντιανοῦ τοῦ μετὰ Ὀνώριον
D Ῥώμης βασιλεύοντος, φόνος ἐρρύη ἐκατέρωθεν τσο-
οῦτος ὡς μηδὲνα τῶν συμπλακέντων τῇ μάχῃ μηδε-
τέρου μέρους περισώθηναι, πλὴν τῶν ἡγεμόνων καὶ
τῶν περὶ αὐτοὺς ὀλίγων δορυφόρων. Τὸ δὲ παραλο-

VARIE LECTIONES.

³⁷ αὐτόν B. ³⁸ θεωουργίασμά τι A: θεωργίας μάτην C, unde Toup. II, p. 324, θεωργίας μὰ τήν. ³⁹ τὸν
A: τὸν C. ⁴⁰ ἔλεγε] cf. Suidas v. Ἐπικτήτος. ⁴¹ σωφρονος] σωφροσύνης A. ⁴² πρὸς ἕτερον] πρότε-
ρον A. ⁴³ Ἀμμωνίος A. ⁴⁴ καθεμένην B cum Suida v. Ἀμμωνιανός. ⁴⁵ φ] ὃν B. ⁴⁶ πολλάκις] πο-
σὶ μα-
θημάτων ποῖσι C. ⁴⁷ εἰ φησὶ— ⁴⁸ περὶ αὐτὰ] ὁ δὲ Ἰσίδωρος ἐμελέτα ἅτα τῶν ποιητικῶν, οὐχ ὅσον δυνά-
μειος ἀλλ' ὅσον ὀρέξεως εἶχεν, εἶχε δὲ ἐπ' ἐλάχιστον τῆς πρὸς αὐτὰ συμπληθείας Suidas v. Ἀττα. ⁴⁹ ἐνδεέ-
στερος] ἀσθενέστερος A. cf. Suidas v. Ἐνδεέστερος, Ῥωμῆς, Τελεσιουργόν. ⁵⁰ εἰ τις ἄλλος] εἰς
ὑπερβολὴν Suidas v. Θεὸς σοφιστής. ⁵¹ ἀστεως B. ⁵² Ἀττίλας B, Ἀντίλας A, Ἀττίλας C.

NOTÆ.

(9) Ammonius, et ejus asinus. Tales inducuntur
asini etiam aurei a Luciano et Apuleio.

(10) Theon. Videndus Suidas: exstant et Theonis

progymnasmata et in extremo Declamationes,
quæ scire Libanii sunt.

γύατον, ὅτι φασίν, ἐπειδὴ πεπνύκασιν οἱ μαχόμε-
νοι, τοὺς σώμασιν ἀπειπόντες, ἐπὶ ταῖς, ψυχαῖς ἵσταντο
πολεμοῦντες ἐπὶ τρεῖς ἡμέρας ὅλας καὶ νύκτας,
οὐδὲν τῶν ζώντων εἰς ἀγῶνα ἀπολείπομενοι, οὕτε
κατὰ χεῖρας οὕτε κατὰ θυμόν. Ἐωρᾶτο γοῦν καὶ
ἤκουετο τὰ εἰδῶλα τῶν ψυχῶν ἀντιφερόμενα καὶ τοῖς
ὄπλοις ἀντιπαταγόντα ⁶³. Καὶ ἀρχαία δὲ ἄλλα τοι-
αῦτα φάσματα ⁶⁴ πολέμων μέχρι νῦν φαίνεσθαι
φησὶ ⁶⁵, πλὴν ὅτι ταῦτα τὰ ⁶⁶ μὲν ἄλλα, ὅσα ζῶντες
ἄνθρωποι κατὰ πόλεμον ὀρώσιν, οὐδὲν ὕστερεῖν,
φθέγγεσθαι δὲ οὐδὲ ⁶⁷ ἐπὶ μικρόν. Καὶ ἐν μὲν ἐπιφα-
νεσθαι ἐν ⁶⁸ τῇ περὶ Σόγδαν ⁶⁹ ποτὲ λίμνην οὖσαν
πεδίῳ, φαίνεσθαι δ' ὑπὸ τὴν ἑω τὸ ⁷⁰ φάσμα, φωτὸς
ἦδη [555 H.] τὴν γῆν ὑπαυράζοντος, δευτέρου δ' ἐν
Κούρβοις ⁷¹ χωρίῳ ⁷² τῆς Καρίας· ἐν τοῦτῳ γὰρ
φαίνεσθαι οὐ καθ' ἑκάστην ἡμέραν, ἀλλ' ἐνίοτε δια-
λείποντα ὀλίγας τινὰς, οὐδὲ ὠρισμένας ⁷³ γε ταύτας,
περὶ ὁρβρον ἕως ἡλίου λαμπρᾶς ἀνατολῆς ἐν ἀέρι
διαφοικῶντα ψυχῶν ἅτα σκιοειδῆ φαντάσματα ⁷⁴
πολεμοῦντα ἀλλήλοισ. Καὶ ἐν τοῖς καθ' ἡμᾶς δὲ χρό-
νοῖς πολλοὶ διηγῆσαντο, οὐχ οἷοί τε ὄντες ψεύδεσθαι,
καὶ ἐν ἄλλοις οὐκ ὀλίγοις αὐτῆς ⁷⁵ μέρεσιν ὁρᾶσθαι
τοῦ θέρους μάλιστα καιρὸν, μεσημβρίας σταθρᾶς ⁷⁶
Ἰσταμένης.
Ὅτι τὸν Σεβήρου ⁷⁷ ἱππον φησὶ ('Ρωμαῖος δ' ἦν
οὗτος, καὶ Ἀνθεμίου παρασχόντος ἐλπίδας ὥς ἡ
'Ρώμη πεσοῦσα πάλιν δι' αὐτοῦ ἀναστήσεται, ἐπὶ
'Ρώμην, ταύτης προαναχωρήσας, ἐπανῆκε καὶ τιμῆς
ὕπατικῆς ἔτυχε), τοῦτου τοίνυν ὁ ἵππος, ᾧ τὰ πολλὰ
ἐχρήτο, ψηχόμενος σπινθήρας ἀπὸ τοῦ σώματος
πολλοὺς τε καὶ μεγάλους ἤφει, ἕως αὐτῷ τὸ τέρας εἰς
τὴν ὑπατικὴν ἀρχὴν ἐν τῇ 'Ρώμῃ κατηνύσθη ⁷⁸. Ἀλλὰ
καὶ Τιβερίῳ ὄντος, ὥς Πλούταρχος ὁ Χαιρωνεύς φησιν,
ἔτι μεираκίῳ ὄντι καὶ ἐν 'Ρώμῃ ἐπὶ λόγοις ῥητορι-
κοῖς διατρέποντι [1041 R.], τὴν βασιλείαν διὰ τοῦ
αὐτοῦ ⁷⁹ παθήματος προεμήψεν. Ἀλλὰ καὶ τῶν ⁸⁰
περὶ Ἀττίλαν ἕνα ὄντα τὸν Βαλμέριν ⁸¹ ἀπὸ τοῦ
ὀκλείου σώματος ἀποπάλλειν σπινθήρας· ὃ δὲ ἦν ὁ
Βαλμέρις Θεουδερύχου πατὴρ, ὃς νῦν τὸ μέγιστον
ἔχει κράτος Ἰταλίας πάσης ⁸². Λέγει δὲ καὶ περὶ
ἑαυτοῦ ὁ συγγραφεὺς ὥς Καὶ ἐμοὶ ἐνδυομένῳ τε
καὶ ἐκδυομένῳ, εἰ καὶ σπάνιον τοῦτο συμβαίνει,
συμβαίνει δ' οὖν σπανιῶρας ἀποκηδῶν ἑξαισίους,
ἔσθ' ὅτε καὶ κτύπον παρέχοντας, ἐνίοτε δὲ ⁸³ καὶ
φλόγας ὅλας καταλάμπειν τὸ ἱμάτιον, μὴ μέντοι
καιόσας. Καὶ τὸ τέρας ἀγνοεῖν εἰς ὃ τελευτήσῃ,
ἰδεῖν δὲ λέγει καὶ ἀνθρωπὸν τινα ἀπὸ τῆς κε-
φαλῆς ἀφίεντα σπινθήρας, ἀλλὰ καὶ φλόγα ἀν-
άπτοντα, ὅτε βούλοιο, ἱματίῳ τινὶ τραχεῖ παρατρι-
βομένης. Ἥλαυνε τὸν ἱππον, ὅσον εἶχε τάχους· εἶχε
δὲ τῶν ἄλλων ἐνδεέστερον. Τῶν πολιτικῶν πραγμά-
των ἀποτυχῶν, ἐπὶ τὸν ἡσύχιον καὶ ἀπράγμονα βίον

A integras noctes et dies, nihil viventibus pugnando
inferiores, neque manibus, neque animo. Visæ
igitur et auditæ animarum formæ pugnantes, et
armis strepentes, et antiquas, similesque bellorum
facies in hunc usque diem videri aiunt, nisi quod om-
nia illa faciendo, quæ vivi homines bellando solent,
ne parvam quidem edere vocem possint, et unum
spectrum quidem videri in campo juxta Sudam [af.
Soedam], qui olim palus fuit: videri autem mane
visionem, aurora jam terram illustrante. Secundo
in Cubis campo Cariz. Ibi enim non quotidie, sed
interdum aliquibus diebus, nec illis certis, circa
crepusculum matutinum aurora oriente, in aere
frequentia animarum spectra umbrarum figura inter
se pugnantia videri. Et nostra tempestate multi nar-
rarent homines bonæ fidei, juxta Siciliam in campo
nominato ^{340 a} Tetrapyrgio, et in aliis non paucis
locis videri equitum pugnantium simulacra, idque
maxime æstatis tempore, cum ardentissimus est
meridies.

κατὰ Σικελίαν ἐν τῇ λεγομένῳ πεδίῳ τετραπυργίῳ
ἱπποτῶν πολεμίων ἐπελαυνόντων φάσματα, κατὰ τὸν
Ἰσταμένης.

Severi equus (qui Romanus erat, spem faciente
Anthemio, Romam eversam iterum per ipsum erig-
endam Romam, hac spe cum prius discessisset,
reversus consulatum adeptus): hujus igitur equus,
quo multum usus est, tractatus scintillas e corpore
multas, et magnas eiecit, donec illi portentum hoc
ad consularem dignitatem Romæ illum evexit (11).
Sed et Tiberio asinus, ut refert Plutarchus Chæro-
nensis, adhuc juveni, et in Rhodo operam danti
eloquentiæ, imperium eodem eventu præsignificavit.
Sed et Balemerin unum ex Attilæ aulicis de suo
corpore jecisse scintillas. Hic Balemeris pater fuit
Theodorici ejus, qui nunc summum totius Italiæ
imperium tenet. Dicit autem etiam de seipso auctor:
Etiam mihi cum et induor, et exuor, etsi id raro
admodum accidit, accidit tamen, ut scintillæ in-
gentes exsiliant, aliquando cum sonitu, interdum
etiam flammæ integræ vestem illustrent, nihil tamen
exurant, et se ignorare quo hoc portentum ten-
deret. Vidisse se ait et hominem quemdam e capite
scintillas evibrantem, et flammam, cum vellet, e
capite veste asperiore attrito excitantem. Impulit
equum quam potuit celerrime, indiguit et aliis
rebus. Reipublicæ administratione excidens, ad
quietam otiosamque vitam se contulit, odio eorum
qui in republica molesti erant. Venerunt ad Severum
Brachmanni juxta Alexandriam, et proprio hospitio
illos et debito cultu suscepit. Hi de gentis more

VARIE LECTIONES.

⁶³ ὄπλοις καὶ ἀντ. A. ⁶⁴ φαντάσματα C. ⁶⁵ φασὶ C. ⁶⁶ τὰ add. A. ⁶⁷ οὐδὲ A: οὐκ C. ⁶⁸ ἐν add. A.
⁶⁹ Σόγδαν A: Σούδαν C. ⁷⁰ τὸ add. A. ⁷¹ Κούρβοις C. ⁷² χωρίον A. ⁷³ οὐ διορισμένας C. ⁷⁴ φάσματα C.
⁷⁵ αὐτῆς A: αὐτοῖς C. ⁷⁶ σταθρᾶς om. A. ⁷⁷ Σεβήρου] Τιβερίου et mox ὀφείλει Eustathius ad II. v, p.
Rom. 513, 3: ejus errore notavit Leichius, p. XV. ⁷⁸ ἐν 'Ρώμῃ κατηνύσθαι C. ⁷⁹ αὐτοῦ om. A. ⁸⁰ τῶν
A: τὸν C. ⁸¹ Βαλμέριν C. ⁸² ἀπάσης C. ⁸³ δὲ om. A.

NOTÆ.

(11) Quem Tiberii imp. Vitam, sed quæ intercidiit, conscripsisse refert in Catalogo Lamprid.

domi admodum graviter vixerunt, neque balnea publica, neque conspectum ullum urbanum querentes, sed externum omne fugerunt. Comedebant palmas et oryzam, aquam bibebant. Erant illi non e Brachmannis, qui in montibus degunt, neque ex Indis, qui urbes incolunt: sed utrorumque vitam prorsus sectabantur, Brachmannorum **440** apud populum negotia, si quibus indigerent, et populi apud Brachmannos peragentes. Dixerunt illi de Brachmannis montanis, quæcunque de iis scriptores divulgant: imbres precibus illos petere, et etiam eosdem avertere, famem, pestemque, aliaque mala, quæ curari non possunt, precibus posse depellere. Dixerunt iidem unipedes homines apud se esse, et dracones ingentis magnitudinis septicipites, et alia valde inusitata.

καὶ λιμῶν καὶ λοιμῶν [554 H.] ἀποδιώξεις ἄλλων τε μένην. Ἐλεγον δὲ οὗτοι καὶ μονόποδας ἀνθρώπους κατὰ μέγεθος ἑπτακεφάλους, καὶ ἄλλα ἅτα πολὺ τὸ

Dixit Severus videri Gorgoniam herbam, ejusque radicem omnino similem esse puellæ, caput crinibus tectum serpentinis habenti. Divinationem e nubibus, antiquis ne auditu quidem notam, quamdam mulierem Anthusam temporibus Leonis imperatoris Romani refert invenisse. Quæ in Ægis Cilicis nata dicebatur, originem primam a Cappadocibus habitantibus ad Comanum montem Orestiadum trahens, referens genus suum ad Pelopem. Hæc sollicita de viro, cui militare aliquod munus demandatum, quique ad bellum Siculum cum aliis missus erat, oravit in somno, ut futura cognosceret, et oravit ad solem orientem versa; pater vero ejus in somnis jussit illam ad solem etiam occidentem orare, et illa orante, per serenum subito nubes circa solem orta est, et deinde aucta in hominem formata est; alia vero nubes orta, et in æqualem crescens magnitudinem, in leonem ferum mutata est. Leo vero ingenti hiatu oris facto hominem deglutit. Species illa hominis e nube facta Gotho fuit similis. Nam post paulo Leo rex ducem Gothorum Asperem, et filios fraudulenter necavit. Ex illo tempore in hunc usque diem Anthusa assidue meditata est, qua ratione e nubibus prædicere divinando posset. Ægyptii Sothin Isin (12) esse asserunt, Græci hanc ad Sirium stellam referunt, et Sirium tanquam canem Orionis venatoris comitem pingunt: quin potius in cælo depictum ostendunt. **341** Aliqui per impudentiam statuas fregerunt et perdiderunt, et sacro auxilio destituti cives, humana opera et arte portum vix sibi servant Ægyptii. Hi persequabantur, uxoris, inquam, ministri, canem ex Africa fugientem struthionis diripientem car-

A ἐτράπετο, μίσει τῶν ἐν τῇ πολιτείᾳ δυσχερατμένων. Ἦκον δὲ πρὸς τὸν Σεβήρον καὶ Βραχμᾶνες κατὰ τὴν Ἀλεξανδρείαν, καὶ ἐδέξατο σφᾶς οἰκῶν ἰδίῃ καὶ θεραπεύει τῇ προσήκουσῃ· οἱ κατὰ χώραν ἐπ' οἴκου μάλα σεμνῶς ἕμενον, οὔτε λουτρῶν δεόμενοι δημοσίων, οὔτε ἄλλης ἀπόψεως οὐδεμιᾶς τῶν κατὰ ἄστυ γινομένων, ἀλλὰ πᾶν τὸ θυραῖον ἐξετρέποντο. Ἐσιτοῦντο δὲ φοινίκας καὶ θρυζαν, καὶ ἦν αὐτοῖς πόμα τὸ ὕδωρ. Ἦσαν δὲ οὗτοι οὔτε τῶν ἐν ἔρεσι διατριβόντων Βραχμᾶνων, οὔτε τῶν ἐν πόλεσι κατοικημένων Ἰνδῶν, ἀλλ' ἀτεχνῶς ἀμφίβιοι, τοῖς Βραχμᾶνοις ὑπηρετοῦμενοι τὰ πρὸς τὰς πόλεις, εἰ ποὺ δεήσαντες, καὶ ταῖς πόλεσιν αὐτῶν τὰ πρὸς τοὺς Βραχμᾶνας. Ἐλεγον δὲ καὶ οὗτοι περὶ τῶν ὁρίων Βραχμᾶνων ὅσα οἱ συγγραφεῖς περὶ αὐτῶν θρυλοῦσιν, ὁμοῦς τε καὶ ἀνομβρίας εὐχαίς καταπράττειν κακῶν ἀποτροπὰς, ὅσα μὴ ἀνίστανται ἐκ τῆς εἰμαρμένης, οἷον ἱστορήσασθαι, καὶ δράκοντας ἐξαιτίους παρὰ φύσιν ἔχοντα.

Ἵσιν ἐλεγεν ὁ Σεβήρος τοῖς ἀσθενέσι Γοργονιάδα βοτάνην, ἥς εἶναι τὴν ῥίζαν ἀντικρυς ὁμοίαν παρθένῃ τὴν κεφαλὴν ἐχούσῃ κατηρεφῇ δρακοντέσις πλοκάμιοις. Ὅτι τὴν διὰ τῶν νεφῶν μαντικὴν οὐδαμῶς τοῖς παλαιοῖς οὐδ' ἀκοῇ ἠγνωσμένην Ἀνθούσαν τινα γυναῖκα ἐξευρεῖν ἐν ταῖς ἡμέραις Λέοντος τοῦ Ῥωμαίων βασιλέως· εἰς Αἰγῶν δὲ κατήγετο τῶν Κιλικίων ἡ γυνή, τὸ δὲ ἀνέκαθεν ἀπὸ τῶν ἐν Καππαδοκίᾳ κατοικοισθέντων ἐπὶ τὸν Κομανὸν τὸ ὄρος Ὀρεστιαδῶν· καὶ ἀνάγειν τὸ γένος εἰς Πέλοπα. Αὕτη φροντίζουσα περὶ τάνδρος ἐπιτετραμμένου στρατιωτικῆν τινα ἀρχὴν καὶ ἐπὶ τὸν κατὰ Σικελίαν ἀπεσταλμένου μετὰ καὶ ἄλλων πόλεμον, εὗξατο προῖεῖν οὐεῖρω τὰ συμβησόμενα, εὗξατο δὲ πρὸς ἥλιον ἀνίσχοντα. Ὁ δὲ πατήρ θναρ αὐτῇ ἐπιστάς ἐκέλευε καὶ πρὸς δύόμενον εὖξασθαι. Καὶ εὐχομένης ἐξ αἰθέρος τινὸς νέφος συστήναι περὶ τὸν ἥλιον, ἐκείθεν δ' αὐτῇ θῆναι καὶ εἰς ἀνθρώπων διατυπωθῆναι· ἕτερον δ' αὐτοῦ νέφος ἀποσπασθῆναι ἐπιδίδου τε εἰς μέγεθος ἴσον, καὶ εἰς λέοντα διεσχηματίζετο θηρίον· ὁ δὲ ἡγρίαινε, καὶ μέγα χάσμα πεποιημένος ὁ λέων καταπίνει τὸν ἀνθρώπον· Γότῳ ἔθηκε τὸ ἀνθρώπινον καὶ νεροποίητον εἶδωλον. Ἐπὶ δὲ τοῖς φάσμασιν ὀλίγον· ἔπειτα τὸν ἡγεμόνα τῶν Γότῶν Ἀσπερα βασιλεὺς Λέων ἐδόλοφόνησεν αὐτὸν καὶ παῖδας. [1044 R.] Ἐξ ἐκείνου οὖν τοῦ χρόνου διέμεινεν ἡ Ἀνθούσα ἄχρι δεῦρο αἰετῶν ἐπιτελειούσα τὸν τρόπον τῆς διὰ τῶν νεφῶν μαντικῆς προγνώσεως. Ὅτι τὴν Σῶθιν Αἰγυπτίους τὴν Ἰσιν εἶναι θεολογοῦσιν, οἱ δὲ Ἕλληνες εἰς τὸν Σείριον ἀνάγουσι τοῦτο τὸ ἄστρον, καὶ ὡς κύνα τὸν Σείριον, ἐπαθὸν τοῦ Ἡρίωνος οὕτως κυνηγετοῦντος, οὕτω διαζωγραφουσι, μᾶλλον δὲ ἐντετυπωμένον τῷ οὐρανῷ δεικνύουσι. Τινὲς δὲ

VARIÆ LECTIONES.

δυσχερανάντων ζ. ⁹² Βραχμᾶνες B: Βραχμᾶναι ζ. ⁹³ πᾶν om. B. ⁹⁴ θυραῖον] θεμερεῖν B et corr. A. ⁹⁵ ἔρεσι B: ἔρεϊ ζ. ⁹⁶ αὐτῶν ζ. ⁹⁷ Βραχμᾶνους B. ⁹⁸ libri ἔχοντας. ⁹⁹ κατηρεφῇ ζ. ¹⁰⁰ τὴν add. A. ¹⁰¹ ἀνδρὸς ζ. ¹⁰² ἡῤῥετο ζ. ¹⁰³ ἐπιστάς add. A. ¹⁰⁴ ὑποσπασθῆν ζ. ¹⁰⁵ διεσχ. τὸ θηρίον ζ. ¹⁰⁶ Ἀσπερα B. ¹⁰⁷ δὲ om. A.

NOTÆ.

(12) Isis dea, Canicula, Plutarch, lib. *De Iside et Osiride*. Horapollo, lib. 1, *Hieroglyph.* cap. 3.

ἱλαθὼν τὸ ἱέρωμα κατὰξαντες καὶ διαφθείραντες, καὶ ἀπορούμενοι τελεστικῆς βοήθειας οἱ ἐπικύριοι ἀνθρωπίνῃ σπουδῇ καὶ τέχνῃ τὸν λιμένα μολίς ταυτοῖς περισώζουσιν οἱ Αἰγύπτιοι. Οἱ δὲ ἐδίωκον, οἱ τῆς γυναικὸς θεράποντες, τὴν κύνα φεύγοντα, τῆς Λιθυκῆς στρουθοῦ τὰ κρέα ἀρπάξαντα. Ὀρυττόνων δὲ ἀνακύπτει καὶ ἐκφαίνεται παλαιτάτου νεῷ ἀέτωμα.

Ἵτι ὁ Ἑρμίας γένος μὲν ἦν Ἀλεξανδρεὺς, πατρὸς δ' Ἀμμωνίου καὶ Ἡλιοδώρου. Οὗτος ἐπεικτικὸς ἦν τὴν φύσιν καὶ ἀπλοῦς· τὸ ἥθος, ἡκρόατο δὲ καὶ Συριανοῦ σὺν Πρόκλῳ. Φιλοπονία μὲν οὗτος οὐδενὸς ἦν δευτέρως, ἀγγίλους δὲ οὐτὶς σφόδρα ἦν, οὐδὲ λόγων εὐρετῆς ἀποδεικτικῶν, οὐδὲ γενναίος ἄρα ζητητῆς ἀληθείας· οὐκ οὐκ οὐδ' οἷός τε ἐγγεῖνοι πρὸς ἀπορούμενους κατὰ τὸ κατεργῆν ἀναγωνίζεσθαι, καίτοι ἐμνηστοῦς εἶπεν πάντων ὧν τε ἀνῆκεν τοῦ [555 H.] διδασκάλου ἐξηγουμένου καὶ τῶν ἐν βιβλίοις ἀναγεγραμμένων. Ἀλλὰ τὸ αὐτοκίνητον οὐ προσήνθει τῇ πολυμαθίᾳ. Τὰ δὲ πρὸς ἀρετὴν εὖ ἥσκητο, ὥστε μὴδ' ἂν τὸν μῶμον αὐτὸν ἐπιμνησθῆσθαι μὴδὲ μισῆσαι τὸν φθόνον. Οὗτος ἰδιώτου ποτὲ πωλοῦντος αὐτῷ βιβλίον, καὶ ἔλαττον ἤπερ ἦν ἀξίον αἰτοῦντος, ἐπηνώρθωσε τὴν πλάνην καὶ πλείονος ὠνήσατο. Καὶ οὐχ ἄπαξ τὴν δικαιοσύνην ταύτην, ἥς τοῖς ἄλλοις οὐδὲ τις ἦν ἐπιστροφή, ἀλλὰ πολλάκις, ὅσας συνέβαιεν ἀγνοεῖν τὸν πιπράσκοντα τὸ δίκαιον τίμημα, ἐπεδείκνυτο, οὐ κατὰ τοὺς ἄλλους ἀγαπῶν τὸ ἔρμαιον, οὐδὲ οἰσθεῖς ἄρα μὴδὲν ἀδικεῖν, εἰκὼν παρ' ἐκόντος ὅτι οὐκ ἐκώφελετο· καὶ γὰρ ἐνεδράν τινα εἰναι τῷ πράγματι καὶ ἀπάτην, οὐ λέγουσαν τὸ ψευδός, ἀλλὰ σιωπῶσαν τὴν ἀλήθειαν, καὶ ἀδικίαν οὖσαν λαμβάνειν τοὺς πολλοὺς, οὐ βίαιον, ἀλλὰ κλοπιμαίαν, οὐδ' ἐπικινδυνόν τινα ληστοῦ δίκην κλέπτουσιν, ἀλλ' ὑπὸ μὲν τοῦ νόμου ἀφαιμένην, τὸ δὲ δίκαιον ἀνατρέπουσαν. Ὅτι ὁ ἑαυτοῦ Ἑρμίου Γρηγόριος ἅπαν ἦν τούναντίον, ἐξῆς μὲν εἰς ὑπερβολὴν καὶ εὐκίνητος ἐπὶ τὰς ζητήσεις καὶ τὰς μαθήσεις, ἄλλως δὲ οὐχ ἡσύχιος οὐδὲ γαλήνην ἐν τοῖς ἥθεσι φέρων τινά, ἀλλὰ τι καὶ παρακεκινηκός. Ὑστερον δὲ καὶ τῇ νόσῳ ἑάλω ἐπὶ πλέον, ὥστε δύσχρηστον αὐτοῦ τοῖς λογισμοῖς καὶ πολλὴ παραλλάττον γενέσθαι τὸ ὄργανον. Ὅτι τῷ Ἑρμίᾳ ἐκ τῆς Αἰδεσίας πρεσβύτερον τῶν φιλοσόφων υἱὸν τίκεται παιδίον, καὶ ἡ Αἰδεσία τῷ υἱεὶ ἐπὶ μῆνας ἀπὸ γενέσεως ἄγοντι προσέπειε τε οἷα εἰκός, καὶ βάθιον καὶ παιδίον ἀνεκάλει, ὑποκορίζουσα τὴν φωνήν. Ὁ δὲ ἀκούσας ἡγανάκτησε καὶ ἐπατίμησε τὸν παιδὶν τοῦτον ὑποκορίζοντα, καὶ διηρθρωμένην τὴν ἐπατίμησιν ἐξενεγκῶν. Καὶ ἄλλα δὲ πολλὰ περὶ τοῦ παιδὸς τούτου τερατολογεῖ, καὶ ὅτι οὐκ ἀνεχόμενος τὴν ἐν σώματι ζωὴν ἐπὶ τῶν τοῦ βίου ἀπέστη· οὐ γὰρ ἐχώρει αὐτοῦ τὴν ψυχὴν ὁ περὶ γῆν ὅδε τόπος. Βάβια δὲ οἱ Σύριοι, καὶ μέλιστα οἱ ἐν Δαμασκῷ, τὰ νεογνὰ καλοῦσι παιδία, ἥδη δὲ καὶ τὰ

A nes : fodientibus vero apparet, prominetque anti-quissimi templi pinnaculum.

Hermias natione Alexandrinus, pater Ammonii et Heliodori. Hic fuit natura bonus et simplex, auditor Syriani (13) cum Proclo. Laboris studio nulli inferior : solers tamen non admodum fuit, nec firma ad rem argumenta invenire poterat, neque magnus veritatis investigator. Quare non poterat contra dubitantes fortiter dimicare, quamvis ea memoria videret, ut recitaret quaecunque a præceptore docente audivisset, quæque scriptis mandata essent. Sed mentis celeritas cum discendi studio non vigeat. B Virtuti egregiam operam navavit, ut nihil in eo Momus ipse reprehendere, nec livor odisse posset. Cum imperitus ei librum venderet, et pretium minus quam valeret exigeret, hominis errorem correxit, et pluris emit. Nec semel hanc justitiam, cujus nullam alii rationem habent, verum etiam sæpius, quoties venditorem debitum pretium ignorare contigisset, ostendit : non aliorum more fortuito lucro deditus, ratus aliquam se injuriam facturum, si volens a volente etiam quovis modo emeret. Nam dolulum quemdam esse in contractu et fraudem, non indicare errorem, sed veritatem occultare, et cum sit injuria non violenta sed fortuito, plerosque latere, nec furari aliquid, instar latronum, cum periculo, sed a lege quidem absolvi, justitiam autem corrumpere. Habuit fratrem Gregorium omnino æssimilem, plus nimio acutum, et ad quæstiones et disciplinas expeditum ; cæteroquin inquietum, nec placidis moribus, sed nonnihil emotæ mentis. Post autem crebro morbo correptus est, ut rationis usu parum valeret, 341^b et organum valde mutaretur. Natus est Hermias ex Ædesia filius, cæteros philosophorum filios superans : et Ædesia cum filio jam septem nato menses, ut fieri amat, jocabatur, et Babium et puellum voce diminutiva appellabat. Pater audiens conquestus est, et increpuit hanc puerilem diminutionem, et articulatam increpando vocem protulit : aliaque multa de illo puero mira dicuntur, eum scilicet vitam in corpore non tollerasse, sed septimo anno vivere desiisse, nec ejus animam terrestrem aliquem locum excepiisse. Syri et maxime qui in Damasco habitant, pueros recens natos Babia vocant. Jam vero et adolescentes a dea Babia, quæ apud illos putatur esse, sic vocant. Jam enim nonnulli eorum, qui aures fractas habent, et sensum depravatam, in comediam et in risum

VARIÆ LECTIONES.

^a Ἑρμίας] cf. Suidas h. v. ^b οὐτε — οὐδέ A: οὐτε — οὐτε C. ^c φιλομαθία C. τὰ] τὸ B. ^d ἦν αἰθ. A. ^e ἀλλὰ καὶ πολλ. C. ^f ἄρα A cum Suida v. Ἑρμίου: ὅτι C. ^g ποῦνε ἐναίνοι? ^h κλοπιμαίον A. ⁱ οὐδ' C. ^j ὁ om. A. ^k ἐπὶ] ἐπὶ τε Suidas (v. Γρηγόριος ἀδελφός), qui hoc fragmentum e Damascii historia philosophica apponit. ^l παρακεκινηκός B. ^m ὕστερον δὲ] ἐπὶ δὲ Ἀθήνηθεν ἦκεν εἰς Ἀλεξάνδρειαν ὕστερον Suidas : idem mox om. τοῖς λογισμοῖς. ⁿ ἀνεκάλει] αὐ ἐκάλει B. ^o ὑποκ. καὶ, ὑποκ. τορὸν B.

NOTE.

(13) Suidas in Hermia legendas.

philosophorum arcana converterunt. Panicum A quoddam animal vidisse ait Hieracem Alexandrinum Ammonio æqualem cum ex Æthiopia Byzantium proficisceretur, quod depictis et delineatis admodum simile, et audisse illum vocem aniculis huius circa Alexandriam, veluti si strideret. Ammonius fuit diligentissimus, et multos explicatores, qui olim florissent, iuvit, maxime autem Aristotelem sectabatur. Quinetiam non solum æqualibus suis, verum etiam aliis Proclo antiquioribus præstitit, prope dixerim qui unquam exstiterunt, in geometria et astronomia. Proclus os Isidori, tanquam divinum et plenum philosophicæ vitæ, admiratus est: oculi celeritatem mentis demonstrantes, et jucunda gravitas emicans, sincerusque pudor philosophum ad ipsum convertebat.

Καὶ ὁ Πρόκλος ἐθαύμαζε τὸ Ἰσιδώρου ἀστρονομίαν. Καὶ ὁ Πρόκλος ἐθαύμαζε τὸ Ἰσιδώρου φιλοσόφου ζωῆς· ὅτι τε ὀφθαλμοὶ τὴν διανοίαν εὐτροχον ἀποστροφόντες, καὶ ἅμα αὐτοῖς ἐπιθέουσα σιμὸντες ἦδεια καὶ ἀπλαστοῦ αἰδῶς ἐπέστρεφε· πρὸς αὐτὸν τὸν φιλόσοφον.

Euniois tardæ mentis fuit, modo juvenili insolentia tomens, et in orationibus turgidus. Superianus jam triginta annorum rhetorica auspicatus est, quanquam ingenio tardior esset, tamen nimio studio tandem Athenis clara et celebri urbe designatur sophista, 342a non multum gloria Lachare inferior. Lachares studio magis quam ingenio claruit orator; ingenii ejus tarditatem scripta satis arguunt, sacrum fuisse virum, et sacro divinarum rerum flagrasse amore. Metrophanes sophista natus ex Lachare. Refert auctor vidisse se simulacrum Veneris, quod in templo Herodes sophista dedicarat. Hoc, inquit, contemplan, sudavi præ stupore et admiratione; adeoque gaudio perfusus sum, ut domum redire non possem; et sæpius abiturus ad videndum redirem. Tantam illi pulchritudinem artifex immiscuerat, non blandum quid aut molle, sed tortuum et masculum, armatum quidem, sed velut quæ a victoria lætabunda revertitur. Hierum Plutarchi filium sub Proclo philosophantem in domo Quirini vidisse refert adeo parvum caput humanum, ut cicero adæquaret magnitudine et forma, unde et nomen capiti ex cicero inditum esse: cæteroquin humanum caput esse, oculus et vultum habere, et superius crines, et integrum os, et ore tantam vocem emitte, quantam mille homines. Hæc de cicero hoc capite prodigiose refert auctor, aliaque

et fide. ἐστώματος φωνὴν ἀφίεναι, ὅσον ἀνθρώπων χιλιῶν, τοσούτον μεγάλῃν. Τοῦτο τέρατευσάμενος περὶ τοῦ ἐρεβίνθου ὁ συγγραφεὺς τῆς κεφαλῆς, καὶ ἄλλα μυρία περὶ αὐτῆς ἄξια δαμασκίῃ τῇ δυσσεβεῖ καὶ γράφειν καὶ πιστεῦσιν προτραπεύεται.

Salustius Cynicus non tritam philosophiæ

μερίμνη ἀπὸ τῆς παρ' αὐτοῖς νομιζομένης βαθείας¹⁷ θεοῦ. [1045 R.] Ἦδη γὰρ ἐνίοις τῶν τὰ ὅλα καταγόντων καὶ ἅμα¹⁸ διεφθαρμένων τὰς διανοίας εἰς κωμωδίαν ἐτρέπη καὶ γέλωτα πολὺν τὰ τῆς φιλοσοφίας ἀπόρρητα. Ὅτι Πανικόν τι ζῶον διακομιζόμενον¹⁹ θεάσασθαι φησὶν ὁ Ἰέραξ ὁ Ἀλεξανδρεὺς, ὁ συνακμάσας Ἀμμωνίῳ, ἐξ Αἰθιοπίας εἰς τὸ Βυζάντιον, εἰκοὺς ἀκριβῶς τοῖς γραφομένοις καὶ τυπομένοις· ἀκηκοέναι τε αὐτοῦ τῆς φωνῆς διὰ τῆς Ἀλεξανδρείας φερομένου οἰοῦναι τριζούσης. Ὅτι ὁ Ἀμμωνίος φιλοπονώτατος γέγονε, καὶ πλείστους ὠφέλησε τῶν πώποτε γεγεννημένων ἐξηγητῶν· μᾶλλον δὲ τὰ Ἀριστοτέλους ἐξήσκητο. Ἐτι δὲ δύνεγκαν οὐ τὸν καθ' ἑαυτὸν μόνον, ἀλλὰ καὶ τῶν πρεσβυτέρων τοῦ Πρόκλου ἐταίρων²⁰, ὀλίγου δὲ ἀποδέω καὶ τῶν πώποτε γεγεννημένων εἰπεῖν, τὰ ἀμφὶ γεωμετρίαν τε καὶ

πρὸς αὐτὸν τὸν φιλόσοφον.

Ὅτι Εὐνῖος ὁ ῥήτωρ βραδύνους ἦν. Ἦδη νεανικοῦ φρονήματος ὑπόπλεως καὶ σοδῶν ἐν λόγοις. Ὅτι Σουπρηιανὸς τριάκοντα ἐτῶν τῶν²¹ ῥητορικῶν ἀρχάμενος, καίτοι τὴν φύσιν ὑπονωθέστερος ὢν, ὅμως δι' ὑπερβολὴν φιλοπονίας ὑστερον ἐν ταῖς λιπαραῖς καὶ αὐδίστοις²² Ἀθήναις ἀνγορεύετο σοφιστῆς, οὐ πᾶν τῆς Λαχάρου²³ δόξης ἀπολειπόμενος. Ὅτι καὶ²⁴ Λαχάρης ἐξ ἐπιμελείας μᾶλλον ἢ φύσεως ἔδοξε κατὰ τὴν ῥητορικὴν εὐδοκιμῆσαι. Ἀλλοὶ δὲ αὐτοῦ τὴν φύσιν ἀγενέστερον²⁵ καὶ τὰ συγγράμματα αὐτοῦ. Ἀνδρὰ ἱερὸν καὶ περὶ τὰ θεῖα βακχεύοντα μεγαλοπρεπῶς. Ὅτι Μητροφάνης ὁ σοφιστῆς ἔκγονος ἦν Λαχάρου²⁶. Ὅτι φησὶν²⁷ ὁ συγγραφεὺς ἀγαλμα τῆς Ἀφροδίτης ἰδεῖν²⁸ ἰδρυμένον Ἡρώδου τοῦ σοφιστοῦ ἀνάθημα. Τοῦτο οὖν, φησὶ, θεασάμενος ἱδρωσα μὲν ὑπὸ τοῦ θάμβους καὶ²⁹ ἐκπλήξεως, οὕτω δὲ τὴν ψυχὴν διετέθην ὑπὸ τῆς εὐφροσύνης, ὥστε οὐχ οἶός τ' ἦν οἴκαδε ἐπανέναι, πολλὰκίς δὲ ἀπὼν ἐπαναστρέφειν ἐπὶ τὸ θέαμα· τοσούτον αὐτῇ κάλλος ἐνεκέραιεν ὁ τεχνίτης, οὐ γλυκεῖ τι καὶ ἀφροδίσειον, ἀλλὰ βλοσυρόν τε καὶ ἀνδρικόν, ἐνοπλον μὲν, οἷον δὲ ἀπὸ νίκης ἐπανηγμένης³⁰ καὶ τὸ γεγηθὸς ἐπιφανιστοῦς³¹. Ὅτι Ἱέριον τὸν Πλουτάρχου, ὑπὸ Πρόκλῳ φιλοσοφούντα³², ἐς τὴν Κυρίνου³³ λεγομένην οἰκίαν θεάσασθαι φησὶ μικρὰν οὕτω κεφαλὴν μόνην ἀνθρώπου, τό τε μέγεθος καὶ τὸ εἶδος οὐδὲν ἐρεβίνθου διαφέρουσιν· διδὼ καὶ ἐρεβίνθον αὐτὴν καλεῖσθαι· τὰ δ' ἄλλα κεφαλὴν ἀνθρωπίαν εἶναι, ὀφθαλμοὺς τε ἔχειν καὶ πρόσωπον καὶ τρίχας ἄνω καὶ στόμα πᾶν, καὶ ἀπὸ τοῦ

πρὸς αὐτὸν τὸν φιλόσοφον.

Ὁ Σαλούστιος κινῶν οὐ τὴν εἰθισμένην ὁδὸν

VARIÆ LECTIONES.

¹⁷ Βαθείας Α. ¹⁸ ἅμα om. Suidas v. Ὅτα καταγόντα εἰ τὰ ὅλα ἐπὶ τῶν ὁμῶν. ¹⁹ διακομιζόμενον Β· διακομιζόμενος Γ. ²⁰ ἐταίρων Γ. ²¹ ἐφω om. Β. ²² ἐπένεγκαν ἱκανῶς τὸν φιλόσοφον καὶ ἦδη γνώριμον ἐποίησεν αὐτῶν τὸν νεανίσκον Suidas v. Ἀπλατος. ²³ τῶν ὢν Α. cf. Suidas v. Ὁψιμαθῆς et Σουπρηιανὸς. ²⁴ Λαχάρους] Vid. ad Marin. vit. Procli p. 89. ²⁵ καὶ αὐτῷ Α. mox ἢ καὶ φύς. Γ. ²⁶ ἀγενέστερον Α. ²⁷ Λαχάρου Β. cf. Suidas v. Μητροφάνης ἔκγονος. ²⁸ φησὶν αὐτῷ Α. ²⁹ ἰδεῖν] ἰδοι Α. ³⁰ καὶ Α· τε καὶ Γ. ³¹ ἐπανηγμένης Α· ἐπανερχομένης Γ. ³² ἐπιφανιστοῦς Γ. ³³ φιλοσοφούντα ante ὑπὸ ponit Β. ³⁴ Κυρίνου] Ἀωρίνου Β et corr. Α.

ἐπορεύετο τῆς φιλοσοφίας, ἀλλὰ τὴν κεχαραγμένην πρὸς ἑλεγχόν τε καὶ λοιδορίαν καὶ τὸν μάλιστα δὴ πόνον ὑπὲρ ἀρετῆς. Ὑπεδέδετο δ' οὗτος σπανιάκις, ἢ τὰς Ἀττικὰς ἱπικρατίδας ἢ τὰ συνήθη σανδάλια ³³ περιδεκόμενος. [1048 R.] Ἐφαίνεται ³⁴ δὲ οὐδέποτε ἐπὶ πλείστον χρόνον οὔτε ἀρρώστων τὸ σῶμα οὔτε ταλαιπωρούμενος τὴν ψυχὴν, ἀλλὰ (τὸ λεγόμενον) εὐλόφῃ αὐχένι τὴν ἀσκησιν ὑπέμενε. Καλὰ καὶ ἀξίεπαινα

[557 H.] Ὁ Καρχηδονίων βασιλεὺς Γεζέριχος ³⁵, ἀκούσας ὡς οἱ Ῥωμαῖοι τὸν σύμμαχον αὐτοῖς κατ' αὐτοῦ Μαρκελλίνον ³⁶ δόλω καὶ παρὰ τοὺς ὅρκους ἀνέβη, ἤσθη τε ἀγαν ἐπὶ ταῖς ἐλπίσι τῆς νίκης, καὶ ἔδοξεν εἰρηκέναι λόγον οὐ Καρχηδονίῳ προσήκοντα ἀλλὰ Ῥωμαίῳ βασιλεῖ· τοὺς γάρ τοι Ῥωμαῖους ἔφατο τῇ ἀριστερᾷ χειρὶ ἀποκῆσαι τὴν δεξιάν. Ὁ δὲ Μαρκελλίνος τῆς Δαλμάτων ³⁷ ἦν χώρας αὐτοδίσποτος ἡγεμὼν, Ἑλλήν τὴν ³⁸ ὄδω. Ὅτι ὁ Σαλούστιος εἰς τοὺς τῶν ἐντυγχανόντων ὀφθαλμοὺς ἀφορῶν προέλεγεν ἑκάστωι τὴν βίαν ³⁹ γεννησομένην ἑκάστῳ τελευτήν. Τὴν δ' αἰτίαν τῆς προγνώσεως οὗδ' αὐτὸς εἶχε φράζειν· καίτοι ἐπιεικῶς ⁴⁰ ἐρωτώμενος τὸ σκοτεινὸν τῶν ὀφθαλμῶν αἰτιάσθαι καὶ ἀγλυῶδες καὶ νοτισμοῦ μεστὸν, οἷον ἐπὶ πένθεσι ταῖς κόραις αὐταῖς ἐμπερόμενον. Καὶ Οὐράνιον τινὰ ὄνομα, Ἀπαμείας ⁴¹ τῆς ἐν Συρίᾳ πόλιν καὶ ἀρξάντα Καίσαρῆα τῆς ἐν Παλαιστίνῃ, ἀπὸ τῶν ὀφθαλμῶν γνωρίζειν τὸν ὁμοιον τρόπον τοὺς πολυαράτους γόητάς φησι. Καὶ Νόμον δὲ τινὰ τοῦνομα, πόλιν ἰδίον, ὁ συγγραφεὺς λέγει ⁴² ἀπὸ τῆς κατὰ τὰ ὅμματα τῶν ἐντυγχανόντων θέας τοὺς λανθάνοντας ἐπιγινώσκειν φονέας. Ὁ δὲ τὸν Αἰγαῖον διαπεραιωθεὶς, ὁ Ἰσίδωρος, καὶ αὐτὸς δὲ Ἀσκληπιᾶδης, ἔφρασκον ἑωρακέναι πλόκαμον ἐν τῷ Νεῖλῳ ποταμῷ ⁴³ δαιμόνιον τὸ μέγεθος καὶ τὸ κάλλος. Αὐθις δὲ ποτε παρὰ τῷ Νεῖλῳ ⁴⁴ ἐστιωμένοις ἀμφοτέροις (παρὴν δὲ ἐκ τρίτων καὶ ⁴⁵ ὁ ἡμέτερος φιλόσοφος) ἀνέδραμεν ἀπὸ τοῦ ποταμοῦ πλόκαμος ὡς ἰδεῖν πεντάπηνχυσ. Καὶ πολλὰ τοιαῦτα φάσματα λέγει. Ὅτι κατὰ τὴν Ἡλιούπολιν τῆς Συρίας εἶδος τὸ τοῦ Λιθάνου τὸν Ἀσκληπιᾶδην ἀνελθεῖν φησι, καὶ ἰδεῖν πολλὰ τῶν λεγομένων βαιτυλίων ⁴⁶ ἢ βαιτυλίων, περὶ ὧν μυρία τερατολογεῖ ἄξια γλώσσης ἀσεβοῦσης. Λέγει δὲ καὶ αὐτὸν καὶ τὸν Ἰσίδωρον ταῦτα χρόνῳ ὑστερον θεάσασθαι. Ἡ δὲ ἱερὰ γενεὰ καθ' αὐτὴν διέζη βίον θεοφιλῆ καὶ εὐδαίμονα, τὸν τε φιλοσοφούντα καὶ τὸν τὰ θεῖα θεραπεύοντα. Ἀνέκαλον ὅστις περὶ τοὺς βωμούς.

Ὅτι ἡ ⁴⁷ πέρδαλις ἀεὶ, φησὶ, διψᾷ ⁴⁸, ὁ ἱέραξ οὐδέποτε· διὸ σπανιάκις ὁρᾶται πίνων. Ὁ ἱπποπόταμος ἀδικον ζῶον, ὅθεν καὶ ἐν τοῖς ἱερογλυφικοῖς γράμμασιν ἀδικίαν ὀνομαζέτω· τὸν γὰρ πατέρα ἀποκτείναντες βιάζεται τὴν μητέρα. Ὁ σόυχος δίκαιος· ὄνομα δὲ κροκοδείλου καὶ εἶδος ὁ σόυχος· οὐ γὰρ ἀδικεῖ ζῶον

VARIÆ LECTIONES.

³³ σανδάλια B: σανδάλια A; cum Suida v. ἱπικρατίδας. ³⁴ cf. Suidas v. Εὐλόφως. ³⁵ Γεζέριχος A. ³⁶ De Marcellino cf. Suidas h. v. ³⁷ δελμάτων A. ³⁸ τὴν τε B. ³⁹ βίαν B. ⁴⁰ ἐπιεικῶς γ. ⁴¹ Ἀπαμείας τῆς B, Ἀπάμας τῆς A: Ἀπανάστη γ. ⁴² λέγει φησιν B. ⁴³ ἐν τῷ Νεῖλῳ ἑωρακέναι ποταμῷ πλόκαμον. ⁴⁴ τὸν Νεῖλον γ. ⁴⁵ καὶ et mox τῆς add. A. ⁴⁶ βαιτυλίων γ. ⁴⁷ ἢ add. A. ⁴⁸ φησὶ διψᾷ A: διψᾷ γ.

NOTÆ.

(14) De hoc calceamenti genere, nos ex Julio Polluce, aliisque ad Procli Chrestomathiam.

(15) Hippopotamus. De hoc fluviali equo eadem Plinius, Solinus, et Ammianus Marcellinus, et Plu-

tarcius in *Iside et Osiride* Ægyptiis impudentiam significare ait, et Clemens lib. v *Stromat.*

(16) Horapollo lib. i, cap. 56, quem etiam consule de crocodilo, æluro, etc.

viam tennit, sed quæ adversus reprehensiones et risiones tuta est firmaque, et ad laborem pro virtute suscipiendum. Rarius induebat, vel iphicratidas, vel usitata sandalia (14). Visus est corpore nunquam diu infirmus, nec animo æger. Sed, ut dici solet, erecta cervice laborem subibat, honesta item et laudabilia studia, et id genus alia homine digna. πολιτεύματα, καὶ ὅσα τοιαῦτα φιλανθρωπιεύματα. Carthaginensium rex Gezerichus, audito Romanos dolo et ^{342b} præter juramentum, Marcellinum, qui contra se cum eis belligeraret interemisse, magno gaudio elatus est, spe victoriæ, et locutus est verba non Carthaginensem, sed Romanum imperatorem decentia: *Romani*, inquit, *sinistra manu dexteram amputarunt*. Marcellinus vero Dalmatiæ, cui cum imperio præerat, dux erat, sed gentilis. Salustius inspicies obviatorum oculos, prædixit frequenter singulis mortem violentam. Causam vero, qua ante prænosceret, ne ipse quidem dicere poterat, quamquam interrogatus prætenderet oculorum obscuritatem et tenebras, et humore plenos esse, qualis in luctu pupillis ipsis oculorum contineretur. Et ait quemdam Uranium nomine, Apamenum civem in Syria, et dominantem Cæsareæ in Palestina, ex oculis nosse eodem modo plurimos præstigiatores admodum execrandos; et quemdam Nomenclum civem, Sum auctor, ait, ex visu oculorum occurrentium, latentes homicidas agnovisse. Isidorus et ipse Asclepiades, cum trajecissent mare Ægeum, aiunt se vidisse in flumine Nilo cæsariem, mira magnitudine et forma. Siatim vero comedente utroque juxta Nilum (aderat et tertius noster philosophus) accurrit a Nilo cæsaries, ut videbatur, quinque cubitorum: et alia monstra narrat. Juxta Heliopolin Syriæ, ait Asclepiadem in montem Libani ascendisse, et vidisse multa betulia vel bætula, de quibus multa prodigiosa, dignaque impio ore prosequitur, dicitque se et Isidorum hæc postea vidisse. Sacra progenies per se vixit vitam felicem et piam, philosophicam, divinarumque rerum investigatricem, sancto igne aras accenderunt.

Pardalis semper sitit, accipiter nunquam, ideoque rarius videtur bibere, Hippopotamus (15) injusta bellua, unde et in hieroglyphicis (16) litteris crudelitatem significat, patrem necat, matrem violat. Snchus vero justus est, quod nomen ^{343a} crocodili et species est: nullum enim animal lædit. Duode-

cini tempora felis distinguit, singulas noctes et dies A
urinum singulis horis emitens, semper instar ins-
trumenti cujusdam horas dirigens: quin etiam lunæ
dies ait numerare proprio fetu. Quinetiam felem
septem primo, sex secundo partu, tertio quinque,
quarto quatuor, quinta tres, sexto duos, septimo
nummum edere, et tot esse fetus felis, quot habet luna
dies. Cebus est simiæ species et semen circa solis
et lunæ congressum emittit. Oryx animal (17) ster-
nutans ostendit Sothin oriri. Ne duces eorum
perniciosis civitati contentionibus distraherentur,
predicebat ex secreta quadam visione. In pariete
lumen densum apparet, transformatur tanquam
concretus in faciem revera divinam et supernatura-
lem, non dulci venustate, sed severa efformatam,
visu pulcherrimam, tamen in severitate illa blan-
dum quid ostendit: hanc Alexandrini loco Osiridis
et Adonidis in deorum mysteriis coluerunt. Erat in
Heraisci philosophi natura aliquid quod inquina-
menta generationis aboleret. Si quam impura lo-
quentem mulierem de quacunque tandem re au-
disset, statim ei caput doluit: atque ita viventi
semper quædam divinitas aderat: mortuo vero,
cum lege usitata sacerdotibus Asclepiades tradere
pararet, cum cætera, tum Osiridis vestes, quibus
tegeretur corpus, statim, cum lumine e sindonibus
undique arcanæ descriptiones elucebant, et cir-
cum has species quædam divinorum simulacro-
rum videbantur. Fuit et primus ejus ortus sacer
et mysticus. Fertur enim ex utero matris pro-
diisse, indice silentii digito labiis adhærente, quo
modo et Egyptii fabulantur Orum, et ante Orum
solem natum esse. Itaque cum digitus labiis adhæ-
reret, sectione illi fuit opus, et labrum semper
leviter 343^b incisum permansit, conspicuum
omnibus signum inenarrabilis illius nativitatis. Di-
citur Proclus Heraiscum se doctiorem confessus
esse. Quæ enim ille scivit, et Heraiscus norat;
sed quæ Heraiscus, non item Proclus.

Dicit Anthemium Romæ imperatorem gentilem,
et cum Severo, qui idola adoraret, sensisse, quem
ipse consulem designat, et inter se occulta con-
silia agitas de execrabili idolorum cultu redin-
tegrando. Ilum et Leontium, quem ipse elegit
cum Zenone imperatore eadem et sensisse et
voluisse in impietate, ad eam ducente Pamprepio

οὐδέν. Τὰς δώδεκα ὥρας ἡ αἰλουρος διακρίνει, νό-
κτας καὶ ἡμέρας οὐρούσα καθ' ἐκαστὴν ἀεὶ, δίκην
ὄργάνου τινὸς ὀρογνῶμονοῦσα. Ἀλλὰ καὶ τῆς σελή-
νης, φησὶν, ἀπαριθμεῖται τὰ φῶτα τοῖς οἰκείοις⁸¹
γεννήμασι. Καὶ γὰρ τὴν αἰλουρον ζ' μὲν τὸν πρῶτον,
ς' δὲ [558 H.] τὸν δευτέρον τόκον, τὸν τρίτον ε', καὶ⁸²
δ' τὸν τέταρτον, καὶ γ' τὸν πέμπτον, ἐφ' οἷς δύο τὸν
ἕκτον καὶ ἓνα ἐπὶ πᾶσι τὸν ἑβδομον· καὶ εἶναι τοσα-
αὐτὰ γεννήματα τῆς αἰλουρού, ὅσα καὶ τὰ τῆς σελή-
νης φῶτα. Ὁ κῆθος (ἔστι δὲ πιθήκου εἶδος) ἀποσπαρ-
μαίνει κατὰ τὴν σύνοδον ἡλίου καὶ σελήνης. Ὁ
δρυξ τὸ ζῶον πατρυνόμενος ἀνατέλλειν διασημαίνει
τὴν Σῶθιν. Ἔως οἱ ἡγεμόνες αὐτῶν διέστησαν εἰς
ἔριν πολιτοφθόρον. Καὶ προέλεγε κατὰ τὴν ἀπόρρη-
τον θέαν. [1049 R.] Ὁ δ' ἐν τῷ τοίχῳ τοῦ φωτός
φανείς ὁχος ὅσον παγεῖς εἰς πρόσωπον διεμορφώτο,
πρόσωπον ἀτεχνῶς θεοσέσιον δὴ τι καὶ ὑπερρυεῖς, οὐ
γλυκεῖαις χάρισιν, ἀλλὰ βλοσυραῖς ἀγαλλόμενον, κάλ-
λιστον δ' ὅμως ἰδεῖν καὶ οὐδὲν ἦττον ἐπὶ τῷ βλοσυρῷ
τὸ ἦπιον ἐπιδεικνύμενον. Ὅν Ἀλεξανδρεῖς ἐτίμη-
σαν Ὀσιριν ὄντα καὶ Ἀδωνιν κατὰ τὴν μυστικὴν
θεοκρασίαν. Ὅτι ἐνῆν, ῥησί, τῇ τοῦ Ἡραίσκου τοῦ
φιλοσόφου φύσει καὶ τὶ τοὺς μολυσμοὺς τῆς γενέ-
σεως ἀνανεόμενον⁸³· εἰ γοῦν αἰσθόητο φθεγγομένης
ὅπως δὴ καὶ ὅθεν γυναικὶς ἀκαθάρτου τινός, ἡλγει
παραχρῆμα τὴν κεφαλὴν⁸⁴. Οὕτω μὲν ζῶντι συνῆν
ἀεὶ τι θεοειδές· ἀποθανόντι δὲ ἐπειδὴ τὰ νομιζόμενα
τοῖς ἱερεῦσιν ὁ Ἀσκληπιάδης ἀποδιδόναι παρεσκεῖα
ζέτο, τὰ τε ἄλλα καὶ τὰς Ὀσιριάδας⁸⁵ ἐπὶ τῷ σώμα-
τι⁸⁶ περιβολάς, αὐτίκα φωτὶ κατελάμπετο πανταχῇ
C τῶν συνδόνων ἀπόρρητα διαγράμματα, καὶ περὶ αὐτὰ⁸⁷
καθεωρῶτο φασμάτων εἶδη θεοπρεπῶν. Ἦν δ' αὐτοῦ
καὶ ἡ⁸⁸ πρώτη γένεσις ἱερὰ καὶ⁸⁹ μυστικὴ· λέγεται
δὲ⁹⁰ κατελθεῖν ἀπὸ τῆς μητρός εἰς τὸ φῶς ἐπὶ τοῖς
χείλεσιν ἔχων τὸν κατασιγάζοντα δάκτυλον, ὅσον Αἰ-
γύπτιοι μυθολογοῦσι γενέσθαι τὸν Ὀρον, καὶ πρὸ τοῦ
Ὀρου τὸν Ἥλιον. Καὶ ἐπεὶ⁹¹ συνεπεφύκει τοῖς χεί-
λεσιν ὁ δάκτυλος, ἐδεῆθ' τομῆς, καὶ διέμεινεν ἀεὶ τὸ
χεῖλος ὑποτετμημένον ἰδεῖν, φανεροῦν⁹² τὸ σημεῖον
τῆς ἀπορρήτου γενέσεως. Λέγεται δὲ καὶ ὁ Πρόκλος αὐτοῦ ἀμείνω⁹³ τὸν Ἡραίσκον ὁμολογεῖν· ἃ μὲν γὰρ
αὐτὸς ᾔδει, καὶ ἐκείνον εἰδέναι, ἃ δὲ Ἡραῖσκος, οὐκέτι Πρόκλον.

Ὅτι Ἀνθέμιον οὗτος τὸν Πρωμῆ βασιλεύσαντα
ἐλληνόφρονα καὶ ὁμόφρονα Σεδῆρου τοῦ εἰδώλους προ-
ανακειμένου⁹⁴· λέγει δὲ αὐτὸς ὑπατον χειροτονεῖ,
D καὶ ἀμφοῖν εἶναι κρυφίαν βουλὴν τὸ⁹⁵ τῶν εἰδώλων
μῦθος ἀνανεώσασθαι. Ὅτι καὶ Ἰλλουν οὗτος καὶ
Λέοντιον, ὃν ἐκείνος ἀντιχειροτονεῖ⁹⁶ Ζήνων βασιλέα,
τὰ αὐτὰ καὶ φρονεῖν καὶ βούλεσθαι πρὸς ἀσέβειαν,

VARIE LECTIONES.

⁸¹ γεννήμασι τοῖς οἰκείοις ζ. ⁸² καὶ ante δ' om. B. ⁸³ ἀνανεόμενον A, nt e Suida (v. Ἡραῖσκος):
correxit Fabricius proleg. ad Marini vit. Procli Boissonad. XLV: ἀναϊρούμενον ζ. ⁸⁴ κεφαλὴν] κεφαλὴν,
καὶ τοῦτο σημεῖον ἐποικεῖτο τῆς ἀφειρείας Suidas l. l. ⁸⁵ Ὀσιρίδος id. ⁸⁶ σώματι A. ⁸⁷ αὐτὸν et mox
φαντασμάτων εἶδη θεοπρεπῆ, ἐπιδεικνύοντων τὴν ψυχὴν, ἐναργῶς· ποίοις ἄρα θεοῖς ἐγεγόνει ἀνέστητος Sui-
das. ⁸⁸ καὶ ἡ A: ὁ καὶ ἡ ζ. ⁸⁹ ἱερὰ καὶ] τῷ ὄντι Suidas. ⁹⁰ δὲ] γὰρ idem, omissis mox εἰς τὸ φῶς.
⁹¹ καὶ ἐπεὶ] τοιγαροῦν ἐπεὶ id. ⁹² φανεροῦν A: φανερόν ζ. ἅπασι φανερόν Suidas. ⁹³ ἀμείνω B.
⁹⁴ ἐλληνόφρονον· ἀνακειμένου ζ. ⁹⁵ τὸ om. pr. B. ⁹⁶ χειροτονεῖ ζ.

NOTE.

(17) Plutarch. *De solertia animal.* et Aelianus lib.
vii, cap. 8. Orygem sternutando caniculæ ortum
veluti venerari, auctor est Plinius lib. ii, c. 40;

et lib. viii, c. 55; Aristotelē μονόχειρως est lib. iii
De part. animal. cap. 2, et lib. ii, *Hist. animal.*
cap. 1. Vide Horapollinem, lib. i, c. 49.

Παμπρεπίου πρὸς ταύτην αὐτοὺς ἐλκύσαντος, δια-
αίτεται. "Οτι Παμπρεπίου ⁷⁸ τὸ τερατολόγον καὶ
ἀπιστότατον φίλοις, καὶ τὴν βίαιον θάνατον, ὁμοίως
τοῖς ἄλλοις καὶ αὐτὸς ἱστορεῖ· ἦν δ' Αἰγύπτιος γένος,
τέχνην γραμματικὴς ὁ Παμπρέπιος. Οὐκ εἰμὶ
πρόθυμος πρᾶγμα λέγειν καὶ ἄδηλον εἰς ἀλήθειαν
καὶ πρόχειρον εἰς φιλαπεγημοσύνην. Βούλομαι
δὲ καὶ ἀφεῖς ἤδη τὸν [559 Π.] Πύθιον ἐπὶ τὸν
Ἡρακλεῖον ἐπανελθεῖν τὸν σκύβειά ⁷⁹, ἀνεόδα ⁸⁰ μέγιστον ὄσον. Τῆς ⁸¹ κεφαλῆς αἱ κόμαι καθέιντο μέχρι
τῶν ὠμων.

"Οτι Φοίνικες καὶ Σύροι τὸν Κρόνον Ἠλ καὶ Βῆλ
καὶ Βολαθῆν ⁸² ἐπωνομάζουσιν. Ἐνέδσαν ⁸³ μὲν
εἰς τὸ βεῖθρον τοῦ Μαϊάνδρου διανήξασθαι ποταμοῦ
αὐτὸς τε καὶ ὁ Ἀσκληπιόδοτος ⁸⁴ ὁ πάλαι γεγονὼς·
παιδαγωγὸς αὐτοῦ· ὁ δὲ σφᾶς ἐν μέσαις ταῖς δίναις
ἀπολαβῶν, ὁ Μαϊάνδρος, ὑποβρυχίως ἔποιε, ἕως ὁ
Ἀσκληπιόδοτος ἐπὶ μικρὸν ἀναβῆς, ὅσον θεάσασθαι
τὸν ἥλιον, Ἀποθνήσκοντες, ἔφη καὶ τι προσθεῖναι καὶ
ἀπόρρητον ἡδυνήθη. Τότε δὲ ἐξαφνης, ἀπ' οὐδεμιᾶς
φανερᾶς προμηνείας, ἐπὶ τῆς ὄχθης ἔκειντο τοῦ
ποταμοῦ, ἡμιβλήτες· εἴτα ἀνακτιπτάμενοι τὰς ψυχὰς
ἀνεχώρησαν ἐξ αὐτῶν τῶν γε τοῦ ἔδου βρυμάτων. Οὐ-
τως ἔνθεν ἐκτίσαστο δύναμιν ὁ Ἀσκληπιόδοτος, καὶ
πᾶντα μετὰ τοῦ σώματος ἔτι ὄν. Ἀπόλλωνος αὐλᾶς
τοῦτο δὲ τὸ χωρίον οἱ Κῆρες κατοῦσιν. Ὁ Ἀσκλη-
πιόδοτος τοῖνον ἀπὸ τῶν αὐλῶν εἰς Ἀρροδισιάδα ὀλ-
καδὲ ἐπανερχόμενος, ἦδη μὲν ὁ ἥλιος ἐδεύεται, ὁ δὲ
παραχρῆμα ἀνατέλλουσιν ἐθεάσαστο τὴν σελήνην
[1052 R.] οἷα πανσέληνον οὖσαν. Καίτοι οὐκ ἦν ἐν ⁸⁵
τῷ διαμετροῦντι ζωδίῳ τὸν ἥλιον. Ἀλλὰ δὴ καὶ
τοῦτο τὸ ἀγαλμα καθεῖλεν ἢ πάντα τὰ ἀρχαῖα καθ-
ελούσα ἀνίγκη. Ἀλεξανδρεὺς ἦν τὸ γένος, οὐκ
ἄλλως καὶ ἱερῶν.

"Οτι περὶ Ἰακώβου τοῦ ἱατροῦ, ὃς ⁸⁶ ἔγγυς μὲν τὸ
γένος Ἀλεξανδρεὺς ἦν, πορρώτερον δ' ἐκ Δαμασκού,
οὗτος δ' ἱατροῦ μ' ἔτη πλείρα σχολάσαντος καὶ μι-
κροῦ τὴν οἰκουμένην ἐπὶ γυμνασίᾳ καὶ κρίσει τῆς
τέχνης ἐπελθόντος, ὃς καὶ τὸν Ἰακώβον τὴν ἱατρι-
κὴν ⁸⁷ τὸν παῖδα ἐπὶ ἔτη τὰ ἴσα ἐδιδάξατο, περὶ τοῖ-
νον τοῦδε τοῦ Ἰακώβου, ὥσπερ καὶ ἄλλοι, πολλὰ ⁸⁸
παράδοξα λέγει, καὶ ὡς ἀκούσας γυναῖκα πταρεῖσαν
ἄθρούτερον πάντας ἀποβαλεῖν τοὺς ὀδόντας, ἐκ τού-
του μόνου τοῦ συμβεβηκότος ἀνειπεῖν τὰ περὶ τῆς
γυναικὸς ἅπαντα, εἰδὼς τε καὶ χρῶμα σώματος καὶ
μέγεθος καὶ τῆς ψυχῆς ὅσα φυσικώτερα τῶν ἡθῶν.
"Οτι ὁ τοῦ Ἰακώβου πατήρ μετὰ τὴν πολλὴν τῆς οἰ-
κουμένης πλάνην ἦλθε καὶ εἰς τὸ Βυζάντιον, φησὶ,
καὶ τοὺς ἐνταῦθα κατέλαβεν ἱατροὺς, οὐδὲν ἄρα τῆς
τέχνης ἐπισταμένους· ἀκριβὲς οὐδὲ αὐτόπειρον, ἀλλὰ
ἀπὸ τῶν ἄλλοτριων δοξασμάτων, οὐ θεραπεύοντας,
ἀλλὰ φλυαροῦντας. (Ἄμφω δὲ, καὶ ὁ παῖς καὶ ὁ φύς,
ἀσεβείε ⁸⁹ ἦσθη ⁹⁰.) "Οτι ἐχρῶντο κατὰ τῶν νόσων
οὗτοι καθαρσίους πολλοὺς καὶ βλαναίους, χειρουργεῖν

A asserit. Pamprepīi nugas et infidelitatem erga ami-
cos, violentamque mortem, eodem quo alii modo
et idem scribit: fuit genere Ægyptius, arte gram-
maticus. Non sum promptus ad rem narrandam,
cujus incerta est veritas, et apta ad inimicitias
concitandas. Relinquens igitur Pythium, ad He-
raiscum reverti volo Eubæum, cui promissæ
capitis comæ in humeros demittuntur.

Phœnices et Syri Saturnum, El, et Bel, et Bola-
then nominant. Ipse et Asclepiodotus olim ejus
magister ad natandum in Mæandrum descende-
rant. Mæander utrosque mediis vorticibus hau-
riens sub aquam traxit, donec Asclepiodotus pau-
lum elevatus, ut possit solem intueri, *Mori-
mur*, inquit, et aliquid infandum addere potuit.
Tum vero repente, nulla aperta adhibita ope, in
ripa fluminis jacebant semimortui: deinde animie
receptis e mortis fluctibus liberati sunt. Adeo di-
vinam virtutem in se Asclepiodotus, et quidem
in corpore adhuc existens, continebat. Cares illam
regionem Apollinis Aulas [id est, tibias] appella-
bant. Asclepiodotus igitur Aulis domum ad Veneris
urbem, sole occidente, reversus est. Statim vero
lunam orientem jam plenam vidit, quanquam non
esset in signo, quod 344a et diametro soli oppo-
sita erat. Sed profecto et hanc imaginem abole-
vit, quæ omnia abolet necessitas. Alexandrinus erat
natione: quoad fortunæ bona obscuris natus pa-
rentibus, alioquin probis et piis.

C ἐπιφανῶν γονέων τὰ ἀπὸ τῆς τύχης, ἐπεικῶν δ'
De Jacobo medico (qui propius quidem genere
Alexandrinus erat, longius Damascenus, filius me-
dici, qui quadraginta annos in experientia posue-
rat, et pene orbem terrarum exercitatione artis-
que judicio pervasit, qui et Jacobum filium me-
dicam artem totidem annos docuit), de Jacobo
igitur, quemadmodum et alii, mirabilia dicit, quod
audiens mulierem sternutantem frequentius, omnes
amiserit dentes, hocque solo accidente, omnia quæ
ad mulierem spectant, et formam coloremque cor-
poris, et magnitudinem, et in anima quicunque
naturæ mores magis convenirent, enuntiavit. Ja-
cobi, inquit, pater post multos per orbem errores
Byzantium venit, et medicos ibi reperit, qui nihil in
arte sua perfecte scirent, nec ipsi experientia,
sed ex aliorum doctrina cognovissent: non sa-
nantes, sed nugantes: ambo vero, pater et filius
impii erant. Utebantur illi adversus morbos pur-
gationibus multis et balneis. Ad chirurgicam fer-
ro igneque non admodum erant prompti. Sed et

VARIÆ LECTIONES.

⁷⁸ Παμπρ. τὸ τερατολόγον] περὶ Παμπρ. τότε βᾶστον A. an. τεράστιον? ⁷⁹ Εὐδοεία B et corr. A. εὐθὺν Leichius p. XVI. ⁸⁰ ἀνεόδα omi. A. ⁸¹ τῆς A: φ τῆς C. ⁸² βολαθῆν A, βολαθῆν B, βολαθῆν C: βολάθην C. ⁸³ θολάθην Hamaker Monument. Pun. p. 10. ⁸⁴ ἀνέδσαν C. ⁸⁵ ὁ Ἀσκληπιόδοτος omi. C. ⁸⁶ ἐν ei mox τὰ add. A. ⁸⁷ ὃς A: ὅσον C. ⁸⁸ τὴν ἱατρικὴν A: τῆς ἱατρικῆς C, additis τὴν τέχνην post ἐδιδάξατο. ⁸⁹ πολλὰ add. A. ⁹⁰ ἀσεβείε] ἀβιοι B. ⁹¹ ἦσθη C

pessima ulcera dicta pellebant, venarum sectiones A repudiabant. Divites sanans hortatus est, ut pauperibus ægrotantibus opem ferrent, et ille nulla mercede sanavit, publico contentus frumento. Ait auctor, vidisse se Athenis statuam Jacobi et visam fuisse sibi admodum ingeniosi hominis, se veri, et gravis. Hic Jacobus celebris Proclum Athenis ægrotum curans, jussit illum a crambe abstinere, olera plurima comedere. Hic, more Pythagoræ, malvam comedere noluit.

Asclepiodotus non omnino ingeniosus, ut multis hominibus visum est, sed in dubitationibus acutissimus, ad intelligendum non adeo solers, neque ipse sui similis, alioquin et res divinas, obscuras, et 344b sub intelligentiam cadentes, et eximios illos sensus Platonis intelligebat : ad Orphicam Chaldaicamque altiore cognitionem, quæ communem philosophorum captum excederet, longe erat inferior. In physicis omnium sui sæculi erat doctissimus : similiter et in mathesi, unde et præter alia magnam ingenii gloriam consecutus est. In morali philosophia, et quæ de virtutibus est, semper novum quid invenire, et contemplationem ad inferiora visibiliaque trahere conabatur : nihil quidem, ut ita loquar, ex antiquis intelligentiis servans, omnia condensans et colligens in naturam mundi. Natus ad musicam Asclepiodotus, deperditum tamen *enarmonicum* non potuit revocare, quamquam alia duo cantus genera rescinderet et reprimeret, alterum *chromaticum* appellatum, alterum *diatonicum* ; harmoniam tamen non invenit, quamvis magades, ut dixit, mutarit, et transposuerit, non minus quam viginti et duas. Causa cur non inveniret, hæc est : minimam moderationem harmonicarum dimensionum, quam diesin (hoc est, primum sonum, qui in cantibus percipitur) vocant, e nostro sensu perdidit, et etiam aliud genus *enarmonicum* simul corruptit. Asclepiodotus a Jacobo medicinam discens ad vestigium illum sequitur, in multis etiam superat. Nam amissum olim usum albi ellebori, nec etiam a Jacobo observatum, ipse renovavit, et illo insanabiles morbos inusitato modo sanavit. Asclepiodotus nullum e novis medicis, præter Jacobum, probavit, ex antiquis post Hippocratem, Soranum Cilicem, Maleoten. Quocirca uxorem suam Damianen Asclepiodotus pudicissimam, et quod rarum est, magnanimam, virilisque mentis in administratione familiæ, quemadmodum in consuetudine castam nec voluptuariam reddidit. Hierapoli in Phrygia templum erat Apollinis ; subtus spi-

δὲ σιδήρῳ καὶ πυρὶ οὐ λίαν ἦσαν ἐτοιμοί, ἀλλὰ καὶ τὰ μοχθηρότερα τῶν ἐλκῶν διαίτη κατηγωνίζοντο· φλεβοτομίαν δ' οὐ προσέειπε. Ἐπειθεν ὁ Ἰάκωβος τοὺς πλουσίους λατρεύων βοηθεῖν τῇ νοσούσῃ [560 H.] πένιζ, καὶ αὐτὸς προΐκα λάρευε, τῷ δημοσίῳ μόνῳ ἀρκούμενος σιτηρεσίῃ. Ὅτι ψήφιν ὁ συγγραφεὺς, Εἶδον εἰκόνα τοῦ Ἰακώβου Ἀθήνῃσι, καὶ μοι ἔδοξεν ὁ ἀνὴρ εὐφύης μὲν οὐ πάνυ εἶναι, σεμνὸς δὲ ἂν καὶ ἐμβριθής. Οὗτος δὲ ὁ Ἰάκωβος Πρόκλιον νοσοῦντι, ἐν Ἀθήναις ἂν διατρίβων καὶ θαυμαζόμενος, προσελάχων· ὁ δὲ κατὰ τὸν Πυθαγόρειον νόμον ἂν οὐκ

Ἦν δὲ ὁ Ἀσκληπιόδοτος οὐχ ὀλόκληρος τὴν εὐφυίαν, ὥς τοῖς πλείστοις ἔδοξε τῶν ἀνθρώπων, ἀλλ' ἀπορεῖν μὲν δεύτατος, συνεῖναι δὲ οὐ λίαν ἀγγίχους οὐδὲ αὐτὸς αὐτῷ ὁμοίος, ἀλλωστε καὶ τὰ θεϊότερα τῶν πραγμάτων, ὅσα ἀφανῆ καὶ νοητὰ καὶ τῆς Πλάτωνος ἐξαιρέτα ἰδιανόιας. Πρὸς δὲ τὴν Ὀρφικὴν τε καὶ Χαλδαϊκὴν τὴν ἂν ὕψηλότεραν σοφίαν, καὶ τὸν κοινὸν φιλοσοφίας νοῦν ὑπεραίρουσαν, ἔτι μᾶλλον ἐλείπετο. Πρὸς δὲ φυσιολογίαν τῶν καθ' αὐτὸν πάντων ἦν ἐβρόμωμενέστατος· ὡσαύτως καὶ ἐν τοῖς μαθημασιν, ἀφ' ὧν καὶ ἐπὶ τὰ ἄλλα τὸ μέγα τῆς φύσεως ἀπηνέγκατο κλέος. Ἐν τοῖς περὶ ἡθῶν δὲ καὶ ἀρετῶν δεῖ τι καινοουργεῖν ἐπιχειρεῖ, καὶ πρὸς τὰ κάτω καὶ τὰ ἂν φαινόμενα συστέλλειν τὴν θεωρίαν, οὐδὲν μὲν (ὥς ἔπος εἰπεῖν) τῶν ἀρχαίων νοημάτων ἀποικονομούμενος, πάντα δὲ συνωθῶν καὶ κατὰ γὰρ εἰς τὴν φύσιν τὴν περιχώσιον. Ὅτι εὐφυσέστατος ὁ Ἀσκληπιόδοτος περὶ μουσικῆς γεγονώς τὸ *ἐναρμόνιον* γένος ἀπολωλὼς οὐχ οἶδτε γένητο ἀνασώσασθαι, καίτοι τὰλλα δύο γένη κατατεμῶν καὶ ἀνακρουσάμενος, τὸ τε *χρωματικόν* ὀνομαζόμενον καὶ τὸ *διατονικόν*. Τὸ δὲ ἐναρμόνιον οὐκ εὔρε, καίτοι μαγὰς, ὥς ἔλεγεν, ὑπαλλάξας καὶ μεταθεὶς οὐκ ἐλάττους εἰκόσι καὶ διακοσίω. [1055 R.] Αἴτιον δὲ τῆς μὴ εὐρέσεως τὸ ἐλάχιστον μέτρον τῶν ἐναρμονίων διαστημάτων, ὅπερ δέισιν ὀνομάζουσι. Τοῦτο δὲ ἀπολωλὼς ἐκ τῆς ἡμετέρας αἰσθήσεως καὶ τὸ ἄλλο γένος τὸ ἐναρμόνιον προσαπώλεσεν. Ὅτι Ἰακώβῳ τὰ κατὰ τὴν λατρικὴν μαθητευθεὶς ὁ Ἀσκληπιόδοτος ἂν, καὶ κατὰ ἴχνη βαίνων ἐκείνου, ἔστιν ὅς καὶ ὑπερεβάλετο. Καὶ γὰρ καὶ τοῦ λευκοῦ ἐλλεθόρου πάλαι τὴν χρῆσιν ἀπολωλυῖαν καὶ μὴδ' Ἰακώβῳ ἀνασώθεισαν αὐτὸς ἀνεκαίνισε, καὶ δι' αὐτοῦ ἀνιάτους νόσους παραδόξως ἐξέιαστο. Ὅτι ὁ Ἀσκληπιόδοτος τῶν μὲν νεωτέρων λατρῶν τὸν Ἰάκωβον μόνον ἀπεδέχετο, τῶν δὲ πρεσβυτέρων μετὰ τὸν Ἱπποκράτην Σωρανὸν τὸν Κίλικα τὸν Μαλεώτην. Τοιγάρτοι καὶ ἀπέτελεσεν ὁ Ἀσκληπιόδοτος τὴν *Δαμνανὴν αἰδημονεστάτην* καὶ *παράλογον* ὡς τὴν αὐτοῦ γαμετήν, ὑψηλόφρονα καὶ ἀνδρόβουλον εἰς οἰκονομίαν, ὥσπερ σῶφρονα καὶ ἀθροῦπον εἰς συμβίωσιν.

VARIE LECTIONES.

ἂν om. C. ἂν Ἀθήναις B : Ἀθηναίους C. ἂν νόμον om. A. ἂν μαλαχῶν A. de re cf. Jamblich. de vita Pythagoræ p. Kuster. p. 91. εὐπροτρεπ. p. 159. ἂν τὴν αὐτὴν ὑψηλότεραν add. A. ἂν om. A. ἂν προσ-
απώλεσαν ἀγυμνάστου πρὸς αὐτὸ τῆς ἀκοῆς ἀπολελειμμένης Suidas v. Δέισιν. ἂν de Asclepiodoto cf. Suid. h. v. ἂν ὑπερεβάλετο B : ὑπερεβάλλετο C. ἂν ἰάσατο C. ἂν Μαλεώτῃν] imo Μαλλώτῃν cum Suida v. Σωρανὸς Ἐφέσιος. ἂν παράλογον] fortasse legendum παρὰ λόγον.

Ἦν ἐν Ἱερραπόλει τῆς Φρυγίας ἱερὸν ἦν Ἀπόλλωνος, ὅπῃ δὲ τὸν ναὸν καταβάσιον ὑπέκειτο θανάσιμους ἀναπνοὰς παρεχόμενον. Τοῦτον τὸν βόθρον οὐδ' ἄνωθεν ἔστιν [561 II.] ἀκινδυνὸν οὐδὲ τοῖς πτηνοῖς τῶν ζώων διελθεῖν, ἀλλ' ὅσα κατ' αὐτὸν γίνεσθαι, ἀπόλλυται. Τοῖς δὲ τετελεσμένοις, φησί, δυνατόν ἦν καπνόντας καὶ εἰς αὐτὸν τὸν μυχὸν ἀδελθῶς διαγίνειν. Λέγει δ' ὁ συγγραφεὺς ὡς αὐτὸς τε καὶ Δῶρος ὁ φιλόσοφος, ὅπῃ προθυμίας ἐκνικηθέντες, κατέδρασαν τε καὶ ἀπαθεῖς κακῶν ἀνέδρασαν. Λέγει δ' ὁ συγγραφεὺς ὅτι τότε τῇ Ἱερραπόλει ἐγκαθευδῆσας ἐδόκουν ὄναρ ὁ Ἀττης γενέσθαι, καὶ μοι ἐπιτελεῖσθαι παρὰ τῆς μητρὸς τῶν θεῶν τὴν τῶν Ἱαρίων καλούμενων ὅρτην· ὅπερ ἐδήλου τὴν ἐξ ἧδον γεγονυῖαν ἡμῶν σωτηρίαν. Διηγησάμην δὲ τῷ Ἀσκληπιόδοτῳ, ἐπανελεῖν ἐς Ἀφροδιτιάδα, τὴν τοῦ ὄνειρου ὕψιν. Ὁ δὲ ἐθαύμασε τε ὅτ' ἐκ συμβεβηκότος, καὶ διηγῆσθαι οὐκ ὄναρ ἀντὶ ὄνειρατος, ἀλλὰ θαῦμα μείζον ἀντὶ ἐλάττονος. Νεώτερος γὰρ εἶπεν εἰς τὸ χωρίον ἐλθεῖν τοῦτο, καὶ ἀποπειραθῆναι αὐτοῦ τῆς φύσεως. Δις οὖν καὶ τρις ἐπιπύξας τὸ ἱμάτιον περὶ τὰς ῥίνας, ἵνα, κὰν ἀναπνέῃ πολλάκις, μὴ τὸν διεσθαρμένον καὶ λυμαντικὸν αἶρα ὁ ἀναπνέῃ, ἀλλὰ τὸν ἀπαθῆ καὶ σωτήριον, ὃν ἐξωθεν εἰσέγαγε περιλαβὼν ἐν τῷ ἱματίῳ, οὕτω πράξας εἰσῆλθε ἐν τῇ καταδύσει, τῇ ἐκροῇ τῶν θερμῶν ὕδατων ἐπακολουθῶν, ἐπὶ πλείστον τοῦ ἀδάτου μυχοῦ, οὐ μὴν εἰς τέλος ἀφίκετο τῆς καταδάσεως· ἡ γὰρ εἰσοδος ἀπεβρώγει ὅτι πρὸς βάθος ἦδη πολὺ τῶν ὑδάτων, καὶ ἀνθρώπῳ γε οὐ διαβατὸν ἦν, ἀλλ' ὁ καταιδάτης ὅτι ἐνδοσιὼν ἐφέρετο μέχρι τοῦ πέρας. Ὁ μὲντοι Ἀσκληπιόδοτος ἐκείθεν ἀνήλθε σοφίᾳ τῇ αὐτοῦ κακῶν ἀπαθῆς. Ἀλλὰ καὶ πνοὴν παραπλήσιαν ὕστερον τῇ θανάσιμῳ ἐκ διαφόρων εἰδῶν κατασπενασάμενος ἐμυχανίστατο. Χωρὶς τὰ φιλοσόφων καὶ τὰ τῶν ἱερέων ὀρίσματα, οὐδὲν ἤττον ἢ τὰ λεγόμενα Μυσῶν καὶ Φρυγῶν. Ἀλλ' ὅμως ὁ Πατρικίος ἐτόλμησε, παρὰ νόμον τὸν φιλοσοφίας, ἐπὶ ταῦτα βρεῖς. Ἡ δὲ ἐφη, Ἐγὼ χωρεῖς εἰμι καὶ ἀγροίκος. Ἀλλὰ διαναστὰς ἀπὸ τοῦ ὕπνου καὶ διαγκωνισάμενος ἐπὶ τοῦ σκίμματος ἐφη. Ἀστειὸς τε ἦν καὶ εὐόμιλος, οὐ μόνον πρὸς τὴν σπουδάζουσαν, ἀλλὰ καὶ πρὸς τὴν παίζουσαν ἐνίοτε συνουσίαν, ὥστε καὶ ἡδιστος εἶναι τοῖς πλησιάζουσιν πρὸς τῷ ὠφελίμῳ. Τὸν θεὸν προῦκαλεῖτο ἐπὶ πάθει περιωδύνῃ τῆς τῶν ὀπισθίων ὀχετῶν ἀφέσεως. [1056 R.] Ἐπίτεκα ὅσων τὴν γαμετὴν συνεπήγεν. Ἐπὶ τῆς κλίνης ἀνακειμένῳ ἐξαπίνης τὴν δεξιὴν ἰδεῖν συνέβη, λαμπρὰν κόρην, εὐζώνον, κολλοδὴν γένῳνα μελινόχρουν ὁ ἀνεξωσμένην, πορφυροῖς πλατέσι σημάσιος κεκοσμημένην, ἀνὰ δεξιμένην μὲν τὴν κεφαλὴν ἀναδέσμη, γυμνὴν δὲ περιβολαίου, βλοσυρὸν τι ὄρωσαν καὶ συνωφρυνόμενον, οὕτι γε πρὸς αὐτὸν, ἀλλὰ πρὸς τὴν εἰσοδόν. Ὅτι Ἀσκληπιόδοτος ὁ φιλόσοφος, ὁ Πράκλου μαθητὴς,

A *raculum erat lethiferi spiritus. Spelunca hæc superne nec avibus prætervolantibus sine periculo est, sed quæcunque illac volant, moriuntur. At illis, qui sacrificiis sunt initiati, 345^a facile fuit ingredi, et in illa spelunca sine ulla noxa degere. Refert auctor se et Dorum philosophum, cupiditate captos intrasse, et illæsos egressos esse. Dicit scriptor cum tunc Hierapoli dormiret, in somnis sibi visum esse Attin, sibique a matre deorum festum, quod dicitur Ililariorum, mandatum, quod indicabat nostram conservationem ab inferis. Reversus itaque in Veneris urbem narravi Asclepiodoto visionem: ille rei miraculo obstupuit, et mihi pro hoc somnio non somnium narravit, sed minoris rei narrationem rependit majore. Dixit se etiamnum B juvenem in hanc regionem venisse, et naturam ejus expertum. Bis itaque et ter vestem naribus applicans, ne, licet respiraret sæpius, corruptum noxiumque aerem attraheret, sed aerem bonum et salutarem, quem aliunde adduxerat in veste concludens, ingressus est in speluncam scatentem calidis aquis, sequens semper inviam voraginem, et ad finem descensus pervenit. Via enim circa profunditatem abrupta est: at tunc ob multitudinem aquarum etiam homini invia erat. Sed descensor satidico furore correptus ad finem accessit. Asclepiodotus igitur sapientia sua incolumis hinc evasit, sed et postea spiritum lethali similem e variis speciebus miscendum excogitavit, negligens et philosophorum sacerdotumque rationes, nihil secus atque Mysorum Phrygumque dicta: sed tamen Patricius ausus fuit eodem contra philosophorum decreta pergere. Quædam dixit: Ego agrestis et rustica sum. Sed surgens e somno, et innitens, inquit, scabello, civilis et comis fuit, non solum in serio, sed etiam in puerili aliquando colloquio, ut et jucundissimus cum quibus versaretur, cum utilitate esset. Deum invocavit in gravi periculo, ut cataractas aquarum quæ adhuc restarent, amoveret. Uxorem vicinam partui una adduxit. Adhuc in sponda jacenti contigit illi e vestigio Dicen videre, egregiam puellam, expeditam, 345^b tunica sine manicis, lutei coloris, et purpureis clavis exstantibus decoratam: caput vitta ligatum, sine amiculo, vultu nonnihil severo et fronte contracta. Non aliquid ad illum, sed et ad introitum. Asclepiodotus Procli discipulus, in summis tenebris sine lumine legit, astantesque homines dignovit. Aliquando itaque in Caria ait se caput draconis in agrum Pythæ Caris cadens, et allatum a Pythæ ipsa, magnitudine maximi taurini capitis vidisse. Refert etiam Asclepiodotum vidisse et vivum draconem sublimem in ære concretum, a vento con-*

VARIÆ LECTIONES.

ἢ de Doro vide Suidam h. v. ὁ καλούμεν B. ὁ τε om. B. ὁ λυμαντικὸν αἶρα καὶ διεσθαρμένον B. ὁ ἀπεβρώγει B, ἀπεραγ (ἢ correcto) A. ὁ πρὸς τὸ β. ζ. ὁ καταδάτης ζ. ὁ cf. Suidas v. Χωρὶς τὰ Μυσῶν. ὁ ὀπισθίων] πύθίων B. ὁ ἐπίτεκα ὅσων mg., ἐπίτεκα ὅσων C, ἐπίτεκα χλῶσαν B et corr. A. ὁ μελινόχρουν A: μελινόχρουν ζ. ὁ ἀλλὰ πρὸς B: ἀλλὰ καὶ ζ.

ceptum, nubibus condensatis immobilem stare, et A instar magni conti extensum. Hunc itaque et vidisse, astantibusque monstrasse, cumque nubes magis magisque constiparentur, feram evanuisse. Marinus (18), inquit, Procli successor, genus ducebat Neapoli in Palæstina, juxta montem cui nomen Hargarizus (19). Deinde blasphemans, impius, inquit, ille scriptor addit: In quo monte Jovis summi sacratissimum templum est, ibi et Abraham (20) primus antiquorum Judæorum sacratus fuit, ut idem dixit Marinus. Samaritanus initio factus cum esset Marinus, eorum opinionem repudiavit, quasi ab Abraham sacrificiis recens in novam degenerasset opinionem: et ad gentilismum se convertit. Verumtamen labori et assiduis curis incumbens, multorum etiam ingeniosissimorum et antiquissimorum gloriam suo nomine Marinus obscuravit. Noluit vero illum Isidorus interrogare infirmitate corporis laborantem, metuens ne homo turbaretur. E dictis tamen et scriptis ejus (quæ non admodum multa sunt) facile erat colligere Marinum non fecundum et probe subactum noematum agrum fuisse, qui segetem sapientis rerum naturalium contemplationis proferret. καὶ τῶν πρεσβυτέρων κατέχωσε δόξας τῷ ἑαυτοῦ Ἰσίδωρος ἀσθενεῖα σώματος ἐνοχλούμενον, εὐλαβεῖται καὶ ἐξ ὧν ἔγραψεν (ἄλλα δὲ ταῦτά ἐστι) δῆλος ἦν οὐ σοφὰ βλαστάνει θεάματα τῆς τῶν ὄντων φύσεως.

Ptolemæus (21) astronomiæ scientiæ princeps C scripsit, ut loquitur Plato, placita interpretum ad senectutis oblivionem, relinquens sibi et condens monumenta. 346^a Proclus videns istum defluxum corporis, adolescenti metuit. Ille igitur mortuus, tunc beatus, anima, inquam, animæque imago aperte mihi in hoc scabello sedenti astitit: credere autem oportet sermoni, quem visio philosophi principis confirmat et recens alterius fama vere secundi post illum et insuper tertius suggestus, et qui hæc scripsit propter eorum quæ nuntiavimus, pompam veritatis studiosam. Proclus ea spe, quam de se concitaret nec Platonis dignitatem aspernari, nec Jamblichii, nec Plutarchi judicium oppugnare, nec supra communiter utile consilium sapere potuit: sed quantum crescebat instituti magnitudo in dicendo, tanto minus persuadere sibi patiebatur Isidorus, quod majus esset onus, quam ferre posset. Sollicitus vero erat Proclus de aurea revera Platonis catena (22), ne nobis urbem Atheniensem relinqueret. Sollicitus etiam de Marino propter corporis infirmitatem.

VARIÆ LECTIONES.

^a φησὶν add. A. ^b θρησκείας A: θυσίας C. ^c φιλολογία Suidas v. ^d ἄτροτος, qui mox om. ἤδη πολλῶν et τῶν. ^e τε add. A. ^f ὑπομνήματα καταλείπων Suidas v. Ἀθήν, ὑπομνήματα καταλιπὼν A: ἀπομνήματα καταλιπὼν C. ^g πρὸς ἀλήθειαν μετ' ἐκείνων C. ^h κατανοήσασθαι Suidas li. v. et mox μείζω. ⁱ διαδοχῆς τὸ A: διαγωγῆς C.

NOTÆ.

(18) Marinus Procli successor: cujus exstat de vita Procli illius aureolus libellus.

(19) Mons in sacris litteris Garizin. Deut. xi, 29; Judic. ix, 7; et II Machab. vi, 2.

(20) Abrahamus patriarcha.

(21) Ptolemæus astrologus. Tres hic versus aliunde inculcati docti observant, et luxata multa ac detruncata in hac ipsa vita.

(22) Proverb. et Homer.

ἐν σκότῳ βαθεῖ γράμματα τε ἀνεγίνωσκεν, φησὶν^a, ἀνευ φωτὸς καὶ τοὺς παρ' ὧντας [562 H.] τῶν ἀνθρώπων διεγίνωσκε. Κεφαλὴν γοῦν ποτε δρακοντείαν ἐν Καρίᾳ εἰς ἀγρὸν πεσοῦσαν Πυθίου τοῦ Καρδῆ, ἐνεχθεῖσαν δὲ αὐτῷ τῷ Πυθέᾳ, καὶ αὐτὸς ἐφ' ἑαυτῇ μέγεθος ὡσαν ταύρου μεγίστου κατὰ κεφαλὴν. Ἰδεῖν δὲ τὸν Ἀσκληπιόδοτον καὶ ζῶντα δράκοντα μετέωρον ἐν ἀέρι συννεφεῖ πεπηγότα καὶ συνειλημμένον ὑπὸ τοῦ πνεύματος. ἐν τῇ πυκνότητι τῶν νεφῶν ἀκίνητον ἐστῶτα, ὅσον δὴ κοντόν τινα μέγαν ἀποτεταμένον. Ἰδεῖν τε τοῦτον, καὶ ἐπιδεῖξαι καὶ τοῖς παρούσι, πυκνωθέντων δὲ ἐπὶ μᾶλλον τῶν νεφῶν ἀφανισθῆναι τὸ θηρίον. Ὅτι ὁ διάδοχος Πρόκλιος, φησὶν, ὁ Μαρῖνος, γένος ἦν ἀπὸ τῆς ἐν Παλαιστίνῃ Νέας πόλεως, πρὸς ὅρει κατωκισμένης τῇ Ἀργαρίῳ καλούμεν. Εἶτα βλασφημιῶν ὁ θυσσεύθης φησὶν ὁ συγγραφεὺς, ἐν ᾧ Διὸς ὕψιστου ἀγνώστον ἱερὸν, ᾧ καθιέρωτο Ἀβραμὸς ὁ τῶν πάλαι Ἑβραίων πρόγονος, ὡς αὐτὸς εἶπεν ὁ Μαρῖνος. Σαμαρείτης οὖν τὸ ἀπ' ἀρχῆς ὁ Μαρῖνος γεγενῶς, ἀπετάξατο μὲν πρὸς τὴν ἐκείνων δόξαν, ὅτε εἰς καινοτομίαν ἀπὸ τῆς Ἀβραμίου θρησκείας ἠπορβύεισαν, τὰ δὲ Ἑλλήνων ἠγάπησεν. Ὅμως φιλονομία^c τε καὶ ἀτρυτοὺς πόνοις ἐγκαίμενος εὐφυστέρων ἤδη πολλῶν ὀνόματι ὁ Μαρῖνος. Οὐκ εἶα δὲ αὐτὸν ἐρωτᾶν ὁ τοῦ ὀχλώδους. Πλὴν ὁ Μαρῖνος ἐξ ὧν τε^d διελέγετο τοῦ ὀχλώδους. Βαθεῖαν αὐλακα τῶν νοημάτων καρπούμενος, ἐξ ὧν τὰ

Ὁ ἄριστος ἡγεμὼν Πτολεμαῖος τῆς ἀστροθεάμενος ἐπιστήμης. Τὰ ἀρέσκοντα τοῖς ἐξηγηταῖς ἀπεγράφετο, εἰς τὸ τῆς λήθης γῆρας, ὡς ἐφ' Ἰπλάτων, ὑπομνήματα^e καταλείπων ἑαυτῷ καὶ ἀποθησαυρίζομενος. Καὶ τὴν τοῦ σώματος ἀπορρόησιν βλέπων ὁ Πρόκλιος ἐδεῖε περὶ τῷ νεανίσκῳ. Ὁ τοῖνον τεθνηκώς, ὁ εὐτυχῆς οὗτος νῦν, ἡ ψυχὴ φημι καὶ τὸ τῆς ψυχῆς εἶδωλον, παρέστη μοι ἀναφανθὼν ἐπὶ τοῦδε τοῦ σκίμπος ἀνακειμένῳ. Ἀπιστεῖν δὲ οὐ δίκαιον τῷ λόγῳ βεβαιουμένῳ θέα τε ἐναργεῖ τοῦ κορυφαίου σοφοῦ καὶ ἀκοῇ προσφάτω τοῦ δευτέρου μετ' ἐκείνων πρὸς ἀλήθειαν^f, καὶ εἰ τῷ τρίτῳ βήματι καὶ εἰς ταύτην καταβεβηκότεν τὴν συγγραφὴν ὑπὸ τῇ φιλαλήθει κομπῇ τῆς ἐμῆς ἀγγελίας. Καὶ ὁ Πρόκλιος ἐπιδίδου ταῖς εἰς αὐτὸν ὁρώσαις ἐλπίσι μηδὲ τὸ τοῦ Πλάτωνος ἀτιμάζειν ἀξιῶμα, μηδὲ τὴν Ἰαμβλίχου κρίσιν μηδὲ τὴν Πλουτάρχου κατανοήσασθαι^g, μηδ' αὖ μείζον φρονεῖν τῆς κοινωφελούς προαιρέσεως. Ἀλλ' ὅσῳ ἤϋξτε τῆς διαδοχῆς τὸ^h μέγεθος ἐν τῷ λόγῳ, [565] τοσοῦτῳ μᾶλλον ὁ Ἰσίδωρος πρὸς τὴν πειθῶ συνετέλλετο μείζον γε ὅν καθ' ἑαυτὸν ἀρασθαι φορτῶν.

[1037 R.] Δεδιώς δ' ὁ Πρόκλος περὶ τῇ Πλάτωνος ἡλικίᾳ τῷ ὄντι σειρᾷ, μὴ ἡμῖν ἀπολείπειν τὴν πόλιν τῆς Ἀθηνᾶς. Δεδιώς δὲ ἐπὶ τῷ Μαρίνῳ διὰ τὴν τοῦ σώματος ἀσθένειαν. Ἀθηθινὸς ἔρως ἐμφυτεύεται φιλοσοφίας καὶ πάντα γηγενῆ δεσμὸν ἀπορρήξας, ἐλπίδας τε πάσας ὁμοῦ τιμῶν τε καὶ χρημάτων καταπατήσας, ἀφικνεῖται Ἀθήνας. Ἄλλὰ γε τοιοῦτος καὶ ὁ φιλόσοφος ἱστορεῖται. Ζηνόδοτος, παῖς τοῦ Πρόκλου καλεῖσθαι μόνος ἀξιωθεὶς, ἐφ' ᾧ δὴ καὶ τὰς μάλιστα ἐπέχεν ἐλπίδας. Καὶ οὐκ ἦν τις ἄρα πρὸς αὐτὸν ἀλαζῶν οὐδὲ σκαλὸς οὐδὲ σοβαρὸς τὴν ἐντευξίν. Τῇ τε ἐξ ἀρχῆς εὐγενείᾳ καὶ τῇ μεγαλειότητι τῶν τρώπων καὶ τῇ περὶ λόγους διαφανείᾳ σπουδῇ τε καὶ ἐπιμελείᾳ. Πρὸς γὰρ τοὺς ἄλλους τοὺς εἰς βουλὴν τὴν μεγάλην συγκαλουμένους οὐ μόνον τὰ ἄλλα διαφέρων ἄνθρωπος ἦν ὁ Θεαγένης, ἀλλ' ἦδη τις καὶ φιλόσοφος. Ἡ τῶν διαδόχων οὐσία οὐχ, ὥς οἱ πολλοὶ νομίζουσι, Πλάτωνος ἦν τὸ ἀνέκαθεν· πένην γὰρ ἦν ὁ Πλάτων, καὶ μόνον τὸν ἐν Ἀκαδημίᾳ ἐκείνῳ κήπον, οὗ ἡ πρόσθετος νομισμάτων τριῶν, ἡ δὲ τῆς οὐσίας ὅλης χιλίων ἦ καὶ ἑξήκοντα πλείονων ὑπῆρχεν ἐπὶ Πρόκλου, πολλῶν τῶν ἀποθησαυρόντων κτήματα τῇ σχολῇ καταλιμπανόντων. Ἦδη τοίνυν κρουσθεῖα πρῶταν ἐπὶ τὸν λόγον ἐν ἀπελπισμένῳ. Ὁ μὲν Ἀττικηπόδοτος ἐκασμεῖτο πᾶσι τοῖς τοῦ βίου λαμπροῖς, οἱ δὲ οὐδὲν τούτων, οὐ προβεβλημένοι τὴν γαμικὴν προβολήν, ἀλλὰ μόνον ἦσαν τῷ ὄντι φιλόσοφοι, ἐπ' ἄκρον ἐκάτερος ἦσαν, ὁ μὲν Ἰσιδόρου φύσεως, ὁ ἐπὶ θυγατρὶ γαμβρὸς τοῦ μεγάλου Ἀσκληπιοδότου Ἀσκληπιοδότος, ὃν δ' ἦδη ἐμνήστευεν, ἐπιμελοῦς ἀκριβείας, ὁ Ἰσίδωρος. Πηγὴ ἀναβιδῶσιν ὕδωρ ἱερὸν τε καὶ εὐποτον. Ὅστε ποιητικὸς ἀνὴρ ἐξ ἂν τὸ στόμα αὐτοῦ καὶ τὸ ἄλλο πρόσωπον οἰκητήριον εἶναι αὐτῶν τῶν Χαρίτων. Εἰ ποτε γὰρ καὶ αὐτοὶ τινος ἡπορήθησαν, ἦσαν αὐτίκα παρ' αὐτὸν φίλοι παρὰ φίλον. Ὁ Ἰσίδωρος πολὺ διαφέρων ἦν τῆς Ὑπατίας, οὐ μόνον οἷα γυναικὸς ἀνὴρ, ἀλλὰ καὶ οἷα γεωμετρικῆς τῷ ὄντι φιλόσοφος. Στερέρως δὲ τὸ ἦθος ὁ Σεθηριανὸς ὢν, καὶ ἄπερ ἂν διανοηθεῖται, ταῦτα πράττειν ἐσπουδακὸς, ἐφθανα τῷ πρακτικῷ τὸ βουλευτικῷ, καὶ διὰ τοῦτο ὁ βίος αὐτοῦ πολλαχῇ διεσφάλη. Οὐ γὰρ ἐπιδιδόναί ῥαδίως, οὐδὲ ἦν αὐξέσθαι κατὰ πῆχυν, ὥσπερ Θεόδωρος ὁ Ἀσιναιὸς ἠδὲ ἦτορ ὑπὸ τῷ Πορφυρίῳ. Ὅστε εὐθύς ἐξ ἀρχῆς τὰ ἀναγκαῖα μόνον προσφέρειν τῷ σώματι, ἀφροδισίων δὲ ἀφραντο εἶναι διὰ βίου παντός. Ὁ Παμπρέπιος ἐν ὀλίγῳ χρόνῳ λογισμώτατος εἶναι ἔδοξε καὶ πολυμαθέστατος· οὕτω διεπονεῖτο περὶ τὴν ἄλλην προπαιδείαν, ὅσην ποιητικὴ τε καὶ γραμματικὴ [366 H.] σοφίζει παιδεύουσα. Αἰγύπτιος δ' ἦν, καὶ τὴν ποιητικὴν ἐν τῇ πατρίδι ἀσκήσας εἶτα Ἀθήνας παρεγένετο. Οἱ δὲ Ἀθηναῖοι γραμματικὴν αὐτὸν ἐποίησαντο, καὶ ἐπὶ νέοις διδάσκαλον ἔστησαν.

VARIAE LECTIONES.

¹¹ ἀπολείπει B, ἀπολείπει A. ¹² ἐμφυτεύεται αὐτῷ τῆς φιλοσοφίας Suidas v. Ἀθηθινὸς ἔρως. ¹³ ὁμοῦ om. Suidas. ¹⁴ Ἀθήνας] πρὸς Πρόκλου Suidas. ¹⁵ ἱστορεῖται A : ἱστορεῖσθαι γ. ¹⁶ ἐφ' — ἦν om. A. ¹⁷ cf. Suidas v. Θεαγένης p. 163, 15. ¹⁸ περὶ τοὺς λόγους idem. ¹⁹ τε om. A. ²⁰ εἰς] τὴν B. ²¹ cf. Suidas v. Πλάτων ὁ φιλόσοφος. ²² ἐπὶ] ἐπὶ A : om. γ. ²³ de Hypatia cf. Suidas h. v. ²⁴ γεωμετρικῆ γ. ²⁵ cf. Suidas v. Σεθηριανός. ²⁶ cf. Suidas v. Κατὰ πῆχυν ἐπέδιδου. ²⁷ Θεόδωρος] cf. Wyttienbach. Eunap. 2, p. 52. ²⁸ πολυμαθέστατος A cum Suida v. Παμπρέπιος (vol. III, p. 13, 44) : περιμαθέστατος γ.

NOTÆ.

(23) Plato, Suid. et Laert.
(24) Hypatia, Isidori uxor.

(25) Theodorus Asinæus

Verus philosophiæ amor inseritur, et omni terreno vinculo disrupto, Athenas odio omnium bonorum, divitiarumque contemptu venit. Talis etiam philosophus Zenodotus fuisse dicitur, qui solus dignus fuit deliciæ Procli vocari, de quo maximam etiam spem concepit, nec erga illum superbe se gerebat, neque sinister erat, nec colloquio tumidus, licet præditus esset nobilitate imperio parta, et generositate morum, apertoque studio curaque verborum. Alios ad grave concilium convocatos, non modo superabat Theogenes, sed jam etiam aliquis erat philosophus. Divitiarum successionum [in ludo] non, ut nonnulli putant, temporibus Platonis fuere. Plato (23) enim pauper fuit, et unum hortum in Academia habuit, cujus proventus trium erat nummorum. Proventus vero omnium divitiarum sub Proclo mille nummorum aut etiam plurimum fuit, quod multi morientes opes suæ scholæ relinquenter. Jam 346b enim ad extremum sermonis, quem reliquimus, devenimus, Asclepiodotus omnibus vitæ splendoribus ornatus fuit. Nulli eorum connubium objiciant, sed soli reipsa philosophi ad summum pervenerunt. Asclepiodotus ingenii dextri, gener magni Asclepiodoti per filiam, sponsus jam erat, vir magnæ diligentiae. Fons erat aquam sacram et potabilem effundens, ut quod poetarum more dixit auctor, os ejus et reliqua facies domicilium sit gratiarum. Si quando enim et illi re aliqua indignissem, omnes ad illum tanquam amici ad amicum accesserunt (24). Isidorus multum præstabat Hypatiæ, non solum ut vir mulieri, sed ut geometriæ deditæ reipsa philosophus.

cavit, et quod illi minus fideret, quiescere non poterat, sed omnibus modis tentavit, omnesque machinas adhibuit Zeno, ut illum amoveret. Sed princeps inter eos qui rerum potiebatur Petrus nomine, vir impudens et improbus : cuius erat forte opinionem examinare, sed forsitan et hic evicerunt Pamprēpī 347^a lenta semper responsa et longius bellum protrahentia.

Παμπρέπιος ἐν τῇ Αἰγύπτῳ ἀγῶνι ἐκείνῳ ὡς ἔλεγε, ἐν δὲ τῇ ἀγαπῶμενον καὶ μέγα ἦδη δυνάμενον³³, ἐλαβετο περὶ αὐτῷ³⁴, καὶ δι' ἀπιστίαν³⁵ οὐχ οἷός τε ἦν ἡρεμεῖν, ἀλλὰ πάσας οδοὺς διεξῆκει καὶ πάσας ἐπλεξε μηχανὰς ὅπως ἂν ἐκποδῶν ποιήσοιτο τὸν Ἰσίδωρον τὸν κρατούντων³⁶. Ὁ δὲ τὸν κρατούντων³⁷ τῆς πολιτείας ἡγεμὼν τὴν δόξαν ἐπισκοπεῖν εἰληχῶς, ὄνομα Πέτρος, ἀνὴρ ἱταμὸς ὢν καὶ περιπόνητος. Ἀλλ' ἴσως καὶ ἐνταῦθα ἐκράτουσιν [1060 R.] οἱ Παμπρέπιου χρησιμοὶ πῶλεμον.

Pamprēpius in Ægypto agens, Isidoro verbis significavi quod non faveret Illo; sed jam proditorem molienti similis esset, et Romano imperio inhiaret. Hæc rupes superius in latitudinem extensa, inferior angustior quidem, sed quæ suffulciat suspensam latitudinem valde sublinem, superantem ei subjectam, et sustentem montis crepidinem. Similem dixeris illam magno collo sustententi caput ingens, dignumque visu. Rursum ad Isidorum orationem revocemus. Non inflatus erat Isidorus, nec in colloquio difficilis, nec Stoicam affectationem ignoravit : nuncque videbatur hilaris, et latus, et corpore venusto, et animo sursum erecto, adhuc alienus a mortis cura. Improbum hominem et vita infami, contra Athanasium sectantem fortiolem sententiam. Hæc Juliani vasculis immiserunt. Isidorus arculam aliaque vascula disposuit, ut parata et in promptu essent, tanquam in mercatum missurus, turbam hominum collectam ad protectionem. Imperavit etiam servis, ut jam strigiles pararent, et philosophos in carcerem denuo conjecit, eo quod secundo convicti essent. Julianus silentio excepit, tulitque in tergo multas plagas tympanis illatas. Nam multis fastibus cæsus est, nihil omnino locutus, videns suppellectilia ad navigationem parata : Cur hoc, inquit, facis? custodes portuum te capient. Decessit igitur non multo post, et domi mæx diversabatur. Ivit igitur Athenas, Proclo sepulcralia cum thure allaturus. Extrema malitia et incurabilis meretur statim supplicium, quæ vero paulatim deflexerit, venia statim digna est. Plurimis vero remedia peccata admittentibus, justitia differt malorum remedia : sive quod subsidium habeant a virtute, si forte effugerint magis 347^b sectiones et ustiones : sive quod ob facinoris magnitudinem festinato sint remedio indigni; sive quod quibusquam antequam peccata puniantur, pro bonis gratia debeatur.

Philosophorum fastus in monendo potest etiam virum barbarum exasperare; etsi philosophi putant

Α Δεῖλδς³⁸ δὲ ὢν ὁ Ζήνων φύσει καὶ τὸν Ἰλλων ὄρων ἐν δίκῃ ἀγαπῶμενον καὶ μέγα ἦδη δυνάμενον³⁹, ἐλαβετο περὶ αὐτῷ⁴⁰, καὶ δι' ἀπιστίαν⁴¹ οὐχ οἷός τε ἦν ἡρεμεῖν, ἀλλὰ πάσας οδοὺς διεξῆκει καὶ πάσας ἐπλεξε μηχανὰς ὅπως ἂν ἐκποδῶν ποιήσοιτο τὸν Ἰσίδωρον τὸν κρατούντων⁴². Ὁ δὲ τὸν κρατούντων⁴³ τῆς πολιτείας ἡγεμὼν τὴν δόξαν ἐπισκοπεῖν εἰληχῶς, ὄνομα Πέτρος, ἀνὴρ ἱταμὸς ὢν καὶ περιπόνητος. Ἀλλ' ἴσως καὶ ἐνταῦθα ἐκράτουσιν⁴⁴ αἱ καὶ ἀναβάλλοντες εἰς χρόνους τὸν πῶλεμον.

Ὁ δὲ Παμπρέπιος κατὰ τὴν Αἰγύπτῳ παραγεγῶνως Ἰσίδωρον παρέσχεν ἐκ τῶν λόγων αἰσθησιν ὡς οὐχ ὕψινοι⁴⁵ πρὸς Ἰλλων. Ἀλλ' ἦδη προδωσέοντι εἶκοι, καὶ μέντοι καὶ περιορωμένην τὴν Ῥωμαίων βασιλείαν. Ἡ πέτρα αὕτη τὰ μὲν ἀνωθεν ἐκτεταταμένη πολὺ⁴⁶ εἰς εὐρος, τὰ δὲ κάτωθεν ἀποστενωμένη⁴⁷ τοσοῦτον ὅσον ὑπερβαίνει⁴⁸ τὴν ἐπικρεμαμένην εὐρύτητα μετέωρον, πολλὰ ὑπερέχουσαν τῆς ὑποκειμένης⁴⁹ καὶ ἀνεχούσης κρηπίδος ὁρείας· εἰκάσαις ἂν αὐτὴν αὐγὴν μεγάλῃ, φέροντι κεφαλὴν ὑπερυγέθη τινὰ καὶ ἀξιοθέατον. Πάλιν δ' ἐπὶ τὸν Ἰσίδωρον ἀνακαλεσώμεθα⁵⁰ τὴν συγγραφὴν. Οὐκ ἦν τετυφωμένος⁵¹ ὁ Ἰσίδωρος οὐτε δυσόμιλος, οὐδὲ ἡγνός· τὴν Στωϊκὴν συμπεριφορὰν λεγομένην. Καὶ ἦν τότε αὐτὸν θεάσασθαι φαῖδρον τε καὶ γεγηθότα, τὸ τε σῶμα ἀνθούonta, καὶ τὴν ψυχὴν ὕψι διεγερμένον ἔτι, καὶ ταῦτα τῶν περὶ θανάτου φροντιστῶν ὑπολειπομένων⁵². Πονηρὸν δὲ ἀνθρώπων καὶ τὸν βίον ἐπὶ βήρην. Πρὸς τὸν ἐπισκοποῦντα τὴν τεινικαῦτα τὴν κρατοῦσαν δόξαν Ἀθανάσιον. Ἐνέβαλον⁵³ αὐτὰ τοῖς Ἰουλιανοῦ σκευάρχοις. Ὁ δὲ Ἰσίδωρος τὸ τε κιδώτιον καὶ τὰ ἄλλα σκευάρχια διέθηκεν ἑτοιμα εἶναι καὶ πρόχειρα, ὡς ἀποπέμψων εἰς τὸ ἔμπροσθεν. Στίφος ἀνδρῶν συγκεκροτημένον εἰς ἔσθον. Ὁ δὲ καὶ ξύστρας ἦδη ἀπτεσθαι διεκτελεύετο τοὺς ὑπηρέτας. Καὶ τοὺς φιλοσόφους εἰς τὸ δεσποτικὸν πάλιν ἐνέβαλεν⁵⁴ ἐπὶ ψήφῳ δευτέρων ἐλέγχων. Ὁ δὲ Ἰουλιανὸς σιωπῇ ἐδέξατο καρτερῶν τὰς πολλὰς ἐπὶ τοῦ νότου διὰ τῶν τυμπάνων πληγὰς· καὶ γὰρ πολλὰς ἐπαίετο βακτηρίαις, μηδὲν ὧς φεγγάμενος. Ἰδὼν τὰ σκευάρχια συνδεδεμένα πρὸς τὸν ἀπόκλον, τί τοῦτο, ἔφη, ποιεῖς, ἄνθρωπε; Ἀλλ' ὡς δὲ ὑπὸ τῶν λιμενιτῶν φυλακτῶν. Ἀφίκετο τοῖνον οὐ πολλῷ ὕστερον, καὶ ἐν ἐμοὶ τῷ οἴκῳ διηγάτο. Ἀφίκετο μὲν Ἀθήνας τότε τῷ Πρόκλῳ ἐπὶ ταφῆς ὄντι τὴν⁵⁵ θυμιατρίδα φέρων. Ἡ μὲν ἐσχάτη κακία καὶ ἀδοξότης ἀξία τῆς παραυτίκα κολάσεως, ἡ δὲ [567 H.] ἐπ' ὀλίγων παρατετραμένη ἀξία καὶ αὐτῇ τῇ ταχίστῃ ἐπαφῆς⁵⁶. Πλείστοις δὲ τῶν μέσων ἀναβάλλεται ἡ δίκη τὰ τῶν παθῶν λατρεύματα, ἥτοι ὡς βοήθειαν ἔχουσιν ἀπὸ τῆς ἀρετῆς, εἰ πως ἐκφύγοιεν μᾶλλον τὰς τομὰς καὶ τὰς καύσεις, ἢ ὡς ἀναξίους τοῦ παραυτίκα φαρμάκου διὰ κακίας μέγεθος; ἡ ὀφείλεται ἐνίοις πρὸ τῆς τῶν κακῶν ἡ ἀμοιβετῶν ἀγαθῶν.

Ἡ τῶν φιλοσόφων ὑπεροφία τῆς παρακλήσεως ἱκανῇ ἐκτραχύνειν ἄνδρα βάρβαρον· ἀλλ' ὁμοῦ οἱ

VARIAE LECTIONES.

³³ δεινός B. ³⁴ καὶ μέγα ἦδη δυνάμενον om. A. ³⁵ αὐτῷ AC : αὐτῶν C. ³⁶ ἀπιστίαν B et corr. A. ³⁷ τῶν κρατούντων] vid. Vales. ad Euseb. hist. eccles. p. 62. ³⁸ βλακεύοντες A : βασιλεύοντες C. ³⁹ ὕψινοι B. ⁴⁰ πολὺ add. A. ⁴¹ ἀποστενωμένη B. ⁴² ὑπερβαίνει B et corr. A. ⁴³ ὑπερκειμένης A. ⁴⁴ ἀνακαλεσώμεθα C. ⁴⁵ οὐτε τετυφωμένος ἦν C. ⁴⁶ ὑπολειπομένων A. ⁴⁷ ἐνέβαλον libri. ⁴⁸ ἐβαλλεν C. ⁴⁹ ἐπὶ ταφῆς ὄντι : τὴν A : ἐπιταφῆσιν C. ⁵⁰ ἐπαφῆς A : ἐπιστροφῆς C, mox τὴν μέσιν C.

φιλόσοφοι καρτερεῖν φροντο δεῖν καὶ τὰ συμβαίνοντα φέρειν εὐλόφως¹¹. Καὶ γυναῖκι ἐνέτυχεν ἱερᾷ θεόμοιρον ἐχούσῃ φύσιν παραλογιστάτην. Ὁ δὲ ὕψος γὰρ ἀκραίφνης ἐγγέασα ποτηρίῃ τινὶ τῶν ὑαλίνων, εὗρα κατὰ τοῦ ὕδατος εἰσω τοῦ ποτηρίου τὰ φάσματα τῶν ἐσομένων πραγμάτων, καὶ προὔλεγεν ἀπὸ τῆς ὕψεως αὐτὰ, ὥστε ἐμελλεν ἔσεσθαι πάντως. Ἡ δὲ πείρα τοῦ πράγματος οὐδὲ ἡμᾶς παρελήλυθεν. Τὸν δὲ Ἰωάννην ὁ Ἀνατόλιος αἰκισάμενός τε καὶ τῶν ὑπαρχόντων γυμνώσας, αὐτίκα μέντοι καὶ οὗτος ἀπέρρηξε τὸν βίον. Ἐνέτυχον ἐξ ἀνάγκης τῷ Ἐμεσίῳ¹²· οὐ γὰρ ἂν ποτε ἐκὼν ἠνεσχόμην¹³ τῆς αὐτοῦ ὑπενείας¹⁴, ἀλλ' ἡ πρεσβεῖα με ἠνάγκασε¹⁵. Τῆς Ἀραβίας [καὶ] τὸ Στυγαῖον ὕδωρ κατεβόμενον. Ἀπεδήμυσεν εἰς τὰ Βόστρα τῆς Ἀραβίας, πόλιν μὲν οὐκ ἀρχαίαν (ὅπῃ γὰρ Σεθέρου τοῦ βασιλέως πολιζέται), φρούριον δὲ παλαιὸν, ἐπιτετεχισμένον¹⁶ τοῖς πύλαις Διονυσιαῖσιν ὑπὸ τῶν Ἀραβικῶν βασιλέων. Ἀκούσας τὴν Ἰῶ [1061 R.] θρυλουμένην καὶ τὸ ὄνομα τῆς πόλεως εἰς τὸν οἶστρον τῆς βοῆς ἀναλυόμενον, ἡγάπησε τὴν συνέχειαν τῆς περὶ τὴν Ἰῶ πλάνης μυθευομένης. Ἐγὼ¹⁷ δὲ ἐνταῦθα τὸν θεανδρίτην¹⁸, ἀβρεκῶντὸν ὄντα θεόν, καὶ τὸν ἄθλην βίον ἐμπνέοντα ταῖς ψυχαῖς.

Λέγεται δὲ καὶ τοῦτο τὸ ὕδωρ εἶναι Στύγιον¹⁹. Τὸ δὲ χωρίον, ἐν ᾧ ἐστὶ, πεδῖον τῆς Ἀραβίας, ἀνηπλωμένον ἀπὸ τῆς ἑω μέχρι Δίας τῆς ἐρήμου πόλεως. Εἶτα ἐξαίφνης ἀναβρέχεται χάσμα εἰς ἄβυσσον πέτραις πανταχόθεν συνηρεφές²⁰ καὶ τισιν ἀγρίοις φυτοῖς²¹ τῶν πετρῶν ἀπορροούμενός· κἀκδοδος ἐξ ἀριστερᾶς κατιόντι στενῇ καὶ τραχεῖα (πρὸς²² γὰρ τῷ πετρῶδε καὶ φυτοῖς ἀνημέροις καὶ ἀτάκτοις δασύνεται²³), μακρὰ δὲ ὅσον ἐπὶ σταδίου²⁴ πεντεκαίδεκα· πλὴν καταβαίνουσιν αὐτὴν οὐ μόνον ἄνδρες, ἀλλὰ καὶ γυναικῶν²⁵ αἱ εὐζώντεραι. Κατελθόντι δὲ κῆποι καὶ γεωργαὶ πολλοὶ εἰσιν²⁶ ἐν τῷ διαδεχομένῳ αὐλῶνι. Τὸ δ' οὖν ἄκρον αὐτοῦ καὶ στενωτάτον ὑποδοχὴν ἔχει καταλειδομένων²⁷ ἐν κύκλῳ Στυγίων ὑδάτων, καὶ διὰ τὴν ἀπὸ πολλοῦ ὕψους φορὰν εἰς ἄερα σκεδαννυμένων, εἶτα²⁸ αὐτὸ πάλιν εἰς τὸ κάτω συμπηγνυμένων. Θάλαμα τοῦτο καὶ φύσεως ἔργον σεμνὸν καὶ φρικῶδες· οὐκ ἔστιν οὐδεὶς ἀνὴρ ὃς ἰδὼν οὐκ ἂν πληρωθεῖ σέβασμίου [568 H.] φόβου. Τῶν δὲ ῥιπτουμένων τῷ ὕδατι ἀναθημάτων τὰ μὲν καταδύεται εἰς ἄβυσσον, κἂν ἐλαφρὰ ᾖ, οἷς εὐμενῶς ἔχει τὸ θεῖον· οἷς δὲ μὴ, ταῦτα δὲ ἄρα, κἂν βαρύτερα ᾖ, ἐπιπολάζει καὶ εἰς τὸ ἐκτὸς ἀποπτύεται θαυμαστὸν τινα τρόπον. Τὸ δὲ ὅρκιον τοῦ τε χωρίου καὶ τῶν ὑδάτων πεφρίχασιν διὰ

tolerare oportere, et casum æquo animo ferre. In mulierem sacram incidit, cui miro modo divinæ auræ particula insita erat. Aquam enim puram cum infudisset vitreo poculo, videbat in aqua poculi rerum futurarum species, et illa prædicebat ex visione, quæ omnino futura essent; hujus experimentum nos quoque cepimus. Anatolius Joannem flagris cæsum bonis cum exuisset, statim vitam finit. Conveni necessario Emesionem. Non enim æquo animo tulissem ejus stultitiam, sed legatio adire me compulit. Arabiæ aqua Stygia subterlabens exonerat se in Bostra Arabiæ, quæ sub Severo imperatore in civitatem redacta est, cum olim præsidium fuisset, in gratiam vicinorum Dionysiorum a regibus Arabiis muris cinctum. Cum intellexisset lo toties decantatam, et nomen civitati ab æstro bovis inditum esse (25'), amavit illam propter originem fabulosam quæ est de lo vagante (26). Hic vero cognovit esse Theandritem deum specie virili animisque vitam castam inspirare.

δὲ ἐνταῦθα τὸν θεανδρίτην¹⁸, ἀβρεκῶντὸν ὄντα θεόν,

Dicitur in eo loco aqua Stygia esse, in quo Arabiæ campus est, qui ab ortu solis Diam usque desertam urbem extenditur. Deinde repente hiatus aperitur in immensam voraginem, saxis undique impendentibus, et aliquibus plantis silvestribus, horridis, et incultis e petris nascentibus opacatur. Descensus a sinistris ingredienti angustus et scabrosus, longus stadiis quindecim, nisi quod non solum viri, sed etiam femine valde expeditæ illam ingradientur. Descendenti horti et agri plurimi in sequenti valle occurrunt. Summa pars et angustissima habet receptaculum, quo omnis undique aqua Stygia influit, 348a quod ab altissimo loco fertur, in aere spargitur, deinde iterum inferius concurrit. Spectaculum hoc et naturæ opus religione plenum et terribile est. Nemo est, qui viderit, quin timore sancto repleatur. Quædam e donariis quæ aquæ injiciuntur, deferuntur in profundum, tametsi levia, quibus ipse deus propitius est: quibus vero minus, ealict gravissima, supernatant, et expulsi foras admirando quodam modo. Jurare per campum illum et aquas incolæ experimento edocti horrent, quare minimum jurant (27). Si quis aliquando pejeraverit, intra annum corpore hydropē

VARIE LECTIONES.

¹¹ εὐφρόως B. ¹² ἀνεσχόμην C. ¹³ ἀνημέλας B et corr. AC. ¹⁴ διηνάγκασε A. ¹⁵ ἐπιτ. Scaliger: libri ἀποτ. ¹⁶ ἔγνων C. ¹⁷ θεανδρίτην codices Marini p. Fabr. 47. ¹⁸ στύγιον. ¹⁹ συνηρεφέν A. ²⁰ φυτοῖς τῶν A: φυτοῖς ἀνημέροις καὶ ἀτάκτοις δασύνεται τῶν C. ²¹ πρὸς. — ²² δασύνεται add. AB. ²³ σταδίου C. ²⁴ γυναῖκες C. ²⁵ εἰσιν post αὐλῶνι ponit C. ²⁶ κατεβόμενός C. ²⁷ εἶτα — συμπηγνυμένων om. A.

NOTÆ.

(25') Ad Homeri locum respexit. II. ε'. vers 37, et ibid. Eustath.; et Mela, *De Alpheo*.

(26) Ovid, *Metam.* Horat. Lamb. et Girald.

(27) Virgilius, *Æneid.*, lib. vi, v. 323:

*Cocytii stagna alta vides, Stygiamque paludem,
Di cujus jurare timent et fallere numen.*

PATROL. GR. CIII.

At Jupiter lege veluti solutus jurat

.... Stygii per flumina fratris,
Per pice torrentes, atraque voragine ripas,
(*Æneid.* lib. ix, v. 105-106.)

imfecto moritur, nemoque unquam penam evasit. δὲ ποτὲ τις ἐπιπορχήσει⁶⁸, εἶσω ἐν αὐτοῦ ἀπόλλυται, φασί, φουστῆεις ὑδέρῳ τὸ σῶμα, καὶ οὐδεὶς τὴν δίκην δίδρυγεν.

Fertur et Bacchus Lycurgum et cæteros Arabes A comites ejus vino domuisse, cum ex utre exercitum irrorasset hostilem, unde et urbem Damascus appellavit. Quidam urbi nomen a quodam gigante tribuunt, cui nomen Ascus, quem Jupiter illic domuit; alii alias hujus nominis rationes reddunt. Auctor ex hac urbe originem duxit. Ut studium apium ad rhetoricam, omnemque curam ad os et linguam convertere, ab anima autem rerum sanctarum ac divinarum cogitationem avertere. Hæc, inquit auctor, intelligens, aliquando oratorias exercitationes reliquit, et sic novem anni elapsi sunt, viximus simul omnibus et noctibus et diebus, menses octo. Videram, inquit, bætulum in aere motum, vestibus interdum tectum, aliquando vero etiam manibus medici portatum. Nomen medici, qui bætulum gestabat, erat Eusebius, qui etiam dixit accidisse sibi aliquando nec opinanti subito impetum errandi ab Emesa urbe, pene media nocte, quam longissime ad montem illum, in quo Palladis templum veteri magnificentia conditum est, et ivisse sese celerissime ad cacumen montis, et ibidem tanquam e via sessum desedisse, et vidisse globum ignis celeriter decidentem, et leonem ingentem in globo constitutum, et illum statim evanuisse: seque **348**, igne jam extincto, ad globum cucurrisset, et illum tanquam bætulum accepisset, et rogasse ejus dei esset, et respondisse illum esse Gennæi. Gennæum Heliopolitæ colunt, erecta quadam leonis forma in templo Jovis. Ivisse eadem nocte via non minus quam decem et ducentorum stadiorum, ut aiebat, continuo. Eusebius non erat dominus bætuli motuum, ut alii aliorum, sed hic petebat et orabat: ille vero locum dabat oraculis. Hæc et multa similia nugatur dignus profecto bætulis lapidibus: quin etiam formam ejus describit. Globus quidem, inquit, egregius, colore subcandido, diametro longus palmo, sed interdum major apparebat, interdum minor, interdum purpureus, et litteras ostendit nobis in lapide descriptas, idque colore tingabarino, ut vocant, et in muro fixit. Unde sciscitanti oraculum dedit, et vocem emisit e tenui fistula, quam interpretatus est Eusebius. Vanæ mentis ille alia multa miranda de bætulo narrat: *Equidem putaram divinius esse oraculum bætuli, Isidorus demonium potius esse dixit. Esse enim aliquem demonem moventem illum, non unum ex admodum malis, non omnino immateriatis, nec omnino puris. Bætulorum alium alii incumbere, ut ille criminans dicit, deo, Saturno, Jovi, Soli, et aliis.*

ὁ κενόφρων οὗτος καὶ μυρία ἄλλα παραλογώτερα περὶ τοῦ βαΐτουλου, ἐπάγει· Ἐγὼ μὲν ὧμην θεοῖτε-

πείρας οἱ ἐπιχώριοι, διδὼ καὶ ἥμισυ δυνάουσιν. Εἰ
 "Οτι Διόνυσος, φησί⁶⁹, Λυκούργον καὶ τοὺς ἐπομέ-
 νους αὐτῷ Ἀραβας κατηγωνίσαστο οἶνον, ἀπ' ἀσχοῦ
 καταβρῆνας τὴν πολεμίαν στρατίαν· ἐξ οὗ καὶ τὴν
 πόλιν ἐκάλεσε Δαμασκόν. Οἱ δὲ τὴν ἐπωνυμίαν δι-
 δόσας τῇ πόλει ἀπὸ γίγαντός τινος, ᾧ ὄνομα Ἀσκός,
 ὃν ὁ Ζεὺς ἐδάμασεν ἐνταῦθα. Ἄλλοι δὲ καὶ ἄλλας λέ-
 γουσι τῆς ἐπωνυμίας αἰτίας. Ὁ δὲ συγγραφεὺς ἐκ
 ταύτης ὥρμητο τῆς πόλεως. Ὡς ἡ ἀσχολία τοῦ ῥητο-
 ρεύειν δεινῇ, στρέφουσα μὲν περὶ στόμα καὶ γλῶττιαν
 τὴν ἄλλην μου σπουδῇ, ἀποστρέφουσα δὲ τῆς ψυχῇ·
 καὶ τὼν ἀποκαθαίροντων αὐτὴν μακαρίων τε καὶ
 B θεοφιλῶν ἀκουσμάτων. Ταῦτα δ' ἐννοῶν, φησὶν ὁ
 συγγραφεὺς, ἐνίοτε διεκοπτόμην τῶν ῥητορικῶν ἱε-
 ρηγήσεων. Ἐνσταν ἔτος οὕτω μοι διεληλύθεν. Συνδι-
 ἤγομεν ἀλλήλοις ὅσαι τε ἡμέραι καὶ ὅσαι νύκτες,
 ἐπὶ μῆνας ἧ'. Εἶδον, φησὶ, τὸν βαΐτυλον διὰ τοῦ ἀέ-
 ρος κινουόμενον, ποτὲ δ' ἐν τοῖς ἱματίοις κρυπτόμενον,
 ἤδη δὲ ποτε καὶ ἐν χερσὶ βασταζόμενον τοῦ θεραπεύον-
 τος. Ὀνομα δ' ἦν τῷ θεραπεύοντι⁷⁰ τὸν βαΐτυλον Εὐ-
 σέβιος, ὃς καὶ ἔλεγεν ἐπελθεῖν αὐτῷ ποτε ἀδόκητον
 ἐξαίφνης προθυμίαν ἀποπλανηθῆναι τοῦ ἀστεος Ἐμέ-
 σης⁷¹ ἐν νυκτὶ μεσοῦσῃ σχεδὸν ὡς πορρωτάτῳ πρὸς
 τὸ ὄρος αὐτὸ, ἐν ᾧ τῆς Ἀθηνᾶς ἱερῦται νεὺς ἀρχαιο-
 πρεπῆς· ἀφικέσθαι δὲ τὴν ταχίστην εἰς τὴν ὑπώρειαν
 τοῦ ὄρους, καὶ αὐτόθι καθίσαντα⁷² ἀναπαύεσθαι ὥς-
 περ ἐξ ὁδοῦ· σφαῖραν δὲ πυρὸς ὑψόθεν καταθοροῦσαν.
 C ἐξαίφνης ἰδεῖν, καὶ λέοντα μέγαν τῇ σφαίρᾳ παρ-
 ιστάμενον· τὸν μὲν δὴ παραχρῆμα ἀφανῆ γενέσθαι,
 αὐτὸν δὲ ἐπὶ τὴν σφαῖραν δραπεῖν ἡδὴ τοῦ πυρὸς
 ἀποσθεννυμένου, καὶ καταλαβεῖν αὐτὴν οὖσαν τὸν
 βαΐτυλον, καὶ ἀναλαβεῖν αὐτὸν, [1064 R.] καὶ διερω-
 τῆσαι ὅτου θεῶν ἂν εἴη, φάναι δ' ἐκείνον εἶναι τοῦ
 Γενναίου (τὸν δὲ Γενναῖον Ἡλιοπολίται τιμῶσιν ἐν
 Διὸς ἱεροσάμενον μορφῇν τινα λέοντος), ἀπαγαγεῖν τε
 οἰκάδε τῆς αὐτῆς νυκτός οὐκ ἐλάττω σταδίων δέκα
 καὶ διακοσίων, ὡς ἔφη, διηνεκῶς. Οὐκ ἦν δὲ κύριος ὁ
 Εὐσέβιος τῆς τοῦ⁷³ βαΐτύλου κινήσεως, ὥσπερ ἄλλοι
 ἄλλων· ἀλλ' ὁ μὲν εἰδεῖτο καὶ ἠύχετο, ὁ δὲ ὑπήκουε⁷⁴
 πρὸς τὰς χρησμοφίας. Ταῦτα ληρήσας καὶ πολλὰ
 τοιαῦτα ὁ τῶν βαΐτυλων ὡς ἀληθῶς ἄξιος, τὸν λίθον⁷⁵
 διαγράφει καλὸν εἶδος αὐτοῦ. Σφαῖρα μὲν γάρ, φησὶν,
 D ἀκριβὲς ἐτύγγανεν [567 b H.] ὢν, ὑπόλευκος δὲ τὸ
 χρῶμα, σπιθαμιαία δὲ τὴν διάμετρον κατὰ μέγεθος·
 ἀλλ' ἐνίοτε μείζων ἐγίνετο καὶ ἐλάττω, καὶ πορφυ-
 ροειδὲς ἄλλοτε. Καὶ γράμματα ἀνέδειξεν⁷⁶ ἡμῖν ἐν
 τῷ λίθῳ γεγραμμένα, χρώματι τῷ καλουμένῳ τιγ-
 γαθρίῳ κατακεχρωσμένα, καὶ ἐν τοίχῳ δὲ ἐγκρου-
 σας· δι' ὧν ἀπεβίδου τὸν ζητούμενον τῷ πυνθανομένῳ
 χρησμῶν, καὶ φωνῇ ἤφει⁷⁷ λεπτὸν συρίσματος, ἣν
 ἡρμήνευεν ὁ Εὐσέβιος. Τερατολογήσας οὖν τὰ εἰρημένα
 ἡρμήνευεν ὁ Εὐσέβιος. Τερατολογήσας οὖν τὰ εἰρημένα

VARIE LECTIONES.

⁶⁸ ἐπιπορχήσει B. ⁶⁹ φασί C. ⁷⁰ θεραπεύοντι C. ⁷¹ Ἐμέσης B: Ἐμίσης C. ⁷² καθίζησαντα C. ⁷³ τοῦ ego addidi. ⁷⁴ ὑπήκουσε C. ⁷⁵ τὸν λίθον B et corr. A: τῶν λίθων C. ⁷⁶ ἀνέδειξεν A. ⁷⁷ ἀφίει — ἐρμήνευσεν C.

ρον εἶναι τὸ χρῆμα¹⁸ τοῦ βαυτύλου, ὃ δὲ Ἰσίδωρος δαιμόνιον μᾶλλον ἔλεγεν· εἶναι γὰρ τινα δαίμονα τὸν κινεῖντα αὐτὸν, οὗτε τῶν βλαβερῶν οὗτε τῶν ἀγίων προσύλων, οὐ μέντοι τῶν ἀνηγμένων εἰς τὸ ἄθλον εἶδος οὐδὲ τῶν καθαρῶν παντάπασιν. Τῶν δὲ βαυτύλων¹⁹ ἄλλον ἄλλῃ ἀνακείσθαι, ὡς ἐκείνος δυσφημῶν λέγει, θεῶ, Κρόνῳ, Διὶ, Ἡλίῳ, τοῖς²⁰ ἄλλοις.

Ὅτι Μαξιμίνος, φησὶν (Ἑλλήν δ' οὗτος ἦν τὸ σέ-
 βας), τὰς βολὰς τῶν ὁμμάτων ἀφίει²¹ οὕτω φοβερόν
 τι καὶ βλαβερόν ἐνέβλεπεν²², ὥστε τῶν ἐνορώντων²³
 ἀποστρέφειν τὰς ὄψεις· καὶ τοῦτο (φησὶν²⁴) ἐκείνος
 συνειδῶς ἑαυτῷ τὰ πολλὰ κάτω καὶ οὐ πρὸς τοὺς ἐν-
 τυγχάνοντας ἔδλεπεν. Ἀλλὰ καὶ πολλῶν οὕτος φασμά-
 των ἐγίνετο θεατῆς, ἄλλοις οὐχ ὁρωμένων. Ἰκανὸς δ'
 ἦν καὶ δαίμονας ἐπιπέμπειν φθοροεργούς, καὶ ἄλλο-
 θεν ἐπιπεμπομένους ἀναστέλλειν²⁵. Πλὴν δυσσεβῶν
 ἀλόους²⁶ κατὰ τὸ Βουζάντιον τὴν διὰ ξίφους οὐκ ἐξ-
 ἔφυγε δίκην. Οὕτε φιλόσοφον βίον ἐνόησας, εἰ τις
 ὢν²⁷ τῶν πολλῶν ὑβρίζει ὑβρεῖς τὰς ἐξ ἀνθρώπων.
 Ἀπειρος ὢν τῶν πληκτικῶν²⁸ τούτων καὶ ἀνιάτων
 πραγμάτων. Ἡ ἀναβολὴ μακροτέρα αὐτῷ γέγονε τῶν
 τε²⁹ εἰς Καρίαν καὶ τῶν Ἀθήνας σπευδουσῶν ἐλπί-
 δων. Καὶ πρὸς θεοῦ λιπαρήσεις ἐρχομαι. Τοῦ³⁰ Κυλ-
 ληνίου βλακεύοντος καὶ τὰ πράγματα ἀναβάλλοντος
 οὐδὲν ἦνυεν ὁ Ἰσίδωρος. Οὐ³¹ φειδόμενος τοῦ πολυ-
 τελεστάτου τῷ ὄντι δαπανήματος, τοῦ χρόνου, κατὰ
 τὸν εἰπόντα σοφόν. Ὅρῳν δὲ ἑμαυτὸν τῷ θεῷ φωτὶ
 περιρρέμενον, πῶς οἶει σφόδρα τὴν ψυχὴν ἐταυ-
 σκόμεν³²; Ἐκμανῆς γενόμενος, ἀνελὼν τὸν πέλεκυν,
 ἀποτέμνει τὴν αὐτὸς ἑαυτοῦ παιδοσπόρον φύσιν. Καὶ
 ἐγὼ ταῦτα ἀπήγγειλα τῷ Ἰσιδώρῳ σοφῇ τε καὶ ἐν-
 θεον αἰ³³ προτείνοντι πρὸς τοὺς μύθους τοὺς ἱεροὺς
 ἀκοήν. Οἰθνέντα περὶ τῷ σώματι³⁴ κινδυνεύειν³⁵.
 Ἀλλὰ τοῦτο μὲν τῆς ἰδιωτικῆς ἀρα δείγμα³⁶ προαι-
 ρέσεως. Ὅλιγα ἀντὶ πολλῶν ἀποδιδόντι χαρίσια. Ἐν-
 αυστολούμεθα πρὸς τὴν Σάμον. Τὸ σῶμα δ' ἐφυσᾷτο,
 κάτωθεν ἀρξάμενον ἀπὸ τῶν ποδῶν ἕως ἥδη τῶν
 βουδύνων καὶ τῆς αἰδοῦς. Κατεκοιμήθη ἐπὶ τῆς
 νεῶς, καὶ πῶς ἀφροδισιάζομαι τοῖς ὄνειρασι. Κρή-
 δεμον³⁷, φωσύνιον, ὀράριον, ῥῶ³⁸ προσώπου ἐκμα-
 γεῖον, ἡμιτύδιον³⁹. Εἰς τοσοῦτον γὰρ ἀκηχλάμεν
 φιλοσοφίαν [568 b H.] καταφρονηθεῖσαν οὐδὲ πώποτε
 Ἀθήνησιν, ὅσον ἐωράκαμεν ἀτιμαζομένην ἐπὶ Ἥγιου.
 [1065 R.] Ὁ δὲ Ἀρχιάδας⁴⁰ τὸ μὲν ὅλον τοῦ πατρὸς
 οὐκ ὀλίγῳ ἦν διαφέρων καὶ πολλῶν ἄλλων⁴¹ εἰς ἀρε-
 τὴν, τὰ δὲ εἰς φιλοσοφίαν ἀγόντα παρειμένους, αἵτε
 πρὸς ταῦτα ἀνάγωγος ὢν διὰ τὴν οὐκ ἀκολάκευτον
 πατρὶαν οὐσίαν, ἱερὰν δὲ ζῶην προδεληγμένους, εἴ-
 περ τις ἑτερός. Ὁ μὲν οὖν Εὐπειθιος εὐφύεστερος μὲν
 ἐγένετο, τὰ δὲ ἥθη ἐπισσευρμένους εἰς ἰδιωτισμὸν, ἥδη

A Maximinus, inquit, religione erat gentilis, oculis
 adeo terribilibus, ut intuentium avertaretur oculos.
 Cujus sibi conscius, ut plurimum terram, non ipsos
 homines obvios respiciebat, et etiam multa vidit
 visa, quæ alii non videbant. Poterat et demones
 noxios immittere, et aliunde immissos coercere. Cum
 impie quid ageret Byzantii, gladii poena affectus
 est, nec philosophicam vitam intelligens, si quis e
 multitudine injuriam ei inferret 349a ignorabat
 civilia et gravia negotia. Cunctatio longior ei fuit,
 quam spes festinandi in Cariam vel Athenas ferret.
 Venio ad preces, quas ad deum habuit, et
 Cyllenio tardante, et negotia differente, nihil Isido-
 rus perfectit, parcens pretiosissimæ rei, juxta sen-
 tentiam sapientis, temporis. Videns me ipsum divino
 lumine illustratum, quantam putas animi conten-
 tionem fecisse? Insanus factus cum esset, abrepta
 securi, sibi virilia amputat. Et ego hæc Isidoro
 nuntiavi, qui semper sapienter, et divinis sacris
 sermonibus attendit, cum putaret se de corpore
 periclitari. Hoc vero exemplum propriæ voluntatis
 est, hæc grati animi ergo, pauca pro multis red-
 denti. Navigabamus Samum, corpus vero tume-
 bat a pedibus infra incipiens, usque ad inguina et ve-
 renda; consopitus sum in navi; deinde in somnis
 polluo, vitam, sacram vestem, stolam, faciei si-
 mulacrum, fasciam. Tantum philosophiam avidimus
 contemni nunquam Athenis, quantum vidimus vi-
 tuperari ab Hegia. Archidas (28) patrem et alios
 multos superabat non parum virtute. Philosophica
 minus curabat, tanquam adeo ineptus, propter pa-
 trimonium blandiens, vita pius si quis alius. Eu-
 pithius ingeniosior erat, moribus tamen idiota; imo etiam idiota et simplicior: imbecillum illius
 erat corpus, et non multum a morte sejunctum.
 Hic quidem statim ægre audivit defensionem, quasi
 spei illius consilium speciosum non satisfaceret.
 Talia multa dicens et occinens, persuasit Marinus
 Isidoro (29) ut reciperet decretum de successione,
 et successor creatus est, nomine magis quam re-
 ipsa, Platonice doctrinæ. Quod si diviniore res est,
 ut tu ais, Hegia, 349b (licebat illi Isidorus) sa-
 cerdotalis administratio, idem ego affirmo; sed

VARIÆ LECTIONES.

¹⁸ χρῆμα γ. ¹⁹ τὸν δὲ βαυτύλον B. ²⁰ τοῖς A: καὶ τοῖς γ. post ἄλλοις mg. A: περὶ τοιοῦτου δαιμονίου
 ἦκουσα καὶ γὰρ ἐν Ἑλλάδι παρὰ τῶν ἐν τοῖς τοῦ Παρνασοῦ μέρεσιν ἐμφανιζομένων· περὶ οὗ καὶ ἑτέρα τινα
 παραδοξότερα ἔλεγον, σιωπῆς ἀξία μᾶλλον ἢ ἀφηγήσεως. ²¹ ἀφίει om. C. ²² ἀνέβλεπεν γ. ²³ ἐνορώντων B.
²⁴ φησὶν B: φασὶν γ. ²⁵ ἀνατέλλει γ. ²⁶ ἀλόους] ἄλλως B. ²⁷ ὢν A: ἦν γ. ²⁸ πληκτικῶν A: πολιτικῶν γ.
²⁹ τε A: τότε γ. ³⁰ τοῦ A: καὶ τοῦ γ. ³¹ οὐ αἰδ. A. ³² malim ἐγανυσκόμεν. ³³ αἰ om. B. ³⁴ τὸ
 σῶμα γ. ³⁵ κινδυνεύειν. ἀλλὰ τοῦτω B. ³⁶ ἀρα δείγμα A: παράδειγμα γ. ³⁷ κρήδεμον. ³⁸ ῥῶ AC:
 τοῦ γ. τὸ ῥῶ οἶμαι ὥρατον ἢ ἱερὸν δεῖν ἀναγινώσκειν· Maximus Margunius. ³⁹ ἡμιτύδιον om. B. ἡμι-
 τύδιον] ἢ τύδιον A. ⁴⁰ cf. Suidas v. Ἀρχιάδας et Εὐπειθιος et Ἥγια; γ. unde Leichius p. XX ὁ δὲ Ἥγιας
 τὸ μὲν ὅλον τοῦ πατρὸς Ἀρχιάδου οὐκ. ⁴¹ πολλῶν ἄλλων] τῶν πολλῶν Suidas v. Εὐπειθιος.

NOTÆ.

(28) Archidas Hegia. Vide Suidam.

(29) Marini successor Isidorus.

primum homines esse deos futuros necesse est. A ^{δὲ} καὶ ἀτοπώτερον ἔχον ἢ κατ' ἰδιώτην. Ἀσθενῶν αὐτὸς τὸ σῶμα καὶ οὐ πόρρω τείνων θανάτου. Ὁ δὲ πρὸς μὲν τὸ παραντίχα δυσχερῶς ἤκουσε τῆς ἀπολογίας, ἅτε [δὴ] μὴ κατ' ἐλπίδας αὐτῷ πραττούσης τῆς ἀγαθοειδοῦς προαιρέσεως. Τοιαῦτα πολλὰ λέγουν τε καὶ ἐπ' αὐτῶν ἐπείσει τὸν Ἰσίδωρον ὁ Μαρῖνος διέξασθαι τὸ ψήφισμα τῆς διαδοχῆς· καὶ ἐψηφίσθη διάδοχος ἐπ' ἀξιώματι μᾶλλον ἢ πράγματι τῆς Πλατωνικῆς ἐξηγήσεως. Εἰ δὲ θεώτερον χρῆμα, ὡς οὐ φῆς, ὦ

Ἡγία, ἔλεγε πρὸς αὐτὸν ὁ Ἰσίδωρος, ἡ ἱερατικὴ πραγματεία, φημί μὲν τοῦτο κατὰ· ἀλλὰ πρῶτον ἀνθρώπους γενέσθαι τοὺς ἐσομένους θεοὺς δεῖ. διὰ τοῦτο καὶ ὁ Πλάτων ἐφη μὴ ἐλθεῖν εἰς ἀνθρώπους μεῖζον ἀγαθὸν φιλοσοφίας. Ἀλλὰ τοῦτο συμβέβηκε νῦν ἐπὶ ξυροῦ ἐστάναι οὐ τῆς ἀκμῆς, τοῦ δὲ ἐσχάτου γήρως ὡς ἀληθῶς. Ἐλάνθανε δὲ αὐτὸν ἀνίατα* πράγματα καὶ πόρρω μοχθηρίας προβεβηκότα· διορθώσασθαι ἐπιχειρῶν· ἦνυτε* δὲ οὐδὲν ἐπὶ* πλέον. Ἡρὶ δὲ ἀρχομένην, τοῦ Μαρῖνου τὸ σῶμα ἀπολιπόντος, ἐβουλεύετο τὰς Ἀθήνας ἀπολιπεῖν ὁ Ἰσίδωρος. Παρήγει δὲ Συριανὸν καὶ Ἡγίαν ὁ Ἰσίδωρος ὡς χρεῶν εἴη φιλοσοφίαν ὑποβρέουσιν ἀνασώσασθαι.

Quæ rebus ornata prætermittitur sunt, ea necesse B ^{Ὅσα παρὲται} ¹⁰ ^{χρεὼν ταῖς ἐκλογαῖς συντεταχθαι καλλιέπειαν ἔχοντα.}

Per artem quamdam dubiam, et extra humanam spem constitutam, in secretis arcana pro se ipsis divinæ spei quærentes, et pro aliis Ægyptiis, totius ordinis. Sed hinc alicunde a tertio ortu, qui circa mundum est ligare funem revocatæ servationis. Severus patricius Romanus et alia narrabat multa Alexandriæ agens, et lapidem se vidisse, in quo lunæ erant mutantes varie formam secundum solem, quandoque crescentes, interdum decrescentes; lapidi ipse etiam sol inerat. Unde dicuntur hi lapides synoditæ vocari: et dixit se etiam solare lapidem vidisse, non qualem multi vidimus, radios ex sese aureos effundentem, sed discum solis forma in medio lapide esse, et inde ignis globum videri, ab illo vero radios exsilire, usque ad circumferentiam: esse enim globosum et integrum lapidem. Vidisse et lunarem non aqua maceratum, qui deinde exhibet lunulam, et ideo aquilunarem vocatum: sed natura se vertentem secundum motus lunæ. Mirabile est hoc opus naturæ, sed multa obscura et non intelligibilia de eo narrantur. Multi dicunt periisse Ægyptium. Fama tamen salutis 350a nuntia vulgatur, et forsitan res involuntaria sit, et idem fortasse etiam rebus immortalibus accidit: optima monens, et oratione hortans eos qui in opere torpescerent.

εφέρετο δὲ ὁμῶς καὶ σωτηρίας τις ἀγγελὸς φήμη. Καὶ τὰχα ἂν ἦδε ἡ πάθη ἀπροαίρετος ἂν εἴη, καὶ διὰ τοῦτο συμβαίνει ἂν ἴσως καὶ ταῖς ἀκηράτοις ἐν τῷ ἔργῳ βλαχεύοντας.

Cum tres sint animæ species, triplex etiam politica ratio, quarum quælibet tres illas habet, sed una præcipua forma est, a qua appellatur, ac prima quidem rationem secuta est ducem, cujusmodi vita et respublica sub Saturno fuit, quæ aurea ætas dicitur, vel genus proximum diis, ut fabulæ modo poetæ

διὰ μηχανῆς τινος ἀπόρου καὶ ἀνθρωπίνης ἐλπίδος ἐξω καθεστηκυίας ἐν ἀπορρήτοις τὰ ἀπὸρρήτα διαμηχανωμένους ὑπὲρ τε σῶν αὐτῶν τῆς οὐρανιας ἐλπίδος καὶ ὑπὲρ τῶν ἄλλων Αἰγυπτίων τῆς ὁλῆς εὐθιμοσύνης. Ἀλλ' ἐντεῦθεν ποθεν ἀπὸ τῆς τρίτης καὶ περικοσμίου γενέσεως ἀναδῆσασθαι τὰ πείσματα τῆς ἀναγωγῆς σωτηρίας. Καὶ δὴ Σεβήρος, ἀνὴρ τῆς Ῥώμης πατρίκιος, ἄλλα τε διηγείτο ἐν Ἀλεξανδρείᾳ συνδιατῶμενος¹¹, καὶ οὐ λίθον ἐθεάσατο ἐν ᾧ σελήνης ἐγένετο σχήματα μεταμορφουμένης παντοία μὲν, ἄλλοτε δ' ἄλλα πρὸς ἥλιον αὐξομένης καὶ μειουμένης ἐνόντα τῷ λίθῳ καὶ αὐτὸν τὸν ἥλιον· ὅθεν ἡ φήμη τοὺς τοιοῦτους λίθους καλεῖ συνοδίτας¹².

C Καὶ ἡλίτην δὲ λίθον ἔλεγεν ἑωρακέναι, οὐχ ὅσον οἱ πολλοὶ ἑωράκαμεν, ἀκτίνας διαφαίνοντα ἀπὸ τοῦ βάθους χρυσοῖδτας, ἀλλὰ δίσκον ἡλιοειδῆ καίμενον μέσον τοῦ λίθου, σφαῖραν αὐτόθεν πυρὸς ὡς ἰδεῖν· ἀπ' αὐτῆς δὲ τὰς ἀκτίνας ἐκθρῶσκειν ἔως ἐπὶ τὴν ἴσυν· εἶναι γὰρ σφαίροειδῆ καὶ ὅλον τὸν λίθον. Ἰδεῖν δὲ καὶ σεληνίτην, οὐ τὸν ὕδατι τεγγόμενον, [569 H.] εἶτα ἐκφαίνοντα τὸν μηνίσκον, καὶ διὰ τοῦτο ὕδρῳ σεληνίτην καλούμενον, ἀλλὰ κατὰ φύσιν τὴν ἑαυτοῦ τρεπόμενον ὅτε καὶ ὅπως ἡ σελήνη τρέποιτο, θαυμάσιον χρῆμα τοῦτό γε φύσεως. Τυφλῆς δὲ καὶ ἀσαφούς τῆς φήμης περιπλανωμένης. Ὁ μὲν οὖν πλείστος λόγος ἀπολωλέναι τὸν Αἰγύπτιον, δι-
Καὶ τὰχα ἂν ἦδε ἡ πάθη ἀπροαίρετος ἂν εἴη, καὶ τὰ βέλτιστα παραινῶν, καὶ παροξύνων τῷ λόγῳ τοὺς

D ^{Ὅτι τριῶν ὄντων εἰδῶν τῆς ψυχῆς, τριττῇ καὶ ἡ πολιτεία, καὶ ἔχει μὲν ἐκάστη τὰς τρεῖς, [1068 R.] ἀλλ' ἐνὶ διαμορφούται καὶ ὀνομάζεται τῷ ἐπικρατοῦντι. Καὶ λόγῳ μὲν ἰθύνεται, ὡς ὁ ἐπὶ Κρόνου βίος, ἡ λεγομένη χρυσοῦ γενεά, ἣ τὸ θεῶν ἀγγέλιον γένος, ὅσα ἐν σχήματι μύθου σεμνύνουσιν οἱ ἐν τῷ}

VARIÆ LECTIONES.

* δὲ δὲ τι id. * δὴ om. AC. * ἀνίατα] ἀνω τὰ Α. ' προβεβηκότα om. B. * ἦνυτε B: ἦνυτε C. * ἐπὶ adl. A. ¹⁰ παρὲται B. ¹¹ συνδιατῶμενος A, ἐνδιατῶμενος B: συνδιατῶμενος C. ¹² συνοδίτας] cf. Boissonad. Marin. p. 90.

NOTE.

(30) Vide apud Platon. et proverb.

τρίποδι τῆς Μούσης καθήμενοι ποιηταί. Θυμῷ δὲ ¹³ A
 διανισταμένην πολιτείαν τὴν ἐπὶ πολέμους καὶ μά-
 γας, καὶ ὡς ἐπίπαν φάναι, τὴν περὶ πρωτείων καὶ
 δόξης ἀγωνιζομένην, οἷαν ¹⁴ γενέσθαι τὴν ἐπὶ τῆς ἱστο-
 ρίας ἐκάστοτε θρυλουμένην ἀκούομεν. Ἐπιθυμίᾳ ¹⁵ δὲ
 τὴν πανταχῇ διαβρέουσαν καὶ ὑπὸ τρυφῆς ἀκολάστου
 διεφθαρμένην, ταπεινὰ καὶ γυναικεῖα φρονούσαν,
 δειλίᾳ σύνοικον καὶ ἐν πάσῃ ὕψει ¹⁶ καλινδουμένην,
 φιλοχρήμονα, μικροπρεπῆ, δουλεύειν ἀσφαλῶς ἐθέ-
 λουσαν ¹⁷, οἷα τῶν ἐν τῇ νῦν γενέσει πολιτευομένων
 ἡ ζωῇ. Προθυμότητος εἰς ἀποδημίαν οὐ τὴν μά-
 ταιον καὶ τρυφῶσαν, εἰς ἀνθρώπινα οἰκοδομήματα
 καὶ μεγέθη καὶ κάλλη πόλεων διαχαίνουσαν· ἀλλ' εἴ
 ποῦ τι θαυμαστὸν ἀκήκοεν ἢ ἱεροπρεπῆς, ἀφανὲς ¹⁸
 ἢ φανὸν ¹⁹, αὐτόπτης ἡδούλετο γενέσθαι τοῦ θαύμα-
 τος. Αὐτὴν δὲ τὴν ψυχὴν ἐν ταῖς ἱεραῖς εὐχαῖς πρὸς
 ὅλον τὸ θεῖον πέλατος εἰλεγε, τὰ μὲν πρώτα συν-
 αγειρομένην ἀπὸ τοῦ σώματος εἰς ἐαυτὴν, αὖθις δὲ
 ἐξισταμένην τῶν ἰδίων ἡθῶν καὶ ἀναχωροῦσαν ἀπὸ
 τῶν λογικῶν ἐννοιῶν ἐπὶ τὰς τῷ νῷ συγγενεῖς, ἐκ
 δ' αὖ τρίτῳ ἐνθουσιῶσαν καὶ παραλλάττουσαν εἰς
 ἀήθη τινὰ γαλήνην καὶ οὐκ ἀνθρωπίνην. Τοῦτον
 ἐπαινῶν Ἰσίδωρος ὁ φιλόσοφος κατὰ στόμα εἶχε.
 Μετριωτέρα γὰρ πειθῶ καὶ παραίνεσις τῆς ²⁰ ἀπὸ
 τῶν ἄλλων λόγων τοῖς πολλοῖς ἢ ἀπὸ τῆς ἱστορίας,
 καὶ μᾶλλον τῆς παλαιότερας ἢ ἀπὸ τῆς νεωτέρας καὶ
 τοῖς ἀκρωμένοις φέρουσά τι γνωριμώτερον. Οἱ
 δὲ καὶ ἐν τοῖς Αἰγυπτίοις φιλοσοφῆσαι τὸν Ἰσίδω-
 ρον συνεργόν καὶ συγκυνηγέτην παρελάβαν ²¹ τῆς
 ἐν βυβλῇ κεκρυμμένης ὡς ἀληθῶς ἱερὰς ἀληθείας·
 καὶ πολλὰ τοῖς φῶς ἀνῆπτεν αὐτοῖς ἐν ταῖς ζητήσεσι
 τῆς ἀρχαιοτρόπου σοφίας. Τὸ δὲ σύμπαν αὐτῷ τῆς
 σοφίας οὐκ ἀπὸ βιβλίων καὶ δοξασμάτων ἐπορίζετο
 ἀλλοτρίων διὰ μνήμης, ἀλλ' ἔξιν τινὰ βεβαίαν καὶ
 πάμπορον ἀληθείαν τῆς γε τοιαύτης ἀπ' [570 H.]
 ἀρχῆς ἐκτέτατο. Καὶ δύσεται τοῖς ἀνθρώποις, ἅτε οὐ
 δυναμένοι αὐτοῦ φέρειν τὴν θείαν ²² ἀνατολήν.
 Ἡναγχάζετο ²³ ἐπιμελεῖσθαι τῆς τῶν παιδῶν εὐ-
 αγωγίας. Καὶ μὴν καὶ ἐν ταῖς ἐξηγησέσιν ἐνδε-
 έστερος τῷ λόγῳ ἢ ὥστε ἐρμηνεύειν τὰ δοκοῦντα
 ἀποκρώντως. Οὐ μὴν οὐδ' ἐνταῦθα ἀδοξήτους ἦν ὑπὸ
 τῆς φύσεως καὶ τῆς ἄλλης μελέτης, ἀλλὰ κατεβάλ-
 λετο ²⁴ μὲν σπουδὴν πρὸς τὴν σαφήνειαν, τὴν δὲ
 τῶν ὀνομάτων εὐρυθμίαν ἀπειλὴς ἑτέροις πρὸς ἐπι-
 δεῖξιν εἶχετο τῶν πραγμάτων, οὐ λόγους τὸ πλεόν
 ἢ νοήσεις φθειγγόμενος ²⁵, οὐδὲ νοήσεις μᾶλλον ἢ τὰς
 οὐσίας αὐτῶν τῶν πραγμάτων ἄγων εἰς φῶς.
 Τὴν περὶ τοῦ θεοῦ ²⁶ ἀγιστεύουσαν θέμιν. Εὐφραίνετο
 δὲ ὁρῶν τὸν Πρόκλον ὁ Ἰσίδωρος αἰδοῦν ²⁷ τὸ εἶμα
 καὶ θεῖον ἰδεῖν, αὐτὸ δοκῶν ἐκεῖ ὁρᾶν ²⁸ τὸ φιλοσο-
 φίας τῷ ὄντι πρόσωπον. Ἐπεὶ καὶ ὁ Πρόκλος
 ἐθαύμαζε τοῦ Ἰσίδωρου τὸ εἶδος ὡς ἐνθεον καὶ πλη-
 ρες ²⁹ εἶσω φιλοσόφου ζωῆς. Ὁ δὲ Σαλούστιος
 οὐκέτι τῷ δικανικῷ, ἀλλ' ἤδη τῷ σοφιστικῷ βίῳ

A in tripode musæ sedentes tradunt. Alia quæ iracundia
 inflammata, in bella et pugnas ruit, et ut summam
 dicam, principatus et gloriæ cupiditate æstuans :
 cujusmodi fuisse audivimus eam, de qua crebræ
 narrationes historiæ. Alia quæ appetitu regitur,
 luxu et deliciis diffuens, corrupta, abjecto et mu-
 liebri animo ignaviæ dedita, incerta sorte jactata,
 avara, vilis, servilis, qualis nunc est hominum vita.
 Propendebat in peregrinationem, non vanam, aut
 deliciosam, inhiantem hominum substructionibus
 spectandis, aut urbibus magnis ac pulchris : sed
 sicubi quid mirandum audiret, vel augustum, sive
 occultum, sive apertum, ipsismet oculis videre vo-
 lebat. Ipsam animam in sacris precibus totum divini-
 tatis oceanum esse dixit : primo a corpore in se
 collectam; deinde a suis moribus recedentem, et a
 rationalibus notionibus deflectentem ad res, quæ
 menti cognatæ sunt; tertio divinitus afflatam et mu-
 tatam in insolitam serenitatem, non humanam, sed
 Deo convenientem. Hunc laudans Isidorus in ore
 habuit. Commodior enim persuasio, præceptioque
 præ aliis materiis, vulgo ab historia, et maxime a
 recentiore potius quam antiquiore, et audientibus
 aliquid notius æfferens. At illi in disciplinis etiam
 Ægyptiis Isidorum socium, sodalemque assumpserunt
 investigandi veritatem sacram, quæ in profundo la-
 teret, et illis sæpe in quæstionibus antiquæ ^{350b}
 sapientiæ lumen accendit. Omnis illi solertia non a
 libris et disciplinis alienis per memoriam suppe-
 tebat, sed habitum quemdam firmum et secundissi-
 mum, qui omnia comprehenderet hujus veritatis,
 ab initio habuit. Et occidit hominibus, ut qui divi-
 num ejus ortum ferre nequeant : coactus est curam
 filiorum gerere, ut bene instituerentur. Verborum
 in explicando parcius fuit, quam ut satis sensa ani-
 mi explicaret : neque enim njura, exercitatio-
 que eum hic destituebat, sed studium ipse ad
 perspicuitatem convertebat. Nominum concinnita-
 tem et ostentationem aliis relinquens, rem sectatus
 est : non plura verba locutus quam sensa mentis
 essent, neque plura sensa quam rerum natura pa-
 teretur, justitiam, quæ Deum venerat, in lucem
 ferens. Gaudebat Isidorus viso Proclo, ratus in eo
 se venerandum et gravem philosophiæ vultum vere
 D videre. Cum etiam Proclus Isidori faciem ut
 divinam fuerit miratus, plenaque intus philo-
 sophiæ vitæ. Salustius non amplius forensi, sed
 oratoriæ arti intendit animum. Publicatas etiam
 Demosthenis orationes memoriæ mandavit omnes.
 Adhæc satis erat disertus, non recentiores
 sophistas imitans, sed cum vetere scriptionis splen-
 dore certans, orationesque scripsit non multo illis
 inferiores. Nudis pedibus orbem terrarum, ut fer-
 tur, ambiit. Ἐξῆς capit pro ipsis delubris. Ponitur

VARIE LECTIONES.

¹ δὲ om. A. ² οἷον A. ³ ἐπιθυμίαν B. ⁴ ὕψει A : κυβεῖα. ⁵ θελουσαν C. ⁶ ἀφανὲς] ἢ ἀφανὲς A.
⁷ φανερὸν C. ⁸ τῆς A : τοῖς C. ⁹ συνελάμβανον B. ¹⁰ θείαν] ἀλήθειαν A. ¹¹ ἡναγχάζετο] εἶναι εἰκάζετο
 A. ¹² κατεβάλετο A. ¹³ φθειγγόμενος οὐδὲ νοήσεις om. A. ¹⁴ τῶν θείων A. ¹⁵ αἰδοῦν — θεῖον] αἰδοῦν —
 δείμω B. ¹⁶ ἐκεῖνον ὁρῶν A. ¹⁷ πλήρες Suidas v. Εἶδος : πλήρης C.

eadem vox et pro statu: item pro templi pavimento. Millies insomnia vidit, ut uno verbo dicam. Semel vero etiam verum visum apparuit hominem circumspiciens, pro accurate contemplans, præter consuetum morem loquendi. Liberi erant ab humanis impedimentis, quæ plerumque sunt. Nemo in divinis rebus adeo hebes est, quin sentiat omnem Dei vim, maxime autem in puniendis improbis. Non aberraret a vera musa, vel a sacra veritate. **351^a**

Socii alius opinionis, et sectatores, et ad philosophiam roborabantur, quanquam initio philosophandi dexteritatem non assequerentur. Volo usus, ad familiarem humanumque sensum a portentosis spectris rediit, et elocavit ad tempus matrimonio aptum. Sed etiam philosophiæ induto pallio, tanquam sponsa philosophica in divinis rebus exercente religione, et quæcunque efferri, et quæcunque non efferri possunt. Ille Aphrodisiadem secessit, et cum uxore sine liberis vixit.

ἄλλοφύλου δόξης ἑταῖροι καὶ συστασιῶται. Καὶ εὐαγωγίας φιλοσόφου. Καὶ τῇ εὐχῇ χρησάμενος εἰς τὴν συνήθη καὶ ἀνθρωπίνην αἰσθησιν ἀπὸ τῶν ἀλλοκότων ὄψεων ἐπανήλθε. Καὶ δὴ ἐξέδωκεν ἱκανομένῳ τῷ τοῦ γάμου καιρῷ. Ἀλλὰ καὶ τριβωνα περιβαλὼν φιλοσοφίας, ὡς φιλόσοφον, τὴν νόμφην. Τῆς περὶ τὰ θεῖα διατριβούσης θρησκείας, ὅση τὸ ῥητὴ καὶ ὅση ἀπόρρητος. Οὐδ' εἰς Ἀφροδισιάδα μετεχώρησε παράκλητος. **351^b** Αἰταῖα βίον τῇ γυναικὶ συμβεβίωκεν.

Hilarius philosophus, amans voluptates venereas, Proclo non est usus magistro. Dixit persnasum longiorem sibi fore in corpore vitam, ob dexteritatem uxoris: et hæc dixit, non gratum sibi esse confitens, ut alicui videri possit, sed ægre ferens moram in corpore, et ad uxorem referens, quantum homini licet, mortis dilationem, uxorisque laudavit facilitatem, et collectatus est. Deus primam matrimonii spem miseratus, dedit illi signum futuræ stirpis, et tandem uxorem suam maritus gravidam vidit. Asclepiodoto tenebræ, quominus legeret, impedimento non erant. Narravit et alia, quæ audisset, et de ejus visa multa digna admiratione. Vox cujusnam esset incertum, navem sistere jussit, et de ὁμακοῦ est, quod ipsi videmus et audimus. Et usque ad mortem castus vixit, nec quisquam est, etiam inter inimicos, qui eum reprehenderit. Marinus inepto ingenio, nec excellentem Parmenidis expositionem præceptoris sui tulit, ad ideas vero contemplationem demisit, a supernaturalibus unitatibus: Firmi et Galeni notionibus ut plurimum motus, aut incorruptis conceptibus mentis beatorum virorum. Justitiam coluit, et quæ philosophum decent, non adulterios mores, aut sordidos. Marinus propter seditionem Athenis Epidaurum secessit, subodoratus insidias vitæ comparatas. Marinus et ipse Proclus non una solum, **351^b** sed ambabus manibus Isidorum amplexi sunt. Proclus videns illius animi

προσείχε τὸν νοῦν. Ἐξέμαθε δὲ καὶ τοὺς δημοσίους ἀπαντας τοῦ Δημοσθένους λόγους. Καὶ δὴ λέγειν ἦν ἱκανός, οὐ τοὺς νέους ³⁵ μιμούμενος σοφιστὰς, ἀλλὰ πρὸς τὸν ἀρχαῖον τόνον ³⁶ τῆς λογογραφίας ἀμιλλώμενος. Ἀμέλει καὶ ἐγραψε λόγους οὐ πολὺ τι ἐκείνων λειπομένους, [1069 R.] ἀνυπόθετος περιῶν τὴν οἰκουμένην, ὡς φάναι λόγον ³⁷, ἀπασαν. Ὅτι τὰ ἐξὸ καὶ ἐπὶ αὐτῶν λαμβάνει τῶν τετραμῶν, τάττεται δὲ καὶ ἐπὶ τῶν ἀγαλμάτων· λέγεται δὲ ἔδος καὶ τὸ ἔδαφος τοῦ νεῶ. Ὅναρ μὲν μυριάκις παρῆν ὡς φάναι τὸ ἔπος, ἀπαξ δὲ καὶ ὑπαρ ³⁸ ἐφάνη τὸ φάσμα. Περιορώμενον τὴν ἀνθρωπὸν ἀντὶ τοῦ ἐμβλέποντος ἀκριβῶς, ἐπισκοποῦν ³⁹, ἐναντίας τῆς τῶν πολλῶν χρήσεως. Ἀκόλυτοι διέμενον ὑπὸ τῶν εἰσθότων κατὰ τὸ ἀνθρώπινον ⁴⁰ καλυμμάτων. Οὐδεὶς ἐστὶν οὕτω τὸ θεῖον ἐκκεχωρημένος, ὥς οὐκ αἰσθάνεται αὐτοῦ τῆς ἐνεργείας πάσης μὲν, οὐχ ἥμισυ δὲ τῆς κολαζούσης τοὺς ἀμαρτάνοντας. Οὐκ ἂν ἀμάρτοι Μούσης ἀληθοῦς, ἢ οὐκ ἂν ἀμάρτοι ἀληθείας ἱερᾶς. Οἱ τῆς πρὸς ⁴¹ φιλοσοφίαν ἐβρώντο, καίτοι ἀρχὴν ἀτυχοῦντες ἀνθρωπίνην αἰσθησιν ἀπὸ τῶν ἀλλοκότων ὄψεων ἐπανήλθε. Καὶ δὴ ἐξέδωκεν ἱκανομένῳ τῷ τοῦ γάμου καιρῷ. Ἀλλὰ καὶ τριβωνα περιβαλὼν φιλοσοφίας, ὡς φιλόσοφον, τὴν νόμφην. Τῆς περὶ τὰ θεῖα διατριβούσης θρησκείας, ὅση τὸ ῥητὴ καὶ ὅση ἀπόρρητος. Οὐδ' εἰς Ἀφροδισιάδα μετεχώρησε παράκλητος. ⁴² Αἰταῖα βίον τῇ γυναικὶ συμβεβίωκεν.

Ὁ δὲ Πλάριος ⁴³ φιλοσοφῶν μὲν, ἐκδεδιητημένος δὲ τὰς ὑπογαστέρας ἥδονάς, οὐκ ἔτυχε Πράκλου διδασκάλου. Πεισθῆναι ἔλεγε πολυχρονιώτερον οἱ γενέσθαι τὸν μετὰ τοῦ σώματος βίον διὰ τὴν δεξιότητα τῆς γυναικὸς. Καὶ ταῦτα ἔλεγεν οὐ χάριν ὁμολογῶν, ὡς ἂν τῷ δόξειεν, ἀλλὰ δυσχεραίνων πρὸς [571 H.] τὴν ἐν σώματι διατριβὴν, καὶ εἰς ἐκείνην ἀναφέρων, ὅσα γε εἰς ἀνθρώπων, τὴν τοῦ θανάτου ἀναβολὴν. Καὶ τῆς γυναικὸς ἐπήνε· τὴν εὐαγωγίαν, καὶ συνήθετο. Κατελέησας τοῦ γάμου τὰς πρώτας ἐλπίδας ὁ θεὸς ἐδίδου σύμβολον τῆς ἐσομένης γονῆς· καὶ τὴν γαμετὴν λοιπὸν ἑώρα ἐπίτεκα οὖσαν ὁ ἀνὴρ. Καὶ οὐδὲν ἐμποδὼν πρὸς τὴν ἀνάγκωσιν τῇ Ἀσκληπιοδότῃ ὁ σκότος ἐγένετο ⁴⁴. Διηγέτο δὲ ἄλλα τὸ ὦν ἀχέως, καὶ δὴ καὶ τῆς αὐτοῦ ὄψεως οὐκ ὀλίγα θαύματος ἔξισα. Ἡ δ' ἀγνωστος φωνὴ οὕτω εἶπεν τὴν ναῦν ἀναχωράζειν ἐκέλευε. Τοῦ ⁴⁵ ὁμακοῦ ⁴⁶ τῆς αὐτοψίας καὶ ἀκοῆς ἅμα. Καὶ διετέλεσεν ἄχρι θανάτου ἀμυγῆς παντὸς σώματος. Οὐδ' ἐστὶν ὅστις ἐσυκοφάντησεν αὐτὸν ἐπὶ τοιαύταις διαβολαῖς, οὐδὲ τῶν ἐχθίστων ⁴⁷. Ὁ δὲ Μαρῖνος ⁴⁸ τῷ ἀτόνῳ τῆς φύσεως οὐδὲ τοῦ Παρμενίδου τὴν ὑπεραίρουσαν ἐξήγησιν τοῦ διδασκάλου ἤνεγκεν, ἐπὶ τὰ ἐξὸ δὲ τὴν θεωρίαν κατήγαγεν ἀπὸ τῶν ὑπερουσίων ἐνάδων ⁴⁹, ταῖς Φέρμου καὶ Γαληνοῦ τὸ πλεὺν ἐννοίας ἐπισκώμενος ἢ ταῖς ἀκηράτοις ἐπιβολαῖς τῶν μακαρίων ἀνδρῶν. Ἐθεράπευε ⁵⁰ τὰ δίκαια καὶ φιλοσοφία πρέποντα, ἀλλ' οὐ τὸν θῶπα τρόπον καὶ βάνausον. Διὰ τὴν στάσιν ὁ

VARIE LECTIONES.

³⁵ νέους] νεωτέρους ἐκμιμησάμενος Suidas v. Πίνος, νεωτέρους ἐκμιμούμενος idem v. Σαλούστιος οὗτος. ³⁶ τόνον A: πόνον C præstat Suidæ πίνον. ³⁷ λόγῳ B. ³⁸ ὑπαρ ἐφάνη A: ὑπερεφάνη C. ³⁹ διεσκοποῦν C. ⁴⁰ τὸν ἀνθρώπων A. ⁴¹ πρὸς] εἰς A. ⁴² ἱκανομένῳ C. ⁴³ φιλοσοφίας περιβαλὼν C. ⁴⁴ οὐδ' A: ὁ δ' C. ⁴⁵ παρακληθεὶς A. ⁴⁶ cf. Suidas v. Πλάριος Ἀντοχεύς. ⁴⁷ ἐγένετο A. ⁴⁸ τοῦ om B. ⁴⁹ ὁμακοῦ C. ⁵⁰ ἐχθίστων om B. ⁵¹ Μαρτιανὸς A. ⁵² ἐνάδων] ἐν ἔδῳ B et corr. A. ⁵³ ἐθεράπευε] cf. Suidas v. Θῶπις.

Μαρίνος ἐξ Ἀθηῶν εἰς Ἐπίδαυρον ἀνεχώρησε, τὰς Ἀ
 ἄχρι τοῦ σώματος ἐκβαίνουσας ἐπιβουλὰς ὑφορώμε-
 νος. Ὁ δὲ Μαρίνος, καὶ αὐτὸς ὁ Πρύκλος, οὐ τῇ
 ἐτέρᾳ μόνον, ἀλλ' ἄμφοιν τοῖν³⁸ ἡρώων τοῦ Ἰσιδώρου
 περιείχοντο. Ὁ δὲ Πρύκλος ὄρων αὐτοῦ τὴν προθυ-
 μίαν ἀντρον οὔσαν καὶ τὴν φιλομάθειαν ἀκόρεστον,
 πηγὰς λόγων εἰς τὴν ἐκείνου ψυχὴν ἀφίεις ἱερῶν τε
 καὶ φιλοσόφων, γαννύμενος αὐτῷ διατέλει πλατεῖαν
 ὑπέγονι καὶ ἀρίστον τὴν τῆς διανοίας ὑποδοχὴν.
 Εἰς δὲ διδῶς τὴν ἑκατέρου ἐπιτίμησιν καὶ ἅμα λύπην
 ἀνανακτοῦσαν. Ἐστειν ὑπερφυῖ τινα σεισμὸν καὶ
 οὐ φύσεως ἔκγονον. Ἦν ἄρα τις Ἀττικὴ γυνή, πολλὰς
 εἰδυῖα μηχανὰς εἰς [1072 R.] πειθῶ, ὡς διέδειξεν³⁹.
 Οὐ μὲν⁴⁰ χειρὶ δωρούμενος ἀλλ' ἄμφοιν, κατὰ τὴν
 παροιμίαν. Τοιοῦτος ἦν τὸ τε⁴¹ σῶμα καὶ τὴν ψυ-
 χήν, ὥστε καταπληγνύναι⁴² τῇ συννοίᾳ τοὺς ἐντυ-
 χάνοντας, ἥνικα καὶ ἄλλος ἦν σεμνότητος καὶ ἐμρι-
 θεοτέρων ἡθῶν τε καὶ λόγων⁴³ χαρίεις δ' αὖ⁴⁴ πρὸς
 τοὺς χαρίεντας. Ἀντὶ γὰρ φιλοσοφίας καὶ ἀπραγμοσύ-
 νης εὐδαίμονος εἰς πολιτείαν ἑαυτὸν καὶ εἰς ἀρχὰς
 ἐξέσωσε φέρων. Φύσει δὲ ὢν φιλόνομος καὶ ἀήτητος
 ἐφ' ὃ τι ἂν ὀρμήσειε, καὶ φιλόδοξος ὡς οὐκ οἷδ' εἰ⁴⁵
 ἕτερος ἐπὶ τιμίοις⁴⁶ ἔργοις τε καὶ λόγοις καὶ τὴν
 ἀρετὴν εἰς τὸ ἐξω προάγουσι τῆς ψυχῆς, προσκρουστι-
 κὸς αἰεὶ καὶ ἀμιλλητικὸς πρὸς τοὺς ὑπερέχοντας ἦν.

Ἡβούλετο δὲ μόνον ἀξιωθῆναι ὁ δέουμένος τῆς τὸν ἀρχοντα προσκυνούσης ἐντεύξεως. Οἱ δὲ⁴⁷ πλείστοι
 ὠρθύνοντο πρὸς τὰ ἀρχαῖα ταῖς ἐλπίσιν. Ὁργανον ὁ Παμπρέπιος ἐπιτήθειον τῆς πρὸς τὸ κάλλιον ἀντι-
 πνεούσης ἀνάγκης ἦν. Κατὰ τὸν ἰκνούμενον χρόνον, ἀντὶ τοῦ κατὰ τὸν ἐπὶόντα.

[572 H.] Ὅτι τοὺς κατὰ τῆς ἱερᾶς ἡμῶν καὶ
 ἀκαταλύτου πίστεως ἐπιλυτήσαντας ὁ Δαμάσκιος
 ἀριθμούμενος, καὶ ἄκων (ὡς εἰκοι)⁴⁸ καὶ ὑπὸ τῆς
 κατὰ τὴν ἐνάργειαν⁴⁹ ἀληθείας βιαζόμενος τάδε
 ἀναγράφει. Ἐπεγείρησε μὲν γὰρ καὶ⁵⁰ Ἰουλιανὸς
 ὁ βασιλεὺς, ἀλλ' ἐτέων οὐκ ἐπέθῃ πισύρων, ἐπεγεί-
 ρησε δὲ χρόνους ὑστερον καὶ Λούκιος, ἀνὴρ ἐν Βυ-
 ζαντίῳ τὴν στρατηγίδα ἀρχὴν⁵¹ ὑπὸ βασιλεὶ Θεοδο-
 σίῳ κοσμῶν, ὃς πειραθεὶς τὸν βασιλεῖα ἀνελεῖν εἰσω
 τῶν βασιλείων παρήλθε, καὶ τρις θελήσας ἐξελεύσασθαι
 τοῦ κολεοῦ⁵² τὸ ξίφος ἀπετρέπετο καταπληγνύμε-
 νος· ἔωρα γὰρ ἐξαίφνης γυναῖκα μεγάλην καὶ βλο-
 συρὰν περιπτυσσομένην κατὰ νύτων⁵³ τὸν Θεο-
 δόσιον. Μετὰ ταῦτα ὁ μέγας τῆς ζωῆς στρατηλάτης
 ἐπεγείρησεν, ἀλλ' ἐπισχέθῃ βίαιον εὐράμενος θάνα-
 τον· ἀπὸ γὰρ τοῦ ἵππου πεσὼν καὶ τὸ σκέλος κα-
 κῶς διατεθεὶς ἐτελεύτησε τὸν βίον. Εἰτα Σεθηριανὸς,
 φησὶν, ὁ πολίτης ἡμῶν ἐν τοῖς καθ' ἡμᾶς χρόνοις
 μετὰ καὶ ἄλλων συχνῶν⁵⁴· ἀλλ' ὀλίγους δεῖν θανάτῳ
 ἐξημῶθη δι' ἀπιστίαν τῶν συνεδόντων, ἄλλων τε
 ἰσως, καὶ Ἑρμενερίχου⁵⁵ τοῦ Ἀσπερος⁵⁶ παιδὸς
 ἐξειπόντος τὴν συνωμοσίαν τῷ Ζήνωνι. Πρὸς οἷς
 Μάρσος καὶ Ἰλλους⁵⁷ ὧν ὁ μὲν Μάρσος ἐν αὐτῇ τῇ
 ἐπαναστάσει νόσῳ τέθνηκεν, ὁ δὲ Ἰλλους συλλη-
 φθεὶς ξίφει τὸν βίον κατέστρεφεν. Ἀκοντίζει τὴν

A indefessam alacritatem, discendi ardorem insatia-
 bilem, multas in illius animum derivare doctrinas et
 sacras et philosophicas gaudens perrexit, sinus men-
 tis illi pandentis, et audiendi cupidinem asserentis.
 Cessit metuens utriusque reprehensionem, querelam
 et indignationem. Concitavit incredibilem quemdam
 motum, eumque non a natura profectum. Fuit sa-
 ne Attica mulier, quæ multas norat artes persua-
 dendæ, ut ipse docuerat, non una manu, ut loqui-
 mur, sed ambabus largiens. Talis fuit corpore et
 animo, ut ii, cum quibus colloqueretur, quando
 tempus erat, severitate et constantia morum verbo-
 rumque obstupuerint. Gratosus erat apud gratio-
 sos. Loco philosophiæ otiique felicitis, ad rempubli-
 cam seipsum et ad magistratus contulit. Natura
 contentiosus erat, et insuperabilis in quavis re, cui
 animam applicuisset. Gloriæ amans si quis alius
 objurgatoris verbis operibusque usus, et quæ vir-
 tutem animi foras producerent. Cum superioribus
 semper contendit. Solus voluit in pretio haberi, cum
 deesset illi comitas, quæ superiorem reveretur:
 plurimi vero respiciendo ad antiqua sperabant.
 Pamprepus instrumentum idoneum fuit necessi-
 tatis reflantis honestati. Procedente tempore dixit,
 pro eo quod instat.

Damascius enumerans eos qui sacram et indis-
 solubilem fidem nostram insane oppugnaverunt, etiam
 ut apparet, invitus et coactus veritatis vi hæc scri-
 bit. Conatus est Julianus imperator, sed ultra qua-
 tuor annos non progressus est. Cogitavit et idem postea
 Lucius dux militiæ Byzantii sub Theodosio, qui cona-
 tus imperatorem interficere, in palatium venit et ter-
 tentans gladium educere, perterritus decessit. Vidit
 enim repente mulierem inusitatæ magnitudinis et
 terribilem, a tergo Theodosium amplexantem. Post
 hæc magnus orientis ductor Zeno id conatus est,
 sed violenta morte præpeditus fuit. Nam 352a ca-
 dens ex equo crus confringens expiravit. Deinde
 Severianus noster civis nostro tempore, cum aliis
 nonnullis compluribus, parum abfuit quin multaretur
 morte propter consociorum perfidiam, et aliorum
 fortasse, et Armorichi filii Asperis, qui conjuratio-
 nem Zenoni detexit. Præter hos et Marsus et Illus,
 quorum Marsus, in ipsa rebellione, morbo ex-
 stinctus est. Caput in hostium exercitum jaculatur,
 superne e rupe præcipitatur. Ammonius amans tur-
 pis lueri, et omnia ad quæcumque utilitatem refe-
 rens, paciscitur cum eo, qui tunc inspecturus ve-
 nerat, quænam esset prævalitura opinio. Supelle-
 ctilia erant omnis generis librorum, cum liberis ope-

VARIE LECTIONES.

³⁸ ταῖν B. ³⁹ διεδίδαξεν C. ⁴⁰ οὐ μὲν] Suidam v. Θεαγένης confert Leichius p. XXI. ⁴¹ τὸ τε add. A.
⁴² καταπληγνύναι B, καταπληγνύναι A, καταπληγνύναι C. ⁴³ αὐ A : ἦν C. ⁴⁴ ei add. Leichius. ⁴⁵ ἐπὶ
 τιμίοις] ἐπιτίμοις A : ἐπιτίμοις C. ⁴⁶ οἱ δὲ — ἐλπίσιν om. B. ⁴⁷ ὡς εἰκοι om. A. ⁴⁸ ἐνάργειαν C.
⁴⁹ καὶ om. A. οὐκ a correctore habent AB. ⁵⁰ ἀρχην C. ⁵¹ κολεοῦ C. ⁵² νύτων C. ⁵³ τὸν om. A.
⁵⁴ ἄλλων τινῶν συχνῶν C. ⁵⁵ Ἑρμενερίχου A, Ἀρμενερίχου C : Ἀρμερίχου C. ⁵⁶ Ἀσπαρος B.

ram dabat gratia reipublicæ. Verbis primum, inquit auctor, specimen edidi, rhetorica pallium induens : quare erat pallium etiam oratorium, ut philosophicum. Natura homines otiosæ vitæ virtutem tribuunt, cum meo quidem iudicio sic se non habeat. Virtus enim in media republica in civilibus officiis et sermonibus versans, animum ad fortitudinem exercet, et experientia magis confirmatur quid sanum sit et integrum : quidque fictum et adulterinum latitet in hominum vita. Hoc omne reprehenditur, et citius emendatur : boni vero et utilitatis quantum est in rebus publicis, quantum et confidentia et fortitudinis. Quare orationes privatim habentes, et multa optime et graviter de iustitia et temperantia philosophantes, ad res coacti descendere, valde inepte se gerunt. Proclum Athanasius ire adhuc in corpore existentem.

τοῦτο πᾶν διελέγχεται καὶ ἐτοιμότερον⁷⁷ καθίσταται πρὸς διόρθωσιν. Τὸ δὲ θαυμάσιον καὶ βέλαιον⁷⁸ ἤλκον⁷⁹ τοιγαροῦν οἱ ἐν γωνία καθήμενοι λόγοι⁸⁰, [1073 R.] καὶ πολλὰ φιλοσοφούντες εὖ μάλα σεμνῶς περὶ δικαίου καὶ σωφροσύνης, ἐκβαίνειν ἐπὶ τὰς πράξεις ἀναγκαζόμενοι δεινὰ ἀσχημονοῦσιν. Εἰς Ἀθήνα⁸¹ καὶ Πόρκλον ἀπαίσιος⁸² ἐτι διακρατούμενον ἐν τῷ σώματι.

Agapius gravis simul et facilis, antiquam linguam supra vulgarem imitatus, omnes in se Byzantinos convertit. Admirationi fuit Alexandriæ discretis hominibus : omnibus enim artibus instructus erat. Volebat **352^b** grammaticos et rhetores examinare et iudicare, et, ut paucis dicam, in sapientia quadrangulus esse videbatur, et etiam erat. Magnum honorem Gesius consecutus est, non solum quod arte medica valeret, et docendo et operando : sed etiam ob omnem aliam eruditionem, dialecticis sese instruens. Isidoro Domnam uxorem ducente, natus est filius, quem Proclum nominavit. Domna quinto post partum die mortua, maritum philosophum mala fera, amaroque conjugio liberavit. Æsculapius Beryti non est Grævus, neque Ægyptius, sed alius Phoenix indigena. Nam Saduco nati sunt filii, quos Dioscuros et Cabiros interpretantur. Octavius natus est Esmunus, quem Æsculapium interpretantur. Hic visu pulcherrimus, et juvenis, qui visus admirationem excitaret, quem, ut ait fabula, Astronoe dea Phoenix mater deum adamavit. Solitusque in saltibus venari, ut vidit deam sibi insidiantem, et se dum fugeret insequentem, et jamjam comprehensuram, pudenda securi sibi amputat. Ipsa hoc casu dolens, et Pæana vocans juvenem, recreatum vitali calore in deos retulit, a Phœniciis Esmunum vocatum ob calorem vitæ. Alii dignantur Esmunum octavum interpretari. Octavius filius Saduco erat, qui in densis tenebris magnam lucem accendit. Hanc juvenis orationem exceperunt et valde admirati sunt Mariniani.

VARIE LECTIONES.

⁷⁷ τὸ om. A. ⁷⁸ λόγοις γ. ⁷⁹ δὲ] οἱ Suidas v. Μισοπράγμα, γὰρ οἱ v. Οὐλιανὸς ἀδελφός. ⁸⁰ κρίσιν om. Suidas l. propius l. ⁸¹ ἐπὶ] ἀπὸ idem l. priore. ⁸² ἐτοιμότερον id. ib. ⁸³ βέλαιον] ισχυρόν A. ⁸⁴ λόγοι Suidas. ⁸⁵ Ἀγάπιος cf. Suidas h. v. ⁸⁶ εἵνεκα A : εἵνεκα γ cum Suida v. Γέσιος. ⁸⁷ ἀπάσις Suidas. ⁸⁸ ἀναγαγόμενος A. ⁸⁹ Πρόκλος B. ⁹⁰ ἐπινόμεσαι] ἐπονομασθέν A. ⁹¹ τῷ add. A. ⁹² πέμπτην — ἡμέραν AB. ⁹³ Διοσκούρους] cf. Müller Orchomen. p. 451. ⁹⁴ ἐαυτοῦ A. ⁹⁵ καὶ Παῖδνα καλέσασα om. A. Scaliger καὶ πόσις ἀνακαλέσασα. ⁹⁶ τὸν νεανίσκον post ἀναζωοπύρησας ponit B.

κεφαλὴν εἰς τὸν τῶν πολεμίων στρατόπεδον, ἀνωθεν ἀπὸ τῆς πέτρας ἀποδισκώσας. Ὁ δὲ Ἀμμώνιος αἰσχροκερδὲς ὢν καὶ πάντα ὁρῶν εἰς χρηματισμὸν ὄντιναοῦν, ὁμολογίας τίθεται πρὸς τὸν ἐπισκοποῦντα τὸ⁸⁷ τηνικαῦτα τὴν κρατοῦσαν ὁῤεαν. Γρυμαῖα ἔκειτο παντοδαπῶν βιβλίων. Ὅταν ἀφροδισιάζῃ ἐπὶ παιδοποιῇ πολιτικῇ. Λόγους⁸⁸, φησὶν ὁ συγγραφεὺς, ἐπεδεικνύμενον πρότερον, τὸν ἐπὶ ῥητορικῇ τριβωνα περιθέμενος, ὥστε ἦν καὶ τριβων ῥητορικὸς, ὡς καὶ φιλόσοφος. Πεφύκασι δὲ⁸⁹ ἀνθρωποὶ τῇ μισοπράγματι ζωῇ τὴν ἀρετὴν ἐπιφημίζουσιν, οὐχ οὕτως ἔχον κατὰ γὰρ τὴν ἐμὴν κρίσιν⁹⁰. Ἡ γὰρ ἐν μέσῃ τῇ πολιτείᾳ διὰ τῶν πολιτικῶν ἔργων τε καὶ λόγων ἀναστρεφόμενη ἀρετὴ γυμνάζει τε τὴν ψυχὴν πρὸς τὸ ἐρῶμενέστερον, καὶ βεβαιοῦται μάλλον ἐπὶ⁹¹ τῆς πείρας, ὅσον αὐτῆς ὑγιέει τε καὶ ὁλόκληρον⁹² ὅσον δὲ κίβδηλον καὶ ἐπιπλάστον ἐμφωλεῖται ταῖς ἀνθρωπίναις ζωαῖς, πρὸς διόρθωσιν. Τὸ δὲ ἀγαθοεργόν τε καὶ ὠφελητικόν ὅσον ἔστιν ἐν τοῖς πολιτεύμασιν⁹³ τὸ δὲ θαυμάσιον καὶ βέλαιον⁹⁴ ἤλκον⁹⁵ τοιγαροῦν οἱ ἐν γωνία καθήμενοι λόγοι⁹⁶, [1073 R.] καὶ πολλὰ φιλοσοφούντες εὖ μάλα σεμνῶς περὶ δικαίου καὶ σωφροσύνης, ἐκβαίνειν ἐπὶ τὰς πράξεις ἀναγκαζόμενοι δεινὰ ἀσχημονοῦσιν. Εἰς Ἀθήνα⁹⁷ καὶ Πόρκλον ἀπαίσιος⁹⁸ ἐτι διακρατούμενον ἐν τῷ σώματι.

Σεμνὸς ὢν ἅμα καὶ εὐόμιλος ὁ Ἀγάπιος⁹⁹, τὴν τε ἀρχαίαν γλῶτταν ὑπὲρ [573 H.] τὸν Ἰδιωτὴν μελετήσας, ἐπέστρεψεν εἰς ἑαυτὸν τοῦς ἐν Βυζαντίῳ ἀνθρώπους, θαῦμα δὲ αὐτοῦ παρέσχετο καὶ ἐν Ἀλεξάνδρῃ τοῖς λογισματέροις¹⁰⁰. ὦρμητο γὰρ ἀπὸ πάσης τῆς παιδείας, ζητητικὸς τε καὶ κριτικὸς ἠβούλετο εἶναι γραμματικῶν τε καὶ ῥητορικῶν, καὶ συλλήβδην εἰπεῖν, ἔδοκει τετραγώνος εἶναι καὶ ἦν τὴν σοφίαν. Καὶ εἰς κλῆρος ὁ Γέσιος γὰρ ἀνέβη, οὐ μόνον ἱατρικῆς εἵνεκα¹⁰¹ παρασκευῆς, τῆς τε διδασκαλικῆς καὶ τῆς ἐργατικῆς, ἀλλὰ καὶ τῆς ἄλλης πάσης¹⁰² παιδείας. Διαλεκτικαῖς συνοουσίαις ἀρδόμενος τὴν ψυχὴν. Ὅτι ἀγαγομένη¹⁰³ ἰσιδῶρ ἀόμναν γυναῖκα τίχεται αὐτῷ παῖς ἔξ αὐτῆς¹⁰⁴. Πρόκλον¹⁰⁵ τὸ παιδίον ἐπινόμεσαι¹⁰⁶. Καὶ ἡ Ἀδμνα ἐπὶ γὰρ τῷ¹⁰⁷ τόκῳ πέμπτη¹⁰⁸ ὑστερον ἡμέρᾳ ἀποθνήσκει, κακοῦ θηρίου καὶ πικροῦ συνοικεσίου ἐλευθερώσασα τὸν φιλόσοφον ἑαυτῆς. Ὅτι ὁ ἐν Βηρυτῷ, φησὶν, Ἀσκληπιὸς οὐκ ἔστιν Ἕλλην οὐδὲ Αἰγύπτιος, ἀλλὰ τις ἐπιχώριος Φοινίξ. Σαδύκῳ γὰρ ἐγένοντο παῖδες, οὓς Διοσκούρους¹⁰⁹ ἐρμηνεύουσι καὶ Καβεῖρους. Ὅγδοος δὲ ἐγένετο ἐπὶ τούτοις ὁ Ἑσμουνος, ὃν Ἀσκληπιὸν ἐρμηνεύουσιν. Οὗτος¹¹⁰ κάλλιστος ὢν θέαν καὶ νεανίας ἰδεῖν ἀξιάγαστος, ἐρώμενος γέγονεν, ὡς φησὶν ὁ μῦθος. Ἀστρονόμος θεοῦ Φοινίσσης, μητρὸς θεῶν. Εἰσθῶς τε κυνηγετεῖν ἐν ταῖς ταῖς νάπαις, ἐπειδὴ θηέασατο τὴν θεὸν αὐτὸν ἐκκυνηγετοῦσαν καὶ φεύγοντα ἐπιδιώκουσαν καὶ ῥῆ καταληφμένην, ἀποτέμνει παλέκει τὴν αὐτὴς αὐτοῦ¹¹¹ παιδοσφόρον φύσιν. Ἡ δὲ τῷ πάθει περιαλγῆσασα, καὶ Παῖδνα καλέσασα¹¹², τὸν νεανίσκον¹¹³ τῇ τε ζωο-

γόνυ θερμῇ ἀναζωπυρήσασα θεὸν ἐποίησεν, Ἐσμου-
νον ὑπὸ Φοινίκων ὠνομασμένον ἐπὶ τῇ θερμῇ τῆς
ζωῆς. Οἱ δὲ τὸν Ἐσμουνον ὀγδοὺν ἀξιοῦσιν ἐρμη-
νεύειν ὅτι ὀγδοὺς ἦν τῷ Σαδύκῳ παῖς. Ἐν σκότῳ
διωλυγίῳ πολὺ φῶς ἀνάψας. Τοῦτον ἀπεδέξαντο τοῦ
νεανίσκου τὸν λόγον καὶ ἡγάσθησαν οἱ ἄμφω τὸν Μα-
ρίνον, πῶς οἱ σφόδρα⁷⁷; Οὕτω ἐξερρώγει τὰ δύσ-
κολα τῆς ὑποθέσεως. Ἐμὲ δὲ ἐπεσπάσατο ἡ ῥύμη
τοῦ λόγου πρὸς τὰ μετὰ ταῦτα ἐκδεηκτά⁷⁸ ποιη-
σάσθαι τὴν ἐκβολήν, ἐπακολουθήσαντα παρίοντι τῷ
βίῳ τῶν διαδόχων, οὓς εἴλετο Πρόχλος; Ὁ δὲ καὶ
παράδοξον ἀκούσαι, μετὰ σεμνότητος εὐγενοῦς καὶ βεβαίας ἐφαίνετο τοῖς παροῦσι χαρίεις, τὰ μὲν πολλὰ
σπουδάζων εἰς τὸ κοινὸν τοῖς ἀκούουσιν ὄφελος, ἀνιῶν δὲ ἐνίοτε τῷ παίζοντι τὴν σπουδὴν, καὶ σκώ-
πτων εὐφυνῶς τοὺς ἁμαρτάνοντας, ὥστε ἐπικαλύπτειν τῷ γελῶν τὸν ἐλεγχον. Εἰς ὅψος καὶ μῆκος
οἷον θαυμάσιον. Ὅστε τὰ ἀρχαῖα καὶ πρὸς τὸ μυθώδες ἐκνευχηκτά μηκέτι ἄπιστα εἶναι. Καὶ ἤται
παρ' ἑμοὶ ὑπόδοχὴν λαμβάνουσιν.

[574 H.] Ὁ δὲ Θεοσέβιος τὸν τῆς σωφροσύνης Β
δακτύλιον, ὃν ὁ Χαλδαῖος⁷⁹ εἰσὼν παραβίδωσι, τοῦ-
τον οὕτως κατασκευασάμενος, προσελθὼν τῇ γυναικὶ
Ἐτῇ· Πάλαι μὲν σοὶ ἐπιδίδωκα δακτύλιον ἁρμο-
στήν παιδουργοῦ συμβιώσεως· τὰ νῦν δὲ τοῦτον
ἐπιδίδωμι σοὶ σωφρονιστήν, ἐπικούρον⁸⁰ παρ-
εσόμενον [1076 R.] τῆς σώφρονος εἰκουρίας. Ἡ
δὲ ἀσμένως ἐδέξατο, καὶ συνέζησε τῷ ἀνδρὶ τὸν
λοιπὸν χρόνον ἀνευ σωματικῆς κοινωνίας. Τῷ δὲ
φυλακτηρίῳ τούτῳ τὸ δραστήριον οὐκ ἐπὶ τῇ⁸¹ γα-
μετῇ μόνον, ἀλλὰ καὶ ἐφ' αὐτοῦ πάλαι εἰώθει μαρ-
τυρεῖν· καὶ γὰρ ὅτε νεώτερος ἦν, ὠμολόγει καὶ
αὐτὸς ἀγωνισθῆναι⁸² τὸν παιδείας ἀγῶνα πρὸς τοὺς
γενεσιουργοὺς πολέμιους, τοὺς τε ἐξωθεν ἐπιτιθε-
μένους καὶ τοὺς ἐνδον⁸³ προδιδόντας. Καταβοῶν δὲ
τῶν αἰσθήσεων πασῶν, μᾶλλον τῶν ἄλλων τῆς ἀπτι-
κῆς κατεβόα⁸⁴ εἶναι γὰρ αὐτὴν τῷ ὄντι χθονίαν καὶ
γενέσεως ἀέναον⁸⁵ ὀχετόν.

ΣΜΓ'.

Ἐκ τοῦ Ἱμερίου τοῦ σοφιστοῦ διάφοροι μελέ-
ται.

Ἀνεγνώσθη ἐκ τῶν Ἱμερίου τοῦ σοφιστοῦ⁸⁶ διά-
φοροι Μελέται. Τοὺς ὡραιωτέρους δὲ τῶν αὐτοῦ λό-
γων ἡ ἐκλογὴ δρεπομένη τὴν τούτων ἐκδοσιν ἀπο-
θσαυρίζει⁸⁷.

Ἐκ τοῦ ὑπὲρ Δημοσθένους Ἱαπερίδου, ἐκ τῆς
θεωρίας.

Ἵποπτος μὲν καὶ σφαλερὰ παντὶ δῆμῳ τοιαύτη
συμβουλὴ, καὶ οὐ μικρὰ λυποῦσα πρὸς πειθῶ τὸν
ἀκούοντα. Ἀμφοτέρω γὰρ δημοτικοὶ καὶ πρὸς τὸ
βέλτιον ὑπειλημμένοι τυγχάνουσιν. Οὐδὲ τοῖς γυ-
μνοῖς χρῆσθαι τῶν ὀνομάτων, ἀλλὰ τοῖς δι' ἐμφάσεως
τὸ βούλημα σημαίνουσιν.

Ἐκ τῆς μελέτης αὐτὸ τὸ προοίμιον

Ἦτο μὲν, ὦ Ἀθηναῖοι, Φίλιππος δι' ἑνὸς τούτου
κηρύγματος οὐ Δημοσθένην⁸⁸ μόνον, ἀλλὰ καὶ πάν-
τας ὁμῶν ἀφαιρήσεσθαι⁸⁹ τοὺς δημαγωγούς, ὅσοι
μετ' ἐκείνου ὄντες αὐτοῦς τῇ πολιτείᾳ, Φίλιππῳ
μὲν ἄδατον τὴν Ἀττικὴν, τῇ πόλει δὲ ἀκέραιον μέ-

A Nondum tamen difficultate argumenti rupta, me
orationis vis attraxit, ut ad sequentia me ab illa
revocarem, et instante vita, eos successores imi-
tatar, quos Proclus elegerat. Quodque novum audiui,
cum generosa solidaque gravitate videbatur præ-
sentibus gratus. Plurima conatus ad communem
auditoribus utilitatem, interdum vero jocando de
illa gravitate remittens, et peccantes ingeniose car-
pens, ut risu increpationem tegeret. 353a Alti-
tudine et longitudine egregius, ut antiqua et fabulosa
jam vera sint, et a me petebat occultam admissionem.

Theosebius castitatis annulum, quem accedens
vilis quispiam dedit, adornans uxori dedit, dicens:
Olim tibi annulum dedi conjunctionis filiorum pro-
creandorum, nunc tibi do temperantiæ, qui tibi ad
castam domus custodiam adjumento futurus est. Illa
vero libenter accepit, et reliquo tempore cum viro
caste vixit. Hoc munimento non in uxore solum,
sed etiam in se magnitudinem animi testari sole-
bat. Etenim juvenis cum esset, testatus est etiam
ipse, eruditionis certamen subiisse se cum hostibus,
qui generationem procurarent, iam extrinsecus
imminentes, quam intus proditorem molientes;
reclamans autem omnibus sensibus, maxime tactui
reclamabat. Hunc enim esse revera terrestrem,
rebellem, trahentem animam ad perennem fontem
C generationis.

ἀντίτυπον καὶ κατασπῶσαν τὴν ψυχὴν εἰς τὸν τῆς

CCXLIII.

Himerii Sophistæ Declamationes.

Legi quasdam Declamationes Himerii Sophiste.
Elegantiorum vero ejus sermonum collectio exarata
istorum editionem recondit.

Ex oratione Hyperidis pro Demosthene. Ex Theoria.

Suspecta et periculosa omnibus hæc deliberatio
est, magnamque habet difficultatem, antequam
auditori persuadeat. Ad populum hæc duæ habitæ, et
quam optime elaboratæ: siquidem non simplicibus
et nudis nominibus utuntur, sed iis, quæ emphasi
quadam consilium clarius exhibent.

Hujus Declamationis hoc proœmium.

Philippus, Atheniensis, non Demosthenem solum
hoc uno edicto, sed et reliquos vestros oratores, qui
cum illo se totos reipublicæ 353b dederant, existi-
mavit se ablaturum. Hactenus quidem Philippum
Attica prohibuimus, urbiq; ad hæc usque tempora

VARIE LECTIONES.

⁷⁷ καὶ προσηγάσθησαν πῶς οἱ σφόδρα τὸν Πρόχλον Suidas v. Προσηγάσθησαν. ⁷⁸ ἐκδεηκτά C: ἐμδεηκτά G. ⁷⁹ χυδαῖος G. ⁸⁰ ἐπικούρην σοὶ παρὰ G. ⁸¹ τῇ add. A. ⁸² ἀγωνισθῆναι]. imo ἀγωνίζεσθαι. ⁸³ ἐνδοθεν B. ⁸⁴ ἀένναον G. ⁸⁵ σοφιστοῦ. ⁸⁶ ἀποθησαυρίζει AB et mg. C: σοφιστοῦ μελετῶν G. ⁸⁷ Δη-
μοσθένη G. ⁸⁸ ἀφαιρεθῆσεσθαι A.

libertatem integram conservavimus. Nunc enim A sponte calamitatibus premi velle videbimur, nec Philippi imperium detrectare, qui ad barbaros primum conversus, et totam illic regionem depopulans, deinde ad vicina urbi nostræ, totique Græciæ loca undecunque nos infestans descendit, venatores hac in re callidos imitatus, qui eo tempore tantum feris parant, quo se ad venandum magis comparant. Nihil tamen nobis ut victis eripuit, nec Peloponnesus perfossa, neque ruina Phocensium, neque Eubœa cum Medorum tropæis tyrannide oppressa, nec Arcadia in servitutem redacta, nec Elea fortuna, nec nostrum imperium coegit immutare. Quin et tentatam Chersonesum cognoscimus, et Hellespontum inimicum habebimus. Quænam, obsecro, pestis, aut terræmotus tot civitates exinanivit, tot nationes evertit, ac perdidit, quot ipse Philippus, ejusque tempora? Probe enim scivit fore, si quis Demostheni auscultaverit, nihil se unquam hoc impediendo consequi, nec eorum, quæ habet, quidquam occupare posse. Nec dona solum dat ad urbes corrumpendas, proditorum consiliis excitatus, neque solum præmia pro patria nostra proponit, neque modo in populum improbos inducit; sed in oratores ac rhetores dolos machinatus est, quam rem omnes festi loco, ac veluti panegyrim duxerunt, tum ille non verbis, sed more suo tacite cœpit nocere. Imponebat etenim mari terram (31), superque medios montes navigabat, terræque vice mari, marisque loco terra utebatur, et urbs in trirèmes pro Attica demigrans, omnia quæcunque in palatiis solent, super aquam exhibuit. Non Macedones finibus insistent suis, prius scilicet clementer exactis tributis a nobis conservati, sed exacta civitate nostra ex imperio, irrepserunt in eum locum, quem nobis majores nostri reliquerunt. Quænam Philippum lex ad mare duxit, et illud elementum contingere coegit, cui non multum dissimilis est? Quando quidem enim lex, et rerum occasio idem postulant, utilitate incitatus utrique morem geram, quando aliud usus seu occasio, aliud leges suadent. 354a Omittens legis verba, utilitatem sequor. Et quis vestrum ignorat, quomodo illi olim nostris legislatoribus valere jussis, et Solone, Dracone, aliisque omnibus neglectis, Macedonum Philippique amicitiam, legis loco, et patriæ, reique pretiosæ duxerint? Infamia notatum a Deo [pro in columnâ triumphantem] ob ea quæ ausus fuit. Suspectum habeo Æschinem. Turbat enim me comœdia Phocensis, quam nobis non in scena adumbrate, sed reipsa egregius ille histrio, tertius partus sortitus exhibuit. Verumtamen cum hæc ita

χρητὴν τὴν ἐλευθερίαν ὡς διτηρήσαμεν. Ἀδύομεν γὰρ ἐκόντες ἦδη καὶ οὐκ ἄκοντες δυστυχεῖν τε καὶ ὑποβελθῆσθαι Φιλίππῳ. Ὁ δὲ ἐπὶ τοὺς βαρβάρους ἐτραπέτο πρότερον, καὶ τὴν ἐκεῖ κανώσας ἡπειρον ἐπὶ τὰ καίρια μέρη λοιπὸν τῆς πόλεως καὶ τῶν Ἑλλήνων ἐφέρετο, πανταχόθεν ἡμᾶς περιστοιχιζόμενος κατὰ τοὺς δεινοὺς τῶν θηρατῶν, οἳ τοσοῦτον φαίνονται τῶν θηρίων χρόνον, ὅσον ἐτι παρασκευάζονται. Ἐκίνησε δὲ ἡμᾶς οὐδὲν οὐδὲ ἀντιλαβέσθαι τῶν πραγμάτων ἡνάγκασεν, οὐ διορυττομένη Πελopónνησος, οὐ τὸ πτώμα τὸ Φωικίδον, οὐκ Εὐβοία μετὰ τῶν τροπαίων τῶν Μηδικῶν τυραννομένη, οὐκ Ἀρχαδία δουλεύουσα, οὐ τὰ Ἥλια ἀτυχήματα· ἀλλὰ καὶ Χερρόνησον πειραζομένην ἐπείδομεν, καὶ τὸν Ἑλλησπόντον ἀλλοτριούμενον ὁρώμεν ἐμέλλομεν. Τίς γὰρ λοιμὸς ἢ σεισμὸς τοσαύτας πόλεις ἐκένωσεν ἢ τοσαῦτα γένη ἀνθρώπων ἠφάνισε καὶ κατέδυσεν, ὅσα Φίλιππος καὶ ὁ Φιλίππου χρόνος; Οἶδε γὰρ ἀκριβῶς, ὧν τε μετῴκω [575 H.] τυγχάνει, διὰ τοῦτον ἀποστερούμενος, καὶ ὧν ἔχει μηδὲν ἂν λαβὼν, εἰ συμβουλευόντι δημοσθένει τις ἐπείθετο. Οὐδὲ κατὰ τῶν πόλεων μόνον ὁ δωροδοκεῖ ταῖς τῶν προδοτῶν ἐπιτημένους γνώμαις ὁ Φίλιππος, οὐδὲ ἀθλα τῶν πατριδῶν προτίθησιν, οὐδὲ κατὰ τῶν δῆμων ἐπὶ τῶν τοῦ ἀλάστορος· ἀλλ' ἐπὶ τοὺς ῥήτορας, ἐπὶ τοὺς δημογῶγους μετενήνοχε τὸ μηχανήμα. Ἀλλὰ καὶ τοῦναντίον ἐορτῇ εἶναι καὶ πανηγυρίν ἐκείνην τὴν πράξιν ἅπαντες ἐνομοθέτησαν. Τότε ἐκεῖνος παρανομεῖν οὐκ ἀπὸ ῥημάτων, ἀλλ' ἀπὸ τῆς φύσεως ἤρχετο. Ἐπειθεῖ γὰρ θαλάττῃ μὲν ἡπειρον, δι' ὧν δὲ μέσων ἐναυτίλλετο, θαλάττῃ μὲν ὅσα γῆ, γῇ δὲ ὅσα θαλάττῃ χρώμενοι. Καὶ τὰς τριῖναις ἀντὶ τῆς Ἀττικῆς μετοικίσασα, [1077 R.] καὶ πάντα ὅσα ἐν ἀνακτόροις, ἐπὶ τῆς θαλάττης ἢ πόλεις ἐπραττεν. Οὐ Μακεδόνες ἐπιπολάζουσι τοῖς πράγμασιν, οἳ πρόσθεν ἀγαπητῶς μετὰ τῶν φόρων σωζόμενοι; Παρωσάμενοι δὲ τῆς ἀρχῆς τὴν ἡμετέραν πόλιν αὐτοὶ παρέδυσαν εἰς τὴν τάξιν ἐκείνην, ἐφ' ἧς ἡμᾶς οἱ πρόγονοι κατέλιπον. Τίς νόμος ἢ κατήγαγεν ἐπὶ θαλάτταν Φίλιππον καὶ στοιχείου μηδὲν αὐτῷ διαφέροντος προσάψασθαι κατηνάγκασεν; Ὅταν μὲν γὰρ τὰ αὐτὰ κελεύουσιν ὁ τε νόμος καὶ ὁ τῶν πραγμάτων καιρὸς, ἀμφοτέροις διὰ τὸ συμφέρον πείθομαι· ὅταν δὲ ἕτερα μὲν ἢ χρεια, ἕτερα δὲ οἱ νόμοι φράζωσι, παρὲς ἀκούειν τῶν συλλαβῶν ἀκολουθῶ τῷ συμφέροντι. Καὶ τίς οὐκ οἶδεν ὡς ἐκεῖνοι πάλαι τοῖς πατρὶς ἡμῶν νομοθεταῖς ἐβρώσθαι φράσαντες, καὶ πολλὰ χαίρειν ὧνι καὶ ἀράκοντι καὶ τοῖς ἄλλοις εἰπόντες ἅπασιν, τὸ Μακεδονικὸν χρυσίον καὶ τὴν Φιλίππου φίλαν νόμους καὶ πατρίδα καὶ πολιτείαν καὶ πάντα τὰ τιμιώτατα νομιζοῦσι; Σηλήτην παρὰ τῷ θεῷ γινόμενον ἀντὶ τοῦ ἐν στήλῃ θριαμβεύμενον

VARIE LÉCTIONES.

ἢ τὴν ἐλευθερίαν ante ἀκέραιον ponit C. ὁ διορυττομένη B. ἡλια A: ελλη C. ἀνλαβὼν] ἀναλαβὼν A. ὁ μόνων A. ὁ μετοικίσασα Wernsdorffius: libri μετοικίσασα. ὁ οὐ] οἱ B. ἀρχῆς] τύχης A. ἡς A: ἡ C. ὁ νόμος A: νόμων C. ὁ δὲ ante ἕτερα add. A. φράζουσι C. ἡμῖν B. πολλὰ μὲν χαίρειν C. χρυσίον add. A. καὶ πολιτείαν add. A.

NOTÆ

ὧν ἐτόλμην. Ὑποφῶμαι Αἰσχίνην· ταραττεῖ γάρ A
με τὸ δῶμα τὸ Φωκικὸν, ὅπερ οὐκ ἐπὶ σκηνῆς ἡμῖν,
ἀλλ' ἐπὶ τῆς ἀληθείας αὐτῆς ὁ θαυμαστὸς ¹⁸ οὗτος
τριταγωνιστὴς ἐπεδείξατο. Ἀλλ' ὅμως καὶ τούτων
οὕτως ἐχόντων, εἰρωνεύονται τὸν ἄνθρωπον, καὶ τὸν
Πεισίστρατον πολλὰκις παραφέρουσι, καὶ οὐκ αἰ-
σχύνονται νῦν μὲν εἰς δειλίαν καὶ μαλακίαν σκώ-
ποντες, νῦν δὲ μὴ τυραννήσῃ τῆς πόλεως δεδιότες·
ἐκ τοῦ Πειραιῶς ἐπὶ τοὺς τυράννους ἀναγόμενος. Φθεῖρουσι μὲν τὰ περὶ αὐτὴν τὴν πόλιν, Φίλιππον δὲ
ὁδοποιοῦσι τὰ πράγματα.

Ἐκ τῆς μελέτης ἧ ¹⁷ Δημοσθένην εἰσάγει συμ-
βουλευόντα κατὰγειν ¹⁸ Αἰσχίνην, φήνης βου-
λης δὲ Αἰσέανδρος τοὺς φυγάδας κατὰζει.

Ὅντος γὰρ ἑκατέρου δεινοῦ, καὶ τοῦ λύειν ψήφον
ἐκόντας καὶ τοῦ ταῦτα ὑπομεῖναι παρὰ γνώμην ἐξ
ἐπιτάγματος, ἦτον ἐκόντας κακὸν τοῦ λύειν ἀκόντας
ὀπιλιψα. Τὸ μὲν γὰρ ἐνδέχεται ποτε καὶ φιλαν-
θρωπίας δόξαν [576 H.] λαβεῖν· οἱ δὲ ἑτέροις ὑπ-
ακούοντες τὴν μὲν αἰσχύνην ἑαυτῶν ποιοῦσι, τῶν δὲ
προσταζάντων τὴν εὐκλείαν.

Κοινολογεῖται καὶ μετὰ βῆμα βασιλεύειν Αἰσχίνης,
καὶ μετὰ Κτησιφῶντα καὶ τὴν φυγὴν τυράννου ἐτι
περιεργάζεται. Ἀνθρώπος τὴν οὐσίαν ¹⁹ ὅλην ὑπερ-
πηδῆσας τοῖς ὅπλοις, καὶ τῇ φύσει ²⁰ φιλονεικῶν
λοιπὸν ἐτι πολεμίους μὴ κέχρηται ²¹. Δι' οὗς ἤρθη
τοσοῦτος ²² Φίλιππος, δι' οὗς ἔπεσα τὰ τῶν Ἑλλή-
νων φρονήματα· παρ' ὧν σύμμαχοι, τόποι, καιροί,
πᾶσα τῶν μεγάλων κατορθωμάτων ἡ πρόφασις. Ἀλλὰ
τὸ μὲν Θηδῶν πάθος ὑπερεφώνει ²³ τοὺς Ἕλληνας·
Ἀλέξανδρος δὲ τὴν πόλιν καὶ μετὰ Θήδας ἡσχύνετο.
Καίτοι γε εἶχε τι τότε τῇ πόλει καὶ μέμψασθαι·
ἡμεῖς γὰρ Θηβαίων πεσόντων τὴν τελευταίαν ἀπεκλεί-
σαμεν, ἵνα μὴ τοῖς Θηβαίωις θρήνοις ἀντιδοῶμεν τὸν
λαχον. Ὅσπερ γὰρ ἀγαθοῦ φανέντος τοῦ κοιμιζο-
μένου τὴν χάριν μεθέξει ἡ πόλις τὸ μέρος τῆς δόξης
ἡμελλεν, οὕτως τῆς αἰσχύνης, εἰ πονηρὸς ²⁴ ἐξηλέγ-
χeto. Οὗτ' ἂν ἑτέρω γράφοντος καὶ παρανομοῦντος
ἐσίγησα, ἀλλὰ προσδραμὼν ἂν [1080 R.] τῷ βήματι,
τὸν Σόλωνα κεκραγὼς, τὴν πολιτείαν ἐπιδοῶμενος,
οὐ λύσω τοὺς νόμους, ἂν ἔφην, οὐδὲ δέχομαι φυγάδας
ἐξ ἐπιτάγματος, οὐδὲ τῷ Φωκίῳ αὐθέντῃ κελεύοντος
ἄλλου ²⁵ σπένδομαι· ἀλλ' ἕως ἂν ἔχω λιμένας, ἕως
ἡλικίαν ἀκμάζουσιν, ἕως ἀριθμῷ τὰ τρόπαια, ἕως
μία ²⁶ γούν ἐκ Πειραιῶς ἐτι τριήρης ἀνάγεται, οὐ
προτεμαί τοὺς νόμους, οὐδὲ τῆς πολιτείας ἀφίστα-
μαι, οὐδὲ ποιῶ τὴν φήμην αὐτῆς τῆς πόλεως πόρ-
θησιν, οὐδ' ὑποπτεύων τὰ παρὰ τῆς τύχης ἀμφίβολα
φθάνω τὴν δουλείαν αὐτὸς ἐκουσίως αἰρούμενος.
Κατίτω τοίνυν Αἰσχίνης, Δημοσθένης, ἀλλὰ μὴ
Ἀλεξάνδρου κελεύοντος· παρανομοῦντος ῥήτορος,
ἀλλὰ μὴ βασιλέως προσταττοντος· ὥς φυγάς ἐλευ-
μενος, μὴ φοβερός ἡμῖν ὥς ἐκ προσταγματος.
Ἀθηναῖων οἱ λόγοι, καὶ γνωρίζω τὴν πόλιν ἀπὸ τοῦ
ῥήματος· ὅμεις γὰρ ὅτε οἱ πᾶσαν μὲν γῆν, πᾶσαν

Ex oratione in qua Demosthenem inducit de revo-
cando Aeschine consultantem, vulgato rumore
Alexandrum exsules revocaturum.

Cum utrumque acerbum sit, et edictum sponte
B solvere, et haec sustinere praeter voluntatem ex
mandato, minus malum existimavi sponte solvere,
quam invite tolerare. Nam fieri quidem potest, ut
hoc aliquando humanitatis gloriam consequatur, qui
vero aliis obediunt, sibi ipsis infamiam, impera-
C tibus vero honorem conciliant.

Aeschines confert cum regibus sermones pro
suggestu, et post exsiliū propter Ctesiphontem
amplius sollicitat reges. Homo universam Asiam
armis peragrans, et ingenio id demum adnitens,
ne habeam cum quibus contendam. Per eos tantum
elatus est Philippus, per quos Graecorum animi de-
ciderunt: a quibus commilitones, loci opportuni-
tates, omnis fortiter gerendarum rerum occasio
data erat. Thebanorum quidem calamitas advocabit
Graecos, Alexander vero hanc urbem post Thebas
reverebatur, quamquam et tunc aliquid habuerit,
quod urbi huic objiceret. Non enim Thebanorum
victorum sacra exclusimus, ne ad eorum lamenta
Bacchum hymno invocaremus. Quemadmodum
354^b enim urbs, si vir sincerus compareat, qui
gratiam queat referre gloriae particeps futura est,
sic et malo referente gratiam, infamia notuit.
Neque alio scribente, et contra leges agente, ego
obmutuerim, sed consensu rostris Solonem invo-
cans, et rempublicam compellans, dixerim: Leges
non abrogo, neque exsules recipio ex mandato,
ac ne jubente quidem Phocensium percussore,
neque foedus ineo, sed quandiu portus habuero,
quandiu robustam aetatem, quandiu tropaea nume-
raverō, quandiu adhuc una e Piræo triremis addu-
cetur, non deseram leges, neque rempublicam
relicurus sim, nec patiar hujus civitatis gloriam
diripi, nec veritus fortunæ casus, ego ipse mihi
manus inferam, antequam servitutem videam.
Redeat igitur Demosthenes, non Alexandro jubente,
Aeschines, praeter legem agente oratore, non impe-
rante rege, redeat quasi exsul misericordiam con-
secutus, non tanquam ex praecepto nobis metuen-
D dus. Haec Atheniensium voces e quibus urbem agno-

VARIAE LECTIONES.

¹⁸ θαυμαστὸς] καλὸς B. ¹⁷ ἡ A: ἡς C. ¹⁸ κατὰγειν B. ¹⁹ οὐσίαν A: Ἀσίαν C. ²⁰ φύσει] φήμῃ R.
²¹ κέχρηται C. ²² τοσοῦτος] ἐς τοσοῦτον ὁ B. ²³ ὑπερεφώνει Scaliger. ²⁴ εἰ πονηρὸς C. ²⁵ ἄλλου Δ:
ἀλλ' οὐ C. malim Ἀλεξάνδρου. ²⁶ γούν μία C.

sro. Vos enim estis, qui pro institutis majorum, et pro libertate, terra marique tropæa fististis. Tanto exerritu advenit Xerxes, terram et mare permittans, ut et ententes glebam et cyathum loco concionis in barathrum conjecerit. At ipsa civitas elementis his fortior permansit. Quoniam licet aliis, ut sic dixerim, singula eorum quæ gesta sunt, eadem natura esse videantur, specie tamen distinguuntur: verbi gratia aliquis proximum percussit; in certamine si vicerit, coronam habebit, extra certamen pœnas dabit.

Deploravimus urbem hanc olim a tyrannis ever-
sam, tamen ultro quam defendere debuimus, eam
Medis incendendam tradidimus. Ille cum Philippo,
etiam post calamitatem Chæronensem, societatem
non inivit. Fuit nobis aliquando illa consuetudo, ut
Græciæ præsessemus, et pro libertate contra tyran-
nos depugnaremus. Ortum a Miltiade hæc lex habuit,
floruit sub Themistocle, pervenit usque Cimonem,
servata est sub Pericle, culta sub Alcibiade, et
ego eam servatam voluissim, sed libidine assen-
tationeque proditorum abrogata est. Imperio alios
eximus, **355** non contradixisti, a patrio more
discessimus: non conquestus es. Non cessit urbs
nostra Lacedæmoniorum urbi ad Siciliam. Verum
tota insula unam ætatem extra patriam transegit:
urbs vero hæc etiam ad Occidentem prudentia inex-
pugnabilis permansit. Fac, si libet, improbum esse
Æschinem, perniciem Phocensium, proditorem
Thraciæ, interitum Cersoclepti, et si quibus aliis
nominibus injuriose populum tractans, appellatus
est. Athenis enim semper una cum fertilitate,
contra Græcos, o Athenienses, succrevit et vitium.
Multos quidem degeneres sæpenumero urbs con-
servavit, non eorum factionem probans, sed cala-
mitatem miserata. Nemini unquam contra leges,
quandiu prudentiam retinuit, subjecta fuit. Quid
igitur non jam denuntio, quin vita prius decedo,
quam videam hanc urbem servitute oppressam? Ego
idem ipse sane non talem esse rumorem existimo,
qualem nonnulli fingunt, primum Alexandri mores
considerans, et quisnam ille sit, qui simul et aggre-
ditur et perficit: imo vero rebus, quas aggreditur,
famam, et eos qui nuntiant, antevertit. Cum alia
multa magnaque opera sua, quæ adulatores con-
fingant, celeritate potius, quam virtute eos, quos
adoritur, antequam adesse diceretur, et visus fuisse
audiret, superans, confecerit instar fulminis, et
tonitru, quod sæpe antequam expectetur, præcedit.
Sic Sardes occupavit, sic Cariam everit, sic Ly-
ciam distraxit, sic Pamphyliam invasit, sic viderunt
eum Cilices, sic incubuit Persis, sic Darium perterruit.
Et, proh dolor! quam vicina etiam calamitas! Sic
et Thebas diripuit. Sic cecidit urbs illa in umbilico

A δὲ θάλασσαν τροπαίων ὑπὲρ τῶν νόμων καὶ τῆς
ἐλευθερίας πληρώσαντες. Ἐπολέμει Σέρξης, γῆν
μεταποιῶν καὶ θάλατταν²⁷, οἷτι τοὺς τὴν βῶλον καὶ
τὸν κύαθον αἰτήσαντες τὸ βάραθρον ἀντὶ τῆς ἐκκλι-
σίας ἐδέχτο. Ἀλλ' ἡ πόλις ἔμεινε τῶν στοιχείων
πλέον ἀκίνητος. Ἐπεὶ καὶ τοῖς ἄλλοις, ὡς ἔπος
εἰπεῖν, τῶν πραττομένων ἕκαστον, καὶ ταῦτόν εἶναι
τῇ φύσει δοκῇ, ἀλλὰ τῇ προφάσει μερίζεται. Οἷον
τύπτει τις τὸν πλησίον. Ἄν μὲν ἐν ἄθλοις, ἔχει νικη-
σας τὸν στέφανον· ἂν δὲ τῆς ἀγωνίας ἐκτός, ὑπέχει
τὸ τίμημα.

Ἐθρηνοῦμέν ποτε πορθουμένης ὑπὸ τῶν τυράννων
τῆς πόλεως· ἀλλ' ἐκόντες αὐτὴν ὑπὲρ ἀνδραγαθίας
τῷ πυρὶ τῶν Μήδων ἐδώκαμεν. Ὁ μὲν Φίλιππος σπει-
σάμενος, μὴδὲ μετὰ τὴν μεστὴν τῆς πονηρᾶς²⁸ τύχης
Χαιρώνειαν. Ἦν ἡμῖν ποτε πατριὸν ἡγεῖσθαι τῆς
Ἑλλάδος καὶ τοῖς τυράννοις ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας
ἀνταγωνίζεσθαι. [577 H.] Οὗτος ὁ νόμος ἤρξατο μὲν
ἀπὸ Μιλτιάδου πρότερον, ἤκμασε δὲ ἐπὶ Θεμιστο-
κλέους, κατέβη²⁹ δὲ εἰς Κίμωνα, ἐφυλάχθη δὲ ὑπὸ
Περικλέους, ἐθαυμάσθη δὲ ὑπὸ Ἀλκιβιάδου· ἐπ' ἑμοῦ
δὲ τῇ γνώμῃ μὲν ἐτηρήθη, τῇ τύχῃ³⁰ δὲ καὶ τῇ κο-
λασίᾳ τῶν προδιδόντων διέφθαρται. Ἀπέστημεν³¹
ἑτέροις τῆς ἡγεμονίας· οὐκ ἀντεῖπας³² παρεχωρή-
σαμεν τοῦ πατρίου σχήματος· οὐκ ἡγανάκτησας. Οὐκ
εἴξε μετὰ Σικελίαν Λακεδαιμονίους ἡ πόλις· ἀλλ'
ἡ μὲν νῆσος τὴν ἡλικίαν διὴν ἐχώρησεν, ἡ πόλις δὲ
ἔμεινε τῷ φρονήματι καὶ μετὰ τὴν ἐσπέραν ἀνάλωτος.
Ἀλλὰ πονηρὸς Αἰσχίνης. Πρόσθεος, εἰ βούλει, καὶ
Φωκίῶν ὄλεθρον καὶ προδοσίαν Θράκης καὶ ἀναίρεσιν
Κερσοβλέπτου καὶ πάνθ' ὅσα πολλάκις Αἰσχίνης ἀδι-
κῶν τὸν δῆμον ἐγκέκληται. Νόσημα γάρ, ὦ Ἀθη-
ναῖοι, κατὰ τῶν Ἑλλήνων τῇ φορᾷ³³ τῶν Ἀθηναίων
συνήκμασε. Πονηροὺς μὲν γὰρ ἡ πόλις ἤδη που³⁴
πολλάκις ἔσωσεν, οὐκ ἐπαινοῦσα τὴν γνώμην, ἀλλὰ
τὴν τύχην οἰκτείρουσα· ὑπήκουσε³⁵ δὲ οὐδενὶ κατὰ
τῶν νόμων³⁶, ἥνικα ἐτῆρει τὸ φρόνημα. Τί οὖν οὐκ
ἤδη προαγγέλλω; τί δὲ οὐκ ἐξεῖμι τοῦ βίου, πρὶν
ἰδεῖν τὴν πόλιν δουλεύουσάν; Ἐγὼ γοῦν καὶ αὐτὸς
ἡγοῦμαι τὴν φήμην ἔχειν, οὐχ οὕτω³⁷ δ' ἔχειν ὡς
τεραπεύονται τινες, σκοπῶν πρῶτον μὲν, ὦ Ἀθηναῖοι,
τὸν Ἀλεξάνδρου τρόπον. Τίς δὲ οὗτός ἐστιν; ὁμοῦ
τε ἐγχειρεῖ καὶ πέπρακται, μᾶλλον δὲ φθάνει τοὺς
μὲν λογισμοὺς ταῖς πράξεσιν, οἷς δὲ ἐγχειρεῖ, τοὺς
D διαγγέλλοντας. [1081 R.] Ἐπεὶ καὶ τὰ πολλὰ δὴ
ταῦτα καὶ μεγάλα τῶν ἔργων, ἃ λογοποιοῦσιν οἱ
κόλακες, τάχῃ μᾶλλον ἢ ῥώμῃ³⁸ κρατῶν τοὺτους³⁹
οἷς ἐπῆει κατῴρωσσε, πρὶν ἀγγελοῦναι παρὼν, πρὶν
ἀκουσθῆναι φαινόμενος, κατὰ τοὺς σκηπτοὺς ἢ τὰς
βροντάς, αἱ πολλάκις φθάνουσι τῆς προσδοκίας⁴⁰
ἡγήσασθαι. Οὕτω Σάρδεες εἶδεν, οὕτω Καρίαν ἐπόρ-
θησεν, οὕτω Λυκίαν παρέσυρεν, οὕτω Παμφυλίαν
ἐπέδραμεν, οὕτως ὦφθη Κίλικίην, οὕτως ἐπέστη Πέρ-
σαις, οὕτω Δαρεῖον ἐξέπληξεν· οἷμοι τῶν ἔγγυς

VARIÆ LECTIONES.

²⁷ θάλασσαν B. ²⁸ πονηρίας — Χαιρώνειαν A. ²⁹ κατέβη — Περικλέους om. A. ³⁰ τύχη A: φύχη C.
ἀπέστης B. ³¹ ἀντεῖπας οἷτι παρεχ. B. ³² φορᾷ φορᾷ Reiskius apud Wernsdorffium. ³³ που ἤδη C.
ἐπήκουσε B. ³⁴ τὸν νόμον A. ³⁵ οὐχ οὕτω C. ³⁶ ἔχειν om. A. ³⁷ ῥώμῃ B: τῇ ῥώμῃ C. ³⁸ τοὺτους
Reiskius: libri τούτοις. ³⁹ τὴν προσδοκίαν A.

κακῶν, οὕτω καὶ Θῆβας ἀνῆρπασεν. Ἐπεσε πόλις Ἀ Græciæ, antequam audissem, cumque ego adhuc
ἐπὶ τῆς Ἑλλάδος μέσης, φθάσαντος τὴν φήμην τοῦ calamitatem ejus ignorarem, sepulcrum suorum
πρώματος. Κάγῳ μὲν ἡγνόνουν τὴν συμφορὰν, τὴν facta est. Hoc autem impedit quominus primum
δὲ πάλιν εἶχε τὸ πολυάνδριον. Τοῦτο μὲν δὲ πρῶτον prosequar. Secundo vero scivit Alexander, quam-
οὐκ ἐξ με προσέχειν· δευτέρον δὲ οἱ οἶδεν Ἀλέξαν- vis eum quis admodum rebus secundis ebrium pu-
δρος, κἂν εἰ σφόδρα τις αὐτὸν μεθύειν ὑπὸ τῆς εὐτυ- tarit, etc. Cur ergo non tollo tropæa? Cur colum-
χίας ὑπέβληψε, καὶ ἐξῆς. Τί οὖν οὐ καθαιρῶ τὰ τρό- nas non evertio? cur inscriptiones non expungo?
παια; τί δὲ ἂν ἀνατρέπω τὰς στήλας; τί δὲ οὐκ Nam hæc omnia virtutis memoriam existimo con-
ἐξαλείψω τὰ ἐπιγράμματα; Πάντα γὰρ οἶμαι ἂν τῆς ἀρετῆς ὑπομνήματα, ὥσπερ τοῖς ἀγαθοῖς κόσμος tinere, ut justis in honorem, deterioribus in oppro-
ἐστὶν, οὕτως ἔλεγχος τοῖς καταισχύνουσι.

Καλῶς ἐθαύμαζον τὴν Ποικίλην οἱ Σαλαμίνοι. ἂν Merito Salaminii Variam 355^b post pericula
κινδυνεύσαντες. Ἐδαπάνουν γὰρ ἐπὶ τῆς θαλάττης. ἂν porticum admirabantur (32-33). Nam quæ in terrâ su-
τὸ τῆς ἡπείρου λείψανον. Παρνασσὸς δὲ ἐξ τὴν perferuerant reliquæ, eas in mare pro hac consum-
θάλασσαν ἐσφενδύνα τὰς κορυφὰς, καὶ τοῖς ἑαυτοῦ pserunt. Parnassus contorsit in mari montis vertices,
μέρεσιν ἀντὶ βελῶν ὑπὲρ τοῦ γένους ὀπλίζεται. Μερί- B et partibus suis loco telorum pro hac gente pugna-
ζονται δὲ τὰς μάχας Ἕλληνες, καὶ νέμονται πρὸς vit. Diviserunt Græci inter se pugnas, et distribue-
ἐλλήλους μετὰ τῶν ἂν στοιχείων τὰ κατορθώματα, runt cum elementis et officia, Iacedæmonii terra,
Λακεδαιμόνιοι [578 H.] τὴν ἡπειρον, ἡμεῖς τὴν θά- nos mari pugnaturi, illi trecentis hominibus Ther-
λατταν. Ἐκεῖνοι τριακοσίοις τὰς Πύλας σώμασιν, miopylas, nos totidem triremibus omnes Græciæ
ἡμεῖς τοσαύταις τριήρεσι τὰς τῆς Ἑλλάδος παρόρους aditus oclusimus. Nemo vero erat, qui posset re-
κλειόμεν. Νεανίσκου δὲ Μακεδόνης καθ' ὅλης τῆς sistere adolescenti illi Macedonio, totum qua patet
ὕψ' ἡλῆψ κωμάζοντος, καὶ λυποῦντος μικροῦ καὶ orbem pervadenti, et pene constristanti ipsam
αὐτὴν τὴν τύχην οἷς ἐνυδρίζει τοῖς εὐτυχήμασιν, οὐκ fortunam iisdem rebus secundis quibus ille nos infe-
ἐστὶν ὅς διανίσταται. Ὅτε ἂν βασιλεῖ τὰς ὑποσχέσεις stat. Hic regi promissiones explens, re infecta rediit,
διακονοῦμενος; οὐ πείσας ἀπῆλθεν, ἀλλὰ κερδάνας sed id commodi accepit, ut servaretur. Semper
ὅτι μὴ πείσας ἐσώζετο. Ὑμᾶς δὲ χειροῦθεις αἰεὶ quidem vos faciles tyrannis præbistis, ut illi
τοῖς τυραννοῦσι ἂν παρασκευάζουσιν, ἵνα αὐτοῖς quidem ditescant, civitas vero bonis spoliatur.
μὲν ὑπάρχη πλουτεῖν, τῇ πόλει δὲ τὸ τῶν οἰκίων C necessarius quidem metus, tandem sero, lenitque
στέρεσθαι. Αναγκαῖος μὲν ὁ φόδος, ὅψε δὲ καὶ λίαν admodum Æschinis consuetudinem retinete : urbis
βραδέως ἄρτι ἂν τὸν τρόπον τὸν Αἰσχίνου ἂν φυλάτ- triremes incendet, non per Antiphontem, aut alios
τεσθε. ἂν τὰς τριήρεις ἐμπρήσει τῆς πόλεως οὐκέτι occultos, ut prius, sed per se ficta improbitate.
δι' Ἀντιφώντος οὐδὲ δι' ἀποβρήτων, ὡς πρότερον, Populus Atheniensis licet famam Indorum ut arma
ἀλλ' αὐτοπροσώπως ἂν τὴν ἀδικίαν ὑποκρινόμενος. et bella metuat, Æschinem revocat. Negligit revo-
Ὁ δῆμος ὁ τῶν Ἀθηναίων Αἰσχίνῃ γράφει τὴν καθ- care Aristidem, qui non propter delictum, sed vir-
οδον, ὁ τὰς ἀπ' Ἰνδῶν φήμας ὡς ὅπλα καὶ μάχας tutis nomine exsulavit. Si enim Solonis legibus pa-
φοδούμενος. Ὡκνουν Ἀριστείδην κατάγειν, καὶ rarent, justum certe non proscriberent (34). Jacet
ταῦτα οὐ κακίαν, ἀλλ' ἀρετὴν τῆς φυγῆς ἔχοντα πρό- Babylon, cæsus est Darius, Indos evertit, Persas
φασιν. Ἴνα γὰρ πεισθῶσι τῷ Σόλωνι, οὐδ' αὐτὸν ἂν subegit, soli Athenienses virtute sua reliqui sunt,
ἐφευγον ἀδικεῖν βόλαι τὸ ἄδικαιον. Καίτοι Βαθυ- quorum robur toties Persæ experti sunt, quoties
λῶν, Δαρειὸς οἴχεται, Ἰνδοὺς ἀνῆρξα, Πέρσαι δου- pugna contenderunt.
λεύσουσι· μόναι λείπουσιν ἂν Ἀθῆναι τοῖς κατορθώμασιν, ὧν Πέρσαι τοσαύταις ἥσθοντο τῆς ἀρετῆς.
ὁσάκις εἶδε μάχεσθαι.

Ἐκ τῆς μελέτης ἥς ἂν ἐπιγραφὴ ἑπίκουρος, Ex Declamatione cui titulus est : « Epicurus Pro-
πρόδοιαν οὐκ εἶναι λέγων, ἀσεβείας φεύγει D videntiam negans, impietatis accusatur. »
γραφὴν. »

Ἐκ τῆς θεωρίας

οἶδε ῥητορικὴ καὶ φιλοσοφίαν ἂν αὐτῆς ὕλην Scivit rhetorica sibi philosophiam materiam di-
ποιήσασθαι· τύσαντος γὰρ ἡ τοῦ λέγειν ἀνωθεν δύ- cendi parare : sublimior enim dicendi vis, instar
ναμις. tyranni est.

VARIE LECTIONES.

ἂν δὲ om. A. ἂν οἶμαι αἱ τὰ μετὰ B et corr. A. ἂν Σαλαμίνοις γ. ἂν θαλάσσης B. ἂν Παρνασσὸς B.
ἂν τῶν αἰν. A. ἂν ἐπεὶ δ, τε C. ἂν διακρινόμενος A. ἂν τυραννοῦσι | τυγχάνουσι A. ἂν ἄρτι A : ἀντὶ γ.
ἂν τὸν Αἰσχ. | τοῦ Αἰσχ. B. ἂν φυλάττεσθαι γ. ἂν αὐτοπρόσωπος B. ἂν malum αὐτό. ἂν τὸν B. ἂν λείπ.
αἱ Ἀθῆναι γ. ἂν ἥς om. C. ἂν φιλοσοφίαν αὐτῆς | φιλοσοφίας A.

NOTÆ.

(32-33) Facile porticus Athenis. Vide Æmiliū Probum. Vide infr. in orat. proxima.

(34) Plutarchus in decem Græciæ oratoribus. Vide Plutar. et Corn. Nepotem seu Probum.

Exordium orationis.

Discet nunc aperte Epicurus, si antea ignorabat, doctus, sed convictus, Providentia regi universum. Quod enim mali condemnentur, puniantur, et pœnas luant, **356^a** manifestum est indicium non naturæ temere ac frustra ruentis, sed legis atque instituti, et rationis administrandi, et hoc amplius, ipsius Providentiæ est argumentum. Jam itaque aliquid, Athenienses, commemoratione dignum accidit. Venit in iudicium Epicurus vultu subtristi, et suam, quam de voluptate habet, opinionem tetrico vultu corripit. Duplici de causa odio dignissimus, cum quod aliter doceat privatim, tum quod aliter publice exhibeat. Ibi enim voluptatem quidem jactat, ut jucunditatem ex omnibus rebus colligat : hic vero gravitatem mentitur, ut iudices conciliando subripiat. Novum sane iudicium, homo propter naturam mundi iudicatur, et perversus Sophista, propter providentiam pœnam subit. Perit omnis virtus per doctrinam Epicuri et sermones. Pereunt concilia, et iudicia, honestatis præmia, improbitatis supplicium, quin et supra cælum evadit impietas, nullusque est locus qui impudentiæ et audaciæ Epicuri sit expers. Et hac de causa, antiquis philosophiæ vestigiis insistere erubuit, et eandem quam priores ire viam neglexit (35). Eorum porro animi angustiam potissimum incusat, qui a nobis propter doctrinam impias puniti sunt, quare omnes adhuc impietate longo intervallo superare parat. Cur non accusetur, qui tale ac tantum nomen ausus est sibi affingere ? at ubi hæc proficitur ? Ubinam convenit et commisceatur voluptas laboribus, fortitudo deliciis ? Academia lupanaribus, philosophia potationibus, temperantium vita cum impudicis adolescentibus ? Et quid prædixit, qui ausus est ? Bellum et arma universæ naturæ legibus indicit, contra omnem pietatem demerentiam effundit, et de impiis sectatoribus eos plurimum colit, qui voluptatem ante alios demirantur.

Prius vero defensionem ejus consideremus : an doctrinæ ejus pœnam exigit ? Minime, sed impietatis. Licet enim docere quodlibet, impio esse non licet. Si probare potes non esse eos impios in verbis, verba non damno : at si verbis inest impietas, non propter illa pœnam dabis, sed eo magis puniere, quia ad impietatem confirmandam his verbis usus es. Non enim pœnam in iudicio dabit, si quis, etsi liceat uti ad ea quæ oportet, ad rem non convenientem verbis uti velit : **356^b** contra vero, si rem honestam inhonestis verbis inquinavit, ob verba pœnam luet. Vocamus huc in iudicium oratores, et

A [1084 R.] 'Εξ αὐτῆς ὁ τῆς μελέτης τὸ προοίμιον.

Nūn μὲν, εἰ καὶ μὴ πρότερον, εἴσεται σαφῶς Ἐπικούρου ὅτι πρόνοια διοικεῖ τὴν τῶν ὧν φύσιν, οὐ δογματίζων, ἀλλὰ κρινόμενος· τὸ γὰρ τοὺς πονηροὺς κρίνεσθαι καὶ κολάζεσθαι καὶ δίδόναι δίκην οὐκ εἰκὴ φερομένης καὶ μάτην φύσεως, ἀλλὰ θεσμοῦ καὶ νόμου καὶ ὁ πολιτείας καὶ (τὸ μέγιστον) αὐτῆς τῆς προνοίας λαμπρὸν ὑπάρχει τεκμήριον. Ἦδη μὲν οὖν προὔργου τι τῆς γραφῆς, ἀνδρες Ἀθηναῖοι, γεγένηται. Στυγνάζων ἦκεν ὁ ἐπὶ τὴν κρίσιν Ἐπίκουρος, καὶ τὸ τῆς ἡδονῆς δόγμα τῇ κατηφείᾳ διέφθαρκε. Αἱ ἀμφοτέραι δὲ μισεῖσθαι δίκαιοι, καὶ ὧν ἰδίᾳ παιδεύει καὶ ὧν δημοσίᾳ πλάττεται. Ἐκεῖ μὲν γὰρ τὴν ἡδονὴν θρῦλεῖ, ἵνα τὴν ὥραν τὴν τῶν χρωμένων καρπώσεται· ἐνταῦθα δὲ τὴν σεμνότητα καθυποκρίνεται, ἵν' ὑπαρπάσῃ τὸ δικαστήριον. Ἡ ὁ μὲν κρίσις παράδοξος· ἀνήρ πρὸς τὴν φύσιν τῶν ὄντων κρίνεται, καὶ πονηρὸς σοφιστὴς πρὸς τὴν πρόνοιαν δικάζεται. Οἴχεται μὲν ἀρετὴ πᾶσα τοῖς Ἐπικούρου λόγοις καὶ δόγμασιν, οἴχεται δὲ δικαστήρια [579 H.] καὶ κρίσεις, καὶ τῶν μὲν ἀγαθῶν αἱ τιμαὶ, τῶν δὲ ἐναντίων τὸ τίμημα. Ἀναβαίνει δὲ καὶ εἰς οὐρανὸν ἄνω τοῖς ἀδικήμασι, καὶ τόπος οὐδεὶς τῆς θρασύτητος Ἐπικούρου καὶ τῶν τολμημάτων ἐξαίρετος. Τὸ δ' αἴτιον, ἡσχύνθη τοῖς ἀρχαίοις ἐμμεῖναι φιλοσοφίας ὅροις Ἐπίκουρος, καὶ τὴν αὐτὴν ὁδὸν ἔλθειν τοῖς πρότερον φιλοσοφήσαντι ὠκνησε. Μᾶλλον δὲ μικροψυχὰν καταγνοὺς τῶν ὅσων παρ' ἡμῖν ἐπὶ πονηροῖς δόγμασι πλημμελοῦντες ἐκολάσθησαν, ἔγνω πάντας ἀνθρώπους ὑπερβαλεῖσθαι τοῖς ἀδικήμασιν. Ἡ πῶς οὐκ ἄξιός μ' ἐμφῶς, τοσαύτης καὶ τηλικαύτης ἐπανουμίας ἐπιχειρῶν καταφθεῖδεσθαι ; Ποῦ γὰρ ὁμολογεῖται ταῦτα ; ποῦ δὲ συμβαίνει καὶ μίγνυται ἡδονὴ πόνοις, καρτερία τρυφῇ ; Ἀκαδημία καὶ πόρνοι, φιλοσοφία καὶ πότος, σωφρονούντων βίος καὶ ἀκόλαστα μεράκια ; Ὅ δὲ τί προήρηται ὁ καὶ τί τετόλμηκε ; πόλεμον ἀπειλεῖ καὶ μάχην τοῖς νόμοις ὅλης τῆς φύσεως. Ἐμάνη μανίαν καθ' ἡλικίας ἀπάσης Ἐπίκουρος, καὶ δυσσεβεῖς ἔρωτας ἡρώσθη πάντων ὅσων τὴν ὥραν ὑπὲρ τοὺς ἄλλους θαυμάζονται.

Πρότερον δὲ αὐτοῦ τὴν ἀπολογίαν σκεῖν ὁμῶς. Δόγματός οὖν ἀπαιτεῖς εἰς αἵμας ; Οὐκ, ἀλλ' ἀσεβείας· δογματίζειν μὲν γὰρ ἐξόν, ἀσεβεῖν δὲ οὐκ ἐπιτέτραπται. Εἰ μὲν οὖν ἔχεις εἰπεῖν ὡς οὐκ ἀσεβεῖς οἷς εἰρηκας, οὐ κρίνω τοὺς λόγους· εἰ δ' ἀσέβεια τοῖς λόγοις πρόσσεστιν, οὐ διὰ τοὺς λόγους κερδανεῖς τὴν δίκην, ἀλλὰ ὁ κολασθῆσθαι πλέον οἷς ἐπὶ τὸ ἀδικεῖν τοῖς λόγοις χέρησαι. Οὐ γὰρ εἰ τις, ἐξὸν χρῆσθαι πρὸς ἃ δεῖ, κἂν πρὸς ἃ μὴ δεῖ θέλῃ, δίκην οὐ δώσει κρινόμενος· τούναντιον δὲ ὁ ὑφέξει λόγον, ὅτι καλὸν πρᾶγμα πονηρᾷ γνώμῃ διέφθειρεν. Καλοῦμεν ἐπὶ τὸ βῆμα τοὺς ῥήτορας· κἂν ὅκνη τις, πολλάκις

VARIE LECTIONES.

^a τῆς add. A. ^b καὶ post νόμου om. B. ^c malim ἦκει. ^d τὴν ante τῶν om. B. ^e κρίσις A : φύσις C. ^f ὅλων A. ^g ὁμολογεῖ A. ^h ποσῆρηκε C. ⁱ ὅλοις A. ^j fortasse legendum ἀπαιτῇ, passive. ^k ἀλλὰ om. A. ^l δὲ add. A.

NOTÆ.

(35) Sic Lucretius et ipse Epicureus : Asia Pieridum peragro loca, nullius ante Trita solo

ἡ κοινή φωνὴ τῆς πόλεως ἐπὶ τὸ λέγειν ἔχειται καὶ τὸν οὐ λέγειν βουλόμενον. Παρέρχεται τις εἰς τὸ σεμνὸν Ἐπικούρου φροντιστήριον νέος ἢ νέα· εἰς γὰρ ταύτην τὴν ἡλικίαν τὸ λαμπρὸν τοῦτο συνέδριον. Ὑπὲρ τὸν Ἰξίωνα τὸ θράσος ἀνθρώπου, ὕπὲρ τὸν Σαλμωνέα τὴν ὕβριν, τὴν τολμᾶν ὑπὲρ τὸν Τάνταλον. Ἄλλ' ἐκεῖνα μὲν μῦθοι, καὶ τῇ σκηνῇ μόλις τά γε τοιαῦτα πιστεύομεν· [1085 R.] Ἐπικούρος δὲ οὐκ ἐν μῦθοις, ἀλλ' ἐν δόγμασι καὶ πράξεσι νικῶν ἐκείνους εὐρίσκεται. Κάκεινοι μὲν ἐτέρωθι πού ταῦτα τολμήσαι λέγονται, οἱ μὲν ἐν ἔρσειν, οἱ δὲ ἐν νάπαις, οἱ δὲ ἐν βαρβάρους τισι καὶ ἀπερίμειντοις χωρίοις· δίδωσι δὲ πως ὡς συγγνώμην καὶ τόπου φύσιν ἐγκλημασιν· Ἐπικούρος δὲ Ἀθήνῃσι ταῦτα φιλοσοφεῖ. Ἀθήνῃσι δὲ ὅταν εἴπω, τὸ μέγιστον εἶπον τῆς εὐσεβείας κεφάλαιον. Οὐδὲν ὁ Σωκράτης σοὶ δοκεῖ πρὸς μίμησιν; Καὶ τί, φησὶ, τῶν ὑπευθύνων ἡσέθησα; Αὐτοὶ μοι λέγεις, Ἐπικούρε, τὸ μείζον ἐγκλήμα, ὅτι μὴ δυσσεβεῖς μόνον, ἀλλ' ὅτι ὡς καὶ καὶνὰ ὅθεν διχόθεν ὑπεύθυνος ὡς. Βωμοὺς οὐκ ἀνέτρεψας, ἀλλὰ μάτην ἐστῶτας ἐδείξας, [580 H.] Πρῖνοιαν ἀνελών, δι' ἣν βωμοὺς ἱδρυσάμεθα· θυσίαν καὶνὴν οὐκ ἔθυσας, ἀλλὰ πάσας ἀθρόως ἠνέγκας. Μὴ βούθην ὡς τῆς τιμωρίας Ἐπικούρος, ὅτι μὴ κατὰ τὸς πρότερον κατὰ θεῶν ἐθρασύναντο. Πάντας μὲν γὰρ ἀσεβῆσαι τρώπους ἐνὶ τῶν κατὰ τὴν πόλιν ἀδύνατον· εἰ δὲ ἕκαστος, ἀνὴρ ὧν ἔδρασε προβαλλόμενος ἃ μὴ πεποίηκε, τὴν τιμωρίαν ἐκφεύγεται ὡς, τίς ὑφέξει τῶν ἀσεβῶν δίκην ὡς, οὐ πάντας ἀσεβεῖν ἐγχωροῦντος ὡς ἐκάστη καὶ τοῖς κρίνομένοις ἐξὼν ἀντὶ τῶν πεπραγμένων τὰ μὴ πεπραγμένα προτείνεσθαι; οὐ δὲ ὡς ταῦτα ὡς γε νοῦν ἔχοντων τὰς διαδύσεις προτείνεσθαι ὡς. Οὐ γὰρ ὑπὲρ ὧν τις οὐκ εὐθύνεται, τὴν ἀπολογίαν προσήκει ποιεῖσθαι, ἀλλ' ἐφ' οἷς; οἱ τε κρίνοντες ἡγοροῦσιν, οἱ τε δικάζοντες καθήνται. Οἱ δὲ ἀφέντες τὸ δικαιοτάτον ἐπὶ τὸ βῆστον βαδίζουσι· τὸ μὲν γὰρ δικαιοτάτον λύειν τὸ ἐγκλήμα δι' ὃ κρίνεται, τὸ βῆστον δὲ ἀπολογεῖσθαι περὶ τούτων ἐφ' οἷς οὐ φεύγει τις δίκας. Εἰ περ οὖν ὅτι μὴ πῶ δέδωκας δίκην, οὐκ εἶναι νομίζεις πρόνοιαν, ὁρθῶς βεβούλευσαι· εἰ δὲ διὰ τὴν φύσιν τῶν ὧν, ὁ λόγος μάταιος. Ἀλλὰ πῶς, πρὸς τῶν ἀτόμων καὶ τοῦ κενοῦ ὡς τοῦ πολυθρυλήτου, ταύτην τὴν δόξαν ἐξεύρηκας; Ἀτακτὸς τις ἐνοχλεῖ τὴν τῶν ὧν φύσιν φορὰ ὡς καὶ κίνησις· ἀλλ' ἀρχαῖον τὸ χάος καὶ τῶν σὺν λόγων πρεσβύτερον. Ἀλλ' οὐδὲ πείθεται τοῖς ὠριστεμένοις νόμοις τῆς φύσεως· καὶ μὴν ἅπαντα καὶ τάξει χωρεῖ, καὶ τῆς Προνοίας ταύτης μέγιστον οἶμαι τεκμήριον τὸ πάντα σῶζεσθαι· ἀταξία μὲν γὰρ φθορὰν, τάξις δὲ σωτηρίαν ἐργάζεται.

Τί σου λέγει ἐκ Δελφῶν, ὡς ἐξ οὐρανοῦ, τὴν πρόνοιαν; ἀλλ' ὅμως ἐκινεῖτο μὲν Παρνασσὸς καὶ κατὰ Περσῶν ἐκτραβένετο, κορυφαὶ δὲ ὅς ὅσον ἀντὶ βελῶν ἐτοξεύοντο, Πέρσαι δὲ ἐπιπτον τάφοις ταῖς πέτραις χρησάμενοι. Ἐπικούρου δὲ ταῦτα λέγειν κατὰ τοῦ ὡς

A si quis lentus accesserit, frequenter communi civitatis suffragio vel invitatus ab dicendum cogitur. Venit aliquis juvenis vel juvenula (nam ob hanc ætatem præclarus ille conventus ordinatus est) in venerandam Epicuri scholam, audacia superat ille Ixionem, ferocia Salmonem, temeritate Tantulum: sed hæc in fabulis, et per umbram vix credimus. Sed non in fabulis Epicurus, verum in doctrinis actionibusque hos superare convincitur. Quibus in locis hæc illi ausi sunt? Alius in montibus, alter in salibus, ille in barbaris quibusdam et abjectis regionibus, ut etiam locus veniam peccatis dare videatur. Verum Epicurus hæc docet Athenis; Athenas cum dico, pietatis caput intelligo. Num tibi videtur Socrates, quem imiteris dignus? Et quid dignum, inquit, cur reus sim commisi? Hoccine mihi ais, Epicure? majus jam crimen est, non impietatis modo, sed quia nunc etiam novum adjungis. Unde jam duplici de causa reus factus es. Aras non evertisti? at eas frustra esse ostendisti, cum Providentiam e rerum natura tollis, ob quam aras extruximus. Sacrificia nova non introduxisti? at omnia sustulisti. Non absolvas Epicurus, quia non eadem quæ priores de diis sensit. Fieri enim non potest, ut unus in urbe civis omnibus modis sit impius: si vero unusquisque pro his quæ fecit adducens ea quæ non fecit, supplicium evadet, quis impietatis pœnas dabit? cum nulli sint omnino inpii, et liceat reis pro malefactis benefacta proferre. Non sunt a sapientibus hæc frustrationes admittendæ. Non enim adhibenda defensio est eorum, de quibus quis non accusatur, verum de quibus coram iudicibus accusatur, et ob quæ disceptatores sedent. Illi vero, æquissimis omissis, ad facillima dilabuntur. Æquissimum enim est obiectum diluere: facillimum ea defendere, de quibus non accusatur. Si igitur quia pœnas nondum dedisti, ideo Providentiam negas, recte judicasti; sin propter naturam universi, 357a stulte. Sed unde hanc de atomis et chao adeo irrito opinionem invenisti? inordinata quædam volutio, et motus hoc universum turbat, et antiquum chaos est, et tuis verbis antiquius, neque definitis naturæ legibus obtemperat. Porro autem omnia ordine procedunt, quod maximum Providentiæ argumentum puto, omnia scilicet conservari; nam inordinatio corruptionem, ordo vero conservationem inducit.

Quid adimis Delphis, sicut e cælo, providentiam? verumtamen movebatur Parnassus, et contra Persas jaciebatur: montium vero vertex pro telis torquebatur. Cecidere autem Persæ, in petris sepulti. Verum cum Epicurus hæc in deos dicere audeat,

VARIÆ LECTIONES.

⁷¹ πῶς A: ποτε C. ⁷² καὶ om. A. ⁷³ ante ὑπεύθυνος excidisse opinor verbum εἰ. ⁷⁴ ἀθρόως add. A. ⁷⁵ μὴ β. B: μηδὲ β. C. ⁷⁶ ante ἐκφεύξ. cum ABC omisi οὐκ. ⁷⁷ δίκην om. A. πάντα Scaliger. ⁷⁸ ἐγχωροῦντος ἐκάστῳ ἀσεβείν C. ⁷⁹ δὴ A: δεῖ C. ⁸⁰ ταῦτα: Scaliger. ⁸¹ προτείνεσθαι C. ⁸² δι' ὃ A: διότι C. ⁸³ εἰπερ A: εἰ μὲν C. ⁸⁴ καινὸν C. ⁸⁵ φορὰ τε καὶ B. ⁸⁶ δε om. B. ⁸⁷ τοῦ τῆς A.

montes non concutiantur, non Hymettus evibratur? A non fulmina, non tonitrua hunc una cum Academia hominum oculis eripiunt. Callidum deorum inventum intelligo, hunc vestris judiciis reservarunt, ut Atheniensis senatus eadem quæ Pythius vates Apollo decernat. Si vel tantummodo scribere ausus fuisset, quantum satis esset ad tollenda Providentiæ signa, puniendus fuisset ut impius. Si autem in eam ipsam Providentiam impius sit, ejus simulacra sunt cœlum, terra, elementorumque naturæ: an parcemus tanquam modicum facinus patravit? Bene enim est, inquit, improbis; at quænam tamen major improbitate infelicitas? Male vero est sapientibus. An aliam felicitatem putas virtute meliorem? ita; non una est cujusque hominis vitæ ratio a natura et voluntate, sed dividuntur quidem hominum intentiones: tribuunt vero unicuique proprium sibi finem. Nullus imperium omnium ambit sapiens, ejus possessores plurimi beatos prædicant, nec, si minus consequatur, damnum putat. Quid ergo spectat, quid intendit, cur laborat, cur noctu vigilat, et interdiu studet? Ut virtutem consequatur. Hanc quomodo obtinebit? et qua ratione divinæ illius prædæ compos fiet? Opibus et divitiis non acquiritur virtus, neque corporis robore. Omnem enim oleagineam coronam excedit. Virtute bellica? Et quænam tropæa chariora quam de vitio statuuntur? Non igitur sapienti pauperi paupertatem objicias: non enim spectat divitias. **357^b** Neque ægrotanti invaletudinem exprobres, siquidem melior pars illius salva sit, neque improbres, si a civitati imperantibus vincatur, quandoquidem etiam fortioribus superior est. Tantum enim abest ut vir sapiens horum possessionem sectetur, vel se infelicem, si careat, existimet, ut etiam aliqui, maxime eorum qui sapientia et virtute clauerunt, iis se sponte privarint, quo liberi ab omni externo impedimento, immortalis virtutis divitias emerent. Anaxagoras omnia patriæ pascua dimisit, reipsa declarans quænam agricultura sapientibus conveniat (36). Ultro Democritus morbum concivit, ut pars melior sana esset.

Quid ergo Providentiam incusas, tanquam non recte quid sit justum distribuentem? Si enim omnia externa bona despiciunt, quomodo non habentes moleste ferant, vel ut assequantur laborent? Quis enim dives non existimet opes maximo impedimento esse? Divinarum autem et humanarum rerum cognitio, et talis ac tantæ sapientiæ magnitudo, tibine videatur supervacaneum quid mercatorum facienti, et sarcinam sollicitè gerenti, et onus ei, qui honores ac magistratus in civitate sectatur?

θεοῦ τολμήσαντος οὐκ ὀρη σείεται, οὐχ Ὑμητὸς συγκραδαινεται, οὐ πρηστῆρες οὐδὲ σκηπτοὶ αὐτῇ τοῦτον Ἀκαδημίᾳ συναφανίζουσι. Συνίημι τὸ στρατήγημα τῶν θεῶν· ὑμετέροις ψήφοις τοῦτον ἐτήρησαν, ἵνα Ἀττικὸν δικαστήριον Ἰσα Πυθίῳ βουλευέσθαι. Εἰ μὲν οὖν γράψαι τοσοῦτον μόνον ἐτόλμησεν ὅσον καθαιρεῖν τὰ τῆς προνοίας ἀγάλματα, ἔδει δίδοναι δίκην ὡς ἀσεβήσαντα· εἰ δὲ εἰς αὐτὴν ἐκαίην ἀσεβεί, ἥς οὐρανὸς καὶ γῆ καὶ στοιχείων φύσεις ἀγάλματα, ὡς μέτριόν τι δρᾶσαι διανοηθέντος φεισόμεθα; Εὐτυχοῦσι γάρ, φησὶν, οἱ κακοί. Καὶ ⁸⁸ εἰ κακίας μείζον δυστύχημα; δυστυχοῦσι γάρ οἱ σοφοί. [1088 R.] Εἰτα εὐτυχίαν ἄλλην ἀρετῆς ἡγῆ βελτίονα ⁸⁹; Οὐχ εἰς βίος ἀνθρώπου γνώμης ὑπάρχει καὶ φύσεως, ἀλλὰ σγίζονται μὲν οἱ τῶν βιούντων σκοποὶ, συμμερίζονται δὲ πέρας ἐκάστῃ τὸ πρόσφορον. Οὐκ ἐρᾷ σοφὸς τὴν ἀρχὴν οὐδενὸς τῶν πάντων, ἐφ' οἷς οἱ πλείστοι τοὺς κεκτημένους εὐδαιμονίζουσιν· οὐκ οὐδὲ ζημίαν τὸ μὴ τυγχάνειν [581 H.]. Ὑπεύληψ. Τί οὖν ἐκαίην τέλος, καὶ πρὸς τί βλέπων καὶ πόνους ποιεῖ καὶ νύκτωρ ἀγρυπνεῖ καὶ μετ' ἡμέραν ⁹⁰ ἐσπούδακεν; Ἀρετῆς κτήσις, ὧ τάν. Ταύτην δὲ πῶς αἰρεῖ, καὶ τίνος τρόπου τῆς θείας ἐκαίνης θήρας ἐγκρατῆς γίνεται; πλοῦτι καὶ χρήμασιν οὐκ ἔστιν αἰρετὴ ⁹¹. Πρώμῃ τοῦ ⁹² σώματος ⁹³; Ὑπὲρ ἅπαντα κότινον ὁ ταύτης στέφανος. Δυνάμει τῇ κατὰ τὴν ⁹⁴ πόλεμον; Καὶ τίνα τρόπαια τῶν ἀπὸ ⁹⁵ κακίας μείζονα; μὲν οὖν πενομένην τῷ σοφῷ πενίαν πρόφερε (οὐ γὰρ ἦν σκοπὸς τὰ χρήματα), μήτε νοσοῦντι τὴν ἀρρώστιαν ὀνειδίξει, εἴπερ ὑγιαίνει τὰ κρείττονα, μήτε ⁹⁶ ἡττωμένην τῶν δυναστεύοντων ἐν πόλεσιν, εἴπερ κρατεῖ τοὺς ἀμείνοσι. Τοσοῦτον ⁹⁷ γὰρ ἂν δέοι σπουδαῖος ἀνὴρ μεταδιώκειν τὴν τῶν τοιούτων κτήσιν ἢ δυστυχεῖν ὑπολαμβάνειν τῷ ⁹⁸ στέρεσθαι, ὥστε ἔδη τινὲς καὶ μᾶλα τῶν ὀνομαστῶν ἐπὶ σοφίᾳ καὶ ἀρετῇ [οἱ] τοῦτων ἐκόντες ἀπέστησαν, ἵνα πάσης ἑαυτοὺς τῆς ἐξωθεν ἀσυχολίας ἐλευθερώσαντες τὴν ἀθάνατον τῆς ἀρετῆς πλοῦτον ἀλλάξωσι. Ἀναξάγορας γῆν ἀνῆκε τὴν αὐτοῦ πᾶσαν μηλόδοτον, ἐργῷ νομοθετῶν τίς γεωργία τοῖς σοφωτέροις ἀρμότουςα ⁹⁹. Ἐκὼν δὲ ἐνόεσι· τὸ ¹⁰⁰ σῶμα Δημόκριτος, ἵνα ὑγιαίνῃ τὰ κρείττονα.

Τί οὖν ἐγκαλεῖς Προνοίᾳ ὡς μὴ μερίζουση κατ' ἀξίαν τὸ δίκαιον; Εἰ γὰρ καὶ περιόντων ὑπερορώσι τῶν ἐκτὸς ἀπάντων, πῶς ἢ ἄχθονται μὴ παρόντων, ἢ ὅπως ὑπάρχῃ σπουδάζουσι; Τίς γὰρ πλοῦτῶν οὐκ ἀσυχολίαν ἀγεί μεγίστην αὐτὰ τὰ χρήματα; θείων δὲ γνώσις καὶ ἀνθρωπίνων πραγμάτων, καὶ τοσαύτη; καὶ τηλικαύτης σοφίας μέγεθος, ἃρ' σοι δοκεῖ πάρεργον ¹⁰¹ μὲν εἶναι τοῦ χρηματιστοῦ, τοῦ δὲ παρεργούντος ἐφ' ὅλιγον, τοῦ δὲ τὰς ἐν πόλει τιμὰς διώκοντος ἐπακολούθημα; Μὴ τοίνυν κακοδαίμονα; κά-

VARIE LECTIONES.

⁸⁸ καὶ om. A. ⁸⁹ βελτίονα A : βελτίω; val c. ⁹⁰ ἡμέρας c. ⁹¹ αἰρετῇ] ἀρετῇ AC. ⁹² τοῦ A, τε c : om. B. ⁹³ post σώματος cum A omisi αἰρετῇ, debebat etiam Leichius, p. XXV. ⁹⁴ τὸν om. B. ⁹⁵ ἀπὸ] ὑπὸ A. ⁹⁶ μήτε τῷ ἡτ. c. ⁹⁷ τοσοῦτο c. ⁹⁸ τῷ B : τὸ c. ⁹⁹ ἀρμότουςα B. ¹⁰⁰ τὸ libri om. ¹⁰¹ παρεργούντος] περιεργούντος Scaliger, πανουργούντος Reiskius, non pejus fuerit γεωργούντος.

NOTE.

[36] Orig. lib. II Contra Celsum; Lactant. lib. 3 De falsa sap. cap. 23; Plut. in Vita Periclis.

λει τοὺς τὴν μεγίστην εὐδαιμονίαν εὐδαιμονήσαντας, μὴδὲ δυστυχεῖς τοὺς ὁμοιουμένους τοῖς χρεῖσσι, μὴδὲ πένητας, ὧν θησαυρὸς ἀθάνατος², μὴδὲ ἀτίμους, οὓς ἰσα θεοῖς θαυμάζομεν. Πολλοὶ γὰρ πολλάκις κακοὶ μὲν γνῶμην τυγχάνουσιν, ἐπαίνουσι δὲ πολλάκις παρ' ἐνίων, τῆς χρείας ποιούσης ἀντὶ τῆς ἀληθείας τὸν ἐπαῖνον.

Καίτοι γε ἡδέως ἂν ἐροίμην τοὺς ὀνειδίζειν τοῖς σοφοῖς τὴν δυστυχίαν ἐθέλοντας, πότερον ἦσαν τοιοῦτοι πρὶν γενέσθαι σοφοί, ἢ μετὰ ταῦτα τῶν λεγομένων εὐτυχιμάτων ἀφῆρηται; Εἰ μὲν πρότερον, οὐ τῆς ἀρετῆς τὸ ἐγκλημα· εἰ δὲ ἐξ οὗ ταύτην εἰλήφασιν, οὐχ ὧν ἐπὶ θοὺν ἀλλ' ὧν οὐκ ἐπὶ θοὺν ἐστέρηται. Ὁ δὲ καὶ κατεργασθῆται τῆς συμφορᾶς³, καὶ παραγράφεται τὸν τρόπον ἥδη τῆς κρίσεως. Οἷς γὰρ οὐδ' ἐτιοῦν, οἶμαι, τῶν εἰσθότων ἡδίκηκε, τοῦτοις δὲ μὴδὲ τὴν ἀρχὴν ἡδίκηκε δείξειν ὑπελήφειν, ὥσπερ οὐ διὰ τοῦτο μείζονος ὀργῆς καὶ κατηγορίας ὑπάρχων ἀξιος, ὅτι τοιαῦτα καὶ τηλικαῦτα παποίηκεν ὧν οὐκ ἔστιν [582 H.] εὐρεῖν παραδείγματα. [1089 R.] Εἰ δ' οἱ τὰ μείζω τολμήσαντες, ὅτι τὰ μείζω δεδράκασι, τὴν τιμωρίαν οὐ δώσουσι, τίς ἐτι λόγος κολάζειν ἐθέλει⁴; τοὺς τὰ μικρότερα; Τί δέ; εἰ τοὺς μὴ τὰ συνήθη παρανομοῦντας ἀφήσομεν, πῶς οὐκ ἐξουσία πᾶσα γενήσεται τοῖς ἐθέλουσι⁵ πλημμελεῖν ἃ μὴ συνείθισται⁶, ὅταν οἱ πρῶτοι ταῦτα τολμήσαντες ὥς οὐκ ἀδικούντες ἐκφύγοιεν; Χρὴ δὲ οὐκ ἀφῆσεις τῶν κρίσεων τὰς ὑπερβολὰς τῶν ἀδικημάτων μάλλον ἢ τούναντιον αἰτίας γίνεσθαι, ὅσῳ μετὰ τῶν ἔργων καὶ τὸ τῆς γνώμης μεμίσηται. Τὸ γὰρ οἷς ἀδικεῖ τις καὶ φύσιν ἀδικημάτων καὶ νῆν προσάγειν βούλεσθαι διχόθεν ἂν εἴη τὴν μοχθηρίαν ἐλέγχοντος, καὶ τῷ πλημμελεῖν ἃ μὴ δεῖ, καὶ τῷ ποιεῖν ἐθέλειν ἃ μὴ τις πρότερον⁷ δρᾷσειεν. Οὐδὲν σοι, φῆς, τῶν εἰσθότων τετέλιμηται. Αὐτὴν μοι λέγεις τὴν ὑπερβολὴν ὧν ἡτυχήκαμεν. Οἱ μὲν γὰρ ἡδίκημένοι ταῦθ' ἄπερ καὶ ἑτέρους ἡδίκημένους ἐπίστανται, φέρουσι βῆρον τὰς συμφορὰς, παραμυθίαν ὡν πεπνύσασιν τὴν τῶν⁸ πῆλας δυστυχίαν⁹ νομίζοντες· οἱ δὲ νεωτέρων ἀδικημάτων οὐκ ἔχοντες μὴ ἰὼν ὁμοίον εὐπορεῖν ἔχειν ἐφ' οἷς ἡτύχησαν.

Ex Declamations, in causa patris percussoris filii.

Ἠδίκηται τις εἰς παῖδα; Οὐχὶ καὶ γυνὴ προσδίκηται. Δι' ἄμφοιν ἡ βλάβη καχώρηκεν; Οὐ πρόσκειται¹⁰ φόνος τοῖς ἀδικήμασι. Σφαγῆς τις αἰτίος γέγονε; Τὸ¹¹ λαθεῖν θεραπεύει τὴν συμφορὰν. Μοιχείαν τολμᾷ, καὶ λαθραῖους μηχανήμασιν οἶκον διαλύει σώφρονα; Οὐ μὴν τοσοῦτον κακὸν κακῷ μείζονι κατασκευάζει δεινότερον, παῖδα ἐπιβαλὼν¹² μητρί, καὶ τοῖς τῶν μοιχεύοντων σώμασι κοῦφον ποιῶν καὶ αὐτὸ τὸ τῆς μοιχείας δοκοῦν ἀδικήμα εἶναι. Ἀδιάφορον¹³ τὴν ψυχὴν¹⁴ ἔσχεκεν, ἀλλ' οὐχὶ καὶ τὴν

A Non ergo eos infelices appellato, qui omnium sunt felicissimi, neque infortunatos, qui ditissimi sunt, neque pauperes quorum thesaurus immortalis est: neque ignobiles et abjectos, quos pro diis habemus. Saepe enim multi improbi sunt voluntate, ab aliquibus tamen utilitati potius quam veritati servitibus laudantur.

Libenter sane eos interrogarem, qui sapientibus infelicitatem exprobrare student, an tales fuerint antequam sapientes fierent, an vero postea felicitatem amiserint. Si prius non est, non est virtutis culpa: sin vero ex quo sapientiam acquisierint, non ea quae desiderabant, sed ea quae non desiderabant, amiserunt. Hic vero calamitatem illam deridet, et in iudicio hanc consuetudinem exsultat.

B Nam quibus nihil eorum, ut puto, quae antea solitus erat, obiect, his quia neque imperium objecerat, sperarat fore, ut idcirco non majori poena et supplicio dignus existeret, quoniam tanta, et talia fecisset, quorum exempla non possunt reperiri. Sin hi qui majora ausi sunt, quia majora commiserunt, poenam non luent, quoniam ratio est eum puniri qui minora commisit? Quid autem? Si eos dimittimus, 358a qui praeter solitum nihil fecerunt, nonne fiet omnibus potestas volentibus committere quae non consueverunt, quandoquidem et primo eadem ausis impune cessit? Non enim oportet magis criminum exsuperantias iudicia tollere, quin potius eorum causas exsistere aequum est, quod opera simul et voluntas odio habeantur. Velle enim novum flagitii genus addere iis quae commisit duplici nomine reprehendendus sit, cum quod nefas patrasset, tum quod ea committere quae antea nemo ausus sit; at nihil te eorum quae antea commiseris, fecisse inquit. Ipsum (37) acceptorum infortuniorum excessum narras. Qui vero in recentioribus malis non habent quos imitentur, intolerabilem miseriam suam existimant, eo quod sociis iis in rebus, quae illis adversae fuerunt, prospere cesserit.

παραδείγματα ἀφόρητον ἡγούνται τὴν συμφορὰν τῇ

D Aliquisne injuriam a filio accepit? Non et mulier violata est? An ab utroque damnum illatum est? Nunquid et stupri causa caedes facta? Quis necis auctor exstitit? Mitigatur dolor quia ignoro. Audet adulterium committere, et occultis dolis honestam familiam evertit. Non tamen tantum malum majori quodam malo gravius reddit, filium adjiciens matri, et illis mœchantium corporibus leve reddens adulterii crimen. Fortunae bona sortitus est? At non et intactam ejus domum relinquemus. Non ego

VARIÆ LECTIONES.

- ² ἀθάνατος A : ὁ θάνατος Σ. ³ τὰς συμφορὰς Σ. ⁴ ἐθέλειν B. ⁵ ἐθέλουσι Σ. ⁶ συνήθισται Σ.
⁷ πρότερος AC. ⁸ τῶν A : τοῦ Σ. ⁹ δυστυχίαν τυχεῖν C et pr. A. ¹⁰ πρόσκειται Σ. ¹¹ τὸ τῷ corr. B.
¹² malum ἐπιβάλλον. ¹³ ἀδιάφορον A. ¹⁴ τυχὴν B.

NOTÆ.

(37) Al. Adversam mihi fortunam objicis.

PATROL. GR. CIII.

frustra minatus sum, o cives. Capti, prostrati sumus, obmutescimus, et respublica memoria excidit. Cædibus nobis vocem eripuisti, et tragicis illis actionibus facundum hoc os obturasti. Vix quæ dicenda sunt profero : in posterum non amplius civitatis orator futurus, sed meæ solius calamitatis. Cujus sunt hæc facinora? Nonne omnia tua? Nonne mea illa quidem dextera, sed tuo consilio omnes perierunt? Nondum id, quod caput est malorum, commemoravi : spectacula, inquam, claræ illæ tuæ scenæ, quæ suo tempore acta sunt. Quam lætum finem tragicis addis infortuniis, et iis calamitatem auges, quibus in comœdiis luctus leniri solet. Sic igitur omnia quæ contra nos adornavit undique colligans proferens **358** profert. Quid de paupertate diceret? An, quod nullus prohibet, lex accuset, ac condemnet? Dein me interrogat, num liceat puerum necare, num liceat proli, quam suscepisti, injuriæ facere? Si autem utrumque lex permittat, et quod licitum est, assumpsisti, et quod non licet conjunxisti, non per utrumque absolveris potius, quam pœnam subibis eorum, quæ huic adjungis, et quæ non licent. Licet mihi, inquit. Eivitis hæc verba, et tyrannicæ superbiæ responsum. Ego vero tibi benigne atque humaniter respondeo. Dabis enim pœnas dum hi iudices sedebunt. Nosti quid hominem absolvat? facere licuisse. At si licentia abusus es, hanc punio, quod hac occasione omnem licentiæ naturam exuerit. Pulchrum est commisceri, sed tum demum, cum id suspicione vacat. Sin autem domum quis perfodiat, insidiatur uxori, cognationem violet, familiam corrumpat, fictam humanitatem simulet omni odio plenam, quæ adjunctam interim justitiā non habentia, permissu quodam sunt. Hæc quod eam assumpserint quo videntur minus reprehendenda, eo sunt injustiora. Sed adoptandi forte gratia quærebās filium, cur non ante partum voluntatem tuam indicasti? aut cur adhuc puerum post partum non postulasti? An fortasse neutrum horum volebas? Sed defectu hæredis apprehensum non indicasti? Nonne secundum leges adoptionem fecisti? Hæc nobis quis respondebit, contra leges factam non esse? Impudens meretrix per fraudem ausa est, et infelix puer in miseram matrem execrabilis amoris scypho misere inebriatus est, et patris dextra malis artibus in charissimorum suorum cædem conversa est. Lugeo igitur eos quos non ut hostes necavi, et lacrymans victimis assideo, quas legitime factas putabam, quemque ante cædem adulterum existimavi, hunc post cædem filium agnovi. Nunc omnino vulneratus es, nunc et fascias sepulcrales accipis, fili. Extremum te invocabo non nominibus, quæ per adulterum sortitus es, sed quæ per generatio-

A ἐστὶν ἔξει δι' ἡμᾶς ἀδιάφορον. Οὐκ ἐφεύσω τοῖς ἔργοις τὰς ἀπειλὰς, ὡς πλοῦσι· ἐαλώκαμεν, νενικήμεθα, σιωπῶμεν, τῆς πολιτείας ἐπελαθόμεθα. Ἀπ' ἑτέρας ἡμῶν τὴν φωνὴν τοῖς φόνοις, καὶ τὸ στόμα τὸ ἄλλον ἀπέφραξας τοῖς τραγικοῖς τοῦτοις γνωρίσμασι. Μόλις τὰναγκαῖα λέγω καὶ φθέγγομαι· ῥήτωρ εἰμὶ λοιπὸν οὐκέτι τῆς πόλεως, ἀλλ' ἤδη μόνῃς τῆς συμφορᾶς. Τίνος τὰ τηλικαῦτα μιάσματα; οὐ σὰ πάντα; οὐ τῇ μὲν δεξιᾷ τῇ ἐμῇ, τῇ σπῇ δὲ γνώμῃ πάντες ἀνάλονται; Οὐκ οὖν τὸ κεφάλαιον τῶν ἀδικημάτων εἶπον, τῆς λαμπρᾶς σου σκηνῆς τὰ κατὰ καιρὸν ἀναφανέντα γνωρίσματα. Ὁ κωμικὸν πέρας τραγικαῖς τύχαις ἐπαγαγὼν¹⁵, καὶ τοῦτοις αὐξήσας τὴν συμφορὰν, οἷς¹⁶ ἐν κωμῳδίαις πάθῃ λύεται. Οὐτὼν τῶν πάντων τὰ καλ' ἡμῶν διαπεπραγμένους B περιῶν¹⁷ λέγει· Τί δ' ἂν εἴποις περὶ¹⁸ τοῦ πένητος; Ὅσα μηδεὶς κωλύει νόμος, κατηγορεῖν ἐθέλει καὶ γράφειν. Εἰτά με ἐρωτᾷ· Οὐκ ἔστιν οὖν¹⁹ ἀνελεῖσθαι παιδίον; οὐκ ἔστιν οὖν μηδὲν ἀδικεῖν ἀναλαμβάνοντα; Εἰ δ' ἐκάτερον τοῦ νόμου διδόντος καὶ τὸ ἐξὸν εἶλω²⁰ καὶ τὸ μὴ ἐξὸν προσέθῃς, οὐ διὰ [583 H.] θάτερον ἀφεθήσῃ μᾶλλον ἢ δίκην ὑφ' ἑξέως οἷς²¹ τοῦτ' προσάγεις καὶ ἄμῃ ἔστιν. Ἐξέστι μοι, φησὶ. Πλοῦσι λόγος, τυραννικῆς ὑπερηφανίας ἀπόκρισις. Ἐγὼ δὲ σοι πρῶτος οὕτω καὶ δημοτικῶς ἀποκρίνομαι· δώσεις γὰρ δίκας τέως ἂν οὗτοι δικάζωσιν²². Ἐγνωνάς τις ποιεῖν²³ ἀνεύθυνον; ἔχει²⁴ τὴν ἐξουσίαν. Εἰ δὲ τὴν ἐξουσίαν εἰς παρανομίαν μετήνεγκας, κολάζω ταύτην, [1002 R] ὅτι τῇ προσφάσει τὴν φύσιν τοῦ μηκέτι ἐξῆναι μετέληψε. Τὸ κοινωνεῖν καλὸν, ἀλλ' ὅταν ἡ χάρις ἀνυπόποτος. Ὡς δὲ διορτυτῇ μὲν οἰκίας τις, ἐπιδολεῖν δὲ γάμοις, λυμαίνηται δὲ γένῃ, διαφθείρῃ δὲ ἐστία; ὑποκρίνεται δὲ φιlanθρωπίαν ἀπανθρωπία; ἀπάσης γέμουσαν, ἃ τὴν προσθήκην οὐκ ἔχοντα τέως τὴν ἀδικον²⁵ μετ' ἐξουσίας ἐπράττετο, ταῦτα ὅτι ταύτην προσεῖληψε τῷ δοκεῖν ἀνεύθυνα φαίνεσθαι, προσθήκῃ τῶν ἀδικημάτων γίνεται. Ἄλλ' εἰς θέσιν ἰσως ἐξήτεις παιδίον. Τί δὲ οὐ πρὸ τοῦ τόκου τὴν γνώμην σου κατεμήνυσας, ἢ τὸ παιδίον μετὰ τὰς ὠδῖνας οὐκ ἤτησας; Ἡ τυχὼν οὐδέτερον τούτων ἤθελες· ἀλλ' οὖν ἐκ τῆς ἐρημίας ἀνελὼν εὐθὺς οὐκ ἐκονολογήσω περὶ τοῦ πράγματος, οὐ κατὰ νόμους τὴν θέσιν ἐπράττες. Ταῦτα ἀφαιρήσεται τις ἡμᾶς²⁶, ὡς παρὰ τοὺς νόμους οὐ πέπρακται; Ἐναγῆς²⁷ μοιχεῖα διὰ σοφισμάτων τετὸλμηται, καὶ παῖς δυστυχῆς κατὰ μητρὸς ἀθλίας²⁸ ἐξ ἐναγού²⁹ κρατήρος ἐμεθύσθη κακῶς, καὶ δεξιὰ πατρός ἐπὶ φόνους τῶν φιλιτάτων ὑπὸ κακοῦθους τέχνῃς ἐξώπλισται. Θρηγὼ νῦν οὖς ὡς πολεμῖους ἐφόνευσας, καὶ σφαγαῖς παρακάθημαι θακρύων, ἃς ὤμην μετὰ τῶν νόμων ἐργάζεσθαι· καὶ ἐν πρὸ τῶν φόνων μοιχὸν ἐνόμιζον, τοῦτον παῖδα μετὰ τὴν σφαγὴν ἐγνώρισα. Νῦν ὄντως τιτρώσκη, νῦν τὴν καιρίαν λαμβάνεις, παιδίον. Καλέσω γὰρ σε

VARIE LECTIONES.

¹⁵ ἐπαναγαγὼν C. ¹⁶ οἷς] ὡς A. ¹⁷ περιῶν A. ¹⁸ περὶ] κατὰ B. ¹⁹ οὐκ ἔστιν οὖν μηδὲν B, ἔστιν μὲν οὖν ἀλλ' ἐπὶ τῷ μηδὲν Reischius. ²⁰ pro εἶλω lacuna est in B. ²¹ οἷς] imo ὧν. ²² δικάζουσιν C. ²³ ποιεῖν C : ποιεῖ C. ²⁴ ἔχεις AC : ἔχειν C. ²⁵ ἀδικίαν A. ²⁶ ὡμάς A. ²⁷ ἐναγῆς μοιχεῖα] ἐνάγεις μοι χεῖρα B. ²⁸ ἀθλίας] ἀθρόως B. ²⁹ ἐξ ἐναγού Scaligr. libri ξαναγού.

λοιπόν οὐ τοῖς τῶν ἀδικημάτων ἀλλὰ τοῖς τοῦ γένους ὀνόμασιν· οὐ γὰρ σύ μοι τῶν ἀτυχημάτων ἀλλ' ἔτερος· αἴτιος. Ἡδέως δ' ἂν ἐροίμην ἐκεῖνον ὃν πρῶτον τὸν πλοῦσιον. Χρηστὸς αὐτῶ τὸν τρέπον δ' νεανίσκος ἐφαίνετο, ἢ τοῦναντίον παράνομος; Εἰ μὲν γὰρ χρηστὸς, τίνας αἱ πράξεις, οὐκ ἄδελον· εἰ δὲ ποιηρὸς, ἐχρῆν ἀποδιδόναι· τῷ φύσαντι. Πρὸς δὲ τοῦτοις πότερον ἐλελήθει σε ταῦτα ποῖων, ἢ προειδώς οὐκ ἐκώλυες; Εἰ μὲν γὰρ ἤγγονες, πατὴρς γε ὄντως φυλακὴν λέγεις· εἰ δ' οὐκ ἤγγονες, ὥσπερ εἶπες, μέλλοντα κωλύειν, οὐ πεπονηκότα ἐχρῆν. Τὸ μὲν γὰρ προνοίας, τὸ δὲ ἀδικίας τεκμήριον· καὶ τὸ μὲν τὸν εὖνουν, τὸ δὲ τὸν προσποιούμενον δείκνυσιν. Ὁ νεανίσκος ἀπάντων ³⁰ αἴτιος. Εἰ γὰρ οἷός τε ἦν ἀφεῖναι φωνὴν, εἰ γὰρ τις αὐτὸν θεῶν, οἷα πολλὰ πολ-
 λάκις παρὰ τῶν ποιητῶν ἀκούομεν, πρὸς ³¹ μικρὸν ἀνῆκεν, ὅσον παραγενέσθαι τῇ κρίσει, οὐκ ἂν ἐκ μέσων τῶν πληγῶν καὶ τῶν τραυμάτων ἀνέκραγεν, Ἐγὼ γε μοιχός; ἐγὼ παράνομος; ἐχθρὸς καὶ πλούσιος· ὅψε γὰρ με [584 Π.] τὰς σεαυτῷ πρεπούσας ἐπιουσιας ἐδίδαξας. Ἄλλ' οἰκτείρας, φησὶ, τὸ πάθος ἐπέδειξα ³² τὰ γνωρίσματα, τάφων πατρίων ἀξιοῦσθαι παρὰ σοῦ τὸν νεανίσκον βουλόμενος. Εἰς καιρὸν γε (οὐ γάρ;) τὰς διαλλαγὰς ἐτήρησας, καὶ τότε ἀνεμνήσθης συνάψαι τὸ γένος, ὅτε τὸν πόλεμον ἀσπονδὸν ἐν ξίφει καὶ μοιχείᾳ πεπονηκας.

Εἰ λέγεις καὶ γράφεις καὶ τὴν πατρικὴν τοῦ βίου τάξιν εὐρίσκειται, οὐ δεῖσμαι γνωρισμάτων πλειόνων, γνωριῶ τὴν φύσιν ἀπὸ τοῦ βήματος. Δός μοι νόσφιν καὶ λοιμὴν δαπανηθέντα κομίσασθαι. Θρηνησὼ μὲν καὶ τότε τὴν συντυχίαν τῆς γνώσεως, ὅτι μου τὴν ἐπιουσίαν τὴν τοῦ πατρὸς μόνῃ τῷ τάφῳ τετήρηκας· παραμυθῆσεται δέ με τὸ πέμψαι τὸν παῖδα τοῖς κατὰ θεοῖς νόσφιν λυθέντα, μὴ δράματι. Νυνὶ δὲ (ὦ τῆς τραγικῆς ὄντως, ὦ τῆς ἀώρου καὶ ἀπηνόους τῶν γνωρισμάτων καταμνήσεως!), [1095 R.] νῦν ἠνάγκασμαι γνωρίζειν τὸν παῖδα, ὅτε ἀγνοεῖν συνέφερε, καὶ τότε πατὴρ ἀναγορεύομαι ³³, ὅτε καὶ παιδοκτόνος εὐρίσκομαι. Ἐὰ με μόνῃ τὴν μοιχείαν θρηνεῖν, ἐνὶ μου ³⁴ παραχώρησον τὰ δυστυχήματα δράματι. Τί δέ με μερίζεις τοῖς ποιηταῖς; τί δὲ καθ' ἕκαστον τῶν ἐμῶν ἀτυχημάτων σκηρὴν ἐγείρεις καὶ θέατρα; Νυνὶ δὲ παρηκολούθηκας ἀριθμῶν μου τὰ δυστυχήματα. Καὶ τότε μου πληρῶσαι τὸν τάφον θέλεις, ὅτε τὸν οἶκον ἐκένωσας. Θάψα· μὲν ³⁵ βούλει τὸν παῖδα; καλῆς γε (οὐ γάρ;) μοι φιλοτιμίας· ³⁶ παρεχώρησας. Ἐμὲ δὲ ἄρες στένειν τὰς συμφοράς· σὺ καὶ θάψον, εἰ θέλεις, τὸν ἀνηρημένον, καὶ δὸς αὐτῷ φέρειν ἀντὶ τῶν ἐνταφίων τὰ σπάργανα. Αἱ αἰ χεῖρές εἰσι τοιαύτης ταφῆς ἐπάξιαι. Πόθεν δὲ καὶ τὴν ἐκφορὰν ποιήσομαι; ἀπὸ τῆς ἐστίας; καὶ ποῖον δρυγμα τῆς δυστυχούς ἐκείνης συγγόντερον; περὶ ³⁷⁻³⁸ αὐτὴν δυστυχὴ σώματα, καὶ φοβερὸν αἶμα κατὰ πᾶν μέρος ἐκκέχυται, καὶ πολλὸς φόνος ἐν μέσῳ,

A nem nostram. Non enim tu meorum calamitatum causa, sed alius. Libenter autem hoc primum quæsierim a divite, bonisque moribus, an contra ³⁵⁹ a improbus juvenis fuisse ei videatur? Si enim bonus, non obscurum est, cuius hæc sint factiones: sin improbus erat, patri reddi oportebat. Deinde non scivisti hæc eum patrare solitum? An sciens prudens non prohibuisti? Si enim ignorabas, ad patrem custodiam pertinere dicis? Si vero sciebas, ut verisimile est, futura adhuc nec facta prohibere debebas. Hoc enim curæ, illud nequitiae indicium est; hoc benevolentiam, illud simulationem declarat. Adolescens est, omnem culpam sustinet. Si enim emittere vocem voluisset, si aliquis deus (qualia multa apud poetas audimus) illum tam diu reliquisset, dum iudicio sisteretur, nonne in mediis vulneribus et plagis clamaret: Ego adulter, ego prævaricator improbe dives. Sero enim me appellationes eas, quæ tibi convenient, docuisti, sed misertum, inquit, te cladis satis indicasti, cupiens a te adolescentem paternis sepulcris dignum reddi, opportune sane. Non enim fœdus servasti, et tunc in mentem tibi venit conjungere cognatos, quando implacabile bellum in gladio et adulterio collocasti.

Sic dicat, et scribat, et vitæ paternæ seriem inveniat, plura signa non petam e vestigiis totam naturam deprehensam. Fac morbo et peste extinctum efferri, plorabo vel tunc agnitum, cum mihi nomen patris solo sepulcro servaveris. Erit mihi solatio filium morbo extinctum non in tragœdia ad Manes mittere. Nunc vero, o tragicam, o immatram et crudelem signorum declamationem! Jam agnoscere filium coactus sum, quando ignorare præstitisset: et tum demum patris nomen ascisco, cum filii percussor deprehendar. Sine me solum adulterium deplorare, des in uno dramate infortuniis meis locum. Quid autem me diversis poetis tradis? Quid ad singulas meas calamitates scenam, et spectacula adornas? Nunc vero numerum calamitatis meæ vidisti, et tum adimplere sepulcrum meum cupis, cum familiam exhauseris. Sepelire meum vis filium? Honestè quidem: non enim mihi contentione cessisti. Permite me fortunam meam deplorare: et tu interfectum si libet terræ manda, atque illi pro sepultura da ^{359b} fascias. Tuæ enim manus hoc sepulcro dignæ sunt. Unde autem funus efferam? E domo? Et quodnam sepulcrum hac infelici domo dirius? Illic infelicia corpora, et sacer sanguinis ab omni parte effusus est, multaque cædes (triste spectaculum!) in medio jacet: hanc domum dirarum, dæmonum, ac furiarum ambit cohors. Nunc vero (proh malorum ingentem cumulum!) in filium arma-

VARIÆ LECTIONES.

³⁰ ἀπάντων A: ὁ πάντων C. ³¹ πρὸς B: ὡς C. ³² ἐπέδειξα A et corr. B: ἐπέδειξας C. ³³ ἀναγορεύομαι A. ³⁴ μοι AB. ³⁵ με Reischius: libri μου. ³⁶ φιλοτησίας A. ³⁷⁻³⁸ περὶ — δυστυχῆ ABC: ὑπὲρ — δυστυχῆ C.

tus est pater, mater in nefario cum filio congressu
per vim occisa.

Νυνὶ δὲ (ὦ τῆς ὑπερβολῆς! ὦ τῆς ὑπερφηανίας τῶν
μῆξιν ἀθέμιτον παιδὸς βέβησται.

Sed, o hostem, bello, peste, tyrannide graviorem,
et magis patriæ, quam familiæ nostræ proditorem,
quam pro quibus meritis civitati gratiam refers?
pro imperio, pro honoribus, pro his quibus te tali-
bus ac tantis indignum sæpissime dignum existima-
vit, illum in theatrum produxisti, et civitatem fecisti
tanquam tragædorum argumentum. Calamitas qui-
dem mea vitæ meæ terminis definitur; at tua
flagitia iuque mores cum civitatis vita inter-
bunt.

Tu vero dic, et scribe, decerne, et constitue:
et hanc primo, si libet, legem ferto: *In posterum
in judicio pauper non loquatur, loquenti pœna irro-
getur, inter plebeios referatur.* A te vero (quid enim
tibi amplius verbis et syllabis opus est?) manifestior
eam calamitatem lex scripta est, splendide tibi
extructus est suggestus, hoc exemplo omnis paupe-
ribus præcisa est lingua. Tu dic solus, impera
solus, nemo contradicet, forsitan neque humilia
deinceps tractabis, neque uno tribunali tum poten-
tiam definies. Sed statim sublimiore quam his tibi
opus fuerit scena, et dramatis infandam tragœ-
diam repræsentantibus. Ut vero magis omnes ter-
reas finge et pinge injuriam meam, et imagine
meam calamitatem exhibe. Difficile est artem, quæ
rei naturam adeo atrocem effingat, reperire: nihil
tamen horum malorum non audet dives. Adeste
quidem ex prato aliquo pestilentium Furiarum pi-
gmenta atque colores; supponatur autem tabula dira
et nefanda composita materia; serviat picturæ ignis,
qualem uliores hujusmodi cædium dæmones solent
excitare: quære pictorem tragicum quidem arte et
manu, animo vero magis **360** tragicum. Jube
vero seriem fortunarum mearum in tabula depingat,
nihil ante narrationem pingat, neque dicentem, ne-
que concionantem, neque coronatum, nec quidquam
eorum quæ fortunatis solent accidere. Plena sit tota
meis calamitatibus tabula. Primo pingatur infelix
pater, suis manibus infantem in solitudinem ferens,
deplorans, lugens infortunium, exiens, rediens, de-
ponens, attollens, cedens naturæ, et rursus neces-
sitate victus; imitetur pictor, quoad ejus fieri potest,
sermonem gemebundo vultu, ut omnes per picturam
verba intelligant. Dein pinge insignes illos amores:
potissimum vero nihil in depingendo filio temere
fingas, fac illum tardum, mox rem aggredientem,
respuentem, animo perturbatum, metu autem co-
actum, refugientem adulterium, nondum intelligen-
tem, quia a matre cogitur. Siet et alibi infelix
anus, et eam, si libet, amore correptam describe
jam rugosam, et crinibus canam, ut rei novitatem

A κατηφὲς θέαμα πρόκειται· περικάθεται ταύτην
ποιῶν καὶ δαιμόνων καὶ ἀλαστέρων στρατόπεδον.
κακῶν!) πατὴρ ὠπλίσθη κατὰ παιδὸς, μήτηρ εἰς

Ἄλλ' ὦ πολέμου καὶ λοιμοῦ καὶ τυραννίδος ἐχθρὲ
βαρύτερε, ἀλλ' ὦ τῆς πατρίδος πλεόν ἢ τῆς πολιτείας
τῆς ἡμετέρας πολέμει, ὅας ἀνθ' ὧν ἐκτίνεις τῇ πόλει
ταύτας τὰς χάριτας! ἀντὶ προσδρίας, ἀντὶ τιμῶν, ἀνθ'
ῶν ἀνάξιον ὄντα σε τοσούτων πολλάκις καὶ τηλικούτων
ἡξίωσεν, ἐκδέδωκας αὐτὴν τῇ σκηνῇ, καὶ τῶν τραγῶ-
φῶν πεποίηκας τὴν πόλιν ἡμῶν ἀγώνισμα, καὶ ἡ
μὲν ἐμῇ³⁹ συμφορὰ τῷ βίῳ τῷ ἐμῷ περιγραφῆσεται,
τοῦ μίاسμα δὲ καὶ ὁ οὗτος τρόπος τῷ τῆς πόλεως βίῳ
συνεκταθήσεται.

Σὺ δὲ καὶ⁴⁰ λέγε καὶ γράφε καὶ νομοθέτει καὶ
πρέσβευε. Καὶ πρῶτον, εἰ θέλεις, τοῦτον τὸν νόμον
εἰσάγεγκε· *Μὴ λέγειν ἔτι τοῦ λοιποῦ πένητα·
τολμήσαντι δὲ τίμημα ἐπιεικῆσθαι τοῦ γένους*
[585 R.] *γίνεσθαι δῆμιον.* Μᾶλλον δὲ (τί γάρ σοι
δεῖ βρῆματων ἐτι καὶ συλλαβῶν;) ἐναργέστερός σοι
διὰ τῆς ἐμῆς συμφορᾶς ὁ νόμος γέγραπται· ἀπο-
τετελιχίσται σοι λαμπρὸς τὸ βῆμα, καὶ πᾶσα πένητος
ἐκκέκοπται γλῶττα⁴¹ τῷ παραδειγματι. Λέγε μόνος,
πολιτεύου μόνος· ἀντερεῖ δ' οὐδεὶς. Τυχὼν δὲ ἴσως
οὐδὲ μικρολογήσεις λοιπὸν, οὐδὲ ὀριεῖς τὴν δυναστείαν
ἄχρι τοῦ βήματος. Σκηνῆς ὑψηλότερας τῶν ἐνταῦθα
τάχα⁴² δεήσει σοι, καὶ δραμάτων οὐκ ἐχόντων τὴν
τραγωδίαν ἀπόρρητον. Ἴνα δὲ πλεόν φοβήσῃς ἅπαν-
τας, μίμησαι καὶ γραφῇ⁴³ τὸ πάθος, καὶ οὗς ἐν
εἰκόνι τὴν συμφορὰν. Καλεπὸν εὑρεῖν τέχνην οἷαν
τε οὖσαν ὑποκρίνασθαι πράγματος φύσιν οὕτως ἀλ-
λόκοτον. Πλὴν ἀλλὰ τῷ πλουσίῳ⁴⁴ τῶν πάντων
οὐδὲν ἀτόλμητον. Ἔστω μὲν ἐκ τίνος Ποινῶν λει-
μῶνος⁴⁵ καὶ Ἐρινύων τὰ φάρμακα· ὑποκαίσθω δὲ
ὁ πῖναξ τῇ γραφῇ ἐξ ἐπαράτου ποθὲν καὶ ἐναγοῦς
ὕλης γενόμενος· πῦρ δὲ ὑπηρεταίσθω τῇ γραφῇ,
ὅλον ἀνάπτειν πεφύκασι τιμωρὲ τοιούτων θανάτων
δαίμονες. Ζήτησον δὲ καὶ ζωγράφον τραγικὸν μὲν
τὴν χεῖρα⁴⁶ τὴν δὲ ψυχὴν τραγικώτερον. Κέλαιε
δὲ αὐτῷ τὴν τάξιν τῶν ἐμῶν ἀτυχημάτων τάξιν ποιεῖ-
σθαι καὶ τῆς γραφῆς, μὴδὲν δὲ γράφειν πρὸ τῆς ἐκ-
θέσεως, μὴ λέγοντα, μὴ δημηγοροῦντα, [1096 R.]
μὴ στεφανοῦμενον, μὴ τι τῶν εὐτυχεστέρων ἔτερον·
ὅλη γενέσθω μεστὴ τῆς σκυθρωποτέρας τύχης ἡ
γραφῇ. Ὁ δυστυχὴς πρῶτος ἔστω πατὴρ, φέρων εἰς
τὴν ἐρημίαν ταῖς ἑαυτοῦ χεραὶ τὸ βρέφος, οὐδ' ὀρμέ-
νος τὴν τύχην, θρηνῶν τὴν συμφορὰν, ἐξῶν, ἀνα-
στρέφων, τιθεὶς, ἀναιρούμενος, εἰκὼν τῇ φύσει, τῆς
ἀνάγκης πάλιν ἡττώμενος. Μιμησάσθω καὶ λόγους,
εἰ δυνατόν, ἡ γραφῇ διὰ προσώπου στυγνάζοντος,
καὶ πᾶς τις τῶν βρῆματων ἀκουσάτω διὰ τοῦ σχήμα-
τος. Γράψε μετὰ τοῦτο τοὺς καλοὺς ἔρωτας, μᾶλλον
δὲ μὴ καταψεύσῃ μου χάν τῇ γραφῇ τοῦ παιδὸς·
ποίησον ὀκνοῦντα, μέλλοντα, χωροῦντα πρὸς τὴν
πρᾶξιν, ἀναδεδόμενον, ἡλιγγιῶντα μὲν τῇ ψυχῇ, τῷ

VARIAE LECTIONES.

³⁹ ἐμῇ add. A. ⁴⁰ καὶ ante λέγε om. A. ⁴¹ γλῶττα ζ. ⁴² τάχα post σοι ponit ζ, om. B. ⁴³ γραφῇ] libri γράφε. ⁴⁴ πλουσίῳ A: πησίῳ ζ. ⁴⁵ libri ποινῆς λειμῶνων. ⁴⁶ χεῖρα A: χρεῖαν ζ.

φύβω δὲ βιαζόμενον, δεδοῖα μὲν τὴν μοιχείαν, οὐπω δὲ συνιέντα ὅτι καὶ κατὰ μητρὸς ἀναγκάζεται. Ἔστω που καὶ δυστυχὴς πρεσβύτες, εἰ θέλεις· γράφον αὐτὴν ἐρῶσαν, ἀλλὰ μετὰ τῆς ῥυτίδος, ἀλλὰ μετὰ τῆς κόμης τῆς πολιᾶς, ἵνα μᾶλλον ἐκπλήξης τῷ παραλόγῳ τοῦ δράματος. Ἐλθέ λοιπὸν ἐπὶ τὸ κεφάλαιον τῆς γραφῆς· ὅπισσον τὸν δυστυχὴ πένθη κατὰ τῶν φιλάτων, καὶ τοσαῦτα μίμησαι πράγματα, ὅποια ἐμπλήσει τὴν σὴν ἀπανθρωπιαν πλαττόμενα. Πρόσθετες ἦδη λοιπὸν τὸν κολοφῶνα τοῦ δράματος, σαυτὸν τοῖς φόνους μετὰ τῶν γνωρισμάτων ἐπιφαινόμενον, μειδιῶντα, φαιδρὸν, τοῖς κατωρθωμένοις γανόμενον. Τήρησον πρὸς Θεῶν χάμοι τι μέρος τοῦ πίνακος, ἵνα μὴ τις ἐπιζητήσῃ. Πού δὲ ὁ δυστυχὴς πένθη; πῶς ἔζη; πῶς ἔβλε μετὰ τοιαύτας¹⁷ συμφορὰς; [586 H.] Ἄλλ' οὐ πάντα χαρήσῃ, πλουσίαι. Δεῖ γενέσθαι καὶ σὲ μέρος τοῦ δράματος. Οὐδεὶς οἶδεν ὡς γὰρ τραγωδίαν, ὅπου μὴ πίπτουσι τύραννοι.

Ἐκ τῆς ἐπιγραφομένης μελέτης μετὰ τὰ Μηδικὰ ἐψηφίσαντο Ἀθηναῖοι πρὸς τοὺς βαρβάρους πόλεμον. Πυθόμενος ὁ βασιλεὺς ὑπέσχετο τὰ λελυμασμένα¹⁸ ἐπαγεσθῆναι, εἰ τὸν πόλεμον καταλύσειαν. «Βουλευμένοι αὐτῶν Θεμιστοκλῆς ἀντιλέγει. » — Αὐτὸ τὸ Προβόλιον.

Ὅσον τῆς πείρας, ὡς εἰκεν, ὧ Ἀθηναῖοι, τῆς καὶ ἡμῶν βασιλεὺς παύεται, κἂν δὲ κρεῖττω τῆς ἑαυτοῦ τέχνης τὸν τρόπον εὐρίσκη τῆς πόλεως. Ἐγὼ δὲ οὐδὲν βασιλεῖα τοῖς αὐτοῖς¹⁹ αὐτὸς ἐπιχειρεῖν θαυμαστὸν οἶμαι. τοὺς γὰρ ἐν ἀπορίᾳ καθεστῆκότες καὶ φόβοις οὐδὲν θαυμαστὸν μὴδὲν ἀφ' ὧν διορθῶσονται τὰς συμφορὰς, εὐρίσκειν δύνασθαι. Ὡς τοῦτο μὲν οὐδαμῶς ἀποπον· τοὺς δὲ²⁰ ῥήτορας ἂν τις δικαίως μᾶλλον τοὺς παρ' ἡμῖν θαυμάσειεν, εἰ καιρὸν αὐτοῖς ἔτι τῆς [παρ' ἡμῖν] προδοσίας νομίζουσιν, ὅτι²¹ μὴδὲ βασιλεὺς ἀρνεῖσθαι τὸ κρεῖττους εἶναι τῆς ἑαυτοῦ δυναστείας διέγνωκε. Προσέχει δὲ καὶ ὁμᾶς²² μὴ χεῖρους ἐν κοινῷ τῆς ἐνὸς ἀνδρὸς γνῶμης ἐλέγχεσθαι, ὡς ἔστιν ἀποπον φιλοτιμεῖσθαι μὲν²³ ἐπὶ τῷ τοὺς βαρβάρους τοῖς ὅπλοις νικᾶν, ἀλλισκεσθαι δὲ ἐλάττους ἐν τῷ βουλευέσθαι. Ἡδὲ δὲ καὶ τὰς αὐτὰς ἡφείε φωνὰς ὑπὲρ τῶν ὧν τοῖς θεοῖς καὶ τὰ αὐτὰ τῷ Πυθίῳ περὶ τῶν τριηρῶν ἐδόξαζεν. Τί πορθμοῖς ἐνοχλεῖς δι' ἐμέ; τί δὲ ὅρη τέμνεις εἰς θάλασσαν; τί καλύπτεις ἡπίερῳ τὸ ῥόθιον; Ἔασον ἑστάναι τὸν Ἄθω, καὶ μὴ πέμπε μοι²⁴ διὰ τῶν ὁρῶν ἀλλὰ διὰ τοῦ ῥοθίου τὴν στόλον. Ἄλλ' εἰ καὶ τούτων ὀλίγον τινα ἐποιήσω λόγον, τῶν οὐρανίων²⁵ ἀπέχου μοι, καὶ φείσαι τῆς ἀνω λήξεως. [1097 R.] Μή μοι νύκτα ποιεῖ τὴν ἡμέραν τοῖς βέλεσι, μὴδ' ὑποτρέχετω τὸν ἥλιον νέφος ἐκ τῶν βελῶν τῆς σῆς²⁶ στρατιᾶς συγκαίμενον. Ἄλλ' οὐδὲν ἔξ ἀκίνητον, ἵνα ἐν γένῃται τῶν Μηδικῶν διηγημάτων ἡ πόλις ἡ Ἀθηναίων. Οὐδεριώτερος δὲ τῆς φήμης ἐπὶ τῆς πεί-

A magis obstupescas. Venias demum ad picturae caput, arina infelicem pauperem in charissimos, et talia excogita, quæ licet ficta, crudelitatem tuam valeant explere. Impone denique dramati finem, teipsum scilicet in cæde signis quibusdam eminentem, identem, hilarem, et quasi re bene gesta exsultantem. Serva et mihi per deos aliquam partem tabulae, ne quis quæsierit: Ubi infelix pauper? Quomodo vixit? Quaratione post tot casus vitam egerit? Verum non hæc tibi perpetua fuerit felicitas, o dives, et te oportet dramatis partem esse. Nemo unquam ingem aliquam spectavit tragediam, in qua tyranni non e pristina fortuna exciderunt (38).

B Ex Declamatione cujus hæc inscriptio: Athenienses post Medicum bellum, contra Barbaros bellum de-crevere. Quo cognito, rex accepta damna, si bello abstineant, resarturum sese promisit. Assentientibus Atheniensibus contradicit Themistocles. — Proemium.

Numquam adducar, ut credam, Athenienses, regem in nobis tentandis finem facturum, etsi invenerit cives nostros 360^b arte militari superiores. Equidem nihil admirandum puto, si rex eadem rursus attentet. Qui enim in timore ac paupertate versantur (39), quid mirum si ad artes confugiant, quo suæ medeantur calamitati? Quare non hoc omnino absurdum est. Justius vero quis oratores nostros admiretur, si nos prodendi occasionem sibi adhuc esse putarent, quando ne rex quidem ipse potentia sua nos fortiores esse negat. Decet autem nihilo nos inferiores existimare illius de nobis viri existimatione. Absurdum enim est nos Barbaros armis superare, consilio autem iisdem inferiores esse. Quin et has de nobis omnibus voces diis significavit, et Pythium Apollinem de triremibus consului. Quid freta propter me turbas? Quid montes secas, ut instar maris serviat? Quid terra legis undas? sine stet Athos, nec montibus, sed mari innatet classis. Quod licet horum exiguam habuisti rationem, minimeque curasti, cælestia vero et superna cave ne attingas. Non jaculis mihi pro die noctem inducas, neque e sagittis exercitus tui nubes densa solem cooperiat. Sed nihil intentatum relinquis, ut nimirum Athenarum civitas Medorum historiae partem aliquam obtineat. Visuses fama ipsa terribilior, quod experientia didicimus, nunc in continentem terram miranda illa facinora, nunc in mare grandium rerum conatus tuos transferens, et nunc quidem in flumina

VARIAE LECTIONES.

¹⁷ γανόμενον B. C. ¹⁸ τοιαύτας A : τοσαύτας C. ¹⁹ χαρήσῃ A. ²⁰ λελυμασμένα A, λελυμένα B : λελυμένα C. ²¹ τοῖς αὐτοῖς A, τοῖς ἑαυτοῦ B : τῷ ἑαυτοῦ C. ²² ἐπὶ om. A, post ῥήτορας ponit B. ²³ ὅτι B. ²⁴ ὁμᾶς ABC : ἡμᾶς C. ²⁵ μὲν om. A. ²⁶ μὴ πέμπε μοι πέμπε μὴ B. ²⁷ οὐρανίων B. ²⁸ σῆς om. B.

NOTÆ.

(38) Juvenalis Sat. x, vers. 12:

Ad generum Cereris sine cæde et vulnere pauci
Descendunt reges, et sicca morte tyranni.

(39) Persius:

Magister artis ingenique largitor ventis.

copias, nunc in solem jacula, in fluctus flagra militis. Mons procellis agitatus navigatur, fretum integrum ponte commisso pedibus trajicitur. Per medium Athon navigant triremes, in fluctibus currentem Medorum vidit equitatum Hellespontus. Trecenti Spartani erant milites, auxiliares copiae, reliqui vero diversarum erant gentium. Scivimus bellum periculosius priori te conflasse, non mille et trecentas ad urbem triremes adducis, nec fluctus terra tegis continente, neque terram militibus angustam tuis reddis, et elementa tuo usui loco moveri cogis. Novisti enim me his omnibus fortioorem existisse. Babylone copias adducens **361** a urbem oppugnans, et per præcones nos machinis tuis adoriris, et gloriam, præcipuum reipublicæ nostræ ornamentum legationibus perfringis, non autem tropæis terra marique erectis, hæcque beneficii et gratiæ nomine appellas. Si illa scribenda existimeas, quæ manibus facienda sunt, at quæ scripta sunt non facienda, ut illustres vestris appareatis decretis, factis autem dissimiles. Bene habet. Hic consilio egregius, gestis non ita excellens, nunquam perfectam laudem reportavit, sed semper cum exceptione laudatus est. Nam finem omnes, ut consilium admirentur, expectant. Hic autem a rebus experimentum capiens ob hæc utraque, quæ optime tenet, suspicatur: ob sententiam cum judicavit: dein ob factum cum decreta factis non coarguit.

γῆμίαν κομίζεται, ἀλλ' ἔτι πρὸς τοὺς ἐπαίνους ἀμφίβολος· περιμένονσι γὰρ τὸ τέλος ἅπαντες, ἵνα τὴν γῆμιν θαυμάσωσιν. Ὁ δ' οἷς ἔργων καλῶς καὶ τὴν ἀπὸ τῶν ἔργων πείραν ἐλθόμενος, ἐπ' ἀφοσίτοις θαυμάζεται, τὴν μὲν γῆμιν, οἷς ἔκρινε, τὴν δὲ πράξιν¹¹, οἷς οὐκ ἤλεγξε τὰ ψηφισθέντα τοῖς πράγμασιν.

Libenter autem eps qui contradicunt, interrogarim, utrum, cum bellum confirmaveramus, contradixerint, an quietem amantes consentire cum consultantibus dignati sint. Si non contradixerint, non modo nobis, verum etiam sibi ipsis repugnantia facere videntur, his eos accusare nitentes, quos in iudicium vocare statuentes, dum res prosperæ essent, silentium induxerunt. Neque enim e pravo ingenio libentes se utilitatem occultasse dicent. Verum si contradicentes causa ceciderint, quomodo non ignaviæ rei, hæc iterum aggredientes dicere, quæ prius qui ausi sunt, minores esse contradicentibus convicti sunt? Si vero dissolvimus, quæ decrevimus, non erit utique obscurum, nos et nimis facilitatis simul et temeritatis crimen subituros: temeritatis quidem, quod initio cum oporteret investigare utile nunc non potuimus: nimis facilitatis cum ea quæ decrevimus statim, et ex tempore commutavimus. Nondum maximum crimen dico, quia videbimur necessitate victi nobis ipsis velle adversari, quod sane inexcusabiles nos reddit, Cum

αὐτὸς φαινόμενος, νῦν μὲν ἐπὶ τῆς ἡπείρου τὰ θαύματα, νῦν δὲ μεταφέρον τὴν μεγαλοῦργίαν ἐπὶ τὴν θάλατταν, καὶ νῦν μὲν ἐπαφίεις τοῖς ποταμοῖς τὸ στράτευμα, νῦν δὲ ἤλην τὰ βέλη, νῦν δὲ τῷ ῥοθίῳ τὰς μάστιγας. Ὅρος ἐπλεῖτο¹⁰ χειμαζόμενον, καὶ πορθμὸς ὁλος γεφυρωθεὶς ἐπεξέυετο. Ἀθῶς διὰ μέσου τριήρεσι ἔπεμπε, καὶ τὴν ἱππὸν ὑπὲρ τοῦ ῥοθίου θέουσας τὴν Μηδικὴν Ἑλλησπόντος. Εἰς τριακοσίους ἦν ὀπλίτας τὸ παρὰ Λακεδαιμονίους ὄφελος, οἱ δὲ λοιποὶ τύχη τὸ γένος ἐμέριζον. Οὐ λέληθας ἡμᾶς ἄλλον δεινότερον¹⁰ ἐπάγων τοῦ προτέρου πόλεμον. Οὐκέτι χιλίας καὶ διακοσίας¹¹ τριήρεις πληροῖς¹² κατὰ τῆς πόλεως, οὐδὲ ἀποκρύπτεις ἡπείρῳ τὸ ῥόθιον, οὐδὲ στενοχωρεῖς στρατιώταις τὴν ἡπείρον, οὐδὲ τὰ στοιχεῖα πρὸς τὴν αὐτοῦ χρεῖαν καταναγκάζεις μετασκευάζεσθαι· οἶδας¹³ γὰρ ὡς πάντων ἐκείνων [587 H.] κρείττων ἐγενόμην μαχόμενος. Ἀπὸ Βαβυλῶνος προσβάλλεις¹⁴ τῇ πόλει, καὶ διὰ τῶν κτηρῶν ἡμῖν ἐπιστῆς μηχανήματα καὶ ταῖς πρεσβείαις διορύττεας τὴν ἐπὶ τῶν καλλίστων φιλοτιμίαν τῆς πόλεως¹⁵, καὶ ταῦτα δωρεὰς ὀνομάζεις καὶ χάριτας. Μὴ πρὸς τροπαίων διὰ γῆς καὶ θαλάττης¹⁶ ἔγνηγερμένον! Εἰ¹⁷ μὲν οὖν οἴεσθε δεῖν γράφειν μὲν ἂν χρὴ ποιεῖν, ἂν δ' ἂν γράψῃτε¹⁸ μὴ ποιεῖν, καὶ λαμπροὶ μὲν ἐπὶ τῶν ψηφισμάτων φαίνεσθαι¹⁹, διὰ δὲ τῶν ἔργων οὐχ ὅμοιοι, καλῶς ἔχει. Ὁ μὲν γὰρ ἐν τῷ βουλευέσθαι τι λαμπρὸς, τῷ μὴ πῶς δηλὸς εἶναι²⁰ ὅτι καὶ πράξειν²¹, οὕτω καθαρῶς τὴν εὐ-

ἡδέως δ' ἂν ἐροίμην τοὺς ἀντιλέγοντας, πότερον ἀντίπουν ἦνίκα ἐκυροῦμεν τὸν πόλεμον, ἢ τὴν ἡσυχίαν ἄγοντες εἶκιν ἡξίουν τοῖς συμβουλευούσιν; Εἰ μὲν γὰρ οὐκ ἀντίπουν, οὐχ ἡμῖν μόνον ἀλλὰ καὶ σφίσιν αὐτοῖς τάναντία πράττοντες²² φαίνονται, τοῦτοις ἐγκαλεῖν σπουδάζοντες, οἷς ὡς καλλίστα ἔχουσι σωτὴν ἐπαφίμυζον. Οὐ γὰρ που δυσνοεῖ²³ γε φήσουσι τὸ συμφέρον ἐκόντες ἀποκρύψασθαι. Ἀλλὰ μὴν εἴγε ἀντεπόντες ἡττήθησαν, πῶς οὐκ ἀναίδειας²⁴ ὅπερ οὖνοιο τὰ αὐτὰ λέγειν ἐπιχειροῦντες δεύτερον, ἂν πρόσθεν εἰπεῖν τολμήσαντες ἡττους εἶναι τῶν ἀντιλεγοντῶν ἡλέγχθησαν; καὶ μὴν εἴγε λύσομεν ἂν κεκυρώκαμεν, οὐκ ἀδελφὸν δῆπουθεν ὡς εὐχερίας τῆς ὁμοῦ καὶ ἀβουλίας δευτέρου ἐξομεν, ἀβουλίας μὲν ὡς ἐν ἀρχῇ δέον εὐρεῖν τὸ συμφέρον ἀδυνατήσαντες, εὐχερίας δὲ ὡς ἂν ὡς ἐκρίναμεν ταχέως αὐθις μεταβαλλόμενοι. Καὶ οὕτω λέγω τὸ μεῖζον ἐγκλημα ὅτι καὶ χρεῖας ἡττημένοι δόξομεν ἐθέλειν ἡμῶν αὐτῶν καταψηφίσεσθαι· ὅπερ, οἶμαι, καὶ ἀπαράττητον ποιεῖ τὸ ἐγκλημα. Ἄ γὰρ καὶ χωρὶς τοιαύτης αἰτίας οὐκ ἀνεκτὸν ἡμαρτηχότας ἐλέγχεσθαι, πῶς οὐχ ἅπα-

VARIE LECTIONES.

¹⁰ ἐπλεῖτο] ἔπειτα A. ¹¹ δεινότερον post προτέρου ponit B. ¹² τριακοσίας C. ¹³ εἶδες B. ¹⁴ προσβάλλει A, qui et mox ἐπίστησι — διορύττει — ὀνομάζει. ¹⁵ τῇ πόλει C. ¹⁶ θαλάσσης A. ¹⁷ εἰ A: ἐπεὶ C. ¹⁸ γράψῃτε A, γράψῃτε B: γράφεται C. ¹⁹ φαίνεσθαι ABC: φαίνεσθε C. ²⁰ εἶναι add. Stephanus. ²¹ πράξειν C. ²² πράξιν A: τάξιν C. ²³ δυσνοεῖ B: δυσνοεῖς C. ²⁴ διαπράττοντες libri. ²⁵ δυσνοεῖς B: δυσνοεῖς C.

²⁶ ἀγαθίας Reiskius: libri ἂν δειλίας.

ἀσύγνωστον, ὅταν καὶ λήματος [1400 R.] ἀλλάττεσθαι τὴν ἀδοξίαν φαινόμεθα; Εἰ δέ τις τῶν συμμάχων τῆς πόλεως θεωρεῖν παρὰ βασιλέως δεξιόμενος λύειν ἐπεχειρεῖ τὸ δόγμα τῆς πόλεως ἢ καταλύειν τὴν συμμαχίαν ἐτόλμησεν, ἄρ' οὐκ ἂν ὠργισθῇτε καὶ δίκην ἀπηγήσατε παρὰ τῶν ἀναιρεῖν ἐπιχειρούντων ἃ κεκυρώκατε; ἐγὼ μὲν ἀκριβῶς οἶμαι ⁷⁸. Εἴθ' ἐτέροις ἂν τι λύσαι τῶν ὑμετέρων οὐ συγχωρήσαντες, αὐτοὶ τοῦτο ποιοῦντες ὀφθήσεσθε; καὶ ἐφ' οἷς ἄλλου πράξαντος οὐκ ἂν ἠνέσχεσθε ⁷⁹ τὸ μὴ καὶ δικὰς εἰσπράξασθαι, ταῦτα ἐκόντες αὐτοὶ πλημμελεῖν δόξετε; καὶ μὴν ἅπαντα μὲν εὐλαθετέον ἐργάζεσθαι τὰ καὶ ὄντα πονηρὰ καὶ νομιζόμενα, ἐκείνα δὲ πλεον, ὧν αὐτοὶ τι; φθάσα; κατέγνωνεν. 'Εφ' οἷς γὰρ τις ἀγανακτῶν ὡς φαῦλοις ἐπιδείκνυται, [588 H.] εἰ τὰ αὐτὰ πράττων ἀλίσκοιτο, φιλαπεχθίμων ὁμοῦ ⁸⁰ καὶ πονηρὸς, πονηρὸς μὲν, οἷς ἃ μὴ χρή πράττων ἐλέγχεται, φιλαπεχθίμων ⁸¹ δὲ, ὅτι ⁸² τούτων τοὺς πλησίον εἴργειν ζητεῖ, ἃ τῷ λόγῳ μισεῖν προσποιούμενος ἔργοις μεταδιώκων ἀλίσκεται.

Λέγε μοι τὰ τῶν νομοθετῶν, εἰ βούλει, ῥήματα· ἀριθμεῖ μοι μετὰ τούτων, εἰ θέλεις, καὶ τὰ τῆς πόλεως τρόπαια ⁸³. νόμους γὰρ ἐγὼ πολεμικοὺς ὀνομάζω τὰ τῆς πόλεως ⁸⁴ κατορθώματα. Τί νῦν ἐν ἅπασιν τοῖσι διεσπούδαται; μὴ σπένδεσθαι βαρβάρους, μισεῖν τὸ γένος ὡς ἀλιτῆριον, ἀδιάλλακτον ἡγεῖσθαι τὸν πρὸς ἀλλήλους πόλεμον. Καὶ μάλ' εἰκότως· οὐδ' γὰρ τῇ φύσει πολεμίους ἐνόμιζον, παρὰ τούτων αἰετι κακὸν προσδοκῆσαντες νόμῳ τὸ μὴ παθεῖν ἐφυλάξαντο, μέγιστον εἶναι τῆς πόλεως φυλακτήριον τὴν ἀπιστίαν τὴν πρὸς αὐτοὺς ἡγηγάμενοι. Εἰκότασι γὰρ οἱ πονηροὶ τῶν ἀνθρώπων καὶ πρὸς πλεονεξίαν τὰ πάντα βλέποντες πλείονα κερδαίνειν ἐπὶ φιλίας προσχῆματι τῶν ὅτε φανερώς ὁμολογούν τὸν πόλεμον. Ψηφίσματα γὰρ Ἀθηναίων ἐγὼ καλῶ τὰ τοῦ θεοῦ Πυθίου μαντεύματα. Πολέμιος ὁ Πέρσης οὐ καθ' ἓνα καιρὸν οὐδὲ χρόνον, οὐδὲ παρ' αὐτὴν μόνην τὴν τοῦ πολέμου καταβολὴν, ἀλλ' εἰς πάντα τὸν βίον τῆς πόλεως. Οὐ γὰρ Πλαταιᾶς μόνας κατέσκαψε, καὶ ὄθμον εἰς τοὺς ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας πολέμους αὐτόκλητον ἐποίησεν ἀπολιν. Οὐ γὰρ ἃ πέπονθε βασιλεὺς, ταῦτα διαλογιζομένους ἐκείνων ἀπαλλάττειν τῆς μέμφεως δεῖ ⁸⁵, ἀλλ' ἅπερ ἂν κρατήσας ἔδρασαν, ἐν νῷ λαβόντας, πᾶσαν ἰσως ⁸⁶ νομίζειν δίκην τῆς ἀξίας κομίζεσθαι. Οὐδὲ δίκαιον τὰ αὐτὰ μὴ δρᾶσαι κρατήσαντας, ἅπερ ἡττηθέντες ὑπὸ τῶν κεκρατηκότων ἂν ἐπάθομεν. Ὁ γὰρ, πρὶν ἀνεγχεῖν αὖθις τοὺς ἐναντίους ἀφ' ὧν ἐσφάλησαν, ἐπέξων καὶ τιμωρούμενος οὐδὲ ἐκείνοις καιρὸν ἐπὶ ⁸⁷ τῆς ἀμύνης ἐνδίδωσι, καὶ πᾶσαν ἑαυτῷ προξενεῖ τοῦ μή τι παθεῖν ἀσφάλειαν, οἷς κατὰ καιρὸν ἐπέξεισι, τοῖσι περιγράφων ἅπασαν τὴν ἐν ὑστέριον παρὰ τῶν πεπονθόντων ἐπίδοσιν. Καὶ φασί· Δωρεὰς τῷ δήμῳ βασιλεὺς πέπομφε. Κυροῖσιν μοι λέγεις

A igitur non sit ferendum eis qui peccarunt, etiam sublato tali crimine, quomodo non simul venia indigni videamur, turpitudinem mutare lucro. Si quis vero commilitonum huius urbis donis a rege acceptis, civitatis decretum solvere aggrediretur, vel societatem frangere auderet, nunquid irascere mini, et poenam a solvere volentibus quæ decrevistis sumeretis? **361^b** Equidem omnino sentio. An vero cum aliis vestra decreta frangere non permisistis, hoc vos fecisse videbimini? Et in quibus alio faciente supplicium non omitteretis, in iis vos ultro delinquere cognoscemini? Porro autem cavendum est, ne omnia, et revera mala, et quæ mala putantur agamus, ea autem cavenda sunt magis de quibus alium antea accusavit. Nam de quibus quis semel ut malis conquestus fuisse deprehenditur, et iterum eadem facere convincitur, et inimicus, et sceleratus est: sceleratus quidem ea faciendo, quæ facere non oportebat: inimicus vero, cum iis illos prohibere nititur, quæ, licet verbo odisse appareat, operibus tamen diligere videatur.

Dic, si libet, legislatorum verba, numera deinde, si cupias, civitatis trophæa. Nam omnia civitatis facinora bene gesta militares leges appello. Quid jam omnibus his effectum est? non pacisci scilicet cum Barbaris, gentem alienam execrari, implacabile bellum cum hostibus existimare: et sane merito. Quos enim naturales hostes arbitrabantur, ab his aliquid detrimenti semper exspectantes, lege cohibuerunt, ne quid mali paterentur, maximum urbis præsidium eorum infidelitatem existimantes. Solent enim scelerati homines, et lucro dediti specie amicitiae lucrari plura, quam tunc cum aperte bellum denuntiant. Atheniensium statuta Pythia oracula nuncupo. Persa non uno tempore aut uno momento, neque hōc modo belli tempore hostis noster, sed omni urbis nostræ vita, non Platæas modo diruit, et populum ultro ad bellum pro libertate susceptum exterminavit. Non enim hæc animo volentes, quæ rex adversa habuit, illum crimine liberare debemus, sed ea reputantes, quæ violor fecisset eandem illi poenam irrogare oportet. Neque justum est eadem nos victores perpeti, quæ ab iisdem victi subiissemus. Hic vero statim antequam D hostes inducerent, a quibus circumventi erant, irrumpens, et vindictiam exigens, neque tempus defendendi sui **362^a** illis dedit, et magnam sibi, ne quid pateretur, securitatem attulit, et quibus semel irrupit, his in posterum a victis omnem accessionem circumscripsit. Dona, inquit, populo misit rex. Cyrsili mihi verba dicis, et mali nuntii successores. Et hæc ausus es Athenis dicere, ubi et alterum id prius dicentem sepelivimus. Cum vero ignoremus quo modo navalis pugna iudicanda sit, non sane honestum est, ob quæ studia laudati vide-

VARIE LECTIONES.

⁷⁸ οἶμαι] imo οἶδα. ⁷⁹ ἂν ἠνέσχεσθε A. ⁸⁰ ὁμοῦ. ⁸¹ φιλαπεχθίμων om. A. ⁸² ὅτι B. ⁸³ τρόπαια. ⁸⁴ πόλεως om. A. ⁸⁵ δεῖ ABC: χρή C. ⁸⁶ ἰσως] malim ἡττοῖ. ⁸⁷ οὐδὲ — ἐπὶ] recitius scripseris οὕτε — ἐπὶ.

mur, et in quibus nati sumus, jam ea hoc consilio obliterare. Nam quibus initio exigua virtutis cura est, non magna his pereuntibus jactura sit: quibus vero virtutis tanta ac talia statuta sunt exempla, si priorem gloriam posterioribus actionibus repudiassent arguantur. Omnes enim mihi Xerxi propinquiore ob munera et beneficia. Atque etiam si gratis donum dedisset, esset forsitan justa quædam causa iis qui regi patrocinantur, quanquam hoc neque Atheniensibus dignum sit. Si remuneratio- nem ab urbe petat, manifestum sane est nihil utique gratis dedisse, quando pro iis rependi sibi mu- tum cupiat. Si vero ab eo simpliciter donante non est æquum accipere, quanto minus par est, quando non gratuito donat, sed remunerationis ejusmodi gratia, qua satis testatur, suum velle pensari bene- ficium. Agedum promissa hæc videamus. Ea, in- quit, reponam, quæ bello dejeci. Huncine mihi bellandi prætextum dicis, et pugnae potius quam fœderis tosseram proferes, nec vides iis verbis, qui- bus regi urbem conciliare niteris, nos ad bellum magis excitari? O quam diversa sunt hæc verba! Perditorem eundem vocas et amicum, interfecto- rem et socium; eandem legis epistolam plenam in- juriis et donis, permiscens mere mala et dona, beneficia, et damna, Barbaros, et Græcos. Hoc studes urbis commodum videri quærere, sed verius illud, cum urbis nostræ ruinam regi honoris initium facias. Quid ergo ad irremes non vadimus, sed sus- tinemus regem patriæ ruinam afferentem? Sed et historiam nostram curiose Xerxes quæsit, quasi et cum urbis præconiis bellum suscepturus. **362^b** Quare si ab altero injuriam, ab altero beneficium accepimus, illum quidem ut hostem tractare, hunc vero ut beneficium remunerari oportuit. Quod si utrumque idem præstitit, utrum decet beneficium attendere pro iis quæ promittit, vel exigere, cujus accusatur injuriæ? Quænam sunt, quæ ille læsa dicit? per has litteras beneficium dicis gratia pol- licetur, Athenas omnino restauraturum se signifi- cat; hoc scilicet obscure dicitur, licet aperte verbo nominare non audeat: *Athenas*, inquit, *restaurabo*. Tu urbem Palladis? Tu civitatem Thesei, et Cecro- pis? Deipde Erichthonii et Cecropes, et Thesei, et Codri obscurabuntur? Hæc omnia civitati Xerxis debebunt? Conditor, dux laudum, præconiorum ma- teria? Hei mihi his malis! Victus a me Xerxes ca- pit urbem. Quid vero et nosmet contra Græcos ju- bet pugnare? Non enim æquum nos illi, qui circum hanc urbem mira edit facinora, non venire auxilio; et merito; non enim tum aciem dignam erectis tropæis instruemus. Xerxe duce vicinis nostris bel- lum inferentes, propter quos visus est Persis non victor, sed tanquam exsul et fugitivus, his urbem condere, et his benefacere cupiet? Quod si putaret

A ῥήματα, καὶ πονηρὰς εἰς δημηγορίας διάδοχος, καὶ ταῦτα λέγειν ἐν Ἀθήναις ἐπιχειρήσας, ἐφ' οἷς τῷ προσιπόντι τάρον ἐποίησαμεν τὸν τόπον ἐφ' οὗ περ εἰστήκει φθειγγόμενος. Ἀδύλον δὲ οὐτος τίνα τρόπον ἢ ναυμαχία κριθῆσεται, οὐ δὲ καλὸν, ἀρ' ὧν εὐδοκίμου- ντες φαινόμεθα καὶ μεθ' ὧν ἐπιτηδευμάτων διαγεγόναι- μεν, ἀκυρα ποιεῖν ἐπὶ τοῦ παρόντος βουλευέσθαι. Οἷς μὲν γὰρ ἐξ ἀρχῆς ὀλίγος τῆς ἀρετῆς ὁ λόγος, οὐ μέγας τοῖς οὐδὲ σφαλεῖσιν ὁ κίνδυνος· οἷς δὲ τοσ- αῦτα καὶ τηλικαῦτα παραδείγματα τῆς ἀρετῆς ἔστι- κε, τίς συγγνώμη παρὰ τοῖς ἐξωθεν, ἐν τοῖς τελευ- ταίοις ἀφανίζοντες τὴν ἐμπροσθεν δόξαν ἐλέγχοντο; [1101 R.] Πλὴν γὰρ ἐμολίξερουν πρὸς δωρεὰν καὶ χάριν ἐγγύτερος. Ἐτι τοίνυν, εἰ μὲν προῖκα παρείχε- τὴν δωρεὰν ⁸⁵, ἣν ἂν τις λόγος ἴσως τοῖς βασιλεῖ **B** [589 H.] συναγορεύουσι· καίτοι γε οὐδὲ τοῦτο τῶν Ἀθηναίων ἀξίον. Εἰ δ' ἀνταίτει χάριν παρὰ τῆς πόλεως, εὐδελον δὴ ποῦθεν ὡς οἷς παρ' ἡμῶν ἀντ' ἐκείνων τυχεῖν ἐσπούδαζε, τοῖς τοῖς ἐπιδικάζοντι μὴδὲν αὐτὸς χαρίζομενος. Εἰ δὲ ἀπλῶς διδόντος λαβεῖν οὐκ εὐλογον, πῶς οὐ πλέον, ὅτε μὴδὲ προῖκα τὴν δωρεὰν ἀλλ' ἐπ' ἀντιδόσει τοσαύτη, ἣ καὶ αὐτὸς δὴλός ἐστιν ἃ διδωσιν ὁμολογῶν ἀνταλλάσσειν; Φέρε δὴ καὶ αὐτὰς τὰς ὑποσχέσεις σκεψώμεθα. Ἀντικαταστήσω, φησὶν, οἷς ἐλυμηνάμην κατὰ τὸν πόλεμον. Αὐτὴν μοι λέγεις τοῦ πολέμου τὴν πρόφασιν, καὶ μάχης μᾶλλον ἢ διαλλαγῆς μοι ⁸⁶ ἀναγινώσκεις συνθήματα, καὶ λαμβάνεις οἷς διαλλάξει βασιλεῖ τὴν πόλιν ἐσπού- **C** δακας, τοῖς τοῖς ἡμᾶς ἐγείρων πλέον ἐπὶ τὸν πόλεμον. Ὡ τῶν ἀνομοίων ῥημάτων! λυμενῶνά μοι τὸν αὐτὸν προσταγορεύεις καὶ φίλον, αὐτόχειρα καὶ πάλιν ἐν- σπονδον τὴν αὐτὴν ἀναγινώσκεις ἐπιστολὴν μεστὴν ἀδικημάτων καὶ δωρεῶν, μὴν δὲ τὰ ⁸⁷ ἀμικτα πάθῃ, [δωρεὰς,] χάριτας, συμφορὰς, βαρβάρους, Ἑλληνας· καὶ τῷ μὲν δοκεῖν σπουδάζεις ὑπὲρ τῆς πόλεως, τὸ δ' ἀληθές, βασιλεῖ ποιεῖς φιλοτιμίας ὑπόθεσιν τὸ πτώμα τῆς πόλεως. Τί οὖν οὐκ ἐπὶ τὰς τριήρεις ἴμεν ⁸⁸, ἀλλ' ἀνεχόμεθα προσφέροντος ἡμῖν βασιλέως τὴν πόρῃσιν; ἐπολυπραγμάνησέ μου Ξέρξης τὰ διηγῆματα, ὥσπερ καὶ τοῖς ἐγκωμίοις πολεμῆσαι θέλων τῆς πόλεως. Εἰ μὲν οὖν παρ' ἐτέρου μὲν ἦν ⁸⁹ τὸ ἀδίκημα, παρ' ἐτέρου δὲ ἡ χάρις, τῷ μὲν ἐχρῆν ὡς πολεμῶν χρῆσθαι, τὸν δ' ὡς εὐεργέτην ἀμείβε- **D** σθαι. Εἰ δὲ ⁹⁰ αὐτὸς ἀμφοτέρω, τί μᾶλλον εἰδέναι χάριν ἀνθ' ὧν ὑπισχναίται προσῆκεν ἢ τιμωρίαν ἀπαίτειν ἐφ' οἷς ἀδικῶν ἐλέγχεται; Τίνα δὲ καὶ τὰ λελυμασμένα καλεῖ; ἀφοσιούται γὰρ καὶ διὰ τῶν γραμμάτων τὴν χάριν. Τὰς Ἀθήνας πάντως ἀνοι- κιστὶν ἐπαγγέλλεται· τοῦτο γὰρ ὑπαινίσσεται δῆπου, καὶ μὴ τολμᾷ φανερώς ὀνομάζειν τῷ ῥήματι. Ἀθή- νας ἀνοικιστὶν φησὶ. Σὺ τὴν τῆς Ἀθηνᾶς πόλιν; Σὺ τὴν Θησείας καὶ Κέκροπος; εἰτὰ σιωπηθῆσονται Ἐριχθόνιοι καὶ Κέκροπος, εἰ δὲ Θησεῖς καὶ Κόδροι; πάντα δὲ ἔσται Ξέρξης τῇ πόλει, οἰκιστὴς, ἀρχηγέ- τής· τῶν ἐπαίων, τῶν ἐγκωμίων ὑπόθεσις; Οἱμοι

VARIE LECTIONES.

⁸⁵ ὁ om. A. ⁸⁶ ante δωρεάν cum ABC omisi ἐμπροσθεν. ⁸⁷ προσταγορεύουσι C. ⁸⁸ μοι add. A. ⁸⁹ μὴν δὲ καὶ τὰς. ⁹⁰ ἴμεν] libri εἴμεν. ⁹¹ τὴν add. A. ὁ om. A. ⁹² δὲ post εἰ om. B.

τῶν κακῶν! ἡττημένος μου Ξέρξης λαμβάνει τὴν πόλιν. Τί δ' ἂν καὶ ἡμεῖς αὐτοὺς κατὰ τῶν Ἑλλήνων συστρατεύεσθαι⁹² καλεῖται; οὐ γὰρ εἶναι δίκαιον τῷ τοσαύτῃ ἐνδεικνυμένῃ περὶ τὴν πόλιν μεγαλοφυλίαν⁹³ μὴ πάντα τρόπον συναγωνίζεσθαι. Καλάς⁹⁴ γε (οὐ γάρ;) τότε καὶ τῶν τροπαίων ἀξίας τῶν ἐγγεγραμμένων τὰς παρατάξεις παρατάξμεθα, ὑπὸ Ξέρξῃ στρατηγῷ τοῖς κατὰ τῶν ὁμοφύλων πολέμους ἐκφέροντες. Δι' οὗς ὤφθη Πέρσαις ἀντὶ νικηφόρου σχῆμα δραπέτου καὶ φυγάδος περιχέμενος, τοῦτοις⁹⁵ πόλιν οἰκίζειν, τοῦτους⁹⁷ εὐεργετεῖν ἀνέχεται; Εἰ μὲν γὰρ εὐθὺς ἀναμάχεσθαι τοῖς ὅπλοις τὴν ἡτταν ἐπίστανεν, ἐστράτευσεν ἂν, οὐκ ἐπρεσβεύετο· ἐπεὶ δὲ ἀπογινώσκει τὴν δυνάμειν, τὴν ἀπάτην τέως [590 H.] ἀντὶ τῶν ὅπλων προβέβηται. Ἐτι τοίνυν καὶ διαβάλλειν Ἑλλήνας πρὸς τὴν πόλιν ἐσπούδασεν, ἵνα ἐρήμους τῆς παρ' ἐκείνων συμμαχίας ἐργασάμενος πρὸς μόνους ἡμᾶς ὑπερὸν ἐξενέγκῃ τὸν πόλεμον. Καὶ μὴν ἐξ αὐτῶν⁹⁸ ῥημάτων ὁλός ἐστι πρὸς τὴν δωρεάν ἀφοσιούμενος. [104 R.] Τοῦ μὲν γὰρ ἀνοικίσαι τὴν πόλιν τὴν ἡμετέραν θέλοντος ἔργον ἦν αὐτὸ τοῦτο σαφῶς ἐγγράφαι τοῖς γράμμασιν· ὁ δὲ τοῦτο μὲν οὐκ εἰπὼν, ἀπλῶς δὲ ἀντικαταστήσαι φήσας οἷς ἐλυμήνατο κατὰ τὸν πόλεμον, τῇ τοῦ προσρήματος ἀμφιβολίᾳ κακῶς⁹⁹ δ' ἂ κακουργεῖ διὰ τῶν γραμμάτων δεδήλωκεν. Τί δὲ ἦν τῆς πόλεως τῆς ἡμετέρας τὸ ἐπίσημον; σεμνότης οἰκοδομημάτων, πανταχοῦ τῆς ἀρχαίας ἀρετῆς ὑπομνήματα, ὁ παρὰ τῆς φύσεως κόσμος μεζῶν τοῦ παρὰ τῆς τέχνης προστιθεὶς τῇ πόλει τὸ κάλλος. Οἷα μὲν ἴδεν ἀκρόπολις, οἷον ἄλλο θεῶν μετ' οὐρανὸν ἐνδιαίτημα! οἷος δὲ ὁ τῆς Πολιάδος νεῶς, καὶ τὸ Ποσειδῶνος¹⁰⁰ τέμενος! συνήψαμεν γὰρ διὰ τῶν ἀνακτόρων τοὺς θεοὺς ἀλλήλους μετὰ τὴν ἐμίλλαν. Οὐ λαμβάνω παρὰ ἀνδρὸς τὸν τελετῆς τόπον¹⁰¹, ὃν εἰργεῖ τῆς τελετῆς τῆς ἡμετέρας τὸ κήρυγμα. Τίς ἀναστήσει τοὺς ἀνδρας, οὓς ἀπολώλεκε; τίς τὰ σώματα τῶν πεσόντων, οἷς οὗτος κατὰ τοὺς πολέμους λελύμανται; Ἄνδρες γὰρ, φησὶν¹⁰², αἱ πόλεις, οὐκ οἰκοδομήματα. Εἰ δὲ τὰ λελυμασμένα ἡμῖν ἀποδώσειν ἐπαγγέλλεται, τούτων δὲ τὰ μὲν οὐδ' ὅλως ἐγχευρεῖ λαβεῖν, τὰ δὲ τοῖς διεφθαρμένοις οὐκ ὅμοια, πῶς οὐκ ἀδύνατος ἐλέγχεται τοῖς πᾶσιν ἡ περὶ τούτων ὑπόσχεσις; Οὐκ ἦνεγκαν οὐδὲ τριακοσίους ἐκείνοι Λακεδαιμονίους ἐν Πύλαις, ἀλλ' ἐν ὀφθαλμοῖς βασιλέως ἐπιπτον αἱ¹⁰³ τοσαῦται μυριάδες πρὸς ἓνα λόχον ὑπὸ μαστίγων παρατατόμεναι¹⁰⁴. Αὐτὸς ἡμᾶς ἐπὶ τὴν Ἀσίαν καλεῖ βασιλεὺς οἷς παραιτεῖται τὰς μάχας, τούτους ἀκίνδυνον εἶναι τὸν πρὸς αὐτὸν δεικνύων πόλεμον. Λόχος εἰς πρὸς ἑλὼν τὴν Ἀσίαν παρατατόμενος, καὶ τριακόσιοι Σπαρτιάται κλείοντες πρότερον μὲν τοῖς ὅπλοις ὑπερὸν δὲ τῷ θανάτῳ τὰς Πύλας. Σεμνότερον ἡγεῖσθε τροπαίου τὸ πολυάνδριον. Ἐγὼ καὶ ὑπὲρ θη-

A acceptam cladē armis instaurare posse, exercitum adduceret, non autem legatos mitteret. At cum viribus diffidat suis, fraudem pro armis adhibet. Cum autem copias recensuisset, tum demum fraudem armorum loco produxit. Quinetiam urbem hanc apud ceteros Græcos infamem reddere contendit, ut nos eorum auxilio desertos redderet, et nobis solis bellum postea inferret. Et ex his verbis patet donum dicis gratia offerre. Illius erat manifeste litteris inscribere hanc velle se urbem instaurare. Hoc autem non declarans, simpliciter se damna bello illata resarturum dicit, adverbii amphibolia, quæ mala cogitavit, epistola significavit. Quod autem erat urbis nostræ insigne? Magnificentia ædificiorum, antiquæ ubicunque virtutis testimonia, naturæ ornatus, qui majus urbi addit ornamentum quam artificium. Qualis cernitur hic arx (40), ubi tale, cælo excepto, 363a hospitium est decorum? Quale templum Poliadi Minervæ? et huic vicinum delubrum Neptuni. Conjunximus enim post contentionem deos per reges in templis cum aliis. Non recipio formulam sacrorum ab homine, qualem per præconem arcere solemus. Quis reparabit homines quos bello perdidit? Quis reddet mortuum corpus, quæ bello abstulit? Viri enim, ut aiunt, urbes sunt, non domus ipsæ; si damna se instauraturum pollicetur, ex his quedam non integre restituere potest, quedam non paria prioribus reddere potest. Quomodo illius in his promissio ut impossibilis non redarguatur ab omnibus? Illi Lacedæmonios trecentos ad Pylas non sustinuerunt, sed in oculis regis tot myriades ceciderunt adversus unum agmen, quasi flagris ordinate. Ipse rex in Asiam nos vocat, ostendens demptis pugnis tutum secum bellum fore. Una acies contra totam Asiam instructa et trecenti Spartani prius armis Thermopylas, deinde morte occudentes, honorabilius sepulcrum, quam sint tropæa excitarunt. Ego quoque de Thebanis supplicium sumendum putavi. Accusati sunt Græcia Persis proditiōnis gentis suæ, et urbs mea Persicum contra Græcos assumpsit exercitum. Cum Persæ victi sunt, non modo Athenienses, sed et omnes Græci lucrum reportarunt. Utinam etiam ad Pylas occurrissemus, Lacedæmonii pro sepultura tropæum ostendant. In Xerxem hæc dico, in Xerxem, inquam, o Apollo, qui usque ad aras tuas bellum gessit, et ignem sacro tripodi ino subjicere conatus est, per quem edis oracula. Volo regionibus de meis recte factis nomen imponi, et maria, ac flumina potius a meis tropæis, quam antiquis nominibus denominari. Objiciet aliquis, quando urbem, vel unde reficiemus? Quam amplius urbem quæris, cum habeas trirēmes pro nova urbe, et ductorem Apollinem. Objici au-

VARIÆ LECTIONES.

⁹² στρατεύεσθαι A. ⁹³ μεγαλ. καὶ μὴ ζ. ⁹⁴ καλὰς A: καλῶς ζ. ⁹⁵ τούτους ζ. ⁹⁷ τούτους ζ. ⁹⁸ τῶν Ibris deest. ⁹⁹ καλῶς C. ¹⁰⁰ δ' ἢ malin ὅτι. ¹⁰¹ τὸ ποσειδῶνος ζ. ¹⁰² τόπον pr. C: τύπον ζ. ¹⁰³ γαστρὶ Scaliger. ¹⁰⁴ παρατάτομενοι C.

NOTÆ.

(40) Pallas quas condidit arces Ipsa colat. (Vinc.)

tem pro moribus mare, et pro turribus insulas, et pro ornatu tropæa. Si et terminos studes cognoscere, obivit fama totum terrarum orbem, **363** terram qua itur, mare qua navigatur. Hos Athenienses duce Themistocle consecuti sunt terminos. Postulabo a Xerxe non oleaginum ramum Palladis, sed plataneum: ut duo Palladis tropæa juxta arcem videantur, contra Neptunum olea, contra Barbaros plataneus.

τὸ πῦρ προσάγειν φιλονεικῆσαντα, δι' ὃν ἐκίνησας φάσματα. Δούναι θέλω καὶ τοῖς χωρίοις ἀπὸ τῶν ἐμῶν κατορθωμάτων ὀνόματα, καὶ τὰ πελάγη καὶ τοὺς ποταμούς ἀπὸ τῶν ἐμῶν τροπαίων [591 H.] μᾶλλον ἢ τῶν ἀρχαίων ὀνομάτων προσαγορεύεσθαι. Πότε οὖν ἢ πῶθεν ἀνοικιοῦμεν τὴν πόλιν; ὑπέκρουσέ τις. Ποίαν γὰρ ἐπιζητεῖς ἐτι πόλιν, τὰς τριήρεις ἔχων, τῆς νέας πόλεως οἰκιστὴν ἔχων τὸν Πύθιον; Προβάλλεται δὲ αὐτῆς ἀντὶ μὲν τειχῶν τὴν θάλασσαν, ἀντὶ δὲ πύργων, τὰς νήσους, ἀντὶ δὲ κόσμου τὰ τρώπαια. Εἰ δὲ καὶ τοὺς ὅρους αὐτῆς ἐπιζητεῖς μαθεῖν, περιέλθε κύκλῳ τῷ λογισμῷ τὴν οἰκουμένην ἅπασαν, καὶ γῆν ὅση βατῇ, καὶ θάλατταν ὅποση πλόιμος. οὗτοι τῶν Ἀθηνῶν τῶν ἐπὶ Θεμιστοκλέους οἱ ὅροι. Ἀπαιτήσω Σέρξην ἀντὶ τοῦ θαλλοῦ τῆς Ἀθηνᾶς τὴν πλάτανον, ἵνα δύο βλέπηται τῆς θεοῦ κατὰ τὴν ἀκρόπολιν τρώπαια, κατὰ μὲν Ποσειδῶνος ὁ θαλλός, κατὰ δὲ τῶν βαρβάρων ἡ πλάτανος.

Ex Oratione militari. — Proæmium.

Non astipulari iis, qui eorum, qui memoriter solent dicere, legem reprehendunt, verum laudatoribus assentiar. Absurdum enim est cum a memoria dicendi subsidium petant oratores, contra eandem dicere. Legislator enim metum mortis orationis dignitate eximens, audaciam strenuam in periculis, omnibus injectit. Laudis causam, mea quidem sententia, omnes communem habent: at horum virorum præ cæteris eximia est. Quidam enim dum alios laudare conantur, ut genus ac stirpem prædicent, ad majorum encomia orationem convertant, aut patriam unde majores exstiterunt. Omnes enim qui laudantur, exteri fere fuerunt. Sed adversus hos hæc lex non vicit, sed simul Athenienses nominaverat, et hæc appellatione ostendis indigenas esse. Vivebant sine armis, tela non producebant, equis uti non didicerant. Usui tamen esse docuit equos in certaminibus ac præliis. In certaminibus ramo et germine oleagino victoriam denuntiabant. Cum ramo oleæ dico, deam indico. Hoc enim Palladis insigne existimo. Nec vero id quod hujusmodi quis dixerit, difficile est ad inveniendum: saltem ut hæc non imitans procul ab iis rebus sit, quas quidem partim pro civitate majores illic jacentium, partim vero pro universa Græcia filii parentes suos imitati, per omnem ætatem et successionem gentis fortitudinem proferentes susceperunt. Heraclidarum vero potentiam admittentes, alterius quidem injurias compescuerunt, sibi vero fortunam mutantem, totius Peloponnesi reges pro exulibus fecerunt. Invidia autem tunc temporis in hanc urbem tria bella Doricum simul, et Bæoticum et insuper Chalcidense concitarunt. **364** Qua igitur ratione his omnibus urbs restitit? Ceciderunt Bæotii, Doræ servati quieverunt; Chalcidenses omnes abducti sunt. Tria vero tunc fixit tropæa, sed illustrior est quam

Ἀ θαλῶν ἀπαιτῆσαι δίκα·ς ἐσπούδακα. Ἄημος Ἕλληνας διὰ Πέρσας τοῦκοινοῦ γένους προδοσίαν κατέγνωσται, καὶ πόλις ἐμῇ* Περσικὸν ἐδέξατο κατὰ τῶν Ἑλλήνων στρατόπεδον. Κέρδος οὐκ Ἀθηναίων μόνον, ἀλλὰ καὶ κοινὸν τῶν Ἑλλήνων ἀπάντων, Πέρσαι νικῶμενοι. Ἔθε καὶ εἰς Πύλας ἀπηγνήσαμεν! τρώπαιον ἂν ἐδείκνυσαν νῦν ἀντὶ τοῦ τάφου Λακεδαιμόνιοι. Ἐπὶ Σέρξην καλῶ, ἐπὶ Σέρξην, Ἀπολλων, τὸν μέχρι τῶν ἀδύτων στρατεύσαντα, τὸν τοῖς ἱεροῖς σου τρίποσι Δούναι θέλω καὶ τοῖς χωρίοις ἀπὸ τῶν ἐμῶν κατορθωμάτων ὀνόματα, καὶ τὰ πελάγη καὶ τοὺς ποταμούς ἀπὸ τῶν ἐμῶν τροπαίων [591 H.] μᾶλλον ἢ τῶν ἀρχαίων ὀνομάτων προσαγορεύεσθαι. Πότε οὖν ἢ πῶθεν ἀνοικιοῦμεν τὴν πόλιν; ὑπέκρουσέ τις. Ποίαν γὰρ ἐπιζητεῖς ἐτι πόλιν, τὰς τριήρεις ἔχων, τῆς νέας πόλεως οἰκιστὴν ἔχων τὸν Πύθιον; Προβάλλεται δὲ αὐτῆς ἀντὶ μὲν τειχῶν τὴν θάλασσαν, ἀντὶ δὲ πύργων, τὰς νήσους, ἀντὶ δὲ κόσμου τὰ τρώπαια. Εἰ δὲ καὶ τοὺς ὅρους αὐτῆς ἐπιζητεῖς μαθεῖν, περιέλθε κύκλῳ τῷ λογισμῷ τὴν οἰκουμένην ἅπασαν, καὶ γῆν ὅση βατῇ, καὶ θάλατταν ὅποση πλόιμος. οὗτοι τῶν Ἀθηνῶν τῶν ἐπὶ Θεμιστοκλέους οἱ ὅροι. Ἀπαιτήσω Σέρξην ἀντὶ τοῦ θαλλοῦ τῆς Ἀθηνᾶς τὴν πλάτανον, ἵνα δύο βλέπηται τῆς θεοῦ κατὰ τὴν ἀκρόπολιν τρώπαια, κατὰ μὲν Ποσειδῶνος ὁ θαλλός, κατὰ δὲ τῶν βαρβάρων ἡ πλάτανος.

B [1105 R.] Ἐκ τοῦ πολεμαρχικοῦ. — Τὸ προόμιον.

Οὐ τοῖς ψέγουσι τὸν νόμον τῶν ἐπὶ τοῦ μνημάτος εἰωθότων λέγειν, ἀλλὰ τοῖς ἔπαινοῦσι συνθῆσθαι. Καὶ γὰρ ὅτοπον τὴν τοῦ λέγειν ἐξουσίαν παρ' αὐτοῦ λαβόντας, κατ' αὐτοῦ* τῇ [παρὰ] τοῦ λέγειν ἐξουσίᾳ χρῆσθαι. Τὸν γὰρ ἐκ τοῦ θανάτου φόβον ὁ νομοθέτης τῇ παρὰ τοῦ λόγου τιμῇ παραμυθούμενος, ἀκονον πᾶσι τὴν τόλμαν τὴν ὑπὲρ τῶν κινδύνων καθίστησιν. Ἡ δὲ τῶν ἐγκωμίων ἀρχὴ τῷ μὲν* δοκεῖν κοινὴ πρὸς ἅπαντας, τὸ δ' ἀληθὲς τῶν ἀνδρῶν τούτων ἐξαίρετος. Οἱ μὲν γὰρ τοὺς ἄλλους ἔπαινεῖν σπουδάζοντες, ἵνα τὸ γένος ὀμνήσωσιν, εἰς προτόμους τινὰς εὐφροσύνης τὴν τοῦ λέγειν φύσιν ἀναβιβάζουσιν, ἢ τὴν γῆν ὅθεν οἱ πρόγονοι τῶν ἐπαινουμένων ἐγένοντο. Πάντες γὰρ ἐπεικῶς οἱ πρόγονοι τῶν πανταχοῦ θαυμαζομένων ἐπὶ ἡλυσες. Οὐ μὴν καὶ κατὰ τούτων ὁ νόμος οὗτος νενίκηκεν, ἀλλ' ὁμοῦ τε Ἀθηναίους εἰρηκας, καὶ μετὰ τῆς ἐπινουμίας δηλοῖς τοὺς αὐτόχθονας. Ἀσπίλος ἦν ὁ βίος* ὅπλα τῶν κινδυνεύοντων προὔβατο. Ἱππων χρῆσιν οὐκ ἡπίστατο· μερίζει πρώτη πρὸς ἄλλους καὶ πολέμου χρῆσιν τὴν Ἱππων γένεσιν. Κριθείσης δὲ τῆς ἀμύλλης θαλλῷ τε¹³ καὶ κύματι, τῷ θαλλῷ τὴν ψῆφον τίθενται. Τῷ θαλλῷ δ' ὅταν εἴπω, τῇ θαψ¹⁴ λέγω· Ἀθηναῖς γὰρ, οἶμαι, τὸ γινώρισμα. Ἀλλὰ γὰρ οὐχ ὅτι τις τοιοῦτον εἶπη¹⁵ χαλεπὸν εὐρεῖν, ἀλλ' [οὖν]¹⁶ ὅπως μὴ τούτοις ἐπόμενος πόρρω τῶν πράξεων γένηται, ἅς τοῦτο μὲν ὑπὲρ τῆς πόλεως οἱ τῶν ἡδὲ καίμενων πρόγονοι, τοῦτο δὲ ὑπὲρ τῆς ὅλης¹⁷ Ἑλλάδος ἤραντο, παῖδες πατέρας μιμούμενοι, καὶ διὰ πάσης ἡλικίας δὲ ὁμοῦ καὶ διαδοχῆς τοῦ γένους τὴν εὐφροσύνην καταβιβάζοντες. Πρακτεῖδος δὲ ὑποδεξάμενοι τὸν μὲν ὑβρίζοντα τῆς παρανομίας ἔπαυσαν, αὐτοῖς δὲ τὴν τύχην ἀμείψαντες βασιλέας Πελοποννήσου πύσης ἀντὶ φυγάδων¹⁸ εἰργάσαντο. Ἐκίνησε φόβος [592 H.] ποτὲ κατὰ τῆς πόλεως Δωρικὸν ὅμοῦ καὶ Βοιωτικὸν καὶ προσέτι Χαλκιδικῶν τῶν ἀπ' Εὐβοίας

VARIE LECTIONES.

* ἐμῇ] Ἑλληνικῇ Wernsdorfius. * πλώιμος C. * καθ' ἑαυτοῦ C. * μὲν om. B. ¹³ ἅπαν B. ¹⁴ προὔβατο ABC. ¹⁵ τῇ τε ἐλαίᾳ C. ¹⁶ τῇ θαψ Δ: τὴν θαψ C. ¹⁷ εἴπω B. ¹⁸ οὖν om. C. ¹⁹ ὅλης om. C. ²⁰ φυγάδες B.

ἐκ τρίτου πόλεμον. Πῶς οὖν ἄπασι τοῦτοις ἡ πόλις Ἀντίεσθαι; ἔπιπτον Βοιωτοί, Δωριεῖς ἡγάπων σωζόμενοι, Χαλκιδαῖς ἅπαντες ἦγοντο, τρία δὲ εἰστέθηκεν τρόπαια. Τῶν δὲ τροπαίων τὸ τάχος ἐστὶ λαμπρότερον· τὸ γὰρ κατ' Εὐβοίας καὶ Βοιωτῶν μῖα ἦν ἡμέρας τὸ συναμφοτέρων. Ἀλλὰ γὰρ εἴκοι πασι τὸ μέρος ἀποδιδόναι τῆς εὐφημίας βουλόμενος τοῖς ἄνω χρόνοις ὑπὲρ τῆς πατρίδος καὶ παντὸς τοῦ γένους κατὰ τὰς μάχας πρωτεύσασιν¹⁹, οὕτε τοῦτοις τὴν ἀξίαν τηρεῖν τῷ τὸ μέγεθος τῶν πράξεων ἐν τῷ τῶν λόγων τάχει συγκρύπτεσθαι, καὶ μήπω τούτων προσάπτεσθαι, ὧν ἡ τῶν ἀκρωμένον προσδοκία ζητούσα πάλαι τὸν ἔπαινον ἀσάλλειν εἴκοιεν ὅτι μήπω τῆς ἐπιθυμίας ἐμπίπλῃται. Οὐκοῦν ἐπὶ ταῦτα ἤδη λείν τῶν πράξεων, ὅτι κοινὸν ἀπάντων, οὐδενὸς ἂν εἴη δίκαιον ἐγκλημα.

Πέρσαι κληρὸν ἓνα τὴν ὕψ' ἡλίῳ πᾶσαν δεῖξαι τοῖς ὅλοις βουλόμενοι, μικρῷ μέρει τῷ πρὸς ἐσπερὰν πληρῶσαι τὴν ἐπιθυμίαν ἀπειρόγοντο. Ὡς δ' ἄφελος ἂν²⁰ Ἰωνίας ὁ στόλος, καὶ πᾶν ἀποκρύψας πληθεῖ νεῶν τὸ φαινόμενον, περὶ τὰς νήσους τὰς κατ' Αἰγαῖον ἐσχεζέτο, [1108 R.] τὴν μὲν Ναξίῳ πόλιν πρὸς τὴν θάλατταν εὐθὺς μερίζεται, τῇ μὲν ἄφελος²¹ μετὰ τῆς ἐπανομίας τοῦδε φως, αὐτὸς δὲ τὸ γένος εἰς τὰς τριήρεις ἐνθήμενος· τὸν δὲ Ἐρετριέων δῆμον ὅπλων μὲν οὐκ ἤξιωσαν, ἐλάττονα Περσικοῦ πολέμου τὴν τύχην αὐτῶν νομίσαντες, χειρὶ δὲ χεῖρα πάντες ἀλλήλων συνέχοντες σαγηναῖς εἰκόνα τὴν Ἐρετριέων ἐδείξαν πόρθησιν. Ἐπεὶ δὲ καὶ Μαραθῶνος ἤψαντο, τὰ μὲν τῶν ἐλπίδων ἠφάνιστο, ἐγνώρισαν δὲ καλῶς διὰ τῆς πείρας μαθόντες ὅσον τὸ μέσον Ἐρετριέων καὶ τῆς ἡμετέρας πόλεως. Τότε τις καὶ κατὰ τριήρους ὅλης ναυτικῆς στρατιωτικῆς ἐτόλμησεν· ἐπιδραμὼν γὰρ τοῖς φεύγουσιν εἰς τὴν θάλασσαν Φοινίσσης νεῶς λαμβάνεται, κρείττονα δεξιὰν ἔχειν τριήρους ὅλης οἰόμενος. Διείσαντες δὲ ὑπὲρ τῆς τριήρους οἱ βάρβαροι, μὴ δεξιὰς Ἀττικῆς γέννηται λάφυρον, πελᾶκει τὴν χεῖρα μερίζουσιν. Ὁ δὲ πληγὴς ἔκειτο τῆς μὲν χειρὸς ἀφαιρεθεῖς²², τῆς δὲ τριήρους ἐχόμενος. Ὡς πρῶτοι τὴν Περσῶν τύχην ἐλέγξαντες! Ὡς κρείττους τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως νίκας νικῆσαντες! Ὡς μετὰ διηγημάτων πεσόντες, ἃ μῆτε πρὸ ὧμων μῆτε μεθ' ὧμᾶς ὁ χρόνος ἤνεγκεν! Ὡς σμυντέρον τροπαίον τάφον κτησάμενοι! Ὡς τὸ Μαραθῶνος ὄνομα τοῖς ἡλίου δρόμοις συναποτελόντες! Μαραθῶν μὲν ἔχει τὰ σώματα, τὰς δὲ ψυχὰς οἱ συστρατιώται θεοί, γῇ δὲ τὸ κλέος καὶ θάλαττα. Θυμουμένου δὲ τοῦ Σέρξου κατὰ τῆς πόλεως οὐδὲν τῶν πάντων ἡσύχαζεν, ἀλλὰ πᾶν αὐτῷ συνεκινεῖτο καὶ συνεσεῖτο, καθάπερ Ποσειδῶνος αὐτοῦ τινάσσοντος²³ γῆν ὁμοῦ πᾶσαν καὶ θάλατταν²⁴. Γῇ [593 H.] δὲ καὶ θάλαττα τὴν ἀλλήλων φύσιν ἠλλάττοντο. Τῆς μὲν πορθομοῖς ἐπετίθει τὴν ἡπειρον, τὰς δὲ Φοινίσσας διὰ τῶν ἰσθμῶν ἐπεμπεν. Ὡς θη τότε πάσης ἐλπίδος κρείττονα θαύματα, ἵππος καθ' Ἑλλησπόντον²⁵ Μηδίκῃ, καὶ δι' Ἀθῶν μέσου στόλος τριηρῶν περιπόμενος. Ἀπείχετο δ' ὁ Σέρξης οὐδὲ οὐρανὸν τοῖς

A victoria celeritas. Uno die Eubœis et Bœotis tro-pæa erecta sunt. Etenim cum cupiam omnibus gloriae aliquam partem iis tribuere, qui superioribus illis temporibus pro patria, omnique populo, pugnando primas ferebant, visus sum ne his quidem satis dignam contulisse, rerum gestarum magnitudinem verborum exilitate deterendo, neque attin-gendo ea quorum laudem auditores pridem exspe-ctantes indignari videntur, quod eorum fiat minime desiderio satis. Hæc igitur jam oratione tractanda. Necessitate vero parem dicendo non esse, non unis proprium crimen, sed commune omnium fuerit.

Ιεὸν τῷ λόγῳ. Τὸ δὲ ἐξ ἀνάγκης ἀπολείπεσθαι μελ-εῖν δίκαιον ἐγκλημα.

B Persæ totum terrarum orbem uno regno volentes includere, spe sua frustrati sunt, cum una parte Occidentalis regni cupiditatem implere non potue-rint. Classis enim ex Ionia solvens, iterumque multitudine navium æquor tegens, insulasque Ægæi maris, dissipata est. Naxiorum quidem civi-tatem ad mare statim invadit, ubi eam urbem funditus una cum nomine diruerunt, et gentem in triremes imposuerunt. Operæ pretium non duxerunt cum Eretriensibus armis decertare, quod eorum fortunam Persico bello inferiorem putarent. Inter se manibus consertis ita invaserunt Eretrienses, ac si in sagena concluderent. Cum Marathonem atti-gissent, spes labefactata est. Probe enim experi-mento docti didicerant, quantum inter nos et Ere-trienses interesset. Tum navalis quidam miles ad-versus integram triremem ausus est depugnare. Urgens fugientes ad mare Phœnicia, navi manus injecit, fortiolem existimans tota navi dextram. Veriti autem Barbari, ne navis eorum Asiæ dextræ in prædā cederet, securi manum ampu-tant: ipse vero saucius sine manu jacebat, trire-mem tamen mordicus tenens. O vos primi, qui Persarum fortunam illusistis! O vos qui majora vincitis quam natura humana permittat! O qui occumbitis cum ea rerum gestarum historia, quam neque ante vos, nec post tempus tulit! O qui il-lustriorem 364^b nacti estis tropæo sepulcrum, qui nomen Marathonis solis cursibus extenditis! Mara-thon tenet vestra corpora, animas ipsi dii, qui vo-biscum pugnarunt, gloriam terra continet ac mare. Xerxes autem huic urbi infestus nihil intactum reliquit, sed omnia movebat et concutiebat, quasi Neptunus terram et simul mare conculeret: terra et mare suam invicem naturam permutabant. Im-posuit terram fretis, et Phœnicum naves per con-tinentem misit. Tunc omni spe majora miracula vidimus, per Hellespontum equitatus Medorum, per Athonem triremium classis iter fecit. Quin et ad cælum usque audaciam suam Xerxes extendit, et suis prodigiosis factis transilivit a mari in ter-

VARIE LECTIONES.

¹⁹ τοῖς malim τοῖς ἐν τοῖς. ²⁰ πρῶτεύσασα ζ. ²¹ ἀπ' Α : ἐπ' ζ. ²² ἀφελος codices Himerii. Pho-niam ἀφελος. ²³ ἀφαιρεθείσης Α. ²⁴ τινάσσει τὴν γῆν ζ. ²⁵ θάλατταν Β. ²⁶ ἐλλησπόντον ζ.

ram, a terra in cœlum, inde in solem. Nam jacu-
lans solis lumen obtexit, navigans maris naturam
mutavit, iter faciens cum exercitu terræ angustiam
iocusavit. Prætereo maria trirēibus cooperta;
taceo exercitum naturæ numerum excedentem;
omitto gentes alimentis præbendis impares, et re-
gem ubique metum incutientem, ubinam vero esset
propter copiam exercitus, ignotum. Huiusmodi
itaque tumultu, ac tanto terrore terra universa
fremēte, et omnibus Græciæ interitum auguran-
tibus, hi quidem tantum commodi in calamitatibus
sperabant, quantum ab ipsorum civitatibus Persæ
abessent: civitas vero nostra regi omnia turbanti
non cessit, nec metu rumoris, turpe quid antequam
sentisceret decrevit, sed statim post primam lega-
tionem rege superior fuit. Ipse quidem servitutis
poposcit conditiones: illi libertatis remiserunt. Ca-
pitale erat siquis legatis munera daret. Nihil vero
omnino illos terrebat, nihil, cur virtutis oblivisce-
rentur, efficiebat. Non Lacedæmonii jam victi, qui
Græcis adeo profuerunt, ut fortiter dimicando oc-
cubuerint, non verberari fluctus, non puniti venti,
et mollis contra naturam Barbarus, terrebant. O
majora ausos Xerxe [contra naturam]: O animos
elementis fortiores ostendentes! O Persarum telis
animo concidentes! O duobus tropæis classem de-
cem annorum illudentes! Vos eum qui per totum
orbem et mare ivit, coegistis furtim et clementer
salutem suam querere: qui soli ostendistis 365a

Sed hæc etiam silentio prætereamus, et fa-
ciæ cum rege pacis recordemur, quæ hanc urbem
omni tropæo illustriorem reddidit, et merito. Hoc
sæpe fortuna sit, sed illud, regem libenter urbi
cedere spatio itineris equi unius diei, superiori
mari abstinere, intra Chelidoneas, et Cyaneas naves
non mittere, quomodo non sinceram undecunque
urbi gloriam parat?

Etenim Atheniensium varia tropæa, et navales et
pedestres pugnas, et qua ratione tyrannidi omnique
potentie restiterint, alias diversis temporibus pro hac
gente varia certamina recipientes, nec mihi facile est
recensere, nec siquis id prius aggressus sit. Quare
existimo unum et idem monumentum conjungi oportere,
quemadmodum qui renuntiant in stadio victores,
sic et huic verbi secundum legem consecrandum esse.
O qui omnem terram et mare qua iter est [victoria
et] tropæis, et qua iter non est, gloria et splendore
complevistis, qui soli maximis rebus gestis tem-
pus et invidiam superastis, qui omnem terram

Α τομῆμασιν, ἀλλὰ μετῆει καὶ μετεπήδα τοῖς θαύμα-
σιν ἀπὸ θαλάσσης ἐπ' ἡπείρου, ἀπὸ γῆς ἐπ' οὐρανὸν
ἐκεῖθεν καὶ ἥλιον· τοῦ μὲν γὰρ τοξεύων τὸ φῶς ἀπ-
έκρυσεν, τῆς δὲ πλέων τὴν φύσιν ἤμαθεν, τῆς δὲ
πεξεύων τὴν χρεῖαν ἤλεγχεν. Καὶ σωπῶ πειράγῃ μὲν
ὕπὸ τριηρῶν κρυπτόμενα, στρατόπεδα τῆς ἀριθμοῦ
φύσεως κρείττονα, ἔθνη δὲ δειπνῶν δαπάνης ἤττονα,
βασιλεῖα δὲ πανταχοῦ μὲν ὄντα τῷ φόβῳ, οὐ δὲ γῆς
εἴη 36, διὰ τὸ πλῆθος λανθάνοντα. Τοσούτου τοίνυν
θεοῦδος γῆς ἀπάσης ἤχησαντος, καὶ κρινομένου
ἐπὶ τῆς Ἑλλάδος τῶν ὄλων, οἱ μὲν ἄλλοι σύμπαντες
τοσούτον ἐν τοῖς δεινοῖς καρδαίνειν ὥντο ὅσον ἀπει-
ναι Πέρσας τῶν πόλειον, οὐ μὴν καὶ ἡ πόλις εἴξε βα-
σιλεῖ τὰ πάντα σείοντι, οὐδὲ φόβῳ τῆς φήμης αἰσχρὸν
B καὶ πρὸ τῆς πείρας ἐβούλευσεν 37, ἀλλ' ἀπὸ 38 τῆς
πρεσβείας πρώτης 39 κρείττων βασιλεὺς ἐγίγνετο.
'Ο μὲν τὰ τῆς δουλείας ἀπῆτει σύμβολα, οἱ δὲ τὰ
τῆς ἐλευθερίας ἀντέπεμπον· ἦν γὰρ θάνατος ἡ τῆς
πρεσβείας ἀντίδοσις. Ἐφόβει δὲ αὐτοὺς οὐδὲν 40 τῶν
ἀπάντων, οὐδὲ ἐποίησε τῆς ἀρετῆς ἐπιλανθάνεσθαι, οὐ
Λακεδαιμόνιοι πίπτοντες καὶ τοσούτον συνταλοῦντες
τοῖς Ἕλλησιν ὅσον ἀνδρείως ὑπὲρ θανάτου βουλευ-
σασθαι, οὐ μαστιζόμενα κύματα καὶ κολαζόμενα
πνεύματα καὶ τρυφῶν βάρβαρος κατὰ τῆς φύσεως.
'Ὡ μείζονα Ξέρξου τομῆσαντες 41! ὦ ψυχὰς στοι-
χείων βεβαιώτερας ἐπιδειξάμενοι! [1109 R.] ὦ τοῖς
Περσῶν τοξεύμασιν οὐ καλυφθέντες 42 τὸ φρόνημα!
ὦ δύο τροπαίοις δεκαετὴ στόλον ἐλέγξαντες! ὅμεις
τὸν ἐπὶ πᾶσαν ἰόντα 43 γῆν καὶ θάλατταν ἀγαπητῶς
κλέψαι τὴν σωτηρίαν κατηναγκάσατε. Ὡ μόνον δει-
ξαντες ἀνθρώποις 44 ἅπασιν ὅτι πᾶσα χεὶρ ὑπ' ἀρε-
τῆς ἐλέγχεται.

Ἀλλὰ κἄν ταῦτα σιγῇ παρέλθωμεν, κἄν τῆς εἰ-
ρήνης πρὸς βασιλεῖα γεγεννημένης μνημονεύσωμεν, ἡ
παντὸς τροπαίου σεμνοτέραν εἴη τὴν πόλιν ἐργά-
ζεται. Καὶ μάλα εἰκότως. Ἄ 36 μὲν γὰρ καὶ τύχης
ἔργον πολλάκις· τὸ δὲ ἐκόντα συγχωρήσκει βασιλεῖα
τῇ πόλει ἵππου μὲν δρόμον ἡμέρας θαλάττης· ἀφέξειν
ἄνω, εἴσω δὲ Χελιδονέων καὶ Κυανέων μὴ πέμψειν
ὀλκάδα, πῶς οὐ καθαρὰν πανταχόθεν τῇ πόλει προ-
ξενεῖ τὴν εὐχλείαν;

Ἀλλὰ γὰρ Ἀθηναίων τὰ μοῖρα τρόπαια καὶ ναυ-
μαχίας καὶ πεζομαχίας, καὶ ὡς πρὸς ἅπασαν μὲν
D τυραννίδα πρὸς ἅπασαν δὲ δυναστείαν ἀντέστησαν,
ἄλλοτε κατ' ἄλλους χρόνους 36 ὑπὲρ τοῦ γένους μυ-
ρίους ἀγῶνας ἀναδεξάμενοι, οὕτε ἔμοι διεξελοθεῖν
ῥᾶδιον οὔτε εἰ τις πρότερον ἐπιχειρήσκει. [594 H.]
Διόπερ οἶμαι δεῖν, ὥς οἱ τοὺς ἐν τοῖς σταδίοις νικη-
φόρους ἀνακηρύττοντες, ἐν καὶ ταυτὸν συνθεῖναι
γνώρισμα, εἰθ' οὕτω ταῦτα καὶ πρὸς τὸν νόμον ἀφ-
οσιώσασθαι. Ὡ πᾶσαν γῆν καὶ θάλασσαν, ὅση μὲν
βατὴ, νίκη; 37 καὶ τροπαίων, ὅση δ' ἄδατος, δόξης
καὶ κλέους πληρώσαντες! Ὡ μόνον ταῖς μεγάλαις

VARIE LECTIONES.

36 εἴη mg., ἦ pr. C, ἦ cæteri. 37 καὶ πρὸ τῆς πείρας; ἐβούλευσεν] πεποιήκεν B et re. A. pr. enim om.
38 ἀπὸ] καὶ πρὸ B et corr. A. 39 πρώτης] αὐτῆς B et corr. A. 40 οὐδὲν C. 41 post τομῆσαντες cum ABC
omisi κατὰ τῆς φύσεως. 42 καμψθέντες C. 43 ἰόντα Scaliger: libri ἰδόντα. 44 ἀνθρώποις; om. C. 45 libri
αὐ. 46 κατ' ἄλλους χρόνους] fortasse legendum κατ' ἄλλων. 47 νίκης om. C et pr. A.

πράξεις χρόνον καὶ φθόνον νικήσαντες! Ὡ τὴν οἰκουμένην ἅπασαν οὐ στήλαις ἀλλὰ τροπαίοις μετρήσαντες! Εἰρηται καὶ μοι τῆς μὲν ὑποθέσεως ἱσως εἰαττον, τῶν δὲ πολλῶν οὐκ ἐλάττωνα. Λέγεται δὲ εὐφρόμῳ βοῇ προσηχθέντας πανδημεὶ πάντας ³³ τῷ Ἐκ τοῦ Ἀρεοπαγίτικοῦ ἢ ἐλευθερωτικοῦ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ τοῦ Ρουφίνου ³⁴. — Τὸ Προόμιον.

Ἀνδρες οἱ καὶ θεοὶς ὑπὲρ νίκης πόλιν καὶ νῦν Ἀθηναίους ὑπὲρ ἐλευθερίας δικάζοντες. Οὐκοῦν τῷ νόμῳ παιθόμενος τὰ τῆς χρείας μόνως [φθέγομαι] βήματα. Ἐγὼ καὶ σοφιστὴς ἐγενόμην παρ' ὑμῖν καὶ πατήρ. Εἰ σοφιστὴς δεξιός, ὑμεῖς ἐπίστασθε· λέγω γὰρ αἶν, καὶ τὴν ἐμὴν πολιτείαν ἔχει τὰ θέατρα· εἰ πατήρ Ἀττικὸς, ἢ παρούσα δείκνυσσι πρόφασις· οὐ γὰρ ἀνέχομαι τὸν Ἀθηναίων παῖδα μὴ προσαγορεύειν ἐλεύθερον. Πιστεύω καὶ πρὸς ἡθῆς τὴν ἐλευθερίαν τῷ παιδί. Ἐμός ἐστιν, Ἀθηναῖός ἐστι, πόλει καὶ πλέον τιμωσῆς τὸ κύνιν γῆρας ἢ τὸ τῶν πατέρων πῆρον. Οὗτός ἐστιν ἐκ Πλουτάρχου, δι' οὗ πάντας ὑμεῖς παιδεύετε· οὗτος ἐκ Μινουκιανοῦ τοῦ διὰ τῆς αὐτοῦ φωνῆς πολλοὺς πολλάκις ἐλευθερώσαντος. Τὸν ἐκ Νικαγόρου προσήγαγον ὑμῖν, τὸν ἐξ ἑμαυτοῦ. Σοφιστῶν ὑμῖν καὶ φιλοσόφων λέγω κατάλογον, Ἀττικὴν ὄντως εὐγένηαν. Ἀφῆκα πολλάκις τὰς τοῦ σοφιστοῦ φωνάς, νῦν τὰς τοῦ πατρὸς ἀφίημι. Ἐδώκατέ μοι παῖδα δι' Ἀττικῷ γένους· λάβετε τοῦτον καὶ διὰ τῆς ψήφου ³⁵ τῆς ὑμετέρας ἐλευθερον. Οὐκοῦν ἀφετέ μοι τῇ ψήφῳ τὸν παῖδα, καὶ φωνὴν ἐλευθερίον συνεπηχῆσατε, ἵνα ὡς Ἀθηναῖος (ἴσον γὰρ εἰπεῖν ἐλεύθερος) καὶ λέγῃ καὶ γράφῃ παρ' ὑμῖν, καὶ οἱ θεοὶ βούλυνται, καὶ πολιτεύεται.

[1112 R.] Ἐκ τῆς μονοδίας τῆς εἰς τὸν αὐτὸν υἱὸν ³⁶ Ρουφίνου. — Τὸ Προόμιον.

Ἀδικοῦ μὲν ὅπως φθειγγόμενος Ρουφίνου κειμένον, πλὴν εἰ ³⁷ τῷ δαίμονι τετρήσθαι πρὸς μόνην τὴν μονοδίαν τοῦ δράματος. Φθέγομαι γε ὅμως· οὐ γὰρ μοι θέμις μὴ καὶ λόγῳ θρηνησαί τὸν αὐτῶν τῶν λέγων ἔχοντον. Ἠγνόουν δὲ ἄρα ὃ δειλαῖος ἀντὶ μὲν λουτρῶν ἀνίστας σοὶ τάφους, ἀντὶ δὲ οἰκῶν τύμβους καὶ χώματα, ἀντὶ δὲ κλοῦτου καὶ χλιδῆς τραγικώτατα δῶρα τῶν ἐν ἀνθρώποις, ἐντάφια. Ἐδημαγωγέας ἄρτι τὰ [595 H.] πρῶτα φθειγγόμενος, ἀνῆρτησο πᾶσαν τὴν ὑφ' ἡλίον τοῖς ἀσήμεροις εἰς κυζήμασιν. Ἐπειθε Περικλῆς, ἀλλὰ μετὰ Ἀναξαγόραν δημηγόρος· οὐ δὲ ἦσθα δημηγόρος ἐκ μέσων σπαργάνων. Εἴπεν Ἀλκιβιάδης ὅλον τὸ θέατρον, ἀλλ' ἀκμάζων ἦδη τὴν ὥραν καὶ τὴν ἡλικίαν μεираκιούμενος· οὐ δὲ εἰ τῷ μασθῷ ³⁸ καὶ τῷ γάλακτι προσκείμενος.

Ὡ πάθος τῆς Αἰσχόλου μεγαλοφρονίας ἀξίον! Ἡρακλεῖ μὲν ἐδέχθη πολλῆς περιόδου καὶ τῶν ἀθλῶν, οἶμαι, τῶν δώδεκα, ἵνα μάρτυρας τῆς χρεῖτης τὴν ὑφ' ἡλίον πᾶσαν κτήσαιοτο· οὐ δὲ εἰσω τοῦ κύκλου

A non columnis, sed tropæis dimensi estis. Dixi forsitan minus quam causa exigebat, non tamen minus quam alii plurimi. Reliquum est, ut postquam omnes acclamarent memoriam, sic omnes discedant. μνήματι, οὕτω τῆς τιμῆς ἀπαλλάττεσθαι.

Ex Areopagética, seu qua Rufinum filium suum liberati causa manu asserit. — Proœmium

Viri qui olim de victoriis cum diis decertabatis, et nunc cum Atheniensibus de libertate. Igitur legibus obtemperans ea solum dico, quæ necessaria. Ego et pater apud vos sophistæ fuimus, et num argutus fuerim, vos novistis (hoc enim frequenter usurpo, et meam institutionem theatra loquuntur) num Atticus pater fuerit, hæc declarat oratio. Nolo enim Atheniensium sobolem liberam non appellare. Libertatem etiam ante pubertatem filio committo. Meus est, Atheniensis est, donum est publicum civitati plus cæteris honoratæ. Illic enim est Plutarchi, quo vos omnes magistro utimini. hic Minuciani, qui sua voce ³⁶⁵ plurimos persæpe liberos fecit, hunc Nicagoræ filium vobis adduximus, et hanc meam prolem. Sophistarum vobis, philosophorumque recensio seriem, decus sane Atticæ. Omisi sæpe sophistarum nomina, nunc patris omitto. Dedistis filium mihi, quoniam Atheniensis est, accipite jam eundem vestra sententia liberum. redditum. Quare dimittite mihi vestro decreto filium, et dein vocem illam liberalem, seu vindicias secundum libertatem acclamante, ut tanquam Atheniensis (quod est ac si dicere in liber) apud vos et dicat, et scribat, et, si dii velint, etiam in Republica honores assequatur.

E funebri laudatione, quam in filium eundem Rufinum habuit. — Proœmium.

Quod jam mortuo Rufino verba facere incipere facio inique, nisi a numine quodam ad monodiam dramatis servatus sim: loquar tamen. Non enim mihi fas est oratione illum non deplorare horum eloquentiæ studiorum alumnus. Nesciebam itaque infelix pro balneis me tibi sepulcrum, pro domibus bustum, et tumulum, pro divitiis et voluptate funeralia, quæ hominibus omnium tristissima sunt, erigere. Dixisti, primo inper ad populum perorans: omnem quæ sub sole est terram indecoris meis verbis implebo. Persuasit aliquando Pericles, sed postquam ab Anaxagora (41) factus esset orator, tu orator e canabulis exstitisti. Alcibiades totum suggestum occupavit, sed in flore juventutis, et ætate adolescentiæ. [At tu etiamnum uberibus et lacte nutritus.]

O dolor Æschyli dignus cothurno! Herculem terras pervagari, oportuit et 12 adeo labores subire, ut terrarum orbem veluti virtutis suæ testem relinquere. Tu vero intra tuos commoratus terminos,

VARIE LECTIONES.

³³ πάντας expungit A, om. C. ³⁴ τοῦ Ρουφίνου] ροφίνου B. ³⁵ τῆς ψήφου add. A. ³⁶ αὐτὸν υἱὸν] υἱὸν αὐτοῦ B. ³⁷ εἰ] ἐν AC. ³⁸ μασθῷ C.

NOTÆ.

(41) Valer. Max. lib. v extr.

egregie factis Herculis columnas nobis superasti. **A** Quod, quæso, numen auream cæsariem familiæ detondit meæ (42)? quis gloriæ meæ splendorem extinxit? quænam furiam genarum ruborem, blandum jucundumque vultus tui risum eripuit? Qua ratione, heu me, passus es, o Liber, e delubris tuis sacrum diripi juvenem? Commune hoc adversum te meamque familiam Erinnyes tropæum fixerunt. Cur ei thalamum nuptialem inferiorem non apparavi, quandoquidem superiorem ei Parcæ inviderunt. Hem, quibus quam tristibus servatus sum luctuosis sermonibus! **366a** Omnia cum orationum argumenta tractarim, unum luctus semper declinavi; nesciebam enim me meis lamentis servari. Jam pridem cogitabas tuum hinc discesum, jam pridem aliis, qui poterant, conjiendum reliquisti, quod hac sorte melior esses. O qui antea ætatis terminos virtutum dotibus transisti, jam vero morte commutasti! qui fraterno amore etiam Dioscuros superasti. Illi quidem pro Helena bellum gesserunt, raptum tamen prohibuerunt. Tu vero fratris tui germani custos omni muro eras fortior, tu omnibus morbis solo animi robore semper restitisti. Improbus fortasse dæmon, et crudelis ideo tecum contendit, et multis præliis superatus tandem aliquando clandestinis et fallacibus machinis te prostravit. Neque vero cessisti ad extrema usque dæmoni, ut possumus audire, sed corpore licet cesseris, animo non cessisti. Verum strangulavit ille, perque vim abstulit; tu vero in ipso laqueo animam agebas, amabilem tibi nutricem voce inclamans, donec te omni ope destitutum, sic laqueo conclusit. Noverat enim quod sæpe victus, patre præsentē et juvante, discesserat. Vicerat et obstinatos immobilesque iudicium animos: et tum primum severum illum concessum risisse apparuit. Desiderio tui mentes illas flexisti, quas dii ipsi iudicio disceptantes flectere nequiverunt. Oclustisti jam mihi morte portas urbis, oclustisti Eleusina. Qua ratione Minervæ sacrificabo, quæ pro te Furiam contra dæmonem illum non excitavit? Quomodo deum patrium colam pater ob filium contristatus? O audaces sermones! Jacet Rufinus, et vos adhuc floretis? O infelix lingua, Musarum prius instrumentum, nunc vero turpis dæmonis! O qui clarus Lucifero splendisti! qui lætissimum mihi tum diem ostendisti, cum te primum sol conspexit! Jam vero rursum tristissimum, quo acerbum illum, et tragicum nuntium percepi! O qualem casum pro hac spe, o dæmon, mihi destinasti! Desleo jam quem Minuciano vehementiorem, Nicagora graviorem, Plutarcho eloquentiorem, Musonio sapientiorem, Sexto fortiorem, et omnibus denique

μένων υπερέβης τὰς στήλας ἡμῖν τὰς Ἑρακλείους τοῖς θαύμασι. Τίς ἀπέκτειρε δαίμων τῆς ἐμῆς ἐστίας τὸν χρυσοῦν βόστρυχον; τίς τὸν πυρρὸν τῆς ἐμῆς δόξης ἐσθες; τίς Ἑρινύων ⁴² τὸ παρεῖν ἔρευθος καὶ τὴν προσῆνῆς καὶ ἡδὺ μεῖδιμα τῶν σῶν προσώπων ἐσύλησεν; Οἱμοὶ, Διόνυσσε! πῶς ἤνεγκας ἐκ τοῦ σοῦ τεμένους παῖδα τὸν ἱερὸν ἀρπαζόμενον; κοινὸν ἔσθηκε κατὰ σοῦ καὶ τῆς ἐμῆς ἐστίας Ἑρινύσι τοῦτο τὸ ⁴³ τρόπαιον. Τί δὲ οὐχ ἡτοίμαζον αὐτῷ τὸν κάτω θάλαμον, ἐπειδὴ τὰς ἀνω παστάδας Ἑρινύων εὐθόως ἐξήρπασεν; οἷαις μονοβλαῖς τετήρημαι; πάσας ὑποθέσεις τολμήσας λόγων μόνους τοὺς θρήνους ἐξέκλινον. Ἐλάνθανον δὲ ἄρα τοῖς ἐμαυτοῦ θρήνοις τηρούμενος. Πόρρωθεν ἄρα ἐμμελέτησας ⁴⁴ τὴν ἐνθένδε ἀναχώρησιν, πόρρωθεν ἐδίδως ⁴⁵ τοῖς δυναμένοις τεκμηρῆσθαι ὅτι κρείττων ἄρα ἦσθα τῆς τῆς ⁴⁶ λήξεως. Ὁ πρῶτερον τοὺς τῆς ἡλικίας δροῦς τῇ τῶν ἀρετῶν κτήσει, νυνὶ ⁴⁷ δὲ τῷ θανάτῳ παραμεψάμενος! ὦ φιλαδελφία νικήσας τὰ Διοσκουρῶν ἐγκώμια! Οἱ μὲν γὰρ ὑπὲρ Ἑλένης ἐστράτευσον, τὴν δὲ ἀρπαγὴν οὐκ ἐκώλυσαν· σὺ δὲ φύλαξ τῆς αὐταδέλφου ἦσθα παντὸς τείχους ὀχυρώτερος. Σὺ δὲ πρὸς πάσας νόσους ἔσθης ἀεὶ μόνῃ τῷ τῆς ψυχῆς παραστήματι. Ἐπιλονεῖσθαι σοὶ διὰ τοῦτο ἴσως ὁ πονηρὸς δαίμων καὶ ἄγριος, καὶ πολλὰς ἡττηθεὶς μάχας ὀψέ ποτε λαθραῖα κατέσσεις μηχανήματι. Εἴξας δὲ οὐδὲ ἄχρι τῶν ἰσχάτων, ὥς ἔστιν ἀκούειν, τῷ δαίμονι, ἀλλὰ παραχωρῶν τοῦ σώματος τοῦ φρονήματος οὐ παρεχώρησας. Ἄλλ' ὁ μὲν ἔγχε ⁴⁸ καὶ ἐδιδάξeto, σὺ δὲ ἐκ μέσου τοῦ βρόχου διετέλεις τὴν φλὴν σοὶ τιθῆν ⁴⁹ ἀναφεγγόμενος, ἕως πάσης σε συμμαχίας ποιήσας ἐρημον, οὕτω προσῆγε τὸν βρόχον. Ἦδει γὰρ ὥς πολλὰκις ἡττηθεὶς ἀπῆλθε τοῦ πατρὸς παρόντος καὶ συνασπίζοντος. Ἐνίκησας καὶ τοῦ δικαστηρίου τὸ στεγανόν τε καὶ ἄτρεπτον· ὥσθη τότε μειδίσαν πρῶτον τὸ σύννοον ἀεὶ συνέδριον· εἰς πόθον ψυχᾶς ἐκίνησας, [1113 R.]. Ἄς οὐκ ἐκίνησαν οὐδὲ θεοὶ δικαζόμενοι. Ἀπέκλεισάς μοι τῷ θανάτῳ τὰς τοῦ ἀστέως ⁵⁰ πύλας, ἀπέκλειτάς μοι τὴν Ἑλευσίνα. Πῶς Ἀθηναῖ ὅσσω, ἣ τὴν Γοργόνα κατὰ τοῦ δαίμονος ὑπὲρ σοῦ, παιδίον, οὐκ ἔσεις; πῶς τῷ πατρίῳ προσεῦξομαι, πατὴρ ἐπὶ παιδίῳ λυπούμενος; Ὁ τολμηροὶ [596 H.]. λόγοι! καίται Ῥουφίνος· ὑμεῖς δὲ ἔτι νεανιεύεσθε. Ὁ ⁵¹ δυστυχῆς γλῶττα, ὦ πρῶτερον μὲν ὄργανον Μουσῶν, νυνὶ δὲ ἀμούσου δαίμονος! Ὁ λάμψας ἑωσφόρου ταχύτερον! ὦ πατῶν μὲν δειξας ἔμοι φαῖδροτέραν ἡμέραν, ὅτε σε εἶδε πρῶτον ὁ ἥλιος, πατῶν δὲ ἀφεγγεστάτην αὐτὸν πάλιν, ἀπ' ἧς τὴν δυστυχὴ καὶ τραγικὴν φήμην κεκόμμαι! Οἶσάν τύχην ἀνὸρ οἶσάν ἐλπίδων ὁ δαίμων μου κατεψήφισται! Θρηγῶ νῦν ὃν δεινότερον ἧλπισα Μινουκίαν οὐ φέγγεσθαι, σεμνότερον δὲ Νικαγόρου. Πλουτάρχου δὲ εὐγλωττότερον, Μουσωνίου δὲ φιλο-

VARIÆ LECTIONES.

⁴² Ἑρινύων C. ⁴³ τὸ om. A. ⁴⁴ ἐμμελέτησας C: ἐμμελετήσας C. ⁴⁵ ἐδίδως B. ⁴⁶ τῆς mg.: τῷδε C. ⁴⁷ νυν A. ⁴⁸ ἔγχε B: εἰχε C. ⁴⁹ τιθῆν pr. A, τῆθην C, τηθὺν B. ⁵⁰ ἀστέως C. ⁵¹ ὦ om. A.

NOTÆ.

(42) Virg. lib. iv, vers. 689 *Æncid*, *Nondum isti Proserpina cinem*,... ex Euripidis *Alcestide*.

σοφώτερον, Σίξτου δὲ καρτερικώτερον, πάντων δ' Ἀ
 ὁμοῦ τῶν προγόνων λαμπρότερόν τε καὶ κρείττονα ⁸¹.
 Αὐτὸς μὲν γὰρ παρεχόμενος ἔτι κουρίζοντί σοι τὰ νι-
 κητήρια, καὶ τοὺς σοὺς λόγους τῶν ἑμαυτοῦ λόγων
 ἡγούμενη κρείττονας. Προῦκρινον τῶν σπουδασμάτων
 τὰ σὰ φελλίσματα. Ἀλλὰ ταῦτα πάντα ὁμοῦ συλή-
 σας ὁ δαίμων εἴχεται, ἔμοι δὲ ἀφῆκεν ἀντὶ σοῦ θρή-
 νους καὶ δάκρυα. Κοσμήσω σε καὶ ἐπιταφίους ἀγῶσι,
 καὶ παραδώσω τῷ χρόνῳ τὸ σὸν ὄνομα, καὶ γενήσομαι
 τοῦ δαίμονος κατὰ τοῦτο γοῦν τὸ μέρος φιλονεικό-
 τερος ἵνα ἔχη μὲν ἐκεῖνος τὸ σῶμα, τὴν δὲ ψυχὴν ὁ
 οὐρανὸς, τὴν δὲ δόξαν ἅπαντες ἄνθρωποι.

Ἐκ τοῦ εἰς Σεβήρον ἐπιθαλαμίου. — Ἐκ τῆς
 προθεωρίας.

Ἵσως μὲν ἂν τῷ περιέργῳ εἶναι δόξειε τὸ πρὸ τῶν
 ἐπιθαλαμίων τεχνολογεῖν. ὅπου γὰρ Ὑμέναιος καὶ
 χοροὶ καὶ ποιητικῆς αὐτονομίας ἄδεια, τίς ἐνταῦθα
 τέχνης καιρός; Ἐπεὶ δὲ χρὴ τὸν ἐπιστήμονα καὶ ἐν
 τοῖς τοιούτοις μηδὲν ἀνευ τέχνης ποιεῖν, βραχέα καὶ
 περὶ τούτων εἰπεῖν ἄξιον. Ἔστω τοίνυν ὁ ἄριστος
 ἐπιθαλαμίων κανὼν τὸ τὴν μὲν λέξιν πρὸς τοὺς
 ποιητὰς ὀρεῖν, τὰ πράγματα δὲ πρὸς τὴν χρείαν, τὸ
 δὲ μέτρον πρὸς τὴν ὑπόθεσιν. Ὡν εἰ πάντων ὁ λό-
 γος ἐστοχασται, σαφέστερον δοίξει τὸ σύγγραμμα.

Τὸ Προοίμιον τοῦ ἐπιθαλαμίου.

Ἀπόλλωνά φασι μετὰ τὰς μεγάλας νίκας, ἅς
 πλήττων τὴν λύραν ἤρατο, καὶ κατὰ παστάδων ἠχῆσαι
 μέλος γαμήλιον. Ἄγει καὶ Ἀφροδίτην ἐφ' ἄρμα
 Χαρίτων, καὶ χορὸν Ἑρώτων συμπαιστορα. Καὶ τῆς
 μὲν ὁακίνθῳ τὰς κόμας σφίγγεσσα, πλὴν ὅσαι μετ-
 ὠπῳ ⁸² μερίζονται, τὰς λοιπὰς ταῖς αἰθαῖς ἀφῆκεν
 ὑπεκυμαίνειν, εἰ πλήττειν. τῶν δὲ τὰ πτερὰ καὶ
 τοὺς βοστρύχους χρυσῷ κοσμήσασα πρὸ τοῦ διφρου
 σπεύδει ⁸³ πολιτεύοντας καὶ ⁸⁴ δῆδ' αἰνοῦντας ⁸⁵
 μετάρσιον. Ἐπεὶ δὲ Πέλοπα οἱ τῆς Ἰπποδαμείας
 πόθοι [597 R.] Ἐρωτι καὶ Ἀφροδίτῃ λατρεύειν
 ἐπεισαν, τότε καὶ ὁ Ἀπόλλων τῶν τῶν Νηρηίδων
 χορὸν ἀθρόοις Ἰσθησι μὲν αὐτῷ κατ' ἄκρας ἡόνος
 τὸν θάλαμον· κύμα δὲ ἦν, οἶμαι, ὁ θάλαμος πορ-
 φύρον ⁸⁶ τε καὶ μετάρσιον, ὑπὲρ τοῦ λέχους κυρτού-
 μενον, ἵνα παστάδα μιμήσεται. Ἦν θεὸς καὶ φύσις·
 καὶ ὁ μὲν εἰδετο γονῆς, ἡ δὲ τοῦ κυτταίνε μελλόντος.
 [1116 R.] Ἴνα δὴ ταῦτα ἀρξῆται, θάλαμος τῷ παντὶ
 τὸ πᾶν ἐγένετο. Ἐκ δὲ δὴ τῶν γάμων τούτων οὐρανὸς
 γεννᾶται καὶ ἥλιος, ἔτι δὲ ἀστρων χορὸς, σελήνης
 φέγγος, καὶ διπλοὶ πόλοι, περὶ οὓς ἡ πρώτη γένεσις
 τῶν πρώτων τοῦ θεοῦ γάμων ἐλίσσεται. Δευτέρους
 δὲ μετὰ τούτους γάμους Ὀκεανοῦ καὶ Τηθύος ἡ φύσις
 εἰδείξεν ⁸⁷, ἀφ' ὧν ἀνίσχουσι μὲν ποταμοὶ καὶ λίμναι,
 ἔτι δὲ κρῆναι καὶ πηγαὶ καὶ φρέατα καὶ ἡ πάντων
 μήτηρ ναμάτων θάλασσα, τίχεται δὲ καὶ φυτὰ καὶ
 ζῶα, καὶ γῆ οἰκεῖται, καὶ τὸ νηχόμενον λαμβάνει

A superioribus illustriorem ^{366b} melioremque spe-
 raveram oratorum. Ego ipse victoriam tibi adhuc
 juveni concedebam, tuamque orationem mea splen-
 didiorem longe arbitrabar, et balbutientē te de stu-
 diorum ratione præjudicavi, sed hæc omnia tibi
 dæmon auferens effugit, et mihi dolorem lachry-
 masque pro te reliquit. Ornabo te tuis funebribus
 et posteritati nomen tradam tuum, et hac saltem
 parte dæmonem vincam, ut ille quidem corpus ha-
 beat, animam astra, omnes homines famam.

Ex Epithalamio ad Severum. — Ex præfatione.

Operæ pretium forsitan visum non fuerit, ante
 B epithalamia artificiosa dicere. Nam ubi Hymenæus,
 chori, poeticæque libertatis licentia est, quis ibi
 arti locus? Cum autem in his ipsis sine arte nihil
 peritum facere oporteat, breviter de his loqui
 visum. Sit igitur hæc optima epithalamiorum nor-
 ma, considerare verba, ut in poeticis solet, rem ut
 in chria, modulum, pro argumenti ratione. Quibus
 omnibus si accesserit oratio, apertiore contextum
 reddet.

Epithalamii Proœmiam.

Ferunt Apollinem post clarissimas victorias,
 quas feriendo lyram adamavit, ad thalamos con-
 jugale cecinisse melos. Venerem etiam in curru
 Gratiarum et Amorum chorum colludentem ducit,
 et crines flore hyacintho constringens (43), præter
 eos qui fronte dividuntur, reliquos vento spargi
 permittit, forte in lyra illiduntur. Horum vero alas
 et cæsariem auro vestiens, ante currum mittit mi-
 nistrantes, et altas quatientes faces. Cum vero Pe-
 lopī persuasisset amor Hippodamiae (44), ut Cupi-
 dini et Veneri serviret, tum etiam Apollo collecto
 Nereidum choro, in summo litore illi thalamum
 statuit, cujus vicem unda dense agitata, et subli-
 mis in lecti morem flexa, ita ut thorum imitaretur
 implebat. Erant illic deus et natura: ille quidem
 fetu indigebat, hæc vero quæ pareret. Ut autem
 hæc inchoarentur, omnia omnibus pro thalamo
 erant. Ex his utique nuptiis cælum (45) et sol
 generata sunt, astrorum cælus, lunæ splendor,
 D uterque polus, circum ^{367a} quos primus prima-
 rum nuptiarum Dei ortus volvitur. Secundum
 deinde connubium Oceani, et Tethyos natura [mon-
 stravit] a quibus nati fluvii et lacus, scatarigines,
 et fontes, putei, omniumque aquarum caput mare;
 hic autem natæ plantæ, et animalia; hinc terra
 incolitur; hinc pisces assumit mare; hinc alis pe-
 netrabilis aer. Postremo vero connubium ipsum

VARIAE LECTIONES.

⁸¹ κρείττον ζ. ⁸² μετώπων B. ⁸³ σπίνδει A. ⁸⁴ καὶ om. A. ⁸⁵ δῆδ' αἰνοῦντας; διακινουῦντας C.
⁸⁶ πορφυροῦν ζ. ⁸⁷ εἰδείξεν om. pr. C.

NOTÆ.

(43) Quam focus circumvolet: et cupidō.
 (Horat. Od. II, et Lamb.)

(44) Pindarus Od. I, Olymp.

(45) Hesiod. in Theogon.

hominem contemplatorem divinarum, terrenarum A
vero opificem rerum produxit (hominem enim ter-
ræ esse filium, et Atticam partus dolore quasi dis-
ruptam tale germen produxisse, ludicra Atticæ
venustatis fabula confluit). Quinetiam Venerem
ipsam in mari latitantem, fractis partu fluctibus,
Soli splendentem cædem nuptiæ exhibuerunt. Si
et fluviorum amores dicere inciperem, magnus se
dicendi campus offerret. Nam diligere omnes ipsum
mare videntur, ideoque in illud citato cursu et fon-
tibus deferri [quasi inter se mutuo ut amicam co-
nantur amplecti].

Hoc verofervet, ac delectatur in morem lecti sinua-
tum; quasi contra alios fluvios exsultans, quod solo
Neptuni amore teneatur. Sic flumina æqualiter orien-
tia et æqualiter a simili origine deducta, communio-
nem dilexerunt. Fertur olim Olympias Alexandri
partu felix, Cabiron mysteria in Samothracia, per-
agendo, vidisse rem divinam agens Philippum
etiannum juvenem, et videndo amore captam, et
quasi nuptiarum vota in sacris fecisse. Sponsa au-
tem generis stirpem referebat ad Thraciæ quidem
indigenas, sed qui a regibus ortum trahebant.
Florent perinde ut verni calices, ut uvæ ejusque
agri, quæ uno tempore, et florent, et avellun-
tur, temperantes ambo, faciles moribus, solis ope-
ribus naturalibus a se invicem sejuncti. Hæc
artem Minervæ lanificium, ille laboribus Mer-
curii venustatem consecutus est; hæc de radio,
ille de sermone sollicitus. Ille quidem adhuc ado-
lescens, primam ætatis lanuginem producit, hæc
vero nubilis redditur. Cupidines e rosis 367
corollas necantes, quas e Veneris decerpunt, cum
libet, hortis, thalamo suspendunt. Suada, Deside-
rium, et Cupido, omnem tibi ornatum addiderunt.
Cupido insidet oculis, inde mirabiliter resplendens.
Desiderium genas rubicundiores reddit, quam
rosarum calices natura, quando verno tempore sub
initium apertæ summis foliis rubescunt. Suada in
labiis tuis habitans, gratiam suam cum verbis in-
stillat. In capite plurima efflorescit flava coma, et
in fronte divisa. Etenim si ego natus poeta essem,
ut libere de sponsa loquerer juxta thalamum con-
sistens, Fortunæ et cupidinibus, et generalibus diis
vota facerem, his ut ad extremum usque sagittas
vibrarent, illi ut vitam daret; teriliis denique, ut
legitimæ prolis generationem largirentur, ut una
cum scypho nuptiali et curam de natalitiis adhibe-
remus.

Οἱ οὖν προσεῦθαι, τοῖς μὲν τοξεύειν εἰς τέλος, τῇ δὲ δίδοναι βίον, τοῖς δὲ παῖδων γνησίῳ γένεσιν, ἵνα τῷ
γαμηλίῳ κρατῆρι καὶ τὴν γενέθλιον σπονδὴν ᾗ συνάψωμεν.

Θάλασσα ᾧ, καὶ ἄθρ ἐφάνη πτερῶ πορεύσιμος ᾧ.
Τὸν δὲ θεωρὸν μὲν τῶν θείων, ἐργάτην δὲ τῶν ἐπι-
γῆς πραγμάτων ἀνθρώπων ὕστατον ὁ γάμος ἐγέννησε
(τὸ γὰρ γῆς παῖδα γενέσθαι ἀνθρώπων, καὶ τὴν
Ἀττικὴν βαλεῖσαν ὠδὴν τοσοῦτον βλαστήσαι βλάστη-
μα, μῦθος ἐστὶν Ἀττικῆς χάριτος παίγνιον). Οὗτος καὶ
τὴν Ἀφροδίτῃν αὐτὴν κατὰ θάλασσαν λανθάνουσαν,
ῥήξας τῷ τόκῳ τὰ κύματα, εἶδειεν ἡλίῳ μαρμαί-
ρουσαν. Τοὺς δὲ ποταμῶν ἔρωτας εἰ λέγειν ἰθέ-
λοιμι ᾧ, μυρίος ἂν ποταμῶν ἐπιβρέοι ᾧ ὅχλος τῷ
λόγῳ. Πάντες γάρ μοι δοκοῦσι θαλάττης ἐρᾶν, καὶ
διὰ τοῦτο ἐπ' αὐτὴν ἐκ πηγῶν πολλῶν τῷ τάχει κο-
μίζεσθαι, ὥσπερ ἄλλος πρὸ ἄλλου ᾧ τὴν ἐρωμένην
θέλων ἀσπάζεσθαι.

Ὁ δὲ κυμαίνει καὶ τέρπεται πορφύρων τε καὶ εἰς
παστάδα κυρτούμενος, ὥσπερ, οἶμαι, φρονῶν κατὰ
ποταμῶν τῶν ἄλλων, ἐπὶ δὲ μόνος τοῦς ᾧ. Ποσειδῶ-
νος πῶθους πεπύτεται. Οὕτω καὶ οὗτοι, φύντες ἴσως
καὶ ἐκτραφέντες ὁμοίως, ἀπ' ἴσων ἀπάντων τῆς κοι-
νωνίας ἡράσθησαν. Λέγεται ποτε καὶ Ὀλυμπιάδα
τὴν ἐπὶ τοῖς Ἀλεξάνδρου τόκοις εὐδαίμονα, ὀργιά-
ζουσαν τὰ Καθεύρων ἐν Σαμοθράκῃ μυστήρια, ἰδεῖν
κατὰ τὴν τελευτὴν τὸν Φίλιππον (ἦν δὲ ᾧ ὑπηγῆτης
ἔτι), ἰδοῦσάν τε ἐρασθῆναι τοῦ νεανίσκου καὶ ὁμολο-
γῆσαι τὸν γάμον, προτελεία τε ποιησαμένην τοῦ γα-
μηλείου πυρὸς τὰ μυστήρια. Γένος δὲ τῇ νόμῳ θρα-
κίων τὰ πρῶτα, αὐτόχθονες, οἶμαι, τινὲς ᾧ καὶ εἰς
βασιλείους τύχας τὰς ἀνω ῥίξας ἀναδιδάζοντες.
Ἀκμαῖοι μὲν γὰρ ἐπ' ἴσῃ ὥσπερ ἱερναὶ κάλυ-
κες ἀπ' ἐνὸς λειμῶνος ᾧ ᾧ βότερες, αἱ καὶ ἕνα καὶ
σχίζονται. Σώφρονες ἄμφω, δεξιὸν τὸν τρόπον, μό-
νοις τοῖς ἔργοις τοῖς κατὰ φύσιν σχιζόμενοι. Ἡ μὲν
γὰρ ταλαίαν τὴν Ἀθηνᾶς τέχνην, ὁ δὲ τοῖς πόνοις
τὴν Ἑρμοῦ χάριν κεκάρπεται· καὶ τῇ μὲν καρκίς,
τῷ δὲ λόγος μέλει. Ὁ μὲν ὑπηγῆτης ἔτι, πρωτοτερον
τῆς ἡλικίας βλαστήσας ἱούλον· ἡ δὲ ἀκμάζει [598
H.] πρὸς γάμον. Ἐρωτες δὲ ῥόδων στεφάνους πλε-
ξάμενοι, οὗς δὲ Ἀφροδίτης κήπων, ὅταν θέλωσι, δρέ-
πονται, τὴν παστάδα πᾶσαν ἀνάπτουσι. Πειθῶ δὲ καὶ
Πέθοι καὶ ἱμῖρος τὸ σὸν ᾧ κάλλος ἅπαν ἐνέειμαντο,
ὁ μὲν ἐφίξαντο τοῖς ᾧ δυμασι, κάκειθεν ἐκπυρσεύων
ἀμῆχανον· οἱ δὲ τὰς παρειὰς αἰδοί φοινίσσοντες
πλέον ᾧ τὰς τῶν ῥόδων ἡ φύσις κάλυκας, ὅταν ἥρι-
ναῖς ὥραις ὑπὸ τῆς ἀκμῆς σχιζόμεναι πετάλοις
ᾧ ἀκροῖς ᾧ ἐρεῖθωνται. Πειθῶ δὲ ᾧ κατὰ τῶν χειλέων
σκηνώσασα τὴν αὐτῆς χάριν συναποστάζει τοῖς ῥή-
μασιν. Ἐπανθεῖ δὲ τῇ κεφαλῇ πολὺς ὁ βόστρυχος,
πορφύρων τε καὶ κατὰ μέτωπον σχιζόμενος. Ἀλλ'
εἰ ᾧ γὰρ ἐγὼ ποιητικὸς τὴν φύσιν, ὥστε ἀφείναι
κατὰ τῆς νόμῳ γλῶτταν ᾧ αὐτόνομον. Ἐγὼ δὲ ᾧ
στὰς παρ' αὐτὴν τὸν θάλαμον Τύχῃ καὶ Ἐρωσι γενε-
θλίοις προσεῦθαι, τοῖς μὲν τοξεύειν εἰς τέλος, τῇ δὲ δίδοναι βίον, τοῖς δὲ παῖδων γνησίῳ γένεσιν, ἵνα τῷ
γαμηλίῳ κρατῆρι καὶ τὴν γενέθλιον σπονδὴν ᾗ συνάψωμεν.

VARIÆ LECTIONES.

ᾧ θάλαττα γ. ᾧ πετρῶ πορεύσιμος C: πετροπορεύσιμος γ. ᾧ ἰθέλοιμι μυρίος μυρίος γ. ᾧ ἐπιβ-
ρεύσοι A. ᾧ πρὸ ἄλλου] libri πρὸς ἄλλον. ᾧ τοῦς — πόθους codices Himerii: Photiani τοῦ — πόθου.
ᾧ δὲ add. A. ᾧ τινες om. A. ᾧ ἡ add. codices Himerii. ᾏ σὸν A: σοὶ γ. ᾏ τοῖς A: σοῖς γ.
ᾏ ἀκροῖς γ. ᾏ δὲ A: γε γ. ᾏ εἰ] malim οὐ. ᾏ γλῶτταν B. ᾏ δὲ om. A. ᾏ σπονδὴν
Himerius. Photiani σπονδὴν.

[1117 R.] Ἐκ τοῦ ἐπιγραφομένου διαλόγου «Διο- A
γένης, ἢ ἡ Προπεμπτικὸς.» — Ἐκ τῆς προ-
θεωρίας⁷⁸.

Τὰς κοινότητας τῶν ὑποθέσεων ἰδίας αἱ μεταχει-
ρίσεις ἐργάζονται· διὸ καὶ τοὺς προπεμπτικούς λό-
γους, καὶ νέοι τῶ νόμῳ τυγχάνουσιν, ἀλλ' οὐν ἐξέσται
τῇ τέχνῃ καὶ πρεσβυτέρους ἐργάσασθαι. Ὅπερ ἡμεῖς
πισποίηκαμεν· τὴν γὰρ παρούσαν ὑπόθεσιν εἰς σχῆ-
μα διαλόγου μετασκευάσαντες οὕτε τὴν χρεῖαν δι-
εφθείραμεν οὐδ' ὅσον σεμνὸν τοῖς διαλόγοις ἀφελίσταται.
Κατὰ Πλάτωνα δὲ⁷⁹ καὶ ἡμεῖς, ἡθικοῦ τοῦ λόγου
τυγχάνοντες, ὁμῶς φυσικῆς τε καὶ θεολογικῆς θεω-
ρίας, ἐγκαταμιγνύντες ταύτας τοῖς ἡθικοῖς, ἐφαπτό-
μεθα. Καὶ μῦθον δὲ τοὺς θειοτέρους τῶν λόγων τοῦ
Πλάτωνος ἐναποκρύπτοντες, χρῆ σκοπεῖν εἰ τὸν τοι-
οῦτον ζῆλον μετεδιώξαμεν. Τὰς δὲ ἄλλας ἀρετάς τῶν
διαλόγων, ἀναπαύλας λέγω καὶ διαθέσεις⁸⁰ καὶ ἐπ-
εισόδια, ἐτι δὲ χάριτας καὶ τὸ δι' ὅλου δραματικόν,
ἄμεινον, εἰ κατωρθώθη, δεῖξει τὸ σύγγραμμα. Τῶν
δὲ διαλόγων ἀρχομένων ἀπὸ τῆς ἰσχυροτέρας ἰδέας, ἵνα
τὴν ἀφελείαν ὁ τύπος προσβάλλῃ⁸¹ τῆς λείψεως, ἐν
δὲ τοῖς ἐφεξῆς συνεξαίρουμένων⁸² ὁμοῦ τοῖς πράγμασιν, εἰ καὶ τοῦτο ἡμεῖς τετηρήκαμεν, πάρεστι
κρίνειν οἷς τέχνῃ πρὸς ἀκρίβειαν τὴν ἀκοὴν παρσκευάσεν.

Αὐτοῦ τοῦ διαλόγου τὸ Προοίμιον.

Σιωπῆς μὲν καιρὸς, οὐ λόγων, ὅταν οἱ λόγοι στυ-
γνάζωσι, τοὺς ἑαυτῶν ἐροφίμους ἀπὸ τῆς ἑαυτῶν
ἀγέλης ἐκπέμποντες. Ὅμως δὲ (χρὴ γὰρ λέγειν ἐν
πάσῃ τύχῃ τοὺς λόγους) φέρε καὶ αὐτὸς, ὃν ἡ φροντίς
ἡ προσπεσούσα [599 H.] λόγον ἐγέννησεν, εἰ φίλον
ὕμιν, καὶ πρὸς ὑμᾶς ἀφηγησώμαι. Ἐκάτερος τοσοῦ-
C τοῖς διαστήμασι τῆς ἀρετῆς ἀφαστηχότης ἀλλήλων,
ὅσον Εὐρώπης τὰ μέσα πρὸς τοὺς ἀνωμυχοὺς Ἀσίας
σχίζεται, εἰς τὸν τοῦτου πόθον συνέδραμον, ἐκάτε-
ρος προαρπάσαι τὰς πρώτας ὠδῖνας τῆς τοῦτου
γλώττης βουλόμενος. Οὐ μιμησάμενος τὸν μυστικὸν
νόμον, ὃς ἐπόπτη τε καὶ μύστη μερίζει τὸν χρόνον,
ἀλλὰ τὸν αὐτὸν ἐν ταυτῇ μύσῃ τὴν δὲ ὁμοῦ καὶ προφή-
την τῆς ἱερᾶς τελετῆς τῶν ἐν σοὶ λόγων δεξάμενος,
ἔδωκας ἀπλήστως τῶν ἐκείθεν ναμάτων ἐμπλήσα-
σθαι. Ἡ οὐκ ἀκήκοας ὡς ὄντες ἄνθρωποι τὸ παλαιὸν
οὗτοι οἱ τέττιγες, εἴτα ἔρωσι⁸³ Μουσῶν ἐκ τοῦ ᾄδειν
αἰὲ λυθέντες εἰς μέλος, ἐκ μὲν ἀνθρώπων εἰς ὄρνι-
θας, ἐκ δὲ φθῆς εἰς φθῆν ἄλλην μετέβαλον⁸⁴; Ἀκούε
δὴ τὸν μῦθον· Ὅτε τοὺς ἀνθρώπους ὁ Ζεὺς ἐγέν-
νησε, τὰ μὲν ἄλλα πάντα εἶχον ὡς νῦν κεκόσμηται,
Ἐρως δὲ οὐκ αἰς ψυχαῖς τῶν ἀνθρώπων ἐγκα-
τοίχετο, ἀλλ' ἔχων ἐτι τὸ πτερόν ὁ θεὸς οὗτος μετάρ-
σιον οὐρανῷ τε ἐνωμίλει καὶ εἰς θεοὺς μόνους ἐτό-
ξευε. Δείσεις δὲ μὴ αὐτῷ ἀφανισθῇ τῶν ποιημάτων
τὸ κάλλιστον, Ἐρωτα πέμψει τοῦ τῶν ἀνθρώπων
γένους ἐσόμενον φύλακα. Ὁ δὲ ταύτην ἐκ Διὸς τὴν
ἐπιτροπὴν λαβὼν, τὸ μὲν ἀπάταις ψυχαῖς ἐγκατοικί-
ζεσθαι ἢ πᾶν ἐπ' ἰσῆς ἡῶς νεοτελές τε καὶ βέβηλον

Faciendum semel est initium in novo genere ar-
gumentorum, quod præmissæ orationes etsi novæ
sint, non possint artificio vetustatem induere, ut
nunc fecimus. Hoc enim argumentum more dialogi
concinantes, nec usum nec gravitatem dialogos
decentem corrupimus. More Platonis nos id aggre-
dimur, licet moralis sit oratio, tamen physica, ac
theologica moralibus commiscentes, et videndum
est utrum hoc genus dicendi Platonis qui fabulis
res divinas involvit, assecuti simus, et cæteras dia-
logorum virtutes, inspirationes, inquam, ordines,
B et episodia; dein et lepores, et actio in genere
meliorem ostendit compositionem, si recte succes-
serit. Cum autem dialogi initio humiles sint, ut
ipse dicendi character simplicitatem adiciat, in
sequentibus simul et rem auferant; an hoc præsti-
terimus, aliorum esto iudicium, quibus hæc audire
contigerit.

368a Huius dialogi Proæmium.

Silentii jam tempus est, non loquendi, cum ora-
tio proprios alumnos a grege suo demittens
deploret. Verumtamen (nam in omni eventu dicen-
dum est) age et ipse, sustine orationem, quam in-
cidens sollicitudo conflavit, si vobis gratum est,
etiam ad vos pronuntiabo. Uterque tantis interval-
C lis a capite ab invicem distantes, quanto media
Europæ ab extremis Asiæ locis separantur, in hu-
jus amorem concurrerunt, uterque præripere pri-
mos partus huius linguæ conatus, non imitatus
sacram legem, qui inspectori, et sacris initiato
tempus attribuit, sed eundem, et sacerdotem si-
mul, et inspectorem sacræ hostiæ in hac tua ora-
tione esse declarans, dedisti his aquis sine satietate
impleri. Annon audivistis quomodo homines illi
ante cicadæ fuerint; deinde Musarum amore ob
perpetuum cantum in melos soluti, ex hominibus
in aves, ex una cantione in aliam transformati
sint? Audi fabulam: Cum Jupiter homines condi-
disset, omnia alia eo ornamento fuerunt, quo nunc
D sunt (45*). Cupido autem nondum animis hominum
insidebat, sed habens deus ille ingentes alas in
cælo habitabat, et in solos deos tela vibravit. Me-
tuens autem ne pulcherrima omnium creatura pes-
sumiret, Cupidinem ad homines custodiendos mi-
sit. Ille datam a Jove potestatem abripiens, omni-
bus scilicet mentibus insidere, vel in omnibus cœ-
lestibus ac profanis, æque habitare loco templi
voluit. Sed multas et gregales mentes amore vul-

VARIE LECTIONES.

⁷⁸ θεωρίας C. ⁷⁹ δὲ A: γε C. ⁸⁰ διαθέσεις A: θέσεις C. ⁸¹ προσβάλλη BC. ⁸² συνεξαίρουμένων Werns-
dorffius: συνεξαίρουμένων C. ⁸³ ἔρωσι C. ⁸⁴ μετέβαλον B: μετέβαλλον C.

NOTÆ.

(45*) Confer quæ inf. in exord. orat. in adventum Cypriorum.

PATROL. GR. CIII.

gari sponsarum occupari dedit. Ipse vero deorum
 cœlestiumque mentes incoluit, et illas in libidi-
 nosam amentiam furore incitans, infinitis bonis
 humanum genus affecit. Quando igitur videris tar-
 dam quamdam naturam, et ad amorem lentam,
 cogita nunc donis illius cupidinis indignum fuisse :
 cum vero incitatum et fervidam mentem, et flam-
 mæ instar ad amabilem amicitiam ducentem, puta
 illam a dono Cupidinis venire. Unum mihi, o amice
 Socrates, dicis, amatorum optime, partem virtutis
 Cliniae, fortitudinem scilicet in periculis, quam
 exercitatione **368** saepe exhibet, interpretem ora-
 tionum non expectans (46). Dat eidem hanc licen-
 tiam, quam primo Pericli cum pro urbe bellum gere-
 ret. Hæc est sincera ratio. Si vero hunc videas judi-
 ciaria sede expulsum, implora cum gemitu legem,
 quia auro victus est. Nam simul florens cum urbe
 regia, circum quam ingentia maria separantur,
 et idem cum ea gloriæ suæ fundamenta jaciens,
 quandiu in conubilis adhuc corpus urbis singeba-
 tur, alia imperia e regia potestate decrevit. Cum
 vero indigeret sedula opera tanquam statua per-
 fecta, quam adumbratam prius viderant, eandem
 potestatem assumpsit, ut idem initium et finem
 omni ornamento urbis fecerit. Urbes excitate,
 populum crescentem, Tartessi vitam, cornu Amal-
 theæ, caput omnis felicitatis. Sed quæ est erga
 hunc juvenem studii causa? Tota mens nuper a
 supernis sedibus digrediens, infixam adhuc fert
 speciem simulacrorum illorum, quæ tum vidit,
 cum hilarem choream cum variis diis saltavit.
 Cum igitur viderit illic pulchritudinem, quam tunc
 vere descripsit, intra mentem divinam abscondi-
 tam, desiderat et gaudet hoc spectaculo, et se
 ipsam splendore scientiaque elevans, cum hoc loco
 conjungere festinat. Tale quid mihi in adolescente
 accidit. Nam veluti in speculo hujus in animo spe-
 ciem animi mei apparentem videns, ea sum dele-
 ctatus, et ideo amavi, et quasi alterum me hujus
 animum quæsi. Probe potest omnia memoria
 custodire, quæcunque sub duce gesserit animo
 philosophus, orationibus non his modo, sed et om-
 nibus, quæ e Musarum, et Apollinis pratis pullan-
 t. Unde omnis doctrinæ fructus discerpens tan-
 quam veris corollam, his animum suum ornavit.
 Si dicere necesse fuerit, ne amplius quæras cujus
 sit filius, et ad quem pertineat : sic primam imagi-
 nem accuratius quam quivis pictor expressit. Bo-
 nus quidem socius, si cum duce pugnandum sit,
 bonus etiam sua sponte. Juste igitur poetæ (47), et
 cum iis pictores et fectores Cupidini senectutem
 demunt, juvenem hunc deum, et pubescentem

Α έχειν τέμνος οὐκ ἐδοκίμαζεν, ἀλλὰ τὰς μὲν πολλὰς
 καὶ ἀγαλαίους ψυχὰς τοῖς πανδοῇμοις ἔρωσι τοῖς
 τῶν Νομῶν παισὶ ποιμαίνειν ἀπένειμεν, αὐτὸς δὲ
 τὰς θείας καὶ οὐρανίας ψυχὰς ἐννοκίσατο, καὶ ταύτας
 ἀναθαχκεύον ἐπὶ μανίαν ἐρωτικὴν μυρία ἀγαθὰ τὸ
 τῶν ἀνθρώπων γένος εἰργάσατο. [1120 R.] Ὅταν
 μὲν οὖν ἰδῃς τινὰ βραδύν τε τὴν φύσιν καὶ πρὸς φι-
 λίαν δυσκίνητον, νόησον ὅτι τῶν ἔρωτος ἐκείνου ξέ-
 νων οὐδὰμῶς οὗτος ἡξίωται· ὅταν δὲ ἐξὼν καὶ θερ-
 μὸν τὴν γνώμην καὶ φλογὸς δίκην ἐπὶ ἐρωτικὴν
 φιλίαν ἄττοντα ⁸⁸, νόησον τοῦτον εἶναι ἐκείνου ξέ-
 νον ⁸⁹ τοῦ ἔρωτος. Ἐν γὰρ μοι λέγεις, ὦ φίλε Σώ-
 κρατες, ἐραστῶν ἀριστε, ἀρετῆς Κλεινίου ⁹⁰ μῦθον,
 ἀνδρείαν ἐν φόβοις, ἣν καὶ μελέτῃ πολλὰκις δίδωσιν,
 ἐξηγητὴν λόγον οὐκ ⁹¹ ἀναμείνασα. Δίδωσι δ' αὐτῷ
 τὴν παρῶσαν, ὅπερ καὶ Περικλεῖ πρότερον, ὅτ'
 ἐστρατήγει τῆς πόλεως. Τοῦτο δὲ ἐστὶ τρόπος ἄδολος.
 Εἰ δὲ τοῦτον ἰδοῖς δικαστικῶν θρόνων εἰργόμενον,
 στέναξον τὸν νόμον, ὅτι χρυσοῖο νενίκηται. Συνακμά-
 σας γὰρ τῇ βασιλείᾳ πόλει, περὶ ἣν τὰ μεγάλα πε-
 λάγη σχίζεται, καὶ τὴν αὐτὴν ἐκείνην κρηπίδα τῆς
 ἑαυτοῦ δόξης βαλλόμενος ⁹², ἕως μὲν ἐν σπαργάνοις
 ἐστὶ τὸ σῶμα τῆς πόλεως ἐπλάττετο, ἐτέρας ἀρχὰς ἐκ
 βασιλείᾳς κατηύθυνεν, ἐπεὶ δὲ ἔδει τῆς ἀκριβοῦς
 χειρὸς καθάπερ ἐν τύποις ἀγάλματος, ἐπ' αὐτὴν
 ἐπάνεισιν, ἵνα αὐτὸς τε ἀρχὴ καὶ τέλος γένοιτο τῷ
 παντὶ κόσμῳ τῆς πόλεως. Πόλει· ἐγειρομένης, δη-
 μουσ ἀκμάζοντος, Ταρτησοῦ ⁹³ βίον, Ἀμαλθείας
 κέρας, πᾶν ὅσον εὐδαιμονίας κεφάλαιον. Ἀλλὰ [600
 H.] τίς τῆς περὶ τὸν νεανίσκον ⁹⁴ σπουδῆς αἰτία;
 Ψυχὴ πᾶσα, ἀρετὴ σχιθεῖσα τῆς ἀνω λήξεως, ἑναυλον
 ἐστὶ φέρει τὴν θεάν τῶν ἀγαλμάτων ἐκείνων, ἃ τότε
 εἶδεν, ὅτε εὐδαιμονα χορεύειν σὺν θεῶν δῖφοις ⁹⁵
 ἐχόρευεν. Ὅταν οὖν ἰδῇ καὶ τῆδε κάλλος, ὃ τότε
 πλάσματος ἀνευ ἰστόρησεν, εἰσω ψυχῆς θείας κρυ-
 πτόμενον, σπαργᾷ τε καὶ χαίρει τῇ θεᾷ, καὶ συμβι-
 βάειν ἑαυτὴν πρὸς τὸν ἐκεῖ τόπον ἐπείγεται, δόξῃ τε
 καὶ ἐπιστήμῃ κουρίζασα. Τοιοῦτόν τι πάθος καὶ
 αὐτὸς περὶ τὸν νέον ἔπαθον. Καθάπερ γὰρ ἐν κατ-
 ὅτρῳ τῇ τοῦδε ψυχῇ εἰδωλὸν τι τῆς ἑμαυτοῦ γνώμης
 ἰδὼν φαινόμενον ἦσθην τε αὐτῷ, καὶ διὰ τοῦτο ἐπό-
 θησα, καὶ καθάπερ ἄλλον ἑμαυτὸν τὴν τοῦδε ψυχὴν
 [ἐξεζήτησα ⁹⁶ ἢ] ἐξήσκησα. Δεινὸς μὲν οὖν καὶ μνή-
 μη φυλάξει πᾶν, ὅπερ ἂν ὕφ' ἡγεμόνι πονήσεις.
 Φιλόσοφος μὲν τὴν γνώμην, τοὺς δὲ λόγους οὐ τοῦ-
 τος μόνον, ἀλλὰ καὶ πᾶν ὃ τι βούλει τῶν ὅσα Μου-
 σῶν τε καὶ Ἀπόλλωνος λειμῶνες βρύουσιν· ἀφ' ὧν
 δρεψάμενος ἀπάσης παιδείας λωτὸν, οἷόν τινα στέφα-
 νον ἥρινδον τὴν ἑαυτοῦ ψυχὴν ἀπείργασται. Εἰ μὲν
 γὰρ λέγειν δεήσειεν, οὐκέτ' ἂν ζητήσαις ὅτῳ ⁹⁷ παῖς
 εἴη καὶ ὅτῳ προσήκει· οὕτω πάσης Γραφῆς ἀκριβέ-
 στερον τὴν ἐκὼν τοῦ καθηγεμόνος μεμύμηται. Ἀγα-

VARIE LECTIONES.

⁸⁸ ἄγοντα Α. ⁸⁹ ξένον Reiskius: ξένιον Σ. ⁹⁰ Κλεινίου malim τοῦ Κλεινίου. cf. p. R. 1157, 9.
⁹¹ οὐκ om. Α. ⁹² βαλλόμενος AC. ⁹³ τερτησοῦ BC. κέρας ἀμαλθείας B. ⁹⁴ τῶν νεανίσκων C. ⁹⁵ δῖφοις]
 διὰφόροις C. ⁹⁶ ἐξήσκησα] ἐξεκάκισα C. ⁹⁷ ζητήσαι] ὅτου Α.

NOTÆ.

(46) Plato in *Phædro*, vel *Sympos*. Alciat. Emblem.

(47) Philostratus et Gyræidus.

ὁδὸς μὲν συμπαραστάτης, εἴ ποὺ δεοὶ τῷ καθηγεμόνι συναγωνίζεσθαι, ἀγαθὸς δὲ καὶ αὐτοπροσώπως. Δικαίως ἄρα οἱ ποιηταί, καὶ μετ' αὐτῶν γραφεῖς τε καὶ πλάσται, Ἐρωτος γῆρας ἀποσυλῆσαντες νέον ποιοῦσι τὸν θεὸν τοῦτον καὶ ἐφθον, τὰ τῆς ἀπιστίας αὐτοῦ τῷ νεαρῷ ὡς τῆς ἡλικίας ἐμφαίνοντες. Ὡς τοσοῦτον ἰσχύσας τοῖς λόγοις, ὅσον καὶ τὸν θετταλὸν ἀκούω Κινέαν, ὅς σὺν βασιλεῖ Πύρρῳ γῆν ἐπὶ πᾶσαν καὶ θάλασσαν πρὸ τῶν μηχανημάτων τοῖς λόγοις τὰς πόλεις ἐκλινεν. Οὐ γὰρ αὐτὸς γε τοῦτου διδάσκαλος, οὐ μὰ τοὺς ὑμετέρους, ὧς λόγοι, πόθους, δι' οὓς ἐγὼ πατρικὸν ἔλθον ῥίψας εὐδαίμονα παρ' Ἰλισσοῦ μυστικαῖς δὲχθαι ἐσκήνημαι. Ἀλέξανδρος δ' τοῖς τροπαίοις ὁροῖς τῆς ὁλῆς χρησάμενος. Τό τε γὰρ τῆς μεσημβρίας ὑποβρεῖ ζέον, αὖρα τε πραῖνε τὸν ἥλιον, καὶ στίσαι Ζεφύρῳ πορφύροντα περὶ τὴν πρῶραν τὰ κύματα.

[1121 R.] Ἐκ τῆς πρὸς τοὺς ἑταίρους συντακτικῆς, ὅτε ἐξῆκει ἐπὶ Κόρινθον. — Τὸ προοίμιον.

Οἱ πάλαι τὴν λύραν κάμνοντες, εἴ ποτε γῆν ἐπ' ἄλλην ἐσπευδον, οὐκ ἀφρογγοῦν τὴν ἀποδημίαν ἐποιοῦν, ἀλλ' ὥσθ' καὶ μέλει τὸν χορὸν τὸν ἑαυτῶν ἀπρηπάζοντο.

Ἐκ τῶν ὑπολοίπων, διαφόρων ὄντων καὶ διαφόρους ἐχόντων ὑποθέσεις.

[601 H.] Τὰς βασιλείας αὐτὰς καὶ χρυσὴν τύχην ὑπόπερπον. Οὐ γὰρ ἀφρρέθης τὴν ἀρχὴν, ἀλλ' ἐκὼν ἐβρίψας, ὥσπερ τις ὑπερόπτης κατὰ παιδικῶν τρυφήσαι βουλόμενος τὴν χρυσὴν κόμην ῥόδων στεφάνῳ πορφύροντι! Ἀλλὰ τίς τούτων ἡ χάρις; Φυγὴ καὶ δρασμὸς καὶ τοσαύτης φιλίας ἀρνησις. Ἐνίκησα μὲν ὑπὸ σοὶ κριτῇ κατὰ τὴν θερινὴν ὥραν τὸν τέττιγα, ἠπεσέλησα δὲ καὶ ταῖς ἀνέδοσι ταῖς Ἀττικαῖς, εἴ ποτέ μοι καὶ Ἀττικὸν πῆξαι θεάτρον, μῦθον ὄντως τὰς ἐκείνων γλώττας ταῖς ἐπὶ σοὶ φωναῖς ἀπεργάσασθαι. Ὡς καὶ τοῦ σαυτοῦ γένους ὄμμα φανότατον, καὶ ταυτὸν τῷ γένει γενόμενος, ὅπερ καὶ σοὶ πολλάκις ὁ προπάτωρ ἦλθες. Τῆς γὰρ συνωρίδος ταύτης δὴ τῆς καλῆς ὁ μὲν καταυγάζοντι τοὺς μεγάλους θρόνους ὡς τις ἐωσφόρος συνανέσχευεν ὀρθριος, ταῖς αὐτοῦ βολαῖς τὰς σὰς ἀκτῖνας μιμούμενος. ὁ δὲ, τῆς τῶν νέων ἀγέλης ἐκλάμπων καθάπερ τις ταῦρος ἀγελάρχης ἀγέρωχος, ἐσκήρτησε μὲν κατὰ τοὺς Μουσῶν λειμῶνας ὥσπερ τις πῶλος ὑψαύχην καὶ ἔνθεος, ἐμιμήσατο δὲ καὶ τὸν Ὀμηρικὸν νεανίσκον τὸν Θέτιδος, καὶ μύθων ῥητὴρ ἀγαθὸς καὶ πρῆκτηρ ἐργῶν γενόμενος. Εἰ δέ μοι καὶ τῆς ποιητῶν ἐξουσίας μετῇν, ἔδειξ' ἂν σοὶ καὶ Ἰλισσοῦν τοῦτον διακρύοντα, ἐχρυσάσθ' ἂν καὶ κατηφεί χρώματι τὰ καλὰ Καλλιέρβους νάματα. Πέμποι μὲν εἰς Πᾶν ἐνόδιος, πομπαῖον καὶ γλυκὺ προσήχων μέλος τῇ σύριγγι. Ἀφροδίτῃ δὲ καὶ οἱ ταύτης παῖδες Ἐρωτες, πόθου κρατῆρα κεράσαντες, σοὶ τῆς ὁδοῦ προπομπέουσιεν.

Προπεμπηρίου λόγου. — Τὸ Προοίμιον.

Ὁ τοῦ Διὸς παῖς Ἀλέξανδρος (συνάπτει γὰρ αὐτὸν οὐρανῷ καὶ διὰ τὸ πολὺ κλέος καθ' Ἑλλάδας) οἷτι πλη-

A fingunt, fraudem illius ætate juvenili 369a demonstrantes. O qui tantum lingua vales, quantum audio Cineam Thessalum (48), qui cum rege Pyrrho omnem terram et mare emensus non machinis, sed oratione urbes evicit. Non enim ille hujus magister per vestros, o sermones, amores, propter quos ego beatas paternas abiciens opes, juxta secretas Iliis ripas habitavi. Alexander totius mundi partium tropæis potitus. Tum enim e meridie confluit æstas, aurora mitigat solem, et elatos in proram fluctus dividit Zephyro.

B Ex oratione ad Socios dum iret Corinthum. — Proœmium.

Veteres lyram fabricantes, si quando in aliam terram properarent, peregrinationem non vacantem Musica faciebant, seu cantu, et carmine chorum suum retinuerunt.

Ex orationibus reliquis diversis diversorum argumentorum.

O aulam regiam, et fortunam auri alatum! Non vi e regno ejectus es, sed liberenter excidisti, non secus quam si superbus quis in puerilibus voluptatem capere contenderet. Auream cæsariem permutasti rubente corona rosarum. Sed quanam horum gratia rependitur fuga et cursus, et tante amicitie renuntiatio. Vici, te iudice, ætatis tempore cicadam, minatus etiam sum philomelis Atticis, si quando mihi etiam Atticum theatrum statueris, me omnino hac voce effecturum penes te, ut eorum linguæ instar fabulæ sint. O tui stemmatis lumen clarissimum, idque sæpe generi tuo exstitisti, quod sæpius avus tibi sol. Etenim ex hac pulchra conjunctione, hic quidem altiores sedes illustranti, quasi matutinus aliquis Lucifer consurrexit, suis repercussionibus radios suos imitatus. Ille vero juvenum cætum illustrans, ut taurus aliquis ductor, armenti petulcus, lasciviit in Musarum pratis, ut pullus lunaticus, et numine plenus, et Homericum juvenem Thetidis (Achilles.) filium, et hæc verba, *Bonus orator actorque rerum*, imitatus est. Si ad me poetarum licentia pertineret, ostendissem tibi et Ilium hunc lacrymantem, 369b depinxissem tristi colore pulchram Callirrhoeas undam. Trivialis Pan te evocatorem animarum, dulce fistula carmen personans deduceret. Venus vero, et hujus filii Cupidines, desiderii tibi miscentes potum, viam tuam honorifice comitarentur.

Ex oratione propemptica. — Proœmium.

Alexander filius Jovis (comparat enim illum cælo et Jovi rerum gestarum contra Græcos gloria), cum

VARIÆ LECTIONES.

ἡ τὰ νεαρὰ C. ἡ φαίνοντες C. ἡ libri κινέαν. ἡ Ἰλισσοῦ A. ἡ τῆς ὁλῆς B, τοῖς ὅλων C : τοῖς ὁλῆς C. ἡ κατὰ τῶν π. C. ἡ τοῦ A : τὸ C. ἡ πρῆκτηρ C. ἡ προοίμιον προπ. λόγου A.

NOTÆ.

(48) Cineas Thessalus, Demosthenis auditor. Plutarch. in *Pyrrho*.

Europam nominis sui fama implesset, in Asiam se convertit, continentem suis propriis adnitiens genibus conjungere. Timothei provocans tibiam (nam adeo magnum et tali rege dignum canebat) ut illo canente solverit navium rudentes. Fer tabulam, et ego orationes pingam. Nam habet etiam oratio, ut puto, non ineptos ad imitandum colores. Erat in pictura navis, et mare, et ut existimo, *Ægæum* fuit. Multæ enim insulæ hinc, et illinc sparsæ in mari erant, ut *Ægæum* antea imprimis mare esse videretur, pictum erat non violentum, aut terribile, neque usque elevans fluctus, qualia contra naturas illic audet sæpius *Ægæum*, sed tranquille strati erant fluctus, omnis aqua in litoribusolvebatur, in luteum colorem parum mutata unda. Primi Phryges tibiam inflare invenerunt, et sacrificiis adhibere cymbala. Hoc vero contra utramque navis partem in proram jam attritum, tanquam auream materiam reddebat. Hic vero et artem admirari æquum est. Aqua enim marina divisa circa proram, auri percussionibus splenduit, et in similem colorem mutasse mare videbatur. Proinde date mihi artificium Zenxididis, et Parrhasii scientiam. Delphi igitur urbs dicata Apollini, colit semper hunc deum, et tripudiant adhibito pæane circum tripodem (49). Quin etiam Elei lacrymantur, amnem [*Alpheum*] Pisæum ad Siculum usque fontem comitantes, quasi metuentes, ne amnis decessum meditans, aliis hominibus aquam largiatur. Celeriter et philomelæ et cygni, omnisque cantus simul volabunt. Nostræ enim Musæ jam naviculam audent compingere, et fugam minantur **370** et mare, licet fluctibus sæviat. Abiciens e manibus lyram, silentium cantionum suadebit. Navis prætor in portubus, velum supremum sublime, quale radiis claris et maritimis extendi solet. Parva in gratiam Hesperidum prata, parvæ ad magnitudinem pyramides *Ægyptiæ*, et si quid Persarum et Assyriorum manus construens posteris spectandum tradiderunt. Sed ad amicas Athenas hæc classis, quæ suis adeo te amoribus incenderunt, ut amorem erga hanc linguam semper circumferas. Quid autem responsum communis omnium statuæ apud alias habitaturæ denegas? Fabula Cimmeriis populis occidentalibus solem eripuit, sed metuens, ne redargueretur, obscuris verbis tegere ruinorem adnixa est. Nos vero nullus poeta mentiri putaverit, post tuam peregrinationem auferre solem cupiens, o amica patria. Nunc tibi injuriam intulisse me sentio, tuos amores despiciens, insido amatori omnia cupiens largiri. Sed parum horum legem secutus, ad inhonestam orationem converti, licet mihi desiderium Dii impleverint. Iterum enim sceptra, iterum iudicii sedes.

Α ῥώτας τῆς ἑαυτοῦ δόξης τὴν Εὐρώπην ἅπασαν ἐπὶ τὴν Ἀσίαν ἐπέσπευτο, συνάψαι τὰς ἡπείρους τῷ καθ' ἑαυτὴν ἐθέλων θαύματι, τὴν Τιμοθέου παρακαλέσας αὐλὴν (οὗτος* γὰρ ἦχει μέγα καὶ τοσούτου βασιλέως ἄξιον) ὑπὸ τοῖς ἐκείνου μέλεσιν εἶναι τοῦ στόλου τὰ πείσματα. Φέρε δὴ γράψω τῷ λόγῳ τὸν πίνακα· ἔχει* γὰρ, οἶμαι, πρὸς μίμησιν οἰκεία καὶ λόγος φάρμακα*. Ναὺς ἦν κατὰ τῆς γραφῆς καὶ θάλαττα. Ἡ δὲ θάλαττα*, οἶμαι, Αἰγαῖος ἦν· αἱ γὰρ πολλαὶ νῆσοι αἱ κατ' ἄλλο καὶ ἄλλο μέρος τῆς θαλάσσης σχιζόμεναι, Αἰγαῖος ὕπ*· αὐτῶν ἐδεικνυτο εἶναι ἡ θάλαττα¹⁰. Γέγραπτο δὲ οὐκ ἀπηνῆς τε καὶ ἄγριος, οὐδὲ εἰς αὐτὰς ἐγείρων νεφέλας τὰ κύματα, οἷα τὰ πολλὰ Αἰγαῖος κατὰ τῶν ἐκεῖ πλωτῆρων θρασύνεται, ἀλλ' ἐστόρεστο μὲν εἰς γαλήνῃ τὰ κύματα, τὸ δὲ ὕδωρ Β ὅλον¹¹ ἐπόρρωσε πρὸς αὐταῖς ῥέσιν, εἰς γλαυκὴν ἄνθος ἡρέμα μεθισταμένου τοῦ κύματος. Πρῶτοι γὰρ Φρύγες αἰτίαν ἔχουσιν αὐτῷ τε ἐμπνεῦσαι καὶ ταῖς [602 Π.] τελευταῖς ἀναμίξει τὰ κύματα¹². [1124 R.] Τὸ δὲ ἐπὶ ὕατερα¹³ τῆς νεῆς μέρος εἰς πρῶραν ᾗδῃ θλιβόμενον, χρυσῶν τῆς ὕλης πεποιήτο. Ἐνθα καὶ θαυμάσαι τὴν τέχνην ἄξιον· τὸ γὰρ περὶ τὴν πρῶραν τῆς θαλάσσης ὕδωρ σχιζόμενον, ταῖς τοῦ χρυσοῦ βολαῖς ἐπαυγάζον, εἰς ὅμοιον ἄνθος ἀμείδων ἰδοῖκε τὴν θάλασσαν. Οὐκοῦν ὅτε μοι τὴν Ζεῦξιδος τέχνην, τὰ Παρθασίου σοφίσματα. Δελφοὶ δὲ ἄρα, ἱερὰ πόλις Ἀπόλλωνος, λατρεύουσι μὲν αὖτὶ τῷ Θεῷ καὶ περιχορεύουσι μετὰ παιάνων τὸν τρίποδα. Καὶ μὴν καὶ Ἡλείοι πατρύουσι, τὸν ποταμὸν τὸν Πισαῖον¹⁴ ἐπὶ τὴν Σικελικὴν κρήνην προπέμποντες, ὥσπερ, οἶμαι, τοῦτο φοβούμενοι, μὴ μελετῶν τὴν ἀποδημίαν ὁ ποταμὸς ἄλλοις ἀνθρώποις χάρισται τὰ νάματα. Τάχα δὲ σοὶ καὶ ἀηδόνες καὶ κύκνοι καὶ πάντα τὰ μέλη συναποπτήσεται¹⁵. Αἱ μὲν γὰρ ἡμέτεροι Μοῦσαι¹⁶ καὶ σκάφη¹⁷ ᾗδῃ τολμῶσι πῆγνυσθαι, καὶ ἀπειλοῦσι φυγὴν καὶ θάλατταν, κἄν¹⁸ ἀγριαίνῃ¹⁹ τοῖς κύμασι. Ἔρψας ἐκ τῶν χειρῶν τὴν λύραν, σιωπὴν τῶν μελῶν κατατήφειται. Ναὺς ἐν ὁρμοῖς στρατηγῆς, ἰστίον ὑψηλὸν μετάρσιον, οἷον καὶ λαμπραῖς αὖραις²⁰ καὶ πελαγίοις πετάνυσθαι. Μικροὶ μὲν εἰς χάριν Ἑσπερίδων λαϊμῶνες, μικροὶ δὲ εἰς μέγεθος πυρραμίδες Αἰγύπτιαι, καὶ εἰ τι Περσῶν καὶ Ἀσσυρίων χεῖρες πονήσασαι θαῦμα ἀφῆκαν τοῖς ὕστερον. Ἀλλ' ἐπὶ τὰς φιλίας Ἀθήνας ὁ στόλος, αἱ σε τοῖς πόθοις οὕτως ἐξέκασαν ὥς καὶ ἐπ' αὐτῆς περιφέρειν γλώττης τὸν ἔρωτα. Τί δὲ ὀκνεῖς τὴν ἀπόκρισιν τοῦ κοινοῦ πάντων ἀγάλματος μετασκηνοῦν παρ' ἐτέροις μέλλοντος; Κιμμερίους μὲν δὴ, δῆμον ἑσπερίον, ἀφείλετο μῦθος τὸν ἥλιον, εἴτα φοβήθεις τὸν ἑλεγχον ἀμφιβάλοις ῥήμασι κρύψαι τὴν φήμην ἐσπούδασεν· ἡμᾶς δὲ οὐδεὶς ποιητῆς ψεύδεσθαι δόξειε μετὰ τὴν σὴν ἀποδημίαν ἀφείλεσθαι ὅλων τὸν ἥλιον. Ω φίλη πατρίς, νῦν σε

VARIE LECTIONES.

* οὗτος Reiskins : libri οὗτω. * ἔχει. * φάρμακα om. AB. * ἡ δὲ θάλαττα om. A. * ὕπ* Wernsdorffius : libri ὑπέρ. ¹⁰ θάλασσα B. libri γέγραπται. ¹¹ ὅλον οὗτον Reiskins. ¹² κύματα κυκλώματα A. ¹³ ὕατερα B. ¹⁴ πισαῖον B. ¹⁵ συναποπτήσεται A. ¹⁶ μουσαι φυγὴν καὶ C. ¹⁷ σκάφος ¹⁸ κἄν om. A. ¹⁹ ἀγριαίνῃ C : ἀγριαίνειν C. ²⁰ αὖραις A : αὐγαῖς C.

NOTÆ.

(49) Proclus sup. in *Chrestomathia*.

δυνάμεις ἀδικήσας· αἰσθάνομαι, τοὺς σοὺς ὑπεριδὼν A
ἔρωτας, ἔραστον θέλων ἀπίστω πάντα χαρίσασθαι.
Ἄλλὰ μικροῦ τῷ νόμῳ τῷ περὶ τούτων ἐπόμενος, εἰς
ἀκοσμίαν τὸν λόγον ἔτρεψα, καίτοι μοι τῶν θεῶν
πληρούντων τὸν νότον· πάλιν γὰρ σκηπτρα, πάλιν
τῆς δίκης οἱ θρόνοι. Τοῦτον Ἐφύρα μὲν ἤνεγκε, πόλις
οὐ μόνον καλλωπιζομένη μύθοις πρὸς τὸ θαυμάζεσθαι,
οἷα τῶν Ἑλληνίδων αἱ πλείονες, ἀλλ' ὀφθαλμῷ χρητῇ
τὴν εὐδαιμονίαν προβάλλουσα¹¹. Οὕτω καὶ τὸ τούτου
γένος μυριοί μὲν λόγοις, μυριοί δὲ ἔργοις καὶ πα-
ραπληστοῖς ἀγάλλεται. Μνηστέον ἦδ' καὶ αὐτοῦ τοῦ
γένους, οὔτε παντός· κάμοι γὰρ ἄν, οἶμαι, καὶ ἱστο-
ρίᾳ τοσούτων πλῆθος¹² φροντίζουσα. Οἱ ἅπ' ἐκείνων
τῶν γάμων ἀποβλαστήσαντες, εἰκὼ τινὰ τῆς ἐκείνου
σοφίας τοῖς τῆς ψυχῆς φέρον¹³ ἀγάλλασαι. Προσκλύ-
ζων κόλπος· Ἰόνιος λεαίνει τὴν θύνα τῷ κύματι. Κατὰ B
δὴ ταύτης τῆς ἡρόνος χορῆς Νηρηίδων ἐχόρευε, λευκαὶ
πᾶσαι, γάλα αὐτὸ, οἷον ἂν ἐκεῖνο γένοιτο τέχνης
ποιμένων [603 H.] ἱστάμενον, γλαυκαὶ τὸ ὄμμα,
κομῶσαι τῷ βρώμῳ, ἔτι λευκὴν ἐκ τῆς¹⁴ θαλάττης
ἀφρὸν ἐξ ἄκρων πλοκάμουν στάζουσαι¹⁵. Ἡ δὲ ἀντερᾶ
τοῦ νυμφίου, καὶ δῶρ' πιστοῦται τὸν γάμον· ἀνα-
δίδωσι γὰρ ἐκ μέσης θαλάττης πηγὴν. Ἡ δὲ, ὥσπερ
ἐπισταμένη τοῦ χάριν ὑπὸ τῆς νύμφης ἐγένετο, κλέ-
πτει μὲν τοῖς ἄλλοις πλωτῆρι τὰ νάματα, μόνοις δὲ
τηρεῖ τοὺς ἐκ τῆς νύμφης τὴν πότιμον φιλοτησίαν
ἀρύσσασθαι. Ὅπερ καὶ κατὰ τῆς ἀρετῆς ἀνύμνηται.
Εὐμαθὴς ἐστὶ ψυχὴ, ταχεῖα σύνεσις, μνήμη συμφορῆς,
ἔτοιμος πρὸς λόγους, [1125 R.] δεινὴ μὲν κρίπτειν,
κρίττων λαμβάνειν (σοφώτερον δὲ τοῦτο καὶ ἅμα
θεοῖς προσηφέστερον), δεινότερα δὲ φωρᾶσαι τὸν ἐν-
τυχόντα· κρίττων ἡδονῆς, ἤττων φιλίας. Ἄκρος¹⁶
σοφία, δεινὸς εἰπεῖν, ἀνάλωτος φίλια, γενναῖος ἐν
φρόνι, ὕψηλός· ἰδιώτης, ἄρκων ἐπεικτής, τὸν μὲν
ἰδιώτην ἀποσεμνύνων φρονήματι, λόγῳ δὲ πραδυνῶν
τὸ τῆς ἐξουσίας αὐθέκαστον. Ἀλλὰ μὴν καὶ τὴν τύχην
ἰδοὺς ἂν ὥσπερ ἐξ οὐρίας τὸν τοῦδε βίον συμπα-
ρίμπουσαν. Πρεσβύτες τις ἦν σεμνὸς ἰδεῖν, ἀρχαῖος
τὸν βίον, τὸν λόγον ὁμοῖος. Σοφὸς εἰπεῖν, ἀμείνων
ἀκοῦσαι, τὰ πάντα γενναῖος. Πλήρης δὲ ὢν ἦδ' τοῦ
κλέους, καὶ πᾶσαν εἰς ἑαυτὸν ἐπιστρέφον τὴν Ἑλ-
λάδα, διαβαίνει καὶ εἰς βασιλεῖα τῷ θαύματι, πρὶν
ὕπνῳ γενέσθαι, πρὶν καθαρπύσαι τὸν πρῶτον¹⁷
βούλον. Ποιητοῦ¹⁸ δὲ ἄρα ἦν ἐνταῦθα τοῦ λόγου ῥόδοις
μὲν ἀναπλέξαι τὸν στέφανον, ἄγειν δὲ ἐξ Ἑλικῶνος
τὰς Μούσας. Περί τὴν πόλιν ἐκείνην, ἣν ἀπὸ Γαδεί-
ρων Εὐρώπη λήγουσα πορθμῷ θαλάσσης πρὸς τὴν
Ἀσίαν μερίζεται. Ἦλασεν οὗτος καὶ κατ' Ἰστρου,
καὶ ποταμὸν οὐκ ἔδεισε βάρβαρον χρυστάλλῳ πεδίᾳ
μιμούμενον. Ἐπεὶ δὲ θεὸς πρὸς πᾶσαν αὐτὸν ἀρετὴν
ἀκριδῶσαι βουλόμενος, καὶ ἅπ' ἐναντίας ποτὲ τὸ
πνεῦμα ἧς τύχης ἔστησεν, ἐν' ὅσῳ ἦν¹⁹, τοιοῦτος
τὴν γνώμην καὶ ἐν τρικυμίαις πραγμάτων καὶ χει-
μῶν βίου δειχθεῖν τοῖς πᾶσι καὶ κατ' αὐτὸ τὸ μέρος

¹¹ Horat. Ode.

VARIE LECTIONES.

¹¹ προβάλλουσαι A. ¹² πλῆθος B. ¹³ φέρον C, ἔραρον Scaliger. ¹⁴ λ. τὸν ἐκ B. ¹⁵ στάζουσαι C :
βαττάζουσαι ε. θαλάττης ε. ¹⁶ ἄκρος ε. ¹⁷ πρῶτον om. B. ¹⁸ ποιητὰς C. ¹⁹ ἦν libri ε.

Hoc Ephyra attulit, urbs non solum ad admirationem
fabulis illustrata, ut pleræque omnes Græciæ, sed etiam
judicanti oculo felicitatem afferens. Sic hujus gens
infinitis orationibus, operibus et similibus exultat.
Recordandum est hujus jam gentis non tamen totius
(non omnia narrare, magno mihi oneri esset) : unum
ex iis qui ab illis nuptiis progeniti sunt, assimilabo
sapientiam animæ statuis. Sinus Ionicus alluens miti-
gat litus fluctu, juxta hanc oram tripodiatur Nereidum
chorus², omnes albæ, lac quale fieret arte pasto-
rum, oculis glaucis, ornata musco, præterea albam
spumam e mari summis stillantes crinibus. Illa vicis-
sim sponsum amabat, et arrhabonē nuptias confirmat.
Producit enim medio mari fontem. Hæc vero scien-
t hoc beneficium a sponsa protectum esse, aliis nautis
undam eripit, solis verò his reservat amabilem potum
ut hauriant qui e sponsa sunt, quod **370b** etiam
contra virtutem facium est. Promptus ad discendum
illi est animus, celer ad intelligendum, memoria ex-
nata, prompta est ad dicendum, ad tegendum idonea,
ad latendum paratior. Hoc sapientius, simulque diis
gratius : aptior vero ad obvium deprehendendum,
voluptate fortior, amicitia inferior, per sapientiam
summa, apta ad dicendum, inexpugnabilis amicitia,
strenuus in timore, cum privatus est summus, cum
in magistratu æquus. Privatum honestans consilio,
eloquentia imperii severitatem mitigans. Quinetiam
fortunam videas, quasi hujus vitæ rationem propter
felicitatem aversantem. Legatus fuit in animad-
vertendo serius, vita, ut etiam in oratione, gran-
dis : ad dicendum sapiens, ad audiendum instructor,
in omnibus egregius. Plenus laude jam, et omnem
in se Græciam convertiens, suis facinoribus ad re-
giam dignitatem ascendit, priusquam pullularet
barba, primaque lanugo tonderetur. Hæc poetarum
instar fecit oratio, rosis neclere coronam, ducere
circum urbem hanc ex Helicone Musas, quam Europa
extrema exiguo freto a Gadibus usque Asiam exten-
dit. Ad Istrum se convertit, nec veritus est flumen
Barbarum glacie in morem campi constratum.
Cum vero deus omnem illam virtutem explorare
voluisset, et adversæ aliquando fortunæ ventum
constituit, ut qualis esset, talis opinione, et in
rerum fluctibus vitæque tempestate omnibus vide-
retur, et in hac etiam parte celebraretur. Quis
poeta, vel orandi peritus voce digna explicet ea,
quæ ille fecit? Nec Siciliæ aliquam Scyllam et
Charybdin stravit, sed virorum etiam Cyclone illo
pastore Siculo crudeliorum, mille contra se motas
acies, non consertis manibus, nec telis, aut hastis,
sed prudentia et oratione ubique terrarum subegit.
Illic verò Telechinum dux, et Coryphæus nuncupatus,
lethali accepto vulnere, bellum gemens deplorat.
Universa Asia non quam sic nunc appellamus,

attribuentes hunc soli parti totius continentis nomē, incipit ab Indis superioribus, ad orientem vero et septentrionem, Rubro mari et Phaside, ad meridiem et occasum Egypto et mari Ionio; ad alias **371** a terras divisa et terminata; extenditur vero deducto latere a Propontide in Pamphyliam, quam Ægeum ex uno initio etiam hoc latere oriens, totam alluit. At homines urbes incolentes non cicada aut tunica majores suos unde eos olim genitos puto, sed virtute et sapientia manifeste ostendunt. Meles enim iste (non enim par est hujus linguae auctorem silentio præterire) ortus est in suburbis Smyrnæis, produxerunt eundem varii fontes, non procul a se invicem scaturientes, unde statim flumen profluens exæstuat, et e fontibus onerariis remisque enavigabile redditur. Pertransiens vero utrasque ripas, cypresso, et arundinibus vernans, et juxta mare fluctus communicat. Si fluxus illos fas est nominare. Non enim sonantem audieris, neque aquam ferri putaris. Verum ut Amasius quispiam cupiens amatæ concubitum occultare, furtim mari miscetur, fluctum fluxu mitigans. Nunc etenim more poetarum ventum cupiens dicere, deinde verbum poeticum proferre nequiens, e propria arte appellare volo ventum. Factus vero ob fluctus mollior, dividens aquas circum proram assurgit. Non enim diros optans amores, tum pernavigare mare nititur, sed cupit omnes Iones venerandis temperantæ mysteriis initiare. Sermo est apud Rhodios aurum pluisse, Jove aperiente illis auream nubem: fortunam vero vestram, quam per illum consequimini, non narrat ambigua quædam fabula, sed ad oculus res gestæ patebunt. Reducet nobis pulchrum ver, non lusciniæ, non cygnos, vel cicadas, sed solem eundem aureis radiis Ioniam illustraturum. Ante alios autem omnes, pullo- rum nostrorum sacer ille et insolens pullus æquius dux est: quales Deo soli Nisæi donant. Hunc ego pullem frenis Musarum adornans, et totum Charitum mitris revinciens, quasi deo cuidam gregis meæ primitiis ferens dicavi. Cærelæ stellæ oriuntur jucunda claritate resplendentes. Hæc oratio mea parum curat futura antevertere, **371** b cantique sensim procedenti conciolem festinantem conjungere studet. Tum quidam puto, intelligent revertentem aspicientes, iterum Musarum carminibus illi applaudent.

τὸ καλὸν ἔαρ οὐκ ἀθρόνας δέξιν ἡμῖν οὐδὲ τινὰς κύκλους ἢ τέττιγας, ἀλλ' αὐτὸν τὸν ταῖς χρυσαῖς ἀκτίσι καταυγάζειν μέλλοντα τὴν Ἰωνίαν ἥλιον. Πρὸ δὲ τῶν ἄλλων ἀπάντων ὁ τῶν ἐμῶν πῶλων ἐξαρχος πῶλος ἱερὸς καὶ ἀγέρωχος, οἷους Ἑλίῳ θεῷ Νισαῖοι³⁰ πῶλους πωλεῖουσιν, τοῦτον ἐγὼ τὸν πῶλον φαλῖος κο- σμήσας Μουσῶν, καὶ ταῖς Χαρίτων μίτρας ὅλον ποιήσας ἀνάδετον, ὥστε τινὶ θεῷ τῆς ἐμῆς ἀγέλης ἀπυργὰς φέρων, ἀνέθηκα. Γλαυκοὶ δὲ ἀστῆρες ἀνίσχοιεν φαίδρῳ φωτὶ τὴν ἀναγωγὴν καταυγάζοντες. Οὐδὲ μου λόγοι καὶ προλαθεῖν μικροῦ τὸ μέλλον ὠδίνουσι, καὶ τοῖς ἐκβατηρίοις³¹ μέλεσι τὴν ὥδην τὴν ἐπιβατηρίον συνάψαι σπεύδουσιν, ἐν νῷ λαμβάνοντες τίνες, οἶμαι, τότε γενήσονται, ὅταν ἐπανεληθόντα προσβλέψαντες αὐτῷ πάλιν τὰ Μουσῶν χορεύειν μέλλουσιν.

VARIE LECTIONES.

³⁰ ἁσίαν πᾶσαν C. ³¹ παρήκουσα Wernsdorfius: libri παραίκουσα. ³² καὶ om. C. ³³ ἐθέλων] γὰρ θέλων C. ³⁴ χεόμενος AC: γενόμενος G. ³⁵ μαντεύων C. ³⁶ θάλατταν C. ³⁷ ὑσθῆναι AC: ῥυσθῆ- ναι G. ³⁸ καρπώσασθαι C. ³⁹ ἔσται om. A. ⁴⁰ νησαῖοι AC. ⁴¹ ἐμβατηρίοις C.

εὐδοκίμησιν, τίς ἐνταῦθα ποιητὴς ἢ λόγιον συνθέτης φωνὴν ἀξίαν τοῖς ὑπὸ τούτου κατειργασμένοις συμ- βάλλοιτο; Οὐδὲ Σικελικὴν τινα Σκύλλαν καὶ Χάρουδιν, ἀνδρῶν δὲ ἀτασθάλων ὑπὲρ τὸν ἄγριον ἔκεινον τὸν Σικελικὸν, τὸν ποιμένα, τὸν Κόκλωτα, μυρίας ἐπ' αὐτὸν κινήσας φάλαγγας οὐκ ἀγχεμάχοις ὅπλοις οὐδὲ ξυστοῖς τε καὶ δόρασιν, ἀλλὰ φρονήσει καὶ λόγῳ κατὰ γῆς ἀπάσης ἐστόρεσεν. Ὁ δὲ δὴ τῶν Τελχίνων τε ἡγεμὼν καὶ κορυφαῖος καλούμενος, πληγὴν καιρίαν δεξάμενος, στένει θακρῶν τὸν πόλεμον. Ἀσία πᾶσα³², οὐχ ἦν νῦν οὕτω προσαγορεύομεν τὴν τῆς ὧης ἐπ- ωνυμίαν ἡπείρου τῷ μέρει μόνῳ τιθέμενοι, ἀρχεται μὲν ἀπ' Ἰνδῶν ἄνω, πρὸς μὲν ἔω καὶ ἀρκτον Ἐρυθρῷ κόλπῳ καὶ Φάσιδι, πρὸς δὲ μεσημβρίαν καὶ ἀπὸντα ἥλιον Αἰγύπτῳ τε καὶ τῷ Ἰονίῳ πελάγει πρὸς τὰς ἄλλας ἡπείρους ἀποσχιζομένη καὶ λήγουσα, παρα- τείνει δὲ αὐτὴν ἐκ Προποντιδὸς εἰς Παμφυλίαν πλευρὰ παρήκουσα³³, [604 H.] ἦν Αἰγὰος προσκλύζει σύμ- पासαν, ἐκ μιᾶς καὶ αὐτὸς ἀρχῆς τῇ πλευρᾷ ταύτῃ τικτόμενος. Οἱ τε ἐνοικούντες τὰς πόλεις ἄνθρωποι οὐ τῷ τέττιγι καὶ τῷ χιτῶνι τοὺς προπάτορας, ἀλλ' ἀρετῇ καὶ σοφίᾳ καθαρίως δὴ ποι δεκνύουσιν, ὅθεν, οἶμαι, καὶ τὸ ἀρχαῖον ἐγένετο. Ὁ γὰρ δὴ Μέλης οὗτος (οὐ γὰρ δὴ θέμις σιωπῇ παρελθεῖν γλώσσαν τοσαύτην γεννήσαντα) ἀνίσχει μὲν ἐκ προαστείων τῆς Σμύρνης, τίκτουσι δ' αὐτὸν μυρίαί πηγαὶ καὶ πλησίον ἀλλήλων βλαστάνουσai, ἀφ' ὧν πλημύρων ὁ ποταμὸς πελαγίζει τε εὐθὺς, καὶ³⁴ ἐκ πηγῶν ἐκ- πλωτος καὶ ὀλκάσι καὶ κόπῃ γίνεται. Παραμείψας δὲ τὰς ἐκατέρωθεν ὄχθας³⁵ κυπαρίττι κομώσας καὶ δόνακι, τῇ πλησίον θαλάττῃ κοινοῦται τὸ ρεῦμα, εἰ ρεῦμα θέμις ἔκειντο καλεῖν· οὐ γὰρ ἡχοῦντος ἀκούσῃ, οὐδὲ ὀδῶναι ἂν σοι τὸ ὕδωρ φέρεσθαι, ἀλλ' ὥστε τις ἐραστῆς παιδικῶν συνουσίαν κλέψαι βουλόμενος λάθρα τῇ θαλάττῃ κινῶται, λεαίνων τὸ κύμα τῷ ρεύματι. [1128 R.] Νῦν γὰρ ποιητικῶς ἐθέλων³⁶ καλεῖται τὸν ἄνεμον, εἴτα οὐκ ἔχον ποιητικὴν ἀφείναι φωνήν, ἐκ τῆς οικίας Μούσης προσιεῖν ἐθέλω τὸν ἄνεμον. Ἀπαλὸς δ' ὑπὲρ κυμάτων χεόμενος³⁷ πορφυρᾷ σχίζει περὶ τὴν πρῶραν τὰ κύματα. Οὐ γὰρ ἀτασθάλως μαστεύων³⁸ ἔρωτας τὴν σὴν πλεῖστα σπουδάζει θά- λασσαν³⁹, ἀλλὰ τελέσαι θέλων πάντας τοὺς Ἴωνας τὰ σεμνὰ σωφροσύνης μυστήρια. Ῥοβίους μὲν δὴ λό- γος ὑσθῆναι⁴⁰ χρυσῷ, χρυσῇν ἐπ' αὐτοὺς τοῦ Διὸς νεφέλῃν ῥήξαντος· τὴν δ' ὁμότεραν τύχην, ἣν διὰ τοῦδε καρπώσασθε⁴¹, οὐ μῦθος ἐρεῖ τις ἀμφίβολος, ἀλλ' ἐν ὀφθαλμοῖς ἔσται⁴² τὰ θαύματα. Ἡμελλεν ἄρα

Ἐτέρου προρρηπτικοῦ λόγου Προοίμιον.

Ἀεινὸς δὲ ἦν ἄρα οὐ χεῖρα μόνον ἀλλὰ καὶ γνώμην
ὁ Λύσιππος. Οἶα [605 H.] γοῦν ἐκείνος διὰ τῆς ἑαυ-
τοῦ γνώμης τετόλμηκεν ἰ ἐγγράφει τοῖς θεοῖς τὸν
καιρὸν, καὶ μορφώσας ἀγάλματι τὴν φύσιν αὐτοῦ
διὰ τῆς εἰκότος ἐξηγήσατο. Ἐχει δὲ ὧδέ πως, ὡς
ἐμὲ μνημονεύειν, τὸ δαίδαλμα· Ποιεῖ παῖδα τὸ εἶδος
ἀδρὸν, τὴν ἀκμὴν ἐφῆγον, κομῶντα μὲν τὸ ἐκ ἁπο-
τάφων εἰς μέτωπον, γυμνὸν δὲ τὸ ὅσον ἐκείθεν ἐπὶ
τὰ νῦτα μερίζεται, σιδήρῳ τὴν δεξιὰν ὠπλισμένον,
ζυγῷ τὴν λαίαν ἐπέχοντα, περὶ τὸν τὰ σφυρὰ, οὐχ
ὡς μετάρσιον ὑπὲρ γῆς ἄνω κουφίζεσθαι, ἀλλ' ἵνα
δοκῶν ἐπιφάσκειν τῆς γῆς λανθάνῃ κλέπτων τὸ μὴ
κατὰ γῆς ἐπεριδεσθαι. Ὁ δὲ Γλαυκος, ὥσπερ, οἶμαι,
λογῶν αὐτὸ τῆς ἀγωνίας τὸ καιρὸν, ἤκε τε ἐπὶ τὸν στε-
φανίτην μόνος, καὶ πρῶτος εἶχε ⁴² τὸν στέφανον.
Πάντα γὰρ καλὰ ἐν καιρῷ, καὶ τοξότης ἐπισκοπος,
δοῖς; οἷδε καιρία βάλλειν τοξόματα. Καὶ δὴ εἰς
οὐρανὸν ἀνδρόνας ἀπὸ γῆς ἵπτανται· τολμᾷ γὰρ ἀν-
άγειν ὑπὲρ φθῆς· εἰς αὐτὸν [τὸν ⁴³] οὐρανὸν ὁ μῦθος
δρυνθας. Ἦκον οὖν παρὰ τὸν κύκνον. Ὁ δ' ἔτυχεν
ἐπὶ τινος λειμῶνος ἡρινοῦ ἄρτι. Ζεφύρῳ πρὸς φθῆν
ἐκδιδόναι μέλλων τὰς πτέρυγας.

Ἐκ τοῦ εἰς τὸν νῆλιν τὸν Αἰγύπτιον

Πήχεις οἱ ⁴⁴ Αἰγύπτιοι τὴν αὐξησιν τοῦ Νεῖλου
προσπαροῦνται ⁴⁵, καὶ μετροῦσι ⁴⁶ τὰ νάματα, καὶ
πανήγυρις αὐτοῖς ὁ πῆχυς γίνεται. Καὶ τοῖς γεν-
ναίοις ὅψει τῶν στρατηγῶν ἀπ' ἐλαττόνων τροπαίων
τὰς μυριάς νίκας κηρύττοντας. Μικρὸς ἦν ἐν Ἀρ-
τεμισίῳ Θεμιστοκλῆς (κατὰ ⁴⁷ γὰρ τῶν προπατό-
ρων ⁴⁸ ἐτι τῶν βασιλέως ἡρίστει), μελίων ἐν Ψυτ-
ταλίᾳ, μέγας ἐπὶ Σαλαμίνᾳ· ἐδάπτει γὰρ ὅλην ἐκεῖ
τὴν Ἀσίαν μαχόμενος.

[1129 R.] Ἐκ ⁴⁹ προπεμπτικοῦ.

Καὶ τοῦτο μὲν ἴσως καλῶς ποιεῖ· ἀνάγκη γὰρ δὴ
ποῦ τὸν ἐπαινέσθαι βουλόμενον καὶ τῶν πράξεων
ἐκείνων ἐπιθυμεῖν, ἀφ' ὧν ὑπάρχει τὸ θαυμάζεσθαι.
Οὐ γὰρ ἀπέχρησε τοῖς παισὶ τὰ τοῦ Περικλέους
σεμνολογήματα, ἀλλ' ἀνάξιοι τῆς πατρίδας ἀρετῆς
γενόμενοι μελίωνος δῆπου διαβολῆς αἰτίαν τὴν πα-
τρίαν δόξαν ἐκτῆσαντο. Καὶ πολλῶν δὲ [ἐλλών] ἀν-
δρῶν ἀρίστων γεγόνασι παῖδες, οἷς ἅπασιν οὐ πρὸς
ἐγκωμίου πλὴν, ἐλεγχος δὲ κακίας ἐγένετο τὰ τῶν
πατέρων ὀνόματα. Τίς οὖν, ἴσως, ἀν εἰρεῖς, ἡ θερα-
πεῖα τοῦ νοῦ; ἀρετὴ καὶ λόγος, ἡ μὲν ἄρχουσα καὶ
ἐπιστατοῦσα τῷ λόγῳ, ὁ δὲ, καθάπερ τις δεξιὸς
ἀγαθῆς βασιλίδος διάκονος, τὰ ἐκείνης ἐπιταλῶν
σπουδῇ πάσῃ εἰς ἔργον τε ἄγων προστάγματα. Ἔστι
καὶ ἄλλος ἀρετῶν μυρίος χορὸς, ὃν ἅπαντα εὐρήσεις
εἶσω παιδείας ἀνακτόρων γενόμενος. Ταύτας δὲ
ὥσπερ τιθηνοῦς καὶ μητέρας ἐκείνων [606 H.] προ-
ξενῶ ⁵⁰ τέ σοι καὶ φημι δὴ δι' ἐκείνων καὶ τῆς τῶν
ἐχομένων θήρας ἐφίξεσθαι. Οἱ δὲ παῖδες ἀπολελυ-

A Ex alia suavior. — Proemium.

Lysippus itaque non manibus solum, sed etiam
ingenio insignis. Qualia enim ille ab ingenio ausus
est? Depinxit diis occasionem, et imagine adum-
brans, naturam ejus per colores exposuit. Sic autem
artificium quantum licet meminisse, se habet. Pin-
git quemdam figura ætate venustum, ephebum, co-
matum e temporibus ad frontem usque: hinc ad
terga usque nudum, dextram armatam ferro, et te-
nentem sinistra bilancem, alatis plantis, non ut
sublimis super terram in altum efferatur, sed ut ter-
ram attingere videatur, ignoretur vero occulte terræ
insistere. Glaucus autem, ut arbitror, occultans
hanc certaminis occasionem, solus ad coronatorem
venit, et primus coronam accepit. Omnia enim bona
in occasione, et diligens jaculator est, qui novit
opportuna tela mittere. Lusciniæ sane e terra in
cælum volitant. Fabula enim audet in cælum cantu
aves tollere. Veniunt igitur ad olorem, qui mansit
in campo quodam verno, donec Zephyro ad cantum
explicaret alas.

Ex oratione in crudelem Ægyptium.

Ægyptii incrementum Nili per cubitos denuntiant,
et mensura metiuntur aquas, et cubitus illis materia
laudis est. Ducesque strenuos videbit tropæis mino-
ribus mille victorias prædicare. Parvus fuit in Arte-
misio Themistocles (etenim supra regis majores præ-
clare gessit) major in Psytalia, magnus in Salamine.
Illic enim totam Asiâ pugnando demersit.

E propemptica.

Et hoc forsitan recte facis. Nam necesse utique
est, eum qui laudari desiderat, etiam res illas desi-
derare unde laus procedit. Non enim filiis Periclis
præclare gesta suffecerunt, sed indigni paterna vir-
tute existentes, **372a** ad majoris reprehensionis
materiam paternam celebritatem adepti sunt. Alio-
rumque filii multorum fortium virorum fuere, quibus
omnibus parentum gloria non ad pleniorum laudem,
sed ad improbitatis accusationem fuit. Forsitan
dixeris Quis: igitur erit mentis cultus? Virtus et
eloquentia. Illa quidem imperans et dominans elo-
quentiæ: hæc vero tanquam fidelis bonæ reginæ
ministra, illius præcepta omni contentione perfici-
ens. Est et multiplex virtutum chorus, quem totum
invenies in disciplinarum gymnasium versans, has ut
nutrices et matres earum tibi conciliantes. Et sane
dico per has illarum fruitionem adventuram. Filii
vero a præceptoribus abdicati, in urbem illam du-
cebantur. Midas Phryx (50) cupiens Satyrum com-

VARIE LECTIONES.

⁴² εἶχε AC: εἶλε C. ⁴³ τὸν om. AC. ⁴⁴ οἱ om. C. ⁴⁵ προσπαροῦνται C. ⁴⁶ καὶ μέτρον μετροῦσι C.
⁴⁷ κατὰ καὶ A. ⁴⁸ προπατόρων] πρόπων Wernsdorffius. ⁴⁹ ἐκ AC: ἐκ τοῦ C. ⁵⁰ προξενῶ τέ C:
προξενούντες C.

NOTÆ.

(50) Midas Phryx, de quo Max. Tyr. *serm.* 50.

prehendere, vino aquam miscet, et somno captum A
et sopore, Satyrum venatorum more comprehendit.

Ex oratione extemporanea in seditionem prope ludum concitantem. — Exordium.

An aliquod in nostris orationibus, amici, medicamentum est ad discordiam sedandam conveniens? et quid nostra ars tantum efflorescere cupit, quantum Homerus de cratere Helenæ, quem Jovis proles hospitibus porrigebat, in lacrymis Menelai confingit? vel Helenæ poculum non herba aliqua fuit, non ars quædam Ægyptia hilarem potum præparare edocta: sed dulcis quidam sermo et sapiens, potens instar medicamenti iracundiam in medio pectore æstantem extinguere. In Ægyptum poesis fabulam trahit, ut eam matrem argutiarum insinuet. Parumne rex aliquando sapuit? non permisit id Timotheus, sed cantu in cælum usque regis animum abduxit. Immoderate æstuabat animus? præsens ille elatum animum pulsando citharam domabat. Mœstusne erat? statim ridentem ostendebat. An voluptatibus tenebatur? post cantum statim castissimum videbas Alexandrum, et, ut omnia dicam, talem videre eum licebat, qualem tibi eum Timotheus reddidisset. Mitigat aura fluctus ipse Zephyrus. Orator Atticus, et oratio Græca non tollet 372b seditionem si solum perorarit? Cum Xenophon militaret (nam et post Socratis disciplinam etiam hastam tulit); ingenium quippe commodum et congruum. Delicatus fuit Alcibiades cum Athenis habitaret, sobrius cum Lacædemone. Persas propter delicias solus reprehendit. Si vero aliquando necesse esset eum operam dare eloquentiæ, et in philosophicis exerceri, totum Lyceum et Academiam convocabat. Texentes hanc de illis historiam.

Ex oratione in adventum Cypriorum. — Exordium.

Poete Veneri deæ Cyprium, ut Delon Apollini assignant. Cyprus enim urbs vasta; cives accurate Græce loquuntur. Mare Venerem e Cælo peperit. Partus vero hos, quales aliquando sunt, sacra verba tangere jubent. Opus enim erat Venerem demum concipi. Sistitur tum mare, et statim serenitatem inducit, mollibus fluctibus propter partum illum exultans. Vulgari Veneri nihil cum cælesti illa commune est. Producit illa impuros, et natura impudicos amores: hæc aureos habet filios, et aurea sunt horum tela. Scopos autem eorum sunt juvenes, et immortales animæ.

Ex oratione in quemdam Cappadocem.

Non venit Scythia telo vectus per Istrum vel Tanaï, sed in universam terram et mare. Eloquentia

μένει διδασκάλων τὴν πόλιν ^α ἐκείνην ἐπιμπόν. Ὁ δὲ Φρύξὸς Μίδας ἐλαῖν θαλάσας ^β τὸν Σάτυρον ὄνῳ φαρμάττει τὰ νύματα, καὶ δῆσας ὑπνῷ καὶ κόματι θήραν ἐποίητο τὸν Σάτυρον.

Ἐκ τοῦ ἐπὶ τῇ κατὰ τὴν διατριβὴν στάσει αὐτοσχεδίου. — Τὸ Προοίμιον.

Ἀρά τι καὶ ἐν τοῖς ἡμετέροις λόγοις ἐστίν, ὧ φίλοι, φάρμακον ἔριν κοιμᾶσαι δυνάμενον; καὶ τί βούλεται τοιοῦτον ^γ καὶ ἡ παρ' ἡμῖν τέχνη νεανισθεῖσθαι, ὅποιον ^δ Ὀμηρος διὰ τοῦ κρατῆρος τοῦ τῆς ^ε Ἑλένης αἰνίσσεται, ὃν ἡ τοῦ Διὸς παῖς τοῖς ξήνοις ἱσθῆσιν ἐν Μενελάου διακρούουσιν ^ς; ἢ καὶ τὸ τῆς Ἑλένης φάρμακον οὐ πῶς τις ἦν, οὐδὲ τις Αἰγυπτία τέχνη νηπιενθὲς πόμα σκευάζουσα, ἀλλὰ τις λόγος ἥδους καὶ πάνσοφος, φαρμάκου δίκην σθένος δυνάμενος θυμὸν ἐκ μέσης καρδίας ζέοντα; ἀπάγει δὲ εἰς Αἴγυπτον τὸν μῦθον ἢ ποιήσεις, ἵνα τὴν μητέρα τῶν σοφῶν λόγων αἰνιξῆται. Ἐφρόνει ποτὲ βασιλεὺς μικρότερον; οὐκ εἶα τοῦτο Τιμόθεος, ἀλλὰ καὶ εἰς οὐρανὸν αὐτὸν ἀνήγει ^ς τὴν γνώμην τοῦ βασιλέως τοῖς μέλεσι. Θυμὸς ἐπέζει τοῦ μετρίου πλέον; ἀφῆρει παρῶν ^ς ἐκείνος τὸ πλεονάζον τοῖς χροῦσμασιν. Ἀθυμὸς ἦν; μειδιῶντα εὐθύς ^ς ἰδεῖσθαι. Ἡδοναῖς ἐνεδίδου; εἶδες ἂν εὐθύς σεμνὸν μετὰ τὴν μουσικὴν Ἀλέξανδρον. Καὶ τὸ σύμπαν εἰπεῖν, τοιοῦτον ἐξῆν ὁρᾶν ἐκείνον, ὅποιον αὐτὸν ἐποίησε διὰ τῶν αὐλημάτων Τιμόθεος. Πραῦναι Ζέφυρος ταῖς αὔραις τὰ κύματα Ἀττικὸς δὲ ῥήτωρ καὶ λόγος Ἕλληνας οὐ λύσει στάσιν, εἰ μόνον φθέγγεται; Ὅ τε Ξενοφῶν ἐστρατεύετο καὶ γὰρ καὶ ὁδὸν μετὰ Σωκράτην Ξενοφῶν ἠνεγκεν. Τὸ γὰρ εὐφυὲς εὐάρμοστον. Ἀδρὲς ἦν Ἀλκιβιάδης, ὅπηνίκα παρ' Ἀθηναίους εἶχε τὴν διαίταν σεμνὸς ἦν ἐν Λακεδαιμόνι· τὰ Περσῶν ἔς τρυφὴν μόνος ἐξῆλεγεν. Εἰ δὲ ποτε ἔδει καὶ λόγους φροντισαί καὶ τὰ φιλοσοφίας γυμνάσασθαι, Λύκειον ἅπαντα καὶ Ἀκαδημίαν ταῖς αὐτοῦ συνουσίαις εἰργάζετο. Οἱ κάμνοντες τὴν ἱστορίαν τὴν ἀμφὶ τοῦτους.

[132 R.] Ἐκ τοῦ εἰς τὴν τῶν Κυπρίων ἐπιδημίαν. — Τὸ Προοίμιον.

Τὴν Κύπρον οἱ ποιηταὶ θεῶν Ἀφροδίτῃ χαρίζονται, ὥσπερ τὴν Δῆλον Ἀπόλλωνι. Ἡ γὰρ Κύπρος πόλις μεγάλη δῆμοι ^ς τὴν γλῶτταν ἀκριβῶς Ἕλληνας. Ὡδινεν ἐξ Οὐρανοῦ τὴν Ἀφροδίτην ἢ θάλατταν; τὰς δὲ ὠδῖνας [607 H.] ταύτας, αἰτινὲς ποτὲ εἰσι, μουσικοὶ λόγοι κρύπτειν κελεύουσι. Καὶ ἔδει γὰρ λοιπὸν ἐκκυθῆναι τὴν δαίμονα. Ἰσταται μὲν εὐθύς καὶ ἄγει γαλήνην ἢ θάλατταν, ἀπαλοῖς κύμασι περὶ τὸν τόκον ^ς πορφύρουσα. Πανδῆμῳ δ' Ἀφροδίτῃ πρὸς τὴν οὐρανίαν οὐδὲν κοινόν. Ἡ μὲν γὰρ βεβήλους καὶ οὐ καθαροῦς τὴν φύσιν γεννᾷ τοὺς ἔρωτας; τῇ δὲ χρυσοὶ μὲν εἰπαῖδες ^ς χρυσὰ δὲ τὰ ^ς τούτων καὶ βέλη, σκοποὶ δὲ αὐτοῖς ψυχαὶ νεοταλεῖς καὶ ἀκράτοι.

Ἐκ τοῦ εἰς τὸν ἐκ Καππαδοκίας ῥηθέντος.

Οὐδὲ ὑπὲρ Ἰστρον αὐτὸν καὶ Τάναϊν, ἀλλ' ἐπὶ πᾶσαν γῆν καὶ θάλατταν ἦλθεν ὁ Σκύθης ὑπὲρ τοῦ βέλους

VARIE LECTIONES.

^α πόλιν] πομπήν Wernsdorfius. ^β ἐλαῖν θαλάσας] ἐθαλάσας C. καὶ τι] καὶ τίς C. ^γ τοιοῦτον Reiskius: libri τοιοῦτον. ^δ ὅποιον] ὅποι C. ^ε τοῦ τῆς] τὸ τῆς A. ^ς δακρυῖν C. ^ς ἀνήγει C: ἀνήγαγε C. ^ς παρῶν C. ^ς εὐθύς ἰδεῖσθαι C. ^ς δῆμῳ pr. C. ^ς τόπον A. ^ς παῖδες C: πόδες C. ^ς τὰ om. A.

ὀχοῦμενος. Λόγος δὲ ἄρα τὸ βέλος Ἀπόλλωνος. Καὶ Ἀποταμὸς ἐκεῖ μῦθον ἔχων ἀκοῆς Ἑλλήνων ἀξίον. Ἦλθεν ἐπ' Ἰνδοῦς δ' ἰδιόνοσος, γένος τὴν Διόνυσου χάριν ἀρνούμενον. Ἦν δὲ ὁ μὲν στρατὸς Βάκχαι καὶ Σάτυρος, τὰ δὲ ὅπλα νεβρίδες⁶⁶ καὶ θύρσοι. Οἱ δὲ ἄρα ὁμοῦ τε εἶδον τὸν θεὸν καὶ ἤρηντο, καὶ τὰ ὅπλα ῥίψαντες χορὸς οἱ τέως μαχόμενοι τῷ Διόνυσῳ καθίσταντο. Ἐπεὶ δὲ ἐν ὄροις⁶⁷ Καππαδοκῶν ἦσαν ἀγόμενοι, σκηνοῦσι μὲν ἐπὶ τῷ χειλεὶ τοῦ ποταμοῦ, ὃ καὶ δώσειν τὴν ἐπινομίαν ἤμελλον, δεῖσαν δὲ τοῖς νόμοις λούσασθαι ἀμείβεται μὲν ὁ ποταμὸς καὶ τὸ ἀργυροῦν ὕδωρ Ἰνδοῖς ὁμιλῆσαν μελαίνεταί, οἱ δὲ ὅπερ ἦσαν αὐτοὶ, τοῦτο καὶ εἶναι καὶ καλεῖσθαι⁶⁸ τὸν ποταμὸν ἀπεργάζονται. Ἐντεῦθεν ἄγει τὸν νεανίσκον ἡ φήμη. Ὁ δὲ ἡμέτερος πλούτος οὐ χρυσός τις Γυγάδας ἢ Λυδίου, ἀλλὰ τινες παῖδες ἡδυνότες⁶⁹ μὲν τὴν⁷⁰ ὦραν καὶ τὴν ἡλικίαν ἀκμάζοντες, σοβαροὶ μὲν ἰδεῖν καὶ ὀψαύοντες, ἄτε ἐκ μέσων Διὸς στέργων γεννήμενοι⁷¹.

Ἐκ τοῦ ὅτε τὴν ἐκτίθειν ἀξιοῦμενος ἀνεβάλλετο⁷² εἶτα εἶπεν. — Τὸ Προοίμιον.

Πέρασι τὰ τέξα σπουδάζουσι, καὶ πᾶς ὁ βίος ἐκείνης φρενέτρα καὶ βέλη. Ἐπαινω τὸν νόμον, δικαίᾳ φιλοπόνοῦ γνώμης βάσανος· σπάνια γὰρ εἶναι καθήκει τὰ τίμια. Οἶδε τοῦτον πρὸ Περσῶν ἡ φύσις τὸν νόμον⁷³. Οὐδεὶς ἂν Ὀκεανὸν ἰδεῖν ἤξιώσεν, εἰ μὴ τὴν ἐν μέσῳ φυγῶν περιεχούτῃ τῆς γῆς τοῖς τέρμασι. Τίς δ' ἂν εἴη πυραμίδων λόγος, εἰ μὴ πόρρω τοῦτο τὸ θέαμα; ἢ τοῦ κατ' Αἰθίοπας λίθου τοῦ Μέμνονος, εἰ μὴ κάκεινον ἄνω τῆς πολλῆς θέας ἡ μήτηρ ἔστησε; ταῦτά τοι καὶ ἀλήθειαν, ἀλλ' οὐ μῦθον εἶναι τὸν περὶ αὐτοῦ λόγον πιστεύομεν, ὅτι λίθος ὁμιλήσας ἥλιῳ οἷον ἀνθρώπος ἔχει καὶ φεγγεταί. Μόλις καὶ ῥέον ἡ φύσις ἀνθρώποις χαρίζεται. [608 H.] Καὶ οὐδὲ τοῦτο ὁμοῦ τε φέρεται καὶ εἰς αἶρα⁷⁴ πετάσσεται, ἀλλ' οἰκουμένησαν τὸ πολλὴ τῆς ἀκμῆς εἰσω τοῦ κάλυκος ὅψι προκύπτει καὶ σπίζεται. Ἄλλ' οὐδ' ὀπωρίζειν ἔστιν, ὅταν ἐθέλωσιν ἀνθρώποι· ἀλλὰ καὶ σκαδίζειν ἐθέλης⁷⁵, ἀναμένεις τὴν ὦραν τὴν τῆς ὀπώρας ἐπώνυμον⁷⁶. Τὸ δὲ ἐν Δωδώνῃ χαλκεῖον ὅτι ἔχει⁷⁷ ἀεὶ, μισήσας ὁ χρόνος διέλυται εἰς μῦθον τὸ τέχνημα. [1153 R.] Δεινὴ γὰρ ἡ συνθήκη χρόνον τεκεῖν καὶ τὴν ἐξουσίαν ὑβρεῖ λυμῆνασθαι. Οἰκοῦντες γῆν ζητοῦμεν θάλατταν, καὶ πλείοντες πάλιν περισκοποῦμεν τὰ λήϊα. Ὁ πλωτὴρ μακαρίζεται γηπόνον, καὶ τὴν ναυτίλον ἀρτίως ἡγεῖται πάλιν εὐδαίμονα. Ταῦτα πάντα τοῦ κόρου παίγνια. Κόρον γεννᾷ ἡ συνθήκη. Φεύγωμεν τὸν κόρον, ὃ παῖδες· τοξεύει πολλὰ κίς δι' ὕδριν οὗτος καὶ αὐτοῖς ἦδη τοῖς ἔρωσι⁷⁸. Τοῦτο γὰρ ποτε τῆς παροιμίας ἦκουσα.

Ἐκ τοῦ εἰς Μουσόνιον τὸν ἀνθύπατον Ἑλλάδος. — Τὸ Προοίμιον.

Ὄκνοῦντά με πᾶν τὰ θεάτρα, καὶ τῶν πανδήμων συλλόγων ἀπάγειν τοὺς λόγους σπεύδοντα, λύσαι

tela sunt Apollinis, et flumen fabulam habens dignam, quæ a Græcis audiat. Venit ad Indos Bacchus, ad gentem, quæ Bacchi beneficium negat, Bacchæ et Satyrus exercitus fuit, thyrsi et nebrides arma. Illi vero simul ac viderunt Deum, eum exceperunt, armisque dejectis, cum Baccho pugnare cæperunt. Cum autem in Cappadociæ fines pulsî sunt, in ripa fluminis tentoria singunt, cui nomen indituri erant. Oportebat vero eos aquis lavari: mutatur fluvius, argenteaque aqua cum Indis versata nigra fit. Illi vero id quod ipsi erant, hoc et esse, et loqui fluvium voluerunt. Hinc fama juvenem trahit: **373a** vestræ vero divitiæ non aurum Gygis, vel Lydii, sed filii quidam vigore ætatis pubescentes et florescentes, visu quidem tumidi et superbi, tanquam si e medio Jovis pectore nati essent.

Ex oratione, cum rogatus specimen distulit ac postea dixit. — Exordium.

Persæ jaculandi studium sovent, omnisque vira illis in pharetra et jaculis. Legem probò, magnum indicium laboriosi pectoris. Rara enim præmia esse decet. Ante Persas hanc legem etiam natura scivit, cum nemo Oceanum viderit, nisi media relicta terra extremis ejus sinibus circumvagatus foret. Quis de pyramidibus esset sermo, nisi procul hinc spectarentur, vel quis de lapide Memnonis apud Æthiopes, nisi illum mater extra omnem conspectum posuisset. Hæc vera esse, et non fabulose dici credimus, quia lapis loquitur cum sola humana voce, vix etiam rosam naturam hominibus largitur, nec illa simul nascitur, et in aerem expanditur, sed magnam partem vigoris in calice retinet, sero autem erumpit et aperitur. Sed neque fructus autumnales colligere licet, quando homines cupiunt, sed etsi scius legere velis, exspectas tamen tempus autumnî nominatum. Æs Dodonæum quia semper tinnit, artificium ipsum in fabulam dies invidiosa convertit, consuetudo enim satietatem facile parit, et licentiam ferocia corrumpit (51-52). Terram incolentes, mare quærimus, et rursum navigantes mentem conijcimus in segetem. Nauta felicem prædicat agricolam, et nautam contra arator fortunatum putat. Hæc omnia pueriles lusus. Satietatem gignit consuetudo. Fugiamus satietatem, pueri. Sæpe hæc ferocia tanquam sagitta ferit, et ipsis jam amoribus. Hoc enim aliquando proverbio didici.

Ex oratione in Musonium proconsulem Græciæ. — Exordium.

Coegisti me theatra negligentem, et de publicis concionibus orationem avertere conantem, legem

VARIÆ LECTIONES.

⁶⁶ ὁ om. C. ⁶⁷ νευρίδες A. ⁶⁸ ὄροις AC: οὐροῖς C. ⁶⁹ καλεῖσθαι C. ⁷⁰ τὴν ante ἡλικίαν om. A. ⁷¹ γεννόμενοι Lobeck. ad Phryuch p. 520. ⁷² ἀνεβάλλετο A. ⁷³ τὸν νόμον post τοῦτον ponit C. ⁷⁴ εἰς αἶρα] ἰσα B. ⁷⁵ ἐθέλοις C. ⁷⁶ ἐπώνυμον A: ὁμώνυμον C. ⁷⁷ libri ἔχει. ⁷⁸ ἔρωσι C: ἐρωσι C. ⁷⁹ τὸ om. A.

NOTE.

(51-52) Horat. lib. i. *Serm. satyr.* 1.

solvere. Rumpit et silentium cygnus cum audierit A
Apollinem lyram ferientem, et Zephyrus lyricum
quid sonans ex antris ad solem provocat 373b
ætonem. Audent nautæ se mari committere et vir
Bacchicus securus excitat lasciviam. Illi cum ver
mare mulcet, hic cum Bacchum thyrsus sensit
vibrasse. Te quidem ut puo, poeta quidam auda-
culus non neglexit cum Apolline ipso componere.
In tantum tibi jacula, et sagittæ grata, in quantum
Apollinem imitantur, incruenta perpetuo manent.
Non licet cuspidi tuæ hominem interimere, sed
aliquis effugit iudicium tuum, et scilicet te publicum
gladium contra cædem extendere. Sic pullus bene
domatur, et catulus scite informatur, cum sine cal-
cari domitor equum, cum sine flagello magister ca-
nem manu demulcens enutrire cupiet. Quid Cyrum
(53) Persis commendavit? lenes mores et placidi.
Felix semper hæc urbs adversus Barbaros fuit.
Nuntiat modo victoriam populo quidam e nobilibus,
qui sic strenuitatem ejus admirati sunt, ut apud
Athenienses hac oratione statuum posuerint.

Ex oratione in Severum advenam. — Exordium.

Achilles etiam inter prælia lyrae memor fuit, et qui
campos armorum fulgore illustrabat, hic in tentorio
suam citharam aptavit. Cantus argumentum, ama-
bat virtutem Achilles, virorumque gloriam nunc
bellando, nunc cantando imitabatur. De deliciis suis
dii inter se certabant. Neque Pallas armis instructa
armis contendit, neque Neptuneus, quo armatur, tri-
dentem protulit. Verum illa oleam excitavit, hic
fluctibus contra sonuit. Et decreta solvitur lis, et
Minerva vicit iudicio: hæc tibia modulata est, al-
tera citharam pulsavit, tertia fistulam inflavit.

*Ex oratione ad voluptatem captandam comparata. —
Exordium.*

Cum Musæ in Helicone ducunt choreas, omnia
circum mihi cantu replentur. Cantat cicada, et
fabulam cantu suo refricat in memoriam. Quia, in-
quit, ego olim homo cum essem semper cecini,
et cum natura mutata est, non una cum vita desi-
derium amisi. Philomelarum et 374a hirundi-
num genus, et cygnorum copia circum deas canunt.

Ex oratione in Ursicium comitem.

Quæcunque pictores etiam poterunt oratores,
omnis potius imitatio ad orationem comparata
minor est. Narrant Alarim philosophum genere
hyperboreum, lingua quidem Græcum, veste habi-
tuque Scytham fuisse. Sin alibi locutus fuerit, hoc
e media Academia, et Lycæo existimari. Dicitur

τὸν νόμον ἡνάγκασας. Λύει καὶ κύκνος σιγὴν, λύ-
ραν ὅταν Ἀπόλλωνος ἀκούσῃ πλήττοντος, καὶ τῶν
ἀντρῶν ἐξάγει τὴν ἀρδὴν πρὸς ἥλιον λυρικὸν ἡχῆσας
ὁ Ζέφυρος. Τοιμὶ καὶ ναυτῆς τὰ κύματα, καὶ βακ-
χεῖος ἀνὴρ θαρρῶν ἐγείρει τὸ σκίρτημα, ὁ μὲν ἔαρ
ὅταν κοιμῇ⁷⁸ θάλατταν, ὁ δὲ ὅταν Διονύσου θύρ-
σον δονοῦντος⁷⁹ αἰσθάνηται. Σὲ μὲν ποιητὴς τις
εὐτολμος οὐκ ἂν, οἶμαι, ὀκνήσειεν οὐδ' αὐτῷ εἰ-
κάσαι Ἀπόλλωνι. Τόξα δέ σοι⁸⁰ καὶ βέλη τοσοῦτον
φίλα ὅσον Ἀπόλλωνος φύσιν ἐνδείξασθαι, ἀναίμακτα
δὲ μένει αἰεὶ⁸¹ σῆς γὰρ ἀκίδος φόβον ἀνθρώπων οὐ
θέμις ἄψασθαι, ἀλλὰ τις ἔφυγεν διὰ⁸² σὴν ψήφον
καὶ δῆμιον ἦ⁸³ ἐξίφος κατὰ τῆς σφαγῆς ἀνατεί-
νοντα⁸⁴. Οὕτω καὶ πῶλος καλῶς πωλεῖται καὶ σκύ-
λαξ δεξιῶς σκυλακεῖται, ὅταν ἀνευ κέντρου καὶ
μάστιγος ὁ μὲν πωλοδόμνης τὸν ἵππον ὁ δὲ σκυλα-
κευτὴς τὸν κύνα χειρὶ τιθασσέων ἐκτρέφειν βούλοιο.
Τί Κύρον ἐν Πέρσαις μέγαν ἐποίησεν; Ἡμερος
τρόπος καὶ μελίχρος. Εὐτύχῃς γὰρ αἰεὶ κατὰ βαρ-
θάρων ἡ πόλις. Ἀγγέλλει ποτὲ τὴν νίκην τῶν τις
ἀριστῶν τῷ δῆμῳ· οἱ δὲ οὕτως⁸⁵ αὐτὸν τῆς προ-
θυμίας ἡγάσθησαν, ὥστε χαλκοῦς παρ' Ἀθηναίους
ἀπὸ τῶν λόγων ἐκείνων ἔστηκεν.

Ἐκ τοῦ εἰς Σεθῆρον νηλιν. — Τὸ Προοίμιον.

[609 H.] Ἐμέμνητο δὲ ἄρα καὶ παρὰ τὰς μάχας
'Αχιλλεὺς τῆς λύρας· καὶ τὰ μὲν πεδία τοῖς ὅπλοις
ἥστραπτεν, ὁ δὲ κατὰ τὴν σκηνὴν τὴν ἑαυτοῦ κιθάραν
ἤρμωζεν. Ἡ δὲ τῆς ψῆδης ὑπόθεσις, ἥρα ἀρετῆς
'Αχιλλεὺς, καὶ τὰ κλέα τῶν ἀνδρῶν νῦν μὲν πολεμῶν
ἐμιμνετο, νῦν δὲ ψῆδὰς ἐργαζόμενος. Ἐρὶς ἦν ἀμφὶ
τοῖς παιδικοῖς τῶν θεῶν· ἀλλ' οὔτε Ἀθηνᾶ τὰ ὅπλα
ἔχουσα τοῖς ὅπλοις ἤριζεν, οὔτε Ποσειδῶν φέρων τὴν
τρίαιναν ταύτην προβέβητο, ἀλλ' ἡ μὲν τὸν θαλλὸν
ἀνέσειεν, ὁ δὲ ἀντήχει τῷ κύματι. Καὶ⁸⁶ λύει ψῆ-
φος τὴν κρίσιν, καὶ Ἀθηνᾶ λαμβάνει τὰ νικητήρια.
Καὶ ἡ μὲν ἠλῆι, ἡ δὲ κιθάραν εἶχεν, ἡ δὲ ἐνέπνει
τῇ σύριγγι.

Ἐκ τῆς Λαλιᾶς — Τὸ⁸⁷ Προοίμιον.

"Ὅταν αἱ Μοῦσαι καθ' ἑλικῶνα χορεύουσι, πάντα
μοι ἡχῆς ἐμπέπλονται⁸⁸. Ἡχεῖ μὲν τέττιξ, καὶ ἀνα-
μιμνήσκει τὸν μῦθον τῷ μέλει, ὅτι Ἐγὼ, φησὶν, ὢν
ἄνθρωπος ἤδον αἰεὶ, καὶ ἐπειδὴ τὴν φύσιν ἡμεῖσα,
οὐ συναφῆκα τῷ βίῳ τὸν πόθον. Ἀηδόνων δὲ καὶ
D χελιδόνων γένη, ἔτι δὲ κύκνων ἀγέλει, περὶ τὰς θεὰς
χορεύουσιν.

Ἐκ τοῦ εἰς τὸν κόμητα Οὐρσικιον.

"Ὅσα γραφεῖς, καὶ λόγοι δύνανται, μᾶλλον δὲ μι-
κροτέρα μίμησις πᾶσα πρὸς λόγους. Ἀδάριν τὸν
σοφὸν γένος μὲν Ὑπερβόρειον λέγουσιν, Ἑλλήνα δὲ
τὴν φωνὴν γεγενῆσθαι, καὶ Σκυθὴν μὲν ἄχρι στολῆς
τε καὶ στήματος, εἰ δὲ πού γλῶτταν κινήσειε, τοῦτο
ἐκεῖνο⁸⁹ ἐκ μέσης Ἀκαδημίας καὶ αὐτοῦ Λυκαίου νομί-

VARIE LECTIONES

⁷⁸ κοιμῇ] ἴση κοιμίζον C. ⁷⁹ δονοῦντα C. ⁸⁰ σοι] τοι C. ⁸¹ διὰ om. C. ⁸² ἦ⁸³ Wernsdorffius, δὴ C :
εἶδε C. ⁸⁴ ἀνατείνοντας C. ⁸⁵ οὕτως C : ὅντως C. ⁸⁶ καὶ ante λύει om. A. ⁸⁷ τὸ om. A. ⁸⁸ ἐμπέ-
πλονται C : ἐμπέπλονται C. ⁸⁹ ἐκεῖνον A.

NOTÆ.

(53) Cyrus rex, de quo Xenophon. in *Cyropædia*.

ζεσθαι. Τὸν Ἐλευσίνιον ἐφησον ἀρθῆναι λόγος πρὸς Ἀθήνην, ὅτι τὴν νομάδα τράπεζαν ἡμέροις ἀμείψῃ πυροῖς. Ἦκεν Ἀβάρης Ἀθήναζε τότε ἔχων, φερέ-
τραν ἡμέρους εἰς ὦμον, χλαμύδι σφιγγόμενος. Ζώνη
ἦν κατ' ἰξῶν⁸⁰ χρυσῇ, ἀναξυρίδες ἐκ ταρσῶν ἄκρων
ἄχρι καὶ γλουτῶν ἀνατείνουσαι. Τοῦτο πανταχόθεν
εὐρίσκομεν, καθάπερ ἐν ἀρμονίᾳ λύρας, σύμφωνον
ἔχοντα τῇ γνώμῃ τὸν λόγον. Ἦν ἡδὺς ἐντυχεῖν,
δεινὸς ἥσυχῇ μεγάλην πρᾶξιν ἐργάσασθαι, ὅξως τὸ
παρὸν ἰδεῖν, προμηθεὺς τὸ μέλλον φυλάττεσθαι, σο-
φίας ἥττων, ἐραστῆς φιλάς, ὀλίγα μὲν τύχῃ πι-
στεύων, γνώμῃ δὲ τὰ πάντα πιστούμενος.

Ἐκ τοῦ εἰς Σεθῆρον ἐταῖρον.

Τίς γὰρ ἐκείνου μάλλον ἢ σὺν τάχει τὴν τοῦ δι-
καίου φύσιν ἐθήρευσεν, ἢ σὺν ὀρθότητι θηρεύσας
ἐδομοσίευσεν⁸¹; Τίς μὲν οὕτως ὅξως πρᾶξαι, τίς δὲ
βραδὺς κολάσαι τὸν κινδυνεύοντα; τίς μὲν οὕτω
κρείττων χρυσοῦ, τίς [610 H.] δὲ ἥττων φιλανθρω-
πίας⁸² καὶ τοῦ κατελεῆσαι τὸν δυστυχήσαντα;
Ἀδρὸς μὲν ἐν λόγοις, ἔργα δὲ καὶ πράξεις ἀδρό-
τερος.

*Ἐκ τοῦ εἰς Σκυλάκειον⁸³ τὸν ἀνθύπατον Ἐλ-
λάδος.*

Χρυσῷ μὲν ἀσπίς ἀστράπτουσα, καὶ τὴν Ἡφαίστου
μηνύουσα χεῖρα τοῖς θαύμασιν, ὅτι μόνῃ διὰ σοφίαν
ἠρίστατο τῇ τέχνῃ φύσιν μιμήσασθαι. Μαίανδρος δὲ
Κάρ⁸⁴ ποταμὸς, ὅσον πληθεῖ τοῦ Νεῖλου λείπεται,
τοσοῦτον φύσει περίεστι. Τοῦ μὲν γὰρ μῦθος ἡ γῆ
ἦν Αἰγυπτίους χαρίζεται· ὁ δὲ πλωτῆρας ἀποσυλῆ-
σας⁸⁵ τὴν θάλατταν, γηπόνους σχίζειν ἔδωκεν ἀρού-
ραις ἀντὶ κυμάτων τὰς⁸⁶ αὐλάσας. Ἴδιος ἂν πεδίων
μὲν τὴν πρόσθεν θάλατταν, σχιρτῶντα δὲ ἀντὶ μὲν
δεξιῶν νεβρόν· ἀντὶ δὲ ναύτου καλεῖσθαι νομέως
ἡχοῦσης ἀκούσῃ σύριγγος.

Ἐκ τοῦ εἰς νεήλυδας Ἐφεσίου. — Τὸ Προόμιον.

Ὅτε⁸⁷ τὸν μαντικὸν Ἀπόλλων ἰδρύσας τρίποδα
τοῖς πανταχόθεν ἐθέσπιζε, πάντα γένῃ καὶ πάσαι
πόλεις παρὰ τὸν θεὸν ἐστέλλοντο ὑπὸ τῆς φήμης
δημαγωγούμενοι.

*Ἐκ τοῦ εἰς τοὺς ἐταίρους πατρίδος⁸⁸. — Τὸ
Προόμιον⁸⁹.*

Ἀλλὰ γὰρ ὥρα λοιπὸν, ὦ παῖδες, καὶ τοῖς πολί-
ταις τὴν λύραν τὴν ἡμετέραν ἀρμόσασθαι. Τί τὴν
ἐνεγκούσαν πόλιν ποιήσομεν; ἄλλ' ἐπεὶ οὐκ ἐπὶ τῶν
ἀρμάτων⁹⁰ ἡμεῖς ὀχοῦμεθα οὐδὲ τὰ ποιητῶν σπου-
δάσομεν, φέρε ἀνδράσι καὶ λόγοις τὴν πόλιν τειχίω-
μεν. Τὴν δὲ Ὀμήρου τὴν μεγάλην ἡχὴν τί τῶν ἀπάν-
των ἐξέμηνεν; Οὐκ ἀνδρῶν δόξα; Ἐγὼ δὲ ἀρετὴν
ζητῶ, καὶ ἀπὸ ταύτης ἐπαινεῖν τοὺς ἀνδρας βούλομαι.
Τῆς δὲ ἀρχικῆς ἀρετῆς διπλὰ τεκμήρια, βασιλεῖς τε
αἱ⁹¹ φῆφοι καὶ τῶν ἀρχομένων οἱ πόθοι. [1137 R.]
Μετὰ τῶν ἔργων τὴν φύσιν σκέπτεσθαι ἄξιον· καὶ
ἴσον τὴν εὐρήσει τὰς τε πράξεις ἡχοῦσας καὶ τὴν
φύσιν ὅθεν κατέρωθωνται. Τίνα δὲ τῆς φύσεως τοῦδε⁹²

A Triptolemus sublatus esse a Cerere, ut pastoralem
mensam suavi tritico commutaret. Venit Athenas
Abaris instructus sagittis, humeris portans phare-
tram, astricta chlamyde, circa lumbos aurea erat
zona, femorale ab imis pedibus in nates usque ex-
tensum. Hanc ubique orationem reperimus, ut in
harmonia lyrica cum animo consonantem. Comis
fuit in conveniendo, in rebus magnis tacite pera-
gendis industrius, in re presenti videnda peracutus,
in futura praevidenda circumspectus, sapientiae
cupidus, amicitiae cultor, paucā committens fortunā,
omnibus tamen ob prudentiam commissus.

Ex oratione in Severum collegam.

Quis magis illo, vel cum celeritate justitiam se-
ctatus est, vel cum ratione sectatus, magis eam
B publice demonstravit? quis sic in agendo subtilis,
quis in puniendis sentibus ita tardus? Quis adeo
auri victor? quis ita cupidus humanitatis, et tantae
erga miseros clementiae? Maturus quidem in ver-
bis, in rebus et operibus maturior.

Ex oratione in Cylaceum Graeciae proconsulem.

Clypeus, auro coruscat, et Vulcaniam refert artificio
dextram, quae sola ob sapientiam artificio naturam
valet adumbrare. Meander Cariae fluvius, quantum
magnitudinis a Nilo superatur, tantum natura su-
perat terra, quam Aegyptiis largitur, de hoc fabu-
lam fingit. Ille vero nautis mare eripiens, agricolis
C delit aratris pro aquis sulcos scindere. Videas
campum, ubi prius fuit mare, videas lascivientes
hinnulos loco delphinorum, loco nautae hortantis,
pastoris sonantem fistulam audias.

374^b *Ex oratione in advenas Ephesios. —
Exordium.*

Cum Apollo divinatorium tripodem collocans
omnibus oracula redderet, omnes gentes omnes-
que urbes fama hac ad Deum attrahebantur.

Ex oratione in populares suos. — Exordium.

Enim jam demum tempus est, juvenes, etiam
civibus lyram nostram adaptandi. Quid urbem pro-
ferre dicemus? sed cum non in curribus nos vela-
mur, neque studia poetarum amplectamur, age vi-
ris et oratione urbem muniamus. Quid ex omnibus
magnam Homeri famam in furorē egit? Num vi-
rorum gloria? Ego virtutem quaero, et ob hanc
viros celebrare cupio. Principium virtutis duplicia
sunt indicia, cum regis decreta, tum subditorum
amor. Cum subditis amorem, cum operibus natu-
ram par est considerari, et aliquis reperiet opera
aequalia cum natura, a qua diriguntur. Quenam
principium naturae signa? acerrimo esse iudicio,

VARIÆ LECTIONES.

⁸⁰ ἰξῶν C. ⁸¹ ἐδομοσίευσεν A. ⁸² φιλανθρωπίας ἥττων C. ⁸³ σκυλάκειον corr. A, σκυλάκιον corr. C,
κυλάκειον pr. A, κυλάκιον pr. C. ⁸⁴ Κάρ] καρῶν C. ⁸⁵ ἀποσπλήσας C. ⁸⁶ τὰς C : τοὺς C. ⁸⁷ ὅτε —
vocat πατρίδος litteras id correctas habet A. ⁸⁸ προόμιον om. pr. C. ⁸⁹ τῶν ἀρετῶν ἀρμάτων C.
⁹⁰ αἱ om. A. ⁹¹ quae post πόθοι addebantur, μετὰ τῶν ἀρχομένων οἱ πόθοι, omisi cum AC. ⁹² τοῦδε C :
τοῦτων C.

sublimi animo, in benefaciendo promptum, moribus esse popularibus, eloquentia si dicendum esset, Periclem vincere, si quid agendum, Alcibiadem imitari, urbem potius amare, pecuniasque potius contemnere, quemadmodum Periclem fecisse diximus, in agendo vehementiorem multo esse Clinia, ad agendum vel sine artelyra quavis aptiorem esse. Talem aliquem Proteum esse Ægyptiæ fabulæ ostendunt, cum eundem nunc in aquam, nunc in arborem, et flammam mutant. Promptitudinem naturæ per hoc significare volunt.

Ex oratione in Privatum Romanum. — Proæmium.

Amor ignis Eleusini traxit etiam Anacharsim Scythiam ad mysteria.

Ex oratione, cum Corintho reversus esset.

Si casus aliquis corpora separaret, animo tunc prospiciendum, et amore amor amicorum non est disjungendus: agnosco affectum; animum meum explicat poesis.

375a *E propemptica in Ampelium. — Exordium.*

Solus e Græcis, o adolescentes, hujus fugæ laqueos reperiam. Heri fugam minatus est currus, hodie visus est meis retibus constrictus esse. Ferunt Alexander vetustis et materiam artificibus dedisse, ita ut Lysippus et Apelles formam ipsius partiti, ille quidem coloribus, hic vero ære naturam regis explicuerint. Cum vero oratio corpus transcendens, cum animi venustate et decore conjungatur. Sit et hæc vera delineatrix, nullum gubernatorem peritum omni habens navigatione. Infinitum cum inopia confunditur. Exercitatio præsumit artem quam didicit. E carceribus ad calcem cursum dirigite. Facilis est communis hæc est virtus. Malum odisti? cum malo etiam bellum gessit. Injustorum naturam donorum fugisti? ipsæ etiam animæ sæpe januam damnoso auro, justitiamque coarquenti occlusit. Noverat enim iustitiam, non esse cum tenuibus opibus infamiam, sed cum improbitate divitiis, virtuti inimicas et gloriæ. Hæc initium laudum est, quia et initium rerum. Hoc vero deinde, quid quis dixerit? quid observaverit? Discere enim infinitum est, non dicere, ingratum. Quemadmodum illi qui pulchras statuas intuentur, conjiciunt oculos in eam quæ primo occurrit, deinde aliam post aliam spectantes dubitant quam prius conspiciant. Potius vero (quid enim mihi opus antiqua similitudine?) ut si qui aliquam e multis novis statuam novam vident, aspicerent summam omnes e pulchritudine quæ est, in toto circumfusa coguntur, particulatim vero alia alio ducente cupiditatem, admiratione spectaculum abruptum: sic et facta tua undique convenientia aliam historiam postulant, nec his orationis terminis includi volunt. Quis facta vel iustitiam, vel privatam operam, vel republicæ

A γνωρίσματα; ὅθεν φρόνησιν, ὁψήλως γνώμην, εὖ ποιεῖν ἀσκνος, δημοτικὸς τὸν τρόπον· εἰ μὲν εἰπεῖν δέη, τὸν Περικλέα νικῶν, εἰ δέ τι πρῶξαι, τὸν Ἀλκιβιάδην μιμούμενος; μᾶλλον δὲ καὶ φιλόπολις [μᾶλλον δὲ] καὶ χρημάτων κρείττων, ὅπερ ἡ συγγραφή τὸν Περικλέα προσεῖρκεν, ἐν δὲ τῷ πράττειν πολλῶ τῷ Κλεινίου θερμότερος, ἀπάσης ἀτεχνῶς λύρας οὐ μείον πρὸς πᾶσαν πρῶξιν εὐάρμοστος. Τοιοῦτόν τινα καὶ τὸν Πρωτέα γενέσθαι μῦθοι δηλοῦσιν [611 H.] Αἰγύπτιοι, ὅταν αὐτὸν νῦν μὲν εἰς ὕδωρ ἀμείβουσι· νῦν δὲ εἰς δένδρον καὶ φλόγα· τὸ εὐκόλον γὰρ τῆς φύσεως διὰ τοῦτου σημεῖναι βούλονται.

Ἐκ τοῦ εἰς Πριβάτον Ῥωμαίων. — Τὸ Προοίμιον.

Ἦγαγε δὲ ἄρα ὁ τοῦ πυρὸς τοῦ κατ' Ἑλευσίνα πύθος καὶ Ἀνάχαρσιν τὸν Σκύθην ἐπὶ μυστήρια.

B Ἐκ τοῦ ὅτε ἀπὸ τῆς Κορίνθου ἐπανήλθεν.

Εἰ δὲ ἄρα τύχη τις διασχιζοῖ τὰ σώματα, τῇ γούν ψυχῇ προβλέπειν καὶ μὴ τῷ πῶθι τῶν παιδικῶν ἀποσχίζεσθαι. Γνωρίζω τὸ πάθος· ἐμὴν ἐρμηνεύει γνώμην ἡ ποίησις.

Ἐκ τῆς εἰς Ἀμπέλιον Προπεμπτικῆς. — Τὸ προοίμιον.

Ἦμελλον ἄρα, ὦ παῖδες, ἡμελλον μόνος εὐρήσειν Ἑλλήνων τῆς τοῦδε φυγῆς τὰ θήρατρα. Χθὲς δρασμὸν ἤπειλοι καὶ ἄρματα, τήμερον ὥφθη τοῖς ἐμοῖς δικτύοις ἀλώσιμος. Γενέσθαι μὲν καὶ Ἀλέξανδρον λόγος ταῖς παλαί τεχναις ἀγώνισμα, ὥστε δὴ καὶ νειμάμενοι τὴν μορφήν αὐτοῦ Λύσιππος καὶ Ἀπελλῆς, ὁ μὲν φαρμάκοις, ὁ δὲ χαλκῷ τὴν φύσιν τοῦ βασιλέως ἠρμύνευσαν. Ἐπεὶ δὲ ὁ λόγος ὑπερβάς τὸ σῶμα ψυχῆς ὁμιλεῖ καὶ ἁλλεῖ καὶ χάρισιν, εἴη ἂν καὶ οὗτος ἀψεῦδης ζωγράφος, μὴ τὸν πρωράτην ἐπιστήμονα πάσῃ ναυτιλίᾳ κτησάμενος· τὸ γὰρ ἀπειρον ἐπὶ τῆς χρείας ταράττεται, τὸ δὲ μελετῆσαν θαρρεῖ τὴν τέχνην ἦν ἐμαθεν. Ἐκ πυλῶν εἰς νύσσαν ἴσον τὸν δρόμον ἰθύνετε. Πρὸς εἰ; κοινὸν καὶ τοῦτο πλεονέκτημα. Κακίαν μισεῖς; κακίᾳ συνεπεστράτευσεν. Ἀδίκων δῶρον ἐξέκλινας φύσιν; ἀπέκλεισε καὶ οὗτος τὰς τῆς ψυχῆς πύλας ὀδριστηῇ χρυσῷ καὶ δικαιοσύνῃ ἐλέγχοντι. Ἔγνω γὰρ ὡς οὐ δικαιοσύνη σὺν ὀλίγοις φόγος, ἀλλὰ σὺν ἀδικίᾳ πλοῦτος ἐχθρὸς ἀρετῆς καὶ τοῦ θαυμάζεσθαι. Αὕτη δὲ πρώτη τῶν ἐγκωμίων ἀρχή, ὅτι καὶ ἀρχὴ τῶν πράξεων. Τὸ δὲ μετὰ τοῦτο τί μὲν εἴποι τις, τί δὲ φυλάξαιτο; καὶ γὰρ τὸ λέγειν ἀπορον, καὶ τὸ μὴ λέγειν ἀχάριστον. Ὅσπερ γὰρ οἱ τὰ κάλλη τῶν ἀγαλμάτων θεώμενοι ἔχονται μὲν τοὺς ὀφθαλμοὺς ὑπὸ τοῦ πρώτου προσπίπτοντος, μεταδιδάζοντες δὲ ἄλλοτε ἐπ' ἄλλο τὴν θέαν ἀποροῦσιν ὅ τι πρῶτον θεάσονται· μᾶλλον δὲ (τί γὰρ μοι δεῖ παλαιὰς εἰκόνας;) ὥσπερ οἱ τὴν νέων δημιουργημάτων θεώμενοι¹⁰ προσβλέπειν μὲν ἅπασιν ἀθρόως ὑπὸ [612 H.] τοῦ περιεχυμένου τῷ παντὶ κάλλους βιάζονται, ἐν μέρεσι δὲ ἄλλου ἄλλοθεν δημαγωγούντος τὸν πόθον σχίζονται τὴν θέαν τῷ θαύματι, [1140 R.] οὕτω καὶ αἱ οἱ πράξεις πᾶσαι πανταχόθεν προσπίπτου-

VARIÆ LECTIONES.

¹ ὅπερ fortasse legendum ἦπερ. ² ὁμιλεῖ Wernsdorfius: libri ὁμιλεῖ. ³ καὶ om. C. ⁴ κακίᾳ Wernsdorfius: libri κακίας. ⁵ ὅτι καὶ ἀρχὴ om. C. ⁶ κάλλη post ἀγαλμάτων ponit C. ⁷ πρῶτον S. ⁸ θεάσονται S.

σαι ιστορίαν ἄλλην ζητοῦσιν, ἀλλ' οὐ τὸν παρόντα τῶν λόγων νόμον ἀνέχονται. Τὰς πράξεις εἴη τις ἢ τὰς δίκας; [ἦ] τὴν ἐν μέρει σπουδὴν ἢ τὰς ὑπὲρ τῶν ὅλων φροντίδας; πενίας πρόνοιαν ἢ τὸν σὺν πραότητι τῶν δυναστευόντων σωφρονισμόν; Ἀλλὰ διὰ σὲ καὶ Σπάρτην τρυφᾷ, ρυπῶντα πλόκαμον εἰς εὐανθὴ κόμην ἀμείψασα. Τὸν δὲ ἀπειρον τῶν οἰκοδομημάτων ὅγλον τίς ἂν κατ' ἀξίαν δηλώσει; Περικίλει μὲν προπύλαια πρὸς φιλοτιμίαν ἥρκει καὶ παρθενόν, καὶ οἶκος Δαρείῳ βασιλείας, καὶ ἀμπελος Ἀρταξέρξει χρυσῇ, Θεοδώρῳ Σαμίου ποιήμα, ἀχρηστον ἔργον τρυφῶντος Μήδου κατὰ τῆς φύσεως. Σὺ δὲ ἐκ Πυλῶν ἀρξάμενος ἀχρι καὶ Πελοποννήσου μυχοῦ πάντα τὸν ἐν μέσῳ τόπον πόλεις ἀπέφηνας. Στενωπὸς τις ἦν Κολυττὸς¹¹ οὕτω καλούμενος ἐν τῷ μεσαιτέρῳ τῆς πόλεως, δῆμου μὲν ἔχων¹² ἐπώνυμον, ἀγορᾶς δὲ χρεῖα τιμώμενος. Κατὰ δὲ χλῆος τὸ πάλαι ἐρχεται καὶ οὗτος ἐπὶ τὸν τόπον, ὑπὸ τῆς φήμης δημαγωγούμενος. Ἰδὼν δὲ τὴν μὲν φύσιν ἡγάσθη τοῦ τόπου, τῇ κατασκευῇ δὲ ἡσυχνῇ [πλέον] ὑπὲρ τῆς πόλεως, οὐ μὴν ἀφῆκε πλέον ἐρυθρίσαι τὴν πόλιν ἐπὶ τῷ πράγματι. Σὺ καὶ τοὺς μύθος πιστοῦς ἀπέδειξας, ὅτι στένει καὶ λίθος¹³ ἐρῶν καὶ λείδει δάκρυα ὥσπερ ἐραστὴς τῆς ἐρωμένης κλεπτόμενος· ὥς ἐγὼ δέδοικα μὴ τι καὶ πάθος ὁ περὶ σὲ πόθος ἐργάσθαι, καὶ τινες τὴν φύσιν ἀμείψαντες εἰτα ξένον μῦθον γεννήσωσιν, ἀνθος ἢ δένδρον γενόμενοι.

Ἐκ τοῦ εἰς Ἀνατόλιον ὑπαρχον. — Τὸ Προόμιον.

Ἀχιλλεῖα παρ' Ὀμήρῳ φόνον ἐταίρου διακρύοντα Ζεὺς ἐξ οὐρανοῦ, δι' Ἑρμοῦ πέμψας σύνθημα, ὅπλων ἱκέλευσεν ἀφασθαι. Φέρ' οὖν καὶ ἡμέτε ὥσπερ ἔκ τινος ἀνωθεν βεβύματος εἰς πανήγυριν τὸ πάθος λύσαντες, τῷ μουσιγέτῃ χορεύομεν. Θήρα γέγονε τῆς ἡμετέρας τέχνης ὁ μέγας ὑπαρχος. Οὐ μύθος ταῦτα οὔτε Ἀττικὰ κομψεύματα, ξένος ἐκ Θηβῶν Διόνυσος, Ποσειδῶν ἐραστὴς ἀπὸ τοῦ κύματος, οἷα κατὰ τῆς πόλεως Λάκωνες παίζουσιν, ἀλλ' ἀληθὲς ἐντύχημα¹⁴, ἀλλὰ παιδεία καὶ νόμοι, βίβλα τῶν ἀγαθῶν καὶ μητρόπολις. Αὐτὸς τε φυτεύει τῷ φυτῷ τούτῳ τὴν ἐαυτοῦ ψυχὴν, Ἀττικὰ ἐπάρδων τὰνάματα. Ἀεὶ δὲ τὰ¹⁵ καλὰ σπάνια, καὶ δόξαν ἀθάνατον τοῖς ἐπινοοῦσι προμνόμενα. Πρῶτος μὲν ὁ σοφὸς Ἀνάχαρσις ἐκ Σκυθῶν ἦλθεν εἰς Ἑλλάδας, πρῶτος δὲ Πέλοψ Λυδῶν, [613 H.] ἐπ' ἀθανάτων ἵππων κατὰ γαλήνης ὁδοῦμενος. Καὶ μισθὸν τῆς καινοτομίας λαμβάνει δοῦναι τῇ χώρῃ τὸ πρόσρημα. Καὶ ὁ μὲν ἔπαινος ἐν αἰγιαλῷς ἐτι, πειλαγίξει δὲ ὁ λόγος, οὐχ ὁρῶν ὄρμον φαινόμενον. Κρατίστου οὖν Ἰώως εἰκόνι τὴν τοῦδε φύσιν θηράσαντα, τὸ τοῦ Φειδίου μιμήσασθαι. Οὐκ ἡγνός Φειδίας ὅσος καὶ ἐν ὅσῳ ὁ Ζεὺς, ὅτε τὴν ψυχὴν τῆς χειρὸς σοφώτερος. Βουλόμενος οὖν ἐνὶ θηρᾶσαι τὴν Διὸς φύσιν ἀγάλλματι, χρυσῷ κεράσας ἐλέφαντα, Ἡλείους μὲν τὸν Ὀλύμπιον, τοῖς δὲ ἄλλοις ἀνθρώποις τὸν Δία εἰκόνι μιᾷ τοσούτον ὅσον ἐκτυπωσάμενος. Ἐθέλω δὲ σοι θεῖον ἐκ φαρμάκων γράψαι τὸν πίνακα· ἐκπλῆτω γὰρ ταχέως χρόνον τὰ γήϊνα. Δόγμα δὲ καὶ δόξαν ἐφ' ὧν φίλον καλεῖν τὸν πίνακα, οὐ διοίσωμαι. [1141 R.] Ἐπειδὴν κάμοι τὸ πολὺ σῶμα τοῦτο

curas, inopiae providentiam, vel principum temperantiam cum clementia, dicere posset? Propter te Sparta sordidum crinem in venustam caesariem commutans, in deliciis agit. Quis infinitam adificiorum copiam pro dignitate recenseat? **375b** Sufficit Pericli ad commendationem Propylaea, et Parthenon, et Dario domus regalis, aureaque vitis Artaxerxi Theodori Samii opus, cum Medus ille inutile hoc opus adversa natura in deliciis haberet. Tu autem a Thermopylis incipiens, ad usque extremum Peloponnesi recessum, omnem locum medium urbes esse declarasti. Fuit quidam vicus Colyttas in urbis meditullio vocitatus, populi quidem habens nomen, sed fori usu celebris, antiquus gloria, venit ille huc fama ductus. Videns vero naturam loci admiratus est: ornatu vero urbis magis confusus est, non tamen desiit in re gerenda propter urbem pudore suffundi. Tu vero fabulas credibiles esse ostendisti. Cum lapides tui amantes ingemiscant, et lacrymas libent velut ab amata separatus furtim amasins, ut ego vereor, ne tui desiderium damnum aliquot exciet, et aliqui naturam commutantes, in florem aut arborem conversi fabula absurda fiant.

δέδοικα μὴ τι καὶ πάθος ὁ περὶ σὲ πόθος ἐργάσθαι, καὶ τινες τὴν φύσιν ἀμείψαντες εἰτα ξένον μῦθον γεννήσωσιν, ἀνθος ἢ δένδρον γενόμενοι.

Ex oratione in Anatolium praefectum. — Exordium.

Jupiter per Mercurium e caelo tesseram mittens, apud Homerum, jussit Achillem socii casum deplorentem arma sumere. Agedum ergo etiam nos tanquam caelesti aliquo impulsu in festiuitate dolorem soluentes, Apollini cantemus. Nos nostris artibus magnum illum principem cepimus. Non haec sunt nugae, aut Attici sales, Bacchum e Thebis peregrinum, Neptunum e fluctibus amantem, sicuti ad urbem Lacones ludunt, sed verum colloquium, sed institutio et sanctio, radix honorum et initium. Ipse vero hoc germine animum suum plantat, Atticis irrigans aquis. Semper vero omnia pulchra rara, et immortalē gloriam intelligentibus conciliant. Primus sapiens Anacharsis e Scythia in Graeciam venit; primus Pelops e Lydia immortalibus in serenitate vectus equis, et mercedem novae divisionis accipit, ut dederit regioni cognomen. Et laus illa quidem adhuc in littoribus: fluctuat vero oratio non videns portum apparentem. Optimum igitur forsitan fuerit, hunc imagine ejus naturam exprimentem, Phidiam in eo imitari. Non ignorabat Phidias, quis et in quibus Jupiter esset, scilicet animo **376a** sapientior quam dextra. Cupiens igitur una imagine Jovis ingenium exprimere auro commiscens ebur, Eleis quidem Olympium, aliis hominibus Jovem una imagine talem, ut est, effingens. Voluisti e divinis coloribus tabulam pingere, terreni enim colores tempore eluuntur: sententiam vero et opinionem, si cui placet nominare tabulam, non contendam. Quandoquidem et mihi hoc ingens cor-

VARIAE LECTIONES.

¹¹ Κολυττὸς] πόλις C. ¹² ἔχων om. C. ¹³ λίθους. ¹⁴ εὐτύχημα C. ¹⁵ τὰ post δὲ add. AC.

pus improbitalis morbo (quod terram quidem nos centrum divini illius mundi putamus), tunc Lacheæos fusus celum tela penetrans, e Jovis penetralibus animam sinceram trahit, divinarum imaginationum substantiam ad nos transferentem. Hæc parit iustitiam, hæc fortitudinem, ex illa propriam sententiam pure ipsa anima habet: hanc vero sequitur magna virtutum similium societas, sublimitas mentis, excellentia animi, libera vox, manus beneficiis non alliciendæ, amicitiae studium, veritatis amor, incommutabilis sententia ex amicitia virtutem non dijudicans, sed virtute amicitiam ponderans.

Ex oratione in Phæbum proconsulis filium. — Exordium.

Sapientiae initiis humiliore lingua responsuri, verisimile puto fore, ut sophisticis etiam rationibus occurrant. Isocrates sophista (notum omnibus hoc nomen cum orationibus puto, quia ob illum Sophistæ poeticam negligentes, propriam legem complexi sunt). oratione quidem semper eloquentiae amatoribus regalia scholarum suarum patefecit.

Ex oratione in Arcadium medicum et principem.

Descripsit pueros circum thalamum ludentes, et suis eos fistulis facit specimen exhibere. Nunc vero aliud certamen, aliud stadium, Musarumque delubrum sacris sacerdotibus apertum ab amicissimis aleatoribus. Aiunt Democidem illum Crotoniatam, primum Græcam [medicinam] apud Barbaros coluisse.

E propemptica in socios advenientes.

Animosus, orationi miscens affectum, et fortis audit: vita mollis, mensuram ponens **376^b** naturæ, temperantiam assumpsit. Mare mutat naturam in multas formas. Purpurascit quidem cum intranquillitatem sedarit fluctus, obscuram vero speciem habet cum fluctibus turbatum effertur.

E propemptica in Flavianum. — Exordium.

Conjecisti me, meliorem parantem lyram, o amice, ut te scilicet post Africam salutarem, repente fugiens in inamœnam Musam. Visum nondum est ver. et tempestas Hellespontica irrumpens animam suffocavit. Nondum solem vidimus, et radios aversum mutavit, Græcisque noctem inducere minatus est. Prius ingemiscimus, quam riserimus, prius diis viarum præsidibus vota dedimus, quam sacrificia te reduce fecerimas, orationem timidiorum quam dextram coargui, ea præstare negligentem, quæ cera et ferrum audent. Semper enim gloria ex Africa in Græciam profecta est. Ventum quidem fecit jocantem et ludentem, quales pictores in tabu-

A κακίας νόσῳ φθειρόμενον, ὃ γῆν μὲν ἡμεῖς ἀντρον ἐκείνου τοῦ θεοῦ κόσμου νομίζομεν, τότε Λαχέσσεως ἄτρακτος¹⁰ οὐρανὸν σχίσας τοῖς νήμασιν ἐκ τῆς διῶς ἐστίας ἀγει ψυχὴν ἀχραιφνῆ, τῶν θεῶν φασμάτων παρ' ἡμᾶς τὴν οὐσίαν διαπορθεύουσας. Αὕτη φέρει δικαιοσύνην, αὕτη ἀνδρείαν¹¹ παρ' αὐτῆς· αὐτοφρόνησις καθαρῶς ἡ τοιαύτη ψυχὴ. Ἐπεταὶ δὲ αὐτῇ καὶ ἀρετῶν συμφύτων μυρίος θίασος, ὕψος ψυχῆς, μεγαλοπρέπεια γνώμης, ἐλευθέρα φωνή, χεῖρες ἄωροι, φίλιας πόθος, ἀληθείας ἔρως, ἄτρεπτον φρόνημα. Οὐκ ἐκ φίλιας ἀρετὴν κρίνων¹², ἀλλ' ἐξ ἀρετῆς τὰ τῆς φίλιας σταθμώμενος.

Ἐκ τοῦ εἰς Φοῖβον τὸν τοῦ ἀνθυπάτου παῖδα. — Τὸ Προσίμωρ.

B Σοφιστοῦ δὲ¹³ θύραν ἐκ μικροτέρας γλώττης ἀμείψαντας¹⁴ σοφιστικοῖς εἰκῆς, οἶμαι, περιτυγχάνειν καὶ διηγῆμασιν. Ἰσοκράτης ὁ σοφιστὴς (γνώριμον δὲ πᾶσιν, οἶμαι, μετὰ τῶν λόγων καὶ¹⁵ τοῦνομα, ὅτι δι' ἐκείνων σοφιστῶν γλώττα ποιητικὴν ἀτιμάσασα¹⁶ οἰκαῖον νόμον ἠσπᾶσαστο) λόγῳ μὲν αἰεὶ τοῖς λόγων ἐρῶσι τὰ βασιλεία τῶν ἑαυτοῦ μουσιῶν ἀνεπατάσσεν. Ἐκ τοῦ εἰς Ἀρκάδιον τὸν ἱατρὸν καὶ κόμητα.

Παίζοντας γὰρ τοὺς νέους περὶ θάλαμον ἰσότησε, καὶ ταῖς ἑαυτῶν ἱσγίαι ποιεῖ τὴν χάριν ἐλέγχοντας. Νῦν δὲ ἕτερος ἄθλος, καὶ ἄλλο στάδιον, καὶ Μουσῶν τίμενος μῦσταις¹⁷ ὁσίοις ἀνοιγόμενον. Περὶ τοῖς φιλάτοις κυβεύουσι. Φασὶ δὲ καὶ Δημοκρίδην τὸν Κροτωνιάτην ἐκείνων τὸν πρῶτον ἱατρικὴν Ἑλλάδα παρὰ βαρβάρους κομίσαντα.

C Ἐκ τοῦ προπεμπτικοῦ τοῦ εἰς τοὺς προσελθόντας ἐταίρους.

[614 H.] Ὁ θυμοειδὴς τὴν ψυχὴν, λόγῳ κεράτας τὸ πάθος, ἀνδρείος ἤκουσεν· ὁ τὸν βίον ἀδρός, μέτρον ἐπιθείς τῇ φύσει, τὴν σωφροσύνην ἐλάβανεν. Ἀμείβει τὴν φύσιν εἰς πολλὰς ἰδέας καὶ θάλαττα· πορφύρει μὲν, ὅταν εἰς γαλήνην στορεσθῇ τὰ κύματα, ζέφον δὲ ἔχει τὸ πρόσωπον, ὅταν ἀγριαίνῃ ταρασσόμενη τοῖς κύμασιν.

Ἐκ τοῦ εἰς Φλαβιανὸν προπεμπτικοῦ. — Τὸ Προσίμωρ.

D Κρεῖττονά με λύραν, ὦ φίλε, κάμνοντα, ἵνα σε μετὰ Λιθύην ἀσπάσωμαι, φεύγων ἐξαίφνης εἰς στυγρὸν μέλος ἀπέρριψας. Οὕτω τὸ ἔαρ ὤφθη, καὶ χειμῶν Ἑλλησπόντιος προσβάλων τὴν ψυχὴν πήγνυσιν· οὕτω τὸν ἥλιον εἶδομεν, καὶ τὰς ἀκτῖνας ἐτέρωσε κλίνων ἀπειλεῖ νύκτα ποιῆσειν τοῖς Ἕλλησι. Πρὶν μειδῆσαι στυγνάζομεν, πρὶν ἐπιδήμια θῆσαι θεοῖς ἐνοδίοις εὐχόμεθα. Λόγους δὲ χειρὸς ἀτολμοτέρους ἐλέγχεσθαι, ἐκνοῦντας ποιεῖν ἢ κηρὸς τε ἐθέλει καὶ σιδήρος. Διέπλει¹⁸ γὰρ αἰεὶ τὸ κλέος ἀπὸ Λιθύης εἰς Ἑλληνας. Τὴν μὲν αὖραν ἐποίει καὶ θεβρυμένην, καὶ παίζουσαν, οἷας τὰς Λυδᾶς¹⁹ ποιοῦσι ζωγράφοι κατὰ πινάκων τέχνη μεθύσας²⁰. Μικρὸν

VARIE LECTIONES.

¹⁰ ἄτρακτος] ἄρακτος C. ¹¹ αὕτη ἄ.] αὐτὴν ἄ. A. ¹² κρίνων — σταθμώμενος A: κρίνον — σταθμώμενον C. ¹³ σοφιστοῦ δὲ] σοφίας τοῦδε A. ¹⁴ ἀμείψαντας codices Him.: Phot. ἀμείψαντες. ¹⁵ καὶ om. C. ¹⁶ γλώττα τὰς ποιητικὰς ἀν. C. ¹⁷ μῦσταις C: καὶ φύσταις C. ¹⁸ διέπλει] ἐπλει A. ¹⁹ λυδᾶς C. ²⁰ μεθύσας A, μεθύσαντες C, μεθύουσας C.

οὐν ἀναβιβάζοντες· ἐκ μέσου τὸν λόγον, εἴτα ῥύτναι· A
κατὰ Λιδύης·²² ἔασομεν. Νικᾶ δὲ οὐδεὶς, ὅτι τὰ πάν-
τα²³ θαυμάζεται. Ἄλλ' ὁ λόγος γάρ²⁴ ἀκολουθήσας
τῷ πόθῳ ὥσπερ τινὶ βιαίῳ βέμβρῳ, μικροῦ πρὸς
ἐτέραν ὁδὸν μεταωχέυθη φερόμενος. [1144 R.]
Ἐπαναγνέον οὖν ἐπὶ Λιδύην²⁵ τὸν λόγον. Ἠλέγχθη
Περικλῆς εἰς πειθὸς δευτέρος, ἠλέγχθη δὲ Θεμιστο-
κλῆς· εἰς γνώμης τάχος ἀμβλύτερος, καὶ Πλάτων εἰς
φύσιν, καὶ Σόλων εἰς νόμους· καὶ πάντες ἴσασιν ὅτι
εἰς ἕκαστος ὡς μόνοι· ὡς πᾶσιν οὕτως²⁶ ἀγάλλεται.
Τί δὲ ῥάσω; Τί δὲ βουλεύομαι²⁷; Ὑπαρχον πέμψω
Ῥωμαίοις; χλιδῶν δὲ δῆμος σεμνὸν οὐκ οἶδεν ἡνίο-
χον. Αὐτοχραίνει μοι τάχα. Καρχηδῶν καὶ πόλις ἐπὶ
Λιδύην δι' ἀρετὴν ποτε κατὰ Ῥώμης φρονήσασα,
πόλις Ἰταλίαν ὤλην τοῖς ἑαυτῆς κάλλεσι βόσκουσα,
πόλις παρὰ τοσοῦτον οὐ πρώτη παρ' ὅσον Ῥώμην
αἰσχύνεται. Κινδυνεύει μοι πόλις μεγάλη, καὶ ἡπει-
ρος ὅλη πονηροῖς κυβερνᾶται τοῖς οἰαί. Πέμψωμεν
αὐτὸν τὸν μέγαν τῆς νίκης²⁸ ἡνίοχον. Ἐγὼ ταῦτα
βασίλευς, καὶ χρυσαὶ παραχρήμα δέλτοι τὴν γνώ-
μην ἐφ' ἑαυτὸν. Ἐνταῦθα τοῦ λόγου γενόμενος,
Τί πρῶτον, τί δ' ἔπειτα²⁹, τί δ' ὑστάτιος κατα-
λέξω;

Κινεῖνται μὲν γὰρ πανταχόθεν αἱ πράξεις, ἴσα δὲ
πάντα, καὶ τῷ μὴ λέγειν τὸ λέγειν ὁμοίως ἄπορον,
ὅτι τὸ³⁰ μὲν πληθεῖ τὸ δὲ μεγεθεῖ κολύεται. Λε-
κτέον οὖν οὐχ ὅσα ἐνεστίν, ἀλλ' ὅσα ἐξεστίν. Ὁρῶντες
δὲ αὐτὸν κατὰ τοῦ χειμῶνος³¹ ὡς κατὰ γαλήνης τὸν
στόλον πέμποντα, καὶ κατὰ κυμάτων ὡς κατὰ
[615 H.] λιμέναν ἀθύροντα, οἱ μὲν ὡς δριμύν ἐρα-
στην ἐπὶ πόσιν, οἱ δὲ ἐφριττον ὡς πᾶσι φόβοις ἀήτη-
τον. Κραίττονα κομπῇ τῆς Ἠφαίστου ἐπόμπευον.
Ἀντήχει δὲ δῆμος κύμασι³², καὶ βοῆν χρότος ἐκ
πόλεως· καὶ φόρον θαλάσσης βοῇ Καρχηδόνας ἐξ-
έπληττε. Συγγνώμην δὲ ἅπας ἐχέτω καὶ γέρων καὶ
νέος, εἰ ἐπὶ φθέγγομαι³³. οἶδε γάρ, οἶδεν ἔρω καὶ
λόγον ποιεῖν αὐτόνομον. Οὗτος νόσον ἐνόσησε τῆς
μὲν ἑαυτοῦ τύχης μείζονα, τῆς δὲ πονηρίας οὐχ
ἥττονα. Καὶ μὴ θαυμάσῃ τις εἰ ταῦτα ἐκείνος κατὰ
τοιούτους ἀνδρὲς ἐνόσησεν. Ἀνωθεν κατὰ τῶν ἀρίστων
ἀρχόντων τοῖς ἐλάττοσι φθόνος φύεται. Ἐσυχάζοντες
Περικλῆς Κλέων, ἔφυγε Νικίας Ὑπέρβολον, Δημά-
δης δ' ἔκρινε Δημοσθένην, Κλεοφῶν Ἀλκιβιάδην
ἐγράφτο, ἀνὴρ ἑλοῖδρε Θεμιστοκλῆς Σαρπίσιος³⁴.
Τῇ γὰρ ὑπερβάλλοντι τῆς τύχης φθονοῦντες, τὸ ἐλατ-
τούμενον τῆς ἀξίας ἀνιστοῦν θράσει βιάζονται. Ἐνθα
δὲ καὶ μάλιστα ἐδείξεν ὅσον τὸ μέσον ἀρετῆς τε καὶ
πανούργου τρόπου καθέστηκεν.

ΣΜΔ'.

Τῆς Διοδώρου βιβλιοθήκης ἐκλογαί.

Ανεγνώσθησαν τῆς³⁵ Διοδώρου βιβλιοθήκης ἄλλοι
τε λόγοι καὶ ὁ λβ' καὶ λδ', καὶ ὁ μ' καὶ ὁ μη', καὶ ὁ

lis artificio suo ebrias Lydas faciunt. Parum igitur
orationem e medio trahemus, et deinde de Africa
libere fluere permittemus. Nemo vincit, quia om-
nia admiratur, sed oratio amorem secula tanquam
violentum fluxum. Parum ad aliam viam delata de-
flexit. Reducenda igitur oratio ad Africam. Peri-
cles accusatus est ut eloquentia nemini secundus,
accusatus est Themistocles, ut mente tardior atque
obtusior, Plato propter ingenium, ob leges Solon,
et norunt omnes, unumquemque ut solis, ut omni-
bus sic exsultare. Quid faciam? quid consilii cap-
pam? Mittam ducem Romanis? Lautus populus
sobrius ignorat aurigam. Celeriter mihi Carthago
indignatur, urbs supra Africam ob virtutem Ro-
manæ urbis æmula, urbs totam Italiam suis orna-
mentis depascens, urbs propter id non prima, pro-
pter quod Romam veretur. Periclitatur mihi magna
urbs, et tota continens male gubernatur. Mittamus
ipsum magnum victoriæ aurigam. Novit hæc rex,
et aureæ statim tabellæ sententiam præcesserunt.
Cum huc in oratione venissem,

Quid primum, quid deinde vanam, quo fine si-
lebo?

Monentur enim undique negotia, æquale est et
dubium 377a æque et non dicere, et dicere: hoc
multitudine, illud vero magnitudine prohibetur. Di-
cendum igitur non quod res est, sed quod licet. Vi-
dentes autem eundem per pratum ut per tranquillitatem
classem instruere, et in fluctibus tanquam in
portu ludentem, hi quidem tanquam aerem amato-
rem desiderant, hi metuunt tanquam omni metu
superiorem, excellentiorem pompam duxit quam
Vulcanus. Contra fluctus sonat populus, et contra
impetum applausus ex urbe, et fremitus maris
Carthaginensis clamor complevit. Veniam dent om-
nes, et senex et juvenis, si adhuc loquar. Scivit
enim scivit amor orationem propriam facere. Ille
morbo laboravit majore quam fortuna sua pateretur,
iniquitate non minore. Et vero nemo miretur an
hæc ille contra hunc virum ausus fuerit. Viri boni,
qui ante nos fuerunt, a malis hominibus accusati
sunt. Accusavit Periclem Cleon, fugit Hyperbolum
Nicias, in crimen vocavit Demades Demosthenem,
Cleophon Alcibiadem proscripsit. Vir Seriphinus
conviciatus est Themistocli. Nam qui excellentiori
fortunæ invident, cogunt audaciæ adæquare. Digni-
tatem minorem virtutis et calliditatis constituit.

CCXLIV.

E Diodoro Siculo Excerpta.

Diversos e Diodori Bibliotheca (55) libros legi-
mus, tricesimum secundum [tricesimum quartum],

VARIE LECTIONES.

²² λιδύην C. ²³ πάντα] πάντων C. ²⁴ γάρ om. C. ²⁵ ἐπὶ τὴν λιδύην C. ²⁶ εἰς — οὕτως] οἷς Reiskius.
²⁷ βουλεύομαι C. ²⁸ νίκης] δίκης C. ²⁹ δ' ante ἔπειτα om. C. ³⁰ τῷ — τὸ] τὸ — τῷ C. ³¹ χειμῶν] Wernsdorffius: libri λειμῶνος. ³² δῆμος τοῖς κύμασι C. ³³ ἐπὶ φθέγγομαι C, εἰ φθέγγομαι A, ἐπὶ φθῆ-
γομαι C. ³⁴ libri ἀείροφες. ³⁵ τῆς A: ἐκ τῆς C. ³⁶ καὶ ὁ μ' A, καὶ μ' B: om. C.

NOTÆ.

(35) Inserta hæc L. Rhodomanni editioni.

quadragesimum octavum, tricesimum primum, secundum, quartum, sextum, septimum, octavum, e quibus hæc descripsimus.

Multi, lique diversi tradidere, multos e specie qua feminae putabantur, in virilem et sexum et naturam transiisse. Cæterum Diodorus res Alexandri Cælo-Syriæ, et Antiochiæ regis prosequens, hæc ad prodigium addidit. Cum Alexander, inquit, vicus e pugna in civitatem Arabiæ Abas ad Dioclem regem, apud quem et filium Antiochum adhuc infantem deposuerat, cum quingentis aufugisset, ecce duces illi Heliadis, qui sese Alexandro conjunxerant, de proprio commodo legationem **377^b** clam adornant, et dolo sese Alexandrum necaturos promittunt. Annuente vero postulatis Demetrio, non modo regem suum prodiderunt, verum etiam interfecerunt. Non est prætereundum prodigium illud, quod mortem Alexandri præcessit; licet fortasse propter novitatem fidem excedere videatur.

Paucis ante diebus, cum juxta Ciliciam Alexander rex oraculum consuleret, quod Apollinis Sarpedonii templum ibidem diceretur, respondisse fertur illi deus, cum ut locum caveret, qui geminum deum protulisset. Ambiguum tunc temporis, et obscurum visum est; post regis autem mortem, verum oraculum fuisse coeptum est intelligi, his de causis. Diophantus quidam e Macedonia in civitate Abis in Arabia habitabat, qui ducta uxore Arabissa filium genuit ejusdem nominis Diophantum, et filiam nomine Heraidem. Filium, antequam juvenesceret amisit, sed filiam nubilem cuidam Samiadi dotatam dedit: qui exacto uno cum uxore anno, procul a domo peregrinatus est. Heræis autem, ut dicitur, interea in novum omnino morbum, et sane incredibile incidit. Nam ingens circa alvum natum est tuber, quod cum in dies excresceret, et locus intus condensaretur, consuluntur medici. Illi ulcus circa ostium vulvæ esse asserunt, quocirca adhibent medicamenta, quibus tuber hoc possint suppressere. Septimo autem die disrupta summa cute, excidit ex pudendo inguem adjunctis testibus, et hæc ruptio hicque affectus nec medico, nec quoquam externo præter matrem duasque ancillas præsentem accidit. Itaque rei novitate percussæ, omnem curam Heraidis gerunt, et id quod accidisset occultant. Mulier vero liberata morbo, sumpta veste feminea, domestica exercitia, et uxoria exsequitur. **378^a** Qui prodigium cognoscebant, judicant eam hermaproditum esse, et ideo virile quoddam gestasse, quia colens cum viro contrario naturæ modo coivit. Latuit hoc externos. Reversus autem Samiades, n

λα' και ο β' και δ' και ζ', και λζ' και λη' εν εκλογην η παρουσα εκδοσις περιχει.

"Οτι πολλοι μὲν και ἄλλοι ἰσθόρησαν ἀπὸ σχήματος γυναικείου και ὑπολήψεως εἰς ἀνδρὸς και σχῆμα και φύσιν ἀναφανῆναι· ἀτὰρ και Διόδωρος ἐν τῇ λβ' τῶν ἱστοριῶν τοιαῦτα περὶ ταύτης τῆς περιπετείας ἱστορεῖ, τὰ περὶ 'Αλέξανδρον τὸν Κοίλης Συρίας και 'Αντισοχείας βασιλευσάντα διεξιὼν. Φησὶ δὲ· "Ὁ δὲ 'Αλέξανδρος, ἀπὸ μὲν τῆς μάχης μετὰ πεντακοσίων τὴν φυγὴν ἐποιήσατο τῆς 'Αραβίας εἰς τὰς καλουμένας 'Αβας πρὸς Διοκλέα τὸν δυνάστην, πρὸς δὲ τὴν καὶ τὸν υἱὸν 'Αντίοχον προεκτεθειμένος ὄντα νῆπιον. Εἴτα οἱ μὲν περὶ τὸν 'Ηλιάδην ἡγεμόνας, οἱ συνῆσαν 'Αλεξάνδρῳ, [1145 R.] λάθρα διεπρεσβεύσαντο περὶ τῆς ἰδίας ἡγεμονίας, ἐπαγγελλόμενοι δολοφονῆσειν τὸν 'Αλέξανδρον· συγχωρήσαντος δὲ τοῦ Δημητρίου περὶ ὧν ἤξισον, οὐ μόνον προδοταὶ τοῦ βασιλέως ἀλλὰ και φονεῖς ἐγενήθησαν. Οὐκ ἄξιον δὲ παρελθεῖν τὴν γενομένην περιπέτειαν πρὸς τῆς 'Αλεξάνδρου τελευτῆς, διὰ δὲ τὸ παράδοξον ἰσως ἀπιστηθησομένην.

'Αλεξάνδρου γὰρ τοῦ βασιλέως βραχὺ πρὸ τῶν ἐνεστώτων χρόνων χρηστηριαζομένου κατὰ τὴν Κιλικίαν ἐνθα φασὶν 'Απολλωνος Σαρπηδονίου ἱερὸν εἶναι, ἀνελεῖν αὐτῷ λέγεται τὸν θεὸν φυλάσσειν τὸν τόπον τὸν ἐνεγκόντα τὸν διμόρφον. Καὶ τότε μὲν αἰνιγματώδῃ τὸν χρησμὸν εἶναι δοῖται, ὕστερον μὲν τοι μετὰ τὴν τελευτὴν τοῦ βασιλέως, ἐπιγυνωσθῆναι τὸ λόγιον διὰ τοιαύτας τινὰς αἰτίας. Τῆς 'Αραβίας ἐν ταῖς καλουμέναις 'Αβαις ᾤκει τις Διόφαντος ὄνομα, τὸ δὲ γένος Μακεδών. Οὗτος ἐγχώριον 'Αραβίαν γυναῖκα γήμας ἐγέννησε υἱὸν μὲν ὁμώνυμον ἑαυτῷ, [616 H.] θυγατέρα δὲ τὴν προσαγορευθεῖσαν 'Ηραῖδα. Τὸν μὲν οὖν υἱὸν πρὸ τῆς ἀκμῆς ἐπειδὴ τελευτήσαντα, τὴν δὲ θυγατέρα γάμου ἔχουσαν ὥραν προκίσας συγκαταφικεῖ τινι ὀνομᾷ Σαμιάδης. Οὗτος μὲν οὖν συμβιώσας τῇ γαμηθείσῃ χρόνον ἐνιαύσιον ἀπεδήμησε μακρὰν ἀποδημίαν. Τὴν δ' 'Ηραῖδα φασὶν ἀρρώστια περιπεσεῖν παραδόξῃ και παντελῶς ἀπιστουμένη· φλεγμονὴν γὰρ ἰσχυράν γενέσθαι περὶ τὸ ἦτρον αὐτῆς. Ἐπὶ πλέον δὲ οἰδῆσαντος τοῦ τόπου, ἔπειτα τῶν πυρετῶν μεγάλων συνεπιγινόμενων, καταδοξάσαι τοὺς ἱατροὺς ἔλκυσιν γεγονέναι περὶ τὸν τράχηλον τῆς μήτρας. Χρωμένων δὲ αὐτῶν θεραπείαις αἷς ὑπελάμβανον καταστέλλειν τὰς φλεγμονάς, ἐβδομαίας δ' οὐσης, ῥῆξιν ἐπιγενέσθαι τῆς ἐπιφανείας, και προπείσειν ἐκ τῶν τῆς 'Ηραίδος γυναικείων αἰδοίων ἀνδρεῖον, ἔχον διδύμους προσκειμένους. Τὴν δὲ ῥῆξιν τούτων και τὸ πάθος γενέσθαι μήτε ἱατροῦ μήτε ἄλλων τῶν ἔξωθεν παρόντων, πλὴν μητρὸς και δύο θεραπαινίδων. Τότε μὲν οὖν ἀγανεῖς γενομένας διὰ τὸ παράδοξον, τὴν ἐνδεχομένην ἐπιμέλειαν ποιήσασθαι τῆς 'Ηραίδος, και κατασιωπῆσαι τὸ γεγονός.

VARIAE LECTIONES.

α' και δ' om. A. α' λζ' A. α' λη' δ' λη' A. α' ἱστορεῖ — κοίλης] και τῶν B et rc. A : pr. enim om. α' βασιλευσάντων B. α' δὲ ante δ' om. B. α' τὴν om. B. α' πρὸ A, πρὸς ζ. α' τὸν διμόρφον pr. A, θέαν διμόρφον B : τὸν θεὸν διμόρφον ζ. cf. pr. 378 u 40. α' μὲν υἱὸν ζ. α' σαμία A. α' τῷ πυρετῷ ζ. α' συνεπιγινόμενων ζ. α' δ' om. B. α' προπείσειν ζ. α' ἄλλου τῶν ἔξω ζ. α' οὖν add. B. α' γενομένης B : γινόμενης ζ.

Τὴν δὲ ἀπολυθεῖσαν τῆς νόσου τὴν ἐσθῆτα φορεῖν ἄνδρυν διαφυλάττειν⁶⁹. καταδοξάζεσθαι⁷⁰ δὲ ὑπὸ τῶν συνειδούτων τὴν περιπέτειαν ἐρμαφρόδιτον εἶναι, καὶ κατὰ τὴν γεγεννημένην μετ' ἀνδρὸς συμβίωσιν, τῆς κατὰ φύσιν ἐπιπλοκῆς ἀντιπραττούσης, δοκεῖν αὐτὴν ταῖς ἄρρενικαῖς συμπεριφοραῖς καθωμυλῆσθαι. Λανθανούσης δὲ τοὺς ἐκτὸς τῆς διαθέσεως ταύτης ἐπανελθεῖν τὸν Σαμιάδην καὶ (καθὰ περ ἦν ἐπιβάλλον) τὴν γαμηθεῖσαν ἐπιζητεῖν, οὐ τοιμῶς δ' ἐκείνης εἰς ὅψιν ἔλθεῖν διὰ τὴν αἰσχύνην, τὸν Σαμιάδην φασί⁷¹ βαρέως ἐνεγκεῖν. Ἐπιχειμένου δὲ συνεχέστερον καὶ ἀπαιτούντος τὴν σύμβιον, καὶ τοῦ πατρὸς μὴ συγχωρούντος μὲν, αἰσχυνομένου δὲ τὴν αἰτίαν εἰπεῖν, εἰς μέγα ᾤδετο ἡ διαφορά. Ἐπενεγκεῖν τε διὰ τοῦτο δίκην τῷ πατρὶ περὶ τῆς ἰδίας γυναικὸς, τῆς τύχης ὥσπερ ἐν δράμασι⁷² τὸ παράδοξον τῆς περιπετείας ἀγούσης εἰς ἔγκλημα. Συνεδρευσάντων δὲ τῶν κριτῶν καὶ λόγων ῥηθέντων συμπαρεῖναι μὲν τῇ κρίσει τὸ ἀμφισβητούμενον σῶμα, διαπορεῖν δὲ τοὺς δικαστάς ποτερον προσέκειν τὸν ἄνδρα τῆς γυναικὸς ἢ τὸν πατέρα τῆς θυγατρὸς κυριεύειν. Πέρας τῶν κριτῶν οἰομένων δεῖν ἀκολουθεῖν τάνδρῳ τὴν γαμηθεῖσαν, τὴν ἀλήθειαν διασαφῆσαι τὸ τῆς φύσεως ἄρρεν, καὶ θυμῷ τετολμηκότι τὴν καθυποκρινομένην ἐσθῆτα λύσαντα δεῖξαι. Πᾶσι, ῥῆξαι τε φωνὴν δεσποπαθεῖσαν, εἴ τινες ἀναγκάζουσι συνοικεῖν ἄνδρῳ τὸν ἄνδρα. [1148 R.] Πάντων δὲ καταπλαγέντων καὶ φωνῇ θαυμαζούσῃ τὸ παράδοξον ἐπισημαινομένων, τὴν μὲν Ἡραῖδα φασὶν ἀποκαλυφθεῖσας τῆς αἰσχύνης μεταμειψάσθαι τὸν γυναικεῖον κόσμον εἰς νεανίσκου διάθεσιν, τοὺς δὲ ἰατροὺς ἐπιδειχθέντων [617 H.] αὐτοῖς τῶν φανέντων γινώκειν ὅτι κατεκέκρυπτο⁷³ φύσις ἄρρενος ἐν ψευδεῖ⁷⁴ τόπῳ φύσεως θηλείας, καὶ δέρματος περιειληφότος παρὰ τὸ σύνθετος τὴν φύσιν σύντρησις ἐγεγέννητο⁷⁵, δι' ὃν ἐξωδεύοντο τὰ περιττώματα· διόπερ τὸν προσεστυριγγωμένον τόπον ἐλκώσαντας δεῖν κατασφραῖσαι, τὴν δὲ ἄνδρὸς φύσιν εὐκοσμον ποιήσαντας οὐκ ἐνδεχομένην δόξαν κεχρησθαι⁷⁶ θεραπεῖαι. Τὴν δ' Ἡραῖδα μετονομασθεῖσαν Διόφαντον εἰς τοὺς ἱππεῖς καταλχεσθῆναι, καὶ σὺν τῷ βασιλεῖ παραταξάμενον εἰς τὰς Ἀβας συναγαγῆσθαι. Διὸ καὶ τὸν πρότερον ἀγνούμενον χρησάμενον τότε γνωσθῆναι φανέντος τοῦ βασιλέως ἐν ταῖς Ἀβασί, καὶ ὃν τόπον ὁ δῆμοφος ἐγεγέννητο⁷⁷. Τὸν δὲ Σαμιάδην λέγουσιν, ἔρωτι καὶ τῇ προγεγεννημένῃ συνθηθεῖα δεδουλωμένον, αἰσχύνῃ τε τοῦ παρὰ φύσιν γάμου συνεχόμενον, τῆς μὲν οὐσίας τὸν Διόφαντον ἀναδείξαι διαθήκῃ κληρονόμον, ἑαυτὸν δὲ τοῦ ζῆν μεταστῆσαι, ὥστε τὴν μὲν γυναῖκα γεγεννημένην ἄνδρὸς ἀναλαβεῖν δόξαν καὶ τόλμαν⁷⁸, τὸν δ' ἄνδρα γυναικεῖας ψυχῆς ἀσθενέστερον γενέσθαι.

Παραπλησία δὲ αὕτῃ τῇ διαθέσει συνετελέσθη⁷⁹ περιπέτεια τριάκοντι ἔτεσιν ὕστερον ἐν τῇ πόλει τῶν Ἐπιδαυρίων. Ἦν γάρ τις Ἐπιδαυρία, κόρη μὲν εἶναι δοκούσα, γονέων δὲ ὄρφανή, Καλλῶ⁸⁰ δ' ὄνομα. Αὕτη τὸν ἐπὶ τῆς φύσεως ἀποδοδευμένον ταῖς γυναῖξιν πόρον ἄτρητον εἶχεν, παρὰ⁸¹ δὲ τὸν καλούμενον⁸² συριγγωθέντος⁸³ ἐκ γενετῆς τὰς περιττώσεις τῶν ὕδρων ἐξέρριπεν. Εἰς δὲ τὴν ἀκμὴν τῆς ἡλικίας παραγενομένη συνψικίσθη τινὶ τῶν πολιτῶν. Διετῆ μὲν οὖν χρόνον συνεβίωσε τάνδρῳ, τὴν μὲν γυναικεῖαν ἐπιπλο-

A par est, super uxore rogat, quæ præ pudore non fuit ausa comparere. Quod acerbè ferens Samiades, institit amplius, et consortium cum uxore sua contulavit: patre vero renuente, et causam dicere erubescens, magna orta est contentio. Itaque pro uxore sua socero diem dicit, et ut sit in dramatis, prodigium fortuna in crimen convertit. Cum jam iudices consedisent, et causæ essent allatæ, adesse iubetur persona de qua contendatur. Jam vero dubitant iudices, utrum viro conjugem, aut filiam patri adjudicent; censent tandem id veritatem indicare, uxorem viro esse adjungendam. Ipsa mox audacter vestem fictam solvens, ostendit palam virum sese esse, lamentabilem tollens vocem, ad quid cogeret virum cohabitare viro? Obstupescere omnes, et admirabili voce se percussos testari. Tunc Herais 'remoto pudore, virilem habitum reiecto femineo memoratur assumpsisse. Medici autem his visis sic dixerunt: Eodem loco et femineum et virilem sexum tegi, et pelliculam quæ testes tegeret, novo more perviam factam esse, quod retributa naturæ transirent; quare patentem illum locum obducere, et claudere, virilemque naturam promptam reddere coacti sunt, omnibus adhibitis medicamentis. Herais vero induto nomine Diophanti conscripta est inter equites, et militaris una cum rege Abas secessit. Tunc vero oraculum quod antea occultum fuit, verum fuisse apparuit. Nam Abas cum rex confugisset, ibidem etiam biformis Diophantus fuit. At Samiades quod amori primoque matrimonio serviisset, pudore, et contra naturam 378^b nuptiis initis afflictatus, Diophantum hæredem bonorum suorum scripsit, et sibi ipsi vitam eripuit. Vide quomodo femina virilem animum et audaciam assumat, et vir femina fiat imbecillior.

D Simile priori triginta post annos in Epidaurio prodigium contigit. Kallo quædam fuit Epidauria parentibus orbata, quæ puella esse videbatur. Habebat enim ea quæ feminis natura concessit, verum non pervia juxta hunc locum, alia via a nativitate excrementa nature transmittabant. Ad ætatem nubilem ubi pervenisset, nupsit cuidam civi, duosque annos in matrimonio cum viro exegit. Sed conjunctionem feminis usitatam non admittens, inversam, et contra naturam sustinere debuit. Post autem

VARIÆ LECTIONES.

- ⁶⁹ ὑπ' ἄνδρα φυλάττειν A. ⁷⁰ καταδοξάζεσθαι B, καταδόξατο corr. A, κατεδόξατο: C. ⁷¹ φασί B. ⁷² δράματι B. ⁷³ κατεκέκρυπτο B. ⁷⁴ ψευδεῖ A. fortasse ὡσεῖ. ⁷⁵ σύντρησις τις γεγέννητο B. ⁷⁶ χρησθαι δόξαν C. ⁷⁷ ἐγεγέννητο B. ⁷⁸ τόλμαν καὶ δόξαν B. ⁷⁹ καλῶ B. ⁸⁰ παρὰ δὲ AB: παρ' αὐτὸν δὲ C. ⁸¹ καλούμενον A, καλούμενον κτένα Stephanus, καλούμενον τόπον C. ⁸² συριγγωθέντα B.

multis doloribus circa uterum ingens oritur tuber, quod a multis medicis, qui eo confluerant, nemo sanare potuit. Pharmacopola vero quidam se curaturum promisit. Hic tumentem illum locum aperiens, virilia membra et testes, et virgulam non perviam inde eduxit. Rei novitate omnes obstupescunt. Pharmacopola tum reliquis partibus læsis medicatus est. Primo quidem summitatem pudendorum parum secans, perduxit usque ad initium vesicæ, et fistulam inseruit argenteam, qua excrementa pertransirent, locum vero ante patentem sanavit, et clausit; quare hoc loco sanato, duplicem mercedem poposcit, primo quia mulierem liberasset a morbo, et virum ex ea perfectum perfecisset. Kallo vero virili veste sumpta, et viri moribus rejectis radio textorio, et mulierum opificio, una littera nomini adjuncta; scilicet η, Kallon vocitata est. Narrant quidam illam antequam in virilem formam mutaretur, Cereris sacra viris ipsis non adeunda, vidisse, et ideo impietatis accusatam fuisse.

στοιχείου ἐπὶ τῷ τέλει τοῦ ν' προστεθέντος. Λέγεται δ' ὑπὸ τινων ὅτι πρὸ τοῦ μεταλαθεῖν [618 H.] τὴν εἰς ἄνδρα μορφήν ἰέρεια τῆς Δήμητρος ἐγεγέννητο, καὶ τὰ τοῖς ἄρρεσιν ἀόρατα ἰδούσα κρίσιν ἔσχεν ἀσεβείας.

Similia Neapoli, et aliis in locis plurima facta dicuntur prodigia, non quod masculinus et femininus sexus **379a** in geminum locum collocatus sit, quod fieri non potest, verum quia natura aliqua membra corporis, in hominum stuporem, et fraudem falso describat. Quare nos hæc digna censuimus quæ litteris non oblectationis causa legentium, sed utilitatis mandarentur. Multi enim superstitiose putant hæc prodigia esse, nec solum rudes, sed etiam integræ gentes et urbes. Fama est initio belli Marsici, juxta Romam Italum quemdam Androgynum uxore ducta prioribus non absimilem, reum factum apud senatum fuisse, qui superstitiosus nimium, et a Tyrrenis aruspibus persuasus, hominem vivum jussit exuri. Verum senatus ignorans morbum, injuste hunc similis participantem quidem naturæ, non revera autem monstrum, damnavit. Non multo post Athenienses eadem de causa morbum ignorantes, quemdam vivum ait exussisse. Nugantur etiam quidam hyænas utriusque naturæ esse (56), et intra annum sibi invicem coire; sed res tota falsa. Nam utramque naturam simplicem, et non permistam habent, et male tradiderunt ii, qui temere observarunt. Muliebri sexui adjacet quiddam simile secundum naturam parti virili, et virili contrario modo quod referat speciem muliebri. Hæc quidem de omnibus animalibus non crescentibus, et ad perfectum incrementum pertingere non valentibus, quamvis multa et varia revera accidunt prodigia, dicta sunt ad superstitionem tollendam.

φύσεως. Ὁ δ' αὐτὸς λόγος καὶ ἐπὶ παντων τῶν ζώων, γενομένων ⁸⁰ μὲν πρὸς ἀλήθειαν πολλῶν καὶ

αὐτὴν οὐκ ἐπιδεχομένη, τὴν δὲ παρὰ φύσιν ὁμιλίαν ὑπομένειν ἀναγκαζομένη. Μετὰ δὲ ταῦτα φλεγμονῆς αὐτῇ συμβάσης περὶ τὸν κτένα καὶ δεινῶν ἀλγυδῶνων ἐπιγενομένων συνεχλήθη πλῆθος ἰατρῶν. Καὶ τῶν μὲν ἄλλων οὐδεὶς ὑπισχνεῖτο θεραπεύειν, φαρμακοπῶλης δὲ τις ἐπαγγελιόμενος ὑγιάσειν ἔταμε τὸν ἐπιρμένον τόπον, ἐξ οὗπερ ἐξέπεσεν ἄνδρὸς αἰδοῖα, δίδυμοι καὶ καυλὸς ἄρτητος. Πάντων δὲ τὸ παράδοξον καταπλαγέντων, ὁ φαρμακοπῶλης ἐδοθεὶ τοῖς λειπομένοις μέρεσι τῆς πηρώσεως. Τὸ μὲν οὖν πρῶτον τὸ αἰδοῖον ἄκρον ἐπιτεμὼν συνέτηρσεν εἰς τὸν οὐρτήρα, καὶ καθελὶ ἀργυροῦν καυλίσκων ταύτῃ τὰ περιττώματα τῶν ὕγρων ἐξεκόμεναι, τὸν δὲ σεσυριγμένον τόπον ἐλκώσας ἐνέφυσε. Καὶ τοῦτον τὸν τρόπον ὕγιον ποιήσας διπλοῦν ἀπῆτει τὸν μισθόν· ἔφη γὰρ αὐτὴν παρελθῆναι γυναῖκα νοσοῦσαν, καθεστακέναι δὲ νεανίσκων ὑγιαίνοντα. Ἡ δὲ Καλλὼ τὰς μὲν ἐκ τῶν ἰσθμῶν κερκίδας καὶ τὴν ἄλλην τῶν γυναικῶν ταλασιουργίαν ἀπέθετο, μεταλαθεῖσα δὲ ἄνδρὸς ἐσθῆτα καὶ τὴν ἄλλην διάθεσιν μετωνομάσθη Κίλλων, ἐνδὸς

Ὁμοίως δ' ἐν τῇ Νεαπόλει καὶ κατ' ἄλλους τόπους πλείονας ⁷⁹ ἱστοροῦνται γεγονέναι τοιαῦτα περιπέτειαι, οὐκ ἄρρενος καὶ θηλείας φύσεως εἰς διμορφον τύπον ⁷⁸ δημιουργηθείσης (ἀδύνατον γὰρ τοῦτο), ἀλλὰ τῆς φύσεως διὰ τῶν τοῦ σώματος μερῶν [1149 R] ψευδογραφούσης εἰς ἐκπλήξιν καὶ ἀπάτην τῶν ἀνθρώπων. Διόπερ καὶ ⁷⁸ ἡμεῖς τὰς περιπετείας ταύτας ἀναγραφῆς ἤξισταμεν, οὐ ψυχαιγωγίας ἀλλ' ὠφελείας ἕνεκα τῶν ἀναγινωσκόντων. Πολλοὶ γὰρ τέρατα τὰ τοιαῦτα νομίζοντες εἶναι δεισιδαιμονοῦσιν, οὐκ ἰδιῶται μόνον ἀλλὰ καὶ ἔθνη καὶ πόλεις. Κατ' ἀρχὰς γοῦν τοῦ Μαρσικοῦ πολέμου πλησίον τῆς Ῥώμης οἰκοντὰ φασιν Ἰταλικῶν, γεγαμηκότα παραπλήσιον τοῖς εἰρημένοις ἀνδρόγυνον, προσαγγεῖλαι τῇ συγκλήτῃ, τὴν δὲ δεισιδαιμονήσαντα καὶ τοῖς ἀπὸ Τυρρηνίας ἱερουκχοῖς πεισθεῖσαν ζῶντα προστάξαι καῦσαι. Τοῦτον μὲν οὖν ὁμοίως κεκοινωνηκότα φύσεως, ἀλλ' οὐ πρὸς ἀλήθειαν τέρας γεγεννημένον, φασὶν ἀγνοῖα τῆς νόσου παρὰ τὸ προσήκον ἀπεκλωλέναι. Μετ' ὀλίγον δὲ καὶ παρ' Ἀθηναίους τοῦ τοιοῦτου γενομένου διὰ τὴν ἀγνοίαν τοῦ πάθους ζῶντά φασιν ⁷⁸ κατακαῆναι. Καὶ γὰρ τὰς ⁷⁷ λεγομένας οὐάνας τινὲς μυθολογοῦσιν ἄρρενας ἅμα καὶ θηλείας ὑπάρχειν, καὶ παρ' ἐνιαυτὸν ἀλλήλας ὀχεύειν, τῆς ἀληθείας οὐχ οὕτως ἐχούσης. Ἐκατέρου γὰρ τοῦ γένους ἀπλὴν ἔχοντος καὶ ἀνεπίμικτον τὴν φύσιν, προσώρισταί τὸ ψευδογραφῶν καὶ παρακρουόμενοι τοὺς εἰκῇ θεωρουντας· τῇ μὲν γὰρ ⁷⁸ θηλεῖα πρόσκειται τι κατὰ τὴν φύσιν παρεμπερὲς ἄρρενι μορίῳ, τῷ δὲ ἄρρενι κατὰ τὸ ἐναντίον ἔμφασιν ⁷⁹ θηλείας

VARIE LECTIONES.

⁷⁹ πλείονες B. ⁷⁸ τύπον B : τόπον C. ⁷⁸ καὶ add. B. ⁷⁷ φησι C. ⁷⁷ καὶ γὰρ καὶ τ. C. ⁷⁸ γὰρ add. B. ⁷⁹ ἔμφασιν B et corr. A : ἐμφάσεις C. ⁸⁰ malim γινόμενων.

NOTÆ.

(56) Palladius de hyænis in Vita Macarii, et fortasse Busbeavius in *Legatione Byzantina*.

παντοδαπῶν τεράτων, μὴ τρεφομένων δὲ καὶ εἰς τελείαν αὐξήσιν ἐλθεῖν οὐ δυναμένων. Ταῦτα μὲν εἰρησθῶ πρὸς διόρθωσιν δεισιδαιμονίας.

Ὁ μὲν οὖν Διόδωρος πρὸς τῷ τέλει τοῦ 13^{ου} λόγου Α τῆς Ἱστορικῆς αὐτοῦ *πραγματείας* τοσαῦτα διέξεισι· καὶ ἄλλοι δὲ πλείστοι τοιαύτας περιπετείας ἱστορήκασιν.

Ἐκ τοῦ 13^{ου}.

Ω· Ἀντίοχος ὁ βασιλεὺς, φησὶν ⁸¹, ἐπολιόρχει τὰ Ἱερουσόλυμα, οἱ δὲ Ἰουδαῖοι μέχρι μὲν τινος ἀντήσαν, ἐξαναλωθέντων δὲ τῶν ἐπιτηδείων ἀπάντων ἠναγκάσθησαν περὶ διαλύσεως διαπρεσβεύεσθαι. Οἱ δὲ πλείους αὐτῷ τῶν φίλων συνεβούλευον κατὰ κράτος αἰρήσειν τὴν πόλιν καὶ τὸ γένος ἄρδην ἀνελεῖν τῶν Ἰουδαίων· μόνους γὰρ ἀπάντων ἐθνῶν ἀκοινωήτους εἶναι τῆς πρὸς ἄλλο ἔθνος ἐπιμιξίας καὶ πολεμίου ὑπολαμβάνειν πάντας. Ἀπεδείκνυντο δὲ καὶ τοὺς προγόνους αὐτῶν ὡς ἀσεβεῖς καὶ μισουμενούς ὑπὸ τῶν ⁸² θεῶν ἐξ ἀπάτης τῆς Αἰγύπτου πεφυγαδευμένους. Τοὺς γὰρ ἀλφούς ἢ λέπρας ἔχοντας ἐν τοῖς σώμασι, καθαρμὸν χάριν ὡς ἐναγεῖς συναθροισθέντας, [619 H.] ὑπερρρίους ἐκδεδῆσθαι· τοὺς δὲ ἐξορισθέντας καταλαβέσθαι μὲν τοὺς περὶ τὰ Ἱερουσόλυμα τόπους, συστησάμενους δὲ τὸ τῶν Ἰουδαίων ἔθνος παραδόσιμον ποιῆσαι· τὸ μῖσος τὸ πρὸς τοὺς ἀνθρώπους ⁸³ διὰ τοῦτο δὲ ⁸⁴ καὶ νόμιμα παντελῶς ἐξηλλαγμένα καταδείξει, τὸ μηδὲν ἄλλω ἔθνει τραπέζης κοινωεῖν μηδ' εὐνοεῖν τὸ παράπαν ⁸⁵. Ἐπέμνησαν δὲ αὐτὸν καὶ περὶ τοῦ προγενομένου ⁸⁶ μίσους τοῖς προγόνοις πρὸς τοῦτο τὸ ἔθνος. Ἀντίοχος γὰρ ὁ προσαγορευθεὶς Ἐπιφανής, καταπολεμήσας τοὺς Ἰουδαίους, εἰσῆλθεν εἰς τὸν ἄδυσον τοῦ Θεοῦ σηκόν, οὗ ⁸⁷ [1150 R.] νόμιμον εἰσελάει μόνον τὸν ἱερέα· εὐρύων δὲ ἐν αὐτῷ λίθινον ἄγαλμα ἀνδρὸς· βαθυπώγωνος, καθήμενον ἐπ' ὄνου, μετὰ χειρὰς ἔχων βίβλιον, τοῦτο μὲν ὑπέλαβε Μωϋσέως ⁸⁸ εἶναι τοῦ κτίσαντος τὰ Ἱερουσόλυμα καὶ συστησάμενον τὸ ἔθνος, πρὸς δὲ τούτοις νομοθετήσαντος τὰ μισάνθρωπα καὶ ⁸⁹ παράνομα ἔθνη τοῖς Ἰουδαίοις, αὐτὸς δὲ συγῆσας ⁹⁰ τὴν μισανθρωπίαν πάντων ἐθνῶν ἐφιλοτιμήθη καταλύσαι τὰ νόμιμα· διὸ τῷ ἀγάλματι τοῦ κτίστου καὶ τῷ ὑπαίθρῳ βωμῷ τοῦ Θεοῦ μεγάλῃν ὕψους τὸ τε αἶμα προσέχεον αὐτοῖς, καὶ τὰ κρέα σκευάσας προσέταξε τῷ [μὲν] ἀπὸ τούτων ζωμῷ τὰς ἱεράς αὐτῶν ⁹¹ βίβλους καὶ περιεχούσας τὰ μισόξενα νόμιμα καταρῖναι, τὴν δὲ ἀθάνατον λεγόμενον παρ' αὐτοῖς λύχρον καὶ καϊόμενον ⁹² ἀδιαλείπτως ἐν τῷ ναῷ καταθέσαι τῶν τε κρεῶν ἀναγκάσας ⁹³ προσενέγκασθαι τὸν ἀρχιερέα καὶ τοὺς ἄλλους Ἰουδαίους. Ταῦτα δὴ διεξόντες οἱ φίλοι τὸν Ἀντίοχον παρεκάλουν μάλιστα μὲν ἄρδην ἀνελεῖν τὸ ἔθνος, εἰ δὲ μὴ, καταλύσαι τὰ νόμιμα καὶ συναναγκάσαι τὰς ἀγωγὰς μεταθέσθαι. Ὁ δὲ βασιλεὺς μεγαλόψυχος ὢν καὶ τὸ ἥθος ἡμέρος, λαβὼν ὁμήρους ἀπέλυσε τῶν ἐγκλημάτων τοὺς Ἰουδαίους, φόρους τε τοὺς ὀφειλομένους πραξάμενος, καὶ τὰ τεῖχη περιελὼν τὸν Ἱερουσόλυμον.

Ταῦτα Διόδωρος περὶ τῶν Μωσαϊκῶν ἐθνῶν καὶ

Hæc Diodorus circa finem libri tricesimi secundi *Historiarum* prosequitur, licet etiam alii, et plurimi de prodigiis scripserint (57).

Ex libro tricesimo quarto.

Obsidenti, inquit, Antiocho regi Hierosolyma, eo usque Judæi restiterunt, donec necessaria omnia defecissent. Tunc de componenda re legatos miserunt, et eos plerosque regios amicos. Itaque suasere regi, ut violenter urbem dirueret, et gentem Judæorum funditus everteret. Solos enim eos esse qui ^{379b} cum aliis gentibus nihil habeant commune, et omnes in hostium numero ponant, et clarum esse quomodo majores eorum, ut impii et execrabiles a diis ex omni Ægypto expulsi, et quomodo leprosi confertim loco mundationis velut detestandi profugi ejecti sint, et mox Hierosolymis loca contermina abripientes hanc gentem ordinauerint, et odium erga omnes homines induxerint. Quare et aliam omnino vitæ institutionem complecti, nec cum alia gente omnino velle comedere, nec etiam velle benefacere. Ad hæc ei majorum odium suorum erga hunc populum in memoriam revocarunt. Antiochus enim dictus Epiphanes convictis Judæis intravit Sancta sanctorum, adiit solis sacerdotibus adeunda, et invenit ibidem lapideam statuam viri barba promissa, tenentis manibus librum insidentisque asino, quam putabat Mosis esse, qui urbem et condiderit, et gentem fundarit, et odiosas illas omnibus gentibus leges tulerit. Ipse vero cupiens obducere odium omnium gentium, leges dissolvere conatus est. Quare statuæ conditoris, et altari Dei subdiali porcæ ingentem sacrificavit, et sanguine illos perfudit, et carnem coquens, jussit sacros eorum libros, qui leges continerent, jure illo corrumpi, et obliterari: ignem nunquam deficientem, et semper, ut aiunt, ardentem, in templo exstingui, et carnem suillam summum sacerdotem, aliosque Judæos comedere coegit. Hæc narrantes illi amici, Antiochum vehementer ad totam gentem perdendam, aut saltem ad evertendas leges, et vitæ institutionem mutare cogendum incitarunt. Verum rex magnanimus, moribusque mansuetus, impositisque tolerandis tributis, et muro privans civitatem Hierosolymorum, acceptis

D obsidibus, Judæos crimine liberavit.

VARIE LECTIONES.

⁸¹ φησὶν om. B. ⁸² ὑπὸ τῶν A: παρὰ C. ⁸³ τὸ πρὸς τοὺς ἀνθρώπους μῖσος B. ⁸⁴ δὲ om. B. ⁸⁵ τὸ παράπαν μηδ' εὐνοεῖν C. ⁸⁶ προγενομένου A: γενομένου C. ⁸⁷ οὗ] ἢ A malim οἱ ⁸⁸ μωϋσέως A, μωϋσέος B: Μωσέως C. ⁸⁹ καὶ add. A. ⁹⁰ συγῆσας:] libri συστήσας. ⁹¹ αὐτοῦ A. ⁹² καϊόμενον B. ⁹³ ἀναγκάσαι B.

NOTÆ.

[57] Julius Obsequens, T. Livius, Plutarchus, Dion et alii.

de conditore Hierosolymorum, de exitu ex Ægypto mentitur. Et in reprehensione Judæorum **380** a in mendacio perseverans, ne sibi ipsi contradicere videatur, tanquam alios narrantes inducit, quibus Antiochi amicitiam adjungit. Hæc quoque de Judæis libro xl. *Bibliothecæ* habet.

Ex quadragesimo circa medium.

Scripturus bellum contra Judæos par esse existimavi principium prius et ortum hujus gentis et instituta recensere. Multi apud Ægyptios olim perniciosæ hujus calamitatis causam ad Deum referunt. Cum multi et varii peregrini Ægyptum incoherent, diversis sacrificandi utentes ritibus, factum est ut patrii erga deos cultus deficerent, quod incolæ, nisi alienigenas dimitterent, malorum indicium fore suspicati sunt. Statim itaque ex ejectis profugis præstantissimi efficacissimique (ut quidam nugantur) in Græciam, locaque vicina illapsi sunt, præstantes habentes doctores, quorum principes Danaus et Cadmus exstiterunt. Reliqua vero turba eam regionem, quæ nunc Judæa dicitur, non procul ab Ægypto distantem, et in illa usque tempora penitus desertam occupavit. Hanc porro coloniam Moses prudentia et robore cæteros excellens deduxit (58), qui hanc regionem invadens, multas urbes condidit, et unam, quæ nunc celeberrima est, appellatam Hierosolyma; maxime autem religionem et cultum eis colendum dedit, venerationes et sacrificia edocuit, et de eis qua ad rempublicam pertinent leges tulit et decreta: In duodecim tribus populum divisit, existimans hunc numerum esse perfectissimum, et anno duodecim mensibus completo persimilem. Imagines deorum omnino non sculpsit, quod putaret humana Deum non videri forma, sed cælum terram ambiens esse Deum, et omnia suo imperio gubernare. Sacrificia vitæque **380** rationes diversas prorsus ab aliis gentibus ordinavit. Nam quia externos urbe sua interdicerent, odiosam sane vitam, et aliis invisam induxit. Jussit insuper ut qui genti præessent, grati essent populo, et maxime auctoritate potentiores, quos sacerdotes esse voluit, et eos præcepit circa altaria Deique cultum et sacrificia exerceri, et ex his optimis judicio viros iudices constituit, quibus et legum institutisque custodiam attribuit. Non ordinavit Judæis regem, sed imperium populi ei censuit committendum, qui prudentia et virtute inter sacerdotes aliis præstare videretur; hunc summum pontificem appellant, quem velut nuntium sibi divinorum præceptorum esse ducunt, hunc edicta in populi congregationibus et conciliis, ait proferre, cui Judæi ita obtemperant, ut statim

A νομίμων, ἀλλὰ καὶ τοῦ τῶν Ἱεροσολύμων κτίστου καταφευσάμενος καὶ αὐτῆς τῆς ἐξ Αἰγύπτου τῶν Ἰουδαίων ἐξόδου, καὶ πρὸς τὸν ἑλεγχόν τοῦ ψεύδους ὥσπερ αὐτῷ τὸ μὴ αὐτὸς ἀλῶναι διοικονομούμενος, ἐτέροις περιτίθῃσι προσώποις τὴν περὶ τῶν διεφυσμένων ἀφήγησιν, τὴν Ἀντιόχου φίλιαν τοῦτοις προσεπισυνάπτων. Γράφει δὲ καὶ ἐν ⁹⁸ τῇ μ' λόγῳ τῆς αὐτῆς Βιβλιοθήκης περὶ Ἰουδαίων ταῦτα.

⁹⁸ Ἐκ τοῦ μ' λόγου, περὶ τοῦ μέσον.

Ἡμεῖς δὲ μέλλοντες ἀναγράφειν τὸν πρὸς Ἰουδαίους πόλεμον, οἰκεῖον εἶναι διαλαβάνομεν προδιελθεῖν ἐν κεφαλαιοῖς τὴν τε ⁹⁹ τοῦ ἔθνους τούτου ἐξ ἀρχῆς κτίσιν καὶ τὰ παρ' αὐτοῖς νόμιμα. Κατὰ τὴν Αἰγύπτου τὸ παλαιὸν [620 H.] λοιμικῆς περιστάσεως γενομένης ἀνέπεμπον οἱ πολλοὶ τὴν αἰτίαν τῶν κακῶν ἐπὶ τὸ δαιμόνιον· πολλὴν γὰρ καὶ παντοδαπὴν κατοικούντων ξένων, καὶ διηλλαγμένων ἔθεσι χρωμένων περὶ τὸ ἱερὸν καὶ τὰς θυσίας, καταλειθῆσαι συνέβαινε παρ' αὐτοῖς τὰς πατρίους τῶν θεῶν τιμὰς. ¹⁰⁰ Ὅπερ οἱ τῆς χώρας ἐγγενεῖς ¹⁰¹ ὑπέλαβον, ἐὰν μὴ τοὺς ἀλλοφύλους μεταστήσονται, κρίσιν οὐκ ἔσεσθαι τῶν κακῶν. Εὐθύς οὖν ξενηλατούμενων τῶν ἀλλοθύνων οἱ μὲν ἐπιφανεστάτοι καὶ δραstickώτατοι συστραφέντες ἐξεβρίβησαν (ὥς τινὲς φασιν) εἰς τὴν Ἑλλάδα καὶ τινὰς ἐτέρους τόπους, ἔχοντας ¹⁰² ἀξιολόγους ἡγεμόνας, ὧν ἡγοῦντο Δαναὸς καὶ Κάδμος τῶν ἄλλων ἐπιφανεστάτοι. Ὁ δὲ πολὺς λαὸς ἐξέπεσεν εἰς τὴν νῦν καλουμένην Ἰουδαίαν, οὐ πόρρω μὲν χειμένην τῆς Αἰγύπτου, παντελῶς δὲ ἔρημον οὖσαν κατ' ¹⁰³ ἐκείνους τοὺς χρόνους. Ἠγεῖτο δὲ τῆς ἀποικίας ὁ προσταγορευόμενος Μωσῆς, φρονήσει τε ¹⁰⁴ καὶ ἀνδρείᾳ πολὺ ¹⁰⁵ διαφέρων. Οὗτος δὲ καταλαβόμενος τὴν χώραν ἄλλας τε πόλεις ἔκτισε καὶ τὴν νῦν οὖσαν ἐπιφανεστάτην ¹⁰⁶, ὀνομαζομένην Ἱεροσόλυμα. Ἰδρύσατο δὲ καὶ τὸ μάλιστα παρ' αὐτοῖς τιμώμενον ἱερὸν, καὶ τὰς τιμὰς καὶ ἀγιστείας ¹⁰⁷ τοῦ θεοῦ κατέδειξε, καὶ τὰ κατὰ τὴν πολιτείαν ἐνομοθέτησε τε καὶ διέταξε. Διέταξε δὲ τὸ πλῆθος εἰς δώδεκα φυλὰς, διὰ τὸ τὸν ἀριθμὸν τοῦτον τελειότατον ¹⁰⁸ νομίζεσθαι καὶ σύμφωνον εἶναι τῇ πλήθει τῶν μηνῶν τῶν τὸν ἐνιαυτὸν συμπληρούντων. Ἀγαλμα δὲ θεῶν τὸ σύνολον οὐ κατεσκευάσκει, διὰ τὸ μὴ νομίζειν ἀνθρωπόμορφον εἶναι τὸν θεόν, ἀλλὰ τὸν περιέχοντα τὴν γῆν οὐρανὸν μόνον εἶναι θεὸν καὶ τῶν ὅλων κύριον. Τὰς δὲ θυσίας ἐξηλλαγμένας συνεστήσατο τῶν παρὰ τοῖς ἄλλοις ἔθνεσι, καὶ τὰς κατὰ τὸν βίον ἀγωγὰς. [1153 R.] διὰ γὰρ τὴν ἰδίαν ξενηλασίαν ἀπάνθρωπον τινὰ καὶ μισόξενον βίον εἰσηγήσατο. Ἐπιλέξας δὲ τῶν ἀνδρῶν τοὺς χαριεστάτους καὶ μάλιστα δυνησομένους τοῦ σύμπαντος ¹⁰⁹ ἔθνους πρίστιασθαι, τούτους ἱερεῖς ἀπέδειξε· τὴν δὲ διατριβὴν ¹¹⁰ ἔταξεν αὐτῶν γίνεσθαι περὶ τὸ ἱερὸν καὶ τὰς τοῦ Θεοῦ τιμὰς τε καὶ θυσίας. Τοὺς αὐτοὺς δὲ καὶ δικαστὰς ἀπέδειξε τῶν μεγίστων

VARIAE LECTIONES.

⁹⁸ ἐν add. A. ⁹⁹ τε add. A. ¹⁰⁰ εὐγενεῖς A. ¹⁰¹ ἔχοντας C. ¹⁰² τε mg. libri δὲ quod addebatur πολλῇ, omisi cum A. ¹⁰³ πολὺ A: πλείστον C. ¹⁰⁴ οὖσαν ἐπιφανεστάτην om. B. ¹⁰⁵ ἀγιστείας C. ¹⁰⁶ τελειώτατον C. ¹⁰⁷ συμπαντος B: συμπάρχοντος C. ¹⁰⁸ διατριβὴν A: τριβὴν C.

NOTE.

(58) Vide Strab. et Justin.

κρίσεων, καὶ τὴν τῶν νόμων καὶ τῶν ἐθῶν φυλακὴν
τούτοις ἐπέτρεψε· διὸ καὶ βασιλεῖα μὲν μηδέποτε τῶν
Ἰουδαίων, τὴν δὲ τοῦ πληθους προστασίαν διδοῖσθαι
διὰ παντὸς τῷ δοκοῦντι τῶν ἱερέων φρονήσει καὶ
ἀρετῇ προέχειν. Τοῦτον δὲ ὁ προσαγορεύουσιν ἀρ-
χιερεῖα, καὶ νομίζουσιν αὐτοῖς ἄγγελον γίνεσθαι τῶν
τοῦ Θεοῦ προσταγμάτων. Τοῦτον δὲ κατὰ τὰς Ἐκ-
κλησίας καὶ τὰς ἄλλας συνόδους φησὶν ἐκφέρειν τὰ
παρρηγελλόμενα· καὶ πρὸς τοῦτο τὸ μέρος οὕτως
εὐπειθεῖς γίνεσθαι τοὺς Ἰουδαίους ὥστε παραχρῆμα
πίπτοντας ἐπὶ τὴν γῆν προσκυνεῖν τὴν τούτοις ἐρ-
μηνεύοντα ἀρχιερεῖα. Προσέγγραπται [621 II.] δὲ καὶ
τοῖς νόμοις ἐπὶ τῆς ὁ τελευταῖς ὅτι *Μωσῆς ἀκούσας*
τοῦ Θεοῦ τὰδε λέγει τοῖς Ἰουδαίοις. Ἐποίησατο
δ' ὁ νομοθέτης τῶν τε πολεμικῶν ἔργων πολλὴν πρό-
νοιαν, καὶ τοὺς νέους ἠνάγκαζεν ἀσχεῖν ἀνδρείαν τε
καὶ καρτερίαν καὶ τὸ σύνολον ὑπομονὴν πάσης κα-
κοπαθείας. Ἐποιεῖτο δὲ καὶ στρατείας εἰς τὰ πλη-
σίχωρα τῶν ἐθνῶν, καὶ πολλὴν κατακτησάμενος
χώραν κατεκλήρουσεν, τοῖς μὲν ἰδιωταῖς ἰσους ποιή-
σας κλήρους, τοῖς δὲ ἱερεῦσι μείζονας, ἵνα λαμβά-
νοντες ἀξιολογωτέρας προσόδους ἀπερίσπαστοι συνεχῶς προσεδρεύωσι ¹⁰ ταῖς τοῦ Θεοῦ τιμαῖς. Οὐκ
ἔξην δὲ ¹¹ τοῖς ἰδιωταῖς τοὺς ἰδίους κλήρους πωλεῖν, ὥπως μὴ τινες διὰ πλεονεξίαν ἀγοράζοντες τοὺς κλή-
ρους ἐκθλίβωσι τοὺς ἀπορωτέρους καὶ κατασχευάζωσιν ὀλιγανδρίαν. Τεκνοτροφεῖν τε ἠνάγκαζε τοὺς
ἐπὶ τῆς χώρας καὶ δι' ὀλίγης δαπάνης ἐκτρεφόμενων τῶν βρεφῶν ἀεὶ τὸ γένος τῶν Ἰουδαίων
ὑπῆρχε πολυάνθρωπον. Καὶ τὰ περὶ τοὺς γάμους δὲ καὶ τὰς τῶν τελευτῶντων ταφὰς πολὺ τὸ παρρη-
λαγμένον ἔχειν ¹² ἐποίησε νόμιμα πρὸς τὰ τῶν ἄλλων ἀνθρώπων. Κατὰ δὲ τὰς ὕστερον γενομένας ¹³
ἐπικρατείας ἐκ τῆς τῶν ἀλλοφύλων ἐπιμιξίας, ἐπὶ τετάρτης ¹⁴ τῶν Περσῶν ἡγεμονίας καὶ τῶν ταύτης
καταλυσάντων Μακεδόνων, πολλὰ τῶν πατρίων τοῖς Ἰουδαίοις νομῖμον ἐκινήθη.

Οὕτω μὲν κἀνταυθὰ φησι περὶ τῶν παρὰ Ἰου-
δαίοις ἐθῶν ¹⁵ τε καὶ νομῖμων, καὶ αὐτῶν ¹⁶ ἐκείνων
τῆς ἐξ Αἰγύπτου ἀπαλλαγῆς, καὶ τοῦ θεοῦ Μωϋ-
σέως, ψευδολογῶν τὰ πλείστα, καὶ διερχόμενος πρὸς
τοὺς ἐλέγχους· πάλιν ὧν κατεψεύσατο τῆς ἀληθείας,
ἀναχώρησιν ἑαυτῷ μεθοδευσάμενος, εἰς ἕτερον καὶ
νῦν ἀναφέρει τῶν εἰρημένων τὴν παριστορίαν· ἐπι-
άγει γὰρ· *Περὶ μὲν τῶν Ἰουδαίων Ἐκαταῖος ὁ*
Μιλήσιος ταῦτα ἱστορήκεν.

Ἐκ τοῦ μῆ'.

Ὅτι ὁ λέγεται συνεχεῶς αἰτίων θανάτου παρὰ
τινῶν Ἰουδαίων τῷ βασιλεῖ, τὸ κατακοιμηθῆναι ἐν
ὄκῳ νωστὶ κεκοιναμένῳ, πυρὶ δὲ διὰ τὴν φύξιν
ὑποθερμαινομένῳ καὶ ἀτμοῦς ἀφίεντι τοὺς ἐκ τῆς
νενοτισμένης κονίας, τοῦτο ἐκόντα ὑπαλθεῖν ἱστορεῖ
Διόδωρος Κάτων ¹⁷ κατὰ τοὺς πολλῶν παλαιότερους
χρόνους. Φησὶ γὰρ ἐν μῇ λόγῳ πρὸς τῇ ἀρχῇ ὅτι οἱ
περὶ τὸν Κίνναν καὶ Μάριον συνεδρεύσαντες μετὰ
τῶν ἐπιφανεστάτων ἡγεμόνων ἐβουλεύοντο ὥπως
βεβαίως καταστήσωσι τὴν εἰρήνην· τέλος ἔδοξεν
αὐτοῖς τοὺς ἐπιφανεστάτους τῶν ἐχθρῶν καὶ δυνα-

A pontifice loquente cadentes in terram adorem. Ad-
ditum est in fine legis : *Hæc Moses loquitur Judæis,*
obediens Deo. Magnam etiam bellicarum institutio-
num curam adhibuit, juvenesque ad tolerantiam et
fortitudinem, et ad omnem malorum patientiam
exerceri voluit. Multa quoque contra varios populos
bella gessit, magnamque subigens sorte eam divi-
sit ; æquales populo portiones, sacerdotibus majores
assignavit : ut latiores terminos possidentes, conti-
nenter sine ulla molestia Dei sacrificiis occuparen-
tur. Nec etiam licitum erat pauperibus portiones
propriæ dividere, ne aliqui per avaritiam coemen-
tes inopes excludant, et in causa sint ut populus
minuatur. In regione pueros alii voluit, qui exiguo
sumptu alebantur, et ideo copiosa et fecunda sem-
per Judæorum natio exstitit. Diversi quoque ab
aliis in nuptiis et sepulchris fuerunt. Sed propter
accessiones quæ postea e multis victoriis acce-
derunt, monarchia quarta scilicet Persarum, et deinde Ma-
cedonum, multa patriis Judæorum institutis deces-
serunt.

381 a Ita hic de moribus et legibus majorum,
et discessu eorum ex Ægypto, deque sacro Mose,
in multis mentitur, plurima etiam non attingens.
In accusationibus quas contra veritatem profert,
defleat, ad alium dictorum narrationem referens.
Subdit enim statim : *Hæc de Judæis Hecateus Mi-
lesius tradidit* (59).

E libro quadragesimo octavo.

Quæ Joviano imperatori ab aliquibus mortis causa
fuisse traditur, ut scilicet dormiens in domo re-
cens inalbata, et igne propter humorem excitato,
vaporibus e madida calce prodeuntibus extinctus
sit (60), hanc sponte Catulum subiisse longo ante
tempore narrat Diodorus ; nam in libro quadrage-
simo octavo, initio, hæc habet. Cinnani et Mariani
consilium inierunt cum præstantissimis ducibus, ut
firma in pace viverent, et tandem ita concluderunt,
ut inimicorum clarissimos quosque, et de imperio
contendere valentes interficerent, ut scilicet pura

VARIE LECTIONES.

¹⁰ δὲ add. A. ¹¹ εὐπειθεῖς γ. ¹² τῆς om. A. ¹³ καρτερίαν τε καὶ ἀνδρείαν ἀσχεῖν γ. ¹⁴ πάσης ὑπομονῆς γ.
¹⁵ προσεδρεύωσι B : προσεδρεύωσι γ. ¹⁶ δὲ om. pr. A. ¹⁷ ἔχειν om. B. ¹⁸ γενομένας] ἐγνωσμένας B.
¹⁹ τετάρτης] malim τε τῆς. ²⁰ παρὰ Ἰουδαίοις ἐθῶν B et corr. A, qui pr. παρὰ ἐθῶν : παρεθῶν γ. ²¹ αὐ-
τῶν] an. αὐτῆς ? ²² μῇ] λῇ Wesselingius post Rodomannum. ²³ Κάτων post χρόνους ponit γ.

NOTE.

(59) Vide Josephum lib. *Adversus Appionem*.
(60) In *Epitoma* Sextii Aurelii Victoris. « Hic dum
a Perside hieme aspera mediaque Constantinopolim

accelerat, cruditate stomachi tectorio novi operis
gravatus esset, repente interit. »

factione eorum reddita, reliquo tempore, ut vellent, sine timore cum amicis suis rempublicam administrarent. Quare statim pactas condiciones et fidem neglexerunt, et cædes condemnatorum impune et ubique factæ sunt. Quintus vero Lutatius Catulus, qui clarissimum de Cimbris triumphum egerat, populo prius charissimus a quodam tribuno plebis apud populum reus mortis factus est: quare metuens periculum ex accusatione, speransque auxilium aliquod ad Marium se contulit: ipse autem antea amicus ejus, tunc elatus superbia, secius erga eum affectus est, nullumque aliud responsum dedit nisi, *Moriendum est*. Catulus vero desperata salute properans sine injuria vitam terminare, se ipsum vita privavit, idque novo et inusitato more, nam includens seipsum in domo recens dealbata, et vaporem e calce igne et fumo excitans, respirandi facultate impeditus extinctus est.

Ἰδὼν τιτὶ καὶ παρηλλαγμένῳ τρόπῳ. Συγκλείσας ἑαυτὸν εἰς ἵκον νεόκριστον, καὶ τὴν ἐκ τῆς κονίας ἀναφορὰν πυρὶ καὶ καπνῷ συναυξήσας, τῇ τῆς ἀναπνοῆς φθορᾷ περιπνιγὴς ²² γενόμενος ἀπῆλθε.

Ex tricesimo primo.

Hæc dum geruntur, Romam **381** b venere legati Rhodiorum, ad diluenda quibus impediti fuerant crimina. Videbantur enim in bello, quod adversus Perseum gestum est, animis ad regem inclinasse, et quam cum Romanis habebant amicitiam, prodiisse. Cumque nihil legatione sua proficerent, desponsabant animos, et cum lacrymis colloquia habebant. Cum autem eos in senatum introduxisset unus tribunorum, nomine Antonius, primus orationem de legatione habuit Philopharon, et secundum post eum, Astymedes. Hi cum multa suppliciter et deprecatorie dixissent, et ad extremum (ut est in proverbio) cygneam cantionem cecinissent, ægre responsa acceperunt, per quæ ab extremo quidem metu liberati sunt sed de criminibus acerbè objugati.

Quare licet apud Romanos videre præstantissimos quosque de gloria contententes, per quos omnia pene maxima a populo perficiuntur. Sed in aliis urbibus sibi ipsis omnes invident, Romani vero invicem laudant, unde evenit optime et fortissime rem ut gerant, rempublicam amplificare studentes et alii injuste sentientes, et seipsos circumvenientes patriam perdant.

Perseum ultimum regem Macedoniae, postquam is sæpe cum Romanis amicitiam iniit, sæpe item non contemnendo exercitu bellum gessit, tandem Æmiliius debellatum cepit, et præclarum ob eam victoriam triumphum egit. Perseus vero tantis agilitus calamitatibus ut similes esse videantur ejus casus fabulis rerum nunquam gestarum, ne discedere quidem e vita volebat. Priusquam enim senatus de eo pronuntiasset, quid faciendum esset urbano

α μένους ἀμφισβητῆσαι πραγμάτων ²⁰ πάντας ἀποκτείναι, [1156 R.] ὅπως καθαρὰς γενομένης τῆς ἰδίας αἰρέσεως καὶ μερίδος ἀδεῶς τὸ λοιπὸν, καὶ ὥς ἂν βούλωνται, μετὰ τῶν φίλων διοικῶσι ²⁰ τὰ κατὰ τὴν ἡγεμονίαν. Εὐθὺς οὖν τῶν μὲν γεγεννημένων συνθέσεων καὶ πίστεων ἡμέλησαν, σφαγαὶ δὲ τῶν καταψηφισθέντων αὐτοῖς ἀκριτοὶ καὶ πανταχοῦ ἐγίνοντο. Κόλιντος [622 H.] δὲ Λουτάτιος ὁ Κάτλος, τεθριαμβευκῶς μὲν ἐπιστήμῳ ἀπὸ Κίμβρων, ἀγαπώμενος δὲ ὑπὸ τῶν πολιτῶν περιττότερον, ὑπὸ τινος δημάρχου κατηγορίας ἐτύχχανεν ἐν τῷ δήμῳ θανάτου. Φοβούμενος δὲ τὸν ἐκ τῆς συκοφαντίας κίνδυνον ἤκεν εἰς τὸν Μάριον, δεόμενος τυχεῖν βοηθείας. Ὅ δὲ τὸ μὲν ἐμπροσθεν ἐγεγόνει φίλος, τότε δ' ἐκ τινος ὑποφίας ἀλλοτρίως ἔχων πρὸς αὐτὸν τοῦτο μόνον ἀπεκρίθη, *Θανεῖν δεῖ*. Καὶ ὁ Κάτλος ἀπογνοὺς μὲν τὰς τῆς ²¹ σωτηρίας ἐλπίδας, σπεύδων δὲ χωρὶς ὕδρευς καταστρέφει τὸν βίον, ἑαυτὸν τοῦ ζῆν μετέστησεν.

Ἐκ τοῦ α.

Ἄμα δὲ τούτοις πραττομένοις εἰς Ῥώμην παρ-
εγένοντο πρεσβευταὶ Ῥοδίων, τὰς γεγεννημένας δια-
βολὰς κατ' αὐτῶν ἀπολύσασθαι· ἰδούκουν γὰρ ἐν τῷ
πρὸς Περσέα πολέμῳ ταῖς εὐνοίαις ἀποκεκλικέναι
πρὸς τὸν βασιλέα καὶ προδεδωκέναι τὴν πρὸς Ῥω-
μαίους φιλίαν. Μηδὲν δὲ ἀνύοντες ὧν ἐπρέσβευον
εἰς ἀθυμίαν ἐνέπιπτον, καὶ μετὰ δακρύων ἐποιοῦντο
τὰς ἐντεῦξεις. Εἰσαγαγόντος δὲ αὐτοὺς εἰς τὴν σύγ-
κλητον ἑνὸς τῶν δημάρχων Ἀντωνίου πρῶτος μὲν
ἐποιεῖτο τὸν ὑπὲρ τῆς πρεσβείας λόγον Φιλόφρων,
μετὰ δὲ τούτον Ἀστυμήδης. Πολλὰ δὲ πρὸς δέξιν
καὶ παραίτησιν εἰπόντες, καὶ τὸ τελευταῖον κατὰ
τὴν παροιμίαν τὸ κύκνειον ᾄσαντες, μόλις ἔλαβον
ἀποκρίσεις, δι' ὧν τοῦ μὲν ὀλοσχεροῦς φόβου παρ-
ελύθησαν, περὶ δὲ τῶν ἐγκλημάτων πικρῶς ὤνειδι-
σθησαν.

Διόπερ ἰδεῖν ἐστὶ παρὰ Ῥωμαίοις τοὺς ἐπιφανε-
στάτους ἄνδρας ὑπὲρ δόξης ἀμιλλωμένους, δι' ὧν
ἅπαντα σχεδὸν τὰ μέγιστα τῷ δήμῳ κατορθοῦνται.
Ἐν μὲν γὰρ τοῖς ἄλλοις πολιτεύμασι ζηλοτυποῦσιν
ἀλλήλους, Ῥωμαῖοι δὲ ἐπαινοῦσιν. Ἐξ οὗ συμβαίνει
μάλιστα τοὺς μὲν πράττειν τὰ κάλλιστα τῶν ἔργων,
ἀμιλλωμένους αὖξιν τὸ κοινὸν ²³ συμφέρον, τοὺς δ'
ἄλλους ἀδικοδοξοῦντας καὶ τὰς ἀλλήλων ²⁴ ἐπιβολὰς ²⁵
λυμνιναμένους βλέπτειν τὴν πατρίδα.

Ὅτι Περσέα τὸ τελευταῖον Μακεδονίας βασιλεία,
πολλάκις Ῥωμαίοις διὰ φιλίας ἰόντα, πολλάκις δὲ καὶ
στρατιᾷ οὐκ ἀναξιολόγῳ πολεμήσαντα τέλος Αἰμίλιος
καταπολεμήσας εἶλε, καὶ λαμπρὴν θρίαμβον ἐπὶ τῇ
νίκῃ κατήγαγε. Περσεὺς δὲ τηλικαύταις περιπεσὼν
συμφοραῖς ὥστε δοκεῖν ὁμοία μύθοις ἀγενήτοις εἶναι τὰ
πάθη τὰ περὶ αὐτὸν, οὐδ' ἀπολυθῆναι τοῦ ζῆν ἤθελε.
Πρὶν γὰρ ἢ τὴν σύγκλητον ὑπὲρ αὐτοῦ διαλαθεῖν ὀχρῇ
παθεῖν, τῶν κατὰ πόλιν στρατηγῶν ²⁶ εἰς ἐνέβαλεν ²⁷

VARIÆ LECTIONES.

²⁰ ἀμφ. περιπραγμάτων B c. ²¹ διοικῶσι c. ²² τῆς adl. A. ²³ περιπνιγὴς B et corr. H: περιπνιγὴς c. ²⁴ κοινῇ B: κοινὸν c. ²⁵ ἀλλήλων B et corr. A. ἀλλήλους c, ²⁶ ἐπιβολὰς — βλέπτει c. ²⁷ τὸν — στρατηγὸν B. ²⁸ εἰσέβαλον B, ἐνέβαλλον c.

αὐτὸν εἰς τὸν ἐν Ἀλθαῖς κάρκαρον [623 H.] μετὰ τῶν τέκνων. Ἔστι δὲ ὁ κάρκαρος ὄρυγμα κατὰγειον βαθύ, τὸ μὲν μέγεθος ἔχον ²⁸ οἴκου μάλιστα πῶς ἐνεακλίνου ²⁹, σκότου ³⁰ δὲ πλήρες ³¹ καὶ δυσοσμίας διὰ τὸ πλήθος τῶν παραδεδομένων εἰς τοῦτον τὸν τόπον ἀνδρῶν, τῶν ἐπὶ θανατικαῖς ἐγκλήμασι καταδικασμένων [1157 R.] ὧν ἐν ἐκείνοις τοῖς χρόνοις οἱ πλείους ἐνταῦθα καθεῖργοντο· ἐν οὕτῳ γὰρ στενωπῷ συγκεκλεισμένων πολλῶν ἀνδρῶν ἀπεθνήσκοντο τὰ τῶν ἀτυχῶν σώματα, τῶν τε πρὸς τροφήν καὶ τὴν ἄλλην πᾶσαν χρεῖαν ἀνθρώπων πάντων ἐν ταύτῃ πεφυρμένων τοσαύτην προσπίπτειν δυσωδίαν συνέβαινεν, ὥστε μηδὲν τῶν προσόντων βλάβως δύνασθαι καρτερεῖσθαι. Ἐφ' ἡμέρας μὲν οὖν ἑπτὰ διετέλεσεν ἐνταῦθα κακουχοῦμενος, ὥστε καὶ παρὰ τῶν ἐσχάτων καὶ τακτὰ ³² σιτουμένων ἐπικουρίας δεηθῆναι· συμπαθεῖς γὰρ οὗτοι γινόμενοι ³³ διὰ τὸ μέγεθος τῶν ἀκληρωμάτων, ὧν μεταλάμβανον ³⁴, φιλαθρόπως τούτων ἐκείνῃ μετεδίδωσαν θαυρόνους. Ἐβρίπτο ³⁵ δ' αὐτῷ καὶ ξίφος πρὸς ἀναίρεσιν καὶ κάλως πρὸς ἀγρόνην, ἐξουσίας δεδομένης ὡς βούλοιοτο ³⁶ χρῆσασθαι. Ἀλλ' οὐδὲν οὕτω γλυκὺ φαίνεται τοῖς ἡτυχημένοις ὡς τὸ ζῆν, καίπερ αὐτῶν ³⁷ ἀξία θανάτου πασχόντων. Καὶ πέρας ἐν ταύταις ἀνταῖς ἀνάγκαις κατέστρεψε τὸν βίον, εἰ μὴ Μάρκος Αἰμίλιος προκαθήμενος τοῦ βουλευτηρίου, τῶν τὸ τε περὶ αὐτὸν ἀζήλωμα καὶ τὸ τῆς πατρίδος ἐπιεικὲς, παρήγεσε τῇ συγκλήτῃ σχετιάζων, εἰ μὴ τὸν ἀνθρώπινον φόβον εὐλαβούνταν, τὴν γε τοὺς ὑπερηράνως ταῖς ἐξουσίαις χρωμένους μετερχομένην νέμειν αἰδεῖσθαι. Διόπερ εἰς ἐπεικιστέραν δοθεὶς φυλακὴν, καὶ κεναῖς ³⁸ ἐλπίσι προσανέχων, ὁμοίαν τοῖς προητυχημένοις ἔσχε τοῦ βίου τὴν καταστροφὴν. Διαιτῇ γὰρ χρόνον φιλοψυχίας, καὶ προσκόψας τοῖς φυλάττουσι ³⁹ βαρβάρους, κωλυόμενος ὑπ' ἐκείνων ὕπνου τυχεῖν ἐτελεύτησεν.

Ὅτι λέγουσιν ⁴⁰ ἑαυτοὺς οἱ τῆς Καππαδοκίας βασιλεῖς εἰς Κύρον ἀναφέρειν τὸ γένος τὸν ἐν Πέρσαις, διαθεβαίνονται δὲ καὶ τῶν ἑπτὰ Περσῶν τῶν τὸν μάγον ἐπανελομένων ἐνδὲς ὑπάρχειν ἀπόγονοι. Καὶ τὴν μὲν ἀπὸ Κύρου συγγένειαν οὕτω καταριθμοῦνται. Καμβύστου τοῦ Κύρου πατρὸς ἀδελφὴν ὑπάρξει γνησίαν ⁴¹ Ἀτοσσαν ⁴². ταύτης δὲ καὶ Φαράνκου τοῦ Καππαδοκίας βασιλέως γενέσθαι παῖδα Γάλλον, καὶ τούτου γενέσθαι Σμέρδιν ⁴³, οὗ Ἀρτάμην τοῦ δὲ Ἀναφάν, ὃν καὶ διενεγκεῖν μὲν ἀνδρείᾳ καὶ τόλμῃ, γενέσθαι δ' ἓνα τῶν ἑπτὰ Περσῶν. Τὴν μὲν οὖν εἰς Κύρον ⁴⁴ συγγένειαν οὕτω γενεαλογοῦσι καὶ τὴν εἰς Ἀναφάν, ὃν φασὶ δὲ ἀνδρείαν συγγορηθῆναι τὴν Καππαδοκίαν δυναστείαν ὥστε μὴ τελεῖν φόρους Πέρσαις. Οὗ τελευτήσαντος ὁμώνυμος υἱὸς ἄρχει.

prætori, coniecit eum in carcerem, qui est Albæ, cum natis. Est autem carcer ille, antrum subterraneum profundum, magnitudine maxime, quantum est cœnaculum novem lectorum. Estque tenebrarum plenum ac fetoris, propter multitudinem hominum rei capitalis damnatorum, qui in eum locum traduntur, quorum maxima pars illis temporibus hic claudebatur. Conclusis enim in tam angusto loco tot hominibus, efferebantur miserorum corpora, et confusis inter sese omnibus, quæ vel ad victum, vel ad alios usus pertinent **382a**, tantus fetor exsistebat, ut nullus accedentium facile durare posset. Igitur ille per dies septem loco hoc miseriam pertulit, ut etiam extremæ conditionis hominum et statuum cibum accipientium ope indigeret. Hic enim ejus vicem propter infortuniarum magnitudinem dolentes, quæ ipsi accipiebant, hæc ei benigne lacrymantibus impertiebant. Igitur ei gladius ad occisionem, et restis ad strangulationem projectus est, data utriusvis optione. Verum nihil tam dulce miseris videtur quam vivere, etiamsi morte dignam miseriam patiantur. Ac tandem in his necessitatibus vitam finivisset, nisi Marcus Æmilius curiæ prædens, et suam dignitatem et patriæ æquitatem retinens, senatum cum gravi reprehensione commonefecisset, ut si humano metu non terreretur, at Nemesim ultricem certe vereretur, quæ in eos animadvertere solet, qui potestatibus superbe utuntur. Itaque ille in mitiorem datus custodiam, et vanas spes fovens, similem superioribus casibus exitum vitæ sortitus est. Postquam enim biennium vitæ cupidus duravit, cum custodes barbaros offendisset, prohibitus est ab illis somno frui, atque ita vitam finivit.

Dicunt sese (inquit) Cappadociæ reges ad Cyrum Persam referre genus suum, contenduntque prognatos esse se uno septem Persarum, qui magum occiderunt, et ductam quidem a Cyro cognationem sic enumerant. Cambyse Cyri patris sororem fuisse germanam Atossam. Ex hac et Pharnace Cappadociæ rege natum fuisse Pedagannum (61), et hujus filium fuisse Smerdim: cujus porro Artaminam, et hujus Anaphan, qui fortitudine et audacia excellerit, et unus septem Persarum fuerit. Igitur suam ad Cyrum cognationem sic enumerant, et ad Anaphan, cui perhibent propter virtutem sic concessum fuisse Cappadociæ principatum, ut Persis tributum non penderet. Eo vita defuncto imperavit ejusdem nominis filius. Post ejus obitum superstilibus duobus

VARIE LECTIONES.

²⁸ ἔχον B et corr. A. ²⁹ ἐνεακλίνου corr. A: ἐνεακλιτίου ζ. ³⁰ σκότους B. ³¹ πλήρες B et corr. A: πλήρης ζ. ³² τακτὰ] τὰ κατὰ A, τὰ ἔγκανα B. ³³ γινόμενοι. ³⁴ μεταλάμβανον add. A. ³⁵ ἐβρίπτο AB: ἐβρίπτουν ζ. ³⁶ ὡς ἂν βούλοιοτο ζ. ³⁷ καίπερ αὐτῶν] καὶ περ' αὐτῶν A, καὶ παρὰ τῶν B. ³⁸ κεναις ζ. ³⁹ φυλάττουσι B. ⁴⁰ λέγουσιν (φησιν) ἑαυτοὺς ζ. ⁴¹ ὑπάρξει γὰρ γνησίαν ζ. ⁴² Ἀτοσσαν AB: Ἀττόσαν ζ. ⁴³ σμέρδην B. ⁴⁴ κύρον A: Κύρου ζ.

NOTÆ.

(61) ΑΙ. παῖδα Γάλλον, filium Gallum.

filii, Datama, **382**^b et Arimnæo, successisse imperio Datamam, virum et bello et aliis regni partibus laudatum, qui cum Persis prælio congressus et strenne præliatus, in eo occubuerit. Regnum accepit filius Ariamnes, cujus fuere filii Ariarathes et Olophernes. Is Ariamnes cum annos quinquaginta imperasset, nec ullum opus dignum memoria fecisset, obiit. Ejus in imperium successit nato grandior filius Ariarathes, qui supra modum amasse fratrem dicitur, et ad clarissimos ordines evesisse, utque idem cum Persis adversus Ægyptios missus, belli socius fuisse, et cum magnis honoribus revenisse, quos Persarum rex Ochus propter virtutem in eum conferebat, vitamque in patria reliquisse, superstitionibus filiis Ariaratha et Arysa; frater autem et Cappadociæ imperium habens (nec enim germanam prolem habebat), grandiozem fratris filium Ariarathem adoptavit. Per ea tempora Alexander Macedo Persas debellavit, deinde obiit. At Perdicas omnium rerum gubernator, Eumenem misit ducem Cappadociæ, ac debellato Ariaratha et in pugna interfecto, tam ipsa Cappadocia quam finitimæ regiones, in Macedonum potestatem venerunt. Ariarathes vero postremi regis filius in præsentia desperans, concessit cum paucis in Armeniam. Haud multo post tempore, Eumene et Perdica mortuis, et Antigono ac Seleuco subsecutis, ille acceptis ab Armeniorum rege Artoata copiis, et Macedonum ducem Amyntam interfecit, et Macedones celeriter e finibus ejecit, domesticumque imperium recuperavit. Habuit hic tres filios, quorum natu maximus Ariamnes regnum accepit, qui affinitatem contraxit cum Antiocho cognomine Deo, ejus filiam Stratonicam Ariarathæ filiorum suorum natu maximo collocavit. Cumque esset filiorum supra modum amans, puero diadema imposuit, eum totius in regno imperii atque juris ex æquo secum socium fecit. Mortuo patre Ariarathes solus regnavit, et e vita discedens regnum filio suo admodum puero reliquit. Hic duxit in uxorem filiam Antiochi Magni, nomine Antiochidem, versutam admodum. **383**^a Hanc, cum liberos non gigneret, supposuisse ferunt sibi duos filios ignorante viro, videlicet Ariarathem et Olophernem. Aliquanto post tempore cum semen suscepisset, ipsam præter spem peperisse duas filias, et unum filium, nomine Mithridatem. At tunc virum de subditis consuluisse, et fecisse ut grandior cum mediocribus facultatibus Romam mitteretur, et junior in Ioniam, ne de regno cum germano filio contenderent. Hunc adultum Ariarathem aiunt cognominatum, et litteris Græcis imbutum, atque ob cæteras virtutes laudatum fuisse. Et pater quidem filio patris amanti studebat se vicissim amantem filii exhibere: atque eoque processit eorum mutua benevolentia, ut pater toto imperio cedere filio

Metà δὲ τὴν τοῦτο τελευτὴν ἀπολειφθέντων θυγῶν υἱοῖν, Δατάμου καὶ Ἀριμναίου, διαβέξασθαι τὴν ἀρχὴν Δατάμην, ἀνδρὰ καὶ ³⁸² κατὰ πόλεμον καὶ κατ' ἄλλα μέρη τῆς βασιλείας [624 H.] ἐπαινούμενον, ὃς Πέρσαις διὰ μάχης ἐλθὼν καὶ λαμπρῶς κατὰ τὴν μάχην ἀγωνισάμενος ἐν αὐτῇ τελευτῆ. Διεδέξατο δὲ τὴν βασιλείαν ὁ υἱὸς Ἀριάμνης, οὗ γίνονται παῖδες Ἀριαράθης καὶ Ὀλοφέρνης· οὗτος δὲ ἔτη πεντήκοντα δυναστεύσας; καὶ μὴδὲν ἔργον ἀξίον μνήμης πράξας τελευτῆ. Τὴν δὲ ἀρχὴν διεδέξατο ὁ πρεσβύτερος τῶν υἱῶν Ἀριαράθης, ὃς φιλοτοργῆσαι διαφερόντως λέγεται τὸν ἀδελφόν, καὶ προάγειν αὐτὸν εἰς τὰς ἐπιφανεστάτας τάξεις· ὃν καὶ Πέρσαις κατ' Αἰγυπτίῳ ἀποσταλέντῃ συμμαχεῖσθαι μετὰ ³⁸³ μεγάλων τιμῶν ἐπανελθεῖν, ὃς Ὅχος ὁ Περσῶν βασιλεὺς ὑπὲρ ἀνδρείας ἐδίδου, καὶ τὸν βίον ἐν τῇ πατρὶδι λιπεῖν, υἱοὺς ἐγκαταλιπόντῃ Ἀριαράθην καὶ Ἀρύστην. Ὁ δὲ ἀδελφὸς καὶ τῆς Καππαδοκίας ἔχων τὴν ἀρχὴν (οὗ γὰρ ἦν αὐτῷ γυνή ³⁸⁴ γυνή) [1160 R.] τὸν πρεσβύτερον τῶν παίδων τάδε λαφύου Ἀριαράθην υἱοποιεῖται. Κατὰ δὲ τοὺτους τοὺς χρόνους Ἀλέξανδρος ὁ Μακεδὼν καταπολεμεῖ μὲν Πέρσας, εἶτα καὶ τελευτῆ, καὶ Περδίκκας ³⁸⁵ ὁ τῶν ὅλων τότε ἡγούμενος Εὐμένην πέμπει Καππαδοκίας στρατηγόν. Καὶ καταπολεμηθέντος Ἀριαράθου, περὶ οὗτος ³⁸⁶ ἐν τῇ μάχῃ, αὐτὴ τε ἡ Καππαδοκία καὶ τὰ πλησίον χωρὰ αὐτῆς ἔπεσαν ὑπὸ Μακεδόνας. Ἀριαράθης δὲ ὁ τοῦ προβεβασιλευκότος υἱὸς, ἀπαλπίσας, κατὰ τὸ παρὸν, ἀποχωρεῖ μετ' ὀλίγων πρὸς τὴν Ἀρμενίαν. Μετ' οὐ πολὺν δὲ χρόνον τῶν περὶ τὸν Εὐμένην καὶ Περδίκκην τελευτησάντων, Ἀντιγόνου δὲ καὶ Σελεύκου περισπωμένον, λαβὼν δύναμιν παρὰ τοῦ βασιλέως τῶν Ἀρμενίων Ἀρδοάτου τὸν μὲν τῶν Μακεδόνων στρατηγὸν Ἀμόνταν ἀπέκτεινεν, ἐξέβαλε δὲ καὶ Μακεδόνας ³⁸⁷ ταχέως τῆς χώρας, καὶ τὴν οἰκίαν ἀρχὴν ἀνεκτήσατο. Τοῦτ' ³⁸⁸ δὲ τριῶν παίδων γενόμενον παρέλαβε τὴν βασιλείαν ὁ πρεσβύτερος Ἀριάμνης· ὃς ἐπιγαμίαν πρὸς Ἀντιόχον ποιησάμενος τὸν ἐπονομασθέντα Θεὸν, τὴν τοῦτο θυγατέρα Στρατονίκην συνήκτισε τῷ πρεσβυτέρῳ τῶν υἱῶν Ἀριαράθῃ. Ὑπάρχων δὲ φιλότεκνος διαφερόντως περιέβατο τῷ παιδὶ διάδωκα, καὶ συνάρχειν πάντων τῶν τῆς ³⁸⁹ βασιλείας ³⁹⁰ προτερημάτων ἐπ' ἰσῆς μεταδίδωσι. Τοῦ δὲ πατρὸς τελευτήσαντος Ἀριαράθης βασιλεύει καθ' ἑαυτὸν καὶ μεταλλάσσει τὸν βίον κατέλιπε ³⁹¹ τὴν βασιλείαν Ἀριαράθῃ τῷ υἱῷ, νηπιῷ παντελῶς ὄντι τὴν ἡλικίαν. Οὗτος δὲ ἔγχευ θυγατέρα τοῦ μεγάλου κληθέντος Ἀντιόχου, ὀνομαζομένην Ἀντιοχίδα, πανούργον μάλιστα. Ταύτην δὲ μὴ γινομένων ³⁹² τέκνων ὑποβαλίσθαι ³⁹³ δύο παῖδας ἀγνοοῦντος τοῦ ἀνδρός, Ἀριαράθην καὶ Ὀλοφέρνην. Μετὰ δὲ τινα χρόνον τῆς ψεύσεως ἐπιδεξαμένης ἀνεπίστως τεκεῖν αὐτὴν δύο μὲν θυγατέρας, υἱὸν δὲ ἓνα τὸν ὀνομασθέντα Μιθριδάτην ³⁹⁴. Ἐξ οὗ τοὺς ὑποβολιμαίους ἀναδοξαμένην τάνδρῃ τὸν μὲν πρεσβύτερον μετὰ

VARIE LECTIONES.

³⁸² καὶ post ἀνδρὰ add. A. ³⁸³ μετὰ] καὶ μετὰ B. ³⁸⁴ γυνή B. ³⁸⁵ περδίκκας B. ³⁸⁶ περὶ οὗτος] καὶ περὶ οὗτος B. ³⁸⁷ μακεδόνας C. ³⁸⁸ τοῦτο B. ³⁸⁹ τῆς om A. ³⁹⁰ βασιλέως B. ³⁹¹ κατέλιπε A. ³⁹² γενομένων C. ³⁹³ libri ἐπιβάλλεσθαι. ³⁹⁴ Μιθριδάτης C.

συμμίτρου χρείας εἰς Ῥώμην ἀποσταλῆναι παρα-
σκευάσαι, τὸν δὲ νεώτερον εἰς τὴν Ἰωνίαν χάριν
τοῦ μὴ διαμφοσθῆναι ὑπὲρ τῆς βασιλείας τῷ γνη-
σίῳ. Τοῦτον δὲ ἀνδρωθέντα καὶ Ἀριαράθην φασὶν
μετονομασθῆναι, παιδείας τε Ἑλληνικῆς [62^ε H.]
μετασχεῖν, καὶ κατὰ τὴν ἄλλην ἐπαινέσθαι ἀρετὴν.
Καὶ ὁ μὲν πατὴρ φιλοπάτορι ὄντι τῷ υἱῷ ἐσπευδεν
ἀποδοῦναι τὴν τοῦ φιλοτέκνου σπουδὴν, καὶ ἐπὶ τοιού-
τον αὐτοῖς προέβη τὰ τῆς πρὸς ἀλλήλους εὐνοίας,
ὥστε ὁ μὲν πατὴρ ἐξίστασθαι τῆς ὅλης ἀρχῆς ἡγωνί-
ζετο τῷ παιδί, ὁ δὲ ἀδύνατον ἐδείκνυ ⁸⁸ δέξασθαι αὐτὸν παρὰ γονέων ἐτι ζώντων τοιαύτην χάριτα.
Οὗτος τὸν πατέρα τοῦ πεπρωμένου καταλαβόντος διεδέξατο τὴν βασιλείαν, τὴν τε ἄλλην ἀγωγὴν τοῦ
βίου ὀφιολογιστὴν ἐνδεικνύμενος καὶ φιλοσοφίᾳ προσανέχων, ἐξ οὗ καὶ ἡ παρὰ τοῖς Ἕλλησιν ἀγνοου-
μένη πάλαι Καππαδοκία τότε τοῖς πεπαιδευμένοις ἐμβιωτέρον ⁸⁹ ὤπῃσεν. Ἀνευώτατο δ' οὗτος καὶ τὴν
πρὸς Ῥωμαίους φιλίαν τε καὶ συμμαχίαν. Ἀλλὰ τὰ μὲν περὶ τῆς εἰς Κύρον ἀναφορᾶς τῶν μέχρι
τούδε τῆς Καππαδοκίας βασιλευσάντων ἐν τούτοις.

Ἐκ τοῦ αὐτοῦ.

B

Ex eodem.

Ὅτι περὶ Λευκίου Αἰμιλίου, τοῦ Περσεία κατα-
πολεμήσαντος, τῆς ταφῆς διερχόμενος, καὶ λαμπρὴν
αὐτὴν ἐς τὰ μάλιστα γενέσθαι λέγων, ἐπάγει· Τῶν
γὰρ Ῥωμαίων οἱ ταῖς εὐγενείαις καὶ προγόνων δόξῃ
διαφέροντες μετὰ τὴν τελευτὴν εἰδωλοποιούνται
κατὰ τε τὴν τοῦ χαρακτῆρος ὁμοίότητα [1461 R.] καὶ
κατὰ τὴν ὅλην τοῦ σώματος περιγραφὴν, μιμητὰς
ἔχοντες· ἐκ παντὸς τοῦ βίου παρατετηρηκότας ⁹⁰ τὴν
τε πορείαν καὶ τὰς κατὰ μέρος ιδιότητας τῆς ἐμφά-
σεως. Παραπλησίως δὲ καὶ τῶν προγόνων ἕκαστος
προηγείται τοιαύτην ἔχων διασκευὴν καὶ κόσμον,
ὥστε τοὺς θεωμένους διὰ τῆς ἐκ τούτων ἐμφάσεως
γινώσκειν ἐφ' ὅσον ἕκαστος ⁹¹ τιμῆς προήχθησαν καὶ
μετέσχον τῶν ἐν τῇ πολιτείᾳ καλῶν.

Ὅτι τοὺς Ἰβήρας καὶ Λυσιτανούς ὀνομάζει. Φησὶ
γὰρ ὡς Μέμμιος ἐξαπέλευς ⁹² στρατηγὸς εἰς τὴν
Ἰβηρίαν ἐξαπέσταλτο μετὰ δυνάμει, οἱ δὲ Λυσι-
τανοὶ συστραφέντες πρὸς αὐτὸν, καὶ λαβόντες ἀπα-
ράσκευον ⁹³ ἐκ κατάπλου, μάχῃ τε ἐνίκησαν καὶ τὸ
πλεῖστον τοῦ στρατοῦ διέφθειραν. Περιβοήτου δὲ
γενομένης τῆς τῶν Ἰβήρων εὐμερείας οἱ μὲν Ἀρουα-
κοί, νομίσαντες πολὺ κρείττους εἶναι τῶν Ἰβήρων,
κατεφρόνησαν τῶν πολεμίων, καὶ τὸ πλεῖστον τὸ κατὰ
τὴν ἐκκλησίαν διὰ ταύτην μάλιστα ταύτην μάλιστα
τὴν αἰτίαν εἰλετο τὸν πρὸς Ῥωμαίους πόλεμον.

Ἐκ τοῦ 18.

Ὅτι τὸ τεῖχος τῶν Καρχηδονίων τῆς πόλεως φη-
σιν ὕψος μὲν εἶναι πηγῶν τεσσαράκοντα, πλάτος δὲ
εἰκοσιπέντε· ὁμοίως καὶ ⁹⁴ τοιούτων ὄντων αἱ Ῥωμαίων
μηχαναὶ καὶ τὰ κατὰ πόλεμον ἀνδραγαθήματα κρείτ-
τους ὤφθησαν τῆς ἐκείνων ἀσφαλείας, καὶ ἕλῳ ἡ
πόλις καὶ κατερείπωθη ⁹⁵.

Ὅτι Μασανάσσης ⁹⁶ ὁ Αἰθῶν βεβασιλευκὸς καὶ
τὴν πρὸς Ῥωμαίους φιλίαν τετραηκὺς ἐνενήκοντα ⁹⁷

De Lucii Aemilii, qui Persem debellavit, sepul-
tura hac habet, quam propter ista maxime dicit
illustrem. Solent enim Romani qui nobilitate et
maiorum suorum gloria praestarent, mortuorum
imagines ad similitudinem vitae, totiusque corporis
delineationem effingere, ut vitae seriem servantes,
et juxta imaginis ejusque propriam virtutem ha-
berent quos imitarentur (63). Eodem modo unus-
quisque e parentibus ejusmodi statuas, et orna-
menta habuit et praecessit, ut ex eorum picturis
quisque intelligat, quantas ^{383b} in republica digni-
tates singuli et honores gesserint.

Nomina Hispanos et Lusitanos. Addit enim quo-
modo Memmius praetor ad urbem in bello in Hispan-
iam cum copiis sit missus, et ut Lusitani cum eo
congregientes, exscendentem imparatum occupant,
pugnaque eum superant, magnamque exercitus par-
tem caedunt, facta autem Hispanorum victoria jam
celebri, Arevaci existimantes se Iberis fortiores
adhuc esse, hostem contempserunt, et in concione
populus, hac praesertim de causa, contra Romanos
bellum movit (64).

Ex tricesimo secundo.

Licet Carthaginensium moenia quadraginta cubi-
tos altitudine, et latitudine viginti duos excederent,
Romanorum tamen machinae, et virtus fortior quam
murus fuit, sic ut urbem ceperint, et solo aequave-
runt (65).

Masinissa rex Africanorum, qui amicitiam cum
Romanis tenuit, annos nonaginta in vigore vixit.

VARIE LECTIONES.

⁸⁸ ἐδείκνυ B. ⁸⁹ ἐμβιωτέριον Stephanus. ⁹⁰ βίου τοὺς παρατετηρ. B. ⁹¹ ἕκαστοι A : ἕκαστος C.
⁹² ἐξαπέλευς] ἐξ οὗ πέλεκος A. ⁹³ ἀπάρασκευον Rhodomanus, ἐκ παρασκευῶν A, ἐκπαράσκευον C.
⁹⁴ καὶ] καίτοι A. ⁹⁵ κατερείπωθη A. ⁹⁶ μανασῆς A, μανασσῆς B. ⁹⁷ ἐνενήκοντα C.

NOTÆ.

(62) Vide Ciceronis Epistolas.

(63) Vide Tacitum et Juvenalem.

(64) Eutropius, lib. iv.

(65) Vide Ortelii Theatrum in Parergo.

filius decem morrens reliquit, quos Romanis in tutelam commisit. Erat et corporis firmitate præstans, et duritiei ac laboribus a pueritia assuetus. Etenim stans in vestigiis totum diem manebat immotus, et sedens non surgebat usque ad noctem, toto die labores meditans, et in equo continenter toto die et nocte sedens, et equitationibus utens non defatigabatur. Est ejus valetudinis vigorisque signum hoc maximum, quod fere jam nonagenarius, filium haberet quadrimum, corporis robore præstantem. In agrorum cultura usque adeo excelluit, ut singulis filiis reliquerit agrum decem millium jugerum omni instrumento ornatum. Regnavit præclare annos sexaginta.

tῶν υἱῶν ἀπολοιπεῖν ἄγρῳ μυριάσπεθρον, κεκοσμημένον πύσαις ταῖς κατασκευαῖς. Ἐβασίλευσε δ' ἐπιφανῶς ἔτη ἐξήκοντα.

Nicomedes patrem Prusiam persequens, ad aram Jovis confugientem interfecit, et nefanda eade imperium invadens, Bithyniæ regnum adeptus est.

Lusitani primo parem ducem non habentes, facile superabantur, bellum cum Romanis gerentes. Postea Viriathum adepti multum Romanis incommodarunt. Erat is ea gente **384** Lusitanorum, qui Oceanum accolunt. Pastor fuit a teneris montanæ vitæ assuetus, adjuvante etiam corporis natura. Nam et robore et celeritate reliquarumque partium agilitate Hispanos longe antecellebat, cum cibo exiguo, et multis exercitationibus uti consuefecisset, et somno duntaxat quantum esset necesse. In summa ferrum continenter gestans, et cum bellis et latronibus manus conferens, vulgo celebris evasit, et ab illis dux electus, brevi latronum catervam se circum congregavit. Atque in bellis proficiens, non solum admirationi fuit propter robur corporis, verum etiam dux excellens visus est. Erat autem in disertienda præda justus, et eos qui egregie pugnaverant, pro dignitate donis extollebat (66-67). Tandem cum jam non latronem sed principem sese exhibuisset, bellum gessit cum Romanis, multisque præliis superior evasit, adeo ut etiam ducem Romanorum Vitellium cum ipso exercitu profligaverit, captivumque ceperit, et gladio necaverit, et alia multa in bello feliciter gesserit, donec Fabius belli adversus illum dux creatus est. Inde non paulo inferior esse coepit. Deinde creatus, et Fabio superior factus, cum in pacta descendere indigna Romanis coegit. Verum Scipio adversus Viriathum dux electus, quæ acta fecit irrita, et superatum sæpe Viriathum, ad extremam deinde cladem compulsus, adeo ut pacem spectaret, per domesticos dolo interfecit, et ejus imperii successorem Tautum eiusque socios percudit. et ut pax arbi-

A μὲν ἐδῶκε ἔτη ἐν δυνάμει, παῖδας δέκα ἐν τῷ ἀπαλλάττεσθαι καταλιπὼν, οὓς καὶ Ῥωμαίοις ἐπιτροπεύεσθαι παρακατέθετο ⁶⁶ [626 H.], ἦν δὲ καὶ κατὰ τὴν τοῦ σώματος εὐτονίαν διαφέρων καὶ καρτερὴ καὶ πόνοις συνήθης ἐκ παιδός· ὅς γε στὰς ἐν τοῖς ἵχνεσιν ὅλην τὴν ἡμέραν ἀκίνητος ἔμενε, καθεζόμενος δὲ οὐκ ἠγείρετο μέχρι νυκτὸς ἐνημερεύων ταῖς τῶν πόνων μελέταις, ἐπὶ δὲ τὸν ἵππον ἐπιβαίνων ⁶⁷ συνεχῶς ἡμέραν καὶ νύκτα καὶ ταῖς ἱππασίαις χρώμενος οὐκ ἐξελύετο ⁶⁸. Σημεῖον δὲ τῆς περὶ αὐτὸν εὐεξίας τε καὶ δυνάμεως μέγιστον· ἐνηνύχοντα γὰρ σχεδὸν ἔχων ἔτη υἱὸν εἶχε τετραετῆ, διαφέροντα τῇ τοῦ σώματος ῥώμῃ. Ἐν δὲ ταῖς τῶν ἀγρῶν ἐπιμελείαις τοσούτον διήνεγκεν, ὥς ἐκάστην

B Ὅτι Νικομήδης Προυσίαν τὸν ἑαυτοῦ πατέρα καταπολεμήσας, καὶ καταφυγόντα εἰς τὸ τοῦ Διὸς ἱερὸν ἀνελὼν, παρέλαβε τὴν βασιλείαν τῆς Βιθυνίας, ἀσβεδιστάτῳ φόνῳ κτησάμενος τὴν ἀρχήν.

Ὅτι Λυσιτανὸν, φησὶ, τὸ μὲν πρῶτον οὐκ ἔχοντες ἀξιόχρεον ἡγεμόνα εὐάλωτον ⁷¹ καθίσταντο Ῥωμαίοις πολεμοῦντες, ὕστερον δὲ Ὑριάθου κυρήσαντες μεγάλην Ῥωμαίους ἐβλάψαν. Ἦν μὲν οὖν οὗτος τῶν παρὰ τὸν ὠκεανὸν οἰκούντων Λυσιτανῶν, ποιμαίνων ἐκ παιδός, ὀρεῖν βίῃ [κατέστη] ⁷² συνήθης, συνεργὸν ἔχων ⁷³ καὶ τὴν τοῦ σώματος φύσιν· καὶ γὰρ ῥώμῃ καὶ τάχει καὶ τῇ τῶν λοιπῶν μερῶν εὐκίνησίᾳ πολὺ διήνεγκε τῶν Ἰβήρων. Συνεβίβας ⁷⁴ δὲ ⁷⁵ αὐτὸν ⁷⁶ τροφῇ μὲν ὀλίγῃ γυμνασίᾳ δὲ πολλοῖς χρῆσθαι, καὶ ὕπνῳ ⁷⁷ μέχρι μόνου τοῦ ἀναγκαίου, καθόλου δὲ σιδηροφορῶν συνεχῶς καὶ θηρίοις καὶ λησταῖς εἰς ἀγῶνας καθιστάμενος, περιδότης ἐγένετο ⁷⁸ παρὰ τοῖς πλήθεσι, καὶ ἡγεμὼν αὐτοῖς ἤρεθ, καὶ ταχὺ σύστημα περὶ ἑαυτὸν ληστῶν ἤθροισε. [1164 H.] Καὶ προκλιπῶν ἐν τοῖς πολέμοις οὐ μόνον ἐθαυμασιώθη δι' ἄλκην, ἀλλὰ καὶ στρατηγείᾳ ἔδοξε διαφερόντως. Ἦν δὲ καὶ δίκαιος ἐν ταῖς διανομαῖς τῶν λαφύρων, καὶ κατ' ἀξίαν τοὺς ἀνδραγαθήσαντας ἐξῆρε τοῖς δώροις. Προῖων δὲ οὐκέτι ληστὴν ἀλλὰ δυνάστην αὐτὸν ⁷⁹ ἀναδείξας ἐπολέμησε Ῥωμαίοις, καὶ πολλὰς ἐκράτησε μάχας, ὥς καὶ στρατηγὸν Ῥωμαίων Οὐτίλλιον ⁸⁰ αὐτῷ καταπολεμήσας στρατῷ καὶ αἰχμάλωτον λαβεῖν καὶ ζῆσαι ἀνελεῖν, καὶ πολλὰ ἕτερα εὐημερήσαι κατὰ πόλεμον, ἕως Φάβιος στρατηγὸς τοῦ πρὸς αὐτὸν πολέμου χειροτόνητο. Ἐκείθεν δ' ἐλαττωθῆναι ἤρξατο ἐπ' οὐκ ὀλίγον. Εἶτα ἀναλαβὼν καὶ κατευδοκμήσας Φαβίου εἰς συνθήκας αὐτὸν ἔλθειν ἀναξίους Ῥωμαίων ἠνάγκασεν. Ἀλλ' ὅ γε Σκηπίων στρατηγὸν κατ' Ὑριάθου ⁸¹ αἰρεθείς τὸς τε συνθήκας ἠκύρωσε, καὶ πολλάκις Ὑριάθον ἐλατῶσας, εἶτα εἰς ἑσχατὸν ἤτης συνελάσας ὥστε καὶ πρὸς σπονδὰς ὄρεῖν, διὰ τῶν οἰκείων ἐδολοφύνησε.

VARIE LECTIONES.

⁶⁶ παρακατέθετο γ. ⁶⁷ τὸν ἵππον ἐπιβαίνων B et corr. A: τὸν ἵππον ἐπιμένων γ. ⁶⁸ ἐξελύτο corr. A. ⁷¹ εὐάλωτον γ. ⁷² κατέστη om. B. ⁷³ ἔχων om. pr. A. ⁷⁴ συνεβίβας B, συνήθης A: συνεβίβας γ. ⁷⁵ δὲ om. A. ⁷⁶ αὐτὸν B. ⁷⁷ ὕπνου A. ⁷⁸ ἐγένετο add. A. ⁷⁹ αὐτὸν B. ⁸⁰ Οὐτίλλιον γ. ⁸¹ κατ' Οὐριάθου γ.

NOTÆ.

(66-67) Cicero. lib. 1 De officiis.

Και τὸν διαβεβήμενον αὐτοῦ τὴν στρατηγίαν Γαύ- A
 τειμον καὶ τοὺς μετ' αὐτοῦ καταπληξάμενος, καὶ dedit ad habitandum.
 σπονδὰς [627 H.] οἷας ἐβούλετο θέσθαι παρασκευασάμενος, ἔδωκε χώραν καὶ πόλιν εἰς κατοική-
 σιν.⁸²

Ἐκ τοῦ 18^ο.

Ὅτι μετὰ τὴν Καρχηδονίαν κατάλυσιν ἐπὶ ἔτεσι
 τῶν Σικελῶν εὐροούντων⁸³ ἐν πᾶσιν, ὁ δουλικὸς αὐ-
 τοῖς ἐπανεστὴ πόλεμος ἐξ αἰτίας τοιαύτης. Ἐπὶ πολὺ
 τοῖς βίοις ἀναδραμόντες καὶ μεγάλους περιποιήσαμε-
 νοι πλούτους συνηγόραζον οἰκετῶν πληθος· οἷς ἐκ τῶν
 σωματοτροφείων ἀγελήδων ἀπαχθεῖσιν εὐδὺς χαρ-
 κήρα ἐπέβαλλον καὶ στιγμὰς τοῖς σώμασιν. Ἐχρῶντο
 δὲ αὐτὸν τοῖς μὲν νέοις νομεῦσι, τοῖς δ' ἄλλοις, ὧς πη
 ἐκάστω ἡ χρεῖα ἐπέβαλλε. Βαρύνει δ' αὐτοῖς κατὰ τε
 τὰς ὑπηρεσίας ἐχρῶντο, καὶ ἐπιμελείας παντελῶς
 ὀλίγης ἡξίουν, ὅσα τε ἐντρέφεσθαι καὶ ὅσα ἐνδύσασθαι.
 Ἐξ ὧν οἱ κλειεὺς ἀπὸ ληστείας τὴν ἔξιν ἐπορίζοντο,
 καὶ μεστὰ⁸⁴ φόνων ἦν ἅπαντα, καθάπερ στρατευ-
 μάτων διεσπαρμένων τῶν ληπτῶν. Οἱ δὲ στρατηγὸι
 κωλύειν μὲν ἐπεχείρουν, κολάζειν δὲ οὐ τολμῶντες
 διὰ τὴν ἰσχὺν καὶ τὸ βάρος τῶν κυρίων, οἱ δὲ ἐξέπο-
 ζον τῶν⁸⁵ ληστῶν, ἠναγκάζοντο περιορῆν ληστευο-
 μένην τὴν ἐπαρχίαν· οἱ πλείστοι γὰρ τῶν κτητόρων
 ἱππεῖς ὄντες τῶν Ῥωμαίων, καὶ κριταὶ τοῖς ἀπὸ τῶν
 ἐπικρυίων κατηγροῦμένοις στρατηγοῖς⁸⁶ γινόμενοι,
 φοβεροὶ τοῖς ἀρχουσιν ὑπῆρχον. Πιεζόμενοι δὲ οἱ δοῦ-
 λοι ταῖς ταλαιπωρίαις, καὶ πληγαῖς τὰ πολλὰ παρα-
 λόγως⁸⁷ ὑβρίζοντο, οὐχ ὑπέμενον. Συνόντες οὖν
 ἀλλήλοισι κατὰ τὰς εὐκαιρίας συνελάουν περὶ ἀπο-
 στάσεως, ἕως εἰς ἔργον τὴν βουλὴν ἤγαγον. Ἦν δέ
 τι· οἰκίτης Σύρος Ἀντιγένης Ἐνναίου τὸ γένος,
 ἐκ τῆς Ἀπαμείας, ἄνθρωπος μάγος καὶ τερατουργὸς
 τὸν τρόπον. Οὗτος⁸⁸ προσεποιεῖτο θεῶν ἐπιτάγμασι
 καθ' ὅπῃον προλέγειν τὰ μέλλοντα, καὶ πολλοὺς διὰ
 τὴν εἰς τοῦτο τὸ μέρος⁸⁹ εὐφύων ἐξηπάτα. Ἐντεῦθεν
 προῖων οὐ μόνον ἐξ ὄνειρων ἐμαντεύετο [1165 R.],
 ἀλλὰ καὶ ἐγρηγορότως θεοὺς ὄρῃν ὑπεκρίνετο καὶ
 ἐξ αὐτῶν ἀκούειν τὰ μέλλοντα. Πολλῶν δ' ὅπ' αὐτοῦ
 σχεδιαζομένων, ἀπὸ τύχης ἕνια πρὸς ἀλήθειαν ἐξ-
 ἔβαινε· καὶ τῶν μὲν μὴ γινόμενων ὅπ' οὐδενὸς
 ἐλεγχομένων, τῶν δὲ συντελουμένων ἐπισημασίας
 τυγχάνοντων, προκοπὴν ἐλάμβανεν ἡ περὶ αὐτὸν⁹⁰
 δόξα. Τελευταίον διὰ τινος μηχανῆς πῦρ μετὰ τινος
 ἐνθουσιασμοῦ καὶ φλόγα διὰ τοῦ στόματος ἤφει, καὶ
 οὕτως τὰ μέλλοντα ἀπεφοίταξεν. Εἰς γὰρ χάруον⁹¹
 ἦ τι τοιοῦτο τετρημένον ἐξ ἑκατέρου μέρους ἐνετίθει
 καὶ τὴν συνέχειν αὐτὸ δυνάμενην ὕλην· εἴτα ἐντιθεὶς
 τῷ στόματι καὶ προσπνέων ποτὲ μὲν σπινθῆρας ποτὲ
 δὲ φλόγα ἐξέκασεν. Οὗτος περὶ τῆς ἀποστάσεως ἔλεγε
 τὴν Συρίαν θεδὸν ἐπιφαινομένην αὐτῷ λέγειν ὅτι βα-
 σιλευσεῖ· καὶ τοῦτο οὐ πρὸς ἄλλους μόνον ἀλλὰ καὶ
 πρὸς αὐτὸν τὴν κύριον αὐτοῦ διατέλει λέγων. Εἰς δὲ
 γέλωτα τρεπομένου τοῦ πράγματος, ὁ μὲν⁹² Ἀντι-
 γένης ψυχαγωγούμενος ἐπὶ τῇ τερατείᾳ [628 H.]

Ex libro tricesimo quarto.

Cum post deletos Carthaginenses, Siculorum res
 annis sexaginta in florentissima fortuna permansis-
 sent, tandem servile bellum apud eos hac de causa
 exortum est. Vitæ commoditatibus magnopere au-
 cti, ac divitiis ingentes adepti, magnam servorum
 multitudinem emere soliti erant : quorum veluti
 greges quosdam, simulatque e locis in quibus nu-
 triebantur eduxerant, certis illis notis compunge-
 bant : et eos quidem qui juniores erant, pastores
 B constituebant : aliorum autem opera ad alia mini-
 steria prout cujusque usus postulabat, utebantur.
 Verum præterquam quod erga eos asperos ac ri-
 gidos in imperandis ministeriis exhibebant, 384b
 etiam eorum victus ac vestitus vix ullam gerere
 curam dignabantur. Unde fiebat, ut eorum bona
 pars vitam rapto sustentaret, omniaque sanguine
 redundarent : utpote prædonibus, tanquam militum
 exercitiis, longe lateque grassantibus. Provincia-
 rum autem præfecti prohibere quidem conabantur,
 sed cum supplicium de iis sumere non auderent
 propter magnam dominorum potentiam atque au-
 ctoritatem, suam quisque provinciam sinere impune
 diripi cogebatur. Nam cum plerique e dominis equi-
 tes Romani essent, et judices constituerent accu-
 sationum quæ adversus præfectos et provinciis affe-
 rebantur, formidolosi ipsis præfectis erant. Jam
 vero cum ærumnis premerentur servi, et cum aliis
 modis pessime acciperentur, tum vero plagis sub-
 inde præter rationem et injuriöse contunderentur,
 patientiam abrumperere cœperunt. Itaque opportu-
 num tempus nacti, in unum convenientes, de
 defectione sermones inter se conferre solebant,
 donec tandem verba ad rem contulerunt. Erat enim
 servus quidam Syrus ὠθε Apamea natus (cujus
 dominus Antigenes vocabatur, eratque Enna ortus)
 vir magicis incantationibus et circulatoriis captio-
 nibus ac præstigiis deditus. Hinc se futura prædi-
 cere instinctu afflatuque divino ipsi in somnis ap-
 parentium simulabat : multisque per eam qua ute-
 batur hac in parte solertiam ad dexteritatem im-
 ponebat. Ab his autem primordiis longius progressus,
 non solum ex somniorum visis futura pronuntiabat,
 sed et vigil cernere se deos, et ex iis res futuras
 audire fingebat. Cum autem in multis vaticinatio-
 nibus mendax comperiretur, interim tamen casu
 eventus quarundam rerum vere prædictionibus
 ejus responderent, et falsa quidem ejus vaticinia
 nemo coargueret, vera autem cum applausu dili-
 genter notarentur, hominum opinio de eo in dies

VARIE LECTIONES.

⁸² κατοίκισιν B. ⁸³ εὐροούντων B. ⁸⁴ μεστὰ B : μετὰ C. ⁸⁵ τῶν add. A. ⁸⁶ στρατηγοῖς B : στρατη-
 γοι C. ⁸⁷ παραλόγως A : παρὰ λόγους. ⁸⁸ οὗτος B : αὐτός C. ⁸⁹ μέρος A : γένος C. ⁹⁰ αὐτῶν A. ⁹¹ χά-
 ρυν] χάραν B. ⁹² μὲν A : μὲν οὖν C.

augebatur. Postremo artificium excogitavit, quo A flammam ex ore cum quodam fanatico furore emittebat, et cum flamma simul vaticina verba Phœbadum in u-orem fundebat. Ignem enim in nucem aut aliquid huiusmodi utrinque perforatum (68), simulque materiam quæ illum alere posset, imponebat, deinde ori indens et afflans, modo scintillas, modo flammam accendebat. Ille ante defectionem jactare consueverat, apparentem sibi in somnis Syriam deam dignitatem regiam polliceri (69). Et hoc non aliis solum, sed et suo ipsius domino assidue dictitabat. Cum autem risu res hæc exciperetur, Antigones ex hisce prodigiosis mendaciis voluptatem capiens, in conviviis ad quæ invitatus erat, Eunum (ita enim hic præstigiator vocabatur) assecclam habebat, eumque super regno interrogabat, et quomodo erga unumquemque eorum, qui in cœtu illo erant, gerere se decrevisset. Cum autem ille ita iis responderet, ut in suis sermonibus minime vacillaret, pollicereturque fore, ut dominos suos leniter clementerque acciperet, mera denique monstra illis super aliis variis rebus narrare pergere 385a omnibus convivis risum movebat. Ex quibus nonnulli ferculorum non penitendas portiones ablatas e mensa ei porrigebant, atque inter porrigendum hortabantur, ut regnum adeptus accepti ab ipsis beneficii memor esset. Sed enim quæ prodigiosa esse videbatur vaniloquentia, minime vanum nacta est tandem exitum, regni adoptionem.

Principium autem totius defectionis fuit huius- B modi. Ennensis quidam nomine Damophilus, vir elato ingenio præditi, indignis modis supra quam credi possit servos suos acceperat: ejusque uxore Megallide certatim eos suppliciiis variis afficiente, et omnem erga eos sensum humanitatis exuente, exactionem et dominorum cædem inter se conjurant, Eunumque adeuntes interrogant, an suum ipsorum conceptum a diis concederetur. Ille autem illis assentiens a diis concedi respondet, verba cum solitis præstigiis fundens: simulque illis, ut primo quoque tempore illud aggrediantur, persuadet. Statim igitur coacta quadringentorum conservorum manu, et in eum quem pro tempore poterant armati modum, in urbem Ennam irrumpunt, ducem habentes Eunum, suis in emittenda ex ore flamma præstigiis utentem. Domos autem ingressi, stragem magnam edunt, ne lacteantibus quidem infantibus parcetes: sed eos ab ubere matris raptos solo affligentes. In mulieres autem quæ contumeliæ et petulantiae genera exercuerint (idque in ipsorum maritorum conspectu), verbis exprimi nulli pro dignitate potest. Illis enim se magna servorum urbis multitudo adjunxerat. Cæterum cum in dominos omnia exempla cruciatusque edidissent, ad cædem aliorum se converterunt. Eunus autem cum Damophilum in suburbanis hortis una cum uxore rusticari audi-set, illum quosdam e suis misit, qui ambos inde in urbem victos protraxerunt, variis in via contumeliis affectos. Soli autem ejus filiae servi prorsus pepercerunt et ne minima ovidem eam

παρήγε τὸν Εὐνὸν εἰς τὰ σύνδειπνα (τοῦτο γὰρ ὄνομα τῷ τερατῇ) καὶ διηρώτα περὶ τῆς βασιλείας, καὶ πῶς ἐκάστῳ χρῆσται τῶν παρόντων· τοῦ δὲ ἀτρέπτως πάντα ³³ διηγούμενου, καὶ ὡς μετρίως χρῆσται τοῖς κυρίοις, καὶ τὸ σύνολον ποικίλως τερατευομένου, γέλωτες ἐγίνοντο τοῖς παρακεκλημένοις, καὶ τινες αὐτὸν ἀπὸ τῆς τραπέζης ἀξιολόγους μερίδας αἶροντες ἐδωροῦντο, ἐπιλέγοντες ὅπως, ὅταν γένῃται βασιλεὺς, τῆς χάριτος μνημονεύοι. Οὐ μὴν ἀλλ' ἡ τερατεία προῖθ' εἰς ἀληθινὴν ἀποτέλεσμα βασιλείας, καὶ τὴν ἀνταπόδοσιν τοῖς παρὰ ³⁴ τὰ δειπνα δεξωσαμένοις ἐν γέλῳ οὐ χωρὶς σπουδῆς ἐποιήσατο τῆς χάριτος.

Ἀρχὴ δὲ τῆς ὅλης ἀποστάσεως ἐγένετο τοιαύτη. Δαμόφιλος τις ἦν Ἐνναῖος, τὴν δ' οὐσίαν μεγαλόψυχος ³⁵, ὑπερήφανος δὲ τὸν τρόπον. Οὗτος κακῶς εἰς ὑπερβολὴν ἐκέχρητο τοῖς δούλοις, καὶ ἡ γυνὴ δὲ Μεγαλλίς· ἀντεφιλονείκει τάνδρῃ πρὸς τὴν τιμωρίαν καὶ τὴν ἀλλήν ἀπανθρωπίαν τὴν περὶ τοὺς δούλους. Ἐξ ὧν ἀποθηριωθέντες οἱ προηλιακίζοντες συνέθεντο πρὸς ἀλλήλους ὑπὲρ ἀποστάσεως καὶ φόνου τῶν κυρίων. Καὶ πρὸς τὸν Εὐνὸν ἐλθόντες ἡρώτων ³⁶ εἰ συγχωρεῖται παρὰ τῶν θεῶν αὐτοῖς τὸ βεβουλευμένον. Ὁ δὲ μετὰ τερατείας, ὡς εἰώθει, συνθέμενος ὅτι συγχωροῦσι, παραχρῆμα πείθει· ἐχέσθαι τῆς ἐγχειρήσεως. Ἐθὺς οὖν τετρακοσίους τῶν ὁμοδούλων συνήθροισαν, καὶ ὡς ἂν ὁ καιρὸς ἐδίδου, καθοπισθέντες εἰς τὴν Ἐνναν τὴν πόλιν εἰσπίπτουσιν, ἀφ' ἡγουμένου αὐτῶν καὶ τοῦ πυρὸς τὰς φλόγας τερατευομένου τούτους τοῦ Εὐνοῦ. Ταῖς δ' οἰκίαις ἐπισσελθόντες ³⁷ πλείστον φόνον εἰργάζοντο, μὴδ' αὐτῶν τῶν ὑπομαζίων φαιδόμενοι. Ἀλλὰ ταῦτα μὲν τῆς θηλῆς ἀποσπῶντες προσήρασσον τῇ γῇ· εἰς δὲ τὰς γυναῖκας οὐδ' ἔστιν εἰπεῖν (καὶ τότε ³⁸ βλεπόντων τῶν ἀνδρῶν) ὅσα ἐνύβριζόν τε καὶ ἐνησέγγαινον, πολλοὺ αὐτοῖς πλήθους τῶν ἀπὸ τῆς πόλεως δούλων προστεθέντος ³⁹, οἳ καὶ κατὰ τῶν κυρίων πρότερον τὰ ἔσχατα ἐνδύκνυμενοι οὕτω πρὸς τὸν τῶν ἄλλων φόνον ἐτρέποντο. Οἱ δὲ περὶ τὸν Εὐνὸν πυθόμενοι τὸν Δαμόφιλον ὅτι κατὰ τὸν πλησίον τῆς πόλεως περίκρηπον διατρέβει μετὰ τῆς γυναῖκος, [1168 R.] εἶλκον ἐκείθεν διὰ τινων ἐξ αὐτῶν σταλάντων αὐτόν τε καὶ τὴν γυναῖκα δεδεμένους ἐξαγκυλίσαντες, πολλὰς κατὰ τὴν ἔδον ὕβρεις ὑποσχόντας. Μόνῃς δὲ τῆς θυγατρὸς αὐτῶν

VARIÆ LECTIONES.

³³ ἅπαντα C. ³⁴ παρὰ A: περὶ C. ³⁵ μεγαλόψυχος aptius, quod est p. 386 b 37, et 387 b 29, et 389 a 7, μεγαλόπλουτος. ³⁶ ἡρώτων post βεβουλευμένον ponit B. ³⁷ ὑπισσελθόντες C. ³⁸ καὶ τότε A: καίτοι C. ³⁹ προστεθέντων B.

NOTÆ.

(68) Vide Flori Epitomen.

(69) Vide Lucianum et Athenagorum in Apologia.

οἱ δούλοι ὠφθῆσαν εἰς παντα φεισάμενοι, διὰ τὸ Ἀ
 φιλόφρων αὐτῆς ἦθος καὶ περὶ τοὺς δούλους συμ-
 παθὲς καὶ βοηθητικὸν κατὰ δύναμιν. Ἐξ ὧν ἐδεῖκνυτο
 τῶν δούλων οὐχ ὁμότης εἶναι φύσεως τὰ γινόμενα
 εἰς τοὺς ἄλλους, ἀλλὰ τῶν προϋπηργμένων εἰς αὐτοὺς
 ἀδικημάτων ἀνταπόδοσις. Τὸν δὲ Δαμόφιλον καὶ τὴν
 Μεγαλλίδα εἰς τὴν πόλιν οἱ ἀποσταλμένοι ἐλκύσαντες,
 ὥσπερ ἔφημεν, εἰς τὸ θέατρον εἰσέγαγον, συνεληλυ-
 θότος ἂν ταῦθα τοῦ πλῆθους τῶν ἀποστατῶν. Καὶ
 τοῦ Δαμοφίλου τεχνάσασθαι [629 II.] τι πρὸς τὴν
 σωτηρίαν ἐγχειρήσαντος, καὶ πολλοὺς τοῦ πλῆθους
 τοῖς λόγοις ἐπαγομένου, Ἑρμείας καὶ Ζεῦξις πικρῶς
 πρὸς αὐτὸν ὁμιλοῦντες πλάνον τε ἀπεκάλουν, καὶ
 οὐκ ἀναμεινάντες τὴν ἀκριθεῖ τοῦ δήμου κρίσιν ὁ
 μὲν διὰ τῶν πλεονῶν τὸ ξίφος ὠθεῖ, ὁ δὲ πελέκει
 τὴν τράχηλον ἔκοψεν. Ἐκεῖθεν αἰρεῖται βασιλεὺς ὁ
 Εὐνους, οὗτε δι' ἀνδρείαν οὗτε διὰ στρατηγίαν, διὰ
 δὲ μόνην τερατείαν καὶ τὸ τῆς ἀποστάσεως ἄρξαι.
 ἅμα δὲ καὶ τῆς ἁποστασίας οἰονεῖ τινα καλὸν
 οἰωνὸν ἐχούσης πρὸς τὴν τῶν ὑποταττόμενων εὐνοίαν.
 Τῶν ὅλων δὲ τοῖς ἀποσταταῖς καταστάς Κύριος, καὶ
 συναγαγὼν ἐκκλησίαν, ἀνέτελε μὲν τοὺς ἐξωγρημέ-
 νους τῶν Ἑνναίων, ὅσοις οὐκ ἦν ἡ τέχνη ὅπλα ἐργάζε-
 σθαι, ἐκείνους δὲ ὁδευόμενους τοῖς ἔργοις ὑπέβαλεν.
 Ἔδωκε δὲ καὶ ταῖς θεραπαινίδας τὴν Μεγαλλίδα χρή-
 σασθαι ὡς ἂν βούλονται καὶ αὐταὶ κατεκρήμνισαν
 αἰκιστάμεναι. Καὶ αὐτὸς δὲ τοὺς ἰδίους ἀνέτελε κυρίως
 Ἀντιγένην καὶ Πύθωνα. Περιθέμενος δὲ διάδημα καὶ
 πάντα τὰ ἄλλα τὰ περὶ αὐτὸν βασιλικῶς διακοσμῆσας,
 τὴν τε συμπύκνωσεν αὐτῶν, Σύραν καὶ συμπολίτην οὖ-
 σαν, βασιλίσσαν ἀποδείξας, συνέδρους τε τοὺς συν-
 ἑστί δοκοῦντας διαφέρειν ποιησάμενος, ὧν ἦν Ἀχαιὸς
 καὶ τοῦνομα καὶ τὸ γένος, ἀνὴρ καὶ βουλῇ καὶ χειρὶ
 διαφέρων, καὶ ἐν τρισὶν ἡμέραις πλείους τῶν ἐξ-
 ασιχιλίων τὸν δυνατὸν καθοπλίσας τρόπον, καὶ ἐτέ-
 ρους συνεπαγόμενος ἀξίνας καὶ πελέκεισι χρυμένους
 ἢ σφενδόνας ἢ δρεπάνους ἢ ξύλους πεφυρακτωμένοις
 ἢ καὶ μαγείρων ὀβελοῖς, ἐπέκει πᾶσαν λεηλατῶν τὴν
 χώραν, καὶ πλῆθος ὄπλων οἰκετῶν προσλαμβά-
 νων ἐθάύρησε καὶ στρατηγούς Ῥωμαίων πολεμήσας,
 καὶ συμπλακεὶς τῷ πλῆθει πολλάκις ἐκράτησεν,
 ἔχων ἥδη στρατιωτὰς ὑπὲρ τοὺς μυρίους.
 ἔχων ἥδη στρατιωτὰς ὑπὲρ τοὺς μυρίους
 securibus, aut fundis, aut falcibus, aut sudibus
 regione prædas agens peragrabat. Simul vero multitudinem infinitam servorum asciscens Romanos
 etiam imperatores bello ausus est lacessere, consertisque manibus cum eis, militum numero po-
 tentior, victoria sæpe potitus est, utpote plusquam decem hominum millia ducens.

Ἐν τούτῳ δὲ Κλέων τις Κίλις ἄλλων δούλων ἀπο-
 στάσεως ἤρξε. Καὶ πάντων ταῖς ἐλπίσι μετewρι-
 σθέντων, ὡς ἀντιπολεμήσει τὰ στασιάζοντα πρὸς
 ἀλλήλους καὶ αὐτοὶ ἑαυτοὺς οἱ ἀποστάται διαφθεί-
 ροντες ἐλευθερώσουσι τὴν Σικελίαν τῆς στάσεως,
 παρὰ δόξαν ἀλλήλοις συνέθησαν, τοῦ Κλέωνος ὑπο-
 ταγέντος ψιλῶ τοῦ Εὐνους προστάγματι καὶ τὴν τοῦ
 στρατηγοῦ (οἷα δὲ ἡ βασιλεῖ) χρεῖαν ἀποπληροῦντος,
 ἔχοντος οἰκετῶν πλῆθος στρατιωτῶν πεντακισχιλίων.

injuriam vel contumeliam affecerunt, ob humanos ejus
 mores, et animum ad commiserationem erga servos
 propensum, atque adeo iis auxiliandi cupidum. Quod quidem argumento erat servos non crudelitate
 naturæ talia perpetrare in alios, sed illatas sibi
 injurias ulciscentes. 285b Cæterum Damophilum
 cum sua Megallide cum in urbem protraxissent ii,
 quibus datum erat negotium, ut diximus, in thea-
 trum eos produxerunt, ubi defectorum universa
 congregata erat multitudo. Cumque Damophilus
 arte aliqua salutis suæ consulere conans, multorum
 ex illis voluntates ad se oratione sua inclinaret,
 Hermeas et Zeuxis acerbo eum odio prosequentes,
 impostorem vocitabant: minimeque expectantes
 dum populus certum de eo judicium pronuntiasset,
 alter ense per latera ejus adigit, alter securi
 cervicem ejus abscindit. Hic vero Eunus rex crea-
 tur: non quod vir fortis esset ille quidem, vel bonus
 imperator, sed ob suam præstigatoriam artem,
 quodque defectionis auctor fuisset. Quia etiam
 nominis ejus fuit habita, aliqua ratio, utpote quod
 velut augurium esset futuræ illius erga subditos
 benevolentiae. Itaque defectores cum rerum sum-
 mam ad eum detulissent, advocata concione, ex
 Eunnensibus qui vivi capti erant, omnes eos inter-
 feci, qui fabricationis armorum imperiti erant: pri-
 ritos autem vinctos operi faciendo addixit. Megal-
 lidem præterea in servarum potestatem tradidit,
 ut pro suo arbitrio in eam animadverterent. Illæ
 autem eam primum cruciatibus affecerunt, deinde
 præcipitem dederunt. Ipse quoque proprios occidit
 dominos, Antigenem et Pythonem. Tandem vero
 imposito capiti diademate, rebusque suis omnibus
 regali splendore adornatis, sua item uxore (quæ
 et ipsa Syra erat ejusque civis) declarata regina,
 ex eorum numero qui prudentia cæteris antecellere
 videbantur, aliquot sibi consiliarios delegit. Ex
 quibus erat Achaus, non tantum nomine, sed et
 natione Achæus, vir et consilio præstans et manu
 mirum in modum promptus. Hic trium dierum
 spatio cum sex hominum armasset millia, ut tem-
 pus dabat, cum his vero et alios haberet ascis et
 præstitis, aut coquorum veribus instructos, tota
 Dum hæc aguntur, Cilix quidam cui Cleon no-
 men erat, auctor defectionis aliorum servorum
 fuit, et cum ad eam spem erecti omnium animi
 essent, fore ut orta seditione hi adversus illos
 arma caperent, atque ita sibi mutuum exitium affe-
 rentes, Siciliam tumulto liberarent, præter omnium
 expectationem coitionem inter se fecerunt; quippe
 cum Cleon nudo Euni mandato se submitteret, ut
 sub illo, ut rege, imperatoris munia 386a obiret,

VARIÆ LECTIONES.

- οὐκ B. ἁ συνηλυθότων B. αὐτὸν αὐτὸν αὐτοὶ B. τῆς τὸ τῆς A. μὲν add. A. δὲ add. B.
 libri ὑπέβαλλεν. Ἀχαιὸς ἀρχαῖος B. στάσεως A: ἀποστάσεως C. δὲ A: δεῖ C.

militum propiorum quinque millia habens. Hoc autem fuit triginta fere a defectione diebus. Non multo post commissa pugna cum imperatore L. Hyposæo Roma veniente cum octo millibus Sicolorum militum, victoria potiti sunt, utpote qui viginti millia essent. Aliquando post autem eorum numerus usque ad centum millia crevit. Cumque adversus Romanos prælia subinde gererent, sæpe ex iis gloriam reportabant, raro autem clade accepta redibant. Cujus rei cum dissipatus esset rumor, jam servi centum quinquaginta Romæ conspiratione inter se facta ad defectionem incensi erant, in Attica autem plusquam mille; iidem vero Deli, multisque aliis in locis. Sed unoquoque in loco ii quorum curæ negotia publica demandata erant, subito rebus in discrimen adductis opitulati, cum gravia de illis supplicia sumpsisset, cæteros quibus jam et ipsis spes accensa defectionis erat, metu represserunt, et ad sanioiorem mentem revocarunt. At vero in Sicilia malum in dies ingravescebat, cum et urbes una cum ipsis civibus caperentur, et multi exercitus a defectoribus desererentur. Sed tandem Rutilius romanus imperator Tauromenium ipsis recuperavit, postquam vehementissime illud oppugnasset, et defectores qui in eo erant ad summam angustiam redegisset, atque ad tam acrem famem compulisset, ut cum primo liberorum suorum corporibus vesci cœpissent, mox, ad uxorum corpora se convertissent, postremo ne sibi quidem invicem parcerent, sed alii alios vorarent. Eodem tempore Comanum Cleonis fratrem ex urbe dum obsideretur, fugientem cepit, et ad extremum arce a Sarapione Syro prodita, quotquot in urbe fugitivi erant, in potestatem imperatoris venerunt, quos etiam cruciatibus affectos præcipitavit. Inde Ennam profectus similem ejus obsidionem aggreditur, defectores ad summam desperationem adigens. Cumque Cleonem imperatorem urbe egressum, ac heroica quadam fortitudine præliatum vulneribus mox confodisset, hanc quoque urbem cepit, idque proditione. Ita enim eam situs ipse munitam reddebat, ut vi expugnari nullo modo posset. Eunus autem assumptis sexcentis, ad loca quadam prærupta, ut erat ignavus, fuga se recepit. Sed qui cum eo erant, exitium sibi inevitabile impendere scientes (jam enim Rutilius imperator ad eos cursu contendebat), ut manus hostium prævenirent, sibi mutuo cervices abscindebant. At Eunus, præstigiator pariter et rex, cum præ timiditate in quoddam speluncas confugisset, una cum quatuor ex suis inde extractus est, coquo, pistore, **386^b** et eo cuius manu in balneo fricabatur, quarto autem eo, qui inter epulas oblectamenta ei afferebat. Is extractus inde, et in carcerem conjectus, in magnam pediculatorum viam

ἡμέραι δ' ἑγγὺς ἦσαν ἀπὸ τῆς ἀποστάσεως τριάκοντα. [1469 R.] Καὶ μετὰ βραχὺ ἐκ Ῥώμης ἤκοντι στρατηγῶν Λευκίῳ Ὑψαίῳ, ἔχοντι στρατιώτας ἐκ Σικελίας ὀκτακισχιλίους, εἰς πόλεμον καταστάσαντες οἱ ἀποστατὰς ἐνίκησαν, πλῆθος ὄντες διαμύριοι. Μετ' οὐ πολὺ δὲ ἀθροίζεται τὸ σύστημα αὐτῶν εἰς μυριάδας εἰκοσί, καὶ πολλοὶς τοῖς πρὸς Ῥωμαίους πολέμοις ἐνευδοκίμησαντος ἑλαττον αὐτοὶ ἑπταίων. Οὐ διαδοθέντος κατὰ τὴν Ῥώμην δούλων ἀποστάσεως ἑκατὸν πεντήκοντα συνομοσάντων ἀνῆλπιτο, καὶ κατὰ τὴν Ἀττικὴν ὑπὲρ χιλίων, ἐν τῇ **11** Δῆλῳ καὶ κατ' ἄλλους πολλοὺς τόπους· οὗς τάχει τὴν βοήθειαν καὶ [630 II.] τῇ σφοδρᾷ κολάσει τῆς τιμωρίας οἱ καθ' ἕκαστον ἐπιμελεῖται τῶν κοινῶν θάττον ἠφάνισαν, σωφρονίσαντες καὶ τὸ ἄλλο, ὅσον ἦν ἐπὶ ἀποστάσει μετέωρον. Κατὰ δὲ Σικελίαν ἤρξτετο τὸ κακὸν, καὶ πόλεις ἤλίκοντο αὐτανδρῶν, καὶ πολλὰ στρατόπεδα ὑπὸ τῶν ἀποστατῶν κατεκόπησαν, ἕως Ῥουτίλιος **13** δ' **15** Ῥωμαίων στρατηγὸς τὸ Ταυρομένιον ἀνεσώσατο Ῥωμαίοις **16**, καρτερώς μὲν αὐτὸ πολιορκήσας, καὶ εἰς ἀφανὸς ἀνάγκην καὶ λιμὸν τοὺς ἀποστατὰς συγκλείσας, ὥστε ἀρξαμένους ἐκ παίδων βορᾶς καὶ διελθόντας διὰ γυναικῶν μηδὲ τῆς αὐτῶν ἀλληλοφονίας μὴδ' ὄλω· φέισασθαι· ὅτε **19** καὶ Κομανὸν **16** τὸν ἀδελφὸν Κλέωνος φεύγοντα τῆς πολιορκουμένης πόλεως εἶλε. Καὶ τὸ τελευταῖον, Σαραπίωνος Σύρου τὴν ἀκρὰν προδόντος, συμπάντων τῶν ἐν τῇ πόλει δραπέτων ὁ στρατηγὸς ἐκυρίευσεν· οὗς καὶ αἰκισάμενος κατεκρήμνισεν. Ἐκείθεν ἐπὶ τὴν Ἑνναν **C** ἐλθὼν παραπλησίως ἐπολιόρκει, εἰς ἐσχάτην ἀνάγκην συγκλείων τὰς τῶν ἀποστατῶν ἐλπίδας. Καὶ Κλέωνα τὸν στρατηγὸν, ἐξελθόντα τῆς πόλεως καὶ ἡρωϊκῶς ἀγωνισάμενον μετ' ὀλίγων **17** ὑπὸ τῶν τραυμάτων δείξας νεκρὸν, εἶλε καὶ ταύτην προδοσίᾳ τὴν πόλιν, ἐπεὶ οὐδ' **18** ἦν ἀλώσιμος διὰ τὴν ὀχυρότητα βίᾳ χειρός. Ὁ δὲ **19** Εὐνὸς ἀναλαβὼν τοὺς σωματοφύλακας, ὄντας χιλίους **20**, ἔφυγεν **21** ἀνάνδρως εἰς τινας παρακρήμνους τόπους. Ἄλλ' οἱ μὲν σὺν αὐτῷ ἀφυκτον τὸ περὶ αὐτοὺς δεῖν ἐπιστάμενοι (ἦδη γὰρ καὶ ὁ στρατηγὸς Ῥουτίλιος ἐπ' αὐτοὺς ἤλαυνεν) ἀλλήλους τοῖς ἐφεισμένοις ἐσφαζον **22** ἀπαυγενίσαντας· ὁ δὲ τρατίας Εὐνὸς καὶ βασιλεὺς, καταφυγὼν διὰ δειλίαν ἐν τισὶ κοιλᾶσιν, ἐξευκύνθη ἅμα τεττάρων, μαγείρου καὶ ἀρτοποιοῦ καὶ τοῦ τρίτοντος αὐτὸν ἐν τῷ λουτρῷ **23** καὶ τετάρτου τοῦ παρὰ τοὺς πότους εἰωθότος ψυχαγωγεῖν αὐτόν. Καὶ παραδοθεὶς εἰς φυλακὴν, καὶ τοῦ σώματος αὐτοῦ διαλυθέντος εἰς φθειρῶν πλῆθος, οἰκείως τῆς περὶ αὐτὸν ραδιουργίας κατέστρεψε τὸν βίον ἐν τῇ Μοργαντίνῃ. Ἐντεῦθεν Ῥουτίλιος ἐπιτρέχων ὤλην τὴν Σικελίαν ἅμα λογάσιν ὀλίγοις, θάττον ἤπερ τις ἥλιπας παντὸς αὐτὴν ἤλευθέρωσε ληστοφύρου. Ὅτι ὁ τῶν ἀποστατῶν βασιλεὺς Εὐνὸς αὐτὸν μὲν Ἀντίοχον, Σύρου δὲ τῶν ἀποστατῶν τὸ πλῆθος ἐπώνομασεν.

resoluto corpore, apud Morgantinam dignum suis

VARIE LECTIONES.

11 τε add. A. **12** βοτλιος A, Rhodomannus Ῥουπλιος. **13** ὁ om. A. **14** Ῥωμαίοις ἀνεσώσατο B. **15** ὅτε Amstel.: ὅτι C. **16** κομανὸν A. **17** ὀλίγων A: ὀλίγον C. **18** οὐδ' μὴδ' A. **19** δὲ add. A. **20** χιλίους AB: ἑξακοσίους C. **21** ἔφυγεν A. **22** ἐσφαζον] ἐφθαζον γρ. B. **23** malim ἀπαυγενίσαντες. **24** λουτρῷ B.

temerariis ausis nactus est viæ exitum. Postea vero Rutilius, tota Sicilia cum parva eaque selecta manu celerius omnium spe peragrata, a prædonibus eam omnino liberavit.

Ἐκ τοῦ Α΄.

A

Ex libro xxxvii.

Ὅτι ὑπὸ τοὺς αὐτοὺς χρόνους ἐν Ῥώμῃ, καθ' οὓς Μάριος μὲν τοὺς κατὰ Λιβύην βασιλεῖς Βόρχον καὶ Ἰουγοῦρθαν κατεπολέμησε μεγάλην παρατάξει, καὶ πολλὰ; μὲν τῶν Λιβύων μυριάδας ἀνέλειν, ὅστερον δὲ αὐτὸν Ἰουγοῦρθαν ³⁵ συλληφθέντα [1172 R.] ὑπὸ Βόρχου, ὥστε τυχεῖν συγγνώμης, παρὰ Ῥωμαίων ὑπὲρ ὧν αὐτοῖς κατέστη πρὸς πόλεμον, λαβὼν ἐκεῖθεν αἰγμάλωτον εἶχε, μεγίστοις δὲ πταίσμασι τοῖς κατὰ Γαλατίαν τῶν Κίμβρων πολεμούντων Ῥωμαῖοι [651 H.] περιπεσόντες ἠθύμουν, κατὰ τοὺς αὐτοὺς χρόνους; ἦκόν τινες ἀπὸ Σικελίας ἀπόστασιν ἀγγέλλοντες οἰκετῶν εἰς πολλὰς ἀριθμουμένων μυριάδας. Οὗ προσαγγελθέντος ἐν πολλῇ περιστάσει τὸ Ῥωμαϊκὸν ἅπαν συνεχόμενον διετέλει, ὥς ἂν στρατιωτῶν ἐπιλέκτων σχεδὸν ἐξακισμυρίων ἐν τῷ πρὸς Β

Eodem tempore quo Marius Africæ reges Bocchum et Jugurtham magno prælio debellaverat, et Afrorum infinita prope millia occiderat, ipsum deinde Jugurtham (a Boccho comprehensum, sibi susceptum adversus bellum condonari cupiente) captivum abduxerat, quo item Romani graves apud Galliam in Cimbrico bello clades non sine magno dolore acceperant: eodem, inquam, tempore Romanam advenerunt quidam e Sicilia, plurima servorum millia defecisse nuntiantes. Quo accepto nuntio, summis in angustiis totus populus Romanus versari cæpit, utpote cui militum defectorum 60,000 in bello adversus Cimbros apud Galliam occubuisent, nec de integro parem exercitum in expeditionem educere posset.

Πρὸ δὲ τῆς κατὰ τὴν ³⁶ Σικελίαν τῶν δούλων ἐπαναστάσεως ἐγένοντο κατὰ τὴν Ἰταλίαν πλείους ἀποστάσεις ὀλιγοχρόνιοι καὶ μικραὶ, καθάπερ τοῦ δαιμονίου προσημαίνοντος τὸ μέγεθος τῆς ἐσομένης ³⁷ κατὰ τὴν Σικελίαν ἐπαναστάσεως, πρώτη μὲν ἡ περὶ Νουκερίαν, τριάκοντα οἰκετῶν συνωμοσίαν ποιησαμένων καὶ ταχύ κατασθέντων, δευτέρα ἡ περὶ τὴν Καπύην, διακοσίων οἰκετῶν ἐπαναστάντων καὶ ταχύ καταλυθέντων. Τρίτῃ δὲ παράδοξος γέγονε τις. Ἦν Τίτος Μενουτίος, ἱππεὺς μὲν Ῥωμαίων, μεγαλοπλούτου δὲ πατρὸς παῖς. Οὗτος ἠράσθη θεραπαινίδος ἀλλοτριᾶς, κάλλει διαφερούσης. Συμπλακαὶς C ὁ αὐτῇ καὶ ³⁸ εἰς ἔρωτα παράδοξον αὐτῆς ἐμπειῶν ἐξηγόρασεν αὐτὴν, οὕτω τοῦ ³⁹ τε μανιώδους ἔρωτος βιαζομένου καὶ τοῦ κυρίου τῆς κόρης τὴν πρᾶσιν μόλις κατανεύσαντος, τάλαντων Ἀττικῶν ἑπτὰ, καὶ χρόνον ὥρισε καθ' ὃν ἀποτίσει τὸ χρέος· ἐπιστεύετο δὲ διὰ τὴν πατρίαν περιουσίαν. Ἐντάνατος δὲ τοῦ ἐρισθέντος, καὶ μὴ ἔχων ἀποδοῦναι, πάλιν ἔταξε ἡ ἡμερῶν προθεσίαν. Ὡς δὲ καὶ ταύτης ἐπιστάσης οἱ μὲν ἀπῆλθον, ὁ δὲ οὐδὲν πλεον εἶχεν ἀνέιν, ὁ δ' ἔρωτος ἤκμαζεν, ἐπεχείρησε πράξει παραλογωτάτῃ. Ἐπιβουλεύει μὲν γὰρ τοὺς ἀπειτούντας, ἐαυτῷ δὲ μοναρχικὴν ἐξουσίαν περιέθηκε. Συναγοράσας γὰρ πανταχοσίας πανοπλίας, καὶ χρόνον τῆς τιμῆς συντάξας, καὶ πιστευθεὶς, λάθρα πρὸς ἀγρόν τινα παρακομίσας τοὺς ἰδίους ἀνέστισε ⁴⁰ πρὸς ἀπόστασιν οἰκίας, τετραχοσίους ὄντας. Εἶτα ἀναλαβὼν διάδημα καὶ περιβάλοιον πορφυροῦν καὶ ραβδούχου καὶ τὰ ἄλλα εὐσημα ⁴¹ τῆς ἀρχῆς, καὶ βασιλέα ἑαυτὸν ⁴² συνεργεῖ τῶν δούλων ἀναδείξας, τοὺς μὲν ἀπειτούντας τὴν τιμὴν τῆς κόρης ραβδίσας ἐπείλειεν, ἐξοπλίσας δὲ τοὺς οἰκέτας ἔπειε τὰς συνέγγους ἐπαύλεις, καὶ τοὺς μὲν προθύμως συναφισταμένους καθώπιζε, τοὺς δ' ἀντιπράττοντας ἀνῆρει. Ταχύ

Cæterum ante hunc in Sicilia rebellantium servorum tumultum tales et in Italia excitati fuerant, sed parvi ac minime diuturni: velut numine, quam atrox futura esset in Sicilia rebellio, præsignificante. Primus autem apud Nuceriam exstiterat, cum triginta servi conjurationem fecissent, et quamprimum pœnas dedissent. Secundus Capuæ, cum ducenti servi rebellassent, ac sine mora deleti fuissent. Tertius autem miro quodam exortus est modo. Erat quidam Titus Mونتius eques Romanus, et prædivite natus patre, qui alienæ famulæ formosissimæ amore captus, ut in ejus amplexum veniret effecit. Tandem vero ita eam deperire cœpit, ut a domino illius septem talentis Atticis emeret, cum ad hanc emptionem cum amoris insania compelleret, quam ægre aliqui a domino ^{387a} illius impetrabat. Sed illa ubi adventit, isque solvendo non esset, ut sibi dies triginta prorogarentur obtinuit. Rursum et hoc spatio exacto, cum ille pactum pretium exigeret, hic nullam solvendi nominis rationem inire posset, interea vero amor invalesceret, novum et inauditum facinus aggressus est. Iis enim qui debitum exigebant, insidias struere, et monarchicam quamdam potentiam sibi assumere instituit. Nam coemptis quingentis panopliis, tempus pretii persolutioni præfixit, fideque impetrata, eos clanculum in agrum quemdam deferenda curavit. Deinde cum suos servos ad defectionem sollicitasset, numero quadringentos, sibi que diadema imposuisset, purpuram quoque cum aliis insignibus regiis assumpsisset, tandemque servorum auxilio regem se constituisset, primum quidem eos qui pactum pretium exigebant, virgis cæsos securi percussit: postea vero cum sua illa servitia armasset, vicinas villas peragrarare placuit, in quibus

VARIE LECTIONES.

³⁵ Ἰουγοῦρθαν] Ιουργάν Α. ³⁶ τὴν add. Α. ³⁷ ἐπομένης Β. ³⁸ κα et ³⁹ τοῦ add. Α. ⁴⁰ ἀνέστισε Α: ἀνέστησε Γ. ⁴¹ τὰ ἄλλα τὰ εὐσα. Α. ⁴² αὐτὸν Β.

eos qui se prompto et alacri animo socios defectionis adjugebant, armabat: quotquot autem repugnabant, eos interficiebat. Cum igitur plures septingentis milites coegisset, eosque in centurias distribuisset, ac locum in quo erat vallo circumjecto clausisset, ad se eos qui deficiebant, recipiebat. Qua defectione Romam nuntiata, senatus de ea consilium prudens iniit, felicemque ejus exitum habuit. Siquidem ex iis qui in Urbe erant imperatoribus uni L. Lucullo subigendorum fugitivorum negotium dedit. Hic autem eo ipso die cum Romæ sexcentos milites lectos conscripsisset, Capuam contendit, pedium millia quatuor, equites quadringentos collecturus. Minutius ubi Lucullum concitato cursu adventare intellexit, collem natura loci munitionem occupavit cum universis suis copiis, quæ tria hominum millia et quingentos efficiebant, atque amplius. Et primo quidem conflictu stetit a fugitivis victoria quippe qui e superiore loco prælium inirent; postea cum Apollonium imperatorem exercitus Vettii [Minutii] Lucullus largitionibus corrupisset, fidemque publicam dedisset penam illi remissum iri, eum ad prodendos socios impulit. Quare illo Romanis operam suam navante, atque adeo ipsi Vettio [Minutio] manus inferente, hic supplicium sibi capto impendens veritus, mortem sibi conscivit. Simul vero defectionis participes cæsi fuerunt, præter eum qui illos prodiderat Apollonium. Et hæc quidem defectionem **387** quasi quæ ejus quoddam prælium essent. Ea autem hinc orta est.

In Marii adversus Cimbrum expeditione senatus auxilia ex transmarinis nationibus accersendi potestatem Mario dederat. Marius igitur ad Nicomedem Bithyniæ regem de mittendis ad se auxiliariis copiis scribit. Is responsum dat, bonam Bithynorum partem a vectigalium publicorum redemptoribus directam servire servitutum per provincias. Cum autem senatus consultum esset, ne quis ex populi Romani sociis, qui quidem liber esset, in provincia ulla serviret, et ut imperatores eorum manumittendorum gererent, accidit ut imperator Licinius Nerva, qui tum forte in Sicilia erat, decretum senatus observans, multos ex servis judiciis constitutis manumitteret, adeo ut intra paucos dies plures contingenti in libertatem assererentur. Jamque erant animi omnium illius insule servorum in spem libertatis erecti, cum graves auctoritate viri ipsum imperatorem conveniunt, eumque uno omnes ore, ut ab incepto desistat, rogant. Atque hic sive pecuniis expugnatus, sive gratiam aucupatus, judicium hæc de re accuratius exercere desit: et ad se venientibus ut libertate donarentur, ut ad suum quisque dominum reverterentur, imperare cœpit. Tum vero servi coitione facta Syracusas relinquere, et ad Palicorum delubrum confugere, ibique inter se de defectione sermones conferre. Fama autem hu-

A δὲ συναγαγὼν στρατιωτὰς πλείους τῶν ἑπτακοσίων, καὶ τούτους εἰς ἑκατοναρχίας καταλέξας, ἐνεβάλετο ³⁸ χάρακα καὶ τοὺς ἀρισταμένους ὑπεδέχτο. Τῆς δ' ἀποστάσεως εἰς Ῥώμην ἀπαγγελλομένης, ἡ σύγκλητος ἐμφρόνως περὶ αὐτῆς ἐβουλεύσατο καὶ κατώρυσσε. Τῶν γὰρ κατὰ πόλιν στρατηγῶν ἀπέδειξεν ἓνα πρὸς τὴν τῶν δραπέτῶν σύλληψιν, Λεύκιον Λούκουλλον. Οὗτος δὲ αὐθιμέρην ἐκ τῆς Ῥώμης ἐπιλέξας στρατιωτὰς ἑξακοσίους, εἰς τὴν Καπύην ἦλθε συναθροίσας περὶ αὐτῆς μὲν τετρακισχίλιους, ἱππεῖς δὲ τετρακοσίους. Ὁ δὲ Οὐτέτιος τὴν ὁρμὴν [632 H.] τοῦ Λουκούλλου πυθόμενος κατελάβετο λόφον καρτερῶν, ἔχων τοὺς πάντας πλέον τῶν γ', καὶ φ'. [1175 R.] Καὶ τὸ μὲν πρῶτον συμβολῆς ³⁹ γενομένης ἐπλεονέκτησαν οἱ δραπέται, ἐκ τόπων ὑπερδεξίων μαχόμενοι· μετὰ δὲ ταῦτα τὸν μὲν στρατηγὸν τοῦ Οὐτέτιου Ἀπολλώνιον διαφθείρας ὁ Λούκουλλος, καὶ τῇ δημοσίᾳ πίστει τὴν ἀφῆσιν τῆς τιμωρίας βεβαιώσας, ἔπεισεν αὐτὸν προδότην γενέσθαι τῶν συναποστατῶν. Διὸ καὶ τοῦτου συνεργούτος τοῖς Ῥωμαίοις καὶ τὰς χεῖρας προσφέροντος τῷ Οὐτέτιῳ, φοβηθεὶς τὴν ἐκ τῆς ἀλώσεως τιμωρίαν αὐτὸν ἀπέσφαξεν, αὐτίκα συναποκλωθέντων καὶ τῶν τῆς ἀποστάσεως κακωκωνηκότων, πλὴν τοῦ προδόντος Ἀπολλωνίου. Καὶ ταῦτα μὲν πρὸ τῆς κατὰ Σικελίαν, ὥσπερ προσημαζόμενα ταύτῃ ⁴⁰, μεγίστης ἀποστάσεως· ἥτις ἀρχὴν ἔλαβε τοιαύτην.

B quidem anteverterunt maximam qui in Sicilia contigit defectionem

C Κατὰ τὴν ἐπὶ τοὺς Κίμβρους τοῦ Μαρίου στρατείαν ἔδωκεν ἡ σύγκλητος ἐξουσίαν τῷ Μαρίῳ ἐκ τῶν πέραν θαλάττης ⁴¹ ἐθνῶν μεταπέμπεσθαι συμμαχίαν, ὁ μὲν οὖν ⁴² Μάριος ἐξέπεμψε πρὸς Νικομήδην τὸν τῆς Βιθυνίας βασιλέα περὶ βοηθείας· ὁ δὲ ἀπόκρισιν ἔδωκε τοὺς πλείους τῶν Βιθυνῶν ὑπὸ τῶν δημοσιωνῶν ⁴³ διαπραγνάντας δουλεύειν ἐν ταῖς ἐπαρχίαις, τῆς δὲ συγκλήτου ψηφισαμένης ὅπως μηδεὶς σὺμμαχος ἐλεύθερος ἐν ἐπαρχίᾳ δουλεύῃ ⁴⁴ καὶ τῆς τούτων ἐλευθερώσεως οἱ στρατηγοὶ πρόνοιαν ποιῶνται, τότε κατὰ τὴν Σικελίαν ὧν στρατηγὸς Λικίνιος Νερούας ἀκολούθως τῷ δόγματι συχνὸς τῶν δούλων ἡλευθέρωσε, κρίσεις προθεῖς, ὡς ἐν ὀλίγαις ἡμέραις πλείους τῶν ἑκατακοσίων τυχεῖν τῆς ἐλευθερίας. Καὶ ἦσαν πάντες οἱ κατὰ τὴν νῆσον δουλεύοντες μετέωροι ⁴⁵ πρὸς τὴν ἐλευθερίαν. Οἱ δ' ἐν ἀξιώματι ⁴⁶ συνδραμόντες παρεχάλουν τὸν στρατηγὸν ἀποστῆναι ταύτης τῆς ἐπιβολῆς. Ὁ δ' εἶπε χρήμασι πεισθεὶς εἶπε χάρισι δουλεύσας τῆς μὲν τῶν κριτηρίων τούτων σπουδῆς ἀπέστη, καὶ τοὺς προσιόντας ἐπὶ τῷ ⁴⁷ τυχεῖν τῆς ἐλευθερίας ἐπιπλήττων εἰς τοὺς ἰδίους κυρίους προσέταττεν ἐπαναστρέφειν. Οἱ δὲ δοῦλοι συστραφέντες, καὶ τῶν Συρακουσῶν ἀπαλλαγέντες, καὶ καταφυγόντες εἰς τὸν Παλίκων τέμενος διελάλουν πρὸς ἀλλήλους ὑπὲρ ἀποστάσεως. Ἐκεῖθεν ἐν πολλοῖς τόποις τῆς τῶν οἰκετῶν τόλης ἐκδήλου γινομένης ⁴⁸

VARIE LECTIONES.

³⁸ ἐνεβάλετο B: ἐνεβάλλετο C. Scaliger ἐβάλλετο. ³⁹ συμβολῆς C. ⁴⁰ ταύτῃ ing. ταυτὶ corr. A: ταύτην C. ⁴¹ θαλάττης Scaliger: libri θαλαττῶν. ⁴² ὁ μὲν οὖν B, ὁ μὲν A: ὅθεν C. ⁴³ δημοσιωνῶν A: δημοσιῶν C. ⁴⁴ δουλεύοι A. ⁴⁵ ἐν ἀξιώματι A: ἀξιώματι C. ⁴⁶ τῷ B: τὸ C. ⁴⁷ γενομένης C.

πρώτοι τῆς ἐλευθερίας ἀντεποιήσαντο κατὰ τὴν Ἀ γυυλίων χώραν ἀδελφῶν δεῦν μεγαλοπλούτων οἰκείται τριάκοντα, ὧν ἦγετο Ὁάριος θυομα' οἱ πρῶτον μὲν νυκτὸς κοιμωμένους τοὺς ἰδίους δεσπότης ἀπέσφαξαν, εἶτα ἐπὶ τὰς γειννιάσας ἐπαύλεις παρελθόντες παρεκάλουν ἐπὶ τὴν ἐλευθερίαν τοὺς δούλους· καὶ ἐν αὐτῇ τῇ νυκτὶ συνέδραμον πλείους τῶν ρα'. Καὶ καταλαβόμενοι χωρίον φύσει θυρῶν, τοῦτο μᾶλλον ἐπωχύρωσαν, προσδεξάμενοι καὶ ἐτέρους δούλους ὠπλισμένους π'. Ὁ δὲ στρατηγὸς τῆς ἐπαρχίας Λικίνιος ³³ Νερούας κατὰ τάχος αὐτοῖς ἐπελθὼν καὶ πολιορκῶν ἀπρακτον ἔσχε τὴν σπουδὴν. Ἐπεὶ δὲ βίβ ἀνάλωτον τὸ ³⁴ φρούριον εἴρα, ἐπὶ τὴν προδοσίαν ὄρα, καὶ σωτηρίας ὑποσχέσεται Γάϊον Τίτινιον [635 H.] ἐπικαλούμενον Γαδαῖον ³⁵ ἀναπαίτας (ἦν δ' οὗτος πρὸ δεῦν ἐτῶν καταδικασθεὶς μὲν θανάτῳ, τὴν τιμωρίαν δ' ἐκφυγὼν καὶ πολλοὺς τῶν κατὰ τὴν χώραν ἐλευθέρων κατὰ ληστείαν ἀναίρων, οὐδένα δὲ τῶν οἰκετῶν παραλυτῶν), εἶχαν ὑπὲρ τὴν τοῦ σκοποῦ. [1476 R.] Οὗτος ἔχων αὐτῷ ³⁶ πιστοὺς οἰκέτας ἱκανούς, πρόσεισι τῷ φρουρίῳ τῶν ³⁷ ἀποστατῶν, ὡς δὴ ³⁸ συμμεθέξων τοῦ κατὰ Ῥωμαίων πολέμου· εὐμενὸς δὲ καὶ φιλοφρόνως προσδεχθεὶς ἤρθη διὰ τὴν ἀνδρείαν καὶ στρατηγίαν, καὶ προῦδωκε τὸ φρούριον. Τῶν δ' ἀποστατῶν ³⁹ οἱ μὲν μαχόμενοι ⁴⁰ κατεκόπησαν, οἱ δὲ τὴν ἀπὸ τῆς ἀλώσεως δεδότες τιμωρίαν ἑαυτοὺς κατεκρήμνισαν. Ἡ μὲν οὖν πρώτη τῶν δραπέτων στάσις κατελύθη τὸν εἰρημένον τρόπον.

ἄλλοι vero pœnæ metu, quam se captos manere sciebant, se præcipientes dederunt. Prima igitur fugitivorum seditio repressa hoc modo fuit.

Τῶν δὲ στρατιωτῶν πρὸς τὰ οικεῖα ἦδη ἀπολυθέντων, ἦκόν τινας ἀπαγγέλλοντες ὅτι Πόπλιον Κλόνιον, γενόμενον ἱππέα Ῥωμαίων, ἐπαναστάντες οἱ δούλοι κατέσφαξαν ὀγδοήκοντα ὄντες, καὶ ἐπὶ πληθὺς ἀγείρουσι. Καὶ ὁ μὲν στρατηγὸς ἐτέρων βουλαῖς παρακρουσθεὶς, ἦδη καὶ τῶν πλείστων στρατιωτῶν ἀποβελυμένον ⁴¹, καίρῳ παρήγει διὰ τῆς ἀναβολῆς τῆς ἀποστάσεως βέλτιον αὐτοὺς ἀσφαλισσάσθαι. Προῆγε δὲ μετὰ τῶν ἐνότων στρατιωτῶν, καὶ διαβὰς τὸν Ἄλθαν ποταμὸν, παρήλθε τοὺς ἀποστάτας διατρίβοντας ἐν ὕρει καλουμένῳ Καπριανῷ, καὶ κατήντησεν εἰς πόλιν Ἡράκλειαν. Ἐκ γὰρ ⁴² τοῦ μὴ προσβαλεῖν αὐτοὺς τὸν στρατηγὸν ἀτολμίαν αὐτοῦ διαφημίσαντας, συχνούς ἀνέσειον τῶν οἰκετῶν. Καὶ πολλὴν συρρέοντων καὶ τὸν δυνατόν τρόπον εἰς μάχην παρασκευασομένων, ἐν ἑπτὰ ταῖς πρώταις ἡμέραις καθωπλίσθησαν πλείους τῶν ὀκτακοσίων, ἐφεξῆς δ' ἐγένοντο τῶν διαχιλίων οὐκ ἐλάττους. Πυθόμενος δ' ἐν Ἡρακλείᾳ τὴν αὐξήσιν αὐτῶν ὁ στρατηγὸς ἡγεμόνα προχειρίσαστο Μάρκον Τίτινιον, δοὺς αὐτῷ στρατιωτὰς τοὺς ἐκ τῆς Ἑννης φρουρῶν ἑξακοσίους. Οὗτος δὲ μάχῃ προσβαλὼν τοὺς ἀποστάτας, ἐπεὶ καὶ τῷ πληθὲι καὶ ταῖς δυσχωρίαις ⁴³ ἐπλεονέκτουσιν ἔκεινοι, ἐτράπη σὺν τοῖς περὶ αὐτὸν, πολλῶν μὲν

A jussu tam audacis servorum facinoris per Ancyliorum loca jam vulgata, primi se in libertatem vindicarunt triginta duorum ditissimorum fratrum servi: quorum dux erat quidam nomine Oarius. Hi primum suos heros noctu dormientes jugularunt, deinde ad vicinas etiam progressi villas servorum animos ad libertatis studium accenderunt, adeo ut illa ipsa nocte concursus ad eos factus sit aliorum centum et viginti atque amplius. Hi occupato loco natura munito, arte haud paulo munitiorem reddiderunt, assumptis et aliis octoginta servis, qui armati essent. Provinciæ autem imperator Licinius Nerva, cum repente superveniens eos obsidere cœpisset, nihil ullis conatibus promovere poterat. Quamobrem nullis viribus expugnabile præsidium illud esse cernens, ad proditorem animum convertit. Ejus autem ministrum habuit quemdam Titinium cognomento Gadæum, spe salutis adductum: fuerat enim hic Titinius ante duos annos [Romæ] capitis condemnatus, sed pœnam effugerat, multosque ex hominibus ^{368a} liberis ejus regionis prædabundus interficere solebat, servis contra ne minimum quidem negotii facessens. Unde cum multos ibi servos sibi fidos haberet, ad castellum, tanquam et ipse pro virili parte adversus Romanos præliaturus, accessit. Benevole autem comiterque receptus, etiam imperator fortitudinis ergo creatus fuit. Quam dignitatem adeptus, castellum prodidit. Tum vero ex defectoribus alii quidem in prælio concisi fuerunt, se præcipientes dederunt. Prima igitur fugi-

C Verumenimvero militibus ad sedes suas dimissis, affertur a quibusdam nuntius, servos 80 conjuratione facta P. Clonium qui equestris ordinis fuit, interfecisse, magnamque sibi manum adjungere. Quinetiam ipse imperator consiliis aliorum deceptus, jam bona suorum militum parte dimissa, defectoribus ad se melius munientes tempus dabat. Tandem tamen cum qualicumque potuit manu ad eos contendit, trajectoque fluvio Alba, defectores in monte Capriano stationem agentes prætergressus est, et ad urbem Heraclæam perrexit. Cum igitur de ignavia imperatoris rumorem sparsissent, utpote illos prælio lacessere non ausi, multos ex servis ad defectionem animabant, adeo multis undique circumfluentibus, seque iis, quorum facultatem tempus D locusque dabant, armis instruentibus, ut intra primos septem dies octingentis plures armati fuerint, postea vero usque ad duorum millium numerum creverint. Postquam autem imperator apud Heraclæam de auctis eorum viribus certior factus fuit, ducem adversus eos Marcum Titinium creavit, eumque cum sexcentis ex Enna præsidariis militibus misit. Hic vero defectores adortus prælio (cum illi et numero superiores essent, et in eo quoque

VARIÆ LECTIONES.

³³ Λικίνιος A. ³⁴ τὸ om. A. ³⁵ Γαδαῖον B. ³⁶ αὐτοῦ B. ³⁷ τῶν] καὶ τῶν B. ³⁸ ὡς δὴ— ³⁹ ἀποστατῶν om. B. et pr. A. ⁴⁰ μαχομένοις C. ⁴¹ στρατιωτῶν ἀποβελυμένων om. A. ⁴² γὰρ] γούν A, præstiterit δ' οὖν. ⁴³ δυσχερείαις C.

meliori conditione forent, quod locis difficilem adi-
tum præbentibus defenderentur), una cum iis qui
illi astabant terga dedit, multisque interfectis, reli-
qui abjectis armis vix sibi fuga salutem quæsierunt.
Defectores igitur tot armaturis, simul etiam victoria
subito potiti, in suo incepto audacius pergebant, et
omnium servorum animi ad spem libertatis erige-
bantur. Cumque multi in dies deficerent, brevi tem-
pore supra quam credi possit auctus eorum nume-
rus fuit. Siquidem intra paucos dies plures sex
millibus numerati fuerunt. Tum vero coacto concilio,
et deliberatione de summa rerum proposita,
ante omnia crearunt regem Salvium quemdam,
388b qui aruspiciæ peritus habebatur, et in muliere
corona cantu tibiarum, ad insaniam usque
perstrepere solitus erat. Hic regnum adeptus, cum
urbes desidia mollietate fovere existimaret, eas sibi
vitandas iudicavit. Quare defectoribus tres in partes
divisis, totidemque ducibus unicuique parti attributis,
effusis populationibus peragrare regionem totam, om-
nesque certum ad locum, certoque tempore remeare
imperavit. Illi cum aliorum animalium, tum vero equo-
rum copiam suis excursionibus adepti, brevi peditum
viginti millia, equitum duo effecerunt: idque ho-
minum qui jam tirocinium non sine summa laude
posuerant. Repente igitur ad urbem munitam Morg-
gantinam magno impetu contendunt: eamque tum
validis, tum assiduis impressionibus oppugnare oc-
cipiunt. Imperator autem cum eodem nocturnis iti-
neribus pervenisset, tanquam ad ferendas urbi
suppetias, ducens militum circiter decem millia,
partim Italicorum, partim ex Sicilia, defectores
circa obsidionem occupatos invenit. Cum ergo in
eorum castra irruptionem fecisset, et exiguum illic
præsidium reperisset, magnam autem captivaram
multitudinem, magnam item alius prædæ omnis ge-
neris, nullo negotio castra illorum submovit, iisque
direptis ad urbem Morggantinam iter convertit. At
defectores repente in illum irruentes vicissim, cum
e loco superiore pugnarent, violenta irruptione facta,
secundam fortunam experiri, Romani imperatoris
copiæ terga vertere cœperunt. Cæterum quia rex
defectorum imperaverat edicto, ut omnibus arma
abjicientibus parceretur, bona pars iis abjectis in
fugam se dabat. Quo quidem stratagemate Salvius
adversus hostes usus, castra sua recuperavit, victo-
riaque simul et magna multitudine armorum potius
est. Cæsi autem in hoc prælio fuerunt ex italici et
Siculi non plures sexcentis, propter edicti illius
clementiam, sed capta fuerunt circiter quatuor
millia. Porro cum ad Salvium, rebus ab illo bene
gestis, multi confluerent, duplicato exercitu, atque
aperto potius campo, Morggantinæ obsidionem redin-

A ἀναρεθέντων, τῶν δὲ λοιπῶν βεβάντων τὰ ὅπλα καὶ
φυγῇ μόλις διασωθέντων. Καὶ οἱ ἀποστάται ὅπλων
τε εὐπορήσαντες τοσούτων ἀθρόον καὶ νίκης, θρασύτε-
ρον εἶχοντο τῶν ἔργων, καὶ πάντες τῶν δούλων ἑμε-
τειρίζοντο πρὸς ἀπόστασιν. Καὶ πολλῶν καθ' ἡμέραν
ἀφισταμένων σύντομον καὶ παράδοξον ἐλάβανον
αὐξήσιν, ὥς ἐν ὀλίγαις ἡμέραις πλείους γενέσθαι
τῶν ἐξακισχιλίων, ὅτε δὴ καὶ εἰς ἑκκλησίαν συνελ-
θόντες καὶ βουλῆς προτεθείσης πρῶτον μὲν εἰλानτο ^α
βασιλεῖα τὸν ὀνομαζόμενον Σαλούτιον, δοκοῦντα τῆς
ἱεροσκοπίας ἔμπειρον εἶναι καὶ ταῖς ^β γυναικαῖς
θέαις αὐλομανοῦντα. Οὗτος βασιλεύσας τὰς μὲν
πόλεις ἀργίας καὶ τρωφῆς νομίζων ἐξέκλινεν, εἰς
τρία δὲ μερίσας τοὺς ἀποστάτας, καὶ ἰσους ἡγεμό-
νας ἐγκαταστήσας ταῖς μερίσι, προσέταξεν ἐπείναι
τὴν χώραν καὶ πρὸς ἓνα τόπον καὶ καιρὸν ἅπαντας
ἀπαντᾶν. Διὸ πολλῶν ἐκ τῆς ἐπελασίας ἄλλων τε
ζῶων καὶ ἵππων εὐπορήσαντες, ἐν ὀλίγῳ χρόνῳ
κατεσκευάσθησαν ἱππεῖς· μὲν [634 H.] πλείους τῶν
δισχιλίων, περὶ δὲ οὐκ ἐλάττους τῶν δισχυρίων,
ἥδη καὶ γυμνασίαις πολεμικαῖς ἐνδιαπρέποντες.
Προσπεσόντες οὖν ἄφνω πόλει ὀχυρᾷ Μοργαντίνῃ,
προσβολὰς ἐνεργεῖς καὶ συνεχεῖς ἐποιοῦντο. Ὁ δὲ
στρατηγὸς ὡς βοηθήσων ^γ τῇ πόλει ἐπελθὼν, νυκτο-
πορίᾳ ^δ χρησάμενος, ἔχων μὲθ' αὐτοῦ [1177 R.]
Ἰταλιώτας τε καὶ ἐκ Σικελίας σχεδὸν στρατιώτας
μυρίους, κατέλαβε ^ε τοὺς ἀποστάτας ἀσχολουμένους
περὶ τὴν πολιορκίαν ^ς, καὶ ἐπιθέμενος αὐτῶν τῇ
παρεμβολῇ, καὶ εὐρὼν ὀλίγους μὲν τοὺς φυλάττοντας,
πλήθος δὲ γυναικῶν αἰχμαλώτων καὶ λείας ἄλλης
παντοδαπῆς ^ζ, ῥαδίως ἐξέτελε τὴν στρατοπεδείαν.
Καὶ ταύτην μὲν διήρπασεν, ἐπὶ δὲ τὴν Μοργαντίνην
ἦγεν. Οἱ δ' ἀποστάται ἐξαίφνης ἀντεπιθέμενοι, καὶ
ὑπερβόρην τὴν τάξιν ^η ἔχοντας, βιαίως τε ἐπιβόρ-
ξαντες ^θ, εὐθὺς ἐπὶ ^ι προτερήματος ἦσαν. Οἱ δὲ τοῦ
στρατηγοῦ ἐτράπησαν πρὸς φυγὴν. Τοῦ δὲ βασιλέως
τῶν ἀποστατῶν κήρυγμα ποιησαμένου μηδένα
κτείνειν τῶν τὰ ὅπλα βριπτόντων, οἱ πλείστοι βρι-
πτοῦντες ^κ ἔφευγον. Καὶ τούτῳ τῷ τρόπῳ καταστρα-
τηγήσας τοὺς πολεμίους ὁ Σαλούτιος τὴν τε παρεμβο-
λὴν ἀνεκτήσατο, καὶ περιβόρην νίκην ἀπενεγχάμενος
πολλῶν ὀπλῶν ἐκυρίευσεν. Ἀπέθανον δὲ ἐν τῇ μάχῃ
τῶν Ἰταλιῶτων τε καὶ Σικελῶν οὐ πλείους ἐξακοσίων
διὰ τὴν τοῦ κηρύγματος φιλανθρωπίαν, ἐάλωσαν δὲ
περὶ τετρακισχιλίους. Ὁ δὲ Σαλούτιος, πολλῶν πρὸς
αὐτὸν ἀπὸ τοῦ κατορθώματος ^λ συβρέδωντων, διπλα-
σιάσας τὴν ἰδίαν δύναμιν, ἐκράτει τῶν ὑπαίθρων,
καὶ πολιορκεῖν πάλιν ἐπεχείρει τὴν Μοργαντίναν,
κήρυγμα δοὺς τοῖς ἐν αὐτῇ δούλοις τὴν ἐλευθερίαν.
Τῶν δὲ κυρίων ἀντιπροτεινόντων ^μ αὐτοῖς ταύτην,
εἰ σφίσι συναγωνίσαντο, εἰλοντο μάλλον τὴν ἀπὸ
τῶν κυρίων, καὶ προθύμως ἀγωνισάμενοι ἀπετρί-
ψαντο τὴν πολιορκίαν. Ὁ δὲ στρατηγὸς μετὰ ταῦτα

VARIE LECTIONES.

^α εἰλानτο ζ. ^β ταῖς et 3 τὰς μὲν add. A. ^γ βοηθῶν ζ. ^δ νυκτοπορεία A. ^ε κατέλαβε om. A.
^ς πολιορκίαν] πολιορκίαν καταλαβὼν B. ^ζ παντοδαπῆς ζ. ^η τάξιν] στάσιν A. ^θ ἐπαρβόξαντες B. ^ι ἐπὶ
Scaliger: libri ὑπὸ. ^κ βριπτοντες A. ^λ τῶν κατορθωμάτων B. ^μ ἀντιπαοτεινόντων B.

τὴν ἐλευθερίαν ἀνατρέψας, αὐτομολῆσαι τοὺς πλεί-

στοὺς παρεσκεύασε τοὺς ἀποστάταις.
 A tegravit, jussitque proclamari se iis libertatem, qui
 ibi essent, servis donaturum. Sed enim eorum do-
 minis vicissim eam illis proponentibus, dummodo
 secum adversus hostes dimicarent, eam ab ip-
 sis accipere maluerunt, tantaque animi pugnaverunt
 alacritate, ut obsidionem submoverent. Verumenim
 vero imperator postea 389a denegans promissam illis
 libertatem, in causa fuit ear ad defectores plu-
 rimi transfugerent (70).

Περὶ δὲ τὴν Αἰγυπτίων καὶ Αἰλυθαίων χώραν,
 ἐτι δὲ τῶν ἄλλων τῶν πλησιοχώρων, ἐνόησε πρὸς
 ἀπόστασιν τὰ πλήθη τῶν οἰκετῶν. Γίνεται δὲ τού-
 των ἀρχηγὸς Ἀθηνίων νομομα, ἀνὴρ ἀνδρεία διαφέ-
 ρων, Κλιεὶς τὸ γένος. Οὗτος οἰκονόμος ὢν δοῦν ⁶⁷
 ἀδελφῶν μεγαλοπλούτων, καὶ τῆς ἀστρομαντικῆς
 πολλὴν ἔχων ἐμπειρίαν, ἐπεισε τῶν οἰκετῶν πρῶτον
 μὲν τοὺς ὕψ' αὐτὸν τεταγμένους, περὶ ⁶⁸ διακοσίους
 βύτας, ἐπειτα τοὺς γειννιῶντας, ὥστε ἐν πάντε ἡμέ-
 ραις συναχθῆναι πλείους τῶν χιλίων. Ὑπὸ δὲ τού-
 τῳ αἰρεθεὶς βασιλεὺς καὶ διάδημα περιθέμενος, ἐν-
 ἀντίαν τοῖς ἄλλοις ἅπασιν ἀποστάταις τὴν διάθεσιν
 ἐποιεῖτο. Οὐ γὰρ προσεδέχετο πάντας τοὺς ἀφιστα-
 μένους, ἀλλὰ τοὺς ἀρίστους ποιοῦμενος στρατιώτας,
 τοὺς ἄλλους ἡνάγκαζε μένοντας ἐπὶ τῶν προγεγενη-
 μένων ἐργασιῶν ἐπιμελεῖσθαι τῆς ἰδίας ἑκαστον οἰ-
 κονομίας καὶ τάξεως, ἐξ ὧν καὶ τροφὰς ἀφθόνους
 τῶν στρατιωτῶν ἐχορηγεῖτο. Προσεποιεῖτο δὲ τοὺς
 θεοὺς αὐτῷ διὰ τῶν ἀστρων προσημαίνειν ὡς ἔσοιτο
 τῆς [635 H.] Σικελίας ⁶⁹ συμπάσης βασιλεὺς· διο-
 δεῖν αὐτῆς τε τῆς χώρας καὶ τῶν ἐν αὐτῇ ζῶων τε
 καὶ καρπῶν ὡς ἰδίῳν φεῖδισθαι. Τέλος ἀβρόστας
 ὑπὲρ τοὺς μυρίους ἐτόλμησε πόλιν ἀπόρθητον τὸ
 Αἰλυθαίων πολιορκεῖν. Μηδὲν δὲ ἀνύων μετανίστατο ⁷⁰ C
 αὐτῆς, εἰπὼν αὐτῷ τοὺς θεοὺς τοῦτο ἐπιτάττειν·
 ἐπιμένοντας γὰρ τῇ πολιορκίᾳ δυστυχήματος πειρα-
 θῆναι. Παρασκευαζομένου ⁷¹ δὲ αὐτοῦ τὴν ἀπὸ τῆς
 πόλεως ἀναχώρησιν, κατέπλευσάν τινες ἐν ταῖς ναυσὶ
 κομιζόντες ἐπιλέκτους Μαυρουσίους, οἱ ἐπὶ βοήθειαν
 ἦσαν ἀπεσταλμένοι [1480 R.] τοῖς Αἰλυθαῖταις, ἔχον-
 τες ἡγούμενον ὃς ὠνομάζετο Γόμων. Οὗτος σὺν τοῖς
 ἄμ' αὐτῷ κατὰ νύκτα καὶ ἀνελπίστως ἐπιθέμενος
 τοὺς περὶ Ἀθηνίωνα ὀδοποροῦντας, πολλοὺς κατα-
 βάλλοντες, οὐκ ὀλίγους ⁷² δὲ τραυματίαντες, εἰς τὴν
 πόλιν ἐπανήλθον. Διόπερ οἱ ἀποστάται τὴν ἐκ ⁷³ τῆς
 ἀστρομαντείας πρόβρῃσιν ἐθαύμαζον.

Εἶχε δὲ τὴν Σικελίαν πᾶσαν ⁷⁴ σύγχυσις καὶ κα-
 κῶν ἰλίδας. Οὐ γὰρ οἱ δοῦλοι μόνον, ἀλλὰ καὶ τῶν
 ἐλευθέρων οἱ ἄποροι πᾶσαν ἀρπαγὴν καὶ παρανομίαν
 ἐργαζόμενοι, καὶ τοὺς περιτυχάνοντας δοῦλους τε
 καὶ ἐλευθέρους, ὅπως μηδεὶς ἀπαγγέλοι ⁷⁵ τὴν περὶ
 αὐτοὺς ἀπόνοιαν, ἐφόνευον ἀναιδῶς. Διὸ καὶ πάντες
 οἱ κατὰ τὰς πόλεις ὑπελάμβανον τὰ μὲν ἐντὸς τειχῶν
 μόλις εἶναι ἴδια, τὰ δ' ἐκτὸς ἀλλότρια καὶ δοῦλα τῆς

A tegravit, jussitque proclamari se iis libertatem, qui
 ibi essent, servis donaturum. Sed enim eorum do-

minis vicissim eam illis proponentibus, dummodo
 secum adversus hostes dimicarent, eam ab ip-
 sis accipere maluerunt, tantaque animi pugnaverunt
 alacritate, ut obsidionem submoverent. Verumenim
 vero imperator postea 389a denegans promissam illis
 libertatem, in causa fuit ear ad defectores plu-
 rimi transfugerent (70).
 Jam vero et apud Aegiptos, pariterque Lili-
 bænses, ac finitimos illis populos, eadem defectio-
 nis cupiditas, cum morbus quidam per servorum
 greges serpebat. Eorum autem dux constituitur
 Athenio quidam vir fortitudine præstans, ortus au-
 tem e Cilicia. Hic cum res domesticas duorum opu-
 lentissimorum fratrum dispensaret, ei ejus quæ sit
 ex astris scientiæ peritissimus esset, servos in suam
 sententiam pertraxit: primum quidem eos, quos sub
 potestate habebat, numero circiter ducentos; postea
 vero et vicinos, adeo ut quinque dierum spatio mille
 et amplius congregarentur. Ab his autem rex crea-
 tus, impositoque capiti diademate, secus quam cæ-
 teri defectores suas rationes instituebat. Neque
 enim omnes quotquot deficiebant, recipiebat, sed ex
 iis strenuissimos quosque in suorum militum nume-
 rum allegens, reliquos cogebat, repetitis pristinis
 opificiis, unumquemque eundem quem antea locum
 tenere, et quarum rerum dispensatio esset ejus offi-
 cii, eam studiose suscipere. Qua ex re largum
 etiam comparabat suis commentum. Porro finge-
 bat deos per astra futurum se universæ Siciliæ regem
 præsignificare, ideoque oportere tam ipsi regioni,
 quam animalibus et fructibus, qui in ea essent tan-
 quam propriis parcere. Tandem vero cum supra decem
 millia hominum coegisset, Lilybæum inexpugnabilem
 urbem obsidere est ausus; sed se operam
 perdere animadvertens, obsidionem tanquam deorum
 imperio solvit, utpote aliqua non mediocri
 impendente calamitate obsidione non abstinens.
 Cum igitur ab urbe recedere pararet, appulerunt
 naves, quedam delectam Maurorum advehentes
 manuum, auxilio Lilybæensibus missam: cui præ-
 erat quidam nomine Gomom. Hic cum suis noctu et
 improvise Athenionem suas copias ducentem adortus,
 cum multis iter facientes prostrasset, non pau-
 cos autem vulnerasset, ad urbem pedem retulit.
 Quare illa Athenionis ex castris vaticinatio in pretio
 et admiratione erat.

D Inter ea autem valde confusus perturbatusque
 erat rerum Siciliæ status, vereque malorum lhas
 eam occupaverat. Neque enim servi duntaxat, sed
 etiam ex liberis hominibus ii qui egestate preme-
 bantur, omne latrocinii flagitiique genus exerce-
 bant. At ne quis hanc perditiam nequitiam nuntiare
 posset, obvium quemlibet, servum pariter et inge-
 nuos trucidabant. Unde fiebat, ut qui in oppidis

VARIE LECTIONES.

⁶⁷ δοῦν B. ⁶⁸ περὶ om. B. ⁶⁹ σικελίας B et corr. A: βασιλείας C. ⁷⁰ ἀνίστατο R. ⁷¹ σκευαζομένου C.
⁷² ὀλίγους C. ⁷³ ἐκ A: ἀπὸ C. ⁷⁴ πᾶσαν mg.: libri πᾶσα. ⁷⁵ ἀπαγγέλλοι A.

NOTE.

(70) Cicero *In Verrem*.

389b erant, ea quæ intra muros essent, vix propria existimarent: quæ autem extra, aliena et domino exlegi violentiæque potentia subdita. Multa denique alia

Salvius autem qui Morgantinam obsidebat, factis in totam illam regionem incursionibus, ad Leontinum usque campum, totum exercitum ibi recollegit in quo numerabant triginta millia, et quidem selectorum. Tum vero Italii heroibus sacra fecit, unamque e purpureis vestibus dicavit, gratus ac memor beneficii, in quo illum victoriam dantes affecerant. Tandem vero cum regis nomen sibi ascivisset, pro Salvio Tryphon a defectoribus appellari cœpit. Habens autem in animo Triocala occupare, ibique regiam suam statuere, evocat etiam Athenionem, et quidem eum ut rex imperatorem accersens. Hic vero cum omnes arbitrantur fore ut Athenio primum et altissimum dignitatis gradum obtinere vellet, atque hinc orto inter defectorum principes dissidio, facile huic bello finem impositum iri, fortuna tanquam de industria copias fugitivorum augens, duces eorum in concordiam adduxit. Trypho enim magnis itineribus ad urbem Triocala cum universo suo exercitu pervenit. Eodem et Athenio magna celeritate contendit, ex suis tria duntaxat adducens millia, et Tryphoni ut imperator regi dicto audiens. Reliquum autem exercitum ad depopulandos longe lateque agros, servitiæque ad defectionem sollicitanda miserat. Verum postea Trypho suspicatus fore ut Athenio prima quoque occasione, adversus ipsum arma caperet, eum in carcerem coniecit. C. Caterum præsidium illud alioqui munitissimum in dies magis ac magis muniebat, et magnifici stru-cturis adornabat. Aiunt autem Triocala fuisse nominatam quod τρία καλά (id est tria pulchra) ei inessent. Primum quod scatorigines plurimæ aquarum in ea existerent, quæ dulcedine magnopere commendarentur. Deinde quod adjacentes agri vinea simul et oliveta haberent, essent vero et cultura mirum in modum idonei. Postremo, quod natura locus ita munitus foret, ut nihil supra posset, quippe qui magnam quamdam et inexpugnabilem haberet rupem: quam urbis ambitu, qui mille passus amplectitur, cum cinisset, fossaque in summam altitudinem producta circumdisisset, pro regia sua habuit, omnium quæ humanæ vitæ usus postulat abundantia refertum. Construit insuper basilicam: forum item numerosæ hominum turbæ capax. Præterea ex prædictis insigni prudentia viris delegit quot satis erant, eosque sibi consiliarios statuit, atque assessores in juris disceptationibus habere instituit. Jam vero et toga prætexta tunicaque lati clavus amictus jus reddebat, **390a** lictoresque illi cum securibus præbant: quæ denique regiam dignitatem efficiunt, et quæ ornant, ea omnia consecrantur.

Cæterum imperatorem adversus defectores senatus Romanus delegit L. Licinium Lucullum, habentem Romanorum quidem et Italicorum militum quatuordecim millia, Bithynos autem, Thessalos. Acarnanes 800,

A παρανόμου χειροκρασίας. Καὶ ἄλλα δὲ πολλὰ πολλοὶς ἄτοπα κατὰ τὴν Σικελίαν ἐτολμάτο.

Ὁ δὲ τὴν Μαργαντίνην πολιορκήσας Σαλούτος, ἐπιδραμὼν τὴν χώραν μέχρι τοῦ Λεοντίνου πεδίου, ἤθροισεν αὐτὸν τὸ σύμπαν στράτευμα, ἐπιλέκτους ἀνδρας οὐκ ἐλάττους τῶν τρισμυρίων, καὶ θύσας τοῖς Ἱταλικοῖς ⁷⁶ ἤρωσι τοῖς μὲν ἀνέθηκε μίαν τῶν ἀλουργῶν περιπορφύρων στολὴν χαριστήρια τῆς νίκης, αὐτὸς δ' ἀναγορεύσας ἑαυτὸν βασιλέα Τρύφων ⁷⁷ μὲν ὑπὸ τῶν ἀποστατῶν προσηγορεύετο. Διανοούμενος δὲ τὰ Τριόκαλα ⁷⁸ καταλαβέσθαι καὶ κατασκευάσαι βασιλείαν πέμψαι καὶ πρὸς Ἀθηνίωνα, μεταπεμπόμενος αὐτὸν ὡς στρατηγὸν βασιλεῦς. Πάντες μὲν οὖν ὑπελάμβανον τὸν Ἀθηνίωνα τῶν πρωτείων ἀντιποιήσεσθαι ⁷⁹, καὶ διὰ τὴν στάσιν τῶν ἀποστατῶν βρόδῳ καταλυθήσεσθαι τὸν πόλεμον· ἡ δὲ τύχη καθάπερ ἐπίτηδες αὐξήσασα τὰς τῶν δραπετῶν δυνάμεις, ὁμονοῆσαι τοὺς τοῦτων ἡγεμόνας ἐποίησεν. Ἦκε μὲν γὰρ συντόμος μετὰ τῆς δυνάμειος ἐπὶ τὰ Τριόκαλα ὁ Τρύφων, ἦκε δὲ καὶ Ἀθηνίων μετὰ τριτχιλίῳ, ὑπακούων ὡς στρατηγὸς βασιλεῖ τῷ Τρύφωνι, τὴν ἄλλην αὐτοῦ δυνάμιν κατατρέχειν τὴν χώραν καὶ ἀνασεῖν πρὸς ἀπόστασιν τοὺς οἰκέτας ἀπεσταλκῶς. Μετὰ δὲ ταῦτα ὑπονοήσας ὁ Τρύφων τὸν Ἀθηνίωνα ἐπιθήσεσθαι ἐν καιρῷ παρέδωκεν εἰς φυλακὴν. Τὸ δὲ φρούριον οὐρουρώτατον ἐν κατεσκευάζει πολυτελέει κατασκευαῖς καὶ ἐπὶ μᾶλλον ὠχύρου. Τριόκαλα δὲ αὐτὸ φασιν ⁸⁰ ὠνομάσθαι διὰ τὰ τρία καλά ἔχειν, πρῶτον μὲν ναυμαζίων ὕδατων πλῆθος, διαφόρων τῇ γλυκύτητι, δεύτερον παρακειμένην χώραν ἀμπελόφυτον [636 H.] τε καὶ ἐλαυόφυτον καὶ γεωργεῖσθαι δυναμένην θαυμαστῶς ⁸¹, τρίτον ὑπερβάλλουσαν ὀχυρότητα, ὡς ἂν οὖσης μεγάλης πέτρας ἀναλώτου· ἦν καὶ περιβόλῳ πόλεως σταδίων ὅκτω προσπεριβαλὼν, καὶ ταφρεύσας βαθεῖα τάφρῳ, βασιλεῖς ἐχρήτο, πάσῃ ἀφθονίᾳ τὰ κατὰ τὸν βίον ἀπάντων ⁸² πεπληρωμένην. Κατεσκευάσας δὲ καὶ βασιλικὴν οἰκίαν καὶ ἀγορὰν δυναμένην δέξασθαι ⁸³ πλῆθος ἀνθρώπων. Ἐξελέξατο δὲ καὶ τῶν φρονήσει διαφερόντων ἀνδρῶν τοὺς ἱκανοὺς, οὓς ἀποδείξας συμβούλους ἐχρήτο συνέδροις αὐτοῖς· τῆθεννάν τε περιπορφύρον περιβάλλετο ⁸⁴, καὶ πλατύσημον ἔδωκε χιτῶνα κατὰ τοὺς χρηματισμοὺς, καὶ [1181 R.] ραβδόχους εἶχε μετὰ πελέκειν τοὺς προηγούμενους, καὶ τᾶλλα πάντα ὅσα ποιοῦσι τε ⁸⁵ καὶ ἐπισκομοῦσιν ἐπετήδευε βασιλεῖαν.

delegit quot satis erant, eosque sibi consiliarios statuit, atque assessores in juris disceptationibus habere instituit. Jam vero et toga prætexta tunicaque lati clavus amictus jus reddebat, **390a** lictoresque illi cum securibus præbant: quæ denique regiam dignitatem efficiunt, et quæ ornant, ea omnia consecrantur.

Προχειρίζεται δὲ κατὰ τῶν ἀποστατῶν ἡ σύγκλητος· τῶν Ῥωμαίων Λεύκιον Λικίνιον Λούκουλλον ⁸⁶, ἔχοντα στρατιωτὰς μυρίους μὲν καὶ τετρακισχιλίους Ῥωμαίους καὶ Ἱταλοὺς, Βιθυνοὺς δὲ καὶ Θετταλοὺς

VARIAE LECTIONES.

⁷⁶ Ἱαλικοῖς Wesselingius. ⁷⁷ Τρύφων — ὑπὸ — προσηγορεύετο] τρύφωνα — μετὰ — προηγάγετο A et (q i τρύφωνα habet) B. ⁷⁸ Τριόκαλα A. ⁷⁹ ἀντιποιήσεσθαι A. ⁸⁰ φησὶν B. ⁸¹ θαυμαστῶς om. B. ⁸² ἅπαντα C. ⁸³ δέχεσθαι C. ⁸⁴ περιβάλλετο B. ⁸⁵ τε A: γε C. ⁸⁶ Λεύκουλλον C.

καὶ Ἀχαρνᾶς⁸⁷ ὀκτακοσίους, ἐκ δὲ τῆς Λευκανίας A
 ἑξακοσίους, ὧν ἦγετο Κλέπτιος, ἀνὴρ στρατηγικὸς
 καὶ ἐπ' ἀνδρείᾳ περιόητος, ἔτι δὲ καὶ ἑτέρους ἑξα-
 κοσίους, ὥς γενέσθαι σύμπαντας ἑπτασχιλίους
 καὶ μυρίους, οὓς ἔχων κατέλαβε τὴν Σικελίαν. Ὁ δὲ
 Τρύφων ἀπολύσας Ἀθηνίωνα τῆς αἰτίας ἐβουλεύετο
 περὶ τοῦ πρὸς Ῥωμαίους πολέμου. Καὶ τῷ μὲν
 ἤρεσκεν ἐν τοῖς Τριοκάλοις ἀγωνίζεσθαι, Ἀθηνίων δὲ
 συνεβούλευε μὴ συγκλείειν ἑαυτοὺς εἰς πολιορκίαν,
 ἀλλ' ἐν ὑπαίθρῳ διαγωνίζεσθαι. Κρατησάτης δὲ
 ταύτης⁸⁸ τῆς βουλῆς κατεστρατοπέδευσαν πλησίον
 Σκριθαίας⁸⁹, ὅντας οὐκ ἐλάττους τῶν τετρακισμυ-
 ρίων· ἀπέειπε δ' αὐτῶν ἡ Ῥωμαίων παρεμβολὴ
 στάδια δυοκαίδεκα. Τὸ μὲν οὖν πρῶτον ἐγίνοντο συν-
 εχεῖς ἀκροβολισμοί· εἶτα παραταξαμένον ἑκατέρων,
 καὶ τῆς μάχης ὧδε κάκιστε βετούσης, καὶ πολλῶν B
 ἑκατέρωθεν πιπτόντων, ὁ μὲν Ἀθηνίων ἔχων⁹¹ συν-
 αγωνιζομένους διακοσίους ἱππεῖς ἐπιλέκτων, πάντα
 τὸν περὶ αὐτὸν τόπον νεκρῶν ἐπλήρωσε, τρωθεὶς
 δ' εἰς ἀμφότερα τὰ γόνατα καὶ τρίτην λαβὼν, ἀχρη-
 στος ἐγένετο πρὸς τὴν μάχην, ἐξ οὗ οἱ δραπεταὶ ταῖς
 ψυχαῖς πεσόντες πρὸς φυγὴν ἐτράπησαν. Ὁ δὲ Ἀθη-
 νίων ὥς νεκρὸς ὦν ἔλαβε, καὶ προσποιηθεὶς τετελευ-
 τηκέναι τῆς νυκτὸς ἐπιλαβούσης διεσώθη. Ἐπεκρά-
 τησαν δὲ λαμπρῶς οἱ Ῥωμαῖοι, φυγόντων αὖ τῶν
 μετὰ Τρύφωνος καὶ αὐτοῦ ἐκείνου· καὶ πολλῶν κατὰ
 τὴν φυγὴν κοπέντων τέλος οὐκ ἐλάττους τῶν δισμυ-
 ρίων ἀνῆρέθησαν. Οἱ δὲ λοιποὶ τῆς νυκτὸς συνεργοῦ-
 σης διέφυγον εἰς τὰ Τριόκαλα· καίτοι βῆον⁹² ἦν
 ἐπιδιώξαντι τῷ στρατηγῷ καὶ τούτους ἀναλεῖν. Ἐπὶ
 τοσοῦτον δὲ τεταπεινωτοὶ τὸ οἰκετικόν, ὥστε καὶ ἐβου-
 λεύσαντο ἐπὶ τοῦς κυρίους ἐπαναδραμεῖν καὶ σφᾶς
 αὐτοῖς ἐγγεῖρσαι· πλὴν ἐπεκράτησεν ἡ γνῶμη τῶν
 μέχρι τελευτῆς ὑποθεμένων ἀγωνίσασθαι καὶ μὴ
 τοῖς ἐχθροῖς ἑαυτοὺς καταπροδοῦναι. Μετὰ δ' ἐνάτην⁹³
 ἡμέραν ὁ στρατηγὸς ἤκε πολιορκήσαν τὰ [637 H.]
 Τριόκαλα. Καὶ τὰ μὲν ἀναιρῶν, τὰ δὲ⁹⁴ ἀναιρούμενος,
 ἔλαττον ἔχων ἀπῆλλάγη, καὶ οἱ ἀποστάται αὖθις
 ἐφρονηματίζοντο. Ἦνυσ δὲ τῶν δεόντων ὁ στρατηγός,
 εἶτε διὰ βραστήων εἶτε διὰ δωροδοκίαν, οὐδέν· ἀνὸ
 ὧν καὶ δίκην ὑστερον κριθεὶς Ῥωμαίοις ἔδωκε.
 spiritus defectoribus rediit. 390b Nec vero ipse imperator ulla in parte (sive prae desidia, sive quod
 muneribus corruptus esset) officio suo satisfaciebat. Unde etiam postea in iudicium a Romanis vocatus,
 multatusque fuit.

Γάιος δὲ Σερουτίλιος· καταπεμφθεὶς στρατηγὸς διά- D
 δοχος Λουκουλλοῦ, οὐδ' αὐτὸς τι ἄξιον μνήμης ἐπραξε·
 διὰ καὶ ὁμοίως Λουκουλλῷ ὑστερον φυγῇ κατεδικά-
 σθη. Τελευτήσαντος δὲ Τρύφωνος διάδοχος τῆς ἀρ-
 χῆς ὁ Ἀθηνίων καθίσταται, καὶ τοῦτο μὲν πόλεις
 ἐπολιόρχει, τοῦτο δὲ πᾶσαν τὴν χώραν ἀδεῶς κα-
 τέτραχε, καὶ πολλῶν ἐκυρίευσε, τοῦ Σερουτίλιου μηδέν⁹⁵
 ἀντιπράττοντος.

Τοῦ δ' ἐνιαυσίου χρόνου διελθόντος ὑπατος ἐν Ῥώ-
 μη Γάιος Μάριος ἤρθε τὸ πέμπτον καὶ Γάιος Ἀκύλ-
 λιος· ὧν ὁ Ἀκύλλιος στρατηγὸς κατὰ τῶν ἀποστα-

ex Lucania vero 600, quibus praeerat Cleptius impera-
 tor, rei militaris scientia et fortitudine celeberrimus.
 Alios praeterea 600, adeo ut universi numerum se-
 ptemdecim millium efficerent. Cum his copiis Sici-
 liam occupat. Tryphon igitur culpam Athenioni
 condonans, ad deliberationem de bello in Romanos
 gerendo eum adhibuit. Et Tryphonis quidem consi-
 lium erat, ut Triocalis manentes, inde pugnam
 committerent : Athenio autem auctor erat, ne seip-
 sos obsidione intercludi paterentur, sed potius in
 aperto campo dimicarent. Cum igitur potior visa
 esset haec sententia, iuxta Scirithæam castrame-
 tati sunt, quadraginta millibus non pauciores. Ab-
 erant vero ab iis Romanorum castra passibus 1250.
 Primo igitur velitares pugnae subinde committe-
 bantur : sed cum tandem utrinque aciem instrux-
 issent, diuque ancipiti Marte pugnatum es-
 set, ac multi ab utraque parte cecidissent, Athenio
 stipatus 200 selectis equitibus, strage omnia circum-
 quaque implevit : verum genu utroque vulneratus,
 postea et tertio vulnere in alia corporis parte ac-
 cepto, pugnae utilis esse desiit. Quamobrem fugitivi
 animum despondentes, fugae se dederunt. Athenio
 autem cum mortuus crederetur, latitavit, et simulata
 aliquantisper morte, cum primum nox advenit, fuga
 sibi salutem peperit. Praeclaram vero adepti sunt
 Romani victoriam, Tryphonis comitibus et illo ipso
 in fugam conversis, multisque in fuga caesis, tan-
 dem viginti millia caesorum compererunt esse. At
 reliqui commoditate noctis usi, ad Triocala confu-
 gerant, quanquam et hos interficere facile erat im-
 peratori, si persecutus eos fuisset. Adeo autem ab-
 jecerant animos servi, ut etiam de redeundo ad
 dominos, seque eorum potestati committendo, delibe-
 ratio ab iis proposita fuerit. Eorum tamen victe
 sententia, qui auctores erant ut ad extremum usque
 spiritum dimicarent, nec ipsi seipsos prodentes in
 manus hostium se traderent. Sexto post die impe-
 rator ad obsidenda Triocala venit, qui cum hostes
 caederet, vicissimque ab illis caederetur, tandem
 inferior discessit. Qua ex re multum fiducia ac

At Caius Servilius missus imperatori Lucullo suc-
 cessor, ipse quoque nihil quidquam memorabile
 gessit : quare eodem quo Lucullus modo multatus
 exsilio fuit. Dum haec geruntur, moritur rex Try-
 pho. Regno succedit Athenio. Illic urbes obsidendo,
 totamque regionem incursionibus pro libidine in-
 festando, praeda ingenti, non obsistente Servilio
 potitus est.

Porro exacto annuo spatio Romae quintum con-
 sul cum Gaius Acilio [al. Aquileo] creatus fuit Caius
 Marius. Missus autem Acilius adversus defectores

VARIAE LECTIONES.

⁸⁷ χαρνᾶνας A. ⁸⁸ ταύτης] αὐτῆς A. ⁸⁹ Σκριθαίας A. ⁹⁰ ἔχων om. A. ⁹¹ ἐπιλέκτων] ἐπικρατῶν B
 et corr. A. ⁹² βῆον] imo βῆδον. ⁹³ ἐνάτην] ἑκτὴν B. ⁹⁴ δὲ] καὶ B. ⁹⁵ μηδέν A : δὲ μηδέν C.

imperator, ita se fortiter gessit, ut defeectores illustri prælio superaverit. Quinetiam cum ipsorum rege Athenione conserta manu heroicum prælium commisit; tandemque eum interfecit, accepto solo vulnere in capite, ex quo sanatus aliquanto post fuit. Moxque defeكتورum reliquias bello persecutus est decem millia hominum. Verum hi cum impetum ejus non sustinissent, sed ad loca munita confugissent; non tamen Acylius omnia tentare prius desist, quam eos expugnatos in potestatem redegit. Cum autem superessent adhuc mille, quorum dux erat Satyrus, primum quidem conatus est armis eos subigere, postea vero cum legatis missis se dedissent, in præsens quidem pœnam remisit, sed Romam abductos cum bestiis commisit, ubi proditum est a quibusdam, eos maxima cum laude vitam finivisse. Nam certamen cum bestiis detrectasse, et ad publicas aras mutuis vulneribus occubuisse, cumque ultimum ex iis ipse Satyrus interfecisset, eum post reliquos omnes, cum magno ac plane heroico animi robore, sibi manus intulisse. Bellum igitur servile in Sicilia, cum annos durasset propemodum quatuor, hunc fere tragicum exitum habuit.

Venit, inquit, e Pessinunte Phrygiæ sacerdos quidam magnæ deorum matris nomine Battaces, qui se jussu deæ asserens adesse, in senatu coram magistratibus dixit sacra deæ polluta esse, atque ideo Romæ publice expiari debere. Ferebat ad id vestem, aliaque corporis ornamenta **391** a nova et nunquam Romanis visa, coronamque auream magnitudine inusitata, et stolam floribus intextis et inauratam, regio sane splendore. Itaque e rostris ad populum verba faciens, ad superstitosum cultum eos incitavit, et hospitibus publicis et diversoriis exceptus a tribuno plebis A. Pompeio coronam ferre prohibitus est. Ab altero autem tribuno deductus in rostra, et de templi expiatione interrogatus superstitosum sane responsum reddidit. Itaque a Pompeio seditiose tractatus, et cum injuria ad hospitium deductus, non amplius prodiit, non se modo, verum etiam deam injuriose habitam esse dicens. Pompeius vero ex tempore febri vehementi corripi cœpit, unde paulo post mutus factus est, anginæque doloribus supra modum vexatus post diem tertium expiravit, multique eo quod sacerdotem, ipsamque deam offenderisset, divina quadam providentia extinctum suspicabantur. Superstitionibus enim mirum in modum dediti Romani sunt. Quare Battaces sacræ stolæ indutus ornamento, amplioribus a viris multis et feminis hospitibus exceptus, Romaque discedens cum pompæ dimissus est. Solent Romani milites ducem, quando adversus hostes cum illis pugna contendens, supra sex mille ho-

A τῶν σταλεις [1184 R.] διὰ τῆς ἰδίας ἀνδρείας ἐπιφανεῖ μάχῃ τοὺς ἀποστάτας ἐνίκησε. Καὶ πρὸς αὐτὸν δὲ τὸν βασιλεῖα τῶν ἀποστατῶν Ἀθηνίωνα συμβαλὼν ἡρωϊκὸν ἀγῶνα συνεστήσατο. Καὶ τοῦτον μὲν ἀνέλεν, αὐτὸς δ' εἰς τὴν κεφαλὴν τρωθεὶς ἐθεραπεύθη. Καὶ στρατεύει ἐπὶ τοὺς ὑπολειπομένους τῶν ἀποστατῶν, ὄντας μυρίους. Οὐχ ὑπομεινάντων δὲ τὴν ἐφοδον, ἀλλ' εἰς τὰ ὀχυρώματα καταφυγόντων, ὅμως Ἀκύλλιος οὐκ ἐνεδίδου πάντα πράττων, ἔως αὐτοὺς ἐκπολιόρχησας ⁹⁸ ἐχειρώσατο. Ἐτι δ' ὑπολειπομένων χιλίων, καὶ στρατηγὸν ἐχόντων τὸν Σάτυρον, τὸ μὲν πρῶτον ἐπεβάλετο ⁹⁷ διὰ τῶν ὅπλων αὐτοὺς χειρώσασθαι, μετὰ δὲ ταῦτα διαπρεσβευνόντων καὶ παραδόντων ἑαυτοὺς τῆς μὲν παρατυχῆς τιμωρίας ἀπέλυεν, ἀπαγαγὼν δὲ εἰς τὴν Ῥώμην θηριομάχας ⁹⁹ αὐτοὺς ἐποίησε. Τοὺς δὲ φασὶ τινες ἐπιφανεστάτην ποιήσασθαι τοῦ βίου καταστροφὴν· τῆς μὲν ⁹⁹ γὰρ πρὸς τὰ θηρία μάχης ἀποστῆναι, ἀλλήλους δὲ ἐπὶ τῶν δημοσίων βωμῶν κατασφάζειν, καὶ τὸν τελευταῖον αὐτὸν Σάτυρον ἀνελόντα, τοῦτον δ' ἐπὶ πᾶσιν αὐτοχειρὶ ἡρωϊκῶς καταστρέφειν. Ὁ μὲν οὖν κατὰ Σικελίαν τῶν οἰκετῶν πόλεμος, διαμεινὰς ἔτη σχεδὸν πού τετταρα, τραγικὴν ἔσχε τὴν καταστροφὴν.

Ἵτι Βαττάχης τις ὄνομα ἦκε, φησὶν, ἐκ Πισινούντο; ¹ τῆς Φρυγίας, ἱερεὺς ὑπάρχων τῆς μεγάλης τῶν θεῶν μητρός. Οὗτος κατὰ πρόσταγμα τῆς θεοῦ παρεῖναι φήσας, τοῖς ἀρχουσιν ἐνέτυχε καὶ τῇ συγκλήτῃ, λέγων τὸ ἱερὸν τῆς θεοῦ μεινάνθαι, καὶ δεῖν αὐτοὺς ² δημοσίᾳ καθαρμούς ἐπὶ τῆς Ῥώμης συντελεσθῆναι. Ἐφόρει δὲ ἐσθῆτα καὶ τὴν περὶ τὸ σῶμα ἄλλην κατασκευὴν ἐξηλλαγμένην καὶ ὑπὸ τῶν Ῥωμαίων ἐθῶν ³ οὐκ ἐπιχωρουμένην ⁴ χρυσοῦν τε γὰρ στέφανον ἔχεν ὑπερμεγέθη καὶ στολὴν ἀνθήνην διάχρυσον, βασιλικὴν ἀξίαν ἐπιφαίνουσαν. Ποιησάμενος δὲ λόγους ἐπὶ τῶν ἐμβόλων ἐν τῇ δῆμῳ, καὶ τὸ πλῆθος εἰς δεισιδαιμονίαν ἐμβάλων, καταλύματος μὲν δημοσίου καὶ ξενίων ἡξιώθη, τὸν δὲ στέφανον ἐκωλύθη φορεῖν ὑφ' ἐνὸς τῶν δημάρχων Αὔλου Πομπήτου· διὰ τίνος δ' ἑτέρου δημάρχου προαχθεὶς ἐπὶ [638 H.] τὰ ἐμβολα, καὶ περὶ τῆς εἰς ⁵ τὸ ἱερὸν ἀγνείας ἐπερωτώμενος, ἀποκρίσεις ἐποιεῖτο δεισιδαιμονίαν περιεχούσας. Καταστασιασθεὶς δὲ ὑπὸ τοῦ Πομπήτου, καὶ μεθ' ὕβρεως ἀπαλλαγείς ἐπὶ τὴν κατάλυσιν, οὐκέτι προεπορεύετο, λέγων μὴ μόνον ἑαυτὸν ἀσεβῶς προπεπηλακίσθαι, ἀλλὰ καὶ τὴν θεόν. Ὁ δὲ Πομπήτης παραχρῆμα μὲν λάβρῳ ⁶ πυρετῷ συνεσχέθη, μετὰ δὲ ταῦτα ἀφρωνος γενόμενος καὶ καταληφθεὶς κυναγικῷ πάθει τριταῖος κατέστρεψε τὸν βίον, παρὰ τοῖς πολλοῖς ὑποληφθεὶς θεῖα τινὶ προνοίᾳ, ἀνθ' ὧν εἰς τὴν ἱεράν καὶ τὴν θεὸν ἐπλημμέλησεν, τοῦ ζῆν ἐστερηθεῖν· σφόδρα γὰρ Ῥωμαῖοι δεισιδαιμονοῦσι. Διόπερ ὁ Βαττάχης λαβὼν τὴν συγχώρησιν τῆς κατὰ τὴν ἱεράν στολὴν κατασκευῆς, καὶ τιμηθεὶς ἀξιολό-

VARIÆ LECTIONES.

⁹⁸ ἐκπολιόρχησας] A : ἐκπολεμήσας G. ⁹⁷ ἐπεβάλλετο G. ⁹⁹ θηριομάχους B. ⁹⁹ μὲν add. B. ¹ Πισινούντο; B. ² αὐτοὺς] αὐτῇ Wesselingius. ³ ἐθῶν Scaliger : libri ἐθνῶν. ⁴ ἐπιχωρουμένην] libri ἐπιχωρημένην. ⁵ εἰς om. A. ⁶ τοῦ add. A. ⁷ λαύρῳ G.

γοις ξενίοις, ὅπλ πολλῶν ἀνδρῶν τε καὶ γυναικῶν A stium profligasset, imperatorem, hoc est regem
προσπέμφθη τὴν ἐκ τῆς Ῥώμης ἐπ' ἀνοδοῦ ποιοῦμενος. renuntiare (71).

Ἵτι ἔθος ἦν τοῖς Ῥωμαίων στρατιώταις, ἡνίκα ὁ στρατηγὸς αὐτῶν, σὺν αὐτοῖς μάχῃ πρὸς τινὰς τῶν
πολεμίων συμπλακεί, ὑπὲρ τοῦς ἐξαγισχυλοῦς [156 R.] τῶν ἐχθρῶν ἐφαίνετο ἀνελών, ἱμπεράτορα * αὐτὸν
ἀναγορεύειν καὶ ἀποκαλεῖν, ὅ ἐστι βασιλέα.

Ἐκ τοῦ 15^ο καὶ η' καὶ τῶν ἐφεξῆς.

Ἵτι τὸν Μαρσικὸν ὀνομασθέντα πόλεμον ἐπὶ τῆς
αὐτοῦ ¹⁰ ἡλικίας Διόδωρος μείζονα πάντων ¹¹ τῶν
προγεγονότων ἀποφαίνεται. Ὀνομάσθαι δὲ φησι ¹²
Μαρσικὸν ἐκ τῶν ἀρξάντων τῆς ἀποστάσεως, ἐπεὶ
σύμπαντες γε Ἱταλοὶ κατὰ Ῥωμαίων τοῦτον ἐξήνεγ-
καν τὸν πόλεμον. Αἰτίαν δὲ πρώτην γενέσθαι τοῦ πο-
λέμου τὸ μεταπεσεῖν τοῦς Ῥωμαίους ἀπὸ τῆς εὐτά-
κτου καὶ λιτῆς ἀγωγῆς καὶ ἐγκρατοῦς, δι' ἧς ἐπὶ ¹³
τοσούτων ἠδῆρθεσαν, εἰς ὀλέθριον ζῆλον τρυφῆς καὶ
ἀκολασίας. Ἐκ γὰρ τῆς διαθορᾶς ¹⁴ ταύτης στα-
σιάζαντος τοῦ δημοτικοῦ πρὸς τὴν σύγκλητον, εἴτα
ἐκείνης ἐπικαλεσαμένης τοὺς ἐκ τῆς Ἱταλλας ἐπικου-
ρῆσαι, καὶ ὑποσχομένης τῆς πολυεράστου Ῥωμαϊκῆς
πολιτείας μεταδοῦναι καὶ νόμῳ κυρῶσαι, ἐπεὶ οὐδὲν
τῶν ὑποσχημένων τοῖς Ἱταλιώταις ἐγένετο, ὁ δὲ αὐ-
τῶν πόλεμος πρὸς Ῥωμαίους ἐξεκαύθη, ὑπατευσόντων
ἐν τῇ Ῥώμῃ Λευκίου Μάρκου ¹⁵ Φιλίππου καὶ Σέξ-
του ¹⁶ Ιουλοῦ. Ὀλυμπιάς δ' ἦρχθη ¹⁷ πρὸς ταῖς ἑκατὸν
ἑξομῆκοντα. Ἐν τούτῳ τῷ πολέμῳ ποικίλα καὶ πο-
λύτροπα πάθη καὶ πόλεων ἀλώσεις ἑκατέρῳ μέρει
τῶν διαπολεμησάντων συνέβη, ταλαντευομένης ὥσπερ
ἐπιτήδεος παρὰ μέρος τῆς νίκης καὶ μηδετέρους ἐν
βελίῳ διαμενούσης· ὁμοῦς ἀπείρου πλήθους ἑκατέ-
ρωθεν πεσόντος, ὅψε καὶ μόλις Ῥωμαίους ἐξενίκησε
C βεβαιωθῆναι τὸ κράτος. Ἐπολέμουν δὲ Ῥωμαίους
Σαυνίται, Ἀσκαλανοί ¹⁸, Λευκανοί, Πικεντηνοί ¹⁹, Νω-
λανοὶ καὶ ἑτεραί πόλεις καὶ ἔθνη· ἐν οἷς ἐπισημοτάτη
καὶ μεγίστη καὶ κοινὴ πόλις ἄρτι συντετελεσμένη
τοῖς Ἱταλιώταις τὸ Κορφίνιον ἦν. ἐν ᾗ τὰ τε ἄλλα,
ὅσα μεγάλῃ πόλιν καὶ ἀρχὴν κρατύνουσι, συνεστή-
σαντο καὶ ἀγορὰν εὐμεγέθη καὶ [639 H.] βουλευτή-
ριον, καὶ τὰ ἄλλα τὰ πρὸς πόλεμον ἀφθύνως ἅπαντα,
καὶ χρημάτων πλῆθος, καὶ τροφῆς θαυσιλὴ χορη-
γίαν.

Συνεστήσαντο δὲ καὶ σύγκλητον κοινήν ²⁰ πενταχο-
σίων ἀνδρῶν, ἐξ ὧν οἱ τε τῆς πατρίδος ἀρχεῖν ἀξιοί
προαχθῆσθαι ἐμελλαν καὶ οἱ προβουλευέσθαι ²¹ δυ-
νάμενοι περὶ τῆς κοινῆς σωτηρίας. Καὶ τούτοις ἐπὶ
D ἑτέρεψαν ²² τὰ κατὰ τὸν πόλεμον διοικεῖν, αὐτοκράτο-
ρας ποιήσαντες τοὺς συνέδρους. Οὗτοι δ' ἐνομοθέτη-
σαν δύο μὲν ὑπάτους κατ' ἐνιαυτὸν αἰρεῖσθαι, δώδεκα
δὲ στρατηγούς. Καὶ κατεστάθησαν ὑπατοὶ μὲν Κόιν-
τος Πομπαιδῖος Σίλων, Μάρσος μὲν τὸ γένος, πρω-
τεύων δὲ τῶν ὁμοεθνῶν, καὶ δεῦτερος ἐκ τοῦ Σαυνιτῶν
γένους Γάιος Ἀπώνιος Μότυλος, καὶ αὐτοὺς δόξῃ καὶ
πράξεσι τοῦ ἔθνους προέχων. Τὴν δ' ὅλην Ἱταλίαν εἰς

Ex libro xxxvii et viii et aliis sequentibus.

At Diodorus bellum quod dicitur Marsicum, sua
aetate cæteris antecedentibus majus esse : et ideo
ab auctoribus rebellionis Marsicum [denominatum
esse. Siquidem Itali omnes Romanis bellum hoc
intulerunt. Belli causa prima fuit, quia Romani
compositis sobriisque et continentibus moribus,
per quos tantopere creverant, ad perniciosum deli-
ciarum et intemperantiæ studium desciverunt. Nam
B ob hanc corruptelam orta plebis adversus senatum
seditione, cum deinde senatus Italorum opem im-
plorasset, et eis optatam illud Romanæ 391⁶ ci-
vilitatis jus pollicitus fuisset, idque se lege sancitu-
rum promississet, cum promissorum nihil Italīs
præstaretur, exarsit ex illis bellum adversus Roma-
nos, Romæ consulatum gerentibus Lucio Marcio
Philippo, et Sexto Julio, Olympiade supra centesi-
mam septuagesima secunda. In hoc bello diversi
varique casus et urbium expugnationes utrique
bellantium parti contigerunt, nutante quasi data
opera in utramque partem victoria, et neutris sta-
bili permanente. Tamen postquam utrinque cecidit
immensa hominum multitudo, sero et ægre Ro-
mani victoriam adepti, firmas vires obtinuerunt.
C Oppugnabant autem Romanos Samnites, Asculani,
Lucani, Picentini, Nolani, et aliæ urbes atque gen-
tes, in quibus erat illustrissima et maxima et com-
munis urbs nuper ab Italīs pericta Corfinium, in
qua cum cætera quæ inagnam urbem et imperium
confirmant, constituerunt, tum forum permagnum,
et curiam, et cætera omnia ad bellum necessaria
copiose, et pecuniæ multitudinem, et cibariorum
largum comæatum.

Constituerunt et senatum novum quingentorum
virosum, ex quibus qui patriæ imperio digni essent,
producerentur, et qui de communi salute consul-
tare possent, iisque belli curam mandarunt, summa
D potestate consessoribus permissa. Hi leges tulerunt
ut duo consules quotannis crearentur, et duodecim
duces. Consules creati sunt Quintus Pompædus Silo,
natione Marsus, et suæ gentis primarius. Alter ex
Samnitum genere Caius Aponius Motulus, ipse
quoque gloria rebusque gestis suæ gentis clarissi-
mus. Et tota Italia in partes duas divisa, eas con-
sulares præfecturas atque partes constituerunt. Et

VARIE LECTIONES.

* ἱμπεράτορα ς. * βασιλέα om. pr. A : in quo post eam vocem vacui sunt versus 3 1/2. ¹⁰ αὐτῆς ΑΙ.
¹¹ πάντων B : ἀπάντων ς. ¹² φησι ς. ¹³ ἧς μὲν ἐπὶ ς. ¹⁴ διαθορᾶς ς. ¹⁵ Μάρκου Μαρτίου Scali-
ger. ¹⁶ Σέξτου ς. ¹⁷ ἦρχθη ἢ ἦρ' Scaliger. ¹⁸ Ἀσκαλανοί A. ¹⁹ Πικεντηνοί B : Πικεντινοί ς. ²⁰ li-
bri καινήν. ²¹ παραβουλευέσθαι B. ²² ἐπέτρεψαντες A.

NOTÆ.

(71) Vide P. Valerium, initio lib. ult. De militia Romanorum.

Pompeio quidem regionem assignarunt ab eo loco qui Cercola appellatur, usque ad Adriaticum mare, eos tractus qui ad occasum et septentriones vergunt, et duces ei sex attribuerunt. Reliquum Italiae, videlicet eam partem, quæ spectat ad orientem et meridiem, assignarunt Caio Motulo, adjunctis ei itidem sex ducibus. Itaque postquam suum imperium et omnia scite, et, ut summam dicam, ad imitationem Romani et antiqui ordinis composuerunt, deinceps vehementius futuro bello incumbant, cum quidem Italiam communem urbem **392^a** nuncupassent, et ita bellum gessere cum Romanis, ut maxima ex parte fuerint superiores, donec Cneius Pompeius consul et belli dux electus, et Sulla dux sub altero consule Catone, nobilissimis præliis Italos non semel, sed sæpius vincendo, illorum res eo redegerunt, ut prodigatæ fuerint. Igitur non amplius bellarunt, sed Caio Coscinio in Iapygiam duce misso, sæpe victi sunt, atque ita superati, et ex multis pauci relictis, communi sententia novam deserunt urbem Corfinium, quoniam Marsi et omnes finitimæ gentes desciverant ad Romanos. Consederunt autem in Æsernia Samnitum, creatis sibi quinque ducibus, quorum uni maxime Quinto Pompeio Siloni omnium imperium crediderunt, propter ejus imperandi virtutem atque gloriam. Is de communi ducum sententia magnum exercitum comparavit, adeo ut in universum, cum iis qui jam erant, fuerit circiter triginta millia. Præter hos congregavit etiam servos, a se libertate donatos, et ut tempus ferebat armatos non multo pauciores decem millibus, et equites mille. Ac prælio cum Romanis congressus, quorum dux erat Mamercus, Romanos paucos interfecit, et suorum supra sex millia amittit. Per idem tempus Metellus in Apulia Venusiam, urbem satis magnam, et milites multos habentem, expugnavit, et plusquam tria millia captivorum cepit. Jamque superantibus in dies magis magisque Romanis, mittunt Itali ad Mithridatem regem Ponti, pollentem tunc bellica manu atque apparatu, petentes ut in Italiam adversus Romanos adduceret copias, ita enim facile conjunctis copiis posse Romanorum vires deturbari. Mithridates responsum dat, ducturum se copias in Italiam, postquam Asiam subegerit, id enim agebat. Hanc ob rem prorsus rejecti rebellatores despondebant animos. Erant enim reliqui Samnitum pauci, et Sabelli Nolæ degentes, et præter hos Lamponius et Cleptius, habentes Lucanorum reliquias. Itaque Marsico bello jam fere exolescente, **392^b** superioris temporis seditiones civiles Romæ novos motus faciebant, multis illustribus viris belli imperium adversus Mithridatem ambientibus, propter præmiorum magnitudinem. Nam et Caius Julius, et Caius Marius, is qui sexies consulatum gesserat, in-

A δύο μέρη διελόντες ὑπατικὰς ἐπαρχίας ταύτας καὶ μερίδας ἀπέδειξαν, καὶ τῷ μὲν Πομπαιδίῳ προτώρι-
σαν χώραν ἀπὸ τῶν Κερκυλῶν καλούμενων μέχρι τῆς
Ἀδριατικῆς θαλάσσης, τὰ πρὸς δυσμὰς καὶ τὴν ἀρ-
κτον νεύοντα μέρη, καὶ στρατηγούς ἐταξαν αὐτῷ ἑξ-
τὸ δὲ λοιπὸν τῆς Ἰταλίας, τὴν πρὸς ἑω καὶ μεσημ-
βρίαν νεύουσαν, προσώρισαν Γαίῳ Μοτούλῳ, στρατη-
γούς ὁμοίως συζεύξαντες ἑξ. Οὕτω πάντα δεξιῶς καὶ
κατὰ μέμνησιν, τὸ σύνολον φάναι, τῆς Ῥωμαϊκῆς καὶ
ἐκ παλαιῶν τάξεως τὴν ἐκ αὐτῶν ἀρχὴν διαθέμενοι,
κατὰ τὸ σφοδρότερον λοιπὸν εἶχοντο καὶ τοῦ ἐφεξῆς
πολέμου, τὴν κοινὴν πόλιν Ἰταλίαν ἐπονομάσαντες ³³.
Καὶ διεπολέμησαν Ῥωμαῖοι τὰ πλεῖστα κατὰ τὸ
ἐπικρατέστερον, ἕως Γναίου Πομπήϊου ὑπατος αἰρε-
θεὶς καὶ στρατηγὸς τοῦ πολέμου, καὶ Σύλλας ³⁴ στρα-
τηγὸς ὑπὸ τῷ ἐτέρῳ ὑπάρκῳ Κάτωνι, ἐπιφανεστάταις ³⁵
μάχαις τοὺς Ἰταλιώτας οὐχ ἅπας, ἀλλὰ καὶ πολλὰς
νικῆσαντες, [1188 R.] τὰ πράγματα αὐτῶν εἰς τὸ
συντρίβεσθαι περιέστησαν. Ἐπολέμησαν δ' οὖν καὶ ³⁶
ἔτι· ἀλλὰ Γαίου Κοσκινίου ³⁷ σταλέντος εἰς Ἰαπυγίαν
στρατηγῷ πολλὰς ἡττήθησαν. Εἰτα ἑλαττωθέντες
καὶ ³⁸ ἐκ πολλῶν ὀλίγοι καταλειφθέντες, κοινῇ γνώμῃ
τὴν κοινὴν ³⁹ ἐκλείπουσι πόλιν, τὸ Κορφίνιον, διὰ τὸ
τοὺς Μάρσους καὶ πάντα τὰ γειτνιῶντα τῶν ἰθῶν
προσχωρηκέναι τοῖς Ῥωμαῖοις. Εἰς δὲ τὴν ἐν Σαυ-
νίταις Αἰσερνίαν καθιέρωθον ⁴⁰, πέντε στρατηγούς
αὐτοὺς ἐπιστήσαντες, ὧν ἐνὶ μάλιστα Κοῖντῳ Πομ-
παίδῳ Σίλωνι τὴν πάντων ἡγεμονίαν ἐπίστευσαν διὰ
τὴν περὶ αὐτὸν ἐν τῷ στρατηγεῖν ἀρετὴν τε καὶ δό-
ξαν. Οὗτος δὲ μετὰ τῆς κοινῆς τῶν στρατηγῶν γνώ-
μης κατεσκεύασε μεγάλην δύναμιν, ὡς τοὺς σύμπαν-
τας μετὰ τῶν προὔπαρχόντων περὶ τρισμυρίους γε-
νέσθαι. Χωρὶς δὲ τούτων τοὺς δούλους ἐλευθερώσας
καὶ (ὡς ὁ καιρὸς ἐδίδου) καθοπλίσας συνήγεν οὐ πολλὴν
λείποντας τῶν δισμυρίων ⁴¹, ἱππεὶς δὲ χίλους. Συμ-
βαλὼν δὲ Ῥωμαῖοις Μαρμέρκῳ στρατηγούντος αὐτῶν,
Ῥωμαῖους μὲν ἀνακρεῖ ὀλίγους, τῶν δ' οἰκείων ὑπὲρ
ἑξακισχιλῶς ἀποβάλλει. Καὶ Μέτελλος κατὰ τὴν
Ἀπουλίαν [640 H.] τὴν Οὐδενουσίαν πόλιν ἀξιόλογον
οὖσαν ⁴² καὶ στρατιώτας πολλοὺς ἔχουσαν ⁴³ ἐξεπο-
λίωρκε κατὰ καιρὸν τὸν αὐτὸν, καὶ πλείους τῶν
τρισχιλίων αἰχμαλώτους εἶλεν ⁴⁴. Ἐπικρατούντων δ'
ἐπὶ μέλλον καὶ μέλλον τῶν Ῥωμαίων πέμπουσιν οἱ
Ἰταλοὶ πρὸς Μιθριδάτῃν τὸν βασιλεῖα Πόντου, ἀκμά-
ζοντα τότε πολεμικῇ χειρὶ καὶ παρασκευῇ, ἀξιούντες
ἐπὶ τὴν Ἰταλίαν κατὰ Ῥωμαίων ἀγείν τὰς δυνάμεις·
οὕτω γὰρ βέβηως ⁴⁵ ἂν συναφθέντων τὸ Ῥωμαϊκὸν
καταβληθῆσθαι κράτος. Ὁ δὲ Μιθριδάτης ἀποκρι-
σιν δίδωσιν ἀγείν ⁴⁶ τὰς δυνάμεις εἰς τὴν Ἰταλίαν,
ἐπειδὴν αὐτῷ καταστήσῃ τὴν Ἀσίαν· τοῦτο γὰρ καὶ
ἐπραττε. Διὸ παντελῶς οἱ ἀποστάται τεταπεινωμένοι
ἀπεγίνωσκον· λοιποὶ γὰρ ὑπῆρχον Σαυνιτῶν ὀλίγοι
καὶ Σάβελλοι διατρίβοντες ἐν τῇ Νόλῳ καὶ πρὸς γε
τούτοις οἱ περὶ Λαμπόνιον καὶ Κλεπίτιον, ἔχοντες
λεῖψανα τῶν Λευκανῶν. Διὸ καὶ ⁴⁷ τοῦ Μαρσικοῦ πο-

VARIE LECTIONES.

³³ ὀνομάσαντες C. ³⁴ Σύλλας A. ³⁵ ἐπιφ. ταῖς μάχαις C. ³⁶ καὶ| οὐκ A. ³⁷ κοσκινίου C. ³⁸ ἑλαττ. εἰ καὶ C.
³⁹ κοινὴν C. ⁴⁰ καθιέρωθον B: καθιέρυσαν C. ⁴¹ ὑπαρχόντων C. ⁴² μυρίων A. ⁴³ οὖσαν om. A.
⁴⁴ ἔχουσαν A: ἀνέχουσαν C. ⁴⁵ εἶλον C. ⁴⁶ βέβηως C. ⁴⁷ ἀγείν A: ἔγείν C. ⁴⁸ καὶ add. A.

λέμου σχεδόν ἦδη διαλυομένου πάλιν αἱ προγεγεννη-
 μέναι στάσεις ἐμφύλιοι κατὰ τὴν Ῥώμην κινήσεις
 ἐλάμβανον, ἀντιποιοιμένων πολλῶν ἐνδόξων τὸ τυχεῖν
 τῆς κατὰ Μιθριδάτου στρατηγίας διὰ τὸ μέγεθος τῶν
 ἐπάθλων· Γάιος τε γὰρ Ἰούλιος καὶ Γάιος [Μάριος ὁ
 ἐξάκις ὑπατεύσας ἀντιφιλοκείνου, καὶ τὸ πλῆθος ἦν
 ἐκατέρους συμμεριζόμενον ταῖς γνώμασι. Συνέβησαν
 δὲ καὶ ἑτεραι ταραχαί. Ὁ μέντοι Σύλλας ὑπατος ὢν,
 χωριθεὶς τῆς Ῥώμης, πρὸς τὰς περὶ Νῶλαν ἡβροι-
 σμένας παρεγένετο δυνάμεις, καὶ πολλοὺς τῶν πλη-
 σιογύρων³⁹ καταπληξάμενος ἠνάγκασε παραδοῦναι
 σφᾶς αὐτοὺς καὶ τὰς πόλεις. Τοῦ δὲ Σύλλας στρατεύ-
 σαντος μὲν ἐπὶ τὴν Ἀσίαν κατὰ Μιθριδάτου, τῆς δὲ
 Ῥώμης μεγάλαις ταραχαῖς καὶ φόνοις ἐμφυλίοις πε-
 ρισπωμένῃς, Μάρκος Ἀπώνιος καὶ Τιθέριος Κλεπί-
 τος⁴⁰, ἔτι δὲ Πομπήιος⁴¹, οἱ τῶν ὑπολοίπων Ἰταλιω-
 τῶν στρατηγοί, διατρίβοντες ἐν τῇ Βρεττίᾳ, Ἰσίας⁴²
 μὲν πόλιν ὀχυρὰν ἐπὶ πολλὸν χρόνον πολιορκήσαντες,
 οὐκ⁴³ ἴσχυσαν εἰεῖν, μέρος δ' ἐπὶ τῆς πολιορκίας τοῦ
 στρατεύματος καταλιπόντες⁴⁴ τῇ λοιπῇ τὸ Ῥήγιον
 ἰσχυρῶς ἐπολιόρκουν, ἐπιζήντες, εἰ ταύτης κρατή-
 σαιεν, βραδίῳ εἰς τὴν Σικελίαν διαβιβάσειν τὰς δυνά-
 μεις καὶ κρατήσαιν τῆς εὐδαίμονεστάτης τῶν ὑπὸ τὸν
 ἥλιον νήσων. Ἀλλ' ὁ ταύτης στρατηγὸς Γάιος Ὀρβα-
 νός, πολλῇ δυνάμει καὶ παρασκευῇ καὶ προθυμίᾳ
 χρῆσάμενος, [1189 R.] καὶ καταπληξάμενος τοὺς
 Ῥηγίνοους⁴⁵. Εἶτα τῆς περὶ Σύλλαν καὶ Μάριον
 ἐμφυλίου στάσεως ἀναβρίσκεισθαι Ῥωμαίοις οἱ
 μὲν Σύλλα, οἱ δὲ Μάριον συνεμάχησαν. Καὶ τὸ μὲν
 ἐπικρατήσαντι Σύλλᾳ προσεχώρησε. Καὶ οὕτω τέλεον τῇ
 ἐμφυλίᾳ συναπέσθη στάσαι μέγιστος γεγωνὼς καὶ
 ὁ Μαρσικὸς ἐπικληθεὶς πόλεμος.

Ὅτι μεγάλη στάσις ἐμφύλιος ἦδη διαλυομένου τοῦ
 Μαρσικοῦ γέγονε πόλεμος, ἧς ἡγοῦντο Σύλλας καὶ
 Γάιος Μάριος, νέος ὢν, ὁ Μάριος τοῦ πολλᾶκις ὑπα-
 τευκότος (ἐπτάκις γὰρ ὑπάτευσεν) παῖς. Ἐν δὲ τῇ
 στάσει [641 H.] πολλὰι μυριάδες ἀνθρώπων ἀνῆρέ-
 θησαν. Ἐκράτησε δ' ὁ Σύλλας, καὶ δικτάτωρ γεγωνὼς,
 Ἐπαφρόδιτόν τε ὀνομάσας αὐτὸν, οὐκ ἐψεύσθη τῆς
 ἀλαζονείας· κρατῶν γὰρ τοῖς πόλεμοις ἰδίῳ ἀπεβίω
 θανάτῳ. Ὁ δὲ Μάριος μάχῃ τῇ πρὸς Σύλλαν γενναίως
 ἀγωνισάμενος, ὁμῶς ἡττηθεὶς κατέφυγεν εἰς Πραι-
 νεστον ἅμα μυρίοις πεντακισχιλίοις. Συγκλεισθεὶς δ'
 ἐν αὐτῇ καὶ χρόνον οὐκ ὀλίγον πολιορκηθεὶς ἠναγκά-
 σθη, πάντων αὐτὸν ἐγκαταλιπόντων⁴⁶, καὶ μεδρίαν
 σωτηρίας ὁδὸν καθορῶν, τὴν ἐνδὸς οἰκίαν τῶν πιστῶν
 χεῖρα εἰς λύσιν τῶν δεινῶν παρακαλέσσαι. Καὶ ὁ γε
 πεισθεὶς, καὶ μὴ πληγῇ τοῦ βίου τὸν δεσπότην ἀπαλ-
 λάξας, αὐτὸν ἐπικατέσφαξε. Καὶ παύεται μὲν αὕτη
 ἡ στάσις, λείψανα μέντοι τοῦ πολέμου ὑπολειφθέντα
 τῆς Μαρίου μοίρας ἐπὶ χρόνον Σύλλα διεμαχέσαντο,
 ἕως καὶ αὐτὰ συνδιέφθορε τοῖς ἄλλοις. Μετὰ μὲντοι
 τὴν τούτων ἀπαλλαγὴν Πομπήϊον τῷ ἐπικληθέντι
 Μάγνῳ διὰ τὰς πράξεις αἷς κατώρθωσε Σύλλα τε
 πράττων καὶ καθ' αὐτὸν Ῥωμαίοις, τοῦτ' ἔστι καὶ
 Ἰουλίῳ Καίσαρι ἔρις ἐκκαίσις εἰς ἐμφυλίους ὑφαγὰς
 τοὺς Ῥωμαίους πάλιν ἠνάγκασε συστραφεῖναι. Πομ-

ter se contendebant et plebis pars altera alteri
 suffragabatur. Exstiterunt et aliae turbæ. Jam Sylla
 consul Roma profectus, ad congregatas apud Nolum
 copias venit, et multos finitimorum perterritos
 coegit, et seipsos et urbes dedere. Cum autem Sylla
 in Asiam adversus Mithriditatem profectus fuisset,
 et Roma magnis tumultibus et civilibus cædibus
 destinaretur, Marcus Aponius et Tiberius Clepius,
 præterea Pompeius, reliquorum Italorum duces in
 Bretia [Brutia] degentes, Asiæ urbem validam cum
 diu obsedissent, non potuerunt capere, sed relicta
 in obsidione parte exercitus, reliqua parte Rhegium
 acriter obsidentes, sperantes, si hac potiti fuerint,
 facile in Siciliam transportaturos copias, et insula
 potituros omnium quæ sub sole essent beatissima.

B Verum ejus dux Caius Orbanus magno exercitu et
 apparatu et alacritate usus, percipit Italos appa-
 ratus magnitudine, atque Rhegienses ex periculo
 eripuit. Deinde cum exarsisset apud Romanos Syllæ
 et Marii civilis seditio, alii Syllæ, alii Marii partes
 secuti sunt, et eorum pars major bellis cecidit, re-
 liqua ad victorem Syllam descivit : atque ita tan-
 dem una cum seditione civili extinctum est bel-
 lum illud Marsicum appellatum, cum fuisset maxi-
 mum.

Ἰταλιώτας τῷ μεγέθει τῆς παρασκευῆς, ἐξήρπασε
 ἐμφυλίῳ στάσεως ἀναβρίσκεισθαι Ῥωμαίοις οἱ
 μὲν Σύλλα, οἱ δὲ Μάριον συνεμάχησαν. Καὶ τὸ μὲν
 ἐπικρατήσαντι Σύλλᾳ προσεχώρησε. Καὶ οὕτω τέλεον τῇ
 ἐμφυλίᾳ συναπέσθη στάσαι μέγιστος γεγωνὼς καὶ
 ὁ Μαρσικὸς ἐπικληθεὶς πόλεμος.

C Exstitit autem, exolescente jam bello Marsico-
 ingens seditio civilis, cujus duces erant Sylla et
 Caius Marius, juvenis adhuc Caii Marii filius, ejus
 qui toties (septies enim) consulatum gessit. In ea
 seditione interfecta sunt hominum multa millia,
 ac superior factus Sylla, et dictator creatus Feli-
 cem seipsum nominavit, quæ eum arrogantia non
 fefellit. Armis enim superior propria morte occu-
 buit. Marius vero prælio cum Sylla congressus,
 quamvis genere proelii, 393a tamen victus
 Præneste confugit, una cum mille quingentis mi-
 litibus, et in ea urbe conclusus, nec parum diu
 obsessus, coactus est (ab omnibus derelictus, nec
 ullam salutis viam videns) unius fidelis famuli ma-
 num finiendis miseriis invocare. Et ille obsecutus,
 D uno ictu herum vita privavit, et seipsum insuper
 jugulavit. Et sedata est quidem seditio, verum
 reliquæ belli reliquæ factionis Marianæ Syllæ ali-
 quandiu repugnarunt, donec ipsæ, quoque cum aliis
 profligatæ sunt. Verumtamen post horum finem,
 inter Pompeium (cui propter rerum gestarum ma-
 gnitudinem, quas Romanis partim Syllam juvando,
 partim ipse suo Marte gessit, Magno cognomen
 fuit), inter hunc, inquam, et Julium Cæsarem æ-
 censa discordia ad civiles cædes Romanos iterum

VARIÆ LECTIONES.

³⁹ πλησιογύρων] πλησίον γύρων A. ⁴⁰ Κλέπιος B. ⁴¹ Πομπήιος] Πόντιος Wesselingius. ⁴² Ἰσίας A, Ἀσίας C. Ἰσίας Wesselingius. ⁴³ οὐκ— ⁴⁴ καταλιπόντες om. C. ⁴⁵ Ῥηγίους C. ⁴⁶ ἐγκαταλιπόντων A.

sese convertere coegit. Pompeio deinde egregie A
omni ex parte superato, et ad Alexandriam inter-
fecto, imminuta est consulum potestas, et sub
unius Julii Caesaris dominatum redacta, tandem
seditio sedata. Illo deinde interfecto, adversus
Brutum et Cassium ejus interfectores civile bellum
motum est, auctoribus Lepido et Antonio et Octa-
viano Augusto, consulatum gerentibus. Quod bel-
lum cum finem armis non tarde accepisset, et
Cassius atque Brutus victi occisique fuissent, non
multo post erupit in apertum occulta Antonii et
Augusti de primatu contentio, ac post fusum utrin-
que multum cognati sanguinis, stabilite sunt vires
Augusti, et ei summa potestas per omnem vitam
permansit, postquam consulare imperium, ordi-
nem, potentiamque suam in posterum amisit.

Illustrium ait dignitatem tertium a patriciis ordi-
nem sustinere.

Ante Augusti monarchiam, hæc magistratum
nomina habebant Romani: Patricios, qui consi-
lium et *senatus* vocabantur; tribunos plebis, qui
populo præsent; censores, consules, quorum po-
testas omnes excedebat; dictatorem, qui et potesta-
tem, 393^b sed majorem, quæque rationem reddere
non cogeretur, habebat (75); duces, tribunos, im-
peratores militares, proconsules, aliaque similia.
Proconsulis [forte consulis] quidem insignia hæc
sunt, securus duodecim, toga prætexta. Dictatoris
quidem securus, et cætera.

CCXLV.

E Plutarchi Paralleli excerpta.

Legimus e Plutarchi *Paralleli* diversos libros,
quorum compendiosa descriptio hæc selecta ma-
gnam utilitatem discentibus continet.

E Dionis Vita.

Timæus Philisti in tyrannos studium atque fidem,
occasionem sane reprehendendi non injustam arri-
piens, ad satietatem usque conviciis hominem
proscindit. Sane qui tum ab eo vivente injuria
affecti fuissent, ignosci iis poterat, quod iræ im-
potentis essent. Eos autem qui posteriores tempore
historias scripserunt, nihil ejus factis læsos, ora-
tione autem etiam adjutos, commune hominum ju-
diciū debortari debuit, ne contumeliose aut scur-
rilliter calamitates eis exprobrarentur, quibus quo-
minus injuria fortunæ etiam optimus quisque fe-
riatur, nihil obstat. Neque vero sanus Ephorus, qui
Philistum prædicans, quamvis fuerat callidissimus,

πῆλιν δὲ λαμπρῶς τοῖς ὅλοις ἡττηθέντος καὶ κατὰ τὴν
Ἀλεξάνδρειαν θναίρεθέντος, συστέλλεται μὲν ἡ τῶν
ὀπάτων ἀρχὴ εἰς μοναρχίαν Καίσαρι τῷ Ἰουλίῳ,
παύει^α δὲ τέλος καὶ ἡ στάσις. Ἐκείνου δὲ ἀνηρημέ-
νου, κατὰ Βρούτου καὶ Κασσίου τῶν ἀνελόντων πόλε-
μος ἐμφύλιος κινεῖται, χειριζομένων^β Λεπίδου τε
καὶ Ἀντωνίου^γ καὶ Ὀκταβιανοῦ τοῦ Αὐγούστου τὴν
ὕπατον ἀρχὴν ἔχόντων. Οὐ βραδέως δὲ τοῦ πολέμου
κρίσιν τοῖς ὅλοις λαβόντος, καὶ νικηθέντων καὶ ἀν-
αιρεθέντων τῶν περὶ Κάσσιον καὶ Βρούτον, μετ' οὐ
πολὺ ῥῆγνυται εἰς τὸ φανερὸν ἡ ἐνδομυχοῦσα Αὐ-
γούστου καὶ Ἀντωνίου ὑπὲρ τῆς φιλοπρωτίας ἀμιλλα.
Καὶ πολλῶν συγγενῶν αἱμάτων ἐκατέρωθεν ρυέντων
τὸ κράτος Αὐγούστῳ βεβαιούται, καὶ τῶν ὅλων ἡ
ἐξουσία αὐτῷ παραμένει διὰ βίου, τῆς τῶν ὀπάτων
λοιπὴν ἀρχῆς τὴν ἰδίαν τάξιν καὶ δυναστείαν ἀποθε-
λῆκυίας.

Ἐν τῷ τῶν ἰλλουστρίων^α ἀξιῶμα τρίτην ἀπὸ
τῶν πατρικίων τάξιν ἐπέχειν^β οὗτός φησιν.

Ἐν τῷ πρὸ τῆς τοῦ^γ Αὐγούστου μοναρχίας ταῦτα
ἐγίνωσκον Ῥωμαῖοι ἀρχικῶς κράτους ὀνόματα, πα-
τρικίους, οἱ καὶ βουλὴ καὶ σύγκλητος ἐκαλοῦντο,
δημάρχους τοὺς προσετώτας τοῦ δήμου, ἀγορανό-
μους, ὑπάτους τοὺς ἔχοντας ὑπεύθυνον^δ τὸ κατὰ
πάντων κράτος, δικτάτορα ἔχοντα καὶ αὐτὸν, ἀλλ'
ἀνυπεύθυνον καὶ μείζον τὸ κατὰ πάντων κράτος,
στρατηγούς, ὑπάρχους, αὐτοκράτορας στρατηγούς,
ἀνθυπάτους, καὶ ἕτερα τοιαῦτα. [1192 R.] Σύμβολα
μὲν οὖν τῆς τοῦ ἀνθυπάτου ἀρχῆς πελέκεις δώδεκα
καὶ τῆθεννα περιπόρφυρος, τοῦ δὲ δικτάτορος πε-
λέκεις μὲν^ε....

EME.

Τῶν Πλουτάρχου Παρ. αὐτῶν διαφόροι λόγοι.

[642 H.] Ἀνεγνώσθησαν ἐκ τῶν Πλουτάρχου
Παράλληλων διαφόροι λόγοι, ὧν ἡ ἐκδοσις κατὰ
σύνοψιν ἐκλέγεται διάφορον χρηστομαθίαν^α.

Ἐκ τοῦ Δίωνος^β.

Ἀλλὰ^γ Τίμαιος οὐκ ἄδικον λαβὼν πρόφασιν τὴν
ὑπὲρ τῆς τυραννίδος τοῦ Φιλίστου σπουδὴν καὶ πίστιν,
ἐμπέπλῃται τῶν^δ κατ' αὐτοῦ βλασφημιῶν. Ὁ τοῦ
μὲν ἀδικηθέντος σύγγνωστόν ἐστιν ἴσως ἄχρι τῆς
εἰς ἀναίτητον^ε ὁργῆς χαλεποῦς γενέσθαι τοὺς
δ' ὑστερὸν συγγράφοντας τὰ πεπραγμένα, καὶ τῷ
μὲν βίῳ μὴ λυπηθέντας αὐτοῦ, τῷ δὲ λόγῳ χρωμέ-
νους, ἡ δὲ παρὰ τὴν μὴ μεθ' ὕβρεως μὴδὲ μετὰ
βωμολοχίας ἐνεδίξιν τὰς συμφοράς, ὧν οὐδὲν ἐπ-
έχει καὶ τὸν ἀριστον ἀνδρῶν ἐκ τύχης μετασχεῖν. Οὐ
μὴν οὐδ' Ἐφορος ὀργαίνει τὸν Φιλίστον ἐγκωμιάζων·
ὅς καίπερ ὦν δεινότατος ἀδίκους πράγμασι καὶ πο-
νηροῖς ἡθεσιν εὐσχήμονας αἰτίας περιβάλλειν καὶ

VARIE LECTIONES.

^α παύει παύεται apographum Stephani. ^β χειριζομένων B, χειριζομένου A, χειμαζομένου C. ^γ Ἀντωνίου A.
^δ ὅτι τὸ τῶν ἰλλουστρίων Illustrissimi dignitas vel illustrissimatus est posteriorum temporum, itaque
ridiculum putare hoc a Diodoro unquam proditum fuisse; itaque sine dubio hæc et quæ sequuntur sunt
sequioris et posterioris scriptoris. SCALIGER. ^ε ἐπέχει A. ^ζ τοῦ om. B. ^η ἀνυπεύθυνον A, οὐκ ἀνυπεύ-
θυνον B. ^θ post μὲν versus vacui in B 11 1/2, in C 6 1/2. ^ι διαφόροι χρηστομαθία A. ^κ Δίωνος re. A
(or. enim titulum om.): βίου Δίωνος C. ^λ ἀλλά] cap. 36. ^μ ἐμπέπλῃται τῶν A: ἐμπέπλῃται C. δ A: φ
C. ^ν ἀναίτητος C.

NOTÆ.

(75) Hæc quoniam posteribris sunt ætatis, Illustris dicti Diodori esse non videntur.

λόγους ἔχοντας κόσμον⁶⁰ ἔξευρεῖν, αὐτὸς αὐτὸν οὐ δύναται πάντα μηχανώμενος ἐξελεῖσθαι τῆς γραφῆς, ὥς οὐ φιλοτυραννίστατος ἀνθρώπων γένοιτο καὶ μάλιστα πάντων ἀεὶ ζηλώσας καὶ θαυμάσας τρυφὴν καὶ δύναμιν καὶ πλοῦτον⁶¹ καὶ γάμους τοὺς τῶν τυράννων. Ἀλλὰ γὰρ Φιλίστου μὲν ὁ μῆτε τὰς πράξεις ἐπαινῶν μῆτε τὰς τύχας θνευδίζων ἐμμελέστατος.

Ἐκ τοῦ Βρούτου.

Ἐν μὲν⁶² οὖν ταῖς πρώταις ἐπιστολαῖς τοιούτος ὁ Βρούτος· ἤδη δὲ τῶν μὲν ὡς Καίσαρα τῶν δὲ ὡς Ἀντώνιον δισταμένων, ὧν⁶³ δὲ τῶν στρατοπέδων ὥσπερ ὑπὸ κήρυκι προστιθεμένων τῷ πλείονι δίδονται, παντάπασιν ἀπογνοῦς τῶν πραγμάτων ἔγνω καταλιπεῖν Ἰταλίαν, καὶ περὶ διὰ Λευκανίας εἰς Ἑλαίαν ἐπὶ θάλασσαν ἦκεν⁶⁴. Ὅθεν ἡ Πορκία⁶⁵ μέλλουσα πάλιν εἰς Ῥώμην ἀποτρέπεσθαι, λανθάνειν μὲν ἐπειρᾶτο περιπαθῶς ἔχουσα, γραφὴ δὲ τις αὐτὴν προῦδωκε, τάλλα γενναίαν οὖσαν. Ἦν γὰρ ἐκ τῶν Ἑλληνικῶν διάθεσις Ἐκτωρ⁶⁶ ὑπὸ Ἀνδρομάχης προπεμπόμενος, κομιζομένης⁶⁷ παρ' αὐτοῦ τὸ παιδίον, ἐκεῖν⁶⁸ δὲ προσδελπούσης. Ταῦτα θεωμένην τὴν Πορκίαν ἡ τοῦ πάθους εἰκὼν ἐξέτηξεν εἰς δάκρυα, καὶ πολλάκις φοιτῶσα τῆς ἡμέρας ἔκλαιεν.

Ἐκ τοῦ Αἰμιλίου⁶⁸.

Ἐν ᾧ⁶⁹ ποθὼν τε παντοδαπῶν καὶ νοσημάτων ἐνόητων ἐπρώτευεν⁷⁰ ἡ φιλαργυρία. (Περὶ δὲ⁷¹ τοῦ Περσέως τῶν Μακεδόνων βασιλέως⁷² ὁ Πλούταρχος λέγει.)

Ἐκ τοῦ Δημοσθένους.

Ὅτι⁷³ τῶν πρέσβων ἐξ Ἀθηνῶν πρὸς Φίλιππον παραγεγονότων ἤκουσε μὲν⁷⁴ ἅπαντων ὁ Φίλιππος, ἀντίπεσε δὲ μετὰ πλείστης ἐπιμελείας πρὸς τὸν Δημοσθένους λόγον. Οὐ μὴν ταῖς ἀλλαις τιμαῖς καὶ φιλοφροσύναις ὅμοιον αὐτὸν τῷ Δημοσθένει παρῆγεν, ἀλλὰ καὶ προσήγετο τοὺς περὶ [643 H.] Αἰσχίνην καὶ Φιλοκράτην μάλλον. [1193 R.] Ὅθεν ἐπαινοῦντων ἐκαίνων τὸν Φίλιππον ὡς λέγειν δυνατώτατον καὶ κάλλιστον ὀφθῆναι· καὶ ἡ Δία συμπεῖν ἱκανώτατον, ἡναγκάζετο βασκαίνων ἐπισκώπτειν ὡς τὸ μὲν σοφιστοῦ, τὸ δὲ γυναικῆς, τὸ δὲ σπογγίᾳς εἶη, βασιλέως⁷⁵ δὲ οὐδὲν ἐγκωμίον.

Ὅτι⁷⁶ τῆς θυγατρὸς τοῦ⁷⁷ Δημοσθένους ἀποθανούσης, γνοὺς αὐτὸς κρύφα τὴν τοῦ Φιλίππου τελευτήν, προσῆλθε⁷⁸ φαῖδρος εἰς τὴν βουλήν, ἐπιθαρρύνων τοὺς Ἀθηναίους πρὸς τὰ μέλλοντα, καὶ ὕμνον ἐρωκέναι ἔλεγεν ἅψ' οὐ τι μέγα προσδοκᾶν Ἀθηναίους⁷⁹ ἀγαθόν. Καὶ μετ' οὐ πολὺ παρήσαν⁸⁰ οἱ τὸν Φίλιππου θάνατον ἀπαγγέλλοντες, καὶ παρήλθεν⁸¹ ὁ Δημοσθένης ἑσπερανομένος, ἔχων καὶ λαμπρὸν

malos mores et injusta facta honestis in speciem præscriptionibus legere, atque excusare crederetur, id tamen omni conatu atque opera crimen diluere non potuit, hominem fuisse eum tyrannorum studiosissimum, et qui maxime omnium luxuri, potentiam, divitias nuptiasque tyrannorum suspiceret atque admiraretur. Tutissimum est neque laudare Philisti facta, neque fortunas exprobrare.

394a Ex Bruto.

Hujusmodi in primis epistolis fuit Brutus. Jam vero aliis ad Cæsarem, aliis ad Antonium discedentibus, et exercitibus velut sub præcone prostantibus, atque ei qui plus dedisset se adjungentibus, desperatis plane rebus Italia excedere statuit, pedestrique itinere per Lucaniam ad mare Eleam venit. Inde Romam Porcia (74) reversura, cum conaretur occultare dolorem quem animo ob digressum mariti summum capiebat, victa est contemplatione picturæ cujusdam, generosa alias fortisque mulier. Erat autem picturæ Græcæ argumentum, Andromacha Hectorem comitans, puerum ab eo redditum accipiens, inque maritum respiciens. Hanc picturam intuenti Porciæ, affectuum suorum objecta effigies lacrymas excussit, interdumque sæpe eo accedens ploravit.

Ex Paulo Emilio.

In quo passionum variarum morborumque internum principatum duxit avaritia. De Perseo Macedonum rege ait Plutarchus.

Ex Demosthenis Vita.

Omnibus auditis legatis Atheniensium qui ad se venerant, Philippus accuratissime Demostheni respondit. Honore autem et humanitate eum, quæ ceteros, non eadem est prosecutus, Æschinem et Philocratem magis amplexus. Quamobrem iis Philippum laudantibus, quod et facundissimus esset et formosissimus, et optimus potator, invidiæ succumbens ad irridendas eas laudes se contulit, nullam regiam laudem hic esse dicens, sed primum rhetori, alterum mulieri, tertium spongiæ convenire.

Mortua filia Demosthenes, cum de obitu occulte Philippi cognovisset, ut animos Atheniensium bona futurorum spe injecta præoccuparet, læto vultu in senatum prodiit, somnium se vidisse ferens, quod magnam aliquam populo felicitatem protenderet. Paulo post adfuere, qui Philippum vita excessisse enuntiarent. Progressus est etiam in publicum Demosthenes splendide vestitus ac coronatus, septimo

VARIAE LECTIOES.

⁶⁰ κόσμου γ. ⁶¹ πλοῦτους γ. ⁶² ἐν μὲν c. 23. ⁶³ ὧν γ. ⁶⁴ ἦκεν A : ἐπανῆκεν γ. ⁶⁵ Πορκία A : πολιορκία γ. ⁶⁶ Ἐκτωρ c. 23. ⁶⁷ κομιζομένη B. ⁶⁸ Αἰμιλίου Bρούτου A : Benim titulum om. ⁶⁹ ἐν φ) c. 8. ⁷⁰ ἐπρώτευεν γ. ⁷¹ δὲ om. A. ⁷² βασιλέως add. B. ⁷³ ὅτι c. 16. ⁷⁴ μὲν add. A. ⁷⁵ βασιλέως δὲ A : δὲ βασιλέως γ. ⁷⁶ ὅτι c. 22. ⁷⁷ τοῦ om. B. ⁷⁸ προσῆλθε pr. A. ⁷⁹ Ἀθηναίους D. ⁸⁰ παρήσαν post ἀπαγγέλλοντες ponit A. ⁸¹ προσῆλθεν γ.

NOTÆ.

(74) Sic emendandum. Male enim hic πολιορκίαν legitur, pro Πορκίαν. Porcia, Bruti axor.

a morte filiae suae die, quod Æschines exprobandi causa refert, inhumanitatem ei erga liberos obiciens : mollis ipse et degeneris animi, si luctum et ejulatum mansueti animi et suorum amantis signa censuit, sine doloris autem sensu et molliter casus hujusmodi ferre, in vitio posuit. Equidem Atheniensibus decorum fuisse, ob mortem regis, qui tam clementem victis se eis præbuerat coronas ferre, atque etiam sacrificare, nequaquam affirmo : nam præterquam quod invidiosum hoc est, indignum etiam ingenuis hominibus erat, quem viventem honoribus affectissent, ac civitate donassent, **394** ob ejus mortem exsultare gaudio, defunctoque insultare. Quod autem domesticam calamitatem defendendam mulieribus reliquit Demosthenes, ipse ea, quæ e republica esse crederet agenda suscipiens, id laudo, profectumque a forti animo civilique judicio, cujus officium est semper republicæ intentum esse, eique res casusque domesticos postponere, semperque dignitatem suam lueri, multo magis quam in scenis histriones faciunt regis aut tyranni personam agentes : quos ipsos videmus non ut ipsis libitum est vel ridere vel plorare, sed ut ratio propositi ad agendum argumenti requirit. Jam si contra officium est, ictum aliquem infortunio negligere, patique ut is omnis expertus consolationis mœrore se suo conficiat, sed et levandus verbis ejus dolor est, et abducendus ad rerum lætiorum cogitationem animus, quomodo ex oculis laborantes a contuitu rerum splendorum suoque fulgore eos ferientium, deflectere aspectum in virides et molles colores jubemus, quod tandem patriæ lugenti melius consolandi genus adhibeat aliquis, quam si domesticas calamitates cum publicis temperarit, melioribus deteriora obscuraret?

Victus munere, inquit, Harpali Demosthenes, perculsusque perinde ac si præsidium sibi esset impositum, ejus partibus se adjunxit. Et convocata multitudo, quæ de Harpali rebus animadversura, contradixerat enim iis qui servare cuperent et eum suscipere, antequam auro manum implexset : recte et bene collo lana et fasciis accurate involuto in concionem prodiit, jussuque ad dicendum surgere, vocem sibi intercidisse innuit. Urbaniores autem homines cavillabantur, non angina, sed argentea lingua nocte correptum oratorem dicentes.

Postquam in exilium propter accepta ab Harpalo (75) munera pulsus esset Demosthenes, adulescentes qui ad se conveniebant, et consuetudine eius utebantur, a republica dehortabatur dicens,

VARIE LECTIONES.

⁸⁸ ἡμέρου A. ⁸⁹ εὐτύχησε B. ⁹⁰ πταίσασιν C. ⁹¹ ἀπολιπών A : ἀποβαλὼν C. ⁹² τυραννικῶν καὶ βασιλικῶν B. ⁹³ ἡδῶν πράγματα τρέπειν [ἴδιον πράγμα μετατρέπειν A, ἴδιον pr., reliqua corr. ⁹⁴ ὀφθαλμοῦντας C. ⁹⁵ ἀν] οὖν ἂν B. ⁹⁶ ἐναφινίζουσιν A : ἐμφανίζουσας C. ⁹⁷ ὅτι] c. 25. ⁹⁸ Ἀρπάλου] Ἀρπίου A, ὁ γὰρ Ἀρπάλος B. ⁹⁹ ὥσπερ om. B. ¹⁰⁰ δεδεγμένος A : δεδεμένος C. ¹⁰¹ προσεχωρήκει B. ¹⁰² ἀντέλεγε B : ἀντέλεγον C. ¹⁰³ ὅτι] c. 26. ¹⁰⁴ διὰ add. A : Δημοσθένην διὰ B. ¹⁰⁵ Δημοσθένην A, om. B. ¹⁰⁶ οὖν C.

NOTE.

(75) Vide an hæc non confundat Plutarch. Aliter enim Agellius lib. II, cap. 9, de Malesiorum legatis, non de Harpalo.

ἡμέριον, ἐξέδωκ' ἡμέραν τῆς θυγατρὸς αὐτοῦ τεθνηκυίας, ὥς Ἀισχίνης φησὶ λοιδορῶν αὐτὸν ἐπὶ τούτῳ καὶ κατηγορῶν αὐτοῦ μισοτεχνίαν, αὐτὸς ὢν ἀγεννὴς καὶ μαλακός, εἰ τὸ ταπεινὸν καὶ τοὺς ὀδυρμούς ἡμέρου καὶ φιλοστόργου ψυχῆς ποιεῖται σγμεία, τὸ δὲ ἀλύτως καὶ πρῶτως ταῦτα φέρειν ἀπεδοκίμαζεν. Ἐγὼ δὲ ὡς μὲν ἐπὶ θανάτῳ βασιλέως ἡμέρους ⁸⁸ οὕτω καὶ φιλανθρώπως, ἐν οἷς ἡδύτης ⁸⁹, χρῆσάμενος πταίσασιν ⁹⁰ αὐτοῖς στεφανηγορεῖν καλῶς εἶχε καὶ θύειν, οὐκ ἂν εἴποιμι· πρὸς γὰρ τῷ νεμεσητῷ καὶ ἀγεννὲς ζῶντα μὲν τιμᾶν, καὶ ποιεῖσθαι πικρὴν, πεσόντος δὲ ὅψ' ἐτέρου μὴ φέρειν τὴν χαρὰν μετρίως, ἀλλ' ἐπισχιρτᾶν τῷ νεκρῷ. Ὅτι μὲντοι τὰς οἰκοὶ τύχας καὶ δάκρυα καὶ ὀδυρμούς ἀπολιπών ⁹¹ ταῖς γυναῖξιν ὁ Δημοσθένης, ἃ τῇ πλείε B συμφέρειν ᾔετο, ταῦτα ἐπραττεν, ἐπαίνῳ, καὶ τίθει· μαί πολιτικῆς καὶ ἀνδρῶδους ψυχῆς, ἀεὶ πρὸς τὸ κοινὸν ἐνιστάμενον καὶ τὰ οἰκεία πράγματα καὶ πάθη τοῖς δημοσίοις ἐπανεχόντα, τηρεῖν τὸ ἀξίωμα πολὺ μᾶλλον ἢ τοὺς ὑποκριτὰς τῶν βασιλικῶν καὶ τυραννικῶν ⁹² προσώπων, οὓς ὀρώμεν οὔτε κλαίοντας οὔτε γελῶντας ἐν τοῖς θεάτροις ὡς αὐτοὶ θέλουσιν, ἀλλ' ὡς ὁ ἀγὼν ἀπαιτεῖ πρὸς τὴν ὑπόθεσιν. Χωρὶς δὲ τούτων ἔδει τὸν ἀτυχήσαντα μὴ περιορᾶν ἀπαρηγόρητον ἐν τῷ πάσχειν κείμενον, ἀλλὰ καὶ λόγοις χρῆσθαι κουφίζουσι καὶ πρὸς ἡδῶν πράγματα τρέπειν ⁹³ τὴν διάνοιαν, ὥσπερ τοὺς ὀφθαλμοῦντας ⁹⁴ ἀπὸ τῶν λαμπρῶν καὶ ἀντιτύπων ἐπὶ τὰ μαλακὰ καὶ χλωρὰ χρώματα τὴν ὄψιν ἀπάγειν κελεύοντες. Πόθεν ἂν ⁹⁵ τις ἐπάγοιτο βελτίαν παρηγορίαν, ἢ πατρίδος C εὐτυχούσης ἐκ τῶν κοινῶν παθῶν ἐπὶ τὰ οἰκεία σύγκρασιν ποριζόμενος, [καὶ] τοῖς βελτίστοις ἐναφανίζουσιν ⁹⁶ τὰ χεῖρω;

Ὅτι ⁹⁷ Δημοσθένης, φησὶ, πληγὴς ὑπὸ τῆς δωροδοκίας Ἀρπάλου ⁹⁸, ὥσπερ ⁹⁹ δεδεγμένος ¹⁰⁰ φρουρὰν, προσεχωρήκει ¹⁰¹ αὐτῷ. Καὶ ἀθροισθείσης ἐκκλησίας ἡ ἐμελλε τὰ περὶ Ἀρπαλον ἐπισκέψασθαι (ἀντέλεγε ¹⁰² [644 H.] γὰρ τοῖς βουλευμένοις σώζειν αὐτὸν καὶ δέχεσθαι πρὸ τοῦ τὴν χεῖρα τῷ χρυσίῳ ὑποσχεῖν), εὐ καὶ καλῶς ἐρίως καὶ ταινίαις κατὰ τοῦ τραχήλου κατελιζάμενος εἰς τὴν ἐκκλησίαν προῆλθε, καὶ κελεύοντων ἀνίστασθαι καὶ λέγειν διένευεν ὡς ἀποκεκομμένης αὐτῷ τῆς φωνῆς. Οἱ δὲ εὐφραεῖς χλευάζοντες οὐκ ὑπὸ συνάγκης ἐφραζον, ἀλλ' ἀργυράγχης εἰληφθαι νύκτωρ τὸν δημαγωγόν.

[1196 H.] Ὅτι ¹⁰³ μετὰ τὸ φυγαδευθῆναι διὰ ¹⁰⁴ τὰ Ἀρπάλεια χρήματα Δημοσθένης ¹⁰⁵ τοὺς προσόντας αὐτῷ καὶ συνδιατρέβοντας νεανίσκους ἀπέτρεπε τῆς πολιτείας, λέγων ὡς εἰ θύειν ¹⁰⁶ αὐτῷ προκειμένων

ἀπ' ἀρχῆς ὁδῶν, τῆς μὲν ἐπὶ τὸ βῆμα καὶ τὴν ἐκ-
κλησίαν, τῆς δὲ ἀντικρυς εἰς τὸν βλεθρον, ἐτύγγανεν
εἰδὼς τὰ κατὰ τὴν πολιτείαν κακὰ, φόβους καὶ
φθόνους καὶ διαβολὰς καὶ ἀγωνίας, ἐπὶ ταύτην ἄν
ὀρμησαι τὴν εὐθὺ τοῦ θανάτου τείνουσαν.

Ἐκ τοῦ Κικέρωνος.

Ὡς οὐ μικρὰ, φησὶν, ἐκ τοῦ ὑποκρίνεσθαι ὁ
ρόπῃ προσῆν εἰς τὸ πείθειν τῷ Κικέρωνι· καὶ τοὺς
τῷ μεγάλῳ βοῶν χρωμένους ῥήτορας ἐπισκώπτων
ἔλεγε δι' ἀσθένειαν ἐπὶ τὴν κραυγὴν ὥσπερ τοὺς
χυλοὺς ἐφ' ἵππων ἢ πρῶν. Ὡς τὸ μὲν πρὸς ἐχθροὺς
ἢ πρὸς ἀντιδίκους σκώμματα χρῆσθαι· πικροτέροις
δοκεῖ ῥητορικὸν εἶναι· τὸ δὲ οἷς ἔτυχε προσκρούειν
ἕνεκα τοῦ γελοίου πολὺ συνήγαγε μῖσος τῷ Κικέρ-
ωνι, καὶ ἐκ τούτου πολλοὶς γέγονεν ἐπαχθής, καὶ οἱ
μετὰ Κλωδίου συνέστησαν ἐπ' αὐτὸν ἀρχὴν τοιαύτην
λαβόντες. Ὅτι τὸ λεπτότατον τοῦ χαλκοῦ νόμισμα
κουαδράντην Ῥωμαῖοι καλοῦσιν. Ὅτι λέγεται,
φρσι, τὰς πρώτας ἡμέρας διαγωνισάμενος ὑπὲρ τοῦ
Κικέρωνος ὁ Καίσαρ ἐνδοῦσαι τῇ τρίτῃ καὶ προσέσθαι
τὸν φίλον. Τὰ δὲ τῆς ἀντιδόσεως οὕτως εἶχεν· ἔδει
Κικέρωνος μὲν ἑκστῆναι Καίσαρα, Παύλου δὲ τάδελο-
φου Λέπιδου, Λευκίου δὲ Καίσαρος Ἀντώνιον, ὃς ἦν
θεῖος αὐτῷ πρὸς μητρός. Οὕτως ἐξέπεσον ὑπὸ θυμοῦ
καὶ λύσσης τῶν ἄνθρωπινων λογισμῶν, μᾶλλον δὲ
ἀπέδειξαν ὡς οὐδὲν θηρίον ἀνθρώπου ἐστὶν ἀγνώ-
τερον, ἐξουσίαν πάθει προσλαβόντος.

Ἐκ τοῦ Φωκίωνος.

Ὅτι φησὶν, ὁ Φωκίων τραγὸς ἦν καὶ κατηφής·
διὸ καὶ Ἀριστογείτονος τοῦ συκοφάντου πολιτικοῦ
ὄντος ἐν ταῖς ἐκκλησίαις καὶ παροξύνοντος ἐπὶ τὰς
πράξεις τὸν δῆμον, ἐν δὲ τῷ καταλόγῳ προσελθόντος
ἐπὶ βακτηρίᾳ τὸ σκέλη καταδεσμένο· πόρρωθεν
αὐτὸν ἀπὸ τοῦ βήματος ἰδὼν ὁ Φωκίων ἀνέκραγε·
Γράψε καὶ Ἀριστογείτονα χαλὸν καὶ ποτηρόν.
Ὡστε θαυμάζειν ὅπως καὶ ὀπίθεν τραγὸς οὕτως
ἄνθρωπος καὶ σκυθρωπὸς ἐκτίσαστο τὴν τοῦ χρηστοῦ
προσηγορίαν. Ἔστι δὲ, οἶμαι, χαλεπὸν, οὐ μὴν ἀδύ-
νατον, [645 H.] ὥσπερ ὀνιον, καὶ ἄνθρωπον τὸν αὐ-
τὸν ἴδῃν ἅμα καὶ ἀσπίτην εἶναι, καθάπερ ἑτέροι
πάλιν φαινόμενοι γλυκεῖς ἀγέστατοι τοῖς χρωμένοις
εἰσι καὶ βλαβερώτεροι. Καὶ τοὶ φασιν Ὑπερίδην
ποτὶ εἰπεῖν πρὸς τὸν δῆμον· Ἀνδρες Ἀθηναῖοι, μὴ
σκοπεῖτε μόνον εἰ πικρὸς εἰμι, ἀλλ' εἰ προῖκά
εἰμι πικρὸς, Φωκίων τοίνυν ἔχθρὰ μὲν τῶν πολιτῶν
κακῶς οὐδένα ἐποίησεν, οὐδὲ ἐνόμιζεν ἔχθρὸν· ἀλλ'
ὅσον ἔδει μόνῳ τῷ ἐνισταμένῳ οἷς ἐπραττεν ὑπὲρ τῆς
πατρίδος κατεξαναστῆναι, τραγὸς τε ὢν καὶ δυσ-
εκχρίστος καὶ ἀπαραίτητος, εἰς τὸν ἄλλον βίον
εὐμένην πᾶσι καὶ κοινὸν καὶ φιλόανθρωπον ἑαυτὸν
παρεῖχεν, ὥστε καὶ πείσασθαι βοηθεῖν καὶ κινδυνεύ-
ουσι συνεστῆσθαι τοῖς διαφόροις.

Ὅτι Ἀντίπατρον τὸν Μακεδονίας στρατηγὸν
λέγεται εἰπεῖν ὡς δύοιν αὐτῷ φίλων Ἀθηναίων ἄν-

A se, si ab initio duae propositae fuissent viae, altera
ad suggestum et concionem, altera ad certum exitum
ducens, ac si praescivisset mala quae in republi-
ca versantibus incumbunt, terrores, invidias,
calumnias, contentiones, utique eam ingressurum
fuisse qua recta ad interitum issel.

395^a E Cicerone.

Sane actio, inquit, Ciceroni haud leve momen-
tum ad persuadendum contulit: idemque magna
vociferatione utentes oratores irridens, ob imbecilli-
tatem ad clamorem, veluti claudos ad equos con-
fugere dicebat. Conviciis acerbioribus inimicos vel
adversarios dicteris insectari videtur oratorum,
proximum vero risus caplandi causa offendens mul-
torum in se odia concitavit. Et ex hac dicaci-
tate multos paravit inimicos, Clodiusque cum
aliis hanc occasionem nactus conspiravit. Om-
nium minimum apud Romanos numisma aereum
est quadrans. Fertur, inquit, Caesar cum primis
diebus pro Ciceronis salute certasset, tertia die
concessisse, ut amicus proscriberetur. Fuit autem
permutatio ita instituta, ut Caesar Ciceronem, Le-
pidus Paulum fratrem, Lucium Caesarem avu-
culum Antonius proscribi permitterent. Adeo ira
eis et rabies omnes humanas cogitationes excusse-
rant: imo autem illi demonstrarunt, nullam esse
bellum homine, potestate ad exsequendum, quod
perturbato animo decrevit, armato, ferociorem.

Ex Phocione.

Fuit Phocion severus et tetricus. Cum exercitus
conscribendi causa pro tribunali sedens Aristogi-
tonem sycophantam, qui in concionibus ad bellum
excitare populum solitus fuerat, procul cum baculo
et crure obligato adire videret, exclamavit: Scribe
Aristogitonem etiam claudum et nequam. Ac mirari
quidem possit non nemo, quomodo ita severus et
durus nomen Boni invenerit. Sed arbitror ut diffi-
cile esse, ita tamen fieri posse, uti idem homo,
sicut et vinum, dulcis simul et austerus sit: quem-
admodum contra nonnulli cum suaves videantur,
acerbissimi sunt utentibus et plurimum nocent.
Ferunt sane Hyperidem etiam aliquando ad popu-
lum ita locutum: Cogitate, Athenienses, non modo
an sim acerbus, sed etiam annon offensus talis sim.
Equidem Phocion inimicitiae causae nemini civium
malefecit, ac ne inimicum quidem ullum putavit:
quantum res ipsa postulabat, ut adversariis su-
orum, quae ob utilitatem patriae iniisset, consilio-
rum resisteret, asperum se pervicacemque prae-
buit. 395^b Privatum communem omnibusque be-
nignum et mitem sese exhibuit, ita ut inimicis
quoque infortunium passis auxilium tulerit, et in
iudicio periclitantium salutem defenderit.

Ipsam Antipatrum Macedonum ducem dixisse
perhibent, se de duobus amicis, quos Athenis ha-

VARIAE LECTIONES.

^a ὅτι] c. 5. ^b ἀποκρίνεσθαι] c. ^c ἐπὶ τὴν κραυγὴν δι' ἀσθένειαν] c. ^d ἵππων B: ἵππων] c. ^e ὅτι] c. 27. ^f ὅτι] c. 29. ^g ὅτι] c. 46. ^h τῶν αὐτῶν] A. ⁱ προσλαβόντες] c. ^j ὅτι] c. 10. ^k σκέλη] A. ^l τε] om. A. ^m συνεστῆσθαι] A. ⁿ ὅτι] c. 50.

beret, Thocione et Demade, alteri ut acciperet per-
suadere, alterum dando saturare nequivisse.

E Catone.

Cum se ad discendum Cato contulisset, tardus
fuit ad percipiendum; quæ autem percepisset, ea
firmiter memoria retinebat. Quomodo videmus qui
bono sunt ingenio præditi, cito eos memorie man-
dare: qui autem nonnisi cum magno labore discunt,
eos memoriter quæ apprehenderunt tenere, eo quod
singula quæ didicerunt, quasi inuruntur eorum
animis.

Ex Alexandro.

Album ait Alexandrum fuisse, ruboremque in
pectore præsertim et facie albedini admistum ha-
buisset. Suavissimum odorem ab ore et universa ejus
carne exhalasse, ita ut et tunicæ fragrantia repletæ
inde sint, ut multi tradiderunt. Causa fortasse fuit
calidum et igneum corporis temperamentum. Bonus
enim odor, Theophrasto si credimus, existit cum
humores a calore coquantur: itaque sicæ et tor-
ridæ orbis terrarum partes plurima et optima gi-
gnunt aromata, quod sol humorem, qui in summis
corporibus veluti materia putredinis innatat, attollit.
Et consentaneum est Alexandrum ob calorem cor-
poris bibacem iracundumque fuisse.

Cum Bucephalum tredecim talentis venalem, ad-
ductum a Philonico Thessalo Philippus dimitteret,
quod neque sessorem admitteret, neque vocem ullius
eorum qui cum Philippo erant auscultaret, id agre
ferens Alexander, petit a patre ut equum acciperet,
et accipiens ab omnibus pro effero et indomito judi-
catum, freno correptum adversus solem obvertit,
nimirum animadvertens equum umbræ, quæ agitata
et tremens ei appropinquaret alias, conspectu per-
turbari; deinde cum paululum palpasset, manumque
leviter ducta demulsisset, ut ira repletum vidit,
sensim abjecta chlamyde sese in eum extulit, 396
tutoque consedit, et violenter equum impulit, et
aliqui ex iis qui aderant, anxie taciteque specta-
bant, ne quod incommodum adolescenti accideret,
aliqui manibus plaudentes jucunde, omnes vero
similiter stupecebant, postquam exsultans gaudio
salvus retro acto equo rediit, omnium acclamatione
sublata: Philippus præ lætitia etiam illacrymasse
commemoratur, caputque filii, cum ab equo descen-
disset, osculatus dixisse: *O nate, regnum tibi par-
quare, Macedonia enim te non capit.* Alexander,
inquit, seipsum vincere quam hostes magis regium
existimans esse, nec ullam filiarum Darii alioqui
pulcherrimarum, neque ullam aliam ante nuptias
attigit mulierem, Barsina excepta, quæ vidua fuit.
Cum autem ovis agnum peperisset, qui in capite
figuram et colorem tiaræ, et ex utraque ejus parte

των, Φωκίωνος καὶ Δημάδου, τὸν μὲν λαβεῖν οὐ
πέπεικε, τὸν δὲ διδοῦς οὐκ ἐμπέπληκεν.

[1197 R.] Ἐκ τοῦ Κάτωνος.

Ὡς ¹⁶ οὖν εἰς τὸ μανθάνειν ἦκεν ὁ Κάτων, νωθρὸς
ἦν ἀναλαβεῖν καὶ βραδύς, ἀναλαβὼν δὲ κάτοχος καὶ
μνημονικός. Ὁ δὲ καὶ πέφυκεν ἄλλως τοὺς μὲν εὐ-
φρεστάτους ἀναμνηστικούς μᾶλλον εἶναι, μνημονι-
κοὺς δὲ τοὺς μετὰ πόνου καὶ πραγματείας παραδειχο-
μένους· γίνεται γὰρ οἷον ἔκκαυμα τῆς ¹⁷ ψυχῆς τῶν
παθημάτων ἕκαστον.

Ἐκ τοῦ Ἀλεξάνδρου.

Ὅτι ¹⁸, φησὶ, λευκὸς ἦν ὁ Ἀλέξανδρος, ἡ δὲ λευ-
κότης ἐπεφόνισεν αὐτοῦ μάλιστα περὶ ¹⁹ τὸ στήθος
καὶ τὸ πρόσωπον. Ὅτι δὲ τοῦ χρωτὸς ἡδιστον ἀπέπνει
καὶ τὸ στόμα κατεῖχεν εὐωδία καὶ τὴν σάρκα πᾶσαν,
ὥστε πληροῦσθαι ²⁰ τοὺς χιτωνίσκους, πολλοὶ γεγρά-
φασιν. Αἰτία δὲ ἴσως ἡ τοῦ σώματος κρᾶσις, πολὺ-
θερμὸς οὖσα καὶ πυρῶδης· ἡ γὰρ εὐωδία γίνεται
πέψει ²¹ τῶν ὑγρῶν ὑπὸ θερμότητος, ὡς οἰεταὶ Θεό-
φραστος. Ὅθεν οἱ ἑληροὶ καὶ διάπυροι τόποι τῆς
οἰκουμένης τὰ πλεῖστα καὶ κάλλιστα τῶν ἀρωμάτων
φέρουσιν· ἐξαίρει γὰρ ὁ ἥλιος τὸ ὑγρὸν ὥσπερ ὕλην
σηπεδόνος ἐπιτολάζον τοῖς σώμασιν. Ἀλέξανδρον
δὲ, ὡς ἔοικεν, ἡ θερμότης ²² καὶ ποτικὸν καὶ θυ-
μοειδῆ παρεῖχεν.

Ὅτι ²³ τὸν Βουκέφαλον προσαχθέντα ὄντων ταλάν-
των δέκα καὶ τριῶν παρὰ Φιλονίκου τοῦ Θετταλοῦ ²⁴
ὁ μὲν Φίλιππος ἀπεπέμπετο ὡς ²⁵ τὸν ἀναβάτην οὐ
δεξιόμορον οὐδὲ φωνὴν τινος τῶν περὶ τὸν Φίλιππον
ὑπομένων· ὁ δὲ Ἀλέξανδρος μεμψάμενος τὴν ἀπο-
πομπὴν τοῦ ἵππου ἡτήσατο παρὰ τοῦ πατρὸς λαβεῖν
αὐτὸν, καὶ λαβὼν τὸν δοκούντα ἵππον ἀγρίον εἶναι
πρὸς πάντας, οἱ προσήσαν αὐτῷ, καὶ ἀκόλαστον,
προσδραμὼν τῷ ἵππῳ καὶ παραλάβων τὴν ἡνίαν ὁ
Ἀλέξανδρος· ἐπέστρεψε πρὸς τὸν ἥλιον, ὡς ἔοικεν,
ἐννοήσας ὅτι τὴν σκιάν προσπίπτουσαν καὶ σαλευο-
μένην ὄρων πρὸ ²⁶ αὐτοῦ [646 H.] διαταράττοιο.
Μικρὰ δὲ οὕτω παρακαλπάσας καὶ καταψήσας ὡς
ἑώρα θυμοῦ πληρούμενον ὁμοῦ καὶ πνεύματος, ἀποβ-
ρίψας ἡσυχῇ τὴν χλαμύδα καὶ μετεωρίσας· ἑαυτὸν
ἀσφαλῶς περιέβη, καὶ ἤλαυνεν ἀνὰ κράτος τὸν ἵππον.
Καὶ τοῖς μὲν δέος καὶ ἀγῶν ἐνέπιπτε, μὴ τι τὸ μει-
ράκιον πάθῃ, τοῖς δὲ κράτος ἦν χειρῶν καὶ τερπνὴν
θέαμα· πάντας δ' ὁμοίως εἶχεν ἐκπληξίς. Ὡς δὲ
κάμψας ὑπέστρεψεν ὀρθῶς σοβαρὸς ²⁷⁻²⁸ καὶ γεγη-
θὼς, ἅπαντες μὲν χαίροντες ἀνῆλάνθαν, ὁ δὲ πατὴρ
καὶ θαυρῶσαι λέγεται πρὸς τὴν χαρὰν, καταβάντος
δὲ αὐτοῦ τὴν κεφαλὴν φιλήσας, Ὡ παῖ, φάναι, ζήτει
σεαυτῷ βασιλεῖαν ἰσὴν· Μακεδονία γὰρ σε οὐ
χωρεῖ. Ὅτι ²⁹ Ἀλέξανδρος, φησὶ, τοῦ νικᾶν τοῦ
πολεμίου τὸ κρατεῖν ἑαυτοῦ βασιλικώτερον ἡγού-
μενος, οὐτε τινὸς τῶν Δαρείου θυγατέρων, κάλλει
διαπρεπεστάτων οὐσῶν, οὐδεμιᾶς ἔθιγεν, οὐτε ἄλλην

VARIE LECTIONES.

¹⁶ ὡς] Cat. Min. c. 1. ¹⁷ τῆς om. A. ¹⁸ ὅτι] c. 4. ¹⁹ περὶ A: περ c. ²⁰ καὶ τὴν — ὥστε πληροῦσθαι]
ὡ; καὶ τὴν — πληροῦσθαι καὶ A. ²¹ πέψει] καὶ πέψει A. ²² post θερμότης cum A omisi τοῦ σώματος.
²³ ὅτι] c. 6. ²⁴ Φιλονίκου τοῦ Θεσσαλοῦ c. ²⁵ ὡς mg., πρὸς c: B omi. ²⁶ πρὸ] πρὸς A. ²⁷⁻²⁸ σοβαρὸς
B et corr. A· σοβαρῶς -. ²⁹ ὅτι] c. 21.

ἔγνω γυναῖκα πρὸ γάμου πλὴν Βαρσίνης, ἀνδρὸς A
οὐσης κεχρημένης ³¹. Ὅτι ³² προδάτου, φησὶ, τε-
κόντος ἄρνα περὶ τὴν κεφαλὴν σχῆμα καὶ χρῶμα
ἔχοντα τιάρας καὶ διδύμους ἐκατέρωθεν αὐτοῦ, βδε-
λυχθεὶς τὸ σημεῖον ἐκαθάρθη μὲν ὑπὸ τῶν Βαβυλω-
νίων ὁ Ἀλέξανδρος, οὗς ἐξ ἔθους ἐπήγετο πρὸς τὰ
τοιαῦτα, διεiléθη δὲ πρὸς τοὺς φίλους ὥς οὐ δι' αὐ-
τὸν, ἀλλὰ δι' ἐκείνους ταραττόιτο, μὴ τὸ κράτος εἰς
ἀγεννή καὶ ἀναλκιν ἀνθρώπων ἐκλιπόντος αὐτοῦ περι-
στήσῃ ³³ τὸ δαιμόνιον. Οὐ μὴν ἀλλὰ βέλτιόν τι ση-
μεῖον γεγόμενον τὴν ἀθυμίαν ἔλυσεν ³⁴. [1200 R.] Ὁ
γὰρ ³⁵ ἐπὶ τῶν σωμάτων τεταγμένος ὄνομα Πρόξε-
νος, χώραν ὀρύττων τῇ βασιλικῇ σκηνῇ ³⁶ παρὰ τὸν
Ὅξον ποταμὸν, ἀπεκάλυψε πηγὴν ὕδατος λιπαροῦ
καὶ πιμελώδους. Ἀπαντλουμένου ³⁷ δὲ τοῦ πρώτου,
καθαρὴν ἀνέβλυζεν ἤδη καὶ διαυγὲς ἔλαιον, οὗτε B
ὁσμὴ δοκοῦν οὐτε γέυσει ἔλαιου ³⁸ διαφέρειν, σιλ-
βότητι ³⁹ δὲ καὶ λιπαρότητι παντάσῃν ἀπαράλλα-
τον, καὶ ταῦτα τῆς χώρας μηδὲ ἐλαίας φερουσῆς.
Λέγονται μὲν οὖν καὶ τὸν Ὅξον αὐτὸν μαλακώτατον
ὕδαρ, ὥστε τὸ δέρμα τοὺς λουομένους ἐπιπλαίνειν.
Οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ θαυμαστῶς ⁴⁰ Ἀλέξανδρος τῷ ση-
μείῳ ἤσθη. Ὅτι ⁴¹ Ἀριδαίος μὲν γέγονε τῷ Φιλίππῳ
ἐξ ἀδόξου γυναῖκος καὶ κοινῆς, Φιλίνης, ἀτελὲς δὲ τῷ σωφρονεῖν ⁴² διὰ σώματος ἔγεγονε νόσον, οὐ μὴν
φύσει, ἀλλὰ καὶ πάνυ φασὶν αὐτοῦ παιδὸς ὄντος διαφαίνεσθαι χαρίεν ἦθος καὶ οὐκ ἀγεννὲς, εἰτα μέντοι
φαρμάκοις ὑπὸ Ὀλυμπιάδος κακωθέντα διαφραγεῖναι τὴν διάνοιαν.

Ἐκ τοῦ Καίσαρος.

Ὅτι ⁴³ Καίσαρ λέγεται, τῇ προτέρᾳ νυκτὶ τῆς
ἐπ' Ἀρμίνον ⁴⁴ διαβάσει (πόλις δὲ ἐστὶν αὕτη τῆς
Κελτικῆς ⁴⁵ μεγάλης, ἣν καὶ ἀθρόον ἀπελθὼν ἔσχεν),
ὄναρ ἰδεῖν ἐκθεσμον· ἐδόκει γὰρ αὐτὸς τῇ ἑαυτοῦ
μητρὶ μίγνυσθαι τὴν ἀρρήτον μίξιν.

[647 H.] Ἐκ τοῦ Εὐμένους.

Τὸ μὲν ⁴⁶ εὐτυχεῖν καὶ τοὺς φύσει μικροὺς συν-
επικουφίζει τοῖς φρονήμασιν, ὥστε φαίνεσθαι τι μέ-
γεθος περὶ αὐτοὺς καὶ ὄγκον ἐκ πραγμάτων ὑπερ-
εχόντων ἀποβλεπομένων. Ὁ δὲ γε ἀληθῶς μεγαλό-
φρων καὶ βέλαιος ἐν ταῖς σφάλμασι μᾶλλον καὶ ταῖς
δυστημερίαις ἀναφέρων γίνεται κατάδηλος, ὥσπερ ὁ
Εὐμένης κακοπραγήςας. Μᾶλλον γὰρ αὐτοῦ τῆς
ψυχῆς τὸ γενναῖον ⁴⁷ διεφάνη καὶ ἐξέλαμψε καὶ τὸ
ἀπτόητον τοῦ φρονήματος καὶ ταῖς συμφοραῖς ἀτα-
πείνωτον. Ὅτι ⁴⁸ αἰσθόμενος, φησὶ, τοὺς ὑπ' αὐτὸν
ἀλλήλων μὲν ⁴⁹ καταφρονούντας, αὐτὸν δὲ φοβούμε-
νους, καὶ παραφυλάττοντας ἀνελεῖν, εἰ γένοιτο και-
ρὸς, ἐσκήψατο χρημάτων δεῖσθαι, καὶ συνεδανείσατο
τάλαντα πολλὰ ⁵⁰ παρὰ τῶν μάλιστα μισούντων, ἵνα
καὶ πιστεύσῃ ⁵¹ καὶ ἀπέχωνται περὶ τὸ δάνειον
ἀγωνιῶντες. Ὅτε συνέβη τὸν ἀλλότριον πλοῦτον
φύλακα τοῦ σώματος ἔχειν, καὶ τῶν ἄλλων ἐπὶ σω-
τηρίᾳ δίδόντων μόνον ἐκ ⁵² τοῦ λαβεῖν κτήσασθαι
τὴν ἀσφάλειαν. Ὅτι φιλοπόλεμος μὲν ἐστὶ, φησὶν,

testiculos haberet, abominatus id prodigium, a Ba-
hyloniis, quos ejus rei causa ex more quodam secum
ducebat, expiatus, ad amicos etiam dixit, se non
sui, verum ipsorum causa perturbatum esse, ne
ipso defuncto summam rerum ad ignobilem et im-
bellem aliquem hominem fatum devolveret. Sed
hunc ejus mœrorem aliud lætius ostentum sustulit.
Etenim Proxenus stratoribus regis præfectus, cum
tentorio regis locum foderet juxta Oxum fluvium,
fontem liquoris pinguis aperuit, cujus cum summum
esset haustum, purum deinde et perlucidum oleum
scaturiit, neque odore quidquam, neque gustu ab
oleo, neque nitore etiam et pinguedine differens, et
vero nullæ sunt in ista regione oleæ. Oxum autem
mollissimam habet aquam, adeo ut lavantibus cutim
pinguedine quadam inungat. Mirifice eo prodigio
Alexander delectatus est. Fuit et Philippo filius
Aridæus, ex ignobili scorto Philina prognatus, men-
tis non plane compos, quod corporis morbo ei eve-
niebat. Verum is morbus non naturæ vitio, quinimo
in puero eo satis bona atque ingenua indoles appa-
ruisse dicitur, sed postmodum venenis ab Olympiade
corruptus, sanæ mentis jacturam fecisse.

Ex Cæsaris Vita.

Ferunt proxima, quam ^{396b} Ariminum perve-
nisset (urbs ea est magna in Celtica, quam subito
impetu invadens occupavit) nocte obscenum Cæsari
insomnium visum, nempe se cum matre sua corpus
miscere.

Ex Eumenis Vita.

Enimvero secundæ res etiam ingenio modico et
submisso præditos attollunt, ut magni sibi videan-
tur, cristasque erigant, cum excelsio loco collocatos
se vident. Vera animi magnitudo et constantia
rebus adversis ferendis emendandisque casibus elu-
cescit: cujus rei exemplum Eumenes præbuit. Magis
enim illius nobilitas animæ apparuit et patuit, et
alacritas ingenii omnibus calamitatibus longe supe-
rioris. Eapropter sentiens eos sese mutuo contem-
nere, ipsum metuere, et in hoc esse, ut capta occa-
sione occidant, pecunia sibi opus esse simulavit,
eoque sub prætextu, ab iis quibus maxime odio
erat, multa talenta mutuo accepit, ut si fidem ipsi
haberent, et metu admittendi crediti ab insidiis
desisterent. Ita evenit, ut alienam ille pecuniam
corporis sui custodem habuerit, et aliis salutem
suam data pecunia redimentibus, solus ipse acci-
piendo tutum se præstitit. Philopolemus [id est,
militiæ amans] est, qui utilitatem securitati præfert;

VARIÆ LECTIONES.

³¹ κεχρημένης B. ³² ὅτι] c. 57. ³³ περιστήσῃ c. ³⁴ ἔλυσεν A: δέλυσεν c. ³⁵ ὁ γὰρ A: ὅπερ c.
³⁶ σκηνῇ add. A. ³⁷ ἀπαντλουμένου B: ἀπαντλωμένου c. ³⁸ ἔλαιου γεύσει c. ³⁹ σιλβότητα — λιπαρό-
τητα A. ⁴⁰ θαυμαστὸν A. ⁴¹ ὅτι] c. 77. ⁴² τῷ σωφρονεῖν] τὸ φρονεῖν B. ⁴³ ὅτι] c. 32. ⁴⁴ Ἀρμίνοῦ c.
⁴⁵ τῆς Κελτικῆς om. B. ⁴⁶ τὸ μὲν] c. 9. ⁴⁷ τὸ γενναῖον τῆς ψυχῆς c. ⁴⁸ ὅτι] c. 43. ⁴⁹ μὲν add. A.
⁵⁰ τάλαντα τὰ πολλὰ c. ⁵¹ πιστεύσῃ c. ⁵² μόνον εὐμένη ex B. ⁵³ ὅτι] comparat. c. 2.

polemicus [id est *militaris*] bello possidens securitatem.

E Sertorii Vita.

Agenti Sertorio in Hispania nautæ quidam ei occurrunt, qui nuper ex Atlanticis insulis redierant. Dux sunt insulæ stricto admodum freto distinctæ, decem stadiorum millibus ab Africa remotæ: eademque insulæ Beatorum Fortunatæ, dicuntur. Imbribus modicis idque raro rigantur, plerumque lenibûs ac roscidis ventis perflatæ, non arationibus modo et plantationi fertilem terram præbent, sed et ultro fruges effundunt, quæ sua et copia et dulcedine sufficiant ad alendum otiosum, et nullis negotiis deditum populum. Aer innoxius est, annique tempestates mediocri mutatione iis in insulis variantur. Etenim qui versus eas partes a terra feruntur boreæ et subsolani, cum in vastum ob longitudinem distantie incidunt locum, dissipantur, et antequam eo perferantur, concidunt; Cauri autem et Zephyri qui ab alto circumflant **397a**, pluvias a mari modicas rarasque infundunt, plerumque humectis serenitatibus refrigerant, incolasque placide alunt. Ita usque ad barbaros etiam constans et probata percrebuit opinio, esse illis in insulis Elysios istos campos, et beatorum, quam descripsit Homerus, habitationem. His de rebus ut auditu percepit Sertorius, mirabilis eum invasit amor eas insulas incolendi, tyrannideque et bellis evitatis in pace et quiete vivendi. Verum turbavit et dissipavit hunc amorem Cilicum adventus, et novorum bellorum administratio.

Sertorium memoriæ proditum est, neque voluplati, neque metui obnoxio ingenio fuisse: natura et imperterritum rebus adversis, et qui res secundas moderate ferret; neminem eo tempore duces magis aperta prælia vitasse, callidissimum vero furtivis belli operibus, in occupandis locis natura munitis, et fluminibus trajiciendis, aliisque id genus rebus quæ celeritate, astutia, et mendacio conficiuntur, perliberalem in præmiis virtutum conferendis, in suppliciis moderatum. Quanquam extremo vitæ cursu videtur id quod in obsides statuit, ostendisse animum ejus non vere mansuetum fuisse, sed crudelitatem ejus arte quadam necessitatis causa fuisse celatam. Mihi autem ut veram virtutem rationeque recta stabilitam, nunquam videtur fortunæ vis in contrarium posse converti, ita consilia tamen alias recta bonasque naturas indigne gravibus calamitatibus afficias, non absurdum puto credere una cum fortuna mutari. Id quod ego tum Sertorio accidisse puto, jam fortuna eum desituente, rebusque ipsis exasperatum injurias malorum atrocius ultum arbitror.

A ὁ τῆς ἀσφαλείας τὴν πλεονεξίαν προτιμῶν, πολέμικος δὲ ὁ τῷ πολέμῳ κτώμενος τὴν ἀσφάλειαν.

Ἐκ τοῦ Σερτωρίου.

Ὅτι ³⁹ διατρίβοντι, φησὶ, Σερτωρίῳ περὶ Ἰθέρϊαν ναυταὶ τινες ἐντυγχάνουσιν αὐτῷ ἐκ τῶν Ἀτλαντικῶν νήσων ἀναπεπλευκότες, αἱ δύο μὲν εἰσι λεπτῶ παντάπασι πορθμῷ διαιρούμεναι, μυρίου δὲ ἀπ' ἔχουσι Λιθύης σταδίου, καὶ ὀνομάζονται Μακάρων. Ὅμβροι δὲ χρώμεναι μετρίοις σπανίως, τὰ πλεῖστα πνεύμασι μαλακοῖς καὶ δροσοδόλοις καταπνεόμεναι ⁴⁰, οὐ μόνον ἀροῦν καὶ ⁴¹ φυτεύειν παρέχουσιν ἀγαθὴν καὶ πόιον χώραν, ἀλλὰ καὶ καρπὸν αὐτοφυῆ φέρουσιν, ἀποχρῶντα πληθεῖ καὶ γλυκύτητι βόσκειν ἀνευ πόνων καὶ πραγματείας σχολάζοντα δῆμον. Ἄθρ δὲ ἄλυπος ὥρων τε κράσει ⁴² καὶ μεταβολῆς μετριότητι ⁴³ κατέχει τὰς νήσους. [1201 R.] Οἱ γὰρ ἐνθένδε τῆς γῆς ἀποπνεόντες ἔξω Βορέαι καὶ Ἀπ' ηλιῶται διὰ μήκος ἐκπεσόντες εἰς τόπον ἀγανῇ διασπείρονται καὶ προαπολείπουσιν· πελάγιοι δὲ περιβέοντες Ἀργεῖσαι καὶ Ζέφυροι βληχρὸς μὲν ⁴⁴ ὑετοῦς καὶ σποράδας ἐκ θαλάττης ἐπάγοντες, τὰ δὲ πολλὰ νοτεραίς αἰθρίαις ἐπιψύχοντες, ἡσυχῇ τρίψουσιν. Ὅστε μὲχρι τῶν βαρβάρων διτχθαι πίστιν ἰσχυράν αὐτοῖσι τὸ ἥλυσιν εἶναι πεδίων καὶ τὴν τῶν εὐδαιμόνων οἰκῆσιν, ἣν Ὀμηρὸς ὕμνησε. Ταῦτα ὁ Σερτώριος ἀκούσας ἔρωτα θαυμαστὸν ἔσχεν οἰκῆσαι τὰς νήσους καὶ ζῆν ἐν ἡσυχίᾳ, τυραννίδος ἀπαλλαγείς καὶ πολέμων ἀπαύστων. Ἀλλὰ διεμάραναν αὐτοῦ καὶ περισπάσαν τὴν ἔρωτα ἦ τε κίνησις τῶν μετ' αὐτοῦ Κιλικίων ἐκτραχθεῖσα καὶ νεωτέρων φροντὶς πολέμων.

Ὅτι ⁴⁵ λέγεται (φησὶν) ⁴⁶ ὁ Σερτώριος οὔτε ὕψ' ἡδονῆς οὔτε ὑπὸ δέους εὐάλωτος γενέσθαι, φύσει δὲ ⁴⁷ ἀνέκπληκτος· παρὰ ⁴⁸ τὰ δεῖνὰ καὶ [648 H.] μέτριος ⁴⁹ ἐνεργεῖν εὐτυχίαν· οὐδενὸς μέντοι οὔδ' ἐπὶ εὐθυμαχίαν ἀτολμότερος τῶν καθ' ἑαυτὸν ἡγεμόνων, ὅσα δὲ κλοπεῖας ⁵⁰ ἐν πολέμοις ἔργα καὶ πλεονεξίας περὶ τόπους ὄχυρους καὶ διαβάσεις τάχους δεομένας, ἀπάτης τε καὶ ψευδῶν ἐνδέονται, σοφιστῆς δευνότατος. Ἐν δὲ ταῖς τιμαῖς τῶν ἀνδραγαθημάτων δαψιλῆς φαινόμενος, περὶ τὰς τιμωρίας ἐμετρίαζε τῶν ἀμαρτημάτων· καίτοι δοκεῖ περὶ τὸν ἔσχατον αὐτοῦ βίον ὠμότητος· ⁵¹ καὶ βαρύτητος τὸ περὶ τοὺς ὁμήρους προαχθῆναι ⁵² ἔργον ἐπιδείξειαι τὴν φύσιν οὐκ οὖσαν δ' ἤμερον, ἀλλ' ἀπεχομένην ⁵³ λογισμῷ διὰ τὴν ἀνάγκην. Ἐμοὶ δ' ἀρετὴν μὲν εἰλικρινῇ καὶ κατὰ λόγον συνεστῶσαν οὐκ ἂν ποτε δοκεῖ τύχη τις ἐκστῆσαι πρὸς τούναντίον· ἄλλως δὲ προαιρέσεις καὶ φύσεις χρηστὰς ὑπὸ συμφορῶν μεγάλων παρ' ἀξίαν κακωθεῖσας οὐκ ἀδύνατον τῷ δαίμονι συµμεταβαλεῖν τὸ ἦθος· ὁ καὶ Σερτώριον οἶμαι παθεῖν, ἥδη τῆς τύχης αὐτὸν ἐπιλεπούσης ⁵⁴ ἐκτραχυνόμενον ὑπὸ τῶν πραγμάτων καὶ γινόμενον πονηρὸν ⁵⁵ πρὸς τοὺς ἀδικούντας.

VARIE LECTIONES.

³⁹ ὅτι c. 8. ⁴⁰ καταπνεόμεναι add. B. ⁴¹ ἀροῦν ἀλλὰ καὶ c. ⁴² κράσις ⁴³ μετριότης B. ⁴⁴ καὶ βληχρὸς c. ⁴⁵ ὅτι A: ὅτε c. ⁴⁶ φησὶν c. 10. ⁴⁷ δὲ A: τε c. ⁴⁸ παρὰ A: περὶ c. ⁴⁹ καὶ μέτριος A: μετρίως c. ⁵⁰ κλοπεῖας c. ⁵¹ τε add. A. ⁵² προαχθῆναι c. ⁵³ ἐπεχομένην B. ⁵⁴ ἐπιλεπούσης A. ⁵⁵ γινόμενον πονηρὸν B: γινόμενον πονηρὸν c.

Ἐκ τοῦ Δημητρίου.

Ἵτι⁷¹ Δημήτριος, φησὶ, μεγέθει μὲν ἦν τοῦ πατρὸς ἐλάττω, καίπερ ὦν μέγας, ἰδέα δὲ⁷² καὶ κάλει προσώπου θαύματος καὶ περιττός, ὥστε τῶν πλατύντων καὶ γραφόντων μηδένα τῆς ὁμοιότητος ἐφικέσθαι. Τὸ γὰρ αὐτὸ χάριν καὶ βάρος καὶ φόβον καὶ ὦραν εἶχε, καὶ⁷³ συγκράτο⁷⁴ τῷ νεαροῦ καὶ ἱταμῷ δυσμύμητος ἡρωϊκῇ τις ἐπιφάνεια καὶ βασιλικὴ σεμνότης. Οὕτω δὲ πῶς καὶ τὸ ἦθος ἐπεφύκει πρὸς ἐκπλήξιν ἀνθρώπων ἅμα καὶ χάριν.

Ἵτι⁷⁵ τὸ ὑπερφύεστατον ἐνθύμημα τοῦ Στρατοκλέους φησὶν· οὗτος· γὰρ ἦν ὁ τῶν σοφῶν τούτων καὶ περιττὸς καινουργὸς ἀρσεκουμάτων. Ἐγραψεν ὅπως οἱ πεμπόμενοι κατὰ ψήφισμα δημοσίᾳ⁷⁶ πρὸς Ἀντίγονον ἢ Δημήτριον ἀντὶ πρεσβευτῶν θεωροὶ λέγοντο, καθάπερ οἱ Πυθοὶ καὶ Ὀλυμπιάζε τὰς πατρίους θυσίας ἀπάγοντες ἐν ταῖς Ἑλληνικαῖς ἑορταῖς. Οὕτω δὲ καταμακώμενοι τοῦ Δημητρίου προσδιέφθειραν αὐτὸν οὐδὲ⁷⁷ ἄλλως ὑγιαίνοντα τὴν διάνοιαν. Ἵτι⁷⁸ Ἀθηναῖοι, πολιορκουῦντος αὐτοὺς Φιλίππου, γραμματοφόρους ἐλόντες τὰς μὲν ἄλλας ἀνέγνωσαν ἐπιστολάς, μόνην δὲ τὴν Ὀλυμπιάδος οὐκ ἔλυσαν, ἀλλ' ὥσπερ ἦν κατασσημασμένη⁷⁹, πρὸς ἐκεῖνον ἀπέλυσαν. [1204 R.] Ἵτι⁸⁰ οὐδὲν φησιν οὕτω βασιλεὶ προσήκειν ὥς τὸ τῆς δίκης ἔργον Ἀρχὴ μὲν γὰρ τύραννος, ὥς φησι Τιμόθεος, νόμος δὲ πάντων βασιλεὺς κατὰ Πίνδαρόν ἐστιν. Ἵτι⁸¹ μέχρι Δημητρίου τοῦ Ἀντιγόνου παιδός, δὲ καὶ⁸² Πολιορκητῆς ἐπωνομάζετο⁸³, οὐδέ τις εἶδεν ἀνθρώπων οὔτε πεντεκαίδεκῃ ναῦν⁸⁴· πρότερον οὔτε ἐκκαίδεκῃ⁸⁵· ὕστερον δὲ καὶ⁸⁶ τεσσαρακοντῇ Πτολεμαῖος ὁ Φιλοπάτωρ ἐναυπηγήσατο, μήκος [619 H.] διακοσίων ὀγδοήκοντα πηχῶν, ὕψος δὲ ἑξ· ἀκροστολίου πεντήκοντα, δευτείν δεόντων, ναῦταις δὲ χωρὶς ἐρετῶν ἐξηρτυμένην τετρακοσσίους, ἐρέταις δὲ τετρακισχίλιους, χωρὶς δὲ τούτων, ὅπλιτας δεχομένην ἐπὶ τε τῶν περὶδων καὶ τοῦ καταστρώματος ὀλίγω τρισχιλίων ἀποδέοντας. Ἀλλὰ (ναῦται ὕ', ἐρέται δ', ὅπλιται παρὰ μικρὸν γ', ὁμοῦ δ' ὕ) θείαν μόνην ἐκείνη παρέσχε, καὶ μικρὸν ὅσον διαφέρουσα τῶν μονίμων⁸⁷ οἰκοδομημάτων φανῆναι ποδὸς ἐπίδειξιν, οὐ χρεῖαν, ἐπισφαλῶς καὶ δυσέρως ἐκινήθη.

Ἐκ τοῦ Ἀντωνίου.

Ἵτι⁸⁸ Ἀντώνιος, φησὶν⁸⁹, ἡγνός τε πολλὰ τῶν ὑπ' αὐτῷ⁹⁰ γινόμενων, οὐχ οὕτω ῥάθυμος ὥν ὡς ἀπληγῆτα πιστεύων τοῖς περὶ αὐτόν· ἐνὴν γὰρ ἀπλότης τῇ ᾗθει, καὶ βραδείᾳ μὲν⁹¹ αἰσθησίς, αἰσθανόμενος δὲ τῶν ἀμαρτανόμενων ἰσχυρὰ μετάνοια καὶ πρὸς αὐτοὺς ἐξομολόγησις τοὺς ἀγνωμονηθέντας, μέγας δὲ καὶ περὶ τὰς ἀμοιβὰς· καὶ περὶ τὰς τιμωρίας· μᾶλλον γὰρ μὴν ἐδόκει χαριζόμενος ἢ κολάζων ὑπερβάλλειν τὸ μέτριον. Ἡ δὲ περὶ τὰς παιδείας καὶ τὰς σκώφεις ὕβρις ἐν αὐτῇ⁹² τὸ φάρμακον εἶχεν.

VARIAE LECTIONES.

⁷¹ ὅτι] c. II. ⁷² δὲ om. B. ⁷³ εἶχε] ἔχει A. ⁷⁴ συνεκράτο A. ⁷⁵ ὅτι] c. XI. ⁷⁶ δημοσίᾳ A. ⁷⁷ οὐδὲν c. ⁷⁸ ὅτι] c. XXII. ⁷⁹ κατασσημασμένη A. ⁸⁰ ὅτι] c. XLII. ⁸¹ ὅτι] c. XLIII. ⁸² καὶ add. A. ⁸³ ἐπωνομάζετο B: ὀνομάζετο c. ⁸⁴ ναῦν ⁸⁵ ἐκκαίδεκῃ om. A. ⁸⁶ καὶ om. A. ⁸⁷ μονίμων A: νομίμων c. ⁸⁸ ὅτι] c. XXIX. ⁸⁹ φησὶν add. A. ⁹⁰ αὐτῷ B. ⁹¹ μὲν A, τις B: δὲ c. ⁹² αὐτῇ c.

NOTÆ.

(76) Herodot. Thalia, et Orig. lib. Contra Celsum, v. 262, edit. August. Vind.

PATROL. GR. CIII.

A

Ex Demetrii Vita.

Demetrius statura patre fuit inferior, tametsi magnus; figura autem et pulchritudine faciei ita insigni et eximia, ut eam fingendo pingendoque assequi nemo potuerit. Nam una cum venustate et elegantia gravitas terrorque in vultu inerat, et heroica quædam ac regia majestas juvenili alacritati admista. Sic ingenium quoque erat, et ad perterrendos homines, et ad conciliandam sibi eorum gratiam aptum.

Insolentissimum fuit Stratoelis 397b (is enim scitarum istarum fuit et subtilium, auctor blanditiarum) commentum, qui legem promulgavit, ut si qui publico edicto ad Antigonum vel Demetrium mitterentur, ii non legati, sed theori, id est consultores nominarentur: quod nomen eorum est, qui Pythiæ aut Olympiæ a maioribus tradita sacrificia pro civitatibus in solemnī Græcorum conventu peragebant. His illi adulationibus Demetrium alioqui sana mente præditum demulcentes corruerunt. Athenienses obsessi a Philippo tabellarios intercipientes, lectis reliquis epistolis, missam ab Olympiade non aperuerunt, sed obsignatam adhuc Philippo miserunt. Neque vero ulla regi convenientior actio est quam justitiæ exsecutio. Mars enim, ut Timotheus ait, tyrannus est, legem vero omnium regem Pindarus appellat (76). Usque ad Demetrium Antigoni, qui Poliorcetes appellabatur, nemo hominum viderat ante quindecimem aut sedecimem. Postea quidem temporis Ptolemæus Philopator quadragintarem construxit, longam 280, altam ab imo fundo usque ad summum puppis 48 cubitos, remigibus quater mille, et nautis præterea quadringentis instruebatur, recipiebatur classiariorum in foris et tabulato prope tria millia (sed nautæ 400, remiges 4000, et milites 3000; erant in summa 7400). Verum hæc navis spectaculo magis et ostentationi quam usui fuit, quod difficulter neque sine periculo commoveri posset, parumque ab ædificiis fixis differret, οἰκοδομημάτων φανῆναι ποδὸς ἐπίδειξιν, οὐ χρεῖαν,

Ex Antonii Vita.

Multa Antonius ignoravit, non tam ob socordiam, quam si xplicitatem, qua ductus facile suis credebat. Erat enim simplici ingenio, et tarde sentiebat; cum autem sensisset se peccasse, gravi movebatur poenitentia, et apud eos ipsos quos offendisset, confitebatur. Magna et supplicia et præmia irrogabat, modi tamen in gratificando, quam puniendo erat negligentior. Joci autem ejus nimisneque dicacitati hoc aderat remedium, quod se vicissim morderi patiebatur, neque minori cum voluptate ridebatur, quam

ridebat, quæ res illi maximo fuit malo. Qui enim libere secum jocarentur, **398a** ab eis serio loquentibus nequaquam putabat sibi adulari: itaque laudando facile decipiebatur. Non enim intelligebat esse, qui adulationi libertatem veluti subausterum condimentum admiscerent, quo protervæ inter pocula loquacitati tædium et satietatem dimoveant, idque consequantur, ut assentantes et concedentes, quoties de re gravi sermo incideret, non gratiam captare, sed prudentia inferiores videantur.

Ex Pyrrhi Vita.

Fuit Pyrrhus vultu regio quidem, sed terribiliore quam venerabiliore. Non habuit multos dentes, sed supra erat unum os continuum, in quo dentium intervalla tenuibus veluti sulcis detinebantur. E liene laborantibus salutem afferre credebatur, si gallum album mactans, supinatis illis dextro pede leviter viscera premeret, neque fuit quisquam ita vel pauper vel vilis, cui rogatus eam medicinam facere dedignaretur; gallum ipse Pyrrhus accipiebat atque immolabat, iisque ei erat honor gratissimus. Et ferunt pedis ejus pollicem vim divinam habuisse, atque etiam cremato post mortem corpore, hunc illæsum intactumque ab igne fuisse repertum.

Ex Marii Vita.

Mario et temperantiæ ac tolerantæ testimoni perhibentur; et hujus quidem indicium exstat. Varicibus enim magnis cum utrumque ejus crus laboraret, deformitatem ægre ferens, medicum accersivit, eique non ligatus crus alterum præbuit, ac nihil ipse motus, nullo edito gemitu, constanti vultu tacitus incredibiles secturæ dolores pertulit; ad alterum transeunte medico, non sustinuit, remedium hoc non dignum esse inouiens, cujus causa tanti cruciatus tolerarentur.

Marius ex Africa cum exercitu transvectus et consulatum accepit, et triumphum duxit, Jugurtham captivum incredibile Romanis spectaculum exhibens, quo vivo victoriam de hostibus nemo ne sperasset quidem: adeo ad omnem fortunam se accommodare callidus, astutiæ magnæ admistam ferociam habebat. In triumpho præterea illata narratur auri ter mille ac septem pondo, argenti non signati quinque millia 775, signati 287 millia denarium.

Solent milites laboriosos, quique taciti prompte **398b** imperata faciunt, mulos *Marianos* appellare (erat enim Marius indefatigabilis), quod sua ipsi facerent, et eum hac in re imitarentur. Quidam quia Marius olim sub Scipione militans curioso

ἀντισκῶψαι γὰρ ἐξῆν⁹³ καὶ ἀνθυβρίσαι, καὶ γελῶμενος ἢ γελῶν ἔχαιρε. Καὶ τοῦτο διελημνήματο τὰ πολλὰ τῶν πραγμάτων· τοὺς γὰρ ἐν τῷ παίξειν παρῆρσιαζομένους οὐκ ἂν οἰηθείς σπουδάζοντας⁹⁴ κολακεύειν αὐτὸν, ἡλίσκετο βρδείως ὑπὸ τῶν ἐπαίων, ἀγνοῶν ὅτι τὴν παρῆρσιάν τινες ὡς ὑποστύφον ἡδυσμα τῇ κολακείᾳ παραμιγνύντες ἀφήρουν τὴν πλῆσμιον, τῇ παρὰ τὴν κύλικα θρασυτητί καὶ λαλιᾷ διαμηχανώμενοι τὴν τῶν πραγμάτων ὕψεσιν καὶ συγκατάθεσιν, ὡς μὴ πρὸς χάριν ὀμιλεῖν, ἀλλὰ τῷ φρονεῖν ἡττημένων φαίνεσθαι.

Ἐκ τοῦ Πύρρου.

Ἵτι⁹⁵ Πύρρος, φησί, τῇ μὲν ἰδέᾳ τοῦ προσώπου φοβερώτερον⁹⁶ ἦν ἔχων⁹⁷ ἢ σεμνότερον καὶ βασιλικότερον, ^B πολλοὺς δὲ ὀδόντας οὐκ εἶχεν, ἀλλ' ἐν ὅσῳ συνεχὲς ἦν, ἀνωθεν ὅσον λεπταῖς ἀμυχαῖς τὰς διαφυὰς ὑπογεγραμμένον⁹⁸ τῶν ὀδόντων. Τοῖς δὲ σπληνιῶσιν ἐδόκει βοηθεῖν ἀλεκτρούνα θύων λευκὴν, ὑπτίων τε κατακειμένων τῷ δεξιῷ ποδὶ πιάζων ἀτρέμα τὸ σπλάγχχνον. Οὐδεὶς δ' ἦν πένις οὔτε ἄδοξος οὕτως ὥστε μὴ τυχεῖν τῆς λατρείας δεηθείς. Ἐλάμβανε δὲ καὶ τὸν ἀλεκτρούνα θύσας· καὶ τὸ γέρας τοῦτο ἡδίστον ἦν αὐτῷ. Λέγεται δὲ τοῦ ποδὸς ἐκείνου τὴν μείζονα δάκτυλον ἔχειν δύναμιν⁹⁹ ἰδίαν, ὥστε μετὰ τὴν τελευτὴν τοῦ λοιποῦ σώματος κατακαίντος ἀπαθῆ καὶ ἀθικτον¹⁰⁰ ὑπὸ τοῦ πυρὸς εὐρεθῆναι.

Ἐκ τοῦ Μαρίου.

Ἵτι¹⁰¹ τῷ Μαρίῳ (φησί) καὶ σωφροσύνην καὶ καρτερίαν μαρτυροῦσιν, ἢ· δεῖγμα [650 H.] καὶ τὸ περὶ τὴν [1205 R.] χειρουργίαν ἐστίν. Ἰξὼν γὰρ ἀνάπλεως ἄμφω τὰ σκέλη γεγώνως καὶ τὴν ἀμορφίαν δυσχεραίνων ἔργω παρασχέιν ἐαυτόν. Καὶ παρῆρξεν ἄδετος θάτερον σκέλος οὐδὲ κινήσει, οὐδὲ στενάξας, ἀλλὰ καθεστῶτι τῷ προσώπῳ καὶ μετὰ σιωπῆς ὑπερβολάς¹⁰² τινὰς ἀλγυδόνων ἐπὶ ταῖς τομαῖς ἀνασχόμενος. Τοῦ δὲ λατροῦ μετιόντος ἐπὶ θάτερον οὐκέτι παρέσχε, φήσας ὁρᾶν τὸ ἐπινόρθωμα τῆς ἀλγυδόνος οὐκ ἄξιον.

Ἵτι¹⁰³ Μάριος ἐκ Αἰθύης μετὰ τοῦ¹⁰⁴ στρατεύματος ἀνακομισθεὶς τὴν τε ὑπατείαν ἀνέλαθε καὶ τὸν θρίαμβον εἰσήλασεν, ἄπιστον ἐπιδειξάμενος θέαμα Ῥωμαίοις, Ἰουγούρθαν αἰχμάλωτον, οὗ ζῶντος οὐδ' ἂν εἰς ἡλπίσε πολεμίων κρατήσιν· οὕτως¹⁰⁵ ἦν ποιχίλος ^D ἀνὴρ τυχᾶς ὀμιλῆσαι, καὶ πανουργία πολλῇ μεμιγμένον ἔχων τὸ θυμοειδές. Ἐν δὲ τῷ θριάμβῳ κομισθῆναι λέγουσι χρυσίου¹⁰⁶ μὲν ἐπτά καὶ τρισχίλια λίτρας, ἀργύρου δὲ ἀσήμου εἴφοι¹⁰⁷, νομίσματος· δὲ δραχμᾶς¹⁰⁸ ζ', ἐπὶ μυριάσιν ἧ' καὶ κ'.

Ἵτι¹⁰⁹ τοὺς φιλοπόνους καὶ σιωπῇ μετ' εὐκολίας τὰ προστασσόμενα πράττοντας (ἄρτους γὰρ ἦν ὁ Μάριος· καὶ αὐτουργεῖν τὰ πολλὰ, καὶ μιμεῖσθαι διδάττειν αὐτὸν καὶ ἐξομοιοῦσθαι τοὺς στρατιώτας) ἡμῖν¹¹⁰ *Μαριανούς* ὠνόμαζον. Οἱ δὲ, ὅτι¹¹¹ Μάριος,

VARIE LECTIONES.

⁹³ ἐξῆν A: ἐχρῆν C. ⁹⁴ σχολάζοντας B. ⁹⁵ ὅτι C. III. ⁹⁶ φοβερώτερος A. ⁹⁷ ἢ ἡθος AB. ⁹⁸ βασιλικὸν B. ⁹⁹ ὑπογεγραμμένον C. ¹⁰⁰ δύναμιν ἔχειν C. ¹⁰¹ ἀθικτον A: ἄλυτον C. ¹⁰² ὅτι C. VI. ¹⁰³ ὑπερβολάς τινὰς A: τινὸς ὑπερβολὰς καὶ C. ¹⁰⁴ ὅτι C. XII. ¹⁰⁵ τοῦ οὐμ. B. ¹⁰⁶ οὗτος A. ¹⁰⁷ χρυσίον A. ¹⁰⁸ δραχμᾶς A: δὲ δραχμᾶς C. ¹⁰⁹ ὅτι C. XIII. ¹¹⁰ ὅτι C. XVI.

φθίν, ὑπὸ Σκηπίωνι¹³ πάλαι στρατευόμενος, καὶ πολυπραγμονοῦντι περὶ τε τῶν ὀπλῶν καὶ τῶν ὑποζυγίων τὸν στρατιωτὴν προσήγαγεν ἵππον τε κάλλιστα τεθραμμένον καὶ ἡμίονον εὐεξία καὶ πραότητι καὶ βῶμῃ διαφέροντα πολλὸν τῶν ἄλλων. Ἡσθέντος δὲ τοῦ στρατηγοῦ τοῖς τοῦ Μαρίου θρέμμασι καὶ πολλάκις αὐτῶν μνησθέντος, οὕτως ἄρα τοὺς σκώπτοντας ἐν ἐπαίνῳ τὸν ἐνδελεχῆ καὶ τλήμονα καὶ φιλόπονον *Marianὸν ἡμίονον* προσαγορεύειν.

"Οτι Τεύτονας Μαρίου καταπολεμήσαντος, μυριάδας δέκα, Μασσαλιῶται¹⁴ τοῖς ὀστέοις λέγονται περιθρηγκῶσαι¹⁵ τοὺς ἀμπελώνας· τὴν δὲ γῆν, τῶν νεκρῶν καταναλωθέντων ἐν αὐτῇ καὶ διὰ χειμῶνος ὁμῶς ἐπιπεσόντων, οὕτως ἐκλιπανθῆναι καὶ γενέσθαι διὰ βάρους ἀνάπλεω¹⁶ τῆς σηπεδόνης ἐνδύσης, ὥστε καρπῶν υπερβάλλον εἰς ὥρας πλήθος ἐξενεγκεῖν, καὶ μαρτυρῆσαι τῇ Ἀρχιλόχῳ λέγοντι παινεσθαι πρὸς τοῦ τοιοῦτου¹⁷ τὰς ἀρούρας. Ἐπεικῶς δὲ ταῖς μεγάλαις μάχαις ἐξαισίους ὑετοῦς ἐπικαταβρῆγγυσθαι λέγουσιν, εἴτε δαιμονίου τινὸς τοῖς καθαρῶς καὶ διηπετέσιν ἀγνίζοντος ὕδασι καὶ κατακλύζοντος, εἴτε τοῦ φόνου καὶ τῆς σηπεδόνης ἐξανείσσης ὕγρὰν καὶ βαρεῖαν ἀναθυμίασιν, ἣ τὴν ἀέρα συνίστησιν, εὐτρεπτον ὄντα καὶ βάρειος μεταβάλλειν ἐπὶ πλείστον ἀπὸ σμικροτάτης ἀρχῆς. "Οτι¹⁸ ἄξιον θαυμάσαι τοὺς Κουρνούτους θεράποντας. Πολλὸν γάρ ἐν στασιαζούσῃ τῇ πόλει θανάτῳ καὶ τῶν ἀναιτιῶν καταψηφισαμένων, καὶ μυρίων σφαγῶν καὶ ποικίλων προσιθόντων, οὗτοι τὸν δεσπότην ἀποκρύψαντες, νεκρὸν δὲ τινα τῶν πολλῶν ἀναρτήσαντες· ἐκ τοῦ τραχήλου καὶ περιθέντες αὐτῷ χρυσοῦν δακτύλιον ἐπεδείκνυνον [651 H.] τοῖς Μαρίου δορυφόροις, καὶ κοσμήσαντες ὡς ἐκείνον αὐτὸν ἔθαπτον. Ὑπενόησε δὲ οὐδεὶς, ἀλλ' οὕτω λαθὼν ὁ Κουρνούτος ὑπὸ τῶν αἰκιστῶν εἰς Γαλατίαν διεκομίσθη.

Ἐκ τοῦ Ἀράτου.

"Οτι¹⁹ ὁ Ἀράτος, φησὶ, λαμπρῶς²⁰ κατὰ Ἀριστίππου τοῦ τυράννου καὶ κατὰ τῶν σὺν αὐτῷ ἀριστεύσας, πρὸντος καὶ αὐτοῦ τοῦ τυράννου ὑπὸ Κρητῆσις, Τραγίσκου²¹ τοῦνομα, καὶ τοῦ πλήθους [1208R.] τῶν ἄλλων ὄντων· αὐτῶν ἀναιρεθέντων, καὶ μηδένα τῶν αὐτοῦ στρατιωτῶν ἀποβαλὼν, ὁμῶς οὐκ ἔλαθε τὸ Ἄργος· οὐδὲ ἡλευθέρωσε τοὺς ἐν αὐτῷ τῶν περὶ Ἄγιν καὶ τὸν νεώτερον Ἀριστόμαχον μετὰ δυνάμει βασιλικῆς παρσιπεσόντων καὶ κατασχόντων τὰ πράγματα. Τὸ μὲν οὖν πολὺ τῆς διαβολῆς καὶ λόγους καὶ σκώμματα καὶ βωμολοχίας παρεῖλετο τῶν κολακευόντων τοὺς τυράννους, καὶ διεξίόντων, ἐκείνοις χαριζομένων, ὡς τοῦ στρατηγοῦ τῶν Ἀχαιῶν ἐκταράττειτο μὲν ἡ κοιλία παρὰ τὰς²² μάχας, κίρκος δὲ καὶ Πιργγος προσπίπτει²³ ἅμα τῇ παραστήνῃ τὸν σάλπιγκτήν²⁴, ἐκτάξας δὲ τὴν δύναμιν καὶ τὸ σύνθημα παρεγγύσας, καὶ πυθόμενος τῶν ὑποστρατηγῶν μή τις αὐτοῦ χρεῖα παρόντος, βεβλήσθαι γὰρ τοὺς ἀστραγάλους, ἀπέρχοντο, καταδοκῆτων

A arma et carros inspicienti, adduxit bellicosum equum optime enutritum, et mulam cæteris habiliorem et cicuritate et robore præstantem multo; cumque imperator Marii jumentis oblectaretur, et sæpe eorum recordaretur, inde ortum ut qui per cavillum ob laborum assiduitatem et tolerantiam laudaretur, *Marianus mulus* appellaretur.

Devictis centum millibus Teutonum a Mario, Massilienses ferunt ossibus vineas sepiisse: tellurem vero consumptis in ea cadaveribus, ac per hiemem imbris delapsis, ita pinguem redditam, putredine in profundum penetrante repletam, ut legitimo tempore abunde fructuum protulerit, et B quod Archilochus dixit, hoc modo agros pinguescere, id tum fuisse confirmatum. Neque abs re est, quod post magna prælia immodiæ pluviæ decidunt: sive deus aliquis terram puris et cœlestibus aquis lustrat atque proluit, sive cadaveribus et pinguedine humidam gravemque emittentibus exhalationem, ita aer coit, alioquin facile etiam levissimis de causis mutationi obnoxius. Digni itaque admiratione Cornuti servi: multis enim bello civili morte sine causa condemnatis, variisque cadibus perperatis, cum herum suum occultassent, aliud quoddam cadaver de mortuorum acervo arreptum collo trahentes, aureum anulum digito accommodantes, Marianis ita satellitibus ostenderunt, et ornato funere, quasi herile esset sepeliverunt: neque id quisquam sensit, eoque modo Cornutus clam opera servorum in Galliam evasit.

Ex Arati Vita.

Arato cum Aristippo et militibus acri pugna conegrediente, et tyranno a Crete quodam nomine Tragisco necato, et 399 a amissis ipsorum plusquam 1500 viris, et nemine suorum amisso, Argos tamen neque cepit neque liberavit. Agis enim et Aristomachus minor cum exercitu regio irruperant eo, et rerum potestatem occupaverant. Magnam quidem partem cavillorum, dicteriorumque et scurrilium insectationem, quibus eum adulatores tyrannorum traD ducebant, refutavit; qui in gratiam dominorum dictitare solebant, duci Achæorum tempore prælii alvum conturbari, vertiginem et gravem soporem oboriri simul atque tubæ sonitum exaudivisset. Itaque ut primum aciem instruxisset, et tesseram dedisset, percontari solitum centuriones, et quid sua præsentia opus foret, jacta jam alea; atque ita digredientem quam longissime, eventum pugnae exspectare. Hæc quidem ita obtinuit opinio, ut philosophi etiam in scholis disputent, tremorne cordis

VARIE LECTIONES.

¹³ σκηπίωνι A. ¹⁴ Μασσαλιῶται B, Μασσαλιῆται A, Μασαλιῆται C. ¹⁵ περιθρηγκῶσαι A: περιθρηγκῶσαι C. ¹⁶ ἀνάπλεω B. ¹⁷ τοῦ τοιοῦτου B et corr. A: τὸ τοιοῦτο C. ¹⁸ ὅτι] c. xii. ¹⁹ ὅτι] c. xxix. ²⁰ λαμπρῶς καὶ κατὰ C. ²¹ Τραγίσκου C. ²² τὰς add. A. ²³ προσπίπτει B: προσπίπτει C. ²⁴ σάλπιγκτήν C.

et mutatio coloris, et alvi solutio præsentē periculo timidorum sit, an cujusque intemperiei in corpore et frigiditatis; Aratum enim bonum semper ducem habitum, cui tamen ea semper in obeundis periculis acciderint. Quia antiqua lex erat, ne quis intra muros sepeliretur, eamque legem magna comitabatur superstitio, Delphos miserunt ea de re sciscitatum Pythiam, quæ permisit. Et tum cæteri Achæi, tum vero Sicyonii gavisī sunt, mutatoque in festivitatem luctu, coronati albisque induti vestibus corpus ejus statim in urbem deportarunt, præanes choreis accinentes: ac loco delecto qui omnium conspectui pateret, tanquam conditorem servatoremque urbis sepeliverunt. Loco etiamnum est nomen Arateum. Mortuus est specie familiaritatis veneno et dolis, cæde a Taurione perpetrata, Philippo Peloponnesio tyranno edicante, ut impune illi quæ fecisset cederent.

Ex Artaxerxis.

Mater Artaxerxis fuit Parysatis, solers sanè femina, et taxillos jacere non indocta. Metus tyrannus stimulus ad cædem acerrimus.

399^b Ex Agide (76) [Ex Cleomene].

Antigonus Macedoniæ rex vocatus ad auxilium ab Achæis contra Cleomenem, pugna superavit et fugavit Cleomenem, et cum esset Lacedæmone positus, humaniter cives tractavit, dignitatemque Spartæ nullo modo conculcavit, aut ludibrio habuit, sed leges remque publicam Spartanis reddidit, et in Macedoniam tertio die discessit, quod eam bello ardere atque a barbaris vastari inaudivisset. Jam et morbus ipsum occupaverat, in phthisim vehementem vergens, defluxumque ex capite continentem. Non tamen ei succubuit, sed ita in certamine pro regno suo perduravit, ut maxima parva victoria, ingentique barbarorum cæde peracta, majori cum gloria mortem obiret. Philarchus scribit eum in ipso prælio vociferatione corpus rupisse; quod vero non est dissimile. In confabulationibus hominum sciebatur, eum post prælium clamantem præ gaudio, *O pulchrum diem*, multum sanguinis exspuisse, acutaque febri decessisse.

Cum Cleomenes ab Antigono superatus in Ægyptum profugisset, initio a rege magno honore affectus est. Deinde hand longo post tempore sine injuria, propter iniquam suspicionem et malevolentiam accusatorum, deficiente erga eum affectu, conjectus est a rege in carcerem, ad mortem quesitus. Ille vero cum aliis sexdecim sociis cum gladiis domo

A πόρρωθεν τὸ συμβησόμενον. Ταῦτα γὰρ οὕτως ἰσχυροῦν, ὥστε καὶ τοὺς φιλοσόφους ἐν ταῖς σχολαῖς ζητεῖν²⁶ εἰ, τὸ πάλῃσθαι τὴν καρδίαν καὶ τὸ χρῶμα τρέπεσθαι²⁷ καὶ τὴν κοιλίαν ἐξυγραινέσθαι παρὰ τὰ φαινόμενα δεινὰ δειλιάς ἐστὶν ἡ δυσκρασίας τιλὸς περὶ τὸ σῶμα καὶ ψυχρότητος· τὸν γὰρ Ἀράτον δὲ μὲν ἀγαθὸν ἡγεῖσθαι στρατηγὸν, δὲ δὲ ταῦτα πάσχοντα παρὰ τοὺς ἀγῶνας. Ὅτι²⁸ νόμου (φησὶν) ὄντος ἀρχαίου μηδὲν θάπτεσθαι τειχῶν ἐντὸς, ἰσχυρὰ· τε²⁹ τῷ νόμῳ δεισιδαιμονίας προσούσης, ἐπεμψαν³⁰ εἰς Δελφούς ὑπὲρ τούτων ἐρησόμενοι τὴν Πυθίαν ἢ δὲ ἐπέτρεπε. Καὶ οἱ τε Ἀχαιοὶ ἅπαντες ἡσθῆσαν, καὶ διαφερόντως οἱ Σικυώνιοι, μεταβαλόντες³¹ εἰς ἐορτὴν τὸ πένθος, εὐθύς ἐκ τοῦ Αἰγίου τὸν³² νεκρὸν Ἀράτου ἐστεφανωμένοι καὶ λευχειμονοῦντες ὑπὸ παιάνων καὶ χορῶν εἰς τὴν πόλιν ἀνήγον³³, καὶ τόπον ἐξελομένοι περίοπτον, ὥσπερ οἰκιστὴν καὶ σωτήρα τῆς πόλεως ἐκδέεσαν καὶ καλεῖται μέχρι σχήματι φαρμάκῃ καὶ ὅλῃ γέγονε, Ταυρίωνος, Φιλίππου δὲ τοῦ Πελοποννησίου τυράννου, ὡς προστάξαντος.

Ἐκ τοῦ Ἀρτοξέρξου³⁴.

Ὅτι³⁵ ἡ τοῦ Ἀρτοξέρξου μήτηρ Παρύσατις θυμόσφορος ἦν γυνή, καὶ δεινή (φησὶ) κυβεύειν. Ὅτι³⁶ ἡ δειλία (φησὶ³⁷) φορικιώτατόν ἐστιν ἐν ταῖς τυραννίσιν.

Ἐκ τοῦ Ἀριδός.

Ὅτι³⁸ Ἀντίγονος (φησὶν) ὁ Μακεδονίας βασιλεὺς, ἐπικαλεσαμένων [652 H.] αὐτὸν ἐπὶ βοήθειαν κατὰ Κλεομένους Ἀχαιῶν, μάχῃ ἐνίκησε, καὶ ἐξ ἐφόδου πυγόντος Κλεομένους τὴν πόλιν παραλαβὼν, καὶ τοῖς Λακεδαιμονίοις φιλανθρωπῶς χρησάμενος, καὶ τὸ ἀξίωμα τῆς Σπάρτης οὐ προπηλαχίσας οὐδ' ἐνοβρίσας, ἀλλὰ καὶ νόμους καὶ πολιτείας ἀποδοῦς, ἀνεχώρησεν εἰς Μακεδονίαν ἡμέρᾳ τρίτῃ, πολέμων αὐτῷ φρέντων ἐκείσε καὶ παρῆναι βιαζομένων. Ἦδη δὲ καὶ τὸ νόσμημα κατέχειν αὐτὸν, εἰς φθίσιν ἐκδεδηκός³⁹ ἰσχυρὰν καὶ κατάρβουρον συντείνειν. Οὐ μὴν ἀπέειπεν, ἀλλ' ἀντήρκεσε πρὸς τοὺς οἰκείους ἀγῶνας, ὅσον ἐπὶ νίκῃ μεγίστῃ καὶ φόνῃ πλείστῃ τῶν βαρβάρων εὐκλεέστερος ἀποθανεῖν, ὡς μὲν εἰκός ἐστι καὶ λέγουσιν οἱ περὶ Φύλαρχον, αὐτῇ τῇ περὶ τὸν ἀγῶνα κραυγῇ τὸ σῶμα προσαναβήξας· ἐν δὲ ταῖς σχολαῖς ἦν ἀκούειν ὅτι βοῶν μετὰ τὴν νίκην ὑπὸ χαρᾶς· Ὁ καλὴς ἡμέρας, πλῆθος αἵματος ἀνήγαγε, καὶ πυρέξας⁴⁰ συντόνως ἐτελεύτησεν.

[1209 R.] Ὅτι⁴¹ Κλεομένους Αἰγύπτῳ προσπεφυγὸς μετὰ τὴν ὑπ' Ἀντιγόνου ἦτταν, τὰ μὲν πρῶτα ὁ βασιλεὺς Αἰγύπτου ἐν τιμῇ καὶ δεξιῷσιν περιεῖπε τὸν ἄνδρα, μετ' οὐ πολὺ δὲ μὴδὲν ὀδικοῦντα, ἐξ ὑποψίων ἀλόγων καὶ συκοφαντιῶν⁴² κακούργων ὑποβρούσκόμενος αἰεὶ περὶ αὐτὸν διαθέσεις, ἐν φρουρᾷ κατέειχεν ἀδέσμῳ, μελετῶν κατ' αὐτοῦ

VARIE LECTIONES.

²⁶ ζητεῖν A : ζητοῦντας γ. ²⁷ τρέπεσθαι A : φαίνεσθαι ἡλλοιωμένον γ. ²⁸ ὅτι] c. l. III. ²⁹ τε om. A. ³⁰ ἐπεμψεν γ. ³¹ μεταβαλόντες B : μεταβάλλοντες γ. ³² τὸν A : τὸ γ. ³³ ἀνήγον A : ἀνήγον γ. ³⁴ Ἀρτοξέρξου γ. ³⁵ ὅτι] c. xvii. ³⁶ ὅτι] c. xiv. ³⁷ φησὶ om. A. ³⁸ ὅτι] Cleomen. c. lxx. ³⁹ ἐκδεδηκός A : ἐμδεδηκός γ. ⁴⁰ πυρέξας] πῦρ ἐξάψας A. ⁴¹ ὅτι] c. xxiii. ⁴² συκοφαντιῶν γ.

NOTE.

(76) Ex Agide Plutarchi nihil excerptit Photius. (Edit Rothomag.)

θάνατον. Ὁ δὲ μετὰ τινων ἐξαίθερα τῶν αὐτοῦ
ἐταίρων ἐκπηδήσας μετὰ ξιφῶν τοῦ οἰκήματος ἔθει
μὲν διὰ τῆς ἀγορᾶς, καὶ τοὺς πολῖτας· καὶ τοὺς ἄλ-
λους εἰς ἐλευθερίαν ἐκάλει· οἱ δὲ ἐπήνουν μὲν τὴν
γνώμην καὶ ἐθαύμαζον τὸ γενναῖον, οὐδὲς μὲντοι διὰ
τὸν ἐκ τῆς τυραννίδος φόβον ἐτόλμα συνεπιλαβέσθαι.
Ἀνελόντες δ' οὖν τοὺς εἰς χεῖρας ἐλθόντας ⁴¹ καὶ
δύο τῶν ἐχθίστων, πολλοὺ συρρέοντες ἐπ' αὐτοὺς
πλήθους, καὶ πολλοὺς ἀνελόντες, καὶ αὐτοὶ κατεκό-
πησαν, εἴτα ἀνεσταυρώθησαν ⁴². Ὀλίγαις ⁴³ δὲ
ὑστερον ἡμέραις οἱ τὸ σῶμα τοῦ Κλεομένης ἀνεσταυ-
ρωμένοι παραφυλάττοντες εἶδον εὐμεγέθη δράκοντα
τῇ κεφαλῇ περιπελεγμένον καὶ ἀποκρούοντα τὸ
πρῶτον, ὥστε μὴδὲν ὄρεσιν ἐφίπτασθαι σαρκοφά-
γον. Ἐκ δὲ τούτου δεισιδαιμονία προσέπεσε τῷ βα-
σιλεῖ καὶ φόβος, ὥς ἀνδρὸς ἀνηρημένου θεοφιλοῦς καὶ
κρείττονος τὴν φύσιν. Οἱ δὲ Ἀλεξανδρεῖς καὶ προσ-
ετέρποντο φοιτῶντες, ἦρωα τὸν Κλεομένην καὶ θεῶν
παῖδα προσθαροῦντες, ἄχρις οὗ κατέπαυσαν αὐτοὺς
οἱ σοφώτεροι, διδόντες λόγον ὡς μελίττας μὲν βόες,
σφήκας δὲ ἵπποι ἀποσαπέντες ἐξανθοῦσι, κύνθαροι
δὲ τὸ αὐτὸ παθόντων ὄντων ⁴⁴ ζωογονοῦνται, τὰ δὲ ἀν-
θρώπινα σώματα περὶ τὸν μυελὸν ἰχθύων συρρόην
τινα καὶ σύστασιν ἐν ἑαυτοῖς λαθόντων ὄρεσι ἀναβίδωσι. Καὶ τοῦτο κατιδόντες οἱ παλαιοὶ μάλιστα τῶν
ζῶων τὸν δράκοντα τοῖς ἥρωσι συνεμύκωνσαν.

[653 H.] Ἐκ τοῦ Τίτου.

Ὅτι ⁴⁵ ἰσθμίων ἀγομμένων πλήθος μὲν ἀνθρώπων
ἐν τῷ σταδίῳ καθῆστο τὸν γυμνικὸν ἀγῶνα θεωμέ-
νων, ἅτε διὰ χρόνων πεπαυμένης ⁴⁶ μὲν πολέμων
τῆς Ἑλλάδος, ἐν ⁴⁷ ἐλευθερίᾳ δὲ σαφεῖ καὶ εἰρήνῃ
πανηγυριζούσης· τῇ σάλπιγγι δὲ σωπῆς εἰς ⁴⁸ ἀπαν-
τας διαδοθείσης προελθὼν εἰς μέσσην ⁴⁹ ὁ κήρυξ ἀν-
εἶπεν ὅτι Ῥωμαίων ἡ σύγκλητος καὶ Τίτος Κόιντος
στρατηγὸς ὑπατος, καταπολεμήσαντες βασιλέα Φί-
λιππον καὶ Μακεδόνας, ἀφίσιν ἀφροῦρήτους καὶ
ἐλευθέρους καὶ ἀφορολογήτους τοὺς Ἕλληνας, νόμοις
χρωμένους τοῖς πατρίοις, Κορινθίους, Λοκροὺς, Εὐ-
βοέας, Φωκεῖς, Ἀχαιοὺς, Φθιώτας, Μάγνητας, Θετ-
ταλοὺς, Περγαίους. Τὸ μὲν οὖν πρῶτον οὐ πάντες
οὐδὲ σαφῶς ἤκουσαν, ἀλλ' ἀνάμало· καὶ θορυβώδης
κίνησις ἦν ἐν τῷ σταδίῳ θαυμαζόντων καὶ διαπυνθα-
νομένων καὶ πάλιν ἀνείπειν κελεύοντων. Ὡς δ' ἄπαξ
ἡσυχίας γενομένης ἀναγαγὼν ὁ κήρυξ τὴν φωνὴν προ-
θυμότερον εἰς ἅπαντας ἐγγέγωνσε καθύψιθε τὸ κήρυ-
γμα, κραυγὴ μὲν ἄπιστος τὸ μέγεθος διὰ χαρὰν ἔχωρει
μέχρι θαλάσσης ⁵⁰, ὀρθὸν δὲ ἀνείσθηκε τὸ θέατρον,
οὐδεὶς δὲ λόγος ἦν τῶν ἀγωνιζομένων, ἔσπευδον δὲ ⁵¹
πάντες ἀναπηδᾶσαι καὶ δεξιώσασθαι καὶ προσεῖπεν ⁵²
τὸν σωτῆρα τῆς Ἑλλάδος καὶ πρόμαχον. Τὸ δὲ πολ-
λὸν λεγόμενον εἰς ὑπερβολὴν καὶ μέγεθος τῆς φω-
νῆς ὥφθη τότε· [1212 R.] κόρακες γὰρ περιπετόμε-
νοι κατὰ τύχην ἔπεσον εἰς τὸ στάδιον. Αἰτία δ' ἦ τοῦ

A exsiliens, per vicos currit, et ad libertatem populum
vocat. Laudant miranturque cives Cleomenis auda-
ciam et animum, sequi et opem ferre ausus est
nemo metu tyranni. Illi autem obvios quosque tru-
cidarunt, et inter eos duos inimicissimos, cumque
magnam ad se confluentem hominum multitudinem
interfecissent, tandem etiam interfecti sunt, et in
crucem acti. Post dies haud multos, ii qui in crucem
actum corpus Cleomenis custodiebant, justæ magni-
tudinis draconem viderunt caput ejus circumpli-
casse, faciemque operuisse, ita ut nulla carnivora
avis advolaret. Id superstitionem regi injectit et
metum, quod vir diis charus et 400a præstantioris
humanæ naturæ interfectus videbatur. Alexandrini
etiam frequentes ad eum locum commeantes, herodem
B Cleomenem et deorum filium appellavere tan-
tisper, dum eum errorem doctiores minuerunt,
docentes putrefactio bovis cadavere apes, equi
vespas, asini scarabeos generari: in humano autem
corpore confluyente sanie, quæ est circa medullam,
et in unum coalescente angues nasci, id quod in-
tellegentes antiqui, et omnibus animantibus draconem
potissimum heroibus consecraverunt (77).

Ex Titi Flaminini.

Cum Isthmia celebrarentur, ac multitudo homi-
num in stadio consedisset spectandi gymnici cer-
taminis causa, eo magis, quod illo tempore Græcia
a bellis vacabat, spemque libertatis propositam
cernens, manifesta in pace diem festum agebat
C postquam tuba silentium undique est factum, pro-
gressus in medium præco ita pronuntiavit: Senatus
Romanus et Titus Quinctius imperator consul, de-
victo Philippo et Macedonibus, absque præsidio
esse liberos, et immunes, suis legibus vivere jubet,
Corinthios, Locros, Phocenses, Eubæenses, Achæos,
Phthiotas, Magnetas, Thessalos, Perrhæbos. Pri-
mum neque omnes plane, neque perfecte vocem
præconis exaudierunt; eratque promiscua et tu-
multuaria in stadio commotio admirantium, scisci-
tantium, repetique edictum poscentium. Ut vero ite-
rum, facto silentio, altiori voce eadem præce procla-
mavit, exauditumque est ab omnibus edictum, tantus,
quantum credibile vix sit, clamor præ lætitia omnium
D exortus, ad mare usque pervasit. Quotquot in thea-
tro erant, assurrexere omnes, neque jam quisquam
certantium spectaculo tenebatur, prosilire omnes,
amplecti et alloqui Græciæ servatorem atque propu-
gnatorem properabant. Atque eo tempore id re ipsa
apparuit, quod de immenso immodicoque clamore
dici solet. Corvi enim quædam forte prætervolabant,

VARIE LECTIONES.

⁴¹ χεῖρας καὶ ἐλθόντας γ. ⁴² εἴτα ἀνεσταυρώθησαν om A. ⁴³ ὀλίγαις c. 59. ⁴⁴ ὄντων A: τῶν ὄντων γ.
⁴⁵ ὅτι c. 10. ⁴⁶ πεπαυμένην pr. A. ⁴⁷ ἐν add. A. ⁴⁸ εἰς πρός B. ⁴⁹ ὁ κ. εἰς μ. γ. ⁵⁰ θαλάττης B. ⁵¹ δὲ
om. A. ⁵² καὶ προσεῖπεν om. A.

NOTÆ.

(77) Vide Harapolinæ, lib. II, cap. 44, et Origenem Contra Celsum, lib. IV.

in stadium deciderunt. Cujus rei quidem causa est aeris perturbatio. Nam vox cum magna atque multa effertur, ea divulsus aer, volantes non sustinet, facitque ut aves ita atque si in vacuo sint loco, delabantur, nisi potius ictu tum quodam aeris aves velutisagitta transfixa, deturbentur atque decidant. Potest et ad aeris vorticem seu procellam transferri: cum maris ille instar, 400^b ob clamoris magnitudinem involvatur, rursumque cum impetu sese explicet. Cæterum Quinctius, nisi celerrime dimissis ludis impetum et concursum populi declinasset, haud profecto saluum potuisse evadere crediderunt, tam multis simul undique ei se circumfundentibus.

Plutarchus sicut in hac Quinctii, et in aliis vitis compositis ait, Neronis [Trajani] erat temporibus.

CCXLVI.

Ex Aristidis Oratione Panathenæica, quæ est Athenarum laudatio.

Legi Aristidis Panathenæicam Orationem, verborum ac nominum explanationem comprehendentem et periodorum, etiam sensus potestate, et ornato præparato. Terra quidem ad omne fetus genus fuit instructa. Hæc autem beneficia cum a diis accepissent, ita cœperunt eorum auctores imitari, ut aliis ipsi loco deorum fuerint, et hac primum ratione dignos se donis istis esse comprobaverint, quod iis recte fuerint usi. Nec enim vel sub terram existimaverunt defodienda, vel alios sibi æquales evasuros esse timuerunt: sed ita demum se, quantum reliquis præstarent, posse ostendere putarunt, si essent erga omnes beneficii. Sed ne oratio fluctus instar transversum rapuit, itaque ad id, unde digressus fueram, redeo. Divina igitur pompa commeatum in omnes regiones, tanquam pecuniam theatralem dimittunt. Maximum autem beneficium est illud, quod omnes undique afflictos susceperunt, ac fovenerunt. Nulla namque Græciæ gens est, ut ita dicam, quæ hac civitate non sit usa. Quorum omnium meminisse primo factu sit difficile, et pares memoriæ sermones accommodare, quæ prima sunt et antiquissima exponam. Cum Hercules e vitis excessisset, urbs ei primum templa et aras consecravit.

[Subjecta phrasid per eclipsim, aliquid blandi habens, qua sæpe utitur.]

Et nunc civitatis stant beneficio Messenii. Etenim sola cum omnium fortuna perpetuo contendit urbs, omniumque clades in melius conata est convertere, vetusque dictum immutavit. Ostendit enim se amicos infelices nequaquam fugere, cum permultos etiam, a quibus antea dissidebat, post acceptas clades in amicitiam receperit. Nec quos felices

A æρός ῥῆξις· ὅταν γὰρ ἡ φωνὴ πολλὴ καὶ μεγάλη φέρεται, διασπόμενος ὑπ' αὐτῆς οὐκ ἀντερεῖδει τοῖς πετομένοις, ἀλλ' ὀλίσθημα ποιεῖ καθάπερ κενομβατοῦσιν, εἰ μὴ νῆ Δία πληγῇ τινι ⁸³ μᾶλλον ὥς ὑπὸ βέλου διαλευνόμενα πίπτει καὶ ἀποθνήσκει. Δύναται δὲ καὶ περιδίνῃσι εἶναι τοῦ ἀέρος οἶον ἐλιγμὸν ἐν πελάγει καὶ πάλιν ῥύμην διὰ μέγεθος λαβόντος. Ὁ δ' οὖν τίτος· εἰ μὴ τάχιστα τῆς θείας διαλυθείσης ὑπειδόμενος τὴν φορὰν ⁸⁴ τοῦ πλῆθους καὶ τὸν δρόμον ἐξέκλινεν, οὐκ ἂν ἐδόκει περιγενέσθαι τοσοῦτον αὐτῷ περιγεομένων.

Ὅτι Πλούταρχος, ὡς αὐτὸς κἀν τῷ παρόντι παραλήλησται καὶ ἐν ἄλλοις φησὶν, ἐπὶ ⁸⁵ Νέρωνος ἦν.

B

EMC'.

Ἀριστείδου ὁ Παναθηναϊκός.

Ἀνεγνώσθη Ἀριστείδου ὁ Παναθηναϊκός, ἐκλογὴν ὑπέχων ῥημάτων τε καὶ ὀνομάτων καὶ περιόδων, ἀλλὰ καὶ νοημάτων εἰς δεινότητα καὶ κάλλος διεσκευασμένων. Ἐρῶντο ⁸⁶ μὲν ἡ γῆ πρὸς ἀπάσας γονάς. Λαβόντες ⁸⁷ δὲ οὕτω τὰς παρὰ τῶν θεῶν δωρεάς, οὕτως οὐ τοὺς δόντας ἐμιμήσαντο, ὥστε αὐτοὶ τοῖς ἄλλοις ἀνθρώποις ἀντὶ τῶν θεῶν κατέστησαν. Καὶ πείραν ταύτην πρώτην ἔδοσαν τοῦ κατ' ἀξίαν τυχεῖν, τὸ ⁸⁸ χρῆσασθαι τοῖς ὑπάρχουσιν ὡς προσῆκεν. Οὐ γὰρ [654 H.] ἤξιωσαν αὐτὸ δὴ τοῦτο γῇ κρύψαντες ἐξαρκεῖν· ἀλλὰ τοσοῦτον ἀπέσχον τοῦ φοβηθῆναι μὴ ἄρα τοὺς ἄλλους ἐξ ἰσοῦ σφίσι ποιήσωσιν, ὥστε οὐκ εἶναι κάλλιον ψήθησαν ὅσῳ τῶν ἄλλων προέχουσιν ἐνδείξασθαι, ἢ εἰ πάντας εὐ ποιούντες ὀφθήσονται. Ἀλλ' ⁸⁹ ὁ λόγος γὰρ ὥσπερ βεῦμα φέρων ὑπὴνεγκε βίαν· ἀναχωρεῖν οὖν ὅθεν ἐξέβην καιρός. Πέμπουσι δὲ θεῖα πομπὴ γῆν ἐπὶ πᾶσαν ἀφορμὰς τοῦ βίου, καθάπερ θεωρικοῦ τινος διάδοσιν ⁹⁰. Εὐ γὰρ ποιούντες ἐφθάνον τὴν ἐπιθυμίαν τῶν εὐ παθεῖν δεομένων. Οὐ γὰρ ⁹¹ ἔστι γένος οὐδὲν τῆς Ἑλλάδος ὡς ἔπος εἰπεῖν, ὃ τῆσδε τῆς πόλεως ἀπαίρατόν ἐστιν. Ὅν ἀπάντων μὲν ἀμήχανον καὶ μνημονεύσαι πρῶτον καὶ τῆς μνήμης τοὺς λόγους συμμέτρους ἀποδοῦναι. Ἄ δὲ ἐστὶ τῶν παλαιῶν ἐντιμότεα καὶ ὥσπερ ἀρχὴ τοῖς πολλοῖς διηγείσθαι· Ἡρακλέους ἐξ ἀνθρώπων ἀπελθόντος ἡ μὲν πόλις καὶ νεὺς καὶ βωμοὺς ἰδρύεται

D

πρώτη.

[Κατὰ Ἑλλεψιν ἡ προκειμένη ⁹² φράσις, ἔχουσα τὴν ἐπαγωγὴν· πολλοῦ δὲ αὐτῇ κέχρηται.]

Καὶ νῦν ⁹³ εἰσὶ Μεσσηνιοὶ ⁹⁴ διὰ τὴν πόλιν. Μόνη ⁹⁵ γὰρ (ὡς εἰπεῖν) διαγένηται πρὸς τὴν ἀπάντων τύχην διαμιλλωμένη ⁹⁶, καὶ πειρωμένη περιτρέπειν πᾶσι τὰς συμφορὰς ⁹⁷ ἐπὶ θάτερα. Καὶ τὴν παροιμίαν ἐνήλλαξεν· οὐ γὰρ ἐκποδὼν εἶναι κατέδειξε φίλου κακῶς πράσσοντος, ἀλλὰ πολλοὺς καὶ τῶν πρόσθεν διαφόρων ἐπὶ τοῖς ἀτυχήμασι φίλους ποιοῦνται.

VARIÆ LECTIONES.

⁸³ τοῖς add. A. ⁸⁴ φορὰν C. ⁸⁵ ἐπὶ A, ἐκ τοῦ C: ἐπὶ τοῦ C. ⁸⁶ ἔρῶντο] p. Canter. 179. ⁸⁷ λαβόντες] p. 180. ⁸⁸ τὸ] τῷ B. ⁸⁹ ἀλλ' p. 181. ⁹⁰ διάδοσιν] διδοσιν A. ⁹¹ οὐ γὰρ] p. 187. ⁹² προκειμένη A. ⁹³ καὶ νῦν] p. 191. ⁹⁴ Μεσσηνιοὶ B: Μεσσηνιοὶ C. ⁹⁵ μόνη] p. 192. ⁹⁶ ἀμιλλωμένη B. ⁹⁷ πᾶσι τὰς συμφορὰς περιτρέπειν C.

οὐδ' εὖ μὲν πράττουσι κέρηται, κακῶς δ' ἀπαλλά-
ξαντας ἡτίμακε, τῇ τύχῃ μετροῦσα τὴν φιλανθρω-
πίαν· ἀλλὰ τοὺς τοῦ δυστυχεῖν καιροὺς τοῦ πράττειν
εὖ πεποιθῆκε, τοῖς πολλοῖς τὰ παρ' αὐτῆς ἀγαθὰ
προσθεῖσα, καὶ ποιησαμένη κοινωνῶς ὄν τε κάλ-
ιστα ⁸⁸ ἔπραττον οὐδὲ ἐλπίς ἦν αὐτοῖς. Καὶ νῦν
ἐπ' ἀμφοτέροις τοῖς πέρασιν τῆς γῆς ἡμετέρων ⁸⁹
παίδων παῖδες οἰκοῦσιν, [1213 R.] οἱ μὲν ἄχρι Γα-
δεΐρων ἀπὸ Μασσαλίας προήκοντες ⁹⁰, οἱ δὲ ἐπὶ τῷ
Τανάδι καὶ τῇ λίμνῃ μεμερισμένοι. Ἐκδέχεται ⁹¹
δ' ⁹² ἡ πόλις τοῦ λόγου προσδοκωμένη μοῖρα, ὥς
ἐμοὶ δοκεῖ, καὶ ὑπὲρ πολλῶν ⁹³, αἱ μετὰ τῶν κινδύ-
νων πράξεις· ἃς ἐγὼ δέδοικα μὴ τῷ λέγοντι κίνδυ-
νον ἔχωσιν εἰπεῖν μᾶλλον ἢ τῇ πόλει τῶν ἔργων ὅτε
ἐπραγματεύετο. Οὐ μὲν ἄλλ' ἀναγκαῖον ὁφείσθαι
καὶ τούτων ἦδη. Καὶ μὴν ⁹⁴ αὐτὸ τοῦτο πρῶτον, τὸ
πάντας τοὺς ἐν χρεῖα βοηθείας καταφεύγειν ἐπὶ
τὴν πόλιν ὥσπερ ⁹⁵ ἐκ θυοῦ ποδοῖν ὡς ἀληθῶς, καὶ ⁹⁶
μηδεμίαν τῶν ἄλλων πόλεων ὁρᾶν, μέγα καὶ φα-
νερὸν σύμβολόν ἐστι, καὶ στήλης ἀμεινον, τοῦ προ-
έχιν εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς οὐχ ὅσον λαμβάνειν, καὶ μαρ-
τύριόν γε ⁹⁷ θυοῦ ⁹⁸ τοῖν καλλίστοις, ἀνδρείας καὶ
φιλανθρωπίας· εἰ ⁹⁹ δὲ βούλει, λέγω δικαιοσύνης ἀντὶ
τῆς φιλανθρωπίας ¹⁰⁰. Ὡς περ γὰρ κήρυκες ἅπαντες
οὔτοι περὶ αὐτῆς γεγονάσι, καὶ τὴν ἀνάρβρῃσιν ἀπ'
αὐτῶν τῶν ἔργων πεποιοῦνται μήτε μέλειν τίσι τοῦ
δικαίου μᾶλλον τῶν Ἀθηναίων, μήτε ἀμεινούς εἶναι
κωλύειν ὅσα ἂν ἔξω τοῦ καλοῦ γίνηται ¹⁰¹, ἀλλ' εἶναι
τάς μὲν ἄλλας πόλεις [655 H.] τῶν Ἀθηναίων δεο-
μένας, αὐτὰς δ' ἐπ' αὐτῶν ἀριθμὸν πληροῦσας τῇ
Ἑλλάδι, τὴν δὲ ὡς ἀληθῶς ὥσπερ πόλιν ἐν χωρίοις
ἀνέχουσιν ὁμοίαν τῇ κατασκευῇ καὶ τοῖς λογισμοῖς,
τῶν μὲν τὰ δίκαια τιμώντων ὀχυρωτέραν, τῶν δὲ τὰς
δυνάμεις ἔχοντων ἐπισκευετέραν, μᾶλλον δὲ τῶν μὲν
τὰ δίκαια τιμώντων ἀκριβεστέραν εἰς αὐτὴν τὸν τοῦ
δικαίου λόγον, τῶν δὲ ἐπὶ τοῦ βιάζεσθαι δυνατωτέραν
εἰς τέλος, ὥστε ἄμφω τῷ γένει δι' ἀμφοῖν νικᾶν.
Ταῦτα ¹⁰² μὲν οὖν κοινὰ δειγμάτων.

[Τὸ ¹⁰³ προκείμενον τοῦ λόγου σχῆμα διαφόροις ὀνό-
μασι κέκληται· καὶ γὰρ στρεπτόλυτον καλεῖται καὶ
διάκλιον, ἐναγωνίον, διαγωνίον, γι' ἵασιον, πλε-
κτικὸν καὶ λυτικόν, παρακειμένον κακοῦ ἀναίρεσις, στρε-
πτόλυτον μὲν παρὰ τὸ ἐν τῶν ἀντιστροφῶν λυεῖν τὰ
λεγόμενα, ἐναγωνίον δὲ διὰ τὸ δοκεῖν ἔχειν ἀγῶνα τῇ
ἐπαγωγῇ τῶν νοημάτων, γι' δὲ ¹⁰⁴ ἵασιον, διότι οὗτο
προτάσεων οὐστὺν τοῦ δικαίου καὶ τοῦ δυνατοῦ, ὃ μὲν
ἔδει τῷ δικαίῳ δοῦναι, τοῦτο ἀπένευμε τῷ δυνατῷ, ὃ
δὲ ἔδει τῷ δυνατῷ, ἀνέθηκε τῷ δικαίῳ πάλιν, ἐναλ-
λάξας τὰς ἐννοίας, παρακειμένον δὲ κακοῦ ἀναίρεσις
λέγεται, ἐπειδὴ παράκειται ὡς δικαίῳ τὸ εὐχερῶς
πάσχειν καὶ ἀδικεῖσθαι, ὥς δὲ ἀνδρείῳ τὸ ἀδικεῖν,
ἀνέθηκε τὴν ἐκατέρω κακίαν, οἷον δίκαια οὐσα καὶ οὐ
πάσχουσα, καὶ ἀνδρεία οὐσα καὶ οὐκ ἀδικοῦσα ¹⁰⁵.
Εἰ γὰρ καὶ ἐν τέλει ἐδόχῃ τὸ συγκριτικὸν τοῦ ὁνό-
ματος, ἀλλ' ¹⁰⁶ οὐκ ἐστὶ τὸ σχῆμα συγκριτικόν ¹⁰⁷, ἀλλ' ὡς
εἴρηται παρακειμένον κακοῦ μεθοδεύει ἀναίρεσιν ¹⁰⁸.]

Ἀμαζόσι ¹⁰⁹ μὲν γὰρ, αἱ παρήλθον τοῖς ἔργοις τὴν
φύσιν, ἱππομαχίαν ¹¹⁰ συνάψαντες πανωλερίᾳ δι-
έφθειραν, οὐδενὸς ἀνταίρωντος τῶν ¹¹¹ μέχρι τῆς Ἀττι-
κῆς· ἀλλ' ἐξισώκεσαν ἦδη τὰς ἡπείρους ¹¹², ὥσπερ
ἀπὸ σημείου τοῦ θερμώδοντος ὁρμώμεναι ¹¹³.

VARIAE LECTIONES.

⁸⁸ κάλλιστον B. καὶ νῦν] p. 195. ⁸⁹ ἡμετέρων B. ⁹⁰ προήκοντες B: παρήκοντες C. ⁹¹ ἐκδέχεται] p.
199. ⁹² δ' om. B. ⁹³ καὶ ὑπὲρ πολλῶν om. A. ⁹⁴ καὶ μέν] p. 202. ⁹⁵ ὥσπερ ⁹⁶ καὶ] ὡς A. ⁹⁷ γε om. A. ⁹⁸ ἐπὶ
θυοῦ A. ⁹⁹ εἰ δὲ φιλανθρωπίας om. A. ¹⁰⁰ γίνονται C. ¹⁰¹ ταῦτα—ἀναίρεσιν om. B. ¹⁰² ἐρμηνεία. τὸ rc. A. ¹⁰³ ἐπὶ
δὲ καὶ A. ¹⁰⁴ οὐκ ἀδικοῦσα A: ἀδικοῦσα οὐδ' οἷος C. ¹⁰⁵ ἀλλ'—¹⁰⁶ συγκριτικὸν om. A. ¹⁰⁷ ἀναίρεσιν om. B.
¹⁰⁸ Ἀμαζ.] p. 205. ¹⁰⁹ ἱππομαχίαν corr. B, ἱππομαχία A et pr. B: ἱππομαχίας C. ¹¹⁰ τῶν om. A.
¹¹¹ τὰς ἡπείρους] ταύτας A et fortasse pr. B. ¹¹² ὁρμώμεναι om. A, a correctore habet B.

A admiserat, ^{401a} infelices factos dimiserit, quasi
fortunae humanitatem accommodaret, sed infor-
tunitis ad beneficiorum occasionem sit usa, de suo
plerisque impertiens, quae prius nunquam vel spe-
raverant. Et jam ad utrumque terrae terminum
vestri habitant liberi, partim ad Gades usque a
Massilia pertinentes, partim per Tanaim, ac palu-
dem diffusi. Sequitur ea nunc orationis pars, a
multis, ut opinor, exspectata, quae res belli summo
discrimine gestas complectitur, quas equidem metuo
majorem narrandi difficultatem dicenti, quam ci-
vilitati olim gerendi, exhibituras esse: non tamen
necesse eas jam est attingere. Atqui hoc ipsum pri-
mum, quod omnes, qui sunt in necessitate consti-
tuti, ad hanc urbem utroque, ut aiunt, pede con-
fugiunt; nec ad aliud ullum oppidum respiciunt, id
evidenter omnique columna clarius ostendit, eam
ab initio statim Graeciae principem, non modo non
ignobilem fuisse, ac de rebus duabus pulcherrimis,
fortitudine et humanitate (aut potius justitia) testi-
monium illi perhibet. Etenim isti omnes instar prae-
conum ipsius fuerant, qui experientia docti prae-
dicarent, Athenienses et justissimos esse, et injuriam
optime coercere, aliasque civitates hujus indigae
pro se singulas Graeciae numerum explere, hanc
autem vere tanquam urbem inter pagos eminere,
apparatu et prudentia aequali instructam, ut justis
fortiorem, ita potentibus aequiorem, aut potius et
justis exacte justiore, et violentis potiore, ita
ut utrosque utroque superet. Atque haec quidem
C communia sunt exempla.

τῶν μὲν τὰ δίκαια τιμώντων ὀχυρωτέραν, τῶν δὲ τὰς
δυνάμεις ἔχοντων ἐπισκευετέραν, μᾶλλον δὲ τῶν μὲν
τὰ δίκαια τιμώντων ἀκριβεστέραν εἰς αὐτὴν τὸν τοῦ
δικαίου λόγον, τῶν δὲ ἐπὶ τοῦ βιάζεσθαι δυνατωτέραν
εἰς τέλος, ὥστε ἄμφω τῷ γένει δι' ἀμφοῖν νικᾶν.

[Hoc orationis schema variis nominibus appella-
tur. Etenim dicitur streptolytum, diallelon, ena-
gonium, diagonium, chiasmum, implicatum, solutum,
subjecti mali amolitione. Streptolytum quidem, quia ex
aequivalentibus solvit dicta; enagonium vero quia
videtur habere ^{401b} certamen in inductione sen-
sum; chiasmum, quia duarum propositionum, justis
scilicet et potentis, quod quidem oportebat dari:
justo, dat potenti, quodque potenti, iterum dat justo.
sensus permittans. Dicitur autem subjecti mali
amolitione, cum subicit ut justis. facile pati injuriam,
ut fortibus vero injuriam facere, sustulit utriusque
malitiam. Quale est: *Justa est et non patiens; et
fortis et injuriam faciens haudquaquam*. Si enim in
fine posuit nominis comparativum, sed non est
sechema comparativum, sed ut dictum est, subjecti
mali machinatur amolitionem.]

D Nam cum Amazonibus, quarum facta superarunt
naturam, equestri praelio commisso, totam gentem
deleverunt, cum eis nullus ad Atticam usque resti-
tisset, verum omnia solo adaequassent, a Thermo-
donte quasi centro profectae.

Unde tunc omnia quasi fune rupto retrocesserunt, A dissoluto Amazonum et imperio, et excursu, et urbe, et sic communi subvenit naturæ, effecitque, ut jam dubium sit, an unquam exsisterint. At nunc cum par labor in questione omittendorum, et digna eorum, quæ clarissima videantur, explicatione sit ponendus, nec quisquam adhuc vel nuda narratione sit omnia complexus, quamvis alioqui plurima singuli, de hac una civitate, atque adeo plura quam de reliquis omnibus, dixerint, non licet nobis accuratius tractare singula, et plurima sunt omittenda, ut maxima quæ sunt referamus, quandoquidem certe nemo sit, quin libenter ista in medium proferat. Nam cum Græci de summa rerum cum barbaris decertarent, parva terræ parte cum ingenti commissa, et pro virtute ac salute certamen esset, tum civitas utramque gentem præter omnem spem vicit, et alteram esse parvam sibi appendicem, alteram tanto deteriorem, quanto videbatur major, declaravit. Tum vero facta sunt a verbis, aliena videlicet a nostris, superata, cum plebiscitum omni tropææ præclaris, verbis pariter et re vicit, quandoquidem manibus statim fuit comprobatum, non modo sublati, ut fieri solet, sed etiam præcones perdentibus. 402a De eo autem, qui litterarum fuerat interpres, populum quidem in suffragium miserunt, ut iudicii formam, quoniam Græcus erat, præter cæteros haberet: nihilominus tamen et ipsum interemerunt, quasi ne voce quidem sola barbaris esset inserviendum. Itaque id quo ille maxime nitebatur, eum fefellit, cum illi censerent hominem municipalem interpretis officio contra urbem, et Græcos pro hostibus fungi non debere. Tum in barathrum projecti sunt, sic ut alii responsa regi intulerint.

[Simplatus interpres Samius erat genere, nom.ne vero Mys.]

Civitas autem pompam potius ducere, quam ad certamen se comparare videbatur. Tempia namque omnia aperuerat, sacerdotibus convocatis, ac diis antiquo more supplicationes faciebat. Ac primum quidem cursus eos omnes, qui ob coronæ præmium suscipi solent, longe superabant, æqualem præmiorum excellentiæ præstantes alacritatem; in fine vero sese ipsi vincebant. Tanta vero fuit huius apparatus et facti superbia, ut existimarent barbari se, si modo visi essent, tantum effecturos, ut omnes velut in ludis mox cederent, ultroque se dederent. Atque hæc prima inter homines publica virtutis cum divitiis, et prudentiæ Græcæ cum turba et apparatu barbarico exstitit controversia, quæ non sermonis eloquentia, sed factorum demonstratione temporisque opportunitate fuit dirempta. Nec enim

Ἐντεῦθεν ²⁴ δὲ, ὡς περ κάλῳ ²⁵ βαγέντος, ἐχώρησεν ὁπίσω· καὶ διετέλεστο Ἀμαζόνιν ἡ τε ἀρχὴ καὶ ὁ δρόμος, καὶ ἡ πόλις ²⁶ κἀνταῦθα ἐδοθήθη τῇ κοινῇ φύσει, καὶ νῦν εἰς ἀπιστον περιέστηκεν εἴ ποτε ἐγένοντο. Νῦν ²⁷ δ' ἐξ Ἰσίου καθεστῶτος τοῦ τε ²⁸ εὐρεῖν ἂν χρὴ παραλιπεῖν καὶ τοῦ πρὸς ²⁹ ἀξίαν εἰπεῖν τὰ νικῆσαντα, καὶ οὐδενὸς μὲν οὐδ' ἐν ἀπλῇ διηγῆσαι πάντα ³⁰ πᾶσι διεξεληθόντος ³¹, πλείστα δὲ ὑπὲρ μῖα πόλεως ταύτης ἀπάντων εἰρηκότων, μᾶλλον δὲ ὑπὲρ μόνης πλείω σχεδὸν ἢ τῶν ἄλλων ἀπασῶν, [1216 R.] οὐκ ἐνδέχεται διεξιέναι καθ' ἕκαστον ἀκριβῶς, ἀλλ' ἀνάγκη τὰ πλείστα παραλιπεῖν, ἵνα δὴ τοῖς μεγίστοις χρῆσώμεθα. Ἐπεὶ τίς οὐκ ἂν ἄσμενος καὶ ταῦτα εἰς μέσον ἤνεγκεν; Ὅτε γάρ ³² τοῖς Ἕλλησι καὶ βαρβάρους τὰ πράγματα ἐκρίνετο, καὶ μικρὸν πρὸς πολὺ μέρος τῆς γῆς ἡγωνίζετο, ὁ δὲ ἀγὼν ἦν ὑπὲρ σωτηρίας ἅμα καὶ ἀρετῆς, τότε ἐνίκησεν ἡ πόλις ἅμῃ μετὰ τὴν γένη κάλλιον εὐχῆς, ὥς τὸ μὲν προσθήκη αὐτῆς μικρὰν ³³ ἀποφανθῆναι, τὸ δὲ πλεῖον ³⁴ χεῖρον ἢ ὅσῳ πλεῖον ³⁵ ἐδόκει. Ἐν ³⁶ ἐκείνοις μέντοι τοῖς καιροῖς ἔργα λόγων ἡτήθη, λέγων δὲ τὰ τῶν ἄλλων ἔργα λόγων τῶν παρ' ἡμῖν· καὶ ψήφισμα τροπαίου κρείττον εἰς μνήμην ἐνίκησεν, ἅμα λόγῳ καὶ ἔργῳ νικήσαν. Εὐθύς γάρ [656 H.] ἐν χειρὶ κύριον ἦν, οὐ τῇ χειροτονίᾳ μόνον ὡς νόμος, ἀλλὰ καὶ τῷ διαφθεῖραι τοὺς ἀγγέλους. Τῷ δὲ ἐρμηνεύσαντι τὰ γράμματα διαχειροτονίαν μὲν ἀπέδωκεν, ἵνα ἐπειδὴ περ Ἕλλησιν ἦν, ἔχοι πλεονὴν τῆς κρίσεως εἰκόνα, ἀπέκτειναν δὲ καὶ τοῦτον ὡς οὐδ' ἀκριβωνῆς διακονῆσαι προσήκον τοῖς βαρβάρους, καὶ τὸ ἰσχυρὸν περιήλθεν αὐτῷ. Τὸν γάρ τῆς πόλεως ἀποικον οὐκ ἤξιον κατὰ τῆς πόλεως καὶ τῶν Ἑλλήνων ἐρμηνείᾳ τῷ φύσει πολεμίῳ γίνεσθαι. Καὶ οὕτω δὴ ῥίπτουσιν εἰς τὸ βάραθρον, ὥστε ἄλλους ἀναγγεῖλαι τῷ βασιλεῖ τὰς ἀποκρίσεις.

[Ὁ ἐρμηνεύς ὁ ἀναιρεθεὶς Σίμιος ἦν τὸ ³⁷ γένος, τοῦνομα δὲ Μῦς.]

Ἢ δὲ ³⁸ πόλις πομπὴν ἀγοῦσθι προσέφκει μᾶλλον ἢ πρὸς ἀγῶνα κοσμουμένη· ἱερὰ τε γὰρ πάντα ἀνέφυγε, καὶ τὰ τῶν ἱερῶν γένη συνήγε, καὶ διεπράσβεύετο πρὸς τοὺς θεοὺς τὸν ἀρχαῖον τρόπον. Καὶ πρῶτον ³⁹ μὲν τοὺς ἐν τοῖς στεφανίταις δρόμοις ἀπέκρυψαν, ὅσῳ περὶ καλλίωνων τῶν ⁴⁰ ἄθλων ἡγωνίζοντο, τοσοῦτ' ⁴¹ θαυμαστοτέραν τὴν προθυμίαν ἐπιδείξαντες. Τοσαύτ' ⁴² ἦν ὑπερφανία ⁴³ τῆς παρασκευῆς καὶ τῶν ποιουμένων, ὥστε ἐξαρκεῖν ἐδόκει τοῖς βαρβάρους ὀφθῆναι μόνον· φοντο γὰρ ὥς περ ἐν ἄθλοις ἀπαντας εὐθύς ἀπογνώσκεισθαι καὶ δώσειν ἑαυτοὺς ἀκοντί. Αὕτη πρώτη δημοτελὴς κρίσις ἐν τῷ μέσῳ κατ' ἀνθρώπους ἐγένετο ἀρετῆς πρὸς πλοῦτον καὶ φρονήματος Ἑλληνικοῦ πρὸς βαρβάρων ⁴⁴ πληθὸς καὶ παρασκευῆν, οὐ λόγων εὐφημίας κριθεῖσα, ἀλλ' ἔργων ἀποδείξει καὶ τῷ καλοῦντι τοῦ

VARIÆ LECTIONES.

²⁴ ἐντεῦθεν] p. 204. ²⁵ κάλῳ AB. ²⁶ καὶ ἡ πόλις om. AB: sed B post φύσει addit ἡ πόλις. ²⁷ νῦν] p. 207. ²⁸ τε om. A. ²⁹ πρὸς] ὡς A. ³⁰ πάντα] πάντων A et pr. B. ³¹ διεξεληθόντος A. ³² γάρ om. B. ³³ αὐτῆς μικρὰν A: μικρὰν αὐτοῖς C. ³⁴ πλείον A: πλεόν C. malim πλείονι. ³⁵ πλείον] πλείονων A. ³⁶ ἐν] p. 211. ³⁷ τὸ om. A. ³⁸ ἡ δὲ] p. 215. ³⁹ καὶ πρῶτον] p. 214. ⁴⁰ τῶν om. A. ⁴¹ τοσοῦτον θαυμαστοτέρων A. ⁴² ἦν ἡ ὅπ. C. ⁴³ βάρβαρον C.

καιρου. Οὐ γὰρ εἰς φόβον τὴν θείαν ἔτρεψαν ¹⁵, οὐδ' ἐξεπλάγησαν τῶν ὀρωμένων τὴν ἀήθειαν ¹⁶, ἀλλ' ἤσθησαν ὀρώντες ὅσων κρείττους γενήσονται, καὶ νομίσαντες ὥσπερ ἀφορμὴν εἰληφέναι παρὰ τῆς τύχης ὑπερβαλέσθαι ¹⁷ πάντας ἀνθρώπους ἀνδραγαθίᾳ, καὶ τοῦτ' εἶναι πλεον τῆς τοσαύτης στρατιᾶς, ἔχειν ὥσπερ χρήμασιν ἀφθόνης χρῆσασθαι, καὶ διανοηθέντες ὅτι νῦν ὥσπερ ἐστιάζονται λαμπρῶς ὑπὸ τῶν βαρβάρων καὶ τῆς ἀρετῆς ἀξίως τῆς ἑαυτῶν. Καὶ γὰρ ἵπποι καὶ βέλη καὶ νῆες καὶ ψέλλια καὶ στρέπτοι ¹⁸ καὶ κύνες καὶ πάντα χρήματα ὅσα τῆς τύχης ἐστὶ προκείμενα τοῖς κρείττοσι. Ταῦτα καὶ στρατηγοὶ πρὸς ἑαυτοὺς εἰπόντες, καὶ πρὸς αὐτοὺς ἕκαστοι διαλεχθέντες, ἐκ θεῶν ἀρξάμενοι καὶ τοῦ φίλου παιῶνος ¹⁹ ἐχώρουν δρόμῳ, καθάπερ διὰ φίλου τοῦ πεδίου θέοντες, καὶ τοῖς βαρβάροις οὐκ ἔδωκαν ἰδεῖν ὅ τι ἐστὶ τὰ γινόμενα, ἀλλ' ὅμα τάξεις ἐρρίωγασαν, καὶ ἄνδρες ἐκταίνοντο, καὶ ἵπποι συνελαμβάνοντο, καὶ νῆες εἰλκοντο, [1217 R.] καὶ χρήματα ἤγετο, καὶ χορεία Πανδὸς ἦν τὰ ποιούμενα. Ἡδὴ ²⁰ δὲ τις τελευτήσας εἰστέχει περιτοξευθεὶς ὑπὸ τῶν βαρβάρων, φοβῶν τοὺς λοιποὺς ὥσπερ ἀθάνατος ὢν ²¹. Ἀλλὰ ²² τότε ὡς ἀληθῶς ὄχλος ὄντες ²³ ἤσθάνοντο, καὶ μέγιστον ἐναντίωμα ἑαυτοῖς, καὶ τοῖς πλεοῖσιν [657 H.] ἤττους ἐγένοντο ἢ ὅσοις ἂν τις ἐξ ἀρχῆς ἐθάῃρῃσεν ἀντιστῆναι. Ὅστ' ²⁴ εἰκότως εἰπεῖν εἶναι τὴν μὲν πόλιν τὸν ἐλευθερίον διὰ τιμῆν ἐπὶ τοῖς πραχθεῖσι ²⁵ προσήκειν, τοῖς δ' ἄλλοις Ἑλλήσι τὴν πόλιν, καὶ νομίζειν τὸν Ἀθηναίων ὄμιον ὥσπερ ἐλευθερίον ²⁶ τοῖς Ἑλλήσιν ²⁷ εἶναι. Ὅστε ²⁸ εἰ τὸ μὴ ἔχειν ἐξ Ἰσοῦ γενέσθαι τῶν ἡττόνων ἐστίν, ἅπαντας ἀνθρώπους νενικηχασιν. Ὅ δὲ ²⁹ πάντας βασιλείας παρενεγκῶν ταῖς ἐπινοίαις, καὶ μηδὲν καταλιπὼν ἄστοπον νομίσαι, Σέρξης ὁ Δαρείου, καταγνῶνς μὲν τὸν πατέρα ὡς ἐνδεῶς ἐπιχειρήσαντος, ὑπερίδων δὲ τῆς πόλεως καὶ τῶν Ἑλλήνων ὡς οὐδαμοῦ φανησομένων, ἀγῶνα διπλοῦν ἀγωνίζεται, τὸν μὲν ὑπερβαλέσθαι ³⁰, τὴν δὲ τιμωρήσασθαι μετὰ πολλοῦ τοῦ κρείττονος. Δοκεῖ δὲ μοι καὶ πρὸς τὰς διουσημείας τότε Σέρξης ἀμιλλήσασθαι, καὶ πρὸς ἅπασαν ὅσιν τε καὶ ἀκοὴν ἀνθρώποις ἀνέλιπστον, ὥσπερ ἐνδεῖξασθαι βουλόμενος ὅτι αὐτοῦ βεβαίως ἐστὶν ἡ γῆ.

[Ὅτι Ἰσοκράτης ἀνθηρότερον εἶπεν, οὕτω τὴν πρᾶξιν ἀπαγγέλλας: Καθάπερ πρὸς τὸν διὰ τὰ δὲ διαναεινόμενος, καὶ τῇ μὲν διὰ παραχωρήσας τοῦ οὐρανοῦ, ἑαυτῷ δὲ τὴν γῆν.]

Ἡ πόλις ^{31, 32} φόβους ἐγγέλους ἢ θαλαττίους οὐχὶ συνέσταλε τοῖς παρ' αὐτοῦ; οὐ τὰς ἀπειλάς πρῶτον οὐκ ἦν ἐστῶσι τοῖς ὥσιν ἀκοῦσαι. Ἀλλ' ἀπήγον εἰς ἔσχατα γῆς, καὶ προύλεγεν ἃ μηδενὸς ἦν εὐρεῖν πλὴν ἐκείνου ³³. Ἐτι δὲ Ἀτλαντικοῦ πελάγους κληρουχίας ἀτίμους ἠπέλπει, καὶ γῆς πόλιν ἐξω τῆς οἰκουμένης, ἣν ἀναγκάσειν ἡκρωτηριασμένους προσχοῦν εἰς τὸ πέλαγος, ὕδωρ ³⁴ μὲν ἀντλοῦντας, πέτρας δὲ

A isto spectaculo in metum, sed alacritatem illi conversi sunt, nec insolentiam eorum, quæ cernebant, ostituerunt, sed cum viderent quot essent vincendi, lætati sunt, quoniam se istam occasionem a fortuna omnium fortiter superandorum nactos putabant, et hoc fore tanti exercitus commodum, quod abundantem sui usum esset præbiturus, ac se jamjam magnifico seque digno quasi convivio excipiendos putabant. Nam et equi, et tela, et naves, tum phaleræ, et torques, canes, omnesque opes, fortunæ dona, proponuntur fortioribus, et hæc omnia largitur victoria. Quæ cum apud se duces, et inter se milites expendissent, tum a diis, et amico orsi Apolline, curriculo tanquam patente campo processerunt, ^{402 b} nec barbaris videndi quid ageretur, spatium dederunt. Verum pariter et acies rumpebantur, et homines occidebantur, et capiebantur equi, naves, opes, instar Panicæ ejusdem choreæ. Quid quod etiam mortuus quidam, cum barbarorum telis confossus esset, stetit erectus, ac tanquam immortalis esset, reliquos perterrituit. Sed tum revera turbam se esse, maximeque seipsos impedire cognoverunt, cum essent majore numero, quam cui aliquis initio sustinisset resistere. Ut jure dicendum sit cum Jovem liberatorem ob res gestas urbs colat, Græcos urbem ac populum Atheniensem liberatoris loco habere debere. Quocirca si inæqualitas inferiorum est, omnibus hi victoriam ademerunt. Filius Darii Xerxes, qui omnium regum cogitationes superavit, et nihil mirandum non tentavit, cum et patris conatus inopia fuisse impeditos crederet, civitatemque et Græcos nusquam comparituros contemneret, duplex instituit certamen, quo partim illi antecelleret, partim hanc egregie puniret. Quinetiam cum effectis cælestibus, omnique tum visu, tum rumore insolito [non, cum patre duntaxat], videtur certasse, quasi qui suam esse terram voluisset ostendere.

ἀμιλλήσασθαι, καὶ πρὸς ἅπασαν ὅσιν τε καὶ ἀκοὴν ἀνθρώποις ἀνέλιπστον, ὥσπερ ἐνδεῖξασθαι βουλόμενος ὅτι αὐτοῦ βεβαίως ἐστὶν ἡ γῆ.

[Floridius hoc dixit Isocrates, sic rem enuntians, veluti cum Jove creata dividens, Jovi cælum, sibi vero terram distribuens.]

D Quos terræ terra marique suis non incussit? cujus minas primum nemo poterat attentis auribus audire, cum ad ultimas terræ fines progredierentur, ea prædicentes, quæ ex ipsius tantum ingenio poterant prodire. Atlantici denique maris colonias viles redditurum, et extra eam quæ habitatur terram, conditurum: jamque ipsos coacturum mutilatos in mare exaggerare, aqua exhausta, lapidibus

VARIE LECTIONES.

¹⁵ ἔτρεψεν A. ¹⁶ ἀήθειαν A: ἀλήθειαν C. ¹⁷ ὑπερβαλέσθαι B: ὑπερβάλλεσθαι C. ¹⁸ στρέπτοι B. ¹⁹ παιῶνος B. ²⁰ ἦδη ²¹ ὢν om. A. ²² ἀλλά] p. 216. τότε add. A. ²³ ὄντες ὄχλος B. ²⁴ ὥστ' p. 217. ²⁵ πραχθεῖσι B: προαχθεῖσι C. ²⁶ ἐλευθερίον] ἔλευ pr. A, ἐλευσῖνα corr. ²⁷ Ἑλλήσιν] ἄλλοις A. ²⁸ ὥστε] p. 218. ²⁹ ὁ δὲ] p. 220. ³⁰ τὸν μὲν ὑπερβαλέσθαι om. A, a correctore habet B. ³¹ ὑπερβαλέσθαι B: ὑπερβάλλεσθαι C. ^{32, 33} ἡ πόλις] p. 221. ἡ ante πόλις om. A. ³⁴ ἐκείνου A: ἐκείνου μόνου C. ³⁵ ὕδωρ

effossis, tantum habentes membrorum, quantum ad opus sufficeret. Nec vero cum ista tam insolita, omnique metu majora minatus esset, substitit, verum factis verba longe superavit, præterquam quod urbi nihil potuit nocere. Athos **403^a** ad rei memoriam relictus est. Cameli vero tam aurei quam argentei collucebant, longissimum occupantes spatium. Sin umbram desiderabat, præsto erat arbor aurea, quæ umbram faceret. Itaque et nocte auro atque argento diem, interdiu, cum suos jaculari juberet, noctem inducebat. Sed et Græcos ad commune certamen convocabat, quod erubesceret, ut arbitror, sola se barbaris Græca opponere, ut apud Marathonem fecerat. Nec enim in aliis ipsa spem salutis suæ ponebat, verum alii, qui salute simul et libertate indigerent, in ipsa spem suam collocarant. Quæ autem unquam vel alacritas præclior, vel animi fortitudo evidenter in ullis hominibus existit? Cum hi terra cesserint, ne vel terra vel mari servirent, quod rerum suarum et conservationem in servitutis occasionem, et amissionem in novarum opum subsidium, vertendam existimarent, ita ut aliorum fortunas, suarum jactura toerentur. Proinde, utrum malitis, eligite. Hæc ergo cum dixissent, num aliis verbis, quam quæ cum æquitate congruerent, nec essent in tali necessitate contemnenda, usi fuissent? Si tamen etiam communia fuissent omnia, nemine alterum superante, omnesque ex æquo contribuissent, ducibus insuper paribus, ut tanquam in collatione communi, pro rerum qualitate duces fuerint constituendi, nonne illi inter omnes ut sidera elucebant, omniumque consequentur suffragia? idque non modo scientiæ jure, quod illi minus existimabant, quanquam tamen in talibus negotiis summum esse solet. Alii quidem nomine gaudebant, alii officio ducumungebantur, eoque majorem obtinuerunt dignitatem, quod ipsis imperatoribus imperabant. Nihil etenim, quod uni eisdem Atheniensium improbaretur, rarum habebatur. Quapropter ut Lacedæmoniorum dux singularum navium imperabat ducibus, ita Atheniensis ducum duci. Et enimvero demonstrandi studium, sermoque alius ab alio tractus longius nos abduxit; quapropter quoniam de quibus volebam interim disserui, **403^b** ad rem ipsam redeo.

Quos ergo pulchriores his virtutis, vel cultores, vel demonstratores reperias? qui nec auro, nec argento, nec ferro, nec re denique ulla vinci potuerunt, sic ut hæc omnia non majorem regi usum afferrent, quam si etiam tum sub terra delituissent, cum illi paupertatem divitiis, securitati pericula, humanitati regis tantæ justitiæ præponerent.

VARIE LECTIONES.

- ³¹ ὀρύττοντας om. A. ³² μελίζονα A. ³³ καὶ ὁ p. 223. ³⁴ χρυσίῳ A. ³⁵ ἀλλὰ] p. 225. ³⁶ τε om. A. ³⁷ τὸν ἀγῶνα om. AB. sed corr. B ἀγῶνα post κοινὸν addit. δοκεῖ A. ³⁸ καίτοι om. A. locus est p. 251. ³⁹ ἐξετάζοντων B. ⁴⁰ οἷ] οἶον A. ⁴¹ πρόειντο] ἴνῳ προείντο. ⁴² πρό:] p. 235. ⁴³ πρὸς ⁴⁴ ὀπίτερα om. A. ⁴⁵ δὲ om. A. ⁴⁶ ἀλλήλοισι om. A. ⁴⁷ σκεψομένους γ. ⁴⁸ οὐ μὴν ὥσπερ A: ταῦτα δὲ ἐποιοῦν καίς. est p. 238. ⁴⁹ παρήσαν A. παρήσαν B. ὅ τι B, οὕτω A: ὅτι οὕτω γ. ὥσθ' ὅ — ἀρχόντος ἀρχόντων om. A. ⁵⁰ ἀνὰ] p. 239. ⁵¹ περαιτέρω A: περὶ ἄλλοις γ. ⁵² τίνες] p. 251. ⁵³ διαρκέστερον] διαρκετέραν: τῶν Ἀθηναίων οὐαρκέστερον γ. ⁵⁴ καὶ ante τοῖς add. A. ⁵⁵ γῆν A.

A ὀρύττοντας³¹, τοσαῦτα ἔχοντας τοῦ σώματος, ὅσα τοῖς ἔργοις ἀρκέσει. Καὶ οὐκ ἠπειλεῖ μὲν οὕτως ἀήθη καὶ ὑπερόρια καὶ φόβου μελίζω³², ἐτελεύτησε δ' ἐν ταῦτα· ἀλλ' ἀπέκρυψε τοῖς ἔργοις τὰς ἀπειλάς, ἀνευ τοῦ τι δυνήθηναί λέγω δὴ χρῆσθαι τῇ πόλει. Καὶ ὁ Ἀθῶς ἀντὶ στήλης τῇ ἔργῳ λείλειπται. Κάμηλοι δὲ χρυσοῦ καὶ ὀργύρου κατέλαμπον, ὅσον μήκιστον ἀνύσαι, τοσαῦτον ὑπέχουσαι. Εἰ δ' ἐπιθυμήσειε σκιάς, δένδρον ἦν αὐτῷ χρυσοῦν ἡ σκιά. Ὡστε νύκτωρ μὲν ἥστραπτεν ἀργύρῳ καὶ χρυσῷ³³, μαθ' ἡμέραν δὲ νύκτα ἐπῆγεν, ὅσαχού τοξεύσαι καλεῖσθαιεν. Ἀλλὰ³⁴ τοῖς τε³⁵ Ἕλληνας συνεκάλεσε πρὸς τὸν ἀγῶνα³⁶ τὸν κοινὸν, αἰσχυνομένη δοκεῖν μοι μόνῃ φανῆναι τῷ βαρβάρῳ καθάπερ πρότερον Μαραθῶνι. Οὐ γὰρ αὐτῇ γε ἐν ἄλλοις εἶχε τὰς ἐλπίδας τῆς σωτηρίας, ἀλλὰ πάντες εἶχον ἐν αὐτῇ τὰς ὑπὲρ αὐτῶν. Καίτοι³⁷ τίς προθυμία λαμπροτέρα, τίς εὐψυχία φανερωτέρα τίνων Ἑλλήνων ἢ καθάπαξ εἰπεῖν ἀνθρώπων ἐξετάζοντι³⁸ φανήσεται; Οὐ³⁹ τῆς γῆς ἐξέστησαν ὑπὲρ τοῦ μήτε ἐν γῇ μήτε ἐν θαλάσῃ δουλεύσαι, τὸ μὲν τηρεῖν τὰ ὑπάρχοντα δουλείας ἀρχὴν νομίσαντες εἶναι, τὴν δὲ τῶν θνῶν στέρησιν ἀφορμὴν τῶν μελλόντων ἀγαθῶν ποιησάμενοι, καὶ τοὺς ἔχοντας τὰ ἑαυτῶν ἐσωζον ἀφ' ὧν αὐτοὶ πρόειντο⁴⁰ τὴν ἑαυτῶν. [Πρὸς⁴¹ ταῦτα αἰρεῖσθε ὀπίτερα⁴²] ἀρ' ἢ τῷ δικαίῳ λόγῳ οὐχὶ [1220 R.] συμβαίνοντας, ἢ ταῖς [638 H.] παρούσαις ἀνάγκαις; οὓς ἐγγχωρεῖ παριδεῖν, εἶπον ἂν, εἰ τοῦτοις ἐχρῶντο; Ἀλλ' εἰ κοινὰ μὲν πάντα ἦν, μηδεὶς δὲ ὑπερεῖχε μηδενός, πάντες δ' ἐξ ἰσοῦ συνετέλουν, οἱ δὲ⁴³ ναύαρχοι παραπλησίως εἶχον τὰς φύσεις ἀλλήλοισι⁴⁴, ἔρανος δ' ἦν, εἶδε δ' ἐκ τῶν ὑπαρχόντων σκεψομένους⁴⁵ τοὺς ἡγησομένους καταστήσαι, πῶς οὐκ ἐκείνοι διὰ πάντων ἐξέλαμπον ὥσπερ ἀστῆρες; Οὐ μὴν ὥσπερ⁴⁶ τοῖς ψηφισμασιν καὶ τῷ κέρει τῆς παρτάξεως, οὕτω κἀν ταῖς πράξεσι τὴν ἡγεμονίαν ἐτέροις παρείσαν⁴⁷ πόθεν; Ἀλλ' οἱ μὲν νομομα ἡγεμόνων, οἱ δὲ ἔργα παρείχοντο. Καὶ τοσοῦτον χάλλιον αὐτοῖς τὸ σῆμα καθίστατο, ὅσῳ τῶν ἡγεμόνων αὐτῶν εἶχον τὴν ἡγεμονίαν. Ὅτι γὰρ Ἀθηναίων μὴ δοξείεν ἐν, πάντ' ἦν [τῶν ἄλλων Ἑλλήνων] ἄκυρα, ὥσθ' ὁ μὲν Λακεδαιμονίων ναύαρχος τῶν ἀφ' ἐκάστων ἀρχόντων ἦρχεν, ὁ δὲ τῶν Ἀθηναίων ἀρχόντος ἀρχόντων. Ἀλλὰ⁴⁸ γὰρ ἡ περὶ τὰς ἀποδείξεις σπουδὴ καὶ λόγῳ λόγος παραδιδούς ἡμᾶς παρήνευχε περαιτέρω⁴⁹. Εἰμι δὲ ἐπ' αὐτὰς πάλιν τὰς πράξεις, ἐπειδὴ περὶ ὧν ἐβουλόμην ἐν τῷ μέσῳ διελάβον. Τίνες⁵⁰ οὖν ἀρετῆς ἀγωνιστὰς καλλίους; ἢ τίνες τῶν πώποτε διαρκέστερον⁵¹ τὴν ἐπιδείξειν αὐτῆς ἐποίησαντο; Οἱ καὶ χρυσῷ καὶ ἀργύρῳ καὶ σιδήρῳ καὶ⁵² τοῖς πᾶσιν ἀήττητοι διεγίνοντο, καὶ πάντα ἀπέφηναν ὁμοίως ἀχρηστα τῷ βασιλεῖ, ὥσπερ ἂν εἰ ἐκρύπτετο ὑπὸ γῆς⁵³ ἔτι, πενίαν μὲν ἀντὶ πλοῦτος τιμήσαντας, κιν-

δύνουσι δὲ ἀντ' ἀσφαλείας ἐλόμενοι, δικαιοσύνην δὲ ἀντ' ἐκείνης βασιλείας τοσαύτης φιλανθρωπίας. Ἄλλ' ὅτι ἵνα μὴ πλεόν τῶν ἀναγκαίων παραιτούμενος αὐτῶν τούτῳ μηχανῶν, πρὸς τοὺς ἐξῆς τῶν λόγων καὶ συνεχεῖς καὶ δὴ τρέφομαι. Ἀλλὰ γὰρ ἐν ταῦθα μὲν ὥσπερ ἄκων ἐνέπεσον, καὶ καθ' ὅδον τοῦ λόγου μάλλον ἡπειγόμεν.

[Τὸ καθ' ὅδον ἢ κατ' ἀξίαν λέγει, ὥσπερ ἔστιν εὐθεία ἢ ὁδός, ἢ ὥσπερ συμβαίνει ἐν ὁδῷ γενέσθαι· πολλὰ γὰρ τις ἀπερχόμενος τήνδε τὴν ὁδόν, ἄλλην ἑλκοντος αὐτὸν βαδίζει φίλου.]

Ὁμοῦ δὲ πρὸς πᾶσαν τὴν τῶν Περσῶν ἀρχὴν διακινδυνεύοντες ἐν τῇ γῇ ἂν ἀριθμοῦ σωματίων ἐθνῶν ἀριθμοὺς διαφθείροντες τε καὶ λαμβάνοντες. Ἡδὲ καὶ δύο τρόπαια εἰς μίαν ἡμέραν ἦλθε, καὶ ναυμαχία πεζομαχία παρισώθη. Μόνοι γὰρ ἀνθρώπων τῶν εἰς κοινὸν πολιτευσαμένων τὴν μὲν οἰκίαν ὥσπερ ἄλλοτριαν ἐνόμισαν, τὴν δ' ἄλλοτριαν οὐχ αὐτῶν ἄλλοτριαν ἀλλὰ τῶν σὺν κακίᾳ νεομένων. Φυλάκιον δ' ἐβίβωσαν βίον, οὐδὲ τούτων ἰδρυμένων, οὐδέ γε ἐνὸς τόπου τινὸς περιπόλων. Ἀλλὰ τοῦ διὰ πάσης γῆς Ἑλληνικοῦ περιπόλους ἐκείνους χρὴ καλεῖν. Ἔως ἔγνω βασιλεὺς ἀνταῖρων τῇ πόλει παραπλήσιον ποιῶν, ὥσπερ ἂν εἰ πρὸς φλόγα πολλὴν ἐπιούσαν ὕλην ἐπληρούμενος ἡγωνίζετο. [659 H.] Οὐδὲν γὰρ ἦν ὅ τι οὐκ ἐπασχεν, ἀλλ' ἀνηλίσκετο αὐτὸς ἐξ αὐτοῦ, καὶ τὴν χώραν ἐπιτελιχισμα τῆς ἑαυτοῦ σωτηρίας ἔχων ἦσθετο.

[Τὴν ἰδίαν χώραν καθ' ἑαυτοῦ· ἐξ αὐτῆς γὰρ οἱ Ἀθηναῖοι, ἦτοι τῆς Ἀσίας, ὡς ἐξ ὁρμητηρίου ἀφορμῶντες ἔβλαπτον αὐτόν.]

Εἶχε μὲν γε πρὸ τοῦ τὸν μέγχι Πηνειοῦ τόπον. Καίτοι τὸ θαυμαστὸν ἀφ' ὧν, ὡς ἦδη τι [1221 R.] θαυμαστὸν λέγων. Εἶχε πάντα τὸν μέγχι τῆς Ἀττικῆς, ἔως ἐνέτυχε τοῖς ἐκ τῆς Ἀττικῆς ἐν τῇ θαλάσσῃ τοσοῦτον παρελῆλυθε τὸν ὁμφαλὸν τῆς γῆς τε καὶ τῆς ἑλλάδος τοὺς Δελφούς. Ἐκ δὲ τῶν τῆς πόλεως ἀγώνων καὶ ἀποστόλων εἰς τοῦτο κατῆλθεν, ὥστε ὠμολόγησε δοῦναι μὲν ὅροι ἐῖσω μηχανὴ πλευσεῖσθαι, πρὸς μεσημβρίαν μὲν Χελιδονέας, πρὸς δὲ ἄρκτον Κυανέας θέμενος, θαλάσσης δ' ἀφ' ἑξῆς ἴσον πανταχῇ σταδίου πεντακσίους· ὥστ' εἶναι τὸν κύκλον τοῦτον ἀντ' ἄλλου τινὸς στεφάνου τοῖς Ἑλλήσιν ὑπὲρ κεφαλῆς, καὶ τὴν φρουρὰν ἐξ αὐτῆς τῆς χώρας τοῦ βασιλέως.

Καίτοι τί κάλλιον εἶποι τις εἰρήνης ἢ πολέμου κεφάλαιον, ἢ πρὸς Ἑλλήνας ἢ πρὸς βαρβάρους, ᾧ κατέκλεισε τότε τὰς πράξεις ἢ πόλεις; καὶ ταῦτα μέντοι τοσαῦτα καὶ τοιαῦτα διῆλθε σὺν πολλοῖς ὅμως ἐναντιώμασι τῶν Ἑλλήνων, καὶ πάντων ὥσπερ ἀνελκόντων. Τὸ γὰρ ἐν πολέμῳ καὶ φιλονεικίᾳ τῶν

A Sed ne quid aliunde adducam, huc uni inhaerēam, ad cateram ac continuam orationis partem me convertam. Sed in hunc sermonem pene invitus cecidi, narrationis serie magis quam voluntate ductus, cum nequaquam huc tenderem.

ἢ προειδόμενος· οὐ γὰρ εἰς τοῦτο ὁρῶν

[Narrationis serie, vel pro dignitate dicit, quemadmodum recta est via, vel, ut contigit in via esse, saepenumero enim a via aberrans, alio vadit ducente amico.]

Contra totum imperium Persarum discrimen in terra subirent, ac pro singulis hominibus gentes integras tum occiderent, tum caperent. Quid quod eodem die duo parta sunt tropaea, cum navale praedium terrestri fuisset adaequatum. Soli enim ex iis qui communem instituerunt rempublicam et suam regionem pro aliena habuerunt, et aliena quae esset, non sibi alienam, sed iis qui eam cum scelere incoherent, custodum denique more vixerunt, non ut qui in praesidiis collocati sunt, aut unum aliquem locum obeunt, sed ut Graecorum omnium per totam terram circiores nominare oportebat. Donec tandem cognovit rex, perinde se contra urbem bellum cepisse, ac si igni late grassanti oleum opposuisset. Nihil enim damini erat, quod non pateretur, sic ut ipse consumeretur a sese, ac regionis spatium salutis subsidium habere se intelligeret.

[Propriam regionem contra seipsum. Ex hac enim Athenienses, scilicet Asia velut ex arce illum egerunt.]

C Nam hactenus quidem usque ad Peneum imperabat, aut potius (magnam enim partem detraho, quamquam multum dicere videor) usque ad Atticam, donec Atheniensibus in mari occurrit. Tanto iam spatio Delphos, terrae totius Graeciaeque umbilicum (78) transierat. Ac per urbis certamina, et marinas expeditiones usque eo redactus est, ut polliceretur se nec terminos duos, Chelidoneas ad meridiem, Cyaneas ad septentriones, navigio deinceps superaturum, et a mari ad quingenta undique stadia recessurum, adeo ut orbis ille pro corona capitis Graecis esset, et in ipso iam regio agro praesidia collocarent sua.

D Quem autem pulchriorem vel pacis vel belli, tam contra Graecos quam contra Barbaros, exitum quis reperiat, quam quo res has urbs conclusit? Quamquam nec haec ipsa, quae tot tantaque sunt, sine multis Graecorum obstaculis peregit, omnibus eam quasi diripientibus. Etenim quod non Graeci con-

VARIAE LECTIONES.

ἄλλ' p. 257-. πλεόν A: πλείω C. ἐξῆς A: ἐφεξῆς C. ἀλλ' p. 258 extr. λόγου τοῦτο μάλλον C. μάλλον om. A. οὐ — ἡπειγόμεν om. B. τοῦτο A: ταῦτα C. ὥσπερ] ὅπερ A. ὁμοῦ p. 263. ἐν τῇ γῇ om. A. ἴσους] p. 265. ἄλλοτριον C. πάσης τῆς γῆς C. ἀφορμῶντες A: ἀφορώντες C. εἶχε] p. 266. γε om. A. εἰς τοῦτο] τοσοῦτον A. δοῦναι C. Χελιδονίαν B: Χελιδονίας C. καίτοι] p. 267. τὸ] τῷ A. est p. 268.

NOTAE.

(78) Pind. Pyth. od. 8, et 11, Eurip. Medea; Plato. lib. 4, De republ. Clem. Alex. Protrept. et alii.

teutionem et bellum contra ipsam suscepissent, nihil tamen de Græcorum cura remisit : verum pro communi salute bellum cum rege terra marique gessit, quantæ est animi magnitudinis, præter quod in tot partes se divisit, atque omnia non secus atque singula curavit, et cum animi fortitudine, tum apparatus magnitudine admirandam se præbuit. Nam et contra Barbaros ita se gessit, quasi ab omnibus negotiis vacaret, nec interim Græcis, si qui erant infestis, occasionem gerendi, quæ vellent, præbuit : verum et his ita se obviam dedit, ut quinque vel etiam plures simul res ab ea gestas, velut ea quæ numerantur conjunctim, commemorare liceat. Vicerunt enim Peloponnesios navali prælio ad Cœryphaliam, et Æginetas ad Æginam, et rursum Peloponnesios. Deinde Megariensium mœnia ad mare usque protenderunt, libertatem eorum simul cum regione defendentes. Tum Corinthios ante Megareses primum superarunt, et iterum urbem vicerunt post dies duodecim, cum injuste iropæum surripuissent. Quæ tametsi magni inomenti non sunt, dicentur a me tamen. licet festinem, quandoquidem appendix rem totam absolvet. Cum enim abessent urbis copiæ, partim ad Ægyptiorum subsidium, naves plures, quam tunc erant in tota Græcia, partim in Æginæ obsidione, aggressi sunt hostes **404** Megara invadere, quod existimabant Atheniensium otium sibi in occasionem rei gerendæ cedere, aut saltem si urbs rursus vinceret, Æginæ obsidionem solum iri : siquidem illi aliunde opem ferre non possent. Illi autem adeo hoc commentum riserunt, ut qui ad Æginam erant, non magis quam qui in Ægypto rem omnem ignorabant, loco se moverent.

Quinimo sola privato periculo communi utilitati studuit, et beneficiorum copia principatum sibi comparavit, more communi mutato. Non enim quod oppida subjugarat, sed quod libera fecerat, imperium est adepta : ita ut eodem tempore et Græcis libertas, et urbi fuerit imperium tributum. Huic enim soli ultro paruerunt reliqui, et hunc populum communi suffragio jusserunt imperare, adeo ut cum armis Barbaros coegisset, socios tamen nihil precatus fuerit, sed ipsorum precibus compulsus principatum acceperit, quo ad justitiæ, non injuriæ notam uteretur. Ut autem singulatim rem totam explicem, sola hæc civitas, Barbaris invitis, Græcis autem petentibus, imperium est adepta. Quis unquam digne vel expendat, vel admiretur ? Ut autem insignis illa clades accepta fuit (cur enim hoc taceam, cum et ipsum ad urbis magnitudinem ostendendam pertineat ?) quæ ita sit ad reliquas res progressa, quasi totam cenisset Siciliam, nec copias

Ἑλλήνων πρὸς αὐτὴν καθεστηκότων τῆς ὑπὲρ τῶν Ἑλλήνων προνοίας μηδὲν μᾶλλον ἀφείσθαι, ἀλλ' ὑπὲρ τῶν κοινῇ συμφερόντων βασιλεῖ πολεμεῖν διὰ γῆς ἀπάσης καὶ θαλάττης, πόσῃ τινὶ χρή^α τῇ μεγαλοψυχίᾳ προσθεῖναι ; χωρὶς τοῦ πρὸς ^β τὰς αὐτὰ μεριτθῆναι, καὶ πάντων ὡς μόνων ἐκάστων ἐφικέσθαι ^γ, τῆς μὲν γνώμης τὴν ἀνδρείαν, τῆς δὲ παρασκευῆς τὴν ὑπερβολὴν παρέχειν θαυμάσαι. Τὰ τε γὰρ πρὸς τοὺς βαρβάρους ὡς πᾶσαν ἀγούσα ^δ ἀπὸ πάντων σχολῇ, οὕτω διωκῆσθαι, καὶ τοῖς ἐνοχλοῦσι τῶν Ἑλλήνων οὐδὲν μᾶλλον ὑπῆρχε χρῆσθαι τῷ καιρῷ, ἀλλὰ καὶ τοῦτοις οὕτως ἀπήνησεν, ὥστε σὺν πέντε καὶ σὺν πλείω ταῦτ' ἔχειν ἀριθμεῖν ^ε, ὥσπερ ἄλλα ὅσα συλλήβδην ἀριθμοῦμενα. Ἐνίκων μὲν γε ναυμαχίᾳ Πελοποννησίους ἐπὶ Κερκυραλίᾳ, ἐνίκων δ' Αἰγινήτας πρὸς Αἰγίνῃ, καὶ Πελοποννησίους αὖθις. Μεγαρεῦσι δ' ἔστησαν τεῖχῃ ^ς μέχρι θαλάσσης, καὶ τὴν ἐλευθερίαν ἅμα καὶ τὴν ^ζ χώραν διεφύλαξαν. Ἐνίκων δὲ Κορινθίους πρὸς Μεγαρέων καὶ πρὶν δώδεκα ἐξήκειν ἡμέρας ἐνίκων αὖθις ἑτέραν, οὐ καλῶς τὸ τρόπον ὑφαρπάζοντας ^η. Καὶ οὕτω ταῦτα μεγάλα · ἀλλ' εἰρήσεται γὰρ, κἂν ἐπιείγωμαι · ἡ γὰρ προσθήκη δείξει τὸ πᾶν. Ἀπῆσαν μὲν γὰρ αἱ δυνάμεις τῇ πόλει, ἡ μὲν κατὰ τὴν τῶν ^θ Αἰγυπτίων χρεῖαν, νῆες ^ι πλείους ἢ τότε ἦσαν ἐν τοῖς Ἑλλήσιν αἱ σύμπασαι σχεδὸν ^κ, ἡ δ' Αἰγίνῃ προσεκάθητο. Ὅπερ καὶ τοὺς ἐναντίους μᾶλλον ἐπῆρεν ὀρμησθαι πρὸς τὰ Μέγαρα · ὄντο γὰρ εἶναι σχολὴν Ἀθηναίων εἰς τὸ ἔργον ἑαυτοῖς. Εἰ δ' ἄρα καὶ τὰ δεύτερα νικῶν, ἀλλ' ἑτέραν πολιορκίαν [660 H.] λύσειν τῆς Αἰγίνης · οὐ γὰρ ἄλλοθεν γε λοιπὸν ἔξιν αὐτοὺς. Οἱ δὲ τοσοῦτον κατεγέλασαν τοῦ σοφίσματος, ὥστε οὐδὲν μᾶλλον οἱ πρὸς Αἰγίνῃ τότε ἐκινήθησαν τῶν ἐν Αἰγύπτῳ καὶ μηδὲν πεπυσμένων.

Ἀλλὰ ^λ μὴν μόνῃ μὲν ἀπασῶν πόλεων ἰδίους κινδύνους κοινὴν ἀπαντὶ τῷ γένει τὴν ὠφέλειαν ἐπορίσαστο, μόνῃ δὲ ἐκ τῶν κοινῶν εὐεργεσιῶν τὴν ἡγεμονίαν ἐκτήσατο ^μ, καὶ μετέδωκε τὸν θεσμόν · οὐ γὰρ ἐξ ὧν καταδουλώσατο τὰς πόλεις ἔσχε τὴν ἀρχὴν, ἀλλ' ἐξ ὧν ἐποίησεν ἐλευθέρας. Ὅστε συμῆναι τοὺς αὐτοὺς χρόνους τοῖς μὲν Ἑλλήσι τὸ τῆς ἐλευθερίας, τῇ δὲ πόλει τὸ τῆς ἀρχῆς κέρδος ἐνεγκεῖν. Μόνοι γὰρ ἐκόντων ἤρξαν, καὶ μόνος οὗτος δῆμων ὥσπερ εἰς ἄρχων αἰρετὸς ἐξ ἀπάντων ἐνίκησε, τοὺς μὲν βαρβάρους τοῖς ὅπλοις βιασάμενος, [1224 R.] τοὺς δ' ὁμοφύλους οὐ πείσας, ἀλλ' ὑπ' αὐτῶν ἀρχεῖν πείσθεις, σύμβολον ^ν δικαιοσύνης ἔχων τὴν ἀρχὴν, ἀλλ' οὐκ ἀδικίας. Εἰ δὲ δεῖ διελόντα εἰπεῖν, μόνῃ πόλει τῶν μὲν βαρβάρων ἀκόντων, τῶν δ' Ἑλλήνων δεσθέντων ^ξ ἔσχε τὴν ἀρχὴν. Ποία ^ο ταῦτ' ἐνεστί ^π ψυχῇ παραβαλεῖν ἀνθρωπίνῃ, καὶ τίνος οὐκ εὐτυχίας μᾶλλον θαυμάσαι ; γενομένου δὲ τοῦ μεγάλου πάθους · οὐ γὰρ οὐκ σωτήρησθαι, ἀλλὰ καὶ τοῦτο ἐτι

VARIE LECTIONES.

^α χρῆ om. AB, ante προσθεῖναι ponit re. B. ^β πρὸς om. ^γ ἀφικέσθαι A. ^δ ἀγούσαν A. ^ε ὥστε σὺν om. A. ^ς ἀπαριθμεῖν γ. ^ζ τεῖχος A. ^η τὴν om. A. ^θ ὑφαρπάζοντας A. ^ι τὴν τῶν om. A. ^κ νῆες ^λ σχεδὸν om. A. ^μ ἀλλὰ p. 274. ^ν μόνῃ δὲ — ἐκτήσατο om. A. ^ξ σύμβολον δὲ δικ. B. ^ο δεσθέντων ἐκόντων, idque rc., AB. ^π ποίᾳ p. 279. ^ρ ἐστὶ A. παραβάλλειν A : περιλαβεῖν γ.

μείζω¹ μοι δοκεῖ² δεικνύναι τὴν πόλιν. Οὕτω γὰρ τοῖς ὑπολοίοις προσηγέχθη πράγμασιν, ὥσπερ ἂν εἰ πᾶσαν εἰλήφει τὴν Σικελίαν. Οὐ γὰρ ἐστέρημένη δυνάμειος ἐφίκει, ἀλλ' ἄρτι προσεκτετημένη. Καὶ τὴν μὲν τῶν τρόπων εὐκολίαν καὶ σωφροσύνην καὶ τάξι³ διαίτης, ἣν ὑπὲρ τοῦ μηδὲν αἰσχρὸν συγχωρῆσαι προεῖλοντο, οὐδ' ἂν εἰς ἀξίως εἰποι. Περιστάντων δ' αὐτοὺς τῶν Ἑλλήνων ἀπάντων, καὶ τῶν μὲν ὑπαρχόντων πολεμίων τότε πρῶτον λαδόντων ἐλπίδας καὶ παροξυνθέντων ὑπὸ τῆς τύχης, ἐπελθόντων δὲ τῶν ἐκ Σικελίας, μεταστάσης δὲ τῆς συμμαχίας ὀλίγου δεῖν ἀπάσης, καὶ νήσων καὶ ἡπείρου καὶ πάντων ὡς εἰπεῖν πολεμίων καταστάντων, καὶ πανταχόθεν κεκυκλωμένοι⁴, ἔτι δ' ἀγνομοσύνης ἀπροσδοκῆτος συμβάσης ὥστε καὶ βασιλέα κληθῆναι κατὰ τῆς πόλεως ὑπὸ τῶν ἀπ' ἐκείνων σωθέντων ταῖς ἀπὸ τῆς πόλεως πράξεις, προσγενομένου δὲ κάκεινον⁵ μάλα ἀσμένως⁶, καὶ συμπολεμοῦντος καὶ σώμασι καὶ ναυσὶ καὶ χρυσῷ, καὶ τίνα γῆς ἢ θαλάττης⁷ [τόπον]⁸ οὐ παρέχοντος ἀφορμὴν⁹ τῷ πολέμῳ; ἦν μὲν οὖν οὐδεὶς ὅστις οὐκ ἂν ἤλπισεν, ἐξώθεν οὕτως σκοπῶν, ἀναρπασθῆσεσθαι νῦν ἤδη τὴν πόλιν, οὕτω¹⁰ κοινῇ πολέμῳ βαρβάρων τε καὶ Ἑλλήνων συνεχομένην¹¹. οἱ δὲ οὕτω μετέστησαν τὰ πράγματα, ὥσπερ ἀπάντων τούτων ὑπὲρ αὐτῶν, ἀλλ' οὐ κατ' αὐτῶν¹² γινόμενων, ἣ στρατηγούντων σφίσι τῶν πολεμίων. Διέλαβον¹³ δὲ τροπαίοις τὸν Ἑλλήσποντον ἄλλους ἄλλοις καταδύκοντες, ὥσπερ μελέτας μᾶλλον ἐν σφίσιν αὐτοῖς ἢ ναυμαχίας πρὸς τοὺς ἐντυγχάνοντας αἰεὶ ποιοῦμενοι. Εἰρητὰ τε, καὶ ἐνεθυμήθην ὡς ἐτέρῳ προεῖρηται. Τέλος δ' ἐπὶ Κυζίκῳ συμπεσόντες [661 Π.]

ὁμοῦ Λακεδαιμονίοις καὶ τοῖς ἀπὸ τῆς Ἑλλάδος καὶ τοῖς ἀπὸ τῆς Ἀσίας βαρβάροις καὶ Φαρναβάζῳ λαμβάνουσι τὰς ναὺς παρὰ τοσούτον οὐ πάσας, παρ' ὅσας διέφθειραν. Ὡστε¹⁴ ἡ μὲν τοσούτον ὑπερβληθεῖσα ὑπὸ τῆς συστάσεως πόλις οὐδ' ὄνομα εἰρήνην¹⁵ ἔπ' ἐκείνων τῶν χρόνων ἐνενόησεν, οἱ δ' ἀπὸ τοσούτων καὶ τηλικούτων πλεονεκτημάτων ὁρμώμενοι πληγέντες κατέφευγον εὐθὺς ἐπὶ τὴν εἰρήνην.

Ἐτι¹⁶ δὲ αὕτη μὲν πρὸς ἅπαντας ὁμοῦ πολεμεῖν ἠνάγκασται¹⁷ τοὺς ἐπιδότας ἢ κινούντας, τῶν δ' ἐναντίων οἱ πλείστοι πρὸς μέρος αὐτῆς ἀντήρασαν¹⁸, ἀθρόα δὲ τῆς δυνάμειος ἢ τις ἢ οὐδὲς ἐπειράθη. Ὡστε ἡ τῶν Ἀθηναίων πόλις νενίκηκε μὲν πολλὰ ὁδὴ πολλάκις, αὕτη δ' ἔσα καὶ ἀήττητός ἐστι. Τὸ δὲ πάντων μέγιστον, ὅτι αὐτῆς μὲν οὐδεὶς ἐκράτησεν (οὐδεὶς γὰρ αὐτῆς τὴν γνώμην παρεστήσατο, ἀλλὰ στρατιᾶς γέγονε πάντα τὰ τοιαῦτα¹⁹ ἀτυχήματα), αὕτη δὲ τὰς γνώμας τῶν ἐναντίων²⁰ ἅμα τοῖς ἔργοις δεδούλωται, Εἰρήνην μὲν φεύγειν ἀπὸ τῶν πραγμάτων ποιήσασα ἐν εὐχῇς μέρει, Λακεδαιμονίους δὲ ἀνακλίνασα οὐκ ἤττον τοὺς ἀκούοντας ἢ τοὺς ἐν ταῖς μάχαις παρόντας καὶ παύσαντας αὐτῶν.

[Εἰς τί ἀνέκλινεν; ἢ εἰς τὸ ἐπιθυμῆσαι εἰρήνης;]

Εἰρήνην²¹ γὰρ Λακεδαιμόνιοι ἀπηξίωσαν ποιήσασθαι πρὸς Θηβαίους, μόνῃ τῇ τῶν Ἀθηναίων πόλει νομίζοντες εἶχειν εὐπρεπῆ συμφορὰν εἶναι.

A amisisse, sed novas comparasse videretur. Ac morum quidem facilitatem, temperantiam, vitæque rationem ad fugam turpitudinis susceptam, nemo facile pro dignitate dixerit. Verum cum Græci omnes illos circumsisterent, et antiqui hostes tum primum ex fortuna spem cepissent, novi autem e Sicilia accederent, omnibus vero sociis, omnium tam insularum quam regionum aliarum rebellione, in hostes mutatis, illud præterea flagitium præter opinionem commissum esset, ut regem contra urbem advocarent ii, quos ab eo urbs servaverat: ille vero libens advenisset, 405^a ac tum militibus, tum navibus, tum etiam pecunia opem illis ferret, omnibus terræ marisque locis in belli subsidium præstitis: non erat quisquam, qui non crederet prima

B fronte urbem jamjam direptum iri, quam Græci simul et barbari bello vexarent. At hi eam fecerunt rerum mutationem, quasi apparatus ille non damnum ipsis potius quam auxilium attulisset, ipsique adeo hostes belli duces se præbuisent. Tropæis Hellespontum distinxerunt, aliis alio fugatis, ac vexitationes potius quam prælia cum obviis committentes, quemadmodum tum a nobis, tum ab aliis antea dictum fuit. Denique ad Cyzicum simul cum Lacedæmoniis, Græcis, barbaris, et Pharnabazo congressi, naves omnes, præter eas quas depresso- rant, ceperunt. Itaque quæ tanta laborarat seditione civitas, hoc tempore ne mentionem quidem pacis fecit ullam, cum illi quibus tot initio suppeditarant commoda, clade accepta, mox ad pacem confugerent.

Cumque ipsa simul contra omnium impetus opponere se coacta sit, hostes plerique partem ejus aliquam infestarunt, universas copias nunquam sunt aggressi. Quapropter et civitatem hanc, et multos sæpe vicisse, et perpetuo invictam permanere merito dixerimus. Quia quod ipsa nemo unquam potuit est, nec ejus consilium mutavit, quandoquidem reliquæ clades ad exercitum referuntur, cum ipsa tam consilia hostium quam facta subjugarii, partim Xerxe ex voto egregie fugato, partim Lacedæmoniis, et absentibus, et præsentibus, atque vicis repressis.

[Ad quid inclinavit, nisi ad cupiditatem pacis?]

Etenim Lacedæmonii cum nec pacem cum Thebanis facere dignarentur, solis Athenis honeste se cessuros rati, et cum aliis ex Peloponneso conjuncti

VARIE LECTIONES.

¹ μείζων A, μείζον B. ² δοκεῖ om. A. ³ τάξι καὶ σωφροσύνην C. ⁴ καταστάντων add. A. ⁵ κεκυκλωμένοι C. ⁶ κάκεινον om. A. ⁷ ἀσμένους C. ⁸ θαλάττης C. ⁹ τόπον om. A. ¹⁰ ἀφορμὴν οὐ παρέχοντος C. ¹¹ οὕτω. ¹² συνεχομένην om. A. ¹³ ὑπὲρ αὐτῶν ἀλλ' οὐ κατ' αὐτῶν A: οὐ καὶ αὐτῶν ἀλλ' ὑπὲρ αὐτῶν C. ¹⁴ διέλαβον] p. 280. ¹⁵ ὥστε] p. 281. ¹⁶ ἔτι p. 285. ¹⁷ πολεμεῖν ὁμοῦ ἠνάγκαστο C. ¹⁸ ἀντήρασαν B et corr. A. ¹⁹ τοιαῦτα add. A. ²⁰ τῶν ἐναντίων om. A, a correctore habet B. ²¹ εἰρήνην p. 286.

eius salutem non tam afferre quam postulare possent, **405b** erant vero paulo plures quam quingenta, primi huius consilii auctores, pariter contra Lacedæmonius, mari terraque imperantes, et eos qui in urbe erant, periculose objecerunt: quod existimarent sibi vel liberis vivendum, vel ignavis oppetendum esse, ne solem conscium intuerentur. Ut enim juxta communem hominum naturam ægrota-
vit, ita juxta suam fuit sanata, laudemque ex eo majorem, quam cladem percepit. Quod cum fecissent, tum deinde hostibus fortitudine, et amicis æquitate superatis, partim bellicis viribus, partim maturo post res gestas consilio, patriam recuperant. Quapropter si quis omnia non studeat complecti, is acceptam in bello cladem potest dissimulare, quandoquidem sequentes res eodem, quo priores, consilio sunt et eventu peractæ.

[Qua exsuperantia nanc evehendam esse urbem existimandum.]

Jam illud nihilo secius quàm superiora, tum narrare tum admirari debemus, quod cum Lacedæmonii ea quæ triginta viris contra populum mutuaverant, postquam inter eos convenit, populus ex parte persolvit, quo firmitas fœderibus major accederet. Populus enim ibi collectus, aliis in adversis bene sperandi exemplum præbebat, simulque in manus, ac prope in sermonem convenerat, quasi pro se invicem dimicaturi, ut dici non possit, utrum detestanda magis esset adversariorum seditio, quam vero civitati hoc modo liberatæ optanda. Et cum pacis mentionem feci, parum quiddam de ea repetam.

Quapropter et sola Barbaros et prima vicit, cum aliisque conjuncta, ipsa non minus socios atque hostes superavit. Quemadmodum qui venari nesciunt, si quid insperantes ceperint, non dimittunt, nec nisi charissime vendunt, imbecillitate sua rei pretium metientes. Hæc autem cum se toto genere præstare cognosceret, nunquam sordidius se gessit, quoniam de absentibus non levius quam de præsentibus sperabat, **406a** ideoque citius omnia hostibus, quam illi sua peterent reddidit.

Comparationes istas ægre fero, quanquam et ipse quibusdam absurde facere videbor, qui in eum sermonem, quem vituperabam, inciderim, cumque ea de causa, propter quam fuerat omit-
tendus, habuerim. Quinimo hinc vel maxime perspicitur, nec magnam illos ab urbe gratiam inire,

A Ἀναμυχθέντες δὲ τοῖς ἄλλοις πολεμίοις ²² [1225 R.] οὐ μᾶλλον σώζειν ἐτέρους εἶχον, ἢ τῶν ἄλλων ἐδέοντο σώ-
ζειν σπᾶς. Οἱ γὰρ ²³ ὁλίγων μὲν πλείους ὄντες ἢ πεν-
τήκοντα οἱ πρῶτοι ²⁴ ταῦτα βουλεύσαντες ὁμοῦ πρὸς
τὴν Λακεδαιμονίαν ἀρχὴν γῆς καὶ θαλάττης ²⁵
οὔσαν, καὶ πρὸς τοὺς ἐν αὐτῇ τῇ πόλει κινδυνεύειν
ὕπστησαν, οἰόμενοι δεῖν ἢ ζῆν ἐν ἐλευθερίᾳ, ἢ μὴ
προσορᾶν τὸν ἥλιον κακίας μάρτυρα ἑαυτοῖς ²⁶ γε-
νόμενον. Ἐνόησε μὲν γὰρ τῇ τῶν πάντων ἀνθρώπων
φύσει, ἰσθῆναι δὲ τῇ ἑαυτῆς, ὥστε καὶ τοῦτο ²⁷ ζῆλον
αὐτῇ μᾶλλον ἐνήνοχεν ἢ συμφορὰν. Κρατήσαντες
δὲ εὐψυχίᾳ ²⁸ τοὺς ἐχθροὺς, ἐπεικίει τοὺς οἰκείους
ἐνίκησαν. Χρησάμενοι δὲ ἀμφοτέροις, καὶ τῇ παρὰ
τοὺς ἀγῶνας ἀνδρεία καὶ τῇ μετὰ τὰς πράξεις ἅ-
δεῖ βουλεύσασθαι, οὕτως ἀνεκτήσαντο τὴν πόλιν.

B Ὡς ἂν τοῖς βούλοιτο μὴ πάντα διηγείσθαι, ἐνεῖναι ²⁹
κλέπει τὴν συμβᾶσαν ³⁰ ἐπὶ τοῦ συμφορὰν· οὕτως
πολέμου ἀκολούθους ³¹ ταῖς ἀνω πράξεσι τὰς ἐφεξῆς
καὶ προσέειπον καὶ κατέρωθωσαν.

[Πόση τιμὴ τῇ περιουσίᾳ χρὴ νομίζειν ταύτην ὑπερ-
αίρειν ³².]

Ὅ δὲ οὐδὲν ἤττον τῶν ὑπ' ἐκείνων πραγθέντων
ἄξιον εἰπεῖν τε καὶ τιμῆσαι· Λακεδαιμονίων γὰρ ἅ-
τοις τριάκοντα ἐδάνεισαν ἐπὶ τὸν δῆμον ἀπαιτούντων,
ἐπειδὴ συνέβησαν, συνέτισεν ³³ ὁ δῆμος, ἔν ³⁴
ἔργῳ τὰς συνθήκας βεβαιώσεται. Παράδειγμα ³⁵
δὲ ἀνθρώποις τῶν ἐν τοῖς θείοις ἐλπιδὼν ἐγένοντο ³⁶.
Ὁ [662 H.] δῆμος· ἦδη συνελεγεμένοι ³⁷ ἅμα τε εἰς
χεῖρας παρήσαν καὶ σχεδὸν εἰς λόγους, ὥστε ὑπὲρ ὁλί-
κων, οὐχ ὑπὲρ ἑαυτῶν πολεμήσαντες ἐκάτεραι· ὥστε
μὴ εἶναι διελέσθαι, πότερον τῶν ἐναντιῶν ἢν κατ-
αρᾶσθαι τὴν στάσιν, ἢ τῶν εὐνων συνεῖσθαι τῇ
πόλει τοῦτόν γε λυθεῖσαν ³⁸ τὸν τρόπον. Ἐπεὶ ³⁹ δὲ
τῆς εἰρήνης ἐμήθησθην, πάλιν ἐνταῦθα ἐπανελθεῖν
βούλομαι βραχύ τι.

Ὡς τε ⁴⁰ καὶ πρώτη τοὺς βαρβάρους καὶ μόνῃ ἐνί-
κησε ⁴¹· καὶ σὺν ἄλλοις γενομένη οὐκ ἔλαττον τοὺς
συμπάροντας ἢ τοὺς ἀντιπάλους ἐνίκα. Ὡς περ ⁴² οἱ
θηρᾶν ἀδύνατοι τὸ ληφθὲν ἀπροσδοκῆτως οὐ μετιδ-
σιν, οὐδ' ἂν ἀποδόσθαι τὴν ἀξίωσιν, τῆς ἀξίας τιμῆ-
σαιντ' ἂν, ἀλλὰ τὴν αὐτῶν ἀδυναμίαν προστιθέντες
πλεονάζουσιν. Ἡ δὲ, οἶμαι, συνειδυῖα ἑαυτῇ κρείτ-
των οὔσα τοῖς ὀλοῖς, οὐδὲ πώποτε ἐμικρολογήσατο,
ἐξ Ἰσσοῦ τοῖς παρούσι τὰ ἀπόντα ἐλπίζουσα. Διὸ
πάντα βῆον τοῖς πολεμίοις ἀπέδωκεν ἢ ἐκείνοι τὰ
σφέτερα αὐτῶν ἀπῆχσαν.

Ἰσως ⁴³ μὲν οὖν καὶ τισιν ἄτοπον ποιεῖν δοκῶ,
μεμφόμενος μὲν (τοὺς συγκρίνοντας Ἀθηναίους
Λακεδαιμονίους), αὐτὸς δ' εἰς τοὺς ὁμοίους λόγους
προεληλυθὼς ⁴⁴, καὶ δι' αὐτὰ γε ταῦτα εἰρηκῶς
αὐτοὺς, δι' ἃ φημι· δεῖν μὴ λέγειν. Οὐ μὴν ἄλλ' ἐξ
αὐτῶν γε τούτων καὶ μάλιστα ἂν τις κατέδοι ὥς

VARIAE LECTIONES.

²² πολεμίοις | Πελοποννησίοις corr. B. ²³ οἱ γὰρ.—²⁴ πρῶτοι om. A, addito δὲ post ταῦτα. est autem p. 287.
²⁵ θαλάσσης γ. ²⁶ ἑαυτοῖς | ἐπ' αὐτοῖς A. ²⁷ ἐνόησε p. 288. ²⁸ τοῦτον A. ²⁹ εὐψυχίᾳ γ. ³⁰ ἐνεῖναι |
ἐνίοι corr. A. ³¹ συμβᾶσαν B : σύμπασαν γ. ³² ἀπολούθως γ. ³³ πῶση — ὑπερβαίνειν om. A, leguntur
autem p. 289. ³⁴ συνετίεσεν γ. ³⁵ ἔν, corr. B, εἰ A. ³⁶ παράδειγμα | p. 287. ³⁷ ἐγένοντο A. ³⁸ συνε-
λεγεμένοι γ. ³⁹ λυθείσαν B, λυθήσαν A : λυθείσῃ γ. ⁴⁰ ἐπεὶ | p. 293. ⁴¹ ὥστε | p. 294. ⁴² ἐνίκησε A :
νίκησε γ. ⁴³ ὥστε | οὐχ ὥστε B, p. 296. ⁴⁴ Ἰσως | p. 297. ⁴⁵ προεληλυθὼς A : παρεληλυθὼς γ.

οὔτε ἡ χάρις θαυμαστὴ, ἣν ὄνεται τῇ πόλει κατατί-
θεσθαι, οὔτε ἐξεπίτηδες τὰ γε τοιαῦτα ἀγωνιστέον,
ἀλλὰ κατὰ τὸ πάρεργον ὅλον ὥσπερ νῦν ἐγώ.
Ὅστε εἰ τις ἀξίωι καὶ ἡμῖν ἄρρητα ταῦτα εἶναι,
σχεδὸν τοῦτου χάριν εἴρηται.

Καὶ Λακεδαιμόνιοι οἱ⁴⁸ τῶν Ἑλλήνων προέχοντες
καὶ προκινδυνεύοντες ἐν ταῖς χρεῖαις⁴⁹ παῖδες τῇ
πόλει παραβάλλειν εἰσίν. Ὅστε⁵⁰ ἐβουλόμην ἂν καὶ
τὰ τρόπαια ἃ⁵¹ μέλλω λέγειν ἀπ' ἄλλων ὑπάρχειν
ἀνακαίμενα τῇ πόλει, καὶ μὴ ἀναγκαῖον εἶναι προσ-
τιθέναι τοῖς πολλοῖς ὅτι ἀπὸ Λακεδαιμονίων.
[1228 R.] Νῦν δὲ αὐτὰ⁵² τὰ πράγματα ταύτην
ἀγει, ὥστε οὐ τοῦ παρεξέτασαι χάριν εἰρήσεται,
ἀλλὰ τοῦ μὴ παντάπασιν τὰς πράξεις παρελθεῖν· καὶ
γὰρ εἰσιν ἃς παρεξέλιπον. Δεῖ δὲ, ὡς εἰκεν, οὐ τοῦ
τυχόντος δρόμου. Καὶ οὐχ⁵³ ἐν εἰδός εὐεργεσίας
ἐπεδείξαντο, ἀλλ' οὐδὲν εἰδός εὐεργεσίας ἀπέλιπον. Πε-
ριστάται⁵⁴ δὲ με⁵⁵ παντοδαπὰ ὥσπερ ἐν συγγραφῇ
τῶν αὐτῶν χρόνων, ἃ μὲν ὅτι πάντα διεξελθεῖν εὐπο-
ρον, ἀλλ' οὐδενὸς στρατηγού πάντα ἐξῆς. Ὡν τί παρὲς
τίσος μνησθῶ; Ὁ δὲ⁵⁶ δει⁵⁷ μάλιστα τῆς ἐκείνων
φύσεως ἀγασθῆναι καὶ κρεῖττον ἢ κατὰ ἄνθρωπον
ἡγήσασθαι· ἐξὼν γὰρ ἑαυτοῖς ἀκολουθοῦντας ἔχειν
Λακεδαιμονίους καὶ κατὰ γῆν καὶ κατὰ θάλατ-
ταν, ἣ περιδεῖν ἐπὶ κεφαλὴν ὠσθέντας⁵⁸, συμμά-
χων περιοίκων οικετῶν ἀπάντων⁵⁹· ἐπανεστηκότων, ἐπὶ
τοῖς ἴσοις ἐδέξαντο. Καὶ παρενομήνης ὥσπερ φλογὸς τῆς
Θηβαίων δυνάμεως ἐπὶ τὴν πόλιν τῶν Λακεδαιμο-
νίων καὶ τὰ λοιπὰ τῆς Πελοποννήσου, μόνοι καὶ
Ἑλλήνων καὶ βαρβάρων προστάντες ἐκώλυσαν. Ἐξ
ὧν οὕτως ὑπὸ πάντων⁶⁰ ἐωρῶντο⁶¹, ὥστε καταστή-
ναι τὴν πόλιν συνέδριον τῆς συμμαχίας ἀπάσης.
Ἔτι⁶² τοῖνον πότερον τῆς πόλεως ἢ [663 H.] τῶν⁶³
συμβάντων κατηγοροῦσιν; εἰ μὲν γὰρ τῆς πόλεως⁶⁴,
οὐδὲν, ὡς εἰκεν, τῶν μεγίστων ἐπίστανται, ἀλλ' ἐκ-
τέφουεν αὐτοὺς ἀπ' ὧν ἡ πόλις γνωρίζεται. Εἰ δὲ
τὰ συμβάντα μέφονται, οὐχ ὅμοια τοῖς ἄλλοις, ὡς
εἰκεν, οἱ; προσέλετο⁶⁵ ἢ πόλις νομίζοντες, οὕτω μέ-
φονται ὥστε ἐξ ὧν τὸ πρῶγμα κακίσουναι τὴν πόλιν
ἐγκωμιάζουσιν. Τότε γὰρ κακία καὶ⁶⁶ πόλεως
καὶ ἰδιώτου δείκνυται, ὅταν ἢ μόνα⁶⁷ τῷ προσῇ τὰ
ὑπαίτια⁶⁸, ἢ πλείω τὰ φαῦλα τῶν ἐπεικῶν ἐλέγχῃ τις
ἢ μεῖζω· προσκείσθω⁶⁹ γάρ. Ὅταν δ'⁷⁰ ἐξετάζων
διὰ πάντων ἐνὸς ἢ οὐκ ἐν λαμβάνῃ, λέληθας ἐπανῶν οἱς
ἀφίης. ἄλλως τε⁷¹ εἰ μὴδ' ἰδιώτου ποιῇ τὴν κρίσιν, ἀλ-
λὰ πόλεως, καὶ ταύτης⁷² πρεσβυτάτης τῶν Ἑλληνίδων
καὶ ἢ πλείωτα ὑπάρχει τὰ δέοντα συμβάντα. Ἀπασα⁷³
γὰρ δῆπουθεν ἀρχὴ τῶν κρείττονων ἐστὶ καὶ παρ'
αὐτῶν τὸν τῆς ἰσότητος νόμον. Εἰ δὲ μὴ, πῶς ἴσον ἢ
ποῦ οἰκῶν ἢ φόρους ἐκλέγειν⁷⁴ ἀπὸ τῆς ἀλλοτρίας,
ἢ νόμους τιθέναι τοῖς οὐδὲν δεομένοις, ἢ κρίνειν τὰ
ἐκείνων, ἢ προστάττειν⁷⁵, ἢ πολεμεῖν, ἢ κτᾶσθαι. τὰ
μὴ προσήκοντα; ὅπως γὰρ οὐδὲν τούτων ἀπὸ τοῦ ἴσου

A nec hæc esse de naustria tractanda. Sed per
transennam quemadmodum nunc ego facio. Quapro-
pter si quis a nobis etiam hæc velit præteriri, hæc
tenus certe dicta sunt.

Ei Lacedæmonii qui pro Græcis, ut principes op-
ponere se solebant, puerorum vicem urbis compara-
tionesubeunt. Quid quod tam invitus in hunc sermo-
nem incidi, ut etiam tropæa quæ recensebo, ab aliis
esse urbi parta cupiam, ne plerisque Laconicum no-
men esset inserendum. Quoniam vero res ipsæ nos
huc adigunt, hæc non tam contentionis gratia dicemus,
quam nē res omnes transeamus, ut in quibusdam
fecimus, nec est leviter progrediendum. Nec tam
unum ediderunt beneficii genus, quam nullum omi-
serunt. Multæ autem eorumdem temporum res velut
in historia mihi occurrunt, quas adeo non possum
facile cunctas explicare, ut ne duci quidem ulli
queam sufficere. Earum vero quas, quibus omissis,
recensebo? Jam illud maximam meretur admira-
tionem, omnemque superat humanam naturam :
cum possent Lacedæmonis terra marique pro
famulis uli, vel calamitati suæ relinquere, quos et
socii, et finitimi, et servi omnes oppugnabant :
nihilominus æquo jure eos admiserunt, et cum
Thebani instar flammæ ad urbem Laconicam et
relíquas Peloponnesi partes ferrentur, soli ex Græ-
cis et barbaris restiterunt. Quas ob res eo loco
sunt ab omnibus habiti, ut urbs totius societatis
curia constitueretur. Præterea utrum civitatem, an
fœdera reprehendunt? Si enim civitatem accusant,
nihil de rebus maximis, 406^b a quibus urbs
celebratur, videntur cognoscere; sin fœdera, utique
aliis ea dissimilia judicant : itaque sit, ut quod in
vituperium rei proferunt, eo laudent urbem. Nam
et civitatis et hominis cujusvis vitium ita demum
cognoscitur, si mala in eo vel sola, vel bonis plura,
aut majora (ut et hoc adjiciamus) cernuntur. Qui
autem omnibus examinatis, unum aliquid, aut item
alterum reprehendunt, ii reliquis omittendis tacite
laudent præsertim si non de homine, verum de
civitate, eaque totius Græciæ antiquissima, pluri-
misque rebus præclare gestis celeberrima judicium
fiat. Omne enim imperium a potentioribus contra
æquitatis legem exercetur. Quomodo alioqui aut
æquum sit, aut justum, ut quis alienæ terræ tribu-
tum imponat, aut leges præter necessitatem ferat,
aut jura illis vel jussa det, aut belligeret, aut quæ
sua non sunt occupet? quandoquidem ista præter
æquitatem fiunt. Quare si quis exactius juris natu-
ram velit perquirere, nec potius aliquid rerum
naturæ concedere, quam sophistam agere, is jam
protinus omnia imperia et magistratus abrogabit,

VARIE LECTIONES.

⁴⁸ οἱ εἰ καὶ. ⁴⁹ χρεῖαι; om. A. ⁵⁰ ὥστε] p. 209. ⁵¹ ἃ ἢ μὴ γ. ⁵² αὐτὰ] ταῦτα A. ⁵³ καὶ οὐχ]
p. 500 exit. ⁵⁴ περιστάται] p. 302. ⁵⁵ με με τὰ A. ⁵⁶ δὲ δὲ] p. 303. ⁵⁷ δει] δέ A. ⁵⁸ ὠσθέντας] ὠφέν-
τας A. ⁵⁹ ἀπάντων om. A. ⁶⁰ πάντων] πάν B. ⁶¹ ἐωρῶντο] ἐωρῶντο οἱ Ἀθηναῖοι τῶν Πελοποννησίων A.
⁶² ἐτι] p. 304. ⁶³ τῶν. ⁶⁴ πόλεως om. A. ⁶⁵ προσέλετο] προσέληπτο A. ⁶⁶ καὶ ante πόλεως add. A.
⁶⁷ ἢ μόνα om. A. ⁶⁸ ὑπαίτια A : ὑπάντια γ. ⁶⁹ προσκείσθω A. ⁷⁰ δ' om. A. ⁷¹ τε add. A. ⁷² καὶ ταύτης
om. A. ⁷³ ἀπασα] p. 306. ⁷⁴ ἐκλέγειν A : ἐκλογεῖν γ. ⁷⁵ προστάττειν] πράττειν A.

cum ea potentioribus servantur, atque etiam ad deos ipsos præ nimia sapientia procedet, eosque, quod non æquo jure cum hominibus agant, sed imperium sibi arrogant, calumniabitur. Sed hæc, ut arbitror, ab iis disputantur, qui in angulis educati, solem nunquam viderunt, a quo solent aliæ stellæ lumine privari. Sin hæc necessario cum omni imperio cohærent, esque hoc imperii jus, ut princeps potiori sit jure quam cæteri: ita demum cedam, si qua vel Græca, vel barbara potestas minus imperii jure, quam populus Atheniensis, usa demonstretur. Quemadmodum enim in præclaris consiliis optimi alicujus viri morem secutus est, ita in iis quæ calumniantur nonnulli, non secundum communem hominum naturam, sed imperii necessitate ductus peccavit. Cumque potentia sua imperium esset ab initio adeptus, per humanitatem ultro dimisit, ac ipse 407^a pepe sibi criminum est auctor factus. Nam cum maxima erga omnes familiaritate atque moderatione usus esset, eosque magis in reipublicæ societatem quodammodo vocasset, quam principatus jure cohibuisset, idem fere, quod solet benignis dominis accidere, passus est, ut non propter cæteram æquitatem gratus esset, sed cum quid postularet, aperte vim facere videretur. Quin siquidem in eos, qui pro civibus sese gerebant, hæc perpetravit, nihil vultu quominus incusetur: sin vero quia partim defecerant, eumque præter dignitatem contumeliose acceperant, partim apertos se hostes profitebantur, dubium non relinquitur, quin ii qui necessitatem attulerunt, crimen omne sustineant. Nam et illi eo quasi pignore videntur eaque fiducia elati peccasse, non quod urbe perpetuo se potiri posse crederent, sed quod nec victos gravius quidquam esse passuros considerent, cum Athenienses natura essent ad homines conservandos propensi. Quod enim de Mitylenensibus decretum revocant, quæ potest civitas primis consiliis vincere? Ut enim quæ pridie statuerant, judicii erant et injuriæ acceptæ: ita quæ postredie mutarunt, solius erant urbis, cum quidem triremis una est alteram assecuta. Jam cum hominis cujusvis defensionem cum facto conjunctam omnes recipiant, miror eos urbis res gestas tot ac tantas, quibus illa se purgat, non considerare. An vero solem quidem ac lunam, non ob damna, quæ nobis dant, accusabimus, sed propter comoda ab ipsis profecta mirabimur: de urbe non ex universa ejus natura, et cum omnibus consuetudine ac familiaritate, sed ex offensionibus aliquot judicabimus? Non puto: nisi quis etiam fulmina deorum, ac tonitrua, motusque terræ velit

γίνεται. ὅστ' εἰ τις ἀκριβολογείται περὶ τῶν δικαίων, καὶ σοφιστὴς εἶναι μᾶλλον βούλεται ἢ τῇ τῶν πραγμάτων φύσει συγχωρεῖν, οὐκ ἂν φθάνοι διαγράψαι πάσας ἀρχὰς καὶ δυνάμεις ἀπλῶς, ὥς ἀπαντὰ γε ταῦτά ἐστιν ἐν τῷ θεσμῷ τοῦ κρείττονος⁷⁴. Εἴτα ὁ πόσιος ἀνεῖσι μέχρι τῶν θεῶν ἐλέγχων, καὶ λέγων ὥς οὐδὲ οὗτοι τοῖς ἀνθρώποις ἐξ Ἰσοῦ προσομιλοῦσιν, ἀλλ' ἤρηνται κρείττους εἶναι. Ἄλλ', οἶμαι, ταῦτ' ἐστὶ γωνίας ἀξίων ἀνθρώπων, καὶ τὸν ἥλιον οὐχ ἐωρακῶτων, δὲ ἀφαίρεται τοὺς ἄλλους ἀστέρας τὸ φαίνεσθαι. Εἰ δὲ ἀναγκαῖον τὸ πάση δυναστεῖα⁷⁵ καὶ πάσῃ περιουσίᾳ τὰ τοιαῦτα προσεῖναι, καὶ οὐδὲς ἐστὶν ἀρχῆς θεσμός, μὴ ἀπὸ τοῦ Ἰσοῦ πρὸς τοὺς ὑπηκόους κρίνεσθαι, τότε νικῶν ἀπίτω⁷⁶ τις, ὅταν δεῖξῃ τῶν ἄλλων εἴτε Ἑλληνικῶν δυνάμεων εἴτε καὶ βαρβαρικῶν βασιλείων ἡντινασὺν ἐλάττονι τῷ τῆς πλεονεξίας γιγνομένῃ χρησαμένην, ἢ τὸν τῶν Ἀθηναίων δῆμον εἶσιν εὐρεῖν. Φανήσεται γάρ, ἃ μὲν⁷⁷ διαφερόντως ἐβουλεύσατο, ἐνὸς ἀνδρὸς ἤθει κεχρημένος τοῦ βελτίστου, ἃ δὲ ἐγκαλοῦσά τινες, οὐ τῇ κοινῇ φύσει τῶν ἀνθρώπων ἐξαμαρτῶν, ἀλλὰ τῇ τῆς ἀρχῆς ἀκολουθήσας ἀνάγκῃ, [1229 R.] καὶ δυνάμει μὲν ἀρχῶν καταστάς τὸ ἐξ ἀρχῆς, φιλανθρωπίᾳ δὲ τὸ τῆς ἀρχῆς δεδοικὸς⁷⁸ ἐκὼν μεθεῖς, καὶ σχεδὸν τῶν ἐγκλημάτων αἴτιος αὐτῷ⁷⁹ γεγονώς. Πλείστοι γὰρ τῷ κοινῷ καὶ μετρίῳ πρὸς ἅπαντα χρησάμενος, καὶ τρόπον τινὰ τῆς πολιτείας μᾶλλον κοινωνοῦς ποιησάμενος ἢ δυναστείας νόμῳ κατέχων, ταυτὶν τοῖς χρηστοῖς ἐπαθε τῶν δεσποτῶν· οὐ γὰρ διὰ τὴν ἄλλην ἐπιείκειαν χάριτος παρ' ἐνίων ἐτυχεν, ἀλλ' εἰ τι προσηνάγκασιν, ἐπιφανῶς ἔδοξε βιάζεσθαι. Καὶ μὴ⁸⁰ εἰ μὲν ἔχοντας τὸ τῶν ὑπηκόων σχῆμα ταῦτα εἰργασάμενος φαίνεται, δῶμεν τοῖς ἰθὺλοις βλαστῆμεν⁸¹· εἰ δὲ τοὺς μὲν ἀποστάντας [664 H.] καὶ παρ' ἀξίαν ὕβρισαντας εἰς αὐτὸν, τοὺς δὲ ἐκ τοῦ φανεροῦ πολεμίους ὄντας, ποτέροις ἀξίον ἐγκαλεῖν; Οἶμαι γε⁸² τοῖς τὴν ἀνάγκην παρσχοῦσιν. Ἐπεὶ κακεῖνοί⁸³ μοι δοκοῦσιν ὥσπερ ἐνέγυρον αὐτὸ τοῦτο ἔχοντας ἐπαρῶνται, καὶ τοῦτ' ⁸⁴ μάλιστα πιστεῦσαντας ἀμαρτάνει, οὐ τῷ⁸⁵ διὰ τέλος κρατῆσειν⁸⁶ τῆς πόλεως, ἀλλὰ τῷ μὴδ' ἂν ληφθῶσι μηδὲν δεῖνδον πείσασθαι, ὥς Ἀθηναίους γε πεφυκότας σώζειν. Ἄλλον δὲ ἃ γὰρ περὶ Μιτυληναίων μετέγνωσαν, τίς ἔχει νικῆσαι πόλιν οἷς ἐξ ἀρχῆς ἐβουλεύσατο⁸⁷; ἐκεῖνοι γὰρ ἃ μὲν τῇ προτεραίᾳ διέγνωσαν, τῆς κρίσεως ἦν καὶ ὧν ἠδίκηντο· ἃ δὲ τῇ ὑστεραίᾳ μετέγνωσαν, τῆς πόλεως ἦν μόνῃς. Καὶ ἡ τρίτης τὴν τρίτην κατεῖλε. Θαυμάζω δὲ εἰ τῶν μὲν⁸⁸ ἰδιωτῶν τὴν ἐργῶ πάντες ἀπολογίαν τιμῶσι, τῆς πόλεως δὲ⁸⁹ οὐχ ὁρώσιν οἱ σεμνοὶ τὰ ἔργα⁹⁰ δι' οἷων καὶ ὧν ἀπολελόγηται⁹¹ περὶ τούτων. Καὶ ἡλίου⁹² μὲν καὶ σελήνης οὐχ ὅσα βλάπτουσι κατηγοροῦμεν, ἀλλ' ὧν ἀγαθῶν αἴτιοι γίνονται⁹³ θαυμάζομεν· τὴν πόλιν δ' εἰς ὧν ἐνίοις

VARIE LECTIONES.

⁷⁴ κρείττονος B, κηρύττοντος A. ⁷⁵ πάση δυναστεῖα A: ἀπάσῃ. ⁷⁶ ἀπίτω A. ⁷⁷ μὲν] μὲν γάρ A. ⁷⁸ δεδοικὸς A: δεδοκός ζ. ⁷⁹ αὐτῷ A: καὶ αὐτῷ ζ. ⁸⁰ μὴ] τὴν A. ⁸¹ γε om. A. ⁸² κακεῖνοί A. ⁸³ κακεῖνός ζ. ⁸⁴ τούτῳ τοῦ A. ⁸⁵ οὐ τῷ] οὗτος A. ⁸⁶ κρατῆσειν A. ⁸⁷ ἐβουλεύσαντο A. ⁸⁸ μὲν om. B. ⁸⁹ δὲ om. A. ⁹⁰ τὰ ἔργα om. A. ante οἱ σεμνοὶ ponit corr. B. ⁹¹ ἀπολογεῖται A. ⁹² ἥλιον — σελήνην A. ⁹³ γίνονται om. A.

προσέκρουσεν, ἀλλ' οὐκ ἐξ ὧν ἅπανιν ὠμίλησεν οὐδ' ἅ καὶ τῆς ὅλης φύσεως κρινόμεν⁹³; Οὐκ οἶομαι γε ὥσπερ ἂν εἴ τις καὶ τῶν θεῶν⁹⁴ κατηγοροῖη τοὺς σκηπτοὺς καὶ τὰς βροντὰς, κἂν εἴ τι σεισθῇ⁹⁵, τὰς θίλας καὶ κοινὰς αὐτῶν εὐεργεσίας ἀμελήσας⁹⁶ σκοπεῖν. Ἐγὼν⁹⁷ δὲ πολλὰ καὶ τῶν ὑπερὸν εἰπεῖν, καὶ μάχας ἀτόπους· καὶ τολμήματα θαυμαστά καὶ καρτερίας ὑπερφυεῖς, οὐκ ἐθ' ὁρῶ τὸν καιρὸν ἀρχοῦντα. Τοιοῦτον δ' ἔτι⁹⁸ προσθεὶς τοῖς περὶ τούτων λόγοις ἀπαλλάττομαι.

Ὡς περ⁹⁹ γὰρ προειδυία ἐξ ἀρχῆς ἡ φύσις περὶ τῆς πόλεως, ὅσον τοῖς ἔργοις προέξει¹⁰⁰ τῶν ἄλλων, κατεσκευάσατο αὐτῇ πρὸς ἀξίαν τοὺς λόγους, ἵνα αὐτῇ τε κοσμοῖτο ὑπὸ τῶν ἑαυτῆς ἀγαθῶν, κἂν τις τῶν ἄλλων δέη, καὶ τοῦτ' ἔχη μετὰ τῶν ἄλλων χαρίζεσθαι. Πρότερον μὲν οὖν τοὺς καταφεύγοντας ἐφ' ὁμᾶς τῶν Ἑλλήνων διεσώζετο· νυνὶ δ' ἀτεχνῶς πάντας ἀνθρώπους καὶ πάντα γένη τῇ καλλίστῃ τῶν εὐεργεσιῶν ἀνέχετο, ἡγεμόνες παιδείας καὶ σοφίας ἀπάσης γινόμενοι. Ἀλλὰ¹⁰¹ μὴν πάντες μὲν ἔστι μνήμη¹⁰² βασιλείων· μὴ γένοιτο δὲ πλείονων. Τούτων δ' ἐπὶ μὲν τῆς Ἀσσυρίων τῆς πρᾶσιδος, αἱ πρῶται τῆς πόλεως εἰσι πράξεις, καὶ ὅσα τῶν θεῶν εἰς τοῦτον ἐμπίπτει τὸν χρόνον· ἐπὶ δὲ τῆς δευτέρας ἤμετο ἡ πόλις· τὴν δὲ τρίτην διὰ τέλους ἐνίκησεν· ἐν δὲ τῇ τετάρτῃ μόνῃ μὲν ἀντέστην, ἀριστα δ' ἀπῆλλαξε τῶν ἄλλων· ἐπὶ δὲ τῆς πάντα ἀρίστης καὶ μεγίστης, τῆς νυνὶ καθεστῆκυίας, τὰ προσβέβηκα παντὸς ἔχει τοῦ Ἑλληνικοῦ, καὶ πέπραγεν¹⁰³ οὕτως ὥστε μὴ βραδίως ἂν τινα αὐτῇ τὰ ἀρχαῖα ἀντὶ τῶν παρόντων συνεύξασθαι. Γινώσκῃ δ' ἂν τις ὅσον τῇ πόλει περισσὶν ἐκ τοῦ παντὸς αἰῶνος, [1252 R.] εἰ. τὰ ὑπάρχοντα αὐτῇ, πάντα μὲν οὐκ ἴσως δυνατόν, μάλλον δὲ σαφῶς ἀδύνατον, ἀλλ' ὅσα γε ἐγγυρεῖ, μερίσας, ἄλλο¹⁰⁴ ἄλλῃ πόλει καὶ χώρᾳ προσθεῖς, εἰτα ἀγῶνα τῷ λόγῳ ποιήσας¹⁰⁵ καθάπερ ποιητῶν ἡ χορῶν¹⁰⁶. Οὐ γὰρ μοι δοκεῖ τὴν νικῶσαν εὐρεῖν ἂν¹⁰⁷ βραδίως. Οἷον εἰ φιλοτιμοῖτο ἡ μὲν ὡς πρώτη [665 H.] τεκοῦσα τὸ τῶν ἀνθρώπων γένος, ἡ δὲ ὡς πρώτη διέξασα τοὺς καρποὺς, ἡ δὲ ὡς πλείστοις μεταδοῦσα, ἡ δὲ τις¹⁰⁸ ὡς νόμους καταδείξασα, ἡ δὲ πανηγύρεις¹⁰⁹, ἡ δὲ ὡς ἐν καλλίστοις κεῖται γῆς ἅμα καὶ θαλάττης¹¹⁰, ἡ δὲ τοῖς τῆς σοφίας ἀγαθοῖς ἀγάλλοιτο, ἡ δὲ τὰς ἐν τοῖς πολέμοις πράξεις καταλέγοι, ἄλλη δὲ ὅσους¹¹¹ ὑπεδέξατο τῶν Ἑλλήνων, ἡ δὲ τὰς ἀποικίας ἃς ἀπέστειλεν, ἡ δὲ ὅτι καὶ δοῖη τις αὐτῇ τῶν ὑπαρχόντων τῇ πόλει, φῆμ' ἔγωγε μάλιστα¹¹² ἂν οὕτω γενέσθαι καταφανὲς ὁπόσοις τις τοῖς κρείττοσιν ἡ πόλις ἡμῖν¹¹³ τὰς ἄλλας παρελήλυθεν. Ἄ γὰρ ἐξαρκεῖ νειμαμένη τῇ Ἑλλάδι, ταῦτα μόνῃ συλλέξασθαι ἔχει. Καὶ μὴν¹¹⁴ τῶν γε δωρεῶν ὡσαύτως¹¹⁵ τὴν μεγίστην οὐ βραδίον εὐρεῖν, ἀμυλλάσθω δὲ καὶ περὶ τούτων ἄλλη πρὸς ἄλλην πόλις, ἡ μὲν τοὺς Δημήτριος καρποὺς κομίζουσα, ἡ δὲ τοὺς¹¹⁶ τοῦ Διονύσου, καὶ τοῦτους οὐ μόνον τοὺς ἀπὸ τῆς ἀμπέλου, ἀλλὰ καὶ

Natura quasi sciens fore ut rebus gestis alios urbs longe vinceret, orationes ei et litteras pro dignitate tribuit, quo et ipsa suis gauderet ornamentis, et aliis, si opus esset, **407b** una cum reliquis impertiri posset. Cum ergo prius Græcos ad vos confugientes servaveritis, nunc omnes homines gentesque cunctas pulcherrime excipitis, xenio sapientiæ, et doctrinæ duces omnibus vos præbentes, cunctosque purgantes. Jam cum quinque memorentur regna (nec vero plura nascantur) in eorum antiquissimum Assyrium, primæ urbis res gestæ, et quæ iis propitiis acta sunt, incidunt; in secundo crevit urbs; tertio ipsa vicit; quarto cum sola restitit, tum optime omnium liberavit: in hoc autem omnium optimo ac maximo, totius Græciæ primas tenet, ita ut non debeat ei quisquam antiquum statum loco præsentis exoptare. Quanta vero fuerit urbis ab omni tempore præstantia, facile admodum cognoscereamus si ejus ornamenta non quidem omnia (nam id omnino fieri non potest), sed aliquot in varias urbes ac regiones distribuentes, earum deinde comparisonem quasi poetarum aut chorearum instituamus; non enim mihi facile videtur, vincentem invenire: ut si aliæ, verbi gratia, de prima hominis creatione gloriantur, quædam de frugibus vel primum inventis, vel plurimum communicatis, nonnullæ de legibus aut feriis solemnibus constitutis, aliæ de situ commodissimo; quædam de sapientia, vel rebus bellicis, nonnullæ de Græcis exceptis, vel coloniis deductis; reliquæ denique de alia re quavis, quæ urbi contigerit. Sic apertissime quanto reliquis intervallo urbs superet, ostendemus, cum ipsa, quæcunque toti Græciæ separatim sufficerent, sola complectatur. Quin et donum quod sit maximum, non facile discernetur, verum si hic civitatum quoque fiat contentio, ut alia Cereris fructus afferat, alia Bacchi, nec solius vitis, sed et aliorum, quæ seruntur: tertia vero Minervæ donum, idque duplex, multis utique civitatibus gloriandi materiam, ceu de præstantissimo munere singulis habimus. **408a** Atque hæc quidem hactenus. Magnitudo autem urbis et reliquus apparatus, omnino fortunæ Atheniensium, et nominis amplitudini respondet, sive ipsum civitatis ambitum, qui maximus est et pul-

VARIAE LECTIONES.

⁹³ κινούμεν B. ⁹⁴ ἂν εἴ τις καὶ τῶν θεῶν] καὶ τῶν θεῶν εἴ τις ἂν. ⁹⁵ κἂν εἴ τι σεισθῇ om. A. ⁹⁶ ἀμελήσας] ἀμελής A. ἀμελεῖ B. ⁹⁷ ἔγωγ] p. 311. ⁹⁸ δ' ἔτι A: δέ τι C. ⁹⁹ ὥσπερ] p. 317. ¹⁰⁰ προέξει τοῖς ἔργοις C. ¹⁰¹ ἀλλὰ] p. 320. ¹⁰² εἰσι μνήμαι C. ¹⁰³ πέπραγεν A. ¹⁰⁴ ἄλλο B: ἄλλος C. ¹⁰⁵ ποιήσας A, ποιήσοι B. καθάπερ] ἐνθαπερ A. ¹⁰⁶ χορῶν A. ¹⁰⁷ ἂν om. A. ¹⁰⁸ ἡ δὲ τις — πανηγύρεις om. A. ¹⁰⁹ θαλάσσης A. ¹¹⁰ δὲ ἀντὶ ὅσους om. A. ¹¹¹ ἡμῖν] ὁμῶν B. ¹¹² καὶ μὴν] p. 322. ¹¹³ ὡσαύτως om. A. ¹¹⁴ τοὺς A: τῆς C.

cherrimus in tota Græcia, consideres, sive moenia ad mare quondam usque pertinentia, et itineris diurni longitudinem complexa, aliosque ad mare circulos urbanis oppositos. Quid quod vici quidam oppidis aliis splendiores cernuntur, omnisque ornatus, tam qui a natura, quam qui ab arte petitur, æqualiter et urbi tributus est, et regioni. Ad naturam quidem pertinet aer tam eximius, et portus, qui singuli multorum instar esse possint. Tum arcis ipsius situs, et velut auræ gratia afflans undique. Jam illud in his notatu dignum, cum alie urbes cœli bonitate regioni suæ cedant, urbs tamen quem tota Attica bonum, eum habet optimum ac purissimum aerem, adeo ut vel eminens e cœlo superiore tanquam jubare cognoscatur. Atque hæc quidem e natura sunt, pauca de multis collecta. Quæ autem ad artem referuntur, eorum quid vel maximum vel primum ponam nescio. Sunt enim hic et templa maxima omnium atque pulcherrima, et simulacra, exceptis cœlestibus facile prima, tam venusta, quam nova, et bibliothecæ, qui proprius est Athenarum ornatus, et lavacra multum delicata, istique diætæ convenientia, et curricula atque gymnasia. Quocirca si quis Erichthonios, Cecropes, fabulas, fruges, tropæa, terrenas res et marinas, litteras, viros, reliqua omnia quibus ætatem transigit, urbi detrahat, eaque ratione, qua reliquas civitates, quæ sese nunc venditant, consideret, **408^b** victoriam nihilominus iis quæ adhuc in ipsa cernuntur, facile auferet.

πρώτον εἰπεῖν ἢ μέγιστον θείαια³⁴; νεφέ τε γὰρ ἐνταῦθα³⁵ οἱ αὐτοὶ μέγιστοι καὶ κάλλιστοι τῶν πανταχοῦ, καὶ ἀγάλματα, ἀνευ τῶν οὐρανίων, τῆς πρώτης τέχνης τὰ πρῶτα, καὶ παλαιὰ καὶ καινὰ. Πρὸς δὲ τοῦτοις β. δῶλων ταμεία³⁶, οἷα οὐχ ἐτέρωθι γῆ; φανερά, καὶ μάλα τῶν Ἀθηναίων κόσμος οἰκεῖο, καὶ οἷα δὲ τῆς παρούσης ἐξουσίας καὶ³⁷ διαίτης, λουτρά τε σεμνότητι καὶ τρυφῇ νικῶντα [666 H.] καὶ δρόμοι καὶ γυμνάσια. Ὡς εἰ τις περιελθὼν τῆς πόλεως τοὺς Ἐριχθονίους, τοὺς Κέκροπας, τὰ μυθώδη, τὰ τῶν καρπῶν, τὰ τρόπαια τὰ ἐν τῇ γῇ καὶ τῇ³⁸ θαλάττῃ, τοὺς λόγους, τοὺς ἀνδρας, πάντα δι' ὧν τὸν αἰῶνα διεξελήλυθε³⁹, σκοποῖτο δ' αὐτὴν ὥσπερ τὰς νῦν φρονούσας ἐφ' ἑαυταῖς, ἐξαρκεῖν αὐτὴν τοι-
δρωμένοις νικᾶν.

Verum sola inter omnes urbes, et vetera veteribus, et nova novis, aut potius et vetera novis, et nova veteribus superat. Quibus addo et alia ejusdem.

[Quia sæpe figurate loquitur. Sic et in hunc locum illustrabis, sic disponens: *Vetera quidem veteribus vincit, nova vero veteribus.* Aut potius pro hoc, si vis: *Et adhuc vetera veteribus superat, nova vero novis.* Deinde quomodo dicit: *Sed et vetera novis et nova veteribus.* Melius vero quis dixerit, aut explicarit quis magis proprie, aut non aberraverit, et sæpe alias.]

Omnia denique, ut sic dicam, vel apud vos duntaxat exstant, vel a vobis orta sunt: et trium

τῶν ἄλλων ἡμέρων· ἡ δὲ τρίτη λεγέτω τὴν τῆς Ἀθηνᾶς δωρεάν, καὶ ταύτην διπλῆν. Ἀρ' οὐ πολλὰς πό-
λεσι [μεριζόμενα ἐξαρκεῖ τὰ ἐκ τῶν θεῶν ἐκίστη φιλοτιμείσθαι ὡς ἐχούση τὸ κάλλιστον; Εἰεν¹⁷. Ἀλλὰ ταῦτα μὲν τοιαῦτα¹⁸. Τὰ δ' αὖ τοῦ μεγέθους καὶ τῆς ἄλλης κατασκευῆς τίς ἂν οὐκ ἄξια τῆς ὁλῆς τύχης εἴποι καὶ τοῦ μεγάλου τῶν Ἀθηναίων ὀνό-
ματος; τοῦτο μὲν αὐτὸν τὸν κύκλον τοῦ ἄστεως¹⁹, μέγιστον μὲν τῶν Ἑλληνικῶν, κάλλιστον δὲ τῶν πανταχοῦ. Καὶ²⁰ σιωπῶν τεῖχῃ καθήκοντά ποτε ἐπὶ τὴν θάλατταν, ἡμερησίας²¹ ὁδοῦ μήκος τὰ σύμ-
παντα²², καὶ πρὸς τῇ θαλάττῃ κύκλους ἐτέρους ἀντιστρόφους τῶν περὶ τὴν πόλιν. Ἀλλὰ τοὺς δῆμους²³ πάρεστι δῆπου θεωρεῖν, ὧς²⁴ ἐνιοὶ λαμπρότεροι²⁵ τῶν ἄλλαχού πόλεων εἰσι κατεσκευασμένοι²⁶, καὶ πάντα δὴ τὸν κόσμον καὶ τὸν παρὰ τῆς φύσεως καὶ τὸν παρὰ τῆς τέχνης ἐφάμιλλον κἂν τῇ πόλει κἂν τῇ χώρᾳ. Τῶν μὲν αὐτοφῶν ἄρ τε οὗτος ἐξαίρετος τοῦ πολλοῦ, καὶ λιμένες τοσοῦτοι, ὧν εἰς ἕκαστος ἀντάξιός πολλῶν, ἐτι δὲ αὐτῆς τῆς ἀκροπόλεως ἡ θέσις, καὶ τὸ ὥσπερ αὖρας εὐχαρί προσβάλλον πανταχοῦ. Ὅ δὲ καὶ ἐν αὐτοῖς τοῦτοις ἀξίον ἐπισημῆ-
νασθαι· ταῖς μὲν γὰρ²⁷ ἄλλαις πόλεσιν, ὅπως ἂν ἔχωσι τοῦ οὐρανοῦ²⁸, τῆς γε αὐτῶν χώρας ἐπιεικὺς ἡττάσθαι συμβέβηκε· τοῦ δὲ τῆς²⁹ πάσης Ἀττικῆς ἀέρος· οὕτως ἔχοντος, ἄριστος καὶ καθαρώτατός ἐστιν ὁ τῆς πόλεως ὑπερέχων. Γνωίς;³⁰ δ' ἂν αὐτὴν ἐπὶ τῇ πόρρωθεν ὥσπερ αὐγῇ τῇ ὑπὲρ κεφαλῆς ἀέρι³¹. Καὶ τὰ μὲν παρὰ³² τῆς φύσεως τοιαῦτα, πολλὰ τῶν
C ὄντων ἀφελόντι· τῶν δ' αὖ τῆς τέχνης τί χρῆ³³

C ὄντων ἀφελόντι· τῶν δ' αὖ τῆς τέχνης τί χρῆ³³

[1235 R.] Ἀλλὰ μόνῃ δὴ⁴⁰ πόλεων τὰ μὲν παλαιὰ τοῖς παλαιοῖς νικᾷ, τὰ δὲ καινὰ τοῖς καινοῖς· εἰ δὲ βούλει, τὰ μὲν παλαιὰ τοῖς καινοῖς, τὰ δὲ καινὰ τοῖς παλαιοῖς, τοὺς ἑαυτῆς λέγων τὰ⁴¹ ἄλλων.

[Ὅτι⁴² πολλάκις Σχηματίζεται. σχηματίζεται δ' ἂν τὸ χωρίον μεταλαμβάνων καὶ οὕτω· Τὰ μὲν παλαιὰ τοῖς παλαιοῖς νικᾷ, τὰ δὲ καινὰ τοῖς παλαιοῖς. Μᾶλλον δὲ ἀντὶ τοῦ εἰ βούλει καὶ ἐξῆς, καὶ ἐτι τὰ μὲν παλαιὰ τοῖς παλαιοῖς νικᾷ, τὰ δὲ καινὰ τοῖς καινοῖς. Ἔτα, πῶς εἶπον; ἀλλὰ καὶ τὰ παλαιὰ τοῖς καινοῖς καὶ τὰ καινὰ τοῖς παλαιοῖς. Ἐτι δὲ εἴποι δ' ἂν τις ἀμεινον, ἡ διέλοι δ' ἂν τις οικειώτερον λέγων⁴³, ἡ οὐκ ἂν διαμάρτοις, καὶ πολ-
λαχῶς ἄλλως⁴⁴.]

Ὡς⁴⁵ δ' εἰπεῖν⁴⁶, ἅπαντα ἢ παρ' ὁμῶν ἐστὶ μόνοις⁴⁷ ἢ καὶ παρ' ὁμῶν. Καὶ τριῶν ἐν γέ τι συμβέβηκε·

VARIÆ LECTIONES.

¹⁷ εἰεν. ¹⁸ τοιαῦτα om. A, leguntur p. 526. ¹⁹ ἄστεος B c. ²⁰ καὶ add. A. ²¹ ἡμερησίας. — συμ-
παντα om. A. ²² δῆμους A : δόμους c. ²³ ὧν ὡς A. ²⁴ λαμπρότερον B : λαμπρότεροι c. ²⁵ κατε-
σκευασμένοι εἰσὶν A. ²⁶ γὰρ om. A. ²⁷ οὐρανοῦ ἀνθρώπου A ei pr. B. ²⁸ τῆς om. A. ²⁹ γνοίης. —
ἀέρος om. A. ³⁰ παρὰ om. A. ³¹ χρῆ om. A. ³² εἰναί A. ³³ ἐνταῦθα om. A. ³⁴ ταμεία c.
³⁵ ἐξουσίας τε καὶ c. ³⁶ καὶ τῇ τὰ ἐν τῇ A. ³⁷ διεξήλυθε B. ³⁸ ἀλλὰ μόνῃ δὴ μόνῃ δὲ A suni, p. 528.
³⁹ τῇ τῶν A. ⁴⁰ ὅτι ἄλλως om. B. ⁴¹ ἡ διέλοι λέγων om. A. ⁴² ἄλλως A. om. B. ἄλλους c. ⁴³ ὡς
p. 534. ⁴⁴ δ' ἂν εἰπεῖν c. ⁴⁵ ἐστὶ καὶ μόνοις c.

τὰ μὲν γὰρ παρ' ὁμῶν ἤρξατο, τὰ δὲ ὡς κάλλιστα παρ' ὁμῶν ἐστι, τὰ δ' ὡς πλείστα. Εἰσι τοίνυν οἱ μηδὲν ἔχοντες φανερόν δειξάι μηδὲ εἰπεῖν ἔργον ἑαυτῶν, μηδὲ ἐφ' ὅτῳ ἂν δικαίως φρονοῖεν, ἐπὶ τοὺς Τρωϊκοὺς καταφεύγουσι χρόνους καὶ φιλοτιμίας ἀμφισβητοῦσιν, οὐδ' οὕτω λέγοντες οὐδὲν κοινὸν ἑαυτῶν, ἀλλ' ἐνδὸς ἀνδρὸς δόξης ἐξαρτώμενοι, ὥσπερ τινὲς γεωπείναι δι' ἐνδὸς τῶν πλουσίων ἑαυτοὺς ποιοῦμενοι. Ἡ πόλις δὲ πρὸς τῇ μηδὲν δεῖσθαι τοιαύτης καταφυγῆς⁸⁰, οὐδὲ τούτου στέρεται τοῦ ἡδύσματος, ἀλλ' οἱ κοινὸς τῶν Ἑλλήνων ποιητῆς ἐν τῇ καταλόγῳ τῶν νεῶν τε καὶ πόλεων τὸν Ἀθηναίων στρατηγὸν εἰς ἄκρον φησὶν⁸¹ ἔλθειν κοσμήσαι ἵππους τε καὶ ὀνέρας ἀσπιδιώτας.

Εἰς⁸² Μενεσθέα Ἀλέξανδρον ἀποτίσεται.

Εἰ γὰρ⁸³ δεῖ τῶν ἄλλων ἀποστάντα ὑπὲρ τῆς δημοκρατίας μόνος⁸⁴ εἰπεῖν, φανήσονται τοῖς μὲν βουλήμασι καὶ ταῖς ἐπιθυμίαις πολλῶν προπετιέστεροι καὶ ὑβριστότεροι⁸⁵ πάντες οἱ τοῦ σχήματος τούτου μετασχόντες, τῇ δ' ἀξιώματι καὶ τῇ λαμπρότητι μηδὲ τοῖς ἀπὸ τῆς πόλεως γεγεννημένοι. Καὶ μὴν ἐκείνῳ γε ἡ πόλις πρώτη κατέδειξε, μὴ τίθεσθαι πλοῦτιν μηδὲ θαυμάζειν. Οὕτε γὰρ τοὺς ὑπερέχοντας ταῖς οὐσίαις οὐδεπώποτε ἐπῆρεν, ἀλλ' ὅσον μὴ ἀδικεῖσθαι διὰ τοῦτο, τοσοῦτον αὐτοῖς ἡξίου⁸⁶ παρ' αὐτῆς ὀφείλεσθαι⁸⁷. οὕτε τοῖς ἀρετῇ μὲν ὑπερφέρουσι, χρήμασι δ' ἡττωμένοις⁸⁸ οὐδαμοῦ πώποτε ἔλαττον⁸⁹ ἐνεῖμεν, αἰσχρὸν οἶμαι νομίζουσα τῶν μὲν οἰκετῶν οὐ τοὺς εὐπορωτάτους, ἀλλὰ τοὺς πιστοτάτους βελτίστους νομίζειν, τῶν δὲ ἐλευθέρων πασχόντων εἶναι τὴν ἀξίαν ὀρίσθαι χρήμασιν, ἀλλὰ μὴ ὁποῖός τις ἂν αὐτὸς⁹⁰ ἕκαστος ἦ, τοιοῦτον καὶ⁹¹ νομίζεσθαι. Ἐμοὶ⁹² μὲν οὐδὲ πένταθλοι δοκοῦσιν οἱ πάντα νικῶντες τοσοῦτον τοῖς πᾶσι κρατεῖν.

[687 H.] [Πράγματα⁹³.⁹⁴ εἰπὲν ἀντὶ προσώπου· δέον γὰρ εἰπεῖν οἱ τοὺς πεντάθλους νικῶντες, ὁ δὲ εἰπὲν οἱ πένταθλοι, ἀντὶ⁹⁵ τοῦ ἀθλοῦ ἔχον πέντε ἀγωνίσματα⁹⁶. πάλην, δρόμον, ἀκόντιον, δίσκον, παγκράτιον, ἢ ἀντὶ τοῦ οἱ ε' ἀγωνιζόμενοι, ἢ οἱ ἐν τοῖς πέντε ἀγωνίσμασι νικῶντες. Οὐχ ὅτι δὲ οἱ πένταθλοι πάντα νικῶσιν· ἀρκεῖ γὰρ αὐτοῖς τρία τῶν πέντε πρὸς νίκην. Λέγεται δὲ Πηλεὺς, ὅτε ἦν μετὰ τῶν Ἀργωναυτῶν⁹⁷.⁹⁸ τοῦτον θεῖναι τὸν ἀγῶνα πρῶτος· τὰ δὲ πέντε ἄθλα ἦν ἃ προσέρχεται. Οἱ δὲ ἀντὶ τοῦ παγκρατίου τὸ ἅλμα συναριθμοῦσι.]

Καὶ τίς δῆμων αὐτοῦ⁹⁹ δέξτερος καὶ πραΰτερος; ἢ τινὲς δημαγωγοὶ μᾶλλον ἄξιοι θαυμάσαι; [1236 R.] Ἀετόν¹⁰⁰ τὸ ἐν νεφέλαις αὐτὴν ὁ θεὸς καλεῖ πρὸς τὰ ἄλλα πολιέσματα. Μόνῃ δ', ὡς ἔοικε, ταύτῃ πόλει οὗο τάναντία συμβέβηκε· πλείστα τε γὰρ καὶ κάλλιστα ἀνθρώποις¹⁰¹ εἰρηται περὶ ταύτης, καὶ οὐκ ἔστιν ἥτις ἐλαττώων τετύχηκε. Πρὸ μὲν γὰρ τῶν ἄλλων τεθαύμασται, ἄξιον δ' αὐτῆς¹⁰² οὐδὲν ἔχουσε.

VARIAE LECTIOES.

⁸⁰ καταφυγῆς] κατασκευῆς A. ⁸¹ φησὶν] ἐφησεν A. ⁸² εἰς — ἀποτίσεται om. A. ⁸³ εἰ γὰρ] p. 338 exlg. ⁸⁴ μόνος] μόνον B. ⁸⁵ ὑβριστικώτεροι B. ⁸⁶ ἡξίου παρ' αὐτῆς om. A. ⁸⁷ ὀφείλεσθαι A. ⁸⁸ ἡττημένοι A. ⁸⁹ ἔλαττον] τὸ ἔλαττον. ⁹⁰ αὐτὸς A: αὐτῶν C. ⁹¹ καὶ add. A. ⁹² ἐμοὶ] p. 341. ⁹³ πρᾶγματα — συναριθμοῦσιν om. B: πρᾶγματα — πένταθλοι om. A. ⁹⁴ ἀντὶ — ἀγωνίσματα add. A. ⁹⁵ ὅτι] p. 342. ⁹⁶ ἀνθρώποις om. A. ⁹⁷ αὐτῆς om. A.

NOTÆ.

(79) Homer. *Iliad*.

A unum aliquod contigit, et partim a vobis ceperunt, vel partim apud vos vel optima vel plurima cernuntur. Multi quoque cum nihil rerum suarum, de quo jure glorientur, proferre possint, ad Trojana confugiunt tempora, ac de gloria contendunt, quanquam nec sic aliquid, quod habeant commune, afferunt, cum ab unius alicujus viri fama pendeant, quales agricolæ qui inopum more ad ditiores aliquem se referunt. Ac urbs quamvis perfrugio hoc non indigeat, nequaquam tamen caret illo condimento. Communis etenim Græcorum poeta, in urbium et navium numero Atheniensium ducem ait peritissimum fuisse: scutatos ornare viros, et corpora equorum (79).

Ad Menestheum Alexandrum Paridem pertinet.

Ut enim reliquis omissis populi duntaxat potentiam spectemus: quicumque eodem reipublicæ genere usi sunt, ii ut cupiditates suas ac libidines citius atque violentius exercuerunt, ita dignitate et splendore Atheniensibus longe cessarunt. Quin et prima divitias nec secuta est urbs, nec admirata, cum neque ditiores unquam extulerit, illud ipsis modo deberi, ut nihil ob eam rem paterentur incommodi, rata: neque eos qui virtute præstarent, licet opibus inferiores essent, minoris unquam fecerit. 409a Existimavit enim turpe fore, si servorum non opulentissimi, sed fidelissimi, quique cæteris meliores censerentur, liberorum hominum dignitas opibus, non qualitate cujusque æstimaretur. Sin erat viribus opus, nemo cum illis erat conferendus, qui pleniorum quovis pentathlo victoriam referrent.

[Rem dicit pro persona: oportet enim dicere: vincentes Penthalos. Sed ipse dicit, penthali lucta, cursu, jaculo, disco, pancratio, vel pro his in quinque certantes, vel in quinque certaminibus vincentes. Non quod pentathli omnia vincerent, sufficiunt enim illis tria ad victoriam. Dicitur vero Peleus, cum esset cum Argonautis, primum certamen instituisse. Quinque vero certamina erant quæ prædicta sunt: quidam vero pro pancratio numerant saltum.]

Quis populus hoc acutior reperiatur, et mansuetior, aut qui celebriores oratores? Quid? quod aquilam in nubibus vocat eam deus, aliarum civitatum comparatione. Huic enim soli urbi duo contraria evenerunt. Quod cum plurima de ipsa et præclarissima homines dixerint, minimas tamen omnium laudes fuit consecuta. Ut enim præter cæteras admirationi fuit, ita nihil de se pro

dignitate dici audivit. Itaque cum mirarer audire me sapientiæ curiam, et Græciæ larem atque columen, et similia, quæ de urbe canebantur, nunc mihi ea minora videntur omnia. Quin si civitas ulla deorum ministra et cognata, vel humanæ naturæ simulacrum vocari debet, hæc id nominis jure obtinebit. Quas ob res, o Græci, nec invidere debetis urbi, nec verecunde cedere potius, quam eam certatim pro viribus extollere. Nam si Athenienses fuerint superiores, erit vestra victoria. Etenim cum omnes optimi esse nequeant, tum ut ex ducis præstantia laudem capiat civitas, ita si princeps urbs honorem sortitur se dignum, is ornatus ad omnes pertinet. Quemadmodum igitur Athenienses ipsi non ægre tulerint, si quis ipsorum arcem celebret.

[Pro, pulcherrimam et honoratissimam omnis Atticæ, si quis dicat arcem.]

Ita vos quoque urbem pro arce quadam, vel fastigio Græciæ ac sociorum habentes, verbis eam et factis ornare, itaque laudem communicare, nec ea vos privari existimare decet. Hæc igitur a nobis oratio populi instar ad ornatum pompæ Panathenæicæ confecta sit, quæ ut gratiam mereatur, efficiet eadem dea et cui oratio est et urbs consecrata.

CCXLVII.

Ex ejusdem Aristidis IV Orationibus pro rhetorica adversus Platonis Gorgiam—Excerpta.

409^b Lectæ sunt ejusdem De rhetorica Orationes adversus Platonem, necessitatem eidem hujus ostendentes.

Existimo equidem eum, qui vel recte dicturus, vel æquum sit suffragium laturus, non id spectare debere, nec invidere, si quem priorum ac celebrium virorum, aliter eadem de re dixisse contingat, sed ejus ubique maximam oportet haberi rationem, huic quoque ab utraque parte consistit veritas, inquirere, atque eo victoriam deferre. Etenim foret absurdum, si in concionibus et judiciis, non ei qui primum dixisset fides haberetur, verum probe scirent omnes fore ut si hac ratione disceptarentur ista, reorum nullus evaderet, quando quidem omnes post actorem dicunt: in ipsis autem litteris, et quod de iis exercetur, iudicio non illi qui sententiam suam comprobarent, sed essent tempore priores, vincerent. Est autem admodum iniquum eos qui corpus exercent et colunt, adeo magnam et priorem habere honestatis ac justitiæ speciem.

[Scilicet bona ordinatione, cum omne bene ordinatum secundum rationem sit, male vero ordinatum præter rationem.]

A Πρότερον μὲν οὖν ἡγάμην ἀκούων ὅτι τῆς σοφίας πρυτανεῖον καὶ τὴν τῆς Ἑλλάδος ἐστίαν καὶ τὸ εἰρησμός, καὶ ὅσα τοιαῦτα εἰς τὴν πόλιν ἦδοντο· νῦν δέ μοι δοκεῖ ταῦτα πάντα εἶσω πίπτειν. Ἄλλ' εἰ τινα χρὴ πόλιν θεῶν ὑπαρχόν ἢ συγγενῇ προσεῖπαι, ἢ τῆς φύσεως τῆς ἀνθρωπείας εἰκόνα καὶ ὄρον, ἥδ' ἂν μοι δοκεῖ ὁ δικαίως κληθῆναι. Ἀνθ' ὧν, ὦ ἄνδρες Ἕλληνες, οὔτε φθόνον εἰκὸς ἔχειν τῇ πόλει οὐδ' ὑποχωροῦντας αἰσχύνεσθαι, ἀλλὰ συναυξεῖν ἐκ τῶν ἐνόντων καὶ φιλοτιμεῖσθαι. Τῶν γὰρ Ἀθηναίων νικούντων παρ' ὁμῶν ἔστι τὸ νικᾶν. Πάντας μὲν γὰρ πάντων ἂν εἶναι ἀρίστους ἀδύνατον· ὥσπερ δὲ ὅταν στρατηγὸς προέχῃ, μετέχει τῆς δόξης ἡ πόλις, οὕτω τῆς ἡγουμένης πόλεως τὰ εἰκότα τιμωμένης ἅπασαι μέτεστι τῆς φιλοτιμίας. Οἶμαι δ' οὐδ' αὐτοῖς Ἀθηναίοις φέρειν αἰσχύνην, ἂν τις αὐτοῖς προσεῖπῃ τὴν ἀκρόπολιν.

[Ἀντὶ τῶν τοῦ τιμιωτέρου καὶ ἐνδοξοτέρου τῆς πόλεως Ἀττικῆς εἰ τις λέγοι τὴν ἀκρόπολιν.]

Χρὴ τοίνυν καὶ ἡμᾶς ὥσπερ ἀκρόπολιν τινα ἡ κορυφὴν νομίσαντας τῆς Ἑλλάδος καὶ τῶν ὁμοφύλων τὴν πόλιν, καὶ ἔργῳ καὶ λόγῳ κοσμεῖν, καὶ μετέχειν τῆς δόξης, ἀλλ' οὐκ ἀποστερεῖσθαι νομίζοντας. Εἰργασταὶ καὶ ἡμῖν ὁ λόγος ἀντὶ τοῦ πέπλου κόσμος Πανathenαίων τῇ θεωρίᾳ· δοῦναι δὲ χάριν τῆς αὐτῆς θεοῦ, ἥσπερ καὶ ὁ λόγος καὶ ἡ πόλις.

ΣΜΖ.

Τοῦ αὐτοῦ πρὸς Πλάτωνα ἐπὲρ ρητορικῆς λόγου δ'.

C Ἀνεγνώσθησαν τοῦ αὐτοῦ πρὸς Πλάτωνα ἐπὲρ ρητορικῆς λόγοι τέσσαρες, τὴν αὐτὴν τῷ προειρημένῳ παρεχόμενοι χρῆσαν.

Οἶμαι δεῖν, ὅστις μέλλει τὰ δέοντα εἶναι ἢ ψήφου κύριος ὁρθῶς ἕσσεσθαι, μὴ τοῦτο σκοπεῖν μηδὲ βασκαίνειν, εἰ τι νῦν πρότερον καὶ δόξαν ἐχόντων ἐτέρως εἰρησθαι περὶ τῶν αὐτῶν συμβέβηκεν, ἀλλ' οὐ πανταχοῦ πλείστον εἰκὸς ἔστι λόγον εἶναι, τοῦτο καὶ τῷ παρόντι ζητεῖν, ὁποτέρωσι τάληθες, καὶ τοῦτο συμβοῦλεσθαι νικᾶν. Ἀποπον γὰρ ἐν μένταις ἐκκλησίαις μὴ τὸν πρῶτον εἰπόντα πιστεῦσθαι, μηδὲ ἐν τοῖς δικαστηρίοις, ἀλλὰ τοῦτο γε εὖ εἶδέναι πάντας, ὅτι εἰ ταῦτα ταῦτα κριθήσεται, τῶν φευγόντων οὐδεὶς ἀποφεύξεταί· πάντες γὰρ δῆπου ὅσπερ τοῦ διώκοντος λέγουσιν· [668 H.] ἐν δὲ τοῖς λόγοις αὐτοῖς καὶ τῇ περὶ τούτων κρίσει τοὺς τῷ χρόνῳ προλαβόντας κρατεῖν, ἀλλὰ μὴ τοὺς ἀποδείξοντας περὶ ὧν ἀγωνίζονται. Καίτοι πῶς οὐκ ἀλογία πολλὴ τοὺς μὲν, ἃ τῆς τοῦ σώματος τύχης ἔχεται, μελετώντας ἢ τιμῶντας οὕτω σφόδρα καὶ πρότερον τὸ τοῦ λόγου καλὸν καὶ δίκαιον τετιμημέναι.

[Ἦτοι τῆς εὐταξίας, ἐπειδὴ πᾶν τὸ εὐτακτοῦ κατὰ λόγον γίνεται, τὸ δὲ ἀτακτοῦ ἀλόγως.]

VARIE LECTIONES.

ἡ ἀκούων post πρυτανεῖον ponit A. ἡ ὑπάρχον A. ἡ δοκοῖ corr. B. ἡ ἡμῖν C. ἡ προσεῖπαι A. ἡ ἀντὶ—ἀκρόπολιν om. B. ἡ λέγει C. ἡ χρὴ. ἡ πόλις om. A. ἡ Ἀνεγνώσθησαν τοῦ αὐτοῦ [ἀνεγνώσθη] τῶν Ἀριστείδου A. ἡ οἶμαι] p. 5. ἡ ὁρθῶς ἕσσεσθαι om. A. ἡ συμβοῦλεσθαι B, συμβουλεύεσθαι A. ἡ δῆπουθεν A. ἡ καίτοι] p. 5. ἡ Ἦτοι—ἀλόγως om. A.

Τὸς δ' ἐπὶ τῶν ¹¹ λόγων ἀνέχοντας, καὶ χωρὶς **A** τῆς ἐν τούτοις διατριβῆς οὐδ' ἂν ζῆν δεξαμένους [1237 R] οὕτως ἀργῶς. [ἀργῶς εἶπε, διὰ τοὺς μὴ ἀντιλέγοντας· ἀδίκως, διὰ τοὺς ἐπιτιμῶντας τοῖς ἀντιλέγουσιν.] μᾶλλον δὲ ἀδίκως ἔχειν, ὥστε ἐν πιστῷ χρῆσθαι περὶ πάντων ¹², ἂν τις φθάσῃ γενόμενος, καὶ τὰ ὀνόματα ἀντὶ τῆς ἀληθείας θαυμάζειν αἰρεῖσθαι ¹³, ὥσπερ νομίσαι δέον, οὐχ εὐρεῖν τὸ βέλτιον, καὶ τοὺς μὲν νόμους αὐτοὺς, ἂν συμφέρῃ, κινεῖν, τοὺς δὲ περὶ τῶν ἀεὶ μενόντων τῇ φύσει λόγους ἐπὶ τοῖς πρώτοις μὴ δέχσασθαι, ἀλλ' ὥσπερ ὄρους ἢ στήλας τοὺς προκατεσχηκότας προσθεῖναι, καὶ ταῦτα οὐ λυεῖν ὥσπερ ἐν τοῖς νόμοις τοὺς προτέρους διὰ τῶν ἐναντίων δέον, ἀλλὰ τῆς αὐτῆς χώρας καὶ ἐτέρους ἀξιοῦν αὐτοῖς, καὶ τοῖς μὲν ὅρκους τοῖς κοινοῖς προσπαράγραψαι ἐξεῖναι ἀναλεῖν καὶ προσθεῖναι· ὅτι ἂν σκοποῦμενοι ὑπερὸν συνδοκῇ, οὐδ' ἀπὸ τῆς αὐτῆς ἐξουσίας ἀεὶ καὶ διὰ παντὸς ἐξετάζειν δεῖ λόγους, τῷ παρελθόντι χρόνῳ μόνῃ προσθεῖναι, ὥσπερ ἂν εἴ τις καὶ ὑγιαίνειν φάσκει ¹⁴ χρῆναι μόνους τοὺς πρώτους γενομένους, καὶ μηδὲ ἐκεῖνο ὄρν ¹⁵, ὅτι ἡ τοιαύτη κρίσις καὶ ὁ λογισμὸς ὁ τοιοῦτος αὐτοῖς πρώτοις οὐς τιμῶσιν οὐ λυσitelεῖ. Εἰ γὰρ τῷ χρόνῳ δεῖ συγχωρεῖν καὶ τὴν ἀξίαν ἀπὸ τούτου μετρεῖν, οὐκέτ' ἔχει τὸπον ἢ νῦν ¹⁶ παρὰ πάντων εἰς ἐκείνους αἰδῶς. Ἰστος γὰρ ἂν ¹⁷ οὕτω γέ ¹⁸ νικῶν περὶ λόγους, καὶ Κρίστος καὶ Κρότωτος ¹⁹ καὶ Φωρωνεύς ²⁰, καὶ εἴ τις Ἀργεῖος ἐκ μύθου καὶ Δευκαλίων ²¹ αἰτιῶν βεβοημένων. Ἐὰν οὕτω κρίνωμεν, ὥς οὐ Κρότῳ γε μετέσται τῆς φιλοτιμίας, ἀλλὰ καὶ οὗτος παῖς οἷς εἶπον συμβαλεῖν ²² καὶ οὐκ ἄρχαίος· καὶ κατὰ ²³ μικρὸν οὕτω ζητήσομεν· εἴ τις ἦν πρὶν σελήνην εἶναι. Ὁμήρου δὲ καὶ Ἡσιόδου καὶ τῶν εἰς ἡμᾶς νενικηκότων, Πλάτωνος (εἰ βούλει) καὶ Δημοσθένους καὶ τῶν ὀλίγων ²⁴ πρὸ τούτων οὐδ' εἰς πολλοστὸν χρόνον ἑλπίς ὁμοίαν ἐγγενέσθαι δόξαν, συμπεριόντος ²⁵ Ἰσοῦ τοῦ πρὸ αὐτῶν ἐκείνοις ἀεὶ. Εἰ δὲ τοῦτο εὐδῆλον ἅπασιν, ὅτι καὶ οὐ τοῖς φύσει καὶ δυνάμει διενεγκόντες τοὺς πρὸ αὐτῶν ἀπεκρούσαν, οὐδὲ τοὺς ὑστερον ²⁶ παντάπασιν ἅπαντας ἀπείργειν εἰκὸς, οὐδ' ἀπιστεῖν, εἴ τις καὶ τοῦ νυνὶ χρόνου μετεσχηκὼς ἔχει ²⁷ συμβαλέσθαι γνῶμην περὶ ὧν πρόκειται λόγος, ἀλλὰ ²⁸ παρ' αὐτῶν, ὥς ἔοικεν, ὧν τιμῶμεν ὑπάρχειν εἰδότες τὸ προσέσθαι καὶ προσεῖναι ὅπως διαφέρει ²⁹. Ἀπαντας μὲν οὖν ἰσως τοὺς παλαιούς αἰδεῖσθαι μὲν δίκαιον, φρίττειν δ' οὐκ ἀξίον, εἴπερ μὴ ³⁰ τοὺς ἐπὶ τοῖς λόγοις ὀνομασθέντας μᾶλλον ἢ τοὺς λόγους αὐτοὺς δεῖ δοκεῖν τιμᾶν· ὅτι ³¹ δ', εἰ πρὸς ἄλλον τινὰ, χρὴ γνῶμης οὕτως ἔχειν καὶ πρὸς Πλάτωνα, οὐκ ἄλλου δέομαι μάρτυρος, ἀλλ' αὐτὸς ἐξαρκεῖ, οὐ μόνον οἷς ἅπαντα τοῦ βοᾶ καὶ παρακελεύεται [669 H.] μηδὲν πρότερον ποιῆσθαι τῆς ἀληθείας, ἀλλὰ καὶ ὀλίγῃ τῷ παραδεί-

A Qui in litteris excellent, et absque earum studio ne vitam quidem expetendam putent, eos tam ignavos [dixit *ignavos* propter non contradicentes; *iniquos*, propter reprehendentes eos qui contradicunt], aut potius iniquos esse, ut uno ad omnia utantur argumento, si quis exstiterit prior, ac pro veritate nomina admirentur, quasi non oportere quidquam reperiri melius existiment, ac leges quidem **410a** ipsas, si sit utile mutare; qui autem de iis, quorum est natura perpetua, tractant sermones, eos post primos non recipere, verum priores quasi terminos, aut columnas venerari, nec ea, quemadmodum in legibus priores per contrarias abrogantur, solvere, verum eodem loco etiam alios habere: et juramentis quidem publicis hoc ascribere licet, demere et addere, quidquid posterius consultantibus visum fuerit, quas autem eadem semper et ubique libertate decebat examinari litteras, eas superioribus duntaxat temporibus tribui, veluti si quis primos tantum homines sanos esse dicat oportere, nec hanc ratiocinationem ipsis primam, quos honorant, inutilem esse animadvertere. Nam si temporis omnia sunt tribuenda, eoque metienda dignitas, non amplius is, qui nunc illis habetur ab omnibus honor, locum habebit. Hac enim ratione Jasus et Criasus, atque Crotopus et Phroneus, ac si quis est in fabulis Argus et Deucalio, qui nunc celebrantur, palmam obtinebunt. Atque si ita iudicemus, ne Codrus quidem cur glorietur habebit, qui cum istis quos dixi comparatus, puer sit nec antiquus: atque ita paulatim si quis ante lunam exstiterit, inquiremus. Jam Homeri atque Hesiodi, atque eorum qui hactenus excelluerunt, Platonis si placet, et Demosthenis, et qui paulo ante vixerunt, ne ad longissimum quidem tempus similis est speranda gloria. Sed si id omnibus est manifestum hos, cum natura et industria praestitissent, majores suos superasse, neque posteriores erant omnes omnibus modis arcendi, neque rejiciendi, si quis hoc etiam tempore de re proposita sententiam queat ferre; verum ex ipsis quos colimus, aliud esse praecedere, aliud praestare, cognoscendum est. Et antiquos quidem omnes venerari oportet, non horrere, nisi forte litteris insignes, majore quam ipsas **D** litteras, honore censeamus afficiendos: quod autem si erga quempiam alium, erga Platonem certe sic esse debemus affecti, non alium requiro testem, cum sufficiat ipse, non tantum quoniam ubique clamat et edicit nihil esse veritati praefendum, sed et exemplo non magno. Etenim si ille cum Homerus, qui tanto ante ipsum tempore floruit, multis de causis incusaret, ratione non caruit, qua

VARIAE LECTIONES.

¹¹ τῶν **A**: τὸ τῶν **C**, et **B** quoque ante τῶν habet nescio quid a τ incipiens. ¹² πάντων **A**. ¹³ ἡρῶσθαι **A**. ¹⁴ φάσκει **C**. ¹⁵ ὄρν **B**. ¹⁶ νῦν om. **A**. ¹⁷ ἂν om. **A**. ¹⁸ γε — περὶ λόγους om. **A**. ¹⁹ καὶ ὁ Κρότωτος **C**. ²⁰ καὶ Φωρωνεύς om. **A**. ²¹ καὶ Δευκαλίων αἰπ. βεβ. om. **A**. pro αἰτιῶν apud Aristidem est ἀντὶ τῶν νῦν. ²² συμβάλλειν **C**. ²³ οὐκ **A**: οὐδ' **C**. ²⁴ κατὰ τὰ κατὰ **A**. ²⁵ ζητήσωμεν **C**. ²⁶ προϊόντος **C**. ²⁷ τοὺς ὑστ.] τούτους ὑστ. **A** et pr. **B**. ²⁸ ἔχει **B**. ²⁹ ἀλλὰ — διαφέρει om. **A**. ³⁰ μὴ om. **A**. ³¹ ὅτι — παραδείγματι om. **A**.

contra indignantes uteretur, licebit nimirum secundum Platonem ipsum, et eos qui illum laudant atque omni absolvunt crimine, si quis aliquid contra illum dicere coeperit, auditionem sustinere:

410^b nec prius id crimini vertere, quam ille rationibus ad propositum pertinentibus deficiatur. Indignum enim foret, cum ille, quam palmam constituerat accusare, defensione sua quodammodo non privarit, verum duobus aut tribus defensionem forma dialogorum tribuerit: si nos, qui rem totam sustinere possumus et volumus, id non auderemus, quasi non esset amplius Platoni respondendum, quæ ipse sibi voluerit. Absurdum deinde mihi videbitur, si Plato rhetoricam, cujus et ipse partem fortasse consecutus aliquam erat, vituperare non est veritus: nos pro rhetorica, ne quis illius causa indignetur, dicere pudebit. Præterea, siquidem nihil oporteret contradicere, sed eam deserti vadimonii velut in curia damnari, idque dicendi magistratam, alia quædam hæc esset ratio. Sin quemquam oporteat, nobis hoc propemodum conveniet, ut ex hac quoque re primum insituti nostri jus declaremus. Nec enim æquum est, ut a qua id accepimus, quo cæteris patrocinari possemus, ea suis destituatur bonis, nec potius vel talis, qualem Plato voluit, videatur, vel ut videri possit efficiatur. Nam quod vulgo dicitur silentium confirmare crimina, id unum ac simplex non est: verum simul et jure suo privabitur, et dignitatem totam amittet.

αἰτίας ἡ σιωπὴ βεβαίω· ἀλλ' ἅμα τῶν τε δικαίων οὐ λέγεται. Δόξει γὰρ οὐχ ὅτι τὸ εἶναι σώζειν τὰ δίκαια.

In his nulla prorsus inest demonstratio, nec argumentum necessarium, sed pro concessis sumuntur, de quibus erat prius disputandum, quasi ab auditoribus ea sibi dari petisset. Atqui si ea de quibus quaeritur ridiculum est pro concessis ponere, quomodo vel æquum sit ea quæ ridiculum sit quaerere, initio ponere: vel non ridiculum, utram ars dicendi et coquendi ejusdem sint naturæ, quaerere? At ipse hoc tantum **411^a** concessum sumpsit. Licebit autem id cognoscere, si quis sublato rhetoricæ nomine, philosophiam in ejus locum substituat, atque ita iisdem utatur omnibus. Nec vero vel rusticum quisquam, vel frigidum hunc fore sermonem existimet. Primum enim cum duarum artium vel facultatum, eos qui alteram sectantur, si de alteris quidpiam secus dixerint, nihil ineléganter agere dicturi sumus, alteris merito eandem concedemus defendendi rationem. Deinde non offensæ gratia, sed demonstrationis, quæ in his nusquam apparet, proferetur.

A γματι. Εἰ γὰρ ἐκεῖνος Ὁμήρῳ τῷ τοσοῦτον πρὸ αὐτοῦ περὶ πολλῶν ^{10.16} ἐπιτιμῶν οὐκ ἀπεστέρηται λόγου, ἀλλ' ἔχει πρὸς τοὺς ἀγανακτοῦντας ὃ τι εἴπη ¹⁷, κατ' αὐτὸν, ὡς εἰκοι, Πλάτωνα καὶ τοὺς ἐκεῖνον ἐπαινούντας καὶ πάσης αἰτίας ἀφέντας ἔστι, καὶ ἄλλος τις ἐκεῖνῳ δοκῇ ¹⁸ τι λέγειν ὑπεραντίον, τολμᾷ ἀκροῶσθαι ¹⁹ μήπω ²⁰ τοῦτο ἐγκλημα ποιοῦμένους, ἀλλ' ἐὰν τοῖς περὶ τῶν πραγμάτων λόγοις ἀπολειφθῇ. Καὶ γὰρ ²¹ ἂν εἴη δεῖνόν, εἰ ἐκεῖνος μὲν ὑποστὰς κατηγορεῖν ἐκ προφανοῦς οὐκ ἀπεστέρησε τρόπον γέ τινα αὐτὴν τῶν ὑπὲρ ἑαυτῆς λόγων, ἀλλ' ἀπέδωκε δὴ καὶ τοῖς ἀντιπεῖν ὡς γούν ἐν σχήματι διαλόγων, ἡμεῖς δὲ οἱ τὸ ὅλον βοηθεῖν ἔχοντες καὶ προηρημένους [1240 R.] μὴ τολμήσωμεν, ὥσπερ τοσαῦτ' ἀντιλέγειν Πλάτωνι δέον, ὁπόσα ἂν αὐτὸς πρὸς αὐτὸν βουλευθεῖ. Ἀποπον δὲ μοι φαίνεται ²², εἰ Πλάτων μὲν οὐκ ᾔδεσθ' ἔφηνον ῥητορικῇ, ἥς ἴσως τι ²³ καὶ αὐτῷ μετὴν, ἡμεῖς δ' αἰχυνόμεθα ὑπὲρ ῥητορικῆς λέγοντες, μὴ τις δ' ἐκεῖνον ἀχθεσθεῖ. Χωρὶς δὲ τούτων, εἰ μὲν μηδὲν ἀντιπεῖν δεῖ, ἀλλ' ἐρήμην ἐαλωμένοι καθάπερ ἐν δικαστηρίῳ, καὶ ταῦτα ²⁴ λόγων τέχνην οὖσαν, ἄλλο τι τοῦτ' ἂν εἴη τοῦπίταγμα. Εἰ δ' ἔστιν ὄντα δεῖ, σχεδὸν ἡμῖν ἂν πρόποι ²⁵, ἵνα καὶ τὸ δίκαιον εὐθὺς ἐν αὐτῷ τούτῳ πρώτῳ δεῖξωμεν, οὐ προσεστίχαμεν· ὡς ἔστιν οὐ λόγον σώζων, παρ' ἥς τὸ τοῖς ἄλλοις συναγορεύειν ἔστι, ταύτη τῶν παρ' αὐτῆς καὶ μεταδοῦναι, ἀλλὰ δεῖν θάτερον, ἢ τοιοῦτον εἶναι δοκεῖν αὐτὴν οἷον ²⁶ Πλάτων βεβούληται, ἢ τοιοῦτόν γ' ²⁷ εἶναι δοκεῖν ποιῆσαι. Οὐ γὰρ ἔστιν ἐν τούτῳ ²⁸ ὃ πανταχοῦ, ὅτι τὰς τεύξεται, καὶ τὸ σεμνὸν αὐτῆς ἐπ' αὐτῆς ²⁹ ἐξελέ-

C Ἐνταῦθα ³⁰ ἀποδείξις μὲν οὐδ' ἥτισον ἔνεστιν ³¹. οὐδ' εἰς γὰρ ἀνάγκη προσελθούθως· ὑπόκειται δὲ ἀπλῶς ὥσπερ ἐξόν, οὐ ³² πολλὸς ἦν ³³ ἰδρῶς πρότερον, οὐδὲν διαφερόντως ³⁴ ἢ εἰ χάριν ἦται τοὺς ἀκούοντας ταῦτα συγχωρησά. Καίτοι εἰ τὰ ζητούμενα ὡς ὁμολογούμενα ὑποτίθεσθαι γέλως, πῶς εἰκός, ἃ γε ζητεῖν γέλως, ταῦτα εἰ ἀρχῆς ὑποτίθεσθαι; πῶς γὰρ οὐ γέλως, εἰ τῆς αὐτῆς φύσεως ῥητορικῇ καὶ ὀφποιητικῇ, ζητεῖν; ὃ δὲ ὥσπερ ὁμολογούμενον εἰληφεν αὐτό. Γνωτὴ δ' ἂν τις ἐκεῖνως, εἰ τὸ τῆς ῥητορικῆς ὄνομα ἐξελών τὸ τῆς φιλοσοφίας ἀντ' ἐκεῖνου ὄνομα μεταλάβοι ³⁵, καὶ ἐπὶ τούτῳ πᾶσι τοῖς αὐτοῖς χρήσαιτο. Καὶ μηδὲς μήτ' ἀγροικίαν μήτε ψυχρότητα καταγνῶ τοῦ λόγου. Μάλιστα μὲν γὰρ οὐ δὴ που δυοῖν ἐπιστήμαιν ἢ δυνάμεσιν τοῖς μὲν τῆς ἐτέρας προϊσταμένοις ³⁶ οὐδ' ἂν ὄντων βλασφημίῳσιν ³⁷ εἰς τοὺς ἐτέρους, οὐδὲν ἀγροικῶν ὑπάρχειν φήσομεν, τοῖς δ' οὐδὲ τοῖς αὐτοῖς ἀμύνεσθαι δώσομεν· ἐπειτ' οὐ τοῦ φορτικῶς χάριν εἰρήσεται, ἀλλὰ τῆς ἀποδείξεως, ἣν οὐδαμῶς τούτοις εἶναι φάμεν.

VARIAE LECTIONES.

^{10.16} περὶ πολλῶν om. B. ¹⁷ εἴποι γ. ¹⁸ δοκῇ B: δοκεῖ γ. ¹⁹ ἀκροῶσθαι A. ²⁰ μήπω A: μὴ που γ. ²¹ καὶ γὰρ p. 8. ²² φαίνεται δοκεῖ A. ²³ τι γ. A. ²⁴ ταῦτ' γ. ²⁵ ἂν πρόποι enrr. B. ἀντιτρέπειν A: ἂν πρόπη γ. ²⁶ οἷον A. ²⁷ γ' add. B. ²⁸ ἐν τούτῳ ἐν τούτῳ B. ²⁹ ἐπ' αὐτῆς add. A. ³⁰ ἐνταῦθα p. 15. ³¹ ἔνεστιν ἔστιν A. ³² οὐδ' οὐ A. ³³ ἦν om. A, post ἰδρῶς ponit B. ³⁴ διαφερόντος B. ³⁵ μεταλάβοι B: μεταβάλαι γ. ³⁶ τῆς ἐτέρας προϊσταμένους B: τὴν ἐτέραν προϊστάμενος γ. ³⁷ βλασφημοῦσιν A.

Πολλῶ μὲντ' ἂν πλέον ἐκείνων ἀλλείπομεν τοῦ Α σωφρονεῖν³⁰. Οὐκοῦν παρὰ πάντων ὡς [670 H.] εἰπεῖν τῶν θεῶν μαρτυρία καὶ ψῆφος ἐπιῆκται τοῦ μηδεὸς ἀξίων εἶναι τὸν τοιοῦτον λόγον, ὅστις ἢ τὴν τέχνην ζητεῖ ἢ φαυλίζει τὸ μὴ σὺν ταύτῃ πανταχοῦ. Εἴτ' ³¹ οὖν, ὡς πρὸς Διὸς, ἐν μέτρῳ μὲν εἰπεῖν μουσοληπούμενον ἀνευ τέχνης οὐ δεῖν, ἀλλὰ καὶ θεῶν πολλάκις (ὡς περ οἱ ῥήτορες³²), οὕτως δὲ εἰπεῖν τὰ βέλτεστα δεῖν, ἢ μὴ σὺν τέχνῃ; Ἐγὼ μὲν γὰρ οὐχ ὁρῶ τὴν ἀνάγκην. Πῶς γὰρ οὐκ ἄτοπον, εἰ ὁ μὲν ποιητὴς ἀνευ τέχνης ποιῶν ὁρθῶς τὸν ῥήτορα μιμῆσται καὶ τὰ βέλτεστα ἔρει³³, ὁ ῥήτωρ δ' αὐτὸς οὐκ ἔρει τὰ βέλτεστα, ἢ μὴ σὺν³⁴ τέχνῃ; Εἰ τοίνυν³⁵, ὡς Ζεῦ καὶ θεοί, μανία τίς ἐστιν ἀμείνων σωφροσύνης καὶ παρὰ θεῶν ἀνθρώποις γιγνομένη, πῶς ἄξιον πᾶν γε³⁶ τὸ μὴ τέχνῃ γινόμενον φέγειν, ἢ πῶς ῥητορικὴν ἀπλῶς³⁷ αἰσχροὺν ἡγεῖσθαι; Ἄλλ' ἐστὶν³⁸ οὐ καὶ λαμπρότερον καὶ θεωριέστερον εἶναι τὸ μὴ δουλεύειν τέχνῃ. Σαφῶς γὰρ οὕτως Πλάτων διορίσεται, τὸ μὴ δεῖν ἐπὶ τῶν μεγίστων τέχνῃν ζητεῖν³⁹. Καὶ μὴν⁴⁰ εἰ μὲν ἀξιόπιστος Πλάτων, αὐτὸς⁴¹ ἐστὶν ὁ μὴ διδοὺς τῇ τέχνῃ⁴² τὰ προσδεῖα· εἰ δὲ [τὸ ἀξιόπιστον ἦν ἂν] οὐδὲ⁴³ τοῦτό τις συγχωρεῖ⁴⁴, πῶς ῥητορικὴ διὰ τοὺς ἐκείνου λόγους αἰσχροὺς; [1241 R.] Ἐγὼ δὲ ἀξιόπιστον μὲν τοῖς ὁμοῖς οὐδενὸς ἤττον τῶν⁴⁵ Ἑλλήνων⁴⁶ ἡγοῦμαι, ἡδέως δ' ἂν ἐροίμην τοὺς πρὸς ἐκείνου πότερ⁴⁷ αὐτῷ μᾶλλον πιστεύειν ἄξιον, ταῦτα ἢ καίνα⁴⁸. Καὶ μὴν εἰ τὰ μάλιστα σεμνὸς ἐστὶ, φαίνεται μαρτυρῶν ἡμῖν, ὥστε ὑπὲρ ἡμῶν σεμνὸς ἐστίν. Ὅταν γὰρ ἡμεῖς μὲν καὶ ἡμῖν αὐτοῖς ταῦτά λέγωμεν κάκεινον, ἐκείνος δὲ μήθ' αὐτῷ μηδὲ ἡμῖν, οὐκ ἀντιλέγει μᾶλλον⁴⁹ ἢ μαρτυρεῖ κατ' αὐτὸ τοῦτο μὴ ἀληθῆ λέγειν. Περὶ⁵⁰ δὲ γε τούτου τοῦ μέρους οὐκέτ' ἐκ λόγου πρὸς Πλάτωνα ἀγωνιούμεναι, ὡς ἄρα πολλοὶ διὰ θείας μοίρας ἐσώθησαν. Οὐδέ μοι νεμεσῆσαι δῆπουθεν οὔτε Αἰσχίνης ὁ Λυσανίου οὔτε ἄλλος οὐδεὶς, εἰ φαίην αὐτὸς ἔχειν μαρτυρησά μᾶλλον τοῖς ῥήμασιν ἢ τῆς παρ' ἐκείνου πρὸς δὴ ταῦτα προσδεῖσθαι⁵¹ μαρτυρίας. Ἄλλ' ὡς ἀληθῶς ὥς περ οἱ θεομάντεες οἱ τοῖς τῶν πραγμάτων ἐπωμόμοις τετελεσμένοι, παρ' αὐτῶν τῶν θεῶν ἔχω τὸ μάθημα· ὅφ' ὦν ἂ μὴ δεῖς λατρῶν μήτε οἶδεν ὅ τι χρὴ προσεῖπαι, μὴ ὅ τι⁵² ἰσάσθαι, μήτε εἶδεν ἀνθρώπου φύσει συμβάδναι, ἄλλοτε ἄλλαι παραμυθίαι τε καὶ συμπρόντων ἐκ τοῦ θεοῦ διαφεύγω⁵³. Ζῶν παρὰ πᾶν τὸ ἐκ τῶν παρόντων εἰκός. Καίτοι⁵⁴ τέχνης μὲν ἡμῶν οὐδ' ὅτι οὐκ εἰς ταῦτα μέτεστιν οὐδενὶ δῆπουθεν [τῶν ἰωμένων], ἀλλὰ καὶ τοῦ κατα-

Atque magis multo videbimus, si rationem relinquamus. Quo sit, ut omnes propemodum dii suffragio suo testentur, contemnendam esse orationem eam quæ vel artem querit, vel id quod cum ea non sit conjunctum, vituperat. Ergo si quis carmen sine arte fecerit, hoc non difficile, sed divinum sæpe judicabitur (quemadmodum rhetores sint) optime sine arte dixerit, magnum erit? Equidem cur id fiat non video. Absurdum enim foret, cum poeta sine arte oratorem possit imitari et optime dicere, si orator ipse sine arte optime dicere non possit. Quod si ergo, Jupiter ac dii omnes, furor est aliquis sana mente melior, quique divinitus homini donetur, cur id omne quod arte careat vituperemus, aut cur rhetoricam turpem temere duxerimus? Sed alicubi præclarius esse ac diis gratius esse arti non servire. Aperte enim jam Plato proficitur, non esse in rebus maximis artem querendam. Aitque si fide dignus est Plato, hic est ipse, qui victoriam arti non tribuat. Si nec hoc quisquam concedat, cur propter ejus verba turpis habeatur rhetorica? Ego vero ut illum ubique fide dignum, si quemquam Græcorum alium, existimo, ita libenter ex ejus sectatoribus quaesierim, num hæc illi magis quam illa, sint credenda. Quin ut maxime sit vir gravis, nobis dat testimonium, adeoque nostro commodo gravis est. Nam cum nos quidem et nobiscum, et cum illo consentimus, 411b ille vero nec secum nec nobiscum, non tam contradicit hoc pacto nobis, quam non vera se dicere fatetur. De hac certe parte, quod multi sint auxilio divino sanati (80), non amplius ex verbis cum Platone disputabo, nec invidet mihi vel Æschines Lysaniæ filius (81), vel alius quisquam, si meipsum potius illorum dicta confirmare posse, quam illius indigere testimonio dixerō. Etenim revera, quemadmodum vates rerum cognominibus initiati, ab ipsis diis hoc didici, quorum opera ex iis quæ medicorum nullus nec quomodo appellaret sciebat, nedum quomodo sanaret, nec in humana natura exstitisse cognoverat, variis dei consolationibus et consiliis elapsus, præter omnem fidem vivo. Cum autem nihil in his artis habeat quisquam, ac potius artis contemptus ad deos fugere eos cogat, tamen nec dii, quod ipsorum pace dixerim, hanc sententiam nostram rejiciunt, nec multos ex iis qui divinum auxilium arti prætulerunt, pœnituit. Nec vetat quidquam quominus horreat etiam medicus,

VARIÆ LECTIONES.

³⁰ πολλῶ — σωφρονεῖν om. A. leguntur p. 21. ³¹ εἴτ' p. 23. ³² ὥς περ οἱ ῥήτορες om. A. ³³ ἔρει — βέλτεστα om. A. ³⁴ σὺν add. B. ³⁵ εἰ τοίνυν p. 26 extr. ³⁶ πᾶν γε] γε πᾶν A. ³⁷ ἀπλῶς om. A. ³⁸ ἀλλ' ἐστὶν (p. 27). ³⁹ τέχνῃν ζητεῖν] ἐπὶ—Πλάτων αὐτὴν οὐ τέχνῃν νομίζει καίτοι αὐτὸς Πλάτων διορίσεται τὸ μὴ δεῖν ἐπὶ τῶν μεγίστων τέχνῃν ζητεῖν A. ⁴⁰ καὶ μὴν p. 29. ⁴¹ αὐτὸς A: αὐτός αὐτὸς C. ⁴² τῇ τέχνῃ] αὐτῇ A. ⁴³ οὐδὲ A: τὸ ἀξιόπιστον ἦν ἂν οὐδὲν C. ⁴⁴ συγχωρεῖ A. ⁴⁵ τῶν add. A. ⁴⁶ Ἑλλήνων A. ⁴⁷ πότερον A. ⁴⁸ καίνα C. ⁴⁹ ἀντιλ. ἡμῖν μᾶλλον C. ⁵⁰ παρ'] p. 31. ⁵¹ δεῖσθαι B. ⁵² μὴ δὲ A: οὐχ ὅπως C. ⁵³ διαφεύγω ζῶν] φεύγω A, qui in mg. τῶν ἐπιλήπτων γὰρ ἦν ὁ Ἀριστέλης. ⁵⁴ καίτοι p. 32.

NOTE.

(30) Æschines Lysaniæ filius Socraticus. Vide supra in Phrynicho et Laetium.

(81) Elapsorum erat de numero Aristides.

postquam intellexerunt pleraque. Utrum ergo somnia res humanas diis commendant, an quia dii homines curant, eos etiam servant per somnia? mihi quidem hoc placet. Quid erat ergo quod prohibeat? παρὰ τῶν θεῶν τύχην ἐλομένον⁶⁵. Ὅστε⁶⁶ καὶ τοὺς λατροὺς οὐδὲν καλοῦσι φρίττειν, ἐπειδὴν ἀκούσασιν πολλὰ τῶν ἔργων⁶⁷. Πότερ⁶⁸ οὖν τὰ ὀνειράτα ποιεῖ θεοὶ ἀνακείσθαι τὰ ἀνθρώπινα; ἢ τὸ θεοὺς ἀνθρώπων κηδεσθαι ποιεῖ καὶ δι' ὀνειράτων ἀνθρώπους σώζεσθαι; Ἐγὼ μὲν οἶμαι [671 H.] τοῦτο.

Græcanicarum lingua longe maxima (82), inquit Cratinus. Etenim hæc Socratis ingenio tam propria et accommodata sunt habita, ut huic etiam opinionum repertus sit locus. Opinor autem Socratem quoque ipsum, quamvis nulla ejus exstet scriptio, non minus quam vel gravis Plato, vel festivus Æschines, verum etiam pulchrius, ac vere palam nobis testimonium perhibere. Illud certe constat eum dixisse nihil se scire, idque omnes qui cum eo sunt versati profitentur. Constat autem et hoc, sapientissimum a Pythia fuisse Socratem judicatum. Quomodo igitur hæc se habent, cum eum qui ignoret omnia, sapientissimum esse judicatum, non sit fas de deo credere? Jam arti, ut apparet, negabat se studere, nec falso. 412a Nam Anaxagoram quidem, cum quo versatus est, non magni videtur fecisse. Cum itaque nihil eorum quæ erant cognitu necessaria ignorare possit is, cui præsto erat dæmonium, nihil tamen se scire dicebat ipse; nec id falso, quandoquidem nec deus enim sapientissimum esse falso dixerat. Quomodo ergo dicit se nihil scire? Arte, ni fallor. Jam si neutro modo sapientissimus fuisset, nec cum de se mentiretur, quoniam turpe est mentiri, nec cum vera diceret, nisi artis usus revera turpis esset: simul et Socrates utroque pacto, tum iis quæ negabat, tum quæ fatebatur, et per Socratem deus, qui illum sapientissimum judicavit, de utroque testatus est, ac duplex Socratis testimonium suo tertio confirmavit. χρήσας⁶⁹ ἔκεινον⁷⁰ σοφώτατον εἶναι, ὥστε διπλὴν τῇ παρ' αὐτοῦ βεβαίωσι.

[Hæc argumentatio cornuta est, talemque sensum ostendit: Dicit [inquit] Socrates nihil se scire. Si verum hunc concedimus dicere, Socrates non est sapiens: si falsum, iterum non sapiens est, et per utraque sapiens, quibus et se negat quid scire (nihil enim scivit arte, et verum dixit nihil se scire) et quibus confitetur dæmonium sibi dicere. Dupliciter enim testatur. Primo quia dæmonium sibi insinuat dicit, secundo cum nihil se scire affirmat, et utrumque testimonium obsignat ipse Apollo, sapientissimum hunc esse pronuntians, hoc est, neque falsum, neque turpe esse, nihil scire arte.]

A φυγεῖν ἐπὶ τοὺς θεοὺς σχεδὸν ἀρχὴ τὸ τῆς τέχνης ὑπεριδεῖν ἐστίν. Ὅμως δὲ σὺν αὐτοῖς⁷¹ εἰπεῖν, οὐθ' οἱ θεοὶ τὸν τοιοῦτον ἡμῶν λογιζομὴν ἀτιμάζουσιν, οὔτε πολλοὶ μετέγνωσαν τῶν πρὸ τῆς τέχνης τὴν ἐπαρτίαν οὐδὲν καλοῦσι φρίττειν, ἐπειδὴν ἀκούσασιν πολλὰ τῶν ἔργων⁷². Πότερ⁷³ οὖν τὰ ὀνειράτα ποιεῖ θεοὶ ἀνακείσθαι τὰ ἀνθρώπινα; ἢ τὸ θεοὺς ἀνθρώπων κηδεσθαι ποιεῖ καὶ δι' ὀνειράτων ἀνθρώπους σώζεσθαι; Ἐγὼ μὲν οἶμαι [671 H.] τοῦτο.

Τὶ οὖν, ὦ μετρίστη σὺ γλώττα τῶν Ἑλλήνων⁷⁴, ἔφη Κρατίνος ποιῶν. Ἄλλ' οὕτω σφόδρα ταῦτ' οἰκεία τῷ Σωκράτους ἦθε καὶ προσήκοντα ἐκρίθη, ὥστε καὶ ταύτῃ τῇ ὁδῇ γενέσθαι χώραν⁷⁵. Δοκεῖ δέ μοι καὶ Σωκράτης αὐτὸς, εἰ καὶ μηδεὶς⁷⁶ λόγος αὐτοῦ γραφῇ σώζεται, οὐχ ἥττον οὔτε Πλάτωνος τοῦ σεμνοῦ οὔτε Αἰσχίνου τοῦ κομψοῦ μαρτυρεῖν, ἀλλ' ἐτι κάλλιον καὶ ὡς ἀληθῶς εἰς τὸ μέσον. Ὁμολογεῖται μὲν γὰρ λέγειν αὐτὸν ὡς ἄρα οὐδὲν ἐπίστατο⁷⁷, καὶ πάντες τοῦτο φασιν οἱ συγγενόμενοι· ὁμολογεῖται δὲ αὐτὸ καὶ τοῦτο, σοφώτατον εἶναι Σωκράτη τὴν Πυθίαν εἰρηκέναι⁷⁸. Πῶς οὖν ταῦτ' ἔχει; Οὐ γὰρ⁷⁹ τὸν γε τοῦ παντὸς ἐσφαλμένον ὡς ἀνέλοι σοφώτατον ἀνθρώπων πιστεῦσαι θεμιτὴν περὶ τοῦ θεοῦ. Τέχνην δὲ, ὡς εἰκεν, οὐκ ἔφασκεν⁸⁰ ἀληθῆ λέγων· ὃ γοῦν συνεγένετο Αναξαγόρῃ, οὐ τάνεον⁸¹ τιμήσας φαίνεται. Οὐκοῦν μηδὲν μὲν⁸² ἐπίστασθαι τὸν θεόντων ἀμήχανον, ὃ γε⁸³ παρεκλούθει τὸ δαιμόνιον. Ὅτι δὲ οὐδὲν ἐπίστατο⁸⁴, αὐτὸς ἔλεγε. Λέγων δὲ οὐκ ἐψεύδετο, εἴπερ γε μὴ⁸⁵ ὁ θεὸς σοφώτατον αὐτὸν εἰρηκώς. Λοιπὸν οὖν τί ποτὲ ἐστὶ τὸ φάσκεν αὐτὸν οὐκ εἰδέναι; Οἶμαι γε τὸ μὴ τέχνη [τί ποτε ἐπίστασθαι]⁸⁶. Ἄλλὰ μὲν εἰ⁸⁷ μηδετέρως γ' ἂν σοφώτατος ἦν ἐτι, μήτε ψευδόμενος περὶ αὐτοῦ⁸⁸, εἴπερ ἔν τι τῶν αἰσχυρῶν τὸ ψεύδεσθαι, μήτε ἀληθῆ λέγων, εἰ τὸ μὴ⁸⁹ χρῆσθαι τέχνῃ τῶν ἀπλῶς αἰσχυρῶν ἦν, ἅμα Σωκράτης τε⁹⁰ δι' ἀμφοτέρων μαρτυρεῖ τῷ λόγῳ, καὶ ὧν ἕκαστος ἦν καὶ ὧν ὁμολογεῖ⁹¹, καὶ διὰ τοῦ Σωκράτους ὁ θεὸς περὶ ἀμφοῖν μεμαρτύρηκε⁹², οὖσαν τὴν τοῦ Σωκράτους μαρτυρίαν ἑτέρα κυρίᾳ

[1244 R.] [Τὸ μὲν παρὸν ἐπιχειρήμα διλήμματος ἐστὶ, νοῦν δὲ τοιοῦτον δηλοῖ· Εἴπε (φησὶν) ὁ Σωκράτης μὴδὲν ἐπίστασθαι. Εἰ μὲν ἀληθῆ δώμεν λέγειν αὐτὸν, οὐ σοφὸς Σωκράτης, εἰ δὲ ψευδῆ, πάλιν οὐ σοφὸς· αἰσχυρὸν⁹³ γὰρ τὸ ψεύδεσθαι. Εἰ τοίνυν κατ' ἀμφοτέρω οὐ σοφὸς⁹⁴, καὶ κατ' ἀμφοτέρω σοφὸς, καὶ δι' ὧν ἀρνεῖται τι εἰδέναι (οὐ γὰρ ἦθε τέχνη, καὶ ἡλήθευε⁹⁵ λέγων μὴ εἰδέναι) καὶ δι' ὧν ὁμολογεῖ τὸ δαιμόνιον αὐτῷ λέγειν. Καὶ⁹⁶ διπλὴ δὲ μαρτυρεῖ Σωκράτης, μὴ μὲν ὅτι τὸ δαιμόνιον αὐτῷ προλέγει φάσκει, δευτέρω δὲ ὅτι λέγει μὴ εἰδέναι. Καὶ ἑκατέρω μαρτυρίαν ἐπισφραγίζεται ὁ Ἀπόλλων, σοφώτατον αὐτὸν εἶναι λέγων, τοῦτ' ἐστὶ μήτε ψευδόμενον, μήτ' αἰσχυρὸν εἶναι τὸ μὴ εἰδέναι τέχνη⁹⁷.]

VARIE LECTIONES.

⁶⁵ αὐτοῖς αὐτοῖς τοῖς θεοῖς B. ⁶⁶ ἐλομένον A: ἀνελομένον C. ⁶⁷ ὥστε] p. 53. ⁶⁸ τῶν θεῶν ἔργων C. ⁶⁹ πότερον A. ⁷⁰ Ἑλλήνων A. ⁷¹ ἀλλ'] p. 55. ⁷² ἔφη χώραν om. A. ⁷³ μηδεὶς C. ⁷⁴ ἐπίστατο C. ⁷⁵ εἶναι Σωκράτη τὴν Πυθίαν εἰρηκέναι] εἰρηκέναι τὴν Πυθίαν Σωκράτη A. ⁷⁶ γὰρ] γὰρ ἂν A. ⁷⁷ οὐκ ἔφασκεν A: ἔφασκεν οὐκ C. ⁷⁸ οὐτ' ἔκεινον C. ⁷⁹ οὐκοῦν μὴδὲν μὲν] ἐτι δὲ εἰ μὴδὲν A, εἰ μὴδὲν pr. B μὴδὲν corr. leguntur autem p. 56. ⁸⁰ ὃ γε] ὡς A. ⁸¹ ἐπίστατο C. ⁸² τί ποτε ἐπίστασθαι om. A. ⁸³ μὴν εἰ om. A. ⁸⁴ αὐτοῦ A: αὐτοῦ C. ⁸⁵ τὸ μὴ] τῷ μὴ B. ⁸⁶ τε om. A. ⁸⁷ ὁμολογεῖ B. ⁸⁸ μεμαρτύρηκε περὶ ἀμφοῖν A. ⁸⁹ χρήσας] φήσας B. ⁹⁰ ἔκεινον σοφώτατον A, σοφώτατον ἔκεινον B, ἔκεινο σοφώτατον C. ⁹¹ αἰσχυρὸν⁹² οὐ σοφὸς add. A. ⁹³ ἡλήθευσε C. ⁹⁴ καὶ add. A. ⁹⁵ τὸ μὲν τέχνη om. B.

NOTE.

(82) Cratini dictum in Periclem, torquet in Platonem. Vide infr. in Orat. pro quatuor viris.

Εἰ δὲ ὅς δει καὶ ποιητῶν παρασχέσθαι μαρτυρίας, ἔστι μὲν ἔργων ἢ τὰς ἀπάντων ἢ τὰς τῶν προκριθέντων διὰ πάντων παρασχέσθαι, ὅμως δὲ, ὡς ὅς ἂν τις ἐξοὶ τῶν γνωριμωτάτων ἐκλέξας εἰπεῖν, ῥαθυμία παραλίπειν. Κοινῇ μὲν οὖν πάντες ποιηταὶ μάρτυροισι τὴν ἔργῳ μαρτυρίαν, εἴπερ εἰσι ποιηταὶ τῷ κρατοῦντι [τῷ ὑπὲρ τὴν τέχνην] λόγῳ τῆς τέχνης. Ἄλλ' οὐ ταύτης δέσμοι τὰ νῦν (ἔστι γὰρ ἐν τοῖς εἰρημένοις), ἀλλὰ τῆς ὅς κατὰ ῥῆμα.

Οὐδὲ ὅς τοῦτο πάρεργον προσθεῖς οὐδὲ εἰχὴ οὐδὲ ἐφοβικὸν ἄλλως ἢ ἐπὶ τοῖς ἄνω, ἀλλ' ἐνδοκινύμενος καὶ πρὸς ἐν σημανόμενος, ὅτι τοῦτο τὸ ἐν κόσμῳ καὶ λαμπρῶς οὐκ ἐκ τέχνης, ἀλλ' ἐπιπολεῖ θεῶν παραγίνεται. Εὐρεῖν ὅς οὖν, φησὶν, ὦ Πλάτων, κρεῖττον ἢ μαθεῖν, καὶ τέχνη φύσεως δευτέρον, εἰκότως ὁ Ἡρόδοτος [672 H.] καὶ φρονῶν οὕτω καὶ λέγων, καὶ τῆς δάφνης οὐκ ἀμνημονῶν, ἦν ἅμα τῷ λαβεῖν ὅς ποιητῆς ἦν [γεγονώς] ἐκ ὅς ποιμένος ἔπει καὶ τὰς τέχνας αὐτὰς καὶ τὰ ἐπιτηδεύματα φύσει δῆπου διανεγκόντες ἄνθρωποι καὶ κινήσαντες ἀνεῦρον τὸ ἐξ ἀρχῆς. Οὐ ὅς γὰρ αἱ τέχναι τὰς φύσεις ἐποίησαν, ἀλλ' αἱ κράτισται φύσεις τὰς βελτίστας τῶν τεχνῶν εὗρον. Ὡς καὶ τῇ τάξει καὶ τῇ δυνάμει παρὰ τῇ φύσει τὰ πρῶτα εἶναι. Εἰ δὲ δὴ ὅς μὴ ἀπλῶς ἀνθρώποις τὴν εὐρεσιν προστίθεμεν τῶν τεχνῶν, ἀλλὰ θεοὺς ἡγήσασθαι φαμεν αὐτοὺς καὶ καταδείξαι, πῶς οὐκ εὐδῆλον ὅτι πολλῶν τινος εἶναι ἐκείνων, ὅς προσθήκην τὴν ὅς τέχνην; Καὶ μὴν εἰ τοῦτο δὴλον ἄπασαι, καὶ πάντες ὅς ἀν συμφορὴν μὴ θεοὺς παρ' ἀνθρώπων λαβεῖν τὰς ἐπιστήμας, ἀλλ' ἀνθρώπους ὅς παρὰ θεῶν, καὶ διδασκάλων μὲν ἐκείνους, μαθητῶν δ' ἡμᾶς τάξιν ἔχειν, τοσοῦτος κρεῖττον, ὡς εἰσικεν, εὐρεῖν ἢ μαθεῖν, ὅσῳ κρεῖττον ἀνθρώπου θεός. Οἱ μὲν γὰρ εὐρήκασιν ἅμα πάντα ὅς, ἡμεῖς δὲ, οἶμαι, λαβόντες χρώμεθα. Ὅρθως ἄρα καὶ δικαίως ὁ τοῦ Ἐλικῶνος πρόσοικος, καὶ ὡς ὅς εἰχὴς ἦν τὸν αὐτὸν ἐκ θεῶν ἐπιπολεῖας λέγειν εἰληφότα, τὸν μὲν τοιοῦτον ἄνδρα ὡς θεὸν καὶ θεῶν ἐγγὺς πρῶτον καὶ ὅς κράτιστον μὲν ἔθετο ὅς, ὅς αὐτὸς ὅς πάντα νοήσει, τὸν δ' ἀκούσαντα καὶ μαθόντα δευτέρον.

Εἰ γὰρ ὅς ἦν τὸ μαθεῖν ἀριστον καὶ πρῶτον, οὐδ' ἂν ὅς αὐτὸ πρῶτον ὅς τὸ μαθεῖν ἦν. Ἐχρῆν γὰρ δῆπου ὅς μαθεῖν παρ' ἐτέρου, ὥστε οὐκ ἂν ἦν ὁ διδάσκων πρῶτος, εἰ τὸ μαθεῖν κρεῖττον καὶ πρῶτον ἦν. Παρὰ τοῦ γὰρ, ὦ καὶ σὺ τὴν Ποικίλην στοὰν κοσμήσας, ἀκούσῃ ὅς, τίσι πεισθῇ ὅς, εἰ κρεῖττον ὁ μαθὼν ἔστι τοῦ τὸ πρῶτον εὐρόντος, καὶ μὴ ἀνάγκη δευτέρος, εἴπερ τι μέλλοι μαθήσεσθαι; Πᾶς γὰρ ὁ μαθητὴς ὡς ἀλογηκε δῆπου εἶναι χεῖρων αὐτῷ γε τῷ δεισθαι μαθεῖν. Ὡς ὅς εἰ γε μὴ πείσειεν αὐτὸν δεῖσθαι πρότερον, πῶς ἂν μάθοι; Ἡ πῶς ἄλλῃ γ' ἂν εἰπόντι [1245 R.] πεισθεῖν ὅς; Οὐκοῦν

Quod si poetarum quoque sunt arcessenda testimonia, quanquam vel omnium, vel præcipuorum colligere dicta sit difficile, tamen quæ de nobilissimis selecta proferri possunt, ignavi foret omittere. Et communiter quidem poetæ omnes reipsa testimonium præbent, siquidem ea ratione quæ artem superat poetæ sunt effecti. Verum hoc testimonio jam non indigeo, quoniam supra relatam est, sed eo quod in verbis consistit.

Nec hoc frustra, vel quasi appendicem superiorum adjungens, sed hoc demonstrans et 412^b indicans, ornatum istum et splendorem, non tam ex arte, quam divino afflatu proficisci. Inventionem igitur, o Plato, disciplina meliorem censet Hesiodus, et artem posteriorem natura; et merito quidem ita sentiens atque dicens, nec immemor laureæ, quam ut acceperat, mox e pastore poeta fuerat redditus. Nam et artes ipsas atque opificia, natura præstantes utique primum invenerunt homines: nec enim artes naturas condiderunt, verum naturæ præstantissimæ invenerunt artes. Quo fit ut et ordinis et facultatis ratione priores naturæ debeantur. Quod si nec hominibus prorsus artium concedimus inventionem, sed his deos eas demonstrasse dicimus, ad præstantem nimirum erant aliquem referendæ. Jam si hoc apud omnes erit manifestum, non deos ab hominibus, sed homines a diis artes accepisse; atque illos præceptores, nos esse discipulos, tanto videbitur disciplinæ præstare inventio, quanto melior est homine Deus. Ut enim illi invenerunt omnia, ita nos inventis ultimur. Recte igitur ac merito, et ut eum qui deorum afflatu hæc ipse loquebatur, decebat, Helicōnis accola, eum quidem sibi qui cuncta invenit ipse, primum ac præstantissimum, ceu deum ac diis propinquum posuit, auditorem vero ac discentem secundum

Etenim si disciplina esset optima, non esset prima. Nam ab alio discendum foret. Itaque non esset prior doctor, si disciplina melior ac prima poneretur. Unde enim is, qui tuo quoque testimonio Variam (83) exornavit, quod sequeretur audivisset, si discipulus inventori præstaret, nec esset necessario secundus, si quid unquam discendum foret? Omnis enim discipulus, eo utique ipso quod indiget disciplina, deteriorem se proficitur. Itaque nisi sibi primum ipse se indigere persuadeat, quomodo vel discat, 413^a vel alteri docenti obtemperet? Quocirca est absurdum eum, qui semetipsum dete-

VARIE LECTIONES.

ὅς εἰ δὲ] p. 37. ὅς ὡς A. ἔσας C. τῷ ὑπὲρ τὴν τέχνην om. A. ὅς τῆς] τοῦς A. ὅς οὐδὲ] p. 39. ἄλλως — παραγίνεται om. A. ἔρειν] p. 45. λαβεῖν om. A. ἦν γεγονώς ἐκ C. ὅς οὐ — εἶναι om. A. ὅς δὴ om. A. τῶν τεχνῶν om. A. τὴν om. A. εἰ pr. B. καὶ πάντες — ἀλλ' ἀνθρώπους om. A, additis post θεῶν his: ἀνθρώπους λαβεῖν τὰς ἐπιστήμας. ἅπαντα C. καὶ ὡς — πρῶτον καὶ om. A. ἔθετο] ἐφ' A. αὐτὸς A: καὶ αὐτὸς C. εἰ γὰρ] p. 46. ἂν om. A. πρῶτον om. A. γὰρ δῆπου] μὲν γὰρ A. ἀκούσει A. πεισθεῖν A. τὸ om. A. ὡς — πεισθεῖν om. A.

NOTÆ.

(83) Porticus Athenis nomine Varia, Ποικίλη.

riorem fateatur, atque ob id ipsum laudetur, præstantiorem dicere. Alienum a ratione foret, si ne hoc quidem animadverteremus, non modo naturas initio artes constituisse, sed et in ipsis artibus eos, qui natura valerent, excelluisse. Nam artis quidem causa similes oportebat omnes esse, qui eadem didicissent, atque etiam posteriores prioribus semper deteriores, donec ad artis solutionem esset ventum (nec enim poterat quis ab alio accurate percipere omnia, quin aliquid semper effugeret), naturæ autem vi et excellentia gloriam sibi viri præclarissimi pepererunt. Nec quisquam vel Dædalum vel superiores præ Phidia miratur, verum contra artes ex parvis et vilibus initiis majores ac perfectiones sunt redditæ. Quod si est manifestum, licet nunc primum dictum sit, maximi artifices non quatenus artes cognoverunt, maximi existere, sed quatenus eas superarunt. His igitur artibus, ut par est, non æquum videtur artem naturæ præponi: non ergo ante hanc fuit, neque eo quo nunc modo, neque gloriosa est.

Verum, ut puto, non artes sustulisse viros magnos, sed qui potentia primi essent honorabiles, artes fecisse, non manentes a quibus acceperant, verum inspecta verborum, alii rerum natura, pueros præ se majores fecerunt videri. Sed artes omnes, ut dixi, naturæ sunt inventum. Etenim si artes essent artes producturæ, nullum exstaret principium. Cum enim nondum essent artes, reperiri non potuerunt, quandoquidem quæ non erat, invenire nihil poterat. Quamobrem tum inventorum ratione, tum sequentium victoriam reportat natura. Hac igitur quoque ratione apparet naturam quidem principis, artem vero disciplina constantem, ministri ac melioris parentis, obtinere locum. Atque ea quidem, quæ pro rhetorica, etiamsi artem non esse eam posuerimus, 413^b dici possent, multis omissis, hæc fere sunt ac talia. His autem ita demonstratis, existimabit forsitan aliquis pejorem nos deinceps partem sectari, si etiam artem esse voluerimus docere. Ego vero nec de supradictis quidquam muto, nec Platoni concedo, nihil habere artis rhetoricam, sed quantum in ea artis est (ut ipsius utar Platonis verbis), tantumdem prosequar. An vero contraria non sunt, si et intendere eam veluti in scopum dixeris, et eadem de causa, ratione carere? Omnes enim qui collineant, ratione utique utentes, collineant; nec enim licet ratione non utentem collineare, siquidem ratio jaculationem efficiat. Nam collineare est rem attingere, ut qui aberrant, non bene collineant. Itaque non qui

Α ἀτοπον τὸν γε αὐτὸν ὡμολογηχότα εἶναι χεῖρων τοῦτον ἀμείνω καλεῖν²², καὶ ταῦτα²³ δι' αὐτὸ τοῦτ' ἐπινοούμενον, ὅτι ὡμολόγηκεν οἷς ἐξήγησε μαθεῖν χεῖρων εἶναι. Ἀτοπον δὲ²⁴ καὶ²⁵ μὴδ' ἐκείνο ὁρᾶν, ὅτι οὐ μόνον ἐξ ἀρχῆς αἱ φύσεις τὰς τέχνας συνεστήσαντο²⁶, ἀλλὰ καὶ περὶ αὐτὰς τὰς τέχνας οἱ τῇ φύσει νικήσαντες διενηγάσαν. Ἐνεκα μὲν γὰρ τῆς τέχνης πάντας ἔδει παραπλησίους εἶναι τοὺς αὐτὰς μαθόντας²⁷, οἷμαι δὲ καὶ χεῖρους τοὺς δευτέρους αἰετῶν προτέρων, ἕως εἰς τὸ λυθῆναι τὴν τέχνην ἀφίκετο· οὐ γὰρ ἂν ἦν πάντα λαβεῖν ἀκριβῶς παρ' ἐτέρου λαμβάνοντα, ἀλλ' ἔδει διαφυγεῖν²⁸ αἰετῶν. Ῥώμη δὲ, οἷμαι, φύσεως καὶ περιουσίᾳ τὴν δόξαν οἱ κρατήσαντες εἰλήφασιν· καὶ οὐδεὶς τὸν Δαίδαλον οὐδὲ τοὺς ἄνω θαυμάζει παρὰ τὸν²⁹ Φειδίαν, ἀλλὰ τούναντιον ἐκ μικρῶν καὶ φαύλων τὸ κατ' ἀρχὰς εἰς τὸ μείζον καὶ τελειότερον³⁰ αἱ τέχναι κατέστησαν. [673 H.] Αὐταῖς³¹ τοίνυν, ὡς ἔοικε, ταῖς τέχναις οὐ λυσιτελοῦν φαίνεται τὴν τέχνην πρὸ τῆς φύσεως τιμηθῆσαι. Οὐκοῦν προελθεῖν γ' ἂν αὐταῖς ἦν οὐδὲ τυχεῖν τοῦ νῦν σχήματος οὐδὲ σεμνύνεσθαι.

Ἄλλ' οἷμαι, οὐχ αἱ τέχναι τοὺς ἀνδρας ἦραν μεγάλους, ἀλλ' οἱ τῇ δυνάμει πρωτεύσαντες ἐντίμους τὰς τέχνας ἐποίησαν, οὐ μένιναντες ἐφ' ὧν παρέλαβον. Εἰ δὲ τοῦθ' ἅπασιν εὐδὴλον, εἰ καὶ μὴ πρότερον, ἀλλὰ νῦν γε εἰρημένον, οἱ μέγιστοι τῶν ἐν ταῖς τέχναις οὐχ³² ᾧ μετεσχέκασιν τῆς τέχνης μέγιστοι γεγόνασιν, ἀλλ' ᾧ τὴν τέχνην παρεληλύθασιν³³. Ἄλλ' αἱ ἐνδεδόντες τῇ φύσει τῶν λόγων, οἱ δὲ τῶν πραγμάτων, παῖδας τοὺς πρὸ αὐτῶν [δυνάμει φύσεως³⁴] ἀπέδειξαν. Ἄλλὰ³⁵ πάσας τὰς τέχνας, ὅπερ εἶπον, ἡ φύσις εὗρεν. Εἰ γὰρ αἱ τέχναι τὰς τέχνας ἐμμελὸν εὐρήσειεν, οὐκ ἂν ἦν λαβεῖν τὴν ἀρχήν. Οὐ γὰρ πῶς τεχνῶν οὐσῶν οὐκ ἂν ἦν τέχνην εὐρεῖν³⁶ τῇ γὰρ³⁷ μὴ οὐση πῶς ἐντὴν εὐρεῖν³⁸; Οὐκοῦν καὶ κατὰ τοὺς εὐρόντας τὰς τέχνας ἐξ ἀρχῆς καὶ κατὰ τοὺς ὑπέρεχοντας ἐν αὐταῖς³⁹ ἡ φύσις νικᾷ. Φαίνεται⁴⁰ τοίνυν καὶ κατὰ τοῦτον⁴¹ τὸν λόγον ἡ μὲν φύσις ἀρχοντος χώραν⁴² ἔχουσα, ἡ δὲ ἐκ τοῦ μαθεῖν τέχνη διακόνου καὶ πειθομένου τῷ κρείττονι. Ἀ μὲν⁴³ οὖν, εἰ καὶ μὴ τέχνην εἶναι δόξημεν τὴν ῥητορικὴν, ἔχοι⁴⁴ τις ἂν λέγειν ὑπὲρ αὐτῆς, πολλὰ ἀφελόντι τῶν ἐπιόντων τοσαῦτα καὶ τοιαῦτα ἔστιν. Ἰσως δὲ⁴⁵ τις οἰήσεται, τοῦτον οὕτως ἀποδοδεγμένων, τὸ φαυλότερον σπεύδειν ἡμᾶς λοιπὸν, ἔαν ὅτι καὶ τέχνη διδάσκειν πειρώμεθα. Ἐγὼ δὲ οὕτε⁴⁶ τῶν εἰρημένων οὐδὲν μετατίθεμαι⁴⁷, οὕτε Πλάτωνι συγχωρῶ τὸ μηδὲν μετεῖναι ῥητορικῇ τέχνῃ⁴⁸, ἀλλ' ὅσον αὐτῇ τέχνης (χρήσομαι⁴⁹ γὰρ τοῖς τοῦ Πλάτωνος αὐτοῦ ῥήμασιν⁵⁰), τοῦτ' ἐπέξεμαι. Καίτοι⁵¹ πῶς οὐχ ὑπεραντίον φάσκειν μὲν στοχάζεσθαι τὴν ῥητορι-

VARIÆ LECTIONES.

²² γε αὐτὸν om. A. ²³ καὶ ταῦτα — 1315, 16 R κρίνω] pro his in B paginae vacuæ sunt quinque. ²⁴ οἷς ἐξήγησε μαθεῖν om. pr. C. ²⁵ ἀτοπον δὲ om. pr. C. leguntur p. 51. ²⁶ καὶ om. A. ²⁷ συνεστήσαν A. ²⁸ μαθόντας] μαθόντας εἶναι C. ²⁹ διαφυγεῖν AC: διαφεύγειν C. ³⁰ τὸν add. A. ³¹ τελειότερον C. ³² αὐταῖς] p. 52. ³³ οὐχ AC: καὶ C. ³⁴ εἰ δὲ παρεληλύθασιν] hæc ante αὐταῖς τοίνυν (paulo supra) ponit C. cum C. ³⁵ ἀλλ' ἐνδεδόντες τῇ φύσει τῶν λόγων et mox τῶν πραγμάτων om. A. ³⁶ δυνάμει φύσεως om. pr. C. ³⁷ ἀλλὰ] p. 53. ³⁸ τῇ γὰρ — εὐρεῖν om. A. ³⁹ ἐν αὐταῖς om. pr. C. ⁴⁰ φαίνεται] p. 54. ⁴¹ καὶ κατὰ τοῦτον τὸν λόγον om. A. ⁴² χώραν] λόγον A. ⁴³ ἔχοι] p. 57. ⁴⁴ ἔχει C. ⁴⁵ δὲ] δ' ἂν A. ⁴⁶ οὕτε — μετατίθεμαι] οὐμαι A. ⁴⁷ αὐτῇ τέχνῃ] imo αὐτῆς τέχνης. ⁴⁸ χρήσομαι — ῥήμασιν om. A. ⁴⁹ καίτοι] p. 58.

κην⁶⁰, λέγειν δὲ ὥς οὐ χρῆται λόγῳ δὲ αὐτὸ τοῦτο; A πάντες γὰρ οἱ στοχαζόμενοι δὴ πού τῳ λόγῳ προσ-
 ἄγοντες⁶¹ ἑαυτοὺς, οὕτω στοχάζονται. Οὐ γὰρ ἐστι
 μὴ λόγῳ χρώμενον στοχάζεσθαι, ἀλλ' ὁ⁶² τοῦ πρά-
 γματος λόγος οὕτως ἐστὶν ὁ ποιῶν στοχάζεσθαι. "Ἔστι
 δὲ στοχάζεσθαι τὸ τυχεῖν τοῦ πράγματος, ὥς οἱ γε
 ἀποτυγχάνοντες· ἀρχὴν οὐδὲ στοχάζονται. Οὐκοῦν
 οὐχ⁶³ ᾧ⁶⁴ στοχάζεσθαι ἀμαρτάνει τις, ἀλλ' ᾧ διημαρ-
 τεν οὐκ ἐστοχάσατο. Εἰκότως· οὐδεὶς γὰρ ἀμαρτάνει
 λόγῳ χρώμενος, ἀλλ' ἄμω ἐσφάλλη καὶ τὸν λόγον οὐ
 διεσώσατο. [Τὸ μέλλον⁶⁵ ἐκάστω συνοίσειν ἐκλεγόν-
 τες⁶⁶.] Καὶ ταῦτα, ὦ Πλάτων, ταῖς σαῖς ἀδαμαντί-
 ναις ἀνάγκαις ἀποδείκνυνται. [1248 R.] Τί δὲ⁶⁷ περὶ
 ῥητορικῆς, εἰ στοχάζεται, θαυμάζεις⁶⁸; φαίνεται
 γὰρ⁶⁹ ῥητορικῇ ὁμοίως διαχειμένη τῇ μαντικῇ, πλήν
 ὅσον μαντικῇ μὲν ἀπῆλλακται στοχασαμένη⁷⁰, ῥητορικῇ
 πράττει διὰ τῶν ὑπηρετῶν ἅτα ἀν' εὐρίσκει βέλτιστα. "Ὡςτε καὶ τὸν τῆς μαντικῆς ἐπέχει λόγον καὶ τὸν τῆς
 στρατηγικῆς, ἣν μὴδὲν προσήκειν τῇ πολιτικῇ Πλάτων οὐκ ἐρεῖ. Πῶς οὖν ῥητορικῇ πολιτικῆς μορίου
 εἰδωλον, εἰ μὴ οὕτως; "Ἀλλὰ⁷¹ μὴν οὕτω γε οὐκ [674 H.] εἰδωλον εἶεν.

[Κατ' εἰρωνειάν τὸ οὕτως⁷² ὅσον εἰ μὴ κατὰ τὸ B
 εἰκνέται τῇ στρατηγικῇ, καὶ λοιπὸν ἐξ ἐπικρισεως,
 ὅτι οὕτω κατὰ τοῦτο δύναται⁷³ ἀν' εἰδωλον εἶναι.]

"Ὅτι⁷⁴ τοῖνον ὅλως⁷⁵ ἐστὶ σόφισμα τὸ φάσκειν τὰ
 δοκοῦντα τοῖς πλείοσι, ταῦτα συμβουλεύειν τοὺς ῥή-
 τορας καὶ τοῦτο μόνον στοχάζεσθαι, εἰ καὶ μὴ παῖς
 ἐξελέγξειεν⁷⁶, ἀλλ' ὅστις⁷⁷ γε εὖ φρονεῖ. Ἐμοὶ μὲν
 γὰρ τοῦναντίον πᾶν φαίνεται, μήτε ἐν τῇ τῆς ῥητο-
 ρικῆς φύσει πλείον εἶναι μὴδὲν ἢ τὸ μὴ τὰ δοκοῦντα
 τοῖς πλείοσι εὐθύς⁷⁸ ἐᾶν γίνεσθαι, μήτε τοῦ.⁷⁹ ῥή-
 τορας ἐς ἄλλο τι μᾶλλον σκοπεῖν⁸⁰ ἢ τὰ βέλτιστα,
 μήτε τοὺς δῆμους αὐτοὺς τοῦτο γε ἐκφυγεῖν, ὥς οὐκ
 ἀμείνους σφῶν οἱ ῥήτορες λογίσασθαι⁸¹ περὶ τῶν
 πραγμάτων καὶ πᾶσαν ὅλως τὴν τοῦ βίου σχεσίαν καὶ
 τὴν τύχην, καὶ τοῦτο ἐξ αὐτῶν τῶν τιμῶν εἶναι ὀθλον
 ὧν αὐτοῖς ἀπονέμουσιν. Εἰ δὲ⁸² αὐτοὺς⁸³ τοῖς πλεί-
 οσις ὑπέκειν φῆς καὶ ποιεῖν τὰ κελεύόμενα, ἀλλ' οὐ
 κελεύειν, τὴν θεραπείαν ἐληφρας ἀντὶ τῆς δεσποίνης,
 καὶ τοὺς δημοσίους ψέγων δοκεῖς⁸⁴ τοὺς ῥήτορας.
 "Ἀλλ' οὐδ' οἱ δημόσιοι μέγα φρονοῦσιν ἐφ' ἑαυτοῖς,
 ὅτι δουλεύουσιν τοῖς τῆς πόλεως βουλήμασι, καὶ τοῖς
 ῥήτορι τοῦ φρονεῖν αὐτὸ τοῦτο αἰτίον ἐστὶ τὸ μὴ τὰ
 δοκοῦντα τοῖς δῆμοις λέγειν, ἀλλ' ἃ δοκοῦσιν αὐτοὶ
 βέλτιστα εἶναι. Εἰ δὲ⁸⁵ ἦσαν διάκονοι τῆς τῶν πολ-
 λῶν ἐπιθυμίας καὶ τὰ δοκοῦντα τοῖς καθημένοις ἐδη-
 μηγόρουσιν, οὐδ' ἂν παρῆρσιτάσασθαι⁸⁶ ποτ' αὐτοὶ ἐξῆν,
 οὐχ ὅπως ὑπὲρ τοὺς ἄλλους φρονεῖν⁸⁷. "Ἀλλ' οἱ μαι
 συνίσασιν ἑαυτοῖς οὐ τὰς ἡδονὰς θεραπεύουσιν, ἀλλὰ
 τῶν δῆμων τὰς ἐπιθυμίας σωφρονίζουσιν· οὐδὲ⁸⁸
 ὁρῶσιν εἰς τοὺς πολλοὺς, ἀλλὰ πολλοὶ ὁρῶσιν εἰς τοὺς
 τοὺς⁸⁹· οὐδ' ἀρχομένους ὑπὸ τῶν ἰδιωτῶν ἑαυτοῖς⁹⁰,
 ἀλλ' ἀρχοῦσιν αὐτοῖς τῶν πολλῶν. Καὶ τὴν ἐπωνυμίαν
 διὰ τοῦτο εἰλήφασιν παρ' αὐτῶν ἀντ' ἄλλου συμβό-

collineat aberrat, sed qui aberravit non collineavit,
 et merito; siquidem nemo dum ratione utitur, errat,
 verum simulatque rationem amisit, errat. [Id quod
 cuique profuturum est, diligentes.] Atque hæc qui-
 dem, Plato, adamantinis tuis demonstrantur ne-
 cessitatibus. Cum rhetoricam conjicere miraris?
 Eodem enim modo atque divinatio videtur se ha-
 bere, nisi quod cum divinatio post conjecturam
 desinat, rhetorica non tantum conjicit, sed et ea,
 quæ optima censuerit, per ministros perficit. Itaque
 divinationis occupat locum, et artis militaris, quam
 quidem ad civilem scientiam pertinere non negabit
 Plato. Quo igitur modo civilis scientiæ partis erat
 simulacrum rhetorica, si non isto? At ita simula-
 crum non erit.

στοχάζεται μόνον τῶν πραγμάτων, ἀλλὰ καὶ
 πράττει διὰ τῶν ὑπηρετῶν ἅτα ἀν' εὐρίσκει βέλτιστα. "Ὡςτε καὶ τὸν τῆς μαντικῆς ἐπέχει λόγον καὶ τὸν τῆς
 στρατηγικῆς, ἣν μὴδὲν προσήκειν τῇ πολιτικῇ Πλάτων οὐκ ἐρεῖ. Πῶς οὖν ῥητορικῇ πολιτικῆς μορίου
 εἰδωλον, εἰ μὴ οὕτως; "Ἀλλὰ⁷¹ μὴν οὕτω γε οὐκ [674 H.] εἰδωλον εἶεν.

[Hoc per ironiam, nisi quatenus similis est arti
 militari, et reliqua, ex discretione, quia neque se-
 cundum hos posset simulacrum esse.]

Jam quod ait, oratores ea quæ populo placeant,
 suadere, atque id solum spectare, id omnino so-
 phisticum esse, si non puer, vir certe prudens osten-
 derit. Nam mihi quidem contra videtur, nec rhe-
 toricam quidquam habere magis proprium, quam ut
 ea, quæ populo videntur, non statim fieri permittat,
 nec oratores quidquam potius, quam optima quæque
 414a spectare, nec vel ipse populus diffiteri, quin
 in rebus considerandis, ac toto vitæ habitu et con-
 ditione, præstent ipsi oratores, idque ex honoribus,
 quos eis tribuit, manifestum fieri obicit. Sin eos
 populo dicis cedere, et facere imperata non impe-
 rare, famulam pro domina sumis, et cum plebicolas
 vituperes, putas tibi rem esse cum oratoribus. Verum
 nec plebicolæ magni se faciunt, quod civitati ser-
 viant, et oratores hac ipsa de causa sibi placeant,
 quod non quæ populo, sed quæ sibi videantur
 optima dicant. Quod si multitudinis obtemperarent
 libidini, et pro judicum arbitrio concionarentur,
 ne libere loqui quidem possent unquam, nedum
 aliis se proferre. At norunt se non voluptatibus
 servire, sed cupiditates moderari, nec vulgus spe-
 ctare, vel ei parere, sed ab eo spectari, eique
 imperare, atque inde nomen acceperunt, in libertatis
 signum, ut demagogi vocarentur, non quod a
 populo ducuntur, o qui sursum omnia ac deorsum
 invertis, sed quod eum ducunt, quemadmodum et
 D pædagogos, opinor, appellamus, non qui pueris ser-
 viant, sed qui eos ducant. Quidquid enim horum
 dixeris, princeps, præfectus, præceptor, id oratori

VARIE LECTIONES.

⁶⁰ ἣν ῥητορικὴν om. C. ⁶¹ προσάγοντες C. ⁶² ὁ AC: οὐ C. ⁶³ οὐχ ᾧ C. ⁶⁴ τὸ μέλλον—ἐκλεγόντες
 om. AC. leguntur p. 64. ⁶⁵ τὶ δὲ (p. 69)—θαυμάζεις om. A. ⁶⁶ γὰρ δ' A. ⁶⁷ στοχασαμένη A: στοχάζο-
 μένης C. ⁶⁸ ὅστις A. ⁶⁹ οὕτως om. A. ⁷⁰ ἀν' om. A. ⁷¹ ὅτι p. 70. ⁷² ὅλως om. A. ⁷³ ἐξελέγξειεν A.
⁷⁴ ὅτι om. A. ⁷⁵ εὐθύς om. A. ⁷⁶ μήτε τοὺς. ⁷⁷ σκοπεῖν] μὴθ' οἱ ῥήτορες ἄλλο σκοπεῖν A. ⁷⁸ λογίσασθαι]
 βουλευόμεναι A. ⁷⁹ εἰ δὲ] p. 74. ⁸⁰ αὐτοῖς] τοὺς ῥήτορας A. ⁸¹ δοκεῖς] ἀδικεῖς A. ⁸² εἰ δὲ — φρονεῖν
 om. A. ⁸³ οὐδὲ. ⁸⁴ τοῦτους om. A. ⁸⁵ ἑαυτοῖς om. A.

conveniet, atque ejus erit nomen. Et omnes quidem principes natura subjectis suis præstant: si quis autem in potestate etiam gratificatur, ei persuadet, nec cogit, atque ultra officium suum, etiam suorum cupiditatem spectat, hic est vere politicus ille Homeri.

μόττει τὸ τοιοῦτον ἀκοῦσαι. τῷ ῥήτορι, ἄρχων, προστάτης, διδάσκαλος. Πάντα ταῦτα ἔστι τοῦ ῥήτορος τὰ νόμματα. Πάντες μὲν οὖν ἄρχοντες ἐν ἐκάστῃ πράξει κρείττους φύσει τῶν ὑφ' αὐτοῖς. εἰ δέ τις μετ' ἐξουσίας καὶ χαρίζεται πείθων, οὐκ ἀναγκάζων, καὶ πρὸς τῷ σώζειν τὴν αὐτοῦ τάξιν στοχάζεται καὶ τῆς ἐπιθυμίας τῆς τῶν ὑφ' αὐτῷ, οὗτος ἐκείνός ἐστιν ὁ τῷ ὄντι πολιτικός.

Ne igitur oratores per convicium gratificari dicas, sed bene dicendo gratiam quoque capere, atque ita meritam laudem rhetoricæ tribues, et eamque similibus remuneraberis officiis. Quomodo ergo aliquis tam variis populi sententiis serviet, aut quomodo cupiditatibus aliorum obsequetur? Postquam enim multis serviendum est, ii autem non consentiunt inter se, nec omnibus eadem ratione gratificari quisquam possit, quomodo poterit eorum libidini orator servire? simul enim et his gratificabitur, et illos offendet. Itaque non tam jucunda, quam molesta erit ejus oratio. Quocirca si persuasionis effectrix est rhetorica, et persuadere debent oratores, non adulantur, quandoquidem multitudini non serviunt, sed ei persuadent. Sin oratores populi sequuntur libidinem, non est persuasionis effectrix rhetorica, quandoquidem eos a multitudine persuaderi, non ipsos persuadere docet. Proinde ubi sit mendacium considera. Et enim Plato nobis Platonem refutat, et quod est maximum, non procul, verum in his ipsis sermonibus permiste. Nec inter alias artes, quas modo memorabam, sit recensenda; sed et plurimum rationis habeat, aut potius tota ratione constet, et maximum, primum, ac perfectissimum sit in rebus humanis, omnisque voti, ut ita dicam, finis. Existimo igitur omnes id, quicunque possunt, assensuros esse, non eadem natura homines esse natos, sed e duabus partibus: alteram vim inferre, et aliena invadere solere, quam præstantiorem quis dixerit, non quidem virtute sed viribus: alteram vero vinci, et cum prohibere nequeat, invitam concedere, quæ est imbecilliorum. Hac ergo de causa homines, vel dii hominum gratia, tale quid invenerunt, quod et vim cohiberet, et æquitatis omnibus ac justitiæ pignus esset, idemque tam vulgo prodesset quam iis qui vim exercebant. Nam nec hi suarum erant injuriarum mercedem evasuri, quin imbecillioribus a se invicem primum paulatim interfectis, atque ita reliquis semper sublati, se mutuo denique invaderent, quemadmodum de Sparti legitur, nisi forte hoc etiam indicat fabula.

πρώτων ἀναίρεθέντων ἄλλων ὑπ' ἄλλων κατὰ μικρὸν οὕτως ἀεὶ τῶν λοιπῶν ὑπεξαιρουμένων ἐμελλε τε-

VARIÆ LECTIONES.

ἡ συμβόλου ζ. ἡ ἀκοῦσαι om. A. ἡ ταῦτα om. A. ἡ πάντες p. 76. ἡ αὐτοῦς ζ. ἡ τῷ τὸ A. ἡ αὐτοῦ ζ. ἡ μὴ δὴ p. 79. ἡ ἵνα—φανείης om. A. ἡ ταῖς—πᾶσι δὲ om. A. ἡ θεραπεύειν τὰς ἐπιθυμίας A. ἡ οὐκ οὖν p. 80. ἡ αὐτῶν αὐτῶν λόγων A. ἡ οὐδὲ μεθ' (p. 81)—ἀλλὰ καὶ om. A. ἡ ἅπαν αὐτῶν A. ἡ οἶμαι p. 81. ἡ ἀν' τὰς ἀνθρώπους A. ἡ δεῖν ζ. ἡ καὶ πλεονεκτήειν. ἡ ἰσχυροτέρων om. A. ἡ καὶ παρὰ—γινώσκωμεν om. A. ἡ εἶναι ἦν A. ἡ ἀνθρώπους ἀντὶ εὐρεῖν ponit A. ἡ τῶν om. A.

λευτῶν
νίττατα

Ἔδε
γένει,

ἦντοι,

πρὸ τῶν

τοῖς δὲ

ριν τῇ

Εὐρέθι

φυλακῇ

τοῖς ἀν

ὅπλοις

θεῖ ἡ,

πράγῃ

διαίρο

κῆς,

καὶ τῇ

τοίνυν

ληφθῆ

ρον δὲ

τορικῇ

Πρώτῃ

λόγου

λον δὲ

ἔχειν

τους

ἔδει

γε ἡ

ἦν αὐ

ζεσθῆ

βιασῆ

τοὺς

βουλῇ

νικῶν

στικ

δικα

σαι,

τε γ

ἔχει

ἐπιπ

εἰσε

γάρ

τορι

λον

μόρ

γάρ

φαί

ἀλλ

ει Σ

ὡς

τῇ

λευτώντας αὐτοὺς ὑφ' ἐαυτοῦς ἔλθειν, ὥσπερ παρὰ τοὺς σπαρτοὺς, εἰ ἄρα καὶ ὁ μῦθος τοῦτο αἰνύσσεται.

Ἐδεῖ δὲ ¹⁷ κοινὸν τι φάρμακον εὐρεθῆναι τῷ A
 γένει, ταῦτ' ἅπασιν συμπερὸν, τοῖς ἰσχυροῖς, τοῖς
 ἥτοσι, τοῖς ἐπιεικέσιν, ὡς τοὺς μὲν ¹⁸ κωλύσαι
 πρὸ τῶν ἀδικημάτων ἢ παρ' αὐτὰ τιμωρῆσθαι,
 τοῖς δὲ ἄδειαν τοῦ βίου παρασκευάσαι, τοῖς δὲ χά-
 ριν τὴν πρέπουσαν, ὅσοι τὸ δίκαιον ἐτίμων ἐκόντες.
 Εὐρέθη τοίνυν ἐκ τούτων ῥητορικὴ, καὶ παρήλθε
 φυλακτήριον δικαιοσύνης καὶ σύνδεσμος τοῦ βίου
 τοῖς ἀνθρώποις, ὅπως μὴ ταῖς χερσὶ, μηδὲ τοῖς
 ὀπλοῖς, μηδὲ τῷ προλαβεῖν, μηδὲ πλῆθει καὶ μεγέ-
 θει ¹⁹, μηδ' ἄλλῳ τῶν ἀνίσων μηδενὶ ²⁰ κρίναιτο τὰ
 πράγματα, ἀλλ' ὁ λόγος τὸ δίκαιον ἐφ' ἡσυχίας
 διαίροι. Ἀρχὴ μὲν οὖν ²¹ αὕτη καὶ φύσις ῥητορι-
 κῆς, καὶ βούλημα τοῦτο, σῶσαι πάντας ἀνθρώπους
 καὶ τὴν βίαν διὰ τῆς πειθοῦς ἀπώσασθαι. Φαίνεται ²²
 τοίνυν ἡ ῥητορικὴ τῇ ²³ νομοθετικῇ τῆς αὐτῆς μετε-
 ληφύτα φύσεως, εἴπερ ²⁴ τό γε ἀκριβὲς ἐπ' ἀμφοτέ-
 ρων δεῖ θεωρεῖν ²⁵. μᾶλλον δὲ μέρος οὖσα τῆς ῥη-
 τορικῆς ἢ νομοθετικῆς, καὶ τοῖς πᾶσι δευτέρα. Πῶς;
 Πρῶτον μὲν ὅτι καὶ περὶ αὐτῶν ἔδει τῶν νόμων
 λόγος [676 H.] τοῦ πειθόντος. Εἰ γάρ ²⁶ ἔστιν εὐδη-
 λον ὅτι οἱ νόμοι μὲν ὑπὲρ τοῦ πάντας τὸ προσήκον
 ἔχειν ἐμελλον τεθῆσθαι, τοῦτο δὲ οἱ τῇ χειρὶ κρείτ-
 τος ἐμελλον συμβουλήσασθαι, πῶς οὐκ ἀναγκαῖον;
 ἔδει λόγος τοῦ πειθόντος ἦδη ²⁷; οὐ γὰρ βιάσασθαι
 γε ²⁸ ἐντὴν τοὺς πρὸς αὐτὸ τοῦτο πεφυκότας ²⁹, οὐδ'
 ἦν αὕτη νόμων ἀρχή· ὑπὲρ γὰρ αὐτοῦ τοῦ μὴ βιά-
 ζεσθαι τοὺς νόμους ἔδει θέσθαι. Οὐκ οὖν ἦν τιθέναι
 βιασάμενον, [1252 R.] ἀλλὰ τοῦτ' ἦν πρῶτον παρὰ
 τοὺς νόμους. Φαίνεται ³⁰ τοίνυν χάνταυθα ³¹ ἡ ῥητορικὴ
 βουλομένη μὲν ταῦτ' αὐτὰ τῇ δικαστικῇ, τοσοῦτον δὲ
 νικῶσα ὅσων ἀμφοτέρως [τὴν νομοθετικὴν καὶ δικα-
 στικὴν] ³² συνέχει μόνῃ βεβαίως. Βουλομένη γὰρ ἡ
 δικαστικὴ καθάπερ ἐν μάχῃ τῇ νομοθετικῇ βοηθῆ-
 σαι, ταῦτ' ἐπαθεν αὕτη ³³ τῇ νομοθετικῇ. Ἐκείνη
 τε γὰρ ῥητορικῆς πρότερον ³⁴ ἐδέχθη, ὥστε ταύτη ³⁵
 ἔχειν πάροδον τοὺς νόμους, ἥ τε δικαστικὴ σῆμα
 ἐπικούρου λαβοῦσα τοῖς νόμοις, αὕτη πρότερον προσ-
 εδέχθη ³⁶ τῆς παρὰ τῆς ῥητορικῆς βοηθείας. Ἐδεῖ
 γὰρ δυναθῆναι βοηθῆσαι, τοῦτο δ' οὐκ ἦν ἀνευ ῥη-
 τορικῆς. Πρότερον ³⁷ οὖν πολιτικῆς μορίου εἰδω-
 λον ἡ ῥητορικὴ, ἣ τὰ τῆς πολιτικῆς, ὡς σὺ φῆς
 μέρια ὑπὸ τῆς ῥητορικῆς συνέχεται; ἔμοι ³⁸ μὲν
 γὰρ ὡς ἀληθῶς οὐ ῥητορικὴν ἐν τούτοις κακίζειν
 φαίνεται, οὐδὲ πολιτικῆς μορίου εἰδωλον δεικνύναι,
 ἀλλ' οὕτως ὥσπερ εἰδωλον ῥητορικῆς ἀπειληγῶς ³⁹
 οἱ Στρησιγόρου Τρώες, οἱ τὸ

.... Τῆς Ἑλένης εἰδωλον ἔχοντες

ὡς αὐτὴν. Διαφέρει δ' ἂν τοσοῦτον, ὅτι οὐδὲν ὁμοιον
 τῇ ῥητορικῇ τὸ εἰδωλον ⁴⁰. Οὐκ οὖν ⁴¹ ὅποτε μήτ' ἀδίκειν

Commune quoddam toti generi fuit ^{415a} inve-
 niendum remedium, quod omnibus esset utile :
 fortibus, imbecillis, justis, ita ut illi vel iniuste
 agere vetarentur, vel cum injuria puniretur, hi vero
 secure viverent, postremi autem quotquot ultro
 justitiam colebant, mercedem decentem conseque-
 rentur. Inventa est igitur rhetorica, proditque ju-
 stitiæ custodia, et humanæ vitæ copula, ne vel ma-
 nibus, vel armis, vel occupatione, vel multitudine
 ac magnitudine, vel alia re aliqua inæquali res dis-
 cernerentur, potius quam ratio suum cuique tran-
 quillæ tribueret. Hæc igitur est origo rhetoriæ et
 natura, hoc ejus propositum, ut omnes homines
 conservet, et vim persuasionis repellat. Quapropter
 eandem rhetorica quam ars legum ferendarum est
 naturam sortita, si quidem utramque diligenter
 velimus inspicere, atque adeo pars est rhetoriæ
 ars legum, atque in omnibus inferior. Quomodo?
 Primum enim ipsis etiam legibus oratione erat opus
 ad persuadendum. Etenim si leges ea de causa, ut
 suum cuique concederetur, erant ferendæ, id autem
 fortissimis quibusque placitum non erat, omnino
 fuit adhibere orationem necessarium. Nam vim
 quidem non licebat iis inferre, qui liberi nati
 essent, nec hæc erat legum origo, quæ contra vim
 ferri debebant. Itaque per vim ferri non poterant,
 cum id primum contra leges futurum fuerit. Qua-
 propter et hic rhetorica spectat idem quod judi-
 cialis: hoc vero superat, quod utramque [legis
 factoriam et judicialem] sola complectitur. Etenim
 cum vellet judicialis arti legum ferendarum, quasi
 in prælio, opem ferre, idem ipsi quod illi contigit.
 Nam et illi rhetorica primum, ut per eam legibus
 aditus pateret, opus fuit, et judicialis cum auxi-
 liantis habitum sumpsisset, ipsa prius rhetoriæ
 desideravit auxilium. Quoniam enim facultatem
 juvandi requirebat, eam sine rhetorica consequi
 non poterat. Utrum ergo civilis partis simulacrum
 est rhetorica, an partes scientiæ civilis, quas dicis,
^{415b} sub rhetorica continentur? Nam mihi qui-
 dem ut [vere non rhetoricam] in istis videtur suggil-
 lare, nec civilis partis eam simulacrum esse osten-
 dere, verum quasi rhetoriæ simulacrum aliquod
 sumpsisset, in eo studium omne ponere. nec ipsam
 D attingere, velut Stesichori Trojani

.... Helenæ simulacra tenentes,
 quasi ipsam haberent. Tantum tamen erit disci-
 minis, quod est rhetoriæ dissimile simulacrum.

VARIE LECTIONES.

- ¹⁷ δη Α : δὲ C. ¹⁸ ἢ om. A. ¹⁹ μηδὲ [τῷ — μεγέθει om. A. ²⁰ τῶν ἀνίσων μηδενὶ] τινὲ τῶν ἀνίσων A.
²¹ οὖν om. A. ²² φαίνεται] p. 85. ²³ τῇ om. A. ²⁴ εἴπερ — θεωρεῖν om. A. ²⁵ εἰ γὰρ — ἦδη om. A.
²⁶ γε om. A. ²⁷ πρὸς αὐτὸ τοῦτο πεφυκότας] τὴν ἐκείνων ἰσότητα μὴ αἰρουμένους A. ²⁸ φαίνεται] p. 87.
²⁹ χάνταυθα om. A. ³⁰ τὴν νομοθ. καὶ δικαστ. om. A. ³¹ αὕτη om. A. ³² πρότερον ῥητορικῆς A.
³³ ταύτην C. ³⁴ ἐδέχθη A. ³⁵ πρότερον] p. 91. ³⁶ ἐμοὶ A : ἐμὸν C. ³⁷ ἀπολαβὼν ῥητορικῆς A. ³⁸ τὸ
 εἰδωλον τῇ ῥητορικῇ A. ³⁹ οὐκ οὖν] p. 105.

Itaque cum neutrum se malle dicit, acceptam quoque injuriam in malo se ponere ostendit, sic ut præstet quidem injuriam pati quam facere, non tamen quam nec pati nec facere, ac recte quidem, ut arbitror, et sentiens et dicens. Quapropter si rhetorico pati quidem injuriam prohiberet, verum inferre cogeret, ne sic quidem prorsus esset mala, cum id quod est malum, injuriam pati, prohiberet, pejor tamen meliore, quandoquidem accipere injuriam quam inferre præstat. Sin et hoc prohibet, nec ad illud cogit, hujus quidem ratione nec bona censebitur, nec mala, ut id nunc concedamus, illius vero prorsus bona. Præterea qui statuit injuriam non inferre, non simul et ipse a malefaciendo abstinere, et injuriam a nemine patietur. Illud enim ipsum est injuriam facere, cum quis ei cui non oportebat, malefacit. Itaque donec erit inter homines malitia, injuriam exspectabit. Qui autem ne lædatur cavet, is etiam ne quis lædat prohibet. Etenim quemadmodum simul et læditur ipse et lædit alios, ita qui ne lædatur cavere potest, is etiam ne quis lædat potest prohibere. Quamobrem si non affici injuria rhetoricæ tribuit, non afficere, philosophiæ, tanto quam philosophia deterior rhetorica est, quanto afficere injuria quam affici. Cum autem illi hoc, quando quis nec patitur injuriam nec facit, præfert, rursum præfertur philosophiæ rhetorica, quandoquidem simul cum injuria acceptione etiam factionem tollit. Nam ut leges vetant quemquam lædi, simul etiam lædere profecto vetant.

[Hæc apposite magis quam necessario dicit Aristides; quæ enim de non ferenda injuria et rhetorica arguitur, iis ostendit meliorem philosophia esse rhetoricam. 416a Hæc de non faciendi injuria, et philosophia indifferenter ponens philosophiam meliorem rhetorica quis demonstret.]

Quod si rhetoricam ad justitiam omnino juvandum probamus esse inventam, et eodem quo leges esse loco, non tantum injuriæ acceptionem evadet orator, ut videtur, et factionem confirmabit, verum nihil magis quam factionem prohibebit. Nec enim suis tantum, rebus consulat, sed ne alii damnum faciant prohibebit, siquidem eadem de causa rhetoricam qua et leges constabit inventam esse. Jam qui alios ad recte agendum cogit, ipse multo prius ad id se præparavit. Nec enim potest et justitiæ opem ferre, et eam primus ipse violare. Verum tametsi hoc nititur Plato, non magnum esse rhetoricæ usum probare, quod non tam vitiosum sit injuriam pati quam facere, cur non etiam leges omnes hac ratione abrogat?

Sed quasi collegium esset condemnatum, una cum

A "μήτ' ἀδικεῖσθαι φησι" βούλεσθαι, δηλον ὅτι καὶ τὸ "ἀδικεῖσθαι κακὸν ἡγούμενος" οὐ φησι "βούλεσθαι, ἀλλὰ τοῦ μὲν ἀδικεῖν ἀμείνων τὸ ἀδικεῖσθαι, "οὐ μὴν ἐκείνου γε" τοῦ μήτ' ἀδικεῖν μήτ' ἀδικεῖσθαι, ὁρθῶς "οἶμαι καὶ γινώσκων καὶ λέγων. Εἰ μὲν" τοίνυν ἡ ρητορικὴ ἀδικεῖσθαι μὲν ἐκώλυεν, ἀδικεῖν δὲ προηνάγκαζεν, οὐδ' οὕτω μὲν ἴσως ἂν "καθάπαξ πονηρὸν ἦν, πονηρὸν γε ὅν καλύουσα τὴν ἀδικεῖσθαι, χεῖρον δ' ἂν ἴσως βελτίους, ὅπερ "ἀδικεῖσθαι κρείττον ἢ ἀδικεῖν. "Εἰ δ' οὐτ' ἐκείνος ἐπ' ἀναγκάζει καὶ τοῦτο καλύει, κατ' ἐκείνου μὲν οὕτε ἀγαθὸν οὕτε κακὸν πῶ (δῶμεν γὰρ ὡς ἐν τῷ παρόντι), κατὰ τοῦτο δὲ κυρίως ἀγαθόν. Καὶ μὴν "ὁ μὲν μὴ ἀδικεῖν ἐγνωνκὼς οὐχ ἅμα αὐτὸς τε τοῦ κακούργειν ἀπέχεται καὶ τὸ ἀδικεῖσθαι" πέφευγεν· αὐτὸ γὰρ τοῦτο ἦν ἀδικεῖν, τὸ κακῶ, ὅν οὐ προσήκει ποιεῖν. "Ὡσθ' ἕως ἂν ἐν ἀνθρώποις ἦ τὸ κακούργειν, ἀδικήσεται. "Ὁ δὲ τὴν τοῦ μὴ ἀδικεῖσθαι φυλάκην ἔχων ἅμα καὶ τὸ ἀδικεῖν πῶ καλύει. "Ὡπερ γὰρ ἅμα ἡδίκηται καὶ ἡδίκηκεν ὁ ἕτερος, οὕτως ὁ τὴν τοῦ μὴ ἀδικεῖσθαι δύναμιν ἔχων τὴν αὐτὴν τοῦ "μὴ ἔξιν ἀδικεῖν ἔχει. "Ὡστε εἰ τὸ μὲν μὴ ἀδικεῖσθαι τῆς ρητορικῆς τίθησι, τὸ δὲ μὴ ἀδικεῖν τῆς φιλοσοφίας, τοσοῦτ' ἡττω φιλοσοφίας ρητορικῆς, ὅση τοῦ ἀδικεῖσθαι τὸ "ἀδικεῖν. "Ὅτι οὕτως δ' αὖ πρὸς τοῦτο τίθησι τὸ μήτε ἀδικεῖν μήτε ἀδικεῖσθαι, τοῦτ' ἐβελτίων αὐτὸ "γίνεται ρητορικῇ φιλοσοφίας, ἐπειδὴ γε "ὁμοῦ τὸ ἀδικεῖσθαι καὶ τὸ ἀδικεῖν ἀναρρεῖ, ἐπεὶ καὶ οἱ νόμοι καλύοντες ἀδικεῖσθαι ἅμα τὸ "ἀδικεῖν δὲ πῶ καλύουσιν.

[677 H.] Ταῦτα πιθανῶς μᾶλλον ἢ ἀναγκαιῶς λέγει "Ἀριστοτέλης. "Ἄ γὰρ περὶ τοῦ μὴ ἀδικεῖσθαι καὶ τῆς ρητορικῆς στωμυλεύεται, κρείττω δεικνύναι φιλοσοφίας φιλοτιμούμενος τὴν ρητορικὴν, ταῦτα περὶ τοῦ μὴ ἀδικεῖν καὶ τῆς φιλοσοφίας ἀπαρριπτικῶς μεταλαβὼν τὴν φιλοσοφίαν ἀμείνων τῆς ρητορικῆς ἐπιδείξει τις.

Εἰ δὲ "ὅς καὶ δίκας βοηθείας ἕνεκα τῷ δικαίῳ τὴν ρητορικὴν δεικνύμεν εὐρεθεῖσαν, "καὶ τὴν [1253 R.] αὐτὴν καθαρῶς τάξιν ἔχουσαν "τοῖς νόμοις, ὡς δέδεικται, ἔχει τὴν αὐτὴν οὐ μόνον (ὡς εἰκεν) ὁ ῥήτωρ· οὐδ' αὖ μὲν ἀδικεῖσθαι φεύσεται, τὸ δ' ἀδικεῖν καλύσει. Οὐ γὰρ μόνον τῶν εἰς αὐτὴν σχέσει πρόνοιαν, ἀλλ' ὅπως μὴδ' ἄλλος πείσεται κακῶς, εἴπερ ὧν τοὺς νόμους χάριν, τούτων καὶ τὴν ρητορικὴν "εὐρεθεῖσαι "νενίκηκεν. "Ἀλλὰ μὴν ὁ γε ἑτέρους τὰ δίκαια πράττειν ἐπ' ἀναγκάζων πολὺ πρὸς αὐτὸς γε "παρασκευάζεται. Οὐ γὰρ ἐγγυρεῖ βοηθεῖν μὲν τῷ δικαίῳ, τοῦ δὲ καταλύειν τὸ δίκαιον αὐτὸν πρῶτον ὑπάρχειν. Οὐ μὴν "ἀλλ' εἰ τοῦτο Πλάτων ἐσχυρίζεται, "ὡς οὐ πολλὴν τινα "οὐδ' ἀξίαν σπουδῆς οὐδὲ λόγου χρεῖαν ἡ ρητορικὴ παρέχεται, ὅτι οὐ τηλικούτον ἐστὶ τὸ ἀδικεῖσθαι

VARIE LECTIONES.

"μήτ' ἀδικεῖν μήτ' ἀδικεῖσθαι A : οὐδέτερον μήτ' ἀδικεῖν C. "φησι] φηι A. "καὶ τὸ om. A. "ἡγούμενος] ἡγείται A. "οὐ φησι — ἀδικεῖν om. A. "τὸ ἀδικεῖσθαι] δ' ὁμοῦ τοῦ δ' ἀδικεῖν A. "ἐκείνου γε om. A. "ὁρθῶς — λέγων om. A. "μὲν post εἰ om. A. "ἴσως ἂν om. A. "ὅπερ — ἀδικεῖν om. A. pro ὅπερ lege ὅσωπερ. "καὶ μὴν] p. 104. "ἡδίκηται καὶ ἡδίκηκεν ὁ ἕτερος] ἡδίκηκεν καὶ ἡδίκηται ἕτερος A. "τοῦ A : πῶς C. "τὸ om. A. "αὐ] ἂν A. "γε om. A. "τὸ] τε A, καὶ C. "εἰ δὲ] p. 105. "ὅς εὐρεθεῖσαν om. A. "αὐτὴν καθαρῶς τάξιν ἔχουσαν] τάξιν ἡ ρητορικῆς A. "οὐ τὸ] οὕτω A. "τῆς ρητορικῆς A. "εὐρεθεῖσαι] ἴμο εὐρήσθαι. "γε om. A. "παρασκευάζεται A : παρασκευάσθαι C. fortasse leg. παρασκευάσεται. "οὐ μὴν (p. 106) om. A. "ἐσχυρίζεται A. "τινὰ — χρεῖαν] τὴν ἀχρεῖαν A.

κακὸν ἤλικον τὸ ἀδικεῖν, τί κωλύει καὶ τοὺς νόμους αὐτὸν ἄπαντας τοῖς αὐτοῖς τοῖτοις διαγράφειν λόγους; Ἄλλ' ὥσπερ ἑταιρείας καταγνώσθεισης, μετὰ καὶ τῶν ταῦτα συμβουλευμένων νόμων ἐξελαθῆσεται. Καὶ τότε ῥητορικὴν ἐκπέμφομεν καὶ προπαραχαιρούμεν, ὅταν καὶ τοὺς νόμους [συνεκπέμψαι καλῶς ἡμῖν ἔχη] ἐκβάλλωμεν τῆς πόλεως καὶ τοῦ βίου. Ἄλλ', ὡς δαιμόνιος καὶ πάντα σὺ θαυμασὰ εὕρισκων, εἰ μὴδὲν ἐστὶ πρᾶγμα τὸ ἀδικεῖσθαι, μὴδ' ἡ τοῦτο κωλύουσα δύναμις μηδεὶς ἄξια λόγου, μὴδ' ὅποσα ἐστὶ καὶ γίνεται μὴ δι' αὐτῆς μηδὲν χρηστὸν, ἀλλ' οὕτως ἀτιμον καὶ ἀνελεύθερον ὥστε εἶναι μέριον κολακείας καὶ σκιάς, τοῦ χάριν ταυτὴν οἰκίζων τὴν ἐν τῇ βίβλῳ πόλιν καθίστης αὐτῇ πολιτείας, ἀπ' ἧς μὴδ' ἐτιοῦν πείσεται, καὶ τὸ μάχιμον χωρὶς τῶν ἄλλων ἰδρῦσθαι κελεύεις, τιμὴν τὴν πρῶτην ἀποδοῦς, ἵνα μῆτι πάθῃ μὴδ' ὑπὸ τινων ἀδικηθῇ πολεμίων; Εἰ γὰρ ἐξέρχεται μὴ ἀδικεῖν, τί οὐδοίκακας, εἰ πρὸς τοῦτο τ' αὐτὴν παρεσκεύασας; εἰ δὲ δὴ καὶ χεῖρον τοῖς ἀδικούσιν, ὅταν μὴ διδῶσι δίκην, καὶ χρὴ δὴ κατὰ σὲ καὶ αὐτὸν ἑαυτοῦ κατήγορον, ὅταν ἀδικήσῃ, γίνεσθαι καὶ παῖδων καὶ πατρὸς αὐτοῦ, τοὺς δ' ἐχθροὺς ἔαν, τί οὐ συνέυχη τοῖς πολεμίοις ἐπελεῖν καὶ λαβεῖν τὴν πόλιν, καὶ νῆ Δία τοὺς μὲν ἐν ἡλικίᾳ πάντας κατακόψαι, καὶ ταῦτα πρὸς τοῖς βωμοῖς, παῖδας δὲ καὶ γυναῖκας ἐξανδραποδίσασθαι πέρα, εἰ βούλει, Γαβείρων, τὰ δὲ ἱερὰ συλῆσαντας κατασκάψαι πάντα, μὴ λιπεῖν δὲ μηδὲ τοὺς τάφους ἀθώους τῆς ἑαυτῶν πλεονεξίας, ἐν ἀδικήσαντες τὰ μέγιστα ἐν τοῖς μεγίστοις δὴ κακοῖς ὦσι, μὴ δόντες δίκην. Ἀλλὰ τοσοῦτον ἀπέστιν τοῦ ταῦτα συμπράττειν, ὥστε κωλύεις καὶ βίον ἐν τοῖς ὅπλοις εὐρηκας, ἵνα μὴ τι τοιοῦτον γένοιτο· κἂν τις ἐγγένῃται προδότης, τοῦτον οὐ στεφανοῦν κελεύεις οὐδὲ χρηστὸν, ἀλλὰ ταῦτα τοῖς ἄλλοις νομοθέταις περὶ πούτων νομίζεις. Εἰπέ, [678 H.] πρὸς εἶεν, ὡς γενναῖοι νόμους δὲ δὴ τοῦ χάριν ἡμῖν ἐτίθης; Εἰ γὰρ, ὡς τάν, τὸ δίκην λαμβάνειν καὶ τὸ μὴ ἔαν ἀδικεῖν οὐχ ἐν τῶν σπουδαίων ἦν, τοῦ χάριν ταῦτα πραγματεύῃ, καὶ σκοπεῖς ὅπως μηδεὶς [ποῦ τῶν ἐν τῇ πόλει] ἀδικήσεται;

Καὶ μὴν ἐν μὲν οἷς ἡμεῖς λέγομεν, καὶ τοῖς ἄλλοις συνδοκοῦν ἐστὶ καὶ τῷ Πλάτῳ προσειπὶν ἃ δ' οὗτος ἐνταῦθα εἰρηκεν, οὐ μόνον τοῖς τῶν πραγμάτων λόγοις, ἀλλὰ καὶ τοῖς αὐτοῦ Πλάτωνος ἐξελέγχεται καὶ λόγοις καὶ βουλήμασιν. Ἐκείνων μὲν ὁρθῶς ἔχειν συγχωρουμένων, καὶ ἡ παρὰ τῶν ἄλλων μαρτυρεῖ δόξα καὶ ψῆφος ὁρθή. Ταῦτα δὲ εἰ δοῖται μὲν κρατεῖν, ἀπεσι τὸ ὑπερῶν συνδοκεῖν τῶν ἄλλων. [1256 R.] Ἰσχυρότερον δὲ τὸ καὶ ἀπασι καὶ Πλάτωνι τοῦ μηδεὶ καὶ μηδὲ Πλάτωνι συνδοκεῖν, ὡς οὗτος ἄλλαχού. Οὐκοῦν οὐ τὴν παρὰ τοῦτο μαρ-

A legibus quæ idem sentiunt, expelletur, ac tum rhetoricam emittemus ac traducemus, cum leges simul honeste poterunt emitti. O vir præclare et omnium inventor mirabilium rerum, si nullus est momenti injuriæ acceptio, quæque eam prohibet facultas, nullus est ponderis, nec quidquam boni efficit, sed adeo ignobilis est et illiberalis ut adulationis atque umbræ sit particula: cur, obsecro, tu libram istam constituens urbem, talem ei tribuis rempublicam quæ nihil illi noceat, ac militarem tribum seorsum collocari jubes primo loco, ne quid patiat, nec ab hostibus injuriam accipiat? Nam si hoc sufficiebat injuriam non facere, quid erat timendum postquam ad id eam præpararas? Quod si etiam nocet injuriam inferentibus, si pœnas non dederint, ac debet quisque secundum tuam sententiam etiam seipsum cum injuriam fecit, accusare, et liberos et parentes ipsos, ommissis inimicis: quin optas ut hostes **416b** urbem aggressi capiant (83), ac viros quidem omnes ad aras trucident, mulieres autem cum liberis captivas ultra Gades, si videtur, divendant, templis vero spoliatis omnia diruant, nec vel sepulcra suæ petulantiae relinquunt expertia; ut postquam maximas fecerint injurias, in maximis sint malis, dum pœnas non luunt? Verumtamen tantum abest ut ista studeas, ut prohibeas, et impediās, vitamque militarem, ne quid fieret tale, institueris: ac si quis exstiterit proditor, eum non jubes coronari nec prædicari, sed idem de ipso quod alii statuis. Die, per Jovem prodigiosum, quid nobis de hisce est existimandum? Jam age, o bone vir, leges quæ de causa tanto numero seorsim nobis fers? Etenim nisi magnum quiddam est pœnas sumere et injurias prohibere, cur ista narras, et ut nemo in urbe lædatur, caves?

Διὸς τεραστίου, τί χρὴ περὶ τούτων ἡμᾶς νομίζειν; Εἰ γὰρ, ὡς τάν, τὸ δίκην λαμβάνειν καὶ τὸ μὴ ἔαν πραγματεύῃ, καὶ σκοπεῖς ὅπως μηδεὶς [ποῦ τῶν ἐν τῇ πόλει] ἀδικήσεται;

Atqui, quæ nos dicimus, ea simul et aliis et Platoni videntur; quæ vero hic ait, non rebus tantum, sed et ipsius Platonis verbis et consiliis repugnant. Ac si illa quidem recte se habere concedantur, aliorum quoque sententia et suffragium accedet, sin his assentiamur, deest aliorum omnium calculus. Est autem fortius, quod et omnibus et Platoni videtur, quam quod nec cuiquam nec Platoni. Quapropter non tam hujus testimonium propter aliorum suffragium fugiemus, quam aliorum testimonio hujus adjiciemus suffragium. Atque hæc

VARIÆ LECTIONES.

⁷³ αὐτὸν] αὐτῶν A. ⁷⁴ ἀλλ' (p. 107) — ἐξελαθῆσεται om. A. ⁷⁵ συνεκπέμψαι — ἔχη om. A. ⁷⁶ ἐστὶ om. A. ⁷⁷ μὴδὲν — σκιάς om. A. ⁷⁸ μὴδ' ὑπὸ τινων ἀδικηθῇ om. A. ⁷⁹ ἐξέρχεται A. ⁸⁰ εἰ — παρεσκεύασας; om. A. ⁸¹ δὴ add. A. ⁸² χρὴ δὴ κατὰ] γρήματα A. ⁸³ αὐτὸν ἑαυτοῦ] αὐτοῦ A. ⁸⁴ παῖδων A: παιδίων γ. ⁸⁵ πέρα — πλεονεξίας] καὶ ἱερὰ πάντα καὶ τάφους συλῆσαι καὶ κατασκάψαι A. ⁸⁶ τοῦ om. A. ⁸⁷ μὴ τοιοῦτον τι A. ⁸⁸ οὐδὲ χρηστὸν om. A. ⁸⁹ εἰπέ] p. 109. ⁹⁰ νομίζειν — ἐτίθης om. A. ⁹¹ ταῦτα πραγματεύῃ] νόμους εἰσφέρεις A. ⁹² ποῦ] σου A. ⁹³ καὶ μὴν] p. 110. ⁹⁴ τῶν om. A. ⁹⁵ ὡς οὗτος,

NOTÆ.

(83) Direpta urbis facies. Propertius an Catulus?

Quid faciant hostes capta crudelius urbe?

quidem etiam facti testimonium continere crediderim. Nam qui verbis cum altero disceptans, verbis aliis adversarium sibi serio testimonium dare confirmat, is facti producit testimonium. Verumtamen etiam ulterius volo progredi, ut quoniam unius et ejusdem, cum quo disputatur suffragium probat, et verbis eum et factis mecum sentire ostendam. Tu quidem hospitis Syraeusani communis patriæ hostis causa non semel, sed iterum ac ter **417a** mare senex navigabas. Nec tyranni consuetudinem fugiebas, quasi moræ prætextus te consolaretur, quo videlicet Dio domi maneret, ac rebus suis frueretur. Si quis autem in sua patria ne cives sui, parentes, ac fratres patiantur injuriam, caveat, et sese atque illos servet, atque adeo tyrannum futurum et Dionysio similem possit reprimere, verbisque facta coercere, et legibus partam securitatem apud omnes confirmare, nihil enim facere magni dicemus, nec laudabimus talem, sive sit, sive non sit, ars dicenda? An quia sola injuriæ factio magnum erat malum, nullum autem acceptio? Ego etenim nec ipse hoc Platoni crimini verto, si de causa quavis in Siciliam proficisci voluit, nec si quis id aliis objecerit, sanum crediderim, nec omnino quidquam præter ea quæ ad rem pertinent curiose sector, quandoquidem nullum tanti sit victoriæ præmium. Sed ea quæ fecit ipse, et qua de causa fecerit clare dixit, pro rhetorica facere affirmo. Quinimo quantum fortitudini prudentia, tantum rhetorica bellicæ præstat alacritati. Ut enim summam dicamus, nihil est aliud rhetorica quam prudentia cum facultate dicendi conjuncta; ut non ipse tantum quis optima quæque facere, sed etiam aliis persuadere possit. Atque hæc quidem etiam satis arbitror esse confirmata, vel etiam nimis fortasse. Nunc autem ad ipsum colophonem, ut quis dixerit, verborum Platonis contendo. Nec enim solum ex iis per quæ refutatur, idem eum testari ostendam, sed et quasi eorum voce sua testimonium daret. Quapropter cum vel lædere cogat, vel lædi permittat, et ut ex præcedentibus est effectum, nec lædere nec lædi quemquam permittat: siquidem eadem est etiam philosophiæ definitio, philosophiæ quoddam genus erit rhetorica; sin philosophia sufficit ut leuiem lædat, perfectior est rhetorica.

ὡς περ ἂν εἰ καὶ παραστὰς αὐτὸς ἐμαρτύρει τῇ ἑαυτοῦ φωνῇ. Οὐκ οὖν ὅτι ὁ δίκαιος μὲν οὐκ ἐπιγνάσκει, ἀδικεῖσθαι δ' οὐκ ἐξ, ὡς δ' ἐκ τοῦ λόγου συνέβαιεν, οὐδὲτερον τοῦτων ἐξ, οὐτ' ἀδικεῖν οὐτ' ἀδικεῖσθαι, εἰ μὲν καὶ τῆς φιλοσοφίας ὁ αὐτὸς ἐστὶν ὅρος, φιλοσοφία τις οὖσα ἢ ρητορικὴ φαίνεται· εἰ δὲ ἐξαρκεῖ τῇ φιλοσοφίᾳ μὴδ' ἀδικεῖν, ἢ ρητορικὴ τελεώτερον.

417b Quis enim nescit rhetoricam a tyrannide tantum distare quantum a vi persuasionem? at hæc nemo contraria dicere verebitur. Etenim qui fieri potest ut oratores pariter et adulenter, et inter

ἄ τυχὸν διὰ τὴν παρὰ τῶν ἄλλων φευξόμεθα, ἀλλὰ τῇ τῶν ἄλλων τὴν παρὰ τοῦτου προσθήσομαι. Ἦγοῦμαι μὲν τοίνυν καὶ τούτοις τὴν ἔργῳ μαρτυρίαν παρέχουσαν· τὸ γὰρ ὅτι λόγοις πρὸς λόγους ἀγωνιζόμενος λόγους ἐτέροις σπουδαίους μαρτυροῦντα ἀποφαίνειν τὸν ἀντίπαλον τὴν ἔργῳ παρέχουσαν μαρτυρίαν ἐστίν. Οὐ μὴν ἀλλ' ἐτι καὶ προσωτέρω προελθεῖν βούλομαι, ἵνα, ἐπειδὴ τιμὰ τὸ ἕνα ἐπιψηφίζειν καὶ αὐτὸν πρὸς ὃν ἂν οἱ λόγοι γίνωνται, καὶ λόγῳ καὶ ἔργῳ σύμφηρον ὄντα αὐτὸν μοι δείξω. Σὺ μὲν ξένου χάριν Συρακουσίου, κοινού τῆς πατρίδος ἐχθροῦ ἐπλεῖς οὐχ ἅπας, ἀλλὰ καὶ δις καὶ τρίς, ἐν γῆρᾳ, πέλᾳ γος τοσούτων, καὶ τῷ τυράνῳ συνεῖναι δοκεῖν οὐκ ἔφυγες, ὡς ἔχων παραμυθίαν τὸ σχῆμα τῆς διατριβῆς, ὃ Δίωνα μὲν οἶκος καὶ τῆς οὐσίας κρατεῖν ἦν. Τὴν δ' αὐτοῦ τις οἰκῶν καὶ τοῖς αὐτοῦ πόλῃταις καὶ γονεῦσι καὶ ἀδελφοῖς εἰ τὴν ὅπως μὴ ἀδικήσωνται φυλακὴν ἔχοι, καὶ σώζῃ καὶ τούτους καὶ ἑαυτὸν, καὶ νῆ Δία γε εἰ τοῦτ' αὐτὸ τυράννον ἐσεσθαι τινα μέλλοντα καὶ Διονυσίῳ προσόμοιον οὐδ' ἐγὼ καλῶσαι, καὶ παρελθεῖν λόγῳ τὰς πράξεις, καὶ τὴν ἐκ τῶν νόμων ἀδειαν ἅπασιν βεβαιώσαι, ἔπειτα οὐδὲν σπουδαῖον τοῦτ' εἶναι φήσομαι, οὐδ' ἐπαίνειν χρὴ τὴν τοιαύτην εἴτε τέχνην εἴτε μὴδὲ τέχνην εἰπεῖν· δεῖ· Ὅτι νῆ Δία ἐν μέγα τοῦτ' ἦν κακόν, τὸ ἀδικεῖν, τὸ δὲ ἀδικεῖσθαι πράγμα οὐδέν. Ἐγὼ γὰρ οὐτ' αὐτὸς ἐπέγκλημα δὴ τοῦτο ποιοῦμαι, εἰ ποι καὶ ὁπωσοῦν φήθηθαι εἰς Σικελίαν Πλάτων ἐλθεῖν ἥστικονοῦν ἕνεκα αἰτίας, οὐδ' ὅστις ἄλλος προφέρει τι τοιοῦτον εὖ φρονεῖν ἡγοῦμαι, οὐδ' ὅπως ἐξω τῶν εἰς τὸν λόγον ἡκόντων οὐδὲν περιεργάζομαι· μὴ τοσούτου μὴδὲν ἀξιὸν ἔστω νικητήριον. Ἀλλ' ἂν αὐτὸς ἐπραξε καὶ ἂν τίνων ἐπραξε χάριν αὐτὸς καθαρῶς εἴρηκε, ταῦτα συμβαίνειν φημι τοῖς ὑπὲρ τῆς ρητορικῆς λόγοις. Καὶ μὴν ὅσην κάλλιον φρόνησις ἀνδρείας, τοσούτην ρητορικὴ τῆς κατὰ πόλεμον εὐψυχίας. Εἰ γὰρ δεῖ συνελόντα εἰπεῖν, οὐδὲν ἐστὶν ἄλλο ρητορικὴ ἢ φρόνησις λόγων δύναμις προσειληφύτα, ὡς μὴ μόνον [679 H.] αὐτὸς ἔρδειν τὰ βέλτεστα, ἀλλὰ καὶ ἐτέρους πείθειν ἔχοι. Ἦγοῦμαι μὲν τοίνυν καὶ ταῦτα πλείους ἱκανὰς ἔχειν τῆς ἀληθείας, εἰ μὴ καὶ πλείους ἄρα τῶν ἱκανῶν· εἰ μὲν δ' ἐπ' αὐτὸν ἦδῃ τὸν κολοφῶνα τοῦ Πλάτωνος, ὡς ἂν τις εἰποι, ρημάτων. Οὐ γὰρ μόνον ἐξ ὧν ἐλέγχεται

Δ βούλομαι φανῆναι μαρτυροῦντα αὐτὸν, ἀλλὰ καὶ τὸς γὰρ οὐκ οἶδεν ὅτι ρητορικὴ καὶ τυραννὶς τοσούτων ἀλλήλων κεχώριται, ὅσον τοῦ πείθειν τὸ βιάζεσθαι· Ἀλλὰ μὴν ταῦτα γε οὐδαὶς ἐστὶν ὃς ἂν τῇ ἐναντίᾳ φῶσιν εἰπὼν ἔχειν αἰσχυρθεῖν. Πῶς

VARIE LECTIONES.

¹⁹ προσθήσομαι om. A. ¹ γὰρ om. A. ² οὐ p. 111. ³ συνεῖναι A: τὸ συνεῖναι ζ. ⁴ Δίωνα ζ. ⁵ τῆς om. A. ⁶ πᾶσι A. ⁷ εἰπεῖν om. A. ⁸ τοῦτ' ἦν om. A. ⁹ ἐγὼ p. 118. ¹⁰ ὅπου om. A. ¹¹ τοσούτου τοσούτων οὐ A. ¹² ἔστω] ἐς τὸ A. ¹³ καὶ μὴν p. 122. ¹⁴ ὅσην A: ὅσα ζ. ¹⁵ κάλλιον A. ¹⁶ τοσούτων A. ¹⁷⁻¹⁸ ὡς—ἔχοι om. A. ¹⁹ τοίνυν] οὖν A. ²⁰ τοῦ om. A. ²¹ ρήματι A. ²² οὐκ οὖν p. 124. ²³⁻²⁴ ὅτι—ἀδικεῖσθαι om. A. ²⁵ μὴδ' add. A. ²⁶ τῆς p. 125. ²⁷ γὰρ] δ' A. ²⁸⁻²⁹ ἀλλὰ—αἰσχυρθεῖν om. A.

γάρ³⁰ ὁμοῦ μὲν³¹ κολακεύουσιν οἱ ῥήτορες, ὁμοῦ δ' ἂν τῶν δυνάσταις εἰσίν· Οἱ δ' αὖ τῶν τυράννων ἀπέχουσι τοσοῦτον³² τοῦ κολακεύειν ὥστε βίβ πάντας ὠθοῦσι, καὶ οὐδενὸς ἐστὶ παρ' αὐτῶν τυχεῖν οὐδὲ τῶν μετρίων, [1257 R.] μὴ τί γε δὴ τῆς ὑπὲρ τὸ προσήκον θεραπείας³³ ὥσθ' ὅδ' ὁ τυράννος μικροῦ δεῖν καὶ τὸ τοῦ δεσπότητος μέτρον παρελήλυθε³⁴. Καὶ κολακος μὲν [γάρ³⁵] οὐδὲν ἐστὶ δὴ που ταπεινότερον, οὐδ' ὅ τι μᾶλλον ἡρῆσθαι δουλεύειν³⁶. τυράννου δὲ οὐδὲν ἂν εἴποις ἀγριώτερον, οὐδ' ὅ τι μᾶλλον πρὸς τῷ δεσπόζειν ἐθέλειν ἐστίν. Ὅτε εἰ μὲν³⁷ κολακεία ἡ ῥητορικὴ, τὰ τῶν τυράννων ἐγκλήματα οὐ πρὸς αὐτῆς³⁸ ἐστίν. Εἰ δ' ὁμοῦ τῇ τυραννίδι τὴν κολακείαν μεγάλοις τοῖς ὀρίοις παρελήλυθεν, οὐκοῦν τὰ γε ἕτερα πάντως³⁹ ἤδη ψευδῆ. Τοσοῦτον⁴⁰ γάρ⁴¹ ἡ ῥητορικὴ καχώριστα δύναστεῖας ὅσον, εἰ καὶ τοῦτ' εἰπεῖν δεῖ, Πλάτων Διονυσίου. Φανήσεται⁴² γὰρ οὐθ' ὅπου ῥητορικῆς σῶζεται⁴³ τυράννος ἐγγινόμενος⁴⁴, μέχρις⁴⁵ ἂν σώζεται λόγῳ⁴⁶, οὗτ' αὖ ἐνθα⁴⁷ τυραννὶς κρατεῖ ῥητορικῆς περιούσια· ἄλλ' ὅ τε ῥήτωρ πάντα πράττειν ὅπως⁴⁸ μηδεὶς τυράννος ἐγγίνεται, τό τε⁴⁹ αὐτοῦ καὶ τὸ κοινὸν ὁμοῦ προορῶν, ὅπως μηδεὶς αὐτὴν τῷ λόγῳ πείθειν παρελόμενος αὐτὸς ἀρχὴν κατ' ἀρχὴν τὰ πράγματα⁵⁰, οἱ τε τυράννοι σκοποῦντες καὶ φοβούμενοι τῶν πάντων οὐδὲν μᾶλλον ἢ⁵¹ μὴ τις ἐγγίνεται λέγειν καὶ πείθειν δυνατός, ὅστις συναγαγὼν τὰ πλήθη καὶ σύμβουλος καὶ μηχανὴς τοῦ προσήκοντος γινόμενος ὁμοῦ τῆς ἀρχῆς καὶ τῆς ἐξουσίας ἀκύρους αὐτοὺς καταστήσῃ. Διόπερ τὴν ἐχθρὰν ἀναγκαίως ἀλλήλοις ἔχουσιν· ἡ γὰρ τῶν ἐτέρων σωτηρία καὶ δύναμις μὴ εἶναι τοὺς ἐτέρους ἐστὶ τὴν ἀρχήν. Πῶς⁵² οὖν τάναντία, φησὶν, ἀλλήλοις οἱ ῥήτορες λέγουσιν· Ἔστι μὲν οὐκ ἐπὶ⁵³ τοῦτ' ἐν εἰρημένους ὑπὸ Πλάτωνος· ὅμως δὲ ὑπὲρ τοῦ πανταχῇ διακαθάραι τὸν λόγον μηδὲ⁵⁴ τοῦθ' ἡμῖν ἀνεξέταστον ἀφαισθῆναι. Καὶ τοῦτ'⁵⁵ οὖν ἰσχυρότατον πάντων ὃν σχεδὸν⁵⁶ ὥς ἐν ψεύδεσιν, ὧν ἐκεῖνος εἴρηκεν⁵⁷, ὅτι οἶμαι⁵⁸ καὶ ἡμῖν αὐτοῖς ἀπαντῶμεν [680 H.] ἐν τῷ λόγῳ, αὐτὸ τοῦτο κάλῳ νῦν πεποίηκα⁵⁹. Ἀλλ' οὐδὲν μᾶλλον ὅ γε ἐξ ἀρχῆς λόγος διαφείρεται, ἐπεὶ καὶ οἱ φιλοσοφεῖν οὕτω λεγόμενοι οὐ τοῖς αὐτοῖς λόγοις ἀπαντασὶ δὴ που χρῶνται, ἀλλὰ καὶ τοῖς ἐναντιωτάτοις⁶⁰ ἀλλήλοις· ἄλλ' οὐδὲν κωλύει κατὰ τοὺς συγγράμοντας τῆς ἀληθείας φιλοσοφίαν εἶναι καλόν. Οὐ δὲ που διπλοῦν ἐστίν οὐδ' ἐναντίον αὐτὸ⁶¹ ἑαυτῷ. Πῶς οὖν, ἂν φαίη τις, ἡ φιλοσοφία ἀμφοτέρους φήσομεν τάναντία λέγοντας, ἡ τὸ φιλοσοφεῖν εἶναι καλόν· οὕτως⁶² ὥς ἔφη. Ἰδοὺς δ' ἂν καὶ κυβερνήτας ἐναντία ἀλλήλοις⁶³ ναυμαχοῦντας· ἄλλ' ὅμως τῆς κυβερνητικῆς ἐστὶ σῶζειν τὴν ναῦν. Οὕτω τοίνυν καὶ ὅταν οἱ ῥήτορες ἀλλήλοις ἐναντία, ὥς ἂν τις φαίη, λέγωσιν, οὐ κωλύεται τὸ ἐξ ἀρχῆς κεφάλαιον τῆς ῥητορικῆς, ἀλλὰ τὸ συμβαίνειν τῷ λόγῳ χρὴ σκοπεῖν, μεμνημένους ὧν ἕνεκα εὐρέθη. [Εὐρέθη δὲ τὸ λέγειν ὑπὲρ τῶν δικαίων.] Ὁ μὲν οὖν⁶⁴ ὑπὲρ ῥητορικῆς λόγος οὗτος.

VARIE LECTIONES.

³⁰ γάρ] δ' Α. ³¹ μὲν add. Α. ³² οἱ δ' αὖ τῶν. ἀπ. τοσ.] καίτοι τοσοῦτον ἀπέχουσιν οἱ τυράννοι Α. ³³ ὥσθ' ³⁴ παρελήλυθε om. Α. ³⁵ γάρ om. Α. ³⁶ οὐδ'—δουλεύειν om. Α. ³⁷ μὲν om. Α. ³⁸ αὐτῆς] αὐτὴν οὐδ' ὁμοῦ Α. ³⁹ πάντως ἤδη om. Α. ⁴⁰ τοσοῦτον] p. 127. ⁴¹ γάρ] δ' Α. ⁴² φανήσεται (p. 128) ⁴³ σῶζεται] φαίνεται δ' ὅπου ῥητορικῆς σῶζεται οὐδαμῶς Α. ⁴⁴ ἐγγινόμενος Α. ⁴⁵ μέχρις ⁴⁶ λόγῳ om. Α. ⁴⁷ αὖ ἐνθα] ἂν ἐν οἷς Α. ⁴⁸ ὅπως] ὥστε Α. ⁴⁹ τό τε. ⁵⁰ πράγματα om. Α. ⁵¹ ἢ om. Α. ⁵² πῶς] p. 129. ⁵³ οὐκ ἐπὶ. ⁵⁴ μηδὲ addidi ex Aristide. ⁵⁵ καὶ τοῦτ' om. Α. ⁵⁶ ὃν σχεδὸν om. Α. ⁵⁷ εἴρηκεν] εἴρηκεν ὁ πλάτων Α. ⁵⁸ ὅτι οἶμαι. ⁵⁹ πεποίηκα om. Α. ⁶⁰ ἐναντίους Α. ⁶¹ αὐτὸ ἑαυτῷ] αὐτῷ ἐπ' αὐτῷ Α. ⁶² οὕτως add. Α. ⁶³ ἀλλήλοις ἐναντία Α. ⁶⁴ ὁ μὲν οὖν.

[Prima nec oratio solum de rhetorica, cetera de A
rhetorica et rhetoribus.]

Ex Aristidis contra Platonem pro rhetorica (81). —
Proœmium secundæ orationis.

Quoniam vero Miltiadem quoque ac Themistoclem, et Cimonem atque Periclem attigit, nec eos omnium optime rempublicam ait administrasse, nihil fortasse nunc de iis opus est contendere. Nam hi quidem, si vere eos accusavit Plato, merito mali censeantur, nec tamen rhetorica, etiamsi pessimi fuerint, in quoquam refutatur, Itaque quamvis hoc concedamus, nihil tamen injuriæ fiet rhetoriæ. Veruntamen si de his quoque non satis candide locutus fuisse convincatur, omnino contentiosus esse deprehenditur. Quamobrem de his quoque dicere sit operæ pretium.

Exemplum ipsi aliis patientiæ in periculis et necessitatibus exhibendæ nosmet præbendo, nostramque, si dicere permittis, virtutem demonstrando fuimus. Cur ergo nobis adulationem et ministerium objicis? Cur cum eos, qui privatim nutritus præmia non solverent, improbos sis judicaturus, ipse non magnam nobis communis Græcorum salutis ac nutrimenti, quod opera nostra partim tu, partim alii in libertate estis consecuti, gratiam **418b** repondis? Hæc si dicerent illi quosnam evolvens sapientiæ labyrinthos, aut quid omnino dicens, respondere posset? Quinimo citius ad hæc quivis, quam Plato, responderet. Quid ita? Quoniam in iis ipsis, quæ ad Dionis amicos scripsit, et in quibus C

Est autem omnium absurdissimum, quod cum his utatur, quando rhetoricam docet esse adulationem, quasi hi fuerint oratores, rursum eos ipse adulatione liberat, quandoquidem hæc eos usos non ait, cum de calamitatibus ipsorum loquitur. Quapropter et hic in alterutro cernitur mendacium. Nam si adulatio est rhetorica, adulatores omnino hi fuerunt, quoniam oratores, ut ait; sin hi nihil habent adulationis, quomodo propter eos adulatio dicetur rhetorica, aut quid his erat opus exemplis. Jam nec non æquum videtur, omissis illorum consiliis, calamitates in quas inciderant, prætexero. Nec enim, si res ipsis e sententiis non successit, improbi exstiterunt, verum si non optimis sunt usi consiliis. Ut enim illud est fortunam accusare, ita hoc sententiam refutare.

Quomodo vero ferri hoc queat, cum Alcibiadem quidem et Critiam (85) Socratis sodales, qui tot ac tantis criminibus et apud populum et apud

[Ὁ μὲν ἄ' λόγος ὑπὲρ ῥητορικῆς μόνον ἦν· οὗτος δὲ καὶ ὑπὲρ ῥητορικῆς καὶ ὑπὲρ ῥητόρων ⁸⁵.]

Ἐκ τῶν Ἀριστίδου πρὸς Πλάτωνα ὑπὲρ ῥητορικῆς. — Τὸ Προόμιον τοῦ δευτέρου λόγου.

Ἐπεὶ δὲ καὶ Μιλτιάδου καὶ Θεμιστοκλέους καθήφατο καὶ Κίμωνος καὶ Περικλέους, οὐ πρὸς τὸ βέλτιστον φάσκων προστῆναι τῆς πόλεως, ἔστι μὲν οὖν ἴσως οὐδὲν κατεπιείγον περὶ τούτων νῦν διαφέρεισθαι. Οὗτοι μὲν γάρ, εἰ δίκαια Πλάτων αὐτῶν κατηγοροῖ, δίκαιως ἂν φαῖλοι νομίζοντο ⁸⁶. ῥητορικῇ δὲ, εἰ καὶ πάντων ⁸⁷ μοχθηροτάτους· τούτους θείημεν, οὐδὲν μᾶλλον ἐλέγχεται. Συγχωροῦντων μὲν οὖν ἡμῶν· [1260 K.] ὁ γ' ὑπὲρ ῥητορικῆς οὐκ ἀπόλωλε λόγος. Εἰ δὲ ἤ καὶ περὶ τούτων ἐλέγχοντο οὐ παντάπασιν εὐγνώμωνες τῷ λόγῳ κεχρημένοι, πανταχῇ δειχθήσεται φιλονεικῶν. Τοῦτ' ἔστι προῦργου τὸ καὶ περὶ τούτων εἰπεῖν.

Αὐτοὶ ⁸⁸ παράδειγμα τοῖς ἄλλοις γινόμενοι τοῦ πῶς δεῖ καρτερεῖν, ἐν αὐτοῖς τοῖς δεινοῖς καὶ ταῖς ἀχμαῖς τῶν κινδύνων τὴν ἡμετέραν αὐτῶν, εἰ συγχωρεῖς εἰπεῖν, ἀρετὴν ἐπιδεικνύμενοι. Τί οὖν ἡμῖν προσφίρεις ⁸⁹ κολακαίαν καὶ διακονίαν, καὶ τοὺς ἰδίᾳ τροφείᾳ μὴ ἐκτινόντας φαῖλους ἂν εἶναι συμψηφίας αὐτῆς ἡμῖν οὐ καλὴν χάριν ἐκτίνεις τῆς κοινῆς τῶν Ἑλλήνων σωτηρίας καὶ τροφῆς, ἣν σύ τε καὶ οἱ ἄλλοι δι' ἡμᾶς ἐν ἐλευθερίᾳ τέτραπθε. Εἰ ταῦτα λέγουσιν οἱ ἄδρες, ποίους καθυβρινθοὺς σοφίας ἀνελίττων ἢ τί λέγων τῶν πάντων οἶδ' ἐπὶ γένοιτ' ἂν ἀντεπιτεῖν; Πᾶσι τοῖνυν προτρίπους ἔστι λόγος πρὸς ταῦτα ⁹⁰ ἢ Πλάτωνι. Διὰ τί; ὅτι ⁹¹ ἐν αὐτοῖς τούτοις ἃ πρὸς τοὺς Δίῶνος γέγραπεν ἑταίρους, καὶ ἐν οἷς ὁ Δίων αὐτῷ τετελευτηκὼς ὑπόκειται λέγων ὡς ἔμπους, ἔνεστι ταυτί.

Τὸ δὲ ⁹² πάντων ἀτοπώτατον, ὅτι χρῆται μὲν τούτοις ἐν ἐλέγχῳ τοῦ κολακαίαν εἶναι τὴν ῥητορικὴν, ὡς δὲ τούτους ὄντας ῥητορας, πάλιν δ' αὐτοὺς αὐτοὺς ἀφίησιν τῆς κολακαίας, οὐκ οὖν φησὶ γὰρ αὐτοὺς ταύτῃ χρῆσθαι, ἐν [681 H.] οἷς περὶ ὧν ἔπαθον λέγει ⁹³. Κἀν τούτοις οὖν ἀνάγκη θάτερα εἰσεῖσθαι. Εἰ μὲν γὰρ ἡ ῥητορικὴ κολακαία, πάντως δεῖ κολακὰς τούτους εἶναι, ῥητοράς γε ὄντας, ὡς φησιν· εἰ δὲ οὐδὲν οὗτοι κολακαίαν προσήκουσι ⁹⁴, ποῦ ῥητορικὴ κολακαία προσήκει ⁹⁵ διὰ τούτους, ἢ τί τούτων ἔδει τῶν παραδειγμάτων; Ὁμῶν δὲ οὐδὲ τοῦτο τῶν δικαίων εἶναι, τὰς προαιρέσεις τὰς ἐκείνων ἐξετάζοντας ⁹⁶ τὰς συμφορὰς αἷς ἐχρίσαντο ὑπολογίζεσθαι. Οὐ γὰρ εἰ μὴ κατὰ νοῦν ἀπῆλλαξαν, φαῖλοι γεγόνασιν, ἀλλ' εἰ μὴ τὰ βέλτιστα ἐβουλεύοντο ⁹⁷ τοῖς πράγμασιν. Ἐκείνο μὲν γὰρ ἐστὶ τῆς τύχης κατηγορεῖν, τοῦτο δὲ τὴν γνώμην ἐλέγχειν.

Ἐνθυμούμαι ⁹⁸ δὲ ἔγωγε πῶς ἀνέχεσθαι χρὴ, διὰ τὴν Ἀλκιβιάδην μὲν καὶ Κριτίαν Σωκράτει συγγενομένους, οἱ τοσαύτας καὶ τηλικαύτας αἰτίας ἐσχίσσιν καὶ ὑπὸ ⁹⁹

VARIE LECTIONES.

⁸⁵ ῥητόρων om. A. ⁸⁶ νομίζοντα A. ⁸⁷ πάντων μοχθηροτάτους A: πάντων μοχθηροτάτων C. ⁸⁸ αὐτοὶ p. 152. ⁸⁹ προσφίρεις A. ⁹⁰ πρὸς ταῦτα om. A. ⁹¹ ὅτι διότι A. ⁹² τὸ δὲ p. 156. ⁹³ λέγειν A. ⁹⁴ προσήκουσι. ⁹⁵ προσήκει om. A. ⁹⁶ ἐξετάζοντα C. ⁹⁷ ἐβουλεύσαντο A. ⁹⁸ ἐνθυμούμαι p. 159. ⁹⁹ καὶ ὑπὸ.

NOTE.

(84) Excerpta e secunda oratione Aristidis, Platonica pro rhetorica. Quanquam Photius duas hic orationes constituit, una tamen atque eadem est

in Aristide.

(85) Critias unus erat e triginta tyrannis Athenis.

τῶν πολλῶν καὶ ὑπὸ τῶν ἐπεικῶν, ὥστε Κριτίου γε οὐδ' ἐπινοῆσαι ῥάδιον ἐξωλέστερον, δ' ἐν τριάκοντα τοῖς πονηροτάτοις τῶν Ἑλλήνων πρῶτος⁸⁰ ἦν, τοὺς μὲν οὖ φασὶ δεῖν ἐν τεκμηρίῳ ποιεῖσθαι ὅτι Σωκράτης⁸¹ τοὺς νέους διέφθειρεν, οὐδ' εἶναι τὰ ἐκείνων ἁμαρτήματα οὐδ' ὅτι οὖν πρὸς Σωκράτην τὸν οὐδὲ αὐτὸν ἐξαρχον ὄντα τὸ μὴ οὐ διαλέγεσθαι τοῖς νέοις· εἰ δ' Ἀθηναίων δῆμος ἐν πολλοῖς καὶ μεγάλοις οἷς καὶ⁸² ὑπὲρ αὐτοῦ καὶ ὑπὲρ τῶν Ἑλλήνων διεχειρίσεν, ἐστ' ἂ μὲν ὀρθῶς καὶ πρὸς τὸν νότον⁸³ ἐβουλεύσατο, ἐστὶ δὲ ἂ καὶ ἐξ- ἡμαρτεν εἰς τοὺς προσηκόντας, ταῦτ' ἀξιοῦσιν αὐ- τοῖς τοῖς προστάταις λογιζέσθαι. Ὡς περ⁸⁴ ἂν⁸⁵ εἴ τις καὶ τοῦ θεοῦ⁸⁶ κατηγοροῖ τοῖς αὐτοῖς λόγοις⁸⁷, ὅτι χρῆν αὐτοῦ⁸⁸ τὴν πρόνοιαν εἶναι τοιαύτην⁸⁹ ὥστ' ἀδικίαν καὶ ἀγνωμοσύνην ἀνελεῖν παντάπασιν ἐξ ἀνθρώπων καὶ⁹⁰ μὴδὲν ἁμαρτάνειν μὴδένα ἀν- θρώπων μηδαμῇ. Νῦν δὲ πῶς, εἰ προνοεῖν αὐτοὺς χρὴ νομίζειν, ὅταν μὴ⁹¹ [εἰ⁹² δ' οὐ] παύονται⁹³ πημμελοῦντες ὧν⁹⁴ ἀρχοῦσι, μὴ δικαίως⁹⁵ ὑπ' ἐνίων ἀμελεῖσθαι; Καὶ ὁ μὲν⁹⁶ ἡνιόχος παραλαβὼν λακτικόντας τοὺς ἵππους πρᾶναι καὶ τιθασσεύει, καὶ τελευτῶν⁹⁷ ἐπ' αὐτῶν ἀσφαλῶς κατὰ πολλὴν βρῆστανην εἰσὶν ὅποι βούλεται⁹⁸. οἱ θεοὶ δὲ οὕτω⁹⁹ καὶ νῦν ἐξηρήκασιν ἀδικίαν ἐξ ἀνθρώπων ἐκ τοσοῦ- του, [1261 R.] καὶ ταῦτα ἐκ παντὸς τοῦ αἵωνος¹ πολιτευόμενοι, καὶ προσέτι² εἰς ἑαυτοὺς ἁμαρτά- νοντας ὀρώντες ἐστὶν οὗς αὐτῶν³. Ἀλλὰ μὴν ὅτε⁴ ταῦτα οὐδ' ἂν εἰς ὕγιαίνων εἴποι σπουδῇ, πλὴν ὡς ἡμεῖς⁵ νῦν εἰς ἐλεγχον λόγου, πῶς οὐ κομῶδῇ Πλάτων συκοφαντεῖ; εἰ γὰρ ἂ μὴ⁶ οἱ θεοὶ πῶποτε πεποιθήκασιν, μὴδὲ παρ' αὐτῆς τῆς Ἀθηνᾶς τῆς πο- λιᾶδος εἶχεν ἀπαιτῆσαι, ταῦτα παρὰ θεμιστοκλέους καὶ Περικλέους⁷ ἀπαιτεῖ, αὐτὸν ἐρωτῶν πῶς οὐ συκοφαντεῖ; ἄλλ' οἶμαι τὴν μὲν τοῦ δῆμου φύσιν οὐκ ἡδυνήθησαν μεταποιῆσαι οὐδ' ἀφανίσαι⁸. ἔστι δ' αὕτη μὴδέποτε γενέσθαι πάντα χρηστὸν μὴδ' ἀν- αμάρτητον⁹. ὅσα δὲ κινδυνεύοντας εἶδει προνοήσασθαι, ἐν οἷς ἅμα καὶ τῶν πολλῶν καὶ τῶν ἐπεικῶν ἦν εὐερ- γέτας εἶναι, ἢ κατ' ἐξουσίαν πράττοντας ἀπάγειν ἀπὸ τῶν δυσχερεστάτων ἀεὶ καὶ εἰς¹⁰ ἐλάχιστον τρέ- πειν τὰ τῆς φύσεως ἁμαρτήματα, ταῦτα οὐκ ἐστὶν ὅπως οὐ παρὰ τοῦτοις [682 H.] ὄντα φανήσεται, καὶ ταῦτα πρὸς τῷ λόγῳ τῷ παρ' ἡμῶν¹¹ καὶ ταῖς ἀπο- δεῖξαι Πλάτων αὐτὸς ἐπισφραγίζεται, καὶ ἐστὶν ἡμῖν κἀναυθα μάρτυς ὑπὸ τῆς αὐτῆς δεξιότητος, ἥσπερ¹² κἀν τοῖς ἄνω κατὰ τὴν χρῆσιν ἀεὶ. Καίτοι¹³ πῶς οὐκ ἀτοπον ἦν¹⁴ τὰ ἔργα κοσμεῖν τούτων, τὴν δὲ πολιτείαν φαυλίζειν¹⁵; καὶ ἂ τῆς τῶν πεισθέντων ἀρετῆς τίθεταί τις δεῖγματα, ταῦτα μὴ τῆς τῶν πει- σάντων πρώτων ὑπάρχειν¹⁶ ἡγεῖσθαι; Ἐγχείεται¹⁷ μὲν γὰρ που¹⁸ ταῦτα μεταξὺ τοῦ κῆρου [χωρὶς τίνος

A optimates obnoxii fuerunt, ut Critia quidem nihil potuerit vel fingi sceleratius, qui inter triginta Graecorum pessimos primus fuerit, cum hos, inquam, negant argumento esse, quod juventutem Socrates corrumpere, aut eorum peccata quidquam ad Socra- tem pertinere, qui nec ipse se cum juvenibus colloqui negaret: verum si populus Atheniensis, inter multas ac magnas res quas tum pro se tum pro Græcis gessit, quædam recte ac decenter decrevit nonnulla quoque in præfectis peccavit, ea censent præfectis ipsis esse imputanda? Atqui deos quoque eadem ratione liceret accusare, quorum tanta debeat esse providentia ut omnem injustitiam et ingratum animum 419a ex humanis tollerent, ne quid ani- plius homines usquam delinquerent. Nunc autem quomodo vel providere nobis poterunt, donec ii quibus imperant peccare non desinant, vel non merito a quibusdam contemni? Et auriga quidem si calcitrosos habet equos, cicures ac mansuetos reddit, et denique tuto et commode quocunque vult vehitur, dii vero nondum ex hominibus injustitiam sustulerunt, cum tamen ab omni ævo rerum ad- ministrationi præfuerint, atque etiam quosdam eorum in sese peccare cognoverint. Cum autem hæc nemo sanus serio dixerit, nisi ad refutandum, ut nos, liquido cernitur Platonis calumnia. Etenim si quæ nec dii unquam fecerunt, nec ab ipsa urbis præside Minerva juste posset petere, hæc a The- mistocle et Pericle requireret, quomodo calumnia crimen effugiat, quæro. Sed, ut arbitror, populi quidem naturam nec mutare potuerunt, nec abo- lere, quæ quidem est ea, nunquam vel omnes probi et inculpati existant, cum autem vel providendum erat aliquid non sine periculo, qua quidem in re simul et vulgi, et optimatum gratiam merebantur, vel cum potestate populus a rebus gravissimis avertendus, ac naturæ peccata vel tantillum corri- genda, his profecto nunquam sibi nec populo de- fuerunt. Quibus rebus ultra nostram disputatio- nem et confirmationem, Plato suffragatur ipse, atque hic etiam nobis testimonium perhibet eadem dexteritate qua et in superioribus, quotiescunque fuit opus. Absurdum est autem quorum facta præ- dicat eorum gubernationem suggillare, quæque eo- rum qui paruerunt virtutis ponit indicia, non iis qui persuaserunt primum tribuere. Hæc enim intra fabulam sunt alicubi conjecta non oscitanter, ut opinor, nec temere, sed ut simul et laterent quam maxime, et si quis ea post invenisset, ne ab ipso quidem viderentur esse præterita. Ita mediam quamdam invenit viam, atque etiam ad finem totius

VARIE LECTIONES.

⁸⁰ πρῶτος ἦν om. A. ⁸¹ ὅτι ὁ Σωκράτης γ. ⁸² καὶ post οἷς om. A. ⁸³ καὶ προσηκόντως om. A. ⁸⁴ ὥς περ p. 140. ⁸⁵ ἂν om. A. ⁸⁶ τοῦ θεοῦ add. A. ⁸⁷ τοῖς αὐτοῖς λόγοις om. A. ⁸⁸ αὐτοῦ A: αὐτοῖς γ. ⁸⁹ εἶναι καὶ τοιαύτην γ. ⁹⁰ καὶ. ⁹¹ μὴ om. A. ⁹² εἰ] οἱ A. ⁹³ παύονται A. ⁹⁴ ὧν. ⁹⁵ δικαίως] διὰ μὴδ' ἀδικίως αὐτὴ A. ⁹⁶ καὶ ὁ μὲν p. 141. ⁹⁷ καὶ τελευτῶν⁹⁸ βούλεται om. A. ⁹⁸ οὕτω A: οὐδέπω γ. ⁹⁹ τοῦ αἵωνος αὐτὸς A. ¹ καὶ προσέτι. ² αὐτῶν om. A. ³ ὅτε] εἰς A. ὡς γ. ⁴ ἡμεῖς μὲν νῦν A. ⁵ καὶ Περικλέους αἰώνος παντὸς A. ⁶ καὶ προσέτι. ⁷ αὐτῶν om. A. ⁸ εἰς A: ὡς γ. ⁹ ἡμῖν A. ¹⁰ οἷς περ A. ¹¹ καίτοι p. 143. ¹² ἦν om. A. ¹³ τὴν δὲ πολ. ¹⁴ φαυλίζειν] ὧν τὴν πολ. ¹⁵ φαυλίζειν ἐστὶ A. ¹⁶ ὑπάρχειν om. A. ¹⁷ ἐγχείεται p. 147. ¹⁸ γὰρ που om. A.

sermonis reject, quæ si posuisset in initio, non A προφάσεως¹⁷ οὐκ ἀσκέτως ἔμοι δοκεῖν οὐδὲ φαύ-

potuisset, credo, reliqua deducere.

δυνατὸν μάλιστα, καὶ εἰ τις εὐρὺν χρόνον, μὴδ' αὐτὸς δοκῇ παρελθεῖν, ἀλλ' ἐνεῖη¹⁸· οὕτω μέσσην τινὰ εὖρε τάξιν,

καὶ ἅμα πρὸς τῇ τελευτῇ τοῦ λόγου τοῦ παντός, ἃ θεῖς ἐν ἀρχῇ τοῖς ἐφεξῆς οὐκ ἐμελλεν ἔξειν¹⁹, οἶμαι, χρῆσθαι.

419^b Nec enim id quærebatur, ntrum facilius

esset existere vel non existere verum oratorem.

Nam hoc quidem et nos testamur, ac, si Stentoris

haberemus vocem proclamarem, et Nilus si

ostii septem loqui posset, ut apud Homerum Sca-

mander. Sed utrum fieri per naturam posset, an

minus, hoc erat in questione positum. Nec enim

simpliciter modo, neque ut nunc ostendimus, ipsum

sibi contradixisse, sed et dum illos reprehendit

hunc Aristidem, quem laudavit, laudare non posse,

aut si hunc recte laudat, illos eadem de causa re-

prehendere non posse declarabimus. Etenim hoc

malæ ipsorum administrationis signum ponit, quod

ab Atheniensibus male sint tractati, quasi qui fue-

rant ab ipsis optimi reddit, non debuissent in eos

peccare, per quos etiam ab aliis lædendis abstinere

didicerant. Quæ cum ita posuisset, et aurigas ac

similia huc adduxisset, Aristidem tamen non modo

non reprehendit, sed et inter cæteros eximium ju-

dicavit. Atqui si ab Atheniensibus male multari,

malæ ipsorum gubernationis erat signum, ne Ari-

stides quidem recte eos rexit, quandoquidem nec

ipse impune evasit, quin excideret: idque non in

curia, sicut Pericles et Miltiades, nec per eos quos

populi causa offenderat, verum ab ipso testulærum

suffragio condemnatus (86). Sed gubernator omnia

novit, et ipsum quidem plures ultra mille servare,

oratorem vero non Ægyptiis navibus, nec etiam

classe tota salutem definire, sed et portus ipsos et

urbes, non tantum decem hominum millium capa-

ces, pro navibus decem millium pondo, verum etiam

non facile sub mensuram cadentes suo regere im-

perio. Ac gubernator quidem postquam appulit,

arte non amplius utitur, oratori vero nullus est

vacuus locus. Verum ne sermo sermoni succedat,

cum sufficiant ea quæ sunt potiora, omittam in

præsentia longiorem hac de re **420^a** disputa-

nem. Rhetoricam per omnes virtutum partes pene-

trare, cum per prudentiam sit inventa pro iustitia,

temperantiaque et fortitudine conservetur. Item et

in his licet animadvertere. Etenim cum sit hoc

concionari, ea quibus opus est invenire ac disponere,

ac decorum cum ornatu et potestate observare, in-

ventio quidem prudentiæ debetur, cum nequeat is

qui prudentia careat, utile quidquam invenire, tem-

perantia vero administrationi præest, et imperan-

λος¹⁸, οὐδ' ὡς ἐξέπεσεν, ἀλλ' ὅπως συγκρουσθῆναι τε ὡς

ἀρχῇ τοῖς ἐφεξῆς οὐκ ἐμελλεν ἔξειν¹⁹, οἶμαι, χρῆσθαι.

Οὐ γὰρ εἰ²⁰ ῥάδιον ἢ μὴ τῷ ὄντι γενέσθαι ῥήτορα

προδύκετο σκοπεῖν, ἐπεὶ τοῦτό γε καὶ ἡμεῖς, εἰ

βοῦλει, μαρτυροῦμεν. καὶ εἰ τὴν Στέντορος φωνὴν

κητσαίμεθα, φθεγγαίμεθ' ἂν, ὡς οὐ ῥάδιον, καὶ ὁ Νεῖ-

λος, ὡ μακάριε, τοῖς ἐπὶ τὰ στόμασιν εἰ λάβοι φωνήν,

ὥσπερ ὁ Σκάμανδρος καθ' Ὀμηρον. Ἄλλ' εἰ δυνατόν

ἢ μὴ, καὶ φύσιν ἔστ' ἔχον συμβῆναι, τοῦτ' ἦν ἐκ τοῦ

λόγου. Φανήσεται²¹ γὰρ²² οὐκ ἀπλῶς, οὐδ' ὡς νῦν

μόνον δείκνυμεν²³, εἰς τοὺς ἐναντίους ἀληθυῶς αὐ-

τὸς ἑαυτοῖ, ἀλλὰ καὶ ἐξ ὧν ἐκείνους ἡττάται [τοῦτον²⁴]

B Ἀριστείδην δὲ ἐπήνεσεν ἐπαινεῖν οὐκ ἔχων, ἢ εἰπερ

ὀρθῶς ἐπαινεῖ τοῦτον, διὰ τὸ αὐτὸ τοῦτο οὐδ' ἐκεί-

νους ἔχων αἰτιάσασθαι. Πῶς; ὅτι σύμβολον²⁵, οἶμαι,

ποιεῖται τοῦ κακῶς Ἀθηναίων ἐκείνους προστῆναι

τὸ παθεῖν αὐτοὺς ὅπ' Ἀθηναίων κακῶς, ὡς οὐκ ἂν

τοὺς γε²⁶ βέλτους ὅπ' αὐτῶν γενομένους ἀμαρτάντας

εἰς τοὺτους, ὅπ' ὦν μὴδ' εἰς τοὺς ἄλλους ἀμαρτά-

νειν ἐπαίδευσθαι. Ταῦτα δὲ οὕτω θεῖς, καὶ ἡνιό-

χους²⁷ καὶ τὰ τοιαῦτα ἐπεισαγαγὼν ἐνταυθοῖ, τὸν

γε²⁸ Ἀριστείδην οὐ μόνον οὐδὲν φαῦλον εἰρηκεν,

ἀλλὰ καὶ σαφῶς ἐξάρετον τῶν ἄλλων πεποιήται²⁹.

Καίτοι εἰ³⁰ τὸ παθεῖν κακῶς ὅπ' Ἀθηναίων ἦν τι

δείγμα τοῦ μὴ καλῶς Ἀθηναίων προστῆναι, οὐδ'

Ἀριστείδης προῦστη καλῶς· οὐδὲ γὰρ οὗτος ἀδῶς

δὴ που διέφυγεν, ἀλλ' ἐξέπεσε. Προσθήσω δὲ ὅτι

οὗτός γε οὐδὲν δικαστηρίῳ δυστυχήσας ὥσπερ Μι-

τιάδης καὶ Περικλῆς, οὐδ' ὑπὸ τοῦτων οἷς προσ-

έχρουσεν ὑπὲρ τῶν πολλῶν, ἀλλ' ἐξοστρακισθεὶς ὅπ'

αὐτοῦ τοῦ δήμου. Ἔστι³¹ δὲ καὶ κυβερνήτῃ καὶ

παντὶ συνίδειν ὅτι κυβερνήτης μὲν ὅστις πλείστους

ἀθρόους³² ἔσωσεν ὑπὲρ³³ χιλιούς, τὸ δὲ τοῦ ῥήτορος

πλήρωμα ὁ σώζει οὐ κατὰ ναῦν ἐστὶν Αἰγυπτίαν,

οὐδὲ γε [1264 R.] ὅλως μετρεῖται στόλιρ, ἀλλὰ καὶ

λιμένεις αὐτοῖς³⁴ καὶ πόλεις οὐ μυριάδες μόνον ἀντὶ

τῶν μυριοφόρων, ἀλλὰ καὶ μετρησάι χαλεπαί, τῇ

τῆς ῥητορικῆς ὑποκρίπτουσι τύχη τε καὶ προστασίᾳ.

Καὶ ὁ μὲν γε³⁵ κυβερνήτης κατάρως οὐκέτι ἔχει τί

χρήσεται τῇ τέχνῃ· τοῦ δὲ ῥήτορος οὐδὲν ἐστὶ χω-

ρίον ἐξάρετον. Ἄλλ' ἵνα³⁶ μὴ λόγος ἡμῖν λόγον

D ἐκδέξῃται, ἀγαπήτων δὲ εἰ καὶ τοῖς ἐπικαίροις ἐξαρ-

κάσαιμεν, ἐν τῷ νῦν εἶναι τὴν ὑπὲρ τοῦτου διαφοράν.

[683 H.] Ὅτι ἡ³⁷ ῥητορικὴ διὰ πάντων τῶν τῆς

ἀρετῆς μορίων διέκει, φρονήσει μὲν εὐρεθεῖσα, εὐ-

ρεθεῖσα δὲ ὑπὲρ δικαιοσύνης, σωφροσύνη δὲ καὶ

ἀνδρεία φυλαττομένη³⁸. Τοῦτο δὲ καὶ κατὰ τοὺτους

τοὺς λόγους [οὗς μέλλω εἰπεῖν αὐτῆς] ἰδεῖν ἐστίν.

VARIÆ LECTIONES.

¹⁷ χωρὶς τίνος προφάσεως om. A. ¹⁸ οὐδὲ φαῦλος om. A. ¹⁹ ἀλλ' ἐνεῖη om. A. ²⁰ τοῖς — ἔξειν A:

τῆς—ἔξει γ. ²¹ οὐ γὰρ εἰ (p. 14) ἡμῖν δ' οὐ A. ²² φανήσεται] p. 150. ²³ γὰρ] δ' A. ²⁴ δείκνυμεν om. A.

²⁵ τοῦτον om. A. ²⁶ οὐδ' A: οὐδὲν γ. ²⁷ σύμβολον — ποιεῖ A. ²⁸ γε om. A. ²⁹ καὶ ἡνιόχους om. A.

³⁰ γε om. A. ³¹ πεποιήκει A. ³² ἔστι δὲ] p. 155. ³³ ἀθρόως A. ³⁴ ὑπὲρ om. A. ³⁵ αὐτοῖ om. A.

³⁶ γε om. A. ³⁷ ἀλλ' ἵνα] p. 157. ³⁸ ὅτι ἡ] p. 160. ³⁹ φυλαττομένη γ. ⁴⁰ οὗς μέλλω εἰπεῖν αὐτῆς om. A.

NOTÆ.

(86) Vide Plutarchum et Probum, seu Corn. Nepotem.

Ἔστι μὲν γὰρ δὴ που⁴¹ βητορεῦναι τὸ τὰ δέοντα
 ἰξευρεῖν⁴² καὶ τάξαι καὶ τὰ πρέποντα ἀποδοῦναι
 μετὰ κόσμου καὶ δυνάμεως. Φαίνεται δὲ ἡ μὲν εὐρε-
 σις κατὰ τὴν φρόνησιν ἔχουσα, εἴπερ⁴³ ἀμήχανον
 φρονήσεως ἀπολειπόμενον τῶν χρησίμων εὐρεῖν
 ὁτιοῦν⁴⁴, ἡ δὲ σωφροσύνη κατὰ τὴν διαχείρισιν⁴⁵
 αὖσα καὶ τὴν τῶν ἡγουμένων τε καὶ εἰκότων συμ-
 φωνίαν· ἀντί⁴⁶ δ' αὐτῆς⁴⁷ δικαιοσύνης τὸ πρέπον
 εἶναι. Τοῦτο δὲ ἔστιν ὅποια⁴⁸ ἄττα καὶ ὅποσα προσ-
 ῥηκεὶ ἐκάστην σῶσαι τῷ πράγματι. Ἀλλὰ μὴν ἀνδρείας
 ἐκ τοῦ εὐθέως οὐδὲ οὕτω⁴⁹. μετέχειν ὡς ὁ λόγος
 βούλεται· τὸ γὰρ ταπεινὸν καὶ ἀγεννὲς οὐδὲν οὕτως,
 ὡς ὁ λόγος, ἐξορίζει καὶ ὑπερφρονεῖ· εἶεν⁵¹. Οὗτος
 ὁ νοουθετῶν ἀνυτεῖ. Οὗτος ὁ κατηγορῶν πιστεύεται⁵².
 Καὶ μὴν ὅστις⁵³ γε ἂ προσῆκε λέγειν οἶδεν, οἶδεν⁵⁴
 ἂ πράττειν προσῆκει· οὐδεὶς γὰρ ἔστιν ὅστις, ἂ προσ-
 ῥηκεὶ πράττειν εἰπεῖν εἰδῶς, ἂ προσῆκεὶ πράττειν
 ἀγνοεῖ, οὐδ' ὅστις ἀγνοῶν ἂ προσῆκεὶ πράττειν,
 εἰπεῖν ἔχει. Ὅσῳ⁵⁵ γὰρ⁵⁶ ἄρχειν βέλτιον ἢ διακο-
 νεῖν, τοσούτῳ λέγειν τὰ δέοντα βέλτιον ἢ πράττειν.
 Ὁ μὲν γὰρ, οἶμαι, πολλοὺς σύμβουλος γίνεται, ὁ
 δὲ ἀνθ' ἑνὸς ἄλλου τινὸς γίνεται. Ὡς περ οὖν τοὺς
 ἀρχιτέκτονας τῶν τεκτόνων ἀνάγκη προέχειν, ὄν-
 τας⁵⁷ ὅμως περὶ ταῦτα ἂ καὶ⁵⁸ τῆς τῶν τεκτόνων
 ἔστιν ἐμπειρίας, οὗτοι καὶ τοὺς ἐν ταῖς ἀγοραῖς
 καὶ τοῖς λόγοις προέχοντας τῶν τοούτοις ὑπηρετούν-
 των βελτίους ὁ ποιητὴς εἶθηκε καὶ προσεῖπεν ἀρι-
 πρεπεῖς μάλα ὁρθῶς προσειπῶν. Εἰ δὲ⁵⁹ οἶε καὶ
 μῦθον λέγειν, δέδοικα μὲν ἐγὼ μὴ καὶ ταῖς γρα-
 οῦν ἡμᾶς ἐξούλης ὀφλεῖν ἐπισκώπτων φῆ τις ἀνὴρ
 κωμικὸς, ἔρω δὲ οὐ μῦθον ἄλλως αὐτὸν εἰς αὐτὸν
 τελευτῶντα, ἀλλὰ καὶ ἐνταῦθα ἡ παρὰ τῶν πραγμά-
 των προσέεται⁶⁰ πίστις. Ὁ μὲν⁶¹ οὖν Προμηθεὺς
 καθ' ἑκάστον ἐπ' ἴσης⁶² ἅπασι τὰς τε αἰσθήσεις καὶ
 τὰ μέλη τοῦ σώματος συμπεπλεκῶς⁶³ ἦν πρότερον⁶⁴
 τὸν δὲ Ἑρμῆν οὐχ' οὕτως ἐκέλευσεν ὁ Ζεὺς ὥς περ
 θεωρικῶς διδάσκειν διελεῖν, ἵνα πάντες ῥητορικῆς
 ἐφεξῆς μετέχοιεν ὥς περ ὀφθαλμῶν καὶ χειρῶν καὶ
 ποδῶν, ἀλλ' ἐπιτεξάμενον τοὺς ἀρίστους καὶ γενναί-
 οτάτους καὶ τὰς φύσεις ἐρρωμενεστάτους, τοούτοις
 ἐγχειρίσαι τὸ δῶρον, ἵνα ὁμοῦ σφᾶς τε αὐτοὺς καὶ
 τοὺς ἄλλους σώζειν ἔχοιεν. Ἀφικομένης δὲ ῥητορι-
 κῆς ἐκ θεῶν οὕτως ἐς ἀνθρώπους, ἡδυνήθησαν μὲν⁶⁵
 ἀνθρώποι τὴν μετὰ τῶν θηρίων διαίταν χαλεπὴν
 ἐκφυγεῖν, ἐπαύσαντο δὲ ἐχθροὶ πάντες ὄντες ἀλλή-
 λους ἐν κύκλῳ, κοινωνίας δὲ εὖρον ἀρχήν. Καταβάντες
 δὲ ἐκ τῶν ὀρνῶν ἄλλοι κατ' ἄλλα μέρη τῆς οἰκουμένης
 ἐπλησιάζαντο γε πρῶτον ὑπαιθροί, μετὰ δὲ τοῦτο
 ἡδὴ λόγου νικησαντος πόλιν τε κατεσκευάσαντο καὶ
 διεκρίθησαν⁶⁶ οὐχ ὥς περ πρότερον, ὡς ἔτυχεν⁶⁷,
 [καὶ] εἰς τὸ νῦν σχῆμα καὶ ἀξίωμα χρόνῳ τε καὶ κατὰ

A tium ac parentium concordie. Nam pro justitia de-
 corum ponatur, quod in eo consistit, ut quanta et
 qualia singulis rebus convenient, observetur. For-
 titudinem autem nihil adeo requirit, ut oratio. Ni-
 hil enim exterminat longius ac despicit æque igno-
 bilitatem quam oratio. Quæ cum ita se habeant,
 hæc admonendo proficit, et accusando fidem facit.
 Nam qui quid dicendum sit novit, quid faciendum
 sit non ignorat : et nemo potest agenda præcipere,
 qui quid agendum sit ignorat. Nam quanto melius
 est imperare quam ministrare, tanto præstat quæ
 oportet dicere quam facere. Ut enim ille multis
 consilium impertit, ita hic instat alteris est cu-
 jusvis. Quare sicut architecti fabris necessario
 præstant, quamvis in eodem versentur opera, sic
 eos qui in foro et dicendo præcellunt, horum mi-
 nistris poeta meliores posuit, et illustres appella-
 vit, idque admodum recte. Quod si fabula quoque
 narranda est, vereor equidem, ne quis aniculas
 nobiscum unde vi posse agere dicat per jocos comi-
 cus. Proferam tamen fabulam, non temere in seipsa
 desinentem, sed et cum rerum fide conjunctam. Et
 quoniam Prometheus (87) sigillatim omnibus, sen-
 sus et alia corporis membra formarat, non ita Mer-
 curio præcepit Jupiter, quasi theatralem pecuniam
 420b distribueret, ut omnes ex ordine rhetori-
 cam, quasi oculos, manus, aut pedes consequen-
 tur, sed optimos quosque et nobilissimos, ac na-
 tura validissima præditos seligeret, quibus hoc do-
 num impertiret, quo sese pariter et alios servare
 possent. Jam cum ad homines a diis esset delata
 rhetorica, tum et belluarum terrorem potuerunt
 effugere, et inimicitias undique deposuerunt, ac so-
 cietatis invenerunt initium. De montibus itaque
 descendentes, alii ad alia loca sibi invicem appropin-
 quarunt, ac primum quidem sub dio, postea
 vero invalescente jam sermone, urbem construxe-
 runt, ac divisionem sui instituerunt non fortuitam,
 ut olim, sed in formam dignitatemque collegiorum
 paulatim redactam. Atque hunc quidem habeat fi-
 nem fabula, capite quoque, ni fallor, non ineptis
 prædita. Verumtamen non esse fabulam hanc, nec
 rem fictam sed veram, atque ipsarum rerum ratio-
 nem, ex ipsis patet. Quapropter si etiam propius
 sermonem deduxero, mirum nisi delicias in demon-
 strationibus facere videbimur, nec ullum poterit
 argumentum fortius, a quoquam vel sperari, nedum
 inveniri. Neque enim ipse tantum Plato, ut sæpe
 ante, sed et in his ipsis sermonibus, mirabili vide-
 licet opere palam fatetur rhetoricam optima quæ-
 que agere. Hæc de oblectatione et utilitate, ut sæpius,

VARIE LECTIONES.

⁴¹ δὴ που om. A. ⁴² εὐρεῖν A. ⁴³ εἴπερ⁴⁴ ὁτιοῦν om. A. ⁴⁵ διαχείρισιν A : διαχείρησιν Σ. ⁴⁶ ἀντί —
 τίθει om. A. ⁴⁷ αὐτῆς] malim αὐ τῆς. ⁴⁸ ὅποια -- καὶ] ποῖα — ἡ A. ⁴⁹ οὐδὲ οὕτω om. A. ⁵⁰ εἶεν.
⁵¹ πιστεύεται om. A. ⁵² οὕτως] p. 162. ⁵³ οἶδεν ἂ -- εἰδῶς add. A. ⁵⁴ ὥς περ] p. 163. ⁵⁵ γὰρ] δ' A.
⁵⁶ ὄντας] ὄντως A. ⁵⁷ καὶ post ἂ om. A. ⁵⁸ εἰ δὲ] p. 167. ⁵⁹ πρόσθεν A. ⁶⁰ ὁ μὲν] p. 168. ⁶¹ ἐπ' ἴσης
 om. A. ⁶² πεπλεκῶς A. ⁶³ πρότερον om. A. ⁶⁴ μὲν om. A. ⁶⁵ καὶ διεκρίθησαν. ⁶⁷ ἔτυχεν om. A.

NOTÆ.

dicta sunt. Hæc duo vero maxime rhetoricam di-
tunt, et cum utilitate, gratiam mirabilem habent,
ut cum ad arma homines descendunt, utrinque
missos legatos suscipiunt, animadvertentesque mit-
tunt oratores, suscipientes orationis naturam, pu-
dore affecti, quia non ab initio pro salute, utilita-
teque communi generis venerunt. Quod si quis ob-
ijciat Platonem non eam quam nos defendimus
rhetoricam criminari, sed e duabus alteram, primum
non ideo minus ea quæ sunt a nobis dicta constant,
421 a sed hac ipsa de causa recte omnia decen-
terque prolata vincitur. Nam quemadmodum ille
malam recte suggillat, ita nos cum contrariam lau-
damus, recte, ni fallor, facimus. Deinde non tollit hæc
excusatio nostram probationem potius, quam eum
sic quoque sibi ipsi contradixisse declarat, qui cum
duplicem voluisset esse rhetoricam, deinde tanquam
unius et simplicis accusationem instituit. Etenim si
verum hoc est alteram reprehendere, alteram seor-
sim laudare conveniebat, sicut in sermonibus de
amore habitis fecit, et honestum quidem majoribus
laudibus quam alterum conviciis est prosecutus.

ἔτι οὐ ταύτην κακῶς εἰρηκε τὴν ῥητορικὴν ὅτι ὑπὲρ ἧς νῦν ἡμεῖς τοὺς λόγους ποιοῦμεθα, ἀλλὰ δύο
οὐσῶν τὴν ἑτέραν κακίζει, πρῶτον μὲν οὐδὲν μᾶλλον τὰ γε ἡμῖν εἰρημένα φαύλως ἔχοντα ἐλέγχοντα,
ἀλλὰ κατ' αὐτὸ τοῦτο καλῶς καὶ προσηκόντως ἅπαντα ταῦτα ἡνῶσθαι μαρτυρεῖ. ὥσπερ γὰρ ἐκεῖνος
τὴν φαύλην δικαίως φέγει, τί κωλύει τὴν γε ἐναντίαν ἡμᾶς ἐπαινοῦντας ὀρθῶς ποιεῖν; Ἐπειτα οὐκ ἀναίρει
τοὺς παρ' ἡμῶν ἐλέγχους ἡ παραίτησις αὐτῇ, ἀλλὰ καὶ οὕτως ἐναντία φαίνεται ἂν εἰρηκῶς αὐτὸς ἑαυτῷ,
εἰ διττὴ εἶναι τὴν ῥητορικὴν ἀξιῶν εἰθ' ὡς μᾶς καὶ ἀπλῆς τινος οὐσίας τὴν κατηγορίαν πεποιθῆται. Δὴλον
γὰρ ὅτι εἰ τοῦτ' ἔστιν ἀληθές, τὴν μὲν φαυλίζει τὴν δ' ἐπαινεῖ προσήκον αὐτῷ διελομένῃ, ὥσπερ ἐν τοῖς
περὶ ἔρωτος λόγοις φαίνεται πεποιηκῶς καὶ πολὺ γε μειζῶνων εὐφημιῶν τὸν χρηστὸν ἡξιοκῶς ἢ οἷον
τὸν ἑτερον βλασφημιῶν.

Idem porro de tota quoque philosophia dici po-
terit, ac de virtutis partibus, si quis eas dividens,
primum duas ponat prudentias, alteram qua optima
quæque intelligimus, alteram qua dolose agimus;
deinde temperantiam duplicem, alteram expeten-
dam et civilem, alteram supinorum et stupidorum,
tum iustitiam rectam et humilem alteram; deni-
que fortitudinem duplicem, unam cum prudentia
conjunctionem, alteram insaniam et furorem. Verum
hoc est, opinor, confundere nomina, ac separatæ
sunt a se sapientia et astutia, temperantia, et stu-
piditas, iustitia et simplicitas, fortitudo et audacia.
Neutrum vero vel honestum est, vel difficile, nec
vitiis virtutis titulo blandiri, nec virtutes aditiis
unicuique vitii suis, calumniari, in tantum hæc
inter se distinguuntur. Si enim prorsus sic existimat
Plato, ut quidem negare nolum, et veram excepit
rhetoricam, æquum est cavere, ne decipiantur, et
hoc ipsum ignorent plerique, ac citius, quam con-
ducat de rebus tantis, quasi puro suffragio statuant.

μικρὸν ἀνῆλθον. Καὶ ὁ μῦθος μὲν ἡμῖν ταύτην
ἐχέτω τὴν τελευταίην, ὁμαί κεφαλὴν οὐδὲν ἄξιον
εἰληφῶς. [1265 R.] Ὅτι δὲ οὐκ ἄλλος μῦθος ταῦτα
[684 H.] οὐδ' ὄναρ, ἀλλ' ὅπαρ καὶ ὁ τῶν πραγμάτων
αὐτῶν ἐστὶ λόγος, δὴλον ἐξ αὐτῶν. Ἐν τοίνυν
ἐστὶ τούτων ἐγγυτέρω προσαγάγω τὸν λόγον, ἢ ποῦ
τροφὴ τις ἀν εἴη τῆς ἀποδείξεως, καὶ οὕτε ἐννοίαν
οὕτε ἐλπίδ' ἐλέγχων ἰσχυροτέρων οὐδ' εἰς ἐπὶ δὴ
ποῦ λάβοι. Οὐ γὰρ μόνον αὐτὸς Πλάτων, ὡς πολλὰ-
κις εἰδείξαμεν πρότερον, ἀλλὰ καὶ ἐν αὐτοῖς τούτοις
τοῖς λόγοις τῷ παραδόξῳ δὴ συγγράμματι διαβρίδῳ
ὁμολογεῖ τῇ ῥητορικῇ τὰ κάλλιστα εἶναι πρά-
τειν. Τὰ μὲν οὖν ἄλλα ἢ ψυχαγωγίαν ἢ χρεῖαν ὡς
ἐπὶ τὸ πλεῖστον εἰπεῖν ἔχει, μόνον δὲ τὸ τῆς ῥητο-
ρικῆς μάλιστ' ἀμφω πληροῖ, καὶ μετὰ τῶν ὀρε-
λειῶν τὴν χάριν θαυμαστὴν ἔχει, ὥστε καὶ ὅταν εἰς
πολέμους ἀλλήλους ἔλθωσιν ἄνθρωποι, τοὺς παρὰ τῶν
συτοχείρων πρέσβεις ἀφικνουμένους δέχονται καὶ
ἀποπέμπουσιν, ἐνθυμούμενοι τὸ τῶν ῥητόρων φύλον,
ὕπεραιρούμενοι τὴν τοῦ λόγου φύσιν, αἰδοῦμενοι δὲ
ἐξ ἀρχῆς ἐπὶ σωτηρίᾳ καὶ κοινῇ χρεΐᾳ τοῦ γένους
εἰσθλῶν. Εἰ δὲ τις ἡμῖν περὶ Πλάτωνος ὑπολάβῃ
ὅτι οὐ ταύτην κακῶς εἰρηκε τὴν ῥητορικὴν ὅτι ὑπὲρ ἧς νῦν ἡμεῖς τοὺς λόγους ποιοῦμεθα, ἀλλὰ δύο
οὐσῶν τὴν ἑτέραν κακίζει, πρῶτον μὲν οὐδὲν μᾶλλον τὰ γε ἡμῖν εἰρημένα φαύλως ἔχοντα ἐλέγχοντα,
ἀλλὰ κατ' αὐτὸ τοῦτο καλῶς καὶ προσηκόντως ἅπαντα ταῦτα ἡνῶσθαι μαρτυρεῖ. ὥσπερ γὰρ ἐκεῖνος
τὴν φαύλην δικαίως φέγει, τί κωλύει τὴν γε ἐναντίαν ἡμᾶς ἐπαινοῦντας ὀρθῶς ποιεῖν; Ἐπειτα οὐκ ἀναίρει
τοὺς παρ' ἡμῶν ἐλέγχους ἡ παραίτησις αὐτῇ, ἀλλὰ καὶ οὕτως ἐναντία φαίνεται ἂν εἰρηκῶς αὐτὸς ἑαυτῷ,
εἰ διττὴ εἶναι τὴν ῥητορικὴν ἀξιῶν εἰθ' ὡς μᾶς καὶ ἀπλῆς τινος οὐσίας τὴν κατηγορίαν πεποιθῆται. Δὴλον
γὰρ ὅτι εἰ τοῦτ' ἔστιν ἀληθές, τὴν μὲν φαυλίζει τὴν δ' ἐπαινεῖ προσήκον αὐτῷ διελομένῃ, ὥσπερ ἐν τοῖς
περὶ ἔρωτος λόγοις φαίνεται πεποιηκῶς καὶ πολὺ γε μειζῶνων εὐφημιῶν τὸν χρηστὸν ἡξιοκῶς ἢ οἷον
τὸν ἑτερον βλασφημιῶν.

Ὁ δ' οὖν αὐτὸς λόγος καὶ περὶ πάσης φιλοσο-
φίας καὶ περὶ γε τῶν τῆς ἀρετῆς, εἰ τις βούλοιο
διαιροῦμενος πρῶτον μὲν σοφίας δύο προσαγορεύειν,
τὴν μὲν ἢ τὰ βέλτιστα συνέμεν, τὴν δ' ἑτέραν ἢ κα-
κουργοῦσιν, ἔπειτα σωφροσύνην διπλὴν, τὴν μὲν
σπουδῆς ἀξίαν καὶ πολιτικὴν, τὴν δὲ νοθράν τε καὶ
ὑπτίαν, ἐστὶ δ' αὖ δικαιοσύνην ὀρθὴν καὶ ἑτέραν
ταπεινὴν, καὶ διπλὴν ἀνδρίαν. Τὴν μὲν σὺν νῷ καὶ
φρεσὶν, τὴν δὲ ἀπόναν καὶ μακρίαν οὖσαν. Ἄλλ'
οἶμαι, πάντα ταῦτα τῶν φυρόντων ἐστὶ τὰ ὀνόματα,
καὶ διηρηται σοφία καὶ κακουργία, σωφροσύνη
καὶ βλακεία, δικαιοσύνη τε καὶ εὐθθεια, ἀνδρεία καὶ
θρασύτης· οὐδέτερον δὲ γε οὕτε καλὸν χαλεπὸν οὕτε
προσῆκον. Πολλῷ γὰρ τοῦτα ἀπ' ἀλλήλων διηρη-
ται, καὶ οὐδεὶς τὰς κακίας ὑποκορίζεσθαι τῷ τῆς
ἀρετῆς ὀνόματι, οὕτε τὰς ἀρετὰς φαυλίζειν τὰ
τῆς κακίας ἐκάστη παρατιθέντα. Εἰ γὰρ ὅτι μά-
λιστα οὕτω Πλάτων διανοεῖτο, ὥσπερ ἔγωγε οὐκ ἀντι-
λέγω, ἀλλ' ὕπερξῆται τὴν καθάραν καὶ τῷ ὄντι
ῥητορικὴν, ἀξιὸν μὴ παρακροῦσθῆναι, μᾶλλον ἀγνοῆσαι

VARIE LECTIONES.

⁸⁸ καὶ δ] p. 170. ⁸⁹ οὐδὲ A. ⁹⁰ μῦθος ταῦτα] μῦθον A. ⁹¹ ἐν] p. 185 ⁹² ἢ A: εἰς. ⁹³ τῆς A: τὸς. ⁹⁴ ἐλέγχων ἰσχυροτέρων οὐδ' om. A. ⁹⁵ τούτοις om. A. ⁹⁶ τῇ ῥητορικῇ om. A. ⁹⁷ τὰ αἰν. A. ⁹⁸ τὰ μὲν] p. 178. ⁹⁹ εἰ δὲ] p. 186. ¹⁰⁰ τὴν ῥητορικὴν om. A. ¹⁰¹ ἀλλ'. ¹⁰² μαρτυρεῖ om. A. ¹⁰³ λόγους om. A. ¹⁰⁴ τὸν χρ. A: τὸ χρ. ζ. ¹⁰⁵ ὁ δ' οὖν] p. 188. ¹⁰⁶ αὐτὸς om. A. ¹⁰⁷ libri προσαγορεύει. ¹⁰⁸ νοθρῶν—ὑπτίων A. ¹⁰⁹ ἐστὶ δ' αὖ] καὶ A. ¹¹⁰ ὀρθὴν—ταπεινὴν om. A. ¹¹¹ καὶ διπλὴν ἀνδρίαν] διπλὴν καὶ ἀνδρίαν ὁμοίως A. ¹¹² ταῦτα πάντα ζ. ¹¹³ καὶ διηρηται. ¹¹⁴ προσῆκον om. A. ¹¹⁵ δεῖ add. A. ¹¹⁶ τοῖς ὀνόμασιν A. ¹¹⁷ οὐδὲ A. ¹¹⁸ παρατιθέντας A. ¹¹⁹ εἰ γὰρ] p. 189. ¹²⁰ μὴ] μὲν A.

τοῦτο αὐτὸ * τοὺς πολλοὺς, [685 H.] μὴδ' ὡς ψήφω A καθαρὰ προσέγοντας· ὁδόν τῃ συμμέρει βουλευσασθαι περὶ τῶν * τηλικούτων. Πανταχῇ * δὲ καὶ διὰ πάντων * ἐκπέπουσιν ἡμῖν αἱ ψήφοι. Πρῶτος δὲ Πλάτων αὐτὸς ψηφίζεται καὶ μέσος, φασί *, καὶ τελευταίος. Καὶ κινδυνεύω δοκῶν ἀντιλέγειν Πλάτωνι πάντος μᾶλλον συναγορεύειν. Εἰ δὲ δεῖ τι καὶ παίζει, δοκῶ μοι [1268 R.] τοὺς κωμωποιοὺς ὡς περ ἀποδοιδράτκοντα αὐτὴν ἔλξιν εἰς τοὺς ῥήτορας, ὅτι μαθὼν καλλωπίζεται *.

Ἀριστείδου ἐκ τοῦ ἐπιγραφομένου λόγου Πλατωνικός τρίτος πρὸς Καλίτωνα. — Τὸ Προοίμιον.

Νῦν σε * καὶ μᾶλλον φιλοῦμεν, οὕτως ἐρωτικῶς τοῦ Πλάτωνος ἔχοντα, ὃν ἐγὼ φαίην ἂν τιμῶν * καθ' Ὁμηρον,

* *Isor ἐμῇ κεφαλῇ.*

Εἰ γάρ τοι ¹⁰ καὶ πάντες φαῦλοι πρὸς ἔκλεινον, ἀλλ' ^B ἔκλειστοι τιμωτάτος αὐτὸς ἑαυτῷ, φασί. Καίτοι τί λέγω; Οὐκ οἶδα μὲν γὰρ εἰ πιστεύεις, ἀληθές δ' ἐρῶ. Εἰ δὲ μὴ ἐγγὺς ἔκλεινον ἔφησας ἡμῶν εἶναι, οὐκ ἂν οὕτω με εὐφραναι, ¹¹ ὥς ὅτι προκαταλεῖται δειξας· οὕτως ἐμοὶ φίλος ἀνὴρ καὶ φίλων ἐπέκεινα. Συνέβη ¹² δὲ μοι καὶ περὶ Δημοσθένην τοιοῦτον ἕτερον· φράσω δὲ καὶ πρὸς σέ ¹³. Ἀνὴρ τῶν ἐκ τῆς γερουσίας τῆς Ῥωμάλων, Αἰθῆς τὰ ἀρχαῖα, Μάξιμος τοῖονμα, ἄξιος δ' οὗτο βούλει (φασί ¹⁴ δὲ οἱ ταῦτα δεινοὶ καὶ ῥήτορα αὐτὸν ἐν πρώτοις εἶναι Ῥωμάλων), οὗτος ¹⁵ τοῖς τε Δημοσθένους λόγοις προσέκειτο ὑπερφῶς, καὶ οὐκ οὔδ' ὄντινα τρέπον καὶ ¹⁶ τοῖς ἡμετέροις ἐάλω τούτοις. Ἔτυχε γάρ μοι λόγος τις πεπονημένος ἐκ τριῶν πρὸς Λεπτίνην, ἐξ ἀρχῆς τοιάδε ¹⁷. Ἐχον μὲν ¹⁸ γὰρ ἐν χερσὶ τὸν λόγον τὸν τοῦ Δημοσθένους ¹⁹, καὶ ^C ὡς ἐγενόμην ἐπὶ τῶν κεφαλαίων αὐτοῦ Λεπτίνου μέλλοντος ῥεῖν ὑπομένεται, ἀποστήσας ἑμαυτὸν τοῦ Δημοσθένους ὅτι ἑμαυτοῦ τι συνεώρων. Ὡς δὲ εὗρον καὶ δύο καὶ τρία τῶν χρησίμων, ἐνταῦθα πάλιν αὐτὸ ἐπ' ἄλλο τι ἐχώρουν. Καὶ μοι περιωμμένῳ τὸ αὐτὸ δὲλ συνέβαινε. Καὶ οὕτω δὴ ἀπὸ τοῦ κρασπέδου θοιμάτιον, εἰ δὲ βούλει, τὸν λέοντα ἀπὸ τοῦ θυνοῦ ἀπειργασάμην. Τοῦτον αὐτῷ τὸν λόγον δειξά ²⁰ ἐπαχέρισσα· καὶ μέλλων δειξά ²¹, προεῖπον ὅτι πρὸς Λεπτίνην ἐφευρημένος σὺν τῷ πρὸς Λεπτίνην ἐφευρήσει ²². Ἄρα μὴ ἀδικῶ σε; ἔφη ἐγὼ ²³. Καὶ δὲ μὴ Δία εὐγενῶς τε καὶ ὡς ἂν πᾶς ἡράσθη τε καὶ ἡγάσθη ὅστις φιλόλογος, Οἶσθα, ἔφη, ὅτι κἀθῆμαι πρὸς τοῦ ²⁴ Δημοσθένους; Κἀγὼ, τὸν αὐτὸν ἄρα, ἔφη, ἐμοὶ ²⁵ βουκολεῖς, ὥστε εἰ νικῶ μ', οὐκ ἐχθρὸς ὁ στεφανούμενος, ἀλλ' ὅς σὺ γε κἀγὼ συσπύδουμαι. Ὡς δὲ ἐκέλευε ²⁶ τὰ βιβλία ἐν μέρει δεικνύειν καὶ τὸ πρᾶγμα ²⁷ πανταχῇ σπουδῇ ἦν, οὕτωςί τοι, ἔφη ἐγὼ, σοὶ ταυτὰ γινώσκω περὶ Δημοσθένους, καὶ ἡγοῦμαι ταυτὸν

Omnino autem et ubique nobis excidunt calculi, priusque suffragium fert ipse Plato, et medius, ut aiunt, atque postremus. Ac videor, cum Platoni contradico, maxime cum ipso sentire, et, ut hoc joci causa addam, **421b** eum secundum comicos ad oratores quasi aufugientem retracturus, qui postquam didicerit, se jactet.

Oratio tertia Aristidis inscripta Platonica ad Cepionem. — Proœmium.

Nunc te magis etiam amamus, cum Platonem tanto studio prosequeris, quem ego dixerim colere me, secundum Homerum :

Non secus atque meum caput (88).

Etenim quamvis omnes illius comparatione nihili sunt, sibi tamen quisque, ut aiunt, est charissimus. Sed quid alio? Equidem nescio an sis crediturus, dicam tamen quod est verum. Nam si cum nobiscum ne comparandum quidem esse dixisses, non ita letatus essem, ac postquam te præoccupatum ostendisti. Adeo mihi amicus est vir, et amicis omnibus potior. Simile autem circa Demosthenem, quoque mihi quiddam contigit, quod jam narrabo. Senator quidam Romanus, ex Africa oriundus, Maximus nomine, vir gravis, et orator inter Romanos primus, ut aiunt quibus hæc sunt curæ, is Demosthenis orationibus mirifice erat addictus, et nostris quoque istis nescio quo pacto capiebatur. Tertiam ad Leptinem orationem forte conscripseram ex tali occasione. Cum in manibus haberem Demosthenis orationem, postquam ad capita veni, quæ a Leptine dicenda, ipse interceptabat. Deposito libro mecum eorum quoddam consideravi. Postquam autem duo vel tria, quæ ad rem pertinebant, inveneram, ad alia deinde perrexi, atque ita tentanti semper idem contigit, donec a simbria tunicam tandem, aut si mavis ab ungue leonem absolvi. Hanc igitur orationem cum ei vellem recitare, prædixi futurum, ut ad Leptinem adinventa, cum oratione ad Leptinem inveniret. Num, inquam injuriam, facio? Tum ille generose, et ut quisque se gessisset philologus : An ignoras, inquit, a Demosthene me stare? Et ego : Eundem igitur, inquam, quem ego collis, ita ut, si me vicerit, non sit inimicus coronandus, sed is cui simul uterque libamus. Ut autem **422a** libellos recitari jussit, et seria res agi cepit, ita fere dixi : Equidem, ni fallor, idem de Demosthene quod tu existimo, difficulter eum superari posse. Illis auditis ille letatus est, quemadmodum

VARIE LECTIONES.

* αὐτὸ om. A. * τῶν om. A. * πανταχῇ p. 191. * δὲ καὶ διὰ πάντων] δὴ καὶ ἀπάντων A. * φασί om. A. * καλλωπίζεται A : καὶ καλλωπίζεται C. * νῦν σε] p. 525. * ἂν τιμῶν om. A. ¹⁰ τοι om. A. ¹¹ ἡφφραναι A. ¹² συνέβη ¹³ πρὸς σέ om. A. ¹⁴ φασί — οὗτος om. A. ¹⁵ καὶ add. A. ¹⁶ γὰρ] δὲ A. ¹⁷ ἐξ ἀρχῆς τοιάδε om. A. ¹⁸ ἐχον μὲν] εἰχόμεν A. ¹⁹ τὸν τοῦ δημοσθένους λόγον A. ²⁰ δειξά om. A. ²¹ μέλλων δειξά om. A. ²² ἐφευρήσει om. A. ²³ σε ἔφη ἐγὼ] γε A. ²⁴ τοῦ] τοῦς A. ²⁵ ἔφη μοι A. ²⁶ ἐκέλευε A. ²⁷ τὸ πρᾶγμα om. A.

NOTÆ.

(88) *Iliad.* vi, 82.

ego letatus eram, cum eum Demostheni esse additum cognovissem, et orationis recitandæ copiam fecit. Qualiter autem deinde fuerit affectus, ipse norit : et tu, si quando in eum incidere memineris. Quinimo nos etiam ad Platonem pertinemus, si non quantum philosophi, at quatenus eum amare possimus. Age vero videamus apertius, quid te in iis offenderit : quæ ad ipsum a nobis prolata quidam aiebant. Equidem conabar demonstrare ipsum ubique nobis suffragari. Nam sive quod ineptivimus, nihil est opus Stesichori palinodia, medebitur spongia : sive etiam melius aliquid diximus, quam quod tale mereatur præmium, tu nihilominus ne lauda, si nolis, verum saltem ignoscere dignare. Dicebas autem, ut audio, ægre te ferre, quod Sicule peregrinationis memineram, atque ita Platonis vitam carpere videbar, cum hoc seorsum a disputatione poni debuerit, atque hanc non amantis tantum, verum etiam in dicenda temperantis esse accusationem. Sed vide ne me inculpatum culpes. Nec enim ego de Platone tanquam in iudicio male loquebar, nec ejus peregrinationes accusabam, quo deterior haberetur. Sed per has eum quoque mihi et rhetoricæ testimonium perhibere affirmabam [sed nondum de his]. Verum quid me, obsecro, facere oportebat ? Utrum prorsus omittere Siculam peregrinationem, tanquam arcanum quiddam ? At nec decreti conscius eram, quod vetaret, et causæ conducebat, atque etiam verum erat (etenim nonsemel navigavit, ut Dio jus suum consequeretur). An vero Platonis amicis hoc dolet ? Alius hic est sermo non ad me, sed quemvis alium prolatus. Num etiam hac in re injuriam feci, 422^b quod ex ejus legibus quædam descripsi ? At vide ut, quoniam intelligantur, hoc etiam ostendant, non ipsum sibi, cum quid ait, contradicere : *his autem qui beate vivunt, illud primum suppetere debet, ut nec alios afficiant injuria, nec ab aliis ipsi afficiantur*, etc. Verum hæc recte et necessario sunt in medium prolata, an hoc quoque si non adoramus, ut cistam mysteriis plenam, inique facimus ? At ego non putabam hoc esse mysteria proferre, et alia. Quocirca jubebam usque ad finem auscultare, quisquis controversiam totam cogniturus, et rectum suffragium laturus esset.

ηγάγομεν εἰς μέσον ταῦτα, καὶ οὐ προσκυνούμεν αὐτὸν ὡς θεόν· τὸ δὲ ἀπόρρητα ἐκφέρειν [καὶ ἄλλα ἅτα τοιαῦτα]. διὰ τὰ ταῦτα ἡζήσουν ἀκροῦσθαι διὰ τέλους, ὅστις μέλλει τὸ ἀγώνισμα πᾶν ὕφασθαι καὶ ψῆφον ὀρθῶν καὶ δικαίαν ἐποιέειν.³⁵

[Quia Aristides predictorum anacephalæosin redditum dicit : Dicas vel collectionem, epilogum, compendium, commemorationem, vel prædicta con-

A ὅπερ σὺ, μὴ ῥάδιον εἶναι³³ τὸν ἄνδρα ἐκείνον παρελθεῖν³⁴. Καὶ ὅς³⁵ ἦσθη τε ἀκούσας, ὥσπερ ἐγὼ ἐκείνου ἀκούσας ἦσθην ὅτι τῷ Δημοσθένει συνεστήκοι, καὶ ἔδωκεν³⁶ ἄδειαν [686 H.] δεῖξαι τὸν λόγον. Ὡς δ' ὁ λόγος ἐδείχθη, καὶ ὅπως ἦδη³⁷ διατίθη τὰ ἐπὶ τοῦτοις, αὐτὸς ἂν εἶδειν. Πάρεστι³⁸ δὲ σοι γινῶναι ὅτι³⁹ καὶ ἡμῖν τι προσήκει Πλάτωνος, εἰ καὶ μὴ τοσούτον ὅσον τοῖς σοφοῖς, ἀλλ' ὅσον ἐπίστασθαι χαίρειν τῷ ἀνδρὶ. Φέρε δὴ σαφέστερον⁴⁰ κατείδωμεν, τί ποτε ἦν ὁ σοὶ προέστη τῶν λόγων, οὗς δὴ πρὸς αὐτὸν ἡμῖν φασὶ τινες πεποιῆσθαι. Ἐγὼ μὲν γὰρ ἐπειρώμεν αὐτὸν πανταχοῦ σύμψυφον ὄντα⁴¹ ἐμαυτῷ δεικνύμαι. Εἴτε γὰρ τι ἡμῖν⁴² λελήρηται, οὐδὲν δεῖ τῆς Στρηι-χόρου παλινωδίας, ἀλλὰ σπογγὴ λάσεται, εἴτε τι καὶ κρείττον ἐν τοῖς λόγοις ἔνεστιν ἢ ὡς τοῦτο τὸ ἄθλον πρέπειν αὐτοῖς. Σὺ δὲ ἐπαίνει μὲν, εἰ σοι μὴ δοκεῖ, μηδὲν μᾶλλον, συγγίνωσκε δὲ ὅμως· εἰ καὶ μὴ τιμῆς ἀξιοῖς, ἀλλὰ τοῦτου γε ἂν ἀξιοῖς. Ἐφησθα, ὡς ἐγὼ πυνθάνομαι, δυσχεραίνειν⁴³ ὅτι ἦν ἐν τοῖς λόγοις μνήμη τῆς εἰς Σικελίαν ἀποδημίας αὐτοῦ, [1269 R.] καὶ ὅτι δὴ τοῦ βίου τοῦ Πλάτωνος ἐν τοῦτοις ἐδοκοῦμεν καθάπτεσθαι· ἐχρῆν δὲ ἄρα τοῦτο μὲν χωρὶς που εἶναι, τὸν λόγον δὲ ἐλέγχειν⁴⁴. Καὶ ταῦτά γε⁴⁵ οὐκ ἔραττο μόνον ὄντα ἐγκλήματα, ἀλλὰ καὶ σωφρονου-τος περὶ λόγου. Ἄλλ' ὅρα⁴⁶ μὴ ἀνατινὸν με αἰτιᾶ. Ἐγὼ γὰρ οὐκ ἔλεγον δὴ που⁴⁷ Πλάτωνα κακῶς, ὥσπερ ἐν δικαστηρίῳ τινὶ κρίνων, οὐδ'⁴⁸ ἡτιώμην τὰς ἀποδημίας, ἵνα χεῖρων νομιζοίτο, ἀλλὰ κίν τούτοις μαρτυρεῖν ἔρασκον ἑαυτῷ τε καὶ ρητορικῇ. C Ἄλλὰ μὴ πω περὶ τούτων⁴⁹. Ἄλλὰ τί με χρῆν⁵⁰ ὡς πρὸς Διὸς ποιεῖν; Πότερον μὴ μνησθῆναι τὸ παράπαν τῆς ἐς Σικελίαν ἀποδημίας⁵¹, ὥσπερ τι τῶν ἀπορρήτων μέλλοντα εἶρεῖν; Ἄλλ' οὔτε ψήφισμα συναῖδεν ἀπαγορεῦον καὶ τῷ λόγῳ συνέφερε, καὶ ἅμα ἀληθὲς ἦν· καὶ γὰρ ἐπλευσεν οὐχ ἅπασι καὶ ὑπὲρ τοῦ Διωνι γενέσθαι τὰ δίκαια. Ἄλλὰ νῆ Δία ἀνιάρῃν τοῦτο τοῖς Πλάτωνος ἐταίροις. Ἔτερος λόγος, οὗτος, οὐ πρὸς ἐμὲ, ἀλλὰ πρὸς ὄντιναδῆποτε. Ἡ καὶ τοῦτο ὀδικοῦ, ὅτι τὰ ἐκ τῶν νόμων αὐτοῦ παρεγραψάμην; Καὶ ὅπως γε κακείνο⁵² ἐπιδείξουσιν, ἐπαὶ καὶ δυσχεραίνουσιν, ὡς οὐ τοῖς αὐτοῖς αὐτοῦ⁵³ περιρῖπτει λόγοις, ἐπειδὴν τι φάσκη⁵⁴. Τοῖς δὲ εὐδαιμόνως ᾧσιν ὁπάρχειν ἀνάγκη πρῶτον τὸ μὴ ἀδικεῖν ἄλλους. μήτε αὐτοῖς ὕφ' ἐτέρων ἀδικεῖσθαι, καὶ ἐξῆς. H D καὶ τοῦτο⁵⁵ ἀδικοῦμεν καὶ περιεργαζόμεθα, ὅτι προσ-

[Ὅτι ὁ Ἀριστοτέλης τὴν ἀνακεφαλαιώσιν τῶν προειρημένων ἐπ' αὐτοῖς φησιν. Ἐρεῖς δ' ἂν καὶ συγκεφαλαιώσιν καὶ ἐπιλογὸν καὶ σύνψιν καὶ ἀνάμνησιν, καὶ

VARIE LECTIONES.

³³ ταῦτον ὅπερ σὺ μὴ ῥάδιον εἶναι] μηδὲν εἶναι ὁ ῥάδιον A. ³⁴ παρελθεῖν τὸν ἄνδρα ἐκείνον A. ³⁵ ὅς A : ὡς C. ³⁶ καὶ ἔδωκεν — λόγον om. A. ³⁷ καὶ εἰ ἦδη om. A. ³⁸ πάρεστι] p. 528. ³⁹ ὅτι om. A. ⁴⁰ σαφέστερον om. A. ⁴¹ ὄντα om. A. ⁴² τι ἡμῖν A : ἡμῖν τι C. ⁴³ δυσχεραίνειν post ἐφησθα ponit A. ⁴⁴ τὸν λόγον διελέγχειν C. ⁴⁵ γε om. A. ⁴⁶ ἄλλ' ὅρα] ὅρα δὲ A. ⁴⁷ που om. A. ⁴⁸ οὐδ' A : οὐτε δ' C. ⁴⁹ ἀλλὰ μήπω περὶ τούτων (p. 532) om. A. ⁵⁰ μ' ἐχρῆν A. ⁵¹ Σικελίαν ἀποδημίας] σικελίας A. ⁵² κακείνο ἐπιδείξουσιν] ἐπιδείξουσιν A. ⁵³ αὐτοῦ C. ⁵⁴ φάσκη A : λέγη C. ⁵⁵ ἡ καὶ τοῦτο (p. 534) τούτῳ A. ⁵⁶ κρύπτουσιν] φέρουσιν A. ⁵⁷ τοῦτο ὅμην εἶναι] τὸ ὅμην A. ⁵⁸ καὶ ἄλλα ἅτα τοιαῦτα om. A. ⁵⁹ δια] p. 535. ⁶⁰ ἐποίησιν A : ἐποίησεν C.

συλλογίσασθαι τὰ εἰρημένα, ὡς ὁ Δημοσθένης, καὶ συναγαγεῖν, καὶ συντόμως εἰπεῖν καὶ ἀριθμῆσαι καὶ ἀριθμησάσθαι, καὶ ἄλλα ταῦτα, καὶ ἐπαναλαβεῖν καὶ ἀνακαταλείψαι.]

Οὕτω⁸⁸ πᾶσαν αἰδῶ⁸⁷ καὶ τιμὴν ἀπεδύκαμεν αὐτῷ, ὥστε εἰ αὐτὸς πρὸς ἑαυτὸν ἐμελλεν ἀντερεῖν, οὐκ ἂν μοι δοκοίη⁸⁹ μᾶλλον ἑαυτοῦ φεῖσασθαι. Ἀτὰρ⁹⁰, [687 H.] ὦ ἀρίστε Καπίτων, ἐνεθυμήθην καὶ τοῦτο μεταξὺ τῶν λόγων, ὅτι πάντα εἰδὼς ἐστὶ τῷ ἀνδρὶ, καὶ τοῦτο μὲν οἱ ποιηταὶ μιμηταὶ εἰδῶλων ἀρετῆς, τοῦτο δὲ ἡ ῥητορικὴ πολιτικῆς μορίου εἰδῶλον⁹¹.

Εἰδῶλον δὲ πλεον πρόθυρον.

φαίη ἂν εἰς αὐτὸν Ὁμηρος⁹². Πότερον ταῦτα θρασύτερα καὶ προπετέστερα ἢ τὰ μᾶ; Ἐν οἷς φημι Πλάτωνα ἀποδημῆσαι ὑπὲρ αὐτῶν⁹³, καὶ φημι ταῦτα λέγειν οὐ τὴν ἀποδημίαν κακίζων, ἀλλὰ τῇ ἀποδημίᾳ⁹⁴ τὸν λόγον πιστούμενος. Ναί, ἀλλ' ἀπαστερήκαμεν αὐτὸν δόξης φιλοσοφίας, ὥσπερ ἐκεῖνος τοὺς μὲν τῆς τραγωδίας ποιητὰς οὐδὲ ἐν ὀλίγῳ εἴθισιν, Ὁμηρον δὲ τραγωδοποιὸν προσεῖρηκεν οὐ τοῦτον τοῦτω κοσμῶν, ἀλλὰ τοῦτους μὲν διὰ τούτων κολοῦν, τοῦτον δὲ ὅς τιμῃ καθαιρῶν. Οὐκοῦν δεῖνδον, εἰ οὗτος μὲν⁹⁵ καὶ τραγωδοποιὸς καὶ κομηδοποιὸς καὶ πόλιν καὶ πολιτείαν⁹⁶ καὶ νόμους⁹⁷ ἑαυτῷ καθίστησιν, ἡμῖν δὲ μὴδὲ λόγου τινὸς⁹⁸ ἐξίσταται πρὸς αὐτὸν ἀμφισβητῆσαι⁹⁹, καὶ ταῦτα οὐ μύρῳ ἐπαλειφουσιν αὐτὸν, ἀλλὰ λόγοις τοῖς εὐφημοτάτοις καὶ ὧν οὐδ' ἂν αὐτὸς ἤξιωκε μείζους ἀκούειν ὑπὲρ ἑαυτοῦ.

[1272 R.] Ἀνεγνώσθη¹⁰⁰ τοῦ αὐτοῦ ὑπὲρ τῆς κοινῆς ἀπολογίας, τὸν ὅμοιον διὰ τῆς ἐκλογῆς πεποιηθὲς μένος τρόπον.

ΣΜΗ'.

Ἐκ τοῦ Ἀριστείδου πρὸς Πλάτωνα ὑπὲρ τῶν τρισάφων.—[ὑπὲρ Περικλέους¹⁰¹].—Τὸ Προῖμιον.

Παρατεῖσθαι¹⁰² μὲν οὐκ οἶδ' ὅτι δεῖ περὶ τῶν αὐτῶν πολλάκις, ἄλλως τε καὶ οὐ πρὸς ἀνδράς μέλλοντας¹⁰³ εἶρεῖν μᾶλλον ἢ ὑπὲρ ἀνδρῶν καλῶν καὶ ἀγαθῶν, καὶ τούτων οὐκ ὀλίγων, οὐδὲ ἤττον παλαιῶν ἢ Πλάτων, ὅτι μὴ καὶ προσδυτέρων ἐκείνου; εἰ τῷ καὶ τοῦτο αἰδοῦς ἄξιον εἶναι δοκεῖ. Ὡστε¹⁰⁴ ὅταν ὁμολόγητο καὶ συγκεχώρητο ὑπὲρ οὗ πᾶς ἦνυστο ὁ λόγος καὶ πρὸς ὃ πάντα ταῦτ' εἶχε τὴν ἀναφοράν, τίς ἦν ζημία¹⁰⁵ τῶν ἀνθρώπων μὴ προσκαθάπτεσθαι; Νῦν δ' ὥσπερ ὠδίνων, καὶ περιβαλλόμενος κύκλῳ τὴν ἐπ' ἐκείνους ὁδὸν, οὕτως ἐπιβούλως ἐλθὼν ἐπὶ τοὺς [κατ' ἐκείνων τοὺς¹⁰⁶] λόγους φαίνεται. Καὶ μὴν τὸ μὲν διάφορον οὐχὲ μικρόν· ἐκεῖνο μὲν γὰρ ἦν ὑπὲρ αὐτῆς τῆς ἀληθείας ἀγωνίζεσθαι, τοῦτο δὲ ἐγὼ μὲν οὐδὲ ποτε ἂν φήσαιμι, ἄλλος δ' ἂν τις εἴποι διαβάλλων οὐ πῶρ' οὐ κακοῦθεις εἶναι. Περικλῆς¹⁰⁷ τοίνυν τὰ τε ἄλλα τὸν βίον ἦν ἀριστος, καὶ οὐδὲ γελῶν πώποτε

A cludere, enumerare, renumerare. [et si quæ sunt similia] de integro incipere, vel receptionem facere.]

Adeo enim omni reverentia ac honore sumus eum prosecuti, ut si ipse contra nos dicturus fuisset, non potuerit sibi magis, credo, parcere. Vtrum hoc quoque, optime Capito, aliud agens consideravi, nihil aliud hominem, quam simulacra in ore habere, ac tum poetas simulacrorum virtutis imitatores esse, tum rhetoricam civilis partis simulacrum.

Aula simulacris scatet (90)....

diceret ad ipsum Homerus. Non hæc audaciora sunt ac magis temeraria, quam nostra cum Platonem peregrinatum esse diximus, idque non peregrinationem suggillantes, sed ea causam nostram confirmantes. An vero philosophiæ privavimus eum opinione, quemadmodum ipse tragicos quidem nihili facit. Homerum autem tragicum vocavit, non tam honoris gratia quam ut et illos per hunc mutilaret, et hunc, dum honorat, deprimeret. Indignum erit igitur, si tragicos ipse et comicos et civitatem sibi et rempublicam atque leges componet: nobis autem ne de dicto quidem aliquo licebit tum ipso 423a disceptare, idque non unguentis delibuto, sed laudibus maximis, quibusque nec ipse de se majores audire sustinuit.

Lectæ sunt ejusdem orationes communi defensione similem tractantes questionem.

CCXLVIII.

Ex Aristidis Platonica pro quatuor viris. — De Pericle. — Proœmium.

Sæpius iisdem de rebus petere non existimo necesse, præsertim cum non ad viros ullos dicturi simus, quam pro viris optimis, nec paucis, neque Platone junioribus potius quam antiquioribus, si quis hoc quoque forte reverentia dignum censeat. Quapropter cum id, quo tendebat oratio, concessum esset, qui potuerat nocere, si viros intactos reliquisset? At nunc quasi parturiret, undique communia ad ipsos via, si insidiosè sermonem aggreditur. Neque vero parvum est discrimen. Nam illud quidem erat pro veritate ipsa decertare, hoc autem non ego quidem unquam, sed alius quis per calumniam non procul a malignitate abesse dixerit. Pericles igitur tam severe vixit, quippe ne ridere quidem sit unquam visus. Quinimo quod ad reipublicæ curam et æqualitatis amorem pertinebat, nemini cedebat animi magnitudine, quod

VARIE LECTIONES.

⁸⁸ οὕτω] p. 536. ⁸⁷ αἰδῶ καὶ om. A. ⁸⁹ δοκοίη] δοκεῖν A. ⁹⁰ ἀτὰρ] p. 549. ⁹¹ εἰδῶλων ⁹² Ὁμηρος om. A. ⁹³ ὑπὲρ αὐτῶν om. A. ⁹⁴ μὲν om. A. ⁹⁵ πολιτείαν καὶ πόλιν A. ⁹⁶ καὶ νόμους om. A. ⁹⁷ τινὸς om. A. ⁹⁸ ἀμφισβ.] ἀλλ' ἀμφισβ. A. ⁹⁹ Ἀνεγνώσθη ¹⁰⁰ Περικλέους om. A. ¹⁰¹ παρατεῖσθαι] p. 195. ¹⁰² μέλλοντα A. ¹⁰³ ὥστε] p. 195. ¹⁰⁴ ζημίαν ζ. ¹⁰⁵ κατ' ἐκείνων τοὺς om. A. ¹⁰⁶ Περικλῆς] p. 197.

NOTÆ.

(90) Odyss. v. 555.

non eadem quæ vulgus spectaret, paucos habebat A
similes. Quod autem Socrati inter sophistas, hoc
illi inter oratores a natura præcipue datum fuit, ut
elatum populum ac superbientem facillime compri-
meret: desperantem rursus, et abjectum dicendo
revocaret, ac spe repleret, quemadmodum ille cum
adolescentibus agere solebat. Denique urbis dignitas
erat Pericles, ut qui nec multitudinis cupiditatibus
obtemperaret, sed ipse populo imperaret, nec quod
illis videbatur, diceret, sed quod 423b sibi vide-
retur id illos facere cogeret: nec adulatoris fun-
geretur officio, sed omnem adulatoribus, quantum in
se erat, intercluderet aditum: cum, quatenus probus
erat et æquus, patris vicem populo præstaret, qua-
tenus autem omnes coercerebat, et in sua potestate
habebat omnia, plusquam tyrannus esset. Unde
licet evidenter perspicere Periclem, si quem alium,
sponte justum fuisse. Nec enim usquam iniquitati
potius quam justitiæ studuit, nec ut majorem obti-
neret locum curavit, cum id quovis Pisistrato faci-
lius posset: verum quasi arcem ad leges servan-
das et omnes communiter juvandos occupasset, ita
se gerebat.

μὴν ἡγάπησεν, οὐδ' ὅπως ἔσται μείζων τῆς τάξεως
του· ἀλλ' ἦν παραπλήσιος κατέχοντι τὴν ἀκρόπολιν
ἐκ μέσου [τοῦ δημοσίου⁸⁵].

[Sic forte: quod in medio jacet, æquale est, si
dicas omnes, velut in orbem fertur, vel quia arx
media jacet in urbe.]

At postquam ille mortuus est, jam et Siciliam
somniaabant, et Italiam affectabant, et Carthaginem
atque Africam appetebant, atque omnia circumspi-
ciebant, nec ipsis quidquam sufficiebat, et longio-
rem belli fecerunt appendicem. Hæc autem, o
Plato, et Socrates, suadebat vester non socius, sed
sodalis, ut tu dixeris an potius dixisti. Quocirca
quis ea vel juste Pericli, vel non necessario tribuat
Alcibiadi? Qui civitatem, quam acceperat consiliis
obtemperare valentem, in talem furorem egit? Quo-
circa cum nulli esset lucro deditus, justitiæ mani-
festum dabat specimen, ut et temperantia, dum
vitam modestam voluptati præferabat: fortitudinis
etiam, cum non ad gratiam nec submitte, sed liber-
time cum populo agebat. Denique cum solus et fu-
tura præscire, et præsentibus uti potuerit, merito
prudentiæ laudem, si quis res humanas consideret,
consequatur. Ergo quem de cunctis virtutis parti-
bus, licet fortem, justum, prudentem, temperantem
vocare, eum inter adultores Plato posuit? Nam
loquaces, inquit, otiosos, 424a ignavos, et avaros,
postquam stipendia jussit facere, Athenienses reddi-
dit. Ac de loquacibus, otiosis et ignavis, Plato, in-
didem supputa.

φρσίν, Ἀθηναίους ἐποίησε καὶ ἀργούς καὶ δειλοὺς καὶ φιλαργύρους, εἰς μισθοφορὰν καταστήσας.
Περὶ μὲν δὴ λέγων, ὦ Πλάτων, καὶ ἀργῶν καὶ δειλῶν αὐτόθεν κατάβαλε,

ὁπό τινας ὥρῃ. Καὶ τῇ μὲν τῆς πολιτείας φυλακῇ,
καὶ τῇ τὸν ἱσον τοῖς ἄλλοις ἔχων ἀνέχεσθαι, κοινῶς,
εἴπερ τις ἀνθρώπων, ἐσπούδαζεν εἶναι, τῷ δὲ ἀξιό-
ματι τῆς γνώμης καὶ τῷ μὴ τῶν αὐτῶν ἡττάσθαι
τοῖς πολλοῖς ὀλίγοις καταλιπεῖν ἐγγὺς ἔλθειν αὐτοῦ.
"Οὐ δέ" φασιν ὑπάρχει Σωκράτει σοφιστῶν⁷⁷ δια-
φερόντως, τοῦτ' ἐκείνῳ δημαγωγῶν· ἐπαρθένα μὲν
γὰρ τὸν δῆμον καὶ μείζονα φρονήσαντα δεινότερον
εἶναι συστήλαι καὶ καθελείν, ἀθυμήσαντα δὲ [688 H.]
καὶ ταπεινωθέντα ἀναγαγεῖν αὐ τοῖς λόγοις καὶ με-
στὸν ἐλπίδων ποιῆσαι, ὥσπερ⁷⁸ ἐκεῖνος εἰώθει περὶ
τοὺς νέους ποιεῖν. Συνέδουσι δ' εἰπεῖν, σχῆμα τῆς
πώλεως ἦν Περικλῆς, οὐ δουλεύον ταῖς τῶν πολλῶν
ἐπιθυμίαις, ἀλλ' αὐτὸς ἄρχων τῶν πολλῶν, οὐδ' ὅ τι
δόξαιεν ἐκεῖνοις τοῦτο λέγειν ἀξιῶν, ἀλλ' ὅ τι δόξαιεν

B αὐτῷ τοῦτ' ἐκεῖνους πράττειν ἐπαναγκάζων, οὐδ' ὅτι
ἐν κώλακος μοίρᾳ προσκείμενος, ἀλλ' οὐδαμοῦ τοῖς
κώλαξι πάροδον τὸ καθ' αὐτὸν διδοὺς⁸⁰, τῇ μὲν χρη-
στότητι καὶ ταῖς ἐπιεικείαις⁸¹ ἐν πατρὸς ὧν τάξει τῷ
δῆμῳ, τῷ δὲ κατεργεῖν ἅπαντας καὶ πάνθ' ὅφ' ἑαυ-
τὸν ἔχειν πλέον ἢ τύραννος. Ἐξ ὧν, ὡς εἰκοεν, ἐξεσι-
σαφῶς ἴδεν ὅτι, εἰ τις ἄλλος, καὶ Περικλῆς ἐκὼν
δίκαιος. Οὐδαμοῦ γὰρ τὴν πλεονεξίαν ἀντὶ τῶν νό-
μων νοήθη, παρὸν αὐτῷ μᾶλλον παντὶς Πεισιστρά-
τῃ τῷ σώζειν τοὺς νόμους καὶ τῷ πάντας εὖ ποιεῖν

[Ὅσον ἴσως· τὸ γὰρ ἐκ μέσου φερόμενον ἴσον ἐπὶ
πάντας ὥσπερ ἐπὶ κύκλῳ φέρεται· ἢ ὅτι ἡ ἀκρό-
πολις μέση κείναι τῆς πόλεως.]

Ἐπειδὴ⁸³ δὲ ἐτελεύτησεν ἐκεῖνος, ὠνειροπόλων
μὲν Σικελίαν, ἐφίεντο δὲ Ἰταλίαν, ὠρέγοντο δὲ Καρ-
χηδόνας καὶ Λιβύης, πάντας δ' ἀνθρώπους περισκό-
πουν, ἥκει δὲ αὐτοῖς οὐδὲν, μακροτέραν⁸⁴ δὲ τοῦ
πολέμου τὴν παρενθήκην ἐποίησαντο⁸⁵. Ὅ δὲ ταῦτα
πεῖθον ἦν, ὦ Πλάτων τε καὶ Σώκρατες, ὁ ἡμέτερος
κοινωνὸς μὲν οὐκ ἔστιν εἰπεῖν, ἑταῖρος δὲ καὶ αὐτὸς
ἀν φαιῆς, μᾶλλον δ' εἰρηκας. Πῶς οὖν ἂν τις ταῦτα
δικαίως κατηγοροῖ Περικλείους, ἢ πῶς οὐκ ἀνα-
γκαίως Ἀλκιβιάδου, ὅστις παραλαβὼν [1273 R.] τὴν
πόλιν εἰδυῖαν ἀκούειν συμβούλιον, εἶθ' οὕτως ἐξέμη-
νεν; Οὐκοῦν⁸⁶ τῷ μὲν ἅπαντος⁸⁷ κέρδους κρείττω
παρέχειν αὐτὸν δικαιοσύνην ἀσκήν δῆλος ἦν, τῷ δὲ
τὸν ἐν τάξει βίον ἀντὶ⁸⁸ τοῦ πρὸς ἡδονὴν προηρῆσθαι
σωφροσύνης πίστιν παρείχετο ἐμφανῆ. Καὶ μὴν ἀν-
δρείας γε ἐν εἰς οὐ πρὸς χάριν οὐδ' ὑποπεπτωκώς,
ἀλλ' ὡς οἷον τε μάλιστα ἐλευθέρως ὁμῆται τῷ δῆμῳ.

D Μόνος τοῖνον καὶ τὰ μέλλοντα ἐσεσθαι προειδώς καὶ
τοῖς παροῦσι χρῆσασθαι⁸⁹ δυνήθεις πῶς οὐκ ἂν σο-
φίας δικαίως δόξαν φέροιτο τῆς γέ που χρησιμότη-
της, εἰ τις ἀνθρωπίνως ἐθέλοι λογίζεσθαι; Εἴθ' ὅν ἐξ
ἁπάντων τῶν τῆς ἀρετῆς μορίων ὑπάρχει προσ-
εἰπεῖν ἀνδρείον, δίκαιον, φρόνιμον, σώφρονα, τοῦτον
Πλάτων μετὰ τῶν κολάκων ἡρέθητε· Ἀά· λους⁹⁰ γὰρ,

VARIE LECTIONES.

⁷⁶ ὁ δέ] p. 198. ⁷⁷ σοφιστῶν σωκράτει A. ⁷⁸ ὥσπερ] ὅπερ A. ⁷⁹ οὐδ' ἐν⁸⁰ διδοὺς om. A. ⁸¹ ταῖς
ἐπιεικείαις] ἐπιεικείᾳ A. ⁸² τοῦ δημοσίου om. A. ⁸³ ἐπειδὴ] p. 207. ⁸⁴ μακροτέραν⁸⁵ ἐποίησαντο
om. A. ⁸⁶ οὐκοῦν] p. 209. ⁸⁷ ἅπαντος] ἅπαν τοῦ A. ⁸⁸ ἀντὶ τοῦ πρὸς τῆς προηρῆσθαι] προηρῆσθαι τοῦ
πρὸς τῆς A. ⁸⁹ χρῆσασθαι A. ⁹⁰ λάλους] 244 a f. καταστήσας om. A.

Μὴ ποὺ τις καὶ Τρώας ἀγείρῃσι¹ ἢ θεὸς ἄλλος.
Κατὰ δὲ², κατὰ θού, πέπυσο, σίγα.

Σὺ δὲ³ Μαντινικὴν μὲν⁴ ξένην καὶ Μιλησίαν ἐπί-
στασαι κοσμεῖν, καὶ οὐστίνως ἂν σοι δοκῇ, πάνυ ὀξ-
δῶς μεγάλων ἡξίωσας· τῶν δὲ Ἑλλήνων τοὺς ἄρχους
καὶ παρὰ πᾶσι βεδοημένους [689 H.] ἐν φαύλῳ καθ-
αίρεις. Αἴτιον δ' οὐ τὸ ἀγνοεῖν τὴν ἀξίαν, ἀλλὰ πῶς
ἂν εἴποιμι εὐπρεπῶς; σφόδρα τῶν λόγων⁵ γίνῃ.

[Ἀνὲρ τοῦ λέσχης γίνῃ καὶ οὐ τῆς τῶν πραγμάτων
ἀληθείας.]

Πῶς ἂν⁶ εἴη διεφθαρκῶς⁷ Ἀθηναίους ἢ πῶς λά-
λους πεποιτηκῶς, ὅς γε κἀν τοῖς λόγοις αὐτοῖς τὸ
μηδὲν φαύλως μηδ' εἰκῇ τιμήσας φαίνεται; τοῦναν-
τίον γὰρ ἔμοιγε πᾶν αὐτοὺς ἐθίξαι δοκεῖ, μήτε λέ-
γειν ὅπως ἔτυχε μηδὲν μήτε ποιεῖν ἀπὸ τοῦ πρώτου
παραστάντος. Ἐτι δ'⁸ ἄλλου μὲν τινος πράγματος
σχήπεσθαι μάρτυρι κωμωδίας⁹ διδασκάλῳ τάχα
ἂν οὐκ ἱσχυρὸν ἦν· εἰς δὲ λόγων κρίσιν μὴ ποτε οὕτω
σεμνῶς γενόμεν ὥσθ' ὑπεριδεῖν τῶν ἀνδρῶν τούτων
ὡς οὐδενὸς ἀξίον. Ὁ μὲν¹⁰ τῶν Ἑλληνίδων μεγίστην
ὁ Κρατῖνος τὴν ἐκείνου γλώτταν εἶρηκε¹¹, λέγων
μὲν ἴσων τι καὶ φωνήν, ἀναμίζας δὲ τι τῆς παρὰ τῆς
τέχνης πικρίας τοῖς ἀπὸ τῆς ἀληθείας. Ὅμως δ'¹²
οὐκ ἐξέφυγε τὸ μὴ οὐ τὰ πρώτα δοῦναι τῷ ἀνδρὶ μηδ'
ἐνδείξασθαι τὴν μεγαλοπρέπειαν τὴν περὶ τοὺς λό-
γους αὐτοῦ. Ὁ δὲ Ἀριστοφάνης¹³ ἀστράπτειν καὶ
βροντᾶν αὐτὸν καὶ μυκᾶν φησι δημηγοροῦντα. Μὴ
γάρ μοι τοῦτο, εἰ τι μέμφεται αὐτοῦ¹⁴ ἀλλ' ὅσον εἰς
τὸν παρόντα προσήκει λόγον τῆς μαρτυρίας λάδωμεν.
Ἄλλ'¹⁵ οὐ πολλῇ τινι τῇ περιουσίᾳ χρώμενος οὕτω
δυσίγνυτο, πόρρω μὲν αὐτὸς ὢν τοῦ ληρεῖν, πλει-
στον δὲ τοὺς ἄλλους ἐθίξειν ἀπέχων. Πῶς¹⁶ οὖν ὁ τος-
οῦτον ὑπερέχων καὶ μόνος πᾶσι τοῖς κριταῖς νικῶν
τὴν τοῦ φλυαρεῖν εἰκῇ¹⁷ καὶ παρὰ καιρὸν Ἀθηναίους
ἀνεῖναι φέροιτ' ἂν δόξαν; Ἐγὼ μὲν γὰρ τοῦναντίον
ἡγοῦμαι, σωπῆς αἴτιον αὐτὸν πλειονός ἢ προπετείας
καταστῆναι. Ἰσμεν γοῦν ὅτι κἀν ταῖς ἄλλαις δὴ πού
δυνάμεσιν, οὐ μὲν πολλοὶ παραπλήσιοι καὶ ἐφάμιλλοι
πρὸς ἀλλήλους. πολλὰ τὰ πράγματα καὶ πλείων ἡ
ἐρις, ἐπειδὴν δὲ τις εἰς¹⁸ ὑπερσχή¹⁹ λαμπρῶς, ἅπαν-
τες ἤδη συγκεχωρήκασιν. Οὕτω δὴ καὶ λέγειν ἐπει-
δὴν τις²⁰ ἄχρος ἐγγίγνεται, στέργειν ἀνάγκη τοὺς
πλείους καὶ μὴ πολυπραγμονεῖν, ἀλλ' ὡς οἶόν τε
μάλιστα εὐλαβεῖς καὶ κοσμίους εἶναι περὶ τοὺς λό-
γους. Οὐ γὰρ ἂν ᾗ γέ τις βέλτιστος, τούτῳ χει-
ρὸς ἀπεργάζοιτο. ἄλλως τε καὶ πρὸς αὐτὰ ταῦτα ἂ
βέλτιστός ἐστιν. [1276 R.] Ἀλλὰ²¹ μὴν ὡς αὐτὸ γε
οὐκ ἄτιμον τὸ δύνασθαι λέγειν, οὐδ' εἰς θνείδος φέ-
ρον, οὐδὲ κατηγορίας ἀξίον οὐδέ γε συγγνώμης,
ἀλλὰ²² τινος κρείττονος, αἰσχυνοίμεν ἂν τοὺς λο-
γίους θεοὺς εἰ ζητοῖν ἀποδεικνύναι. Πλὴν γε τος-

A Ne quis forte deus Trojanos excitet usquam,
Supputa, depone, quiesce, tace.

At tu Mantinensem quidem hospitam, et Mile-
siam novisti laudare, ac quoscumque libet, facile
prædicas: Græcorum autem principes, ubique cele-
bres, temere deprimis. Id autem eo facis, quod
dignitatem eorum non cognoscas, sed ut honeste
dicam, nimium sermoni indulges.

[γίνῃ pro garrulitate, non pro rei veritate.]

Quomodo potuit Athenienses corrumpere, vel lo-
quaces reddere [Pericles], qui etiam in vestris
libris ipsis, ne quid esset temere prolatum, caverit.
Quinimo contra mihi videtur eos assuefecisse, ne
quid temere dicerent vel facerent. Deinde in alia
B quidem re non esset fortasse magni momenti co-
micum testimonium: at in eloquentiæ iudicio, ut
illos quasi viles contemnam, nunquam tam super-
bus ero. Cratinus quidem Græcanicarum maximam
vocavit ejus linguam (90), cum diceret idem quod
sentiebat, nonnihil tamen veritati ex arte acerb-
tatis aspergeret, verumtamen facere non potuit,
quin primas ei tribueret, ejusque in dicendo dec-
lararet excellentiam. Aristophanes fulgurare eum ac
tonare ac miscere dixit inter concionandum. Nihil
enim curo si quid in eo reprehendit, sed quantum
ad hanc rem attinet, ejus utor testimonio. Sed
nondum hæc omnia; verumtamen illud confessus
est, perfectum evasisse oratorem. Cur ergo qui
C tantum præstitit, ac solus omnium suffragia tulit,
Athenienses ad ineptam garrulitatem credatur inci-
tasse? Nam ego quidem contra magis eum silentii
quam temeritatis causam fuisse existimarem. In aliis
certe facultatibus videmus, ubi multi sunt inter se
similes, multa negotia, majoremque contentionem ex-
sistere: postquam autem unus aliquis excelluerit,
424^b reliquos cedere. Similiter in dicendo, cum
quis princeps existit, acquiescunt plerique, nec
sibi negotium facessunt, verum quam possunt cau-
tissime dicunt et modestissime. Nec enim eo quo
quis excellit, alios deteriores reddit, et in iis præ-
sertim in quibus excellit. At non esse inhonestam,
nec ignominiosam, nec etiam accusatione vel venia,
sed aliquo majore præmio dignam ipsam dicendi
D vim, si demonstrare vellem, puderet me deorum
eloquentium. Tamen hoc saltem dicam (quod si
quis moleste fert alius, in me totum avertat, nec
ego de fortuna conquerar) vim dicendi cum proba
et modesta vita, qualis in hominem maxima posset
cadere, conjunctam me malle, quam decies millies
Darium Hytaspis filium fieri, et ejus respectu jam

VARIE LECTIONES.

¹ ἀγείρῃσι C. ² κατὰ δὲ A. ³ σὺ δὲ] p. 212. ⁴ μὲν A: καὶ C. ⁵ λόγων A: λογίων C. ⁶ πῶς ἂν] p. 213. ⁷ διεφθ. — πεποιτηκῶς] λάλους πεποιτηκῶς ἀθηναίους περικλήs A. ⁸ ἔτι δ' (p. 214) om. A. ⁹ κωμωδίας διδασκάλῳ κωμωδιδασκάλῳ A. ¹⁰ ὁ μὲν εἶρηκε] μεγίστην ὁ μὲν τὴν αὐτοῦ γλώτταν εἶρηκε A. ¹¹ εἶρηκε A. ¹² οὐκ ἐξέφυγε τὸ μὴ οὐ τὰ πρώτα δοῦναι τῷ ἀνδρὶ μηδ' A. ¹³ ἀριστοφάνης om. A. ¹⁴ ἀλλ' (p. 216) ἀρ' A. ¹⁵ πῶς] p. 213. ¹⁶ εἰκῇ] εἰ μὴ A. ¹⁷ εἰς om. A. ¹⁸ ὑπερσχή C. ¹⁹ ἐπειδὴν δὲ τις εἰς C. ²⁰ ἀλλὰ] p. 214. ²¹ γε om. A.

NOTÆ.

(90) Cratinus, de Pericle supr. in *Orat. pro rhetor.* contra Platon.

omnia mihi videri sordere. Quin nec Platonem fere aliud habere quidquam præter verba, scio, eique dictionem gratulor, et quamvis per jocum se dicat istud minime curare, non temere credam, sed id admodum studere intelligam, ac tum maxime, cum videtur quasi ludens loqui. Itaque domesticum proderemus thesaurum, si ista carperemus.

Πλάτωνος πράγματα, εἰ μὴ τετυφώμεθα, οὐδὲν ἄλλο σχεδὸν ὄντα ἢ λόγους, καὶ συγχαίρω τῆς λέξεως· αὐτῷ· κἄν με προσπαζῶν οὕτως παῖθῃ μὴ πάνυ τοῦτου φρόντιζεν, οὐ πάνυ πείσομαι, ἀλλ' εἰσομαι [690 H.] σφόδρα σπουδάζοντα, καὶ τῆνικαῦτα μάλιστα, ἥνικα ἂν ὡς παίζων λέγῃ. Ὡστε τὸν οἶκον θεσσαυρὸν διαβάλλοιμεν ἂν, εἰ ταῦτα διασύροιμεν.

[Proverbium de iis qui domestica criminantur.]

Verum de his ne dicendum quidem est, ac tanto minus, quanto major est vis dicendi. Ergo eum ego, qui tam acer vigil, ac propemodum alatus fuit, vel ipsum otiosum fuisse, vel alium reddidisse credam? Nihil equidem scire viderer, cum ille non Athenienses modo, sed ne hostes quidem otiosi permiserit. Talem enim movendi suis necessitatem attulit, ut ipsi quoque mores suos mutare cogerentur. Idque juste fiebat, inquit Demosthenes. Verumtamen eum Plato otiosos ac ignavos ait fecisse: *Cretensis mare*, dicat aliquis.

[Proverbium in eos qui simulant ignorare. Sunt enim Cretenses periti navigationis, et dicitur insulanus mare ignorare, et Siculus mare.]

Verum quamvis 425^a in hoc gravius quam cæteri, premeretur, quod illi quidem rebus præsentibus doleant, ipse autem civis ita videbat affectos, ut ad rem gerendam essent inutiles, nec hostibus modo cederent, sed et ipsi tanquam fortunæ præsentis auctori irascerentur: ac præter duo fortunæ mala (bellum et morbum), duo hæc eos sibi videret consensisse, dolorem et indignationem, et in mediis hareret periculis, undique, ut ita dicam, desertus: nihil tamen timuit, nec remisit, neque sententiam quasi colorem mutavit, cum pariter cum civibus et hostibus pugnaret, sed quasi artem eos aliquam doceret, eodem utebatur quo prius tenore, nec periculorum gratia decreta sua abolevit, neque in securitate duntaxat philosophatus est: verum quem admodum si de numeris et mensuris fuisset interrogatus, idem et olim respondisset et postea, ita quoque tunc idem de summa rei statuebat, nec vel pericula fugere, vel seipsum castigare, et ipsorum causa, qui cum temporibus mutati essent, ruborem suscipere dignabatur. Quocirca non hoc erat dicendum, copias eum non eduxisse, sed id cum esset faciendum, et pugnandum, omisisset, considerandum. Nam et Lacedæmonios aiunt, cum eos aliquando premerent Thebani, ut vel ad pugnam exire, vel

Α οὐτ' ¹³ ἂν εἰπομαι· ἡμεῖοι γὰρ εἴη, εἴ τις ἄλλος δυσχεραίνει, καὶ τρέπει τὸ ἅπαν εἰς ἐμέ· καὶ οὐ μέμψομαι τῷ δαίμονι· ὡς ἐγὼ δεξαίμην ἂν δύνασθαι λέγειν μετὰ χρηστοῦ βίου καὶ σώφρονος, εἰς ὅσον οἶόν τε κάλλιστα ἀνθρώπων μάλλον ἢ μυριάκις Δαρείῳ ὁ Ὑστάπου γενέσθαι καὶ μικρὰ μοι πάνθ' ὡς ἀληθῶς πρὸς τοῦτο ἤδη φαίνεται ¹⁴. Οἶδα δὲ καὶ τὰ

[Παροιμία. Τάττεται δὲ ἐπὶ τῶν τὰ οἶκον διαβάλλοντων.]

Ἄλλ' ὑπὲρ μὲν ¹⁵ τούτων οὐδὲ λέγειν ἄξιον, ἀλλὰ τοσοῦτῳ ἦττον, ὥσπερ ἂν ἡ κρείττον τὸ δύνασθαι λέγειν. Εἰς ¹⁶. Εἶτα τὸν οὕτως ὅζυν καὶ ἀγρυπνῶν καὶ ἡδιστα ἂν εἶπον ὑπόπτερον, τοῦτον ἢ ἀργεῖν αὐτὸν ἢ ἐτέρους ἐθίζειν ἐγὼ ¹⁷ πεισθῶ· Οὐκ ἄρα ἐπιστασθαι δόξω τῶν πραγμάτων οὐδέν· ὅστις γὰρ μὴ ὅτι Ἀθηναῖος ἄλλ' οὐδὲ τοῖς πολεμίοις ἀργεῖν ἐπέτρεπεν, ἀλλὰ κάκεινους ἐποίησε μεταβαλεῖν τοὺς τρόπους· τοσαύτας ἀνάγκας αὐτοῖς περιεστῆ ¹⁸ τοῦ κινεῖσθαι. Καὶ τὸ δικαίως οἷς ἐποίησε προσῆν, ἔφη Δημοσθένης ¹⁹. Ἄλλ' ὅμως Πλάτων ἡττάτα αὐτὸν ἀργούς καὶ δειλοὺς πεποιθέναι. Ὁ Κρής ²⁰ δὲ ²¹ τὸν πόντον, φήσκει τις.

[Παροιμία ἐπὶ τῶν προσποιουμένων τὸ ἄγνοεῖν· οἱ γὰρ Κρήτες ²² ἐμπεριθάλασσαι. Λέγεται δὲ καὶ ὁ νησιώτης ἄγνοεῖν τὴν θάλασσαν, καὶ ὁ ²³ Σικελὸς τὴν θάλασσαν.]

Ὡς ²⁴ οἱ μὲν ἄλλοι τοῖς παροῦσι τούτοις ἡθόμενον, δὲ καὶ τοῦτ' αὐτὸ προσεληφεί μεῖζον, τὸ τοὺς πολίτας οὕτως ἔχοντας ὁρᾶν ὥστε ἀπόρους εἶναι χρῆσθαι, καὶ ταῦτα οὐχ ὅσον τοῖς πολεμίοις ὑποπεπτικῆναι ἀλλὰ κάκεινῳ δυσμεναίνειν ὡς τῶν παρόντων πραγμάτων αἰτίῳ. Πρὸς δὲ τοῖν ἀπὸ τῆς τύχης ²⁵ (τῷ ²⁶ πολέμῳ καὶ τῇ νήσῳ) δύο ταῦτα προσεληφτάς ὄρων αὐτοὺς, λύπην καὶ παροξυσμὸν εἰς αὐτὸν, ἐν μέσοις τοῖς δεινοῖς ἐμπεδισχὺς καὶ πανταχόθεν μεμονωμένος, ὡς εἰπεῖν, οὐκ ἔδεισεν, οὐδ' ὑπεχώρησεν, οὐδ' ὥσπερ χροιάν τὴν γνῶμην μετέβαλε ²⁷, τοῖς τε πολίταις καὶ τοῖς πολεμίοις ὁμοῦ ἀντιτεταγμένος· ἀλλ' ὥσπερ ἂν ²⁸ ἄλλο τι μάθημα διδάσκων αὐτοὺς, κατὰ ταῦτα ἃ καὶ πρότερον διεξῆκε, καὶ οὐ διέφθειρε τὰ δόγματα ἐπὶ τῶν κινδύνων, οὐδὲ ἐπὶ τῆς ἐξουσίας ἐπιλοσώφησε μόνον, ἀλλ' ὡς περὶ ²⁹ ἀριθμῶν ἢ μέτρων ἐρωτηθεὶς ταυτὸν ἀπεκρίνατο ἂν καὶ ὑστερον καὶ πρότερον, οὕτω καὶ τότε τὰς αὐτὰς ἡφείε φωνὰς ὑπὲρ τῶν ὧν πραγμάτων, οὔτε τοῖς δεινοῖς εἰκιν ἄξιῳ οὔτε ταυτῷ μέμψεσθαι, αἰσχύνεσθαι δὲ ὑπὲρ αὐτῶν ἅμα ³⁰ τοῖς καιροῖς ἐτέρων γεγονότων. Μὴ δὲ ³¹ τοῦτο λέγωμεν, ὡς οὐκ ἐξῆγεν· ἀλλ' εἰ προσῆκον ἐξάγειν καὶ μάχεσθαι παρεώρα, τοῦτο σκοποῦμεν, ἐπεὶ καὶ Λακεδαιμονίους ἀκούομεν δὴ πού προσκειμένων αὐτοῖς ποτὲ θηβαίων, καὶ κελευόντων ἐξίεναι καὶ μά-

VARIE LECTIONES.

¹³ τοσοῦτον ζ. ἐμοὶ ¹⁴ φαίνεται om. A. ¹⁵ μὲν om. A. ¹⁶ εἶν om. A. εἶτα] p. 926. ¹⁷ ἐγὼ om. A. ¹⁸ περιεστῆ ¹⁹ Δημοσθένος] περιεστῆς. καίτοι δίκαιος καὶ πρὸς ἦν, ἔφη δημοσθένης A. ²⁰ ὁ Κρής] p. 929. ²¹ δὲ om. A. ²² τὸ om. A. ²³ cf. Suid. v. ὁ Κρής. ²⁴ ὁ add. A. ²⁵ ὡς] p. 250. ²⁶ ψυχῆς A. ²⁷ τῷ -- νήσῳ om. A. ²⁸ μετέβαλλε A. ²⁹ ἀν add. A. ³⁰ περὶ — μέτρων] περ — μέτρον A. ³¹ ἅμα] ἅμα καὶ A. ³² μὴ δὲ] p. 253.

χεῖσθαι ἢ χείρους ὁμολογεῖν εἶναι σφῶν, ἀποκρίνα-
σθαι [1277 R.] περὶ μὲν τοῦ πότεροι βελτίους τὰς
πράξεις κρίνειν τὰς ὑπὲρ τῶν Ἑλλήνων ἑκατέροις
πεπραγμένας, μαχεῖσθαι δὲ οὐκ ἐν τῷ τῶν πολεμίων
καιρῷ οὐδ' ὅτε ἐκείνοι καλεῖουσιν, ἀλλ' ἤνικα ἂν
αὐτοῖς δοκῇ³³, καὶ οὐ χρήσασθαι³⁴ περὶ τούτου συμ-
βούλοις Θηβαίοις. Ἐγὼ³⁵ μὲν οὖν ὥπερ λέγω περὶ
τούτων, οὕτω καὶ χαίρων τῇ μεγαλοπρεπείᾳ παντὸς
μᾶλλον, ὥς γε ἑμαυτὸν πείθω. Ὅρῳ δὲ ὅτι πολλὰ
τῶν πόλεων ἔστιν ὥπερ ἐφόλκια³⁶, οἷς ἀνάγκη
συγκυρεῖν ὥπερ ἐν σώματι. Καὶ γὰρ τὰ σώματα,
καὶ τὰ χεῖριστα καὶ τὰ κάλλιστα, [691 H.] ἀκούω ἐκ
τῶν αὐτῶν κεκρᾶσθαι· τῷ δὲ ἢ πλείονος ἢ ἐλάττω-
νος· τούτων ἑκάστου³⁷ μετέγειν, τοῦτ' ³⁸ κρίνεσθαι
τότε χεῖρον καὶ τό³⁹ βέλτιον. Οὕτω δὲ καὶ τὰς πόλεις
ἀνάγκη τῆς φύσεως τῆς ἀνθρωπείας ἀπολαβεῖν, καὶ
ὥς βέλτιστα οἰκεῖσθαι δοκῶν. Ἐπεὶ κὰν τῷδε τῷ
παντὶ τοσούτων καλῶν καὶ τοσαύτης ἀγαθῆς⁴⁰ τύχης
μετεληφῶσι καὶ οὐδὲν ἔξω δῆπουθεν αὐτοῦ λελοιπότε
τῶν καλῶν πολλὰ ἂν εὗροις, οἷς ἥκιστα ἂν ἠσθεῖης.
'Αλλ' οὐ κατηγορεῖς διὰ ταῦτα τοῦ παντὸς οὐδὲ τοῦ
ποιήσαντος, οὐδὲ νομίζεις ἄλλον τινὰ δῆ που βελτίω⁴¹
γενέσθαι ποτ' ἂν αὖθις Δημιουργὸν τῶν ὁλῶν· ἀλλὰ
δίδως τῇ φύσει ταῦτα ἐφελικύσθαι, καὶ οὐ πολυπρα-
γμονεῖς. Τί δὲ θαυμαστὸν, εἰ καὶ Ἀθήνησι τι τῶν
πάντων οὕτως ἔσχεν ὥπερ ἰσως ἂν που⁴² καὶ ἄλλοι,
καὶ συνεχώρησαν οἱ προσετώτες ἅμα μὲν τὴν τῶν
πολλῶν πενίαν καὶ χρεῖαν ἐπανορθούμενοι, δι' ἣν οὐκ
ἐλάχιστα τῶν ἀμαρτημάτων συμβαίνει, ἀ κωλύειν
μᾶλλον οὕτως ἡγοῦντο, ἅμα δὲ⁴³ εὐλαβούμενοι μή τι
καὶ χεῖρον ἐξεργάσαιτο τῷ κατεργεῖν παντελῶς
αὐτούς⁴⁴. Τί γὰρ οὐκ ἦν προσδοκῆσαι ποιήσιν ἀν-
θρώπους τοσούτους τὸ πλῆθος καὶ οὕτως ὀρεῖς, καὶ
χρημάτων τοσούτων παρόντων, εἰ μηδελι αὐτοῖς
μετεδίδωκε τὰ μέτρια; ἀρ' οὐ πάντ' ἂν αὐτοῖς ἐπιχει-
ρῆσαι λαβεῖν; οὐχ ἔστι⁴⁵ ταῦτα, ὧ Πλάτων, ἀλλὰ
δοῦν ἄτερον· ἢ οὐκ ἦσαν Ἀθηναῖοι τοιοῦτοι οἷους
οὐ κατηγιάτω, ἢ πάντες μᾶλλον ἢ Περικλῆς αἴτιος,
ἀσαφεῖς τινὰς ἢ κιθόδλους ἢ σχολιάς παρείχε τὰς γραμμάς.

Ἐκ τῶν περὶ Κίμωνος⁴⁶.

[Ὅτι ὁ Κίμων Μιλτιάδου μὲν ἔφυ πατὴρ, εὐθέως
δὲ τὰ πρῶτα δόξας ὑπερὸν ἐν πολλοῖς καὶ στρατη-
γῶν εὐδοκίμησεν. Ἐξοστρακισθεὶς δὲ κατήλθε, καὶ
στρατηγῆσας ἐνίκησεν ἐπ' Εὐρυμέδοντι ποταμῷ καὶ
κατὰ γῆν καὶ κατὰ θάλατταν. Τέθνηκε δὲ τὸ Κίτιον
τῆς Κύπρου πολιούχων.]

Ἐβουλόμην⁴⁷ δ' ἂν καὶ πρὸς ἄλλον τινὰ μοι τὸν
ἀγῶνα τυγχάνειν ὄντα καὶ μὴ πρὸς Πλάτωνα, καὶ
περὶ τούτου λέγω⁴⁸ καὶ περὶ τῶν ἄλλων, ἵνα πᾶσιν
οἷς εἶχον ἐχρώμην θαρβρόντως, καὶ μὴ συνέβαιné μοι
παραπλήσιον ὥπερ ἂν εἰ πλέων, καὶ παρὸν ἐξ ὀ-
ρίας κομίζεσθαι, εἰτα ὑφίμην⁴⁹ ὅπῃ δειλιάς⁵⁰, ἢ
καὶ ἱπποῖς ἀγωνιζόμενος, ἔξῃν καὶ ταχὺ καὶ τοσούτον
ὅσον βούλομαι παρενεγκεῖν, εἴτ' ἀνείχον ἐξεπίτηδες

A deteriores esse confiteri juberent, ita respondisse.
utri quidem essent meliores vel ab utrisque pro
Græcia res gestas testari, cæterum non ad hostium
occasionem vel præceptum se pugnatos esse, sed
cum sibi visum foret, nec in ea re Thebanorum uti
velle consilio. Atque ego quidem sicut loquor, sic
etiam plurimum delector magnificentia, quemadmo-
dum mihi persuadeo. Civitatum autem multas esse
video quasi [peccata dicij] appendices, quibus nec-
essario sit tanquam in corpore concedendum. Nam
et corpora pulcherrima quam turpissima, ex iisdem
esse rebus composita, quatenus autem de singulis
plus vel minus fuerint adepta, hactenus deteriora
vel meliora censer. Similiter etiam civitates, quam-
vis optime videantur constitui, naturam tamen
B humanam necessario sequuntur. Nam et in hoc
universo, quod ita est 425b rerum omnium bona-
rum particeps, ut ei nihil deesse videatur, multa
quæ displiceant reperias; nec tamen ideo universum
ipsum accusas, aut ejus auctorem, nec alium ali-
quando meliorem opificem exstiturum credis: sed
hæc a natura sinis attrahi, nec tibi negotium facies-
sis. Quid ergo mirum, si quid Athenis etiam tale
fuit, quemadmodum et alibi fortasse, quod conces-
serint præfecti, quo simul et vulgi inopiæ mede-
rentur, ex qua non minima oriuntur delicta, sic
quæ videbantur posse tolli, et caverent ne quid
etiam pejus efficerent, si eos omnino coercerent.
C Quid enim non expectandum fuerat a tot homini-
bus, ac tam acribus, quique tantas opes haberent,
nisi quis partem cum iis aliquam communicasset?
Nonne fore ut omnia conarentur sumere? Ne hæc
amplius, o Plato! verum aut non erant Athenienses
tales quales dicis, aut quivis potius quam Pericles
ejus rei causam præbuit. Quandoquidem ille nec
viles edebat lictas, nec obscuras, vel adulterinas,
vel obliquas ducebat lineas.

εἴπερ γε μήτε φαύλως ἐδείκνυ τὰ παλαισµατα, μήτε

Ex iis quæ de Cimone.

[Cimon natus patre Miltiade, stupidus visus ini-
tatio, postea rebus multis bellicis commendatus est.
Ejectus ostracismo rediit, vicitque apud Eurymedonem,
fluvium terra marique, obsidensque Citium
D Cypri urbem, extinctus est.]

Vellem autem cum alio mihi, quam cum Platone
institutam esse contentionem, tam de hoc quam de
reliquis, ut omnibus, quibus possem argumentis
audacter uter, neque quasi vector, cum secundo
liceret vento ferri, præ timore vela constringerem:
aut quasi equestri contendens certamine, cum liceret
celerissime progredi, sponte me inhiherem, quo præ-
cedenti parcerem. Adeo multo diligentius observo-

VARIE LLECTIONES.

³³ δοκεῖ γ. ³⁴ χρῆσθαι γ. ³⁵ ἐγὼ p. 239. ³⁶ ἐφόλκια νῦν τὰ ἀμαρτήματα λέγει mg. A. ³⁷ ἑκάστου om. A. ³⁸ τοῦτο A. ³⁹ τό—τὸ τῷ—τῷ A. ⁴⁰ ἀγαθῆς om. A. ⁴¹ βελτίω om. A. ⁴² ἂν που om. A. ⁴³ δὲ add. A. ⁴⁴ αὐτοῖς om. A. ⁴⁵ οὐκ ἔστι p. 246. ⁴⁶ Ἐκ τῶν περὶ K.] περικλῆς ἐκ τῶν περὶ τοῦ κ. A. ⁴⁷ ἐβουλόμην p. 251. ⁴⁸ nonne λέγων? ⁴⁹ ὑφίμην ὑφίμην ἀντί τοῦ ὑπερχόμεν καὶ ὑπέχον ἑμαυτὸν, ἀπὸ μεταφορᾶς τῶν χαλόντων τὰ ἱστία mg. A. ⁵⁰ δειλιάν γ.

ne quid in Platonem dicam gravius, et quasi ferocire videar, quam ut illorum unumquemque suis ornem laudibus; nam **426^a** non minoris est mihi hujus et gratia. Verumtamen si utrumque consequemur, ut et illorum dissolvamus crimina, et Platoni omnem tributum nos geramus, mediocriter nobiscum agetur. Nam si contraria contrariis delinimemus, quo parto sua singulis constabit natura? Si enim imperium in servitute ponatur, vix aliud quidquam servitutem effugerit, et si imperium esse servitutem ponimus, quid prohibet quominus eadem ratione servitutem esse imperium ponamus, atque ita res circumagatur, nec unquam eodem maneat loco: verum imperium prius ad servitutem redactum, per eam rursus fiat imperium: servitus autem prius ad imperium redacta, per illud ipsum rursus existat servitus. Itaque vagentur ac transmutentur hæc nomina, quæ sunt rerum contrariarum, aut potius rebus ipsis contraria.

[Rebus dicit graviter cum unum esse et idem imperium et servitutem confirmet.]

Tales, o Plato, Græciæ præbebat adjutores: itaque donec vivebat Cimón, peribant Barbari metu Græcorum.

[Demosthenicum hoc schema; ait enim metu legatos mortuos, timore vero Græcos, pro, timore Græcorum, vel quia sic terruerunt Græcos, ut prope mortui fuerint.]

At eum ostracismo expulerunt, ne vocem ejus per decem annos audirent. Certe; sed eum ante annos decem exactos revocarunt, ut ejus audirent vocem. Ita eum desiderabant. Verum tu quem condemnarint, dicis; quam sententiam mutarint, non cogitas; quæque vel non recte decreverunt, utrisque exprobras; quæ recte, consuluerunt nec illis veniam putas, nec huic maximum præbere virtutis testimonium. Cumque ii qui eum condemnarunt, ipsi sententiam mutarint, nec antiquum servarint decretum, tu id quasi ratum semper fuisset objicis, nec Athenienses hac in re vis imitari, ut a crimine virum absolves: verum si quid acerbius ipsi fecerunt, hoc imitaris, omittis reliqua. Quid? quo multo majus est et gloriosius **426^b** ejectum redire, quam prorsus non ejici. Nam ut hoc etiam cuilibet contingit, ita illud non erat omnium. Atque ut hoc fortunæ quis potuisset tribuere, ita nisi reliquis præstantior habitus fuisset, illud ei non contigisset. Ut enim quis ejiciatur aut exsulet invidia facit, vel aliud simile; ut ante tempus revocetur, nihil præter virtutem efficit, propter quam illum et absentem

A φειδοί τοῦ προειληφότος· οὕτω πολλὸν πλεῖον⁸⁰ ποιούμεαι λόγον⁸¹ μὴδὲν ἀπηχῆς εἰς Πλάτωνα τυχεῖν εἰπὼν μὴδ' ὥσπερ ἐλθρασύνασθαι δοκεῖν, ἢ⁸² ἐκείνων ἐκαστον ἐπαινέσαι, εἰκότως· οὐδὲ γὰρ ἐλάττωτος δέξαι χάριτος μοι τὰ πρὸς τοῦτον. Οὐ μὴν ἀλλ' εἴγε ἀμφοῖν συμβήσεται καὶ τὰς κατ' ἐκείνων αἰτίας ἀπολύσασθαι καὶ Πλάτωνι πᾶν ὅσον αἰδοῦς καὶ τιμῆς ἐξεστὶ σέσωκέναι, καὶ προσέσται τὸ δίκαιον ἀμφοτέροις, μετρίως ἂν ἔχοι τὸ δίκαιον πανταχῇ. [1280 R.] Εἰ γὰρ⁸³ τὰναντία τοῖς ἐναντίοις ὀριούμεθα, πῶς ἐκαστον ἐθ' ἡμῖν σώσει τὴν ἑαυτοῦ φύσιν; εἰ γὰρ ἡ ἀρχὴ δουλεία, σχολῇ γ' ἂν ἄλλο τι δουλείαν [692 H.] ἐκφύγοι. Κἂν εἴ γε τὴν ἀρχὴν δουλείαν εἶναι τιθεῖν μιν, τί κωλύει καὶ τὴν δουλείαν ἀρχὴν τοῖς αὐτοῖς τοῦτοις τιθέναι λόγοις; καὶ οὗτου περιείσιν ἡμῖν ἡ θέσις καὶ οὐδὲ ποτε ἐν τῷ αὐτῷ μένει, ἀλλ' ἡ μὲν ἀρχὴ δουλεία πρότερον γενομένη δι' ἐκείνης· πάλιν ἀρχὴ γίνεσθαι, ἡ δ' αὖ δουλεία πρότερον ἀρχὴ νομισθεῖσα ὑπ' αὐτῆς τῆς ἀρχῆς ἐπ'ἀνέεισι δουλεία πάλιν εἶναι. Καὶ οὕτω πλανήσεται⁸⁴ καὶ μεταχωρήσει τὰ ὀνόματα ταῦτα, τῶν ἐναντίων πραγμάτων ὄντα, εἰ δὲ βούλει, τὰ ἐναντία τοῦ πράγματος.

[Τοῦ πράγματος⁸⁵ εἶπε, δεινῶς, ἐπειδὴ ἐν καὶ ταυτὸν εἶναι τὴν ἀρχὴν καὶ τὴν δουλείαν κατεσυλλογίσαστο.]

Τοιοῦτους⁸⁶ ἐπικούρους, ὧ Πλάτων, τοῖς Ἑλλήσι παρέρχετο, ὥστε ἕως ἐξῆ Κίμων, τεθνάναι περιῖν τοῖς Βαρβάροις τῷ φόβῳ τοὺς Ἑλληνας.

[Δημοσθενικὸν τὸ σχῆμα· ἔφη γὰρ, Τεθναῖσι τῷ δέει τοὺς ἀποστῶλους. Τῷ δὲ φόβῳ τοὺς Ἑλληνας ἀντὶ τοῦ τῷ φόβῳ τῶν Ἑλλήνων, ἢ οὐ κατέπετῆσαν τοὺς Ἑλληνας οὕτως ὥς ἐγγὺς τοῦ τεθνάναι γενέσθαι.]

N^h Δία ἀλλ' ἐξωστράκισαν αὐτὸν, ὅπως αὐτοῦ δέκα⁸⁷ ἐτῶν τῆς φωνῆς μὴ ἀκούσειαν. Καὶ πάλιν γε καθ' ἡγᾶγον, πρὶν τὰ δέκα ἐξῆκειν ἔτη, ἵνα αὐτοῦ τῆς φωνῆς⁸⁸ ἀκούσειαν. Οὕτως ἐπὶθέσαν. Σὺ δὲ ὡς μὲν κατέγνωσαν, λέγεις, ὡς δὲ μετέγνωσαν, οὐκ ἐνθυμῆ. Καὶ ἃ μὲν οὐ δικαίως ἐψηφίσαντο⁸⁹ κατ' ἀμφοτέρων, λέγεις⁹⁰, ἃ δὲ ὀρθῶς ἐβουλεύσαντο, οὐχ ἡγῆ τοῖς μὲν προαχθεῖσι παραίτησιν τῷ, δὲ ἀφ' ἐθέντι μεγίστην⁹¹ πίστιν τῆς ἀρετῆς ἔχειν. Καὶ ὡς εἰσικιν, οἱ μὲν καταγνόντες αὐτοὶ μετέγνωσαν καὶ οὐκ ἔμειναν ἐφ' ὧν ἔγνωσαν ἐξ ἀρχῆς, σὺ δὲ ὥσπερ τι κύριον ἐγκέκληκας, καὶ οὐκ ἤξιώσας ταύτῃ μιμησασθαι τοὺς Ἀθηναίους, ἀφ' οὗ τὸν ἄνδρα τῆς αἰτίας, ἀλλ' ὃ μὲν ἦν χαλεπώτερον αὐτῶν ἐμιμήσω, τὸ δὲ λοιπὸν εἰλάσας. Καὶ μὴν⁹² πολλὸν μεῖζον καὶ κάλλιον εἰς ἀρετῆς λόγον ἐκπεσόντα κατελθεῖν ἢ μὴ φυγεῖν ὄλω. Τὸ μὲν γὰρ καὶ τοῖς τυχοῦσιν ὑπάρχει δὴ που, τοῦτο δὲ οὐ κατὰ τοὺς πολλοὺς ἄνδρας ἦν· κακείνῳ μὲν ἂν τῇ τύχῃ τις εἴχε λογίζεσθαι⁹³, τοῦτο δὲ τῷ κρείττονι ἢ κατὰ τοὺς ἄλλους ὄντα γινώσκεισθαι. Τοῦ μὲν γὰρ ἐκπεσεῖν καὶ φεύγειν φθόνος αἴτιος· καὶ τάχα ἂν τι καὶ ἄλλο τοιοῦτο⁹⁴ φανείη, τῆς δὲ πρὸ τοῦ χρό-

VARIE LECTIONES.

⁸⁰ πλεῖον A. ⁸¹ λόγον om. A. ⁸² ἢ om. A. ⁸³ εἰ γὰρ] p. 254. ⁸⁴ καὶ οὕτω πλανήσεται om. A. ⁸⁵ τοῦ πράγματος — κατεσυλλογίσαστο in mg. ponit A. ⁸⁶ τοιοῦτους] p. 261. ⁸⁷ ἢ Δία (p. 263) om. A. ⁸⁸ δέκα ἐτῶν om. A. ⁸⁹ τὴν φωνὴν A. ⁹⁰ κατέψηφίσαντο G. ⁹¹ λέγεις] λοιδορεῖ A. ⁹² μεγάλην A. ⁹³ καὶ μὴν] p. 264. ⁹⁴ λογίζεσθαι G. ⁹⁵ τοιοῦτο om. A.

νου κλήσεως· καὶ παρακλήσεως οὐδὲν ἐστὶν ἕτερον· πλὴν τῆς ἀρετῆς αἰτιάσθαι, δι' ἣν καὶ ἀπόντα ἡσχύνοντο καὶ παρῖναι⁶⁶ λυσιτελεῖν αὐτοῖς ὑπελάμβα-
νον, καὶ τὸ μέγιστον, σφῶν αὐτῶν καταγινώσκειν
μᾶλλον ἤξειον ἢ ἐκείνου. Ὅστε εἰ μὲν αὐτὸν ἐπ' ἐαυ-
τοῦ δεῖ σκοπεῖν, τί δεῖ λέγειν, εἰ τις εἰς ἐκείνον ἐξ-
ῆμαρτεν; εἰ δὲ ἀπὸ τῶν ἄλλων αὐτὸν δεῖ θεωρῆσαι,
διαφερόντως οὗτος⁶⁷ τιμηθεὶς φαίνεται. Ἀλλὰ⁶⁸ μὴ
τοιαῦτα· αὐτίκα γὰρ μᾶλλον ἴσως ἀρμόσει.

[Ἦγουν ἐν τῇ κοινῇ ἀπολογία.]

[695 H.] Ὑπὲρ Μιλτιάδου⁶⁹. — Τὸ Προόμιον.

Περὶ ἧκει⁷⁰ δ' ἡμῖν ὁ λόγος εἰς αὐτὸν τὸν Μιλτιά-
δην, ὃν ἐγὼ μᾶλλον αἰσχυνομένην ἐπαινῶν ἢ φέγων·
οὕτω μοι δοκῶ πάντα ἂν ἔλαττον εἰπεῖν ἢ βούλομαι.
Μιλτιάδης⁷¹ δὲ πάλαι [1281 R.] πεπεικώς ἦν Ἀθη-
ναίους μηδὲνα δεσπότην πλὴν τῶν νόμων ἡγεῖσθαι,
μηδὲ τοῦ καλοῦ καὶ δικαίου μηδὲνα κρεῖττω νομῆσαι
φρόδον, μηδ' οὕτως ἀνάγκην ἰσχυρὰν δι' ἣν προσ-
ῆκειν⁷² γενέσθαι χεῖροσι. Διὰ ταῦτα εἶχεν ὁ τι
χρῆστο αὐτοῖς. Ἀλλ' ὥσπερ οἱ γεωργοὶ πολλοστῶ
μηνὶ τῶν σπερμάτων τὴν ἐπικαρπίαν κομίζονται,
καὶ οὐχ ἅμα τῷ καταβαλεῖν, οὕτω καὶ ἐκείνους
Μιλτιάδης παλαιαῖς ὁμολογίαις κατελιγνῶς εἶχεν ἐν
καιρῷ χρησίμους, οὐκ ἐπὶ τῆς χρείας λαμβάνοντας
τὰ μαθήματα (αἰσχυρῶς⁷³ γὰρ ἂν οὕτω γε χορὸς
ἡγωνίσαστο αὐτῷ⁷⁴), ἀλλ' ἐπὶ τῆς ἐξουσίας εἰς τὴν
χρείαν ἡσυχάζοντες. Οἷον⁷⁵ τοίνυν καὶ Μιλτιάδου
προσεστῶτας τοὺς μὲν ὡς πλείστον τῆς ἐκείνου
δυναμείας ἀπολαύσαι, τοὺς δὲ μέσως· κἀν τῷ
μέσῳ τὸ παραλλὰξ αὐτὸ τίθει. Γένοιτο δ' ἂν τις ἐν
πλήθει καὶ περὶ ὧτα ἀτυγέστερος· οὐ τοι πάντας
οὐδ' ὁ ἥλιος οἶός τέ ἐστι θερμαίνειν, ἀλλ' ἥδη τις
ἐν καθαρῷ τῆς μεσημβρίας ἐβρίγῃσθε, τῆς κατα-
βολῆς ἐπελθοῦσης. Ἀλλ' ἐκείνους⁷⁶ ὁ καιρὸς ὥσ-
περ κῆρυξ ἐκάλει· τῶν Ἑλλήνων τὸν ἀνδρείετατον
καὶ τὸν ἐκ πλείστον τοῖς ἀρίστοις λογισμοῖς ὡμι-
ληκότα, καὶ ὅστις οἶδεν ὅπως δεῖ σῶζειν τε καὶ σώ-
ζεσθαι. Εἰ δ' ὅ⁷⁷ ἀπ' αὐτῶν⁷⁸ τῶν κηρύκων ἀρξάμενοι
καὶ τῆς ἀποκρίσεως προηγόρευον Ἀθηναῖοις ὅτι δεῖ
μελετᾶν τὸν ὑπὲρ τῆς τῶν Ἑλλήνων ἐλευθερίας
ἀγῶνα καὶ μὴ λιπεῖν τὴν τοῦ φρονήματος τάξιν καὶ
οὐ τὰ⁷⁹ ὅπλα ρίψαντας οὐδὲ τοῖς φόβοις εἴξαντας,
ἀλλ' ἀναλαβόντας τὰ ὅπλα καὶ τῶν φόβων κρεῖττους
γενομένους, μᾶλλον δὲ ἕνα τοῦτον φόβον καὶ δεινὸν
καὶ ἀφόρητον νομίσαντας, εἴξει τοῖς χεῖροσι καὶ
παρὰχωρῆσαι τοῦ πατριῶς σχήματος, εἰ ταῦτα λέ-
γοντας καὶ οὕτω παρεσκευασμένους ἤξειον ἀπαντᾶν
ἐπὶ τὴν κρίσιν τὴν περὶ τῶν ὅλων καὶ δέχεσθαι⁸⁰ τὸ
ἐκθρησόμενον ὡς ἐπ' ἀμφοτέρω ὁμοίως κερδανούοντας,
οὐχ ὀρεῖ τίνα ταῦτ' ἔχει διακονίαν ἀγεννή, ἢ πῶς
ἔοικε τοῖς τοῦ κυβερνήτου λογισμοῖς. Ὅρξ⁸¹ ὅσῳ
τὸν κυβερνήτην παρελήλυθε. Καὶ γὰρ τοι ὅσοι μὲν
τοῦτ' ἐπέσιμῃσαν αὐτῷ, σεμνὸν σεμνῶς κείναι, κάλ-
λιστα δὲ πάντων Ἑλλήνων καταλύσαντες τὸν αἰῶνα,

A sunt reveriti, et, ut adesset, e re sua fore existima-
runt, quodque est omnium maximum, seipsos potius
quam illum condemnare maluerunt. Quare sive per
se vir est considerandus, cur, si quid in eum quis
peccavit, recensemus? sive ex aliis, maximos in
eum honores collatos videmus. Sed nondum hæc;
mox enim magis erunt forte congrua.

[Scilicet in communi defensione.]

De Miltiade. — Proœmium.

Nunc autem ad Miltiadem nobis redit oratio, quem
ego laudare potius erubesco quam reprehendere:
ita videor omnia minora quam cupiam dicturus esse.
Miltiades autem jampridem docuerat Athenienses
nullum præter leges agnoscere dominum, nec justo
et injusto potius habere quemquam metum, nec
tam valentem necessitatem propter quam deteriores
fierent. Per justum vero et injustum illis uti poterat.
Sed quemadmodum agricolæ aliquot post mensibus,
non mox post sementem, messem faciunt, et simul
omnia non faciunt, ita Miltiades illo quoque anti-
quis pactis suos cum fecisset, habebat in tempore
paratos, qui non in necessitate operam disciplinis
darent (Iuppiter enim hic se gessisset chorus), sed
per ælium se ad necessitatem comparassent. Qua-
propter etiam sub Miltiade pone alios plurimum ex
illius facultate percepisse, alios mediocriter, atque
in hoc vicissitudinem colloca: nam et in populo
quispiam aures habet surdiores. Quid? quod nec
sol quidem omnes potest calefacere, atque aliquis
meridie serena sub accessionem febris aliquando
riguit. Verum hæc res instar præconis fortissimos
quosque Græcorum evocabat, et qui dudum optimis
consiliis ante 427 a valuisse, ac quomodo ser-
vare servarique deberent, scirent. Sin ab ipsis præ-
conibus ac responso exorsi injunxerunt Athenien-
sibus ut certamen pro Græcorum libertate medita-
rentur, nec gloriam suam projicerent, neque abjectis
armis metui cederent: verum illi resumptis metum
abjicerent, atque hoc potius gravissime metuerent,
ne deteriores nec avitæ dignitati cederent; si hoc
eos modo ad commune de summa rerum certamen
occurrere voluerunt, et eventum exspectare, quasi
in utramque partem felices æque essent futuri, non
video quid in hac re fuerit vilis ministerii, aut
quomodo hæc gubernatoris sint consilio similia?
Vides igitur quanto superet gubernatorem intervallo.
Atque ii quidem quotquot huic paruerunt, magna-
nimi magnifice mortui sunt, et omnium Græcorum
præclarissimam mortem obierunt, sepulcrum pro
virtutis monumento consecuti; et cum sub terra
jaceant, ipsam conservant terram, nec ab ea ser-
vantur, ad Hesiodi appellationem proxime acceden-

VARIE LECTIONES.

⁶⁶ παρῖναι] παρόντα corr. A. ⁶⁷ οὕτως A. ⁶⁸ Ἀλλὰ et mox ἀπολογία om. A. ⁶⁹ ὑπὲρ Μιλτιάδου] μιλ-
τιάδης A. ⁷⁰ Περὶ ἧκει] p. 266. ⁷¹ Μιλτιάδης] p. 270. ⁷² προσῆκει C. ⁷³ αἰσχυρῶς ⁷⁴ αὐτῷ om. A. ⁷⁵ οἷον
p. 274. ⁷⁶ ἀλλ' ἐκείνους] p. 280. ⁷⁷ εἰ δ' p. 281. ⁷⁸ ἀπ' αὐτῶν] ἀπάντων A. ⁷⁹ οὐ τὰ A: αὐτὰ C. ⁸⁰ δέ-
ξασθαι C. ⁸¹ ὁρξ] p. 284.

tes, quam ille ad finem aurei generis usurpavit his A μνημίον τῆς ἀρετῆς τὸν τάφον κεκτημένοι, καὶ ὑπὸ γῆς ὄντες τὴν γῆν φυλάττοντες αὐτὴν, ἀλλ' οὐχ ὑπ' αὐτῆς ἐχόμενοι, τῆς Ἡσιόδου προσθήσεως ἐγγύτατα ἤκοντες μετέχουσιν, ἣν ἐκεῖνος εἰς τὴν τοῦ χρυσοῦ γέ- νους τελευτὴν ἐποίησεν, εἰπὼν·

Divi sub terris sacrique bonique vocantur,

Custodes hominum, depulsoresque malorum (92).

Nam et illos si non divos sed divinos appellaveris, merito possis subterraneos quosdam custodes et conservatores Græcorum, malorum depulsores, et undique optimos dicere : ac regionem non minus tutam præstare, quam in Colono situm Œdipum, aut si cujus alibi sepulcrum vivis prodesse creditur (93). Quid quod artificem esse dicendi Panem Mercurii filium Platonis est dictum. Jam et hoc modestiæ illum signum considera, quodque si vel aureum habuisset animum, non eum potuisset explorare diligentius. Quid? quod existimo Miltiadem etiam, si deorum subiret judicium, omnium calculis absolutum iri, nec, ut Orestes, alteram duntaxat partem consecuturum, nec injuria. Nam ut ille matrem juste occidit, ita hic Græciam juste servavit, nec patriæ modo sed et communi gentis 427b Græcæ naturæ pulcherrime omnium nutrimenti præmia rependit. Cumque singulæ civitates suos habeant generis auctores, hunc merito communem Græci generis auctorem quis dixerit. Quinetiam crimen existimo, quod postea sustinuit, si quid de eo etiam dicendum est, maximum jam esse illius præstantiæ signum. Cunctos enim censebant ipsius virtute superari, nec ubi Miltiades adesset, quidquam vinci, aut capi non posse. Et cum ego qui tam fortis, tam prudens, tam modestus fuit, ac virtutem per totam vitam coluit, adulationis partem sectatum credam? Quique cum reus ageretur, non vulnera iudicibus ostenderit, cum haberet Cimonem : non liberos sustulerit, cum haberet Cimonem : hunc ego adulatorem appellem, atque adulationem fuisse illius demonstrationis ac vitæ scopum dicam? Merito vero non ipsos quis adulari diceret, ac serviliter non ingenue nos gerere, qui, dum alterius aucupemur gratiam, sponte veritatem opprimamus.

Miltiades pro Themistocle. — Exordium.

Restat igitur Themistocles, quem quidem minime decebat e secundis primas ferre, quanquam hoc illi maxime soli contigit. Quin potius quis ab eo sit secandus, difficile, credo, sit inventu. Tanto enim Marathonium illum, aut quocunque eum voles appellare nomine, intervallo superavit omnibus in se cadentibus rebus, quanto Darium Xerxes omni vi-

Οἱ μὲν δαίμονες ἄγροι ὑποχθόνιοι καλεῖσθαι, Ἑσθλοί, ἀλεξίκακοι, φύλακες θνητῶν ἀνθρώπων.

[694 H.] Κάκείνους πλὴν ὅσων οὐ δαίμονας ἀλλὰ δαίμονιους καλῶν, θαρβρόντως ἂν ἔχοις λέγειν⁹² ὑποχθόνιους τινὰς φύλακας καὶ σωτῆρας τῶν ἱλλήνων ἀλεξικάκους καὶ πάντα ἀγαθοὺς, καὶ ῥύεσθαι γε τὴν χῶραν οὐ χειρόν-ῃ τὸν ἐν Κολωνῷ καίμενον Οἰδί- πουν, ἢ εἰ τις ἀλλοθὶ τοῦ τῆς χώρας ἐν καιρῷ τοῖς ζῶσι κείσθαι πεπίστευται. Καὶ μὴν⁹³ τεχνικὸν γε εἶναι περὶ λόγους Πάνα τὸν Ἑρμοῦ Πλάτωνος ἢ φωνῇ. Σκέψαι⁹⁴ δὲ καὶ τοῦτο, ὅπως οὐκ εἰς τῆς ἐκείνου σω- φροσύνης τεκμήριον, καὶ ὅτι, εἰ χρυσὴν ἐτύγχανεν ἔχων τὴν ψυχὴν, οὐκ ἂν αὐτῇ καλλίῳ βάσανον προ- τένηεν. Οἶμαι⁹⁵ δὲ καὶ ἐν θεῶν δικαστηρίῳ κρινό- μενον Μιλτιάδην ἀπάσας ἀποφυγεῖν, οὐχ ὥσπερ τὸν Ὀρέστην φασὶ τὰς ἡμισείας μεταλαβόντα. Εἰκότως· ὁ μὲν γὰρ τὴν μητέρα ἀπέκτεινε δικαίως, ὁ δὲ τὴν Ἑλλάδα ἔσωσε δικαίως, καὶ τὰ τροφεῖα κάλλιστα ἀνθρώπων ἐξέτισεν οὐ μόνον τῇ πατρίδι [1284 R.] ἀλλὰ καὶ τῇ κοινῇ φύσει τοῦ γένους τοῦ Ἑλληνικοῦ. Καὶ γὰρ τοῖς⁹⁶ κατὰ πόλεις μὲν ἄλλους ἄλλοι νομίζουσιν ἀρχηγέτας, κοινὸν δὲ τῆς Ἑλλάδος ἀρχηγέτην ἐκεί- νον δικαίως ἂν τις ἡγοίτο⁹⁷. Νομίζω δ' ἐγωγε καὶ τὴν αἰτίαν, ἣν ὕστερον ἔσχην, εἰ δεῖ τι καὶ περὶ ταύ- της εἰπεῖν, ἥδη μέγιστον σύμβολον εἶναι τοῦ πολλῷ τιμῶν ἄλλων ἐκείνον διανεγκεῖν· ἅπαντας⁹⁸ γὰρ ἡξίουν ἠττάσθαι τῇ ἀρετῇ τῆς ἐκείνου, καὶ μηδὲν ἀήτητον εἶναι μηδ' ἀνάλωτον ὅπου Μιλτιάδης παρ- εῖη. Εἴτ' ἐγὼ τὸν οὕτως ἀνδρεῖον καὶ φρόνιμον καὶ σώφρονα, τὸν διὰ βίου μελετήσαντα ἀρετὴν, τοῦτον κολακείας μορῇ σχολάσαι δοκῶ· τὸν οὐδ' ὅτε ἐκρί- νετο, οὐδὲν πλεον τοῖς δικασταῖς δεῖξαντα τοῦ τραύ- ματος· οὐ θαυράσαντα, οὐ παιδεία ἀναδιδασάμενον, ὄντος αὐτοῦ⁹⁹ Κίμωνος, τοῦτον ἐγὼ κολάκα οὕτως¹⁰⁰ προσεῖπω μεγαλοπρεπῶς¹⁰¹; καὶ τοῦτ' ἦν τὸ κεφάλαιον τῶν ἐκείνῳ πεπολιτευμένων καὶ βεβιωμένων, κολακεία¹⁰²; καὶ πῶς οὐ δικαίως ἂν τις ἡμᾶς αἰετῶν αὐτοῦς κολακεύειν, καὶ διακόνων ἔργον οὐκ ἐλευθέ- ρων ποιεῖν, εἰ τὴν ἐτέρου χάριν διώκοντες τάληθες ἐκόντες διαφθείρομεν;

Ὑπὲρ Θεμιστοκλέους¹⁰³. — Τὸ Προοίμιον.

Δοιπός¹⁰⁴ τοίνυν Θεμιστοκλῆς, ἥμιστα δὲ πάντων ἀξίος ἐκ δευτέρων τὰ πρωτεῖα ἔχειν, εἰ τὰ μάλιστα καὶ τοῦτο αὐτῷ ἐκείνῳ μόνῳ τῶν πάντων ὑπάρξιν φαίνεται· ἀλλὰ μάλλον ὅστις ἐκείνου δευτέρος, τοῦτο ἴσως ἔργον εὐρεῖν. Τοσοῦτ' γὰρ ἡμῖν τὸν Μαραθῶνα, τὸν πάντα, τὸν ὥς βούλει λέγε, τοσοῦτ' δ' οὖν ἐκεί- νον ὑπερεβάλετο πᾶσι τοῖς εἰς αὐτὸν ἐλθοῦσι πῶς

VARIE LECTIONES.

⁹² ἔχοις λέγειν] ἔχειν A. ⁹³ καὶ μὴν] p. 285. ⁹⁴ σκέψαι] p. 288. ⁹⁵ οἶμαι] p. 291. ⁹⁶ καὶ γὰρ τοῖς ἡγοίτο om. A. ⁹⁷ ἅπαντας A : ἅπαντες C. ⁹⁸ αὐτοῦ A. ⁹⁹ οὕτως om. A. ¹⁰⁰ μεγαλοπρεπῶς. ¹⁰¹ κολακεία om. A. ¹⁰² ὑπὲρ Θεμιστοκλέους] μιλτιάδης θεμιστοκλῆς A : Μιλτιάδης ὑπὲρ Θεμιστοκλέους C. ¹⁰³ λοιπός] p. 293.

NOTE.

(92) Hesiodus, lib. 1.

(93) Vide Sophoclis Tragediam.

ἀν εἰποιμι ὁμολογούμενος, ὅσῃ⁹⁹ Σέρξης Δαρεῖον Α
ταῖς παρασκευαῖς ἅπασι δῆλός ἐστιν ὑπερβαλλόμε-
νος. Καὶ μὴν ὁ μὲν τοὺς ὑπάρχους τοῦ βασιλείως, ὁ
δὲ αὐτὸν ἐνὶ κα βασιλεία. Καὶ μετὰ μὲν γε¹⁰⁰ [695 H.]
τὴν Μαραθῶνι μάχην αὐθις¹⁰¹ ἐπιστράτευσσε, μετὰ
δὲ τὴν ἐν Σαλαμῖνι ναυμαχίαν φεύγων ἔρχετο. Πρὸς
μὲν γὰρ ἐκείνην τὴν ἤτταν¹⁰² παρωξύνθη, πρὸς δὲ
ταύτην ἀπείπεν, ὥσθ¹⁰³ ἱκανὸν κέρδος ἡγεῖτο, ἀν
ρωθῇ· ἥδει γὰρ τότε μὲν πολλοτὸν μέρος τῆς πάσης
ἐλθὼν δυνάμει, νῦν δὲ σχεδὸν μετὰ πάντων ἀνθρώ-
πων ἡττώμενος. Μιλτιάδῃ¹⁰⁴ μὲν οὖν εἰς ἐν κεφάλαιον
ἡ τῆς ἀνδρείας ἀπόδειξις ἦκεν, εἰ καὶ τὰ μάλιστα
ἐχρήτο αὐτῇ παρὰ πᾶσαν τὴν πολιτείαν. Θεμιστο-
κλέα δὲ αἰετὰ τὰ δευτέρα τῶν προτέρων μείζονα ἐξ-
εδέχετο, καὶ τὸ τῆς παροιμίας αὐτῷ περιεστῆκει· τὸ
μὲν γὰρ ἔλιπεν αὐτὸν κύμα, τὸ δὲ ἐγκατελαμβάνεν,
ἕως διεξῆλθε διὰ τῶν τριχυμῶν νικῶν. Τί οὖν¹⁰⁵ κω-
λύει δεῖξαι διὰ βραχείων ἐν ποίοις τισὶ πράγμασι
ποῖός τις ἦν ὁ Θεμιστοκλῆς; Καίτοι τοῦτο¹⁰⁶ γὰρ οὐδὲν
ἴσως προύργου. Ἄ γὰρ οὐκ ἔστιν ἐνδείξασθαι τῷ
λόγῳ, πῶς ἂν τις ἐκ τούτων ἐκείνων θεωρήσειε; πλὴν
εἰ τοῦτό γε αὐτὸ ἐνθυμηθεῖς, ὅτι ὑπὲρ ὧν οὐδ' εἰπεῖν
οὐ βούλεται τις ἐγγραφεῖ, ταῦτ' ἐκείνος μετεχειρί-
σεν· ὡς ἐβούλετο. Δέξα¹⁰⁷ μὲν γὰρ ἐξῆς ἑτῇ δότινεν
ἅπαντα ἡπειρος, φιλονεικούντες ἅπαντες ἄνθρωποι
δίκαν τῆς Μαραθῶνι μάχης λαβεῖν· ἡτοιμάζετο δὲ
ἐκ πάσης γῆς καὶ θαλάττης πάντα. Αἰγύπτου δὲ
ἀποστάσης¹⁰⁸ ἐν τῷ διὰ μέσου βασιλεὺς οὐδὲν σπου-
δάσας αὐθις ἦν ἐν τοῖς αὐτοῖς· οὕτω βράδιος ἐκείνην
παρεστῆσατο. Δεκάτῃ δὲ ἔτει συνῆλθον ἐσχατια¹⁰⁹
πᾶσαι καὶ γένη πάντα, [1285 R.] ὥσπερ μετανιστα-
μένη· ἐτέρωσε τῆς οἰκουμένης, καὶ βασιλεὺς ἀπῆει
θεδοικῶς μὴ οὐ δέξατο τὸ πλῆθος ἡ Ἑλλάς, ὥσπερ
ἀρχὴ τῆς πάσης¹¹⁰ τοῦ στρατοπέδου γινόμενος,
καθὼς βούλοιντο, αἰετὰ. Καὶ οὐ¹¹¹ τοσοῦτόν γ' ἂν¹¹² αὐτοὺς
ἡ τοῦ ἡλίου συμβᾶσα ἐκλειψίς ἐξέπληξεν, ὅσον ἡ τῆς
γῆς καὶ θαλάττης ἐκλειψίς γινομένη πρὸς τὴν τοῦ
βασιλείως, ἐμοὶ δοκεῖν, ἐπιθυμίαν μᾶλλον ἢ χρεῖαν.
Πρὸς δὲ¹¹³ τοῦτοις τελεῖη μὲν ψυχοδομεῖτο, ὅπως ἀρι-
στομῶν κατὰ μύριους, ὁ δὲ ἡλῖος συνεχρόπτετο τοῖς
τοξεύμασιν, ἦν δὲ πλῆρης ἡ μὲν θάλαττα νεῶν, ἡ
δὲ γῆ πεζῶν, ὁ δὲ ἀήρ βελῶν. Παρεῖναι δὲ καὶ μέλ-
λειν ἴσον ἦν, ὥστε ἔχσθαι πάντας· πάντα δὲ ὥσπερ
τοῦ Ποσειδῶνος κατιόντος ἐσείετο. Πάντα¹¹⁴ δὲ τὰ
ἐπίνοντα Θεμιστοκλῆς εἰς ἐαυτὸν ἀναδεξάμενος, καὶ
τὴν αὐτοῦ γνώμην ὑποθεῖς ἀντ' ἄλλου τοῦ φυλακτη-
ρίου, καὶ μόνος ὀρθοῖς τοῖς ὀφθαλμοῖς ἀντιστῶν
ἅπασι καὶ τοῖς παροῦσι καὶ τοῖς ἐπιούσι πράγμασι,
καὶ¹¹⁵ οὐκ ἀποστραφεῖς ὥσπερ οἱ πρὸς τὸν ἡλίον
βλέποντες, ὁ πᾶσι μικροῦ δεῖν συνέβη τοῖς τότε, οὐκ
ἀν εἰποιμι ὡς οὐκ ἔψευσε τῆς ἐλπίδος τοὺς Ἑλλη-
νας, ἀλλὰ καὶ πολὺ τὴν προσδοκίαν ἐνήλλαξεν αὐτοῖς.
Οὐδὲν γὰρ τῶν ἐσχάτων ὁ τι οὐ πέισσθαι¹¹⁶ τῶν
πυλῶν νομίζοντων, καὶ βλέπόντων¹¹⁷ εἰς αἰσχροῦς

cisse apparatu creditur. Atque ille quidem regis
praefectos, hic ipsum vicit regem, qui post Mara-
thoniam pugnam alterum adduxit exercitum, post
Salamina in fugam se dedit. Nam ut illa clade
excitatus, ita hac ad desperationem fuit reductus,
sic ut salutem in lucro poneret. Sciebat enim tum
quidem eximiam copiarum suarum advenisse par-
tem: nunc autem se cum omnibus prope hominibus
esse devictum. Ac Miltiadis quidem fortitudo in
unum incidit negotium, licet ea in omni uteretur
administratione; Themistoclem vero posteriora sem-
per prioribus excipiebant majora, et, ut est in prover-
bio, alius 428^a eum relinquebat fluctus, alius
comprehendebat, donec per undas decumanas victor
evasit. Quid ergo vetat quominus breviter ostenda-
B mus qualibus in rebus qualem se Themistocles exhi-
buerit? At hoc nihil ad rem fortassis faciet. Nam
quae nemo verbis posset complecti quomodo quis
illum ex iis cernat? Nisi si hoc cogitabit quae nemo
posset pro arbitrio dicere, haec eum pro arbitrio
gessisse. Etenim decem annis tota parturiebat
continens, cum singuli homines Marathoniam pu-
gnam studerent ulcisci, omnisque apparatus ex
omni terra marique cogebatur. Cum autem Aegy-
ptius interea defecisset, rex ea facile ad deditio-
nem coacta, rursus ad eadem redibat. Decimo
demum anno regiones ac gentes omnes conven-
runt, quasi in alium locum terra migraret, ac me-
tuebatur rex, ne non caperet omnes Graecia, et quai-
cunque volebat castrorum partem, quasi toti impe-
raret orbi, occupabat. Nec eos tantum solis perter-
ruit, quantum maris ac terrae defectus, ad cupidita-
tem potius, ut arbitror, quam usum regis procuratus.
Deinde muri extruebantur, ut simul decies mille
numeraret viros; sol autem telis obtegebatur, ac
mare navibus, terra militibus, aer jaculis erat plu-
nus. Praesentia quoque et futura eodem habebantur
loco, sic ut omnes tenerentur, omniaque tanquam
Neptuno descendente commoverentur. Themistocles
cum in se suscepisset omnia, suumque consilium
propugnaculi instar constitueret, et solus rectis
oculis, tum praesentibus omnibus, tum futuris rebus
obstitisset, nec ut ii qui solem aspiciunt, se aver-
tisset, quod omnibus praepemodum acciderat, non
modo Graecorum spem non fessellit, sed et exspe-
ctationem magnopere mutavit. Nam cum plerique
nihil non extremum se perpessuros crederent, et
ad turpes rationes ac difficilia perugia se confer-
rent, tantam fecit rerum mutationem, ut si quis eos
discessum Barbarorum interrogasset, num nec illos
bellum intulisse, nec se res eas gessisse, eaque di-
crimina 428^b subivisse vellent, mortem sibi omnia
potius, quam ut ista non peregissent, optaturi
fuissent.

VARIAE LECTIONES.

⁹⁹ ὅσῃ ὡς ὁ Α. ¹⁰⁰ γε om. Α. ¹⁰¹ αὐθις οὐδεὶς Α. ¹⁰² τὴν ἤτταν om. Α. ¹⁰³ ὥσθ ὡς Α. ¹⁰⁴ Μιλτιάδῃ
p. 294. ¹⁰⁵ τί οὖν p. 296. ¹⁰⁶ τοῦτο om. Α. ¹⁰⁷ μετεχειρίζετο Α. ¹⁰⁸ δέξα — ἑτῇ δεκάτῃ — ἔπει Α.
¹⁰⁹ ἀποστάσης ἀπάσης Α. ¹¹⁰ πάσης om. Α. ¹¹¹ καὶ οὐ p. 297. ¹¹² γ' ἂν om. Α. ¹¹³ δὲ adf. Α. ¹¹⁴ πάντα δὲ
p. 299. ¹¹⁵ καὶ ante οὐκ om. Α. ¹¹⁶ πέισσθαι πέισονται Α. ¹¹⁷ βλέπόντων.

μηχανὰς καὶ ἀπόρους καταφυγὰς ¹⁵, τοσοῦτον μετέστησε τὰ πράγματα ὥστε, εἰ τις ὑστερον αὐτοῦ; ἀπελθόντων τῶν βαρβάρων ἤρτο εἰ ἐβούλοντο ¹⁶ ἂν μὴτ' ἐκείνους ἐπιστρατεύσαι μῆτε σφίσι ταῦτα πει-
πᾶσθαι μῆτε τοὺς κινδύνους σφίσι μὴδὲ ¹⁷ τὰς πράξεις [696 H.] γεγενῆσθαι, θεθνάναι πάντας ἂν εἴπειν
ἐθέλειν ¹⁸ μᾶλλον ἢ ταῦτα ἀπραχτα αὐτοῖς εἶναι.

[Parum abesse, fere, propemodum, propius fa-
ctum est nihil, non procul erat, non procul dixero,
ut ita dicam, ut dictum videatur, ut id dictum di-
cam, parum abesse, parum abest quin dicam, tan-
tum non.]

Usque eo non spem tantum, etiam qui longissime
speraverunt, sed et volūm fere omnium superavit.
Dic enim per deos (aut alius sermoni succedat!)
quid facere tum Themistoclem oportuerit, in eo
rerum statu? Utrum convocatis Atheniensibus, de
ideis disserere, ac quid esset ipsum justum, et
ipsum honestum docere, quidque semper esset,
nec ullum haberet ortum? Ac cito eos et ortus, ac
natura et omnia defecissent? An id unde primum
fortitudo sit et ignavia dicta, querere, et utrum
fluereut an non omnia: an male res suas fluere
comperissent? Verum quid omnino dicendum aut
faciendum erat? Hæc enim tertia jam interrogatio,
quasi tessera, profertur. Unde vero Themistoclem
examinabimus, utrum revera consiliarius, præfec-
tus ac dux fuerit, an aliud mereatur nomen? Atqui
est alterutrum necesse, ut vel res ab eo gestas quis
reprehendat, vel quid quod faciendum fuerat omise-
rit, prælata honestati voluptate ac facilitate, osten-
dat. Et quanquam prudentiam res gestas subse-
quentem, et in otio factas reprehensiones, non esse
magni momenti tradunt; tamen etiam hoc conce-
dam, ac si quis vel factum melius, vel sermones
præstantiores, vel consilium justius adhiberi potuisse
ostenderit, vel omnibus utilius per quod ipse in-
stituitur, ipse crimen in me suscipiam.

ἢ τοῖς πᾶσι βελτίω δεῖξῃ τότε ἐγχαρούσαν, παρ' ἣν
ρονομεῖν.

[Vel sic dicas: Non esse magni momenti dicunt.
Multa enim quæ studio ac meditatione bene con-
sueti apparuerunt, suo tempore malorum causæ
fuisse visæ sunt. Vel etiam sic: Multa enim in
consiliis iudicata recta esse, exsequendo damna attule-
runt: similiaque non plura alia, sed talia nunquam,
eaque manifeste malefacta, neque consueta arcu-
satis, non magnam præbeant licentiam loquendi. Vel
sic: Accusati non satis consuete facere videantur,
si hic 429a pro se causam dicant. Etenim quo-
modo consentient cum gestis non recte præcedenti-
bus tanquam bene. In his enim inerat necessitas
unde processit enthymema, in illis vero necessitas
nulla, et epicheirematismis substantiam consti-
tuit.]

Ipsæ qui sciebat futurum, si summum jus quæren-
rent, et de principatu contenderent, ut pessum irent
omnia, nec quid agerent scire possent: ipse, in-
quam, Atheniensibus persuaserit, ut sese submitte-
rent, ac Lacedæmoniis in præsentia principatum
concederent, eundem seipsi a volentibus Græcis

A [Μικροῦ δεῖν, παρ' ὀλίγον, σχεδόν, ἐγγὺς ἦκεν, οὐ
πορῶν ἦν, οὐ πόρ' ὧ εἰπεῖν, ὥς εἴπειν, ὥς ἐπος φα-
ναί, ὥς τὸ ἐπος φάναι, ὀλίγου δεῖν, ὀλίγου δέω φα-
ναί, μόνον οὐχί.]

Οὕτως οὐ μόνον τὰς ἐλπίδας, ὅτοι γε καὶ ¹⁹ τὰ μῆ-
κιστα ἤλπισαν αὐτῶν, ἀλλὰ καὶ τὰς εὐχὰς τῶν πλεί-
στων ὑπερεβάλλετο. Εἰπέ ²⁰ γάρ, "ὦ πρὸς τῶν θεῶν!
Εἰ δὲ μὴ ἄλλος τις κληρονομεῖται τοῦ λόγου, λεγέτω.
δεικνύτω, τί χρὴν πράττειν τὸν Θεμιστοκλέα τότε
καὶ πῶς χρῆσασθαι τοῖς παροῦσι; Πότερον εἰς τὴν
Πνύκα συλλέξαντα Ἀθηναίους περὶ τῶν ἰδεῶν αὐτοῖς
διαλέγεσθαι, καὶ διδάσκειν τί αὐτοδίκαιον καὶ τί
αὐτοκαλὸν, καὶ τί τὸ ὃν μὲν δεῖ, γένεσιν δὲ οὐκ
ἔχον; ταχέως μὲντ' ἂν αὐτοῦς καὶ γένεσις καὶ τὸ
εἶναι καὶ πάντα ἐπέλιπεν. Ἀλλ' ὅθεν ἀνδρεία τὸ
B πρῶτον ²¹ ἐκλήθη καὶ ὅθεν δειλία, ζητεῖν, καὶ πότε-
ρον βεῖ τὰ πάντα ἢ οὐ; "Ἐγνώσαν μὲντ' ἂν κακῶς
βέοντα τὰ πάντα αὐτοῖς. Ἀλλὰ τί μὴν ὅμως εἶδει
λέγειν ἢ ποιεῖν; τρίτον γὰρ εἶδη αὐτὸ τὸ ἐρώτημα
ὥσπερ σύνθημα περιήκει. Πόθεν ἐξετάσομεν τὸν
Θεμιστοκλέα; πότε ²² σύμβουλος τῷ ὄντι καὶ προ-
στάτης καὶ ἡγεμὼν ἦν, ἢ τί καὶ ἄλλο πρέπον ἀκού-
σαι ²³; καὶ μὴν δεῖ ²⁴ γε δεῖν ²⁵ ὁσέρον, ἢ τὰ
πραχθέντα ὑπ' αὐτοῦ μέψασθαι τίνα ἔχει, ἢ δεῖξαι
τί δέον πράξαι παρέλιπε, τὸ βῆρον καὶ ἴδιον ²⁶ ἀντὶ
τοῦ καλοῦ προελόμενος. Καίτοι τὴν γε ὑστερον τῶν
πραγμάτων σοφίαν καὶ τοὺς ἐπὶ τῆς ἀδελφας ἐλέγχους
οὐδὲν ἔχειν λαμπρόν φασιν οὐδ' ὑπερήφανον. "Ἐγὼ
δ' οὖν καὶ τοῦτο συγχωρῶ, κἂν τις ἀμείνω τινὰ
πράξιν ἢ λόγους βελτίους ἢ προαίρεσιν δικαιοτέραν
ἐκείνος ἐνεστήσατο, ἔτοιμος αὐτὸς τῆς αἰτίας κλη-
ρονομεῖν.

C [1288 R.] ["Ἡ οὕτως ἐρεῖς: Οὐδὲν φασὶ λαμπρὸν
οὐδ' ὑπερήφανον· πολλὰ γὰρ ἂ κατὰ μελέτην ἔδοξεν
ἀριστα βουλευέσθαι, ἐπὶ τῶν καιρῶν ἰδεῖσθαι τῶν
ἀτυχημάτων αἰτία φανέντα. "Ἡ καὶ οὕτω. Πολλὰ
γὰρ ἐν ταῖς βουλαῖς τὴν κρίσιν τοῦ νικᾶν λαβόντα,
ἐπὶ τῇ χρᾷ τὴν αἰτίαν ἀπηνέγκατο τῆς ἀτυχίας
καὶ οὐκ ὀλίγα ἄλλα τοιαῦτα. Ἀλλὰ μὴ ποτε τὰ ²⁷
τοιαῦτα καὶ τὰ περιφανῶς οὐκ εὖ πεπραγμένα οὐδὲ
βεβουλευμένα τοῖς αἰτιωμένοις οὐ πολλὴν παρέχοι
τὴν παρρησίαν. "Ἡ οὕτω. Τοῖς αἰτιωμένοις δόξειεν
ἂν εἰς οὐκ εὐλόγον ποιεῖν ἀποδίδειν αἰτιολογίαν·
ἀλλὰ γὰρ πῶς ἀπαντήσει ταῦτα τοῖς μὴ ὀρθῶς προελ-
θοῦσιν, ὥσπερ τοῖς οὐ φαύλως. "Ἐν ἐκείνοις μὲν γὰρ
ἐντὶ τὸ δέον, ἐξ οὗ προήγετο τὸ ἐνθύμημα· ἐν του-
τοις δὲ τὸ μὴ δέον προφανόμενον καὶ αὐτὴν ἐπέχει
τὴν γένεσιν τοῦ ἐπιχειρήματος.]

Συνιδὼν ²⁸ ἐκείνος ὁ πάντα ἄριστος; ὥ; εἰ τὸ δι-
καιον ἀκριβῶς ἐξετάζοι καὶ στάσις ἐγγιγνέοιτο ²⁹ ὑπὲρ
D τῆς ἡγεμονίας, ἅπαντα ἀπολείπει κακῶς καὶ οὐχ
ἐξοῦσιν ὃ τι χρῆσονται, παῖθει τοὺς Ἀθηναίους
ὕψισθαι καὶ συγχωρῆσαι τοῖς Λακεδαιμονίοις ἐν
τῷ τότε τὴν ἡγεμονίαν ³⁰, ὑποσχόμενος παρ' ἐκόντων

VARIE LECTIONES.

¹⁵ καταφυγὰ, om. A. ¹⁶ ἐβούλοντο βούλονται A. ¹⁷ μὴδὲ A: μῆτε C. ¹⁸ ἐθέλειν] ἂν A. ¹⁹ καὶ om. A.
²⁰ εἰπέ] φ. 300. ²¹ τὸ πρῶτον om. A. ²² πότε. ²³ ἀκούσαι om. A. ²⁴ δεῖ om. A. ²⁵ δεῖν γε A. ²⁶ καὶ
ἴδιον] ἴδιον A. ²⁷ τὰ add. A. ²⁸ συνιδὼν] p. 310. ²⁹ ἐγγιγνέται A. ³⁰ ἐν τῷ τότε τὴν ἡγεμονίαν om. A.

αὐτοῖς τῶν Ἑλλήνων αὐτὴν ^α ἀνακτήσασθαι· καὶ οὐκ ἐψεύσατο. Σχεδὸν [697 H.] δέ τι καὶ τούνομα τῆς ἡγεμονίας, ἀλλ' οὐκ αὐτὴν ἐπεισε παρῆναι, ἐπεὶ τό γε ἀληθές· εἰπεῖν, αὐτοῖς μὲν τὴν ἡγεμονίαν, ἐκείνοις δὲ τὴν ἐπωθυμίαν ἀνέθεσαν, καὶ περιεγένετο αὐτοῖς, ἄνευ τῆς σωτηρίας τῆς κοινῆς καὶ τοῦ ^β τῶν μὲν πολεμίων ἀνδρείας τῶν δὲ συμμάχων πραότητι κρατῆσαι, καὶ τὸ σῆμα τῷ παντὶ κάλλιον καὶ σεμνότερον ἡγεμόνων γὰρ ἡγεμόνες κατέστησαν. Τοῦτο ^γ τὸ ψήφισμα οὐ κόλαξ (ἐμοὶ δοκεῖν) ἄνθρωπος, οὐδὲ κάτω βλέπων, οὐδ' ὑποπεπτωκὸς τοῖς ἀκούουσιν, ἀλλὰ θεῶν τις διὰ τῆς Θεμιστοκλέους γλώσσης· ἐφθέγγετο. Ὅστε ὁρῶν μὲν αὐτοὺς θαυμάζοντας, ἀκούων δὲ παίδων καὶ γυναικῶν ποτινωμένων, εἴ τι δὲ ὑπολειπομένων τινῶν ἀναγκαίως, παραπλησίον δὲ μάλιστά πως ὕντο· ὥσπερ ἂν εἰ ἐαλωκυίας τῆς πόλεως κατὰ κράτος, εἰκότως (τὸ μὲν γὰρ μέλλον ἦν ἄπασιν ἐν ἀφανεί, λεπτήν καὶ ἄπιστον ἔχον τὴν ἐλπίδα, τὰ δὲ παρόντα στέρησις πόλεως καὶ κτημάτων καὶ διαίτης· ἀπάσης· τῆς πρότερον), παραλαβὼν αὐτοὺς ὥσπερ παῖδας ^δ, ἀτρεμεΐζουση τούτους ἐξῆγε τῇ ψυχῇ καὶ τοῖς λογισμοῖς ἐστῶσιν, οὐ μόνον τοῖς ὀφθαλμοῖς.

Οὐκοῦν ^ε δεινὸν, ὧ γῇ καὶ θεοῖ καὶ λόγων καὶ ἔργων ἡγεμόνες! (ἐξάγομαι γὰρ εἰπεῖν) Σωκράτη μὲν καὶ τῆς φυγῆς ἐπαινεῖν, καὶ φάσκειν ἐκείνων ἀναχωρεῖν κάλλιον Λάχηςτος, Θεμιστοκλέα δὲ, ὅς ^ς δῶκεν, οὐ φεύγων τοὺς πολεμίους τὴν ἀνδρείαν ἐπεδείκνυτο, καὶ οὐ τῆς ἀρετῆς ἀπέλαυσεν ^ζ ἅπασα ἡ Ἑλλάς, ἃ τῆς δευτέρας καὶ τῆς ἀναδουρίας ἐστὶν ὀνόματα, τούτοις καλοῦντο μὴ φροντίζειν; Ὅς καὶ ὅτ' ἂν Εὐβοίας ἀνεχώρει νενικηκώς, τοιαῦτα τὰν ^η μέσῃ διαπράττετο, οἷα ἂν οὐδεὶς πω τῶν ἐπιειχομένων ὅπως οὖν ^θ ἀπελθεῖν. Εἴτα λέγεις ὡς οὐ πολλοὺ τινος ἡ σωτηρία ἄξιον. Τί οὖν κωλύει καὶ τοῖς σωτῆραι θεοῖς, οἳ καὶ καθ' ἕνα ἡμᾶς σώσουσι καὶ τότε ἐκεῖνα κατεργάσασθαι τοῖς Ἑλλήσι παρέσχον. Ἄλλ' ἐγὼ μὲν ἐάσω τὸ βλάσφημον· ὑπονοεῖν δὲ ἐστὶ τό γε ἐκ τοῦ λόγου συμβαίνειν. Ἡ ποῦ ^ι σφόδρα ἂν τι δόξαιε λέγειν.

[1289 R.] Ἀντὶ τοῦ οὐδαμῶς μὲν παραλαμβάνεται τὸ ἡ ποῦ· ἐνταῦθα δὲ ὁ Ἀρεστείδης ἀντὶ τοῦ πολλῷ πλεόν ἔλαθεν. Εἰρωνικῶς δὲ τὸ πολλῷ πλεόν εἰπεν, οἷον οὐδ' ὅλως. Καὶ πολλάκις οὕτω τῷ ἡ ποῦ ἀντὶ τοῦ πολλῷ πλεόν χρῆται, μέλλον δὲ σχεδὸν ἀεὶ.

Καὶ μὴν ^κ οὐχ ὅμοιον ἐν μέσῃ τῇ θαλάσῃ ^λ περὶ τῶν ἐν τῷ πλοίῳ λέγειν καὶ τὴν εὐφυχίαν τὴν ^μ αὐτοῦ δεῖκνυναί, καὶ καθήμενον ἔξω τῆς ζάλης ὑπὸ τῷ ^ν τεχνίῳ· ἃ ^ξ Πλάτων παντὸς μέλλον καλῶς εἰδώς ἐκὼν ὑπερβαίνει, καὶ κατηγορεῖ Θεμιστοκλέους ἐμβιδάσαντος Ἀθηναίους εἰς τὰς τριήρεις.

Παροιμία· τάττεται δὲ ἐπὶ τῶν ἄλλων ἀντ' ἄλλων ποιοῦντων ἢ ἐμμένων. Παρήκται δὲ ἀπὸ τοῦ τὸν Πρίαμον καὶ τὴν Ἑλένην ἐκ τοῦ τεύχους θεωροῦντας ^ο τοῖς Ἑλληνας περὶ αὐτῶν διαλέγεσθαι ^π.

A recuperaturum pollicitus. Nec vero fidem fefellit, ac nomen potius fere principatus, quam ipsam jussit imperium concedere. Nam si rem spectemus ipsam, sibi imperium, illis nomen detulerunt, ac præter communem salutem, et cum hostes fortitudine, tum socios mansuetudine superatos, dignitatem quoque præclarissimam sunt et augustissimam consecuti, quandoquidem ducum duces erant redditi. Hoc enictum non adulator, quantum judico, nec qui oculos demitteret, aut auditoribus se submitteret, sed eorum aliquis per Themistoclis os protulit. Cum videret ipsos lacrymantes, audiret liberos ac mulieres quiritantes, aliquot necessario relinqueret, ac videretur urbs propemodum vi capta, merito (nam et futura erant omnibus incerta, parvaque spe atque infida subnixæ, et præsens rerum status, amissionem urbis, bonorum vitæque totius prioris continebat.) Eosque tanquam pueros firmo animo et cogitationibus, non oculis tantum stantibus deducebat.

Nonne ergo indignum est, o terra, ac dii, dictorum factorumque duces (nec enim cohibere me possum) Socratem fugientem laudare, eumque Lachete honestius discessisse dicere; Themistoclem autem, qui fugandis hostibus, non fugiendis fortitudinem piam declarabat, ejusque virtutis fructum tota percepit Græcia ignaviæ ac mollietiei nomine tam facile donare? Qui etiam ex Eubœa victor intercedeabat, ea gessit interea, quæ nemo unquam aliorum ad fugam festinantium. Et ais non esse ^{429b} magni admodum pretii salutem. Quin ergo diis etiam servatoribus, qui et singulatim nos conservant, et earum rerum ferendarum Græcis tunc auctores fuerunt. Verum omittam maleficionem: quid autem consequatur, difficilius est conjicere ex oratione, quam explicare.

[Ἡ ποῦ pro οὐδαμῶς capitur, hic autem Aristides pro πολλῷ πλεόν accepit. Ironice vero dixit πολλῷ πλεόν, velut non prorsus. Et sic sæpe ἦπον pro πολλῷ πλεόν utitur, quin fere semper.]

D Jam aliud est in mari medio de re nautica disserere, suamque ostendere fortitudinem, aliud extra tempestatem ad parietem sedentem. Quæ cum Plato probe sciat, sponte negligit, et Themistoclem accusat, qui Athenienses in triremes compulerit.

[Proverbium: Dicitur in eos qui aliud pro alio faciunt aut permittunt. Ortum a Priamo et Helena, qui e muris Græcos de se disserentes videbant.]

VARIE LECTIONES.

^α αὐτὴν] ταύτην. ^β καὶ τοῦ A: τὸς. ^γ τοῦτο] p. 517. ^δ καὶ παραλαβὼν αὐτοὺς ὥσπερ παῖδας om. A. ^ε οὐκοῦν] p. 524. ^ς ὅς A: ὡςς. ^ζ ἀπῆλυσενς. ^η τὰν A: ἐνς. ^θ ὅπως οὖν ἀπελθεῖν om. A. ^ι ἡ ποῦ] p. 526. ^κ καὶ μὴν] p. 555. ^λ θαλάττῃ A. ^μ τὴν ante αὐτοῦ om. A. ^ν τῷ om. A. ^ξ εἰ. ^ο libri θεωροῦντας. ^π διαλέγεσθαι om. A, proverbii explicatione infra post Ἑλένην v. 59 posita.

Ego vero, siquidem vincere quis posset, ut non a se servaret prius, aliquid a te dici putarem; cum autem vel navali prælio vincendum, vel terrestri pereundum fuerit, quæ hæc fuisset philosophia, cum liceat magnificentissime servari, temere mori? Ac prorsus equidem non intelligo, cur terrestris victoria pulchra sit, turpis marina, vel cassis atque eorum magni sint pretii rudentes ac remi nullius.

[Deest δὲ νομίζειν. Κρανίαν, pro galea dicit; βύρσαν vero pro armis, quod corio tegerentur; νῆμα, funes, κώπας vero, ligna necessaria ad remos.]

Sin tota erat occupata terra, exercitus instar maris inundabat, omnia diripiebantur, nec vel respicere licebat. Verum in angustia non Peloponensi modo, sed etiam spei sedebant, nec usque vel terrarum vel maris futuri credebantur, cur ita de Achivis ex turre iudicamus.

[Proverbium: ut Priamus et Helena ex muris.]

Solus porro vel inter paucos admodum videtur hoc dictum Themistocles comprobasse, 430a quod cum Alcæus poeta protulisset olim, multi postea usurparunt: non lapides, non ligna, nec fabrorum artem civitates efficere: sed ubi viri sunt, qui se ipsos servare norint, ibidem et urbes esse et moenia. Ita si suo duntaxat consilio his in rebus usus esset Themistocles, cur quis diceret ab illo fuisse accusatum? Cum autem deus quoque idem jusserit, quid consequatur, ut equidem vereor dicere: ita quivis facile intelligit. Themistocles certe prorsus absolvitur. Ilunc enim si solverit nodum, Donec tribuant honores Apollini, juxta Delphicum tripodem, quem de Barbaris dedicarunt Græci, stantis. Ac deus quidem divinam vocavit Salaminem, quippe ad quam majora quam pro viribus humanis erant facta peragenda. Plato autem horum auctorem; quique Salaminem illos deduxit, Græcis nocuisse dicit, nec iis qui voluptati plebis subservirent, meliorem prorsus exstitisse. Quare cum post navale prælium essent omnes in Isthmum collecti, et ex arca Neptuni de principatu sententiam ferrent, quamvis in ea liceat aliquam ingrati animi turpitudinem Græcorum accusare, possumus tamen de cætero gratum animum laudare, ac pro Themistocle suscipere. Cum enim seipsum quisque primo posuisset loco, secundum omnes pronuntiarunt Themistoclem. Ergo de principatu sententia, ex eo quod est omnibus in natura situm ut neminem quis magis quam se diligat, praveniebat, ideoque nec

Ἔγω δ', εἰ μὲν ἦν ἕτερον τρόπον νικῆσαι ἢ καὶ σωθῆναι τὸ πρῶτον, τάχα ἂν τι [698 H.] τούτους φμην τοὺς λόγους εἶναι. Ὅτε δ' ἦν αἰρεσις ἢ ναυμαχοῦντας κρατεῖν ἢ κατὰ γῆν ἀπολωλέναι, πῶς ἦν ἴσον ἢ τίς ἡ θαυμαστὴ φιλοσοφία τεθνάναι μάτην, ἐξὸν μετὰ τῆς μεγίστης εὐδοξίας σωθῆναι; ἀρχὴν δ' ἔγωγε οὐκ ἐπινοῶ τοῦ διακρίνεται κατὰ γῆν μὲν νικῆσαι καλὸν εἶναι, ἐν θαλάττῃ δ' αἰσχροῦν, ἢ τὴν μὲν κρανίαν καὶ τὴν βύρσαν πολλοῦ τινοῦ ἀξίαν εἶναι, τὰ δὲ νῆμα καὶ τοὺς κώπας τοῦ μῆδενός.

Λαίπει τὸ δὲ νομίζειν. Κρανίαν τὴν περικεφαλαίαν λέγει, βύρσαν δὲ τὸ ὅπλον παρὰ τὸ ἔχειν βύρσαν περὶ αὐτόν, νῆμα δὲ τὰ σχοινία, κώπας δὲ τὰ ξύλα τὰ πρὸς κώπας ἐπιτιθέμενα.

Εἰ δ' ἅπαντα μὲν ἡ γῆ κατείληπτο, ἐπέρβει δὲ ὥσπερ θαλάττης ἐπίκλυσις ἡ στρατιὰ, πάντα δὲ ἀρδὴν ἀντηπάξεται, ἀναδύσειεν δὲ οὐκ ἦν, ἀλλ' ἐν τοῖς στενοῖς οὐ τῆς Πελοποννήσου μόνον, ἀλλὰ καὶ τῶν ἐλπίδων ἐκάθηντο, ἀπέκειτο δὲ μήτε γῆς μήτε θαλάττης εἶναι μηδαμῶς, τί ταῦτα τοὺς Ἀχαιοὺς ἀπὸ τοῦ πύργου κρίνομεν;

Ἡ Παροιμία· ὥσπερ ὁ Πρίαμος ἐκ τοῦ τείχους; καὶ Ἑλένη.

Μόνος δὲ μοι δοκεῖ πάντων ἀνθρώπων ἡ κομιδὴ γε ἐν ὀλίγοις δεῖξαι Θεμιστοκλῆς ἀληθῆ τὸν λόγον ὄντα, ὃν πάλαι μὲν Ἀλκαῖος· ὁ ποιητὴς εἶπεν, ὕστερον δὲ οἱ πολλοὶ παραλαβόντες ἐχρήσαντο, ὡς· ἀρα οὐ λίθος οὐδὲ ξύλα οὐδὲ τέχνην τεκτόνων αἱ πόλεις εἶεν, ἀλλ' ὅπου ποτ' ἂν ὦσιν ἄνδρες αὐτοὺς σώξαι εἰδότες, ἐνταῦθα καὶ τείχη καὶ πόλεις. Εἰ μὲν οὖν αὐτοῦ γνώμη μόνον περὶ τούτων ἐκίχρητο Θεμιστοκλῆς, ἐκείνου τις ἂν εἶπεν αὐτὸν τὴν κατηγορίαν πεποιθῆσθαι· ἐπεὶ δὲ καὶ θεὸς ταῦτα ἀνελὼν φαίνεται, ἐγὼ μὲν ὀκνῶ λέγειν, πᾶς δ' ἂν τις συνή· τὸ λοιπὸν δ' ὅς οὖν Θεμιστοκλῆς λαμπρῶς ἀποφεύγει τὴν αἰτίαν. Τοῦτ' γὰρ ἐν μοι τῆς ἀπορίας διαλύσαντες σταθῆτωσαν παρὰ τὴν τρίποδα τὸν ἐν Δελφοῖς· Ἔως ἔγχευσαν τιμὰς τὰς αὐτὰς τῷ Ἀπόλλωνι. Ὅν οἱ Ἕλληνες ἀπὸ τῶν Βαρβάρων ἀνέστησαν. Ἔως ἐκ τοῦ τοῦ Βαρβάρους καταπολεμήσαι καὶ τὰ ἐκείνων λαβεῖν. Ὅ μὲν τοίνυν θεὸς θέλει προσεῖπεν τὴν Σαλαμῖνα, ὡς ἐν ταύτῃ μελλόντων ἔργων εἶσεσθαι κριτετόνων ἢ κατὰ πάντα τὰνθρώπων· Πλάτων δὲ τὸν ταῦτα κατειργασμένον καὶ τὸν κομίσαντα αὐτοὺς εἰς τὴν Σαλαμῖνα λυμήνασθαι φησι τοῖς πράγμασι καὶ τῶν πρὸς ἡδονὴν ὀηρετούτων οὐδὲν γενέσθαι βελτίω. Καὶ γὰρ τοι μετὰ τὴν ναυμαχίαν συλλεγέντων εἰς τὸν Ἴσθμον ἀπάντων, καὶ φερόντων τὴν ψῆφον ἀπὸ τοῦ βωμοῦ τοῦ Πρωτείδωρος περὶ τῶν ἀριστείων, [1292 R.] ἔξεστι μὲν τι καὶ ἀγνωμον ἐνταῦθα κατηγορεῖσθαι τῶν Ἑλλήνων, ἔξεστι δὲ τὸ λοιπὸν τῆς εὐγνωμοσύνης ἐπαινεῖσθαι καὶ λαβεῖν ὑπὲρ Θεμιστο-

VARIAE LECTIONES.

αὐτὸ Α. αὐτὸ δ' p. 337. αὐτὸ μόνος; p. 339. αὐτὸ γε om. Α. αὐτὸ vid. Kuster. ad Suid. v. Ἀρχῖος. αὐτὸ καὶ ante τείχη add. Α. αὐτὸ εἰ μὲν p. 345. αὐτὸ μόνον om. Α. αὐτὸ συνίει Α. αὐτὸ τοῦτ' p. 348. αὐτὸ ἐν μοι] ἐμοὶ Α. αὐτὸ ἔως — Ἀπόλλωνι om. Α. post διαλύσαντες v. 10 ponit ζ. ἔως autem esse videtur illud ἔως sic ἔγγον. de quo Bastius ap. Bredov. epp. Paris. αὐτὸ ἔως — λαβεῖν om. Α. post Ἕλληνες v. 13 ponit ζ. αὐτὸ δὲ μὲν p. 350. αὐτὸ βελτίω] βελτίω. βίον τὸν πόρον Ἀριστείδης καλεῖ Α. αὐτὸ καὶ p. 338. αὐτὸ περὶ τῶν ἀριστείων om. Α. αὐτὸ ἐνταῦθα om. Α. αὐτὸ δὲ om. Α.

κλέους. Ἐκαστος γὰρ αὐτὸν πρῶτον φέρων, δευτέ-
ρον συνεξέπιπτον ἅπαντες φέροντες Θεμιστοκλέα.
Ἡ μὲν οὖν τοῦ πρωτείου ψήφος, οἶμαι, τοῦ πᾶσι
φύσει συμβεβηκότος ἀνθρώποις ἦν· τοῦτο δὲ ἐστὶ
μηδὲνα αὐτοῦ μάλλον φιλεῖν· ὥστε οὔτε ἰσχυρὸν
εἶχεν [699 H.] οὐδὲν οὔτε συγγνώμης ἀπῆλλακτο.
Ἡ δὲ ὑπὲρ τῶν δευτέρων σαφῶς ἦδη σύμβολον ἦν
τῆς ἀληθείας, καὶ ὅτι οὐκ εἶχον ἑτέρως θέσθαι. Ὡς
εἰ προσερίητο ἐξ ἀρχῆς μηδὲνα αὐτὸν φέρειν ἀλλ'
ἕτερον, Θεμιστοκλέα πάντες οἴσιν ἐμελλον, ὃν γε
καὶ παντὸς ἄλλου ⁶⁷ πᾶς τις προῦκρινεν αὐτῶν, καὶ
ὁμοίως· ἀν ⁶⁸ πρῶτος ἐγίγνετο ὥσπερ τότε δεύτερος.
Οὕτω καὶ νῦν δεύτερον εἶναι ψηφισάμενοι προσόμοιον
ἐποιοῦν, ὥσπερ ἂν εἰ πρῶτον ἐψηφίσαντο. Οὐ μὴν
οὐδ' οὕτως ἔλαττον ἔχον ἀπῆλθεν, ἀλλ' ἀμφοτέροις
ἐνίκησε. Τὰ μὲν γὰρ πρῶτα καὶ παρὰ τῆς ἀληθείας
καὶ παρ' αὐτοῦ λαθὼν εἶχε (τὸ γὰρ αὐτὸ τοῖς ἄλλοις
ἐποίησε μόνος τῶν ἄλλων δικαίως), τὰ δὲ δεύ-
τερα ἦδη συνεχώρητο ⁶⁹, ὥστε ἐξ ἀπάντων πρῶτος
ἦν. Ἐχων ⁷⁰ δὲ λέγειν πολλὰ καὶ περὶ τῶν ὑστερον
αὐτοῦ συμφορῶν, καὶ ὅπως ἂν ἅπαν τὸ πρᾶγμα
συνεσκευάσθῃ, καὶ ὁποῖόν τινα κἂν τοῦτοις παρέσχεεν
αὐτὸν, ἐβουλόμην ἂν ἐν τούτῳ χρεῖας εἶναι τὸν
λόγον ὥστε καὶ περὶ τούτων ἐπείγειν εἶναι διελεῖν·
οἶμαι γὰρ οὐδὲ ⁷¹ φαυλότερα ⁷² οὐδ' ἐλάττω τῶν εἰ-
ρημένων ἦδη εἰπεῖν ἂν περὶ αὐτοῦ. Ἐπεὶ δὲ ἅμα τε
ἔξω τῆς ὑποθέσεώς ἐστι καὶ μήκος ἐπισείρχεται τοῖς
λόγοις, παραλείψω ταῦτα, τοσοῦτον ἐπιφθεγξάμενος
καὶ περὶ τούτου τοῦ μέρους, ὅτι ἐπειδὴ ⁷³ ἔδει στρα-
τεύειν ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα, προῦκρινε τελευταῖον, ἐργῶ
μὲν λύσας πᾶσαν αἰτίαν, δείξας δὲ ὁπόσου τιμᾶται
τὰ· πρότερον πράξεις καὶ τὰ πολιτεύματα, καὶ ὅτι
οὐδέποτε ἐκὼν εἶναι τοῦ καλοῦ καὶ τοῦ προσήκοντος
οὐδὲν πρότερον ποιήσεται, οὐ πλοῦτον ⁷⁴, οὐ παῖδας,
οὐκ ἐλπίδας, οὐ τὴν σωτηρίαν αὐτῇ. Ἐγὼ ⁷⁵ μὲν οἶμαι
καὶ ἱερὰς καὶ ἱερείας, καὶ ὅστις ἄλλος Ἀθηναίων
εὐχεται δημοσίᾳ, τοῦτ' ἂν εἰκότως καθ' ἕκαστον ἔτος ⁷⁶
πρὸς ἅπαντας τοῖς ἄλλοις προσεύχεσθαι, κατὰ γοῦν
ἐκείνους τοὺς χρόνους, καὶ ἕως ἐξῆν, φῦναι τινα
αὐτοῖς· ἄνδρα ὅμοιον Θεμιστοκλεῖ, καὶ μετὰ τῆς ἄλλης
καὶ τοῦτ' ἐνεγκεῖν τὴν γῆν τάχαθόν. Οὐκ οὖν ⁷⁷ ἐλάτ-
τω γ' ἂν θνασθῆναι μοι δοκοῦσιν ἢ εἰ πάντα εἰς ἑκάτον
καὶ ἑξὶ πλείω τῆς χώρας αὐτῆς ἐξενεγκούσης ⁷⁸. Ἀλ-
λως μὲν τοίνυν ἡσχυνόμην ἔγωγε ἐπὶ τοσοῦτοις καὶ
τοιούτοις τοῖς εἰρημένοις μάρτυσι προσχρῶμενος. **D**
Ἔστι δὲ τι προῦργου μῆδ' μαρτυρίας, ἣν δεῖ παρα-
σχεῖσθαι. Σκεψόμεθα δὴ ⁷⁹ ποῖα ἅπαντα λέγει περὶ
Θεμιστοκλέους ἡμῖν Αἰσχίνης ⁸⁰ ὁ Σωκράτους μὲν ἐταῖρος, Πλάτωνος δὲ συμφοιτητής. Ἐπειδὴ τοίνυν
τοῦ Θεμιστοκλέους βίον ἐπιλαμβάνεσθαι ἐτόλμησας, σκέψαι οἷός μοι ἀνδρὶ ἐπιτιμῶν ἡξίωσας· ἐνθυ-
μήσῃ γὰρ ⁸¹ ὁπόθεν ὁ ἥμιος ἀνίσχει καὶ ὅπου δύεται ⁸². Ἀλλ' οὐδὲν, ἔφη, χαλεπὸν ⁸³, ὦ Σώκρατες,
τὰ τοιαῦτα εἰδέναι.

Καὶ μετὰ πολλὰ ἄλλα ἐγκώμια ἐπάγει καὶ ταῦτα·

A momentum habebat ullum, nec erat venia indigna :
verum quam de secundis ferebant partibus, ca ve-
ritatis erat illustre testimonium, nec eos aliter
censere posse ostendebat. Quapropter si prædictum
fuisset initio, ne quis sibi palmam tribueret, omnes
erant Themistoclem pronuntiaturo, quem quidem
omnibus aliis præferebant singuli : nec aliter pri-
mus, ac tum secundus fuisset. Similiter et nunc,
postquam eum secundo posuerunt loco, perinde
fecerunt, ac si primo posuissent. Verumtamen ne
sic quidem inferiores tulit potius, quam 430b
utroque vicit. Nam prima quidem erat a veritate, et
a seipso consecutus, quandoquidem idem quod alii,
solus iuste fecerat ; secunda vero jam ei concessa
fuerant sic ut omni ratione primus esset. Et quo-
niam posteriores quoque clades ejus recensere pos-
sem, ac quomodo totum negotium fuerit confectum,
qualemque in his iste se præbuerit, declarare : vel-
lem equidem eam nobis ab oratione afferri necessi-
tatem, ut etiam de his esset dicendum. Nam ea nec
leviora, ni fallor, vel minor forent iis quæ jam re-
lata sunt. Verum quoniam et argumentum supe-
rant, et nimium crescit oratio, omittam ea, et hoc
tantum hac etiam de re addam, eum postquam con-
tra Græciam fuit militandum, mori maluisse, qua
quidem re cum crimen omne dissolvit, tum osten-
dit manifeste quanti priores gestas res et reipu-
blicæ administrationem faceret, nec unquam se
scientem quidquam virtute et officio prius habitu-
rum, non divitiis, non liberis, non spem, non ipsam
salutem. Atque existimo equidem et sacer-
dotes, et quisquis alius Athenis preces faciebat,
merito tum quidem publice quotannis hoc fuisse
inter alia oraturus, ut aliquis apud ipsos Them-
istocli similis nasceretur, et inter cæterum proven-
tum hoc etiam bonum terra produceret. Nec enim
minorem videntur mihi fructum fuisse percepturi,
quam si omnia cum centesimo, vel etiam majore
senore regio protulisset. Ac puderet me propemo-
dum, cum tot ac talia dixerim, testes insuper ad-
hibere, nisi unius esset aliquod momentum testi-
monii, quod proferendum censeo. Videamus ergo
quid Æschines Socratis sodalis, Platonis autem
condiscipulus, dixerit : Quoniam igitur Themistoclis

ausus es vitam carpere, vide qualem adoriaris virum.
Itaque cogita unde sol oriatur, atque ubi occidat.
Non est, inquit, hoc difficile, Socrates, cognoscere.
ἐνθυμήσῃ γὰρ ὁπόθεν ὁ ἥμιος ἀνίσχει καὶ ὅπου δύεται. Ἀλλ' οὐδὲν, ἔφη, χαλεπὸν, ὦ Σώκρατες, τὰ τοιαῦτα εἰδέναι.

Postquam plurimas laudes hanc quoque adjungit :

VARIE LECTIONES.

⁶⁷ ἄλλου om. A. ⁶⁸ ἀν] ἂν τότε A. ⁶⁹ συνεχώρητο ζ. ⁷⁰ ἔχων] p. 361. ⁷¹ οὐδὲν A. ⁷² φαυλότερα οὐδ' om. A. ⁷³ ἐπεὶ A. ⁷⁴ οὐ πλοῦτον om. A. ⁷⁵ ἐγὼ] p. 362. ⁷⁶ καθ' ἕκαστον ἔτος post προσεύχεσθαι ponit A. ⁷⁷ οὐκ οὖν. ⁷⁸ ἐξενεγκούσης om. A. ⁷⁹ δὴ A : δὲ ζ. ⁸⁰ Αἰσχίνης om. A. ⁸¹ γὰρ] δὴ A. ⁸² καὶ ἐποῦ δύεται om. A. ⁸³ χαλεπὸν om. A.

Tantum hic illi prudentia præstabat. Quare cum aliquando esset ex urbe expulsus, 431a gratias ei ceu conservatori suo reulit, et cum alia multa dona, tum Magnesiæ totius imperium dedit, sic ut exsul esset meliore, quam Athenis cives plerique, qui probe ridebantur conditione. Quis igitur illo tempore potentissimus fuisse dicatur alius quam Themistocles, qui regem ab ortu ad occasum solis imperantem, Græcorum dux devicerit. Hoc igitur, inquiebam, cogita, Alcibiade, illi, qui talis esset, scientiam talem non suffecisse, ne ejiceretur, et a suis ignominia notaretur. Atque ut Æschinem cum Platone nolim comparare, nec ea de re contendere, verum hoc judicium sophistis ineptis malim relinquere, ita quo major est ac doctior Plato, hoc magis illa pro Themistocle credi, aio debere. Nam hic quidem quæ audivit, vel his certe proxima videtur tradere: ille autem ingenio utitur suo, quemadmodum et alia multa sub nomine Socratis tractat, de quibus nihil eum fatetur disputasse. Ac recte quidem et juste facit, dum præceptorem studet ornare, nisi quod nec alios, qui non merebantur, insuper dedecorare velle debebat.

ἔκείνων· ὁ δὲ τῆς φύσεως οἶμαι κέρχεται τῇ περιουσίᾳ, ὡς περ καὶ ἄλλα ὅθι που μυρία διεξέρχεται ἐπὶ τῷ Σωκράτους ὀνόματι, περὶ ὧν ὁμολογεῖται μὴδὲν ἔκείνων πραγματεύεσθαι⁹⁵· δίκαια μὲν οἶμαι, ποίων κατ' αὐτό γε τοῦτο, καὶ ἀνδρὸς ἀρίστου τὸ τὸν διδάσκαλον ἀξιοῦν κοσμεῖν πλὴν γε ὅτι καὶ τὸ μὴδ' ἄλλους τῶν οὐκ ἀξίων κατασχύνειν ἐθέλειν προσεῖναι προσήκει⁹⁶.

Ex communi defensione. — Exordium.

Atque hæc quidem fere sunt, quæ de viris erant dicenda, sic ut nec ea quæ dici oportebat, omitteremus, nec omnia sigillatim putarem esse referenda, ne cui ineptire videremur. Sed offensionibus populi nititur, quasi ipsi, quoniam nonnulli minus recte de illis statuerint, peiores habendi sint, aut cum alii quidam in eos peccaverint, nec nos a convitiis abstinere debeamus. Quinimo cum etiam ipsis qui peccaverunt merito venia tribuatur, mirum erit si illis qui eos ad optima quæque duxerant, et quibus, cum peccarent, non obtemperaverant, negabitur. Jam Plato 431b nihil eorum quæ ex illorum consilio recte gesserunt, considerari permittit: quæ autem in illos ipsos peccaverant, in iis tantum ab illorum voluntate recesserunt, ut ea culpentur, et fructus quidem eos, quos ex illorum institutione perceperant, transiit: quæ autem non tam ex institutione prodierant, quæ ex humana natura superfuerant, hæc illis tribuit, qui ne quid hi peccarent, omnem lapidem moverant: velut si quis litteratores, qui pueros litteras docent, et quantum possunt scribere, in causa fuisse diceret, si quid minus recte postea per se scriberent. Quod si non cunctos do-

τοσοῦτον⁹⁷ αὐτοῦ ἐκείνος τῷ φρονεῖν περιεγέ-
νετο⁹⁸. Τοιγάρτοι φυγάδι ποτὲ αὐτῷ τῆς πόλεως
γενομένῳ ὡς σσωσμένος⁹⁹ ὑπ' αὐτοῦ χάριν
ἀπέδωκε, καὶ ἄλλα τε δῶρα πολλὰ ἐδωρήσατο
καὶ Μαγνησίας ἐπέχευ¹⁰⁰ ἀρχήν¹⁰¹· ἔδωκεν, [1295 R.]
ὥστε καὶ φεύγοντος αὐτοῦ τὰ πράγματα μείζω
ἦν ἢ πολλῶν Ἀθηναίων, καὶ [700 H.] καλῶν καὶ
ἀγαθῶν εἶναι δοκούντων, οἱ καὶ μερόντων. Τίς
ἂν¹⁰² οὐκ ἐν ἐκείνῳ τῷ χρόνῳ δικαίως ἂν αἰτίας
ἔχοι μέγιστον¹⁰³ εὐνασθαι ἄλλος ἢ Θεμιστοκλῆς,
ὃς τὸν τῶν¹⁰⁴ ἀπ' ἡλίου ἀνίσχοντος μέχρι¹⁰⁵ ἡλίου
δυομένου βασιλεύοντα, στρατηγῆσας τῶν Ἑλ-
λήνων, κατεστρέψατο· ἐνθυμοῦ οὐκ, ἐφην ἐγὼ,
ὦ Ἀλκιβιάδῃ, ὅτι ἐκείνῳ τοιούτῳ ὄντι οὐκ ἱκανὴ
ἡ ἐπιστήμη τοσαύτη οὖσα ἐγένετο ὥστε φυλάξα-
σθαι μὴ ἐκπεσεῖν μηδὲ ἀτίμῳ ὑπὸ τῆς πόλεως γενέ-
σθαι, ἀλλ' ἐνεδέχθη. Καὶ μὴν¹⁰⁶ ἐξ ἰσού μὲν¹⁰⁷ ἐγώ γε
οὐδὲ ποτ' ἂν θείην Αἰσχίνην Πλάτωνι, μὴ ποτε οὕτω
φιλονεικήσαιμι, ἀλλ' ἀρείθῳ τοῖς ἀτόποις¹⁰⁸ τῶν
σοφιστῶν ἡ κρίσις αὕτη. Φημί δὲ ὅσω μείζων καὶ
τελειώτερος Πλάτων εἰς λόγους, τοσοῦτ' ἄλλον ὑπὲρ
γε Θεμιστοκλέους ἐκεῖνα προσήκει δέχεσθαι. Τὸν
μὲν γὰρ ἂ ἤκουσεν εἰκὸς λέγειν, ἢ ὅτι ἐγγυτάτῳ
ἔκείνων· ὁ δὲ τῆς φύσεως οἶμαι κέρχεται τῇ περιουσίᾳ, ὡς περ καὶ ἄλλα ὅθι που μυρία διεξέρχεται
ἐπὶ τῷ Σωκράτους ὀνόματι, περὶ ὧν ὁμολογεῖται μὴδὲν ἔκείνων πραγματεύεσθαι⁹⁵· δίκαια μὲν οἶμαι,
ποίων κατ' αὐτό γε τοῦτο, καὶ ἀνδρὸς ἀρίστου τὸ τὸν διδάσκαλον ἀξιοῦν κοσμεῖν πλὴν γε ὅτι καὶ τὸ
μὴδ' ἄλλους τῶν οὐκ ἀξίων κατασχύνειν ἐθέλειν προσεῖναι προσήκει⁹⁶.

Ἐκ τῆς⁹⁷ κοινῆς ἀπολογίας. — Τὸ Προοίμιον.

Ἄ μὲν⁹⁸ τοίνυν⁹⁹ περὶ τῶν ἀνδρῶν εἰπεῖν εἰκὸς
ἦν¹ μήτε τῶν ἀναγκαίων εἰρησθαι μὴδὲν παρίεντας,
μήτε πάντα ἐφεξῆς οἰομένους δεῖν λέγειν, ὡς ἂν μὴ
τῷ² δοκοῖμεν³ ἀπειροκάλως ἔχειν, ταῦτά ἐστιν.
Ἰσχυρίζεται δ' οἷς προσέπειτασαν πρὸς τὸ δημόσιον,
ὡς περ εἰ τινες χεῖρον ἔγνωσαν περὶ αὐτῶν, αὐτοὺς⁴
χεῖρους ἡγεῖσθαι προσήκον, ἢ τῷ καὶ ἄλλους τινὰς
εἰς αὐτοὺς ἐξαμαρτεῖν οὐδ' ἡμᾶς τοῦ προσηλακίζειν
ἀπέχεσθαι δεόν. Ἀλλὰ μὴν⁵ ὅπου γε καὶ τοῖς ἀμαρ-
τάνουσιν αὐτοῖς⁶ εἰκὸς εἶναι συγγνώμην, ἢ που τοῖς
γε ἄγουσιν αὐτοὺς πρὸς τὸ βέλτεστον⁷, καὶ οἷς ὅθ'
ἡμάρτανον οὐκ ἐπείθοντο, δεῖν δὲ⁸ ἢ μὴ φέσμεν.
Πλάτων τοίνυν ὡς μὲν ἔκείνοις χρώμενοι κατάρθουν,
οὐδὲν⁹ ἐξ¹⁰ σκοπεῖν¹¹· ἂ δ' εἰς αὐτοὺς ἔκείνους ἐξ-
ἡμαρτον, τοσοῦτον ἀπείχον τοῦ δοκούντ' ὡς ἔκείνοις
ποιεῖν, ὡς ταῦτα κατηγορεῖν. Καὶ ἂ μὲν τῆς παι-
δείας αὐτῶν ἀπέλαυσαν¹² ὑπερβαίνει¹³· ἂ δὲ οὐκ ὧν
ἐπαίδευσθαι ἦν, ἀλλὰ τῆς ἀνθρωπείας φύσεως ἐμ-
μεμενηκότα, ταῦτ' ἐπ' ἔκείνους ἀγεῖ τοὺς ὅπως
μὴδὲν ἀμαρτῆσονται πᾶν ὅσον ἦν ἐν αὐτοῖς· κρᾶτ-
τοντας, ὡς περ ἂν εἰ τις τοὺς γραμματιστάς, τοὺς
παραδείξαντας τοῖς παισὶ τὰ γράμματα καὶ δείξαν-
τας γράφειν ἐκ τῶν δυνατῶν, αἰτίους εἶναι πάντας

VARIE LECTIONES.

⁹⁷ τοσοῦτον (p. 365). ⁹⁸ περιεγέμετο om. A. ⁹⁹ σσωσμένος S. ¹⁰⁰ malim ἀρχεῖν. ¹⁰¹ ἂν εἰ ἐν om. A. ¹⁰² μέγιστον S. ¹⁰³ τῶν om. A. ¹⁰⁴ μέχρι S. ¹⁰⁵ καὶ μὴν] p. 367. ¹⁰⁶ μὲν om. A. ¹⁰⁷ ἀτόποις A: τόποις S. ¹⁰⁸ πραγματεύεσθαι A, δίκαια. ⁹⁵ προσήκει om. A. ⁹⁶ ἐκ τῆς — προοίμιον] cmz Ἀνεγνώσθη τοῦ αὐτοῦ Ἀριστοειδὸς ὑπὲρ τῆς κοινῆς ἀπολογίας τὴν ὁμοίαν διὰ τῆς ἐκλογῆς περιηρημένος τρόπον. ⁹⁷ ἂ μὴν] p. 368. ⁹⁸ τοίνυν] οὐκ A. ⁹⁹ εἰκὸς ἦν εἰπεῖν A. ¹⁰⁰ τῷ A: πῶ S. ¹⁰¹ δοκοῖμεν A. ¹⁰² αὐτοὺς om. A. ¹⁰³ ἀλλὰ μὴν] p. 369. ¹⁰⁴ αὐτοῖς om. A. ¹⁰⁵ βέλτερον A. ¹⁰⁶ οὐδὲν] οὐκ A. ¹⁰⁷ ἀπὸ λανθαν.

των περὶ ταῦτα ¹⁰ ἀμαρτημάτων, εἰ τι μὴ καλῶς ὑστερον μὴδ' ὡς χρὴ γράφοιεν ἐφ' αὐτῶν ¹¹. Εἰ δὲ ¹² μὴ πάντας ἐπαίδευσαν, μὴδ' ὡς οἶόν τε ἀκριβέστατα, [1296 R.] μὴδ' ὡς μάλιστα ἐβούληθησαν ¹³, τί τό γε ἐκπεφυγὸς τῆς ἐκείνων προστασίας ἂν τις τιθεῖ; οὐ γὰρ τῆς ἐκείνων ὁμιλίας τοῦτο ἀπώαντο, ἀλλ' οὐκ ἀπώαντο ἐκείνων εἶ τι τοῦτό γε. Οὐκ οὖν ἐξ ὧν προσεῖχον αὐτοῖς, ἐκ τούτων ἤμαρτον, ἀλλ' ἐξ ὧν οὐ προσεῖχον, ἐπλημύλησαν. Οὕτως ἄ γε ἐπειθόντο σαφῶς ἄρ' οἱ πεπειθότες ἐπειθον καλῶς. Τὴν δὲ ¹⁴ πολιτικὴν εἰ μὴ πάντας ἐπαίδευσαν Ἀθηναῖους Θεμιστοκλῆς καὶ Περικλῆς καὶ Μιλτιάδης καὶ Κίμων, μὴδ' ἅπαντας ἐφεξῆς βελτίους ἐποίησαν κατὰ φυλάς καὶ κατ' ἄνδρα ὥσπερ θεωρικὸν τὴν ἐπιστήμην διανεμόντες, εἴθ' ὑπερφύετι τι φήσομεν κατ' αὐτῶν εὐρηκέναι, ὡς οὐδ' αὐτοὶ βελτίους ἦσαν οὐδενὸς εἰς ταῦτα; [701 H.] καὶ οὐκ ἀγαπᾷς τὸ ¹⁵ τοῦ σοῦ Πρωταγόρου ¹⁶, εἰ καὶ ¹⁷ καθ' ὅσον οὖν προῦδίδασαν τοὺς πολλοὺς εἰς τὸ βέλτιον, ἀλλ' εἰ μὴ πάντα ὁ δῆμος ἀνεγκλήτως καὶ ὥσπερ εἰς ἀνὴρ μετεχειρίσει, τοῦτ' ἦδη κατὰ τῶν προστατῶν ἐστὶ σοι. Τί οὖν ¹⁸ θαυμαστόν, εἰ κακείνοι πολλὰ καὶ χρηστὰ συμβουλεύσαντες Ἀθηναῖοις, καὶ πολλὰ τῶν δυσχερῶν κωλύσαντες, μὴ διὰ τέλος αὐτοὺς ἡδυνήθησαν κατασχέειν μὴδ' ἀθάνατα λίσσαντο, ἀλλ' ἡττήθησαν τῆς δῆμου φύσεως, εἴτε καὶ τῆς κοινῆς ἀνθρώπων ¹⁹ δεῖ λέγειν, καὶ μὴ ἡδυνήθησαν ²⁰ καθάπαξ ἐκ τῆς πόλεως ἐξελεῖν ἀδικίαν, ὥσπερ γεωργοὶ τὰ λυμαινόμενα τῇ χώρᾳ καθ' ἕκαστον ἐνιαυτὸν ἐκκόπτοντες, εἴτ' οὐκ ἐφικνούμενοι διὰ παντός τοῦ [λυμαινομένου τὴν χώραν ²¹] σπέρματος. Εἰ τοῦτον τὸν τρόπον κακείνους ἐθέλοντας καθαιρεῖν ²² τὴν πόλιν ἐξέφυγε καὶ ἐνέμεινε σπέρμα ἀναγκαῖον ἀδικίας καὶ ἀγνωμοσύνης, καὶ οὐ πάντα ²³ ὑπήκουσεν αὐτοῖς, ἀλλ' ἐστὶν ἄ καὶ καθ' αὐτὸν ὁ δῆμος ἐβουλεύσατο, τίνα τοῦτο τοῖς ἀνδράσιν ἔχει φανόλητα; ἥ τι δεῖ τὰ ἐκείνων ἐτέροις λογιέσθαι, ὥσπερ ἂν ²⁴ εἰ καὶ στάσεως οὐσῃ ἐν τῇ πόλει, καὶ τούτων τῆς ἐτέρας ἡγουμένων τῆς τῶν ἐπεικῶν, εἴτα τὰ τῶν ἐτέρων ἀμαρτήματα καὶ τῶν εἰς τούτους πλημμελούντων αὐτοῖς τούτοις τις προσετίθῃ ²⁵. Καὶ τίνα ἔχει φύσιν ²⁶ οἱ μῆτε ἔδρων ταῦτα καὶ προσέτι κωλύειν ἔξουσιν; Ἀλλὰ μὴν ²⁷ εἰ γε μὴδὲ κακῶς ἀκούσασθαι καλῶς ἔχειν οἰήσεται τις ταῖς αὐταῖς χρῆσασθαι λαβαῖς, καὶ ταύταις μὴ ἐπὶ ²⁸ τῷ κακῶς ἀντιστεῖν, ἀλλ' ἐπὶ τῷ διὰ τῶν ἐκείνου τὰ αὐτῶν ἀπολύσασθαι, πῶς εἰρηκέναι γ' ²⁹ αὐτὸν πρότερον κακῶς, ἢ μὴδὲς ἐπηνάγκαζε καὶ δι' ὧν χεῖρους φρετο ἐκείνους ἀποφῆναι, δεξιὸν τι νομίζειν κελεύσει ³⁰; Ἐλελήθεις ³¹ ἄρα σαυτὸν ἀπάσαις ταῖς παροιμίαις ἐνέχόμενος, εἰς πῦρ ἑλπίων καὶ λίθον ἔσπων καὶ σπείρων τὰς πέτρας. Τί γὰρ τῶν σὺν νοθεύειν καὶ λόγων ἀπῆλυσαν ἐκείνοι; τί τῶν θεῶν ἢ τῶν ἀνθρώπων ἀμεινον μετεχειρίσαντο Διόνυσος; ἢ Διών μετ'

A euerunt, nec accuratissime, neque ut volebant maxime, cur id quod effugit, ad ipsorum quis magistros referat? Nec enim hunc fructum ex illorum consuetudine perceperant potius, quam non jam id illis poterant acceptum ferre. Quocirca non quia illos attendebant, peccabant, sed quia non attendebant, usque eo illa quæ persuadebantur recte illis suadebant. Civilem vero scientiam nisi Athenienses omnes docuerint, Themistocles, Pericles, Miltiades et Cimon, atque cunctos ex ordine tributim ac viritum meliores reddiderant, scientia quasi theatriali pecunia distributa, ne ipsos quidem ea in re excelluisse dicemus. Nec illud Protagoræ tui tibi sufficit, si vulgus vel ex parte aliqua ad virtutem perduxerunt; verum nisi omnia quam rectissime populus, et quasi B vir unus administravit, id jam præfectis imputas. Num ergo mirum erit, si nec illi, cum multa bona docuissent Athenienses ac noxas multas impedivissent, semper eos cohibere potuerunt, neque morbos immortales curarunt, sed a populi natura, sive potius communi hominum sunt victi, nec iniquitatem prorsus e civitate potuerunt extirpare: quemadmodum cum agricolæ quotannis agri detrimenta excindunt, nec per totum semen penetrant. Hoc modo si et illos, cum civitatem purgare vellent, 432a necessarium injustitiæ atque ingrati animi semen effugit, et remansit, nec ipsis obtemperarunt omnia, quinetiam per se populus nonnulla statueret, cur hæc improbitatem viris afferant, aut ipsis imputentur aliena? Quasi quis exorta seditione, et C his meliori parti præpositis, tum aliorum in hos peccata his ipsis tribueret. Quomodo autem sit æquum, qui nec ea fecerint, et insuper prohibere voluerint. Quod si nec eos quorum est fama læsa iisdem putabit ansis uti debere, idque non ad maledicendum vicissim sed ut se per alios absolvant, quomodo eum probabit qui prior nulla coactus necessitate maledixit, ut per quæ illos peiores videri curabat dextrum quid putare jusserit. Enimvero nesciebas te his proverbiiis teneri, ignem verberare, lapidem coquere, saxa seminare. Quod enim illi ex admonitionibus tuis ac sermonibus lucrati sunt, quam rem vel divinam vel humanam post eum diem quo tibi aures præbuerat Dionysius, vel Dio, D rectius administrarunt! Tanto nostros nos, o Plato, quam tu tuos, meliores efficimus. Quod si horum indolem dices meliorem fuisse, hac quoque in re nostram declaras prudentiam, qui spem in his aliquam posuerimus, cum tu toto erraveris cælo, quando cum illis utiliter te disputaturum credidisti. Deinde sicut ea in quibus alios vicerunt indoli tribuis, sic etiam si quid tibi satis temere videntur egisse, hoc eidem indoli imputa; neque cum quæ

VARIE LECTIOES.

¹⁰ ταῦτα] αὐτά A. ¹¹ ἐφ' A : ἀφ' C. ¹² εἰ δὲ] p. 371. ¹³ ἐβούληθησαν C. ¹⁴ τὴν δὲ] p. 372. ¹⁵ τὸ add. A. ¹⁶ Πρωταγόρα A. ¹⁷ καὶ om. A. ¹⁸ τί οὖν] p. 373. ¹⁹ ἀνθρώπων] τῶν ἀνθρώπων A. ²⁰ ἡδυνήθησαν C. ²¹ λυμ. τὴν χώραν om. A. ²² καθαιρεῖν A : καθαρῖν C. ²³ πάντα A : πάντη C. ²⁴ ἂν om. A. ²⁵ προσετίθῃ A. ²⁶ φύσιν] φύσιν ταῦτα A. ²⁷ ἀλλὰ μὴν]. ²⁸ ἐπὶ om. A. ²⁹ γ' om. A. ³⁰ κελεύει A. ³¹ ἐλελήθεις] p. 377.

vobis imperantibus gesserant ea nostro consilio A detrahis, quæ per se in nos peccarunt ea nostræ iniquitati ascribe. Ut enim illarum rerum nos quoque auctores fuimus, ita horum nequaquam.

ἡμᾶς ἀποδεικνύεις, εἰ τινος ἐν τούτοις [702 H.] ἔχομεν ἐλπίδας, οὐχ ὥσπερ σὺ τοῦ παντὸς διήμαρτες· ἐκείνους διαλέγεσθαι προύργου τι δόξας εἶναι. Ἐπειτα ὥσπερ B ἐν οἷς βελτίους ἐτέρων γεγονάσι τὴν φύσιν αἰτιᾷ, οὕτως εἰ C τι καὶ προπετιέστερον εἰργάσθαι σοὶ D δοκοῦσι, τῆς φύσεως αὐτὸν θῆ; τῆς αὐτῆς καὶ μὴ λάμβανε ἐφ' ἡμᾶς, μὴ θ' ἅ μὲν ἡμῶν ἡγουμένων κατέπραξαν, ἀποστρέψαι τοὺς συμβουλευσάντας καὶ τοὺς συγκαταγασμένους ἡμᾶς E τῷ δοκεῖν τὰ βέλτιστα παραινέσαι, ἃ δὲ ἐπὶ σφῶν αὐτῶν ἐξήμαρτον εἰς ἡμᾶς, ταῦτα ὡς ἡμεῖς ἀδικοῦμεν λέγε· ἐκείνων μὲν F γὰρ καὶ ἡμεῖς αἴτιοι τὸ μέρος, τούτων δὲ οὐδὲ μικρόν.

Et Pollis iterum Platonem reducebat, ac Dionysium vel absentem reverebatur, et ejus mandata in animo conservabat, te quem videbat et alloquebatur nihili faciebat: sic ut admirabilis tua persuadendi vis 432^b imperio Dionysii cederet, et illi Pollis quamvis talia præceperat, operam suam navabat, tibi nullam, etsi Spartanus erat, et in ea nutritus republica cui tu secundas vel primas potius tribuis, itaque frustra videbaris urbem Spartanam tot illi laudibus exornasse. Quocirca Laconice quondam classis præfectus, tantum in dignitatem tuam pecavit, quantum nec Persarum quisquam, nec Scytharum, qui vocem tuam prorsus intelligere non poterant. Atqui siquidem volebas eum [navarchum Peloponnesiorum Pollin] melius aliquid in te, quam Dionysium, consolare, nec ille te attendebat, verum absentis, et qui turpissima præceperat, totus erat, multum a tyranno vincebaris, nec jure cuiquam potes obijcere, si quid minus alicui persuadere potuit: sin tu quidem fortunam præsentem æquo serebas C animo, ille vero silentium tuum non reverebatur, nec sermone quovis potentius ad conveniendum de te capiendum judicabat, quomodo jus tuum consequeraris, aut ingenii tui, quem meritis eras, fructum capiebas? At non ideo tu peior, si Pollis ac Dionysius delirarunt: neque nos, bone vir, si quis erga nos, Atheniensis improbus exstitit. Et vendente Pollide Græcorum quidem nullus te sacrum caput redemit (usque eo cuncti tua tenebantur eloquentia), verum Afer quidam, Anniceris nomine, quem nemo nisi tua calamitate fuisset abusus. Nunc vero non Platonem, sed famam et celebritatem sibi comparavit. Ne forte putes nos rationes tuas ignorare, aut falsas credere, cum negas virum meliorem a pejore posse injuria affici vel hedi. Quæ cum sciamus, et vere dici testemur, ille tamen magnus amator tuus, nihil petulantiae nec contumeliæ reliquum fecit, et quamvis tu nullam patereris injuriam, ille nihilominus ea potius quibus injuriam, quam in quibus honorem tibi deferre se putaret, faciebat. Quocirca noli, admirande Plato, utrumque transfi-

Καὶ ὁ 44 Πόλλις αὖ πάλιν 45 παραλαβὼν Πλάτωνα· Διονύσιον μὲν καὶ ἀπόντα 46 ἥσυχόντο καὶ ὦν ἐπέσκηψεν ἐμμένοντα, σὲ δὲ ὁρῶν καὶ συνὸν παρ' οὐδὲν ἐποιεῖτο, ἀλλ' ἡ 47 θαυμαστὴ σου 48 δύναμις καὶ πειθὼ κατὰ τοὺς λόγους ἡττάτο τῶν ἐντολῶν τοῦ Διονυσίου· καὶ Πόλλις ἐκείνῳ μὲν συνεβάλλετο, καὶ ταῦτα τοιαῦτα ἐπιτάξαντι, σὺ δὲ οὐδέν. Προσθῶμεν δὲ ὅτι καὶ Σπαρτιάτης ὦν, καὶ τεθραυμένος ἐν νόμοις καὶ πολιτεία δευτέρα τῶν πασῶν 49 ἐχούσῃ 50 παρὰ σοὶ κριτῇ, μᾶλλον δὲ τὰ πρῶτα 51 τῶν οὐσῶν καὶ σοὶ μάτην, ὡς εἶοικε, τὰ πολλὰ ἐκείνα 52 εἰς τὴν τῶν Λακεδαιμονίων πόλιν ὤμνητο 53. [1297 R.] Ὁ γοῦν τῶν Λακεδαιμονίων ποτὲ ναύαρχος τοσοῦτον διήμαρτε τῆς σῆς ἀξίας, ὅσον οὐδ' ἂν εἰς Περσῶν ἢ Σκυθῶν, οἷς οὐκ ἦν συναίνειν τῆς σῆς φωνῆς τὸ παράπαν 54. Καίτοι γε εἰ μὲν ἡξίους τοῖς παροῦσιν, ὁ δὲ οὐκ ἡδεῖτό σου τὴν σιωπῇ, οὐδ' ἀπάντων λόγων ἡγεῖτο ἱκανωτέραν εἶναι τοὺς προσήκοντας αὐτῷ λογισμοὺς περὶ σοῦ παραστῆσαι, πῶς τῶν εἰκότων ἐτύγχανες, ἢ πῶς τὰ πρίποντα ἀπίλαβες τῆς φύσεως τῆς σεαυτοῦ 55; νῆ Δ' ἄλλ' οὐδὲν σὺ χεῖρων, εἰ παρῆπαις Πόλλις καὶ Διονύσιος. Οὐδὲ γε ἡμεῖς, ὦ μακάριε, εἰ τις περὶ 56 ἡμᾶς Ἀθηναίων φαῦλος ἐγένετο. Καὶ πωλοῦντος 57 Πόλλιδος Ἑλλήνων μὲν οὐδεὶς ὤνετό σε τὴν ἱερὰν κεφαλὴν (οὕτω πάντες κατεῖχοντο ὑπὸ τῶν σὺν λόγων, Αἰῶς δὲ ἀνθρώπος Ἀννίκερις ὄνομα, ὃν οὐδ' ἡπίστατο ἀνθρώπων οὐδεὶς, εἰ μὴ ταῖς σαῖς D συμφοραῖς ἀπεχρήματο. Νῦν δ' οὐ Πλάτωνα ἐπρίματο, ἀλλὰ ὁῶσαν ἑαυτῷ καὶ τὸ γινώσκεισθαι. Μὴ 58 τοι 59 νομίσης ἡμᾶς ἀγνοεῖν τοὺς σοὺς λόγους ἢ μὴ συγχωρεῖν ἀληθεῖς 60 εἶναι, ὡς οὐ θέμις ἀνδρὶ βέλτερι ὑπὸ χείρονος οὐδ' ὀβριζέσθαι οὕτε βλάπτεσθαι. Σύνισμεν ταῦτα, καὶ μαρτυροῦμεν ὅς ἀληθὴ λέγεις. Ὅμως δὲ γὰρ 61 ὁ θαυμαστὸς ἐκείνους ἐραστὴς σου οὐδ'

VARLE LECTIONES.

49 τοσοῦτον] p. 380. 50 ὥσπερ om. A. 51 εἰ τε, ἐτι A. 52 σοὶ om. A. 53 αὐτῶν A. 54 ἡμῶν om. A. 55 ἡμᾶς om. A. 56 μὲν om. A. 57 καὶ ὁ] p. 382. 58 αὖ πάλιν om. A. 59 ἀπὸν A. 60 ἀλλ' καὶ A: ἀλλ' ἢ C. 61 σου om. A. 62 τῶν πασῶν om. A. 63 ἐχούσῃ] λαλούσῃ A. 64 τὰ πρῶτα] πρώτῃ A. 65 ἐκείνα om. A. 66 ὤμνηται A. 67 τὸ παράπαν om. A. 68 αὐτὸν om. A. 69 ἀμείνονα A. 70 τοῦ τὰ] ταῦτα A. 71 ἐπίτρυγεν C. 72 ἑαυτοῦ A. 73 περὶ] πρὸς A. 74 καὶ πωλοῦντος] p. 385. 75 μὴ] p. 386. 76 τοι] τοίνυν A. 77 ἀληθὲς C. 78 γε om. A.

ἐτιοῦν ὁδρεως καὶ ἀσπελίας ἀπέλιπε. Καὶ σὺ μὲν οὐδὲν ὁρίσθης ἴσως· ὁ δὲ οἷς ἤγειτο ὁρίζειν, πλείω ταῦτα ἔπραττεν ἢ [703 H.] δι' ὧν ἤδει τιμῆσων. Ἄλλ', ὧ ^α πάντων ^α σαυμάτιε Πλάτων, μὴ δὲ ἀμφοῖν ὦθει, καὶ ταῦτα οὐ διὰ τῶν φίλων ἐνδὸς καὶ τῶν ἐξοφῶν ^α, ἀλλὰ διὰ σαυτοῦ τε ^α καὶ τούτων, οὗς μάλλον φίλους ἦν εἰκὸς ἠγείσθαι. Εἰ δὲ μὴ, σκόπει μὴ ὅτι ἐγκαλέσεις ^α, ἀλλ' ὅτι ἀπολογία ^α πρότερον· τοσαυτά ἐστι καὶ τὰ σά. Εἰ δ' ^α αὐτὴν ἐφ' ἐαυτῆς δεῖ τὴν προαίρεσιν ἐξετάζειν, ἀναίτιον μὲν τὸ σὺν εἰκότως, ἀναίτιον δὲ ἐκ τῶν αὐτῶν καὶ τὸ ἡμέτερον. Καὶ πρόσσεσι καὶ τὸ κρατῆσαι τῶν πραγμάτων, καὶ τὸ μείζω ταῦτα εἶναι τῶν τε ὑπὸ σοῦ σπουδαζομένων ὧν τε αὐτοὶ προσεκρούσαμεν. Σὺ μὲν τοίνυν ^α ἐλέγγειεν ἡμᾶς ἀξίωσιν καὶ κατὰ σαυτοῦ λέγεις, ἡμεῖς δὲ ὑπὲρ ἡμῶν αὐτῶν λέγοντες καὶ ^α τὸ σὺν θεραπείῳ. Μᾶλλον δὲ τῆς μὲν σῆς ἀπολογίας καὶ ἡμεῖς μετέσχον, σοὶ δ' οὐχ ὅσον ἡμῖν ὑπάρχει. Ὡστε εἰ μὲν ἡμῶν τις φείσεται, ἀδύλον εἰ καὶ σοῦ· εἰ δὲ σοῦ τις καταγνοίη, τάχα ἂν ἡμῖν γε συγγνοίη· εἰ δ' αὖ μὴδ' ^α ἡμῶν φείσεται ^α σχολῇ γε ^α σοῦ. Οὕτω τὸ νικᾶν ἡμᾶς ὑπὲρ σοῦ γίνεται. Πρὸς ταῦτα σκόπει μὴ τοῦμὲν ἀλλὰ καὶ τὸ σὺν, Τεῦχος ἐφη τινί·

Τῷ Ἀγαμέμνονι ἐνδείδασαι τὸ γένος ἐτι νόθον,

καὶ μὴ βούλου πάντα ἀκριδῶς ἐξετάζειν, μηδὲ τριῶν ὄντων εἰς ἅ τις ἂν ^α βλέψει, τῆς γνώμης, τῶν ἔργων, τῆς τύχης, ἀφελὲς τῷ δύναι τοῦ τρίτου λαμβάνου θ' ταῦτα καὶ τοῦ τούτου πλείστου μέρους μεθ' ἡμῶν ὄντος. Εἰ γὰρ ἡμᾶς εἶδει ταῦτα προσιδόντας ἐξ ἀρχῆς ἐξεπίτηδες ὑπὲρ τῆς Ἑλλάδος ἡμᾶς αὐτοὺς ἐπιδοῦναι, οὐκ ἂν ὠκνήσαμεν, οὐδ' ἤττηθημεν τὸν Κρόνου τοσοῦτον· καὶ σὺ γ' ἂν οἶμαι ταῦτα συνεβούλευσας. [1300 R.] Ἐπεὶ, φέρε πρὸς φίλου, πότερ' ἂν ^α μάλλον ἐβουλήθης, μήτε τὰ πραχθέντα δι' ἡμῶν πεπράχθαι τῇ πόλει, μήτε εἰς ἡμᾶς μεθ' ἡμῶν πολλῶν ἐξαμαρτεῖν; οὐκοῦν ἕτεροι καὶ εἰς ἡμᾶς καὶ εἰς ἐκείνους ἔμελλον· ἢ ἐκείνων γε ἕνεκα ὥστε πραχθῆναι, καὶ ταῦτα εἰ δέοι συμβῆναι; Ἐγὼ μὲν οἶμαι ταῦτα. Οὐκοῦν οὐτ' ἀμφοτέρω ^α ἂν ^α φράξῃς ἐθέλειν μάλλον ἢ μηδέτερα, ὁμολογεῖς καὶ τοῖς πεπολιτευμένοις ἡμῖν ἅπαντα ἃ προσήκει προσεῖναι, καὶ μεζόνως τὰ πρὸς εὐδοξίαν ^α τῇ πόλει τῆς αἰτίας εἶναι. Πῶς οὖν οὐ δίκαιος ἦσθα μάλλον ἐπαινεῖν ἢ φέγειν; Ὡς δ' ἀπλῶς εἰπεῖν ^α, τοῦ δίκαιον μόνους ἀπαιτεῖν εὐθύνας τοὺς οὐ μόνους τῶν πραγμάτων αἰτίους; οὐκοῦν τοὺς γε ἡνιόχους αἰτιώμεθα τοὺς ^α ἐξ ἀρχῆς, ἂν ἕτερος τοὺς αὐτοὺς ἵππους παραλαβὼν κακίους ἀποδείξῃ· ἀλλὰ ^α καὶ ἡνιόχοι καὶ πωλοδάμναι καὶ διδάσκαλοι μεζόνως εὐδοκιμοῦσιν, ὅταν τῶν αὐτῶν ἑταίροι κύριοι καθεστῶτες μὴ τῶν ἴσων ἀξιοὶ γένωνται, καὶ νῆ δ' ἂν ^α γε καὶ κατὰ τοὺς αὐτοὺς χρόνους. Φέρε δὴ ^α καὶ περὶ τῶν συμβεβηκότων αὐτῶν τοῖς ἀνδράσι σκεψόμεθα καὶ

gere, idque alterum amicum, ^α hostem alterum? Verum teipsum et hos pete, quos potius debebas pro amicis habere. Alioqui non tam quid accenses, quam quid prius excuses vitandum tibi fuerit, siquidem tua quoque tanta sunt. Sin ipsum per se considerandum est consilium, nec tuum culpari jure potest, nec etiam eadem de causa nostrum, quo accedit ut voti compotes facti simus, et hæc tum tuis studiis, tum nostris offensis sunt majora. Quare cum tu nos redarguere studes, teipsum quoque refellis: nos, dum nobis suppetias ferimus, tuam quoque rem agimus. Quinimo tua defensio nobis quoque convenit, verum tibi non tot, quot nobis sunt adjumenta. Itaque ut nobis quis parcat, incertum sit an et tibi; sin te condemnet, nobis fortasse veniam dabit. Quod si nec nobis parcat, nihil erit ibi sperandum: usque eo victoria nostra cedit in tuum commodum. Quapropter etiam tua require, non mea. Inquit ad quemdam Teucer (93-95).

Agamemnoni exprobranti genus tanquam spurium, nec omnia conare studiose scrutari, neque cum tria sint consideranda, animus, facta, fortunæ, duobus omissis, arripe tertium, ejus item pars maxima nobiscum facit. Etenim si his initio relictis, pro Græcia nos devovere debuissimus, non eramus reusaturi, neque Codro tantum cessuri: atque ad id tu, credo, adhortatus esses. Age vero utrum hoc maluisses, ut nihil a nobis gestum inquam fuisset, nec in nos civium quisquam peccasset (itaque tam in nos quam in illos, erant alii peccaturi) an ut hæc quoque, si fuerat opus, quo fierent illa, contigissent. Hæc, arbitrator, malles. Ergo cum utrumque te quam neutrum malle dicis, cum omnia quæ requirebantur in administrationem nostram incidisse confiteris, tum plura urbi, de quibus gloriatur, quam ob quæ reprehendatur, suppetere. Quin ergo laudas potius quam vituperas. Denique cur ab iis rationes repetimus solis, qui soli rerum auctores non fuerunt. Nam nec primos reprehendimus aurigas, si quis eosdem equos alius deteriores ^α reddiderit. Verum et aurigæ equorumque domitores, magistri sunt pluris, cum alii eandem potestatem nacti, non eodem modo se gerunt, idque eodem tempore. Age vero, quæ viris his acciderint, etiam percurramus. Neque enim omnes eodem modo populus condemnavit, neque id illi communi decreto sunt passi, neque etiam prorsus omnes. Verum Themistocles quidem et Cimon ostracismo sunt

VARIE LECTIONES.

^α ἀλλ' ὧ] p. 387. ^α πάντων om. A. ^α καὶ τῶν ἐξοφῶν om. A. ^α τε om. A. ^α ἐγκαλέσεις A. ^α εἰ δ'] p. 389. ^α τοίνυν om. A. ^α καὶ om. A. ἡμῶν αὐτῶν] αὐτοῦ A. ^α αὐ γὰρ μὴδ' γ'. ^α φείσεται om. A. ^α γὰρ γ' ἂν A. v. libri post τοίνυν v. 9 ponunt. ^α ἂν] καὶ A. ^α πρότερον A. ^α ἂν add. A. ^α τὰ πρὸς εὐδοξίαν om. A. ^α ὧς δ' ἀπλῶς εἰπεῖν (p. 394) om. A. δίκαιον] δὲ δίκαιον καὶ A. ^α τοὺς A : οὗς γ. ^α ἂν om. A. ^α φέρε δὴ] p. 398.

NOTÆ.

(93-95) Quendam, Agamemnonem Ajace Sophoclis.

expulsi. Id autem non erat odii, nec quia alienus erat ab illis plebis animus, sed legem hac de re conscriptam habebant, quæ ut olim se habuit (id enim omittam, nisi quis eam valde voluerit laudare), illorum tamen delictum non carebat excusatione, cum haberet aliquem decorem, quandoquidem ex lege proficiscebatur. Lex autem sic erat, ut eos qui cæteris antecellerent in annos decem ablegarent. Nec aliud deerat crimen, neque quasi convicta res esset ira. Indignum sit ergo, si eos, quos nec ipsi poterant qui ejecerunt reprehendere, nos istorum causa reprehendamus, ut qui certi nihil sciamus, sed rumorem quemdam, eumque obscurum accusemus. Sed ut huc redeam, quod ad gloriam comprimendam hoc exsilij genus introduxerunt, ea res, quantum ab adulatione fuerint hi remoti, indicat clarissime. Quocirca ne nimis elati fierent, hac sola de causa illos ablegarunt. Itaque non contra ipsos hoc dixisti, sed insciens pro ipsis. Egregie tu quidem potes, quæ dicuntur observare, et alios refellere. Nam cum calamitates eas, in quas tempore Pisistratidarum incurrerant, considerassent, videntur neminem voluisse cæteris præferri, sed omnes æqua vigere potestate. Rectene igitur Cimonem atque Themistoclem ejecerunt? Equidem non dico, non tamen prorsus impudenter, sed ut et ipsi defensionem haberent, et illi non inhonestam paterentur injuriam. Periculi vero, donec in pace vigeat civitas, nullum nec magnum nec parvum crimen est impositum, verum deorum instar colebatur, et quamvis prius etiam Athenienses non paucos contra 434a sedifragos in prælium eduxerat, non tamen inculpatus modo, sed et facile primus fuerat. Postquam vero simul et agro carere cogebatur, et pestis cuncta vastans incubebat; nec erat malorum ulla requies, tum demum calamitatibus succumbentes in illum sunt exacerbati. Atque hic mihi aurigarum exemplum recordare, nec enim pennis potius quam curribus tuis capietis. Sed non potuit Nestoris equus parere vulneratus, non illo tantum, sed et reliquis equis hoc casu turbatis. Quid? Quod nec frenum in hoc tumultu facile poterat demere, verum tanquam in æneo vehiculo stabat manens, nisi quod commovere se poterat. Domi male habebant [pro i. feliciter.]

[Nέστωρ] ὅτι χρήσαιτο, μὴ ὅτι ἐκείνῳ τῷ τὴν πληγὴν λαβόντι, ἀλλ' οὐδὲ τοῖς ἄλλοις ἵπποις τεταραγμένοις ὑπὸ τοῦ πάθους. Ἄλλ' οὐδ' ἀπολύσαι τὸν βυτήρα ἐν τῷ θορύβῳ βρόδιος ἐδύνατο, ἀλλ' ὥσπερ ἐπὶ χαλκοῦ ζευγούς εἰσθῆκαι μένων, ὅσα μὴ ἀπὴν τὸ γε ἀτρέμεν. Οἴκοι ὁ πονηρῶς ἐπεπράγεσαν (ἀντὶ τοῦ αὐτοῦ).

Aurigam excusserunt. Quemadmodum excusserant, ab eo tam probe fuerant olim gubernati, ut et factum suum cognoverint, et sententiam mutarint, eumque denuo se regere, et quocumque

διέλωμεν. Οὐ γὰρ ἀπάντων ὁ δῆμος οὕτως κατεψηφίσατο, οὐκ ἂν κοινὸν δόγματος ταῦτα ἔπαθον, ἀρχὴν δὲ οὐδὲ ταῦτα πάντες πόθεν; ἀλλὰ ὁ Θεμιστοκλῆς μὲν καὶ Κίμων ἐξωστραχίσθησαν. [704 H.] τοῦτο δ' ἦν οὐ μῖσος οὐτ' ἀλλοτριώσις, τοῦ δῆμου πρὸς αὐτούς, ἀλλ' ἦν νόμος αὐτοῖς περὶ ταῦτα, ἔχων μὲν ἰπωσθήποτε (ἐὼ γὰρ, εἰ μὴ σφόδρα ἂν τις ἐπαινεῖσαι τὸν νόμον), τὸ δ' οὖν ἀμαρτήματα οὐκ ἀπαραιτήτων αὐτῶν, ἀλλ' ἔχον ὡς ἐν τοιούτοις εὐπρέπειαν. νόμῳ γὰρ, ὥσπερ εἶπον, ἐγένετο. Ἦν δὲ οὗτος ὁ νόμος: ἐκόλουον τοὺς ὑπερέχοντας μεθιστάντας ἑτὴ δέκα, ἄλλο δὲ οὐδὲν ἐγκλήμα προσῆν, οὐδ' ὡς ἐπὶ ἐλέγχῳ πραγμάτων ὀργή. Καίτοι πῶς οὐ δεινὸν, εἰ οὗς οὐδ' αὐτοὶ οἱ μεθιστάντας εἶχον αἰτιασασθαι, τοὺς αἰτιασόμεθα ἡμεῖς διὰ τοὺς μεταστήσαντας; ὥσπερ οἱ βέβαιον μὲν οὐδ' ὅτι οὐκ ἐπιστάμενοι, ἀκοὴν δὲ τινα κατηγοροῦντας, καὶ ταῦτ' οὐδ' αὐτὴν σαφὴ τὴν ἀκοήν. Ἄλλ' ἐκεῖσε ἐπάνειμι, ὅτι ὅπερ τοῦ τὰ φρονήματα ἐπισχεῖν τοῦτο τὸ χεῖρος τῆς φυγῆς ἐνόμισαν. Οὐκοῦν τούτῳ μεγίστην δὴλόν ἐστιν ὅσον κολακείας οἱ ἄνδρες ἀπέχον, οὗς γε ὅπως ὑφείντο τοῦ φρονήματος διὰ τοῦτο μεθίστασαν, οὐδενὸς ἄλλου τῶν πάντων ἔνεκα. Ὡστε τοῦτο γε οὐ κατ' αὐτῶν, ἀλλ' ὅπερ αὐτῶν ἐλαθεῖς εἰρηκῶς, ὡς δεινὸς σὺ τηρεῖν τὰ λεγόμενα καὶ τοὺς ἄλλους ἐλέγχειν. Δοκοῦσι γὰρ μοι τὰς συμφορὰς ἐνθυμούμενοι: τὰς ἐπὶ τῶν Πεισιστρατιδῶν γενομένας ἑαυτοῖς, μὴ δὲ βούλεσθαι μεῖζον ἢ τῶν πολλῶν φρονεῖν, ἀλλ' ἐξ ἰσοῦ εἰς δύνανιν εἶναι. Δίκαια ἄρα ἐποιοῦν ἐλαύνοντες Κίμωνα καὶ Θεμιστοκλέα; οὐ λέγω ταῦτα, ἀλλ' οὐδ' ἀναίσχυντά γε παντελῶς, ἀλλὰ καὶ αὐτοῖς ἔχοντα παραίτησιν κακέων οὐκ ἀσχήμονα τὴν συμφορὰν. Περικλῆς δὲ ἕως μὲν εἰρήνην ἢ πόλιν ἦγεν, οὐδεμίαν οὐτε μεῖζον οὐτε ἐλάττω παρ' αὐτοῖς αἰτίαν ἔσχεν, ἀλλ' ἐξ ἰσοῦ τοῖς θεοῖς ἐθαυμάζετο. Καὶ ἐτι πρότερον στρατιάς πολλὰς ἐξαγαγὼν Ἀθηναίων ἐπὶ τοὺς οὐκ ἐθέλοντας τοῖς δικαίοις ἐμμενεῖν, οὐκ ἀμεμπτος μόνον, ἀλλὰ καὶ πολλῶν τινι πρῶτος ἦν. Ἐπεὶ δ' ἅμα τῆς τε χώρας ἠναγκάζετο στέρεσθαι, καὶ ὁ λοιμὸς ἅπαντα φέβρων ἐπέκειτο, καὶ κακῶν ἀνάπαυσις οὐκ ἦν, οὕτω δὴ τῶν συμφορῶν ἡττηθέντες ἐτραχύνθησαν πρὸς αὐτόν. [1501 R.] Καὶ μοι τοῦ παραδείγματος ἐνταῦθα ἀναμνήσθητι τοῦ τῶν ἡνίοχων τάχα ἂν γὰρ ἀλοῖγες τοῖς ἄρμασι τοῖς σαι-

Δ τοῦ καὶ οὐ τοῖς περὶ τοῖς. Ἄλλ' οὐδ' εἶχεν (οὐδ' ὁ Νέστωρ) ὅτι χρήσαιτο, μὴ ὅτι ἐκείνῳ τῷ τὴν πληγὴν λαβόντι, ἀλλ' οὐδὲ τοῖς ἄλλοις ἵπποις τεταραγμένοις ὑπὸ τοῦ πάθους. Ἄλλ' οὐδ' ἀπολύσαι τὸν βυτήρα ἐν τῷ θορύβῳ βρόδιος ἐδύνατο, ἀλλ' ὥσπερ ἐπὶ χαλκοῦ ζευγούς εἰσθῆκαι μένων, ὅσα μὴ ἀπὴν τὸ γε ἀτρέμεν. Οἴκοι ὁ πονηρῶς ἐπεπράγεσαν (ἀντὶ τοῦ αὐτοῦ). Ἀποσεισάντο μὲν τὸν ἡνίοχον, ἀποσεισάμενοι δὲ οὕτως εὖ καὶ καλῶς [705 H.] ἤχθησαν ὑπ' αὐτοῦ τὴν ἄνω χρόνον, ὥστε ἔγνωσαν τε ὁ ἔδρασαν, καὶ μετέγνωσαν, καὶ ὑποκλῶντες ἐξ ἀρχῆς παρείσαν

VARIE LECTIONES.

οὐκ A: οὐδ' C. ἄλλὰ] ἀλλὰ καὶ A. οὐτ' ἀλλοτριώσις om. A. ἐκόλουον A. οὐδ'. ὀργή om. A. εἰς τοὺς] δι' αὐτοὺς A. ὥσπερ. ὅτι om. A. τοῦ] δὲ A. τοῦ A: ἄλλου τοῦ C. ἐνθυμούμενοι post γενομένας ponit A. ἑαυτοῖς om. A. Περικλῆς] p. 402. καὶ ἐτι — 434 a 2. πρῶτος ἦν om. A. ἂν γὰρ A: γὰρ ἂν C. περὶ] περὶ. παρῶς] παρῶς. παρῶς] παρῶς. αἰτίαν A. ἀλλ' οὐδ' p. 405 οὐδ' ὁ Νέστωρ om. A. ἦδ. C. μένων om. A. οἴκοι] p. 404.

ἀρχεῖν καὶ ἄγεῖν ὅποι βούλοιο ἑαυτοὺς. Ἀλλὰ ὁ μὴν ἄρχειν καὶ τὸν ἔμπροσθεν χρόνον εὐδοκίμει πολλά ἐξῆς ἑτηῶν, καὶ μετὰ τὴν καταδίκην μέγιστος πάλιν ἦν τῶν πολιτῶν, πῶς οὐκ ἀμφοτέρων ἕνεκα ζηλωτός ἐστι, καὶ τῆς ἀρχῆς καὶ τοῦ τέλους; Οὐ γὰρ τὸ προσκρούσαι τοῖς ἔμπροσθεν ἐπεσκότησεν, ἀλλὰ τὸ τιμᾶσθαι μετὰ τοῦτο πᾶσαν παρεγρᾶφτο τὴν συμφορὰν. Οὐ γὰρ τὸ μέσον κύριον ἐστὶν ἑκατέρων τῶν καιρῶν, ἀλλὰ κρατεῖ τὸ συναμφοτέρον τοῦ μέσου. Ἦτε γὰρ τοῖς πρώτοις δεῖ διδόναι τὴν ψῆφον, ἐτιμᾶτο ἂν ὁ ἀρχῆς ἔστε τοῖς ὑστερον, οὐκ ἐν οἷς κατέγνωσαν ἔστησαν, ἀλλὰ προσεῖχον πάλιν ὡς αὐτῶν βελτίονι. Καὶ μὴν οὐχ ὅσον δύο ἀνδ' ἑνός ἐστιν, ἀλλ' ὅτι καὶ τὸ πλῆθος ἐκάστου χρόνου οὐκ ἴσον οὐδὲ ἰγγύς. Καὶ μὴν οὐδὲ τοὺς λαχόντας ἀπαντας ὁλοῦσθαι ὁ χρὴ καταγνώσκει τὴν γραφὴν αὐτοῦ, ἀλλ' εἶναι τινὰς οἱ καὶ τῶν Περικλέους καλῶς ποιοῦντες ἔθεντο. Οὐκοῦν τοῦτους γε βελτίους τε καὶ βελτίστους ἦν πεποιηκώς. Καίτοι τί φησόμεν, ὡς τῶν Ἑλλήνων ἀρίστες, πότερον δικαίως εἰς σὲ τότε ἐκείνους ταῦτα τολμᾶν, ἢ σὲ τῆς ἐκείνων μανίας ὁπεύθυονοι εἶναι; ἐγὼ μὲν γὰρ οὐδέτερον ἂν φαίην. Καὶ μὴν ἔχοι γ' ἂν τις τοὺς σὺς λόγους ἀμυνόμενος διπλᾶ στρέψειν κατὰ σοῦ καὶ κατὰ Σωκράτους, ὥς εἰ καὶ τὰ μάλιστα ἀδικῶς ὑμῖν ταῦτα συνίστανται, τρόπον γέ τινα τὰ προσήκοντα ἐπάσχετε, εἰ περ γε τοιοῦτους ἀπεδείκνυτε οὐς ἐπαιδεύετε. Οὐκοῦν εἰ μὲν τὰ τῶν ὁμιλητῶν ἀμαρτήματα τῶν προσεστηκότων ἐστὶ κατηγορήματα, αὐτοῦ καὶ τοῦ ἑτέρου μᾶλλον κατηγορηκας ἢ Περικλέους τε καὶ ὧν οἶσι. Καὶ νῦν Δί', εἰ βούλει, τὸ μᾶλλον θηρήμι σοι. ὅτι δὲ οὐκ ἔττον, ἀρχεῖ. Εἰ δ' ὑμεῖς ἀθῶοι, κάκιστους ἐκ τῶν αὐτῶν εἰκός ἐστιν εἶναι, εἰ περ γε τοῦ ἴσου μείνησαι καὶ μὴ ὑπερβαίνειν τὴν γεωμετρίαν ἐκείν. Ἦτο' ὅν αὐτὸς ἀφῆκας ἂν τῆς αἰτίας, τοῦτον διαβάλλεις ἐκ τῆς αὐτῆς ταύτης αἰτίας. Καὶ πῶς οὐκ ἄστοπον ἄλλω μὲν ἂν λέγοντι μὴ πιστεύειν, αὐτὸν δὲ κατηγορεῖν; Καὶ δι' ἃ τὸν λέγοντα ἡγοῦ χεῖρω, διὰ ταῦτα Περικλέα ἀξιώσων φαῦλον νομίζεσθαι; Καὶ τοὺς καταψηφισαμένους αἰτιώμενον ἡμᾶς πείθειν συγκαταγινώσκειν, ὥσπερ χρηστοῦ τινος πράγματος μεθίξειν μέλλοντας, ἀλλ' οὐχ ὅ μὲν ἐκείνους καλῶς εἶχε ποιῆσαι; κάκεινοι μὲν αὐτοὶ τὴν ἑαυτῶν καταδίκην οὐχ ὑπελογίσαντο, ἀλλ' ἐτίμων πάλιν ὡς χρηστοὺν καὶ δίκαιον ἡμεῖς δὲ οὐ μὲν ἄλλο κατηγορεῖν ἔχομεν, τοῦτον ἀτιμάσομεν διὰ τὴν δίκην; καὶ τῶν αὐτῶν ἀνδρῶν ὃ μὲν ἡμαρτον, ἰσχυρὸν ποιησόμεθα, ἃ δὲ εὖ φρονούντες ἔπραττον, ἐν οὐδενὸς μοίρα θήσομεν, καὶ ταῦτα ὁμολογούντες ὡς ἡμαρτον, [1504 R.] μᾶλλον δὲ κατηγοροῦντες; καὶ τίνα ταῦτ' εἶχε λόγον; ἐγὼ μὲν οὐκ ἐπινεύω. Πλάτων δὲ τὴν συμφορὰν ὡς [706 H.] ἀδίκημα

VARIE LECTIONES.

ἄλλ' μὴν] p. 405. ἄρχει] ἐτι Α. συναμφοτέρον] συμμέρον Α. ἂν Α : ἐξ ζ. καὶ μὴν] p. 406. ὁλοῦσθαι] χρὴ πάντας ζ. ἔθεντο] ἐψηφίσαντο Α. γε om. Α καίτοι] p. 411. εἰ καὶ Α : καὶ εἰ ζ. τε om. Α. σοι om. Α. ἡμεῖς ζ. γε om. Α. εἰδ' ὅν] p. 413. ἀφῆκας; Α. ἂν om. Α. αἰτιώμενον] ἐώμενον corr. Α : αἰτιώμενος ζ. δίκην Α : καταδίκην ζ. κατηγοροῦν Α. τοῦτ' Α. εἶχεν Α : ἔχει ζ. Πλάτων] p. 415.

NOTÆ.

(96) Dii majores duodecim : quos apud Apuleium Lælius sic recenset : Juno, Vesta, Minerva, Ceres,

Diana, Venus, Mars, Mercurius, Jovis, Neptunus, Vulcanus, Apollo.

A vellent ducere jusserint. Quin si et prioribus annis multis gratus fuit, et post condemnationem rursum maximus evasit, nihilum ex utroque, tam principio quam fine, admirandum existit. Nec enim offensa res priores obscuravit, verum honor post delatus omnem delevit calamitatem. Non enim medium tempus utique præstat, verum simul utrumque medio. Nam sive priora secteris, in honore primum fuit, sive posteriora, in condemnatione non perseverabant, sed rursus ut potius attendebant. Neque vero duo duntaxat uni opponuntur, verum ne singulorum quidem temporum spatium est ullo modo æquale. Quinimo nec omnes eum judices condemnasse censendi sunt, sed aliqui etiam Pericli recte suffragati sunt. Nos igitur meliores atque optimos reddiderat. Quid ad hæc, Græcorum optime, dicemus? Utrum recte illos hæc in te commisisse, an te illorum esse insanæ reum? Equidem neutrum dixerim. Verumtamen posset aliquis tuis verbis respondens, bifariam contra te et Socratem hoc torquere, quasi recte quodammodo vobis, quamvis 434b injustissime hæc acciderint, quandoquidem tales discipulos protulisti. Quare si assecrarum peccata præsidium culpam continet, teipsum et sodalem potius, aut saltem non minus quam Periclem et quos volebas accusasti. Sin vos estis insones, eodem quoque illi modo debent esse, siquidem æqualitatis meminit, nec geometriam sponte transgredieris. Ergo quem ipse a crimine absolvisse, eum criminis ejusdem accusas? Quid autem absurdius quam alteri dicenti non credere, ipsum accusare? propter quæ dicentem pejorem fores habiturum, propter ea Periclem velle improbum videri? Et cum eos qui illum condemnarunt improbes, nos ad similem condemnationem hortari, quasi rei alicujus præclaræ, et non ejus, quæ nec illos docuerit, participes futuri simus. Illi vero suam condemnationem ipsi non excusarunt, sed rursus tantum probum et justum in oculis tulerunt : nos eum cui nullum possumus aliud crimen imponere, propter condemnationem contemnere? Et eorumdem hominum peccatis nitemur, recte facta non attendemus? Cum præsertim illorum peccata fateamur, aut potius accusemus. Quam id, obsecro, rationis habet speciem? Equidem non intelligo. At Plato cladem pro injuria suggillat, cum fortunam decreti loca considerans, tum aliorum delicta his imponens. Si vero equis calcitrantibus eos qui condemnati sunt confert, aliquid se contra illos gravius arbitratur dicere. Quod si condemnantes cum diis duodecim conferre possent (96),

a vituperandis reis, credo, abstinisset. Cæterum si viros utroque modo volet Plato reprehendere, quasi acutum quiddam arripuerit, quid vetat quominus aliquis par pari reddens, utroque rursus modo sic dissolvat? Si eos recte et juste condemnarunt Athenienses, non erant ab illis corrupti: nam cum recte agebant, non eos illi corruerant. Quare si merito sunt condemnati, non hic peiores erunt, **435^a** sin eos injuste condemnarunt, injuriæ passi sunt viri, non intulerunt: tales autem adjuvandi sunt, non accusandi, aut si juvari nequeunt, saltem accusari non debent. Ego vero elegantioribus hæc relinquo. Ipse autem quid affirmo? aut quam rationem sequor? Non possunt utrique simul accusari, et vulgus et viri, nisi alios manifeste calumniari volumus. Etenim si recte sint condemnati, ipsi quidem fuerint improbi; populus officio suo functus est. Itaque non debet ob hanc rem quidem culpam, an ergo cum cum ferocientibus bestiis comparamus, recte nos facere dicemus? Sin peccavit populus, una cum ipsius, peccato virorum probrum diluitur. In hoc enim ipso Athenienses deliquisse dicimus, quod illos exsilio, pecunia, vel alia re quacunque multarunt. Quid autem hæc affert ratio? nihil eos horum meritos esse. Atqui si male fecerant, meriti erant; quoniam autem meriti non erant, liquido colligitur male nihil fecisse. Jam qui probis maledicunt, et calumnias ingerunt, non utique probe faciunt. Nos igitur pro accusatione utrorumque justam utrorumque defensionem proferemus, ac nec populi totius hanc esse culpam, nec illos sicubi offenderunt, peiores haberi debere dicemus. Nec enim ut athletis solet, sic et poetis præstantioribus semper defertur victoria, verum et hic Pindaricum illud locum habet, verissime enim cecinit ille:

[In circo autem fortuna, non robur, vincit.

Itaque conspicatus Eumelum Achilles, cadentem e curru misertus dixit:

Optimus extremo vir equos agit ordine fortes.

Atqui absurdum erat hæc ita deinceps conjungere, atque eundem optimum et extremum dicere. Verum tamen ita res, inquit, humanæ ferunt. Hoc enim videtur mihi verba velle, eundem esse et optimum et extremum, quod olim Orontem Persam de digito dixisse ferunt, eundem situ alio nunc decem millia, nunc unum duntaxat ostendere. [Quare ad Platonis exemplum mihi certe videtur **435^b** Eumelus in cæ-

κατηγορήκε, τὴν μὲν τύχην ἀντὶ γνώμης ἐξετάζων, τὴν δ' ἐτέρων ἀμαρτίαν ὡς ἐκείνων ὁσαν τιθεῖς. Εἰ δὲ τοὺς καταψηφισμένους καὶ τοὺς ἱπποὺς ἀπεικάζων τοῖς λαχτίζουσιν ἰσχυρὸν τι λέγειν καθ' ὧν ἡ ψήφος οἰεται, ταχὺ γ' ἂν εἰ τοὺς δώδεκα θεοὺς ἔσacen εἰκάσαι τοὺς καταγινώσκοντες, ἀπέσχετ' ἂν τῶν ἀλόγων τὸ μὴ οὐ κακῶς εἰπεῖν. Εἰ δ' ἐπ' ἀμφοτέρω Πλάτων αἰτιάσεται τοὺς ἀνδράς, ὥσπερ σοφοῦ τινὸς εἰλημμένους, τί κωλύει τινὰ τὰς ὁμοίας ἀναποδιδόντα ἐπ' ἀμφοτέρω αὐτῶν φιλονεικῶς ὑπολαμβάνοντα, διαλύειν ὡδὶ τὸν λόγον, ὅτι εἰ καλῶς καὶ τὰ δίκαια αὐτῶν Ἀθηναῖοι κατέγνωσαν, οὐκ ἦσαν ὑπ' αὐτῶν διεφθαρμένοι: τὰ γὰρ δίκαια ἐποιοῦν. Οὐκοῦν οὐδ' ἐκεῖνοι διεφθάρκεσαν ὥστε εἰ δικαίως ἐάλωσαν, οὐδὲν ταύτῃ γε χεῖρους ἦσαν. Εἰ δὲ ἀδίκως αὐτῶν ἐκεῖνοι καταψηφίσαντο, ἀδικεῖσθαι τοῖς ἀνδράσιν περισσὺν, ἀδικεῖν δὲ οὐδαμῶς τοῖς δ' ἀδικηθεῖσι βοηθεῖν, οὐκ ἐγκαλεῖν εἰκὸς ἐστίν. Εἰ δὲ τοι καὶ μὴ δυνατόν βοηθεῖν, ἀλλ' οὐχὶ καὶ δίκαιον ἐγκαλεῖν. Ἐγὼ δὲ ταῦτα μὲν τοῖς κομψοτέροις παρήμι· αὐτὸς δὲ τί φημι καὶ πῶς δέχομαι τὸν λόγον; Οὐκ ἐστὶ δίκαιον ἅμα ἀμφοῖν κατηγορεῖν, καὶ τοῦ δήμου κακείνων· ἡ σαφῶς τοὺς ἐτέρους συκοφαντήσομεν. Εἰ μὲν γὰρ ὀρθῶς ἐκεῖνα καταγινώσκει, ἡδίκουν μὲν (ὡς εἰσιν) ἐκεῖνοι, τῷ δήμῳ δ' ἂ προσήκει πέπρακται, ὥστε οὐχὶ δὴ πού ταῦτά γε δίκαιον κατηγορεῖν αὐτοῦ. Πῶς οὖν τοῖς ἀγριαίνουσι τῶν ζώων αὐτῶν ἀπεικάζοντες ὀρθῶς ψήφισεν ποιεῖν; εἰ δ' ἡμαρτεν ὁ ἄνθρωπος, ἅμα τε ἐκεῖνῳ ἡμάρτηται καὶ τοῖς ἀνδράσι τοῦνευδος λέλυται. Αὐτὸ γὰρ τοῦτό φαμεν δῆπουθεν ἀμαρτεῖν Ἀθηναίους, τιμῆσαντας ἐκεῖνους φυγῆς ἢ ὅτουδὴποτε ἐτίμησαν ἐκάστω. Οὗτος δὲ ὁ λόγος τί λέγει; Μηδενὸς τούτων ἐκεῖνους ἀξίους εἶναι. Καὶ μὴν εἰ γε ἡδίκουν, ἀξιοὶ τούτων ἦσαν· ὅτε δὲ οὐ τούτων ἀξιοί, σαφὲς οὐκ ἡδίκουν. Τοὺς δ' οὐκ ἀδικούντας κακῶς λέγειν καὶ συκοφαντεῖν οὐχὶ δίκαια ποιεῖν ἐστίν. Ἡμεῖς τοίνυν ἀντὶ τοῦ κατηγορεῖν

Ἐν ἔργμασι νικᾷ τύχα, οὐ σθένος.

Ὡς τὸν Εὐμηλὸν Ἀχιλλεύς τοῦ ἄρματος ἐκπεσόντα ψυχεῖρε τε καὶ λέγει

Λοῖσθος ἀνὴρ ὄριστος ἐλαύνει μώνυχας ἱπποὺς. Ἀρ' οὖν οὐ παράδοξον ἐξῆς οὕτως θείναι παράλληλα, καὶ τὸν αὐτὸν λοιπὸν τε καὶ ἄριστον προσεῖπεν; Ἀλλ' ὁμως τοιαῦτα, φησὶ, τὰ ἀνθρώπεια (τοῦτο γὰρ μοι δοκεῖ τῶν βημάτων τὸ βούλημα εἶναι) ὁ αὐτὸς ἀνὴρ [707 H.] ὄριστός τε καὶ ἰσχυρός. Ὅπερ περὶ τοῦ δακτύλου φασὶ ποτ' εἰπεῖν Ὀρόντην τὸν Πέρσην, ὡς ὁ αὐτὸς ὦν τῇ θέσει ποτὲ μὲν τὰ μυρία σημαίνει, ποτὲ δ' οὐ πλέον ἢ ἑν. Ὡς

VARIE LECTIONES.

²⁶ εἰ δ' p. 416. ²⁷ ἐπειλημμένους A. ²⁸ αὐτὸ om. A. ²⁹ δὲ A : γε C. ³⁰ πῶς οὖν. ³¹ ποιεῖν om. A. ³² τοῦνευδος A : τὸ θνεῖδος C. ³³ αὐτό ³⁴ ποιεῖν ἐστὶ om. A. ³⁵ πάντως A. ³⁶ καὶ οὐκ p. 422. ³⁷ τύχα] τάχα A. ³⁸ ὥστε! p. 425. ³⁹ ὅπερ! ὥσπερ A. ⁴⁰ Ὀρόντην cf. Suidas v. Ἀρβαξάκιος. ⁴¹ δ om. A.

ἐμοὶ μὲν ἀντικρυς εἰς τὸ ἡ Πλάτωνος παράδειγμα ὁ
Εὐμηλος τείνειν δοκεῖ, κατὰ τὰ ἄλλα, καὶ οὐχ ὅσον
τῆς νίκης ἐστερήθη.

Ἀλλὰ καὶ ἀγκῶνάς τε περιεδρύφθη στόμα τε
[βινάς τε.]

ὑπὸ τῶν ἱππῶν τῶν ἀρίστων καὶ ὅφ' ὧν οὐδὲ πώ-
ποτε ἔσφαλλε.

[1305 R.] [Ὀρόντης ὁ Πέρσης ἐκπεσὼν τῆς ἀρ-
χῆς καὶ ὁ δάκτυλος, ἔφη, ποτὲ μὲν ἐν, ποτὲ δὲ μυ-
ρία σημαίνει.

Εἰ φίλοις ἰσχυεῖς, εἰ χρήμασιν, εἰ δόξαν ἔχεις
ἐν τῇ πόλει, μηδὲν τούτων ἐπαρθῆς⁴², μηδὲ μείζον
φρονήσεις τῆς ἐξουσίας⁴³. Εἰ πάντων κρατήσεις,
ἡτήθη τῆς τύχης. Ταῦτ' ἐστὶν ὁ ἀγὼν οὗτος, ταῦθ'^B
Ὁμηρος λέγει. Οὐδὲν τῶν ἀνθρωπείων ἄσφαλές
οὐδ' ὁμαλὸν οὐδ' αὐταρχές, ἀλλ' ἡτήσεται μὲν ὁ
ἰσχυρὸς τοῦ ἀσθενοῦς, ὅταν καιρὸς⁴⁴ ᾖ τοῦτου,
ἀλώσεται δὲ βαβυλῶν αὐτοῖς τείχεται, πάλιν δὲ τοὺς
Πέρσας πορθήσουσιν ἕτεροι· πάντα ταῦτα ἐναλλάξ
περιέρχεται. Εἰ δὲ ἰσῶζον μὲν οἱ κυθερῶνται πάν-
τες ἅπαντας τοὺς ἐμπλέοντας, ἰσῶζον δ' οἱ ἱατροὶ
πάντες ἅπαντας τοὺς κάμνοντας, ἐνίκων δὲ οἱ
κρείττονες, ἐνίκων δὲ οἱ μείζονες, τὸ δ' αἰεὶ τοῦτοις
πᾶσι προσῆν, μηδεὶς δ' ἐσφάλλετο τῶν ἀρξαμένων
κατορθοῦν, εὐχὴ δὲ καὶ δύναμις μηδὲν⁴⁵ διέφερεν,
ἀθάνατα πάντ' ἦν τὰ τῶν ἀνθρώπων πράγματα,
καὶ οὐδὲν ἂν ἰσῶς εὐχῆς προσέδει, οὐδ' ἂν κατέκλυζεν
ἡμᾶς τῶν πίθων ἄτερος ὥσπερ νῦν. Μὴ⁴⁶ τοίνυν
θαυμάσης, εἰ Περικλῆς ἔχων ἐπιστήμην καὶ τέχνην
τοῦ θεοῦ καὶ τῆς τύχης ἡττάτο· μὴδ' ἀμνημόνευεν τῶν
καιρῶν, οὓς αὐτὸς φῆς οὐκ ὀλίγον δύνασθαι, οἷς οὐ
πρασιότατος ἐκείνος τότε χρυσάμενος φαίνεται. Πολλὰ
καὶ παράδοξα κατ' ἀνθρώπους καὶ γέγονε καὶ γενή-
σεται· τίς ἐστὶ καὶ τὰ τοῦτοις τοῖς ἀνδράσι συμ-
βάντα. Ὅν δ' οὐκ ἂν φαίη; Ἀλλ' οὐκ ταῦτά ἐστιν
ἐλεγχος κατ' αὐτῶν ὡς οὐτε ἡπίστατον χρηστὸν οὐ-
δὲν, οὐτε ἐδύναντο βελτίους ποιεῖν⁴⁷. ἀλλ' ἐξῆν
αὐτοῖς τὴν γε τέχνην δῆπουθεν ἔχειν καὶ τὸ χρηστοῦς
εἶναι, εἰ καὶ τῶν μείζονων ἐπιχειρῶντων ἐν γε τῷ
τότε ἐστέρηντο. Ἡδῶς⁴⁸ δ' ἂν ἐροίμην, ὅστις βού-
λεται· δέξασθαι τὸ ἐρωτήμα ὑπὲρ Πλάτωνος, αὐ-
τὸς δὲ⁴⁹ δὴ τί μαθὼν ἡμῖν ὁ Πλάτων οὐκ ἐπολιτεύ-
σατο; ἄρ' ἄλλο τι φήσκειν ἂν⁵⁰ ὅστισιν ἦ τὸ αὐτὸ
τοῦτο, ὅπερ καὶ Σωκράτης λέγων ἐκείνῳ φαίνεται;
τί μὴν ἕτερον; Εἴθ' ἂ φοβηθεὶς⁵¹ μὴ πάθῃ οὐκ
ἐδημηγόρει, ταῦτ' εἰ τις ἐκείνων πέπονθεν, ὡς οὐ
τὰ βέλτιστα συνεδούλευεν ἰσχυρίζη; καὶ μὴν εἰ μὲν
οὐδαὶς ἐπὶν κίνδυνος, τοῦ χάριν οὐδὲν ὠνήσας τὴν⁵²
πατρίδα; εἰ δ' ἔτοιμον ᾖ ἀπολωλέναι, τί θαυμάζεις
εἰ τις ἐκείνων ἐχρήσατο συμφορᾷ, καὶ τῷ τὰ βέλτι-
στα λέγειν τιθεὶς αὐτὸς ἐπεσθαι τὸ κινδυνεύειν, ἐκεί-
νους ἐξ ὧν ἡτύχησαν ἀποστερεῖς τοῦ⁵³ λέγειν τὰ
βέλτιστα; Οὐκοῦν ὅτ' ἐκείνοι φαίνονται μηδὲν τῶν

lertis spectare, cum non victoria tantum privatus
est, sed

Et cubitos atque est nares laceratus et ora

equis optimis et a quibus nunquam fuerat dejectus.

[Orontes Persa excidens imperio : Digirus, in-
quit, nunc unum, nunc millia ostendit.]

Quocirca sive amicis, sive opibus vales, sive
gloriam inter cives es consecutus, noli te extollere.
nec plus tibi quam liceat, tribuere. Ut omnia sibi
suppetant, a fortuna vinceris. Hæc sibi vult certa-
men istud; hæc Homerus dicit. Nihil est in rebus
humanis securum, nihil æquabile, nihil sibi suffi-
ciens : verum, cum tempus feret, fortem vincet
imbecillior, Babylon una cum mœnibus capietur,
Persas rursum populabuntur alii. Hæc enim omnia
in orbem feruntur. Quod si gubernatores omnes
cunctos vectores salvos præstarent, ac medici
omnes cunctos sanarent ægrotos, et majores ac
potiores vincerent, atque hi omnes semper flore-
rent, nec quisquam eorum qui recte cœpisset agere,
erraret, neque votum a facultate quidquam differ-
ret, immortales forent res omnes humanæ, nec
precibus fortassis opus esset, neque nos, ut nunc,
dolum alterum perfudisset. Ne mireris igitur, si
Pericles, cum scientiam et artem habebat, a Deo
et fortuna vincebatur, neque temporum obliviscere,
quibus ipse non parum tribuis, et ille non optimis,
ut apparet, tunc usus fuit. Multa inter homines
facta sunt et fient miranda, inter quæ sunt etiam
quæ his viris contigerunt, ut nemo negat. Verum
ea nondum convincunt, illos nec boni quidquam
scivisse, nec meliorem quemquam reddere po-
tuisse, siquidem poterant et artem tenere et
probi esse, quanquam eo quidem tempore ma-
joribus carebant adjumentis. Libenter autem quæ-
sierim si quis pro Platone velit respondere, cum
ipse Plato rempublicam non administravit, nunquid
causæ dicet quisquam, præter id, quod apud ipsum
dicit Socrates? Quid enim aliud? Ergo si in ea
quorum tu metu publica non curabas, illorum ali-
quis incidit, eum non optima quæque suasisse con-
tendis? Atqui si nihil⁴³⁶ erat periculi, cur pa-
triam nullam in re juvisi? Sin erat paratus interi-
tus, cur miraris illorum quemquam in cladem in-
cidisse, et cum optima consilia ipse cum periculis
conjungas, illos postquam offenderunt optimi fuisse
consilii negas. Cum igitur illi nullam secururam
cladem justitiæ prætexuerunt, verum largiter ac
simpliciter communi bono impenderunt; Socratis

VARIE LECTIONES.

⁴² εἰς τὸ Πλάτωνος παράδειγμα om. A. ⁴³ πώποτε om. A. ⁴⁴ εἰ φίλοις ἰσχυεῖς (p. 426) add. A. ⁴⁵ τούτων
μείζον ἐπαρθῆς A. ⁴⁶ τῇ ἐξουσίᾳ A. ⁴⁷ ἀνθρωπίνων A. ⁴⁸ ὅταν ὁ καιρὸς γ. ⁴⁹ εἰ δὲ] p. 427. ⁵⁰ πᾶν-
τες] ἅπαντες A. ⁵¹ μηδὲν] οὐδὲν A. ⁵² πάντ' ἦν A : ἦν ἅπαντα γ. ⁵³ μὴ] p. 431. ⁵⁴ ποιεῖν om. A. A.
⁵⁵ ἡδῶς] p. 435. ⁵⁶ βούλοιο A. ⁵⁷ δὲ om. A. ⁵⁸ ἄρ'] ἄρ' οὖν A. ⁵⁹ ἂν om. A. ⁶⁰ φοβηθεὶς μὴ A : μὴ
φοβηθεὶς γ. ⁶¹ ὠνήσας καὶ τὴν γ. ⁶² τοῦ] τὸ A. οὐκοῦν] p. 436.

sermoni obtemperarunt. Itaque vel eos nec justis nec bonis rebus ostende studuisse, vel probos fuisse concede, quidquid consecutum sit, atque eo magis quo minus rei difficultatem reformidarunt: *Essent enim secundum rationem tuam temerarii* (97). Deinde tantum abfuit, ut illorum gloriam diminueret cogenter, quo major ipse videretur, ut suam administrationem ad illos retulerit. Deinde nec hostes erant iidem, verum contra acres et accinctos viros Demosthenem opponere, eosque Atheniensibus vicinos et finitimos, et caduceo pariter ac ferro utentes, et pleraque furtim auferentes. τὴν ἐκείνων ἀνενήνοχεν. Ἐπειθ' ὅτι οὐδὲ τὰ τῶν ἀντιπάλων παραπλήσια, ἀλλὰ πρὸς ἀνδρας ὀξεῖς καὶ δεινοὺς ἦν τὸν Δημοσθένην παρατάττεσθαι, καὶ συγκεκροτημένους, καὶ τοῖς Ἀθηναίοις ὁμόρους καὶ προσοικοῦντας, καὶ ἅμα τῷ κηρυκεῖν καὶ τῷ σιδηρῷ χρωμένους, καὶ τὰ πλεῖστα τῶν πραγμάτων ἐξ ἀφανοῦς ἀφαιρουμένους.

[Philippus proditione multa valuit, velut bonum adventitium adducens, et de Pericle eos monuit et aliis.]

Sed quod volebam dicere, uter erit humanior, et in dicendo dexterior hoc loco censendus, is qui nulla cogente necessitate male de viris loqui studuit, an qui nec alterius stimulis est excitatus, neque ut seipsum laudaret, alios vituperare voluit? Mane, obsecro, potestne quisquam sibi ipse magis contrarius deprehendi? qui tum quos adulatores esse contenderat, negat adulatoria usos fuisse, tum ea de quibus eos absolverat, reprehendit. Itaque quibus eos argumentis conabatur convincere, iisdem coactus est absolvere: quibus autem absolvi quos adulationis insinularat, iis rhetoricam vult adulationem esse convincere. Quinimo **436** ut adfirmatissima veniamus, si eos adulatores quodammodo per crimina fuerat effecturus, atque ita sermonem absoluturus, quamvis etiam ficta protulisset crimina, aliquid tamen dixisse visus fuisset: cum autem omnibus quæcunque putaret contra eos dici posse prolatis, postea velut iudex, qui alterum audit loquentem, eos absolviit, quis est usus verborum, aut quomodo omnia sint pariter et frustra dicta? Illic autem quid ait? *Etenim praefectus urbis nunquam quisquam injus e pœreat per eam rempublicam cui praefectus est.* Quomodo, per deos immortales, hæc ejusdem dicamus esse sententiæ, aut eadem spectare, ut simul et quia justitiam laetatur, necesse habeat per eam rempublicam cui praefectus est, perire; et si pereat, nunquam id injuste ab ea cui præest republica patiatur. Quæ est in his verbis similitudo? quæ consensio? Verum et illud considero, si rhetorica sit adulatio, omnes hanc adulationem exercuisse, quandoquidem oratores erant. Cur igitur hos absolviit, vel

μελλόντων αὐτοῖς ἔσσεσθαι δυσχερῶν ὑπολογισμένοι πρὸς τὸ δίκαιον, ἀλλ' ἀπειθῶς καὶ ἀπλῶς ὄντες αὐτοῦς ὑπὲρ τοῦ κοινῆ [708 H.] βελτίστου, τῷ Σωκράτους κέχρηται λόγῳ. Ὡστε ὅτι δεικτέον ἐστὶν ὡς οὕτε δίκαια οὕτε ἀγαθὸν ἀνδρῶν ἦν ἔργα ἀπείλοντο καὶ οἷς ἐνεχείρισαν, ἢ συγχωρητέον χρηστοὺς εἶναι τοὺς ἀνδρας, εἰ καὶ ἐτιοῦν ἀπήντησε, καὶ τοσοῦτ' ἢ μᾶλλον καὶ μείζονας, ὅσῳ τὴν δυσκολίαν τοῦ πράγματος οὐκ ἔδεισαν. Φαῦλοι γὰρ ἂν τῷ γε Σωκράτους λόγῳ εἴεν. Ἐπειτα τοσοῦτου εἰδέσθαι τῆς ὑπαρχούσης δόξης ἐκείνοις ἀφαλεῖν ἐπιχειρεῖν, ἵνα δὴ μείζων αὐτὸς φανεῖται, ὥστε τὴν αὐτοῦ πολιτείαν εἰς ἀντιπάλων παραπλήσια, ἀλλὰ πρὸς ἀνδρας ὀξεῖς καὶ δεινοὺς ἦν τὸν Δημοσθένην παρατάττεσθαι, καὶ συγκεκροτημένους, καὶ τοῖς Ἀθηναίοις ὁμόρους καὶ προσοικοῦντας, καὶ ἅμα τῷ κηρυκεῖν καὶ τῷ σιδηρῷ χρωμένους, καὶ τὰ πλεῖστα τῶν πραγμάτων ἐξ ἀφανοῦς ἀφαιρουμένους.

[1508 R.] [Διὰ γὰρ τῶν προδοτῶν τὰ πολλὰ Φίλιππο· Ἰσχυρῶν. Ὡς περ ἐπιστάδων χρηστὸν ἐπισήγαγε, καὶ τοῦ τε Περικλέους αὐτοὺς ὑπερίμνησε καὶ ἄλλων.]

Πότερος καὶ τὴν ἑλὴν γνώμην φιλανθρωπότερος, καὶ περὶ αὐτοὺς τοὺς λόγους δεξιώτερος κατὰ τοῦτο τὸ μέρος; πότερ' ὅστις, αὐτῷ μηδεμιᾷ ἀνάγκῃς ὑπαρχούσης, κακῶς λέγειν εἰλετο τοὺς ἀνδρας, ἢ ὅστις, ὄντος μὲν τοῦ παροξύνοντος, οὐ προήχθη οὐδ' ἡξίωσεν ἑαυτὸν σεμνύνειν ἐν οἷς ἐτέρους ἔμελλε κακῶς εἰρεῖν; Ἐγὼ δὲ πρὸς θεῶν. Πῶς ἂν τις μᾶλλον ἄλοισι τάναντία λέγων αὐτὸς αὐτῷ; ὅστις λέγων μὲν ὡς ἦσαν κόλακες, καὶ τοῦτ' ἀγωνιζόμενος, εἴτ' αὐτὸς αὐ φησὶν ὡς οὐκ ἐχρῶντο τῇ κολακίᾳ· πάλιν δὲ ὡς ἀφῆκεν αὐτοὺς, ταῦτα κατηγορεῖ. Καὶ δι' ὧν μὲν ἐλέγχειν προθύμειτο, διὰ τούτων ἀφείναι ἠναγκάσθη· διὰ δ' ὧν ἀφῆκεν οὐς ἡτιάσατο τῆς κολακείας, διὰ τούτων ῥητορικῇν ὡς κολακείαν ἐλέγξειν ἄξιον. Καὶ μὴν ὅτι μὲν ἔμελλε (τοῦτο γὰρ ἐστὶν ἥδη τὸ ἰσχυρότατον) κόλακα· τρέπον τινὰ αὐτοὺς ἐκ τῶν αἰτιῶν δόξαι ἀπορραίνειν, κἀνταῦθα στήσεσθαι τοῦ λόγου, τάχ' ἂν, εἰ καὶ μὴ τὰ ὄντα [μὴ ὄντα] κατηγορήσεν, ἀλλ' οὖν ἐδόκει γ' ἂν τι προὔργου τῶν λόγων εἶναι. Ὅτε δὲ εἰπὼν ἅπανθ' ὅσα ἔχειν ἡγεῖτο κατ' αὐτῶν, εἰτα ὥσπερ δικαστὴς ἐτέρου λέγοντος ἀκηκῶς ἀφῆκε τῆς αἰτίας αὐτοῦς, τίς ἐσθ' ἢ χρεῖα τῶν λόγων; ἢ πῶς οὐκ ἅμα τε ψευδῇ καὶ μάτην ἅπαντα εἴρηται; Φέρε δὲ τί αὐ φησὶν ἐνταῦθα; Προσδάτης γὰρ πόλεως οὐδ' ἂν εἰς ποτε ἀδίκως ἀπόλλυτο ὅπ' αὐτῆς τῆς πόλεως ἥς προστατεῖ. Ταῦτ', ὡ πρὸς Διὸς, πῶς τις εἶναι φηί τῆς αὐτῆς γνώμης ἢ πρὸς τὸ αὐτὸ τελευτᾷ; ἅμα μὲν τὸν τὴν δικαίῃ βοηθοῦντα ἀναγκαίως ἔχειν ἀπολέσθαι ὑπὸ τῆς πόλεως ἥς προστατεῖ, ἅμα δ' ἂν ἀπόλληται, οὐκ ἂν ποτε τοῦτ' ἀδίκως παθεῖν ὑπὸ τῆς πόλεως ἥς προστατεῖ. Ποῦ ταῦτ' ἐστὶν ἐοικότα, ἢ πῶς εἰς ταῦτόν τελεῖ; Σκοπῶ δὲ κακῶς, ὡς εἰ

VARIE LECTIONES.

ὅτε] οὐ τὰ Α. εἶναι τοὺς om. Α. τοσοῦτον Α. ὅσον Α. ἔπειτα p. 439. ἔπειθ' p. 440. οὐδὲ om. Α. πότερος p. 453. καὶ om. Α. ἔγῃ p. 446. ταῦτα om. Α. διὰ δ' ὧν Α. δι' ὧν τοῦ ἐκπαινεῖν δ' Σ. καὶ μὴν p. 447. μὴ τὰ τὰ μὴ Α. ὅσα ἔχειν ἡγεῖτο] ὅσον εἶπεν Α. ἐσθ' ἢ] ἔσσεσθαι Α. εἴρηται] εἴρηται. προὔργου νῦν ἀντὶ τοῦ ὀφελος Α. φέρε p. 448. ποτε om. Α. ἀπόλλυτο Α. τελεῖ Α. λήγει Σ. σκοπῶ p. 451.

NOTÆ.

(97) Plato in *Apologia*.

μὲν ἔστιν ἡ ῥητορικὴ κολακεία, καθάπαξ δέ; [709 H.] ἡ κολακεία χρωμένους αὐτοὺς φαίνεσθαι, ἐπειδὴ γε ἦσαν ῥήτορες. Ὡστε πῶς ἡ ἐκείνους ἀπολύει τῆς αἰτίας, ἡ ῥητορικὴν προσεῖρηκέ τινα ἀληθινήν; Εἰ δ' αὖ χρηστὸν ἢ σπουδαῖον ἡ ῥητορικὴ, δεῖ τοῦ βελτίστου δοκεῖν μέλειν ὡς αὐτοῖς· ὥστε πῶς ἡ ἐκείνους μὴ πρὸς τὸ βέλτιστον λέγειν αἰτιάται, ἢ τὴν ῥητορικὴν κολακείαν καλεῖ; Εἰ δ' αὖ διπλοῦν τι ὡς τῆς ῥητορικῆς ἐστὶ, καὶ τὸ μὲν αὐτοῦ κολακεία τε καὶ αἰσχροῦ δημηγορία, τὸ δ' ἕτερον προστασία τοῦ δικαίου, ἀναγκαῖον ἐκείνοις τοῦ γ' ὡς ἕτερον μεταίναται σαφῶς γε οὕτως. Πῶς οὖν ἀμφοτέρων ἀποστερεῖς αὐτούς; καὶ μὴν εἰ γε καὶ δικαίως ἀποστερεῖς ἀμφοτέρων, τρίτῃ τις ἂν εἴη παρ' ἀμφοτέρας ταύτας ῥητορικὴ πάλιν. Ὡστε οὐτε διπλοῦν ἐστὶ τούτῳ τῷ λόγῳ τὸ τῆς ῥητορικῆς οὐδὲ εἰδείξαι δὴ που Πλάτων ἦτις ὡς ἐστὶν ἡ τρίτῃ. Εἰ μὲν γὰρ ἄλλως ταῦτ' ἐστὶ λόγου χάρις τε ὡς καὶ ἡδονῇ, τί τῆς ῥητορικῆς ταῦτα κατηγορεῖ; καὶ τί τῶν κολάκων εἰς γίνεται, λέγων τὰ ἡδύα πρὸς τῶν ὄντων, καὶ ταῦτα μηδεμίαν ἀνάγκης ἐπούσης; εἰ δὲ ἐφ' ἅπασιν δικαίως καὶ μετὰ τῆς ἀληθείας· εἰρήνεται, τίνα χρὴ μείζονι λύσαι τὰ τῆς· βλαστημίας; ἢ τίνα καλλῶ ποιήσασθαι μάρτυρα ὡς αὐτοῦ Πλάτωνος, ὅταν ἐνταῦθα μὲν καὶ παραχρῆμα ἀφίεις φαίνεται τῆς αἰτίας αὐτοῦς, ἐτέρωθεν δὲ καὶ καθάπαξ ἐγκωμιάζων, καὶ τὸν Σησίχορον μιμούμενος τῇ παλινῳδῇ; Ἀλλὰ γὰρ ὡς μὲν οὐκ ἄριστος τῶν Ἑλλήνων Πλάτων, κάκιστος ἂν ὡς εἴη καὶ Ἑλλήνων καὶ Βαρβάρων ὅστις οὐκ ἐθέλει λέγειν. [1309 R.] Ἔοικε δέ τι καὶ τῆς φύσεως ἀπολαύειν, ὥστε οἱ βασιλεῖς τῆς ἐξουσίας, οἷον καὶ περὶ αὐτὴν τὴν λέξιν ἔστιν οὐ φανήσεται ποῶν, ἀδείξαι λόγων πλείονι χρώμενος, καὶ περὶ γε αὐτὰς τὰς ὑποθέσεις.

[Ὅτι ὀνοματοποιεῖ, καὶ ὅτι καὶ ἀποθεβικώτερος ὡς ἔστι παρόντας εἰσάγει τοῖς ἐπαύσουσι διαλεγομένους.]

Οὐδὲ γὰρ Εὐριπίδου φήσομεν τὸ λαμβάνειν εἶναι τὸ,

Σοφοὶ τέραννοι τῶν σοφῶν συνουσίη.

οὐδ' εἰ τι; οὕτω τῶν σοφῶν εἰρήκεν ὡς ἔστι γὰρ ἐξ Αἰαντος Σοφοκλέους, Αἰαντος τοῦ Λοκροῦ. Ἀλλ' ἐστὶ ταῦτα ἀπὸ τῆς τῶν διαλόγων ἐξουσίας καὶ συνηθείας ὠρημένα. Τῷ γὰρ ἅπαντας αὐτοὺς εἶναι ἐπεικῶς πλάσματα, καὶ πλέκειν ἐξεῖναι δι' ὧν ἂν τις βούληται, ἐνεστί τι καὶ τοῖς λόγοις αὐτοῖς οὐ σφόδρα τηροῦν τὴν ἀλήθειαν· καὶ ἅμα μοι δοκεῖν ἐφέλκεται τι τῆς ἐλευθερίας καὶ τῆς μεγαλοπρεπείας, καὶ οὐ παντάπασιν ἀκριβολογεῖται, ἀλλ' ὥστερ' ἔφην, συγχωρεῖ τῇ φύσει. Ἐπειτα ταῦθ' ἡμεῖς ἀπλῶς οὕτω παραδεξόμεθα; Οὐκ ἄρα εἰδέναι τὰ ἐκείνου δέξομεν.

[Τὸ ἀμέλει Ἀριστείδης πολλάκις ὡς παρέλκων λαμβάνει.]

Οὗτοι φιλᾶθηναίου· γὰρ ἐστὶ τὴν Ἀκαδημίαν μόνην θαυμάζειν τῆς Ἀττικῆς, τὴν δ' ἄλλην ἅπαναν ὥστερ' ἐχθρὰν κρίνειν καὶ πολεμίαν. Οὐδὲ γὰρ [710 H.] καταγελάστου, ἀπορήναντα τοὺς ἄλλους ἅπαντας, οὕτω καὶ ποτε χρὴ Πλάτωνα θαυμάζειν ἀναμείναι. Τοῦτο γὰρ οὐ Πλάτωνος ἂν εἴη τιμὴ,

A quamdam dixit esse veram rhetoricam? Sin bona res est, et expetenda rhetorica, nimirum hi optimarum rerum curam gesserunt. Cur igitur vel hos optime dixisse negat, vel rhetoricam vocat adulationem? Quod si duplex est rhetoricae genus, quorum alterum sit adulatio, turpisque concio, alterum iustitiae cura, alterutrum in his manifeste cerni oportet. Cur igitur aufers utrumque? Sin utrumque recte aufers, tertia quaedam praeter utramque erit rhetoricae species. Itaque non jam duplex erit rhetorica, neque tamen Plato quae esset tertia ostendit. Quod si ad gratiam sunt et voluptatem omnino conficta, et ex adulatoribus unum se facit, dum jucunda pro veris refert, nulla praesertim necessitate impulsus, sin iuste sunt et vere dicta, quae requiritur maior criminum solutio, aut quis commodior ipso Platone testis, qui hic quidem eos continuo absolvat, alibi vero 437a proreus laudet etiam, et Stesichori palinodiam imitetur. At qui eum neget esse Graecorum optimum, is quidem pessimus sit et Graecorum et Barbarorum. Verumtamen nonnihil etiam ingenio utitur, quemadmodum potestate reges, sicut et in ipsa dictione facit aliquando, dum libertatem usurpat loquendi, atque etiam in argumentis ipsis:

Fingit hic et inducit mortuos, quasi praesentes ac disserentes.

Nec Euripidis iambicum illud esse dicemus:

Sapientium commercio princeps sapit,

quamvis id sapientum quidam dixerit, cum sit ex Ajace Sophoclis, qui Locrus inscribitur, sumptum. Sed haec licentiae dialogorum et consuetudini tribuuntur. Etenim cum sint omnes signenta, et quocunque quis velit modo possitnectere, sit ut nec ipsa verba sint admodum veritati consona. Simul et libertatem videtur atque magnificentiam nonnihil secari, nec ad exactam rationem referre cuncta; verum, quod jam dixi, ingenio concedit. Et haec nos ita temere recipiemus? Non igitur eum cognoscere videbimur.

D

Ἀμέλει saepe ponit Aristides quasi redundans.

Nemo certe, qui solam admiretur Academiam reliquam Atticam hostilem et inimicam habeat, Athenienses amare dicatur: neque cum reliquos omnes ridendos proposuerimus, tum fore sperandum est, ut Platonem quisquam admiretur. Id enim non in honorem Platonis, sed aliorum potius omnium

VARIE LECTIONES.

ἢ libri μέλλειν. ὡς τι add. A. ὡς γ' om. A. ὡς εἰ τις A. ὡς εἰ μὲν] p. 466. ὡς om. A. ὡς τῆς ἀληθείας] τῶν ἀληθῶν A. ὡς τὰ τῆς om. A. ὡς μαρτυρίαν A. ὡς ἀλλὰ γὰρ] p. 474. ὡς ἂν A: δ' ἂν C. ὡς οἷον] οἷον pr. A, ἢ corr. ὡς τὰς add. A. ὡς οὐδὲ] p. 477. ὡς οὐδ' εἰρήκεν om. A. ὡς μοι A. ὡς τι om. A. ὡς οὗτοι] p. 485. ὡς τοι φιλαθηναίου A: τι φιλαθηναῖον C. ὡς ἂν om. A.

ignominiam, atque adeo Platonis ipsius cederet. A Nam cum putamus eum non posse, si quis alius probus habeatur, pluris fieri, tale quiddam efficiunt. Neque convenit contractum cum aliis odium, fidei apud alios occasionem fore credere. Nam si Platoni non malefaciendo debitam viris laudem tribuimus, nemini, credo, facimus injuriam. Hæc enim politica sunt, humana ac diis ab omni ævo placita. Verum si res est improba tragœdia, atque improbum hominum scriptum, quis te dicat esse tragicum? Quod enim 437^b prorsus est turpe, id nullo modo potest honestum fieri. Deinde negas quemquam debere improbos imitari, vel ad exemplum deterius se componere; nec ipse hoc ubique præstas, verum imitatoris Sophistas, sycophantas, Thrasymachum, quem plane impudentem fuisse aiunt, quia nunquam erubuit, janitores, pueros cunctos homines (98). Sed, ut arbitror, Græcum illum, facile, gratiosum, varium ac divinum, quod adhuc omnia te ducit, ingenium, fateri te cogit, horum quoque singula suum habere usum cum tempore et gratia conjunctum. Atque hos omnes voluptati studere affirmas. Utrum te igitur minus, an plus, quam deceat, ponere dicemus? Etenim voluptati quoque poetas studere creditur. Quapropter cum id quod adjiciendum erat (99-1) auferas, minus quam decet, dicis. Cum autem ex eo adulationem illis imponebat, plus profecto quam requirebatur tua continebat oratio. Poteras enim, vir præclare, simul et juvenes ad justitiam confortari, et senioribus suum tribuere. Etenim ut laudari non potuissent, silentio tamen poterant præteriri, neque fueras ob eam rem rationem non relatarum accusandus. Sed non hoc aliquem ad indignationem commoveat maxime, quod Plato Græcorum facile princeps, et qui merito plurimum sibi tribuat, magnitudine quadam et ingenii libertate quosdam accusare voluit; sed et quod nonnulli nullius pretii homines, hac occasione sumpta, rem in consuetudinem trahunt, atque etiam de Demosthene, quem ego Mercurii (2-3) cujusdam eloquentis loco in terras arbitror descendisse, nihil non audent effutire. Quis vero vivos hos ferat, qui sæpius solæcismum committunt quam loquuntur, alios contemnant, quantum erant ipsi contemnendi, in cæteros anquirunt, in se nunquam; virtutem extollunt, non exercent; vagi obambulant: *vita simulacra carentum* (4); Hesiodi fuci, Archilochi simiæ, duabus formis pro tribus vacæ tragicæ præditi. Qui cum se Jovi negent cedere, pecunia tantopere vincuntur, et aliis convitiuntur: non quod res

ἀλλ' ἀτιμία τῶν ἄλλων μάλλον, σχεδὸν δέ τι⁹ καὶ αὐτοῦ Πλάτωνος. Τὸ γὰρ ἡγεῖσθαι χρηστοῦ τινος ἄλλου κριθέντος μὴ εἶναι τούτῳ πλείονος ἀξίῳ δοῖται, πῶς οὐ τοιοῦτόν ἐστιν; Οὐ δέ¹⁰ τὴν πρὸς τοὺς ἑτέρους ἀπέχθειαν νομίζειν ἀφορμὴν τῆς πρὸς τοὺς ἑτέρους πίστεως εἶναι. Εἰ γὰρ τοῦ¹¹ Πλάτωνα κακὸν τι λέγειν ἀφιέμενοί τοις ἀνδράσι τὰ πρόποντα ἀπεδώκαμεν, οὐκ ἀδικούμεν, οἶμαι· ταῦτα γὰρ καὶ πολιτικά¹² καὶ ἀνθρώπινα καὶ θεοὶ ἀρέσκοντα ἐκ τοῦ παντὸς χρόνου. Ἄλλ' εἰ τοί γε φαῦλόν γε ἡ τραγῳδία καὶ φαῦλῶν ἀνθρώπων, πῶς σε φῶμεν τραγῳδίαν ποιεῖν; οὐ γὰρ τό γε ὅλως αἰσχροὺν οὐδαμῶς ἐνὶ δὴ που ποιῆσαι καλῶς. Καὶ λέγεις μὲν ὡς οὐ χρὴ μιμεῖσθαι τοὺς φαῦλους οὐδ'¹³ ἀφομοιοῦν τοῖς χειρότεροις¹⁴, αὐτὸς δ' οὐ πάνυ χρῆ¹⁵ τούτῳ διὰ τέλος, ἀλλὰ μιμῆ σοφιστὰς, μιμῆ συκοφάντας, μιμῆ [ἀναίσχυντον¹⁶ πάνυ τοῦτόν φασιν] θρασύμαχον τὸν οὐδεπώποτε¹⁷ ἐρυθρίσαντα, θυρωροὺς, παιδία, μυρίους¹⁸. Ἄλλ' οἶμαι τὸ τῆς φύσεως Ἑλληνικὸν καὶ εὐκοῖον καὶ εὐχαρὶ καὶ ποικίλον καὶ θεῖον, ἐφ' ἅπαντα ταῦτα ἄγον σε, ποιεῖ μαρτυρεῖν ὅτι καὶ τούτων ἐκάστου χρήσις ἐστὶ καιρὸν ἔχουσα καὶ χάριν ἐμμελῆ. Εἰτα¹⁹ λέγεις ὅτι πάντες οὗτοι τοῦ²⁰ πρὸς ἡδονὴν ἐξήρτηνται. Πότερ²¹ οὖν σε φῶμεν ἑλαττον τοῦ δέοντος λέγειν ἢ πλεόν; ὅτι μὲν γὰρ καὶ τοῦ πρὸς ἡδονὴν φροντίζουσιν αἱ ποιηταὶ, ὁμολογεῖται· ὥσθ' ὅσον προσθεῖναι προσήκειν²², τοῦτ' ἀφελὼν ἑλαττον παρὰ τοῦτ' εἴρηκας. Ὅτι δὲ αὐτοῖς κολακαίαν ἐπενηνόχεις ἐκ τούτου²³, πῶς οὐκ ἔγω τοῦ δέοντος εἴρηκας, ἢ πῶς οὐ ταύτῃ πλεόν αὐ τοῦ δέοντος ἐστὶν ἔχον ὁ λόγος; Ἐξῆν²⁴ γὰρ, ὦ γενναῖε, καὶ τοὺς νέους δικαίους εἶναι προτρέπειν καὶ τοῖς πρεσβυτέροις τὰ πρόποντα ἀποδοῦναι. Καὶ γὰρ εἰ μὴ δὲν ἐλχομεν ἐπαινεῖν αὐτούς, ἀλλ' ἐξῆν γε δῆπου σωπῇ παρελθεῖν, καὶ οὐκ ἐμμελές ὀφλήσειν [1312 R.] ἀλογίου. Ἀλλὰ γὰρ οὐχ ὅτι²⁵ Πλάτων ὁ τῶν Ἑλλήνων τοσοῦτον ὑπερφέρων καὶ δικαίως μέγιστον ἐφ' ἑαυτῷ φρονῶν κατηγορεῖσθαι τινων ἡξίωσε μεγέθει τινὶ καὶ ξηροῖσι φύσεως, τοῦτο καὶ μάλιστα²⁶ ἂν τις ἀγανακτήσειεν, ἀλλ' ὅτι καὶ τὸν κομιδῇ τινες οὐδενὸς ἀξίῳ²⁷ ἀφορμῇ ταύτῃ χρώμενοι μελέτην ἡδὴ τὸ πρᾶγμα πεποιθῆναι, καὶ τολμῶσι καὶ περὶ Δημοσθένους (ὃν ἐγὼ φαίην ἂν Ἑρμοῦ τινὸς λογίου τύπον εἰς ἀνθρώπους κατελθεῖν) ὅτι ἂν τύχῃσι βλασφημεῖν. Καίτοι τίς ἂν εἰς ζῶντας τελῶν τούτων ἀνάσχοιτο; οἱ πλείω μὲν σοιοικίζουσιν ἢ φθέγγονται, ὑπερορῶσι δὲ τῶν ἄλλων ὅσον αὐτοῖς ὑπερορᾶσθαι προσήκει. Καὶ τοὺς²⁸ μὲν ἄλλους ἐξετάζουσιν, αὐτοῦς δὲ οὐ πώποτε ἡξίωσαν²⁹. Καὶ σεμνύνουσι μὲν τὴν ἀρετὴν, ἀσχοῦσι δ' οὐ, περιέρχονται δὲ ἄλλως;

VARIE LECTIONES.

⁹ δέ τι | ¹⁰ ἐτι ζ. ¹¹ γὰρ om. A. ¹² οὐ δέ | p. 486. ¹³ τοὺς om. A. ¹⁴ τοῦ A : τὸν ζ. ¹⁵ καὶ πολιτικά om. A. ¹⁶ ἀλλ' | p. 489. ¹⁷ οὐδ'. ¹⁸ χειρότεροι om. A. ¹⁹ ἀναίσχ. π. τ. φασιν om. A. ²⁰ οὐδέποτε A. ²¹ μυρίους, παιδία ζ. ²² εἰτα | p. 491. ²³ τοῦ om. A. ²⁴ πότερον A. ²⁵ προσήκειν | πρὸς A. ²⁶ τούτου τοῦ A. ²⁷ ἐξῆν | p. 510. ²⁸ οὐχ ὅτι | οὐχ A. ²⁹ ἂν om. A. ³⁰ ἀξίῳ οὐδενὸς ζ. ³¹ καὶ τοὺς. ³² ἡξίωσαν om. A.

NOTÆ.

(98) Audaces ad ostia ponimus, ut fideles custodes.

(99-1) Oportebat enim adicere sectantibus.

(2-3) Mercurius alter proverbii specie supr. Phot.

(4) Hom. Iliad. ψ.

βροτῶν ἐβόλα καμνῶν, Ἡσιόδου κηφῆνες, Ἀρχι-
λόγου πίθηκοι, δύο μορφᾶς ἔχοντες ἀντὶ τριῶν
τῆς τραγικῆς βόας. Οἱ τοῦ μὲν Διὸς [711 H.] οὐδὲν
χείρους φασὶν εἶναι, τοῦ δὲ ὀλοοῦ τοσοῦτον ἤττων-
ται· ὁνειδίζουσι δὲ τοῖς ἄλλοις³⁹, οὐ τῶν πραγμάτων
κατεγνωστές, ἀλλὰ φθονοῦντες ὅτι αὐτοὶ ταῦτα
πράττειν⁴⁰ οὐ δύναται. Εἰ δὲ τις αὐτῶν περὶ τῆς
ἐγκρατείας διαλεγόμενων ἀπαντικρὺ σταίη ἔχων
ἐνθρυπτα καὶ στρεπτοὺς, ἐκβάλλουσι τὴν γλῶτταν
ὥσπερ ὁ Μενέλεως τὸ ξίφος. Αὐτὴν μὲν γὰρ ἐὰν
ἴδωσι τὴν Ἑλένην, Ἑλένην λέγου! θεράπαιναν μὲν
οὖν ὅποιαν ἐποίησε Μένανδρος τὴν Φρυγίαν, τῷ
ὄντι παιδιὰν ἀποφαίνουσι τοὺς Σατύρους τοῦ Σοφο-
κλέους. Οἱ⁴¹ τῷ μὲν ἀποστρεφῖν κοινωνεῖν ὄνομα
τίθενται, τῷ δὲ φθονεῖν φιλοσοφεῖν, τῷ δ' ἀπορεῖν
ὑπερορᾶν χρημάτων. Ἐπαγγελλόμενοι δὲ φιланθρω-
πιὰν ὄντησαν μὲν οὐδένα πώποτε, ἐπηρεάζουσι δὲ τοῖς
χρωμένοις. Καὶ τοὺς μὲν ἄλλους οὐδ' ἀπαντῶντας
ὀρῶσι, τῶν δὲ πλουσίων ἕνεκα εἰς τὴν ὑπεροριάν
ἀπαίρουσιν, ὥσπερ οἱ Φρύγες οἱ τῶν ἐλαίων ἕνεκα
τῆς συλλογῆς, οἱ καὶ⁴² προσιδόντων εὐθὺς ὡς φροντο⁴³.
Οὗτοι⁴⁴ γάρ⁴⁵ εἰσιν οἱ τὴν μὲν ἀναίσχυντιαν ἐλευ-
θερίαν νομίζοντες, τὸ δ' ἀπεχθάνεσθαι παρῆρσι-
ζεσθαι, τὸ δὲ λαμβάνειν φιλανθρωπεύεσθαι. Εἰς
τοῦθ' ὅ⁴⁶ ἤκουσι τῆς⁴⁷ σοφίας, ὥστε ἀργύριον μὲν⁴⁸
οὐ πράττονται, ἀργυρίου⁴⁹ δ' ὅ⁵⁰ ἀξίως λαμβάνειν
ἐπίστανται. Κἂν μέν γε τύχη τις ἑλαττον πέμψας,
ἐνέμειναν τῷ δόγματι· ἂν δὲ ἀδρότερον τὸ⁵¹ σακχίον
αὐτοῖς⁵² φανῇ, Γοργόνα Περσεὺς χειρῶσατο. Τοῖς⁵³
ἐν Παλαιστίῃ δυσσεβέσι παραπλήσια τοὺς τρόπους.
Καὶ γὰρ ἐκεῖνοις τοῦτ' ἐστὶ σύμβολον τῆς δυσσε-
βείας, ὅτι τοὺς κρεῖττους οὐ νομίζουσι· καὶ οὗτοι
τρόπον τινὰ ἀφαστᾶσι τῶν Ἑλλήνων, μᾶλλον δὲ καὶ
πάντων τῶν κρεῖττόνων⁵⁴, τὰ μὲν ἄλλα ἀφωνότεροι
τῆς σκιάς τῆς ἑαυτῶν, ἐπειδὴν δὲ τινας εἰπεῖν⁵⁵
κακῶς δέη καὶ διαβαλεῖν⁵⁶, τῷ Δωδωναίῳ μὲν οὐκ
ἂν εἰκάσαις αὐτοὺς χαλκίει· μὴ γὰρ, ὦ Ζεῦ! ταῖς
δὲ ἐμπίσι ταῖς ἐν τῷ σκότῳ βομβοῦσαις. Συγκατα-
πράξει μὲν τι τῶν δεόντων ἀπάντων⁵⁷ ἀχρηστό-
τατοι, διορύξει δὲ οἰκίαν καὶ ταραξάι, καὶ συγκροῦσαι
τοὺς ἐνδον πρὸς ἀλλήλους, καὶ φῆσαι πάντ' αὐτοὺς
διοικήσειν, πάντων δεινότετοι. Καταδύντες δὲ εἰς
τοὺς χηραμεὺς ἐκεῖ τὰ θαυμαστά σοφίζονται, σκιᾶ
τινὶ λόγοις ἀνασπῶντες, ἔφη ὁ⁵⁸ Σοφοκλῆς, τὸν
ἀνθήριχα θερίζοντες, τὸ⁵⁹ ἐκ τῆς ἀμμου σχοινίον
πλέκοντες, οὐκ οἶδ' ὄντινα ἱστὸν ἀναλύοντες· ὅσον
γὰρ ἂν προκῆψωσι τῆς σοφίας, τοσοῦτον ἀνταφαι-
ροῦσι, μεγάλα⁶⁰ φρονοῦντες, ἐὰν ῥητορικὴν εἴπωσι
κακῶς, [1315 R.] ὥσπερ οὖν καὶ τοὺς δούλους τοῖς
δεσπότης ὑπ' ὀδόντα⁶¹ πολλάκις καταρωμένους,
καὶ μάλιστα τοὺς μαστιγίας αὐτῶν. Ἥδη δέ τις καὶ

A ipsas condemnarint, sed quia cum paria facere non
possint, invident. Quod si **438a** quis ipsis de
continentia disputantibus oppositus placentas (5)
ostendat et monilia, linguam demittunt, ut en-
sem Menelaus (6). Nam si Helenam videant ip-
sam, Helenam autem! si vel ancillam qualem
fluxit Menander Phrygiam, Sophoclis satyros re-
vera pro ludicro curant haberi. Qui privationem
vocat communionem (7); invidiam autem phi-
losophiā, et inopiam pecuniæ contemptum.
Cum autem humanitatem profiteantur, nemi-
nem juverunt unquam, et qui voluit ipsis uti, eos
infestant. Et alios quidem vix occurrentes aspi-
ciunt, divitum autem gratia ad fines regionis oc-
currunt, quemadmodum Phryges propter oleas. Ei-
enim hi sunt, qui impudentiam et offensam putant
esse libertatem, humanitatem in accipiendo ponunt.
Quid? quod ad eam sapientiam pervenerunt ut pec-
uniam non exigant, quod autem pecuniam valet,
accipere norint, in sententia perseverent: sin tur-
gidior sit effectus sacculus Gorgonem ceperit Per-
seus. Non alieni ab impiōrum Palaestinarum mori-
bus. Nam et illi hoc habent impietatis signum, quod
deos esse non putent, atque hi a Græcis, atque adeo
bonis omnibus quodammodo dissentiant, in reli-
quis quidem rebus umbra sua magis muti: cum
autem aliquis criminandus et calumniandus est, vix
æri Dodonæo, verum culicibus potius in tenebris
perstrepentibus conferendi, ad rem maxime neces-
sariam peragendam maxime inutiles, ad ædes per-
forandas, et perturbandos atque inter se committen-
dos domesticos, omnemque administrationem sibi
arrogandam, omnium aptissimi. Sed in latibula
submersi miranda quædam comminiscuntur, ad
umbram nescio quam verba eructantes, inquit So-
phocles, anthericum metentes, funiculum in arena
nectentes, telam nescio quam retexentes. Quantum
enim in sapientia proficiunt, tantumdem amittunt (8),
magnopere sibi placentes, cum rhetoricæ maledixe-
rint, quasi non etiam famuli **438b** sepe, ac præ-
sertim magistræ, dominos intra dentes exsecruntur.
Quinetiam satyros (9) quidam scenicus olim est Her-
culi imprecatus, ad cuius adventum confestim suc-
cubuit. Nec immerito videntur mihi cunctis maledi-
cere, quandoquidem hac re plurimum valent, qui
ut nullius hominis mentionem faciant, male tamen
dicunt omnia, ita quod habent in medium conferunt.
Atque etiam pulcherrimum philosophiæ nomen
sibi tribuunt, quasi locum in theatro præoccupasset.
Atque equidem, et Platoni debitum honorem tri-
bui, et virorum dignitati opem tuli non ignaviter.

VARIE LECTIONES.

³⁹ τοῖς κακοῖς ἄλλοις ζ. ⁴⁰ ταῦτα πράττειν οὐ Α: πράττειν ταῦτα ζ. ⁴¹ οἱ οὗτοι Α. ⁴² οἱ καὶ. ⁴³ ὡς-
φροντο om. Α. ⁴⁴ οὗτοι p. 513. ⁴⁵ γάρ om. Α. ⁴⁶ τοῦθ' Α: τοῦτο δ' ζ. ⁴⁷ τῆς om. Α. ⁴⁸ μὲν. ⁴⁹ ἀργυ-
ρίου om. Α. ⁵⁰ δ' οὐδ' Α. ⁵¹ τὸ Α: τῷ ζ. ⁵² αὐτοῖς om. Α. ⁵³ τοῖς (p. 514) ⁵⁴ κρεῖττόνων om. Α. ⁵⁵ ἐπεὶ Α.
⁵⁶ διαβάλλειν Α. ⁵⁷ ἀπάντων om. Α. ⁵⁸ ὁ om. Α. ⁵⁹ θερ. καὶ τὸ ζ. ⁶⁰ μέγα ζ. ⁶¹ ὑπ' ὀδόντα om. Α.

NOTÆ.

(5) Utique species placentæ.

(6) Andromache. apud Euripid.

(7) Hoc reprehendendo Platonem dicit.

PATROL. GR. CIII.

(8) Per malam ipsorum sententiam.

(9) Satyrus quidam, non enim genium dicit
Bacchi.

Quod si quis hæc refutare potest, si id eadem ser-
vata mihi benevolentia, qua Platonem ego sum
prosecutus, fecerit, eum ego nunc et in posterum
amicum non hostem judicabo.

των μενήσωνται, λέγουσι δ' ἃ λέγουσι κακῶς ὥστε ἀφ' ὧν ἔχουσι χαρίζονται. Εἶτα τὸ κάλλιστον τῶν
ὀνομάτων αὐτοῖς τέθεινται, φιλοσοφίαν, ὥσπερ θέαν προκατελιφθότες. Ἐγὼ ὅ μὲν οὖν [712 H.] καὶ
Πλάτωνι τὴν προσήκουσαν τιμὴν ἀπένευμα, καὶ τοῖς ἀνδράσι τὰ κρίνοντα ἐβόηθησα, καὶ οὐχὶ προηκά-
μην. Εἰ δέ τις ἄντιπειν ἔχει τοῦτοις, φυλάττων ἐμοὶ τὴν ἰσὴν εὐφημίαν δαηνπερ ἐγὼ Πλάτωνι,
τοῦτον, ἐγὼ καὶ νῦν καὶ ὕστερον φίλον, οὐκ ἐχθρὸν κρίνω⁸⁷.

CCXLIX.

ΣΜΘ.

Excerpta e Vita Pythagoræ.

Πυθαγόρου βίος.

Legimus et Vitam Pythagoræ.

Ἀνεγνώσθη Πυθαγόρου βίος.

Excepit, inquit, docendi munere Pythagoram
Plato nonus successor, Archytæ senioris discipulus,
decimus Aristoteles. Pythagoræ autem discipuli,
qui contemplationi dediti erant, Sebastici [id est
pī] vocati sunt; qui circa humana versarentur,
Politici; qui mathesin, geometriam, astronomiam
amarent, Mathematici; qui familiares ei essent,
Pythagorici: horumque discipuli Pythagorei; qui-
que aliter extrinsecus eum imitarentur, Pythago-
ristæ. Omnes hi animalibus abstinentes, certo tem-
pore e victimis solis gustabant. Centum et quatuor
vixisse annis fertur Pythagoras, et Mnesarchus
etiamnum juvenis unus filiorum obiisse; successit
huic Telauges, Saraque et Myia illius filix, ipsaque
Theano, non discipula modo, verum et filia fuisse
memorantur. Differunt, ut aiunt Pythagorei, uni-
tas et unum: unitas quidem in rebus quæ sub in-
tellectum cadunt, ab iis collocatur; unum vero in
ipsis numeris, et eodem modo duo in numeratis
dualitatem infinitam perhibent. Unitas quidem se-
cundum æqualitatem et medium sumitur: dualitas
autem secundum exsuperantiam, id quod minus
est. Itaque medium et modus non possunt plus aut
minus fieri, sed excessus 439a et defectus, cum in
infinitum procedant, atque ideo asservierunt duali-
tatem infinitam. Et licet omnia e monade et duali-
tate in numeros referant, omniaque quæ exstant
numerus appellant, decimo tamen numerus com-
pletur. Decimus vero fit a quatuor nobis ordine
numerantibus numeris. Idcirco omnem numerum
quaternarium appellant. Tribus quoque asserebant
modis seipso hominem meliorem fieri. Primo cum
diis colloquendo: accedentem enim ad eos tunc
potissimum ab omni se maleficio abstinere necesse
est, et quoad ejus fieri potest Deo assimilari. Deinde
bene de alijs merendo: Dei enim hoc proprium est
in eoque Deum imitatur. Tertio denique moriendo:
si enim animus, qui in vita ipsa est vitæ causa,

Ἐν τῇ Πλάτων, Ἀρχύτου τοῦ πρεσβυτέρου μαθητῆς
γενόμενος, δέκατος δὲ Ἀριστοτέλης. Τῶν δὲ Πυθα-
γόρου οἱ μὲν ἦσαν περὶ τὴν θεωρίαν καταγινόμενοι,
οἵπερ ἐκαλοῦντο Σεβαστικοί, οἱ δὲ περὶ τὰ ἀνθρώ-
πινα, οἵπερ ἐκαλοῦντο Πολιτικοί, οἱ δὲ περὶ τὰ μα-
θήματα, γεωμετρικὰ καὶ ἀστρονομικὰ, οἵπερ ἐκα-
λοῦντο Μαθηματικοί. Καὶ οἱ μὲν αὐτῷ τῷ Πυθα-
γόρῃ συγγενόμενοι ἐκαλοῦντο Πυθαγορικοί, οἱ δὲ
τούτων μαθηταὶ Πυθαγόρειοι, οἱ δὲ ἄλλως ἐξωθεν
ζηλωταὶ Πυθαγόρισται. Ἀπείχοντο δὲ ἐμφύχως
καὶ κατὰ καιρὸν μόνον θυσῶν ἐγεύοντο. Ὅτι
ἐκατὸν καὶ τεσσαρῶν λέγεται ἐτῶν ἐξηκέναι τὸν
Πυθαγόραν. Καὶ ὁ μὲν Μνήσαρχος εἰς τῶν υἱῶν
αὐτοῦ λέγεται νεώτερος τελευτῆσαι, Τηλαυγῆς δὲ ὁ
ἕτερος διεδέξατο, καὶ Ἀλσάρα καὶ Μυία αἱ θυγα-
τέρες. Καὶ ἡ Θεανὸν δὲ λέγεται οὐ μαθήτρια μόνον
ἀλλὰ καὶ μία τῶν θυγατέρων αὐτοῦ εἶναι. Ὅτι δια-
φέρειν ἔλεγον οἱ ἀπὸ Πυθαγόρου μονάδα καὶ ἓν. Μο-
νάς μὲν γὰρ παρ' αὐτοῖς ἐνομιζέτο ἡ ἐν τοῖς νοητοῖς
οὐσα, ἓν δὲ τὸ ἐν τοῖς ἀριθμοῖς ὁμοίως δὲ καὶ δύο τὸ
ἐν τοῖς ἀριθμητοῖς. Ἐλεγον δὲ τὴν δυάδα ἀόριστον,
ὅτι ἡ μὲν μονάς κατὰ τὴν ἰσότην καὶ τὸ μέτρον λαμ-
βάνεται, ἡ δὲ δυάς καθ' ὑπερβολὴν καὶ ἑλλειψιν. Μεσό-
της μὲν οὖν καὶ μέτρον οὐ δύναται μᾶλλον καὶ ἥττον
γενέσθαι· ἡ δὲ ὑπερβολὴ καὶ ἑλλειψὶς ἐπειδὴ ἐπ'
ἀπειρον προχωρεῖ, διὰ τοῦτο ἀόριστον αὐτὴν ἔλεγον
δυάδα. Καὶ ἐπειδὴ πάντα εἰς τοὺς ἀριθμοὺς ἀνήγον
ἐκ τῆς μονάδος καὶ τῆς δυάδος, καὶ τὰ ὄντα
πάντα ἀριθμοὺς προσηγόρευον, ὁ δὲ ἀριθμὸς
συμπληροῦται τοῖς δέκα, ὁ δὲ δέκα σύνθεσις τῶν
τεσσαρῶν κατὰ τὸ ἐξῆς ἀριθμοῦντων ἡμῶν, καὶ διὰ
τοῦτο τὸν ἀριθμὸν πάντα τετρακτὺν ἔλεγον. Ἐλεγον
δὲ τὸν ἀνθρώπον αὐτὸν ἑαυτοῦ βελτίω κατὰ τρεῖς
τρόπους γίνεσθαι, πρῶτον μὲν τῇ ἐμίλῃ τῇ πρὸς
τοὺς θεοὺς (ἀνάγκη γὰρ προσίοντας αὐτοῖς κατ'
ἐκεῖνο καιροῦ χωρίζεσθαι αὐτοὺς πάσης κακίας, εἰς
δύναμιν ὁμοιοῦντας ἑαυτοὺς τῷ θεῷ), δευτέρον ἔν

VARIÆ LECTIONES.

⁸⁷ κάτω| κάτω. σάτυρος δ' ὅστις· οὐ γὰρ τὸν δαίμονα λέγει τοῦ διονυσίου Α. ⁸⁸ μοι δοκοῦσι om. Α. ⁸⁹ λέ-
γειν| λέγουσι Α. ⁹⁰ ἐγὼ| p. 524. ⁹¹ τις Α: τι ζ. ⁹² quæ post κρίνω ζ addit, ἀλλαντοπώλης ὁ πωλῶν
τὰ λεγόμενα ἰδιωτικῶς λουκανικὰ, om. AC. ⁹³ ἐννατος ζ. ⁹⁴ οἱ μὲν ar. L. Holstenium (Porphyr. de
vita Pythag. ed. Kuster. p. 56). ⁹⁵ συγγινόμενοι Suidas v. Πυθαγόρα (vol. 3. p. 253, 13), γενόμενοι ar.
Holsten. ⁹⁶ μόνων ζ. ⁹⁷ ἐτῶν λέγεται ζ. ⁹⁸ Ἀλσάρα Gentileus respons. ad Boyl. p. 215 Lennep.; libri
σάρα. ⁹⁹ δυάδα Α. μονάδα ζ. ¹⁰⁰ ἀριθμὸν Suidas v. Ἀριθμῶ, ἀριθμὸν τετρακτὺν idem. Τετρακτὺς. ¹⁰¹ μὲν
ἐμίλῃ τῇ πρὸς θεὸν Suidas v. Ἀνθρώπος αὐτὸς. ¹⁰² προσίοντας. ¹⁰³ ὁμοιοῦντας corr. Α: τὸν προσίοντα
— ὁμοιοῦντα Suidas et, omisso τὸν ζ.

τῷ εὖ ποιεῖν (θεοῦ γὰρ τοῦτο καὶ θέσις μὴήσεως), A
 τρίτον ἐν τῷ ἀπονήσκειν· εἰ γὰρ κατὰ ποσὸν τι ἡ
 ψυχὴ τοῦ σώματος ἐν τῷ ζῆν τὸ ζῶον, [1316 R.]
 χωριζομένη βελτίων γίνεται αὐτῆς, ἐν τε τοῖς
 ὕπνοις· κατὰ τοὺς ὄνειρους καὶ ἐν ταῖς ἐκστάσεσι
 τῶν νόσων μαντικὴ γίνεται, πολλῶν [743 H.] μᾶλλον
 βελτιοῦται, ὅταν τέλεον χωρισθῇ ἀπὸ τοῦ σώματος.
 Ὅτι τὴν μονάδα πάντων ἀρχὴν ἔλεγον Πυθαγόρειοι,
 ἐπεὶ τὸ μὲν σημεῖον ἀρχὴν ἔλεγον γραμμῆς, τὴν δὲ
 ἐπιπέδου, τὸ δὲ τοῦ τριγῶν διαστατοῦ ἦτοι σώματος.
 Τοῦ δὲ σημείου προσηγορεύεται ἡ μονάς, ὥστε ἡ ἀρχὴ
 τῶν σωμάτων ἡ μονάς· ὥστε τὰ σώματα πάντα ἐκ
 τῆς μονάδος γεγένηται. Ὅτι οἱ Πυθαγόρειοι τῶν
 ἐμφύχων ἀπέχοντο, τὴν μετεμψύχωσιν ἀφρόνως ὡς
 ἀληθῆ ὑπολαμβάνοντες, καὶ ὅτι τὰ τοιαῦτα τῶν
 βρωμάτων παχύνει τὸν νοῦν, τροφικώτερα ὄντα καὶ
 πολλὴν ἀνάδοσιν ποιοῦντα. Διὰ τοῦτο καὶ τοῦ κυάμου
 ἀπέχοντο, ὅτι φουσώδης καὶ τροφικώτατος. Καὶ ἄλ-
 λας δὲ τινὰς αἰτίας πλείους ἀποδιδόσιν, αἱ αὐτοὺς
 ἐνέγγον ἀπέχεσθαι τῶν κυάμων. Ὅτι τὸν Πυθαγόραν
 πολλὰ φασὶ ⁷⁰ προσηγορεύειν, καὶ πάντα ἐκδῆναι. Ὅτι
 τὴν μὲν θεωρητικὴν καὶ φυσικὴν Πλάτωνά φασι
 παρὰ τῶν ἐν Ἰταλίᾳ Πυθαγορείων ἐκμαθεῖν, τὴν δὲ
 ἠθικὴν μάλιστα παρὰ Σωκράτους. Τῆς δὲ λογικῆς
 δὴν ⁷¹ τοὺς Ἑλεάτας· καὶ οὗτοι δὲ τῆς Πυθαγορείου
 ὅτι ἡ ὁψίς, κατὰ Πυθαγόραν καὶ Πλάτωνα καὶ
 Ἀριστοτέλην, τῶν δώδεκα χρωμάτων ἐστὶ κριτικὴ,
 λευκοῦ καὶ μέλανος καὶ τῶν μεταξὺ, ξανθοῦ, φαιοῦ,
 ὠχροῦ, ἐρυθροῦ, κυανοῦ, ἀλουργοῦ, λαμπροῦ, ὀφνί-
 νου ⁷². Ἡ δὲ ἀκοὴ κριτικὴ ἐστὶν ὀξείας καὶ βαρέας
 φθόγγου. Ἡ δὲ ὀσφρῆσις κριτικὴ εὐωδῶν καὶ δυσ-
 ωδῶν ὁσμῶν καὶ τῶν μεταξὺ ἐκ ⁷³ σηπομένων τε καὶ
 βρεχομένων, ἢ τηχομένων ἢ θυμιαζομένων ⁷⁴. Ἡ δὲ
 γεῦσις κριτικὴ ἐστὶ ⁷⁵ γλυκύν τε καὶ πικρῶν χυμῶν
 καὶ τῶν μεταξὺ πέντε· ἐπεὶ γὰρ εἰσὶν οἱ χυμοὶ
 πάντες, γλυκὺς, πικρὸς, ὀξύς, δριμύς, σομφός ⁷⁶,
 ἀλυκὺς, στρυφνός. Ἡ δὲ ἀφῆ πλείονων ἐστὶ κριτικὴ,
 ὅλον βαρέων καὶ ⁷⁷ κοῦφων καὶ τῶν μεταξὺ, θερμῶν
 τε καὶ ψυχρῶν καὶ τῶν μεταξὺ, τραχέων ⁷⁸ καὶ λείων
 καὶ τῶν μεταξὺ ⁷⁹, ξηρῶν καὶ ὕγρων καὶ τῶν μετα-
 ξύ. Καὶ αἱ μὲν δ' αἰσθήσεις ἐν τε ⁸⁰ τῇ κεφαλῇ εἰσι
 καὶ ἰδιάζουσι περικλειομένη ⁸¹ ὀργάνοις· ἡ δὲ ἀφῆ
 καὶ διὰ τῆς κεφαλῆς καὶ δι' ὅλου ⁸² τοῦ σώματος κε-
 κώρηκε, καὶ ἐστὶ κοινὴ πάσης αἰσθήσεως, μᾶλλον
 δὲ κατὰ τὰς χεῖρας δηλοτέραν ⁸³ παρέχεται τὴν D
 κρῖσιν.

Ὅτι δώδεκα τάξεις φησὶν εἶναι ἐν τῷ οὐρανῷ ⁸⁴,
 πρώτην καὶ ἐξωτάτην ⁸⁵ τὴν ἀπλανῆ σφαῖραν, ἐν ἣ
 ἐστὶν ὁ τε πρῶτος θεὸς καὶ οἱ νοητοὶ θεοὶ, ὡς Ἀρι-
 στοτέλει δοκεῖ, κατὰ δὲ Πλάτωνα αἱ ἰδέαι· μετὰ δὲ

paululum a corpore separatus, seipso reatitur
 melior: siquidem in somnis per insomnia, et in
 extasibus morborum, divinator fit, multo sane
 tunc præstantior seipso fit, cum jam postremo e
 corpore migravit. Apud eosdem exordium rerum
 omnium est unitas, deinde punctum initium lineæ,
 lineæ superficiei, et superficiei triplicis in quanti-
 tate dimensionis, vel, ut vocant, corporis. Verum
 ante punctum cognoscimus monadem. Quare cor-
 porum initium est unitas, sicut omnia corpora e
 monade componuntur. Adhæc, propter transmigra-
 tionem animarum, quam stulto sane consilio ve-
 ram putant, ab animatis abstinere; deinde quia
 ingenium gravant, ob nimium nutrimentum et di-
 gestionem. Quin et fabas non edunt, nimium se-
 cundum eos inflationi obnoxias, et nimis alentes,
 aliisque de causis, quæ fabarum esum prohibe-
 ant (10). Plurima Pythagoras prædixisse fertur,
 et omnia accidisse. Platonem a Pythagoreis in
 Italia speculativam et physicam aiunt, et a Socrate
 ethicam didicisse; apud Zenonem vero, et Parme-
 nidem Eleatas fundamenta logices jecisse, qui om-
 nes e Pythagoræ schola profecti sunt.

σπέρματα καταβαλεῖν αὐτῷ Ζήνωνα καὶ Παρμενί-
 ῆσαν διατριβῆς.

Juxta Pythagoræ, Platonis, et Aristotelis opinio-
 nem, duodecim coloribus 439^b oculus judicat,
 de albo, et nigro, et de cæteris interjectis, flavo,
 fusco, pallido, rubro, cæruleo, purpureo, rutilo,
 et luteo. De acuta et gravi voce judicium fert au-
 ris. Odoratus bonos et malos sentit odores, et alios
 putridos, humidos, liquidos, vaporatos. Gustui
 dulcia sapiunt et amara, et alia quinque media.
 In universum autem septem sunt sapes, dulcis,
 amarus, asper, acidus, mollis, salsus, austerus.
 Plurimorum censor est tactus. Tangit enim gravia
 et levia, et quæ inter hæc sunt; calida item et frigida,
 et quæ interjacent; dura et mollia, et horum
 media; sicca, et humida, et quæ intersunt. Reli-
 qui quidem quatuor sensus in solo capite statio-
 nem habent, et propria occupant organa. Sed per
 caput, et totum corpus habitat tactus, aliisque
 sensibus communis est: in manibus autem præser-
 tim vis illius emicat.

Asserunt insuper duodecim orbis in cælo esse,
 et primum quidem et remotissimum firmamentum,
 ubi et summus Deus, cæterique intelligentia præ-
 diti dii, ut vocat Aristoteles, aut secundum Plato-

VARIE LECTIONES.

⁷⁰ ὥστε μονάς om. B. ⁷¹ φησι A. ⁷² παραμενεῖδον A. ⁷³ ὀφνίλου Suidas v. Ὀψίς. ⁷⁴ ἐκ B et corr.
 A: ἐξ ζ. om. Suidas. ⁷⁵ θυμιαζομένων Suidas. ⁷⁶ ἐστὶ et οἱ et πάντες om. Suidas. ⁷⁷ σομφός στρυφός σομ-
 φός Suidas. ⁷⁸ καὶ ante κοῦφον sumpsit a Suida., qui om. ὅλον et θερμῶν τε καὶ ψυχρῶν καὶ τῶν μεταξὺ.
⁷⁹ τραχέων καὶ λ. καὶ τῶν μ. om. A. ⁸⁰ καὶ τῶν μεταξὺ om. Suidas. ⁸¹ τε om. Suidas. ⁸² περικλ.] καὶ
 περικλ. Suidas. ⁸³ ὅλου om. Suidas. ⁸⁴ δηλοτέραν A: ἐπιδηλοτέραν ζ. ⁸⁵ ἐν τῷ οὐρανῷ φησιν εἶναι.
 καὶ πρώτην ζ. ⁸⁶ ἐξωτάτην ζ.

NOTÆ.

(10) Ab animatis et fabis cur abstineant, vide Porphyrium et Agellium lib. iv, cap. 11.

nem, idem. Deinde septem planetæ sequuntur, A Saturni, Jovis, Martis Veneris, Mercurii, solis et lunæ; post planetas ignis, mox aer, quem sequitur aqua, omnibus ultima subest tellus. Duodecim orbium firmamentum causa est prima: et quanto quodque illi vicinior, tanto etiam firmior et melius esse aiunt et quæ longius absunt, non ita firma sunt; et usque ad lunam hic ordo servatur, infra lunam minime. Necessaria vero omnia mala terra sustinet, quandoquidem instar fundi totum mundum sustinet et receptaculum necessarium est eorum quæ in imo subsistunt. Et has omnes partes providentia, firmaque ordinatione, et divina quadam necessitate Deo propria, aiunt gubernari. Sed quæ infra lunam quatuor causis: B Deo, fato, nostro consilio, et fortuna. Verbi gratia, navem ipsam descendere, et non, in nostra est potestate; tempore sereno procellas et 440^a tempestatem subito oriri, fortunæ est; navem mersam præter spem conservari, divina sit Providentia, multis autem et diversis modis accidit fatum, et sic differt a fortuna: quoniam serie quadam ordinate, et consequenter fit, cum fortuna suapte fiat, et prout contingat. Ut e puero juvenescere, et ad reliquas usque ætates commodè ascendere, uno fatis modo accidit. Zodiacus, ut placuit Aristoteli diligenter investiganti, propter generationem eorum quæ in terra ad universi complementum gignuntur, oblique movetur. Nam æquali si distantia verteretur, unum semper anni idemque tempus esset, vel æstatis, vel hiemis, aut cujusvis alterius. Nunc vero quoniam sol alique planetæ signo in aliud signum egrediuntur, quatuor in anno tempestates sunt, quo fit ut propter hanc in alia signa mutationem et fructus proveniant, aliarque animalium generationes orientur. Sol quidem, ut privatim ipse et vere, ut pnto, sensit, centies magnitudine terram excedit, quamvis alii tantum tricies asserant. Sunt qui magnum annum Saturni ambitum esse doceant: quia cæteri sex errantes breviori tempore cursum suum conficiant. Saturnus enim triginta annis, Jupiter duo & eicim, duobus Mars, sol uno, ut et Mercurius et Venus, circulum absolvit. At luna quia infima est. et minimum sortita orbem, uno mense. Primus Pythagoras: cælum esse mundum dixit, quia perfectum est, omnibusque animantibus ac signis pulchris decoratur. Plato et Aristoteles uno consensu immortalem dicunt animum, quamvis alii altam mentem Aristotelis non intelligentes, mortalem esse animam eum dicere existiment. Dicitur homo μικρόκοσμος (id est mundi compendium) non quia quatuor vel reliqua animalia etiam minima constet elementis: verum quia omnes mundi virtutes con-

την ἀπλανή ὁ τοῦ Κρόνου τέτακται ἀσθήρ καὶ οἱ ἐφεξῆς πλάνητες⁸⁶ ἔξ, ὁ τοῦ Διὸς φημι, ὁ τοῦ Ἄρεος, ὁ τῆς Ἀφροδίτης, ὁ τοῦ Ἑρμοῦ, ὁ τοῦ ἡλίου, ὁ τῆς σελήνης, εἶτα ἡ τοῦ πυρὸς σφαῖρα, ἔξῃς ἡ τοῦ ἀέρος, μετ' αὐτὴν τοῦ ὕδατος. Λοιπὴ καὶ ἐπὶ πᾶσιν ἡ γῆ. Δώδεκα δὲ τάξεων οὐσῶν ἐν τῇ ἀπλανεὶ τὸ πρῶτον αἰτιόν ἐστι· [714 H.] καὶ ὅτι ἂν ἡ ἐγγύς αὐτοῦ, τοῦτο⁸⁷ φασὶ τετάχθαι βεβαίως καὶ ἀρίστως, τὰ δὲ πόρρωθεν ἤττον· τὴν δὲ τάξιν μέχρι σελήνης σώζεσθαι, τὰ δὲ ὑπὸ σελήνῃ οὐκέτι ὁμοίως. Ἐξ ἀνάγκης δὲ ἐστὶ καὶ ἡ κακία εἰς τὸν περὶ γῆν τόπον ἅτε δὴ πυθμένος λόγον ἐπεχούσης τῆς γῆς πρὸς πάντα τὸν κόσμον, καὶ πρὸς ὑποδοχὴν ὑποστάθμης οὕσης ἐπιτηδείας. Καὶ πάντα μὲν τὰ ἄλλα μέρη κατὰ τὴν πρόνοιαν, καὶ τὴν βεβαίαν τάξιν, [1317 R.] καὶ τὴν εἰμαρμένην τοῦ Θεοῦ ἐπομένῃ αὐτῷ φασὶ διοικεῖσθαι, τὰ δὲ μετὰ τὴν σελήνην⁸⁸ τέσσαρσιν⁸⁹ αἰτίαις, κατὰ Θεὸν, καθ' εἰμαρμένην, κατὰ προαίρεσιν ἡμετέραν, κατὰ τύχην· οἷον τὸ μὲν εἰσελθεῖν εἰς τὴν⁹⁰ ναῦν ἢ μὴ εἰσελθεῖν ἐν' ἡμῖν ἐστὶ, τὸ μέντοι ἐν εὐδαίᾳ χειμῶνα καὶ ζῆλῃν, ἐξαφνης ἐπιγενέσθαι⁹¹ ἐκ τύχης, τὸ μέντοι βαπτίζομένην τὴν ναῦν παρ' ἐπιβίβα σωθῆναι προνοίας Θεοῦ. Τῆς δ' εἰμαρμένης πολλοὶ εἰσι τρόποι καὶ διαφοραὶ, διαφέρει δὲ τῆς τύχης, ὅτι ἡ μὲν εἰρμὸν ἔχει καὶ τάξιν καὶ ἀκολουθίαν, ἡ δὲ τύχη τὸ αὐτόματον καὶ τὸ ὡς ἔτυχεν· οἷον τὸ ἐκ παιδός⁹² εἰς μεράκιον εἰσεῖν καὶ τὰς καθ' ἑξῆς ἡλικίας οικεῖν⁹³ διαλθεῖν, τοῦτο ἐνδὲς τρόπου τῆς εἰμαρμένης. Ὅτι ὁ ζωδιακὸς λοξῶς κινεῖται, ὡς ζητήσας εὐρεῖν ἔδοξεν Ἀριστοτέλης, ἐνεκεν τῆς γενέσεως τῶν περὶ γῆν τόπων πρὸς ἀναπλήρωσιν τοῦ παντός. Εἰ γὰρ καταπαράλληλως ἐκινεῖτο, δεῖ ἂν μία ὥρα ᾗν τοῦ ἔτους, ἥτοι θέρος ἢ χειμῶν ἢ ἄλλη τις. Νῦν δὲ ἐκ τοῦ τὸν ἥλιον καὶ τοὺς ἄλλους πλάνητας μεταβαίνειν ἀπὸ ζωδίου ἐπὶ ζωδίου γίνονται αἱ μεταβολαὶ τῶν ὥρων τέσσαρες, καὶ ἐκ τῆς τούτων εἰς ἄλληλα⁹⁴ μεταβολῆς οἱ τε καρποὶ φύονται καὶ αἱ⁹⁵ ἄλλαι γενέσεις τῶν ζώων γίνονται. Ὅτι ὁ μὲν ἥλιος, ὡς οὗτος οικεῖται ἀποφαίνεται δόξαν, ἣν καὶ ἀληθῆ λέγει, ἑκατονταπλασίον ἐστὶ τῆς γῆς. Οἱ δὲ πολλοὶ οὐκ ἐλάττωνα τοῦ τριακονταπλασίονα αὐτῆς φασιν. Ὅτι μέγαν ἐνιαυτὸν καὶ τὴν τοῦ Κρόνου περιόδον φασιν, ὅτι⁹⁶ τῶν λοιπῶν ἔξ πλανωμένων⁹⁷ ἐν ἐλάττω χρόνῳ οὗτος ἐν⁹⁸ τριάκοντα τὸν οικεῖον δρόμον ἀπαρτίζει. Καὶ γὰρ⁹⁹ ὁ μὲν τοῦ Διὸς ἐν ἔβ' ἔτεσι τὸν ἴδιον διαπεραίνει κύκλον, ἐν δυσὶ δὲ ὁ Ἄρης, ὁ δὲ ἥλιος ἐνιαυτῷ· Ἑρμῆς δὲ καὶ Ἀφροδίτη¹ ἰσοταχεῖς² τῷ ἡλίῳ· σελήνῃ δὲ προσγειοτάτῃ καὶ ἐλάχιστον κύκλον περιιοῦσα ἐν μηνί. Ὅτι πρῶτος Πυθαγόρας τὸν οὐρανὸν κόσμον προσηγόρευσε διὰ τὸ τέλειον εἶναι καὶ πᾶσι κεκοσμηθεῖν³ τοῖς τῶν ζώων καὶ τοῖς⁴ καλοῖς. Ὅτι καὶ⁵ Πλάτων, φησὶ, καὶ Ἀριστοτέλης ἀθάνατον ὁμοίως

VARIE LECTIONES.

⁸⁶ πλάνηται γ. ⁸⁷ τούτου B. ⁸⁸ δὲ post σελ. ponit A. ⁸⁹ τέσσαρσιν A. cum Suida v. Εἰμαρμένη τὰ: τέταρσιν γ. Suidas v. 35 legisse videtur διακρίσθαι. ⁹⁰ εἰς τὴν A et Suidas: αὐτὸν γ. ⁹¹ ἐπιγίνεσθαι κατὰ τύχην Suidas. ⁹² ἐκ τοῦ παιδός γ. ⁹³ οικεῖν om. B. ⁹⁴ εἰς ἄλληλα om. A. utique leg. εἰς ἄλλήλας. ⁹⁵ αἱ add. A. ⁹⁶ ὅτι ὡς B et corr. A. ⁹⁷ πλανωμένων ἐν πλείονι B. ⁹⁸ οὗτος ἐν ἢ γὰρ A. ⁹⁹ καὶ γὰρ add. A. ¹ Ἀφροδίτη ὅτι A. ² ἰσοταχεῖς B. ³ γατακεκοσμηθεῖν B. ⁴ τοῖς ante καλοῖς om. A. ⁵ καὶ post ὅτι add. A.

λέγουσι τὴν ψυχὴν, καὶ τινες εἰς τὸν Ἀριστοτέλους
 νοῦν οὐκ ἐμβαδύνοντες * ὁ γὰρ αὐτὴν νομίζουσιν
 αὐτὸν λέγειν. Ὅτι ὁ ἄνθρωπος μικρὸς κόσμος λέγε-
 ται οὐχ ὅτι * ἐκ τῶν τεσσάρων στοιχείων σύγκειται
 (τοῦτο γὰρ καὶ ἕκαστον τῶν ζώων καὶ τῶν εὐτελε-
 στάτων), ἀλλ' ὅτι [715 H.] πάσας ἔχει τὰς τοῦ κό-
 σμου δυνάμεις. Ἐν γὰρ τῷ κόσμῳ εἰσὶ θεοί, ἔστι
 καὶ τὰ τέσσαρα στοιχεία, ἔστι καὶ τὰ ¹⁰ ἄλογα ζῶα,
 ἔστι καὶ φυτὰ * πάσας δὲ ταύτας τὰς δυνάμεις ἔχει
 ὁ ἄνθρωπος. Ἐχει γὰρ θεῖαν μὲν δύναμιν τὴν λογι-
 κήν, ἔχει τὴν τῶν στοιχείων φύσιν, τὴν θρεπτικὴν ¹¹
 καὶ αὐξητικὴν καὶ τοῦ ὁμοίου γεννητικὴν. Ἐν ἑκάστῃ
 δὲ τούτων λείπεται, καὶ ὥστε ὁ πένταθλος πάσας
 ἔχων τὰς δυνάμεις τῶν ἀθλημάτων ¹² ἐν ἑκάστῃ ἤ-
 ττων ἔστι τοῦ ἐν τῇ ἐπιτηδεύοντος, οὕτω καὶ ὁ ἄν-
 θρωπος πάσας ἔχων τὰς δυνάμεις ἐν ἑκάστῃ λείπε-
 ται. Ἦτον ¹³ μὲν γὰρ ἔχομεν τὴν λογικὴν δύναμιν
 ἥπερ οἱ θεοί, καὶ τὰ τῶν στοιχείων ὁμοίως ἦτον ἢ
 εἰχεῖν, καὶ τὸν θυμὸν καὶ ἐπιθυμίαν ἐνδεέστερα τῶν
 ἐν τοῖς ἄλλοις, καὶ τὴν θρεπτικὴν καὶ αὐξητικὴν
 δύναμιν ἑλαττομένης τῶν ἐν τοῖς φυτοῖς. Ὅθεν ἐκ
 ποικίλων δυνάμεων συνεστῶτες δύσχροστον τὸν βίον
 ἔχομεν. Ἐκαστον γὰρ τῶν ἄλλων ὑπὸ μιᾶς φύσεως
 οἰκίζεται, ἡμεῖς δὲ ὑπὸ τῶν διαφορῶν δυνάμεων
 [1320 R.] ἀντισπώμεθα, ὅσον ποτὲ μὲν ὑπὸ τοῦ θείου
 ἀναγόμεθα ἐπὶ τὰ ¹⁴ κρείττω, ποτὲ δὲ τοῦ θηριώδους
 ἐπικρατήσαντος ἐπὶ τὰ χεῖρω * ὁμοίως δὲ καὶ ἐπὶ
 τῶν ἄλλων δυνάμεων. Ἐάν οὖν τις θεραπεύσῃ τὸ ἐν
 ἡμῖν θεῖον, ὥστε ἡνίοχον ἐργηγορότα καὶ ἐπιστή-
 μονα ἐπιστήσας, δυνήσεται ἑκάστῃ τῶν ἄλλων ду-
 νάμεων εἰς δέον χρῆσθαι, τῇ τε κράτει φημι τῶν
 στοιχείων καὶ τῷ θυμῷ καὶ τῇ ἐπιθυμίᾳ καὶ τῇ ὀρέ-
 ξει. Τὸ γοῦν γινώθι σαυτὸν, δοκοῦν βέλτερον εἶναι,
 πάντων ἐστὶ χαλεπώτατον * ὃ καὶ φασὶ τοῦ Πυθίου
 εἶναι Ἀπόλλωνος, εἰ καὶ εἰς Χίλωνα τῶν ἐπὶ τὰ σοφῶν
 ἕνα τὸ ἀπόφθεγμα ἀναφέρουσι. Παραίνει δ' ἡμῖν
 γινῶναι τὴν ἑαυτῶν δύναμιν. Τὸ δὲ γινῶναι ἑαυτὸν
 οὐδὲν ἄλλο ἐστὶν ἢ τὴν ¹⁵ τοῦ σύμπαντος κόσμου φύ-
 σιν γινῶναι. Τοῦτο δὲ ἀδύνατον ἄνευ τοῦ φιλοσοφεῖν
 ὅπερ ἡμῖν ὁ θεὸς παραίνει. Ὅτι γνῶσις ὅκτι φα-
 σιν ὄντα, αἰσθῆσιν, φαντασίαν, τέχνην, δόξαν,
 φρόνησιν, ἐπιστήμην, σοφίαν, νοῦν. Τούτων κοινὰ
 μὲν ἐστὶν ἡμῖν πρὸς τὰ θεῖα τέχνη καὶ φρόνησις καὶ
 ἐπιστήμη καὶ νοῦς, πρὸς δὲ τὰ ἄλογα αἰσθῆσις καὶ
 φαντασία * ἴδιον δὲ ἡμῶν μόνον ἡ δόξα. Ἐκτε δὲ αἰ-
 σθησις μὲν γινώσις ψευδὴς διὰ σώματος, φαντασία δὲ
 κίνησις ἐν ψυχῇ, τέχνη δὲ ἕξις ποιητικὴ μετὰ λόγου
 (τὸ δὲ μετὰ λόγου ¹⁶ πρόσκειται, ὅτι καὶ ὁ ἀράχνης
 ποιεῖ, ἀλλ' οὐ μετὰ λόγου), φρόνησις δὲ ἕξις προαι-
 ρητικὴ τῆς ἐν τοῖς πρακτοῖς ὁρθότητος, ἐπιστήμη δὲ
 ἕξις τῶν ἀεὶ κατὰ τὰ αὐτὰ καὶ ὡσαύτως ἐχόντων,
 σοφία δὲ ἐπιστήμη τῶν πρώτων αἰτίων, νοῦς δὲ
 ἀρχὴ καὶ πηγὴ πάντων τῶν καλῶν. Ὅτι τρία μέρη
 εὐμαθίας, ἀγγίχοντα, μνήμη, δξύτης. Μνήμη μὲν οὖν

tinet. Nam sunt in mundo dii, quatuor elementa,
 bruta, plantæ. Has omnes potentias possidet homō,
 habet rationem pro divina virtute, habet pro natura
 elementorum movendi vim, ⁴⁴⁰ b crescendi, suique
 similem productricem : singulis his inferior est. Ac
 quoniam modum pentathlus omnes habens virtutes,
 in singulis tamen minor est eo, qui unum aliquod
 certamen callet : ita et homo omnes habens virtu-
 tes, in singulis sigillatim superatur. Minorem enim
 rationis usum habemus quam ipsi dii, et minus de
 elementis quam ipsa elementa. Cupiditas et iracun-
 dia nostra minor quam brutorum : a plantis nu-
 triendi et accrescendi qualitate vincimur. Quare ut
 e variis compositi rebus, vitam quæ ægre traduca-
 tur habemus. Alia enim omnia ab una tantum
 natura reguntur, nos vero homines variis qualitati-
 bus distrahimur, ut, nunc a deo trahimur ad me-
 liora, nunc vincente vi animali ad deteriora ; sic
 et in cæteris potentiis. Si quis igitur coluerit quod
 in nobis ipsis divinum est, instar aurigæ vigilis ac-
 periti, poterit singulis virtutibus, permistione, in-
 quam, elementorum, ira, cupiditate, habituque ra-
 tionis experire, quoad par est uti. Difficillimum est
 seipsum nosse, quamvis facile videatur : quod Py-
 thii Apollinis esse dicunt, licet ad Chilonem unum
 e septem sapientibus referant. Nos autem hortatur,
 ut quisque, quid possit, cognoscat. Sed nihil est
 aliud, nosse se ipsum, quam totius mundi naturam
 nosse, quod sine philosophia fieri non potest, quod-
 que Deus nos monet. Cognitionis octo sunt organa :
 sensus, imaginatio, ars, opinio, prudentia, scientia,
 sapientia, mens. Artem, prudentiam, scientiam,
 mentem, communem cum diis habemus. Sensum et
 imaginationem cum bestiis. Nobis autem solum-
 modo propria est opinio. Sensus est fallax cognitio
 per corpus. Imaginatio motus quidam in animo. Ars
 est habitus cum ratione laborans ; additur hoc, cum
 ratione, quia etiam aranea operatur, verumtamen
 sine ratione. Prudentia est habitus, qui in rebus
 recte peragendis continetur. Scientia est habitus
 eorum quæ semper et similiter eadem fuerunt. Sa-
 pientia plurimarum causarum cognitio. Mens ini-
 tium et fons omnis boni. Tres sunt doctilitatis par-
 tes : solertia, memoria et ingenii vis. Memoria
⁴⁴¹ a custodit ea quæ quondam quis didicit. Vis
 ingenii est intelligendi velocitas. Solertia est ex iis,
 quæ quis didicit, ea investigare quæ non didicit.
 Tria sunt quæ cæli nomine dicuntur : primo fir-
 mamentum ; secundo distantia illa quæ est a firma-
 mento usque ad lunam ; tertio universus mundus,
 cælum, inquam, et terra. Optima et pessima nata
 sunt, inquit, ad semper operandum, Deus scilicet
 et plantæ. Deus enim, et quæ illa proxima sunt,
 mente et ratione semper operantur ; itemque ger-

VARIE LECTIONES.

* ἐμβαδ.] ἐμβαδύνοντες A. * αὐτὴν add. A. * οὐχ ὅτι A : οὐκ ἄρα γ. apud Holstenium οὐκ ἄρα ὅτι.
 * τῶν add. A. ¹⁰ τὰ ante ἄλογα deest Holstenio. ¹¹ θρεπτικὴν γ. ¹² τῶν ἀθλημάτων post ἐπιτηδεύοντος
 ponit γ. ¹³ ἦτον γ. ¹⁴ τὰ et mox ἐπὶ add. A. ¹⁵ τὴν om. A. ¹⁶ τὸ δὲ μετὰ λόγου om. A.

mina : nam nocte et die nutriuntur. Non semper autem homo in opere, neque bruta animantia, sed medio pene tempore dormiunt, et quiescunt. Græcos ait moribus barbaros semper superasse, ob temperiem aeris quo vivunt; Scythas vero et Æthiopes, illos frigore scilicet vexatos, hos vero cule æstu exustos et ingentem inter calorem et humorem alentes, quia male temperatum cælum sortiti sunt, violentos et audaces semper exstitisse. Sic vicissim eos qui mediæ zonæ et montibus vicini sunt, de temperie loci illius, cui subsunt, participare. Ideoque ait Plato, Græcos disciplinas quas a Barbaris acceperint, eas melius proferre, et maxime Athenienses. Quapropter rei bellicæ et picturæ primi inventores exstiter, et omnis artis mechanice et militaris, oratoricæ, et disciplinarum. Non igitur, ut dixi, adventitiæ Athenis sunt scientiæ, sed ibidem natura insitæ, idque ex aere tenui et puro, ut non solum terram attenuet (quam ob causam etiam sterilis est Attica), sed et ingenia hominum subtilia reddet. Inde contingit tenuem quidem aera terræ nocere, ingenii vero prodesse. Etesiae venti ardentissimo æstatis tempore flant, hac de causa : sol jam sublimis, et a locis meridionalibus ad septentrionem conversus, solvit humida ad boream, quæ soluta aerem, deinde ventos gignunt : e quorum numero et etesiae sunt, e spiritu scilicet, qui ex humidis solutis ad septentrionem **441b** oritur. Ad oppositas vero plagas meridionales feruntur, eoque delata in altissimos Æthiopiarum montes decidunt. Cum autem condensati et frequentes fuerint, pluvias creant, e quibus æstivo tempore Nilus (11) auctus exundat, ex australibus locis, et aridis profluens, idemque Aristoteles investigando comperit. Ipse enim ingenii prestantia hoc deprehendit, cum æquum putasset Alexandrum Macedonem ad ea loca mittere, ut oculis causam incrementi Nili fluminis cognoscere. Propterea asserit hoc non amplius dubium esse. Clare enim patet e pluviis augeri. Et sane mirum quod in locis Æthiopiarum maxime siccis, ubi nunquam hiems est neque pluvia, tempore æstatis densissimi oriuntur imbres.

πνευμάτων τῶν ¹⁷ ἀπὸ τῆς λύσεως τῶν ἀρκτικῶν ὑγρῶν γινομένων. Φέρονται γοῦν ἐπὶ τοὺς ἐναντίους τόπους, τοὺς μεσημβρινούς. Ἐκεῖ δὲ ταῦτα ἐκφερόμενα προσπίπτει τοῖς ὑψηλοτάτοις ὄρεσι τῆς Αἰθιοπίας, καὶ πολλὰ καὶ ἄθροα γινόμενα ἀπεργάζεται υετούς· καὶ ἐκ τῶν υετῶν τούτων ὁ Νεῖλος πλημμυρεῖ τοῦ θέρους, ἀπὸ τῶν μεσημβρινῶν καὶ ξηρῶν τόπων βέων. Καὶ τοῦτο Ἀριστοτέλης ἐπραγματεύσατο· αὐτὸς γὰρ ἀπὸ τῆς φύσεως ἔργῳ κατενόησεν, ἀξιῶσας πέμψαι τὸν Ἀλέξανδρον τὸν Μακεδόνα εἰς ἐκείνους τοὺς τόπους καὶ ὄψαι τὴν αἰτίαν τῆς τοῦ Νεῖλου αὐξήσεως παραλαβεῖν. Διὸ φησιν ὡς τοῦτο οὐκ ἐστὶ πρόβλημα ἔστιν· ὥφθη γὰρ φανερῶς ὅτι ἐξ υετῶν [717 H.] αὖξει, καὶ τὸ παράδοξον, ὅτι ¹⁸ ἐν αἰετὶ ξηροτάτοις τόποις τῆς Αἰθιοπίας, ἐν οἷς οὔτε χειμῶν οὔτε ὕδωρ ἐστὶ, ἐμβαίνει τοῦ θέρους πλεῖστους υετούς γίνεσθαι.

VARIE LECTIONES.

¹⁷ δὲ. ¹⁸ θρηνηῶν rectius Suidas v. Ἀγρίνους et Μνήμη : δὲ τὸ ἐξ ὧν ἐμαθε θρηνεῖν καὶ ἂ μὴ ἐμαθεν. Holstenius δὲ τὸ ἐξ ἂ μὴ ἐμ. θρηνεῖν. ¹⁹ αὐτῇ γ. ²⁰ ἡμισυ γ. ²¹ οἱ Α. : ἡ γ. ²² λεπτόγως ἐστὶν ἡ γ. ²³ ἐτήσιοι Α. ²⁴ τῶν ante ἀπὸ om. Α. ²⁵ ὅτι om. Α.

NOTÆ.

(11) Vide Theophylactum Simocattam, *De vita Mauritii imp.*, lin. 7, extremo, Herodotum, *Melam* οἱ ἀνώνυμον.

ἂ ἐστὶ τήρησις ὧν ἐμαθε τις, ὁμοῦς δὲ ¹⁷ ἡ ταχύτης τῆς διανοίας, ἀγγίλναι δὲ, ἐξ ὧν ἐμαθε τις, ἂ μὴ ἐμαθε θρηνεῖν ¹⁸. Ὅτι ὁ οὐρανὸς τριχῶς λέγεται, ἐν μὲν αὐτῇ ¹⁹ ἡ ἀπλανὴς σφαῖρα, δευτερον [716 H.] τὸ ἀπὸ τῆς ἀπλανοῦς σφαῖρας μέχρι τῆς σαλήνης διάστημα, τρίτον ὁ σύμπασι κόσμος, ὁ οὐρανὸς φημι καὶ ἡ γῆ ἅμα. Ὅτι πέφυκε φησι τὰ τελεώτατα καὶ τὰ χεῖριστα αἰετὶ ἐνεργεῖν. Ταῦτα δὲ ἐστὶ θεὸς καὶ φυτά. Ὅ τε γὰρ θεὸς κατὰ τὸν νοῦν καὶ τὸν λόγον αἰετὶ ἐνεργεῖ, καὶ τὰ πλησίον αὐτοῦ ὄντα, καὶ πάλιν τὰ φυτὰ αἰετὶ ἐνεργεῖ· τρέφεται γὰρ νύκτωρ τε καὶ μεθ' ἡμέραν. Ὅ δὲ ἀνθρώπος οὐκ αἰετὶ ἐνεργεῖ, οὐδὲ τὰ ἄλλα ζῶα, ἀλλὰ σχεδὸν τὸν ἡμίσην ²⁰ χρόνον καθεύδει τε καὶ ἡσυχάζει. Ὅτι οἱ Ἕλληνες αἰετὶ ἀμείνους τὰ ἥθη τῶν βαρβάρων, ὡς τὴν εὐκρατον οἰκοῦντες. Σκυθαὶ δὲ καὶ Αἰθίοπες, οἱ μὲν ὑπὸ κρύους ἐνοχλοῦμενοι, οἱ δὲ ὑπὸ θάλλου πυκνουμένης τῆς ἐπιφανείας τοῦ σώματος, καὶ ἀπολαμβανομένου ἐντὸς τοῦ θερμοῦ πολλοῦ καὶ τοῦ ὕγρου, τὸ δύσκρατον ἐκλῖψαντο· συμβαίνει οὖν ἰσητικῶς καὶ θρασεῖς εἶναι τοὺς οἰκοῦντας ἐν ἐκείνοις τοῖς τόποις. Ἀναλόγως δὲ καὶ οἱ ²¹ τοῦ μέσου καὶ τῶν ἀκρῶν ἐγγυτέρω ὄντες τῆς κρᾶσεως τῶν παρακειμένων αὐτοῖς μετέχουσι. Διὸ καὶ, ὡς ὁ Πλάτων φησὶν, ὅ τι ἂν καὶ παρὰ βαρβάρων μάθημα λάβωσιν οἱ Ἕλληνες, τοῦτο ἀμείνουν ἐκφέρουσι, μάλιστα δὲ τῶν ἄλλων Ἕλλήνων οἱ Ἀθηναῖοι. Διόπερ καὶ στρατηγικοὶ γεγέννηται ἀρχῆθεν καὶ γραφικῆς εὐρετικοὶ καὶ πάσης τέχνης βαναύσου τε καὶ πολεμικῆς, ἐπεὶ δὲ καὶ λόγων καὶ μαθημάτων. Διὸ καὶ οὐδ' ἐπίσχετος ἐστὶν, ὡς εἰπεῖν, ἡ παιδεία ἐν ταῖς Ἀθήναις, ἀλλ' ἐκ φύσεως ὑπάρχουσα, τοῦ τοιοῦτου αἵματος ἰσχυροτάτου ὄντος καὶ καθαρωτάτου, ὡς μὴ μόνην τὴν γῆν λεπτοῦναι (δι' ἣν αἰτίαν καὶ λεπτόγως ²² ἡ Ἀττικῇ), [1521 R.] ἀλλὰ καὶ τὰς ψυχὰς τῶν ἀνθρώπων· συμβαίνει γὰρ τὸν λεπτὸν αἶρα τὴν μὲν γῆν βλάπτειν, τὰς δὲ ψυχὰς ὠφελεῖν. Ὅτι οἱ ἐτήσιοι ²³ πνέουσι κατὰ τὸν καιρὸν τοῦ ἀκμαιοτάτου θέρους δι' αἰτίαν τοιαύτην. Ὁ ἥλιος μετεωρότερος καὶ ἀπὸ τῶν μεσημβρινῶν τόπων ἀρκτικώτερος γινόμενος λύει τὰ ὑγρά τὰ ἐν ταῖς ἀρκτοῖς· λυόμενα δὲ ταῦτα ἐξασροῦται, ἐξασροῦμένα δὲ πνευματοῦται, καὶ ἐκ τούτων γίνονται οἱ ἐτήσιοι ἀνεμοὶ, ἐκ τῶν πνευμάτων τῶν ²⁴ ἀπὸ τῆς λύσεως τῶν ἀρκτικῶν ὑγρῶν γινομένων. Φέρονται γοῦν ἐπὶ τοὺς ἐναντίους τόπους, τοὺς μεσημβρινούς. Ἐκεῖ δὲ ταῦτα ἐκφερόμενα προσπίπτει τοῖς ὑψηλοτάτοις ὄρεσι τῆς Αἰθιοπίας, καὶ πολλὰ καὶ ἄθροα γινόμενα ἀπεργάζεται υετούς· καὶ ἐκ τῶν υετῶν τούτων ὁ Νεῖλος πλημμυρεῖ τοῦ θέρους, ἀπὸ τῶν μεσημβρινῶν καὶ ξηρῶν τόπων βέων. Καὶ τοῦτο Ἀριστοτέλης ἐπραγματεύσατο· αὐτὸς γὰρ ἀπὸ τῆς φύσεως ἔργῳ κατενόησεν, ἀξιῶσας πέμψαι τὸν Ἀλέξανδρον τὸν Μακεδόνα εἰς ἐκείνους τοὺς τόπους καὶ ὄψαι τὴν αἰτίαν τῆς τοῦ Νεῖλου αὐξήσεως παραλαβεῖν. Διὸ φησιν ὡς τοῦτο οὐκ ἐστὶ πρόβλημα ἔστιν· ὥφθη γὰρ φανερῶς ὅτι ἐξ υετῶν [717 H.] αὖξει, καὶ τὸ παράδοξον, ὅτι ²⁵ ἐν αἰετὶ ξηροτάτοις τόποις τῆς Αἰθιοπίας, ἐν οἷς οὔτε χειμῶν οὔτε ὕδωρ ἐστὶ, ἐμβαίνει τοῦ θέρους πλεῖστους υετούς γίνεσθαι.

ORDO RERUM

QUÆ IN HOC TOMO CONTINENTUR.

PHOTIUS PATRIARCHA CONSTANTINOPOLITANUS.

Epistola D. Hoeschelii nuncupatoria.	9
Epistola alia And. Schotti nuncupatoria.	11
Eruditorum aliquot de Photio judicia.	14
Carmina in Photii Bibliothecæ interpretationem.	18
PROLEGOMENA.	19
Index alphabeticus auctorum Bibliothecæ Photianæ.	31
Index codicum Mss.	42
BIBLIOTHECA sive MYRIOBIBLON.	42
Epistola Photii ad Tarasium nuncupatoria.	42
Codex primus. — Theodorus presbyter, de scriptis S. Dionysii Areopagitæ.	43
II. — Adriani Isagoge S. Scripturæ.	46
III. — Nonnosi Historia legationum.	46
IV. — Theodori Antiocheni pro sancto Basilio adversus Eumonium libri xxv.	51
V. — Sophronii de eadem re liber.	51
VI. — Gregorii Nysseni ejusdem argumenti opera duo.	51
VII. — Ejusdem, de eodem.	51
VIII. — Origenis de Principiis libri iv.	51
IX-XIII. — Eusebii Cæsariensis episcopi scripta pleræque.	54
XIV. — Apollinarius Hierapolita De pietate et veritate, adversus gentes.	55
XV. — Gelasii synodi primæ scriptor.	55
XVI. — Synodus tertia.	55
XVII. — Synodus quarta.	55
XVIII. — Synodus quinta.	58
XIX. — Synodus sexta.	58
XX. — Synodus septima.	58
XXI. — Joannes Philoponus De resurrectione.	58
XXII. — Theodosius monachus contra Philoponum.	59
XXIII. — Cononis, Eugenii, et Themistii in Philoponum invecivæ.	59
XXIV. — Acta disputationis hæreticorum coram Joanne patriarcha CP.	59
XXV. — S. Joannis Chrysostomi in mortem et ascensionem Christi, itemque in Pentecosten orationes.	59
XXVI. — Synesii Cyrenæi scripta.	62
XXVII. — Eusebii Pamphili Ecclesiasticæ Historiæ libri x.	62
XXVIII. — Socratis Ecclesiasticæ Historiæ libri vii.	63
XXIX. — Evagrii Scholastici Ecclesiasticæ Historiæ libri vii.	63
XXX. — Hermiæ Sozomeni Historiæ Ecclesiasticæ libri ix.	63
XXXI. — Theodoretæ Historiæ Ecclesiasticæ libri v.	63
XXXII. — S. Athanasii Epistolæ.	63
XXXIII. — Justi Tiberiensis Judæarum regum Chronicon.	66
XXXIV. — Julii Africanæ historia, et alia.	66
XXXV. — Philippi Sidelæ Christianæ Historiæ libri xiv.	67
XXXVI. — Christianorum liber, Octateuchi expositio libris xu.	67
XXXVII. — De Republica libri vi.	70
XXXVIII. — Theodori Antiocheni interpretatio Geneleos.	70
XXXIX. — Eusebius contra Hieroclem.	71
XL. — Philostorgii Ecclesiasticæ Historiæ libri xu.	71
XLI. — Joannis presbyteri Ægeatæ Ecclesiasticæ Historiæ libri v.	74
XLII. — Basilii Cilicis ecclesiasticæ Historiæ libri iii.	75
XLIII. — Joan. Philoponus in Hexaameron.	75
XLIV. — Philostrati Tyrii de vita Apollonii Tyanei libri viii.	78
XLV. — Andronicianus contra Eunomianos.	79
XLVI. — Theodoretæ contra hæreticos libri xxvii; Eranistæ libri iii.	79
XLVII. — Josephi Judæi de libro Judaico libri vii.	82
XLVIII. — Josephus vel Caius presbyter, De universo.	85

XLIX. — S. Cyrilli Alexandrini Contra Nestorium libri v.	86
L. — Nicias monachus contra Philoponum, Severum, ac gentes.	86
LI. — Hesychii presbyteri Constantin., in æneum serpentem libri iv.	87
LII. — Synodus Sidelæ, aliaque contra Messalianos.	87
LIII. — Synodus Carthaginensis et scripta quedam contra Pelagium et Cælestinum.	91
LIV. — Exemplar Actorum ab Occidentis episcopis contra Nestorianos et Pelagianos.	94
LV. — Joannes Philoponus et Joannes Ægeatus contra quartam synodum.	98
LVI. — Theodoretæ contra hæreses libri v.	98
LVII. — Appiani Alexandrini Historiæ Romanæ libri xxi.	99
LVIII. — Arriani Parthica Bithynica et alia.	103
LIX. — Synodus ad Quercum illegitima, contra B. Joannem Chrysostomum.	106
LX. — Herodoti Halicarnassei Historiarum libri ix.	114
LXI. — Æschini orationes iii, et epistolæ ix.	114
LXII. — Praxagoræ Atheniensis de rebus Constantini Magni libri ii.	118
LXIII. — Procopii rhetoris Historiarum libri viii.	123
LXIV. — Theophrasti Byzantii Historiarum libri x.	133
LXV. — Theophylacti Simocattæ Historiarum libri viii.	139
LXVI. — S. Nicephori patriarchæ Constant. historica Epitome.	163
LXVII. — Sergii Confessoris Historia.	163
LXVIII. — Cephalæonis Musæ, sive Historiæ epitomes libri ix.	163
LXIX. — Hesychii illustris Milesii Historiæ omnigenæ, atque Romanæ libri vi, et res a Justino Seniore imperatore gestæ.	166
LXX. — Diodori Siculi Historiarum libri xl.	167
LXXI. — Dionis Cassii Historiarum libri lxxi.	170
LXXII. — Ctesie Cnidii Persicarum rerum libri xiii.	171
LXXIII. — Heliodori Æthiopicon libri x.	231
LXXIV. — Themistii Orationes civiles xxxvi.	238
LXXV. — J. Philoponi Libellus contra Joannem patriarcham CP., cognom. Scholasticum.	239
LXXVI. — Flavianii Josephi Antiquitatum Judaicarum libri xx.	239
LXXVII. — Eunopii Chronicorum post Dexippum libri xiv.	246
LXXVIII. — Malchi Sophistæ Byzantinæ Historiæ libri vii.	247
LXXIX. — Candidi Historiarum libri iii.	250
LXXX. — Olympiodori Historiarum libri xxi.	253
LXXXI. — Theodori Mopsuestiæ de Persarum Magia libri iii.	282
LXXXII. — Dexippi de rebus post Alexandrum gestis libri iv; Epitome historica usque ad Claudii imperium et Scythica.	282
LXXXIII. — Dionysii Halicarnassei Historiarum libri xx.	286
LXXXIV. — Ejusdem Historiarum Synopsis libri v.	286
LXXXV. — Heracliani episcopi Chalcedonis contra Manichæos libri xx.	287
LXXXVI. — S. Joannis Chrysostomi Epistolæ quas relegate scripsit.	290
LXXXVII. — Achilles Tatius de rebus Leucippæ et Clitophonis libri viii.	290
LXXXVIII. — Gelasii Cyziceni Cæsares Palæst. episc. Historiæ ecclesiasticæ libri iii.	290
LXXXIX. — Gelasii Cæsares Palæstinæ episcopi Prommum in additamentum ad Historiam ecclesiasticam Eusebii Pamphili.	294
XC. — Libanii Sophistæ Orationes et Epistolæ.	295
XCI. — Arriani de Alexandri Magni rebus gestis libri vii.	295

- XCII. — Ejusdem Arriani de Rebus post Alexandrum gestis libri x. 502
 XCIII. — Ejusdem Arriani Bithynica. 522
 XCIV. — Jamblichi de rebus Rhodanis et Sinonidis libri xvi. 525
 XCV. — Joannis Scythopolitæ contra Eutychianos libri xii. 539
 XCVI. — Georgius Alexandrinus episcopus, De vita B. Chrysostomi. 542
 XCVII. — Phlegontis Tralliani Olympicorum et Choricorum collectio. 539
 XCVIII. — Zosimi comitis Historiarum libri vi. 565
 CXIX. — Herodiani Historiarum libri viii. 566
 C. — Adriani Declamationes. 570
 CI. — Victorini lampadii filii Orationes consulares. 570
 CII. — Gelasii Cæsareæ Palæstinæ episcopi, liber contra Anomæos, et Diodori Tarsensis de Spiritu sancto argumenta. 570
 CIII. — Philonis Judæi legum sacrarum Allegoria, et de viri civilis vita. 571
 CIV. — Ejusdem Essenorum et Therapeutarum vendi ratio. 571
 CV. — Ejusdem Caius reprehensus, et Flaccus reprehensus. 571
 CVI. — Theognosti Alexandrini Hypotyposeon libri vii. 574
 CVII. — Basilii Cilicis contra Joannem Scythopolitam, libri xvi. 575
 CVIII. — Theodori monachi Alexandrini adversus Themistium liber. Themistii Apologia pro sancto Theophobio. 582
 CIX. — Clementis Alexandrini presbyteri scripta. 582
 CX. — Ejusdem Pædagogii libri iii. 585
 CXI. — Ejusdem Stromateon libri viii. 586
 CXII, CXIII. — Clementis Romani pontificis Constitutiones apostolorum, Recognitiones et alia. 586
 CXIV. — Lucii Charini Periodi apostolorum. 590
 CXV. — Liber anonymus contra Judæos et Quartadecimanos, itemque Metrodori Calculus Paschalis. 590
 CXVI. — Auctoris incerti de sacra Paschæ festo, volumen iii. 591
 CXVII. — Apologie de Origene, et ejus dogmatibus, libri v. 594
 CXVIII. — Pamphili martyris, simul et Eusebii, Apologie pro Origene, libri iv. 595
 CXIX. — Pierii presbyteri scriptorum libri xii. 599
 CXX. — Irenæi adversus hæreses, libri iv. 402
 CXXI. — Hippolyti libellus contra hæreses. 402
 CXXII. — Sancti Epiphani Panariorum libri vii. 405
 CXXIII. Ejusdem ancoratus. 405
 CXXIV. — Ejusdem de mensuris et ponderibus, liber. 406
 CXXV. — Justinii martyris Apologia pro Christianis, Questiones et alia. 406
 CXXVI. — Clementis Epistolæ ad Corinthios II, et S. Polycarpi Epistola ad Philippenses. 406
 CXXVII. — Eusebii Pamphili De vita Constantini Magni, libri iv. 407
 CXXVIII. — Luciani Opera varia. 411
 CXXIX. Lucii Patensis Metamorphoses. 411
 CXXX. Damascii Incredibilium libri iv. 414
 CXXXI. — Amvntianus in Alexandrum Magnum, et alia. 414
 CXXXII-CXXXV. — Palladii, Aphthonii, Eusebii, et Maximi Declamationes. 415
 CXXXVI. — Cyrilli Thesauri. 415
 CXXXVII. — Eusebii hæretici libellus. 415
 CXXXVIII. — Ejusdem Eusebii Refutationis B. Basilii Magni libri iii. Item Epistolæ x. 415
 CXXXIX. — B. Athanasii in Ecclesiasten et Cantica canticorum Commentarius. 419
 CXL. — Ejusdem contra Arium, libri v. 419
 CXLI. — Basilii Magni in Hexæmeron. 419
 CXLII. — Ejusdem Orationes ethicæ. 422
 CXLIII. — Ejusdem Epistolæ. 422
 CXLIV. — Ejusdem Ascetica. 422
 CXLV. — Helladii Lexicon. 422
 CXLVI. — Lexicon puræ idææ. 422
 CXLVII. — Lexicon gravis styl. 423
 CXLVIII. — Lexicon sermonis politici. 423
 CXLIX. — Pollionis Lexicon. 423
 CL. — Juliani, Philostrati Tyrii, et Diodori Lexicon e decem oratoribus. 423
 CLI. — Timæi Lexicon vocum Platonicarum. 423
 CLII. — Elii Dionysii Halicarnassæi Dictionum Atticarum libri x. 426
 CLIII. — Pausaniæ Lexicon. 426
 CLIV. — Boethii vocum Platonicarum Collectio. 426
 CLV. — Ejusdem Opusculum de dubiis apud Platonem vocibus. 426
 CLVI. — Dorothei de vocibus externorum more usurpatis libellus. 427
 CLVII. Mæridis Atticista. 427
 CLVIII. — Phrynichi Arabi Apparatus oratorii, libri xxxvi. 427
 CLIX. — Isocrati Orationes xxi et Epistolæ ix. 431
 CLX. — Choricis sophista Declamationes variae, et Procopii Gazæi Homericorum versuum Metamorphoses. 442
 CLXI. — Sopatri Excerptorum variorum libri xii. 443
 CLXII. — Eusebii episcopi Thessalonice contra Andream quemdam, libri x. 451
 CLXIII. — Vindani Anatolii Beryti Collectaneorum de agricultura disciplina, libri xii. 458
 CLXIV. — Galenus, De sectis medicorum. 459
 CLXV. — Himerii sophiste Declamationes. 459
 CLXVI. — Antonii Diogenis Incredibilium de Thule insula, libri xxiv. 466
 CLXVII. — Joannis Stobæi Eclogarum, Apophthegmatum et Præceptionum vitæ, libri iv. 478
 CLXVIII. — Beati Basilii Seleucia episcopi Orationes xv. 491
 CLXIX. — Beati Cyrilli contra Nestorii blasphemias, libri v. Epistolæ variae, et Scholion de incarnatione Unigeniti. 494
 CLXX. — Anonymi Testimoniorum de Christo e gentium scriptis, libri xv. 495
 CLXXI. — Eustratii Magnæ ecclesiæ presbyteri, De vita functorum animis tractatus, iii. — Chrysippi Hierosolymorum presbyteri Historia de Gamaliele et Nicodemo. 499
 CLXXII-CLXXIV. — B. Joannis Chrysostomi Homiliarum in Genesis, volumina iii. 502
 CLXXV. — Pamphili Historiæ Miscellæ, libri vii. 506
 CLXXVI. — Theopompi Historiarum, libri lvi. 507
 CLXXVII. — Theodori Antiocheni contra asserentes peccare homines natura, non voluntate, libri v. 514
 CLXXVIII. — Dioscoridis De materia medica, libri vii. 519
 CLXXIX. — Agapii, libri xxiii. 522
 CLXXX. — Joannis Laurentii Philadelphensis Lydi tractatus tres. 526
 CLXXXI. — Damascii Damasceni liber, De Isidori philosophi vita. 527
 CLXXXII. — B. Eulogii archiepiscopi Alexandrini contra Navatum, libri vi. 531
 CLXXXIII. — Eudociæ Augustæ Metaphrasis metrica in Octateuchum. 535
 CLXXXIV. — Ejusdem Eudociæ Metaphrasis metrica in Zachariam et Danielelem prophetas, et in B. Cyprianum martyrem, libri vi. 558
 CLXXXV. — Dionysii Ægei Dictyæa. 542
 CLXXXVI. — Cononis Narrationes L. et Apollodori Grammatici Bibliotheca. 546
 CLXXXVII. — Nicomachi Geraseni Arithmeticon theologicorum, libri ii. 591
 CLXXXVIII. — Alexandri collectio admirabilium, et Protogoræ Geometriæ universi orbis, libri vi. 603
 CLXXXIX. — Sotion de fluminibus, fontibus et lacubus. — Nicolai Damasceni Morum incredibilium Collectanea. — Acestoridæ Mythologiæ politica, libri iv. 605
 CXC. — Ptolemæi Hephæstionis Novæ ad variam eruditionem Historiæ, libri vii. 607
 CXCI. — S. Basilii Magni Ascetica. 654
 CXCII. — B. Maximi monachi et confessoris Questionum et sacra Scriptura solutiones cxxx. 658
 CXCIII bis. — Ejusdem B. Maximi Epistola xvii. 646
 CXCIII. — Ejusdem B. Maximi Liber asceticus et centuriæ de dilectione. 650
 CXCIV. — Ejusdem B. Maximi Epistola ad Georgium eparchum. — Theologicorum moraliumque capitum centuriæ, sive libri ii, epistolæ v. 650
 CXCV. — Ejusdem B. Maximi Epistola ad Marianum, et Dialogus cum Phyrro, de duobus in Christo voluntatibus et operationibus. 655
 CXCVI. — Ephraim Homiliæ xlii. 658
 CXCVII. — Cassiani monachi libri ascetici tres. 662
 CXCVIII. — Sanctorum virorum liber, seu Vitæ sanctorum qui Magni Antonii moschi flourerunt. 663
 CXCIX. — Joannis Moschi Pratum, sive Hortulus novus. 666
 CC. — Marii monachi Asceticorum libri viii, et adversus Melchisedecitas, libri i. 667
 CCI. — Diadochi Photicæ veteris Epri episcopi definitiones x et capita c. — Nili monachi De oratione, cæcilia clui. — Joannis Carpatii consolatorius. 670

CCII. — B. Hippolyti episcopi et martyris Interpretatio Danielis, et Homilia de Christo et Antichristo.	674
CCIII. — Theodoretii Cyrensis episcopi Interpretatio Danielis.	674
CCIV. — Ejusdem Octateuchi expositio, et in libros Regum et Paralipomenon.	675
CCV. — Idem in XII prophetas.	675
CCVI. — Procopii sophistæ Scholæ commentariorum in Octateuchum, et in libros Regum ac Paralipomena.	675
CCVII. — Idem in Isaiam prophetam.	678
CCVIII. — Eulogii Alexandrini archiepiscopi, Contra Novatianos, libri v.	678
CCIX. — Dionis Chrysostomi Orationes LXXX.	678
CCX. — Cæsarii Capita ecclesiastica.	689
CCXI. — Dionysii Ægel Dielyacorum, capita c.	689
CCXII. — Ænesidemii De Pyrrhoniis, libri viii.	694
CCXIII. — Agatharchidæ Historica.	698
CCXIV. — Hieroclis De Providentia et fato, libri vi.	702
CCXV. — Joannes Philoponus, Contra Jamblichii opus, De simulacris.	707
CCXVI. — Oribasii medici Opera.	707
CCXVII. — Ejusdem Medicinalium collectorum libri LXX.	710
CCXVIII. — Ejusdem Compendii ad Eustathium filium libri x.	711
CCXIX. — Ejusdem ad Eunapium, libri iv.	718
CCXX. — Theonis archiatri Homo.	719
CCXXI. — Ætiii Amideni Operis medici libri xvi.	719
CCXXII. — Jobii mouachi Commentarii libri ix.	735
CCXXIII. — Diodorus Tarsensis episcopus Contra fatum.	850
CCXXIV. — Memnonis Historiarum libri.	873
Caput primum. — Summa historiarum de Heraclea Pontica.	878
Cap. II. — Clearchi tyranni i eruditio et crudelitas.	878
Cap. III. — Satyri tyranni ii immanitas.	879
Cap. IV. — Timotheus filius Clearchi princeps iii. Ejus merita in republicam et privatos. Ejus heroica in bellis virtus. Mors immatura. Habitus ei a fratre honor post mortem.	882
Cap. V. — Dionysius princeps iv, rex fortunatissimus imperii augendi occasiones non negligit. Adversam fortunam studio et fato superat. Lætitie ambitiosæ excessus, etc.	885
Cap. VI. — Clearchus princeps v. Ejus virtus bellica. Fortuna mutabilis. Degeneratio. Parricidium et ejus ultio.	887
Cap. VII. — Lysimachus vi, dominus externus, benignus.	887
Cap. VIII. — Heraclitus tyrannus vii. Muliebris impotentia.	888
Cap. IX. — De Lysimachi parricidio in filium Agathoclem, consilio novæ, ejusque interitus.	890
Cap. X. — Heraclienses expulso tyranno, se in libertatem asserunt.	890
Cap. XI. — Zipætus Bithynus Heracl. infestat.	890
Cap. XII. — Seleuci ab Heracl. alienatio. Exsulum reditus et reipublicæ instaurationio.	891
Cap. XIII. — Seleucus in expeditione Macedon. a Ptol. Ceranno trucidatur.	891
Cap. XIV. — Antigoni expeditio in Ceraunum, Heracl. auxilio instructum. Antigoni fuga.	894
Cap. XV. — Cerauni flagitia et interitus. Antigoni in regno Macedoniæ successio.	894
Cap. XVI. — Patrocles Antiochi præfectus, a Bithynis cum exercitu cæditur.	894
Cap. XVII. — Heracliensium cum Nicomede societas et urbium recuperatio.	895
Cap. XVIII. — Heracliensium cum Zipæta bellum, clades et victoria.	895
Cap. XIX. — Antiochi cum Antigono et Nicomede bellum, et Heracliensium auxilia.	895
Cap. XX. — Gallorum in Asiam transmigrationio, et sedes distincta.	895
Cap. XXI. — De Astaco et Nicomedia urbibus, Bithyniæ principum sedibus.	898
Cap. XXII. — Byzantinorum bellum cum Calataniis Heracleotarum colonia.	899
Cap. XXIII. — Testamentum Nicomedis, et Zeilæ excludi bellum cum Bithynis, ope Galatarum.	899
Cap. XXIV. — Heracleotarum pacificatio inter Antiochum et Byzantinos.	899
Cap. XXV. — Heraclienses Mithridati auxiliantur contra Gallos.	902

Cap. XXVI. — Ptolemæi liberalitas in Heracliensibus.	902
Cap. XXVII. — Summa narrationum de Romæ initis, et incrementis, regno, consulibus, imperatoribus, bellis cum Pyrrho, Annibale, Perseo, Antiocho.	902
Cap. XXVIII. — Heracliensium legati a Romanis in Asia ducibus humaniter accepti.	903
Cap. XXIX. — Heraclienses a Prusia in angustias coacti: hujusque clades.	905
Cap. XXX. — Heraclæ obsidium a Galatis.	906
Cap. XXXI. — Heraclæotæ Romanis auxiliantur. Marrucini populi.	906
Cap. XXXII. — Bellum Mithridatis cum Romanis, et causæ.	906
Cap. XXXIII. — Mithridatis victoria de Nicomede, et strages civium Romanorum in Asia.	907
Cap. XXXIV. — Syllæ victorie de Taxile et Archelao Mithridatis ducibus.	907
Cap. XXXV. — Heraclienses Chios a Dorylæo in servitutem redactos vindicant.	910
Cap. XXXVI. — Valerius Flaccus successor Syllæ trucidatur a Fimbria, hujusque successus.	910
Cap. XXXVII. — Syllæ pax cum Mithridate.	911
Cap. XXXVIII. — Murena bellum adversus Mithridatem renovat. Heraclienses neutri opitulantur.	911
Cap. XXXIX. — Luculli et Cottæ in Mithridatem expeditio.	914
Cap. XL. — Heraclienses Mithridati se adjungunt, et publicanos Romanos interficiunt.	914
Cap. XLI. — Pugna ad Chalcedonem cum Mithridate Romanis fonesta.	915
Cap. XLII. — Mithridates ad Cyzicum Martæ Luculli et naufragis domitus.	915
Cap. XLIII. — Triarii res gestæ contra Mithridatem. Prusa urbs. Fabula de Nicæa et Baccho.	918
Cap. XLIV. — Mithridates cedit Cottæ et Triario, et astu Heraclæam occupat.	919
Cap. XLV. — Pugna Romanorum cum Mithridate secundæ.	919
Cap. XLVI. — Fuga Mithridatis periculosa.	922
Cap. XLVII. — Lucullus Eupatoriæ et Amisum capit.	922
Cap. XLVIII. — Mithridates ad Tigranem profugit, et frustra exposcit.	923
Cap. XLIX. — Cotta Heraclæam obsidet.	923
Cap. L. — Triarius reliquam Mithridatis classem subigit.	926
Cap. LI. — Cotta ad obsidendam Heraclæam Triarium asciscit.	926
Cap. LII. — Triarii victoria navalis de Heracliensibus, et gravissima urbis fames et pestis.	927
Cap. LIII. — Heraclææ proditio, direptio, et dissidium Romanorum.	927
Cap. LIV. — Cotta Heraclæam expoliata incendit, et in reditu magnam prædæ partem naufragis amittit.	930
Cap. LV. — Cleocharis, Leonippi et Seleuci præfectorum Sinopæ dissidium, tyrannis et peridia.	931
Cap. LVI. — Lucullus Macharen præfectam Mithridatis in amicitiam recipit. Tyranni fugiunt. Sinope capitur.	934
Cap. LVII. — Mithridates ægre tandem a Tigrane auxilia impetrat.	934
Cap. LVIII. — Lucullus Armeniam populatur, et thesauri Tigranis vix servantur.	934
Cap. LIX. — Luculli victoria de Tigrane ad Tigranocertam, et urbis deditio.	935
Cap. LX. — Tigranis cum Mithridate acta et Legatio ad regem Parthum.	935
Cap. LXI. — Odium Romæ in Cottam et actio, accusante Thrasimede Heracliensi.	935
Cap. LXII. — Trasimedis et Brithagoræ studium circa instaurationem Heraclææ et libertatem.	938
Codex CCXXV. — Eulogii episcopi Alexandrini Liber contra Severum et Timotheum hereticos.	939
CCXXVI. — Ejusdem Eulogii Liber contra Theodosium et Severum.	939
CCXXVII. — Ejusdem Eulogii Oratio invectiva.	954
CCXXVIII. — S. Ephræm Theopolitani patriarchæ Orationes variae.	958
CCXXIX. — Ephræmii ejusdem Liber alius.	970
CCXXX. — B. Eulogii archiepiscopi Alexandriæ Orationes XI.	1025
CCXXXI. — Sophronii Hierosolymitæ synodica epistola.	1090
CCXXXII. — Stephani Gobari Trithemæ Liber.	1091

CCXXXIII. — Germani patriarchæ CP. liber apologe- tiens pro Gregorio Nysseno.	1108
CCXXXIV. — Excerpta ex Oratione S. Methodii de Re- surrectione.	1110
Compendiosa expositio dictorum quorundam apostoli- corum ex eodem S. Methodii Libro.	1114
CCXXXV. — Ex Libro sancti Methodii de creatis ex- cerpta.	1158
CCXXXVI. — Ejusdem De libero arbitrio.	1147
CCXXXVII. — Excerpta e Libro sancti Methodii De castitate.	1159
CCXXXVIII. — Flavii Josephi Antiquitatum Judaica- rum Libri.	1179
CCXXXIX. — Proeli Christomathia, seu Laudabilia de re poetica.	1195

CCXLI. — Joannes Philoponus in Hexaemeron.	1207
CCXLII. — Apollonii Tyanei Vita e Philostrato.	1214
CCXLII. — Ex Isidori philosophi Vita Damascio auctore.	1250
CCXLIII. — Himerii sophistæ Declamationes.	1306
CCXLIV. — E Diodoro Siculo Excerpta.	1382
CCXLV. — E Plutarchi <i>Parallelis</i> Excerpta.	1435
CCXLVI. — Ex Aristidis Oratione Panathenaica.	1459
CCXLVII. — Ex ejusdem Aristidis iv Orationibus pro rhetorica adversus Platonis Gorgiam, Excerpta.	1487
CCXLVIII. — Ex Aristidis Platonica pro quatuor viris.	1550
CCXLIX. — Excerpta e Vita Pythagoræ.	1579

FINIS TOMI CENTESIMI TERTII.

